Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
29 C
26

I B 59

O.III31.

Digitized by Google

VITA CHRISTI
PER LVDOLPHVM SAXONIVM SACRI ORDINIS CARTHVSIENSIVM:

EX EVANGELIIS, ET SCRIPTORIBVS ORTHODOXIS, EXCERPTA:

Ad vetuſtorum Exemplarium fidem, accuratiſsimè recognita.

Hacq́ue tandem poſtrema editione ſummo ſtudio caſtigata.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

Cum indice locupletiſsimo.

S. Mariæ in Campit.llo



Congreg.nis Matris Dei.

VENETIIS
Apud Georgium de Caballis.
M D LXVI.

Digitized by Google

Digitized by Google

ANTONIO A PISIS ORDINIS CAMALDVLENSIVM PRINCIPI VIRO T. P.

LVDOLPHI de Saxonia Carthuſienſis librum de uita Chriſti ſex ab hinc mẽſibus nomini tuo firmiter deſtinaueram (ANTONI à Piſis, qui apud tuæ religionis uiros primas ſine dubio tenes) eiuſmodi nimirum erga te ſingularis beneuolentiæ, atque obſeruantię meæ pignus ut tandẽ reciperes, quale nunquã tu a mearum uirium imbecillitate expectare poſſes. Quid obſecro, ego omnium quaſi nouiſsimus homo, tibi plurimorum uirorum præſuli offerre præſtantius poſſem, quàm quod de præcipua tuę artis cura, putà de uita Chriſti ſeruatoris noſtri imitanda, eximio doctrinę atque pietatis artificio tractat? Profectò quicumque ad ingenij mei uires animum reflectet aliquantisper, eas adeò tenues deprehendet, ut quò maiorem in te laudãdo adhibeam diligentiam, eò minorem inueniat laboris mei fructum; quippe qui ne minimam quidem laudum tuarum partem uidear aſſecutus. Tu uitæ probitate; quod quidem in homine præſertim in dignitate conſtituto, præcipuum eſſe debet; talem te præbes, ut non minus tuorum operum exemplo inducas, trahas, aut confirmes cæteros, qui rectè agant, quàm uerbis, atque pręceptis: ex quo non ut plerique te lectionis euangelicę auctoritate ab accuſationibus uindicas, dũ iubent alios quicquid ipſi dicant ſeruare, non autem iuxta eorum opera facere; ſed potius IESVM CHRISTVM imitatus, qui cœpit prius facere, & poſtea docere; commones cœteros, qui & integritatem tuã ſequuntur, & uirtutes amplexantur. Tu, quę tua prudentia eſt, tantum tibi auctoritatis, & glorię ſumpſiſti apud tui ordinis patres, ut ne dum principem locum abſque ulla ambitioſa pręnſatione, ſępius fueris con-

Digitized by Google

ſequutus; uerùm etiam nunc denuò ultrò delatum ab omnibus, ac prę ſertim a Raynutio Farneſio Cardinale ampliſsimo abnuens; ſingularem prętetuliſti modeſtiam, cum quadam ſancti animi pietate coniunctam; atque oſtendiſti ſatius ac iucundius eſſe honores promereri, & poſſe, quàm uelle conſequi. Tu priſcorum religionis tuę Patrũ puritatẽ altius animo reuoluens; qui uitę potius monaſticę atq; heremiticę, quã bonarum diſciplinarum ſtudijs incumbendum eſſe cenſebant, eam ſummoperè tanquã bonam & laudabilem commendans, ſed non penitus ac totis uiribus imitandam iudicans; cum nulla alia de cauſa plantemus arborem, niſi ut tempore congruo fructum ferat; religioni tuæ bonas artes reddidiſti; atque adhibita doctrina Chriſtiana ad ſuperos reuocare tẽtas Romualdos illos, & Ambroſios, qui & ſacrarum litterarũ auxilio, & uitæ ſanctitate, Chriſti religionem, & Camaldulenſium ordinem in Concilijs & alibi ſcriptis ſuis illuſtrarunt. Ecquod maius tibi debetur præconium ANTONI? Viciſti laudem omnem, & gloriam quãlibet ſuperaſti. probanda quidem Patrum illorum uoluntas fuit: uerùm non modò Maria, ſed etiam Martha adſit neceſſe eſt. Adhoc nati ſumus ut oratione, exemplo, atque doctrina proximum iuuemus: neque dicimus fructum Chriſtiano, religioſo, ac monaſtico uiro dignum facere eum, qui oratione, doctrina, & exemplo animas non lucretur, & paradiſo non acquirat. Hæc ſeparatim ſingula & coniunctim uniuerſa tu qui omnium optimè agnoſcis, nouiſti etiam optimè perficere ac eligere: ſic ut reſtituta nũc filijs in Chriſto tuis ſacræ diſciplinę doctrina, illos exhortaris, adiuuas, commones, & uel cenſorium, quando opus ſit ſupercilium contrahis, ut doctiores effecti, ſeipſos & proximum iuuent. Has igitur ſingulares animi tui dotes ubique cõſpicuas, ego tacitus admirans & uenerans, Antoni uir clariſsime, præclare tecum agere putaui, ſi librum hunc nomini tuo dicarem. Quod enim de uita Chriſti optime & catholicè inſcribitur, id tibi hac in re optimè & catholicè inſtituto, inſcribatur neceſſe eſt: non ſolum namque ſtudioſæ iuuentuti, quæ tuis auſpicijs ſacras litteras initiata eſt, auxilio erit, in ſancroſancti euãgelij enarratione; uerum etiam in uitæ Chriſti, quam tu præ cæteris tibi atque illis imitandam propoſuiſti, contemplatione. Vale & me, ut ſoles, ama.

Digitized by Google

VITA LVDOLPHI CARTHVSIENSIS, DESCRIPTA IN MAGNIS CHRONICIS COLLECTIS A DOCTORE HARTMANNO SCHEDEL.

LVDOLPHVS Alemannus, ordinis Cathuſienſium, prior Argentinenſis, uir doctrina & morum ſanctitate conſpicuus, hac ipſa tempeſtate peroptime uitam domini noſtri Ieſu Chriſti egregio uolumine, & quodam cœleſti artificio, imò potius diuina reuelatione quàm ſtudio, fabricauit: in quo certè ſe oſtendit uenerabilem uirū, & omnium rerum tam diuinarum, quàm humanarum, & potiſſimū ipſius Ieſu Chriſti uitæ (prout potuit homini eſſe poſſibile) pleniſſimā habuiſſe notitiā: alia quoq; laude digna hic deuotus atq; uenerādus pater edidit.

Ex ſupplemento ſupplementi chronicarum, Iacobi Philippi Bergomatis, ordinis Eremitarum ſancti Auguſtini.

LVDOLPHVS Carthuſienſis monachus, natione Teutonicus, patriaque Saxonicus: uir in diuinis ſcripturis admodum ſtudioſus & eruditus, ac aliarum bonarum literarum non ignarus, per hoc tempus apud Argentinenſe cœnobium exiſtens, edidit magnæ deuotionis, ac profundæ eruditionis quædam præclara opuſcula: in quibus ad euitandum otium ingenium exercitans, nomen ſuum immortalitati condonauit. E quibus extat uolumen magnum & inſigne quidem, quod prænotauit, de Vita Chriſti Ieſu, in lib. duos: quod incipit, Fundamentum aliud nemo. Item in pſalterium per pulchrè, lib. unum; feruntur etiam alia. Regnauit autem anno domini, 1334. ſub Ioāne, 22. Papa, & Ludouico Bauaro Imperatore.

Ex chronica domini Ioannis Trittenhem, quæ inſcribitur De ſcriptoribus eccleſiaſticis.

LVDOLPHVS ordinis Carthuſienſis in domo Argentinenſi, natione Teutonicus, Saxonica terra oriundus: uir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſecularium literarum non ignarus, ingenio mitis, eloquio dulcis & compoſitus, uita quoque & conuerſatione inſignis. Edidit magnæ deuotionis & profundæ eruditionis quædam præclara opuſcula: quibus ingenium nobiliter exercitans, nomen ſuum immortalitati condonauit. E quibus ego uidi tantum ſubiecta: Volumen, magnum & inſigne ſuper euangelio quod prænotauit.

Vitam domini Ieſu,	Lib. II.	Fundamentum aliud ne.
In Pſalterium quoque,	Lib. I.	Sicut olim manna ha.

Feruntur eius & alia.

Claruit ſub Ludouico Imperatore quarto.
Anno Domini. M. CCCXXX.

Digitized by Google

INDEX TITVLORVM, SEV CAPITVM PRIMAE PARTIS LVDOLPHI CARTHVSIENSIS DE VITA CHRISTI.

DE DIVINA & æterna Chriſti generatione.cap.1 fol.7
De inuentione remedij pro ſaluatione generis humani:et natiuitate uirginis Mariæ.cap.2.f.10
De deſponſatione Mariæ.cap.3 fol.13
De conceptione Ioannis præcurſoris.cap.4 fol.16
De conceptione Saluatoris.cap.5 fol.18
De natiuitate & circunciſione præcurſoris domini.Correſpondet Euangelio,Exurgens Maria abijt in Montana.cap.6 fol.28
De Genealogia Saluatoris.cap.7 fol.33
De eo quod Ioſeph uoluit dimittere Mariam. Correſpondet Euangelio. Cum eſſet deſponſata Maria mater domini.cap.8 fol.35
De natiuitate Saluatoris. Et correſpondet Euangelio. Exijt edictum a Cæſare Auguſto. cap.9 fol.39
De circunciſione domini. Correſpondet Euangelio. Poſtquam conſummati ſunt dies, &c. cap.10 fol.47
De apparitione domini facta tribus Magis. cap.11 fol.51
De præſentatione domini in tẽplum.cap.12 f.57
De fuga domini in Aegiptum,et nece innocentũ. Correſpondet Euangelio. Angelus domini apparuit in ſomnis Ioſeph,&c.cap.13 fol.67
De reditu domini ex Aegipto, & initio pœnitentiæ Ioannis Baptiſtæ. Correſpondet Euangelio. Defuncto Herode,&c.cap.14 fol.72
De eo quod puer Ieſus remanſit in Hieruſalem, & inuentus eſt in templo.cap.15 fol.75
Quid fecerit dominus Ieſus ab anno duodecimo, uſque ad principium anni triceſimi. cap.16 fol.80
De officio & uita Ioannis Baptiſtæ. Correſpondet Euangelio. Anno quintodecimo imperij Tiberij Cæſaris,cap.17 fol.85
De eo quod Ioannes non per ſe ipſum, ſed a Deo miſſus uenit ad publicum. Correſpondet Euãgelio. Fuit homo miſſus a Deo,cui nomen erat Ioannes.cap.18 fol.91
De eo quod Ioannes confeſſus eſt,ſe non eſſe Chriſtum: ſed eius precurſorem & nuntium. cap.19 fol.95
De pœnitentia facienda.cap.20 fol.100
De baptiſmo domini.cap.21 fol.106
De ieiunio & tentationibus domini. Correſpondet Euangelio. Ductus eſt Ieſus in deſertum a Spiritu Sancto.cap.22 fol.113
De teſtimonio Ioannis de Chriſto del agno. cap.23 fol.123
De teſtimonio Ioannis de Chriſto,ac de prima diſcipulorum uocatione,& occulta Chriſti prædicatione.cap.24 fol.125
De mutatione aquæ in uinum.cap.25 fol.129
De prima eiectione uendentium de templo. Et de Nicodemo.cap.26 fol.134
De incarceratione Ioannis Baptiſtæ. cap.27 fol.137
De initio publicæ prædicationis domini Ieſu. cap.28 fol.140
De ſecunda & tertia uocatione diſcipulorum. cap.29 fol.142
De epilogo uocationum diſcipulorum: & de diligentia Chriſti ad prædicandũ.cap.30 f.145
De uocatione Matthæi & eius conuiuio cap.31 fol.148
De electione duodecim Apoſtolorũ.cap.32 f.152
De ſermone domini in monte: & primo de octo beatitudinibus.cap.33 fol.155
Quod Prælati debent lucere opere & ſermone, & quod Chriſtus non uenit legem ſoluere ſed implere.cap.34 fol.162
De patientia & largitate circa proximos exhibẽda.cap.35. fol.168
De laude humana in bonis operibus non quærenda.cap.36 fol.174
De oratione dominica.cap.37 fol.177
De non theſaurizando in terra, ſed in cœlo. cap.38 fol.184

De miſeri-

Digitized by Google

De miſericordia facienda & non iudicando: ac fiducia orationis, cap.39 fol.190
De arcta uia &c. & concluſione ſermonis domini in monte. cap.40 fol.198
De curatione leproſi. cap.41 fol.203
De ſeruo Centurionis paralytico. cap.42 fol.207
De curatione dæmoniaci, & ſocru Petri. cap.43 fol.210
De ſuſcitatione filij uiduæ. cap.44 fol.214
De ſcriba doloſo, & duobus alijs Chriſtum ſequi uolentibus. cap.45 fol.217
De eo quod dominus excitatus, imperauit uentis & mari. cap.46 fol.220
De duobus dæmoniacis, a legione obſeſſis. cap.47 fol.224
De curatione paralytici, per tectum dimiſſi. cap.48 fol.226
De emorrhoyſſa & archiſynagogi filia. cap.49 fol.229
De duobus cæcis, & uno muto. cap.50 fol.233
De miſſione Apoſtolorum ad prædicandum cum poteſtate curationum. cap.51 fol.235
De patientia in aduerſis habenda. cap.52 f.241
De non timendo mortem, & confitendo Chriſtum cap.53 fol.247
De quibuſdam impedimentis perfectionis, et ſequelæ Chriſti. cap.54 fol.250
De conſolatione diſcipulorum inter onera præceptorum. cap.55 fol.255
De quæſtione Ioannis Baptiſtæ et eius commendatione. cap.56 fol.258
De increpatione et condemnatione infidelium Iudæorum. cap.57 fol.264
De reuerſione Apoſtolorum, ac miſſione, et reuerſione ſeptuaginta duo diſcipulorum. cap.58 fol.268
De homine ſauciato, et uulnerato a latronibus. cap.59 fol.273
De pænitentia Mariæ Magdalenæ. ca.60 f.278
De miniſterio Marthæ, et otio Mariæ Magdalenæ. cap.61 fol.282
De muliere Samaritana. cap.62 fol.287
De filio Reguli ſanato. cap.63 fol.292
De quatuor parabolis domini ad turbas, et tribus ad diſcipulos habitis. cap.64 fol.295
De aduentu domini in Nazareth: quando legit in Synagoga eorum: et ipſi uolebant præcipitare eum. cap.65 fol.304
De decollatione Ioannis Baptiſtæ. cap.66 f.308
De refectione quinque millium hominum. ca.67 fol.312
De ambulatione, et quibuſdam alijs clericorum, et religioſorum defectibus. cap.68 fol.318
De eo quod dominus ſupra mare ambulauit: et Petrum ne mergeretur erexit. cap.69 fol.325
De uerbis domini propter quæ quidam retro abierunt. cap.70 fol.328
De tranſitu domini et diſcipulorum per ſata. cap.71 fol.331
De manco manu aridam habente. cap.72 f.336
De dæmoniaco, cæco, et muto. cap.73 fol.339
De iudæis ſignum de cælo quærentibus, et de ſpiritu immundo olim eiecto ab eis. cap.74 f.347
De muliere uocem de turba extollente: ac de matre et fratribus domini eum quærentibus. cap.75 fol.350
De increpatione Phariſæorum, et legis doctorū, cap.76 fol.353
De fratre petente diuidi hæreditatem, et de diuite nolente horrea ampliare. cap.77 fol.357
De probatica piſcina et paralytico. ca.78 f.360
De arbore infructuoſa: et muliere curuata. cap.79 fol.366
De hydropico, et exhortatione ad humilitatem, et miſericordiam. cap.80 fol.371
De inuitatis ad cœnam magnam. cap.81 fol.375
De ſcenophegia feſtiuitate Iudæorum. cap.82 fol.377
De muliere in adulterio deprehenſa. cap.83 fol.382
De quibuſdam uerbis domini pro quibus uolebāt Iudæi lapidare. cap 84 fol.384
De cæco a natiuitate, illuminato. ca.85 f.390
De paſtore ouium. cap.86 fol 394
De Encænijs, in quibus uoluerunt Iudæi Ieſum lapidare. cap.87 fol.398
De traditionibus Phariſæorū, etiam contra Dei mandatum. cap.88 fol.402
De muliere Chananæa, et eius filia. ca 89 f.406
De ſurdo et muto, a dæmone poſſeſſo. cap.90 fol.409
De refectione quatuor millium hominum. cap.91 fol.412
De fermento cauendo, et cæco Betſaidæ illuminato. cap.92 fol.417

INDEX TITVLORVM, ſeu Capitum Secundæ partis.

DE CONFESSIONE ueræ fidei, quam Petrus fecit præ omnibus. cap.1 fol.422
De exhortatione ad ſequendum Chriſtum, et

ſua

ſuæ paſſionis.cap.2 fol.426
De tranſfiguratione domini.cap.3 fol.431
De ſanatione Lunatici.cap.4 fol.436
De tributo pro domino et Petro ſoluto: et de quæſtione diſcipulorum ſuper maioritate eorum. cap.5 fol.438
De puſillis et paruulis non ſcandalizandis exterius, et non contaminandis interius. cap. 6 fol.443
De tribus parabolis: ſcilicet ouis, et dragmæ; et filij prodigi.cap.7 fol.447
De modo correptionis fraternæ, et de dimittendo fratri ſeptuagies ſepties.cap.8 fol.454
De rege, qui uoluit rationem ponere cum ſeruis ſuis.cap.9 fol.458
De cauſa dimittendi uxorem, et de paruulis domino oblatis.cap.10 fol.463
De perfectione paupertatis.cap.11 fol.466
De duodecim conſilijs euangelicis.cap.12 f 469
De difficultate et impoſſibilitate intrandi diuitē in regnum cœlorum. Et de præmio relinquentium omnia, et ſequentium Chriſtum. cap.13 fol.473
De denario diurno.cap.14 fol.477
De uillico iniquitatis.cap.15. fol.481
De diuite epulone, et Lazaro mendico ad ianuam iacente.cap.16 fol.485
De reſuſcitatione Lazari.cap.17 fol.492
De conſpiratione Pontificum et Phariſæorum cōtra Ieſum.cap.18 fol.497
De decem leproſis a domino curatis.ca.19 f.499
De Samaritanis hoſpitium domino negantibus. cap.20 fol.503
De perditione filiorum Zebedei.cap.21 fol.505
De uno cæco ante ingreſſum Hierico illuminato. cap.22 fol.510
De Zachæo et eius conuiuio.cap.23 fol.512
De duobus cæcis poſt egreſſum Hierico illuminatis.cap.24 f.l.516
De effuſione unguenti ſuper caput Ieſu. cap.25 fol.518
De ſeſſione domini ſuper pullum et aſinam. cap.26 fol 523
De glorioſa domini ſuſceptione.cap.27. fol.526
De fletu domini ſuper Hieruſalem, et ingreſſu in eam.cap.28 fol.532
De eiectione uendentium et ementium de templo cap.29 fol.536
De duobus minutis uiduæ, et de Phariſæi et publicani oratione.cap.30 fol.540
De maledictione ficulneæ, et grano frumenti, et de principe mundi.cap.31 fol.545
De duobus filijs quorum unus in uineā iuit, alius ire neglexit.cap.32 fol.550
De locatione uineæ, et ſanguinarijs uinitoribus, cap.33 fol.552
De inuitatis ad nuptias, et non habente ueſtem nuptialem.cap.34. fol.555
De quæſtione ſuper tributo ſoluendo, et de muliere ſeptem uiros habente.cap.35 fol.559
De primo et magno, ac ſecundo et ſimili legis mādato.cap.36 fol.562
De ſcribis et Phariſæis in doctrina audiendis, ſed non in uita imitandis.cap.37 fol.565
Quibus debetur uæ æternum,cap.38 fol.568
De ſignis aduentus domini, et conſummationis ſeculi.cap.39 fol.574
De aduentu et perſecutione antichriſti.cap.40 fol.577
De remedijs contra ſpirituales nouiſſimi temporis tentationes et exercitio mentis in Deum. cap.41 fol.591
De orādo et expectando aduentū domini, et de poſterioribus ſignis aduentus et conſummationis ſeculi.cap.42 fol.594
De aduentu Chriſti iudicis.cap.43 fol.598
De electorum conſolatione ex appropinquante redemptione, et de ſimilitudine ficulneæ. cap 44 fol.590
De die domini iuxta exemplum Noe, uel Loth ſubito uenturo, ac de uno aſſumpto, et alio relicto.cap.45 fol.594
De uigilia patris familias, cuſtodientis contra furem domum ſuam.cap.46 fol.596
De lumbis præcinctis, et lucernis ardentibus. cap.47 fol.599
De decem uirginibus.cap.48. fol.602
De talentis et bonis a domino ſeruis traditis. cap.49 fol. 605
De uentilatione areæ in extremo iudicio. cap.50 fol.609
De Paſca et diuerſis huius nominis acceptionibus cap.51 fol.615
Qua die, et cur Iudas uendidit dominum. cap.52. fol.617
Meditatio in primis ueſperis de cœna domini. cap.53 fol 620
De ablutione pedum.cap.54 fol.623
De charitatiua correptione proditoris. cap.55 fol.627
De inſtitutione ſacramenti euchariſtiæ.cap 56. fol.631

De ſermone

De ſermone domini in cœna cap.57 fol.637
De paſſione domini noſtri in generali.c.58 f.646
De completorio in paſſione domini.ca.59 f.653
De matutinis.cap.60 fol.668
De prima.cap.61 fol.678
De tertia in paſſione domini.cap.62. fol.687
De ſexta in paſſione domini.cap.63. fol.705
De nona in paſſione domini.cap.64 fol.727
De ſecundis ueſperis.cap.65 fol.735
De ſecundo completorio.cap 66 fol.739
Epilogus dominicæ paſſionis, et de laude crucis. cap.67 fol.745
De ſabbato Sancto.cap.68 fol.750
De reſurrectione domini.cap.69 fol.754
De eo quomodo dominus Ieſus apparuit matri ſuæ.cap.70 fol.758
Quomodo Maria Magdalena, & aliæ Mariæ, et Petrus, et Ioannes uenerunt ad monumentum.cap.71 fol.761
Quomodo dominus apparuit Mariæ Magdalenæ.cap.72 fol.767
Quomodo dominus apparuit tribus Marijs. cap.73 fol.771
De mendacio cuſtodum.cap.74 fol.773
Quomodo dominus apparuit Petro, et Ioſeph, et Iacobo minori, ac Sanctis patribus.c.75 f.774
Quomodo dominus apparuit duobus diſcipulis. cap.76. fol.776
Quomodo dominus apparuit diſcipulis Thoma abſente.cap.77 fol.779
Quomodo dominus apparuit diſcipulis incluſis Thoma præſente.cap.78 fol.784
Quomodo dominus apparuit ſeptem diſcipulis ad mare Tyberiadis.cap.79 fol.787
Quomodo dominus apparuit undecim diſcipulis in Galilæa et etiam quingentis fratribus. cap.80 fol.794
Epilogus apparitionum domini, poſt reſurrectionem.cap.81 fol.797
De aſcenſione domini noſtri Ieſu Chriſti, ca.82 fol.799
De ſcriptura euangelica, ac fidei fine, et utilitate cap.83 fol.808
De Pentecoſte.cap.84 fol.814
De laude diuina cap.85 fol.821
De aſſumptione et laude beatæ uirginis, cap.86 fol.825
De finali iudicio.cap.87 fol.832
De pœna infernali, et gloria caleſti.c.88 f.837
Concluſio libri et ſignatio eius.cap.89 fol.841

INDEX TITVLORVM uitæ Beatæ Annæ.

DE DIVAE Annæ parentibus, et eorum nuptijs.cap.1 fol.844
De natiuitate duarum Emerentiæ filiarum. cap.2 fol.845
De diuæ matris Annæ coniugio, et eleemoſynis cap.3 fol.845
De ſterilitate et rubore, quem ob eam paſſi ſunt. cap.4 fol.845
De conceptione, ac natiuitate diuæ Virginis Mariæ.cap.5 fol.846
De uita Mariæ uſque ad annuntiationem dominicam.cap.6 fol.846
De reliqua diuæ Annæ uita et migratione. cap.7 fol.847

Explicit index titulorum Ludolphi de uita Chriſti.

INDEX RERVM NOTABILIVM QVAE IN TOTO OPERE LVDOLPHI DE VITA CHRISTI CONTINENTVR, ORDINE ALPHABETICO DIGESTVS.

AARON uirga. 48.g
Abagarus rex. 151.h
Abba pater 686.k
Abdicatio à tribus. 416.i
Abel & eius figura. 696.h
Abraham & Dauid uiſitãtes Mariam. 797.d
Abrahæ ſinus 753.b
Abſcondendi locus & forma. 389.f
Abſcondendi occaſio. 390.g
Abſconſionis cauſæ. 380.e
Abſtinentia ſacerdotum regalium. 13.d
Abſtinentiæ & crucis genera. 427.e
Abuſiones. 404.K
Achates. 473.b
Acceſſus petendus. 465.d
Acediæ deteſtatio. 774.g
Acerbitas paſſionis. 747.a
Accuſandi ſe forma. 455.f
Acus. 474.i
Adæ plaſmatio. 10.l
Adæ peccatum. 31.f
Adam quibus peccatis tentatus fuit. 128.i
Adam primus & ſecundus. 46.m
Adduci ad ſaluatorem. 411.a
Admiratio parentum Ieſu. 61.a
Adoranda membra Chriſti. 824.K
Adoratio magorum. 53.f
Aduentus Chriſti ad Ioannem. 102.b
Aduerſarius non deeſt. 829.K
Aduerſionis à Deo pœna. 337.d
Aduerſitates. 9.d
Aduocatus noſter Ieſus. 786.m
Aetas mundi ante Chriſti natiuitatẽ. 11.b
Aetas ad fugam inhabilis. 68.l
Aetas dodennis. 76.i
Aetates mundi. 50.h
Aetates ſex hominis. 472.b
Aeterni ſupplicij horror. 837.l
Affectus temporalium. 465.l
Affectorum gradus. 387.e
Afflictiones Chriſti. 41.e
Agnitio ex nomine facta. 769.e
Alia uia corripiendi. 455.e
A licitis abſtinendum eſt aliquando. 104.i
Alligatus Petrus Cruci. 791.f
Altaris ornamenta ſint noua. 740.l
Amando cæleſtia. 820.h
Amandi Chriſti rationes. 745.e
Amantium mos. 769.a
Amare inimicos. 739.b
Ambulare ſecundum carnem. 405.f
Ambr. de miſericordia à Ioann. præcepta. 91.c
Amen quid eſt. 128.K
Amethiſtus. 472.h
Amicitia. 840.K
Amicorum carnalium conſilium. 378.i
Amor. 781.c
Amor dæmon. 781.c
Amor ſeculi effundens eſt. 381.e
Amor uerus ſecundũ ſignum. 397.e
Amores duo. 469.a
Amplexatio Chriſti 441.a
Andreæ oratio ad crucem. 738.h
Angeli receſſus a Virgine. 27.d
Angeli boni diſcretio a malo. 763.f
Angelis coæquandi. 446.m
Angelorum diſcretio. 1.b
Angelorum miniſterium. 446.q
Angelorum præſentia. 446.K
Angelorum qualis ſoleat eſſe apparitio. 766.h
Angelorum miniſteriũ. 446.l
Angelorum gaudium. 450.K
Angelorum apparitio qualis ſoleat eſſe. 766.h
Angelis coæquandi. 446.m
Angelus cur uidetur. 763.e
Angelus cur uiſibilis apparuit Mariæ. 20.K
Anima perdenda. 429.a
Anima peccatoris. 369.a
Animam ſuam ponere pro Chriſto datum eſt Petro. 792.i.391.a

Animæ

Animæ perditio maxima. 430.g
Animæ deum uidere uolenti neceſſaria. 783.f
Anima mors. 495.c
Anima edulium. 747.d
Animæ perditio irrecuperabilis. 429.f
Animæ apud Deũ pretium. 454.K
Annas & Caiphas. 85.b
Anna mariti & filia, & earũ filij & mariti. 15
Annæ propheteſſæ commendatio. 62.i
An prædicaturus conuenienter ut peccator baptizatus eſt Chriſtus. 100.a
Anſelmus de incarnationis beneficio. 25.f
Anſelmi ad Mariam pulchra deprecatio. 831.b
Antichriſti cædes 833.a
Antichriſti arma quatuor. 832.l
Antichriſti parentes & malitia. 832.m
Apparere. 787.d
Apparitio Chriſti in Oriente. 55.f
Apparitio Moyſi & Heliæ, & eius cauſæ. 432.i
Apparitio facta Mariæ matri. 760.i
Apparitio tertia, i. tertiæ diei. 794.b
Apparitio principalis in Galilæa. ibid.l
Apparitiones in uniuerſo quatuordecim. 797.e
Apparitiones quinque ſcriptæ. 784.i
Apparitionis locus. 770.l
Appetitus hominis duplex. 792.g
Apoſtoli facti epiſcopi. 783.f
Apoſtolis licuit piſcari. 787.e
Apoſtolorum error duplex. 418.m
Apoſtolorum miſſio. 783.e
Apud præpoſitio. 8.g
Aquæ benedictæ ratio. 67.b
Aquæ proprietates. 109.c
Arabiæ duæ 51.c
Arbor homo eſt aut genus humanum. 89.d
Arboris exciſio & caſus. 89.b
Arca domini. 829.b
Arca teſtamenti figurabat Mariam. 58.i
Archangelis coæquandi. 446.m
Archiſinagogus. 369.e
Arguendi maioris forma. 426.h
Arma omnia in Chriſti cruce. 747.e
Aromata unde. 751.c
Aromata trium Mariarum ac ſtatuũ. 758.K
Aromata proficientium. 758.m
Aromata perfectorum. 759.b
Articuli ſeptẽ ad diuinitatẽ ſpectantes. 809.f
Articuli ſeptem ad humanitatem Chriſti ſpectãtes. 810.K
Articulorum conditores. 811.a
Articulorum fidei numerus. 809.f
Aſcenſio domini. 803.f
Aſcenſio cur dilata. 798.h
Aſcendendi forma. 804.m
Aſcenſio ad cælum empyreum. 806.m
Aſcenſionis figuræ. 805.K
Aſcenſionis ſolennitas eſt magna. 807.a
Aſcenſurus aſſumpſit nos ex paradiſo. 800.h
Aſſumpta eſt ſuper cũctos choros angelorũ. 826.m
Aſſumpta creditur cum corpore. 826.i
Aſſumptionis trium Apoſtolorum cauſæ. 431.c
Aſtiagis filia. 13.b
Aſtrologi Iudæi. 417.e
Auaritia. 372.g
Auaritia fera peſſima. 372.g
Auaritiæ fugam ſuadet. 474.l
Auarus peior eſt diabolo. 429.d
Audacia Magdalenæ. 769.b
Audimus ad quæ afficimur. Verba dei audiendo ex deo ſumus. 387.d
Aucula laudis. 823.a
Auguſt. de timore heredis. 52.m
Auguſtinus de differentia nominũ Ieſu & Chriſti. 88.i
Auguſt. de humilitate naſcentis Chriſti. 44.b
Auguſt. de Iudæis indicantibus Chriſtum. 53.a
Auguſtus unde dictus. 39.c
Aurea & aureola. 839.f
Aurora media eſt inter diẽ & noctẽ. 749.b
Auſter quid deſignat. 94.g
Auxilium dei ad gratiam recipiendam requiritur. 502.f
Aurum Mariæ datum. 56.l
Autor ad Mariam. 830.i

B

Baculus paſtoralis. 686.h
Baiulatio Crucis. 694.b
Balaam uaticinium. 56.d
Balſamum. 759.c
Baptiſmus Ioannis nõ mũdabat ſine pœnitentia.
Baptiſmus Chriſti. 85.a
Baptiſmus pœnitentiæ. } 85.f
Baptiſmus gratiæ. }
Baptiſmus quincuplex. }
Baptiſmus Ioannis præparatorius & figuratiuus. 85.f
Baptiſmus euacuauit circunciſionem. 49.e
Baptiſmus Ioannis prænuntiatiuus Chriſti. 87.a
Baptiſmus Ioan. quare factus in Iordane. 86.g
Baptiſmus triplex. 99.a

Baptiſmus Ioannis proficit. 98.g
Baptiſmus neceſſarius. 801.a
Baptiſmi inſtitutio & confirmatio. 112.i
Baptiſmi in primitiua eccleſia forma. 111.f
Baptizandi potentia multiplex. 184.i
Baptizandi cauſæ in Ioanne. 86.h
Baptizare poterat Ioannes. 98.g
Baptizare in aqua et ſpiritu. 98.g
Baptizati a Ioanne iterum baptizandi erant. 98.i
Bariona. 423.d
Baſilius de labore corporali Chriſti. 83.a
Beda ab omnibus circuncidi præcepit. 50 i
Beda de baptiſmo non iterando. 184.m
Benedicendi cauſæ 803 f
Benedictio Simeonis. 61.a
Benectionis dandæ inſtitutio. 803 f
Benedictus fructus Mariæ. 29.d
Bene facere. 411.e
Beneficia dei per quos dentur. 442
Beneficia diuina ad laudandum inuitant. 821.d
Benignitas domini. 777.c
Benignitas & bonitas domini. 777.c
Benignitas & patientia domini. 68.l
Berillus. 472.l
Bernardus inuitat Chriſtũ ut loquatur. 111.b
Bernardus uitam chriſti frequentauit. 2.m
Ber. de ſedulitate Ioſeph. 57.b
Bernardus uitam Chriſti frequentauit. 2
Bern. de Chriſto baptizato. 100.c
Bern. de laude Bethlehem. 46.K
Bern. de eo quod Chriſtus ſubditur. 79.b
Bern. de munerum ratione. 55.b
Bethania domum ſonat. 52.h
Bethania qualiter interpretetur. 100.h
Bethania duplex. 100.h
Bethania. 496.K
Bethlehem ſitus. 46.K
Bethlehem moraliter & anagogice. 44.m
Bethlehem commendatio. 46.h
Bethſaidæ locus. 788.m
Bethſaidæ locus ubi fletit dominus. 788.m
Betphage ſitus. 522.b
Bias. 377.c
Bibere cur Chriſtus noluit. 706.i
Bimatus unde dicitur. 69.e
Bini cur mitti dicantur. 286.h
Blaſphemia quid. 396.i
Blaſphemiarum ſpecies. 401.e
Bis dominus ſcripſit in terra. 783.c
Bona in Chriſti fuga quia dulcibus miſcet amara. 68.h
Bona triplicia, unde triplex ſatisfactio. 104.m
Bona corporis ſeptem. 840.g
Bona matrimonij ſpiritualis. 372.l
Bona ante mortem per ſe agenda. 832.K
Bona animæ beatæ ſeptem. 840.K
Bona eccleſiæ expendantur in pios uſus. 374.l
Bonitas uoluntatis quomodo dicitur. 43.e
Bonitas Chriſti ineffabilis. 384.h
Bonitas Chriſti. 453.e
Bonorum diuiſio. 484.h
Bonum pro melius. 444.l
Bonus Paſtor. 396.K
Bonus Paſtor quis ſit. 395.f
Bonus ſolus deus. 466.K
Bonus malum non patitur. 457.c
Bos et Aſinus. 40.K
Bos quid deſignat. 42.h
Brigidæ reuelatio. 662.i

C

CADERE in facies et retrorſum. 434.m
Caci. 412.l
Cæci illuminatio. 419.d
Cæcilia laus. 3.c
Cæcitatis ſpecialis cauſæ. 392.l
Ceſar unde dictus. 39.b
Calciamenta. 452.K
Calciamenta ſoluere eius qui ea non habet. 99.b
Calumnia domini. 380.K
Camelum per foramen acus tranſire. 474.i
Cananea fides. 406
Candelabrum in templo etiam Mariam figurauit. 58.K
Candor ueſtium. 431.f
Cantici componendi et canendi mos. 30.h
Carbunculus. 472.g
Carnales nõ ſunt ſpiritus ſancti capaces. 817.d
Carnem non dereliquit Chriſtus, ſed commutauit. 755.f
Caro. 405.f
Caro pro muliere capitur. 93.a
Caro pro homine toto. 93.c
Caro potius quã anima factũ dicitur uerbũ. 93.d
Caſia. 758.m
Caſſiodorus de gaudio natalis dominici. 43.f
Caſſiodorus de laude crucis. 749.b
Caſus quibus non tenemur corripere. 455.a
Caſus in quibus peccata redeunt. 460.i
Cathechiſmus. 795.f

Catechiſandi

Catechiſandi argumentum. 408.K
Cathecuminis informandi modus. 425.a
Catella Cananeæ. 407.c
Cauſa diſſidij. 464.g
Cauſa finalis euangelij. 809.d
Cauſa ex parte matris. 15.e
Cella Mariæ. 825.d
Cenſitus capite dominus. 40.g
Cenſus proprius uituperatur. 79.e
Centenarius numerus. 448.i
Centuplum. 416.i
Cenſum. 416.m
Certi ſignificatio. 63.a
Certificatio de reſurrectione per tria uerba. 782.g.782.h
Ceſarea. 783.f
Ceſarea Philippi. 422.g
Ceſſabit poſt hanc uitam excuſatio. 459.f
Cain deſperatio. 466.d
Caiphas prophetauit. 493.m
Calix domini duplex. 621.l
Character in non iterandis. 113.a
Charitas. 796.h
Charitas legẽ implet & Dilectionis fortitudo. 796.g
Charitas legem implet. 796.g
Charitas Spiritum ſanctum indicat. 110.l
Charitas aliena noſtra facit. 796.h
Charitas omnia facit acceptabilia. 796.i
Cherubin. 447.b
Cherubin coæquandi. 434.b
Chryſolitus. 472.K
Chryſ. de perfidis. 53.b
Chryſ. de indigne communicantibus. 53.c
Chryſ. de fide magorũ. Vitæ mutãdæ ratio. 56.i
Chryſ. de natalibus. 80.K
Chryſ. de laude crucis. 748.i
Chryſ. de nouis in natiuitate dominica. 57.d
Chryſ. de Mariæ humili ornatu. 54.i
Chriſti uita propter multa deſideranda. 1.a
Chriſti uita eſt nobis ſpeculum. 4.l
Chriſti uita nequit ſatis laudari. 2.i.
Chriſti uita facit hic incipere uitam cæleſtem 2.i
Chriſti uita facit conſortes uitæ cæleſtis et omnium ſanctiorum. 2.h
Chriſti uita facit hic incipere uitam cæleſtem. 2
Chriſti mores. 6.b
Chriſti locus. 381.b
Chriſti uita fauorabiles reddit ſanctos. 2
Chriſti membra pro nobis orans omnia. 738
Chriſti diſcipuli. 391.d
Chriſti infantis officia. 75.b
Chriſti tentatio a diabolo. 116.i
Chriſti dies Abrahæ uiſa. 389.a
Chriſti poſt reſurrectionem conuerſatio. 798.K
Chriſtum quomodo Ioannes neſciuit. 184.i
Chriſtum uidere uolens. 768.i
Chriſtus adoptat in filium. 2.l
Chriſtus homo non eſt perſona. 25.e
Chriſtus perſona ſecundum uaria diuina fecit. 25.f
Chriſtus quomodo ſemper præſens. 796.l
Chriſtus uir cito euanuit. 779.d
Chriſtus quomodo ſemper præſens. 796.l
Chriſtus cur præſentari uoluerit. 58.b
Chriſtus unde dicitur. 43.a
Chriſtus qualiter et à quibus inueniatur. 43.b
Chriſtus imitandus. 42.g
Chriſtus ab omnibus eſt adeundus. 447.d
Chriſtus in Nũc dimittis magnificatur quatuor nominibus. 60.m
Chriſtus nobis omnia. 4.K
Chriſtus quomodo primo genitus et unigenitus. 40.m
Chriſtus cur non prius nec poſterius uenit. 10.m
Chriſtus ab omnibus eſt adeundus. 447.f
Chriſtus cur præ cæteris, filius David et Abrahæ dicitur. 33.a
Chriſtus poſt hanc uocationem quietio. 125.m
Chriſtus plenus gaudio reſurrexit. 755.f.756.g
Chriſtus in omni ætate paſſus eſt. 746.g
Chriſtus mendicaſſe aſſeritur. 79.b
Chriſtus quid a 12. uſque ferè 30. annum fecerit. 77.l
Chriſtus paſtor. 395.f
Chriſtum uidere uolens 768.i
Chriſtus plenus gaudio reſurrexit. 756.g
Chriſtus ſeductor bonus. 744.d
Chriſtus in monumento iuſti cur ſepultus. 741
Chriſtus fortior eſt Ioanne. 99.a
Chriſtus nobis omnia. 4
Chriſtus factus eſt ante Ioannem. 98.m
Cibi poſt reſurrectionem a domino ſumpti quo deuouerunt. 797.f
Cicatrices pulchræ 778.b
Cinnamomum. 759.e
Circunciſio cur inſtituta. 49.b
Circunciſio fiebat petrinis cultris. 49.d
Circuncidi noluit Chriſtus ob multa. 49.d

Circunciſio

Circunciſio in præputijs. 49.f
Circunciſio duplex nobis neceſſaria. 49.f
Circunciſio Io. Bap. impoſitio nominis ſancti Ioãnis. 31.f
Circunciſio ab Abraham incepta Abraham & Sarai mutata nomina. 47.d
Ciſterna in quam ſtella cecidit. 46.l
Ciuitates a Chriſto ſpecialiter electæ. 46.m
Circuncisiones triplices. 50.m
Clarificatio. 839.c
Claritas fulgida non defuit, ſed occulta fuit in corpore Chriſti. 781.e
Claudi. 412.l
Clauium poteſtas in die paſchæ. 783.f
Claues eccleſiæ. 395.a
Clauium ſignificatio. 424.g
Clauium poteſtas duplex. 424.h
Clauium promiſſio. 423.f
Cæleſtis motus ceſſatio. 833.d
Cæli apertio ſuper Chriſtum. 110.g
Cælicolarum ordines. 434.g
Cælum deſertum. 448.K
Cælum triplex. 806.m
Cælum deſiderare. 819.f
Cœna cæleſtis conſiſtit in tribus. 376.g
Cœna magna. 375.e
Cœnæ tempus. 375.f
Cælicolarum ordines. 434.g
Cogitatio mali. 405.b
Cogitationes unde. 405.c
Cognitio duplex. 393.d
Cognitio triũ. 839.b
Cognitio clara. 303.c
Cognitio triplex. 432.b
Cognitio gregis ſignũ primũ boni paſtoris. 396.m
Cognitio ciuium Chriſti. 400.l
Cognitio & uiſio dei. 839.a
Cognoſci noluit ut crucifigatur. 385.d
Collegij pax dum prælatus eſt in medio. 784.m
Columbæ proprietates ſeptem uirtutes indicantes. 110.l
Commune pro immundo. 405.b
Communionis commoda. 456.h
Communicandi conſuetudo. 780.l
Compendium totius uitæ Chriſti. 2.K
Comprehenſio. 839.c
Compunctio cordis. 392.m
Cõceptio a natiuitate diui Ioãnis Baptiſtæ. 16.i
Conceptio precurſoris miraculoſa. 16.K
Conceptio ſaluatori noſtri. 18.i
Conneſtio in utero. 28.f
Conceptionis dominicæ figura in rubo. 27.e
Conceptionis locus, & partus Chriſti congruus. 42.g
Conceptionis Mariæ figura. 13.b
Cõceptus Eliſabeth cur Mariæ nunciatur. 24.h
Concordia. 840.l
Concluſio libri & peroratio autoris. 841.f
Contritio poteſt pœnam delere. 105.a
Conditiones Chriſtum concipere uolentis. 26.K
Confeſſio. 393.c
Confeſſio generalis. 104.g
Confeſſio Cananeæ. 406.l
Confeſſio frequentanda. 103.e
Confeſſio Petri. 790.m
Confeſſio iteranda. 103.f
Confeſſio duplex. 103.a
Confeſſio a quo inſtituta. 103.b
Confeſſio cur homini ſit data. 103.b
Confeſſio uocalis neceſſaria eſt. 103.c
Confeſſio humilis. 96.h
Confeſſio eſt conuenienter inſtituta. 203.c
Confeſſor ſit ſecretus. 104.h
Confitendus Chriſtus ſine erubeſcentia. 430.i
Conflagratio mundi. 833.b
Congregati in nomine domini. 456.K
Coniugatorum prouincia duriſſima non omnes capere. 464.i
Conſanguinei uitandi. 79.c
Cõſanguinei & amici ſaluti poſt habẽdi. 445.c
Conſcientia liberat. 386.i
Conſcientiã bonam faciunt duo. 398.g
Conſeruatio rerum. 92.h
Conſideranda peccatori ſeptem. 393.a
Conſilia duodecim. 470.g
Conſilia ad perfectos pertinent. 469.f
Conſilium ſuper Mariæ uoto. 14.g
Conſilium rectæ pœnitentiæ agendæ. 105.e
Conſiliorum facilitas. 271.a
Conſolari monet Mariam. 744.i
Conſolatio diuina quomodo acquiritur. 776.b
Conſuetudo domini. 382.h
Conſuetudo bona. 471.b
Conſuetudo mala. 369.b
Conſummatio ſeculi. 796.m
Contemplatio. 802 K
Contemplationis ſex bona. 434.b
Contemplatiuorum monumentum. 761.f
Contemptus uitandus. 445.e
Contentio qualis fuit. 440.l
Continentia Ioannis. 86.m
Continentia a deo eſt. 464.l

Continentia

Continentia triplex. 464.K
Continentia glorioſa. 464.m
Cõtritio cordis eſt prima pars pœnitẽtiæ. 102.K
Contritio ſingularis requiritur in pœnitente. 102.l
Contritio perpetua debet eſſe. 102.l
Contritio & deteſtatio duplex. 102.m
Contra aduerſa fortificatio. 3.d
Contra eos qui de parentibus gloriãtur. 93.e
Contra iniam paſſionis memoria. 739.a
Conuerſatio Chriſti poſt reſurrectionẽ. 798.K
Conuerſione ad orientem euangelium dicitur. 803.e
Conuerſio ad aquilonem. 803.e
Cõuerſionis ad creaturas pene plurimæ. 837.d
Conuiuium iucundum. 789.b
Conuiuium domini ultimum. 789.d. 800.i
Conuiuium prædicatoris. 375.b
Cor noſtrum aſcendat cum Chriſto. 808.g
Cordis clauſura. 741.b
Corporis Chriſti formatio. 25.c
Corpus Ieſu inungitur & inuoluitur. 739.e
Corpus bonorum ſeculum merita ſumet claritatis augmenta. 833.c
Correptionis triplicis differentiæ. 455.f
Correptio fraterna. 454.m
Corripere proximum. 470.m
Corripiendi forma. 454.m
Corripiendus peccator. 455.c
Creatio potentiam ſonat. 810.g
Credenda in ſimbolum apoſtolorum. 809.e
Credenda extra ſymbolum quæ ſunt. 811.b
Crucem tollere. 427.e
Cruci figenda in mundo tria ſunt. 428.g
Crucifigi mundo. 427.m
Crucifixum pauci quærunt. 764.b
Crucis abſconſæ locus. 744.g
Crucis Chriſti utilitas. 425.a
Crucis laus. 747.e
Crux aperit cœlum. 747.e
Crux omnia confert indigenti. 747.f
Crux ſponſi lectus. 746.m
Crux domini fortitudo noſtra. 750.g
Curſus ad ſepulchrum. 765.c
Cur ab Hieroſolyma cepta prædicatio. 782.m
Cur annorũ triginta baptizatus Chriſtus. 105.m
Cur deſcendendo Mathæus narrat. 33.c
Cur euangeliſtæ non ſcripſerint hanc apparitionem. 760.l
Cur & alij ſurrexerunt. 774.l
Chriſtus cur ſepultus in monumẽto iuſti. 741.c
Comitiua Chriſti. 828 g
Communicantes cui æquiparentur. 737
Cur filius Dauid dominus. 41.f
Cur in Iordane baptizatus eſt dominus. 109 e
Cur in monumento iuſti ſepultus. 741.e
Cur ſeorſum duxerit diſcipulos. 431.d
Cur in montem duxerit diſcipulos. 431.d
Cur Magdalenæ huic operi deligitur. 772.m
Cordis ſciſſura. 741.b
Cur Maria non ſimul aſſumpta ſit. 804 g
Cur Maria ſalutauit Elizabet. 29.b
Corona Pharaonis. 71.d
Cur modo non fiant miracula. 801.d
Cur poſt triduum inuentus. 77.b
Cur portæ apertæ erant. 44.K
Cur prius imperfecte illuminatus ſit cæcus. 419.d
Cur ſpiritui ſancto attribuitur incarnationis filij opus. 23.b
Cur utraque refectio in monte facta fuerit. 415 a
Curuitas animæ. 369.c
Curandi in ſabbato cauſæ. 321.f
Cyrus. 13.c

D

DAMNARI nequeant qui. 828.m
Damnatorum contraria mala. 84.a
Dauid. 26.m. 406.c
De animæ nobilitate. 66.g
De arboris caſu. 89.b
Dæmones quinque præcipuæ tentantes. 781.b
Dæmoniorum poteſtates diuerſæ. 437 e
De Aegypti patribus. 71.e
De baptiſmo duplici. 99.d
Debiles. 412.l
Debitum duplex. 457.d
Decem millia talenta. 458.l
Decimæ carnis. 116.g
De confeſſionis utilitate. 103.a
De Chriſto incitando. 41.f
Declinandi uultus in terram cauſa. 766.K
De conſenſu euangeliſtarum. 6.b
De contradicentibus Chriſto. 61.d
Dedicatio templi triplex. 398.m
De exaltatione ſpiritus Mariæ. 30.K
De flagellis domini. 38.l
De gloria paradiſi. 838.K
De humilitate fidelium. 38.K
Dei præcepta. 467.b
Dei uiſio aperta. 836.i

Dei uerba

Dei uerbo paſſi. 116.i
De Ioanne renuente baptizari. 107.f
De laude Mariæ per Ioſeph. 36.h
Deliberandum in incertis. 36.i
De laude Mariæ diuina eloquia. 850.K
Dæmonia per euangelium Io. effugata præcipue per illud caro factum eſt. 94.K
Dæmonium habere dicitur Saluator. 388.g
De Mariæ uiſitatione. 31.a
De morte Ioannis. 793.a
De mundo peruertente. 73.b
Denarius unde dicatur. 39.e. 478.i
Denarius diurnus. 478.i
Deo gratias unde ortum. 12.m
De paupertate Chriſti. 41.b
De pœnitentia. 88.g
De peccati fœditate. 66.h
Depoſitio ad miſeriam refertur. 737.b
De pœnis Mariæ. 61.f
De purgatorio. 102.i
De quærendo Ieſu. 79.d
De raro monachorum profectu. 74.g
De redemptione Chriſti. 63.a
Derelinqui ad tempus a conſolatione diuina. 79.d
Deſcenſus Chriſti. 770.K
Deſcenſus Chriſti ad inferos. 752.i
Deſcriptio. 39.e
Deſerti commendatio. 73.a
Deſerti in quo tentatus Chriſtus congruentia. 113.c
Deſperatio. 462.l
Deſponſatio Mariæ. 14.i
Deſponſatio Mariæ per uerba de præſenti. 14
De ſtatu iudæorum. 33.c
De temporis pretioſitate. 102.h
Detractio communis eſt. 380.i
De uiro pœnitente. 106.i
Deuotio habenda inter Paſcha et Penteceſten. 799.e
Deum patrem habentes. 386.l
Deum nemo uidit. 95.c
Deus homo. 1.a
Deus ſolus altiſſimus. 22.h
Deus plus dat et cetera. 32.K
Deus dat gratiam per gratiam. 95.a
Deus uiuus. 423.c
Deus in cœlis. 446.g
Deus Deus. 798.i
Dextera. 445.a
Diaboli uiſio. 836.b
Diabolus occulta cordis. Neſcit et cogitationes malas non facit. 405.c
Diabolus nomen commmune officij 387.b
Diabolus a ſe, non a Chriſto deceptus 753.a
Dicta et facta Chriſti. 808.m
Didymus quid dicitur. 785.e
Diei reſurrectionis excellentia. 756.m
Dierum computatio. 751.f
Dierum denominatio. 761.c
Dies lucis. 766.K
Dies conceptus Elizabeth. 18.h
Dietæ tres. 20.l
Diffamatio. 481.e
Difficile eſt ſaluari diuitem. 473.f
Dignitates nominis Ieſu. 48.h
Dilectio uirtus. 839.e
Dilectio præferenda. 790.g
Dilectio dos. 839.e
Dilectionis fortitudo. 796.g
Diligens donum Dei oſtendit ſe eſſe filium Dei 77.c
Dilexit dominus Ioan. 793.b
Dimittendum ut dimittatur. 460.b
Dimittenda ſcandala. 445.c
Dimittere docemur. 460.K
Diſcipuli Chriſti qui ſunt. 764.K
Diſcipuli Moyſi. 391.d
Diſcipulorum ſobrietas. 413.c
Diſcipulorum feruor. 779.e
Diſcipulorum et Mariæ habitatio. 800.b
Diſcipulos alloquendi cauſa. 412.m
Diſpenſatio. 463.f
Diſplicenda malis. 380.b
Diſtantia Nazareth a Hieruſalem. 28.K
Diuerſorium quid. 40.K
Diuerſorium Magdalenæ. 40.K
Diues quis ſit. 474.g
Diuinarum perſonarum quinque notantur. 7.b
Diuinitas non dereliquit animã et corpus. 751.d
Diuiſio iudeæ. 74.i
Diuitias habere. 473.f
Diuitiarum amor. 473.e
Diuitiæ iniquæ. 484.g
Documenta. 742.m
Documenta communicantes. 737.c
Doctorum ignorantia. 802.d
Dolor. 781.c
Dolor dæmon. 781.c
Dolor geminus in Magdalena. 767.d
Dolor Mariæ in exequijs Chriſti. 740.g
Dolor remanentium in inferno. 753.f

Dolo&

Deliſi qui ſunt. 128.h
Dominationes. 447.d
Dominationibus exaequandi. 434.a
Dominicae diei dignitas. 716.l
Domini abſconſio. 389.i
Domini non ſumus hic. 484.m
Dominus ab immundis non tangendus. 770.l
Dominus cum Maria dicitur. 20.l
Dominus & deus. 785.d
Dominus quinque ſiclis redimitur. 63.c
Domus Iacob. 22.b
Dona Spiritus ſancti. 416.l
Dotes corporis. 839.c
Dotes animae. 839.c
Dragma. 459.b
Dragmae deperdita. 449.d
Dragmae decem. 449.f
Dubitare cur permiſit Ieſus diſcipulis 780.m
Dubitatur an cum corpore Maria aſſumpta ſit. 825.f
Dulcedo Chriſti nominis. 842.g
Duodecim apparitiones. 797.c

E

ECCE ancilla domini. 24.l
Eccleſia nauis Chriſti. 796.m
Eccleſia ſepulchri. 741.a
Eccleſia unitas. 782.m
Eccleſiae ſanctae diuiſio. 810.i
Eccleſiarum & altarium uiſitandorum cauſa. 742.h
Eductio apoſtolorum. 802.K
Edulium animae. 747.d
Effeta. 410.i
Egeſippus. 105.f
Eijcere ſinagoga. 391.d
Electio improbanda. 790.i
Electorum caſus. 462.g
Electorum exilia & electiones ac fugae utiles. 68.m
Elementorum purgationes. 836.K
Elemoſina accepter. 484.i
Elemoſinae tacendae praeceptum. 89.c
Eligendus optimus 790.h
Eliſabeth cognatio. 24.i
Eliſabeth quid interpretatur. 29.a
Eliſabet ſecreta cognouit ſpiritum prophetiae. 30.g
Eliſabet uox magna. 29.c
Emaus. 779.c
Encenia unde dicantur. 398.l
Erigat homo ad caeleſtia. 369.b
Erubeſcentiae cauſa. 18.h
Eſſe dei. 389.c
Eſſe & fieri. 389.c
Eſſentia una. 400.g
Ethnicus. 455.f
Euangelica lectio praeſtat poſſe ſcire & uelle bene uiuere. 6.m
Euangelium quid ſit. 6.l
Euangelium ſancti Ioannis. 10.g
Euangelium legas, ut terrena contemnas. 6.K
Euangelium quid eſt. 800.l
Euangelium de Martha et Magdalena cur legitur de Maria. 31.c
Euangelium Io. eſt altiſſimae inteligentiae. 94.i
Euangelij Ioannis ſcopus. 7.a
Euangelij commendatio. 6.b
Euangeliſtarum differentia et intentiones. 811.b
Euangeliſtae non ſeruauerunt ordinem rerum geſtarum. 6.m
Eucharistiam ſumpturo uidenda. 741
Eucharistiae ſuſceptio. 778.m
Eunuchi. 464.l
Exaltationis Chriſti merita. 754.m
Ex amiſſione bonorū et incurſu malorum. 105.d
Examinari debet ad praelaturam ſumēdus. 791.c
Exaudiri orantes. 456.l
Excellentia charitatis. 467.a
Excellentia dies reſurrectionis. 756.m
Excellentiae nominis Ieſu. 48.i
Excommunicatio etiam iniuſta timenda. 456.h
Exedrae. 16.l
Exequias Mariae celebrauerunt angeli. 826.m
Exequia domini. 740.b
Excuſandi alicuius cauſa non uenit Chriſtus. 392.g
Excuſatio a caena. 376.b
Excuſatio tollatur. 376.i
Exempli mali deuitatio. 444.i
Exemplum paſſionis et reſurrectionis. 755.d
Expectatio aſcenſus Mariae 24.K
Expectatio Iudaeorum. 128.i
Expedit malis temporalibus puniri. 443.e
Exprobratio congrue facta. 800.i
Exprobratio beneficiorum dei in nos. 835.d
Exteriora ſequeſtranda. 469.b
Exultatio Mariae. 819.d
Exultatio quid dicitur. 1.c
Exultatio noſtra. 819.d

Exultandum cum tremore. 756.l

F

FACIEI & forma Chriſti deſcriptio. 8.g
Facies Chriſti contemplanda. 5.f
Facies patris cæleſtis. 445.f
Facula laudis. 823.d
Faſciculus myrrhæ 415.f
Facta moralibus plusquam uerba mouẽt. 440.m
Fama noſtra nobis curanda. 422.m
Famam potiusquam innocentiam amittas. 380.h
Felicitas Mariæ 829.e
Feria. 761.d
Fermentum triplex. 418.K
Feſta ſecretè agenda. 379.d
Feſta tria ſeptem dierum. 814.m
Feſta appetens. 378.m
Feſtiuitates legales iudæorum. 15.f
Feſtiuitates celebrandæ. 76.b
Feſtum diabolicum. 378.m
Feſtum noſtrum. 807.b
Fidei meritum. 785.f
Fides cananea. 408.g
Fides ementium aromata. 751.c
Fides non deficiet. 796.K
Fides ſine opere non ſaluat. 801.b
Fides ſine operibus. 778.m
Fides uera. 786.g
Fides uirginis. 25.b
Figura deſcenſus. 752.i
Figuræ baptiſmi. 112.g
Figura uariæ. 756.h
Figuræ oblationis 58.l
Filiatio uera. 386.K
Filij Dei participatiuè. 400.m
Filij diaboli. 386.l
Filius ancillæ Dominus. 25.d
Filius dei Chriſtus. 434.l
Filius dei genitus. 9.f
Filius dei quomodo habet hominem Homo Chriſtus. 93.d
Filius hominis. 422.l
Filius prodigus. 450.l
Filius ſolus incarnatus fuit. 23.d
Filius quæ debet parentibus. 79.b
Fingendi & ſimulandi ratio. 778.i
Finis & intentio ſcripturarum. 809.c
Flagellatus uulneratus. 746.i
Flori comparatur Chriſtus. 14.i
Flumen eſt Spiritus ſanctus. 381.l
Finis Mariæ. 391.a
Fores. 780.g
Forma qua iudicatus iudicabit Chriſtus. 334.i
Forum id eſt mundus. 478.l
Fractionis cauſa. 414.h
Fractionum quatuor totidem ſenſus. 778.l
Frangendi panis conſuetudo. 778.l
Fratres domini. 15.c
Fructus operis eſt dominum in omnibus intueri. 5.d
Fructus pœnitentiæ. 88.g.90.l
Fructus quinque Mariæ. 29.e
Fruitio diuinitatis in Petro. 433.b
Fuga Domini. 389.f
Fuga Paſtoris non mala. 396.h
Fur quis dicitur. 395.m

G

GABRIEL. 26.m
Gabriel dei fortitudo interpretatur. 18.l
Gabriel qualiter Mariam inuenerit. 20.g
Gaſtrimargia. 436.l
Gaudij. 783.a
Gaudij Chriſti cauſæ. 450.g
Gaudium in natiuitate. 1.c
Gaudium Angelorum. 448.m
Gaudium Abrahæ de Chriſto. 389.b
Gaudium Paſtoris et Chriſti. 449.b
Gaudium ex transfiguratione. 432.m
Gaudium de alterius gaudio. 838.l
Gaudium Abrahæ de Chriſto. 389.b
Gaudium ſanctorum undique præcedens. 838.l
Gemitus Chriſti. 410.i
Gemitus quadruplices 64.K
Gemitus pœnitentiæ duplex. 103.a
Generatio diuina. 8.i
Generatio Chriſti in conſummatione pœnitentiæ. 3.b
Generationes ab Adam uſque ad Chriſtum. 77.457.a
Gentium electio. 800.m
Genua flectenda ſunt dum dicitur, & uerbũ caro factum eſt. 94.l
Gloria dei. 43.d
Gloria & feſtum duplex. 388.l
Gloria non quærenti datur. 411.f
Gloriam cæleſtem docet acquirere. 374.g
Gloriam ſuam non quæſiuit Chriſtus. 388.l
Gloriam fugiendo minus gloriæ Eccleſiaſtici. 379.e

Gloriandum

Gloriandum in cruce domini. 426.K
Gloriatio & confidentia inanis. 88.i
Gloriationis mala. 411.f
Gloriæ cæleſtis præeminentia. 820.l
Glorificatio Chriſti. 434.i
Gradus pænitentiæ. 34.g
Granum ſinapis. 436.l
Grauedinem non ſenſit Maria. 28.K
Gratia dei per natiuitatem Chriſti aucta non capta. 10.l
Gratia unde dicta. 95.a
Gratia quibus impertitur. 415.b
Gratia dei opus eſt nobis. 413.e
Gratiam recipere in uacuum. 457.d
Gratiam inuenit Maria. 28.e
Gratiam nulli denegat Maria. 28.e
Gratiarum actio pro paſſionis beneficio. 49.d
Guſtatio mortis. 430.i

H

HABITATIO Mariæ & diſcipulorum. 800.h
Hallelnia. 757.a
Hammon. 71.d
Heltas Dauid. 433.a
Heliæ & Enoch aduentus in terra. 832.m
Heliæ expectatio. 96.l
Heliæ ſimilitudo in Ioanne 96.l
Heliæ ſpiritu uſus Ioannes. 1.f
Heliæ & Enoch cædes. 833.a
Heliopolis. 72.g
Herodes Idumæus. 16.K
Herodis teſtamentum & filij. 74.i
Herodis imitatores 70.m
Herodis crudele præceptum. 72.K
Hidropici curatio. 321.e
Hierico 106.m
Hiero. de Maria in terris relicta. 45.b
Hieruſalem ſitus. 782.l
Hilarius. 745.c
Hiſtoriæ ſcribendæ mos. 793.f
Hodie quomodo intelligitur. 8.h
Homicida animarum occiſor eſt. 386.m
Hominis primi ſeu Adæ iactura & amiſſio triplex. 422.b
Homo microcoſmus. 449.d.800.l
homo omnis creatura. 800.m
Honor. 840.m
Honoratio parentum. 403.c
Hora natiuitatis dominicæ. 40.l
Hortulanus creditus eſt Chriſtus. 768.m
Hortus concluſus, & fons ſignatus. 13.e
Hortus penſilis. 13.e
Hoſpitalis in diuites intentio attendenda. 374.l
Humanæ naturæ infirmitas per Chriſtum ſanata. 738
Humanum genus ad ſpé ueniæ erigitur ab Abel uſque ad Ioannem Baptiſtam. 10.K
Humeri Chriſti. Lætitia Chriſti. 448.l
Humiles unde dicti. 374.h
Humiliandi ſui cauſa. 374.g
Humiliandus qui Deum laudat humilianda forma. 822.i
Humiliatio ſine humilitate inutilis eſt. 82.i
Humiliationis utilitas. 372.K
Humilis animi indicia. 81.c
Humilis Chriſti ad Baptiſmum acceſſus. 107.l
Humilitas. 441.f
Humilitas Chriſti in deſcenſu. 753.c
Humilitas Mariæ. 24.m
Humilitas Chriſti. 111.b
Humilitas contra latronem inducitur. 99.c
Humilitas & patientia Chananææ. 407.f
Humilitas meritoria conſiſtit in tribus. 313.b
Humilitatis præmia. 274.i
Humilitatis laus. 35.c
Humilitatis exemplum. 31.b
Humilitatis indicia. 56.m
Humilitatis commendatio. 81.b
Humilitatis Chriſti incrementa. 64.m
Humilitatis excellentiæ. 445.d
Humiliter quærendus eſt dominus. 110.m
Humilium dignitas. 466.g
Hydropici proprietates ſeptem peccata totidem ſignificantes. 372.g
Hypapam. 66.i

I

IACOB quid. 22.K
Iacobi minoris pænitentia & ſanctitas. 105.f
Iacobi minori apparitio facta & eius uotum. 775.d
Iacobo minori apparitio facta & eius uotum. 775.e
Iacobus. 432.b
Iacobus minor. 15.d
Iacobus quid interpretatur. 774.f
Ianuis clauſis congrue uenit. 780.g
Iaſpis. 471.i
Idola penitus conterentur. 71.c

Idolorum caſus. 71.b
Ieiunia quatuor temporum. 116.g
Ieiunium apoſtolorum. 806.h
Ieiunium perfectum. 458.g
Iepte filia. 13.e
Ieſum ſuſcipere uolenti neceſſaria. 780.i
Ieſus. 28.f
Ieſus quid interpretatur. 22.g
Ieſum ſuſcipere uolenti quatuor neceſſaria. 780.i
Ieſus in utero ſtans non docet patientiam et humilitatem. 37.c
Ieſus pannis inuoluitur. 40.m
Ieſus ſaluator interpretatur. 60.i
Ieſus uenit poſt Ioannem quinque modis. 98.i
Ieſus in aqua baptizatus eſt. 109.e
Ieſus cur non uertit lapides in panem. 119.m
Ieſus operatur in anima quinque. 784.g
Ieſus amanti præſtat omnia dulcia. 742.l
Ignoſcere prodeſt. 460.m
Ignis conflagrationis quatuor officia. 833.h
Ignis præcedes concomitabitur iudicium, et ſequetur. 836.g
Ignoſce libenter. 457.c
Illuminatio neceſſaria. 392.m
Illuminationes uero circumciſionē mētis præcedentes. 50.K
Imitatio Chriſti in triplici uita. 428.g
Immortalitatis oſtenſio. 798.m
Immundus pauper mundandus. 375.a
Impoſſibilitas. 839.d
Incarnatio filij Dei. 25.b
Incredulitas diſcipulorum. 436.l
Iuramentum uerborum Chriſto. 25.c
Incipientium panes. 415.e
Indignatio ſenioris. 453.b
Indignitas peccatoris. 451.f
Inducentia duo ad humilitatem. 84.g
Infirmitas humanæ naturæ per Chriſtum ſanata. 738.f
Infernus duplex. 752.K
Infernus pœnarum quadruplex. 752.K
Ingratitudo Iudæorum. 375.e
Inhabitatio uerbi. 93.f
Inhæſio & fruitio. 839.c
Iniuria patienti afferens obſequium præſtat. 460.m
Iniuria non ſit magnanimo. 461.b
Innocentes habendi ſunt martyres. 10.i
Innouatio dictorum. 836.l
In orationes manaſſes. 393.a
Inſignia Chriſti præcipue memoranda. 1.c
Intentio templum ingredientium. 67.e
Intentio euangeliſtarum. 811.a
In terra ſcribendi ratio. 382.m
Interrogandi ratio in Chriſto. 422.i
Intrans per os, non coinquinat. 404.b
Intrare per hoſtium. 394.g
Introductio in meditationes uitæ Chriſti. 5
Inuenire Chriſtum uolentibus neceſſaria. 44.m
Inuitatio ad humilitatem. 372.g
Inuitum non uult dominus. 417.d
Inungitur et inuoluitur corpus Ieſus. 739.e
Ioachim eleemoſina. 12.i
Ioannes quid interpretetur. 1.c
Ioannes Baptiſta repletur ſpiritu ſancto. 29.a
Ioannes cur putabatur Chriſtus. 95.f
Ioannes Baptiſta monachorum princeps. 73.e
Ioannes miſſus a Deo non a ſe baptizauit. 91.e
Ioannes dat triplicem formam. 100.g
Ioannes fungitur officio et more notarij et tabellionis 814.h
Ioannes probat Chriſtum dei filium. 813.e
Ioannes plus dilectus cur non prælatus. 791.d
Ioannis Baptiſta pœnitentiæ locus. 72.m
Ioannis Bapt. laudes. 73.c.87.d
Ioannis et Petri admiratio. 765.e
Ioannes euāgeliſta qua die migrauit. 31.e
Ioannis euangeliſtæ feſtiuitas cur in natali dominico celebretur. ibid.
Ioannis pœnitentia. 87.b
Ioannis gratia triplex. 432.h
Ioannis perſpiccitas. 788.i
Ioannis mors. 793.c.e
Ioannis mortis cognitio. 422.i
Ioſeph. 26.l
Ioſeph quid interpretetur. 19.b
Ioſeph uirga floruit. 14.h
Ioſeph quoque uirginitatem decreuerat ſeruare. 14.K
Ioſeph dimittere uoluit ſponſam. 35.d
Ioſeph quomodo cognouit Mariam 37.a
Ioſeph cur taceatur. 53.a
Ioſeph captio et liberatio 775.e
Ira dei iuſta. 376 l
Iſrael quid interpretetur. 118.b
Iudaicus populus. 451.a
Iudas angitur. 444.h
Iudæa. 463.d
Iudæi mali qui dicendi. 401.e
Iudæorum uocatio. 376 l
Iudæorum conuerſio. 833.b

Iudæorum

Iudæorum blaſphemia et peruerſitas 744.K
Iudæorum ſimiles prælati. 773.f
Iudæorum conuerſio. 833.b
Iudicabit Pater & Spiritus ſanctus ut filius. 430.i
Iudicandi forma. 839.a
Iudicat intentionem deus non euentum. 444.i
Iudicare quis debet ſeipſum, ſed an peccator alium. 383.c
Iudicaturus diſquirat duo aut tria. 383.b
Iudicia dei [illegible] 453.c
Iudicij horribilitas. 834.h
Iudicij recordatio utilis eſt. 835.b
Iudicium finale. 832.g
Iudicium antecedentia comitantia & ſequentia. 832.g
Iudicium per aquam & per ignem 833.c
Iuſtitia. 108.g
Iuſtitia ſtrictiſſima. 108.l
Iuſtitiæ indicia. 108.m
Iuſtitiæ exhibitio. 479.c

L

LABOR huius mundi. 379.a
Labores Chriſti. 3.a
Labores Chriſti a iuuentute. 72.l
Labores Chriſti & obſeruatio legis. 76.g
Lachryma uirginis. 737.e
Lætificatio in aduerſis 3.f
Lætitia paſcalis. 754.i
Lætitia diſcipulorum. 805.e
Lapidandi Chriſtum triplices uiæ. 401.d
Lapidantes opere. 402.i
Lapides a Ioanne monſtrati. 83.l
Lapides Iudæis congruentes. 389.d
Lapidis ſuper ſepulchrum poſitio. 740.m
Lapidis reuolutio. 762.m
Lapilli. 471.d
Lapis Chriſto ſunt capite poſitus. 45.f
Lapis abſciſus ſine manibus. 71.d
Lapis unde dicitur. 402.i
Lapis obſtans. 761.f
Laudando deo creati ſumus. 821.f
Laudandus deus ſemper. 715.e
Laudatio Villici. 482.l
Laudes Mariæ. 828.K
Laudis diuinæ commendatio. 821.c
Laus Mariæ exuperat ſenſum & linguam. 828.l
Laus matris ad filium refertur. 829.b
Lazari monumentum. 496.m
Lazarus non viſit deinceps 496.l
Lectus ſponſi crux. 746.m
Legalia pentecoſtes myſteria. 819.a
Leo Papa de uirtute humilitatis. 54.K
Lex Chriſtianorum. 40.l
Lex timoris. 1.f
Lex non damnat niſi confeſſum. 382.g
Liberatio peccatrix. 383.e
Liber uerus ſeruitus, & libertas duplex. 385.f
Liberi arbitrij bonum. 461.a
Ligatus. 746.h
Lingua ignitæ. 815.a
Linteo puro cur in ſacrificio altaris conſecretur. 740.
Loca quinque in qua Chriſtus portatus eſt. 64.i
Loci notificatio prodeſt. 5.e
Locus primus 372.m
Locus primus non appetendus. 373.d
Locus aggrauat. 746.K
Locus apparitionis. 770.l
Locuſtæ. 87.i
Locutio cum Chriſto. 432.m
Locutio Dei ad nos. 400.l
Locutam eſſe Mariam legimus. 30.l
Longitudo itineris & difficultas. 69.a
Loquela cum prophetia reſtituta quid ſignificet. 32.i
Loquendum de Deo. 777.d
Lucas de Chriſto probat quod ſaluator hominum fuit. 813.a
Luciferi caſus. 10.h
Luchri terreni deteſtatio. 429.c
Lucis æternæ iucunditas. 385.c
Lumen. 91.f
Lunaticus. 436.g
Lux. 91.f
Lux hominum. 9.a
Lux in tenebris. 9.c
Lux mundi Chriſtus. 384.m
Lux illuminans omnem hominem. 92.g
Lyncurius. 473.a
Lyſanias. 85.a

Magdalena

M

MAGDALENA pœnitentium primiceria. 758.h
Magdalenæ feruor flendo obtinuit quicquid uoluit. 767.b
Magi cur ab oriente uenerunt. 51.c
Magna facta eccleſiæ. 48.g
Magnificatur Deus in beneficijs ſuis tripliciter. 30.l
Magnitudo miſericordiæ Dei. 262.i
Magnitudo Baptiſtæ. 1.d
Magnus Ieſus. 22.g
Magorum fides. 52.l.53.f
Magorum reuerſio. 56.h
Magorum genus & denominatio. 51.b
Maioritas inter diſcipulos. 440.i
Mala hic toleranda ſunt. 835.c
Mala proximi tacenda. 388.i
Mali hortus. 470.h
Mali inſaturabilis. 451.c
Mandatum faciendum. 403.b
Manſiones cæleſtes pauperum ſunt. 482.K
Manſiones electorum diuerſæ. 841.c
Manſiones in inferno diuerſæ. 841.e
Manſuetudo Chriſti. 387.c
Manuū impoſitio. 465.b
Marcus de Chriſto probat quod erat rex omnibus. 812.i
Mare quid ſignificet. 789.e
Maria ab æterno prædeſtinata. 11.f
Maria purgata ſed magis præſeruata aſſeritur ab originali culpa. 12.l
Maria quandoque potuiſſet uenialiter peccaſſe. 12.K
Maria cur ſuæ tribus uiro nupſit. 14.K
Maria cui fabro nupſerit. 16.g
Maria præfigurata per Saram Raguelis. 16.g
Maria turri Dauid comparata. 16.h
Maria frequenter angelica ſalutatione ſalutanda. 26.i
Maria illuminatrix interpretatur. 19.d.26.m
Maria tripliciter interpretatur. 19.c
Maria domina. 19.f
Maria mare amarum. 19.e
Maria contra dæmones potens eſt. 16.f
Maria plena gratia. 20.K
Mariam potiſſimè delectat iſta dictio dominus tecum. 20.l
Maria quid interpretetur. 20.m
Maria cur Eliſabet uiſitauit. 28.K
Maria uenit ad diuerſos 29.f
Maria grauida non eſt grauata. 40.h
Maria mater dei. 45.d
Maria diſcipula optima fuit. 45.k
Maria eſt ſtella moraliter. 55.e
Maria pluſquam martyr fuit. 61.f
Maria et Ioſeph quomodo in latrones inciderāt. 69.b
Maria operoſa. 72.g
Maria conſeruabat omnia in corde ſuo. 79.e
Maria Magdalena, Iacobi & aliæ. 758.g
Maria cur ad monumentum non uenit. 759.f
Maria dona dimittit de cælo. 817.b
Mariæ latus. 11.e
Mariæ natiuitas. 12.g
Mariæ ſtirps. 12.h
Mariæ præſentatio. 13.K
Mariæ profectus. 12.l
Mariæ uita. 12.m
Mariæ puritas. 13.a
Maria ad 14. annum prouectio. 13.f
Mariæ ad turrim Barium comparatio. 16.g
Mariæ excellentia in gratia, & merito. 16.h
Mariæ concipientis animus. 26.h
Mariæ reuerſio quid moraliter indicet. 32.K
Mariæ non inuenēti hoſpitium compatiendum. 40.i
Mariæ in filium cura & amor. 57.a
Mariæ dolor. 76.m
Mariæ deuotio. 493.f
Mariæ dolor in exequijs Chriſti. 740.g
Mariæ et ceterorum conſtantia. 742.K
Mariæ abitio a ſepulchro. 743.f
Mariæ & ſociarum in ſabbato Sancto exercitium 750.m
Mariæ ſpes et fides. 751.a
Mariæ ſunt nobis imitandæ. 762.g
Mariæ et diſcipulorum habitatio. 800.h
Mariæ uocatio. 825.a
Mariæ præſens auxilium. 830.h
Mariæ inuocatio interdum citius auxiliatur quā Ieſu. 830.i
Martæ abdictio a ſepulchro. 743.f
Martyres deum clarificant. 792.m
Martyrium fit multis de cauſis. 70.K
Martyrum genus triplex. 10.g
Mater non Ioſeph interrogat Chriſtum. 77.f
Matrem Ieſu curia cæleſtis honorat. 7.b
Matthæus Chriſtus probat quod fuit R[illegible] 811.f
Maximus de tribus apparitionibus. 52.g

Medicandi

Medicandi ratio optima a medico cæleſte ſeruata 112.i
Medici potentia. 461.f
Meditatio hiſtoriæ dictæ. 45.e
Meditatio uitæ Chriſti ampletanda. 842.g
Meditatio incarnationis, & cæterorum ad eam ſpectantium. 842.i
Meditationem optat paſſionis. 750.h
Meditationum commendatio & 3 b.d
Medium locum Chriſtus tenet. 98.K
Medium amat dominus. 456.l
Medius locus. 780.h
Medius ueſtrum ſtatum, quomodo exponitur. 98.K
Mel. 87.a
Membra Chriſti pro nobis erant omnia. 738.i
Membra ideo data ut deum laudemus. 822.h
Memoria paſſionis ob remunerationem facienda. 738.m
Mendacij pater. 387.e
Mendacium. 391.e
Mendacium apertum. 773.c
Mens uirginalis. 26.m
Menſa Solis. 13.d
Menſuram ſuam quiſque habebit non communem omnibus. 833.d
Mentis unguenta tria. 759.e
Mercatores duo. 478.m
Mercedem mortis ſuæ dedit Chriſtus homini. 752.m
Mercenarius. 396.l
Mercenarius unde dictus. 396.h
Mercenarius ſeruus eſt filius. 452.g
Meritorum præſumptio. 373.b
Militaris diſciplina. 90.m
Militis ratio. 43.d
Militis exemplum. 808.i
Miniſter baptiſmi. 184.l
Miracula quatuor ſecuta. 80.m
Miracula cur infans non fecerit. 80.l
Modeſtiæ Chriſti laus. 80.m
Miracula multa ſimul facta. 412.K
Miraculorum autor. 442.K
Miraculum. 788.m
Miſerationem inducentia. 447.f
Miſeriam patitur etiam qui peccata remiſſa ſunt 792.l
Miſericordia domini. 479.a
Miſericordiam ſuadet deus. 374.i
Miſericordiæ laus. 91.c
Miſericordiæ & iuſtitiæ contentio. 31.a
Miſſio apoſtolorum. 783.c
Miſſio ſancti Spiritus cur dilata et cur quinquageſimo die facta. 818.m
Miſſus ad Iudæos Chriſti. 403.a
Modus producendi. 8.m
Mola aſinaria. 443.d
Monachi nomen et qualis ſit uita. 73.d
Monachorum incluſio qualis ſit. 37.d
Monachorum eſt deum laudare. 819.f
Monarchia. 39.c
Monitor audiendus. 455.c
Monumentum Chriſti cur nouum ſolidũ, et alienum. 740.i
Monumentum contemplatiuorum. 761.f
Monumentum pœnitentium cor. 761.f
Monumentum quid myſticè ſignificet. 762.h
Monumentum quid dici poſſit. 762.m
Mons Oliueti. 801.m
Mons trium luminum. 805.e
Montis aſcenſio. 432.i
Mota reſuſcitationis. 495.b
Mori pro grege dominico tripliciter poſſumus. 296.g
Moria mons in quo templum Dominum et templi inſignia. 66.K
Mors quomodo bona. 11.b
Mors Ioannis. 193.c
Mors ſpiritualis perficitur gradibus. 428.m
Mors uera. 452.m
Morſus inferni. 752.l
Mortis incertitudinis cauſa. 462.l
Mortis animæ progreſſiones. 495.d
Mortis diuturnitas. 747.e
Mortis ſuæ mercedem Chriſtus dedit homini. 752.m
Mortui Chriſti duratio. 755.k
Moyſi et Heliæ ab apoſtolis cognitio. 423.a
Mulier cur nuncia ſalutis. 764.K
Mulieres euangeliſtæ et apoſtolæ. 772.i
Mulieri prima apparitio facta. 762.i
Mulierum circa ſepulturam deuotio. 742.i
Multiplicatio panum. 414.i
Mundi innouatio. 836.i
Mundi innouandi rationes. 837.b
Mundum animal duplex et ſimiliter immundum 63.d
Mundus uariè acceptus. 92.b
Munera magorum trium tria de tribus. 55.d
Munera dei in nobis Deo grata et offerenda. 55.b
Munera capiantur tripliciter. 395.b

Muneris offerendi traditio. 54.l
Murmur duplex. 479.a
Murmur clauſtralium. 480.g
Muti. 412.l
Myrrha multiplex. 3.a
Myrrhæ uirtus. 758.m
Myſterium cur non citò reuelauit Maria. 30.i
Myſteria in Bethlehem facta. 46.b
Myſterium aſcenſionis. 804.i

N

NATHANAEL *domum dei interpretatur.* 128.g
Nathanael cur non ſit Apoſtolus. 128.l
Natiuitas Chriſti triplex eſt. 46.g
Natiuitas duplex. 36.K
Natiuitas Io. *Baptiſtæ.* 31.d
Natiuitatem Io. Bap. *cur celebramus potius quã aliorum.* 31.f
Natiuitatis Chriſti modus. 47.b
Natiuitatis Chriſti magnitudo. 47.l
Natum non poſterius genitore ſuo. 9.f
Natura noſtra. 796.i
Natura diuina non uidebitur. 834.i
Naues Tharſenes. 56.i
Nazarei qui uocabatur. 74.m
Nazareus Chriſtus nuncupatus eſt. 74.K
Nazarei duas eccleſias habent. 27.b
Nazareth Bethlehem. 40.i
Nazareth. 74.l
Neceſſitas duplex. 443.f
Neceſſitas ex uerbo Chriſti. 444.g
Ne tardes conuerti. 479.f
Noli me tangere. 770.g
Nolle peccare. 441.c
Nomen Ieſu. 842.m
Nomen Mariæ. 830.g
Nominis imponendi ratio. 47.f
Non cognoſco quomodo accipitur. 22.m
Non inuitatis non uenit dominus. 371.c
Non tangendus ab immundis dominus. 770.i
Nouiſſimi primi. 477.f
Nouiſſimi loci appetendi rationes. 373.f
Nouiſſimum triplex. 373.f
Nubes quæ apparuit. 434.K
Nudus. 788.K
Numeralia pro ordinalibus. 765.c
Numerus electorum. 449.c
Nuptiæ cæleſtes. 372.l
Nuptiæ ſpirituales. 371.l

O

OBEDIENTIAE *perfectio.* 465.a
Obiectio ſibi facta. 479.b
Oblationis Mariæ in templo figura. 13.d
Obliuionis uirtutum commendatio. 75.b
Obolus. 459.c
Obſtetrices dominicæ. 44.h
Occurſus Dei. 452.g.454.i
Occurſus Chriſti. 827.f
Occurſus calorum. 827.f
Octaua die circuncisio fiebat. 50.h
Octauianus 47.k
Oculorum ſentio. 776.m
Oculus amicus dilectus. 444.m
Odium. 404.m
Offenſa ſemper ſed non ſemper iniuria remittenda. 457.f
Offenſa quantus offenſus. 458.b
Offenſa in hominem. 459.a
Offendimus deum tripliciter. 385.d
Officium hominis. 821.f
Olei uirtus. 842.m
Oliua ſalutifera. 10.i
Omiſſio ſola damnat. 89.c
Omne genus hominum de Chriſto perhibet teſtimonium. 62.i
Omne pro multis 404.l
Omnes pro plurimis. 376.g
Omnes creaturæ deum laudare optant. 822.l
Omnia relinquenda. 475.a
Omnia membra Chriſti pro nobis orant. 738.i
Omnibus. 472.i
Omni & unum. 400.g
Opera trinitatis 8.K
Opera Trinitatis indiuiſa. 23.b
Opera bona omnia facienda. 469.d
Opera miſericordiæ. 484.i
Opera quibus abſtinendum ſabbato. 311.f
Opera oſtendentia et non facientia ſanctum, etc. 400.h
Operandum ut manduces. 479.a
Operis ſuſcepti rationes. 2.m
Opiniones omnes de Chriſto. 422.m
Oportebat Chriſtum pati ut nos liberaremur a pœna. 782.K
Opus uirtutis. 9.a
Orandi forma. 495.a
Oratio generalis. 438.i
Oratio Chriſti poſt baptiſmum. 110.i

Oratio

Oratio eccleſiæ in paraſceue. 742.g
Orationes & laudes diſcipulorum. 806.i
Orandum & nobis. 866.l
Orationis excellentia. 397.f
Oratores Reges. 399.b
Ordines in iudicio quatuor. 834.i
Ordo prædicandi. 90.h
Ordo mutatus. 479.d
Origenes de nomine Ieſu. 48.g
Ornamenta altaris ſint noua. 740.l
Ornandi ſui deteſtatio. 444.i
Os hominis ſublime. 369.c
Oſtiarius triplex. 395.a
Oſtium ueritatis Chriſtus &c. 395.a
Otium Chriſti. 81.d
Oues ſumus. 454.g
Ouile eſt eccleſia. 395.l
Ouis errans. 448.g
Ouium dei ſigna quatuor. 400.g

P

PACEM cur geminat Ieſus. 783.b
Pacifici ſunt diſcipuli. 780.m
Pacis commendatio. 785.a
Palma. 839.f
Palpabilia quibus erũt corpora glorioſa. 781.d
Palpatio glorioſi corporis miraculoſa. 781.c
Palpebra ouium. 369.e
Panes myſtici ſeptem. 415.e
Panis. 371.c
Panis regni dei. 375.c
Panis cognitionis. 414.g
Panis ſubcinericius. 798.i
Panis triticeus. ibid.
Panum numerus myſticus, & diſcretio a conſimi li miraculo alibi facto. 414.K
Pannis inuoluitur Ieſus. 40.m
Papa. 780.K
Papa pax uobis in principio dicit. 780.l
Papæ eſt decidere de dubijs fidei. 423.b
Papa Leo de pace uera. 43.e
Paraſceue quid interpretetur. 741.f
Parentes clarum non faciunt, ſed uirtus. 35.a
Parentum ſuſtentatio. 403.f
Partes pœnitentiæ ſeptem. 415.c
Paruuli conditiones. 441.c
Paruulorum purgatio a peccatis. 801.a
Paruulum eſſe oportet. 441.b
Paſſa a Chriſto plurima. 746.g
Paſcere non tondere iubetur. 791.i
Paſſi omnes ſancti. 778.h
Paſſionis prædicandæ cauſa. 426.g
Paſſionis & reſurrectionis exemplum. 755.d
Paſſionis epilogus. 749.c
Paſſionis Chriſti meritum. 749.d.462.K
Paſſionis memoria cur facienda. 738.
Paſſionis memoria contra iram. 739.
Paſtor a paſcendo dictus. 397.c
Paſtor bonus dominus. 397.c
Paſtor paſtoribus apparuit. 43.e
Paſtores qui dicendi. 43.c
Paſtores uniuerſi fideles. 43.c
Paſtorum reuerſio ad greges. 45.e
Paſſus eſt Chriſtus in omni ætate. 746.g
Paternitas multiplex. 809.f
Patens Chriſti paupertas. 40.l
Patimur inuiti. 471.c
Pati oportet cœlum intrare uolentes. 778.g
Pati rurſus paratus Chriſtus. 450.i
Pauci ſaluandi. 480.K
Pauperes honorandi pro Chriſto. 374.m
Pauperes ad utilitatem diuitum fecit. 90.g
Paupertas felix. 475.f
Paupertas Chriſti ſumma. 40.m
Paupertas domini. 440.h
Paupertatis perfectio. 469.e
Paupertatis præconia. 56.l
Pauperum electio. 376.m
Pax ſub Auguſto. 39.c
Pax hominum. 43.e
Pax fugata. 104.K
Pax uobis in principio dicit. 780.l
Pax in ſolo Ieſu. 842.K
Pax cum diſcipulis domini qualis ſit. 780.K
Pax collegij dum prælatus in medio. 784.m
Peccare in cœlum. 451.e
Peccata in corde generantur. 404.m
Peccata non nocent ſi non placent. 462.K
Peccata dimittere quid ſit. 102.m
Peccator incuruus eſt. 360.a
Peccator lunatico ſimilis. 436.h
Peccator inuitatur ad ueniam. 1.b
Peccator adhærere debet deo Medico ſuo, eius uitam contemplando. 1.c
Peccator ſeruus Diogenis uerbum. 386.h
Peccati differentiæ. 386.i
Peccatoris reſuſcitatio. 495.f
Peccatoris iuſtitia. 496.g
Peccatores non cõtemnendi ſed corrigendi. 453.f
Peccatorum reditio. 460.i
Peccatores catelli ſunt. 408.m
Peccatum grauiſſimum Chriſto eſt. 836.g
Peccare in te. 455.b

Pecunia militibus data. 773.e
Pecuniæ malum. 773.f
Penetratio dimenſionum. 839.d
Pentecoſte. 814.m
Pentecoſtes ſolennitas. 818.l
Peregrini in hoſpitium tradendi. 778.K
Peregrini ſumus omnes. 779.a
Peregrini conditiones. ibid.b
Peregrinus. 777.a
Perfectio Chriſti & morum eius. 5.e
Perfectio uitæ Chriſtianæ in tribus. 422.c
Perfectio multiplex. 468.i
Perfectionis ſtatū exemplo docet dominus. 41.a
Perfectorum panes ſeptem. 416.l
Permiſſio Repudij. 463.e
Perſeuerantia neceſſaria eſt. 381.f
Perſeuerantiæ commendatio. 406.m
Perſeuerantiæ habenda ratio. 84.l
Perſeuerantium perfectio. 34.m
Perſonæ in Deo plures. 399.f
Peruerſio rerum. 746.K
Petere debemus in nomine Ieſu. 48.m
Petitio triplex chananææ. 407.f
Petitiones & præceps Mariæ. 12.K
Petri prælatio. 440.i
Petri error in optando. 433.c
Petri nominatio. 423.e
Petri inebriatio. 433.e
Petri reſponſio. 423.d
Petri cauſa modeſtia. 790.K
Petri examinatio. 791.c
Petri & Ioannis ad ſepulchrum curſio. 765.c
Petri & Ioannis conditiones. 788.l
Petri ſingulariter apparuit dominus. 775.a
Petrus. 432.g
Petrus, Ioannes, Iacobus. 432.i
Petrus Ioannem diligebat. 793.b
Petrus dominum quærit. 774.m
Petrus quot annis ſuperuixit. 792.K
Petrus Sathanas dum lux. 426.i
Petrus imitandus & tuendus. 424.l
Phariſæi unde dicuntur. 87.f
Phariſæorum ſimiles. 371.f
Pilatus procurator tantum fuit uitellij. 85.b
Piſcari licuit Apoſtolis. 787.a
Piſcatio duplex. 789.e
Piſcatores ſeptem. 788.g
Piſciculorum ſignificatio. 415.d
Piſcium genera. 153.788.m
Planctus Mariæ rationabiles. 737.f
Plenitudo ſapientiæ Chriſti. 75.d
Plorauit Ieſu mater. 48.m
Pœna inferni diuerſa erit. 837.e
Pœna damni an ſit grauiſſima. 838.K
Pœna duplici homines punietur. 390.l
Pœnarum æternarum cauſa. 837.e
Pœnitens iuſte quis eſt. 90.b
Pœniteas ſubmittit ſe ſacerdoti. 103.d
Pœnitentia duo requirit. 100.K
Pœnitentia de quibus ſit agenda. 100.l
Pœnitentia in baptiſmo. 100.l
Pœnitentia totius uitæ. 100.m
Pœnitentia pro peccatis contra decalogū. 100.m
Pœnitentia ſanctorum. 106.g
Pœnitentiæ labores et ſpes. 106.i
Pœnitentia eſt de primis agenda. 101.b
Pœnitentia agenda ſine dilatione. 101.b
Pœnitentia ſera ſecuram non facit. 101.c
Pœnitentia multiplex. 86.i
Pœnitentia ſera, ſi uera eſt fructuoſa. 101.f
Pœnitentia per contrarium fiat. 104.i
Pœnitentia eſt iniungenda. 384.b
Pœnitentia minor delicto. 104.m
Pœnitentia interior. 105.a
Pœnitentia agendi ignorantia. 105.d
Pœnitenti cognoſcenda. 451.d
Pœnitentiæ præſentis et uoluntariæ ualor. 832.b
Pœnitentiæ laus. 106.K
Pœnitentiæ fructus digni. 104.m
Pœnitentiæ incitatio ex grauitate culpæ. 105.c
Pœnitentiæ tempus non prætermittēdum. 102.g
Pœnitentium uis. 453.f
Planctus Mariæ rationabiles. 737
Pompæ funebres. 740.K
Pondus dici quid ſignificet. 479.e
Populi feruor. 413.b
Porta clauſa. 13.d
Portatores Chriſti. 64.i
Poteſtas. 840.m
Poteſtas data Chriſto ut homini. 795.b
Poteſtas quæ data. 424.i
Poteſtas clauium in die paſcha. 783.f
Poteſtas conſecrandi datam cœna. 783.f
Poteſtatibus coæquandi. 446.m
Præcepta legis. 456.m
Præceptum ad tempus. 795.f
Præcepti aſſi matiui obligatio. 454.m
Præcipiendi ne cui dicerent forma cauſa. 411.e
Præcurſor domini Ioannes. 97.e
Prædeſtinati ſolum ad cœnam recipientur. 377.d
Prædicandum omnibus. 795.d
Prædicanti neceſſaria. 802.b

Prædicatio uſque ad ultimum terræ 803.c
Prædicatio cur ab Hyeroſolima cæpta. 782.m
Prædicator euangelij et eius officium. 87.c
Prædicatores milites dicuntur. 91.a
Prælatorum culpa. 398.h
Prælatorum periculum. 791.h
Præpoſitio per. 8.l
Prærogatiuæ Mariæ. 827.d
Præſens pro futuro. 801.f
Præſentationis cauſa 63.b
Præſumptionem author uitat. 5.a
Præterita tanquam præſentia legenda ſunt. 5.b
Præteritum pro futuro. 785.f
Primi nouiſſimi. 477.c
Primiceria uirginum Maria. 2.m
Primo genita cur domino offerenda. 58.g
Primogeniti oblatio. 63.d
Principatibus coæquandi. 434.a.447.a
Principium duplex. 7.c
Proceſſio Papæ. 56.l
Proceſſio in templo. 62.m
Proceſſio eccleſiæ feria quinta. 805.f
Proceſſio diſcipulorum. 805.f
Profeſſio. 39.e
Proficerre in gratia & ſapientia potens aliquis dupliciter. 80.g
Proficientium panes ſeptem. 416.g
Proficientium monumentum. 761.f
Progenitorum Chriſti humilitas. 34.m
Promiſſio ſpiritus. 802.g
Prophetia Simeonis. 61.c
Prophetiæ non ſunt cauſæ futurorum. 62.h
Propria uendenda & danda perfectis. 467.f
Proprius ſenſus uituperatur. 79.e
Proſperis triſtia admiſcet dominus. 348.m
Prouerbium quando dicitur. 395.b
Prouidentiam diuinam impedire uolentes tepe- diunt eam. 773.c
Proximus noſter. 461.a
Prudentia. 482 m
Prudentia in Chriſti ſermone. 38.m
Publicani qualiter dicti ſint. 90.i
Publicanus. 455.f
Pudor dæmon. 781.c
Pudor ſeculi amouendus. 430.g
Pueritiæ duratio. 441.d
Pueritiæ conditiones quatuordecim. 441.d
Puerorum. 69.d
Puerorum decem proprietates. 465 f
Pugilla quidem. 32.g
Pulli colūbarū cur ferebātur et nō colūbæ. 56.b
Punctus. 746.h
Purificatio. 66.K
Purificationi Maria cur uoluit ſubdi. 58.b
Purificationis lex. 57.e
Purgatorij duplex pœna. 832.g
Purgatorio omnes pœnitentes deſtinati. 105.e
Puſilli. 443.c

Q

QUADRAGINTA dies, & non plures cur dominus ieiunauit. 116.i
Quadragenarij conſecratio. 116.h
Quærentes & non inuenientes Chriſtum. 381.a
Quærentium dominum intentio. 379.f
Quærentium mos. 767.e
Quærunt crucifixum pauci. 764.h
Quæſtio Dragmæ. 450.d
Quæſtio Phariſæorum captioſa. 463.d
Qualis uiſus eſt Chriſtus Magdalenæ. 768.K
Quarantena mons eſt. 113.b
Quare uox Ioannes. 97.b
Quaſi unigeniti. 81.h
Quatuor conſerui. 459.d
Quatuor per ordinem in Chriſto facta. 113.f
Quid per tres quaterdenas ter quatuordecim generationes. 3.f
Quid uerbum domini hoc loco 85.d
Quinquageſima conſecratio. 799.c
Qui ſint reges 55.e
Quiſque in optimo ſtatu moritur. 101.a
Quod Chriſtus per ſui baptizationem baptiſmū conſecrauit. 109.d
Quod Ioſeph & non matri nunciatum eſt. 68.K
Quomodo dei filius Chriſtus. 111.a
Quomodo in galileam præceſſit. 764.m
Quomodo tenebræ diluculum, et ortus erat ſol. 761.d
Quoties remittendum ſit. 456.m
Quouſque. 460.g

R

RABANVS de laude crucis. 748.l
Radices peccatorum tres. 104.m
Ratio contritionis perpetuæ. 102.m
Ratio de omnibus redddenda. 458.i
Rebecca. 27.d
Recipiendi peccatoris modu. 452.m
Reliquiæ. 97.d
Reditus Chriſti. 74.b

Reddentium genera. 400.l
Regenerationes duæ. 475.f
Regenerationum congruentia. 435.b
Reges unde dicebantur. 52.b
Regni cœlorum Promiſſio prima per Ioannem Baptiſtam. 86.l
Regnum ſanctorum. 821.f
Regnum cœlorum. 86.i
Regnum ſine fine. 22.l
Relatio ad diſcipulos facta. 765.b
Religio nolentibus parentibus acceptari poteſt. 76.l
Religioſorum perfectio. 34.l
Remedia contra deſperationem. 461.c
Remedium unicum. 11.d
Remigius de ſubito aduentu. 51.c
Remigius quod ſinguli tria obtulerunt. 55.a
Remiſſio integra. 457.c
Remiſſionum modi duodecim. 467.b
Remittendi poteſtas. 783.d
Res humanæ fumo ſimiles. 469.b
Reſiduitæ quæ ſint. 386.m
Reſponſi temperatio. 399.d
Reſponſio Chriſti ſemper mollis. 388.b
Reſtitutio Regni Iſrael. 803.a
Reſurrectio. 781.a
Reſurrectio dominica. 754.K
Reſurrectio non fuit differenda. 755.a
Eſt cauſa noſtræ reſurrectionis. ibid.b
Reſurrectio mortuorum. 774.i
Reſurrectio per tria certior facta. 782.g
Reſurrectio uniuerſalis. 833.f
Reſurrectio tria corriget in natura & erit integra. 833.d
Reſurrectio fiet in monumento. 833.f
Reſurrectionis acceleratio. 755.d
Reſurrectionis tempus. 762.K
Reſurrectionis ſignum. 765.e
Reſurrexit Chriſtus clauſo monumento. 763.c
Retributio a domino petenda. 374.m
Retributio conſideranda. 477.b
Retributio iuſta. 416.g
Retributio iuſta & miſericordia abundãs. 479.f
Reuolutio lapidis. 762.m
Rixæ Chriſti. 788.b
Rigor iuſtitiæ diuinæ. 383.a
Romphea amota Paradiſo. 756.m
Ruina uitiorum per Chriſtum. 61.e

S

SABBATA quomodo ſanctificanda. 70.b
Sabbati ceſſatio. 751.b
Sabbatum obſeruare. 391.a
Sabbatum trinitatis ſanctæ. 751.b
Sacerdotes multi. 16.K
Sacramenti confirmatio. 466.b
Sacramenti diffinitio. 112.m
Sacramenti efficacia. 112.m
Sacramentorum numeri ratio. 112.m
Sacramentorum inſtituendorum cauſæ. 112.l
Sacramentum in tribus conſiſtit. 112.m
Saducæi unde dicuntur. 87.f
Salomoni comparatur Chriſtus. 747.b
Salome. 758.K
Saluandorum numerus. 835.b
Saluator matri occurrit. 827.a
Saluantis aliquem præmium. 444.i
Salus ſumme diligenda. 445.b
Salutatio Angelica cæteris excellentior. 20.m
Salutis noſtræ operatio. 745.f
Saluum facere. 22.g
Samaritanus. 388.i
Samaritanus cur uocatus Chriſtus. 388.g
Sanandi peccatoris modus. 410.b.m
Sancti omnes paſſi ſunt. 778.b
Sanctorum iubilatio et redemptio. 753.c.d
Sanctum abſolute. 32.f
Sanguinem quando fundere capit Ieſus. 48.m
Sanguinem ſuum ſexies fudit Chriſtus. 49.a
Sapientia. 480.K
Sapientia, quaſi ſapida ſcientia dicitur. 417.a
Sapiens. 436.m
Saphirus. 471.d
Sardius. 473.e
Satanas. 426.b
Satisfacientia pro peccatore cum eo. 105.b
Satisfactio pœnam dat deo & honorem. 114.l
Satisfactio eſt tertia pars pœnitentiæ. 104.b
Scala Iacob. 102.i
Scandala expediunt. 443.f
Scandali uitatio a Chriſto. 439.f
Scandali malum. 443.e
Scandalizati. 443.e
Scandalum acceptum non datum. 404.i
Scandalum eſſe neceſſarium. 426.i
Scandalum. 40.g
Scandalum paſſiuum uitandum. 442.K
Stenophegiæ duratio. 380.K
Scenefactoria Pauli ars. 787.e
Σκηνοπηγία quid eſt. 378.g
Scire uerum quid eſt. 4.K
Scire et non facere grauat. 392.i
Scribi nequeunt ad plenum res, nec a nobis intelligi.

tellígi. 809.a
Scripturarum uaria imaginatio. 5
Scripturæ potius quam aſtrologiæ credas. 417.f
Scripturæ utilitas. 809.e
Sripturæ in cordibus habendæ ut dæmones fugiant. 6.i
Scriptum a domino in terra. 383.b
Secunda pars pœnitentiæ. 103.a
Secunda quaterdena deſignans &c. 34.i
Secundum præmium. 476.i
Securitas. 840.m
Sedere in ciuitate quid ſit. 802.K
Sedes Dauid. 22.h
Seductio duplex. 744.l
Seductor bonus Chriſtus. 744.l
Sedulitas Mariæ in filium. 75.a
Semitæ domini. 97.c
Senarius numerus non uacat a miſterio. 18.K
Seneca de Diogene. 51.c
Seneca de conſilio mutando. 56.i
Senſuum in orando collectio. 446.m
Sententia paſtoris. 456.g
Sepeliendi cum Chriſto forma. 743.c
Sepeliendorum mos. 763.b
Sepeliendi ratio. 763.b
Sepulchri forma & color. 741.c.d
Sepulchri ſoliditas calumniam pellit. 745.a
Sepultura lamentabilis. 742.m
Sepulturæ figuræ. 743.d
Septem feſta cordis. 381.c
Septem ſportarum cauſa. 414.m
Septenarius numerus. 456.m.457.b
Septuagies ſepties. 457.a
Sequendus dominus. 468.h
Sequendus eſt Chriſtus. 385.c
Sequentium Chriſtum paucitas. 429.a
Seraphim. 447.b
Seraphim coæquandi. 434.c
Serpentis genus. 10.i
Serui inutiles. 436.m
Seruitus Iudæorum. 385.f
Seruitus peccati peſſima. 386.g
Seruus inutilis. 437.a
Seſſio Chriſti a dextris dei. 807.d
Sextæ feria myſterium. 741.f
Sextæ feriæ inſignia. 744.i
Sextilis. 39.c
Sex uerba uirginis, totidem uirtutum ſignificatiua. 25.b
Sex notanda. 450.m
Sex attendenda. 477.f
Siclus quid erat. 63.d
Sidon & capella eius. 408.i
Sigillorum ſignatio. 745.a
Signa ſpiritualia. 801.d
Signa præſentia ſancti ſpiritus. 816.l
Signa uenturi Chriſti in Chriſto uiſa. 812.g
Signa primitiuæ eccleſiæ. 801.c
Signatio libri. 842.m
Signum de cælo. 417.c
Signum perfectionis. 468.i
Signum tertium boni paſtoris. 391.b
Siloa quid eſt. 390.m
Simeon, Ioſeph, Anna, Maria quid interpretentur. 62.l
Simeon obediens interpretatur. 59.d
Simeonis perfectio. 60.i
Simeonis deſiderium. 59.f
Similitudo & imago dei. 821.d
Sindon. 740.K
Sindon in quo Chriſtus inuoluitur, quid ſignificet. 740
Sinus Abrahæ. 753.b
Smaragdus. 471.f
Sobrietas Ioannis. 86.m
Solemnitas epiphaniæ. 57.e
Solemnitas æterna petenda. 757.d
Solemnitas ſolemnitatem. 756.i
Solemnitas incarnationis dominicæ. 27.e
Solemnitatis magnitudo. 66.i
Solicitudo quadruplex. 470.m
Solus. 777.a
Somni acceptiones. 493.c
Spadones. 464.d
Sperandi ratio. 416.K
Sperandum ſemper. 462.g
Spes uana. 462.g
Spes dæmon. 781.e
Spiritualis generatio Chriſti. 34.g
Spiritualis approbatio. 453.e
Spiritualis hominis ſigna. 817.e
Spirituali homini neceſſaria ſunt plura. 818.g
Spiritum ſanctum cur inſufflando dedit Chriſtus. 783.d
Spiritum ſanctum cur inſufflando dedit. 783.d
Spirituum cæleſtium occurſus. 804.K
Spiritus ſancti promiſſio. 784.g
Spiritus ſanctus qui prius uenit, nunc ſuperuenit. 23.m
Spiritus ſancti uiſibilis deſcenſus triplici de cauſa. 110.K

Spiritus

Spiritus Sanctus quomodo in colũba fuit. 111.A
Spiritus ſanctus ductor Ieſu. 113.d
Spiritus ſanctus cur in ſpetie columbæ apparuerit. 110.l
Spiritus pro aere. 184.h
Spiritus cur non ſtatim miſſus. 802.h
Spiritus idem á patre procedit, & a filio miſſus cur 814.l
Spiritus ſanctus igni aſſimilatur. 815.b
Spiritus patris. 802.g
Spiritus ſanctus bis miſſus ſuper Chriſtum & toties ſuper diſcipulos. 815.d
Spiritus uehemens. 814.m
Spiritus ſanctus non nũnc primum datus. 816.g
Spiritus ſancti miſſio duplex. 816.g
Spiritus ſancti præſentiæ ſigna. 816.i
Spiritus ſancti efficaccia. 818.i
Splendor faciei Chriſti. 431.f
Stantes cum Chriſto. 430.m
Stater. 439.e
Statio Chriſti. 807.f
Status pœnitentium. 758.h
Status proficientium. 758.i
Status perfectorum. 758.l
Status tres. 761.e
Stella Balaam. 13.e
Stellã Magis uiſa ab aliis differt. 51.d
Stella cur diſparuerit. 32.K
Stella ubi uiſa eſt ſtare. 53.d
Stigmatum uulnerum Chriſti apparitio. 834.h
Stola animæ. 839.a
Stola corporis. 839.a
Stola prima. 452.K
Stultitiæ proprium. 481.a
Subditi interdum præſtant Prælatis. 66.a
Subſtantia Chriſti triplex. 46.g
Subtilitas. 839.d
Suffragia generalia. 832.l
Suffragia peculiariter lata. 832.i
Superbia. 372.g
Superbia ſancta. 66.h
Superbia e cœlo delecta in ipſum non recipitur. 441.b
Superbi exemplum. 372.m
Supplantatio triplex. 432.h
Superbi abiecti ſunt deo. 372.m
Surdus & mutus. 410.l
Suſcipitur a quo deus. 442.g
Symbola tria. 809.e
Syria Iudæa prima deſcriptio. 39.f
Syro phœniſſa. 406.i

T

TABERNACVLA animæ. 433.g
Tacent Phariſæi. 371.d
Taciturnitas commendatur. 111.c
Tactus Chriſti. 435.a
Tangendo ſanati. 409.f
Tangemus dominum. 419.f
Templi monitaiis dignitas ex cauſis animo non natis. 67.a
Templi ſanctificatio. 67.d
Templum. 399.d
Templum Salomonis. 13.d
Templum in Bethlehem. 46.g
Templum ingredientes. 64.m
Temporalia quomodo concupiſcenda ſunt. 469.e
Tempora due ſunt eccleſiæ. 430.g
Temporis uſus. 393.d
Temporis egeſtas & anguſtia. 393.f
Temporis ceſſatio. 836.m
Tempus pœnitentiæ. 805.a
Tempus domini implendum erat. 380.m
Tempus noſtrum nondum uenit. 379.b
Tempus in ſepulchro. 762.K
Tempus reſurrectionis. 762.K
Tenebræ. 9.b
Tenere Ieſum pede datur omnibus uolentibus. 771.e
Tentari uoluit Chriſtus, cur et quando. 113.e
Tentatio triplex. 116.K
Tenſio occulorum. 776.m
Tentatio Chriſti tantum foris. 110.K
Terremotus. 754.l
Terremotus quando factus. 754.m
Terræ ſanctæ memoria. 5.e
Tertia quaterdena. 34.K
Tertium præmium. 477.a
Teſtes inuitabiles. 459.d
Teſtimonium quadruplex de domino. 184.m
Teſtimonium ab aduerſarijs. 773.b
Thabor. 431.e
Thabor monaſteria. 433.f
Thomæ aduentus. 784.b
Thomæ dubitatio. 786.b
Tronis coequandi 434.b
Thronus 447.
Thronus Salomonis eſt beata uirgo 56.g
Timor in natiuitate Io. bap. 32.h
Timor Magdalenæ. 768.b
Timor dæmon. 781.e
Timor habendus. 437.e

Timore

Timere prædicator non debet ſiſtre. 371.e
Toleranda omnia ob gloriam cæleſtem. 820.b
Topaſius. 471.e
Tractationum quatuer totidem ſenſus. 778.K
Traditio Chriſti diuerſa. 438.b
Traducere quid ſit. 36.b
Tranſmigratio galilea. 18.l
Transfiguratio domini ſpem auget noſtrũ. 431.f
Transfigurationis dominicæ tempus. 431.c
Transfigurationis ſocij. 434.g
Transfigurationis tempus. 438.q
Transfigurationis deſcribenda forma. 433.f
Tranſitio cœli & terræ. 837.q
Tres induentes unum ex ipſis tribus. 23.q
Tres flatus. 761.e
Tres quaterdenæ. 33.d
Tria de Chriſto. 35.d
Tria in Chriſto cognita a magis. 54.m
Tria pro ouibus ponenda. 397.q
Tribulari iuſtos deus qualiter permiſit. 72.g
Tribulatio bonorum. 37.q
Tribulatio malorum. 28.i
Tribulationum bona. 377.q
Tributi a Chriſto exactio. 439.a
Triduum ſepulturæ. 750.K
Triduum ſinecdochice. 751.e
Triduum multiplex. 413.f
Triginta ſeptem annis ſuperuixit Petrus. 792.K
Trinitas miſit archangelum. 18.l
Trinitas poſt Chriſti baptiſmum quomodo differenter apparuit. 111.d
Trinitas cur baptizato apparuit. 111.e
Trinitas notificatio. 23.d
Triplicia bona. 428.b
Tripliciter alius nos ſcandalizat. 444.K
Triplex comprehenſio. 9.c
Trophæa Chriſti. 787.a
Tuba quid. 833.f
Turba fugienda nobis. 411.a
Turris ad quem paſtores erant. 12.l
Turturis caſtitas. 59.b
Tyrus et Sydon. 406.i

V

VALLIS Ioſaphat. 825.d
Vallis Ioſaphat locus iudicij. 834.g
Vellus gedeonis. 27.c
Venialia abluenda. 832.b
Venenum Paſtores Reges, & ſenes ad Chriſtum. 52.i
Venire & abire. 93.K
Ventilabrum unde dictum. 99.e
Venturus eſt Chriſtus in forma humana. 805.e
Verba quatuor. 481.f
Verba uerenda. 459.e
Verbi diuini ingreſſio. 816.b
Verbi a patre proceſſio. 8.g
Verbum non eſt factum. 8.l
Verbum cur potius quam filius dicatur. 7.d
Verbum non eſt impoſſibile apud deum. 24.g
Verbum in ſacra ſcriptura quid eſt. 44.l
Verbum ex ore Dei. 415.e
Verecundia. 18.i
Veritatem fatentur ſimplices. 773.e
Veritatem oppugnantes. 773.f
Veritatis præco. 91.e
Veritatis firmitas. 391.g
Veritas non eſt relinquenda. 404.i
Veritas deprimitur et falſitas extollitur. 380.g
Vermis conſcientiæ. 445.e
Verſiculi. 376.f
Veſper. 417.f
Veſpera ſabbati non lecta. 742.g
Veſtigia unde Chriſtus aſcenderat. 806.g
Veſtitus Ioan bap. 86.f
Vetandi ne cui dicerent. 435.e
Veteris teſtamenti intelio. 809.e
Videbunt ſe damnati. 837.f
Videre. 785.b
Videre ponitur pro intelligere. 785.b
Videre & quomodo uiderunt gloriam Chriſti Apoſtoli. 93.f
Vigilia huius mundi 379.a
Villa triplex nobis commiſſa. 481.d
Villam emit amator mundi ſuperbus Iuga ſub auarus 376.b
Villicus quis dicitur. 481.c
Vinculum ſoluere licet ſabbato. 70.g
Vinea. 478.b
Vineæ Engadi floruerunt. 47.a
Virga Ieſſe. 13.c
Virga comparatur Maria. 14.b
Virginitatem & fecunditatem amauit Maria. 14.m
Virgo. 471.f
Virgo tota & cur de uirgine naſci noluit. 19.a
Virgo perfecta. 26.l
Virtutes omnes habuit Chriſtus. 75.d
Virtutes nominis Ieſu. 48.l
Virtutes Chriſti. 747.b
Virtutibus coæquandi. 446.m

Virtutum

Virtutum exempla in Chriſti vita. 3.f
Viſionis diuinæ carentia. 838.g
Vis doloris. 837.f
Vita Chriſti imitanda. 1.c
Vita Chriſti nidum præſtat. 2.h
Vita Chriſti fauorabiles reddit ſanctos. 2.h
Vita Chriſti certatim non curſorie legenda. 1.c
Vita Chriſti tota eſt diſciplina et inſtructio. 4.i
Vita Chriſti. 82
Vita bona eſt lux hominum. 9.b
Vita Chriſti memoriæ commendanda. 842 K
Vita duplex. 469.h.793.f
Vitam eſſe omnia. 8.m
Vita Chriſti contemplatio omnibus neceſſaria. 2 g
Vita Chriſti fructus. 2.g
Vitæ imminutio. 89.a
Vitæ incertitudo. 480.m
Vita longæ ſpes decipit. 101.d
Vitanda de ſe præſumptio. 2.l
Vitandæ gloriæ difficultas. 411.f
Vituli occiſio. 452.l
Vitulus ſaginatus. 452.l
Viuere vitam mori pro Chriſto. 428.K
Vndenarius. 456.m
Vnguenta manus ſunt opera miſericordiæ. 759.f
Vnguenta tria linguæ. 759.e
Vnguenta tria mentis. 750.e
Vnguentum ſalubre 758.l
Vnio diuinitatis. 25.e
Vnio triplex in Chriſto. 25.d
Vnum ſaluandum curauit dominus. 786.h
Vnus Chriſti vicarius. 424.K
Vocandi gentes modus. 425.k
Vocandorum iudæorum modus. 425.d
Vocatio domini. 375.f.480.l
Vocatio gentium. 377.b
Voces Chriſti quatuor. 100.h
Voluntas dei licitum facit. 480.h
Voluntatis renunciatio. 427.d
Voluptas vitanda. 820.h
Voluptatis deteſtatio. 415.k
Votum virginitatis primum. 12.m
Vox domini. 495.b
Vox miſericordiæ dominicæ. 384.g
Vſque pro ſemper. 796.m
Vulneris in latere Chriſti magnitudo. 785.c
Vulnerum Chriſti retentio. 786.K
Vulnerum Chriſti viſio beatis. 787.a
Vulpes. 70.K
Vxorem duxit carnalis. 376.b
Vxor alia duci nequit. 454.g

Z

Zacharias non fuit ſummus ſacerdos. 16.m
Zacharias quid interpretetur & ſignificet. 17
Zona Ioannis. 86.m

Indicis rerum notabilium

FINIS.

LVDOLPHI DE SAXONIA CARTVSIENSIS, VIRI DEO DEDITISSIMI, ATQVE DOCTISSIMI,

in librum, qui Vita Chriſti inſcribitur Prologus.

1.Cor.3

Deus. Homo.

B

FVNDAMENtum aliud nemo poteſt ponere, vt ait Apoſtolus, præter id quod poſitum eſt: quod eſt Chriſtus Ieſus. Cum dicat Augu. ꝙ Deus eſt res ſummæ ſufficiens: & homo eſt res ſummè deficiens: & ꝙ tale bonum Deus eſt, vt nemini eum deſerenti bene ſit. Idcirco quicunque ruinam defectum ſuorum euadere, & ſpiritu reparari deſiderat: neceſſe eſt ei vt à fundamento prædicto non recedat: quia in eo omnimoda remedia ſuis neceſſitatibus inueniet.

Peccator inuitatur ad veniam. Mat.11.

Primò itaq; peccator cupiens peccatorũ ſuorum ſarcinam deponere, & ad requiem animę peruenire: audiat Deum peccatores inuitantem ad veniam, & dicentem. Venite ad me omnes qui laboratis, ſcilicet labore vitiorum: & onerati eſtis, ſcilicet ſarcina peccatorum: & ego reficiam vos, ſcilicet ſanando, ac refouendo: & inuenietis requiem animabus veſtris: & hic, & in futuro. Audiat ergo ægrotus pium & ſollicitum medicum: & veniat ad ipſum per profundam contritionem, ac ſollicitam confeſſionẽ, & ſtudioſum propoſitum ſemper declinandi à malo, & faciendi bonum.

C

Peccator adhærere dẽt Deo medico ſuo, eius uitã contemplãdo.

Secundò peccator (ſed iam in Chriſto fidelis effectus, tanquam ipſi per pœnitentiam reconciliatus,) ſtudeat diligentiſſime medico ſuo adhærere, & ſuam familiaritatem acquirere, eius ſanctiſſimam vitam recogitando omni qua poterit deuotione. Caueat tamen prouide, ne curſorie ipſam vitã legendo tranſeat, ſed ſeriatim aliquid de ea per diem accipiat, in quo ſabbatum delicatum piæ meditationis Chriſto quotidie celebrando, ac cogitationes & affectiones, orationes & laudes, totumq; opus diei ad illud reducendo in ipſo delectetur: à tumultu exteriorum, & mundanorum impedimentorum requieſcere, & ſuauiter obdormire: & ad illud vbicunque fuerit, velut ad certum & pium refugium, contra vitioſas humanæ infirmitatis varietates, continuè Dei famulos impugnantes, ſæpe recurrere.

VitaXp̃i ſeriatim non curſoriè legẽda.

Inſignia Chriſti p̃cipue memorãda

Sæpius tamen recurrat ad præcipua Chriſti memorialia: videlicet ad incarnationem, natiuitatem, circunciſionem, apparitionem, præſentationẽ in templo, paſſionem, reſurrectionem, aſcenſionem, ſpiritus ſancti effuſionẽ, aduentum ad iudicium: cauſa ſpecialis recordationis, & excitationis, ac ſpiritualis recordationis, ac conſolationis. Sic etiam ipſam vitam Chriſti legat vt mores eius pro poſſe imitari ſtudeat. Parũ enim prodeſt ſi legerit: niſi & imitatus fuerit.

vita Xp̃i imitanda.

E

Vnde Bernar. Quid tibi prodeſt, pium ſaluatoris nomen lectitare in libris: niſi habere ſtudeas pietatem in moribus? Vnde & Chryſoſtomus: Qui legens de Deo, vult inuenire Deum: feſtinet viuere digne Deo, & ipſa conuerſatio bona ſit quaſi lampas luminis ante oculos cordis eius, viam veritatis aperiens.

Chriſti vita propter multa deſideranda.

Iſta vita in ſummo deſiderio debet eſſe peccatori, propter multa. Primò, propter remiſsionem peccatorum. Cum enim fecerit de ſe iudicium, ſe per confeſsionẽ accuſando, per iuſtitiam pœnitentiam voluntariam aſſumendo, iam ſollicite ambulans cũ Deo ſuo prędicto modo meditando, purgatur non modicum à ſordibus peccatorum. Deus enim cui adhęret, ignis conſumens eſt, purgationem peccatorum faciens.

Heb.12.

Secundò, propter ſui illuminationem. Ille enim cui aſsiſtit, lux eſt in tenebris lucens cuius lumine illuſtratus, docetur ordinate diſponere vitam ſuã ad Chriſtum, & cœleſtia ad ſeipſum ac proximum, & terreſtria.

Ioan.1.

F

Tertiò, propter gratiam lachrymarum, valde neceſſariam peccatori in hac valle miſeriæ: quam Chriſtus, qui eſt fons hortorum, & puteus aquarum viuentium, conſueuit peccatoribus ſibi adhærentibus dare. Quartò, propter reparationem lapſuum quotidianorũ: de quibus ſemper releuat dominus ſibi adhærentes. Iuxta illud: Fac ſerpentem æneum, & pone eum pro ſigno: qui percuſſus aſpexerit eum, viuet.

Nu.21.

Quintò, propter dulcem & deſiderabilem deguſtationem, quam in ſe habet. Iuxta illud: Guſtate & videte, quoniam ſuauis eſt dominus.

Pſal.33. Mat.11.

Sextò, propter cognitionem paternæ maieſtatis, quæ per ipſum ſolũ haberi poteſt. Iuxta illud: Nemo nouit patrem, niſi filius, & cui filius voluerit reuelare ſe primò, propter ſecurum exitum ab hac uita periculoſa. Fidelis nanque peccator, qui modo quotidie ſuſcipit Chriſtum in hoſpitio cordis ſui, & lectulũ floridum, per ſuaues meditationes eidem præparando econuerſo poſt mortem requiretur, & ſuſcipietur à Chriſto: vt ſicut conſueuit & concupiuit ſemper & in æternum ſit cum ipſo.

G

vitę Xp̄i fructus.

Hæc vita, eſt vita bona & irrigua, peccatores ſibi adhærentes mundans & renouãs, eos ciues ſanctorũ, & domeſticos Dei faciẽs. Eſt amabilis & dulcis ad conſeruãdũ. Non enim habet amaritudinẽ conuerſatio illius: nec tediũ conuictus ipſius ſed lætitiã & gaudiũ. Eſt delicioſa & ſuauis. Cætera quæ hãc nõ ſapiũt faſtidiẽs exercitia cùm aliquãdiu pio corde fuerit frequẽtata. Eſt paſcẽs & reficiẽs. Nã ſecũdũ Ambro. qui domicilio Chriſtũ recipit interno, maximis delectationibus exuberãtium paſcitur voluptatũ. Eſt conſolatoria ſolitario, & quidem optimus comes iugis iucũditatis, ſolatijq́ꝫ. & confortationis, ac turris fortitudinis à facie inimici, & à tribulatione & tentatione peccatoris. Hæc eſt vita plana & facilis ad cõtẽplandum creatorẽ: de qua nullus excuſare ſe põt ſicut de cõtẽplatione ſummæ maieſtatis: ad quã nemo raptim põt pertingere, niſi proficiẽdo per iſtã vitã noſtri redẽptoris. Hanc quicũq; incipiẽtes & paruuli: quicunq; proficientes & perfecti poſſunt habere: & in ea inuenire bonũ nidũ ſibi, vbi tãquã turtures reponãt, & abſcondãt caſti amoris pullos, quiſq; pro ſua capacitate. Hæc vita multũ reddit ſãctos Dei fauorabiles, pios, & benignos cultoribus ſuis, ꝓpter ipſum qui nobis cũ illis cõmune eſt gaudiũ. Verbi gratia. Nũquid beata virgo mater miſericordię, pietatis, & gratię poterit te deſpicere, vel oculos ſuos a te auertere, quãuis ſis peccator, quãdo nõ ſolũ ſemel in die viderit, ſed & frequẽter filiũ ſuũ quẽ ſuper omnia diligit, in brachijs tuis & inter vbera tua cõmorãtẽ? Nũquid poterit te cũ filio ſuo quẽ portas deſerere, quãdo viderit te prędicto modo, filiũ ſuũ tã ſollicitè per ſingula comitãtẽ, & eidẽ pietatis officio, deuotionis miniſterium, per dies ſingulos exhibentẽ? Nullo modo. Sic & cæteri ſancti libẽtiſsime reſpiciũt illos, cũ quibus deus placatus habitare dignatur, cũ iſta vita faciat cultores ſuos cõſortes illorum: quia eſt & vita ipſorum. Planè hæc vita eſt vita beatę matris Chriſti, ipſi ſedule miniſtrãtis in annis pluribus, & famulantis. Hæc eſt vita apoſtolorũ Chriſto familiariter adhęrẽtiũ, & cũ eo fideliter perſeuerãtiũ. Hæc eſt vita ciuiũ ſupernorũ, Chriſto fruẽtiũ, & eius opera mirabilia admirantiũ, & ſibi reuerẽter aſſiſtentiũ in eternũ. Hæc vita eſt optima pars, ſcilicet ſedere ad pedes Chriſti, & audire verbũ eius. Vnde meritò à poſſeſſore ſuo ipſa modo per gratiam colẽte, nõ aufertur. quia ipſa eſt retributio illa quæ ſeruo fideli & prudenti promittitur: & hic incipiẽs, in eternitate perficitur. Hanc vitã nulla lingua laudare ſufficit, adeo bona eſt, & ſancta, & ſuper omnes vitas digniſsima, cùm ſit initiũ cuiuſlibet altioris contẽplationis, ac vitę angelicæ & eternæ quæ ſperatur in patria. An parũ eſt tibi cõtinuæ cum Chriſto eſſe, in quẽ deſiderãt angeli ſemper ꝓſpicere? Si vis in eternum regnare cum Chriſto, incipe regnare modo & noli deſerere eum, cui ſeruire regnare eſt. Appropinqua ergo ad ipſũ pio corde: vt deſcendenti, ſcilicet de ſinu patris in vterũ virginis, quaſi alter teſtis, cum angelo ſanctæ conceptionis exiſtas in pura fide;

vitę Xp̄i cõtẽplatio, omnibus neceſſaria

H

Vita Chriſti nidũ p̄ſtat.

Chriſti vita fauorabiles reddit ſanctos.

Chriſti vita facit conſortes vitæ cœleſtis & omniũ ſanctorum.

I

Luc. 10

Chriſti vita nequit ſatis laudari.

Chriſti vita facit hic incipere vitã cœleſtẽ,

K

Cõpendium totius vitę Chriſti.

& cõgratulare virgini matri, ſic ꝓpter te fecũdatæ. Adeſto eius natiuitati, & circunciſioni, quaſi bonus nutricius, cũ Ioſeph. Vade cum Magis in Bethlehem: & adora cum eis paruulũ regem. Adiuua cum parentibus portare puerum, & præſentare in templum. Comitare cum apoſtolis pium paſtorem, glorioſa miracula facientem. Adeſto morienti, cum beata matre eius, & Ioanne, ad compatiendum, & condolendũ ſibi: & quadam pia curioſitate palpãdo tracta ſingula vulnera ſaluatoris tui, propter te ſic mortui. Quęre reſurgentẽ, cum Maria Magdalena, donec merearis inuenire. Admirare in cœlũ aſcẽdẽtẽ quaſi inter diſcipulos in mõte Oliueti exiſtẽs. Sed cum apoſtolis in conclaui, & abſcondere ab exterioribus ſingulis: vt virtute ſpiritus ſãcti ex alto indui merearis. Et ſi pio ac humili & deuoto corde ſic eũ modico tempore fueris proſecutus in terris, ipſe te ſubleuabit ad ſe ſedentẽ in dextera Dei patris in cœlis, ſecundũ ꝙ promiſit fideli peccatori ſibi adhęrenti, dicens: Qui mihi miniſtrat, me ſequatur: & vbi ego ſum, illic & miniſter meus erit. Quicunq; ergo fidelis peccator hanc vitam amabiliter amplexatus fuerit nõ dubitet quin Chriſtus eũ in filiũ adoptauerit. Vnde ſcriptum eſt in prouerbijs: Ego diligentes me diligo. Vnde & Bernardus: Qui non placet deo: nõ põt illi placere deus. Nã cui placet deus. deo diſplicere non poteſt. Caueat tamen prudenter fidelis peccator. vt nunquam in quocunque ſtatu fuerit, confidentiam in meritis ſuis habeat: ſed tanquam mendicus pauperculus, omnino nudiſſimus ad eleemoſynam dominicã mendicandam, ſemper vacuus accedat. Hæc autem faciat, non quaſi ex humilitate ficta, merita ſua abſcondens: ſed certiſsimè ſciens quòd non iuſtificabitur in conſpectu dei omnis viuẽs. Etiam ſolius cogitationis noſtræ non poſſumus rationem reddere, ſi ipſe voluerit nobiſcũ in iudicium intrare. Iſto autem modo quãtumcunque ſe ingerat, cum pio tamen timore & reuerentia, ad bonum dominum peccatores vocãtem, præſumptuoſus non reputabitur; ſicut pauperes ſeculi quãto nudiores ſunt, cum ſe non tanquam dignos, ſed tanquam miſeriores propius ingerunt, ad eleemoſynam diuitis mendicandam, præſumptuoſi vel ſuperbi non dicuntur: ſed à benignis diuitibus, miſericordius reſpiciuntur. Hanc vitã beatus Bernardus plurimum frequentauit qui faſciculos mirrhæ, id eſt cumulum amaritudinis, ex vita & laboribus Chriſti colligens & inter verba ſua, id eſt affectiones ſuas collocans, ſic ait. Tu quoque ſi ſapis imitaberis ſponſe prudentiam, atque myrrhæ tam carum faſciculum de principali tui pectoris: nec ad horã patieris auelli, & amara illa omnia, quę pro te pertulit ſemper in memoria retinens, & aſſidua meditatione reuoluens quò poſſis dicere & tu, Faſciculus myrrhę dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur. Et ego fratres, ab ineunte mea conuerſatione, ꝓ aceruo meritorum, quæ michi deeſſe ſciebam, hũc mihi faſciculũ colligare, & inter vbera mea collocare, curaui: collectum

L

Ioã. 12

chriſtus adoptat in filiũ.

Prou. 8

Vitã de ſe p̄ſũptio.

Pſ. 142

M

Bernardus vitã Chriſti frequẽtauit.

Cant. 1.

Operis ſuſcepti rões.

ex

A

Labo-- resChri ſti.

ex omnibus anxietatibus, & amaritudinibus domini mei. Primù.ſ.infantilium illarum neceſſitatum. Deinde laborum, quos pertulit in prædicando. Fatigationum, in diſcurrendo. Vigiliarum, in orando. Tentationum, in ieiunãdo. Lachrymarum, in compatiẽdo. Inſidiarũ, in colloquendo. Poſtremò periculorũ, in falſis fratribus: conuitiorum, ſputorum, colaphorũ, ſubſannationum, exprobrationum, clauorũ, horumq́ſimilium, quæ in ſalute noſtri generis, ſylua euangelica copioſiſſimè naſcitur, ꝓtuliſſe. Vbi ſana inter tot odoriferæ myrrhæ huius ramuſculos, minimè prætermittendã putaui & illam myrrham qua in cruce potatus eſt: ſed neq; illã qua vnctus eſt in ſepultura. Quarum, in prima applicuit ſibi amaritudinẽ meorum peccatorum. In ſecunda futuram corruptionem mei corporis dedicauit. Memoriã abũdantiæ ſuauitatis horum eructabo quòad vixero. In æternum non obliuiſcar miſerationes iſtas: quia in ipſis iuſtificatus ſum. Hæc meditari, dixi ſapientiam. In his iuſtitiæ perfectionem mihi conſtitui. In his plenitudinẽ ſcientiæ. In his diuitias ſalutis. In his copias meritorũ. Ex his mihi interdum potus ſalutaris amaritudinis. Ex his rurſum ſuauis vnctio conſolationis. Hæc me erigunt in aduerſis. In proſperis deprimunt. Et inter læta triſtiaq́ vitæ præſentis, via regia incedendi tutum præbent vtrobique ducatum: hincinde mala imminẽtia propulſando. Hæc mihi conciliant mundi iudicem tremendum poteſtatibus mitem, humilemq́ figurant: dum non ſolum placabilem, ſed & amicabilem repræſentant, cum qui inacceſſibilis eſt principibus, terribiliſq́ apud reges. Præterea hoc mihi in ore frequenter, ſicut vos ſcitis. Hæc in corde ſemper, ſicut ſciuit Deus: hæc ſtilo meo admodum familiaria, ſicut apparet. Hæc mea ſublimior interim philoſophia: ſcire Ieſum, & hunc crucifixum: hunc & vos dilectiſſimi, tam dilectum faſciculum colligite vobis. Mementote quia accepit eũ Simeõ in vlnis. Maria geſtauit in vtero. Fouit in gremio. Sponſa ſibi inter vbera collocauit. Arbitror Ioſeph ſuper genua, illi frequenter arriſiſſe. Hi omnes ante ſe eum habuerũt: & nullus retrò. Exempla igitur ſint vobis: vt & vos ſimiliter faciatis. Si.n. ante oculos habueritis quem portatis, pro certo videntes anguſtias domini, leuius & veſtras portabitis. hæc Bernardus. Sed quia iſta multi minimè cogitant, ſtatim fatigati ſunt: quia ſi iſta cogitarent, non ita citò de bono opere fatigati eſſent. Hanc etiam vitam, beata Cæcilia virgo legitur habuiſſe. Nã inter alia virtutum & laudum præconia, de ea ſcribitur, quòd euangelium Chriſti, abſconditum ſemper in pectore portabat: quod ſic intelligi videtur, quòd ipſa de vita domini Ieſu in euangelio tradita, quædam deuotiora ſibi prælegerat: in quibus die ac nocte, corde puro & integro, attentione præcipua & feruenti, meditabatur. Et completa circulatione, iterum repetens, ac dulci & ſuaui guſtu ruminãs, ea in arcano pectoris ſui, prudenti conſilio collocarat. Simile tibi ſuadeo faciendum. Super omnia namq; ſpiritualis exercitij ſtudia, hoc magis neceſſarium credo, magiſq́ proficuũ, & quod ad celſiorẽ poſſit perducere gradum. Nuſquam.n. inuenies vbi ſic doceri poſſis contra vana blandimẽta & caduca: contra tribulationes & aduerſa: contra hoſtium tentamenta & vitia: ſicut in vita domini Ieſu, quę fuit abſq; omni defectu perfectiſſima. Ex frequenti.n. & aſſidua meditatione vitæ ipſius, adducitur anima in eius amorẽ, ac confidentiam & familiaritatem: ita ꝙ ſtabilitur contra vana & caduca: vt ea villipendat & cõtemnat. Vt patet in prædicta beata Cæcilia, quę ita cor ſuũ de vita Chriſti repleuerat, ꝙ in ipſam vana intrare nõ poterant. Vnde in pompa nuptiarũ, vbi tot vana geruntur, exiſtens cantãtibus organis, ipſa ſtabili corde, ſoli domino decantabat: dicens: Fiat domine cor meũ immaculatũ: vt non cõfundar. Fortificatur quoque contra tribulationes & aduerſa: vt ea minus timeat & ſentiat: vt patet in martyribus. Vnde Bernardus. Iccirco deniq; audit columba mea in foraminibus petræ ꝙ in Chriſti vulneribus, tota deuotione verſetur, & iugi meditatione demoretur in illis. Inde martyri tolerantia. Inde illi fiducia magna apud altiſſimum. Vult benignus dux deuoti militis vultũ & oculos, in ſua ſuſtolli vulnera: vt illius ex hoc animũ erigat, & exẽplo ſui reddat ad tolerandũ fortiorẽ. Enimuero non ſentiet ſua, dum illius vulnera intuebitur. Stat martyr tripudians & triumphans, toto licet lacerato corpore, & rimante latera ferro: nec mõ fortiter, ſed hilariter ſacrũ ẽ carne ſua circũſpicit ebullire cruorem. Vbi ergo tunc anima martyris? nempè in tuto: nempè in petra: nẽpè in viſceribus Ieſu: vulneribus nimirum patentibus ad introeundum. Si.n. in ſuis eſſet viſceribus, ſcrutans ea, ferrum profectò ſentiret, dolorẽ non ferret, ſuccũberet & negaret. Nunc aũt in petra habitans: quid mirũ ſi in modũ petræ duruerit? Sed neque mirũ ſi exul à corpore, dolores nõ ſentiat corporis: neq; hoc facit ſtupor, ſed amor: ſubmittitur.n. ſenſus, non amittitur: nec deeſt dolor, ſed cõtẽnitur. Ergo ex petra, martyris fortitudo. hæc Bernardus. Inde quoq; eſt ꝙ multi cõfeſſores, & ẽt alij, in laboribus, & tribulationibus, & infirmitatibus ſuis, non ſolũ patientes, ſed & hilares fuiſſe & eſſe reperiuntur: quia ex deuota meditatiõe vitæ & paſſiõis Chriſti eorũ animę, nõ in eorũ corporibus & viſceribus, ſed Chriſti fuiſſe & eſſe videntur. Inſtruiẽ cõtra hoſtiũ tẽtamenta & vitia: vt in faciendis & omittẽdis, errare aut falli non valeat: cùm ibi perfectionem omniũ virtutum reperiat. Nam paupertatis, humilitatis, charitatis, manſuetudinis, obedientiæ, patientiæ, cæterarumq́ virtutum exempla, & doctrinã, nuſquã ſic inuenies, ſicut in vita domini virtutũ. Quicquid.n. virtutũ in eccleſia habetur, ab ipſo Chriſto per exẽpla operũ illius trahitur. vnde Bernardus. Quid vobis cum virtutibus, qui Dei virtutẽ Chriſti ignoratis? Vbi nã quęſo vera prudẽtia, niſi in Chriſti doctrina? vbi vera iuſtitia, niſi de Chriſti miſe-

Margin notes (left): Myr-- rhamul tiplex. — Pſ. 144 — B — Meditationum harum vtilitates. — I.Co.2. — Lucæ. 2 — C — Cæcilię laus.

Margin notes (right): D — Meditationum harum cõmendatio. — Pſ. 118. — Contra aduerſa fortifi-catio. — E — F — Lętificatio in aduerſis. — Virtutũ exẽpla in Chriſti vita.

G ricordia? Vbi vera temperantia, niſi in Chriſti vita? Vbi vera fortitudo, niſi in Chriſti paſſione? Soli igitur qui eius doctrina imbuti ſunt, prudentes dicēdi ſunt. Soli iuſti, qui de eius miſericordia veniā peccatorum conſequuti ſunt. Soli tēperantes, qui eius vitā imitari ſtudēt. Soli fortes, qui eius ſapientiæ, patientiæ documenta fortiter in aduerſis tenent. Incaſſum proinde quis laborat in acquiſitiōe virtutũ, ſi aliūde eas ſperandas putat, quā à domino virtutũ: cuius doctrina, ſeminariũ prudentię: cuius miſericordia opus iuſtitiæ: cuius vita, ſpeculũ tēperantiæ: cuius mors, inſigne eſt fortitudinis. Vnde & Gregorius. Quid eſt ꝙ dilectũ ſuũ ſponſa, nō myrrham, ſed faſciculum myrrhæ nominat: niſi ꝙ dum ſancta mēs Chriſti vitā ex omni parte cōſiderat, cōtra omnia vitia ex eius imitatiōe, virtutes repugnantes corrigat: ex quibus ſibi faſciculum aptat, quo carnis ſuæ ſempiternā putredinē abſtergat? Vnde et Auguſtinus: Cũ omnibus modis medeatur animis Deus, pro tēporũ opportunitatibus, quæ mira ſapiētia eius ordinantur, nullo modo beneficentius contulit generi humano, quàm cum ipſa Dei ſapientia, id eſt, filius vnicus conſubſtantialis patri & coæternus, totũ hominē ſuſcipere dignatus eſt. Et verbũ caro factũ eſt, & habitauit in nobis. Satellites voluptatũ diuitias pernicioſè populi appetebant: pauper eſſe voluit. Honoribus & imperijs inhiabant: rex fieri noluit. Carnales filios magnum bonũ putabant: tale coniugium prolemq́ contēpſit. Contumelias ſuperbiſſime horrebant: oē genus contumeliarũ ſuſtinuit. Iniurias intolerabiles eſſe arbitrabantur: quæ maior iniuria eſt quàm iuſtum innocentemq́; dānari? Dolores corporis execrabantur: flagellatus atque cruciatus eſt. Mori metuebant: morte mulctatus eſt. Ignominioſiſſimũ mortis genus, crucem putabant: crucifixus eſt. Omnia quæ habere cupientes non vitabamus, carēdo vile fecit. Omnia quæ vitare cupientes a ſtudio deuiabamus, perferendo deiecit. Nō enim vllũ peccatũ cōmitti poteſt, niſi dum appetuntur ea quę ille contempſit, aut fugiuntur quæ ille ſuſtinuit. Tota itaq; vita eius in terris per hominē quē ſuſcipere dignatus eſt, diſciplina morũ fuit. Et iterũ. Concedamus nō apparere nũc homines dignos imitatione: quiſquis hæc putas, in mente Deum intuere, qui homo factus eſt, vt hominem viuere doceret. Recordare quid ſit illud qđ Ioānes ait: Qui ſe dicit in Chriſto manere, debet quemadmodũ ille ambulauit, & ipſe ambulare: & ita nec deerit tibi quem ſequeris. Quia omnis Chriſti actio, eſt noſtra inſtructio. Itē alibi habemus de paſſione domini. Exēplum enim dedi vobis, vt ita faciatis. Vnde Beda. Qui dicit ſe in Chriſto manere, debet ſicut ille ambulauit, & ipſe ambulare, quod eſt nō amare lucra terrena, non caduca lucra ſectari, fugere honores, omnem mundi contemptũ pro cœleſti gloria amplecti, libenter cunctis prodeſſe, iniurias nulli inferre, & ſibi illatas patienter ſufferre, ſed & inferentibus, à domino veniam poſtulare: nunquam ſuā, ſed conditoris gloriam ſemper quærere: & quos ſecũ valet ad ſuperna erigere. Hæc & huiuſmodi gerere, eſt veſtigia Chriſti ſequi. hæc Beda. Chriſti itaq; veſtigia ſequi debemus: quia vt ait Ambroſius, in agnitione Chriſti omnem ſalutē & ſapientiā habemus. Et iterum. Omnia habemus in Chriſto: & omnia nobis Chriſtus. Si vulnerũ curatorē deſideras, medicus eſt: ſi febribus æſtuas, fons eſt: ſi grauaris iniquitate, iuſtitia eſt: ſi indiges auxilio, virtus eſt: ſi mortem times, vita eſt: ſi tenebras fugis, lux eſt: ſi cœlum deſideras, via eſt, ſi cibum quæris, alimentum eſt. Hæc Ambroſius. Et ideo bene per quendam ſapientē dicit. Hoc eſt neſcire, ſine Chriſto plurima ſcire. Si Chriſtum bene ſcis, ſatis eſt ſi cætera neſcis. Vtinā ſapientes huius mundi hoc ſaperent & intelligerent, & ſcientiā ſuā, in hanc cōmutarent. Qui ergo Chriſtũ ſequitur, errare vel falli non poteſt: ad cuius virtutes imitandas, & adipiſcendas ex frequenti meditatione vitæ ipſius, cor accenditur & animatur, ac diuina virtute illuminatur, adeo vt plures fuerint illiterati & ſimplices, qui magna & ꝓfunda Dei inde cognouerũt: quia ibi inuenitur vnctio, quæ paulatim purificās animam & eleuans, docet de omnibus. In omnibus itaq; virtutibus & bonis moribus, ſemper præ oculis tibi illud clariſſimum ſpeculũ, & totius ſanctitatis exemplar, ſ. vitā & mores filij Dei dñi noſtri Ieſu Chriſti, qui ad hoc de cœlo nobis miſſus eſt: vt præiret nos in via virtutũ, & legē vitæ ac diſciplinę ſuo nobis daret exēplo, & erudiret nos ſicut ſemetipſũ, vt ſicut ad imaginē eius naturaliter creati ſumus, ita ad morũ eius ſimilitudinē, per imitationē virtutũ, ꝓ noſtra poſſibilitate reformemur, qui eius imaginē in nobis per peccatũ fœdauimus. Quantũ autē quiſq; ſe ei in virtutũ imitatione conformare ſtuduerit, tantũ ei in patria, in gloriæ claritate propinquior & ſimilior erit. percurre ergo ſingulas quaſque ætates Chriſti: virtutesq́; eius per ſingulas ſicut fidelis diſcipulus, ꝓ poſſe ſtudeas imitari. In labore etiā exteriori & interiori recordare laborum & aduerſitatũ Chriſti. Et quandocunq; in aliquo grauaris, ſtatim ad ipſum piũ patrē pauperũ, tanq̃ paruulus ad matris gremiũ curre, totũ illi reuela, totũ cōmitte, totum in ipſum iacta & proijce: & ipſe procul dubio tempeſtatē ſedabit, & releuabit te. Non ſolum aũt vigilans domino Ieſu intendas: ſed & cum corpus ſtrato recolligis: & caput reclinatorio in pennis, ſit tibi quaſi cũ beato Ioanne ſuper pectus Ieſu recumbens: ſicq; recumbens ſuper pectus Ieſu ſuge vbera eius, et In pace in idipſum dormiens & requieſcens. Et vniuerſaliter in omnibus dictis & factis tuis, quaſi ad exemplar reſpicias in Ieſum, incedens & ſtans, ſedens & iacens, comedens & bibens, loquens & tacens, ſolus & cum alijs. Ex hoc. n. magis eũ diliges: & familiaritatis eius gratiā & fiduciā maiorē aſſequeris, & in omni virtute perfectior eris. Et hęc ſit ſapientia tua, & ſtudium tuum, ſemper de Ieſu aliqua cogitare, vnde prouoceris ad imitandũ, vel efficiaris ad amandum ipſum. Talia. n. meditando, & tēpus vtiliter expendes,

Margin notes: H — Ioan.1. — I — vita Xpi tota eſt diſciplina, & inſtructio — 1.Ioã.2. — Ioan.13 — K — Chriſtus nobis omnia. — Scire verũ quid eſt. — L — Chriſti vita eſt nobis ſpeculũ — M — Ioã.21. Pſal.4.

A expẽdes, dum occuparis in bonis ſtudijs & diui-
nis, circa dominũ Ieſum, & mores tuos emẽda
bis, ad formã vitæ ipſius, dum in omnibus agen
dis ſemper ad ipſum reſpicis, omnis perfectio-
nis ſpeculũ & exemplũ. Et quãto magis has fre
quẽtaueris meditationes, tãto magis eas tibi red
des familiares, & facilius tibi occurrẽt, & iocun
dius te reficiẽt. Vidiſti ergo ad quem excelsũ gra
dũ meditationes vitę Chriſti te perducũt: nũc in
ipſas meditationes te aliqualiter introducere
tẽtabo, non omnia quę in euãgelio ſcripta ſunt
pertractãdo, ſed quædã deuotiora ex his eligẽ
do. Nec credas ꝙ omnia quæ Chriſtum dixiſſe
vel feciſſe meditari poſſumus ſcripta ſint: ſed ad
maiorẽ impreſsionẽ ea tibi ſic narrabo pro vt
cõtigerunt, vel cõtigiſſe piè credi poſſunt, ſecũ
dũ quaſdã imaginatiuas repręſentationes, quas
animus diuerſimode percipit. Nam circa diui-
nã ſcripturã meditari, intelligere, & exponere,
multifariè poſſumus, pro vt credimus expedi-
re, dũmodo non ſit contra veritatẽ vitæ, vel iu-
ſtitiæ, aut doctrinæ, id eſt, nõ ſit contra fidẽ, vel
bonos mores. Quicumque uerò aſſerit de Deo
aliquid, quod non eſt ſibi certum, vel per na-
turalem rationem, vel ſynderesim, vel per fi-
dem, vel per ſacrã ſcripturã: præſumit, & pec-
B cat. Cùm ergo me narrantẽ inuenies, ita dixit
vel facit dñs Ieſus, ſeu alij qui introducuntur, ſi
id per ſcripturã probari nõ poſsit, nõ aliter ac
cipias quã deuota meditatio exigit. Hoc eſt, per
inde accipe ac ſi dicerem: meditor quod ita di-
xerit vel fecerit bonus Ieſus. Et ſic de ſimili-
bus. Tu autẽ ſi ex his fructum ſumere cupis to
to mẽtis affectu diligẽter, delectabiliter, & mo-
roſè omnibus alijs curis & ſolicitudinibus tũc
omiſsis, ita pręſentem te exhibeas his quæ per
dominum Ieſum dicta vel facta ſunt. Et ex his
quæ narrãtur, ac ſi tuis auribus audires, & ocu-
lis videres: quia ſuauiſsima sũt ex deſiderio cogi
tanti, & multo magis guſtanti. Et ideo quanuis
multa ex his tanquam in præterito facta nar-
rãtur: tu tamen omnia tanquã in præſenti fie-
rent, mediteris: quia ex hoc maiorem, ſine du-
bio, ſuauitatẽ guſtabis. Lege ergo quæ facta ſunt
tanquam fiant. Pone ante oculos geſta præteri-
C ta, tanquam præſentia: & ſic omnia magis ſapi-
da ſenties, & iucunda. Vnde & quandoq; anno
taui loca, in quibus hæc vel illa ſunt facta: quia
multum valet homini, cùm audit euangelium
legi: & hoc vel hoc factum, tali loco geſtum,
cùm rem geſtam ſcit, & loci ſitum. Ad ter-
ram enim ſanctam, quam vniuerſæ Chriſti ec-
cleſiæ, nocte dieque ſociare non deſinunt: quam
bonus ille Ieſus inhabitando, & verbo vel do-
ctrina illuminando, illuminatam ſuo ſacratiſsi
mo ſanguine conſecrauit, delectabile eſt aſpira
re: ſed delectabilius eã oculis corporis intueri,
& mentis intellectu reuoluere, quomodo in lo-
cis ſingulis, in ea noſtra ſalutem dominus ope
ratus ſit. Quis enim enarrare ſufficit, quot de-
uoti diſcurrentes per loca ſingula, in ſpiritu,
vehementi oſculantur terram, amplectuntur
loca in quibus dulcẽ Ieſum, vel ſtetiſſe, vel ſediſ
ſe, vel aliquid egiſſe, audierunt? Nunc tũdũt pe-

Introductio in meditationes vitę chriſti.

Scripturarũ varia imaginatio. Præſũptionẽ authoris vitat.

Præterita tãquã pręſentia legẽda ſunt.

Loci notificatio ꝓdeſt. Terræ ſanctæ memoria.

ctus, nunc fletus, nũc gemitus, nũc ſuſpiria emit D
tentes, geſtu corporis & deuotionis quam foris
oſtendũt, & abſq; dubio intus habẽt, in lachry-
mas prouocãt plerũq; etiam ſaracenos. Quid di
cã de patriarchis Iacob. Ioſeph, & fratribus
eius? qui quia viui in terra illa eſſe non potue-
rũt, elegerũt in ea mortui ſepulturam. Quid plu
ra? tarditas ingemiſcenda eſt Chriſtianorũ no
ſtri tẽporis, qui tot exempla habẽtes, tardi ſunt
de manibus inimicorũ eruere terrã, quã conſe
crauit ſanguine ſuo Ieſus Chriſtus. Et pro regu
la generali, quòd ubicũque in ſequentibus me
ditationes ſingulares non inueneris, ſufficit ti-
bi quòd rem per dominum Ieſum dictam, vel
geſtam, ante mentis oculos ponas, & cũ eo con
uerſeris, ac familiaris ei fias. Nã in hoc videtur
haberi maior dulcedo, & deuotio efficacior: &
quaſi totus fructus harũ meditationum conſiſte
re: vt vbiq; & ſemper intuearis eum deuotè in
actu ſuo, & moribus: vt quãdo ſtat cũ diſcipu-
lis ſuis, quãdo cũ peccatoribus: quãdo loquitur
& quãdo prędicat, qñ vadit, & quãdo ſedet: qñ
dormit, & quando vigilat: quando comedit, &
quando alijs miniſtrat: quando ſanat ęgrotos, E
quando alia miracula facit deſcribens tibi in
corde tuo mores eius & actus: quàm humiliter
ſe habuit inter homines, quàm benignè inter
diſcipulos: quàm miſericors fuit ſuper paupe-
res: quibus ſe ſimilẽ per omnia fecerat: & qui
familia eius ſpecialis videbãtur quomodo nul-
lum ſpreuit vel horruit, etiã ſi leproſus eſſet:
quomodo diuitibus non adulabatur: quã liber
fuit à curis mũdi: nec anxius ꝓ corporis neceſ
ſitatibus: quàm patiens ad contumelias: & quã
mitis in reſpõſis. Nõ enim ſtuduit ſe uerbo mor
daci & amaro vindicare: ſed blãdo & humili re
ſpõſo alterius malitiã ſanare ꝗ̃ cõpoſitus in om
nibus geſtibus ſuis fuit: quã ſolicitus de anima
rum ſalute; quarum etiam amore dignatus eſt
mori: quomodo ſeipſum prebuit exemplũ om
nis boni: quàm cõpatiens afflictis fuit, quo mo-
do infirmorum imperfectioni cõdeſcendit quo F
modo peccatores nõ ſpreuit: quàm clementer
pœnitentes ſuſcepit ꝗ̃ obediens fuit parentibus
quàm prõptus in miniſtrando omnibus. Vnde
ipſe ait: Ego in medio veſtrum ſum, ſicut, qui
miniſtrat. Quomodo omnẽ iactantiam, & om-
nem ſingularitatis oſtentationem, declinauit:
quomodo omne ſcandalũ cauit. quàm modeſtè
in edendo & bibendo ſe habuit: ꝗ̃ verecũdus in
viſu fuit: ꝗ̃ ſtudioſus ad orationẽ: quàm ſobrius
ad vigilias: quã patiẽs laboris & penuriæ: & ꝗ̃
placidus in omnibus fuit. Et ſimiliter ſecũdum
hunc modum in omnibus dictis & factis, quæ
de Chriſto legeris vel audieris, meditare mores
& geſtus ſuos, qualiter ipſe in omnibus ſe ha-
buerit, vel habere potuerit, ſecundũ tuã eſtima-
tionem: quia in omnibus ſemper optimo & per
fectiſsimo modo ſe gerebat, qui in omnibus
ſempe optimus & perfectiſsimus eſt. Erat enim
aſpectu dulcis, colloquio ſuauis, & omni con-
uerſatione benignus. & maximè contemplare
faciem eius, ſi potes eã imaginari: quod ſupra
omne videtur difficilius, ſed fortè reficeret iu-
cundius.

Fructus operæ eſt dominum in omnibus intueri.

Luc. 22.

Perfectio chriſti, et mores eius.

Facies Chriſti contemplanda.

G cēdius. Et iſtud ſit tibi ꝓ doctrina, & recurſu omniū quę ſequūtur: vt vbicūq; dictū vel factū narrabitur, ſi aliter ſingulares meditatiões nõ fuerint expreſſæ, vel etiam iſtæ gñales fuerint omiſſæ, recurras ad hunc locū, & ſufficit tibi ꝙ hic generaliter dictum eſt. Vt autē Chriſti faciē & formā, ſeu figuram eius totam: & ex his actus, ſeu mores ſuos & geſtus, melius valeas meditari: quædā de his alibi ſcripta hic inſerere vtile iudicaui. Legitur. n. in libris annalibus apud Romanos exiſtētibus, ꝙ Ieſus Chriſtus, qui dictus fuit à gētibus ꝓpheta veritatis, ſtaturæ fuit proceræ, mediocris, & ſpectabilis. Vultū habens venerabilē, quē poſſent intuētes & diligere & formidare. Capillos habēs ad modum nucis auellanæ permaturæ, fere vſque ad aures, ab auribus cincinnos criſpos, aliquantulum ceruleos, ab humeris ventilantes: diſcrimē habēs in medio capitis, iuxta morē Nazarenorum. Frontē planā & ſereniſſimā, cū facie ſine ruga & ſine macula quā rubor moderatus venuſtauit. Naſi prorſus & oris, nulla fuit reprehēſio. Barbā habēs copioſam & impubē, capillis concolorē, nõ longā, ſed in mēto bifurcatam. aſpectū ſimplicem & maturū, oculis glaucis, variis, & claris exiſtētibus. In increpatione erat terribilis. In admonitione, blādus & amabilis. Hilaris, ſeruata grauitate. Aliquādo fleuit ſed nunquā riſit. In ſtatura corporis, propagatus & rectus. Manus & brachia, viſui delectabilia. in colloquio grauis, rationalibus rarus, & modeſtus. Et ideo meritò ſecundū Pſal. dicitur: ſpecioſus forma præ filiis hominū. hæc vbi ſuprà. Inter oēs ergo ſcripturas, præcipuè euāgeliū, ꝙ ſecundū Augu. inter oēs diuinas authoritates, quæ ſacris literis cõtinentur, meritò præcellit, ſtudeas præ manibus ſemper habere, & in corde tuo iugiter circūferre: quia hoc te de vita & moribus domini noſtri Ieſu Chriſti, & de omnibus ad ſalutē neceſſarijs poterit clarius edocere. Nam ſecundū Chry. in euangelio totius perfectionis naturæ, rationalis ſumma cõtinetur. Et ſecundū Hiero. euangelia legis impletio ſunt & in his præcepta & exēpla viuēdi pleniſſimè ſunt digeſta. Vnde Chryſ. Oportuerat quidē nihil nos indigere auxilio literarum ſed tā mundam in omnibus exhibere vitam, vt illarum vice, gratia ſpiritus vteremur: & ſicut atramēto paginæ, ita corda noſtra inſcriberentur à ſpiritu. Quia verò hanc à nobis expulimus gratiā agere, vel ſecundas diuitias expectemus, & intendamus his quæ ſcripta ſunt. Non. n. propterea datæ ſunt ſcripturæ, vt in libris eas habeamus ſolū, ſed vt in cordibus conglutinemus eas. Si. n. domū vbicunq; fuerit euāgeliū poſitū, non audebit accedere diabolus: multò magis animā intelligentias habentē, tales & circūferentē, nõ tanget vnquā, neq; ſuperueniet ei dæmõ, neq; peccati natura. Sanctifica igitur animam, ſanctifica corpus tuum, hoc in lingua & in corde ſemper habens. Si. n. turpiloquiū ſordidat, & dæmones vocat: manifeſtū eſt ꝙ ſpiritualis lectio ſanctificat, & ſpiritus euellit gratiam. Attendamus igitur diuinis ſcripturis: & ſi nullum aliud, euāgelia ſaltē circumſtudioſa nobis fiant, & hæc ꝓ manibus habeamus. Cõfeſtim. n. expandens librū, ſi permāſeris vſq; ad finē, omnia reſpues mūdana, omnia deridebis quæ hic ſunt. Et ſi diues fueris, nihil reputabis diuitias. & ſi inops fueris, non confunderis inopia. Nõ rapies, non auarus eris ſed concupitor eris magis inopiæ, & deſpicies diuitias. Si verò hoc fiet, omnia ex terminabis mala. Multa alia eſt lucrari, quæ non eſt nūc ſecundum partem dicere. Sciūt autem, qui experientiā ſuſceperunt. Et iterum. Quid igitur vnquam euangelijs æquale fiet? Vtiq; deus conuerſatur in terris, homo aſcēdit in cœlū, & facta eſt omnium vna permixtio. angeli cum hominibus chorum faciebant, homines angelis cõmunicabāt, & alijs cœleſtibus ſuperniſq; virtutibus. Et erat videre antiquū præliū repenſum, dæmones fugiētes, mortē peremptam, paradiſum apertū, maledictionem remotā, peccatum de medio ſublatū, errore expulſum, veritatē reuerſam, pietatis ſermonē vbiq; ſeminatū & vegetatum, cœleſti cõuerſationem in terræ regione plantatā, ſupernas virtutes familiariter nobiſcum loquētes & ad terras ſæpe angelos venientes, ex hiſq; omnibus ſpem firmari certiſſimā futurorū. Propterea igitur euāgelium iſta vocatur hiſtoria, quaſi. ſ. omnia alia verba inania doceantur, quibus ſolent pręſentia promitti. Quæ verò piſcatorū annunciata ſunt verbis, ꝓpriè ac verè euangelia nominātur: quia cum omni nobis facilitate donata ſunt. Non. n. laboribus noſtris, atq; ſudoribus, nõ doloribus & ærumnis: ſed per Dei tantū modo in nos charitatem tam grādia hæc ꝓmiſſa ſuſcepimus. hæc Chryſ. Vnde & Aug. Euangelij nomē, Latinè interpretatur bonus nūtius, vel bona nuntiatio: quod quidem cum aliquid bonū annunciatur, ſemper dici põt: ꝓpriè tñ hoc vocabulū obtinuit annuntiatio ſaluatoris. Narratores quippe originis, factorū dictorumq; & paſſionis dñi noſtri Ieſu Chriſti, propriè dicti ſunt euangeliſtæ. Sed antequā ad euangelij hiſtoriā accedamus, ſcias ꝙ quędam per euāgeliſtas ſallubriter, directione ſpiritus ſancti aliquādo anticipando, vel præoccupando, quæ poſt dicenda erant: aliquā rememorando, vel recordando quę omiſerant: & aliquando recapitulando, vel repetendo quæ dicta fuerant, poſita ſunt. quæ quāuis aliter conſcribi nõ deberēt quā per eos ſummè vtiliter ſunt dictata: quia ſecundum Aug. ꝓbabile eſt ꝙ vnuſquiſq; euāgeliſtarum, eo ſe ordine credidit debuiſſe narrare, quo Deus voluit eius recordationi ſuggerere. Ne tamen turbari poſſit deuotio paruulorū, locis deditis, quodam ordine alio, prout res geſta, vel dicendi cõgruētia, exigere videbatur, in ſequentibus per ordinem ſituantur. Nõ tñ affirmo ꝙ hic ſit uerus ac certus debitus rei geſtæ ordo deſcriptus quia talis vix ab aliquo reperitur expreſſus. In ipſo autem euangelio reperies verbi incarnati hiſtoriam, mandata & promiſſa: in quibus habes viam, veritatē, & vitam. Chriſti igitur exemplo noſce, quia bene viuere poſſit: præceptis, bene viuere ſcias: ꝓmiſſis, bene viuere velis. His itaq; tribus, tria pulſare neceſſe eſt, ſcilicet impotentiam, ignorantiam, negligentiā. Ignorans ignorabitur.

[Margin notes:]

Faciei & formę Chriſti deſcriptio.

H

Chriſti mores.

Pſa. 44.

Euangelij cõmēdatio.

De conſenſu euangeliſtarum.

I

Scripturæ in cordibus habendæ vt dæmones fugiant.

K

Euangelium legas, vt terrena contemnas.

L

Euāgelium quid ſit.

M

Euāgeliſtæ non ſeruauerunt ordinē rerum geſtarum.

Euangelica lectio preſtat poſſe, ſcire & velle bene viuere.

A ſabitur. Negligens verò neſcitur, nequam ſimulator impotentiæ, nihilominus eijcietur. Expergiſcere ergo anima Chriſto deuota, euigila omnis anima Chriſtiana, & ſingula quæ de Chriſto Ieſu dicunt, diligẽter diſcute, cõſidera attẽtè, moroſè pertracta, & dñi tui im tare veſtigia. Ille propter te de cœleſti ſede deſcendit ad terrena: tu propter te fuge terrena, appete cœleſtia. Si dulcis ē mũdus, dulcior eſt Chriſtus. Si amarus eſt mũdus, omn a ꝓpter te ſuſtinuit Chriſtus. Surge & ambula noli pigreſcere in via, ne locum perdas in patria. Finit Prologus.

Oratio eiuſdem in Librum uitæ Ieſu Chriſti.

D Omine Ieſu Chriſte fili Dei viui, concede mihi fragili & miſero peccatori vitam & mores tuos præ oculis cordis ſemper habere, & pro mea poſſibilitate imitari: facq; me in ipſis proficere & creſcere in virum perfectum, & in templum ſanctũ in domino. Illuſtra quæſo cor meum lumine gratiæ tuæ, quæ me iugiter præueniat & ſequatur: vt te ductorem in omnibus vijs meis habens, cuncta, quæ tibi placent, implere: & quæ tibi diſplicent vitare poſſim. Dirige obſecro cogitationes, ſermones, & actiões meas in lege tua, & in ꝓceptis atq; cõſilijs tuis ò altiſsimè: vt in omnib. volũtatẽ tuã faciẽs, hic et in æternũ per te merear ſaluus eē. Amē. D

OPVS PRAECLARVM ATQVE INSIGNE, CVIVS TITVLVS EXTAT VITA CHRISTI, A magnæ literaturæ deuotionisq; viro Ludolpho de Saxonia, ſacri Cartuſienſium Ordinis, elaboratiſsimè editum: non quidem ab apocryphis de infantia Saluatoris extractum: ſed ex ſerie ſacri Euangelij ſacrorumq; doctorum ſanctæ Eccleſiæ, ex toto collectum.

B E

De diuina & æterna Chriſti generatione. *Cap.* I.

Ioan. 2.

DE plenitudine itaq; Euãgelij, vini. ſ. boni, qđ vſq; ad hoc tẽpus grãs dñs Ieſus ſeruauit: quaſdã guttas haurire cupiẽtes: ſumamus initiũ à diuina eius generatiõe: de qua euãgeliſta Ioan. ſpecialiter loquit: quia omnia ad hoc indu. it, vt diuinitas verbi manifeſtetur, & maximè contra quoſdam hæreticos dicentes Chriſtũ purũ hominẽ eſſe: & per cõſequẽs, ꝓpter tẽporalẽ natiuitatẽ, nec ſẽper, nec ante Mariã fuiſſe. Et ideo de æternitate verbi incipit, oſtẽdẽs diuinã Chriſti naturã, in qua æternaliter ꝓceſſit Mariã. Et ponit quinq; de diuinis perſonis, ǭ per ordinẽ tanguntur in ſubſcriptis. Primò declarat filij à patre æternã generationẽ, dicens: (In principio erat verbum,) id eſt in ipſo Deo: qui ab omnibus ſupponitur, primũ principiũ: ne. eſſariò eſt verbũ propriè dictũ, tanǭ in ipſo cuius eſt. Ac ſi diceret, filius erat in patre, patri. ſ. coæternus, non in Maria incepit eſſe, ſed in principio, id eſt, in patre, qui eſt principium ſine principio, & filius qui eſt principium de principio. Dicit autem verbum Dei filiũ: quia Ieſus Chriſtus dominus noſter quemadmodum dicitur filius Dei, ſic dicitur verbum Dei: ſic & virtus & ſapientia Dei: vnum. n. idemq; ſunt, filius, verbum, virtus, & ſapientia. Sed ait, verbũ, nõ filius: quia hoc nomẽ verbũ, magis ad ꝓpoſitũ facit ǭ filius. Vbi ſciẽdũ ꝙ vox ſignificatiua dr̃ verbũ: ſed hoc eſt tm̃mõ large & denominatiuè, inquãtũ ſignat interiorẽ mẽtis cõceptũ:

Euangelij Ioannis ſcopus.

C

De diuinis perſonis quinque notanda.

Principiũ duplex.

ſicut vrina dr̃ ſana, inquãtũ eſt ſanitatis indicatiua. Et ið ſicut illud ꝓpriè dr̃ ſanitas, qđ per vrinã deſignat: ita illud ꝓpriè dr̃ verbũ, qđ per vocẽ ſignificat. Hoc aũt eſt interior mẽtis cõceptus: quia voces ſunt notæ & ſigna paſsionũ ǭ ſunt in anima: & ita cõceptus mẽtis interior ẽt anteǭ per vocẽ deſignet, ꝓpriè verbũ dr̃. Cũ ergo hoc nomẽ verbũ, ſignificet vocẽ vocalẽ, & qđ eſt ab ore: ſignificet ẽt mẽtalẽ, qđ à mẽte gignitur: nec ab ea recedit cũ emittit, ſ. verbũ conceptũ ſecũdũ vltimã acceptionẽ hic ſumit: vt per ipſum filius intelligat: quippè quia à patre ꝓcedit per æternã natiuitatẽ: ac cũ eo & in eo permanet per eẽntię vnitatẽ: ſicut cogitatio, ſeu cõceptio mẽtis, ǭ ex mẽte nata ē, cũ ipſa permanet: & ið maluit dicere verbũ ǭ filius. Cũ igit in ipſo deo ꝓpriè & perfectè ſit verbũ: verbũ aũt de ſua rõne dr̃: qđ ꝓcedẽs ab eo cuius ē verbũ, ſicut cõceptus à cõcipiẽte. Et cũ vbũ & filius ſint idẽ, ſequit ꝙ ibi ſit gñatio filij à patre, ex quo eſt ibi ꝓceſſus verbi à dicẽte: Itẽ potius deſcribit filiũ dei ſub nomine verbi, ǭ ſub nomine filij: q filius ſolũ dicit cõparationẽ, ad patrẽ: verbũ verò dicit cõparationẽ, nõ ſolũ ad dicẽtẽ, ſed ẽt ad id qđ per verbũ dr̃: necnõ ad vocẽ qua induit: & ad doctrinã ǭ mediãte vbo in altero efficit. Quia igit dei filius dẽt hic deſcribi, nõ tm̃ in cõparatiõe ad patrẽ à quo ꝓcedit, ſed ẽt ad creaturas, quas fecit: & ad carnẽ quã induit: & documẽta ǭ ꝓbuit: cõgruiſsimè & decẽtiſsimè, ſub nomine verbi deſcribit: quia nomẽ illud ad omnia ſupradicta reſpicit: nec poſſet ſub cœlo ita nomẽ cõueniẽs inueniri. Sedo declarat pr̃is & filij perſonalẽ diſtinctionẽ, dicẽs: (& verbũ erat apud

verbum cur potius quã filius dicatur.

verbum duplex. Ariſtot. I. peri hermenias.

F

Deum.

 apud

G

Apud.

apud deū)hoc nomē deus,in hac clauſula ē per
ſonale:vt verbum erat apud deū.idest,apud deū
patrē:ſemper.n.in prē filius.ſemper in filio pa-
ter. Vnde hæc præpoſitio apud,quæ eſt tráſiti-
ua perſonarum & diſtinctiua,diſtantiam diſtin
ctionis perſonalis deſignat, non eſſentiæ.Nulla
em̄ res dicitur ꝓpriè eſſe apud ſemetipſam , ſi-
cut nec aliquis eſt in ſe ipſo : & ideo inter ver-
bum & principiū,apud ꝙ eſt verbū,eſt perſona
lis diſtinctio. Non enim verbū procedit à patre
per actionem tráſeútē extrà , ſed manente in-
trà.& ideo verbum manet intra illud cuius eſt
verbū: tamē ab eo diſtinctum diſtinctione per-
ſonali, vt iam dictū eſt: quia verbum erat apud
deū,vt alius apud aliū.Tertio declarat patris &
filij cóſubſtátialitatem, ſiue ſubſtátiæ vnitatem,
dicens (Et deus erat verbū) ita ꝙ ly deus po-
nitur à parte prędicati:dicendo,verbū eſt deus.
Nomina em̄ & verba tráſpoſita idem ſignificát.

Verbi à patre ꝓceſſio.

H

Hoc nomen deus, in hac clauſula eſt eſſentiale:
vt, verbū eſt deus.id eſt, natura eſt ſubſtantia di
uina: ne dicatur eſſe cū deo, & non deus. Nihil
em̄ in deo eſt, quod nó ſit:quia totus idē eſt, &
ſubſtátialiter idem. Quãuis ergo verbū ſit apud
deū, nó tamē eſt aliquid extraneę naturę, ſicut
eſt verbū noſtrū:ſed eſt naturæ diuinæ , quæ in
diuiſibilis eſt, & nō multiplicabilis: quia nullo
modo pót eſſe niſi vna & ſimpliciſſima.Et ideo
verbū & principiū à quo eſt,ſunt idē penitus in
natura:quãuis,vt dictum eſt,diſtinguátur in per
ſona.Et ſic in iſta clauſula implicátur oēs tres
perſonæ:pater in hoc nomine deus. filius in no
mine verbi, ſpiritus ſanctus in ꝑpoſitióe apud.
Quartò declarat patris & filij coæternitatem ,
dicēs: (Hoc erat in principio apud deū). Hoc
ſcilicet verbum de quo locutus fuerat, eſt apud
deū patrem à principio æternitatis, id eſt,ante
ſecula & æternaliter.q.d.Hoc dei verbū nūꝗ à

I

deo patre extitit ſeparatū . Nunꝗ enim pater ſi
ne filio fuit nunquã ſine verbo, nunꝗ ſine uir-
tute, nunquã ſine ſapientia eſſe potuit. Patrem
enim dicimus quia filium habet, cū hoc ſit pa-
trem eſſe quod filium habere. Et quia pater qui
verbū dicit & concipit eſt ab æterno: ergo ver-
bū quod gignit dicēdo, vt verè dicatur verbum
in principio:nó téporis quo dictū eſt, in princi
pio creauit Deus cœlū & terrā:ſed in principio
æternitatis,de quo dicitur. Tecū principium in
die virtutis tuæ:in ſplendoribus ſanctorū: ex v-
tero,id eſt ſubſtátia mea: ante luciferum,id eſt,
ante mundi creationem, genui te. Vnde quãdo
dicitur : Ego hodie genui te, intelligitur de die
æternitatis,qui omnē diē cóplectitur. Et ſic ac-
cipitur hic nomē principii, aliter ꝗ ſuprà qa ti
bi accipitur pro patre,hic pro æternitate.Qua-
liter autem verbum ipſe pater genuit, quia ſol-
ui non poteſt,quæri non debet.Diuina enim ge
neratio eſt omnino inenarrabilis , de qua dici-
tur: Generationem eius quis enarrabit ? Quia,
& ſi dicitur filius à patre genitus:tamē qualiter
nec propheta nouit,nec angelus. Moraliter do
cemur ex præmiſſis,ꝙ principiū omnis noſtrę
intentionis debet eſſe Deus : quia in principio
erat verbū: et Deus erat verbū. Iterū ſi vis ſcire

Pſ.109.

Pſal.2. hodie quomodo intelligitur.

Generatio diuina.

Eſa.53.

de omni actióe tua interiori & exteriori : vtrū
ſit diuina:& vtrū Deus ipſam operetur in te, &
per ipſam ſit facta, vide ſi finis intentionis tuæ
ſit Deus.Quòd ſi ſit,ita actio tua eſt diuina,quia
principiū & finis idē.ſ.Deus.Poſtquã ergo euan
geliſta declarauit ipſius verbi eſſe, ſeu generari
conſequenter declarat ſuū agere , ſeu operari,
& declarat núc. Quinimo pris & filij indiuiſã ,
operationē,dicēs (omnia per ipſum facta ſunt)
ſcilicet quæcūq; à patre facta ſunt (& ſine ipſo
factū eſt nihil)ſcilicet à patre,ſiue viſibile quid
ſiue intelligibile. Siquidē omnia in ſapientia fe
cit Deus:& ſine ſapientia nihil fecit . Creaturæ
em̄ producūtur à Deo ſicut artificiata per arti-
ficē.Omniū enim eſt artifex, cū ſit agens per in
tellectum, Quod autem producitur per artem,
ſeu in intellectū, producitur per artis ſeu intel
lectus cóceptum:ſicut domus in re extrà,produ
citur a domo quæ eſt in anima . Verbū autē in

K

Opera trinitatis.

L

diuinis, idem eſt quod cóceptus intellectus diui
ni,vt ſuprà dictum eſt:ergo omnia ꝓducta,per
ipſum ꝓducta ſunt, tã ſpirituales ꝗ corporales
creaturæ: Hæc autem prępoſitio per, notat hic
cauſam efficientem, nō adminiculantem , vel
miniſteriū,vel inſtrumentū.Ipſe enim filius cū
patre eſt actor omniū ,& ſimiliter ſpiritus ſan-
ctus cū eiſdē: quia indiuidua ſunt opera trinita
tis.Omnia ergo per ipſum facta ſunt: vt nec pa
ter,nec ſpiritus ſanctus excludátur . Omnia ſi-
mul & ſemel ſunt facta: ſed ſex diebus per par
tes ſunt diſtincta . Si ergo omnia per ipſum fa
cta ſunt:verbum autem non poſſit à ſe fieri,vel
ſeipſum facere: quia eſſet antequã eſſet:ſequitur
ꝙ ipſum verbum non ſit factum. Et ſecundum
Auguſt . Si factum non eſt, creatura non eſt. Si
autem creatura non eſt,eiuſdē cū patre ſubſtan
tiæ eſt. Omnis.n. ſubſtantia quæ Deus non eſt,
creatura eſt: & quæ creatura non eſt, Deus eſt.
Hoc autem verbum nec ſyllabis cóſtat , nec vo
ce ꝓfertur: ſed ſemper in ſinu,id eſt, ſecreto &

Prępoſitio per.

verbum non eſt factū.

M

corde patris manens,cūcta diſponit, regit,& o-
peratur. Non enim loquendo: ſed volendo,cun
cta operatur Deus: quia dicere Dei,voluiſſe eſt:
& verbo,id eſt, filio omnia creare. Oſtenſo ita-
que ꝙ verbum ſit cauſa productiua rerū oſten-
dit cóſequenter per quem modum ſit cauſa ea-
rum,dicēs (Quod factum eſt)ſcilicet in effectu
(in ipſo)ſcilicet verbo(vita erat)& viuens.Sicut
faber prius facit arcam in mēte,poſt in opere.
Quod in mente eſt viuit cū artifice.quod fit,mu
tatur cum tēpore.Nō.n. omnia quæ facta ſunt,
habent vitam,nec ſunt vita in ſe: hoc eſt in na-
tura ſua in qua ſunt vt creaturæ: vt tamen ſunt
in Deo & arte diuina,quæ eſt vita in ſe,ſunt vi-
ta quia ibi habent exemplar & rationē viuentē.
Omnia nāq; quæ tēporaliter fiunt,vel facta ſūt
ab æterno fecit id eſt, facere diſpoſuit:& priuſ-
quã fierēt,facta nouerat: & eius mente & ꝑſen-
tia viuebāt & vigebāt:quia omnia ante mūdi ini
tiū in ipſo Dei filio imaginata erāt: & vt poſtea
fierēt,diſpoſitū erat:ac per hoc quaſi facta erāt,
& viuebāt.Viuūt.n.omnia ꝗ in Dei diſpóne ſūt:
quia ſicut diſpoſita ſunt,nó euenire nó pñt . Et
ſic patet modus per quē creaturæ ꝓcedūt à ver
bo.

Modus ꝓducēdi.

Vitam eſſe omnium.

A bo,res,ſicut artificiata ab artifice vel arte, ꝓpter qd dicit Boe. Tu cūcta ſuperno Ducis ab exēplo pulchrum pulcherrimus ipſe Mūdū mēte gerēs ſimiliq́ꝫ ab imagine formās. Moraliter eſt hic

Opus virtutis.

notādū, ꝙ opus virtutis eſt opus vitæ: ſicut opera vicioſa dicūtur opera mortis. opus aūt virtutis ſiue opus bonū, nullus operatur niſi in Deo. Si vis igitur ſcire an opus tuū ſit viuū, id eſt ſi ſit opus virtutis, ſiue opus bonū & diuinum: vide ſi ſit factū in ipſo, ſcilicet Deo: quia hic dicit (quod factū eſt in ipſo) ſcilicet Deo (vita erat) id eſt, vitale & viuū eſt. In Deo aūt ſit, quid in charitate ſit: & quod extra Deū, & ꝑter Deū, non habet mouēs nec finē. Oſtēſo autē qualiter verbū ſe habeat ad omnes creaturas in generali cōſequenter oſtēdit, qualiter ſe habeat ad homines in ſpeciali dicens (Et uita erat lux hominū)

Lux hominū.

Quia vita, id eſt ipſum verbū quod eſt in vita in ſe, in qua & per quā creaturæ viuūt, erat lux

B hominū: id eſt, vnde rationales creaturæ vt beatæ fierent, illuminādę erant: quia nō deficit homines illuſtrare per gratiā ſuper omnes irradiando, ſi homo facit quod in ſe eſt: ſe ad Deū per cognitionē & amorē ꝓut poteſt cōuertēdo. Moraliter vita bona eſt lux hominū: quia plus illuminat & ædificat proximum vita, quā verba. Vnde Hieronymus: Multo plus intelligitur quod occulis videtur: quā quod aure percipitur. & Seneca: Longum iter per præcepta, breue & ēficax per exempla. Vñ Ieſus cœpit facere & docere (& lux in tenebris lucet) id eſt, in peccatoribus: quia verbum: quātū in ſe eſt, illuſtrat eos luce gratiæ, ſed tenebroſi ſunt. hoc eſt quia ſe ſubtrahunt ab influentia diuinæ lucis ſiue verbi, ideo ſequitur (& tenebræ eā nō comprehēderūt) & peccatores hāc lucē non ſequuntur: non ꝓpter lucis, ſed propter ꝓprium defectum. Vnde Augu. Quō .n. homo poſitus in ſole cęcus præſens eſt illi ſol. ſed ipſe ſoli abſēs

Vita bona eſt lux hominū.

Acto. 1.

Tenebræ.

C eſt: ſic omnis ſtultus, omnis iniquus, omnis impius cæcus eſt corde pręſente ſapientia. Sed cū cæco ꝑſens eſt oculis eius abſens eſt. Non quia illa ipſi abſens eſt: ſed quia ipſe abſens eſt ab illa. Quid ergo faciet iſte. mundetur vnde poſſit videri Deus. Peccata & iniquitates tolle: & videbis ſapientiam quæ ꝑſens eſt quia Deus eſt ipſa ſapientia. Et dictum eſt. Beati mūdo corde quoniam ipſi Deum videbunt. Secundum Origenem. Lux in tenebris lucet: quia Dei verbum vita & lux hominū in noſtra natura quæ per ſe inueſtigata & conſiderata informis quædam tenebroſitas inuenitur, lucere non deſinit. Et quoniam ipſa lux omni creaturæ eſt incomprehenſibilis: tenebræ eam non cōprehenderunt. Vbi nota quòd triplex eſt comprehenſio ſcilicet per incluſionem, per aptam viſionem, per fidei & charitatis adheſionem. Primo modo, à nullo: ſecundo modo, à beatis: tertio modo, à ſanctis: ſed nullo iſtorum modorum à malignis comprehenditur: ideo dicitur (& tenebræ eam non comprehenderūt) id eſt, qui non fide nec amore adhæſerunt. Dicitur etiam aliquid comprehendi, quando peruenitur ad finē cognitionis ipſius: & hoc eſt quando res cognoſcitur ita perfectè ſicut cognoſcibilis eſt, & ſic ſolus oculus diuinus lucē hanc cōprehēdit, & nulla creatura. Moraliter lux in tenebris lucet: quia virtus lucet & apparet in aduerſis & oppoſitis. Nam virtus in infirmitate perficitur. vñ Gregor. Nemo quantū ꝓfecerit, niſi in aduerſitate cognoſcit: qualis enim quiſq; apud ſe lateat, illata contumelia probat. Et quia nulla aduerſitas pōt ſuperare ſanctos & ſeparare à charitate Chriſti: ideo dicitur (Et tenebræ eam non comprehenderunt). Boni .n. viri ſi tangantur aduerſitatibus, nō tñ frāgūtur aut vincuntur, imò in eis gaudent & delectantur. Vel (lux in tenebris lucet) quando Deus per conſolationē illucet his qui aduerſa & tribulationes ſuſtinēt, ſecūdū illud. Iuxta eſt dñs his qui tribulato ſunt corde: & cū ipſo ſum in tribulatione. (Et tenebræ eam non comprehenderunt) quia non ſunt condignæ paſſiones huius tēporis ad futuram gloriam. Sēper enim deus remunerat

Matt. 5.

Lux in tenebris

Compꝛehenſio triplex.

D

1. Co. 13

Aduerſitates.

Pſal. 33.

Pſal. 90.

Rom. 8.

E ſupra condignū: & punit citra condignū. Lux etiam in tenebris huius mūdi lucet, quia creator in creaturis apparet. Sicut enim in patria Deus eſt ſpeculum creaturarum, in quo creaturę relucent: & in quo omnia videbimus, quæ ad gaudium noſtrū pertinebunt: ſic in via econuerſo creaturæ ſunt ſpeculum creatoris, in quo creatorem noſtrum ſpeculamur: quia, vt ait apoſtolus, Videbimus nunc per ſpeculum: videlicet creaturarū: in ænigmate & obſcurè. Et inuiſibilia dei à creatura mundi per ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur. Deum enim eſſe non ſolum fides recta teſtatur: ſcriptura ſanta loquitur, cōparatiō rerum ad ipſum indicat, ratio naturalis dictat, ſanctiq́ꝫ prædicāt, ipſe fecit nos, & non ipſi nos: verū etiā creaturæ clamāt. Omnia nanq; ſuo mō dicunt, quia deus eſt uox naturæ, qua omnia pulchra teſtantur ipſum eſſe pulcherrimum, dulcia dulciſſimū, ſublimia altiſſimum, & pura puriſſimū, fortia fortiſſimū

1. Cor. 13.

Rom. 1.

Deū eſſe

Pſal. 99

F & ſic de alijs. Sane cùm audis in ꝑmiſſis filiū ex Deo patre genitum: caue ne mentis tuæ oculis infirmū aliquid carnalis cogitationis occurrat, quin potius columbino, & aquilino intuitu ſimpliciter crede, ac perſpicaciter cōtēplare ꝙ ab illa luce ſimul immenſa, & ſimpliciſſima, fulgētiſſima, & ſūme arcana, coæternus, coæqualis & conſubſtantialis ſplendor exoritur, quæ eſt virtus ſumma & ſapientia: & in quo omnia pater diſpoſuit ab æterno, per quem fecit & ſecula, factaq́ꝫ gubernat & ordinat ad gloriam ſuā partim per naturam, partim per gratiam, partim per iuſtitiam, partim per miſericordiam: vt nihil ita in hoc mundo inordinatum relinquat. Vñ Auguſt. Sicut ſplendor ex ſubſtantia ſolis naſcitur, ita & filium ex ſubſtantia patris genitū intelligamus. Et ſicut nō eſt ſol aut ignis prius ſplendore ſuo: licèt ex ipſo naſcatur: ſed ex quo ſol aut ignis proceſſit: ſimul cū eo & ſplēdor eius apparuit. Nec dici pōt ſplendor ſole vel igne poſterior (cum tñ vt dixi) ex ipſo naſcatur. Si ergo in creaturis aliquid inuenitur ꝙ & naſcatur, & poſterius nō ſit genitore ſuo, cur hoc à creatore fieri poſſe deſperes, ſicut ſplendor

Filius dei genitus qd.

Natum non poſterius genitore ſuo.

G dor ex ſole natus replet orbẽ terrarũ, & tñ à genitore ſuo non abſcinditur, aliqñ nec recedit: ita & filius à patre genitus vbiq; dũ ſit in patre ſẽper permanet. Et ſicut ſubſtãtialiter ſplẽdor in ſole eſt, & ſol in ſplẽdore: ita ſubſtantialiter pater in filio & filius in patre eſt. Et ſicut ſoli & ſplendori vna ſubſtãtia dũ ſit, nõ tñ vna perſona, quia nec ſolẽ ſplẽdorẽ eſſe, nec ſplendorẽ dicimus ſolẽ: ita & pater & filius cùm ſint vnius eſſentiæ, non tñ vnius ſunt perſonæ. Et ſicut ſol ſplẽdore calefacit & illuminat, & ſiccat, & ſoluit, & excãdidat, & denigrat, & omnia quæ ei à domino iniuncta ſunt operatur: ita & patrẽ per vnigenitũ, filiũ ſuũ omnia legimus fuiſſe operatũ. Hæc Auguſt. Secundũ eundẽ Auguſtinũ hoc initiũ ſancti Euangelij quidã Platonicus aureis literis præſcribendũ: & per oẽs eccleſias in locis eminentiſſimis præponendũ eſſe dicebat.

Euangeliũ ſancti Ioãnis.

ORATIO.

H DOMINE deus pater omnipotẽs, qui coæternũ & coæqualẽ, & cõſubſtantialẽ, tibi ante omnia ſecula filiũ ineffabiliter genuiſti: cũ quo atq; ſpiritu ſancto omnia viſibilia & inuiſibilia, ac me miſerum peccatorẽ inter omnia creaſti, te adoro, te laudo, teq; glorifico: eſto ꝓpitius mihi peccatori: & ne deſpicias me opus manuũ tuarũ, ſed ſalua & adiuua me ꝓpter nomẽ ſanctũ tuũ. Operi manuũ tuarũ dexterã porrige, carnali fragilitati ſuccurre. Qui me feciſti, refice infectũ vitijs: qui me formaſti, reforma corruptũ peccatis, vt ſecundũ magnã tuã miſericordiã ſalues animã meã miſeram. Amen.

De inuentione remedij pro ſaluatione generis humani: & natiuitate virginis Mariæ. Cap. 2.

I IN principio cùm Lucifer creatus eſſet, erexit ſe cõtra deũ creatorẽ ſuũ, & in ictu oculi de excelſo cœlorũ proiectus eſt in infernũ. Et ob hãc cãm decreuit deus genus humanum creare, vt per ipſum poſſet caſum Luciferi & ſociorũ eius reſtaurare: quapropter diabolus hominum inuidẽs ipſi inſidiabatur, & ad pręcepti trãſgreſſionẽ ipſum inducere nitebatur. Et quoddã genus ſerpẽtis ſibi elegebat, qui tunc erectus gradiebatur: & caput virgineũ habebat. In hunc fraudulentus deceptor intrauit, & per os eius loquẽs verba deceptoria mulieri narrauit, ac eã decipiens ſuper omne genus humanũ mortẽ induxit. Et oportebat nos oẽs carcerẽ inferni ingredi: de quo nõ poteramus alicuius † adiutorio eripi. Sed tãdẽ pater miſericordiarũ & dñs totius cõſolationis clemẽter reſpexit ſtatũ noſtrę dãnationis: & nos per ſemetipſum liberare decreuit, ſuper quo ſignum nobis per oliuã dedit, quã colũba incluſis in arca afferebat, quæ miſericordiã Dei futurã, incluſis in limbo prætendebat. Non ſolũ.n. his qui in arca erãt miſericordia promittebatur: ſed & toti mũdo ſignũ ſalutis in oliua dabatur, & hoc idẽ deus præmõſtrauit nobis in multis alijs figuris. A principio autẽ conditionis noſtræ Adã in agro Damaſceno iuxta Ebron de terra formato: & à domino in paradiſum voluptatis tranſlato: ac Eua in pa-

Luciferi caſus.

Serpentis genus.

† Subaudi, pugri hominis.

Oliua ſalutifera.

Adæ plaſmatio.

K radiſo de coſta Adæ dormientis facta & pro cõſorte ei data, ipſiſq; primis parentibus in paradiſo ad operandũ & cuſtodiendũ collocatis, & dehinc propter ligni vetiti eſum per diuini ſecreti ſeueritatẽ expulſis: ſuperna miſeratio nõ deſtitit homines incitare ad bonum per occultos inſtinctus, nec diſtulit hominẽ errabũdũ ad pœnitẽtiã reuocare, ſpẽ veniæ dãdo per repromiſſum ſaluatoris aduentũ. Et ne forte per ignorãtiã & ingratitudinem tanta dei dignatio noſtræ ſaluti foret inefficax, in quinq; huius ſeculi ętatibus per patriarchas, iudices, ſacerdotes, reges, & prophetas, ab Abel iuſto vſq; ad Ioannẽ Baptiſtam, filij ſui aduentũ prænuntiare, repromittere, & præfigurare nõ deſtitit: vt per multa millia tẽporum, & annorũ, magnis & varijs multiplicatis oraculis: & intelligentias noſtras ad fidẽ erigeret: & affectus per nimia & varia deſideria inflãmaret: Vnde Leo Papa: Ceſſent illorũ querelę qui de dominicę natiuitatis tarditate cauſantur, tãquã præteritis tẽporibus nõ ſit impenſum, quod in vltima mũdi ætate ſit geſtũ. Verbi incarnatio hoc cõtulit facienda quod facta, & ſacramentũ ſalutis humanæ in nulla vnquã antiquitate ceſſauit. Quod prędicauerunt Apoſtoli, hoc annũtiauerunt ꝓphetæ. Nec ſerò eſt impletum, quod ſemper eſt creditũ. Sapientia verò & benignitas Dei, hac ſalutiferi operis mora, capaciores nos ſuę vocationis effecit: vt quod multis ſignis, ac multis vocibus, multiſq; myſterijs, per tot fuerat ſecula nũtiatũ, in his euangelij diebus non eſſet ambiguum. Et natiuitas ſaluatoris tãto cõſtantiorẽ in nobis gigneret fidem, quanto pręd icatio eius & antiquior præceſſiſſet & crebrior. Non itaq; nouo cõſilio deus humanis rebus nec ſera miſeratione conſuluit, ſed à conſtitutione mundi vnam eandemq; omnibus cauſam ſalutis inſtituit. Gratia.n. Dei qua ſemper eſt vniuerſitas iuſtificata ſanctorũ, aucta eſt Chriſto naſcente: non cœpta. Et hoc magnũ pietatis ſacramentũ: tã potens etiã in ſuis ſignificationibus fuit, vt non minus adepti ſint qui illud credidere ꝓmiſſum, quàm qui ſuſcipere donatum. hæc Leo Papa. Et nota ſecundũ Aug. quòd Chriſtus non prius venit niſi homo de lege naturali & ſcripta prius conuinceretur: quia ſi Chriſtus ſtatim veniſſet, diceret homo ꝙ per legem naturalem ſaluari poterat, & ſuperfluũ crederet aduentum Chriſti: ſimiliter dicere poterat de lege ſcripta. Sed cõperto ꝙ nõ ſic ſaluari poterat: cum omnes ad inferos deſcenderent tunc venit ipſe. quia tunc erat tempus miſerẽdi & prius venire nõ fuit neceſſe: quia non ꝓdeſt medicina ſpiritualis ſine affectu recipientis. Nec poſterius, venit, ne fides & ſpes ex ꝓmiſſa incarnatione perirent. Si.n. tardaſſet venire quotidie decreuiſſent, & tepuiſſent ſecundũ eundem Aug. magnũ deſideriũ habebant antiqui videre Chriſtum. Sciebant enim illum eſſe venturum, & nõ ſolum patriarchæ & prophetæ: ſed etiam omnes qui piè viuebant deſiderantes dicebãt: O ſi hic me inueniet illa natiuitas. O ſi quod credo, videbo oculis meis? Si ergo fideles illi tantum deſiderabant, tamq; deuoti erant Chriſto adhuc venturo,

Humanũ genus ad ſpem veniæ erigitur ab Abel vſque ad Ioãnem Bapt.

L

M

Gratia dei per natiuitatẽ Chriſti aucta non cœpta.

Chriſtus cur non prius, nec poſterius venit.

A uenturo, quid faciendum eſt iã ſuſcepto? Sed vę nobis miſeris huius moderni temporis, qui nec tantum afficimur ad gratiam exhibitam, quantum antiqui afficiebantur ad promiſſam. Vnde Bern. Deſideriũ ſuſpirantium Chriſti præſentiã frequentiſsime recogitans cõfũgor & confundor in memetipſo: & nunc vix cõtineo lachrymas: ita pudet tẽporis torporisq́; miſerabilium tẽporũ horũ. Cui namq; noſtrũ tantum ingerat gaudium huius gratiæ exhibitio: quantum accenderat veteres deſiderata ſola promiſsio? Hæc Bern. Cũm igitur per longiſsima tempora circa ſpatium quinq; millium & ferè ducentorum annorum miſerabiliter iaceret genus humanũ & nullus propter peccatum primi hominis ad æternã beatitudinẽ aſcendere poſſet: ad primũ beatiſsimi ſpiritus cõpatientes tandem ruinæ ac de ſua ſolicita reſtauratione, licet pluries antea tamẽ adueniente plenitudine temporis inſtantius & deuotius domino ſupplicauere.

Aetas mundi añ Chriſti natiuitatẽ.

Vnde miſericordia pulſabat viſcera patris vt ſubueniret ſecum habens pacem: ſed contradicebat veritas ſecum habens iuſtitiam, & inter eas magna controuerſia facta eſt prout narrat Ber. longo ſermone de annũtiatione: ſed dicti ſui ſumma hæc

Miſericordiæ & iuſtitiæ contentio.

B eſt: dicebat miſericordia deo, Eget miſeratione diuina creatura rõnalis, quã miſera facta eſt, & valde miſerabilis venit tẽpus miſerẽdi eius. Ecõtra veritas dicebat: Quæſo dñe impleri ſermonẽ quẽ locutus es. Totus moriaꝛ Adã cũ omnibus qui erant in eo, quã præuaricando pomum vetitũ guſtauit. Dixit miſericordia: Vt quid me dñe feciſti? Scit.n. ipſa veritas, ꝙ ego perij ſi nũquã miſereris. Ecõtra veritas: Si prædictã tuã ſententiã præuaricator euaſerit: perijt veritas tua & non permanet in æternũ. Fuit aũt hæc q̃ſtio per patrẽ miſſa ad filiũ. Veritas aũt & miſericordia corã eo eadẽ dicebãt. Nõ videbaꝛ quõ circa hominẽ poſſet miſericordia & veritas ſimul conſeruari. Scripſit aũt rex ſententiã ſic cõtinentẽ. Hæc dicit, Perij ſi Adã nõ moriaꝛ. & hæc dicit: Perij ſi miſericordiã non conſequaꝛ. Fiat mors bona: & hẽt vtraq; vt poſtulat: & ꝙ Adã moriatur, & miſericordiã cõſequaꝛ. Obſtupuerũt om-

C nes in verbo ſapiẽtiæ: & cõſenſerunt ꝙ moriaꝛ Adam miſericordiã cõſequẽdo. Sed q̃runt quõ mors poſſit fieri bona, cũ horribilis ſit ipſo auditu? Reſpõdit rex: Mors peccatorũ peſſima: ſed ſanctorũ eſt ꝑtioſa, & vitæ ianua. Inueniaꝛ ergo qui ex charitate moriatur non obnoxius morti, & ſic mors nõ poterit tenere innoxium, ſed faciet in ea foramẽ per qđ trãſeant liberati. Placuit ſermo. Sed vbi, aut talis poterit inueniri? Circuit ergo orbẽ terrarũ veritas: & nemo mũdus à ſorde, nec infans vnius diei. Sed & miſericordia perluſtrat cœlũ: & neminem inuenit qui ſufficientẽ ad hoc habeat charitatẽ. Ei ergo hæc victoria debebatur, quo nemo maiorẽ charitatẽ haberet: vt animã ſuã pro ſeruis inutilibus poneret. Redeũt itaq; ad cõſtitutũ diẽ anxię plurimũ, nõ inuẽto qđ deſiderabãt. Tandẽ ſeorſum pax eos cõſolans dixit: Neſcitis quia nõ eſt qui faciat bonũ: non eſt vſq; ad vnũ. Qui dedit conſiliũ, ferat auxiliũ. Intellexit hoc rex, & ait: Pœ-

Mors quõ bona.

Pſ. 33.

Iob. 15.

Pſ. 52.

nitet me feciſſe hominem. Pœna, inquit, tenet me. Pœnam ſuſtinere incũbit mihi pro homine quem creaui. Et vocato angelo Gabriel dixit: Vade dic filiæ Sion, Ecce rex tuus venit. Feſtinauit ille & ait: Adorna thalamũ tuum, & ſuſcipe regem. hæc Bern. Vides ergo q̃ magni periculi, & quantum fuit peccatum: & quam magna difficultas ſit inuenire remediũ. In hoc itaq; cõſenſerunt prædictæ virtutes: & tunc impletũ eſt illud propheticũ. Miſericordia & veritas obuiauerunt ſibi: iuſtitia & pax oſculatæ ſunt. Vnde & Leo Papa. Quia nõ ita in primũ hominẽ diabolus violentus extiterat, vt cũ in partes ſuas ſine arbitrij cõſenſione trãsferret: ſic deſtruẽdũ fuit pactũ voluntariũ & hoſtile cõſiliũ, vt dono gratiæ nõ obeſſet norma iuſtitiæ.

D

Gen. 6.

Zach. 9.

Pſ. 84.

In totius igiꝛ humani generis ſtrage cõmuni, vnũ ſolũ fuit remediũ, ſub diuini rõnis occulto: qđ poſſet ſubuenire proſtratis, ſi aliquis filiorũ Adã originalis ꝑuaricationis alienus atq; innocẽs naſceretur, qui cęteris exẽplo prodeſſet & merito. Sed quia hęc naturalis generatio non ſinebat: dñs Dauid factus eſt filius Dauid: & de promiſſi generis fructu proles eſt orta ſine vitio: vnde et Anſ. Natura nr̃a ad ſimilitudinẽ dei in principio creata fuit: quatenus indeſinenter ipſa deo frueretur: & eius gloria ſine omni corruptione & mutabilitate aliquã potiretur. Hoc tã grãde bonũ ſtatim in primis parentibus perdidit, atq; in huius mundi miſerias infelix & præceps ruit in æternas miſerias decurſo vitæ labilis articulo multò infelicius ruitura. Tranſierunt multa ſecula: & damnationis ipſius immunitas ſuper omnes filios hominum eſt in deterius roborata. Nec.n. ſummi ſapientia dei vllã in maſſa creationis humanæ viã inuenit, per quã vt diſpoſuerat in mũdũ veniens tã luctuoſæ perditioni ſubueniret: donec ad iſtã de qua loquimur virginẽ ventũ eẽt.

Remediũ vnicum.

E

Sed hæc mox vt in mundum venit, per humanæ generationis lineam, tanta omnis boni virtute atq; conſtantia perfectè reſplenduit: vt eã ipſa ſapiẽtia dei verè dignam iudicaret: per quã in hominem veniens, non tãtummodo reatum primorum hominum: ſed & totius mundi peccatã deleret, atque diabolum ſui operis inimicum cum ſuis eliderct: necnon damna patriæ cœleſtis hominem illuc reducendo reintegraret. Quis igitur iſta perpendens æſtimare queat qua laude digna ſit: quæ tantorum bonorum ſola præ cunctis mediatrix effici meruit? hæc Anſel. Nec fuit iſta virgo ſubito & caſu inuenta: ſed ab æterno prædeſtinata. Vnde Damaſce. Ipſa dei genitrix ab æterno etiam præuiſo tempore dei conſilio prædeterminata: & diuerſis imaginationibus & ſanctificationibus prophetarum per ſpiritum ſanctum præimaginata & prædicata fuit. Exurgamus ergo in gratiarum actiones: & pro tanta dei circa nos dignatione laudes referamus cum Anſelmo, dicentes: Adoramus te Chriſte rex Iſrael, lux gentium, princeps regum terræ, domine ſabaoth, virtus dei omnipotentiſſima. Adoramus te precioſum noſtrę redemptionis precium: hoſtiam pacificam: quæ ſola odoris tui

Mariæ laus.

F

Maria ab æterna ꝑdeſtinata.

inæſtimabili

G inæſtimabili ſuauitate patrem, qui in altis habitat ad reſpiciendū humilia inclinaſti: & filijs iræ placabile reddidiſti. Tuas Chriſte miſerationes prædicamus. tuæ ſuauitatis memoriā cū abundantia eructamus: tibi Chriſte ſacrificiū laudis immolamus: pro multitudine bonitatis tuæ quā oſtendiſti nobis ſemini nequā filijs ſceleratis & perditis. Cū.n. adhuc eſſemus inimici tui domine: & antiqua mors in oēm carnē iniquū exercere dñium: cui omne ſemē Adā lege primordialis culpę obnoxiū erat: recordatus es vberrimæ miſericordiæ tuæ: & ꝓſpexiſti de ſublimi habitatiōe tua in hāc vallē ploratiōis & miſeriæ. Vidiſti domine afflictionē populi tui: & tactus dolore charitatis intrinſecus, appoſuiſti cogitare ſuper nos cogitatiōes pacis & redēptiōis. hæc Anſel. Tacitis aūt illis quæ ab initio omnis creaturæ vſq; ad ſancti filij ſui aduentū de hac beata virgine prophetata ſunt, tā per eos qui ante legē, quā per eos qui ſub lege iuſti fuerunt:

H Mariæ natiuitas. de natiuitate ipſius quā quidē ex linea gñatiōis humanæ deſcendiſſe ſcimus: & magna q̄dā atq; miranda ſignorū indicia ꝓcurriſſe credimus: cōſequēter aliqua videamus. Virgo itaq; glorioſa ex qua incarnatio filij dei eſt facta: de tribu Iuda, & ſtirpe Dauid ē orta. Nā, vt ait Chryſ. dignū atq; ueniēs erat cœleſti myſterio, vt eadē Maria q̄ mater dei ſecundū carnē eſſe meruit, & ex regali genere, & ex ſacerdotali origine naſceretur: de qua filius dei, qui rex & ſacerdos æternus eſt, corpus humanæ carnis aſſumpſit.

Mariæ ſtirps. Anno aūt imperij Auguſti circiter 27. nata ē glorioſa virgo Maria: ex patre Ioachim de Nazareth: ex matre Anna de Sephor oppido diſtāte ad duas leucas de Nazareth: ambobus iuſtis ante deū. Qui per annos viginti prole carentes, pro habēda ſobole orauerūt: vouentes ſe illā dño oblaturos.

I Cū aūt videret Iſachar ſacerdos, Ioachim inter cōciues ſuos cū oblatiōe aſſiſtere, ſpreuit illū improperās ſterilitatē. Qui improperij pudore ad paſtores pecorū ſuorū ſe cōtulit: ibiq; apparuit ei angelus domini confortās eū, & dicēs orationes eius exauditas: & eleemoſynas aſcendiſſe in conſpectu dei.

Ioachin eleemoſynę. Tert. am.n. partē ſubſtantiæ ſuæ dabat pauperibus: & tertiā tēplo & tēpli miniſtris: de alia tertia viuebat cū domo ſua. Et ait ei angelus. Ecce vxor tua pariet tibi filiā: vocabiſq; nomē eius Mariā. Cōſecrata erit dño vt vouiſti: & ſpirituſācto replebitur ex vtero matris ſuę & in tēplo domini erit cōuerſatio eius. Eadēq; Angelus nuntiauit Annæ. Monituq; angelico ambo aſcēderūt in Hieruſalē: & debitas gratias dño perſoluētes in tēplo, regreſſi ſunt ad propria. Cōcepitq; Anna & peperit filiā, quā vocauit Mariā.

Maria purgata ſed magis præſeruata aſſeritur ab originali culpa. Ab originali aūt quodā priuilegio ſingulari in matris vtero purgata fuit. vnde Bern. Eſt itaq; virgo Maria bonorū titulis cumulata quæ proculdubio ante fuit ſancta q̄ nata. Ego puto ꝙ copioſior ſanctificatiōis benedictio q̄ in aliis ſanctificatis ab vtero in eā deſcēderit. q̄ nō ſolū ipſius ortū ſanctificaret: ſed vita eius deinceps ab omni peccato cōſeruaret immunē.

K Decuit nimirū *vt ſingulari priuilegio* vitā abſq; peccato duceret. quæ dū peccati mortiſq; peremptorē pareret, vitę iuſtitiæq; munus plus omnibus obtineret, hæc Bernar. vnde dicit Aug. ꝙ beata virgo ante conceptionē filij dei ſanctificata fuit, ꝙ peccare venialiter potuit: ſed poſt conceptionē filij dei nec mortaliter nec venialiter peccare potuit. (Maria quando que potuiſſet venialiter peccaſſe.)

Mariæ præſentatio. Ipſa aūt glorioſa virgo Maria, cū trium eſſet annorū portabatur ad tēplū, & à parētibus in tēplo oblata, intra ſepta tēpli cū alijs virginibus collocata, vt literas diſceret, & dño ſeruiret, ibidēq; vſq; ad annū xiiij. permanſit. Sed accelerato in ea diuinæ rōnis vſu: quādo parētes eā in tēplo dimiſerunt, ex tunc ſtatuit in corde ſuo Deū habere in patrē: & fecit ſe doceri dei legē, ac deuotē & frequēter cogitabat quid poſſet facere deo gratū: vt ſibi gratiā ſuā dare dignaref.

Petitiones & ꝓces Mariæ. Petebat verò affectuoſè à deo gratiā obſeruādi mādata & ꝓcepta legis: & vt faceret eā amare omnia, quæ ipſe amat, & odire omnia quæ ipſe odit. Petebat quoq; oēs virtutes, per quas efficeretur gratioſa ante cōſpectū ſuū:

L & melius ac melius in Dei opere proficiebat. Omni tēpore contēplationi aut orationi, aut lectioni, aut operationi ſe dabat, pro ſalute generis humani ſine intermiſſiōe orabat; ſcripturas de aduētu Chriſti frequēter legebat; & quicquid in ſcripturis de incarnatione dei inueniebat, hoc oſculādo & amplexādo dulciter relegebat.

Mariæ ꝓfectus. Fiebat vt in vigilijs inueniref prior, in ſapiētia dei eruditior, in humilitate humilior, in carminibus Dauidicis elegātior, in charitate gratioſior, in puritate purior, in omni virtute perfectior: erat.n. cōſtans & immobilis. Et cū quotidie melius trāſiret, hāc iraſcentē nullus vidit vel audiuit. Omnis ſermo eius ita erat gr̄a plena, vt in lingua eius agnoſcereſ deus. Et erat ſolicita circa ſocias ſuas, ne aliqua ex eis in vllo ſermone offenderet: ne aliqua in riſu vocem ſuā exaltaret: ne aliqua iniurioſa vel ſuperba circa parē ſuā exiſteret:

M & ne in aliquo peccarēt. Sine intermiſſione benedicebat dñm. Et ne forte in ſalutatione ſua à laudibus dñi tolleretur: ſi quis eā ſalutabat, ipſa pro reſalutatione deo gr̄as reddebat.

Deo gratias vnde ortū. Deniq; primū ab ipſa exiuit, vt dū homines ſancti ſalutantur, deo gratias dicant.

Votum virginitatis primum. Ipſa ēt prima omnium de ſeruāda virginitate, niſi deus aliter ordinaret, votū vouit, qd' nulla ab initio ſeculi, ex quo hic factus eſt mūdus: deo obtulit, tā prudēter, tā humiliter, tā deuotē ſe hēbat, ꝙ vita ipſius exēplū viuēdi cunctis ꝓbebat: vñ de vita eius ſic ſcribit Ambr.

Mariæ vita. Sit nobis tāq̄ imagine deſcripta vita Mariæ: ex qua velut ſpeculo refulget ſpēs charitatis, & forā virtutis. Virgo erat corpore & mēte, corde humilis, verbis grauis, animo prudēs, loquēdi parcior, legēdi ſtudioſior: nō in incerto diuitiarū, ſed in prece pauperis ſpē reponens. Intēta operi, verecūda ſermone arbitrū mētis nō hoēm, ſ; deū q̄rere: nullū lędere, omnib. bñ velle: maiorib. aſſurgere, ęqualibus nō inuidere: iactātiā fugere, rōnē ſeq. amare virtutē. Qū illa vel nutu læſit parētes?

tes?

A ſet? quando faſtidiuit humilem? quē irriſit debilē? quē uitauit inopē? Nihil toruū in oculis, nihil procax in verbis, nihil inuerecundum in actu. Non geſtus fractior, non inceſſus ſolutior: non vox petulantior. vt ipſa ſpecies corporis ſimulacrum fuerit mentis, & forma Probitatis. Talis.n. fuit Maria, vt eius vnica vita omniū diſciplina ſit. Si igitur actor nō diſplicet, opus probemus: vt quicunq; ſibi exoptat p̄miū, imitetur exemplū. hæc Amb. vnde & Anſel. Nota igitur & infantiles annos exuta, quam caſte, quàm ſancte, quā deo digne vitā inſtituerit: ac inſtitutā egerit, vel cogitatu queat coniectare. Nulli deniq; dubiū, caſtiſſimū corpus, & ſanctiſſimā animā eius funditus tuiſſe ab omni macula peccati iugi angelorum cuſtodia protectā: vtpote aulā quā ſuus & omniū creator deus corporaliter inhabitaturus; & ex qua hominē ſuæ perſonæ vnitatē ineffabili fuit operatione ſumpturus. Et quid mirū? Nā & inter homines vſus obtinuit (ſi tn̄ cœleſtibus ad terrena pōt

Mariæ puritas.

B eſſe cōparatio vlla) vt cū præpotens aliquis, vel perſona diues aliquò vadit hoſpitaturus; clientes procurent, locū muniant, mundēt, ornēt, atque cuſtodiāt quo venienti dño ſuo aptus ad habitādū, & congruus fiat. Quòd ſi talis apparatus fit pro aduentu terreni hominis, & momentaneę poteſtatis, qualis putamus apparatus omnis boni fiebat pro aduētu cœleſtis & æterni regis in corde ſacratiſſimę virginis, quæ illū nō ſolū erat in ſemetipſam trāſituræ hoſpitatura, ſed ēt ex ſubſtātia ſua hominem factu paritura? Hæc Anſel. Conſidera hic attentę virtutes & mores virginis Mariæ: & pro poſſe tuo ēt imitari ſtude. De Mariæ conceptione & ſanctificatione eſt ſciendum, quod cum deus humanā naturā aſſumere decreuiſſet: congruū fuit vt matrē de qua naſceretur præmitteret. Et hæc per filiā regis Aſtiagis præfigurata fuit, qui (vt in ſcholaſtica hiſtoria dr̄) in viſione vidit ꝙ de vtero filiæ ſuæ vitis pulchra creſcebat, quæ frōdibus & floribus ſe dilatabat. & fructū proferens totū re-

Conceptionis Mariæ figuræ. Aſtiagis filia.

C gnū ſuū obūbrabat. Dictūq; eſt ei, ꝙ de filia ſua rex magnus naſciturus erat, q̄ poſt hęc Cyrum regē generauit, qui filios Iſrael de captiuitate Babilonica liberauit. Ita Ioachim dictū eſt, ꝙ filiā gigneret quæ Chriſtū regē portaret, qui nos de captiuitate diabolica liberauit: qui & vera vitis fuit, & totū mundū obumbrauit. Ipſa ēt p̄figurata fuit per fontē ſignatū in horto concluſo poſitū: quia eā concluſam in vtero matris ſpiritusſanctus ſanctificauit: & ſigillo ſanctæ trinitatis ſic cōcluſit, & ſignauit, ꝙ in eam nunquā aliquid coinquinatū introiuit. Hæc ēt præfigurata fuit per ſtellam Balaam, qui p̄miſit ꝙ de Iacob orietur ſtella, per quā figurabatur Maria fluctuātiū ductrix & adiutrix ſingularis & præcipua: ſine qua ſtella non poteramus hoc ſeculi mare pertrāſire: nec ad portū cœleſtis patriæ peruenire. Ipſa ēt beata virgo, quoad ſuā natiuitatē, præfigurata per virgā de radice & ſtirpe Ieſſe patris Dauid egreſſā. De qua flos ameniſſimus, ſ. Chriſtus aſcendit; ſuper quā ſeptiformis gratia ſpiritusſancti requieuit, Quo ad

Cyrus.

Hortus concluſus, & fons ſignatus.

Stella Balaā.

Virga Ieſſe.

D tē florē p̄ducit, præfiguratū fuit in porta clauſa quā dñs Ezechieli monſtrauit, q̄ nunquā aperiri debebat, ſed dñs ſolus per eā clauſam tranſire volebat. Ipſa ēt præfigurata fuit per tēplū quod Salomon dño ędificauit. Hoc templū erat conſtructū marmore candidiſſimo, & ornatū intrinſecus auro mundiſſimo. Sic Maria erat albiſſima candorē puriſſimę caſtitatis, & ornata intrinſecus auro perfectiſſimæ charitatis. Oblatio verò Mariæ in tēplo fuit præmonſtrata per mēſam Solis in ſabulo. de qua menſa dicitur in ſcholaſtica hiſtoria. Piſcatores.n. quidā rethe in mare mittentes, caſu mirabili menſam auream extraxerunt, q̄ ipſi Soli materiali quē gens illa tāquā Deū coluit oblata fuit in tēplo, quod ibidē in littore maris in ſabulo conſtructū erat. Per illam menſam, quæ in tēplo Solis materialis eſt oblata, bene eſt Maria figurata, quæ vero Soli, id eſt, ſummo Deo, & in tēplo Solis æternalis eſt oblata. Et pulchre per mēſam Maria eſt figurata, quia per eā cœleſtis eſca nobis eſt col-

Porta clauſa. Tēplum Salomonis.

Menſa Solis, figura oblationis Mariæ in tēplo

E lata, nā ipſa filium Dei Ieſum Chriſtū nobis generauit, qui nos ſuo corpore & ſanguine refocillauit. Item præmonſtrata fuit per Iepte filiā, ſed illa ex abrupto & indiſcrete oblata Deo poſtea ſeruire nequiuit, Maria verò rite & diſcrete oblata, poſt oblationē ſuā ſemper dño ſeruiuit. Illa poſt victoriā hoſtiū tēplariū, pro gratiarū actione. Maria ante victoriā pro victoriæ hoſtiū tēporaliū collocatione. Qualiter autem Deo ſeruiuit, & quā vitā habuit, hoc in horto illo ſuſpenſo demonſtratū fuit, quē rex Perſarū vxori in alta ſtructura plantauit, de quo patriā ſuā de longe contemplari affectauit, per quam contemplatiua vita Mariæ deſignatur, quæ in templo domini contemplationi inſiſtis, patriā cœleſtem ſemper contemplabatur.

Iepte filia.

Hortus penſilis.

ORATIO.

O Virgo Virginum Maria, quæ nec primam ſimilē viſa es, nec habere ſequētē: quæ prima inter fœminas ſeruādę virginitatis votū vouiſti, & glorioſum munus Deo obtuliſti,

F cum hoc à nullo homine nec verbo didiciſſes, nec exemplo ad imitationem inuitata fuiſſes, hacq; virtute & cæteris ornata Deo placuiſti, & viuendi exemplū omnibus reliquiſti. Deprecor bonitatem tuam immenſā, vt tu ſummū meum ſolatium dirigas vitam meam, meq; tuas virtutes & exempla pro poſſe imitari facias & gratiam tuam ſemper mihi adeſſe concedas. Amen.

De deſponſatione Mariæ. *Cap. 3.*

VIRGO itaque domini Maria cum ętatis p̄ceſſu quotidie ēt in virtutibus proficiebat & quia pater & mater eam dereliquerant, dominus eam aſſumpſit. Quotidie nanq; ab angelis frequentabatur, quorū die diuina viſitatione fruebatur quę eam à malis omnibus cuſtodiebat, & bonis omnibus redundare faciebat. Itaque ſic uſque ad annū xiiij. peruenit Tunc pontifex publice denunciauit, vt virgines quę in templo conſtitutę hanc ætatem impleſſent, domum reuerterentur, ac nuptijs operam darent,

Mariæ ad 14. annū p̄uectio.

Digitized by Google

G

rent, cui mãdato cũ cæteræ pronæ paruiſſent, ſola virgo Maria hoc ſe facere non poſſe reſpõdit. Siquidem & parentes ſuos ſe dixit domini ſeruitio mancipaſſe, & inſuper, ſeipſam domino virginitatem vouiſſe. pontifex igitur in anguſtia poſitus cum neque contra ſcripturam, q̃ dicit: Vouete & reddite, votum infringendum putaret, neque morem genti inſuetum introducere auderet, conſilium habuit cum primoribus quid eſſet faciendũ, omnibuſq; in cõmuni placuit dominum ſuper hoc eſſe cõſulendũ. & cæteris quidem orationi incumbentibus, pontifex ex more ad conſulendum dominũ acceſſit. Nec mora & cunctis audientibus de propiciatorij loco vox facta eſt Eſaiæ vaticinio requirendũ eſſe, cui virgo cõmendari & deſponſari deberet, illo ſ. egredietur virga de radice Ieſſe &c. Cunctiſq; de domo & familia Dauid nuptijs habiles non coniugatos, virgas ſuas ad altare iuſſit afferre.

Pſal. 75

Cõſiliũ ſuper Mariæ voto.

Eſaiæ I.

H

Erat autem inter cæteros homo nomine Ioſeph, qui cum virgam ſuam attuliſſet, & ipſa illico florẽ germinaſſet, atque in eius cacumine columba de cœlo veniens, cõſediſſet, liquido omnibus patuit ipſi Virgine deſponſandam fore. vnde in numeri legitur, q̃ Moyſes inuenit virgam Aron germinaſſe, & turgẽtibus gẽmis flores erupiſſe qui folijs dilatatis in amigdalas deformati ſunt. Per iſtam intelligi poteſt beata virgo, quæ inſtar virgæ fuit gracilis per paupertatem, & flexibilis per humilitatem, & recta per intentionẽ & charitatẽ. Iſta virgo inuẽta eſt gẽmis turgẽtibus, quæ filium Dei in vtero ſuo cõcepit, ex qua flores fructiferi eruperũt quando Dei filius ipſa manente Virgine natus fuit. Nam ſicut flos non violat arborem, ſed ornat: ſic Dei filius nõ violauit virginẽ, ſed magis donis & gratijs adornauit, ſecundũ Chryſoſto. Hæc virga ẽ quæ in tabernaculo teſtimonij poſita: ſine humore terræ fructũ nucis germinauit:

Ioſeph virga floruit.

Nu. 17

Virgæ cõparat Maria.

I

quia ſine viri ſemine filiũ ꝓdidit, qui tãquã nux ligno paſſionis adhæſit & bene, nũc flos, nũc fructus dicitur: quia ſecũdũ Ambro. Veluti boni arboris fructus pro noſtræ virtutis ꝓceſſu nũc floret, nunc fructificat in nobis, nũc rediuiua corporis reſurrectiõe reparatur. Ideo ẽt alibi flos, alibi fructus dr̃. quia in vtriuſque teſtamenti paginis ita prædicat, flos in litera: fructus in ſpiritu. Flos in lege, fructus in gratia & veritate, Flos in priori tabernaculo: fructus in ſecũdo. Flos in obſeruatione carnaliũ ſacrificiorũ: fructus in ſpirituali intelligentia myſteriorũ. Sicut.n. in flore fructus prænũtiatur, ſic in illis cerimonijs Chriſtus venturus ſignificabatur. Patet itaq; q̃ Chriſtus flos dicitur in prophetica veteris teſtamenti promiſſione, qui & fructus vocatur in noui teſtamenti gratiæ perfectione. Sed ſicut fructus non apparet virente flore, ita nec Chriſti veritas patuit carnali obſeruatione manẽte. Areſcente vero flore, fructus videtur: quia deficiente lege, gratia & veritas per Ieſum Chriſtũ facta tenetur. Igitur virgo dñi cũ quibuſdã virginibus collactaneis ſuis quas ob miraculi oſtenſionẽ, & pudoris ſui cuſtodiã à ſacerdote acceperat ad domũ

Floricõparatur chriſtus

Deſponſatio Mariæ.

K

parentũ in Nazareth reuerſa eſt, habens ſecum more ſolito ſui pudoris cuſtodes & teſtes, ſine quo nũquã proceſſit. Vnde Hier. Cũ ea ſemper ſingularũ virtutũ pudicitia comes irremota mãſit: quia omnino pudor indiuiduus virginitati eſſe dẽt, ſine quo caſtitas vera ſeruari non põt. Nunquã igitur beata Maria ſine pudoris ſui cuſtode proceſſit. Ioſeph quoque receſſit ibidẽ, & mutua deſponſatione facta recedit in domũ ſuam: eã depoſiturus, & nuptijs neceſſaria prouiſurus. Fuit itaq; virgo Maria Ioſeph viro ſuæ tribus deſponſata: quia mulier viro alterius tribus nubere non poterat, quando ad ipſam hæreditas paterna pertinebat. Beata aũt virgo fuit vnica Ioachim patri ſuo ſuccedẽs ei in hæreditate: & ideo ex lege cogebatur viro ſuæ tribus nubere. Ambo aũt de eadẽ tribu erant, quia ambo à Dauid deſcenderant: ſed Maria per Nathan, & Ioſeph per Salamonẽ. Et licet Ioſeph etiã cogeretur ad matrimoniũ contrahendũ ſecundũ tẽporis illius modum, tñ habebat virginitatẽ in deſiderio & propoſito, ſed nõdũ expreſſerat in voto. Contraxit itaq; matrimoniũ cũ virgine, cõmittẽs ſe volũtati diuinæ. Et poſtmodũ ex diuina reuelatione Ioſeph agnouit ꝓpoſitũ Mariæ, & tunc ex cõi conſenſu vouerũt virginitatẽ ſeruare.

Maria cur ſuæ tribus viro nupſit.

Ioſeph quoque virginitatẽ decreuerat ſeruare.

L

vnde ſecũdũ Aug. Maria & Ioſeph antequã facta eſſet mutua deſponſatio, virginitatẽ ſeruare propoſuerunt, & vterq; cõſenſit in matrimoniũ reuelatione ſpiritus ſancti. Nec alter cõſenſiſſet in alterũ, niſi docente ſpiritu ſancto alter alterius cognouiſſet propoſitũ. Sed poſtea vterq; propoſitũ ſuũ exprimens verbo, Deo vouerunt virginitatẽ. Adhuc.n. vt creditur, Ioſeph virgo erat, cuius ratio hæc eſſe põt: Quia cum Chriſtus in paſſione ſua nulli matrẽ ſeruandã tradidit niſi virgini: nõ eſt probabile q̃ ante conceptum, dum adhuc eſſet iuuencula, traderetur alicui cuſtodiẽda niſi virgini. Fuit aũt beata virgo deſponſata Ioſeph, nõ deſponſatione futuras nuptias promittente: ſed deſponſatione & conſenſu per verba de ꝓſenti. Et ita verũ matrimoniũ fuit inter ipſos, & conſumatũ: ſolennitates.n. nuptiarum non ſunt de ſubſtantia matrimonij. Vnde & Ioſeph ſponſus & vir eius ſolet dici.

Deſpõſatio Mariæ per ṽba de præſenti.

M

Vnde dicit Hugo, q̃ cũm beata virgo virginitatẽ vouiſſet: & parentes eã nubere iuberent, timẽs illa inobediẽs eſſe parentibus: nec virginitatis propoſitũ deſerere volens: per ſpiritum ſanctũ edocta commiſit ſe deo: certã habens fiduciã q̃ eã diuina miſericordia ita cuſtodiret, vt poſſet parẽtibus in contrahẽdo matrimonio obedientiã exhibere: & tñ votũ virginitatis nõ cogeretur frangere. Et ponit exemplũ de Abrahã, qui repromiſſionẽ acceperat in ſemine Iſaac, quẽ tñ poſtea iuſſus eſt immolare: cui iuſſioni paruit, ſciens ꝓ certo, quia & ſi ſecundũ humanã rõnẽ promiſſioni cõtraria videretur iuſſio, ſecundũ illã tñ virtutẽ qua deo poſſibilia ſunt omnia cũ obediẽtia iuſſionis impleri poſſet promiſſio. Sicq; factũ eſt, vt & obedientiæ inueniret meritum, & promiſſionis conſequeretur effectũ. Ita potuit eſſe in propoſito de beata virgine. Vnde & Anſel.

Virginitatem & fœcunditatem amauit Maria.

ſel.

A ſel. Et quidē hæc duo ipſa iucundius amabat: virginitatem, ſcilicet & fœcunditatem. Virginitatem, quia hanc deo per omnia placere intelligebat: Fœcunditatem, quia ſine hac maledictū legis, quæ adhuc carnaliter cuſtodiebatur, incurrere metuebat. Duo ergo erant in virginis animo inuiſibili, ſed magno cōcertantia prælio, virginitatis amor, & legalis maledictionis timor. Verum librato diu multumq; conſilio, vicit amor, qui præponderabat, & terga dedit timor: Vicit in ea amor ſeruandæ virginitatis & excluſit ab ea timorem incurrendæ maledictionis. Virgo itaq; tenera & delicata, regali ex ſtirpe progenita, & ſpecioſiſſima, totā intētionē ſuā, totum amorē ſuū, totū ſtudiū ſuū ad hoc intendit, vt corpus & animā ſuā Deo perpetua virginitate cōſecraret. Sciebat.n.qd' quāto ſanctius eam cōſeruaret, tāto ſublimius ei qui omnium caſtiſſimus imò qui ipſa caſtitas eſt, appropinquaret. Amplectendo igitur quod acceptabilius eſſe cognouit domino legis, ſperauit

B & credidit ſe plenè euaſurā maledictione datæ legis: reputans ſecum illud tātæ bonitatis, tātæq; ſapientiæ, vt dum ſe nullatenus iuxta conſcientiam ſuam melius ſcire, aut poſſe facere quàm faciebat aduerteret: tutum conſilium, ne quid peccati in iſtis ſubiret, inuenirret. Nec decepta eſt. Quis.n.ſperauit in dño, & derelictus eſt ab eo? Deniq; vbi tā ſanctā intentionē eius, tā caſtū propoſitū eius, tā firmā fidē cōſtantē ſpē, & indeficientē vidit charitatē eius, eo miſericordiæ ſuæ intuitu egit circa illam, vt nec ſanctitas intentiones eius fruſtraretur, nec caſtitas propoſiti eius violaretur. Ne autem firmitas fidei infirmata ſpei conſtantia titubaret, aut charitatis in ea plenitudo deficeret: occurrit ei auxiliū, quod ei & quod timebat eriperet, & qd' amabat ſaluo ſignaculo nō auferret. Dedit ergo illi vt & virgo, qd' & magis optabat, permaneret: & nemo illā à maledicto liberrimā dubitaret, fœcunda fieret. Dedit ei vt eſſet & prole fertilis, & virginalis dāni immunis: hęc Anſel.

C Et eſt hic ſciendum propter Mariæ cognationē, de qua in euangelio ſæpe fit mentio: quod Anna tres viros ſucceſſiuè habuit. Primò, Ioachim. Secundò, Cleopham, fratrē Ioſeph. Tertiò, Salomā. De quolibet horum filiā vnā ſuſcepit, & quālibet Mariā appellauit. Hæ tres Mariæ tres viros habuerunt. Prima, Ioſeph. Secunda, Alphæū. Tertia, Zebedęū. Prima parit Chriſtū. Secunda, Iacobū minorē, & Ioſeph iuſtū: qui & Barſabas eſt dictus, ac Symonē & Iudā. Tertia, Iacobū maiorē, & Ioannē euangeliſtā. Iacobus aūt Zebedęi licet poſterior natu, tñ maior eſt dictus, quia prius à domino vocatus. ad cuius diſtinctionē Iacobus Alphæi minor eſt appellatus. Hic Iacobus minor & tres fratres ſui præ cæteris conſanguineis dicti ſunt fratres domini, quia nō ſolū cognati erāt de duabus ſororibus: ſed & putabant agnati tanquā ex duobus fratribus, ſ. Ioſeph & Cleopha deſcēdētes. Inter quos tñ antonomaticè Iacobus frater dñi eſt dictus: quia erat ei in facie & lineamentis corporis ſimilis. Voluit aūt dñs matrē ſuā habere

Annæ mariti, & filiæ: & earū filij, & mariti.

Fratres dñi.

Iacob. minor. chriſtus cur de

D virū: & nō de ſimplici, ſed de deſpōſata cōcipi & naſci, diuerſis ex cauſis: quarū qdā accipiūtur ex parte pueri: quædā ex parte matris, qdā ex parte aliorū. Ex parte pueri ſumunt rōnes quinque. Prima ſecūdū Hier. propter declarationē originis, vt per generationē Ioſeph, cuius Maria cognata erat, origo Mariæ mōſtraretur: & more ſcripturarū genealogia Chriſti per virū deſcriberet. Secūda, ſecundū Ambr. propter remotionē ſuſpitiōis: ne.ſ.à legis iniuria incepiſſe videret, cū partus innuptæ lege dānaretur. Tertia, ſecūdū eundē, propter remotionē ſuſpitionis, ne.ſ. Herodes & Iudæi Chriſtū iuſte, quaſi de adulterio natū, perſequi viderent: & ab infidelibus tāquā illegitimus abijceret. Quarta, ſecūdū Origenē, propter ſuſtentationē pueri (maximè cū deberet in Aegyptū portari) vt.ſ. Ioſeph nutriret. Vnde & Ioſeph nutricius dñi appellatur. Quinta, ſecūdū Orige. Hiero. & Ambr. propter occultationē natiuitatis Chriſti, vt vcʒ myſteriū & partus filij Dei, diabolo celaret, dū eū putaret nō de virgine, ſed de vxore generatū.

E Itē quinq; rōnes ſumunt ex parte matris. Prima ſecūdū Ambr. ne grauida apparēs infamaret: & iō permiſit dñs quod potius de ſuo ortu, quàm de matris pudore dubitaret. Secunda ſecūdū Bedā & Hiero. ad vitationē pœnæ: ne.ſ. tanquā adultera a Iudæis calūniaret, & ſic quaſi iuſte lapidaret. Tertia ſecūdū Hiero. & Orige. ad ſuſtentationē ſolatij, vt.ſ. viri miniſterio & ſolatio, & maximè in Aegyptū fugiens, & inde rediēs, frueret. Quarta, ſecundū gl. ad roborationē fidei: vt.ſ. Mariæ verbis maior fides adhiberet: innupta.n. pregnās mentiri videret, nec ei ſi ſe virginē eſſe diceret, crederet. Quinta, ad participationē ſtatus ſinguli, vt vcʒ mater dñi haberet aliquid cuiuslibet ſtatus: ſ. virginitatis, matrimonij, & viduitatis. Itē quinq; rōnes ſumūtur ex parte aliorū. Prima ſecūdū Ambr. ad remotionē excuſatiōis peccati, ne virginibus impudicis & malè viuētibus velamē excuſationis præberet. Ex quo mater dñi infamata videretur.

F Secunda, ſecundum Origen. ad confirmationem matrimonij contra futuros hæreticos, matrimonium damnare volentes. Vel vt per hoc quod de virgine & deſponſata naſceretur, vterq; ſtatus & virginum & coniugatorum approbaretur, contra hæreticos alteri iſtorum detrahentes. Tertia, ad ſubleuationem opprobrij: vt ſ. ab omni gradu fœminarū tolleretur opprobrium, quod in Eua incurrerant omnes fœminæ, & tam virgines quàm nuptæ, quam etiam viduæ à communi opprobrio quod in Eua cōtraxerant eximerētur in perſona Mariæ. Quarta eſt ad commendationem exempli: vt videlicet oſtenderet facta deſponſatione ante conuentionem liberum eſſe tranſire ad meliora vota, ſponſo irrequiſito: vt eſt in religiōis ingreſſu, vbi anima deſpōſatur Deo: ſicut fuit in beata virgine. Quinta eſt, ſecundū Chryſ. ad declarationē myſterij: quo.ſ. ipſi Chriſto: deſponſatur Eccleſia, quæ virgo eſt immaculata ſemper & ſine ruga: cuius virginis ſumus filii in fide Ieſu Chriſti, qui ſecundum Leonem papā quo

De ſponſata naſci voluit.

Cāæ ex parte pueri.

Cāæ ex parte matris.

Cāæ ex parte aliorū.

ſpiritu

G ſpiritu de virginis vtero naſcitur Chriſtus, hoc de Eccleſiæ vtero naſcitur Chriſtianus. Ideo autem ſecundum Chryſo. Beata Maria fabro lignario deſponſata fuit, quia Chriſtus Eccleſiæ ſponſus omnium ſalutem per lignum crucis operari debebat. Et ſecundum Auguſt. Chriſtus natus de matre, quæ fabro deſponſata erat omnẽ carnalis nobilitatis tumorẽ extinxit. Hæc fuit præfigurata per Virginem Saram, Raguelis filiam, Thobiæ deſponſatam. quæ ab omni concupiſcentia mundam ſeruauit animã. Multo magis Maria Ioſeph deſponſata. quæ virgo in æternũ permanſit immaculata. Comparatur etiam virgo Maria turri fortiſsimę, quæ dicebatur Baris, quæ (vt in ſcholaſtica hiſtoria dicitur) duobus cuſtodibus defendi poterat ab omnibus viuentibus. Tã fortiſsima & inuincibilis fuit virgo Maria, cuius cuſtos præcipuus erat Deus æterna ſapientia. Cuius vita etiam comparatur turri Dauid, quæ munita erat mille clipeis,

Maria cui fabro nupſerit.

Maria p̃figurata per Saram Raguelis.

Mariæ ad turrim Barim cõparatio.

H qui de ea dependebant, quia mille virtutes & multo plures in Maria apparebant: quibus vita eius munita erat intantum, quòd omnes tentationes & peccata ſuperabat & non ſolum hoc à ſe, ſed etiam ab alijs gratiam ſuam infundẽdo repellebat. Conſidera modo quantę ante hanc beatam Virginem, & etiam quãtę poſt eam mulieres, & virgines fuerint: hęc tamen ſola mater domini fieri meruit. Magna enim & ineffabilis gratia eſt, vt vna ex tãtis milibus eligatur. Ideo autem præ cęteris electa fuit, quia omnes alias ſanctitate præcelluit. Vnde Anſelmus. Hã ſolam, ſcrutans corda & rẽnes Deus, ex omnibus quas capiebat mundus elegit & ſacrauit, vt habitaret in ea corporaliter quam iam plenã pridem virtutibus fouebat, & circumplectebatur ſpiritualiter. Ipſam autẽ omnes mulieres ſanctitate pręcelluiſſe: puta quòd intelligit, qui animaduertit. Nam alię quidẽ partes gratiarũ

Maria turri Dauid comparata.

Mariæ excellentia in gratia, & merito.

I meruerunt, ipſa autem plena gratia, ab angelo ſalutatur. Hęc Anſelmus.

ORATIO.

SALVE virga Ieſſe florida & fructifera, Maria virgo beatiſsima, de qua vnicus ille & ſingularis flos & fructus prodijt, vnde virtutũ ſpiritualiũ germẽ erupit. Flos ſuauiſsimus emittẽs odorem. Fructus ſapidiſsimus, emittens dulcorem. Flos, cuius bonitas expellit mæſtitiam. Fructus, cuius ſatietas plenam dat lętitiam. Benedicta virga de radice Ieſſe benedictus & flos, qui de tali radice aſcendit. Benedicta arbor. Benedictus & arboris fructus. Tuo ergo flore me recrea. Tuo fructu ab omni miſeria me libera. virgo Maria in æternũ benedicta. Amẽ.

De conceptione Ioannis præcurſoris

Caput. 4.

Conceptio & natiuitas diui Ioan. Baptiſtæ. Lucæ I.

FVIT autẽ in diebus illis (ſcilicet in diebus Herodis regis Iudeæ) ſacerdos quidã nomine Zacharias de vice Abia, & vxor eius nomine Elizabeth: Aaronica. erãtq; ambo iuſti ante Deũ, nõ ſicut hypocritæ, qui ſe fingũt iuſtitiã ante mundũ (incedentes in omnibus mãdatis) quãtũ ad obſeruantiã moraliũ preceptorũ (& iuſtificationibus dñi) quantũ ad obſeruantiã ceremonialiũ (ſine querela) quantũ ad obſeruationẽ iudicialiũ, quia pacifice ad proximos ſe habebant (& nõ erat illis filius) propter ſterilitatẽ quæ eſt cã

K ſpecialis mulieri: & ſenectutem quę eſt cauſa cõis viro & mulieri. Ex quo apparet conceptio pcurſoris miraculoſa, quia nõ fuit tãtũ per naturã, gratia diuina adiutam. Iſte Herodes de patre Idumæo deſcẽdẽs fuit alienigena, & iam ſceptrũ ablatũ fuit de Iuda, & ideo tẽpus aduentus Chriſti inſtabat: quia Iacob patriarcha ſpiritu prophetico ſignũ aduentus Chriſti prædixerat, qñ regnũ Iudeæ ad alienigenã tranſlatũ eſſet, dicẽs: Nõ auferetur ſceptrũ de Iuda, & dux de femore eius: donec veniat qui mittendus eſt: & ipſe erit expectatio gẽtiũ. Et ſciẽdũ hic ꝙ cum Moyſes vnicũ inſtituiſſet ſummũ ſacerdotẽ, cui mortuo vnus per ordinẽ ſuccederet, Dauid volẽs ampliare cultũ domus domini de 24. familijs, quę deſcẽderant ab Aaron, inſtituit xxiiij. ſacerdotes ſ. per quos tamẽ vnus maximus erat & ſummus omniũ, qui dicebatur princeps ſacerdotum. Inſtituit etiã vt viciſsim miniſtrãtes

Conceptio pręcurſoris miraculoſa.

Herodes Idumęus.

Gen. 49

Sacerdotes multi.

L per hebdomadam à ſabbato vſq; in ſabbatum tẽpore vicis ſuę ſinguli caſtimoniæ ſtuderent: nec interim in domũ propriã intrarent, ſed in domunculis circa templum conſtitutis (quę Exedrę vocabantur) cubarent. Et ſecundum ſortes dedit cuiq; vicis ſuæ hebdomadam, & octaua ſors cecidit ſuper Abiam, de quo deſcendit iſte Zacharias. Similiter de tribu leuitarum, xxiiij. leuitę erãt, ut ipſi quoq; eodem modo ſortiti, iuxta morẽ ſacerdotis octenis diebus miniſtrent (Zacharias autẽ cum in ordine vicis ſuæ ſacerdotio fungeretur) ſecundum exigẽtiã ſortis ſuæ octauæ (exijt) de domo, vbi ſe ſacerdotalibus veſtibus induit (vt incenſum poneret: ingreſſus in templum domini) decima die mẽſis ſeptimi id eſt, ſeptẽbris (Et interim populus foris orabat)

Exedrę

M extra tẽplum, quia nõ erat licitũ populo ingredi templũ, ſed tãtũ atriũ. Ex his uidetur Zachariam fuiſſe ſacerdos ſimplex, non ſummus: quia hic dicitur ꝙ ingreſſus fuit templũ ad ponẽdũ incenſum tãtũ: hoc autem licitũ erat minoribus ſacerdotibus, ſecũdũ quod dicit Apoſtolus: In primo quidem tabernaculo quotidie intrabant ſacerdotes ſacrificiorum miniſteria conſummãtes: quia peracto ſacrificio in altari holocauſtorum, quod erat in atrio, vbi miniſtrabant ſacerdotes minores, ſacerdos qui ibi miniſtrauerat, accipiebat prunas de altari holocauſtorũ, & intrans primã partẽ tẽpli (quæ vocatur ſanctũ vel ſancta) cõcremabat in illa ſuper altare incẽſi thimiama, & tunc erat ſacrificium cõſummatũ: & hoc fiebat omni die. In hoc enim erat cõſummatio ſacrificij, quia ſacrificia veteris legis nõ erãt accepta, niſi ex fide, & deuotione offerentium. Deuotio autem per thurificationẽ deſignabatur & ideo in hoc ſacrificiũ cõſummabatur. In illã vero partẽ tẽpli, quæ dicebatur ſanctũ ſanctorũ ſolus ſummus ſacerdos intrabat cum ſanguine hirci, & vituli, immolati pro peccato populi, vt, ex illo aſpergeret cõtra ppiciatoriũ. Quod autẽ Zacharias intrauerit cum ſanguine tali, non dicitur

Zacharias nõ fuit ſummus ſacerdos. Hebr. 9.

citur hic: ſed ſolum ad ponendum incẽſum. (Vnde angelus apparuit ei à dextris altaris incenſi,) quod etiã vocatur altare aureum. Hoc aũt altare nõ fuit intra ſancta ſanctorũ ſed in prima parte templi, ad quam ſimplices ſacerdotes poterant ingredi. Sed incenſum quod ſoli ſummo ſacerdoti licitũ erat ponere intra ſanctũ ſanctorũ in die expiationis, hoc non ponebatur ad offerendum, ſed vt nebula inde cõſurgẽs operiret oraculum, quando pontifex aſpergebat ſanguine vituli, & hirci cõtra oraculũ. Et nec aliquis hiſtoriographus deſcribens ſacerdotium Iudęorũ, mentionem facit de ſummo Zacharię ſacerdotio. Per Zachariam quid domini memor interpretatur bonus pręlatus ſignificaſ, qui in ſuo pectore debet Dei memoriã gerere, ꝓ ſua & ſuorũ ſubditorũ ſalute. Hic aũt tẽplum ingreditur per diligentẽ diuini cultus ſolicitudinẽ: & offert incenſum per deuotã orationem, & populus orat per eius informationem. Triplex verò debet haberi de Deo memoria, ſcilicet potentiæ eius, quò ad opera creationis: ſapiẽtiæ, quò ad opera recreationis: bonitatis, quò ad opera retributionis. Prima, ad patrem. Secunda, ad filiũ. Tertia, ad ſpiritum ſanctum referatur. Apparuit aũt Zachariæ Gabriel angelus ſtãs à dextris altaris incenſi: quo viſo timor irruit ſuper eũ, propter altioris, & potentioris naturæ aſpectũ: ſed bonus a malo diſcernitur, quia malus horrorem continuat; qui ſecundũ beatũ nulla melius ratione quàm fide intrepida ſuperatur: bonus aũt ſtatim confortat, & conſolatur. Vnde angelus ſtatim eum confortauit, dicens. Ne timeas Zacharia, quaſi ſi diceret: [illegible] ad con[illegible] tuã, & ideo ſubditur: Quia exaudita eſt deprecatio tua. Orabat enim non pro ſobole, de qua iam non ſperabat, præſertim cum de ſua iuxtaq; vxoris ętate deſideret, cauſq; vt angelo id promittenti non crederet: ſed pro populi peccatis, & redemptione, & aduentũ meſſiæ: & quia ſalus populi per Chriſtũ futura erat, nunciauit ei filiũ naſciturũ, qui pœnitentiã, & fidẽ ꝑdicãdo plebẽ ſaluatori ꝑpararet. Nomẽ quoq; pueri indicauit, quia Ioã. vocari debuit. Ioan. n. interpretaſ, in quo ẽ gr̃a: ipſe verò Chriſtũ manifeſtauit, per quẽ gr̃a & veritas facta ẽ. Vbi Bed. Ioã. interpretat in quo ẽ gr̃a, vel dñi gr̃a: quo nomine declaraſ primò parẽtibus, eius gr̃am quib. decrepitis filius naſcerẽtẽ donatã. Poſtremò ẽt filijs Iſrael, quos ad dñm Deũ ipſorũ erat cõuerſurus. Hęc Beda. Patri quoq; inde gaudiũ ſ. interius, & exultationẽ ſ. exterius, inſinuauit. Dr̃. n. exultatio, q̃ſi extra ſaltatio: & hoc ẽ ꝓpriẽ qñ gaudiũ ẽ tm̃ internum, ꝙ nõ pt̃ cõtineri quin appareat exterius. Lætitiã ẽt multis alijs in eius natiuitate ꝓmiſit quia in ortu nõ ſolũ pr̃, ſed & alij multi ſũt gratulati, & nũc ẽt videmus impleri: qa dies feſtæ natiuitatis nõ ſolũ feſtiuaſ ab omnibus Chriſtianis, ſed ẽt à Sarracenis, & quibuſdã alijs. Gaudẽt & alij, quib. inauditũ catenus regni cœleſtis euãgelizauit ingreſſũ. Vñ & Am. Solẽt ſ lætitiã eſt in ortu & generatione iuſtorũ: Vñ admonemur hoc loco ſanctorũ generatione lætari. Hęc Amb. Moraliter in quolibet noſtrum poſſumus inuenire Zachariam & vxorem eius Elizabeth, quæ

A

Zacharias quid interpretetur, & ſignificet.

Memoria de deo triplex.

B

Angelorũ diſcretio.

C

Ioann. quid interpretetur.

Exultatio quid dicitur.

Gaudiũ in natiuitate S. Ioan.

parit ei filium, cuius nomẽ debet vocari Ioannes, eritq; ſibi gaudiũ & exultatio, & multi in natiuitate eius gaudebũt. Elizabeth vxor Zachariæ põt intelligi caro copulata Spũi ſancto: quia ſicut vir regit, & caſtigat vxorem, ita ſpiritus caſtigare & regere debet carnẽ, ne laſciuiat & incidat in fornicationis reatũ. Hęc parit ei filiũ, qñ ſpiritus per carnis officiũ exercet opus viuũ: vt ſi dat eleemoſynã, veſtit nudũ, paſcit eſurientẽ, viſitat infirmũ, ſepelit mortuũ, & cætera huiuſmodi, tũc vxor ipſius ſicut vitis abundat in lateribus domus ſuæ. Huius filij nomẽ debet Ioãnes, id eſt dei gr̃a vocari quia nemo bonũ opus debet ſibi aſcribere, ſed tãtũ gr̃æ dei. Eritq; ſibi gaudiũ & exultatio: quia de bono opere gaudebit & exultabit, qui mẽtẽ lætificat & ſerenat. Et multi in natiuitate eius gaudebũt, oẽs videlicet boni qui proximo ſuo cõgratulant in bono. Eſt ergo nobis ſũmopere ꝓuidẽdũ, vt qui gaudemus exterius, tripudiantes in corpore, gaudeamus interius exultãtes in mẽte: quia reliquiæ cogitationũ diẽ feſtum agũt dño. Non eſt impij gaudere, dicit dominus, nec peccatoribus à facie peccatorũ. Quocirca purgemus animas noſtras, à maculis vitiorũ, vt tãtæ ſolẽnitatis gaudiũ digne celebrare poſsimus. Magnificẽtiã ẽt pueri corã dño futurã in virtute, ſãctitate, & dignitate angelus prænũtiauit. Cuius magnitudo in quatuor cõſiſtit, ſecũdũ quatuor dimẽſiones: ſcilicet in altitudine cõuerſationis, in ꝓfunditate humilitatis, in latitudine charitatis, in lõgitudine perſeuerãtiæ finalis: ſecũdũ illud Apoſtoli: Vt poſsitis cõprẽhẽdere cũ omnibus ſanctis, &c. Saluatore quoq; poſtmodũ atteſtante: Inter natos mulierũ maior, eo nõ ſurrexit. Sed & angelus multipharià eius magnitudine ſubſequẽter expoſuit, & plura ipſius priuilegia ſeriatim memorauit. Nã vitã eius cũ abſtinẽtia ꝑdixit, ſcilicet ꝙ vinũ & ſiceram, id eſt, poculum, ꝙ inebriare põt, bibiturus nõ eẽt, quia nõ decet vas cœleſti mãcipatũ gr̃æ ſeculi illecebris deſeruire. In quo patẽter indicauit angelus quia ab omnibus vitijs, & mũdi illecebris quę ſtatũ mẽtis ſolẽt euertere futurus erat immunis. Prædixit ẽt angelus ꝙ Spiritu ſancto ex vtero eẽt replẽdus, ſcilicet quãtũ ad purgationẽ originalis peccati, & ad operationẽ boni meritorij. In quo ꝓfecto oſtẽdit, quia natus in mũdũ cũctis virtutũ fratribus clarificãdus eẽt. Prædixit quoq; ꝙ multos filios Iſrael, cõuerteret ad dñm, id eſt, ad Chriſtũ quẽ & ſecit ꝑdicãdo ipſũ, & perhibẽdo de eo teſtimoniũ. Prænũtiauit inſuper angelus, quod añ dñm in ſpiritu, & virtute Helię eẽt ꝑceſſurus. Primò, ꝓpter ſimilitudinẽ officij, qa ſicut Helias ꝑcedet aduẽtũ Chriſti ſecũdũ, ita Ioan. ꝑceſſit primũ. Scd'o ꝓpter ſimilitudinẽ vitę, qa vterq; vixit in magna victus & veſtitus auſteritate. Tertio, ꝓpter ſimilitudinẽ doctrinę: qa vterq; cõſtãter redarguit vitia, ẽt perſonarum magnatũ. Ad hoc ãt debat ꝑcedere, vt cõuerteret corda patrũ in filios, ſ. iuſtũ ad ſcripturarũ intelligẽtiã, & incredulos ad prudẽtiam iuſtorũ, quoad fidẽ obediẽtiã, & pararet dño plebẽ perfectã quoad euãgeliũ. Nouũ teſtamẽti gr̃am ſuſcipiẽdã: qa neminẽ ad perfectũ adduxerat lex. Et ꝓpter hoc dr̃ illa lex timoris, qa imperfectorũ ẽ timore pœnę retrahi à malis. Lex ãt euãgelica dr̃ lex amoris, quia perfectorũ ẽ à malis retrahi amore boni. Sicut aũt de parẽtibus ſenibus talis & tãtus natus eſt, ſic ſæpe ꝓuectæ ætatis homines & boni operibus ſteriles, ex dono Spiritus ſancti faciũt magnũ fructũ in Eccleſia dei, ſicut patet de Aug. & Dyo. qui prouectæ ætatis vocati fuerunt ad fidẽ Chri. Zacharias aũt ſterilitatẽ vxoris, & vtriuſq; ſenectutẽ cõſiderans nõ credidit, & ob hoc vſq; in diem partus obmutuit, ſignificãs ꝙ ita aduẽtu Chriſti lex &

D

Pſa. 127.

Eſa. 57.

Magnitudo Io. Baptiſtę

E

Eph. 3.

Matt. 11.

F

Helię ſpiritu viſus Ioã.

Lex timoris.

Lex amoris.

A

Virgo tota: & cur de virgine naſci voluit.

mente, virginem corpore, virginē profeſsione. Voluit autem Chriſtus concipi & naſci de virgine. Primò ſecundum Bernardū: quia cōgruum fuit, vt ſi deus concipi vel naſci debuit, non niſi de virgine conciperetur vel naſceretur. Item ſi virgo conceptura vel paritura erat, non niſi deū conciperet vel pareret. Secunda ratio eſt, ſecundum Damaſ. vt qui in cœlis patrē habet ſine matre, in terris haberet matrē ſine patre. Tertia, ſecundum Auguſt. vt ſignaret mēbra ſua myſtica de virgine Eccleſia ſecundum ſpiritum naſcitura, ideo decuit caput de virgine naſci. Quarta, vt ſicut primus Adā de terra virgine factus fuerat, ita ſecundus quidā de virgine homo fieret. Quinta, vt ſicut per Euam virginē facta fuit humani generis perditio, ita per Mariam virginē fieret eiuſdem reparatio. Ad virginem inquit, deſponſatam viro. Cur autem deſponſata concipi & naſci voluit, ſuprà de deſponſatione virginis

B

Mariæ dictum eſt: Virum verò nominat (vt dicit Bernard.) non quia maritus, ſed quia homo virtutis & iuſtus erat, & ideo fuit teſtis legitimus. Vnde Ioſeph, id eſt, accreſcens ſcilicet per augmentum virtutum dicitur, per quod continuus profectus virtutum innuitur. Et nota quatuor famoſos Ioſeph in ſcriptura. Primus fuit filius Iacob, in quo notatur prudētia: quia ſomnia Pharaonis prudenter expoſuit. Secundus Ioſeph, vir Mariæ, in quo notatur temperantia: quia Mariam virginem reſignauit. Tertius Ioſeph ab Arimathia, in quo notatur fortitudo, quia audacter introijt ad Pilatū & petijt corpus Ieſu. Quartus Ioſeph iuſtus, in quo notatur iuſtitia, vnde & iuſtus eſt nominatus. Talem itaq; decebat habere nomen ſponſum virginis, in quo inueniretur myſteriū omnis virtutis. Additur aūt de domo Dauid, ad oſtendendū ꝙ Chriſtus deſcēdit de ſemine Dauid, ſicut fuerat per prophetas prædictum. Licet.n. Ioſeph non fuerit pater ſaluatoris, tamē

Ioſeph quid interpretetur.

Ioſeph quatuor nobiles

C

Maria tripliciter interpretatur.

virgo Maria de qua Chriſtus carnem aſſumpſit, fuit de eadē tribu cū Ioſeph. ſ. de tribu ipſius Dauid. Meritò aūt dicitur nomen virginis Maria: hoc enim venerabile nomē triplicem habet interpretationem in triplici lingua. Hebraice interpretatur ſtella maris, vel illuminatrix. Latinè ethimologizatur, mare amarū. Syriacè verò domina nuncupatur. Ipſa fuit maris ſtella in filij Dei natiuitate, tunc enim emiſit radiū totū mundum illuminantē. Mare amarū in filij paſsione: quia tunc ipſius animā pertranſiuit gladius. Sed dña in ſua aſſumptione, qū ſuper choros angelorū eſt exaltata. Itē Maria dicta eſt ſtella maris, in peccatorū conductione. quia per mare huius ſeculi eos dirigit, ad portū pœnitētiæ, & ad filiū perducēdo, in cuius etiā ſignū in natiuitate Chriſti ſtella Magis apparuit, quæ eos ad natū infantē perduxit, vnde oculi omniū peccatorum ſint ad ipſam, ſicut oculi omniū naturarum ad ſtellā. Vnde Bernard. Ne auertas oculos tuos à fulgore huius ſyderis, ſi nō vis obrui procellis. O quiſq; te intelligis in huius ſeculi profluuio magis inter procellas & tēpeſtates fluere, quàm ſuper terrā ambulare, reſpice ſtellā, voca Mariā. Si iactaris ſuperbiæ vndis, ſi ambitionis, ſi detra

Maria ſtella maris.

D

ctionis, ſi æmulationis, reſpice ſtellā, voca Mariā. Si iracundia, aut auaritia, aut carnalis illecebra naiculā cōcuſſerit mētis, reſpice ſtellā, voca Mariā. Si criminū immanitate turbatus, vel cōſcientiæ fœditate cōfuſus baratro deſperationis incipias abſorberi, reſpice ſtellā: voca Mariā. In periculis, in anguſtijs, in rebus dubijs Mariā cogita, Mariā inuoca. nō recedat ab ore, non recedat à corde, & vt impetres eius orationis ſuffragiū: ne deſeras cōuerſationis exēplum. Ipſam ſequēs nō deuias, ipſam rogās nō deſperas, ipſam cogitans nō erras. ipſa tenēte non corruis, ipſa protegente nō metuis, ipſa ducēte nō fatigaris, ipſa propitia ad portū peruenis: ſic in temetipſo experiri poteris, quàm meritò dictum ſit, nomen virginis Maria, maris ſtella. hęc Bernar. Itē illuminatrix interpretata eſt: quia ſplēdore gratiæ, & exēplis ſuæ ſanctiſsimæ vitę mundū illuſtrauit. Vnde de ea canit Eccleſia, cuius vita inclyta cunctas illu-

Maria illuminatrix interpretata eſt.

E

ſtrat Eccleſias. Hinc ait Bern. Tolle hoc corpus ſolare, vbi dies: tolle Mariā hanc maris ſtellam, quid niſi caligo inuoluens, & vmbra mortis, ac denſiſsimæ tenebræ relinquūtur? hæc Bern. Eſt quippe ſtella maris, huius vtiq; tenebroſi maris, vbi reptilia quorū non eſt numerus. Plures ſtellas habet cœlū: mare vnā quæ præ omnibus illis clarior, & melior eſt, micās meritis, illuſtrās exēplis. De hac.n. vna ortus eſt Sol iuſtitiæ, cuius fulgore illuſtrantur omnia: quā qui ſequitur, nō ambulat in tenebris, ſed habebit lumē vitæ. Cuius ergo fulgoris illā ſtellam eſſe putamus quæ hunc tm̄ talemq; Solē peperit mundo? Qui hāc ſtellā ſequitur, deuiare non poterit, nec errare. Itē eſt mare amarū, in peccatorū conuerſione, quā eis impetrat, vt cōuertantur de peccatis ſuis faciens aquam carnalis delectationis cōuerti in vinum cōpunctionis. Hoc etiam nomen conuenit ei, inquantū mare præſentis ſeculi, in tota vita ſua fuit ſibi amarū & inſipidum, propter deſiderium videndi filiū, in regno ſuo. Item Latinè

Maria mare amarū.

F

deriuatur à mari, inquantū in ipſa eſt confluentia omniū gratiarum, ſicut omnia flumina confluunt ad mare. Item eſt domina, in tentationū ſubuentione liberans omnes de anguſtijs ſuo tēpore. Poteſt quidem & vult ſubuenire: quia regina cœli eſt, & mater miſericordiæ. Hoc etiam nomen, ſcilicet domina conuenit ei, inquantum ipſa domina exiſtit, non tantum hominū in terra: verumetiā angelorum in cœlo, & dæmonum in inferno. Et ideo in omni tentatione & maximè contra infeſtationes dæmonum inuocanda eſt Maria: quia ſecundū Bern. Non ſic timent hoſtes viſibiles quālibet caſtrorum multitudinē, ſicut illæ aereæ poteſtates Mariæ vocabulum, patrocinium & exemplum. Sicut enim puluis ante faciem venti ſpargitur, & ſicut cera ante faciem ignis liqueſcit, ſic ad inuocationem huius nominis Maria, fugiunt, & pereunt. Et iterum: Vbi nomen Mariæ nominatur, ibi dæmonium effugatur, reis venia, medela ægris, puſillis corde robur, afflictis conſolatio, peregrinantibus adiutorium datur. hæc Bern. Vel aliter poteſt accipi: vt inquantum mare, amarum gerat typū actiuorum, inquantum ſtella, vel illuminatrix, ſeu illu

Maria domina.

Maria contra dæmones potens eſt.

G minata, gerat typum contemplatiuorum: ſed in quantum deſponſata gerit typum prælatorũ. (Miſſus eſt igitur angelus Gabriel ad Mariam,) vt annunciaret ei & diceret: quia Dei filius ſpeciẽ ſuã concupiſceret, & eam ſibi in matrem elegiſſet, p ſanctiq; moneret, & induceret, vt eundẽ filium læ tanter ſuſciperet: quia per eã totius humani generis ſalutẽ Deus operari decreuiſſet. Vnde Bernard. Felix Maria cui nec humilitas defuit, nec virginitas. Vt enim quæ ſanctum ſanctorum conceptura erat, pariter, & paritura, ſancta eſſet corpore: accepit donum virginitatis: vt eẽt & mente, accepit & humilitatis. His nimirum virgo regia gẽmis ornata virtutũ geminoq; mentis pariter, & corporis decore præfulgida: ſpecie ſua & pulchritudine ſua, in cœleſtibus cognita cæli ciuium in ſe prouocauit aſpectus: vt & regis animum in ſui concupiſcentiam inclinaret, & cœleſtẽ: nũtium ad ſe de ſupernis adduceret. (Et ingreſſus angelus ad eam,) quò, puto in ſecretariũ cubiculi vbi illa fortaſsis clauſo ſuper ſe oſtio orabat, patrẽ ſuũ in abſcondito. Nec ſuſpicandũ eſt, q apertũ angelus inuenerit oſtiũ virginis, cu

Gabriel qualiter Mariã inuenerit.

H ius in propoſito erat hominũ frequẽtias fugere, vitare colloquia, ne vel orãtis perturbaretur ſilentiũ, vel continentiæ caſtitas tentaretur. Clauſerat itaq; etiã illa hora ſuũ ſuper ſe habitaculũ prudentiſsima virgo, ſed hominibus nõ angelis. hæc Ber. Nõ igitur in plateis Maria erat, nõ in publico morabatur, intus erat: in penetralibus ſola ſedebat, nec tñ ſola tãto virtutũ exercitu circũſepta. Vnde Chryſ. Inuenit angelus Mariã nõ foris vagantẽ, ſed ſolitariã & contẽplationi vacantẽ: & qa non quæſiuit gratiã apud mundũ, inuenit gratiã apud Deũ. Vnde & Ambr. Hæc ad ipſos ingreſſus angeli inuenta eſt domi in penetralibus ſine comite, ne quis intentionẽ abrũperet. Neq; enim comites fœminas deſiderabat, quæ bonas cogitationes habebat. Quinetiã tunc ſibi minus ſola videbatur, cum ſola eſſet, nã quẽadmodũ ſola cui tot

I libri adeſſent, tot archãgeli, tot prophetę? Deniq; Gabriel vbi eam reuiſere ſolebat inuenit. Vnde alibi Hiero. Habebis cellulam quæ te ſolũ capiat, imò non eris ſola, angelica tecum turba verſabitur, tot ſocij quot ſancti. lege euangelium, fabulatur tecũ Ieſus. replicabis Apoſtolos, vel prophetas, nũquid poteris talem alium tuis ſermonibus habere conſortem? Et Bernar. Nunquam minus ſolus ſum, quam quando ſolus ſum. Credendum autem q tunc erat tota abſtracta, in deuotiſsima oratione, vel intimata contẽplatione, conſurgente forte tunc ſpecialiter ex meditatione ſuper ſalute generis humani: qualiter ſcilicet per virginem debebat ſaluari. Vnde & etiã quidã dicunt, eam tunc actu legiſſe illud Eſa. Ecce virgo concipiet, &c. In hoc igitur actu tam intimæ contemplationis, quo erat Deo totaliter coadunata, ingreſſus eſt angelus ad eã. Rationabile enim videtur, q quando corporaliter ſibi voluit vniri verbum æternũ, tũc ipſa ſpiritualiter ſibi fuerit vnita, in contemplationis actu. (Ingreſſus itaq; angelus ad virginem.) in thalamo & conclaui domunculæ ſuæ manẽtẽ. Et ei ad ſenſum corporali viſione, & humana ſpecie apparens ait: (Aue gra

Eſa. 7.

K tia plena dñs tecum, benedicta tu in mulieribus. Angelus in hominis forma apparens quaſi exẽplo docuit, quia Deum incarnari, & ſpiritum cooperari nũciaret. congrua cum illũ nunciauit, qui in ſe inuiſibilis corpus viſibile voluit ex virgine ſumere, congruè debuit corporali ſpecie apparere. Formauit autem angelus ſibi corpus lucidũ. Quia ſecundum Aug facie rutilans, & veſte coruſcans virgini apparuit. Conuenienter verò annũtiatur virgini incarnatio verbi: vt ſcilicet prius ipſum conciperet mente, quam carne. Mutans ergo angelus nomen Euę dicit virgini, (Aue) indicans eam ab omni væ liberam. Quæ bene gratia plena dicitur, quia alijs ad mẽſuram gratia datur, hæc aũt ſola gratiã quã nulla alia meruerat conſecuta eſt vt gr̃æ repleretur auctore. Quæ cũ gr̃a plena ſit, prius etiã qui conciperet poſt concepiſſe quãta Dei abundet gr̃a, quis cogitare poſſit? Vnde Hiero. Et bene plena, quia ceteris per partes præſtat gr̃a, Marię verò ſimul ſe totã infudit gr̃æ plenitudo. Vere gr̃a plena: per quã largo ſancti ſpiritus imbre ſuperfuſa ẽ omnis creatura. Quæ cœlis dedit gloriã, terris Deũ, pacẽq; refudit hominibus fidẽ gẽtibus finẽ vitijs, vitę ordinẽ, moribus diſciplinã. Dicit quoq; ei (dñs tecũ,) ſcilicet, ſit in vtero qui ẽ tecũ in animo: adimplet vẽtrẽ, qui adimplet mẽtẽ. Tecũ nõ tãtum per eſsẽtiã, potẽtiã, & pręſẽtiã, qualiter ẽ in omnibus rebus, nec ſolũ per gr̃ã, eo mõ quo eſt in ſanctis hominibus, ſed ẽt per carnis aſsũptionem de tuis puriſsimis ſanguinibus. Vbi nota q & ſi tota ſalutatio angelica ſit virgini gratiſsima, iſta tñ clauſula, ſcilicet dñs tecũ, potiſsimè eã delectat, & ideo ſingulari deuotiõe dicẽda eſt, licet.n. iã erat cũ virgine, nouũ tñ miſit nũtiũ: quia mõ ſingulari voluit eſſe ſecũ: hæc ẽt ſola pre omnibus mulieribus, & ſuper oẽs mulieres benedicta prædicaẽ. Omnis.n. mulier ſubiacet maledictioni Dei vel legis. Nã corrupta ſubiacet maledictioni Dei, qui ait in dolore paries. Virgo maledictioni legis, in qua erat maledicta ſterilis. Sed Maria vtrũq; maledictũ vitauit. Maledictũ Dei, quia virgo permãſit. Maledictum legis, quia filiũ habuit. Vnde ipſa primiceria virginũ primò virginitatẽ ſuã Deo obtulit, maledictũ legis aboleuit. Et meritò benedicta dicit̃ per quã mũdus à maledictione liberat. Et notandũ q ſuper hanc ſalutationẽ nũquã homo peruenire valebit, nec aliquis excellentius, dulcius, & gratius beatã virginẽ ſalutare poterit, quàm hac ſalutatione, quam ipſe Deus pater dictauit, & per angelũ ei deſtinauit. In cuius verbis ſingulis dulcilflua implicanẽ myſteria. Nã Deus pater ſua omnipotẽtia eã conformauit, vt eſſet immunis ab omni væ quod importat iſtud verbũ, aue. Filius quoq; Dei ſua ſapientia ſic eã illuſtrauit, vt eſſet præclarũ ſydus quo cœlum & terra illuſtrãtur, quod notat hoc nomẽ Maria, quod ſonat idẽ quod maris ſtella. Spiritusſanctus ẽt tota ſua diuina dulcedine eam penetrando ſua gr̃a eam tã gratioſam effecit, vt omnis qui quæſierit per eã gr̃ã inueniat, quid innuit̃ in his verbis, (gr̃ã plena.) In hoc aũt verbo (dñs tecũ,) admonetur illius ineffabilis vnionis operatio, quã tota trinitas in ea perfecit, cum

Angelus cur viſibiliter apparuit Marię.

Maria plena gratia.

L

Dñs cũ Maria dicitur.

Mariã potiſsimè delectat iſta dictio dominus tecum.

Gen. 3.

M

Primiceria virginũ Maria.

Salutatio angelica ẽ cæteris excellẽtior.

Maria quid interpretetur.

ſua

A ſuæ carnis ſubſtantiã diuinæ naturæ in vna per
ſona copulauit: ita vt deus fieret homo, & homo
deus. Quid in illa hora gaudij & dulcedinis ha
buerit, nullus unquã hominũ ad plenum expe-
riri potuit. Per hanc clauſulam (benedicta tu
in mulieribus,) omnis creatura mirando agno
ſcit & teſtatur eã benedictam & exaltatã ſuper
omnem creaturã, tam celeſtẽ quã tereſtrem. Per
(benedictus fructus ventris tui) benedicitur &
extollitur excellentiſſimus fructus ventris virgi
nalis, qui omnem creaturam viuificauit, ſancti
ficauit, & in æternum benedixit. Ipſa verò vir-
go Maria vt ſalutationẽ angeli audiuit, (turbata
B eſt) & nihil reſpondit. Non fuit turbata turba-
Maria turbata quomodo fuit. tione incredulitatis: ſicut Zacharias, vel alia ra
tione culpabili, nec diuiſione angeli: quia ange
los videre ſolita erat, ſed turbata fuit. Primo, ſe
cundũ Chryſ. ꝓpter nouæ apparitionis ſpeciẽ,
quia etſi conſueta fuerit videre angelum, nũc ta
men nouo modo apparuit ei, ſumpta ſpecie cor
B porali, & cũ ingẽti lumine & ſplendore, ex hoc
aliqualiter perterrita fuit. Vnde cantatur: Et ex
paueſcit virgo de lumine. Secũdo propter virgi
nalis pudicitię verecũdiã: quia (vt dicit Ambr.)
trepidare virginũ eſt, & ad omnes viri ingreſſus
pauere, omnes viri affatus vereri. Tertiò, pro-
pter nouæ ſalutationis formã quã ſermo eius
ingerebat. Vnde Ambr. Benedictionis nouã for-
mulam mirabatur, quæ nuſquã eſt ante aperta, So
li Marię ſalutatio hæc ſeruabatur. Quartò pro
pter laudationis excellentiam, qua angelus in
ſuo ſermone eã laudauit. Sanctæ.n. mentes hu-
miliũ, quãto amplius laudibus attolluntur, tan
to magis timẽt. Turbata ergo fuit, ex verecun-
dia virtuoſa & honeſta, ſed nõ perturbata: vnde
tanquã prudens, & cauta, & tota pudoroſa, nihil
reſpondit: cogitans intra ſemetipſam de nouitate
talis ſalutationis: & dictũ examinans, nõ .n. ſic
ſalutare angeli conſueuerant eã nec vnquã ta-
C les loquentes audierat. In qua ſalutatione cùm
videret ſe de tribus cõmẽdari, non poterat hu
milis domina nõ turbari. Commendatur .n. ꝙ
eſſet gratia plena, & ꝙ dñs eſſet ſecũ, & ꝙ eſſet
benedicta ſuper omnes mulieres. At humilis do
mina, nõ poterat ſuam cõmendationem ſine ru
bore, & turbatione audire: quia verus humilis
de laudibus & honoribus erubeſcere ſolet, & do
lere. Vnde Bern. ꝙ turbata eſt, fuit verecundiæ
virginalis: ꝙ nõ perturbata fuit, fortitudinis: ꝙ
verò tacuit, & cogitauit, fuit prudentiæ & diſcre
tionis. Tunc angelus intuitus virginẽ, & varias
eam ſecum voluere cogitationes facilimè depre
hendes, & cauſam ſuæ turbationis cognoſcens
conſolatur paulidam, confortat timentẽ ac qua-
ſi notã: familiariter ex nomine vocans: ne time
re debeat, benignè perſuadet, & iubet dicẽs: (Ne
Gratiã inuenit Maria. timeas Maria,) nec de laudibus quas tibi dixi,
verecũderis: eſt .n. veritas in eis. Nec ſolum es
gratia plena, ſed etiã toto generi humano gra-
tiam multiplicẽ recuperaſti, & reinueniſti apud
Deum, quã nulla vnquam reperit creatura. q. d.
ſecundũ Chryſo. qui apud Deum meretur gra-
tiam, non habet quid timeat, (Inueniſti, inquit,)
quo merito? Certè humilitate, pudicitiæ caſtita
te, & conſcientiæ puritate, de primo dicit Chry D
ſoſto. qualiter quiſq; gratiam reperiret, niſi me-
diante humilitate. Nam humilibus deus dat gra
tiam. De alijs duobus dicit Greg. Inuenit gratiã
verè coram deo, quia ſplendore pudicitiæ pro-
priam exornans animam, gratũ ſe deo habita-
culũ ꝓparauit, & nõ ſolum cælibatum inuiola-
bilẽ reliquit, ſed etiam immaculatam conſcien
tiam cuſtodiuit: itaq; (inueniſti gratiam,) ſcilicet
Dei & hominũ, pacem, mortis deſtructionẽ, &
vitæ reparationem, vt per te deus mundũ red-
imeret: per te illuminaret, & per te ad vitam
reuocaret. Plena ergo iam gratia inuenit gra-
tiã, ſed alijs & ad diſpẽſandũ. Vnde Aug. O Ma-
ria gratiam apud dominum inueniſti, & hanc
per totum mundum diffundere meruiſti. Vnde
notanter dicit inueniſti, non dicit habuiſti, vel
acquiſiuiſti, quia res habita, vel iuſtè acquiſita: vt
ꝓpria cuſtoditur, ſed inuenta his qui perdide-
runt reſtituitur, ſic Maria inuenit gratiam: non E
ſibi ſoli retinendã, ſed tanquã alijs reſtituendã.
Qui .n. inuenit perditum, tenetur reſtituere:
gratiam verò quam Eua perdidit, Maria inue
nit nõ ſolum pro ſe, ſed & pro nobis, imò etiam
ꝓpter nos: quia ſi nos peccatores nõ fuiſſemus
Deus de ipſa carnẽ nõ ſumpſiſſet, & ideo omnes
qui peccando gratiam amiſimus, ſecuri ad thro
num gratię accedamus, & Mariam inuentricẽ
gratię pijs fletibus & deuotis orationibus pulſe-
mus, vt gratiam nobis reddat quam ꝓ nobis, &
propter nos inuenit. Ipſa eſt .n. ita legalis, iu-
ſta pia & propitia, ꝙ nulli quærẽti denegat gra
tiam. Vnde Bern. Omnibus omnia facta eſt, om Gratiã nulli denegat Maria.
nibus ſinũ miſericordiæ aperuit, vt de plenitudi
ne eius accipiãt vniuerſi: captiuus redẽptionẽ,
æger curationem, triſtis conſolationem, pecca
tor veniam, iuſtus gratiam, angelus letitiam, de
niq; tota trinitas gloriam. Et iterum: Filioli F
hæc peccatorum ſcala, hæc mea maxima fidu
cia, hæc tota ratio ſpei meę. Dico vobis ſi piè à
vobis pulſata fuerit, ſi piè fuerit inuocata: cõpa-
tietur vobis. non deerit neceſſitati veſtræ. Siqui
dem nec facultas deeſſe poterit, nec uoluntas, quo
niam regina cælorũ eſt, miſericors eſt & mater
miſericordiæ, & iterum: Altius intuemini quan
to deuotionis affectu a nobis eam voluit hono-
rari, qui totius boni plenitudinem poſuit in Ma
ria: vt ſi quid ſpei in nobis eſt, ſi quid gratiæ, ſi
quid ſalutis, ab ea nouerimus redundare: nihil
.n. nos habere voluit Deus, quod per manus Ma
riæ nõ trãſiret. hæc Ber. Inueniſti, inquam, gra
tiam, totius gratiæ autorem conceptura. Nam
(ecce concipies in vtero,) ſine peccato & macu Concipere in vtero.
la (ac paries filiũ,) ſine dolore, & triſtitia: vir-
go permanens in partu, ſicut & in conceptu. Et
bene dicit, (concipies in vtero,) iam .n. per fidẽ
& deuotionem conceperat eum in corde ſuo: &
hoc modo debemus nos eũ concipere, ſcilicet
per fidẽ & deuotionem, & parere per ſanctam
operationem. (Et vocabis nomen eius Ieſum,)
id eſt, ſaluatorem. Non dicit impones: quia hoc
nomen ab æterno fuit à Deo patre impoſitum, &
per angelũ Mariæ & Ioſeph ac per eos alijs di
uulgatũ. Hoc etiã nomẽ impoſitum eſt, ſecundũ

G

Ieſus quid interpretetur.

proprietatem futuram, quia ſalus humani generis futura erat per Ieſum, qui ſalus interpretatur, & ideo ſubditur: (Ipſe enim ſaluũ faciet) non quecunq; : ſed (populum ſuum) eiuſ. per fidem adhærentem, & ipſum bonis operibus imitantem, a peccatis eorum. Et per hoc notatur eſſe deus: quia ſolius Dei eſt ſaluare à peccatis:

Saluum facere.

vt ait Chryſ. Populus Chriſti non tantum natio Iudæorum eſt, ſed omnes quoque qui ad eum veniunt, eiuſq; agnitioni donantur. Vtinam & me peccatorem digneris domine Ieſu annumerare populo tuo: vt ſaluũ me facias à peccatis meis. (Hic erit magnus,) non quidem eadẽ magnitudine qua Ioannes, de quo etiã prędictũ fuerat: erit enim magnus coram domino: ſed

Magnus Ieſus.

dicuntur ſecũdũ Ambr. quia Ioãnes magnus, vt homo coram domino, hic verò magnus vt deus & dei filius. Dicit autẽ, hic erit magnus: non ꝙ ante partũ virginis non fuerit magnus, (ſemper enim fuit magnus Deus) ſed futurus erit magnus homo:

H

quia magnificentiam, quam habuit filius Dei æternaliter per naturam, accepturus erat filius virginis ex tempore per gratiã & ęternaliter habiturus, vt vna ſit perſona homo & Deus. Et bene magnus, quia filius altiſſimi merebitur appellari. Vnde ſequitur (Et filius) ſcilicet naturalis (altiſſimi vocabitur,) id eſt, ipſius Dei qui ſolus eſt altiſſimus.

Deus ſolus altiſſimus.

Homo enim altus eſt inter creaturas corporales, ſed angelus altior, deus autẽ altiſſimus. (Et dabit illi dominus deus ſedem) id eſt, regnũ Dauid patris eius. Secundũ Bedam ꝙ angelus prius dixit Chriſtũ filium altiſſimi: nunc verò patrẽ ſuũ dixit eſſe Dauid, per hoc euidenter demõſtrat duas naturas in vna perſona Chriſti: diuinam, ſecundum quã eſt filius dei: & humanã, ſecũdũ quã filius Dauid.

Sedes Dauid.

Dabit autẽ ei ſedẽ Dauid, non typicam: ſed verã: non temporalẽ, ſed æternã: non terrenam ſed cœleſtem: quæ idcirco dicitur fuiſſe Dauid

I

quia hæc in qua Dauid temporaliter ſedit, æternæ illius imaginem gerebat. Vnde Beda: accepit autẽ ſedem, ſiue regnum, Dauid dñs, vt gentẽ cui Dauid quondam temporalis regni gubernacula ſimul & exẽpla iuſtitiæ prebuit, quãq; modulis hymnorum ſpiritualium ad fidem atq; amorẽ ſui cõditoris accendere ſolebat: hãc ipſe factis, verbis, donis, & promiſſis ad regnũ cœleſte & immortale vocaret: atque ad ipſam dei patris viſionem perduceret. Angelus ergo non loquitur de regno temporali, quia illud negauit Chriſtus corã Pilato dicens: Regnum meũ non eſt de hoc mũdo.

Ioã. 18.

neq; Chriſtus in hoc mũdo exercuit tẽporale regnũ in iudaico populo, cui tamen debebatur regnũ Iudæorum, iure hæreditario: ſed loquitur de regno ſpirituali Eccleſiæ militantis & cœleſtis Eccleſię triũphantis: ꝙ figuratum fuit per regnum Dauid temporale: ſicut & cœleſtis Hieruſalem per temporalem. Et ſicut Dauid regnauit in regno temporali, ita

Domus Iacob.

& Chriſtus regnabit in ſpirituali & cæleſti, quia regnabit in Eccleſia: hic in via & in patria. Vnde & ſubditur: (Et regnabit in domo Iacob in æternũ.) hic quoq; accipienda eſt domus Iacob non temporalis, ſed æterna: in qua regnet in æternum. Regnabit ergo in æternum in domo Iacob id eſt, ſuper oẽs electos: de domo enim

K

Abrahæ & Iſaac, aliqui fuerunt reprobati: ſicut Iſmael & Eſau ſed in domo Iacob omnes eius filij à ſanctis doctoribus inter electos ſunt cõputati: quia & ſi aliqui peccauerunt, pœnitẽtiam tamẽ egerunt. Iacob quippe interpretatur ſupplãtator.

Iacob quid.

In illis enim qui ſupplantat paſſiones inordinatas & vitia, regnat Chriſtus: ſed in illis qui ſupplantantur, ab eis regnat diabolus. Regnabit ergo non ſolum in domo Dauid, id eſt, in tribu Iuda: verumetiam in domo Iacob: id eſt, in toto populo Iſrael: & in tota Eccleſia, & in omnibus electis, non ſecundum ſucceſſionẽ carnis, ſed fidei. Per quod intelligitur ꝙ in eius regni exercitu omnes illi enumerantur, quicũque Dauid & Iacob, fidẽ & iuſtitiam imitantur quia ipſi ſunt ſpiritualis & æterna ſedes Dauid & domus Iacob, in qua ſedebit & regnabit dñs Ieſus in æternum: & nunc quidem per gratiã, & in futuro per gloriam. Beati in quibus Ieſus regnabit in æternum, quia & ipſi cum eo regnabunt. (Et regni eius non erit finis,) Chriſtus .n.

L

non ſolum inquantum deus, ſed etiam inquantum homo regnabit in æternũ: nõ ſolum ſuper homines, ſed etiam ſuper angelos. Hoc regnũ æternũ eſt, & non corrũpetur: hoc imperium non deficiet, & non auferetur: quia regnabit dominus in æternum, & in ſeculum ſeculi.

Regnũ ſine fine.

Vbi Bern. O quàm glorioſum eſt regnum illud in quo reges congregati ſunt, conuenerunt in vnũ ad laudandum ſcilicet, & glorificandũ eum qui ſuper omnes eſt rex regum & dominus dominantium. De cuius ſplendidiſsima cõtemplatione fulgebunt iuſti ſicut Sol, in regno patris eorũ. O ſi & mei peccatoris meminerit Ieſus beneplacito populi ſui: cùm venerit in regnũ ſuũ. O ſi me in illa die, quando traditurus eſt regnũ deo patri viſitari dignabitur in ſalutari ſuo, ad videndum ſcilicet in bonitate electorum ſuorũ ad lætandum in lętitia gentis ſuæ, vt laudetur etiã a me cum hæreditate ſua. Veni interim dñe

M

Ieſus aufer ſcandala de regno tuo, quod eſt anima mea, vt regnes qui debes in ea. quia tu es ipſe rex meus & deus meus, qui mundas ſalutes Iacob. hæc Bern. Et cùm angelus retuliſſet tanta, Maria perplexa fuit: quia ſecundum Ambroſ. Neq; non credere debuit angelo, neq; tam temere vſurpare diuina. Vnde de alio certificari volens de quo multum timebat, ſcilicet ne virginitatem ſuam perderet, de modo conceptionis quęrit, dicens: (Quomodo fiet iſtud?) ſcilicet ꝙ tu promittis me parere filium: quoniam

Non cognoſco, quomodo accipitur.

virum non cognoſco? id eſt, me virum nõ cognituram in animo voui: & ex voto propoſui: quia quãuis deſponſata erat, tamẽ ſe nunquam nupturã, neq; virum cognituram certiſsime ſciebat. Et ita fuit virgo mente, carne, & propoſito. q.d. Rem credo, ſed de modo quęro, cùm ſciat dominus meus, teſtis conſcientię meæ, votum eſſe ancillæ non cognoſcere virum qua lege, quo ordine placebit ei, vt fiat iſtud? Vnde Amb. Non dubitat eſſe faciendũ, quod quomodo poſſit fieri inquirit. Legerat Maria: Ecce vir

Eſa. 7.

A

go concipiet in vtero, & pariet filium: & ideo id crediderit futurum: ſed quomodo fieret, antè nō legerat. Non enim quemadmodum fieret, vel tanto alicui prophetæ fuerat reuelatum. Tantum.n.mandati myſteriū non fuit hominis, ſed angeli ore promendū. hæc Ambro. Et angelus. (Fiet, inquit) non modo humano, ſed Diuino: non per virum, ſed per operationē ſpiritusſancti qui in te ſuperueniet: ſicut ignis diuinus mētem tuam inflammans, carnemq́ tuam Dei filio vniendam perfectiſsima puritate ſanctificās, & ſingulari modo te fœcundabit, & ex eius operatione ſalua tibi virginitate tua concipies. (Spiritusſanctus) prius in virginem venerat in ſua ſanctificatione, eā ab originali peccato purgando: ſed in conceptione filij Dei ſuperuenit, id eſt, iterum venit, maiorem gratiæ plenitudinem conferendo: quæ non ſolum ſanctificauit mentem, ſed etiam ventrem. Superuenit igitur ſpiritusſanctus in virginem, quemadmodū virtus Solis deſcendit ſuper roſam & lilium, dans illis concipiendi virtutem. Et licet iſta ineffabilis conceptio celebrata ſit operatione totius trinitatis, cùm opera trinitatis ſint indiuiſa: ſpecialiter tamen appropriatur hoc opus ſpiritui ſancto propter plures rationes. Prima eſt, ſecūdum Augu. propter oſtenſionem gratiæ ſine meritis: vt videlicet per hoc ꝙ dicitur cōceptus de ſpiritu ſancto, oſtendatur ꝙ ſit ex ſola gratia q̃ nulla hominū merita præceſſerunt. Gratia aūt attribuitur ſpiritui ſancto. Vnde glo. Spiritus eſt nomen omnis gratiæ, quæ a Deo inſpiratur. Secunda eſt, ſecundum Ambro. propter virtutem operationis: quia ſcilicet operatione & virtute ſpiritusſancti conceptus eſt, cui attribuūtur opera clementiæ & pietatis. Tertia eſt, ſecundū magiſtrum ſententiarum, propter oſtenſionem eximiæ charitatis, quæ attribuitur ſpiritui ſancto, vt ſcilicet oſtendatur ꝙ verbum Dei caro factum eſt ineffabili charitate, qua Deus ſic dilexit mundum, vt filium ſuum vnigenitum daret. Et virtus altiſsimi patris, ſcilicet Dei verbū ſeu filius, quia ſecundum Apoſtolum dicitur Dei patris ſapientia: & virtus altiſsimi obumbrabit tibi: id eſt, de te corpus quaſi vmbraculum aſſumet: in quo Deus quaſi hamū ſub cibo ſe abſcondet: quia in beata virgine ſub vmbra carnis latuit virtus deitatis. Diuinitas obumbrata fuit virgini per ſuſceptionem humanitatis vt quod impoſsibile erat mortali fœminæ, obiectu tñ viuifici corporis ferret preſentiam maieſtatis, & lucem ſuſtineret inacceſsibilem, ſicut Sol quando eū viſu intueri non poſſumus, obumbratur nobis aliquo velamine. Vnde Bernar. Quia Deus ſpiritus eſt, nos verò caro vmbra corporis ſui, temperauit ſe nobis, vt obiectu viuificæ carnis videamus verbum in carne, Solē in nube, lumen in teſta, cereū in laterna. hæc Bernar. Quòd autem in præfatione beatæ Mariæ canitur, quæ & vnigenitum tuum ſancti ſpiritus obumbratione concepit: non eſt contrarium huic quod hic dicitur, obumbratio fieri per corpus Chriſti applicatum diuino lumini. Cùm enim tam filius, q̃ ſpiritus ſanctus, ſint virtutes patris: & corpus Chriſti vtrique virtuti conueniat, filio tanquam cui vnitur, ſpiritui ſancto tanquam agenti à quo formatur: Patet ꝙ hæc vmbratio tam filio quàm ſpiritui ſancto conuenire poteſt. Et attende quomodo hic angelus totam trinitatem virgini ædidit. Primum nanque ſpiritum ſanctum ſub nomine proprio commemorat, deinde filium nomine virtutis, & conſequenter patrem nomine altiſsimi inſinuat. Sic ergo vt notetur tota trinitas feciſſe incarnationem, appropriat hoc ſpiritui ſancto incarnationis cooperationem: cùm dicit, ſpiritus ſanctus ſuperueniet in te, ſed filio carnis aſſumptionem, cùm ſubditur, & virtus altiſsimi obumbrabit tibi: ſed patri autoritatem, cùm dicit altiſsimi. Excelſum nanque incarnationis opus totius trinitatis fuit: quia ſicut perſonæ, ſic & opera trinitatis inſeparabilia ſunt, & indiuiſa: ita vt quicquid operatur una perſona, operetur & alia: quamuis ſolus filius fuerit incarnatus: non pater, nec ſpiritus ſanctus, vt per eandem ſapientiam, qua Deus mundum conſiderat, reparatio fieret: & qui dei filius erat in diuinitate, ipſe filius hominis fieret in humanitate: ne filij nomē ad alium tranſiret qui non eſſet filius æterna natiuitate. Et habemus ſimile, de tribus induentibus vnum de ſemetipſis: de quibus dici poteſt ꝙ oēs ſimul vnicū faciunt opus: & quicquid facit vnus facit alius: non tamen induitur niſi vnus. Vnde Augu. Ita ſingulorū quæque in trinitate opera, trinitas operatur, vnicuique operanti cooperantibus duobus, conueniente in tribus agendi concordia, nō in vno deficiente efficacia peragendi. (Ideo & quod naſcetur ex te ſanctū: vocabitur filius Dei.) non adoptiuus ſicut alij, ſed naturalis: qui tamen ab æterno fuit filius, ſed non vocabatur, vel manifeſtabatur nōie aliquo, niſi in tēpore. q.d. quia enim fœcundari, virtute ſpiritus ſancti, nō prolē viri generabis, ſed filiū Dei: quia non ex libidine concipies, ideo nō peccatorem, ſed ſanctū gignes, & per conſequens ſine dolore paries. Vnde Ber. Quid eſt dicere qm̄ nō de hōie, ſed de ſpiritu ſancto concipies? cōcipies aūt virtutē altiſsimi, hoc eſt filiū Dei: (Ideo & quod naſcetur ex te) id eſt, ex tua vera natura, (ſanctum vocabitur filius Dei.) id eſt, nō ſolum qui de ſinu patris in vterū tuum veniēs obūbrabit tibi, ſed etiam id quod de tua ſubſtantia ſociabit ſibi: ex hoc iam (vocabitur filius Dei:) quemadmodum & is qui à patre eſt ante ſecula genitus, tuus quoque amodo reputabitur filius. Sic autem & quod natum eſt ex ipſo, erit tuus, & quod ex te naſcetur erit eius, vt tamen nō ſint duo filij, ſed vnus. Et licet aliud quidem ex te, aliud ex illo ſit, iam tamen non cuiuſq; ſuus: ſed vnus vtriuſq; filius erit. hæc Bernard. Et nota ꝙ dicit ſanctum, abſolute & ſubſtantiue abſq; determinatione: quia ſi diceret ſancta caro, ſanctus homo, vel aliquod cōſimile, parū videretur dixiſſe, nec expreſsiſſet ſanctitatem eius cōplетè. Poſuit ergo indefinitè ſanctū: quia quicquid fuit quod virgo genuit, proculdubio ac ſingulariter ſanctum fuit. Et ne virgo de partu in aliquo deſperaret, & vt fidem exemplo angelus aſtrueret

Spiritus ſanctus, qui prius venit nūc ſuperuenit.

B

Opera trinitatis indiuiſa.

Cur ſpiritui ſancto attribuitur incarnationis filij opus.

Ioan. 3.

C

1. Cor. 1

D

Trinitatis notificatio.

Filius ſolus incarnatus fuit.

E

Tres induentes vnū ex ipſis tribus.

F

Sanctū.

G & confirmaret exemplum ſterilis anus & parituræ indixit: ſenioriſq́; fœminæ & ſterilis inopinatam fœcunditatem virgini nuntiauit:vt aſſereret omnia decentia Deo poſſibilia, quæ ſolito ordine naturæ videntur contraria. Et qui ſupra naturã conceptũ dedit ſterili, daturus non dubitaretur & virgini:& vt facilius credas,(ecce, inquit, Elizabeth cognata tua) cùm eſſet ſenex, & vocaretur ſterilis, propter notam iamdudũ eius ſterilitatem, iam ſex menſes ſunt ꝙ cõcepit filium per Dei virtutem. Ta men quia iſtud exẽplũ non eſt vſquequaq; perfectum: quia maius ẽ virginem concipere, quã ſterilẽ, & ideo angelus inducit rationis efficaciã ex Dei omnipotẽtia, di

Verbũ non eſt impoſſibile apud deum. Pſal. 32

cens,(quia non erit impoſſibile apud Deũ omne verbũ) id eſt, omnis res digna verbo, quin imple re poſſit omne verbo ſuo promiſſum. Vel verbũ id eſt, quodcunq; opus vel factum, in eius diſpoſitione ꝓpoſitum. Nam dicere Dei, eſt facere: ſecundũ illud pſal. Ipſe dixit & facta ſunt:quicquid.n. contradictionem nõ implicat, totũ eſt Deo poſſibile:cuiuſmodi eſt, virginẽ parere. Sed quæ im-

H plicant contradictionẽ, vt contradictoria ſimul eſſe vera:vt ea quæ facta ſunt fiãt nõ facta, &c. huiuſmodi talia nõ ſunt Deo poſſibilia, nõ propter impoſſibilitatem dei, ſed propter impoſſibilitatem rei.q. d. per virtutem ac actionem naturæ, nec ſterilis nec virgo poteſt concipere: ſed diuina potẽtia põt hoc facere. Secũdũ Ber. Dicit oẽ verbũ, & nõ oẽ factibile: quia quã facile poſſunt homines loqui, quod volunt, ſic incom-

Conceptus Elizabeth cur Mariæ nũciatus.

parabiliter facilius põt Deus implere quicquid poſſunt illi verbo exprimere. Præterea ſecundum eunde Ber. Conceptus Elizabeth virgini nuntiatur: vt dum miraculum miraculo additur, gaudium gaudio cumuletur. Item quia occultauerat ſe, & iam occultare non poterat, conueniens fuit ꝙ ante cæteros virgo hoc ſciret. Itẽ vt tam præcurſoris, quam ſaluatoris geſta ſciret, quæ ſcriptores docere debebat. Item propter ſanctificationem baptiſtæ, quem adhuc in

I vtero matris poſitum Ieſus voluit ſanctificare. Item vt antiquæ cognatæ obſequium præberet:

Elizabeth cognatio.

&;vt humilitatem impleret. Maria quippè & Elizabeth cognatæ ſeu conſobrinæ, fuerunt in ſecundo gradu; quia filiæ duarũ ſororum: ſcilicet Annæ & Hyſmeriæ. Fuit etiam Elizabeth de tribu Iuda, ſicut & Maria. Intuere hic & meditare qualiter tota trinitas eſt ibi præſens, reſpõſionem huius ſuæ filiæ ſingularis expectans, & amanter ac delectabiliter eius verecundiam & mores aſpiciens, & verba auſcultans. O qualis eſt domuncula, vbi tales ſunt, & talia exercẽtur. Nã licet ſancta trinitas ſit vbiq;, ibi tñ nunc aliquo mõ ſingulari cã eſſe meditetis rõne ſingularis operõnis. Intuere etiã & meditare qualiter ãgelus cũ reuerẽtia, vultuq́; placido dñam ſuã diligenter inducit, & verba ſua ſapienter ordinat: vt ſuper hoc opere mirifico, voluntatem domini ſui perficere valeat. Et etiam qualiter ipſa ſe habet timoratè & humiliter, facie pudoroſa, quaſi eſt de improuiſo ab angelo verbis iſtis præuenta. Non extollitur, neque ſe reputat. & cùm audit magnalia de ſe, qualia num

quam alicui dicta fuere: non ſibi, ſed totum

A

aſcribit gratiæ diuinæ. Iam ergo angelus expleto nunc ambaſiatoris officio, expectat virginis reſponſum. Vnde Ber. Audiſti virgo quia concipies: audiſti quia non per hominem, ſed per ſpiritũ ſanctũ. Expectat angelus reſponſum tuum:tempus eſt enim vt reuertatur ad Deũ, qui miſit illum. Expectamus & nos ò domina verbũ miſerationis, quos miſerabiliter premit ſententia damnationis. Ecce tibi pretium offertur noſtræ ſalutis:ſtatimq́; liberamur ſi conſentis, hoc ſupplicat itẽ pia virgo flebilis Adam, cum miſera ſobole exul de paradiſo: hoc Dauid, hoc cæteri flagitant patres tui, qui & ipſi habitant in regione vmbræ mortis: hoc totus mundus, tuis genibus prouolutus, expectat. O domina reſponde verbum, quod terra, quod inferi, quod cœli expectant. Reſponde verbum, & ſuſcipe verbũ. Profer tuum, & ſuſcipe diuinum. Emitte tranſitoriũ, & amplectere ſempiternũ. hæc Bernar.

Expectatio aſſẽſus Mariæ.

L

Vnde & beatus Augu. exclamat: O beata Maria, ſeculum omne captiuum tuum deprecatur aſſenſum: te domina mundus ſuæ fidei obſidem fecit: noli morari virgo, nuntio. feſtinanter reſponde verbum. & ſuſcipe filiũ. Tandem prudentiſſima virgo auditis angeli verbis, conſenſit: & prout dicitur, profunda deuotione genua flexit ac manibus expãſis, deinde iunctis, & oculis ad cœlum eleuatis, cũ ineſtimabili humilitate protulit deſideratiſſimum verbum, toto cordis affectu audiendum, dicens: (Ecce ancilla domini, fiat mihi ſecundũ verbum tuum.) Ecce prompta obedientia, deuota optatio, fides, conſenſus. Ancilla, inquit, ſum domini: non meæ, ſed filius poteſtatis ſum (fiat mihi ſecundum verbum tuũ.) id eſt, ſecũdũ quod tu mihi nuntiaſti. Quæ mater dñi eligitur ſuæ conditionis, & diuinæ dignationis per omnia memor, ancillã ſe nũcupat & cũ magna deuotione promiſſum angeli impleri optat. Ad hãc vocẽ Mariæ exclamat Auguſt. dicẽs: O felix obediẽtia, o inſignis grã, quæ

Ecce ancilla domini, &c.

M

dum humiliter fidẽ dedit, cœli in ſe opificẽ cõparauit. Vnde & Anſel. O fides Deo accepta. O humilitas deo grata. O obedientia omni ſacrificio deo iucundius oblata. O ſublimis virgo mater dei. O mater humilis ancilla Dei: quid ſublimius eſſe poſſit? Quid humilius ſentire poſſet? Vnde etiam Ambro. Vide humilitatẽ. Vide deuotionẽ. Ancillam ſe dicit domini, quæ mater eligitur. nec redẽpta exaltata promiſſione, ſimul. ancillã dicẽdo, nullã ſibi prærogatiuã tãtæ grãæ vendicauit quando faceret quod iuberetur. Mitẽ enĩ humilemq́; parturæ humilitatẽ debuit etiam ipſa præferre. Vnde Bernar. Semper ſolet eſſe grãæ diuinæ familiaris virtus humilitas. Deus.n. ſuperbis reſiſtit:humilibus aũt dat gratiã. Humilitas ergo reſpõdet, vt ſedes gratiæ præparet.

Iac. 4.

(Ecce inquit ancilla dñi,) Quæ eſt hæc tã ſublimis humilitas: quæ cedere nñ nouit honoribus, inſoleſcere gloria neſcit. Nõ magnũ ẽ eẽ humilem in abiectione:magna prorſus & rara virtus humilitas honorata. hæc Bernar. Beata ergo virgo, quæ vltra oẽs hõines mũdi per annũtiationẽ angeli extollebatur:& tñ in ſe ꝓfundiſſimè humilia-

Humilitas Mariæ.

A miliabatur: ideo eius humilitas incóparabilis prę omnibus alijs virtutibus cómẽdat. Inter oẽs enim virtutes tantũ placuit humilitas beatæ virginis filio Dei, ꝙ attraxit ipſum de cœlo, vt ex virgine carnẽ aſſumeret: queádmodũ ferrũ trahitur ab adamante. Vnde Augu. O vera humilitas quæ deũ hominibus peperit. Vitã mortalibus ædidit. Paradiſum aperuit. Et hominũ animas liberauit. Facta eſt Mariæ humilitas ſcala cœleſtis: per quam deus deſcendit ad terras. Decebat enim, vt dicit Beda, ꝙ ſicut per ſuperbiã Euæ, mors in mundũ intrauit: ita per humilitatẽ Marię, vitæ introitus páderetur. Tantũ aũt placuit Chriſto iſta vox virginis: cùm dixit (Ecce ancilla domini) quòd ex hoc magis appellat in ſcriptura filiũ ancillę, quã virginis. Ex quo trahitur euidens argumẽtum, ꝙ plus placuit Deo Marię humilitas, quã virginitas. Et licet ſingula verba huius euangelij ſint plena myſterijs, iſta tamen verba quæ in ſui cóſenſus expreſſione virgo poſuit, precipuè redolent virtutes incóparabiles. Posuit enim ſex verba, quæ redolẽt ſex virtutes eximias in ea. Dicit nanque (ecce) in quo obedientia prompta (ancilla) in quo humilitas perfecta (domini) in quo virginitas immaculata (fiat) in quo charitas inflãmata (mihi) in quo ſecura (ſecũdũ verbũ tuũ) in quo fides deuota. Et verè fides deuota erat in virgine: quia illud credidit in ſe debere fieri ad verbum angeli, quod núquã à ſeculis fuerat auditum, nunquã repertũ, núquã viſum, aut ab aliquo cogitatum. De hac fide dicit Bernar. Tria enim ab illa fecit dominus in incarnatione. Coniuncta quidẽ ſunt adinuicẽ deus & hõ, mater & virgo, fides & cor humanum. Et quidem tertia commixtio, eſt inferior alijs duabus: ſed non minus fortis. Mirum enim eſt quomodo cor humanum his diebus fidem accommodauit: quomodo credi potuit ꝙ Deus homo eſſet: quod virgo fuerat, quæ peperiſſet. Hæc enim nequiuerunt commiſceri, ſi non miſceat glutinum ſpiritus ſancti. Igitur his verbis dictis à virgine, ſtatim in illa hora ſanctiſſima, ſpiritus ſanctus in eã ſuperuenit, ac Dei filium virgo glorioſa concepit. Vnde ſtatim in his verbis Marię, filius Dei totus intrauit in vterũ eius: & ex ea carnẽ aſſumpſit: & totus in ſinu patris remanſit. In inſtanti enim fuit totum corpus Chriſti formatum, & anima rationalis creata: & ſimul vtrunque diuinitati in perſona filij cóiunctũ: vt idem eſſet Deus & homo, ſalua vtriuſque naturæ proprietate. Fuit aũt corpus Chriſti formatum ex ſanguine beatæ virginis, non ex carne: & fuit in inſtanti ſanguinis ſeparatio, conſolidatio, figuratio, animatio, deificatio. Et in eodẽ inſtanti, fuit plenus & perfectus homo in anima & carne, ſecundum omnia corporis lineamenta ſed paruulus valde, ita vt membrorum diſtinctio, vix poſſet diſcerni viſu humano. Poſtea verò naturaliter in vtero creuit, vt alij: licet membrorum diſtinctio, & animæ infuſio, dilatata non fuerit vt in alijs. Fuit etiam perfectus Deus, ſicut & perfectus homo, ſecundum humanã naturam, ex anima rationali, & humana carne ſubſiſtens: ſecundum diuinã, ex verbo vtriuſque in vnitate perſonæ coniunctim. Sicut eñ in deitate eſt vna eſſentia & tres perſonæ: ita in Chriſto econuerſò eſt vna perſona & tres eſſentiæ: ſcilicet deitas, anima, & caro. Hoc eſt, æternum, nouum, & antiquum. Eſt enim deitas æterna. Anima noua, quia in aſſumptione creata. Caro antiqua, quia ab Adam propagatã. Et Chriſtus ſecundum naturam deitatis, eſt generatus: ſecundum animam, creatus: & ſecundum carnem, factus. Et fuit vnio triplex in Chriſto: ſcilicet deitatis ad animam, & econuerſo: ac deitatis ad carnem, & econuerſo: & animæ ad carnem. Duæ priores vniones, ſemper manſerunt: tertia ſeparata fuit in morte. Vnio igitur diuinitatis ad humanam naturam, non eſt in vnitate naturæ, ſed perſonæ: non perſonæ humanæ, ſed diuinę: non aſſumptæ, ſed aſſumentis: nec perſonæ cuiuſlibet, ſed ſolius verbi. Quia enim impoſſibile eſt ꝙ natura diuina concurrat cum alia, ſicut pars ad tertij conſtructionem: vel ꝙ ipſa transeat in aliam, vel alia in ipſam: ideo diuinitas & humanitas non vniuntur in vnitate naturę, ſed perſonæ. Et quia diuina natura in nullo ſuppoſito poteſt ſubſiſtere, preterquam in propria hypoſtaſi: ideo vnio illa non poteſt eſſe in perſona hominis, ſed Dei. Et propterea Deus in vna perſonarum ſuarum, fecit ſe ipſum ſuppoſitum humanæ naturæ. Vnde tantum vna eſt ibi perſonalitas, & vnitas perſonalis, ſcilicet, ex parte aſſumentis. Et ideo Chriſtus ſecundum quod eſt homo, non eſt perſona. Vnde Hugo: Ex quo hominem Deus aſſumpſit, totum aſſumpſit, carnem ſcilicet & animam, id eſt, hominis naturam, non hominis perſonam, ſed hominem in perſonam. Caro enim illa & anima, antequã verbo vnirentur, in perſonam, non erant inter ſe vnita ad perſonam. Vnio ſiquidem, vna fuit ad vnum verbi carnis & animæ, non prius verbum & caro, nec prius verbũ & anima, nec prius anima & caro: ſed ſimul verbũ, & anima, & caro. Nec cœpit perſona eſſe verbũ, quũ hõ eſſe cœpit: ſed hominẽ ſic aſſumpſit, vt perſona cũ hõ incipere: nec alia perſona, quàm erat illa quæ eũ acciperet. Itaque verbũ perſona ſuſcepit hominẽ: nõ perſonã, ſed naturã: vt qui ſuſcepit, & quod ſuſcepit, vna eſſet in trinitate perſona: ergo Chriſtus perſona ad infernum deſcendit, ſed ſecundũ ſolã animã. Et Chriſtus perſona in ſepulchro iacuit, ſed ſecundũ ſolã carnẽ. Et Chriſtus perſona vbiq; fuit, ſed ſecundũ ſolã diuinitatem. Quid eſt aũt quod ſcriptũ eſt, quia cũ Chriſtus in ſepulcro iacuiſſet: dicitur, totũ pro parte poſitũ eſt? Fortaſſe cogitas quaſi tria quędam diuinitatem, animam, carnẽ cópoſuiſſe Chriſtũ: Abſit. Non enim pars Chriſti verbũ, & pars hõ: ſed totus Chriſtus verbum, & totus Chriſtus hõ. Diuinitas pars non fuit, nec in ipſa pars fuit. In humanitate ſola partes ſunt, anima ſcilicet & corpus: & vbi alterum illorum eſt, pars hominis eſt. Verũ eſt ergo ꝙ in ſepulchro Chriſtus iacuit: nec tamen ibi totus homo iacuit: quãuis totus hõ Chriſtus fuit. Anima enim & caro dei verbo in perſona vnita ſunt: ideo vbi caro erat, verbum deeſſe nõ potuit. hæc Hugo. De hac verbi

Marginal notes: B, C (left); D, E, F (right).

Filius ancillæ dñi.

Sex verba virginis, totidẽ virtutũ ſignificatiua.

Fides virginis.

Incarnatio filij Dei.

Corporis chriſti formatio.

Incremẽtum mẽbrorũ Chriſti.

Tria in Chriſto

Vnio triplex in Chriſto.

Vnio diuinitatis.

Chriſtus vt homo, non eſt perſona.

Chriſtus per perſona, ſecũdũ varia diuerſa fecit.

Anſelmus de incarnationis bñficio.

G

Anſelmus de incarnatiõe, & beneficio.

De incarnatione, ſic dicit Anſelmus: Vidiſti domine afflictionẽ populi tui: & tactus dolore charitatis intrinſecus, appoſuiſti cogitare ſuper nos cogitationes pacis & redemptionis. Et quidem cùm eſſes filius Dei, verus Deus, deo patri ſanctoq; ſpiritui coæternus & conſubſtantialis, lucẽ habitans inacceſsibilem, portansq; omnia verbo virtutis tuæ, non deſpexiſti in hoc noſtræ mortalitatis ergaſtulum, altitudinem inclinare tuam: vt noſtram & guſtares & abſorberes miſeriam, noſq; reparares ad gloriam. Parum bone domine Ieſu fuit charitati tuæ, ad conſummãdũ opus noſtræ ſalutis, cherubim vel ſeraphim, aut vnum ex angelis deſtinare: ipſe ad nos venire dignatus es, per mandatum patris: cuius nimiam charitatem experti ſumus in te. Veniſti enim, non locum mutando, ſed præſentiam tuã per carnem exibendo. Deſcendens à regali ſolio ſublimis gloriæ tuæ in humilem & abiectam ancillam in oculis ſuis puellam, primò virginalis continentiæ voto ſigillatam.

H

In cuius ſacro ſancto vtero, ſola ſancti ſpiritus virtus inenarrabilis, & concipi te fecit, & naſci in vera humanitatis natura: ita vt nec maieſtatem diuinitatis in te, nec integritatem virginitatis in ſe, violaret natiuitatis occaſio. Idem ad ſororem ſuam: Primùm cùm beata Maria ingreſſa cubiculum, libros quibus virginis partus, & Chriſti prophetatur aduentus, euolue. Ibi aduentum angeli præſtolare: vt videas intrantem, audias ſalutantem: & ſic repleta ſtupore & extaſi, dulciſsimã Mariã dominã tuam, cum angelo ſalutante, ſalutes, clamans, & dicens: Aue Maria &c. Hoc crebrius repetens, quæ ſit hæc gratiæ plenitudo, de qua totus mũdus mutuauit gratiam, qñ verbũ caro factum eſt. Contemplare & admirare dñm, qui terram implet, & cœlum intra vnius puellæ viſcera claudit: quam pater ſanctificauit, filius fœcundauit, ſpiritus ſanctus obumbrauit.

Mariæ concipientis animus.

O dulcis dña: quanta inebriabaris dulcedine, quo amoris igne ſuccendebaris, cùm ſentires in mente, & in ventre tantæ maieſtatis præſentiam: cùm de tua carne, carnem aſſumeret: & membra quibus corporaliter omnis plenitudo diuinitatis inhabitaret, de tuis ſanctis membris aptaret. hæc Anſelmus.

I

O ſi valeres vtiq; ſentire, quale quantũque fuerit illud e cœlo immiſſum incendiũ, collatum refrigerium, infuſum ſolatium: quanta ſublimatio virginis matris, quanta nobilitatio humani generis, quanta condeſcenſio maieſtatis. Si virginem canentem cum iubilo poſſes audire, æſtimo q cum illa pariter pro tanto beneficio inciperes iubilare: & non ceſſares Deo gratias decantare.

Maria frequenter ãgelica ſalutatiõe ſalutanda.

Vt ergo ipſi virgini tantum gaudium renouare, & ad mentem reuocare valeas, crebro eam cum dulci verſu angelico ſalutare, & deuotæ ſalutationis oſcula, ſaltem pedibus eius infigere non negligas, dicens: Aue Maria. Vnde Bernardus: Eſt tibi virgo Maria quaſi oſculum, audire hunc verſum angelicũ, Aue. Toties eam æſtima oſcularis: quoties per Aue, deuotè ſalutas. Ergo fratres chariſsimi, ad imaginem eius accedite, genua flectite, oſcula ei imprimite, aue Maria dicite. Et iterum: Cœli reſpondẽt, angeli iubilant, mundus exultat, dæmones contremiſcunt, cùm dico, Aue Maria. hæc Bernar.

K

Conditiones Chriſtũ concipere volẽtis.

Moraliter tanguntur hic ſex conditiones, quas debet habere qualibet anima ſancta, Chriſtum ſpiritualiter conceptura. Debet enim primò habitare in quadam ſeparatione & alienatione omnis creatæ delectationis: vt ſic habitet in Galilæa, quod interpretatur tranſmigratio. Illa enim anima perfectè habitat in tranſmigratione, quæ tranſmeauit oẽm creatã delectationem: ita q nulla re creata amplius delectatur, niſi inquãtum in ea relucet imago & perfectio creatoris: q non ſolum nullã rẽ diligat contra Deũ, ſed nec vllam diligat, niſi inquantũ in ea Deus relucet: vel imago Dei vt proximũ; vel inquantum põt eſſe accõmoda vltimatæ ſaluti, ſicut alia res. Secundo debet talis anima habitare in quadam floritione deiformis operationis: ſcilicet vt inhabitet in Nazareth, quod interpretatur flos, virgultum, ſanctitas, vel conſecratio: vt ſcilicet floreat, vel in flore habitet ex candore innocentiæ: ſit virgultum, dulcore diuinæ influentiæ: ſanctitas, feruore diuinæ charitatis: & inhabitet in quadam conſecratione, ſplendore veritatis.

L

Virgo perfecta.

Tertiò, talis anima debet eſſe virgo: vt ab omni motu, non ſolum ſenſuum, ſed etiam omni animæ virium ſit reſtricta: ita vt nihil in ea corruptionis valeat ſubintrare: nec per vias ſenſuũ intret aliquid quod moueat ad carnalitatem: nec per vias virium intellectiuarũ, veniat aliquid, quod tendat in curioſitatẽ. Et ſecundum Aug. quæcunq; anima talis fuerit, virgo cenſetur. Quartò, talis anima debet eſſe deſponſata: vt fidem & amorem ad vnicum bonũ reſtrinxerit, quod eſt Deus: ne in incerto vagetur, nunc iſtud, nunc illud amans.

Ioſeph.

Et ſignãter dicitur q debet eſſe deſponſata Ioſeph, quod interpretatur augmentum, vel appoſitio: vt in fide & amore apponens, ſemperq; proficiens, augmẽtetur: quia in talibus non proficere, ẽ quodam modo deficere.

M

David.

Et ſignanter additur, de domo David, quod interpretatur manu fortis: quia per greſſus ſpirituales, per fortes conatus, & operationes, in ſpirituali exercitio augmentatur.

Maria, illuminata interpretatur.

Quintò deſcribitur hæc anima vt tota illuminata: quia nomen eius eſt Maria, quod interpretatur illuminata: ſcilicet vt ſignatum ſit ſuper eam vultus dñi, & habeat lætitiam ſpiritualẽ in corde ſuo.

Gabriel.

Sextò deſcribitur, vt à Deo confortata per donum fortitudinis ſpiritus ſancti: quia ingreditur ad eam angelus Gabriel, quod interpretatur fortitudo Dei: & per eum fit annuntiatio: ſcilicet quando anima contemplatiua fortificata a Deo, per ſpem eleuatur, vt appetat gratiæ plenitudinem, domini præſentiam, & quandam ſingularitatẽ benedictionis inter oẽs creaturas. Specialiter autem circa tertiam conditionem eſt ſciendum, quòd myſticè per hoc quod Chriſtus cõceptus & formatus fuit in vtero virginali per operationem ſpiritus ſancti, ſignificatur q ſpiritualiter concipitur & formatur in mente pura, eiuſdem ſpiritus ſancti operatione.

Mẽs virginalis.

Oportet enim mentem æterni verbi conceptiuam eſſe virginalem, id eſt, non ſolum à vi-

A à viſis, ſed etiam à ſpeciebus creatarum rerum: & ab huiuſmodi ſpecierum delectatione & corruptione, immunem eſſe & abſtractam. Cùm enim omnis creatura vanitati ſit ſubiecta: omnis ſpecies à re creata abſtracta, vanitati eſt comunicata: ac per hoc mentem ad altiora tendentem, abducit quodãmodo & corrumpit. Ad hãc aũt mentis abſtractionem, hortatur Dionyſius Timotheum, dicens. Tu aũt amice Timothee forti contritione, ſenſus derelinque, & intellectuales operationes, & omnia ſenſibilia & intellectibilia: & ad eius vnitionem propera, qui eſt ſuper omnem ſubſtantiam & cognitionem. hæc Dionyſius. Et in hac abſtractione perficitur illa beatitudo, de qua dicitur: Beati mundo corde, intelliger do mundum cor, illud quod eſt ab omni extranea ſpecie emundatum. Tales autem Deũ videbunt, & hic per internam contemplationẽ: & in patria per æternam fruitionẽ. Et tales virgineæ mentes, ſequuntur agnũ totius puritatis, quocunq; ierit: virgines enim ſunt. De tali mẽte & anima, ſic dicit Bernar.

Matt. 5.

Apo. 14

B Anima quæ ſemel à domino didicit intrare ad ſemetipſam, & in intimis ſuis Dei præſentiam ſuſpirare, & quærere faciem eius ſemper, talis inquã anima neſcio an vel ipſam gehennam ad tempus experiri, horribilius penaliusve ducat, quàm poſt ſpiritualis huius ſtudij guſtatam ſemel ſuauitatem exire denuo ad illecebras, vel potius moleſtias carnis, ſenſuumq; inexplebilem repetere curioſitatem. Dico ergo vobis: nihil eſt q̃ tantũ formidet, quiſquis hoc beneficium ſemel accepit, quàm ne gratia derelictus neceſſarie habeat denuo egredi ad carnis cõſolationes, imò deſolationes: rurſumq; carnalium ſenſuum ſuſtinere tumultus. hæc Ber. In Nazareth aũt vbi annuntiatio facta eſt, ſunt duæ eccleſiæ: Vna vbi erat domus in qua angelus ad Mariam venit, & annuntiationem fecit: in qua eſt altare Mariæ, in loco vbi orabat quando angelus eam ſalutabat: & altare Gabrielis, vbi annuntiationem faciendo ſtetit. Altera, vbi domus fuerat, in qua dominus nutritus eſt, cùm infans erat.

Nazaret duas eccleſias habet.

C Fuit aũt conceptio dominica in rubo ardenti præfigurata. Rubus enim ſuſtinuit ignem, & non perdidit viriditatem: Maria concepit filiũ, & non amiſit virginitatẽ. Dñs habitauit in rubo ardente: & ipſe habitauit in Mariæ grauidato ventre. Deſcendit in rubum propter Iudæorum liberationẽ, vt eos educeret de Aegypto: deſcendit in Mariã propter noſtram redẽptionẽ, vt nos eriperet de inferno. Cũ autẽ dominus incarnari voluit, Mariã ſolã præ omnibus mulieribus elegit. Et hoc fuit præfiguratũ in vellere Gedeonis, quod ſolũ cœleſtẽ rorẽ capiebat: & tota terra circumiacens ſicca remanebat. Sic Maria ſola diuino rore replebatur: & in mundo nulla alia digna inueniebatur. Repletio velleris, ſignũ erat liberationis filiorũ Iſrael ab hoſtibus ſuis: conceptio Mariæ, ſignũ erat noſtræ redẽptionis. Vellus Gedeonis eſt virgo Maria: de quo vellere Ieſus Chriſtus fecit ſibi tunicam: vellus ſuſcepit rorẽ, ſine lanæ læſiõe: Maria concepit filiũ, ſine carnis corruptione. Gedeon expreſſit rorẽ, & conchã ex eo repleuit: Maria

Conceptionis dominicæ figura in rubo.

Vellus Gedeonis

D enixa eſt filium, qui totũ mundũ rore gratiæ repleuit. Hæc autem conceptio facta eſt per annuntiationem Gabrielis: quod figuratum eſt in ſeruo Abrahæ, & Rebecca filia Batuelis. Abraham miſit ſeruum, vt de virgine filio ſuo in ſponſam prouideret. Rebecca aũt nuntio potũ præbebat: & ideo eam filio domini ſui in ſponſam eligebat. Sic pater cœleſtis miſit angelum ſuum, vt filio ſuo quæreret virginem in matrem: qui virginem decẽtiſſimam, ſcilicet Mariã inuenit: quæ ſibi votum: id eſt, nuntiationi ſuæ cõſenſum dedit. Rebecca, nõ ſolum nuntiũ: ſed etiam camelos eius potauit: Maria tam angelis, quam hominibus fontem vitæ propinauit. Gabriel itaque peracto legationis ſuæ officio, reuerenter ſe inclinans, & dñæ ſuæ valefaciens, diſceſſit ab ea, & diſparuit: gaudens vtiq; & exultans, quia reſpõſionem Deo acceptabilem reuelaturus erat. Iã enim venerat ſponſus, & ideo receſſit paranymphus, dimittens ſponſum in ſanctiſſimo ſponſæ cubiculo, matrimonio conſumato.

Rebecca Gen. 24.

Angeli receſſus à virgine.

E Diſceſſit quidem ab ea angelus: ſed remanſit cum ea rex angelorum & Dei filius. Diſceſſit ab ea quantum ad apparentiam: ſed remanſerunt cum ea multi, propter reuerentiam: quam & ſibi propter dignitatem mentis, & ſuo regi exibebant. Recedens ergo peracto nuntio, & ad patriam rediẽs, hoc q̃ narrans, fecit ibi nouum feſtum, & nouũ gaudiũ, & exultationem magnam nimis. Conſiderare ergo debes quanta eſt hodierna ſolennitas, & iubilare in corde tuo, & agere dies lætitiæ. Inaudita eſt enim vſque nũc à ſeculis: nec vnquã fuerat ſolennitas talis. Hodie nãq; eſt ſolennitas Dei patris: qui filio ſuo in deſponſationem humanæ naturæ nuptias fecit: quam hodie ſibi filius inſeparabiliter vniuit. Hodie eſt ſolennitas glorioſæ dominæ noſtræ. Hodie eſt ſolẽnitas nuptiarum filij Dei in vtero: ſed poſtea erit ex vtero. Hodie eſt ſolennitas ſpiritus ſancti, propter hoc mirificum opus quod attribuitur ei: & quia hodie incepit oſtendere benignitatem ſingularẽ humano generi.

Solennitas incarnationis dominicæ.

F Hodie eſt ſolennitas glorioſæ dñæ noſtræ: quæ à patre in filiam: à filio in matrem: à ſpiritu ſancto in ſponſam eſt cognita & aſſumpta. Hodie eſt ſolennitas totius cœleſtis curiæ: quia inchoat eius reparatio. Hodie multo magis eſt ſolẽnitas humanæ naturæ: quia eius ſalus incipit & redemptio, & totius mundi recõciliatio, & quia ipſa hodie eſt ſublimata, atque deificata. Nuſquam enim Dei filius angelos apprehendit, hoc eſt, non in vnam ſibi perſonam aſſumpſit: ſed ſemen Abrahæ. Hodie nouam obedientiã ſuſcepit filius à patre, de noſtra peragenda ſalute. Hodie à ſummo cœlo egrediens exultauit vt gigas ad currendã viã noſtræ ſalutis: & ſe recluſit in clauſtro vteri virginalis. Hodie factus eſt quaſi vnus ex vobis, & frater noſter, & cœpit peregrinari nobiſcum. Hodie de cœlo lux vera deſcendit, ad fugandas noſtras tenebras, & tollendas. Hodie panis viuus, qui dat vitam mundo, in vtero virginali eſt confectus: ſed in cruce quaſi in clibano decoctus. Hodie enim verbum caro factum eſt, vt habitaret in nobis. Vnde vocatur Emanuel, quod dicitur nobiſcum Deus,

Heb. 2.

Pſal. 18

Ioan. 1

G Deus, id eſt, Deus & homo. Hodie impleta ſunt præambula figurarum: documenta ſcripturarũ: ac deſideria prophetarum: propter quod etiam aduentus Chriſti plenitudo temporis dicitur. Clamabant enim deſiderio inenarrabili: & hodiernum diem vehementiſsime expectabant. Hodie eſt principium & fundamentum omniũ ſolennitatum: & totius boni noſtri initium. Nam vſq; nunc indignatus erat dñs contra genus humanum, propter tranſgreſsionem primorũ parentũ, ſed amodò videns filiũ hominẽ factum, non vlterius iraſcetur in æternũ. Vides quã admirabile opus, & ſolẽniſsimum feſtum ſit illud. Totum delectabile, & totum iucundum: totum deſiderabile, & omni veneratione digniſsimũ: cũ omni deuotione ſuſcipiendum, in iubilatione ac lætitia & exultatione ducendũ. In his ergo meditare: in his delectare & iocundaberis: & forte oſtẽdet tibi dominus ampliora ſi vigilaueris.

ORATIO.

H O Ieſu fili Dei viui: qui ex voluntate patris, cooperante ſpiritu ſancto, de ſinu eiuſdem patris, velut quidam fluuius de loco voluptatis ægrediens per humilia declinans conualliũ, humilitatẽ ancillæ tuæ reſpiciens, in vterũ virginis deſcendiſti, vbi conceptus ineffabiliter carnẽ aſſumpſiſti: deſcendat Ieſu miſericors gratia tua auide, per merita matris & virginis, ſuper me ſeruum tuum indigniſsimũ: per quam teipſum deſiderem, & amore intus concipiam: & per eã dẽ gratiam operantem in me, fructus bonorum operum ſalutares proferam. Amen.

De natiuitate & Circuncisione præcurſoris domini. Correſpondet Euangelio, Exurgens Maria abijt in Montana.

Caput VI.

I POſt hæc recogitans Maria de verbis angeli: quæ de conſobrina ſua Elizabeth dixerat: eã viſitare ad congratulandum & ſeruiendũ eidem volebat. Ieſus enim, qui in vtero illius erat, Lu c. 1. Ioannem adhuc in vtero matris poſitum, ſanctificare feſtinabat. (Exurgẽs) ergo de loco in quo erat: & à quiete contemplationis in qua prius ſederat, & ab oratione, quæ omnibus operibus ſuis erat præuia, tuit, de licentia Ioſeph, à Nazareth (& abijt) verſus Auſtrum (in montana) quia Iudæa in montanis, id eſt, in altiori loco: & ad Auſtrum eſt, reſpectu Galilææ, à qua receſſerat Maria. Et nihilominus domus Zachariæ in loco montuoſo, vbi mõtana Iudææ ſunt, erat ſita: & via ad eam petroſa, & montuoſa. Iuit verò (cum feſtinatione) quia diu in publico nolebat apparere: vt oſtenderet q̃ virgo non debet morari in publico nec ibi contrahere colloquia cum aliquo. Et venit in Hieruſalem ciuitatẽ Iudææ: quod hoc loco nomen eſt non tribus ſed regni, ſcilicet Iudę. Hieruſalem enim in tribu Beniamin erat, per quam videtur trãſiſſe ad oppidum in quo dicitur tunc habitaſſe Zacharias, 3. reg. & natus Ioannes, quarto miliario vltra Hieruſalem, fere contra Occidentem, ſed aliquantulũ ad meridiem: Maria concepto verbo æterno, iuit ad viſitandum Elizabeth. Et ſecundum Ambro. hoc fecit non quaſi incredula de oraculo, ſcilicet per Angelum dicto: nec quaſi incerta de nuntio: ſcilicet ſibi miſſo: nec quaſi dubitans de exemplo, ſcilicet de Elizabeth ſibi dato: ſed quaſi læta pro voto, ſcilicet animi ſui: religioſa pro officio, ſcilicet obſequendi: feſtina præ gaudio, ſcilicet inde concepto. Conſpice igitur quomodo vadit regina cœli & terræ: non eques, ſed pedes, cũ aliquibus de virginibus, quas ſecũ domi habebat, per tam longam & aſperam viam, vt illa erat. Sunt enim de Nazareth vſque ad Hieruſalẽ, triginta quatuor miliaria: & deinde ad oppidum Zachariæ quatuor vel circa, quorũ duo faciunt vnam leucam. Vadunt autem cum ea, verecundia, humilitas, & paupertas, omniũque virtutum honeſtas. Eſt etiam ſecũ ipſe dominus virtutum: magnam & honorabilem habet comitiuam, ſed non huius ſeculi vanam & põpoſam. Nec erat à conceptu filij grauata, vt cõmuniter contingit alijs mulieribus: non enim fuit dominus Ieſus matri ſuæ oneroſus. O quàm felix fuiſſet, qui in illo itinere Mariam obuiam habuiſſet, & vocem ſalutationis ab ea recepiſſet. (Et intrauit Maria in domum Zacharię & Elizabeth) cognatæ ſuæ. Domũ religioſam viſitat: ſuæq; humilitatis & manſuetudinis ſigna manifeſtat: & prior (ſalutauit) id eſt ſalutem optauit. (Elizabeth) quaſi congratulans ei, de dono quod eam accepiſſe didicerat. Prior ipſa virgo profert ſalutationẽ, propter duo. Primò cã humilitatis: quia humilior. Secundò, cã pietatis: quia ſuperior. Prima ratio reſpicit morem illarum regionũ, vbi inferiores ſolent ſalutare prius ſuperiores, quaſi reuerentię exhibitione. Sed ſecunda reſpicit morem illarum regionum, vbi ſalutatio profertur à maioribus, in ſignũ q̃ omnis benedictio de ſurſum eſt. Nota moraliter q̃ ſex dicunt̃ hic de beata virgine: quæ & nos imitatione eius, etiam debemus facere. Primò, q̃ exurrexit. Surgamus & nos à torpore accidiæ, & à deſiderijs terrenis nos elongemus, in quibus morando dormimus. Secundò, abijt in montana. Aſcendamus & nos in montana, tẽdendo in altiorem vitam, & appetendo cœleſtia, & appropinquando ad ea. Tertiò, feſtinauit. Feſtinemus & nos ad bona opera accelerando: & quicquid poſſumus, inſtãter operãdo. Quia vt dicit Chryſoſt. nihil ita eſt quod vitam noſtrã valeat euertere: vt operum actionem bonorum diſſimulare, ſemperq; differre: ſæpe enim iſtud omnibus nos bonis fecit excidere. Vnde dixit quidam, q̃ bonum opus nunquam differendum eſt: ne forte aliquo caſu ſuperueniente, impediatur. Malũ verò vrgens, ſemper differri debet: ſi forte aliquis caſus ſuperueniens impediat. Quartò, venit in ciuitatem Iudæ. Ingrediamur & nos in ciuitatem Iudæ, id eſt, confeſsionis & laudis diuinæ ſcilicet in eccleſiam, ad laudandum & obſequẽdum ibi. Et in ciuitatem contemplatiuam cœleſtem Hieruſalem, ad confitendum nomini domini. Iudas .n. confitens interpretatur. Quin-

Margin notes: K Maria cur Elizabeth viſitauit. Diſtãtia Nazareth à Hieruſalem. Grauedinẽ nõ ſenſit Maria. L Maria cur prior ſalutauit Elizabeth. Moralia ſex. M Dilatio boni operis nocet. Iudas quid interpretatur.

A ſto, intrauit in domum Zachariæ. Intremus & nos in domum Zachariæ non ſequentes cogitationes vanas, ſed magis memores mandatorum domini ad faciendum ea. Zacharias enim memorans domini interpretatur. Sexto, ſalutauit Elizabeth. Salutemus & nos Elizabeth, creaturas faſtidiendo: & in ſolo deo ſaturitatem noſtri deſiderij ſtatuendo: qui ſolus replet in bonis deſiderium noſtrum. Elizabeth enim, dei mei ſaturitas interpretatur. Et inſuper gratiam perceptam communicemus proximo: ſicut Maria fecit Elizabeth & puero. Quam citò autem virgo ſalutauit Elizabeth, repletus eſt Ioannes ſpiritu ſancto in vtero: prout fuerat repromiſſum ab angelo. Et ſentiẽs domini præſentiam, præ gaudio in matris vtero, exultando & ſaltando tripudiat: ac quoſdam geſtus ad ſimilitudinem exultantis, repræſentauit: & quẽ lingua & voce non potuit, animo exultante & etiam motu, ſalutauit. Mouebatur in vtero, quaſi geſtiens ſalutare, & domino ſuo aſſurgere: ac quaſi egredi vellet ex vtero, & ei occurrere. B Et tunc primò, præcurſorem ſuum, Ieſus prophetam fecit: qui in vtero exiliens, eius aduentum euangelizauit, & præcurſionis ſuæ officium inchoauit: quaſi etiam intra matris viſcera, iam clamaret: Ecce agnus Dei: ecce qui tollit peccata mundi. Vnde Chryſoſt. Chriſtus ideo fecit Mariam ſalutare Elizabeth: vt ſermo procedens ex vtero matris, vbi habitabat dominus, & per aures Elizabeth ingreſſus, deſcenderet ad Ioannem, & illic eum vngeret in prophetam. Nam ſtatim, vt vox ſalutationis cõuenit ad aures eius, exultans puer prophetauit, nõ voce, ſed motu. Vnde Chryſoſt. Dic infans: dic prophetarum omnium maxime: qui dignè ſatis plusquam propheta vocaberis: vnde tibi hæc exultatio? Nondũ natus es, & iam prophetas. Dñi aduentum agnoſcis quẽ quia voce ſalutare non potes, exultando agis quod potes. Quã lætus ei occurreres, ſi iam natus eum videres, cuius agnito aduentu, exultando obuiam ire conaris. C Deinde repleta eſt etiam mater ſpiritu ſancto, per filium & meritis filij. Non prius repleta eſt mater quã filius: ſed filius repletus, replet & matrẽ. Ex plenitudine.n. gratiæ, quã Chriſtus ſe receperat, in Maria effudit per ſalutationẽ virginis, gratiã ſanctificationis in Ioãnẽ, quæ vlterius redundabat in matrẽ. Vnde exultãs ac tota exhilarata, & ſpiritu ſctõ accenſa, amplexatur virginẽ teneriſſime: & pręgaudio exclamat magna voce. Filius intus latẽs, docet quid mater exterius agere debeat. Spũs enim infantis, nõ valẽtis clamare, ne loqui voce propria, fecit clamare matrem voce magna. Clamauit aũt voce magna, tũ in ſignũ magnæ affectiõis, tũ quia magna Dei dona cognouit, tũ quia illũ in vtero tenebat, qui vox verbi erat. Quaſi ergo magna vi, Elizabet intus cõmota, nõ ſolũ virginẽ reſalutauit, verum etiã voce magna clamauit: non tã clamoſa, quã deuota: quia non clamor, ſed amor ſonat in aure dei, Vnde iſta magnitudo magis eſt intelligenda rõne deuotionis interioris, quã ſoni exterioris. Deuotio enim magnus clamor eſt: ita vt vſq; cœlum

Elizabeth quid interpretatur.

Io. baptiſta repletꝰ ſpiritu ſãcto.

Ioan. 1.

Cur Maria ſalutauit Elizabeth.

Io. baptiſta repletꝰ prius quã mater.

Elizabeth vox magna.

Clamor ad deũ.

D audiatur. Quid, inquit dominus Moyſi taceti, clamas ad me? qui tamen nõ clamabat ad deũ clamore oris, ſed deſiderio cordis. Vñ Auguſtin. clamor ad dominum, eſt intentio cordis, & flagrantia dilectionis: quia ſemper petit, & q. orat. (Et dixit Elizabeth: Benedicta tu inter mulieres) id eſt, ſuper omnes mulieres: & inter benedictas, bñdictione inſignis. Nulla enim tantæ vnquam gratiæ particeps fuit, aut eſſe poterit. Benedicta es: & ãplius bñdictiõe cumulaberis. (Et bñdictus ſit fructus ventris tui) per quẽ bñdictio venit alijs. Qui ſecundũ ꝙ homo, bñdictus eſt benedictione gratiæ, quippe plenus dono omniũ chariſſimarũ: bñdictus etiam in bñdictione gloriæ, ſecundũ ꝙ deus ab æterno, & vſq; in æternũ. Nõ quia tu bñdicta, ideo bñdictus fructus ventris tui: ſed quia ille præuenit te in bñdictionibus dulcedinis: ideo tu bñdicta. Bñdicta arbor: Benedictus & arboris fructus. Benedicta virga de radice Ieſſe: bñdictus & flos, qui de tali radice aſcendit. Benedicta talis mater, bñdictus & talis filius. Benedicta eſt Maria ab angelo ſuprà: E quia triumphantis eccleſiæ ruinam reparauit: ſed hic ab Elizabeth, quia militantem eccleſiam, quaſi iam mortuã ſuſcitauit. vbi Beda: eadem voce ab Elizabeth, qua à Gabriele benedicitur: quatenus & angelis, & hominibus veneranda monſtretur. Et notandũ ꝙ quinque fructus colliguntur ex beata virgine. Primus eſt vẽtris: & hic eſt generatio, per quã fructum vitæ communicauimus. Secundus eſt fructus mentis, & hic eſt compaſſio quã habet ad afflictos, & ſuper peccatores. Tertius eſt oris, & hic eſt oratio. Quartus eſt operis: & hic eſt protectio. Quintus eſt nominis. & hic eſt deuotio, quæ habetur ex benedicto nomine eius, etiam à ſceleratis: ita vt in omnibus periculis ab omnibus inuocetur. (Et vnde hoc mihi, vt veniat mater domini mei ad me?) id eſt qua mea iuſtitia, quibus meis factis vel meritis accidit hoc mihi, ſcilicet ſterili & ſeni: & ſecundum reputationem hominum maledictæ: vt mater domini mei, ſcilicet virgo fœcunda & benedicta, veniret ſic humiliter, deuotè, & reuerenter, ad me ſeruam & ancillã ſuã? F q.d. nullus. Neq; enim ſanctitas, neque religio, neque nobilitas aliqua hoc mihi præſtitit: vt tanto honore, tantaq; beatitudine fierem digna: ſed ſola dei gratia. Ego potius debui ire ad te, ſed tua tuiq; filij humilitas, te cogit venire ad me. Et notandum ꝙ mater domini venit ad peccatores per compaſſionem, inquantũ eſt amarum mare, dans eis amaritudinẽ contritionis: venit ad oppreſſos per protectionẽ, inquãtũ domina, liberãs eos: venit ad mœſtos per cõſolationẽ, inquantũ ſtella, lætificans eos. Vnde Augu. Sancta Maria, ſuccurre miſeris, ecce primũ: iuua puſillanimes, ecce ſecundũ: refoue flebiles, ecce tertiũ Et verè benedicta es, & benedictus fructus vẽtris tui: & admiror de humilitate viſitationis tuę, ꝓpter magnificentiam virtutis, quæ apparet in te. Ecce enim in tuo aduentu & ſalutatione, nõ ſolum ego, ſed & infans in vtero meo gratulatur: & quod voce nõ põt, gaudio fatetur. Sic Elizabeth miraculũ & incarnationẽ verbi cognouit:

Benedictus fructus Mariæ.

Fructus quinq; Mariæ.

Maria venit ad diuerſos.

& Mariam

& Mariam eſſe matrē domini,& deo plenā, intellexit. Intellexit quippe per ſpiritūſanctū,quo repleta erat.quia exultatio infantis illius,ſignificaret veniſſe matrem eius, cuius ipſe præcurſor erat futurus: Et ideo quæ antè erubeſcebat onus parentis, dum adhuc neſciret myſterium religionis,iam benedicit: & quæ ſe occultabat, quia conceperat filium:iactat ſe, quia generabat prophetam. Elizabeth etiam quæ in occulto & ſecreta inſpiratione cognouerat, his qui ſimul aderant,palam euangelizabat, dicens: (Et beata quæ credidiſti,)ſcilicet angelo,quando per aſſenſum fidei concepiſti (quoniam perficiētur)amplius in futuro (ea quæ dicta ſunt tibi à dño) ſcilicet per angelum nuntiantem, & per ſpiritū ſanctum mentem tuam illuſtrantem, & te immediate docentem. Aperte hic indicat,ꝙ verba angeli ad Mariam dicta per ſpiritum agnouerat. (Beata,inquit,quę credidiſti.) Sed & beati illi qui audiunt,& credunt.

Elizabeth ſecreta, cognouit per ſpiritū prophetæ.

Conſidera itaque quàm magnæ virtutis eſt beatæ Mariæ virginis ſalutatio:quæ confert gaudiū,confert & ſpiritum ſanctum, confert reuelationem ſecretorum diuinorum confert & prophetæ actum. Et ideo ſemper eſt ſalutanda, propter reſalutationis lucrū inde ſperandū.

H

Audita igitur ꝛňſione Elizabeth qua eā matrem domini ſui appellando, ac beatam prædicando,& fidem fortem laudando,prophetauit: amplius Maria tacere non potuit dona quæ perceperat,& quæ virginali pudore, & ex humanitate acceptum oraculum ſilentio texerat,iam congruo tempore patefecit. Vnde exultans prorūpit in canticum lætitiæ,quod à domino ædidit,dicens: (Magnificat anima mea dominum &c.) totum ibidem complens iucūditatis & lætitiæ canticum. Conſueuerunt enim Hebræi in caſu magno cantica componere,& dicere domino. quandò Deus mirabilia fecit circa ipſos. Et plus omnibus poteſt hæc virgo magnificare dominū.

Cantica cōponēdi & canendi mos.

I

Beata ſiquidem virgo, tantū myſterium ſibi eſſe manifeſtatū: & quanta per hoc eſſet, more humilium,non ſtatim reuelauit: ſed quouſque per Elizabeth reuelatur, abſcōdit: quā quia cognouit myſterium,per ſpiritum ſanctum cognouiſſe intelligens dominum illud reuelari velle tandem, & hoc ipſa reuelat, deūꝗ magnificat, id eſt, magnum in operibus eius laudat & prædicat:non magnum facit: quia in ſe grādeſcere non poteſt,& nec detrimentum, nec augmentum recipit.q.d. Maria,O Elizabeth, tu me magnificas de bonis quæ vides in me: ſed anima mea domino & creatori,videlicet Deo patri, ex quo ſunt omnia,attribuens ipſum in cātico Magnificat,& eius magnificentiam prædicat, non tantum lingua laudat. (Et exultauit ſpiritus meus:in deo ſalutari meo.) & ſaluatore meo,ſcilicet in filio, per quem ſunt omnia, per quē ſalus mundo reparatur.

Myſteriū cur nō citò reuelauit Maria.

In hoc autem ſalutari,virgo bene habet cām exultationis. pluſquàm oēs creaturæ.quia parentes in filijs ſolent exultare. Et licet ipſe ſit ſalutare omnium hominum, ſingulariter tamen fuit ſalutare virginis præ cunctis hominibus propter ſingulares virginis prærogatiuas. Spiritus ipſe eſt anima: interdum tamē accipitur pro animæ rationabilitate & excellentia. Anima nanque viuimus: ſpiritu diſcernimus & intelligimus. Vnde comprænendit oēs vires ſub anima & ſpiritu. Sub anima comprænenduntur vires interiores,in comparatione ad corpus. Spiritus verò importat eandem ſubſtantiam animæ ſecundum vires ſuperiores: quibus rapitur ſupra ſe dulcedine contemplationis.

Mariæ ſalutare, deus ē peculiariter. Spūs ē anima.

Maria ergo anima & ſpiritu deo deuota, de omnibus beneficijs circa eam deintus exhibitis, omnes vires ſuas in gratiarū actione, & laude Dei impendis.q.d.ſecundum Ambro. Tanto munere me Deus ſublimauit, vt nullo linguæ officio explicare poſſum. ſed totum animi interioris affectum,in agendis gratiarum laudibus offero, totum quod viuo,quod ſentio,quod diſcerno in eius magnitudine cōtēplanda, in eius præceptis obſeruandis impendo.

De exultatione ſpiritus Mariæ

Magnificat autem & ille dominum in cuius bonitate magnificatur & laudatur dominus. Sic enim in diſcipulis magiſtri, ſic in operibus ſuis artifices ſinguli laudantur & magnificantur.

L

Magnificatur ergo Deus in nobis,dum anima noſtra quæ ad imaginem Dei facta eſt,per iuſtitiam Chriſto ſe conformat, qui eſt imago patris.dum imago Dei,quæ eſt in ipſa magnificatur,id eſt, virtutum magnitudine,magna efficitur: dum ſecundum præcepta diuina viuimus:dum bonis operibus lucemus. Et ideo ait Apoſtolus: Magnificate & portate Deum in corpore veſtro. Vnde nota ꝙ Deus magnificatur tripliciter in beneficijs ſuis. Primò, ipſa beneficia deo attribuendo. Secundò,pro ipſis Deo gratias agendo. Tertiò, in ipſis nos exercendo.

I. Corinth.6

Magnificatur Deus in beneficijs ſuis tripliciter.

Notandum etiam ꝙ beata virgo in iſto cantico dilatauit ſe in dei laude, & gratiarum actione, Nuſquam aūt alibi legitur fuiſſe locuta, niſi valde parum,& pauca verba. In vniuerſo enim tātum ſeptem vicibus legimus eam locutā. vt ex hoc oſtenderet ſe gratia ſeptiformi plenam. Videlicet cum angelo bis. Primò: quomodo fiet iſtud? Secundò: Ecce ancilla domini. Cū Elizabeth bis. Primò cùm ſalutauit Elizabeth. Secūdò,cùm ait: Magnificat anima mea dominum. Cum filio bis. Primò,in templo: Fili,quid feciſti nobis ſic? Secundò, in nuptijs: Vinum nō habent. Et ſemel cum miniſtris,ibidem: Quodcūque dixerit vobis, facite.

Locutā eſſe Mariā ſepties legimus

M

Lucæ I

ibidem

Ibidem

Luc. 2.

Ioan. 2.

In omnibus his patet ꝙ nunquam locuta eſt,niſi breuiter paucis verbis: excepto ꝙ in cantico ſe dilatauit, vbi cum Deo locuta eſt. Et notandum ꝙ hæc ſeptē verba locuta eſt in quatuor temporum vicibus, & non ſine euidenti vtilitate qualibet vice. Quater igitur eſt locuta,& quatuor miracula ſunt ſecuta: ſcilicet, In angeli annunciatione: & tunc cōcepit Deum. In Elizabeth viſitatione: & tunc exultauit infans in vtero. In nuptijs: & tunc conuertit aquam in vinum. In templo, & tunc erat ſubditus illis.

Miracula quatuor ſecuta Mariæ loquelas.

Notandum etiam ꝙ inter prædictas locutiones, cum quatuor perſonis locuta eſt beata virgo: ſcilicet cum angelo,cum Elizabeth vetula & cognata ſua,cū filio,& cum miniſtris. In quo oſtenditur pulchrum documentū, ꝙ puella iuuenis,& præcipuè monialis, rariſſimè debet loqui: niſi vel cum angelo, id eſt, cū

Significatio quatuor perſonarū cū quibus Maria locuta eſt

A angelico ſacerdote: quia angelus domini exercituum eſt ſacerdos: & hoc in confeſsione: vel cum ſancta Elizabeth, id eſt cum vetula vel alia matura & ſancta muliere: & hoc in rara conſolatione: vel cum filio Dei: & hoc in oratione vel lectione: vel cum miniſtris honeſtis: & hoc in neceſſariorum poſtulatione. Conſidera ergo quomodo lætantur matres ambę. Laudant deũ de vtriuſque conceptione, & in gratiarum actione cõfitentes, agunt dies lætitiæ. O qualis domus, vbi pariter cõmorantur, & requieſcunt tales matres, ſcilicet Maria & Elizabeth, talibus filiis, ſcilicet Ieſu & Ioanne fœcundatæ. O ſi cũ domina tua in montana poſſes conſcẽdere: ſi ſterilis & virginis matris, ſuaue cõtueri cõplexũ & ſalutationis officium. puto ꝙ canticum illud ſacrum Magnificat anima mea dominũ, cũ beatiſſima virgine, ſuaui cũ modulatione concineres: mirumq́; conceptum virgineũ, vnà cũ propheta paruulo exultans & iubilans, adorares. Vnde Anſel. ad ſororem ſuã: Iam cum dulciſſima domina tua in montana conſcende, ſterilis & virginis intuere complexum, & ſalutationis officium, quo ſeruulus dominum, præco iudicẽ, vox verbum, inter anilia viſcera concluſus, in virginis vtero clauſum agnouit, & indicibili gaudio prophetauit. Beati uentres, in quibus totius mundi ſalus exoritur: pulſisq́; triſtitiæ tenebris: ſempiterna lætitia prophetatur. Accurre quęſo accurre, tantis gaudijs admiſcere, proſternere ad pedes vtriuſque, & in vnius ventre ſponſum tuum amplectere, amicum verò eius in alterius vtero venerare. hæc Anſel. Attende hic, & imitare humilitatis exemplum, ꝙ enim Maria ad Elizabeth, Chriſtus ad Ioannem, domina ad ancillã, dominus ad ſeruum venire, & Maria Elizabeth ſeruire non dedignatur: quid aliud quã humilitatis exemplum oſtendi tur? De qua etiã ſpecialiter, in cantico ſuo predicto, Maria gloriatur: & plena omnium virtutum, ſolam humilitatẽ recognoſcit, dicẽs: (Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ.) Ergo & tu de te humilia, cum Maria ſentias: & quicquid boni habes, Deo non tibi, cum ea attribuas (Et ſtetit Maria, quaſi menſibus tribus cum Elizabeth,) pro cuius conſolatione & obſequio venerat, miniſtrãs & ſeruiens et humiliter, reuerenter, & deuotè, in omnibus quibus poterat, quaſi oblita ſe matrem dei eſſe, & totius mundi reginam: vt in omnibus impleret humilitatis meritoram. In ea igitur contemplatio, non deſeruit actionẽ: nec actio diminuit contemplationem. Vnde & euangelium ſcriptum de miniſterio Marthe, & contemplatione Mariæ, legitur in ipſius beatæ virginis aſſumptione: quæ & actiua fuit, vt patet in hoc loco, & contemplatiua: quia conſeruabat omnia verba hęc, conferens in corde ſuo. Tamdiu quippe manſit Maria cum Elizabeth, donec partus tempore completo pręcurſoris domini ſui, propter quam venerat, natiuitatem videret: vt ei & matri obſecũdaret: & vt in via & in publico non videretur frequentius: & vt tanto tẽpore Elizabeth & Ioannes creſceret in gratijs profectus, Nam ſi in primo aduentu Mariæ, ſed

De Mariæ viſitatione.

B

Humilitatis exemplũ.

C

Euãgeliũ de Martha & Magdalena cur legiẽ de Maria, Cur tãdiu illic ſtetit,

D & etiam ipſius domini, ſpiritu ſancto ſunt repleti: multum eſt illis ſuperadditum de gratijs, in tanta mora manſionis. Completo igitur partu dictempore (peperit Elizabeth filium) ſcilicet octauo calendas Iulij, & feria ſexta: cui nato, ac etiam matri eius, humilia obſequia beata virgo exhibuit: & in domo etiam aliena, miniſtrare potius quàm miniſtrari voluit. (Et audierunt vicini) qui erant cohabitantes (& cognati) qui erant conſanguinei vel affines Elizabeth (quia magnificauit) & magnifice fecit (dominus miſericordiam ſuam cum illa,) id eſt, magnã miſericordiam ei fecit: ſcilicet opprobrium ſterilitatis auferendo: & tantum & talem filium, ſic nuntiatum mirabiliter & conceptum, ſupernaturaliter ei dando: & congratulabantur ei ſuper tanto dono: ſecundum quod angelus Zachariç dixerat: Multi in natiuitate eius gaudebunt. Hoc autem gaudium, ſanctitatem in eo futurã, ſignificabat. Sic quilibet debet congratulari de bono alterius & gaudere: contra inuidos, qui de malo gratulantur, & de bono triſtantur. Et nota ꝙ hac die, ſanctus Ioannes euãgeliſta, de carcere huius mundi migrauit, & ad cœleſte palatiũ, lætãtibus angelis glorioſus intrauit. Et quia propter ingens officium, non potuit hodie eius feſtum celebrari, ſtatuit hoc eccleſia, in hebdomada natalis domini, die tertia ſolenniter fieri. Vel quia ea die fuit ipſi baſilica dedicata. Vel quia tunc initiatus eſt patriarcha eccleſiarum in Aſia. Et ſolennitas baptiſtæ in ſuo die remanſit. Nimirum: quia hic dies, ab angelo gaudio natiuitatis præcurſoris authenticatus fuit. Igitur dilectiſſimi, hos cognatos ſummos dei amicos, inter choros angelorum rutilantes, deuotis hodie laudibus honorantes, & orationes ad thronũ gratiæ mittamus: vt miſericordiã conſequamur, & gratiam in auxilio opportuno inueniamus. Sed cur natiuitatem Ioannis potius quã alicuius ſancti celebremus? Hæc cauſa eſt ſecundũ Auguſt. quia illorum poſt natiuitatem & ætatis acceſſum, fides domino adhæſit: ſed nullius eorum natiuitas Chriſto militauit. Ioannis autem dominum, ipſa natiuitas prophetauit: quem conceptum ex vtero ſalutauit. Iccirco etiam Ioannis celebratur natiuitas: quia Ioannes Dei gratia datus, ſcilicet & natus eſt initio tẽporis gratiæ: quia etiam gratiam noui teſtamenti erat prædicaturus: qui etiam in vtero eſt mundatus. Die quoq; natiuitatis Ioannis, quidam lucernas multas accẽdunt: in quo ſignificatur eius eſſe diem, de quo dominus dixit. Ille erat lucerna ardens & lucens. Octauo autem die à natiuitate præcurſoris (venerunt circuncidere puerum) ſecundum præceptum legis. Et quia in circunciſione tunc imponebatur nomẽ puero, ſicut modo imponitur in baptiſmo: ideo ſubditur (Et vocabant eum nomine patris ſui Zachariam.) Mos enim erat antiquorum imponere nomina patrũ primogenitis, & maximè vnigenitis. Congruè autem imponebatur nomen in circunciſione: quia nullus, niſi abijciat carnalia, quod ſignificat circunciſio, dignus eſt vt nomen eius ſcribatur in libro vitæ. (Et reſpondens mater eius,

Natiuitas Ioãnis baptiſtæ.

Luc. 1

E

Ioãnes euãgeliſta die natiuitatis Ioãnis baptiſtæ migrauit. Feſtum Ioãnis euãgeliſtæ cur in natali dominico celebreſ.

F

Natiuitatẽ Ioãnis baptiſtæ. cur celebramus potius quã aliorũ.

Ioan. 5.

Circũciſio Ioann. baptiſtę. Impoſitio nõis ſancti Ioãnis.

dixit

G dixit: Nequaquā) ſcilicet vocabitur Zacharias: (ſed vocabitur Ioannes.) Hoc ſibi à Deo reuelatum fuit: quia à patre muto nō didicit. Pater etiam nutu & ſigno, de nomine imponendo interrogatus. Per quod videtur ꝙ non tantū erat mutus, ſed etiam ſurdus (poſtulauit) ſigno, nō verbo (pugillarem) id eſt tabulam tantam quantum poterat pugillus capere. Vnde ſecundū vulgare Romanorum, pugilla eſt tabula ad ſcribendum. Dicitur etiam aliquando pugillaris calamus, & ſtilus, & graphium quo ſcribimus. (Et ſcripſit, ſic dicens: Ioannes eſt nomen eius.) Nō erit, erit: ſed eſt. q.d. Iā eſt impoſitum nomen à Deo & ab angelo: ego non impono, ſed impoſitum indico. Et notandum ꝙ hoc nomen Ioannes fuit ei proprium. Primò, propter plenitudinem gratiæ quam habuit. Secundò, propter tempus gratiæ, quod inchoauit. Tertiò, propter excellentiam gratiæ, quā primus prædicauit: ſcilicet remiſſionem peccatorum, & gratiæ collationem. (Et mirati ſunt vniuerſi) ſuper conuenientia & concordantia inter patrem & matrem de nomine pueri, ſeu de impoſitione nominis huiuſmodi. (Et: tunc apertum eſt os Zachariæ: & reſoluta eſt lingua eius: quia quam vinxerat, incredulitas, fides ſoluit. Per confeſſionē enim fidei in ſcripto, quam verbis facere nō poterat, meruit liberari: ſicut propter verbum dubitationis, demeruerat ligari. Quo facto, gratia noui teſtamenti reſerata, id eſt, manifeſtata oſtēditur eſſe. (Et loquebatur benedicens Deū) pro beneficijs oſtenſis circa eum. Nec mirum ſi loquebatur, quia prior ſuus, ſcilicet Deus, dederat ei benedictione, & ideo benedixit Deum: ſecundum illud: Benedicite ſacerdotes domini dño. (Et factus eſt timor magnus ſuper omnes vicinos eorum.) timor ſcilicet admirationis, de his quæ facta ſunt in ortu Ioannis. ſcilicet de partu ſenis & ſterilis: de impoſitione nominis ſingularis: de miraculoſa reſtitutione locutionis. Vel timor punitionis: quia videntes virum religioſum propter hæſitationem ſic punitum, timebant ſibi omnes, ſcientes ꝙ non eſſet tutum offendere Deum. (Et ſuper omnia montana Iudeæ) circumcirca (diuulgabantur omnia verba hæc.) ſcilicet prædicta mirabilia. (Et poſuerunt omnes qui audierant in corde ſuo,) ſcilicet miracula quæ facta fuerant, conſiderantes, & euentum rei tacitè præſtolantes (dicentes) ſcilicet intra ſe. (Quis) & qualis (putas puer iſte erit?) q.d. valde magnus & laudabilis erit. Nec mirum ꝙ ita quærebant de puero (etenim manus domini) id eſt poteſtas diuina, & virtus dei operatiua (erat cum illo) ſcilicet Ioanne, in mirabilibus circa eum factis: ex quibus rationabiliter concludebatur magnitudo pueri futura coram Deo. (Et Zacharias impletus eſt ſpiritu ſancto) & prophetizans, canticum diuinæ laudis fecit domino, dicens. (Benedictus dominus Deus Iſrael &c.) per totum. Magna eſt largitas diuinæ pietatis, & muneris eius, ſi prompti & parati ad accipiendum ſimus. Nam ecce loquela quę ſi ſola ablata eſt diffidenti, cum ſpiritu prophetiæ reſtituitur credenti. Vbi abundauit

Pugilla quidē.

H

Timor vnde in natiui. Io. bap.

I

Loquela cū ꝓphet a reſt tuta quid ſignificet.

delictum, ſuperabundauit & gratia: & ita frequenter amplius reddit dominus quam ſuſtulerit: qui etiam quos ſanauit in corpore, hos et in anima ſanauit. Vnde Ambro. Vide quā bonus Deus, & facilis indulgere peccatis: non ſolum ablata reſtituit, ſed etiam inſperata concedit. Ille dudum mutus prophetat. Hæc enim gratia Dei, maxima, quod cum qui negauerat, confitetur. Nemo ergo diffidat: nemo veterum conſcius delictorum, præmia diuina deſperet. Nouit deus mutare ſententiā: ſi tu noueris emendare delictum. hæc Ambr. Maria verò tandem valefaciens Elizabeth & Zachariæ, ac benedicēs Ioanni, redijt ad domum habitationis ſuæ, in Nazareth: completo tamen prius ortu præcurſoris: prout opinio magis communis tenet. Per hoc autem ꝙ peracto obſequio, poſt partum cognatæ ſuæ redijt in domum ſuam, oſtendit ꝙ inhoneſtum ſit morari ſine officio in domo aliena. Libet nunc intueri quantas tunc Zacharias, quantas & Elizabeth lachrymas fuderunt, quando virgo Maria inde receſſit, quando mundi gaudium & ſtella maris, in domum ſuam reuerſa eſt. Ioannes quoque in eius diſceſſu, non parum doluit: qui in illius aduentu, tanto gaudio exultauit. In reuerſione autem Mariæ, paupertatem eius ad memoriam reuocare ſtude. Redijt ad domum, in qua nec panem, nec vinū, nec alia neceſſaria erat inuentura. Stetit quaſi tribus menſibus apud illos forte opulenter: nūc autem redijt ad paupertatem ſuam: vt proprijs manibus laborando, victum procuret. Compatere ergo ſibi, & in amorem paupertatis accendere. (Puer autem) Ioannes (creſcebat) quantum ad augmentum corporis (& confortabatur ſpiritu) quantum ad augmentum gratiæ & virtutis: quia ſecundum crementum corporis, creſcebat per augmentum virtutis. Caro enim eſt infirma: & ideo ſpiritu prompto eſt confortāda. (Et erat) quantum ad perfectionem conuerſationis (in deſertis) locis orationi & contemplationi aptis. Ibi enim habitauit à ſeptimo anno ætatis ſuæ (vſque in diem oſtenſionis ſuæ ad Iſrael) id eſt donec placuit deo ipſum Iſraelitico populo demonſtrare. ſcilicet quando venit trās Iordanem, prædicans baptiſmum pœnitentiæ. Quod factum eſt anno quintodecimo imperij Tiberij Cæſaris. Tunc enim exijt de deſertis, ad prædicandum populis. Conſidera in præmiſſis magnificentiam Ioannis, & in multis alijs quæ de eo reperiuntur priuilegijs.

K

Deus plus dat &c.

Mariæ reuerſio qd moraliter indicet.

L

M

ORATIO.

SAncte Ioannes baptiſta: tu prius plenus Deo, quàm notus ex vtero: prius noſcens Deum, quam notus in mundo. ad te domine, quē gratia fecit tam amicum Dei, fugio anxius, quem iniquitas fecit tam reum Dei. Memento ergo domine, vt ſicut gratia Dei te ſic ſublimauit: ſic miſericordia tua erigat, quem culpa ſua ſic humiliauit. Me enim iniquitas mea talem fecit, te autem talem: non tu, ſed gratia Dei tecum. Obtine quæſo mihi miſero, vt ſicut in primo aduentu matris domini magno gaudio exultaſti

A taſti ſic: & ego in ſecundo aduentu eius merear gaudere, & cum ſanctis in gloria exultare. Amẽ.

De Genealogia Saluatoris.
Cap. VII.

DEſcripto igitur ortu præcurſoris, conſequẽter ſequitur genealogia ſaluatoris: quia hæc

Matth. 1

eius ortum præcedit: de qua Matthæus ſic dicit: (Liber generationis) ſcilicet temporalis (Ieſu Chriſti) id eſt ſaluatoris vncti (filij Dauid, filij Abrahã.) hic ſcilicet eſt qui ſequitur. Matthæi liber, dictus eſt liber generationis: quia ſcripſit Hebraicè. conſuetudo aũt Hebræorũ, eſt libros ab eorum principijs, ſeu ab eo de quo tractatur in principio denominare. Et ideo à Chriſti genealogia, euãgelium ſuum denominat, ſeu intitulat: quia ab ea, ipſum incipit, & inchoat. Præ-

B

poſuit aũt in prologo iſtos duos, ſcilicet Dauid & Abraham, potius quã alios. Et horũ duorum filius specialiter dicitur Chriſtus: quia vnus inter patriarchas, alter inter reges, fuit principalis. Et his duobus, ſolum in veteri teſtamẽto, facta eſt expreſſa promiſsio, de Chriſto ex eis naſcituro. & vt dignitas ſacerdotalis ex Abraham, & regalis ex Dauid, originali iure oſtenderetur in Chriſto. Præpoſuit verò Dauid Abrahæ, cùm econuerſo eſſet quãtum ad tempus: quia dignitas regni, maior eſt quã prioritas temporis: & quia Dauid profundus fuit peccator: ideo vt ex ſola miſericordia Chriſtus natus oſtendat, peccator iuſto præponitur: & quia euidentius, & ſæpius, & firmius promiſsio facta eſt Dauid. Et ne ordo genealogiæ turbaretur: quia finis clauſulæ vnius, eſt principium alterius. Vnde incipiens genealogiam, ſubiungit: Abrahã, genuit Iſaac &c. vſque ad Ioſeph deſcendendo. Quæ generationes narrãtur, propter illã qua Maria genuit Ieſum, qui vocatur Chriſtus: de qua dicetur inferius. Et ideo dicit (Liber generationis) ſin-

Chriſtus cur præ cæteris, filius Dauid & Abrahæ dicitur. Dauid ãte Abraham.

C

gulariter: quia quãuis multæ generationes per ordinẽ replicẽtur: vnius tñ, id eſt, Ieſu Chriſti, generatio quæritur: propter quã cæteræ hic inducũtur: qui dicitur Ieſus, quo ad diuinam: & Chriſtus, quoad humanã naturam. Vnde nomẽ Ieſu, eſt nomen propriũ: ſed nomen Chriſti, eſt nomen cõmune; & nomen Ieſu, eſt nomen gloriæ: ſed nomen Chriſti, eſt nomen gratiæ. Conſiderandũ aũt, ꝙ Mattheus deſcendẽdo texit generationẽ Chriſti: quia agit de humanitate qua Chriſtus ad nos deſcendit: & aſſumptionẽ infirmitatis noſtræ, à Deo oſtẽdit. Vnde & ab Abraham incipit, oſtendens modũ qualiter Deus venit in mundũ, carnẽ à patribus deſcendentẽ, aſſumẽdo, & procedit vſq; ad Ioſeph virũ Mariæ: de qua ſola virgine natus eſt Ieſus materialiter: quia de patre eſſentialiter. Econtrario aũt Lucas deſcribit eam aſcẽdendo: quia filios gratiæ, per Chriſtum ad Regnum aſcendere oſtendit: & reductione humanæ naturæ in Deum, deſcribit. Vnde & à baptiſmo, vbi filij gratiæ fiunt, incipit: & vſque ad Adã procedit quia ſpiritualis generatio, omnes qui volunt in Chriſto filij dei fieri, compræhendit. Vt aũt dicit Hilarius, gra-

Cur deſcẽdẽdo Matthæus narrat.

D

dum, quem Matthæus in ordine regiæ ſucceſsionis, ædiderat: Lucas in ſacerdotali origine computat: quem dum vterque dinumerat cognationem in domino, vtriuſque tribus vterque ſignificat: atque ita ſuis quæque partibus domini noſtri Ieſu Chriſti: qui eſt æternus rex & ſacerdos: & in carnali ortu vtriuſq; generis gloriam probauerunt: hæc Hilarius. Vnde Aug. Solus autẽ tunc vngebatur rex & ſacerdos: & in his duabus perſonis præfigurabatur vnus rex & ſacerdos: vtroque munere vnus Chriſtus regens & interpellãs pro nobis: faciẽſq; nos membra ſua: vt in illo & nos Chriſti eſſemus. Incipiens itaq; Matthæus ab Abrahã, & per Iudæ lineam veniens ad Dauid primum regem in tribu Iuda, totã ſibi ſuccedẽtium genealogiam vſque ad Ioſeph, ex ordine texit: vt ſaluatorem noſtrum ex ſemine Abrahæ, qui principalis fuit inter patriar-

E

chas: & de progenie Dauid, qui principalis fuit inter reges: & de tribu Iuda, quæ inter tribus principalis fuit, ſecundum carnem deſcendiſſe oſtendat. Nã & Abrahæ & Dauid, Chriſtus dominus fuerat promiſſus: & ꝙ de tribu Iuda originem duceret, fuerat prophetatum. Deſcribitur autem hic generatio Chriſti, per tres quaterdenas generationum: quorũ aliquæ fuerunt ante legem: & aliquæ tempore legis: & vltima, ſcilicet Chriſti generatio, tempore gratiæ, quod incepit ab eius conceptione. Et per hoc ſignificatur ꝙ aliqui iſtis tribus temporibus, ſaluati ſunt, per fidem Chriſti. Item ſecundum Chryſoſtomum, completis ter quatuordecim generationibus, mutatus eſt in Iudæis hominũ ſtatus. Ab Abraham enim vſque ad Dauid, fuerunt ſub Iudicibus. A Dauid vſque ad transmigrationem, ſub regibus: A tranſmigratione vſque ad Chriſtum, ſub pontificibus. Oſtenditur per hoc, ꝙ ſicut completis ter quatuordecim generationibus, mutatus eſt hominum ſtatus: ſic à Chriſto hominum ſtatus mutatus eſt: vt ipſe ſit iudex, rex, & pontifex. Itẽ per hoc ſignificatur ꝙ in

Tre[s] quaterdenæ.

De ſtatu Iudæorum.

F

Chriſto conſummatur obedientia decalogi, & veritas euangelij in fide trinitatis: in qua dedit nobis poteſtatem filios dei fieri: & ꝙ per iſtorũ obſeruationem, Chriſtus, qui eſt ſol iuſtitiæ, oritur in nobis, per ſpiritualem illuminationẽ. Item tres quaterdenæ, faciunt quadraginta duas generationes: per quas peruenimus ad Chriſtũ, qui promiſſus eſt nobis in premium. Sicut filij Iſrael, per quadragintaduas manſiones venerunt ad terram ſibi promiſſam. Per has tres quaterdenas notantur tria tempora. Ante legem, ſub lege, & tempus gratiæ. Prima quaterdena, eſt ab Abraham, vſque ad Dauid incluſiuè. Secunda, à Dauid vſque ad tranſmigrationem Babylonis. Tertia, à tranſmigratione Babylonis, vſque ad Chriſtum. Prima continet patriarchas. Secũda, reges. Tertia, duces. In prima ponuntur primò nati, antè ingreſſum Aegypti: ibi, Iudas autem. Secundò, nati in Aegypto: ibi, Phares autem. Tertiò, nati poſt egreſſum: ibi, Naaſon autẽ. Prima quaterdena ſignat generationẽ Chriſti per grãm in anima pœnitẽte. Secunda, in anima ꝑficiente. Tertia, in anima

Quid per tres quaterdenas, ter quatuordecim generationes.

c per-

G perfecta generatio Chriſti ſpiritualis, in anima pœnitente oſtenditur, ſecundum tres gradus pœnitentiæ. Primus eſt in inchoatione. Secundus in progreſſu. Tertius, in conſummatione. In inchoatione pœnitentiæ, implicantur tria: ſcilicet præcedentia, conſtituentia, & conſeruantia pœnitentiã. Præcedentia ſunt duo: ſcilicet, fides bonitatis diuinæ, quæ per Abraham: ſpes veniæ, quę per Iſaac: Conſtituentia ſunt tria: contritio, in qua eſt lucta, deteſtando peccatum prius amatũ, quæ per Iacob: cõfeſſio, quæ per Iudam: ſatiſfactio, quæ per fratres eius. Conſeruantia ſunt tria: timor offenſæ, quæ per Phares, qui dicitur diuiſio: amor gloriæ quæ per Zaram, qui dicitur oriens: horror gehennæ, quæ per Eſrom, qui dicitur ſagitta. Sequitur ſpiritualis generatio Chriſti in anima, in progreſſu pœnitentiæ, quæ continet quatuor generationes, ſecundũ quatuor expedientia progreſſus. Primum eſt electio boni à malo, quæ per Aram, qui dicitur electus. Secũdum eſt voluntas perfecta in bona exequendo, H quæ per Aminadab, qui dicitur ſpontaneus. Tertiũ eſt, prudentia diſcernendi, iuuans à nociuo, quæ per Naaſon, qui dicitur ſerpentinus. Quartum eſt, ſenſus gaudij in complacendo, qui per Salomon, qui dicitur ſenſibilis. Subſequitur tertia generatio Chriſti in conſummatione pœnitẽtiæ: ad quam concurrunt quatuor generationes, ſecundum quatuor expedientia. Primum eſt robur contra tentationes culpæ: quod ſignificatur per Booz, in quo robur. Secundũ eſt ſeruitus ad operationes gratiæ, quæ ſignificatur per Obed, qui dicitur ſeruiens. Tertium eſt, conſtantia contra perſecutiones pœnæ: quod deſignat Ieſſe, id eſt, inſulæ Libani. Inſula enim quatitur vndis. Quartum eſt, fortitudo finalis perſeuerãtiæ, quod ſignificat Dauid, id eſt, manu fortis. Deinde incipit ſecunda quaterdena, in qua ſignificatur generatio Chriſti ſpiritualis, in anima pręficientе: & hoc ſecundum quatuor gradus: Quorũ primus eſt, in voluntate bonorum. Secundus, in declinatione malorũ. Tertius, in opere mandatorum. Quartus in impletione conſiliorum. Ad I primum gradum pertinẽt tria. Quietudo cordis ad hominẽ ipſum: quã deſignat Salomon, id eſt, pacificus. Latitudo charitatis ad proximum, quã deſignat Roboam, id eſt, latitudo populi. Subiectio voluntatis ad deum, quam deſignat Abyas: pater dominus, in quo amoris & timoris ſubiectio intelligitur. Ad ſecundum gradum qui eſt profectus in declinatione malorũ, pertinẽt ſimiliter tria. Vitatio ſcandali, quod ſignat Aſa, id eſt tollens. Vitatio praui iudicij, quod ſignat Ioſaphat, id eſt, iudicans. Vitatio contemptus proximi, quod ſignat Ioram, id eſt excelſus. Per primũ, ſignatur vitatio mali in effectu: per ſecundũ, in cogitatu: per tertiũ, in affectu. Ad tertiũ gradum, qui eſt profectus in opere mandatorum pertinent quatuor generationes: quia obſeruanda ſunt mandata, in ſtatu aduerſitatis, & proſperitatis. Ad ſtatum aduerſitatis, pertinent duo. Fortitudo, in aggrediendo difficilia, quàm ſignat Ozias, id eſt, robuſtus domini vel fortitudo: Patientia, in ſuſtinendo aduerſa, quã ſignat Ioathã, id eſt, perfectus: quia patientia opus perfectum K habet. Ad ſtatum proſperitatis, pertinent duo. Cõtinentia, à delectãdo in bono cõmutabili, quã ſignat Achaz, id eſt continens. Cõformatio in bono incõmutabili, quod ſignat Ezechias, id eſt, confortauit me dominus. Ad quartum gradum, qui eſt profectus in adimpletione conſiliorũ, cõcurrunt quatuor. Primum eſt, obliuio terrenorũ huius mundi, quã ſignat Manaſſes, id eſt, obliuio. Secundũ eſt ſuſceptio regi domini, quaſi ſpiritualis nutrimenti, quã ſignat Amon, id eſt nutritus. Vnde ait alibi: Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiã vos. Tertium eſt, deuotio, reſpectu pręſentis meriti: quã ſignat Ioſias, id eſt, incenſum domini. Quartum eſt, præparatio reſpectu futuri præmij, quàm ſignat Iechonias, id eſt, præparatio. Vltimo incipit tertia quaterdena: quæ ſignat generationem Chriſti per gratiam in anima perfecta ſecundũ quatuor gradus: Primus attenditur quãtũ ad perfectionẽ religioſorum: ſecundus prælatorum: tertius actiuorum: quartus reſpõdens communiter omnibus, ſcilicet perſeuerantium. L (Poſt tranſmigrationem Babylonis) id eſt, poſt tranſitũ à ſtatu imperfectionis, ſequitur perfectio religioſorum; ad quam pertinent tria. Obedientia prõpta, quã ſignat Iechonias, id eſt præparatio. Paupertas voluntaria, quæ nihil aliud quam deum quærit, quã ſignat Salathiel, id eſt, petitio mea deus. Regularis diſciplina quã ſignat Zorobabel, id eſt, magiſter confuſionis quia diſciplinat confuſionẽ peccati. Ad perfectionẽ prælatorum pertinẽt quatuor ſcilicet paterna ſollicitudo ad ſubditos, quod ſignat Abiud, id eſt, pater meus iſte. Doctrina excitans pigros, quod ſignat Eliachim, id eſt, reſuſcitans. Sciẽtia imperitis cõſulens, quod ſignat Azor, id eſt, vidẽs lumen. Sanctitas vitæ, alios informãs, quod ſignat Sadoch, id eſt, iuſtus. Ad perfectionem actiuorũ pertinent quatuor, ſcilicet perfectio charitatis ad proximos, quod ſignat Achim, id eſt, frater meus. Perfectio amoris ad deũ, quod ſignat Eliud, id eſt, deus meus. Perfectio fiduciæ in deũ in M aduerſis, quod ſignat Eleazar, id eſt, Deus meus adiutor. Perfectio humilitatis in proſperis, vt omnia reputẽtur dona dei, quod ſignat Mathã, id eſt, donum. Ad perfectionem vero communem perſeuerantium pertinent tria, ſcilicet ſupplantatio vitiorum: quod ſignat Iacob, id eſt, ſupplantator. Continuus profectus virtutũ: quẽ ſignat Ioſeph, id eſt, accreſcẽs. Conſtantia fidei immobilis: quod ſignatur in hoc quod dicitur, vir Mariæ, quæ interpretatur ſtella maris, quæ eſt polus qui non mouetur. Hæc enim tria ſunt neceſſaria perſeuerantiæ. Per hos aũt prædictos omnes, figuratur Chriſtus: quia ei conueniunt res interpretationum nominum prædictorum. Conſidera hic progenitores domini: quia de exiguis & peccatoribus, non dedignatus eſt naſci, & noluit in progenitoribus gloriari. Neque enim in his: neque (quod amplius eſt) in virtutibus & operibus gloriari debemus, ne horum mercedẽ in aliquo minuamus: vel etiam in toto perdamus. Vnde Chriſoſto. Hic refulget dignitas Chriſti.

Gradus pœnitẽtiæ.

Spũalis generatio chriſti.

Generatio Chriſti in cõſummatione pœnitẽtiæ.

Secũda quaterdena deſignans, &c.

Matt. 11

Tertia quaterdena.

Religioſorum perfectio.

perſeuerantiũ perfectio.

Progenitorũ Chriſti humilitas.

A Chriſti, non quia magnos progenitores habeat ac potentes: ſed quia exiguos ac viles. Sublimiũ enim illa maxima & admirabilis gloria eſt, humiliari ſponte ſubmiſſius. Sicut enim admirabilis iudicatur: non quia mortuus tantum eſt, verùm quia etiam crucifixus eſt & ſepultus: ſic & in generatione illius dici poteſt, ꝙ non ſolum quia ſuſcepit carnem, & homo factus eſt, admiratione ſit dignus: ſed quia etiam tales progenitores habere dignatus eſt. nihil de noſtris vilitatibus erubeſcens: per iſta proculdubio docens vt nos quoque nunquam de vitijs erubeſcamus parentum: ſed vnum illud quæramus, ſemper nobilitari propriarum honore virtutum. Non eſt omnino, non eſt, nec de virtute, nec de vitio parentum, aut laudandus aliquis, aut culpandus: nemo inde verè, aut obſcurus, aut clarus eſt. Imò, vt conſiderantius aliquid dicamus, neſcio quomodo magis ille reſplendet, qui ex parentibus à virtute prorſus alienis exiſtens, ipſe tamé fuerit de virtute mirabilis. Nullus igitur in ſuperbiam, de gloria eleuetur parentum: ſed conſiderans progenitores domini, omnem euacuet & comprimat mentis tumorem, & de ſolis virtutibus glorietur. Quinimò ne de illis quidem. Sic enim etiam phariſæus publicano deterior effectus eſt. Noli igitur ipſe tuorum corrumpere fructus laborum: & noli ſudores tuos inuanum effundere: noli curſum inané dirigere: poſt mille circuitus, mercedem laboris euacuans. Nouit enim dominus tuus, & qui de multo te melius, tuarũ merita virtutum. ne igitur in ſuperbiã tumeſcamus: ſed dicamus nosmet ipſos inutiles: vt in partem vtiliũ tranſeamus. Si enim laudandum eſſe dixeris, reprobus efficieris, etiã ſi fueras ante laudabilis. Si verò inutilem te fateris, factus es vtilis, etiam ſi ante reprobus fueris: propter quod neceſſaria nobis eſt præteritarũ obliuio virtutũ. Stabiliſſimũ enim ærariũ virtutum, eſt obliuio virtutum. Itaq; ſi eas in memoria quaſi venales aſſiduè portemus, armamus hoſtem, irritamus inimicũ, & diabolum inuitamus ad furtũ. Si verò nemo alter hæc ſciuerit, niſi quem nulla oculta poſſunt latere, tutò in loco pretioſa cõſiſtent. Nequaquam igitur huiuſmodi bona frequenter euentiles, ne quis fortè ea diripiat: quod etiã phariſæus paſſus eſt in lingua circunferens, vnde ea & diabolus rapuit. Caueamus igitur de nobiſmetipſis dicere aliquid glorioſè: hoc enĩ nos & hominibus odibiles, & deo abominabiles facit. Et idcirco quanto maiora fecerimus, tanto de nobis minora dicamus: hoc enĩ modo maximã, & apud Deũ, & corã hominibus gloriã cõſequimur. Nec ſolũ gloriã apud deũ, ſed etiam mercedem retributionẽq; pleniſſimã. Quando enim aliqua ſancta fecerimus, habemus procul dubio debitorẽ: quũ verò nihil nos arbitramur operatos: amplius etiã de tali meremur affectu, quã propter opera ipſa quæ facimus. Itaq; virtutum omniũ merita, bonum humilitatis exuperat: quæ ſi nõ adſit, nec illæ poterunt eſſe laudabiles. Itaq; ſi bona tua magna vis facere, noli illa putare magna: aliter magna eſſe nõ poſſunt. Sic enim centurio ait: Nõ ſum dignus vt intres

Parẽtes clarum nõ faciunt, ſed virtus.

B

Luc. 18.

Obliuio nis virtutũ cõmendatio.

C

Humilitatis laus.

ſub tectum meum, & propterea dignus effectus D
eſt: ſupraq; omnes tunc Iudæos mirabilis. Sic Matt. 8.
etiam Paulus ait: Nõ ſum dignus apoſtolus vocari, & omniũ primus effectus eſt. Sic & Ioãnes: Non ſum, inquit, idoneus, vt ſoluã corrigiã calciamenti eius: & idcirco amicus factus eſt ipſi: & manũ quã indignã dixit calciamẽtis, hãc Chriſtus ſupra caput attraxit ſuũ. Sic etiam Petrus ait: Exi à me domine, quoniã ego peccator ſum: & propterea factus eſt fundamentum eccleſiæ. Nihil enim ita eſt amicũ deo, vt ſi ſe aliquis minimum ac humilẽ reputet. Quæ virtus, nõ aliunde magis, aut oritur, aut nutritur, quã ſi nunquã animus à compunctione, & ſui diſcuſsione diſcedat. Qui enim humiliatur corde, atq; conteritur nõ efferetur in gloriã, nõ in inuidiæ liuorẽ, nõ iracundiæ furore vexabitur, nõ aliquam aliam ſuſcipiet paſsionẽ. Diſcite enim, inquit, à me quia mitis ſum & humilis corde: & inuenietis requiẽ animabus veſtris. Vt ergo hic & ibi requie multa perfruamur, humilitatẽ matrem bonorũ, noſtris penitus inſeramus animabus. Sic enim & iſtius vitæ pelagus, ſiue fluctus, tranſire poterimus: & ad tranquilliſſimum illũ enauigare portum. hæc Chryſoſtomus.

1. Cor. 15.

Marci & Ioã. 1

Luc. 5

Matt. 11

E

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, ſpes & fiducia noſtra: memor eſto quæ pro redẽptione noſtra ſuſcepiſti. Memor eſto ꝙ creator omnium, ſuſceptione noſtræ naturæ conſcius fieri dignatus es figmenti noſtri. Veniſti domine propter peccatores, vt omnium peccata deleres. Quid tibi retribuit, quid pro hoc digne poteſt agi? Te laudo, tibi totis viſceribus gratias ago, pro immẽſis beneficijs tuis, quibus humano generi perdito ſubueniſti. Et precor te piiſſime domine, vt qui ſic pro nobis flexus es vt homo fieri dignareris, non in nobis patiaris perire, quod decreuiſti miſeratus aſſumere: & fac me tibi gratam & debitam ſeruitutem exhibere. Amen.

De eo quòd Ioſeph noluit dimittere Mariam. Correſpondet euangelio: Cum eſſet deſponſata Maria mater domini. F

Cap. VIII.

Et quia in præmiſſa Chriſti genealogia, Matthæus oſtendit veram eius humanitatem. Cõſequenter nunc oſtendit eius diuinitatem, per modum conceptionis eius mirabilem, dicens: (Chriſti autem generatio ſic erat,) quaſi diceret: Non credatur quòd deus ſit genitus, ex commixtione maris & fœminæ, ſicut præcedentes, ſed potius modo mirabili, qui ſequitur, (Cum enim eſſet deſponſata Maria Ioſeph:) & ipſa de Elizabeth ad domum ſuam in Nazareth rediiſſet: tandẽ Ioſeph à Iudæa in Galilæã veniẽs, & deſponſatã ſibi in domum ſuam ducere volens, (ante quàm conuenirent) ſcilicet antequã nuptiarum ſolennia celebrarent: non ꝙ poſtea cõuenerint: ſed oſtendit proximiũ tempus nuptiarũ ſolennijs. Et eſt tropus loquẽdi huic ſimilis,

Matt. 1

Ioſeph dimittere voluit ſpõſã.

G antequā pœniteret morte præuentus eſt, non φ poſtea pœnituerit. Vel (antequam cóuenirent) cōi habitatione, id eſt, ante quā ſimul in vna domo habitarent: nondū.n.conuenerant: nódum ſimul habitabant; ille in ſua: & illa adhuc in ſua domo manebat: quia licitum non erat apud Iudæos, φ ſponſus & ſponſa abſq; nuptiarū celebratione, ſimul cóuenirēt, vel habitarēt (inuēta) & viſa eſt Maria à Ioſeph (in vtero habens) & grauida. Sed quid ſequitur nó inuenit, nec agnouit manifeſtè, ſcilicet hoc eſſe de ſpiritus ſancti operatione. Perpendens hoc igitur & ignorans tanti ſecretū myſterij, dolebat & turbabatur, ac (nolens eam traducere) in publicū, id eſt, diuulgare, & diffamare, ne ſcilicet tanq̃ adultera, lapidaref. Vel (nolēs eā traducere) in domū ſuā ad cohabitationem aſſiduā: quia propter myſterij virtutē, quā neſciebat, ſe indignū ad eius conſortiū æſtimabat (voluit eam occultè dimittere) parētibus à quibus eā acceperat. Legerat eñ: Egredietur virga de radice Ieſſe, vnde nouerat Mariā duxiſſe originē. Et legerat ēt: Ecce virgo cóH cipiet, & hæc de ea credebat: præſertim quia poſt cóceptionē, facies eius ita reſplēduit diuinitate, vt propter coruſcationē, vix eā irreuerberatis oculis, & nó cum timore, poſſet intueri. Ideoq; voluit ſe ante tantā gratiā humiliare, indignum ſe reputans, tantæ virginis cohabitatione. Vnde Hier. Hoc teſtimoniū Mariæ eſt, φ Ioſeph ſciens illius caſtitatem, & admirans quod euenerat, celat ſilentio, cuius myſteriū neſciebat. Vñ & Chryſoſt. O inæſtimabilis laus Mariæ: magis credebat Ioſeph caſtitati eius, quā vtero: & plus gratiæ quā naturæ. Conceptionem videbat, & fornicationē ſuſpicari non poterat. Poſſibilius eñ credebat virginē ſine viro poſſe concipere, quā Mariā poſſe peccare. hæc Chryſ. Et nec Maria pertranſiuit abſq; tribulatione: perpēdebat enim & videbat Ioſeph turbatū: & de hoc, ipſa turbabatur nó modicū. Humiliter tamen tacebat, & occultabat donū dei, volens potius vilis & mala reputari, quā ipſum donū propalare, & de ſe aliquid loqui, φ ad iactantiā putaretur pertinere. Rogabat autē dñm, vt ipſe dignaretur remediū apponere, & hāc ſibi & viro tribulationē auferre. Vides quā magna tribulatio & anxietas eis erat: & quomodo dominus ſuos tribulationibus vexari & tentari, ad ipſorū coronā, permittit. Sed tādem dominus vtriq; prouidit. Ioſeph eñ de dimiſſione Mariæ cogitante & deliberāte: vbi habes argumentū, diu deliberandū eſſe in incertis & dubijs: ne peccetur temeritate leuitatis: miſit dominus angelum ſuū, ſcilicet Gabrielem, ſecundum Auguſtinū. Et hoc fecit triplici ratione, ſecundū Chryſoſt. Primò ne iuſtus homo faceret rem iniuſtā, iuſto propoſito. Secundo propter honorem matris, ſcilicet ne dimiſſa notaretur turpi ſuſpitione. Tertiò, vt intelligens Ioſeph cauſam conceptionis, reuerentiùs ſe haberet cū virgine. Quartò ſecundū gloſam, ne vlterius premeret dubietas, quem commendabat æqualitas. (Cui) ſcilicet Ioſeph (apparuit angelus in ſomnis) nó manifeſta viſione: quia ipſe dubietate animi premebatur, velut ſomno infidelitatis

Traducere q̄d ſit.

Eſa. 11.
Eſa. 7.

De laude Mariæ per Ioſeph.

I

Deliberandū in incertis.

& dixit ei (Ioſeph fili Dauid.) Per quod ſecun- K dum Chryſ. reducit eū in memoriā promiſſionis factæ Dauid de ipſo Chriſto. q.d. ſecundū glo. recognoſce promiſſionem factā Dauid: de cuius ſtirpe, tu es, & Maria: & vide impletū in ea (noli timere accipere,) & domi retinere (Mariam in coniugē tuā) non ad carnalem copulam, ſed ad cohabitationem cum ea, & miniſtrationē deuotam, nec non affectu & copulatione animorū: quod eſt verè coniugū. Exemplo ergo Mariæ, liquet fideles coniugatos, ſeruato pari conſenſu, in continentia poſſe permanere, coniugiumq; poſſe vocari: non permixto corporis ſexu, ſed cuſtodito mentis affectu. Vnde & Ioſeph vir Mariæ dicitur: quia verū cóiugiū eſt, vbi amoris affectus ſeruatur, & etiam in Maria fructus nuptiarum inuenitur. Quaſi diceret angelus: Ne ſuſpiceris φ hic interuenerit humana cóceptio. Quod enim in ea natum eſt, id eſt conceptum (de ſpiritu ſancto eſt) id eſt virtute ſpiritus ſancti, eſt factum. In ea quippè naſci, eſt concipi: ſed de ea naſci, eſt in lucem proferri. Et ſecundum hoc dicitur φ duplex eſt natiuitas, ſcilicet in vtero, & ex vtero. Naſcimur eñ in vtero, cùm concipi- L mur, ſed ex vtero, cùm in lucem educimur. Hic ergo ponitur explicita reuelatio, facta ipſi Ioſeph, ab angelo. Antea enim nouerat implicitè quoddam diuinum eſſe in virginis conceptu, vt ſuprà dictū eſt: explicitè tñ neſciuit factū, & cóceptionis modū, ſeu myſteriū: & ideo hæc explicitè ſibi reuelantur per angelū. (Pariet autem filium) quando ſcilicet erit natiuitas ex vtero: quem ipſa ſicut ſtella lucem, ſicut virga florem, ſicut terra germen, paritura erat: (& vocabis nomen eius Ieſum) id eſt ſaluatorem. (Ipſe.n. ſaluū faciet populum ſuum à peccatis eorum) quod non eſt modicū, quia nulla ſeruitus miſerior, quā ſeruire peccatis: & hoc propter vtilitatē ipſorum. Vbi oſtendit angelus, eum verū hominem in partu virginis: & verum deum, in ſalute populi à peccatis: quia nullus poteſt ſaluare à peccatis, niſi ſolus Deus. De hoc latius videre poteris ſuprà, de conceptione ſaluatoris. Ioſeph M igitur, certificatus de conceptione & virginitate Mariæ (exurgens à ſomno) dubietatis, ad mandatum angeli, accipiens ſponſam in coniugē, id eſt, ad nomen cóiugis & vxoris, cum virgine virgo permanſit: & ei obſequioſe tanquam dñæ, miniſtrauit. Hinc habemus argumentum, φ quicquid à deo monemur, ſtatim facere debemus. Ergo ſi vouiſti deo aliquid, ſtatim, ſi potes perſolue: ſi non potes, quam cito facultatem habebis, ſtatim implere teneberis. Vota etiam quæ ſine expreſſione certi temporis ſunt facta, ſtatim ſunt adimplenda. Vnde Chryſoſt. Ioſeph per angelum de ſacramento myſterij cœleſtis inſtruitur: monitus angeli lætus obtemperat, gaudens diuina iuſſa proſequitur. Suſcipit ſanctam Mariam: & votis exultantibus gloriatur: quia tantæ maieſtatis virginem matrem coniugem dici, ab angelo meref audire. hæc Chriſ. Per Ioſeph cogitantem dimittere Mariam: qui certificatus de myſterio per angelum, accepit eā vt dominā: ſignificatur homo dubitans in fide vel moribus:

Coniugium caſtorum

Natiuitas duplex.

Deo citò parēdum, & votum reddendū eſt.

Moraliter.

A bus qui per predicatorem, vel confeſſorẽ bonũ, ſolidatur in iſtis: & ſubijcit ſe monitionibus ipſius. (Et non cognouit) id eſt, non agnouit eam (donec peperit ſilium ſuũ primogenitũ:) quia eo nato, dignitatẽ eius maximè agnouit. Vnde Chryſ. Verè nõ cognouit eã antè, cuius fuerat dignitatis: ſed poſtquã peperit, tunc cognouit eã: quia ſpecioſior & dignior facta fuerat, quã totus mundus: quia quẽ totus mundus capere non poterat, in anguſto cubiculo vteri ſui ſola ſuſcepit. Vel non cognoſcebat eam opere coniugali, propter ea quæ didicerat: donec pro æterno ſumẽdo, id eſt, nunquam: vt per parui temporis ſignificationem omne tempus ſignificatũ accipiatur. Eſt enim hæc dictio donec, quãdoq; ſignificatiua determinati temporis, quo tranſacto fit aliquid, ſic dicitur: Iſte non comedit, donec eſſet hora ſexta: qua cõpleta, comedit. Quãdoq; eſt affirmatiua omniũ tẽporũ: & accipitur pro ſemper: vt ibi: Sede à dextris meis, donec ponã inimicos tuos ſcabellũ pedũ tuorũ, id eſt, ſemper ſede à dextris meis. Quandoq; eſt abnegatiua omnium temporum, & accipitur pro nunquã: vt hic in propoſito. Si enim eã non cognouit ante partum: multo magis non cognouit eã poſt partũ, viſis videlicet tot ſignis & miraculis in natiuitate: & poſt natiuitatem domini, cognoſcens deũ eſſe qui natus eſt. Aliqui exponunt hoc de cognitione faciei, dicens quòd ex præſentia Chriſti in vtero virginis, tanta erat claritas in facie eius, quod Ioſeph facie ad faciem eam videre non poterat, quam ſpiritusſanctus, à conceptione penitus impleuerat. Sicut dicitur de claritate faciei Moyſi, ex conſortio ſermonis domini: quia non poterant intendere in eum filij Iſrael. Et ideo Ioſeph nõ cognoſcebat facie ad faciem, quam deſponſauerat, donec vterus euacuatus eſſet. Remanet igitur, & ſtat gaudenter, cum ſua benedicta coniuge: & vltra quam dici poſſit, eã caſto diligit amore: & curam ipſius gerit fideliter: & domina cum eo moratur confidenter: & C ſimul in ſua paupertate viuunt lætanter. Vnde tribulatione ceſſante, redijt magna conſolatio. Sic & nobis contingeret, ſi in tribulationibus patientiam haberemus. Stat etiam dominus Ieſus more aliorum, vſque ad nouem menſes, in vtero recluſus: vt homines qui in miſerijs mundi, vel inferni, clauſi erant, ad conſortium nouem ordinum angelorum reduceret. Stat benignè, ac patienter ſuſtinet, & tempus debitum expectat. Compatere ſibi, quòd ad tantam humilitatis profunditatem deuenit. Multum debemus hanc virtutem affectare: nec deberemus ad elationem, vel noſtri reputationem vnquam intumeſcere: quando tantum ſe voluit dominus maieſtatis inclinare. Et quia de hoc ſolo beneficio huius tam prolixæ recluſionis, nunquam ei dignè ſatisfacere poſſumus, ſaltem corde hoc cognoſcamus, & gratias eidem toto affectu agamus, quòd non ex alijs aſſumere dignatus eſt: vt vel hoc modicum rependamus eidem quòd recluſi ſtemus ad ſuum ſeruitium. Ipſius quippe beneficium eſt hoc, non noſtrum meritum: & quidem beneficium multum acceptabile, ac venerabile, & permaximum. Non D enim pœnam, ſed ad cautelam ſumus recluſi. & in arce religionis tutiſſima collocati: ad quã huius mundi nequiſſimi venenoſæ ſagittæ, vel tumultuoſi maris procellæ, niſi noſtra temeritate, non poſſunt attingere. Conemur igitur toto poſſe, mente recluſa & abſtracta, ab omnibus caducis, eidem domino cordis puritate vacare: quia corporalis recluſio, nihil aut parum, ſine mentali, videtur prodeſſe. Vnde Aug. Quid prodeſt ſolitudo corporis ſi ſolitudo defuerit mentis? Et Gre. Quid prodeſt corpore conuerſari in clauſtro & mente vagari in ſeculo? Conemur etiã in omnibus ei gratias agere & ex corde eum benedicere: nam hoc in virtutibus nobiliſſimum eſt, & coram deo ſplendidiſſimum: vt homo in coactione obedientiæ, in exilio, in paupertate, in contemptu, in infirmitate, in multiplici mẽtis & corporis tribulatione, velit, ſciat, & poſſit Deum laudare, & ex corde benedicere, ac ei, cũ gaudio gratias agere, deſideria ſurſum erigere, & eum operibus collaudare. Vnde Ber. E Felix qui paſſiones corporis ſui propter iuſtitiã ordinat: vt quicquid patiatur, propter Dei filiũ patiatur: quatenus & à corde tollatur murmuratio, & in ore verſetur gratiarum actio, & vox laudis. hæc Ber. Qui enim bene attenderet quod diligentibus deũ, omnia cooperantur in bonum, ad magnam animi quietem perueniret: ſic quod in eo locũ haberet, quod ſapiens ait: Nõ contriſtabitur iuſtũ, quicquid ei acciderit. Quia ſecundum Aug. quicquid acciderit iuſto, voluntati diuinæ deputandum eſt, non poteſtati inimici. Et ſimiliter, ipſe dicere poſſet cum Iob: Sicut domino placuit, ita factũ eſt: ſit nomen domini benedictum. Igitur in tribulationibus ſeu flagellis & afflictionibus, non debes dubitare: quia deus non permittit eas ad ſuos venire, niſi, pro ipſorum vtilitate. Aliquando quidem vt homo à ſeculo ſe auertens, oblectamenta temporalia reſpuat & ad deum ſe conuertens, æterna concupiſcat. Vnde Augu. Nõ enim conuertitur F anima ad Deum, niſi cum ab hoc ſeculo auertitur: nec opportunius ab hoc ſeculo auertitur, niſi pernicioſis eius voluptatibus laboris & doloris aquæ miſceantur. Si enim ceſſaret dominus, & non miſceret amaritudines felicitatibus ſeculi, obliuiſceremur eum. hæc Aug. Et ideo ait Pſal. Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum: poſtea accelerauerunt. Aliquando vt peccata ſua melius agnoſcat: & inde pœnitens & ſe corrigens, purgatus & mundatus fiat. Vnde enim vt ait Auguſt. quod lima ferro, quod fornax auro, quod flagellum grano, hoc tribulatio viro iuſto. Vnde fratres Ioſeph dicebant: Meritò hæc patimur: quia peccauimus in fratrem noſtrum. Aliquando, vt ſublato adiutore, melius imperfectionem ſuam videat, & ſeipſum cognoſcat. Vnde Pſalmiſta: Ego dixi in abundantia mea, non mouebor in æternũ: ſed vt melius me mihi oſtenderes, auertiſti faciem tuam à me, & factus ſum conturbatus. Aliquando propter humilitatem conſeruandam, & virtutum cuſtodiam, ne de meritis ſuis præſumat, &

Ioſeph quomodo cognouit Mariã.

Donec.

Altera cognitio.

Ieſus in vtero ſtãs, nos docet patiẽtiã & humilitatem.

Monachorũ incluſio qualis ſit.

Rom. 8.

Prouer. 12.

Iob. 1.

Tribulatio bonorum.

Pſal. 15.

Gen. 42.

Pſal. 29.

G in ſuperbiam ſe extollat. Vñ Apoſtol. Ne magni
2. Corin. 12. tudo reuelationũ extollat me, datus eſt mihi ſti
mulus carnis meæ angelus Satanæ, qui me cola
phizet. Aliquando vt ſciat quam malum ſit dere
liquiſſe deũ: & ab eo eſſe derelictum. Vñ Hier.
Hier. 2. Scito & vide, quia malum & amarũ eſt reliquiſ-
ſe te dñm deũ tuũ, & non eſſe timoré eius apud
te. Aliquando vt Deus patientiá alicuius decla-
ret, & per ſanctorum exempla alios ad patien-
tiam inſtruat. Vnde Iob, hæc ſit mihi cònſolatio
Iob 6. vt affligens me dolore non parcat, nec contradi
cam ſermonibus ſanctis. Aliquãdo vt alij magis
timeãt & exẽplũ viuẽdi inde ſumãt. Vnde ſapiẽs:
Prouer. 19. Peſtilente flagellato, ſtultus ſapiẽtior erit. Ali-
quando ad dei ſaluãtis laudẽ, & eius gloriã ma-
nifeſtãdã, ſicut infirmitates cęci nati, & Lazari
Ioãn. 9. & 11. fuerunt, vt in eis opera dei manifeſtarẽtur, &
ipſe deus glorificaretur in æternũ. Aliquãdo vt
amoris Chriſti inſignia recogitet, & miſericor-
diã dei circa ſe recognoſcat. Vñ in Macha. Ete-
2. Macha. 6. nim multo tẽpore nõ ſinere peccatoribus pœni
tentiam ex ſententia agere: ſed ſtatim vltio-
H nes adhibere: magni beneficij eſt indicium.
Vnde ſecundum Hieron. magna miſeria eſt ad
preſens, miſericordiã nõ cõſequi. Et ſecundum
Auguſt. magna ira dei eſt quando peccãtẽ non
corripit: ſed licentiam vagam in peccatum
ruendi permittit. Aliquando vt ſpem maiorem
ad deum habeat, & fiduciam ampliorem inde
accipiat. Vnde Agu. Cum timore debes eſſe,
qñ tibi bene eſt. Nonne melius eſt tentari & pro
bari, quàm non tentatum reprobari? Vnde &
Bern. Tunc magis iraſcitur deus, cum non ira-
ſcitur. Non enim cùm neſcio, ſed cum ſentio te
iratum, tunc maximè confido propitiũ etenim
cùm iratus fueris, miſericordię recordaberis.
Aliquando vt quã paratus ſit deus ad ſuccurren
dum, homo ſciat: ſi tamẽ ad eum toto corde re
currat. Vnde Pſal. Ad dominũ cum tribularer
Pſal. 119. clamaui: & exaudiuit me. Aliquando, vt homo
probetur, ſi deum amet, & ſi virtutes in ſe ha-
beat. Vnde Grego. Pœna interrogat, ſi quietus
I quis deum veraciter amat. Et iterum: Nemo in
pace vires ſuas cognoſcit: ſi enim bella deſunt,
virtutum experimenta nõ proderunt. Aliquan
do, vt homo inde probatior fiat: & per patien-
tiã coronã maiorẽ & meritũ amplius accipiat:
vt patet de Iob & martyribus. Vñ Iacobus, Bea-
Iacob. 1 tus vir qui ſuffert tentationem: qm̃ cùm proba-
tus fuerit, accipiet coronã vitæ, quam repromi-
ſit deus diligentibus ſe. Item ſecundum Chryſ.
vt ſignũ creditorum ſibi theſaurorum, id eſt do
norũ collatorum accipiat. Neq; enim ſuperueni
ret ei diabolus, niſi eũ maiori honore affectum
videret. Sicut inſurrexit aduerſus Adã: quia mul
ta illum dignitate vidit conſpicuum, & contra
ſanctũ Iob: quia videbat illũ adeo miris laudi-
bus coronatum. Inſuper quidam flagellis & tri
Tribulatio malorũ bulationibus atteruntur, nõ ad peccati purgatio
nem & veniam, ſed ad punitionem & vindictã,
& ad æternę dãnationis inchoationẽ & augmen
tum: quod reproborum eſt propriũ: ſicut An-
tiochus & Herodes, ac quidã alij ſunt paſſi. Et
multi adhuc hodie videntur pati: quibus con-
gruit illud prophetæ: Duplici contritione con- K
tere eos. Talibus enim præſentes moleſtiæ ſunt Hier. 17
quoddam præambulũ & initium pœnarũ gehẽ
nę: quia afflictionum ſuarũ miſeria oſtendunt,
ꝙ perpetua in gehenna paſſuri ſunt. Circa ſuos
verò dominus omnia miſericorditer ordinat,
& ad vtilitatẽ eorũ cuncta diſpenſat. Omnia er-
go, vel iuſte, vel miſericorditer facit, vel fieri
permittit dominus: & ideo in omnibus ſemper ẽ
laudãdus. Vnde Aug. Vera fideliũ humilitas, eſt De humilitate fideliũ.
in nullo ſuperbire, in nullo murmurare, nec in
gratũ eſſe, nec querulũ: ſed in omnibus dei iudi-
ciis, gratias deo agere, deũq; laudare: cuius om-
nia opera, aut iuſta ſunt, aut benigna. hæc Aug.
His itaq; conſideratis, ſic cor tuũ ſtabilire & or
dinare ſtudeas vt in contingentibus aduerſis &
quibuſcunque diſplicentijs humiliter, ac patien-
ter & lætãter te habeas: & in via ſpiritus ita te
exerceas: vt eius repletus feruore, etiã hæc pro
amore domini Ieſu appetas: qui in ſe & in ſuis,
hanc vitam excelſam tenuit & monſtrauit, &
exemplum ambulãdi per eam omnibus reliquit L.
Patitur enim & ſuſtinet vt electi & filij regni af
fligãtur hic in interiori homine & exteriori. Nã
ſecundum Apoſtolũ, qui extra diſciplinã ſunt:
non filij, ſed adulteri ſunt. Et ſecundum Augu. Heb. 12
qui exẽptus eſt à paſſione flagellorũ, exẽptus eſt De flagellis domini
à numero filiorum. Vnde & idẽ Augu. Nemo ſi-
bi promittat, quod euangelium non promittit.
Neceſſe eſt vt vſq; in finem ſic fiat, ſicut ſcriptu-
ræ dixerunt. Non nobis promittunt ſcripturæ
noſtræ in hoc ſeculo, niſi tribulationes, preſſu-
ras, anguſtias, augmenta dolorum, abundantiã
tentationũ. Ad iſta precipuè nos paremus, ne im
parati deficiamus. Sed aliquando peccatores in
hac vita, aut non, aut minus flagellantur, quia
tam deſperata eſt correctio eorum. At verò illis Heb. 12
quibus paratur vita ſempiterna, neceſſe eſt vt hic
flagellentur: quia flagellat omnẽ filiũ quẽ reci-
pit: id eſt quẽ recepturus eſt in hæreditatem æ-
ternam. Addit omnem, etiam vnicum: qui ſine
omni peccato eſt. Qui ergo flagellat vnicum ſi-
M ne peccato: relinquit adoptatum, qui eſt cũ pec-
cato? Vnicus ſine peccato, non tamen ſine fla-
gello, exemplum nobis propoſuit in paſſioni-
bus ſuis. Non ergo conturbari debemus, cũ ali-
quis ſanctus grauia & indigna perpetitur: ſi obli
ti non ſumus quæ pertulit iuſtus iuſtorum, ſan-
ctusq; ſanctorum. Omnia enim terrena bona
contẽpſit, vt ea contẽnenda monſtraret: & om-
nia terrena mala ſuſtinuit, quæ ſuſtinenda prę-
cipiebat: vt nec in illis quæreretur felicitas, nec
in iſtis timeretur infelicitas. hæc Aug. Expedit
igitur nobis tribulari hic & affligi: & ideo nõ
debemus in his frangi vel impatientes eſſe: ſed
potius hæc affectare & diligere: quia ſæpe à ma
lo nos retrahunt, & ad bonum inducunt. Cõtra-
ria verò pro aduerſarijs habere debemus & fu-
gere: quia contraria prædictis in nobis efficiũt.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte: qui es inexpugnabilis
murus omnium in te ſperantium: eſto in

tribu-

A tribulatione meum refugium: vide tribulationes & anguſtias meas, & mei miſerere, & per omnes miſerationes tuas mihi ſuccurre. Vide infirmitatem meam, & paterna miſeratione me protege: vt tua ſuffultus prouidentia, nunquam tua deſtituar conſolatione & miſericordia. Memento domine creaturæ tuæ, & inſidiantes mihi hoſtes à me repelle, vt tua miſericordia munitus bonitatis tuæ dulcedinē in me cognoſcā: & dignam pœnitentiam pro peccatis meis exoluam. Amen.

De natiuitate Saluatoris. Et correſpondet euangelio: Exijt edictum à Cæſare Auguſto. Cap. IX.

Lucæ. 2.

IN diebus illis, ſcilicet Maria adhuc prægnante (Exijt edictum à Cæſare Auguſto vt deſcriberetur) id eſt, in ſcripto redigeretur (vniuerſus orbis) ſcilicet quilibet in ciuitate ſua, ſub B cenſu videlicet pro ſoluendo, vt ait Grego. Naſcituro domino, orbis deſcribitur. quia ille veniebat in carne, qui electos ſuos aſcriberet in æternitate. Vtinam domine Ieſu, de electis tuis me miſerum facias: vt me in æternitate aſcribas. Huic regi noſtro, debemus cenſum fidei & iuſtitiæ profiteri, corde, ore, & opere. Huic debemus denarium, id eſt, animam lumine vultus eius inſignitam: vel decalogum legis, in quo vultum regis noſtri, id eſt, voluntatem eius, inuenimus. Sicut enim nullus à denario excipiebatur: ſic nullus ab obſeruantia mandatorum excipitur. Vbi notandum ꝙ primus imperator Romanorum, fuit Iulius Cæſar: qui ſecundum Iſidorum, ideo Cæſar appellatus eſt, quia cæſo mortuæ matris vtero eductus, prolatusq́ fuit. Vel quia Cæſariæ natus eſt. Vel quia fortiter hoſtes cædebat. Vnde ab eo, imperatores cæteri, ſunt Cæſares appellati. Iulio mortuo, ſucceſſit ei Octauianus Auguſtus nepos Iulij, imperator ſecundus qui deo appellatus Auguſtus: quia maximè rempublicam & Romanorum auxit imperium. Vnde ab eo imperatores cæteri, dicti ſunt Auguſti. Hic retento cognomine prædeceſſoris, ſcilicet Cæſare, vna cum cognomine ſuo, ſcilicet Auguſto, vocatus eſt Cæſar Auguſtus. A quo mēſis qui prius vocabatur ſextilis, dictus eſt Auguſtus. Vel quia in eo natus eſt. Vel quia tunc de victoria redijt. A tempore iſtius, primò poteſtas cœpit imperij: quæ Græcè dicitur monarchia: & regnauit annis quinquaginta ſeptem & ſemis. Hic duodecim annis, circa tempus natiuitatis Chriſti in pace regnauit. Et tali tēpore Chriſtus cui pax iſta famulabatur, naſci voluit: quia pacē magnopere quæſiuit: & pacis charitatisq́ amatores, & etiam ſectatores ſemper inuiſere dignatus eſt. Quia enim naſciturus erat rex pacificus, & princeps pacis, congruum fuit, vt ipſe ante ortum ſuum, pacem, quaſi prænuntiam præmitteret. Quā etiam pacem ipſe poſtea viuens, in mūdo docuit: & exiens de mūdo diſcipulis reliquit. Ex quo etiam moraliter datur intelligi ꝙ verbum æternū nō naſcitur, niſi in corde peccato,

Cæſar vnde dictus.

C

Auguſtus vnde dictus.

Sextilis.

Monarchia.

pax ſub Auguſto.

Vnde Pſal. In pace factus eſt locus eius. Pacatis ergo omnibus regionibus per orbem vniuerſum: cum quietum ſilentiū vniuerſalis pacis, ſub Cæſaris Auguſti imperio perturbata prius ſecula ſeruaſſet memoratus Auguſtus, rempublicam legibus pacificis adæquare, & nutrire deſiderans protulit edictum vt deſcriberetur vniuerſus orbis. Volens enim ſcire numerum regionum in orbe, quæ ditioni ſuberant Romanæ: numerū etiā ciuitatum in qualibet regione: numerū quoque capitum, ſcilicet perſonarum in qualibet ciuitate: vt ſciret quæ & quanta deberent iure tributa dare: & ſic tributis indebitis non grauarentur: & ſciretur per quē modū ſingulæ terræ, ſub Romano imperio melius regerentur: præceperat, vt de ſuburbanis oppidis, ac vicis & pagis, vbicunq; habitarēt, ad ſuam homines ciuitatē confluerent: vbi territoriū habebant vel originem traxerant: & quiſq; denariū, ſcilicet nūmum argenteum, pretij decem nummorū vſualiū: vnde & denarius dicebatur, præſidi prouinciæ tradens, ſe ſubditum Romano imperio recognoſceret, & ad ſoluendum tributa ſe obligaret. Nam & nūmus præferebat Cæſaris imaginē, & nōis eius ſubſcriptionem. Dicebatur aūt profeſſio: quia quilibet quando reddebat præſidi denariū, ponebat illum ſuper caput ſuū, & proprio ore fatebatur ſe Romano imperio eſſe ſubiectū. Dicebatur etiam deſcriptio: quia numerus eorum, qui cenſi capite, id eſt, cenſi vel recenſiti per ſingula capita, & numerati ferebantur, recto determinabantur numero, & in ſcriptis redigebātur. Et ſic tripliciter profitebantur: ſcilicet facto, quia cenſum capitis imperatori ſoluebant: verbo, quia ſe eſſe ſubiectos Romano imperio ore fatebantur: & ſcripto, quia eorum nomina ſcribebantur. (Hæc deſcriptio prima facta eſt à Cirino præſide Syriæ) qui miſſus fuerat à Cæſare Auguſto in Syriam tanquā præſes & iudex, ad ipſam regendam. Iudæa quippe non habuit præſidem proprium: ſed ipſa continebatur ſub Syria: cuius pars eſt Iudæa. Prima aūt poteſt dici quantū ad Cirinū: quia enim Syria eſt prouincia in cuius medio eſt Iudæa quaſi vmbilicus terræ habitabilis, dicitur præuiſum eſſe, vt in ea ipſe inchoaret: & deinde per circunſtātes regiones alij præſides proſequerētur. Vel prima vniuerſalis, in qua vniuerſus orbis deſcribitur: quia aliæ particulares præceſſiſſe intelliguntur. Vel prima capitū in ciuitate, fiebat à præſide. Secunda, ciuitatū, in regione à legato Cæſaris. Tertia, regionū in orbe corā Cæſare. Hic primum Iudæa facta eſt Romanis tributaria, ſeu ſtipendiaria. Hæc deſcriptio, quotannis, id eſt, ſingulis ānis, poſtea facta videt: quia in euangelio legit: Magiſter veſter nō ſoluit hoc anno tributū. (Et ibant omnes vt profiterētur ſinguli in ſuā ciuitatē) vnde duxerāt originē. Appropinquāte autē termino nouē menſium (aſcendit) ſecundū loci ſitū (& Ioſeph à Nazareth Galilææ) vbi manebat (cū Maria deſponſata ſibi vxore prægnante, in Bethlehem Iudæ, ciuitate Dauid) quia ibi natus: & in regē vnctus fuit de cuius domo, id eſt, progenie & familia erat Ioſeph & etiam Maria,

D Pſal. 75

E

Denarius vnde dicatur

Profeſſio.

Deſcriptio.

F

Syria.

Iudæa.

Prima deſcriptio.

Matth. 17.

G vbi habitabat eorum genus & familia: vt & ipſi ſicut cæteri eandem facerent profeſſionem. Vbi vide, dominum propter te, etiam capite cenſui aſcribi in terris: vt & nomen tuum aſcribatur in cœlis. In quo dedit exemplũ humilitatis perfectæ: à qua ſaluator incepit à natiuitate, & eã continuauit vſque ad mortem: in qua humiliauit ſemetipſum, factus obediens vſque ad crucẽ. Vnde Beda: Cuius non prætereunter tanta tã benigna eſt humilitas intuenda: quia non ſolum incarnari pro nobis, ſed & eo tempore dignatus ſit incarnari: quo mox natus cenſui Cæſaris aſcriberetur: atque ob noſtri liberationem ipſe ſeruitio ſubderetur. Conſidera etiam quòd licèt beata virgo Maria iam concepiſſet regem cœli & terræ: ipſa tamen vna cum ſponſo ſuo Ioſeph, imperiali edicto voluit obedire: vt poſſet cum filio dicere: Sic decet nos implere omnem iuſtitiam: ac per hoc daret nobis exemplũ obtemperandi omni poteſtati ſuperiori. Laborat ergo iterum domina, hoc longo itinere. Nã à Nazareth vſq; in Hieruſalẽ ſunt trigintaquinque milliaria: & deinde in decliuio montis Hieruſalem, verſus meridiem, eſt Bethlehẽ ſita, quæ & Effrata eſt dicta: diſtãs à Hieruſalem per quinque milliaria, vel circa. Ex huc loco colligitur quòd beata virgo, licet grauida eſſet, & iam vicina partui, non tamen ex hoc grauabatur in corpore, quin iret de prouincia in prouinciã. Quia vt dicit Auguſt. cùm eſſet virgo grauida, ſalubri leuitate plaudebat. Lumen enim quod in ſe habebat, pondus habere non poterat, referendo ſingula ſingulis. Ioſeph volens ſoluere cenſum imperatori terreno aſcendit de prouincia in prouinciã, ſcilicet de Galilæa in Iudeã: & de ciuitate in ciuitatẽ ſcilicet de Nazareth in Bethlehẽ. Moraliter, Ioſeph, qui interpretatur augmẽtum, id eſt quilibet noſtrum, volens ſpiritualiter augeri, ſi ſoluere vult cenſum deuotionis æterno regi, debet ire paſſibus virtutum, & aſcẽdere de Galilæa, id eſt de mundo & volubilitate mundanæ conuerſationis, ad Iudæam confeſſionis & laudis diuinæ. Nam Galilæa interpretatur tranſmigratio, vel rota, ſeu volubilis: Iudæa verò, confeſſio. Et ſic eundo, aſcendet de Nazareth in Bethlehẽ, id eſt, à florida virtutũ actione, ad paſtum contemplationis internæ, in qua vera refectio animarum inuenitur. Nazareth enim flos, & Bethlehem domus panis, id eſt domus refectionis interpretatur. Aſcendit autem Ioſeph cum Maria: quia ſemper debemus nobiſcum habere pœnitentiam: ſicut Ioſeph vſque ad mortem habuit Mariam, quæ interpretatur mare amarum. Cumq; in Bethlehem eſſent, quia pauperes erant, hoſpitium inuenire non potuerunt, propter conuentum & frequentiam multorum, qui ob eandem cauſam concurrerant. Compatere hic dominæ, & conſpice delicatam iuuenculam, annorum quindecim, ex longo itinere fatigatam, & cum verecandia, inter homines verſantem, quærentem vbi requieſceret, & non inuenientem. Omnes eã & ſociũ licẽtiant & abdicunt: & ſic in communi tranſitu, in diuerſoriũ ſe receperunt: quod intra

Cẽſitus capite dñs.

Matt. 3.

H

Maria grauida, non eſt grauata.

Moraliter de cẽſu ſoluendo.

I

Nazareth Bethlehẽ.

Maria non inuenienti hoſpitiũ, compatiẽdũ.

ciuitatem, in fine, iuxta vnam portarum, ſub rupe concaua erat: non habens deſuper tectum, vt hodie cernitur, niſi rupem de monte dependentem. Secundum Bedam, diuerſorium eſt ſpatium inter duos vicos, ex vtroque latere habens murũ, & ex vtraque parte portam: vt ſit inde exitus in vtrunque vicum: deſuper coopertum, propter aeris intemperiem: vt in feſtiuis diebus poſſint ibi homines conuenire ad colloquendum & ſolatiandum. Et figurat eccleſiam inter paradiſum & mundum exiſtentem: in quam diuertamus ab erroribus mundi huius. Ibi etiam homines, ad illam ciuitatem, propter negotium aliquod venientes, animalia propter aeris intemperiem, locare conſueuerant. Vnde & diuerſorium dicebatur: quia illuc homines diuertebant. Fortè ibi Ioſeph, faber lignarius, præſepe fecerat boui & aſino, quos ſecum duxerat. Aſinum quidem: vt virgo prægnans, ſuper eum veheretur. Bouem fortè: vt ipſum venderet, ac cenſum pro ſe & pro virgine ſolueret, & de reſiduo viuerent. Vel fortè aliquis alius bouem adduxerat: vt illum ibi venderet: qui tunc cum aſino in eodem præſepio comedebat. Vel fortè, ambo hæc animalia per alios fuerunt adducta. Vnde Chryſoſtomus: Quicunque pauper eſt, accipiat conſolationem: Ioſeph & Maria mater domini non habebant ſeruulum, non ancillam: de Galilæa, de Nazareth ſoli veniunt: non habebant iumentum. Ipſi ſunt domini & famuli. Rem nouã. Ingrediuntur in diuerſorium, non ingrediũtur ciuitatẽ. Paupertas enim timida, inter diuites nõ audebat accedere. Vbi cum veniſſet hora partus ſcilicet in media nocte diei dominicæ, dum nox mediũ iter haberet. Nã ea die qua dixit, Fiat lux & facta eſt, viſitauit nos Oriẽs ex alto, peperit virgo filiũ ſuũ primogenitũ: tñ non dicit hic ordinẽ reſpectu ſequentis: ſed priuationem reſpectu prioris: quia nullũ habuit ante illũ. Vnde ſecundũ Bedã, primogenitus dicitur, nõ poſt quẽ alius: ſed ante quẽ nullus. Et ſecundũ eundem, omnis vnigenitus, eſt primogenitus, & omnis primogenitus, vt ſic, eſt vnigenitus. Et quia filius dei temporaliter naſci voluit ex matre ſecundũ carnẽ: vt ipſe multos fratres acquireret per regenerationẽ ſpiritus: hinc eſt quòd vt ſic melius eſt dictus primogenitus, quã vnigenitus. Et hoc eſt quod dicit Beda, quòd Chriſtus eſt vnigenitus in ſubſtãtia diuinitatis: ſed primogenitus in ſuſceptione humanitatis. In nocte natus fuit: quia occultus venit, vt eos qui nocte erroris erant, ad lucẽ veritatis reduceret. Filiũ quoq; natũ, mater ſtatim vt deũ adorauit: inuoluitq; per ſemetipsã pãnis, id eſt vilibus & veteribus indumentis. Vñ pannoſi dicũt pauperes, qui pãnis induũtur veteribus inſimul cõſutis. Et reclinauit ac poſuit eũ, non in reclinatorio aureo, ſed in præſepio, in medio duorũ animaliũ prędictorũ, ſcilicet inter bouẽ & aſinũ: (quia nõ erat ei locus alius in diuerſorio:) Ecce magna Chriſti paupertas & inopia: quia non ſolũ non habuit domũ propriã ſuę natiuitatis: ſed nec in cõmuni diuerſorio poterat habere locũ conuenientem & cõgruũ: & oportuit

eum

K

Diuerſoriũ Mariæ.

Diuerſoriũ quid.

Bos & Aſinus.

L

Parẽtũ Chriſti paupertas.

Hora natiuitatis dominicę.

Primogenitus.

M

Chriſtusquomodo primogenitus & vnigenitus.

Pãnis inuolutus eſt dñs.

Pãnoſi qui dicuntur.

Paupertas Chriſti ſumma, & locorũ penuria

A eum præ penuria loci, in præſepio reponi. Vnde verificatum eſt illud: Vulpes foueas habent, & volucres celi nidos: filius autem hominis non habet vbi caput ſuũ reclinet. (Matt. 8.) Et intellige quod diuerſorium illud, & ſtabulum erat ita animalibus, & alijs repletum, vt non haberet locum, niſi inter bruta animalia arctiſſimum. Vnde poterat dicere illud Pſalmiſtæ: Vt iumentũ factus ſum apud te: & ego ſemper tecum. (Pſal. 72) Primò, quieuit in virginis alueolo. Secundò, in vili præſepio. Tertiò, in crucis patibulo. Quartò, in ſepulchro, etiam alieno. Ecce quanta inopia & qualia reclinatoria. Aduerte ex præmiſſis, quod iam incipiebat ſtatum perfectionis exemplo docere: qui conſiſtit in humilitate, auſteritate, & paupertate: vt verè poſſet dicere illud Pſalmiſtæ. Pauper ſum ego, & in laboribus à iuuentute mea. (Pſal. 87)

Perfectionis ſtatum exẽplo docet dñs.

Hic ergo damnantur huius mundi honores, ac pompæ, & vanitates. Itémque deliciæ ac mollities, & carnis delectationes, ac ſuperfluitates. Vnde Anſel. O amanda, & admiranda dignatio. Deus immenſæ gloriæ, vermis contemptibilis fieri non deſpexiſti: dominus omnium: conſeruus apparere voluiſti. Parum tibi viſum eſt parem nobis eſſe: & frater noſter eſſe dignatus es. Et tu domine vniuerſorum: qui nullam habes indigẽtiã: inter ipſa natiuitatis tuæ initia, non horruiſti abiectiſſimæ paupertatis deguſtare incõmoda. Vt enim ait ſcriptura, tibi non naſceris, non erit locus in diuerſorio: nec cunabula, quæ teneritudinẽ tuã acciperent, habuiſti: ſed in vili præſepio ſordentis ſtabuli: tu qui terram palmo cõcludis, inuolutus panniculis reclinatus es: & hoc ipſum à brutis animalibus, mater tua mutuo accepit. Conſolamini conſolamini, qui in ſordibus paupertatis enutrimini: quia vobiſcum eſt deus in paupertate. Nõ cubat in delicijs ſplendidi cubilis: nec inuenitur in terra ſuauiter viuentiũ.

B

De paupertate Chriſti.

C Quid igitur gloriaris o diues: res lutea in volutabro lecti picti & delicati: cùm rex regum ſuo recubitu, ſtramenta pauperũ honeſtare maluerit. Quid dura ſtrata deteſtaris, cum tener infantulus, in cuius manu ſunt omnia regna: tuis ſericis, plumeis lectis, duras iumentorũ ſtipulas prælegerit. Vnde Ber. Nõ conſolatur Chriſti infantia garrulos: non cõſolantur Chriſti lachrymæ cachinantes: non conſolantur panni eius, ambulantes in ſtolis: non conſolanſ ſtabulũ & præſepe, amãtes primas cathedras in ſynagogis. Vigilantibus paſtoribus, annuntiatur gaudiũ lucis, & eis dicitur eſſe natus ſaluator, pauperibus atq; laborãtibus: nõ vobis diuitibus, qui veſtrã habetis conſolationẽ, nõ diuinã. Et iterũ: Naſcitur dei filius, in cuius arbitrio erat quodcũq; vellet eligere tẽpus, elegit quod moleſtius eſt, præſertim paruulo: & pauperis matris filio, quæ vix panos haberet ad inuoluẽdũ, præſepe ad reclinãdũ. Et cũ tãta eſſet neceſſitas, nullã audio fieri pellium mentionẽ: Chriſtus vtiq; qui nõ fallitur, elegit quod carni moleſtius eſt. Id ergo melius, id vtilius, id potius eligẽdũ: & quiſquis aliud doceat, vel ſuadeat, ab eo tanq̃ à ſeductore cauẽdum. Et tũ fratres, ipſe eſt promiſſus olim per Eſaiã: Paruulus ſciens reprobare malũ, & eligere bonũ. (Eſa. 7.) Malũ ergo, voluptas corporis eſt: bonũ verò, afflictio eſt. D Siquidẽ & hãc elegit, & illã reprobauit, puer ſapiens, verbũ infans, caro ſcilicet infirma, infantulus tener, caro omnis laboris impotens, omnis operis impatiens. Itaq; et carnalis homo, fuge voluptate: quia poſita eſt mors ſecus delectationis introitũ. Age pœnitentiã: quia per illa appropinquat regnũ. Hoc ſtabulũ, illud prædicat. Hoc præſepe clamat. Hoc mẽbra illa infantilia, manifeſte annunciant. Hoc lachrymæ, & vagitus euangelizant. O duritia cordis mei. Vtinã domine, ſicut verbũ caro factum eſt: ita carneũ fiat & cor meũ. Siquidẽ & hoc pollicitus es per prophetã: (Ezec. 36) Auferã, inquiens, à vobis cor lapideũ: & dabo vobis cor carneũ. hæc Ber. Vidiſti ortum ſanctiſſimi principis. Vidiſti ſimul & partũ reginę cœleſtis: & in vtroq; arctiſſimã paupertatẽ attendere potuiſti. Hęc virtus eſt illa euãgelica margarita, pro qua emenda, & comparãda, omnia ſunt vendenda, & danda. Hæc eſt totius ſpiritualis ædificij primarium fundamentũ. E Hęc eſt † ſpiritualis via ſalutis tanquam humilitatis fundamentũ, & perfectionis radix: cuius ẽ fructus multiplex, ſed occultus.

Paupertatis cõmendatio.

Potuiſti etiã attendere in vtroque profundiſſimã humilitatem. Non enim ſunt ſtabulum dedignati, non præſepe, non fœnũ, non cætera vilia: ad dandum nobis exẽplũ perfectę humilitatis. Sine hac virtute, ſalus non eſt: quia nulla operatio noſtra cum ſuperbia, deo placere poteſt. Nẽpe vt virtutes ſæpe dentur, vel acceptæ ſeruentur, aut ſeruatę conſummentur, humilitas meretur, & abſque iſta, illæ nec eſſe virtutes videntur.

† ſpũalis.

Humilitatis cõmendatio.

Potuiſti etiã attendere in vtroque, & maxime in puero Ieſu, non paruã corporis afflictionem. Inter cæteras autem, hæc vna fuit, quod quando mater ſua in præſepio eum locauit, & puluinar vel aliud huiuſmodi non haberet, ad caput eius quendã lapidẽ non ſine grandi cordis amaritudine, poſuit: interpoſito fortè fœno, quod ab animalibus mutuo accepit. F Et, vt dicitur, adhuc ille lapis, ibidẽ ad memoriã reſeruatus, videtur.

Afflictiones Chriſti.

Lapis Chrõ ſub capite poſitus.

Paupertatem igitur & humilitatẽ, afflictionemq; corporis ſtudeas, & tu pro poſſe amplecti: & in his Chriſtũ pro modulo tuo imitari. Vnde Ber. Tribus exemplis viam nobis oſtendit: qua eum ſequi debemus. Exẽplo paupertatis: quia in hoc mundo diuitias habere noluit, quod exemplum leue facit, & expeditum vt currat. Exemplo humilitatis: quia mundi gloriã ſpreuit, quod modicũ facit vt lateat. Exemplo patientiæ: quia mala ſuſtinuit, quod fortem & robuſtũ facit, vt ſuſtineat. hæc Ber.

De tribus exẽplis chriſti.

Secundũ Auſel. redẽptor noſter, cæcatis luminibus, collyriũ ſuæ incarnationis appoſuit: vt qui deũ in ſecreto maieſtatis fulgentẽ videre non poteramus, deum in homine apparetem aſpiceremus, aſpiciendo cognoſceremus, cognoſcendo diligeremus, diligendo ſummo ſtudio, ad eius gloriã peruenire ſatageremus. Incarnatus eſt, vt nos ad ſpiritualia reuocaret: mutabilitatis noſtræ particeps factus eſt, vt nos ſuæ incõmutabilitatis participes faceret. Inclinauit ſe ad humilia noſtra: vt nos ad excelſa ſua ſublimaret. Et ſecundũ Chryſoſt. Filius dei naturalis etiam Dauid filius eſſe dignatus eſt: vt nos filios

De Chriſto imitando.

Cur filius Dauid dñs.

G lios dei faceret. Seruum ſuum habere patrē dignatus eſt, vt nobis patrem faceret deum. Non enim fruſtra, nec vanè ad tantam humilitatem ipſe deſcendit: ſed vt nos ex humili ſublimaret. Natus eſt ſecundum carnem: vt nos ſecundum ſpiritum renaſceremur. Et quia partus ſequitur conceptionem, ſicut fructus floritionem: congruum fuit quod Chriſtus qui conceptus fuit in flore, ſcilicet Nazareth, quod interpretatur flos, naſceretur in fructu, ſcilicet in Bethlehem, quod interpretatur domus panis, vel refectionis quod pertinet ad fructum. Quotidie quoq; dñs in Nazareth cōcipitur, & in Bethlehē naſcitur, cùm aliquis flore verbi ſuſcepto, ſe domū æterni panis effecit. Ideo etiam congruum fuit vt in Bethlehem, quę domus panis interpretatur, Chriſtus naſceretur. quia ipſe eſt panis viuus, qui de cœlo deſcendit. qui electorum mentes, interna ſatietate reficit. Natus quoque in Bethlehem, quæ inter omnes ciuitates Iudæ exigua erat: noluit quenquā de terrenę ciuitatis ſublimitate gloriari. Qui nō

Conceptionis locus, & partus Chriſti oſtē ditē congruus.

Chriſtus imitandus.

H in parentum domo, ſed in via naſcitur: vt ſe peregrinum eſſe, & regnum ſuum de hoc mundo non eſſe oſtenderet: qui etiam dicit: Ego ſum via: qua ſcilicet ad patriam veniamus. In diuerſoriū ſe recepit: vt nos non palatia, ſed diuerſoria in hoc mūdo quærere doceret. Stabulū ad naſcēdū elegit, vt curioſitatem ædificiorū et gloriā mūdi dānaret. Paruulus factus eſt, vt nos magnos ac viros perfectos, efficeret, & ne vltra magnificare ſe homo ſuper terrā apponeret. Infirmus factus ē, vt nos ad bona opera fortes & potentes faceret. Pauper factus eſt vt ſua inopia nos ditaret: & ne de terrenis diuitijs quiſquam ſe extolleret. Pannis vilibus inuolutus eſt, vt nos laqueis mortis abſolueret, & ſtola prima immortalitatis indueret. Manus & pedes eius cōſtringuntur, vt manus noſtræ ad bene operandū laxent, & pedes noſtri in

Ioā. 14.

I viā pacis dirigantur. In diuerſorio loco eget, vt nobis in domo patris ſui māſiones multas pararet. Et ſic in præſepi anguſto poſitus eſt, vt lectos delicatos, & ampla ædificia reprobaret, & vt nos per cœleſtis regni gaudia dilataret, & nos locū cordis noſtri ſibi proprio dilataremus, iuxta illud: Fili præbe cor tuum mihi. In præſepio ēt reclinatus eſt, vt nos quaſi ſācta animalia carnis ſuę frumēto reficeret, & vt cibus eſſet iumētorū: homo enim factus eſt iumētū per peccatū: ſecūdū illud: Homo cū in honore eſſet non intellexit, cōparatus eſt iumentis inſipiētibus, & ſimilis factus eſt illis: ideo dominus factus eſt fœnū id eſt cibus iumentorū: quia verbum caro factū eſt, & omnis caro fœnum. Bos quippe, qui deſignat populum Iudæorū, & aſinus qui deſignat populum Gentium, dominum in medio habentes, & miraculosè cognoſcentes flexis genibus inceſſanter eū adorabant, & tanquā laudādo voces dabant. Vnde Aug. Infantis audis vagitus, non audis bouis dominū agnoſcentis mugitus. Agnouit enim bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe domini ſui. Vnde, & Greg. Nazian. Venerare præſepe illud, per quod cum eſſes pene iam metū animal, paſceris à ſummo verbo, & ratione Dei. Agnoſce vt bos poſſeſſorem tuum, & ſicut aſinus præſepe do-

Prou. 23.

Pſa. 48.

Ioā. 1. & Eſa. 40.

Eſa. 1.

K mini tui, ſis de numero mundorum animalium, & eorum qui ruminare norūt, & verbum dei ad memoriam reuocare, quique etiam diuinis ſacrificijs, atq; altaribus apti ſunt: ſeu certè ex immūdis es animalibus, & neq; cibis nec ſacrificijs denotatus es. Per Mariā Eccleſia deſignari poteſt, & per Ioſeph ſponſum eius, epiſcopus. Propter quod annulum habet ſicut ſponſus, & ſicut Maria fœcunda fuit, nō tamen à Ioſeph ſponſo, ſed à ſpirituſancto, ſic & Eccleſia fœcūditatē gratiæ habet à Deo. Hi aſcendunt tendendo in Bethlehem ciuitatem ſuā, ſcilicet cœleſtem, & proutentur omni imperatori exhibere ſeruitutem. Eccleſia verò in qualibet bona perſona parit filium, quando bonū prius conceptum perducit ad effectum: & pannis inuoluit, quādo ab humanis laudibus hoc abſcondit: & in præſepio reclinatur, quando ex bono opere non eleuatur, ſed magis ſe humiliat. Naſcentē etiā dominū angeli circūdederunt, & natum ſtatim adorauerunt. (Et paſtores erant in eadē regione, vigilantes ſuper gre

L gem ſuum,) propè per miliare, ſcilicet iuxta turrim quādā inter Bethlehē, & Hieruſalē, vbi Iacob rediens de Meſopotamia, moratus eſt cum grege ſua, vbi mortua & ſepulta ē Rachel, & turris gregis dicitur. Vbi etiam in Eccleſia, tria paſtorū illorum monſtrantur monumenta. (Et ecce angelus dñi,) circa quartā vigiliā noctis venit ad eos. Diuiditur enim nox in quatuor vigilias, (& ſtetit iuxta illos,) in veſte candida & facie rutilant. & iucunda. Et creditur fuiſſe Gabriel, qui virgini conceptū verbi nuntiauerat. Vnde ipſe amplius cæteris gaudens de impletione eius, quod dixerat, ante oēs ſe gerebat, vt Chriſti natiuitatē prędicaret, (& claritas dei circūfulſit illos,) vndiq; exterius in corpore, & etiā interius in mente, in ſignū ꝙ ortus erat Sol iuſtitiæ, & in tenebris lumē rectis corde, & appropinquabat claritas glorię. Ideo ergo lumē angelus attulit, quia eū nun

Turris ad quē paſtores erāt

Paſtorū monumenta.

Gabriel

M tiare venerat, qui eſt lux vera qui omnē hominē illuminat. Magis autem apparuit angelus paſtoribus, quàm alij generi humano. Primò, quia pauperes propter quos Chriſtus veniebat, ſecundū illud Pſal. Propter miſeriā inopum, & gemitū pauperum, &c. Secundò, quia ſimplices: iuxta illud Prouer. & cum ſimplicibus ſermocinatio eius. Tertiò, quia vigiles: ſecundū illud Prouerbij: qui mane vigilauerit, ad me, inueniet me. Quartò, propter myſteriū, vt ſignificetur ꝙ doctrina debet, à paſtoribus, & prælatis venire ad ſubditos. (Et timuerunt timore magno,) propter inſolitā angeli viſionem, & ſubitam claritatem. Sed angelus eos conſolatur dicens: (Nolite timere.) Cuius cauſa ſubditur cùm dicitur: (Ecce enim euangelizo,) id eſt, bonum nuntio (vobis,) ſcilicet (gaudium magnum, quod erit omni populo,) id eſt, Eccleſię de cunctis populis, ſcilicet Iudęorum, & Gentilium colligenda: quia (natus eſt vobis,) id eſt, ad vtilitatem veſtram ſcilicet hominum. (hodie,) id eſt, in iſta die naturali, noctem præcedentem ſuppiltando ad diem ſequentem. Vnde ex tunc nox incepit præcedere diem, & potius dicitur hodie, quàm hac nocte: quia gaudium venerat nūtiare: & nox illa ſicut dies illuminata fuit, ex di-

Io. 1.

Paſtoribus cur potius quàm aliis apparuit angelus

Prou. 3

Prou. 8

A ex diuinæ claritate.(ſaluator,) id eſt, ſalutis amator, & diſpenſator, (qui eſt Chriſtus,) quò ad humanitatem, (dominus) quò ad diuinitaté (in ciuitate Dauid,) id eſt, Bethlehem. vnde Dauid traxerat originem. Chriſtus Grecè, idé eſt quod vnctus Latinè. In veteri autem lege vngebantur tātum reges, & pontifices. Chriſtus vero rex eſt, & pontifex, & ideo bene dicitur Chriſtus, id eſt, vnctus. non vnctione humana, ſed diuina: quia in humanitate pro nobis aſſumpta fuit vnctus à deo patre, imò à tota trinitate plenitudine gratiæ. ſecundū Bedam, aliter angelus Mariam, aliter Ioſeph, aliter paſtores inſtruit: ſcilicet & cócipiendum, & conceptum, & natum dominum teſtádo: vt & homines ſufficiéter imbuat, & ſuū deo ſeruitium inceſſanter impendat. (Et hoc vobis ſit in ſignū,) more Iudæorū qui ſigna quęrūt. (Inuenietis) ſcilicet tanquā abſconditū, nó ſe oſtédété (infanté) non fanté, & tū verbū dei exiſtenté. (pannis) non ſericis (inuolutū) ecce eius paupertas,

Chriſti vnde dicitur.

1.Cor.1

B & habitus vilitas (& poſitum in præſepio,) non in reclinatorio aureo: ecce mira humilitas, vt dñs dominorū reclinaret ſe vſq; ad præſepe animaliū brutorū. Et notandū φ paſtores erāt ſimplices, pauperes, & humiles, ſeu cótéptibiles: ideo ne timeréſt accedere, datum eſt eis ſignū infantię, paupertatis & humilitatis in Chriſto. Hæc ſunt ſigna aduentus primi, ſed alia erunt ſigna aduētus ſecundi. Moraliter in hoc inſtruimur, qualiter, & à quibus Chrs inueniatur. Quia nó niſi à puris & ſimplicibus, quod reſpondet eius infantię: & à pueribus, quod reſpondet pannorū inuolutioni: & ab humilibus & contemptibilibus, quod reſpondet eius in pręſepe reclinationi. Quæ tria comprehenduntur in tribus votis religioſorum: ſcilicet caſtitate, quantū ad primum: paupertate, quantū ad ſecundū: & obedientia, quātū ad tertium. Et bene nato ſummo paſtore angelus paſtoribus apparuit, & vigilátibus iniinuans quales debeant eſſe paſtores Eccleſiæ, ſcilicet humiles & vigilantes. Myſtice ergo ſecundū Bedā, iſti paſtores gregū ſignāt doctores & rectores fidelium animarū, qui vigilāt ſuper vitā ſubditorū, ne delinquant: & cuſtodiunt vigilias noctis ſuper gregé ſuū, ne infernaliū luporū morſibus pereant. Nox enim pericula tentationū indicat, à quibus ſe ſuoſq; ſubiectos omnes qui perfectè vigilant cuſtodire non ceſſant. Et iuxta illos ſtat angelus ad eorum cuſtodiam, & claritas Dei circumfulſit illos ad ſuam, & ſubditorum directionem. Et ſecundum eundem Bedam, nec ſolū epiſcopi, presbyteri, diacones, vel etiā rectores monaſteriorum paſtores intelligendi ſunt ſed etiam omnes fideles, qui vel paruulæ domus ſuæ cuſtodiam gerunt, paſtores rectè vocantur, inquātum eidem ſuæ domui ſolicita vigilantia præſunt, & quicunq; ſaltem vni vel duobus fratribus quotidiano præeſt regimine, debet eiuſdem paſtoris officium implere: quia iubetur inquantum ſufficit, hos verbi dapibus paſcere. Imo verò vnuſquiſque qui etiam priuatus creditur viuere, paſtoris officiū gerit, & ſpiritualé paſcens gregem vigilias noctis ſupra illum cuſtodit, ſi bonorum actuū & mundarū cogitationum, ſibi multitudinem aggregans hoc iuſto moderamine gubernare, & cœleſtibus ſcripturarū paſcuis nutrire, per uigilē φ ſolertia contra immundorum ſpirituū inſidias ſeruare contendit. Cumq; paſtores de viſis & auditis mirarentur, ne vnius angeli. & teſtis autoritas paruà videretur, pro ſigno & concordia teſtimonij, (ſubitò facta eſt cum angelo,) qui tāquam principalis inter alios, nunciauerat natiuitatem Chriſti, (multitudo militiæ cœleſtis,) id eſt, angelorum, qui nomine militię deſignantur: quia pro ſalute hominum cū dęmonibus præliantur. Vel quia natus eſt rex cœleſtis, ideo multitudinem angelorum nomine militiæ deſignat: quia verò dux ad prælium natus eſt, ideò eam ſecundum aliam literam exercitū appellat, (laudantiū deū,) conſona voce, de Chriſti natiuitate, eo φ per ipſum ſciebant homines ad ſalutem deduci, & ruinā angelorū reparari, & in honoré dei, vna benedictione dicentiū: (Gloria in excelſis deo,) id eſt, in cœlis: quia licet

Chrs qualiter & a quibus inueniat.

C

Paſtor paſtoribus apparuit. Paſtores qui dicendi ſunt.

Paſtores vniuerſi fideles.

D

Militię ratio.

Gloria dei.

E eius gloria vbiq; reluceat, maximè tamen in cœlo empyreo vbi eſt angelorū, & ſanctorū habitatio, &c.q.d. in terris à multis deſpicitur, ſed in cœlis ab omnibus glorificatur. (Et in terra pax hominibus,) non quibuſcunque: ſed (bonæ voluntatis,) ſcilicet eis qui bona voluntate Chriſtū natū ſuſcipiunt, non perſequunt, non enim eſt pax impijs, ſed pax multa diligētibus legé dñi. Nam ſecūdū Leoné papā, Chriſtiano vera pax eſt, à dei voluntate non diuidi, & in his ſolis quæ dei ſunt delectari. Ad deum quippe pacé habere, eſt velle quod iubet, & nolle quod prohibet: pax ergo nūciatur hominibus bonæ voluntatis, id eſt, hominibus bonis. Per bonitatem enim voluntatis dicitur homo ſimpliciter bonus, magis quàm per bonitatem aliarum potentiarum animę: quia voluntas mouet alias potētias ad actus ſuos, & ideo bonitas eius vel malitia in omnes alias redūdat

Pax hominū.
Pſa.118

Papa Leo de pace vera.

Bonitas volūtatis quō dicitur.

F potentias, ſicut influentia cauſæ mouentis in motis ab ipſa. Malis autem hominibus non eſt pax: quia non eſt pax impijs. Et hoc etiam verbo angeli patet, φ illa pax quæ principaliter per ꝓphetas prædicta fuit futura in aduētu Chri, erat pax interior bonæ voluntatis: quia ſecundū φ dicit in Prouerbijs. Non contriſtabit iuſtū, quicquid ei acciderit: pax aūt temporalis, quæ fuit in aduentu Chriſti, pacatis omnibus gentibus ſub imperio Romano, fuit figura huius pacis principaliter intētæ. Et bene dicitur gloria deo, & pax hominibus: quia per Chrm eſt pater glorificatus, & pax facta inter deū & hominé, ac inter angelū & hominem, & inter Iudæū & Gentilé. Laudamus te, &c. quæ ſequuntur in hoc cantico, credit Hilarius addidiſſe, & Anaſtaſius papa ſecundus inſtituit ipſū cātari, in miſſa diebus dominicis & feſtiuis: qa eſt cāticū gaudijs & exultationis. De gaudio huius diei dicit Caſſiodo. ſuper illud Pſal. Hæc eſt dies quā fecit dñs. Licet, inquit, deus cūctos dies creauerit, ſingulariter tā hūc diem feciſſe dicit, qui Chri dñi natiuitate ſacratus eſt in quo meritò exultare cóuenit & lætari, qm̄ in eo diabolus perdidit, & ſaluté mūdus accepit. Et notandum, φ multitudo cœleſtis angelo nunciantis ſociata eſt, vt multitudo adueniés dictum

Prou.12

Caſſiodorus de gaudio natalis dominici.

ange-

G angeli confirmaret. Et ſecundũ Bedã, vno euangelizãte angelo, multitudo in cõſonã laudẽ prorumpit creatoris, & officiũ ſuum deo impẽdens, & nos exẽplo ſuo inſtruens, vt quotiens ſacram eruditionẽ ex fratris ore audimus, vel ipſi quæ pietatis ſunt, intra nos ad mentẽ reducimus, ſtatim deo laudes corde, ore, & opere reddamus: & aperte demonſtrans ꝙ per hac natiuitatẽ homines ad pacẽ vnius fidei, ſpei, & dilectionis, atq; ad gloriã diuinæ laudationis eſſent cõuertendi. Deinde aſcendentes angeli in cœlum cum iubilo & canticis, nuntiauerunt hęc ſimiliter conciuibus ſuis. Tota igr̃ ſuperna curia exhilarata, magnoq; feſto facto, ac laudibus & gratiarum actionibus deo patri exhibitis, venerunt omnes per ordines ſuos videre faciẽ domini dei ſui, & adorãtes eũ, & matrem ipſius cum omni reuerentia laudis ei dẽ perſonabant & cantica: quis enim illorũ talibus auditis nouis remanſiſſet in cœlo, quin viſi-
H taſſet dominũ ſuum ſic humiliter conſtitutũ in terra? In nullo eorum cadere potuiſſet hæc tãta ſuperbia. Vnde Apoſtolus: Et cũm introduceret primogenitũ in orbẽ terrarũ, dixit: Et adorent eũ omnes angeli dei. Vnde Aug. In ſtabulo naſcitur, & à matre Maria vili faſcia cingitur, & in præſepio reclinatur. Non erat ei cedrina domus, nec lectus eburneus in quo pareret creatorẽ, & omniũ poneret redẽptorem. Idcirco velut exul & peregrina in aliena domo mundi dñm peperit, & tãquam fœmina pauper, non ſericis, ſed pãnis vilibus, inuoluit, & in præſepio collocauit. Quem vt peperit, ſtatim vt deum adorauit. O ſtabulum felix, præſepe beatum, in quo naſcitur Chriſtus, & reclinatur omnium deus. Ibi fuerunt obſtetrices angelicæ p'ãtes, & ſolatiũ angelorum. Ibi erant millia millium exultantium. Ibi vagiebat Chriſtus in ſtabulo, & fiebat lætitia magna in cœlo. Plorabat in præſepio Chriſtus,
I & tamẽ de ipſo exultat multitudo cœleſtis exercitus, reſonãs deo gloriam in altiſsimis, & in terra pacẽ annuntians hominibus bonę voluntatis: quia bonitas cœli nata erat in terris. Deſcenderat pax vera de cœlo, & inde angeli gratulantes decantabant gloriam in altiſsimis deo. Exultant angeli, cõtremiſcit Maria mater dei effecta, Gaudent angeli de Chriſto tripudiando ſecurè, ante quem ſtat mater cum magno tremore, & timore exultat, & cum exultatione timida perſeuerat. hæc Aug. (Poſt hæc paſtores loquebantur ad inuicẽ, dicentes: Tranſeamus vſq; Bethlehem,) de qua nobis dictum eſt, (& videamus) hi oculis noſtris (hoc verbum,) id eſt, iſtam rẽ dignam verbo vel recordatione, quę res facta & impleta eſt, quam rem (dominus fecit,) quia alius facere non potuit, (& oſtendit,) id eſt, reuelauit (nobis) quaſi diceret: Videamus puerum natum per verbum angeli nobis ſignatum. Verbum enim vel ſermo in ſacra ſcriptura, ſæpe pro re digna verbo accipitur: vt in Iſaia, non erat verbũ in domo ſua, id eſt, res grandis quam non oſtenderet eis. Vel videamus hoc verbum, ꝙ erat in principio apud patrem quomodo caro factum eſt: quia cum caro domini noſtri videtur, verbum videtur quod filius eſt, (quod factũ eſt,) ꝙ tota trinitas incarnari conſtituit, & ſic factũ hominẽ ſcilicet mortalẽ, oſtendit nobis: quia in deitate videri non
K poterat. (Et venerunt feſtinantes,) principaliter ex vehementi gaudio, & deſiderio videndi infantem natum: & ſecundariò vt citius redirent ad gregem ſuum ſine cuſtodia dimiſſum. In quo notatur eorum deuotio, & ſolicitudo quærendi: nemo enim cum deſidia quærens, Chriſtum inuenire meretur. Ad quem ſecundum Bedã, feſtinanter ire eſt, non pedum greſſus accelerare, ſed in fide ſemper, ac virtute proficere. (Et inuenerunt Mariam, & Ioſeph, & infantem poſitũ in præſepio.) Ex abundantia quippe pacis, qua tũc homines gaudebant, & propter hoſpitũ ſuperuenientium frequentiam portæ nõ claudebantur, ideo paſtores nocte intrare & ad puerum venire poterant. Inuenitur Chriſtus cum Maria virgine, & Ioſeph viro iuſto, & in præſepio, per quod docemur, quod qui vult inuenire Chriſtum, debet habere mũditiam cordis reſpectu ſui, quod per Mariam virginem: iuſtitiã reſpectu proximi, quod
L per Ioſeph iuſtum: & humilitatem ac reuerentiam reſpectu dei, quod per humile præſepiũ innuitur. Inuenitur autem Chriſtus mediante Maria & Ioſeph id eſt, contẽplatione & actione, in cuius figuram Iacob qui & Iſrael, id eſt, videns deũ dictus eſt, vtranque vxorem ſcilicet Rachel, & Lyam habuit. (Videntes autem) oculis corporalibus & exterius puerum ſecundum carnẽ. (cognouerunt) cogitatione intellectuali, & per fidẽ interius (de verbo,) id eſt, filio dei dictum eſſe. (quod dictum erat illis de puero hoc,) & ſic per cognitionem humanitatis, venerunt ad cognitionem deitatis. quia, vt prædictum eſt, non ſolum exterius, ſed etiam interius fuerunt illuminati de cognitione verbi incarnati. Et adorantes puerum, referebant quæ ab angelis audierant. (Et omnes qui audierunt mirati ſunt.) & de incarnationis myſterio, & de paſtorum atteſtatione.
M Moraliter ex præmiſsis nota quod volentibus ſpiritualiter inuenire Chriſtum tria ſunt neceſſaria, ſcilicet colloqui per meditationem ſcripturarum, tranſire per contemptionem creaturarum, feſtinare per deguſtationem gratiarũ. Vel volentes inuenire Chriſtum, debemus colloqui per pctõrum confeſsionẽ, tranſire per carnaliũ & temporalium abiectionẽ, feſtinare per feruentis deſiderij accelerationem: & hoc vſq; in Bethlehem, id eſt, domum panis per diuinorum deguſtationem. Et tunc inueniemus Chriſtum in præſepio cordis noſtri, per delitioſam ſuæ præſentiæ exhibitionem, cuius delitiæ ſunt eſſe cum filiis hominum. Moraliter etiam, & anagogicè per Bethlehẽ, quæ interpretatur domus panis, patria cœleſtis deſignatur: quia ibi eſt ille beatus panis de quo infrà dicitur: Beatus qui manducat panẽ in regno dei. Ad hãc Bethlehẽ triplici tranſitu peruenitur. Primus eſt, de vitij ad virtutes. Secũdus, de virtute in virtutẽ. Tertius eſt, ex hoc mundo ad patrem, ſiue de morte ad vitã. Igitur ſecundũ conſiliũ Bedæ, Tranſeamus etiã nos exẽplo horum paſtorũ vſq; in Bethlehẽ ciuitatẽ Dauid cogitãdo, ac recolamus amãdo, & incarnationẽ Chriſti dignis honoribus celebrãdo. Trãſeamus

Margin notes: Heb. 1. — Auguſtinus de humilitate naſcentis Chriſti. — Obſtetrices dominicę. — Verbũ in ſacra ſcriptura quid eſt. — Eſa. 39. — Cur portæ apertæ erãt. — Inuenire Chriſtum volentibus neceſſaria — Bethlehẽ moraliter & anagogicè — Luc. 14.

A deſiderio mentis vſq; in Bethlehē ſupernā, id eſt, domum panis viui,non manu factā ſed æternam in cœlis,& recolamus amando : quia verbum caro factum,illuc carne aſcendit,ibiq; ſedet,in dextera patris, illuc cum tota virtutum inſtantia ſequamur,& ſolicita cordis ac corporis caſtigatione procuremus , vt quem illi in præſep o videre vagientem, nos in patris ſolio mereamur videre regnantem. Non eſt tanta beatitudo cum deſidia ac torpore quærenda,ſed alacriter ſunt Chriſti ſequēda veſtigia. Et ſicut illi vidētes cognouerunt, ſic & nos quæ dicta ſunt de ſaluatore noſtro plena dilectione feſtinemus amplecti, vt hæc in futuro perfectæ cognitionis viſu comprehendere valeamus.(Maria autem) prudentiſſima (conſeruabat) in ſcrinio pectoris ſui,(omnia verba,) ſcilicet de annūtiatione angelica, de exultatione Ioānis in vtero,de ortu ſaluatoris,de cantico angelorum,ac de apparitione & fide paſtorū, (cōferens

B ea in corde ſuo,) cum ſcriptis prophetarū. Ecce ergo optima diſcipula , quæ audita conſeruabat memoriæ cōmendando, & omnia nihil obliuioni dando, & conferens obſeruata frequenter repetendo:vnde fuit arca continens diuinorum eloquiorum arcana.Conſeruabat ergo omnia & memoriæ cōmendabat,vt poſtea ipſa docente & narrante ſcriberentur,& in vniuerſo mundo prædicarentur. Ab ipſa enim Apoſtoli plurima de geſtis domini didicerūt,maximè ea quæ geſſit ante quā eos vocaret,& ad ipſam omnes quaſi ad magiſtram recurrebāt. Et quia ſanctas ſcripturas legerat,& propheta: ſciebat,conferebat quæ ſecum ſunt acta de domino,cum his quæ nouerat, à prophetis ſcripta de eo,attendens prudenter quomodo prophetiæ implebantur in puero nato. Conferens ergo ea quæ in puero fieri videbat,cum illis quæ de eo in oraculis prophetarum legerat, tanto verius eū deū eſſe credebat , quanto ea quæ

C de illo legerat in eo cōpleri cernebat. Et iſta collatio erat ei delectabilis valde,& vtilis Eccleſiæ quia ſecundū Hierony. Ipſa poſt aſcenſionem filij ſui remanſit ad tēpus in terris cum Apoſtolis,vt eos plenius inſtrueret : quia omnia familiarius viderat & tractauerat, propter quod melius exprimere poterat.Vt enim dicit Hiero.quod melius nouimus , melius proferimus. Maria ergo virginalis pudicitiæ iura cuſtodiens , & non minus pudica ore,quā corpore,ſecreta Chri quæ nouerat nulli diuulgare volebat : ſed tacito corde ſcrutans congruū tēpus quo deus hæc diuulgari vellet,& quomodo vellet reuerenter expectabat,conferens ea quæ viderat circa ſe acta , & quæ in ſcripturis legerat agenda. Legerat .n. in Eſa. Ecce virgo concipiet & pariet filiū : & videbat ſe virginē,& concepiſſe & peperiſſe. Legerat : Cognouit bos poſſeſſorem ſuum , & aſinus præſepe domini ſui,& videbat dei & ſuum filium inter hæc animalia vagientem in præſepio. Legerat , Egredietur virga de radice Ieſſe,&c. & videbat ſe de ſtirpe Dauid, ortam,& natā. Legerat Nazareus vocabitur puer iſte,& videbat ſe in Nazareth de ſpirituſancto cōcepiſſe . Legerat : Et tu Bethlehem terra Iuda, &c. & videbat ſe in Bethlehem peperiſſe. Cōparat ergo verba prophetarum , & quæ legerat ſa-

Maria diſcipula optima fuit.

Hiero. de Maria in terris relicta.

Eſa.7.
Eſa.1.
Eſa. 11.
Matt.2.
Ibid. & Mich. 6

D ctis,& quæ in his audiebat & videbat,& in omnibus vna mater ſapientiæ cernit concordiā,& habet certa fidei argumenta. O quantum gaudere poterat , cum ſe matrem dei cognoſceret : quia vt ait Anſel. Solum de ſancta Maria virgine prædicare,quòd dei mater eſt: excedit omnem altitudinem quæ poſt deū dici vel cogitari pōt. (Paſtores) autem (abierunt cum gaudio,) ingenti(& reuerſi ſunt,) ad curā & cuſtodiā gregis ſui, (glorificantes) corde (& laudantes) ore (deum) tanquā autorem,& opificem, (in omnibus) id eſt,de omnibus(quæ audierant,) ſcilicet ab angelis (& viderant,) in Bethlehem proprijs oculis (ſicut dictum eſt,) ab angelo(ad illos,) id eſt,in hoc gloriā deo laudeſq; referebant,quia non aliud venientes inuenerant quā ſicut ad illos dictū erat. Ipſi enim de tam eximio beneficio toti mundo generaliter collato, & eis ſpecialiter oſtenſo grati exiſtentes , deuotionē ſuam in laudē dei eructabant,

E & deum glorificabant. In hoc etiam reputantur deuoti : quia poſt contemplationem ſaluatoris reuertuntur ad exercitium actionis. In quo datur forma paſtoribus Eccleſiæ,qui alijs dormiētibus debent vigilare, & ire aliquando in Bethlehē contēplationis,ad ſtudium ſacræ ſcripturæ,vt ibi pane cœleſti reficiantur,& refecti pane doctrinæ ad paſcendum gregem reuertantur.Vnde in Ezechiele : Animalia ibant, & reuertebantur. Vade nunc & tu ad videndum verbum pro te carnem factum, & genibus flexis adora dominum deum tuum,& eius matrem,ac reuerenter ſaluta Ioſeph ſanctum ſenem. Deinde oſculare pedes pueri Ieſu, iacentis in præſepio ; & roga dominam, vt eum tibi porrigat vel accipere permittat. Accipe ergo eum ad te, & inter brachia tua retine. Intuearis faciem eius diligenter ac reuerenter deoſculare, & delecteris in eo ex corde. Confidenter hæc facere potes: quia pro ſalute eorum venit ad pctōres, & cum eis humiliter conuerſatus eſt,

F & tandē ſe eis in cibū dimiſit: vnde benignus dñs patienter permittet pro tuo velle ſe tāgi,nec imputabit præſumptioni,ſed amori.Semper tñ cum reuerētia & timore hoc facias : quia ipſe ſanctus ſctōrū eſt. Poſtea redde ipſum matri ſuæ,& conſpice ſtudioſe, quā diligēter & ſapienter cū lactat & gubernat ac cætera obſequia ei facit. Sta & tu ad ſeruiendū paratus, & adiuua eam ſi potes. In his delectari,iucundari,& ſedulè meditari memēto , & quantum poteſt a familiaris dñæ, & puero Ieſu, & intuearis faciē eius ſæpe, in quem deſiderant angeli conſpicere ſemper : tñ, vt dixi, cum reuerētia & timore,ne patiaris repulſam de præſumptione. Reputare .n. te debes indignū,in cōuerſatione taliū,& tantorū. Vñ Anſel. Hinc matrē cum omni deuotione in Bethlehē proſequere & in hoſpitiū diuertens cū illa aſsiſte,& obſequere parienti.,locatoq; in præſepio paruulo erūpe in vocē exultationis,& clamās cū Eſa. Paruulus natus eſt nobis,& filius datus eſt nobis, & amplectere illud diuinū & dulce præſepium. Mitiget vere cunctā amor,timorē depellat affectus, vt ſacratiſſimis pueri pedibus labia figas, & oſcula gemines deinde paſtorum excubias mente pertracta,angelorum exercitū admirare,cœleſtis melodiæ

Maria mater dei.

Paſtorū reuerſio ad greges.

Ezech.1

Meditatio hiſtoriæ dictæ.

1.Pet.1.

Eſa.9.

G diæ tuas interponere preces ſimul corde & ore decantans: Gloria in excelſis deo, & in terra pax hominibus bonæ volútatis. Vnde & Auguſt. Angelorũ vocẽ per quã dñs Ieſus Chriſtus, natus virginis partu paſtoribus nũtiatus eſt, cũ euangeliũ legeretur audiuimus. Gloria in excelſis deo, & in terra pax hominibus bonæ volũtatis. Feſta vox & gratulatoria, non vni fœminæ, cuius vterus ediderat prolem: ſed humano generi cui virgo peperit ſaluatorẽ: Dicamus ergo & nos, & quanta poſſumus cũ exultatione dicamus: dicamus inquam & nos fideli corde deuota voce, Gloria in excelſis deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis: & hæc verba diuina, has dei laudes, hoc euangel cum gaudium quanta valemus conſideratione perſpectũ, fide, & ſpe, & charitate meditemur. Vnde Grego. Nazianzenus: Cum paſtoribus puerum venerare, cum angelis hymnum dicito, cum archangelis chorum ducito. Exulta & ſi non potes, vt Ioan. ex vtero, certè velut Dauid in collo- H [illegible] 2. Re. 6.
catione arcæ teſtamenti tripudia, venerare natiuitatẽ per quã terrenæ natiuitatis vinculis liberatus es: hæc Gre. Venias, & nihilominus quotidie vt videas Ieſum in præſepio ſpirituali, ſcilicet in altari vt carnis ſuæ frumento mereariscum animalibus ſanctis refici. Et ſciendum quòd triplex eſt Chriſti natiuitas: ſcilicet diuina, humana, & gratuita. Prima eſt, ex patre æternaliter. Secunda, ex matre temporaliter. Tertia, in mente ſpiritualiter. Et iſtę tres natiuitates ſumuntur ſecundum tres Chriſti ſubſtantias, quæ ſunt deitas, caro, & ſpiritus. Nã ex patre naſcitur deus, ex matre caro: in mente naſcitur per gratiam ſpiritus ſanctus. Ex patre naſcitur ſemper. Ex matre ſemel. In mente ſæpe. Secundum natiuitatem diuinam Chriſtus habet patrem ſine matre: ſecundum humanã, matrẽ ſine patre: ſecundum gratuitã, habet patrẽ & matrẽ: ſecundũ illud: Quicũq; fecerit voluntatẽ patris mei qui in cœlis eſt, ipſe meus frater & ſoror & mater eſt. Has verò Chriſti natiuitates repreſentat Eccleſia, in die natiuitatis eius. Primam natiuitatem repreſentat in miſſa quæ cantatur in nocte: quia diuina natiuitas eſt nobis occulta. Secundã, repræſentat in miſſa quæ cantatur in aurora: quia natiuitas humana fuit partim occulta: ſcilicet quantũ ad modũ: & partim manifeſta ſcilicet quantũ ad effectũ. Tertiã, repræſentat in miſſa quę cantatur in die: quia gratuita natiuitas manifeſta eſt in anima, in qua Chriſtus concipitur per affectũ, naſcitur per effectũ, nutritur per profectũ. Honora tunc & venerare ciuitatem Bethlehem puſillã, & minimam, per quem tibi regreſſus patefactus eſt ad paradiſum, & ad patriã. Hęc ciuitas ſpatio modica, primò dicta eſt Effrata, ſed poſtea facta eſt ibi fames magna: qua tranſeunte facta eſt ibidẽ magna abũdantia, & tũc vocata eſt Bethlehem, id eſt, domus panis, propter euentũ abundantiæ ſuperuenientis. Hæc ciuitas nõ eſt minima in principibus Iuda, id eſt, dignatis excellentia, quippe quia conſcia myſteriorum ante Chriſti aduentũ. Ibi enim vnctus fuit Dauid. Ibi ſacrificiũ ſolennizatum. Ibi connubiũ Booz & Ruth celebratum: in quo præfigurabatur humanitatis & diuinitatis connubium,

Natiuitas Chriſti triplex.

S. bilan tia Chriſti triplex.

Matt. 12

Bethlehem commendatio.

Myſteria in Bethlehem facta.

verum ſacrificium, & immutabile regnũ. Itẽ conſcia gaudiorum, in aduentu Chriſti. O quis dignè péſet gaudium angelorum laudãtium, paſtorum videntium, regum adorantium, populorum credentiũ. Item conſcia martyriorum poſt aduentũ Chriſti, qñ Herodes fecit infantes occidi. Sed maximè beata in germine: quia inde exijt germen nobile, ſcilicet dux & dñator, germẽ vtile regens populum Iſrael. De cuius ciuitatis laude, ſic dicit Bern. O Bethlehem parua, ſed magnificata à dño. Magnificauit te qui factus eſt in te, paruus ex magno. Que ciuitas ſi audiat, non inuideat præcioſum ſtabulum illud, & illius præſepij gloriã. Vbique glorioſa dicta ſunt de te, ciuitas dei, vbique canitur: quia homo natus eſt in ea, & ipſe fundauit eam altiſsimus. Hęc Ber. Bethlehem ſita eſt in monte longo, ſed arto, ab Oriente ſe extendens in Occidentem, in cuius fine Orientali ſub rupe quadam quæ erat in quodam diuerſorio, illuxit nobis Sol iuſtitiæ Chriſtus deus noſter, & contra Occidentẽ, ad quatuor vel quinq; pedes erat præſepe iumentorum, in quo dulcis puer ille fuerat reclinatus. In hac ciuitate eſt ſancta, & venerabilis ac miræ pulchritudinis, & deuotionis eccleſia cathedralis conſecrata in honore beatę virginis Marię, quam ędificari fecit beata Helena, mater Conſtantini Imperatoris, in qua eſt ſcripta, & in illa pulcherrimum altare marmoreum in loco vbi virgo Maria peperit, & Chriſtus naſci voluit. Eſt etiam in ipſa Eccleſia capella pulcherrima & deuota, in qua erat illud præſeptum venerabile, & diuinum. In eadem Eccleſia eſt ſepulchrum Innocentum, & ſepulchrum beati Hierony. Ibi beata Paula & Euſtochium requieſcunt. Ibiq; eſt ciſterna in quam ſtella dux Magorum dicitur cecidiſſe. Hanc ſanctam & deo dilectam ciuitatẽ, beatus Hierony. prælegit, vt ibidẽ dño deſeruiret. Beata etiam Paula, & Euſtochium filia eius, cum multis alijs virginibus in monaſterio ſanctimonialium dei ſeruitio, & diuinæ contẽplationi deuotiſsimè vocantes, regnum mundi, & oẽm eius ornatũ propter amorẽ domini noſtri Ieſu Chriſti, & loci deuotionem contẽpſerunt. Multi quoque ex his qui deſiderio terræ ſanctæ de terra, & de cognatione ſua, & de dominibus patrum ſuorum exierunt, licet turba, & tumultus hominum plerunque religioni ſint impedimentum, maluerunt tamẽ inter turbas populorum corporaliter habitare, quã ſanctarum ciuitatum quas Chriſtus ſpecialiter elegit, ſcilicet Hieruſalem, Bethlehem, & nazareth, quæ tanquam cellæ aromaticæ ſalutaris conuerſatione redolet, habitatione priuari. In Nazareth enim de ſpiritu ſancto, in Maria virgine fuit dñs conceptus. In Bethlehem natus. In Hieruſalem pro ſalute noſtra crucifixus mortuus, & ſepultus. In Bethlehẽ ergo ſecũdus Adam eſt natus, de qua ad ſeptẽ miliaria vel circa contra Auſtrum eſt Hebron ciuitas, vbi in agro Damaſceno fuit primus Adam de rubra terra formatus, de quo agro ad iactum arcus eſt ſpelunca duplex, vbi, ſe Adã cũ coniuge ſua eſt conditus, & ſepultus: tres magni patriarchæ, ſcilicet Abrahã, Iſaac, & Iacob, cũ coniugibus ſuis. Chriſtus itaq; natus eſt, vt captiuum hominẽ liberaret. Et hæc

Bern. de laude Bethlehem.

Pſal. 86

Bethlehem ſitus.

L

Tẽplũ in Bethlehem.

Ciſterna in quã ſtella cecidit.

M

Ciuitates à Chro ſpẽliter electæ.

Adã ſecundus & primus.

Figuræ natiuitatis Chriſti.

præſi-

Gene. 40.

A præfiguratum fuit, in pincerna Pharaonis, cui in carcere videbatur, quod corã ſe vitis de terra creſce bat, habens tres propagines ſeu ramos, quę cœpit florere & vuas producere, quas in calicẽ Pharaonis exprimens, potũ Pharaoni offerebat: qui ſecundũ ſomnij interpretationẽ poſt tres dies liberatus eſt. Sic cũ genus humanũ miſerabilem ſuſtineret captiuitatẽ: vitis, id eſt, Chriſtus de terra ſola, ſcilicet Maria excreſcebat, qui tres propagines: ſcilicet carnẽ, animã, deitatem habeat. Vel tres propagines ſunt tres perſonæ ſanctæ trinitatis. Tertia verò die, poſtquã vinum ſanguinis ſui in cruce eſt expreſſum, & regi cœleſti oblatũ, tũc genus humanũ de captiuitate eſt egreſſum. Hoc vinum regem cœleſtem ita inebriauit, quod oẽm offenſam humano generi relaxauit. Hoc vinum nobis ſub ſacramẽto reliquit, vt quotidie regi cœleſti pro mundi offenſa offeratur: quia quotidie à mundo offenditur. Vnde cum Chriſtus naſceretur,

Vineæ Engadi floruerũt.

B vineæ Engadi floruerunt, & Chriſtum veram vitem veniſſe oſtenderunt. Modus autem natiuitatis Chriſti, figuratus eſt in virga Aaron, quę floruit, & fructum amygdalinum protulit. Sicut enim virga illa mirabiliter contra naturã germinauit, ſic Maria ſupra ordinem naturę mirabiliter filium generauit. Virga Aaron protulit fructum ſine plantatione, Maria genuit filium ſine virili commixtione. In teſta amygdalina dulcis nucleus latebat, in teſta carnis Chriſti dulciſſima deitas abſcondita fuit. In virga Aaron inuenimus frondium viriditatem, florum ſuauitatem, & fructum vbertatem, ſic Maria habuit viriditatem virginitatis, ſuauitatem pietatis, & vbertatem perpetuæ ſanctitatis. Non ſolum autẽ Chriſtus Iudæis, ſed & Paganis ortum ſuum præmonſtrauit: quia omnes homines ſaluos fieri voluit.

Natiuitatis Chr̃i modus figuratus Virga Aaron.

1. Tim. 2.

Octauianus.

Vnde Octauianus qui tunc toti mundo dominabatur, & ideo à Romanis tanquam deus reputa-

C batur Sybillam propheticiſſam conſulebat, ſi in mundo aliquis eo maior futurus erat. Eodem autem die quando Chriſtus in Iudæa naſcebatur, Sybilla Romę circulum aureum iuxta Solẽ contemplabatur, in quo circulo virgo pulcherrima reſidebat, quę puerum ſpecioſiſſimum in gremio gerebat. Quod illa Cæſari Octauiano monſtrauit, & regem potentiorẽ ipſo natum eſſe intimauit. Meditari ergo debes cum gaudio, quanta ſit hodierna ſolennitas. Hodie nanq; natus eſt Chriſtus, & ſic vere eſt dies natalis regis æterni, & filij dei viui. Hodie puer natus eſt nobis & filius datus eſt nobis. Hodie Sol iuſtitię, qui in nubibus erat, clarè fulſit. Hodie ſponſus Eccleſiæ, electorũ caput de thalamo ſuo proceſſit. Hodie ſpecioſus forma præ filijs hominum deſideratã faciẽ eius oſtendit. Hodie illuxit nobis dies redẽptionis noſtræ, reparationis antiquæ, felicitatis æternæ. Hodie pax eſt nunciata nobis hominibus, vt canitur in hymno angelico, qui hodie eſt factus. Hodie, vt cantat Eccleſia, per totũ mundum melliflui facti ſunt cœli. Hodie apparuit benignitas, & humanitas ſaluatoris noſtri dei: quia vt dicit Ber. Potentia apparebat in rerũ creatione, ſapientia verò in earum gubernatione, ſed benignitas miſericordiæ maximè nunc apparuit in humanitate.

Natiuitatis Chriſti magnitudo.

ad Tit. 3

D Hodie adoratus ẽ deus in ſimilitudine carnis peccati. Hodie & nos cum Chriſto ſumus congeniti: quia generatio Chriſti origo eſt populi Chriſtiani. Hodie illa duo miracula contigerunt, quæ omnem ſuperant intellectum, & ſola fides apprehendere poteſt, ſcilicet quòd deus naſcitur, & virgo parit. Hodie aliorum miraculorum claruit multitudo. Denique omnia quæ de incarnatione dicta ſunt, quaſi hic clarius elucẽſcunt inchoata, hic manifeſtata: videas nunc illa, ac iſtis coniunge, & applica. Meritò ergo eſt iſta dies gaudij, & exultationis, ac lætitiæ magnæ nimis.

ORATIO.

IEſu dulcis, qui de ancilla humili, humilis natus te humiliter natum humilitatis pannis inuolui, & in præſepio reclinari voluiſti, da mihi clementiſsime domine per tuam inenarrabilem natiuitatẽ renaſci in me nouæ vitæ ſanctitatem, & ſic ſub habitu, & pannis me religionis humiliari, vt inter arcta regularis diſciplinæ ſtu-

E dia, velut in quodam præſepio reclinatus, ad culmen veræ humilitatis valeam attingere. Et qui noſtrę humanitatis, & mortalitatis fieri dignatus es particeps, da mihi tuæ diuinitatis, & æternitatis eſſe participem. Amen.

De circuncisione domini. Correſpondet euangelio: Poſtquam conſummati ſunt dies, &c.

Cap. X.

Lucæ 2.

POſtquã autem conſummati,) & impleti (ſunt dies octo,) ſcilicet à natiuitate domini, vtrãque extremitatem computando, (vt circuncideretur puer,) ſecundum legis pręceptum: quia hoc erat tempus circuncisioni deputatum, (vocatum) & declaratum (eſt nomen eius) eſſe (Ieſus,) id eſt, ſaluator: quia in circuncisione ſole-

F bat nomen imponi, (quod) ſcilicet nomen iam ante impoſitum eſt à deo, (vocatum,) id eſt, prænunciatum (eſt ab angelo, priuſquam in vtero:) ſcilicet virginis (conciperetur) de Spiritu ſancto. Ritus circunciſionis à beato patriarcha Abraham exordium ſumpſit, quando, & nominis amplificationẽ accepit. Nã cũ ſignaculo circunciſionis augmentũ, & immutationẽ promeruit nominis, vt qui prius dicebatur Abram, id eſt, pater excelſus, deinceps ob meritum fidei diceretur Abrahã, id eſt, pater multarum gentium. Nec ſolum ipſe, ſed etiam venerabilis vxor eius augmentum cum nominis mutatione promeruit, vt quæ prius dicebatur Sarai, id eſt, princeps mea & domus ſuę tãtum, deinceps diceretur Sara, id eſt, princeps omnium rectè credentium fœminarum. Ex hoc ergo in conſuetudinẽ venit, quod ad huius rei imitationẽ nomina imponerentur pueris in die circunciſionis eorum: & ſic puero Ieſu eſt factum. Ab humilitate ergo, quæ eſt radix, & cuſtos virtutum, Ieſus ſumens initium, circunciſionis accepit ſignaculum: vt pro te ſanguinis pretium non tardans effundere, ſe tuum veriſsimum ſaluatorem oſtendat, patribus tã verbo quàm ſigno repromiſſum, eiſq; aſsimilatum per omnia, præter

Circuncisio ab Abrahã incepta Abrahã & Sarai mutata nomina.

Nominis imponẽdi ratio.

igno-

Magna duo hodie facta.

G ignorantiā, & peccatū. Duo magna hodie ſunt facta. Primum, quia nomen, ſcilicet Ieſus, eſt manifeſtatum, quod ab æterno erat ſibi impoſitum, & ab angelo (priuſquam in vtero conciperetur) vocatum. Angelus enim Gabriel, miſſus ad Mariam ait: Ecce concipies in vtero, & paries filium, & vocabis ſcilicet in circuncisione nomen eius Ieſum, ſcilicet à deo patre ſibi impoſitum. Vnde in Eſa. Et vocabitur tibi nomen nouum, quod os domini nominauit. Secundum Orig. Vocabulum Ieſu dulce & glorioſum, omni adoratu cultuq; digniſsimum, nomen quod eſt ſuper omne nomen, non decuit primum ab hominibus appellari, neque ab eis offerri in mundum, ſed ab excellentiori quadam maioriq; natura. Hoc ergo nomē ei innatum eſt: vt enim ſaluator ſit, à propria natura habet. Et quanuis hoc nomen alijs ante fuerit impoſitum, tamen fuit nouum in Chriſto, inquantum fuit impoſitum ab hac proprietate: quia

Eſa. 62. — Origenes de nomine Ieſu.

H eſt ſaluator omnium, quæ in alijs non fuit, licet ſalutem in aliquo facto particulari fecerint. Ieſus enim Hebraice, ſaluator interpretatur Latinè. Dicitur autem ſaluator. Primò, à potentia ſaluandi: & ſic conuenit ei hoc nomen ab æterno. Secundò, ab habitu ſaluandi, & ſic fuit impoſitū ab angelo: & conuenit ei à conceptionis ſuæ principio. Tertiò, ab actu ſaluandi, & ſic fuit vocatum nomen in circuncisione. & conuenit ratione paſſionis ſuæ. Igitur ſecundū Chryſoſt. Hoc nomen dei quo Ieſus ex vtero virginis nuncupatur, non nouum eſt ei, ſed antiquum: quia Ieſus, id eſt, ſaluator vocatus eſt ſecundum carnem, qui erat ſaluator ſecundum diuinitatem. Vnde conſidera dignitates huius nominis. Primò quòd hoc nomē fuit ab æterno præordinatum, & conſecratum. Secundò, fuit diuino ore nominatū. Tertiò, patriarchis, & patribus antiquis deſideratum. Quartò, à prophetis prophetatum. Quintò, ab antiquo ſci-

Ieſus quid interpretetur.

Dignitates nominis Ieſu.

I licet in Ieſu Naue, qui & Ioſue dicitur, præfiguratum. Sextò, ab angelo virgini & Ioſeph prænuntiatum. Septimò, à beata virgine prędicatū. Octauò, a Ioſeph hodie impoſitum. Nonò, ab angelis diuulgatum. Decimò, ab Apoſtolis magnificatū. Vndecimò, à martyribus teſtificatum. Duodecimò, à confeſſoribus collaudatū. Tredecimò, à ſanctis virginibus tanquam oleum effuſum pręguſtatum: Decimoquartò, à fidelibus veneratū. Eſt autem ſecundum Aug. differentia inter nomen Ieſus, & nomen Chriſtus: quia nomen Ieſus, eſt nomen proprium: ſed nomen Chriſtus, eſt nomen commune & ſacramenti. Item nomē Chriſtus, eſt nomen gratiæ: ſed nomen Ieſus, eſt nomen gloriæ. Sicut enim hic per gratiam baptiſmalem à Chriſto dicuntur Chriſtiani, ſic in cœleſti gloria ab ipſo Ieſu dicemur Ieſuitæ, id eſt, à ſaluatore ſaluati. Et quanta eſt differentia, inter gratiam, & gloriam, tanta differentia poteſt dici inter nomen Ieſus, & Chriſtus. Moraliter ſecundum Bedam, ſicut Chriſtus in ſua circunciſione corporali accepit hoc nomen Ieſus, ita electi in ſua circunciſione ſpirituali participant iſto nomine: vt ſicut ipſi à Chriſto dicti ſunt Chriſtiani, ita à ſaluatore vocentur ſaluati. Quod etiam nomen eis non ſolum priuſquam in vtero Eccleſię,

Aug. de diuina nominum Ieſu & Chr̄i.

Excellentię nominis Ieſu.

K per fidē conciperentur, ſed ante ſecula à deo vocatum eſt. Hoc eſt ergo nomen quod ſuper omne nomen. Nec enim eſt aliud nomen ſub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos ſaluos fieri. Nomen quod ſecundum Ber. eſt mel in ore, in aure melos, in corde iubilus. Nomē quod inſtar olei lucet prędicatum, paſcit recogitatum, lenit & vngit inuocatum. Et ſecundum Petrum Rauennatem: Hoc eſt nomen quod dedit cæcis viſum, & ſurdis auditum, claudis greſſum, ſermonē mutis, vitam mortuis, totamq; diaboli poteſtatem de obſeſsis corporibus virtus huius nominis effugauit. De hoc nomine dicit Anſel. Ieſus eſt nomen dulce, nomen delectabile, nomē confortans peccatorem, & nomen beatæ ſpei, ergo Ieſu eſto mihi Ieſus. Nomen Ieſu eſt virtuoſum, iuxta illud Apoſtoli: Abluti eſtis, ſanctificati eſtis, iuſtificati eſtis in nomine domini noſtri Ieſu Chriſti. Habet .n. nomen Ieſu virtutem ablutiuam, quoad peccati maculam: virtutem ſanctificatiuam, quoad culpam: & virtutem iuſtificatiuam, quoad reatum. Cùm igitur tria ſunt in peccato, ſcilicet macula, culpa, & reatus, patet ꝙ quoad omnia iſta peccatum remittitur per nomen Ieſu. Vn̄ Ioānes. Remittuntur vobis peccata, propter nomen eius. In hoc nomine omne genu flectitur, cœleſtium, terreſtrium, & infernorū. Hoc nomen dn̄i quicunq; inuocauerit, ſaluus erit. De hoc quoque nomine ipſe dn̄s ait: Quicquid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. Hoc igitur nomine in omnibus orationibus vti debemus, ac petitiones in nomine Chriſti formare, & propter hoc orationes Eccleſiæ in fine formantur in Chr̄i nomine, dicendum per Chr̄m dominum noſtrum, vel aliquid ſimile. In hoc nomine ille non petit, qui cōtra dei diſpoſitionē, & contra ſuam vel aliorum ſalutem petit: imò verò qui taliter petit, contra hoc nomen eum petere dubium non eſt. Verè ergo, & propriè dictus eſt Ieſus: quia non niſi in hoc ſolo nomine ſalutem obtinere poſſumus. Vn̄ de ſe ipſo dicit. Ego ſum alpha, & ω, principium, & finis. Quia ſicut per verbū æternaliter dictum omnia ꝓducuntur, ſic per verbū carni vnitū reparant, ꝓmouentur, & finiuntur. Secundū ꝙ hodie factū eſt: quia cœpit hodie dn̄s Ieſus ſuū ſacratiſsimū ſanguinē pro nobis fundere, cùm ipſius caro cultello incideretur lapideo. Tēpeſtiuè cœpit pati pro nobis: & qui peccatū non fecit, pœnā hodie portare incepit ꝓ peccatis noſtris. Non ſolum .n. in virili, ſed etiā in infantili ætate ſanguinē ſuū pro nobis voluit fundere. Plorauit autē puer Ieſus hodie, ꝓpter dolorē quem in carne ſenſit: nā verā carnē, & paſsibilem, ſicut cæteri homines habuit. Sed eo plorante, credis ne quòd mater potuerit lachrymas continere? Plorauit ergo, & ipſa. Cōpatere & tu ſibi, & plora ēt cū eo: quia hodie ipſe fortiter plorauit. Nā in ſolēnitatibus iſtis multū gaudere debemus, propter ſalutē noſtrā quam quæſiuit, ſed multum cōpati & dolere, ꝓpter ſuas anguſtias quas pro nobis ſuſtinuit. Multū etiā ex hoc admirari debemus ad tolerandum pœnas pro peccatis proprijs, cùm cernimus ipſum tantas toleraſſe pro alienis. Vnde Bern. Quis nō erubeſcat refugere multos minores pœnas

Phil. 2. Acto. 4.

1. Cor. 6. Virtutes nominis Ieſu. L

1. Ioā. 2. Phil. 2.

Ro. 10. Ioā. 14.

Petere debemus in nomine Ieſu. M

Ioan. 8.

Sanguinē hodie fundere cœpit Ieſus.

Plorauit Ieſu mater.

nas

A

Sanguinẽ ſuũ ſexies fudit Chr̃us.

Eſa. 53.

1. Pet.2.

Pſal.68

nas pro peccatis ſuis, cùm nouerit Chriſtũ tanta pertuliſſe, non pro ſuis ſed alienis? Et ſciendum quòd ſex vicibus fudit ſanguinem ſuum pro nobis. Primò, in circumciſione: & hoc fuit noſtræ redemptionis initium. Secundò, in oratione: & hoc fuit noſtrę redẽptionis deſiderium. Tertio, in flagellatiõe, & quartò in coronatione, & hoc fuit noſtræ redemptionis meritum: quia liuore eius ſanati ſumus. Quintò, in crucifixione, & hoc fuit noſtræ redemptionis pretium, tũc enim quæ non rapuit exoluebat. Sextò, in lateris apertione, & hoc fuit noſtræ redemptionis ſacramentum, per quod figurauit, nos per aquam baptiſmatis debere mũdari, qui quidem baptiſmus habiturus erat efficaciam à ſanguine Chriſt. Per primum doceamur nos ſpiritualiter circuncidere, & peccata abijcere. Per ſecundum, mẽtis anguſtiam pro ſalute noſtra ſuſtinere: Per tertium, carnem noſtram domare. Per quartum, animam noſtram virtutibus ornare. Per quintũ, mẽbra noſtra mãdatis dei ligare.

B

Per ſextum, vulneratum cor in charitate dei habere. Vides ergo quoties Chriſtus ſuum fudit ſanguinem, propter noſtram redemptionem: vbi ſunt noſtræ lachrymę, vbi gemitus, vbi fletus, vbi gratiarum actiones pro tam copioſa ſanguinis effuſione?

Pſal.94

Venite adoremus, & procidamus ante eum, ploremus ante dominum qui fecit nos, & tam copioſe redemit. Vt enim ait Ber. Sufficiſſet ad redemptionem orbis vna precioſiſſimi ſanguinis gutta, ſed data eſt copia, vt in beneficij recordationem virtus diligentis clareſceret:

Pſ.129.

copioſa enim apud eum redemptio. Vt autem dictum eſt, ritus, & religio circuncifionis ab Abraham ſumpſit exordiũ: quia primus vnius dei cõfeſſus eſt hic, & in ſignũ huius primò accepit circuncifionem, quæ fuit ſignum diſtinguens fideles ab infidelibus. Credẽs enim Abraham, adhuc in præputio poſitus, filium ſe habiturũ, quẽ Deus ei promiſit, huius rei ſignum circuncifionẽ accepit,

C

Circũciſio cur inſtituta.

vt ꝙ credens iuſtificatus ſit, cerneretur. Fuit ergo data, & inſtituta circunciſio, primũ propter meritum fide Abrahæ, vt ſicut fide diſtabat à nationibus cæteris, ſic diſtaret etiam ſigno circunciſionis. Item vt populus qui ex eadem progenie naſciturus erat, per circunciſionis ſignũ peculiaris Deo agnoſceretur, & ab alijs nationibus diſcerneretur, ac ſemen eius qui credens Deo hoc ipſum acceperat, eſſe ſciretur. Item vt ſi qui ex eodem populo in prælio corruiſſent, hoc ſigno circũciſionis inter gentes cogniti, quia de ſtirpe ſancta deſcenderant, ſepulturæ traderentur. Et ideo in eremo non circuncidebantur, vbi ſoli ſine gẽtibus conuerſabantur. Itẽ in remediũ peccati originalis, & ad repreſsionem concupiſcẽtiæ carnalis. Data eſt etiam circunciſio in præparationem ſuſceptionis fidei: quia circũciſio eſt quædã profeſsio Moſaycæ legis ſeruandæ, ſicut & baptiſmus eſt profeſsio legis euãgelicæ, & per profeſsionem illam diſponebantur ad iſtam. Circuncifio igitur præter ti tẽporis mandatũ fuit, & ſignũ promiſſi Chriſti quàm vſq; ad Chriſtũ oportuit autoritatem habere, vt tandiu curreret, donec naſceretur promiſſus Abrahæ: quo nato, & promiſſione impleta, oportuit circũciſionem, & ſignũ promiſsionis ceſſare. Vnde fiebat cultris petrinis, quia petra erat Chriſtus.

D

Circũciſio fiebat petrinis cultris.

Circũcidi voluit Chriſtus ob multa.

† quamuis nõ

Voluit autẽ Chriſtus circuncidi ex cauſis pluribus, tanquã ſi † eſſet legi ſubiectus. Primo, vt oſtẽderet ſe eſſe de genere Abrahe, qui circunciſionis mandatũ accepit, & cui de Chriſto repromiſsio facta eſt. Secundò, vt patribus aſsimilatus Iudęis ſatiſfaceret, ac ſcandalum & omnem excuſationem in ſe non credendi, & eum non recipiendi ipſis auferret. Tertiò, vt legem veterem, & circunciſionem quam Deus inſtituerat, approbaret: ac eam ſanctam, iuſtam, & bonam fuiſſe monſtraret. Quartò, vt obedientiæ, & humilitatis virtutem, nobis ſuo commendaret exemplo, præceptum legis (cui tamen ſubiectus non erat) obſeruando. Quintò, vt legem quam dedit alijs, etiam ipſe impleret, & qui in ſimilitudine carnis peccati, non autem in carne peccati venerat, remedium quo caro peccati mundari conſueuerat, non reſpueret. Sextò, vt legis onus in ſe ſuſtinens, alios à legis onere quod portare nequiuerant liberaret: quia factus eſt ſub lege, vt eos qui ſub lege erant redimeret.

E

Gal.4.

Septimò, vt pro nobis ſanguinem ſuum non ſolum in ætate virili, ſed etiã in infantia funderet, & tempeſtiuè pati inciperet. Octauò, vt in ſe veritatem carnis humanæ oſtenderet: & hæreticos qui dixerũt eum non verum corpus, ſed phantaſticũ habuiſſe, confunderet. Nonò, vt caſtitatem quæ à circunciſione actus illius membri eſt, cõmendaret, & concupiſcentiam carnalem reprobaret. Decimò, vt in ipſo carnalis circũciſio finem, & ſpiritualis exordium haberet, & nos fore ſpiritualiter circuncidendos demonſtraret, vt enim Apoſtolus ait: Finis legis Chriſtus ad iuſtitiam omni credenti.

Ro. 10.

Baptiſmus euacuauit circũciſionẽ.

Hodierno itaq; die ceſſat circũciſio, & habemus pro ea baptiſmũ, qui eſt maioris grãæ, & minoris pœnæ: nã gratia baptiſmi ſuperueniens carnis circunciſionẽ euacuauit, quẽadmodũ fructu aduenientæ flores decidunt, & marceſcũt. Vnde Greg.

F

Quod apud nos valet aqua baptiſmatis, hoc egit apud veteres, vel pro paruulis ſola fides, vel pro maioribus virtus ſacrificij, vel pro his qui ex ſtirpe Abrahe prodiderunt myſterium circunciſionis. Et ſecundum Bedam, idem auxilium curationis in lege circunciſio, contra originalis peccati vulnus præſtitit, quod nunc baptiſmus tempore gratię confert, niſi quòd introitu in regnũ nondum patebat circunciſis, vt modo baptizatis. At vero non ſolum baptiſmus hoc facit, ſed etiã paſſionis adiunctio, quæ ſi circunciſioni adiuncta eſſet, & ſimiliter ib. fieret. Ideo aũt in carne præputij fiebat circunciſio: quia in parte illa magis concupiſcentia dominatur, per quam originale peccatum propagatur.

Circũciſio cur in præputijs.

Vbi ergo via peccati eſt, ibi aptè ſignabatur peccati remedium. Significatur autem per circunciſionẽ carnis, circũciſio mentis, qua mundatur anima à vitijs: & ideo debemus circunciſionẽ ſpiritualem in omnibus intus & extra habere, & ex omni parte ſpiritualiter vitijs circunciſi eſſe. Circunciſus enim Chriſtus eſt, vt omnia peccatorum vitiorumq; ſuperflua hominem abſcindere à ſe debere, doceret. Vnde ſecundum Bernar. Duplex eſt circunciſio, quæ à nobis fieri debet, ſcilicet interior & exterior. Exte-

Circũciſio du-

G plex nobis neceſſaria — rior conſiſtit, ſcilicet in habitu ne ſit notabilis in actu, ne ſit reprehēſibilis: & in ſermone, ne ſit contemptibilis. Interior ſimiliter in tribus cōſiſtit: ſcilicet in cogitatione, vt ſit ſancta: in affectione, vt ſit pura: in intentione, vt ſit recta. hæc Bern. Debemus igitur eſſe circuncisi corde, à cogitationibus noxijs & immūdis, à iudicijs, falſis & temerarijs, ab intentionibus, & voluntatibus iniquis, vt coram deo pertimeſcamus verſare in corde quod coram hominibus erubeſceremus dicere vel facere: quia quod dicta vel facta hominibus, hoc ſunt cogitationes deo. Debemus quoq; eſſe circūciſi lingua à verbis turpibus, detractorijs, mēdoſis, ocioſis & ſuperfluis: quia de omni verbo ocioſo (etiam ignoranter prolato, ſicut & de cogitatione minutiſsima) reddenda eſt ratio in

Matt. 12 — die iudicij. Debemus etiam eſſe circunciſi, omnibus ſenſibus & mēbris corporis noſtri, à prohibitis & illicitis, à voluptuoſis & ſuperfluis omnibus

H — abſtinendo, & nō ſolum à peccato, ſed ab omni occaſione peccati nos ſubtrahēdo: quia niſi quis occaſionē peccati vitauerit, vix peccatū declinabit. Tali circunciſione omnia vitia & peccata tolluntur & excludūtur, vnde & octauo die circūciſio merito fiebat, in qua & vltima reſurrectio fiet

Octaua die circūciſio fiebat.

quādo omnibus membris circunciſis, id eſt, vitijs, & peccatis abſciſis totus ex integro innouatus, omniq; ſuperfluitate mūdatus homo ad immortalitatem reſurget. Octaua dies ipſa eſt quę & prima. In hac enim mundus cœpit, Chriſtus reſurrexit. In hac & vniuerſalis reſurrectio erit. Sex etenim ſunt huius ſeculi ætates in quibus pro deo laboribus inſiſtere, & pro adipiſcenda ſempiterna requie ad tempus operari neceſſe eſt. Septima ætas non in hac, ſed in alia vita quieſcentium vſque ad tempus reſurrectionis omnium. Octaua autem ætas ipſa eſt dies reſurrectionis ſine vllo temporis fine beata. Tunc autem non ſolum circunciſi, ſed omnibus ab eis peccatis abſciſis, mundi, & immaculati æternū nomē ſancti ſuſcipient, & hæreditatem. Qui ergo mala, & vana cogitare, vel loqui aut facere non appetit, iſte interius, & exterius perfectè circunciſus eſt. Parū aūt prodeſt circunciſum eſſe, ex parte vna, & nō ex alia: vt .n. ait Pius papa: Nihil prodeſt homini ieiunare & orare, & alia religionis bona agere, niſi mēs ab iniquitate, & ab obtrectationibus lingua phibeatur. Nihil quidē prodeſt, ſ. quantū ad vitā æternam, prodeſt .n. quantū ad tēporalia. Vñ & Beda: Nemo ſanè cùm circunciſionē prædicari audierit, vnius ſoli mēbri continentiam autumet imperari, quaſi vel à fornicatione tantū abſtinentē, vel licito matrimonio temperanter vtentē, vel virginitate glorioſum exiſtere abſque aliarum virtutum adiectione ſufficiat, & non omnium potius quos corde vel corpore geſtamus ſenſuum caſtigationē præcipi. Ille itaq; vera circunciſione mūdatus eſt, qui obturat aures ſuas ne audiat ſanguinē, & claudit oculos ſuos ne videat malum, qui cuſtodit vias ſuas ne delinquat in lingua ſua, & attēdit ſibi ne grauetur cor eius in crapula & ebrietate, qui lauat inter innocentes manus ſuas, & ab omni via mala prohibet pedes ſuos, qui ſuper omnia caſtigat corpus ſuum & ſeruituti ſubijcit; o-

Aetates mundi.

I

Beda ab omnib' circūcidi præcepit.

Eſa. 33. Ibidē. Pſal. 38 Luc. 21 Pſal. 25 Pſ. 118 1. Cor. 9 Prou. 4

K — mniq; cuſtodia ſeruat ſuum cor, quoniā ex ipſo vita procedit. Sed & ipſa bona actio ſua quæ in abſcondito eſt circunciſione non minus indiget, vt cùm ieiuno, oro, eleemoſynam facio, gloriam intrinſecus quæram. Quapropter & Apoſtolus abſconditam corde circunciſionem ſedulo cōmendat, cui laus nō ex hominibus, ſed ex deo eſt. hęc Beda. Debemus ergo omne peccatum intus & extrà vitare, & ex omni parte ſpiritualiter circūciſi eſſe. Toties etiam homo circunciditur, quoties poſt peccatum ad pœnitentiam reuertitur. Hanc autem circunciſionem præcedere oportet octo ſpirituales illuminationes diuinarum gratiarum quæ per viij. dies intelliguntur, & ſic octauo die circunciſio in anima celebratur: videlicet peccatoris ad deum conuerſio, peccati recognitio, contritio, confeſsio, ſatisfactio, peccati deteſtatio, in futurum cautio, & extunc octauò ſequitur impij iuſtificatio, qua gratia infunditur, & peccatum expellitur, & ipſa die octauo: ſcilicet in iuſtificatione impij celebratur circunciſio in anima pœ-

Illuminatiōes octo circūciſionē mentis præcedētes.

L — nitentis. Quę quidem circunciſio non eſt aliud quàm amputatio vitiorum, quæ habet fieri in cultello pœnitentię. Sicut enim in circūciſione corporali fit amputatio ſuperfluę carnis, ſic in circūciſione ſpirituali fit amputatio vitiorum, & peccatorum, quæ ſola ſunt homini ſuperflua: omnia enim alia creata in homine, ſunt valde bona. Et niſi iſta circunciſio fiat in anima, ipſa eſt filia perditionis: ſecundum illud Gen. Maſculus cuius præputij caro circunciſa non fuerit, peribit de populo ſuo. Item iſti viij. dies ſunt viij. illuminationes ſpiritus ſeptiformis in ſeptem virtutibus principalibus, cum perſeuerantia finali quæ eſt octaua. Et quia niſi per Chriſtum peccata non tolluntur, ipſe eſt enim agnus dei qui tollit peccata mundi: ideo vt dictum eſt circunciſio cultris fiebat petrinis: quia petra erat Chriſtus. Hæc illa Iudęorum circunciſio ſignificat, & ſine hac ſignificatione inutilis eſt. Et ideo Chrs circunciſus

Gen. 17

Ioan. 1.

M — eſt, vt circunciſionis ſignificationem nobis commēdaret. Sicut enim nobis eſt natus, nobis baptizatus, & paſſus, ita & nobis non ſibi eſt circūciſus. Spiritualē ergo circunciſionē ſignificatā per corporalē habere ſtudeamus, vt illā ſpiritualē quæ in octaua reſurrectionis in nobis futura ē ab omni corruptione culpę & pœnæ conſequi mereamur. Tres itaq; conſtat eſſe circunciſiones, vna eſt ſacramentū. ſcilicet circūciſio quæ eſt in corpore: duę verò ſunt res illius ſacramenti, videlicet circunciſio à peccato, quę quotidie eſt in anima, ac circunciſio à peccato & ab omni pœna peccati, quæ in reſurrectione erit in anima & in corpore.

Chrus nobis & ſibi circūciſus eſt.

Circūciſiones triplices.

ORATIO.

O Ieſu clemens qui de virgine natus ſub lege circuncidi voluiſti, circuncide Ieſu miſericors cogitationes, verba, & opera ſerui tui, vt nihil tuæ voluntati contrarium cogitando, loquendo, operando, peragam: & in ſenſu ſit mihi cogitatus dei, & omnis narratio mea in preceptis altiſsimi, & in operibus mandatorū tuorum dirigantur omnes actus mei. Ecce dñe, coram te ſunt, cor meū, lingua mea, ſēſus & mēbra conant quidē, ſed per ſe non poſſunt. Fac tu quid ipſa nō

poſſunt,

A poſſunt, & perfice in bonis deſiderium mei peccatoris, qui conſueuiſti deſiderium ſuum dare iuſtis. Amen.

De apparitione domini, facta tribus Magis. Cap. XI.

Matt.2. Nu.24.

TErtiadecima verò dies puer Ieſus manifeſtauit ſe gentibus, id eſt, Magis qui erant gentiles. Prophetarum quippe ſeu vaticinatum fuerat per Balaam prophetam gentilium quòd orietur ſtella ex Iacob, & conſurgeret homo de Iſrael: vbi oſtenditur quòd ortus nouæ ſtellæ apparentis erat ſignum Chriſti naſcentis. Iſti ergo videntes nouam ſtellam, cognouerunt per inſpirationem diuinam ꝙ illa erat quæ per Balaam prædicta fuerat, & ideo ſtatim mouerunt ſe de locis ſuis, vt ad venerandum puerum natum venirēt. Iſti à Balaam genus duxerant, & non minus

B Magorū genus, & denominatio. Reges, vnde dicebātur

fidei quàm generis ſucceſſores, & hæredes erāt: vnde non à magica arte, ſed à magnitudine ſcientiæ vocati ſunt Magi, quaſi in ſapientia magni & erāt in ſciētia aſtrorum periti, quos enim Hebræi ſcribas, Græci philoſophos, Latini ſapientes, hos Perſæ Magos appellant. Et ideo erant Magi non malefici, ſed ſapiētes primitiæ fidei noſtræ. Qui ideo etiam reges dicti ſunt: quia illo tempore philoſophi, & ſapientes regnare conſueuerunt. Vnde de ant quorum temporum felicitate Seneca ſic dicit: Summa felicitas erat gentium in quibus non poterat potentior eſſe niſi melior. Illo ergo ſeculo quod aureum perhibetur, officium erat imperare non regnum. Parū erat regi ſine arte & difficultate ſibi inuenire aliquod receptaculum. Vnde de quodā philoſopho tūc regēte ſtatim ſubiūgit: Diogenes Cynicus cū vidiſſet puerū caua manu aquā bibentē, fregit protinus exēptū e perula calicē hac obiurgatione ſui: Quandiu homo ſtultus

Seneca de Diogene. C

ſuperuacuas ſarcinas habui. Qui ſe cōplicuit in dolio, & in eo cubitauit: hæc Sen. O quātum diſtat inter rectores huius temporis, & illius: quia nunc omnia illis contraria ſcilicet diuitias, honores, & delicias quærunt, & ideo in futuro fortè peius gentibus habebunt. (Et venerunt Magi ab Oriente,) id eſt, à partibus quæ reſpectu Hieruſalem ſunt verſus Orientem: vt ſecundum Chryſo. Vnde dies naſcitur, inde procederet fidei initium: quia fides lumen eſt animarum. Et ſecundum Ber. Meritò ab Oriente veniunt qui Solem iuſtitiæ nouum nobis ortū annuntiāt, lætiſqꝫ rumoribus totū mundū illuminant. Venerūt autem ſpecialiter de finibus Perſarum, Medorū, & Chaldæorū: Vbi fluuius eſt Saba, à quo & Sabæa regio illa dicitur: iuxta quā eſt Arabia, vbi Magi reges fuiſſe memorantur. Sunt autem Arabiæ duę, vna conterminà, & vicina Iudææ, & reſpectu Hieruſalem ab Oriente, de qua videtur Magi veniſſe. Alia cōtermina Indiæ diſtans à Hieruſalē quaſi vnius anni itinere, & de hac infra xiij. dies nō poterāt venire, Vnde Remigius: Sciendum eſt ꝙ aliqui ſolent dicere: ꝙ puer qui tunc natus in tā breui ſpatio tēporis, de vltimis finibus terræ eos ad ſe perducere potuit: vel ſi fuerūt ſucceſſores Balaā,

Magi cur ab Oriente venerūt

Arabiæ duæ.

Remigius de ſubito aduētu.

regio iſtorū non longè diſtat à terra promiſſionis, idcirco in tā breui ſpatio tēporis Hieruſalem venire potuerunt. hæc Remig. Factum eſt autem vt viſa ſtella quicquid per eam ſignificabatur ſancti ſpiritus illuſtratione mox intelligeret. Chrīm igitur deum & hominē in ſtella quærebāt, quem diuina inſpiratione per ſtellā ſignificari intelligebāt. Iſta ſtella differebat ab alijs multipliciter. Primò, in ſubſtantia: quia aliarū ſtellarū materia eſt materię cœleſtis, & quintę eſſentiæ, hæc autem de ſubſtantia corruptibili fuit. Secundò, quo ad eius principiū effectiuū: quia aliæ ſtellæ à deo per verbū creatæ ſunt, nulla cooperante natura, ſed iſta miniſterio angeli à verbo facta eſt. Tertiò, in duratione: quia aliæ à principio mūdi ſunt conditæ, & in æternū manebunt, iſta Chrō nato creata ē, poſtea eſſe deſiuit. Quartò, in ſitu: quia aliæ ſunt in cœlo, iſta aūt nō fuit ſita in firmamēto, ſed in aëre non longè à terra. Quintò, in magnitudine: quia ſecundū Ptolomæū quælibet ſtellarū firmamēti viſibilis nobis maior eſt tota terra, forte iſta non fuit vltra quantitatē duorū vel triū cubitorū. Sexto, in motu: quia aliæ mouent circulariter ab Oriente in Occidētē, hæc aūt ferebatur motu recto, ab ortu in meridiē. Septimò, in ſtatu: aliæ mouentur motu continuo & nunquā ſtant, iſta aūt cū Magis euntibus ibat, & cū ſtantibus & quieſcētibus quieſcebat. Octauò, in viciſſitudine apparitionis, & occultationis: cūm .n. intrauerūt Hieruſalē occultauit ſe, deinde vbi Herodē reliquerunt ſeipſam monſtrauit. Nonò, in tēpore: quia aliæ lucent ſolū de nocte. hæc verò in meridie Sole lucēte apparebat, quā lux diurna nō impediebat: quia ſecūdū Chry. ipſos ēt Solis radios proprio fulgore ſuperabat. Decimò, in ſignificatione: quia aliæ ſignant tēporū, & annorū diſtinctionē, iſta verò ſignificabat creatoris natiuitatē. Vndecimò, in effectu: quia aliæ habent efficaciam certā ad tranſmutationē iſtorū inferiorū iſta aūt nullū habuit effectū, niſi ꝙ notauit natiū ſaluatorē. Duodecimò, in miniſterio: cætera eñ aſtra creauit deus in miniſteriū cūctis gētibus. hæc aūt ſtella in miniſteriū ſolius Chrī eſt edita. Tertiodecimò, in ſingularitate apparitionis: quia quęlibet ſtella apparet omnibus qui ſunt in hemiſperio eius, ſed iſta viſa eſt tm̄ tribus Magis. Quartodecimò, in motore: quia aliæ ſtellæ non habent motores proprios, iſta aūt habuit motorē proprium: ſ. angelū, qui natiuitatē Chrī paſtoribus nūtiauit. Multa, & magna hac die facta ſunt per dñm Ieſum, & maxime circa ipſam Eccleſiā. Primū eſt, quia ipſa hodie in perſona Magorū ab eo in ſpōſam eſt recepta: quia eſt ex gentibus maxime congregata. Nā die natalis ſui in perſona paſtorū Iudæis apparuit, de quibus, non niſi pauci verbū dei receperunt. Hodie verò apparuit gētibus quæ Eccleſiā impleuerunt: quia in ſtellæ fulgore dei gr̄a, & in tribus Magis vocatio gētiū præceſſit, ipſi .n. magi primitiæ gētiū fuerūt, & gētes in Chrīm credituras ſignauerunt. Vnde feſtū hodiernū propriè eſt feſtū Eccleſiæ, & fideliū Chriſtianorū. Secūdū ē quia Eccleſia hodie ſancta eſt ab eo deſponſata, & idē per baptiſmū verè cōiuncta, quē tali die anno ſuo xxx. recipere dignatus

D

Stella Magis viſa, ab alijs differt.

E

F

Magna fcā hac die Eccleſiæ

G eſt. Et ideo lætanter cantat: Hodie cœleſti ſponſo iuncta eſt Eccleſia, quoniam in Iordane lauit Chriſtus eius crimina. Nam in baptiſmo deſponſatur anima Chriſto, qui virtutem ſumpſit à baptiſmo ſuo, & ideo animarum baptizatarum cõgregatio vocatur Eccleſia. Tertium eſt: quia tali die ſcilicet anno reuoluto poſt baptiſmum fecit ad nuptias primum miraculum, quod etiã ad Eccleſiam, & ſpũales nuptias adaptari poteſt, prout infrà ſuo loco apparebit. His ergo vt cantat Eccleſia tribus miraculis ornatum ſanctum diem colimus. Vñ vt dicit Maximus epiſcopus, In antiquioribus libris dies illa dicitur pluraliter dies Epiphaniarum, id eſt, plurium illuſtrationũ Chriſti. Epiphanes enĩ illuſtrationẽ ſonat. Has tamen tres manifeſtationes proprijs quidem nominibus diſtinguunt Epiphaniã vocantes eã, quę per ſtellã facta eſt, quaſi deſurſum facta, Theophaniam eam quæ in baptiſmo quaſi à deo, id eſt, à patre

Maximus de tribus apparitiõibus.

H factã, Bethphaniam eam quæ in nuptijs quaſi in domo factam: Beth enĩ domum ſonat. Rectéq; tria hæc in vno die acta nobis myſteria prædicãtur, qui trinitatis ineffabilis arcanum vno dei ſub nomine confitemur. Hæc Maximus. Inſuper ſecundũ Orig. etiã hac die pauit iiij. millia hominũ de vij. panibus, & paucis piſciculis. Vides itaq; quã venerabilis eſt dies iſta quã dñs elegit, ad tot mirifica & magnifica facienda. Conſiderans ergo Eccleſia tot magna beneficia hodie ſibi à ſponſo exhibita, grata exiſtere volens, exultat, iucundat, & iubilat, ac diem hanc magnificè ſolennizat. Dicamus itaq; nunc de primo: quia de alijs dicẽdũ erit infrà ordine ſuo. (Cũ ergo) ſecũdũ prophetiã Michææ, (natus eſſet Ieſus in Bethlehẽ Iudæ,) quæ eſt in tribu Iuda, quod dicit ad diſtinctionẽ alterius Bethlehẽ, quæ eſt in Galilæa in tribu Zabulõ, (in diebus Herodis regis,) ſcilicet anno re-

Beth domũ ſonat.

I gni ſui xxx. per quod oſtẽdit tempus præfinitum Chriſti naſcẽtis: prophetauerat .n. patriarcha Iacob illo tẽpore Chrĩm naſciturũ qñ deficeret ſceptrũ ſiue rex, & dux de populo Iudæorũ, & hoc impletũ ẽ in Herode Aſcalonita q fuit Idumæus, & primus regnauit alienigena. (Ecce Magi,) & gẽtiles vniuerſã Eccleſiã futurã ex gẽtibus repræſentãtes à partibus Orietalibus, (venerũt hieroſolimã,) ciuitatẽ regiã, ibidẽ de Chro nato ingrẽtes, & dicẽtes: (vbi eſt qui natus ẽ rex Iudæorũ,) ecce ergo titulus à magis hic nũtiatus, à Iudæis reprobatus ibi, noli ſcribere rex Iudęorũ, à ſcriptura cõfirmatus ibi: quod ſcripſi, ſcripſi. (vidimus. n. in Oriẽte ſtellã eius,) ſ. propriã: quia hãc creauit ad ſui oſtenſionẽ, (& venimus,) perſonaliter (adorare) humiliter (eũ) ſingulariter. Veniũt paſtores vt certificẽtur vt ſuprà. Veniunt reges vt venerẽtur, vt hic. Veniũt ſenes, vt gratulentur vt infrà. Primũ pertinet ad prælatos. Secundũ ad actiuos. Tertiũ ad contẽplatiuos. Primi vidẽt & prędicant. Secundi venerantur & adorant. Tertij amplexant, & tenent. Secũdũ quoſdã Magis Iudæã intrãtibus ſtella diſparuit, vt amittentes itineris ducẽ, neceſſe haberent recurrere ad ciuitatẽ regiã: ſcilicet Hieruſalẽ, & ibidẽ inquirere de rege nato. Secũdũ verò alios cùm Magi Hieruſalẽ ad quærendũ de puero ingreſsi fuiſſent, ſtellæ ducatũ amiſerunt, quoniã

Venerũt paſtores, reges & ſenes ad Chriſtũ

K auxilium humanum requirentes iuſtè perdere diuinum meruerunt: quia rectè diuino deſeruntur auxilio qui humanum præponunt diuino. Et poteſt ſtella iſta illuminatio gratiæ intelligi: quia dum boni à malis conſilium quærunt, verã illuminationẽ amittunt. Sed ſiue ante ingreſſum in Hieruſalẽ, ſiue poſt ingreſſum diſparuit, factum eſt hoc à deo pluribus de cauſis. Prima, propter ipſos Magos, vt qui prius fuerant cõmoniti cœleſti ſigno, confirmarentur etiam dicto prophetico ex doctorum ibi reſidentium reſponſo. Secunda propter Chriſtum, vt eius natiuitas in ciuitate regia publicaretur, & prophetia de loco natiuitatis Chriſti impleta monſtraret. Tertia, vt ſtudio Magorum, damnaretur pigritia Iudæorum: qui gentibus ſolicitè Chriſtum quærentibus ipſi in nullo moti ſunt ad quærendum. Quarta, vt Iudæi Chriſtũ non recipientes, inexcuſabiles de aduentus eius noticia remanerent, cùm Magi Iudæis

Stella cur diſparuerit.

L tempus, & Iudæi Magis locum natiuitatis oſtenderent. Per hoc etiam figurabatur q fides Chriſti erat à gentibus deuotè recipienda, & à Iudæis pro maiori parte in infidelitate remanentibus refutanda. Iſti Magi fixi fuerunt in timore Chriſti & fide firmati: quia non obſtante q ſcirent iuxta edictum imperiale, capitali ſententia puniendũ eſſe quicunq; regem aliũ quàm ſubiectũ Romano imperio nominaret, Chriſtũ tamen intrepidi ſunt confeſsi. Vnde Chry. Sed nunquid neſciebant, q in Hieruſalem regnabat Herodes? Nunquid nõ intelligebãt, q quicunq; rege viuẽte alterum regẽ pronuntiat, aut adorat, punitur in ſanguine? Sed dum conſiderabant regẽ futurũ, non timebant præſentẽ, adhuc non viderant Chriſtũ, & iã parati erant mori pro Chriſto. O beati Magi qui ante cõſpectũ crudeliſsimi regis priuſquã Chriſtum viderent, Chriſti facti ſunt confeſſores,

Magorum fides.

M hæc Chryſo. (Audiẽs autem Herodes rex,) talia de puero nato (turbatus eſt,) timens ne regnaturus eſſet pro eo, ſe tanquàm alienigena deſtituto. Vbi Aug. Quid erit tribunal iudicantis, qñ ſuperbos reges cuna terrebat infantis? Timeant nunc reges ad pris dexteram iam ſedentẽ, quẽ rex impius timuit adhuc mris vbera lãbentẽ: & non ſolũ turbatus eſt ipſe, ſed (& omnis Hieroſolima cũ illo,) nouitate miraculi percuſſa, & fauere volens Herodi quẽ timebãt: quia ſibi ſubiecta. Sæpe .n. populus plus eis iniuſtè fauet quos crudeles ſuſtinet: vnde rex iniuſtus omnes miniſtros habet impios, & adulatores. Turbatur ergo ſecundũ Chry. omnis Hieroſolima cũ eo, vel cauſa adulationis vel timoris. Turbantur etiam ille & iſti: quia de aduentũ iuſti non poſſunt gaudere iniqui, vel accipiendo hic partem pro toto, omnis Hieroſolima intelligitur illa pars quæ ſibi fauebat, ſic communiter dicitur quãdo maiores ciuitatis aliquid faciunt, quòd tota ciuitas illud facit: ſic in propoſito, qui erant ibidem maiores, & in regalibus officijs aſsiſtentes, illi cum rege turbati ſunt, (& cõgregans oẽs principes ſacerdotũ, & ſcribas populi,) ſapiẽtes Iudæorũ, (ſciſcitabatur ab eis vbi Chriſtus naſceretur.) Quia enim volebat Chriſtum perdere, ideo ſtuduit de loco natiuitatis Chriſti diligẽter inquirere ab illis qui ſcripturas

Auguſt. de timore Herodis.

Prophe-

A prophetarum prædictas de Chriſto nouerant,&
genealogias deſcendentes à Dauid ſciebant. (At
illi dixerunt ei,) quòd (in Bethlehem Iudææ,) id
eſt,quæſita eſt in terra Iuda ꝓut ſcribitur in Mi-
Auguſtinus de Iudæis indicantibus Chriſtũ
chæa : ſecundum Aug. Iudæi in hoc facto, quòd
docent alios locum natiuitatis,& tamen ipſi non
vadunt,ſimiles ſunt fabricatoribus arcæ Noe,qui
alijs vbi euaderent, præſtiterunt, & ipſi diluuio
perierunt. Similes etiam ſunt lapidibus milliarium,qui alijs viam indicant,nec ipſi per eã ambulant, de quibus etiam dicit ibidẽ Aug. ꝙ oſtenſo alijs vitæ fonte ipſi ſunt mortui ſiccitate. Per
ſcribas autem & ſacerdotes qui locum natiuitatis
Chriſti,ex prophetia declarauerunt,& tamen ipſum Chriſtum non adorauerunt,ſed Magis perſecuti ſunt : ſignantur doctores bonæ doctrinæ,
ſed malæ vitę, qui quẽ prædicant ſana doctrina,
perſequuntur mala vita.(Tunc Herodes clam,)&
occulte,(vocatis) ad ſe (Magis,didicit ab eis tem-
B pus ſtellæ quæ apparuit eis.) Cognito enim loco
natiuitatis Chriſti,ex Iudæorum reſpõſis, voluit
ſciri tempus natiuitatis ab ipſis Magis,vt ſi ad ipſum redirẽt, ex tẽporis & loci cognatione poſſet
Chr̃m interficere,& cũ eſſet alienigena, non confidebat de Iudæis,& ideo voluit conſilium ſuum
latere eos, (& mittens illos in Bethlehem dixit:)
eos doloſe, & volens decipiendo (Ite,& interrogate diligenter de puero,) nato(& cum inueneritis renũtiate mihi, vt & ego veniens adorẽ eum,)
ſpondet falſum obſequiũ vt facilius eos decipiat,
& ad redeundũ per ipſum inducat. Falſa quippe
Chryſ. de perfidis.
fuit Herodis promiſsio: qꝛ ſecundũ Chryſ. Deuotionẽ promittebat, ſed gladium acuebat & malitiam cordis ſui humilitatis colore depingebat.Talis eſt conſuetudo omnium malignorũ,qñ aliquẽ
in occulto grauius lędere volunt , humilitatẽ illi
& amicitiã fingunt: & ſecũdũ Raba. Finxit Herodes,tã vultu quã verbis ſe adorare eũ velle,quem
C inuida cogitatione tractabat occidere : & hoc vt
vel ad ipſum Magi alacrius redirent,& ne Iudæi
quorũ rex erat futurus,ab eo ipſum abſcõderẽt,
cuius perſonã oẽs hypocritæ tenent, qui dũ fictè
deum quærunt,inuenire illum nunquã merẽtur.
Et ſicut Herodes ſub ſpecie religionis voluit occidere Chr̃m,ſic hypocritæ,quantũ in eis eſt, occidunt eum: ſecundũ illud Apoſtoli,Rurſum cruci-
Heb.6.
figentes ſibimetipſis filiũ dei,nã ſecundũ Gre. Simulata ſanctitas,eſt duplex iniquitas: ſecundum
Chryſ. de indignè cõmunicãtibus.
Chryſ. Herodi ſimiles eſſe probantur , qui ſacra
cõmunione myſterij indignè abutũtur. Adorare
quippe ſe fingũt , & eũ quantũ in ipſis eſt, interimunt.Iuxta illi Apoſtoli:(Qui manducat,& bibit
indignè reus erit corporis, & ſanguinis dñi,) cũ
1.Cor. 11.
aũt Magi audiſſent regẽ,) Herodẽ : nihil mali ſuſpicantes (abierunt)recedentes: ſcilicet de Hieruſalẽ,vt irẽt verſus Bethlehẽ,edocti de hoc per ꝓphetiã. (Et) cùm Hieruſalẽ egreſſi fuiſſent, (ecce
ſtella quã viderãt in Oriẽte,) quæ diſparuerat,iterũ eis apparuit:quia auxiliũ deſerentes humanũ,
meruerãt recuperare diuinum. In ipſo aũt loco
quo eis reapparuit ſtella,facta ẽ in memoriã huius Eccleſia. Deinde (antecedebat eos),& viã oſtẽdebat,(vſquequo veniens ſtaret ſupra.)locũ,& vicina domui(vbi puer erat.) Stabat quaſi ſupra caput pueri : vt quaſi innueret & diceret,hic eſt qui D
natus eſt rex quem teſtabar : vt quem loquendo
monſtrare non poterat,tentando monſtraret. Et
ſic ſtella duce cum magno gaudio ad tuguriũ, in
quo dñs Ieſus natus eſt peruenerunt. Ambiguum
eſt quod iſtorũ fuerit : ſcilicet an Magi in Oriente poſiti viderunt ſtellam ſuper Iudęam exiſtentem immobilem, vel viderint ſtellam in Oriente
Stella vbi viſa eſt ſtare
exiſtere,quę eos perduxit in Iudæam. Potuit .n.
naſci in Oriente , & eos præcedendo in Hieruſalem perducere,& ſentit Chryſo. & tenetur communius . Fulgentius tamen videtur velle, quòd
eam primò viderint immobilem ſuper Iudæam
quę dedit eis ſignum veniendi in Iudęam , qui
Hieruſalem tanquam caput Iudææ adierunt, &
ipſis egreſſis tũc motu notabili eos præceſſit, quæ
peracto officio ſuo in prælacentem materiam reuerſa eſt. (Et intrantes domum,) Magi ſcilicet diuerſorium, (inuenerunt puerum cum Maria matre eius,) fortè tunc ſedente,& tenente ſuper ge- E
nua puerum,& valde gauiſi ſunt,quia à deſiderio
ſuo fraudati non ſunt,nec inaniter laborauerũt.
Vnde Chryſoſt. Propterea gratulati ſunt , quoniam quod quæſitum eſt deſideratumq; repererant , quoniam effecti fuerunt nuntij veritatis,&
quia non fruſtratam longæ viæ confecerunt ſpacia : tam ardenti quippe erga Chriſtum cupiditate flagrabant.Felix Maria,nam Ieſus ſine Maria non naſcitur : quia ipſa miniſtra incarnationis ſine Maria non inuenitur ; quia ipſa famula
educationis ſine Maria non crucifigitur : quia ipſa ſocia paſſionis. Ioſeph aũt,ſecũdũ Chryſ.idcirco tacet , quia nullũ de officijs ad nutriciũ pertinentibus cõmemoratur.Vel ſecũdũ Hilariũ,& Raba . Diuina diſpenſatione actũ eſt,vt illa hora abſens eſſet ne pater eius crederetur, vel aliqua ſuſpitionis occaſio daretur gentibus ꝙ deus non eſſet : qui primitias ſuas ſtatim nato ſaluatore , ad
Ioſeph cur taceatur.
eũ adorandũ miſerunt. Ingreſſi itaque,& proci- F
dentes) tam mente quàm corpore genua flectunt
puero Ieſu humiliter,& adorant in carne deũ ve-
Adoratio Magorum.
rũ adoratione ſcilicet latriæ reuerenter. Honorant vt regẽ,& adorant vt deũ,vident .n. hominẽ
& agnoſcunt deũ, procidunt in ſignũ humilitatis
ſine qua nullus vere adorat : quia omnis adorator omnẽ faſtum,& confidentiã ſui deponere debet, vt quã corpore deiectionẽ præfert in oculis
dei,animo gerat, contritiq; cordis & humilitati
victimã offerens deo ſecurandum committat.
Quanta tũc exultatio tibi fuit,o virgo beatiſſima
quis cogitare valeat , quando eum quẽ nuper genuerat,iam quaſi deum adorare videbas? O quã
Magorũ fides
magna fuit horum Magorum fides. Quid enim
erat credere,quòd ille puerulus ſic viliter indutus cum paupercula matre, & in loco ſic abiecto
ſine ſocietate, ſine familia, ſine omni ornatu incinctus eſſet rex & verus deus. Et tñ vtrunq; crediderunt. Paruulũ enim nõ adoraſſent,& honoraſſent,ſi paruulũ tantũmodo credidiſſent. Tales duces, & talia primitiua nos habere oportebat , ex
quo patet ꝙ cognouerunt Chriſti diuinitatẽ per
diuinã reuelationem . Cùm enim viderent puerum pannis vilis inuolutum in gremio pauperis
matris poſitũ,nullũ regiæ dignitati ; habentem ſi-

G gnum, non eſt veriſimile quòd talem reuerētiā ei exhibuiſſent, niſi in eo aliquid ſupra hominem cognouiſſent. Vnde Ber. Adorant Magi, & offerunt munera adhuc lactenti matris vbera. Sed vbi eſt ò Magi, vbi eſt purpura regis huius? Nunquid viles panni iſti quibus eſt inuolutus? ſi rex eſt, diadema vbi eſt? ſed vos eū verè videtis in diademate quo coronauit eum mater ſua, in ſacco noſtræ mortalitatis de quo conſurgens ait: Conſcidiſti ſaccū meum, & circundediſti me lætitia. Et iterum: Sed vnde vobis hoc o alienigenæ, vt à vobis adoretur Chriſtus? Neq; enim in Iſrael, tantam fidem inuenimus. Sic vos non offendit vilis habitatio ſtabuli, non pauperes cunæ præſepij. Non vos pauperis matris præſentia, non lactētis ſcandalizat infantia: quid facitis Magi, quid facitis? Lactentē puerum adoratis in tugurio vili, in vilibus pannis. Ergo ne deus eſt iſte? Deus certe in tēplo ſancto ſuo, deus in cœlo ſedes eius, & vos eum

Cant.3.
Pſal.29
Pſal.10

H quæritis in vili ſtabulo, in matris gremio. Quid facitis quòd & aurum offertis? ergo rex eſt ipſe, & vbi aula regia, vbi thronus, vbi curiæ regalis frequentia? Nunquid aula eſt ſtabulum, thronus præſepium, curiæ frequentia Ioſeph, & Maria? Quomodo ita inſipientes facti ſunt viri ſapientes, vt adorent paruulum deſpicabilem, tam ſua ætate quàm paupertate ſuorum? Inſipiētes facti ſunt vt fierent ſapiētes, & prędocuit eos ſpiritus quod poſtea prędicauit Apoſtolus: Qui vult eſſe ſapiens, fiat ſtultus vt ſapiens ſit. Nonne timendū erat fratres ne ſcandalizarentur viri iſti, & illuſos ſe crederent, cùm tanta indigna viderent? A regia ciuitate vbi regem quærendum coniectabantur, ad Bethlehem villam paruulam diriguntur. Ingrediuntur in ſtabulum, inueniunt inuolutum pannis infantulum. Non illis ſordet ſtabulum, non offenduntur pannis, non ſcandalizantur lactentis infantia, procidunt ante eum, venerantur vt regem, adorant vt deum. Sed profectò qui illos ad-

1.Cor.3

I duxit, ipſe, & inſtruxit, & qui per ſtellam foris admonuit, ipſe in occulto cordis intus edocuit. hæc Ber. Vnde, & Auguſt. Non ſub pollice cella regalis, non de membris purpura, non in capite diadema fulgebat, non pompa famulantium, non terror exercitus, non glorioſior fama præliorū, hos ad eum viros ex remotis cum tanto voto ſupplices attraxerat. Iacebat in præſepio puer ortu recens, exiguus corpore, contemptibilis paupertate. Sed magnū aliquid latebat in puero quod illi homines non terra portante, ſed cœlo narrante didicerant. Vnde, & Chry. (Et intrātes domum inuenerunt puerum cum Maria matre eius.) Matre, inquam eius, non diademate coronata, nō auro reſulgente, aut in lecto aureo recumbente, ſed vix tunicam vnam habente: non ad ornamentū corporis, ſed ad tegumentum nuditatis, qualē habere poterat carpentarij vxor peregre cōſtituta. Si ergo regē terrenū quærētes veniſſēt, magis fuiſſent confuſi quàm gauiſi: quia tanti itineris laborem ſine cauſa ſuſcepiſſent. Nunc autem quia cœleſtem regem quærebant, & ſi nihil regale videbant in eo, tamen ſolius ſtellæ teſtimonio contenti gaudebant oculi eorum contēptibilē puerū aſpicere: quia ſpiritus in corde eorum terribilē eum

Chryſ. de Mariæ humili ornatu.

monſtrabat. Vnde, & Leo papa: Nec immeritò K cùm tres ad adorandum puerū noui ſyderis claritas deduxiſſet, non eum imperantem dæmonibus, non mortuos ſuſcitantē, non cæcis viſum, aut claudis greſſum, aut mutis eloquium reformantē, vel in aliqua diuinarum virtutum actione viderunt, ſed puerū ſilentē quietum ſub matris ſolicitudine conſtitutum. In quo nullum quidē apparet de poteſtate ſignū, ſed magnum præbetur de humilitate miraculū. Tota enim vita ſaluatoris, quę, & diabolum ſuperauit & mundū, humilitate eſt concepta, humilitate eſt confecta. Diſpoſitos dies, ſub perſecutione finiuit. Nec puero tolerātia paſſionis, nec paſſuro defuit manſuetudo puerilis: vnde tota Chriſtianæ ſapientiæ diſciplina, non in abundantia verbi, non in aſtutia diſputandi, neq: in appetitu laudis, & gloriæ, ſed in vera, & voluntaria humilitate, conſiſtit: quam dñs Ieſus ab vtero matris, vſq; ad ſupplicium crucis pro omni fortitudine, & elegit & docuit. hæc Leo. Vt

Leo Papa de virtute humilitatis.

L ergo poſſis & tu diabolum & mundū vincere, coneris pro viribus humilitatis ac patientiæ virtutes exemplo Chriſti ſeruare: quia his munitus poteris faciliter aduerſarios, & inimicos tam viſibiles, quam inuiſibiles ſuperare. Et Magi inuento puero aperuerunt theſauros ſuos, in quo moraliter informamur, vt theſauros noſtros in via non pandamus, donec præteritis hoſtibus ſoli deo ex occultis cordium offeramus Et (obtulerunt) ſingulis puero Ieſu, (aurum, thus, & mirrhā.) Traditio fuit antiquorū, vt nullus ad deū vel ad regem, veniret vacuus, & ſine muneribus. Arabes aūt auro, & diuerſis generibus aromatum abundant, & talia munera offerre conſueuerunt, & ideo Magi iſta obtulerunt. Et licet morem ſuæ gentis in donis offerendis ſequerentur, hoc tamen diuina inſpiratione eſt factū: vt aliquid myſterij muneribus demonſtrarent, & fidē ſuā myſticis rebus profiterentur. Tū ſcilicet trinitatis fidē, & myſterium

Muneris offerendi traditio.

M reuelantes, & in Chriſto trinitatē adorantes. Tum eum regē, & dñm deū, ſed mortalem ſignificantes. Et Chriſti regiā poteſtatem, ac diuinā maieſtatem, & humanā mortalitatem venerantes. Hæc enim tria Magi de Chriſto cognouerunt vt ſuprà dixerūt, vbi eſt qui natus eſt, ecce humanitas: rex Iudeorum, ecce regia poteſtas: venimus adorare eum, ecce diuinitas. Significatur enī in Chriſto regia poteſtas per aurum, quod regi ſoluitur in tributum. nam aurum propter ſui nobilitatem munus eſt regale: & ideo oſtendit puerum regē eſſe, & ſe illum dicere. Signatur verò diuina maieſtas per thus, quod deo offertur in ſacrificiū: & ideo oſtendit puerum eſſe deum quod etiā erat oblatio ſacerdotalis, & puer ille erat ſacerdos, cui nullus vnquam fuit æqualis. Signatur quoq; humana mortalitas per mirrhā, qua condiri ſolēt corpora mortuorum: & Chriſtus rex & ſacerdos, voluit mori pro ſalute omniū. Vñ Aug. Aurū ergo ſoluit quaſi regi magno, thus immolatur vt deo, mirrha præbetur tanquam pro ſalute omnium morituro. Vnuſquiſq; autē eorum prædicta tria obtulit: quia vt dictū eſt, myſterio congruit. Nullus enim verè Chriſtianus dicitur, qui nō Chriſtum & deum, & regem, & paſſum confiteatur: quod

Tria in Chriſto cognita à Magis.

illis

A illis tribus muneribus ſignificatur. Vnde Remig. Iſti Magi non ſinguli ſingula obtulerunt, ſed ſinguli tria, & ſinguli eũ ſuis muneribus regẽ deum & hominẽ prædicauerunt. hæc Remig. Hos omnis verè Chriſti æmulus imitator, qui Chriſtum verum Deum eſſe regem, & paſſum confitetur. Offeramus ergo ei aurum, vt eum omnium regem eſſe, & vbiq; regnare credamus: thus, vt deum verum, & creatorem omnium eſſe confiteamur: mirrham, vt ſic illum deum eſſe credamus, quem hominem, & mortalem propter nos factum eſſe non dubitemus. Omnia enim hæc ſancta fides veraciter Chriſto offerre non deſinit, dum vnum eundemque deum verum, verumq; hominem credit, & verè pro nobis mortuum veraciter recognoſcit. Habemus itaque ſecundum Hilarium, in his non modicam ſacramẽtorum cognitionẽ, in homine mortis, in deo reſurrectionis, in rege iudicij. Et ego domine Ieſu in extremo veſtigio ſeruo-

Remigius q̃ ſinguli tria obtulerũt.

B rum tuorum, adoro te ſedentem in gloria dei patris vbiq; regnantem, & offero tibi ſplendorẽ fidei, qua te credo regem omnium ſeculorũ, deum de deo, & hominem de virgine, mortuum pro peccatis noſtris ſecundum Ber. Obtulerunt auri pretium ob paupertatem: ſcilicet ad pauperis matris & filij ſuſtentationem: thuris ad ornamentum, ob ſordidam ſtabuli manſionẽ, & contra loci fœtorẽ: mirrhæ vnguentũ ob infantuli, vt aſſolet, corporis teneritudinẽ: & debilium mẽbrorum pueri conſolidationẽ. Quia ergo obtulimus Chriſto ſua, offeramus ei & noſtra. Quia enim regem, & deum, & hominẽ eum eſſe credimus ſuum eſt: noſtra verò ſunt, quæ nobis à deo donata ſunt. Sunt enim in nobis tria munera deo placentia, & hæc offeramus. Primum eſt, anima noſtra, quæ notatur per aurum: quia ſicut auro nihil nobilius eſt, vel precioſius aut pulchrius, ſic nihil nobilius vel precioſius vel pulchrius, aut quã anima corã deo reputatur. Secundum eſt, corpus noſtrum, quod per mirrham deſignatur: mirrha enim eſt amara, & corpus eſt amaricandũ per caſtigationes, & paſſiones. Tertium eſt, conuerſatio ſancta & honeſta in vtroq;, ſcilicet in corpore & anima: & hoc deſignatur in thure: thus autem non redolet niſi in igne crementur, ſic cõuerſatio noſtra non reddit odorem deo, niſi crematur igne tribulationis. Debemus et ĩ offerre Chriſto aurũ dilectionis, eo quòd pro noſtra ſalute ſubijt pœnã paſſionis: ac thus deuotæ laudis, per gratiarũ actionem: & mirrham compaſſionis, per mortis eius recordationem. Habet etiam Eccleſia moraliter aurum, in perfecta ſapientia, & doctrina, ac recta fide: thus, in deuota oratione vel bona cogitatione, ac ſancta ac bene deo redolente conuerſatione: mirrham in pœnitentiæ amaritudine & carnis mortificatione ac bona operatione. Aurũ ergo offerunt doctores, thus martyres, & confeſſores, mirrham iam pœnitentes peccatores. Omnis enim oblatio in his tribus muneribus continetur. Talia ergo munera Magi obtulerunt, in quibus fidei veritatem, & totam eccleſiaſticã diſciplinam ſignificauerunt. Secundum Bern. Aurum offerimus ſaluatori, cùm pro nomine ipſius ex integro derelinquimus ſubſtantiam huius mundi.

Bern. de munerum ratiõne.

Munera dei in nobis Deo grata,

C & offerenda.

Iam verò neceſſe eſt vt qui terrena cõtempſimus flagranti deſiderio cœleſtia requiramus. Sic enim offerimus thuris odoramentum quo nimirũ deſignantur orationes ſanctorum. Oportet etiam, non ſolum vt præſens ſeculum contemnas, ſed & carnem ipſam caſtiges ac ſeruituti ſubijcias. Duas igitur alas habeat oratio vt contemptum mundi, & afflictionem cordis: nec dubium quin cœlos penetret, & in conſpectum dei ſicut incenſum dirigatur, in qua cum auro, & thure mirrha quoque ei offertur. hæc Bern. Sic ergo Magi Chriſtum honorauerunt, de ſubſtantia triplici: ſcilicet corporali, quia procìderunt. Spirituali, quia adorauerunt. Temporali, quia munera obtulerunt. Plus quippe non habet homo, niſi corpus, animam, & temporalia. Bene autem tres Magi fuiſſe dicuntur: quia qui ad fidem veniunt indiuiduam trinitatem confiteri debent: ſiue quia qui deum adorant, tres principales virtutes, ſcilicet fidem, ſpem, & charitatem debent habere: ſiue quia qui deum videre deſiderant, cogitationem, locutionem, & operationem: ſeu memoriam, intellectum, & voluntatem debent à malis obſeruare, & in bonis occupare. Vnde ſecundum Greg. Sancti viri bene reges vocantur: quia cunctis motibus carnis non conſentiendo ſuccumbere, ſed bene regendo, præeſſe nouerunt. Et ſecundum Iſido. Reges à rectè regendo vocantur: & ideo rectè faciendo regis nomen tenetur, peccando amittitur: & hi veniunt, & recedunt, ab Oriente, per quod intelligetur proſperitas humana, quæ eſt triplex: ſcilicet diuitiarum, deliciarum, & honorum. Per ſtellam autem quæ Magis apparuit, ſignificari poteſt virgo Maria, quæ interpretatur maris ſtella. Hæc autem ſtella apparet Magis, ſeu regibus condeſcendendo ſibi deuotis ſe bene regentibus, & eos per huius mundi mare turbulentum nauigantes, dirigit ad portum ſalutis qui eſt Chriſtus: & ipſum inuenientes, venerantur munera ei offerentes: ſcilicet aurũ charitatis, & thus deuotæ orationis, ac mirrha mortificationis carnis. Eodem autem die cùm Chriſtus in Iudea eſſet natus, ortus eius Magis in Oriente eſt nunciatus. Videbant namq; ſtellam nouam in qua puer apparebat, ſupra cuius caput crux aurea ſplendebat. audierunt vocem ſibi dicentem: Ite in Iudæam, & inuenietis ibi natum nouũ regem. Igitur in Iudæam feſtinauerunt, & audacter eam intrantes, regi cœli nato munera obtulerunt. Hi ergo tres Magi per tres robuſtos præfigurati fuerunt, qui regi Dauid aquam de ciſterna Bethlehem attulerint. Tres robuſti exercitum inimicorum non timentes, ſed viriliter caſtra eorum tranſeuntes aquam hauſerunt: ſic tres Magi potentiã Herodis nõ formidãtes, ſed audacter Iudeam intrantes, de nouo rege interrogauerũt. Tres robuſti perrexerũt in Bethlehem pro aqua ciſternæ, quàm hauſerũt de ciſterna terreſtri: tres Magi venerunt in Bethlehem pro aqua gratiæ æternæ, quam ſuſceperunt de pincerna cœleſti. figurabat ergo illa Bethlehemitica ciſterna quòd in Bethlehẽ naſciturus erat cœleſtis pincerna, qui propinaret aquam gratiæ omni ſitienti, & daret aquam vitæ non habenti. Figura huius noui re-

D

Munera Magorum trium tria, de tribus.

E.

Qui ſint reges,

Mar a eſt ſtella moraliter.

F

Apparitio Chriſti in Oriẽte.

Figuræ. 2. Reg. 23.

G gis & huius nouæ oblationis, præmonſtrata fuit in regno Salomonis: Salomon reſidebat in throno de ebore candidiſsimo, qui veſtitus erat auro puriſsimo. Vniuerſi reges terræ regem Salomonem videre cupiebant, & ei munera pretioſiſsima apportabant. (1.Re.10) Sed & regina Saba talia, & tanta munera ei offerebat, quanta & qualia in Hieruſalem viſa non erant. (Thronus Salomonis eſt beata virgo.) Thronus verò Salomonis eſt beata virgo Maria, in quo reſidebat Ieſus Chriſtus vera ſapientia: hic thronus factus eſt de ebore candido, & auro puro: Ebur propter ſui candorem, & frigiditatem, deſignat virginalis munditiæ caſtitatem: ſed ebur antiquum in ruborem vertitur, ſic longa caſtitas martyrium reputatur. (Caſtitas longa.) Aurum quia in valore præcellit omne metallū, ſignificat charitatem, quæ eſt mater omnium virtutum. Maria ergo dicitur eburnea, propter virginalem caſtitatem: & auro veſtita, propter perfectiſsimam charitatē: & pulchrè virginitati coniungitur charitas: quia ſine charitate coram deo
H nihil reputatur virginitas. Thronus Salomonis ſuper ſex gradus erat exaltatus, & Maria superexcellit beatorum ſex ſtatus: ſcilicet patriarcharum, prophetarum, Apoſtolorum, martyrū, confeſſorum, & virginum. Duodecim leunculi ſuper ſex gradus thronum exornabant: quia duodecim Apoſtoli Mariæ tanquam reginæ cœli miniſtrabant: vel quia duodecim patriarchæ progenitores Mariæ erant. Summitas throni erat rotunda: quia Maria erat ſine angulo ſordium & tota munda. Duæ manus ſedile hinc inde tenebant: quia pater & ſpiritus à matre filij nunquam recedebant. (Magorum reuerſio.) Tandem Magi reuerenter ac deuotè pedes pueri deoſculati ſunt, & adorato dño, omniq; obſequio peracto, & deuotione completa, ac benedictione accepta inclinantes ſe cū magno gaudio receſſerunt: qui cùm reditu deliberaſſent, reſponſum acceperunt in ſomnis per diuinam reuelatio-
I nē, ne ad Herodē redirent: quia cognita veritate, nō licet retroire. Per hoc & admonemur, ꝙ cum malis hominibus ſocietatem aliquā non contrahamus, & cognitos errores vitemus. (Seneca de conſilio mutando.) Vnde Seneca: Non eſt leuitas à cognito errore diſcedere, non eſt turpe cum re mutare conſilium: quia ergo intus in conſcientia quærebant, quid vellet diuina voluntas de reuerſione ad Herodem (ſicut enim Moyſes tacens clamabat ſic iſti pio affectu interrogabāt quid diuina voluntas iuberet) ideo dei meruerunt reſponſionem: ſcilicet internam, vel angeli miniſterio factam: & deſcendentes ad mare per nauem transfretantes, in Tharſis Siciliæ abierunt, & ſic per aliam viā in regionē ſuam (Naues Tharſēſes.) redierunt: quia ſecundum Hierony. infidelitati miſcendi non erant Iudæorum: propter quod factum Herodes iratus, poſtea naues Tharſenſium incendit, ſecundum prophetam Dauid dicentis: (Pſal.47) In ſpiritu vehementi conteres naues Tharſis. Vnde Chryſoſto. Intuere autem Magorum fidem, (Chryſ. de fide Magorum.) qualiter non ſcandalizati ſunt in ſeipſis dicentes: Si magnus eſt puer hic, quæ neceſſitas fugæ & occultæ receſsionis? Hæc enim eſt veræ fidei, non quærere cauſas eorum quæ verè præcipiuntur, (Vtiq; mutādæ ratio.) ſed ſuaderi ſolum ab eis, hæc Chryſoſto. In hoc ergo forma datur credentibus, vt deuoti ad

Deum veniant, & in omnibus operibus ſuis quid K iubeat antecedunt: ſcilicet ne ad diabolum redeant, ſed per Chriſtum qui eſt via, veritas, & vita, & per ſemitas virtutum ad patriam reuertantur. Hic itaque admonemur omnem ſalutem, & ſpem in Chriſto locare, & ab itinere prioris vitæ abſtinere, & per aliud iter incedere. Vnde Auguſtinus: Non qua venimus via redeamus; nec prioris noſtræ conuerſationis veſtigia repetamus: via mutata eſt. Vnde Grego. Magnum verò nobis aliquid Magi innuūt, quòd in regionem ſuam per viam aliam reuertuntur: Regio quippe noſtra paradiſus eſt, ad quam Ieſu cognito redire per viam qua venimus prohibemur. A regione etenim noſtra ſuperbiendo, inobediendo, viſibilia ſequendo, cibum vetitum guſtando diſceſsimus: ſed ad eam neceſſe eſt vt flendo, obediendo, viſibilia contemnendo, atque appetitum carnis refrenando redeamus. Per aliam viam in regionem noſtram regredimur, quoniam qui à L paradiſi gaudijs per delectamenta diſceſsimus, ad hæc per lamenta reuocamur. hæc Gregor. Ad hoc etiam ſignificandū quòd per aliam viam in regionem noſtram redire debeamus: Dominus (Proceſſio papæ.) papa in proceſsionibus redit per aliam viam, ab ea per quam eſt egreſſus. Magi verò reuerſi ſtudioſè plus quàm prius deum colentes glorificauerunt, & prædicantes multos erudierunt. Piè autem credi poteſt, ꝙ domina paupertatis amatrix, zelans fortiter pro paupertate, & intelligens filij ſui voluntatem, totū aurū infra paucos dies (Aurum Mariæ datum.) pauperibus erogauit. Vnde quando intrauit templum, non habuit de quo agnū emeret, quem offerret pro filio. ſed emit turtures vel columbas, quæ erat pauperum oblatio. Vides hęc præconia (Paupertatis præconia.) paupertatis in duobus. Primò, quia hodie puer Ieſus eleemoſynam accipit vt pauper, & mater ſua ſimiliter. Secundò quia nō ſolū non procura M bat acquirere, ſed etiam quæ dabantur nolebat retinere. Increſcebat deſiderium paupertatis, ſi aūt bene attendiſti, & profunditas creuit humilitatis. (Humilitatis indicia.) Sunt etiam qui ſe viles, & abiectos in animo ſuo reputant, & in oculis ſuis non extolluntur, ſed ſic eſſe nolunt in oculis aliorum. Non ſic puer Ieſus dominus omnium. Etiam alijs ſuos defectus, & vilia patere voluit, & non paruis, & paucis, ſed regibus, & eorū ſocijs, quos in comitatu ſuo adduxerant, & in tali caſu, & tempore in quo multū timendum erat. Nam cùm illi venirent, vt regem Iudæorum quem etiam deum eſſe credebant, inuenirent: dubitare poterant, ne talibus de ipſo viſis, reputantes ſe deluſos, ſine fide, & deuotione recederent. Sed nec propterea dimiſit humilitatis amator, dans nobis exemplum, ne ſub ſpecie alicuius apparentis boni recedamus ab humilitate, & ꝙ diſcamus etiā in aliorū oculis viles, & abiecti velle apparere. Expeditis igitur Magis, & verſus patriā ſuā regreſsis, adhuc ſtat domina mundi cum puero ſuo Ieſu, & nutritio eius Ioſeph apud præſepe in illo locello patienter, & humiliter vſq; ad quadrageſimū diem, ac ſi quæuis mulier alia de populo, & puer Ieſus homo purus eſſet, & ipſi legis obſeruatione indigerēt. Stabat igitur domina vigilans, & attenta ſuper dilecti filij

ſui

A ſui cuſtodia. Et cum quãta ſolicitudine & diligẽtia ipſum gubernabat, ne vel in minimo defectũ haberet. Cum quanta etiam reuerentia, cautela, & pio timore ipſum contractabat, quem ſuum deum & dominum eſſe ſciebat. Flexis quidẽ genibus accipiebat ipſum de cunis, & reponebat in eis. Cum quanta etiam iucunditate, confidentia & autoritate materna ipſum amplexabatur, & oſculabatur, ſtringebat dulciter, & in eo delectabatur, quem filium ſuum cernebat, & certiſsime ſciebat. Quàm ſæpe, quàm curioſe & prudenter tenella membra ipſius faſciam componebat: ſicut enim fuit humillima, ſic fuit & prudentiſsima. Vnde in ſingulis officijs & obſequijs ſedule miniſtrabat, vigilanti & dormienti, nõ ſolum infantulo, ſed etiam grandeuo. O quàm libenter eum lactabat: vix fieri potuit quin magnam & alijs fœminis inexpertam dulcedinem in talis filij lactatione ſentiret. Ipſa virgo infantem hunc concepit ſine pudore, peperit ſine dolore, lactauit cœleſti rore. Virgo ante partũ,

Mariæ in filiũ cura & amor.

B in conceptione: virgo in partu, in prolis enixione: & virgo poſt partum, in pueri dulciſsima lactatione. Vnde Aug. Ipſam virginẽ matrẽ dulciter alloquens ait: Lacta mater Chriſtum, & dominum noſtrum & tuum. Lacta panem de cælo venientem, lacta eum qui talem fecit te, vt ipſe fieret in te. Tibi & munus fœcunditatis attulit conceptus, & donum virginitatis non abſtulit natus. Vnde Anſel. Verùm dum hunc paruulum inter manus ſuas verſari, & ad vbera ſua pendere, atq; ad paruas pueri corporis læſiones paruulorum more vagire conſpiceret, quo precor affectu mouebatur piiſſimus animus eius, quo ve ſtudio ad occurrendum cunctis quæ incommoda illi fore timebat, parabatur caſtiſsimum corpus eius? Sed & de ſancto ſene Ioſeph refert Bernar. q̀ puerũ Ieſum ſuper genua ſua tenens eidem frequenter arriſit. Stante igitur ante præſepe domina iſta, & tu iuxta præſepe cũ ea, & delectare cum puero Ieſu: quia virtus exit

Ber. de ſedulitate Ioſeph.

C ab illo. Quælibet anima fidelis, & maximè religioſa, deberet à die natiuitatis domini vſq; ad purificationem, ſaltem ſemel in die apud dictũ præſepe dominam viſitare, puerum Ieſum, & matrem eius adorare, de paupertate & afflictione, humilitate & benignitate ipſorum affectuoſè meditari. Vidiſti quomodo beata virgo in ſordenti ſtabulo patienter multis diebus cum puero Ieſu, & Ioſeph perſeuerabat: vnde non deberet nobis graue eſſe, nec magnũ videri, in monaſterio & ſecreto noſtro conſiſtere. Cõſidera nunc quanta ſit ſolennitas hodierna, & lætare in ea: quia hodie apparere cœperunt fidei noſtræ initia. Vnde Leo papa: Agnoſcamus ergo dilectiſsimi in magis adoratoribus Chriſti vocationis noſtræ, fideiq; primitias, & exultantibus animis beatæ ſpei initia celebremus. Honoretur à nobis ſacratiſsimus dies, in quo ſalutis noſtræ autor apparuit, & quem Magi venerati ſunt in cunabulis, nos omnipotentem adoremus in cœlis: vt ſicut illi de theſauris ſuis myſticas domino munerum ſpecies obtulerunt, ita & nos de cordibus noſtris quæ deo ſunt digna promamus

Solẽnitas Epiphaniæ.

D Sacramentum enim præſentis feſti oportet in nobis eſſe perpetuum, quod vtiq; ſine fine celebrabitur, ſi in omnibus actibus noſtris dominus Ieſus Chriſtus appareat. hæc Leo. Vidiſti ergo quàm multa noua in natiuitate domini concurrerunt, quæ eum natum probauerunt. Vñ Chriſoſt. Omnia itaq; noua, & ſupra modum admirationis humanæ in domini natiuitate cõcurrerunt. Angelus in templo Zachariæ loquitur, futurum Eliſabeth filium repromittit, non credens angelo ſacerdos obmuteſcit. Sterilis concipit, virgo parit, Ioannes in vtero matris exultat, Chriſtus dominus natus ab angelo nuntiatur, & q̀ ſalus mundi ſit paſtoribus prædicatur: gaudent angeli, exultant paſtores, magna in cælo & in terra lætitia huius admirãdæ natiuitatis exoritur. Nouũ ſignum ſtellæ de cœlo Magis oſtẽditur, per quod dominus cœli & terræ rex Iudæorum noſcitur natus. hæc Chriſoſtomus.

Chryſo. de nouis in natiuitate dominica.

O R A T I O.

E O Ieſu bone, qui de virgine natus teipſum Magis ſtella duce reuelaſti, & eos per aliã viam in regionem ſuam redire feciſti: illuminet Ieſu miſericors lumen gratiæ tuæ tenebras conſcientiæ meæ, & per tuam iſtam apparitionem, da mihi plenam tui & mei cognitionem, vt intus te videam, intus te inueniam, ibiq; mirrham compunctionis internæ thus orationis deuotæ, aurum dilectionis piæ, tuæ maieſtati offeram: & qui per viam tenebrarum & culpæ receſsi à patria felicitatis ſupernæ, per viam veritatis & gratiæ ad eam redeam te ducente. Amen.

De præſentatione domini in templum.

Cap. XII.

ADueniente autem quadrageſima die quando ſecundum legem, (impleti ſunt dies purgationis Mariæ,) exiit ipſa de ſtabulo cum Ioſeph & puero, vt legem impleret, in qua nihil purgandum erat: quia ſine peccato conceperat. In circunciſione quidem purgabatur puer ab originali, quòd à parentibus contraxerat. In purgatione verò purgabatur mater à peccato quia in libidine conceperat: ſed nihil horum in hoc puero, vel in matre erat. Et (tulerunt puerũ) prius circunciſum de Bethlehẽ, (in Hieruſalem,) vt ſecundum legẽ (ſiſterent,) id eſt, offerrẽt: ſeu offerendo præſentarent, (cum domino) in tẽplo (& vt darent hoſtiã,) ſcilicet (par turturũ, aut duos pullos columbarum,) pro eo. Ad euidẽtiã huius ſciendũ, q̀ de prole nata duplex erat præceptum. Vnũ generale quãtũ ad omnes, vt ſcilicet completis diebus purgationis matris puer ad templũ deferretur, & pro eo hoſtia daretur. Lex autẽ purificationis erat q̀ mulier quæ ſuſcepto ſemine peperiſſet maſculum immũda eſſet vij. diebus ſeparata à conſortio hominũ, & ab ingreſſu templi, & a tactu ſacrorũ, & die viij. circuncideretur infantulus, & ipſa quidẽ mũda efficeretur quoad cõſortium hominũ, ſed adhuc xxxiij. diebus immũda eſſet quoad ingreſſum templi, & tactum ſacrorum, & his diebus nõ li-

Luc 2.

F

Exod. 34.

Purificationis lex. Leuit. 12.

ceb'at

G cebat egredi domum,&c. Completis xxxiij. diebus cum vij. præcedentibus, ex tunc quadrageſima die mulier intrabat templum,& præſentabat natum puerum, domino offerens ſacrificia: pro ſe & pro puero. Si autem fœminā peperiſſet duplicabantur dies quoad conſortia hominum, & quoad templi ingreſſum. Aliud erat præceptum ſpeciale de primogenitis, tam in hominibus quàm in iumentis, vt ſancta domino fierent: quia domino conſecrata erant. Ex eo tempore quo primogenita Aegyptiorū dominus interfecit, filios Iſrael ſaluans, omnia primogenita filiorum Iſrael ſibi vendicauit, ſib ꝙ offerri præcepit. Sicut enim voluit ſibi offerri primitias fructuum, ita & primogenita hominū,& aliorū animalium mundorum. Sed quare hoc, niſi vt omnia prima: & maximè omnia meliora & cariora dño offeramus. Quia ergo Chriſtus ex muliere natus,& primogenitus ſub lege fieri voluit hæc duo præmiſſa circa eum obſeruata fuerunt.

Primogenita cur domino, offerenda. Exod. 13.

Nō ſuffecit magiſtro humilitatis perfectæ, cùm per omnia patri coæqualis eſſet, ſe ſubdere humili virgini, niſi & ſubderet ſe legi. Hoc aūt pluribus de cauſis fecit: Primo, vt veterem legē approbaret. Secundò, vt eam ſeruando in ſemetipſam conſummaret & terminaret, oſtendens ex hoc ꝙ ad ipſam ordinata erat. Tertio, vt Iudæis calumniandi occaſionem ſubtraheret. Quartò, vt homines à ſeruitute legis liberaret. Quintò, vt exēplum humilitatis, & obedientiæ nobis daret. Quamuis etiā beata virgo ad legem mulierū non teneretur, nec purificari indigeret: quia nō concepit ſuſcepto ſemine, ſed ſpiritus ſancti myſtico ſpiramine, voluit tamen ſubdi purificationi, propter plures rationes. Prima, vt ſe in hoc alijs mulieribus conformaret, ſicut & filius per omnia fratribus aſſimilari voluit. Vnde Bern. Verè beata virgo nō habes cauſam, nec tibi opus eſt purificatione. Sed nunquid filio tuo opus erat circunciſione? Eſto inter mulieres tanquā vna illarū, nā & filius tuus ſic eſt in medio puerorum. Secunda, ſecundū Bedā: Sicut Chriſtus ſic & beata virgo legi eſt ſponte ſubiecta, vt nos à legis vinculo ſolueremur. Tertia, vt occaſionē ſcandali vitaret: nondum enim erat notū ipſam ſine ſemine peperiſſe. Vnde ſi nō obſeruaſſet dies purificationis ſuæ, fuiſſet Iudæis occaſio ſcandali, & murmurationis contra ipſam. Quarta, vt legē purificationis terminaret adueniente, ſcilicet Chriſto, qui eſt noſtra purificatio, per fidē nos purificans. Quinta, vt nobis exemplū humilitatis daret. Nā humiliauit ſe etiam in his ad quæ non tenebatur, vt humilitatem doceret: vt enim mater doctoris omniū & ipſa doctrix exiſteret, cum non poſſet propter ſexū publice docere verbo, ideo voluit docere exemplo. Maria igitur licet purificatione non indigeret, purificationem tamen percipere voluit: quia omnia quæ legis erant diligentiſſime obſeruabat: & ideo ipſa eſt per arcam teſtamenti præfigurata: in qua incluſa erant legis mandata. Ibi enim erant duæ tabulæ in quibus x. præcepta ſcripta erant, quæ Maria diligenter obſeruabat. Arca etiam librum legis continebat, & Maria libros ſacræ ſcripturæ libenter legebat: in arca erat virga Aaron, quæ floruit,& Maria floruit,& benedictum fructum ventris ſui protulit. Arca etiam vrnam auream cum manna cœli continebat, & Maria verum manna cœli nobis offerebat. Arca de ligno cethim imputribili erat facta, & Maria in putredinem vel in puluerem non eſt redacta. Arca iiij. circulos aureos in lateribus habebat, & Maria quatuor virtutes cardinales, quæ omnium virtutum radices & initia ſunt, in ſe gerebat. Arca habebat duos vectes, quibus portabatur: per quos duos duplex charitas in Maria deſignabatur. Arca tam intrinſecus quàm foris deaurata erat, Maria intus & foris virtutibus reſplendebat. Qua propter ipſa etiam pulchrè figurata eſt in candelabro aureo, quod lucebat Hieroſolymis, in templo domini, ſupra quod ſeptem lampades ardētes ſtabant: quæ ſeptem opera miſericordiæ in maria figurabant: quæ regina miſericordiæ,& mater pietatis erat. Hoc candelabrum & eius candelā honoramus, quando in feſto purificationis accenſas candelas baiulamus. Maria enim candelam domino, in ſua purificatione offerebat, quando Simeon, lumen ad reuelationem gentiū continebat. Chriſtus Mariæ filius, eſt candela accenſa, propter tria, quæ inueniūtur in ea: ſcilicet lignum, ignis & cera: & in Chriſto ſunt tria, ſcilicet caro, anima,& deitas vera. Hæc candela, pro humano genere, domino eſt oblata, per quam nox tenebrarum noſtrarum, eſt illuminata. Oblatio huius beatiſſimæ candelæ, præfigurata fuit in puero Samuele. Annæ ſterili, contra morē naturæ deus filium dedit: & Mariæ virgini ſupra curſum naturæ, filium inſpirauit. Anna obtulit filium, qui Iudæos erat propugnaturus: Maria obtulit filium, qui mundum erat protecturus. Filius Annæ poſtea à Iudæis eſt refutatus: filius Mariæ eſt ab eis turpiſſima morte condēnatus. Hic eſt quod Simeon Mariæ prophetando prædicebat ꝙ filij ipſius gladius, animam ſuam pertranſire debebat. Ibant igitur parentes Ieſu in Hieruſalem, vt legis mandata perficerent: & quamuis timerent Herodem, tamen non ſunt auſi tranſgredi legem, quin ad templū puerum deferrent. Et forte adhuc omnia quieta erant: adhuc Herodes magos expectans, nondum ſui cordis malitiam reuelauerat. Dominus itaque Ieſus Chriſtus cum matre, in his & alijs legem obſeruans, oſtendit cum quanta ſolicitudine & vigilātia debemus obſeruare euāgelij præcepta qñ ipſe præcepta legalia, quæ per ſeruū dederat cū tāta obſeruauit diligētia. Adduxerūt ergo dominum templi ad templum, vt facerent ſecundum conſuetudinem legis pro eo. Cumꝗ intraſſent templum, emerunt duos turtures, aut duos pullos columbarum: vt pro eo offerrent, ſicut pro pauperibus erat conſuetum. Et quia pauperrimi erant, credendū eſt magis ꝙ de pullis colūbarū emerunt: quia facilius & pro minori precio inueniuntur: & ideo in lege, vltimo loco ponuntur. Et tacet euangeliſta de agno: quia erat diuitum oblatio. Vide quia tam pauperes parentes dominus elegit, qui non habebant agnū, quem

H

Chriſtus cur præſentari voluerit

Purificationi Maria cur voluit ſubdi.

I

Arca teſtamenti figurabat Mariam.

K

Cādelabrū in tēplo & Mariā figurauit

L

Figuræ oblationis. 1. Reg. 1

M

A quem pro eo offerrent: ſed tantum par turturũ aut duos pullos columbarum, quæ erat oblatio pauperum. In lege enim dominus præceperat vt die quo parens infantem in templo præſentaret, pro ſua & ſobolis purificatione, agnum anniculum immaculatum in holocauſtum, ac etiã turturem, ſiue pullum columbæ, pro peccato (quia in libidine cõceperat) offerret. Qui verò non ſufficiebant ad offerendũ agnũ, duos turtures offerrent, vel duos pullos columbarũ: vnum loco agni in holocauſtum, quod totũ incenſum dicitur, quia totũ incendebatur: & alterũ pro peccato, qui cedebat in partem ſacerdotis, qui orabat pro muliere, & ſic mundabatur. Hãc hoſtiam & oblationem pauperum, voluit dominus pro ſe dari: & cum diues eſſet, pro nobis pauper dignatus eſt fieri: vt nos ſua paupertate ditaret, & diuitiarum ſuarum donaret eſſe participes: & nos faceret hic in fide diuites, & in cœlo regni hæredes. Sicut enim mortalitatẽ noſtram

B aſſumpſit, vt per eam nobis immortalitatẽ conferret: ſic paupertatẽ noſtrã voluit aſſumere, vt per eam nobis æternas diuitias tribueret. Imitemur ergo nos dominum noſtrum, & ſpontaneam paupertatem amemus: vt habẽtes victum & veſtitum, his contenti ſimus. Cur autẽ pulli columbarum, & non ſimpliciter columbæ, ſicut turtures in ſacrificio domini permittebantur offerri, declarat Bernardus, dicens: Et licet alias quidem per columbã ſpiritus ſanctus ſoleat deſignari: quia tamen libidinoſa auis eſt, non decuit offerri eam in ſacrificio domini, niſi ea ſane ætate, quæ neſciret libidinem. At turturis non deſignatur ætas, quoniam agnoſcitur caſtitas: in qua quacunque ætate deniq; compare vno contenta eſt, quo amiſſo, alterũ nõ admittit: numeroſitatem in hominibus nuptiarum redarguens. Cernere eſt turturem tempore ſuæ viduitatis, ſanctæ viduitatis opus ſtrenuè ac infatigabiliter exequentem: videas vbiq; ſingularem, vbiq; gementẽ audias: nec vnquã in viridi

C ramo reſidentem proſpicias: & tu ab eo diſcas voluptatum virentia virulẽta vitare. Adde ꝙ in iugis montium & in ſummitatibus arborum, frequentior illi conuerſatio eſt, vt quod vel maxime propoſitum pudicitiæ decet, doceat nos terrena deſpicere, & amare cœleſtia. hæc Bernar. (Et Ecce Simeon) inter ſacerdotes famoſus & nominatus qui (iuſtus) erat in omni operatione boni: (& timoratus) in cautela mali: vel (iuſtus) rectè ſe habendo ad proximum: (& timoratus) quo ad deum: quia difficile iuſtitia ſine caſto & filiali timore domini cuſtoditur: timor eñ domini, iuſtitiæ & cæterarũ virtutũ cuſtos eſt: quia quanto iuſtus ardentius deũ diligit, tanto ſolertius offendere cauet. Illorum enim operationẽ comitatur iuſtitia, quorum mentes timor Dei illuminat: teſtante Pſalmiſta, qui ait: Beatus vir qui timet dñm &c. Et Salomone, qui dicit: Qui timet deum: nihil negligit. Et bene iuſtus erat & ad proximum ſe rectè habebat: quia nõ ſuã ſolũmodo, ſed & totius populi ſalutẽ quærebat, (expectans conſolationẽ Iſrael) in deſiderio & ſpe boni promiſsi, quoad fidẽ, & ſpei certitudinem, quã habebat. Minores quidẽ expectabant

Pulli columbarũ cur offerebanẽ, & nõ colũbæ.

Turturis caſtitas.

Pſal. 111.

Eccleſiaſtes. 7.

D cõſolationẽ tẽporalẽ, per promiſſum ſalutis authorem: vt qui ab Herode preſſi fuerant, in aduentu ſaluatoris liberati, conſolationem acciperent. Maiores verò (vt Simeon & huiuſmodi) etiam ſpiritualem conſolationem, & redemptionem à diabolo expectabant. Conſolatio quippè Iſrael, id eſt videntis deum, domini aduentus in carne fuit: ſancti enim patres, quos metus originalis peccati contriſtabat, per domini incarnationem conſolari credebant. Hanc conſolationẽ Simeon, qui obediens interpretatur, expectabat, quẽ matura ætas de mundo exire compellebat, tamẽ propter deſiderium videndi dñm in carnè manebat. (Et ſpiritus ſanctus) & ſanctificator ex preſentia ſummi boni (erat in eo) quantum ad gratiæ plenitudinem, quam poſſidebat: quia nõ ſolũ habuit gratiã iuſtificantem, prout communiter habetur à iuſtis, ſed et quantum ad illuminationes, & conſolationes diuinas ſpeciales. Dicturus euangeliſta de Simeone: quia

E ſpiritus ſanctus erat in eo, præmiſit quod erat iuſtus & timoratus: quoniã illorum corda deus inhabitat, qui timẽtes deũ iuſtè ſeruiũt, vñ ipſe per prophetam dicit Super quẽ requieſcet ſpiritus meus, niſi ſuper humilem & quietũ, & trementem ſermones meos? & ab ipſo, (ſpiritu ſancto) qui per inhabitantẽ gratiam in eo erat, (reſponſum) in orationibus ſuis deuotis (acceperat) inuiſibiliter in mente, per occultã inſpirationem: & intellexit de Chriſti aduentu, ꝙ Chriſtũ quem videbat oculis mentis, videret oculis corporis, antequam præſentẽ finiret vitam. Ex quo patet ꝙ pro hoc prius orauerat: quia hoc ſperabat, & cõſolationẽ Iſrael expectabat. Tunc enim erat opinio communis apud intelligentes, ꝙ imminebat aduentus Chriſti, ſecundũ ſigna à patriarchis & ꝓphetis data. Et ideo Simeon de hoc feruentius deum orabat (& in ſpiritu) id eſt per reuelationem ſpiritus ſancti, & ipſo ſpiritu ſancto qui in eo erat, ſubitò (venit in templum:)

F vt ſicut reſponſum & promiſſum, ab eodẽ ſpiritu acceperat, Chriſtũ dñi, id eſt, vnctũ, à dño ante quã moreretur, videret. O quanto deſiderio videndi dominum ſenex iſte beatiſsimus æſtuabat, quẽ iam ætas de hoc ſeculo exire cogebat: ſed dei reſponſio retinebat: quia non erat mortẽ viſurus, id eſt, ſenſiturus vel experturus (niſi prius videret Chriſtum domini) meſſiam promiſſum, oculis corporalibus. Hoc ergo deſiderabat, hoc mente tractabat, hoc ſemper cogitabat dicens: Scio quia veniet: ſcio quia videbo eũ. Sed qñ veniet: qñ eũ videbo? Veni domine Ieſu, ſolue mihi hæc vincula, & me iam nunc in pace, ire permitte. Dum aũt hęc ſecum diceret, dum hoc deſiderio eſtuaret, dictũ eſt illi à ſpiritu ſancto: Ecce adeſt quem expectas: quẽ quæris, nũc eũ videbis: ſurge, propera, feſtina, vade ad tẽplũ. Cũ aũt feſtinanter veniens, templum intraret, & eum videret: ſtatim eum ſpiritu prophetico cognouit. Eadem quippè ſpiritus gratia, qua olim præcognouerat venturum, etiam nũc venientẽ, & iã morituro à ſe videndũ cognouit ſaluatorem. Et accelerando occurrens, genua flexit, & cũ inter brachia

Simeon obediẽs interpretatus.

Eſa. 11. & 66.

Simeonis deſiderium.

G chia matris adorauit, brachiaq; ſua extendit, & parentibus ait: Mihi eũ date, mihi debetur, mei officij eſt, ad hoc miſſus ſum, huic obſequio reſeruatus ſum. Mater verò intelligens voluntatem filij, porrexit eum Simeoni. Ille autem lætus & exultans, cum maximo cordis gaudio, in vlnas ſuas, & inter brachia eum ſuſcepit. O quàm beatæ manus, quæ verbum vitæ palpauerunt, & vlnæ quæ ipſum amplexatæ ſunt. Et cũ puerum in vlnas accepiſſet, ſurrexit, & mox ſenectus fugit, ac iuuenilis vigor & fortitudo affuit. Magna hic domini poteſtas: ſed non minor eius claret humilitas. Qui cœlo terraq; non capitur, grãdæui hominis vlnis geſtaſ: qui prius ſeipſum ferre vix poterat, nunc leuiter puerũ ferens exultat. Ipſe enim portabat, à quo portabatur: & qui verbo virtutis ſuæ omnia portat: ille portabat Chriſtũ in humanitate, à quo portabatur per diuinitatem. Eleganter igitur dictũ eſt. Senex puerum portabat, puer autem ſenem regebat.

H Ferebat ſenex Chriſtum infantem, qui illum regebat in ſenectute degentem. Felix quidem Simeon iſte, qui non ſolum videre, ſed & Chriſtum in carne meruit portare. Felix nimium, qui tantam conſolationem meruit, quã deſiderauerant patriarchę & prophetæ, & non acceperunt. Et non dubium quin ex huiuſmodi amplexu Ieſu Chriſti, multas cõſolationes recepit, & ſingularia chariſmatum gratiarũ. Vnde & dicit doctor Gręcus, ꝙ infantis ineffabile iubar adeo illuſtrauit ſenem, vt proceſſu tẽporis

Ioã.20. futura mox ſibi fierent nota: Non minus felices ſunt, qui non viderunt & crediderunt. (Benedixit) quoq; & laudauit (deum) gratias agẽdo pro tanto beneficio, ſcilicet de impletione promiſſionis, & de exhibitione ſaluationis: ac viſo redemptore, aperit reuelationem in ſecreto dialogo ſibi factam, dicens: (Nunc dimittis domine ſeruum tuum in pace: quia viderunt oculi mei ſalutare tuum &c.) per totum. Te, inquit, domine benedico: promiſſio tua completa eſt,

I completum eſt & deſiderium meum: quia video

Ieſus ſaluator interpretatur. Chriſtum ſalutare tuum dominum meum. Ieſus enim ſaluator, ſiue ſalutaris interpretatur. Viderunt quidem oculi carnis hominẽ: ſed oculi mentis cognouerunt eum eſſe deum. (Dimittis ergo, id eſt dimittes vel dimittas vt intelligatur optatiuè id eſt, vtinam dimittas, iam nunc & de cætero (ſeruum tuum) abire (in pace) & de hac vita tranſire in cordis quiete, quieturum in ſinu Abrahæ. Quaſi ſecurè morior, quia præſens eſt, & in proximo paſſurus, quo redimar. Sciebat quã beati oculi, qui Chriſtum eſſent viſuri: & ideo donec illum videret, nolebat morte diſſolui. Mox autem vt vidit, optabat ſolui à corpore: & in ſinu Abrahæ pacem habere. Libenter enim deſcendere volebat ad limbum patrum, ex quo ſciebat ſaluatorem natum. Sed quomodo in pace dimittitur, cùm omnes tunc ſtemerent lectum ſuũ in tenebris? In pace, in-

Simeonis perfectio. quit, quietis, non in pace fruitionis dei. Ecce Simeon perfectus fuit, habens vitam in patientia, & mortem in deſiderio. Adeo ergo in quibuſdã, perfecti fuerunt patres veteris teſtamenti, vt noui, ſecundũ Bedã. Qui vult tenere Ieſum manibus & amplexari, & in pace dimitti omni labore, nitatur vt habeat ſpiritũ ducẽ: veniatq; in Hie-

K ruſalem, conuerſando in cœleſtibus: veniat in templum, aptando ſe exemplo illorum in quibus habitat deus: ſuſpirando, & vnam petendo, vt inhabitet ſemper in domo domini, expectet dominum & aduentum eius. Sic enim & ipſum verbum dei in manibus accipere, & fidei, ac ſpei & charitatis brachijs merebitur amplecti. Tunc dimittetur, vt non videat mortem æternã, quia vidit vitam. Multum enim felix, mortem videbit carnis, quicunq; ſic Chriſtum dominum ſtagerit prius videre oculis cordis. Vnde Ber. Dimittetur in pace, qui Chriſtum habet in pectore. Ipſe enim eſt pax noſtra. Tu quò exibis anima miſera, quæ ducem itineris, Ieſum igno-

Moraliter. ras? Moraliter, Simeon qui obediens interpretatur, bonum religioſum ſignificat: & hic manet in Hieruſalem, quæ interpretatur pacifica:

L quia manet in pace interna & fraterna, qui eſt iuſtus ad proximum, timoroſus ad deum, expectans conſolationem Iſrael, id eſt diuinæ viſionis: quia Iſrael, vidẽs deum interpretatur: & ſpiritus ſanctus eſt in eo, per gratiæ ſuæ beneficium. Et tali datur Ieſus ad amplexandum: & ſic cum Simeone, de tanto beneficio, benedicit dominum, & deſiderat exire de mundo, vt ei de-

Phil. 1. tur ad perfectè fruendum, ſecundum Apoſtolũ, deſiderium habens diſſolui, & eſſe cum Chriſto. Moraliter etiam hic inſtruimur de multis. Primò, ꝙ per virtuoſa opera, quæ per brachia intelliguntur, Ieſus apprehenditur. Secundo, in hoc ꝙ ſenex infantem ſuſcepit, inſtruimur ꝙ depoſita culpæ vetuſtate, debemus inducere vitæ nouitatem. Tertio, in hoc ꝙ Chriſtus qui omnia portat, voluit portari, habemus exemplũ humilitatis. Quartò, in hoc ꝙ benedixit deum, inſtruimur ad agendum gratias deo, de omni-

M Chriſtus in nunc dimittis, magnificatur quatuor nominibus. bus bonis noſtris. Poſſumus etiam dicere ꝙ in hoc cantico, magnificatur Chriſtus, quoad quatuor, ſecundum quatuor nomina, quibus Simeon Chriſtum appellat. Commendatur enĩ Chriſtus vt pax, vt ſalus, vt lumen, vt gloria. Pax eſt, quia mediator: ſalus, quia redemptor: lumen, quia doctor: gloria, quia præmiator. Et in his quatuor conſiſtit perfecta Chriſti cõmendatio: imò totius euangelicæ hiſtoriæ, quædam breuiſſima compræhenſio. Ea nanq; quæ reſpiciunt eius incarnationem, compræhenduntur in pace. Ipſe enim eſt pax noſtra, quæ fecit vtraq;

Ephe. 2. vnum: quia vtranq; naturam, in vno ſuppoſito vniuit: duos populos, in vnum copulauit: dans pacem his qui longè, & his qui prope: deum & homini reconciliauit. Ea verò quæ reſpiciunt eius prædicationem, & ſuæ vitæ conuerſationẽ, ac miraculorum operationem, compræhenduntur in luce. Vnde ipſe dicit: Ego ſum lux mun-

Ioan. 8. di. Quæ autem reſpiciunt redemptionem & paſſionem, compræhenduntur in nomine ſalutis. Sed quæ reſpiciunt reſurrectionem & aſcenſionem, compræhenduntur in gloria. Et quia cãticum iſtud ſic continet: laudis Chriſti plenitudinem, & ſenis morientis conſolationem: ideo

in ſero

A

in ſero & in fine cantatur in completorio. (Et erat pater eius) ſcilicet putatiuus, id eſt, Ioſeph, qui meruit vocari pater Chriſti: eo ꝙ fuit nutritius eius (& mater eius) vera, ſcilicet Maria (mirantes) non dubitando, ſed aſſentiendo & congaudendo (ſuper his quæ dicebantur de illo) ſcilicet Ieſu. Mirabatur virgo de his quæ audierat ab angelo in annuntiatione: ab Elizabeth in ſalutatione, & Ioannis exultatione: & à Zacharia, in Ioannis natiuitate. Item mirabatur ipſa & Ioſeph, de exultatione angelorum nato Chriſto, & de cantico nouo. Item de aduentu paſtorum, & de reuerentia magorum. Item de aduentu Simeonis, & laude eiuſdem. Quæ omnia erant mira, & admiratione digna. Vnde Ambr. Non ſolum ab angelis & prophetis, à paſtoribus & parentibus: ſed etiam à ſenioribus & iuſtis, generatio domini accepit teſtimonium. Omnis ætas, & vterque ſexus, euentorumq́ miracula, fidem aſtruunt: virgo generat, ſterilis parit, mutus loquitur. Elizabeth prophetat, magus adorat, vtero clauſus exultat, vidua confitetur, iuſtus expectat. Et ex virtute pueri, quẽ geſtabat in vlnis, benedixit Simeon Mariæ, & Ioſeph, cũ affectu & gaudio, ac deo gratias referendo. Quãuis enim Maria & Ioſeph eſſent maiores in ſanctitate: ille tamen præcellebat, quantum ad ſacerdotis officium ad quẽ ſpectat benedicere populum. Mos quippe erat in lege, ꝙ quando parentes præſentabant puerum in templo, ſacerdos benedicebat illi, ſcilicet parentibus & puero. Et ideo benedixit Simeon parentibus Chriſtum præſentantibus, id eſt, beatos eos dixit, & benedictos prædicauit, vel benedictionem à deo eis optauit. Huius autem benedictionis formam non habemus expreſſam: ſed poteſt iſta benedictio intelligi, laudationis & gratiarum actionis: ſicut dicimus ꝙ creatura benedicit creatori, ipſum cum gratiarum actione laudando. Benedixit parentibus, propter filium: ſicut econuerſo plerunq́ benedicũtur filij propter parentes. Et nota, quia in Ioſeph patris ſimilitudo erat, quia nutritor eius: ideo non eſt communi benedictione priuatus. Maria virgo, quia vere eius mater erat, & de puero magis ad eam pertinebat: ideo ad eam ſingulariter ſe vertit, reuelando ei occultorum præſagia. Cognouit enim illo docente, quem geſtabat in vlnis, diuinum illud non eſſe ex Ioſeph, ſed ex virgine: ideo ad eam dirigit ſermonem. Et non ſolum benedixit ſed etiam prophetando, futura prædixit, dicens. (Ecce poſitus eſt hic) per aduentum ſuum, & à deo ſtatutus & ordinatus (in ruinam) ſcilicet ſuperborum ſe ſtare putantium: de quibus ipſe dicit: Si non veniſſem, & locutus eis non fuiſſem, peccatum non haberent. (& in reſurrectionem multorum) ſcilicet humilium ſe non ſtare reputantium: qui in eum credentes, reſurrexerunt à peccatis per eum. Et dicit (in Iſrael) quia multi Iudæi à veritate cadentes, fuerunt excæcati: & multi prius ſimplices & ignorantes illuminati (& in ſignum) ſcilicet federis & reconciliationis inter deum & hominem (cui contradicetur) primò à Iudæis: deinde à gentibus, ſeu paganis,

Admiratio parẽtũ Ieſu.

B

Benedictio Simeonis

C

Prophetia Simeonis

Ioã. 15.

D

poſtea ab hæreticis, hoc non credentibus. Vbi notandum ſecundum Orige. ꝙ in omnibus quæ de Chriſto narrantur à fidelibus, contradictionem paſſus eſt falſo ab incredulis: de quibus ipſe conqueritur in Pſalmiſta, dicens: Inſurrexerunt in me teſtes iniqui: & mentita eſt iniquitas ſibi. Potuit enim Chriſtus impugnari: ſed nõ expugnari. Sed & praui Chriſtiani contradicunt ei in moribus & operibus: & ſi non in fide & ſermonibus qui confitentur ſe noſſe deum, factis autẽ negant. Venit ergo ſaluator, in ruinam nõ credentium & ſuperborum, & hoc per occaſionẽ: & in reſurrectionẽ credentium, & humilium, ſed per cauſam. Non ſolum autem alijs in ruinam, & alijs in reſurrectionem venit: ſed etiam vni eidemq́ homini in ruinam, pariter & in reſurrectionem apparet. In ruinam, ſcilicet vitiorum, & reſurrectionem virtutum. Nec fit reſurrectio virtutum, niſi præcedat ruina vitiorũ. Vnde Bern. Non poteſt virtus cum vitijs pariter creſcere: ergo vt illa vigeat, iſta creſcere non ſinantur. Tolle ſuperflua, & ſalubria ſurgunt. Vnde notandum ꝙ Chriſtus deſtruxit regnum peccati, & conſtruxit regnum virtutum: propter quod dicitur poſitus in ruinam & reſurrectionem. Ruit enim ſuperbia, ex eius humilitate. Ruit auaritia, ex eius paupertate. Ruit luxuria, in eius caſtitate. Ruit inuidia, in eius benignitate. Ruit gula, in eius ſobrietate. Ruit ira, in eius patientia. Ruit accidia, in eius labore & vigilia. Et ſic Chriſtus, conſtruendo regnum virtutum, deſtruxit regnum vitiorum: ita ꝙ eiſdem venerit in ruinã & reſurrectionem. Nã ſecundum Chryſoſtomum, cùm ſuperbus, humilis efficitur: laſciuus, caſtus: auarus, miſericors, & ita de alijs: tunc in eadem perſona eſt ruina vitij, & reſurrectio virtutis. Et ad hoc à deo poſitus fuit hic in mundo, tanquam ſignum ad ſagittam: vt quilibet quaſi pro libito iaculum mitteret in eum. Et prophetizans Simeon de Chriſti paſſione, ait (Et tuam ipſius animam pertranſibit) per compaſſionem (gladius) id eſt paſſio, ſeu dolor paſſionis ipſius. Non enim abſq; magno affectu materni doloris, potuit videre crucifigi filium: etſi ſperaret mortem deuicturum ac reſurrecturum: & poſt mortem victurũ. Vnde dicit Hier. ꝙ quia in parte impaſſibili paſſa eſt, plus quam martyr fuit. Dolores quippè quos pariens effugit, hos tempore paſſionis Chriſti ſuſtinuit. Vnde Anſel. Nũc repoſcit debitũ atrox vis naturæ, quod tibi detinuit olim paritura: pœnaſq; cum fœnore æſtimant vſuræ quæ communis matribus debebantur iure (vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes) Chriſti nanq; paſſio, multorum cordium cogitationes reuelauit: quia prophetarum dicta, cogitationes, & occulta myſteria ibi reuelata ſunt, & conſummata. Et hoc quidem velum templi ſignificauit, quod eo moriente ſciſſum eſt, vt ſancta ſanctorum omnibus apparerent. Vel multorum cordium, ſcilicet bonorum & malorum cogitationes, tunc reuelatæ ſunt: quia Chriſto paſſo, alij crediderunt alij credere noluerunt. Et ſecundum Bedam antea incertum erat qui Iudeorum cũ recepturi erãt, & qui

De contradicẽtibus chriſto. Pſal. 26

Ad Tit. 1.

E

Ruina vitiorũ per chriſtũ.

F

Maria pluſquã martyr fuit.

De pœnis Mariæ.

G & qui non: poſtea certum fuit. Myſticè, vt dicit Beda, vſque ad finem ſeculi, gladius tribulationis, animã Eccleſiæ pertranſit, cum ſigno fidei, ab impijs & reprobis contradicitur: cùm multos ruere videt: cũ reuelatis cordium cogitationibus, vbi bonũ ſemen ſeminauerat, zizania germinare conſpicit. Et notandũ ꝙ ly vt non tenetur hic cauſaliter: nõ enim propter hoc principaliter pati voluit Chriſtus, vt reuelarentur hominũ cogitationes: ſed tenetur hic conſecutiuè: quia hoc quod eſt reuelare cogitationes, ſecutũ eſt ad paſſionẽ Chriſti: Sicut ſi dicerem: Exiui ad cãpos, vt caperer ab hoſtibus. Capi ab hoſtibus, non fuit de intentione mea, ſed quoddã conſecutiuũ ad exitũ meũ. Et eſt ſimilis modus loquendi, cũ dicitur ſæpe in Euange. Hoc factũ eſt, vt implerentur ſcripturæ. Hoc enim non fuit principalis intentio Chriſti, ꝙ talia fecit, vel paſſus eſt, vt implerentur ſcripturæ: ſed poſt

H

Prophetiæ non ſũt cauſæ futurorum.

quam talia euenerunt, cõſecutiue ſcripturę ſunt impletæ. Nõ enim prophetia, eſt cã euentus rei: ſed ipſa res eſt cã prophetiæ. Aliter exponit Orige. de reuelatione occultorũ pctõrum in confeſſione, vt reuelentur cogitationes malæ per confeſſionẽ, quæ prius occultabantur, quæ per effectũ paſſionis, in ſacramento pœnitentiæ operãtis, ſanantur. (Et ipſa eadem hora) qua ſcilicet Simeon loquebatur de Chriſto: tenens eum in vlnis (ſuperuenit & Anna propheti ſſa) nõ à caſu vel ex diſpoſitione humana: ſed ſpũs ſancti reuelatione ſicut dictũ eſt de Simeone, & adorans eũ (confitebatur domino) cõfeſſione laudis & gratiarũ actionis, laudans deũ de tantis beneficijs adimpletis, & in incarnatione & natiuitate exhibitis: perhibensq; teſtimoniũ de filio, & inſtruens populũ (loquebatur de illo, omnibus qui expectabant redemptionem) Hieruſa. & (Iſrael) annuntians eis natum eſſe redẽptorem, & humani generi ſaluatorem; & ꝙ ille diu deſideratus

I

eſſet, qui eos redimere & liberare deberet. Omnibus fidelibus qui iugo Herodis alienigenæ grauati, liberationem ciuitatis & populi, ac etiã ſpiritualem expectabant, per aduentum Chriſti in proximo fieri redemptionem, à tyrannide Herodis & dæmonis, promittebat. Hæc mulier venerabilis, cuius nobilitas extollitur, continẽtia laudatur, ætas cõmendatur, religio prædicatur: idonea & valde digna erat, quæ dei filio incarnato, teſtimonium perhiberet. Vnde & propheti ſſa deſcribitur, vt eius teſtimonium autoriʒetur: qa Prophetiæ inſpiratio vel reuelatio diuina eſſe perhibetur. Vnde Orige. Iſta ſancta mulier ſpiritũ in prophetandi meruit: quia longa caſtitate, longis etiam ieiunijs ad hoc culmen aſcenderat. Quia ergo omnẽ ſexũ, & oẽm ætatẽ, & gradum, & oẽm profeſſionẽ dominus redimere venerat: dignũ erat vt omnes, in eius natiuitate, teſtimonium perhiberent. Sunt enim tria genera, in vtroq; ſexu cõmendata: ſcilicet de virginibus ſcilicet Maria & chriſtus: ac de viduis, ſcilicet Anna & Simeon, cui ætas comparatur Annæ, & ẽt tertium genus ſcilicet de coniugatis, ſcilicet Eliʒabeth & Zacharias. Nullus ergo gradus Chriſtianorum, ſecluditur præterquam illus ꝗd, de quo nõ

Annæ propheti ſſæ cõmẽdatio.

Omne genus hõ um de Chriſto per h bet teſtimonium.

habere teſtimonium ſalus omnium. Vt autem dicit Anſel. oblatus eſt in templo, & à ſancta vidua ſuſceptus: vt fideles ſuos domum dei frequẽtare: & vt eum mereantur ſuſcipere, ſtudio ſanctitatis intendere moneret. A Simeone ſene ſuſceptus, atque laudatus eſt: vt vitæ grauitatem, & morum maturitatem, ſe diligere patefaceret. Exulta ergo & tu cum illo ſene Simeone & Anna lõgeua procede in occurſum matri & paruuli, uincat verecundiam amor, timorem expellat affectus: accipias & infantem in vlnas tuas, dicaſq; cum ſponſa: Tenui eũ, nec dimittam. Tripudia cũ illo ſanctiſſimo ſene, & concine: Nunc dimittis ſeruum tuum domine: ſecundum verbum tuum in pace. hæc Anſel. Moraliter nota, ꝙ inopinatus concurſus iſtarum perſonarum, de quibus hic fit mentio, non ſine myſterio inſtinctũ diuino factus eſt. Vnde nos ſpiritualiter in mente debemus iſtarum quatuor perſonarũ proceſſione celebrare. Per Simeonem, qui interpretatur audiens, qui & reſponſum audiuerat à ſpiritu ſancto, mentali ſcilicet reuelatione, ſignificatur verbi dei ſtudioſa auditio. Per Annã, quę interpretatur gratia, & quę non diſcedebat de templo, ſignificatur crebra oratio. Per Ioſeph, qui interpretatur appoſitio, vel augmentũ, qui ſolicitam curam habuit de puero Chriſto, intelligitur bonorum operum continua appoſitio. Per Mariam verò quæ interpretatur illuminata, quæ & Chriſtum portauit in vtero ſignificatur diuinæ conformitatis perfectiſsima vnio. Hæ autem quatuor perſonæ Chriſtum offerentes, in mente debent portare quatuor luminaria. Simeon portat lumen ſanctæ meditationis. Anna lumen internæ deuotionis. Ioſeph defert lumẽ virtuoſæ progreſsionis. Maria verò portat lumen ſupernæ contemplationis. Hæc quatuor innuuntur in Pſal. cum dicitur: Memor fui dei, & delectatus ſum, & exercitatus ſum, & defecit ſpiritus meus. Et patent, referendo ſingula ſingulis. Et cõſiderandum eſt ꝙ præſentationi domini, interfuerunt quinq; perſonæ. Ipſe Ieſus, per quem ſignificantur innocentes. Maria, ſcilicet amarum mare, per quam pœnitentes. Ioſeph, ſcilicet accreſcens, per quem proficientes. Simeon, per quem perfecti in vita actiua. Anna per quam perfecti in vita cõtemplatiua. In quo ſignificantur illi, qui ſunt digni vultui dei, in templo dei cœleſtis Hieruſalem, præſentari. Tãdẽ Simeon puerum Ieſum matri reddidit: quẽ illa lætanter reaccepit. Poſtea vadunt ad altare, facientes proceſsionẽ: quæ hodie repræſentatur per vniuerſum orbem. Procedũt alacriter illi duo venerabiles ſenes Ioſeph & Simeon, cum exultatione magna iubilantes. Sequitur mater, portans regem Ieſum, cum ineffabili cordis lætitia: & Anna aſſociat eam, vadens ex latere, cum reuerentia iubilans: & ipſa cum indicibili gaudio & laudans dominum affectu immenſo. Ab iſtis ergo fit proceſsio venerabilis: paucis quidem, ſed valde magnis & quaſi de omni genere hominum repreſentantibus. Sunt enim inter eos, de maſculis & fœminis ſenibus & iuuenibus; virginibus & viduis. Maria quidem &

K

Cant. 3.

Moraliter.

L

Simeon Anna, Ioſeph Maria quid interpretentur.

Pſal. 76

M

Proceſſio in templo.

Ioſeph,

A Ioſeph, tanquam parentes, puerum Ieſum in tẽplo præſentauerant. Simeon verò & Anna, vt prophetæ, præconijs propheticis laudauerunt, ſic & nos in iſta die, miſſarum ſolennia celebrãtes, cereum accenſum (per quẽ ſignificatur puer Ieſus) in manibus baiulamus, & proceſsionem facientes vſq; ad altare deferimus & offerimus, recolentes illud lumen ineffabile, quod Maria & Simeon hodierna die portauerunt in manibus. Sũt enim tria in cereo, per quæ ſignificãtur tria quæ fuerunt in Chriſto. Nã cera ſignificat carnem Chriſti, quæ nata eſt de virgine Maria ſine corruptione: ſicut apes cerã gignunt, ſine alterutrorum cõmixtione. Lichnus aũt in cera latẽs, ſignificat animã Chriſti candidiſsimã, in carne latentẽ. Ignis verò ſiue lumen ſignificat diuinitatem: quia deus noſter, ignis cõſumens eſt. Per hæc etiam tria põt trinitas deſignari. Vnde eſt verſus: Cera focus, lichnum: tria ſunt monſtrãtia trinum. Cum autẽ perueniunt ad altare, mater cũ reuerentia genua flectit, & dilectiſsimum

Cerei ſignificatio.

Deut. 4.

B finũ ſuũ deo patri ſuo ſuper altare offert. Præſentabat ipſa beata virgo puerũ domino, gratias agens deo patri de munere tanto, ꝙ ipſa virgo eũ cõceperat & pepererat, & ꝙ ipſa in tali prole digniſsima, deo patri communicabat. Præſentatio enim puerorũ ad templum, præcepta erat propter tres cauſas. Tũ vt ex hoc infans dño cõſecraretur: tũ vt per hoc diuinæ cuſtodiæ cõmẽdaretur: tum vt gratiarum actio deo redderetur, à quo tale donũ parentes acceperunt &c. Sed primę duæ cauſæ, nõ habebant locũ in Chriſto, quia mox cõceptus in vtero, fuit pleniſsime deo conſecratus, & diuinæ cuſtodiæ, per diuinitatis vnionẽ cõmendatus: ſed tertia cã præcipuè locum habuit in Chriſto: pro quã beata virgo gratias agere habuit deo patri præ omnibus matribus: vt pote quæ cum ſingulari priuilegio cõcepit & peperit. Quid autem ipſa tunc orauerit, quid ue dixerit, ſcriptum non habemus: ſed forte ſimilia his verba, ſaltem ore cordis, dicebat: Ecce dñe ſancte pater, præſento tibi filiũ tuũ, à

Præſentationis cauſæ.

C te æternaliter genitũ: & de me tẽporaliter natũ. Ego præſento tibi eũ, qui tibi ſemper eſt præſens Gratias tibi ago, ꝙ cum tuo munere ſic cõcepi mirabiliter & peperi ineffabiliter. O ſancte pater, hunc filium tuum & meum, tibi offero oblationem nouam: deum caro factum: qui pro ſalute mundi oblaturus eſt tibi ſemetipſum. O qualis eſt iſta oblatio. Nunquam talis facta à ſeculo Vñ Bern. Offert filium virgo ſacra: & benedictũ fructum ventris tui, domino repreſenta. Offert ad noſtram omnium reconciliationem, hoſtiã ſanctam deo placentẽ. hæc Bern. Voluit aũt Chriſtus deo Patri præſentari, qui nunquã ab eius aſpectibus latuit nobis in exemplum: vt ſicut nõ gratia ſui deus factus eſt homo, ſed vt nos per gratiam faceret deos, nec propter ſe circũciſus eſt in carne, ſed vt nos ſpiritualiter circuncidamur: ſic propter nos ſiſtitur dño, vt diſcamus deo præſentare noſipſos. Deinde aduocãtur ſacerdotes, & redimitur dominus omniũ tanquã ſeruus quinq; ſiclis argenteis: quia erat primogenitus. Quinq; ſiclis argenteis redimebatur

Philip. pl 4.

Dominus qnq; ſiclis redimitur.

D primogenitus. Et erat ſiclus genus monetæ, obolos viginti habens. Præcepit enim lex omne maſculinum primogenitũ tam hominis quam pecoris, ſanctum domino vocari, id eſt, domino ſanctificari & præſentari, ac ſanctificatum & dedicatum domino dici, & ſacerdotis eſſe: ita ꝙ primogenitum de tribu Leui non redimeretur: ſed in miniſterio & ſeruitio domus Dauid, ſcilicet templi, ſemper & perpetuò teneretur. Primogenitũ verò de alijs vndecim tribubus, ſacerdos redimi faceret: & pretio accepto illud ad propria à parentibus referri permutteret: primogenitum quoq; animalis mundi, deo offerret immundi vero aut pretio redimi, aut mũdo mutari, aut occidi faceret. Eſt autem animal mundũ ad offerẽdum, mundũ ad eſum. Immundorũ verò, aliud eſt immundum ad offerendum, ſed mundum à natura: vt aſinus. Ideoq; aut pretio redimebatur, aut agno commutabatur. Aliud immundum ad offerendum & redimendũ, ſeu commutandum, videlicet canis, & ideo pretium aliquod non habens occidebatur, & ex toto ab vſibus templi proijciebatur. Cũ igitur Chriſtus de tribu Iuda, vna de vndecim fuerit, patet ꝙ redimi debuit: & ideo redemptus fuit. Accepit etiam mater de manu Ioſeph, aues prædictas & genua flectens, offert eas ſuper altare, deo patri. Obtulit ergo beata virgo, tãquã paupercula par turturum, aut duos pullos columbarum: vnum in holocauſtum pro filio, alterum pro pctõ: in hoc ſe ſubdens legi peccatricem, quãuis nullum haberet peccatum. Facta ergo oblatione & redẽptione, mater filiũ recepit, & eum ſecum domũ reportat. Vnde Bern. Oblatio iſta fratres, ſatis delicata videtur, vbi tantum ſiſtitur duobus, redimitur auibus, & illico reportatur. Veniet tempus qñ iã non offeretur in templo, nec inter brachia Simeonis: ſed extra ciuitatem, inter brachia crucis. Veniet quando nõ redimetur alieno, ſed redimet alios ſanguine proprio: quia redẽptorem miſit eũ deus pater populo ſuo. Iſtud eſt ſacrificium matutinum: illud autẽ veſpertinum, hæc Ber. Myſtice, per primogenita animalium, ſignificatur ille, qui vnigenitus dei dignatus eſt naſci: primogenitus, ſcilicet dignitate omnis creaturæ, qui eſt verè ſanctus domino: quia ſine peccato. Moraliter autem per primogenita, ſignificantur bonæ actionis initia: quæ quaſi corde gignimus, ex dei gratia. Commonemur ergo hic, vt omnia primogenita noſtra deo offeramus, quicquid bonum & iuſtum in noſtris operibus inuenimus, eius gratiæ, non noſtris meritis deputemus, dicentes: Non nobis domine non nobis: ſed nomini tuo da gloriam. Si autem immundum aliquid parimus, id eſt, ſi peccatum in opere perpetramus, occidamus, id eſt malum per emendationem radicitus, euellamus: aut certè mutemus illud mundo, declinantes à malo, & facientes bonũ, aut redimamus quinq; ſiclis bona opera: & dignos fructus pœnitentiæ per quinque ſenſus corporis facientes. Commonemur etiam hic, vt ſi in grege operum noſtrorũ, agnũ innocentiæ, vel principales virtutes, qualis eſt charitas, caſtitas, humilitas,

Siclus. qd erat

Primogeniti oblatio.

Mundũ animal duplex: & ſimiliter immundũ.

E

De redẽptione. Chriſti.

F

Pſal. 110.

Myſticè

Moraliter.

Pſal. 113.

militas.

G militias, patientia, & huiuſmodi inuenimus, deo offeramus: id eſt, ꝙ dignè viuimus, non noſtris meritis deputemus: ſed illius qui agit in euangelio: Sine me nihil poteſtis facere: ipſe enim dat velle & perficere. (Ioā. 15. Philippē. 2.) Si autem tam pauperes ſumus, vt in opere noſtro agnū & diuitias innocuæ vitæ, vel principales virtutes non inueniamus, offeramus ſaltem duos turtures, vel duos pullos columbarum, id eſt, duo genera compunctionis: videlicet timoris & amoris: & non ſolum pro noſtris, aliorumq́ue diluendis peccatis, ſed etiam pro impetrandis virtutibus, & deſiderio patriæ cœleſtis, quotidie deſleamus. Et ſic vnum pro peccato offerimus, dum de malis perpetratis gemimus: alterum in holocauſtum, quando amore cœleſtium inflammamur. Moraliter, hic attendenda ſunt tria, (Moraliter tria notáda.) ſcilicet myſterium purgationis Mariæ: ſacramentum delationis dominicæ: & ſignificantia oblationis factæ. Quantum ad primum, ſciendum ꝙ Maria, quæ interpretatur ſtella maris, vel amarum mare, deſignat animam, H ſiue ſit in lumine vitæ contemplatiuæ, ſiue in amaritudine vitæ actiuæ. Et vtrique neceſſaria eſt purgatio: ꝙ videlicet anima cōtemplatiua purgetur à ſuperbia, quod fit per timorem: & anima actiua à negligentia, quod fit per rigorem & laborem. In Hieru. enim (quæ interpretatur viſio pacis, & ſignificat vitam beatam) nemo inſertur, niſi prius dies purgationis eius impleātur. Quia niſi quis ſit plenè purgatus, & ita purus ſicut fuit in baptiſmo, non poteſt peruenire ad iſtam Hieruſa. vel etiam in templum cœleſte. Talis autem purgatio celebratur, vel hic in præſenti per pœnitentiā, aut tribulationes, & huiuſmodi vel in pœnis purgatorij. Quantum ad ſecundum ſciendum ꝙ legimus Chriſtum delatū in Hieru. et hic: & legimus eum delatum in Aegyptum. In quo docemur, ꝙ proles mentis noſtræ, quæ eſt intelligentia, nunc eleuanda eſt ad contemplationem æternorum, quæ per Hieru. deſignatur, quæ viſio pacis interpretatur: nunc I verò deprimenda eſt ad conſiderationem propriorum defectuum, quę per Aegyptum deſignatur. (Loca quinq; in quæ chriſtus delatus eſt.) Aegyptus enim, tenebræ interpretatur. Poſſumus etiam aliter quinque numerare loca, in quæ Chriſtus portatur vel dicitur, ſcilicet in Hieruſa. in Aegyptum, in deſertum, in montem excelſum, & in templi pinnaculum. Et iſta quinq; loca, ſignificant quinque ſtatus, in quibus inuenitur Chriſtus. Hieru. ſignificat vitam contemplatiuam, vbi eſt viſio pacis. Aegyptus, ſignificat vitam actiuam, in qua eſt mœror & anguſtia tribulationis. Deſertum, ſignificat religionem, in qua inſiſtitur ieiunijs. Mons excelſus, ſignificat faſtigium prælationis. Pinnaculum templi, eſt ſedes magiſtralis. Et in his ſtatibus inuenitur Ieſus: (Portatores Chriſti.) quia in omni ſtatu eccleſiæ, poteſt inueniri Ieſus, ſcilicet ſalus. Sed conſidera quis portauit eum in Hieru. & alibi & inuenies ꝙ in Hieruſa. & in Aegyptum, tulerunt Chriſtū Maria & Ioſeph, ſtella maris, & augmentum: fides ſcilicet & charitas. In deſertum, ductus eſt à ſpiritu ſancto: ſed in montem excelſum, & ſuper pinnaculum, tulit eum diabolus. Et ideo timere debent prælati & magiſtri, ne eos portauerit diabolus K in montem excelſum, ſcilicet prælationis, & in cathedram magiſtrationis. Quātum ad tertium, eſt notādum, quòd oblatio indeterminatè fiebat de turture vel columba. Per turturē, quæ eſt ſoliuaga & caſta intelligitur vita contemplatiua. Per columbam verò, quæ gregatim volat, & fœcunda eſt, ſignificatur actiua. Et vtraq; auis gemitum habet pro cantu: ſed aliter & aliter. Gemitus enim turturis, competit contemplatiuis, & hic geminantur, vnde dicitur par turturum. Primus gemitus eſt amoris: de quo dicit Apoſtolus, ꝙ intra nos gemimus, adoptionem filiorum dei expectantes. (Gemitus quadruplices. Rom. 8) Secundus eſt deuotionis: de quo dicit idem Apoſtolus, ꝙ ſpiritus poſtulat pro nobis, gemitibus inenarrabilibus. (Ibidem) Gemitus verò columbæ, competit actiuis: & hic eſt duplex, vnde dicitur, duos pullos columbarum. Vnus eſt pro peccatis proprijs, ſecundum illud Eſaiæ: (Eſa. 59) Quaſi columbæ meditantes, gememus. Alius eſt pro peccatis alienis, ſecundum illud Thren. (Thrē. 1.) Oēs portæ eius deſtructæ: ſacerdotes eius gementes. Hunc quadruplicem gemitū offerre debent qui agnum, id eſt innocentiam non habent. Prædi L cta igitur recolligendo dicendum ꝙ hac purgatione, delatione, & oblatione, ſignificatur ꝙ qui purgatus eſt à ſuperbia & negligentia: & diſpoſitus eſt vt aſcendat ad contemplationem dei, & deſcendat ad conſiderationē ſui: & rurſus aſcēdens gemat ex amore & deuotione: & deorſum rediens gemat ex contritione & compaſſione: in his conſiſtit perfectio fidelis animæ deo deuotæ. Et quia vtræque vitæ deo ſunt acceptæ, nō eſt diffinitum, vtrum pro domino, turtures, an colūbæ ſint oblatæ: ſed indifferenter eſt dictum, par turturum, aut duos pullos columbarum. Vidiſti ergo in prædictis, Chriſti & parentum eius, paupertatem: quia pauperum tantum habebant oblationem. Si aūt vis informari de humilitate, M conſiderata oblatione & redemptione, ac legis obſeruatione, de facili poteris aduertere. Aduerte etiam hic de Chriſti humilitate: (Humilitatis Chriſti incrementa.) quomodo à præcedentibus ſit aucta ſucceſſiuè. Nam in natiuitate ſe habuit vt pauper homo: in circunciſione, vt pauper & peccator homo: ſed hodierna die, vt pauper, & peccator, & ſeruus. Vt pauper quidem, in eo quòd pauperum oblationē elegit: vt peccator verò, in eo quòd ipſe cum matre per oblationem expiari voluit: vt ſeruus autem in eo ꝙ redimi ſe fecit. Et quia, vt viſum eſt, poſt circunciſionem filij, & purgationē matris, tulerunt Ieſum in Hieruſalem, vt ſiſterent eum domino: ſciendum eſt & diligenter aduertendū, quòd ex prædictis tribus moraliter inſtruuntur fideles, vt cùm templum dei materiale, id eſt (Moraliter de tēplum ingredientibus) Eccleſiam, ingredi voluerint, in ipſis tribus circunſtantijs, ſe debeant beatæ virgini & Chriſto conformare: vt videlicet ſint à peccatorum ſcoria purgati & circunciſi, quoad primum. Sint brachijs ſanctæ matris Eccleſiæ deportati, quoad ſecundum: Sint rectæ intentionis fine ordinati, quoad tertium. Primo ergo, ingreſſuri Eccleſiam, debent à peccatorum ſcoria eſſe purgati, & circunciſi. Nam beata virgo, antequam ingredere-

gredere-

A grederetur in templum, poſt partum ſui immaculati filij, dies purgationis impleuit: ipſe etiam filius antequam induceretur in templum, circumcidi voluit. Non quod mater purificatione indigeret, aut filius circuncisione: cum illa non ſuſcepto ſemine conceperit, & ipſe ex intacta virgine natus fuerit: vterq; tamen in hoc legem ſeruare voluit: vt nobis daretur forma purgationis & circuncisionis ſpiritualis: quia purificari & circuncidi debemus à vitijs, antequã eccleſiam ingrediamur, & deo offeratur, ſi volumus quod ei noſtra placeat oblatio: quia ſecũdum Bedã, nemo niſi purificatus & circunciſus à vitijs, dominicis eſt dignus conſpectibus. Ex quo trahitur documentũ, quod nullus ingredi debet eccleſiã, cũ conſciẽtia mortalis criminis, niſi prius ſit confeſſus, vel ſaltem cõtritus, ſi non aſſit copia confeſſoris, & quod ingreſſuri eccleſiã, prius debẽt purificari à peccatis, ſaltẽ generali contritione, et ſi non habeant conſcientiam certi peccati, cum bonarum mentium ſit culpam timere, vbi culpa

B non exiſtit, exemplo beatæ virginis, purificatione minimè indigentis. Propter quod conſuetudo eſt, quod aqua benedicta habetur ante fores eccleſię: vt ingreſſuri, eius aſperſione purificentur, etiam à venialibus, qui de mortalibus ſibi cõſcij non exiſtunt. In cuius figura labium, cũ aqua, erat ante oſtium tabernaculi; & ibi Aaron & filij eius ingreſſuri tabernaculum, lauabant manus & pedes. Secundò, debent eſſe brachijs ſanctæ matri eccleſiæ ſupportati: ſicut Chriſtus portatus eſt in templum, brachijs ſuæ matris: vt de fidelibus digne eccleſiam ingredientibus, dicat ipſi mater eccleſia, illud Oſee: Portabam eos in brachijs meis. Extra iſta autẽ brachia vnitatis eccleſiæ, ſunt hæretici, qui aberrant à fide: ſchiſmatici, qui deuiant à charitate: & omnes excommunicati, qui præciſi ſunt ab vnitate eccleſiæ. Hi enim omnes quia non portãtur in brachijs matris eccleſiæ, non ſunt idonei ad ingreſſum eius:

C vt dicit Cyprianus: Nõ põt habere deũ patrem: qui matris eccleſiæ non tenet vnitatẽ. Fruſtra ergo & indignè, eccleſiam materialem ingreditur: qui inter brachia eccleſiæ, myſticè non conſtringitur. Tertiò, debẽt eſſe rectæ intentionis fine ordinati: vt videlicet cauſa deuotionis & orationis, ingrediãtur eccleſiam, non cauſa vanæ ſimulationis, ſicut hypocritæ. Non cauſa oſtentationis & inanis gloriæ: ſicut illi qui ſe ornant in veſtibus & alijs, & appareant hominibus. Nõ cauſa laſciuiæ: ſicut qui vadunt ad eccleſiam, ad videndum mulieres vel viros, vt concupiſcant & concupiſcantur. Non cauſa vanitatis & ſolatij: ſicut qui vadunt ad eccleſiam, vt vacẽt vanis colloquijs, cachinnis, & leuitatibus. Nõ cauſa quæſtus & auaritiæ: ſicut clerici qui vadunt ad eccleſiam, ſolum propter præſentias ſibi dandas: vel qui vadunt ad negotiationem, & cauſa lucri temporalis. Hi enim omnes, quia finem debitũ non intendunt, non ſunt digni ingredi in templum: quia ingredientes, non ſiſtunt ſe domino nec veniunt ſpiritu in templum. Vnde non vident Chriſtum, nec eum amplexari poſſunt ſpiritualibus animæ brachijs. Et nota ſecundum

Aquæ bñdictę gatio.

Oſee 11.

Intẽtio tẽplum ingredientiũ.

Bedam, quod ille poſt circunciſionem Hieruſalem allatus, & domino oblatus eſt: qui iuxta eũ qui dixit: Declina à malo, & fac bonum, poſtquã deſijt à peccatis, bonis cœpit operibus abundare: qui dicere poteſt: Oculi mei ſemper ad dominum: vt audiam vocem laudis tuæ: qui dicit Chriſti bonus odor ſumus: & leuaui manus ad mandata tua, & conuerti pedes meos in teſtimonia tua: qui ſiue manducat, ſiue bibit, ſiue aliud quid agit, omnia in gloriam Dei facit: & dicit: Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua domine: & ad extremum cor meum, & caro mea exultauerunt in Deum viuum. Quare autem ſaluator in templum portari voluit, præter rationes alias, poteſt eſſe ratio, vt per ſuam præſentiã tẽplum ſanctificaret: ſicut baptizatus eſt, vt ipſe aquas ſanctificaret: Vnde ſicut per baptiſmum Chriſti, non ſolum ſanctificata eſt illa pars aquæ Iordanis, quæ tetigit carnem Chriſti, ſed & omnes aquæ: ſic per eius delationẽ in templum illud in Hieruſalem, ſanctificata ſunt omnia templa in eius nomine dedicata. Propter

D

Pſal. 36

Pſal. 24

2. Corinth. 2

Pſalm. 118.

Ibidem

Tẽpli ſanct. ſicatio.

E quod ſtatutum eſt quod in eccleſijs, debet haberi etiam corporalis Chriſti præſentia, videlicet in ſacramento. Vnde etiam ibi recõduntur reliquiæ ſanctorum: ibi etiam miniſteria fiunt angelorũ. Et ideo dignũ eſt vt eccleſiæ in veneratione habeantur: & non niſi cum ſumma reuerentia & deuotione frequententur. Vnde ſecundum pſalmiſtã, domum dei decet ſanctitudo. Poſſunt autem hæc exponi de templo mentali, in quod verbum æternum quotidie inducitur à deuotis fidelibus: de quo ait Apoſtolus: Templum dei ſanctum eſt, quod eſtis vos. Et quia nobilitas cuiuſlibet rei, ex eius cauſis colligitur: hinc eſt quod huius tẽpli nobilitas colligitur ex quatuor cauſis: ſcilicet, ex efficientis dignitate, ex materiæ pretioſitate, ex formæ ſpecioſitate, & ex finis honorabilitate. Primum patet: quia hoc templum quod eſt mens animæ rationalis, eſt ab ipſomet deo immediatè creatum. Et hoc arguit maximã animæ nobilitatem: nã ad creandã animã, Deus

F non aduocauit aliquã creaturã, ſed ipſa trinitas ſemetipſam inuitauit, dicens. Faciamus hominẽ. Non enim hoc verbũ direxit deus ad angelos: vt dicit Aug. Sed ipſe pater ad alias perſonas in diuinis. Et ex hoc oſtenditur hoc eſſe opus ſingulare ipſius trinitatis: Secundum patet quia non ex aliqua præiacẽte materia facta eſt anima, ſed ex nihilo. In omnibus enim rebus creatis, non inueniebatur aliquod materiale ita nobile, vt ex eo poſſet fieri anima rationalis. Non quidẽ terra vel aliquod aliorum elementorum: nec cœlũ puta ſol, luna, ſtellæ, ſeu aliquod corporum cœleſtium fuit dignum intrare compoſitionem animæ rationalis, vt materiale principium eius eſſet: quæ longè altior & nobilior eis exiſtit. Et ideo facta eſt ex nihilo: quod ad maximam nobilitatem ei cedit. Tertium patet: nam forma rõnalis animæ ẽ nobiliſſima, cũ ſit imagine dei inſignita. Non enim deus impreſſit animæ imaginem alicuius rei creatæ, ſed formã ſui ipſius: ita quod ipſa forma animæ rõnalis, non eſt aliud quã quædã relucentia ipſius beatiſſimæ trinita-

Pſal. 92

1. Cor. 3

Templi mentalis dignitas ex cauſis animæ rõnalis.

Gen. 1

G tis. Nec poterat beata trinitas magis animam rationalem nobilitare, quam ꝙ eam ſibi aſſimilauit, & propriæ imaginis formam ei impreſſit: vt quia ſimilitudo eſt cã dilectionis: & vt anima omnem affectum dilectionis in ipſum cõuerteret: cùm nihil ſibi ſimile in rebus creatis inueniret. Quartũ patet: nã deus nõ ad aliũ finem creauit animã, quã propter ſe ipſum: vt videlicet eſſet habitaculum ſuum. Iuxta illud Pſal. Qm̃ elegit dñs Sion, id eſt animã ſpeculatricẽ, elegit eã in habitationem ſibi. Et qm̃ ad hoc eam elegit, ſumme eius inhabitationẽ concupiſcit. Iuxta illud Prouer. Præbe fili cor tuum mihi. Et illud Sapientis: Deliciæ meæ eſſe cum filijs hominum. Vnde qñcunq; deus, huiuſmodi animã digne præparatam inuenerit: quaſi voto potitus, dicit illud Pſalmiſtæ: Hæc requies mea in ſeculum ſeculi: hic habitabo, qm̃ elegi eã. O igitur fidelis anima, ſi nobilitatem tuam, ex omnibus præmiſsis cauſis attenderes, vtiq; nunquã peccares. Vnde Bernar. Si nobilitatem tuam cognoſceris ò anima mea, peccatum abominaris. Et certè intantum deſideratio nobilitatis animæ, ducit in abominationem peccati, ꝙ etiam nõ habẽdo
H reſpectum ad præmia vel ad pœnas, adhuc inducere: ad non peccandũ: quia anima nobilis, omnia iſta caduca reputat nimis vilia & indigna, ad hoc vt ipſa eis velit coinquinari. Et hæc eſt quædam ſancta & nobilis ſuperbia animæ generoſæ: quã etiam habuit ille gentilis Seneca, qui dixit: Si ſcirem deos ignoſcituros & homines ignoraturos: adhuc propter peccati vilitatẽ peccare dedignarer. Hoc igitur templum dei mentale debet eſſe ornatum & depictum varijs coloribus virtutum. videlicet colore albo caſtitatis, rubeo voluntariæ pro Chriſto paſsionis, croceo ſpiritualis iucũditatis, viri virtuoſi exercitij, blaueo cœleſtis deſiderij, aureo charitatis, demũ nigro humilitatis. In iſtud igitur templum, ſic cõpoſitum, ſic ornatum, debemus inducere puerũ Ieſum verbum æternum: ibiq; debemus offerre pro eo par turturũ, aut duos pullos columbarũ, id eſt geminam dilectionẽ, dei videlicet & proximi: vel ſolitudinem contemplationis, & publi-
I cum actionis: aut caſtitatem mentis & corporis: quia turtures ſunt aues caſtiſsimæ ad multiplicationem bonorum operum: quia columbæ ſunt aues in prole fœcundæ. Debemus etiam eũ cum Simeone portare in vlnis, amplexãdo eum brachijs veri amoris. Debemus nihilominus eũ benedicere, pro omnibus beneficijs menti, in huiuſmodi prægustatione diuinæ dulcedinis exhibitis, vt ſic deſiderio diſſolutionis affecti, beatam fruitionem verbi æterni expectemus, cantantes canticum iubiloſum cum Simeone, & dicentes: Nunc dimittis ſeruum tuum domine: ſecundum verbum tuum in pace. Magna eſt ergo præſens ſolennitas propter multa quæ in ea facta ſunt, quam tamen tria ſpecialiter attollunt. Primũ eſt, chriſti in templum inductio præſentialis. Secundum eſt, parentũ eius pro eo oblatio legalis. Tertium eſt, Simeonis ſenis cõſolatio ſalutaris. Et ſecũdũ hæc tria, feſtũ iſtud ſortitur tria vocabula. Nã ratione primi, dictũ eſt hypapanti, quod

Pſal. 131.
Prouer. 23.
Prouer. 8.
Pſal. 131.
De animæ nobilitate.
Superbia ſancta.
De peccati fœditate.
Solẽnitatis huius magnitudo.
Hypapã

idem eſt quod præſentatio: eo ꝙ ipſo die Chri- K
ſtus præſentatus eſt in templo. Ratione ſecundi, dicitur feſtum purificationis: eo ꝙ tunc beata virgo pro ſui purificatione ſecundum legẽ licet non indigeret: oblationẽ fecit. Ratione tertij, dicitur candelabra, vel feſtũ luminis: eò quod hodie candelas benedictas & accenſas in manibus geſtamus, repræſentantes & ſectantes in hoc deuotionem Simeonis. Hoc templũ domini ſanctum, de quo hic dicitur, in monte Moria eſt cõſtitutum, in quo voluit Abrahã immolare Iſaac filium ſuum, in quo etiã loco Iacob dormiẽs, vidit ſcalam erectam vſq; ad cœlum. In hoc quoque monte, vidẽs Dauid angelum ſtantem & cædentem populum, in terram corruit: & pœnitẽs, grauiterq; ſe affligens, à deo veniã meruit. In hoc monte, aurea vrna Iebuſei erat: quã Dauid ad conſtituendam ibi domum domini emerat, eo ꝙ miſericordiam in illo loco conſecutus fuerat. In hoc ſancto loco cùm Salomon opere cõſummato, domino ſacrificia offerret, nebula impleuit domum, & apparuit gloria dñi, & ignis deſcendens de cœlo, deuorauit holocauſta. Cũ autem ibi flexis genibus & manibus ad cœlum L
expanſis, Salomon dominum oraſſet, vt quicunque beneficia petiturus ingrederetur, preces eius à domino reciperentur, apparuit ei dominus, dicens: Exaudiui orationem & deprecationẽ tuã: elegi enim & ſanctificaui mihi locum iſtũ. In hoc loco Heliodorus à rege Antiocho miſſus, vt locum ſanctum violaret & ſpoliaret, flagellatus, & ſine intermiſsione multis plagis vulneratus, verberatus eſt. Templum autem domini vocatur: quia in eo ſacrificia domino offerebantur: ſed modò conſecratum eſt in honore ſaluatoris mundi, & genetricis eius Mariæ. Quod licèt primò à Babylonijs, & poſtea à Romanis fuerit deſtructum: à fidelibus tamẽ & religioſis viris, opere rotundo, in eodẽ loco, magnificẽ & miro artificio eſt iterum reparatum. In hoc loco beata M
virgo, cum alijs virginibus, dicitur miniſtraſſe, templi cortinas & veſtimenta ſacerdotalia præparando, literas ſacras addiſcens, ieiunijs, vigilijs, orationibus, & diuinarum lectionum ſtudijs vacans. In hoc loco, dum ſanctus Zacharias incenſum domino offerret, apparuit ei angelus, nuntians ſibi orationem ſuam eſſe exauditã, & Ioannis natiuitatem futuram. In hoc loco, vt hic dicitur, dominus noſter Ieſus Chriſtus à parentibus eſt oblatus, à Simeone ſuſceptus, à ſancta Anna vidua, omnibus qui expectabant redemptionem Iſrael, annunciatus. In hoc templo Ieſus, cum iam duodecim eſſet annorum, inuentus eſt, ad diſputationẽ ſedens, in medio doctorum. Supra pinnaculum huius templi, Ieſum diabolus ſtatuit: & vt ſe deorſum mitteret, tentando ſuggeſsit. Ab hoc templo, vendentes & ementes eiecit, ac menſas nummulariorũ, & cathedras columbas vendentium, euertit. In templo hoc, dum moraretur in Hieruſalem, docebat Iudæos, licèt eum æmulantes. In tẽplo hoc liberauit adulteram, ab accuſantibus eam. Imminente etiam eius paſsione, tota die erat in tẽplo hoc, docens: & veſpere in Bethaniam ſecedens.

Purificatio.
Moria, mõs in quo tẽplũ dñi & tẽpli inſignia.

dens.

A dens. Huius templi velum in morte eius ſciſſum eſt à ſummo vſq; deorſum: vt pateret introitus ad ſancta ſanctorum. Ab huius templi pinnaculo, verſus meridiem, beatus Iacobus apoſtolus primus ſub gratia Hieroſolymorum epiſcopus, prædicans præcipitatus, pertica fullonis percuſſus, martyrio eſt coronatus. Inter hoc templum & altare, quod eſt ante templum, foris in atrio, ad meridiem, Zacharias filius Barachiæ martyr occubuit. Ipſum verò templum rotundum, conſtat ex octo parietibus concluſum, exterius per circuitum, interius verò ingentibus colũnis marmoreis per triuium, in medio quoq;, in ipſa altitudine, in modum fornacis eſt obductũ. Eſt aũt intrinſecus ſcriptum in ſupremo ordine: Audi domine hymnum & orationẽ, quã ſeruus tuus orat coram te hodie: vt ſint oculi tui aperti: & aures tuæ intentę ſuper domum iſtam, die ac nocte. In vnoquoq; verò pariete, extrinſecus ſcripti ſunt ſinguli iſtorum verſuum in circuitu: ita vt per totam ciuitatem legi poſſint. Contra ciuitatem: Pax æterna, ab æterno patre, ſit huic domui. Contra templum militum: Bene fundata eſt domus domini, ſupra firmam petram. Contra Bethaniam: Nõ eſt hic aliud, niſi domus dei, & porta cœli. Contra montem Oliueti: Beati qui habitant in domo tua domine. Contra vallẽ Ioſaphat. Benedicta gloria domini, de loco ſancto eius. Contra clauſtrũ tẽpli: In domo dñi, oẽs dicent gloriã. Contra montem Sion: Tẽplũ domini ſanctum eſt: dei cultura eſt: dei ædificatio eſt. Item contra ciuitatem: In domũ dñi lætantes ibimus. Hoc templum in inferiori parte vrbis, in vicinia muri ad Orientẽ nec lõgè à muro ad meridiem eſt ſitum: In huius templi eccleſia, ſolebant eſſe cum Abbate canonici regulares, ſecundum regulam beati Auguſtini, domino ſeruientes. Non longe autem ab hoc templo domini, eſt templum aliud immenſæ quantitatis, & altitudinis: quod domus ſaltus, id eſt de lignis libani dicitur: & templũ Salomonis vocatur: quia Salomon ibi docebat, & iudicia faciebat: & ad diſtinctionem alterius prædicti, quod ſpecialiter appellatur templum dñi. Vt ergo Maria & Ioſeph perfecerũt omnia quę ſecundum legem debebantur, nihil omittentes quamuis nõ tenerentur, reuerterunt de Hieruſalem, volẽtes redire in Galilæam in ciuitatem ſuam Nazareth. Erat quidem, vt dicit Theophilus, eorũ ciuitas Bethlehẽ ſicut patria, Nazareth verò tanquã habitaculum. Vade & tu ſemper cũ eis: & adiuua puerum Ieſum: & ſeruias eis in quibus poteris.

Tẽplũ rotundum.

B

C

O R A T I O.

O Ieſu deſiderabilis, qui in tẽplo te iuſto Simeoni, te ad videdũ deſiderãti, ad amplexãdũ miſericorditer tribuiſti: veni Ieſu dulciſſime, & toto deſiderio te expectãti, teipſum clementer indulge: & quicquid impuritatis in me inueneris per grãm purificantẽ expelle: & cor meũ tẽplum tuũ, dignãter inhabitãdo perfice, ibiq; te brachijs deſiderij ãplexer & teneã. Da mihi ſemper deſiderare te fontẽ lũinis, qui es apud prẽm: & nõ prius de hac vita exeã, quã te oculis cordis videam, qui es amor & deſideriũ, vita & præmiũ te deſiderantiũ Amen.

D

De fuga domini in Aegyptum, & nece innocentum. Correſpõdet euangelio: Angelus domini apparuit in ſomnis Ioſeph, &c. Cap. XIII.

CVm ergo Mariã & Ioſeph pergerẽt verſus Nazareth, neſcientes adhuc ſuper hoc conſilium domini: & timor iam de puero inciperet dilatari (angelus domini apparuit in ſomnis Ioſeph, dicens ei) vt ſurgens acciperet puerum, & matrem eius, & fugeret in Aegyptum: quia (futurum eſſet vt Herodes quæreret puerum ad perdendum eum,) Quoniam ad humilitatem perfectam, trium ſpecialiter adornari decet comitatu virtutum, ſcilicet Paupertatis, in fugiendo diuitias: vt fomenta ſuperbiæ. Patientiæ vero in æquanimi perpeſſione contemptus. Obedientiæ quoque in alienis parendo mandatis. Ideo ſupernæ reuelationis oraculo, Ieſus in Aegyptum transfertur, vt peregrinus & pauper, in paruulis ipſius cauſa occiſis, occiditur, & quaſi in quolibet trucidatur: & ad patriam reductus adeo erat ſubditus parentibus, vt nunquam vel ad momentum ſecederet, niſi cum duodecim factus annorum, remanſit in Hieruſalem, non ſine matris dolore quęſitus, nec ſine gaudio inuentus. Ioſeph verò euigilans, matrem excitat, & quæcunque ipſe ab angelo audierat, ei narrat. Ipſa verò incontinenti, & nulla mora contracta, ſurrexit, & ad iter arripiendum ſe diſpoſuit. Concuſſa ſunt enim ad hanc vocem omnia viſcera eius: & etiam circa ſalutem filij, nolebat negligens ſaltem inueniri. Conſpice & meditare iſta: & quomodo puerum Ieſum dormientẽ, mater eleuat, & puer ſic importunè excitatus, plorat: & cõpatere ipſis, ſi qua in te ſunt viſcera pietatis. Cogita quæ conſolatio matri eſſe poterat, quando ipſa puella delicata, quæ de partu recenter ſurrexerat, in terrã longinquam per vias aſperas & incognitas, cogebatur fugere: quando puerum tenellum, ſic per vias longas, cogebatur circunferrẽ: quando inter idololatras, compellebatur manere. Igitur de nocte verſus partes Aegypti, ire cœperũt: quia nox magis quam dies fugæ competit: vt ſic negotium, magis occulte fieret, & ſecretius periculum eminentia euaderent: ne ſcilicet fuga à videntibus accuſari apud regẽ poſſet. Licet enĩ de hoc haberent reuelationẽ diuinam, non tamen propter hoc debebant omittere, quod poterant facere ſecundum viam humanã. Ecce fugit Chriſtus, & nocte fugit, vt fuga quæ per ſe difficilis eſt, noctis obſcuritate difficilior fiat. Fugit aũt in Aegyptũ, vt eos ſpecialiter illuminaret prę cæteris & ſanaret. Vnde Augu. Audi etiam magni myſterij ſacramentum. Moyſes quandoq; in Aegyptõ, perfidis clauſerat diem: illuc Chriſtus adueniens, ſedentibus in tenebris, reddidit lucem. Vnde & Chriſoſtomus. Sed quare in Aegyptum? Recordatus eſt enim dominus, qui in finem

Matt. 2.

Humilitatis perfectę ornamẽta.

E

Fuge labores & diſſicultates

F

Chriſtus cur in Aegyptũ fugit.

G non iraſcitur, quanta mala fecerat ſuper Aegyptum: ideo miſit filium ſuum in eam, dans illi reconciliationis ſignum, & perpetuæ amicitiæ pignus: vt decẽ plagas Aegypti, vna medicina ſanaret. O mutatio dexteræ excelſi: vt populus qui ante fuerat perſecutor populi primogeniti, poſtea fieret cuſtos filij vnigeniti. Et iterum in Aegyptum paruulus mittitur: vt illam regionẽ quæ præ omnibus terris, flãmma impietatis ardebat, igne potius fidei ſuccenderet: ex his perſuadens etiam, de alijs mundi partibus, ſperanda eſſe meliora. Et vt etiam addiſcamus ꝙ ab ipſis vitę initijs, ad tentationes debeamus atq; inſidias præparari. Nam ab ipſis cunabulis Chriſti iſtud effectum eſt, vt tu videlicet hoc audiens, cùm videris te tribulationes varias, & mille ſuſtinere diſcrimina, nihil omnino turberis: ſed vt iſto munitus exemplo viriliter cũcta ſuſtineas, ſciẽs tribulationes maximas inſeparabiles quaſdã comites eſſe virtutum. hæc Chry.

H Ideo etiam fugit in Aegyptum magis quàm in aliam terrã: vt oſtẽderet ſe verum Moyſen: vt ſicut Moyſes populum dei de Pharaone & Aegypto liberãs in terram duxit promiſſionis, ita ipſe populum fidelium de diabolo & inferno liberãs, ſecum ad regnum duxit beatitudinis. Multa quidem bona conſiderare potes in præſenti negotio & materia.

Bona in Chriſti fuga: quia dulcibus miſcet amara.

Primò, conſidera quemadmodũ dominus in ſua perſona circa proſpera, ſuſcepit etiã aduerſa. Etenim in natiuitate ſua, magnificatus fuit à paſtoribus, tanquam deus: & parum pòſt circunciſus, tanquam peccator. Deinde venientes Magi eum plurimum honorauerunt: & ipſe nihilominus, in ſtabulo remanens, inter beſtias ſtabat: & vt cuiuſdam homunculi filius plorabat. Poſtea præſentatus in tẽplo, Simeon & Anna extulerunt quam plurimũ: & tunc ab angelo dicitur ꝙ fugiat in Aegyptum. Et multa talia in vita ſua poteris perpendere, quæ ad noſtram inſtructionem poſſumus retorquere.

I Vnde Chryſoſt. Miſericors deus mœſtis rebus quædam etiã iucunda permiſcet, quod certè in ſanctis omnibus facit: quos neque tribulationes, neque iucũditates ſinit habere continuas: ſed tum ex aduerſis, tum ex proſperis iuſtorũ vitam, quaſi admirabili quadam varietate cõtexit. Quod hic quoque eum feciſſe conſidera. Videndo quippe ſanctus Ioſeph grauidam ſponſam, in turbationem incidit maximam. Sed affuit repente angelus, ſuſpitionem ſoluens, & timorem prorſus extinguens. Deinde videns puerum ſigno natum, maxima exultatione repletus eſt. Sed rurſus huic gaudio, periculum grande ſucceſſit: cùm tota ciuitas turbarẽtur, & ipſe rex fureret. Sed & hũc mœrorem, rurſus lætitia ſubſecuta eſt, apparitio videlicet ſtellæ, & adoratio magorum. Poſt hãc quoque iucunditatem, iterum periculum, iterumq; formido. Quærit Herodes animam pueri, & fugire neceſſe eſt, & in longinqua pertrãſire. hæc Chryſoſt. Cùm ergo conſolationem habueris, tribulationem expecta: & e conuerſò. Vnde nec in conſolationibus debemus extolli: nec in tribulationibus frangi. Dat enim nobis deus conſolationes, ad ſpem ſubleuandam, ne deficiamus: & tribulationes ad humilitatem conſeruandam, vt cognoſcentes noſtram miſeriam, ſemper in ſuo timore ſtemus.

K Secundò conſidera circa dei conſolationes & beneficia: ꝙ qui ea percipit, non percipienti ſe præferre non debet: & qui non percipit, non deiiciatur animo, nec percipienti inuideat. Nam & angelorum locutiones fiebant Ioſeph, & non matri, cùm tamen longè eſſet ea inferior. Itẽm & qui percipit, ſi non percipit pro ſuo velle, non debet eſſe ingratus, uel murmurare: cùm etiam Ioſeph, qui tantus erat apud deum, non palam, ſed in ſomnis, tales locutiones acciperet.

Quòd Ioſeph, & non matri, nũtiatũ eſt...

Tertiò cõſidera qualiter deus permittit ſuos perſecutionibus & tribulationibus vexari. Et verè magna erat tribulatio matri & Ioſeph, cùm viderent puerum Ieſum ad occiſionem quæri. Quid.n. grauius audire poterant? In hoc etiam tribulatio erat, ꝙ in terram longinquam quam ignorabãt, & per vias aſperas eos ire oportebat, cùm eſſent inhabiles ad eundum: domina propter iuuentutem, Ioſeph verò propter ſenectutem.

Tribulari iuſtos deusqualiter permittit.

L Ipſe etiam puer quem portare habebant, adhuc tenerrimus erat. Peregrinari quoque habebant in terra aliena, pauperes & quaſi nihil habentes. Omnia enim iſta ſunt afflictionum materia. Tu quoque cùm turbaris, patientiam habe: nec credas tibi à deo priuilegiũ dari, quod nec ſibi tribuit, nec matri.

Aetas ad fugã inhabilis.

Quartò conſidera benignitatem domini. Vides quam citò perſecutionem patitur, & fugatur de terra natiuitatis ſuæ: & quàm benignè cedit furori illius, quem poterat in momento perdere. Magna patientia domini: ſed non minor eius humilitas. Ille enim ante faciem perſecutoris fugit: cui angeli miniſtrant. Deus eſt, ſed vt homo fugit Herodem miſerum, qui refugium eſt omniũ. Profunda hæc eius humilitas, & mira patientia: nolebat perſecutori vicem reddere, nec eum offendere, ſed fugiendo inſidias vitare.

Benignitas & patiẽtia domini.

M In quo dedit nobis exẽplũ vt & nos ſic facere conemur, ſcilicet aduerſantibus vel perſequentibus non reſiſtere, vel de ipſis vindictam expetere: ſed patienter expectare, & furori ipſorum cedere: & quod plus eſt, vt alibi docet, pro eis orare. Quia enĩ dominus ne occideretur, ſublatus eſt in Aegyptum, ſignificat electos ſæpius malorum improbitate, ſuis è ſedibus effugandos, vel etiam exilio dãnandos. In quo etiam debilibus exemplum reliquit, & eos ad patientiam confortauit. Nam ꝙ fugit, ſacri fuit exempli, non timoris: vt exemplum daret ſuis, maximè cùm fuga & conſeruatio prælati prodeſt eccleſiæ, vt Pauli: & quando grex non periclitatur de fuga prælati.

Electorum exilia & electiones ac fugę vtiles.

Moraliter per fugam iſtam in Aegyptũ, ſignificatur fuga iuſti à periculo & perditione peccati, in ſtatum pœnitentiæ, vbi dẽt manere vſq; ad obitum Herodis, i. donec ceſſent impugnationes hoſtis. Fugiebat quoque dominus ante faciem ſerui ſui imò potius ſerui diaboli: nõ ꝙ mortem timeret, ſed vt tẽpore congruo ſuſtineret. Non .n. fugit mortẽ, qui mori venerat: nec inſidias expauit, qui inſidias & verſutias diaboli aperire venerat. Portauit eũ mater tenera & iuuenis valde: &

Moraliter.

A ſanctus Ioſeph multum ſenex in Aegyptū, per viam ſyluestrem, obſcuram, nemoroſam, & inhabitatam: & per viam etiam valde longā. Dicitur enim quòd ad iter curſoris ſunt duodecim vel quindecim dietæ, pro eis autem fortè erat duorum menſium vel plurium. Fuerunt autem, vt dicitur, per deſertū illud, per quod filij Iſrael transierunt: in quo & quadraginta annis ſteterunt. Sed quomodo de victu ſecum portando faciebant? Vbi etiam & quomodo de nocte hoſpitabantur & quieſcebant? Rarò enim domos in illo deſerto inueniebant. Compatere ergo eis: quia labor difficilis, magnus & longus: & tam puero quàm ipſis: & vade cum eis: & adiuua portare puerū Ieſum, & in omnibus quibus poteris, exhibe eis miniſterium. Non debet videri nobis labor pœnitentiam agere pro nobiſipſis, pro quibus labor tantus ab alijs & à talibus & toties eſt aſſumptus. Vnde Anſelmus: Noli in tua meditatione fugientem in Aegyptum relinquere in comitatu. Inſpiciat oculus deuotionis

Lõgitudo itineris & difficultas.

B paruulum Ieſum: dulces mammillas glorioſæ virginis matris ſuæ dulciter ſugentem: & mammillas maternas filiali more tractantem. Quid viſu iucundius? Quid delectabilius? Quid ſuauius? Cerne illum qui immenſus eſt; paruulis brachijs ad materna colla pendentem. & dicas; Fœlix ſum, fœliciorq́; dum illum video quē reges optauerunt videre, & non viderunt. Dignus eſt viſu, qui ſpecioſus eſt forma præ filijs hominum. Cogita & recogita, quo animo, & qua cogitatione tenebatur illa dulciſſima mater eius cùm illum dominum, tantum ac tantillum in brachijs ſuis exultans & læta teneret: cùm ei vt infantulo geſtienti, dulcibus oſculis ac frequentibus congauderet: cùm eum lachrymantē ſuper genua ſua, quibus poterat modulis conſolaretur; cùm denique alijs atque alijs ſtudijs, ad quæ ipſam materna pietas informabat, ei pro

Luc.10. Pſal. 44.

C qualitatum viciſſitudinis ſedula blandiretur. Itē vlterius notandum eſt, quòd aliter Maria in via apprehenſa eſt cum puero Ieſu, à latronibus. Opinare verum eſſe quòd dicitur eum eſſe à latronibus comprehenſum in via: & adoleſcentuli cuiuſdā beneficio ereptum. Fratris, vt dicunt, principis latronum filius: qui præda potitus, cùm paruulum in matris gremio aſpexiſſet, tanta in eius ſpecioſiſſimo vultu, ſplendoris maieſtas apparuit, vt eum ſupra hominem non eſſe ambigens, incaleſcens amore, amplexatus eſt eum. Et ò, inquit, beatiſſimè paruulorum, ſi aliud ſe tempus obtulerit rurſus miſerendi, tunc memento mei, & huius temporis noli obliuiſci. Ferunt hunc latronem fuiſſe, qui ad dexteram dei crucifixus, alterum blaſphemantem corripuit, dicens: Neque tu times deum, qui in eadē damnatione es. Et nos quidem iuſte: hic verò nihil mali geſſit. Conuerſus verò ad dominum, eum in illa quæ in paruulo apparuit, intuens maieſtate pacti ſui non immemor. Memento, inquit, mei dum veneris in regnum tuum. Itaque ad incentiuum amoris, hac non inutile arbitror vti opinione, remota omni affirmandi temeritate. hæc Anſel. Herodes autem, cùm Magi quoq; æſtimabat

Maria & Ioſeph, quō in latrones inciderūt.

Luc.23.

D per eandem viam regreſſuros, ad eum non reuerterentur, & nihil ſibi renunciarent, putauit eos viſione ſtellæ deceptos, & erubuiſſe ad eū redire, & ideo ceſſauit à pueri inquiſitione. Vel tot & tantis occupationibus regia cura diſtendebatur, vt à pueri inquiſitione auerteretur, vel impediretur. Sed cum poſtmodum audiret quæ in templo geſta eſſent, quid Simeon dixerit, & quid Anna prophetauerit, tunc fama pueri nati creſcente, turbatus ex his, magis timuit. Et ſentiens ſe illuſum à Magis ad ipſum non redeuntibus, iratus eſt valde. tum propter ſui contemptum; tum propter timorem admittendi regnum: ideo de morte puerorum Bethlehemitarum tractauit: vt cum illis occideretur ille qui incognitus ſibi fuit. Putabat enim quòd ſi omnes pueri occiderentur, vnus quem quærebat, euadere non poſſet. Non æſtimans infœlix, quia non eſt conſilium, non eſt ſapientia, non eſt prudentia contra dominum. Dum ergo de nece puerorum diſponeret, per epiſtolam hortatus eſt à Cæſare

De nece puerorū.

E Auguſto vt Romam veniret. Qui cum iter faceret per Ciliciam, audiens naues Tharſenſiū magos tranſuexiſſe, iratus valde in ſpiritu vehemē ti, id eſt, in ira, comburi & conteri fecit naues de Tharſo Ciliciæ, quibus magi credebantur occulte rediſſe ſecūdum quod Dauid prophetauerat, dicens. In ſpiritu vehementi, conteres naues Tharſis. Et de Roma reuerſus Hieroſolymam, miſit ſpeculatores, & iuſſit occidi (omnes pueros, qui erant in Bethlehem Iudæ, & in omnibus finibus eius, & locis adiacentibus, à bimatu & infrà,) id eſt, biennes & minoris ætatis, vſque ad puerū diei, ſeu noctis vnius, ſecundū tempus quod à Magis de ortu ſtellæ exquiſierat: vt nec loco nec tempore cælaretur qui natus erat: quorum maxima pars, tertio milliario à Bethlehē, ad Auſtrum, ſepulta eſt. Bimatus, ſpatium duorum annorum dicitur, à bis & ymatos Græcè, quod eſt annus Latinè: & inde bimatus, quaſi binus annus appellatur. Vnde dicitur, bimus, bima, bimum, ſcilicet animal duorum annorum, & trimus, trima, trimum, annorum trium. Inter opiniones diuerſas, plurium ſententia, & viſitatior hæc eſt, quòd Herodes, euoluto anno poſt Christi natiuitatem, occidit infantes. & quòd ſtellā eadem die qua natus erat dominus, ortam didicerat: & ſecundum ortum ſtellæ dominum anniculum, & inſuper aliquot dierum eſſe ſciebat: ideoq́; ſupra ætatem eius, vſque bimos & infrà, vſque ad vnius diei ſeu noctis, in infantes deſæuit pueros: timens ne puer, cui ſydera famulabantur, paulò ſupra ætatem ſuam, uel infra ſpeciem ſuam transformaret, vt ætatem ſui temporis occultaret. Sic ergo poſt annum, & quatuor à natiuitate domini dies, veriſimile ē eū occidiſſe infantes. Tunc impletū ē illud Hieremiæ (Vox in rama audita eſt, ploratus & vlulatus &c.) Rama nō eſt hic propriū nomē loci, ſed eſt hic nomē cōe: ac interpretatur & ſignificat excelſum. Vt ſit ſenſus: Vox in excelſo audita eſt, id eſt, longè lateq́; diſperſa quia multum exaltata, circūquaq; diffundebatur, præ ſua magnitudine immenſa. Multus enim ploratus, quantū adilectum

Pſal.47

Bimatus vñ dicitur.

F

Hier.31. & 11. Rama.

e 3 pace

G

paruulorum:& vlulatus,quantum ad lamentum matrum,ibi erat:vbi tot parentes, tot homines vtriuſq; ſexus,viſa tanta crudelitate: etiam ſi vellent voces cohibere,non poterant. In paruulis autem,mors faciebat finem doloris:in matribus verò,ſemper per memoriã reparabatur: & ideò dicit: Vlulatus multus.Vel in excelſo audita eſt quia de morte innocentiũ mittebatur, quorum ſanguis vſq; ad cœlos contra interfectores eorũ clamauit,ſecundũ illud. Vox pauperis penetrat nubes. Quãuis autẽ Bethlehẽ ſit in tribu Iuda, orta de Lya:& Hieruſalem in tribu Beniamin, orta de Rachel: plorare tñ dicitur Rachel filios Iudæ, id eſt, Bethlehẽ quaſi ſuos ſiue quia iuxta Bethlehem in Effrata ſit ſepulta:ac ratione ſepulturæ,& ex materni corpuſculi hoſpitio, nomen matris accepit: & dicta eſt mater ipſius Bethlehem,& habitantium in ea. Siue quia Iuda & Beniamin duæ tribus iunctæ ac vicinæ ſibi & proximæ erant: quia iuxta ſe hæreditatem acceperant: & funiculus ſortis Beniamin prope Hieruſalem perueniebat,& Herodes præceperat, non ſolum in Bethlehem: ſed & in omnibus finibus eius, interfici pueros. Et per occiſionem Bethlehem,intelligimus multos Rachel filios de Beniamin, pro victima fuiſſe occiſos: quod euangeliſta inſinuat, ad exaggerandum ſcelus Herodis, quòd ex effrenata crudelitate hoc fecit. Vnde dicit Rabanus: Crudelitas in nullo modũ tenuit: non eſt contenta vaſtatione Bethlehem,ſed adiacentia loca vaſtauit. Plorauit autem (Rachel filios,& noluit conſolari quia non ſunt,)id eſt de hoc quòd non eſſent, & ſuper hoc quòd mortui erant: quia in æternum victuros eſſe ſciebat.Rachel,quæ ouis vel videns principium dicitur,eccleſiam ſignificat: cuius tota intentio, vt deum contempletur inuigilat: & ipſa eſt ouis centeſima,quam paſtor in humeris ad caulas reportat. Hæc ergo filios ſuos plorauit: quia pro perſecutione fidelium gemit. Non vult autem conſolationem recipere de hoc,quia nõ ſunt,id eſt,quia non ſunt mortui: vt qui vicerunt ſeculũ morte, rurſus ad ſeculi certamina,ſecum tolerando,redeant iterũ pugnaturi: ſed gaudet potius, quia fœliciter ſunt,& regnant cum Chriſto per martyriũ coronati. Plorat ergo eccleſia bonos: vt martyres. quia videt eos iniuſte cruciari,ſed gaudet illos beatos,nõ vult tẽporaliter,ſed æternaliter conſolari.Plorat inſuper ẽt malos: vt impœnitentes: quia videt eos dãnari: & quia videt illos irremediabiliter perditos non vult cõſolari. Vbi ſciendũ ꝙ triplex eſt genus martyrũ. Quidã.n.patiuntur voluntate & actu: vt Stephanus. Quidã voluntate, nõ actu: vt Ioannes euangeliſta.Tertij,non voluntate ſed actu: vt Innocẽtes, in quibus Chriſtus,cuius vice mortui ſunt, ſuppleuit,ſi quid defuit voluntatis. Vnde ordinãtur eorũ feſta poſt natiuitatẽ dñi,ſecundũ maiorem martyrij dignitatẽ. Primò,Stephani. Secundò, Ioãnis.Tertiò Innocentũ. Nã dilectus eccleſiæ Chriſtus,candidus in Ioanne:rubicundus in Stephano:electus ex millibus,in innocẽtibus. Innocentes ergo,& ſi vſum nõ habeãt,& ſic teſtificari nõ poterãt: Chriſtus tñ cuius vice mortui ſunt, ſuppleuit ſi quid defuit voluntatis: ipſi autẽ non loquendo,ſed moriendo,teſtificati ſunt. Laxato igitur,vocabulo, martyres Chriſti, id eſt, teſtes dicuntur. Quos enim teſtes Latinè dicimus,Græcè martyres appellantur: non quia propriè teſtes Chriſti ſunt, quia nec pro fide Chriſti, nec pro iuſtitia occubuerunt: ſed quia pro fide Chriſti,id eſt,loco Chriſti. occiſi ſunt: quia in eorũ numero,Chriſtus quærebatur occidi, in quo cũ etſi non loquendo, tamen moriendo ſunt cõfeſſi. Multis verò de cauſis poteſt quis martyr fieri: ſcilicet pro iuſtitia,vt Abel: pro lege Dei, vt Machabæi: pro aſſertione veritatis, vt Eſaias,& Hieremias: ꝓ argutione peccati,vt Ioãnes baptiſta: pro ſalute populi,vt Chriſtus:pro fide & nomine Chriſti, vt Stephanus:pro libertate eccleſiæ, vt Thomas: pro Chriſto, ſeu loco Chriſti,vt hi pueri. Vnde & Eccleſia pro his pueris ſolennizat,quãuis ad inferos deſcenderunt, & ob hoc quædam cantica lætitiæ prætermittuntur. Vnde Chryſ. in Bethlehem,omnes occiduntur infantes: qui dũ innocenter pro Chriſto moriuntur,primi Chriſti martyres extiterunt, & perfectæ laudis martyrium conſequuntur. Vnde non immerito,infantes illi beati per omnia extiterunt: qui primi mori pro Chriſto meruerunt. Vnde & Aug. O paruuli beati,modò nati, nunquam tentati,nondum luctati,iam coronati. Et iterum: Nunquam prophanus hoſtis, beatis paruulis tantum prodeſſe potuiſſet obſequio,quantum profuit odio. Nam quantũ contra eos iniquitas abundauit: tantũ gratia diuinæ benedictionis effulſit. Et dum inſequitur Chriſtũ regi noſtro coæuum: procurauit exercitum ſtolis victricibus candidatum. hæc Aug. Conſidera hic quomodo Chriſtus adhuc infans tenerrimus, iã cœpit pati in ſe & ſuis: & vehementer ei cõpatere,ſi qua in te ſunt viſcera pietatis. Vnde Anſel. Sed & tenella hæc Chriſte tua infantia, à perſecutorum gladijs tuta non fuit. Adhuc enim,inter dulcia matris vbera ſurgens dependebas, qñ apparuit angelus in ſomnis Ioſeph,dicens: Surge,& accipe puerum & matrem eius, & fuge in Aegyptum:& eſto ibi, vſq; dum dicam tibi. Futurum enim eſt vt Herodes quærat puerum ad perdendum eum. Iam ex tunc bone Ieſu pati cœpiſti. Nõ ſolũ aũt illã animæ infantiæ vexationem in teipſo pertuliſti: ſed etiã mortẽ in puſillis tuis: quorum multa millia inter mammillas matrum,pro te Herodis trucidauit immanitas,excepiſti. hæc Anſel. In rege Herode crudelitas impiorum exiſtimantium martyrum cæde poſſe religionem Chriſtianã extinguere:& in occiſione paruulorum cunctorum martyrũ.qui paruuli, id eſt, humiles & innocẽtes, occiſi ſunt ab impijs, forma præceſſit. Sed non ſic religio in Chriſto fundata extinguitur:quia vt Leo ait, nõ minuitur perſecutionibus eccleſia,ſed augeſ. Vñ ſecundũ Bedã & Ber. Herodiana malitia, & Babylonica crudelitas,eſt naſcentẽ velle religionẽ extinguere,& paruulos Iſraelis allidere. Si quis eñ quid ad ſalutẽ pertinens:ſi quis religionis & ſanctitatis ortũ,vel profectũ, vel conſummationẽ impedit, vel perſequitur talis planè cũ

Aegy-

Marginal notes: Eccleſiaſtic. 35. — Rachel. Gen. 35: — H — Rachel eccleſiã ſignificat. Luc. 15. — I — Martyrum genus triplex. — Ex cauſa quinta. Innocẽtes habendi ſunt martyres. — K — Martyriũ fit, multis de cauſis. — L — M — Herodis imitatores.

A

Aegyptijs, paruulos Iſraelitici germinis necare conatur, imò cum Herode, naſcentem ſaluatorem perſequitur. Quod autẽ nato dño perſecutio cœpit, ſignificat per omne tempus vitæ præſentis, non deeſſe futuros, qui electos dei perſequerentur, ſicut dñs in euãgelio ait: Si me perſecuti ſunt: & vos perſequentur.

Ioã. 15.

Et Apoſtolus. Omnes qui piè volunt viuere in Chriſto, perſecutionẽ patiuntur: Quòd vero pueri pro dño occiſi ſunt, ſignificat per humilitatis meritum, ad coronam martyrij eſſe veniendum: Quia, vt dominus ait, qui ſe humiliat exaltabitur.

2. Tim. 3.

Luc. 14

Puerorũ enim innocentia, humilitatem ſignificat ſimplicium: de quibus ait dominus: Sinite paruulos venire ad me: taliũ eſt enim regnũ cœlorũ. Quod aũt occiſi ſunt, ſed chriſtus euaſit: inſinuat corpora martyrum, ab impijs poſſe perimi: ſed Chriſtũ pro quo perſecutio ſæuit, nullatenus poſſe à fidelibus auferri. Siue enim viuimus, ſiue morimur, dñi ſumus.

Marci 10.

Rõ. 14.

Moraliter.

Moraliter occidũt pueros multos, & multipliciter, Pharao ſubmergendo, Herodes detruncando, Antiochus ſuſpendendo, Medi ſagittando.

B

In flumine ſubmergente, ſignificatur delectatio præſentis voluptatis: in gladio detrũcante, inflictio præſentis aduerſitatis: in ſagitta de longe percutiente, timor futuræ aſperitatis: in ſuſpendio ſpes, ſiue ambitio futuræ proſperitatis. Sic ergo diabolus, qui Pharao, id eſt, diſſipans per inuidiam, qui Herodes, id eſt, glorians per ſuperbiam: qui Medus, id eſt, metiurans, ſcilicet culpæ pœnã per malam intentionem: qui Antiochus, id eſt, ſilentiũ paupertatis per fraudulentiam. Paupertatem enim celat, & diuitias ſuggerit. Hic occidit pueros ſecundum quatuor affectiones: quæ ſunt gaudium præſentis proſperitatis, & ſpes futuræ: triſtitia præſentis aſperitatis, & timor futuræ. Et eſt notabile, qꝫ interficiuntur pueri, in quo ſtultitia: in Bethlehem, in quo abundantia: à bimatu & infra, in quo ſuperabundantia: & hoc cõpatiendo, luget eccleſia. Cùm autem Maria & Ioſeph cum puero

C

Ieſu intrarent Aegyptũ, omnia idola illius prouinciæ in templis ſuis corruerunt: ſicut per prophetam Eſaiam fuerat prophetatum.

Idolorũ caſus.

Eſa. 2.

Tradunt enim, qꝫ ſicut in exitu filiorum Iſrael de Aegypto, non fuit domus Aegypti, in qua deo procurante, non iaceret mortuum primogenitum: ita nec modo fuit templum in Aegypto, in quo nõ corruiſſet idolũ. Sicut & ante arcã dñi corruit Dagon idolum, cum arca appropinquaſſet ad ipſum.

Idola penitus cõterẽtur.

Moraliter virgo à Hieremia prædicta.

Spiritualiter etiam corruunt vitia, ingrediente domino domum cuiuſq;, prius deſertam per peccata. Vt etiam dicitur in Scholaſtica hiſtoria, quando Hieremias in Aegypto per captiuitatem ductus fuerat, prophetauit eis qꝫ in futuro, quædam virgo paritura eſſet, & tũc omnes dij, & omnia idola Aegypti ruerent. Aegyptij ergo imaginem virginis cum puero ſculpebant, & ſibi honores exhibebant. Hæc autem prophetia, modo quando Chriſtus cum matre intrauit Aegyptum, eſt impleta: nã omnia idola Aegypti corruerunt: & virginem (ſicut prædictum fuerat) peperiſſe indicauerunt. Hoc etiã præfiguratũ fuit in Moyſe & Pharaone, in con-

D

fractione dei ſui Hammonis, & coronæ. Vt enĩ in ſcholaſtica hiſtoria dicitur, Pharao rex Aegypti, coronam regalem habebat, in qua imago dei ſui Hammonis Aegypti ſculpta fuerat.

Corona Pharaonis.

Hãmõ.

Filia ergo Pharaonis, quæ Moyſen puerum in filium adoptauerat, poſtea quadam vice decreuit, vt eum Pharaoni regi videndum præberet. Cui Pharao alludens, coronam ſuam imponebat, quam ille in terram projiciens penitus confringebat. Et cũ eum occidere voluiſſet, dixerũt quidam qꝫ puer hoc ex inſipiẽtia feciſſet. Moyſes nutu dei, ſaluatus eſt à nece Pharaonis. Sic Chriſtus nutu dei ſaluatus eſt de gladio Herodis. Moyſes natus eſt, vt filios Iſrael educeret de Aegypto: chriſtus homo factus eſt, vt eriperet nos de inferno. Moyſes deum regis Aegypti cum corona confregit. Chriſtus omnia idola Aegypti, & deos, in nihilum redegit. Hãc ruinã idolorum, illa ſtatua prætendebat, quam rex Nabuchodonoſor in ſomno videbat.

Dani. 2.

Lapis abſciſſus ſine manibus.

De monte autẽ, ſine manibus quidam lapis eſt abſciſſus, & in pedes illius ſtatuæ, ſeu imaginis, & idoli, eſt illiſus. Contriuitq́ eam, & in puluerem redegit: & poſtea idem lapis in montem magnũ excreuit.

E

Lapis iſte ſignificat Chriſtũ, qui abſciſus eſt de monte ſine manibus: quia natus de Maria, ſine tactibus maritalibus. Lapis iſte ſcilicet Chriſtus, contriuit in Aegypto omnia idola, de quacunque erant materia. Et confracta ſtatua, lapis ille in montem magnum excreuit: quia deſtructa idololatria, fides Chriſti per totum mundum inoleuit. Et Chriſtus creuit in montem tale & tantum, qꝫ ſumma immenſitate repleuit tam cœlũ quàm mundum. Per tranſitum domini in Aegyptum, propter perſecutionem Herodis, ſignificatus fuit trãſitus apoſtolorum ad gentes, propter perſecutionem eis motam à Iudæis. Per reditũ autem eius in Iudæam, defuncto Herode, ſignificatur illuminatio Iudæorum in mundi fine. Vnde ſecundũ Remig. per Ioſeph deſignantur prædicatores: per puerum, fides & notitia ſaluatoris: per Mariam, eccleſia & ſacra ſcriptura: per

F

perſecutionẽ Herodis, perſecutio facta à Iudæis: per fugam Ioſeph in Aegyptum, tranſitus prædicatorum ad gẽtes, ad quas fidem Chriſti & eccleſiæ tulerunt, relicto Herode, i. Iudæorum infidelitate. Per tempus autem quo fuit in Aegypto, ſpatiũ tẽporis ab aſcenſione domini, uſq; ad aduẽtũ Antichriſti. Per obitũ Herodis, extinctio inuidiæ in cordibus Iudæorũ in fine. Tunc itaq; dominus, in Aegypto ignorãtiæ tenebras effugauit: & idolorũ vanitate diſcuſſa, dei veri cultũ venerationẽq; reparauit. Vbi ignis fidei ſuccenſus intantum excreuit, quòd et deſerta eius repleuerit. Domini enim præſentiam, poſtmodum eremus Aegypti meruit: vt paradiſo melior, & cœlo clarior effecta videretur. Vnde Chryſo. Deniq, ſi quis nunc ad Aegypti veniat ſolitudines, paradiſo prorſus omnem illã videat eremũ digniorẽ: & innumerabiles angelorum cœtus, in corporibus fulgere mortalibus. Eſt.n. cernere tota illa regione diffuſum exercitum Chriſti, & ad mirabilẽ illum regiũ gregẽ, virtutũq́ cœleſtium conuerſationẽ in terris micantem. Nõ ita varijs

De Aegypti patribus,

G aſtrorum choris cœlum refulget: vt Aegypti s innumeris mona horũ diſtinguitur atq; illuſtratur habitaculis. Noctes quidem ſacris hymnis & vigilijs: dies verò orationibus, manuumq́; operibus exercent, apoſtolicæ curſum virtutis imitantes. hæc Chryſ. Iuerunt ergo ad quandã ciuitatẽ Thebaidæ, quæ vocatur Heleopolis, & ibi aliquam domunculam conducentes, habitauerunt per ſeptem annos tanquã aduenæ & peregrini, pauperes & egeni. Sed vnde & quomodo iſti tanto tempore viuebant, nunquid mendicabãt? Legitur aũt de domina, ꝙ colo & acu, quærebat ſibi & filio neceſſaria. Suebat ergo & filabat domina mũdi pro pretio, paupertatis amore & zelo. O quot & quãtæ huiuſmodi aduenis fiebant iniuriæ: quas dominus vitare non venit, ſed ſuſcipere. Quid etiam ſi aliquando filius famẽ patiẽs, panẽ petijt: nec vnde daret mater habuit? Nonne in his & ſimilibus, totaliter concutiebantur viſcera eius? Conſolabatur verbis filium prout poterat & nihilominus opere victum

Heleopolis.

Maria operoſa.

H procurabat: & ſibi fortè aliqñ de victu ſubtrahebat vt filio reſeruaret. Et ſi ex opere manuũ oportebat quærere victum: quid dicemus de veſtimentis, quid de utẽſilibus ſcilicet lectis & alijs intra domum oportunis? Nũquid duplicia? nũquid ſuperflua? nunquid curioſa habebat? Hæc contra paupertatem ſunt: & hæc ſi habere poſſet, nollet ea paupertatis amatrix. Sed nunquid domina ſuẽdo, vel alia opera faciendo, faciebat more quorundam opera curioſa? Abſit. Eſt.n. periculoſum & valde magnũ vitiũ propter multa: de quo latius dicetur infrà. Conſpice nunc dominam in laboribus & operibus ſuis, filãdo, ſuẽdo, texendo, ſolicitam, quomodo facit ea fideliter atq; humiliter ac diligẽtiæ habendo: & nihilominus ſuper filio & gubernatione domus curã diligẽtiſſimã habendo: vigilijſq́; & orationibus iuxta poſſe ſemper intendẽdo: & toto affectu cõpatere ſibi: & cõſidera ꝙ nõ habuit omnino gratis regnũ dei dña regni. Sed & Ioſeph

I ſanctus, faber lignarius aliquid operabaẽ in arte lignaminis. Vñ quia compaſſionis occurrit materia tandẽ cum aliquã morã cum eis contraxeris, pete recedendi licentiam & benedictione accepta, primo à puero Ieſu, deinde à matre, poſtea à Ioſeph, genibus flexis, & cum lachrymis compaſſione magna valefacias eis: quia tanquã exules à patria, ſine aliqua cauſa, & exbanniti, remanent ad peregrinãdum ibidem per annos ſeptem, in pudore vultus ſui victuri:

O R A T I O.

Domine Ieſu Chriſte, qui adhuc infans, perſecutiones & exilia pati: & infantes tunc pro te occidi voluiſti: da mihi miſero hæc omnia, ac etiam mortem, ſi oportet, pro te patienter tolerare, cunctaq; proſpera mundi deſpicere, & nulla eius aduerſa formidare. Et vos ô ſanctiſſimi innocentes, flores & primitiæ martyrum: qui per innocentiã & martyrij palmam dei filio infanti adhæſiſtis, dignemini de plenitudine gratiæ, & innocentiæ veſtræ infirmitati & miſeriæ, peccatorum meorum veniam, & gratiam ab eodem dei filio benigniſſimo obtinere. Amen.

De reditu domini ex Aegypto, et initio pœnitentiæ Ioannis Baptiſtæ. Correſpondet euãgelio: Defũcto Herode &c. Cap. XIIII. K

Completis autem ferè ſeptem annis: quibus dominus peregrinatus eſt in Aegypto: & Herode mortuo, vocatus eſt dominus ex Aegypto: quia ſicut dicitur in hiſtorijs, triceſimo anno regni Herodis, natus eſt Chriſtus: & triceſimo octauo anno regni ſui, mortuus eſt Herodes. Hoc autẽ factũ eſt, vt conſecutiue adimpleretur quod dictũ eſt à dño per Oſeã prophẽtam: ex Aegypto vocaui filium meum, ſcilicet conſubſtantialẽ. Hoc autem de vocatione & exitu Iſrael de Aegypto, ad literam legitur: qui etiã quandoq; puer & filius à dño appellatur. Iſta ergo authoritas, habet duplicẽ ſenſum literalem: quia verificata eſt ad literam, de populo Iſrael, vocato à domino de Aegypto. Perfectius tamẽ de dño nr̃o Ieſu Chriſto: quia ipſe eſt filius dei naturalis: alij autem ſunt filij per adoptionem. Primo ergo anno Archelai, ſenioris filij Herodis, & anno dñi octauo (apparuit angelus dñi Ioſeph, in ſomnis, dicẽs ei: Tolle puerum & matrem eius, & vade in terrã Iſrael) ſcilicet in Iudæam (defuncti ſunt enim, qui quærebant animã pueri,) id eſt, vitam corporalẽ, ſcilicet Herodes & complices eius, & fautores in mortẽ dñi, ſcilicet ſcribæ & phariſæi. Quia ſecundũ Ioſephum, Herodes præcepit in morte ſua, plures de nobilibus Iudæorũ interfici, vt ſic cogeret Iudæos qui eum oderant, flere in ſua morte. Vel Herodes mortuus eſt ad literã: alij quoad poteſtatem. Ex hoc ergo loco ſecundũ Hier. intelligimus nõ ſolũ Herodẽ, ſed & ſacerdotes & ſcribæ, eodẽ tẽpore, necẽ domini fuiſſe meditatos. Vt autẽ ait Remigius, per hoc ꝙ angelus in ſomnis Ioſeph apparuiſſe dicitur, myſtice deſignatur, ꝙ illi qui à curis terrenis & ſecularibus negotijs requieſcũt: perfrui angelica viſione merentur. Igiẽ Ioſeph (conſurgens) tanquã promptus obediens, (accepit puerũ) tanquã nutricius ſolicitus (& matrẽ eius) tanquã comes obſequioſus, & cœpit redire (in terrã Iſrael,) Vadunt ergo & tranſeunt per deſertũ, per quod venerunt. Vade & tu cũ eis, auxilium & ſeruitium exhibẽs, & impẽdens ipſis in quibus poteris. Et in ipſo itinere, poteris cõpati eis, & reſpicere ipſos fatigatos & labore deuictos: & tã de die quã de nocte parũ quietis habentes. O quantum puer egregius ac delicatus, rex cœli & terræ, pro nobis laborauit. & quã citò cœperit. Vnde & propheta in eius perſona prædixit. Pauper ſum ego: & in laboribus à iuuentute mea. Penurias magnas, labores arduos, & afflictiones duras corporis, cõſtantiſſime aſſumpſit: & ſeipſum quaſi odio pro amore noſtri habuit. Certe ſolus hic labor, de quo nunc tractamus ad plenã redẽptionẽ noſtrã ſufficere debuiſſet. Dicitur autem ꝙ prope finẽ prædicti deſerti, iam puer Ioannes baptiſta pœnitentiam agere cœperat, cum tamen nullum peccatum habe-

Matt. 2.

Oſee. 11

L

Herodis crudele præceptum

M

Labores chriſti à iuuẽtute.

Pſal. 87

Ioãnis bapt. ſtę pœnitentiæ locus.

ret:

A

rat, qu a dicitur petiſſe deſertum, dum ſepè annorū curſu, p locus Iordanis, vbi baptizauit ipſe Ioannes eſt ille vbi tranſierunt filij Iſrael, & qñ venerunt de Aegypto per ipſum deſertū: prope quem locum, in eodē deſerto, Ioānes facit pœnitentiā. Prædicator pœnitentiæ futurus, quam citius potuit, aſpera ſolitudinis elegit, & perijt: vbi primæuā ætatē tranſegit: vt viuens in deſertis, vitā auſterā duceret, & ab amore, & illecebris mūdi, & ſe, & auditores ſuos ſuſpenderet facilius, & reuocaret: & vt ibi contēplationi vacaret liberius, diuinā ſapiētiā haurīēdo, quā poſtea effudit

Thre. 3.

prædicando. Bonū eſt igitur, eius exēplo, ab adoleſcentia iugū dñi portare: & dū natura tenera eſt, bonis ſe aſſueſcere: & in prædicandis auditores actu præcedere. Ex quo ſumitur argumentū, q antequā quis perfectus fuerit, aliorū magiſterium obtinere nō debet. Manebat Ioannes in deſerto, vbi eſt aer purior, cœlum apertius, & familiarior deus. vt qui a nundū baptiſmi & prædicationis tempus aduenerat, orationibus vocaret, & cū angelis conuerſaretur, & extra multorum malitiam nutriretur, & neminē vereretur arguere, nihil ſibi cōſcius, & eſſe fide dignus, qui Chriſtū erat prædicaturus, & de ipſo teſtificaturus. Nemo eñi alterius teſtis eſſe poteſt idoneus, niſi prius fuerit ſuus. Fugit igitur turmas & tumultum populi, ne ex cohabitatione cōtraheret infamiam, vel vita aliquam maculā ſcandali vel delicti. Qui ſi in mundo manſiſſet, fortè malitia & cōuerſatione hominū deprauatus fuiſſet. Mūdum itaq; fugit, vt ſanctitatem ſuam cuſtodiret, & ne leui ſaltem verbo vel peccato, vitam macularet. Nam ſecundum Chryſoſtomum, ſicut impoſsibile eſt, arborem iuxta viam poſitam, fructus vſq; ad maturitatem ſeruare: ſic hominem iuxta mundum poſitum, vſq; in finem vitę innocentiam cuſtodire. Sunt autem quædam arbores, quæ licèt in horto ſunt plantatę, ita quòd ad ſtipitem tranſeuntes non poſſunt attingere, tamen ramos ſuos per viam expandunt, & ideo moleſtantur à tranſeuntibus: ſic eſt de religioſis in negotijs ſecularibus ſe implicātibus. Excellens valde, & mirabilis eſt puer iſte Ioannes. Ipſe enim fuit primus eremita, ac principium, & via religioſe viuere volentium. De cuius ſingulari conuerſatione Petrus Rauennas ita ſcribit: Infra teneritudinem annorum beatus iſte puer, ſpiritu ducente ad eremum ductus eſt. Nec obſtitit ætatis infirmitas quam maieſtas domini fœcunditas. Reliquit Ioannes mundū, homines fugit, patriam neſcit, parentes aſpernatur, & in ſolius diuinitatis apicem beatæ contemplationis figit obtuitus. Mira rerum conuerſatio hominem vix mundum ingreſſum mundi gloriam fugere, & ſeculi cupiditates non ſolum obliuiſci, ſed & neſcire: perpetuum cum diuinitate ſtabilire conſortium. Receſſus montium, ſyluarum anfractus, & vallium ſubteriacens vaſtitas, puero patriarchę domicilia, cùm nox cogeret præbuerunt. Sic Ioannes ætatis ſupergreſſus infantiam, & nobilioris generis generoſitatem oblitus, ſoli vacat diuinitati: forma vitæ, monachorum propoſitū, anachoritarū principiū, totius religionis

Deſerti cōmendatio.

B

De mūdo peruertēte.

C

Ioānis Baptiſt. laus.

Ioānes baptiſta monachorū princeps.

D

aſſertio. Vnde & Chry. Sicut ſacerdotum principes ſunt Apoſtoli, ſic monachorū princeps Ioannes baptiſta eſt: quantū tradit Hebreorum ſcriptura, & vſque hodie in memoria eſt. Conſidera te monachi dignitatem veſtrā: Ioānes princeps veſtrę eſt dignitatis. Ipſe monachus ſtatim vt natus eſt in eremo viuit, in eremo nutritur, Chrm expectat in ſolitudine: non vult cum hominibus conuerſari, in eremo cū angelis probatur. † fœlix iſta conuerſatio deſpicere homines, angelos quærere, vrbes deſerere, & in ſolitudine Chriſtū inuenire. Chriſtum non quærebat in templo: ſed in deſerto. Separauit ſe à multitudine. Oculis expectantibus Chriſtum, nihil aliud dignū eſt aſpicere niſi Chriſtū: fœlices ſunt qui imitantur Ioānem, quo maior inter natos mulierum non fuit. Hæc Chry. Infœlices ergo monachi ſūt, qui Ioānem principem ſuum nō ſequentes, ſolitudinem ſuam deſerunt: & in vrbibus cū hominibus conuerſantur: quibus ſolitudo carcer eſt, & oppidū paradiſus. Non ſicut Hieronymus ſentiebat, qui dicebat: Videant alij quid ſentiant: vnuſquiſque ſenſu ſuo dicitur: mihi oppidum carcer eſt: & ſolitudo paradiſus, hæc Hiero. Agnoſcat ergo monachus nomen ſuū. Monos enim Græcè, vnus Latine: & achos Græcè, triſtis Latine dicitur. Inde monachus, quaſi vnus & triſtis interpretatur. Sedeat ſolus, & triſtis, & officio ſuo vacet, alienumq; officiū non vſurpet. Qui tamen ſi docere vult, audiat conſiliū Hugonis qui dicit: Vilitas habitus tui, & ſimplicitas vultus, & ſanctitas conuerſationis tuæ, docere debent homines. Melius fugiendo mundum doces, quàm ſequendo. Qui etiam ſecundum conſilium Gregorij, reuerentiā ſui habitus, in actu, in cogitatione, in locutione, ſemper circunſpiciat: vt ea quæ mundi ſunt, perfectè deſerat: & quod oſtēdit humanis oculis habitu, hoc ante dei oculos, moribus prętēdat. Non ergo glorieris, q in ſolitudine vel religione ſis, aut lōgo tempore fueris, niſi in ea bene vixeris: quia nihil tibi proderit: imò magna damna pateris, ſi eremita vel religioſus vocaris, & vitā nō agis. Vt enim ait Hiero. Non Hieroſolymis fuiſſe, ſed Hieroſolymis bene vixiſſe, laudandū eſt. Vnde Auguſt. ad fratres eremitas: Non enim ſatis prodeſt, q iſtum locum experimus, ſi tales ſimus, quales in ſeculo eſſe poteramus. Nunquid nobis habitatio huius ſecreti aliquid pdeſt, quādo tyrānico dominatu malitia in nobis regnat; quando ita ſuperequitat, quando maiorem nobis victoriam, humanus oculus, quàm diuinus inducit: quando laudabiles eremitæ extra mundum nos eſſe credimus, & per diuerſarum paſsionū vitia, mundum intra nos incluſum tenemus: ita vt qui putabamus nos precibus noſtris ſeculo ipſi ſuccurrere: penè neceſſe ſit vt videamur magis ſeculi interceſſoribus indigere. Dubiū quippe nō eſt, q illa anima quæ concupiſcentia voluptatū poſſeſſa, efficitur mundanæ cōuerſationis nō poſsit effici regnū diuinitatis. Ideoq; fratres, videte vocationē veſtrā. Venire quidē ad eremū, sūma perfectio eſt: ſed nō perfectè in eremo viuere, sūma damnatio eſt. Quid enim prodeſt, ſi locus corporaliter quietus teneatur, & inquietudo in corde verſetur?

† philoſophatur.

E

Monachi nomen, & qualis ſit vita.

F

G ſetur? Quid inquam prodeſt, ſi in habitatione ſilentiũ in habitatoribus ſit vitiorum tumultus, & colluctatio paſsionũ: ſi exteriora noſtra ſerenitas teneat, & interiora tẽpeſtas? Non enĩ ideo ad locum iſtum venimus, vt nobis mundus famuletur: vt rebus omnibus abundantes, omni quiete fruamur: non vtiq; ad requiem nec ad ſecuritatẽ, ſed ad pugnã huc venimus, ad agonẽ proceſsimus, ad exercenda cũ vitijs bella properamus, vt linguę gladio retundamur: vt non ſolũ non inferamus iniurias, ſed nec ſtatim ſentiamus illatas. hæc Aug. Sed heu, pauci hodie religioſi reperiuntur, qui de bono in melius proficiunt, & de virtute in virtutẽ aſcendunt.

De raro monachorũ profectu.

Vñ Ber. Multo facilius reperies multos ſeculares cõuerti ad bonũ, quàm vnum de religioſis tranſire ad melius. Rariſsima auis in terris eſt, qui de gradu quẽ in religione ſemel fortè attigerit, vel parũ aſcẽdit. Aut aſcendas neceſſe eſt, aut deſcendas: ſi attẽtas ſtare: vt ruas, neceſſe eſt. H Et iterum: Minimè pro certo eſt bonus, qui melior, eſſe non vult: & vbi incipis nolle fieri melior, ibi deſinis eſſe bonus. hęc Ber.

Reditus Chriſti.

Ioſeph autem & Maria, cũ puero Ieſu trãſeuntes Iordanẽ, venerunt in terrã Iſrael ſecundũ angeli iuſsionẽ. Non .n. determinauerat angelus, in quo loco terrę Iſrael: nec nominauerat aliquam ciuitatem determinatè, vt dubitante Ioſeph, iterũ reuerteretur: & ex reuerſione angeli inſtruentis eũ de loco, Ioſeph ex frequentiori viſitatione angeli, & locutione cũ eo, certior redderetur, & magis cõſolaretur. Quòd Ieſus in patriã ſuã reuerteretur, nos quoque in patriã noſtrã feſtinare admonet. (Audiẽs) verò Ioſeph (ꝙ Archelaus) filius Herodis ſenior regnaret in Iudæa pro ſuo patre, timuit illuc ire præ Archelao paternæ crudelitatis hærede: quia ille tanquam principalis magis pro patre zelabat: & omnis impetus perſecutionis in Bethlehẽ eiuſq; finibus deſæuiebat.

Iudæa. Pſal. 75

Iudæa aliqñ accipitur pro tota terra duodecim tribuũ vt ibi: Notus in Iudæa Deus. aliqñ p ſola terra tribus Iudę: vt vbi. Iudęa, & Hieruſalẽ, nolite timere. Aliqñ pro terra duorũ tribuũ, ſcilicet Iudæ & Beniamin: vt hic dicitꝰ ꝙ Archelaus regnauit in Iudæa. Diuiſũ ergo erat regnũ, & iam à pluribus regebatꝰ.

Herodis teſtamentũ & filij.

Ad cuius euidentiã eſt ſciendũ ꝙ ſecundũ opinionẽ magis probabilẽ. Herodes moriens cõdidit teſtamẽtũ: in quo ordinauit Archelaũ filiũ ſuũ regni ſui ſucceſſorẽ. ita tñ ꝙ coronã ſibi non imponeret, niſi per Romanũ imperatorẽ. Ad ſumẽdũ igitꝰ diadema, Romã venit: ſed & fratres eius duo, ſcilicet Herodes Antipas, & Philippus, qui cũ ipſo poſt mortẽ patris ſuperſtites erant (quia alios tres filios ſcilicet Antipatrum ſuũ primogenitum, & Alexandrum, & Ariſtobolum pater ante mortem ſuam miſerabilem necauerat) etiam Romam venerũt, & paternæ hæreditatis partem petierunt.

Diuiſio Iudeæ.

Tandem Imperator, & ſenatus Romanorum, volentes frangere Iudæorum ſuperbiam, & auferre eis rebellandi occaſionem, abſtulerunt eis regiũ nomen: & diuiſerunt regnum in quatuor partes, ſcilicet tetrarchias. quarum duas, ſcilicet Iudæã, & Abilina dederunt Archelao, filio ſeniori: tertiã verò, ſcilicet Galilæã, & regionẽ tranſiuentem, dederunt Herodi Antipę, ſub quo Ioãnes eſt decollatus, & dominus paſſus: K ſed quartã, ſcilicet Ituræam, & Traconitidem regionẽ, dederũt Philippo: cuius vxorem abſtulit ipſe Herodes Antipas frater eius. Et ſic Archelaus erat diarcha: ſed alij duo fuerunt tetrarchæ. Adhuc pręter Herodẽ Aſcalonitam, & Herodẽ Antipam, ſupradictus etiam tertius Herodes dictus Agrippa, filius Ariſtoboli, filij Herodis Aſcalonitæ fuit: qui Iacobũ fratrem Ioannis gladio occidit, & Petrũ incarcerauit. Et quia Archelaus fuerat à patre, quantum in ſe erat, in toto regno Iudæorum ſubſtitutus. ideo magis fauebat factis à patre. Propter ꝙ Ioſeph timuit ire in Iudęam (& ad monitus in ſomnis) per angelum iuit cum puero, & matre eius in Galilæã, vbi dominabatur alius filius. ſ. Herodes: qui portione ſibi debita à patre, quantum in ſe erat, antè priuatus fuerat. Propter ꝙ Ioſeph ibidem cum puero ſecurius manſit: quæ & ipſa terra Iſrael erat: quia eam Iſrael incolebat. L (Et veniens, habitauit in ciuitate quæ vocatur Nazareth: vt ibi Chriſtus nutriretur, vbi fuerat conceptus, licet in Bethlehẽ fuerat natus. Ibi enim ſecurius habitare poterat quã in Hieruſalẽ, vel Bethlehem, vbi Archelaus manebat. Vnde Chry. Venit igitur Ieſus in Nazareth, non ſolum periculi timore, verumetiam patriæ amore cogente, ſcilicet vt ſecurius ibi habitaret, & gratius. Hoc autem factum eſt (vt adimpleretur quod dictum eſt per prophetã: Quoniã Nazareus vocabitur.) ly vt, tenetur conſecutiuè, non cauſaliter: quia phophetia non eſt cauſa euentus rei: ſed euentus eſt cauſa impletionis prophetiæ.

Nazareus Chriſtꝰ nuncupatus ẽ.

Nazaræus aũt Chriſtus eſt nũcupatus: tam ex loci appellatione, vbi conceptus eſt & nutritus, quàm ex ſacramento legis, ſecundũ quam Nazaræus ſanctus interpretatur: & dominum omnes ſcripturæ ſanctum dicunt, & teſtantur. M Sicut ergo elegit locum in quo naſceretur: ſic & ciuitatem, in qua coadoleſcens nutriretur. Cuius nomen eſt indicio, ꝙ eſſentialiter ipſe fons ſanctitatis in ſanctitate nutritus, ſanctus ſanctorum, quaſi Nazaræus Nazaręorũ, rectè dicitꝰ.

Nazareth.

Nazareth enim flos campi, vel germen nouellũ, vel ſanctitas interpretatur: de cuius radice germinis, ſanctus ſanctorũ, id eſt Nazaræus, aſcendiſſe legitur.

Nazaræi vocabãtur qui nũc Chriſtiani.

Vñ & ex hoc quòd Chr̃s dictus eſt Nazaręus, diſcipuli eius, & Chriſtiani, prius cõmuni nomine conſueuerunt Nazaræi vocari. Sed poſtquam Petrus Antiochenam ſedẽ tenuit, cõmuni conſilio Græco nomine, à Chriſto Chriſtiani dicti ſunt. In Nazareth ergo cõcipi, & nutriri Chriſtus voluit: vt per hoc daret intelligi, quòd florida fuit, & eius cõceptio, quia ſine peccato originali: & eius conuerſatio, quia ſine actuali. Vnde dicit Ber. quòd amat florigerã patriã, flos de radice Ieſſe. In hoc aũt ꝙ dereliquit Aegyptũ, & venit in Galilæã habitauitq; in Nazareth datur nobis exẽplũ, ꝙ ſtatum culpæ debemus deſerere, & de vitijs ad virtutes tranſire, in perſeuerantiaq; bonorũ operũ florere: vt ſic ad patriã cœleſtẽ valeamus peruenire. Ecce reduximus puerũ Ieſum de Aegypto. Eo reuerſo, ſorores dominæ aliiq; cõſanguinei, & amici conuenerunt, & ad viſitandum eos feſtinant,

A Ipſi autem Nazareth remanent, & pauperem vitam ducunt. Vbi more ſolito, Ioſeph operas fabriles locauit: & Maria filando, & ſuendo, & aliàs prout potuit, laborauit: ac nihilominus circa filium ſuum diligens, & ſolicita fuit. Vt enim ait Anſel. Nec eſt aliqua ſcientia, quæ poſſit penetrare: nec eloquentia, quę poſſit prædicare, quanta dulcedinis ſedulitate paruulum fouerit, quanta diligentia obſequioq; adoleſcentem, & in robur ętatis prouexerit vadentem. Et vt ipſamet cuidam deuotæ perſonæ reuelauit, multoties cùm filium ſuum gremio confoueret, prę nimia deuotionis dulcedine, caput ſuum capiti filij acclinans, tantas lachrymas effudit, vt caput, & totam eius faciem lachrymis amoris rigaret, & dicebat: O ſalus, & gaudium animæ meę. Quis hęc audiens, vel mente tractans, ſe à lachrymis poterit continere? Exinde vſq; ad duodecimum annum pueri Ieſu non legitur aliquid de ipſo, vel eius parentibus. Dicitur tamen, & veriſimile eſt, quòd in Nazareth adhuc eſt fons paruus, ad quem domina aliquando ibat, & de quo puer Ieſus frequenter aquam hauriebat, & matri miniſtrabat: vtpote qui ſubditus illi erat. Pro ſummis ergo delicijs interdum aquā tribuit ſuæ matri, qui dat eſcam omni carni. Vbi etiam herbas in agris collegit, de quibus mater olera conficeret. Faciebat huiuſmodi ſeruitia matri humilis dominus: non enim habebat alium ſeruientem, vel iuuantem in neceſſitatibus. In humilitate, ſe tempeſtiuè exercere cœpit: de qua poſtmodum prę cęteris virtutibus gloriando, dixit: Diſcite à me: quia mitis ſum, & humilis corde. Vnde Anſel. Nihil væſanitatis æſtimes tibi acceſſurū, ſi eū apud Nazareth puerum inter pueros cōtempleris, ſi obſequentem matri, ſi operanti nutritio aſſiſtentem intuearis.

De ſedulitate Marię in filiū

B *Chriſti infantis officia.*

Matt. 11.

ORATIO.

C O Ieſu mitiſſime, qui de virgine natus in partes Aegypti ſeceſſiſti: & ab Aegypto vocatus, in terram Iſrael rediſti: reuoca me domine ſeruum tuum à vultu oculorum tuorum in Aegypto huius exilij proiectum, in huius peregrinationis tenebris exulatum, ab Aegypti partibus, à mundanæ conuerſationis tenebris reduc corpore, reduc mēte, reduc, & voluntate: fac me vitia deſerere, & ad virtutes tranſire, & in terram promiſſionis me digneris introducere: modo fide, ſpe, & charitate: in futuro verò re, ſpecie, glorificatione, & veritate. Amen.

De eo quòd puer Ieſus remanſit in Hieruſalem. Et inuentus eſt in templo. Cap. XV.

Lucæ 2. PVer autem Ieſus creſcebat) in augmento (& cōfortabatur) in vigore, ſcilicet quātum ad corpus. Et ne quis imaginetur ita eum creuiſſe ſecundum animam, ſicut creuit ſecundum corpus: ideo ſubdit quòd erat (plenus ſapientia) ſcilicet quantum ad animam: (& gratia dei erat in illo) ſcilicet quantū ad vtrūq;. Vnde ſecundum Bedam: Quia in Chriſto habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, ideo, puer iſte erat plenus ſapientia: nec ſecundum hoc indiguit augeri vel confortari, vtpote verbum dei & deus: ſed inquantum fuit homo erat in eo gratia. Magna enim gratia illi homini Chriſto donata eſt, vt ex quo homo fieri cœpiſſet perfectus eſſet, & deus. Et ſecundum eundem Bedam: Huic ſimile eſt quod ſcribit Ioannes eum plenum gratia, & veritate, eandem ipſe diuinitatis excellentiam nomine veritatis, quam Lucas ſapientiæ nomine commendauit. Habuit quippe Chriſtus plenitudinem omnium virtutū donorum ſpiritus ſancti, exceptis fide, & ſpe, pro quibus habuit certam ſcientiam, & firmam poſſeſsionem, quia ab inſtanti ſuæ conceptionis beatus fuit. Quoties ergo Chriſtus creſcere, & confortari, vel tale aliquid agere dicitur, omnia ad corpus referantur. Nam ſecundum animam ab inſtanti conceptionis totaliter perfectus fuit, ſed hanc perfectionem non oſtendebat niſi prout conuenientia temporis exigebat. Vnde Bern. Vir erat Ieſus nondum natus, ſed ſapientia non ætate: animæ vigore, non corporis maturitate, integritate ſenſuum, non corpulentia membrorum. Neq; enim minus habuit ſcientiæ Ieſus conceptus, quàm natus: paruus, quàm magnus. Siue ergo latens in vtero, ſiue vagiens in præſepio, ſiue iam grandiuſculus interrogans legis doctores in templo, ſiue iam perfectæ ętatis docens in populo, ęquè perfectè fuit plenus ſpiritu ſancto. De his, & huiuſmodi habes etiam infrà in fine huius capituli. (Et ibant parentes eius,) tanquam deuoti, & religioſi legis obſeruatores, (per omnes annos,) vt eſſent (in Hieruſalem in die ſolenni paſchæ,) ſcilicet paraſceue vt legē audirent, ſacrificijs participarent, ſolēnitati intereſſent, & eius adhuc vmbræ ſeruiebāt, cuius iam veritatem tenebant. Vbi nota ꝙ legales feſtiuitates Iudæorum quędā erant communes, & continuè, quædā anniuerſariæ. Cōmunes, & continuæ erant duæ: ſcilicet ſabbatū, quo vacabant ab omni opere, ꝙ illo die deus requieuit ab omni opere creationis. Alia ē neomęnia, in principio ſcilicet nouę lunę, ad laudem creatoris, qui creauit omnia tempora. Anniuerſariæ verò feſtiuitates erāt quinq; ſcilicet feſtum paſchæ, quod celebratur decimaquarta luna menſis primi. Erat hæc feſtiuitas in memoriā liberationis de Ægypto. Secunda erat, feſtiuitas pentecoſtes, quæ celebratur quinquageſima die à paſcha, eo ꝙ tunc data fuit lex Iudæis in monte Sinaim à deo. Tertia feſtiuitas erat tubarū, & clangorū, quę erat prima die menſis ſeptembris, tūc .n. buccinabant cornibus pecorū, in memoriā ꝙ eadē die fuit Iſaac liberatus ab immolatione patris, pecore ſubſtituto ꝓ eo. Quarta feſtiuitas erat propitiationis, & celebratur decima die menſis ſeptēbris: qa eadē die venit ad eos Moyſes referens dei irā placatā de offenſa cōflationis vituli quem adorabāt. Quinta erat ſcenopegia, ſcilicet feſtū tabernaculorum, ꝙ erat decimaquarta die ſeptēbris, & tunc illis diebus habitabāt in tabernaculis, in memoriā ꝙ patres eorū quadraginta annis in deſerto fuerunt ſub vmbraculis habitantes. Inter has quinq; fe-

D *De plenitudine ſapientiæ Chriſti.*

Ioan. 1.

Virtutes omnes præter fidē, & ſpem hbauit Chriſtus, nec creſcebat in anima.

E

Feſtiuitates legales Iudæorū. F

G Feſtiuitates ſolæ tres: ſcilicet paſchæ, pentecoſtes, & ſcenopegiæ erant ſolẽniores, & protendebantur ſeptem diebus. In his tribus omne maſculinum: ſecundũ præceptum legis aſcendebat in Hieruſalem, vt appareret coram dño: qui tñ erant remoti, ex rationabili cauſa de pentecoſte, & ſcenopegia ſe poterant excuſare, ſed de paſcha non, niſi infirmitate cogente. Iſta autem lege mulieres nõ erant aſtrictæ, ſed tamen plurimæ veniebant ex deuotione. Vnde & beata virgo aſcendebat ſingulis annis, nolens puerum dimittere ſine cura, maximè quandiu regnauit Archelaus. Quamuis ergo parentes timerent Archelaum, ibant tñ in Hieruſalem ad diem feſtum: quia poterat fieri vt tunc inter tã ingentem turbam latenter aſcenderent mox reuerſuri, vt nec ſolẽnitate prætermiſſa eſſent irreligioſi, nec longa manſione conſpicui (Et cum factus eſſet Ieſus annorum duodecim, aſcendit cum parentibus ſuis ſecũdum legis conſuetudinẽ ad diem faſtum in Hieruſalẽ).

H Per hoc oſtẽdit, quòd à pueritia debẽt homines aſſueſcere ad diuina: & ad idem facit quòd alijs recedentibus in loco diuini cultus remanſit.

Labores Chriſti & obſeruatio legis.

Laborauit ergo etiam nunc puer Ieſus itineribus longis, & vadit vt honoret patrem ſuum cœleſtẽ in feſtis ſuis, obſeruans humiliter legem dñs legis. Quia enim dominus venit vt daret omnis perfectionis & humilitatis exemplum, voluit legem, quandiu ſtatum habuit, conſeruare: vbi Beda: Seruauit ipſe legẽ quã dedit, vt nobis qui homines ſumus puri, oſtenderet ſeruandum per omnia quicquid deus iubet. Sequamur ergo iter humanæ conuerſationis eius, ſi deitatis gloriã delectamur intueri. hæc Beda. Nos itaque ſerui, ad exemplum dñi debemus magno ſtudio bonorũ operum, & præuenire ſolennitates, & celebrare, ac ſollicitè diuina præcepta obſeruare.

I Vnde quidam frater tam magnæ deuotionis ad feſta Chriſti, & beatæ virginis, & ad feſtum omnium ſanctorũ erat, quòd ante quodlibet feſtum ieiunijs, ac orationibus, & caſtigationibus, ad ſuſcipiendum ipſum feſtum ſe præparabat, & quandiu aliquod feſtum durauit, tantũ circa illud meditationibus, & orationibus ſe occupauit.

De feſtis celebrãdis.

Moraliter hic inſtruimur quòd ſpecialiter in diebus feſtiuis, quilibet Chriſtianus debet ire ad locũ quem elegit dñs, id eſt, ad Eccleſiam, non ad theatrum, vel tabernã. Debet vacare diuinis laudibus, non choreis, & vanitatibus. Debet inſiſtere eleemoſynis, non vſuris, vel ſpolijs. Debet intendere bonis operibus, non comeſſationibus, & ebrietatibus.

Eſa. I.

Nam de his ſecus facit dicit dominus in Eſaia: Solennitates veſtras & neomenias veſtras odiuit anima mea. Poſtquam ergo Ieſus ad ætatem xij. annorum venit, ſuam ſapientiã manifeſtare cœpit, & aperire quid patri cœleſti, quid terrenæ matri deberet.

Aetas duodẽnis.

Aetas enim duodẽnis typus erat duodecim Apoſtolorum, per quos diuinitas, & humanitas eius erat per orbẽ nunciãda vniuerſum. Rectè ergo in duodenario numero iubar perfectionis eius declarari incepit per quẽ quaſi per duodecim tribus, & per duodecim Apoſtolos vniuerſitas ſaluandorum ſignificatur. (Conſummatis autem diebus) feſtis, & completa ſolennitate quæ per dies octo durabat. recedentibus parẽtibus, (remanſit puer in Hieruſalem.)

K non à caſu, nec parentum negligentia vel obliuione, ſed ſua volũtate, & ordinatione, vt à pueritia zelum ſuum oſtenderet circa ſpiritualia, & ſicut parẽtibus quod debebat exhibuerat, aſcendens cum eis tanquam homo hominibus ad offerenda deo ſacrificia, ſic etiam patri debitum ſpiritualis doctrinæ vacando exhiberet. (Et non cognouerũt parentes eius) id eſt, non aduerterunt quòd in Hieruſalem remaneret. (Exiſtimantes illum eſſe in comitatu,) id eſt, inter eos qui ſimul fuerant comitati. Secretò autem, & eis ignorantibus, remanere voluit: ne aut eis obediendo recedens retraheretur à diſputatione, aut non obediendo remanens videretur eos contemnere.

Religio nolẽtibus parẽtibus acceptari põt.

Hinc habetur argumentum quòd filius abſque cuius præſentia pater, & mater vitam poſſunt tranſigere, ipſis etiam neſcientibus aut nolentibus, poteſt ad religionem, & ad ſtatũ perfectionis euolare, ſeq; diuino cultui mancipare, diſcretionis iudicio comite.

L Et impeditoribus ait dominus: Sinite paruulos venire ad me, talium eſt .n. regnum cœlorum.

Marc. 9.

De ignoratione parentũ Chriſti quæſtio.

Sed quæritur hic, quomodo parentes eius obliuiſcendo eum relinquere potuerunt, qui tanta cura eũ nutrierunt? Ad hoc dicendũ, ꝙ mos erat filijs Iſrael ad feſta cõfluentibus, vel ad propria redeuntibus, vt ſeorſum viri, & ſeorſum mulieres, ꝓpter mundiciã caſtitatis, inciderẽt, vt ab inuicem continentes, magis religioſe ſecundum legis dationem feſta celebrarent, & ne eorum mixta ſocietate aliquid inhoneſti contingeret: pueri autem cum quolibet parente indifferenter ire poterant. Vnde Ioſeph videns puerum non eſſe ſecum, putabat eum eſſe cum Maria in comitatu mulierum, & ecõuerſò Maria putabat eum eſſe cum Ioſeph in comitatu virorum. Sic ergo (venerunt iter vnius diei,) à Hieruſalem ſine puero, cum hac exiſtimatione, ꝙ eſſet in comitatu virorum vel mulierum.

M Mariæ dolores.

Et cùm in ſerò veniſſent ad locũ vbi hoſpitari debebãt, videns domina ipſum Ioſeph ſine puero quẽ cum eo rediſſe credebat, dolore vehementi concuſſa cũ lachrymis per domos quam decenter poterat ſerò circuibat, & de ipſo puero quærebat. Ioſeph verò ſenex, cum fletu eã ſequebatur & aſſociabat. Vade, & tu ſemper cum eis & quære puerum Ieſum donec inuenias. Puero autem à parentibus tunc non inuento, qualem quietem habere poterant tu ipſe cogita, & maxime mater quę ipſũ arctius diligebat. Et licèt à notis confortaretur, tñ conſolari non poterat. Quid .n. erat perdere Ieſum? Conſpice bene ipſam, & vehementer ei compatere: quia in magna anguſtia eſt nunc anima ſua. Nunquam ex quo nata eſt vſque tunc, fuit in tanta. Non ergo turbemur quando tribulationes habemus, cũ etiã matri ſuæ non pepercerit dñs. Ad ſuos .n. eas venire permittit, & per ipſas ſignum ſuæ dilectionis ſuis oſtendit. Tandẽ domina in camerã ſe recludens & ad orationẽ, & planctum ſe conuertens, per totam noctem illã anguſtiabatur ſuper dilecto filio ſuo. Manè verò ſequẽti tẽpeſtiuè domũ exeuntes, eum etiam per circũſtantia loca quærebant, nam reditus per plures vias pate-

A patebat. Circumeundo igitur eum in vtraq; comitiua requirebant.id eſt, iterum,& iterū quærebant,maxime (inter cognatos,& notos,) amicos qui in vtroque comitatu erant.Quo etiã nũc non inuento mater ſine ſpe anxiabatur, & conſolari non poterat. Hæc diligenter recogita,quãt.s vulneribus, & cruciatibus cor beatæ virginis tunc ſauciatum fuerat, quæ ſuſpiria,quæ lamẽta,quas anxietates pertulerit,cùm quæſitum filiũ nõ inueniτ? Iã experiri cœpit,qualis eſſet futurus dolor eius,de quo prædixit ei Simeon dicens: Tuã ipſius animã pertranſibit gladius. Neſciebat virgo quid ageret: quia theſaurum ſibi plè cõmiſſum à deo perdiderat. Vnde lamentabiliter potuit dicere: illud Gene. puer verò non comparet,& ego quo ibo? Conſidera hic ꝙ beata virgo de terra ſua expulſa, & in Aegyptum fugata, in tanta tribulatione poſita filium non perdidit,ſed poſtquam ad feſtiuitates iuit ipſum amiſit,per ꝙ datur intelligi quòd Ieſus ſæpe in aduerſitate cuſtoditur,& in proſperitate perditur. Tertia verò die regreſſi ſunt in Hieruſalem,à qua per vnam dietam receſſerant,& eũ ibidẽ requirebant. Puto quòd cum labore multo itineris, & lachrymis plurimis virgo iteratò redijt Hieruſalem,& appropriatè potuit dicere illud Cant. Quæſiui quem diligit anima mea, quæſiui illum, & non inueni: ſcilicet inter cognatos,& notos. Surgam ergo eundo de loco ad locum, & circuibo ciuitatem per vicos,& plateas,& quæram quem diligit anima mea. Et poſt triduum amiſsionis eius, in quo præfiguratum eſt triduum mortis eius in quo credebatur amiſſus, quarto die manè (inuenerunt eum in templo,) vt ſecundum Ambroſ. daret iudicium, quia poſt triduum triumphalis paſsionis reſurgeret,qui credebatur mortuus, & tunc cum gloria immortalitatis eſt inuentus. Inuenerunt ergo eum in templo, in loco vtiq; deuoto, in loco dei ſancto. Non inuenerunt eum in theatro,aut foro,vel ludo,ſicut ſolent pueri inueniri: ſed in loco deputato doctrinę ſacræ, & orationi. Filius libenter in domo patris ſui manet. Ille igitur qui libenter ſtat in Eccleſia, ſignũ eſt quòd ſit filius dei: quia ſtat in domo patris ſui: ille verò qui libenter ſtat in taberna, ſignũ eſt ꝙ filius ſit diaboli: quia moratur in domo patris ſui. Inuenerunt inquã eũ in tẽplo,non huc atq; illuc leuiter (prout mos eſt pueris) diſcurrẽtẽ: ſed tanquã ſapientiæ fontẽ,(in medio doctorũ,)vt melius omnes audire & cũ eis conferre poſſet. Cõpoſitè (ſedẽtẽ) & tanquã exemplar humilitatis prius (audientẽ illos, & interrogantẽ,) quã docentẽ. Ille doctores interrogat in tẽplo,qui ãgelos docet in cœlo. Ille doceri interrogãdo voluit,qui verbũ ſciẽtię ipſis ſuis doctoribus miniſtrauit. Interrogabat non quia indigeret,vel vt addiſceret, ſed vt nobis addiſcẽdi & æſtlandi ſcripturas ſacras formã daret,& vt ea quæ nõ intelligimus interrogare nõ erubeſcamus,de quo tñ erubeſcunt multi ſuperbi, eligẽtes potius in errore permanere,quã inſtrui.Ad exẽplũ quoque humilitatis prius audire, quã inſtruere volebat,docens ꝙ etiã homines docti promptiores debent eſſe ad audiendũ, quàm ad docendũ. Quia

Gen. 37.

Cant. 3.

B

C

Cur poſt triduũ inuentus.

Diligẽs domũ dei oſtẽdit ſe ſiliũ dei.

qui prius reſpondet quàm audiat, ſtultum ſe eſſe demonſtrat. Ad probandum etiam quòd deus eſſet, eoſdem homines ſubtiliter interrogat, & ſapienter reſpondet, ita vt audientes inde ſtuperent. Vnde dicitur: (Stupebant autem,id eſt,valde mirabantur, (omnes qui eum audiebant ſuper eius prudentia,) interrogando,& opponendo, & in reſponſis ſoluendo: quia alias inauditum fuerat,ꝙ puer talis ætatis tam ſapienter locutus eſſet. Stupor quippe eſt vehemens admiratio rei omnino inconſuetę,& ſic fuit hic. Audiuit enĩ humiliter,quæſiuit prudẽter,& reſpondit ſapienter, cũ tamen eſſet puer. Ipſe interrogabat, ipſe reſpondebat,ipſe ſuas,& illorum quæſtiones ſoluebat,morem agens peritiſsimi magiſtri, qui nunc interrogando, nunc reſpondendo diſcipulos inſtruit. Vnde ſecundũ Bedã: Ad oſtendendũ ꝙ homo erat, homines magiſtros humiliter audiebat: & ad probandũ quia deus erat, eiſdẽ loquentibus ſublimiter reſpondebat. Stupebant aũt videntes eius infantiam,& tñ ſic ſublimia loquẽtẽ: videntes enim corpore,& ætate paruũ,ſed interrogationibus,& reſponſis magnũ: hominẽ & non deum conſiderantes, & inter alta quæ audiunt,& infirma quæ vident, dubia admiratione turbantur. Nos autem non cum ſenioribus Iudæorum, ſuper prudentia & reſponſis eius ſtupeamus,neq; miremur: ſed ipſum verum deum verumq; hominem eſſe credamus,à quo eſt omnis ſapientia,& cum quo fuit ſemper & eſt ante æuũ, ſcientes prophetiam quòd ſic paruulus natus eſt nobis,quòd permanet deus fortis. (Et) parentes eius, (videntes) eum in templo in medio doctorum ſedentem, (admirati ſunt) valde propter rei inexperientiam: quia nunquam fecerat rem talẽ vel ſimilẽ. Mater aũt eius quaſi reuiuiſcens,exhilarata deo gratias egit immenſas. At puer Ieſus videns matrem venit ad eam,quẽ ipſa ſuſcipiens & dulciter oſculans, ac deinde reſpiciẽs in faciẽ eius decorã, dixit ad illũ. (Fili quid feciſti nobis ſic?) Quaſi diceret, deſideratiſſime fili quare hoc feciſti,vt nobis ignorantibus,& neſcientibus remaneres? Quid tã dilectę, & tã diligenti matri tantã materiã doloris inferre potuiſti? Peto fili hoc mihi indicari,vt dolor meus ex hac re conceptus,valeat mitigari: quẽ virgo mater per triduũ anxio dolore quæſierat,poſt inuẽtionẽ inter mœrorẽ,& gaudium poſita, pia correctione increpauit. Ioſeph autẽ licet pater eius diceretur,non fuit auſus illum arguere,cùm firmiter crederet ipſum dei filium eſſe, ſed mater ex maxima dilectione quam habebat ad filium quem ſic quærebat,ſic arguebat illũ: quia amor excellens neſcit modum, Loquitur ergo ipſa,& non Ioſeph: quia in ea fuit maior doloris affectus. Vnde Grego. Maria maternis affecta viſceribus quaſi cum lamentis inquiſitionem doloroſam oſtendit, & omnia ſicut mater fiducialiter, & humiliter, & affectuosè exprimit dicens: Fili quid feciſti nobis ſic? Vnde,& Anſel. Quid ſi ducdenem per triduum cum matre quæſieris? O quanta copia fluent lachrymę,cum audieris matrem dulci quadã increpatione filiũ verberantẽ, & dicentem: Fili quid feciſti nobis ſic? Vel poſſet

D

E

F

Mater nõ Ioſeph interrogat Chriſtum.

G ſet dici ꝙ nõ fuit increpatio, ſed pia de eius abſentia conqueſtio. (Ecce pater tuus,) ſcilicet nutritius (& ego dolentes) ſcilicet de amiſsione tua & abſentia, (quærebamus te,) cuius præſentia eſt nobis dulciſsima. In quo moraliter inſtruimur, ꝙ dolere debemus cũ Ieſum, id eſt, ſalutẽ æternam amittimus: quod per peccatum fit, cũ peccamus. Et tunc cum quæramus per triduũ pœnitentiæ, ſcilicet per cõtritionem cum dolore, per cõfeſsionem cum pudore, per ſatisfactionẽ cum labore, & reinueniemus eum. Sed heu multi plus dolent de amiſsione rerum trãſeuntium, quàm de amiſsione æternæ ſalutis ſuæ, & aliorum. Vnde Bernar. Cadit aſina, & eſt qui ſubleuet. Perit anima, & nõ eſt qui ſuccurrat. Sacrata virgo patrem eius appellat Ioſeph, tum propter Iudæorum ſuſpitionẽ, tũ propter eius educationẽ, tum propter genealogiæ explicationem. Et nota ꝙ nunquam legimus Ioſeph domino fuiſſe locutũ,

Ioſeph cur hic pater dictus.

H ſed hoc virgini dimittebat: quia ad ipſam, ſicut ad veram matrem, magis pertinebat. Quærẽdus eſt Ieſus ſocialiter cum Maria, & Ioſeph: quod notatur cum dicitur, pater tuus, & ego. Ioſeph enim interpretatur augmentũ, & ſignificat opera bona quę ſemper debent augeri. Maria interpretatur illuminatio, & ſignificat fidẽ quæ eſt illuminatio mentis. interpretatur & ſtella maris, & ſignificat charitatẽ: quia ſicut cæteris ſtellis occidentibus illa non occidit, ſic cæteris virtutibus deficientibus illa non deficit. Cum tali igitur ſocietate Ieſus eſt quærendus: ſcilicet cum fide bona, operatione ſolicita, & charitate ſuccenſa, & tunc inuenietur. Si enim alterum iſtorum defuerit, inueniri non poterit. Debet etiam quæri lachrymabiliter, quod notatẽ ex eo ꝙ virgo dixit, dolentes quærebamus te. (Et ait ad illos,) nõ matrẽ exaſperãdo, ſed potius inſtruẽdo, dicens: (Quid eſt quòd me quærebatis?) ſcilicet inter cognatos, & conſanguineos, cũ potius deberetis

Ioſeph augmẽtum interpretatur.

I me quęrere in tẽplo, quod eſt domus patris mei, & in occupatione circa ſpiritualia. Non eſt vox indignãtis, ſed humiliter ſe excuſantis, & myſteria detegentis. Non enim increpat, & vituperat, ꝙ eũ quaſi filium quærunt: ſed quaſi corrigendo verbũ matris, quis ſibi verus pater ſit, & quid potius æterno patri debeat, illis, & nobis inſinuat, ſubdens (Neſciebatis: quia in his quæ patris mei.) ſcilicet dei (ſunt oportet me eſſe,) ſcilicet in tẽplo, in doctrina, & in operibus quibus manifeſtetur pater meus. q. d. Potius debeo reſpicere eũ cuius ſum æternus filius ſecundũ naturã diuinã, quàm te cuius ſum filius ſecundũ naturã humanam, & Ioſeph cuius tantũ ſum filius nutritius: Vnde non debetis mirari, ſi vos dimiſi propter patrem æternum, cui plus teneor. Magis afficiebatur Ieſus ad patrem naturalem, & ęternũ; quàm ad matrẽ naturalẽ, & patrem putatiuum. Quãuis enim parentes diligeret, & eis obediens fuit, tamen principaliùs deum honorare voluit. In quo datur doctrina, quòd pietas ad deum, pietati reſpectu parentum eſt præferenda. Diligas igitur, & tu deum, & parentes diligere, & honorare eis obedire: ſed in omnibus deũ præferre. Nota etiam moraliter, quòd per hoc ꝙ Chriſtus

Reſponſio Chriſti qualis fuerit.

Deus parẽtibus præferẽdus.

Interrogationi reſpondit, quaſi corrigendo verbum matris, quę ipſum dolore inter cognatos, & notos quęſierat, omiſsionem vinculorum ſanguinis pro parte † ſuggerit, oſtendens ꝙ non contingit metam perfectionis attingere eũ, qui adhuc vagatur in his quæ corpori conferuntur: & quòd homo deficit à perfectione, propter affectum cognatorũ. Et hoc innuit per primã clauſulam, cum ait: quid eſt quòd me quærebatis? ſcilicet inter cognatos, & carnaliter propinquos. Per hoc verò quod addit, (neſciebatis,) &c. docet nos, non debere per infima gradi, ſed ad ſuperiora debere mentis oculos attollere. Moraliter per hoc quòd Chriſtus cum correptus eſſet hic à matre, ſe dulciter, & humiliter excuſauit: alibi autem ſcilicet in nuptijs, cùm inuitatus eſt ad miraculũ durè rñdit, dedit nobis exemplũ, & formã humilitatis, vt malimus corripi quã laudari. Et nota ꝙ iſtud fuit primũ verbũ quod ab ore ſaluatoris prolatum eſſe legitur, in quo ſuã diuinitatẽ expreſsit. Et ipſum verbũ tantæ fuit altitudinis, quòd Maria, & Ioſeph ipſum non intellexerunt. Et hoc eſt quòd ſubditur: (Et ipſi nõ intellexerunt verbũ ꝙ locutus eſt ad illos,) ſcilicet ꝙ de patre dixerat, & quid per hoc verbum innuere vellet. Volebat eñ eis innuere, ꝙ ſicut ad patrem, ita ad ipſum pertineret cura tẽpli, & ſpiritualium, & omnium quæ patris ſunt gubernatio: quia amborũ vna eſt maieſtas, gloria, & operatio: ac vna ſedes, & domus, nõ ſolũ materialis, ſed & ſpiritualis. Cũ Maria, & Ioſeph Ieſum dei filiũ crederent, non tñ animaduertẽt quid dicat, nec diuinæ naturæ arcanũ intelligũt: quia talia ab eo audire adhuc aſſueti non erãt, & de diuinitate ſua nõdũ ad eos loquentẽ audierant: Vel intellexerunt quid dixit: ſed non ita plenè vt poſtmodũ. Ipſe verò ad matris requiſitionẽ, & voluntatẽ rediјt cum illis Nazareth, ad eorũ conſolationẽ, vbi erat conceptus, & educatus: vñ, & Nazarenus eſt vocatus. Nã quia deus, & homo eſt, vtranq; ſuã naturã nobis hic cõmẽdat, & nunc excelſa deitatis, nunc infirma humanæ fragilitatis præfert. Itaq; quaſi homo cũ parentibus Hieruſa. aſcendit, ſed quaſi deus illis neſcientibus in tẽplo remanſit: quaſi homo ſeniores interrogabat, ſed quaſi deus quæ ſeniores mirarentur reſpondebat. Quaſi dei filius in tẽplo patris, & ſuo cõmoratur, quaſi filius hominis cũ parentibus quo iubent reuertitur. (Et erat ſubditus illis,) ad noſtrã inſtructionẽ, & ſuperbiæ noſtræ confuſionem, qui frequenter renuimus ſubijci ſuperioribus noſtris. Erat quippe ſubditus illis, ſcilicet in ea natura qua patre minor ẽ. Quia vt dicit Aug. ſecũdũ formã ſerui puer Chriſtus minor erat, etiam parẽtibus ſuis. Et tu ergo ſubditus eſto propter illũ, vt ad eũ per obedientia laborẽ recedas, à quo per inobedientiæ deſidia recesseras. Hoc enim exẽplum, & formã obedientiæ & humilitatis Chriſtus nobis præbuit, & oſtendit, dũ ipſe imperator mũdi, & cui mũdus ſubiectus ẽ, parẽtibus ſuis, & eorũ imperio humiliter ſubdi voluit. Audiat ergo hęc ſubditi & ſubditi eſſe nõ dedignẽtur, ſiquidẽ omnibus prælatis ſubditus fieri nõ eſt dedignatus. Prælati quoque

† aperte.

K

L

Primũ verbum Chriſti ſcriptũ.

M

Deum & hominẽ ſe oſtẽdit Chriſtus.

que

A

Subditi interdū præſtāt prælatis.

que nō ſuperbia, & in Ioſeph prælato, & in Chriſto ſubdito intelligant: quia ſæpe fit vt maioris meriti ſint ſubditi quam prælati. Quod ſi intellexerit, non eleuabit ſuperbia, qui eſt ſublimior dignitate, ſciens meliorem ſibi ſubiectū eſſe. Et aduerte quanta fuit dignitas virginis, ꝙ ei ille ſubiectus eſt: cui omnis creatura ſubijcitur. Vnde Auguſt. Hoc ſingulare priuilegiū habuit virgo, vt haberet ſibi ſubiectum quem non ſolum humana creatura, verumetiam angelica reuerentur, & adorat multitudo.

Bernar. de eo ꝙ Chriſt' ſubdit'.

Vnde Bernar. pertractans hoc idem verbum, (& erat ſubditus illis,) Mirare, inquit, vtraque: & elige id quod amplius mireris, ſiue filij benigniſſimam dignationem, ſiue matris excellentiſſimam dignitatem. Vtrunque ſtupor, vtrunq; miraculum, ꝙ fœminæ deus obtemperet, humilitas abſq; exemplo. ꝙ fœmina deo principetur, ſublimitas ſine ſocio. Et ſubdit Diſce ergo homo obedire, diſce terra ſubdi, diſce puluis obtēperare. Erubeſce ſuperbe cinis. Deus ſe humiliat, & tu te exaltas. Deus ſe hominibus ſubdit, & tu dominari geſtiens hominibus, tuo te præponis autori. Quoties ego hominibus præeſſe deſidero, toties deum præire contendo, & tunc vere nō ſapio ea quæ dei ſunt. Hæc Ber.

B

Filius quæ debet parētibus.

Et nota ꝙ filius, multa debet parētibus. Primò, amorē cordis. Secundò, honorē operis. Tertiò, in neceſſarijs ſuſtentationē. Quartò, in obſequijs famulationē. Quintò, reuerentiā in verbis. Sextò, obedientiā in honeſtis. Septimò, veniā in offenſis. Octauò, tolerantiā in aduerſis. Sed quid fecit puer Ieſus, in illo triduo? Cōſpice eū, attēde quō ſe ad aliquod hoſpitale pauperū reducit, & cū verecundia ſe ibi hoſpitari petit, & ibi cum pauperibus Ieſus pauper hoſpitatur, & comedit.

Chrs mēdicaſſe aſſeritur.

Mendicat etiā oſtiatim cum pauperibus, quod, & aliàs quādoq; feciſſe creditur. Vñ Ber. Hoc quærens à dño cū alloquitur. Domine, inquit, quis te in triduo ſuſtentauit? Et reſpondet ſibimet ſic dicens: Vt te domine Ieſu Chrē noſtræ paupertati per omnia conformares, quaſi vnus in turba pauperū ſtipendia per oſtia mendicans quæſiſti. Quis dabit mihi bucellarū illarum mendicatarum participem fieri, & illius ſacri edulij reliquijs ſaginari? Hæc Ber.

C

Conſpice eum etiā inter doctores vultu placido, ſapienti, & reuerenti, & quomodo eos quaſi ignorans interrogat, & audit: quòd ex humilitate facit, & etiā ne illi ſuper mirabilibus reſponſis eius verecundarētur. Conſiderare autem potes moraliter, in prædictis tria valde notabilia.

Cōſanguinei vitandi.

Primū eſt, qui vult deo adhærere, non debet inter conſanguineos conuerſari: ſed potius ab eis diſcedere. Nam & puer Ieſus dimiſit à ſe dilectiſſimam matrē, cùm operibus patris intendere voluit ac etiam poſtea inter cognatos, & notos quæſitus inuentus nō fuit: quia caro & ſanguis eum non reuelauit, nec inuenitur in carnali ſocietate. Vnde Ber. Puer Ieſus inter cognatos, & notos quæritur, nec inuenitur. Fuge fratres tuos, & tu, ſi tuā vis inuenire ſalutem. Et obliuiſcere populum tuum, & domum patris tui: vt concupiſcat rex decorē tuū.

Pſal. 44

Et iterū: O bone Ieſu, ſi nō inuentus es inter cognatos tuos, quomodo te inueniam inter meos? qualiter te inueniam in gaudio, quem vix mater tua dolēs inuenit? Hæc Bernardus.

D

Nec inueniri poteſt in comitatu multorum: quia non inuenitur in multiplicitate mundanorum, ſed in intimo corde mentis, vbi dei eſt templum.

Derelicti ad tēpus a conſolatione diuina.

Secundum, quòd qui ſpiritualiter viuit, non miretur ſi aliquando mente arida remanens videatur ſibi quòd à deo derelictus ſit, cum etiam hoc matri dei contigerit. Non ergo mente tabeſcat, ſed per continuum exercitium in ſacris meditationibus & orationibus, ac bonis operibus perſiſtēdo diligenter eum quærat, & eum ſi ſolicitus fuerit, reinueniet.

De quærēdo Ieſu.

Nam ſecundum Orig. Oportet eum qui quærit Ieſum, non negligenter, & diſſolutè tranſire, ſicut multi quærunt, & non inueniunt, ſed cum labore, & dolore. Vnde Bernard. Si nolumus fruſtra quærere, quæramus veraciter, vt nō pro illo aliud, feruenter, vt non cum illo aliud: perſeueranter, vt non ab illo ad aliud conuertamur. Facilius enim cœlum, & terra tranſire poſſunt, quam vt ſic quærens non inueniat, ſic petens non accipiat, ſic pulſanti nō aperiatur.

E

Proprius ſēſus vituperatur.

Tertium, quòd non debet quis eſſe proprij ſenſus, vel propriæ voluntatis. Nam cū dñs Ieſus dixiſſet oportere eum operibus patris intendere, mutauit conſilium, & matris voluntatem ſecutus receſſit cum ea, & nutritio ſuo, & erat ſubditus illis. Hinc etiā perpende quātum debent homines obedire deo, quādoquidē ipſe deus obedit hominibus. Si enim exemplo domini obediendū eſt hominibus, multomagis oportet obedire deo. Obediamus igitur, non ſolū deo, ſed & hominibus: quia dei filius obediuit, non ſolū deo patri cœleſti: ſed & parentibus.

Maria cōſeruabat omnia in corde ſuo.

(Et mater eius conſeruabat,) quaſi magna (omnia verba hæc,) quæ nūc & alias audierat ab eo, & hoc (in corde ſuo) quaſi ſub ſigillo: ſcilicet recondens, & ſignaculo. Niſi .n. ipſa conſeruaſſet, nos ea non haberemus: de eius nanque theſauris nos iſta ſuſcepimus.

F

Omnia quippe quę de dño, vel à domino dicta vel facta cognouit, ſiue intellecta: ſiue nōdū intellecta, in corde, & memoria quaſi ruminanda & diligentius ſcrutanda recondebat, vt tempore ſuo vniuerſa prout geſta erant intelligeret, ac euangeliſtis, & quærentibus ſufficienter explicaret: & his tanquā regula & lege per totā vitā vtebatur, docēs vt nos crebra factorū, & dictorum dñi meditatione importunas cogitationes repellamus, & alios inſtruere laboremus. Et ideo ſi quis indiget bonis ſermonibus, ad eā recurrat: quia facta, & verba Chri in cuſtodia conſeruat. Moraliter ex iſto habemus exēplū, qualiter audiri debeant verba diuina: ſcilicet vt in corde conſeruētur, & ibidē ruminētur, nō vt intrēt per aurē vnā, & exeant per aliā. (Et Ieſus proficiebat ætate & ſapientia, & gr̃a apud deū, & homines.) Aetas pertinet ad corpus, ſapiētia ad animā, gr̃a ad vtruſque ſalutē: ꝓficiebat vtiq; ætate, ſicut carnis eſt ætatis incrementa ſuſcipere: quia de infantia ad pueritiā, de pueritia ad iuuētutē conſueto hominibus creſcendi ordine peruenit.

Proficere in gratia

Porrò in ſapientia, & gratia, poteſt aliquis proficere dupliciter. Vno modo ſecundū ipſos habitos ſapientiæ, & gratiæ augmētatos, & ſic Chriſtus in

eu

G

& ſapiẽtia poteſt aliquis duplíciter.

eis non proficiebat: quia ab inſtanti conceptionis, ſapientia, & gratia plenus fuit. Alio modo ſecundum effectus, inquantum ſcilicet aliquis ſapientiora, & virtuoſiora opera facit, & ſic Chriſtus proficiebat ſapientia, & gratia ſicut, & ætate. Secundum quòd per proceſſum ætatis perfectiora opera faciebat, & in his quæ ſunt ad deum & ad homines: & hoc eſt quod additur, apud deum, & homines. Vel aliter ſecundum Ambro. Proficiebat ſapientia, quoad manifeſtationem, & vſum eius: quia ſuam ſapientiam, & gratiam paulatim magis, & magis patefaciebat. Vel ſecundũ Grego. Proficiebat in alijs, qui doctrina eius & exemplo proficiebant, ſicut magiſter in ſcholaribus dicitur proficere: quia ſcholares ſub eo proficiunt. Et hoc apud deum, id eſt, apud laudem dei: & apud homines, id eſt, ad vtilitatem hominum: vel ſecundum Theophilum, apud deum, & homines: quia prius debet placere deo, & poſtea hominibus.

H

Et licèt Ieſus in ſe non proficiebat ſapientia, & cognitione habituali, quia hęc in eo augmenta non ſunt: ab inſtanti enim conceptionis plenitudinem huius habuit: proficiebat tamen, & in ſe cognitione ſenſuali & experimentali, quia ſenſus eius conuertebatur de nouo ad aliquid ad quod antea non conuertebatur. Vnde ſecundum Apoſtolum: Didicit ex

Hebr. 5.

his quæ paſſus eſt obedientiam. Non tamen de nouo aliquid didicit quod prius neſciret: quia quod didicit, prius nouerat ſcientia diuina, & inſpirata. Vnde Bernar. Vt ob alienam miſeriam cor miſerum habeas, oportet vt tuam prius cognoſcas, vt proximi mentem in tua inuenias, & ex te noueris qualiter illi ſubuenias. Verus quippe dei filius priuſquam ſe exinaniſſet formã ſerui accipiens, ſicut miſeriam & ſubiectionem expertus non erat, ſic miſericordiam vel obedientiã experimento non nouerat. Sciebat quidẽ per

I

naturã, non autem ſciebat per experientiam. At vbi minoratus eſt vſque ad illam formam in qua & pati, & ſubijci poſſet, in paſſione expertus eſt miſeriam, & in ſubiectione obedientiã. Per quàm tamen experientiam, non illi ſcientia, ſed nobis fiducia creuit, dum in hoc miſero genere cognitionis is à quo longè errauerámus factus eſt propinquior nobis. Quando enim illi appropinquare auderemus in ſua compaſsibilitate manenti,

Eſa. 53.

nunc autẽ monemur cum fiducia adire ad thronũ grãæ ipſius, quẽ nimirũ lãguores noſtros tuliſſe, & dolores portaſſe cognoſcimus, & in eo in quo paſſus eſt ipſe, nobis compati nõ dubitamus. hæc Ber. Moraliter ſicut ipſe proficiebat ſapiẽtia, ętate, & grã apud deũ, & homines & paſſus, & reſurrexit, & ita intrauit in gloriã ſuã, ſic etiam ſuos ſequaces oſtẽdit proficere virtutibus, & per paſsiones ad gaudia trãſmigrare debere. Hæc autẽ ſctã, & deo amabilis ciuitas Nazareth, in qua verbũ caro factum eſt, & flos omnia vincens aromata, in vtero virginis germinauit. Vñ & meritò flos interpretatur. In hoc ſuper oẽs alias ſpeciali gaudet priuilegio, ꝙ ſalutis noſtræ dñs in ea principiũ procreauit, & ipſe pręterea nutriri, & parentibus ſubijci dignatus eſt, cui, pater omnia quæ ſunt in cœlo, & in terra ſubiecit.

K

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſti fili dei viui, qui per triduum à parentibus tuis dolentibus quæſitus, tandem in templo es inuentus, da mihi miſero te deſiderare, deſiderando quærere, quærendo inuenire, inueniendo amare, amando mala mea redimere, redempta non iterare. Et qui petenti largiris, quærenti inueniris, pulſanti aperiris: non deneges mihi minimo quod omnibus promittis. Quiq; ad voluntatem parentum Nazareth rediens, & ſubditus eis exiſtens formam oſtendiſti obedientiæ, dam mihi duro voluntatem propriã frangere, vt ſubiectus ſim tibi, & propter te omni humanæ creaturæ. Amen.

Quid fecerit dominus Ieſus ab anno duodecimo, vſq; ad principium anni tricesimi. Cap. XVI.

Luc. 1.

L

Reverſus ergo dominus Ieſus à templo, & Hieruſalem cum parentibus ſuis in Nazareth, vt dictum eſt, ſubditus illis. Et ibidem cum eis vſque ad principium anni trigeſimi habitauit, nec in ſcripturis reperitur quòd in toto tempore iſto aliquid fecerit, quod valde videtur mirabile. Quid igitur meditabimur ipſum feciſſe? Stetit ne dominus Ieſus ocioſus tanto tempore, vt nihil faceret dignum ſcriptura, & recitatione? Si enim feciſſet, cur (ſicut reliqua facta ſua) non ſcriptum fuiſſet? Omnino ſtupor videtur. Fortè ideo ſcriptura tacet, ne acta iuniorum nimis ſe publicent. Sed attende hic bene: quia patenter poteris videre: quia nihil faciendo fecit magnificia. Nihil enim de factis eius à myſterio vacat, ſed ſicut virtuosè loquebatur & operabatur; ſic virtuosè tacebat, & ſe ſubtrahebat. Credendum eſt enim (ſicut dicit doctor Gregorius) quòd antè, & deinceps abſque oſtenſione alicuius famoſi, & publici miraculi taliter inter homines conuerſatus fuerit, quaſi fuerit vnus ex illis, donec ad virilem peruenit ætatem. Vnde de ipſo dicit Ioannes Baptiſta: Medius autem veſtrum ſtetit, quem vos neſcitis. Et totum iſtud tempus breuiter complexus eſt Lucas ſub his verbis: Quia deſcendit cum eis, & erat ſubditus illis. Vnde, & Thomas: Medio tempore, ſcilicet à natiuitate vſque ad baptiſmum nullum miraculum Chriſtus operatus eſt, ſed conformis conuerſationis alijs erat, & ſua virtus ignota omnibus exiſtebat. Ideo autem non fecit miraculũ medio tempore, vt nõ putaretur myſterium incarnationis phantaſma eſſe ſi non ſe habuiſſet ſicut alii ætate infantes, & ideo demonſtrationem ſcientiæ, & virtutis ſuæ ad id diſtulit tempus, in quo alij homines ſcientia, & virtute vigere conſueuerunt. hęc Thomas: Magiſter hic ſummus, aliquando docturus virtutes, & viam vitæ, cœpit à ſua iuuentute opera virtuoſa facere, ſed modo mirabili & incognito ac retro actis temporibus inaudito, videlicet ſe in conſpectu inutilem, & abiectum, & inſipientem reddendo: vt deuote, & ſine omni temeraria aſſertione cogitari, & meditari poteſt. Et cum hac modificatione omnia tibi aſſerimo quæ per auſuſtina-

Chriſtus quid à xij. vſque ferè xxx. annum ſecerit.

M

Ioan. 1.

Miracula cur infans non fecerit.

Modeſtiæ Chriſti laus.

A toritatem ſacræ ſcripturæ non probantur, prout etiã ſuprà in prologo recitatur. Subtrahebat ergo ſe à conſortio hominũ, & tumultus eorum deuitabat, crebriſq; orationibus intentus erat. Ibat ad ſynagogã: id eſt, Eccleſiam, & ſtabat ibi multum in oratione, ponens ſe in loco viliori & magis humili. Redibat domum, & cum matre ac nutricio ſuo ſtabat, & aliquando hos adiuuabat. Pertranſibat eundo, & redeundo inter homines, ac ſi nõ inueniret homines. Mirabatur cuncti, cernẽtes iuuenẽ tam ſpecioſum nihil facere, quantum apparebat laude dignũ. Expectabat ꝙ faceret magnifica, & probi viri opera. Cum enim puer erat, proficiebat ætate & ſapientia, & gratia apud deũ & homines. Sed ecce creſcens, & perueniens vſq; ad vigeſimum annũ, & etiã vſque ad vigeſimum quintum, & vltra nulla faciebat opera, aliquam ſpeciem probitatis, & virilitatis prætendentia. Stupebant vehementer eum, & deride-

B bant, & apud omnes communiter vilis, & abiectus reputabatur. Quod bene per prophetam in

Pſal.21

perſona ipſius dictum fuerat: Ego ſum vermis, & nõ homo, opprobrium hominum & abiectio plebis. Omnes videntes me deriſerunt me, locuti ſunt labijs, & mouerunt caput. Reddebat ſe vilẽ

Humilitatis cómendatio.

omnibus & abiectum. Sed an tibi parum hoc videtur. Ipſe quidem non indigebat, ſed certè in operibus noſtris nullũ maius aut difficilius reputatur: ad altiſſimum gradum perueniſſe videtur ac difficilimum, qui ad hoc peruenit, vt corde, & animo verè, & non ficte ita ſe vincit ac dominatur animo ſuo, & ſuperbo carnis ſuæ ſupercilio, ꝙ nolit alicuius momenti reputari, ſed vt abiectus, & vilis ſperni. Vſquequo igitur ad hũc gradũ perueneris nihil tibi feciſſe videaris. Nam cùm in veritate iuxta verbũ domini oẽs ſumus inutiles, etiã cum benefecerimus, quouſq; in hoc abiectionis gradu non ſumus, nondũ in veritate

C ſtamus, ſed in vanitate conſiſtimus, & ambulamus. Vnde non ſeducamus noſmetipſos, quia ſecũdũ Apoſtolũ: Qui ſe exiſtimat aliquid eſſe cũ

Gal.6.

nihil ſit, ipſe ſe ſeducit. In omni quidem cura quã pro ſalute tua geris, non eſt vllũ officiũ vel medicamentũ vtilius tibi quàm teipſum vituperare atq; contemnere. Quicunq; ergo hoc facit, adiutor tuus eſt: hoc enĩ agit quod tu agebas, aut agere debebas vt ſaluus fieres. Ad eum itaq; qui iniuriam tibi fecit, priuatũ magis te exhibe, & affabilem: ad eum verò cui tu feciſti, ſupplicem erubeſcentem. Aduerſarium tuũ, & eum qui tibi moleſtiæ aliquid irrogat, amicũ & adiutorẽ æſtima, damnũ tibi illatum & contumelias, lucrũ, & profectũ tuum deputa: & pro his gratias deo, &

Humilis animi indicia.

inferentibus referre non ceſſa. Nam ſecundum quendã humilis gaudet cum deſpicitur, dolet ſi honoratur, gemit in proſperis, exultat in aduerſis, timet in diuitijs, luget in delitijs, cruciatur in abundantia, & in penuria gloriatur, laudes contẽnit tranſitorias, & omni honore æſtimat ſe indignũ, abhorret hypocriſim, neſcit ſimulationẽ, ſed diligit veritatem, temporalia obliuiſcitur, & æterna concupiſcit, neſcit quę mundi ſunt vt cœleſtia mereatur, nunquã de ſe præſumere conſueuit, vires ſuas vel gratias ſi quas habet nunquam ſibi tribuit, merita ſua non ſuis viribus

D vel ſuo ſenſui adſcribit, ſed diuinæ clementiæ dona humiliter recognoſcit. Idem latere deſiderat ſi fieri poſſit ſine danno proximi, ne poſſit vel modico iactantiæ ſeu elationis vitio inquinari. Quis eſt talis, & laudabimus eum? Vnde, & Bernard. Appetere de humilitate laudem humilitatis, non eſt virtus: ſed ſubuerſio. Verus humilis vilis vult reputari, non humilis prædicari: gaudet in contemptu ſui, hoc ſolo tantũ ſuperbus quod laudes contennit. Hæc Bernard. Si ergo quæras quare dominus ſic viuebat? Reſpõdeo tibi, non quia indigeret: ſed vt nos inſtrueret. Vnde ſi non diſcimus, inexcuſabiles ſumus. Abominabile eſt prorſus: ſi ſe erigit vermiculus, & vermium eſca futurus, vbi ſe humilians abiecit dominus maieſtatis. Si autem abſurdum alicui videatur quòd ſic inutiliter ſtaret, & quòd euãgeliſtę multa de factis eius omiſerint, & alia ſimilia forte dicat, reſponderi poteſt, quòd non erat inutile facere, & præbere tantæ virtutis exercitium: imò erat valde vtile, & omnium virtutum rectum, & ſtabile fundamentũ. Hoc autem quod dico videtur etiam Bernar. ſentire, prout habes infrà in tractatu de baptiſmo domini circa finem. Quomodocunque autem ſe habet veritas rei pium & vtile videtur ſic meditari. Habes ergo quomodo dominus Ieſus cœpit prius facere quàm docere. Docturus enim erat, diſcite à me: quia mitis ſum, & humilis corde. Hoc ergo primè facere voluit, & nõ ficte, ſed ex corde faciebat, ſicut vere, & ex corde humilis & mitis erat. Non poterat in eum ſimulatio cadere: ſed potius intima fundauit, & profundauit ſe in humilitate, vilitate, & abiectione, & ſic ſe in cõſpectu omnium annihilauit: ꝙ etiã poſtquam prædicare, ac diuina, & altiſſima loqui: miracula quoque magnifica opera facere cœpit, non eum reputabant, ſed vilipendebant dicentes: Quis eſt hic? Non ne hic eſt fabri filius? Et multa alia deriſoria, & deſpectiua dicebant: Verificatũ eſt ergo, ſecundũ hunc intellectum, verbũ Apoſtoli: Exinaniuit ſemetipſum formã ſerui accipiens, & nõ ſolũ cuiuſcunque ſerui per incarnationẽ; ſed etiam inutilis ſerui, per humilem, & abiectã conuerſationem. Conſidera ſingulos eius actus, ſẽper in eis relucet humilitas. Hic igitur ipſam fabricauit, id eſt, oſtendit qualiter acquiri poſſit: ſcilicet per vilificationem & abiectionem ſuiipſius in conſpectu ſuo, & aliorum, ac per continuum exercitiũ operũ viliũ, & humilium. Si .n. vis adipiſci humilitatẽ, oportet ꝙ præcedat humiliatio, & exercitium operum humilium. Vnde Bernar. Humilitas ad quam vtique ducit humiliatio, totius eſt ſpiritualis fabricæ fundamẽtũ. Siquidẽ humiliatio via eſt ad humilitatẽ, ſicut patientia ad pacem, ſicut lectio ad ſcientiam. Si virtutẽ appetis humilitatis, viã non refugias humiliationis. Nam ſi non poteris humiliari, non poteris ad humilitatẽ perduci. Prodeſt itaq; mihi meã inſipiẽtiã ſciri, & à ſciẽtibus iure confundi, cui ſæpe contigit à neſcientibus iniuſte laudari. Grande reuera periculum, audire quęquam de ſe ſuprà quàm ſentis in ſe. Quis dabit mihi apud

Ocium Christi. E vtile fuerit necne.

Actor.1.

Matt.11

F

Mar.6.

Phil.2.

Quo modo acquiritur humilitas.

Bern. de humiliationis vtilitate

G hommes tantum de veris dignè humiliari,quã-
tum vel de falſis datum eſt indignè exaltari? Il
Pſal.87 lã verò vocẽ propheticã iure aſſumerem. Exal-
tatus aũt humiliatus ſum,& conturbatus. Et il-
2.Re.6. lud : Ludam, & vilior fiã. Ludã, ſcilicet vt illu-
dar. Bonus ludus quo Michol iraſcitur, & deus
delectatur. Bonus ludus qui hominibus quidem
ridiculũ : ſed angelis pulcherrimũ ſpectaculum
Pſ.122. præbet. Bonus inquam ludus,quo efficimur op-
probrium abundantibus , & deſpectio ſuperbis.
1.Cor.4 Hoc caſto & religioſo ludo ludebat qui dicebat:
Spectaculũ facti ſumus,& angelis,deo,& homi-
nibus. hoc ludo,& nos interim ludamus : vt il-
Luc.1. ludamur,confundamur,humiliemur,donec ve-
niat qui deponit potentes : & exaltat humiles,
qui nos lætificet,& glorificet,& in æternũ exal-
Eccleſiaſtici 3. tet. Et iterũ: Oportet nanq; humiliter ſentire de
ſe nitentẽ ad altiora,ne dum ſuprà ſe attollitur
cadat à ſe,niſi firmiter per verã humilitatẽ fue-
H rit ſolidatus. Maxima enim niſi humilitatis me
rito minimè obtinentur. Propterea qui proue-
hendus eſt correptione humiliatur , humilitate
Prou.16 gratiã meretur. Tu ergo cùm te humiliaris vi-
deris,habeto id ſignũ in bonũ,omnino eſt argu
mentũ gratiæ ꝓpinquantis, nam ſicut ante rui-
nã exaltatẽ cor,ita & ante exaltationẽ humilia-
Iac.4. tur. Sanè vtrunque legis. deũ ſcilicet & ſuperbis
reſiſtere,& humilibus gratiã dare: ac parum eſt
cũ ſeipſum humiliat nos deus,ſi tunc libẽter ac-
cipimus, niſi, & qñ per aliũ hoc facit ſapiamus
ſimiliter. Quãobrẽ accipe huius rei mirabile do
cumentũ de ſancto Dauid. Aliquando maledi-
ctum eſt illi & à ſeruo. At ille nec cumulatã ſen
ſit iniuriam : quia præſenſit gratiam. Quid mi-
2.Re.16 hi ait & vobis filij Saruiæ? O verè hominem ſe-
cundũ cor dei,qui ſe vlciſcenti potius quam ex-
probranti ſuccedẽdum putauit. Vnde & ſecura
conſcientia loquebatur. Si reddidi retribuenti-
Pſal. 7. bus mihi mala, decidã meritò ab inimicis meis
I inanis. Vetuit ergo prohiberi maledicũ cõuitiã-
tem,quæſtũ æſtimans maledicta. Seruiebat lingua
maledicta,& ille intẽdebat quid in occulto age-
ret deus. Vox maledicẽtis in auribus,& animus
Pſa.118 inclinabat ſe ad benedictionẽ. Et ideo dicit : Bo
nũ mihi quia humiliaſti me : vt diſcã iuſtificatio
nes tuas. Vides,quia humilitas iuſtificat nos. Hu
Humilitas ſine humilitate inutilis eſt. militas dixi,& nõ humiliatio. Quanti humiliã-
tur,qui humiles non ſunt. Alij cũ rãcore humi-
liãtur. Alij patiẽter. Alij & libẽter. Primi rei ſũt,
ſequẽtes innoxij, vltimi iuſti. Quãquã,& innocẽ-
tia pars iuſtitię eſt,ſed cõſũmatio eius apud hu-
milem, non humiliatis, ſed humilibus dat gra-
tiam. Eſt autem vere humilis, qui humiliationẽ
conuertit in humilitatem : & hic poteſt dicere
deo bonũ mihi,quia humiliaſti me. hæc Bern̄.
Bern.de exercitio humilitatis. Sunt autẽ plura quæ ad humiliationẽ, & humili
tatis exercitiũ valent : de quibus ib de Bern̄. ſic
dicit. Ad exercitiũ humilitatis quinque prodeſ-
ſe poſſent. Amor vilitatis,vt ea quærat homo in
quibus, & locus quidã videatur iniuriæ. Aſsidui
tas ſubiectionis,vt ſẽper velit eſſe cũ aliquo, quẽ
reuereatur,& timeat, vt diſcat frangere ſuã vo-
luntatem. Tertiò in humilitatis exercitio eſt cõ
paratio melioris, vt cũ ſemper attẽdat homo in

quo inueniat gratiã quę ei deſit,oblitus quæ re-
trò ſint,& in ea quæ ante ſunt extentus. Quartũ X Eccleſiaſtici.
eſt aſsidua meditatio proprię conditionis: vt ad
omnẽ elationis motum ſtatim occurrat,quid ſu
perbis terra & cinis? Quintũ eſt conſideratio oc
culti inſpectoris. Quomodo .n. qui ſæpius con-
feſsionẽ fecerit alicui de verbis quę arroganter
dixerit, ſi fortè contingat, vt prauus ſimile ali-
quid loquens illũ videat audientẽ, valde confun
ditur: ita qui cõſiderat occultum inſpectorẽ cui
cogitatio omnis confitetur,non poterit nõ eru-
beſcere.ſi elatũ quid meditetur: ꝓpterea nõ ſo-
lũ contra ſuperbiã , ſed & contra vitia vniuerſa
valde vtile eſt homini ſemper videre videntẽ ſe,
& ſic attendere oculos eius in corde ſuo , ac ſi
hæc ſola cura ſit deo contẽplari quid agat , aut
quẽadmodũ ſe habeat ipſe. hæc Bern̄. Humilita
tẽ igit̃ ꝓ poſſe ſectare,ſine qua non poteris ꝓfi-
cere, aut virtutẽ aliquã poſsidere. Vnde iterum
Ber. Humilitas cęteris virtutibus intantũ eſt ne- L
ceſſaria,vt abſque iſta illę nec eſſe virtutes videã Bern. ꝙ ſine humilitate nulla ſit virtus, ꝙ ea omnes perficit.
tur. Nẽpe vt charitas ſiue quæque alia virtus de
tur,humilitas meretur : quonia humilibus deus
dat gratiã. Seruat acceptas: quia non requieſcit
ſpiritus niſi ſuper quietũ & humilẽ. Seruatas cõ
ſummat: nam virtus in infirmitate,hoc eſt in hu
militate perficitur. hæc Bern̄. Humilitas ergo
meretur gratiæ impletionẽ. Vnde in Pſalmo :
Qui emittis fontes in conuallibus,id eſt,gratiam Iac. 4.
tuam præſtas humilibus: inter mediũ montium Eſa. 66.
pertrãſibunt aquæ. Duo enim montes ſunt duæ 2.Cor. 12.
ſpecies ſuperbiæ,quarum vna naſcitur ex re tẽ-
porali , alia ex re ſpirituali , & inter iſtos duos Pſ.104.
montes eſt vallis humilitatis, non declinans ad
aliquam ſpeciẽ ſuperbiæ : & in iſto medio tran-
ſeunt aquę gratiarum. Secundo humilitas mere
tur implere gratiæ augmentationẽ, & ideo vo-
lens vlteriorem gratiã recipere à deo,non æſti-
met ſe magnũ : ſed humiliet ſeipſum. Quòd aũt M
homo non eleuet ſe de gr̃a quã habet,ſunt tria Humilitatis indicia.
ſigna. Primũ,ſi non vult vt propter gratiam vel
perfectionem quam habet,exhibeatur ſibi ma-
ius cõmodũ quam alij. Secundum,ſi paratus eſt
contẽptum,incommodum,& laborem pati ſicut
alij. Tertio, ꝙ facto ſibi incommodo, credit in
hoc non ſibi fieri iniuriam: ſed iuſtitiã. Tertiò
humilitas meretur gratię augmentatę conſer-
uationem. Sicut enim cinis conſeruat ignem : ſic
humilitas gratiam,quę eſt ignis ſpiritualis. Con
ſeruatur etiã ignis per lignorũ appoſitionẽ : ſic
& gr̃a per bonorũ operũ multiplicationẽ,quę ẽ
quaſi lignorũ appoſitio. Item conſeruatur ignis
per inſufflationẽ: ſic & gratia per feruentẽ me-
ditationem,quæ eſt quaſi quędam inſufflatio. I-
tem conſeruatur ignis per præſeruationẽ à con
trario,ſic & gratia per occaſionum & ſocietatũ
malorum deuitationem,quę eſt quaſi quędam à
contrario præſeruatio. Sed redeamus ad intuẽ-
dũ actus & vitã dñi Ieſu ſpeculi noſtri, quod eſt Vita Chriſti.
principale noſtri propoſiti. Igitur in omnibus
exhibeas te præſentem, & conſidera illã ſuper
omnes alias benedictam familiam paruam: ſed
valde excelſam : pauperẽ,& humilẽ vitã ducẽ-
tẽ. Felix Ioſeph ſenex quærebat de arte lignea

A minis quod poterat. Domina verò colo, & acu pro pretio laborabat, victũ ſponſo & filio parabat, & alia expediẽtia domus obſequia, quæ multa ſunt, faciebat: quia ſeruientem non habebat. Cõpatere igitur ſibi quàm ſic oportet laborare, & ſuis manibus operari. Cõpatere etiam domino Ieſu: quia eã adiuuat fideliter, & laborat in his quæ põt. Venit enim, vt ipſe ait, miniſtrare: & non miniſtrari. Intuere igitur bene eum, humilia obſequia domus facientẽ, & nihilominus intuere etiã dominum, & Ioſeph ſenem pro vitæ neceſſarijs laborantes. Vnde Baſilius: Ab ipſa autẽ prima ætate parẽtibus obediens, quemuis laborem corporeum humiliter & reuerenter ſuſtinuit. Cum enim homines eſſent honeſti, & iuſti: egentes tamẽ & neceſſariorum penuria patiẽtes teſte præſepi, manifeſtum eſt quòd ſudores corporeos frequentabant, neceſſaria vitæ ſibi inde quærentes, Ieſus autẽ obediens illis etiã in ſuſtinendo labores ſubiectionẽ plenariã oſtẽdebat. hæc Baſilius: Cõſpice etiã qualiter ipſi tres comedũt ad vnam menſam ſimul per ſingulos dies, non lautas, & exquiſitas, ſed pauperes, & ſobrias cœnas ſumentes, & qualiter poſtea ſimul colloquuntur, nõ inania, & ocioſa verba: ſed plena ſpiritu ſancto, & ſapiẽtia, nec minus mente reficiuntur quã corpore, & qualiter poſt aliqualẽ recreationem conuertunt ſe in cubilibus ſuis ad orationẽ, non enim erat eis domus ampla: ſed parua. Meditare etiã tria cubilia in aliqua camerula: ſcilicet vnum pro quolibet eorum, & intuere dñm. Ieſum ſuper vnum ſeroſpoſt orationẽ ſe cõponere per ſingulas noctes, tam longiſſimo tempore patiẽter, ſic humiliter, ſic viliter, ſic etiã perſeueranter: vt faceret quicunq; alius pauperculus de populo. Quolibet ſerò in hoc ſtrato deberes ſibi cõpatiendo eum aſpicere: & te ibidem humiliter, & deuote recommendare. In tanta tamẽ corporis afflictione, & penuria, pia mater repleba-

Mat. 20

Baſilius de labore corporali Chriſti.

B

C

tur mentis lætitia de tanti filij præſentia. Vnde Anſel. Quo vel quali gaudio repleba ẽ tota ſubſtantia eius, quando quem tantopere diligebat, quem creatorem atq; dominatorem omniũ rerum eſſe ſciebat, ſecum degentem, ſecum edentem, ſeq; quæcunq; noſſe volebat dulciter animare docentẽ habebat, quis capiet? Quanti itaq; mirabilis itaq; & ineffabilis amoris affectus cõſiderari queat, inter hunc talem tantæ matris filium, & hanc talem tanti filij matrẽ perpendant, hi saltem quoquo modo, qui vnico dilectionis feruore ſe inuicem altrinſecus amant mater: ſcilicet filiũ, & filius matrem. Nec putetur ab aliquo, vel parum quid ſentire in ſe quãlibet de affectu iſtius matris in filiũ ſuũ. Nullo ſiquidem modo crediderim quòd is qui ad eũ intelligẽdũ prouehi meruerit, ab amoris ipſius dulcedine extraneus vſque quaq; fieri potiſt. Qui autẽ in huius dilectionis ſimilitatẽ trahit, nulla parte deficientem, † quin & in retributionis eius participium tranſiturus ſit. hæc Anſel. Vide quantã paupertatem, vilitatem, & aſperitatem, vigilando, dormiendo, abſtinendo: & in omnibus ſuis actibus rex regũ, & dominus æternus per tam longiſſimi temporis ſpatia pro nobis ſuſtinuit. Vbi ſunt ergo quærentes ocia, & cõmoda, quærentes ſuperflua, & ornata, quærentes curioſa, & vana? Non didicimus in ſcholis magiſtri huius, quòd talia volumus. Sed nunquid ſapientiores eo ſumus? Ipſe nos docuit verbo & exẽplo humilitatẽ, paupertatẽ, ac corporis, & laboris afflictionem. Sequamur ergo ſummũ magiſtrum, qui nec fallere vult, nec falli põt, & habentes iuxta doctrinam Apoſtoli victũ, & cum quibus tegamur ad congruentẽ ſufficientiã neceſſitatẽ, non ſuperabundantiã, his contenti ſimus. Alijs etiã virtutum exercitijs, & ſtudijs ſpiritualibus, continuè incontinenter, & vigilanter pro poſſe inſiſtamus. Ex hoc ergo facto dñi, accipe doctrinã in tuã paruitatem reſiliendo: ac teipſum, non ſolũ in tuo, ſed etiã aliorũ conſpectu vilificãdo, & per exercitiũ vilium, & humilium operũ abijciendo. Videas continuè defectus tuos, & peccata tua, & ea aggraua quantũ potes. Aliorũ verò defectus poſt tergũ proijcias, & non videas: quòd ſi videris, alleuies, & excuſes, & ipſis cõpatiaris, & ſuccurras pro viribus, cogitans ſemper, quòd tu faceres peius, niſi ſola ſua gratia te conſeruaret Ieſus Chriſtus. Auerte oculos tuos, & mentis, & corporis ab aſpectu aliorũ, vt in lumine vultus dei cõſpicere poſſis teipſum. Nihil enim ad te humiliandũ vtilius reperire poteris, quàm ſi teipſum bene inſpexeris. Vnde Ber. Volo primò animã primò omnium ſcire ſeipſam: quia talis ſcientia non inflat, ſed humiliat, & eſt quædam præparatio ad ædificãdũ. Niſi enim ſuper humilitatis ſtabile fundamentũ ſpirituale ædificium ſtare minimè põt. Porrò ad ſe humiliandã nihil anima inuenire viuacius ſeu accõmodatius põt, quàm ſi ſe in veritate perſpexerit: tantũ non diſſimulet: non ſit in ſpiritu eius dolus: ſtatuat ſe ante faciẽ ſuam, nec a ſe auertere abducatur. hæc Ber. Vnde, & Aug. dicit, quòd nõ eſt paruus ad beatitudinẽ acceſſus, cognitio iniquitatis ſuæ. Teipſum ergo ſine ceſſatione cõſidera, & ſemper ſine ſimulatione dijudica. In omni actu tuo, in omni locutione tua, & in omni cogitatione tua teipſum reprehende, & in te ſemper cõpunctionis materia ſtudeas inuenire, cogitando quòd etiã bona quæ facis nõ ſunt ad plenũ executa, nec illo feruore quo deberent facta, ſed multis inquinata negligẽtijs, vt meritò omnis iuſtitia tua panno menſtruatæ cõparari debeat mulieris. Conſidera etiam diligẽter & cum magno pauore frequentiſſimè rumina, quòd oẽm aptitudinẽ ad bonũ, & ad omnem gratiã, ſeu quãcunque ſolicitudinẽ circa virtutum acquiſitionẽ à teipſo non habeas, ſed Chriſtus tibi dedit ſola ſua miſericordia: qui ſi voluiſſet, potuiſſet ita conſerre cuicunq; ribaldo, te in luto fecis, & lacu miſeriæ derelicto. Quomodo enim ſibi aliquid tanquã ſuũ attribuet, ac ſi ab ipſo proueniat, qui multoties ſuã impoſſibilitatẽ in quibuſcunq; bonis operibus magnis, & paruis eſt expertus: qui toties cognouit ſe non poſſe cum voluit: & quũ, vt ita dicã, non voluit, nec curauit, nec ſuper talibus cogitauit, ſenſit ſe ſubitò diuinitus excitatũ, feruore mirabili ad illa opera faciẽda quæ prius cum omni ſuo conatu implere non potuit. Nã, & talem impoſſibilitatem ideirco deus tã longo

† deficiẽdum.

D

1. Tim. 6

E

Humilẽ facit ſe ipſum inſpicere.

F

G tēpore dominari in homine permittit vt diſcat humiliari, & nunquam in ſeipſo inaniter glorietur, ſed deo omne bonū attribuat, non ſolū conſuetudine quadā, & labijs, ſed potius ex intimo ſui cordis. Cogita etiā ꝙ nō eſt ribaldus, vel quicūque peccator, qui non magis aſſiſteret deo ſuo quā tu, & qui nō magis recognoſceret dei beneficia quā tu, ſi recepiſſet gratias quas tu ſola dei gratuita bonitate, & non proprijs meritis recepiſti: ꝓpter quod potes teipſum viliorem & inferiorē omni homini iudicare: & ne propter ingratitudinē tuam à ſuo conſpectu te Chriſtus foris abijciat, non immeritò formidare, & peccata aliorū in te ſub quadā ſimilitudine ſe trāsformare: ſic te in tua conſcientia increpādo, Ecce ille eſt homicida, & ego miſer multoties occidi animā meā. Iſte fornicator eſt & adulter & ego tota die fornicor, & adulteror à deo meo oculos meos auertendo, & diabolicis ſuggeſtionibus

Inducē- ſupponendo, & ſic de alijs ſuo modo. Debes etiā
H habere in proprio tuo ſentimēto duo, videlicet
tia duo ꝙ ſentias de teipſo ſicut de vno corpore mor-
ad humi tuo fœtenti, pleno vermibus, & male olēti, & ſi-
litatem. cut de vno cadauere quod homines dedignātur

vidēre, imò claudunt nares ꝓpter eius peſſimū fœtorē, & auertunt facies vt non videant talem ac tantam abominationē. & Et ꝙ ſi quis de tuo corpore iuſtitiā faceret, ſētias ꝙ iuſtū eſſet vt tibi oculos erueret, ac naſum, aures & os abſcinderet, & ſic de alijs ſenſibus & mēbris corporis: quia deū offendiſti cū eis, & ꝙ tantū de hoc gauderes vt nunquā aliud de te tāto deſiderares, aut velles, & ꝙ omnia vitupera, verecundias, & diffamationes pluſquā poſſent imaginari, vel cogitari, vt vinum biberes, ac cum ſummo gaudio, & lætitia cordis reciperes, imò in facie ridens, ſplēdens, & alacer appareres. Et ꝙ oēs te videtes faceres admirari, & ad ſe ipſos conuerti, & ꝙ crederent nō poſſe ſine deo hoc fieri. Deinde oportet ꝙ diffidas de te ipſo totaliter, & de omnibus bonis tuis, & de tota vita tua, & cōuertas te totū, & reclines ſuper brachia Ieſu Chrī pauperrimi, humilimi, improperati, deſpecti, & mortui pro-

I pter te, vſquequo tu ſis mortuus in omnibus tuis ſentimētis humanis, & ꝙ Ieſus Chrs crucifixus viuat in tuo corde, & in anima tua, & totus trāsformatus & transfiguratus, & viuus, & hæc cordialiter ſentias in te; intantū vt nunquā videas vel audias niſi ſolū Ieſum ſtantē in cruce ſuſpenſum, & mortuū propter te ad exēplar beatæ virginis mortuus mundo, & viuens in fide: & ꝙ in illa fide viuat tota tua vita, vſq; ad reſurrectionem, in qua deus mittet gaudiū ſpirituale, & donū ſancti ſpiritus in animam tuam, & in illis qui diligūt aduētū eius. Ex his præmiſſis generabitur in te virtus illa, quæ eſt mater & origo omnium virtutū: ſcilicet humilitas, quæ interiores oculos aperit ad dei cōſpectū, cor humanū ab omni ſuperflua cogitatione purgando. Nā dū homo in ſuā paruitatē reſilit, ſe vilificādo, ſe increpando, ſe deteſtādo, ſuā nihilitatē conſiderādo, ſibi ipſi intēſiſſimè diſplicēdo, per hæc & ſimilia intātū circa ꝓpria occupat negotia, ꝙ omnis alia inutilis cogitatio arcetur, & ſic dū omnia alia audita, viſa, & temporaliter operata à ſe repellit, & K

in obliuionē adducit, incipit ad ſeipſum redire, & modo mirabili in ſeipſum reuoluitur, & ſic ad originalē iuſtitiā, & cœleſtē quodāmodo puritatē incipit propinquare. Sic dum in ſeipſum reflectitur contēplationis oculus dilatatur, & in ſe ſcalā erigit per quā tranſeat ad contēplandū, & angelicum ſpiritū & diuinū. Ad quod oportet vt anima materialia omnia ab oculis ſuis excludat, ſicut aliquis volens ſolē viſibilē intueri, neceſſe eſt vt ab omnibus alijs viſibilibus oculos auertat. Et ex tali contemplatione animus ad bona cœleſtia inardeſcit, & omnia tēporalia tāquā nihil, & longè proſpicit. Per hoc illa charitas in mente ferueſcere incipit, quæ velut ignis oēm rubiginē vitiorum conſumit. Sic totā animā intantū occupat charitas, ꝙ non eſt quā inter vanitas. Iam quicquid cogitat, quicquid loquitur vel operatur, totū prouenit ex dictamine

charitatis. Vt ergo in bono iugiter perſeueres, L
ſta iugiter in timore, & à deo totaliter recogno Perſeue-
ſce, & ab ipſo perſeuerātiā pete. Et ſi non vis cor rantiæ
ruere, noli alios iudicare, ne cōtra eos indigna- habēdæ
tionis ſpiritu mouearis, ſi eos vides in aliquibus ratio.

deficere, & eis cōpatiaris ex corde, ac pro eis ſupplicitèr ora, & eos in corde tuo quantū potes excuſa, cogitādo ꝙ non potes aliquid, nec ipſi poſſunt, niſi quantū Chrī grā manū ſuā porrigit: qui non pro meritis, ſed pro ſuæ voluntatis beneplacito tribuit. Si hæc cogitaueris, firmus eris. Nā quæ eſt cauſa ꝙ multi quādoq; incipiūt multa in abſtinētia, & in alijs facere qui nō perſeuerāt corpore lāguēte, vel ſpiritu frigeſcēte? Certè nulla alia cauſa, niſi ꝓpter eorū elationē & præſūptionē, dū de ſe præſumētes, alijs indignātur, & eos in cordibus ſuis iudicāt: & deus ſubtrahit ab eis donū ſuū, efficiunturq; defectuoſi pluſquā alij, quos primitus iudicabāt. Nā cōmuniter iſtud

M accidit, ꝙ quicūq; aliū in aliquo iudicat, deus tādē eū in eodem defectu, vel maiori cadere permittit. Ergo ſeruias deo in timore: & ſi quando te ſentias in exaltatione quadā ob memoriam beneficiorum quæ tibi donat altiſſimus, apprehēde diſciplinā increpationis & propriæ reprehenſionis, nequā iraſcatur dñs, & pereas de via iuſta, & cadas. Et breuiter ſequere vtilē Anſel. doctrinā. Omnia, inquit, interiora tua, & ea quæ agis inſpicias, & ad quē finē quæq; peruentura ſint videas. Et credo, niſi inſanus ſis, ea facies vnde fœlicitatē & gaudiū recipies: ea verò dimittes, vnde tormenta, & triſtitiā merearis. hæc Anſel.

ORATIO.

O Ieſu mitis, & veræ patientiæ forma & humilitatis exemplum: repelle à me oēs faſtus ſuperbiæ, cūctoſq; appetitus inanis gloriæ, omnia ſimul genera tātæ peſtis, tantæq; malitiæ. Non ſit dñe, neq; videri poſſit vllum tanti mali, tantæq; perditionis ſignum in ſeruo tuo, neq; in moribus meis neque in verbis, neque in factis, neque coram te in cogitationibus meis. Funda in vera, & profunda humilitate: vt nullus in me pateat locus inimicorū inſidijs, & p̄ſta vt ſim paruulus in oculis meis, quatenus plenē gratiā inueniā in oculis tuæ maieſtatis. Amen.

A *De officio, et uita Ioannis Baptiſtæ. Correſpondet euangelio: Anno xv. imperij Tiberij Caſaris. Cap. XVII.*

Matt. & Lucæ. 3. PRætermiſsis omnibus alijs infantiæ ſaluatoris actibus, cura fuit deinceps ipſis euangeliſtis deſcribere facta, & dicta Chriſti, quæ geſsit ſecundum ætatis plenitudinem, & ſecundum virum perfectum: & primò de baptiſmo quo à Ioanne baptizatus fuit. Præmittendum eſt igitur myſterium, & officium Ioannis baptizantis, & baptiſmum pœnitentiæ prædicantis. (In diebus itaq; illis,) quibus adhuc in Nazareth Ieſus habitabat, vel qñ hæc quæ ſequuntur contigerunt, ſecundũ quòd dicitur in principio euangeliorum in Eccleſia. In illo tempore: ſcilicet (anno xv. Tiberij Cæſaris,) qui ſucceſsit Octauiano Auguſto, ſub quo natus eſt Chrs, (procurante) & regente, (Pontio Pilato Iudæã: tetrarcha autem) adhuc (Galilææ Herode, & Lyſania Abylinę tetrarcha: Philippo,) ẽt adhuc (tetrarcha Ituræę, & Trachonitidis regionis.) Vbi ſciendũ quòd, vt ſuprà dictum eſt, regnũ Iudæorum in quatuor tetrarchias diuiſum fuerat, quarũ duas, ſcilicet Iudæam, & Abylinã habebat Archelaus: tertiã verò, & quartã Philippus. Accidit autẽ vt Archelaus, tyrannidẽ exercens, apud Auguſtum accuſaretur: qui ob hæc ab Auguſto depoſitus in exiliũ eſt miſſus x. anno ſui principatus. Et ex tunc vna pars principatus ſui ſcilicet Iudæa, cœpit per procuratores, & officiales Romanorũ adminiſtrari, quorũ quintus Põtius Pilatus fuit dictus, à Pontio inſula in qua ſtetit. Vnde non erat princeps ordinarius, ſed fuit vicarius, vel delegatus, & ideo procurator eſt dictus. Si ergo qñq; legitur præſes fuiſſe intelligẽdũ eſt de procuratore: qa vt videtur nũquã prçſes fuit, ſed eo procuratore exiſtẽte Vitellius præſes Syriæ, cuius pars Iudęa eſt, extitit. Et fortè ideo præſes dici poterat: quia qñq; præſidis officium exercebat. Altera verò pars principatus ſui, ſcilicet Abylina tradita ẽ Lyſaniæ ſub nomine tetrarchiæ. Iſtũ Lyſaniã dicũt quidã fuiſſe filium Herodis Aſcalonitæ, ſub quo natus ẽ dñs: ſed Ioſephus dicit ꝙ fuerit nepos eius, natus ex Alexãdra ſorore ipſius Herodis, & ex p̃re Ptholomeo de Libano, & hoc magis videt. Et ſubditur: (ſub principibus ſacerdotũ Anna, & Caypha.) Iſti affinitate erãt coniũcti, & viciſsim põtificatũ adminiſtrabãt: ſed Annas quo anno dñs ẽ baptizatus, & Cayphas illo quo eſt paſſus, inter quos in illis tribus ãnis, tres alij, ſ. Iſmael, Eleazarus, & Simõ fuerũt, qui hic tacenẽ, & tãgit euãgeliſta ſolũ illos ſub quibus p̃dicatio incepit Ioãnis, & paſſus eſt Chrs. Quòd aũt p̃dicatio Ioãnis tã ſolẽniter deſcribiẽ, ſ. per imperatoris, & põtificũ, & principũ tẽpora: eſt deſignãdũ excellẽtiã eius quem nũtiare veniebat, vtpote qui sũmus imperator, & pontifex, & gubernator omniũ exiſtebat. Tũc ergo (factũ eſt verbũ dñi) id eſt, ſuperna mentis inſpiratio, quę dicit verbũ, quia intus in mẽte loquit: ſecundũ illud Pſal. Audiã quid loquatur in me dñs deus. (ſuper Ioannẽ Zachariæ filium in deſerto,) qui tũc in anno erat xxx. quod tempus prædicationi debitũ eſt: quia tũc ætas virilis viget, vt baptizans, & prędicans Chri aduentũ, & redẽptionis ſolatiũ annunciaret. Audiuit Ioanes per internã inſpirationẽ, ac reuelationẽ diuina, & auditu mentis, verbũ dñi ſola gra de ſuper ei loquentis: vnde ſecundũ Chry. Verbũ dñi hic mãdatũ, ſeu p̃ceptũ dei dicit quia non à ſemetipſo Ioãnes, ſed deo illũ monente ad miniſteriũ illud acceſsit. Vñ, & ipſe ait. Qui me miſit baptizare in aqua, &c. Et ne ꝓpter defectũ aquæ differretur baptiſmus eorũ, qui in eius p̃dicatione cõuertebatur, & vt p̃dicando magis ꝓficere poſſet, exiuit de deſerto vbi iã pœnitentiã agendã p̃dicare cœperat, (& venit in regionẽ,) circa Iordanẽ: vbi copia aquarũ, & loca populoſa erãt, (baptizans, & p̃dicans baptiſmũ pœnitẽtię in remiſſionẽ peccatorũ) Et in hoc dedit exẽplũ p̃dicatoribus, vt loca fructificationis verbi diuini q̃rãt, non recreationis. Baptiſmus Ioãnis diſponebat homines ad ſuſcipiendũ Chrm, ideo non baptizabantur ab eo, niſi Iudæi quibus principaliter ꝓmiſſus fuit Chrs. Mulieres ẽt nõ baptizabanẽ, quia ipſæ erãt inſtruẽdę à viris Nec infantes baptizabãtur, quia myſteriũ nõ intelligebãt & cognitio neceſſaria erat. Baptiſmus verò Chri daẽ omni ſexui, omni gẽti, omni ętati in remiſsionẽ peccatorũ. Quòd ergo dicit, In remiſsionẽ peccatorũ: nõ eſt referẽdũ ad baptiſmũ Ioãnis, ſed ad pœnitentiã quæ baptiſmo annectebatur: ſola. n. ipſa pœnitẽtia remittebat. Baptiſmus quidẽ Ioãnis, baptiſmus pœnitẽtiæ erat: quia ad pœnitentiã baptizãdos monebat, & nõ niſi adultos quos pœnitẽtes videbat baptizabat. Vñ licèt baptiſmo ipſius non dimitterentur peccata, ſuſceptio tñ illius erat quędã proteſtatio agendi pœnitẽtiã, per quã dimittuntur peccata. Erat ẽt baptiſmus Ioãnis in remiſsionem peccatorũ, non effectiuè, ſed præparatiuè: quia præparabat ad Chri baptiſmũ, in quo fiebat remiſsio peccatorũ. Baptiſmus ergo Ioãnis erat baptiſmus pœnitentię: quia pœnitẽtiã delictorum habebat: ſed ea relaxare non poterat. Baptiſmus aũt Chri, eſt baptiſmus gratię, quia in Chro daẽ, & peccata relaxantur. Vñ Chry. Illud datũ eſt in pœnitẽtia: hoc in gra. Ibi venia, hic victoria. Et notãdũ ſecũdũ Greg. Nazianzenũ, ꝙ quintuplex eſt differẽtia baptiſmatũ. Eſt. n. quoddã figuratiuũ, quo baptizauit Moyſes, ſed in aqua ſolũ: ſ. in nube, & mari. Aliud eſt præparatiuũ, quo baptizauit Ioãnes, de quo hic dicitur: Tertium eſt perfectiuum, vt baptiſmũ Chriſti, quod fuit in ſpiritu. Quartũ eſt ſupererogatiuũ, quod ſcilicet fit in ſanguine per martyriũ, & hoc ẽ venerabilius cæteris quia iteratis non fœdatur contagijs. Quintũ eſt culparũ actualiũ abſterſiuũ, quod fit quotidie in lachrymis, & ẽ laborioſius cæteris. Ioãnis quidẽ baptiſmus erat præparatiuus: quia neceſſariũ erat homines præparari ad Chrm baptiſmo eius & ſecũdũ hoc ita ſe habet baptiſmus Ioãnis ad Chri baptiſmũ, ſicut catechiſmus in quo baptizãdi inſtruunẽ de fide, & pręparãtur ad baptiſmũ, ſe habet ad baptiſmũ verũ. Vnde Remig. Baptiſmus Ioãnis figurã gerebat catechuminorũ. Nã ſicut

Marginalia: B (at "tetrarcha autem"); Pilatus procurator tantum fuit. Vitellius; C (at "Syriæ"); Lyſania; Annas & Cayphas.; Pſal. 84; D; Quid verbum domini hoc loco.; E; Baptiſmus Ioannis nõ mũdabat ſine pœnitẽtia. Baptiſmus Chriſti.; F; Baptiſmus pœnitẽtiæ. Baptiſmus gratiæ. Baptiſmaquintuplex.; Baptiſmus Ioannis præparatorius & figuratiuus.

G modo catechizantur pueri, vt digni fiant ad ſacramentū baptiſmatis, ita Ioānes baptizabat: vt baptizati ab eo, poſtea deuotè viuendo digni fierent accedere ad Chriſti baptiſmū. Vñ & Chry. Aptè ergo cùm dixiſſet ꝙ venit prædicans baptiſmū pœnitentiæ, adiecit in remiſſionē peccatorū, q.d. Idcirco ſuadebat illis pœnitere, vt ſub ſequentē veniam facilius impetrarent credentes in Chriſtū, vnde baptiſma illud nullam aliā habuit cauſam, niſi ꝙ præparatorium erat ad fidē. hæc Chryſ. Vnde & baptizabantur in Iordane qui deſcenſio interpretatur, de ſuperbia veteris hominis ad humilitatē confeſſionis, & emendationis deſcendentes, quatenus abdicata vita veteri renouari mererentur in Chriſto. Ideo ēt conuenienter baptiſmus Ioannis factus eſt in Iordane: quia erat quædā proteſtatio pœnitentiæ agendæ, per quā appropinquat regnū cœlorū, & tráſitus ad terrā viuentiū, ſicut filij Iſraël ad terrā promiſſionis tráſierunt per Iordanis fluuiū.

Baptiſmus Ioan. quare factus in Iordāe

H Baptizauit autem Ioānes ꝓpter plures rationes. Prima eſt, ſecundū Aug. vt ſignificaret bapt[i]ſmū Chriſti & ſic fuit ſacramentū. Secunda eſt, ſecundū Chry. vt ex nomine baptizādi plures ad Ioānē conuenirent, quibus de Chriſto annunciaret. Tertia eſt, ſecundū Greg. vt per baptiſmū Ioannis homines aſſueſceſēt ad baptiſmū Chri. Quarta ſecundū Bedā: vt per baptiſmū Ioānis homines præpararent, & humiliarentur ad baptiſmū Chriſti. Quinta eſt, ſecundū ipſum Ioannem, vt manifeſtaretur Chriſtus in Iſraël in baptiſmate Ioannis voce patris, & ſpiritu ſancto. Dicebat ergo prius in deſerto, & poſtea circa Iordanē ad eos qui mori conuerſatione vitæ eius ex[i]bant ad ipſum. (Pœnitentiā agite,) id eſt, pœniteat vnuſquiſq; mala priorís vitæ, (appropinquabit enim regnū cœlorum) ſcilicet pœnitentiā agenti. Secundū Remig. regnū cœlorū quatuor modis dicitur: ſcilicet, Chriſtus: ſecundū illud, regnū dei intra vos eſt: ſancta ſcriptura, ſecundū illud, Auferetur a vobis regnū dei, & dabitur gēti facienti fructū eius: ſancta Eccleſia, ſecundū illud: Simile eſt regnū cœlorū decē virginibus: ſupernū ſolium, ſecundū illud: Multi venient ab Oriente, & Occidēte, & recūbent in regno cœlorum. Et hoc totum poteſt hic intelligi. Agenda eſt pœnitentia, & non ſera, quæ eſt dānatorū: non coacta, quæ eſt latronū: non ficta, quæ eſt hypocritarū: non deſperata, quę eſt perditorū: ſed vera, quæ ſecūdū Chry. cor mūdat, ſenſus illuminat, & ad ſuſceptionē Chri humana præcordia præparat. Vt aūt ait Hiero. Primū baptiſta Ioānes regnū cœlorū prædicat, vt præcurſor dñi hoc honoretur priuilegio. Vñ. & Petrus Rauē. dicit, ꝙ poſt peccatū Adæ, & illius diluuij vaſtitatē ſolē[m]n[is] electa ē iuſtorū infinita pluralitas, cū quibus deus facie ad faciē locutus fuiſſe dignoſcitur. Et enumerans præcipuos patriarchis, patribus, & ꝓphetis veteris teſtamēti ſubinfert: quia ab eis nulla mentio facta fuit de regni cœleſtis perpetua māſione, nec in his omnibus memor a regni nec nominaē, nec audiē nihilq; de cœleſtis regni gloria ꝓphetaē. Et ſubdit: Quid plura? A principio mūdi vſq; ad Ioānē vniuerſitatis humanæ electio

Baptizādi cauſę in Ioāne

Regnū cœlorū. Luc. 17. Matt. 21. Matt. 25. Matt. 8.

Pœnitē[tia] [non] mul[ti]plex

Regni cœlorū prōmiſſio primū per Ioannē bapt.

nē recolligē, nec in ſermone vel opere illius regni cœleſtis poteris reperire dulcedinē. Veni ergo ad Ioānē, & audi vocē exultationis, vocē lætitiæ, miſericordię verbū, ſermonē glorię, gr̄æ largitatē, quid cælauerat deus, tacuerat angelus, latuerat patriarchas, prophetæ neſcierant. Pœnitentiā, inquit, agite: appropinquabit enim regnū cœlorū. Verbū pœnitentię dulce & glorioſū, verbū regni cœlorū latū, & aduocandū illi ſoli primo cōueniens, qui primus noui teſtamēti poſuit fundamēta, & addit: A diebus Adæ, vſq; ad Ioan. organū noſtrū verſum eſt in vocē flentiū: quia vbi peccatorū frequentia, nec pœnitentiæ locus, duplex erat plorandi materia. Ioan. natus oſtēdit medicamen vulneri, peccato pœnitentiā, veniā iniquitati. Hęc eſt prima vox, quā clamans in deſerto ꝓpoſuit, & vox turturis audita eſt in terra noſtra, & tunc immiſit in os noſtrū nouū carmen deo noſtro, & reſonat in ore noſtro gratiarū actio, & vox laudis. Superexaltaē miſericordia, peccatoribus parcitur, regnat pietas, iuſtitia diſſimulatur, & miſerendi nō ferendi occaſionē miſericors & miſerator dñs. hæc Petrus. Et vt oſtendaē idoneitas Ioānis ad teſtificādū de Chro, ex ſanctitate vitæ deſcribit euāgeliſta vitā Ioānis. Primò ab aſperitate veſtis. quia vtebatur veſte aſpera: ſcilicet cilicio ſeu tunica de duris camelorū pilis. In quo monemur, vt ad refrenationē carnis aſperis vtamur. Vñ Hiero. De pilis, inquit, habebat veſtimentū non de lana. Aliud auſteritatis indiciū eſt, aliud luxuriæ mollioris. Vñ & Chry. Seruus aūt dei non cōuenit habere veſtimentū ad ſpeciē viſionis, vel ad carnis delectamentū: ſed tm̄ ad nuditatis tegmētū. (Habebat .n. Ioānes,) veſtē non mollē neq; delicatā. ſed cilicinā grauē, & aſperā, & cōterentē corpus potius quā fouentē, vt de virtute animæ eius ipſe habitus corporis loqueretur. Secundò à cōtinentia cōſtringente carnis laſciuiā: quia habebat, (zonā pellicēā) aſperā, id eſt corrigiā de ſiccis, & crudis animaliū pellibus factā, (circa lumbos) in quibus eſt ſedes luxurię, ad carnē & luxuriā mortificandam: quia carnem ſuā crucifixit cum vitijs & concupiſcentijs, quod cunctorū eſt proprium qui ſunt Ieſu Chriſti. Vnde Chry. Cōſuetudo enim erat apud Iudæos vt zonis laneis vterētur, ideo ille quaſi durius aliquid facere volens zona pellicea cingebatur. Quid tunica, & zona Ioānis allegoricè ſignificet: patet per Chry. qui ſic ait. Erat Ioānes, hoc eſt lex in Ioāne veſtitus pilis cameli. Nō poterat habere tunicā de agno, de quo dicitur: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mūdi: & zonā pellicēā habebant in lūbis: quia Iudæi hoc ſolū putāt peccatū eſſe quod opere peccant. Cęterū dñs noſter Ieſus Chris in Apoca. Ioan. qui videtur inter ſeptē candelabra, habebat zonā aureā, non in lumbis, ſed in pectore. Lex in lūbis cingetur: cæterū Chriſtus hoc eſt euangeliū, & monachorū virtus, non ſolū in lūbidine ſed & in mēte cōmēdatur. Hic nec cogitare quidē expedit, ibi qui fornicatus fuerit tenetē in crimine. Ternò ab abſtinētia & victus parſimonia, (locuſtas) enim, id eſt, herbas ſic appellatas, (& mel ſylueſtre comedebat,) qui cibus pauperū

K

L

Veſtitus Ioan. bap.

Continentia M Ioānis

Zona Ioānis. Ioan. 1.

Apoc. 1.

Sobrietas Ioānis Matt. 3.

Locuſtæ A eſt in terra illa. Vbi ſciendũ ꝙ locuſtę plura ſignificãt, de quibus iſte verſus extat: Radices, herbas, & aues, dic eſſe locuſtas. Sunt eñi parua animalia per modũ ſaltus volitantia, quæ reperiuntur in deſerto Iudęæ, & frixa cum oleo ſunt cibus pauperũ: ſed non videtur ꝙ Ioannes locuſtarũ carnes manducauit, qui pane etiã veſci renuit, & ꝙ frixuris vſus ſit, qui nihil coctũ accepit, & ideo magis videtur ꝓbabile de alijs intelligi debere: vnde in partibus illis quandã herbã languſtæ, id eſt, locuſtã nominant: quæ dicitur illa eſſe quã beatus Ioãnes edebat. Mel autẽ ſyluestre ex apibus in truncis arborũ reperitur. Vel ſecundũ Raba. Sunt folia arborũ alba & tenera, quæ manibus cõtrita ſaporẽ habẽt quaſi mellis. Inuenitur ẽt ibidẽ mel ex calamellis, quæ calamellæ ſunt calami pleni melle, id eſt, de ſucco dulciſsimo. Vocãtur ẽt alio nomine cãnamelles, quid nomẽ ex cãna, & melle cõponitur, eo ꝙ cãnis ſiue arundinibus huiuſmodi calami ſunt ſimiles. In hoc itaq; beatus Ioãnes aperte demõſtrat ꝙ pro nihilo mũdũ iſtũ oẽsq; eius blanditias duceret, qui tã viliſsimo indumẽto ciboq; tenui, & imparato vtebatur. Sola .n. huius vitæ neceſſaria quærebat qui ſic viuere diſpoſuerat. Huius exẽplũ illi ſequũtur, qui dicunt, habentes victũ, & veſtitũ, his cõtẽti ſumus. Propterea .n. quia pœnitentiã prędicabat qualiter pœnitẽtes viuere debeant, vt bonus magiſter eis in ſeipſo exẽplũ, & regulã dabat. Erat ei terra cubile, antra domus, pilus veſtis, pellis zona, aqua potus, locuſta cibus. Et ſic non ſolũ mundũ & blanditias eius contẽnere: ſed ẽt totius generis humani peccata dellere ſe oſtendit, & exẽplũ vitę poſteris dereliquit. Totũ ergo quod erat in Ioãne, pœnitentiã prædicabat: & nomẽ, quia dei gratia: locus, quia deſertũ: & habitus, quia cilicium: & cibus, quia C locuſtarũ: & ſermo, quia pœnitentiæ verbũ: & operatio, quia baptiſma aſſuefaciens ad bonũ. In Ioãne deſcribitur euãgelij prædicator, & primò quantũ ad doctrinã: debet enim exemplo Ioannis prædicare pœnitentiam, & ea quæ recedere faciunt à peccatis, & ea quæ faciunt accedere ad conſecutionẽ regni cœleſtis. Secundò quantũ ad continentiã: quia zona cingi dicitur eſſe circa lũbos vt prædicator continentiã habeat. Vnde dñs Hieremiã mittẽs prędicare ait: Accinge lũbos tuos. Tertiò quantum ad victum, & hoc dupliciter: ſcilicet quantum ad veſtitum, & victum, in quibus etiam à Ioanne accipiat exemplũ. Qui ergo pœnitentiã, & aſpera iniungit vel prędicat, & corripit, habitum pœnitentiæ prætendat, aſpera veſte tegatur, & parcè reficiatur, vt in eo vtilitas veſtis & cibi laudetur quorum vſus in diuite arguitur. Auſteritas enim requiritur in euangelij prędicatore, ideo dicit Apoſtolus: Caſtigo corpus meũ, & in ſeruitutem redigo: ne forte cùm alijs prędicauerim ipſe reprobus efficiar. Vnde Hiero. Veſtis quippe & cibus & potus totam auſterã vitam prędicantium oſtendebat. Vbi & Chry. Talem oportebat eſſe præcurſorẽ dñi prophetã, & Apoſtolũ Chriſti, qui totũ ſe cœleſti deo contẽptis rebus mundi præſtaret. Vnde non immeritò à dño ẽt angelus nũcupatur: quia in hoc mũdo poſitus mundũ ipſum angelica vita calcabat: D ſit autẽ ille qui purus ita erat, & cœlo clarior, & propheta celſior, & quo nullus hominũ maior fuit, quiq; tanta apud deum familiaritate gaudebat, ita ſeipſum ad omnem patientiã durabat laborũ, luxu delıciarũ cũ diuitijs deſpiciens, atq; ad omnẽ ſe vitæ rigorẽ coartans: quã nos habebimus excuſationẽ qui poſt tot Chriſti beneficia, poſt tãta & infinita onera peccatorum, neq; minimam particulã illius caſtigationis imitamur? ſed comeſſationibus & ebrietatibus debiti, ac peregrino odore fragrãtes, vel potius fœtentes, ac vndiq; nosmetipſos relaxãtes, & molleſcẽtes in prǽda diaboli præparamur, & ei captabiles nos facimus. Hæc Chry. Tũc audita Ioãnis fama (exibat ad eum omnis Hieroſolyma,) quantũ ad habitantes in ciuitate illa, (& omnis Iudæa,) quantũ ad circumiacentes in ea, (& omnis regio circa Iordanẽ,) quantũ ad duas tribus, & dimidiã: omnis inquã, id eſt, multi de omnibus: vt ſit hyperbolica, id eſt, multũ expreſsiua locutio, & ponitur ibi continens pro contento. (Et baptizabantur ab eo in Iordane baptiſmo ſuo,) confitentes peccata ſua, & ſic præparantes baptiſmo Chri ſuſcipiendo. Baptiſmus .n. Ioãnis ad hoc erat ordinatus, quaſi quædã præparatio & præfiguratio baptiſmi ipſius Chriſti de proximo venturi: & ideo Ioãnes nõ ſolũ prędicabat, ſed etiã baptizabat: quia ſicut ſua prędicatione nuntiabat Chriſtũ de proximo venturũ, ſic ſuo baptiſmo aſſuefaciebat homines ad libentius ſuſcipiendũ Chri baptiſmũ. Vnde baptiſmus Ioãnis erat quædam proteſtatio credendi in Chriſtũ venturũ, & faciẽdi opera pœnitentiæ: vt deuotius acciperẽt ipſum. Et hoc eſt quod in actibus dicitur, ꝙ Ioannes baptizauit baptiſmo pœnitentiæ populũ: dicens, in eũ qui venturus eſſet poſt ipſum, vt crederent: hoc eſt in Ieſum, & ideo dicitur hic, cõfitentes peccata ſua: delẽda ſcilicet per Chriſtum F venturũ: quia nõ poterat hoc facere Ioãnes ſed denuntiabat hoc per Chrm̃ fiendũ. Videns autẽ multos Phariſæorũ, & Saducæorũ, non cõfitentes peccata ſua, (venientes) cum turbis, ad baptiſmũ,) non ex vera religione: ſed populi timore, ac fictè, & inſidioſè, dixit eis: (Genimina) ſeu (progenies viperarũ,) id eſt venenati, & venenatorũ filij (quis oſtendet vobis,) non pœnitẽtibus (fugere à ventura ira,) & euadere ſeueritatem futuri dicit? q.d. nullus niſi à malitia veſtra recedatis, & pœnitẽtiam faciatis. Licèt enim falſitas veſtra lateat in conſpectu populi, nõ tamen latere poterit in iudicio dei: quia tunc erunt manifeſta abſcondita cordis veſtri. Sic eos arguebat: vt à malis ſuis reſipiſcentes, per iuſtã pœnitentiã futuri iudicij pœnã euaderẽt: nam ſecundũ Greg. Ventura ira eſt extrema dei vindicta, quã tunc fugere peccator nõ valet, qui nũc ad lamẽta pœnitẽtiæ nõ recurrit. Phariſęi dicũtur à phares ꝙ eſt diuiſio, quaſi ab alijs diuiſi, vel ſe diuidẽtes. ſcilicet Iudęorũ ſacerdotes, qui in habitu, & in victu, & in geſtu erãt quodãmodo diſtincti ab alijs in ſignũ maioris religionis. Saducæi dicũtur à ſadoch: quaſi iuſti, vel ſe iuſtificantes. qui v. libros Moyſi recipiũt, prophetas reſpuũt: reſurrectionẽ

Margin notes (left): Mel. — Imitatores Ioãnis Baptiſtæ. 1 Timo.6 — Ioannis pœnitẽtia. — Prædicator euãgelij & eius officiũ. — Hiere.1 — 1.Cor.9 — Matt.11

Margin notes (right): & Ma. & Ioã. bapti. laudes. — Matt. 3. — Omnis, E — Ioãnis bapt. ſ... mus p̃nũtiatious Chriſti. — Act.19. — Lucæ & Matt. 3. — Phariſæi vñ dicũtur — Saducęi vnde dicuntur.

G & angelos eſſe non credunt. Hos quoq; qui inter
Iudæos maiores eſſe videbantur, videns Ioannes
ad ſuũ venire baptiſmũ eos increpabat, & confi-
denter vitia eorum arguens, vtroſq; genimina, &
progenies viperarum vocabat: quia venenũ hy-
pocriſis, & erroris à ſui. ſtraxerunt progenitori
bus, & quia malorum acta imitantes eis inuidẽt,
eos perſequuntur, & ita venenati filij de venena-
tis parentibus ſunt nati. Nam ſecundum Remig.
Cõſuetudo ſcripturarum eſt ab imitatione ope-
rum nomina imponere. Sic & iſti ab imitatione
viperarũ, progenies viperarum dicuntur. Cũ igi
tur pœnitentia, & correctione maximè indige-
rent increpantur: quia non prius venena depo-
nũt, vt ſic ad baptiſmũ veniat, vñ ſubiungit: (Fa-
cite ergo:) ſcilicet in præſenti & cito, (dignos
fructus pœnitentię,) id eſt, pœnitentiã dignã, &
fructuoſam per cõtritionẽ, per confeſsionẽ, per
ſatisfactionẽ, vt fugiatis iram venturã: quia hęc
eſt ſola via euadendi illã: vbi Chryſ. Non enim
De pœnitẽtia. ſatis eſt pœnitentibus peccata dimittere, ſed opus
eſt eius ferre fructus: ſecundũ illud: Declina à
Pſal. 36. malo & fac bonũ. Sicut non ſufficit ad ſanatio-
tionẽ ſagittã euellere, ſed oportet vlceri medica-
mentũ apponere. Non autẽ dicit fructũ: ſed fru
Fructus pœnitẽtiæ. ctus, copiã deſignans: hæc Chryſ. Fructus verò
dicit, non qualeſcunq; ſed dignos pœnitentiæ, id
eſt, ſecundũ exigentiã culpæ: vt ſecundũ Greg.
Quãto quis grauius peccauit, tanto amplius pro
qualitate culpæ pœniteat: & tãto maiora quærat
bonorũ operũ lucra per pœnitẽtiã, quanto gra-
uiora ſibi intulit dãna per culpã: vñ in Apoc.
Apoc. 18 Quãtũ ſe glorificauit, & in delitijs fuit, tñ illi da
te tormentũ, & luctum: vbi Petrus Cãtor Pariſi.
Sed quid faciendũ irretito pluribus facinoribus,
cõfitẽti tñ, & pœnitenti qualitercunq; nolẽti aũt
ſubire opus & fructum pœnitentiæ dignũ culpę.
Ergo ne à ſe repelleret charitatẽ per impoſitio
nẽ grauioris pœnitentiæ, reſpuens eã per tediũ,
I medicã ei iniũgere pœnitẽtiã. Melius .n. eſt vt in
purgatorio ſuppleatur quid minus hic agiẽ, quã
quis in inferno æternaliter puniaẽ. Aut .n. deus,
aut homo punit. Sed quid ſi confeſſor mihi non
iniungit fructũ dignũ pœnitentiæ: ſcilicet pro
quantitate culpæ? Ego ſupplebo: quia ſecundũ
quantitatẽ & qualitatẽ culpę metiri debet quãti-
tas pœnæ, quod fit ex diſcretione, quę neceſſaria
ẽ pœnitẽti, ſicut & cõfeſſori: hæc Petrus. Sed quia
Iudęi de generis nobilitate, & ſanctitate gloriã-
tes: ſcilicet quia de Abrahã deſcẽderũt ex ꝓmiſ
ſione facta Abrahæ, ſine operibus ſalutẽ cõſequi
præſumebant: ideo ſubiungit: (Et nolite dice-
re,) verbo vel mẽte (intra vos,) per falſam ſcili
cet æſtimationẽ, (pr̃m habemus Abrahã,) de eius
iuſtitia cõfidendo, & ex hoc vos iuſtos reputãdo,
credentes vos ſaluari ſine operibus pœnitentiæ:
quia ſine fructu pœnitentiæ nullus ſanctorũ po
terit peccatores ſaluare. Sic aũt videtur de pluri
bus Chriſtianis, qui deuotionẽ ſpecialẽ ad aliquẽ
ſanctorũ habentes, per eorũ merita ſaluari cre-
Gloriatio & cõfidentia inanis. dũt ſine operibus bonis. Hęc eſt enim gloriatio
quorundã religioſorũ qui gloriantur de bonita
te & ſanctitate fundatorũ, & patrũ ſuorũ. quibus
dici poteſt, ſi filij Abrahę eſtis, opera Abrahę fa

cite. Hæc etiam eſt ſtulta gloriatio quorundã mi K
ſerorũ, qui vanè gloriantur de ſtatu ſuorũ nata
lium: vbi Chry. Quid enĩ prodeſt ei quem ſor- Chryſ. de natalibus.
didant mores generatio clara? aut quid nocet il
li generatio vilis, quẽ mores adornant? Nam &
aurum de terra naſcitur, & non eſt terra: aurũ
quidẽ eligitur, & terra contemnitur. Melius eſt
enim de vili genere clarum fieri, quàm de claro
genere contemptibilem naſci. Melius eſt alicui
vt in eo glorientur parentes, quia talẽ filium ha
bent, quã vt ipſe in parentibus glorietur. Sic, &
vos nolite gloriari dicẽtes: quia patrẽ habemus
Abrahã, ſed magis erubeſcite: quia filij eſtis eius
& ſanctitatis eius non eſtis hęredes. De adulterio
enim natus videtur qui nõ aſsimilat patrẽ, & qui
ſanctitati ſui generis non reſpondent, amittunt
generis dignitatẽ: Hæc Chry. Et ideo nõ de pro
pagatione carnali, ſed de imitatione ſpirituali ẽ
confidendũ: nec in carne, ſed in fide gloriãdũ:
non enim qui ſemẽ ſunt Abrahæ, oẽs filij ſunt:
ſed qui fidẽ eius imitantur. Nam ſanctitas nõ ve L
nit per propagationẽ naturæ, ſed per gratiã vir
tutis diuinæ. Iudæi quidẽ filij Abrahæ erãt ſecũ-
dũ carnẽ, ſed non ſecundũ fidei imitationem: &
quia fidem Abrahæ de Chriſto reſpuerunt, ideo
nomen filiationis Abrahæ perdiderunt. E con-
trariò gentiles quia fidẽ Chriſti deuotè ad præ-
dicationẽ Apoſtolorũ receperũt, ideo filij Abra-
hæ facti ſunt. Et hoc eſt quod ſubdit Ioãnes. (Di
co .n. vobis, quia poteſt deus de lapidibus iſtis,)
id eſt, de gentilibus per hos lapides ſignatis (ſu-
ſcitare filios Abrahæ,) fide, & imitatione, id eſt,
imitatores fidei Abrahæ. Qui enim fidẽ atq; ope
ra Abrahæ fuerit ſecutus, ille Abrahæ meretur
dici filius. Poteſt etiam deus de lapidibus filios
Abrahę ſuſcitare, id eſt, de duris & peccatoribus
deuotos facere, quo vtinã in me dignetur oſten-
dere. Dicitur autem ꝙ Ioannes digito ad lite- Lapides a Ioanne monſtrati.
rã demonſtrauit, & oſtendit eis xij lapides illos
quos Ioſue per xij duces tribuũ Iſrael de me- M
dio, & fundo Iordanis in aridã trãſportari prę-
cepit, qui ẽt toticẽ in eodẽ alueo ex terra reponi
fecit. Per primos ariditatẽ, & excæcationẽ figu-
rans Iudæorũ. Per ſecundos fidẽ gentium per
baptiſmum. Vel per primos emerſionẽ gentium
in lucem fidei. Per ſecundos ſubmerſionem Iu-
dæorum in infidelitatẽ. Et merito per lapides ſi
gnantur gentes, vel quia colebãt idola de lapidi-
bus facta. Vnde in Pſal. dicitur: Similes illis fiãt Pſa. 113
qui faciunt ea. Vel quia habebãt corda lapidea,
id eſt, ad intellectum dei inſenſibilia. De quibus
filij Abrahæ ſuſcitati ſunt: quia dũ in Abrahæ
ſemine, id eſt in Chr̃o crediderunt eius filij facti
ſunt, cuius ſemine ſunt vniti: vnde eiſdẽ gẽtibus
Paulus dicit: Si autem vos Chriſti, ergo Abra- Gal. 3.
hæ ſemen eſtis ſecundũ promiſſionẽ hæredes. Fi
lij ergo Abrahæ de lapidibus ſuſcitati ſunt, quã
do Iudæis per infidelitatẽ à filiatione Abrahę de
cidentibus, gentiles fidẽ Chriſti recipientes in lo
cũ eorũ ſubſtituti ſunt. Sic ergo ſecundũ Raba.
Quia præco veritatis ad dignũ pœnitẽtiæ fructũ
faciẽdũ Iudæos incitare volebat, eos ad humili-
tatẽ prouocabat, ſine qua nullus pœnitere pōt. Et
quia doctor veritatis non ſolũ debet vitia confi-
den-

A denter arguere: ſed etiam pœnam prædicare, ideo quaſi rationem aſsignans, cur ad pœnitentiam in præſenti & citò faciendam monuerit, ſubdit dicens: (Iam enim ſecuris.) id eſt ſeueritas diuinæ iuſtitiæ, (ad radicem arboris poſita eſt,) ad præſcindendum peccatores obſtinatos de præſenti vita, & ad comburendum eos in gehenna. Vel ſecuris, id eſt tranſitus vitę ſecedentis, ad radicem & natiuitatem arboris, & cuiuſlibet hominis poſita eſt: quia ab ipſo natiuitatis initio incipit homo tendere ad caſum. Nam ſecundum Aug. Nihil aliud eſt viuere, quam de vita tranſire, & ad mortem tendere. Nox enim quaſi vnus carpentator de dicta arbore tollit vnũ ſcopulum, & dies ſimiliter alium: quot enim diebus & noctibus vixit homo, tot minus habet viuere, & ad vltimum neceſſe habet arbor cadere. Et certè vbicunq; ceciderit, ibi remanebit: quia vt dicit. Eccl. Siue ceciderit lignum ad Auſtrum, ſcilicet paradiſi: ſiue ad Aquilonem, ſcilicet inferni, in quocunque loco ceciderit, ibi erit. Naturaliter verò cadit arbor ad partem, in quam magis inclinant eam rami & fructus, ſic homo cadit vbi magis inclinatur, modo per affectiones & opera ſeu actus. Vnde Ber. Siue ad Auſtrũ ſiue ad aquilonem arbor ceciderit, ibi erit. Auſtri calor & leuitas, in ſacra ſcriptura bonã ſolent habere ſignificationem, ab Aquilone verò panditur omne malum. Porrò homines, ſicut arbores videt aliquis. Exciditur ergo arbor in morte, & quocunque ceciderit ibi erit: quia ibi iudicabit te deus, vbi te inuenerit. Ibi inquam erit immutabiliter, & irretractabiliter. Videas quò caſura ſit antequam cadat: quia poſtquã ceciderit, non adijciat vt reſurgat. Qua parte caſura ſit arbor ſi ſcire volueris, ramos eius attende: vbi maior eſt copia ramorum, & ponderoſior, inde caſuram eſſe ne dubites, ſi tamen fuerit tũc exciſa. Rami noſtri deſideria noſtra ſunt quibus ad Auſtrum extẽdimur ſi ſpiritualia fuerint: ſi carnalia fuerint, ad Aquilonem. Quæ verò prępónderant, medium corpus indicant. Illa præponderant, quæ ſecũ traxerint corpus. hæc Ber. Et ſubiungit Ioannes: (Omnis ergo arbor,) id eſt, omnis homo generaliter, ſine perſonarum ſcilicet acceptione, (non faciens) hic (fructum bonum,) ſimpliciter ſine criminis admixtione (excidetur) à cœtu fidelium ſententialiter in morte (& in ignem,) inextinguibilem (mittetur) æternaliter ſine redemptione, quæ eſt pœna contra culpam. Per hoc ergo patet, ꝙ ſola omiſſio damnat. Exemplum de hoc habetur de ſeruo pigro, & inde eſt ꝙ in iudicio fiet contra malos de omiſsionibus tantum commemoratio. Non ergo ſufficit homini declinare à malo, niſi faciat etiam bonum. Nihil enim infructuoſum diligit deus, nihil in horto ſuo, nihil in vinea ſua, nihil in agro ſuo vult eſſe infructuoſũ: ſicut nec in paradiſo erat arbor infructuoſa, ꝙ ex hoc patet: quia primi parentes iubebantur comedere ex omni ligno in paradiſo, præterquam de ligno ſcientiæ boni & mali. Si autem ille qui non facit fructum bonum in ignem eſt mittendus, quid erit de illo qui malum facit?

Vitę imminutio.

Eccleſiaſtes. 11.

B

De arboris caſu.

Arboris exciſio & caſus

Pſal. 40 & Amos. 5.

C

Omiſſio ſola dãnat.

Arbor iſta eſt genus humanum, ſiue homo, qui eſt quaſi arbor conuerſa. Quædam verò arbores omnino ſunt aridę & ſteriles, vt pagani, & increduli. Quædam virides, vt Chriſtiani, & inter has virides quędam infructuoſę ſunt, & nullum fructum faciunt: vt occioſi, accidioſi. Quædam faciunt fructum: ſed inutilem, & non bonum ſeu meritorium, vt hypocritæ. Quędam faciunt fructum non tantum inutilem: ſed malũ & venenoſum, vt hæretici, qui prædicando fructũ pariunt, ſed mortiferum: & hæ omnes incẽdio aptæ ſunt & damnabiles. Quędam verò bonum fructum faciunt, vt boni catholici, obedientes verbo dei. Radices arboris ſunt cogitationes quibus plantati, vel ſurſum cœlo ſuſtolluntur: vel ad ima inferni mittuntur. Vel radices ſunt voluntas bona & mala, ex qua ſicut ex radice prodeunt tanquam fructus bona & mala verba & opera, quæ voluntatis ſunt teſtimonia. Igitur vt dicit Ambro. Faciat fructum qui poteſt gratię qui debet pœnitentiæ: adeſt dominus qui fructũ requirat, fœcundos viuificet, ſteriles reprehendat. Turbæ verò comminationem gehennæ pro operibus malis, & omiſsione bonorum audientes territi interrogabant dicẽtes: (Ergo) ne excidamur, & in ignẽ mittamur (quid faciẽmus,) & operabimur? Quaſi dicerent, vitam noſtram corrigere parati ſumus. Et (reſpondẽs dicebat:) turbis (qui habet duas tunicas,) id eſt, veſtimentum ſuperfluum (det) quod ſuperabundat, (non habenti: & qui habet eſcas ſuperfluas ſimiliter faciat.) Et ita intelligendũ eſt de alijs rebus quibuſcumq; quæ ſuperfluunt, conſiderata cõuenienti neceſsitate ſtatus perſonæ. Vnde Baſilius Hinc autem docemur: quia ex omni eo quod affluit ſupra proprij victus neceſsitatem, tenemur erogare illi qui non habet propter deum, qui quæcunque poſsidemus largitus eſt. Vnde & Greg. Quia enim in lege ſcriptum eſt: diliges proximum tuum ſicut teipſum, minus proximum amare conuincitur, qui non cum eo in neceſsitate illius etiam ea quæ ſibi ſunt neceſſaria partitur. Vbi ſciendum, quòd duas tunicas habere, eſt vltra neceſsitatem aliquid ſuperfluum habere: nõ habens autem poteſt intelligi exiſtens in neceſsitate extrema, vel citra neceſsitatem, quæ aliter abſque periculo poteſt probabiliter tranſiri. tũc dicendum quòd habens ſic ſuperflua, quod vltra neceſsitatem ſui & ſuorum, quorum cura & nexus maior ex charitate ſibi incumbit, ea habet, & abſque illis poteſt tranſire, ex præcepto tenetur non habẽti exiſtenti in extrema neceſsitate dare, aliter ſibi ſuum aufert, & vitam, cum tali neceſsitate ſic ſuperflua illi ſint tanquam debita ſua, quantum ad ipſius neceſsitatem pertinet. Si vero non habens ſit citra extremam neceſsitatẽ tunc dare non cadit ſub præcepto: ſed ſub cõſilio. Hic probatur homo, & apparet in paruo quid facturus eſſet in magno. Vnde Grego. Qui trãquillitatis tempore nõ dat pro deo tunicam ſuam, quomodo in perſecutione daturus erit animam ſuam? Virtus ergo charitatis, vt inuicta ſit in perturbatione, nutriatur miſericordiã in tranquillitate: quatenus omnipotenti domino

D

Arbor homo ẽ aut genus humanũ.

E

Eleemoſynæ faciendæ præceptum.

Matth. 22.

F

Luc. 10 Marc. 12.

G no primum diſcat ſua impendere, poſtmodū ſe. Vñ & Aug. Charitas vt perficiatſ, naſcitſ, cū fuerit nata, nutritſ: cū fuerit nutrita, roboratſ, cū fuerit roborata, perficitur: cū ad perfectionē venerit, quid dicitur? Mihi viuere, Chriſtus eſt, & mori lucrum. Optabam diſſolui & eſſe cū Chriſto. (Phil. 1.) Incipit iſta charitas fratres vt de ſuis ſuperfluis tribuat egenti, in anguſtijs aliquibus conſtituto hāc ita cœptā, ſi verbo dei & ſpe futuræ vitæ nutrieris peruenies ad illam perfectionem, vt paratus ſis animā tuam ponere pro fratribus tuis. Hæc Aug. Non ergo pigeat diuites ſubuenire pauperibus: quia pro diuitum vtilitate pauperes deus fecit, vt per hoc ꝙ eorū miſerentur, ipſi miſericordiam conſequerentur. (Pauperes ad vtilitatē diuitū fecit.) Vnde Chry. Ne putes quia propter vtilitatem pauperum deus diuites fecit, quos & ſine diuitibus poterat ſuſtentare: ſed propter vtilitatē diuitū pauperes fecit: quia infructuoſi & ſteriles erant futuri, niſi pauperes facti fuiſſent. Hæc Chry. Ioannes itaq; turbis & rudibus nōdū difficilia: ſcilicet vigilias, ieiunia, & huiuſmodi imponit: ſed opera miſericordię

H ad dignos fructus pœnitētiæ iniungit, ſuper quibus dñs in iudicio diſceptabit, & de quibus alibi dicit: Date eleemoſynam & omnia mūda ſunt vobis. (Luc. 11.) Vnde Beda: Ordo prædicandi aptiſſimus eſt, vt poſt pœnitentiam eleemoſyna, id eſt, opus miſericordiæ ſuggeratur. (Ordo prædicandi.) Ille enim iuſte à deo pœnitens vt ſui miſeratur impetrat, qui proximi indigentis quantū valet ipſe miſereri nō tardat. (Pœnitens iuſte quis eſt.) Ac qui auertit aurem ſuā ne audiat pauperem, oratio eius erit execrabilis. Vnde & Ioannes Baptiſta cum turbis ſuaderet ne merito ſuæ ſterilitatis in ignem mitterentur, dignos pœnitentiæ fructus eſſe facierdos, mox cōſilium ſalutis quærentibus adiunxit, atq; ait: (qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet eſcas, ſimiliter faciet.) Inter hæc autem, vt ait Grego. ſciendū eſt quantum miſericordiæ opera valeant, cū ad fructus dignos pœnitentiæ ipſa præ cæteris præcipiuntur.

I Et bene mentionē facit de tunica & eſca: quia tunica qua interius & de neceſſitate tegimur, plus quàm palliū eſt neceſſaria, & adhuc magis neceſſaria eſt eſca. Ad fructus ergo dignos pœnitentiæ pertinet vt nō exteriora & minus neceſſaria, ſed et ipſa valde neceſſaria cū ꝓximis diuidamus: vt eſcam qua viuimus, & tunicam qua veſtimur. (Fructus pœnitētiæ.) Hic habetur argumētū, ꝙ ſi habens duas tunicas, præcipitur vnā dare nō habenti, ergo multo fortius qui habet duo bñficia, tenetur vnū dimittere nō habēti: & maximè hic eo, quia duobus nequit ſeruire altaribus. Et ſi habens eſcas ſuperfluas, iubetur dare nō habenti: ergo qui habet duo fercula, quod præter neceſſitatem eſt, vel ad minus æquali bryga ſeu menſura tenetur de duobus vnū erogare egenti. Per tunicas poſſunt virtutes quæ ſunt animæ veſtes intelligi, quas habens debet applicare ad bonū proximi. Et per eſcam poſſunt intelligi ſacræ ſcripturæ, quæ ſunt ſpirituales eſcę, quas habēs debet proximum ſpiritualiter inde paſcere, (Venerunt ergo & publicani.) (Publicani qui ſunt dicti.) Sic dicti: quia de negotijs ad publicum pertinentibus ſe intromittūt ut qui publica vectigalia, thelonea, pedagia & tributa colligunt, ſiue qui horum & redituū fiſci, vel rerum publicarum cōductores ſunt, necnon & hi qui ſeculi huius lucra per negotia: ſcilicet per mercaturas, firmas, & huiuſmodi quærunt.

K Poſt minores peccatores venerunt etiam maiores (vt baptizarentur) ab eo. (Et dixerūt ad illum: Magiſter quid faciemus,) vt ſcilicet vitam æternam habeamus? (At ille dixit. Nihil amplius:) ſcilicet in tributis & vectigalibus ab aliquo exigatis, (quam quod conſtitutum eſt vobis:) ſcilicet à legibus & conſuetudinibus approbatis. Hoc autem dixit: quia collectores taliū ſolent eſſe proni ad plus colligendum quam eis ſit permiſſum, vel mandatum: vt quod amplius fuerit, eis remaneat. Non prius monet eos de eleemoſynarum largitione, ſed vt caueant à rapina rei alienæ, in quo innuit ꝙ prius declinandū eſt à malo, & poſtea faciendum bonum: & ſic primò reſtituenda eſt res aliena, quam ſit facienda eleemoſyna. Vnde Beda: Publicanos ab agenda fraude coercet: vt dum primò ſe ab alienorum

L temperarent appetitu tandem ad propria cum proximis communicanda pertingerent. Per Publicanos poſſunt intelligi officiales dñorum & præpoſiti: qui nō debēt a populo exigere, niſi quod conſtitutū eſt ſecundum ordinem iuſtitiæ. (Interrogauerunt autem & milites. Quid faciemus & nos?) ſcilicet vt ſalui ſimus? (Et ait illis, neminē cōcutiatis:) ſcilicet ſub prętextu officij veſtri, pauperes qui ſe defendere non poſſunt opprimēdo, vel corporaliter affligendo, vel indebite terrendo, (neq; calūniam faciatis,) falſum crimen diuitibus & potētibus imponendo, & eos in cām trahendo, & ſic pecuniam & bona eorum quæ per aliam viam à talibus rapere & habere nō poteſtis extorquendo, (& contenti eſtote ſtipendijs veſtris,) quæ pro defenſione patrię & reipublicæ habetis, præter hæc etiam ſine oppreſione & falſi criminis impoſitiōe à nullo tallias, exactiones munerum, vel ſeruitiorū exigendo. Ad prædicta autem inducebat beatus Ioannes milites: quia ad contraria proni eſſe ſolent, requirentes inſidiando prædam ab eis quibus militāda prodeſſe debent.

M Vnde Petrus Bleſenſis: Hodie militaris diſciplina prorſus euanuit. (Militaris diſciplina.) Olim ſe milites iuramenti vinculo obligabant ꝙ ſtarent pro reipublicæ ſtatu: ꝙ in acie non fugerent: & ꝙ vitæ propriæ vtilitatem communē præhaberent. Sed & hodie enſes ſuos recipiunt de altari: vt ꝓfiteantur ſe filios Eccleſiæ, atq; ad honorem ſacerdotij, ad tuitionem pauperum, ad vindictam malefactorum, & ad patriæ liberationē ſe gladium accepiſſe. Porrò in contrarium res verſa eſt. Nam ex quo hodie militari cingulo decorātur, ſtatim inſurgunt in Chriſtos domini, deſæuiunt in patrimoniū crucifixi, & ſpoliāt & prædantur ſubiectos ſibi pauperes, & miſerabiliter atq; immiſericorditer affligūt miſeros, vt in doloribus alienis illicitos appetitus & extraordinarias impleant voluntates, hæc Pet. Olim quippe rectores & gubernatores terrarum à milite vſq; ad regem & imperatorem vtilitati reipublicæ magis quàm priuatæ intendebant: pauperes ſe tueri nō valentes, defendebāt. Sed prohdolor,

hodie

A hodie de republica, & pauperibus parum curãt, terras & res alienas inuadunt & occupant, vt aliis excluſis domũ ſuam dilatent & augeant. Pauperes miſerabiliter affligi permittunt, & quod plus eſt, etiam ipſimet immiſericorditer eos affligunt. Et ideo timendum eſt eis ne in poſterum à terra viuentium alienentur, & à regno cœlorum, quod pauperum eſt, excludantur: vt etiam dicit Aug. Quilibet quoque rectores, quilibet clerici: ſi amplius quàm decretum eſt eis, quærunt: tanquam calumniatores & concuſſores Ioannis ſententia condemnantur: milites enim Chriſti ſumus. Per milites etiam poſſunt prædicatores intelligi: quos armat Apoſtolus dicens: Accipite armaturam dei, & gladiũ ſpiritus quod eſt verbum dei. Iſtis dicitur neminem concutiatis, nimis aſperè prædicando, & ſic ad deſperationem inducendo. Neque calumniam faciatis prædicationem ſubtrahendo: reputantes eos indignos exhortationis verbo, & contenti eſtote ſtipendiis veſtris, quæ ſunt redditus aſſignati prædicatoribus, id eſt, poſſeſſiones habentibus, & eleemoſinam date mendicantibus.

Prædicatores milites dicũtur. Ephe. 6.

B O quàm felices turbæ mercatores ſeu publicani & milites eſſent, ſi hanc doctrinam Ioannis obſeruarent? Sed quis eſt qui de duabus tunicis, imò de multis vnam det non habenti? Quis eſt qui ſine fraude mercationes faciat, & qui aliena bona ſibi commiſſa non inuadit? Quis eſt ex maioribus qui minoribus calumniam non faciat, qui ſeruos non concutiat, & qui ſtipendiis ſuis contentus exiſtat? Quis eſt officialium qui vltra ſuum non accipiat? Certè talis rarus inuenitur. Et nota quòd Ioannes ſecundum audientium diſpoſitionem effundebat ſermonem vt dum minora perficerent, tandem ad maiora pertingerent. Vnde Chryſoſto. Volebat autem Ioannes quando publicanis & militibus loquebatur ad aliam maiorem perfectionem eos traducere: ſed quoniam nondum erant ad

C illam idonei, minora referat, ne ſi potiora proferret, nequaquam illis intenderent, & his etiam priuarentur: hæc Chry. Maiora autem quę turbis præceperat, etiam ad publicanos & milites, ac communiter ad omnes pertinent. Vnde Ambro. Singulis quoque generibus hominum conueniens tribuit ſanctus Baptiſta reſponſum vnum omnibus ita, Publicanis, ne vltra præſcriptum exigant. Militibus, ne calumniam facientes, prædam requirant. Sed hæc & alia officiorum præcepta ſingulorum miſericordia cõmunis eſt viſus: ideo commune præceptum omnibus officiis, omnibus ætatibus neceſſarium, & ab omnibus deferendum eſt. Non publicanus, non miles excipitur, non agricola, vel vrbanus, diues, & pauper: omnes in communi admonentur vt conferant non habenti. Miſericordia enim plenitudo virtutum eſt, & ideo ab omnibus eſt propoſita perfectæ forma virtutis, ne veſtimentis alimẽtiſq; ſuis parcant. Miſericordiæ tamen ipſius pro poſſibilitate conditionis humanæ mẽſura ſeruatur, vt non ſibi vnuſquiſque totũ eripiat, ſed quod habet cum pauperibus partiatur: hæc Ambroſius.

Ambr. de miſericordia à Ioann. præcepta.

Miſericordiæ laus.

ORATIO.

D BEatiſſime Ioannes Baptiſta præcurſor Chriſti & virgo ſanctiſſime, qui pœnitentiam peccatoribus verbo prædicaſti, & eam nihilominus exemplo demonſtraſti: ſcilicet auſteram in victu, & veſtitu vitam ducendo, & te à mundi illecebris elongando. Obſecro te obtine pro me tuis ſacris precibus vt donet mihi dñs cõgruẽtẽ abſtinentiã cibi & potus, cogitationis, locutionis atq; operis cuſtodiat me ab omni pollutione mẽtis & corporis: cõcedatq; mihi quãdiu in hac vita temporali ſubſiſto, ſegregari à vitiis, ac militare ſib., & ita dignos fructus pœnitẽtiæ facere, vt valeã omniũ peccatorum meorũ veniã cõſequi, & ad vitam æternam peruenire. Amen.

De eo quòd Ioannes non per ſeipſum ſed à Deo miſſus venit ad publicum. Correſpondet euangelio: Fuit homo miſſus à deo, cui nomen erat Ioannes.

Cap. XVIII. E

QVòd autẽ Ioannes officiũ baptiſmi non propria autoritate vſurpauerit, ſed ad teſtificandũ Chriſti maieſtatẽ miſſus, teſtatur Ioan. euangeliſta dicens: (Fuit homo miſſus à deo, cui nomen erat Ioannes.) Quia enim Lucas dixerat: factum eſt verbũ domini ſuper Ioannẽ Zachariæ filium in deſerto, quid hoc ſignificet, Ioãnes hic declarat, cum dicit: (Fuit homo;) id eſt, viuens vita hominis, ſecundum dictamẽ rectæ rationis (miſſus a deo:) ſcilicet de deſerto, ad baptizandum & teſtimoniũ perhibẽdũ de Chriſto. Vbi obedientiæ virtus in Ioanne commendatur non enim a ſemetipſo, id eſt à ſua præſumptione venit: ſed à deo miſſus, (cui nomen erat Ioannes) & conuenit hoc nomen rei: Ioannes enim dicitur in quo eſt gratia, & ideo fuit idoneus ad præcurrendum ante illum qui eſt autor gratiæ. (Hic venit in teſtimonium,) ſcilicet (vt teſtimonium perhiberet de lumine:) ſcilicet Chriſto (vt per illum,) id eſt, per eius teſtimonium (omnes crederent,) in Chriſtum. Et nota ꝙ euangeliſta quandoque hic mutat nomen verbi: nunc enim appellat lucem, nunc lumen: & hoc ideo, quia lux dicit claritatẽ in puritate ſua, ſine alterius naturæ adiunctione. Sed lumen dicit claritatem cum aliqua re coniuncta, ſicut claritas aëris nõ eſt lux, ſed lumẽ. Et qm̃ Ioannes miſſus fuit vt teſtimoniũ perhiberet de Chriſto: in quo eſt vnio humanæ naturæ cũ verbo, ideo dicit euãgeliſta eũ perhibere teſtimoniũ de lumine. Sed quia Iudæi æſtimauerunt de Ioanne ne fortè ille eſſet Chriſtus; ideo eorũ falſam opinionẽ remouet Euãgeliſta dicẽs: (Nõ erat ille lux) ſcilicet vera per eſſentiã, & ex ſe naturaliter lucẽs, & ad illuminãdũ alios luce grãæ per ſe ſufficiẽs, ſed lux per participationem: & à luce vera illa quæ lucem inhabitat inacceſſibilẽ illuminatus, vt de ea luce vera & Sole iuſtitiæ: ſcilicet verbo quæ eſt ſubſtantia patris, luxq; in quo tenebræ non ſunt vllæ teſtimonium perhiberet. Ioannes quidem & ſancti non ſunt lux illuminans ſe-

Ioan. 1. Luc. 3.

Ioãnes miſſus à deo, nõ à ſe, baptizauit &c. F

Lux.

Lumẽ.

1. Tim. 6.

G ctiuè, ſed lux illuminata à luce prima. Eſt enim lux illuminans effectiuè, quæ eſt lux per eſſentiam, & ſic ſolus deus eſt illuminans. Et eſt lux illuminans diſpoſitiuè: quæ eſt lux per participationem, & ſic ſancti ſunt lux, qui illuminãt verbo & exemplo. Ipſa autem lux, de qua teſtimonium perhibebat, erat ab æterno lux vera ſine falſitate, ſine vmbra, & ſine participatione: ſed per eſſentiam quæ illuminat lumine gratiæ omnem hominem venientem in hunc mundum tenebroſum, & quemlibet verè illuminandum: quia ſecundum Auguſtin. Nullus eſt de omnibus qui illuminatur, qui non per hanc lucem illuminetur; vel ſecundum Chryſ. Illuminat omnem hominem, quantum in ſe eſt, & ad eum pertinet. Quia ſi aliqui nõ ſunt illuminati, hoc ideo eſt, quia ſe ſubtrahunt ab influentia huius lucis. Si enim quidam mentis ſuæ oculos claudentes, nolunt ſuſcipere lucis huius radios, non à lucis natura obtenebratio eſt illis: ſed à malitia eorũ qui huic illuminationi obicem ponunt, & à luce

Lux illuminãs omnẽ hominẽ.

H ſe auertens, voluntariè ſeipſos gratiæ dono priuant. Et ideo inexcuſabilis eſt homo, qui ſe ad gratiam recipiendam, non præparat. Et quidẽ verbum, & lux illa, id eſt ſapientia dei, per quã factus eſt mundus, id eſt, vniuerſitas rerum, & omnis creatura, in mundo erat, ab ipſo, ſcilicet mundi exordio, ſicut cauſa in effectu, & ars omnipotentis dei, per quam omnia facta ſunt in facto, hoc eſt in vniuerſis creaturis lucebat, ratione creandi & gubernãdi eas. Deus enim eſt præſens vbique per potentiam, quia eius virtus ad omnia ſe extendit: ſicut eſt rex in toto regno: & per præſentiam, quia omnia nuda & aperta ſunt oculis eius: ſicut eſt rex in aula ſua: quia omnia quæ ſunt ibi, patent eius aſpectui: & per eſſentiam, quia non ſolum dat rebus eſſe, ſed rebus creatis exiſtens, conſeruat eas in eſſe: quod non facit niſi per ſeipſum vbiq;, per eſſentiam præſentialiter exiſtentem: ſicut rex eſt in ſuo loco determinato, cui corpus ſuum eſt proportionatum (mundus) in quam (per ipſum factus eſt) ſua bonitate: & eſſent quibus ſuam gratiam impartiret (& mundus) id eſt homo mundũ inhabitans (eum non cognouit.) Et ideo neceſſarium erat ꝙ ipſe creator per carnem in mun-

Cõſeruatio rerum.

Mũdus variè acceptus.

I dum veniret: vt per ſeipſum cognoſceretur. Vel mundus, id eſt mundani & mundi amatores eum non cognouerunt: quia mundanæ impreſſiones in cordibus talium, impediunt à cognitione diuinorum. Qui autem dei amici erant, eum etiam ante corporalem præſentiam cognouerunt. Et ideo, licet eſſet in mundo ſicut deus, vniuerſaliter eſt in rebus creatis: hoc tamen nõ ſufficit vt cognoſci poteſt à rudibus & mundanis. Quapropter, vt ad ſenſum ab omnibus videri poſſet, carnem induit, & ſic per incarnationem, ſeu carnis aſſumptionem (in propria venit) ſcilicet in mundũ, qui ſuus proprius eſt: ſicut creatura ſua, quam ipſe fecerat, per quẽ facta ſunt omnia: qui a in mundo apparuit per humanitatem, quam fecerat per diuinitatem. Et ſpecialiter venit in Iudæam, quæ dicebatur terra dei: & ad Iudæos, de quibus oriundus fuerat, quos præ

cæteris in populum peculiarẽ ſibi elegerat: quia K ſemen Abrahæ apprehendit, dum exiuit à patre & venit in mundum, carnem aſſumens. In mundo erat per deitatem: ſed in mundum venit, per humanitatem. Venire quippè vel abire, eſt humanitatis: ſed manere, deitatis. Vnde ſenſus eſt: venit, id eſt viſibiliter apparuit: & venit non propter ſe, ſed propter nos: & hoc bene innuit euangeliſta. Quia enim non cognoſcebat mundus ſublimitatem diuinitatis, apparuit in humilitate humanitatis. (Et ſui eum) per fidẽ & approbationem (non receperunt) id eſt homines, quos ad imaginem & ſimilitudinem ſuam fecerat, magna ex parte, in eum credere noluerunt. Vel (ſui) id eſt Iudæi (eum) per fidem & charitatem (non receperunt.) Sic & hodie clerici, qui reſpectu omnium Chriſtianorum, magis ꝓpriè ſunt ſui: quia de ſorte dei ſunt: pro magna parte eum non recipiunt: ſed prauis ſuis moribus magis quam laici, eum abijciunt. Moraliter L deus in propria venit: quia venit in mẽtes hominum, qui ſe totos deo dedicauerunt: & ſeipſos abnegantes, deo ſe totaliter proprios fecerunt: vt iam non ſibi, ſed deo viuant. (Et ſui eum nõ receperunt) id eſt illi qui ſunt ſuimet, quærentes quę ſua ſunt, non quæ dei: tales enim eũ nõ recipiunt, nec venit in tales mentes. Et ſic volens deum in ſe venire, oportet ꝙ ſit filius dei. Verbum enim, cuius proprium eſt, quod eſt filius, non venit niſi (in propria) id eſt in omnes qui ſunt filij dei, qui credunt in nomine eius, cuius nomen proprium eſt filius. Aliqui tamẽ de ſuis & pauci, comparatiuè receperunt eum, per fidẽ charitate informatã, filium dei à patre miſſum: ac verum deum & hominem credentes & confitentes, ſibiq; per charitatẽ inhærentes. Sed quid eis profuit, ꝙ eum receperunt? Multum quippè profuit eis: quia vniuerſaliter, quotquot abſque diſtinctione ſtatus, aut conditionis, ſexus aut ætatis, & ſine diſcretione perſonarum, receperunt eum per fidem (dedit eis poteſtatem filios dei fieri) ſcilicet adoptionis, per regenerationẽ baptiſmi, & gratiam adoptionis (his qui credunt M in nomine eius) id eſt in re vel veritate nominis, ꝙ eſt Chriſtus, deus vngens, & homo vnctus. Nomen quoque eius, eſt Emanuel, id eſt nobiſcũ deus. Et ideo ille credit in nomine eius, qui credit eum deum & hominem, & hoc eſt filius dei. Vnde Ioan. Omnis qui credit quoniam ipſe eſt filius dei, ex deo natus eſt. Et notandum ꝙ non dicit, fecit eos filios dei: ſed ait, dedit eis poteſtatem filios dei fieri. Et hoc ſignanter ſecundum Chryſoſt. Primò, ad oſtendendum, ꝙ multo ſtudio opus ſit, vt imaginem filiationis dei, in baptiſmo formatam, incontaminatam ſemper cuſtodiamus. Secundo, ad ſignificandum ꝙ hanc poteſtatem, nullus nobis auferre poterit, niſi noſmet ipſi auferamus. Tertiò, ad oſtendendum ꝙ hæc gratia non datur, niſi volentibus & ſtudentibus: ita ꝙ hoc eſt in operatione gratiæ, & in poteſtate liberi arbitrij. Nam hoc quidem eſt dei, ſcilicet dare gratiam: illud autem hominis, ſcilicet præbere fidem. Poteſtas ergo filios dei fieri, non datur niſi profitentibus fidem Chriſti

Venire & abire

Moraliter.

1. Ioan. 5.

Filios dei fieri.

per

A per ſe,ſi ſint adulti: vel alium, ſi ſint paruuli. Per filium enim naturalem, & per credulitatem in eum, huiuſmodi filiatio acquiritur, non per carnis propagationem. Ecce quãtus fructus aduentus filij dei: quia ex hoc homo fit filius dei, per adoptionis gratiam, quod ipſe eſt per naturam. Et hic eſt magnus fructus: quia vt dicit Apoſtolus, ſi filij & hæredes: hæredes quidẽ dei: cohæredes autem Chriſti. (Rom. 8.) Vbi larga miſericordia dei oſtenditur, quando qui ſerui non fuerunt, digni etiam filij dei ſint & nominẽtur. Vñ Aug. Magna beneuolentia: vnius natus eſt, & noluit manere vnus: nõ timuit habere cohæredes: quia hæreditas eius non fit anguſta, ſi multi poſſederint. Et ne quis putarent hanc natiuitatem carnalem eſſe, & non ſpiritualem: ſubiungit euangeliſta modum quo aſſequimur iſtam filiationẽ, dicens (Qui non ex ſanguinibus) id eſt ex materia ſeminum patris & matris. (Caro ꝓ muliere capitur) Pluraliter enim ſecundum Græcos, dicendo ex ſanguini-

B bus, viri pariter & fœminæ communionẽ oſtendit, quod etiam exponendo ſubdit, (neque ex voluntate) id eſt cõcupiſcentia & delectatione (carnis) id eſt mulieris. Quia enim caro, minus fortitudinis habet, & ab hoſtibus ſuſtentatur: ideo per eam ſexus infirmior deſignatur (neq; ex voluntate) id eſt concupiſcentia & delectatione (viri: ſed ex deo nati ſunt) per baptiſmi ſacramentum, & ſpiritualem generationẽ, & filij adoptionis facti ſunt: quia non fit per modum carnalis generationis, ſed ſpiritualis, inquantum homines à deo recipientes gratiam, trahuntur quodã modo ad naturam diuinam: quia per donum gratiæ, efficiuntur conſortes diuinæ naturæ. Moraliter (Moraliter.) hinc collige ꝙ nihil humanum, & per conſequens nihil mundanum, neq; creatũ, debet ſe gignere in nobis: vt non ex illo, ſed ex ſolo deo nati ſimus. Deinde oſtendit, & manifeſtat modum, quo verbum venit in mundum: quia nõ

C venit locali aduentu, & vbi prius non erat: ſed quia nouo modo, ibi eſſe incepit. Sicut rex qui prius eſt in aliqua ciuitate, per ſolam ſui potentiam, quãdo venit illuc perſonaliter, incipit ibi eſſe nouo modo, ſcilicet per ſui præſentiam: ſic dei filius, qui erat prius in mundo per potentiã, præſentiam, & eſſentiam, venit ibi nouo modo, ſcilicet humiliando ſe, per carnis & noſtræ infirmitatis aſſumptionem: vt filij adoptiui efficeremur per filium naturalem. Et hoc eſt ꝙ dicitur: (Et verbum caro factum eſt) id eſt, carni vnitum eſt, ſeu carnem aſſumpſit: hoc eſt hominem aſſumptum, in vnam perſonam ſibi copulauit. Caro enim, hic dicitur homo, accipiendo ſinechdochicè partem pro toto: ac ſi diceret, factum eſt caro, id eſt homo. (Caro ꝓ homine toto) Factum eſt vtique verbum caro, non ꝙ verbum mutaretur in carnem, ſed quia carnem, anima rationali animatã, ſuſcipiẽdo ex diuinitate & humanitate, vna perſona facta eſt: vt ſint duæ naturæ in vna perſona, inconfuſibiliter, integrè, & indiſtanctè vnitè: non una in aliã conuerſa, ſed ambæ in una perſona, deus & homo. Natura ergo humana, aſſumpta eſt à verbo, non in vnitate naturæ, ſed in vnitate ſuppoſiti, vel perſonæ. Et ideo ſenſus eſt:

D Verbum caro factum eſt: ac ſi diceretur, deus homo factus eſt. Vnde Auguſt. filius hominis habet animam: habet corpus. Filius dei, quod eſt verbum dei, habet hominẽ tanquam anima corpus: (Filius dei quomodo habet hominem.) ſicut anima habens corpus, non facit duas perſonas, ſed vnum hominem: ſic verbum habẽs hominem, non duas perſonas, ſed vnum Chriſtum. Quid eſt homo? Anima rationalis, habẽs corpus. Quid eſt Chriſtus? Verbum dei, habens hominem. hæc Aug. (Homo. chriſtus) Perfectam ergo in ſe naturam hominis, dominus demonſtrauit: quia totum hominem ſaluare venit. Vnde Chry. Nã quid iam dudum propter peccatum, homo totus ſententiam mortis incurrerat, & in corpore, & in anima: neceſſario dominus vtrunq; ſuſcepit, vt vtrunque ſaluaret. hæc Chryſo. Noluit autẽ euangeliſta nominare totum, vt oſtenderet ſingularem & maximam vnionem verbi ad hominẽ, quæ tanta eſt, vt non ſolum verbum ſit homo, & homo verbum: ſed etiam ſeparatis partibus hominis, ſcilicet carne & anima: verbum eſt vnaquæq; partium, & quælibet pars eſt verbum. (Caro potius quã anima factũ dicitur verbum.) Et licèt anima ſit nobilior & præſtantior carne, nominat tamen carnem magis quàm animã: quia vt magis nos certificaret, ideo partem indigniorem expreſſit: de qua magis dubium eſſe poterat, ꝙ verbum ipſam aſſumpſerit.

E Moraliter autem (Moraliter.) maluit dicere caro quàm anima, ad commẽdandum inenarrabilem condeſcenſum benignitatis & humilitatis dei, vnde partem viliorẽ nominauit. In quo ſuperbiam multorum percutit, qui requiſiti de cognitione ſua, reſpondent nominando aliquem, tenentem ſtatum dignitatis, etiam in linea remota, dicentes ſe eſſe nepotes talis epiſcopi, præpoſiti, vel decani, aut huiuſmodi: & tacent de parentibus, & alijs, qui magis ſunt propinqui. (Contra eos qui de parẽtibus gloriãtur.) Exemplum ad hoc fabuloſum narratur de mulo, qui requiſitus quis eſſet pater eius, reſpondit: ꝙ dextrarius eſſet auunculus, tacens & erubeſcẽs, ꝙ aſinus eſſet pater eius. (Muli parẽtes)

F (E) ſic verbum (habitauit in nobis) id eſt in noſtra natura inſeparabiliter: vt amplius nullatenus ab ea disiungeretur. Non eſt intelligendum, ꝙ habitauit in nobis quaſi in vnitate ſuppoſiti, in quolibet noſtrum, ſicut in Chriſto: ſed intelligendum in vnitate naturæ humanæ, quam communem nobiſcum habuit, cum qua menſionem perpetuam init. (Inhabitatio verbi.) Vel (habitauit in nobis) id eſt inter nos in mundo, ſecundum illud Baruch: In terris viſus eſt: & cum hominibus conuerſatus eſt. (Baruch 3.) Moraliter (Moraliter.) poteſt etiam intelligi de inhabitatione mentali, qua deus mentem inhabitat per gratiam. Et hæc verbi inhabitatio mentalis bene ſequitur eius inhabitationẽ carnalem, qua videlicet factum eſt caro: ſicut effectus ſequitur ſuam cauſam. Ex eo enim ꝙ verbum eſt incarnatum, prouenit nobis illud bonum, ꝙ idẽ verbum nos inhabitat mentaliter. (Et vidimus gloriam eius) id eſt cognouimus maieſtatem glorioſam diuinitatis: quaſi, id eſt verè vnigeniti, à patre, id eſt vnius & eiuſdem cum eo naturæ. (Videre & quomodo viderũ gloriã Chriſti Apoſtoli.) Videre accipitur pro viſione corporali, & pro cognitione intelligibili: & vtroq; modo videndi habuit Ioannes, & alij apoſtoli notitiam verbi

incar-

G incarnati: quia cum ipſo fuerunt corporaliter conuerſati, & ſic viderunt ſenſibiliter, opera virtutem totius naturæ excedentia: ex quibus viſu mentis perceperunt & intellexerunt diuinitatis eius excellentiam in carne latentem, quam pro infirmitate carnis viſibilis, ſuperbi credere noluerunt. Gloriam quippe verbi cognouerunt diſcipuli in ſapientia doctrinæ: & quia erat docēs, ſicut poteſtatem habens, & propria autoritate loquens, ſimiliter in miraculorum operatione: & quia creaturæ, obediant ei ad nutum, ſicut domino & creatori, nec non in transfiguratione, in paſſione, in reſurrectione, in aſcenſione, & in ſpiritus ſancti miſſione. Propter quod dicens (Et vidimus gloriam eius) ſubdit quaſi exponendo hanc gloriā (quaſi vnigeniti à patre) id eſt, non per adoptionem, ſed reuera vnigeniti per naturam, & naturaliter ab eo procedētis, & per conſequens eandem naturam numero cum ipſo

H habentis. Et attende q ly quaſi, non ponitur hic ad ſignificandam ſimilitudinem filiationis diuinæ: quia non eſt hic expreſsiuum ſimilitudinis vel cōparationis, ſed veritatis & expreſsionis. Ac ſi dicat ſecundum Chryſ. Vidimus gloriam qualem decebat, & conueniens eſt habere vnigenitū filiū. Et eſt modus loquendi ſecundū conſuetudinem, ſicut ſi aliquis vidiſſet regem valde ornatū, & in multiplici gloria incedentem, & incipiens de hoc alijs narrare, nec valens totum apparatū & ornatus claritatē enumerare, diceret alijs ſic: Quid oportet multa dicere, quaſi rex ſtat: id eſt, ſicut decebat regem. Ita & hic euangeliſta, cū nō poſſet ſub breui ſermone, omnia quæ de gloria verbi cognouerat enarrare: puta quomodo angeli eius ſimul glorificati erant, vt ſerui paſtores, magi adducti per ſtellam, dæmones de corporibus expulſi, mortui ſuſcitati, infirmi curati, & alia ſupra iam memorata. Et breuiter omnis creatura cognouit, & clamauit regē coelorum adueniſſe: in quo & pater de cœlis, & ſpiritus ſanctus ſu-

I per ipſum veniēs, hæc teſtati ſunt. Hæc & infinita alia, gloriā verbi atteſtantia, breuiter cōprehēdens Ioannes, dicit (Et vidimus gloriā eius, gloriam quaſi vnigeniti à patre.) id eſt talē qualem decet vnigenitum dei. Eſt ergo dei filius, iuxta diuinitatis excellentiam vnigenitus à patre: iuxta fraternam verò ſocietatē, primogenitus in gloria. Inde eſt q frater nuncupatur, & dominus: frater, quia primogenitus: dominus, quia vnigenitus. Cognitionem autē verbi incarnati, quā habuerunt apoſtoli, & credētes, fuit quantū ad vtrāq; naturam, ſcilicet diuinā, & humanā: quantū ergo ad diuinā, dicit (& vidimus gloriā eius, quaſi vnigeniti à patre:) ſed quātū ad humanā, ſubiungit (& vidimus eū plenū gratiæ) id eſt chariſmatibus: quia omnia dona ſpiritus ſancti, abſq; menſura recepit (& veritatis.) quia promiſſa adimpleuit. Et dicit plenū gratiæ, ad exaurienda peccata: & plenū veritatis, ad implenda promiſſa. Et verè plenum, quia in Chriſto habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Et notandum q illud euangelium, etſi ſit altiſſimæ intelligentiæ, & contineat profundiſſima myſteria, & præcipuè vbi dicit, verbum caro factum eſt: cuius myſterij

Quaſi vnigeniti.

Plenū gratiæ, &c.

Colloſ. 2.

Euangeli um Io. ē altiſſimæ intelligētiæ.

modum explicare, ille ſanctiſſimus Ioannes ſe fatetur indignum, non dubium quin verba ſint magnæ efficaciæ. Vnde conſuetudo laudabilis eſt q in fine miſſæ, iſtud euangelium legitur: de cuius euangelij efficacia, breuiter recito quædā exempla. In Aquitania fuerunt duo dæmoniaci, ambo mendici: & videns vnus quòd alteri plus daretur, clam vni ſacerdoti dixit: Si feceris id quod tibi dixero, ſcilicet q illud euangeliū, In principio erat verbum, legeris in aurē ſocij mei me tamen non audiente, pro certo fugabitur dæmon ab ipſo. Intelligens autem ſacerdos verſutiam dæmonis, alte illud euangelium legit: & cū diceret, Verbum caro factum eſt, ſtatim dæmones euolauerunt, & ambo liberati ſunt. Item narratur diabolum dixiſſe cuidam ſancto homini, eſſe quoddam verbum euangelij valde tremēdum dæmonibus: quo interrogante quod eſſet illud verbum, noluit dicere. Vir ille, cùm produ-

L ceret in medium plures autoritates, diabolus reſpondit ad ſingula, non eſſe illud. Tādē interrogatus, an eſſet illud, Verbum caro factum eſt: nō reſpondit, ſed cum clamore diſparuit. Itē cuidā abbati, apparuit diabolus, in forma mulieris pulchræ, alliciens eum ad concubitum: cū ſoli eſſent in quodam viridario, & aduertēs abbas malitiam diaboli, ſignauit ſe dicens: Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis, & mox dæmō, cum magno ſtrepitu, diſparuit. Item legitur de quodam monacho: qui cum audiens legi iſtud euangelium, In principio erat verbum, & peruēto ad verbum caro factum eſt, non genu flecteret, nec aliquam reuerentiam faceret, diabolus ei alapam dedit, dicens: Si legeretur, Verbū caro factum eſt, nos nunquam genu flectere ceſſaremus. Et experimento patet quod vidimus eum plenum gratiæ & veritatis) quia de plenitudine eius, nos omnes accepimus gratiā pro gratia), q.d. etiā nos omnes euocati, & omnis plenitudo fidelium, & qui nunc ſunt, & futurorum, de plenitudine eius accepimus: & ideo plenum fuiſſe dicere poſſumus. Vbi ſciendum q multiplex diſtinguitur plenitudo. Vna eſt vniuerſitatis, ſiue numeroſitatis, & corporeitatis, quæ generaliter ſecundum diuerſas perſonas eſt in eccleſia, cui nullum donum deeſt. Alia eſt ſufficientiæ, quæ fuit in Stefano, & in alijs ſanctis & eſt in ſingulis iuſtis, in vnoquoque pro ſua capacitate. Tertia eſt, prærogatiuæ, ſiue abundantiæ, quæ fuit in beata virgine quæ omnes ſanctos excedebat in donis gratiæ. Vnde ſicut in ſole deus poſuit virtutes omnium ſyderum: ita & in Maria virtutes omnium ſanctorum. Quare non ſufficit ei habere cum alijs plenitudinem ſufficientiæ, niſi habeat eam cum ſingulari prærogatiua, & in tanta abundantia, quòd poſſit in peſſ. ere, & redundare ſuper peccatores: cuius tamen gratiæ autor eſt Chriſtus. Quarta eſt plenitudo conſummationis, ſiue excellentiæ, & ſuperfluentiæ, quæ fuit in Chriſto, & de qua dicit hic Ioannes. Non ſolū enim habuit plenitudinem in alijs reſeruatam, ſed etiam in alios redūdātē: quia de hac plenitudine donorū quā habuit, oēs nos electi, ſicut quaſi huius capitis membra, quaſi per paruos riuulos,

Dæmonia per euāgelium Ioannis effugata præſertim per illud, verbū caro factū eſt.

Genua flectēda ſunt cū dicitur, Et verbū caro factū &c.

M Plenitudo multiplex.

A los, quoſdam ſupra merita noſtra accepimus, ſcilicet gratiam pro gratia. Gratia reconciliationis & ſalutis, pro gratia fidei, qua in eum credimus: gratiam vitæ æternæ, pro gratia præueniente & iuſtificante: gratiã remunerationis, pro gratia meriti. Dedit enim nobis gratiam, vt per eã gloriã conſequamur, quæ eſt gratia conſummata. Et breuiter quicquid de gratia additur gratiæ præuenienti, totũ eſt gratia ꝑ gratia. Vnde eſt illud. Quicquid habes meriti, præuentrix gratia donat. Nil deus in nobis, præter ſua dona coronat. Vnde Aug. Quã gratiã primo accipimus? Fidẽ. Vocatur enim gratia: quia gratis datur. Hanc ergo accipit grãm primã peccator, vt eius peccata dimitterentur. Et iterum (grãm ꝑ grã) id eſt pro hac gratia, in qua ex fide viuimus, recepturi ſumus aliam, id eſt vitam æternã. Vita enim æterna, quaſi merces eſt fidei. Sed quia ipſa fides gratia eſt: vita æterna gratia eſt, ꝑ grã. Et quia vt dictum eſt (de plenitudine eius, omnes gratiam accepimus) in fonte autem pleno, vas accipere poteſt aquam quantum poteſt, ſecũdum ſuam capacitatem: & ſi parum accipiat, nõ eſt defectus fontis, ſed vaſis. Sic in Chriſto, qui eſt fons vitæ plenus, nos gratiam recepimus, ſecundum cordium noſtrorum capacitatem. Sed videmus quò plus capit vas baſſum & latum, quã vas altum & ſtrictum, ſic cor baſſum per humilitatem, & latum per charitatem, plus recepit, & magis eſt capax gratiæ, quàm cor altum per ſuperbiam, & ſtrictum per auaritiam. Vnde ex parte dantis, non eſt defectus: ſed ex parte noſtra, eſt defectus, ſi non accipimus per humilitatem & dilectionem quantum poſſumus. Vnde Iſido. Nullo magis dei & hominum gratiã meremur: quam ſi humiles in ſinu charitatis eſſe ſtudeamus. Vt autem dicit Auguſtinus non erat iſta gratia in veteri teſtamento: quia lex minabatur, non opitulabatur: iubebat, non ſanabat: languorem oſtendebat, non auferebat, ſed præparabat medico venturo, cum gratia & veritate: & ideo modum acceptionis gratiæ determinans, ſubiungit (Quia lex per Moyſen data eſt) quæ eſt annunciatio ſalutis (gratia) quam dat in virtutibus, & donis, & ſacramentis: & qua fit ſalus hominum (& veritas) impletionis figurarum, & promiſſionum (per Ieſum) ſaluatorem (Chriſtum) vnctum ſpiritu ſancto (facta eſt) in ſe, & per ſe, ſufficienter. Vnde Aug. Mortem enim temporalem & æternã, occidit mors domini tui. Ipſa eſt gratia, quæ promiſſa, & non habita erat in lege. Et Chryſoſt. Ea enim quæ in nouo teſtamento perficienda erant, in veteri teſtamento figuris praſcripſerunt: quas Chriſtus veniens adimpleuit. Vñ figura data eſt per Moyſen: veritas per Chriſtum facta eſt. Qualiter autem hæc gratia & veritas facta eſt, oſtenditur, cum ſubditur (deũ) vt eſt (nemo) id eſt nulla creatura (vidit vnquam) id eſt viſione comprehenſionis. Quia vt dicit Chryſoſt. nec angeli, nec ipſa ſeraphim, eſſentiam dei viderunt. Vel deũ nemo, ſcilicet mortalium, vidit vnquam. Vnde Greg. Quãdiu hic mortaliter viuitur, videri per quaſdam imagines deus poteſt: ſed per ipſam naturæ ſuæ ſpeciem, non poteſt: vt anima gratia ſpiritus afflata, per figuras quaſdam deum videat: ſed ad ipſam vim eius eſſentię non pertingat. Si verò à quibuſdam poteſt in hac corruptibili carne viuentibus, æterna claritas dei videri: hoc ab hac ſententia non abhorret: quoniam quiſquis ſapientiam quæ eſt deus, videt, huic vitæ funditus moritur, ne iam eius amore teneatur. Et Auguſt. Niſi enim ab hac vita quiſque quodammodo moriatur: non in illam rapitur & ſubuehitur viſionem. Et ſubditur de eo à quo comprehenditur (vnigenitus) ſcilicet filius (qui eſt) & manet (in ſinu) id eſt intimis ſecretis (patris) æterni. Per quod, ſecundum Chryſoſt. ſignatur familiaritas, & coæternitas eius apud patrẽ (ipſe enarrauit) fidelibus quod vidit: quia eos de ſecretis diuinitatis docuit: vt de myſterio trinitatis, & de multis alijs, quæ nõ fuerunt ita explicite tradita, in lege & prophetis, ſicut Chriſtus explicauit: ſic & eos in fide, & gratia fidei fundauit, ac viam ſalutis omnibus oſtendit, & in ſe aperuit. Vnde: Beda Homo factus, enarrauit quid de trinitatis vnitate ſentiendũ, qualiter ad eius contemplationem properandum, quibus actibus ſit perueniendum.

Deus dat grã ꝑ gratiã.

Grã vnde dicta

Ioan. 1.

Deũ nemo vidit.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte fili dei viui, qui es lux vera, quę illuminas omnem hominem venientem in hunc mundum: ego miſer qui tenebris denſis obfuſcor te adoro, deprecans miſericordiam tuam, vt animam meam illumines, mẽtem informes, cogitationes diſponas, ſenſus cõponas, ſermones & actus dirigas: quatenus iniquitatis autor, & tenebrarum amator, nõ me ſurripiat, nec in me ſignum ſuum reperiat, ſed veriſſimæ lucis fulgore percuſſus, procul à me recedat: vt per claram & rectam ſemitam, ad te lucis autorem tendens, ad tuam gloriam perueniam ſempiternam. Amen.

De eo quòd Ioannes confeſſus eſt ſe non eſſe Chriſtum: ſed eius præcurſorem et nuntium. Cap. XIX.

Omnibus autẽ exiſtimãtibus, & cogitãtibus in corde ſuo, de Ioanne, ne fortè eſſet Chriſtus in lege promiſſus: tum propter mirabilem eius conceptũ & ortũ: tũ propter ſanctę vitæ eius meritum: tum propter doctrinæ eius prudentiam efficacẽ: tum propter baptiſmi nouitatem: pharisæi audita opinione, quam turba habebat de Ioanne: moti contra eum, ꝙ ſibi baptizandi officiũ, præter ordinẽ legis, & traditionẽ eorũ, aſſumpſiſſet indebitè: & dubitãtes an meſsias eſſet (miſerunt ab Hieroſolymis) ad Ioãnẽ, de ſtirpe ſacerdotali exiſtẽtẽ (ſacerdotes & leuitas) in lege ſapiẽtes (vt interrogarẽt eũ quis eſſet &) quare baptizaret. Sapientes tamen & ſcribæ, ſcire poterant eum nõ eſſe Chriſtum: quia Chriſtus ꝓmiſſus fuit ex tribu Iuda, Ioannes autem fuit ex tribu Leui. Ioanni in vtero ſanctificato, mouetur

Ioãnes cur putabatur chriſtus

Ioan. 1.

G uetur quæſtio quis ſit. Ratione cuius nota qua-
tuor quæſtiones, quilibet de ſe mouendas: ſcili-
cet quid ſit in natura, quid in perſona, qualis in
forma, quantus in ſtatura. Prius ergo de his te-
ipſum interroga: vt videas quid interroganti deo
poſſis reſpondere. Prima ergo quæſtio eſt, quid
ſis in natura. Ad hoc trina eſt ratio. Es enim ho
mo, ratione corporis: terra vt humilieris con-
tra ſuperbiam: es ratione animæ ſpiritus, vt ſur
ſum conueris contra auaritiam: es ratione ho-
mo, id eſt animal rationale, vt rationabiliter cō-
uerteris contra luxuriam. Hęc ergo quærit à te
Deus. (Tu quis es?) O ſuperbe, denaturaſti: non
es terra te humilians, ſed aer te exaltans: nō ſpi
ritus quærens ſpiritualia, ſed caro ſapiens terre-
na: non homo ratione vtens ſed beſtia brutali-
ter viuens. Secunda quæſtio eſt, quis ſis in perſo-
na. Et hoc quæretur à te, quando pulſaueris ad
ianuam dicens, Domine domine aperi nobis. Et
forte reſpondebis: Chriſtianus ſum. Sed vt dicit Am
bro. mendacium eſt, ſe Chriſtianum dicere, &
H opera Chriſti non facere. Vel forte reſpondebis:
Ioan. 5. Amicus eſt. Sed attēde quid dicit: Vos amici mei
Matth. eſtis, ſi feceritis quæ præcipio vobis: Si ergo neu
25. ter es, audies: Amen dico vobis, neſcio vos. Ter
tia quęſtio eſt, qualis es, ſ. in forma morū, & actio
num interius & exterius: vt attendas diligenter
quantum proficias, vel quantum deficias: Quar
ta quęſtio eſt, quantus ſis, ſ. in ſpirituali ſtatura:
quam paruus per humilitatem, vt ſciatur an poſ
ſis per anguſtam portā intrare ad vitam: quam
magnus per charitatem, vt ſciatur quantus tibi
locus in cęlo debeatur. Interrogatus ergo quis
eſſet (confeſſus eſt) veritatem (& non negauit)
hoc enim eſſet negare ipſum Chriſtum, qui eſt
ipſa veritas. Vnde ſequitur: (Et cōfeſſus eſt, quia
non ſum ego Chriſtus.) In quo magis ad mentē
& intentionem quærentium, quàm ad verba &
quæſtionem reſpondit. Ad hoc enim quærebāt
quis eſſet, vt reſponderet eis ſi eſſet Chriſtus, an
non. Vnde licet expreſſe non quærerēt an ipſe
eſſet Chriſtus: hoc tamen ſecundum Chryſoſto.
intendebāt in corde: vt patet ex Ioannis reſpon
I ſione. Confeſſus eſt ſe non eſſe, quod non erat:
non negauit ſe eſſe, quod erat. Cōfeſſus eſt ſe nō
eſſe Chriſtum, quòd opinio vulgi publica habe-
bat: & non negauit ſe eſſe Chriſti pręcurſorem,
quod erat. Confeſſus eſt ſe non eſſe iudicem: nō
ſe negauit iudicis præconem. Confeſſus eſt ſe nō
Confeſ eſſe eccleſiæ ſponſum: non negauit ſe ſponſi ami
ſio ve- cum. Confeſſus eſt ſe non eſſe verbum: nō ſe ne
& hu- gauit eſſe vocem. Elegit ſolidè in ſe ſubſiſtere, ne
milis humana opinione inaniter reparetur ſuper ſe,
Ioānis. Magis enim voluit infirmitatem ſuā humiliter
recognoſcendo inter membra Chriſti numera-
ri: quàm eius nomen immeritò vſurpando, ab
ipſo Chriſti corpore abſcidi. Hic ergo nobis Io
annis humilitas, qua nihil maius eſt, commen-
datur, qui cum tantæ virtutis eſſet & authorita-
tis apud Iudęos, vt eum crederent Chriſtū, non
eſt tamen eleuatus in ſuperbiam, vſurpans no-
men & honorem alienum. Vt enim ait Chryſo.
deuoti famuli eſt, non ſolum non rapere glori
am domini, ſed & oblatam à multis reſpuere.

Sed hanc Ioannis humilitatem Lucifer non ha K
buit, qui gloriam diuinitatis vſurpare ſibi vo- Humili
luit. Hanc etiam humilitatem primi parentes tatē Io-
non habuerunt, qui diuinæ ſapientiæ ſimilitudi an. nō
nem, ſibi vſurpare voluerunt. Hanc igitur hu- habētes
militatem ille malignus non habebat, qui ſe ex
tollens, diuinum ſibi honorem vſurpabat. Et ad-
huc hodie quidam imitantur Luciferum: vt ty-
ranni, qui ſæuiendo violenter præſunt: & ambi
tioſi, qui ſe extollendo nequiter ſuperioritatem
quærunt. Quidam imitantur prothoplaſtum: vt
hæretici & homines mundanæ ſapientiæ, qui vo
lunt plus ſapere, quam oportet ſapere. Quidam
verò præfigurant Antichriſtum, vt hypocrytæ,
ſimulantes ſanctitatem, ac mendaces & doloſi,
negantes veritatem. Igitur, quia Iudæi æſtima- Gen. 49
bant Ioannem eſſe Chriſtum in lege promiſſum
patet, ꝙ ſecundum ſcripturas, ſcilicet, Nō aufere
tur ſceptrum de Iuda, & huiuſmodi dominicæ L
incarnationis tempus adeſſe, tunc eis fuit notū.
Sed mira cæcitas Iudæorum, qui cum crederēt
Ioannem eſſe Chriſtum, credere nolebant ipſo
Ioanne atteſtante Chriſtum eſſe ſaluatorem tot
ſignis ac virtutibus approbatum. Et quia ſicut à Heliæ
populo Iudæorum, expectabatur Chriſtus ven expecta
turus: ita & Helias ipſum præceſſurus. Sicut eñ tio.
aduentus Chriſti fuerat Iudæis promiſſus: ita ēt
Heliæ aduentus. Et ideo videntes qui miſſi erāt
quòd Ioannes non confitebatur ſe eſſe Chriſtū,
quærebant ſi eſſet Helias. Propter duo quære-
bant ſi eſſet Helias: quorum vnum eſt ſimilitu- Heliæ ſi
do habitus, & vitæ auſteritas: aliud ſimilitudo of militu-
ficii, præcedendo aduentum Chriſti. Et reſpon- do in
dit ſe non eſſe Heliam: Sic Ioannes fuit angelus Ioāne.
non natura & perſona, ſed officio & vita: ſic etiā
hic ſe negat Heliam eſſe corpore & perſona: ſed
alibi Chriſtus dicit eum eſſe Heliam, officio, & vi
ta. Non fuit ergo Helias in perſona & corpore,
ſed in ſpiritu & virtute: quia ſcilicet in ſuis ope
ribus, oſtendebat ſimilitudinem Heliæ. Sicut .n.
Helias aduentum domini præueniet ſecundum:
ita Ioannes præuenit primum. Ille præcurſor
venturus eſt iudicis: iſte præcurſor factus eſt ſal
uatoris. Et ſicut Helias in deſerto morabatur,
parco cibo vtebatur, & duris veſtibus operieba-
tur: ſic & Ioannes. Ambo in deſerto conuerſa- M
ti, ambo victu parci, ambo veſtitu inculti. Et ſi-
cut Helias magni zeli fuit: ſic & Ioannes zelo
veritatis, mortuus eſt. Ambo reges arguebāt, am
bo regum inſaniam tolerabant. Ille Iordanem
cœlum petiturus diuiſit: hic ad lauacrū quo cœ
lum petitur, multos conuertit. Et quia Ioannes
negauit ſe eſſe Heliam, quem ante Chriſti aduen
tu nouerant eſſe venturum: quærebant ſi prophe
ta eſſet, ſ. ille de quo Moyſes locutus eſt: quē etiā
fama erat eſſe venturum ante Chriſtum. Erat. n.
famoſa opinio tunc temporis, quòd ante Chri-
ſtum veniret vnus magnus propheta ſingularis,
pro eo quòd ſcriptum eſt: Prophetam ſuſcitabit Deute.
deus de fratribus veſtris: ipſum tanquam me au- 18.
dietis. Quod ſecundum veritatem intelligendū
eſt de Chriſto: licèt Iudæi intelligerent de pro-
pheta alio. Et ideo interrogauerunt eum, ſi eſ-
ſet ille propheta. Et reſpondens, negauit ſe eſſe
illum

A illum prophetã, de quo ſcriptura prædicta intelligitur: ſed non negauit ſe eſſe prophetam abſolutè, nec prophetã miſſum ante Chriſtũ. Si enim fuit plus quam propheta, ſequitur ꝙ fuit propheta: quia minus includitur in maiori. Cũ igitur Ioannes tã famoſus eſſet, vt poſſet ſi vellet Chriſtus putari: noluit non ſolũ Chriſtus, ſed nec Helias, nec propheta alius reputari. Et hoc eſt cõtra eos, qui ſe iactant de genere, vita, ſcientia, & huiuſmodi. Deinde cũ inſtarẽt, & quærerent quis eſſet, et quid de ſe diceret, ne ad illos qui eos miſerant, abſq; rñſo rediret, reſpondit dãs de Chriſto teſtimoniũ, aſſerendo ſe eius eſſe præcurſorẽ. & dicit (Ego uox) nõ quidẽ in perſona & corpore, ſed in officio & ſimilitudine. Vox inquã verbi & Chriſti per me (clamantis in deſerto: dirigite uiã domini, ſicut dicit Eſaias propheta) id eſt ego ſum ille, de quo ſcriptura Eſaiæ dicit ꝙ in deſerto Iudeę clamare debet: vt homines ad Chriſti aduentũ in mũdũ, ſe præparent. **Eſa.46.** B Pręnuntius Chriſti in deſerto clamat: quia Iudææ à gratia dei deſertæ, & deſtitutæ, ſeu derelictæ, ſolatiũ redemptionis annuntiat. Et bene deſignatur Ioãnes in proprietate vocis: quia erat annuntiator verbi diuini, id eſt, Chriſti: qui ſecundũ diuinitatẽ, eſt verbũ patris: ſicut vox humana, eſt expreſſiua verbi mẽtalis. Vox ergo vocatur Ioannes: quia verbum vocatur Chriſtus. Sicut enim præcedit vox verbũ: ita Ioanes præcedit Chriſtũ. Nã ſtatim vt ex ore loquentis ſonus in qualeſcunq; ꝓcedit, vox eſt: verbũ aũt nondũ eſt quia omne verbum aliquid ſignificat. Et ſicut vox manifeſtat verbum: ſic Ioãnes Chr̃m. quia ꝓpter ea venit, vt eũ in Iſrael manifeſtaret. Itẽ vox ꝓpinquior eſt verbo, quã ſonus: quia primò auditur ſonus, deinde percipitur ꝙ vox eſt, & deinde verbũ quod dicitur per vocem. Sic Ioannes propinquior eſt **Quare vox Ioannes.** C Chriſto quàm alij prophetæ: quorũ prophetia fuit quaſi ſonus, reſpectu Ioãnis: quia illi de remotis, ſic de propinquo Chr̃m indicauit, dicẽs: Ecce agnus dei. Meritò ergo Ioãnes præcurſor domini vocatur: quia & naſcendo, & baptizando, & prædicando, & moriendo, & ipſe ſui nominis appellatione, Chriſtum præcurrebat. Sed quid clamabat, alius euangeliſta ſic narrat, dicens (parate) id eſt præparate (viam domini) ſcilicet quoad mandatorũ impletionẽ (rectas facite ſemitas eius) ſcilicet quoad conſiliorũ ſupererogationẽ: vt ipſe ad vos venire dignetur, & in vobis habitare: qui niſi per viã & ſemitas rectas neſcit incedere, vel ad homines intrare. Vnde Pſalmiſta: Vias tuas domine demonſtra mihi, & ſemitas tuas edoce me. Primũ clamabat ad oẽs: ſecundum ad proficientes. Et hæ ſemitę, per quas citò cõpẽdioſe peruenitur ad patriam melius rectificãtur in ſolitudine, id eſt in mũdanorũ elõgatione, & omnimoda tẽporaliũ abſtractione: ne per colles deuios mũdanę oblectationis, cõtingat oberrare. Has aũt ſemitas, quidã obliquãt, q ſpeciẽ ſanctitatis p̃tendentes, vel habitũ religionis geſtãtes, in obſeruãtijs religiõis, & cõſilijs euangelicis, non rectè ambulãt, nec ſeipſos in illis rectificãt. Vel per vias, quæ aptiores ſũt,

Præcurſor dñi Ioãnes.
Matt. 3.
Lucæ. 3.
Pſal. 24
Semitæ domini.

D poſſunt intelligi actiões: per ſemitas, quę magis occultæ ſunt, cordis intẽtiones. Vñ (parate viã dñi) per mali deſertionẽ, & boni operationẽ (rectas facite ſemitas eius) id ẽ intẽtiones occultas, facite rectas, nõ diſtortas, ſ. ꝓ æternis, nõ ꝓ terrenis faciatis. Reformatio imaginis in mẽte, in hoc attẽditur, ꝙ facies mẽtis incuruata ad terrã, per terrenorũ oblectationẽ, erigatur ſurſũ, & rectificetur per cęleſtiũ cõſiderationẽ, & dilectionẽ. Vñ in Cãticis: Recti diligũt te. Vbi ſecũdũ Ber. recti intelligũtur, qui à terrenis ſunt abſtracti: ac cõtẽplatione & dilectione toti ad ſuperna erecti. Vñ dicit ꝙ quærere & ſapere quæ ſunt ſuper terrã curuitas animæ eſt: meditari verò, & deſiderare quæ ſurſum ſunt, rectitudo. Cui et rectitudini, ſecũdũ eundẽ Ber. atteſtatur ſtatura erecta corporis humani. Quid eñi indecẽtius, quã curuũ recto corpore gerere animũ? Peruerſa res eſt, & fœda, luteũ vas, ꝙ eſt corpus de terra, oculos habere ſurſum, cœlos libere reſpicere: ſpiritualẽ verò, cœleſtẽq; creaturã ſuos econtrariò oculos, id eſt, internos ſenſus atq; affectus trahere deorſum in terram? Et ſubditur (Omnis vallis) id eſt populus gẽtilis, vel quicũq; humilis (implebitur) bonis ſpiritualibus, ſcilicet gratia in præſẽti, & gloria in futuro (& omnis mõs, & collis) id ẽ Iudaicus populus, vel quicunq; ſuperbus (humiliabitur) id eſt, euacuabitur: quia grãm, & gloriã amittet. Deus. n. ſuperbis reſiſtit: humilibus autẽ dat gratiã. Et qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat exaltabitur. Mõs dicit, quantũ ad maiores: & colles, quantũ ad minores. (Et erunt praua) id eſt corda malorũ per iuſtitiã diſtorta, erunt (in directa) id eſt per ęquitatẽ iuſtitiæ rectificabuntur, & ad iuſtitiæ regulã dirigẽtur (& aſpera) id eſt mẽtes iracundæ & immites, (in vias planas) id eſt per infuſionẽ gratiæ, ad mãſuetudinẽ cõuertentur: & contra Chriſtũ indurata, mollificabũtur (& videbit) oculo corporali in primo aduẽtu (omnis caro) id eſt omnis homo, tã gentilis, quã Iudæus (ſalutare dei) id ẽ Chriſtũ dei filiũ. Diuidebatur enim tunc cõmunitas hominũ in duas partes, ſcilicet in Iudæos, & Gẽtiles: & multi de his omnibus hominibus, viderũt eũ in mũdo, inter homines conuerſantẽ. Põt ẽt hoc verbum intelligi de viſu ſpirituali, quo videt̃ eum conuerſi ad fidẽ catholicã, ex omnibus gẽtibus totius mundi. Vel videbit eũ in forma humana, omnis homo, tã reprobi, quã electi in ſecundo aduentu, ſ. in die iudicij. Et cũ miſſi à Iudæis, audirent à Ioãne, ꝙ nõ erat aliqs triũ prędictorũ, quos expectabãt tãquã perſonas ſolẽnes, quęſierunt ab eo, dicentes: (Quid ergo baptizas) nouum ritũ inducendo, & officiũ alienum vſurpãdo (ſi tu non es Chr̃s) qui poteſtate propria baptizabit, (neq; Helias) qui in tranſitu Iordanis baptiſmũ ſignificabat, (neq; propheta) cuius officiũ eſt baptizare: vt patet de Heliſæo, qui Naamã baptizari miſit. Quaſi diceret: Quare tibi officiũ baptizãdi vſurpas, cũ vicẽ perſonarũ, quibus ſcriptura baptizare cõcedit, nõ geras: ſicut ꝓprio ore confeſſus eſt? Notãdũ aũt ꝙ licet Ioãnes non eſſet Chriſtus, poterat tamen baptiza-

Cant. 1.
Recti quos.
E
Iaco. 4.
Luc. 14. & 18.
F
Ioan. 1.
4. Reg. 5.

G re: quia erat præcurſor eius: & ideo debuit pa-
Baptizare poterat Ioānes.
rare viam illius. Item licet non eſſet Helias perſonaliter: erat tñ virtute. Item ſi non erat propheta ille ſingularis: erat tamen plus quā propheta cōmunis: & ideo baptizare potuit. Et reſpōdit eis Ioānes, teſtimoniū de Chriſto iterum prohibendo: quia ſicut præcurrebat prædicatione Chrī. ſua prędicatione, & denuntiatione: ita baptiſma Chriſti pręcedebat ſuo baptiſmate: ſicut, & prophetæ antiquitus aliquando denuntiabant futura, non ſolum verbis ſed etiam factis. Vnde dicit: (Ego baptizo in aqua) in pœnitentia, non in ſpiritu, in remiſsionē peccatorū, docēs vos pœnitere, nō potens vos abſoluere. (Ego baptizo in aqua) præparatiuē, corpora tm̄ lauādo: ad ſignificandū illū qui venturus eſt baptizare in ſpiritu ſancto autoritatiuē, etiā animas abluendo. q.d. Non debetis imputare audaciæ quod ago: nec mirari ſi ego qui non ſum Chrs, neq. Helias, neq; ille propheta ſingularis baptizo: quia baptiſmus meus nō eſt cōpletus, & perfectus. Nā ad cōpletionē, & perfectionē baptiſmi, exigitur lotio corporis & animæ: & corpus quidē ſecundū naturā lauatur aqua, anima verò nō niſi ſpiritu. Vnde, & ego baptizo in aqua tātū, in pœnitentiā, id eſt in ſignū pœnitētię purgātis animas: corpore lauo corpus, & inſtitutū baptizandi vſum præparans viā fortiori me, donec veniat qui abluit animas per ſpiritū. Vñ Amb. Ego, inquit, vos aqua baptizo. Certè probauit ſe non eſſe Chriſtū, qui inuiſibili operetur officio. Nā cū ex duabus naturis homo, id eſt ex anima ſubſiſtat, & corpore, viſibile per viſibilia, inuiſibile per inuiſibile myſteriū conſecratur: aqua enī corpus abluitur, ſpiritu animæ delicta mūdantur. Et ideo aliud fuit baptiſma pœnitentię: aliud eſt baptiſma gratiæ. Iſtud ex vtroq;, illud ex vno. Nā cum delicta cōmunia ſint mentis, & corporis: purificatio quoq; debuit eſſe cōmunis.

Baptizare in aqua & in ſpiritu.

H

I Et bene non verbo, ſed opere declarauit nō eſſe ſe Chriſtū: opus enim hominis eſt gerere pœnitentiā delictorū: dei munus eſt gratiā implere myſterij. hæc Amb. Ioānis ergo baptiſmus vmbra & figura erat melioris baptiſmi: quia ſignificatio, & præparatio quędā erat futuri. Propter quod, vt habetur in Actibus, forma baptiſmi Ioānis erat in nomine venturi. Nec putandū eſt, baptiſmum Ioannis parum profuiſſe hominibus: quia & ſi pctā non dimittebat, oēs tñ qui ab illo baptizabātur, ſub peccati vinculo conſtrictos eſſe ſciebant: & ideo receptorē, & mūdatorē, qui peccata dimittere poſſet, mox vbi appáruiſſet, quærere [illegible]. Vnde baptizabat in pœnitentiā [illegible] ad hoc vt agerent pœnitentiā: vt ſicut ipſe eos aqua lauabat exterius: ita ipſi [illegible] pœnitentia lauarent interius: vt mox Chrō [illegible] baptiſmum ſuſcipiendum: quia quos baptizauit, baptizati ſunt iterum. Baptiſmus enim ipſius, erat quædam proteſtatio [illegible] in Chriſtum venturum, & [illegible] opera pœnitentiæ, vt [illegible] petent ipſum. Vtilis ergo erat baptiſmus Ioannis, propter [illegible] baptiſmum. & propter vitæ emendationē: quia baptizabātur

Act. 9.
Baptiſmus Ioannis profuit.
Baptizati à Ioanne, iterū baptizandi erāt.

cōfitentes peccata ſua: & propter Chriſti manifeſtationē. Vnde, & ſubditur (medius veſtrū ſtetit) id eſt præſens eſt inter vos quē prædico: qui eſt mediator dei, & hominū (quē vos neſcitis) nec cognoſcitis: & ad illū cognoſcēdū, ego vos præparo, baptizando in aqua. Iſta verba exponi poſſunt, vno modo ſecūdū humanitatē Chrī, ſecundū quā ad literā Chriſto fuit in medio Iudęorū: quia inter homines cōmuniter eſt conuerſatus, quaſi vnus ex eis & non cognouerunt præſentē, quē crediderūt futurū. Alio modo exponuntur de Chriſto ſecundū diuinitatē, ſecundū quem vbiq; præſens eſt, & inuiſibilis. Et ſecundū hoc medius eſt omnibus rebus creatis, & tamen nemo ſcit eū: quia nemo cōprehendit.

K

Medius veſtrum ſtetit, quō exponitur.

Hic nota q̄ Chriſtus ſæpe legitur locū medium ſpecialiter eligere: quia medium eſt locus humilis. Vnde ipſe ait. Ego aūt in medio veſtrum ſum, ſicut qui miniſtrat. Item eſt locus cōmunitatis: quia vniformiter ſe habet ad omnes: vt centrū ad circūferentiā. Vnde Petrus: In veritate cōperi, quia nō ē perſonarū acceptor deus. Item medium eſt locus vnitatis: quia extrema vniuntur in medio. Vñ Apoſtolus: Ipſe eſt pax noſtra: qui fecit vtraq; vnum. Itē eſt locus ſtabilitatis: quia mediū mundi eſt fixū. Vnde Apoſtolus: Fundamentum aliud nemo pōt &c. Itē locus proximitatis: quia omnibus partibus approximat. Vnde in Actibus: Si forte attrectent eū, cùm non longe ſit. Et ſubdit Ioānes de Chriſto, (Ipſe eſt qui poſt me veniet, vel vēturus eſt) quē ego vt præcurſor prænuntio (qui tamen ante me factus eſt.) Licet iam veniſſet naſcendo, tñ dicit eſſe venturum: quia nondum venerat ad baptiſmum, nondum ſe manifeſtauerat prędicādo, & miracula faciendo, ac noſtræ redēptionis myſterium cōplendo. Et licet Ioannes præceſſerit Chriſtū tēpore natiuitatis & mortis, non tñ reſurrectionis, & aſcenſionis.

Medium locum Chrs tenet.
L
Luc. 22.
Act. 10.
Eph. 2.
1. Cor. 3.
Act. 17.

M Vel (qui poſt me venturus eſt) id eſt qui prædictus eſt à prophetis, poſt me venturus eſt. Secundū Remigium, quinq; modis venit Ieſus poſt Ioānē. ſ. naſcendo, prędicādo, baptizādo, moriēdo, & ad inferos deſcendēdo. Et cum hoc quod dicit, Ante me factus eſt, non poſsit intelligi ſecundū deitatē, quę facta non eſt: nec de humanitate, qua Chriſtus poſterior eſt Ioāne factus: oportet q̄ intelligatur quoad honorem, & dignitatem: quia quaſi dominum, ſequitur eū Ioānes, & vadit poſt eum. Ante enim hoc in loco, nō temporis, ſed ordinis, habet ſignificationem: & nota diuinitatis, non natiuitatis prioritatē. Ac ſi dicat, ſecundū Chry. Non quia prior veni ad prædicandum, ex hoc maiorē illo me æſtimetis poſt me ergo venit tēpore: quia poſtmodum natus, ante me factus eſt dignitate. quia tanquā clarior, & honorabilior, ſeu maior & dignior, mihi prępoſitus eſt, & prę latus. Huic ſimile eſt, cū de aliquo dicimus: Hic olim mihi minor, vel mihi par erat ſed modo ante me factus eſt honore, modo me præcedit, modo mihi prælatus eſt. Vel factus eſt ante ſynceritate cōſcientiæ, innocētia vitæ, famæ decore. Præteritionis aūt cauſa, Ioānes aperte eum ſubiungit: Qui prior me erat. Pro tāto enim (ante

Ieſus venit poſt Ioannē quinque modis.
Chrs factus eſt ante Ioannem.

me iam

A me factus eſt) id eſt mihi prælatus, & dignitate ante poſitus eſt, quia etſi poſterior ſit in tẽpore, eſt tñ prior in æternitate: quia prior me erat, non ſecundũ humanitatẽ, quã acceperit in tempore: ſed ſecundũ deitatẽ, in qua eſt ab æterno cum patre, prior me erat: quia ipſe ab æterno, ego ex tẽpore. Quoniã qui poſt me natus eſt de matre ſine patre, ante oẽm creaturam, ſine vllo initio genitus eſt ex patre ſine matre. Et fortior me eſt: quia ipſe deus fortis & potens: ego aũt homo, & fragilis, & impotens. Ille dominus, ego ſeruus: ille imperator, ego miles. Vñ Rabanus: Fortis eſt Ioãnes, qui ſpiritũ ſanctũ dignus eſt habere: fortior qui eundẽ põt dare. Fortis qui regnũ cœlorũ prædicat: fortior qui donat. Fortis qui baptizat in peccatorũ confeſſione: fortior qui in eorũ remiſſione. Immenſitatem aũt excellentiæ eius, ſubdendo manifeſtat (Cuius nõ ſum dignus vt) procumbens (ſoluã corrigiã calciamentorũ eius) quod humile, & vile officium

Chriſtus fortior eſt Ioãne.

B eſt. Quaſi dicat: Tantũ eſt ante me, vt ego neq; ſeruire ei, neq; in vltimis miniſteriis eius vocari dignus ſim. Calciamentũ enim ſoluere, vltimi miniſterii res eſt. Cum Chriſtus calciamenta non portauerat, patet q̃ hæc eſt metaphorica locutio: quia Ioãnes in hoc dicit ſe non eſſe dignũ exhibere Chriſto etiã minimũ obſequiũ hoc exprimens ſecundũ cõmunem loquendi modum. Cum enĩ aliquis ſuã paruitatẽ, & alterius excellẽtiã vult exprimere, ſolet cõmuniter dici: Nõ ſum dignus tangere ſotulares eius, vel aliud huiuſmodi. Nec mirũ ſi Ioãnes hoc dixit: quia homo quantumcunq; magnus, deo cõparatus, nihil eſt niſi puluis, & cinis: nec etiã aliqua creatura eſt digna ei ſeruire, niſi per gratiã adiuuetur. Per hoc oſtendit etiã Ioãnes pſis phariſæis, q̃ officium alienũ non vſurpabat, ſed tm̃ ſuũ propriũ officiũ, ſcilicet præcurſoris exercebat. Vnde ſecundum

Calciamenta ſoluere eius qui ea non habet.

C Greg. allegoricè per calciamentũ, humanitas, per pedes, deitas. per corrigiã, vnio calciamentorum, ſcilicet animæ & corporis ad deitatẽ, intelligi põt: quia nec ipſe Ioãnes, nec aliquis alius ſufficiens eſt, vel põt myſteriũ, & modum illius ineffabilis vnionis duarũ naturarũ, ſcilicet diuinæ, & humanæ, qua verbũ caro factũ eſt, explicare vel aperire: cũ hæc vnio tanta eſſet, q̃ hominẽ deum, & deũ hominẽ faceret. Vnde Eſa. Generationem eius quis enarrabit? Quaſi diceret, nullus eſt dignus. Vbi Greg. Qua in re penſandum nobis eſt, quomodo ſancti viri, vt humilitatis in ſe virtutẽ cuſtodiant, cum quædã mirabiliter ſciunt, illud ante mentis oculos ſtudent reuocare, quod neſciunt: vt dũ ex parte aliqua infirmitatẽ ſuã cõſiderant, ex ea parte qua perfecti ſunt, eorũ ſe animus non extollat. Reſtat ergo vti in omne q̃ ſcit, ſeſe mẽs deprimat: ne q̃ virtus ſcientiæ cõgregat, ventus elationis tollat. Cũ bona fratres agitis, ſẽper ad memoriã mala acta reuocate; vt dũ cautè culpa conſpicit, nunquã de bono opere animus lætetur. Superiores inuicẽ proximos veſtros attẽdite. Quia, & quos agere aliqua praua conſpicitis: quæ in eis latent bona neſcitis. Quæ licet bona aſsint opera: nulla ſunt, niſi ex humilitate cõdiant. Qui enĩ

Eſa. 53.

Humilitas contra elationem inducit.

D ſine humilitate virtutes congregat: quaſi in ventum puluerem portat. hæc Greg. Deinde Ioãnes ſubiungit (Ipſe vos baptizabit) non ſolum in aqua, ſed & (in ſpiritu ſancto, & igne) gratiam ſpiritus ſancti, & charitatis conferendo: q̃ nõ põt facere, niſi deus. In baptiſmo enim Chriſti, confertur gratia ſpiritus ſancti: & per ipſum ignis charitatis, ſi debitè ſuſcipiatur, vel obex non ponatur. Baptiſmus aũt Ioãnis iſta nõ conferebat: ſed baptiſmo Chriſti ſignificabat, & ad ipſum diſponebat. Vñ Chry. Aliud fuit baptiſma Ioãnis: aliud dñi. Illud pœnitẽtiæ: hoc ſanctificationis, & gratiæ, in quo & ſpiritus ſanctus vnoquoq; credente, ad decoquenda peccata, modo ignis operatẽr vrens delicta, purgans ſordes carnis, & animæ. Vñ, & Beda: Baptizamur aũt à dño in ſpiritu ſancto: non ſolũ cũm in die baptiſmatis, fonte vitæ in remiſſione peccatorũ abluimur, verũetiã quotidie, cũ per gratiã eiuſdẽ ſpiritus, ad agenda quæ deo placent, accendimur. Eſt ergo baptiſmus fluminis, in aqua: flaminis, in pœnitentia: ſanguinis, in martyrio. Deinde poſt teſtimoniũ Ioãnis, de primo Chriſti aduentu, addit et de extremo, authoritate iudicii Chriſtũ cõmendando, & populis cõminando dicens (Cuius ventilabrũ in manu eius.) Ventilabrũ, à ventilãdis paleis dictũ eſt. & eſt inſtrumentũ quo in Paleſtina ſolebat purgari bladũ: & eſt factũ ſicut pala, qua proiicitur granũ paleis cõmixtũ, in altũ: & ventus paleas tollit, & granũ in area cadit. Ioãnes ergo metaphorice loquens, per ventilabrũ, intelligit diſcretionẽ iuſti examinis, ſeu diuinũ iudiciũ, & poteſtatẽ diſcernendi bonos à malis: ſicut ventilabro diuidũtur grana à paleis, & fructuoſa ab infructuoſis, quod eſt in manu, id eſt in poteſtate, & arbitrio eius: quia iudicãdi officiũ ſibi traditum eſt à patre: quia omne iudiciũ dedit filio. (Et permũdabit) id eſt perfectè mundabit (& purgabit) in

Luc. 3.

De baptiſmo duplici.

E

Baptiſmus eſt triplex.

Ventilabrũ vnde dictum.

Ioan. 5.

F futuro (areã) id eſt eccleſiã ſuã à paleis, in qua nũc grana cũ paleis, id eſt bon. cũ malis, cõmixti ſunt: ſed in iudicio ſeparabuntur ab eis. (Et congregabit triticum) modo pluribus locis diſperſum, id eſt bonos, & iuſtos: qui ad modum tritici ſunt interius candidi, per munditiam: exterius rubei, per patientiam: graues moribus, vtiles ſermonibus, multiplicabiles aliorum conuerſionibus, (in horreũ ſuum) id eſt, in cœleſte habitaculum. (Paleas autem) id eſt malos & reprobos, leues per ſuperbiam, pallidos per inuidiam, fragiles per iracundiam, aridos per auaritiam, infructuoſos per accidiam, viles per carnalem concupiſcentiam, (cõburet igne) gehẽnæ (inextinguibili) & pœna ſenſibili. In hac etiam præſenti vita, dñs eccleſiam purgat, dum ob manifeſta peccata, peruerſi, & mali, de eccleſia per ſententiã eiiciunt: vel per mortẽ de hac vita abſcinduntur: ſed hæc purgatio in fine perficiet, qñ per angelos de regno ſuo, omnia ſcãdala colliget: vel modo mũdat, diſcernẽdo merito, nõ numero: ſed tunc & numero & merito. (Multa quidẽ & alia exhortãs) & docens Ioannes (euãgelizabat) & annũtiabat (populo.) Ex quo patet, q̃ non omnia facta, & dicta Ioannis

G ſcripta ſũt,ſed pauca reſpectiuè:ſicut & de Chriſto dicitur Ioãnis vltimo. Moraliter Ioãnes dat formam videndi, prædicãdi, & fructificãdi. Nã eius vita auſtera,& quoad victũ durum,& quoad veſtitum aſperũ, & quoad locũ deſertũ: eius doctrina,vera,ſiue de deo,ſiue de ſeipſo,ſiue de ꝓximo: eius operatio fructuoſa: quia multos vocando, baptizando, & rectificãdo. In primo fuit exẽplar religioſorũ,in ſecundo doctorũ,in tertio prælatorũ.Si enĩ talis eſſet prædicator omnis Hieroſolyma,quoad clauſtrales:& Iudęa, quoad clericos: & regio quoad laicos,venirent confitentes peccata ſua,tã venialia,quàm mortalia: veniret & Ieſus cũ eis,ad ſanctificãdum eos, & verbo, & remedio,& exẽplo. Ad maiorẽ aũt expreſsionẽ prædictorũ,locus vbi facta ſunt,determinatur cõſequẽter,cùm ſubiũgitur. Hæc in Bethania facta ſunt trans Iordanẽ,vbi erat Ioãnes baptizans. Vt enĩ dicit Chry. nõ in domo, H neq; in angulo Chriſtũ prędicabat:ſed Iordanẽ tranſiens, in media multitudine præſentibus omnibus qui ab eo baptizabanť.In Bethania,quę domus obedientiæ interpretatur, Ioãnes baptizare dicitur. vt ꝙ ex obedientia dei venerat Chriſtũ nunciare immolãdũ per redẽptione mundi oſtendatur,& intelligant homines,quia ſi à peccato originali, quod per inobedientiã primi parentis cõtigit,abſolui deſiderant, ſubmiſſo corpore,& credulo corde,baptiſmi ſacramentũ ſuſciperet & per obedientiam fidei,omnes ad baptiſmum peruenire debent: & vt ſignificetur, quòd baptizatis obedientia conuenit.Eſt autem duplex Bethania. Vna eſt quædã villa citra Iordanem,ad duo milliaria de Hieruſalem,ſcilicet in latere montis Oliueti,vbi Lazarus fuit ſuſcitatus. Alia,de qua dictum eſt,ſita ſupra Iordanẽ, ex altera tamen parte fluminis,ſcilicet in ſorte duarum tribuum,& dimidiæ, à Hieruſalem itinere diei vnius: vbi erat Ioannes baptizans,ſci- I licet in confinio Gentium,& Iudæorum. vt his & illis oſtenderetur baptiſmus cõmunis. Et bene trans Iordanem baptizabat: quia Gentes cõmunius,quàm Iudę ,baptiſmum receperunt.

Moraliter Ioãnes dat triplicẽ formã.

Ioan.1.

Bethania qualiter interpretetur.

Bethania duplex.

ORATIO.

IOannes beatiſsime præcurſor Chriſti,pręco iudicis,amicus ſponſi,vox verbi diuini: qui ſolatium noſtræ redemptionis annunciare meruiſti: impetra mihi miſero apud eundem dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, tuis ſanctiſsimis precibus,vt purgato à vitijs pectore,& ornato virtutibus, parẽ ſecundum ſalubria tua monita viam domini, & rectas faciam ſemitas eius: quatenus in extremo iudicio,cùm aream eccleſiæ ſuæ mundauerit,& triticum à paleis ſeparauerit,merear inter grana tritici, & electos ſuos inueniri,& in horreum cœleſtis manſionis cum eis reponi. Amen.

De pœnitentia facienda. CAP. XX.

QVia verò de pœnitentia, per quam regnũ cœlorum appropinquat,& via domini paratur,tactum eſt in præcedentibus: nunc conſequenter de ipſa aliquantulũ latius videamus. Ad veram itaq; pœnitentiã,quã amor dei K & odium peccati fecit,ante omnia duo requirũtur: ſcilicet ꝙ peccator de peccatis præteritis doleat,& nunquã iterata vice peccandi,firmam voluntatẽ habeat. Sine his duobus, pœnitentia vera non eſt: quia ſine eis,nec deus peccata dimittit,nec ſacerdos abſoluere à peccatis poteſt. Vnde Ber.Vera ſiquidem pœnitentia eſt,ſine intermiſsione tẽporis,de præteritis malis dolere, & ſic plangere cõmiſſa,vt non cõmittat plãgenda.Irriſor namq; eſt,& non verè pœnitens,qui adhuc agit quod pœniteat. Si ergo vis verus pœnitens eſſe,ceſſa à peccato, & amplius noli peccare. Quoniã inanis eſt pœnitentia,quã ſequens coinquinat culpa. Vnde & Greg. Pœnitentiam quippe agere,eſt,& perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare: nam qui ſic alia deplorat,vt tamen alia cõmittat: adhuc pœnitentiam agere,aut ignorat,aut diſsimulat.Vnde etiã Aug. Inanis eſt pœnitentia: quã ſequens co- L inquinat culpa. Nihil proſunt lamenta, ſi replicãtur peccata. Nihil valet à malis veniã poſcere,& mala denuo iterare. Et iterũ: Pœnitentes pœnitentes,ſi tamen eſtis pœnitentes,& non irridentes,mutate vitã,reconciliamini. Pœnitentiã agis,genu figis,& rides,ſubſannas patientiã dei. Si pœnitens es,pœnitet te: ſi non pœnitet, pœnitens non es:ſi ergo pœnitet,cur facis quod male feciſti? Si feciſſe pœnitet,noli facere: ſi adhuc facis,pœnitens non es. De quibus aũt pœnitẽtia ſit agenda,notat idẽ Aug.dicens:Tres ſunt actiones pœnitentię. Vna eſt quæ nouum hominẽ parturit, donec per baptiſmũ ſalutare, omniũ præteritorũ fiat ablutio peccatorũ. Omnis enĩ qui iã ſuæ voluntatis arbiter cõſtitutus eſt, cùm accedit ad ſacramenta fideliũ,niſi eũ pœniteat vitæ veteris,nouã inchoare non poteſt. Ab hac pœnitẽtia,cũ baptizãtur ſoli paruuli,immunes ſunt: nondũ .n. vti poſſunt libero arbitrio: M quibus tamen ad conſecrationẽ remiſsionemq; originalis peccati,prodeſt eorum fides à quibus offeruntur: vt quaſcunque maculas delictorũ, per alios ex quibus nati ſunt, cõtraxerunt,aliorum etiã interrogatione,& reſponſione purgẽtur. Cæterorũ hominũ nullus tranſit ad Chriſtũ: vt incipiat eſſe quod non erat,niſi pœniteat eũ fuiſſe quod erat. Altera verò pœnitentia eſt, cuius actio per totã iſtã vitã,perpetua ſupplicationis humilitate ſubeũda eſt. Primò,quia nemo vitã æternã deſiderat,niſi eũ vitæ huius tẽporalis pœniteat. Quis dubitet in quacũq; tẽporali fœlicitate verſemur: pœnitere tñ nos debere huius vitæ: vt ad illã incorruptionẽ tota auiditate curramus. Quis ergo feſtinat atq; exoptat ad patriã remeare,niſi quẽ peregrinationis ſuæ pœnitet? Quis itaq; ſanę mẽtis nõ ingemiſcit,cui nõ per pœnitentiã ſic eſſe diſpliceat? Deinde multa ſunt peccata,quæ quàuis ſingula, nõ lætali vulnere ferire ſentiantur:tñ ſimul omnia cõgregata,quæ plura ſunt necant,niſi medicamẽto quotidianę pœnitẽtiæ deſecenť. Quiſquis itaq; ſe diligẽter attendit,ſatis intelligit cũ quãto periculo peregrineť a dño.Tertia actio ẽ pœnitẽtiæ,quæ pro illis peccatis ſubeũda ẽ,quæ

Pœnitẽtia duo requirit.

Pœnitẽtia de quibus ſit agenda.

Pœnitẽtia in baptiſmo.

Pœnitẽtia totius vitæ.

Pœnitẽtia pro peccatis contra decalogum.

legu

A legis decalogus continet. In hac ergo pœnitentia maiorē in ſe quiſque ſeueritatem debet exercere: vt à ſeipſo iudicatus, non iudicetur à dño. Aſcendat itaq; homo aduerſum ſe tribunal mētis ſuæ, conſtituat ſe ante faciem ſuam. Atq; ita conſtituto in cordis iudicio, aſſit accuſatrix cogitatio, teſtis cōſciētia, carnifex timor. Inde quidē ſanguis animi cōfitentis per lachrymas profluat. Poſtremò, ab ipſa mente talis ſentētia proferatur: vt ſe indignū homo iudicet participatione corporis, & ſanguinis dñi: vt qui ſeparari à regno cœlorū timet, per vltimā ſententiā ſummi iudicis, per eccleſiaſticā diſciplinā à ſacramento cœleſtis panis ſeparetur. Iudicet ergo ſeipſum homo in iſtis, voluntatē dū pōt, & mores cōuertat in melius: ne cùm iā non potuerit, ēt præter voluntatē, à dño iudicet. Sed ſi iā de ſanitate deſperans, addis peccata peccatis, Sicut ſcriptū eſt:

Pro. 18

B Peccator dū venerit in ꝓfundū malorū, contēnet: noli contēnere, noli deſperare: clama de ꝓfundis etiā ad dñm. De tali ꝓfundo, Niniuitę clamauerunt, & ꝓpitiationē inuenerunt. Faciliuſq; eſt euacuata cōminatio ꝓphetię, quā humiliatio pœnitentiæ. Quicquid .n. feceris, quæcūq; peccaueris, adhuc in hac vita es: vnde te omnino, ſi ſanare nollet, auferret. Cur ergo ignoras, quia patiētia dei ad pœnitentiā te adducit? hæc Aug. Nō ſolū ergo de magnis, ſed & de paruis peccatis, vt

18 dictū eſt, quotidiana pœnitentia eſt agenda: & quāuis parua videātur, non tñ propter hoc ſunt negligenda. Quia vt ait Greg. nullū peccatū adeo paruū, quod non creſcat neglectū. Et iterū: Peccatū quod pœnitentia non diluit: ipſo ſuo pondere mox ad aliud trahit. Vnde dicit Amb. ꝙ minimū peccatū ſcienter cōmiſſum, grauius eſt toto mundo. Vnde, & Auguſt. Sed iſta leuia quæ dicimus, noli contemnere: ſi contēnis, quan

Pęnitentia etiā de paruis agēda.

C do appendis expaueſce: quando numeras leuia, multa faciunt vnū grande. Multæ guttæ implēt flumē. Multa grana faciunt maſſam hæc Augu. Non itaq; leuia ſunt contēnēda: nec ꝓpter grauia, eſt deſperandū. Quia vt ait Aug. nullū peccatū criminale eſt, dū diſplicet: nullū veniale, dū placet. Agēda eſt aūt pœnitentia ſine dilatione & dū poſſumus: ne ſubitò pręoccupati, quęramus ſpatiū pœnitētiæ, & inuenire nō poſſumus. Vnde Aug. Remedia cōuerſionis ad deū, nullis ſunt cūctationibus differēda: ne tēpus correctionis pereat tarditate. Qui enim pœnitenti indulgentiā promiſit, diſſimulāti diē craſtinū nō ſpopōdit. Et iterū: Si quis aūt poſitus in vltima neceſſitate ægritudinis ſuę voluerit accipere pœnitentiā, & accipit: & mox reconciliatur, & hinc vadit: fateor vobis, nō illi negamus quod petit, ſed non præſumimus quia hinc bene exit. Non præſumo, nō vos fallo, nō præſumo, fidelis bene viuēs ſecurus hinc exit. Baptizatus ad horā, ſecurus hinc exit: agēs pœnitētiā ad vltimū, & recōciliatus: ſi ſecurus hinc exit, ego nō ſū ſecurus: vñ ſecurus ſū, & do ſecuritatē: vñ non ſum ſecurus, pœnitentiam dare poſſum, ſecuritatem dare nō poſſum. Nō dico, dānabitur: ſed nec dico, liberabitur. Vis te dubio liberare? Vis quod incertū eſt, euadere? Age pœnitentiam dum ſanus es.

Nota.

Pœnitētia agēda ſine dilatione.

Pęnitentia ſera, ſecurū non facit.

D Si .n. agis veram pœnitentiā dum ſanus es: & inuenerit te nouiſſimus dies, currentē vt reconcilieris. Si ſic agis, ſecurus es: quia egiſti pœnitentiam eo tempore, quo, & peccare potuiſti. Si autem tunc vis agere pœnitentiā, quando iam peccare nō potes, peccata te dimiſerunt, nō tu illa. Duæ res ſunt, aut ignoſcitur tibi, aut non ignoſcitur. Quod horū tibi ſit futurū, ego neſcio. Ergo dimitte incertum, & tene certum. hęc Augu. Ideo autē Augu. dubitat de his qui pœnitent in extremis: quia tales potius videntur pœnitere timore pœnæ, quàm amore iuſtitiæ: & ideo eorū pœnitentia videtur eē dubia. Non ergo tardes vel diſſimules, in ſanitate pœnitentiā agere, & citò peccati onus deponere. Quia vt ait Aug. ſtultum eſt in illo ſtatu viuere, in quo quis non audet mori. Et audacior eſt, qui cum vno peccato mortali dormit: quàm qui cū ſeptē hoſtibus. Sępe quidē promittunt ſibi homines vitā longam, ex eo ꝙ ſunt iuuenes, vel bonæ cōplexionis, aut fortes, neſcientes quid ſuperuentura pariat dies: nec attendentes ꝙ rarò quis moritur morte naturali, ſed frequenter ex accidentibus: puta febre, apoſtemate, & huiuſmodi. vel quādoq; morte improuiſa, & cauſali: & tñ creditur ꝙ quilibet in ſtatu meliori moritur. Vnde Hugo de ſancto Victo. Sciendū ꝙ nec iuſtus, nec impius, nec puer, nec ſenex, ante ſoluuntur à corpore, quàm ſint in illo puncto bonitatis, vel malitiæ: vltra quàm ſi ſemper viuerent nunquā tranſirēt. hæc Hugo. Sed ꝓpter vanā longę vitę ſpē, multi decipiuntur: & pœnitentiam quā expectant, nō cōſequuntur. Vnde Chry. Nihil tantū decipit homines, quantū vana ſpes longioris vitæ. Et Aug. Experti ſumus multos expiraſſe, expectātes reconciliari. Et poſito ꝙ homo certus eſſet de vita lōga: adhuc tamen pœnitentia non eſſet vſq; ad ſenectutē, & ſenium prolonganda. quia tunc inualidi ſunt homines ad laborē: & vix in his ætatibus reperitur quis, qui ſe à peccatis, quæ cōſueuit, euellat per pœnitentiā. Optimū ergo conſilium, ſumma prudentia, & prouidentia in hoc conſiſtit: vt per verā contritionē, & purā ac integralem confeſſionē, & per ſatiſfactionē condignā, homo ſanus, & fortis ſe diſponat, cunctaq; noxia, eū à ſalute æterna retrahentia ac impedientia proijciat: & ſe iugiter omni tempore ſic teneat, ac ſi hodie vel cras, vel ad longius in hac ſeptimana, diſceſſurus ſit de hoc mundo. In extremo quippè vitæ ſuæ, poteſt homo pœnitere: quia vſq; tunc poteſt peccare, & ergo vſq; tunc poteſt de peccatis, per diuinā miſericordiā, cōſequi veniam: quia miſericordia dei, vincit humanā malitiam. ſed talis pœnitentia tarda, rarò eſt vera, & fructuoſa: quia in ea nō habetur diſtinctiua, & ſufficiens de peccato diſplicentia. Contritio eīm ſufficiens requiritur ꝙ peccatū dimittatur: ſed vehemens paſſio, & dolor in parte ſenſitiua: qualē habent cōmuniter illi in articulo mortis, impedit in pœnitente vſum rationis, ne bene deliberet de peccatis. De pœnitentia ergo iniūcta, aut voluntariè aſſumpta, gaude: & deo gratias age, qui te ad eandē decreuit miſericorditer expectare: non ſis ingratus, quia hodiernū

Vitæ lōgæ ſpes decipit.

E

Quiſque in optimo ſtatu moritur.

F

Pęnitentia ſera, ſi vera, eſt fructuoſa.

G Pœnitẽtiæ tempus nõ prætermittendum.

dicem habes, in quo corrigaris. Heri malus fuiſti: hodie bonus eſto. Conſidera quoniã multi modo moriuntur, quibus ſi vna hora ad agendã pœnitentiam concederetur, quæ tibi conceſſa eſt, quomodo per altaria, & quã feſtinanter currerent: & ibi flexis genibus, vel certe toto corpore, in terrã proſtrato, tandiu ſuſpirarent, plorarent, & orarẽt: donec pleniſſimã peccatorũ ſuorũ veniã, à deo cõſequi mererentur. Tu verò comedẽdo, bibẽdo, iocãdo, ridẽdo, & otioſe viuendo, tẽpus perdis, ꝙ tibi deus indulſit ad requirẽdã grãm, & ad ꝓmerendã gloriã. Cogita etiã ꝙ animæ in inferno cruciãtur, ſine ſpe veniæ, & miſericordię. Si amor dei te tenere, & mulcere nõ põt, ſaltẽ teneat, & terreat timor iudicij, metus gehẽnæ, laquei mortis, & omnia mala. Sed heu, multi hodie abutẽtes dei patiẽtia, parũ hæc attendũt: & tẽpus, quo nihil eſt pretioſius, inutiliter trãſire permittẽtes, miſerabiliter amittũt.

De tẽporis pretioſitate H

Vñ Ber. Hodie huiꝰ hominũ animæ curã negligũt: carnis curã perficiũt, in omni deſiderio. Neque enim peccare metuũt, ſed puniri: nec virtuti cordis opera datur, ſed valitudini corporis: imò & voluptati. De ſchola Hypocratis, & Epicuri didicerunt hęc. Tẽpus hoc animabus, nõ corporibus eſt aſſignatũ, dies ſalutis vtiq;, nõ voluptatis. Et iterũ: Nihil pretioſius tẽpore: ſed heu nihil hodie vilius æſtimatur. Transeunt dies ſalutis, & nemo recogitat: nemo ſibi nõ reditura momenta periiſſe cauſatur. hæc Ber. Et reuera, nihil in hac vita pretioſius eſt tẽpore: quia breui hora poſſet quis veniã & grãm, ac gloriã obtinere: & plus quã totus mũdus valeat promereri. Nõ eſt enĩ hora tã breuis, in qua non ſpiritualia lucra, ſuo valore incõparabiliter, omnia terrena excedẽtia cõparare poſſet. Attẽde ẽt quia plus valet hic in patientia dies vnus, quàm in purgatorio annus.

Ezec.4. De purgatorio I

Vñ in Ezech. Diẽ pro anno dedi tibi. Pœna tñ purgatorij, excedit oẽm pœnã tẽporalem huius vitę. Dicit enĩ Aug. ꝙ ille ignis purgatorij durior eſt quã quicquid in hoc ſeculo pœnarũ, aut ſentire, aut videre, aut cogitare quis põt. Igitur magis eſt curãdũ de bona vita, quã de lõga. Vnde Seneca: Quam bene viuas refert, non quãdiu. Actu vitã metiamur, non tẽpore.

Pœnitẽtiæ tres partes. Ioan.2. Iac.5. Lucæ 3.

Sunt aũt tres partes pœnitentiæ: ſcilicet cordis contritio: oris confeſſio. & operis ſatiſfactio. Præcipit enim ſcriptura ſcindere corda, non veſtimẽta: confiteri alterutrum peccata, & facere dignos fructus pœnitentiæ. Nam cum omne peccatum cõmittatur corde, opere, vel ore, iuſtũ eſt ita curari per contrariũ vt peccator culpã animo deteſtatur, verbo accuſet, & facto pœniteat. Iſtæ tres partes pœnitẽtiæ, ſunt trina dietæ, quibus ad terrã ꝓmiſſionis itur.

Exod.5

De quibus in Exodo dicit: Deus Hebræorũ vocauit nos vt eamus viã triũ dierũ in ſolitudine. & ſacrificemus dño deo noſtro: ne forte accidat nobis peſtis, id eſt culpa in præſenti. aut gladius, id eſt pœna in futuro. In hoc triduo, quæſiuit virgo Maria filiũ ſuũ, & inuenit eũ. In quo fœlici triduo ſimiliter & tu ſi quæſieris, inuenies Ieſũ, id eſt ſalutẽ æternã.

Scala Iacob.

Hęc eſt ſcala, cũ tribus gradibus, quã vidit Iacob, erectã à terra vſq; ad cœlũ, & dñm innixũ ſcalæ propter tria.

K Gen.28.

Primũ, vt eã fortiter ſuſtineat. Secundũ, vt aſcendenti per eã, manus, ſi neceſſe fuerit, porrigat. Tertiũ, vt aſcendens cum laborauerit, & fatigatus fuerit in ipſum reſpiciat, & totam ſuam curam in eum iactet. Non enim ita crudelis eſt ꝙ eum cadere permittat.

Contritio cordis eſt prima pars pœnitẽtiæ.

Prima ergo pars pœnitentiæ, eſt cordis contritio. Eſt autẽ contritio, dolor voluntarie aſſumptus pro peccatis, cum propoſito, ſeu intentione confitendi, & ſatiſfaciendi: quia nullus vere cẽſetur contritus, niſi habeat propoſitũ huiuſmodi. In qua contritione, homo ſigillatim omnia peccata ſua ante tribunal conſcientiæ ſuę adducat, vt ibi ſeipſum accuſans, in amaritudine animę ſuæ, de ſingulis cõteratur, & poſtea confiteatur.

Contritio ſingularis requiritur in pœnitente. L

De ſingulis quippe peccatis mortalibus, requiritur contritio ſingularis. Diuerſorũ enim morborũ, diuerſæ ſunt medicinæ: ſed contritio eſt medicina ſingularis contra vnũ tm̃ mortale: ergo non ſufficit vna cõis de omnibus peccatis: ſed de quolibet mortali, tenetur homo ſpecialiter cõfiteri, ſi habet diſtinctã peccatorũ memoriã. Sed ſecũdũ Chryſ. ſicut in radijs ſolaribus videntur atomi minuti in aere, qui nequaquã extra radios ſolares apparẽt ita menti radio circũſpectionis ꝓpriæ illuſtratæ, apparẽt, ſeu defectus minutiſſimi, qui alijs deſidioſis, ac per hoc tenebroſis mẽtibus, occultatur.

Contritio perpetua debet eſſe.

Si verò quæritur quandiu quis de peccatis dolere debeat, dicendũ ꝙ deus qñ abſoluit hominẽ à vinculo peccati, ſeu à culpa, & à pœna æterna, ligat eum vinculo perpetuæ deteſtationis peccati. Vñ vide ẽ ꝙ ſacerdos aliquã pœnitentẽ à quãtũcunq; paruã perpetuã iniũgat: vt homo per hoc, peccatorũ ſuorũ præteritorũ, aliqñ in contritionis ſpiritu rememoret.

Contritio & deteſtatio duplex. M Pſal.50 † corã

Sed deteſtatio peccati perpetua ẽ duplex. Quædã in actu, ad quã homo non tenetur ſemper: ſi quis tñ faceret, perfectionis eſſet, non tñ omnino de eſſentia. Sicut Beatus Petrus legitur ſẽper fleuiſſe. Et ſanctus Dauid dicebat: Peccatũ meũ, contra † me eſt ſẽper. Alia eſt in habitu, ad quã homo ſemper tenetur, ẽt poſt perfectã peccati remiſſionẽ. De hac ſecũda, dicit Aug. loquens de pœnitẽte: Pœnitens, oẽs fructus pœnitentię ſuæ paruos habeat: nũquã ſufficiat, & ſẽper de ſe doleat, & de dolore gaudeat, nõ ſẽper doluiſſe ſe doleat. ſemper ꝓ dño, ante quẽ peccauit, cruciet ſe, & dolorẽ cũ vita finiat. Et iterũ: Aut continui dolores cruciabunt pœnitentẽ vitam meam: aut æterni cruciatus vexabunt puniendã animã meã. hæc Aug.

Rõ contritionis perpetuæ.

Ille ergo dolor ceſſare non debet in pœnitente, nec finiri in hac vita: ſed ſicut homo in deũ qui æternus eſt, peccauit, ita in æterno ſuo, ſcilicet quãdiu vixerit, dolere debet. Sed multi gemũt ꝓ peccatis, nõ quod peccata eis diſpliceant ꝓpter deũ, ſed ꝓpter pœnã: Nonnullos etiã pœnitet peccaſſe, pro ſola peccati turpitudine. Fructuoſa ergo contritio eſt, cũ quis de peccato, quo deũ offendit, dolet & inde turbatur, & gemit: quia iniquitas, amore iuſticię, ſibi diſplicet.

Peccata dimittere quid ſit.

Et quãtotiẽs aliquis ſic vere pœnitet, tantoties deus peccatũ dimittit. Eſt aũt deũ peccata dimittere, æternã pœnã pro illo debitã, per collationẽ præſentis gratię relaxare. Sic

quoq;

A quoq; actualis peccati, per viuificationẽ mentis æterna pœna relaxata relinquitur tẽporalis, in quã æterna eſt cõmutata, vt quod illicita animę delectatione, ſine etiã carnali voluptate cõmiſſum eſt, ſatisfactionis dignæ amaritudine purgetur ab homine, dũ licet, ne diſtrictius à deo puniatur in futuro: quia nullũ malũ præterit impunitũ. Eſt aũt duplex pœnitentiæ gemitus: vel dum plangimus quod male geſsimus, vel dũ plãgimus, quia non egimus quod agere debuimus.

Gemitus pœnitentię duplex

Secunda pars pœnitentiæ, eſt oris confeſsio. Eſt aũt confeſsio per quã morbus latens, ſpe veniæ aperitur. Et eſt confeſsio duplex, quædã mentalis, quæ fit corã deo, & hæc eſt de iure naturali: quædã vocalis, quę fit homini & hæc non eſt de iure naturali. Igitur ante incarnationẽ Chriſti, ſufficiebat mẽtalis confeſsio, facta deo ſoli: quia deus nondũ erat homo. Sed poſtquã deus homo factus eſt, requirit ab homine ꝙ confeſsio ſibi tanquã homini fiat.

Secũda pars pœnitẽtiæ. Cõfeſsio duplex.

B Et quia ipſe in forma humana, nobiſcũ vbiq; præſens eſſe non põt, vicarios ſuos conſtituit homines: quorũ primus fuit Petrus, & cæteri apoſtoli, ac conſequẽter ſacerdotes, quibus ipſe dixit. Quæcunq; alligaueritis ſuper terrã &c. Per hoc.n. ꝙ miniſtris ſacramẽtorũ dedit poteſtatẽ ligandi, & ſoluendi, inſinuauit cõfeſsionẽ eis tanquã iudicibus debere fieri. Sic ergo Chr̃s inſtituit cõfeſsionẽ tacite, ſed apoſtoli ꝓmulgauerũt eã expreſſè. Ideo ẽt cõfeſſio facienda eſt homini, Chr̃. vicario: vt per hoc peccata noſtra celentur diabolo. Vñ Aug. In omnibus ſcripturis diuinis fratres chariſsimi, vtiliter ac ſalubriter admonemur, vt peccata noſtra debeamus iugiter ac humiliter, nõ ſolũ deo, ſed ẽt ſanctis hominibus & deũ timẽtibus confiteri. Nõ.n. ideo vult deus vt confiteamur peccata noſtra, ꝙ ipſe ea ſcire non poſsit: ſed quia diabolus hoc deſiderat: vt inueniat qđ nobis ante tribunal æterni iudicis obijciat: ideo vult vt magis oſtendere, quã accuſare peccata noſtra vellimus.

Matt. 18. Confeſſio à quo inſtituta. Cõfeſſio cur homini fit.

C Contrario deus noſter: quia pius, & miſericors eſt, vult vt ea cõfiteamur in hoc ſeculo: vt ꝓ illis nõ confundamur in futuro. Sciens ergo diabolus virtutẽ puræ cõfeſsionis, toto niſu impedire conať hominẽ ne cõfiteať. Et ſicut ſuggeſſit prius vt homo caderet, ſic poſt caſũ impedit ne reſurgat: quia ſcit nos nõ reſurgere poſſe, ſine cõfeſsione. hæc Aug. Peius ẽ cõfiteri nolle, quã legẽ cõtẽnere. Peius ẽ dei offenſã ſatiſfactiõe nolle placare, quã peccãdo dei bonitatẽ offendere. Quãuis.n. in cõtritione dimittať peccatũ: tñ cõfeſsio vocalis neceſſaria ẽ: vel in re, qñ habetur opportunitas, vel in ꝓpoſito, qñ articulus neceſſitatis eã excludit, & nõ cõtẽptus religionis: & ita neceſsitas cõfitẽdi poſt cõtritionẽ nõ ẽ in tali caſu ꝓpter neceſsitatẽ remedij ſed ꝓpter obligationẽ pcepti.

Confeſſio vocalis neceſſaria eſt

Eſt aũt cõfeſsio cõuenienter inſtituta: vt qui in ſua poteſtate poſitus à deo diſceſſerat, ſub alio poſitus cũ humilitate, & deuotiõe rediret. Ideoq; deus inſtituit ſacerdotẽ ſui vicariũ, & quaſi medicũ: cui peccatorũ vulnera detegerẽtur: vt peccator nõ à ſe, ſed ab alio maioris humilitatis, cauſa ſatiſfactionis, medicinã ſuſcipere. Sunt.n. ſacramẽta quaſi quædã emplaſtra.

Cõfeſsio eſt cõuenienter inſtituta.

D Igitur vt ait Aug. ponat ſe omnino pœnitens in poteſtate iudicis, in iudicio ſacerdotis: nihil ſibi reſeruans, ſed omnia paratus ſit facere, eo iubente, ꝓ recipienda vita animæ, quæcunq; faceret pro euitanda corporis morte. Homines etiã ad peccãdũ efficerẽtur promptiores, ſi turpitudines ſuas non æſtimarent reuelandas. Et quia iniquũ operũ bonorũ eſt confeſsio, operũ malorũ valde eſt vtile confeſsionẽ frequentare. Euenit enim cor. prius contritũ & humiliatũ confirmari in confeſsione: & plerunq; peccator ſolo timore, vel eccleſiæ conſuetudine, ſacerdoti præſentatus, per ſacerdotale officiũ verè compungitur, ac plenus charitate recedit. Nonnulli etiã, nec ex corde redeunt, ſed tñ forma pœnitentiæ, quã ſuſcipiunt paulatim, in eis humilitatẽ cũ charitate nutrit. Nec ob pudorẽ ceſſes à cõfeſsione: quia erubeſcentia, & pudoris anxietas, ac cõfitẽtis humilitas, maxima pars eſt pœnitentiæ.

Pœnitẽs ſubmittat ſe ſacerdoti

Coſeſſio frequentãda ẽ.

E Vnde Chry. Confeſsio peccatorũ, eſt ſignũ bonæ mentis, & teſtimonium conſcientiæ deũ timentis. perfectus.n. timor, ſoluit oẽm pudorẽ. Illic aũt turpitudo confeſsionis aſpicitur, vbi futuri iudicij pœna nõ creditur. Et quia ipſum erubeſcere, pœna eſt grauis: ideo iubet nos deus, noſtra confiteri peccata, vt verecundiã patiamur pro pœna: nã, & hoc ipſum, pars diuini iudicij: Vñ, & Valerius: Venia dignus eſt, qui peccati excuſationẽ non quęrit. Vbi.n. eſt cõfeſsio: ibi eſt remiſsio: quia proximũ ad innocentiam locũ tenet, verecunda confeſsio. Vñ Aug. Quoniã verecundia magna eſt confiteri peccata, qui erubeſcit pro Chr̃o, fit dignus miſericordia. Et quãto pluribus cõfiteť quis in ſpe veniæ turpitudinẽ criminis: tanto facilius conſequetur grãm remiſsionis. & iterũ: O ſtulte, cur erubeſcis homini dicere, ꝙ non erubuiſti in cõſpectu dei facere? Remoue à te pudorẽ, curre ad ſacerdotẽ, reuela ſecretũ, confitere peccatũ:

De confeſsionis vtilitate

F alioquin nihil tibi proderit contritio cordis, niſi ſequatur confeſsio oris, ſi poſsis. Et iterũ: Confeſsio, eſt ſalus animarũ, diſsipatrix vitiorũ, reſtauratrix virtutũ, oppugnatrix dæmonũ. Quid plura? Obſtruit os inferni: portas aperit paradiſi. hæc Aug. Vñ & Greg. ad cõmendationẽ confeſsionis, ſic dicit: Mirentur qui volunt in quolibet iuſto caſtitatis continẽtiã, mirẽtur integritatẽ iuſtitiæ: mirẽtur viſcera pietatis: ego non minus admiror confeſsionẽ humillimã peccatorũ, quàm tot ſublimia geſta virtutũ. hæc Greg. Vtile eſt ẽt & valde ſalubre confeſsionem ẽt eorundẽ peccatorũ frequenter iterare, & pluribus cõfiteri: quia confeſsio iterata licẽt ad ſalutẽ non ſit neceſſaria, tñ multũ eſt ꝓficua. Tũ quia neſcit homo, an in prima confeſsione ſufficienter contritus fuerit. Tũ quia maior humilitas, & erubeſcentia, meritũ cauſat & acquirit. Tum quia per quãtamcunq; cõfeſsionẽ, tollitur virtute ſacramẽti aliquid de pœna, & confertur aliqua grã. Quia enim ſacerdos virtute clauiũ, aliquid relaxat de pœna debita, poſſet aliquis toties cõfiteri, ꝙ tãdẽ nihil remaneret de pœna. Et licẽt aliq dicãt, ꝙ ſola prima abſolutio, effectũ habet vi clauiũ, aliæ aũt nõ, cũ nihil inueniant abſoluendũ: ſecũdũ benignio

Confeſſio eorũdem iteranda.

G secundum opinionem aliorum, non reputatur inconueniens, quin homo poſſet toties idem peccatum corde contrito cófiteri, & ab eo abſolui, quod per hoc deleret totam pœnam purgatorij: & talis moriens, ſtatim euolaret. Tum virtute clauium, quæ ſemper aliquid relaxat, & ſi talis abſolutio non inuenit culpam, inuenit reatum pœnæ. Et dato quod nihil pœnæ inueniat, tunc facit ad augmentum gratiæ: tum ex vi contritionis: nec tamen peccatum tunc remaneret ſine pœna, non enim modica pars pœnæ eſt dolor contritionis, & erubeſcentia confitentis, quæ in ſequenti confeſſione iteratur. Quid igitur melius quam frequenter cófiteri, quouſq; per centeſimam, vel milleſimam confeſſionem tota pœna relaxetur cófitenti? Et notandum quod cófeſſio generalis, quæ fit ante miſſam in eccleſia, purgat peccata venialia, & delet peccata mortalia oblita. Valde autem cautus debet eſſe confeſſor, in tenendo ſecretum confeſſionis: ita vt nec illud reueles etiam de licentia confitentis.

Confeſſio generalis.

H In caſu enim quo confidens renunciat ſuo ſecreto, & dat confeſſori licentiam dicendi cui voluerit, vel loquendi de eo, non poteſt ipſe cófeſſor reuelare dictum ſibi in cófeſſione: quia ipſe confitens non poteſt in præcepto legis diuinæ & euangelicæ, ſub quo ſecretum confeſſionis cadit, diſpenſare. Et ideo ſi cófeſſor non habet poteſtatem abſoluendi, vel indiget cóſilio ſaniori, debet ſibi iterum extra cófeſſionem ob hanc tamen cauſam dici facere: & tunc poteſt exprimere ſuperiori vel alteri cóſulenti. Sed nec in caſu mortis, ſibi imminentis nec ſub ſigillo confeſſionis poteſt vel debet quis ſecretum cófeſſionis alij reuelare: nec debet ipſi cófitenti, poſt cófeſſionem, peccatum improperare: nec ab eo peccatum, ad denunciandum, vel detrahendum, cautelosè poſt confeſſionem extorquere.

Confeſſor ſit ſecretus

Tertia pars pœnitentiæ, eſt operis ſatisfactio. Eſt autem ſatisfactio, qua pro qualitate culpæ pœna digna exoluitur. Hinc eſt illud Baptiſtæ: Facite dignos fructus pœnitentiæ. Vnde Gre. Non ſolum fructus pœnitentiæ: ſed dignos pœnitentiæ fructus, admonet eſſe faciendos. Neq; enim par fructus eſſe boni operis debet eius qui minus, & eius qui amplius deliquit: aut eius qui in nullis, & eius qui in quibuſdam facinorib. cecidit. Per hoc ergo cuiuslibet cóſcientia conuenit, vt tanto maiora quærat bonorum operum lucra per pœnitentiam, quanto grauiora ſibi intulit damna per culpam. Et iterum. Nam cogitandum ſummopere eſt vt qui ſe illicita meminit cómiſiſſe, à quibuſdam etiam licitis ſtudeat abſtinere: quatenus per hoc conditori ſuo ſatisfaciat: vt qui cómiſit prohibita, ſibi met abſcindere debeat etiam cóceſſa. Vnde Ber. Pro eo quod ab ipſis licitis abſtinemus, ea nobis quæ prius cómiſimus illicita cóndonant. Patet ergo ex iſtis, quoniam ad pœnitentiam pertinet operari contraria his quæ aliquis peccauit. Vnde Chryſo. Pœnitentiam vero dico non ſolum, vt à malis prioribus deſinamus: verum etiam vt bonorum operum fructibus impleamur. Facite, inquit, fructus dignos pœnitentiæ. Quo autem modo fructificare poterimus: ſi ea quæ peccatis aduerſa faciamus? Aliena rapuiſti, incipe donare iam propria: longo es tempore fornicatus, à legitimo quoq; te vſu ſuſpende cóniugij, ac perpetuam continentiam, ſæpius paucorum dierum caſtitate meditare. Iniuriam, vel opere cuiquam, vel ſermone feciſti: ſed ſer benedictionis verba conuitijs, & percutientes te, nunc officijs: nunc etiam à beneficijs placere contende. Neq; enim vulnerato, ſufficit ad ſalutem tantummodo ſpicula de corpore euellere: ſed etiam remedia adhibere vulneribus. Delitijs autem, & temulentia diffluebas: ieiunio, & aquæ potu vtrumq; cópenſa, vt famem ſuperes imminentem. Vidiſti impudicis oculis alienam decoram feminam: iam omnino ne videas maiore tactus cautione poſt vulnera. Declina, inquit, à malo, & fac bonum. Inquire pacem, & perſequere eam. Non tantum hanc dico pacem, quæ cum hominibus, verum etiam quæ cum deo eſt copulanda. Et bene ait, perſequere. Exagitata ex vndiq;, & prorſus exploſa, ac terras relinquens in cœlum profecta. Sed tamen poſſumus eam rurſus reuocare, ſi volumus, id eſt ſi iracundiam, ſuperbiam, atq; iactantiam, omniaq; abijcientes impedimenta pacis, modeſtam hanc vitam, puramq; ſectemur. hæc Chry.

Satisfactio tertia pars eſt pœnitentiæ.

I

Lucæ 3.

A licitis abſtinendum eſt aliquando.

Pœnitentia per contraria fiat.

K

Pſal. 36

Pſal. 33.

Pax fugata.

L Satisfactio autem debet fieri, per opera pœnalia. Per ſatisfactionem enim, oportet peccati vulnus ſanare perfectè: ſed peccaminum medicinæ, ſunt pœnæ: & ergo ad ſatisfaciendum ſunt neceſſariæ. Nam licet deo nihil poſſet ſubtrahi: tamen peccator peccando quantum in eo eſt, ſubtrahit quod eſt ad honorem dei: & ideo cum ſatisfactio ſit quædam recópenſatio, oportet, quod per eam ſibi ipſi pœnitens aliquid ſubtrahat, quod ad honorem dei cedat. Hoc autem non poteſt eſſe, niſi ſit opus bonum, quantum ad dei honorem: & pœnale opus, quantum ad peccatorem pœnitentem, cui eſt ſubtrahendum. Sic, & deo ſatisfacit, & etiam à vitijs, & futuris malis, inquantum pœnale præſeruat. Satisfactio ergo debet eſſe talis, per quam aliquid nobis ad honorem dei ſubtrahamus. Sed non habemus niſi tria bona: ſ. bona animæ, bona corporis, & bona fortunæ, ſcilicet bona exteriora. Ex bonis quidem fortunæ, ſubtrahimus nobis aliquid per eleemoſynam: ex bonis corporis, per ieiunium, ex bonis autem animæ non oportet quod aliquid nobis ſubtrahamus, quantum ad diminutionem bonorum animæ: quia per ea efficimur deo accepti: ſed per hoc, quod ſubmittimus ea, ſcilicet tam animam, quam eius bona, totaliter deo: & hoc fit per orationem. Iſte etiam numerus operum ſatisfactoriorum, videtur eſſe ordinatus contra radices peccatorum: quæ ſunt concupiſcentia carnis, concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ: quia contra concupiſcentiam carnis, ordinatur ieiunium: contra concupiſcentiam oculorum eleemoſyna, contra ſuperbiam vitæ, oratio. Igitur vt dictum eſt, ſecundum exigentiam culpæ, faciendi ſunt fructus pœnitentiæ: quod eſt contra illos, quorum culpa eſt multa & pœnitentia modica. Vnde dignos fructus pœnitentiæ facit ille, qui ſecundum modum culpæ, facit æqualitatem pœnæ: vt qui plus peccat, plus pœniteat & quot inuenit in ſe oblectamenta in culpa, tot de ſe faciat holocauſta in pœnitentia: & qui amiſit deum in peccati delectatione, quærat eum in peccati abominatione, recogitando omnes annos ſuos, in amaritudine animæ ſuæ. Et ideo quando condignam pœnitentiam ſacerdos non iniungit, vel ſi iniungit, non tamen impletur, non abſoluitur pœnitens à

Satisfactio pœnam dat deo & honorem

Bona noſtra triplicia, vnde triplex ſatisfactio

M

Radices peccatorum tres.

Pœnitentiæ fructus digni.

Eſa. 38.

Pœnitentia minor delicto.

pœna

A pœna condigna, ſed à tanta quantam hic facit, non aũt à reſidua. Vnde Bern. Nec tibi blandiaris, ſi grauiter peccanti leuior pœna, vel à neſciente, vel à diſsimulante dictatur: cùm in purgatorijs ignibus perficiẽdũ ſit, quicquid hic minus feceris: quia dignos fructus pœnitẽtiæ quęrit altiſsimus. hæc Ber. Digna verò pœnitẽtia, non tantũ carnis maceratione, vel tẽporis longitudine, quantũ cordis cõtritione cõpenſatur: quia apud deum non tam valet menſura tẽporis, quàm doloris: nec tantũ abſtinẽtia ciborũ, quantũ mortificatio vitiorũ. Propter quod mẽſuram temporis in agenda pœnitentia, canones in arbitrio ſacerdotis intelligentis ſtatuunt, & pœnitentiæ tẽpora fide, & conuerſatione pœnitentium abbreuianda, & negligentia ꝓrelanda exiſtimant. Tanta etiã contritio poteſt eſſe, ꝙ totaliter tollat reatũ pœnæ: quia deus plus acceptat cordis effectũ, quàm exteriorem actum: B ſed per actus exteriores, abſoluitur homo à pœna, & à culpa: ergo & ſimiliter per cordis affectũ, quæ eſt contritio, abſoluitur ab ea: quia intentio contritionis, poteſt attendi dupliciter. Vno modo, ex parte charitatis, quæ diſplicentiã cauſat: & ideo mediãte charitate, meretur, non ſolũ culpæ amotionem, ſed etiam ab omni pœna abſolutionem. Alio modo, ex parte doloris ſenſibilis, quẽ voluntas in contritione exercitat. Et quia ille dolor eſt etiã illi pœnitenti quædã pœna, quæ tantũ poteſt intendi, ꝙ ſufficit ad deletionẽ culpæ & pœnæ. Et ſi homo per ſe non poſsit ſatisfacere pro peccatis: põt tamen per adiutorium alterius. Quia enim pœna quã peccator debet ſuſtinere, excedit vires eius: ideo ordinauit deus ex magna miſericordia, vt cum eo, & pro eo, primum ſatisfaciat meritũ paſsionis Chriſti: qui per ſuã paſsionem, nõ ſolũ mundũ redemit: ſed etiam ſuum meritũ pro peccatoribus ſatisfecit. C Secundò, ſatisfacit pro peccatore meritum totius eccleſiæ, Dicit enim Aug. ꝙ eleemoſynæ, & orationes quæ fiunt in eccleſia, ſubueniunt recognoſcenti mentẽ ſuam, ad veniã. Tertiò ſubuenit peccatori propria ſatiſfactio. Ex his tribus ſcilicet merito dominicæ paſsionis, & totius eccleſiæ, & propriæ pœnitẽtiæ, cõponitur talentum præponderans culpæ. Et ſciendũ ſecundum Hiero. quia ſimiliter circũuenit Satanas per nimiã duritiã: vt peccatores pereãt deſperando, quo modo in nimia remiſsione corrigẽdo Vnde Salomõ: Ne declines ad dexterã, neq; ad ſiniſtram. Vt autem ad agẽdũ pœnitentiã congruã magis accẽdaris, conſidera ſi vnum peccatũ Adæ tam diſtricte punitũ eſt, vt nõ gentis annis & amplius vitæ huius miſeriã lugeret: & in augmentum miſeriæ multis ſubſidijs & ſolatijs mechanicorũ, quibus nũc vtimur careret: ac ferè quatuor millibus annorũ inferni tenebras ſuſtineret: qualiter punientur trãſgreſsiones noſtræ tã multæ, tã magnæ, cũ ſupernus iudex cui reddituri ſumus de ſingulis rõnẽ, & multitudinẽ numeret, & magnitudinẽ pẽderet, & diuturnitatẽ mẽſuret: & ideo multis lachrymis, & orationibus, multiſq; ieiunijs eſt opus: vt peccata noſtra, quibus mors æterna debebatur, ſatisfactione cõdigna deleamus. D Cõſidera etiam & attẽde quid per peccatũ perdidiſti: quid incurriſti, quis ſit quẽ offendiſti. Perdidiſti amicitiã totius trinitatis, angelorũ, apoſtolorũ, & omnium ſanctorũ, decorẽ animæ, ſuffragia eccleſiæ. Incurriſti laqueos fortiſsimos, hoſtes crudeliſsimos, ſtatum periculoſum, horribile præcipitiũ, defectũ gratiæ, & mortẽ animæ. Offendiſti eum qui te creauit, pro te mortem ſuſtinuit, multa beneficia contulit, & æterna præmia repromittit. Si hæc iugiter cogitares, vtiq; doleres, & pro peccatis fleres. Et quia in modo agendi pœnitentiã, rarò pœnitentes docti ſunt, non oẽs pœnitentiã veram agunt. Nam ſecundũ Amb. & Gre. facilius inueniuntur qui innocentiã ſeruauerunt, quàm qui veram pœnitentiam egerunt. Et ideo pauci ſunt qui igne purgatorij non indigent. Vnde Berna. Iudicent, & ſentiant alij vt volunt. ego certè adhuc nullũ pœnitẽtem noui, quẽ nõ æſtimem igne, & flammis purgatorij indigere. E Mecũ feliciſsime actũ credã, ſi vſq; ad diem iudicij, ita me purgatoriũ, id eſt conflatoriũ, omni ſcoria permundabit: vt audeam iudici purgatus occurrere. hæc Bern. Ecce quid ſperare poſſunt multi miſeri, ſi ille vir tam ſanctus, de ſe ſic tremuit, & expauit. Vt igitur pœnitentiam veram agas, & perfectã remiſsionis gratiam conſequaris, cautela magna eſt adhibenda: vt ſcilicet circuncıſus, & purgatus per cõfeſsionẽ de peccato maneas, ſecundũ Ioſue. v. in eodẽ caſtrorũ loco, donec perfectè ſaneris. Quòd fiat ſi panẽ doloris, & pœnitentiæ, cum ſilentio extra turbã manduces: ſubtrahendo te à ludis, & ſpectaculis mundanis & aliorũ conſortijs, & ab omni occaſione peccandi. Circuncide itaq; oẽm cauſam, & oẽm occaſionem, & ſuſpitionẽ peccati: ac perſonas, & loca, & conſortia eorũ, cũ quibus conuerſabaris peccans. F Circũcide ſenſus tuos, quibus tranſgreſſor fuiſti, & intra in cubiculum tuæ mentis, & oſtio clauſo, contra oẽs riuulos peccatorũ, ora in abſcondito patrẽ tuũ, qui eſt in cœlis. Sedere .n. & in vno loco manere pœnitentiũ eſt, non vagari, non diſcurrere ad cõuiuia, ad ſpectacula, & huiuſmodi: maximè in crepũdijs pœnitẽtiæ agendę, dũ recentia ſunt vulnera circunciſionis tuę. Vnde Ioſue v. Non ſinebat caſtra moueri, antequã perfectè vulnera circunciſorũ ſanarentur. Maria ſedit ad pedes dñi, lachrymis rigauit, & capillis terſit, quouſq; audiuit. Dimiſſa ſunt tibi peccata multa. Et vt minus tedeat te laboris pœnitẽtiæ, recordare obſecro Iacobi minoris: qui licèt ſpiritũſanctũ tãq̃ à pignus accepiſſet, & ſic confirmatus, de vita æterna certus eſſet: nihilominus tamen in pœnitentia, & vita dura, vſq; in finẽ perſeuerauit: ac verus etiã ipſe carnalis deſiderij ſui plãtator fuit, & adeo magni meriti, vt ab omnibus vocaretur iuſtus: qui etiã merito filius Alphę, id eſt docti, eſt cognominatus. Vnde qñ Hieroſolimam Paulus ingreſſus eſt, vt eũ cæteris apoſtolis, de dogmatũ veritate conferret, continuo ad hunc intrauit. Hic epiſtolã canonicã ſcripſit. Hic vt teſtatur Chry. & Egeſippus vicinus apoſtolorũ temporũ hiſtoriographus, tã mira-

Peniten tia interior.

Tẽpus pœnitẽtiæ.

Contritio poteſt pœnam delere.

Satisfacientia pro peccatore cum eo.

Prou. 4

Pœnitẽtiæ incitatio ex grauitate culpę

Ex amiſſione bonorum & incurſu malorum.

Pœnitẽtiam agendi ignorantia.

Purgatorio omnes pœnitẽtes deſtinati.

Conſilium rectæ pœnitentię agendæ

Lucæ 7.

Iacobi minoris pœnitentia & ſanctitas.

Gal. 1.

Egeſippus.

G

mirabilis fuit, vt ſtatim poſt paſsionẽ dñi epiſcopatum Hieroſolymorũ, ordinãtibus apoſtolis primus acceperit. Hic de vtero matris, ſanctus vocatus fuit. Vinum, & ſiceram non bibit: carnem nullam comedit: nunquam attonſus eſt, neq; vnctus eſt vnguento, neq; vſus eſt balneo, die noctuq; flexis genibus orabat intantũ vt genua eius obduruiſſe callo, & camelorum duritiam traxiſſe dicerentur. Tantamq; aiunt in eo fuiſſe carnis incuriam, & ipſum duræ vitæ tantũ intendere, q membra omnia mortificauerit, vt adhuc viuentis, omnia ferè membra morerentur. atq; aſsiduitate orationis, iugiq; ad pauimẽtũ proſtratione corporis: fronte quoq; eius, callo ſimiliter obducta, & obdurata, vt nihil fere à cameli genibus diſcreparet. Reduc etiã diligenter ad memoriã, cilicium, & locuſtã Ioannis baptiſtæ, labores Pauli, vigilias Bartholomæi, ſaccum, & panem Hieronymi, tunicam, & vepres Benedicti, ſudarium, & lachrymas Arſenij, mattulã Eulalij, colũnã, & vermes Simeonis, nuditatem, & radices herbarum peccatricis Aegyptiacæ.

Pœnitẽtia ſanctorum.

H

David etiam regem de ſolio deſcendiſſe, ac in cinere & cilicio, humiliter, & abiectũ in terra ſedendo, pœnitentiã egiſſe, donec audiuit à dño per Nathã prophetã: Tranſtulit dñs peccatum tuũ à te. In ſeſsione humiliatio demõſtratur: in cinere verò cõſideratio mortis, per quã tota humani generis maſſa in puluerẽ eſt redigẽda. in cilicio q de pilis contexitur, memoria peccati aſpere pungẽtis ſignificatur. Vnde Gre. in cilicio quippe aſperitas, & cõpunctio peccatorũ: in cinere aũt, puluis oſtẽditur mortuorũ: & idcirco vtrũq; hoc adhiberi ad pœnitentiã ſolet, vt in cõpũctione cilicii, cognoſcamus quid per culpã fecimus: & in fauilla cineris, perpẽdamus quid per iudiciũ facti ſumus. hæc Greg. Cõſolationẽ ergo in his habe, & teipſum in his exerce. quia cinis, & ciliciũ ſunt arma pœnitentiũ. Max imè enĩ in cibo, & veſte conſiſtit labor pœnitentiæ.

2. Re. 12

Pœnitẽtiæ labores, & ſpecies.

Circa præmiſſa verò his verſibus poteris edoceri:

Sit tibi potus aqua, cibus aridus, aſpera veſtis.
Dorſo virga, breuis ſomnus durumq; cubile:
Flecte genu, tunde pectus, nuda caput, orans:
Hæreat os terræ, mẽs cœlo lingua loquatur:
Cor dictet, ſit larga manus, ieiunia crebra:
Mẽs humilis, ſimplex oculus, caro munda, pium (cor:
Recta fides ſit firma ſpes, dilectio ſemper
Feruent aſsiduis precibus, iuſtis tamen ora:
Hæc peccator age, quem verè pœnitet à te
Nunc potius pœnas peccatis exige dignas,
Quàm te perpetuis, addicat iudicis ira.

De vero pœnitente

Audi et Ber. qui dicit, verè pœnitens de tẽpore nihil perdit: quia, & præteritũ reſtaurat, per contritionem, & præſens tenet, per bonã operationem: & futurum tenet, per boni propoſiti cõſtantiã, & firmitatem. hæc Ber. Viriliter ergo agant pœnitentes, & non deficiant: tempore enĩ ſuo metent: non deficiẽtes. Nã qui ſeminant in lachrymis: in exultatione metent. Confortetur cor eorũ in pœnitentia, & conſoletur in ea, ſperantes cũm martyribus partem habere. Quia ſecundum Chry. viuentes in pœnitẽtia, poſſunt

Pſa. 125

K

martyribus comparari. Grauior eſt enim longa fuga, quam velox mors. Sed & ipſe dñs, eos beatos prænuntiat, eiſq; conſolationem promittit, cùm dicit: Beati qui lugent quoniam ipſi conſolabuntur. Pœnitentium enim luctum, dominis perpetui gaudij conſolatione compenſat. De pœnitentiæ quoq; laudibus, ſic dicit Cyprianus. O pœnitentia, quid de te noui referam? Omnia ligata, tu ſoluis: omnia clauſa, tu reſeras: omnia aduerſa, tu mitigas: omnia contraria, tu ſanas: omnia confuſa, tu lucidas: omnia deſperata, tu animas.

Matt. 5

Pœnitẽtiæ laus

ORATIO.

TErret me vita mea. nam diligenter diſcuſſa, apparet mihi aut peccatũ, aut ſterilitas, & infructuoſa: & ſi quis fructus in ea videtur, aut eſt ſimulatus, aut imperfectus, aut aliquo modo corruptus. Quid ergo mihi reſtat peccatori, niſi vt in tota vita mea plorẽ totam vitam meam? Certus ſum dñe, quia peccata mea æternam merentur damnationem: certior quia pœnitentia mea non ſufficit ad ſatisfactionẽ: certiſſimus quia miſericordia tua ſuperat omnem offenſionẽ. Fac ergo mecum miſericordiam: & cõcede mihi peccatorum meorũ indulgentiam: quia meritum meum, indulgentia tua eſt domine deus meus. Amen.

L

De Baptiſmo domini. *CAP. XXI.*

COmpletis autem viginti nouẽ annis ætatis ſuæ, quibus dñs Ieſus ſic pœnoſe, & abiecte vixerat, & trigeſimo iam incepto (& in diebus illis) ſcilicet quibus Ioannes baptizabat, & predicabat, antequam clauderetur in carcere: dicit Ieſus matri ſuæ, quia tẽpus eſt vt vadat, & glorificet, ac manifeſtet patrẽ ſuum, & ſe mundo oſtendat, qui diu latuerat, & operetur anımarũ ſalutem, pro qua pater ipſum huc miſerat. Et reuerenter ſe licentians ab ea, & nutritio ſuo Ioſeph, iter arripuit (à Nazareth Galilææ) vbi nutritus fuerat: quæ reſpectu Hieruſalem, eſt ad Aquilonẽ. Et iuit verſus locum Iordanis, vbi Ioannes baptizabat: non longè à Hierico, quæ reſpectu Hieruſalẽ, eſt ad Orientẽ. De Hierico enim ſimiliter ad Orientẽ, ſunt quaſi duo milliaria vſq; ad capellã ſancti Ioãnis, vbi ipſe habitabat: & inde eſt quaſi vnũ milliare vſq; ad locũ Iordanis, vbi Chriſtus dicitur baptizatus. Putatur tamen à nonnullis Chriſtus baptizatus inter Ennon, & Salim, nõ longè à monte Gelboè in Bethania, quæ eſt ſupra Iordanẽ, tribus leucis de Hierico ſed duabus de capella ſancti Ioãnis, ſecundũ Remig. quia Galilæa tranſmigratio, & Iordanis deſcẽſus interpretatur. Per hoc q Ieſus de Galilæa venit ad Iordanẽ, ſignificat q eius mẽbra, ſi velint baptizari, & per grãm lauari, oportet ea tranſmigrari de vitijs ad virtutes, & deſcẽdẽdo humiliari. Vt autẽ ait Beda, Ieſus annorũ triginta baptizatus, & incepit apertius ſigna facere, & docere, legitimũ tẽpus oſtendens, his qui oẽm ætatem, vel ad ſacerdotiũ, vel ad docẽdũ putãt opportunã. Nec cõtra hoc mouere quẽpiam debet q Hieremias atque Daniel prophe-

Marci. 1

M

Hierico.

Locus baptiſmi Chriſti

Cur annorũ triginta baptizatus Chriſtus.

A prophetiæ ſpiritũ pueri acceperunt: quia miracula exẽplum operationis non ſunt trahenda Tricennalis aũt baptizati ſaluatoris ætas conſuetudiens fuit. & nobis conuenit propter myſteriũ trinitatis, & operationẽ decalogi. Qui ergo baptizatur, vel gaudet ſe eſſe baptizatũ, tricennalis ſit in hunc modum: vt in fide ſanctæ trinitatis intelligat, & cõpleat decalogũ. hæc Beda. Hic ergo ſecundũ Rabanũ, inſtruimur nullum debere ſacerdotẽ, aut prædicatorẽ fieri, vel eccleſię pręfici, niſi virilis & perfectę ętatis fuerit. Sed heu, nunc tales præficiuntur regimini eccleſię, qui ſe ipſos neſciunt regere: tales procuratores patrimonij crucifixi, qui ſuarũ rerũ tutores eſſe non poſſunt: alijs etiã præeſſe volunt, qui pedagogo adhuc indigent. Secũdũ verò Chry. triginta annorũ venit Ieſus ad baptiſma: quia ſcilicet poſt baptiſma illud, legem veterem erat ſoluturus: propterea vſq; in hanc ætatẽ, quę omnia põt capere peccata, in legis obſeruatione permãſit, ipſam vniuerſam implens: ne quis diceret, ideo illã ſoluiſſe legẽ; quia eã nõ voluiſſet implere. Propterea igitur vſq; in hanc Chrs expectauit ætatẽ, per quã omne tẽpus iuſtitiæ impleuit: ac tunc demũ venit ad baptiſma, quaſi cumulũ illud cũ-
B ctis obſeruatis omnibus legis imponens. hæc Chry. Vadit ergo dñs mundi ſolus, pedibus nudis, per ſpatiũ tam longi itineris. Intuere eũ diligenter & deuotè: eidemq; vehementer & ex corde cõpatere. Non ducit ſecũ militũ, aut equorũ, aut alterius comitiuæ frequentiã: nec dũ habebat diſcipulos, vel ſequelã aliã. Nõ habet qui præcedat ad hoſpitia, ad neceſſaria pparãda. Nec ſunt ibi honores, & põpę quibus nos vermiculi vtimur, & delectamur. Sed ille cui in regno ſuo millia milliũ miniſtrant, & decies millies centena millia aſſiſtunt, ſic ſolus incedit, terrã pedibus nudis calcãdo, & vſq; ad fatigationẽ laborãdo. Nã regnũ ſuũ non ẽſt de hoc mundo: qui exinaniuit ſemetipſum, formã ſerui, non regis, ſumẽdo. Factus ẽ ſeruus: vt nos reges faceret. Factus eſt aduena, & peregrinus. vt nos ad patriam, & regnum ſuum perduceret. Viã poſuit ante oculos noſtros: per quã illuc aſcẽndere valeamus. Sed quare ipſum negligimus? quare noſipſos nõ humiliamus? Quare honores, & põpas, caduca, & vana, ſic auide quęrimus, & tenemus? Certe quia regnum noſtrũ eſt de hoc mundo: nec cõſideramus nos aduenas, & peregrinos: & propterea mala iſta incurrimus. O vani filij hominũ. cur vana pro veris, caduca pro certis, tẽporalia pro æternis acceptamus, & ſic ſtudioſe ãplectimur? Cur iſta tranſitoria nõ ſpernimus, & quaſi tranſacta non reputamus? Vadit ergo dñs Ieſus, ſcilicet dator ſalutis, & non indigens ſalute, ſic humiliter, & cõtinuatis diebus, quouſq; perueniat ad Iordanẽ. Cum aũt venit ad Iordanẽ, inuenit Ioãnẽ peccatores baptizãtẽ, & turbã magnã quę illuc ad ipſius prædicationẽ concurrerat: quia eũ quaſi Chrm habebant. Cũ famulis dñs, cum reis iudex baptizandus venit. non tamẽ aquis mũdari, ſed ipſas mũdare cupiẽs. Venit quidẽ Ieſus ad Ioãnẽ: maior ad minorẽ: id eſt deus ad Ioannem: dñs ad ſeruum, rex ad militẽ, lux ad

Humilis Chriſti ad baptiſmũ acceſſus.

Ioã. 18.

C

Phili. 2.

Aduentus Chri ad Ioãnem.

D lucernã, ſol ad luciferũ, vt & ipſius prædicationẽ Ioãnis confirmaret: & vt teſtimoniũ à Ioanne acciperet: vt exteriori ablutione baptizaretur ab eo: ſcilicet fons à riuo, plenitudo à ſtilla, autor baptiſmi à baptiſmi miniſtro, non purgatione indigens, ſed noſtrã faciens, nõ neceſſitate ablutionis, vt ipſe remiſſionẽ peccatorũ per baptiſmũ acciperet: ſed vt baptiſmate ſuo, baptiſmũ Ioãnis approbaret, & ipſum à deo ordinatũ oſtẽderet, vt nobis myſteriũ baptiſmi inſinuaret: vt quia homo natus erat, oẽm iuſtitiã legis, & omnẽ humilitatẽ impleret, & implendo doceret: vt trinitatis myſteriũ reuelaret: vt nemo quantũlibet ſanctus, baptiſmi grãm ſuperfluã iudicaret: vt prius faceret, q poſtea faciendũ imperabat: vt cognoſcerent ſerui quanta alacritate debeant currere ad baptiſmũ dñi, quãdo ipſe dñs non dedignatus eſt ſuſcipere baptiſmum ſerui: & nemo refugiat lauacrum grãæ, quando Chriſtus non refugit lauacrum pœnitentię: vt caput
E draconis in aqua contereret, peccata deleret, & veterem Adam ſepeliret: vt contractu mundiſſimę ſuæ carnis, & corporis aqua ſanctificans, vim abluendi, & regeneratiuam aquis conferret, & ſanctificatas aquas baptizandis poſtmodum relinqueret. Vt per diſcenſionem columbę in lauacro credentium ſpiritus ſancti aduentum ſuper baptizatos monſtraret: vt populus teſtimonium Ioãnis de Chriſto, & etiã dei patris audiret: & vt per hoc q ipſe filius dei baptizatus eſt, omnes per baptiſmũ renatos, filios dei, & fratres ſibi faceret, & oſtenderet. Quẽ & tu fidelis, vt iam in Chriſto regeneratus, concomitare, eiuſq; ſacramenta, & cuncta quę aguntur, ſcrutare. Volens ergo dñs operari noſtram ſalutẽ, cœpit prius facere, quã docere. Et primũ inchoans à ianua ſacramentorũ, & fundamẽto virtutũ, voluit à Ioanne baptizari. Dixit itaque Ioãni, tunc peccatores baptizanti: Rogo te vt
F mecũ iſtis baptizes. Ioãnes verò intuens eũ, & ſpiritu per diuinã reuelationẽ cognoſcens eum eſſe verũ deũ, & hominẽ, nullũ peccatũ habentẽ, & ob hoc lauacro non indigentẽ, alios à peccato lauantẽ, timuit, & expauit: & vt humilitatem regis imitaretur miles, ex reuerentia eũ prohibens, dixit. Dñe (ego) terrenus (a te) cœleſti qui nõ eges (baptizari debeo) quia ego baptizari (& tu) cuius generatio nõ ẽ vitioſa (venis ad me) baptizari? Tu maior es & dñs, & ego minor & ſeruus: & tu nõ ad me, ſed ego potius debui ire ad te. Tu mundus es, & omnia mũdas: nõ tu à me, ſed ego à te, & mũdari, & baptizari debeo. Ego homo ſũ: tu deus. Ego peccator, quia homo: tu ſine peccato, quia deus. Quid vis à me baptizari? Nõ recuſo obſequiũ: ſed ignoro myſteriũ. Ego peccatores baptizo in pœnitẽtia: tu quid vis baptizari, qui nõ habes peccati cauſã? Imò potius quid vis vt peccator baptizari, qui veniſti peccata donare? Vñ Ber. Baptizari vis dñe Ieſu? Vt quid .n. aut quid tibi opus baptiſmate? Nunquid ſano opus ẽ medicina: aut mũdatione mũdo? Vñ tibi peccatũ, vbi baptiſma ſit neceſſariũ? Quã maculam habere poteſt agnus ſine macula? Vnde & Chry. Vt tu me baptizes, ẽ idonea ratio vt iuſtus efficiar, &

Auguſt.

Matt. 3.

De Ioãne renuente baptizare

efficiar, &

G efficiar, & dignus cœlo: vt aũt ego te baptizem, quę eſt ratio? Omne bonũ de cœlo deſcendit in terram: non de terra aſcendit in cœlum. Vnde etiã Leo papa: Quid facis dñe? Ecce quaſi mẽdacem me lapidabunt. Ego magna de te prędicaui: & tu tam ſimplex velut hoſpes adueniſti. Tu ſurſum filius regis, & deorſum filius regis, & nuſquam ſceptrum regale oſtendis. Oſtende dignitatẽ tuã. Cur ſolus tã humilis adueniſti? Vbi angelorũ agmina? Vbi miniſtratio Cherubim ſex alarũ? Vbi vẽtilabrũ? Tu Moyſen glorificaſti in nube lucida, & columna ignis: & tu mihi caput inclinas? Renue dñe: caput es omniũ. Oſtendiſti humilia: oſtendiſti ſublimia. Baptiza oẽs præſentes: & me ante omnes. Quid baptizaris, ſordem non habens? Et ſi baptizare voluero, Iordanis non ſuſcipit, cognouit te factorem ſuũ, conuertit fluenta retrorſum. hęc Leo. Non mirũ ſi baptiſta contremuit, qñ ſub mani-

H bus ſuis humiliatur cui omne genu, cœleſtium, terreſtrium, & infernorũ curuatur. Vnde Bern. Inclinatur ſub baptiſtæ manibus, caput adorandũ angelis, reuerendũ poteſtatibus, tremendum principatibus. Quid mirũ, ſi tremit homo: nec audet attingere ſanctũ dei verticẽ? Quid vel ipſa cogitatione non cõtremiſcit. O quã altũ erit in illa die caput iſtud, quod modo ſic inclinaſ: & vertex qui modò tã humilis videtur, quã ſublimis, & erectus tunc apparebit: hæc Ber. Dominus verò ipſi ait: quidẽ famuli ſui, fidele ſeruitutis obſequiũ, ſed diſpenſationis ſuæ manifeſtat myſterium, dicens: (Sine) id eſt permitte (modò) ſcilicet me à te baptizari in aqua: vt tu poſtmodũ à me baptizeris in ſpiritu: quia myſteriũ eſt quod ago. In quo ſecundum Chry. oſtẽdit quia poſtea Chriſtus Ioãnẽ baptizauit. (Sine modò) vt qui formã ſerui aſſumpſi expleã, & humilitatem eius. Et ſubiungit; (Sic enim) faciendo, dũ ego ſuperior & non indigens à te ſuſcipio ba-

I ptiſmũ: (decet nos) me ſuſcipiendo, & te baptizando, (implere) & dare exẽplũ implendi (oẽm iuſtitiam.) Et accipitur hic iuſtitia, non ꝓut eſt virtus ſpecialis, ſibi auaritię oppoſita: ſed generaliter ꝓut includit omnem virtutẽ, ſeu omnium virtutum perfectionem. Secundũ Chry. ꝙ dicit tale eſt: Omnia iam legalia compleuimus: nec vllum tranſgreſſi ſumus aliquando mandatum: vnum adhuc deeſt ſolummodo, oportet etiã iſtud adiungi, ſicq; à nobis iuſtitia omnis implebitur. Iuſtitiã verò hic complementum cunctorũ nominat mãdatorũ, oſtendens hanc verã eſſe iuſtitiam: vt ipſe dñs ac magiſter omne in ſe ſalutis noſtræ ſacramentũ impleret. Mandatũ ſiquidẽ erat hominibus, baptiſmũ ſubire ꝓphetæ. Vel omnem iuſtitiã faciendo vnicuiq; quod ſuum eſt. Qui enim Chriſti baptiſmum ſuſcipit, miſeretur animæ ſuæ placens deo, ſalutis medelã ſuſcipiẽs, & humiliter ſubditur creatori ſuo, eius inſtitutioni obediens: proximumq; exemplo ædificat, eum ad bonum inducens. Sic ergo omnem iuſtitiã implet: quia deo, & ſibi, & ꝓximo facit quod debet. Vel omnem iuſtitiam faciendo, prius quod poſtea fieri debet ab alijs. quaſi diceret: Ideo me nũc ſubdo tibi minori:

Iuſtitia.

Eccleſiaſtici 10.

K ne dedignentur maiores à minoribus baptizari vel regi. Vnde Ambro. Quæ eſt iuſtitia, niſi ꝙ alterum facere velis prior ipſe incipias, & tuo alios horteris exemplo? Vnde & Chryſo. Non ergo ſui cauſa baptizari dominus voluit, ſed cauſa noſtri: vt impleret omnem iuſtitiam. Iuſtum eſt enim vt quod quis docet alterum facere, prior incipiat. Quia igitur dominus magiſter humani generis venerat, exemplo ſui docere voluit quid eſſet faciendum: vt diſcipuli magiſtrum, ſerui dominum ſequerentur. Vnde etiam Aug. Voluit facere quod faciendũ omnibus imperabat: vt dominus, & magiſter doctrinam ſuam non tam verbis inſinuaret, quã actibus exerceret. Vel ſecundũ Rabanum, ſic decet nos exemplum dare omnis iuſtitię implendę in baptiſmo: ſine quo nõ aperitur aditus regni cœleſtis: vt diſcant homines neminem ſine vnda baptiſmi perfectum eſſe. Vel oẽm iuſtitiã, id eſt

L omnem, & ſuperabundantem humilitatem: maior enim pars iuſtitiæ, eſt humilitas. Eſt quippè debita, & ſufficiens humilitas omni iuſto neceſſaria, maiori ſe ſubdere propter deum, & non præferre ſe æquali: abundans ſe ſubdere æquali, & non præferre ſe minori: perfecta & ſuperabundans, ſubdere ſe minori, & nõ præferre ſe alicui: & hunc tertium gradum Chriſtus tenuit: ideo omnem humilitatem impleuit. Vnde Ber. Eſt autem quædã iuſtitia ſtricta, & anguſta valde: ita vt quàm citò pedem verteris, in peccati foueam cadis: nec præponere ſe æquali, nec æquare præpoſito. Huius diffinitio eſt, reddere vnicuiq; quod ſuum eſt. Eſt altera latior & amplior iuſtitia, nec æquare ſe pari, nec inferiori præponere. Sicut enim grandis, & grauis ſuperbia eſt præferre ſe æquali, aut æquare prælato: ſic grandis humilitas eſt inferiorem ſe exhibere æquali, & ęqualem inferiori. Maxima, & ple-

M na iuſtitia eſt, inferiorem ſe exhibere ẽt ipſi inferiori. Sicut enim ſumma, & intolerabilis ſuperbia eſt, ſuperiori ſe præponere: ita inferiori ſe ſubdere, ſũma eſt, & plena iuſtitia. Quòd ergo Ioãnes ait: Ego à te debeo baptizari, de prima fuit quia ſuperiori ſe ſubdidit. Quod ãt Chriſtus fecit, de plena iuſtitia fuit: ſiquidẽ ille ſeruuli ſui ſe manibus inclinauit. Videat nunc quilibet quem imitetur, hunc, an eum qui extollitur ſuprà omne quod creditur, aut colitur deus. Et iterũ: Nõne deo, inquit ſubiecta eſt anima mea? Aut parũ eſt eſſe ſubiectum deo, niſi ſis, & omni humanæ creaturæ propter deũ. Sic enim decet nos, inquit, implere omnẽ iuſtitiã, id eſt, cõſummationem (profectò) iuſtitiæ, in humilitatis perfectione conſtituens. Vade, & tu ad minorem, ſi vis iuſtitia eſſe perfectus. defer inferiori, & minori te inclinato. Hæc Ber. In hoc apparet iuſtitia in humili, quia alienũ non ſurripit, nec ſibi attribuit ꝙ non debet: ſed vnicuiq; ſuum ſuum reddit. Nõ ſurripit honorẽ, & ſibi attribuit, ſed deo honorẽ & ſibi retinet vilitatẽ. Nõ lædit ꝓximũ, nec eũ diiudicat, nec ſe præfert ſe alicui vel cõparat: ſed minorẽ omnibus ſe reputat, & locũ nouiſſimũ ſibi eligit, & optat. Vides itaq; quomodo augmẽtata eſt dñi humilitas à præcedẽtibus.

Iuſtitia ſtrictiſſima.

2. The. 2.
Pſal. 61.
1. Pet. 2.

Iuſtitiæ indicia.

A bus. Ibi enim parentibus ſubditus erat: hic vero ſe & ſeruo ſubijcit, ſeq; vilificat, ac ſeruũ iuſtificat & magnificat. Sed, & in alio conſidera quomodo eius creuit humilitas. Nã vſq; modo cõuerſatus eſt humilis, quaſi inutilis & abiectus. Hic aũt etiã peccator voluit apparere hominibus. Peccatoribus enĩ prædicabat Ioãnes pœnitentiã, & eos baptizabat. & dñs Ieſus inter eos, & corã eis baptizari voluit, tãquã vnus ex illis. Et licèt idẽ dici poſſet de circunciſione, quia voluit peccator apparere: tñ hic plus eſt: quia corã turba publicè, ſed ibi magis occultè. Sed nõne timẽdũ fuerat, cùm ipſe ſe amodo vellet intẽdere ad prędicandũ, ne tanquã peccator ſperneretur. Non ꝓpterea dimiſit humilitatis magiſter, quin profundiſsimè ſe humiliaret. Ipſe ergo ꝓpter nos inſtruẽdos voluit apparere ꝙ nõ erat, in ſui abiectionẽ, & deſpectionẽ: ac nos è cõtrà volumus apparere ꝙ nõ ſumus, in noſtrã gloriã, & laudẽ. Si quid in nobis videtur eſſe ꝓbitatis, oſtẽdimus: defectus verò, q in nobis sũt, celamus.

An prædicaturus conuenienter vt peccator baptizatus ẽ Chrs.

B Ex hoc etiã poteris eius humilitatem cõſiderare, ꝙ in ſuſcipiẽdo baptiſmũ, & in alijs quæ ſecundũ legẽ debebãtur, dñs legis, & ſuprà legẽ exiſtens, faciebat vt cæteri homines, nec volebat vllas habere prærogatiuas ſpeciales. Non ſic multi in cõmuni congregatione poſiti faciunt, qui præ cæteris prærogatiuas ſingulares habere volunt. Cùm ergo Ioãnes cognouiſſet iuſtitiã, ſic & tali ordine debere cõpleri: ſpiritus enim in momento eũ docuit quod prius neſciuit, (tunc) conſenſit, & (dimiſit eũ) à ſe baptizari, id eſt, nõ vlterius reſtitit: non vlterius cõtradixit, quinimmo vt baptizaretur acquieuit, & eũ ſecundũ ſuã voluntatẽ facere permiſit. Quaſi tenebat eũ Ioãnes, & reuerẽtia ꝓhibendo, ſed (dimiſit eum) obediendo: vera enim eſt humilitas quã comes obedientia non deſerit: & ideo officium ꝙ prius timens, & expaueſcens humiliter recuſauit, poſtea conſentiens, & obediens deuotè impleuit.

C Vñ Ber. Acquieuit Ioãnes, & obediuit, baptizauit agnum dei, & aquis lauit. Nos abluti ſumus, non ille: quia nobis lauãdis aquæ cognoſcuntur ablutæ. Hæc Ber.

Bern. de Chriſto baptizato.

Nunc ergo bene ipſum dominum conſpice. Spoliat ſe dominus maieſtatis ſicut quilibet alius homũciolus, & creator elementorũ ſubijcit ſe humili elemento aquæ: & mergitur in aquis frigidis, tẽpore magni frigoris, ꝓ noſtro amore. Operatur noſtrã ſalutem, tactu ſacri corporis aquas mundans, & conſecrans, ac vim regenerationis, & ius baptiſmatis eis conferẽs, ſacramentumq; baptiſmatis ſanctificans, & cõſtituens, ac crimina noſtra lauans & purgans, deſpõſat ſibi vniuerſalẽ Eccleſiã, & oẽs animas fideles: nã in fide baptiſmatis deſponſamur domino noſtro Ieſu Chriſto, propheta in perſona ipſius dicente: Deſponſabo te mihi in fide: vnde hęc ſolennitas, & hæc operatio valde vtilis eſt, & magna, & ideo lætãter cantat Eccleſia: Hodie cœleſti ſpõſo iũcta eſt Eccleſia, quoniã in Iordane lauit Chrs eius crimina.

Oſee. 2.

Vñ Anſ. At verò vbi robuſtioris ætatis plenitudo aduenit, miſſurus manus ad fortia, egreſſus in ſalutẽ populi tui, vt gygas fortis ad currendã

Pſal. 18.

viã totius noſtrę miſerię. Et primũ quidẽ vt per omnia te fratribus aſsimilares, ſeruum tuũ baptizantẽ peccatores in pœnitentiã, tãquã peccator adiſti: baptizari quoq; te poſtulaſti. Innocens agne dei, quẽ nulla peccati ſtilla vel cogitatio vnquam maculauit, baptizatus es: non te in aquis, ſed aquas in te ſanctificans, vt per eas ſanctificares nos. Vnde, & Chry. Baptizatus eſt Chrs Ioãnis baptiſmo, vt ex ipſa natura baptiſmatis ſcias, quia neq; peccati cauſa, neq; propter indigentiã don. ſpiritus baptizatus eſt. Iudaicũ quidẽ baptiſma aboletur ac deſinit, noſtrum verò ſumit exordiũ: quodq; in paſchæ mutatione factũ eſt, id ipſum efficitur etiã innouatione baptiſmatis. Nã, & paſcha dñs cùm vtrunq; celebrauerit, illi quidẽ terminũ poſuit, huic verò principium. Hic verò poſtquam Iudaicum impleuit baptiſma, continuò, & ianuas Eccleſię reſerauit.

D

Quare Chriſt' per ſui baptizationem baptiſmũ ſacrauit.

F Sicut ergo in vna tunc menſa, ita in vno nunc flumine: & recepit vmbrã, & addidit veritatem. Sancti enĩ ſpiritus gratia in Chriſti baptiſmate eſt, Ioãnis verò baptiſma hac donatione priuatur. Et iterũ: Quia ergo nouum baptiſma daturus erat ad humani generis ſalutẽ, & remiſſionẽ peccati, prior ipſe baptizari dignatus eſt: nõ vt peccata deponeret, qui peccatũ ſolus nõ fecerat, ſed vt aquas baptiſmi ſolus ſanctificaret ad diluenda peccata credentiũ. Numquã enĩ aquæ baptiſmi purgare peccata credentiũ potuiſſent, niſi tactu dominici corporis ſãctificata fuiſſent. Ille ergo baptizatus eſt: vt nos lauaremur à peccatis. Ille tinctus eſt aqua, vt nos à delictorũ ſordibus purgaremur. Ille lauacrum regenerationis accepit, vt nos ex aqua, & ſpiritu ſancto renaſceremur. Baptiſmum ergo Chriſti ablutio eſt peccatorum noſtrorum, & renouatio vitę ſalutaris. Per baptiſmum enim peccato morimur: ſed Chriſto conuiuimus. Vitæ priſtinæ ſepelimur,

E ſed nouæ vitæ reſurgimus. Veteris hominis errore exuimur, ſed noui hominis indumenta ſuſcipimus. hæc Chry. Congrue aũt voluit dominus in Iordane baptizari, vt ibi aperiretur ianua regni cęleſtis, vbi datus eſt aditus filijs Iſrael intrandi terrã promiſsionis: quia ſicut per illud flumen filij Iſrael tranſierunt ad terrã promiſſam eis per dominũ, ſic per baptiſmũ fideles trãſeunt ad terrã viuentiũ. Et etiam ideo quia Iordanis eſt fluuius medius gentium, & Iudæorum: & baptiſmus cõmunis eſt gentibus, & Iudæis venientibus ad fidẽ & Chriſtũ. In Iordane quoq; baptiſmus domini in Helia, & Heliſæo, Ioſue, & Naaman præfiguratus fuit: quia in his figura baptiſmi præceſsit.

Cur in Iordane baptizatus eſt dñs.

In aqua verò baptizatus eſt, quia aqua eſt cõtraria igni: & peccatũ eſt ignis: vnde & igne ſupplicij punitur. Vt ergo hic ignis extinguatur, in aqua baptizatus eſt. Aqua etiam ſordes abluit, ſitim extinguit, imaginem reddit. Ita gratia ſpiritusſancti in baptiſmate ſordes peccatorũ abluit, ſitim animæ verbo dei reſtinguit, imaginẽ dei per culpã amiſſam reſtituit. Et ex hoc ꝙ dñs in aqua ẽ baptizatus, trahit argumentum ꝙ in alio liquore quã in aqua nõ põt fieri baptiſmus. In aqua etiã vniformiter baptiſmus conſecratur; quia à dextro latere aqua manauit.

Ieſus cur in aqua baptizatus ẽ. Aquę proprietates.

uit.

G

ūt, & quia nullus liquor adeo ad abluendū valet, & apud omnes faciliter acquiritur, ne ſe aliquis propter inopiam excuſet. Et licet ſpiritus mundet interius, tamen neceſſaria eſt aquæ lauatio: quia ſicut ex duobus eſt homo, ſcilicet ex corpore & anima, ſic ex duobus renaſcitur, ſcilicet ſpiritu ſancto & aqua. (Factum eſt autem vt cum baptizaretur,) à Ioanne fere (omnis populus,) terræ illius, id eſt, multi de omni populo (& Ieſu,) à Ioanne (baptizato,) ac poſt baptiſmum de aquis aſcēdente, & pro baptizandis, vt ſpiritum ſanctum acciperent, orante (apertum eſt cœlum,) id eſt ineſtimabilis ſplendor factus eſt circa Chriſtum, & tantus fulgor circumfulſit eum, ac ſi cœlum empyreum apertum videretur, cœloq́ aereo & ſydereo reſeratis ſplendor cœli empyrei terris infunderetur. Non ꝙ cœlum tunc diuiſum fuerit: non enim illa apertio in corpore cœleſti, ſed in aere fuit: ſed quia aperiri videbatur ſicut in coruſcatione ſolet fieri, in qua cœlum aperiri videretur: & per hoc ſignificabatur gloriam cęleſtem aperiri credentibus in Chriſtum, & ꝙ renatis aperitur, & patet ianua regni cœleſtis, & aditus in cœlum, qui præcluſus fuit homini per peccatū. Vnde Chryſ. Siquidem in eius baptiſmo aperti ſunt cęli, vt diſcas etiā cùm tu baptizaris hoc inuiſibiliter fieri, iam deo te ad cœlum vocāte, nihilq́ in terra commune habere ſuadente. Et iterum: Dicit autem, apertum eſt cœlum, tanquam hactenus recluſum fuiſſet. Iam aūt ouili ſuperno & infimo in vnum redacto, & vno exiſtente omnium paſtore, cœlum patuit, & homo terricola ouis aggregatus eſt angelis. vnde & Beda: Ieſu autem baptizato & orante apertum eſt cœlum: quia dum corporis humilitate dñs vndas Iordanis ſubijt, diuinitatis ſuæ potentia cœli nobis ianuas pandit: dumq́ caro innoxia frigentibus tingitur aquis, oppoſita quondam noxijs romphea extinguitur ignea. Hæc Beda: In hoc etiam ꝙ Ieſu baptizato & orante cœlū apertum eſt, ſignificatur ꝙ oratio mūdi & ſancti hominis cœlum penetrat. Orauit autē Chriſtus, vt nos informaret ad orandum poſt baptiſmum, & vt oſtēderet nobis orandi ordinē & neceſſitatem. Ordinem, quia ad hoc ꝙ placeat oratio, oportet prius mūdari & baptizari quàm orare. Neceſſitatē, quia baptiſmalis gratia indiget per orationē conſeruari: & vt daret exemplū ꝙ in receptione ſacramentorū, debet mens hominis in deū eleuari. vnde Beda: ꝙ Ieſus, cuius omnia quæ patris ſunt, baptizatus oraſſe memoratur, ad nos informandos actum nō dubitatur: quibus poſt lauacrum baptiſmatis vt aula cœli pandatur, ideo non ocioſe viuendū, ſed ieiunijs, precibus atq; eleemoſynis eſt inſiſtendū: quia etſi peccata ſunt omnia in baptiſmo laxata, non adhuc tamen eſt carnis fragilitas ſolidata. Nam quaſi tranſito mari rubro gratulamur ſubmerſos Aegyptios, ſed in deſerto mundanæ conuerſationis hoſtes occurrunt alij, qui duce Chriſti gratia noſtro ſudore vincantur, donec perueniamus ad patriam. hæc Beda. (Et deſcendit ſpiritusſanctus,) viſibiliter in columbæ ſpecie, ac requieuit ſuper eum, ſedens ſuper caput ipſius. Deſcendit inquam, nō per gratiam, quia à primo inſtanti cōceptionis ſuæ plenus fuit ſpiritu ſancto: ſed deſcēdit in ſigno viſibili, & hoc triplici ratione. Primò, ad indicandum alijs, ꝙ in ipſo eſſet plenitudo gratiæ. Secundò, ad innuendum ꝙ in baptiſmo datur ſpiritusſanctus accedentibus non ficte. Tertiò, ad oſtendendum ꝙ ipſe eſt qui per ſpiritū ſanctū baptizat mundando à ſorde. Apparuit aūt in corporali ſpecie colūbæ, quatenus mitē & ſimplicē ſine felle omniq́ amaritudine eum eſſe, & nos per manſuetudinem colligere cū veniſſe, ſeq́ māſuetos & humiles inhabitare oſtēderet. Ideo etiam in columbæ ſpecie apparuit, vt in hominibus habētibus charitatem dei, quæ pręcipuè in columba eſt, ſpiritū ſanctū eſſe deſignaret. Vnde Chryſoſt. Ideo autē ſpiritusſanctus ſpeciem columbę ſuſcepit, quoniam prę omnibus animalibus hęc cultrix eſt charitatis. Omnes autem ſpecies iuſtitiæ, quas habent ſerui dei in veritate, poſſunt habere ſerui diaboli in ſimulatione: ſolam aūt charitatem ſancti ſpiritus, non poteſt immundus ſpiritus imitari. Ideo ergo hanc priuatam ſpeciem charitatis ſibi ſeruauit ſpiritusſanctus; quia per nullius teſtimoniū ſic cognoſcitur vbi eſt ſpiritusſanctus, ſicut per gratiam charitatis. Et ſecundum eundem Chryſ. reſpondet etiam figuræ veteris teſtamenti. Sicut enim in diluuio columba apparens, & ramum virentis oliuæ deferens, oſtendit ſignum clemētiæ dei, his qui reſidui fuerunt ex aquis diluuij, & oīm orbis terrarum tranquillitatem annuntiauit: ita & nūc in baptiſmo veniens ſpiritusſanctus in columbę ſpecie, oſtendit ſignum diuinæ clementiæ qua virtute baptiſmatis & peccata remittit, & gratiam confert, & liberatorē nobis demonſtrans, pro ramo oliuæ adoptionem generi humano affert. Nihilominus tamen omnis baptizatus ſeptem virtutibus in colūba ſignificatis debet repleri & perfici. Quicunq; enim eſt perfectus, debet eſſe perfectus quantum ad ſeipſum, quātum ad proximum, quātum ad deum: & omnia iſta ſignificantur per proprietates in columba repertas. Quantum ad ſeipſum duplici proprietate: quia columba habet gemitum pro cantu, & caret felle: ſic homo debet habere in ſe contritionem pro peccatis, & gemitum cum lachrymis, & debet carere felle amaritudinis peccati, & ira irrationabili. Quantum ad proximum triplici proprietate: quia columba roſtro non lædit, ſic nec ſanctus cuiquā detrahit. Vnguibus nil rapit, ſic ſanctus aliena non recipit. Pullos alienos tanquam ſuos paſcit, ſic ſanctus per ſuā compaſſionem indigentibus ſua tribuit. Quantum ad deum duplici proprietate. quia columba ſuper aquas reſidet, vt vmbra accipitris in aqua preuiſa mergat ſe & euadat, ſic ſanctus ſuper fluenta diuinæ ſcripturæ reſidere & oculū habere debet: vt diaboli verſutias & incurſum euadere queat. meliora grana eligit, & mundo veſcitur: ſic ſanctus ſanas ſententias quibus paſcatur eligit, & in ſolo deo in quo puritas ſumma eſt recreatur. Vnde ſicut columba in cauernis

Lucæ. 3.

Cœli aperto ſuper Chriſtum

H

I

Oratio Chriſti poſt baptiſ.

K

Spiritus ſācti viſibilis deſcenſus triplici de cauſa.

Spiritus ſanctus cur in ſpecie colūbæ apparuerit.

L

Charitas ſpiritū ſanctum indicat.

Gene. 8.

Colūbæ proprietates ſeptem virtutes indicātes.

M

A nis petræ nidificat, ſic ſanctus in plagis mortis Chriſti, qui petra firma eſt, nidum, id eſt, ſuum refugium & ſpem ponit. (Et vox patris teſtimonium filio præbentis (intonuit) & audita eſt de ſublimi ſcilicet de nube dicens: (Hic eſt filius

Matt. 3. Qúo dei filius Chris.

meus dilectus,) præ cæteris: quia non adoptiuus vt cæteri, ſed naturalis. Vnde Chryſo. Suus vtique non per adoptionem gratiæ, neque per electionem creaturę, ſed ſuus proprietate generis & veritate naturæ. Et vt ait Hiero. Sedit columba ſuper caput eius, ne quis putaret vocem patris ad Ioannē factam, non ad dñm. (In quo mihi cõplacuit,) id eſt in quo voluntas mea cũplebitur de ſalute generis humani. Alius verò

Lucę. 3.

euãgeliſta ſic dicit: (Tu es filius meus dilectus, in te cõplacuit,) id eſt, in te, & per te cõſtitui q̄ mihi placet facere, & quæ agenda ſunt agere, id eſt, genus humanũ redimere. Vel mihi cõplacuit, id eſt, cõpleiè, & totaliter placuit. Nihil ẽm

B vnquã deo diſplicuit in eo, ſicut in nobis, q pr us fuimus natura filij iræ. Vnde Ber. Vere ẽm hic eſt, in quo non eſt quod patri diſpliceat, q̄ ocu

Ioan. 8.

los maieſtatis offendat. Vnde & ipſe ait: Omnia quæ placita ſunt ei, facio ſemper. Donet nobis dñs Ieſus qui ſemper placet patri, vt nos per ipſum mereamur placere ſibi. Secundũ Bedã, tm̃ durauit ſplendor, quandiu paterna vox audita eſt: & cũ ea terminatus eſt. Ipſum aũt filiũ audire, huic credere, & obedire, pater nos admonet dicens: (Ipſum audite.) Cui enim niſi ſapientiæ, iuſtitię, & veritati credere debemus? Vn

Bernar. inuitat Chrĩm vt loquatur.

de Ber. Ipſum, inquit, audite. Ecce dñe Ieſu vel nunc iam loquere, licentiam loquendi habes à patre. Quandiu virtus, & dei ſapientia quaſi infirmus aliquis, & inſipiens lates in populo: quã diu nobilis rex & rex cœli fabri filium te pate-

Humilitas Chrĩ

ris appellari pariter, & reputari? O humilitas virtutis Chriſti, o ſublimitas humilitatis, quan-

C tum confundis ſtultitiam meæ vanitatis, parum aliquid ſcio vel magis ſcire mihi videor: & iam ſilere non poſſum, impudenter, & imprudenter me ingerens, & oſtentans, promptus ad loquendum, velox ad docendum: tardus ad audiendũ. Et Chriſtus cũ tanto tẽpore ſilebat cũ ſeipſum ſic abſcondebat nũquid inanẽ gloriã metuebat? Quid timeret ab inani gloria qui ẽ vera gloria patris? Verũ timebat: ſed non ſibi. Nobis timebat ab illa, quibus nouerat eſſe timendũ. Nobis tacebat, & nos inſtruebat. Tacebat ore, ſed inſtruebat opere: & quod poſtea docuit verbo, iã

Mat. 11.

clamabat exẽplo. Diſcite à me: quia mitis ſum, & humilis corde. Nã de infantia domini parũ aliquid audio. Ex tunc iã vſq; ad hunc trigeſimũ annũ nihil inuenio. Nunc verò iã non põt latere, qui tã manifeſte demonſtratur à patre. Hæc Ber. Et hæc eſt autoritas quam ſuprà allegaui, per quã ſiluit dñs Ieſus ad noſtrã inſtru-

Taciturnitas cõmendat

ctionẽ: & tacendo ore, inſtruxit opere. Ipſius igitur exẽplo ſtude, & tu taciturnitati: quia qui de omnibus tacet, de omnibus pacem habet. Stude inquã, & tacere: quia vt ait Amb. Rarior eſt tacendi virtus, quã loquendi. Vidiſti ergo vtiq. In domino Ieſu humilitatem redolere, quæ eſt virtus magnifica, & valde neceſſaria: eo q̄ ſtudioſius quærenda, & etiã affectuoſius amãda eſt

D quia dominus in ſingulis actibus ſuis ſtuduit eã ſignanter obſeruare, & exẽplũ inde alijs oſtendere. Sic ergo in hoc opere excellẽtiſsimo tota trinitas modo ſingulari ſe manifeſtãdo apparuit, largè apparitionẽ accipiẽdo: & ſic trinitatis præſentia baptiſmus conſecratur. Pater apparuit in voce, filius in homine ſeu carne, ſpiritus ſanctus in colũba. Differenter tñ, q2 filius apparuit in homine in vnitate ſuppoſiti, Ioannis primo: ſed in apparitione aliarũ perſonarũ erat vnio per modũ ſigni. Caro .n. vnita erat filio in vnitate ſuppoſiti, vox aũt & columba nõ habebat vnitatẽ ſuppoſiti cũ patre & ſpiritu ſancto, ſed tantũ in præſentatione ſigni. In colũba ergo fuit ſpiritus, non ſpiritus fuit columba: † quæ ei tamen non fuit vnita: non enim fuit incolumbatus, quia præter naturam humanam nunquam creatura fuit deo perſonaliter

Trinitas poſt Chriſti baptiſmũ qũo differenter apparuit.

Spiritus ſanctus qũo in

E vnita, nec infuit ei per gratiam: ſed per apparitionem & ſignum, quæ peracto officio ſuo poſt apparitionem in primordialem, & præiacentem materiam rediit: vnde ſumpta fuerat ſicut etiam ſentitur de alijs figuris in quibus dominus apparuit. Apparuit autẽ myſterium trinitatis domino baptizato, & non cũm baptizaretur: quia cũm non egerat gratia mundante, non eſt baptizatus baptiſmate ſuo: ſed Ioannis. Baptiſmus autem Ioannis dabatur in nomine venturi, baptiſmus verò Chriſti datur in nomine trinitatis, & ideo non decuit in actu baptiſmi: ſed poſtea nomen trinitatis explicari: vt diſtantia pateret inter baptiſmũ Ioannis qui non in nomine trinitatis dabatur, & inter baptiſmũ Chriſti, cui hæc forma ſeruabatur. Et per talẽ apparitionem trinitatis baptizato Chriſto factã ſignificatum fuit quòd baptiſmus deberet conferri in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti.

colũba fuit. † nõ colũba in ſpiritu. Trinitas cur baptizato apparuit.

Act. 19. Mat. vlt. Baptiſ-

F In primitiua tamen Eccleſia ad tempus collatus fuit baptiſmus in nomine Chriſti: vt nomen Chriſti in reuerentia haberetur maiori: ad excludendum illorum errorem qui virtutem baptiſmi attribuunt miniſtris dicentes: Ego ſum Pauli, ego ſum Cephe, &c. ſed illis cauſis ceſſantibus rediit Eccleſia ad formam prędictam. Et ponitur hic triplex effectus baptiſmi quem baptiſmus cauſat, maximè poſt paſsionẽ Chriſti, ſcilicet cœli apertio: quia cœlorũ regna patẽt renatis in baptiſmo, ſpiritus ſancti miſsio, cuius ac donum confertur in eo: & paterna locutio quæ baptizatos regenerat in filios adoptionis, qui ſibi complacent: quia per baptiſmum de filijs iræ fiunt filij gratiæ, & regeneramur in ſpẽ vitæ æternæ. Conſidera hæc ſingula diligenter & erige animum, vt aperto iam trinitatis cœlo ſurſum ferатis in deum. In humilitate quoq; e menris perſiſte, vt ſpiritus ſancti dono, & paterno colloquio munerari merearis. Vnde Anſel. In Iordane ſub manu Ioãn. ſe ad baptiſmũ inclinans paternã vocẽ audiuit, & ſpiritus ſancti aduẽtũ in colũba ſuſcepit: vt nos doceret in humilitatis motus (quæ per Iordanẽ notatur, Iordanis enim deſcenſio eorũ interpretatur) debere conſiſtere, ibiq; ſuperni patris honorari colloquio,

mi in primitiua eccleſia forma.

G loquio, de quo dicitur: Quia cũ ſimplicibus ſermocinatio eius: & ſpiritus ſancti præſentia ſublimari, qui ſuper humiles requieſcit: & hoc ſub manu Ioannes qui dei gratiá dicitur: vt eidẽ gratię quicquid à deo percipimus, nõ noſtris meritis aſcribamus. Hæc Aniel. Fuit aũt baptiſmus in mari æneo, id eſt, in lauatorio præfiguratus, quod ante tẽpli introitũ Hieroſolymę erat collocatum: Sacerdotes enim qui templum domini ingreſſuri erant, in lauacro illo ſe lauare neceſſe habebãt: ita oẽs qui volunt intrare in cœleſte tẽplum domini, neceſſe habẽt prius per baptiſmũ lauari. Duodecim boues ænei mare portauerunt: quia duodecim Apoſtoli baptiſmũ Chriſti per totũ mundũ dilatauerunt. Lauatorũ circumiectum & ornatũ erat ſpeculis mulierum, vt ingreſſuri tẽplum viderent, ſi aliquã maculã vel indecentium haberẽt: ſic baptiſmus requirit conſcientiæ perfectionẽ, peccati diſplicentiá, & cordis cõtritionem.

Figuræ baptiſmi.
2. Para. 4.

H Iſtud etiã figuratũ eſt, in Naamã Syro gentili & leproſo, qui ad iuſſum Heliſę ſepties in Iordane baptizabatur, & ſic ab omni lepra ſua mundabatur. Per ſeptenam aquæ Iordanis lotionem præfigurauit Heliſęus ſeptem mortalium peccatorum in baptiſmo ablutionem. Caro Naaman facta eſt vt caro pueri, ita peccatores efficiuntur mundi ſicut paruuli. Iſtud etiam præfiguratum eſt in tranſitu Iordanis quando filij Iſrael intrauerunt terram promiſſionis: quia prius tranſierunt Iordanem, figuram baptiſmatis. Sic oportet omnes per lauacrum baptiſmi tranſire, qui deſiderant ad terram promiſsionis peruenire. Arca teſtamenti quæ in medio Iordanis ſtabatur, Chriſtum qui in Iordane baptizandus erat figurabat. Duodecim lapides quos populus tulit de Iordanis alueo pro memoriali perpetuo, ſunt duodecim Apoſtoli, qui per orbem terrarũ teſtificati ſunt baptiſmum Chriſti.

4. Re. 5.
Ioſue 4

I Circa præmiſſa eſt ſciendum q̃ dominus baptiſmum ſuum inſinuauit & inſtituit, inſtitutum confirmauit. Inſtituendum inſinuauit verbo, & facto: verbo cum dixit: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, &c. facto, quando baptizatus eſt à Ioanne. Inſtituit facto & verbo: Facto quando diſcipuli baptizabant eius autoritate. Verbo quando miſit diſcipulos ad pędicandum, & baptizandum. Inſtitutum confirmauit, & facto, & verbo. Facto quando de eius latere, ſanguis & aqua exierunt. Verbo quando poſt reſurrectionem miſit diſcipulos in mundum vniuerſum, prædicare & baptizare. Hic gratia huius tanti ſacramẽti ſcilicet baptiſmi primò à Chriſto inchoati, de ſacramentis aliquid videamus.

Baptiſmi inſtitutio & confirmatio.
Ioan. 3.
Matt. 3.
Luc. 10.
Ioan. 19.
Marc. vlt.

Circa quæ ſciendum, q̃ cœleſtis medicus humani generis reparator vus tali modo ſanauit ægrotum: ſicut optime competebat. Aegrotus homo eſt, morbus autem originalis culpa eſt. Origo verò illius culpę, licet principaliter fuerit ex conſenſu rationis occaſionẽ tamen ſumpſit ex ſenſibus carnis. Ad hoc ergo q̃ medicamẽ reſponderet morbo, oportuit q̃ non tantum eſſet ſpiritualis verum etiam aliquid haberet de ſenſibilibus ſignis. vt ſicut ſenſibilia fuerunt animæ occaſio labẽdi, ita eſſent ei occaſio reſurgẽdi: propterea medicina noſtri vulneris, cõuenit in eccleſiaſticis ſacramẽtis.

Medicã drõ co prima à medico coleſti ſeruata

K Inſtituit aũt deus ſacramẽta diuerſimodè: quędã ſcilicet ante aduẽtum ſuũ, vt matrimoniũ & pœnitentiã: ſed hæc duo cõfirmauit in lege euangelica, & cõſumauit dũ nuptijs interfuit, & dum pœnitentiã prædicauit. Alia quinque ſacramenta ſolus Chriſtus inſtituit, baptiſmũ quidem ipſum ſuſcipiẽdo, & deinde formã dando, Confirmationẽ manuũ paruulis imponendo. Vnctionem diſcipulos ad curandũ immittẽdo, qui infirmos vngebant oleo. Ordinẽ verò, poteſtatẽ ligãdi & ſoluẽdi, ac cõſiciendi, ſacramẽtum altaris tribuẽdo, Eucharſtiã cõficiendo & dando diſcipulis imminẽte paſsione ſacramentũ corporis & ſanguinis ſui.

Sacramentorum inſtitutio.

Inſtituta quoque ſunt ſacramẽta, multiplici de cauſa. Primò, propter humiliationẽ: magna enim humilitatis exhibitio ẽ in iſtis viſibilibus & hominẽ multũ inferioribus à deo quærere ſalutẽ, quam ſuperbia perdidit. Secundò, propter eruditionem qua rapitur & promouetur. Tertiò, propter congruẽtiã. quia homo per peccatũ ſe ſubdidit, per affectũ rebus corporalibus: ideo decẽs fuit vt deus per quædã ſigna corporalia ſpiritualem adhiberet hominibus medicinã. Quartò, propter excitationẽ qua homo ocium & noxiã occupationẽ deuitet, & ſe in bono miſſam audiendo, eucharistiã ſuſcipiẽdo & ſimilia faciẽdo exerceat. Quintò, propter congruitatẽ medicinæ: quia cũ medicus ſit deus & homo, cõgruẽter medicina debet continere aliquid diuinũ: ſcilicet inuiſibilem gratiã, & aliquid humanũ: ſcilicet viſibilem gratiæ formam. Sextò eſt congruitas ex parte infirmi. quia cum infirmus ſit homo, cõſtans ex corpore & ſpiritu, ſpiritus aũt in corpore nõ bene capiet ſpiritualia, niſi in corporalibus: cõgruum fuit dare medicamẽta ſpiritualia in rebus corporalibus: ſic pillulę dantur in nebula.

Sacramentorum inſtituẽdorũ cauſæ.

L

M Septimò propter argumentũ meriti: multũ enim valet ad meritũ quãdo deo creditur in his vbi humana ratio non præbet experimentum. Conſiſtit autem ſacramentum in rebus & factis, ac dictis. Res ſacramentales ſunt, vt aqua. oleum &c. Facta vt baptizandorũ ſubmerſio, ſufflatio, & huiuſmodi. Dicta velut ſanctæ trinitatis inuocatio, oratio, &c.

Sacr̃m in trib᷑ cõſiſtit.

Sacramentũ eſt viſibile ſignum inuiſibilis gratiæ, vt cum quis baptizatur, ipſa exterior corporis ablutio, quam videmus, ſignũ eſt interioris ablutionis animæ, quæ cõſiſtit peccatorum remiſsione quam non videmus. Educti quidem ſumus de Aegypto per baptiſmũ, tãquã per mare rubrũ. quia ſanguine Chriſti cõſecratum, mortuis inimicis, id eſt peccatis noſtris.

Sacramẽti diffinitio.

A morte quippe Chriſti & ſanguinis effuſione, habet baptiſmus virtutẽ & efficaciã, ſicut & alia ſacramẽta, ſiue ante legẽ, ſiue in lege. Per hunc enĩ Chriſtus peccatã quæ facta ſunt dimittit, adiuuat ne amplius fiant. perducit vbi omnino fieri nõ poſſunt.

Sacr̃i efficacia.

Ratio numeri ſacramẽtorũ eſt: quia ordinãtur cõtra triplicem culpã, & quadruplicem pœnã. Vnde baptiſmus ordinatur cõtra peccatũ originale, pœnitentia cõtra mortale, extremavnctio cõtra veniale, cõfirmatio

Sacr̃orum numeri ratio.

A tio cõtra impotentiã, ordo cõtra ignorantiã, eucharistia cótra malitiã, matrimoniú cótra cócupiſcentiá, quã téperat & excuſat. Quia verò character é ſignú diſtinctiuú indelibile ſpirituale: ideo non cófertur in ſacramétis quæ ſolent iterari ſicut ẽ pœnitẽtia, matrimoniũ, vnctio, & euchariſtia. Baptiſmus verò, & confirmatio, & ordo characteres imprimũt, per quos indelibiliter impreſſos ſemper diſtinguuntur qui recipiunt. Per baptiſmum enim fit diſtinctio fideliú ab incredulis, per confirmationẽ fortiú ab infirmis, per ordinẽ clericorú à laicis: vnde nullatenus poſſunt iterari. Et quãuis hæc tria ſacramenta propter characteris impreſſionem non iterentur, tamen cómune eſt hoc omnibus: non iterari ſuper eandem perſonam & materiam, & ex eadem cauſa, & hoc eſt ideo ne fiat contumelia ſacramento. Ex hoc enim credi poſſet quòd ſacramenta prius diſpenſata fuiſſent inefficacia, & inepta.

Character in non iterandis.

B

ORATIO.

Clemẽtiſſime Ieſu, qui per manus Ioannis baptizari voluiſti: quia fidẽ quam in primo lauacro promiſi irritam feci peccando, ad ſecundum recurro lauacrum pœnitẽdo Cófiteor tibi deus ego peccator & reus me grauiter peccaſſe, cogitatione, locutione, opere, & omiſſione: innumerabilia ſunt peccata mea, & circunſtantiæ eorum, non tantum me in laqueis adduxi peccatorũ: ſed & multos qui mea ſuaſione, exẽplo, negligentia, vel occaſione aliqua peccauerunt, pro quorum & meis obnixè deprecor peccatis: vt omnia nobis indulgeas miſericorditer & abſtergas. Amen.

C

De ieiunio & tentationibus domini. Correſpondet euangelio: Ductus eſt Ieſus in deſertum à ſpiritu ſancto.

Cap. XXII.

Poſtquam dominus Ieſus fuit baptizatus, regreſſus eſt ab Iordane plenus ſpiritu ſancto, plenitudine ſuperabundantię, de cuius plenitudine nos omnes accepimus. Et incontinenti ac ſine mora, (ductus eſt,) ſpontaneè (in deſertum) ſuper quendam montem miræ altitudinis dictũ Quarantena, qui eſt inter Hierico & Hieruſalem, diſtans à Hierico duobus milliaribus, & à Hieruſalẽ duodecim vel circa. In prędicto deſerto latrones morari ſolebant, qui locus vocatur Domyn, quod ſanguinẽ ſonat, propter effuſionem ſanguinis quã ibi latrones faciebant. Specialiter Domyn eſt caſale, vbi ille qui deſcẽdit à Hieruſalem in Hierico incidit in latrones, quaſi circa mediũ in via quæ de Hierico ducit in Hieruſalem à parte auſtrali deſerti Quarantenæ: deinde eſt Bethania, & Bethphage, & Hieruſalem: & tranſit via in latere auſtrali montis Oliueti. Quia ergo homo qui ibi incidiſſe dicitur in latrones, gerebat figuram Adæ qui à dæmonibus eſt victus, conueniens fuit vt ibi hiſtorialiter & ſecundum rem Chriſtus ſuperaret diabolũ, vbi figuraliter & ſecundũ ſimi-

Ioan. I. Matt. & Luc. 4. Quarãtena mons eſt. Domyn. Deſerti in quo tẽtatus Chrs cõgruẽtia.

D litudinem diabolus dr hominem ſuperaſſe primum. Vnde dr ꝙ Samaritanus eadẽ via deſcendit: quia carne indutus filius dei, qui eſt cuſtos hominum, eaſdẽ tẽtationes ibi ſuſtinuit. Pugnaturus quidem dñs cum diabolo, in deſertũ ſeceſſit: vt nobis oſtenderet, ꝙ qui perfectè laqueos tentationum eius vult ſuperare, non ſolum turbas demonum: ſed etiã ſocietatẽ malorum hominum, aliquando quidẽ corpore, ſemper autẽ mente debet vitare & fugere: exẽplo illius qui in regali aula, & inter turbas populares poſitus dicebat: Ecce elongaui fugiens, & manſi in ſolitudine. Nos ergo exẽplo Chriſti & Ioánis agitemur à ſpiritu ſácto, nõ per hypocriſim à maligno in deſertũ loci & ſolitudinis, vel ſaltẽ in deſertũ noſtri pectoris & cótẽplationis: vt quieti à ſtrepitu mundi melius deo vacemus, & in mente ſeculum deſerentes, quaſi manna deſerti ſola æterna gaudia eſurire diſcamus. (Ductus eſt igitur Ieſus à ſpiritu) ſancto: quia humanitas Chriſti erat organum diuinitatis, & ideo ad omnia agenda mouebatur inſtinctu ſpiritus ſancti. Hoc ergo motu iuit in deſertum locũ vt ibi ſpiritum in oratione pro nobis deo patri offerret, & per ieiuniũ carnẽ innocentem pro nobis maceraret, exẽplumq́ fidelibus daret, vt ſe deo per ieiunium, & orationẽ offerant. Non fuit inuitus: ſed voluntate pugnandi, & (vt tentaretur à diabolo,) per quod inſinuatur ꝙ aggrediens deſertũ pœnitẽtiæ fortius tentatur ab hoſte. Iuxta illud: Fili accedens ad ſeruitutẽ dei: ſta in iuſtitia, & timore, præpara animã tuã ad tentationẽ, id eſt, ad reſiſtendũ tentationi quæ imminet tibi. Ideo aũt ductus eſt à ſpiritu ſancto, qui eũ deſignauerat in baptiſmo: quia quos ille replet, mittit ad pugnã, & præbet eis fortitudinẽ. Ideo duci voluit, (in deſertũ) id eſt, locũ certaminis, & in quo pugnatur aſperis. quoniã Adã in paradiſo delitijs affluens: victus eſt oblectamẽtis. Ideo tentari voluit, vt tentationes ſuperando nobis poteſtatẽ ſuperandi tribueret: ſicut & mori voluit, vt morte ſua noſtrã deſtrueret. Et hoc poſt baptiſmum & ieiuniũ, per hoc nobis inſinuans ꝙ poſt lauacrũ regenerationis & gratię perceptionẽ, poſt laborẽ ieiunij, & ſanctæ vitæ propoſitũ, ſtatim diabolus tentator accedit, & acrius in nos ſurgit, vt nos à propoſito religionis auertat, & ꝙ proficientibus, & ad meliorem tendentibus inuidet, & inſidiatur: propter quod tunc magis cauendũ eſt: quodq́ bonos magis quàm malos tentat. Quia ſecundum Greg. illos tentare negligit, quos ſe quieto iure poſsidere ſentit. Et ſecundũ Iſido. Tunc maximè impugnaris, cùm te impugnari neſcis. Hæc enim quatuor: ſcilicet baptiſmus, deſertum, ieiuniũ, & tentatio ſic ordinata fuerunt in Chr͡o. Quòd primò fuit baptizatus. Secundò, in deſertũ ductus. Tertiò, ieiunauit. Quarto, tẽtatus fuit. In quo ſignificatur quod prius debet eſſe in nobis ablutio à peccatis, ſecundò ſubtractio à mundi illecebris, tertiò exercitatio in ieiunijs, quartò eſt oppugnatio ab hoſtium inſidijs. In figura huius quatuor occurrerunt populo Iſraelitico. Primò, mare rubrũ. Secũdò, deſertũ. Tertiò, fi-

Pſal. 54. E Spiritus ſanctus ductor Ieſu. Eccl. 2. F Tentari voluit, Chrs, cur & quãdo. Quatuor per ordinẽ in Chriſto facta.

G tis,& fames. Quartò,hoſtiũ inſultus. Baptizatus igitur dñs, ſolitariã ac durã vitã & pœnitẽtiam conſtanter aſſumpſit: vt fideliũ mentes ad perfectionis aggreſsionẽ erigeret, vt ad grauia perferenda firmaret. Non eñi propter ſe, ſed ꝓpter nos eremum adijt: vt videlicet ſuis perfectis imitatoribus vitã eremiticã conſerat, inſtruens nos nihilominus, ſecundũ Chryſ. vt vnuſquiſq; baptizatorũ relictis mundi illecebris, & ſocietate prauorũ, diuinis per omnia debeat ſeruire mãdatis. Et hoc reputãt quidã fideles deuoti tẽpore iſto ieiuniũ obſeruãtes, & per hoc ſe Chr̃o velut in deſerto cõfigurãtes. Voluit aũt Christus pœnitentiã agere, non quia egebat: ſed vt ad pœnitentiã nos moneret, & pœnitentiã nobis exẽplo oſtenderet. Vbi docet tria, quæ debent eſſe in pœnitentia vera & fructuoſa. Primò debet eſſe pura, vt deo placeat: quia poſt baptiſmũ ſtatim fecit pœnitentiã. Secundò debet eſſe aſpera, vt carnẽ domet: quia fecit pœnitentiã in deſerto, non in loco delicioſo. Tertiò debet eſſe diſcreta, ne nimis excedat: quia Chriſtus ductus eſt à ſpiritu ſancto, nõ quia ductore indigeret: ſed vt nobis oſtenderet ꝙ in pœnitentia agenda ductore indigemus diſcreto. Et veniens dñs in deſertũ, ieiunauit (xl. diebus & xl. noctibus) nihil interim manducans. Vbi ſignanter noctibus additur, ne in nocte comediſſe putaretur. Item in ſignũ ꝙ neceſſe habemus, & diebus proſperitatis, & noctibus aduerſitatis contra diabolũ nos munire, qui nũquã ceſſat tentãdo nos impugnare. Ieiunauit quidẽ vt aduerſus tentationes exẽplũ ieiunandi nobis daret: quia ſecundũ Baſiliũ: Volẽti pugnas tentationũ ſuperare, ſobrietas neceſſaria eſt: & ſpecialiter vt oſtenderet ꝙ innocentia baptiſmalis periclitatur in vita voluptuoſa: quia qui Chriſti ſunt vt baptizati qui ſunt mẽbra Chriſti & Chriſtum induerunt, cõſepulti morti eius, debent carnẽ ſuã crucifigere cum cõcupiſcentijs ſuis, & æſtimare ſe mortuos ſuper terrã ſpiritu mortificãdo facta carnis. Vñ Chry. Vt aũt diſcas quã magnum bonũ ſit ieiuniũ, & qualiter aduerſus diabolũ ſcutum eſt maximum, & qm̃ poſt lauacrũ nõ delitijs, & ebrietati, & menſæ abundant.: ſed ieiunio intendere oportet, propter hoc & dominus ieiunauit, non eo indigens, ſed nos erudiens: quibus peccata quæ ante lauacrũ erant, dominatio ventris introduxerat. Quẽadmodũ enim ſi aliquis ægrotantẽ ſanũ cum feciſſet, iubet non facere illa ex quibus ægritudo cõtigerat: ita vtiq; & hoc poſt lauacrum ieiunium contra vitium edacitatis ipſe induxit. Nam, & Adam de paradiſo incontinentia ventris eiecit, & diluuium quod fuit ſub Noe iſta commeruit, & fulmina in Sodomitas ipſa deduxit: Ita & Iudęi maxima operati ſunt: ab ebrietate, & delitijs mala, propter hoc & ipſe ieiunauit, nobis vtique demonſtrans formam ſalutis. Vnde, & Amb. Hoc enim fecit cauſa ſalutis noſtræ, vt rẽ vtile nõ ſolũ doceret verbis: ſed etiã exẽplis inſtrueret. Qualis aũt Chriſtianus es, cũ Chr̃o eſuriẽte, tu reficeris? Ille ꝓ ſalute tua famẽ ſuſtinet, tu ꝓ peccatis tuis ieiunare formidas. Et neſcũ nihil tã cęcũ quã ſęcularis

Pœnitẽtia Chriſti nobis profuit.

Pœnitẽtia fructuoſã tria ſequũtur.

H

Noctib. quoque ieiunauit dñs.

I

Chryſ. de ieiunio & eius laude.

Gulæ mala.

ſuauitatis periculũ: quæ dum mulcet animũ, vitã obruit, & ſenſum mentis illudit. Meritò igitur dominus noſter Ieſus Chriſtus, ieiunio ſuo atque deſerto aduerſus voluptatum informat illecebras: & tẽtari ſe à diabolo dñs omniũ patitur, vt in illo oẽs voluptates vincere diſceremus. hæc Amb. Et ſciendũ ꝙ Chriſtus ꝓpter infirmitates noſtras, vt eas curaret, diuerſas in ſe medicinas accepit, Curauit nos per dietam quando ieiunauit xl. diebus, & noctibus. Per electuariũ, quando corpus & ſanguinem ſuum dedit in cœna diſcipulis ſuis. Per ſudorem, quando factus eſt ſudor eius ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terrã. Per emplaſtrũ, qñ facies eius ſputo illita fuit. Per potionẽ, quando guſtauit acetũ felle mixtũ. Per minutionẽ, quando clauis, & lancea vulneratus eſt. Conſidera hic & attẽtè inſpice dominum Ieſum, plurium enim virtutum tibi monſtrat exemplum. Nam vadit in ſolitudinẽ: ieiunat, orat, & vigilat, in terra nuda iacet & dormit, & humiliter ac pacificè cum beſtijs conuerſatur. Cõpatere igitur ſibi: quia ſemper, & vbiq;, & maximè hic vita ſua pœnoſa eſt, & corporis afflictiua: ac eius exemplo diſce & tu in his exercitari. Quatuor enim hic tanguntur quæ ſpiritualis exercitij ſunt, & mirabiliter ſe inuicem adiuuant: ſcilicet ſolitudo, ieiunium, oratio, & corporis afflictio: & per iſta maximè poſſumus ad puritatẽ cordis peruenire, quę vtique nimium peroptanda eſt, eo ꝙ in ſe quodãmodo omnes virtutes cõprehendit, & remotionẽ omnium vitiorum continet: quia cũ vitijs, vel defectu virtutis, non ſtat puritas cordis. Et ꝓpterea in collationibus ſanctorum patrũ traditur, quòd totum exercitiũ monachi debet eſſe ad puritatem cordis habendã. Per hanc enim homo meretur deum videre dicẽte domino in euangelio. Beati mundo corde, quoniam ipſi deum videbunt. Et ſecundũ Bernard. Qui clarior eſt, deo propinquior eſt: eſſe autem clariſſimum, perueniſſe eſt. Ad hanc habendã multũ valet oratio feruens & aſsidua. Sed oratio cum crapula, & corporis mollicie ſeu ocioſitate parũ valet: & ideo requiritur ieiunium, & corporis afflictio, diſcreta tamen: quia indiſcreta omne bonum impedit, propterea ad omnium prædictorum continuationem videtur facere ſolitudo. Nam cum tumultu, & ſtrepitu non poteſt decenter fieri oratio. Et videre aut audire multa, vix poteſt fieri ſine impuritate, & offenſa: quia mors intrat per feneſtras ſenſuum ad animas noſtras. Et propter ſuperuenientes ſæpe relaxatur abſtinẽtia, & corporis afflictio. Et ideo quære ſolitudinem, & ſeparare à tumultu ſi vis deo coniungi, & per puritatem cordis eum videre. Fuge collocutiones propter taciturnitatis cuſtodiam, interdum etiam à bonis ceſſa eloquijs. Iuxta illud prophetæ. Obmutui & humiliatus ſum, & ſilui à bonis. Non quæras nouas amicitias: quia noua inde proueniunt colloquia & impedimenta. Non impleas oculos vel aures phantaſmatibus vanis, & omnia quæ quietẽ animi, & trãquillitatẽ mentis perturbant, fugias tãquam venenoſa, & animæ inimica. Non enim

K

Medicinę quas Chr̃s ꝓ nobis accepit.

Mat. 26 Luc. 22 Mar. 14 Ioã. 19

L

Spũalis exercitij quatuor ad cordis puritatẽ inducentia.

M

Matt. 5.

Sol itudinis cõmendatio.

Pſal. 38

A ſine cauſa patres ſancti petebãt loca ſolitaria, & mandabunt his qui in cœnobijs remanebant quòd eſſent cæci, ſurdi, & muti: quia ſic melius poterant deo cõiungi. Vnde Chryſ. Quando ſpiritus ſanctus deſcendit ſuper dominũ noſtrum, ſtatim expulit eum in deſertum. Quãdo monachi habitant cũ parẽtibus ſuis: ſi deſcẽderit ſpiritus ſanctus: & mãſerit ſuper eos, expellet eos de domo, & ducet eos in ſolitudinem. Spiritus ſanctus nõ libenter habitat vbi turbæ & frequẽtia, & diſſenſiones, & rixę ſunt: ſed propriè ſedem habet ſolitudinem. Deniq; & dominus noſter erat in d e cũ diſcipulis: ſed quãdo volebat orare intentius, ſolus recedebat. Et nos ergo ſi volumus orare pluſquã in publico, habeamus cellulam, habeamus agros, habeamus deſerta: poſſumus & virtutes habere de fratribus, & ſolitudinem habere. Vnde & Aug. Fratres chariſſimi quãtum poſſumus ocioſis fabulis & detra-

Spiritus ſãcti habitatio.

B ctionibus ac ſcurrilitatibus cũctis finem ſtudeamus imponere, & totis viribus de impedimẽtis mundi iſtius fugiendo aliquas horas quærere, in quibus pro ſalute animæ noſtræ orationi & lectioni poſſumus intẽdere. Igitur à toto affectu & poſſe tuo coneris imitari dominũ Ieſum in ſolitudine, ieiunio, oratione, & corporis afflictionibus diſſerens. De quo etiam ſcribitur ꝙ erat cum beſtijs: ſcilicet vrſis, leonibus, & alijs feris pacificè, (& angeli miniſtrabãt ei.) In hoc ergo diſce inter alios humiliter conuerſari, & æquanimiter tolerare eos qui aliquãdo tibi videntᵭ irrationabiliter ſe hr̃e: quia per hoc moraliter inſinuatur, ꝙ illi quorũ ſenſualitas ſub ratione pacificè tenetur, per angelorũ miniſteriũ ad cęleſtia transferentur. Angelicum.n. eſt inter beſtiales homines cõuerſari quaſi in eremo in ſolitudine ſcilicet mẽtis. Hoc eſt in contemplatione, lectione, oratione, clauſo cubiculo, & moribus eorũ ferinis nõ pollui. Difficile

Marc. 1

Cum beſtijs & angelis eſſe.

Angelorũ officium.

C eſt enim tãgere picem, & ex ea non coinquinari. Vnde Beda: Inter beſtias dominus cõmoratᵭ vt homo, ſed miniſterio vtitᵭ angelico vt deus. Et nos cùm in eremo ſanctæ conuerſationis beſtiales hominũ mores impolluta mente toleramus, miniſterium angelorũ meremur, à quibus corpore abſoluti ad æterna in cęlis gaudia trãſferamur. Vñ & Hier. Tũc beſtiæ pacatè nobiſcũ ſunt, cùm caro nõ concupiſcit aduerſus ſpiritũ: poſt hæc angeli miniſtri mittuntᵭ nobis, vt rñſa & ſolatia cordibus vigilãtibus dent. Ipſum aũt dñm ſæpe in hac ſolitudine viſita: conſpiciens cũ qualiter conuerſatur ibidẽ, & maximè qualiter iacet de nocte in terra. Quælibet.n. anima fidelis deberet eũ ſemel ad minus in die viſitare ab Epiphania vſq; ad dies xl. quibus ibi remanebat, & ſe humiliter ei recommendare. In hoc ſiquidem mõte & deſerto deſiderabili quidam exemplo dñi ſpecialiter ducti, vitã eremiticam in paruis cellulis ducebant, domino deuotiſsimè militantes, & aluearibus cellularum modicarũ tanquam apes dñi dulcedinem ſpiritualẽ mellificantes. In huius montis quaſi medio, quod à terra plana ferè per dimidiũ milliãre diſtat, dñs fecit pœnitentiã, vbi ẽ Eccleſia

Eremitę in deſerto dñi.

Quadragenarius numerus ex qb᷑ cõſtat.

& cella, eſtq; ibi altare vbi ſtabat quando tẽtabatur à Satana. Quadraginta autẽ diebus & noctibus dñs ieiunauit: quia quadragenarius numerus ex quatuor conſtat & decẽ, quater enim decem vel decies quatuor faciunt quadraginta: per quatuor autem nouum teſtm̃, quod in quatuor euangeliſtis conſiſtit, ſignificatur: per decẽ verò vetus: quia in decẽ mandatis legis cõtinetᵭ. Quadraginta ergo diebus ieiunare, eſt vtriuſq; teſtamenti præcepta ſeruare, & ab illis omnibus quæ vtrũq; teſtm̃ interdicit, ſemuicem & ieiunium cuſtodire: vt ſicut caro exterius ieiunat à cibis, ita & mens interius ieiunet à vitijs. Ieiunauit itaq; dominus xl. diebus & noctibus, quatenus in ciborũ ieiunio ſignificaret nobis ieiunium corporis: & in dierum numero ſignificaret ieiunium cordis. Exemplum ſanè ipſius hic numerus dierum pœnitentialiũ in Eccleſia eſt. Vnde & poſt Epiphaniam nõ ſtatim incipit Eccleſia ieiunare: ſed circiter poſt quadraginta dies, quaſi ipſo tẽpore ieiunium ſuum ieiunij dominici cõſecutiuum ſignificans. Vnde Beda: Quadrageſima ieiuniorum habet autoritatem, & in veteribus libris ex ieiunio Moyſi & Helię & in euangelio: quia totidem diebus dominus ieiunauit, demonſtrans euangelium non diſſentire, à lege & prophetis. In perſona quippe Moyſi, lex: in perſona Heliæ, prophetæ accipiuntur. Inter quos in monte glorioſus apparuit, vt euidentius emineret quod de illo dicit Apoſtolus: Teſtimonium habẽs à lege & prophetis. hæc Beda. vnde & Albinus: Sicut Moyſes legẽ, Helias prophetiã: ita dominus noſter euangelicã prædicationẽ quadraginta dierũ ieiunio dedicat. Congrue etiã ieiunium quadrageſimæ ſtatutũ eſt confine paſsioni dominicę: quia ſignificat nos à mundi amicitia debere continere vt deũ ſequi valeamus. Vnde Augu. Moyſes, & Helias, & ipſe dominus quadraginta diebus ieiunauerũt, vt inſinuaretᵭ nobis, & in Moyſe, & in Helia & in Chriſto: hoc eſt in lege & prophetis, & in ipſo euangelio id nobiſcũ agi, ne conformemur & hæreamus huic ſeculo: ſed crucifigamus hominem veterem, & carnis curam ne fecerimus in concupiſcentijs. Congruit enim noſtræ deuotioni vt qui dñi crucifixi paſsionem celebraturi ſumus, reprimendarum carnalium voluptatũ crucem nobiſipſis etiã faciamus, ſicut dicit Apoſtolus: Qui aũt Ieſu Chriſti ſunt, carnem ſuã crucifixerunt cum paſsionibus & concupiſcentijs. In hac quidem cruce, per totã iſtã vitam quę in medijs tentationibus ducitur, perpetuò debet pendere Chriſtianus: Nõ enim eſt in hac vita tempus euellendi clauos, de quibus in Pſal. dicitur: Cõfige clauis à timore tuo carnes meas. Carnes.n. ſunt carnales concupiſcentiæ, claui ſunt præcepta iuſtitiæ. His illas timor dei configit qui nos illi acceptabilem hoſtiam crucifigit. Sic ſẽper hic viue Chriane, ſi terreno limo greſſus nõ vis immergere, noli de iſta cruce deſcẽdere. hęc Aug. Sed caue ne de iſta cruce per voluptatũ admixtionẽ deſcẽdas. quia vt dicit Aug. Nihil ꝓdeſt tota die longũ duxiſſe ieiuniũ, ſi poſtea aliorũ ſuauitate, vel nimietate aut

D

Quadrageſimæ

F

initium qñ ſumendũ.

Inter Moyſẽ & Heliã Chr̃s.

Matt. 17

Rom. 3

E

Quadrageſimæ cõgruitas.

Gala. 5

Pſa. 118

h 2 ma

G

Decimę carnis

nia olim aſ; Inſuper hoc numero ſoluimus decimas & primitias dño. Sunt eñ in anno trecētiſexagintaſex dies quorũ pręterquã ſex dierum decima eſt triginta ſex: & ne ſex reſidui remaneant indecimati, additur vnus: quia minus addi non põt, tres autem alij ſuperadditi ſoluũtur pro primitijs: pro quibus ſimiliter ſunt ieiunia

Ieiunia quatuor tēporum.

quatuor tēporũ per tres dies. Sicut ergo in lege offerre iubemur primitias, & decimas rerũ, ita quadraginta diebus ieiunãdo offerimus primitias, & decimas dierum. Vt qui nobiſmetipſis per acceptum annum viximus autori noſtro, nos eius in decimis, & primitijs per abſtinentiã mortificemus: & qui à paradiſi gaudijs per cibum cecidimus, ad hæc inquantũ poſſumus per abſtinentiam reſurgamus. Igitur tempore quadrageſimæ plus ſolitò debemus abſtinentiæ, & deuotioni intendere, & aliorum temporum negligentias hoc tempore ſancto diluere & emendare.

H

Quadragenarij cõſecratio

Hic numerus quadragenarius multipliciter eſt conſecratus: nam quadraginta annis pauit dñs filios Iſrael pane angelorum in deſerto, quadraginta mēſibus prædicauit in mundo, quadraginta ſeptimanis fuit in vtero virgineo: quadraginta diebus ieiunauit in deſerto, quadraginta horis fuit in ſepulchro, ab hora mortis cõputando: quadraginta diebus fuit poſt reſurrectionē cũ diſcipulis in mundo. Itē ſecundũ Amb. Quia quadraginta diebus aquæ diluuij inundauerunt per quas peccatores exterminati fuerunt, & exinde cœli ſerenitas illuxit, & refuſa fuit: ſic ſacro iſto ieiunij tēpore abolentur peccata, & refulget diuina clementia.

Matt. 4.

Quadraginta dies, & nõ plures, cur dominus ieiunauit.

I

(Cũm) ergo (ieiunaſſet dñs quadraginta diebus, & quadraginta noctibus,) non vltra ꝓceſsit vel tranſijt ieiunando, ne incredibilis videretur carnis aſſumptio, & vt virtus diuinitatis cęlaretur diabolo: quia etiã tot diebus Moyſes ieiunauit, & Helias & (poſtea) dñs (eſurijt.) Non aũt neceſſitate: ſed voluntate eſurijt, & corpus eſurire permiſit: vt in ſe & veritatē humanæ infirmitatis oſtēderet, & occaſionē tētãdi diabolo daret, ac infeſtatus mõſtraret qualiter ſuperare, & vincere oporteat ſecundũ Chryſo. Per quadraginta dies nõ eſurire, nõ erat hominis: poſtea aũt eſurire, nõ erat dei: ideo diabolus, ſicut dubius de Chro, accepit occaſionē tentãdi ipſum. Moyſes & Helias xl. diebus ieiunauerunt: ſed ieiunantes eſuriebant, & ſitiebant: Chrs verò xl. diebus nõ eſurijt: ſed poſtea. Chriſtus aũt noluit ieiunare pluſquã illi, ne deus à diabolo putaretur, nec minus: ne purus homo videretur.

Chriſti tentatio à diabolo.

Tũc ergo diabolus ſentiens dñm eſurire, acceſsit vt tētaret, ſi poſſet eũ in peccatũ deijcere, & vt exploraret an filius dei eſſet: quē ſciebat qñq; venturũ, & ſuã per eũ poteſtatē amiſſurũ: ſecundum Gre. Tentauit diabolus dñm eiſdē tribus modis quibus primũ hominē deiecerat. Primũ hominē ſuperauit gula in vetito pomo. Vana gloria

Gene. 3.

dicens erit ſicut dij. Auaritia dicens: ſciētes bonũ & malũ: auaritia n. etiã dicitur ſcientiæ & ſublimitatis ambitio. Sic & dñm tentauit, ſed victus receſsit. David Goliã proſtrauit tribus lapidibus de torrēte, Chriſtus diabolũ tribus teſtimonijs de lege.

1. Re. 17

K

Tētatio triplex.

Et ſecundũ Greg. Cũm tētatio tribus modis fiat: ſcilicet ſuggeſtione, delectatione, & conſenſu, dominus ſola ſuggeſtione, tentatus eſt: quia delectatio peccati mentē eius non momordit, nec conſenſus eũ ſuperauit. Et ideo omnis illa tentatio foris, nõ intus, fuit: quia nihil contradictionis in ſemetipſo tolerauit. Vtrũ autem omnes iſtę tentationes factę ſint vna die, vel diuerſis, nõ eſt expreſſum in ſcripturis.

Tētatio Chriſti tantum foris.

Primò itaq; tentauit eum de gula dicens: (Si filius dei es:) ſcilicet naturalis, & per conſequens in poteſtate ei æqualis, (dic vt lapides iſti panes fiant.) Cogitabat enim intra ſe dicens: ſi lapides in panes conuerterit, filius dei erit: ſi autē conuertere non poterit, homo purus apparebit. Hoc etiam eſurienti congruè dicebatur, vt panes videns immoderato appetitu cibi accenderetur. Non ſolũ experiri voluit, an deus eſſet: ſed etiã quaſi hominem allicere voluit, vt eſuriens indebitè delectaretur in cibo, & ſic vitio

L

gulæ peccaret. Vnde Hilarius: Intendebat dæmonum princeps ex mutatione lapidum in panes virtutē poteſtatis in deo agnoſcere. & in homine oblectamento cibi patientiam eſuritionis illudere. Sed non potuit diabolus magiſtrũ decipere. Taliter eñ reſpõdit, & ſic ſe habuit, ꝙ nec ipſum ad gulam poterat inducere: nec deitatē eius perpēdere. Nõ eñ in tentatione ſuccubuit, ſeꝗ filiũ dei eſſe nec negauit, nec aſſeruit, ſed eũ autoritate ſcripturæ conuicit dicens: (Non in ſolo pane:) ſcilicet corporali, (viuit homo) & ſuſtentatur (ſed in omni verbo quod ꝓcedit de ore dei,) cũm ſcilicet voluntatem ſuã per ſcripturas reuelat. Vnde Augu. Certiſsime ſcitote fratres chariſsimi: quia qualis eſt caro, quæ poſt multos dies non percipit cibum, talis eſt anima quæ non aſsiduè paſcitur dei verbo. hæc Aug.

Dei verbo paſci.

M

Hoc etiã dictum domini verificatur non ſolum de vita ſpirituali, ſed etiã de corporali: ſicut patet de Moyſe qui ieiunauit xl. diebus, & noctibus verbo, & alloquio dei, ſpiritualiter, & corporaliter ſuſtentatus. Quaſi diceret: Nõ tñ pane corporali ſuſtentatur, & viuit homo, ſed etiã ſpirituali pane. ſcilicet verbi dei: pane operationis ſanctæ, pane grãæ tandē victurus in æternum pane gloriæ. Et ideo non oportet de lapidibus panes facere: quia licet eſuriã tñ dñs põt ſolo ſermone eſuriētē ſuſtentare. Vñ perſuaſio tua tentatio eſt, cũ mentionē faciat, & mihi ſuadeat tantum de cibo corporis, non de cibo mētis. ſecundũ Chry. De veteri teſtamento teſtimoniũ protulit atq; præcepit: vt ſiue famē, ſiue aliquid aliud patiamur. nunquã tñ dñm relinquamus. Dñs quidē Ieſus panes de lapidibus facere potuit: ſed noluit, nec decuit & ideo non fecit. Primò vt diabolũ eius diuinitas lateret. Secũdò, vt per humilitatē, & ſapientiã magis quã per potentiã vincere nos doceret. Tertiò, vt oſtētatione fugere ſuaderet. Quartò, vt voluntatē tentatoris contēneret: quia fas non erat dominũ voluntati eius obtēperare, & aliter tētator nõ vincitur, niſi cõtemnatur. Quintò, vt doceret nũquã eſſe credendum diabolo, & nihil faciendum ad eius imperium, etiã ſi bonũ, & vtile eſt ꝙ ſugge-

Ieſus cur nõ vertit lapides in panem.

A ſit vel iubet. Moraliter ſæpe ſuadet diabolus vt lapis, id eſt, duricies pœnitentiæ, ſub quadā ſpecie diſcretionis conuertatur in panem, id eſt in delicias, & molliciē dicens: Iam filius dei es, de cætero tanta auſteritate & pœnitentia nō indiges. Sic Athalia vineā Naboth conuertit in ortū olerū: ſic Libanus cōuertitē in Chermel, q interpretatur mollis q ſit frequenter honore feſtiuitatis, vel cauſa ſocietatis, ſic Iudęi petierūt à Pilato, ne corpus Ieſu maneret in cruce in die feſto: tūc diabolo iſta ſuadēti eſt reſpondendū vt ſuprà ſecundū reſponſionē dñi. Et nota hic exēplo dñi reſiſtendū eſſe gulę, nā ab ipſa inchoandū eſt: ſi cętera vitia volumus ſuperare. Videtur enim q qui gulæ ſuccumbit, imbecillis reddatur ad alia vitia deuincenda. Vñ Beda. Niſi prius gula refrenetur fruſtra cōtra alia vitia laboratur. Et ideo hic primo ponitur tentatio de gula: quia hæc tentatio primò occurrit homi-

Gulę refrenanda.

B ni ab infantia, & aliæ ſequuntur poſtea: quia ergo dñs ieiunans tentatus fuit: ſi tu ieiunaueris, & tētetis nō dicas quia ieiunij mei fructū perdidi. Nā etſi nō tibi ꝓfuit ieiuniū tuū vt nō tenteris: tñ proficiet vt à tentationibus nō vincaris. Vt aūt anima à carne nō vincatur, neceſſe eſt vt diabolo tentatori reſiſtat, & deo rectori ſeruiat. Vnde Aug. Vis ſeruiat caro tua animæ tuæ, deo ſeruiat anima tua: debes regi vt poſſis regere. Sed quia diabolus ſic vincere eū non potuit, cogitauit apud ſe dicens: licet ait Chry. Homo iſte ſanctus videtur, ſancti aūt etſi non vincuntur de vitio gulæ; ſæpe aūt vincuntur de aliquo motu vanæ gloriæ. & ideo (aſſumpſit) dominū, & portauit, (eū in ſanctā ciuitatē) in Hieruſalē, quæ reſpectu aliarū, in quibus idola colebantur, dicebatur ſancta: quia diuino cultui deputata propter tēplum, & ſācta ſanctorū, quæ erāt ibi, nec erat licitū in lege ſacrificare alibi. Nunc aūt dicitur ſancta, propter ſacramenta noſtræ redēptionis ibi patrata, ſecundū Chry. Ex patientia non impotentia ſe permiſit aſſumi, & hoc corporaliter: quia ſecundū gloſam veriſimile eſt diabolū in humana ſpecie apparuiſſe: ſed tamē Chrīs ſic egit, vt à nemine videretur, & ſecundū aliquos eū in brachijs portauit: ſecundū alios, ad manū duxit: qui ſequebatur eū quaſi athleta ad tentationē ſpōte proficiſcens. Conſidera hic benignitatē, & patientiā domini: permiſit enim ſe portari, & contrectari ab illa cruenta beſtia, quæ ſuū & omnium amicorū ſuorum ſanguinē ſitiebat. Nec mirum ſecundū Greg. ſi ſe ab illo permiſit duci, qui ſe pertulit à mēbris illius crucifigi. (Et ſtatuit) ac collocauit (eū ſupra pinnaculum templi,) vt eū de vana gloria tentaret ibi. Sciendū aūt q in tēplo erant tres manſiones. Prima, pauimētū vſq; ad primū tabulatum, ſiue ſolariū altitudinis xxx. cubitorū. Secunda, à primo ſolario vſq; ad ſecundū xxx. et cubitis alta. Tertia, vſq; ad tertiū ſolarium, q erat tectū tēpli nō cameratū: ſed planū, altitudinis xl. cubitorū. Quodlibet aūt ſolariū habebat in circuitu exterius vnū deambulatoriū, & iſta ambulatoria, ſecūdū magiſtrū in hiſtorijs, dicunē pinnacula: ſuper quorū vnū Chrm ſtatuit diabolus, &

Vanæ gloriæ tētatio.

C

Aſſumptus corporaliter dñs.

Patiētia domini

Māſiones templi erāt tres.

Pinnaculum.

D forte in eminentiori: vel fortè inferiori vbi ſcribæ, & ſacerdotes alloquebantur populū, exponendo legē domini. Et nota ſecundū gloſ. q in eo loco diabolus Chrm de vana gloria tētabat, in quo multos per vanā gloriā in cathedra doctorū deceperat. Et ſimile volens explorare quod ſuprà, tentauit eū de vana gloria dicens (Si filius dei es mitte te deorſum) q.d. Virtute propria potes ſine periculo te mittere deorſum, & etiā propter miniſteriū angelorū tibi ſeruientiū, & te cuſtodientiū. Cogitabat q ſi per aera volādo ſine læſione deſcenderet, filius dei eſſet: ſuaſitq; vt deorſum ſe mitteret, vt ſic cadendo & non ſe lædendo homines mirarentur, & ipſum tāquā dei filium reuererentur, & inde occaſionē inanis gloriæ aſſumeret, cùm omnis ciuitas laudaret eum, & magnificaret. Verè diabolica vox quæ nō ad cœli aſcenſum, ſed ad deſcenſum prouocat; & mentē hominis de altiori gradu meritorū præcipitare contendit. Non enim quos decipit ſurſum aſcendere monet, ſed in ima prouocat, & deorſum ruere ſuadet: quia optat oēs cadere, qui ſe ſentit præ omnibus cecidiſſe. Diaboli quippe eſt, ſtantes deorſum mittere: dei autē iacentes ſurſum erigere. Dicens autē (mitte te deorſum,) infirmitatē ſuā manifeſtat: quia nemini pōt nocere, niſi ipſe deorſum ſe miſerit. Nā ipſe qui oēs deorſum cadere deſiderat, perſuadere quidē pōt, pręcipitare nō pōt. Vnde Chry. Non dixit mitto, ne vim facere videatur; ſed mitte te deorſum dixit, vt oſtenderet q vnuſquiſq; noſtrū libertate arbitrij, & voluntatis ſuæ culpa cadit in mortē. Illius eſt quidē ſuadere: ſed noſtrū eſt perſuaſiones eius per legis obſeruantiā ſuperare. Et quia Chriſtus ſuprà vſus eſt autoritate, ideo & ipſe autoritatem aſſumit ſcripturæ: & hoc non vt virtutes conſtruat, & doceat, ſed vt errores ingerat, & fallat. Vnde ſubiungit: Scriptum eſt enim de te: ſcilicet in Pſal. Quia angelis ſuis mandauit de te: vt conſeruent te à nocumento, & in manibus tollant te, deducēdo, ne forte offendas ad lapidem pedē tuum, malū incurrendo. Manus angelorū dicitur hic poteſtas eorū duplex: ſcilicet poteſtas ſeruandi à malo, & ꝓmouendi ad bonū: ita q prima eſt ſiniſtra, ſecunda dextra. Autoritas hæc nō eſt ad ꝓpoſitū: quia ſecundū Hiero. nō intelligitur de Chriſto capite: ſed de mēbris, id eſt, quolibet iuſto. Chriſtus enim non portatur manibus angelorū: ſed ipſe verbo virtutis ſuæ portat angelos, & omnem creaturam: nec indiget angelorum auxilio, qui maior eſt angelis. Eſt ergo autoritas illa ſecundū glo. ſic exponēda, q angelis ſuis adminiſtratorijs ſpiritibus deus mandauit de te viro iuſto, quicunq; ſis: vt tollant te in manibus ſuis, id eſt, à ſe lijs ſuis ſuſtollant, & ita cuſtodiant te: ne offendas pedē, id eſt, mentē vel affectū mentis ad lapidē, id eſt, ad aliquod offendiculū peccati: lapis enim dicitur quaſi lædens pedē: vñ omnis peccati, & ruinæ occaſio, ad quā pōt offendi affectus mentis, nomine lapis intelligitur. Eſt ergo ſenſus q angelis mādauit deus vt cuſtodiāt hominē iuſtū à peccatis, nō q bonus homo cōfidēs de cuſtodia

Diabolica vox deorſū

E *mitti ſuadet.*

Vim nō infert diabolus.

F *Pſal. 90*

Manus angelorū quid dicitur

Lapis

G angelorũ debeat ſe præcipitio exponere ad ſuggeſtionem dæmonum. Ex quo loco & illud cognoſcitur: quia ad cuſtodiendũ ſanctorũ vitam angeli deputantur. Mali ergo interpretatur diabolus ſcripturam, & intellectum eius peruertit, & ſic impertinenter allegauit. Item allegauit incomplete: quia & ſi eſſet de Chriſto, etiã illud quod ſequitur debuerat meminiſſe, ſcilicet ſuper aſpidẽ, & baſiliſcũ ambulabis, & conculcabis leonẽ, & draconem. Ipſe enim diabolus eſt aſpis, & baſiliſcus, ipſe leo & draco: quem in tẽtationibus Chriſtus conculcauit: ideo partẽ ſcripturæ quę pro ſe facit tanquã ſuperbus inducit, partem verò quę contra ſe eſt tanquã aſtutus dimittit. Nã de angelorũ auxilio quaſi ad infirmũ loquitur: de ſui conculcatione quaſi tergiuerſator tacet. Sed & hic autoritate ſcripturæ aduerſarius deuincitur, & ſua intentione fruſtratur, ſecundum Hiero.

Angeli ad cuſtodiã deputati.

H In omnibus his tentationibus diabolus hoc agit: vt intelligat ſi filius dei ſit, ſed dominus reſpõſionẽ ſic tẽperat, vt eũ ambiguum relinquat. Vnde reſpondens ait illi, ſcriptum eſt, & dictum, ſcilicet cuilibet homini: Nõ tentabis dñm deum tuum: ſcilicet quãdiu aliter euadere poteris: ego autẽ homo ſum, & aliter poſſum deſcendere, quàm per iactantiã me pręcipitare, & ideo nolo deum tentare. Multipliciter autẽ quis tentat: ſcilicet indebitè explorãdo dei potentiã, vel indebitè experiẽdo eius voluntatẽ, vel indebitè inquirẽdo eius ſapientiam, vel indebitè experiendo quod poſſit apud deũ. Sed hęc ſunt vitãda, quãdiu homo habet ex humana ratione, & facultate aliud ꝙ faciat. Vnde hic eſt argumentum, ꝙ quandocunq; homo habet aliquid quod poteſt facere ſecundũ viam humanę rationis, vel cõſilij, vel auxilij, ad euadendũ periculũ non debet illud omittere quærendo diuinum experimentum:

Tentat de' multipliciter.

I quia ſecundũ Aug. Si periculũ quantum caueri põt, nõ caueret, magis tentaret deum, quàm in deum ſperaret. Vnde quamuis deus omnia poſſit, diſcipulis tamen ſuis ait: Si vos perſecuti fuerint in ciuitate vna, fugite in aliã. Et ipſe idem fugit, & latuit. Et ꝓpter hoc probatio ferri candentis, & monomachiæ, id eſt, duelli, tanquam illicita ꝓhibentur in iure. Si verò deficit humana ratio & ꝓuidentia, & homo non habet aliud quod faciat: tunc ſecurè ad dei potentiã ſe conuertat, & ſuæ ꝓuidentiæ cõmittat: non tentando, ſed deuotè confitendo: quia ſic non eſt dicẽda tẽtatio: ſed quia Chr̃s adhuc habebat quid faceret, quia boni erãt ibi gradus per quos de pinnaculo deſcendere poterat ideo diabolo ſic reſpõdebat. vbi Chry. Nihil motus, nihil indignatus: ſed cũ multa modeſtia ſcripturarũ eſt rurſus voce reſpõdet, nos vtiq; docens: quia diabolũ per patiẽtiã atq; tolerãtiã, nõ per ſigna ſuperari: nihilq; ad oſtẽtationem nr̃i, atq; ad amorem facere gloriãdi. Et iterũ: Aſpice aũt quomodo nõ turbatus eſt dñs, imò de ſcripturis humillimè cum iniquo diſceptat: & cõformeris Chriſto ꝓ poſſe. Nouit diabolus arma Chr̃i, quibus ſuccubuit. Ex manſuetudine eũ cepit, ex humilitate deuicit. Tu quoq; cùm videris hominẽ effectũ diabolum, & tibi obuiantẽ, eo modo deuincas.

Mat. 10

Monomachiæ id eſt ſingularis pugnæ defenſio.

De Chriſti patiẽtia.

K Doceas animã tuã formare, os concedens ori Chriſti. Sicut enim cum Romanus forſitã: eſſet iudex, nõ exaudiet reſponſum ignorantis, eo modo loqui: ſic & Chriſtus niſi ſuo modo loquaris non exaudiet te, nec vocabit te. Hæc Chry. Moraliter. Multos diabolus eleuat in altum vt facilius ad grauiorẽ trahat caſum. ſicut cornix nucẽ eleuat vt ab alto deijciendo frangat: ſic & pugil ſociũ à terra ſubleuat vt proſternat: multi enim ducuntur in altum prælationis, & deijciuntur ibi, qui in valle ſimplicis ſtatus fuerant ſecuri. In montibus enim Gelboe ceciderũt fortes Iſrael. Vnde ſecundum Aug. quanto quis in loco ſuperiori, tanto in periculo maiori verſatur: & ſecundum Chry. Prælatos ſubuertit elatio: ideo ad talem locũ dominus ſe aſſumi permiſit, nec tamen ibi diabolo conſenſit, vt in talibus locis poſiti diabolo reſiſterent: ſupra pinnacula templi, etiam diabolus hominem ſtatuit,

Alta cadunt citius.

1. Reg. 31 & 2. Reg. 1

L quò ſe cæteris meliorem æſtimet, & per falſam humilitatem deorſum ſe mittat. Ex tunc ergo ſecundum Ber. quia dominus nihil oſtendit diuinitatis, arbitratus hoſtis eum eſſe hominẽ, tentauit eum tertiò vt hominem. Exinde enim aſſumens eum, reportauit eum in montem valde excelſum: ſecundo milliario à Quarentena verſus Galilæã, vt ſcilicet locus congruat tentationi: vt ſicut in deſerto, vbi eſt eſuries, tentauit de gula: ſupra pinnaculũ, vbi cathedra eſt doctorũ, de vana gloria, ſic in mõte vbi videntur hæc tẽporalia, tentet de auaritia. (Et oſtendit ei omnia regna mundi,) non ea quæ neſciebat indicando: ſed ſecundũ Chry. oſtendit ei, ac ſi aliquis in loco excelſo poſitus manũ extenderet dicens: Ecce ex illa parte eſt Affrica, ex illa Paleſtina, ex illa Gręcia, ex illa Italia, & huiuſmodi.

Tertia tẽtatio Chr̃i de auaritia, cũ facta in monte excelſo

M Vel oſtendit, id eſt, expoſuit, & narrauit ei in momento & in breuibus omnia regna mundi, id eſt, omniũ regnorũ põpã, & gloriam ac magnitudinẽ, vel omnia cõcupiſcibilia in mundo: ſicut ſunt diuitię, delitię, & honores, vt quaſi ſpecioſa, & delectabilia ſuaderet, & vel ſic eum ſibi ſubijceret. Momentũ eſt decima pars puncti, vel quadrageſima pars horæ, punctus enim quarta pars horæ eſt: per hoc ergo ſignificatur breuitas vel tranſitus bonorum temporalium mũdi huius. Vnde Amb. Bene aũt in momento tẽporis ſecularia, & terrena monſtrantur, non enim tam conſpectus celeritatis indicatur, quàm caducæ fragilitas poteſtatis exprimitur. In momento enim cuncta illa prætereunt, & ſæpe honor ſeculi abit antequã venerit. Et tentauit eum de auaritia, dominum omniũ ex arrogantia, & iactantia, ꝓmittens mendaciter quę dare nõ poterat, & dicens: (Hæc omnia tibi dabo,) & te regẽ faciam (ſi cadens) tanquã inferior (adoraueris me,) tanquã ſuperiorem: quod verè eſſet cadere, & diabolo ſe ſubijcere. Vnde Chry. Nihil enim ſic diabolo hominẽ ſubijci facit, vt inhiare opibus, ac habendi amore ſuperari. Et iterũ: Regna mũdi ꝓmittit illi qui regna cœlorũ credentibus præparauit, gloriã ſeculi pollicetur ei qui dñs ẽ gloriæ cœleſtis. Spõdet ſe vniuerſa da-

Momẽtum.

De diaboli pollicitatione.

A ſe qui nihil habet, ei qui omnia poſsidet, Ab eo ſe iubet adorari in terra, quē angeli & archangeli adorant in cœlo. hæc Chry. vbi & glo. Ecce antiqua diaboli ſuperbia: ſicut enim in principio voluit: ſe ſimilem deo facere, ita nūc volebat diuinū cultū ſibi vſurpare. Et eſt hic notandum, ꝙ ſi cōſideremus principiū huius tētationis, tūc tentatio eſt auaritiæ. ſi finē, tentatio eſt idololatriæ, & bene iungitur: quia auaritia eſt idolorū ſeruitus. Conſiderandū et quod gloria mūdi, quæ cū mundo peritura eſt, in mōte & in ſupercilio demōſtrat, & diabolus hominē ducere ad montem nititur, vt corruat & ei ſubijciat: ſuadens vt ſeruiat ei negligens iuſtitiā dei, à cuius ſeruitio liberet nos Chriſtus pro nobis tentatus & paſſus. Dominus aūt ad campeſtria & humilia deſcendit, vt diabolū humilitate ſuperaret. Nec intuebatur ſibi oſtēſa oculo cōcupiſcentiæ ſicut nos: ſed ſicut medici ſine læſione vident

Superbia antiqua diaboli.

Gloria mundi.

B morbos. Cūm ergo volueris fieri magnus & altus, & ante oculos mētis iſta proponis: ſcito ꝙ diabolus tibi regna mundi oſtendit, quæ ſi eū ſequi volueris, neceſſe eſt vt procidens diabolū adores: quia adoraturus diabolū ante corruit, & nunquā ſine caſu diabolus adoratur. Vnde Ambr. Habet enim ambitio domeſticū periculum: & vt dominetur alijs prius ſeruit, & curuatur obſequio, vt honore donetur, & dum vult eſſe ſublimior, fit remiſsior. Omnis quidem poteſtas & ordinatio poteſtatum à deo eſt: ſed à malo poteſtatis ambitio, nec eſt poteſtas mala: ſed is qui male vtitur poteſtate. Docemur ergo ambitionem deſpicere eo quòd diabolicæ ſubiacet poteſtati. hæc Ambr. Sed & hic homicida ille ſuccubuit, & dñs, & victor autoritate diuina cōminatus eum abiecit, & abſcedere iuſsit dicens: (Vade) & recede à me ſcilicet in ignem æternū (Satana,) qui veritati & hominum ſaluti aduerſaris.

Ambitio ſeruit.

C In quo: vt ait Chryſ. finem tentandi diabolo ponit, ne progrediatur vlterius tentans. Contineō.n. illi non in longam vertit, neq; alij iā eum per ſemet ipſum tētatione lacceſſere ſuſpectijt. Vbi etiam docemur proprias iniurias portare: ſed nullo modo dei iniurias tolerare. Vnde Chryſ. Chriſtus cum paſſus fuiſſet tentationis iniuriam dicente ſibi diabolo: ſi filius dei es, mitte te deorſum: non eſt turbatus, nec diabolū increpauit. Nunc autem quādo diabolus dei ſibi vſurpauit honorem dicens: Hæc omnia tibi dabo ſi cadēs adoraueris me, exaſperatus eſt, & repulit eum dicēs. (Vade Satana) vt nos illius diſcamus exēplo noſtras quidem iniurias magnanimiter ſuſtinere, dei autem iniurias neque vſque ad auditum ſufferre: quoniam in proprijs iniurijs eſſe quempiam patientem laudabile eſt, iniurias autem dei diſsimulare nimis impium eſt: vbi & Hieron. Non vt pleriq; putant eadem Satanas vt Apoſtolus Petrus ſententia condemnatur: Petro .n. dr̄, vade retro me Satana, id eſt, ſequere me qui contrarius es voluntati meę, hic verò audit vade Satana: & non dr̄ ei retro me vt ſubaudiatur: Vade in ignē æternū qui paratus eſt tibi, & angelis tuis. Deinde dñs ſubiungit (Scriptū eſt,) omni homini (dominum) omnium: ſcilicet per

Iniuria ꝓpria toleranda, ſed nō diuina.

marc. 8

potentiā, (deum) ſcilicet per creationem (tuū) ſcilicet qui debet eſſe tuus per cultum ſpecialē. (adorabis) interius, fide, ſpe, & charitate. (& illi ſoli ſeruies,) exterius ſeruitute latriæ. Et per hoc ſecundū Aug. Non excludit ſeruitus debita dominis tēporalibus. Et ſecundum Bedam, iubemur hic ſoli deo ſeruire ſeruitute latriæ, quæ ſoli diuinitatis cultui debetur: vñ & hi qui hanc idolis impendunt, idololatrię nuncupantur: ſed ab Apoſtolo iubemur per charitatē inuicē ſeruire ſeruitute duliæ, quæ cōmunis eſt, ſiue deo, ſiue homini, ſiue cuilibet rerum naturæ. Itaque vt ait Beda: Dicens diabolus ſaluatori: ſi procidens adoraueris me, econtrario audiuit quòd ipſe magis adorare debeat eum deum & dominum ſuum, quaſi ſibi diceret: Non ego te, ſed tu me debes vt deū adorare: ſed adoratio diaboli ſubiectionis eſt non deuotionis. Ex ſupradicto ordine tētationis patet ꝙ diabolus incipit à leuioribus, & procedit ad grauia, deinde ad grauiora & tandem ad grauiſsima.

D

Latriæ ſeruitus deo debet.

Tētatiōis ordo & proceſſ.

E Incepit.n. à tentatione leui, quando tentauit eum de gula: quæ tentatio leuis eſt, maximè tempore famis, & finaliter poſt alias peruenit ad grauiſsima: quando tentauit eum de idololatria. Vicit aūt Chriſtus ipſas tentationes, eis in ſuis principijs obuiando. Nā mox cūm diabolus tentationes inferebat, Chriſtus eas repellat. Sic & homo mox vt diaboli tentationes ſenſerit, eas in ſuo initio debet repellere. Nam vt dicit Hieron. Lubricus eſt ſerpens antiquus, & niſi capite teneatur: totus ſtatim illabitur. Habet.n. ſerpens infernalis caput, ſcilicet malā ſuggeſtionē. habet corpus, ſcilicet conſenſum: habet caudā, ſcilicet operis conſummationē. Vbi aūt ponit caput ſuggeſtionis, ſtatim ponit corpus conſenſus, & vbi ponit corpus cōſenſus, ſtatim ponit caudā operis, & ideo in ſuo capite, id eſt, in ſua ſuggeſtione eſt conterendus, & tunc nocere non poterit: nec quantum ad corpus, nec quantū ad caudā: quia amputato capite ſuggeſtionis tota eſt cōtracta vis

Serpentis caput, corpus, & cauda.

F ſerpentis infernalis. Et conſummata, id eſt, ſuperata omni tentatione: ad quam explendam dominus venerat, Lucifer nō inueniens quid ageret: audito dei nomine reliquit eū quem tamē nunquā tenuit, quia ſuperatus à tentatione ceſſauit & receſsit ab eo tanquā victus & cōfuſus, vſque ad tēpus, poſtea.n. non tantū doloſe tentaturus: ſed apertè per Iudæos eum & in ſe & in mēbris ſuis impugnaturus aduenit: quia appropinquante tēpore paſsionis perſecutionē e per principes ſacerdotū ſuſcitauit, non per ſe ipſum ſolū, ſed & per alios: ac per organa & inſtrumēta ſua propria, cœpit eū impugnare putans eū mortis timore deijcere, ſecundū Chry. diabolus non quaſi obediens præcepto receſsit ſed diuinitas Chriſti, & ſpiritus ſanctus qui erat in eo excuſsit inde diabolum (quod quidē ad noſtrā proficit conſolationē) quia non tam diu homines dei diabolus tentat quādiu vult, ſed quādiu Chrs permittit, & ſi eū permittat paululum tentare ad noſtrā vtilitatem, tamen repellit propter nr̄am infirmitatē: quia nō patitur nos tētari vltra quàm poſſumus ſuſtinere. Vnde Aug. Si

De diaboli receſſu.

Diabolus nō tm̄ nocet quantū vult.

1. Cor. 10.

G tantum poſſet nocere diabolus quantũ vult, aliquis iuſtorum non remaneret. Tribus aũt præmiſſis congreſſionibus in quibus adhuc exercetur militia Chriſtiana, omnis tẽtatio dicitur cõſumpta in ſuis radicibus, & ſuperata: quia in gula, ſuperbia, auaritia, ex quibus tentatio oritur: omnia vitia ſibi conſedẽrata ſunt perempta. In his enim tribus eſt omnium materia delictorũ, quorum ſemina in ipſa origine ſunt cauenda: quia Ioanne atteſtante, omne quod in mundo eſt: concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorũ, & ſuperbia vitæ. Cui triplici hoſtis telo, totidẽ arma defenſionis: ſcilicet ſcutũ triangulum opponere debemus: vt ieiunio concupiſcentiam carnis, oratione ſuperbiam, eleemoſyna auaritiam repellamus. Sicut autem ille hoſtis antiquus à domino vſq; ad tempus receſſit, & tempore paſſionis rediens, non in dolo, ſed apertè eum impugnauit: ſic & nos aliquando

Vitiorũ mate. ia in trib' de quibus tẽtatus eſt Chrs.

Remedia contra vitia

H tentare intermittit, & quando in tẽtatione non præualet, à nobis vſq; ad aliud tẽpus recedit, vt quaſi ſecuros inueniens, repẽtè rediens facilius inopinatus irrumpat. Inſtruimur ergo hic ad cautelã, quia licet aliquam tentationem ſuperemus: ſemper tamen diabolum ad pugnã paratum inuenimus: tempore verò paſſionis, omnino victus diabolus, relegatus eſt in infernum, in diebus antichriſti ſoluendus: ſecundũ Apocalypſim Ioãnis. Vnde Aug. innuit, ꝙ iſte tentator fuerit Lucifer primus angelus, ille ſuperior qui primum hominẽ ſuperauerat, credẽdus eſt aũt ipſe diabolus hominis formã ad horam aſſumpſiſſe, in qua dñm circunducere, & ei colloqui poſſet. Et notandũ, quòd ordo tentationum Chriſti ſic ſecundũ Matth. poſitus fuit ſecundũ ordinem tentationum Adę qui fuit iſte. In quacunq; die comederitis, ecce gula: eritis ſicut dij, ecce inanis gloria. ſcientes bonum, & malum, ecce auaritia, quæ non eſt tantum pecuniæ, ſed, &

Lucifer tẽtator Chriſt.

Tẽtatus Chr̃s or dine quo A- [illegible]

I ſublimitatis, & ſcientiæ, cùm ſupra modũ ambitur ſecundum verò Aug. Certum nobis non eſt, quæ fuerit ſecunda: & quæ tertia. Sed duo euangeliſtæ variè narrant. Poteſt ratio aſsignari: quia vna tentatio eſt de cupiditate principaliter, alia de elatione. & frequenter contingit ꝙ vnũ vitiũ ex alio naſcitur, & econuerſo: & ideo Matthæus præponit vnã, Lucas verò aliam. Vnde Remigius, ob hoc euangeliſtarũ hanc iſte, illam verò ille præmittit: quia inanis gloria, & auaritia adinuicẽ ſe gignunt. Chriſtus verò diabolum in tentatione gulæ ſuperauit, & hoc quõdam in idolo Belis, & draconis præfigurauit. In Babylone eñi idolum Belis pro deo colebatur: quod multũ comedere, & bibere dicebatur: ꝙ Daniel deſtruxit, & ſacerdotes eius interemit. Ibidem etiã in ſpelũca draco latitabat, quẽ gens tanquã deũ æſtimabat: cui ſacerdos ſtatutis horis cibũ offerebat, Daniel aũt maſſam de pice, & adipe, ꝙ pilis confecit, & in os draconis iniecit. Quã cũ comedit ſtatim eſt cruptus, & ſic vterq; deuorator, & glutoſus per Danielẽ ẽ deſtructus: & ideo Daniel Chriſtũ deſignauit, qui tentationi gulæ ſuperauit. Chr̃s etiam ſuperauit diabolũ in tentatione ſuperbiæ, & hoc præfiguratum

Figura gulę deuictæ.

Dan. 14

Figura ſuperbiæ deuictæ.

K fuit olim in Dauid, & nece Goliæ. Golias ſuperbiſsime de fortitudine ſua ſe iactauit, quẽ Dauid funda ad terram deiecit, & proprio gladio interfecit. Golias gygas figuram ſuperbi tenet Luciferi. Dauid autem paſtor: qui hunc proſtrauit, Chriſtus eſt, qui in tentatione ſuperbię humiliter triũphauit. Tertiò, Chriſtus diabolũ in tentatione auaritiæ ſuperauit, ꝙ & Dauid in nece leonis, & vrſi præfigurauit. Leo, & vrſus auaritiã figurabant: quia auferendo ſibi ouem, eam perpetrabant. Dauid aũt ouem ſuã eripiens, raptores interfecit: & Chriſtus ſuperata tentatione auaritiæ, ſatanam à ſe reiecit. Abiecto autem Satana, (acceſſerunt angeli,) & tanquam victori (miniſtrabant ei,) ſic qui viriliter pugnando contra diabolũ triũphauerit, miniſterio & conſortio angelorũ dignus erit. De tentationũ verò ſuggeſtionibus: ſic dicit Chry. Nũc breuiter perſtringamus quid ſignificent Chriſti tentationes. Ieiuniũ eſt abſtinentia rei malæ. Quando verò

1. Reg. 17

De auaritia.

1. Reg. 17.

Angelorum acceſſus.

L quis inflatus fuerit quaſi ſanctus, ductus ẽ quaſi ſuper templum. Et hęc tentatio ſequitur primam: quoniam victoria tentationis gloriationẽ operatur: & fit cauſa iactantiæ. Fuge exultationem cordis, & non patieris ruinam. Aſcenſio autem montis, eſt proceſsio ab altitudine diuitiarũ, & gloria huius mundi, quæ de ſuperbia cordis deſcendit: vt etiam dicit Ber. qui quartam tentationẽ de dño non legit, ignorat ſcripturam quę dicit: ꝙ tentatio † eſt vita hominis ſuper terrã. Apoſtolus quoq; dicit eum fuiſſe tentatũ per omnia pro ſimilitudine abſq; peccato. Voluit aũt Chriſtus tentari pluribus ex cauſis. Prima eſt, ſecundũ Gre. vt per ſuã tentationẽ nos à noſtris liberaret: ſicut per ſuã mortẽ nos à noſtra liberauit. Secunda eſt, ſecundũ Hila. vt cautos nos faceret ne ſi aliquis quantuncunq; ſanctus præſumat de ſe, quaſi de tentationibus ſit immunis. Et ideo poſt baptiſmũ, & accepto ſpiritu ſancto,

† alias militia. Iob 7.

Cur tentari voluerit dñs.

M tentari voluit, vt oſtenderet ꝙ ſanctificatis maior pugna incumbit. Tertia eſt, ſecundũ Aug. vt nobis exẽplum pugnandi daret, & per hoc nos inſtrueret, & vt eſſet mediator, non ſolum per adiutoriũ: ſed etiã per exemplũ. Quarta eſt, ſecundũ Chry. vt nos animaret, vt ſcilicet nemo turbetur de tentationibus præter ſpem irruẽtibus, dum etiam Chriſtum videt ſubdi tentationibus. Quinta eſt, ſecundum Leonem, vt diabolum vinceret, & vincendo eius virtutem & audaciã reprimeret. Sexta eſt, ſecundum Apoſtolũ: vt tentatis melius miſereri, & compati ſciret, & nobis de ſua miſericordia ſpem faceret: quia homo tentatus facilius miſeretur, & compatitur tentatis. Item tentari voluit, vt tentatis conſolationem daret: fuit enim tentatus ſtatim quãdo fuit baptizatus: quando à patre filius eſt appellatus. quando ſpiritus ſanctus in ſpecie colũbæ ſuper eum manſit, quando cœlũ ſibi apertũ fuit: quando xl. diebus & noctibus ieiunauit; vt per hoc detur intelligi, ꝙ ſi aliqs tentatur, nõ propter hoc ẽ minus à peccato mũdatus, nõ eſt minus dei filiatione dignus, nõ eſt minus ſpiritu ſancto plenus, nõ eſt minus cœlo dignus, nõ eſt minus pœnitentia ſua deo acceptus. Ideo quia

Tentatio non diminuit tentatum.

dñs

A dominus ſic fuit contrectatus & tentatus, non miremur ſi nos tentamur: & quia in omnibus vicit, nitamur & nos eius adiutorio vt vincamus. Nec in aliqua virtute noſtra confidamus, ſed totam ſpem & fiduciam in adiutorio altiſſimi ponamus. Et ſicut vbique dominus aduerſarium ſuum non virtute potentiæ: ſed autoritate ſcripturæ conuicit, dicens ſcriptum eſt: quia humilitate non potētia eum vincere, & ſuæ patientiæ nobis exemplum præbere volebat: ſic & nos quoties à prauis hominibus aliquid patimur, ad doctrinam potius quàm ad vindictam excitemur. & aduerſarios noſtros humilitate & patientia magis quàm ſuperbia & potentia vincamus. Attende itaque ex prædictis documentum, quod dominus in omnibus tentationibus ſuis vſus eſt autoritatibus ſacræ ſcripturæ ad nos informandū. Attende quid ille reſpondit: & quando talis tentatio aduenerit, dic illud & tu, ſemper videlicet reſpondendo per ſcripturā, ſicut & ipſe fecit.

Reſiſt. ſuggeſtionib' ex ſcripturis.

B Vnde ſi tentat te appetitu bonorū: debemus reſpondere ſcriptum eſt: Quid ſuperbis terra & cinis, omnis potentatus breuis ē vita. Si tentat de appetitu diuitiarum, reſpondeamus ſcriptum eſt: Nihil intulimus in hunc mūdū nec auferre quid poſſumus: & nudus egreſſus ſum de vtero matris meæ, & nudus reuertar illuc. Si tentat de appetitu deliciarum carnalium, reſpondeamus: ſcriptum eſt: Caro & ſanguis regnum dei non poſſidebunt: vbi ſecūdum glo. Per carnem & ſanguinem vētrem & libidinem, id eſt opera carnalia deſignat: & ita de alijs quibuſcunque vitijs impugnamur, ſemper vtamur clypeo ſacræ ſcripturæ ad defenſionem noſtram contra iſtud vitium. De præmiſſis domini factis: ſic dicit Anſel. De baptiſmo in deſertum in ſpiritu fortitudinis ingreſſus es: vt vitæ ſolitariꝫ in te non deeſſet exemplum.

Eccleſiaſt. 10
Ibidē.
1. Ti. 6.
Iob 1.
1. Cor. 15.

C Solitudinem & ieiuniū xl. dierum: famis acerbitatem, tentamenta illuſoris ſpiritus æquanimiter tolerasti: vt omnia hæc nobis tolerabilia efficeres. Et iterum: Exinde dilectiſſimus Ieſus ſolitudinis tibi ſecreta dicauit, & ſanctificauit ibi ieiunium: ibi ſubeundum docens cum callido hoſte conflictum. Hæc tibi facta pro te facta, & quonā modo facta ſunt diligenter attēdēs: dilige eum à quo facta ſunt. Anſel. Eia nūc Chriſti diſcipule, cum pro magiſtro ſolitudinis ſecreta perquire, vt ſocius ferarum effectus arcana ſilentij orationis deuotꝫ, diuturni ieiunij, trinꝫ cōflictationis cum callido hoſte imitator ſias, & particeps, & in omni tentationis diſcrimine ad ipſum diſcas habere recurſum, pro eo quòd non habemus pontificem qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris tētatum per omnia pro ſimilitudine abſq; peccato. Nec timere debes tentationes, aut dubitare in eis: quia quos deus diligit, ſæpe caſtigat: & multæ tribulationes, nō quoruīcunq;, ſed iuſtorum vt cùm probati fuerint, coronam vitæ accipiant. Vnde Ambr. Docet igitur te ſcriptura diuina, non ſolum contra carnem & ſanguinem: ſed etiā contra inſidias ſpirituales eē certamē. Corona propoſita eſt, ſubeunda certamina ſunt. Nemo pōt niſi vicerit coronari: nemo aūt vincere, niſi antè certauerit. Ipſi quoq; coronæ maior eſt fructus, vbi maior eſt labor. Et ideo tentationem nunquam timere debemus: eſt enim cauſa victoriæ materia triumphorum: non timeamus tentationes, ſed magis in tentationibus gloriemur dicentes: Cùm infirmamur, tunc potentes ſumus. Tunc enim nectitur corona iuſtitiæ. tolle martyrum certamina, tuliſti coronas: tolle cruciatus, tuliſti beatitudines. Non debemus igitur tentationes ſeculi pro malis timere quibus bona præmia comparantur: ſed magis rogare contemplatione cōditionis humanæ vt eas tentationes ſubeamus quas ferre poſſumus. hæc Amb. Vnde & proſper: Ad magnam vtilitatem fidelium reſeruata eſt materia certaminum, vt nō ſuperbiat ſanctitas quamdiu hoſtium incurſum ſentit infirmitas.

Inuitat ad imitationē.
Hebr. 4

D
Tentationes exoptādæ.
1. Cor. 12.

Attentat autem diabolus ſpecialiter ſex modis: in bonis per elationem, in malis per deſperationem, in ocio per luxuriam, in negotijs per turbationē, in iuſtitia per crudelitatem, in miſericordia per adulationē. Et quamuis multis modis tentet, quattuor tamē modis ſpecialiter decipit & fallit. Primò ſuadēdo bonum propter malum, vt cùm homini inſtabili ſuadet religionis ingreſſum: ꝓpter hoc vt apoſtatet poſtmodum. Secundò, ſuadendo malum ſub ſpecie boni: vt periurare pro rebus alienis conſeruandis. Tertiò, diſſuadendo bonū tanquam nociuum: vt cùm diſſuadet bono viro religionis ingreſſum, ne de hoc pœniteat, & egrediens confundatur. Vel quando diſſuadet alicui orationē vel eleemoſynam, ne per hoc incurrat vanam gloriam. Quartò, diſſuadēdo malum vt peius adducat. vt quando diſſuadet intēperantiam victus & ſomni, vt in non diſcretam abſtinentiam, quod peius eſt, inducat.

Tentationum E modi ſex.
Fallēdi modi quattuor.

Multa ergo ſolicitudine præcauendum eſt omnibus, ne diabolicis capiantur inſidijs, & eius inuoluātur laqueis, quos vbique prætendit modis varijs. Vnde Leo papa: Non deſinit hoſtis antiquus trāſfigurans ſe in angelum lucis deceptionū laqueos vbique prætendere. Nouit cui adhibeat æſtus cupiditatis, cui illecebras gulæ ingerat, cui apponat incitamenta luxuriꝫ, cui infundat virus inuidiæ. Nouit quem mœrore conturbet, quē gaudio fallat: quem metu opprimat, quem admiratione ſeducat: omnem diſcutit conſuetudinem, ventilat curas, ſcrutatur affectus. Et ibi quærit cauſas nocendi: vbi quemq; ſtudioſius viderit occupari. hæc Leo. Solicite ergo quilibet vigilet: quia nullus ſine tentatione eſt. Vnde Bern. Hoc præmonitos vos eē volo: quia nemo in corpore viuere poterit ſine tētatione, & qui ab vna liberatur ſtatim expectat aliam: & ſic petat ab ea liberari, vt nouerit aliam protinus eſſe venturam. ſæpius enim fit vt vnam dominus patiatur diutius immorari, ne alia poſſit accedere: aut ab vna citius liberet, vt alia poſſit exercere. Hæc Bernar. Victoria itaque facta à tentatore victo præ confuſione recedente, venerunt & recīderunt angeli vt ſeruientes & ſubiecti ſibi ad obſequium parati, & accedētes miniſtrabant ei ſicut vero domino proprij ſerui voluntatē eius implen-

Tētatoris vigilantia.
F
Tētationis expers nemo.
Angelorum acceſſus poſt victoriā.

G implentes: qui præcipiente domino ad tempus receſſerant, agonem eius procul aſpicientes: vt diuinitas eius diabolum magis lateret, & vt conuenientius locum tentandi haberet, ne fortè videns circa eum angelos ad eum non appropinquaret; & vt victoria Chriſti excellentior appareret, ex hoc ꝙ ſolus ipſum deuinceret: & non eorum præſidio egiſſe vel viciſſe videretur. Præcedit tentatio, vt victoria ſequatur; poſt victoriã ſtatim ſeruiunt angeli, vt victoris dignitas comprobetur. Ex hoc enim diuinitas Chriſti apparet, & fit manifeſta: quia nulla natura eſt ſuper angelicam, niſi diuina. Et ſecundum Greg. Ex hac re vnius perſonæ vtraq; natura oſtenditur: quia & homo eſt quẽ diabolus tentat, & idem ipſe deus eſt cui ab angelis miniſtratur. Hæc autẽ miniſtratio tripliciter poteſt accipi. Primò de corporali ſubuentione: vt ſit ſenſus, miniſtrabant, id eſt, eſurienti in cibo ſ. ſubueniebant. Secundò, de adoratione, vt ſit ſenſus, miniſtrabant, id eſt, ipſum tanquã deũ ſuppliciter adorabant. Tertiò, de cõgratulatione & laudatione, vt ſit ſenſus: miniſtrabãt, id eſt, ſibi pugnanti, & vincenti congaudebant, & eum laudabant. De hac victoria dñi, & miniſterio angelorum: ſic dicit Anſel. xl. dierum completo ieiunio, diabolũ cum ſuis tentamentis ſuperans, angelico eſt miniſterio glorificatus, edocens nos toto vitæ præſentis tempore delectationes rerũ temporaliũ declinãdo, mundũ cum ſuo principe pedibus noſtris ſubſternere, & ſic angelicis præſidijs communiri. Vnde & Ber. Deinde tentationibus ſuperatis, & tentatore fugato, acceſſerunt angeli, & miniſtrabant ei: & tu ergo ſi vis habere miniſterium angelorum, fuge conſolationes ſeculi, & tentationibus reſiſte diaboli, renuat conſolari anima tua in alijs, ſi vis in dei memoria delectari. Vnde etiam Chryſ. quamdiu etiam fuit in conflictu poſitus, nequaquã angelos apparere permiſit: ne ſcilicet ante victoriã ſuperandum fugaret. Poſtquã verò illũ per cuncta deuicit, & victum fugere præcepit, tunc angeli conſequenter apparent vt tu diſcas ꝙ te quoq; poſt confectam de diabolo victoriam angeli repente ſuſcipient, plaudentes tibi, teq; ſtipatorum more vbiq; comitantes, & in omnibus honorantes. Sic vtiq; & Lazarum poſt fornacẽ paupertatis ac famis, totius prorſus anguſtiæ, ſuſcipientes ad requiem pertulerunt. Et iterum: Angeli agonem Chriſti procul aſpiciebant, ne videretur eorũ præſidio deuiciſſe, & victoria facta acceſſerunt, & miniſtrabant ei. Sed quid miniſtrabant ſcriptura non exprimit: ſed ſatis credibile eſt ꝙ miniſtrabant ei aliquid comeſtibile, vt ſerui & miniſtri, qui legitur eſuriſſe, & hoc non propter neceſſitatem impotentiæ Chriſti ei miniſtrabant: ſed ad reuerentiã exhibendam, & propter honorificentiã poteſtatis. non enim dicitur ꝙ adiuuãt, ſed ꝙ miniſtrant. hæc Chry. Hic diligentius attende, & conſpice dñm comedentem ſolum circunſtantibus angelis, & cõſidera bene omnia, quia pulchra ſunt valde, & deuota. Et quæro quid angeli miniſtrabãt, vt poſt tã longũ ieiuniũ comederet: de hoc enim ſcriptura non loquitur: poſſumus autem victorioſum gratioſum ſicut volumus ordinare, & quidem ſi eius potentiam conſideremus, poterat res quas vellet creare, & pro ſuæ voluntatis arbitrio creatas habere: ſed non inuenimus quòd hac potentia pro ſe vel diſcipulis ſuis vſus fuerit: pro turbis verò vſus fuit: quas duabus vicibus in multitudine magna de panibus paucis pauit. De diſcipulis autem legimus ꝙ eo præſente vellebant ſpicas propter famem, & comedebant, ſimiliter cum fatigatus ex itinere ſedebat ſuper puteum loquens cum Samaritana, non dicitur ꝙ creauerit cibos, ſed quòd miſerit diſcipulos in ciuitatem, ad quærendum eos. Nec eſt veriſimile ꝙ per miraculum ſibi prouideret: quia miracula ad aliorum ædificationem, & in præſentia plurium faciebat: ſed hic non erant aliqui niſi angeli. Quid ergo circa hoc meditabimur? in mõte namq; illo non erat habitatio hominum & cibi parati: ſed alibi parata cibaria portauerunt ei angeli ſicut cõtigit Danieli. Cum enim Abacuch propheta pulmẽtũ meſſoribus ſuis paraſſet, portauit eũ angelus domini per capillos de Iudæa in Babylonẽ ad Danielem vt comederet, & poſtea in momento eum reportauit. Imaginemur ergo hic, & hunc modũ aſſumamus, & cũ domino Ieſu in ſuo prandio iucundemur, ſentiat & mater ſua excellentiſſima de hac eadẽ iucunditate atq; victoria: piè itaq; deuotè ſic meditemur. Pergunt duo ex angelis domino annuente, & in momẽto fuerunt coram matre, ac eam reuerenter ſalutantes, de filij ſui ſtatu ſibi narrãt: & modicum pulmentũ ꝙ ſibi & Ioſeph parauerat, ac panem cum alijs oportunis reportãt: reuerſi ergo parant in plana terra: & menſe benedictionem ſolenniter peragunt. Conſpice hic eum bene in ſingulis quæ agit & quæ fiunt: ſedet in terra cõpoſitè, & comedit ſobriè, circũſtant angeli miniſtrãtes dño ſuo: & hymnũ cantant de canticis Sion, ac iucundãtur, & diẽ feſtũ agunt cũ eo. Sed ſi dici liceat, permixtũ eſt hoc feſtũ compaſſione permaxima, propter quã & nos plorare deberemus: cõſpiciunt enim eum reuerenter, & cõſiderãtes deum ac dñm ſuũ, & totius mundi creatorẽ, qui dat eſcã omni carni: ſic humiliatũ, & ſuſtẽtatione cibi corporalis indigentem, & comedentem ſicut cæteros de populo, mouẽtur cõpaſſione ſuper eo. Et credo ꝙ ſi corde affectuoſo in hoc ſtatu eum reſpiceres: & eum aliqualiter diligeres, ex valida cõpaſſione plorares. Tandẽ ſuſtẽtatione cibi percepta, & gratiarum actione reddita, dñs Ieſus volens ad matrẽ redire: cœpit de monte deſcendere. Cõſpice etiam nunc bene eum, quomodo ſolus vadit nudis pedibus, dominus omnium, & ei vehementer compatere, & vade ſemper cum eo, ſeruiens ipſi in omnibus ſtudioſè.

Miniſtratio angelorum tripliciter ſumiſ. — Deuictoria dñi. — Cur poſt victoriã apparuerũt angeli. — Miniſtratũ dño ab angelis. — Eſca qua in deſerto refectus eſt dñs. — Matt.12 Ioan.4 — Dan.14 — Sẽtit Ioſeph adhuc viuere. — Pſal. 135.

ORATIO.

Bone Ieſu, qui ductus in deſerto à ſpiritu, ieiunans xl. diebus & noctibus, & poſtea eſuriens tentatorẽ tuũ ſuperaſti: da mihi miſericors per virtutem abſtinentiæ & continentiæ ſeminare vitijs & peccatis: eſurire & ſitire iuſtitiam, & vt tẽtatorem meũ, imò tentatores meos

mundũ

A mundũ, carnem, diabolum, deus tua gratia, deus tuo auxilio valeã ſuperare: & quia tentatio eſt vita noſtra, & miſeria ſuper terrã: memento domine noſtræ miſeriæ ac laboris, & da nobis in tentatione non cadere: ſed per tuam tentatione ſemper vincere, & tandem ab omnibus tentationibus miſericorditer liberari. Amen.

Iob 2.

De teſtimonio Ioannis de Chriſto dei agno. Cap. XXIII.

Ioan. 1.

ALtera autem die poſt regreſſum à deſerto, venit Ieſus ad Iordanem: quem Ioãnes videns, (ad ſe venientem,) oſtendit eum digito, & exclamauit dicens: (Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi.) Vbi tangitur teſtimoniũ Ioannis de Chriſto dupliciter. Primò, quantum ad eius veram humilitatẽ, in qua pro nobis immolatus eſt, cum dicitur: (Ecce agnus dei) id eſt, à deo miſſus: vt hoſtia acceptiſſima immolandus. Secundò, quantum ad eius diuinitatem, cùm ſubditur: (qui tollit peccata mundi:) quia tollere peccata, eſt proprium ipſius dei. Hęc quippe eſt cauſa qua venit, vt pereuntis mundi peccata ſuſcipiens, peccati labem, & omnium mortem in ſe, qui vinci non poſſet, aboleret. Iam venerat, & non agnoſcebatur: ſed nunc demonſtratur. Ecce eſt hic quem deſiderauerunt patriarchæ, quem prænuntiauerunt prophetæ, quem præſignauit lex: ecce agnus dei, qui tollit peccata mundi, ac ſi diceret: Ecce innocens inter peccatores, iuſtus inter reprobos, pius inter impios: in quo nullum peccatum potuit inueniri, & ideo potens eſt tollere peccata mundi: vnde ſicut agnus oblatus eſt pro peccatis populorum, quia in eo eſt gratia, & virtus purgatiua peccatorum. Specialiter autem inter cætera animalia quæ in lege offerri conſueuerunt Chriſtum, agnum nominauit: quia licèt alia animalia immolarentur in lege: vt bos, vitulus, capra, &c. tamen Chriſtus magis & potius vocatur agnus, quàm cætera animalium immolanda. Primò, quia inter omnes figuras veteris teſtamẽti, agnus paſchalis expreſſius figurabat Chriſtum innocentem immolandum: quia ille paſchalis agnus erat ſine macula, & per eius immolationẽ filij Iſrael liberati ſunt à ſeruitute Aegyptiaca. Sic, & Chriſtus erat ſine peccato, & per eius paſsionem liberati ſumus à ſeruitute diabolica: & non ſolum propter innocentiam, ſed & propter ſimplicitatem Chriſtus dictus eſt agnus: quia ſicut agnus ad victimã ductus eſt, & non aperuit os ſuũ. Secundò, quia licèt alia fierẽt ſacrificia in tẽplo certis tẽporibus, vnum tamen erat quotidianũ in quo iugiter vnus agnus manè, & alius veſperè offerebatur, nec hoc mutabatur vnquã: ſed tanquam principale obſeruabatur: alia erant ex adiũcto & tẽpore determinato. Hoc ergo iuge ſacrificiũ ꝙ figurabat perpetuitatẽ beatitudinis fiebat de agno: ſic & Chrs noſtra perpetua beatitudo ẽ. Agnus etiã dicitur ab agnitione, ſiue ab agnoſcẽdo: quia agnouit patrẽ, factus ei vſq; ad mortẽ obediẽs, & agnouit matrẽ curã eius diſcipulo cõmittens. Agnus dicitur etiam à pietate. qua tollit peccata mundi, non ſemel tantum, ſed & quotidie: Vnde Theophilus non dixit qui tollet, ſed qui tollit: quaſi ſemper hoc faciente ipſo. Non enim tunc ſolum tulit cùm paſſus eſt: ſed ex illo tempore vſq; ad præſens tollit, non ſemper crucifixus. Vnã eñ pro peccatis obtulit oblationẽ, ſed ſẽper purgans per illã. hęc Theophil. Tollit enim peccata ſatisfaciendo & lauãdo nos à peccatis in ſanguine ſuo, & præter hęc dimittẽdo quotidie quæ facta ſunt, & adiuuãdo ne fiant, & omnino liberando: ſcilicet perducẽdo ad vitã vbi omnino fieri non poſſunt. Non ſolum autem lauit nos quando ſanguinẽ dedit pro nobis, vel quando baptizamur in myſterio paſsionis illius: verumetiã quotidie lauat nos in ſanguine ſuo, cùm eiuſdẽ benedictæ paſsionis memoria ad altare replicatur cùm panis, & vini creatura in ſacramentũ carnis, & ſanguinis eius ineffabili ſpiritus ſanctificatione transfertur, cùm ſanctiſsimo eius corpore, & ſanguine ſatiamur. Propter duo verò aliorũ trium: ſcilicet pro dimittendo, & adiuuando dicimus in miſſa bis, agnus dei miſerere nobis: propter tertium dicimus, da nobis pacem. O agne dei agnoſce me miſerum inter oues à dextris tuis ponẽdas, ſed prius dimitte mihi peccata, & offenſas vt me melius inter tuas oues agnoſcas. Secundum Chryſoſt. Ieſus nunc ſecundò poſt baptiſmum venit ad Ioannem, duplici de cauſa. Prima, quia illud erat baptiſma pœnitentiæ, & ipſe eum cum multis baptizauerat: vt nullus ſuſpicetur & putet quoniam ipſe tali propoſito, & ex eadem cauſa ex qua, & alij ad Ioannem, & Iordanem venerant, puta vt peccata confeſſurus: aut in pœnitentiã in flumine abluendus. Propterea accedit dans Ioanni occaſionẽ corrigendi hanc ſuſpitionẽ quã Ioannes per verba correxit, agnum ac redemptorẽ vocando, ab omni quod in toto orbe erat peccato. Etenim in dicẽdo: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mũdi: omnem hanc peremit ſuſpitionẽ: quia enim purus erat, vt aliorũ peccata abſoluere, & cũcta humani generis peccata delere poſſet: multò magis abſq; omni erat ipſe delicto, & ideo manifeſtũ eſt quoniã non vt peccata cõfiteretur, vel in pœnitẽtiã ablueretur, acceſſit: ſed vt occaſionẽ daret Ioanni loquendi de ipſo. Secunda cauſa, vt hi qui priora audierãt, certius reciperẽt quæ dicta erant, & alia rurſus audirent. Vnde ſubiũgit: (Hic eſt de quo dixi,) antequã ad baptiſmũ veniret, (poſt me venit vir,) virens in virtute, & gratia, & ætate perfecta (qui ante me factus eſt,) dignitate quia prior me erat, æternitate (& ego neſciebam eum) quantum ad perſonam determinatã ante ſuum ad me aduentum (ſed vt manifeſtetur in Iſrael) id eſt, ipſi Iſrael (ꝓpterea veni ego in aqua baptizans,) & pœnitẽtiã prædicans: ideo inquit, deſertũ, & ſolitudinẽ reliqui, & ad planiciẽ deſcẽdens baptizare cœpi, vt manifeſtarẽ cũ populo vndiq; ad me cõfluẽt, totũ .n. officiũ Ioãnis in baptizando, & prędicãdo erat ordinatũ: ad manifeſtationẽ Chriſti, ad teſtimonium de eo perhibendũ: vnde fuit ſibi præceptum

Testimoniũ Ioãnis B de Chriſto.

C Agnus cur dictus Chrs.

Exo. 12

Agnus ab agnitione dictus.

D Agnus qui tollit, &c.

Theophilus cur tollit, non tulit, dixit.

Lauat nos agnus in ſanguine ſuo.

E

Chryſ. cur ad Ioannẽ redijt.

E.

G ptum à domino, vt baptizaret in nomine venturi, & prędicaret eius aduentũ, & præpararet populum ad eum recipiendum: & ideo ferebat Ioãnes de Christo pluries testimonium, vt efficacius eſſet pluries latum. Deinde ergo rurſus teſtimonium perhibet dicens: quia vidi ſpiritum ſanctum deſcendentem quaſi, & verè, columbam de cœlo, & manſit, ac ſedit ſuper eum: hoc fuit quã Ioannes eum baptizauit. In eo manſit ſpiritus ſanctus, etiam ex quo conceptus eſt, non ſolum baptizatus: in alijs verò quandoque venit, & per peccatum recedit. Vnde Chryſ. In Christo ſpiritus ſanctus deſcendit, & permanſit: cæterum in hominibus deſcendit quidem, ſed non permanet: quando enim iraſcimur, quando detrahimus, quando triſtitiam habemus quæ ducit ad mortem, quando cogitamus ea quę carnis ſunt: putamus quia ſpiritus ſanctus non permanet in nobis. Si quando ergo boni aliquid cogitamus, ſciamus, quia ſpiritusſanctus habitat in nobis.

Spiritus ſancti permãſio.

H Si verò aliquid mali, ſignum eſt ꝙ ſpiritus ſanctus receſsit à nobis hæc Chryſ. Quandiu ſpiritus manet incluſus in corpore, quamuis corpus illud ſit in aqua, bene poteſt fluctibus & vndis agitari, nunquam tamen ſubmergitur, ſed ſemper ſupernatat & fluctuat: ſi autem per aliquã partem ſui aqua ſubintrat, tunc ſpiritus exit & corpus ſubmergitur & perit. Sic illi qui ſunt in aquis mũdi, ac diuitiarum & deliciarum temporalium, ſi habent incluſum ſpiritũ per amorem dei & proximi: licèt agitentur à fluctibus tentationum & tribulationum, nũquam tamen ſubmerguntur: ad hoc autem vt bene cuſtodiãt ſpiritum iſtum, requiritur quòd habeãt ſenſus clauſos ad terrena & mundi delectabilia: quia in vaſe bene clauſo nũquam aqua intrabit, nec etiam per conſequens ſpiritus de eo exibit. Deinde iterum ſubiungit, & ego neſciebam eũ, ſecundum Chryſ. Neſciebat eum facialiter antequam ad baptiſmum veniret: quia extra paternam domum in deſerto conuerſatus, perſonaliter eum ante tẽpus quo venit ad Iordanẽ, nõ nouerat: licèt nouiſſet dominum Christum natum de virgine, qui in ſpiritu ſancto baptizare debebat: ſed cùm Christus præſentialiter acceſſit ad baptiſmum, diuina reuelatione nouit eũ quem prius facialiter non nouerat. Auguſt. autem refert, Neſciebat ad poteſtatem excellentię in baptiſmo, quam Christus ſibi retinuit, ac per ſeipſum exercere & non alteri committere voluit: quia neſciebat ꝙ hanc excellẽtiam in baptizãdo ſibi retineret. Vnde poſtea ſubditur, hic eſt qui baptizat: ſcilicet ſolus, quãtum ad iſtam excellentiam. Vbi notandum, ꝙ potentia baptizandi multiplex eſt. Prima eſt autoritatis, quã deus nulli communicauit nec cõmunicare potuit: ſicut nec potentiam creandi. Secunda eſt ſubautoritatis, quam potuit dare ſecundum magiſtrum, ſed noluit: ſed alij dicunt ꝙ non potuit: quia implicat potentiam creandi, ſcilicet gratiam. Tertia eſt innouationis quam dare potuit: non poſſet deus, ſi vellet, ꝙ baptiſmus daretur in nomine ſancti Petri, aut ſancti Pauli, ſed hoc noluit: ne ſpẽ in homine poneremus,

Spiritus pro acre.

I

Chſm quõ Ioannes neſciuit.

Baptizãdi potẽtia multiplex.

K & ne fieret ſchiſma, & tot eſſent baptiſmi, quot baptiſtæ. Quarta eſt excellẽtiæ, puta ꝙ vnus baptizaret efficacius alio: quod etiam nemini eſt cõceſſum. Quinta eſt inſtitutione, quam habuit Christus ſolus qui hoc ſacramentum inſtituit. Sexta eſt præparationis, quam habuit Ioannes, cuius baptiſmus erat quædam præparatio & ſignificatio futuri. Septima eſt miniſterij exterioris, quam dedit Eccleſiæ miniſtris. Neſciebat igitur eum tam altè tam ſubtiliter quẽ ſpiritu in eo deſcendente cognouit. Tunc enim didicit ꝙ ſicut aliorum ſacramentorũ, ſic & baptiſmi ſui poteſtatem dominus eſſet ſibi retenturus, & nulli eam ſeruo daturus. Sic ergo Christo veniẽte ad baptiſmum, didicit ſecundum Chryſ. ꝙ iſte in perſona ille erat, quem prædicauerat venturum: ſecundum Augu. verò didicit ꝙ haberet in baptiſmo poteſtatem auctoritatis & excellentiæ, quam ſibi retineret: ſiue præſens in terra corpore, ſiue abſens corpore, & præſens maieſtate.

L Quòd ergo Christus poteſtatem baptiſmi retineret, hoc Ioannes neſciuit, ſed per columbam didicit. vnde ſubditur: (Sed qui miſit me,) ſcilicet deus & tota trinitas, cuius opera ſunt indiuiſa (baptizare in aqua,) non in ſpiritu (ille etiam mihi dixit,) per ſubiectam creaturam: ſcilicet angelum vel inſpirationẽ. (Super quẽ) inter multos quos baptizabis, (videris ſpiritum dei deſcendentem & manentem ſuper eum,) in ſigno viſibili columbæ (hic) ſolus (eſt qui baptizat,) autoritate & poteſtate, (in ſpiritu ſancto:) ſcilicet in remiſsionem peccatorum, quæ ẽ per ſpiritum ſanctum, quod eſt propriũ ipſius dei: ſcilicet lauare animas per gratiam ſpiritus ſancti, alijs verò non poteſtatem contulit: ſed miniſterium cõmiſit. Miniſter enim miniſtrat, ſed Christus baptizat: quapropter ſiue à clericis, ſiue à laicis, ſiue etiã à mulieribus neceſsitate imminente baptiſmus detur, non tamen iteratur.

Miniſter baptiſmi.

M Et ſecundum Bedam, ſiue hæreticus, ſiue ſchiſmaticus, ſiue facinoroſus, quiſque in confeſsione ſanctæ trinitatis baptizetur valet, & non debet ille à catholicis rebaptizari, ne cõfeſsio vel inuocatio tanti nominis videatur annullari: poteſtas quidem à domino in neminem trãſit, ſed miniſterium in bonos & malos, Ne quis ergo exhorreat malorum miniſterium, reſpiciat in domini poteſtatem. veritas enim ſacramentorũ non minuitur meritò miniſtrorum. Et ſubiungit, (ego vidi:) ſcilicet ſpiritum ſanctum prædicto modo deſcendentem ſuper Ieſum (& teſtimonium perhibui: quia hic eſt filius dei,) vnicus, non adoptatus. In quo oſtenditur quid baptiſta ex hac viſione intellexerit: ſcilicet quòd Christus eſſet filius dei verus & naturalis, & per conſequens eandem virtutem habens cum patre. Hic teſtatur dei filium, quem iam ſuprà dixerat virum, vt ab eo habeatur vtriuſque naturę teſtimonium. Quadripartitum autem habuit dominus teſtimonium: habuit enim teſtimoniũ à prophetis, quia hic eſſet Christus: habuit teſtimonium Ioannis, ecce agnus dei: habuit teſtimonium patris, Hic eſt filius meus dilectus. Habuit & teſtimonium operum: ſi non facio ope-

Beda de baptiſmo nõ iterãdo.

Teſtimoniũ quadruplex dñi.

A ea quæ nemo, &c. Meditari hic potes quomodo dominus Ieſus à Ioãne alacriter ſuſceptus ibi aliquantulũ ſubſtitit, & illa cruda eremi cibaria comedit cũ eo. Tu verò aſtãs ibidẽ & aſpiciens extẽde manum ſicut mẽdicus eleemoſynã petẽs, inſinua quaſi tabefactus famẽ ſi fortè vocari merearis ad refectionem. Tandẽ recreatione habita & gratiarum actione peracta, dominus Ioãni valefecit, & ad tempus ab eo diſceſſit: tunc autẽ ſequẽs Ieſum, & in aduentu, & in diſceſſu genu flecte Ioãni, deoſculãs pedes eius, ac benedictionem petens recommenda te eidẽ: excellens enim & magnus eſt valde, ipſo etiam domino teſtimonium de hoc perhibente.

ORATIO.

Domine deus, agnus dei, filius patris: qui tollis peccata mũdi, per merita illius, qui hoc teſtimonio te oſtendit mũdo: tolle peccata mundi quæ cõtraxi in mũdo: & tu ſancte Ioannes, qui oſtendiſti mundo tollentẽ peccata ſua
B per gratiam tibi datã, fac mihi hanc miſericordiã vt tollat peccata mea. Tu deus tollis peccata mundi: tu amice eius dicis, hic tollit peccata mũdi, ecce ante vos onuſtus peccatis mundi, probate mihi in me tu actum tuũ, & tu dictum tuum: tu enim magnus dominus, & tu magnus corã domino, qui eſt in æternum miſericors, & ſuper omnia benedictus deus.

De teſtimonio Ioannis de Chriſto. Ac de prima diſcipulorum uocatione, & occulta Chriſti prædicatione.

Cap. XXIIII.

Ioan. 1. ADhuc autẽ Ieſu in partibus illis manente (altera,) id eſt, quadam alia ſeu vna (die) quæ ad heſternam non refertur: nõ enim
C ſemper reſpectiue ponitur, (iterum ſtabat Ioãnes) iuxta Iordanẽ immobilis in culmine perfectionis, nec flectens ſe à rectitudine veritatis, tanquam paratus ad exercẽdum officium ſuũ, teſtificando de Chriſto, ac baptizando, & docẽdo, & omnes ad ſe venientes de ipſo inſtruẽdo. Supra quidem perhibuit teſtimonium de Chriſto ad turbas, hic verò ad diſcipulos. (Et) ſtabãt cum eo (ex diſcipulis eius duo) firmiter inhærentes eius magiſterio, quorum vnus Andreas
Andreas. memoratur: ſed alterius, quia inſigne non erat, nomen tacet. Vnde ſicut Stephanus eſt primus martyr poſt Chriſtum, ita & Andreas erat primus Chriſtianus, & ſimiliter primus Chriſti diſcipulus: quia de duobus primo adhærentibus principalis extitit & primus. Quidam tamen dicunt, ꝙ alter duorum fuit Ioãnes euãgeliſta: quia modus eſt ſcribentium, tacere laudem propriam: vel ſaltem loqui de ſe, tanquam de alio, ad vitandam arrogantiam. Et vidit Ioãnes (Ieſum ambulantem) tãquam in ſalute noſtra procuranda proficiſcentem. (Iuxta Iordanem) ſcilicet prope locum vbi Ioannes ſtabat: quia Ieſus poſtquam à Ioanne eſt baptizatus, ad tempus prope locũ illum morabatur: & factus eſt Ioãni familiaris: vt ſicut Ioannes frequenter teſtimonium in ſui præſentia diceret, & ſic Chriſtus ab alijs cognoſceretur. In quo commendat D
Ioannis conſtantia: quia nõ vna die, nec ſemel tantum, ſed pluribus diebus, & multoties, Chriſto perhibebat teſtimoniũ. Vnde ſubditur eius teſtimonium iterato factum: quia cùm viderat Ieſum, dixit (Ecce agnus dei.) ecce veruex qui ſequendus eſt, ſicut dux gregis. Breuiter repetit euangeliſta teſtimonium, quod fuerat ſuperius dictum: & ideo omittit reſiduum quod ſuprà dictum eſt: ſcilicet, qui tollit peccata mundi, ſicut ſuprà eſt habitum. Per Ioannem, prædicator euangelij deſignatur. Et per hoc quod dicitur, Hic ſtabat, & vidit Ieſum ambulantem, & dicit, ecce agnus dei: ſignificatur ꝙ prædicator euãgelij, debet eſſe conſtans in prædicatione verbi dei, & diligenter conſiderare proceſſum vitæ Chriſti: & non ſolum conſiderare, ſed etiam prædicare: & audientes debent deuotè recipere talem prædicationem: & dominus Ieſus ad E
tales conuertitur per clemẽtiam, & recipit per gratiam, & eos inſtruit de neceſſarijs ad ſalutẽ: vnde ſubditur fructus teſtimonij. Et audientes illi duo diſcipuli, crediderunt magiſtro loquenti, ac commẽdanti Ieſum, & de eo teſtimonium perhibenti (& ſecuti ſunt Ieſum) ad verbum Ioannis, vt potius illum audirent quàm Ioannem: gaudentes ſe tandem inueniſſe illum, de quo toties Ioannem audierant loquentem. Relinquentes Ioannem, ſecuti ſunt, non tantũ paſſibus pedum, ſed etiam deuotione fidei & imitatione operum, eum quem ipſius teſtimonio cognouerunt ipſius quoque Ioãnis eſſe magiſtrũ, deſiderantes ei adhærere, & eius doctrinam audire. Admirare ſimplicem, & humilem, & facilem diſcipulorum vocationẽ, ſine omni obiectione & perſcrutatione factam. Benignus autẽ dominus, ſitiens eorũ & omnium ſalutem (conuerſus ad eos) & ſua benignitate, qui ſemper cõuertitur ad eos qui ad ſe conuertuntur, & recipit veniẽtes, vidensq́ oculis miſericordię & benignitatis, eos ſe ſequentes, vt daret eis de ſe fiduciã & audaciam (dixit eis: Quid quæritis?) q.d. paratus ſum ad veſtrã voluntatem. Non dicit, quem quęritis? quia de perſona, illuminati per Ioannẽ erant: ſed dicit, quid quæritis, quia ſciuit ꝙ de ſalute aliquid diſcere quærebant. Nec petijt hoc ex ignorantia, vt aliquid diſcat: ſed vt per interrogationẽ, magis familiares faciat: & vt ex eorum reſponſione, cõuenientius eos dirigat. Quòd dominus ad eos conuertitur, ꝙ eos reſpicit, & cum eis loquitur, clemẽtiæ & bonæ volũtatis eſt indicium: ſciebat enim quo affectu ſequebantur eum. In quo datur nobis intelligi, ꝙ omnibus qui Chriſtum ſequi incipiunt puro corde, dat fiduciam & ſpem miſericordiæ, & ad eos ſe cõuertit, vt opẽ miſericordię ſuę eis impendat. Vñ Chryſ. Hinc erudimur, quia cùm nos bene velle incœperimus, tũc multas dat nobis ſalutis occaſiones. Vnde & Theophilus: Vide autem ꝙ ſequentibus ſe, dñs cõuertit faciem, & reſpexit: quia niſi per bonam operationem, ipſum ſecutus fueris, ad viſionem faciei eius, nunquã pertinges, neque ad domũ eius pertingis

Vocatio diſcipulorum Chriſti. F

Conuerſio dñi ad ſequẽtes.

G teris peruenire. (Qui dixerunt ei, Rabi) id eſt magiſter (vbi habitas?) q.d. magiſterium tuũ, & doctrinam tuam quærimus. Ecce paucis voluntatem ſuã, & cur eũ ſequerentur, inſinuant: ſapiẽti enim multa ex paucis innoteſcunt. (Vbi habitas) q.d. vbi eſt hoſpitium tuum, vbi tanquã qui tranſeunt conuerſaris. De hoſpitiolo quærunt, non de domo eius, quam non habebat: quia filius hominis non habebat vbi caput ſuũ

Matt. 8.

reclinaret. Nihil habuit dominus in terra, præter vnicum titulum Pilati: & nobis plures tituli non ſufficiunt.

Moraliter.

Moraliter Chriſtum interrogant, vbi habitas? quaſi vellent ſcire, quales debent eſſe homines, qui digni ſunt, vt Chriſtus in eis habitet: vt exẽplo eorũ ſe tales exhibeant, in quibus habitare velit. Myſtice aũt delectabilis eſt iſta quæſtio, contẽplantium lucẽ, in qua

Pſal. 27

deus habitat. Vnde Pſal. Domine, dilexi decorem domus tuæ: & locum habitationis gloriæ.

H Cur habitationẽ quęrebant.

Quærebant ergo habitationem eius, ſicut ſtudioſi diſcipuli: vt poſſent ad eum frequenter venire, & cum eo frequenter loqui, & ab eo inſtrui. Vnde Beda: Nolebant tranſitoriè magiſterio veritatis perfrui, ſed manſionem quærebant: vt plenius ab eo poſſent inſtrui: ſed nos quoties incarnationis Chriſti tranſitũ ad mentẽ reducimus, ſolicito corde eum rogemus, vt manſionis æternæ, habitationem nobis dignetur oſtendere. Ipſe verò, liberaliter condeſcendens eorũ petitioni, reſpondit eis.

Venite & videte.

(Venite, & videte.) venite teſtimonio Ioannis, ab onere legis, ad fontẽ gratiæ, & videte, reuelata fide, tandem viſuri ſpecie. q.d. ſecundũ Alchuinũ. Habitaculum meum, explicari nõ põt ſermone, ſed opere demonſtratur venite ergo credendo, & bene operando, & videte intelligendo. Vel ſecundũ Orige. per hoc quod dicis, venite, ad actionem inuitat: per hoc autẽ quod dicit videte, ad contemplationem. Non dixit, in illo vel in illo lo-

I co habito: quod ſi dixiſſet, potius locũ oſtendere, quàm eos inuitare videretur. Et duxit eos in domũ, in quã tunc in partibus illis ſe reducebat: quia propriũ habitaculum non habebat (& manſerunt ibi apud eum, die illo) id eſt, diei illius reſiduo, & ſequentis ſuæ noctis ſpatio, audientes verba vitæ ab eo. Dicit aũt diei: quia vbi eſt Chriſtus, lux virtutũ & ſol iuſtitiæ, ibi nullæ tenebræ poſſunt eſſe. O quã beatã diem, & quã beatã noctem duxerunt, audientes & videntes eũ: quem multi videre, & audire volẽtes, nõ viderũt neq; audierunt? Quis eſt qui nobis nunciet, quæ audierunt à dño? Aedificemus ergo, & nos in corde noſtro, vbi habitet: & in nobiſmetipſis faciamus dñm quò veniat, & nobis colloquatur, & nos doceat. (Hora aũt erat quaſi decima) id eſt, prope veſperã: vbi inſinuat cõmendationẽ Chriſti, & diſcipulorũ. Hora eñi decima eſt in occaſu diei, ex quo & Chriſtus cõmendatur à diligẽtia, ꝙ tã ſtudioſus ad docẽdũ fuit, ꝙ nec ꝓpter tẽporis tarditatẽ, eos docere diſtulit: & diſcipuli cõmendãtur, à feruore audiẽdi Chriſtũ: quia quãuis tarde eſſet, & adhuc fortè ieiunarent, nõ tamẽ retardabãtur à ſequendo eum: & cum hora veſpertina ſoleant homines reuerti ad domi-

K cilia propria: tamen omnibus dimiſſis, manſerunt cum eo vſque in craſtinum, deſiderio audiendi ipſum, ſecundum Chryſ. Hinc docemur omne tẽpus ponere, ad diuinam auditionẽ: quia omne tẽpus, ad eam aptum eſt: & nullũ intemporaneũ.

Tẽpus nullum prætermittendum.

Vnde & Theophilus. Non fruſtra tẽpus notauit euangeliſta: vt tam doctores, quàm diſcipulos erudiret, ꝙ doctrina propter tempus non eſt prætermittenda. hęc Theo. Horum igitur exẽplo, nullam horã prætermittamus, ad diſponendũ nos, vt Chriſtum recipiamus, & cũ eo habitemus: quia neſcimus quãdo dominus, ſiue in nocte, ſiue in die, ſiue in manè, ſiue in ſerò, ſiue in gallicantu venturus ſit, iuxta mare huius mundi, iudicare, & damnare amaritudinẽ peccatorum, quæ fecimus. Quæramus ergo in nocte culpæ, vbi Chriſtus habitet: ſequamur eum per veram pœnitentiam, vt nos clementer reſpiciat: rogemus eum ſolicito corde, vt habitationem manſionis æternæ nobis dignetur oſtẽ-

L dere, & vt nos ſecũ habitare faciat, in cuius domo beati qui habitant.

Decimæ horæ ſignificatio.

Per decimã etiã horã, exprimũtur illi diſcipuli fuiſſe obſeruatores decalogi: quia venerat hora ipſum implendi. Vñ & Aug. Numerus etiã iſte, legẽ ſignificat: quia in decem præceptis data eſt. Venerat tempus vt impleretur lex per dilectionem: quæ à Iudæis impleri non poterat, per timorẽ, ſecundũ Chry. Non alterius alicuius cauſa vel gratia, Chriſtũ ſecuti ſunt, quàm propter doctrinã, qua ita copioſè voluptati ſunt in nocte vna, vt confeſtim alteruter, & ad aliorũ venationẽ veniret. Vnde Andreas, audita Chriſti doctrina, ſtatim iuit ad quærendum fratrem ſuum, ad audiendũ Ieſum Chriſtũ. Et hoc eſt quod ſequitur (Inuenit hic) ſcilicet Andreas (primũ Simonẽ fratrem ſuũ) cui ex cognatione carnis plus tenebatur qͣm alijs: non inuenit eũ, à caſ , ſed diligenter quæſitũ, deſiderans eũ habere fatrẽ in religione fi-

M dei, ſicut, & in propinquitate carnal. Cõtra illos qui proprios amicos retrahunt ab ingreſſu religiõis, vel aliquos à via veritatis, & virtutis (& dixit ei: Inuenimus) ſicut lapidem precioſum, & ſicut theſaurum abſconditũ (meſsiam) in lege, & prophetis promiſſum, ac diu expectatum,

Meſsias

& quæſitum (quod eſt interpretatũ Chrs) id eſt vnctus. Et bene dicit, inuenimus: quia ſufficiẽter fuerat à Chriſto inſtructus, quòd ipſe erat verè Chriſtus. Et vt dicit Beda, hoc eſt verè dñm inuenire, vera illius dilectione feruere, fraternæ quoq; ſalutis curã gerere. Meſsias Hebraicè, Chriſtus Grecè, & & vnctus Latinè dicitur. Chriſtus eñi, à chriſmate, id eſt vnctus ab vnctione dicitur à quo omnes Chriſtiani vnguntur.

De inuentiõe domini, & vnctiõe eius.

Ille aũt ſingulariter vnctus eſt, oleo inuiſibili, ſcilicet ſpiritusſancti, præ participibus ſuis. Participes enim eius ſunt oẽs ſancti: quia iſto oleo vnguntur & ipſi: ſed ille eſt ſingulariter ſanctus, ſingulariter vnctus. Vñ Cirillus: Fuit aũt vnctus ſaluator, ſpiritu ſancto, humanitus in forma ſerui, vngẽs vt deus ſpiritu ſancto, credẽtes in eũ.

Chrs rex & ſacerdos.

Chrs ergo eſt rex & ſacerdos vnctus, nõ vnctione humana, ſed diuina: quia in humanitate ꝓ nobis aſſũpta, fuit vnctus à deo patre: imò à tota trinitate.

A re, plenitudine gratiæ: ſicut reges, & ſacerdotes in veteri teſtamento vngebantur corporali vnctione, vt dicit Albinus. In fide, nõ quæritur annorum multitudo, nec paucitas. Andreas minor erat Simone, ætate: & tamen Ieſum primò inuenit: ſtatimq́ inuentũ, nuntiat fratri, traditurus ei bona quæ ſuſcepit: vt ſicut ſanguine, ſic germanus eſſet & fide: vera pietas, ſtatim theſaurũ inuentum fratri nuntiauit, quia eum primũ inuenit: & ſi aliũ prius inueniſſet, ei nũtiaſſet, & ad ſaluatorem eũ adduxiſſet: nullius em̃ bono inuidit. (Et adduxit eum ad Ieſum) id eſt, ſaluatorẽ: quia non confidebat de ſe, ꝙ poſſet eũ ſufficienter inſtruere. Et ex hoc accepit ecclesia, ꝙ in ſacramento baptiſmi, & confirmationis, vtitur adducentibus, qui præſentent ſuſcipientes ſacramentũ, qui patrini ſolent vocari. Ieſus verò alacriter eũ ſuſcepit: ſciebat enim quid de ipſo facturus eſſet. Vide hic Petri humilitatem, & obedientiá: quia non dedignatur maior ſequi minorẽ: ſed confeſtim occurrit, & nihil tardans obedit. (intuitus aũt eum Ieſus) oculo miſericordiæ, non ſolũ exterius, ſed & interius, videns deuotionem eius: quia cor intuetur (dixit ei: Tu es Simon) id eſt verè obediens. q. d. nomen tuum eſt proprietati tuæ conſonum (filius Ioanna) ſeu Bariona, id eſt eius in quo eſt gratia, ſeu filius colũbæ. q. d. hoc cognomen conſonat tuo nomini: quia ille qui eſt vere obediens, eſt filius gratiæ ſpiritus ſancti, quæ per colũbã deſignatur. Meritò Simon filius Ioãna ſeu Bariona dicitur, ſiue vocatur. Simon. n. interpretatur obediens. Ioãna, gratia. Bar, filius: & Iona, columba, quaſi ei diceret: Tu es obediens filius gratiæ. Vel filius colũbæ, id eſt ſpiritus ſancti: quia humilitatem, de gratia ſpiritus ſancti accepiſtiq́: vt vocãte Andrea, videre me deſideràres. Congruunt ergo hæc nomina myſterio: vt inſinuetur ꝙ obedientia neceſſaria eſt conuerſis ad Chriſtũ per fidẽ: & ꝙ homines per gratiã veniunt ad fidẽ Chriſti: & ꝙ per ſpiritũ ſanctũ, firmamur in amore dei: (Tu vocaberis Cephas) quod Latine interpretatur Petrus, & in Græco caput vel capitaneus. Et congruit myſterio: vt ille qui dei erat aliorũ eſſe caput & Chriſti vicarius, firmitatẽ habeat, quã deſignat Petrus. Simon quippe erat nomen eius, ante vocationẽ, & conuerſionẽ: ſed pòſt impoſitũ fuit ſibi nomẽ Petrus. Sicut etiã qñ baptizatur adultus, & qñ aliquis in papã eſt creatus, mutatur nomẽ eius. Simon ergo, eſt proprium nomen. Petrus verò, eſt cognomen. Bariona, eſt Hebræum: & ſonat filius Iona. Sed ſecundũ aliũ euãgeliſtã, dicitur filius Ioanna: quia ſecundũ quoſdã, idẽ erat nomẽ patris Iona, & Ioãna. Aliqualiter tñ, ꝓpter ſubtractionẽ vnius ſyllabæ, diuerſificatũ: ſicut in Latino, Nicolaus, pro Colinus. Vel dicẽdum, ꝙ pater Petri, erat binomius: & ſic Iona, & Ioãna ſunt duo nomina: & hoc videtur ex eorũ interpretatione diuerſa: quia Ioãna, interpretatur in quo gratia: & Iona, interpretatur colũba. Cephas Hebræũ eſt, & Syrũ. Petrus Græcũ, & Latinũ: & in vtraq; lingua nomen Petri, à petra eſt deriuatũ. Vocatur. n. Petrus, quod interpretatur

Patrinorum origo.

Simon. Ioanna Bariona.

Cephas Petrus interpretatur.

Nominis mutatio.

Petrus.

firmus, ob robur mentis, & firmitatẽ fidei, & ꝓpter fidelẽ confeſſionẽ Chriſti, qua dixit: Tu es Chriſtus filius dei viui: cui tanquã fideliſſimæ petræ firmiter adhæſit. Vtrũ aũt hoc nomẽ modo ei impoſuit: an promiſit imponendũ, eſt incertũ. Tutius tñ dici põt ꝙ modo promiſit: quia cũ dicitur, vocaberis, non impoſitio eſt, ſed prædictio, quaſi de futura nominis impoſitione loquendo: & tunc impoſuit, cùm dixit: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meã. Vel in electione duodecim, vbi dicitur: Et impoſuit Simoni nomen Petrus: ſicut & claues ante reſurrectionẽ promiſit, ſed poſt dedit. Si verò nomen modo impoſuit, tunc in ſequẽtibus confirmauit: & ſic hi prædicti diſcipuli, primò ad fidẽ vocati, in aliqualem notitiam, & familiaritatem Ieſu venerunt, & deinde ad propria redierunt. (In craſtinũ aũt) poſt Petri, & Andreæ vocationẽ (volens Ieſus) de Iudæa larga dicta, vbi Ioãnes baptizabat (redire in Galileã) de qua patria diſcipulos vocauit, & ad matrẽ quã ibi reliquerat, (inuenit Philippũ) qui erat de Bethſaida ciuitate, ſupra mare Galilææ, conciuis Petri, & Andreæ. Et hoc congruit myſterio. Bethſaida em̃, domus venatorũ interpretatur: vt oſtendat ꝙ de domo venatorũ, congrue venatores, ad capiẽdas animas, ad vitã vocaret: nõ à caſu, vel quaſi ignotũ, ſed ex ſua præordinatione, & ex intẽtione quæſitũ inuenit eũ, vt eũ illuminaret: & ad fidẽ vocaret. Vnde ſequitur (& dixit ei: Sequere me.) hoc eſt doctrinam & exemplum imitare, vt dicit Alchuinus. Sequitur eum qui imitatur humilitatem & paſſionẽ eius: vt ſit ſocius reſurrectionis & aſcenſionis: qui ſtatim ſine vlla contradictione, ſicut bonus obediens, ſecutus eſt eũ. Secundũ hæc dicta, primus omniũ apoſtolorũ Philippus videtur eſſe vocatus. Hi quatuor ꝓdicti, ſcilicet Andreas, & alter cuius nomen tacetur, ac Petrus, & Philippus, fuerunt diſcipuli Ioannis: qui videntes, quòd Ioannes, de Ieſu teſtimoniũ dederat, coniuncti ſunt ei. Philippus autem à Chriſto inſtructus, iuit ad quærendum Nathanaelem fratrẽ ſuum, deſiderans eum habere fratrẽ in fide, ſicut in carne: & inuenit eũ ſub ficũ, nõ caſu, ſed diligenter quæſitũ (& dixit ei. Quem ſcripſit Moyſes in lege, & prophetæ nuntiauerũt, inuenimus) diu expectatũ (Ieſum) ſalutis autorẽ (filium Ioſeph) ſcilicet putatiuũ (à Nazareth) quia ibi conceptus, & nutritus erat. Et quia de eo per ꝓphetas audierat, quoniã Nazaræus vocabitur, Philippus ſecundum cõmunẽ modũ loquendi, loquitur: quia filius Ioſeph, cui deſponſata mater eius erat, putabatur. Et miratus Nathanael, ꝙ de Galilæa, non de Iudæa ſurgeret propheta. Et quia ſcriptura Michææ dixerat, Chriſtũ in Bethlehẽ naſciturum, ait negatiue & dubitatiue, ſecundum Chry. (A Nazareth põt aliquid boni eſſe?) quaſi diceret, non. Vel quia iſte legiſperitus, legerat in propheta alio Nazaræus vocabitur: & ſigna domini aduentus forte notauerat, quãdo audiuit, à Nazareth ſtatim erectus in ſpe dicere volebat ſecundum Aug. Affirmatiue, & adeſtiue nunc tandem, à Nazareth poteſt

D

Mat. 16

Mat. 16

Marc. 3

E

Bethſaida domus venatorũ interpretatur.

Sequi quẽuis.

Philippus.

F

Mich. 5

Matt. 2. Iud. cũ. 13.

ali-

G al quid boni eſſe. Et quia Philippus nõ erat ita perfecte inſtructus . & ideo duxit eum ad Ieſum, vt ab illo plenius audiret, propter quod ſequitur : (Dixit ei Philippus: Veni, & vide) id eſt ab eo addiſce, per experimentum virtutis, quæ eſt in ipſo: & adduxit eum Philippus ad Ieſum, vt dicit Chryſ. Trahit quidẽ eum ad Chriſtum: ſciens de reliquo eum non contradicturum : ſi verba, & doctrinã illius guſtauerit. Nathanael interpretatur donum dei : & ꝙ aliquis ad Chriſtum conuertitur, ex dono dei eſt. Et (vidit Ieſus) intuitu delectionis (Nathanaelem ad ſe venientem) & magis intus quàm extra appropinquantẽ : quia non ſolum vidit corpus exterius, ſed etiã cor ipſius interius (& dixit de eo) circunſtantibus : (Ecce verè Iſraelita) deum videns (in quo dolus) & ſimulatio (non eſt.) Nã ſine intentione doli, & falſitatis, veniebat vt veritatem agnoſceret: ſi enim habet peccata, con-

Nathanael donũ dei interp̃tatur.

H fitetur ea: non igitur negat eum eſſe pctõrẽ, ſed laudat in eo cõfeſſionẽ. Doloſi quippe ſunt, qui ſe prædicant bonos, & iuſtos, cũ ſint mali & peccatores. Magnus iſte vir Nathanael ; cui ipſe dominus tale teſtimonium perhibet. Iſrael interpretatur videns deum vnde dicitur verus Iſraelita. Primò, ex fide, qua iam deum videre, & in eum credere incipiebat: quia inſtructus in lege per fidem, & intelligentiã ſcripturarum, ſaltem per ſpeculũ, & in ænigmate, deum videbat. Secũdò, ex confeſſione, quã Chrõ reſpondẽdo faciebat. Videns ergo Nathanael ꝙ conditionẽ ſuæ mentis expreſſerat, quæſiuit vnde ipſum ſciebat, dicens: (Vnde me noſti ?) id eſt, ex qua virtute, cum hoc ſit ſupra virtutẽ humanitatis. Et Chrs reſpondit ei per reuelationem alterius occulti, dicens : (Priuſquã te Philippus vocaret) & tibi de me loqueretur (cum eſſes ſub ficu , vidi) id eſt cognoui (te) & propoſitum cordis tui. Ad li-

Doloſi q ſint.

Iſrael quid interpretetur.

I teram, ſub quadã ficum ſederat, fortè cogitans de futuro ſaluatore, vbi Philippus ſuperueniẽs, de Chriſto, cum eo ſingulariter, nullo alio præſente loquebatur. Et ideo propter hoc ſignum, & præcedens, Nathanael ſtatim confeſſus eſt ipſum eſſe Chriſtum . Vnde ſequitur (Reſpondit Nathanael, & ait : Rabi , tu es filius dei, & rex Iſrael) id eſt Chriſtus expectatus ab Iſrael in regẽ, & defenſionẽ. Expectabant em̃ omnes Iudæi meſsiam temporalem regẽ futurum: & hoc modo videtur loqui iſte Nathanael : quia non habebat adhuc cognitionem perfectã de Chriſto. non enim videtur intellexiſſe tunc ipſius diuinitatẽ : quia non dixiſſet, tu es rex Iſrael, ſed totius mundi : & propterea cum dixit: Tu es filius dei, non fuit confeſſus eius diuinitatem: ſed intellexit hanc filiationem, per quandã grãæ excellentiã. Vnde dicit Chry. ꝙ adhuc credens eſſe ſapientẽ , qui ex aliqua reuelatione dei ſecreta nouerit, confitetur eũ eſſe filiũ dei, non per naturam, ſed per adoptionis gratiam: quia adhuc non erat plenè illuminatus de fide trinitatis. Alij tamen dicunt ꝙ hoc ex corde credidit, ſicut ore confeſſus fuit : ſed primum probabilius eſt, ſicut inferius patebit. Vnde dominus docet eũ amplius, eleuans eum ad maiora, ſcilicet ad

Expectatio Iudæorum.

K diuinitatis ſuæ cognitionem, per obſequiũ angelorum, ſibi tanquam ſuperiori exhibendum. Nulla enim natura eſt ſupra angelicam, niſi diuina : & hoc eſt quod dicitur (Reſpondit Ieſus, & dixit ei : quia dixi tibi, vidi te ſub ficu , credis) me eſſe Chriſtum, quãtum ad excellentiam gratiæ (maius his videbis) cognoſcendo virtutẽ diuinæ ſubſtantiæ. Vnde Chry. q.d. Magnum tibi viſum eſt hoc eſſe quod dixi : & propterea me regem Iſrael confeſſus es. Quid igitur dices cum maius videris? Et quid ſit illud maius, oſtẽdit ſubdens ; (Et dixit eis) ſcilicet Philippo, & Nathanaeli (Amen amen dico vobis.) Am. eſt, idem eſt quod fideliter : & ideo vbi duplicatur, eſt ſignũ maximæ certitudinis, & firmitatis (Videbitis cœlum apertum : & angelos dei aſcendentes & deſcendentes ſuper filium hominis) in obſequium deitatis, in humana latentis natura. In paſsione enim apparuit angelus de cœlo, cõfortans eum : & in reſurrectione, viſi ſunt angeli circa ſepulchrum eius: & in aſcenſione aſtiterunt, tanquam duo viri, in veſtibus albis. Sed &

Amen quid ẽ.

L ante hoc, acceſſerunt, & miniſtrabant ei, & euangelizabant eius natiuitatẽ. Vbi Chryſoſto. Vide qualiter paulatim eum à terra ſubducit, & facit quod non vltrà æſtimet eum hominem ſolum: cui enim angeli miniſtrant, qualiter hic homo purus eſſet? per hoc igitur ſuadet angelorũ ſe eſſe dominatorem. Hæc Chryſo. Verumtamen, quia iſte Natanael doctiſsimus , & peritiſsimus erat in lege, noluit eum dñs, in apoſtolum cum alijs, eligere : nec etiam Nicodemum : de quo infra dicitur . eo ꝙ & ipſe peritus, & doctus eſſet : ne propter ſuam ſcientiam, ſe electos dicerent vel præſumerent. Voluit .n. Chriſtus, apoſtolos primos fundatores eccleſiæ, idiotas, & ſimplices homines eligere: ne doctrina fidei, & prima conuerſio hominũ, humanæ ſapientiæ aſcriberetur ſed diuinæ. Hoc etiam ideo fecit, vt mũ-

Nathanael cur nõ ſit apoſtolus.

M dum, & ſapientes eius confunderet. Fuerunt tñ Nathanael & Nicodemus, à principio, ad fidem vocati ; ne doctrina fidei, quaſi à ſolis ſimplicibus recepta , haberetur contemptui : & ne ſi à principio, omnes fuiſſent ſimplices, crederentur per oppoſitum per ignorantiam decepti. Poſtquam verò fides catholica radicata fuit, Paulus ad apoſtolatum vocatus eſt, quamuis literatus eſſet. Per Andream, & Philippum, qui à Chriſto edocti , de ſalute fratrum ſuorum ſoliciti fuerunt, ſignificantur illi, qui proximos ſuos, quantum bono modo poſſunt, ad ſequelã Chriſti inducunt. Quòd eſt contra multos, qui non ſolum nõ inducunt, ſed pro poſſe ſuo auertunt. (Et regreſſus eſt Ieſus) cum Philippo (in Galilæã : & veniens Nazareth) ad matrem ſuam ; cũ indicibili gaudio, receptus eſt per eã. Attende ꝙ poſt baptiſmum , poſt victoriam tentationum Chriſtus redijt Nazareth, quod interpretatur flos, & ſignificat ꝙ homo, quantũcunq; longus ſit à peccatis, quantũcunq; tentationes ſuperauerit, vel quæcunq, bona fecerit, ſemper debet ſe reputare in flore & in principio eſſe. Et deinceps, per illum annũ, Ieſus in Galilæa remanſit. nec aliquis euangeliſta ponit, quid interim vſq; ad nuptias

Luc. 4.

Chriſt poſt hãc vocationẽ quietio

A ptias ſecerit. In anno enim à baptiſmo, vſq; ad
nuptias, nihil aliud legitur Chriſtum feciſſe, niſi
quod legitur de ieiunio in deſerto, & de tẽtatio
ne à diabolo, & de teſtimonio Baptiſtæ, & de di
ſcipulorum conuerſione.

ORATIO.

O Bone Ieſu, redemptor perditorum, ſaluator redemptorũ, ſpes exulum, pauperum
ſpiritu dulce ſolatium, laborantium for-
titudo, laſſorum recreatio, triumphantium co-
rona, ſupernorum ciuium vnica merces, & læti
tia vera, inclyta ꝓles ſummi dei, & fructus ſub-
limis vteri virginalis: fons gratiarum omnium,
de cuius plenitudine nos oẽs accepimus: in te,
vt finem omnium tendens, & ſperans, & amans
ferar: deſiderate Ieſu ad te adducar, te ſequar:
quia tu ſolus ſufficis, tu ſolus ſaluas, tu ſolus bo-
nus, & ſuauis es te quærentibus, & diligentibus
B nomen tuum, Amen.

De mutati ne aquæ in uinum.
Cap. XXV.

Ioan. 2. DEinde anno ſequenti, ſcilicet trigeſimo-
primo, cœpit Ieſus, ſignis mirificis mun-
dum illuſtrare. Et primò approbans con-
iugium, nuptias intrauit, & aquam in vinũ con-
uertit: quod eadem die qua baptizatus fuit ſcili-
cet anno reuoluto fecit. Dñs, ſua corporali præ
ſentia, ac nihilominus ſignorũ ſuorũ initio nu-
ptias quas inſtituit, tanquam licitas, & honeſtas,
Nuptiarum honoratio honorare, & commendare voluit: ne eas hære-
tici deſpicere, & damnare præſumerent. Vnde
Beda: Quia bona eſt caſtitas coniugalis, melior
continentia vidualis, optima munditia virgina
lis, ad probãdum omnium electionem gradu
diſcernendum: tamẽn meritum ſingulorũ, ex
C intemeratæ Mariæ virginis, vtero naſci digna-
tus eſt, à prophetico Annæ viduę ore mox na-
tus benedicitur, à nuptiarũ celebratoribus iam
iuuenis inuitatus, hos præſentia ſuæ virtutis ho
norat. (Die) itaq; (tertio) id eſt tertio ab euan-
geliſta nominato poſt primos duos: quibus Ie-
ſus poſt regreſſum à deſerto ad Ioánem venit:
quanuis inter eos multi dies fluxerunt (nuptiæ
Nuptiæ Ioannis euangeliſtæ. factæ ſunt in Chana Galilææ) id eſt in quodã vi
co ſeu villa prouinciæ Galilæę ſic dicta. Quáuis
aũt dubiũ ſit, cuius nuptiæ fuerunt: tñ nõs me-
ditemur eas fuiſſe Ioánis euangeliſtæ: ſicut in
prologo ſuper Ioánẽ, Hiero. videtur affirmare.
Quẽ volentẽ nubere, Chr̃s de nuptijs vocauit: &
ex tunc Ioánes Chr̃o, propter mundititã cõtinẽ-
tiæ virginalis, magis familiaris fuit. Hoc ẽt vi-
detur, ex eo ꝙ Chriſtus non legitur fuiſſe in nu
ptijs alijs: & per hoc (mater Ieſu erat ibi) tan-
quã in nuptijs ſui nepotis. Nõ eñ eſt veriſimile,
ꝙ ipſa veniſſet, niſi multũ ſibi attinuiſſet: ſicut
iuit ad Elizabeth cognatã ſuã: nec legitur in ta
li caſu iuiſſe ad aliã. In ipſis ergo nuptijs dña
noſtra fuit, nõ tãquã extranea inuitata, ſed tan-
quã primogenita, & dignior inter ſorores, fuit
in domo ſororis, quaſi in domo ſua. Cũ n. ſoror
eius, Maria Salomæ, vxor Zebedei, vellet facere
nuptias filio ſuo Ioanni, vadens ad dominã no D
ſtrã in Nazareth, quarto a Chana milliario, in-
timauit hoc ei: & ſic ipſa ante alios, venit ad ꝑ-
parationẽ nuptiarũ. Vnde legitur ꝙ (mater Ie
ſu erat ibi) ſed de Ieſu, & diſcipulis eius, dici-
tur ꝙ fuerunt vocati qui tamen diſcipuli, ad-
huc firmiter non adhærebant: ſed ſequebantur
gratia familiaritatis, imbui cupientes eius do-
ctrina. De Ioſeph autẽ ſponſo virginis, non fit Ioſeph
mentio. Nã quidã dicunt eũ tunc mortuũ fuiſſe, obitus.
& virginẽ in cuſtodiã filij tranſiſſe: quia nec ẽt
deinceps de eo legitur in euãgelio. Quòd ſi nõ-
dũ mortuus fuit, tamẽ in paſſione dñi ſine du-
bio mortuus erat: quia vxor illius, alij cõmen-
data eſt. Conſpice igitur dominũ Ieſum inter
alios, ſicut vnum quemuis de populo comedentẽ,
& humiliter in loco infimo, non inter maiores
ſedentẽ. Nã docturus erat in poſterũ. Cum inui Luc. 14
tatus fueris ad nuptias, recũbe in nouiſſimo lo- E
co. Ipſe verò prius cœpit facere quàm docere. Act. 1.
Conſpice etiã dñam obſequioſam: & in cunctis
recte, & ordinate faciendis ſolicitã. Cũq; prope
finem conuiuij agnoſceret vinum deficere, iuit
ad filiũ, & dixit ad eũ (Vinũ nõ habent:) non Vini defectus.
caſu, nec fortuitu accidiſſe putãdũ eſt, vt dño ve
niẽte ad nuptias, vinũ deficeret ſed eo magis vt
occaſio miraculi fieret. Vñ intelligẽs ſancta dei
genitrix, iã tẽpus perfectæ ætatis, quo per mira
cula ſe ipſum, deũ mundo innoteſceret, & non
filius Ioſeph, ſed dei & Mariæ virginis credere
tur, ait (vinũ nõ habent:) ſ. ad ſufficiẽtiã, quaſi
dicat, Fili mi, vinum hic deficit. Solum inſinuat
hic defectum, nihil petens, ſciens ꝙ amãti ſuffi-
cit ſolũ inſinuare neceſsitatẽ, abſq; vlla petitio-
ne. Vnde non dicit: Da eis vinũ, vt reuerẽtiam
filio ſeruet, & in liberalitate filij, & miſericor-
dia ſpẽ ſponens, tantũ defectũ proponit. Ex cor
de enim pijſſimo, voluit præuenire totalẽ defe- F
ctũ, ne confuſio appareret: & ideo inuitauit fi-
liũ, quẽ ad hoc potentẽ ſciebat. Plena quippe
ſpiritu ſancto, iam tunc illud miraculum præui
debat, quod filius eius facturus erat. Quod ergo
facere cogitabat: hoc illa vt faceret, admone-
bat ſecundum Hiero. Congruum eſt, ꝙ vbi deus
inuitatur, tẽporalis vinum iucunditatis deficere
debeat: hoc enim vino, ſancti non delectãtur:
quia inebriat ad dei obliuionẽ, & incendit ad
concupiſcentiam nec dubium eſt quin Chriſtus,
ad delectantes in vino iucunditatis, nunquã in-
troiſſet: & ideo congruum eſt, vt in nuptijs ſan
ctorũ deficiat. Reſpondit Ieſus (Quid mihi, &
tibi eſt mulier?) quid me moleſtas? ſecundum
Aug. Maria mulier dicta eſt, non corrupta vir- Mulier
ginitate, ſed appellatione gentis ſuæ. Mulieres Maria
eñ oẽs fœminas, illi appellauerunt, proprieta- appellatur.
te linguæ Hebrææ. Vnde, & mulier de Eua vir-
gine, cũ adhuc in paradiſo eſſet, dicitur. Mulier Gene. 3
quã dediſti mihi ſociã &c. ſecundũ Orige. Con-
gruẽ vocat Mariã mulierẽ, pro ſexu, & proprie
tate cordis per miſericordiã emolliti: quoniam
miſericordia emollita, mollia ſenſit de nuptijs
celebrãtibus: qui ex paupertate vini, in ꝓximo Nõdum
manifeſtãda verecũdati fuiſſent: & addidit (Nõ venit
dũ venit hora mea,) id eſt, nõdũ vini defectũ ſẽ- hora.

G tiunt, qui aſſunt: ſine ergo eos primũ hoc ſentire: quia cum neceſſitatem cognouerint, magis reputabunt beneficium quod receperũt. Nam ſecundum Chryſ. beata virgo, ex pietate mota, volebat [illegible] præoccupare tẽpus debitũ, faciẽdi miraculum. [illegible] miraculum inter miracula Chrĩ erat primũ, & ad confirmationẽ diſcipulorum: ideo debuit eſſe notũ, ibidẽ exiſtẽtibus, & gratũ ipſis [illegible]antibus. Hoc aũt magis fuit, ex eo ꝙ factum eſt poſt talẽ vini defectũ, quã ſi antè fuiſſet factum. Et quia, vt dictum eſt, mater Ieſu voluit præuenire totalem defectum, & ꝙ ſtatim ante quàm eſſet opportunum, Chrs faceret miraculum: ideo Christus matrẽ, haud dubiũ, ſapientiorẽ, eã repreſſit, dicens: (Quid mihi, & tibi eſt mulier?) q.d. Scire tẽpus aptũ ad faciendũ miraculum fiendum, non eſt mihi, & tibi cõmune, ſed mihi ſoli conuenit: propter quod ſubditur (Nondũ venit hora mea) id eſt hora cõ-

H ueniens faciendi miraculũ, à me ſolo cognita. Sed ſecundum Aug. facere miracula, cõpetebat Christo, ſecundum diuinã naturã, quã à matre non habuit: & ideo prædicto modo, reſpondẽdo matri, oſtendere voluit, ꝙ in hoc, non tenebat ei obedire: quia in natura diuina nihil habuit à matre: nec per conſequens, cum ea aliquid cõmune: ideo dicit (quid mihi, & tibi eſt mulier?) q.d. Vis fieri miraculũ. ſed ad hoc agẽdum, quid cõmune habeo, tecum? q.d. ex natura cõmuni, tecum hoc non ago, ſed ex eo ꝙ habeo à patre: quia virtutẽ faciendi miracula, à patre habeo, nõ à te. Sed quia humanitatẽ, in qua paſſus eſt, traxit à matre: ideo addidit (Nõdum venit hora mea) à me diſpoſita hora ſcilicet voluntatis, non neceſſitatis: id eſt, tẽpus patiẽdi ex cõmuni mihi, & tibi: ſcilicet in natura quã à te habeo: & tunc te recognoſcã, & tibi cõdeſcẽdã: vñ cum veniſſet hora, qua vt homo moreretur, de cruce cognitã matrẽ, recõmendauit diſcipu-

I lo, quem præ cæteris diligebat. Primæ ſi ſententiæ, ſecundum Chryſ. magis conſonat litera ſequens: quia mater Ieſu, ex eius reſpõſione, non oſtendit petitionem ſuã repulſam, ſed cõuenienter dilatã. Vnde de domini reſponſione nõ diffidens, ſed de ſua benignitate præſumens, rediit ad miniſtros, qui ſeruiebãt in nuptijs illis, & fiducialiter mittẽs illos ad filium ſuum dixit eis (Quodcunq; dixerit vobis, facite.) expectãs hora cõuenienti à filio ſuo cognita impletionem petitionis ſuæ. q.d. Licèt abnegare videatur, tñ faciet. Intellexit enim in illis verbis domini, ipſum non exaſperatum: & ideo fiducialiter imperauit miniſtris, vt præcepta implerent, filij iubentis. Sciebat enim eum tantę miſericordiæ, & pietatis, quòd compateretur indigentibus, & faceret quod petebatur. licèt aſperè loqui, & negare videretur. Sana doctrina virginis Mariæ, vt ſẽper debeamus Christo obedire: & per hoc etiam monemur, de domino non deſperare, ſi nobis cum oramus, videatur de facto durius reſpondere, ſed cũ beata virgine, fiducialiter eius miſericordiã expectare. Sed cum Chrs maximã reuerentiã matri detulerit, mirum videtur quòd ſic extranee ei reſpõdit. Dura quidẽ videtur prædicta domini reſponſio. Sed ſecundum Aug. inſtructoria eſt: quia in diuinis quæ dei ſunt, matrem recognoſcere non debemus. Et ſimiliter ſecundum Bern. ad inſtructionem noſtrã fuit, qui de hoc loco ſic dicit: Quid tibi, & illi domine? nonne quod filio, & matri? quid ad illam pertines, & quæris: cùm ſis benedictus fructus ventris ſui immaculati. Nonne ipſa eſt, quæ ſaluo pudore concepit, & ſine corruptione te peperit? Nonne ipſa eſt, in cuius vtero nouẽ menſibus moratus es: cuius virgineis vberibus lactatus es: cum qua duodecim annorum factus, de Hieruſalem deſcendiſti, & eras ſubditus illi? dicis: Quid mihi, & tibi? multum per oẽm modum: ſed manifeſtè iam video, quòd nõ velut indignans, aut confundere volens, virginis, & matris teneram verecundiã dixeris, quid mihi, & tibi: cum venientibus ad te iuxta præceptum eius miniſtris nihil cunctatus facias quod

L ſuggeſſit. Vt quid ergo fratres: vt quid reſponderat prius? vtique propter nos, & cõuerſos ad dñm: vt iã non ſollicitet carnalium cura parẽtum, & neceſſitudines illæ non impediunt exercitiũ ſpirituale. Quandiu eñ de mundo ſumus, debitores nos conſtat eſſe parentibus. At poſtquam reliquimus noſmetipſos: multo magis ab eorũ ſolicitudine liberati ſumus. Vñ legimus fratrẽ quẽdã, in eremo cõuerſantẽ: cũ ad eum carnalis frater, auxilij gr̃a, aduẽtaſſet, reſpõdiſſe, vt adiret alterũ fratrẽ eorũ, cùm ille vtiq; iã obijſſet. Cùm admiratus, qui venerat, reſponderet quia ille obijt eremita, ſe quoque ſimiliter obijſſe, reſpondit: Optimè ergo nos docuit dñs, ne ſoliciti ſimus ſuper propinquos carnis noſtræ, plus quàm religio poſtulet, qñ ipſi matri, & tali matri reſpondit (Quid tibi, & mihi eſt mulier?) ſic & in alio loco, cũ ſuggereret ei quidã, quoniam mater eius & fratres eius foris ſta-

M rent, quærentes ei loqui, reſpondit: Quæ eſt mater mea, & fratres mei? vbi modo ſunt, qui tam carnaliter, & inaniter, ſuper carnalibus propinquis ſuis ſolliciti ſunt: ac ſi adhuc viuerent, & ipſi cũ eis. hæc Ber. (Erant aũt ibi lapideæ hydriæ ſex, poſitæ ſecundum purificationẽ) id eſt ſecundũ morẽ, & ritum purificationis (Iudæorũ) hoc eſt vaſa aquatica, & aquarũ receptui parata: ab hydor quod ẽ aqua, ſic dictæ: vt ſi fortè cõtigiſſet aliquẽ de cõuiuijs, vel de miniſtris lauare ſe, vel vaſa, aquã adhoc inueniret, & haberet paratã. Crebrò eñ manus, & vaſa epulatoria, Iudæi baptizabãt, id eſt lauabãt, & purificabant: & ſi caſu immũdũ aliquid tetigiſſent, niſi prius loti non comedebãt. (Capiebãt) aũt (ſingulæ) hydriç (metretas) id eſt mẽſuras (binas vel ternas) à metron, quod eſt mẽſura ſic dicta, ſecundum Iſido. Metreta, quædã menſura eſt, cõtinens decẽ ſextarios: & ſecundum eundẽ, ſextarius cõtinet tãtũ duas libras: qui bis aſſumptus, vocatur bilibris. (Et dixit Ieſus) miniſtris. (Implete hydrias aqua.) Aliquid eñ de aqua prius poſita, inde abſũpſerãt ad purificationẽ vaſorũ: & ideo iuſſit Ieſus ſuppleri, quod fuerat amotũ. Eũtes igit miniſtri, hauſerũt aquã de puteo qui adhuc ibi eſſe dicitur, extra viculum (& imple-

verunt

Miracula facere quando competebat Christo

Hora Christi.

Mariæ doctrina.

Mariã nõ eſſe Christo extraneam.

Religioſi mortui ſunt mũdo.

Mat. 12 Luc. 8.

Hydria

Metreta quid eſt.

Sextarius qd cõtinet.

A

Aquę in vinum mutatio ſine verbo.

uerunt hydrias vſq; ad ſummum.) Quæ cũ fuiſſent impletæ aqua, conuerſa eſt in vinũ, diuina virtute. Non dicitur hic ꝙ aliqua verba ad hoc dixerit, ſicut in tranſſubſtãtiatione panis, & vini in corpus ſuum & ſanguinem: ſed occulta virtute diuinitatis hoc operatus eſt. Sine ergo omni verbo, ſola domini voluntate, in optimũ vinum aqua conuerſa eſt: cum tñ alia miracula, & verbo, & tactu corporeo, & aliqñ fletu perfecerit. (Et dixit eis Ieſus: Haurite nunc & ferte Architriclino.) In hoc duo notantur. Primũ, diſcretio domini: quia primò miſit magis honorabili: nec in hoc fuit perſonarũ acceptor: quia ſecundum Aug. non cùm homines diuerſo modo pro ſuis gradibus honoramus, tunc timendũ eſt, ne perſonas accipiamus. Secundum, humilitas domini: quia patet ꝙ ſedebat longè ab Architriclino, cum diceret: Ferte illi, quaſi ab eo remoto: & cum ille ſederet in magis honorabili loco, colligitur ꝙ dñs nolens ſedere ibi, nec iuxta eum, elegit ibi humiliorẽ locum.

Acceptio perſonarũ non timenda.

B

Triclinium quid ẽ.

Triclinium, eſt locus vbi ſunt tres ordines menſarũ, ſecũdũ gradus ſuperiores, & inferiores ordinatarũ: ſicut ſolet eſſe in refectorijs religioſorum. Et dicitur triclinium, à triplici ordine lectorum: ſuper quos ſedendo, recũbentes comedebant. Cline eñ Grece, lectũ Latine ſignificat. Nã antiquitus, in lectis ſedentes, & accũbentes, comedere ſolebant: vt ex labore fatigationis, interim dũ cibus ſumitur, mẽbra quieſcerẽt. Et ideo in ſcripturis dicuntur comedentes, accumbere vel recumbere, ſeu diſcumbere, quod eſt quaſi iacendo comedere. Architriclinus, eſt princeps, & primàs triclinij, id ẽ principalis, & primus inter cõuiuãtes in triclinio. Et ꝓbabile eſt, ꝙ fuerit aliquis ſacerdos illius tẽporis, qui nuptijs intererat, ad benedicendum, & ad oſtẽdendũ qualiter debeant procedere, ſecundũ legẽ, & ſtatuta ſeniorũ.

Cline quid ſignificet.

Architriclinus quid dicat.

C

Voluit ergo dñs noſter, ꝙ principalior inter cõuiuas, primò de vino illo guſtaret: vt præſidentis ſententia acceptabilior eſſet: & ex ipſius cõmendatione, miraculũ notius fieret. Sic etiam nos debemus, noſtra examinatori prælato offerre, ad probandũ ea. (Vt autẽ guſtauit Architriclinus, aquã vini factam) id eſt mutatã in vinum (& non ſciebat vnde eſſet). ſ. per Chriſti virtutẽ (vocat ſponſum) quaſi ad arguendũ ipſum (& dicit ei: Omnis homo) rõnalis, & prudenter agens (in principio bonũ vinũ apponit) cõuiuãtibus: quia tũc ſenſus eſt viuax, & põt diſcernere vini bonitatẽ, & acceptare (& cũ inebriati fuerint, tũc) apponit (id ꝙ deterius,) id eſt aquoſius, & debilius ad mitigationem ebrietatis: quia tunc non ſic ſciunt diſcernere inter bonum, & deterius. (Tu aũt) cõtra conſuetudinẽ faciens (ſeruaſti vinũ bonum vſq; adhuc) ita ꝙ modò ſapor eius diſcerni nõ põt. q. d. arguendo eum, inordinatè ꝙ imprudẽter feciſti contrariũ. Iſte tñ, vt prædictum eſt, ignoranter loquebatur. Miniſtri ergo, qui dederãt vinũ illi & alijs, diuulgauerunt miraculum: quia ipſi ſciebãt quomodo fuerat factũ. Cõmẽdauit Architriclinus vini bonitatẽ: & poſt in cõmuni, cõmendauerũt miraculi nouitatẽ. Nõ dubium quin melior erat, mutati vini natura, quã nati.

D

Vini miraculi bonitas.

Vnde Chry. Fecit aquam in vinum: non ſimpliciter autem vinum, ſed vinum optimum. Talia enim Chriſti miracula, multò his quę per manum perficiunt, ſpecioſiora, & potiora quodãmodo ſunt: ita & alijs, qñ mẽbrum direxit corporis claudicans, ſanis demõſtrabat hoc melius. Et iterum: Generale eſt in omnibus Chriſti miraculis, quòd ſẽper ad aliquid melius terminatur, quàm poſſit fieri per naturam. hæc Chry. Hoc miraculum, primò à Chriſto factum eſt, ad manifeſtandam veritatem diuinitatis in eo latentem, & ad cõfirmandum eorum fidem. Et hoc eſt quod dicitur (Hoc fecit Ieſus initiũ ſignorum) per ſe factorum: quia ante hoc fuerunt ſigna per patrem facta, circa ipſum. Et ideo falſum eſt quod dicitur de ſignis puerilibus, in libro de infantia ſaluatoris, & in euangelio Nazaræorum. Fecit autem hoc (in chana) villa quadã prouincię (Galilæ) In qua villa oſtenditur locus, vbi ſteterunt hydriæ: & triclinium, vbi ſteterunt menſæ: & deſcenditur ad ea per plures gradus, ſub terra: ſicut eſt in pluribus alijs locis ſanctis: quod fortè accidit propter frequentes deſtructiones, & ruinas factas in illis. (Et manifeſtauit) per hoc ſignũ (gloriã ſuã) id eſt glorioſam latentẽ in carne deitatẽ: & per deitatis potentiã per quã hæc fecit: & quàm glorioſus eſt: oſtẽdens per effectũ diuinę virtutis, ꝙ ipſe eſſet dñs virtutũ, & rex glorię: & ꝙ ipſe eſſet ſponſus eccleſiæ: & ꝙ ipſe eſſet qui cuncta ex nihilo potuit creare: qui etiam ſicut dominus, quando voluit, potuit elementa immutare, ſecundum Chry.

E

Chana.

Oſtendens quoniam ipſe eſt, qui in vineis aquam tranſmutat: pluuiã per radicem in vinum vertit, quodq; in planta per multũ tẽporis fit per hoc repente ſimul, in nuptijs operatus eſt. (Et) viſo miraculo (crediderunt in eum diſcipuli eius) ſcilicet magis firmiter, & perfectè, quàm ante miraculum. Habebat enim paucos diſcipulos ſicut, & Ioannes, quos iam liariter docebat: non tñ ſic inſeparabiliter adhærentes, & perfectè credentes, ſicut poſt miraculum: ſed qui illi fuerunt, neſcimus. Vnde dicuntur diſcipuli, propter notitiam, & ſequelã, & mutuum, inter Chriſtum, & ipſos amorẽ. Vel quia poſt futurum diſcipuli erant: ad verbũ eñ Ioãnis, plures eũ occulte audiebant: quia poſtmodum, omnino eum ſecuti ſunt. Poteſt etiam dici, quòd aliqui de nouo in eum crediderunt, & illi qui prius crediderunt, vt Andreas, & alij, per hoc in fide ſolidati fuerunt. Vbi Aug. Scriptura, non ſolum illos duodenos, appellat diſcipulos eius, ſed omnes qui in eum credẽtes, magiſterio eius ad regnum cœlorum erudiebãtur. Notandũ hic, ꝙ ſecundum quadruplicem ſenſum ſacræ ſcripturæ quadruplices ſunt nuptiæ: ſcilicet carnalis copulationis, ſecundũ ſenſum literalẽ: diuinæ incarnationis, ſecundũ ſenſum allegoricum: ſpiritualis coniunctionis, ſecundũ ſenſum tropologicũ: & beatæ fruitionis, ſecũdũ ſenſum anagogicũ. De primis nuptijs, ad literã, eſt euãgelium præſens. Iſtis nuptijs intereſſe debens mater Ieſu, & Ieſus, cum diſcipulis

Vini in vineis

F

productio.

D. ſcîpuli dñi vñ dicũtur.

Nuptiæ quadruplices.

G ſuis. Per iſtos tres, intelliguntur tria bona matrimonij. primũ bonũ eſt, fides caſtitatis, quod ſignificat caſta mater dñi. Secundũ eſt, ſacramẽtum: ſignificat enim coniunctionẽ diuinitatis, & humanitatis in Chriſto, vel Chri, & eccleſię, quã ſacrã rem ſignificat, & efficit Chriſtus, qui interfuit nuptijs. Tertium eſt, proles ſuſcipienda, & educanda in fide Chriſti, quod ſignificant Chriſti diſcipuli. Secundæ nuptiæ allegoricæ ſunt, diuinæ incarnationis. In his nuptijs ſponſus eſt filius dei, verbũ æternum: ſponſa verò, humana natura. In his nuptijs, totaliter fuit mater Ieſu, & ipſe Ieſu, & diſcipuli eius futuri, quos elegit in ipſo, ante mundi conſtitutionem. Harũ nuptiarũ ꝓles, ſunt oẽs qui credunt in eum. Aliter iſtæ nuptiæ allegoricè dicuntur eſſe inter Chriſtum ſponſum, & eccleſiã ſpõſam: quarum nuptiarũ proles, ſunt omnes fideles: & redit in idem, cũ iam præmiſsis. Tertiæ nuptiæ

Bona matrimonij. Ephe. 5.

H ſunt tropologicæ, ſpiritualis videlicet coniunctionis dei, & animæ: in his nuptijs, conſiſtunt tria bona coniugij, fides, proles, ſacramentum. Quartæ nuptiæ ſunt, anagogicæ, & cœleſtes: in quibus gaudiũ noſtrũ erit plenum. Vñ in Apoc. Gaudeamus, & exultemus, & demus gloriã deo: quia venerunt nuptiæ agni, & vxor eius præparauit ſe. Ad has nuptias, nõ intrant niſi beati, qui ad cœnã nuptiarũ agni, vocati ſunt: quales ſunt virgines prudẽtes, quę intrauerunt cũ ſpõſo, & clauſa eſt ianua. Sicut ergo ſunt nuptiæ hominis, & hominis, in carnali copulatiõe: ita ſunt nuptiæ dei, & hominis, in naturarũ cõiunctione: & ſpiritus creati, & ſpiritus increati ſocietate: & hoc in gratia, & gloria. Primæ nuptiæ dei, & hominis, ſanctæ ſunt, cum humanã naturã diuinæ naturæ, in vnitatem perſonę copulauit. Secundæ ſunt dei, & hominis, in vno

Apoca. 19.

Matt. 25

I ſpiritu, in gratia charitatis cõiuncti. Tertię ſunt dei & hominis in gloria: qñ fidelis anima ingreditur thalamũ ſpõſi, in ſecreto cœleſtis luminis. In omnibus aũt his, aqua terrenæ conſolationis inſipidæ, trãſit in vinũ iucũditatis ęternæ, in dei ſapore, & ſocietate. Poſſumus ẽt dicere, ꝙ per nuptias, de quibus hic ſecũdũ ſenſum literalẽ dicitur, cõiunctio Chri, & eccleſię intelligitur, & ꝙ iſtud matrimoniũ in vtero virginali initiatũ fuit, qñ deus pater filio, humanam naturã, in vnitate perſonæ vniuit: & ſic thalamus huius cõiunctionis, fuit vterus virginalis. Publicatũ aũt fuit, qñ eccleſia ſibi per fidẽ coniuncta eſt. cõſummatũ verò erit, qñ ſpõſa, id eſt eccleſia introducetur in thalamũ ſponſi, in cœleſte ſcilicet gloriã. Et ſecundum Bedã, non vacat à myſterio, ꝙ die tertia nuptię factę referũtur. Primus nãq; dies, eſt tẽpus legis naturæ, quo patriarcharũ exẽplo: ſecundus, tẽpus legis ſcriptæ, quo ꝓphetarũ ſcriptis: tertius, tẽpus grãæ, quo euangeliſtarum præconijs, quaſi tertiæ diei luce mundo reſulſit: in quo dominus in carne natus apparuit, & nuptias celebrauit. Vñ Oſee: Viuificauit nos poſt duos dies: in die tertia ſuſcitabit nos &c. Sed ad hoc ꝙ in Chana Galilææ, id ẽ zelo trãſmigrationis, eędẽ nuptiæ factę perhibentũ, ſignificat eos grã dei dignos eſſe, qui

Aqua inſipida trãſit in vinum.

Dies tertius.

Oſee 6.

K zelo deuotionis feruere, ac de vitijs ad virtutes, & de terrenis ad æterna, norunt tranſmigrare. Et ſecundum Aug. myſteria quæ in illo domini miraculo latent, videamus, oportebat impleri in Chriſto, quæ de illo ſcripta erant. Illa erant aqua. Fecit aũt de aqua vinũ, cùm aperuit eis ſenſum, & expoſuit. Sic eñ ſapit ꝙ non ſapiebat: & inebriat quod non inebriabat. Vt aũt dicit Alchuinus, miniſtri ſunt doctores noui teſtamenti, qui ſcripturas ſpiritualiter alijs interpretantur. Architriclinus verò, eſt aliquis legiſperitus: vt Nicodemus, Gamaliel, Saulus. Dũ ergo talibus euangelij verbũ cõmittitur, quod in litera legis occultatur, quaſi vinum de aqua factum, Architriclino propinatur. Et bene in domo nuptiarum, tres ordines diſcumbentium altitudine, inter ſe diſtãtes, deſcribuntur: quia eccleſia tribus ordinibus fideliũ conſtat: ſcilicet cõiugatorum, cõtinentium, & doctorum. Optimum aũt vinum, Chriſtus vſq; ad huc conſeruauit, id eſt euãgelium ſuum, vſq; in ſextã ætatem diſtulit. Sed alijs propter prolixitatẽ vitandam, omiſsis de nuptijs tropologicis, propter moralitatem aliquantulũ latius videamus. Spiritualiter ergo, in Chana Galilææ ſunt nuptiæ, qñ intra ſanctam eccleſiam, ſiue cõuerſationẽ bonã, per feruorem, Chriſto fideles animæ ſociantur. Chana enim, interpretatur zelus, & ſignificat feruorem dilectionis. Galilęa verò, interpretatur tranſmigratio facta: & deſignat eccleſiã. Ex qua interpretatione hoc oſtẽditur, ꝙ illi feliciter ad has ſpirituales nuptias veniũt, & diſcumbentes digni Chriſto ſunt, qui feruore dilectionis, & zelo amoris dei tacta, mala opera reſpuere, & bona amare didicerũt: ac de vitijs ad virtutes, & de ſtatu culpæ ad gratiã, necnõ de terreno amore ad cœleſte deſiderium, & à ſeipſis in deũ tranſmigrauerunt. In ſancta nãq; eccleſia, ſiue ſp̃ualis vitæ, conuerſatione honeſta, reſpuentes mala, amamus bona: & poſtponentes

Allegorice. Luc. 4.

Ordines fideliũ tres. L

Moraliter

Chana quid interpretatur.

M tranſitoria, tranſmigramus ad æterna. Ad hoc facit, ꝙ illæ eximiæ nuptiæ in annuntiatione, qñ beata virgo, cœli nupſit architecto, ſunt in Galilæa factæ: ad inſinuandũ ꝙ mens apta nuptijs ſpiritualibus, debet eſſe in trãſmigratione. In his nuptijs, Ieſus ſaluator, id eſt qui populũ ſuũ ſaluat à peccatis eorũ, aquã conuertit in vinum, qñ conuertit impium, & facit pium, qñ aufert culpã, & confert gratiã: ſed ad preces beatæ virginis, quæ ſemper compatitur miſeris implentur hydriæ, & aqua triſtitiæ conuertitur in vinum conſolationis, & deuotionis æternæ. Sed hydriæ ſunt quinque ſenſus corporis, cum vno ſimplici ſenſu animæ: ſed hydriæ dicunt lapideæ: quia ſenſus noſtri ante gratiam, obdurati ſunt per culpã. Iſtas hydrias aqua implemus, qñ fletu noſtræ compunctionis, omnes ſenſus noſtros, à culpa tranſacta perfectè lauamus: tali aqua purificant Iudæi, id ẽ veri cõfeſſores Chri: qui non tñ confitentur eũ voce oris, ſed etiam opere manuũ, in veritate cordis. Capiunt autẽ hydriæ metretas binas vel ternas: binas, quãdo flemus quæ cõmiſimus delectatione, & cõſenſu: ternas verò, quãdo fletibus purgamus non ſolũ dile-

Lucæ 1.

A dilectionem prauam, & conſenſum, verũ etiam opus malum. Aqua denique in vinum conuertitur, quando fletum culpæ, iucunditas gratiæ ſequitur: vel etiã quando in mente hominis opus dei, quod laboranti prius non ſapit per ſpiritualem negligentiã, illuminato dulceſcit. (Omnis autẽ homo primum vinum bonum ponit) quia homines, ea quæ ad vinum bonum pertinent, ſcilicet delectabilia, amant, & quæ ſunt in præſenti: deinde quod deterius eſt, quia amara inueniunt & recipient in futuro. Sic ergo diabolus primò ſuggerit aliqua ſub ſpecie boni. Et cum quis per complacentiam inebriatus fuerit, tũc quod deterius eſt, ſcilicet enormitates diuerſas, in peccatis ſuperinducit. Sed Chriſtus non primò vinum bonum ponit, ſed in poſterũ ſeruat: quia à principio, amara, & dura proponit: quia arcta eſt via, quæ ducit ad vitam: & omnes qui piè volunt in Chriſto viuere, amaritudines, & tribulationes patiuntur: ſed in futuro, delectationes, & gaudia conſequuntur: & parua ſunt bona, quæ nobis tribuit in præſenti tẽpore, ad cõparationẽ futurorum, quæ bonis daturus eſt in æternitate. Bonus medicus, nunquã dat bonũ, & purum vinum infirmo: vel illi qui euaſit de infirmitate, quãdiu eſt debilis, donec perfectã habeat ſanitatẽ, ſed dat ſibi vinum aqua mixtum. Sic homini exiſtenti in vita iſta, quamuis euaſerit infirmitatẽ peccati, tñ debilis eſt, & põt recidiuare, dat dñs vinũ mixtũ aqua tribulationis: ſed in fine quando habebit perfectã ſanitatem, tunc dabit vinum purum æternæ cõſolationis. De prædictis hydrijs, & metretis, ſic dicit Bern. Sex hydriæ poſitæ ſunt his qui poſt baptiſmum in peccata labũtur. Prima hydria, & prima purgatio in cõpunctione eſt, de qua legimus: quoniã in quacunq; hora ingemuerit peccator, oẽs iniquitates eius non recordabuntur. Secunda verò confeſſio eſt, omnia ſiquidẽ in confeſſione B lauantur. Tertia, eleemoſynarum largitio: hinc enĩ habes in euangelio: Date eleemoſynam: & omnia munda ſunt vobis. Quarta eſt remiſſio iniuriarum, ſecundũ quod orantes dicimus: Dimitte nobis debita noſtra: ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Quinta ẽ afflictio corporis, vnde exoramus: Vt mundi per abſtinentiã, dẽo canamus gloriam. Sexta eſt, obedientia præceptorum: ſicut audierunt diſcipuli, quod vtinã mereamur audire & nos: Vos mundi eſtis, propter ſermonem quem locutus ſum vobis. Nimirũ: quia non erant ſicut hi de quibus dicitur Sermo meus non capit in vobis: ſed in auditu verbi obedierant ei. Hæ ſunt ſex hydriæ, poſitæ in purificationem noſtrã: & quæ vacuæ ſunt, & plenæ vitæ, ſi pro inani gloria obſeruãtur. Aqua replẽtur, ſi timore dei cuſtodiuntur: quoniam timor domini fons vitæ. Aqua inquã, timor dñi eſt: etſi minus ſapida, ſed optime refrigerans animã noxijs deſiderijs æſtuantem: aqua eſt, quæ iacula inimici ignita, poſſit extinguere. Sed diuina virtute, aqua mutatur in vinũ: quoniam perfecta charitas, foras mittit timorẽ. Dicuntur autem lapideæ hydriæ: non tam propter duritiã, quàm propter ſtabilitatẽ: capientes ſingulæ metretas binas vel ternas: duæ metretæ, timor gehennę incurrendæ, timor gloriæ amittendæ. ſed quia hęc de contingenti futuro ſunt, & blandiri ſibi põt anima dicens: poſtquam aliquandiu in voluptatibus [illegible] vixero, ages pœnitentiam: vt nec iſtam perdas, nec illam incurras, bonum eſt adhibere, & tertiam, qui vtiq; ſpiritualibus notus eſt, eo videlicet quod [illegible] ſapienti eſt. Timent qui non [illegible]uerunt ſpiritualem cibum, [illegible] qui adeo forte fraudentur eo. Ipſe eſt panis angelorum, panis viuus, panis quotidianus. Hic eſt [illegible] promiſſum eſt, quia centuplum accipient in hoc ſeculo. Sicut enim mercennarijs, & cibus quotidianus datur in opere, & merces ſeruatur in fine: ſic dñs vitam in fine reddet, & interim centuplũ repromittit & exhibet. Quid ergo mirũ, ſi timet, ne perdat hanc gratiã, qui iã ſecutus eſt eã. Hęc eſt metreta tertia, quam ſub diſtinctione ſignanter poſuit, eo quod non omniũ ſit: quia nec omnibus centuplum repromittitur. Et iterum. Bern. F Quæramus ergo menſuras, quas hydriæ capiebant binas aut trinas. Nam, & ſaluator triplicẽ nobis aquã apponit: & perfectus omnis erit, qui has tres metretas habere potuerit. Plorat ipſe ſuper Lazarũ, & ſuper ciuitatem Hieruſalẽ. hęc eſt aqua prima ſudata, imminente paſſionis hora: & hæc eſt ſecunda, non ab oculis tãtũ, ſed & toto corpore, manans rubea guttẽ, & ſanguinea. Tertia verò, vna cum ſanguine manauit ex eius latere. Et tu ergo primã habes, ſi de peccatis cõpunctus, conſcientiæ ſtratum rigas. Secunda habes, ſi in ſudore vultus tui pane tuo veſcaris: & labore pœnitentię corpus tuum caſtiges. Eſt aũt coloris ſanguinei, ſiue propter laborẽ ſiue propter ipſum concupiſcentiæ, quẽ extinguit ignẽ. Iam verò, ſi proficere potes vſque ad gratiam deuotionis, potaberis aqua gratiæ ſaluatoris, & ſpiritus ſancti, qui ſuper mel dulcis eſt, in te fiet aquę fons in vitam æternam ſalientis: & memento E hanc eſſe aquam, quæ de latere dormientis procedit, & ſine omni moleſtia fluit. Oportet enim quod iã mundo mortuus ſit, qui in hac gratia delectari voluerit. Prima agitur, à præteritis delictis abluit conſciẽtiã. Secũda, vt futura capias extinguit cõcupiſcentiã. Tertia verò, ſi ad eã peruenire merueris ſitientẽ potat animã. hæc Bern. Finito autem conuiuio dominus Ieſus vocauit Ioãnẽ ſeorſum, & dixit ad eum: Dimitte hanc vxorẽ, & ſequere me. Qui viſo miraculo in eius nuptijs facto, ſtatim relicta ſpõſa ſua ſecutus eſt dominum. Et hæc fuit prima vocatio Ioannis, qua ad Chriſti venit familiaritatẽ, & notitiam. Sponſa verò eius, Anachita nomine, vel ſecundum alios Maria Magdalena, voluntariè ſicut ſponſus eius, cum alijs ſanctis mulieribus, dominũ ſecuta eſt. Dei enim perfecta ſunt opera: & ideo ex quo vocauit vnum coniugẽ conueniens fuit vocare, & alterum. In hoc ergo quod dñs nuptijs interfuit, carnale matrimoniũ approbauit: ſed in eo quod Ioannẽ de nuptijs vocauit, intelligi aperte dedit, quod longe dignius eſt ſpirituale matrimoniũ, quàm carnalẽ. Vnde in eccleſia obſeruatur quod ante copulã carnalẽ poteſt licitè alter coniugum intrare religionem.

Margin notes (left): Vini boni propoſitio. — Matt. 7. — 2. Tim. 3. — Hydriæ ſex. — Ezec. 18 — Secundum aliã tranſlationẽ. — Luc. 11. — Matt. 6. — Ioã. 15. — Ioan. 8. — Pſal. 17

Margin notes (right): Ioãnis vocatio — Sponſa Ioannis euangeliſtæ. — Cõiugũ alter religionẽ quãq; ingredi poteſt.

G

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, qui die tertia, ſcilicet tempore gratiæ ad nuptias, ſcilicet coniunctionis tui & eccleſiæ, per carnem veniſti, & aquam in vinum conuertiſti, dum ea quæ in ſcriptura veteri carnalia videbantur ſpiritualia oſtendiſti, vnde plenæ ſunt hydriæ: quia impletæ ſunt prophetiæ. Conuerte quæſo animam meam frigidam, in charitatis tuæ feruorē: inſipidam, in ſuauitatis tuæ ſaporem: fluxibilem, & ſtabilem, in virtutis & gratiæ tuæ conſtantiā: mutans aquam totius meæ indeuotionis, in vinum fructuoſę compunctionis: quo me miſerum ſemper potare, & inebriare: ac illud tandem in vinum iucunditatis conuertere, de tua miſericordia digneris. Amen.

H

De prima electione uendentium de templo. Et de Nicodemo. Cap. XXVI.

PRælato miraculo, in menſe Ianuarij facto, moram traxit Ieſus in Galilæa, vſque dum appropinquaret mēſis Aprilis, in quo tunc erat paſcha Iudæorum: & tunc (deſcendit) ſecundū loci ſitum, de Chana in (Capharnaum) metropolim Galilææ: (& ipſe & mater eius) deſcenderunt ſimiliter (& fratres eius) id eſt cognati eius ſecundum carnem, ſcilicet conſanguinei matris vel Ioſeph, qui pater putabatur: (& diſcipuli eius) qui per eum erudiebantur. Ideo autem Capharnaum, quę erat metropolis, voluit venire: quia iam inceperat gloriā ſuam manifeſtare. (Et manſerunt ibi, non multis diebus:) quia ciues Capharnaum, valde corrupti, non ſe exhibuerunt deuotos, ad ſuſcipiēdum Chriſti doctrinam: & quia imminebat tēpus eundi in Hieruſalem, propter proximum paſcha Iudæorum. (Appropinquante autē paſcha) Iudæorum, aſcendit Ieſus, cum diſcipulis ſuis (Hieroſolymā) metropolim Iudææ, ſecundum legis pręceptum. (Et inuenit in tēplo vendētes boues, & oues, & columbas, & numularios ſedentes.) Nomine templi non accipitur hic ipſa domus domini, in qua erat altare thimiamatis, & Cādelabrum. nec atrium ſacerdotum, in quo erat altare holocauſtorum: ſed quoddam atrium vbi homines orabant, & doctores docebant, & ibi vendebantur ea, quæ in tēplo offerebantur. Et quia de longinquo adduci non poterant: ideo ſacerdotes, qui propter cupiditatem diuerſis adinuentionibus populum depauperabant, ſtatuerunt homines qui talia ibi venderent, vt venientes de longinquo, excuſationē de oblationibus dimittendis non haberent. Aliqui etiam aduenientium non habebant pecuniā: & ideo ſtatuerant ibi campſores, qui ſub cautione tradebant eā: & cū hoc, vltra ſortē, recipiebant aliqua munuſcula, non tamen pecuniam, ne ſuggerentur manifeſtè facere contra legem, dando ad vſurā. (Et flagello de funiculis facto, eiecit omnes) ſcilicet venientes, & numularios, ac (oues & boues) de templo) & numulariorum æs) id eſt pecuniam (effudit) & in diuerſa ſparſit (& menſas) eorum, quæ erant quaſi vaſa denariorum (euertit) & deiecit. (Et his qui columbas vēdebāt, dixit: Auferte iſta hinc, de loco iſto (& nolite facere) opere veſtro illicito (domum patris mei) quæ eſt domus orationis (domū negotiationis) & mercationis. Bis legimus Ieſum aſcendiſſe Hieroſolymam. In paſcha ſemel, in primo anno prædicationis, vt hic: & iterū illo anno quo paſſus fuit. Et hic quidem in principio ſignorum expulit vendentes de templo: ſed ſecundo ad paſſionem veniens expulit vendentes & ementes durius agendo: multo quippe maior numerus erat ementium quàm vendentium. Hic quoque remiſſa quadā increpatione vtitur dicens: (Nolite facere domum patris mei, domum negotiationis.) ibi autem durioribus ſermonibus vtebatur, dicens (Nolite facere domū meam ſpeluncam latronum: & non ſinebat vllum vas transferri per templum, vnde, & ſcribæ, ac pharisæi quærebant quomodo eum perderent: timebant enim eum: quoniam vniuerſa turba admirabatur ſuper doctrina eius.) Fecit autem flagellum de funiculis: quia ſecundum Augu. de peccatis noſtris ſumit materiam vnde nos puniat. Ipſa enim protelatio peccatorum, ſecundum quod peccata peccatis adduntur quidam funiculi dicuntur. Vnde in Prouerbijs dicitur, ꝙ impius funibus peccatorum ſuorum conſtringitur. Myſticè ſecundum Alchuinum quotidie deus ſpiritualiter eccleſiam ſuam intrat: & qualiter vnuſquiſq; conuerſetur attēdit. Caueamus ergo ne in eccleſia dei, fabulis, vel riſibus, vel odijs, vel cupiditatibus vacemus: ne improuiſus veniens nos flagellet, & de eccleſia ſua nos eijciat. Secundum Auguſt. vendentes in eccleſia ſunt, qui quæ ſua ſunt quærunt, non quę Ieſu Chriſti: venale totū habent, quia redimi volunt. Et nota ꝙ per oues innocentes, quæ ſuo vellere veſtiendis præbent opera munditiæ, & pietatis ſignantur quæ venduntur, dum pro laude humana ſub hypocriſi, & in veſtibus ouium geruntur. Hypocritę namque mentem lupinam habent ſub ouina pelle. Per boues qui arant, prædicatores cœleſtis doctrinæ ſignificātur: quos vendunt, qui non amore dei, ſed pro quæſtu temporali prædicant. Per boues etiam, qui laborioſi ſunt, ſignari poſſunt illi qui magnos labores ſuſtinent pro diuinis: vt per hoc in eccleſia valeant promoueri. Columbas vendunt qui acceptam ſpiritus ſancti gratiam quæ per columbam accipitur, non gratis, ſed ad pręmium dant: etſi non ad quæſtum pecuniæ, ad vulgi tamen fauorem tribuunt, non ad vitæ meritum, ſed ad gratiam largiuntur. Nummos mutuo in eccleſiā dant, qui non ſimulatè cæleſtibus, ſed à parte terrenis rebus in eccleſia deſeruiunt: & ſua, non quæ Ieſu quærunt. Domum etiā dñi, domum negotiationis faciunt, non ſolum hi, ſed etiam qui gradum vel gratiam ſpiritualem, quā in eccleſia perceperunt, non ſimplici intentione, ſed cauſa humanæ retributionis exercēt. Omnes iſtos eiecit de templo Chriſtus, ſignans ꝙ ſunt excluſi de templo gloriæ ſanctę dei. Qui ergo noluit de eccleſia, & de humo cœleſti,

Marginal notes (left): Ioan. 2. Capharnaum metropolis ē Galilęæ. — I — Templū in quo vendentes inuēti ſunt.

Marginal notes (right): K — Ioan. 2. — Hieroſolymā Ieſus bis aſcēdit. — Mat. 21 — L — Funiculi peccatorum. — Prou. 5 — Vendentes in eccleſia. — M — Oues vēdi. — Boues. — Columbas vēdere. — Nūmularij. — Eiecti de templo.

A ſeſti, veniente domino auferri, auferant iſta de actibus ſuis: & ab auaritiæ, & ſimoniæ ceſſent negotijs: eijciuntur enim de parte fortis ſanctorum, qui inter ſanctos poſiti, vel fictè bona, vel à parte mala faciunt: & funiculis peccatorum modo flagellantur ad correctionem: quibus in correcti, in fine ligabuntur ad damnationé. Po ſuit aút dñs remediú, & operis, & verbi: vt doceret eos, qui curã habent eccleſiæ, ſubditos facto, & verbo debere corrigere. Si igitur in figurali templo, etiam in atrio eius, quod eſt domus orationis, prohibet negotiationé, quæ honeſta putatur, cum ſit de his quæ in templo offeruntur: multo magis prohibet comeſſationes, potationes, riſus, lites, vaniloquiũ & huiuſmodi fieri in
Cereorũ illicita ven eccleſia dei. Ergo cum omnis Chriſti actio, nobis debeat eſſe lex & præceptio, non licet candelas, vel alias merces, etiã dño offerendas, in eccleſia vendi: nec aliquod officium, niſi merum
B ditio in tẽplo. eccleſiaſt. cũ, exercere. (Recordati verò ſunt diſcipuli eius: quia ſcriptum eſt) in Pſalmiſta de
Pſal. 68 Chriſto: (Zelus domus tuæ comedit me.) id eſt, accendit. Ex Chriſti enim facto recordati ſunt ſcripturæ illius, & impletionis eius in Chriſto.
Zelus bonus. Bonus zelus eſt animi feruor in bonum: quo mens relicto, & abiecto humano timore, pro defenſione veritatis accenditur. Vnde Augu. Fratres vnuſquiſque Chriſtianus in mẽbris Chriſti,
A zelo comedi zelo domus dei comedatur. Quis comeditur zelo domus dei? Qui omnia quæ fortè ibi videt peruerſa, ſatagit corrigi, cupit emẽdari, nõ quieſcit. ſi emendare non potes: tolera, geme, ſuſpira, ſuſtine paleã: verbi gratia: Vides fratrẽ currere ad theatrũ: prohibe, mone, contriſtare: ſic zelus domus dñi comedit te. Vides alios currere, & inebriari velle: prohibe quos potes, terre quos potes: quibus non potes, blandire, noli
C acquieſcere. Si autem fueris frigidus, & marcidus, ad te ſolũ expectans, & quaſi tibi ſufficiens, dixeris in corde tuo, Quid mihi eſt curare aliena peccata? ſufficit mihi anima mea, vt ipſam integrã ſeruẽ deo. Eia, non venit tibi in mentẽ ſeruus ille, qui abſcondit talentũ, & noluit erogare. Nunquid enim accuſatus eſt quia perdidit, & nõ quia ſine lucro ſeruauit? Sic ergo audite fratres mei, vt non quieſcatis. Nolite quieſcere lucrari Chriſto: quia lucrati eſtis à Chri-
Zelus quid ſit. ſto. hæc Aug. Vbi ſciendũ q zelus dicit quandã intentioné amoris, quo intenſè deũ diligens, nihil ſuſtinet, quod amori ſuo repugnet. Ille igitur propriè zelũ dei habet, qui nihil patiẽter ſuſtinere põt contra honoré dei, quẽ maximè diligit. Nos aũt debemus diligere domũ dei, intãtũ q zelus eius nos comedat. Cũ ſi quid contrarij fieri videmus, ſtudemus etiã quantuncunq; chari noſtri ſunt qui hæc faciũt, remouere: nec
Zeli meritum. timemus propter hoc, aliqua mala perpeti. Attendendũ eſt aũt quanti meriti ſit zelus domus domini, & generaliter omnis zelus bonus cuius actum inter prima opera Chriſtus oſtendit, cu-
Nu. 25. ius meritò Phinees pacti m ſempiterni ſacerdo
1. Mac. 2. tij accepit, cuius feruore Mathathias legẽ defendit, cuius igne ſucceſſus Helias propheta Baal
3. Re. 17 interfecit. (Et dixerunt ei Iudæi: Quod ſignũ oſtendis nobis, quia hæc facis?) id eſt, quia cum tanta autoritate, & poteſtate nos expellis, non videtur hoc tui officij eſſe, nec credimus tibi licere: ergo oſtende nobis ſignũ quo credamus. Quamuis enim factum eſſet bonum de ſe, nõ tamen pertinebat ad quẽlibet hoc facere, ſed ſolũ ad eum qui haberet autoritatem corrigendi exceſſus ſacerdotũ: quod non conueniebat alicui de communi populo, cùm ſacerdotes eſſent ſuperiores in populo illo: ſed prophetæ quandoq; mittebantur ad hoc ſpecialiter à deo. Cùm ergo Chriſtus non eſſet filius Aaron, & per conſequens nec pontifex ſecundum legem, nec eſſet rex in conſpectu populi: non apparebat eis quare ſic autoritatiuè eijceret eos, menſasq; ſubuerteret, niſi diuina autoritate propheta magnus miſſus eſſet: & ideo petierunt ſignum miſſionis ſuę, non auſi manus in eum inijcere. Si- Signa petunt Iudæi.
gnum petunt, vt ſuæ potentię fidem capiant: familiare enim erat Iudæis ſigna quærere: vt po- B
te per ea ad legem, & fidem vocati. Quærebant autem nũc ſignum, non vt crederent & venerarentur, ſed quaſi deſperantes quòd ſignũ oſtendere non poſſet, & ſic eum deriderent, & impugnarent: quod ex hoc patet, quia ſtatim dictum ſuum impugnauerunt. Dedit ergo eis ſignum poteſtatis diuinæ: in ſuſcitatione corporis ſui, propria virtute: & quia prauè quærebant non dedit eis ſignum apertum, ſed occultum, & in figura de ſua reſurrectione: quia digni non erant, vt prædicaret eis reſurrectionem ſui corporis manifeſte. Vnde reſpõdit, & dixit eis (Soluite templum hoc: & in tribus diebus excitabo illud.) Hoc autem dicebat ſpiritualiter de tẽplo corporis ſui, ſcilicet intranſitiuè, hoc eſt de templo quod eſt corpus ſuum loquendo de corpore ſuo ſub nomine templi: quia humanitas Chriſti, erat ſpeciale habitaculum ipſius dei.
Templum enim dicitur, in quo deus inhabitat: F
& quia in corpore Chriſti diuinitas inhabitat, Tẽplum quid dicatur.
ideo corpus Chriſti, templum dei, non ſolum ſecundum animam, ſed etiam ſecundum corpus dicitur. Nec dicebat hoc, imperando vel conſulendo, vel hortãdo: ſed id q facturi erãt, prędicẽdo & denũtiãdo: nõ eñi eſt verbũ inductiuũ ad hoc faciẽdũ, cũ fuit ſimpliciter malũ ex parte Iudæorũ. Chrs aũt non poterat inducere ad malũ: ſed eſt verbũ denuntiatũ eius quod erat per ipſos fiendũ, quo hoc q affectabant demonſtrat non eſſe abſconditum. q. d. (ſoluite) id eſt ſolueritis: quia in paſſione Chriſti, anima fuit ſoluta à corpore, & ſanguis à carne: & continuitas mẽbrorum in fixione clauorum, & lanceæ: & ego virtute in me latentis diuinitatis excitabo, quaſi à ſomno, illud templum per vos diſſolutum. Dedit ergo eis ſignũ reſurrectionis futurum, quia in hoc, maximè potentia, & virtus diuinitatis eius, oſtenditur: non enim puri hominis eſt, vt ſe à mortuis excitaret, ſed ſolus Chriſtus qui inter mortuos liber fuit, hoc potẽtia & Signũ à Chriſto datum.
virtute diuinitatis ſuæ fecit. Hoc etiã fuit ſignũ pœnitentiæ & remiſsionis, q ſolũ peccatoribus cõpetebat. Et quia dedit eis ſignũ in figura, vocans corpus ſuũ tẽplũ: ideo illi carnales hoc nõ

G Intelligentes, ſed de inanimato tẽplũ eũ hoc dicere putãtes, deridebãt eũ, & volebãt arguere dictũ ſuũ per materiale tẽplũ, dicẽtes: (Quadraginta, & ſex annis ædificatum eſt tẽplũ hoc,) id eſt reædificatũ (& tu in tribus diebus excitabis illud) Hoc dixerunt deridendo, quaſi eſſet impoſsibile: & multò plus deriſiſſent: ſi reſurrectionẽ ſui corporis manifeſtè prædixiſſet, quia difficilius ẽ reſuſcitare mortuũ, quã ædificare tale tẽplum: & nõ loquuntur de tẽplo facto per Salomonẽ: quia illud fuit ędificatũ in ſeptẽ annis, & perfectũ: & poſtea per Nabuchodonoſor deſtructũ: ſed loquuntur de tẽplo reædificato per Zorobabel & Neemiã, poſt captiuitatẽ Babylonicã, ꝙ factũ fuit in quadraginta ſex annis, anteq̃ cõpleretur inimicis ꝓhibentibus: quia Iudæi impediebãtur in ædificatione tẽpli, à nationibus in circuitu eorum exiſtẽtibus (multi) aũt tunc (crediderunt) id eſt credere inceperũt (in

Tẽplũ quadraginta ſex annis factum.

H nomine eius) id eſt in ſuæ diuinitatis notamine: cuius nota fecit per ſigna: & ideo ſequitur (videtes ſigna quæ faciebat.) Vnde patet ꝙ in fide adhuc confirmati non fuerunt: quia magis ſignis quã ex deuotione crediderunt. (Ieſus aũt non credebat ſe eis, eo ꝙ ipſe noſſet oẽs, & quid eſſet in homine.) Scire eñi ea quæ ſunt in corde hominũ ſolius dei eſt, qui ſolus corda plaſmauit: & ideo ſciuit ꝙ inſtabiles erãt, & in tẽpore tentationis recederent. Quapropter vt dicit Beda, monemur vt nunquã de noſtra cõſciẽtia ſecuriſſimus: ſed ſemper ſoliciti formidemus quia ꝙ nos latet, æternũ arbitriũ latere non valet. Dubitatur hic quæ nã ſigna viderunt facta à Ieſu, cùm nullũ legamus eũ tunc ſignũ feciſſe in Hieruſalẽ. Ad quod põt dici vno modo, ꝙ multa ſigna facta ſunt ibi tunc à Ieſu, quę hic non habentur. Nã euangeliſtæ multa ſcienter prætermiſerunt de miraculis Chri, cùm tot fecerit, ꝙ nõ poſſent ſcribi de facili. Alio modo, quia in

Scire cogitationes ſolius dei eſt.

Signa hic facta.

I ter cætera miracula, poteſt maximum reputari ſignum, ꝙ cum flagello vno, Ieſus de tẽplo ſolus, & parum adhuc reputatus, eiecerit multitudinẽ hominũ. Diuina quidẽ virtus, in illo facto operabatur, quæ apparebat in effectu cũ volebat. Corpus enim Chriſti, erat inſtrumentũ diuinitati coniunctum: & ideo quidã fulgor radioſus, & mirabilis, egrediebatur de vultu, & oculis eius, virtute diuina eos deterrens, quo territi ſacerdotes, & leuitæ, & alij, nõ audebant, nec poterant ei reſiſtere. Sicut, & in paſsione, vox illa diuinitatis quodãmodo inſtrumentum erat, quo magnã armatorum multitudinem legitur proſtraviſſe. Vnde Hiero. in Mattheo, de ſecunda eiectione: Plurimiq; arbitramur maxima eſſe ſignorũ, ꝙ Lazarus ſuſcitatus eſt quò cæcus ex vtero lumen accepit, ꝙ in Iordane vox audita ſit patris, ꝙ transfiguratus in mõte gloriã oſtẽdit triumphantis: mihi aũt inter omnia ſigna quæ fecit dñs, hoc videtur eſſe mirabilius, quòd vnus homo, & illo tempore cõtemptibilis, & intãtũ vilis, vt poſtea crucifigeretur, ſcribis & phariſæis, cõtra ſe ſæuiẽtibus, & videntibus lucra ſua deſtrui, potuerit ad vnius flagelli verbera, tantam eijcere multitudinẽ, menſasq; ſubuertere, &

Signorũ maxima.

cõſtrigere cathedras, & talia facere quæ infinitus nõ feciſſet exercitus. Igneũ eñi quoddã, atq; ſydereum, radiabat ex oculis eius, & diuinitatis maieſtas lucebat in facie. hæc Hiero. De his aũt qui crediderunt in nomine eius, eſt ſciẽdũ ꝙ ſecundũ Aug. illi credunt in nomine eius, qui ſolũ ꝓpter ſigna credũt, & adhęrent nomini eius, qui nondũ ſacramentũ baptiſmi perceperũt velut catechumini, hoc eſt inſtructi: & quia plenã fidẽ vt oportet non habent in Chrm, & eius ſacramẽta: ideo adhuc non credit ſe eis: quia eccleſia nõ dat eis corpus Chri, ꝙ quidẽ corpus, ſicut cõficere nõ põt, niſi ſacerdos cõſecratus: ita nullus ſumere debet, niſi baptizatus. Et ſecundũ Chry. iſti qui ꝓpter ſigna credebant in nomine eius, nõ firmiter, nec perfectè credebant in eũ: & ideo non confidebat in eis: ſicut in diſcipulis perfectè, & firmiter credentibus, nec recipiebat eos ad perfectionẽ, & cõuictũ, vt cum eo

K

Credere in nomine Chriſti qui dicuntur.

L inſeparabiliter habitarent: nec omnia ſua dogmata, & ſecreta eis cõmittebat: nec eis altiora myſteria fidei reuelabat: quia horum credulitas nõ erat ex fide firma, ſed ex ſuſpitione quã de Chro receperant ꝓpter ſigna: nec æſtimabant eum deum, ſed hominẽ à deo miſſum doctorẽ veritatis. Et ideo ſignanter euangeliſta, vt oſtendat eos imperfectè credere, nõ dicit ꝙ crederent in eum: quia nondum credebant in eius diuinitatem, ſed dicit in nomine eius, id ẽ, illud ꝙ de eo nominetenus dicebatur, ſcilicet ꝙ iuſtus & huiuſmodi. Vñ (Nicodemus) inter iſtos) princeps) ac vnus de (phariſæis) & principibus, ſeu magiſtris Iudęorũ: quia in tenebris huius erroris erat (nocte ad Ieſum) & ad lucẽ venire perhibetur. Ipſe quidẽ in tenebris erat, nõ lux: quia nõ renatus Et ideo nocte (ad lucẽ) venit, quia illuminari volebat: præ timore qdoq; populi, quẽ offendere metuit, cum eſſet vnus de rectoribus: quia tunc populus per doctores, & ſa-

Ioan. 3. Nicodemi ad Chrm acceſſus

M cerdotes gubernabatur, in pãlã venire, & ſciri nõ audebat, nec de ſynagoga expelleretur: præ verecundia etiam palã addiſcendi: quia magiſter in Iſrael erat ſecrele, & extra turbã aliorũ docendus, ad Ieſum ſolus venit, vt ab ipſo plenius inſtrueretur. In hoc etiam quòd nocte venit, à ſtudio & diligentia inquiſitionis cõmendatur, & ſecretum ſignificabat quòd extra ſcriptum diſcere veritatem volebat. Vnde Beda. Hic venit ad Ieſum nocte, cupiens ſecreta eius allocutione diſcere myſteria fidei, cuius aperta oſtẽſione iam rudimentum perceperat. hæc Beda. Et quia prudẽter aperta, & manifeſta ſigna notauit, plenius fidei myſteria requirit. Et ideo de his quæ ad fidem pertinent, doceri meruit. Inſtruxit enim eum dominus de ſecunda & ſpiritual generatione, ſeu natiuitate, ſcilicet de baptiſmo, & de introitu regni dei, ac de ſua diuinitate, & vtraq; natiuitate: de paſsione quoque ſua ac reſurrectione, & aſcẽſione, nec nõ de vtroque aduentu, & pluribus alijs ad ſalutẽ neceſſarijs. Vnde cõgruẽter hoc euangeliũ in feſto trinitatis legitur quia in eo de baptiſmo dicitur, qui in nomine trinitatis confertur. hoc quippe ſacramentum baptiſmatis, eſt neceſsitatis: &

ideo

A ideo oportet ꝙ habeatur in re, ſi eſt poſsibile: vel in voto, quoad præoccupatos: nam vbi contemptus in aliquo, baptiſmum aqua excludit, hęc quę baptiſmus flaminis, neq; ſanguinis prodeſt ei ad vitam æternam: quia non poteſt introire in regnum dei. Homines namq; non aſcendunt illuc, niſi inquantum efficiuntur membra Chriſti. Per generationē autem ſpiritualem, vniuntur ſibi, & membra eius fiunt, & ſic virtute ipſius aſcendunt. (Nemo enim aſcendit,) id eſt aſcendere poterit (in cœlum) propria virtute (niſi qui deſcendit de cœlo) non per motum localē cœlum dimittendo, ſed carnem de nouo ſibi vniendo: quia omnis qui aſcendit, virtute ipſius aſcēdit: & ipſe ſolus per ſuam virtutē ꝓpria aſcendit. Si aūt hic obijcitur, ꝙ plures veteris teſtamenti, ſaluati ſunt ſine baptiſmo. Dicendum ꝙ non erat in præcepto: conſecuti ſunt tñ ſpiritualem vitam, per gratiā in fide Chriſti venturi, B & ſic habuerūt rem baptiſmi, habuerunt ipſum etiā in figura, in aliquo correſpondente, per ꝙ tollebatur peccatum originale. Ideo etiam hoc euangelium in feſto trinitatis legitur: quia in eo quælibet perſonarū, apertē exprimitur. Nam perſona filij, eſt quæ loquitur: perſona patris exprimitur, cū dicitur (ſcimus quia à deō veniſti) perſona ſpiritus ſancti, cùm dicitur (Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & ſpiritu ſancto nō poteſt intrare in regnū cœlorum.) Exprimuntur aūt perſonæ diuinæ, cum ſuis appropriatis. Exprimitur aūt perſona patris, cum ſua potentia, cum dicitur (Nemo poteſt hæc ſigna facere, quæ tu facis, niſi fuerit deus cum eo.) ſigna .n. facere, diuinæ potentiæ eſt. Exprimitur perſona filij, cum ſua ſapientia, cùm dicitur (ſcimus quia à deo veniſti, magiſter.) ad magiſtrū enim ſpectat ſapientiā docere. Exprimitur perſona ſpiritus ſancti, cum ſua bonitate, cùm dicitur (Spiritus vbi vult ſpirat.) non enim noſtris meritis, ſed ex ſua gratuita bonitate, ſe nobis in- C fundit. Quamuis enim pater, & filius, & ſpiritus ſanctus, habeant eandē potentiā, ſapientiā & bonitatem: tamen quia apud nos, nomen patris, propter antiquitatem, importat impotentiam, ne ſimplices hoc crederent de patre cœleſti, attribuitur ſibi potentia. Similiter nomen filij, apud nos propter iuuentutē importat imperitiā, ideo ne de filio dei hoc credatur, attribuitur ſibi ſapiētia. Similiter nomē ſpiritusſancti, apud nos importat quendā furorē: iuxta illud Eſa. Quieſcite ab homine: cuius ſpiritus in naribus eius eſt. Ideo ne de ſpiritu ſancto hoc credatur, attribuitur ſibi bonitas. Fides & cōfeſsio ſanctæ trinitatis, ſi eā deuotē receperimus, valet inter cætera, ad tribulationū propulſionem. Nā ſicut ait Ioānes Damaſcenus, cum apud Conſtantinopolim peſtilētia grauis eſſet, qdā puer de medio populi in cœlū raptus, canticū ſanctę trinitatis, ſcilicet, ſancte deus ſancte fortis, ſancte & miſericors ſaluator, miſerere nobis, ab angelis ē edoctus, quod cum rediēs, corā populo decantaſſet, mox omnis peſtilētia eſt fugata. Per Nicodemū qui venit ad Ieſū, vt de pertinētibus ad fidē plenius erudiret, ſignificatur diſcipulus humilis, &

Baptiſmi virtute in cœlum aſcenditur.

Trinitatis expreſſio.

Attributa perſonis diuinis.

Eſa. 2.

Fides de trinitate quid cōferat.

Moraliter.

D diligens, qui venit ad doctorē, vt ab ipſo inſtruatur: qui debet eum dulciter recipere, exemplo Chriſti, qui Nicodemū dulciter recepit, ac manſuete valde, & cum quiete ei loquebatur. Quod eſt contra iraſcentes, qui furioſe, & cum clamore frequenter loquuntur: contra quos eſt remedium vtile, molliter & ſine clamore reſpondere, ſecundū illud Sapiētis, Reſpōſio mollis, frangit iram: ſermo durus, ſuſcitat furorem. Item ſecundū Chry. ſi famulis, cùm aduerſus eos iraſcimur, portant humiliter, & cum ſilentio contumeliā, propter timorē noſtrum, qua venia digni erimus, aut quā excuſationem habebimus nos, qui propter dei timorem aliquid ferre non poſſumus, magis aut nolumus.

Prou. 15.

ORATIO.

TV domine vniuerſorum, qui nullā habens indigētiam, voluiſti templum tuum fieri in nobis eijce à corde, & corpore meo omnia offendicula, & tibi diſplicentia, mundans me ab E omnibus inquinamentis, & maculis mentis, & corporis: & fac de me tibi templum gratum, & idoneum, in quo habitare delecteris tu, cuius deliciæ ſunt eſſe cum filijs hominum. O ſapiētia, quæ ex ore altiſsimi ꝓdijſti, & magiſter qui à deo veniſti, doce me quæſo à malo declinare, & bonum facere: terrena deſpuere, & cœleſtia amare: vt veterē hominē cum ſuis actibus exuens, & nouum induens, quaſi de nouo natus regnum tuū introire merear, & videre. Amen.

De incarnatione Ioannis Baptiſtæ.
Cap. XXVII.

POſt hæc, ſcilicet completis diebus feſtis in Hieruſalem, quæ eſt in vna parte Iudęę (venit Ieſus cum diſcipulis ſuis) & credentibus, in aliam partem Iudææ ſcilicet in Iorda- F nem, quæ à ſorte Iudę, vel à regno duarum tribuum, Iudæa dicebatur. à tribu enim Iudæ, quæ erat principalis, & regia terra, vbi habitauerunt filij Iſrael, nominata eſt Iudæa: (& illic demorabatur:) & per ſuos diſcipulos (baptizabat) multi ꝗ fiebant credentes, & diſcipuli eius. Iudæa interpretatur confeſsio, ad quā venit Ieſus: quia Chriſtus confitentes, vel ſua peccata, vel diuinam laudem, viſitat. Et illic morātur: quia tales nō tranſitoriē viſitat (& illic baptizat,) id eſt, à peccatis purgat. Vnde Alchuinus: Per Iudæā quippe ſignantur confitentes, quos viſitat Chriſtus: vbi enim eſt peccatorū confeſsio, vel diuinarū laudum, illuc venit Ieſus, & diſcipuli eius, hoc eſt doctrina, & illuminatio eius: & ibi moratur, purgando à delictis, & vitijs per baptiſmum ſancti ſpiritus, ſecundum Auguſt. Chriſtus primò baptizauit diſcipulos aqua, & ſpirituſancto: poſtea officium baptizandi eodem baptiſmate diſcipulis reliquit: intentus prædicationi & doctrinę. Sicut & Apoſtolus Paulus paucos per ſe baptizauit: vt poſſet prædicationi fidelius intendere. Poſtea ergo ſoli diſcipuli Ieſu baptizabant: eo interim circa altiora docenda occupato. In quo dedit

Ioan. 3.

Iudæa vnde di

Iudæa cōfeſsio interpretatur.

Baptizat Chriſtus.

1. Cor. 1

excm-

G exemplum prælatis eccleſiæ cõmittendi ea quæ per inferiores poſſunt cõmodè fieri: vt ipſi liberius poſſint in altioribus exerceri. Et quamuis Ieſus tunc non baptizaret manibus ſuis, & miniſteriũ exhibendo, ſed diſcipuli eius: baptizabat tamen præſentia maieſtatis. Ipſius enim erat baptiſmi ſacramentũ, & ad diſcipulos pertinebat miniſteriũ. Hic eſt enim qui baptizat. ergo adhuc Ieſus baptizat, & quouſq; baptizandi ſumus, Ieſus baptizat. Vnde Aug. Vtrunq; verũ eſt: quia Ieſus, & baptizabat, & non baptizabat. Baptizabat enim, quia ipſe mundabat: non baptizabat: quia ipſe non tingebat. Præbebant diſcipuli miniſteriũ corporis: præbebat ille adiutorium maieſtatis: de quo dictũ eſt, hic eſt qui baptizat. (Ioannes autem baptizabat in Ennon, iuxta Salim) oppidum prope Iordanẽ ſitũ (quia aquæ multæ ibi erant) quod eſt etiam interpretatio eius quod dicitur in Ennõ. Ennon Hebraicè, dicitur aqua Latinè. Et dicunt aliqui, ꝙ hoc oppidum, alio nomine vocetur Salem: & ſit locus vbi regnauit Melchiſedech: ſed hoc eſt falſum: quia Salem, vbi regnauit Melchiſedech, idẽ eſt quod Hieruſalem: Nam ipſam ædificauit Melchiſedech: Et primò dicta eſt Salem, id eſt, pacifica, ex cõditione regis, qui regnauit in pace. Poſtea dicta eſt Hieruſalem, à tempore quo Abraham voluit ibi offerre filium ſuum: quia locum illum appellauit, Dominus videt. Et ita Hieruſalem interpretatur viſio pacis, quia cum prima interpretatione, addita eſt viſio. Mittebat autem Ioannes ad Ieſum baptizatos, qui veniebant ad eum: ſed non mittebantur ad Ioannẽ: venientes ad Ieſum. Sicut ante baptiſmũ Chriſti, Ioannes baptizabat in nomine Chriſti venturi: ſic poſt baptiſmum Chriſti, illos quos baptizabat, ad Chriſtũ mittebat: ſic & ſuum teſtimonium de Chriſto confirmabat. Et exinde turbati, & inuidia moti, diſcipuli Ioannis, & indiſcretè zelantes pro magiſtro ſuo, volenteſq; præferre baptiſmum eius Chriſti baptiſmo, murmurabãt ꝙ magiſtri ſui gloriam zelabãt: quia videbatur eis quod magiſtri ſui & baptiſmi eius autoritatem minueret. Et (facta eſt quæſtio) & cõtrouerſia (de purificatione,) id eſt, baptiſmo (à diſcipulis Ioannis) defendẽtibus magiſtri ſui baptiſmũ, & putantibus eum maiorem Chriſto, quem viderant à Ioanne, quaſi maiore, baptizatum (cũ Iudæis) id eſt Chriſti diſcipulis, & alijs ad Chriſti baptiſmũ venientibus, & magis ad ipſum propter miracula currẽtibus, & dicentibus maiorẽ eſſe Chriſtũ, & ad eius deberi cõcurri baptiſmum meliorem: quia Ioannes mittebat, quos baptizabat ad Ieſum: non Ieſus mittebat, quos baptizabat, ad Ioannem. Et hæc quæſtio, ad Ioannem per ſuos diſcipulos eſt delata: & querimonia de Chriſto facta ꝙ baptizaret, & plures ad eum quàm ad Ioannem currerent, vnde zelo indiſcreto moti (dixerunt ei, Rabi,) cùm ſis excellenter magiſter omnium, & magiſtri debeas habere gloriam (qui erat tecum) ſicut cum principaliori (trans Iordanem) vbi eum quaſi diſcipulum baptizaſti, & ſic beneficium ei præſtitiſti. (cui etiã teſtimonium perhibuiſti,) id eſt, quẽ tu clarum oſtẽdiſti, & ſic magnum honorem impẽdiſti (ecce hic) ad te ſeparans nunc (baptizat) & eadem tibi audens, tuũ officium vſurpat, vnde valde miramur (& omnes ad eum) & ad ipſius baptiſmũ (veniũt) & te qui eum baptizaſti, dimittunt, quaſi dicerẽt: Nos deſerimur, hic raritas eſt, ad illum turbæ concurrunt, de te non curatur, & ſic gloria tibi ſurripitur. Nonne prohiberi debẽt, vt ad te potius veniant? Vbi Chryſ. Ipſe quidem non baptizabat: ſed nuntij volentes erigere eos qui audiebant in inuidiam, ita annuntiauerunt: quia omnium malorum, cauſa eſt vana gloria. Hæc. n. eos zelotipia duxit: neque ad æmulinam ſolam impellit, captos, ſed & virtutibus obſtat, labores quidem ſuſtinere cogens, fructibus verò priuãs. hæc Chryſ. Ioãnes autem æmulationem & inuidiam diſcipulorum ſedare volens, Chriſtum commẽdabat, & excelſa de eo prædicabat: ſeq; non Chriſtum ſed eius nuntium: nec ſponſum eccleſiæ, ſed ſponſi amicum eſſe dicebat: & ꝙ illum oporteret creſcere & exaltari, non in ſe, ſed quãtum ad alios, fama & autoritate, inquantum eius virtus per miracula & opera magis & magis inciperet eis innoteſcere: ipſum autem minui & humiliari in re vera, & quoad populum in fama: ſicut Lucifer minuitur in claritate quoad apparentiam, oriente Sole, & autoritas præconis, adueniente iudice: & officium legati, aduenientẽ principe. In æſtimatione quippe populi & Chrs creuit, quia agnitus eſt quod erat: & inuẽtus eſt eſſe Chriſtus, qui putabatur tantum propheta: & Ioannes decreuit, quia ceſſauit dici quod non erat: & inuentus eſt eius propheta, qui putabatur Chriſtus: cui atteſtatur ꝙ Ioãnes natus eſt, decreſcẽtibus diebus, Chriſtus creſcentibus: & ꝙ Ioannes capite minuit, Chriſtus in cruce extenditur. Moraliter autem hoc debet eſſe in vnoquoque noſtrum quia oportet illum, ſcilicet Chriſtum in te creſcere, vt ſcilicet in eius proficias cognitione & amore: quia inquantum magis eum potes cognoſcendo & amando percipere, tanto magis Chriſtus creſcit in te, ſicut qui magis proficit in vidẽdo vnã & eandem lucem, reputat lucem illam magis creſcere: & hoc oportet homines ſic proficientes minui in ſui reputatione: quia quanto plus homo cognoſcit de altitudine diuina, tanto minorem reputat paruitatem & humilitatem. Diſcipulis Ioãnis pro magiſtro ſuo indiſcretè zelantibus, & de Chriſto querimoniam facientibus, ſimiles ſunt multi etiam religioſi, qui magis adhærent quibuſdam opinionibus, pro eo quod ſunt opiniones illorum quos magis diligunt, quàm pro ipſa veritate quã relinquunt: cũ dicat philoſophus, ꝙ duobus exiſtentibus amicis, ſanctum eſt præhonorare veritatẽ. Et Plato dicit de Socrate magiſtro ſuo: amicus quidem Socrates, ſed magis amica veritas. Per hoc autẽ ꝙ eoſdẽ diſcipulos ſuos reprehẽdit, informãtur doctores boni: vt tales adulationes nõ recipiãt, ſed magis repellãt. Cõſiderent ẽt hic qui detractores libẽter audiũt, & contra eos qui ibi detrahuntur ſubitò ſæuiunt: quomodo Ioãnes eſſe pu-

Margin notes: Baptizat Chriſtus ſemper. — Ennon. H — Salem. — Baptiſmus Ioannis. — Diſcipulorum I Ioãnis murmuratio. — K — Gloria vana. — L Creſcit Chrs, decreſcit Ioãnes. — Moraliter. M — Diſcipulis Ioãnis ſimiles. — Plato dictum. — Detractores nõ audiendi ſunt.

A los Chriſto detrahentes ſtatim compeſcuit Chriſtum laudibus extollendo, & ſe humiliando, & exemplo eius detractores compeſcant de ſe humiliter ſentiendo, & detractores laudando, ipſosq; detractores fortiter reprehendant, & eis malum vultū oſtendant. Quia vt dicit Sapiens, vētus Aquilo diſſipat pluuias: & facies triſtis linguam detrahētem. (In illo tempore) dum hæc agerentur, & cùm Ioannes vno anno, & tribus menſibus prædicaſſet: & arguens Herodē, plurimos conuertiſſet (miſit Hærodes tetrarcha) miniſtros (ac tenuit) & cepit Ioannem per eos, & vinxit, ſeu (ligauit eum) qui liberè prædicauerat dei verbū, & ad ſe in Galilæa adductum, (poſuit,) ſeu poni fecit (in carcere, propter Herodiadē) quàm fratri ſuo abſtulerat, & ſibi copulauerat illicitè. quàm ſecundum legē quā acceperat, non liceret ſibi habere vxorē fratris ſui, eo viuente. Sic diabolus ſpiritualiter tenet per

Proue. 25. Marc. 6 & Mat. 14.

B delectationem, alligat per conſenſum, incarcerat per conſuetudinē, ꝓpter animā verò ſponſo Chriſto ſeparatā, & alij copulatam. Proſelitus quippe fuit Herodes, & circunciſionem receperat, vt magis acceptus Iudæis eſſet, vt regnare ſuper eus poſſet. Ideoq; ad legem Moyſi tenebatur in hoc, ſicut cæteri: & propter legis quoq; naturalis honeſtatē, non licebat fratri reuelare turpitudinē fratris ſui: ducēdo etiā eo mortuo eius vxorē, niſi ad ſuſcitandum ei ſemen. Vnde (Ioānes) tanquā teſtis, & defenſor veritatis (dicebat) Herodi (Nō licet tibi habere vxorē fratris tui.) In quo virtus, & cōſtantia Ioānis oſtēditur: qui maluit apud Herodē periclitari, quā propter adulationē, immemor eſſe præceptorū dei. Quòd enim venerat in ſpiritu, & virtute, arguit Herodē, & Herodiadē: ſicut Helias, Achab, & Iezabel. Non omiſit dicere veritatem, ꝓpter Herodis poteſtatē, vel Herodiadis inſidiationē: dans in hoc exemplum prædicatoribus

Herodes proſelitus.

Veritas prædicanda eſt.

C euangelij, vt propter talia non omittant cōſtantiā prædicandi veritatē. Primò ergo Herodes Ioānē incarcerauit, ex eo ꝙ ipſum reprehendebat de Herodiade, quàm fratri abſtulerat: & ideo ad ſuggeſtionē Herodiadis, ipſum in vinculis poſuit. Secundò, ex eo ꝙ iuſtitiā, & baptiſmū prædicabat: & ideo multus populus, ad Ioannem ob baptiſmum, & prædicationem, vndiq; cōfluebat. Et timens Herodes ne ſui populi, Ioannē ſequentis, diſpendium haberet: & ob verba Ioānis populo, cùm eſſet alienigena, exoſus fieret, eumq; à regno ob inceſtū pelleret, Ioannē hinc tenuit, & vinctum poſuit in carcere, nō auſus eū ſtatim interficere. Tertiò, ex eo ꝙ Ioānes quendam magnum regem poſt ſe venturum prædicabat: & cùm Romani ordinaſſent, ne aliquis ſine ſenatus autoritate rex nominaretur, offenſam Cæſaris timuit, & ideo ipſum incarcerauit. Et inſuper ꝓpter hoc eſt captus & incarceratus: quia phariſæi propter inuidiā de prædicatione Ioānis turbati, ſuaſerant Herodi vt caperet eū, inſtigantes Herodē ad eius mortē. (Herodias aūt) adultera (inſidiabatur ei;) timebat, n. ne Herodes, ad prædicationē Ioānis de peccato ſuo pœniteret, & eam merito ſuo redderet, qui

Incarcerandi Ioānis occaſiones.

D eam fortè occideret: & ideo volens Ioānē occidere, mortē eius quærebat: ſed quonā facto id aggredi poſſet, inuenire non poterat. (Herodes enim metuebat Ioannem) eū reuerendo timore mūdano vel humano (ſciens eum virum iuſtū) quoad homines (& ſanctum) quoad deū (& cuſtodiebat eum) ne ab Herodiade occideretur, & ex hoc ipſe Herodes dānum, & periculū pateretur: ſolo enim metu, ab interfectione Ioānis tenebatur: quia propter ſanctitatē eius, quæ erat nota toti populo, timebat ſi eum interficeret, ne totus populus contra eū inſurgeret: quia oēs, Ioānem prophetam ſanctū reputabant. (Et audito eo multa) ſcilicet quædam parua, non principalia (faciebat) ſimulatoriè, non ex veritate (& libenter eum audiebat) ſcilicet ſimulatoriè, id eſt, audire ſimulabat: totum enim iſtud erat ſimulatorium, vt ex tali auditu, & obtemperatione in aliquibus retineret populum à rebellione contra ipſum. Herodes populum, & ſe

Herodis ſimulatio.

E ditionē eius timebat, ſed amor mulieris ſuperabat, pro quo etiā deum poſtponebat: quia deum in cauſa non habebat. Nam ſecundum Chryſo. facilè deuiat à iuſtitia, qui in cauſis non deum, ſed hominem formidat. Timor enim dei corrigit: timor autem hominum, peccandi differt facultatem: operationem non aufert, ſed retinet voluntatem, donec habeat oportunitatē vel occaſionem: vnde & quos ſuſpendit à crimine, audiores reddit ad crimē, & æſtuat animo, quouſque perficiat ad malū cogitata. Solius enim dei eſt timor, qui nocentes corrigit, fugat crimina, innocentiam tribuit, perpetem confert facultatem. hæc Chry. Iſte qui Ioannem tenuit, & ligauit in carcere, eo ꝙ de malis ſuis eum arguebat charitatiuè, & qui ſimilia factūt, ſimiles ſunt phreneticis, qui pium medicū percutere vel occidere quærunt. Conſidera nunc, quomodo Ioānes magis volebat deo, quam hominibus placere: magisq; timebat deum, quam homines of-

F fendere: eiusq; exemplo ſemper ad deum magis, quā ad homines aſpiciendo, in omnibus dei beneplacitum facias, & ab eius offenſa omnimode abſtineas. Vnde Chryſo. Cùm à pernicioſis quid patimur hominibus, ad principē noſtrum conſideremus, & conſummatorem fidei, & quoniam à malis hominibus, & quoniam propter veritatem, & quoniā propter eum. Si enim hoc excogitauerimus, omnia facilia erunt, & portabilia. Si enim pro amabilibus quis patiens gloriatur: & propter deum ſi patiatur quicquam, ſuſcipiet ſenſum. Si enim ipſe rem reprobabiliſſimam, videlicet crucem, gloriā vocabat: multo magis nos ita diſponi oportet. Oportet ergo cùm debemus quid pati indelectabile, non labores, ſed coronas excogitare: & ſi malū quid delectabile appareat, excogitare: quā deus non vult, & indelectabile confeſtim apparebit: ſi. n. hominū timor auertit ab inconuenientibus rebus multò magis Chriſti dilectio. hæc Chry.

De patientia & tolerantia.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, magiſter bone, doce me veritatem vitæ, iuſtitiæ, & doctrinæ, cordis, oris, & operis, propter metū, vel fauo-

rem

G rem humanum,ſeu mundanum non omittere: ne teneritudo carnalis timoris, vel amoris valeat in me perfectionẽ ſpũalis dilectionis impedire. Et quoniam propter peccatum primorũ parentum, vt iraſcibilis noſtra cõtraxit debilitatem, rationabilis caliginẽ, & concupiſcibilis pronitatem: da mihi paraclitum defenſorem, contra perſecutiones: illuminatorem, contra errores, inflammatorem, contra concupiſcentiã: vt in omnibus valeam beneplacitum tuum facere, & ab offenſa tua abſtinere. Amen.

De initio publicæ prædicationis domini Ieſu. Cap. XXVIII.

Matt.4. CVm autem Ieſus audiſſet quod Ioannes traditus eſſet, ſecundum Chry. ſine dubio à deo: quia in virum ſanctũ nemo poteſt aliquid, H niſi tradiderit eum deus, & cognouiſſet per inſinuationem ſibi factam: quia audierunt phariſæi, quod plures faceret diſcipulos, & baptizaret, quàm Ioannes & inde contra eum inuidiam ceperunt maiorem. Quanquam Ieſus non baptizaret tunc per ſemetipſum exteriori tinctione corporum: ſed diſcipuli eius quos tamen ipſe baptizauerat prius reliquit Iudæam, in qua erant phariſæi increduli, inuidentes augmento baptiſmi & doctrinæ Chriſti, qui ad capiendum Ioannem conſilium dederant: & Chriſtum etiam perſequi cogitabant, propter baptiſmum eius qui creſcebat, & propter doctrinam eius, per quam euacuari legem intelligebant: & ſic docendi gentiles habebat occaſionẽ: & (receſſit) ſeu abijt iterum (in Galilæam.) Ceſſit autẽ Ieſus primò, vt exemplum patientiæ & manſuetudinis malis cedendi daret. Secundò, vt abſentatione, inuidiam eorum mitigaret, donec mitioris animi fierẽt. Tertiò, vt nobis fugiendi perſecutores & periculum formã preberet. Quartò, vt alijs euangelium prædicaret. Quintò, quia tempus paſſionis ſuæ, nondum venerat. Sextò, vt verbi dei tranſitum à Iudæis ad gentes, præfiguraret: & ex hoc diſcipulos, quid quandoq; facturi eſſent inſtrueret. Iſte enim tranſitus eius, tranſitum eiuſdem ad gẽtes ſignificabat ad quas eum tranſire impellebant. Et regreſſus Ieſus in Galilæam, in virtute ſpiritus, faciendi ſigna & miracula: quia quamuis eſſet plenus ſpiritu ſancto, tamen ex tũc plus manifeſtauit virtutem ſuam, in publicatione doctrinæ & operatione miraculorum: & fama exijt de eo per vniuerſam regionem: & receperunt eum Galilæi honorifice, propter illa quæ in eũ in Hieruſalem, in die feſto feciſſe viderant & cognouerant, propter quæ etiam Nicodemus crediderat: (& relicta ciuitate Nazareth) vbi fuerat cõceptus & nutritus (venit) ad prædicandum in Galilæam. (& habitauit in ciuitate Capharnaũ maritimam) quæ iuxta mare eſt ſita, prope Nazareth (in finibus Zabulon & Nepthalim; & exinde) ſcilicet de finibus illis (cœpit Ieſus) apertè (prædicare & dicere) quoniam impletum eſt tempus, ſcilicet humanæ redemptionis, & venit

Cessit Christus ob multa.

I

plenitudo temporis: ergo dum tempus habetis (pœnitentiam agite) & credite euangelio: quia ſine pœnitentia & fide, impoſſibile eſt placere deo. (Appropinquauit enim regnum cœlorũ) quia ianua cœli, aperta eſt per Chriſtum. Vnde Beda: Regnum enim cœlorum ianuas appropinquare, eſt de his quæq; quibus ab eo receſſerat pœnitere. Vnde & Hiero. Pœnitentiam agite, qui vultis æterno bono, ſcilicet regno dei adhærere. Qui enim deſiderat nucleum, frangit nucẽ: amaritudinem radicis, dulcedo pomi compenſat: pericula maris, ſpes lucri delectat: dolorem medicinæ, ſpes ſalutis mitigat. Myſtice, per hoc quod Ieſus antequam publice prædicaret venit in Galilæam, inſinuatur quod prædicator euãgelij prius debet trãſmigrare de carnalibus ad ſpiritualia, de terrenis ad meditandũ cœleſtia: quia Galilæa tranſmigratio interpretatur. Et per hoc quod habitauit Capharnaũ, quæ maior & populoſior erat: vt prædicando & miracula faciendo, plures illuminaret, reliquit, ſecundum Rem. g. prædicatoribus exemplum, vt eo tempore, & in locis illis ſtudeant prædicare, quando & vbi multis poſſunt prodeſſe. Capharnaum etiam dicitur eſſe inter fines Iudææ & Gentiũ. Exinde ergo Ieſus prædicare cœpit, vnde vocare Iudæos & Gentes præſignaretur, qui vtroſque ſaluare venerat. In Galilæa enim Gentes ſimul & Iudæi habitabant: & ideo ibi debuit fundari lapis angularis, qui fecit vtraq; vnum, duos in ſe concludens parietes, Gentium & Iudæorum. Vnde & poſt dixerunt ſacerdotes ad Pilatum commouit vniuerſam Iudæam: incipiens à Galilæa vſque huc. Sunt autem duæ Galilææ: vna Iudæorum: altera Gentium. Diuiſa eſt enim Galilæa a tempore Salomonis, qui viginti ciuitates in Galilæa, dedit Hyram regi Tyri, qui gentes ibi poſuit: quæ pars poſtea dicta eſt Gentium, & reliqua Iudæorum. Et meritò in confinio illo, cœpit dominus prædicare: vt multi Iudæi & Gentiles, ad prædicationẽ cõfluerent: in quo oſtendebatur, quod ad redemptionẽ Gentium & Iudæorũ venerat. Vel (exinde) ſcilicet poſtquã baptizatus: vbi monſtratur in eo plenitudo gratiæ, per trinitatis teſtimoniũ: poſtquã à tentatus, vbi mõſtratur in eo ſanctitudo vitæ, per victoriã tentationum: poſtquã à Ioanne teſtificatus, vbi mõſtratur certitudo idoneitatis ad prædicandũ: poſtquam Ioannes traditur, vbi ſignificatur quod deficiente lege, incepit euangeliũ, ſicut ſol ſequitur aurorã: (cœpit Ieſus prædicare & dicere, Pœnitentiã agite) non tantum dicite cõtra loquentes, qui dicũt & non faciũt: non tantum in animo proponite cõtra differentes: nõ omittite, cõtra negligentes: non deſtruite, cõtra recidiuãtes: ſed agite pœnitentiã, quaſi medicinam ad ſanãdũ morbum, quaſi armaturã ad ineundũ bellum, quaſi clauem ad reſerandũ cœlum: & ideo ſubditur: appropinquabit enim regnum cœlorum, ſicut elongatur per peccatũ, ita appropinquat per pœnitentiã. Recto ſuo ordine, à Ioãne tradito, incipit prædicatio domini: quia deſinente lege, oritur gratia euangelij, quod bona annunciatio ſolet dici.

K

De pœnitẽtia agẽda.

Prædicatiõis officiũ.

L

Ephe.2.

Luc.23.

M

Prædicationis Christi initiũ.

Euangelium.

Lex

A Lex enim promittebat bona terrena & tráſitoria: ſed euangeliũ promittebat cœleſtia & terrena. Vnde Theophil. Vetus namq; teſtimoniũ, his qui ſeruabát illud, dierũ longitudinem promittebat: euangelium vitam æternam. Vnde & Chry. Propter hoc neque prędicauit ante Ioannem, donec ille incideret in carcerem: vt non hac prędicatione, multitudo populi ſcinderet: idcirco neque ſignum vllum fecit Ioannes: vt ex hoc quoq; multitudinem traderet Chriſto, quę ad eum ſignorum admiratione confluerent. Vnde etiam Auguſt. Permiſſus eſt Ioannes, velut vox ante verbum, aurora ante ſolem, præco ante iudicem, ſeruus ante dominum, amicus ante ſponſum. Et quia vniuerſum mundum tenebræ & nox infidelitatis oppreſſerant, & ſolem iuſtitiæ aſpicere non valebant: beatus Ioannes quaſi lucerna præmittitur, vt oculi, qui lippitudine iniquitatis oppreſsi, magnum & verum lu-

Signa nulla fecit Ioánnes.

De Ioánne, collatione Chriſti.

B men videre non poterant, admiſſum lumen lucernę primum quaſi tenuem ſplendoré videre conſueſcerent: vt paulatim peccatorum nubilo recedente: & infidelitatis digeſto humore Chriſto conueniente, ab illo cœleſti lumine lætificari, potius quàm retorqueri poſſent. hæc Auguſt. Et notandũ ꝙ perfectio euangelica, verſatur præcipuè circa tria: videlicet circa opera pietatis, circa cóſilia humilitatis, & circa pręcepta charitatis. Hæc etiã tria pręcipuè dominus docuit in euágelio. Incepit autem dominus, ſicut Ioánes, eadem prędicans, quę ille ante dixerat: vt prędicatio diſcipuli & magiſtri conſona eſſet, & dominus prędicationé ac doctriná Ioannis approbaret & cóſirmaret: ac ſuperbiá eorum qui dicta aliorum dedignãtur accipere, cóſutarent: ac vt ſe eiuſdé dei filiũ, cuius ille propheta ſit, eſſe oſtéderet. Verbũ ergo quod in Ioanne organo & in omnibus prophetis clamauerat, prædicás regnũ dei à pœnitentia inchoare voluerat: quia niſi remiſſo peccato, per baptiſmum & pœnitentiá condigná, non poterit quis intrare in regnũ cœlorum: vnde nó ſtatim iuſtitiam prædicauit, ſed pœnitentiam. Quis ergo auſus eſt dicere: volo bonus eſſe & nó poſſum? Pœnitétia enim correctio eſt volũtatis: & ſi vos mala nó terrét, vt ſcilicet pœnitentiá agatis, vel bona delectent, appropinquabit enim regnum cœlorum: id eſt beatitudo regni cœleſtis: ac ſi dicat, Parate vos ad † pœnitentiá: quia appropinquabit tépus mercedis æternæ. hæc Chryſ. Prædicauit aũt dominus pœnitentiá, appropinquáte regno cœlorum, & fine mũdi: vt formidaret forte iuuenilis ætas mundi. Nũc verò appropinquáte regno cœlorũ, oſtenditur regnum mũdi agere in extremis: ideo meritò debet cóuerti. Sic itaq; dominus à baptiſmo ſuo, vſq; ad Ioánis incarcerationé prędicauit, & docuit occultè, & in locis priuatis: ſed poſt eius incarcerationé, publicè & in ſynagogis. Sicut enim Ioannes erat præcurſor Chriſti: ita prædicatio Ioánis erat præuia Chri prædicationi. Et ideo Chrs non p̃dicauit cóiter & publicè ante Ioannis incarcerationé, ſed finita eius prędicatione: ex hoc nobis tribuens exéplum humilitatis ſtu-

Euágelica perfectio circa tria.

Prædicatio Chri cóformis Ioánis.

C

† per. Pœnitétiæ prædicatio.

Prædicatio Chriſti cur poſt Ioáné.

pendæ, dum ſeruo ſuo Ioanni longè ſe inferiori, in prædicationis & doctrinæ officio humiliter dignatus eſt deferre. O quot ſunt proh dolor hodie religioſi, q̃ nó dico inferiori, ſed nec pari, imò nec ſuperiori deferunt: in quo ſe dei filio præferre, & cũ patre cótendunt. Ad prædicationé quoq; & doctriná, requirit ætas perfecta. Perfectio aũt ætatis, eſt annorũ triginta. Et ideo conueniés fuit vt Chrs non niſi poſt trigeſimũ annũ, publicè prædicaret & doceret. Hoc tépus eſt aptũ prædicationi, vt hic patet: aptum prælationi, vt patet de Ioſeph, qui hac ætate factus eſt præpoſitus Aegypti: aptum regimini, vt patet de Dauid, qui triginta annorum erat, cùm regnare cœpit. Hac ét ætate præficiédi ſunt epiſcopi: ſed heu hodie præficiunt pueri, ac inſufficientes pro hoc ſtatu, & minus idonei. Fuerũt aũt à baptiſmo Chriſti, vſq; ad morté eius, tres anni, & tanto plus quantum ab Epiphania, vſq; ad Paſcha: & ſic modico tépore prędicauit. Eadé.n. die qua baptizatus eſt, reuoluto anno, conuertit aquam in vinum, & in paſcha ſequéti, ſcilicet trigeſimiprimi anni, incarceratus eſt Ioánes: & in alio paſcha ſequéti, ſcilicet trigeſimi ſecũdi anni, decollatus: & in tertio paſcha, ſcilicet trigeſimitertij anni, paſſus eſt dñs: & ita vixit triginta duobus annis integris: de trigeſimotertio, quantũ fluxit téporis à natali, vſq; ad paſcha, quod pro anno dimidio cóputari ſolet. Fuit aũt anno trigeſimo paſcha Iudęorũ quinto calédas Aprilis, & feria quinta: ſed anno trigeſimo primo, fuit decimoſexto calendas Maij, & feria quarta anno vero trigeſimoſecũdo, fuit nonis Aprilis, in die dñica: ſed anno trigeſimo tertio, fuit octauo calédas Aprilis, & ſexta feria. Et pót triplex cauſa aſsignari, quare Chriſtus modico tépore voluit prædicare. Prima, ad demóſtrandá ſuá virtuté, ꝙ ſ. in tam modico tépore, totũ mundũ immutaret. Secũda, ad excitandũ deſideria diſcipulorum: vt magis eum deſiderarét, qué tam modico tempore, corporali præſentia habituri erát. Tertia, ad augmentandum diſcipulorũ ſpiritualem profectum. Cúm enim Chriſti humanitas ſit nobis via tédendi in deũ: nam ipſe dixit: Ego ſum via, non debemus in ea vt in termino quieſcere, ſed per eá in deũ tédere. Ne ergo corda diſcipulorũ, ad Chriſtum carnaliter affecta, in eo vt in homine quieſcerent, corporalem præſentiá citò ſubtraxit. Vñ Apoſtolus: Et ſi Chriſtum ſecundũ carné nouimus, ſcilicet quando corporaliter nobiſcum erat: ſed nunc iam non nouimus: vnde & ante paſsioné, inter cętera dixit eis: Si ergo nó abiero, paracletus nó veniet ad vos: quia vt capaces ſpiritus fierét, expediebat ꝙ caro & forma ſerui ab eis auferretur, ne adhuc carnaliter eũ diligerét. Ipſe.n. dominus qui mundũ vicit, voluit vt diſcipuli animũ totum ad cœlum transferrent: quia ſic & ipſi faciliter vincere mundum poſſent. Nos quoq; ſimiliter, ſi ad patriam noſtram cor tranſponimus, & ad principem fidei noſtræ inſpicientes, via eius ſequi volumus, facilius aduerſa & proſpera mundi contemnere, & ipſum mundum vincere poterimus.

D

Anni trigeſimi perfectio.

Gen. 41
2. Re. 5.

Aetas Chriſti, E & duratio prædicationis.

Prædicationis Chriſti F breuis triplex ratio.

Ioá. 14.

2. Cor. 5

Ioá. 14.

Oratio

ORATIO.

G Domine Ieſu Chriſte, qui noſtræ miſeriæ cōpatiens, & tanquam verus medicus, medicinam animarū nobis dare volens, à pœnitentia prædicationem tuā incepiſti, & nobis peccatoribus, dum tēpus habemus, eā facere iuſſiſti: da mihi miſero peccatori ſpatium & effectum pœnitendi: qui tandiu, pro quo tibi laus, miſericorditer pepercisti delinquenti: vt per pœnitentiam appropinquet, & reſeretur mihi regnū cœlorum, quod elongatur & clauditur per peccatum, per veram pœnitudinem, & lachrymarum compunctionem, talem me eſſe cōcede in mortis articulo, qualem me eſſe per aquā regenerationis præſtitiſti in baptiſmatis lauacro: vt aptus eſſe merear cœlorum regno. Amen.

De ſecunda & tertia uocatione diſcipulorum. Cap. XXIX.

H

Luc. 5. Poſtquam igitur dominus Ieſus reuerſus de Iudæa in Galilæam, multa prædicaſſet & feciſſet: propter quæ fama clarè de ipſo creuerat: ita vt turbæ cum preſſura & impetu irruerent & impingerent in eum, præ nimia deuotione & deſiderio audiendi verbum dei: quadam die, cùm eſſet (ſecus ſtagnum Genezareth) quod & mare Galilææ, vel etiam Tyberiadis dicitur: & in terra ſtare præ preſſura non poſſet, (vidit duas naues ſecus ſtagnum ſtantes) quarum vna erat Symonis, & etiam Andreæ ſui fratris: altera verò Iacobi & Ioannis. (piſcatores aūt deſcenderant,) ad terram (& lauabant retia ſua,) amouentes immundicias, vt plicarent ea: quia nullos piſces ceperant nocte illa: (aſcendens autem in vnam nauem quæ erat Simonis) vt populum de naui conuenientius doceret (rogauit eum à terra reducere nauem puſillum,) I & paululum, ita vt non nimis à terra diſtaret: quia ita volebat à terra elongari vt poſſet audiri, non tamen opprimi. (Et ſedēs) tanquam doctoris autoritate vtēs (docebat de nauicula turbas.) in terra ſtantes. ecce mira Chriſti humilitas & manſuetudo: præcipere poterat, præceptor enim erat, & tamen rogat: in quo prælatis formā dedit vt libentius moneant quàm præcipiant, magiſq; amari quàm timeri appetant: quia vt dicit Seneca: Generoſus animus facilius ducitur, quàm trahitur. Sed econtrariò faciunt fatui, de quibus in Ezechiele dicitur: Cum auſteritate imperabatis eis & cum potentia. Myſticè per ſtagnum poteſt intelligi lex, extra quā dominus erat: quia legalia iam ceſſare incipiebant, & duæ naues quas vidit ſunt duo populi, ſcilicet Iudaicus & Gentilis, quos vidit: quia de vtroq; populo multos miſericorditer viſitando ad fidem vocauit. Piſcatores ſunt prædicatores. & Eccleſiæ doctores: qui nos per rete prædicationi & fidei cōprehendunt, & quaſi littori ſic terræ viuentium aduehunt, qui debent deſcendere de alto prædicationis ad cōſiderationem ſuæ fragilitatis: & retia lauare, id eſt, maculas peccatorū quæ in prædicatione contrahuntur,

Duci, & trahi.

Eze. 34.

Piſcatores dicuntur prædicatores.

K aqua cōtritionis delere: quia verba prædicationis ſæpe maculantur à quæſtu tēporali, & gloria inani, ab adulatione fallaci. Ille ergo lauat retia, qui lucrum temporale, vel curioſitatem, vel humanum fauorem à doctrina & prædicatione ſua excutit. Nauis Simonis eſt primitiua Eccleſia Iudæorum quorum prædicator Petrus erat, in quam dñs per fidem aſcendens de ea turbas docebat: quia de autoritate ipſius Eccleſiæ vſq; ad hodie gentes docet: alia nauis eſt Eccleſia de gentibus, quibus Paulus doctor eſt miſſus: quia de Iudæa non ſunt credituri tot quot ad vitam æternam ſunt prædeſtinati. in naui aūt terræ vicina docebat turbas: ita enim cœleſtia debemus docere, vt ea terreni valeant ſaltem per fidē capere vel intelligere. Ad turbas quidem temperatè eſt vtendum verbo diuino: vt nec terrena eis precipiantur, nec à terrenis, nimis vt penitus non intelligāt, in profunda ſacrorum recedatur. Aliter per iſtud ſtagnū quod dicitur mare, intelligitur mundus: qui ad modum maris tumet per ſuperbiam, feruet per auaritiam, ſpumat per luxuriam: ad tranſeūdum iſtum mundū vidit Chriſtus, id eſt, approbauit duas naues: quarum vna quæ non nominatur ſignificat viā cōem mandatorū, eo q omnes indiſtinctè obligentur ad eam: & alia quæ nominatur, ſcilicet Simonis qui interpretatur obediens, ſignificat conſiliorum & ſtatū religioſorum, quorum potiſſimū votum eſt obediētia, & ad iſtam deſcendit Chriſtus: & in ipſa ſedit, & docuit, & voluit q reduceretur à terra: quia Chriſtus ad cor religioſi deuotè conſilia obſeruātis, deſcendit per grām: ſedet per contēplationē, & docet per donorū ſpiritus ſancti influentiā, & ipſe vult q à terra reducatur puſillum. ſ. corde & ſi non corpore: quia nō pōt aliter cor noſtrū retineri, ne aliqñ terrā ex aliqua tangat parte: & ſancti viri nō poſſunt penitus elongari: ſed oportet corpori prouideri, ſic ergo nauis Simonis, id eſt, religioſi debet à terra elōgari: ſed hodie multi per ingreſſum religionis non ſeparant, nec elongant à terrenis: ſed potius magis quàm prius appropinquāt eis. Item duæ naues quas Chrs vidit, ſunt duæ viæ quas approbauit, quarū vtranq; ingreſſus eſt: vna eſt via innocētiæ, altera eſt via pœnitentiæ. Sicut. n. duobus modis habet hæreditas: ſcilicet per ſucceſſionē & emptionē, ſic cœlum habetur per viam innocētiæ quaſi per ſucceſſionem, & hanc nauē ingreſſus eſt Chriſtus, qui peccatum non fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius: habetur etiam per emptionē, id eſt, per pœnitentiam, & hanc nauē pro nobis Chriſtus aſcendit quam vſque ad mortem non dimiſit: per has duas naues tranſitur mundus, & venitur ad cœlum: vt verò ait Chryſo. Habemus pro naue Eccleſiam, pro gubernaculo crucem, pro gubernatore Chrm, pro rete patrem: pro vento ſpiritū ſanctum, pro velo grām: pro nautis Apoſtolos, pro nauigantibus prophetas, pro naui vetus teſtamentum & nouum, cōmittamus ergo nos pelagi huius profundo ad perquirendā in ſcripturis diuinis margaritā latentē. (Vt aūt) finita prædicatione (ceſſauit loqui,) duc in altum

Lauare retia quid.

L

M

Naues duæ.

Hæreditatis acquiſitio. 1. Pet. 2

A nam ſuam miraculo confirmare volens Simoni, (dixit, duc) ſcilicet nauem (in altum,) id eſt, ad locum aquę magis profundum qui eſt cõuenientior ad piſcandum (& laxate retia veſtra in capturam:) ſcilicet piſcium (& reſpondens Simon dixit,) Ieſu (præceptor) cui obedire debemus, (per totã noctem laborantes nihil cepimus,) quãuis diligentiã magnã adhibuerimus, (in verbo aũt tuo laxabo rete,) id eſt, confidens in virtute verbi tui. (Et cum hoc feciſſet,) obediendo præceptori, (concluſerunt piſcium multitudinem copioſam) tantã ſcilicet quantã ipſe maris, & terrę dominus volebat, nimirum quia obediebant ei cui ſubiecta ſunt omnes volucres cœli & piſces maris, ideo in eorum poteſtate datæ ſunt creaturæ. Vnde Anſel. Ius ſiquidẽ nullum in his quæ dei ſunt: ſcilicet creaturis debent habere, qui voluntati eius prauis actibus non verentur cõtraire. In hoc aũt facto diſcipulorum datur religioſis forma obedientiæ: vt ſcilicet faciliter obediãt ſimplici verbo, nõ pręceptum vel cõminationẽ expectando. Et atten

Obediẽtiæ forma.

B de ꝙ etſi alijs imperaẽ vt relaxarent retia prędicationis in humilitate Simonis ſoli tamẽ Petro dicitur, duc in altum rete: ſcilicet in profundum ſcripturæ, & doctrinæ: quid eñ tam altum, quàm ſcire dei filium? q.d. Sufficit minoribus ſacerdotibus ſcire prædicare meliora, epiſcopis verò ſi qua dubia in Eccleſiã emerſerint offerri debent, vt ea ſoluant, & doceant: Myſtice hic tanguntur tria prædicatori expedientia. Primò ſublimis conuerſatio, cùm dicitur: duc in altum. Secũdò, plana, & non inuoluta locutio, cùm ſubditur laxate retia veſtra. Tertiò, recta intẽtio, cùm additur, in capturam piſcium, non propter adulationem humanam, non ꝓpter vanã gloriã, non propter vtilitatem tẽporalem: ſed propter hominum ædificationem.

Prædicatori tria expedientia.

C (Rumpebatur aũt rete eorum,) ex grauitate multitudinis piſcium, ex quo patet duplex miraculum: quia non ſolũ ceperant magnam multitudiuem piſcium ſupra modum ſolitum, & impoſſibilem per viam humanam: ſed etiam tanta multitudo tenebatur in reti rupto, (& annuerunt,) Simon & Andreas filijs Zebedęi, (qui erant in alia naui: vt venirent, & iuuarẽt eos,) vbi Theophilus: per nutum ipſos vocant, quia ex ſtupore propter capturã piſcium loqui non poterãt, (& venerunt, & impleuerunt ambas nauiculas, ita vt penè mergerentur:) ſed Eccleſia ſubmergi, & deficere non põt, licèt fluctuet, & quaſſetur. Et cũ ſtupor admirationis circundaret Simonem Petrum, & ſocios eius: ac totã eorum mentẽ occuparet propter facta Chriſti inſolita, Petrus intelligens ꝙ non poterat eſſe virtute humana: procidit ex humilitate ad genua Ieſu, tanquam ſuum recognoſcens dominum, & dixit ad eum. (Exi) & recede (à me domine, quia homo peccator ſum) & non ſum dignus habitare in tua ſocietate. (Exi à me,) quia ego homo purus, tu homo deus: ego peccator, tu ſanctus: ego ſeruus, tu dñs. q.d. ſeparet te locus à me, quẽ ſeparet à te fragilitas naturæ, vilitas culpæ, & infirmitas potẽtię. Reputabat .n. ſe

Cur nutu vocabant diſcipulos.

D indignum eſſe præſentia tã ſanctæ perſonę. Argumentũ quia valde timendum eſt homini peccatori ſancta tangere, circundare Chriſti altare, ad euchariſtiam accidere: dñs aũt Petrum conſolando, & ei exponendo, ꝙ captura piſciũ ſignificaret capturam hominum per eum, ait ad illũ. (Noli timere,) nec obſtupeſce: ſed potius gaude, & crede, quia maiori prædeſtinatus es piſcatione: alia nauis, & alia retia dabuntur tibi. Vſque modò cepiſti per retia piſces, (ex hoc,) id eſt, poſt hoc tẽpus, & de cætero, non tñ ſtatim (eris capiens,) per verba (homines) per ſanam doctrinã trahẽdo eos ad viã ſalutis, hoc eſt ad prædicationis officium aſſumeris. Verbũ enim dei hamo piſcatoris comparatur: quia ſicut hamus non capit piſcem niſi ab ipſo capiatur, ſic nec verbum dei capit hominem ad vitã æternã, niſi ipſum verbum mente eius teneatur. Vel ex hoc eris homines capiens, id eſt, ex hoc

Sacrã tangere vereanẽ peccatores.

Verbũ dei cõparatur hamo.

E quod factũ eſt ſignificatur ꝙ homines capies: vel ex hoc ꝙ ſic te humiliaſti, habebis officiũ homines capiendi: humilitas eñ virtus attractiua eſt, & dignũ eſt vt illi alijs præſint, qui in poteſtate extolli neſciunt. Vnde non in apoſtolatum eligitur: ſed aliquando eligendus fit pręſdicitur: totiuſq; facti huius ordo quid in eccleſia, cuius ipſe typum tenet, geratur hic oſtenditur. Per Petrum etiam qui cum ſocijs per totã noctẽ laborans nihil ceperat, & in verbo Chriſti laxans rete cepit copioſam multitudinẽ piſciũ, & tñ nõ attribuit ſibi niſi culpã dicens: exi à me dñe, quia homo peccator ſum, figuratur prædicator euangelij: quia propriæ innitens virtuti nihil ꝓficit, ſed innitens virtuti dei magnum ꝓfectũ facit. Et in hoc ꝙ Petrus capta multitudine piſciũ procidit ad genua Ieſu, daẽ intelligi ꝙ in prædicatione vel exhortatione capta multitudine hominum, prędicator debet ſe deo humiliare, & ei totũ attribuere: ſibi aũt

Myſtica ſignificatio piſcationis Petri.

F nihil niſi defectum aſcribere, & tunc confortatur à domino dicente: noli timere, & tunc maior profectus ſibi promittitur cùm ſubditur: ex hoc iam plures homines eris capiens. (Et ſubductis ad terrã nauibus,) id eſt, tractis, & collocatis animo, & ſpe redeundi ad eas (relictis,) ad tẽpus (omnibus:) ſcilicet nauibus, & nauiũ inſtrumentis, (ſecuti ſunt dñm,) aliquantulum cauſa reuerentiæ aſſociãdo: Petrus & Andreas & Iacobus, & Ioannes, ſed iterũ ad propria redierũt. Ideo enim naues ad terrã reduxerunt: quia adhuc voluntatẽ redeundi ad piſcationis officium habuerunt. Ex quo patet ꝙ nondũ rebus ſuis perfectè renuntiauerunt, nec perfectè in hac vocatione Chriſto adhæſerunt. Et ſciendum ꝙ idem eſt mare Galilææ, & Tyberiadis, & ſtagnum Genezareth ſitum inter Hieruſalẽ, & Damaſcũ, diſtans quaſi tribus dietis ab vtraq; ciuitate, & habet in longitudine xij. milliaria, in latitudine v. vel circa, arenoſo littore, & ſyluis circundatum: in quo eſt magna copia piſciũ diuerſorum generum, & eſt amœnum, & delectabile ad potandum. Et quamuis eius aqua ſit dulcis, & non amara, dicitur tamẽ mare ſecundũ conſuetudinẽ linguæ Hebraicę: quia magnã colle-

Mare Tyberiadis.

Mare.

G tium, qui aſſunt: ſine ergo eos primũ hoc ſentire: quia cum neceſſitatem cognouerint, magis reputabunt beneficium quod receperint. Nam ſecundum Chry. beata virgo, ex pietate mota, voluit præoccupare tẽpus debitũ, faciẽdi miraculũ. Et quia iſtud miraculũ inter miracula Chriſti erat primum, & ad confirmationẽ diſcipulorum: ideo debuit eſſe notũ, ibidẽ exiſtẽtibus, & gratũ ipſum cœnantibus. Hoc aũt magis fuit, ex eo quod factum eſt poſt talẽ vini defectũ, quã ſi antè fuiſſet factum. Et quia, vt dictum eſt, mater Ieſu voluit præuenire totalem defectum, & quod ſtatim antequàm eſſet opportunum, Chriſtus faceret miraculum: ideo Chriſtus matrẽ, haud dubiũ, ſapientiorẽ, eã repreſſit, dicens: (Quid mihi, & tibi eſt mulier?) q.d. Scire tẽpus aptũ ad faciendũ miraculum fiendum, non eſt mihi, & tibi cõmune, ſed mihi ſoli conuenit: propter quod ſubditur (Nondũ venit hora mea) id eſt hora cõ-

H ueniens faciendi miraculũ; à me ſolo cognita. Sed ſecundum Aug. facere miracula, cõpetebat Chriſto, ſecundum diuinã naturã, quã à matre non habuit: & ideo prædicto modo, reſpondẽdo matri, oſtendere voluit, quod in hoc, non tenebatur ei obedire: quia in natura diuina nihil habuit à matre: nec per conſequens, cum ea aliquid cõmune: ideo dicit (quid mihi, & tibi eſt mulier?) q.d. Vis fieri miraculũ, ſed ad hoc agẽdum, quid cõmune habeo tecum? q.d. ex natura cõmuni tecum hoc non ago, ſed ex eo quod habeo à patre: quia virtutẽ faciendi miracula, à patre habeo, nõ à te. Sed quia humanitatẽ, in qua paſſus eſt, traxit à matre: ideo addidit (Nõdum venit hora mea) à me diſpoſita: hora ſcilicet voluntatis, non neceſſitatis: id eſt, tẽpus patiẽdi ex cõmuni mihi, & tibi: ſcilicet in natura quã à te habeo: & tunc te recognoſcã, & tibi cõdeſcẽdã: vñ cum veniſſet hora, qua vt homo moreretur,

Miracula facere quando competebat Christo

Hora Christi.

I de cruce cognitã matrẽ, recõmendauit diſcipulo, quem præ cęteris diligebat. Primę tñ ſententiæ, ſecundum Chryſ. magis cõſonat litera ſequens: quia mater Ieſu, ex eius reſpõſione, non oſtendit petitionem ſuã repulſam, ſed cõuenienter dilatã. Vnde de domini reſponſione nõ diffidens, ſed de ſua benignitate præſumens, rediit ad miniſtros, qui ſeruiebãt in nuptiis illis, & fiducialiter mittẽs illos ad filium ſuum dixit eis (Quodcunq; dixerit vobis, facite.) expectãs horã cõuenientẽ à filio ſuo cognitã impletionem petitionis ſuæ. q.d. Licèt abnegare videatur, tñ faciet. Intellexit enim in illis verbis domini, ipſum non exaſperatum: & ideo fiducialiter imperauit miniſtris, vt præcepta implerent, filij iubentis. Sciebat enim eum tantę miſericordiæ, & pietatis, quòd compateretur indigentibus, & faceret quod petebatur: licèt aſperè loqui, & negare videretur. Sana doctrina virginis Mariæ, vt ſẽper debeamus Chriſto obedire: & per hoc etiam monemur, de domino non deſperare, ſi nobis cum oramus, videatur de facto durius reſpondere, ſed cũ beata virgine, fiducialiter eius miſericordiã expectare. Sed cum Chriſtus maximã reuerentiã matri detulerit, mirum videtur quòd ſic exaſperate ei reſpõdit. Dura quidẽ videtur prædicta domini reſponſio. Sed ſecundum

Mariæ doctrina.

K Aug. inſtructoria eſt: quia in diuinis quæ dei ſunt, matrem recognoſcere non debemus. Et ſimiliter ſecundum Bern. ad inſtructionem noſtrã fuit, qui de hoc loco ſic dicit: Quid tibi, & illi domine? nonne quod filio, & matri? quid ad illam pertines, & quæris: cùm ſis benedictus fructus ventris ſui immaculati. Nonne ipſa eſt, quæ ſaluo pudore concepit, & ſine corruptione te peperit? Nonne ipſa eſt, in cuius vtero nouẽ menſibus moratus es: cuius virgineis vberibus lactatus es: cum qua duodecim annorum factus, de Hieruſalem deſcendiſti, & eras ſubditus eiſ? dicis: Quid mihi, & tibi? multum per oẽm modum: ſed manifeſtè iam video, quòd nõ velut indignans, aut confundere volens, virginis, & matris teneram verecundiã dixeris, quid mihi, & tibi: cum venientibus ad te iuxta præceptum eius miniſtris nihil cunctatus facias quod ſuggeſſit. Vt quid ergo fratres: vt quid reſpon-

Mariã nõ eſſe Chriſto extraneam.

L derat prius? vtiq; propter nos, & cõuerſos ad dñm: vt iã non ſollicitet carnalium cura parẽtum, & neceſſitudines illæ non impediunt exercitiũ ſpirituale. Quandiu eñ de mundo ſumus, debitores nos conſtat eſſe parentibus. At poſtquam reliquimus noſmetipſos: multo magis ab eorũ ſolicitudine liberati ſumus. Vñ legimus fratrẽ quẽdã, in eremo cõuerſantẽ: cũ ad eum carnalis frater, auxilij grã, aduẽtaſſet, reſpõdiſſe, vt adiret alterũ fratrẽ eorũ, cùm ille vtiq; iã obijſſet. Cùm admiratus, qui venerat, reſponderet quia ille obijt eremita, ſe quoque ſimiliter obijſſe, reſpondit: Optimè ergo nos docuit dñs, ne ſoliciti ſimus ſuper propinquos carnis noſtræ, plus quàm religio poſtulet, qñ ipſi matri, & tali matri reſpondit (Quid tibi, & mihi eſt mulier?) ſic & in alio loco, cũ ſuggereret ei quidã, quoniam mater eius & fratres eius foris ſta-

Rel glo ſi mortui ſunt mũdo.

Mat. 12. Luc. 8.

M rent, quærentes ei loqui, reſpondit: Quæ eſt mater mea, & fratres mei? vbi modo ſunt, qui tam carnaliter, & inaniter, ſuper carnalibus propinquis ſuis ſoliciti ſunt: ac ſi adhuc viuerent, & ipſi cũ eis. hæc Ber. (Erant aũt ibi lapideæ hydriæ ſex, poſitæ ſecundum purificationẽ) id eſt ſecundũ morẽ, & ritum purificationis (Iudæorũ) hoc eſt vaſa aquatica, & aquarũ receptui parata: ab hydor quod ẽ aqua, ſic dictæ: vt ſi fortè cõtigiſſet aliquẽ de cõuiuijs, vel de miniſtris lauare ſe, vel vaſa, aquã adhoc inueniret, & haberet paratã. Crebrò eñ manus, & vaſa epulatoria, Iudæi baptizabãt, id eſt lauabãt, & purificabant: & ſi caſu immũdũ aliquid tetigiſſent, niſi prius loti non comedebãt. (Capiebãt) aũt (ſingulæ) hydrię (metretas) id eſt mẽſuras (binas vel ternas) à metron, quod eſt mẽſura ſic dicta, ſecundum Iſido. Metreta, quædã menſura eſt, cõtinens decẽ ſextarios: & ſecundum eundẽ, ſextarius cõtinet tãtũ duas libras: qui bis aſſumptus, vocatur bilibris. (Et dixit Ieſus) miniſtris. (Implete hydrias aqua.) Aliquid eñ de aqua prius poſita, inde abſumpſerãt ad purificationẽ vaſorũ: & ideo iuſſit Ieſus ſuppleri, quod fuerat amotũ. Eũtes igiẽ miniſtri, hauſerũt aquã de puteo: qui adhuc ibi eſſe dicitur, extra viculum (& imple-

Hydriæ

Metreta quid eſt.

Sextarius qd cõtinet.

A

Aquę in vinum mutatio ſine verbo.

uerunt hydrias vſq; ad ſummum.) Quæ cū fuiſſent impletæ aqua, conuerſa eſt in vinū, diuina virtute. Non dicitur hic ꝙ aliqua verba ad hoc dixerit, ſicut in tranſubſtātiatione panis, & vini in corpus ſuum & ſanguinem: ſed occulta virtute diuinitatis hoc operatus eſt. Sine ergo omni verbo, ſola domini voluntate, in optimū vinum aqua conuerſa eſt: cum tñ alia miracula, & verbo, & tactu corporeo, & aliqñ fletu perfecerit. (Et dixit eis Ieſus: Haurite nunc & ferte Architriclino.) In hoc duo notantur. Primū, diſcretio domini: quia primò miſit magis honorabili: nec in hoc fuit perſonarū acceptor: quia ſecundum Aug. non cùm homines diuerſo modo pro ſuis gradibus honoramus, tunc ti mendū eſt, ne perſonas accipiamus. Secundum, humilitas domini: quia patet ꝙ ſedebat longè ab Architriclino, cum diceret: Ferte illi, quaſi ab eo remoto: & cum ille ſederet in magis honorabili loco, colligitur ꝙ dñs nolens ſedere ibi, nec iuxta eum, elegit ibi humilliorē locum. Triclinium, eſt locus vbi ſunt tres ordines menſarū, ſecūdū gradus ſuperiores, & inferiores ordinatarū: ſicut ſolet eſſe in refectorijs religioſorum. Et dicitur triclinium, à triplici ordine lectorum: ſuper quos ſedendo, recūbentes comedebant. Cline enī Græce, lectū Latine ſignificat. Nā antiquitus, in lectis ſedentes, & accūbentes, comedere ſolebant: vt ex labore fatigationis, interim dū cibus ſumitur, mēbra quieſcerēt. Et ideo in ſcripturis dicuntur comedentes, accumbere vel recumbere, ſeu diſcumbere, quod eſt quaſi iacendo comedere. Architriclinus, eſt princeps, & primàs triclinij, id ē principalis, & primus inter cōuiuātes in triclinio. Et ꝓbabile eſt, ꝙ fuerit aliquis ſacerdos illius tēporis, qui nuptijs intererat, ad benedicendum, & ad oſtēdendū qualiter debeant procedere, ſecundū legē, & ſtatuta ſeniorū. Voluit ergo dñs noſter, ꝙ principalior inter cōuiuas, primò de vino illo guſtaret: vt præſidentis ſententia acceptabilior eſſet: & ex ipſius cōmendatione, miraculū notius fieret. Sic etiam nos debemus, noſtra examinatori prælato offerre, ad probandū ea. (Vt autē guſtauit Architriclinus, aquā vini factam) id eſt mutatā in vinum (& non ſciebat vnde eſſet) ſ. per Chriſti virtutē (vocat ſponſum) quaſi ad arguendū ipſum (& dicit ei: Omnis homo) rōnalis, & prudenter agens (in principio bonū vinū apponit) cōuiuātibus: quia tūc ſenſus eſt viuax, & pōt diſcernere vini bonitatē, & acceptare (& cū inebriati fuerint, tūc) apponit (id ꝙ deterius,) id eſt aquoſius, & debilius ad mitigationem ebrietatis: quia tunc non ſic ſciunt diſcernere inter bonum, & deterius. (Tu aūt) cōtra conſuetudinē faciens (ſeruaſti vinū bonum vſq; adhuc) ita ꝙ modò ſapor eius diſcerni nō pōt. q. d. arguendo eum, inordinatè ꝙ imprudēter feciſti contrariū. Iſte tñ, vt prædictum eſt, ignoranter loquebatur. Miniſtri ergo, qui dederāt vinū illi & alijs, diuulgauerunt miraculum: quia ipſi ſciebāt quomodo fuerat factū. Cōmēdauit Architriclinus vini bonitatē: & poſt in cōmuni, cōmendauerūt miraculi qualitatē. Nō dubium quin melior erat, mutati vini natura, quā nati. Vnde Chry. Fecit aquam in vinum: non ſimpliciter autem vinum, ſed vinum optimum. Talia enim Chriſti miracula, multò his quę per manum perficiunt, ſplendidiora, & potiora quodāmodo ſunt: ita & alijs, qñ mēbrum direxit corporis claudicans, ſanis demōſtrabat hoc melius. Et iterum: Generale eſt in omnibus Chriſti miraculis, quòd ſēper ad aliquid melius terminatur, quàm poſſit fieri per naturam, hæc Chry. Hoc miraculum, primò à Chriſto factum eſt, ad manifeſtandam veritatem diuinitatis in eo latentem, & ad cōfirmandum eorum fidem. Et hoc eſt quod dicitur (Hoc fecit Ieſus initiū ſignorum) per ſe factorum: quia ante hoc fuerunt ſigna per patrem facta, circa ipſum. Et ideo falſum eſt quod dicitur de ſignis puerilibus, in libro de infantia ſaluatoris, & in euangelio Nazaræorum. Fecit autem hoc (in chana) villa quadā prouincię (Galilęæ) In qua villa oſtenditur locus, vbi ſteterunt hydriæ: & triclinium, vbi ſteterunt menſæ: & deſcenditur ad ea per plures gradus, ſub terra: ſicut eſt in pluribus alijs locis ſanctis: quod fortè accidit propter frequentes deſtructiones, & ruinas factas in illis. (Et manifeſtauit) per hoc ſignū (gloriā ſuā) id eſt glorioſam latentē in carne deitatē: & per deitatis potentiā per quā hæc fecit: & quàm glorioſus eſt: oſtēdens per effectū diuinę virtutis, ꝙ ipſe eſſet dñs virtutū, & rex glorię: & ꝙ ipſe eſſet ſponſus eccleſiæ: & ꝙ ipſe eſſet qui cuncta ex nihilo potuit creare: qui etiam ſicut dominus, quando voluit, potuit elementa immutare, ſecundum Chry. Oſtendens quoniam ipſe eſt, qui in vineis aquam tranſmutat: pluuiā per radicem in vinum vertit, quodq; in planta per multū tēporis fit per hoc repente ſimul, in nuptijs operatus eſt. (Et) viſo miraculo (crediderunt in eum diſcipuli eius) ſcilicet magis firmiter, & perfectè, quàm ante miraculum. Habebat enim paucos diſcipulos ſicut, & Ioannes, quos ſam liariter docebat: non tñ ſic inſeparabiliter adhærentes, & perfecte credentes, ſicut poſt miraculum: ſed qui illi fuerunt, neſcimus. Vnde dicuntur diſcipuli, propter notitiam, & ſequelā, & mutuum, inter Chriſtum, & ipſos amorē. Vel quia poſt futurum diſcipuli erant: ad verbū enī Ioānis, plures eū occulte audiebant: quia poſtmodum, omnino eum ſecuti ſunt. Poteſt etiam dici, quòd aliqui de nouo in eum crediderunt, & illi qui prius crediderunt, vt Andreas, & alij, per hoc in fide ſolidati fuerunt. Vbi Aug. Scriptura, non ſolum illos duodenos, appellat diſcipulos eius, ſed omnes qui in eum credētes, magiſterio eius ad regnum cœlorum erudiebātur. Notandū hic, ꝙ ſecundum quadruplicem ſenſum ſacræ ſcripturæ quadruplices ſunt nuptiæ: ſcilicet carnalis copulationis, ſecundū ſenſum literalē: diuinæ incarnationis, ſecundū ſenſum allegoricum: ſpiritualis coniunctionis, ſecundū ſenſum tropologicū: & beatæ fruitionis, ſecū dū ſenſum anagogicū. De primis nuptijs, ad literā, eſt euāgelium præſens. Iſtis nuptijs intereſſe debent mater Ieſu, & Ieſus, cum diſcipulis

Acceptio perſonarū non timenda.

B

Triclinium quid ē.

Cline quid ſignificet

Architriclinus quid dicat.

C

D

Vini miraculi bonitas.

Chana.

Vini in vineis productio.

E

Diſcipuli dñi vñ dicuntur.

Nuptiæ quadruplices.

G ſuis. Per iſtos tres, intelliguntur tria bona ma-
Bona trimonij. primū bonū eſt, fides caſtitatis, quod
matri- ſignificat caſta mater dñi. Secundū eſt, ſacramē
monij. tum: ſignificat enim coniunctionē diuinitatis,
Ephe.5. & humanitatis in Chriſto, vel Chr̄i, & eccleſię,
quā ſacrā rem ſignificat, & efficit Chriſtus, qui
interfuit nuptijs. Tertium eſt, proles ſuſcipien-
da, & educanda in fide Chriſti, quod ſignificant
Chriſti diſcipuli. Secundæ nuptiæ allegoricæ
ſunt, diuinæ incarnationis. In his nuptijs ſpon
ſus eſt filius dei, verbū æternum: ſponſa verò,
humana natura. In his nuptijs, totaliter fuit
mater Ieſu, & ipſe Ieſu, & diſcipuli eius futuri,
quos elegit in ipſo, ante mundi conſtitutionem.
Harū nuptiarū ꝓles, ſunt oēs qui credunt in-
eum. Aliter iſtæ nuptiæ allegoricè dicuntur eſ-
ſe inter Chriſtum ſponſum, & eccleſiā ſpōſam:
quarum nuptiarū proles, ſunt omnes fideles: &
redit in idem, cū iam præmiſsis. Tertiæ nuptiæ
H ſunt tropologicæ, ſpiritualis videlicet coniun-
ctionis dei, & animæ: in his nuptijs, conſiſtunt
tria bona coniugij, fides, proles, ſacramentum.
Quartæ nuptiæ ſunt, anagogicæ, & cœleſtes: in
Apoca. quibus gaudiū noſtrū erit plenum. Vñ in Apoc.
19. Gaudemus, & exultemus, & demus gloriā deo:
quia venerunt nuptiæ agni, & vxor eius præ-
parauit ſe. Ad has nuptias, nō intrant niſi beati,
qui ad cœnā nuptiarū agni, vocati ſunt: quales
Matt.25 ſunt virgines prudētes, quę intrauerunt cū ſpō-
ſo, & clauſa eſt ianua. Sicut ergo ſunt nuptiæ
hominis, & hominis, in carnali copulatiōe: ita
ſunt nuptiæ dei, & hominis, in naturarū cōiun-
ctione: & ſpiritus creati, & ſpiritus increati ſo-
cietate: & hoc in gratia, & gloria. Primæ nu-
ptiæ dei, & hominis, ſanctæ ſunt, cùm humanā
naturā diuinæ naturæ, in vnitatem perſonę co-
pulauit. Secundæ ſunt dei, & hominis, in vno
I ſpiritu, in gratia charitatis cōiuncti. Tertię ſunt
dei & hominis in gloria: qñ fidelis anima in-
greditur thalamū ſpōſi, in ſecreto cœleſtis lu-
Aqua minis. In omnibus aūt his, aqua terrenæ conſo
inſipida lationis inſipidæ, trāſit in vinū iucūditatis ęter-
trāſit in næ, in dei ſapore, & ſocietate. Poſſumus ēt dice-
vinum. re, ꝙ per nuptias, de quibus hic ſecūdū ſenſum
literalē dicitur, cōiunctio Chr̄i, & eccleſię intel-
ligitur, & ꝙ iſtud matrimoniū in vtero virgi-
nali initiatū fuit, qñ deus pater filio, humanam
naturā, in vnitate perſonæ viniuit: & ſic thala-
mus huius cōiūctionis, fuit vterus virginalis. Pu
blicatū aūt fuit, qñ eccleſia ſibi per fidē coniun
cta eſt: cōſummatū verò erit, qñ ſpōſa, id eſt ec-
cleſia introducetur in thalamū ſponſi, in cœle
ſte ſcilicet gloriā. Et ſecundum Bedā, non vacat
Dies ter à myſterio, ꝙ die tertia nuptię factę referūtur.
tius. Primus nāq; dies, eſt tēpus legis naturæ, quo pa
triarcharū exēplo: ſecundus, tēpus legis ſcri-
ptæ, quo ꝓphetarū ſcriptis: tertius, tēpus grãæ,
quo euangeliſtarum preconijs, quaſi tertiæ diei
luce mundo refulſit: in quo dominus in carne
Oſee 6. natus apparuit, & nuptias celebrauit. Vñ Oſee:
Viuificauit nos poſt duos dies: in die tertia ſu-
ſcitabit nos &c. Sed ad hoc ꝙ in Chana Gali-
læę, id ē zeli transmigrationis, eædē nuptiæ factę
perhibenſ, ſignificat eos grã dei dignos eſſe, qui

zelo deuotionis feruere, ac de vitijs ad virtutes, K
& de terrenis ad æterna, norunt transmigrare.
Et ſecundum Aug. myſteria quæ in illo domi- Allego
ni miraculo latent, videamus, oportebat imple rice.
re in Chriſto, quæ de illo ſcripta erant. Illa e- Lucę 24
rant aqua. Fecit aūt de aqua vinū, cùm aperuit
eis ſenſum, & expoſuit. Sic eñ ſapit ꝙ non ſa-
piebat: & inebriat quod non inebriabat. Vt aūt
dicit Alchuinus, miniſtri ſunt doctores noui te
ſtamenti, qui ſcripturas ſpiritualiter alijs inter-
pretantur. Architriclinus verò, eſt aliquis legiſ-
peritus: vt Nicodemus, Gamaliel, Saulus. Dū er
go talibus euangelij verbū cōmittitur, quod in
litera legis occultatur, quaſi vinum de aqua fa-
ctum, Architriclino propinatur. Et bene in do
mo nuptiarum, tres ordines diſcumbentium al
titudine, inter ſe diſtātes, deſcribuntur: quia ec-
cleſia tribus ordinibus fideliū conſtat: ſcilicet
cōiugatorum, cōtinentium, & doctorum. Opti- Ordi-
mum aūt vinum, Chriſtus vſq; adhuc conſerua- L
uit, id eſt euāgelium ſuum, vſq; in ſextā ætatem nes fide
diſtulit. Sed alijs propter prolixitatē vitandam, liū tres.
omiſsis de nuptijs tropologicis, propter mora-
litatem aliquantulū latius videamus. Spiritua- Morali
liter ergo, in Chana Galilææ ſunt nuptiæ, qñ in ter
tra ſanctam eccleſiam, ſiue cōuerſationē bonā.
per feruorem, Chriſto fideles animæ ſociantur.
Chana enim, interpretatur zelus, & ſignificat Chana
feruorem dilectionis: Galilęa verò, interpreta- quid in
tur transmigratio facta: & deſignat eccleſiā. Ex terpre-
qua interpretatione hoc oſtēditur, ꝙ illi feliciter tatur.
ter ad has ſpirituales nuptias veniūt, & diſcum
bentes digni Chriſto ſunt, qui feruore dilectio-
nis, & zelo amoris dei tacta, mala opera reſpue
re, & bona amare didicerūt: ac de vitijs ad vir-
tutes, & de ſtatu culpæ ad gratiā, necnō de ter-
reno amore ad cœleſte deſiderium, & à ſeipſis
in deū transmigrauerunt. In ſancta nāq; eccle-
ſia, ſiue ſpūalis vitæ, conuerſatione honeſta, re-
ſpuentes mala, amamus bona: & poſtponentes M
tranſitoria, transmigramus ad æterna. Ad hoc
facit, ꝙ illæ eximiæ nuptiæ in annuntiatione,
qñ beata virgo, cœli nupſit architecto, ſunt in
Galilæa factæ: ad inſinuandū ꝙ mens apta nu
ptijs ſpiritualibus, debet eſſe in trāſmigratione.
In his nuptijs, Ieſus ſaluator, id eſt qui populū Lucæ I.
ſuū ſaluat à peccatis eorū, aquā conuertit in vi-
num, qñ conuertit impium, & facit pium, qñ au
fert culpā, & confert gratiā: ſed ad preces bea-
tæ virginis, quæ ſemper compatitur miſeris im
plentur hydriæ, & aqua triſtitiæ conuertitur in
vinum conſolationis, & deuotionis æternæ. Sed
hydriæ ſunt quinque ſenſus corporis, cum vno
ſimplici ſenſu animæ: ſed hydriæ dicunſ lapi-
deæ: quia ſenſus noſtri ante gratiam, obdurati
ſunt per culpā. Iſtas hydrias aqua implemus, qñ
fletu noſtræ compunctionis, omnes ſenſus no-
ſtros, à culpa tranſacta perfectè lauamuſ: tali
aqua purificanſ Iudæi, id ē veri cōfeſſores Chr̄i:
qui non tm̄ confitentur cū voce oris, ſed etiam
opere manuū, in veritate cordis. Capiunt autē
hydriæ metretas binas vel ternas: binas, quādo
flemus quæ cōmiſimus delectatione, & cōſenſu:
ternas verò, quādo fletibus purgamuſ non ſolū
dile-

A dilectionem prauam, & conſenſum, verũ etiam opus malum. Aqua deinque in vinum conuertitur, quando fletum culpæ, iucunditas gratiæ ſequitur: vel etiã quando in mente hominis opus dei, quod laboranti prius non ſapit per ſpiritualem negligentiã, illuminato dulceſcit. (Omnis autẽ homo primum vinum bonum ponit) quia homines, ea quæ ad vinum bonum pertinent, ſcilicet delectabilia, amant, & quærunt in præſenti: deinde quod deterius eſt, quia amara inueniunt & recipient in futuro. Sic ergo diabolus primò ſuggerit aliqua ſub ſpecie boni. Et cum quis per complacentiam inebriatus fuerit, tũc quod deterius eſt, ſcilicet enormitates diuerſas, in peccatis ſuperinducit. Sed Chriſtus non primò vinum bonum ponit, ſed in poſterũ ſeruat: quia à principio, amara, & dura proponit: quia arcta eſt via, quæ ducit ad vitam: & omnes qui pie volunt in Chrĩo viuere, amaritudines, & tribulationes patiuntur: ſed in futuro, delectationes, & gaudia conſequuntur: & parua ſunt bona, quæ nobis tribuit in præſenti tẽpore, ad cõparationẽ futurorum, quæ bonis daturus eſt in æternitate. Bonus medicus, nunquã dat bonũ, & purum vinum infirmo: vel illi qui euaſit de infirmitate, quãdiu eſt debilis, donec perfectã habeat ſanitatẽ, ſed dat ſibi vinum aqua mixtum. Sic homini exiſtenti in vita iſta, quamuis euaſerit infirmitatẽ peccati, tñ debilis eſt, & põt recidiuare, dat dñs vinũ mixtũ aqua tribulationis: ſed in fine quando habebit perfectã ſanitatem, tunc dabit vinum purum æternæ cõſolationis. De prædictis hydrijs, & metretis, ſic dicit Berñ. Sex hydriæ poſitæ ſunt his qui poſt baptiſmum in peccata labũtur. Prima hydria, & prima purgatio in cõpunctione eſt, de qua legimus: quoniã in quacunq; hora ingemuerit peccator, oẽs iniquitates eius non recordabuntur. Secunda verò confeſſio eſt, omnia ſiquidẽ in confeſſione lauantur. Tertia, eleemoſynarum largitio: hinc enĩ habes in euangelio: Date eleemoſynam: & omnia munda ſunt vobis. Quarta eſt remiſſio iniuriarum, ſecundũ quod orantes dicimus: Dimitte nobis debita noſtra: ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Quinta ẽ afflictio corporis, vnde exoramus: Vt mundi per abſtinentiã, odo canamus gloriam. Sexta eſt, obedientia præceptorum: ſicut audierunt diſcipuli, ꝙ vtinã mereamur audire & nos: Vos mundi eſtis, propter ſermonem quem locutus ſum vobis Nimirũ: quia non erant ſicut hi de quibus dicitur Sermo meus non capit in vobis: ſed in auditu verbi obediebant ei. Hæ ſunt ſex hydriæ, poſitæ in purificationem noſtrã: & quæ vacuæ ſunt, & plenæ ſunt, ſi ꝓ inani gloria obſeruãtur. Aqua replẽtur, ſi timore dei cuſtodiuntur: quõ timor domini, fons vitæ. Aqua itaquã, timor dñi eſt: etſi minus ſapida, ſed optime refrigerans animã noxijs deſiderijs æſtuantem: aqua eſt, quæ iaculatorum inimici ignita, poſſit extinguere. Sed diuina virtute, aqua mutatur in vinũ: quõ perfecta charitas, foras mittit timorẽ. Dicuntur autem lapideæ hydriæ: non tam ꝓpter duritiã, quàm propter ſtabilitatẽ: capientes ſingulæ metretas binas vel ternas: duæ metretæ, timor gehennæ incurrendæ, timor gloriæ amittendæ. ſed quia hæc de contingenti futuro ſunt, & blandiri ſibi põt anima dicens: poſtquam aliquandiu in voluptatibus vixero, ages pœnitentiam: Vt nec iſtam perdas, nec illam incurras, bonum eſt adhiberi, & tertium, qui vtiq; ſpiritualibus notus eſt, eo videlicet quod ſpiritualis præſenti eſt. Timent qui nouerunt ſpiritualem cibum, ne quando fortè fraudentur eo. Ipſe eſt panis angelorum, panis viuus, panis quotidianus. Hic eſt enim quod promiſſum eſt, quia centuplum accipiemus in hoc ſeculo. Sicut enim mercennarijs, & cibus quotidianus datur in opere, & merces ſeruatur in fine: ſic dñs vitam in fine reddet, & interim cẽtuplũ ſpiritualium exhibet. Quid ergo mirũ, ſi timet ne perdat hanc gratiã, qui iã ſecutus eſt eã. Hæc eſt metreta tertia, quam ſub diſtinctione ſignanter poſuit, eo ꝙ non omniũ ſit: quia nec omnibus centuplum repromittitur. Et iterum Berñ. Quæramus ergo menſuras, quas hydriæ capiebant binas aut trinas. Nam, & ſaluator triplicẽ nobis aquã apponit: & perfectus omnis erit, qui has tres metretas habere potuerit. Plorat ipſe ſuper Lazarũ, & ſuper ciuitatem Hieruſalẽ. hæc eſt aqua prima ſudata, imminente paſſionis hora: & hæc eſt ſecunda, non ab oculis tãtũ, ſed à toto corpore, manans rubea guttã, & ſanguinea. Tertia verò, vna cum ſanguine manauit ex eius latere. Et tu ergo primã habes, ſi de peccatis cõpunctus, cor ſcientiæ ſtratum rigas. Secunda habes, ſi in ſudore vultus tui pane tuo veſcaris: & labore pœnitentiæ corpus tuum caſtiges. Eſt aũt coloris ſanguinei, ſiue ꝓpter laborẽ ſiue ꝓpter ipſum concupiſcentiæ, quæ extinguit ignẽ. Iam verò, ſi proficere potes vſque ad gratiam deuotionis, potaberis aqua gratiæ ſaluatoris, & ſpiritus ſancti, qui ſuper mel dulcis eſt, in te fiet aquæ fons in vitam æternam ſalientis: & memento hanc eſſe aquam, quæ de latere dormientis procedit, & ſine omni moleſtia fluit. Oportet enim ꝙ iã mundo mortuus ſit, qui in hac gratia delectari voluerit. Prima agitur, à præteritis delictis abluit conſciẽtiã. Secũda, vt futura capias extinguit cõcupiſcentiã. Tertia verò, ſi ad eã peruenire merueris ſit enĩ potat animã. hæc Ber. Finito autem conuiuio dominus Ieſus vocauit Ioãnẽ ſeorſum, & dixit ad eum: Dimitte hanc vxorẽ, & ſequere me. Qui viſo miraculo in eius nuptijs facto, ſtatim relicta ſpõſa ſua ſecutus eſt dominum. Et hæc fuit prima vocatio Ioannis, qua ad Chriſti venit familiaritatẽ, & notitiam. Sponſa verò eius, Anachita nomine, vel ſecundum alios Maria Magdalena, voluntarie ſicut ſponſus eius, cum alijs ſanctis mulieribus, dominũ ſecuta eſt. Dei enim perfecta ſunt opera: & ideo ex quo vocauit vnum coniugẽ conueniens fuit vocare, & alterum. In hoc ergo ꝙ dñs nuptijs interfuit, carnale matrimoniũ approbauit: ſed in eo quod Ioannẽ de nuptijs vocauit, intelligi aperte dedit, ꝙ longe dignius eſt ſpirituale matrimoniũ, quàm carnale. Vnde in eccleſia obſeruatur ꝙ ante copulã carnalẽ poteſt licitè alter coniugum intrare religionem.

Margin notes: Vini boni propoſitio. — Matt. 7. — B — 2. Tim. 3. — Hydriæ ſex. — Ezec. 18 — Secundum aliã trãſlationẽ. — C — Luc. 11. — Matt. 6. — Ioã. 15. — Ioan. 8. — Pſal. 17 — D — F — E — Ioãnis vocatio — Sponſa Ioannis euangeliſtæ. — Cõiugũ alter religionẽ quãq; ingredi poteſt.

G

ORATIO.

DOmine Ieſu Chriſte, qui die tertia, ſcilicet tempore gratiæ ad nuptias, ſcilicet coniunctionis tui & eccleſiæ, per carnem veniſti, & aquam in vinum conuertiſti, dum ea quæ in ſcriptura veteri carnalia videbantur ſpiritualia oſtendiſti, vnde plenæ ſunt hydriæ: quia impletæ ſunt prophetiæ. Conuerte quæſo animam meam frigidam, in charitatis tuæ feruorē: inſipidam, in ſuauitatis tuæ ſaporem: fluxibilem, & ſtabilem, in virtutis & gratiæ tuæ conſtantiā: mutans aquam totius meæ indeuotionis, in vinum fructuoſę compunctionis: quo me miſerum ſemper potare, & inebriare: ac illud tandem in vinum iucunditatis conuertere, de tua miſericordia digneris. Amen.

H

De prima electione uendentium de templo. Et de Nicodemo. Cap. XXVI.

PRæfato miraculo, in menſe Ianuarij facto, moram traxit Ieſus in Galilæa, vſque dum appropinquaret mēſis Aprilis, in quo

Ioan. 2. tunc erat paſcha Iudæorum: & tunc (deſcen-

Capharnaum metropolis ē Galilææ dit) ſecundū loci ſitum, de Chana in (Capharnaum) metropolim Galilææ: (& ipſe & mater eius) deſcenderunt ſimiliter (& fratres eius) id eſt cognati eius ſecundum carnem, ſcilicet conſanguinei matris vel Ioſeph, qui pater putabatur: (& diſcipuli eius) qui per eum erudiebantur. Ideo autem Capharnaum, quę erat metropolis, voluit venire: quia iam inceperat gloriā ſuam manifeſtare. (Et manſerunt ibi, non multis diebus:) quia ciues Capharnaum, valde corrupti, non ſe exhibuerunt deuotos, ad ſuſcipiēdum Chriſti doctrinam: & quia imminebat tē-

I pus eundi in Hieruſalem, propter proximum paſcha Iudæorum. (Appropinquante autē paſcha) Iudæorum, aſcendit Ieſus, cum diſcipulis ſuis (Hieroſolymā) metropolim Iudææ, ſecundum legis pręceptum. (Et inuenit in tēplo vendētes boues, & oues, & columbas, & numularios

Templū in quo vendentes inuēti ſunt. ſedentes.) Nomine templi non accipitur hic ipſa domus domini, in qua erat altare thimiamatis, & Cādelabrum: nec atrium ſacerdotum, in quo erat altare holocauſtorum: ſed quoddam atrium vbi homines orabant, & doctores docebant, & ibi vendebantur ea, quæ in tēplo offerebantur. Et quia de longinquo adduci non poterant: ideo ſacerdotes, qui propter cupiditatem diuerſis adinuentionibus populum depauperabant, ſtatuerunt homines qui talia ibi vendebant, vt venientes de longinquo, excuſationē de oblationibus dimittendis non haberent. Aliqui etiam aduenientium non habebant pecuniā: & ideo ſtatuerant ibi campſores, qui ſub cautione tradebant eā: & cū hoc, vltra ſortē, recipiebant aliqua munuſcula, non tamen pecuniam, ne arguerentur manifeſtè facere contra legem, dando ad vſurā. (Et flagello de funiculis facto, eiecit omnes) ſcilicet vendentes, & numularios, ac (oues & boues) de templo) & numulariorum æs) id eſt pecuniam (effudit) & in diuerſa ſparſit (& menſas) eorum, quæ erant quaſi vaſa denario-

K rum (euertit) & deiecit. (Et his qui columbas vēdebāt, dixit: Auferte iſta hinc, de loco iſto (& nolite facere) opere veſtro illicito (domum patris mei) quæ eſt domus orationis (domū negotiationis) & mercationis. Bis legimus Ieſum aſcendiſſe Hieroſolymam. In paſcha ſemel, in Ioan. 2.

primo anno prædicationis, vt hic: & iterū illo anno quo paſſus fuit. Et hic quidem in princi-

Hieroſolymā Ieſus bis aſcēdit. pio ſignorum expulit vendentes de templo: ſed ſecundo ad paſſionem veniens expulit vendentes & ementes durius agendo: multo quippe maior numerus erat ementium quàm vendētium. Hic quoque remiſſa quadā increpatione vtitur dicens: (Nolite facere domum patris mei, do-

Mat. 21 mum negotiationis.) ibi autem durioribus ſermonibus vtebatur, dicens (Nolite facere domū meam ſpeluncam latronum: & non ſinebat vllum vas transferri per templum, vnde, & ſcri-

L ba, ac pharisæi quærebant quomodo eum perderent: timebant enim eum: quoniam vniuerſa turba admirabatur ſuper doctrina eius.) Fe-

Funiculi peccatorum. cit autem flagellum de funiculis: quia ſecundum Augu. de peccatis noſtris ſumit materiam vnde nos puniat. Ipſa enim protelatio peccatorum, ſecundum quod peccata peccatis adduntur quidam funiculi dicuntur. Vnde in Prouer-

Prou. 5 bijs dicitur, ꝙ impius funibus peccatorum ſuorum conſtringitur. Myſticè ſecundum Alchuinum quotidie deus ſpiritualiter eccleſiam ſuam intrat: & qualiter vnuſquiſq; conuerſetur attēdit. Caueamus ergo ne in eccleſia dei, fabulis, vel riſibus, vel odijs, vel cupiditatibus vacemus: ne improuiſus veniens nos flagellet, & de eccle-

Vendentes in eccleſia. ſia ſua nos eijciat. Secundum Auguſt. vendentes in eccleſia ſunt, qui quæ ſua ſunt quærunt, non quę Ieſu Chriſti: venale totū habent, quia redimi volunt. Et nota ꝙ per oues innocentes,

M quæ ſuo vellere veſtiendis præbent opera mun-

Oues vēdi. ditiæ, & pietatis ſignantur quæ venduntur, dum pro laude humana ſub hypocriſi, & in veſtibus

Boues. ouium geruntur. Hypocritę namque mentem lupinam habent ſub ouina pelle. Per boues qui arant, prædicatores cœleſtis doctrinæ ſignificātur: quos vendunt, qui non amore dei, ſed pro quæſtu temporali prædicant. Per boues etiam, qui laborioſi ſunt, ſignari poſſunt illi qui magnos labores ſuſtinent pro diuinis: vt per hoc

Columbas vendere. in eccleſia valeant promoueri. Columbas vendunt qui acceptam ſpiritus ſancti gratiam quæ per columbam accipitur, non gratis, ſed ad pręmium dant: etſi non ad quæſtum pecuniæ, ad vulgi tamen fauorem tribuunt, non ad vitæ meritum, ſed ad gratiam largiuntur. Nummos mu-

Numularij. tuo in eccleſia dant, qui non ſimulatè cæleſtibus, ſed à patre terrenis rebus in eccleſia deſeruiunt: & ſua, non quæ Ieſu quærunt. Domum etiā dn̄i, domum negotiationis faciunt, non ſolum hi, ſed etiam qui gradum vel gratiam ſpiritualem, quā in eccleſia perceperunt, non ſimplici intentione, ſed cauſa humanæ retributionis

Eiecti de templo. exercēt. Omnes iſtos eiecit de templo Chriſtus, ſignans ꝙ ſunt excluſi de templo gloriæ ſanctę dei. Qui ergo noluit de eccleſia, & de homo cœ-

leſti,

A leſti, veniente domino auferri, auferant iſta de
actibus ſuis: & ab auaritiæ, & ſimoniæ ceſſent
negotijs: eijciuntur enim de parte fortis ſancto-
rum, qui inter ſanctos poſiti, vel ficte bona, vel
à parte mala faciunt: & funiculis peccatorum
modo flagellantur ad correctionem: quibus in
correcti, in fine ligabuntur ad damnationẽ. Po
ſuit aũt dñs remediũ, & operis, & verbi: vt doce
ret eos, qui curã habent eccleſiæ, ſubditos facto,
& verbo debere corrigere. Si igitur in figurali
templo, etiam in atrio eius, quod eſt domus ora
tionis, prohibet negotiationẽ, quæ honeſta puta
tur, cùm ſit de his quæ in templo offeruntur:
multo magis prohibet comeſſationes, potatio-
nes, riſus, lites, vaniloquiũ & huiuſmodi fieri in
eccleſia dei. Ergo cùm omnis Chriſti actio no-
bis debeat eſſe lex & præceptio, non licet cande
las, vel alias merces, etiã dño offerendas, in ec-
cleſia vendi: nec aliquod officium, niſi merum
eccleſiaſticũ, exerceri. (Recordati verò ſunt di-
ſcipuli eius: quia ſcriptum eſt) in Pſalmiſta de
Chriſto: (Zelus domus tuæ comedit me.) id eſt,
accendit. Ex Chriſti enim facto recordati ſunt
ſcripturæ illius, & impletionis eius in Chriſto.

Cereorũ illicita venditio in tẽplo. B
Pſal. 68

Bonus zelus eſt animi feruor in bonum: quo
mens relicto, & abiecto humano timore, ꝓ de-
fenſione veritatis accenditur. Vnde Augu. Fra-
tres vnuſquiſque Chriſtianus in mẽbris Chriſti,
zelo domus dei comedatur. Quis comeditur ze
lo domus dei? Qui omnia quæ fortè ibi videt
peruerſa, ſatagit corrigi, cupit emẽdari, nõ quie
ſcit. Si emendare non potes: tolera, geme, ſu-
ſpira, ſuſtine paleã: verbi gratia: Vides fratrẽ
currere ad theatrũ: prohibe, mone, contriſtare:
ſic zelus domus dñi comedit te. Vides alios cur
rere, & inebriari velle: prohibe quos potes, ter-
re quos potes: quibus non potes, blandire, noli
C acquieſcere. Si autem fueris frigidus, & marci-
dus, ad te ſolũ expectans, & quaſi tibi ſufficiens,
dixeris in corde tuo, Quid mihi eſt curare alie
na peccata? ſufficit mihi anima mea, vt ipſam
integrã ſeruẽ deo. Eia, non venit tibi in mentẽ
ſeruus ille, qui abſcondit talentũ, & noluit ero-
gare. Nunquid enim accuſatus eſt quia perdi-
dit, & nõ quia ſine lucro ſeruauit? Sic ergo au-
dite fratres mei, vt non quieſcatis. Nolite quie-
ſcere lucrari Chriſto: quia lucrati eſtis à Chri-
ſto. hæc Aug.

Zelus bonus.
A zelo comedi

Vbi ſciendũ ꝙ zelus dicit quan-
dã intentionẽ amoris, quo intenſè deũ diligens,
nihil ſuſtinet, quod amori ſuo repugnet. Ille igi
tur propriè zelũ dei habet, qui nihil patiẽter ſu
ſtinere põt contra honorẽ dei, quẽ maximè di
ligit. Nos aũt debemus diligere dominũ dei, intã-
tũ ꝙ zelus eius nos comedat. Cũ ſi quid contra
rij fieri videmus, ſtudemus etiã quantuncunq;
chari noſtri ſunt qui hæc faciũt, remouere: nec
timemus propter hoc, aliqua mala perpeti. At-
tendendũ eſt aũt quanti meriti ſit zelus domus
domini, & generaliter omnis zelus bonus cuius
actum inter prima opera Chriſtus oſtendit, cu-
ius meritò Phinees pactum ſempiterni ſacerdo
tij accepit, cuius feruore Mathathias legẽ defen
dit, cuius igne ſuccenſus Helias prophetas Baal
interfecit. (Et dixerunt ei Iudæi: Quod ſignũ

Zelus quid ſit.
zeli meritum.
Nu. 25.
1. Mac. 2.
3. Re. 17

oſtendis nobis, quia hæc facis?) id eſt, quia cum D
tanta autoritate, & poteſtate nos expellis, non
videtur hoc tui officij eſſe, nec credimus tibi li-
cere: ergo oſtende nobis ſignũ quo credamus.
Quamuis enim factum eſſet bonum de ſe, nõ tã-
men pertinebat ad quẽlibet hoc facere, ſed ſo-
lũ ad eum qui haberet autoritatem corrigendi
exceſſus ſacerdotũ: quod non conueniebat ali-
cui de communi populo, cùm ſacerdotes eſſent
ſuperiores in populo illo: ſed prophetæ quan-
doq; mittebantur ad hoc ſpecialiter à deo. Cùm
ergo Chriſtus non eſſet filius Aaron, & per con
ſequens nec pontifex ſecundum legem, nec eſ-
ſet rex in conſpectu populi: non apparebat ra-
tio quare ſic autoritatiuè eijceret eos, menſasq; ſub
uerteret, niſi diuina autoritate propheta ma-
gnus miſſus eſſet: & ideo petierunt ſignum miſ
ſionis ſuę, non auſi manus in eum inijcere ſi-
gnum petunt, vt ſuæ potentię fidem capiant: fa
miliare enim erat Iudæis ſigna quærere: vt po
te per ea ad legem, & fidem vocati. Quærebant
autem nũc ſignum, non vt crederent & venera-
rentur, ſed quaſi deſperantes quòd ſignũ oſten-
dere non poſſet, & ſic eum deriderent, & impu-
gnarent: quod ex hoc patet, quia ſtatim dictum
ſuum impugnauerunt.

Signa petunt Iudæi. E

Dedit ergo eis ſignum
poteſtatis diuinæ: in ſuſcitatione corporis ſui,
propria virtute: & quia prauè quærebant non
dedit eis ſignum apertum, ſed occultum, & in fi-
gura de ſua reſurrectione: quia digni non e-
rant, vt prædicaret eis reſurrectionem ſui cor-
poris manifeſte. Vnde reſpõdit, & dixit eis (Sol
uite templum hoc: & in tribus diebus excita-
bo illud.) Hoc autem dicebat ſpiritualiter de tẽ
plo corporis ſui, ſcilicet intranſitiuè, hoc eſt de
templo quod eſt corpus ſuum loquendo de cor
pore ſuo ſub nomine templi: quia humanitas
Chriſti, erat ſpeciale habitaculum ipſius dei. F
Templum enim dicitur, in quo deus inhabitat:
& quia in corpore Chriſti diuinitas inhabitat,
ideo corpus Chriſti, templum dei, non ſolum ſe
cundum animam, ſed etiam ſecundum corpus
dicitur.

Tẽplum quid dicatur.

Nec dicebat hoc, imperando vel con-
ſulendo, vel hortãdo: ſed id ꝙ facturi erãt, prę
dicẽdo & denũtiãdo: nõ eñ eſt verbũ inductiuũ
ad hoc faciẽdũ, cũ fuit ſimpliciter malũ ex par
te Iudæorũ. Chrs aũt non poterat inducere ad
malũ: ſed eſt verbũ denuntiatiũ eius quod erat
per ipſos fiendũ, quo hoc ꝙ affectabant demon
ſtrat non eſſe abſconditum. q.d. (ſoluite) id eſt
ſoluetis: quia in paſſione Chriſti, anima fuit ſo
luta à corpore, & ſanguis à carne: & continui-
tas mẽbrorum in fixione clauorum, & lanceæ:
& ego virtute in me latentis diuinitatis excita
bo, quaſi à ſomno, illud templum per vos diſſo
lutum. Dedit ergo eis ſignũ reſurrectionis futu
rum, quia in hoc, maximè potentia, & virtus di
uinitatis eius, oſtenditur: non enim poti homi
nis eſt, vt ſe à mortuis excitaret, ſed ſolus Chri
ſtus qui inter mortuos liber fuit, hoc potẽtia, &
virtute diuinitatis ſuæ fecit. Hoc etiã fuit ſignũ
pœnitentiæ & remiſſionis, ꝙ ſolũ peccatoribus
cõpetebat. Et quia dedit eis ſignũ in figura, vo-
cans corpus ſuũ tẽplũ: ideo illi carnales hoc nõ

Signũ à Chriſto datum.

G intelligentes, ſed de inanimato tẽplũ cũ hoc dicere putãtes, deridebãt eũ, & volebãt arguere dictũ ſuũ per materiale tẽplũ, dicẽtes: (Quadraginta, & ſex annis ædificatum eſt tẽplũ hoc,) id eſt reædificatũ (& tu in tribus diebus excitabis illud) Hoc dixerunt deridendo, quaſi eſſet impoſſibile: & multò plus deriſiſſent ſi reſurrectionẽ ſui corporis manifeſtè prædixiſſet, quia difficilius ẽ reſuſcitare mortuũ, quã ædificare tale tẽplum: & nõ loquuntur de tẽplo facto per Salomonẽ: quia illud fuit ædificatũ in ſeptẽ annis, & perfectũ: & poſtea per Nabuchodonoſor deſtructũ: ſed loquuntur de tẽplo reædificato per Zorobabel & Neemiã, poſt captiuitatẽ Babylonicã, ꝙ factũ fuit in quadraginta ſex annis, antequã cõpleretur inimicis ꝓhibentibus: quia Iudæi impediebãtur in ædificatione tẽpli, à nationibus in circuitu eorum exiſtẽtibus (multi) aũt tunc (crediderunt) id eſt credere inceperũt (in H nomine eius) id eſt in ſuæ diuinitatis nutamine cuius nota fecit per ſigna: & ideo ſequitur (videntes ſigna quæ faciebat.) Vnde patet ꝙ in fide adhuc confirmati non fuerunt: quia magis ſignis quã ex deuotione crediderunt. (Ieſus aũt non credebat ſe eis, eo ꝙ ipſe noſſet oẽs, & quid eſſet in homine.) Scire eñ ea quæ ſunt in corde hominũ ſolius dei eſt, qui ſolus corda plaſmauit: & ideo ſciuit ꝙ inſtabiles erãt, & in tẽpore tentationis recederent. Qua ꝓpter vt dicit Beda, monemur vt nunquã de noſtra cõſciẽtia ſecuriſſimus: ſed ſemper ſoliciti formidemus quia ꝙ nos latet, æternũ arbitriũ latere non valet. Dubitatur hic quæ nã ſigna viderunt facta à Ieſu, cùm nullũ legamus eũ tunc ſignũ feciſſe in Hieruſalẽ. Ad quod põt dici vno modo, ꝙ multa ſigna facta ſunt ibi tunc à Ieſu, quę hic non habentur. Nã euangeliſtæ multa ſcienter prætermiſerunt de miraculis Chři, cùm tot fecerit, ꝙ I nõ poſſent ſcribe de facili. Alio modo, quia inter cætera miracula, poteſt maximum reputari ſignum, ꝙ cum flagello vno, Ieſus de tẽplo ſolus, & parum adhuc reputatus, eiecerit multitudinẽ hominũ. Diuina quidẽ virtus, in illo facto operabatur, quæ apparebat in effectu cũ volebat. Corpus enim Chriſti, erat inſtrumentũ diuinitati coniunctum: & ideo quidã fulgor radioſus, & mirabilis, egrediebat de vultu, & oculis eius, virtute diuina eos deterrens, quo territi ſacerdotes, & leuitæ, & alij, nõ audebant, nec poterant ei reſiſtere. Sicut, & in paſſione, vox illa diuinitatis quodãmodo inſtrumentum erat, quo magnã armatorum multitudinem legitur proſtrauiſſe. Vnde Hiero. in Matthæo, de ſecunda eiectione: Plurimi ꝙ arbitramur maxima eſſe ſignorũ, ꝙ Lazarus ſuſcitatus eſt quò cæcus ex vtero lumen accepit, ꝙ in Iordane vox audita ſit patris, ꝙ transfiguratus in mõte gloriã oſtẽdit triumphantis: mihi aũt inter omnia ſigna quæ fecit dñs, hoc videtur eſſe mirabilius, quòd vnus homo, & illo tempore cõtemptibilis, & intãtũ vilis, vt poſtea crucifigeretur, ſcribis & phariſæis, cõtra ſe ſæuiẽtibus, & videtibus lucra ſua deſtrui, potuerit ad vnus flagelli verbera, tantam eiicere multitudinẽ, menſas ꝙ ſubuertere, & K cõrrigere cathedras, & talia facere quæ infinitus nõ feciſſet exercitus. Igneũ eñ quoddã, atq; ſydereum, radiabat ex oculis eius, & diuinitatis maieſtas lucebat in facie. hæc Hiero. De his aũt qui crediderunt in nomine eius, eſt ſciẽdũ ꝙ ſecundũ Aug. illi credunt in nomine eius, qui ſolũ ꝓpter ſigna credũt, & adhęrent nomini eius, qui nondũ ſacramentũ baptiſmi perceperũt velut catechumini, hoc eſt inſtructi: & quia plenã fidẽ vt oportet non habent in Chřm, & eius ſacramẽta: ideo adhuc non credit ſe eis: quia eccleſia nõ dat eis corpus Chři, ꝙ quidẽ corpus, ſicut cõficere nõ põt, niſi ſacerdos cõſecratus: ita nullus ſumere debet, niſi baptizatus. Et ſecundũ Chry. iſti qui ꝓpter ſigna credebant in nomine eius, nõ firmiter, nec perfecte credebant in eũ: & ideo non confidebat in eis ſicut in diſcipulis perfecte, & firmiter credentibus, nec recipiebat eos ad perfectionẽ, & cõuictũ, vt cum eo inſeparabiliter habitarent: nec omnia ſua dogmata, & ſecreta eis cõmittebat: nec eis altiora L myſteria fidei reuelabat: quia horum credulitas nõ erat ex fide firma, ſed ex ſuſpitione quã de Chřo receperant ꝓpter ſigna: nec æſtimabant eum deum, ſed hominẽ à deo miſſum doctorẽ veritatis. Et ideo ſignanter euangeliſta, vt oſtendat eos imperfectè credere, nõ dicit ꝙ crederent in eum: quia nondum credebant in eius diuinitatem, ſed dicit in nomine eius, id ẽ, illud ꝙ de eo nominetenus dicebatur, ſcilicet ꝙ iuſtus & huiuſmodi. Vñ (Nicodemus) inter iſtos) princeps) ac vnus de (phariſæis) & principibus, ſeu magiſtris Iudæorũ: quia in tenebris huius erroris erat (nocte ad Ieſum) & ad lucẽ venire perhibetur. Ipſe quidẽ in tenebris erat, nõ lux: quia nõ renatus Et ideo nocte (ad lucẽ) venit, quia illuminari volebat: præ timore qdoq; populi, quẽ offendere metuit, cum eſſet vnus de rectoribus: quia tunc populus per doctores, & ſacerdotes gubernabatur, in palã venire, & ſciri M nõ audebat, nec de ſynagoga expelleretur: præ verecundia etiam palã addiſcendi: quia magiſter in Iſrael erat, ſecrete, & extra turbã aliorũ docendus, ad Ieſum ſolus venit, vt ab ipſo plenus inſtrueretur. In hoc etiam quòd nocte venit, à ſtudio & diligentia inquiſitionis cõmendatur, & ſecretum ſignificabat quòd extra ſcripturum diſcere veritatem volebat. Vnde Beda. Hic venit ad Ieſum nocte, cupiens ſecreta eius allocutione diſcere myſteria fidei, cuius aperta oſtẽſione iam rudimentum perceperat. hæc Beda. Et quia prudẽter aperta, & manifeſta ſigna notauit, plenius fide, myſteria requirit. Et ideo de his quæ ad fidem pertinent, doceri meruit. Inſtruxit enim eum dominus de ſecunda & ſpiritualis generatione, ſeu natiuitate, ſcilicet de baptiſmo, & de introitu regni dei, ac de ſua diuinitate, & vtraq; natiuitate. de paſſione quoque ſua ac reſurrectione, & aſcẽſiõe, nec nõ de vero que aduentu, & pluribus alijs ad ſalutẽ neceſſarijs. Vnde cõgruẽter hoc euangeliũ in feſto trinitatis legitur quia in eo de baptiſmo dicitur, qui in nomine trinitatis confertur. hoc quippe ſacramentum baptiſmatis, eſt neceſſitatis: & ideo

Margin notes: Tẽplũ quadraginta ſex annis factum. — Scire cogitationes ſolius dei eſt. — Signa hic facta. — Signorũ maxima. — Credere in nomine Chriſti qui dicuntur. — Ioan. 3. Nicodemus ad Chřm accedens.

A ideo oportet q; habeatur in re, ſi eſt poſsibile: vel in voto, quoad præoccupatos: nam vbi contemptus in aliquo, baptiſmum aquæ excludit, neque baptiſmus flaminis, neq; ſanguinis prodeſt ei ad vitam æternam: quia non poteſt introire in regnum dei. Homines namq; non aſcendunt illuc, niſi inquantum efficiuntur membra Chriſti. Per generationē autem ſpiritualem, vniuntur ſibi, & membra eius fiunt, & ſic virtute ipſius aſcendunt. (Nemo enim aſcendit,) id eſt aſcendere poterit (in cœlum) propria virtute (niſi qui deſcendit de cœlo) non per motum localē cœlum dimittendo, ſed carnem de nouo ſibi vniendo: quia omnis qui aſcendit, virtute ipſius aſcēdit: & ipſe ſolus per ſuam virtutē ꝓpria aſcendit. Si aūt hic obijcitur, q plures veteris teſtamenti, ſaluati ſunt ſine baptiſmo. Dicendum q non erat in præcepto: conſecuti ſunt tñ ſpiritualem vitam, per gratiā in fide Chriſti venturi,

Baptiſmi virtute in cœlum aſcenditur.

B & ſic habuerūt rem baptiſmi, habuerunt ipſum etiā in figura, in aliquo correſpondente, per q tollebatur peccatum originale. Ideo etiam hoc euangelium in feſto trinitatis legitur: quia in eo quælibet perſonarū, apertè exprimitur. Nam perſona filij, eſt quæ loquitur: perſona patris exprimitur, cū dicitur (ſcimus quia à deo veniſti) perſona ſpiritus ſancti, cùm dicitur (Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & ſpiritu ſancto nō poteſt intrare in regnū cœlorum.) Exprimuntur aūt perſonæ diuinæ, cum ſuis appropriatis. Exprimitur aūt perſona patris, cum ſua potentia, cum dicitur (Nemo poteſt hæc ſigna facere, quæ tu facis, niſi fuerit deus cum eo.) ſigna .n. facere, diuinæ potentiæ eſt. Exprimitur perſona filij, cum ſua ſapientia, cùm dicitur (ſcimus quia à deo veniſti, magiſter.) ad magiſtrū enim ſpectat ſapientiā docere. Exprimitur perſona ſpiritus ſancti, cum ſua bonitate, cùm dicitur (Spiritus vbi vult ſpirat.) non enim noſtris meritis, ſed ex ſua gratuita bonitate, ſe nobis infundit.

Trinitatis expreſſio.

C Quamuis enim pater, & filius, & ſpiritus ſanctus, habeant eandē potentiā, ſapientiā & bonitatem: tamen quia apud nos, nomen patris, propter antiquitatem, importat impotentiam, ne ſimplices hoc crederent de patre cœleſt, attribuitur ſibi potentia. Similiter nomen filij, apud nos propter iuuentutē importat imperitiā, ideo ne de filio dei hoc credatur, attribuitur ſibi ſapiētia. Similiter nomē ſpiritusſancti, apud nos importat quendā furorē: iuxta illud Eſa. Quieſcite ab homine: cuius ſpiritus in naribus eius eſt. Ideo ne de ſpiritu ſancto hoc credatur, attribuitur ſibi bonitas. Fides & cōfeſsio ſanctæ trinitatis, ſi eā deuotè recepimus, valet inter cætera, ad tribulationū propulſionem. Nā ſicut ait Ioānes Damaſcenus, cum apud Conſtantinopolim peſtilētia grauis eſſet, q̄dā puer de medio populi in cœlū raptus, canticū ſanctæ trinitatis, ſcilicet, ſancte deus ſancte fortis, ſancte & miſericors ſaluator, miſerere nobis, ab angelis ē edoctus, quod cum rediēs, corā populo decantaſſet, mox omnis peſtilētia eſt fugata. Per Nicodemū qui venit ad Ieſū, vt de pertinētibus ad fidē plenius erudiret, ſignificatur diſcipulus humilis, &

Attributa perſonis diuinis.

Eſa. 2.

Fides de trinitate quid cōferat.

Moraliter.

diligens, qui venit ad doctorē, vt ab ipſo inſtruatur: qui debet eum dulciter recipere, exemplo Chriſti, qui Nicodemū dulciter recepit, ac manſuetè valde, & cum quiete ei loquebatur. Quod eſt contra iraſcentes, qui furioſe, & cum clamore frequenter loquuntur: contra quos eſt remedium valde, molliter & ſine clamore reſpondere, ſecundū illud Sapiētis, Reſpōſio mollis, frangit iram: ſermo durus, ſuſcitat furorem. Etē ſecundū Chry. ſi famulis, cùm aduerſus eos iraſcimur, portant humiliter, & cum ſilentio contumeliā, propter timorē noſtrum, qua venia digni erimus, aut quā excuſationem habebimus nos, qui propter dei timorem aliquid ferre non poſſumus, magis aut nolumus. D

Prou. 15.

ORATIO.

TV domine vniuerſorum, qui nullā habens indigētiam, voluiſti templum tuum fieri in nobis eijce à corde, & corpore meo omnia offendicula, & tibi diſplicentia, mundans me ab omnibus inquinamentis, & maculis mentis, & corporis: & fac de me tibi templum gratum, & idoneum, in quo habitare delecteris tu, cuius deliciæ ſunt eſſe cum filijs hominum. O ſapiētia, quæ ex ore altiſsimi ꝓdijſti, & magiſter qui à deo veniſti, doce me quæſo à malo declinare, & bonum facere: terrena deſpuere, & cœleſtia amare: vt veterē hominē cum ſuis actibus exuens, & nouum induens, quaſi de nouo natus regnum tuū introire merear, & videre. Amen. E

De incarnatione Ioannis Baptiſtæ. Cap. XXVII.

POſt hæc, ſcilicet completis diebus feſtis in Hieruſalem, quæ eſt in vna parte Iudeæ (venit Ieſus cum diſcipulis ſuis) & credentibus, in aliam partem Iudææ ſcilicet in Iordanem, quæ à forte Iudæ, vel à regno duarum tribuum, Iudæa dicebatur, à tribu enim Iudæ, quæ erat principalis, & regia terra, vbi habitauerunt filij Iſrael, nominata eſt Iudæa: (& illic demorabatur:) & per ſuos diſcipulos (baptizabat) multi q fiebant credentes, & diſcipuli eius. Iudæa interpretatur confeſsio, ad quā venit Ieſus: quia Chriſtus confitentes, vel ſua peccata, vel diuinam laudem, viſitat. Et illic moratur: quia tales nō tranſitoriè viſitat (& illic baptizat,) id eſt, à peccatis purgat. Vnde Alchuinus: Per Iudæā quippe ſignantur confitentes, quos viſitat Chriſtus: vbi enim eſt peccatorū confeſsio, vel diuinarū laudum, illuc venit Ieſus, & diſcipuli eius, hoc eſt doctrina, & illuminatio eius: & ibi moratur, purgando à delictis, & vitijs per baptiſmum ſanct ſpiritus, ſecundum Auguſt. Chriſtus primo baptizauit diſcipulos aqua, & ſpirituſancto: poſtea officium baptizandi eodem baptiſmate diſcipulis reliquit: intentus prædicationi & doctrinæ. Sicut & Apoſtolus Paulus paucos per ſe baptizauit: vt poſſet prædicationi fidelius intendere. Poſtea ergo ſoli diſcip. Ieſu baptizabant eo interim circa altiora docenda occupato. In quo dedit exem-

Ioan. 3.

F

Iudæa vnde di[cta]

Iudæa cōfeſsio interpretatur.

Baptizat Chriſtus.

1. Cor. 1.

G exemplum prælatis eccleſiæ cõmittendi ea quæ per inferiores poſſunt cõmodè fieri: vt ipſi liberius poſſint in alijs oribus exercere. Et quamuis Ieſus tunc non baptizaret manibus ſuis, & miniſteriũ exhibendo, ſed diſcipuli eius: baptizabat tamen præſentia maieſtatis. Ipſius enim erat baptiſmi ſacramentũ, & ad diſcipulos pertinebat miniſteriũ. Hic eſt enĩ qui baptizat: ergo adhuc Ieſus baptizat, & quouſq; baptizandi ſumus, Ieſus baptizat. Vnde Aug. Vtrunq; verũ eſt: quia Ieſus, & baptizabat, & non baptizabat. Baptizabat enim, quia ipſe mundabat: non baptizabat: quia ipſe non tingebat. Præbebant diſcipuli miniſteriũ corporis: præbebat ille adiutorium maieſtatis: de quo dictũ eſt, hic eſt qui baptizat. (Ioannes autem baptizabat in Ennon, iuxta Salim) oppidum prope Iordanẽ ſitũ (quia aquæ multæ ibi erant) quod eſt etiam interpretatio eius quod dicitur in Ennõ. Ennos Hebraicè, dicitur aqua Latinè. Et dicunt aliqui, ꝙ hoc oppidum, alio nomine vocetur Salem: & ſit locus vbi regnauit Melchiſedech: ſed hoc eſt falſum: quia Salem, vbi regnauit Melchiſedech, idẽ eſt quod Hieruſalem: Nam ipſam ædificauit Melchiſedech: Et primò dicta eſt Salem, id eſt, pacifica, ex cõditione regis, qui regnauit in pace. Poſtea dicta eſt Hieruſalem, à tempore quo Abraham voluit ibi offerre filium ſuum: quia locum illum appellauit, Dominus videt. Et ita Hieruſalem interpretatur viſio pacis, quia cum prima interpretatione, addita eſt viſio. Mittebat autem Ioannes ad Ieſum baptizatos, qui veniebant ad eum: ſed non mittebantur ad Ioannẽ: venientes ad Ieſum. Sicut ante baptiſmũ Chriſti, Ioannes baptizabat in nomine Chriſti venturi: ſic poſt baptiſmum Chriſti, illos quos baptizabat, ad Chriſtũ mittebat: ſic & ſuum teſtimonium de Chriſto confirmabat. Et exinde turbati, & inuidia moti, diſcipuli Ioannis, & indiſcretè zelantes pro magiſtro ſuo, volenteſq; præferre baptiſmum eius Chriſti baptiſmo, murmurabãt ꝙ magiſtri ſui gloriam zelabat: quia videbatur eis quod magiſtri ſui & baptiſmi eius autoritatem minueret. Et (facta eſt quæſtio) & cõtrouerſia (de purificatione,) id eſt, baptiſmo (à diſcipulis Ioannis) defendẽtibus magiſtri ſui baptiſmũ, & putantibus eum maiorem Chriſto, quem viderant à Ioanne, quaſi maiore, baptizatum (cũ Iudæis) id eſt Chriſti diſcipulis, & alijs ad Chriſti baptiſmũ venientibus, & magis ad ipſum propter miracula currẽtibus, & dicentibus maiorẽ eſſe Chriſtũ, & ad eius deberi cõcurri baptiſmum meliorem: quia Ioannes mittebat, quos baptizabat ad Ieſum: non Ieſus mittebat, quos baptizabat, ad Ioannem. Et hæc quæſtio, ad Ioannem per ſuos diſcipulos eſt delata: & querimonia de Chriſto facta ꝙ baptizaret, & plures ad eum quàm ad Ioannem currerent, vnde zelo indiſcreto moti (dixerunt ei: Rabi,) cùm ſis excellenter magiſter omnium, & magiſtri debeas habere gloriam (qui erat tecum) ſicut cum principaliori (trans Iordanem) vbi eum quaſi diſcipulum baptizaſti, & ſic beneficium ei præſtitiſti (cui etiã teſtimonium perhibuiſti,) id eſt, quẽ tu clarum oſtẽdiſti, & ſic magnum honorem impẽdiſti (ecce hic) ad te ſeparans nunc (baptizat) & tacens tibi audens, tuũ officium vſurpat, vnde valde miramur (& omnes ad eum) & ad ipſius baptiſmũ (veniũt) & te qui eum baptizaſti, dimittunt, quaſi dicerẽt: Nos deſerimur, hic raritas eſt, ad illum turbæ concurrunt, de te non curatur, & ſic gloria tibi ſurripitur. Nonne prohiberi debẽt, vt ad te potius veniant? Vbi Chryſ. Ipſe quidem non baptizabat: ſed nuntij volentes erigere eos qui audiebant in inuidiam, ita annuntiauerunt: quia omnium malorum, cauſa eſt vana gloria. Hæc. n. eos zelotipia duxit: neque ad æmulitiam ſolam impellit, captos, ſed & virtutibus obſtat, labores quidem ſuſtinere cogens, fructibus verò priuãs. hæc Chryſ. Ioãnes autem æmulationem & inuidiam diſcipulorum ſedare volens, Chriſtum commẽdabat, & excelſa de eo prædicabat: ſeq; non Chriſtum ſed eius nuntium: nec ſponſum eccleſiæ, ſed ſponſi amicum eſſe dicebat: & ꝙ illum oporteret creſcere & exaltari, non in ſe, ſed quãtum ad alios, fama & autoritate, inquantum eius virtus per miracula & opera magis & magis inciperet eis innoteſcere: ipſum autem minui & humiliari in re vera, & quoad populum in fama: ſicut Lucifer minuitur in claritate quoad apparentiam, oriente Sole, & autoritas præconis, adueniente iudice: & officium legati, aduenĩẽte principe. In æſtimatione quippe populi & Chrs creuit, quia agnitus eſt quod erat: & inuẽtus eſt eſſe Chriſtus, qui putabat tantum propheta: & Ioannes decreuit, quia ceſſauit dici quod non erat: & inuentus eſt eius propheta, qui putabatur Chriſtus: cui atteſtatur ꝙ Ioãnes natus eſt, decreſcẽtibus diebus, Chriſtus creſcentibus: & ꝙ Ioannes capite minuitur, Chriſtus in cruce extenditur. Moraliter autem hoc debet eſſe in vnoquoque noſtrum quia oportet illum, ſcilicet Chriſtum in te creſcere, vt ſcilicet in eius proficias cognitione & amore: quia inquantum magis eum potes cognoſcendo & amando percipere, tanto magis Chriſtus creſcit in te, ſicut qui magis proficit in vidẽdo vnã & eandem lucem, reputat lucem illam magis creſcere: & hoc oportet homines ſic proficientes minui in ſui reputatione: quia quãto plus homo cognoſcit de altitudine diuina, tanto minorem reputat paruitatem & humilitatem. Diſcipulis Ioãnis pro magiſtro ſuo indiſcretè zelantibus, & de Chriſto querimoniam facientibus, ſimiles ſunt multi etiam religioſi, qui magis adhærent quibuſdam opinionibus, pro eo quod ſunt opiniones illorum quos magis diligunt, quàm pro ipſa veritate quã relinquunt: cũ dicat philoſophus, ꝙ duobus exiſtentibus amicis, ſanctum eſt præhonorare veritatẽ. Et Plato dicit de Socrate magiſtro ſuo: amicus quidem Socrates, ſed magis amica veritas. Per hoc autẽ ꝙ colidẽ diſcipulos ſuos reprehẽdit, informantur doctores boni: vt tales adulationes nõ recipiant, ſed magis repellãt. Cõſiderent ẽt hic qui detractores libẽter audiũt, & contra eos quibus detrahitur ſubitò ſæuiunt: quemodo Ioãnes eſſe pu-

los

Margin notes: Baptizat Chriſtus ſemper. — Ennon. H — Salem. — Baptiſmus Ioannis. — Diſcipulorum I Ioãnis murmuratio. — K — Gloria vana. — L Creſcit Chrs, decreſcit Ioãnes. — Moraliter. M — Diſcipulis Ioãnis ſimiles. — Plato dictum. — Detractores nõ audiendi ſunt.

A los Chriſto detrahentes ſtatim compeſcuit Chriſtum laudibus extollendo, & ſe humiliando,& exemplo eius detractores compeſcant de ſe humiliter ſentiendo,& detractores laudando, ipſoſq; detractores fortiter reprehendant, & eis malum vultū oſtendant. Quia vt dicit Sapiens, ventus Aquilo diſsipat pluuias: & facies triſtis linguam detrahētem. (In illo tempore) dum hæc agerentur, & cùm Ioannes vno anno, & tribus menſibus prædicaſſet: & arguens Herodē,plurimos conuertiſſet (miſit Hærodes tetrarcha) miniſtros (ac tenuit) & cepit Ioannem per eos,& vinxit, ſeu (ligauit eum) qui liberè prædicauerat dei verbū,& ad ſe in Galilæa adductum,(poſuit,) ſeu poni fecit (in carcere, propter Herodiadē) quàm fratri ſuo abſtulerat,& ſibi copulauerat illicitè. quàm ſecundum legē quā acceperat,non liceret ſibi habere vxorē fratris ſui, eo viuente. Sic diabolus ſpiritualiter tenet per delectationem,alligat per conſenſum, incarcerat per conſuetudinē, ꝓpter animā verò ſponſo Chriſto ſeparatā, & alij copulatam. Proſelitus quippe fuit Herodes,& circunciſionem receperat,vt magis acceptus Iudæis eſſet,vt regnare ſuper eos poſſet. Ideoq; ad legem Moyſi tenebatur in hoc, ſicut cæteri: & propter legis quoq; naturalis honeſtatē,non licebat fratri reuelare turpitudinē fratris ſui: ducēdo etiā eo mortuo eius vxorē, niſi ad ſuſcitandum ei ſemen. Vnde (Ioānes) tanquā teſtis,& defenſor veritatis (dicebat) Herodi (Nō licet tibi habere vxorē fratris tui.) In quo virtus,& cōſtantia Ioānis oſtēditur: qui maluit apud Herodē periclitari, quā propter adulationē,immemor eſſe præceptorū dei. Quòd enim venerat in ſpiritu,& virtute,arguit Herodē,& Herodiadē: ſicut Helias,Achab, & Hiezabel. Non omiſit dicere veritatem, ꝓpter Herodis poteſtatē,vel Herodiadis inſidiationē: dans in hoc exemplum prædicatoribus euangelij,vt propter talia non omittant cōſtantiā prædicandi veritatē. Primò ergo Herodes Ioānē incarcerauit, ex eo ꝙ ipſum reprehendebat de Herodiade, quàm fratri abſtulerat: & ideo ad ſuggeſtionē Herodiadis,ipſum in vinculis poſuit. Secundò,ex eo ꝙ iuſtitiā,& baptiſmū prædicabat: & ideo multus populus, ad Ioannem ob baptiſmum, & prædicationem, vndiq; cōfluebat. Et timens Herodes ne ſui populi,Ioannē ſequentis,diſpendium haberet: & ob verba Ioānis populo, cùm eſſet alienigena, exoſus fieret,eumq; à regno ob inceſtū pelleret, Ioannē hinc tenuit,& vinctum poſuit in carcere,nō auſus eū ſtatim interficere. Tertiò,ex eo ꝙ Ioānes quendam magnum regem poſt ſe venturum prędicabat: & cum Romani ordinaſſent,ne aliquis ſine ſenatus autoritate rex nominaretur,offenſam Cæſaris timuit,& ideo ipſum incarcerauit. Et inſuper ꝓpter hoc eſt captus & incarceratus:quia phariſæi propter inuidiā de prædicatione Ioānis turbati, ſuaſerant Herodi vt caperet eū,incitantes Herodē ad eius mortē.(Herodias aūt) adultera (inſidiabatur ei:) timebat enim ne Herodes,ad prædicationē Ioānis de peccato ſuo pœniteret, & eam meritò ſuo redderet, qui

Prouer. 25.

Marc.6 & Mat. 14.

B

Herodes proſelitus.

Veritas prædicanda eſt.

C

Incarcerandi Ioānis occaſiones.

D eam fortè occideret: & ideo volens Ioānē occidere, mortē eius quærebat: ſed quonā facto id aggredi poſſet,inuenire non poterat. (Herodes enim metuebat Ioannem) cū reuerendo timore mūdano vel humano (ſciens eum virum iuſtū) quoad homines (& ſanctum) quoad deū(& cuſtodiebat eum)ne ab Herodiade occideretur, & ex hoc ipſe Herodes dānum, & periculū pateretur: ſolo enim metu,ab interfectione Ioānis tenebatur: quia propter ſanctitatē eius, quæ erat nota toti populo, timebat ſi eum interficeret,ne totus populus contra eū inſurgeret: quia oēs,Ioānem prophetam ſanctū reputabant. (Et audito eo multa) ſcilicet quædam parua, non principalia (faciebat) ſimulatoriè,non ex veritate (& libenter eum audiebat) ſcilicet ſimulatoriè,id eſt,audire ſimulabat:totum enim iſtud erat ſimulatorium, vt ex tali auditu, & obtemperatione in aliquibus retineret populum à rebellione contra ipſum. Herodes populum,& ſeditionē eius timebat,ſed amor mulieris ſuperabat,pro quo etiā deum poſtponebat: quia deum in cauſa non habebat. Nam ſecundum Chryſo. facilè deuiat à iuſtitia, qui in cauſis non deum, ſed hominem formidat. Timor enim dei corrigit: timor autem hominum,peccandi differt facultatem: operationem non aufert, ſed retinet voluntatem, donec habeat oportunitatē vel occaſionem: vnde & quos ſuſpendit à crimine,audiores reddit ad crimē,& æſtuat animo,quouſque perficiat ad malū cogitata. Solus enim dei eſt timor,qui nocentes corrigit, fugat crimina, innocentiam tribuit,perpetem confert facultatem. hæc Chry. Iſte qui Ioannem tenuit, & ligauit in carcere,eo ꝙ de malis ſuis eum arguebat charitatiuè,& qui ſimilia faciūt,ſimiles ſunt phreneticis,qui pium medicū percutere vel occidere quærunt. Conſidera nunc,quomodo Ioānes magis volebat deo,quam hominibus placere: magiſq; timebat deum, quam homines offendere: eiuſq; exemplo ſemper ad deum magis,quā ad homines aſpiciendo, in omnibus dei beneplacitum facias,& ab eius offenſa omnimodè abſtineas. Vnde Chryſo. Cùm à pernicioſis quid patimur hominibus, ad principē noſtrum conſideremus,& conſummatorem fidei,& quoniam à malis hominibus, & quoniam propter veritatem,& quoniā propter eum. Si enim hoc excogitauerimus, omnia facilia erunt,& portabilia. Si enim pro amabilibus quis patiens gloriatur: & propter deum ſi patiatur quicquam, ſuſcipiet ſenſum. Si enim ipſe rem reprobabiliſſimam,videlicet crucem, gloriā vocabat: multo magis nos ita diſponi oportet. Oportet ergo cùm debemus quid pati indelectabile, non labores, ſed coronas excogitare: & ſi malū quid delectabile appareat,excogitare: qūi deus non vult,& indelectabile confeſtim apparebit: ſi.n. hominū timor auertit ab inconuenientibus rebus multò magis Chriſti dilectio. hæc Chry.

Herodis ſimulatio.

E

F

De patientia & tolerantia.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, magiſter bone, doce me veritatem vitæ,iuſtitię, & doctrinæ,cordis,oris,& operis,propter metū,vel fauo-

rem

G rem humanam, ſeu mundanam non omittere: ne teneritudo carnalis timoris, vel amoris valeat in me perfectionē ſpiritualis dilectionis impedire. Et quoniam propter peccatum primorū parentum, vt iraſcibilis noſtra contraxit debilitatem, rationabilis caliginē, & concupiſcibilis pronitatem: da mihi paraclitum defenſorem, contra perſecutiones: illuminatorem, contra errores, inflammatorem, contra concupiſcentiā: vt in omnibus valeam beneplacitum tuum facere, & ab offenſa tua abſtinere. Amen.

De initio Galilææ prædicationis domini Ieſu. Cap. XXVIII.

Matth. 4.

CVm autem Ieſus audiſſet quod Ioannes traditus eſſet, ſecundum Chry. ſine dubio à deo: quia in virum ſanctū nemo poteſt aliquid, H niſi tradiderit eum deus, & cognouiſſet per informationem ſibi factam: quia audierunt Phariſæi, quod plures faceret diſcipulos, & baptizaret, quàm Ioannes & inde contra eum inuidiam conceperunt maiorem. Quanquam Ieſus non baptizaret tunc per ſemetipſum exteriori tinctione corporum: ſed diſcipuli eius quos tamen ipſe baptizauerat prius reliquit Iudæam, in qua erant Phariſæi increduli, inuidentes augmento baptiſmi & doctrinæ Chriſti, qui ad capiendum Ioannem conſilium dederant: & Chriſtum eorum perſequi cogitabant, propter baptiſmum eius qui creſcebat, & propter doctrinam eius, per quam euacuari legem intelligebant: & ſic docendi gentiles habebat occaſionē: & (receſſit) ſeu abijt iterum (in Galilæam.) Ceſſit autē Ieſus primò, vt exemplum patientiæ & manſuetudinis malis cedendi daret. Secundò, vt abſentatione, inuidiam eorum mitigaret, donec meI lioris animi fierēt. Tertiò, vt nobis fugiendi perſecutores & periculum formā preberet. Quartò, vt alijs euangelium prædicaret. Quintò, quia tempus paſſionis ſuæ, nondum venerat. Sextò, vt verbi dei tranſitum à Iudæis ad gentes, præfiguraret: & ex hoc diſcipulos, quid quandoq; facturi eſſent inſtrueret. Iſte enim tranſitus eius, tranſitum eiuſdem ad gētes ſignificabat ad quas eum tranſire impellebant. Et regreſſus Ieſus in Galilæam, in virtute ſpiritus, faciendi ſigna & miracula: quia quamuis eſſet plenus ſpiritu ſancto, tamen ex tūc plus manifeſtauit virtutem ſuam, in publicatione doctrinæ & operatione miraculorum: & fama exijt de eo per vniuerſam regionem: & receperunt eum Galilæi honorifice, propter illa quæ in eū in Hieruſalem, in die feſto feciſſe viderant & cognouerant propter quæ etiam Nicodemus crediderat: (& relicta ciuitate Nazareth) vbi fuerat conceptus & nutritus (venit) ad prædicandum in Galilæam. (& habitauit in ciuitate Capharnaū maritimam) quæ iuxta mare eſt ſita, prope Nazareth (in finibus Zabulō & Nephtalim) & (exinde) ſcilicet de finibus illis (cœpit Ieſus) apertè (prædicare & dicere) quoniam impletum eſt tempus, ſcilicet humanæ redemptionis, & venit

Receſſit Chriſtus ob multa.

K plenitudo temporis: ergo dum tempus habetis (pœnitentiam agite) & credite euangelio: quia ſine pœnitentia & fide, impoſſibile eſt placere deo. (Appropinquauit enim regnum cœlorū) quia ianua cœli, aperta eſt per Chriſtum. Vnde Beda: Regni enim cœlorum ianuis appropinquare, eſt de his quęq; quibus ab eo miſeſſerat pœnitere. Vnde & Hiero. Pœnitentiam agite, qui vultis æterno bono, ſi licet regno dei adhærere. Qui enim deſiderat nucleum, frangit nucē: amaritudinem radicis, dulcedo pomi compenſat: pericula maris, ſpes lucri delectat: dolorem medicinæ ſpes ſalutis mitigat. Miſticè, per hoc quod Ieſus antequam publicè prædicaret venit in Galilæam, inſinuatur quod prædicator euāgelij prius debet trāſmigrare de carnalibus ad ſpiritualia, de terrenis ac mediatancū cœleſtia: quia Galilęa tranſmigratio interpretatur. Et per hoc quod habitauit Capharnaū, quæ maior & populoſior erat: vt prædicando & miracula faL ciendo, plures illuminaret, reliquit, ſecundum Remig. prædicatoribus exemplum, vt eo tempore, & in locis illis ſtudeant prædicare, quando & vbi multis poſſunt proficere. Capharnaum etiam dicitur eſſe inter fines Iudææ & Gentiū. Exinde ergo Ieſus prædicare cœpit, vnde vocare Iudęos & Gentes præſignaretur, qui vtroſque ſaluare venerat. In Galilęa enim Gentes ſimul & Iudæi habitabant: & ideo ibi debuit fundari lapis angularis, qui fecit vtraque vnum, duos in ſe concludens parietes, Gentium & Iudæorum. Vnde & poſt dixerunt ſacerdotes ad Pilatum commouit vniuerſam Iudæam: incipiens à Galilæa vſque huc. Sunt autem duæ Galilææ: vna Iudęorum: altera Gentium. Diuiſa eſt enim Galilæa a tempore Salomonis, quia viginti ciuitates in Galilæa, dedit Hyram regi Tyri, qui gentes ibi poſuit: quæ pars poſtea dicta eſt Gentium, & reliqua Iudæorum. Et merito in confinio illo, cœpit dominus prædicare: M vt multi Iudæi & Gentiles, ad prædicationē confluerent: in quo oſtendebatur, quod ad redemptionē Gentium & Iudæorū venerat. Vel (exinde) ſcilicet poſtquā baptizatus: vbi monſtratur in eo plenitudo gratiæ, per trinitatis teſtimoniū: poſtquā tentatus, vbi mōſtratur in eo ſanctitudo vitæ, per victoriā tentationum: poſtquā à Ioanne teſtificatus, vbi mōſtratur certitudo idoneitatis ad prędicandū: poſtquam Ioannes traditur, vbi ſignificatur quod deficiente lege, incepit euangeliū, ſicut ſol ſequitur aurorā: (cœpit Ieſus prædicare & dicere, Pœnitentiā agite) non tantum dicite contra loquentes, qui dicūt & non faciūt: non tantum in animo proponite contra differentes: nō omittite, contra negligentes: non deſtruite, contra recidiuātes: ſed agite pœnitentiā, quaſi medicinam ad ſanādū morbum, quaſi armaturā ad ineundū bellum, quaſi clauem ad reſerandū cœlum: & ideo ſubditur: appropinquabit enim regnum cœlorum, ſicut elongatur per peccatū, ita appropinquat per pœnitentiā. Recto ſuo ordine, à Ioāne tradito, incipit prędicatio domini: quia deſinente lege, oritur gratia euangelij, quod bona annunciatio ſolet dici.

De pœnitētia agēda.

Prædicatiōis officiū.

Ephe. 2.

Luc. 23.

Prædicationis Chriſti initiū.

Euangelium.

A Lex enim promittebat bona terrena & tranſitoria: ſed euangeliũ promittebat cœleſtia & terrena. Vnde Theophil. Vetus namq; teſtimoniũ, his qui ſeruabãt illud, dierũ longitudinem promittebat: euangelium vitam æternam. Vnde & Chry. Propter hoc neque prędicauit ante Ioannem, donec ille incideret in carcerem: vt non hac prędicatione, multitudo populi ſcinderet:

Signa nulla fecit Ioãnes.

idcirco neque ſignum vllum fecit Ioannes: vt ex hoc quoq; multitudinem traderet Chriſto, quę ad eum ſignorum admiratione confluerent. Vnde etiam Auguſt. Permiſſus eſt Ioannes, velut vox ante verbum, aurora ante ſolem, præco ante iudicem, ſeruus ante dominum, amicus ante ſponſum.

De Ioãne, collatione Chriſti.

Et quia vniuerſum mundum tenebræ & nox infidelitatis oppreſſerant, & ſolem iuſtitiæ aſpicere non valebant: beatus Ioannes quaſi lucerna præmittitur, vt oculi, qui lippitudine iniquitatis oppreſſi, magnum & verum lumen B videre non poterant, admiſſum lumen lucernę primum quaſi tenuem ſplendorẽ videre conſueſcerent: vt paulatim peccatorum nubilo recedente: & infidelitatis digeſto humore Chriſto conueniente, ab illo cœleſti lumine lætificari, potius quàm retorqueri poſſent. hæc Auguſt.

Euãgelica perfectio circa tria.

Et notandũ ꝙ perfectio euangelica, verſatur præcipuè circa tria: videlicet circa opera pietatis, circa cõſilia humilitatis, & circa pręcepta charitatis. Hæc etiã tria pręcipuè dominus docuit in euãgelio.

Prædicatio Chři cõformis Ioãnis.

Incepit autem dominus, ſicut Ioãnes, eadem prędicans, quę ille ante dixerat: vt prędicatio diſcipuli & magiſtri conſona eſſet, & dominus prędicationẽ ac doctrinã Ioannis approbaret & cõfirmaret: ac ſuperbiã eorum qui dicta aliorum dedignãtur accipere, cõfutarent: ac vt ſe eiuſdẽ dei filiũ, cuius ille propheta ſit, eſſe oſtẽderet. Verbũ ergo quod in Ioanne organo & in omnibus prophetis clamauerat, C prædicãs regnũ dei à pœnitentia inchoare volebat: quia niſi remiſſo peccato, per baptiſmum & pœnitentiã condignã, non poterit quis intrare in regnũ cœlorum: vnde nõ ſtatim iuſtitiam prædicauit, ſed pœnitentiam. Quis ergo auſus eſt dicere: volo bonus eſſe & nõ poſſum? Pœnitẽtia enim correctio eſt volũtatis: & ſi vos mala nõ terrẽt, vt ſcilicet pœnitentiã agatis, vel bona delectent, appropinquabit enim regnum cœlorum: id eſt beatitudo regni cœleſtis: ac ſi dicat, Parate vos ad †pœnitentiã: quia appropinquabit tẽpus mercedis æternæ. hæc Chryſ.

† per.

Pœnitẽtiæ prædicatio.

Prædicauit aũt dominus pœnitentiã, appropinquãte regno cœlorum, & fine mũdi: vt formidaret forte iuuenilis ætas mundi. Nũc verò appropinquãte regno cœlorũ, oſtenditur regnum mũdi agere in extremis: ideo meritò debet cõuerti. Sic itaq; dominus à baptiſmo ſuo, vſq; ad Ioãnis incarcerationẽ prædicauit, & docuit occultè, & in locis priuatis: ſed poſt eius incarcerationẽ, publicè & in ſynagogis.

Prædicatio Chriſti cur poſt Ioãnẽ.

Sicut enim Ioannes erat præcurſor Chriſti: ita prædicatio Ioãnis erat præuia Chři prædicationi. Et ideo Chřs non pdicauit cõiter & publicè ante Ioannis incarcerationẽ, ſed finita eius prędicatione: ex hoc nobis tribuens exẽplum humilitatis ſtu-D pendæ, dum ſeruo ſuo Ioanni longè ſe inferiori, in prædicationis & doctrinæ officio humiliter dignatus eſt deferre. O quot ſunt proh dolor hodie religioſi, q̃ nõ dico inferiori, ſed nec pari, imò nec ſuperiori deferunt: in quo ſe dei filio præferre, & eũ præire cõtendunt. Ad prædicationẽ quoq; & doctrinã, requirit ætas perfecta. Perfectio aũt ætatis, eſt annorũ triginta.

Anni trigeſimi perfectio.

Et ideo conueniẽs fuit vt Chřs non niſi poſt trigeſimũ annũ, publicè prædicaret & doceret. Hoc tẽpus eſt aptũ prædicationi, vt hic patet: aptum prælationi, vt patet de Ioſeph, qui hac ætate factus eſt præpoſitus Aegypti: aptum regimini, vt patet de Dauid, qui triginta annorum erat, cùm regnare cœpit. Gen. 41 2. Re. 5. Hac ẽt ætate præficiẽdi ſunt epiſcopi: ſed heu hodie præficiunt pueri, ac inſufficientes pro hoc ſtatu, & minus idonei.

Aetas Chriſti, E & duratio prædicationis.

Fuerũt aũt à baptiſmo Chriſti, vſq; ad mortẽ eius, tres anni, & tanto plus quantum ab Epiphania, vſq; ad Paſcha: & ſic modico tẽpore prędicauit. Eadẽ. n. die qua baptizatus eſt, reuoluto anno, conuertit aquam in vinum, & in paſcha ſequẽti, ſcilicet trigeſimiprimi anni, incarceratus eſt Ioãnes: & in alio paſcha ſequẽti, ſcilicet trigeſimiſecũdi anni, decollatus: & in tertio paſcha, ſcilicet trigeſimitertij anni, paſſus eſt dñs: & ita vixit triginta duobus annis integris: de trigeſimotertio, quantũ fluxit tẽporis à natali, vſq; ad paſcha, quod pro anno dimidio cõputari ſolet. Fuit aũt anno trigeſimo paſcha Iudęorũ quinto calẽdas Aprilis, & feria quinta: ſed anno trigeſimo primo, fuit decimoſexto calendas Maij, & feria quarta anno vero trigeſimoſecũdo, fuit nonis Aprilis, in die dñica: ſed anno trigeſimo tertio, fuit octauo calẽdas Aprilis, & ſexta feria.

Prædicationis Chriſti F breuis triplex ratio.

Et põt triplex cauſa aſſignari, quare Chriſtus modico tẽpore voluit prædicare. Prima, ad demõſtrandã ſuã virtutẽ, q. ſ. in tam modico tẽpore, totũ mundũ immutaret. Secũda, ad excitandũ deſideria diſcipulorum: vt magis eum deſiderarẽt, quẽ tam modico tempore, corporali præſentia habituri erãt. Tertia, ad augmentandum diſcipulorũ ſpiritualem profectum. Cum enim Chriſti humanitas ſit nobis via tẽdendi in deũ: nam ipſe dixit: Ego ſum via, Ioã. 14. non debemus in ea vt in termino quieſcere, ſed per eã in deũ tẽdere. Ne ergo corda diſcipulorũ, ad Chriſtum carnaliter affecta, in eo vt in homine quieſcerent, corporalem præſentiã citò ſubtraxit. Vñ Apoſtolus: Et ſi Chriſtum ſecundũ carnẽ nouimus, 2. Cor. 5 ſcilicet quando corporaliter nobiſcum erat: ſed nunc iam non nouimus: vnde & ante paſſionẽ, inter cętera dixit eis: Si ergo nõ abiero, Ioã. 14. paracletus nõ veniet ad vos: quia vt capaces ſpiritus fierẽt, expediebat ꝙ caro & forma ſerui ab eis auferretur, ne adhuc carnaliter eũ diligerẽt. Ipſe. n. dominus qui mundũ vicit, voluit vt diſcipuli animũ totum ad cœlum transferrent: quia ſic & ipſi faciliter vincere mundum poſſent. Nos quoq; ſimiliter, ſi ad patriam noſtram cor tranſponimus, & ad principem fidei noſtræ inſpicientes, via eius ſequi volumus, facilius aduerſa & proſpera mundi contemnere, & ipſum mundum vincere poterimus.

ORATIO.

G Domine Ieſu Chriſte, qui noſtræ miſerię cōpatiens, & tanquam verus medicus, medicinam amarā nobis dare volens, à pœnitentia prædicationem tuā incepiſti, & nobis peccatoribus, dum tēpus habemus, eā facere iuſsiſti: da mihi miſero peccatori ſpatium & effectum pœnitendi: qui tandiu, pro quo tibi laus, miſericorditer pepercisti delinquenti: vt per pœnitentiam appropinquet, & reſeretur mihi regnū cœlorum, quod elongatur & clauditur per peccatum, per veram pœnitudinem, & lachrymarum compunctionem, talem me eſſe cōcede in mortis articulo, qualem me eſſe per aquā regenerationis præſtitiſti in baptiſmatis lauacro: vt aptus eſſe merear cœlorum regno. Amen.

De ſecunda & tertia uocatione diſcipulorum. Cap. XXIX.

H

Luc. 5. Poſtquam igitur dominus Ieſus reuerſus de Iudæa in Galilæam, multa prædicaſſet & feciſſet: propter quæ fama clarè de ipſo creuerat: ita vt turbæ cum preſſura & impetu irruerent & impingerent in eum, præ nimia deuotione & deſiderio audiendi verbum dei: quadam die, cūm eſſet (ſecus ſtagnum Genezareth) quod & mare Galilææ, vel etiam Tyberiadis dicitur: & in terra ſtare præ preſſura non poſſet, (vidit duas naues ſecus ſtagnum ſtantes) quarum vna erat Symonis, & etiam Andreę ſui fratris: altera verò Iacobi & Ioannis, (piſcatores aūt deſcenderant,) ad terram (& lauabant retia ſua,) amouentes immundicias, vt plicarent ea: quia nullos piſces ceperant nocte illa: (aſcendens autem in vnam nauem quę erat Simonis) vt populum de naui conuenientius doceret (rogauit eum à terra reducere nauem puſillum,) I & paululum, ita vt non nimis à terra diſtaret: quia ita volebat à terra elongari vt poſſet audiri, non tamen opprimi. (Et ſedēs) tanquam doctoris autoritate vtēs (docebat de nauicula turbas.) in terra ſtantes, ecce mira Chriſti humilitas & manſuetudo: præcipere poterat, præceptor enim erat, & tamen rogat: in quo prælatis formā dedit vt libentius moneant quàm præcipiant, magiſq; amari quàm timeri appetant: quia vt dicit Seneca: Generoſus animus facilius ducitur, quàm trahitur. (Duci, & trahi.) Sed econtrariò faciunt fatui, de quibus in Ezechiele dicitur: (Eze. 34.) Cum auſteritate imperabatis eis & cum potentia. Myſticè per ſtagnum poteſt intelligi lex, extra quā dominus erat: quia legalia iam ceſſare incipiebant, & duæ naues quas vidit ſunt duo populi, ſcilicet Iudaicus & Gentilis, quos vidit: quia de vtroq; populo multos miſericorditer viſitando ad fidem vocauit. Piſcatores ſunt prædicatores. (Piſcatores dicuntur prædicatores.) & Eccleſiæ doctores: qui nos per rete prædicationis & fidei cōprehendunt, & quaſi littori ſic terræ viuentium aduehunt, qui debent deſcendere de alto prædicationis ad cōſiderationem ſuæ fragilitatis: & retia lauare, id eſt, maculas peccatorū quæ in prædicatione contrahuntur, K aqua cōtritionis delere: quia verba prędicationis ſæpe maculatur à quęſtu tēporali, & gloria inani, ab adulatione fallaci. Ille ergo lauat retia, qui lucrum temporale, vel curioſitatem, vel humanum fauorem à doctrina & prędicatione ſua excutit. (Lauare retia qui dicat.) Nauis Simonis eſt primitiua Eccleſia Iudæorum quorum prędicator Petrus erat, in quam dñs per fidem aſcendens de ea turbas docebat: quia de autoritate ipſius Eccleſiæ vſq; ad hodie gentes docet: alia nauis eſt Eccleſia de gentibus, quibus Paulus doctor eſt miſſus: quia de Iudæa non ſunt credituri tot quot ad vitam æternam ſunt prædeſtinati. in naui aūt terræ vicina docebat turbas: ita enim cœleſtia debemus docere, vt ea terreni valeant ſaltem per fidē capere vel intelligere. Ad turbas quidem temperatè eſt vtendum verbo diuino: vt nec terrena eis precipiantur, nec à terrenis, nimis vt penitus non intelligāt, in profunda ſacrorum recedatur. L Aliter per iſtud ſtagnū quod dicitur mare, intelligitur mundus: qui ad modum maris tumet per ſuperbiam, feruet per auaritiam, ſpumat per luxuriam: ad tranſeūdum iſtum mundū vidit Chriſtus, id eſt, approbauit duas naues: quarum vna quæ non nominatur ſignificat viā cōem mandatorū, eo q̃ omnes indiſtinctè obligentur ad eam: & alia quę nominātur, ſcilicet Simonis qui interpretatur obediens, ſignificat conſiliorum & ſtatū religioſorum, quorum potiſſimū votum eſt obediētia, & ad iſtam deſcendit Chriſtus: & in ipſa ſedit, & docuit, & voluit q̃ reduceretur à terra: quia Chriſtus ad cor religioſi deuotè conſilia obſeruātis, deſcendit per grām: ſedet per contēplationē, & docet per donorū ſpiritus ſancti influentiā, & ipſe vult q̃ à terra reducatur puſillum, ſ. corde & ſi non corpore: quia nō pōt aliter cor noſtrū retineri, ne aliqn̄ terrā ex aliqua tangat parte: & ſancti viri nō poſſunt penitus elongari: ſed oportet corpori prouideri, ſic ergo nauis Simonis, ideſt, religioſi debet à terra elōgari: ſed hodie multi per ingreſſum religionis non ſeparant, nec elongant M à terrenis: ſed potius magis quàm prius approximāt eis. Item duæ naues quas Chr̄s vidit, ſunt duæ viæ quas approbauit, quarū vtranq; ingreſſus eſt: (Naues duæ.) vna eſt via innocētiæ, altera eſt via pœnitentiæ. Sicut. n. duobus modis habet̃ hæreditas: ſcilicet per ſucceſsionē & emptionē, (Hęreditatis acquiſitio.) ſic cœlum habetur per viam innocētiæ quaſi per ſucceſsionem, & hanc nauē ingreſſus eſt Chriſtus, (1. Pet. 2.) qui peccatum non fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius: habetur etiam per emptionē, id eſt, per pœnitentiam, & hanc nauē pro nobis Chriſtus aſcendit quam vſque ad mortem non dimiſit: per has duas naues tranſitur mundus, & venitur ad cœlum: vt verò ait Chryſo. Habemus pro naue Eccleſiam, pro gubernaculo crucem, pro gubernatore Chrm̄, pro rete patrem: pro vento ſpiritū ſanctum, pro velo grām: pro nautis Apoſtolos, pro nauigantibus prophetas, pro naui vetus teſtamentum & nouum, cōmittamus ergo nos pelagi huius profundo ad perquirendā in ſcripturis diuinis margaritā latentē. (Ve aūt) finita prædicatione (ceſſauit loqui,) doctrinam

A nam ſuam miraculo confirmare volens Simoni, (dixit, duc) ſcilicet nauem (in altum,) id eſt, ad locum aquę magis profundum qui eſt côueniétior ad piſcandum (& laxate retia veſtra in capturam:) ſcilicet piſcium (& reſpondens Simon dixit,) Ieſu (præceptor) cui obedire debemus. (per totá noctem laborantes nihil cepimus,) quáuis diligentiá magná adhibuerimus, (in verbo aût tuo laxabo rete,) id eſt, confidens in virtute verbi tui. (Et cum hoc feciſſet,) obediendo præceptori, (concluſerunt piſcium multitudinem copioſam) tantá ſcilicet quantá ipſe maris, & terrę dominus volebat, nimirum quia obediebant ei cui ſubiecta ſunt omnes volucres cœli & piſces maris, ideo in eorum poteſtate datæ ſunt creaturæ. Vnde Anſel. Ius ſiquidé nullum in his quæ dei ſunt: ſcilicet creaturis debent habere, qui voluntati eius prauis actibus non verentur côtraire. In hoc aût facto diſcipulorum datur religioſis forma obedientiæ: vt ſcilicet faciliter obediât ſimplici verbo, nó pręceptum vel côminationé expectando.

Obediẽtiæ forma.

B Et attende quod etſi alijs imperaſ vt relaxarent retia pręedicationis in humilitate Simonis ſoli tamé Petro dicitur, duc in altum rete: ſcilicet in profundum ſcripturæ, & doctrinæ: quid eñ tam altum, quàm ſcire dei filium? q.d. Sufficit minoribus ſacerdotibus ſcire prædicare meliora, epiſcopis verò ſi qua dubia in Eccleſiâ emerſerint offerri debent, vt ea ſoluant, & doceant: Myſtice hic tanguntur tria prædicatori expedientia. Primò ſublimis conuerſatio, cùm dicitur: duc in altum. Secûdò, plana, & non inuoluta locutio, cùm ſubditur laxate retia veſtra. Tertiò, recta intétio, cùm additur, in capturam piſcium, non propter adulationem humanam, non propter vaná gloriá, non propter vtilitatem téporalem: ſed propter hominum ædificationem.

Prædicatori tria expedientia.

C (Rumpebatur aût rete eorum,) ex grauitate multitudinis piſcium, ex quo patet duplex miraculum: quia non ſolû ceperant magnam multitudinem piſcium ſupra modum ſolitum, & impoſſibilem per viam humanam: ſed etiam tanta multitudo tenebatur in reti rupto, (& annuerunt,) Simon & Andreas filijs Zebedęi. (qui erant in alia naui: vt venirent, & iuuarét eos,) vbi Theophilus: per nutum ipſos vocant, quia ex ſtupore propter capturá piſcium loqui non poterát, (& venerunt, & impleuerunt ambas nauiculas, ita vt penè mergerentur:) ſed Eccleſia ſubmergi, & deficere non pôt, licèt fluctuet, & quaſſetur. Et cû ſtupor admirationis circundaret Simonem Petrum, & ſocios eius: ac totá eorum menté occuparet propter facta Chriſti inſolita, Petrus intelligens quod non poterat eſſe virtute humana: procidit ex humilitate ad genua Ieſu, tanquam ſuum recognoſcens dominum, & dixit ad eum. (Exi) & recede (à me domine, quia homo peccator ſum) & non ſum dignus habitare in tua ſocietate. (Exi à me,) quia ego homo purus, tu homo deus: ego peccator, tu ſanctus: ego ſeruus, tu dñs. q.d. ſeparet te locus à me, qué ſeparet à te fragilitas naturæ, vilitas culpæ, & infirmitas potétię. Reputabat .n. ſe indignum eſſe præſentia tá ſanctæ perſonę.

Cur nutu vocabant diſcipulos.

D Argumentû quia valde timendum eſt homini peccatori ſancta tangere, circundare Chriſti altare, ad euchariſtiam accidere: dñs aût Petrum conſolando, & ei exponendo, quod captura piſciû ſignificaret capturam hominum per eum, ait ad illû. (Noli timere,) nec obſtupeſce: ſed potius gaude, & crede, quia maiori prædeſtinatus es piſcatione: alia nauis, & alia retia dabuntur tibi. Vſque modò cepiſti per retia piſces, (ex hoc,) id eſt, poſt hoc tépus, & de cætero, non tñ ſtatim (eris capiens,) per verba (homines) per ſanam doctriná trahédo eos ad viá ſalutis, hoc eſt ad prædicationis officium aſſumeris. Verbû enim dei hamo piſcatoris comparatur: quia ſicut hamus non capit piſcem niſi ab ipſo capiatur, ſic nec verbum dei capit hominem ad vitá æterná, niſi ipſum verbum mente eius teneatur. Vel ex hoc eris homines capiens, id eſt, ex hoc quod factû eſt ſignificatur quod homines capies:

Sacrá tangere vereanſ peccatores.

Verbû dei côparatur hamo.

E vel ex hoc quod ſic te humiliaſti, habebis officiû homines capiendi: humilitas eñ virtus attractiua eſt, & dignû eſt vt illi alijs præſint, qui in poteſtate extolli neſciunt. Vnde non in apoſtolatum eligitur: ſed aliquando eligendus ſit prędicitur: totiuſq; facti huius ordo quid in eccleſia, cuius ipſe typum tenet, geratur hic oſtenditur. Per Petrum etiam qui cum ſocijs per totá noctẽ laborans nihil ceperat, & in verbo Chriſti laxans rete cepit copioſam multitudiné piſciû, & tñ nó attribuit ſibi niſi culpá dicens: exi à me dñe, quia homo peccator ſum, figuratur prædicator euangelij: quia propriæ innitens virtuti nihil proficit, ſed innitens virtuti dei magnum profectû facit. Et in hoc quod Petrus capta multitudine piſciû procidit ad genua Ieſu, daſ intelligi quod in prædicatione vel exhortatione capta multitudine hominum, prędicator debet ſe deo humiliare, & ei totû attribuere: ſibi aût nihil niſi defectum aſcribere,

Myſtica ſignificatio piſcationis Petri.

F & tunc confortatur à domino dicente: noli timere, & tunc maior profectus ſibi promittitur cùm ſubditur: ex hoc iam plures homines eris capiens. (Et ſubductis ad terrá nauibus,) id eſt, tractis, & collocatis animo, & ſpe redeundi ad eas (relictis,) ad tépus (omnibus) ſcilicet nauibus, & nauiû inſtrumentis, (ſecuti ſunt dñm,) aliquantulum cauſa reuerentiæ aſſociádo: Petrus & Andreas & Iacobus, & Ioannes, ſed iterû ad propria redierût. Ideo enim naues ad terrá reduxerunt: quia adhuc voluntaté redeundi ad piſcationis officium habuerunt. Ex quo patet quod nondû rebus ſuis perfectè renuntiauerunt, nec perfectè in hac vocatione Chriſto adhæſerunt. Et ſciendum quod idem eſt mare Galilææ, & Tyberiadis, & ſtagnum Genezareth ſitum inter Hieruſalẽ, & Damaſcû, diſtans quaſi tribus dietis ab vtraq; ciuitate, & habet in longitudine xij. milliaria, in latitudine v. vel circa, arenoſo littore, & ſyluis circundatum: in quo eſt magna copia piſciû diuerſorum generum, & eſt amœnum, & delectabile ad potandum. Et quamuis eius aqua ſit dulcis, & non amara, dicitur tamé mare ſecundû conſuetudiné linguæ Hebraicę: quia magná

Mare Tyberiadis.

Mare.

colle-

G Collectione aquarũ, ſiue dulciũ, ſiue ſalſarum, vocat Hebræus Tharſis, id eſt, mare: ſecundũ illud Gene. Congregationesq; aquarũ appellauit maria. Dicitur autẽ mare Galilçæ à prouincia adiacente: quia ſitum eſt in cõfinibus prouinciæ Galilææ, ſcilicet Iudæorum, nõ gẽtium. Dicitur aũt mare Tyberiadis à Tyberiade ciuitate cui adiacet, quã Ieſus in ſua iuuẽtute frequenter viſitare ſolebat. Dicitur etiam ſtagnum: quia eſt lacus ſtãs, qui fit ex reflexione & flexu Iordanis ac vndis ebullientibus & influctibus, nec habet alueum quo fluat extra locum ſuũ, vt fluuius. Porrò Genezar Græco vocabulo quaſi generãs ſibi aurã dicitur, à natura & proprietate lacus ipſius: quia ex faucibus montiũ circunſtantium frequenter de ſeipſo ſibi auram excitat, & ventũ validum colligit, qui vndis creſcentibus & ſe mouentibus ex ipſius atque reſolutionibus generatur: ex quo facta in ſtagno perturbatione, & inualeſcente tempeſtate vndis fluctuantibus nauiculæ plerunque ſubmerguntur.

Gene. 1.

Genezar qd dicitur.

H Dicit tñ Ioſephus, ꝙ ſic dictus ſit à modica regione Genezara quam præter fluit, quæ temperatiſſima eſt & conuenientiſſima omni generi arborum: vnde interpretatur hortus vel principium natiuitatis. Dicitur etiam interdum lacus ſalinarũ propter puteos vnde ſal trahebat. Fluuius aũt Iordanis ad radices montis Libani iuxta Cæſareã Philippi ex duobus fontibus: ſcilicet Ior, & Dan, ex quibus nomen trahit & originẽ in prędicto ſtagno Genezareth deſcendit, & per ipſum tranſiens, & inde totus egrediens per longũ ſpatiũ regionem adiacentẽ irrigans per vallem illuſtrẽ, quę vallis ſalinarum dicitur, in mare mortuum nõ longè à Hierico ſe infundit, & poſtea nuſquã apparens in abyſſo abſorbetur. Deinde cum poſt iſtam vocationem prædicti diſcipuli ad ſua, vt dictum eſt, & ad piſcationem rediſſent.

Iordanis.

I (Ambulans Ieſus iuxta mare Galilçæ,) iterum vidit Petrum & Andream, non tam corporaliter quàm ſpiritualiter, & magis ad corda quam ad faciẽ reſpiciẽs, (mittentes retia in mare) ad piſcandũ & victũ quærendũ: vt dicit glo. decenter per piſcatoria vadit loco piſcatores piſcaturus. Et ait illis: (Venite poſt me) affectu & imitatione, & quẽadmodum ego ambulo & vos ambulate, & faciam vos piſcatores hominũ,) non præbendarũ, non decimarũ, ſed animarum: quia per rete ſanctæ prædicationis piſces, id eſt, homines de profundo pelagi, id eſt infidelitatis ad lucem fidei traxerunt, quaſi ad littus ſalutis. vnde Theophilus: Admirãda eſt aũt iſta piſcatio, piſces eñ cũ capiuntur, mox moriuntur: homines cum capti ſunt, verbo prædicationis potius viuificantur: vt aũt dicit Chry. in medijs aũt operationibus exiſtentes eos vocauit, mõſtrans ꝙ omnibus occupationibus ſequelã ſuã præponere oportet: cũ ergo qs præficitur Eccleſiæ piſcator, & paſtor, valde debet timere ne non ſequatur dñm perfectione ſequelæ: quæ eſt, vt ſemetipſum abneget & crucẽ ſuã tollat. (At illi continuò relictis retibus, & naui, ſecuti ſunt eum,) omnino, nõ ſolũ pedũ inceſſu, ſed magis obedientia, & affe-

Matt. 4. Tertia vocatio

Cur in medio opere vocauerit.

K ctu, non amplius ad propria reuerſuri. (Et procedens inde) puſillum vltra (vidit Iacobum & Ioannem, in naui cum Zebedęo patre eorum,) qui tanquam ſenex tenebat remum (reficiẽtes,) id eſt, componentes, vel reparantes (retia ſua) quod magnæ paupertatis erat indicium. Vnde Chryſoſt. Vide autem quàm etiã diligenter inopiam eorum euangeliſta ſignauerit. Inuenit, inquit, eos ſuentes retia ſua: tanta erat paupertatis nimietas & ſuperabundãtia, vt vetera & prærupta contexerent & emendarent: quia noua & meliora emere, vel habere nequibãt: & quod ad maiorem pietatem eorum pertinet, in tanta paupertate ſic patri ſuo ſuccurrebant: vt ſecum baiula et in naui, non vt iſtos ille adiuuaret in opere, ſed vt iſti illum conſolarentur ſua præſentia. Nec ſanè parua hæc ſunt dogmata virtutis facilè omnem tolerare paupertatem, & de iuſtis laboribus viuere mutua ſibi charitate cõnecti, habere ſecum inopem patrẽ, atq; in eius obſequio laborare. hæc Chryſoſt.

Paupertatis & pietatis Apoſtolorum indicia.

L ergo quandoque quieſcendum eſt à piſcatione, & ceſſandũ à prædicatione, vt retia reficias. Si reſeciſti retia: & collegiſti autoritates ſacrę ſcripturæ, quibus auaritiam iugulaſti: quieſcas à prædicatione pauliſper, vt iterum reficias retia, & colligas autoritates quibus aliquem vitioſum hominem capias, & vitium eius iugules & extinguas. Et vocauit eos ad ſe, vt etiã de captura piſcium tranſirent ad piſcationem hominum. Secundum Chryſoſt. Eliguntur piſcatores: quia erant futuræ dignitatis gratiã ſui officij opere prophetantes: qui in melius mutato piſcationis officio, de terrena piſcatione ad cœleſtẽ tranſlati ſunt, vt humanum genus de profundo gurgite erroris, velut piſces caperent ad ſalutem: illi autem ſtatim relictis retibus & patre, ſecuti ſunt eum, omnino imitatione & ſequelæ perfectione:

M ecce ꝙ mutatur intentio non piſcatio, mutantur retia in doctrinam, cupiditas in amorem animarum: fit mare ſeculum, nauis Eccleſia, piſces boni & mali homines: in his autem datur forma omnibus Chriſtum ſequi volentibus, per hoc enim ꝙ Petrus & Andreas ac Iacobus, & Ioannes relictis retibus, naui, & patre vocãtem dominum ſtatim ſunt ſecuti: oſtenditur nobis quòd non voluntas carnalis, non cupiditas temporalis, nec affectio ſanguinis nos retrahere debent a ſequela Chriſti: quia perfecti ſectatores Chriſti relictis retibus peccatorum, & naui poſſeſſionum, & etiam parentibus, quantum ad carnalem affectum, animo prompto ſequuntur eũ: in retibus enim, & naui, & patre tria ſignificantur quæ relinquere debent diſcipuli Chriſti, ſcilicet actio peccati: quæ per retia quaſi retinentur poſſeſſio mundi: quæ per nauim: affectio cõſanguinitatis, quæ per patrem poteſt intelligi: vnde Chryſoſt. tria enim ſunt quæ relinquere debet qui venit ad Chriſtũ: actus carnales, qui per retia piſcationis ſignificantur: ſubſtantia mundialis, per nauem: parentes, per patrem. Reliquerunt ergo nauem, vt fierent eccleſiaſticæ nauis gubernatores, reliquerunt retia: vt non piſces afferrent ad ciuitatem terrenam, ſed ho-

Chriſti ſequelã nulla affectio dirimat.

Relinquenda religioſis.

mines

A mines ad cœleſte: reliquerunt vnum patrem, vt ſpirituales patres omnium fierent. hæc Chryſo. Et notandum quod de Petro, & Andrea dicitur quòd mittebant rete in mare: ſed de Ioanne & fratre eius dicitur quòd reficiebant retia ſua: quia ſecundum Chryſ. propter Petrũ dicti ſunt mittentes, propter Ioannem reficientes: quia Petrus euangelium prædicauit, ſed non cõpoſuit: Ioannes compoſuit & prædicauit. Item ſciendum eſt hic: quia primò uocatur actio, deinde contemplatio. Quæ enim circa Petrum, actionẽ ſignificant: quæ verò circa Ioannem, cõtemplationem. Petrus nanq; feruidiſſimus & magis ſolicitus alijs, Ioannes uerò theologus excellentiſſimus fuit. Conſidera nunc quanta fuerit horũ quatuor beatorum diſcipulorum obediẽtia, qui ad vnius iuſsionis uocem ſtatim relictis omnibus, etiam uoluntate & propoſito habẽdi, Chriſtum dominum ſunt ſecuti, in quo, ut ait Chryſo. ſe ueri Abrahæ filios comprobauerũt: quia

Obediẽtia diſcipulorũ.

B ſimili exemplo audita dei uoce ſecuti ſunt ſaluatorem. Dimiſerunt nanque ſtatim quæſtũ corporalem, vt æterna lucra conquirerent: reliquerunt patrem terrenum, ut patrem cœleſtem haberent: unde non immeritò & eligi meruerunt. Et iterum: Perpende tu verò fidem & obedientiam uocatorum. noſcitis autem qualiter auidũ quid eſt piſcatio. Siquidem in medio ipſius operis conſtituti, cum illum uidiſſent iubentẽ, nihil diſtulerunt, nihil omnino cunctati ſunt: non dixerunt reuertimur domum, loquimur propinquis: ſed cuncta illicò relinquentes, fecerunt qđ Heliſæus quoque ſub Helia legitur impleſſe. Talem quippe obedientiam a nobis Chriſtus efflagitat: ut neque punctum temporis differamus, & ſi nos aliquid neceſſarium urgere uideatur, ꝓpter quod & alium quem accedentem ac ſe rogantem, ut ad ſepeliendum patrem rediret, ne id quidem facere permiſit: oſtendẽs quia Chriſtus cunctis ſit etiam neceſsitudinibus præferendus. hæc Chryſ. unde & Greg. Audiſtis quia ad unius iuſsionis uocem ſecuti ſunt redemptorẽ, & ad unum domini præceptum, hoc quod poſſi-

C dere uidebantur obliti ſunt: quid ergo in iudicio eius dicturi ſumus, qui uocantem ſequi contemnimus: & ob amorem præſentis ſeculi, nec præceptis flectimur nec uerberibus emẽdamur? hæc Greg. Secuti autem ſunt dñm eius ueſtigia ſequendo, eius opera imitando: eius uirtutes tenendo. Hoc nanque eſt poſt Chriſtum ire: hoc eſt Chriſtum ſequi. Neque.n. ſufficit nobis pedibus tm̃ ire poſt Ieſum, niſi & mente & dilectione ſequamur eum. In his ergo, ſecundum Hilarium, docemur Chriſtum ſequi, & ſecularis uitæ ſolicitudine ac paternæ domus cõſuetudine nõ teneri. Et ſi pauca hi diſcipuli habuerunt: multa tamen reliquerunt, quia in hoc ſeculo nihil retinere uel amare ſtuduerunt. Vnde Greg. Sed in hac re affectum debemus potius penſare quam ſenſum: multum reliquit, qui quãlibet parum, totum deſeruit: multum reliquit, qui ſibi nihil retinuit: multum dimiſit, qui deſideria habẽdi dereliquit: multum dimiſit, qui cum re poſſeſſa etiã concupiſcentiis renunciauit. A ſequentibus er-

Omnia relinquere.

D go ſcilicet Chriſtum tanta dimiſſa ſunt: quanta à non ſequentibus concupiſci potuerunt. Cor náque & non ſubſtantiam dominus penſat, nec perpendit quantũ in eius ſacrificio: ſed ex quãto proferatur. Aeſtimationem quippe pretii nõ habet: ſed tamen regnum dei tantum ualet quãtum habes. Ante dei nanque oculos nunquam eſt uacua manus a munere, ſi arca cordis repleta eſt bona uoluntate. Nihil quippe offertur deo ditius uoluntate bona. hęc Greg.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, fac me per auiditatem ad audiendum uerbum dei irruere retia prædicationis ac deſiderij, & bonæ operationis: ab omni auaritia, adulatione, & inani gloria lauare: nauem religionis a terrenis reducere: in ea quieſcendo ſedere, & per exemplum alios docere, & in profundum cõtemplationis & prædicationis ducere: in uerbo tuæ inſpirationis retia laxare, & in aquis tribulationũ copioſam multitudinem internarum conſolationum concludere. Voca & trahe me miſerũ ad E tuum ſanctum diſcipulatum, quatenus omnia relinquendo, & te ſequendo ad tuorum pauperum merear pertingere conſortium. Amen.

De Epilogo uocationum diſcipulorum. Et de diligentia Chriſti ad prædicandum. Cap. XXX.

TRES itaque uocationes diſcipulorum ſuprà habuiſti. De prima dicit Ioannes, & tunc uocati ad fidem uenerunt ſolum: ut aliquam notitiam & familiaritatem Ieſu contraherent. De ſecunda dicit Lucas, & tunc etiã ſecuti ſunt cum animo redeundi ad propria: cœperunt tamen audire eius doctrinam. De tertia dicit Matthæus, & Marcus: & tunc uenerunt ad perſeuerandum cum eo, perfectionem eius imitando: primæ duæ uocationes forma ſunt nouitiorum in religionibus, qui primò uocantur ad probandum & inſtruendum, & quãdoque ad propria redeunt. Tertia tenet formã profeſſorum: quia tunc uelut profeſſa religionẽ Chriſtianam Chriſto inſeparabiliter adhæſerunt. Item de vocatione Matthæi, publicani habes infrà. De modo autem vocationis aliorum non eſt determinatum uel ſcriptũ. Vnde Chryſ. Quid eſt autem quod de alijs Apoſtolis nobis non dicitur qualiter, & quomodo ſunt uocati: niſi de Petro, Andrea, Iacobo, & Ioanne, & Matthæo? Hi enim maximè erant in conuenientibus & humilibus ſtudiis: neque.n. telonij officio eſt aliquid deterius, neq; piſcatione uilius. Conſidera igitur, & conſpice dñm Ieſum in ꝓdictis diſcipulorum uocationibus & conuerſatione eius cũ illis, quõ affectuoſè eos uocat: reddens ſe eis affabilẽ, domeſticum, benignum, & obſequioſum: attrahens eos intus & extrà, ducendo eos ad domum matris: uel alibi ubi pro tempore manebat, & familiariter uadens ad domos eorum. Docebat etiã eos & inſtruebat, & curã de ipſis præcipuam habebat: ſicut mr̃ de uni-

Ioã. 1. Luc. 5. Matt. 9. Marci 2. F Matt. 9. vocatio apoſtolorum ſcripta

G eo ſuo filio habere conſueuit. Dicitur.n. quia beatus Petrus referebat, φ qñ in aliquo loco cum eis dormiebat, & ſurgens de nocte eos recooperiebat: quia tenerrimè eos diligebat: ſciebat enim quid de ipſis facturus erat. Nã quãuis eſſent homines rudis conditionis & humilis nationis, tamen principes mundi & duces in bello ſpirituali omnium fidelium eos erat cõſtitutus.

Obediẽtia uocatorum.

Conſidera ẽt uocatorum obedientiam quæ cõmendatur, quia prompta, eo φ continuò & ſtatim eam oſtenderunt: quia integra, eo φ omnia reliquerunt: quia recta, eo φ dñm Ieſum ſecuti ſunt. Primum perfectum, ſecundum perfectius, tertium perfectiſſimum. Sed ad quid reliquerunt omnia? Secundum Chryſo. In hoc docuerunt nos Apoſtoli, φ nemo poteſt terrena poſſidere & perfectè ad cœleſtia properare. Aer inter cœlum & terram conſtitutus, oſtẽdit φ inter cœleſtia & terrena nulla poteſt eſſe cõiunctio: cœleſtia enim quia ſpiritualia & leuia ſurſum ducunt, terrena quia ponderoſa & grauia,

H deorſum deprimunt: ſed nonne poſtea reſumpſerunt ergo imperfectè reliquerunt. Dicẽdum φ perfecta fuit obedientia: quia etſi poſtea reſumpſerunt, non ex proprietate, ſcilicet amore uel cupiditate, ſed ex neceſſitate uitæ hoc fecerunt. Conſidera etiam & nota, quibus, qui, & qualibus cœpit & orta eſt Eccleſia. Noluit dominus primos fundatores Eccleſiæ eligere ſapientes, uel potentes, aut nobiles huius ſeculi:

Eccleſię fundatores.

ne fides euangelii, & uirtus fidei, & opera quæ fienda erant, aſcriberentur eorum ſapientiæ uel potentiæ, aut nobilitati: ſibi hoc reſeruauit, quia ſua potentia, ſapientia, & bonitate nos redemit. Si.n. doctus uel potens aut nobilis eligeretur: fortaſſe ideo electum ſe diceret, quia doctrina, uel potẽtia, uel nobilitas eius eligi meruerit. uolens frangere ſuperbiam, elegit illiteratos & mundo deſpectos, hoſq; doctores faciens, & ad prædicandum mittens, per eos ſubiecit mundi rectores, ne fides credentium putaretur non in uirtute dei, ſed in ſapientia & uirtute hominum.

Vocatorum cõgruitas.

Vnde Greg. Relictis ſapientibus inſipientes, relictis fortibus debiles, relictis diuitibus pauperes elegit: &

I prædicatores infirmos abiectoſq;, qui potentes quouſque & fideles populos colligerent habere ſtuduit. Ad prædicandum nanq; cum tales uenire debuerant, qui de laude propria nil habebant: ut tãto ſolius ueritatis cognoſceretur eſſe quod agerent, quanto & a parte cerneretur, ſi ad hoc agendũ idonei per ſe non fuiſſent.

Vocatorum fœlicitas & idoneitas.

Vnde Chryſ. O beatos piſcatores iſtos quos dominus inter tot doctores legis & ſcribas inter tot ſeculi ſapientes ad diuinæ prædicationis officium, & ad gratiã apoſtolatus primos elegit. Et digna ſanè dño noſtro atq; conueniens prędicationi eius fuit talis electio: ut in prædicatione nominis ſui, tãto maioris laudis admiratio naſceretur, quãto ẽt eam mundi infirmi & humili ſeculi prædicaſſent. Qui nõ per ſapientiam uerbi mundũ caperẽt, ſed per ſimplicẽ fidei prædicationẽ de errore mortis humanũ genus liberarent. Non ergo nobiles mundi aut diuites elegit, ne ſuſpecta

K fieret prædicatio: nõ ſapientes ſeculi, qui per ſapientiã mundi perſuaſiſſe humano generi crederentur: ſed elegit piſcatores illiteratos, imperitos, indoctos, ut aperta eſſet gratia ſaluatoris. Humiles quidem in ſeculo ẽt in ipſo artis officio: ſed præcelſos fide, ac deuotos mentis obſequio. Ignobiles ſeculo: ſed nobiles Chriſto. Nõ ſcriptos in aluo ſenatus terreni, ſed ſcriptos in aluo ſenatus in cœlo. Deſpectos terræ, ſed accepttiſſimos cœlo: pauperes mũdo, ſed diuites deo. Scit.n. deus quos elegit, qui occulta cordis nouit. eos utiq; qui nõ ſapientiã ſeculi quærerent, ſed dei ſapientiã deſiderarẽt: nec diuitias mũdi cuperẽt, ſed theſauros cœleſtes optarẽt. hęc Chryſoſt. Attẽdãt hæc nobiles, potentes, & ſapientes ſuperbi huius mundi, & cognoſcãt ignobiles, impotẽtes & idiotas ſibi præferri: & ex hoc cõfundãtur & erubeſcãt, & à ſua ſuperbia reſipiſcãt. Exẽplo itaque horũ principum, & ducũ noſtrorũ relinquamus & nos omnia, & ſequamur Ieſum in quo habemus omnia: ad quod bene hor-

L tatur nos Chryſo. dicẽs: Monachus apoſtolicam uitã deſiderat imitari. Vis o monache eſſe diſcipulus Chriſti, imò uis diſcipulorũ eius eſſe diſcipulus? Fac quod fecit Petrus, quod fecit Iacobus & Ioannes: habebãt oculũ ſcandalizantẽ: patrẽ, & nauem, & rete. Dicit eis Ieſus, uenite ſequimini me. abſcõditur oculus, et hi ſequũtur Ieſum.

Monachũ ad imitationẽ Chriſti inuitat.

Monachi Apoſtolorum imitatores ſunt: non ergo poſſumus eos imitari niſi fecerimus quod fecerunt & Apoſtoli. Nemo ergo monachorũ dicat. habeo patrẽ, habeo matrem, & cætera pietatis charorum nomina. Reſpondeo tibi: Habes Ieſum, quid quæris iſta quæ mortua ſunt? qui habet Ieſum, habet patrem, habet matrem, habet filios, habet omnẽ propinquitatẽ: quid quæris mortuos? ſequere uiuum: dimitte mortuos, ſepeliãt mortuos ſuos. Dicit ad eum unus diſcipulus: Dimitte me ut uadã, & ſepeliam patrem meum: non dixit, dimitte ut ſim cũ patre meo: ſed, dimitte me unius horæ ſpatio, quid reſpõdit dñs: & in vna hora perire potes. Vide nedũ uis ſepelire mortuum, ipſe moriaris. hęc Chry.

Matt. 8.

M De prædictis quatuor diſcipulis a piſcatione uocatis, ſic ait Hiero. Myſticè autem hac quadriga piſcatorum uehemur ad æthera ut Helias: his quatuor angulis conſtituitur prima Eccleſia: his quatuor literis Hebraicis tetragrammaton nomen domini agnoſcitur a nobis.

Quadriga uocatorum.

Quibus ſimili exemplo præcipitur ut audiamus uocem dñi uocantis, & obliuiſcamur populum vitiorũ & domum paternæ conuerſationis, quæ eſt ſtultitia deo & rete arenarum, in quo nos uelut culices pene lapſos tenebat aer, qui pendet in nihili, nauem priſtinæ conuerſationis abominantes, Simon autem obediens, Andreas uirilis, Iacobus ſupplantans, Ioannes gratia in Latinum ſonat: quibus quatuor nominibus in imaginem dei conuertimur: obedientia, ut audiamus, uirilitate, ut pugnemus: ſupplantatione, ut perſeueremus: gratia, ut conſeruemur: quæ quatuor uirtutes cardinales dicuntur: per prudentiã enim obedimus, per iuſtitiã uiriliter agimus, per tẽperantiã ſerpentẽ calcamus: per fortitudinem

Vocatorum nomina quatuor.

gratiam

A gratiã dei meremur. hæc Hiero. (Et circuibat
Mat. 4. Ieſus totam Galilæam docens in ſynagogis eo-
rum, & prædicans euangelium regni,& ſanans
languorem & oẽm infirmitatem in populo,)
ubi Chryſo.quia enim illi ut debiles ad medicũ
uenire non poterant,ipſe ſicut ſtudioſus medi-
cus circuibat grauiter ægrotantes. hæc Chryſ.
Circuitio Chriſti. hic ſaluator exẽplo ſuo doctorum ſuorum ui-
tam inſtruit, & qualis eſſe debeat p̄latus & præ
dicator euangelii manifeſtè oſtendit: ut.n.non
ſint negligentes & pigri, ſed diligentes & ferui
di,docentur per hoc quod dicitur(circuibat Ie
ſus,) ut non ſint perſonarũ acceptores, ſed in
doctrina omnibus cões, ducentur per hoc qđ
ſubiungitur,(totã.)Vt autem non ſint carnales,
nec quærãt delicata, procurationes, docenſur
per hoc quod additur,(Galilæã) erat.n.Galilęa
Galilęa. uilis & pauper prouincia. Vt autem uacui &
ocioſi inuanũ non diſcurrant,docẽtur per hoc
qđ ſubditur,(docens.)Vt aũt pluribus prodeſſe
ſtudeant,& doctrinã ſuam non ſuſpectã hẽant,
moneẽtur per quod ſequitur, (in ſynagogis) vbi
B plures & doctores conueniebant. Vt autem nõ
errores neque fabulas & inutilia, ſed ſalutaria
prædicent,docentur per hoc quod ſubditur,(&
prædicans euangelium regni,).i.quod docet ue
nire ad regnũ. Vt autem doctrinã ſuam virtu-
tibus commendare ſtudeant,& non ſolum ſpi-
ritualia, ſed &t temporalia ſubſidia,& quæcũq;
poſſunt beneficia ſubditis exhibeant, docentur
per hoc quod additur (& ſanans oẽm languo-
rem,& oẽm infirmitatem in populo,).i.in tur-
Prædicatio Chriſti. ba pauperum & minorũ, Sic ergo prædicabat
Ieſus diligenter, quia(circuibat,)generaliter:
quia(totam)non carnaliter:quia (Galileã,)eui
denter:quia(in ſynagogis,)vtiliter:quia(docẽs)
quo ad uirtutes & moralia, (prædicans euan-
geliũ regni)quo ad fidei præcepta & myſteria:
mirabiliter quia (ſanãs omnem languorẽ,)diu
turnum(& omnem infirmitatẽ)leuiorẽ,ut qui-
bus ſermo credere non ſuaſerat,opera perſua-
derent. Non ſolum docebat uerbo,ſed & doctri
nam ſuam confirmabat facto. ſ. per miracula
C uaria, quæ ſolũ fieri poterãt uirtute diuina.Vel
ꝙ dixit,(languorem,) ad paſſiones uoluit per
tinere corporales.ꝙ autem dixit,(infirmitatẽ)
ad paſſiones animæ ſpirituales, ut oſtendatur
naturæ conditor utriuſque. Vnde tanquam ve-
rus medicus oẽs interius & exterius curauit in-
firmitates. Hoc.n.propheta prædixerat dicens:
Eſa. 53. Verè languores noſtros ipſe tulit,& infirmita-
tes noſtras ipſe portauit. Vnde Chryſo. Ad hoc
Medicus Chriſtus. .n.doctor uitæ & medicus cęleſtis Chriſtus dñs
uenerat, ut magiſterio ſuo homines erudiret
ad uitam, & ægritudines corporis animæq; cœ
leſti medicina ſanaret:ut obſeſſa corpora a dia
bolo liberaret:& uarijs infirmitatibus laboran
tes reuocaret ad uitam & integram ſanitatem:
nam ualitudines corporum diuinæ poteſtatis
uerbo curabat, animarũ autem uulnera cœle-
ſtis doctrinæ medicina ſanabat: uerus ergo &
perfectus medicus ille eſt, qui & corpori ſani-
tatem, & animæ ſalutem, reſtituit,hæc Chryſo.
(Et abiit opinio,) & fama (eius in totã Syriã,)

quæ eſt regio ſpacioſa continens Paleſtinã, in D
qua iudæi habitabãt,& quaſdã alias prouincias
circa eã. Syriæ.n.terminus ad Orientẽ, eſt Eu- Syria.
frates:ad Occidentẽ, mare magnũ Achon: & a
Septẽtrione Armenia,& Capadocia: a Meridie
Aegyptus & ſinus Arabicus.Et ſic largè accipiť
hic Syria,quia ſtrictè accipiendo(.ſ.pro quodã
regno cuius caput eſt Damaſcus)ũc nõ cõpræ-
hendit Iudæã. Non ſolũ ergo in Iudæa, ſed &
in prouincijs uicinis abiit eius fama, propter Abagarus rex
crebra ipſius miracula:propter quod rex Aba-
garus, qui regnabat iuxta Eufratẽ,ſcripſit ſal-
uatori unã epiſtolã: ut habetur in eccleſiaſtica
hiſtoria. (Et obtulerunt ei oẽs male habẽtes ua
riis languoribus & tormentis comprehenſos,
& qui dæmonia habebãt, & lunaticos,& parali
ticos,& curauit eos.)Curat corpora vt paratius
adeãt inuiſibilia:aliter parũ erat mox moritu-
ris curã impendere ſanitatis,vbi Chryſ. Et intẽ
de moderationẽ euangeliſtæ,qualiter nõ unũ-
quenque curatorũ nobis enarrat: ſed breuibus
uerbis copioſitatẽ trãſcurrit ſignorũ.hęc Chry. E
Per dęmoniacos ſignatur ſortilegi & diuini ſu Curatorũ ſignificatio.
perſtitioſi.per lunaticos,inſtabiles in bono:per
paraliticos,pigri quaſi impotentes bonũ opera
ri. Iſti.n.poſſunt curari per bonã doctrinã præ
dicatoris,& confeſſoris diſcreti. (Et ſecuti ſunt
eũ turbæ multæ de Galilæa.)quæ interpretatur
tranſmigratio,(& decapoli)quæ dicitur decem
ciuitatũ regio,(& de Hieroſolymis.)quæ inter-
pretatur pacifica,(& de Iudæa) quæ interpreta
tur confeſsio,(& de tranſiordanẽ)qui interpre Sequentes Chriſtum.
tať ritus iudicij.Per hoc.n.ſignatur ꝙ illi Chri
ſtum ſequuntur,qui de uitiis ad uirtutes trãſmi
grant, & qui decalogũ obſeruant,& qui pacifi-
ce cũ aliis habitant,& qui peccata humiliter cõ Sequentiũ intẽtiones.
fitentur, & qui diuina iudicia formidant. Multi
diuerſarũ regionum ſunt eũ ſecuti,ſicut diuer-
ſi corpore, ita diuerſi mẽte. Alii propter inſtru-
ctionẽ & cœleſte myſteriũ,ut diſcipuli, Alij p-
pter curationẽ infirmitatũ,ut infirmi. Alij pro
pter refectionẽ,ut famelici. Alij propter uidẽda
miracula,ut curioſi,volentes ſi uerũ eſſet quod
dicebať experiri. Alii propter inuidiã,ut Iudæi
obſeruantes eũ,& quærẽtes in aliquo uerbo vel F
facto capere,& accuſare,vnde ſunt uerſus. Mor Verſiculi de cauſis ſequendi chriſtũ.
bos,ſigna,cibus,blaſphemia,dogma fuere Cau-
ſæ cur dñm turba ſecuta fuit. Et ideo quoties in
euãgelio turbæ vocabulũ inſeritur,ſicut diuer-
ſitas hominũ,ita & diuerſitas uoluntatũ intima
tur:non.n,oẽs eadem uoluntate,ſed ex diuerſis
cauſis ſequebantur. Quidã pro bono,quidã pro
malo,omnibus tñ dñs beneficia præſtabat docẽ
do,alendo,& ſanando. Iſtis quinque generibus Loca quinq;. Acto. 1.
dñm ſequentium rñdent quinque loca prædi-
cta:quia de Galilæa.i. tota ueniunt curioſi qui-
bus dicitur:Viri Galilæi quid ſtatis &c, De de-
capoli ueniunt infirmi, ut per obſeruantiã de-
cẽ mandatorũ curentur, quibus dicit:Si uis ad Mat. 19
uitã ingredi, &c. De Hieroſolymis obſeruatores
& inuidi,quibus dicitur:Hieruſalẽ quæ occidis, Mat. 23
&c. De Iudæa famelici: ut cõfitendo peccata &
laudes agẽdo,doctrinis euãgelii ſatienť,De trãſ
iordanẽ diſcipuli,ut inſtruãtur & lauẽtur:& po

k 2 ſtea

G ſtea inſtruant & lauẽt. In iſtis aũt quinque ſignificantur quinque ſtatus hominum qui ſequũtur Chriſtum, per Galilæã, id eſt, tranſmutationẽ ſtatus pœnitentiũ: per decapolim, id eſt, decalogi operationẽ, ſtatus actiuorũ: per Hieroſolymã, id eſt, pacis uiſionẽ, ſtatus contemplatiuorum: per Iudeã, id eſt confeſsionẽ, ſtatus prælatorũ: per transiordanẽ, ſtatus innocentiũ, propter reſtitutionẽ ſanctitatis, per baptiſmum in Iordane ſignatum. ubi Chryſo. Sequamur illũ igitur etiã nos: uarios ſi quidem languores habemus animarum, & hi ſunt quibus principaliter vult mederi. Accedamus ergo ad eum, & indulgentiam peccatorum precemur. Nã etiam nunc dabit ille, ſi nos non negligimus poſtulare. Nũc verò ſiquidem habuerimus aliquam corporis paſsionem, omnia facimus & negociamur, ut in reliquum ægritudine liberemur: anima uerò noſtra tam male ſe habente diſsimulamus; ſemper differimus. Propterea nec corporis quidem languoribus liberamur, quoniam quæ maxime neceſſaria ſunt, ſuperflua eẽ ducimus. quę uerò pene diſsimulanda hęc omnino neceſſaria iudicamus: & fontem ipſum incuratum relinquẽtes malorum riuulos purgare conamur, quoniam malorum quæ ſunt in corpore, malitia animæ eſt cauſa. Exſiccemus igitur fontem malorum & cuncta continuo languorum fluenta ſiccabũtur. Nec quia non doles ipſe cùm peccas, age te ſecurum, ſed ꝓpter hoc ipſum maxime ingemiſce: quia non ſentis de peccatis dolorem: hoc enim fit, non quia peccata non mordeant, ſed quia inſenſibilis eſt anima quæ peccat. Eſt ergo primum bonum, nihil omnino peccare: ſecundum vero, poſt peccatum ſentire, quod commiſeris atque lugere. Si autem neque hoc habuerimus, qualiter deprecabimur deum & remiſsionem peccatorũ petemus, de quibus nihil omnino curamus? cũ. n. ipſe ille qui deliquit ne hoc quidem ipſum quod peccauit ſtudeat agnoſcere, pro quibus deũ delictis rogabit, quæ adhuc ſe commiſiſſe neſcit? Hæc vero ignorãs quonã modo noſſe poterit diuini beneficij largitatem? Solicite igitur propria delicta conſiderа, ut diſcas quorum accipias ueniam, atq; ita ipſi beneficio gratus exiſtas. Non dolere enim quia peccaueris, magis indignari atq; iraſci facit deum, quàm illud ipſum quod antè peccaueras. propter hæc ergo omnia ſic deum precemur, ut etiã noſtram iũgamus uoluntatem uidelicet, ac ſtudiũ & deſiderium bonum. Ita enim etiam breui tempore poterimus à malis quæ nos obſidet liberari, & tũc ſaltem ubi nam fuerimus addiſcere: ac digna perfrui libertate. hæc Chryſoſtomus.

Statu s hominũ quinque.

De animæ curatiõe.

H

Bona cõtra peccata.

I

ORATIO.

DOmine Ieſu Chriſte, qui tanquã ſtudioſus medicus circumeundo quæſiſti ægrotantes, ac corporum & animarum ſanaſti infirmitates, ſana me quæſo interius & exterius uarijs laborantem infirmitatibus, trahe me poſt te ut te ſequar de uitijs ad uirtutes tranſmigrando, decalogum obſeruando pacifice cum alijs habitando, peccata humiliter confitendo & diuina iudicia formidando. Educ me de lacu miſeriæ, & de luto fecis, & dirige greſſus meos in uiam ſalutis: ut in præceptis proficiant, & ad beatam patriam feſtinent, ac ſine impedimento me perducant. Amen.

K

De uocatione Matthæi, & eius conuiuio.
Cap. XXXI.

ET cùm præteriret dominus Ieſus, uenit ad mare Galilęæ,) ubi uectigalia, maximè de rebus per male deductis, ſoluebantur. (Et uidit,) non tam corporis, quam mentis intuitu (hominem:) ſcilicet Matthæum, qui & Leui ante uocationem dictus eſt, Alphæi filiũ, (ſedentẽ,) in domo (ad telonium,) id eſt, ad curam & diſpenſationem uectigalium: Telos enim Græce, uectigal interpretatur Latine: Sedebat quippe: id eſt, pertinaci animo lucris inhiabat, ſeſsio. n. morã in lucro conſequendo notat. (Et ait illi) Ieſus, (Sequere me) q. d. iã non ſede, ſed a mõ ſequere, non ad lucra, nec ſecularia negotia: ſed me, & affectu cordis, & officio corporis, & effectu operis. Mattheũ aũt talibus occupatũ uocauit: ut de gratia dei nullus deſperet, quantumcunq; uilibus occupatus fuerit. (Qui ſtatim ſurgens,) à telonio in quo ſedebat, & de amore terrenorũ ad deſiderium ſupernorũ, (relictis omnibus,) ſcilicet ſuis & etiam alienis, ex rapina collectis. reliquit. n. etiã propria: qui rapere ſolebat aliena: quia ſecundũ Chryſo. telonium eſt rapina premiſſa: (ſecutus eſt eũ,) ſine aliqua dilatione, tam greſſu, quàm affectu: ſicut diſcipulus magiſtrum, ſicut uiator ducẽ ſuũ, ſicut ſeruus in dñm, ſicut ouis paſtorẽ ſuũ: funẽ ꝑcedẽs, non ſoluẽs ſecundũ Hieronymi cõſiliũ. Secutus eſt quidem ſine dilatione, diuina potentia intus operante, accedente & docente. Qui enim exterius uocauit, ut mox ſequeretur intus accendit, traxit, & modũ docuit. Vnde Hierony. Fulgor ipſe & maieſtas deitatis occultæ, quæ etiã in facie, relucebat humana, uidentes ad ſe trahere poterat in primo aſpectu; Si enim in magnete, lapide hæc eſſe uis dicitur ut ferrum trahat, quãto magis dominus omniũ creaturarũ ad ſe trahere poterat quos uolebat? ubi & Chry. ſicut uidiſti uocãtis uirtutẽ, ita addiſce uocati obediẽtiã, Neq;. n. reſtitit, neq; uacillauit, ſed ꝓtinus paruit: & nec in ꝓpriã domũ abire rogauit, ut ſuis hæc intimaret. hæc Chryſ. Lætus igitur dominum ſequens, & gratus exiſtens, eum & diſcipulos ipſius in domo ſua recepit, & conuiuij magni apparatũ eis exhibet, congruam cœleſtis beneficij uicem Chriſto rependens: ut illi redderet terrena, qui ei ſeminauerat ſpiritualia: & accommodaret temporalia, a quo expectabat bona perpetua. (Conuiuium,) quidẽ exhibet (magnum) id eſt, ex magna deuotione & delectatione mentis, pro aduentu & præſentia tanti hoſpitis, & tam magnũ ut de reliquiis reficiãtur angeli in cœlis. quia gaudiũ eſt angelis dei ſuper uno peccatore pœnitentiã agẽte. Fe bene congruit ꝙ magnũ eſſet. Qui enim, ut ait

Ambro.

Matt. 9.
Mar. 2.
Luc. 5.

Telos uectigal interpretatur.

L

Telonium quid ẽ.

Fulgor uultus Christi.

M

Magnes

Matth. uocati obediẽtia.

Conuiuium Matth.

Luc. 15.

A Amb. domicilio Chriſtũ recipit interno, maximis delectationibus exuberantiũ paſcitur voluptatum. Itaq; dñs libenter ingreditur, & in eius recumbit affectu: vbi Chry. Statim vt dictum eſt illi à dño, (ſequere me) non moratur, non tardat, ſed (mox) ſurgens (ſecutus eſt eum.) In quo ſe fidelem Deo, & Abrahæ filium eſſe ſimili exemplo vocẽ domini ſequendo ꝓbauit: vnde ſtatim (exemplo Abrahæ) & hoſpitio dominum recipit, & conuiuiũ exhibet, vt verè per omnia dignus Abrahæ filius noſceretur. Hæc Chry. Myſticè, ſicut Matthæus poſt ſuam conuerſionem fecit Chſo conuiuium in domo ſua: ſic quilibet conuerſus ad Chriſtũ, debet ſibi facere cõuiuiũ ſpirituale in domo ſua ſpirituali: ſcilicet in corde, & cõſcientia, vbi ſeruire ei debet de ſanctis cogitationibus, meditationibus, &

Apoc. 3. & affectionibus. vnde in Apoc. Ego ſto ad oſtiũ & pulſo: ſi quis aperuerit mihi, introibo ad eũ,

B & cœnabo cum eo, & ipſe mecum. (Diſcũbentibus autẽ eis in domo: ecce multi publicani, & peccatores,) ac cęteri eiuſdẽ ordinis homines, illuc ad conuiuium conueniebant, (& cum Ieſu, & diſcipulis eius diſcumbebant.) Fuerãt eñ ſocij Matthæi, & eiuſdẽ artis ſeu officij: & ideo recedens ab eis, & volens ſequi Chriſtum, fecit

3. Re. 19 eis conuiuium, ſicut fecit Heliſæus ſocijs ſuis, volens ſequi Heliã magiſtrum ſuum. Erant etiam multi peccatores alij, qui iam pœnitentes ſequebantur dominũ, ſperantes veniã conſequi peccatorum. Vnde Hiero. Quia viderunt publicanum à peccatis conuerſum, & pœnitentiæ inueniſſe locum, ob id etiam ipſi non deſperabant: ſed veluti pœnitentes veniebant, & diſcumbebant cum Ieſu, & diſcipulis eius, fortè inuitati à Matthæo, vt haberet ſocios in pœnitentia, quos habuit ſocios in culpa: & ſecundum glo. pulchrum fuit præſagium: quia qui Apoſtolus, & doctor gentium erat futurus, in prima ſua cõ-

C uerſione peccantium gregẽ poſt ſe trahit ad ſalutẽ: vt iã perficeret exẽplo, quod perficere debebat, & verbo. vbi Chry. poſt cõprobatã igitur fidem Matthæi qui vnus ex publicanis fuit, meritò iã eum dño in conuiuio peccatores, & publicani recũbunt: conueniunt aũt publicani ad eum ſicut ad collegã, & hominẽ eiuſdẽ officij: decoratus enim in ingreſſu Chriſti, & glorians de præſentia eius, oẽs eos conuocauit: Chriſtus etiã quodlibet genus remedij exhibebat, & non ſolum diſputando, & præſtando ſanitatũ remedia, vel arguendos æmulos, ſed etiã comedendo nonnullos errantium dirigebat: inde nos inſtruens ꝙ quodlibet opus, & tempus poteſt nobis vtilitatẽ afferre: ſic nec publicanorũ participationẽ vitauit, propter vtilitatem ſequentẽ, more boni medici, qui niſi ſaniem tangeret, à morbo non liberaret. vnde & Hiero. Ibat aũt dñs ad conuiuia peccatorũ: vt occaſionẽ haberet docẽdi, & ſpirituales imitatoribus ſuis pręberet cibos. Deniq; cũ frequẽter pergere ad cõuiuia deſcribatur: nihil referẽ aliud, niſi qd ibi fecerit, quid docuerit: vt, & humilitas eius eũdo ad peccatores, & potẽtia doctrinæ eius in cõuerſione pœnitẽtiũ demõſtrareẽ. hęc Hiero. Et nos ea-

Chr̃s comedendo inſtruxit.

Cur ad cõuiuia iuerit dñs.

D dem cauſa poſſumus manducare cũ peccatoribus: vt alterius cauſa potius quàm noſtra agatur: nõ tñ cum vſurarijs, & raptoribus, quia ea quę apponunẽ, reſtituere tenẽtur. (Phariſæi) verò, tenacitate iuſtitiæ legis, & traditionũ ſuarũ adhærentes, & miſericordiã declinãtes, de hoc indignati (murmurabãt) & hoc arguẽtes ad diſcipulos Ieſu dicebãt: (Quare cũ publicanis, & peccatoribus mãducat, & bibit magiſter veſter?) quaſi dicerent: Contrarius eſt legi hoc ꝓhibẽti, & eſtis fatui qui talẽ magiſtrũ ſequimini. Cõſuetudo detractorum eſt loqui de alio, nõ in ſacie illius. Vnde qñ diſcipuli videbantur eis peccare, alloquebantur magiſtrum vt alibi: qñ verò magiſter alloquebaẽ diſcipulos, vt hic: vtrobique tñ in magiſtrum iniuriã interrogantes: quia error diſcipulorum, ignominia eſt magiſtrorum. Sic hodie faciunt detractores bona ſancta membrorum Chriſti denigrantes. Dupliciter iſti errabant: quia putabant ſe eſſe iuſtos, cùm ſuperbi eſſent: & illos reos, cùm iã pœnitẽt: ſimiles phariſæo qui ſe iuſtificabat, & alios condẽnabat. Vera iuſtitia cõpaſsionem habet, falſa dedignationẽ. Solent etiã iuſti peccatoribus indignari: ſed aliud eſt quod agiẽ typo ſuperbiæ, aliud quod zelo diſciplinæ. His phariſæis ſimiles ſunẽ, qui traditiones ſuas præceptis dñi, & operibus miſericordiæ præponunt: colentes cum appetitu, & exequẽtes cum diligentia, culicẽ ſuarũ traditionũ, & deglutientes camelum mãdatorum dei: ac mandata maxima ſaluti neceſſaria, quaſi amara citò exhaurientes, & prætereundo poſtponẽtes. Sed ipſis phariſæis murmurantibus obuiat dñi miſericordia, ꝓuocans peccatores ad pœnitentiã: cuius cibus, & potus, & ambulatio, & omnia quæ geſſit, ſaluti ſeruiunt: cuius omnis actio noſtra eſt lectio, & inſtructio: ac magiſter, cuius liuore ſanati ſumus, ſeipſum medicum oſtendens, pro diſcipu-

E

F lis ſuis reſpondit phariſæis: primò per rationẽ dicens (Non eſt opus) & peroperoſus, id eſt, neceſſarius (valentibus,) id eſt, ſanis (medicus.) verũ eſt ad collationem ſanitatis: ſed tamẽ ad cõuerſationẽ bene eſt neceſſarius, (ſed malè habentibus,) & infirmis, & ergo familiarius ſe debet habere ad infirmos qui eo indigent, quã ad ſanos qui nõ egent. Cũ igitur Chr̃s ſit verus medicus animarũ, familiarius ſe debuit habere ad peccatores, qui ſunt infirmi infirmitate ſpirituali. q. d. Vos ſani eſtis reputatione veſtra, ideo opus non habetis viſitatione noſtra: ſed iſti ſe infirmos reputant & peccatores. Vñ Glo. Ideo vos declino, quia putatis vos nõ indigere: ſed illos viſito, quia pœnitendo dant locum gratiæ. vbi ſecundum Chryſ. Oſtendit non mereri eos ſanitatẽ cœleſtem conſequi, qui ſanos ſe, id eſt, iuſtos eſſe putant, medicinã dñi reſpuẽtes: ſed eos qui infirmitatẽ ſuã, hoc ẽ peccata ꝓpria cognoſcẽtes: ac tota fide credẽtes medelã cœleſtis grãe quærũt. Vt. n. ait Aug. Nemo adeo fit firmus, niſi qui ſe à ſeipſo ſentit infirmũ. Deinde reſpõdet eis ſecũdò, per autoritatẽ in Oſee inſcriptã, exprobrãdo eis ſcripturarũ ignorãtiã dicẽs: (Eũtes aũt diſcite,) à temeritate veſtra re-

Mandũcãdi cũ peccatoribus ratio.

Detractorum conſuetudo.

Luc. 18. Vera iuſtitia quæ eſt.

Phariſæis ſimiles.

Sanitate digni

G cedendo: diſcite ignorãtię veſtræ ſubueniendo,
Oſeæ.6. (quid eſt) quod dicit dominus in Oſeæ. (Miſericordiam volo) per peccati dimiſsionem (& non
ſacrificium,) per holocauſtorũ oblationẽ. Vnde
Prou. 21. in Prouer. Facere miſericordiã & iudiciũ, magis placet dño quàm victimæ. q.d. Ite, & diligenter cõſiderate illud quod ſcribit in Oſea propheta: quia ſi hanc cõſiderauer.tis ſcripturam,
inuenietis me facere ſecũdũ ipſam. (Miſericordiã volo,) potius ſine ſacrificio, & cũ cordis humilitate, q̃ ſacrificiũ ſine miſericordia, & cum
cordis elatione: vñ plus diligit deus peccatorẽ
humilẽ, qui ſuæ infirmitatis cõſcius pœnitendo
ſe gratię dei ſubmittit, quàm iuſtum ſuperbum:
qui de ſua iuſtitia præſumẽs, alios condemnat:
& miſericordiã circa eos reprehẽdit. ſecũdum
Miſericordia ſacrificijs pręfertur. Chry. Scribæ & phariſæi, omnia peccata ſua putabãt ſacrificijs legis poſſe deleri: & oẽm reliquã virtutẽ contemnẽtes, in ſacrificijs totã ſpem
H ponebant: & ideo dominus miſericordiã ſacrificio prætulit, vt manifeſte oſtenderet, non per
ſacrificia legis: ſed per opera miſericordiæ peccatorũ delicta poſſe purgari. vbi Glo. Non tamen deſpicit deus ſacrificium: ſed ſacrificium
ſine miſericordia. Faciebant aũt phariſæi ſacrificia vt iuſti apparerẽt corã populo, nec exercebant opera miſericordiæ, in quibus probat vera iuſtitia. Vbi & Rabanus, Admonet itaque eos
vt per opera ſibimet ipſis ſupernæ miſericordię
præmia cõquirant, & nõ contẽptis pauperũ neceſsitatibus per oblationẽ ſe ſacrificiorum deo
placere cõfidant. vñ & ſuũ de miſericordia exẽ
Nõ veni vocare iuſtos, &c. plum eis p̃ponit dicens: (Nõ veni. n. vocare iuſtos). ſ. ad pœnitẽtiã: ſed tm̃ ad proficiendũ, &
vt proficiãt de virtute ad virtutẽ, (ſed peccatores,) ad pœnitentiã vt corrigant per eã. Vel nõ
veni vocare iuſtos, id eſt, eos qui ſe iuſtos reputãt, qui ignorãtes dei iuſtitiã, ſuã conſtituere volunt: quia ſi cõuertant peccatores, iã nõ ſibi iu-
I ſti vñr: ſed peccatores, ideſt, peccata & mala ſua
attẽdentes, qui ſe peccatores eẽ, & medico egere
recognoſcũt: ac gr̃ę dei pœnitẽdo ſe ſubijciunt.
Peccatores vocare venit ſaluator. Vel, (nõ veni vocare iuſtos) quia nulli ſunt iuſti,
ſed peccatores: quia oẽs peccauerũt, & egẽt gloria dei. vbi Gregorius N.cenus, q.d. Adeo peccatores nõ abominor q̃ eorũ tm̃ gratia veni, non
vt maneãt peccatores: ſed vt cõuertantur & bo-
I. Tim. I ni fiant. Vnde Apoſtolus: Chriſtus venit in hũc
mundum peccatores ſaluos facere. Ecce magna ſpes peccatorum: quia propter eos venit
dei filius in hunc mundum. Vnde & Augu. Nulla cauſa veniendi fuit Chriſto domino, niſi peccatores ſaluos facere. Tolle morbos, tolle vulnera, & nulla eſt medicinæ cauſa. Sic venit de
cœlo magnus medicus: quia magnus per totũ
orbem iacebat ęgrotus, humanum genus. Venit
vnus ſine peccato, qui plures ſaluos faceret à
peccato. Non enim de cœlo traxerunt eum noſtra merita: ſed noſtra peccata. Ergo vt ait Ambro. Vſurpatores iuſtitiæ non vocantur ad gratiam. Nam ſi gratia ex pœnitentia: vtique qui
Publicani q vocantur. faſtidit pœnitentiam, abdicat gratiam. Publicani quippe vocãtur qui vel publice ſceleribus fœdãtur, vel qui publica vectigalia ſeu tributa exigunt: vel qui conductores ſunt vectigalium ſeu K
fiſci, vel rerum publicarum. Vel qui alijs publicis negotijs & actibus implicantur, & ſeculi lucra per negotia ſectantur: vt cõmuniter ſunt campſores, & pecuniarum numeratores: ac alij huiuſmodi & ſimiles. Principaliter tamen qui vectigalia ſeu tributa exigunt, dicuntur publicani à Publio rege Romano, qui eos primo ordinauit ſic dicti. Et quia ſecundũ Greg. Talia negotia vix aut nunquã ſine peccato exerceri poſſũt
ideo in hoc magna dei gr̃a patet quæ ex talibus
Matthæo ad ſtatum apoſtolicum reuocauit. Oſtenditur autem hic in verbis, & factis Chriſti,
q̃ peccatores redeuntes ſunt dulciter recipiẽdi: quia Chriſtus dulcem ſe exhibuit in receptione Matthæi publicani. Vnde ſecundum Hiero. Cæteri euangeliſtæ propter verecundiam &
honorẽ Matthæi, noluerunt eum appellare nomine vulgato: ſed dixerunt Leui. Ipſe autem Leui.
Matthæus ſecundum illud Salomonis, Iuſtus in L
principio accuſator eſt ſui Matthæum ſe, & publicanum nominat: vt oſtendat legentibus nullum debere ſalutẽ deſperare, ſi ad meliora conuerſus ſit: cùm ipſe de publicano in Apoſtolum
ſit repentè mutatus. In hoc etiam inſtruimur,
q̃ peccata, & defectus aliorum inquantum poſſumus celare, & occultare debemus, vt nec verbo: nec nutu veniant in aliorum, non tantum
cognitionem: ſed nec ſuſpitionem, ac noſmetipſos accuſare: &, quod turpius eſt, in peccatis
noſtris exemplo Matthæi confiteri. Secundum
Bedam, per Matthæi electionem, & publicanorum vocationem, fides gentium exprimitur:
qui prius lucris mundi inhiabant, & nunc ſpi- Gentiũ fides.
ritualiter à domino reficiuntur: ſed per ſuperbiam phariſæorum inuidia Iudæorum inſinuatur, qui de ſalute gentium torquentur. Vel Matthæus ſignificat hominẽ terrenis lucris inhiantem: quem Ieſus videt, dum oculis miſericor- M
diæ reſpicit, & vocat eum, vel prædicationem: Vocatio Matthæi.
vel ſcripturę admonitionem, vel per internam
inſpirationem: vel per tribulationem, vel per
quamcunq; viã aliã. Poteſt etiam vocatio Matthęi ad apoſtolatum, ſignificare vocationẽ hominis ſecularis ad religionis ſtatum: phariſæi
verò murmurantes, homines maligni religionis ſtatui detrahentes, quibus bene dicitur: Euntes diſcite quid eſt, miſericordiã volo, & non ſacrificiũ, opus enim magnę miſericordiæ eſt peccatores ad pœnitentiam vocare. Tunc accedentes phariſæi, & diſcipuli Ioãnis quærebant a domino Ieſu, quare ipſi frequenter: ſed non ſui Ieiuniũ Phariſæorũ.
diſcipuli ieiunarent. Phariſæi enim frequenter
ieiunabant, cum quibus Ioãnis diſcipuli adhuc
in conſuetudinibus Iudaicis permanebant. Sicut autem prius phariſæi ad diſcipulos acceſſerant, vt apud eos magiſtrum de conſortio peccatorũ, in conuiuando arguerent: ſic modò ad
magiſtrum accedũt, vt apud eum diſcipulos de
ieiunorũ omiſsione arguant: vt ſic inter eos
materia diſsidij poſsit oriri. Iſti in duobus deficiebant. Primò, quia de ſua abſtinẽtia ſe iactabant, cum talia in ſecreto fieri debebãt. Secũdò,
quia Chriſtũ arguebant, ex defectu abſtinentiæ

A in diſcipulis defectum, & errorem diſcipulorũ retorquentes in magiſtrũ. Per iſtos qui de frequenti ieiunio ſe iactabant, & propter illud ſe diſcipulis Chriſti præferebant, ſignificantur hypocritæ, propter apparentiam ſuæ religioſitatis alios contẽnẽtes, dicentes illud cũ phariſæo: Non ſum ſicut cæteri hominum: ieiuno bis in ſabbato, &c. Ieſus autem confutauit eos, & rationabiliter excuſauit diſcipulos: tũ quia corporaliter cum eis erat, tum quia rudes, & nondũ perfectè innouati eſſent, nec difficilia, & noua ſuſtinerent, ponendo ad idẽ tres ſimilitudines: ſcilicet de nuptijs, & de ſponſo, de pãno, & veſtimento: de vtribus, & vino. Vnde ait: Nunqd poſſunt filij nuptiarũ ſeu ſpõſi, ſcilicet Chriſti ſponſi Eccleſię, hoc eſt diſcipuli de me & Eccleſia per fidem geniti ieiunare ſeu lugere, quãdiu cũ illis eſt ſponſus? Secundum Hiero. quoddam eſt ieiunium expectationis, vt perſona melius expectetur: & ſic in veteri teſtamẽto ieiunabatur, & iſto diſcipuli non indigebant: quiá iã præſentem Chriſtum habebant. Aliud eſt ieiunium vexationis: quod ordinatur ad carnis refrenationem, & diſponit ad contemplationem: quo quis ieiunat, retrahendo ſe a delectationibus carnalibus vt repleatur ſpiritualibus, & iſto etiã non indigebant, cum ad tales non afficerẽtur delectationes: & Chr̃m præſentẽ haberent, cuius præſentia, & doctrina plus refrenauit cũcupiſcentias illicitas in eis, quàm ieiunij auſteritas in alijs. Et ideo ieiunare, & lugere nõ habebãt, quãdiu ſpõſum per corporalẽ præſentiã cũ ſponſa eſſe videbant: ſed potius de ſpõſi gratulari præſentia quę plus proficit, quàm corporalis abſtinentia. Eſt & aliud ieiuniũ: quod ex plenitudine, & perfectione contẽplationis procedit, quale ieiunium Moyſi in monte fuit: quanto enim anima eſt in contẽplatione magis eleuata, tãtũ eſt pauciori nutrimento contenta: & C tale ieiuniũ non cõpetebat diſcipulis: quia adhuc erant rudes, & imperfecti. Sed prius debuerunt per charitatem ſpiritus ſancti innouari, quod factum eſt in die pentecoſtes, quando fuerunt per gratiã ſpiritus ſancti innouati, & tunc debebant incipere nouũ modum viuendi. Deinde ſubiungit: (Venient autem dies) ſcilicet paſſionis, & aſcenſionis, (cùm auferetur ab eis ſponſus) corporali præſentia, (& tunc ieiunabunt,) ieiunio mœroris in humilitate tribulationis, & illi dies luctus erunt, & doloris. Vnde Apoſtolus: In fame, & ſiti, & ieiunijs multis. Vnde & Aug. Quaſi diceret: Tunc deſolabuntur: & in mœrore, & luctu erunt, donec eis per ſpiritum ſanctũ gaudia, & conſolatoria retribuantur. Secundum Bedam, notandum luctum abſtinentiæ ſponſi, non nunc tm̃, id eſt, poſt mortem reſurrectionemq́ eiuſdẽ ſponſi: ſed, & ante incarnationem illius per totum huius ſeculi tẽpus eſſe celebratũ. Prima quippe tẽpora Eccleſiæ ante virginis partum ſanctos habuere, qui deſiderarent incarnationis Chr̃i aduẽtum. Iſta verò tempora ex quo aſcendit in cœlũ ſanctos habent, qui deſiderent eius manifeſtationẽ, ad viuos, & mortuos iudicãdos. Neq; hic deſiderabilis Eccleſiæ luctus requieuit aliquantulũ niſi quandiu hic cùm diſcipulis in carne verſatus eſt. Hæc Beda: Et licet hoc de præſentia ſua corporali Chriſtus dixerit: moraliter tñ dies quibus auſertur nobis Chr̃s, ſunt dies culpę quando à domo conſcientiæ excludimus verum ſponſum animæ Chriſtũ, & introducimus adulterantem diabolum, & tunc ieiunamus, & caremus cibo ſpiritualis cõſolationis: & habemus dies luctus, & doloris. Igitur tenendus eſt ſponſus, ne perdatur cibus. Sed cùm auſertur à nobis ſponſus per mortale peccatum, tunc ieiunandum eſt nobis per pœnitentiæ effectum, & luctum. Quandoq; etiam ſponſus ſe ſubtrahit: vt auidius reuocetur, & fortius teneatur, & tunc continuis deſiderijs, & ſuſpirijs eſt reuocandus: quia quamdiu ſponſus nobiſcum eſt, & in lætitia ſumus, nec ieiunare nec lugere poſſumus. Vnde Amb. Ieiunant hi quibus abeſt Chriſtus, qui bonorum meritorum copijs egent. At verò E cui virtus ſua voluntate ſufficit, qui ſua domo recipit Chriſtum, conuiuium magnum exhibet: hoc eſt bonorum operum ſpirituale conuiuiũ, quo diues populus eget, pauper epulatur. Nemo tibi Chriſtum poteſt auferre, niſi te illi ipſe auferas. Non te auferat iactantia tua, non te auferat arrogantia. hæc Amb. Spiritualiter anima ſponſa eſt, cum qua Chriſtus eſſe deſiderat. Iſte ſponſus habet omnes conditiones deſiderabiles in ſponſo: quia ditiſsimus, alioquin ſpõſam ſuã non dotaret. Vnde in prouerbijs: Mecum ſunt diuitiæ. Quia ſapientiſsimus, alioquin totũ diſſiparet. Vnde Apoſtolus: In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ. Quia pulcherrimus, alioquin ſponſæ diſpliceret. Vnde in Pſal. Specioſus forma, præ filijs hominũ. Quia nobiliſsimus, alioquin contemneretur. Vnde ſapientia generoſitatem illius glorificat. Quia potentiſsimus, alioquin opprimeretur. vnde Eccleſiaſtici: vnus eſt F altiſsimus creator. Quia optimus, alioquin nõ diligeretur. Vnde, & in Canti. Dilectus meus, &c. electus ex millibus. De his omnibus Apoſtolus ad Hebræ. locutus eſt nobis in filio, ecce nobilitatis excellentia quem conſtituit hęredẽ vniuerſorum, ecce diuitiarum affluentia: per quem fecit, & ſecula, ſic mira, ecce mirabilis ſapientia: qui cùm ſit ſplendor gloriæ, ecce formæ elegãtia: portans omnia verbo virtutis, ecce infinita potentia: remiſsionem peccatorum faciens, ecce bonitas immenſa. Talis ſpõſi ſponſa: talis ſponſi filij non habent lugere, quamdiu ſponſus eſt cum illis. Et nota ꝙ Chr̃s quandoq; vocat ſe dominum, quandoq; patrẽ, quandoq; ſponſum. Vnde Greg. Quando vult timeri, dominum: quando honorari, patrem: quando amari, ſponſum ſe nominat dñs. Attẽde ordinem. Ex timore enim ſolet ꝓcedere honor, ex honore amor. Vnde, & Ber. Si ego dñs, vbi eſt timor meus? ſi ego pater, vbi ẽ honor meus? Sed ſi ſe ſponſum exhibeat: puto, quia mutabit vocẽ & dicet: Si ego ſponſus, vbi eſt amor meus? Exigit ergo deus timeri, vt dominus: honorari, vt pater: & vt ſpõſus amari. Quid in his ꝓſtat, quid eminet? Nẽpe amor. Abſq; hoc, & timor

Marginalia: Luc. 18. — Ieiuniũ multiplex. — B — 2. Cor. 11. — D — Spõſum auferri. — Spõſus & ſpõſa ſpũaliter. — Prou. 8. — Coloſ. 2 — Pſa. 44 — Eccl. 1. — Cant. 5. — Hebr. 1. — Appellationes Chr̃i. — Timor. Honor. Amor.

G Amoris excellĕtia. pœnam habet,& honor nõ habet gratiam. Seruilis eſt timor quandiu ab amore nõ manumittitur. Et qui de amore non venit honor, nõ honor, ſed adulatio eſt. Et quidem ſoli deo honor & gloria: ſed horum acceptabit neutrũ deus, ſi melle amoris condita non fuerint. Is per ſe ſufficit. Is per ſe placet,& propter ſe. Ipſe meritum, ipſe præmium eſt ſibi. Amor præter ſe, non requirit cauſam, nõ fructum. Fructus eius vſus eius. hæc Bern. Et vt idem Bern. dicit: Anima ſponſa dei dicitur: quia donis gratiarum ſubarrata, quia caſto amore illi ſociata: quia prole virtutum fœcundanda. Deinde ponit ſecundam ſimilitudinem: quia (nemo) ſapiens & diſcretè operans aſſumit vel (immittit) & inſerit veteri veſtimento aſſumentum: vel (commiſſuram,) id eſt, particulam ſeu ſupplementum, (panni rudis,) ſcilicet nondum vſitati: quia in nouitate eſt ſpiſsior & rudior. Nouum. n. (tollit plenitudinem,) id eſt, vniformitatẽ, ſeu pulchritudinem, (à veſtimento,) & facit difformitatem, & propter pondus ſuum rumpit vetus, & facit in eo ſciſſuram ſeu rupturam maiorem.

Anima ſponſa dei dĩ.

H

Cõmiſſura vñ dicta.

Commiſſura quippe idem eſt quod ſutura, ſeu particula quæ mittit cũ alia: dicta à con, id eſt, ſimul,& mittere quaſi ſimul mittere: illa enim quæ coniunguntur ſimul mittuntur. Deinde ponit tertiam ſimilitudinem: quia nemo ſapiens & diſcretè agẽs, (mittit vinum nouum in vtres veteres:) quia tunc eſt in ebullitione, (& vtres) propter vini fortitudinem, (rumperentur) & vinum effunderetur: (& nemo bibens vetus vinũ ſtatim vult nouum,) propter conſuetum veteris vſum. Sic à ſimili hominibus veteri conſuetudine imbutis,& de nouo conuerſis, non expedit ſtatim grauem abſtinẽtiam imponere: quia difficile eſt aſſueta relinquere. Ex omnibus his ſimilitudinibus concludere vult magiſter bonus,

I ꝙ diſcipuli ſui adhuc quaſi nouitij non debeãt auſterum continuare ieiunium: ſed poſtea ieiunarent cũ eſſent magis ſolidati,& innouati per ſpiritum ſanctum. Ex his etiam vult concludere, quòd nouiter conuerſi non ſunt nimis per pœnitentiam onerandi, ne propter nimiam auſteritatem deſperent & totum dimittant, & ea quæ ſunt perfectionis magnæ non ſunt hominibus imponenda, donec ſpoliati fuerint veteri vita: quia hominibus de nouo conuerſis opera inconſueta ſunt difficilia & dura, ſed paulatim aſſuefaciendo efficiuntur facilia & ſuauia. Qui ergo vult aliquem ad virtutes & perfectionem inducere, parua quædam debet primùm ſuadere emendare: & ſic gradatim vltra procedere. Vnde Chryſoſtomus: Hoc autem dixit, regulã dãs ſuis diſcipulis, vt diſcipulos ex vniuerſo orbe terrarum cũ manſuetudine ſuſcipiant. Itaq; neque nos omnia ab omnibus expectamus in proemijs: ſed quæcunque poſsibilia ſunt & velociter & vltra incedemus. hæc Chryſoſto. Huius loci memor debet eſſe quilibet condens decreta vel traditiones,& etiam confeſſor imponens pœnitentiã pœnitentibus. Melius eſt enim exẽplo domini pœnitentiam leuem & tolerabilem alicui iniungere quę impleatur: quàm grauem

Conuerſi nouiter pœnitẽtia.

Pœnitẽtia ponenda q̃ão.

& importabilem, qua nõ impleta oneratus reus conſtituatur. Melior eſt leuis pœnitentia hilariter peracta, quàm grauis in angaria & reiecta. Ita eſt de ſententia danda: ita de decreto promulgando, vt ſemper miſericordia & lenitas ſuperexaltet iudicium & auſteritatem. K

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, qui multis modis me vocas & admones, vt ſequar te. Tu diuina inſpiratione cor meum accende, vt te vocantem ſequar tua gratia, nec aliquid me ſeparet à charitate tua. Da mihi vt de ſanctis cogitationibus, meditationibus: & affectionibus bonisq; operibus & virtutibus tibi ſeruiam,& conuiuiũ ex magna delectatione & deuotione mẽtis exhibeam. Et qui miſericordiam vis potius quàm ſacrificium: & veniſti vocare peccatores magis quàm iuſtos, præſta mihi miſero peccatori, vt in me tuam miſericordiam merear clementer experiri. Amen. L

De electione duodecim Apoſtolorum. Cap. XXXII.

Deinde poſtquam dominus plures diſcipulos vocauit. (videns turbas) ſequentes (dimiſit eas,) & à ſtrepitu receſsit. (Aſcendit) in montem,) Thabor (ſolus orare) quia qui bene orat, mentem ſurſum leuat à terrenis, cui etiam neceſſaria eſt tranquillitas corporalis. Hic mons eſt in campo Galilææ in cuius deſcenſu & pede oſtenditur locus vbi Melchiſedech obuiauit Abrahæ à cęde regum reuertenti,& ad radicem eius fluit torrens Cyſon. In hoc monte fuit abbatia nigrorum monachorum, ſub metropolitano Nazaræno, à qua ciuitate contra Orientem ipſe mons diſtat quarto milliario. Vel ſecundum quoſdam aſcendit in quendam montem alium ſupra mare Galilææ ſitum. (Et erat pernoctans in oratione dei,) non ſeculi: non pro ſe tanquam infirmus & indigens, ſed pro nobis tanquam pius & clemens. Quædam enim oratio ẽ dei, vt pro ſpiritualibus & veris bonis conſequendis. Quædam eſt ſeculi: vt pro terrenis conferendis: quæ eſt etiam diaboli, ſi ex cupiditate fiat. Quædam eſt tantum diaboli, pro carnalibus deſideriis implendis. Vbi Ambr. Et erat inquit, pernoctans in oratione. Species tibi datur, forma perſcribitur quam debes æmulari. Quid enim te pro ſalute tua facere oportet, q̃n pro te Chriſtus in oratione pernoctat? Quid te facere cõuenit cùm vis aliquod officium pietatis adoriri quando Chriſtus miſſurus Apoſtolos orauit prius. Et ſolus orauit, nec vſq; alibi, ſi non fallor, oraſſe cum Apoſtolis reperitur. Vbiq; ſolus obſecrat: dei enim conſilium humana vota non capiunt: nec quiſquam interiorum poteſt eſſe particeps cum Chriſto. Vnde & Bern. Tu, inquit, cùm oraueris, intra in cubiculum tuum,& clauſo oſtio ora,& quod dixit fecit. Solus in oratione pernoctabat, non modò abſcondens ſe à turbis, ſed nec vllum quidẽ diſcipulorum, nec vllum domeſticorum admit-

Matt. 5. & 14. & Luc. 6.

Thabor mons ẽ.

M

Oratio multiplex.

Oratio Chriſti pro nobis.

Soli orare.

Matt. 6.

tens.

A tens. Deniq; tres ſecum intimos ſibi adduxe-
Nocte media orandū eſt. rat, cùm vltro properaret ad mortem: auulſus
eſt ab ipſis orare volens. Ergo & tu fac ſimili-
ter quādo orare volueris. Vnde & Chry. Exur-
ge igitur & tu in tempeſtate noctis, pur.or eſt
tunc temporis anima, ipſæ tenebræ ſilentiū ni-
mium poſſunt ſufficienter ad compunctionem
perducere. Tunc non vexat inanis gloria, non
accidia, & concitatio occupat: non ſic ignis fer
ri ſequeſtrat rubiginem, velut nocturna oratio
eruginem peccatorum. Quæ de die Solis æſtus
percuſſit, nocte refrigerantur: quēlibet rorem
ſuperant nocturnæ lachrymæ, & contra côcu-
piſcentiā valent, & quemlibet tumorem. Si verò
prædicto rore non foueatur homo, areſcit ſub
die. Quapropter ores noctu, & oſtende ꝙ non
ſolū ad corpus nox pertinet: ſed etiam ad ani-
mā. hęc Chry. Qui ergo deum orando quærit,
exurgentem ſtrepitum vitiorū præmens ad ſu-
B periora progrediatur, & ad verticem ſublimio
ris curiæ aſcendat: vt exteriori ceſſante tumul
tu, in quodam mentis ſecreto per interna deſi-
deria ſilenter cum domino loquatur. Cupiens
enim cum deo loqui, & côſolationem diuinam
promereri expedit ſolitudinem quærere, & cô-
Ioānes euāgeliſta. ſolationem humanam relinquere. Cuius exem
plum habemus in Ioanne euangeliſta, qui quā-
tum in ſolitudine profecerit, & lucratus ſit: pe-
nè omnibus notum eſt. In Pathmos inſulā exi-
lio relegatus, & conſortio hominū deſtitutus,
conſolationem angelorum promeruit: & Apo-
calypſim quam ei dominus pro ſtatu Eccleſiæ
præſentis, ſcilicet, & futuræ, reuelare dignatus
eſt, propria manu ſcripſit. Vnde Beda. Hiſtoria
nota eſt, Ioānem à Domitiano Cęſare propter
euangelium in inſulā relegatum, cui tunc con-
grue ſacrata datum eſt cœli penetrare, cū cer-
ta terrarū ſpatia negabatur excedere. Et ſimi-
lia reperiuntur de pluribus alijs, qui modico tē
C pore plus lucrati ſunt ſoli, quàm toto tempore
ſuo lucrati fuerint comitatu. Quando autem
Chriſtus orat, theoricam: quando docet, practi
cam vitam informat: ne quis pro cura proxi-
mi à contemplationis ſtudio torpeſcat: vel pro
ſtudio diuinę contemplationis, quāuis ſuperior
ſit, proximi curam negligat. Vnde Anſel. Re-
gnum dei prædicando diebus cum populo cô-
moratꝰ, & confluentes, turbas miraculis, & ver-
bis ædificat: noctibus montem frequentans,
orationibus vacat, admonens pro congruentia
temporis nunc proximis inter quos viuimus,
verbis, & exemplis pro modulo noſtro vitę viā
demonſtrare, nunc ſolitudinem mentis, adeun-
tes, & virtutum montem aſcendentes dulcedini
ſupernę contemplationis inhiare, & intentionē
noſtram infatigabili affectu ad ſuperna dirige-
re. Huic illud Bernardi conſonat, quo de ſe, &
ſibijpſi dicebat: Venite aſcendamus ad môtem
dñi, & ad domū dei Iacob, & docebit nos vias
ſuas: intêtationes, cogitationes, volūtates: & affe
ctiones, & omnia interiora mea. Venite aſcêda
mus in montē domini, in locū vbi dominus vi-
det vel videtur. Curæ, ſollicitudines, anxietates,
pœnæ, expectate hic cū aſino corpore iſto, do-

nec ego cum puero, id eſt, intelligêtia vſq; illuc D
properantes reuertamur ad vos. Reuertemur
enim ad vos, & heu reuertemur quàm citò. (Et Electio xij. apoſtolorū nô ſine precibus facta.
cùm factus eſſet dies: vocauit dominus ad ſe di
ſcipulos ſuos,) forte adhuc dormientes, (& ele
git ex ipſis xij.) ſeu fecit ſtatuendo vt eſſent xij.
cū illo magis principales, (quos & apoſtolos)
id eſt, miſſos: ſcilicet ad prædicandū regnū dei,
(nominauit) prius quidem vocauit eos ad diſci
pulatum: ſed modo ad apoſtolatū. Côſidera hic,
ꝙ Chriſtus Apoſtolos electurus orabat ꝓlixè:
quia erat pernoctans in oratione, & ſic diuturna
& nocturna oratione præhabita elegit apoſto-
los, per hoc oſtendens ꝙ promotioni prælato-
rū in Eccleſia dei debent orationes deuotæ pręmitti: & quòd ipſi per deuotas orationes, & nô
per inductiones, & promiſsiones ſunt eligendi.
Vnde Glo. Dominus in montem aſcendens ad
ſe vocat, & elegit quos vult, quia non illorū ele
ctionis, & ſtudij: ſed diuinæ erat dignationis, &
gratiæ, vt in apoſtolatum vocarentur. Vnde ait: E
Non vos me elegiſtis: ſed ego elegi vos: ergo Ioā. 15.
humanū ſtudium, vt precū humanarū, pecuniæ
quæſtus, generis, & huiuſmodi excludit domi-
nus ab electione ꝑlati: vt in ea currat ſola gra
tia diuina propter quam tantum, & per quā de
bet quis eligi. Vnde in Pſalmiſta: Aſcendunt Pſal. 103.
montes, & deſcendunt campi in locum: ſcilicet
prælationis quē fundaſti eis, non pecunia, non
carnalis affectus: ſed ſola gratia, & electio ca-
nonica, quæ hodie ad perniciē Eccleſiæ multi-
pliciter corrūpitur, nô ſine magna dei offenſa.
Per hoc autem ꝙ Apoſtolos inſtituit in môte,
ſignificauit ꝙ epiſcopi apoſtolorū ſucceſſores
in ſuperiori gradu ſunt eccleſiæ. Vnde dicun- Epiſcopi vnde dicunē.
tur epiſcopi ab epi, quod eſt ſupra, & ſcopos in
têtio, qui ſupra gregē dominicū debent intêde-
re, vt eum ad ſuperna valeant erigere. Sed heu
multis ex eis inferiorês in opere ſunt: & nec F
ſibi, nec alijs proſunt: & ſic nomē ſine re tenêt.
Sicut aūt in vocatione fuit cômendatio gratiæ: Duodenarius numerus & duodenaria multa.
ſic in numero congruentia figuræ: nam duo-
denarius Apoſtolorū numerus in multis eſt fi-
guratus. Iſti enī xij. Apoſtoli ſub figura loquē-
do ſunt primò, xij. patriarchæ, totū populum
Chriſtianū ſpiritualiter generādo. Secūdò, xij.
viuêtes fontes in Helim, doctrinis ſuis Eccleſiā,
& mundū irrigādo. Tertiò, xij. lapides in veſte Gen. 35.
pôtificali, exemplis ſanctis eccleſiā adornando. Exo. 15
Quartò, xij. panes ſupra menſam propoſitionis, Exod. 28
animas verbo vitæ reficiendo. Quintò, xij. prin I. Re. 21
cipes tribuū, pręcepta ſalutaria promulgādo, & Gen. 25
eccleſiā ſalubriter gubernando. Sextò, xij. ex- Ioſue. 2
ploratores terræ promiſsionis, futurā vitā per
comtemplationem inquirendo, & poſtea deuo-
tis annūtiādo. Septimò, xij. lapides de Iordane
ſublati, mūdi fluxū côtenēdo. Octauò, xij. lapi- Ioſue. 4
des altaris. Chri ſacrificiū in ſe portādo. Nonò, Exo. 24
xij. vituli dño immolati, ꝓ Chřo martyriū ſu- 2. Par. 4
ſtinēdo. Decimò, xij. boues ſub mari æneo, ba-
ptiſmi grām ꝑdicādo, & miniſtrādo. Vndecimò, 3. Re. 10
xij. leunculi in throno ſalamonis, tyrānos mū
di vincendo, & obſtinatos côminatione pœna-
rū inferni terrendo. Duodecimò, xij. ꝓphetæ,
de ſu-

G de futuro tẽpore Eccleſiã admonendo. Tredecimò, xij. horæ d ei, vitæ Chriſtianæ tempora ordinando. Quartodecimò, xij. portæ ciuitatis, poteſtate clauium regnum cœlorum apetiẽdo. Quintodecimò, xij. fundamenta ciuitatis, eccleſiam meritis, & precibus ſuſtentando. Sedecimò, xij. ſtellæ in corona ſponſæ, Eccleſiam doctrinis, & miraculis illuſtrando. Secundum Bedã, etiã hunc numerũ Apoſtolorũ inſtituit certa cauſa myſterij: vt ſcilicet mũdi ſalutẽ quam verbo prædicarent, ſuo quoq; numero cómendarent. Ter enim quatuor xij. faciunt, & totidem Apoſtoli ad prædicandũ miſsi ſunt; quia per eos fides ſanctæ trinitatis in quatuor mundi partibus prædicanda erant, vt quadraũ orbem fide ſanctæ trinitatis inſignirent. Vnde, & de ciuitate ſancta Hieruſalẽ deſcendentẽ de cœlo à deo ſcriptũ eſt: quia erant ab Oriẽte portæ tres, & ab Aquilone portæ tres, & ab Auſtro portæ tres, H & ab Occaſu portæ tres. Vbi figuraliter oſtendebatur, quia prædicantibus Apoſtolis, Apoſtolorumq; ſucceſſoribus cũctæ per orbem nationes in fide ſanctę trinitatis Eccleſiam eſſent ingreſſuri. ſecundũ Hiero. Fecit vt eſſent duodecim, vt ſint ipſi ſuper thronos xij. iudicãtes xij. tribus Iſrael. Vel cùm duodenarius cóſtet ex duplici ſenario, qui eſt numerus perfectionis, ſignificare voluit q duplex perfectio: ſcilicet vitæ, & ſcientię, ſiue operis, & ſermonis: debent eſſet in his qui habent Apoſtolicũ officiũ. Nomina aũt Apoſtolorum quos elegit ſunt hæc quæ ſequuntur: Simon quem poſt conuerſionem cognominauerat Patrum, & Andreas frater eius: Iacobus Zebedæi, ſcilicet filius, & Ioannes, frater eius, impoſuit his duobus nomina Bonarges, id eſt, filij tonitrui: quia ſæpe audierunt terrificã vocem, & tonitruũ patris per nubem de filio tonantis: Philippus, & Bartho- I lomæus, Thomas, & Matthæus publicanus, Iacobus Alphæi, ſcilicet filius qui, & Iacobus iuſtus ꝓpter ſanctitatẽ vitæ: & minor, quia poſterior in vocatione: & frater dñi, propter ſimilitudinem eſt vocatus, & Simó Chananæus frater eius à Chana vico ſeu villa Galilæ, qui, & zelotes eſt dictus: Chana enim zelus & Chananæus zelotes, id eſt, æmulator dicitur, & Thadæus ſimiliter frater eius qui & Iudas Iacobi: ſcilicet frater eſt vocatus, & Iudas Schariotes à Schariotħ vico Iudææ in quo ortus eſt, & nominatus. Hic inter Apoſtolos eligitur, ad oſtendendum prophetiam Dauid eſſe completam, qua dñs Ieſus tradendus per diſcipulum prædicitur, & ad excuſationem bonorum quando in congregatione eorum aliquis malus reperitur. Vnde Aug. Nó audeo mihi arrogare, q domus mea ſit melior cœtu Apoſtolorũ. Itẽ ſecundum eundem Augu. vt ipſo malo vtens bene, & ſuæ paſsionis impleret diſpoſitũ, & Eccleſiæ ſ. æ tolerandorũ malorũ pr. beret exẽplũ. Inſ. per ſecũdũ Amb. Proinde eligitur vt oſtendatur quia magna eſt veritas, quã nec aduerſarius miniſter infirmat: voluit deſeri, voluit ꝓdi, voluit ab Apoſtolo ſuo tradi: vt tu à ſocio proditus moderate feras tuũ errare iudiciũ, perire beneficiũ. Itẽ ſecun-

Ioã. 11.

Apoc. 21.

Apoſtolorum nomina.

Iudę in Apoſtolatũ electus.

Pſal. 40

dum Dheophilum: Vt diſcamus q deus nõ repellit aliquem ꝓpter futurã maliciã: ſed propter præſentẽ virtutẽ dignũ habet. Nominat aũt Apoſtolos proprijs nominibus, vt pſeudo, & falſi apoſtoli qui futuri erant excluderentur, & ab omnibus vitarentur: nec quiſquam auderet alium inſcribere catalogo Apoſtolorum: Item vt tã nomina Apoſtolorũ quàm ſibi credentiũ oſtenderentur ſcripta eſſe in libro vitę. Cóbinat vero eos: ac duos, & duos nominatim exprimit, in ſignũ mutuę dilectionis, & approbationis iugalis ſocietatis. Itemq; vt mutuo ſe iuuãtes eſſent fortiores, & inſuper contra dolũ in fidei confeſsione, & contra conflictũ in tormẽtorũ toleratione. Vt aũt dicit Augu. Elegit hos diſcipulos: quos, & Apoſtolus nominauit humiliter natos, inhonoratos, illiteratos: vt quicquid magnũ eſſent, & facerent, ipſe in eis eſſet, & faceret. Vnde & Ambr. ſimiliter aduerte cœleſte cóſiliũ. Non ſapientes aliquos, non diuites, non nobiles: ſed piſcatores, & publicanos quos dirigeret elegit, ne traduxiſſe prudentia: ne redimiſſe diuitijs, ne potentiæ nobilitatiſq; autoritate traxiſſe aliquos ad ſuã gratiã videretur: vt veritatis ratio, non diſputationis gratia præualeret. hæc Ambro. Ad montana ergo dominus conſcendit, vt à turbis recederet & quietè oraret, & familiariter Apoſtolos eligeret, & inſtrueret: vt & turbas ad altiora traheret: ſed turbis aſcendere non valentibus, ſequuntur diſcipuli eius. Voluit etiã docturus in montẽ aſcendere, vt altiora præcepta daturus de altis ea prædicaret. Et qui minora legis pręcepta filijs Iſrael in monte dederat, maiora diſcipulis angelicis in monte dare voluit, vt ſe eundem deum oſtenderet: qui legem, & angelicam vitam dedit. Poſt electionem itaque Apoſtolorum, voluit eos de operibus perfectionis inſtruere: quia ad gradum maiorẽ promoti debent cognitionẽ maiorem habere. Vnde Beda: Myſtice mons ille in quo Apoſtolos elegit dñs, altitudinẽ deſignat iuſtitiæ, qua inſtruendi erant, & quã prædicaturi hominibus. Nã quia miſſurus erat eos ad prædicandũ euangeliũ regni cœleſtis, meritò per ſublimitatẽ loci, in quo electi ſunt, admonere voluit eos, nó in infimis deſiderijs animi diſſoluere: ſed ad ſuperna deſiderãda, & quærẽda ſẽper erigere debere. Sic etiã legẽ daturus priori populo ſuo in móte apparuit, de monte quæ agẽda eſſent innotuit. vnde & glo. Aſcendit quippe mons in montẽ, vt altiora virtutũ culmina doceret & Eccleſiam ſuper quam ſedet prædicans præceptum dñi, ſublimius erigendã oſtenderet, quam eadem doctrina vſq; ad finem ſeculi plenius erudiret. Quamuis ergo ibidẽ docere poterat vbi erat, in montem tñ ad prædicandum aſcendit, in ſignum q in montẽ & altitudinem virtutum debet aſcendere, qui pędicare vult & iuſtitiã dei docere. Vnde Chry. In veritate cóſiſtere debet qui iuſtitiã docet & audit: nemo enim põt in valle ſtare, & de mõte loqui. Vbi ſtas, inde loquere: aut vnde loqueris, ibi ſta. Si animus eſt in terra, quomó de cœlo loqueris? Si de cœlo loqueris, in cœlo conſiſte. Et ſi iuſtitiã facere non

K

Nominationis Apoſtolorũ cauſæ.

L

Montana petẽdi ratio

M

Cur in mõtem aſcenderit.

A non vis, quomodo magiſtrum iuſtitiæ audis? Vt quid magiſtrum vocas cuius non vis eſſe diſcipulus? Vnde Richardus; Quia autem docturus diſcipulos in montem aſcendit, hoc nobis inſinuat ꝙ qui ſacræ doctrinæ verbum diſpenſat: non in valle praui operis, non in campo effrenatæ diſſolutionis conſiſtere debat: ſed in montem ſpiritualis côuerſationũ per exercitia virtutum & exhibitionem bonorũ operum aſcendat, ſicut ſcriptum eſt: Super montem excelſum aſcende tu qui euangelizas Sion.

Eſa, 40.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, qui propter inæſtimabilem miſericordiam tuam in mundum veniſti: vt peccatores ab erroribus ad pœnitentiam reuocares, & ex hiſ quam plures dignatus es eligere in tuos ſecretarios, & diſcipulos ſpeciales: reuoca miſericors deus me miſerum B peccatorem errantem, amplectere redeuntem, conforta dolentem: inſtrue ignorantẽ, ac tandem me, licet indignum, eum diſcipulis tuis admittẽs totaliter à deſiderio terrenorum leues, & mentem omnino ad cœleſtia transferas: vt audiam & intelligam verba tua, & opere compleam vniuerſa. Amen.

De ſermone domini in monte: Et primò de octo beatitudinibus.
Cap. XXXIII.

Sermo dñi in môte.

Poſt hæc dominus Ieſus fecit ſermonẽ pulcherrimum & copioſum, quem vt dicit Auguſt. Si quis piè ſobrieꝗ conſiderauerit, inueniet in eo, quantum ad mores optimos pertinet, perfectum vitæ Chriſtianæ modum: & iſtũ ſermonem omnibus præceptis, quibus Chriſtiana vita informatur eſſe perfectum. Hunc ſermo C nem Matthęus & Lucas variè narrant, & ob id quidam dicunt dominum prius ſermonem feciſſe diſcipulis tantum in ſupercilio montis ſedendo, per modũ doctoris, & hunc narrat Matthæus, & poſt in latere montis cômuniter turbis & diſcipulis alium ſimilem ſtando, per modum prædicatoris, & hunc narrat Lucas. Alij verò dicunt dominum, primo ſediſſe cum diſcipulis in ſupercilio montis, & electis xij. deſcendiſſe ad aliquam planiciem in latere môtis eiuſdem: & ibi vnum ſermonem ſimul cum turbis & diſcipulis habuiſſe, quem vterq; euangeliſta narrat diuerſimodè, eadem tamen rei veritate. Sed primum conuenientius tenetur, & veritati magis côſentire videtur. Et ex hoc inoleuit conſuetudo in Eccleſia, ꝙ quando fit ſermo turbis & ſecularibus, ſtat prædicator: vt inuitans ad pugnam & operationem: quando clericis & religioſis, ſedet, vt inuitans ad quietem & contemplationem. Proponit autem dominus Ieſus in principio ſui ſermonis octo beatitudines ſeu virtutes, & ſubnectit præmia ſingulis beatitudinibus ſeu virtutibus correſpondentia. Vnde ponitur ibi aliquid per modum meriti: puta, beati, &c. & aliqua per modum præmij: puta quoniam, &c. Primum enim pertinet ad beatitudinem meriti. Secundum verò ad beatitudinẽ pręmij. Sed qui deſiderat conſequi præmiũ, ſtudeat primò habere meritũ. Vnde Aug. Nemo quippe inueniri poteſt, qui beatus eſſe noluit. Sed D ſi homines quomodo deſiderant mercedem, ſic opus mercedis non recuſarent. Quis non alacriter currat, cùm ei dicitur beatus eris? Libenter audiat, & cùm dicitur ſi hæc feceris. Non recuſetur certamen, ſi diligitur præmium: & accendatur animus ad alacritatem operis cômendatione mercedis. hæc Aug. Beatitudo quippe dicitur dupliciter. Vno modo in ſpe: ſicut habet in patria. Beati ſunt ergo excellentes in virtute beatitudine viæ per gratiam, beatificandi beatitudine patriæ per gloriam. Vel ſecundũ Aug. Non inde beati ſunt: quia pauperes ſpiritu, ſed quoniam ipſorũ eſt regnũ cœlorum, & ita de alijs ſuo modo. (Docebat) ergo eos dicens: (Beati pauperes ſpiritu,) id eſt, volũtate & electione, F nô neceſſitate vel ſimulatione (quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum,) quod eſt præmium correſpondens meritò eorũ. Vbi ſciendũ ꝙ paupertas ſpiritus ſumitur hic, pro abſtinentia ab amore mundi, id eſt, ab amore eorũ quæ in mundo ſunt, & quę amator mundi côplectitur: & ſic eſt plenaria omnium delectabilium abdicatio, oẽs delectationes quæ ſunt in diuitijs, delitijs, & honoribus côtemnens. Et ideo beatitudo iſta pôt intelligi dupliciter. Vno mô pro contemptu diuitiarũ & carnalium voluptatum. Secundo pro contẽptu ſui, & propriæ excellentiæ, vt etiã bonus ſe inutilem, & cæteris reputet inferiorem. Contẽptus autẽ diuitiarum, naſcitur, & contemptus ſui: qui enim veraciter & humiliter propter deũ ſe contẽnit, tẽporalia quæ propter ſe ſunt, faciliter ẽt contẽnit, nec magno pretio exteriora æſtimat q ſe interius nô curat. Sic ergo paupertas ſpiritus implicat virtutẽ volũtariȩ ꝓpter E Chrm̃ egeſtatis, & ẽt veræ humilitatis. Et ſecundũ vtrunq; intellectum hęc beatitudo primum tenet locum. Secundum primum quidem intellectum: quia paupertas eſt prima perfectio volentium ſequi Chriſtum, & totius ſpiritualis ędificij fundamentum. Non enim poteſt expeditè ſequi Chriſtum, paupertatis ſpeculum qui oneratus eſt rebus temporalibus. Nec eſt liber, ſed ſeruus q animi affectionẽ ſubijcit iſtis rebus trãſeũtibus. Eius enim rei quã affectuoſè diligo, me ſeruum ſponte côſtituo. Et ideo nihil eſt amãdũ niſi ipſe deus, vel aliud propter deum. Vnde Amb. Primã beatitudinẽ hanc vterq; euangeliſta poſuit: ordine enim prima eſt: & parens quędã generationꝭ virtutũ. Quia qui contẽpſerit ſecularia, ipſe merebit ſempiterna. Nec pôt quiſquam meritum regni cœleſtis adipiſci, qui mundi cupiditate poſſeſſus emergendi non habet facultatẽ. Similiter quoad intellectũ ſecundum, quia humilitas opponitur initio omnium vitiorum, ſcilicet ſuperbię, que inter omnia vitia tenet principatũ. Vnde Aug. Rectè hic intelliguntur pauperes ſpiritu humiles, & timentes deũ, id eſt, nô habẽtes inflantẽ ſpiritũ. Nec aliũde omnino incipere oportuit beatitudinẽ. Sic qui-

Matt. 5. & Luc. 6

Sedẽdi & ſtãdi in prædicãdo mos.

Beatitudines octo.

Beatitudo dupliciter dicitur.

Paupertas ſpũs

Beatitudo prima.

G quidem peruenitur ad ſummam ſapiētiam. Ini-

Eccliſia-ſti.c I. tium autem ſapientiæ timor dñi: quoniam & à contrario, initium omnis peccati ſuperbia de-

Eod.10. ſcribitur. Vnde & Chryſ. Sicut cætera vitia deprimūt ad inferos, & maximè ſuperbia: ſic vehunt virtutes ad cœlum, maximè autem humilitas. hæc Chryſ. Cupidi ergo & ſuperbi appetant & diligant regna terrarum, (beati) autem (pauperes ſpiritu,) id eſt, ſpirituali volūtate, vel ſui reputatione (quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum,) nunc in ſpe, & in futuro erit in re. Et bene præmium merito reſpōdet, vt indigentiæ & humiliationi copioſitas & exaltatio ſuccedat. In regno enim intelligitur omnimodo ſufficientia, & excellētia, quę bene promittitur in cœlis qui talia cōtempſerunt in terris. Deinde ſequitur ſecunda (Beati mites, quoniam ipſi poſsidebunt terram.) Poſt paupertatem ſequitur mititas: qui enim pauper eſt multis laceſsitur iniurijs & ideo neceſſarium eſt ꝙ ſit mitis, vel manſuetus: quod idem eſt ſecundum rem, ſed differunt nomine. Mitis enim eſt, qui alium non offendit: manſuetus, qui ſe offendentes tolerat. Vnde manſuetus dicitur quaſi manu aſſuetus, cui facilè eſt ſuſtinere: non malum pro malo reddere: mitis verò, qui nulla animi accenſione turbatur, ſed iugiter in animi bonitate perſeuerat. Et ſecundum hoc mitis dicitur in affectu, manſuetus in effectu. Mites ergo ſecundum rem ſunt homines māſueti, modeſti, & humiles in fide ſimplices: & ad omnem iniuriam patientes, qui nullam amaritudinem animi ſentiunt, & cùm irritati fuerint, nec cogitant facere malum, nec faciunt, cedunt improbitatibus, & non reſiſtunt malo: ſed vincunt malum in bono. Et verè (beati mites, quoniam ipſi poſsidebunt terram) ſcilicet duplicem, id eſt, corporis proprij quam gerūt, & paradiſi quam quærunt. Terram inquam corporis proprij: quia mites habent dominium ſui, & non iracundi: quia non ſubijciūt ſenſualitatem rationi. Item terram paradiſi: mites enim quietè & pacificè poſsidet dominus in terra morientium, & ideo lege vicisſitudinis mites poſsidebunt dominum in terra viuentium. Et ſecundum Glo. quoniā ſeipſos in præſenti poſsident, hæreditatem patris in futuro poſsidebunt. vbi Augu. Tunc verè poſsidebis terram, quando inhæſeris ei, qui fecit cœlum & terram. Hoc eſt enim eſſe mitem, non reſiſtere deo tuo. Vt in eo quod bene facis, ipſe tibi placeat, non tu tibi. In eo autem ꝙ mala iuſte pateris: ipſe tibi non diſpliceat, ſed tu tibi. Neque enim parum eſt: quia placebis ei, diſplicebis ei enim placens tibi. hæc Augu. Rixentur ergo immites, & dimicent pro terrenis & temporalibus rebus. Beati autem mites, quoniam ipſi hæreditate ac immobiliter & ſolide poſsidebūt terram æternæ beatitudinis. Ad hoc enim homines feroces mouent guerras, & lites ſequentes motus iraſcibilis, vt quilibet ſecuri poſſideāt terram deuictis inimicis. & ideo illis qui ſunt totaliter quietati à motibus iraſcibilis, bene promittitur poſſeſsio pacifica terræ viuentium: de qua pelli non poſſunt ab aduerſarijs.

Seunda beatitu do.

H

Mitis & manſue tus diffe runt.

I

Poſside re terram.

K Significat enim terra, ſecundum Aug. quādam

Terra. ſoliditatem & ſtabilitatē hæreditatis perpetuæ: vbi anima, per bonum affectum, tanquam in loco ſuo requieſcit ſicut corpus in terra, & inde cibo ſuo alitur ſicut corpus à terra. Ipſa eſt requies, & vita ſanctorum. Si ergo, vt dicit Beda, cœlorum regnum pauperibus, & terra mitibus promittitur: quid ſuperbis & contentioſis niſi infernus relinquetur? Deinde ſequitur tertia:

Tertia beatitu-do. (Beati qui lugent, quoniam ipſi cōſolabuntur.) Hæc tertia beatitudo rectè primam ſequitur & ſecundam: poſt contemptum nanq; mundi per paupertatem: poſt quietem mentis, per māſuetudinem: vacans homo ſibi, & conſiderans ſtatum ſuum nihil inuenit, nec in ſe, nec in alijs niſi materiā luctus & flebile, & ideo incipit lugere. Eſt autem lugendum non propter tempo-

Lugēdi ratio. ralia damna: ſed propter ſpiritualia detrimenta. Et verè beati qui lugent, quoniam deus eos

L conſolando omnem lachrymam ab oculis eorum abſterget. Vnde Ber. Fœlix lachryma quæ

Apoca. 21. manu pij domini meretur abſtergi. Vt dicit Maximus: Lachrymæ veniam non poſtulant, & ta-

Lachrymarum cōmendatio. men merentur: cauſam non dicunt, & tamen miſericordiam conſequuntur: quia ſermo interdum non totum profert negotium, lachryma verò totum prodit affectum. Conſolabuntur autem lugentes, & hic & in futuro. In præſenti enim conſolationes ſpirituales conſolāte ſpiritu ſancto qui paracletus, id eſt, conſolator dicitur, recipiunt pœnitentes. Conſolabuntur & in futuro, cum ad gloriam perducētur, vbi gaudium & lætitiam obtinebunt: quia ſecundum Chry. huiuſmodi luctū dominus perpetui gaudij conſolatione compēſat, vt autem dicit idem

Lugendū quid eſt. Chryſo. Lugendum eſt, & verè lugendum præſentis vitæ tempus in quo tantā malorum labē: tantaq; quotidie videmus flagitia cumulari, quę

M ſi velis conſiderare per ſingula, nunquā te poteris à lachrymis tēperare. Etenim ſi quis extrinſecus vndecunq; adeſſet, & præceptorum Chriſti ac noſtræ conuerſationem, & perturbationē videre inimicos nos eſſe, & contrarios præceptorum Chriſti iudicaret: & quaſi ei ſtudiū quoddam habuerimus contraria in omnibus gerere quam ille mandauit. hęc Chry. Et ſciendum ꝙ

Luctus cauſæ quinq;. quinq; ſunt cauſæ luctus: quarū duæ reſpiciunt culpam: ſcilicet propriā, & alienā: duæ pœnā: ſcilicet præſentē, & æternā: quinta gloriā cœleſtē. Lugendū eſt ergo in hac vita. Primò, pro peccatis, & miſerijs proprijs. Secundò, pro peccatis & miſerijs alienis. Tertio, pro incolatu præſentis miſeriæ. Quartò, pro periculo & dubio pœnæ æternæ. Quintò, pro dilatione gloriæ. Et

Cōſolationes lugentium. ideo (beati qui lugent,) ſcilicet in pſenti, (quoniam ipſi conſolabuntur,) plenariè in futuro, contra quinque luctus prædictos: contra primum, de peccatorum remiſsione: contra ſecundum, de proximorum bonorum ſalute, & malorum condemnatione: contra tertium, de huius exilij liberatione: contra quartum, de euaſione pœnæ futuræ: contra quintum, in glorię adeptione: dum tunc poterunt dicere cū Pſal-

Pſal. 93 miſta: Secundum multitudinē dolorum meorum

A rum in corde meo, conſolationes tuæ lætificauerunt animam meam. Huic ſententiæ cócor. Grego. qui dicit: Quatuor ſunt qualitates quibus iuſti viri anima in compunctione uehementer aſficitur cùm aut malorum ſuorum reminiſcitur, conſiderans ubi fuit: aut iudiciorũ dei ſententiam metuens, & ſecum quærens cogitat ubi erit: aut cum mala huius uitæ præſentis ſolerter attendens, mœrens conſiderat ubi eſt, aut cũ bona ſupernæ patriæ contemplatur. quę quia nondum adipiſcitur lugens conſpicit ubi non eſt. hæc Grego. Gaudeant ergo uani in hoc mũdo, beati autem qui lugent quoniam conſolabũtur in cœlo. Congrue autẽ lugentibus promittitur, & præparatur æterna conſolatio: ut qui triſtati ſunt in præſenti, gaudeant in futuro: & temporalem amittentes lætitiam, perfruantur ęterna.

Cõpunctionis incitamenta.

Deinde ſequitur quarta. (Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur:). hæc quarta beatitudo recte ſequitur tres prædictas: qui enim mundana contempſit, ac mores manſuetudine rexit, & defectus luxit: iã poteſt

Quarta beatitudo.

B eſurire & ſitire iuſtitiã, quod non prius potuit: quia ſecundum Ambr. æger cùm in graui morbo eſt, non eſurit. Primæ verò tres à ſeculo nequaquam † eripiunt: paupertas.n. diuitias abijcit: manſuetudo iniurias non ſentit, luctus commiſſa diluit: quæ verò ſequuntur, ad cœlũ erigunt. Quartum prima eſt non tam iuſtitia, quã eſuries ſiue deſiderium iuſtitiæ: quia in præſenti perfectam iuſtitiam nõ poſſumus habere, ſed poſſumus eſurire. Vnde dicit. (Beati qui eſuriũt & ſitiunt iuſtitiam,) id eſt, cum omni deſiderio, & uehementer ad modum eſurientis & ſitientis appetunt eam: ſecundum Bedam nos inſtituẽs, nunquam nos ſatis iuſtos æſtimare debere: ſed quotidiano iuſtitiæ ſemper ardere profectu. Vnde Hiero. Non ſufficit nobis velle iuſtitiam, niſi iuſtitiæ patiamur famẽ, ut nunquam nos ſatis iuſtos: ſed ſemper eſurire opera iuſtitiæ intelligamus. Et accipitur hic iuſtitia, ſecundum ꝙ eſt uirtus generalis ad omnes qua declinatur à malo & fit bonum: ſecũdum ꝙ homo ab ea generaliter iuſtus dicitur per exercitium: quia ſecundum Chry. Eſurit iuſtitiam, qui ſecundũ dei iuſtitiam deſiderat conuerſari: hanc iuſtitiam & uitæ rectitudinem, non ſolum in nobis: ſed & in omnibus alijs appetere debemus. Et hæc eſt iuſtitia quæ tribuit unicuique quod ſuũ eſt: ideo, proximo, & ſibi. Deo tria. ſ. honorem creatori, amorem redemptori, timorem iudici. Proximo tria: obedientiam ſuperiori, concordiã pari, beneficientiam inferiori. Sibi tria: munditiã cordi, cuſtodiã ori, diſciplinam carni. Et verè beati qui eſuriunt, & ſitiunt iuſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur: ut qui per eſuriem & ſitim iuſtitiæ merentur, per ſatuntatẽ gloriæ præmientur: & conatum quem paſſi ſunt in merendo, reficiat præmium in perficiendo. Quæ ſaturitas reddetur in uita beata, de qua dicit pſal. Satiabor cùm apparuerit gloria tua. In pſenti quoque redditur: quia ſicut auaritia ſitit aliena & eſurit, ſic per iuſtitiã ſaturatus cõtẽtus eſt ſuis, & aliena non cupit. Non ſolum itaque illi qui

† nequã

Eſuries iuſtitiæ.

Iuſtitia. Pſal. 36

C

Iuſtitia tribuẽs tribus terna.

Pſal. 16

faciunt iuſtitiam, ſeu iuſtitiæ opus: ſed ẽt qui eã D eſuriunt & ſitiunt, id eſt, qui eam facere concupiſcunt: & ſi non poſſunt facere quod deſiderãt tamen beati ſunt, quia quantum in ipſis eſt faciunt quod deſiderant, & iſti quidem ſaturabuntur, quando omnia eorum deſideria cõplebuntur. Vnde Augu. Qui perfectè nouit, & perfectè amat iuſtitiã, iam iuſtus eſt: ẽt ſi nulla ex ſtat ſecundum eam forinſecus per membra corporis operandi neceſſitas. Deſiderant ergo alij uana quæ eos ſatiare non poterunt, (beati autem qui eſuriunt, & ſitiunt iuſtitiam, quia ipſi ſaturabuntur:) hic pro modulo: ſed plenariè in futuro. Deinde ſequitur quinta. (Beati miſericordes qm ipſi miſericordiam conſequentur:) Poſt iuſtitiã rectè ponitur miſericordia, quia una nõ debet eſſe ſine alia: ſed altera ab altera temperari. Nã miſericordia ſine iuſtitia deſcendit ad diſſolutionem, iuſtitia ſine miſericordia deſcendit ad crudelitatem, vna cum alia incedit ſecundum æquitatem. Eſt autem miſericordia, miſeria cordis ſuper malo: unde dicunẽ miſericordes, quaſi miſerum cor habentes, quia alterius miſeriam quaſi ſuam reputant, & de malo alterius, quaſi de ſuo dolent. Miſericordia eſt dimittere iniurias illatas, ac omnem rancorem & odium, & dare quodcũque poteſt ſpirituale, & corporale ſubſidium. Miſericordiæ autem exhibẽdæ is eſt ordo, vt prius ſit ſuper malo proprio ſecundũ illud Eccleſiaſtici. Miſerere animæ tuæ placens deo: deinde ſuper pximi malo, eius defectibus condeſcendendo: cuius finis eſt pro alio mori: exemplo Chriſti qui pro nobis ex miſericordia dedit ſe morti. Eſt igitur miſericordia prima propria ad ſeipſum, per pœnitentiam. Secũda fraterna ad proximum, per beneficientiam. Eſt & tertia & filialis ad deum, per compaſſionem, ſed heu quia nihil compatiuntur ſuper cõtritione Ioſeph. Prima conſequitur miſericordiam in remiſſione omnis culpæ. Secunda cõſequitur miſericordiam in diminutione pœnæ, & interceſſorum multiplicatione: qui.n. diminuit alterius pœnam, meretur ſuæ diminutionem. Tertia conſequitur miſericordiã in adeptione gloriæ: quia ſecundum Apoſtolum, ſi cõpatimur, & conglorificabimur. Sed ut dicit Ambro. qui compatitur, non perfunctoriè compatitur. ſed ut tribulat ẽes Chriſti in corpore ſuo impleat, ſicut implebat & Paulus. Igitur ſtudioſè circa miſericordiã inſiſtere debemus, quia in omnibus miſericordia dei indigemus. Hæc virtus tanta eſt ꝙ ea præceteris deo, quaſi ſibi ppria attribuatur. Vnde dicit. Deus cui proprium eſt miſereri ſemper & parcere. Hanc ẽt negatã exprobrabit reprobis, & impenſam cõmendauit iuſtis. Maxime.n. ſuccurrent opera miſericordiæ in die iudicij his, qui fecerint ea: qm, ut ait Iacobus, iudicium ſine miſericordia fiet illi, qui non fecerit miſericordiã. Vnde Auguſt. beatos eſſe dicit qui ſubueniunt miſeris: qm eis ita rependetur, ut de miſeria liberentur: fac & fiet: fac cum altero, ut fiat tecum. Quod egeris cum petitore tuo, hoc agat deus cum ſuo. Vnde & Hilarius: In tantum enim deus beneuolentiæ

Quinta beatitudo.

Miſericordia tẽperata.

Miſericordia qd eſt.

E

Miſericordiæ exhibẽdæ ordo

Eccleſiaſt. 30

Miſericordia triplex.

Amos 6

Rom. 8.

F

Miſericordiæ laus in orõne Eccleſiæ.

Mat. 25

Iaco. 2.

G tiæ noſtræ in omnes delectatur affectus vt miſericordiam ſuam ſit ſolis miſericordibus preſtiturus. Vnde & chry. Dominus miſericordiarũ miſericordes dicit eſſe beatos, oſtendẽs vnũquenque noſtrum miſericordiã promereri nõ poſſe, niſi & ipſe miſericors fuerit. Et iterum: Videtur autẽ eſſe ęqualis retributio, ſed & multo maior: non eſt.n. æqualis humana miſericordia, & diuina. Sæuiãt ergo tyrãni cũ ſuis crudelitatibus ſine miſericordia perituri, (beati, autẽ miſericordes: quoniã ipſi miſericordiam cõſequentur,) in futuro: Vbi ab omni miſeria culpæ & pœnæ ſubleuabuntur: & in hoc ſeculo, ubi eis culpa remittitur & gratia largitur, conferuntur temporalia, & ſubleuantur à multiplici miſeria: prout ſtatus iſte patitur, & ſaluti ſpirituali expedire uidetur. Deinde ſequitur ſexta. (Beati mundo corde: qm̃ ipſi deum uidebunt.) Sexta beatitudo optime ſexto loco ponit: quia per ipſam homo ad dei imaginẽ quæ ipſius dei per cognitionem & amorem capax eſt, reparatur: quam ſexta die conditus perdidit, & ſexta ætate recuperauit.

Sexta beatitudo.

H Et rectè poſt miſericordiam ponitur cordis munditia: quia ſecundum Ambro. Quia miſericordiam deſert: miſericordiã amittit, niſi mundo corde miſereatur: nam ſi iactãtiam quærit, nullus eſt fructus. Dicit ergo, Beati mũdo corde. nõ dicit, de ſuperficie, vt fallaces hypochritæ: qui mundãt quod foris eſt, nõ tantum corpore, ut mundani diuites qui corporis ſtudẽt munditiæ: ſed corde, quos non arguit conſcientia peccatorũ: qui declinant à malo quolibet, & faciũt omne bonũ, quod poſſunt bono fine, & recta intentione.

Cordis munditia. Mãt. 23.

Et verè ſic mundo corde beati ſunt, quoniam ipſi deum videbunt: quia mundiția maxime vnit ſummæ beatitudini, & mũdus nõ niſi mundo corde poteſt videri. Illud eſt cor mũdũ, q̃d nõ arguit cõſciẽtia ulla peccati: ſed eſt templũ ſanctum dei, ex quo cogitationes malæ non procedunt. Si enim cor fuerit mundum à prauis cogitationibus, totus homo erit mundus ab iniquitatibus: ibi enim peccata oriuntur, ibi radices figunt: quæ ſi ibi

Munditię laus. Exo. 1. 1. Cor. 3

I ſuccisæ fuerint, non eſt ubi creſcant. Deus quippe ſpiritus eſt: & ideo non oculo carnis, ſed oculo cordis & mentis, tantum uideri poteſt. Et ſicut oportet oculum carnis eſſe purũ & mundũ ut Solẽ poſſit videre, ſic longè plus oportet oculum cordis mũdum eſſe, ut poſſit deum, qui lucẽ inhabitat inacceſſibilem, uidere: quia in eo omnis ſufficientia noſtra completur, & finis deſideriorum noſtrorũ habetur, qui ſolis mundis corde debetur.

Ioan. 4. Deum videre finis. 1. Tim. 6

Vnde Auguſt. Hic eſt finis amoris noſtri. Quicquid bene agimus quicquid laudabiliter æſtuamus, quicquid inculpabiliter deſideramus, ad dei uiſionem cum venerit plus nõ requiremus. Videre deũ uolumus? ſed uide quid dictum eſt. Beati mũdo corde, quoniã ipſi deũ uidebunt. Hoc para vnde videas. Non enim corde nõ mundo uidere permitteris, quod non videtur niſi corde mundo. Vnde et Ambro. Emunda cor tuũ, omnes pollutas cogitationes de corde tuo abiice, nihil ſit quo tuus inquinetur affectus. Simplex mẽs, pura ſinceritas ſpiritualibus, ſe dominus, uolutabris corporis depoſitis, demonſtrare dignatur. hæc Ambroſ.

K Immundi ergo corde, qui in ſordibus ſunt, ſordeſcãt adhuc: (beati autẽ mundo, corde, quoniã ipſi deum uidebunt,) in præſenti per fidẽ, & in futuro per ſpeciem: in præſenti familiarius, & in futuro glorioſius. Hic ſecundũ q̃ aliquis eripuerit ſe à malis, & bona fecerit, ſecũdũ hoc deũ uidet aut minus aut amplius: & ibi quãto mũdicia maior, tanto uiſio potẽtior & clarior.

Deinde ſequitur ſeptima. (Beati pacifici, quoniam filij dei vocabuntur.) Septimo loco ponitur beatitudo pacis: quia in ſabbato ſeptimæ ætatis plenariè dabitur pax habẽtibus beatitudine ſupradicta. Bene autẽ poſt munditiã pax ſequitur: qui ad gradum pacis qui purgatus eſt dirigitur: nec niſi in bona uolũtate pax nutritur. Vnde Ambro. Cũ interiora tua uacua feceris ab omni labe peccati, à te pacem incipias: ut ſic pacẽ alijs feras. Dicit ergo, beati pacifici: nec dicit, animo pacati: quia hoc pertinet ad ſecundam beatitudinem, quæ eſt mititas: ſed dicit pacifici, qui ſcilicet primo in ſemetipſis pacẽfaciunt, & quicquid peruerſę cogitationis, locutionis, operiſue deprehẽdunt potẽter expellũt: nec aliquid turbationis in ſuæ regno dominatiõis eſſe permittũt, & ſi quid eis aduerſitatis occurrat pacẽ ſuam tamen ſeruant, & cuncta cum cordis ſui tranquillitate iudicant.

Septima beatitudo. Pacifici. Pax.

L Deinde nõ in ſe tantũ pacẽ cuſtodiũt, verũetiã alios diſcordãtes ſibi ad unitatẽ pacis reducũt: ac ſemper paci faciẽdę, reformãdæ, & cõſeruãdæ, ſiue in ſe, ſiue in alijs, inuigilãt. Paci autẽ cõtrariãtur quinq;. ſ. bella, lites, tumultus, inquietudines, & moleſtiæ. Pacifici ergo huiuſmodi bellis ſopiendis, litibus dirimendis, tumultibus ſedãdis, inquietudinibus quietandis, moleſtijs mitigandis inſiſtũt. Hæc autem ſunt officia filij dei. qui in ſe pacificus pacem reformauit in alijs, & ideo de pacificis bene dicitur, (quoniam filij dei uocabuntur.) Pacifici etiã dicuntur qui totaliter etiam per affectum mentis deo ſicut ſummæ bonitati coniungũtur, & ſic nihil aliud extra ipſum quærunt ſed in ipſo quietantur & pacificantur.

Paci cõtraria quinq;. Pacifici filii dei.

M Qui & filii dei uocari merẽtur: quia filiatio dei importat aſsimilationẽ ad deum: propriũ autẽ eſt ipſius dei ſe ipſo frui, & in ipſo quietari. Pacifici ergo eſſe debemus ut uerè ipſum deũ pacis in nobis habere mereamur, de quo ſcriptum eſt. Factus eſt in pace locus eius. Vbi Aug. Pacifici in ſemetipſis ſunt: qui omnes animi ſui motus exponẽtes & ſubijcientes rationi, id eſt, menti & ſpiritui, carnaleſq; cõcupiſcentias habentes edomitas, fiunt regnum dei. In quo ita ordinata ſunt omnia, ut id quod eſt in homine precipuũ & excellẽs, hoc imperet cæteris non reluctantibus, quæ ſunt nobis beſtijsq; communia, atq; idipſum quod excellit in homine, id eſt, mens & ratio, ſubijciatur potiori, quod eſt ipſa veritas vnigenitus filius dei. Neq; enim imperare inferioribus poteſt: niſi ſuperiori ſe ſubijciat. Et hæc eſt pax quæ datur in terra, hominibus bonæ uoluntatis. hæc eſt uita conſummati perfectiq; ſapientis. hæc Auguſt. Lugent ergo diſcordes, patrem ſuum diabolum imitantes.

Pſal. 75. De pacificis. Lucæ 2.

A imitantes. (Beati autem pacifici) primo ſibi, deinde alijs ſcilicet internam pacem, & fraternã ſeruantes (quoniam filij dei) & ueri imitatores eius, in ſuperna voce (vocabuntur.) Habent .n. ſimilitudinẽ dei patris: quia deus pax et quies ſumma eſt, & omnia cum tranquillitate diſponit: Deinde ſequitur octaua, (Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam: quoniam ipſorũ eſt regnũ cœlorum.) ſecundum Chryſ. Poſita pacificorũ beatitudine, ne aliquis æſtimaret, ꝙ ſemper pacẽ ſibi quęrere, ſit bonũ, ſubdit, (Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam.) Hæc etiã beatitudo perficit hominem, ad bene patiendũ, ſicut prædictæ ad bene agendũ: quia ſicut ad uirtutem pertinet bene agere: ita & bene pati. Et ideo poſt præcedẽtes beatitudines, quæ conſiſtunt in perfectione actionis, ſequitur hæc, quæ conſiſtit in perfectione paſſionis. Nam ſicut beatitudo patriæ diſtinguitur penes auream & auream & aureolã: ſic beatitudo uitæ quæ eſt imago quædã & ſimilitudo illius: præcedentibus enim reſpondet premiũ aureę, B huic uero præmium aureolæ, quæ hic per regnũ intelligitur. Nam ſecũdum Hiero. hæc martyrio cõparatur. Dicit ergo: (Beati) ſcilicet non tantum qui bene operãtur, ſed etiã (qui perſecutionẽ patiuntur) ſcilicet patiẽter: & non propter ſcelera & peccata ſua, ſed propter iuſtitiam, ſcilicet, legalẽ, quæ includit omnem virtutem, id eſt ſecundũ Chryſ. pro ueritate atq; pietate, & pro aliorum defenſione: ſolemus enim iuſtitiam ꝓ omni uirtute animi ponere. Et uerè beati in ſpe beatificãdi, in re. (quoniã ipſorũ eſt regnũ cœlorũ) & quoad aureã, & quoad aureolã. Sed nũqd pro libertate eccleſiæ, me exponam morti? Ita pro alijs, quæ ſpiritualia ſunt: nõ pro agris, uel redditibus eccleſiæ & ſimilibus. Sæpe .n. nos opponimus, pro his, magis inducti auaritia, quàm iuſtitia. Huiuſmodi quæſtionem Ambr. determinans, ait: Si à me petierit imperator quod meũ eſt, id eſt fundum meum, argentum meũ, & huiuſmodi, ſciat me non refragaturũ: quamquam omnia quæ mea ſunt ſint pauperum: uerùm ea C quæ diuina ſunt imperatoriæ ptãti nõ ſunt ſubiecta. Si patrimoniũ petitis, inuadite: ſi corpus occurrã: uultis in uincula rapere, uultis in mortẽ rapere, uoluntatis eſt mihi: nõ ego me uallabo circunfuſione populorũ: nec altaria tenebo uitã obſecrãs: ſed pro altaribus & ſpiritualibus, ad ipſa pertinentibus immolabor. hæc Ambro. Hec octaua, cõplementũ eſt aliarũ beatitudinũ, & ſumma omniũ coronarũ: tũc ut cùm homo perfectus eſt in cæteris, tãdẽ aptus ad patiẽdum aduerſa dignus reperiatur. Vnde Chryſo. Propterea à priori ſemper ſequenti, uiam faciens mãdato, ſeriẽ & catenam nobis quandã auream ſubtexuit. Cùm enim quis humilis fuerit, erit cõſequenter & mitis. qui aũt mitis, etiã peccata lugebit: qui uerò ob peccata luget, eſuriet, ſitietq; iuſtitiã: qui iuſtus eſt, iſte etiã miſericors: qui miſericors fuerit & iuſtus, idẽ eſt cõpunctus & mundus corde: qui uero talis eſt, erit etiam profecto pacificus. Porrò qui iſta profecerit, erit abſq; dubio etiã ad pericula præparatus: nec ad maledicta prorſus ulla terrebitur nec ſi mala quoque mille patiatur. hæc Chryſ. Qui ergo prędictas uirtutes habet, beatus eſt. multò autẽ beatior, qui has uirtutes inter aduerſa ſeruare nõ trepidat. Septem itaq; perficiũt, ſed octaua clarificat & demonſtrat quod perfectũ eſt. Nam patientia, opus perfectum habet: ut per hunc gradum perficiantur & cæteri, tãquam à capite rurſus exordiis. Vnde octaua redit ad caput ſiue ad principium, id eſt, ad primam beatitudinem, probans & purgans ea, ſi quid fermẽti habet admixtum: beati enim pauperes, ſi perſecutionem patiũtur propter iuſtitiam. Redit etiã ad ſecundã, probãs, et purgans eam: beati enim mites, ſi perſecutionẽ patiũtur propter iuſtitiã. Ita & ad omnes alias referẽdo, redit iterum: utpote, pbatio, purgatio, & conſummatio earũ. Debet ergo rẽplicari ad omnes alias præcedentes, ad hoc ꝙ ſint probatæ beatitudinis. Scorpius nõ calcatus, quietus iacet, aculeos non exerit, ſed tactus ſtatim exerit pugionem, & pungit. Ita & homo vacuus uirtute, punctus vrenti verbo uel iniuria ei illata, ſtatim ſicut ſerpens, ira & odio ac uerbo cõtumelioſo, & impatiẽtia armatus crepat & inſilit in illũ q eũ leſit: in quo probatur. & uas vacuũ eſſe cognoſcitur. E contra ſancti percuſſi in una maxilla, præbẽt aliã, diligũt inimicos, & orãt pro perſequentibus ſe. Hinc dicit Bern. ꝙ ſicut ſtellæ de nocte lucẽt, de die aũt non apparent: ſic virtus quæ nõ apparet in proſperis, emicat in aduerſis. Vñ ſecundũ hoc non uidetur octaua proprie beatitudo dicenda, & per ſe diſtincta: ſed præcedentium illuminatio potius & cõfirmatio. Octauo aũt locu ponitur: quia ſignificat generalem reſurrectionẽ, octauã ætate futuram: quæ etiam per octauas ſanctorũ deſignatur. Hæc ergo circuncifioni, & octauæ reſurrectionis cõparatur: quia per hanc circũciditur in nobis & aufertur, ſi quid fermẽti in nobis remãſerit: & conſumamur in omni perfectione & probatione uirtutũ. Sicut .n. in octaua reſurrectiõis immutabimur, et perficiemur in gloria: ita & per hãc, hic in merito & grã. Et reſpõdet ſibi idẽ præmiũ, quod primę, ſcilicet regnũ cœlorũ: quia illi maximè perſecutionem in mundo patiuntur, qui contẽptui habentur: & tales ſunt maximè pauperes ſpiritu, qui iã à pluribus deridẽtur. Maxime ẽt cõueniũt in merito: uoluntaria .n. paupertas, eſt quoddã genus martyrij: quia utrobiq; oportet uincere animũ, quo ad delectabilia huius mundi. In regno quoq; includuntur duo, ſcilicet diuitiæ, & dominatio. Promittitur ergo regnũ pauperibus per reſpectũ ad diuitias. quia qui propter Chriſtũ abrenũtiat diuitijs temporalibus, in futuro gaudebunt æternis. Patientibus uerò per reſpectũ ad dñm: quia qui hic propter Chriſtum opprimuntur, in futuro cũ Chriſto, oppreſſoribus dominabuntur. Põt etiam dici ꝙ non eſt idem præmium utrobiq; quia ibi per regnũ intelligitur præmium aureæ. hic prymium aureolæ. Hoc aũt unũ præmium: quod eſt regnum cœlorum etiã alijs eſt, ſed varie nominatũ. Vñ Chryſ. Tu uerò etſi non per ſingulas beatitudines regnum audias

repro

Margin notes (left): Octaua beatitudo. — Patientes. — Aurea, & Aureola. — Iuſtitia. — Mandatorum dei catena.

Margin notes (right): D — Octauæ reditio ad primam. — Scorpius. — E — Mat. 5. — Octauæ beatitudinis cõgruẽtia. — F — Paupertas uolũtaria. — Regnũ cœlorũ ꝓmiſ-

G repromitti, ne triſteris: etſi eĩm retributiões ipſas differenter appellat, eas tñ cũctas ad unum cœlorũ regnũ reducit: nihil eĩm omnino aliud, niſi cœleſte regnũ, per hæc cũcta deſignat. hæc Chryſoſtom. Videat ergo vnuſquiſque hæc audiens, ſi in aliqua iſtarum beatitudinũ contine tur: & ſi aliqua ſe inuenerit, ſecurus ſit ꝙ beatus erit: hoc enim veritas dicit: ueritas aũt mentiri non põt. Deinde poſt generalem ſententiam, ſubdit ſpecialem perſuaſionem, uerbum, ad apoſtolos conuertẽdo, & triplicem actum perſecutionis, ſcilicet in corde, ore, & opere, eis prænunciãdo, dicẽs: (Beati eſtis cùm maledixerint) ex odio (& oderint) ex animo (uos homines) quoad primum (& perſecuti vos fuerint & ſeparauerint vos) excludendo (à ſynagogis,) & communione ſua tanquã immundos, & ſibi graues ad u dendũ, quoad tertium (& dixerint omne malum aduerſus vos) id eſt omnia genera verborũ malignantiũ, quibus ueſtrã famam lædãt, (& exprobrauerint uos) conuitia & improperia uobis dicendo (& eiecerint nomẽ ueſtrum) ſcilicet nomen Chriſtiani (tanquã malum) illud, execrãtes, ac diffamãtes, & extinguere cupientes, quoad ſecundum. Non ꝙ debeat aliquis iſta quærere: ſed quia timore horum, nõ debet ueritatẽ vitæ, iuſtitiæ, & doctrinæ dimittere. Sicut autẽ triplex eſt perſecutio, ſcilicet cordis, oris, & operis: & hæc triplex, ſcilicet in damno temporaliũ, in perſecutione amicorũ, in afflictione & iniuria proprij corporis: ita & triplex eſt patientia, quæ odiũ cordis, verbũ contumelioſum oris, & manualẽ perſecutionẽ operis ſuſtinet patienter, remittendo omnem iniuriam, compatiẽdo peccato proximi, orãdo ut à uia mala cõuertatur, & ita peccatum eius deleatur. Hic triplex hoſtis eccleſiã dei impugnat: cõtra quos triplicẽ patientiã opponit. Hucuſque ergo ad omnes generaliter & indeterminate ſententias poſuit hic uero ſpecialiter ad apoſtolos uerba dirigit: quãuis & hęc etiã alijs conueniãt: prædicens eis pręcipuè quãta pro nomine eius paſſuri eſſent: & monſtrãs quia eorum hoc maximè propriũ eſt ſuper omnes alios. Quia ergo propter maiorẽ difficultatẽ ſpeciali perſuaſione indigebãt: ideo cõuertitur ad eos, ut animaret, quos ſicut agnos inter lupos miſſurus erat. Vñ Beda. Non ad hoc noſtri ſimiles ualent: ſed eorũ qui ibant gaudẽtes à cõſilio: quoniam digni habiti ſunt, pro nomine Ieſu cõtumeliam pati. Sed qa nõ omnis perſecutio beatificat: ſed tñ illa quæ gaudioſe ſuſcipitur propter iuſtitiam, quæ eſt Chriſtus filius uirginis: ideo addit (mentientes) (& propter me) ſeu filiũ hominis quia ad hoc ꝙ perſecutionis tolerãtia beatum faciat, requiritur ꝙ mẽdosè, & falsè, ſeu iniuſtè, ac propter Chriſtum uobis inferatur: in quo triſtitia perſecutionis, conuertetur in gaudiũ, quando reddet deus ſanctis mercedẽ laborum ſuorum. Alias enim non eſt beatus, ſed miſer: nec eſt ei merces inde, ſed accumulatio ſuæ miſeriæ. Vñ Aug. Si ſuſtines quia peccaſti, propter te ſuſtines nõ propter deũ. Si aũt ſuſtines, quia mãdata dei ſeruaſti, verè propter deũ ſuſtines, & merces tecũ manet in æternũ. Quæ ſentitur in corde patientiũ, eorum quia iam poſſunt dicere, gloriamur in tribulationibus. Non enim iſta perpetẽ fructuoſum eſt: ſed iſta pro Chriſti nomine, nõ ſolũ æquo animo, ſed etiam cum exultatione tolerare. Vnde cõcludit ſubiungens præmiũ: & per hoc alliciẽs ad patiendũ. Vt enim dicit Hiero. quodlibet opus leue fieri ſolet, cùm eius præmiũ cogitatur: & ſpe mercedis, leuigatio fit laboris. (Gaudete) inquit, ſcilicet interius in corde (& exultate) ſcilicet exterius in corpore, id eſt propter exẽplum, gaudium foris oſtendite: tam propter bonũ uirtutis patiẽtiæ, quàm propter ſpẽ præmij & gloriæ (quoniam merces ueſtra) non tantũ magna eſt ſicut aliorum, ſed (copioſa) & ſupra condignum eſt in cœlis. Multa enim merces eſt in cœlis: multa propter iuſtitiam patientibus in terris. Merces iſta magna eſt, multa ẽ, pretioſa eſt, diuturna eſt. Tã magna eſt ꝙ non põt cõprehendi: tam multa eſt, ꝙ nõ põt numerari: tam pretioſa eſt, ꝙ non põt æſtimari: tã diuturna eſt, ꝙ non põt finiri. Merces iſta tãto eſt uberior: quanto gaudio & exultatione, in tribulationibus, fides eſt deuotior. Deus enim, non tã quantitatẽ laborum, uel multitudinem operũ, remunerat: quàm qualitatem & modum radicis, ex qua oriũtur & tolerantur. Nõ enim attendit quantũ ſed ex quanto: nam minutum uiduæ, prætulit Zachæi dimidio. Sentiũt ergo, ut dicit Aug. iſtam mercedẽ, qui gaudent in bonis ſpiritualibus: ſed ex omni parte perficientur, cùm etiã mortale hoc induerit immortalitatẽ. Sed nos heu in multis decipimur, quando nobis arridẽt ſecularia: quando, vulgus laudibus nos attollit, gaudemus & exultamus: Cùm magis flere & dolere deberemus: quia magis periculũ ſunt proſpera, quam aduerſa: laudes, quam uituperationes. Gaudeamus ergo & exultemus cũ apoſtolis quibus ſalubre gaudiũ, & ſalubris exultatio demõſtratur: cùm eis in cõtumelijs & perſecutionibus, gaudendum eſſe, & & exultandũ denuntiatur. Vnde Hiero. Neſcio quis hoc noſtrum poſsit implere, ut laceretur opprobrijs fama noſtra: & nos exultemus in dño: hoc qui vanam ſectatur gloriã, implere non põt. Gaudere igitur & exultare debemus: ut nobis in cœleſtibus præparet. Eleganter in quodam uolumine ſcriptum legimus: Non quæras gloriam, & non dolebis cùm inglorius fueris. Vnde & Chryſ. Quantum aliquis lætatur de laudibus hominũ, & tantum de vituperatione triſtatur. Qui verò gloriã concupiſcit in cœlo: opprobria non timeat in terris. Vñ dicit Sene. Nunquã fœlix es: ſi nondum turba deridet. Si beatus eſſe uis cogita hoc primùm contemnere cõtemptum. Si vis beatus eſſe, ſi fide bona, vir bonus ſine te ſtultum videri, ſine contemnat te aliquis. Quiſquis uolet tibi contumeliã faciat & iniuriam, tu tamen nihil patieris, ſi modò tecũ erit virtus. hæc Seneca. Nõ ſolum aũt præmio, ſed etiã exemplo, eos ad patientiam prouocat, & rigorem tribulationum temperat, confortansq́ eos exẽplo prophetarum, & ſuadens ad ſuſtinendum, conſolationem eis de illorũ ſocietate

Left margin notes: itur in omnibus beatitudinibus. — Perſecu… — H — Iterum triplex oſtenditur perſecutio. — I — Pati ꝓ chriſto.

Right margin notes: K — Merces beatorum. — L — Luc.19 — M — Gloriãdũ non eſt.

A tate reſtat, qui ante eos aſſlictiones varias pertulerunt, dicens: (Sic em̃) crudeliter, multipliciter, & inceſſanter (perſecuti ſunt prophetas) vestros: vt Hieremiã, Eſaiam, & alios (qui ante vos fuerunt) quia pro veritate perſecutionem ſunt paſsi: & ita dant vobis exẽplũ, & animũ patiẽdi, q.d. Non miremini ſi vos patiamini: quia nõ eſt nouũ, nec inſolitũ. Illorũ ergo exẽplũ vos docent, ſi illorũ vos beatitudo, & lætitia delectat: illorũ exẽplũ vos inuitet, ne timore deficiatis ꝓ veritate, pro qua ipſi paſsi ſunt ſine exemplo eos inuitante. Secundũ hunc modũ, oſtendi ſolet elephantis ſanguis vuæ, & mori, ad acuendum eos in prælium. Similiter nobis proponitur exẽplum Chriſti, & martyrum, ad confortandũ nos in tribulatione perſecutionũ. Et idcirco propoſitæ gloriæ præmiũ conſiderantes ad oẽm tolerantiã paſsionis, deuota fide, parati eſſe debemus: vt cõſortes gloriæ ꝓphetarũ atq; apoſtolorũ, effici mereamur.

Exẽplũ ſumi debet a bonis.

1. Mach. 6.

B Non ergo debet quis timore perſecutionis, veritatẽ deſerere: ſed potius vbi Chriſtus in cauſa eſt, perſecutionem affectare. Vt.n. dicit Apoſtolus, oẽs qui volunt piè viuere in Chriſto, perſecutionẽ patiuntur. Si ergo perſecutionẽ pateris, habeto id ſignũ in bonũ: quia piè in Chriſto viuis. Nã ſi nõ pateris perſecutionem, non vis piè viuere in Chriſto. Vnde Ambr. Et fortaſſe cùm perſecutiones non patimur, tanquã condẽnati habemur: quia nequaquam piè viuere volumus in Chriſto. Nã vtique, cum ſit definita ſententia, ꝙ omnes qui volunt piè viuere in Chriſto Ieſu, perſecutiones patiũtur: videtur is qui perſecutiones non patitur, abdicatus ꝙ nõ ſit piæ intentionis in Chriſto. Deuotionẽ.n. fidei, prelia ſequuntur. hæc Ambro.

Perſecutiões tolerãdæ ſunt.

2. Tim. 3

Sed diceret aliquis: Nemo põt modò ꝓpter perſecutionẽ attingere ad beatitudinẽ: quia nunc in pace cõſiſtũt omnia: & ſancta eccleſia ferè de nulla parte patitur aduerſa. Ad quod dicendũ, ꝙ vbique tentationes ſunt, & perſecutiones: quia quotidie in penetrabilibus ſanctæ eccleſię perſequitur Cain Abel, Iſmael Iſaac Eſau Iacob, id eſt, impius iuſtũ. Et ſi quis perſecutionẽ nõ patitur ab extraneis: patitur tamen, à falſis fratribus. Omnes enim qui piè volunt viuere in Chriſto, perſecutionẽ patiuntur. Et ſi non patitur quis extrinſecus: patitur tamen intrinſecus, & à nequitijs ſpiritualibus. Et q̃a nõ ceſſant perſecutiones, patiẽtia nobis neceſſaria eſt, vt reportemus repromiſsiones. Væ autem his qui perdũt patientiã: quia & perdunt patientiæ coronã. Non ergo murmuremus ſi in paucis vexemur: quia in multis bene diſponemur.

Perſecutiõis materia nõ deficit.

C

2. Tim. 3.

Patiẽtię vtilitas.

De his ergo beatitudinibus, quas ponit Matthæus, quatuor tantum ponit Lucas. Sed ſecundũ Amb. in iſtis octo, illæ quatuor ſunt: & in illis quatuor, iſtæ octo. Manſuetudo enim, & pax, referuntur ad patiẽtiã. Munditia cordis, ad paupertatem ſpiritus. Miſericordia, ad eſuriẽ iuſtitiæ. Et quia dominus ſupra pręmijs ad virtutes, & fidem populos prouocauit, cõſequenter eos ẽt à criminibus, & peccatis, futurorũ ſuppliciorũ denũtiatione deterret, dicens: (Veruntamẽ væ) ſcilicet doloris æterni (vobis diuitibus) non tñ omnibus, ſed (q habetis hic conſolationẽ veſtrã) à vobis optatam: abutentes diuitijs ad vitæ voluptatem, q.d. Non habetis meã, & nec in præſenti, nec in futuro. Diuites ergo vocat, qui in bonis ducunt dies ſuos: quia non tam diuitiæ quàm amor, & abuſio diuitiarum, in culpa eſt. Cùm enim ſuperius regnum cœlorum pauperum eſſe dicatur: ex oppoſito apparet, quòd ab hoc regno ſe alienat, qui in temporalibus, quę non conſolatio, non dælicię: ſed remediũ, refrigeriũ, cõtra neceſſaria tẽporis miſerias eſſe debent, conſolationẽ quærit, auditurus à iuſto iudice, Fili, recordare quia recepiſti bona in vita tua. Vnde Ambr. Qui conſolationẽ vitæ præſentis habuerunt: remunerationem perpetuæ perdiderunt.

Beatitudines ſecũdum Lucam.

D Maledictiones contrariæ beatitudinibus.

Luc. 16.

(Væ vobis qui ſaturati eſtis) in præſenti vacando comeſſationi, & ebrietati, & in delicijs viuendo (quia eſurietis) in futuro, non cibi carentia ſpecialiter, ſed totius boni penuria generaliter. Sicut diues qui epulabaẽ quotidie ſplendidè in delitijs viuens: dirũ væ ſuſtinebat eſuriẽ, qñ de digito Lazari, quẽ deſpexerat, guttã aquę quęrebat. Epulones arctiſsimo ieiunio macerabuntur in pœna: vt culpæ eorũ ſingulæ pœna ſit contraria. Sicut ergo contraria cõtrarijs punientur in pœna: ita contrarijs cõtraria curari debent, in pœnitentia. Vbi Beda: Si beati ſunt illi qui iuſtitiæ ſemper opera eſuriũt: infœlices econtrario æſtimandi ſunt, qui ſibi in deſiderijs placentes, nullã veri boni tamẽ patiũtur, ſatis ſe rati beatos, ſi nõ ad tẽpus ſuã voluptate priuẽtur.

E

Epulones.

Væ vobis qui nunc ridetis riſu inordinato, ac gaudetis, & laſciuitis gaudio vano: quia lugebitis dolore interiori, & flebitis dolore exteriori. Vel lugebitis, ꝓ omnis boni carẽtia: & flebitis, ꝓ omnis mali præſentia, in ardoribus ſempiternis, vbi erit fletus & ſtridor dẽtiũ. Si.n. lugentes beatificentur, & cõſolabunẽ: meritò ridentes, tanquã miſeri cruciabunẽ. Vñ Salomon ait: Riſus dolore miſcebitur: & extrema gaudij, luctus occupat. Vbi Baſilius: Cũ dñs ridentes nunc arguat: palã eſt ꝙ nunquã erit fideli tẽpus riſus: & præcipuè in tãta multitudine eorũ qui in pctõ moriuntur, pro quibus oportet lugere. Et Chry. Dic aũt mihi, cur cõcuteris, & celluis, qui debes aſsiſtere terribili iudicio, & ponere ratiõnẽ de omnibus hic operatis?

Luc. 13.

F

Ridẽdi nullum tempus.

(Væ vobis cũ bñdixerint vobis homines) ſ. adulãdo, ac laudãdo, & extollẽdo vos, per applauſum talẽ, nutriẽtes vos in malis, vt cæci efficiamini, voſmetipſos nõ cognoſcentes nec attendentes illud Apoſtoli: Si hominibus placerẽ: ſeruus Chriſti non eſſem. (Secũdũ hęc faciebant) pſeudoprophetis (patres eorũ) qui bñdicebãt illis ꝓphetis, qui ob captandũ vulgi fauorẽ, & ad habẽdũ populi applauſum, de corde ſuo, nõ de ſpiritu, & ore dñi, prophetabant falſum. Et hoc eſt ꝙ Pſalmiſta deplorat: Qm̃ laudaẽ peccator in deſiderijs animæ ſuę: & qui iniqua gerit, benedicitur. Sed & væ eis qui ſic laudant: quia plus nocet lingua adulatoris, q̃ gladius perſecutoris. Qui.n. mala agentibus adulatur: puluinas ſub capite dormientis ponit: vt fulcitus lau-

Gala. 1.

Pſal. 9.

G dibus in malis requieſcat. Si ergo beati ſunt, qui, ab hominibus odioſè, maledicuntur; meritò infœlices reputandi ſunt, qui ab hominibus adulatoriè benedicuntur. Magna quidem dei ira eſt & vltio, ꝙ peccatori deē correctio: & adeſt adulatio, quaſi de bene geſto: quia ipſa adulatione nutritus in culpa, & maiorē ſouetur ad pœnam. Has ſententias Lucas ponit: vt veritas quatuor benedictionū, quas ante poſuit, clarius per oppoſitā dānationem eluceſcat.

ORATIO.

DOmine Ieſu Chriſte, qui vt altiora virtutum culmina doceres, in montem cum diſcipulis aſcendiſti: ibique beatitudines & virtutes ſublimes docuiſti, & præmia ſingulis congruentia promiſiſti. Da mihi fragili vt tuam vocem audiens, ſtudeā per virtutū exercitium habere meritū, quatenus te miſerante conſequar, & præmium. Fac vt conſiderans

H mercedē, opus mercedis non recuſem: ſed ſpes æternę ſalutis mitiget in me dolorem medicinæ præſentis: & accendat animum ad alacritatem operis. Fac me miſerum nunc beatum, beatitudine viæ per gratiam, & tandē beatum beatitudine patriæ per gloriam. Amen.

Quòd prælati debēt lucere opere, & ſermone. Et quòd Chriſtus nō uenit legē ſoluere ſed implere. Cap. XXXIIII.

Matth. 5.

ET quia dominus hortatus eſt apoſtolos ad ſuſtinendum tribulationes: nunc conſequenter ponit quatuor ſimilitudines, ſcilicet comparādo eos ſali, luci, ciuitati, & lucernæ, quibus ipſos oſtendit ſimiles: vt per hoc intelligant ſe in tribulationibus debere magis eſſe fortes. Ac ſi eis diceret. Non vos debetis in

I tribulationibus deficere: quia defectus veſter, multis eſſet occaſio ruinæ. (Vos enim eſtis ſal terræ: vos eſtis lux mundi.) Vos eſtis ciuitas ſupra montem poſita: & lucerna ſupra candelabrum poſita. (Vos) inquam (eſtis) id eſt, eſſe debetis. Duæ primę ſimilitudines dicūtur per affirmationem: in quibus oſtenditur ad quid ſunt: quia ad condiendum affectum, & illuminandum intellectum. Duę ſequentes dicuntur per negationem: in quibus oſtenditur ad quid non ſunt: quia in abſconſione perſonæ, nec in occultatione doctrinæ. Apoſtoli igitur, & prælati dicuntur ſal terrę, propter vitæ perfectionem, qua homines condiuntur, & montes eorum qui adhuc terrena ſapiunt, imbuuntur. Sal enim terram ſterilem facit, cibos condit, carnes ſiccat, & à putrefactione conſeruat, ex aqua, & igne conficitur, in omni ſacrificio offertur. Sic exemplum ſanctitatis, terrenum affectum mitigando ſterilem facit: ſanctū deſiderium ſapidū reddendo condit: carnē mortificādo deſiccat: à putredine libidinis, reſtringendo conſeruat: ex aqua deuotionis, & igne dilectionis, decoquēdo in fornace pœnitentię, conficit. in omni opere dirigēdo, & moderādo, offert. Præcipuè aūt ſal in ſcriptura diſcretionē

Apoſtoli & prælati ſūt ſal terræ.

Salis virtus.

Sal diſcretio dicitur

ſignificat, quę in prælatis eſſe debet: qua debet opera ſubditorū ſic condire, & dirigi: vt corā deo ſapida reddātur: ſicut cibaria ſale condita, magis ſapida ſentiuntur. Et monet apoſtolus, & cæteros eccleſiæ prælatos, vt in virtutibus perſiſtant: (quia ſi ſal) id eſt prælatus vel doctor per quē alij condiendi ſunt, infatuatus fuerit, vel euanuerit, & defecerit, ſcilicet aut perſecutionis, & aduerſitatis timore, aut cupiditatis & proſperitatis amore, aut ſuperbię, & vanę glorię elatione, aut carnalis affectus attractione, aut negligētiæ, & incurię ſeductione, aut ſubuerſus errore, quo minus condiat, & doceat ſubditos, exēplo, & verbo, in quo ſalietur infirmus populus ſubditus, qui debet condiri vita, & doctrina maiorū: vel in quo, & quo alio doctore condietur, & emendabitur: ſcilicet ipſum ſal, id eſt ipſe qui habet alios condire: ſecundū illud Sapientis: Quis medebitur incantatori à ſerpente percuſſo? Vñ dicendū eſt ei: Medice, cura te ipſum. Similiter ſi diſcretio, quæ opera noſtra condit, ab operibus noſtris bonis, de genere defuerit, deo accepta nō erūt. In cuius figura, ſal in omni ſacrificio ponebaṫ. Sal igitur ſic euaneſcens propter inutilitatē ſui, ad nihil valet vltra, neq; in terra, neq; in ſterquilinio. Nō ē vtile terræ: quia ſuo iniectu prohibet eā germinare: nō ſterquilinio id eſt fimo: quia ſibi immixtum, nō ſinit ipſum fecundare, q. d. nihil valet: quia nec in ſe fructificat, aut fructū boni operis fert vt terra: nec in alijs fœcunditatē, ſeu fœcūdādi virtutē dat, aut eos extollere valet vt fimus: ſed mittatur foras ab officio, & humilieṫ inter homines: quia ſibi nocet, & alijs nō prodeſt: vñ talis debet repelli à prælatione, ne officiū prælatorū in cōſpectu hominū reddaṫ vile. Aut ergo à dignitate eccleſiaſtica deponetur: aut ab vnitate eccleſiæ numero vel meritò ſe eruet: aut à ſctōrū gloria excludetur: & talis cōculcabiṫ ab hominibus in mundo per deriſionē, ab angelis in iudicio per ſeparationē, à dæmonibus in inferno per afflictionē. Dicūtur ēt apoſtoli, & prælati lux mūdi, id eſt hominū qui ſunt in mūdo, propter verbū doctrinę quā debēt ignorātes de credēdis, & faciēdis illuminare. Sicut enī ſol, & luna, illuminānt oculus corporis: ſic apoſtoli & doctores illuminānt oculos mentis. Prius aūt ē bene viuere, quā bene docere. Et ideo poſtquā apoſtolis dixerat, Sal terrę, ſapiēter viuēdo: dicit eos lucē mūdi, tenebroſos illuminādo. Debet ergo prælatus eſſe ſal, bene viuendo: lux bñ docēdo: ſal in exēplis: lux, in doctrinis. Rectus ordo iſte. primò bene viuere, deinde bene docere, ſecūdū glo. Deus ē lux nō illuminata, ſed illuminās: apoſtoli & apoſtolici viri: lux illuminata & illuminās: ſimplices iuſti, lux nō illuminās ſed illuminata. Prima ē ſicut lux ſolis: ſecūda ſic lux lunæ: tertia ſicut lux ſtellę. Deinde poſt cōdimētū ſalis et radiū lucis, ſequiṫ ciuitatis protectio, & lucernę illuminatio: quia apoſtoli & prælati nō debēt ſe abſcōdere. neq; lucernā diuini ponere ſub modio & occultatione humani timoris: neq; ſub lecto, & quiete mūdanę proſperitatis ſed debet eſſe ciuitas in mōte poſita, vt

K

Salis deprauatio.

L

Eccl. 12

Luc. 4.

M

Apoſtoli & prælati ſūt lux mūdi.

Lux triplex.

Lucernā abſcondi.

A ta, vt ſint refugiũ iniuſtè oppreſſis: & lucerna ſupra cãdelabrũ poſita, vt per ſanctæ vitæ exẽpla luceant tenebroſis. Vñ ad ſimilitudinẽ ciuitatis ſupra mõtẽ, & lucernæ ſupra cãdelabrum poſitæ: ſic monet apoſtolos & p̄latos, ſimili lumine corã hominibus lucere & fulgere: vt viſis operibus eorũ bonis, odore & admiratione taliũ homines attrahant, & informẽtur, ac inde deus pater glorificet: & nõ ipſis: ſed ei à quo omne bonũ eſt, laus impartiatur. Debent ergo lucere, & opere, & ſermone. Non enim ait: Vt audiẽtes veſtrũ ſermonẽ bonũ: ſed (vt videtes veſtra bona opera, glorificent patrẽ veſtrũ qui in cœlis eſt.)

Operando proficimus plus q̃ docẽdo

Magis.n. operãdo quis ꝓficit, quã loquendo: & plus mouent exempla, quã verba: q̃a maior eſt ſplẽdor operis, quã ſermonis. Iſte em̃ tm̃ ore prędicat, & vna hora in ſeptimana: ille verò totus prædicat, & omni totius temporis hora.

B

Sapientiæ 3.

Vnde alibi: Fulgebunt iuſti: & tanquã ſcintillæ in arundineto diſcurrẽt. Quod ſecundũ Greg. eſt vita ſeculariũ, qui foris quaſi ad alta ꝓficiunt: ſed intus à ſoliditate inuaneſcunt. Econtra verò docere voce, & nõ opere, quædã vanitas eſt, & parũ ꝓdeſt. Quia ſecundũ Bern. lingua magniloqua, & manus ocioſa: doctrina lucida, & vita tenebroſa, mõſtruoſa res eſt.

Lucere debemus ad laudem dei.

Ad hoc aũt lucere debent, vt finem boni operis in laudibus dei, nõ hominũ cõſtituãt: quia nõ debent de hoc ſuã, ſed dei quærere gloriã: & ꝓximi ædificationẽ: vt opera videntes eorũ bona, deũ per que in eis fiunt, nõ faciẽtes glorificent, per imitationẽ eorũ, per laudẽ quoq; eorũ, omnia ei aſcribẽtes vt autori bonorũ. Nõ eſt ergo

Matt. 6.

huic cõtrariũ, ꝙ infrà dicitur: Attẽdite ne iuſtitiã veſtrã faciatis coram hominibus: quia in opere bono, quærẽda eſt gloria diuina, & ſic loquiẽ hic: ſed fugiẽda gloria ꝓpria, & humana, & ſic loquitur infrà. Deinde incipit eos iã informare, ꝙ doceant præueniẽdo primò falſã opinionẽ, quã habere poterant.

C

Tanquã ſi quærerent, dicentes: Ecce volumus doctrinã tuã non abſcondere: ſed quid eſt hoc ipſum quod vetas abſcondi? Nunquid alia docturus es, contra ea quæ in lege, & prophetis ſcripta ſunt? Non, inquit (Nolite putare) ne ſcilicet in errorẽ incidatis (qm̃ veni ſoluere legẽ aut ꝓphetas.) ꝓhibendo ſcilicet ne ſpiritualiter fiant. Vt em̃ dicit Aug. omnia quæ in veteri teſtamento conſcripta ſunt, noui teſtamenti typũ & imaginẽ p̄tulerunt.

Vetus teſtm̃, figura noui.

(Non veni ſoluere) & deſtruere (legẽ:) ſed potius adimplere eam. In hac aũt dñi ſententia, ſecundũ Aug. duplex eſt ſenſus.

Adimplere legẽ quid eſt.

Nã adimplere legẽ, eſt aut addendo aliquid quod minus habet, aut faciendo quod habet. Dominus ergo addit quod minus habet: non vtique ſoluit quod inuenit, ſed magis perficiendo confirmat. Omnia etiam quæ lex, & prophetæ de eo promiſerant, iã pro parte in ipſo cõpleta ſunt: & antequã (cœlũ, & terrã tranſeant) & elemẽta mutentẽ ab hac mutabili forma, in immutabilẽ, ſcilicet antequã iſte mũdus, quoad figurã, nõ quoad materiã, finiatẽ, omnia quæ de eo ſcripta ſunt ſpiritualiter implebũtur: nec (vnũ iota, aut vnus apex,) id ẽ minimũ ẽt legis præceptũ, poteſt cadere ab affectu impletionis, vt remaneat irritũ, & inane.

D

Iota. Apex.

Iota, minima litera eſt inter alias, & vno ductu fit. Apex aũt eſt particula literę, quę ponitur in ſummitate, ad diſtinctionẽ: & notat minima præcepta: quia minimũ præceptum, vel minima præcepti particula (nõ pręteribit à lege) id eſt nõ remanebit, quin impleatur ſuo tẽpore, vel in capite, vel in corpore. Deinde poſt modũ implẽdi, & docẽdi ipſi Chriſto, propriũ oſtẽdit modũ implendi à parte doctorũ, & qualiter debet ei confirmari doctrina prælatorum. Et ponit quandã diuiſionẽ bimẽbrem doctorum. Quidam em̃ ſunt, qui malè viuũt, & bene docẽt: ſicut ſcribæ, & phariſęi faciebant. Et de iſtis dicitur: (Qui ergo ſoluerit) malè ſcilicet viuendo, & tranſgrediẽdo (vnũ de mandatis iſtis minimis,) id eſt de mãdatis decalogi, quæ dicuntur minima: quia inchoant hominẽ, & ad vitã pertinent incipientium (& docuerit ſic homines) malis exẽplis corrũpendo (minimus vocabitur in regno cœlorũ) id eſt in eccleſia militante.

E

Regnũ cœlorũ pro eccleſia.

Minimi

Quia ſecundũ Greg. cuius vita deſpicitur: reſtat vt eius p̄dicatio contẽnatur. O quot ſunt hodie in eccleſia tales minimi: qui tñ ſibi videntur valde magni. Vbi Aug. Conſequens eſt vt qui minimus eſt in regno cœlorũ, qualis nunc eſt eccleſia: nõ intret in regnũ cœlorũ, qualis tunc erit eccleſia: qm̃ docẽdo quod ſoluit, ad eorũ ſocietatẽ qui faciunt quod docent non pertinebit.

Docere & non facere damnoſum eſt

Vñ Chry. Docere, & nõ facere, nõ ſolũ nihil lucri, ſed & dãni plurimũ cõfert. Grãdis. n. dãnatio eſt, cõponenti quidẽ ſermonẽ ſuũ, vitã verò ſuã atq; opera negligenti. Alij aũt ſunt qui bñ viuunt, & bene docent: & tales debent eſſe prælati eccleſiæ: & de iſtis ſubditur (Qui aũt fecerit, & docuerit: hic maior vocabitur in regno cœlorũ.) Quia ſecundũ Chryſ. per verba philoſophari facile eſt: quæ verò per opera demonſtratio generoſi cuiuſdã, & magni eſt, magni quoq; erunt: & ſi nõ adeo magni, qui faciunt & non docent: factores.n. legis iuſtificabuntur apud deũ.

F

Omnia aũt mãdata deputanẽ facta, qñ quicquid non fit, ignoſcitẽ. Ideoq̃ dicere debemus; Dimitte nobis debita noſtra. Deinde cõfirmat quod dixit: quia intantũ nõ ſoluit legẽ, ſed ſuperabũdãter vult eã impleri: ꝙ niſi ſui eã ſuperabũdãter impleuerint, & iuſtitia eorum ſuper ſcribarũ & phariſæorũ, qui dicunt & nõ faciunt, ſuperabundauerit, & nõ ſolũ doceãt, ſed ẽt faciant: quia ad ſalutẽ, nõ ſufficit bona doctrina, niſi adſit bona vita. Vel ſecũdũ Aug. niſi non ſolũ illa legis minima præcepta impleuerint, ſed ẽt iſta quę ab eo adduntur, negat eis introitũ regni cœlorũ: per iuſtitiã em̃ legis, nullus intrare potuit in regnum cœlorũ, licẽt iuſtitia ꝓpriè ſumatur pro virtute cardinali, qua redditur vnicuiq; quod ſuũ eſt: large tñ ſumitur hic: quia vt dicit Hiero. omnes virtutũ ſpecies, vno iuſtitiæ nomine continentur.

Iuſtitiæ acceptio.

De partibus iuſtitiæ.

Et ſecũdũ hoc dicit Aug. duas eſſe partes iuſtitiæ ſcilicet declinare à malo, & facere bonũ: quia ſic iuſtitia diſtinguitẽ cõtra peccatũ. Vbi ſciendũ ꝙ ſicut ſunt varia dona gratiarũ dei: ita sũt varij

G ſtatus, & conditiones hominũ. Propter ꝙ his qui ſunt in ſtatu maiori, reſpectu minorũ, aptè dici pôt (niſi abundauerit iuſtitia veſtra pluſquã) taliũ ſ. minorũ (non intrabitis in regnum cœlorũ) Hic aduertendũ. eſt ꝙ ſaluator, præcepta decalogi replicat: & ad obſeruationẽ eorũ, homines inducit verũ intellectũ eorũ declarãdo, & errores Iudæorũ circa hæc excludendo. Nã doctores Iudæorũ dicebant, per præcepta decalogi negatiua, tantũ actũ exteriorẽ nõ motũ animi eſſe prohibitum; & ꝙ voluntas mala non eſt peccatũ, niſi exeat in effectũ. Vñ dicebant de hoc præcepto. Non occides, ꝙ per hoc prohibetur occidendi factũ, & nõ occidẽdi propoſitũ. Et hoc eſt ꝙ dicit (Audiſtis quia dictũ eſt antiquis, nõ occides) ſ. hominẽ: hoc eſt ſic interpretabuntur præceptũ hoc. Sed hunc errorẽ excludit ſaluator, prohibens iraſci ſine cauſa. Vnde nõ occidere hominẽ iniuſtè manu, &

Præceptorum decẽ à Iudæis interpretatio

H actu, pertinet ad iuſtitiã legis. Qui aũt ſic occiderit, reus erit, ſecũdũ legẽ, iudicio mortis, ſeu accuſatione, & dãnatione in mortẽ: quia lex punit ſecundũ talionẽ. Sed perfectus ſuperaddit, ꝓhibens ne quis ſine cauſa iuſta iraſcaƭ fratri in corde, vel ſignũ cõmoti animi oſtẽdat in voce, dicẽs Racha, quæ vox indignãtis eſt abſq; certa expreſſione vituperij vel blaſphemiæ, aut certã iniuriã, ſub expreſſione verbi irroget, dicens. Fatue, quod eſt magis iniuriari, quã dicere racha. Prohibetur ergo primò motus iræ in animo. Secundò indignationis in ſigno. Tertiò vituperationis in verbo. Tribus aũt generibus, & gradibus culpæ, aſsignat tres gradus pœnæ. Prima culpa eſt, ira vel odiũ, in corde latens. Secunda eſt, ira in generalẽ cõtumeliã ꝓrumpens. Tertia eſt, ira in ſpecialẽ cõtumeliã ꝓcedens. His tribus culpis, debetur pœna differens, eis correſpondens. Nã qui iraſcitur motu interiori, vel odio, fratri ſuo, nõ vitio, vt ſit ira per vitiũ, nõ per zelũ, qui deliberat odiũ cõceptum implere opere, ſi opportunitas adeſſet: reus erit iudicio, id eſt dignus accuſatione apud deũ, & in foro ſummi iudicis, licet nõ hominis, cũ de voluntate nõ poſsit accuſari corã homine. Qui autem dixerit fratri ſuo racha, ex indignatione, & contẽptu, reus erit conſilio, id eſt, cõſenſu iudicij, de danda in eũ ſententia, & determinãda pœna: quia iã venit in notitiã culpa. Qui aũt dixerit fatue, ad contẽptũ perſonæ, nõ ad correctionẽ culpæ, reus erit gehennæ ignis, & pœnæ determinatæ: quia ſecundũ Gloſ. non modicus error eſt, quẽ deus ſale ſapientiæ cõdiuit, infatuatũ dicere & ſaliẽti derogare. Moyſes ergo, & lex, ſecurim poſuit ad ramũ arboris, ꝓhibens homicidiũ: Chriſtus verò tanquã ſapiens agricola, & euangeliũ ſecurim poſuit ad radicẽ, prohibens irã, vt oẽm radicẽ peccati de cordibus noſtris auferret: quia per iracundiã ẽt vſque ad homicidiũ perueniri poteſt. Et bene incipit ab ira: quia ſecundum glo. Ianua omnium vitiorũ, eſt iracundia. quia clauſa, virtutibus intrinſecus dabiƭ requies, aperta ea ad omne facinus armabiƭ animus. Secũdũ Hiero. ira eſt omnis malus motus ad nocẽdũ: aut ergo ſurgit ſubitò, & ſic eſt veniale: aut ex deliberatione, & cõſenſu, & ſic eſt mortale. Conſiderandũ tñ ꝙ licet ira ſit peccatũ, non tñ omnis ira. Ita eñi eſt appetitus vindictæ. Vindicta aũt, ſi ſit iuſta, non eſt peccatũ eã appetere. Et aũt iniuſta quadrupliciter: vel qñ appetiƭ pœna eius qui non meruit: vel plus quàm meruit: ſi appetatur ordine debito prætermiſſo, vel quia appetitur propter indebitũ finẽ, vt qñ appetitur ſolũ propter vindictã, non propter iuſtitiã. Chriſtus itaq; radices inimicitiarum, ipſosq; fontes per quos charitas necari ſolet intercipiens, ſtudet nos mutuis nobis charitatis nexibus alligare, quod tamen heu parum curamus aduertere. Vnde Chryſ. Et nos quidem maiores noſtros, & potentiores, etiam ſi iniurijs, & contumelijs cõtra nos agant, ferimus verẽtes, ne quid ab eis grauius patiamur: erga æquales verò vel inferiores, interdum nec læſi iraſcimur, intantum

Culpæ & pœnæ gradus tres

I In peccato iræ

Iræ prohibitio.

Iracundiæ malum.

K Ira q̃ſ ſit: & ꝙ nõ omnis peccatũ ſit. Vindicta quadruplex iniuſta.

Metus potẽtũ.

L humanus metus timore dei præponitur: noli, inquit, iraſci fratri tuo ſine cauſa. Num multò hoc leuius eſt, quã ſi in aliũ feras iraſcentẽ tibi ſine cauſa? Cùm ergo quod maius eſt propter timorẽ hominũ feras: propter timorẽ dei ne minimũ quidẽ patieris? hæc Chryſ. Et ſi ꝓhibetur ira recens: multò magis in vetera.a, vt dicit Aug. Si iraſci nõ ẽ fas, fratri, aut dicere racha, aut fatue: multò magis in animo tenere aliquid, vt in odiũ indignatio conuertatur. Ideo ex præmiſsis cõcludit, ꝙ volẽs offerre deo in altari fidei & cordis ſui quodcunq; (munus). ſ. cordis, oris, operis, ſiue hoſtiã, ſiue eleemoſynã, ſiue doctrinã, ſiue orõnẽ, ſiue hymnũ, ſiue pſalmũ, ſiue aliud ſpũalium vel corporaliũ donorũ, (prius debet recõciliari fratri) læſo ſeu offenſo per eũ verbo vel facto, damno corporali vel ſpirituali. quia munus nõ accipiẽ, niſi antè diſcordia ab animo repellaƭ. Deus quippe non

Ira inueterata.

M munus repellit, ſed charitatẽ proximi quærit: & ideo charitatẽ prius ꝓximo exoluat, q munus ſuũ deo placere exoptat. Munus.n. deo oblatũ nõ proficit ipſi offerẽti, niſi ſit in charitate. Charitatẽ aũt nõ habet, niſi proximo per eũ læſo velit ſatisfacere. Vbi ſciendũ ꝙ ſi cõmodè poſsit haberi ipſius fratris offenſi pſentia, tunc peragẽdum eſt ad eũ pedibus corporis, & reuocandus eſt in grãm, ſatisfaciẽdo, vel veniã poſtulando. Si aũt eius præſentia nõ poſsit cõmodè haberi, tũc ſufficit ad eũ ire pedibus mẽtis, proſternẽdo & ſubdendo ſe illi pijs votis & affectu humili, habẽdo ꝓpoſitũ ſatisfaciẽdi, loco & tẽpore cõpetenti. Et hoc modo viƭ eccleſia Romana, quæ reũ cõfitẽtẽ abſoluit, & ſibi ſatisfactionẽ læſo faciendã imponit. Sciendũ eſt etiã, ꝙ ſi offenſa nota eſt fratri, poſtulãda eſt reconciliatio: ſi verò abſcõdita, nõ teneor ſibi manifeſtare, ne concitetur ad iram, ſed poſtulanda eſt à deo, & manifeſtanda ſacerdoti. Et ſecundũ Chry. ſi cogitatu offendiſti, recõciliare cogitatu: ſi verbis offendiſti, reconciliare verbis: ſi operibus offendiſti, reconciliare operibus. Omne.n. peccatum, quomodo cõmittitur, eodẽ modo de ipſo pœnitentia agitur. Et ſi offendit quis verbo detrahẽdo, debet reconcilia-

Munus ſine charitate nõ proficit.

Reconciliandi forma.

Offenſa occulta non eſt manifeſtanda.

re

A re famã reſtituendo. Attẽde bene iſta: quia relucet hic circa nos magna dei miſericordia q̃ hominũ vtilitates plus aſpicit, quàm ſuos honores. & plus diligit fideliũ concordiã, quã munera ſibi oblata. Vnde Chryſ. O admirabilẽ benignitatẽ, atq; ineffabilẽ erga homines amorem dei, honorem ſuum deſpicit, dum in proximo charitatẽ requirit. Nihil.n. ita ſtudet deus, vt nos mutuis nobis charitatis nexibus colligare: propter hoc.n. facta ſunt omnia: idcirco & deus hõ factus eſt: atq; omnia illa geſſit, vt nos in vnũ congregaret. hæc Chryſ. Relucet & hic nihilominus ſeueritas dei magna, q̃ diſcordantiũ vota recuſat & munera. Vnde Greg. Ecce à diſcordantibus accipere non vult ſacrificiũ: holocauſtũ ſuſcipere recuſat. Hinc ergo perpendite quãtum ſit malum diſcordiæ, propter quod illud abijcitur, per quod culpa relaxatur. De hoc malo diſcordiæ, ſic dicit Cypria. Diſcordans & diſſidens, & pacem cũ fratribus non habens: nec ſi pro nomine Chriſti occiſus fuerit, crimine diſſenſionis fraternæ poterit euadere. Quale delictum eſt quod nec baptiſmo ſanguinis põt ablui? quale crimen eſt, quod martyrio non põt expiari? Et ideo vt ait Chryſo. munera Abel ſuſcepta ſunt à deo, Caim reprobata: quia Abel pura ac ſimplici mente domino munera offerebat: Caim vero iram aduerſus fratrem tenebat: & ideo ille placuit in munere, qui placebat in corde. Sed heu hodie multi huic Cain ſunt ſimiles, cũ diſcordijs & dolis ad altare accendentes. Vnde Chry. Cum deus tantum curæ recõciliationis noſtræ habeat: ut patiatur interrumpi miniſteria ſua, donec tu eas & reſoluas inimicitiam cum fratre tuo: nec nos hoc ipſum erubeſcimus, ſed multos dies patimur manere inimicitias: & trahimus ſicut funem longũ diſcordias; ignorantes q̄ tanto longior erit nobis pœna, quanto & diſcordia. Et quia dictum eſt de concordia cum fratre offenſo habenda, inducit generaliter, vt conſentiamus aduerſario noſtro, & concordemus cum eo citò dum ſimus in via & in hac præſenti uita, vbi eſt locus & tempus pœnitendi & merendi: & quod poſſumus hodie, non differamus in craſtinũ. quia mora trahit ad ſe periculũ et nemo ſcit vitę ſuę terminũ. Vñ Chryſ. Nihil quippe eſt qđ ita vitã noſtram valeat euertere, vt operũ actionẽ bonorũ diſſimulare ſẽper, tẽporeq; differre. Sæpe.n. iſtud ex omnibus nos bonis fecit excidere. Citò inquã concordemus cum aduerſario (ne ipſe aduerſarius tradat nos).i. cauſa ſit ut tradamur (iudici) in ultimo examine. (& iudex tradat nos miniſtro) & exactori, id eſt maligno ſpiritui ad vltionem (qui mittet in carcere) id eſt in infernũ, & pœnã exigit pro culpa quã ſuggeſſit. Vñ (non exhibit homo, donec reddat nouiſſimũ quadrãtẽ) & minutũ.i. luat ẽt minima & leuiora peccata: q̄a nihil erit impunitũ. Donec.n. ponitur hic pro nunquàm: vt ſit abnegatiuũ omniũ tẽporũ: ſicut q̃n̄q; omniũ affirmatiuũ. Vñ ſecundũ Aug. nõ ſignificat finẽ pœnę: ſed cõtinuationẽ miſeriæ. Pœnã ergo gehẽnæ, tũc homo etiã

Recõciliatio per talionem.

Charitatis præſtantia.

Seueritas dei.

Diſcordiæ malum.

B

Munera Abel Geneſis 4.

C

Periculum in mora.

Donec pro nunquam.

pro peccatis minimis, ratione mortalis annexi ſẽper reddet patiẽdo, & nunq̃ perſoluet ueniã conſequẽdo: q̄a ſẽper punietur & cluet: neq; unquã veniæ locus ibi erit: vnde nunquã ad nouiſſimũ quadrantẽ veniẽ, qui ſẽper ſoluit: & ideo nunquã homo exhibit: quia in inferno, vbi locus veniæ non eſt, nunquam erit redditio poſſibilis. Non loquitur hic de diabolo aduerſario noſtro quia illi nõ eſt conſentiendũ, ſed potius reſiſtendũ: ſed hoc loco aduerſarius noſter, eſt proximus offenſus, ſeu læſus, cui debemus per ſatiſfactionẽ debitã, & ipſius placationẽ conſentire, & cũ eo cõcordare, vel quicunq; alius nobis aduerſatus, cui beneuoli & benigni eſſe debemus. Vel aduerſarius noſter eſt ſynderesis, & conſciẽtia, quæ malæ noſtræ voluntati, & cõtra malũ remurmurat, & nos accuſat, teſtimoniũ nobis perhibente conſciẽtia, cui debemus ad bonũ conſentire. Myſticè ẽt aduerſarius noſter eſt deus, q̃n peccamus: q̄a nobis reſiſtit, cùm ab eo peccãdo recedimus: cui cõſentire debemus pœnitẽdo, & eius volũtatẽ faciẽdo. Vel ſermo diuinus, qui peccare volentibus contradicit, & nos peccãtes arguit & accuſat: cui debemus obedire, a peccatis abſtinẽdo & auertẽdo, ac præceptis eius humiliter nos ſubdẽdo. Deinde ſubiungit quædã alia, ad confirmandũ quod dixit ſuprà. ſ. q̄ nõ venit ſoluere legẽ, ſed adimplere, & dat intellectũ alterius p̄cepti in lege. Iudæi.n. per iſtud præceptũ, Nõ concupiſces vxorẽ p̄ximi tui, intelligebant ſigna exteriora tm̃ prohibita: ut ſunt tactus impudici, oſcula, & hmõi: & ſic exponebãt, Nõ cõcupiſces.i. ſigna concupiſcẽtiæ nõ facies. Similiter per iſtud præceptũ, Nõ mœchaberis, intelligebãt actũ mœchię exteriorẽ tm̃ eẽ prohibitũ: & ſic cõcupiſcentia & uoluntas interior latẽs, omnimodè in corde nõ expreſſa ſigno vel facto, nullũ eẽt pctĩ. Sed hoc eſt irrationabile: quia actus exteriores vel ſigna, non habẽt rationẽ peccati, niſi inquantũ ſunt voluntarii. Et ideo ſaluator, hunc errorẽ excludẽs, dicit (Omnis qui videt mulierẽ ad cõcupiſcẽdũ eã).i. ea intentione & animo, & hoc fine attendẽs vt cõcupiſcat eã, qđ nõ eſt ã titillari, ſed plenè conſentire libidini, (iã mœchatus eſt eã in corde ſuo.) Vñ Chry. Et ſi cõcupiero, nec ẽt plus fecero, cũ adulteris ero. Per legem ergo, luxuria perpetrata: per autorẽ verò mundi tiæ, luxuria cogitata dãnatur. Lex adulterĩ dãnat: euangeliũ verò ẽt cõcupiſcentiã quæ radix eſt euãgelij, adulterij punit. Vñ Ioãnes in lib.a, ſed Xp̃s in pectore c nẽt s ſuit. Et ſciendũ q̄ quędã eſt cõcupiſcẽtia ex ſubito motu, ſine deliberatione boni operis vel mali, & ſine cõſenſu, & dicitur propaſsio, & hoc eſt pctm̃ ueniale. Alia eſt cũ deliberatiõe animi, & cũ cõſenſu in delectationẽ, vel in opus. & dr̃ paſsio, & hoc eſt pctũ mortale. Dñs verò loquitur hic de cõcupiſcentia deliberata, quæ implicat in ſe conſenſũ in delectatiõe vel in opus. Concupiſcẽtia ergo cũ conſenſu in animo, eſt mortale pctm̃ etiam antequã exprimitur facto vel ſigno: & quia viſus eſt concupiſcẽtię prouocatiuus. Ideo ſecundũ cõſilium Abre. auertamus oculos a vanita-

D

Veniæ locus non eſt in inferno.

Aduerſarius reconciliandus eſt.

Synderesis.

E

Deus eſt aduerſarius noſter.

De mœchia per concupiſcẽtiã.

F

Xp̃s in pectore ... Ioannes in libro.

Concupiſcentiæ deteſtatio.

G tibus: ne quod oculus viderit animus concupiſcat. Vnde Greg. Prouidendum ergo nobis eſt: quia intueri non debet, quod non licet concupiſci. Vt .n. munda mens in cogitatione ſeruetur, a laſciuia voluptatis ſuæ deprimendi ſunt oculi, quaſi quidam raptores ad culpam. Vbi & Chryſ. Qui ſtudet elegantes facies inſpicere, ipſe fornacem ſibi paſſionis accendit: & captiuam faciens animam, ad opus quoq; celeriter adducit. Quid iam hic quoq; reſpondent, qui auſi ſunt temere cohabitare virginibus? Huius enim ſanctione legis, mille ſunt adulteriorum rei, quotidie illas ad concupiſcendũ uidentes. Audiant hæc qui ſæpius ad theatra feſtinãt. ſeq; ibi pene quotidie adulterij obſcœnitate commaculant: & adulteros ſeipſos per unum queq; diem faciunt: & decem mille conſtruunt perditionis occaſiones hæc Chryſ. Sed contra hæc audi efficax conſilium Gregorij: Caro, inquit, cùm cõcupiſcitur, penſetur quid ſit exanimis, & intelligitur quid amatur. Nihil quippe ſic ad edomandum deſideriorum carnalium appetitum valet, quàm ut unuſquiſq; hoc quod uiuit, diligit: quale ſit mortuum penſet. hæc Greg.

Cohabitatio cũ uirginibus.

Contra cõcupiſcẽtiam

H Et quia dominus dixerat, ex uiſione mulieris, mœchari videntẽ: ideo conſequenter docet abijcere occaſionem, quæ facit hominem ruere in talem conſenſum: vt (ſi oculus tuus dexter, uel manus tua dextera ſcandalizat te) id eſt faciat te ruere in prædictum conſenſum (erue eum) vel abſcinde eam, non membrum, ſed membri abuſum, cohibendo ipſum membrum ab exercitio & effectu illicito (& proijce abs te) ex toto annihilando. (Expedit.n. tibi ut pereat vnum membrorum tuorum) prædicto modo, ſ. actum illicitum, quamuis delectabilem, deſerendo (quam totum corpus tuum) cum anima, (mittatur in gehennã.) Vñ Greg. Intueri non debet, quod non licet concupiſci. Et Berñ. Qui manum mulieris tenet, ſciat ſe eſſe in uinculis diaboli. Attendant ergo multi quàm malum ſit pulchras facies mulierum, ſeu

I quorũcunq; iuuenum intueri: aut horum manus uel facies, ſeu quaſcunque corporis partes contrectare, uel libenter cum eis fabulari: quia ſecundum plures doctores eccleſiæ & religioſæ uitæ patres, talia deſignant interioris hominis corruptionem, ac quandam eius mollitiem & deiectionem. Hic ſecundum Aug. non precipitur aliquod membrum, ad literã, crui: ſed occaſio peccandi. Poteſt.n. eſſe occaſio, ex aſpectu, & tunc oculus ſcandalizat: & cùm bona ſit intentione, tunc ſcandalizat oculus dexter. Vel poteſt eſſe occaſio ex contactu, & cũ bona intẽtione, & tunc ſcandalizat manus dextera. Huiuſmodi ergo ſi ſcandalizant, abijcienda ſunt. quia fugiendæ ſunt occaſiones peccandi. Et poteſt accipi exemplũ de uiſitatione bona, uel opere bono, de genere: verbigratia: Si aliquis uadit ad collegium mulierum cauſa prædicationis, uel conſilij dandi, uel ſi dat eleemoſynam alicui mulieri, & ex hoc percipiat occaſionem ruinæ ſibi imminentis, per ortum alicuius familiaritatis malæ vel tentationis pe-

Viſus & contactus illicitus uidetur.

Mẽbrorũ abiciſio & erutio.

Dexter oculus & manus dextera.

K riculoſæ, debet illud bonum de genere dimittere, ne tota congeries bonorum operum ſubiaceat ruinæ. Et ideo dicit Alanus: Si uitare velis Venerem, loca, tempora uita. Et locus & tempus, pabula donat ei. Et idem remedium eſt in omnibus. Vnde Seneca: Qui deponere vult deſideria rerum omnium, quarum cupiditate flagrauit: & oculos & aures, ab his quæ reliquit, auertat. Et hoc patet ex eo quod dicit idem: Auarior redeo, ambitioſior, luxurioſior: imò uerò crudelior: quia inter homines fui. hæc Senec. Vel accipe hic oculum & manum interiorem, ſcilicet cordis: quod membrum dextrum hic dicitur comparatione ſiniſtri & exterioris, ſcilicet corporis fragilioris. Si ergo dextera ſcandalizat ſiniſtram, qd faciet? Vnde Hiero. Cauendum eſt ne quòd in nobis eſt optimum, labatur in vitium. Si enim dexter oculus, & dextera manus ſcandalizãt: quanto magis ea, quæ in nobis ſiniſtra ſunt? Si anima labitur: quanto magis corpus, quod eſt ad peccata procliuis? Vnde & Chryſ. Ocu-

L lum hic vel manum, non corporis humani ſignificat, ſed oculum, uel manum cordis, id eſt ſenſum malæ concupiſcentiæ, & carnalis deſiderij cogitationem, quam per fidem cœleſtem erui, & abicidi a cordibus præcipit, uñ omnia mala procedunt. Vñ hic magis membra uitiorum malæ mentis, & prauæ cogitationis excidere nos dñs præcipit propter regnum cœlorum: ne dominantibus vitijs, & corpus & anima, id eſt totus homo reus efficiatur ignis æterni. Deinde poſtquam docuit alienam vxorem non eſſe concupiſcendam: conſequenter docet ſuam non eſſe dimittendam: & dat intellectum cuiuſdam permiſſi in lege, ſcilicet de uxoris dimiſſione, & libelli repudij datione. Credebant enim Iudæi, ꝙ hoc eſſet ſimpliciter licitum, ſed eſt falſum: quia ideo hoc permittebatur, non quia licitum, ſed ad euitandum maius malum, ſcilicet vxoricidium. Minus enim malum erat vxores dimittere, quàm eas interfice-

Repudiũ non faciendum.

M re: & ideo non erat licitum, niſi propter fornicationem, vxorem dimittere. (In lege) ergo (Moyſes iuſſit dari libellum repudij propter duritiam cordis) maritorum, odio vxores ſuas habentium: non diſcidium concedens, ſed homicidium auferens: & minus malum permittens, ut maius abſcinderet: ne mariti propter odium, ſanguinem funderent. Xp̃s aũt iubet vxorem non dimitti debere (excepta fornicationis cauſa) quia tunc ipſa uxor eſſe primò noluit, quæ fidem coniugalem marito non ſeruauit. Tunc.n. licitum eſt eã dimittere, quantũ ad cohabitationem, & debiti redditionem: manet tamen uinculũ matrimonij, per totam eorum uitã: & ideo ſi dimiſſa nubit alteri, committit adulterium: & ſimiliter qui ducit eam. Quiſquis eñ cauſa fornicationis vult uxorem abijcere: prius debet a fornicatione purgatus eſſe. Quia ſecundũ Hiero. quicquid uiris iubetur, hoc conſequenter redundat in fœminas: neq; .n. adultera uxor dimittenda eſt, & uir mœcus tenendus. Deinde poſtquam

Vxoris propter adulteriũ dimiſſio.

Maritus adulter dimitti poteſt.

docuit

A docuit dñs non eſſe iniuriã proximo inferendã, phibendo irã & concupiſcentiã: cõſequenter docet ab iniuria dei abſtinendum, prohibendo periurium & iuramentum: & dat intellectum cuiuſdam præcepti, quo prohibetur periurium in lege ueteri. Circa quod errabant

Periurij prohibitio:

Iudæi, credentes quod ſolum iuramentũ mendax, eſſet prohibitum: & q̃ iuramentum illicitum eſſet ſeruandum: & ſimiliter q̃ iuramentum incautum, quod ſine neceſſitate ſit, eſſet licitum. Propter quod ſaluator dicit non eſſe iurandum omnino, id eſt ex quacunq; cauſa, vbi non excluditur iuratio neceſſaria, ſed incauta. Iuſtitia ergo Phariſæorum eſt, non periurare. Hanc confirmat dominus, vetans iurare, quod pertinet ad iuſtitiam eorum qui intraturi ſunt regnum cœlorum. Sicut .n. falſum loqui non poteſt, qui nõ loquitur: ſic periurare non põt, qui non iurat. Et ſicut in multiloquio non deerit peccatum: ſic nec in multiiurio, periurium.

B

Prouer. 10. Iurãdũ non eſſe.

Sicut aũt deus præcepit ſibi victimas legales offerri: non quia ei placerẽt, ſed ne eas prout conſueuerant, idolis immolarent: ſic infirmis cõceſſit iurare per Deũ: non q̃ Deo placeat hoc fieri: ſed q̃ minus malũ eſt hoc Deo, quàm creaturis exhiberi. Vñ ſecundũ Hiero. In lege præceptum eſt non iurare, niſi per Deum: non q̃ bonum ſit, ſed ne Iudæi peſſima conſuetudine iurantes per creaturas, crederent eas venerandas. Euangelium aũt nõ recipit iuramentũ, cùm omnis ſermo fidelis pro iureiurando ſit. Vnde Chryſo. Vñ iurare nos prorſus non conuenit. Quid.n. vnicuiq; noſtrũ iurare neceſſe eſt, cùm nobis mentiri omnino non liceat. Quorũ verba ita vera ſemper, ita debent eſſe fideliſſima, ut pro iuramento habeantur. Et idcirco dñs, non ſolum periurare, ſed & iurare non prohibet: ne tunc tantum uideamur uerum dicere cùm iuramus; & ne quos veraces in omni ſermone eſſe conſtituit, putaremus ſine iuramento licitum eſſe mẽtiri. Iuramentum.n. hæc cauſa eſt: quia omnis qui

C iurat, ut quod uerum eſt, eloquatur. Et dñs inter iuramentum & loquelam noſtram, nullam vult eſſe diſtantiam. Quia ſicut in iuramento, nullam conuenit eſſe perfidiam: ita quoq; in uerbis noſtris, nullum debet eſſe mendacium. Quod vtrunq; & periurium & mendacium diuini iudicij pœna dannatur. Quiſquis ergo noſtrum loquitur, iurat: quia ſcriptum eſt Teſtis fidelis non mentietur.

Prou. 14.

Vñ non immeritò non iurare ſæpe ſcriptura diuina cõmemorat. quia Deo qui uerax eſt. & noſcit quicquid dicitur, pro iuramento habetur: quia verum eſt omne quod loquitur. hæc Chryſ. Vñ & Seneca: Nihil intereſt an affirmes, an iures de religione & fide: ſcias agi ubicunq; de ueritate tractatur.

Iurationis modi.

Iuramẽta Apoſtoli.

ſecundũ Aug. q̃m ille iurat qui adhibet teſtem deum: ridiculum eſt putare, vt non iurauit quis, quia non dixit per Deum, ſed dixit teſtis eſt mihi Deus, uel ecce coram Deo quia non mentior, uel Deus ſcit quia non mentior. Præcepit ergo dñs non iurare omnino, id eſt iurare non omnimodo, & in omni caſu: quia hoc eſt incauta iuratio.

D

Iurandum eſſe in neceſſitate

Per hoc tñ non excluditur iuratio in neceſſitate: quia negatio ibi præponitur ſigno vniuerſali affirmatiuo, quod æquipollet ſuo contradictorio: ſed poſtpoſita æquipollet ſuo contrario. Hic.n. non dicitur omnino non iurare: quia eſſet ſenſus. q̃ in nullo caſu eſſet iurandum, quod eſt falſum: quia in aliquo caſu eſt iurandum, & in aliquo non: ſed dicitur hic (non iurare omnino) id eſt non omni modo: & ideo non eſt ſenſus, q̃ in nullo caſu ſit iurandum, ſed quandocunq; deeſt neceſſitas, & non eſt neceſſarium: & ſic excluditur omne iuramentum incautum. Vñ ſecundũ Aug. dñs non præcipit non iurare tanquam omnino illicitum: ſed ne quiſquam iurare appetat, tanquam per ſe bonum: & ut nullus iuret de facili abſque neceſſitate, & dilabatur in periurium, ex iurandi conſuetudine. Ad hoc aũt q̃ rectum ſit iuramentum, tria requiruntur. Vnum ex parte rei de qua iuratur, ſ. veritas: aliter .n. non eſſet confirmandi idoneitas.

E

Iuramẽto recto tria neceſſaria

Alterum, ex parte cauſæ pro qua iuratur, iuſtitia: aliter.n. non eſſet debita iurandi neceſſitas. Tertium ex parte iurantis, ſ. iudicium, ſiue diſcretio: aliter.n. non eſſet debita periculi cautela. Vnde in Hieremia: Iurabis dicit dñs, in ueritate, & iuſtitia, & iudicio.

Hiere. 4

Non iurandũ per creaturas.

Et non ſolum incaute iurare per Deum, eſt illicitum: ſed & per creaturas, inquantũ in eis relucet virtus diuina. Ideo ſequitur (neq; per cœlum: quia thronus dei eſt) id eſt principaliter ibi relucet gloria Dei (neq; per terram: quia ſcabellum pedum eius eſt) id eſt infima creatura, ſicut ſcabellum eſt inferior pars ſedis (neq; per Hieroſolimam: quia ciuitas eſt magni regis) id eſt Dei qui eſt rex regum, & ad eius deputata cultum, quia.ſ. eſt opus diuinum. non tuũ: quod probat, dicens (quia non potes facere unum capillum album, aut nigrum) Vnde vult dicere; ſicut nec per Deum non eſt iurandũ, ita nec per creaturas: quia cùm quælibet creatura ſit opus diuinum, qui iurat per creaturam, iurat per Deum.

F

Ideò etiam prohibemur iurare per creaturas, ne creaturam in honore diuino, veneratione habeamus: vel ne putemus non eſſe periurium, iurare falſum per creaturas. & dum per creaturas iuramus, nihil iurare, & iuramentum non obligare credamus. Fiunt tamen interdum per crucem & euangelia, id eſt per eum cui hæc ſunt dedicata. Et ſimiliter fiunt per ſanctorum reliquias: quia in his potius deum quàm ſanctos ueneramur, à quo autore, omne bonum quod habent, eos habere recognoſcimus.

Loquendi chriſtianis forma.

Qui autem iurare prohibuit, quomodo loqui oportet, docuit, ſubdens (Sit autem ſermo ueſter, eſt eſt, non non, ſimpliciter affirmando ueritatem, & negando falſitatem. Vnde duplicat utrũq;: ut quod eſt intus in corde, hoc dicatur foris in ore. Tunc eſt.n. ſermo noſter, eſt eſt, nõ non, cùm gemina ueritate cordis, & oris affirmamus, nec negamus. Igitur ſicut eſt in conſcientia, ita ſit, & in lingua: & ſicut eſt in re, ita & in ore: & ſicut eſt in ore, ita & in opere: ut qđ ore affirmamus,

G operibus probemus: & quod uerbis negamus, factis non confirmemus. (Quod aũt his abundantius) & amplius (eſt) ſcilicet iurare (a malo eſt) id eſt ab infirmitate & ſuſpitione illius qui ſine iuramento non credit. Non dixit, malum eſt: tu.n.non facis malũ, qui bene vteris iuratione. quæ & ſi non bona, tamẽ neceſſaria eſt, ut alteri perſuadeas, quod vtiliter ſuades: ſed a malo & infirmitate illius eſt, cuius infirmitate cogeris iurare, cũm vides pigrũ ad credẽdum, quod ei vtile eſt credere, niſi firmetur iuratione. Sẽper tñ eſt malum ibi ex aliqua parte: vel ex parte iurantis, qñ iurat ſine neceſſitate: vel ſi requiſitus iurat, eſt ibi a parte requirentis. Et hoc vel malum culpæ, qñ ſcilicet requirit iuramentũ ſine, neceſſitate: vel malũ pœnæ, quia ex infirmitate humana, quæ eſt quædã pœna generi humano inflicta, procedit, ꝙ homines non credunt ſibi mutuo ſimplici verbo, abſq; iuramento. Verũ igitur loquamur, neq; id iurationibus crebris, ſed morũ probitate cõmen

H dẽmus. Et in loquendo ore tantũ vtamur, quia quod ore amplius eſt, ſcilicet ẽt cæteris artubus uti, a malo eſt. Vt.n.in Prouerbijs dicitur, homo apoſtata uir inutilis digito loquitur. Stultus ergo eſt, qui talẽ imitatur, & ſimiliter digito loquitur: ſed magis ſtultus eſt, ſi etiã manu in qua plures digiti ſunt, loquatur: & per conſequens, ſtultiſſimus eſt, ſi ẽt brachijs & humeris, in loquẽdo vtatur. Si aũt ad motum membrorum iſtorũ accedit & motio capitis iam videtur quaſi in ſano ſimilis. Expedit ergo omnia membra, præter os, in loquendo continere: ne inde ſcandalum ad alios poſsit quomodolibet deriuare.

Digito loquitũ. apoſtata.

ORATIO.

DOmine Ieſu Chriſte, qui antiquis tẽporalia, nobis vero æterna promiſiſti: vt noſtra ſuperabundet iuſtitia: da mihi corã te & proximis ſermone & opere lucere, ac legẽ tuam non ſoluere, ſed ſuperabundanter implere.

I Cuſtodi me ab ira & offenſione proximi: vt munus cordis, oris, vel boni operis, quod tibi obtulero, acceptũ ſit in conſpectu tuo. Concede mihi clementiſsime deus, a concupiſcentijs & aſpectibus malis cauere, omne iuramentum declinare: ut ſicut a proximi, ſic & a tua iniuria valeam abſtinere, & tibi in omnibus ſemper placere. Amen.

De patientia & largitate circa proximos exhibenda. Cap. 35.

POſtquam ergo dominus docuit non eſſe inferendam iniuriam proximo, nec irreuerentiam deo: conſequenter docet qualiter Chriſtianus ſe habere debet ad eos qui ſibi iniuriam inferunt: ponens pauca uerba, quæ omnibus hominibus ad perfectionem ſufficiũt: in quibus omnis patientiæ & largitatis uirtus, apertè commendatur & ſuadetur. Et primò ponit intellectum cuiuſdam præcepti iudicialis, vbi errabant Iudæi, credentes ꝙ vindicta

Matth.5 & Luc.6

Vindicta an ſit expetenda.

K eſſet propter ſe appetenda, ſed hoc eſt falſum: quia velle pœnam alicuius, abſolute non poteſt habere rationem boni, ſed ſolum inquantum appetitur propter aliud ſcilicet propter ordinem iuſtitiæ ſeruandum, vel propter illius qui deliquit correctionem, vel propter aliorũ terrorem: vt videntes talem puniri, coerceantur a malis, vel propter aliquod huiuſmodi. Vbi ergo nullum bonum tale ex pœna alicuius æſtimatur euenire, ſed magis timetur de ſcandalo, uel de maiori malo ſuſcitando: tunc tenetur homo deſiſtere, a vindicta quærenda, & hoc eſt neceſsitatis: ſi aũt citra talem caſum deſiſtat, eſt ſupererogationis. Igitur (non reſiſtere malo) in aliquo caſu eſt præceptum, & in aliquo conſilium. & aliquando non reſiſtere eſſet malum, qñ ſcilicet per hoc daretur audacia malis hominibus, ſimplices opprimendi: & poteſt eorum malitię ſine periculo occurri. Malo enim culpæ ſemper eſt reſiſtendum: ſed malo iniuriæ, nunquam libidine vindictæ: ſed per iudicem amore iuſtitiæ: cauſa ſcilicet vtilitatis eccleſiæ, & correctionis proximi, ne malis diſcat aſſueſcere.

Malo quatenus reſiſtẽdum ſit.

L Vnde in lege præceptũ iudiciale de pœna talionis erat circa mortem, percuſſionem, mutilationẽ: vt percutiens in eo pateretur & puniretur in quo læſerat, & redderet animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente. Quia enim Iudæi proni ad inferendas iniurias proximo, etiam ſine cauſa & ſæui in uindicando proprias iniurias erant: modumq; & menſuram pœnę excedebãt: lex tam pro temeritate lædentium quàm læſorum, inſtituit modum & terminum ultionis: quem nullus excederet in iniurijs vindicandis, ſcilicet pœnam talionis. Prouida enim quadã cautela, modum poſuit tam propter proteruitatẽ lędentiũ, ut reprimerentur timore: quam læſorum, ne vltionem ſumerent vltra modum proprium. Chriſti autem cuius miſericordia ſuperexaltat iudicium, & ipſius euangelij iuſtitia eſt non reſiſtere malo, ſcilicet per malum, ſed in bono patientiæ, vincere malum iniurię.

Talionis lex.

M Nec etiam reſpondendum eſt iniurijs quod malus eſt: ut iniurijs laceſſiti, parati & promptiſsimus, ad illas patienter ſuſtinendas. In lege eſt retributio: quia iubet læſum æquali iudicio iudicari. In euangelio, gratia: quia docet patientiæ virtutem, & etiam per membrorum damna ſeruari, ſecundum Chry. Si alterius oculum erues, non tuum recuperaſti, ſed cum membro etiam patientiam perdidiſti. Diabolus vulnera procurat corporum, propter vulnera animarum. Si tu non percuſſeris ab homine quidem victus videris, ſed diabolum viciſti. Vnde ſi non reddideris malum pro malo, & ſi membrum corporis perdidiſti, lucrum patientiæ acquiſiſti. Si autem reddideris, & corporis damnum paſſus es & ſalutis, nec tantum læderis quãdo ab iniquis noceris, quãtum cũm a conſtantia bonitatis receſſeris. hæc Chry. Sũt autem quatuor gradus ad pacẽ. Primus eſt, non plus reddere. Secundus eſt, minus reddere: & hoc additum eſt per traditionem

Lex Euangelium.

Repercutãtis damnũ.

Gradus ad pacẽ quatuor

A nem phariſæorum, qui dabant quadraginta diſ plagas, vna minus. Tertius eſt, malum non reddere. Quartus eſt, paratum eſſe ampliora tolerare. Primi duo, ſi erant in lege. In tertio incipit euangelium, cum dicit (non reſiſtere malo.) In quarto eſt euangelij conſummatio, quod conſequenter exponit declarando. Vnde quia non dixit reſiſtendum malo, ne aliquis intelligeret de malo culpæ, non iniuriæ, ſubiungit dicens: (Sed ſi quis te percuſſerit in dexteram maxillam, præbe illi alteram) ſcilicet dexteram mentis interiorem, ne exterioris hominis cæde vel tactus intra ſe moueatur inter or, id eſt, ſis paratus in animo ad aliam percuſſionem, & maiora, & ampliora ſuſtinendum antequam per impatientiam à malo reſiſtas, & ſcandalum, vel aliquod malum aliud contra charitatem ſuſcites. Vnde Aug. Non tantum non repercutias, ſed ſi vult altera ferire, patienter ſuſtineas. Vbi Chry. Qui repercutit, legis implet mandatum, nõ Chriſti. Sed dicis, dignus eſt ille repercuti. Etiam, ſed tu non es dignus repercutere: quia diſcipulus illius es, qui cum malediceretur non remaledicebat, hæc Chry. Ad omne ergo nos exemplum patientiæ, quod humilitatis, dominus per euangelica præcepta confirmat. Non ſolum enim prohibet repercutere percutientem: ſed & iubet nos paratos eſſe iterum percuti, & non reſiſtere malo iniuriæ, quominus adhuc poſſit nobis inferri. Vnde Beda: quid tam magnum, quàm percutienti præbere maxillam? Nõne indignationis impetus frangitur, ira ſedatur, & per patientiam ille mutatur, vel inuitatur ad pœnitentiam. Per huius ergo mandati impletionem, homo Chriſto conformatur, diabolus ab homine vincitur, plena pax inter homines obtinetur. Vnde Chry. Huiuſmodi meditatio tolerantiæ, ducit ad paſsionem martyrij. Facile enim perſecutionis tempore, C pœnas corporis poterit ſuſtinere, qui in pace ante exercitatus huiuſmodi iniurias æquanimiter ac libenter ſuſcipiat. Hic ſecundum Aug. nõ prohibetur ea vindicta, quæ ad correctionem valet. Sed huic vindictæ inferendæ non eſt idoneus, niſi qui odium dilectione ſuperat: non enim odit pater filium caſtigando. Vnde non debet quis, odio & libidine, vindictam expetere: ſed amore, & ad correctionem: & vt iniurians ab eo, cui rerum ordine poteſtas data eſt, tanquam filius à patre corrigatur: paratus ſi opus ſit, æquo animo plura tolerare, ab eo quem vult eſſe correctum. Talis enim vindicta ad correctionem, propter amorem, pertinet ad miſericordiam. Beatus ergo, qui ipſo corde eſt ad omnia paratus: vt in omnibus quæ patitur pro deo, veraciter poſsit dicere, & canere illud propheticum: Paratum cor meum, deus paratum cor meum. Non ſolum autem maxillam præſtandam percutienti, dominus præcepit, ſed dãna ſubiri: quia ſecundum Chry. poſt corporalis iniuriæ tolerantiam, vult nos etiam dominus, ſecularium habere contemptum: & non tantummodo in plagis, verumetiam in pecunijs rebuſque diuerſis nos vult præſtare patientia. Vnde addit. (Et ab eo qui aufert tibi veſtimentum, noli prohibere) ſcilicet repugnãdo, vel cum eo contendendo: exemplo domini, qui veſtimenta ſua

Maxilla altera præbenda.

Repercutiendum non eſſe.

B

1. Petri

Vindicta ad correctionem exercenda eſt.

Pſal. 56

Contendendum nõ eſſe.

permiſit à ſe auferri, & à militibus diuidi. Dum enim vis vindicare veſtem corporis, pretioſius longe animæ veſtimentum perdis. (Et qui vult tecum in iudicio contendere) id eſt contentioſe agere (& tunicam tuam tollere) id eſt veſtem interiorem, & magis neceſſariam: per quam, & cætera neceſſaria, intellige: hoc eſt ſi te ad iudicium propter tunicam trahat, ac neget eam tibi, moleſtiaque commoueat (dimitte ei, & pallium) id eſt exterius veſtimentum, & cætera quibus non adeo indiges, nunquam contentioſe, & cum iracundia agas, quaſi diceret: Si quis contendendo velit tibi auferre vnum de neceſſarijs, antequam contendas in iudicio, ſuſtine potius vt auferatur tibi & reliquum de eis. Hoc quoque ſecundum Aug. ad præparationem cordis, non ad oſtenſionem operis intelligendum. Ex hoc etiam potes trahere, vt ſi quis vult tunicam tuam tollere, id eſt animam, vel interiora bona, dimittas pallium, id eſt, exteriora negotia. Vbi Chry. Si litem tibi videris imminentem, etiam illa quæ non poteris indulge: melius eſt enim iurgio liberari, quam retinere materiam iurgiorum. Difficile eſt rem dimittere: ſed difficilius de iudicio ſine peccato exire. Et iterum: Non ſolum, inquit, iniuriam patiens, nihil iracundiæ moueas aduerſus eum qui iniuriam facit, & nõ ſolum pro his quæ abſtulit non indigneris, ſed & ſi quid tibi forte ſubrelictum eſt, ſponte largire ei qui totum abſtulit. Cum enim ille talem te inuenerit, reſipiſcet continuo, & facti pigebit eum. Vbi & Beda: Quod de veſtimento, & tunica dictum eſt, non in eis ſolis, ſed in omnibus faciendum eſt, quæ aliquo iure temporaliter noſtra eſſe dicimus. Si enim de neceſſarijs hoc imperatum eſt quanto magis ſuperflua contemnere oportet? Lex igitur eſt, vt alterius non tollas, & ſi tuum non das: gratia autem vt, & alterius non tollas, & tuum des. ſecundum Aug. Qui ſponte vel commonitus pecuniam debitam reddere noluerit, tantum vt velit litigare, dimittenda illi eſt: ſeruum enim dei non oportet litigare, manente illa regula, vt in animo paratus ſit amittere quod ſibi debetur. Nã ſi modeſte ac leniter omnino egerit vt ſibi reſtituatur, nõ tam intendens fructum pecuniæ, quàm vt hominem corrigat, cui ſine dubio pernicioſum eſt habere vnde reddat, & non reddere: non ſolum non peccabit, ſed proderit etiam plurimum: ne ille dum in aliena pecunia lucrum facere vult dãnum fidei patiatur. Quod tanto eſt grauius, vt nulla ſit cõparatio. Et nota quod repetere ſua, contingit dupliciter. Aut coram iudice infideli: & ſic Chriſtiano non licet, & maxime vbi eccleſia libertatem habet. Aut coram fideli, & hoc dupliciter: aut contentioſe, & cum fraude, & ſic nulli licet: aut modeſte, & cum iuſtitia, & ſic infirmis, & imperfectis licet: ſimpliciter verò repetere ſine contentione & fraude, non coram iudice, omnibus licet. De religioſis verò ſua non habentibus, & ſciendum quòd repetere aliqua, contingit dupliciter. Aut vt aliqua propter vtilitatem propriam, ſic perfectis non licet. Aut vt congregationis propter vtilitatem communem, ſic licet etiam perfectis: qui etſi non habent ſua in proprio, tamen habent in communi: & ita

D

Pallium dandum.

E

Contentio licita.

F

Repetere ſua dupliciter fit

Religioſi an repetant ſua.

G & ita nomine communitatis licet repetere. Vel ſi non habẽt dñium, nec in cõi, nec in proprio habent tñ res ad uſũ deputatas. Tñ magis expedit iudici ſecreto ſignificare, quã in iudicio repetere. Deinde ſubiungit (Et q te angariauerit mille paſſus: vade cum eo alia duo millia,) id eſt, patienter feras, ſi amplius te ire oporteat. Angaria dicitur indebiti ſeruitij exigentia in propria perſona uel quæcunq; coactio iniuſta. Vnde angariare, eſt iniquè ſeu iniuſtè aliquo modo trahere, uel perſonalia obſequia & opera impendere, opprimendo in perſona, & grauando. Eſt ergo ſenſus: Quicunq; te in ſeruitio indebito, ſine peccato coegerit ſeruire: ad hoc etiam ita debes paratus eſſe: ut amplius pati velis, quàm ille optat inferre. Nam mille paſſus eſt iter ſabbati: & ideo hoc non eſt contra ſabbatum legis: ſic ſuſtine iniurias in his quæ non ſunt contra ſabbatum pectoris. Vel in millenario, perfectio ſpiritualis ſignificatur: quæ impletione huius præcepti oſtenditur. Et cum millenarius ſit numerus perfectionis, in tribus millenarijs notatur q in tribus conſiſtit perfectio patientiæ. ſ. in corpore & ratione, & uoluntate: quod ſignificatur per alia duo millia. Vbi Chryſ. Vides ſuperabundantiã philoſophiæ, & cumulum ſapientiæ. Poſtquam nimirum dederis maxillam, & tunicam, & ueſtimentum, & ſi nudo inquit corpori tuo uti voluerit inimicus ad iniurias & labores: nec ſic quidẽ illum oportet prohibere. Vult. n. omnia nos poſſidere cõmuniter, & pecunias vȝ & corpora, non cũ indigentibus ſolum, uerumetiam cum iniuriã facientibus. Vnũ. n. miſericordiæ eſt: alterum patientiæ. Et iterũ: Ad omne deuotionis opus impigros nos eſſe præcipit dñs, ac paratus. Bonum. n. noſtrum vult non tã neceſſitatis eſſe, quã propriæ voluntatis: ut dum amplius ex nobis facimus, quàm ab alijs poſtulamur, maioris mercedis gratiam conſequamur. Integræ. n. charitatis, ac perfectæ deuotionis officium eſt plus ſponte præſtare, quàm poteris. hæc Chryſoſt. Vbi ſecundum Auguſtinũ monet, non tã ut pedibus agas, quàm ut animo ſis paratus. Non ſolũ ergo tuã ve deuites altercationem, ſed & te ipſum præbe angarianti nõ tam opere & pedibus, quàm animo & compaſſionis affectu paratus multo plus ſeruire, quàm precipit. Totum enim quod dictum eſt, intelligendum ſecundum præparationem animi in caſu conſimili, non autem in caſu in quo ex tali permiſsione nutriretur percutiens, aut rapiens, uel angarians, ſeu alias offendens in ſua malitia & iniquitate. Imò in tali caſu ſuſtinere non eſſet bonum, niſi propter ſcandalum, uel aliquod maius malum euitandum. Nam teſtante Auguſti. cui licentia iniquitatis eripitur, vtiliter uincitur: quoniam nihil eſt infœlicius in fœlicitate peccantium, qua pœnalis nutritur impunitas, & mala uoluntas, velut hoſtis interior roboratur. Vt autem dicit idem Auguſtinus, in his trium exemplorum, nullius genus iniuriæ eſt prætermiſſum. Nam omnia in quibus improbitatem aliquam patimur, in duo

Angaria quid dicitur.

Mille paſſus iter ſabbati.

H

Superabundantia imperfectionis.

I

Patientia animi ſine nutrimento alienæ iniquitatis habẽda.

Saluriæ genus nullum prætermiſſum in euangelio.

genera diuiduntur: quorum alterum eſt quod reſtitui non poteſt: in quo uindictæ ſolatium, tumidus animus quærere ſolet qui talia fomenta deſiderat, ſed ſanus & firmus miſericorditer perferendam alterius infirmitatem iudicat: neque hic vindicta ad correctionem prohibetur, vt etiam ſuprà dicitur. Alterum iniuriarum genus eſt, quod in integrum reſtitui poteſt: cuius ſunt duæ ſpecies. Vna ad pecuniam: altera ad operam pertinet. Exemplum primi, de percuſſa maxilla: ſecundi, de tunica & veſtimento: tertij, de angaria paſſuum. Quia quod in corpore læſum eſt, non reſtituitur integrum: & reddi veſtimentum poteſt, & adiuuari opera poteſt, ſi opus fuerit. In his ergo omnibus generibus iniuriarũ dñs docet patientiſſimum & miſericordioſiſſimũ & ad plura perferẽda paratiſſimũ animum Chriſtianorum eſſe oportere, propter ſpem retributionis æternę. Sed quoniam parum eſt non nocere, niſi etiã præſtet beneficium quantum poterit, conſequenter adiungit dominus, & dicit (Omni petenti te tribue) quaſi diceret: Ita debes eſſe patiens in aduerſis proprijs, ſed & compatiens alienis. Nõ dicit quid tribuendum: quia nõ ſemper res eſt danda: ſemper tamen dandum eſt, ſaltem bonum reſponſum. qui ergo in neceſſitate ſua petit a te rem corporalem vel ſpiritualem, da ei donum uel uerbum. Si enim rationabiliter petit, tribuendum eſt donum quod petit, uel de præcepto cùm in extrema neceſſitate poſitus omnino indiget, dareȝ poſſis, vel de conſilio, cùm petens aliter tranſire poteſt & hęc eſt eleemoſyna corporalis. Et ſi deeſt tibi facultas, da affectum & bonam voluntatem, bonum reſpõſum & orationem. Si autẽ irrationabiliter petit, dandum eſt uerbum, docendo eum de irrationabilitate ſuæ petitionis, & de cauſa iuſtę negationis, vt non eum inanem dimittas: & hæc doctrina eſt pars & opus iuſtitiæ, & eleemoſyna ſpiritualis. Et ſi iſte non accipit id quod petit, melius tamen, ſcilicet correctionem, accipit. Ita (omni petenti te dabis) quamuis non ſemper id quod petit, dabis. Vnde (omni petenti) inquit, non omnia petenti, vt des quod dare honeſtè & iuſtè potes. Vbi Ambr. Non minus eſt criminis habẽti tollere, quàm cùm poſſis & abundans ſis indigentibus denegare. Et eſurientis panis eſt, quem tu detines: nudorũ indumentum, quod tu recludis: miſerorũ redemptio & abſolutio, eſt pecunia quam tu in terra fodis. Tot ergo bona ſcias te inuadere, quot bona poſſes præſtare. Quia ut dicit Chryſ. diuitiæ noſtræ non ſunt, ſed Dei. Omnes. n. diſpẽſatores diuitiarum ſuarũ nos voluit eſſe, nõ dominos. Da ergo & tribue, non uende. Vendit qui multas preces expectat, vendit qui beneficium procraſtinat: vendit qui pauperi improperat: vendit, qui triſti vultu donat: vendit qui viciſſitudinem expectat. Pauper tamen & nihil habens, non tenetur ad donum muneris a manus: ſed ad donum compaſſionis a corde, conſolationis in ore, ſubuentionis in opere tenetur pro loco & tempore. Vnde gloſ. S. deeſt facultas

K

Largitas petẽti exhibẽda.

L

Res affectus, aut doctrina eſt danda.

M

Indigẽti denegare.

Diuitiæ dei ſũt.

Vendit qui preces quærit.

A

Quatuor dãda.

facultas: da obſequium, vel affectum, vel uerbum. Hæc ſunt illa quatuor, quæ obtulit Magdalena Chriſto ſcilicet lachrymas compasſionis, capillos ſubuẽtionis, oſculum obſecutionis, unguentum conſolationis. Et eodem modo intelligendum eſt quod ſubditur: Et uolenti mutuari, id eſt, mutuum accipere a te, ne auertaris ab eo, ſcilicet non mutuando, uel mutuum differendo, uel diminuendo. Mutua ſibi, ſi petit rationabiliter, uel rationem redde, ſi petit irrationabiliter. Da mutuum hilariter: Hilarẽ enim datorẽ diligit Deus, & ex charitate pura nihil inde ſperans, vel recipiens ultra ſortem, nec ſeruitium, nec quodcunq; commodũ: ita ꝙ propter iſtam ſpem, non debet mutuum fieri: licet adeo poſsis inde merces ſperare. A miſericordia te non auertas: nec in homine ſpẽ mercedis figas: ſed in deo, qui cum multo fœnore tibi reddet, quod illo iubente facis. Vnde

Mutuandum eſt gratias. 2.Cor.9

B

Mutuantis merces a deo eſt.

Aug. Nec propterea uoluntatem alienes ab eo qui petit, quaſi nihil recepturus a deo: cùm rẽ quæ datur mutuo, ille qui accepit exoluat: quia cùm id ex præcepto dei facis, apud illum qui hæc iubet, infructuoſum eſſe non poteſt, hæc Aug. Dicens ergo, Omni petenti tribue & uolenti mutuum, ne auertaris. duo genera beneficij cõplectitur: vel cum beneuole damus, uel cum redditur o commodamus, & ad utraq; parati eſſe debemus. In vtroq; enim genere eleemoſynæ, dato ſcilicet & mutuo, tenemur omni petenti egenti ſubuenire, etiam inimico, ſi perfecti ſumus: ſi imperfecti non niſi in ſumma neceſsitate eſſe viderimus. Vnde Chry. Si miſericordiam poſtulamus, quod poſſumus largiamur, ut ipſi id quod a Deo petimus, precedente merito, facilius impetrare poſsimus. Verùm ſi eos qui nos petunt deſpiciamus, qua fiducia deũ nobis, quod petimus, præſtare credimus?

Eleemoſynæ genus duplex.

C

Iubemur enim per omnia, religionem pietatis ac fidei cuſtodire: vt neceſsitatem tribulationis alterius, quaſi propriam computemus: nec pluris facultatem, quàm fratrem faciamus, expectantes mercedem retributionis æternę. hæc Chry. Et non ſolum de eleemoſynis hoc intelligendum eſt, ſed & de pecunia, quæ nunquã deficit, id eſt, de ſapientia & doctrina, que nõ eſt petenti deneganda: quoniam auarum dedignatur poſſeſſorem & in alios trãſlata creſcit, & magis ditat autorem. Ergo petenti eam, pro deo diſtribuas: & uolenti eam mutuari a te: vt alios doceat, ne auertaris: quia quod alios præter te docebis, tibi reddetur a deo, cum fœnore multo. Vtraq; ergo pecunia, ſcilicet corporalis, eſt commodanda: ſed materialis ſine uſura, ſpiritualis cum uſura. Deinde ſequitur: (Et qui aufert tibi quæ tua ſunt) ſiue pecuniam, ſiue rem aliam (ne repetas) ſcilicet in iudicio, ac cum lite & contentione. Non enim licet alicui rem in iudicio repetere, turbato animo & ex ira & in commotione, ac per inordinatum affectum vindictæ potius, quàm emendam delinquentis, vel ex auaritia qua magis vult cum iactura proximi, bene ſe habere. Et quia docuit dominus iniuriam inferentibus non eſſe

Sapientia dando creſcit.

reſiſtendum, ſed plura perferenda eſſe paratũ: conſequenter docet iniuriam inferentibus, impendendum eſſe charitatis affectum ſimul & effectum. Quia enim opera iuſtitiæ infructuoſa ſunt ſine charitate: ideo addit de charitatis perfectione: & dat intellectum præcepti de dilectione proximi, in quo errabant Iudæi. Ex hoc enim quod præceptum eſt in lege, Diliges proximum tuum ſicut te ipſum. Et iterum ibidem dicitur: Diliges amicum tuum: arguebant a contrario ſenſu, quod debebant odire inimicum: ſed hoc eſt falſum: quia omnis homo, ex charitate diligendus eſt, inquantum ad imaginem dei eſt, & capax ipſius per cognitionem & amorem. Dicit ergo: Audiſtis quia dictum eſt in lege: Diliges proximum tuum, & affectu ſic ligat omnes, & effectu ſic ligat perfectos pro loco & tempore: & operis inimicum tuũ: ſed hoc vltimum non eſt ſcriptum in lege, ſed eſt traditio ſcribarũ, qui hoc addebant, & ex alijs ſcriptis ibidem, vt dictum eſt, colligebant.

Matt.22 & Mar.12. & Gala.5. Leui.19

L

Vel ſi alicubi ſcriptũ dicatur, tũc ſecundũ Aug. non uox iubentis iuſto accipienda eſt, ſed permittentis infirmo ego autem dico vobis, Diligite, ſcilicet affectu, inimicos veſtros, homines ſcilicet, non uitia: naturam, non culpam, Quia ſecundum Aug. ſic diligendi ſunt homines: vt eorum non diligantur errores. Diligere debemus inimicos bona gratiæ & gloriæ eis optando, quibus homo non poteſt vti male: alia verò bona, ſcilicet naturæ, vel fortunæ, non ſunt eis optanda, niſi quadam generalitate, inquãtum valent ad ſalutem eorum quod ſoli deo eſt notum: quia talibus bonis poteſt homo bene vti vel malè & ideo circa hæc, non eſt aliquid petendum determinatè. Et nota ꝙ diligere amicum, eſt magis debitum: & non excludit dominus a dilectione amicorum mercedem, ſed innuit minorem: quia cæteris paribus, dilectio inimicorum, eſt magis meritoria, quàm amicorum: quia difficilior, & cum maiori conatu bonæ uoluntatis quia purior, & ex motu gratiæ, non naturæ inclinantis: quia liberalior, non ex debito meriti præcedentis.

Diligendi inimici.

M

Et quia non ſufficit diligere corde, niſi dilectio probetur operis exhibitione: ad minus loco & tempore ſubdit (Benefacite) ſcilicet effectu, (his qui oderunt uos) in his quæ ſpectant ad eorum ſalutem, eam modo debito & poſsibili procurando: quia benefacere, eſt dilectionis effectus, & exhibitio. Et ideo ſicut tenemur diligere inimicos, quantum ad bona gratiæ & gloriæ, ita tenemur in effectu ſalutem eorum procurare. Inimicus ergo, quo ad naturam, qua eſt proximus, de neceſsitate p̃cepti, eſt generali dilectione diligendus, qua dicitur, Diliges proximum tuum: ſed dilectione ſpeciali, ut ſpecialiter quis moueatur ad diligendum inimicum, non eſt præcepti, ſed perfectionis. Non enim eſt preceptum ad omnes ſpecialiter affici: quia nec hoc ẽ poſsibile: & ideo nec eſt præceptum ſpecialiter affici ad inimicum, ſed generaliter inquantum eſt homo proximus. Et quia exteriora beneficia proportionantur

Signa dilectionis generalia.

interiori

G interiori dilectioni, ſigna generalis dilectionis vt aliquod bonum facere toti cōmunitati, vel orare pro toto populo in communi, iſta exhibere inimicis, cum ab his quæ ſunt generaliter exhibenda, non debeant excludi, eſt de neceſſitate præcepti. Quia ſi ab his intenderet homo eos excludere, iam generaliter dilectio non ferretur, imò magis odium oſtenderetur. Et quia ex tempore extremæ neceſſitatis, obligatur homo, omni homini in tali neceſſitate exiſtenti: ideo etiam inimico, niſi ex hoc deſertor fieret, & fidem impugnaret, debet in tali neceſſitate beneficium exhiberi. Beneficia verò quę ſunt ſigna dilectionis ſpecialis, non tenetur inimico exhibere, extra caſum neceſſitatis: ſed hoc eſt perfectionis. Dilectio ergo, alia interior, alia exterior. Dilectione interiori, & perfectione ſufficientiæ, quilibet etiā imperfectus tenetur quemlibet etiam inimicū diligere: dilectione autem exteriori, id eſt, beneficij exhibitione & perfectione ſuper erogationis, tenetur tantum perfectus hoc facere. Imperfectus .n. tenetur inimico rancorem odij dimittere, & bonum optare, ſiue petierit veniam, ſiue non: & ſi petierit veniam, tenetur ei colloqui, & dicere, aue: ſed non tenetur beneficia temporalia miniſtrare. Perfectus autē tenetur etiam præſidia temporalia conferre & neceſſaria miniſtrare: ſiue ab eo veniam petierit, ſiue non. Quia ſi inimicum à communione noſtra ſeparamus, eo ipſo ei benefacimus, dum illud hoc fine faciamus, vt eum ab errore reuocemus. Vnde gloſa. Benefacite miniſtrando cibum mentis, id eſt, inſtructionem vel correctionem corporis: omnia .n. in eccleſia, etiam excōmunicatio, eo ſpectāt, vt fratres & amici fiant. Et quia eſt quoddam beneficiū, ad ſalutem pertinens, quod a quolibet quantūcunque paupere poteſt exhiberi, ſcilicet orare pro animarum ſalute, ideo ſubiungit: (Benedicite) ſcilicet bona gratiæ & gloriæ imprecādo (maledicentibus uobis) retro detrahendo, vel aperte blaſphemando (& orate) dicta bona optando, & deum deprecando (pro perſequentibus & calumniantibus vos) falſum crimen vobis imponendo. Huius exemplum dedit dominus, in cruce ſuſpenſus: & Stephanus lapidatus: & Dauid, à Semei maledictus. Vbi nota φ triplex eſt iniuria: ſcilicet cordis, quæ rancor vel odium dicitur: oris quæ detractio vel maledictio: operis, ſcilicet læſio manualis. His igitur generibus, tria dominus apponit remedia. Cōtra primum (diligite inimicos veſtros.) Contra ſecundum (benedicite maledicentibus uobis: & orate pro perſequentibus & calumniantibus vos.) Contra tertium (benefacite his qui oderūt vos.) Vnde glo. Contra eccleſiam tribus modis pugnatur, odio, verbis, & cruciatu corporis: econtra eccleſia diligit, orat, & benefacit. Si ergo volumus eſſe perfecti: debemus iniuriantibus nobis beneficium dare cordis, ipſos diligendo: beneficium oris, pro eis orando: & beneficium operis, ipſis benefaciendo. Et quia magnū dedit præceptum: præclarum ſubdit præmiū.

Ita, inquit, diligite, benefacite, orate pro inimicis veſtris (vt ſitis filij patris veſtri) altiſſimi (qui in cœlis eſt.) Filij inquam, per bonitatis imitationem, per gratiæ adoptionem, per educationem per hæreditatis adeptionem. Vt ſicut eſtis filij dei per naturam & creationem: ſic etiam ſitis filij eius per gratiam & imitationem, in eo quod eſt ei proprium: nam propriū eſt ei miſereri, & eſſe beneficum. Vnde Beda. Nulla maior poteſt eſſe merces, quàm filios hominū terrigenas, effici filios altiſſimi, qui in cœlis eſt. Non .n. poteſtate accepta efficimur filij dei, inquantum ea quæ ab eo præcipiūtur, implemus. Et ſubiungit: Qui ſolem ſuū facit oriri ſuper bonos & malos: & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos, ac gratos & ingratos. Et nō ſolum amicis, ſed etiā inimicis benefacit. Sic enim inimicis benefacit. Sic enim inimicos nutrit vt amicos, ac hos & illos ſui ſolis ſplendore illuminat, & ſuarum pluuiarum inundatione fœcundat, & beneficia communia non ſubtrahit, etiam malis hominibus, qui tamen ei inquantum in eis eſt inimicantur, ſed pro ſua miſericordia indiſcretè omnibus vitæ præſentis, beneficia largitur. Vbi Hieron. Noli negare quod deus nulli negat: quãuis ſit blaſphemus & impius. Sine diſtinctione omnibus tribuamus, non quærentes cui, ſed quare demus. Vt autem dictū eſt ſuprà, orare generaliter pro inimicis, & eis benedicere, pro quāto in generalitate populi includuntur, eſt præceptū: ſicut φ in generali dilectione diligantur, ſed in ſpeciali iſta facere, nō eſt præceptū, ſed perfectionis. Et ſciendū φ Chry. ponit nouē gradus, ſecundū acceſſum ad perfectionem mandati huius. Vnde ait: Vidiſti nēpe quantis ad perfectionem gradibus aſcendit: & quemadmodum nos in ipſum veritatis cacumen ſtatuit: & paulatim in ipſum cœlum reducit. Primus gradus eſt, nequaquā ad lædendū priorem venire. Secundus, vt non amplius referat, quā quod à lædente ſuſtinuit. Tertius, ne læſus faciat illa quæ paſſus eſt ſed quieſcat. Quartus, vt etiam præbeat ſeipſum ad iniuriā ſuſtinendam. Quintus, vt etiā ad maiora ſe prębeat, quā vult eſſe qui fecit. Sextus nō odiſſe eum à quo iſta perpetitur. Septimus, etiā diligere lædentē. Octauus, beneficijs eū libenter afficere. Nonus, etiā deum pro aduerſario deprecari. Perſpexiſti celſitudinem philoſophiæ: & idcirco iam claro digna eſt præmio: quia tam magno eſt ſubiecta præcepto. Nam & præmium illi, tale propoſuit, quale priorū omnino nulli: vt ſcilicet fierēt ſimiles dei, prout tamen hominibus id eſſe poſsibile eſt. Igitur benefaciendum eſt omnibus: quia vt dicit Seneca, nemo non cùm alteri prodeſt, ſibi profuit. Quia verò perfectio dilectionis, vltra dilectionem inimicorum, nō poteſt procedere: ideo poſtquam præcepit inimicos diligere, conſequenter ſubiungit. Eſtote ergo vos perfecti, ſicut & pater cœleſtis perfectus eſt: quæ eſt lex amoris cōſeruādo: vt quātis etiā inimicis prodeſſe: quod deum facere manifeſtum eſt: qui beneficia largitur etiā malis hominibus: ſic φ propter eorum malitiam, non

Marginalia (left): Signa dilectionis generalis. — Matt. 6. — Dilectio duplex. — Iniuria triplex. — Beneficiú triplex perfectorū.

Marginalia (right): Gradus nouem ad perfectionem. — Prodeſſe omnibus. — Filios & ſimiles dei fieri ſũmũ premiū eſt.

Section letters: G, H, I (left); K, L, M (right).

A non deſerit beneficentiam circa ipſos: ita nec vos circa inimicos. Nã ſecundũ Chry. ſicut filij carnales ſimulant patres, in aliquo corporis ſigno: ita filij ſpirituales, deũ in ſanctitate, & nihil nos deo ita aſsimilat, ſicut iniuſta facientibus ignoſcere, & ꝓ eis orare. Et arguit hoc exẽplo publicanorũ, & infideliũ, qui ſuos amicos diligunt, & eis benefaciũt. Si ergo ſupra ipſos mercedem beatitudinis volumus habere; debemus plus ꝓpter deũ facere, dilectionẽ ẽt ad inimicos extendendo. Si.n. diligitis, inquit, tantũ eos qui vos diligunt: quã mercedẽ habebitis? hac ſcilicet de cauſa a deo in æterna vita? quaſi diceret nullã. De his.n. dici põt, Recepiſtis mercedẽ veſtrã. Talis nanq; dilectio eſt naturalis: & non procedit de charitate, quæ ſe extendit ad oẽs homines, & ideo non eſt meritoria. Sec tñ hæc oportet facere, & illa non omittere. Diligere eñ diligentes, eſt naturæ: diligere nõ diligentes eſt gratiæ: non diligere diligentes, eſt

B peruerſitatis, maximæ: non diligere non diligentes, eſt imperfectionis humanæ. Et ſi ſalutaueritis fratres veſtros tantum qui aliqua affinitate iuncti ſunt vobis, id eſt, ſalutẽ eis optaueritis: ac charitatis, & dilectionis affectũ eis oſtẽderitis: quid amplius ſcilicet quantũ ad perfectionẽ, facietis? Et ſi bene feceritis tãtũ, his qui vobis bene faciunt, quod eſt debiti naturalis, ex accepto beneficio: quæ vobis eſt gratia, id eſt, quod meritũ gratiæ apud deum? quaſi diceret nullũ. Nam publicani, & ethnici, id eſt peccatores, & gentiles hoc faciunt. Publicani, qui publica vectigalia exigunt: à Publio rege Romanorũ nomẽ traxiſſe dicuntur. Ethnici verò, ab ethnos Græcè, quod gens Latinè eſt, vocantur qui tales ſunt vt fuerunt geniti, ſcilicet ſub peccato. (Et ſi mutuum dederitis his à quibus ſperatis recipere. quæ gratia vobis) ſcilicet apud

Publicani. Ethnici

C deum? quaſi diceret, nullã. Nam, vt dicit glo. ex hoc ſolu quod ſperatis recipere, non pro deo datis. Vnde de talibus dici poteſt, Receperunt mercedem ſuam: quia ſpe retributionis humanæ mutuant. (Nam & peccatores) qui gratiam dei nõ habent, peccatoribus fœnerantur, id eſt, mutuum dant: vt æqualia, non vltra ſortẽ, recipiant. Ex quo patet, ꝙ pluſquã peccatores ſunt qui mutuant, vt cum vſura recipiant. Quaſi diceret, ſecundum Bedam. Si tales inter ſe natura duce norunt eſſe benefici, quanto vobis gradus profeſsionis eximior neceſſe eſt, vt curó virtutis ſit vberior: quatenus etiã non amantes charitatis ſinu amplectamini. Vnde Chryſ. Quoniam igitur digni ſupplicio ſumus, qui cùm ad ſimilitudinem dei, vitã noſtrã informare iubemur: forſitan ne gentilibus quidẽ inuenimur æquales. Et iterum: Sed ſi nos in his nec publicanis, nec gentilibus, meliores efficimur: nonne lugẽdi, & plãgẽdi ſumus. Quinimo intantũ longè ſumus à diligendis inimicis: vt nec amicis quidẽ charitatis vicẽ reddamus: ſed ecõtrario odio habeamus ẽt diligẽtes: in quo nõ ſolũ gẽtilibus, & publicanis nequaquã differimus ſed multò ẽt inferiores exiſtimus. Chriſtus & non ſolũ vult nos ignoſcere delinquentibus: ſed vt

Publicanis & ethnicis præſtare debemus.

D etiã amemus eos, & oremus pro ipſis. Nã ſi tantummodo non lædas eum qui te læſit: auertis te tamen ab eo: ne libenter eũ videas, manet ſine dubio vulnus in pectore, & dolor augeſcit in corde. Nunquid tu ita vis tibi propitium fieri deũ: vt nõ te quidẽ lædat auertat ſe tñ abs te, & peccatorũ tuorum memoriã teneat, & videre te nolit? Igitur qualem vis erga te eſſe deum, cùm delictorum veniã poſcis, talem te exhibere debes his qui deliquerunt in te, hæc Chryſ. Intellige ꝙ quando iſta fiunt ex naturali affectione: quæ põt ꝓcedere ex cauſa vtili aut delectabili, & ex cauſa honeſti: & per habitũ moralis amicitiæ: ſic nõ ſunt meritoria vitę æternæ. Sed qñ iſta ꝓcedunt ex habitu charitatis: nunc ſunt meritoria, ac principiũ, & ratio merẽdi ad deum: quæ ſola diuidit inter filios regni, & perditionis. Diligere enim propter amore reciprocum, naturæ eſt debitũ. Diligere propter beneficium acceptum, vel ſperatum, eſt mercenariũ.

Auerti prohibemur.

dilectio quæ ad vitã æternam prodeſt

dilectio multiplex.

E Diligere ꝓpter mutuæ familiaritatis oblectamentũ, eſt malũ. Diligere ꝓpter peccati conſenſum, eſt malignũ. Diligere ꝓpter opus bonũ, eſt gratuitũ. Qui eñ diligit proximũ, aut quia bonus eſt, aut vt bonus ſit, aut quia eiuſdem corporis membra, & eiuſdem patris filij ſumus, verè diligere dicitur. Talis.n. amor, ſpiritualis eſt: & ideo indeficiens Carnalis eñ amor, citò dilabitur, ſicut & ipſa caro: quali videlicet amore Publicani, & Ethnici ſe inuicem diligũt, in quibus eſt natura ſine gratia, & tñ diligẽtes ſe diligũt; ſtatim enim vt ſe ab aliis nõ diligi intelligunt, ipſi quoq; alios nõ diligunt. Nos ergo oẽs diligere, omniũ ſalutẽ quærere, omnibus bñ facere, & charitatis affectũ oſtẽdere debemus: nõ quærẽtes cui, ſed quare iſta faciamus. Sic.n augetur amor, & cõcordia creſcit. Iſta itaq; debet fieri, nõ in ſpe retributionis humanæ, ſed diuinæ. Si-

F cut.n. deus ẽ omnis boni principiũ, ſic vult eſſe & finis Ego ſum, inqt, Alpha, & ω principiũ, & finis. Vñ Aug. Qui amicũ ꝓpter cõmodũ quodlibet amat, non amicum conuincitur amare, ſed commodum. Et ideo deus, quo nihil eſt maius aut melius, ꝓpter quid diligatur, propter ſe ipſum perfecte diligitur. Si verò ſaltem ꝓpter illa quæ præſtat, amatur, non vtiq; gratis amatur: quia iã illud ꝓpter quod diligit ei, quod dictu quoq; nefas eſt, anteferturur. Et iterũ: Gratis deus ametur vt operis quo illi miniſtratur, pretium ſit eſſe cũ illo. Nihil.n. debemus pro amore Ieſu quærere, niſi eius ſuauem præſentiam. hæc Aug. Vnde Bern. Nõ ſine præmio diligitur deus: etſi abſq; præmij intuitu ſit diligẽdus. Verus amator præmium non quærit, ſed meretur. hęc Ber. Amemus ergo aduerſarios noſtros, & nihilominus eis beneficia præſtemus. vt ſimus perfecti, pro modulo noſtro perfectione gratiæ: ſicut, & pater noſter cœleſtis perfectus eſt, perfectione naturæ: quoniam perfectus dñs, bonos, & perfectos vult habere fideles. Simus interim perfecti, ſaltẽ perfectione ſufficientiæ, quæ eſt in dei & ꝓximi charitate: & nitamur ad cumulũ perfectionis ſupererogationis quæ eſt diligere inimicos, & orare ꝓ eis, ſicut fecit

Alpha & ω Apoca. 21. & 22

Deus amãdus propter ſe & gratis.

Præmiũ qui nõ quærit amãdo, meretur.

Chri-

G Chriſtus. Vnde Chryſ. Non tantum lędimur ab iniquis, quando nocemur ab ipſis, quàtum per malitiam eorum, cõſtantia bonitatis, a ſuo propoſito victa receſſerit. Ne igitur odio habeas facientẽ tibi mala, & ne maledicas vexanti, ſed magis ama, quaſi multorum tibi conciliatorẽ bonorũ, teq; ad ampliſsimum honorem lędendo ducentem. Alioquin & laborem ſuſtinuiſti, fructu autem priuatus es, & iacturam quidẽ feres, mercedem autem perdes. Quod certè extremæ omnino dementiæ eſt: vt aliqui cùm maiora perpeſsi ſunt, nequaquã minora ſuſtineant. Et quemadmodum inquies fieri iſta poſsibile eſt. Vidiſti deum hominem factum, & euſque pro tua deſcendentem ſalute, tantaq; propter te eſſe perpeſſum: & adhuc inquiris aut dubitas, quemadmodum poſsibile ſit iniurias donare conſeruis? Sed tu plurimũ læſus es. Verùm quid tale perpeſſus es, quale tuus, imò omniũ

Poſsibilitatis an ãdi Inimici exemplum ẽ Chr̃s.

H dominus? Si autem omnino nimis læſus es: idcirco maximè beneficium refer nocenti: vt & tibi ipſi clariorem facias coronam, & fratrem à periculo grauiſsimi languoris abſoluas. hæc Chryſoſt.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, mitiſsime & totius humilitatis & patientię magiſter: da mihi ſeruorum vltimo & ſimplici: vt me humilẽ & alijs inferiorem conſtituens ab omnibus contemni cupiam, & conculcari, iniuriamq; in corpore vel rebus patienter ſuſtinens: animũ paratum ad plura ſuſtinenda habeã, ac omni petenti in corporalibus & ſpiritualibus pro poſſe ſubueniam. Concede etiam, vt non ſolũ amicos, ſed & inimicos me corde, ore, vel opere, perſequentes econtra valeam diligere, eiſq; benefacere & benedicere, ac pro eis orare: vt inter filios & electos tuos, merear tua gratia nu-

I merari. Amen.

De laude humana in bonis operibus nõ quærenda. Cap. XXXVI.

POſt hæc magnæ perfectionis verba docet, ne de bonis operibus inaniter glorientur: quia valde difficile eſt, vt in eis vana gloria

Matt. 6.

totaliter euitetur. Vnde ait: (Attendite) id eſt diligenter conſiderate, & attenti ac cauti eſtote, ſcilicet contra inſidias ſuperbiæ: quia etiam bonis operibus inſidiatur, vt faciat ea perire (ne iuſtitiam veſtram) id eſt opera iuſtitiæ, ſcilicet opera bona de genere, quęcunque fuerint illa: quia omnia continentur ſub iuſtitia generaliter dicta (faciatis corã hominibus) eo ſcilicet fine (vt videamini ab eis) id eſt propter laudem humanam, & fauorem mundi, non propter gloriam dei, nec propter ædificationẽ proximi: alioquin mercedem non habebitis apud deum, cuius amore nõ fecitis. Ille enim debet mercedem dare, cuius mandato mouetur operarius vel amore. Niſi ergo deus ſingulariter ſit in cauſa non operis mercedem, ſed talia ſuæ ſupplicium apud deum habebunt: quia hic ab

Mercedẽ nõ ſperas.

humano opere, mercedem, ſcilicet leuem auram fauoris recipere voluerunt. Ab his tamen dun-

K taxat acceperunt, à quibus eam concupierunt. Ex quo enim intentio fertur ad homines tantum, non eſt aliquid à deo iuſtè expectandum: quia non virtus ſed cauſa virtutis, mercede habet apud deum. Hoc igitur deputatur eis pro mercede, cuius amore fecerunt, ſcilicet laus humana, quam quæſierunt. Et non ſolũ vera mercede, ob prauam intentionem euacuantur: ſed & nihilominus pro inani gloria, quæ ſiue præceat opus, ſiue ſequatur, ſemper mortale peccatum eſt, pœnam æternam merentur. Minuitur etiam probitas conſcientiæ, ex famæ mercede. Vnde Boetius: Minuit ſe probitatis conſcientię ſecretum: quoties oſtendendo quis fructum recipit famæ pretium. Et ideo, vt idem Boetius dicit, ſapiens bonum ſuum, non populari rumore, ſed conſcientiæ veritate metitur. Et conſidera q; vt ait Chry. non ſolum non oſtẽdi iubet, ſed & ſtudet latere. Neq; enim eſt æquale nõ

Glorię inanis malũ.

L ſtudere apparere, & ſtudere latere. Per hoc tamen non prohibetur opera bona fieri coram hominibus, ad dei gloriam, & proximi ædificationem: quia hoc eſt bonũ & meritorium apud deũ. Sed vt dicit Greg. valde perfectorum eſt, ſic oſtenſo opere gloriã autoris quærere, vt de illata laude neſciat priuata exultatione gaudere: quoniam infirmi, quia perfectè contẽnendo nõ ſuperant, reſtat neceſſe eſt, vt bonum q; operantur, abſcondant. Deinde poſtquam generaliter iuſtitiam nominauit, nunc conſequẽter per partes exequitur: & ſpecialiter prohibet in eleemoſyna, & oratione, ac ieiunio, uanam gloriam quæri: quia hæc tria præcipuè conſueuit inanis gloria comitari. Hæc ſunt tria ſatisfactionis opera, ſcilicet eleemoſyna contra pec-

Bona opera palam fiant ad laudem dei.

M catũ in proximum, oratio contra peccatum in deum, ieiuniũ contra peccatum in ſemetipſum Hæc etiã tria, valent contra tres radices peccatorũ: ſcilicet contra tria mala quæ in mundo ſunt: Eleemoſyna enim, eſt iuſtitia, contra concupiſcentiã oculorum. Oratio contra ſuperbiã vitæ. Ieiunium contra concupiſcentiã carnis. At ergo (cùm feceris eleemoſynam) corporalẽ ſcilicet vel ſpiritualẽ (noli ante te tuba canere, ſicut faciunt hypocritæ) id eſt noli eã facere in manifeſtatione, & velle innoteſcere, vt glorieris in laude de tua: ſicut ille apertũ dat ſignum, qui canit tuba. Nõ eſt ingrata deo eleemoſyna quæ videtur: ſed quæ ideo fit vt videatur. Et quia tales principaliter intendunt honorem vanum & tranſitorium: ideo amittunt verum & æternum. Vnde ſequitur: (Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam) ſcilicet gloriam humanam, quã quærebant pro dono eleemoſynæ: ſed pœna expectatur, pro mala intentione. Ita ergo faciunt hypocrytę. (Te autem faciente eleemoſynam) quod eſt opus de genere bonorum, (neſciat ſiniſtra tua) & intentio peruerſa, (quod faciat dextera tua) & intentio ſancta. Siniſtra ẽ appetitio & delectatio laudis humanæ, vel cõmodi terreni: dextera aũt intentio implendi præcepta diuina, ſeu amor dei.

Eleemoſyna, ieiunium &, oro.

Siniſtra dextera.

dei, & cœleſtis præmij. Eſt ergo ſenſus, non ſe immiſceat intentio alicuius prauitatis: dum præcepta dei implere ſatagis. Et exponit quod dixit, neſciat: illud enim neſcitur, quod in abſcondito eſt: & ideo dicit (vt ſit eleemoſyna tua in abſcondito) ſit ſcilicet ſecundum rationem intentionis, etſi non ſecundum rationem operationis. Sit in abſcondito & ſecreto mentis, id eſt in ipſa bona conſcientia, quæ humanis demonſtrari non poteſt oculis. Sufficit tibi ad promerendum præmium, qui ſolus conſcientiæ inſpector eſt. Et hoc eſt quod ſubditur: (Et pater tuus) ſcilicet deus, qui eſt pater omnium per creationem, & iuſtorum per gratiæ adoptionem (qui videt in abſcondito) quia ipſe ſolus videt intentionem cordium (reddet tibi) quia retribuet bonis ſecundum intentionem cordis hominibus abſconditam & occultam: & ſi non in præſenti, tamen in futuro. Non ergo ſi hæc ſciant homines, formidandum eſt: ſed ſi hoc animo fiat, vt fructus placendi hominibus in eis expectetur, & laus humana admiſceatur. In omni. n. opere noſtro, neſcit ſiniſtra quid facit dextera, ſi non amore laudis humanæ, ſed dei amore & iuſtitia id agamus. Et ideo ſiue in ſynagogis, ſiue in vicis & plateis, eleemoſynam, vel aliud opus bonum quis faciat: in abſcondito tamen facit: quicunque hoc faciens, non ab hominibus, ſed a deo videri deſiderat. Econtra verò, qui in abſcondito facit, & videri cupiens laudē ex hoc, & gloriam quærit: non in abſcondito quidem facit: quoniam abſconditum non vult eſſe quod facit, tantumque ei valet, ac ſi in publico fieret. Vnde Chry. Poteſt. n. aliquis corā hominibus eleemoſynam facere: nec tamen ad hoc facere, vt eam hominum oculis oſtentet: & aliquis non coram hominibus faciens: eo tamen animo facere, vt ſe id facientem oporteat videri. Propter quod non factum ipſum, ſed voluntatem aut coronat, aut punit: nec fini operis, ſed voluntati operantis, mercedem damnūue decernit. Non igitur tantummodo dediſſe, eleemoſynam: ſed quemadmodum oportet dediſſe, virtutis eſt. hæc Chry. Similiter in oratione, docet nos fugere vanam gloriā: vt nō ores in publico, ad manifeſtationem, vt videaris ab hominibus: ſicut faciunt hypocritæ: qui, vt dicit Chry. non intendunt exaudiri, ſed videri. Et quia intentionem habent peruerſam: ideo damnoſam ſubdit ſequelam (quia receperunt mercedem ſuam) ſcilicet laudem tranſitoriam: ſed tandem recipient pœnam æternam. Argumentum habes ex hoc, quod cum vana gloria ſit mortale peccatū: ideo omne opus ex vana gloria factum, eſt mortale reputandum: quia pro eo, pœna infligitur æterna. Ita ergo faciunt hypocritæ (Tu autem cùm oraueris, intra in cubiculum tuum) id eſt in locum ſecretū (& clauſo oſtio) ne veniat multitudo, impediens eleuationem mentis, & auertens te à propoſito (ora patrem tuum) cœleſtem (in abſcondito.) Et eſt ſenſus ſecundum Remig. Sufficiat tibi vt ille ſolus nouerit tuam orationem, qui omnium corda nouit occulta: quia ipſe qui eſt inſpector, erit exauditor. (Et pater tuus) cuius honorem debes intendere (qui videt in abſcondito, reddet tibi) fructum orationis in aperto, ſecūdum Chry. Qui ſic orat ſecretò, vt ab hominibus abſconsè orare videatur, non deū aſpicit, ſed homines. Et ideo quantum ad propoſitum ſuum in ſynagogis orat: ac etiam ſic dupliciter laudatur, & quia orat, & quia abſconsè orat. Cuius autem orantis mens ſolum aſpicit deum, quamuis in ſynagoga oret, tamen apud ſe, in ſecreto videtur orare. Orans ergo nihil nouum faciat, quod aſpiciant homines, vel clamando, vel pectus percutiendo, vel manus expandendo. hæc Chry. Vbi ſciendum quod duplex eſt oratio. Quædam publica, quæ fit a miniſtris eccleſiæ: & iſta non debet fieri in occulto, ſed magis in publico, & in eccleſia corā populo, quia pro tota offertur communitate: & populus in hoc conformare ſe debet miniſtris eccleſiæ, ipſum deum deprecando, ſecūdum modum congruum & ſibi poſsibilem. Alia eſt oratio priuata: & talis magis debet fieri in ſecreto, duplici de cauſa. Vna eſt, quia oratio eſt eleuatio mētis in deum: mens autem citius & melius eleuatur in deum, quando homo eſt in ſecreto loco, & à tumultu ſeparatus. Alia eſt, ad euitationem vanæ gloriæ, quæ de facili inſurgit in publico. Orare itaque volentibus, ſalubre dat Chriſtus conſilium, vt intrent in cubiculum, ſcilicet cordis ſecretum: & claudant oſtium, ſcilicet carnales ſenſus, per quos exteriora improbè ſe ingerunt, & turbæ phantaſmatum orantibus obſtrepunt: vt ſic etiam clauſo oſtio mentis, & collectis animæ viribus, oratio ſpiritualis fiat in intimis cordis, & inde dirigatur ad deum feruentius, vbi oratur pater in abſcōdito: quia abſconditum & cubiculum, eſt ſecreta cordis intentio. Quantum. n. homo contemnit quod eſt extra ſe tantum poteſt ſe recolligere intra ſe: & quantum ſe recolligit intra ſe, tantum pōt ſupra ſe adorationem & dei contemplationem aſcendere. Deinde circa orationem; excludit gentilium errorem, dicēs (Orantes autem, nolite multum loqui: ſicut faciūt Ethnici, qui putant in multiloquio) & altiloquio, ac ſuauiloquio ſuo exaudiri: & quod ipſi ita verbis flectere queant deum, ſicut orator iudicem. (Scit enim pater veſter cœleſtis, quid opus ſit vobis antequam petatis eum) quia audit præparationem cordis ſingulorum. Hoc addit ad excludendū iſtorum gentilium falſum intellectum, ſecundum quem aliquid deo notificatur de nouo: quia omnia ſcit ab æterno. Non prohibet dominus in oratione multiplicationem verborū, ſimpliciter & abſolute: quia & ipſe pernoctauit in oratione, & factus in agonia prolixius orabat: ſed prohibet ne multiloquio vtamur in oratione, eo fine & ea intentione, quibus vtebantur Gētiles idololatræ: qui triplici de cauſa vtebātur vocali oratione in multiloquio facta. Prima, quia orabant dæmones, qui neſcirent quid illi peterent, niſi verbis & ſigno exterior inſtructi eſſent: ſecreta enim cordis humani, penetrare non valent. Secunda, quia putabant

Marginal notes:

B

In abſcondito facere quid ſit.

C

Oratio hypocritarū.

Oratio ſanctorum.

D

Orandi modus.

Oratio duplex publica & ſecreta.

E

F

Oratio breuis cōmendatur.

Noui nihil indicatur.

Oratio gentilium & vocalis.

G tabant dæmonibus, quaſi hominibus verbis perſuaſibilibus & multis perſuadendum eſſe: & ſic eos ad miſerendum prouocari. Tertia, quia dæmones, quos orabant, quandoque abſentes eſſe putabant: & ꝙ per talem orationem reuocari poſſent. Iſta ſunt mala: & ideo ab oratione fidelium remouenda. Similiter autem triplex eſt cauſa, quare nos vtamur vocali oratione. Prima, vt obſequium oris, ſicut & cordis & operis deo impẽdamus: triplex enim ſacrificium deo debemus: ſcilicet ſacrificium cordis, oris, & operis. Secunda, vt ad memoriam reuocemus quod petere debemus, & vt ipſa vocalis oratio pigritiam noſtram excitet: quia ſi homo ſemper in ſilẽtio oraret, de facili obdormiret oblitus quid peteret. Tertia, vt vocali oratione proximus inſtruatur, & ad conſimile opus inuitetur. Vult autem deus vt oremus, ne quod ab eo nobis daẽ vile habeamus: ſed eo ipſo amplius eum adoremus, deſideremus, & ita amplius mereamur. Nec ad eum orantes fruſtra ſcienti loquimur: quia ſecundum Hiero. Non narratores, ſed rogatores ſumus: aliud eſt enim narrare ignoranti, aliud petere ſcienti. Vñ & Chryſ. dicit, ꝙ oportet orare: vt ſcilicet deum nõ doceas, ſed inflectas: vt familiaris efficiaris interpellationis frequentia: vt humilieris orando, vtq; peccatorum tuorum recorderis. Et notandum, ꝙ poſſũt multiplicari verba in oratione: vt per ſignificationem verborum deuotorum animus melius eleuetur in deum, & nõ ſolum mente: ſed etiam corporali voce homo eleueẽ in eum: ſecundũ illud: Cor meũ, & caro mea exultauerunt in deum viuum, nõ tñ poteſt ibi dari regula certa: ſed debet homo talibus vti in oratione, quantũ percipit ꝙ faciunt ad deuotionis exercitationẽ. Si aũt econtrariò percipiat, ꝙ multiplicatio verborũ diſtrahat mentem eius. quia aliqñ multiloquium oris, impedit deuotionem mentis: tũc debet ceſſare à verbis, & orare deum mentis affectibus. vnde ſecundum Aug. Quando rogamus deum, pietate opus eſt, nõ verboſitate: aliud eſt ſermo multus, aliud diuturnus affectus. Nam pleruque hoc negotium plus gemitibus agitur, quàm ſermonibus: plus fletibus, quàm affatu. Hæc tamẽ intelligenda ſunt de orationibus priuatis & volũtarijs: quia orationes debitæ & publicæ debent eſſe in verbis, vt poſſint percipi ab alijs. Deinde docet fugere hypocriſim in ieiunio dicens: (cum ieiunatis,) quod expedit pro tẽpore, nolite fieri triſtes, ſicut hypocritæ. Non ſolũ prohibet fieri, ſed velle: cum dicit, nolite, in volũtate eſt.n. prima radix merendi vel demerendi. Item fieri prohibet, non eſſe: quia ſecundũ Chry. Sciens dominus ꝙ non poteſt eſſe hilaris qui ieiunat, non dixit nolite eſſe triſtes, ſed nolite fieri. Aliud.n. eſt eſſe, aliud fieri. Aſſiduũ quidem ieiunium naturaliter facit eſſe triſtem: qui autem per hypocriſim pallentes apparent, triſtes non ſunt; ſed fiunt ſicut hypocritæ triſtes in apparentia, vt ipſa vultus triſtitia ſit oſtentatio ieiunij, falſa & vana. (Exterminãt.n.) & quaſi extra proprios terminos ponũt & adducunt, (facies ſuas,) ac deformãt corpora ſua habitu ſordido & ſqualido deturpant, (vt appareant hominibus ieiunantes,) ac ſeu per vicãtur triſtes, & quaſi de peccatis & aliorum lugẽtes: oſtendunt.n. quandã faciei triſtitiã, & extra ſolitum aliorum modũ in vultu & veſte ſqualorem demonſtrant: vt pœnitentiæ rigorẽ ſimulent, & religioſi præ cæteris appareant, & inde laudes ab hominibus recipiant. O inſania vanitatis, nolunt eſſe quod tñ volunt apparere. Et propter hoc cum aſſertione cõminatur eis pœnam non modicam dicens: (Amen,) id eſt, verè dico vobis, (quia receperunt mercedem ſuam) ſcilicet laudem hominum quã quærebãt: & in futuro recipient pro ſimulatione damnationẽ quã non timebant. Et ſignanter dicit receperunt, non recipiunt: quia talis laus adeo breuis eſt, quòd quaſi nihil de præſenti habet. Vñ in Iob: Laus impiorum breuis, & gaudiũ hypocritæ inſtar puncti. Non ergo prohibet dñs triſtitiam pœnitentiæ pro peccatis: ſed triſtitiam fictam pro laudibus conſequẽdis, nec prohibet videri ieiunãtes: ſed hoc non appetere propter hominum fauores: quia non virtus vetatur: ſed mens ficta reprobatur. Vnde Chry. Si ergo qui ieiunat, & triſtem ſe facit hypocrita eſt, quantò magis iniquior eſt qui non ieiunat: ſed argumentis quibuſdam in facie ſua pingit venalem pallorem, quaſi ieiunij ſignum. Deinde ſubdit modum ieiunandi debitum. (Tu aũt cùm ieiunas,) non ſcilicet imiteris hypocritas: ſed (vnge caput tuum, & faciem tuam laua.) Quia ridiculum eſſet caput oleo, ad literam, vngere: ideo ſecundum Hierony. Accipitur metaphoricè a Palæſtinis, qui in feſtis ſolebant hoc facere: vt qñ ieiunamus lætos nos & feſtiuos eſſe mõſtremus: (vnge ergo caput tuũ) id eſt, hilarẽ te exhibe, (& faciem tuã laua,) ad literã ne ſordidus appareas. Duo dicit contra duo, vnge oleo lætitię, contra triſtitiam hypocritarum. Laua aqua munditiæ, cõtra exterminationẽ facierum. Vel ſecundum duas partes iuſtitiæ laua faciem internam, id eſt, conſcientiam à malo per confeſſionem tergendo, vt munda ſit ante deum: ſicut enim in cõſpectu hominum gratioſa eſt facies pulchra, ſic in oculis dei prætioſa eſt conſcientia munda, & vnge caput, id eſt, mentem ſeu rationem quæ in anima præeminet, ac cogitationes & cætera hominis regit in bono per deuotionem gaudendo, vt in ieiunio hilarem animum ea habeas deo: ſpiritualis.n. hilaritas in ieiunio, ſicut in eleemoſyna eſt neceſſaria: quia ſicut deus diligit hilarem datorem, ſic & hilarem ieiunantem. Vbi Aug. Intelligendum eſt, hoc præceptum ad interiorẽ hominem pertinere. Vngere ergo caput, ad lætitiam pertinet: lauare autem faciem, ad mũditiam. Et ideo caput vngunt: qui lætantur interius mente, atq; ratione. Et hoc faciat qui non foris quærit lætitiam, vt de laudibus hominum gaudeat. Ita enim & faciẽ lauabit, id eſt, cor mundabit quo viſurus eſt deum: non pro interpoſito velamine propter infirmitatem contractam de ſordibus, vel ſecũdum Chry. Vnge caput, id eſt Chriſtum,

Oratio noſtra cur vocaliter fit.

Oratio nẽ cur H petat dñs.

Verba orõnis multiplicari põt. Pſal. 83

I

Ieiuniũ hypocritarũ

Fieri & eẽ triſtẽ differunt.

K

Laus hypocritarũ Iob 20.

L

Ieiunij bonori Vngere caput.

M

Lauare faciem.

A ſum, oleo miſericordiæ, ſcilicet pauperes reci-
piendo: laua faciem, id eſt intentionem, pro-
pter deum hoc faciendo. Et ſubdit, remouens
intentionem prauam, (ne videaris homini-
bus,) id eſt, ob laudem, & gloriam hominum
quærendam ieiunare: ſed patri tuo cœleſti,
cuius gloriam tantum debes in operibus tuis
Pſal. 7. quærere, qui eſt in abſcondito cordium: quia
ſcrutatur renes, & corda hominum: vel in ab-
ſcondito remunerationum, quas abſcondit ti-
mentibus eum: vel quia deus in vita præſenti
non poteſt à nobis videri, licet præſens ſit vbi-
que. (Et pater tuus,) qui non obliuiſcitur pro-
lem ſuam, (qui videt in abſcondito,) id eſt,
approbat rectam, & ſecretam intentionem,
(reddet tibi,) talis ieiunij mercedem: quia red
Sapientiæ 10. det deus mercedem laborum ſanctorum ſuo-
rum. Vbi Remigius: Sufficit enim tibi: vt qui eſt
inſpector conſcientiæ, ſit etiam remunerator.
B De vtilitate autem & fructu ieiunij, ſic dicit Au
Ieiunij fructus. guſtin. Ieiunium purgat mentem, ſubleuat
ſenſum, carnem ſpiritui ſubijcit, cor facit con
tritum, & humiliatum, concupiſcentiæ nebu-
las diſpergit: libidinem extinguit, charita-
† caſtitatis. tis † lumen accendit. Hic ſecundum Augu-
ſtin. animaduertendum eſt, non ſolum iactan-
Iactantia in ſordidis tiam in corporum, & rerum corporearum ni-
tore atque pompa: ſed etiam in ipſis ſordibus,
& ſqualore: & hoc eò periculoſius eſt, quo ſub
nomine ſeruitutis dei decipit: quæ tamen ex
cæteris operibus cognoſci poteſt. Et ideo me-
Mediũ tenẽdũ eſt. dium eſt tenendum: quia nec nitor, nec ſqua-
lor nimius decet Chriſtianum. Ex præmiſſis
Virtus propter deum. etiam perpende: quòd virtutes propter ſe, &
deum, non propter homines ſunt appetendæ.
Vnde Chryſo. Non paruus autem fructus eſt,
humanam gloriam contemnere: per hoc e-
nim aliquis à graui ſeruitute liberatur, & pro-
C prius virtutis operator efficitur, eam amans
non propter alios: ſed propter ſeipſam. No-
tãter verò orationi eleemoſynam & ieiunium
Oratio eſt auicula alis freta adiungit: quia oratio eſt quædam auicula quæ
penetrat cœlum, & habet duas alas: ſcilicet elee
moſynam, & ieiunium: & ideò primò agit de
eleemoſyna, & vltimo de ieiunio, & medio lo-
co de oratione: quia ipſa oratio his quaſi dua-
bus pennis à dextris, & à ſiniſtris ſubleuata pe-
netrat cœlum, & ipſa quaſi volando peruenit
Tob. 12 ad deum. Vnde in Tobia: Bona eſt oratio cum
Laus humana vitanda ẽ in omnibus. ieiunio, & eleemoſyna. In omnibus ergo no-
ſtris operibus humanam laudem fugere debe-
mus: quia vt dicit Boetius: Sapiens bonum
ſuum non populari rumore, ſed conſcientiæ ve
ritate metitur. Non ſolum autem in operibus:
ſed etiam in otio laus humana eſt fugienda.
Otiũ ambitioſũ vitandũ. Vnde Seneca: Abſconde te in otio: ſed & ip-
ſum otium abſconde. Non inſcribas tibi philo-
ſophiam, alium propoſito tuo nomen impone:
valitudinem imbecillitatem vocato, & deſi-
diam. Gloriari in otio, ambitio eſt. Animalia
quædam inueniri poſſunt, quæ veſtigia circa ip
ſum confundunt cubile: idem tibi faciendum
eſt, alioquin non deerunt qui perſequantur.

Optimum eſt, non iactare otium ſuum. Ille ſe D
abſcondit, ille clauſus eſt, ille multis annis non
tranſit domus ſuæ limen. Conuocat turbam,
quiſquis otio ſuo aliquam fabulam impoſuit.
Cùm ſeceſſeris non eſt hoc agendum, vt de te
homines loquantur: ſed vt ipſe tecum loqua-
ris. Quid in otio facis. Vlcus meum curo. Si
oſtenderem tibi pedem turgidum, liuidam ma-
num: ac contracti cruris aridos neruos, per-
mitteres me vno loco iacere, & fouere mor-
bum: maius malum eſt hoc quod non poſſum
tibi oſtendere. Nolo me laudes, nolo dicas: O
magnum virum, contempſit omnia: & damna
tis humanæ vitæ furoribus fugit. Nihil damna-
ui niſi me, non eſt quod proficiendi cauſa veni
re ad me velis. Erras qui hinc auxilij aliquid
ſperas. Non medicus, ſed æger hic habitat. Ma-
lo illa cùm diſceſſeris dicas: Ego iſtum bea-
tum hominem putabam, & eruditum. Erexe-
ram aures, deſtitutus ſum: Nil vidi, nil audi- E
ui quod concupiſcerem, ad quod reuerterer.
Si hæc ſentis, ſi hæc loqueris aliquid per te pro
fectum eſt. Malo ignoſcas otio meo quàm in-
uideas. hæc Seneca.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, qui nobis in omni-
bus operibus tuis humilitatis exemplum
oſtendiſti: ac vanam, & inanem gloriam
fugere docuiſti, cuſtodi me quæſo intus, & foris
contra inſidias ſuperbiæ: vt nullus pateat lo-
cus inimicis animæ meæ, & da mihi vt in elee-
moſyna, oratione, ieiunio, & in cunctis bonis
operibus laudem humanam, & mundi fauo-
rem non quæram: ſed purè propter dei glo-
riam, & proximi ædificationem ea faciam, nec
de eis vnquam inaniter gloriari præſumam: ne F
mercedem hic recipiens, in futuro vera merce
de merear euacuari, & nihilominus pœnis æter
nis deputari. Amen.

De oratione dominica. Cap. XXXVII.

Inter cætera autem quæ de oratione dicun- Matt. 6.
tur, oratio dominica interſeritur, quæ mul- Oratio
tis ex cauſis orationibus cæteris antecellit, dñica
ſcilicet autoritate doctoris, quia ipſius ſaluato- excellit
ris ore prolata fuit: breuitate ſermonis, quia
facilè dicitur, & citò profertur: ſufficientia pe-
titionum, quia vtriuſque vitæ continet neceſſa-
ria: & fœcunditate myſteriorum, quia immen-
ſa continet ſacramenta. Vnde Chryſoſto. Do- Orõnis
minus ſub compendio verborum formam o- dñicæ
randi tradens diſcipulis, & ſummam, & ſuffi- excellẽ
cientiam omnium petendorum, tum beatitudi- tia & ſuf
num: tum donorum omnium, videlicet ad vi- ficientia
tam præſentem, & futuram pertinentium com
plectitur. In hac orationis formula breuis
paucitate verborum: ſed ſufficiens continen-

G tia omnium petendorum, omni ratione ſpiritualioris & ſanctioris: quia ex ore altiſſimi proceſsit: quia petuntur & includuntur quæ in omnibus alijs orationibus continentur. O quàm fidelis hæc & beata nobis oratio eſt: cuius ordinem nobis doctor vitæ, ac magiſter cœleſtis inſtituit: quàm beati etiam nos eſſe poſſumus, ſi huius orationis dominicæ verba non tantum officio oris: ſed etiam fideliſsimæ conuerſationis actu ſeruemus. Hanc itaque formam dominus diſcipulis ſuis ad ſpem ſalutis humanæ orandi conſtituit, vniuerſa igitur quæ fidei ac ſaluti noſtræ ſunt neceſſaria in hac breuitate orationis dominicæ continentur. hæc Chryſoſto. De ſufficientia quoque iſtius orationis benedictæ: ſic dicit Auguſt. Quæcunque alia verba dicamus, quæ affectus orantis format: nil aliud dicimus, quàm quod in iſta oratione dominica poſitum eſt,

H ſi rectè & congruenter oramus. Et ſi per omnia precationum ſanctarum verba diſcurras, nihil inuenies quod in iſta oratione dominica non contineatur: quiſquis autem id dicit quod ad iſtam euangelicam precem pertinere non poſsit, carnaliter orat: quod neſcio quomodo non dicatur illicitè, quando renatos dominus non niſi ſpiritualiter docet orare. hæc Auguſt. Cyprianus etiam de oratione dominica dicit, quòd Chriſtus in iſta oratione magiſterio ſuo omnem precem noſtram ſalutari ſermone breuiauit. Quare autem hæc oratio tam breuis eſt, & tam pauca verba complectitur: poſſunt aſsignari ſeptem rationes. Prima, vt citius addiſcatur. Secunda, vt melius retineatur. Tertia, vt nullus de eius ignorantia excuſetur. Quarta, vt frequentius dicatur. Quinta, vt tedium in dicendo remoueatur. Sexta, vt fiducia citò impetrandi tribua-

Orõnis dñicæ breuitatis cauſæ

I tur. Septima, vt in deuotione mentis non in multiplicatione verborum virtus orationis eſſe oſtendatur. Omnes verò petitiones ſub ſeptenario numero comprehenduntur: quia ſeptenarius eſt numerus vniuerſitatis, & vniuerſitas omnium rectè deſiderabilium in his comprehenditur petitionibus: ideo rationabiliter omnes petitiones ſub ſeptenario eſt complexus. Habet ergo hæc oratio dominica, octo partes. Prima eſt, captatio beniuolentiæ, quam ſequuntur ſeptem petitiones. Captatur autem beniuolentia tripliciter: ex parte rogati, quia pater, cuius filij ſumus per fidem: ex parte rogantium, quia noſter, nobis datus per charitatem: ex parte aſſeſſorum rogati, quia (in cœlis) eſt, id eſt, in ſanctis, quorum auxilio erigimur per ſpem. Dicamus ergo. (Pater) in quem credimus, (noſter) quem diligimus, (qui es in cœlis,) de quibus ſperamus, hæc enim tria faciunt orationem dignam: ſcilicet motus fidei, charitatis, & ſpei. Ipſe quidem dominus dicitur pater noſter tripliciter, ſecundum triplex eſſe quod ab eo accepimus: ſcilicet naturæ, gratiæ & gloriæ. Eſſe naturæ dedit nobis in creatione: eſſe gratiæ, in re-

Septem petitiões orõnis dñicæ.

Partes octo.

Captatio beniuolétiæ.

Pr noſter deus eſt.

Eſſe triplex.

creatione, ſeu redemptione: & eſſe gloriæ, in regni commutatione. Dicitur ergo pater omnium generaliter ratione creationis: ſed fidelium ſpecialiter, ratione adoptionis: nomine autem patris intelligitur hic tota trinitas: ſcilicet pater, filius, & ſpiritus ſanctus. O quanta fiducia & fiducialis audacia, quòd factura factorem, creatura creatorem homo deum patrem audeat nuncupare? Quis vnquam auſus eſt in veteri lege talia præſumere? Nemo vtique. Quia ſecundum gloſſ. deus antiquis vt ſeruis dicebatur dominus: nunc dicitur pater, cui non timore, ſed amore ſeruimus. Vnde & Auguſt. Nunquam inuenitur præceptum populo Iſrael, vt diceret pater noſter: ſed eſt eis inſinuatus tanquam dominus ſeruis. Nos verò per ſanguinem domini Ieſu filij adoptionis effecti, confidenter clamamus, Abba pater. Et iterum: Quo nomine & charitas excitatur. Quid enim charius filijs eſſe debet quàm pater? & ſupplex affectus, cum homines dicunt, pater noſter. Et quædam præſumptio impetrandi, qua petituri ſumus. Quid enim non det iam filijs petentibus, cum hoc ipſe antè dederit, vt filij eſſent? Poſtremò quanta cura animum tangit, vt qui dicit, pater noſter, tanto patre non ſit indignus. Admonentur hic etiam diuites, vel genere nobiles, ſecundum ſeculum: cùm Chriſtiani facti fuerint, non ſuperbire aduerſus pauperes & ignobiles, quoniam ſimul dicunt pater noſter: quod non poſſunt verè ac piè dicere, niſi ſe fratres eſſe cognoſcant. Hæc Auguſt. Vnde & Chryſoſto. Quanta domini circa nos dilectio, quanta miſericordia eius & pietas: quæ nobis tantæ gratiæ munus indulſit, vt licenter dominum ac deum noſtrum ſerui patrem dicere audeamus, quo vocabulo non iam tantum ſeruos, ſed etiam filios dei eſſe demonſtrat: quia ergo tanti muneris gratiam conſecuti ſumus, quaſi filij dei agere & conuerſari debemus: vt id nos eſſe quod dicimur ſpirituali actu probemus, ne aliter agentes quam dei filios conuenit, rei ſub vſurpatione tanti nominis teneamur. Docet autem & generalem pro fratribus facere orationem: non enim dicit, pater meus, ſed pater noſter vt pro communi, ſcilicet corpore precem fundas: & vbique non tam propria commoda, quam proximorum requiras. Ab hoc autem & inimicitias interimit, & ſuperbiam reprimit, & inuidiam repellit, & matrem bonorum omnium charitatem introducit, & humanarum rerum inæqualitatem prorſus excludit, & mutuam regis cum paupere æqualitatem honoris oſtendit: ſi tamen in maximis & ad æternam gloriam neceſſarijs communione ſociemur. Cunctis enim vnam atque eandem nobilitatem donauit deus, cùm dignatus eſt pater omnium vocari. Hæc Chryſoſtomus. Admonemur hic ad fraternam vnionem & dilectionem: ſicut generi ab vno patre cœleſti per gratiam, ab vno etiam terreno per naturam plaſmato, & creato à ſum-

K

Pr pro trinitate.

Pr noſter iã dictus deus.

Rom. 8.

L

M

Orandum eſt pro omnibus

Nobilitas & generoſitas omnibus vna data.

A ſummo patre cœleſti, omnes etiam de eodem luto formati ſunt ſimus clari, quaſi alij alijs clarioribus ſint orti natalibus. Per cœlos autem intelliguntur ſancti & iuſti, qui templum dei ſunt: quia in eis tanquam in templo ſuo deus habitat. Nam licet deus ſit in omnibus, per diuinitatis præſentiam: eſt tamen ſpeciali modo in iuſtis per inhabitantem gratiam: & ſpecialiſſimè excellentia eius relucet in beatis per gloriam. Vnde Auguſt. Rectè intelligitur quod dictum eſt, (pater noſter qui es in cœlis,) in cordibus iuſtorum eſſe dictum tanquam in templo ſancto ſuo. Simul etiam vt qui orat, in ſe quoque ipſo velit habitare quem inuocat. Et cum hoc affectat, teneat iuſtitiam, quo munere inuitatur ad inhabitandum animum deus. Hæc Auguſt. Vel (qui es in cœlis,) id eſt, in ſecreto tuæ maieſtatis, quæ adhuc celatur nobis: ſecundum illud Eſaiæ: Verè tu es deus abſconditus. In quo admonemur & ſanctos imitari in conuerſatione, ac ſecreta & abſcondita petere. Vel in cœlis, id eſt, in illa cœleſti regione æternæ beatitudinis: vt commorationem vitæ præſentis velut peregrinam, & à patre noſtro nos ſeparantem, horrentes, ad regionem in qua patrem noſtrum commorari fatemur, ſummo deſiderio properemus, & ad illam tanquam ad patriam totam noſtram intentionem figamus. Admonemur etiam vt nihil admittamus eiuſmodi, quod hæreditate paterna nos priuet. Et per hoc quòd dicitur eſſe in cœlis, non excluditur quin ſit vbique & in omnibus locis: quamuis enim vbique ſit totus eſſentialiter, præſentialiter, & potentialiter: tamen dicit de eo (qui es in cœlis,) vt innuat quòd cœleſtis pater cœleſtes vult habere filios: & ideo, vt ait Chryſoſto. erubeſcant ſe terrenis rebus ſubſternere, qui patrem habent in cœlis. Item vt orantes cœleſtia petamus: & vt in cœlis hæreditatem filiorum dei cogitemus. Item, quia in cœlis magis relucet ſuæ diuinæ operationis poteſtas & virtus, præcipuè & potius dicitur eſſe ibi quam alibi: ſicut anima vbique eſt in corpore, intenſius tamen dicitur eſſe in corde. Vel ſecundum alios etiam dicitur eſſe in capite: quia ibi nobiles ſuæ operationes magis videntur apparere. Iam nunc quæ ſunt appetenda, videamus. Primùm autem omnium quæ petuntur: hoc eſt, (Sanctificetur nomen tuum,) id eſt, nomen tuum quod in ſe, & ſemper venerabile eſt, & ſanctum, glorificetur ac ſanctum, & celebre ſit: & oſtendatur in nobis, & in corde credendo, & amando, & in ore laudando, & prædicando: & in opere bene viuendo, vt ſcilicet in noſtra vita, & conuerſatione ſpirituali ſanctus appareas. Ita ergo dicitur ſanctificari, ſicut clarificari, & magnificari: non in ſe, ſed in nobis: non enim petimus quòd aliqua ſanctitas ei de nouo accreſcat: quia hoc eſt impoſsibile, ſed quòd ſanctitas quæ æternaliter ineſt: relucceat amplius in creaturis, ac primò & principaliter quæratur in operibus humanis, vt ſecundum Apoſtolum: Omnia in gloriam dei faciamus. Vnde Chryſoſto. Digna prorſus eius qui deum patrem appellauit oratio, nihil omnino prius quam pro illius gloria ſupplicare. Dignare, inquit, in tam munda nos conuerſatione ſeruare: vt per nos cuncti te omnino glorificent. Sicut enim cum quis cœli pulchritudinem aſpicit, dicit gloria tibi deus: ſic etiam cum aſpicit alicuius virtutem, quia hominis virtus multo magis quam cœlum glorificat deum. Hæc Chryſoſto. Vel (nomen tuum,) ſcilicet paternitatis quo diceris pater: ſanctificetur, id eſt, confirmetur in nobis per perſeuerantiam & ſtabilitatem, ne à ſanctificatione nominis in aliquo diſcrepemus: ſed patris nomen in nobis tanquam in filijs vita & moribus oſtendamus, vt nunquam per peccatum à filiationis gratia ſeparemur, vel à nobis gratia ſeparetur filiationis: ſed filij tui per gratiam ſemper maneamus, vt verè ſimus filij tui, quorum tu pater eſſe dignaris. Vel (nomen tuum,) id eſt, notitia tua ſanctificetur, id eſt, confirmetur in nobis per veram fidem: vt tu deus qui in te ſanctus es, ſanctus habearis ab hominibus: & ita omnibus innoteſcaris, vt non exiſtiment aliquid ſanctius quod magis timeant offendere: & quod diligentius ſtudeant honorare. Deinde ſequitur ſecunda petitio: (Adueniat regnum tuum:) ſcilicet Eccleſiæ, id eſt, manifeſtetur hominibus: vt tu qui nunc regnas, ſemperque regnaſti in terris, ab hominibus ignorantibus regnare percipiaris & cognoſcaris: quibus regnum dei quamuis nunquam diſcedat de terris, tamen abſens eſt: ſicut lux præſens abeſt cæcis, & oculos claudentibus. Vel (adueniat regnum tuum) ſcilicet gratiæ, quo quotidie regnas in ſanctis: quod fit cum diaboli imperio per extinctionem vitiorum de cordibus noſtris pulſo, tu in nobis per virtutum fragrantiam incipias dominari: vt non regnet diabolus, aut mundus, vel carnalis affectus, ſeu vllum peccatum in nobis: ſed tu ſolus ſine illis. Vel (adueniat regnum tuum:) ſcilicet gloriæ, quod præſtituto tempore omnibus eſt perfectius, ac dei filijs generaliter repromiſſum. Vbi deſiderium noſtrum ad futurum regnum excitamus, vt nobis & ad nos veniat, & in eo regnare mereamur. Nam velimus vtique adueniet, & vtinam paratos inueniat. Vnde Chryſoſto. Hoc quoque gratiſsimi omnino ſerui eſt, neque inhærere præſentibus, neque magnum aliquid ea quæ videntur putare: ſed ad patrem ſemper vrgeri, ſemperque in futura geſtire. Quod certè de optima oritur conſcientia, & mente terrenis omnibus exuta. Qui enim iſto amore ſuccenditur, & hoc habet deſiderium: neque huius operibus & benignis inflari poterit, neque aduerſis & tri-

Margin notes (left column): Cœli p ſancti. — Eſa.45. — Deus vbique eſt. — Animæ ſedes. — Petitio prima. Sanctificatio nominis dei.

Margin notes (right column): 1.Cor. 10. — Nomen dei. — Petitio ſecunda orationis dñicæ. De aduētu regni dei. — Aduentus regni dei optādus bonis.

Section letters in margin: A, B, C, D, E, F

G ſtibus humiliari: ſed tanquam in ipſo cœlo habitans & conuerſans, ab vtraque erutus eſt in æqualitate. Et iterum: Sed magnæ fiduciæ, & ſinceræ conſcientiæ eſt hoc domini regnum: vt adueniat confidenter optare. Et idcirco quia vt regnum dei veniat ſemper oramus, tales nos in fide domini, & mandatis eius exhibere debemus, vt futuro regno digni eſſe poſsimus. hæc Chryſoſto. Et ſic regnum dei eſt triplex: ſcilicet in Eccleſia, & in anima, atque in vita æterna: nec poſſumus ad deum venire per gloriam, niſi ipſe primò veniat ad nos per gratiam. Poſt hæc ſequitur petitio tertia. (Fiat voluntas tua ſicut in cœlo & in terra,) id eſt, ſicut in angelis & electis, qui ſunt in cœlo perfecta eſt voluntas tua: vt voluntati tuæ conformati, præceptis tuis obediant, & tibi omnino adhæreant: & inculpatè ſeruiant, teq́ perfruantur: ita fiat in hominibus qui de terra ſunt, & in terra conuerſantur.

Regnũ dei triplex.

Petitio tertia.

H Vel (fiat voluntas tua ſicut in cœlo & in terra,) id eſt, ſicut in iuſtis, ita & in peccatoribus: vt ad te, ſcilicet vnum deum & verum conuertantur: & vniuerſi non ſuam, ſed tuam faciant voluntatem, ac te credant omnia quæ videntur, vel aſpera vel proſpera pro noſtris vtilitatibus diſpenſare. Tantum enim ſpiritualiter intereſſe videtur inter iuſtos & peccatores, quantum corporaliter inter cœlum & terram, & hoc accidit ex diuerſitate affectuum. Nam affectus iuſti eſt circa cœleſtia, peccatorum autem affectus verſatur circa terrena. Vel (fiat voluntas tua ſicut in cœlo & in terra,) id eſt, ſicut in ſpiritu, ita & in carne: vt caro non concupiſcat aduerſus ſpiritum: ſed quemadmodum bonus ſpiritus non reſiſtat tibi, ita & corpus non reſiſtat ſpiritui, & per conſequens nec tibi, & vtroque omnia quæ odis, odiamus: & quæ diligis, diligamus: & quæ præcipis impleamus.

Volũtatem dei fieri in cœlo & in terra

I De voluntate dei: ſic dicit Cyprianus ſuper orationem dominicam: Voluntas dei eſt, quam Chriſtus fecit & docuit, humilitas in conuerſatione, ſtabilitas in fide, modeſtia in verbis, in factis iuſtitia, in operibus miſericordia, in moribus diſciplina: iniuriam facere non noſſe, & factam poſſe tolerare: cum fratribus pacem tenere: dominum toto corde diligere: amare in illo quòd pater eſt, timere quòd deus eſt: Chriſto nil præponere, quia nec nobis quicquam præpoſuit: charitati eius inſeparabiliter adhærere, cruci eius fortiter ac fidenter aſsiſtere, quando de eius nomine & honore certamen eſt, exhibere in ſermone conſtantiam qua confitemur, in quæſtione fiduciam qua congredimur, in morte patientiam qua coronamur. Hoc eſt cohæredem Chriſti velle eſſe, hoc eſt præceptum Chriſti facere: hoc eſt voluntatem patris implere. hæc Cyprianus. Deinde ſequitur quarta petitio. (Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie,) id eſt, victum quotidianum corpori neceſſarium, nomine

Volũtas dei quæ eſt.

Petitio quarta.

K panis deſignatum. Et in hoc intelliguntur peti omnia vitæ neceſſaria. Vnde Auguſt. Sic ergo hic ſufficientiam petimus à parte quæ excellit, id eſt, nomine panis totam ſignificante. Panem ergo dicit, non carnes, non piſces, id eſt, non aliquod ſuperfluum, ſed tantum quod eſt naturæ neceſſarium, quod bene ſignificatur per panem: quia ſecundum Eccleſiaſticum: Initium vitæ hominis aqua & panis. Et addit noſtrum, vt nemo ſibi temporalia appropriet: quia ſecundum Chryſoſto. Omnia quæ nobis dat deus, ſiue orantibus, ſiue militantibus, non ſolum nobis dat: ſed etiam alijs per nos, vt de eo quod accepimus à deo: partem impotentibus faciamus. Qui ergo de laboribus ſuis indigentibus non præſtat, non tantum panem ſuum, ſed etiam alienum manducat. Et qui de iuſtitia panem acquiſitum manducat, ſuum panem manducat: qui autem cum peccato, alienum.

Panis quotidianus.

Eccl. 29

Omnia cõia.

Panis noſter.

L Nam illi deus dat panem, qui cum iuſtitia præparat: diabolus autem ei qui præparat cum peccato. ſecundum Gregor. noſtrum hunc panem dicimus, & tamen vt detur oramus: dei enim eſt ex munere: quia ab illo datur & noſter fit ex perceptione, cùm accipitur. Dicit autem quotidianum, non annuum, vel ad plures annos prouiſum, & in horreis reſeruatum, quem Matthæus dicit ſuperſubſtantialem, id eſt, ſuperadditum ſubſtantiæ ad ſuſtentationem. Et ſecundum Cyrillum: Ex eo etiam quòd quotidianum alimentum iuſſit quærere, videtur quòd nihil concedat eos habere, ſed magis honeſtam colere paupertatem. Non enim eſt habentium panem petere: ſed oppreſſorum penuria. Et ſubiungit, (da nobis hodie,) quia nec minimum habere poſſumus: niſi det ille qui dat eſcam omni carni. Vnde homo deuotus tali mente debet ſumere cibum: ac ſi ſibi de manu domini præſentialiter miniſtretur.

M Et addit (hodie,) id eſt, in præſenti: vel (hodie,) id eſt, illum qui nobis hodie tantummodo ſufficit: vt de craſtino non cogitemus, quia neſcimus ſi in craſtinum perueniamus. O ſapientia vera & diuina prouidentia, quæ docuit & panem ſolum petere, & hodie nominare: hoc enim dicto & aubiditas & auaritia tollitur, & humanæ vitæ incertum inſinuatur. Vel (panem noſtrum quotidianum da nobis hodie,) id eſt, panem ſpiritualem: ſcilicet præcepta diuina, quæ quotidie oportet meditari & operari. Nam de ipſis dominus dicit: Operamini cibum, qui non perit. Quotidianus dicitur iſte panis, quamdiu durat hæc vita temporalis. Dictum eſt autem (da nobis hodie,) quod intelligitur pro toto tempore huius vitæ humanæ. In futura enim eis qui hic meruerunt non auferetur: quia cibo ſpirituali in æternum ſaturabuntur. Vel (panem noſtrum quotidianum da nobis hodie,) id eſt, panem ſacramentalem, & vinũ qui de cœlo deſcendit; qui eſt ſuperſubſtantialis, id eſt, ſu-

Ioan. 6.

Euchariſtia.

per

A per omnes ſubſtantias, & vniuerſam ſuperat creaturam: qui panis noſter eſt in altari; & quotidie offertur pro ſalute fidelium, qui reficit animam, naturam corporis tranſcendentem, quo quotidie ad roborandum nos indigemus: quia quotidie labimur, & ad lapſum proni ſumus. Qui etiam vocatur quotidianus: quia quotidie ipſum ſumimus per miniſtros Eccleſiæ, qui hoc ſacramentum percipiunt pro ſe, & pro tota communitate. Vnde Chryſoſto. Non immeritò ſemper orare debemus vt hunc panem cœleſtem quotidie mereamur accipere, ne aliquo interueniente peccato, à corpore domini ſeparemur. Poteſt etiam adhuc de alio triplici pane exponi: ſcilicet doctrinali ſeu intelligentiæ, luctuali ſeu mœſtitiæ, & cœleſti ſeu gloriæ. De primo dicitur, cibauit illum pane vitæ, & intellectus. de ſecundo: Cibabis nos pane lachrymarum de tertio: Qui manducat panem in regno dei. Et bene illa beata fruitio dicitur panis: quia ſicut panis corporalis ſatiat appetitum edentis, ſic fruitio illa ſatiat deſiderium contemplantis. ſecundum illud: Satiabor cum apparuerit gloria tua. Poſt hoc ſequitur petitio quinta: (Et dimitte nobis debita noſtra,) id eſt peccata quæ nos debitores pœnæ conſtituunt, & quibus obligamur ad pœnam: aut ſatisfactoriam, aut purgatoriam, aut æternam. Debita inquam, & peccata quæcunque contra te commiſimus, vel contra proximos: vel contra noſmetipſos. Item contra te patrem, & contra te filium: vel contra ſpiritum ſanctum. Item corde, vel ore, vel opere. vbi Cyprianus: Et ne quis ſibi quaſi innocens placeat, & ſe extollendo plus pereat, inſtruitur ſe peccare quotidie, dum pro peccatis quotidie iubetur orare. (Sicut, & nos dimittimus debitoribus noſtris.) Ecce regula nobis propoſita, quòd ſi volumus nobis dimitti peccatum noſtrum, debemus dimittere proximo peccatum in nos commiſſum. vt ſecundum Grego. Bonum quod à deo compuncti petimus, hoc ipſum primo proximo conuerſi faciamus. Vnde Cyprianus: Qui ergo pro peccatis orare nos docuit, paternam miſericordiam promiſit: ſed planè addidit legem, certa conditione nos conſtringens vt ſic nobis debitum dimitti poſtulemus, ſecundum quod, & noſipſi debitoribus noſtris dimittimus. Vnde, & Chryſoſto. Non autem dixit vt prius nobis deus dimittat, & poſtea nos debitoribus noſtris. Scit enim deus homines eſſe mendaces: quoniam, & ſi acceperint remiſſionem peccati ſui, ipſi ſuis debitoribus non dimittunt: ideo ſic dicit vt prius dimittamus, & poſtea petamus dimiſſionem. Et iterum: Hæc igitur animaduertentes grates agendæ ſunt debitoribus noſtris: fiunt enim nobis, ſi ſapimus, cauſa indulgentiæ maximæ, & pauca exhibentes plurima recipiemus. Nam, & nos multa debemus, & magna debita domino, quorum ſi minimam partem à nobis vellet exigere, iam periſſemus. Hæc Chryſoſt. Sed quid de illo qui non ſatiſfacere vult cum poteſt, nec

Panis triplex

Eccl.15
Pſal.80
B

Pſal.16
Petitio quinta.
Debita noſtra.

C
Dimittere debemus prius quã dimittat nobis.

veniam poſtulare cum non poteſt? ſanè diſtinguendum eſt. Is enim qui viam perfectionis arripuit, debet etiam non petendi veniam omnimodis indulgere, non ſolum rancorem animi dimittendo: ſed ſine ſatiſfactione iniuriarum, ſine reſtitutione rerum: ſine interuentu precum omnia dimittere, & ex puro corde diligere: & ad hoc tenentur perfecti, quia ſic conſilium eſt. Qui verò nondum perfectionis votum aſſumpſit, tenetur quidem rancorem animi dimittere: vt nec malum inimici velit augeri, nec bonum eius minui: ſed quod in eum deliquit, aliqualiter ſatisfieri & ad hoc tenentur omnes? quia ſic præceptum eſt. Remiſſio ergo offenſæ eſt de neceſſitate, quia homo tenetur eſſe in charitate, & oẽs diligere, ſed remiſſio iniuriæ non eſt, neceſſitatis: ſed ſupererogationis. Sicut enim pecuniam ablatam non tenetur quis auferenti dimittere, ſed põt eam repellere, ſic pro iniuria ſibi illata poteſt recompenſationem per emendã petere, ſecundum ordinem iuſtitiæ. Nã ſecundum Aug. Nõ loquitur de debito pecuniæ ſiue iuſtitiæ exigẽdæ: ſed rancoris, & inimicitiæ non reinferendæ. Quæ verò ſunt culpæ, in quibus culpa ẽ vindictã relaxare: & ſi peccatum in nos tenemur dimittere peccatum tñ in deum, & peccatum in proximũ debemus punire. Vnde Hierony. Si peccauerit in nos frater noſter, & in qualibet cauſa nos læſerit: dimittendi habemus poteſtatẽ, imò neceſſitatem. Sin aũt in deum quis peccauerit, non eſt noſtri arbitrij. Nos econtrario in dei iniuria benigni ſumus, in noſtris contumelijs exercemus odia. Hæc Hiero. Qui ergo laborat odio vel inuidia, grauatur magis hac oratione quàm iuuetur ea. Tale enim eſt ac ſi dicat: Noli mihi dimittere peccata mea: quia nec ego volo alijs dimittere ſua. Ecce quãtum deteſtetur dñs fraternum odium, cùm ita conditionaliter, & non aliter dimittat pctm̃, ſi ſcilicet fratri dimiſerimus. Nam vt ait Anſelmus: Indulgentiam non habebis, niſi dederis. vt dicit Seneca: Alteri ſemper ignoſce, tibi ipſi nũquam. Deinde ſequit̃ ſexta petitio: (Et ne nos inducas in tentationem,) ſcilicet carnis: vt nos non abſorbeat per voluptatem: vel mundi, vt nos non comburat per cupiditatem: vel diaboli vt nos non perdat per iniquitatem. Eſt autem tentatio duplex. Vna ſcilicet probationis, & hac deus ſanctos bene tentat, non vt ipſe per hoc de eis notitiam capiat: cui ante omnes tentationes quiſque notiſsimus eſt: ſed vt ipſi ſeipſos probent, & ſibijpſis innoteſcant, qui ſe neſciebat. Alia eſt tentatio deceptionis, & hac deus neminem tentat: ſed fit à carne quæ ſuggerit mollia, & à mundo qui offert vana, & ab hoſte qui ingerit amara: ſed deus bene permittit in hanc induci ex cauſa. Vnde eſt ſenſus (ne nos inducas,) id eſt, ne permittas nos induci in tentationẽ, & tentari ſupra id ꝙ poſſumus ferre: ſed fac cũ tentatione ẽt exitũ, vt poſsimus ſuſtinere: ne irretiti teneamur & ſuperemur eius fortitudine. q. d. Et ſi nos permittas duci per ſenſum vt exerceamur, nõ tamen

D
Dimittẽdum ẽt non petẽtibus.

Remiſſio offẽſæ.
Remiſſio iniuriæ.
E

Culpæ puniendæ.

F

Petitio ſexta.

Tẽtatio duplex.

Induci in tẽtationẽ.
1.Cor.10.

G ſtibus humiliari: ſed tanquam in ipſo cœlo habitans & conuerſans, ab vtraque erutus eſt in æqualitate. Et iterum: Sed magnæ fiduciæ, & ſinceræ conſcientiæ eſt hoc domini regnum: vt adueniat confidenter optare. Et idcirco quia vt regnum dei veniat ſemper oramus, tales nos in fide domini, & mandatis eius exhibere debemus, vt futuro regno digni eſſe poſſimus. hæc Chryſoſto. Et ſic regnum dei eſt triplex: ſcilicet in Eccleſia, & in anima, atque in vita æterna: nec poſſumus ad deum venire per gloriam, niſi ipſe primò veniat ad nos per gratiam. Poſt hæc ſequitur petitio tertia. (Fiat voluntas tua ſicut in cœlo & in terra,) id eſt, ſicut in angelis & electis, qui ſunt in cœlo perfecta eſt voluntas tua: vt voluntati tuæ conformati, præceptis tuis obediant, & tibi omnino adhæreant: & inculpatè ſeruiant, teq; perfruantur: ita fiat in hominibus qui de terra ſunt, & in terra conuerſantur. Vel (fiat voluntas tua ſicut in cœlo & in terra,) id eſt, ſicut in iuſtis, ita & in peccatoribus: vt ad te, ſcilicet vnum deum & verum conuertantur: & vniuerſi non ſuam, ſed tuam faciant voluntatem, ac te credant omnia quæ videntur, vel aſpera vel proſpera pro noſtris vtilitatibus diſpenſare. Tantum enim ſpiritualiter intereſſe videtur inter iuſtos & peccatores, quantum corporaliter inter cœlum & terram, & hoc accidit ex diuerſitate affectuum. Nam affectus iuſti eſt circa cœleſtia, peccatorum autem affectus verſatur circa terrena. Vel (fiat voluntas tua ſicut in cœlo & in terra,) id eſt, ſicut in ſpiritu, ita & in carne: vt caro non concupiſcat aduerſus ſpiritum: ſed quemadmodum bonus ſpiritus non reſiſtat tibi, ita & corpus non reſiſtat ſpiritui, & per conſequens nec tibi, & vtroque omnia quæ odis, odiamus: & quæ diligis, diligamus: & quæ præcipis impleamus. De voluntate dei: ſic dicit Cyprianus ſuper orationem dominicam: Voluntas dei eſt, quam Chriſtus fecit & docuit, humilitas in conuerſatione, ſtabilitas in fide, modeſtia in verbis, in factis iuſtitia, in operibus miſericordia, in moribus diſciplina: iniuriam facere non noſſe, & factam poſſe tolerare: cum fratribus pacem tenere: dominum toto corde diligere: amare in illo quòd pater eſt, timere quòd deus eſt: Chriſto nil præponere, quia nec nobis quicquam præpoſuit: charitati eius inſeparabiliter adhærere, cruci eius fortiter ac fidenter aſſiſtere, quando de eius nomine & honore certamen eſt, exhibere in ſermone conſtantiam qua confitemur, in quæſtione fiduciam qua congredimur, in morte patientiam qua coronamur. Hoc eſt cohæredem Chriſti velle eſſe, hoc eſt præceptum Chriſti facere: hoc eſt voluntatem patris implere. hæc Cyprianus. Deinde ſequitur quarta petitio. (Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie,) id eſt, victum quotidianum corpori neceſſarium, nomine

Regnū dei triplex.

Petitio tertia.

H

Volūtatem dei fieri in cœlo & in terra

I

Volūtas dei quæ eſt.

Petitio quarta.

panis deſignatum. Et in hoc intelliguntur penitus omnia vitæ neceſſaria. Vnde Auguſt. Sic ergo hic ſufficientiam petimus à parte quæ excellit, id eſt, nomine panis totam ſignificante. Panem ergo dicit, non carnes, non piſces. id eſt, non aliquod ſuperfluum, ſed tantum quod eſt naturæ neceſſarium, quod bene ſignificatur per panem: quia ſecundum Eccleſiaſticum: Initium vitæ hominis aqua & panis. Et addit noſtrum, vt nemo ſibi temporalia appropriet: quia ſecundum Chryſoſto. Omnia quæ nobis dat deus, ſiue orantibus, ſiue militantibus, non ſolum nobis dat: ſed etiam alijs per nos, vt de eo quod accepimus à deo: partem impotentibus faciamus. Qui ergo de laboribus ſuis indigentibus non præſtat, non tantum panem ſuum, ſed etiam alienum manducat. Et qui de iuſtitia panem acquiſitum manducat, ſuum panem manducat: qui autem cum peccato, alienum. Nam illi deus dat panem, qui cum iuſtitia præparat: diabolus autem ei qui præparat cum peccato. ſecundum Gregor. noſtrum hunc panem dicimus, & tamen vt detur oramus: dei enim eſt ex munere: quia ab illo datur & noſter fit ex perceptione, cum accipitur. Dicit autem quotidianum, non annuum, vel ad plures annos prouiſum, & in horreis reſeruatum, quem Matthæus dicit ſuperſubſtantialem, id eſt, ſuperadditum ſubſtantiæ ad ſuſtentationem. Et ſecundum Cyrillum: Ex eo etiam quòd quotidianum alimentum iuſſit quærere, videtur quòd nihil concedat eos habere, ſed magis honeſtam colere paupertatem. Non enim eſt habentium panem petere: ſed oppreſſorum penuria. Et ſubiungit, (da nobis hodie,) quia nec minimum habere poſſumus: niſi det ille qui dat eſcam omni carni. Vnde homo deuotus tali mente debet ſumere cibum: ac ſi ſibi de manu domini præſentialiter miniſtretur. Et addit (hodie,) id eſt, in præſenti: vel (hodie,) id eſt, illum qui nobis hodie tantummodo ſufficit: vt de craſtino non cogitemus, quia neſcimus ſi in craſtinum proueniamus. O ſapientia vera & diuina prouidentia, quæ docuit & panem ſolum petere, & hodie nominare: hoc enim dicto & auditas & auaritia tollitur, & humanæ vitæ incertum inſinuatur. Vel (panem noſtrum quotidianum da nobis hodie,) id eſt, panem ſpiritualem: ſcilicet præcepta diuina, quæ quotidie oportet meditari & operari. Nam de ipſis dominus dicit: Operamini cibum, qui non perit. Quotidianus dicitur iſte panis, quamdiu durat hæc vita temporalis. Dictum eſt autem (da nobis hodie,) quod intelligitur pro toto tempore huius vitæ humanæ. In futura enim eis qui hic meruerunt non auferetur: quia cibo ſpirituali in æternum ſaturabuntur. Vel (panem noſtrum quotidianum da nobis hodie,) id eſt, panem ſacramentalem, & vinū qui de cœlo deſcendit: qui eſt ſuperſubſtantialis, id eſt, ſu-

K Panis quotidianus.

Eccl. 29 Omnia cōia.

Panis noſter.

L

M

Ioan. 6.

Eucharistia.

A per omnes ſubſtantias, & vniuerſam ſuperat creaturam: qui panis noſter eſt in altari, & quotidie offertur pro ſalute fidelium, qui reficit animam, naturam corporis tranſcendentem, quo quotidie ad roborandum nos indigemus: quia quotidie labimur, & ad lapſum proni ſumus. Qui etiam vocatur quotidianus: quia quotidie ipſum ſumimus per miniſtros Eccleſiæ, qui hoc ſacramentum percipiunt pro ſe, & pro tota communitate. Vnde Chryſoſto. Non immeritò ſemper orare debemus vt hunc panem cœleſtem quotidie mereamur accipere, ne aliquo interueniente peccato, à corpore domini ſeparemur.

Panis triplex

Poteſt etiam adhuc de alio triplici pane exponi: ſcilicet doctrinali ſeu intelligentiæ, luctuali ſeu mœſtitiæ, & cœleſti ſeu gloriæ. De primo dicitur, cibauit illum pane vitæ, & intellectus. de ſecundo: Cibabis nos pane lachrymarum de tertio: Qui manducat panem in regno dei.

Eccl. 15
Pſal. 80
B

Et bene illa beata fruitio dicitur panis: quia ſicut panis corporalis ſatiat appetitum edentis, ſic fruitio illa ſatiat deſiderium contemplantis. ſecundum illud: Satiabor cum apparuerit gloria tua.

Pſal. 16
Petitio quinta. Debita noſtra.

Poſt hoc ſequitur petitio quinta: (Et dimitte nobis debita noſtra,) id eſt peccata quæ nos debitores pœnæ conſtituent, & quibus obligamur ad pœnam: aut ſatiſfactoriam, aut purgatoriam, aut æternam. Debita inquam, & peccata quæcunque contra te commiſimus, vel contra proximos: vel contra noſmetipſos. Item contra te patrem, & contra te filium: vel contra ſpiritum ſanctum. Item corde, vel ore, vel opere. vbi Cyprianus: Et ne quis ſibi quaſi innocens placeat, & ſe extollendo plus pereat, inſtruitur ſe peccare quotidie, dum pro peccatis quotidie iubetur orare.

C
Dimittere debemus prius quā dimittat nobis.

(Sicut, & nos dimittimus debitoribus noſtris.) Ecce regula nobis propoſita, quòd ſi volumus nobis dimitti peccatum noſtrum, debemus dimittere proximo peccatum in nos commiſſum. vt ſecundum Grego. Bonum quod à deo compuncti petimus, hoc ipſum primo proximo conuerſi faciamus. Vnde Cyprianus: Qui ergo pro peccatis orare nos docuit, paternam miſericordiam promiſit: ſed planè addidit legem, certa conditione nos conſtringens vt ſic nobis debitum dimitti poſtulemus, ſecundum quod, & noſipſi debitoribus noſtris dimittimus. Vnde, & Chryſoſto. Non autem dixit vt prius nobis deus dimittat, & poſtea nos debitoribus noſtris. Scit enim deus homines eſſe mendaces; quoniam, & ſi acceperint remiſſionem peccati ſui, ipſi ſuis debitoribus non dimittunt: ideo ſic dicit vt prius dimittamus, & poſtea petamus dimiſſionem. Et iterum: Hæc igitur animaduertentes grates agendæ ſunt debitoribus noſtris: fiunt enim nobis, ſi ſapimus, cauſa indulgentiæ maximæ, & pauca exhibentes plurima recipiemus. Nam, & nos multa debemus, & magna debita domino, quorum ſi minimam partem à nobis vellet exigere, iam periſſemus. Hæc Chryſoſt. Sed quid de illo qui non ſatisfacere vult cum poteſt, nec veniam poſtulare cum non poteſt? ſanè diſtinguendum eſt.

D
Dimittēdum ēt non petentibus.

Is enim qui viam perfectionis arripuit, debet etiam non petendi veniam omnimodis indulgere, non ſolum rancorem animi dimittendo: ſed ſine ſatisfactione iniuriarum, ſine reſtitutione rerum: ſine interuentu precum omnia dimittere, & ex puro corde diligere: & ad hoc tenentur perfecti, quia ſic conſilium eſt. Qui verò nondum perfectionis votum aſſumpſit, tenetur quidem rancorem animi dimittere: vt nec malum inimici velit augeri, nec bonum eius minui: ſed quod in eum deliquit, aliqualiter ſatisfieri & ad hoc tenentur omnes: quia ſic præceptum eſt.

Remiſſio offēſæ.
Remiſſio iniuriæ.

Remiſſio ergo offenſæ eſt de neceſſitate, quia homo tenetur eſſe in charitate, & oēs diligere, ſed remiſſio iniuriæ non eſt, neceſſitatis: ſed ſupererogationis. Sicut enim pecuniam ablatam non tenetur quis auferenti dimittere, ſed poteſt eam repellere, ſic pro iniuria ſibi illata poteſt recompenſationem per emendā petere, ſecundum ordinem iuſtitiæ.

E

Nā ſecundum Aug. Nō loquitur de debito pecuniæ ſiue iuſtitiæ exigēdæ: ſed rancoris, & inimicitiæ non reinferendę.

Culpæ puniendæ.

Quæ verò ſunt culpæ, in quibus culpa ē vindictā relaxare: & ſi peccatum in nos tenemur dimittere peccatum tū in deum, & peccatum in proximū debemus punire. Vnde Hierony. Si peccauerit in nos frater noſter, & in qualibet cauſa nos læſerit: dimittendi habemus poteſtatē, imò neceſſitatem. Sin aūt in deum quis peccauerit, non eſt noſtri arbitrij. Nos econtrario in dei iniuria benigni ſumus, in noſtris contumelijs exercemus odia. Hæc Hiero. Qui ergo laborat odio vel inuidia, grauatur magis hac oratione quàm iuuetur ea. Tale enim eſt ac ſi dicat: Noli mihi dimittere peccata mea: quia nec ego volo alijs dimittere ſua.

F

Ecce quātum deteſtetur dn̄s fraternum odium, cùm ita conditionaliter, & non aliter dimittat pctm̄, ſi ſcilicet fratri dimiſerimus. Nam vt ait Anſelmus: Indulgentiam non habebis, niſi dederis. vt dicit Seneca: Alteri ſemper ignoſce, tibi ipſi nūquam.

Petitio ſexta.

Deinde ſequit̄ ſexta petitio: (Et ne nos inducas in tentationem,) ſcilicet carnis: vt nos non abſorbeat per voluptatem: vel mundi, vt nos non comburat per cupiditatem: vel diaboli vt nos non perdat per iniquitatem.

Tētatio duplex.

Eſt autem tentatio duplex. Vna ſcilicet probationis, & hac deus ſanctos bene tentat, non vt ipſe per hoc de eis notitiam capiat: cui ante omnes tentationes quiſque notiſſimus eſt: ſed vt ipſi ſeipſos probent, & ſibijpſis innoteſcant, qui ſe neſciebat. Alia eſt tentatio deceptionis, & hac deus neminem tentat: ſed fit à carne quæ ſuggerit mollia, & à mundo qui offert vana, & ab hoſte qui ingerit amara: ſed deus bene permittit in hanc induci ex cauſa.

Induci in tētationē.
1. Cor. 10.

Vnde eſt ſenſus (ne nos inducas,) id eſt, ne permittas nos induci in tentationē, & tentari ſupra id ꝙ poſſumus ferre: ſed fac cū tentatione ēt exitū, vt poſſimus ſuſtinere: ne irretiti teneamur & ſuperemur eius fortitudine. q.d. Et ſi nos permittas duci per ſenſum vt exercitemur, nō tamen

G

Permiſſa a deo Exo. 10 Amos 3

permittas induci per conſenſum vt ſuccumbamus. Cauſaliter quidē efficiendo deus per ſeipſum non inducit, ſed permiſſiuē, & deſerendo patitur induci eum quem ſuo auxilio deſerit: ſicut cor Pharaonis indurauit, id eſt, indurari permiſit: & ſicut dicitur ꝙ nō eſt malū in ciuitate quod dn̄s nō faciat, id eſt, quod fieri non permittat. vbi Cyprianus: Qua in parte oſtenditur contra nos nihil aduerſariū poſſe: niſi deus antē permiſerit, vt omnis timor noſter, & deuotio conuertatur in deū. Aliud eſt in tētationē duci, & aliud induci. In tentationē enim ducitur qui à tentatione pulſatur: ſed nō deijcitur. In tentationē inducit qui tentationi ſuccūbit, & ab ea ſeparatur. Induci.n. eſt intus duci, & ſuccūbere. Oſtendit ergo non id à nobis orandū eſſe vt non tentemur, quia tentari non eſt malū: ſed magis vtile, & ad virtutis exercitiū qū viriliter reſiſtitur. Nam ſine tentatione nemo pōt ꝓbatus eſſe, ſiue ſibijpſi, ſiue alij: ſed ne deſerti eius adiutorio per blanda vel aſpera in tentationē per cōſenſum inducamur, ne alicui tentationi vel conſentiamus decepti, vel cedamus afflicti: & ſic ab ea deuincamur à deo deſerti. Sed qui blandis non decipitur, etiam aſperis non deijcitur: quia vt dicit Aug. Nemo frangitur rerum aduerſarū moleſtia, qui proſperarū delectatione non capitur. Et iterum: Primò itaq; vitandæ ſunt delectationes, poſtea dolores. Quomodo enim ſuperare poteſt mūdum ſæuientem, qui non poteſt blandientem? Sic ergo dominus voluit nos ad ſe in tētationibus recurrere, & non de nobis præſumere. Vnde Aug. Voluit ergo deus à ſe poſci, ne inferamur in tentationē, quod poterat nobis ēt non orantibus dare: quia voluit nos admoneri à quo hæc beneficia accipiamus. In quo vt dicit Cyprianus: Admonemur infirmitatis, & imbecillitatis noſtrę, ne quis ſe inſolenter extollat: vt dum præcedit humilis, & ſubmiſſa confeſſio, & datur totum deo quicquid ſuppliciter petitur, ipſius pietate præſtetur. Poſt hoc ſequitur petitio ſeptima, & vltima: (Sed libera nos à malo,) ſcilicet omni, vel innato quod cōtrahimus: ſcilicet originali, vel adiecto quod cōmittimus, ſcilicet actuali, vel inflicto quod ſuſtinemus: ſcilicet pœnali, id eſt, pœna conſequenti. Vel à malo omni, viſibili, & inuiſibili, id eſt, culpæ, & pœnæ: vel à malo omni: ſcilicet præterito, præſenti, & futuro. Et notandū ꝙ hæc petitio non intelligitur de malo culpæ iā perpetratæ: quia nunc coincideret cū quinta petitione: ſed culpæ inſtantis perpetrari poſſibilis, à quo malo liberari nos petimus, ne videlicet peccemus. Item non intelligitur de malo pœnæ futuræ: quia tunc coincideret hæc petitio cum ſecunda, ſed pœnæ præſentis inquantum eſt nobis cauſa, & occaſio ruinę. pōt etiam accipi de malo pœnæ futurę, ita quod petamus ſic nos liberari à malo præſenti: vt nos incurramus malum pœnæ futuræ. Et ab omnibus prædictis petimus liberari orantes, & loquentes in perſona Eccleſiæ. Sed qui vult à malis liberari, ſtudeat malis proximi compati: quia

Duci & induci in tētationē.

Tentari non eſt malū.

H

Blanda facilius decipiunt.

I

Petitio ſeptima

Malum multiplex

Malū a quo liberari petimus

qui vult impetrare miſericordiam à deo, neceſſe eſt vt exhibeat eam proximo. Deinde ſequitur cōcluſio totius orationis præmiſſæ, cū dicitur: (Amen,) id eſt, fiant omnia prædicta. Quo verbo deſiderium orantis exprimitur: quia eſt verbum optatiuum reſpectu bonorum præcedentium, & optatio impletionis omniū petitorum. Hoc verbum amen additum à Ioāne quia angelicum eſt ſicut & alleluia nulla lingua præſumpſit transferre. Hoc autem verbum eſt Hebræum, & nec Græcus interpres auſus eſt interpretari, nec Latinus, propter reue entiā ſaluatoris qui ad confirmandam veritatem ſæpe eo eſt vſus. Sic manſit, & non eſt interpretatum vt honorem haberet velamento ſecreti, non vt eſſet negatum: ſed ne vileſceret nudatum. Ponitur autem quandoque nominaliter vt in Apocalypſi, vbi dicitur: Hæc dicit amen, id eſt, veritas: quandoque verbaliter: vt vbicunq; in Pſalmiſta dicitur: fiat fiat, idem eſt quod amen amen: & ſic ponitur in fine orationum vt hic: quandoque autem aduerbialiter, vt in euangelio vbicunque dicitur: amen dico vobis, id eſt, Verè, & fideliter. Habet autem hæc dictio amen poſita in fine, triplicem efficaciam, & virtutem. Nā concludit orationem: quia ſecundū Hiero. eſt orationis ſignaculum: vt ſicut per ſigillum clauditur ſcriptura, ſic per amen claudit̄ oratio. Recolligit etiam intentionem: nam quando dicitur amen, intentio ſummatim fertur ſuper omnia præcedentia, & ſi aliquid ex fragilitate humana per diſtractionē mentis in oratione abſque actuali intentione pertranſitū fuerit: ad id intentio redit dicendo amen. Impetrat nihilominus exauditionem: eſt em̄ amen exauditionis nota, & ſignum. Vnde Rabanus: Per hoc ꝙ dn̄s dixerat amen, ſignat indubitāter illis à domino conferri omnia quæ ritè poſtulant: qui cōditionis additæ ſeruare pactum non negligunt, quæ quidē conditio eſt dimittere debitoribus noſtris de qua dictum eſt. Hæc Rabanus: O domine parum eſt quòd dixerim amen vel fiat optando: niſi tu dicas amen imperando, id eſt, fiat. O magnificum, & efficaciſſimum verbum fiat, hoc enim verbo tu pater ſumme in principio, id eſt, in verbo tuo coeterno omnia creaſti, dixiſti, & facta ſunt; hoc ēt verbo nos perditos reparaſti dicente illa ſanctiſſima reparatrice noſtra ad angelū, fiat mihi ſecundum verbum tuum. O ſalutiferum verbum fiat, ò amen, ò fiat: ò verbum omnipotentiæ, verbum miræ efficaciæ. Eia mi domine Ieſu bone, verbum patris, comple tu orationem meam: perfice tu verba mea per te dictata, & in os meum commendata, perfice eam, & dic amen, dic fiat: dic mihi ſicut dixiſti illi mulieri Syrophœniſſæ, fiat tibi ſicut vis. O dulcis amor Ieſu, ò dulcis veritas, ò dulce amen, ò dulce verbum fiat: fiat mihi ſecundū verbum tuum, fiat amen. Et ſciendū ꝙ Lucas omittit duas petitiones orationis dominicæ, ſ. tertiam, & ſeptimā: quia tertia continetur in duabus pcedētibus, & ſeptima in ſexta. In ſanctificatione.n. animæ quæ petitur in prima, & in reſurrectione car-

K

Amen.

Amē & alleluia cur interpretata nō ſunt.

L

Amen triplicē efficaciā habet.

M

Fiat.

Luc. 1.

Matt. 15

Petitiones a Luca omiſſæ.

A carnis quę petitur in ſecunda, impletur diuina voluntas quæ petitur in tertia. Vel ſi gloriam dei principaliter quæramus: & participationẽ regni eius, quę continentur in duabus primis petitionibus bene voluntatem eius facimus, & eius voluntatis implẽt in nobis, quod continetur in tertia: quia ad hoc præcipuè voluntas dei tendit vt eius ſanctitatẽ cognoſcamus, & cũ ipſo regnemus. Similiter ſeptima cõtinetur in ſexta: vt ſciat vnuſquiſque ſe liberari à malo, cùm non inducitur in tentationem. Si enim in tentationem non inducimur ei ſuccumbendo: ſed magis præualemus reſiſtendo, bene liberamur à malo. Et ſic quod Matthæus dicit explicitè, Lucas complectitur implicite, vt autem dicit Aug. Non negligenter prætereundum eſt, quod ex omnibus his ſententijs quibus nos dominus orare præcepit, eam potiſsimum commendandam eſſe iudicauit quæ pertinet ad remiſsionẽ peccatorum: in qua nos miſericordes eſſe voluit, quod vnum eſt conſilium miſerias euadẽdi. In nulla enim ſentẽtia ſic oramus: vt quaſi paciſcamur cum eo. Dicimus enim dimitte nobis, ſicut & nos dimittimus. In qua pactione ſi mentimur, totius orationis nullus eſt fructus. Hæc Aug. Vnde poſt orationẽ ſubiungitur: (Et cùm ſtabitis ad orandũ, dimittite ſi quid habetis aduerſus aliquem: vt & pater veſter qui in cœlis eſt, dimittat vobis peccata veſtra:) Vnde ait Chryſo. Ideo cœlorum, & patris meminit, vt ex hoc prouocet auditorem. Nihil enim ita deo aſsimilat, ſicut iniuriam facientibus ignoſcere. Inconueniens eſt autem ſi talis patris filius exiſtens feralis efficitur, & ad cœlum vocatus terrenum quendam, & vitæ huius proprium habet ſenſum. hæc Chryſo. (Si enim dimiſeritis,) non retinendo rancorem: non appetẽdo vindictam, (hominibus peccata eorum:) ſcilicet in vos commiſſa (dimittet vobis pater veſter cœleſtis delicta veſtra. Si aũt non dimiſeritis hominibus, nec pater veſter dimittet vobis peccata veſtra.) Bene dicit veſtra, quia hæc eſt ſola operatio hominis, & poſſeſsio: ſcilicet peccatum: in malum enim põt per ſe, non in bonũ. Ecce lex ò homo tibi à domino poſita eſt. Si enim dimiſeris, dimittetur tibi: ſi non dimiſeris, non dimittetur tibi. Vnde Cyprianus: Excuſatio enim tibi nulla eſt in die iudicij: cùm ſecundum tuam ſententiam iudiceris, & quod feceris hoc ipſe patieris. vbi & Chryſoſto. Poſt impletam orationis formulam nullius prorſus mandati meminit, niſi iſtius certè quoad dandum nos veniam concitauit. Ait quippe: (Si dimiſeritis hominibus peccata eorum: dimittet & vobis pater cœleſtis peccata veſtra.) Itaque à nobis tota hæc res ſumit exordium: futurumq́ de nobis in noſtra eſt poteſtate iudicium. Ne enim vel irrationabilis quiſpiam, aut in magno aliquo, aut in exiguo delicto de iudicio dei conqueri poſſet, ipſum reum dominum illius fecit eſſe ſententiæ. Quemadmodum, inquit, tu ipſe iudicaueris, ita tibi etiam iudicabo. Si enim dimiſerit conſeruo tuo: à me quoque eandem gratiam conſequeris. Et certè

Ignoſcẽdi neceſsitatem oſtẽdit.

B

Paciſcimur cũ deo.

Similari deo.

C

Peccata ſunt hominis propria.

De venia danda.

D nequaquam iſtud æquale eſt. Tu enim remittis, cùm ipſe quoque remiſsione indigeas: deus verò cùm nullius vnquam indigeat, ignoſcit. Tu conſeruo remittis: deus ſeruo. Et tu quidẽ mille peccatorum reus, deus verò ab omni peccato extraneus. Et tamen ſic quoque abundantiam propriæ miſerationis oſtendit: quo non igitur digni ſupplicio ſumus, cum tali enim à deo poteſtate donata, ipſi ſalutis noſtræ efficimur proditores. Quemadmodum verò in alijs cauſis vt audiamur rogamus, qui nobis ea ipſa quorum domini ſumus non impendimus. Nihil ẽ quod ſic dei ſimiles faciat, vt malignis atque lædentibus eſſe placabilem. Propterea, & per ſingula quæque verba nos communes fieri orationes docet: dicẽdo pater noſter, &c. plurali vbiq; numero nos vti docens, vt proximis per cuncta placati, ne veſtigium quidem in nobis iracundiæ relinquamus. Quòd ſi vnius diei ſaltem vellemus noſtra peccata dinumerare, tunc optimè diſceremus quantorum rei eſſemus malorum. Quis igitur veſtrum in oratione non habet deſidiam? Quis non ſuperbiæ eſt inflatus tumore? Quis non inanis gloria aurula ventilatus? Quis nõ de fratre detraxit? Quis non concupiſcentiam admiſit malignã, vel impudicis oculis aſpexit? Quis non inimici cum paſsione animi recordatus eſt? Quis nõ æmuli ſui aut cruciatus eſt proſperis, aut delectatus aduerſis: Veruntamen tot ac talium peccatorum cõpendioſum nobis ac facilem deus viam liberationis dedit, totiusq́ laboris alienã. Quis enim labor eſt fratri indulgere mœrenti? Labor quidem in remittendo nullus, in retinendo verò inimicitias maximus. Si quidem iracundia liberari magnam menti reddit quietẽ, & valde hoc eſt facile volenti. Sufficit velle tantummodo, & omnia continuò peccata deleta ſunt. hæc Chryſoſto. Igitur vt ait Auguſt. Amplectenda eſt homini tam benigna conditio: vt dimittendo delicta aliena, diluat ſua. Nã ſecundum eundem multa ſunt eleemoſynarum genera, quas cùm facimus adiuuamur vt dimittãtur nobis peccata: ſed ea nihil maius eſt quam cùm ex corde dimittimus quod in nobis quiſque peccauit, nec ſimus pigri ad dimittendum alijs: qui enim, vt ait Chryſo. remiſit proximo, ſe prius quàm illum de reatibus liberauit. Vnde & Greg. Si cogitauerimus quoniam non ei qui cõtriſtauit nos, ſed nobiſ ipſis largimur; citò dimitteremus venenum iræ. Ad dimittendum autem alijs neceſſe eſt frenare irã, quæ frequenter nos ſtimulat ad vindictam. Vnde Aug. Fratres mei exercete vos quantum poteſtis ad exhibendam manſuetudinem, etiam erga inimicos veſtros. Frenate iram quæ vos ſtimulat ad vindictam. Si vindicare te vis de inimico tuo ad ipſam iram te conuerte. quia ipſa eſt inimica tua, quæ occidit animã tuam. Oraturus es deũ, ventura eſt hora vt dicas pater noſter qui es in cœlis: venturus es ad illũ verſum, dimitte nobis debita noſtra. Quid ſequit̃? ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris, ibi illa inimica ſtat contra te. Sepit viã orationis tuæ.

Cur pluraliter fiãt preces.

E

F

Dimittẽdi & ignoſcẽdi meritum.

Ira frenanda eſt.

G Murum erigit, & non eſt qua tranſeas. Non ſęuias contra inimicum tuum, in iſtam ſæuias. Melior eſt qui vincit iram, quàm qui capit ciuitatem. Non potes illam interimere, potes iſtam reprimere. Si fortis es iram vince, & ciuitati parce. Hęc Auguſtinus.

ORATIO.

Expoſitio breuis orationis dñicæ per ternas particulas.

PAter noſter: excelſus in oratione, ſuauis in amore, diues in hęreditate. Qui es in cœlis: ſpeculum æternitatis, corona iucunditatis, theſaurus fœlicitatis. Sāctificetur nomē tuum: vt nobis ſit mel in ore, cithara in aure, deuotio in corde. Adueniat regnum tuum: iucundum ſine permixtione, tranquillum ſine perturbatione, ſecurum ſine amiſsione. Fiat volūtas tua ſicut in cœlo & in terra: vt omnia quæ odis, odiamus: quæ diligis, diligamus: quæ tibi placent, impleamus. Panem noſtrum quotidianū da nobis hodie: ſcilicet doctrinalem, pœnitentialem, virtualem. Et dimitte nobis debita noſtra: quęcunque contra te cōmiſimus, aut con-
H tra proximos, vel contra noſmetipſos. Sicut & nos dimittimus debitoribus noſtris: qui nos offenderunt verbis, vel in perſonis, aut in rebus. Et ne nos inducas in tentationem: mundi, carnis, dęmonis. Sed libera nos à malo: præſenti, præterito, & futuro. Amen.

De non theſaurizando in terra: ſed in cœlo. Cap. XXXVIII.

Matt. 6. & Lucæ 12.

Theſaurizādū nō eſſe in terris.

DEinde docens perfectum contemptum terrenorum propter deum: ponit prohibitionem de collocando theſaurum in periculo, ne ſcilicet theſaurizemus (in terra, vbi erugo) id eſt, æris rubigo conſumit: & in hoc tangitur corruptio diuitiarum artificialium, vt auri & argenti: ac cæterorū metallorum, (& tinea,) id eſt, vermis (demolitur) & in hoc tangi-
I tur corruptio diuitiarum naturalium: vt bladi, vini, veſtimentorum, & conſimilium (vbi fures effodiunt & furantur,) hoc dicit propter lapides pretioſos, qui licet non poſsint rubiginari: nec à vermibus corrodi, tamē poſſunt a latronibus tolli. Sed væ nobis, quia totū cōtrarium facimus. Vnde Chry. Quid dicam de illo mandato quo iubemur non theſaurizare ſuper terram? quod forte quidem faciunt pauci. Cęteri verò quaſi econtrariò audierunt pręceptum, & quaſi dictum ſit ad eos, theſaurizate omnimodis ſuper terras: ita relinquentes cœlum, adhærent terræ, & inſaniunt erga pecuniam congregandam. hęc Chryſ. Deinde ſubdit admonitionem de theſauro reponendo in tuto vt ſcilicet theſaurizemus in cœlo, vbi nec erugo demollitur: quia ibi nulla vetuſtas, nec tinea: quia ibi nulla paſsibilitas, & vbi fures nō effodiunt, nec furantur. quia ibi nulla violētia vel fraus. Excellentiſsimus modus theſaurizandi eſt, quādo bona tempoialia, & tranſitoria in pios vſus cōſumuntur: & ſic in bona ſpiritualia & æterna, & per cōſequens incorruptibilia cōmutantur. Non ergo theſaurizemus in terra emolumenta

Theſaurizandi modus excellētiſsimus

K terrenorum: vbi recondita deficiunt & perduntur, & vnde ſumus exituri: ſed in cœlo præmia meritorū, vbi recondita proficiunt & ſeruant, & vbi ſemper ſumus manſuri. Vnde Hier. Stultitia eſt illic theſaurum reponere vnde exiturus es, & illuc nō præmittere vbi ſemper victurus es. Illuc ergo ſubſtantiam tuā colloca: vbi patriam habes, vnde & Greg. Iuſti hic ędificare & theſaurizare negligūt, vbi peregrinos & hoſpites ſe eſſe cognoſcunt: nā quia in proprijs gaudere deſiderant, in alieno fœlices eſſe recuſant. Vnde Chryſo. Qui enim collocat theſauros in terra, non habet quod ſperet in cœlo. Vt quid ergo aſpiciet in cœlum, vbi nihil repoſitum habet? Hæc Chryſo. Quia verò vnuſquiſque illuc peruenire deſiderat: vbi ſuas diuitias reconditas eſſe cognoſcit, beatus eſt qui diuitias ſuas in cœlo repoſuit. vt ſemper ibi mentem habeat, ſemperq; illuc omnibus viribus, & deſiderio tēdat, quia vt ſubditur: (Vbi eſt theſaurus tuus,)

Mali fruſtra reſpiciūt cœlum.

L id eſt, res à te amata, & deſiderata: ibi eſt cor tuum, & affectus tuus. Neceſſe eſt enim vt quò præceſsit dilectionis theſaurus, illuc & cogitationis ſequatur affectus. Nā ſecundū Aug. Amor eſt animæ pondus, portans eam quocunq; ipſe fertur: & anima verius eſt vbi amat quàm vbi animat. Vñ Fulgentius: Vt ergo in cœlis theſaurizemus, cœleſtia diligamus. Vis noſſe ubi theſaurizas? attende quod amas: uis noſſe quod amas? attende quod cogitas. Ita fiet vt theſaurum tuum ex tuo amore cognoſcas, & amorē tuum iudicio tuæ cogitationis intelligas. & ideo ut dicit Greg. In tot partes cor diuiditur, quot ſunt ea quæ diliguntur. Vnde & Chry. Ne theſaurizaueris theſauros in terra: tineæ enim & uermibus & furibus ea cōgregas. Si aūt & hæc effugeris nocumenta, & nihil horum erit in ſeruitutem: redactum eſſe cor tuum & affixū eſſe inferioribus omnino non effugies, in ſeruitu-
M tē redactū eſſe intellectū ægritudine hac multo difficilius eſt quàm habitare carcerē. Nō paruam ſuſtinebis iacturā inferioribus affixus, & ſeruus pro libero factus: & à cœleſtibus bonis cadens, & nil excelſorū cogitare potens, ꝑpter hoc & gentiles nō credunt his quæ à nobis dicuntur: de actibus. n. non de ſermonibus noſtris futurorum uolunt habere documentum. Nunc uerò cùm uideant ædificari à nobis ſplēdidas domos, agros emi, balnea atq; hortorū amœnitates parari: nolunt credere ꝗ ad alterius nos urbis profectionem paremus. Si. n. inquiunt, uerū eſſet iſtud, uendentes prorſus cuncta quæ poſsident illuc profectò præmitterent. Hæc igitur conſiderantes vincula tanti abrumpamus erroris. Qui. n. pecuniæ ſeruit, & pręſentibus compedibus ſtringitur, & futuris paratur. Qui uerò iſtius cupiditatis immunis eſt: utraq; libertate potietur. Quā ut conſequamur grauiſsimum auaritiæ conterentes iugum ad cœli faſtigia ſubleuemur. hæc Chry. Vnde & Anſ. Vileſcat tibi mūdus: omnis amor carnalis ſordeat. Neſcias te eſſe in hoc mūdo, quoniam ad illos qui in cœlo ſunt & deo uiuūt tuū tranſtuliſti propoſitū: ubi eſt theſaurus tuus, ibi eſt

& cor

A & cor tuũ: noli cum argenteis ſimulachris ubi marſupio tuũ includere animũ, qui nunquam cũ nummorũ pondere poterit tranſuolare ad cœlũ. hoc aũt ſecundum Hiero. non tñ intelligendũ eſt de theſauro pecuniæ: ſed uniuerſaliter de cunctis voluptatibus ac poſſeſsionibus, &c. Guloſi deus venter eſt, luxurioſi theſaurus epulę ſunt, laſciui ludicra, amatoris libido, auari pecunia: & ſic intelligendũ eſt in alijs: huic enim ſeruit vitio vnuſquiſq; quo vincitur: & ibi habet cor, vbi theſaurũ. & ad hãc conuerſionẽ cordis ad amorẽ paſsionũ, & rerũ huiuſmodi, ſequiť auerſio à deo. Si ergo in cœlo eſt, mundũ eſt: quia munda ſunt cœleſtia. Si aũt in terra volutať, id eſt, ſi qd agat vt terrena cõſequatur: qũo mundũ eſt? Vnde Aug. Sordeſcit aliquid, cum inferiori naturę miſcetur, quãuis in ſuo genere non ſordideť: quia ẽt de puro argento ſordidatur aurum, ſi miſceatur: ita & animus noſter terrenorũ cupiditate ſordeſcit, q̃uis terrena in ſuo genere munda ſint.

Sordeſcit viliori cõmixtũ.

B Igiť vt ait Richar. Quæcunq; in mundo concupiſcis, quæcunq; in mundo metuis, impende libẽter ꝓ libertate cordis: q̃ vt dicit Aug. totũ mũdũ debet contemnere qui ſibi theſaurizat in cœlo. Et ne timor ſurrepat diffidencię habendi vitæ neceſſaria, conſequenter excludit diffidentiã quæ naſci poſſet ex conditione, ꝓpria dicens (Nolite timere puſillus grex,) id eſt, congregatio humilium, (quia cõplacuit patri veſtro,) cœleſti dare vobis regnũ,) non quidẽ ob merita veſtra: ſed ex mera liberalitate, & bonitate ſua diuina. Quaſi diceret: Ex quo regnũ cœlorum paratũ ẽ vobis, parũ debetis curare de terrenis. Non enĩ de vitæ neceſſarijs debet diffidere, cui regnũ vitæ promittitur, in quo omnis ſufficientia habetur. Dicitur autem grex, propter fidei obedientiam: puſillus, propter voluntariæ paupertatis, & humilitatis deuotionẽ, qua perueni-

Puſillus grex.

C tur ad cœleſtis regni poſſeſsionem. Vel puſillus dicitur grex electorũ, reſpectu maioris numeri reproborũ: quia pauci erant fideles reſpectu fidelium, & pauci ſunt electi, reſpectu reproborum. Vtinam, & ego merear de illis paucis vel minimus eſſe, & cum eis regnũ percipere. Peruenitur etiam ad regni opulentiam per conſiliorũ ſupererogationem, quibus itur ad perfectionem: & ideo ſubiungit dicens: (Vẽdite quę poſsidetis,) etiam neceſſaria: & date eleemoſynam, quæ ad idem regnum via eſt: facite vobis ſacculos, id eſt, repoſitoria bonorũ, & loca ad reponendum mercedem eleemoſynarũ veſtrarũ: quæ non veteraſcunt, & deficiunt: ſ. reponẽdo eleemoſynã in manus pauperũ, qui vobis per hoſtes, & fures tranſeuntibus pecuniam veſtrã vſq; ad locũ tutum portent, ne eã amittatis: theſaurum non deficientẽ in cœlis, & æternis: quia merces eleemoſynæ in æternũ manet in cœlis. Nã fructus eleemoſynæ auget merita, quæ ſunt theſaurus indeficiẽs in patria. Etſi per eleemoſynã habemus in cœlo theſaurum meritorũ, ibi cor noſtrũ ſuſpiret, & expectat thaſaurũ premiorum. Deinde docet eos de oculo ſimplici habendo, quod attẽdere debemus in omni opere noſtro. Vnde ait. (Lucerna corporis tui eſt oculus tuus.) Hic eſt locutio metaphorica: quia corpus morale hic accipitur pro congerie operationũ, ſicut corpus materiale eſt quędam aggregatio mẽbrorum diuerſorũ & ideo ſicut oculus materialis regit totũ corpus materiale, & dirigit mẽbra ad operandũ, ſic oculus moralis: ſcilicet intentio, regit totũ corpus morale, & dirigit varias operationes in finẽ. Ideo ſubditur. (Si oculus tuus fuerit ſimplex,) id eſt, intẽtio tua recta ſine plica ſimulationis & erroris, (totũ corpus tuũ lucidum erit,) id eſt, cõgeries operationũ tuarũ erit bona & meritoria: etiã ſi nõ ita hominibus videatur, dum tñ operationes ſint bonæ de genere: vel ſaltẽ indifferentes & licitæ, aliter non caderent ſub recta intentione. Vnde Seneca: Nihil intereſt quo animo facias quod vitioſum eſt feciſſe: quia facta cernunť, animus nõ videtur. (Si autem oculus tuus nequam fuerit,) id eſt, intentio peruerſa (totũ corpus tenebroſum erit,) id eſt, cõgeries operationũ obſcura per peccatũ, & mala etiã ſi operationes ſint bonæ de genere, & hominibus videantur rectæ: quia opus bonũ de genere, efficitur malum ex peruerſa intentione. Vide ergo ne intentio tua ſit peruerſa: quia per hoc corrũperentur omnia bona. (Si enim lumen quod in te eſt, tenebræ ſunt) id eſt, ſi actio bona de genere quę eſt quaſi quoddã lumen, efficitur mala propter defectũ intentionis bonæ, (ipſæ tenebræ quantæ erũt?) quaſi diceret, multo magis: quia actio mala de gñe, quæ eſt quaſi quædam tenebra, ſi cũ hoc ſuperueniat intẽtio mala, eſt multò deterior quàm prima. Quando enim quæ per ſe mala ſunt, etiam cũ mala intentione fiunt, tunc duplex obtenebratio eſt: & prauæ intentionis, & prauæ operationis. Non ergo quid quiſque: ſed quo animo faciat conſiderandũ: & primò circa puritatem intẽtionis laborandũ eſt: quia ſine ipſa opus ſequens nihil valet. Itaq; ſi bonũ bona intentione feceris, nõ habens in tua conſciẽtia aliquã partem tenebroſæ cogitationis, illuminatur etiã factũ tuum, qualemcunq; exitum habuerit: & illuminabit te, id eſt, ſplendidũ & fulgidum reddet: & hic per ſplendorẽ gratiæ, & in futuro ſplendore gloriæ. Et ſi bene alicubi proueniat ꝙ tu nõ recta & munda intentione facis, qũo tu feceris tibi imputatur: non quomodo illi prouenerit. Igitur caue ne ipſa cordis intentio, quæ lumen eſt animæ, vitiorum calig ne fuſcetur: vt oculus ſimplex totum corpus faciat lucidum, quatenus quicquid feceris, facias propter deum: & ad locũ vnde exeunt gratiæ redeant. & iterum fluant. Et quia aliquis cupiens aſſequi terrena & cœleſtia poſſet dicere, quòd recta & ſimplex poteſt eſſe intentio: vt quis agat & propter tẽporalia, & propter deum bona quæ agit: hoc remouet exemplo duorum contrariorum dominorum: quia (nemo poteſt ſeruire duobus dominis) ſcilicet contrarijs & diſparatis, & nõ ſuperalternatim poſitis. Nam, vt ait Beda: Non valet ſimul tranſitoria & ęterna diligere. Et, vt ait Aug. Vnus oculus non põt videre in cęlo & in

Eleemoſyna ad cœlos via eſt.

D

Corpus morale

Vitioſũ, quocunque animo fiat turpe eſt.

E

Intẽtio conſiderãda eſt

F

Dominis duobus ſeruire nemo põt

G in terra. Vñ & Cyprianus: Mundi amor, & dei, pariter in vno habitare non poſſunt: quẽadmodum oculi cęlũ & terrã nequaquam cõſpiciũt. Si aũt dicit philoſophus in lib. de animalibus: Aues claudunt oculos cũ palpebra inferiori: animalia verò groſſa cum palpebra ſuperiori. Per aues intelliguñ viri ſpirituales, qui ad inferiora & terrena oculos claudunt: per animalia verò groſſa, intelliguñ viri mũdani, qui habent oculos clauſos ad cœleſtia, & apertos ad terrena & ſecularia, ſecundũ Chry. Duos dños dicit qui cõtraria iniungunt, plures aũt idẽ iniungentes, nõ ſunt plures, ſed vnũ. Nã concordia multos facit vnũ. Iſti duo dñi quibus non poteſt ſimul ſeruiri, ſunt vitia & virtutes, cœleſtia & terreſtria, deus & diabolus, caro & ſpiritus: nã ad contraria trahunt, & contraria iniũgunt: & ideo conſequẽs eſt vt vnũ deſerat, & alteri obtẽperet. Vnde quaſi declarando ſubiungit:

Oculos claudẽdi modus.

Duo domini.

H Nõ poteſtis deo ſeruire & mãmonæ. Mammona mãmonæ, Syriacè, dr̃ diuitiæ Latinè: & Mãmon Mãmonis nomẽ eſt dæmonis, qui præeſt diuitijs, & tẽtat de vitio cupiditatis: nõ ꝙ in eius ditione ſint diuitiæ, vt dare eas poſſit, vel auferre, niſi quando deus permittit: ſed ꝙ his vtatur ad decipiendũ & irretiendũ homines laqueis, quos in diuitijs prætẽdit. Et licèt hõ non poſſit ſeruire deo & diuitijs, põt tñ ſeruire cũ diuitijs. Diuitijs.n. qui ſeruit, illi vtiq; ſeruit, qui de cupiditate diuitiarũ tentat & decipit. Ille aũt diuitijs ſeruit qui eas propter ſe, & vt finẽ vltimũ diligit: aut qui eas cupidè acquirit, vel auarè retinet, & vt ſeruus cuſtodit. Ille aũt qui in operibus pijs diuitias expendit, nõ ſeruit diuitijs, ſed magis diuitiæ ſeruiunt ei: quia eas diſtribuit vt dñs, & eis vtitur ad opera virtutũ ſicut inſtr̃is, nam ſecundũ Ambro. Sicut diuitiæ ſunt impedimẽta improbis: ita ꝓbis ſunt adiumenta virtutis. Vnde Chry. Duo ergo ſunt nobis dñi propoſiti: deus, & Mãmona, id eſt, diabolus qui mãmonæ eſt autor. Ille nos ad miſericordiã prouocat, hic ad auaritiã. Ille ad vitã, hic ad mortẽ. Ille ad ſalutẽ, hic ad perditionẽ. Cui de duobus obtẽperare debemus? Ei vtique qui nos ad vitã inuitat, nõ ei qui nos trahit ad mortẽ. Quid.n. terribilius eſt, quàm ſi propter pecunias à Chriſti ſeruitio dicamur excidere: vel deſiderabilius, quàm ſi deſpectu pecuniarũ tota illi poſſumus mente & dilectione cõiungi? Hæc Chry. Et cùm nullo modo poſſit quis duobus dominis ſeruire, multi tñ fatui conãtur cõtra hanc impoſſibilitatem, ſimiles illis de quibus in libro Regum dicitur: ꝙ fuerunt gentes deũ timentes, & nihilominus idolis ſeruientes. Et ſciendũ ꝙ diligere diuitias ꝓpter ſe, & deũ propter ſe, & vtrunque ad finẽ vltimum, vt in hoc ſeruus vtriuſq; dicatur: eſt impoſſibile: licèt poſſit vnũ in ordine ad aliud appetere, puta diuitias propter deũ. Actio ergo corporalis põt referri ad finẽ temporalem: dũmodo poſtea illud temporale referatur ad deũ. Si autẽ in actionibus finis proximus ponatur deus, & finis vltimus tẽporale peruerſiſſimũ eſt. Quæcunque.n. res propter aliud aliquid quæritur, inferior eſt quàm id propter quod quæritur. Vnde bene licet conſtituere duos fines: ſcilicet temporalem, & æternum: & finem ſub fine ponere: vt illud quod eſt æternũ finis vltimus ſit: quia vna intentio multos actus informat. Diuerſi verò fines, quorum vnus ſit ad alium referibilis, non ſunt faciendi. Poſt hoc cõcludendo inducit: vt de victu, & veſtitu quę neceſſaria ſunt non ſolicitemur, loquens ad diſcipulos ſuos, quos ſpecialiter ad mundi contemptum inuitat: hæc enim ſpecialiter dicuntur Apoſtolis, eorumq; ſucceſſoribus, & cæteris omnibus qui ad ſummum perfectionis culmen attingere cupiunt, nam talibus nulla terrenorum bonorum ſolicitudo eſt: quia habentes victum & veſtitum his contenti ſunt. Hæc omnia dicuntur hic ad tollendũ à prędicatoribus euangelij ſolicitudinem ſuperfluam de neceſſarijs, quantum ad præſentem vitam. Vnde ne dicerent, qualiter poterimus viuere ſi omnia abiecerimus? Idcirco inferendo intentum ſuum ex præmiſſis, ſubiungit:

Mãmona.

Mãmõ nomen eſt dæmonis.

Seruire deo cũ diuitijs potes.

Seruire diuitijs.

I

4. Reg. 17.

K

Fines duos cõſtituere licet.

Solicitudo tollenda.

L (Ideo dico vobis ne ſolliciti ſitis,) ſolicitudine ſuperflua & inordinata (animę veſtræ,) id eſt, vitæ animali: quæ cibo ſuſtentatur (quid manducetis,) vel bibatis, (neq; corpori veſtro quid induamini.) Quaſi diceret: Si vultis deo ſeruire, oportet renuntiare mammonæ in nimia temporalium ſolicitudine, non ait: ne laboretis, ne curetis, ne quæratis de cibo, aut potu, aut veſtimento: ſed ne ſoliciti ſitis: vt vitioſam ſolicitudinẽ prohibeat, quę mentem perturbat, & ab æternis retrahit, ſeu reuocat: & vt neceſſarium concedat. Vnde Beda: Præcipitur nobis ne ſoliciti ſimus quid comedamus: & quia in ſudore vultus præparamus nobis panem, labor exercendus eſt: ſolicitudo præcauenda. Vnde & Chry. Non.n. ſolicitudinibus ſpiritualibus: ſed laboribus corporalibus acquirẽdus eſt panis, qui laborãtibus pro præmio diligentię deo præſtante abundat: & negligentibus pro pœna, deo faciente ſubducitur.

M Item non ait: Vt mãducetis vel bibatis, aut induamini: ſed quid mãducetis, vel bibatis, aut induamini. Manducare nanque ac bibere, & indui neceſſarium eſt ad ſuſtentationem naturæ: ſolicitari verò circa ſumptuoſitatem, vel delectationem, ad vitium pertinet gulę, aut vanæ gloriæ, vel ẽt auaritiæ. Vbi ſecundũ Bedam, vr̃ argui qui ſpreto victu & veſtitu cõi, lautiora ſibi, vel auſteriora, præ his cũ quibus vitam ducũt alimenta vel indumenta requirũt. Spiritualiter ergo in mãducatione, poſſumus intelligere guloſos. Indutione, vanę glorioſos. In vtroque auaros. Vñ alibi: Erat quidã diues, in quo cupiditas: qui induebatur purpura & byſſo, in quo vanitas: & epulabatur quotidie ſplendidè, in quo guloſitas. Noli ergo quicũque es qui mũdi gloriã ſpreuiſti, ac deo ſeruire elegiſti, noli inquã ſolicitus eſſe vitæ tuæ de victu & veſtitu: quia vanũ eſt pro his eſſe ſolicitum. Vnde confirmat ſpem noſtram dñs primò de maiori ad minus deſcendens: & probat a maiori nẽminẽ eſſe ſolicitum circa huiuſmodi. Si.n. maius donabile datur ex amore, & minus dabitur ſaltẽ

Vt manduces, ſed non quid ſoliciteris

Luc. 16.

A in neceſsitate: ſed deus dedit nobis maiora beneficia, ſcilicet animã & corpus: ergo dabit, & minora, ſcilicet victum, & veſtitum. Non enim anima propter eſcã creata eſt, nec corpus propter veſtimentũ, ſed magis econtra eſt factum: ideo nõ ſit ſolicitus animus, ne percipiat quod propter ſe creatũ eſt. Vnde Chry. Niſi deus vellet cõſeruare quod eſt, ipſum nõ creaſſet: quia verò ipſe conſtituit anima cibo, & corpus indumento conſeruetur: ideo ipſe vtrunque tribuit. hæc Chry. Qui ergo dedit ſine ſolicitudine noſtra vitã, dabit ſine ſolicitudine noſtra ſuperflua, & illud vnde regatur vita: fatuus eſt ergo qui propter minus, ſ. eſcã, aut veſtimentũ, perdit maius ſcilicet animam vel corpus. Deinde ꝓbat ſingulariter de vtroq; ſcilicet cibo, & veſtimento. Et primò de cibo de quo confirmat ſpẽ noſtrã à minori ad maius aſcendens, & ex minori maius perſuadens. Et ponit exẽplum de

Solicitudo victus.

B irrationalibus creaturis, ſcilicet volatilibus cœli, id eſt, aeris in quo volitant: quia (nõ ſerunt, neq; metunt:) ſcilicet ad cibũ acquirendũ (neque congregant in horrea:) ſcilicet ad conſeruandũ, (& pater cœleſtis paſcit illa,) ꝓpter homines ſine ſolicitudine eorum magna, ergo multò magis paſcit homines qui ſunt chariores ſine ſolicitudine eorũ ſuperflua. Rationale enim animal, ſicut & homo, maioris eſt ponderis, & pretij coram deo quã irrationabilia, ſicut ſunt aues, quia animalia facta ſunt propter hominẽ, finis autem eſt nobilior his quę ſunt ad finẽ. Sicut ergo deus paſcit aues cũ ſolicitudine conuenienti ſuæ naturę, ſic paſcit homines cũ ſolicitudine conuenienti eorum naturæ, quę eſt ſecundum regulam rationis rectæ, ſi tñ ea quæ præcepit ſtudeant implere. Quia ſicut natura auium eſt prædicto modo viuere, ſic natura hominis eſt viuere ſecundum dictamen rationis

Animal rationale.

C rectæ: ad quod ſequitur ipſum debere ſolicitari ſollicitudine moderata ad quærendũ ea quæ non dedit ſibi natura: vt cibũ, & veſtimentum neceſſarium. Vnde non dicit de auibus, nõ volant ad grana, & ad paſcua: quia non prohibet laborem, & prouidentiam, ſed ſolicitudinẽ, & auaritiã. Vbi Chry. Omnia volatilia fecit deus propter hominem, hominem autem ꝓpter ſeipſum. Si ergo animalibus miniſtrat ꝓpter hominem: quomodo non homini miniſtrat ſe ipſum? Deinde ꝓbat de veſtimento, & ponit duplex exemplum. Primũ eſt de eo quod eſt intra hominem magnitudine corporis, quam dat deus ſine ſolicitudine ipſius: quod ex hoc patet, quia quantumcunque aliquis ſolicitetur de augmentatione ſua, nõ poteſt addere ad ſtaturam ſuam cubitũ vnum. Cùm igitur veſtimentum competat maius vel minus ſecundũ quantitatem corporalem, & quantitas datur ei ſine ſolicitudine ſua, per conſequens veſtimentum conueniens dabitur ei ſine ſolicitudine ſua ſuperflua. Secundum exemplum ſumitur ex eo quod eſt extra hominem, ſcilicet ex terrę naſcentibus, vt lilijs, & herbis: quia ſine ſua ſolicitudine creſcunt, & ſecundum ſuarum quantitatẽ à deo veſtiuntur: propter quod dicit (nõ

Solicitudo ſtaturæ & amictus.

D laborant,) ad ornandum ſe coloribus, (neque nent,) id eſt filãt ad facẽdum ſibi veſtimentum: & tamen optime veſtiuntur dei prouidentia, tam pretioſis coloribus induta. Ipſe enim color operimentum, & florum qui omnes excellit colores veſtium, & regale excellit ornamẽtum. Quod probat: quia Salomon, licèt fuerit rex potentiſsimus, tamen non fuit ita bene veſtitus: quia licet ars imitetur naturam, tñ opera artis non aſſequuntur perfectionem operũ naturæ. Vnde Hierony. Et reuera, quod ſericum, quę regum purpura, quæ pictura textricũ poteſt floribus cõparari? Quid ita rubet vt roſa? Quid ita candet vt liliũm? Violæ verò purpurã nullo modo ſuperari murice, oculorum magis quàm ſermonum iudicium ẽ. Vñ Chry. Cur verò tanto etiam herbas decore veſtiuit, vt ſuam ſcilicet ſapientiam demonſtret, & ſuperabundantiam virtutis, vt vndique eius gloriam diſcamus? Non enim ſoli cœli enarrant gloriam dei: ſed & terra. Hæc Chryſo. Et ex hoc

Natura vincit artem.

E concludit ꝙ deus ſufficienter veſtit hominem abſque ſolicitudine ſuperflua, dicens: (Si autem fœnum,) id eſt, herbam (agri, quod hodie eſt,) id eſt, in pręſenti, (& cras in clibanum mittitur,) id eſt, in fumo mittitur ſeu ponitur: quia in quibuſdam terris loco lignorum vtuntur ſtipulis & talibus ad calefaciendum furnum, deus ſic pulchrè, & varijs coloribus, & formis veſtit, & venuſtate adornat, (quantomagis vos minimæ fidei:) ſcilicet ſine ſolicitudine ſuperflua veſtiet? Quaſi diceret: Si de floribus qui nati ſunt tantummodo vt videantur, & pereant tantam deus curam gerit, quantomagis de hominibus, qui ad imaginem dei ſunt facti, & ad æterna vocati? Vocat autem eos qui nimis ſolicitantur modicæ fidei: quia ex defectu fidei procedit talis ſolicitudo ſuperflua, non autẽ ſolicitudo rationalis, & moderata. Secundum gloſam

Pſal. 18

Solicitudinis origo.

F ſancti non immeritò auibus comparantur, qui nihil in mundo habentes, nec laborantes, ſola contẽplatione terrena deſpiciunt, cœleſtia petunt, iam angelis ſimiles. Ecce ꝙ commendantur in ſanctis tria, ſcilicet paupertas voluntaria: quia nihil habentes: contemplationis quies ſiue otioſitas ſancta, quia non laborantes: mẽtis eleuatio ad ſuperna, quia æterna petunt. Per volatilia ergo cœli intelligi poſſunt viri contemplatiui qui non ſerunt, neque metunt, neque congregant in horrea ſe negotijs ſecularibus implicando, & dominus pro eis ſolicitatur neceſſaria miniſtrando. Per lilia verò agri intelligi poſſunt verè caſti: quia propter candorem munditiæ, & propter odorem virtutis in quibus creſcunt: non tam ſuo labore quã dei dono qui conſiderandi ſunt ad laudandum, & imitandum, & incremento bonæ actionis: & quiete ſanctæ contemplationis, & in decore honeſtæ conuerſationis. Ex his ergo inſtructi nõ diffidamus de neceſſarijs: quia tẽpore opportuno deus prouidebit nobis de illis: ſi tamen ea quę præcipit faciamus. Si enĩ de temporalibus diffidimus, quomodo æterna ſperabimus? Fides famẽ non timet. Modica fides quę nec de minimo

G mo certa eſt, nedum æterna non ſperet: qui intelligit quid eſt homo, non deſperat de deo: qui autem deſperat de deo, neſcit quid eſt homo: quia deus in homine, & homo in deo. De creatore deſperat, qui in creaturis ſpem ponit. Igitur vt ait: Aniel. Non te futuri temporis ſterilitas terreat, non futuræ famis timor mentem tuam deijciat: ſed ex ipſo tota fiducia tua pendeat, qui aues paſcit, & lilia veſtit. Ipſe ſit horreum tuum, ipſe apotheca: ipſe marſupium tuum, ipſe diuitię tuæ, ipſe delitiæ tuę, ſolus ſit tibi omnia in omnibus. Et ponit hic dñs tria bona quę deus homini dedit: ſcilicet animam, & corpus, & res. Anima debet ſubijci ſuperiori: ſcilicet, deo, ſibi obediẽdo, & corpus ſuo ſuperiori, id eſt, animæ, ſibi obtemperando, & res ſuis ſuperioribus ſcilicet deo vt pauperibus diſtribuantur, & animę vt diſcretè diligantur, & corpori vt ſibi neceſſaria miniſtrentur. Sed

H iſtum ordinẽ peruertunt diuites, qui non ſubijciũtur deo, quia pauperibus nihil tribuũt: nec animæ, quia res iniquè diligunt: nec corpori, quia illud fatuè afficiunt. Deinde ad inculcandum arctius quod ſuprà dictũ eſt, repetens ſubiungit: (Nolite ergo ſoliciti eſſe dicentes: quid manducabimus aut quid bibemus, aut quo operiemur?) ſecundum Chry. Quòd dicitur: nolite ſoliciti eſſe, non idem eſt quod nolite operari: ſed nolite rebus mundanis mente affligi, contigit enim aliquem operantem nihil ſolicitum eſſe. Et ſecundum eundem. Si pro neceſſarijs non oportet eſſe ſolicitos, qua pœna digni erunt, qui pro ſuperfluis non dormiunt, & aliena rapiunt? Nolite inquam de his ſoliciti eſſe. (Hęc enim omnia,) ſcilicet ad victum & veſtitum pertinentia (gentes,) id eſt, gentiles (inquirunt,) cum ſolicitudine nimia, & vitioſa, quæ diuinam prouidentiam circa actus humanos negantes, circa talia immoderatè ſolicitã-

Operari licet ſine ſolicitudine.

Gentiũ ſolicitudo.

I tur, quorum videlicet erga præſentem vitã ſtudium omne conſumitur: quibus nulla prorſus cura eſt futurorum, nec confidentia de promiſſione æternorum. Vel (hæc omnia gẽtes,) id eſt, homines mundani cum ſolicitudine immoderata, & nimia, (inquirunt:) quia magis bona pręſentia quàm futura quærunt: & ideo talis ſolicitudo facit eos infidelibus ſimiles. Quid enim amplius habet fidelis à gentili, cuius infidelitas animum ſolicitat & curis huius vitæ fatigat? Sed heu multi ex nobis ea quę mundi ſunt, magis quam gentes inquirunt. Vos ergo hęc quærere non eſt neceſſe, quærere inquam cum ſolicitudine. (Scit enim pater veſter, (qui viſcera non claudit bonis filijs: quia his omnibus indigetis:) ſcilicet in vita neceſſarijs: ſine his enim neque viuere, neque deo ſeruire poteſtis, quæ vtique ipſe dat, niſi infidelitas veſtra auertat. Quia non eſt pater pius qui non tribuit neceſſaria filiis, indigentiã ſibi notã patientibus. Et quia pater eſt, vult: & quia cœleſtis, poteſt: ſi autem poteſt, & vult: ſine dubio donabit quod nobis expediat ad ſalutem. Vnde Rabanus: Quis rex militibus deuotis debitam nõ procurat alimoniam? Quis dñs famulis ſuis

non miniſtrat cibaria? Quis pater non dat filijs alimentum? Vnde, & Chryſoſto. Non dicit, nouit deus: ſed nouit pater veſter: vt eos in maiorẽ ſpem ducat. Si enim pater eſt, & pater talis non poterit deſpicere filios in vltimis malis, cùm vtique neque homines patres exiſtentes hæc ſuſtineant. Eſt enim omnino clarum quòd deus naturam ipſam nouit, & eius creator exiſtit: quiq; illam talem formando creauit, indigentiam quoque eius magis proſpiciat quam tuipſe qui eiuſmodi neceſſitatibus coartaris: nam ipſi vtique ſic placuit, vt hanc indigentiam pateretur. Nequaquam erit ergo contrarius in his quibus ei opus eſſe decreuit, neceſſariarum eam rerum perceptione fraudabit. hæc Chry. Vnde etiam Auguſt. Scit cœleſtis medicus quid nobis daturus eſt ad conſolationem, quique ſubtracturus ſit ad exercitationem: non enim homo iumento ſuo cibaria ſubtrahit ſine cauſa. Si ergo ſcit vt dictum eſt: K L

& vult quia pater, & poteſt: quia omnipotens, ergo nec eſt timendum quin prouideat nobis. Hæc Aug. Notandum autẽ ꝙ ex pluribus cauſis aliquando patimur penuriam in vitę neceſſarijs. Prima eſt, ex merito peccatorũ noſtrorũ. Secunda eſt, cauſa exercendæ virtutis. Tertia eſt, ex importunitate noſtræ auaritiæ, nimia nanque ſolicitudo, ne deficiant neceſſaria, facit vt aliquando deficiant. Quarta eſt, humana ſuperfluitas: dignum eſt enim vt qui ſuperflua quęrimus, aliquãdo neceſſarijs careamus. Quinta eſt, abuſus tẽporalium: qui enim creatura dei abutitur, dignum eſt, vt aliquando ad neceſſitatem, & tollatur. Sexta eſt, ingratitudo: dignum enim eſt quòd beneficijs dei priuetur qui ingratus exiſtit. Septima cauſa eſt, vt credamus deum nobis prębere temporalia, & non eſſe à nobis, vel ex debito nobis tribui à deo: ea enim ſubtrahendo oſtẽdit ꝙ ipſe ſit dominus. M

Penurię cauſæ.

Prohibet ergo dñs ſolicitudinem diffidentię, & timorem: ſed permittit ſolicitudinẽ prouidẽtiæ, & laborem. Prohibet ſolicitudinem deordinatam, & ſuperfluã, per quam impediuntur, & poſtponuntur bona ſpiritualia: ſed permittit ſolicitudinem moderatã, & neceſſariam, ſecundum regulam rationis rectę, cùm ſit pars prudentiæ: aliter ſequeretur ꝙ homo tentaret deum, ſi expectaret ab eo omnia neceſſaria, omittendo quod debet fieri circa hęc via humana. Igitur cùm duplex poſſit eſſe amor rerum temporalium: ſcilicet reſpectu ſuperflui, vel reſpectu neceſſarij: contra primum prohibet dñs theſaurizationem, cõtra ſecundum prohibet praſocantem ſolicitudinem. Vbi notãdum ꝙ triplex eſt ſolicitudo. Prima eſt naturæ, quę verius labor, & cura dicitur prouidentiæ, quæ homini ne deum tentet conceditur, vt tamen omnibus deus præferatur. Vnde & Adæ dictũ eſt: In labore, & ſudore vultus tui veſceris pane tuo: & dominum loculos habuiſſe patet ex euangelio. Secunda eſt culpæ, quę conſiſtit in quantitate rerum, cùm ſupra neceſſitatem acquiruntur: & hanc ſolicitudinẽ parit, & comitatur auaritia: in qualitate etiam, & lauticię

Solicitudo ꝓhibita & permiſſa.

Amor rerum temporalium duplex

Solicitudo triplex.

Gene. 3

[illegible]

A rerum quam comitatur luxuria. In nimis quoque anxia neceſſariorum prouiſione, ex qua ſequitur ſpiritualium negligentia. & hæc ſollicitudo omnino prohibetur, quia vitioſa iudicatur. Tertia eſt, gratiæ quæ conſiſtit in operibus iuſtitiæ, & proximi compaſsione. Vnde Apoſtolus.

2.Cor. 11.

Inſtantia mea quotidiana, & ſollicitudo omnium eccleſiarum, hæc ſollicitudo præcipitur: quia ad charitatem pertinere dignoſcitur. Prima eſt tollerabilis. Secunda, vituperabilis. Tertia, commendabilis. Tandem concludit de quo debet homo eſſe ſolicitus: quia de æternis, non de terrenis. Et implicat hic triplex

Bonum triplex.

bonum: ſcilicet cœleſte, ſpirituale, & temporale. Primum eſt, bonum gloriæ. Secundum gratiæ. Tertium fortunæ: Primum eſt maximum. Secundum, minus. Tertium, minimum. Ideo primum debet eſſe in intentione, ſicut præmium. Secundum, in operatione, tanquam meritum. Tertium, in affectione, tanquam ſuſten-

B tamentum. Ita inquit; nolite eſſe ſolliciti circa temporalia quærenda: ſed primum intentione, & affectione, ac præcipue præ omnibus alijs, & principaliter tanquam beatitudinem omnium actionum: & vltimum finem qui eſt per ſe appetibile, (quærite regnum dei,) id eſt, vitam æternam, & cœleſtia bona, & ne ſit error in quærendo: ſecundo tanquam etiam viam, & id per quod meretur obtineri regnum dei, quæ [illegible] dei, ſequendo eius præcepta, etiam [illegible] opera: & tertio ad vitam neceſſaria vobis, (hæc omnia) ſcilicet, temporalia, quæ [illegible] in tribus poſuit: ſcilicet in cibo, potu, & veſtimento, (adijcientur:) ſcilicet (vobis) cooperantibus, & collaborantibus, ac ſolicitudinem modo habentibus: quia ſicut propter mala opera fructus terræ ſubducitur, ſic propter bona opera adijcitur. Verumtamen ſi præſentia ſubtrahuntur ad exercita-

C tionem eſt, & probationem, ac etiam penitus ſubtracta martyrij promerentur coronam: ſi verò dantur, ad conſolationem eſt, & gratiarum actionem. Quia diligentibus deum omnia

Rom.8.

cooperantur in bonum: ſcit enim medicus cœleſtis quid magis expediat nobis. Igitur quia primum relatiuè dicitur ad ſecundum, patet quod non excludit ſolicitudinem omnino circa neceſſaria vitæ: ſed oſtendit quod principaliter debemus ſolicitari de ſpiritualibus, & ſecundariò de temporalibus: quia temporalia adijcientur nobis, id eſt, conſequenter ſine vllo noſtro impedimento, ne cum iſta quærimus illinc auertamur: aut ne duos fines conſtituamus. Nam ſecundum Auguſt. Cùm dixit: primum quærite regnum dei ſignificauit temporale poſterius quærendum: non tempore ſed dignitate: illud tanquam bonum, hoc tanquam neceſ-

Regnũ dei.

ſarium propter illud bonum. Hoc eſt primum quærere regnum dei, & poſterius temporale, id eſt, hoc priore loco ponere, & illud poſteriore;

Regnũ tẽporale.

ſcilicet vt ideo quæramus temporale, vt habeamus regnum dei, & non econuerſo. Aperte enim oſtendit non temporalia ſic eſſe appetenda vt propter ipſa benefacere debeamus, licèt

ſint neceſſaria, ſed quæcunque facimus, propter regnum dei facere iubemur. Ergo cum

D aliquid boni agimus: non temporalia, ſed æterna cogitemus, & primum intentione, & affectione regnum dei quæramus. Sancti primitiui quæſierunt primò regnum dei, & ideo deus adiecit eis regnum mundi, ſcilicet tempore Conſtantini. ſed hodie à multis primò, & præcipue quæritur regnum mũdi magis quàm dei & magis ſoliciti ſunt pro terrenis, & diuitijs, quàm pro animalibus, & eccleſijs, & ideo timendum eſt eis ne cum regno mundi amittant regnum dei. Deinde vetat cogitare de craſtino, & futuro, dicens: (Nolite ergo ſoliciti eſſe in craſtinum,) id eſt, in futurum, ſolicitudinem ſcilicet futuro tempori debitam inordinatè præoccupando; & curam, quæ incumbit diei

Craſtini cura prohibetur.

craſtino, in diem hodiernum anticipando. De præſentibus ergo, vt ait Hiero. conceſsit debere

E eſſe ſolicitos, qui futura prohibet cogitare. Sufficit enim nobis præſentis temporis cogitatio. futura quæ incerta ſunt relinquamus deo. Vbi Petrus captor, ſuprà prohibuit ſolicitudinem vitioſam de præſentibus, quæ ſcilicet ſunt vnius anni. ſemel enim in anno ſerimus, metimus, & colligimus. Vnde & præſentia quaſi dicuntur: hic autem prohibet ſolicitudinem de futuris, vt de his quæ poſt annum veniunt. De his enim quæ procurat diuina ordinatio, non conuenit ſolicitari. Si ergo prouidentia tua vltra annum extenditur, iam in vitioſam ſolicitudinem vergitur: vt abbatis, qui vſque in tertium annum reſeruauit annonam. Cuiuſmodi homines modò reputamus ſapientes, cum tamen veniant contra dit prohibitum, qui concedit tantũ curam præſentium. Tales etiam de deo diffidunt, & ob hoc miſerrimi ſunt. Hæc Petrus. Vnde, & Chryſ. Quòd autem dictum eſt nolite cogitare

F de craſtino, ſcio ego nec audire aliquem, nec omnino ſeruare. Cum enim neque orare pro his iubeamur, nos omne ſtudium erga hæc expendimus, & de his ſingulis cogitando cõſumimur. Sed quantam in his quæ ad corpus ſunt curam oſtendimus, tantam in ſpiritualibus habemus incuriam, imò longè etiam maiorem. Hæc Chryſ. Non vult autem dñs de futuro nos eſſe ſolicitos, tanquam certi de futura vita ſimus: quia neque de præſenti certi & ſecuri ſumus. Vnde Anſel. Puta te quotidie moriturũ, & de craſtino non cogitabis. Vnde & Seneca: Omnis dies ſicut vltima eſt ordinanda. Sufficit ergo nobis præſentis cogitatio temporis: futurorum curam, quæ incerta eſt, relinquamus. (Craſtinus enim dies ſolicitus erit ſibi ipſi,) id

Craſtinus dies

eſt, ipſe affert ſolicitudinem ſuam ſecum: quia tempus futurum habebit ſolicitudinem ſuam, ſibi congruam, & debitam, ſicut patet quod ex variatione temporis occurrunt varia fienda, de quibus ſufficit tunc ſolicitari cùm venerit eorum hora, ac ſi dicat: Cùm futurus dies aduenerit, de ipſo curabitis, & non antè: ſicut enim hodiernã ſolicitudinem non interdico, ita nec craſtinam, poſtquam craſtinus dies aduenerit. Et ſecundum hoc in prædictus, hoc nomen ſolicitus

G Iicitus dicit anxietate auaritiæ, quæ ſemper eſt fugienda: hic diſcretionē prouidentiæ, quæ de præſentibus non de futuris eſt habenda. Si ergo hodiernus dies de ſe ſolicitus tantūmodo, & non de alio. (Sufficit enim diei malitia ſua,) id eſt, cuilibet tempori labor & fatigatio: calamitas, & contritio: dolor & triſtitia: afflictio, & angustia, ſolicitudo, & cura. Vnde malitia hic dicitur, non malū culpæ quod agimus: ſed malū pœnæ quod patimur. In ſtatu enim innocētiæ non indiguiſſet homo tali ſolicitudine: ac ſi dicat, non oportet ꝙ laboret cogitatus ad habendū vitæ neceſſaria, diē præueniat: quia ad hoc ſufficit dies quo neceſſaria ſumere oporteat, cum enim pro ſe ſuā habeat ſolicitudinē, non oportet addere aliā. Cur ergo malitiam malitiæ, laborem labori, curā curæ ſuperaddere velis? Non itaq; pro malignitate ponitur hic malitia, ſed pro labore, & miſeria. Sic enim dicere ſolemus, multa mala hodie paſſi ſumus, quando aliquo magno labore vel miſeria fatigamus. Vnde Chry. Malitiam verò hic non malignitatem vocat: ſed miſeriam, & laborem. Sicut enim cùm alibi dicit: Si eſt malitia in ciuitate quàm dñs non fecit, non auaritiam ſignificat, ac rapinas, nec talium quicquam aliud omnino, ſed eas profectò plagas, quæ diuinitus inferuntur: de quibus ruſſus loquitur per prophetam: Qui facio pacem, & creo malū. Neq; enim hic malitiā voluit intelligi: ſed peſtilentias, plectiò, & fames, ceteraq; huiuſmodi, quæ mala eſſe putātur à plurimis, ita hic quoq; malitiā pro afflictione poſuit dicens: (Sufficit diei malitia ſua.) Nihil enim ita dolorē infert animæ, vt ſolicitudo, & cura, hæc Chry. Itaq; non labor & prouidentia dānatur: ſed mentē præfocans cura. Et ideo ſecundum Aug. Hoc loco vehementer cauendum eſt, ne cùm viderimus aliquem ſeruum dei prouidere, ne iſta neceſſaria ſibi deſint, vel ſibi commiſsis: iudicemus eum contra præcepta domini facere, & de craſtino ſolicitū eſſe. Nā, & ipſe dominus cui miniſtrabant angeli, propter exemplū, & ad informandū Eccleſiā, loculos habere dignatus eſt, ne quis in hoc ſcandalū pateretur. Et iterum ſatis appareret dñm noſtrū non hoc improbare, ſi quis humano more iſta procuret: ſed ſi quis propter iſta deo militet, vt in operibus ſuis nō regnum dei, ſed iſtorum acquiſitionem intueatur. Ad hanc ergo regulā hoc totū præceptū redigit, vt etiā iſtorum prouiſione regnū dei cogitemus: in militia verò regni dei iſta nō cogitemus, & ſimplici corde tantūmodo propter regnum dei debemus operari bonum ad omnes: non autem in hac operatione, vel ſolā, vel cum regno dei mercedem temporalium cogitare. Ita n. etiam ſi aliquando defuerint (quod plerunq; propter exercitationē noſtrā deus ſinit) non ſolū non debilitant propoſitū noſtrum: ſed et examinatum propoſitum confirmant. hæc Aug.

Malitia

Amos 3

Eſa. 45.

H

I

Loculos habuit dñs.

ORATIO.

D Omine Ieſu Chriſte, fac me nō theſaurizare in terra elementa † terrenorū: ſed in cœlo præmia meritorū, & quia nemo pōt duobus dominis ſeruire per cōtrarietatem obſequiorum libera me à dæmone, & ſeruitute mundi, carnis, & diaboli: vt reſpiciā contemplationes cœleſtes, nō terrenas: adijce ad ſtaturā naturæ meæ cubitū gratiæ in præſenti, & gloriæ in futuro, vt conſiderē lilia agri, deuotos Eccleſiæ, coopertos virtutū candore, pot. uſquā ſœnū diuites ſeculi mittēdos in clibanū gehennæ, Quærā præcipue regnū dei, & iuſtitiam eius: vt cum viatico temporalium per viā virtutum perueniā ad regnū cœlorum. Amen.

† emolimēta.

De miſericordia facienda, & non iudicādo: ac fiducia orationis.

Cap. XXXIX.

P Oſt hæc hortatur nos dñs ad miſericordiam circa proximum faciendam dicens: (Eſtote miſericordes ſicut, & pater veſter miſericors eſt.) Deus enim releuat miſerias noſtras, non expectando aliquid à nobis, ſed propter ſuam bonitatem: ſic nos debemus moueri ad releuandum miſeriam proximi, non propter noſtrum comodum, & emolumētum: ſed propter illius ſalutem, & diuinæ bonitatis amorem: qui enim propter ſuum cōmodum vel emolimentum proximo conſulit vel benefacit: non vtiq; per charitatē hoc facit, quia non illum quē debet tanquā ſeipſum diligere: ſed ſuā vtilitatē quærit, vult nos dñs patrē imitari in miſericordia qua nos miſeri multū indigemus: non in potētia, quā ſuperbe appetens diabolus, in infernū eſt detractus: nō in ſapientia, quā appetens homo paradiſum perdidit, immortalitatis ſpoliatus gloria. Magnū ergo præconiū pietatis animabus noſtris imprimit, quæ nos deo cōformes reddit. Naturale eſt omnibus animalibus eiuſdem ſpeciei adinuicē miſericordiā ſeruare: multò magis homo ad imaginē dei cōditus debet alter alteri tanquā coimagini ſuæ cōpati, & vnus alterius miſeriā cordis aſſumere velut ſuā: & in hoc conſiſtit ratio miſericordiæ. De pietatis operibus ſic dicit Hiero. Non memini me legiſſe mala morte mortuū, qui libenter opera pietatis exercuit: habet enim multos interceſſores, & impoſsibile eſt multorū preces non exaudiri. Deinde ponit tres ſpecies miſericordiæ, quarū prima cōſiſtit in non iudicando. De multis enim incertū eſt quo animo fiant, cùm poſsint ſimplici corde fieri aut duplici, & ideo bene ſubiungitur: (Nolite iudicare:) ſcilicet iniuſtè, & temerariè de proximo, (& non iudicabimini,) id eſt, non incurretis peccatum per quod ſitis digni à deo iudicari: & ſi forte ex humana fragilitate contingat vos ſuſpicioſè iudicare, (Nolite) tū (cōdēnare,) id eſt, aliquē dignū condēnatione dicere (& nō cōdēnabimini) ſcilicet à deo pro hoc peccato: quia aliqs eſt hodie peſſimus, qui fortè cras erit bonus. Circa iſtud ſciēdū eſt, ꝙ iudiciū vno modo eſt actus iuſtitiæ pertinens ad iudicē ſecularē, vel eccleſiaſticū, & de hoc non loquitur hic. Alio modo accipitur iudiciū, put aliquibus ſignis

L

Lucæ 6 & Math. 11.

Miſericordiæ cōmendatio.

M

Homo homini ſocietatē & pietatē debet

Pietatis opera.

Miſericordiæ ſpecies tres.

Iudiciū capitur diuerſimodè.

A

Iudicare de alio, multipliciter fit.

quis aliquis iudicat de proximo malè: & hoc prohibet hic dicens: (Nolite iudicare.) Poteſt aũt aliquis malũ iudicare, de proximo multipliciter. Vno modo ex euidentia facti: vt cùm aliquis iudicat aliquẽ homicidã, quia vidit eum interficere hominem: & hoc nullũ eſt peccatũ. Alio modo ex ſignis euidentibus, vt ſi aliquis iudicet aliquẽ fornicatorẽ, quia vidit eum nudum cum nuda, ſolũ cũ ſola: & hoc ſimiliter nullũ eſt peccatũ. Tertio modo ex ſignis leuibus. Et in hoc iudicio eſt triplex gradus. Primus eſt, q̃ñ ex leuibus ſignis incipit aliquis dubitare de fratris bonitate: & hoc peccatũ veniale eſt, quia procedit ex humana infirmitate, & hoc nõ vocatur propriè iudiciũ: ſed ſuſpitio. Secundus gradus ẽ, q̃ñ talibus ſignis firmiter tenet in animo q̃ frater ſit malus: & hoc propriè dicitur iudiciũ: quia iudiciũ importat firmã ſententiã, & hoc eſt peccatũ mortale, ſi malũ quod iudicat de fratre ex leuibus ſignis ſit de genere peccati mortalis: quia eſt cõtra charitatẽ. Tertius gradus eſt, q̃ñ ex leuibus ſignis non ſolum prædicto modo iudicat: ſed etiã procedit ad punitionẽ fratris, ſicut de facto, & hoc eſt grauius: quia non ſolũ eſt contra charitatẽ: ſed ẽt cõtra iuſtitiæ æquitatẽ, & de talibus intelligitur verbũ prędictũ (nolite iudicare, &c.) Prohibet dñs ne temerè iudicemus vel condẽnemus. Mali.n. homines ſæpe in malã partẽ iudicant, quæ vident vel audiunt. Boni aũt in bonam partẽ interpretantur, & nõ dubitant quin rectè omnia fiant deo cuncta vel rectè operãte, vel iuſtè permittente, & ideo de omnibus lucrum faciunt.

B

Bonorũ ordinatio.

Vñ enim ait. Aug. In tribus conſiſtit ordinatio bonorum, in æſtimãdo bonum de quolibet: in exhibendo bonum cuilibet, in ſuſtinendo malum pro quolibet. Vnde & Ber. Caue alienæ cõuerſationis eſſe aut curioſus explorator, aut temerarius iudex: etiam ſi perperam actũ quid deprehendas, nec ſi iudices proximum, magis autem excuſa. Excuſa intentionem, ſi opus nõ potes: puta ignorantiam: puta ſurreptionem, puta caſum. Quòd ſi omnem omnino diſſimulationem rei certitudo recuſat: ſuade nihilominus ipſe tibi, & dicito apud teipſum. Vehemens fuit nimis tentatio. Quid de me illa feciſſet, ſi accepiſſet in me ſimiliter poteſtatem? hæc Bernar. De dubijs ergo iudicare, eſt ſuſpectos quaſi reos condemnare, penitus repellit à nobis dominus. Et ideo ſemper dubia ſunt in melius interpretãda, & in dubijs benigniora ſunt pręferenda. Vnde Auguſt. Hoc loco nihil aliud nobis præcipi exiſtimo, niſi vt ea facta quę dubium eſt quo animo fiant, in meliorem partem interpretemur. Sunt enim quædam facta media quæ ignoramus quo animo fiant: quia & bono, & malo fieri poſſunt: de quibus temerarium eſt iudicare: maximè vt condemnemus. Duo autem ſunt in quibus temerariũ iudicium cauere debemus, cùm incertum eſt quo animo quid factum ſit: vel incertum eſt qualis futurus ſit qui nunc malus vel bonus apparet. Non ergo reprehendamus ea quæ neſcimus quo animo fiant: neque ita reprehendamus quę manifeſta ſũt, vt deſperemus ſanitatem. Et vitabimus iudicium de quo nunc dicitur: Nolite iudicare ut non iudicetur de vobis. Hæc Aug. Vñ & Chryſ. Non oportet exprobare delictum, neq; illum qui peccato aliquo ſit præuentus, inſolenter obruere: ſed clementer monere: neq; perſequi iurgio, ſed iuuare conſilio. Non enim illum, ſed temetipſum profectò cõdemnas, & facis tibi terribilius eſſe iudicium: cog ſic aduerſus te diligentiſsimam fieri, etiam de minimis vltionem. Vt enim diligentius peccata examinentur tua, legem primus ipſe poſuiſti ſeuerius de his quæ proximus peccauerit iudicando. Sunt aũt hæ diabolicæ tentationis inſidiæ. Nam qui ſeuere diſcutit aliena, nunquam propriorũ reatuum merebitur veniã. Et iterum: Si nullũ nobis aliud peccatũ fuiſſet admiſſum, pro hoc ſolo gehennæ nos tradi ſatis abundeq; ſufficeret. Quippe qui in aliorum delictis ſeueri & amariſsimi iudices reſidemus, noſtras autem trabes oculis infixas proprijs non videmus, qui aliena etiã minima, tã ſolicitè perſcrutamur: & ad condemnandos cæteros, omne vitæ noſtræ tp̃s abſumimus: à quo vitio, neq; ſeculi hominem, neq; monachorũ vllũ facile inuenias liberum. hæc Chry. (In quo.n. iudicio,) id eſt, p̃ quali: ſ. iuſto vel iniuſto, miſericordi vel duro, (iudicaueritis) alios, (iudicabimini,) à deo: (& in qua mẽſura menſi fueritis,) alijs modo (remetietur vobis:) ſcilicet in iudicio, id eſt, iuxta qualitatẽ temeritatis in iudicando, erit qualitas pœnæ: & ſecundũ menſurã prauę voluntatis, erit menſura retributionis in futuro. Commemorantur ergo duo. ſcilicet iudiciũ, & menſurã: Iudicium refertur ad culpæ & pœnæ qualitatem: menſura ad earum quantitatem. & ſecundum Aug. Non eſt intelligendum ſi temerè nos iudicauerimus, q̃ temerè de nobis deus iudicabit: aut ſi menſura iniqua menſi fuerimus, q̃ apud deum iniqua menſura nobis remetietur: ſed quoniã temeritas qua punis alium, eadem ipſa te puniet. Vnde non accipitur hic ęqualitas iniquitatis ad iniquitatem, ſed culpæ ad pœnam: vt qui per culpam male iudicat, per pœnam iuſti diuini iudicij mala ſuſtineat, & iuxta menſuram culpæ, ſit menſura pœnę. Ad hunc ſenſum etiam retorquetur illud: Qui gladio, ſcilicet iniquæ ſententiæ iudex quemq; percuſſerit, gladio diuinæ ſententiæ iuſtè ferietur, & æterna morte morietur. Deinde ponit ſecundã ſpeciem miſericordiæ, quæ conſiſtit in dimittendo, cùm ſubiungit: (Dimitte) ſcilicet iniurias vobis illatas à proximo, & debita vobis à pauperibus, (& dimittetur vobis:) ſcilicet peccatum veſtrum à deo, cui frequenter iniuriati eſtis, & debitum quod deo debetis. Et ponit tertiam ſpeciem, quæ conſiſtit in dando, cùm addit: (Date) ſcilicet indigentibus beneficia temporalia, (& dabitur vobis:) ſcilicet vita æterna. Indiuiſibiles enim ſocij ſunt dimittere, & dimitti, ac ſimiliter dare, & dari. Vñ Aug. Duo ſunt opera miſericordiæ quę nos liberãt: Dimittite, & dimittetur vobis: date, & dabitur vobis. Dimittite, & dimittetur vobis, ad ignoſcendũ pertinet:

C

Excuſatio factorum alienorum

Dubia in meliorem partẽ interpretanda ſunt.

Iudiciũ temerarium.

D

Iudicat ſe, qui alios iudicat.

E

Temerè iudicantes, non ſic iudicabũtur à deo temerè, ſed ſeuerè.

Secũda miſericordiæ ſpecies.

Tertia ſpecies.

A tor & repræſentator perſonæ alienæ, quia ſæpe malus bonū arguit vt iuſtus videatur: & aliū accuſat, vt ſe extollat (eijce primum) per collyrium pœnitentiæ, (trabē) maioris peccati, (de oculo tuo,) & conſcientia, quia magis tui quam alterius es cognitor: quia magis vides maiora quàm minora, quia magis te diligis quàm aliū: quia in maiori peccato, maius eſt periculū (& tūc:) ſcilicet cùm mundatus fuerit oculus tuus, videbis & (proſpicies: vt eijcias feſtucam,) minoris peccati (de oculo) & cōſcientia (fratris tui,) ipſum arguendo: quia oculus conſcientiæ purgatus videre poteſt, ſed nube & caligine peccati cæcatus non poteſt. Sic facias vt exemplo potius quàm dictis fratrē emēdes, ne tibi dicatur: medice, cura teipſum: & illud Apoſtoli, qui aliū doces, teipſum non doces. Sic eſt ordo charitatis quòd à ſeipſo incipiat: & prius ſe ac poſtea alios corrigat & emendet.

Lucæ.4
Rom.2.

B Circa correctionem enim proximi attendi debet ordo correctionis: ſcilicet vt homo prius ſe corrigat, deinde proximū: modus manſuetudinis, cauſa mouēs: ſcilicet zelus charitatis, circunſtantia loci & tēporis, æſtimatio euentus ſequentis. Propemodū & ferè naturale eſt vt quilibet peccata ſua leuiget, & aliena aggrauet. Vnde dicit Hilarius, ꝙ vix inuenitur aliquis ab hoc vitio alienus: quia vnuſquiſq; vitijs ſuis fauens aliena facile reprehendit. Et ideo, vt ait Augu. p̄ cautè ꝙ vigilandū eſt, vt cùm aliquē reprehendere vel obiurgare neceſsitas coegerit, primum cogitemus vtrū tale ſit vitium quod nunquā habuimus. Etſi nūquam habuimus, cogitemus & nos homines eſſe, & habere potuiſſe. Si verò habuimus, & non habemus: tangat memoriā communis infirmitas, vt illam reprehenſionem aut obiurgationē non odium, ſed miſericordia præcedat. Si autē cogitantes noſmet inuenerimus in eo vitio in quo eſt ille quem reprehendere parabamus: nō

Correctionis fraternæ ordo, modus, cauſa, locus, tempus, euētus.
Cautè corrigas.

C reprehendamus, neq; obiurgamus: ſed tantū cōgemiſcamus, & non illum ad obtemperādū nobis: ſed adpariter conādū inuitemus. Rarò ergo & magna neceſsitate obiurgationes adhibendæ ſunt, ita tamen vt etiā in his non nobis, ſed deo vt ſeruiatur inſtemus. hæc Augu. In omnibus iſtis, vt dicit Baſilius, conſiderandum eſt quantæ ſit difficultatis alios iudicare. quia oportet vt primò ſeipſos iudicent & conſpiciant, quod videtur grauiſsimum omnium: quia cùm oculus cuncta videat exteriora, tamen ſuper ſe viſu nō vtitur: ita intellectus cùm alienum corrigit peccatū, difficile eſt proprios defectus percipere. aduertendum tamen, ꝙ crimina arguentis aut ſunt publica, aut occulta: ſi publica, peccat dupliciter arguendo. ſ. peccato præſumptionis, & peccato ſcandali: ſi autē ſunt occulta, tunc peccat primo modo tantū, ſi tamen iſte qui arguit primò pœniteat, & poſtea humiliter arguat, nō peccat. Sed quia aliqui dei præceptis obtēperare cupientes, quandoq; aperiēdo ea quæ hi quibus aperiuntur capere & ſuſtinere non poſſunt, amplius nocent quàm ſi occultarent, rectè ſubiungit: (Nolite ſanctum,) id eſt, ſacræ ſcripturæ myſteria & fidei ſecreta, vel etiam eccleſiaſtica ſa-

Iudicādi alios cautio.
Arguentis incautè peccata.

D cramenta (dare) vel, id eſt, publicare & reuelare: prædicando myſteria, diſpenſando ſacramēta (canibus,) id eſt, oblatrantibus detractoribus, & veritatis oppugnatoribus, (neq; mittatis margaritas,) id eſt, quod ſanctum (ante porcos,) id eſt contēptores & deriſores, (ne fortè conculcent eas.) ſcilicet porci contēnendo & ſaſt dicēdo, (pedibus ſuis:) ſcilicet intellectu & affectu (& conuerſi,) ſcilicet canes ab eo quod audierunt à vobis (dirumpant vos,) reprehendendo & blaſphemando, ac fidei ſimplicitatem & veritatē impugnando. Vt enim ait Aug. duæ res faciunt magna non recipi: ſcilicet contēptus, & odium: primū ad porcos, ſecundū ad canes refertur. Cauendum eſt ergo, ne quid aperiatur ei qui non capit: melius enim quærit quod clauſum eſt, quàm id quod apertum eſt, aut infeſtet per odium vt canis: aut negligat per contēptū vt porcus. Et ne poſsit aliquis ignorantiæ ſuæ

Cōtemptus & odium.

E cōſcius dicere, quod ſanctum me dare canibus prohibes, & quas margaritas mittere ante porcos, cum adhuc me habere non videā, opportunè ſubiecit, dicēs: (Petite) in fide, & orando (& dabitur vobis: quærite) ſcilicet in ſpe, & rectè viuendo (& inuenietis: pulſate) ſcilicet in charitate, & perſeuerando (& aperietur vobis.) Vbi Chryſ. Quoniam maiora erant mandata ſuperius poſita quàm virtus humana, trāſmittit eos ad deū, cuius gratiæ nihil eſt impoſsibile, dicēs: (Petite, & dabitur vobis:) vt quod ex hominibus conſummari nō poteſt, per gratiā dei adimpleatur. Cum enim alia animalia deus muniuerit, veloci pedū curſu, aut velocibus pennis, aut vnguibus, aut dentibus, aut cornibus: hominum ſolum ſic diſpoſuit, vt virtus illius ſit ipſe: vt infirmitatis ſuæ neceſsitate coactus, ſemper neceſſarium habeat dominum ſuum. Vbi & Hiero. Si petenti datur, & quærens inuenit, & pulſanti aperietur: ergo cui non datur, & qui non inuenit, & cui nō aperitur, apparet ꝙ non bene petierit, quæſierit, pulſauerit.

Petenti dabitur &c.

F Et Chryſ. Petētis negligentia reprehenditur, vbi de dantis miſericordia nō dubitatur. Vnde etiā Aug. Dñs Ieſus Chriſtus, inter nos petitor, cū patre dator: non vtiq; nos tm̄ hortaretur vt peteremus, niſi dare vellet. Erubeſcat humana pigritia: plus vult ille dare, quàm nos accipere. Plus vult ille miſereri, quàm nos à miſeria liberari. Nā ille qd' nos hortatur, propter nos hortatur. Euigilemus, & hortāti credamus promittēti: obſecremus, vt & dantē gaudeamus, hæc Aug. Sciendū verò quòd oratio eſt exaudibilis, tribus cōcurrētibus. Primū eſt, ꝙ ſit pia & iuſta. i. de pertinentibus ad ſalutē: quia exaudiri in alijs, quandoq; nō expedit. Secundū eſt, ꝙ ſit perſeuerans. i. nō interrupta per aliquid orationi cōtrariū: quia non ceſſat orare, qui nō ceſſat benefacere. Tertiū eſt, ꝙ oret pro ſe: quia licèt aliquis piè & perſeueranter pro alio oret, oratio tamen poſſet impediri propter demeritū illius pro quo oratur: ſed tribus prædictis cōcurrētibus, ſemper exauditur. Et hoc eſt quod notatur in tribus verbis hic poſitis. ſ. (petite) piè (quærite) perſeueranter, (pulſate, & aperietur vobis.) Ex quo patet quòd lo-

Oratio eſt exaudibilis per tria.

G quitur de oratione facta pro ſe, cùm dicit (& operietur uobis.) Et quia iſtis concurentibus, ſemper exauditur oratio: ideo ne homines deſperent in ſua oratione exaudiri, ſubdit omnibus, ſpē cōferens impetrandi: Omnis, inquit, qui credendo petit ſicut debet, accipit: & qui ſperando quærit ſicut debet, inuenit: & operando, pulſanti aperietur. Ergo perſeuerantia opus eſt vt accipiamus ꝙ petimus, inueniamus quod quærimus, & quod pulſamus, aperiatur. Hac .n. tāta conculcatione verborū, manifeſte dominus oſtēdit, quàm ſolicitos, moleſtos, & importunos, violētos, & improbos, ad petendū nos eſſe velit. Vñ & quidā ait. Labor improbus omnia vincit. Illud enim quod ad ſalutem petitur, non ſemper ſtatim datur: ſed differtur, vt congruo tempore detur, & vt ex dilatione charius habeatur: quia diu deſiderata, dulcius obtinentur: citò aūt data vileſcunt. Expedit etiā vt ab otioſa locutione abſtineat, qui in oratione exaudiri deſiderat.

Oratio nis fiducia.

Virgilius in Georg.

H Quia ſecundum Grego. os noſtrum ab omnipotente domino, tanto minus exauditur in prece, quanto amplius inquinatur ſtulta locutione. Conetur etiā orans, vt ſeipſum intelligat, ſi vult quod deus eum exaudiat. Nam ſecundū Ambr. illam orationum deus nō audit, ad quā iſte qui orat non intendit. Vult deus fideliter peti à ſe, quod diſpoſuit petentibus erogare. Vnde Berñ. Vult autem à ſe requiri deus, etiā quod pollicetur. Et ideo fortè multa quæ dare diſpoſuit, prius pollicetur: vt ex promiſſione, deuotio excitetur: ſicq; quod gratis daturus erat, deuota oratio promereatur. Non aūt dicit dominus, quid accipit petens, vel quærens, aut pulſans: quia quandoq; exauditur ad votū, vt cùm datur id quod petitur: quandoq; ad meritum, vt cùm aliquid æquiualens, vel melius datur. Aliquando enim ſancti, non recipiendo quod petunt, magis exaudiuntur, quàm ſi illud reciperent. Vnde Aug. Nolite pro magno habere, ad voluntatem à deo exaudiri. Aliquando deus quaſi iratus, dat quod petis: & propitius, negat quod petis. Quid proſit & quid non, medicus nouit: quia deus ſi uoluntati noſtræ non dat, ſaluti dat. Quid .n. ſi hoc petieris quod tibi obeſt, & medicus nouit quia obeſt tibi: fratres diſcite rogare deū, ut medico committatis. Quod ipſe nouit, faciat. Tu morbū cōfitearis: ille medicamentū adhibeat. Nō te exaudit ad voluntatē: ſed exaudit ad ſalutē. Non fit ꝙ vis: ſed fit quod tibi expedit. hæc Aug. Vnde & Berñ. Nemo veſtrum paruipendat orationē ſuā quoniā ipſe ad quē oramus, nō paruipendit eā: ſed aut dabit ꝙ petimus, aut ꝙ nouit vtilius. Frequenter dominus diſcipulos ad orandū monuit. ſæpe opere comprobauit, & exēpla plura ad hoc eis propoſuit. vt nobis virtutē orationis cómendaret. Eſt quippe virtus eius ineſtimabilis & efficax ad omnia bona, & proficua impetranda, ac mala & nociua repellēda. Si ergo uis patiēter aduerſa tolerare, ora. Si vis prauas affectiones conculcare, ora. Si vis aſtutias Satanæ cognoſcere, & fallacias eius cuitare, ora. Si vis igſtanter in opere dei viuere, ac laboribus & afflictionibus non cædere, ora.

Exauditio multiplex.

Oratio nis virtus ineſtimabilis.

K Si vis in ſpirituali vita te exercere, & carnis curam in deſiderij non agere, ora. Si vis vanarum cogitationū muſcas effugare, ora. Si uis animam tuā ſanctis & bonis cogitationibus, ac deſiderijs, feruoribus, & deuotionibus impugnare, ora. Si vis cor tuum virili ſpiritu, & cōſtanti propoſito, in dei beneplacito ſtabilire, ora. Si vis vitia extirpare, & virtutibus imbui, ora. Si vis ad cōtēplationem aſcēdere, & ſpōſi amplexibus frui ora. Si vis cœleſtium dulcedinē, & alia dei magnalia deguſtare, ora. Et breuiter, in quacunq; neceſſitate oratio valet, quæ ſpiritus malos a nobis fugat, & bonos ad nos vocat. Vñ Bed. Sicut fur audito clamore fugit, & vicini excitantur, & veniunt ad ſuccurrendum: ita clamor orationis diabolum fugat, & angelos, ac ſanctos omnes, ad ſuccurrēdum excitat.

L Vnde & Berñ. Inter Babylonem & Hieruſalem, eſt nuntius, fidelißimus, regi bene notus, & curiæ, oratio .ſ. quæ in ſecreto noctis ſilētio, per ignotas ſemitas, arcana cœli penetrare, & cubiculū regis adire, & oportuna importunitate impij regis animū, ad auxilium mittendū inflectere nouit. hæc Berñ. Vides quàm magnæ potentiæ, & virtutis, ſit oratio. Ad quorum omnium probationem, omißis ſcripturarum probationibus, hoc tibi ſit pro efficaci probatione, ꝙ audiuimus & vidẽmus quotidie per experientiam, illiteratas & ſimplices perſonas, prædicta & plura alia, etiam maiora per orationē impetrare. Magnū quippe ſignum eſt gratiæ dei, vacare frequenter orationi. Vnde Augu. Cùm videris nō à te amotam deprecationē tuā, ſecurus eſto: quia nō eſt amota à te miſericordia ipſius. Et vt breuiter vtilitatē orationis dicā multū eſt neceſſaria ad ſalutem promerendā. Vnde Aug. Nullū credimus ad ſalutē, niſi deo inuitante venire: nullum inuitatum niſi deo adiuuante bona operari: nullū niſi orātē dei auxilium promereri.

Oratio nuntius fidelis.

Oratio adſalutē neceſſaria eſt.

M Vaca igitur orationi: nihilq; aliud, neceſſarijs curis tātū exceptis: te delectet niſi oratio: quia nihil tātū te delectare debet, quātū morari cū deo, ꝙ fit per orationem. Vnde Chryſo. Conſidera quāta eſt tibi conceſſa fœlicitas, quāta gloria attributa orationibus ſabulari cum deo, cū Chriſto miſcere colloquia, optare ꝙ velis, quod deſideras poſtulare. Deinde auget orantibus obtinēdi fiduciam, à minoribus cōſurgens ad maiora, confirmans ſuperius promiſſum per exēpla. Et ponit primò ſimilitudinem de amico, qui propter importunitatē, & conſtantiā amici media nocte veniētis, & petētis, ſurgit, & panes neceſſarios cōmodat. Si enim homo perſeuerāter petenti, dat ex tedio: multò magis deus, perſeueranter petenti, dat ex amicitia. Vnde Beda: Cōparatio eſt à minore. Si .n. amicus homo ſurgit de lecto, & dat, non amicitia, ſed tedio cōpulſus: quātò magis dat deus, qui ſine tedio largißimè donat quod petitur: ſed ad hoc ſe peti vult, vt capaces donorū eius fiant qui petūt. Vnde & Aug. Non propter amicitiam, quāuis amicus ſit propter improbitatem, quia pulſare non deſiſtit: quia & cùm eſſet negatum, non ſe auertit,

Inſtanter orādum.

Dās ex tedio.

A ille qui nolebat dare quod petebatur fecit:quia
in petendo non defecit.Quantò magis dabit bo
nus pater, qui nos hortatur vt petamus, cui di
ſplicet ſi nó petamus. Vbi etiam Ambr. Media
nocte perrexit, vt omnibus momentis, non ſo
lum diebus, ſed etiam noctibus, oratio deferа
tur. Et ideo ſcriptorum memores,noctibus,ac
diebus orationi inſtantes, peccatis noſtris ve-
Pſ.118. niá poſtulemus. Nam ſi ille tá ſanctus,& qui re
gni erat neceſsitatibus occupatus, ſepties in die
laudé dño dicebat matutinis & veſpertinis ſa-
crificijs intétus:quid nos facere oportet, qui eo
B amplius rogare debemus: quò frequentius car-
nis,ac mentis fragilitate delinquimus:vt de via
laſsis,& iſtius ſeculi curſu, ac vitæ huius anfra
ctu grauiter fatigatis, panis refectionis dee ſſe
non poſsit,qui hominis cor confirmet. Nec ſo
lum media nocte dñs, ſed omnibus propè do-
Vigilandú eſt. cet vigilandú eſſe momentis. Vigilandú eſt ſem
per:multæ .n. inſidiæ ſunt nobis, & grauis cor
poris ſomnus:quia ſi dormire mês cœperit, vi-
goré ſuæ virtutis amittet. Excita igitur ſomnú
tuú:vt pulſes hoſtium Chriſti. hæc Amb.Secúdò
ponit ſimilitudiné de patre carnali, qui dat fi-
lijs ſuis bona data,& neceſſaria quæ petunt. Et
Tria à deo petenda. ponit exéplum de tribus, per quæ intelliguntur
quæ à deo poſtulare debemus. Primum eſt pa
Panis. nis, & ſignificat charitatem: quia ſicut ſine pa-
ne,omnis menſa inops dicitur: ſic ſine charita
te, omnis virtus vana & inanis eſt, & omne o-
pus bonú perditur.Huic opponitur duritia cor
dis, quæ per lapidé intelligitur. Et ꝓ vtroque
iſtorum debet orari:vt .ſ. charitas detur, & du
ritia cordis auferatur. Secúdò ponit exemplú
Piſcis. de piſce, per quê intelligitur fides:quia ſicut pi
C ſcis in aqua naſcitur, & in fluctibus aquæ non
moritur,ſed potius purgatur & melioratur:ſic
in baptiſmo fides naſcitur, & inter tribulatio-
nes & fluctus anguſtiarum huius múdi nó ex-
Serpês. tinguitur,ſed potius purgatur. Huic contrarius
eſt ſerpês, propter venenú infidelitatis. Iſtá fidê
debemus petere à deo, & nó dabit nobis ſerpê
tê, id eſt infidelitaté,aut doctrinam,vel peruer
ſitaté hæreticorum, quæ per ſerpêtem intelligi
Ouum. tur. Tertiò ponit exéplú de ouo, & ſignificat
ſpé.quia ſicut in ouo nódú eſt fœtus perfectus
ſed ſola ſpes fœtus:ſic ſpes nó eſt de habitis,ſed
habendis.Vñ ſicut ab ouo expectatur pullus, ſi
ouú à matre fuerit calefactú: ſic æterna beatitu
do à ſpe expectatur,ſi ſpes à matre conſcientiæ
Scorpio in calore charitatis conſeruatur. Huic cótraria
tur ſcorpio.cuius venenata eſt cauda. Hác ſpem
debemus petere à Chriſto, & non dabit nobis
ſcorpioné,qui púgit cauda,& occidit,& morté
inferni inducit. Tres virtutes prædictas petere
debemus:quia ſine eis nó eſt ſalus. Si ergo ho-
mo, qui malus eſt, in cóparatione diuinæ boni
tatis& clemétiæ,reſpectu cuius nemo eſt bonus
qui etiá ideo malus dicitur, quia ad malú eſt ꝓ
nus: dat bona data ſibi à deo.ſ.temporalia,filio
petenti:multò magis pater noſter cœleſtis, qui
ex natura ſua bonus & pius eſt,per eſſentiá (da
bit ſpiritú bonú)id eſt bona ſpiritualia,ſcilicet
gratiam & gloriá(petentibus ſe)nó renuêtibus.

Vocat aút omne donum ſpirituale,ſpiritum bo D
num: quia ſecundú Aug.ſpiritus ſanctus eſt pri Spiritus ſanctus.
mum donú,in quo omnia donantur. Vbi Aug.
Non denegabit ſe petentibus,qui ſponte obtulit
ſe non petétibus. Et præter hæc omnia,qui pro
prio filio ſuo non pepercit, ſed pro omnibus
tradidit illú,& dedit ad occidendum, quomo-
do nobis non cuncta quæ petimus donabit? Da
bit autem ea quæ petimus,ſi tamé ea quæ præ-
cipit,fecerimus. Et iterum: Qui vult audiri à
Deo,prius audiat deum. Qua fronte poſtulas ꝙ
promiſit deus ſi non facis quod iuſsit deus? Pri Exaudiri volêti neceſſaria.
us audi monitiones, & ſic exige ꝓmiſsiones.
Qui à præceptis dei auertitur, quod in oratio-
ne poſtulat non meretur. hæc Augu. Deinde o-
ſtendit per quid oratio à parte orantis exaudi
bilis ſit:& ad meritum exauditionis concluden
do, ſubiungit:(Omnia ergo quæcunq; vultis).ſ.
rationabiliter & dictante charitate (vt faciant
vobis homines)ſcilicet vtiliter & ordinate,(ea-
dem & vos facite eis) .ſ. loco & tempore. Qua
.n. fronte petis dominum tuum: qui non agno
ſcis parem tuum? quaſi dicat: Si vultis petita ac E
cipere,quæſita inuenire,pulſantes intrare:ergo
vos facite alijs, quæ vobis fieri vultis ab illis.
Sed nec ab alijs expectetis, quid illis non fece-
ritis. Vbi Chryſ. Ac ſi diceret: Si ergo cupitis au
diri præter illa quæ dixi, etiam iſta perficite.
Vidiſti certe,quia cú oratione opus ſit etiam di
ſciplina virtutú. Quæ vis tibi fieri à cóſeruo,ea
tu erga proximum, inquit oſtende. Quid unquá
hoc præcepto, aut læuius inuenitur, aut iuſtius? Iuſti oratio.
hæc Chryſ. Et quia iuſti faciunt hæc omnia:
ideo multú valet oratio iuſti aſsidua. Iuſtus ꝗp Iaco.5.
pe,fortis turris & murus eſt in aduerſis:& ſe &
alios defédit ab eis. Vñ figura in Núeris eſt,vbi
dicitur ꝙ Aaró ſtás inter mortuos & viuos, de Núc.16.
ꝓcatus eſt,& plaga ceſſauit, & ab incêdio eos li
berauit. Vñ et ſuper illo verbo Gene. Nó delebo
ꝓpter decé,dicit Amb. Hinc diſcamus quantus Gen.18.
murus ſit patriæ,homo iuſtus. Illorú fides, vos
ſeruat:iuſtitia ab odio diuino nos defendit. Vñ
Greg. Melius pugnat vir iuſtus orádo,quá innu
meri ꝑliatores pugnádo. Oratio.n. viri iuſti cœ
los penetrat:quo ergo in terris hoſtes non vin-
cat? Et nota ꝙ cú dictú ſit omnia,hoc mandatú
nó implet,qui aliquid talíú omittit,ꝓcipue quá
do illud facere pôt niſi maius bonú illud excu
ſet. Quid ergo diceſ de illis,qui nó tátú omittê- F
do, ſed alios multipliciter affligêdo, ꝙ ſibi no-
lút fieri, alijs faciêtes,huius mádati tranſgreſſo
res efficiútur? Dici poteſt ꝙ perfecti tenêtur ad
vtrúq; .ſ. nihil talíú omittere,& nihil moleſtú,
quod ſibi nollét alijs inferre. Imperfecti aút, te
nêtur ad vltimú,ſed nó primú, niſi in caſu ne-
ceſsitatis:quia primú in tali caſu, eſt præcepti:
ſed in alijs,eſt ſupererogationis. Cú ergo ſit du
plex præceptú legis naturalis. Vnú negatiuú,de Præceptú duplex.
quo in Tobia dicitur: Quod ab alio tibi oderis
fieri,vide ne aliquádo alij facias. Aliud affirma Tobi.4
tiuú,de quo hic habetur. In hoc affirmatiuo,ne
gatiuú illud intelligitur. Vnde Chry. Cú.n.ſunt
duæ viæ,quę ducunt ad virtutem: ſcilicet abſti- Viæ ad virtuté.
nentia mali,& operatio boni, hanc ponit, per

G iſtam & illã ſignificans. Hæc Chryſ. Et iſtud affirmatiuum ad maiorem perfectionẽ obligat, quàm negatiuum: & ideo rationabile fuit, vt affirmatiuũ poneretur in noua lege, quæ maioris eſt perfectionis. Ibi malũ facere interdicimur: hic autem & malis, bona facere iubemur. Quia 1. Cor. 13. n. charitas patiens & benigna eſt, non tantum iniurias proximi fortiter ſuſtinet, ſed eius quoque gratiã benignè præuenit, vt beneficijs ad amorem trahat. Perpende quantæ perfectionis ſit hoc mandatũ cuius eſt affectus, non amantẽ beneficijs cogi ad amorem? Vnde nõ ait, prout faciunt, facite, ſed, prout vultis vt faciant vobis, facite illis. Qui hanc regulã obſeruaret, nullum offenderet, ſicut à nullo vellet offendi: & alijs bona impenderet ſicut ab alijs vellet ſibi impẽdi. Qui. n. cogitat, vt ea alteri faciat, quæ ſibi ab altero fieri expectat: penſat nimirum vt malis bona, & bonis meliora exhibeat. Et declarans H iſtius præcepti præconium, conſequenter adiungit, (Hoc eſt enim lex & prophetæ) id eſt impletio legis naturalis: quia hæc lex naturalis, ſcripta eſt in corde hominis, & inſita nobis per quã quid ſit virtus, & vitiũ, dignoſcimus: ac impletio legis Moſaicæ, & propheticæ prædicationis. quia nihil dictũ videtur, quàm Diliges proximũ tuũ tanquã te ipſum: quod tamen ex dei Charitatis perfectio. dilectione, eſt faciẽdũ. quaſi diceret: In hoc vno implentur, & ad hoc tendunt, & propter hoc ſunt, & hoc docent lex & prophetæ, & omnes ſacræ ſcripturæ. Omnia. n. præcepta ordinantia hominem ad proximum, non ſunt niſi quædam concluſiones, ex iſto principio deriuatæ. Ro. 13. Vnde Apoſtolus: Qui diligit proximum legem impleuit. Vbi & Chryſo. Breui ſermone omnia quæ ſaluti, ac fidei noſtræ erant neceſſaria, dominus cõprehendit: vt ea quæ nobis ab alijs fieri volumus, ipſi quoque alijs ſimiliter faciamus. I In quo mãdato, vniuerſa præcepta legis, ac prophetarũ conſiſtere, dominus apertè monſtrauit, dicendo: Hoc eſt. n. lex & prophetæ. Nã quæcunque lex & prophetæ ſparſim in omnibus præceperunt ſcripturis, in hoc cõpendioſo continẽtur mãdato: quaſi innumerabiles arborũ rami in vna radice. Qui ergo ab alijs nobis, non niſi bona & vtilia fieri volumus, ipſi quoque vicẽ gratiæ amoriſque rependere debemus: vt præcepta Mat. 11. legis, ac prophetarũ implẽtes, retributionem fidei à domino conſequamur. hæc Chryſ. Iugũ ergo domini ſuaue eſt, & onus eius leue, vt in tã breui regula eius lex præcepta, ad proximum cõpleantur. Nã alio loco, de duobus præceptis Mat. 22. ſ. de dilectione dei, & proximi loquens, nõ tantum ait, Lex pendet in his & prophetæ, ſed addidit, Tota lex, & omnes prophetæ. Quòd cum hic non addidit, ſeruauit locum alteri præcepto, quod ad dilectionẽ dei pertinet. Quidã tñ volunt, quod cõprehendatur etiam dilectio dei, ſine qua non impletur charitas proximi: quia nec proximus ſine deo, nec deus ſine proximo, diligitur. Conſidera nunc præmiſſa domini præcepta: & vide quàm rarus ſit, qui obſeruet ea. Præcepti quidem affirmatiui hic in euangelio poſiti. ſ. Omnia quæcunque vultis vt faciant vobis homines, & vos facite eis: neſcio ſi obſeruator aliquis poſſet hodie reperiri. Præcepti K verò negatiui, in Tobia poſiti, ſcilicet. Quod ab Tob. 4. alio tibi oderis fieri, ne facias alij: & ſi ſint operarij, ſunt tamẽ valde pauci: quia vt dicit Chryſo. nos ecõtrariò omnia faciamus hominibus, quæ ipſi pati nolumus. Hoc quippe non ſolum in ſecularibus, ſed & in quibuſdam patet religioſis, qui ſæpe in perſonis & rebus, ſiue vtiles alijs ſubtrahendo, ſiue de inutilibus ſe expediẽdo, fratribus ſuis iniuriam faciunt. Sicque in his & cæteris modis varijs, contra prædictũ domini mandatum, id faciunt, quod ipſi pati nollẽt nec mirum ſi in futuro patientur quod nollẽt.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, qui docuiſti nos facere omnibus miſericordiam, & non iudicare quenquam: da mihi quod doces perficere, ut tibi per te valeam complacere: hortaris nos vt oremus, & vtique conferre vis, qui ſemper L communes vt rogeris. Peto ergo, quia iubes: quæro, quia præcipis: pulſo, quia iniungis. Qui me feciſti petere, fac accipere: qui dediſti quærere, da inuenire; qui docuiſti pulſare, aperi pulſanti, vt poſſit intrare. A te habeo deſiderare: à te habeam impetrare. Dona quòd offeram, cuſtodi quod exigas, vt velis coronare quod præſtas. Amen.

De arcta uia &c. & concluſione ſermonis domini in monte. Cap. 40.

ET quia multa & admiranda dominus præceperat, cunctiſque paſſionibus ſuos eſſe liberos iuſſerat: ne aliquis diceret: quia importabilia ſunt iſta prorſus, ac dura: arcta via Luc. 13. & Matth. 7. eſt iſta, valde difficilis obſeruationis ſũt iſta mãdata, ſubdit monitionem, dicens (Cõtendite) ergo & ſolicitè ſatagite (intrare per anguſtam M portam) non per latam. quaſi diceret: Quamuis prædicta ſint difficilia & anguſta, tamen meritoria ſunt, & introitus ad cœleſtia. Et Mat. 11. notanter dicit, contendite; quia regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Non enim poteſt fieri ſine conatu magno, quod homo terrenus fiat ciuis in cœlo. Et hęc Contentio bona. contentio, eſt bona & ſancta: qualis fuit in legione Thebæorum, inter quos erat de glorioſæ mortis acceleratione, contentio. Sed hodie eſt contentio de alijs: quia de maioritate & excellentia, de acquirenda pecunia, de iniuria remordenda, & huiuſmodi ſimilia. Deinde reddit monitionis dictę rationem, dicens; Ita ergo intrate per anguſtam portam, non per latam) quia lata eſt porta, & ſpacioſa via, quæ ducit ad perditionem: & multi ſunt qui intrant per eam. Anguſta verò eſt porta, & arcta via, quæ ducit ad vitã: & pauci ſunt qui inueniunt eam. Porta ingreſſus eſt, & quoad incipientes: via progreſſus eſt, quoad proficientes, vel Porta anguſta. deficientes. Et bene dixit viam ad vitam anguſtam & arctam: aliam verò latam & ſpacioſam. Nam ieiunare, vigilare, à carnis deſiderijs Via ad vitã eſt anguſta. & voluptatibus abſtinere, proprià volũtatẽ nõ facere:

A cere: cui non videtur anguſtũ & arctum? At ue rò delicioſè mãducare & bibere, cæteriſq; car nis deſiderij, & voluptatibus obedire, ac uolun tati ſuæ in nullo cõtradicere: cui non videtur latũ & ſpacioſum? Sed heu, per latã viam quaſi omnes incendimus: & de anguſtia, pauci curamus. Vñ Chryſ. Qui iuſsi ſumus per anguſtam portã incedere: per latã ſemper incedimus. Et quidẽ, ſi homines ſeculi latã viã, ſpacioſãq; gradiantur ſuſtulisſe crucẽ ſuã, & ſequi Chriſtũ, nõ per hãc latã & ſpacioſã velle incedere, nõ tibi ꝓdigiũ videatur. Deniq; monachi, cũ de mõaſterijs requirũt, & de locis habitationũ percũctantur, ante omnia inquirũt, ſi requieſsit in loco, ſi abũdent omnia, ſi aquarũ copia cõfluant. Sed et ſi de eremo requirant, etiã ibi antè omnia de requie tractant, & de opportunitate miniſterij corporalis. Iã verò ſi ad aliquã diſpẽſationẽ vocaueris, aut aliquid miniſterij diuini iniũgere volueris: prima ſtatim ſolicitudo eius, & prima

De via lata.

Monachos nõ ire per arctam viã, deflet.

B verba eius, iſta ſunt: Si eſt ibi requies, quò eũdũ eſt: ſi inueniãtur ea, quæ neceſſaria ſunt abũdãter: ſi nihil deſit eorũ, quę lata via & ſpacioſa depoſcit. Quid agis o homo: quid loqueris? Arctam viã & anguſtã, ieſſus es ambulare, vt quid de requie: vt qd de abũdãtia percunctaris? Per anguſtã ianuã, trãſire iuſſus es: vt quid amplos requiris ingreſſus? Eſt aliquid iſta permutatiõe nequius: eſt aliquid iſta peruerſitate deterius? Et quidẽ, qui principibus ſeculi miniſtrãt, horum nihil requirũt: ſed tantũ ſi lucri habeat aliquid tẽporalis, militiæ eius locus. Quid ſi ſolũ eſſe cognouerint, iam nullus refugitur labor, nullum periculum vitatur, nulla indignitas excuſatur ſeruilia etiam, ſi ab ingenuo depoſcãtur, officia nõ negabit. Peregrinationes quoq; longiſſimas, periculoſaſq; nõ reſpuet, contumelias, cruciatus, permutationes temporum feret, omnia ſpe lucri. Nec timet ne fortè ab ipſa miſera

Secularium pro lucro labor.

C bili ſpe decipiatur ac decidat: nec immaturam peregrinis locis mortem & ſubitam pertimeſcit, ſeparationem ſuorũ, coniugis etiam ac liberorũ abſentiã, tollerabiliter patitur, non patriæ, nõ charorũ molitur affectu, ſed deſiderio & cupiditate pecuniæ velut amens agitur, & amore eius incenſus, nihil laboris ſentit, nihil doloris intelligit. Nos econtrariò, qui non pecuniam querimus, ſed ſapientiã: nec terram, ſed cœlum petimus, & ad cœli diuitias feſtinamus: quas neq; oculus vidit, neq; auris audiuit, quæ nec in cor hominis aſcenderunt. Hæc inquam quærentes, & pro his cœlo ipſi vim parantes, inferre de requie corporis percunctamur. Vide illis quanto miſeriores ſumus, & molliores. Quid dicis o homo: quid agis? Cœlũ paras aſcẽdere, & regnũ cœli inuadere: & interrogas ne qua tibi difficultas occurrat in itinere, ne quid in via tibi aſperũ accidat, aut laborioſũ, & nõ erubeſcis nõ pudore oppreſſus, ſub terrã temetipſũ defodis. Si .n. omnia tibi mala occurrerẽt, ſi vniuerſa tibi pericula imminerẽt ſi cõuitia, ſi iniurię, ſi ignominię, ſi calũniæ, ſi gladius, ſi ferrũ, ſi ignis, ſi beſtiæ, ſi præcipitia, ſi fames ſi ægritudo, ſi cũcta, quæ dici vel cogitari poſsũt mala ſuper te irruerẽt dignũ aliquod

1. Cor. 2.

Omnia dura ꝓ cœlo tolerãda.

D erat, vt nõ tibi hęc omnia pro tantis & talibus cauſis ridenda prorſus & penitus ſpernenda viderentur. Anilis animę metus hic, & effœminatæ. Erit ergo aliquis ita abiectus, & ita infœlix, & ita degeneris animi vt cœlũ cupiẽs aſcẽdere, de terrena requie cogitet. quã nõ ſolum requirere, ſed etiã paratam recipere, Iudeorũ eſt. Non uideo chariſsime, ꝙ aliquis noſtrũ, vera & perfecta cupidine cœleſtium teneatur. Alioquin, omnia quæ videntur eſſe grauia, vmbras putaret & riſum. hæc de via lata Chryſ. De via verò arcta, ſic dicit Greg. Arcta quippe bene viuẽdi cenſura, non eſt ampla via ſed ſen ita, in qua quiſq; ſtudioſè conſtringitur, qui ſub præceptorum cuſtodia, ſolicitè coanguſtatur. An non quaſi quædam anguſtia itineris eſt, in hoc quidem mundo viuere, ſed de mundi huius cõcupiſcentia nil habere: aliena non appetere,

De via arcta.

E propria non tenere, laudes mundi deſpicere, & pro deo opprobria amare, gloriam fugere, & deſpectum ſequi, adulatores deſpicere, deſpiciẽtes honorare, mala nocentium ex corde dimittere, & erga eos dilectionis gratiam immobilẽ in corde retinere. Quæ quidem omnia ſemitæ ſunt, ſed magnæ: quia quantum in hac vita, pro ipſa viuendi cuſtodia, anguſtæ ſunt: tanto amplius in æterna retributione dilatantur. Perfecta quippe ſcientia eſt, & cuncta hæc agere, & de ſuis viribus ſcire ſe nihil poſſe. Vnde & Ioannes abbas montis Sinai: Attendamus nobiſipſis, ne quando arctam & anguſtam viam ambulare dicimur, amplam & ſpacioſam tenentes curramus. Arctã viam indicabit tibi, & lucidabit tribulatio ventris, ſtatio ad vigilandum in orationibus per totam noctẽ, menſura aquæ, & panis penuria, ſubſannationes, deriſiones, illuſiones, deciſio propriarũ voluntatum, ignominiarũ, poculum, paſsionum & impulſionũ pa-

F tientia, ſub deſpectione eſſe ſine murmuratione, violentia iniuriarũ, læſus ſuſtinere fortiter, detractione non indignari, contemptus & vilipenſus non iraſci, iudicatus humiliari. Beati poſt dictam viam ingredientes: quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum, hæc Ioannes. Non autem te moueat quia hic dicitur: (Anguſta eſt porta, & arcta via, quæ ducit ad vitã.) & dicitur: Iugũ .n. meum ſuaue: & onus meũ leue. Quia ſicut onus dicitur leue in cõparatione ad mercedẽ, licet in ſe ſit graue: ſic præſentia incõmoda, reſpectu gloriæ futuræ. Itaq; lata dici põt hæc via: quia in amore cœleſtiũ, cor dilatat cogitantium. Q̃m̃ non ſunt cõdignæ paſsiones huius tẽporis, ad futurã gloriã, quæ reuelabitur in nobis. Et anguſta: quia amorẽ terrenorũ anguſtat, & à terrenis hominẽ alienat. Vnde ſecundum Chry. Arcta eſt via & anguſta, & nihilominus leuis ac facilis: quia cũcta aſpera vitæ huius pertrãſeunt: & quia ad bonum finem. ſ. ad vitã perueniũt. Tẽporale, ſudorũ: & perpetuũ, coronatorũ. Et quia prius ſunt laborioſa quæ tranſeũt, & poſtea glorioſa quæ permanẽt, maximũ põt laborũ eſſe ſolatium. Igitur etſi in ſe difficile ſit quod iubemur: tamen faciẽdũ eſt, vt ad gloriam

Mat. 11.

Rom. 8.

Arctæ viæ facilitas.

2. Tim. 2.

G peruenire mereamur. Qui enim non cōpatitur non conregnabit: nec coronabitur, niſi qui legitime certauerit. Et iterū ſi quis viā laborioſam exiſtimat ſuā deſidiam accuſat. Si.n. nautis pelagi fluctus, ſi tēpeſtates, atq; hyems agricolis, ſi vulnera cędesq; militibus, ſi grauiſsimi ictus, plagæq; pugilibus, leues videntur, & tolerabiles ſunt propter ſpē tēporalium, ac pereuntiū commodorū. tanto magis cum cœlū præparatur in præmio nihil ex præſentibus aſperitatibus debet ſentiri. Nec aſpicias quod via eſt aſpera, ſed quò ducit: nec alia, quia lata eſt. ſed vbi deſinit. hæc Chryſo. Quō autē domini præcepta nobis non difficilia & oneroſa: ſed magis facilia & leuia eſſe videātur, docet adhuc idē Chryſo. dicēs: His ergo quæ dicta ſunt, ne vltra inobedientiā contētione foueamus, maximè cum pręmia, & uoluptatē habeāt in ſe, & vtilitatē ipſa præcepta. Quæ ſi moleſta & oneroſa plęriſq., & ingentis cuiuſdā videntur laboris, intellige propter Christū te illa ſuſcepiſſe facienda: & quod videtur eſſe triſte, iucundiſsimū iudicabis. Si.n. cogitationem hanc ſemper habuerimus, nihil experimur oneroſum. ſed ex diuerſo plurimā vndique capiemus voluptatē. Siquidē labor, ipſe nō amplius labor apparebit: ſed quanto magis intenditur, tanto dulcior & voluptuoſior fiet. Quādo igitur te cupiditas pecuniarū, aliorūq; obſederit conſuetudo vitiorum, ipſe ad animā tuam loquere. Triſtaris, quia te corporis voluptate defraudo: ſed lætare potius, quia cœlorum tibi regna prouideo. Non.n. propter hominē, ſed propter deum iſta operaris. Paululum igitur expecta, & videbis quàm ſit cōmodū grande paratū. Diſce præſentis uitæ pōdera magnanimiter ſuſtinere: & ineffabili apud deū fiducia, ac liberalitate gaudebis. Si enim iſta ſemper noſtræ inculcemus animę, celeriter ab omnibus illam vitijs ſubtrahemus. Vnum illud à te, ac ſolū requirit deus, vt aduerſus hoſtē feras inimicitias pro honore regis & tua ſalute ſuſcipias. Itaq; ſi ei iſtud obtuleris, omne iam bellum ipſe conficiet. Ita etiam illa quæ importabilia nunc putamus, facilia prorſus, ac leuia, amabiliaq; ducemus. Quādiu enim in vitijs permanemus, aſperam atq; difficilem, & omnino arduam opinamur eſſe virtutem: ipſa verò vitia, deſiderabilia prorſus ac dulcia. Si autem uel breui illa tempore deſeramus, tunc & hæc horribilia, & turpia: & uirtus delectabilis apparebit, ac facilis. Hęc autem ex illis abunde valemus addiſcere, qui uitam ſuam facta in melius conuerſione mutauerunt: hæc Chry. Vnde dicit & Seneca: quædam non quia difficilia ſunt, non audemus ſed quia non audemus, difficilia ſunt. Et quia dixit paucos eſſe qui inueniunt anguſtam portam, & arctam viam: ne hæretici & peruerſi homines, falſitatē apparētia uirtutum palliātes, & ſe plerunque paucitate cōmendantes, ſe nomine paucitatis ſupponant, & ſimplices in via dei ambulātes decipiāt, ſtatim ſubiecit, dicēs: (Attēdite) ideſt attēte & diligenter cauete (à falſis prophetis.) Vnde Hilarius. Quia paucorum eſt inuenire arctā viā, fraudulentiā eorum qui ſe eā inuenire mē-tiuntur, exponit, ne ab illa nos impediant. (Attendite, inquit, a falſis prophetis) i. à deceptoribus hæreticis, ſimulatis hypocritis, falſis fratribus, religionis ſpeciē prętēdentibus, & huiuſmodi. Moraliter, tres falſi prophetę ſunt, caro, mūdus, diabolus. Ille.n. dicitur falſus propheta, qui vnū prædicit & præmittit, & aliud eueniens ſoluit: ſicq; homines decipit & fallit. Primus ergo eſt cōcupiſcētia carnalis: promittens delectationē, & ſoluēs æternā afflictionē. Secundus eſt, cupiditas mundialis: promittens ſufficientiam, & ſoluens finalē inopiā. Tertius eſt diabolus, ſiue ſuperbia ſecularis: promittēs exaltationē, & ſoluēs futurā abiectionē: quia qui ſe exaltat, humiliabitur. Poteſt ēt hoc exponi de omnibus dæmonibus, ſe in angelos lucis, vt iuſtos decipiāt, trāsferentes. Vnde dicit Ioannes. Nolite credere omni ſpiritui ſed probate ſpiritus, an ex deo ſunt. (Qui veniūt ad vos) ſcilicet decipiēdos (in veſtimentis ouiū) i. ſub ſpecie religionis in cōſpectu hominū, ſimiles iuſtitiæ miniſtris, in habitu humili & oratione prolixa, in ieiuno arcto, in eleemoſinæ largitione, in verbis blandis, cæteriſq; religionis ſignis: quia prætēdūt ſimplicitatē, ſimulant manſuetudinē oſtentant humilitatem, fingunt ſuā ad populum humilitatē, habētes, ſecundum Apoſtolū, ſpeciē pietatis, virtutē autem eius abnegantes. Vnde ſubiungitur (intrinſecus autem) i. in corde & voluntate decipiendi (ſunt lupi rapaces:) quia cū ſpecie uirtutis ſint induti, vitæ tamen prauitate ſunt corrupti: & ideo magis cauendū, ne rapiendo dilanient vos blanditijs & ſimulationibus. Vnde.n. ait Chryſ. Nulla res ſic exterminat bonū, ſicut ſimulatio. nā malum ſub ſpecie boni celatum, dum non cognoſcitur, non cauetur. Vbi Hiero. Et de omnibus quidē intelligi poteſt, qui aliud habitu ac ſermone promittunt, aliud opere demonſtrant. Sed ſpecialiter de hæreticis intelligendum eſt, qui videntur continentia, caſtitate, ieiunio, quaſi quadā pietatis veſte ſe circundare, intrinſecus verò habentes animū venenatū, ſimpliciorum fratrum corda decipiūt. hæc Hiero. Et quia iſti falſi prophetæ non poſſunt cognoſci ex apparentia exteriori: ideo oſtendit vnde debeāt cognoſci, ſcilicet fructibus & operibus. Cum enim alteri ſint exterius in conuerſatione, alteri interius in affectione, & ita difficile cognoſcantur: tamen (à fructibus eorum) ideſt operibus (cognoſcetis eos) ſcilicet finaliter, non tamen omnibus, licet bona & laudabilia opera videantur alijs: ſed quibuſdā & maxime per impatiētiā eorū, tempore perſecutionis & aduerſitatis: quia de facili in tēpore tētationis recedunt: & pro ſimulata iuſtitia: preſſuras nō ſuſtinēt. Sed vt dicit Augu. veſtimenta religioſa ſine bonis operibus, nō ſolum remediū habere non poterūt, ſed etiam iuſtū dei iudicium ſuſtinebunt. Vt enim dicit Seneca, malus, ubi bonū ſe ſimulat, tunc peſsimus eſt. Igitur, vt idē Seneca, dicit quis ſis intereſt, non quid habearis. Deinde probat quod propoſuit exēplo particulari quia ſpinæ, & tribuli, ac uitis, & ficulnea cognoſcuntur diſtinctè ex fructibus diuęrſis: ergo &

Marginal notes:

2. Tim. 2.

Ibidē.

Præceptorum domini facilitas

H

I

Virtus vitioſis ardua.

K

Prophetæ falſi ſūt tres.

Luc. 14.

1. Io. 4.

L

Veſtimēta ouiū.

2. Ti. 3.

Simulatio

Simulatores ſunt hæretici.

M

A go & homines. Non.n. (colligũt de ſpinis uuas: aut de tribulis ficus.) Vbi Chryſo. Quòd uerò di cit huiuſmodi eſt. Nihil habent manſuetũ, nihil mite, nihil dulce, uſq; ad pellẽ ſunt oues ideoq́; facilis eſt cognitio: ut neq; de contingẽti dubi-

Spinæ. tes. hæc Chryſ. Nomine ſpinæ, põt intelligi carnalis concupiſcẽtia, quæ ſemper ardet, & nunquã conſumitur.

Tribuli. Nomine tribuli, ſpiritualis malitia, quæ plena eſt punctionibus peccatorũ.

Vuæ. Nomine vuæ, feruor vitæ actiuæ.

Ficus. Nomine ficus, dulcedo vitæ contẽplatiuæ. Ex concupiſcentia ergo carnis, non colligitur bona actio, quæ requirit corpus ſpiritui obediens, & ſubiectũ: nec de malitia cordis contẽplatio quæ requirit cor deuotũ & pacificũ: quia in maliuolã animã nõ

Sapien-tiæ. I. introibit ſapientia, quoad cõtẽplatiuam: nec habitabit in corpore ſubdito peccatis, quoad actiuã, quæ miniſterio corporis exercetur. Deinde confirmat hoc idẽ, exẽplo generali: quia ſicut unaquæq; arbor, ex fructu ſuo cognoſcitur: ita

B unuſquiſq; homo, ex fructibus & operibus ſuis, cognoſci põt. Ideoq́; non dixit à folijs eorũ, i. verbis: ſed (à fructibus) ideſt operibus (cognoſcetis eos.) Si.n. verba attẽdimus, nõ facile boni diſcernuntur à malis: ſed qui in verbis nõ diſcernuntur, in operibus cõprehenduntur, ſi fideles ſunt, ſi mites, ſi patiẽtes, ſi humiles, ſi caſti, ſi auaritiã oderint, & ſimilia quæ enumerare longũ eſſet. Cognoſcẽtur ergo falſi prophetæ, à fructibus ſuis: quoniã etſi aliquando bonũ aliquod facere videantur, ſcilicet eleemoſinã, orationẽ, & ieiuniũ, & huiuſmodi: tamen quia vel pro lucro, vel laude faciunt, eorũ ſimulatio diu non poteſt celari. Quãuis.n. inſcrutabile ſit cor hominis, põt tamen humano iudicio, maximè lõgo tẽpore, cognoſci ex actibus & operibus, quæ vocat fructus: quia qualis vnuſquiſq; eſt, talia dicit, & operatur. Vnde licet mali & uitioſi, malitiam ſuam operiant aliquo tẽpore, & operẽtur bonũ ex genere: tamen non eſt bene poſſibile

C quin operentur quãdoq; ſecundũ inclinationẽ ſuæ malitiæ. Vnde Seneca: Nemo poteſt diu ferre perſonã fictã, citò in naturã ſuã recidũt, quibus ueritas non ſubeſt. qui autem ex ſolido naſcuntur, tẽpore ipſo in melius proficiunt.

Perſona ficta diu nõ fertur. Detegitur etiam error, quandoq; temporalis cõmodi tentatione, perſecutionis tempore: etſi fingant hũmilitatem & bona opera, tempore proſperitatis cũ honorantur: detegetur tamen eorum ſuperbia, cũ aduerſis tanguntur & honor ſubtrahitur. Poſſunt etiam cognoſci, quãdo cõſecuti ſunt ea propter quæ operando laborauerunt: ut dignitates & huiuſmodi quia ſæpe poſt

Tẽtatio duplex. modũ ceſſant operari. Vnde Augu. Quæcunque in factis vel dictis apparere non potuerunt, tentationibus aperiuntur. Tentatio autem duplex eſt: aut in ſpe adipiſcendi aliquod commodũ tẽporale: aut in timore amittendi. Cũ.n. aliquibus tẽtationibus cœperint ea ipſa illis ſubtrahi vel negari, quæ iſto velamine, uel cõſecuti ſunt, vel conſequi cupiunt: tunc neceſſe eſt vt appareat, vtrũ lupus in ouina pelle ſit, an agnus in ſua, hæc Aug. Inſuper & in hoc cognoſcũtur: quia ſimplices opprimunt, maioribus detrahunt, animo redarguunt, correctionem impugnãt, nõ

D faciunt quod dicunt, in dignitatibus ſe iactant, in bonis inceptis faſtidiunt, in aduerſitatibus murmurant, & maximè per impatientiam, in aduerſitatibus, vt ſuprà dictum eſt, cognoſcuntur. Vbi nota quòd homo non loquitur ita expreſſe, nec ita propriè, ſicut in lingua propria. Sunt autẽ aliqui, qui faciũt ſicut auis in

Auis uocẽ ſimulans. cauea: quæ mutat linguã propriam, & fingit vocẽ hominũ, vel aliarum auiũ: & licet quãdo bene ſit ſibi hoc faciat, tamen ſi aliquis eã in pede læſerit, vel alibi dolorẽ ſenſerit, vel quicquã contra voluntatẽ receperit, ſtatim ad uocẽ propriam reuertitur. Sic multi quãdo ſunt in proſperitate, uel quando bene fit eis, mutãt vocem propriã, deum laudant, adulationibus ſeruiunt: ſed ſi ſint in aliqua aduerſitate, uel aliquo modo lædantur ſtatim ad linguam propriã. ſ. ingratitudinem, impatientiam, & huiuſmodi, reuertuntur. Et bene dicit, quòd ex fructibus cogno

E ſcuntur: nã (omnis arbor bona) id eſt homo bonus, habens voluntatem bonã (fructus bonos) ideſt opera bona, & uitæ æternæ meritoria (facit: mala autem arbor) ideſt homo habens voluntatem prauam (fructus malos) id eſt opera mala, & demeritoria (facit.) Nam actus interior voluntatis, cauſa eſt immediata actus exterioris. Et ideo vt dicit Ambro. Effectus tuus, operi

Voluntas. tuo nomen imponit. Vnde ſecundum Chryſo. Voluntas eſt, aut quæ remuneratur pro bono, aut cõdẽnatur pro malo: opera aũt, teſtimonia ſunt voluntatis. Et verè ita eſt: quia (non poteſt arbor bona) inquãtum huiuſmodi (fructus malos facere: neque arbor mala) inquantum huiuſmodi (fructus bonos facere.) Iſtud.n. compoſite intelligendum eſt. quia (arbor bona) manens bona (non poteſt fructus malos) & demeritorios facere: (& arbor mala) manens mala (non poteſt fructus bonos facere) ideſt meritorios vitæ æternæ. Et ideo ſi homo bonus facit fructus malos, iam bonus non eſt: & ſi malus

F vult bona operari, bonus primò fiat. Et verè bona arbor, bonos fructus facit: & mala, malos: quia (bonus homo, dè bono theſauro cordis ſui) ideſt de bona intentione & voluntate, quæ ſicut theſaurus abſconditus latet interius in mẽte (profert bona) verba, ſcilicet & facta (& malus homo, de malo theſauro) ideſt mala voluntate & intentione (profert mala) ſcilicet verba & facta: quia contrariæ cauſæ, habent contra-

Theſaurus cordis. rios effectus. Nam ſecundum Bedam, idem eſt theſaurus cordis, quod radix eſt arboris & quòd de corde profertur, idem eſt quod arboris fructus. Vnde & Remigius: Theſaurus cordis intentio eſt, ex qua deus iudicat opera: ut aliquando minora maior, aliquando maiora minor merces ſequatur. Magnum donum dei eſt, bona vo-

Bonæ voluntatis laus. luntas: & præſtantius ſuper oẽs res terrenas. Vnde Aug. Bona voluntas eſt, qua appetimus rectè honeſteq́; viuere, & ad ſummam ſapientiã peruenire. Voluntatem quiſque cum habet bonam idcirco habet, quòd terrenis omnibus regnis, voluptatibuſq; omnibus corporis, longè anteponendum ſit. Quiſquis autem non habet, ca-

G

ſet profectò illa re, quam præſtantiorem omnibus bonis, in poteſtate non conſtitutis, ſola illi voluntas per ſe ipſam daret. Et iterum: Si deſit facultas, non quæritur niſi voluntas. hæc Augu. Arboris ergo bonæ radix, eſt voluntas gratia diuina informata: folium, cogitatio: flos, ſermo: fructus, opus. Arboris verò malæ radix, eſt voluntas gratia dei deſtituta: cuius cadunt folia, marcent flores, putreſcunt fructus: quæ ex bona arbore non poſſunt procedere. Et meritò, quod de bono vel malo corde procedit, bonus uel malus debet iudicari fructus. Ex abundantia enim bonitatis, vel malitiæ cordis, quę intus latet, os exterius loquitur uerbum dictionis & operis. Ex interiori enim homine, procedit exterior effectus, tam in uerbis quam in factis: ac uerbum & factum exterius, teſtimonium cordis eſt, & ſignificatiuum conceptus interioris. Per oris enim locutionem, vniuerſa

Arboris bonæ partes.

H

quæ dicto, uel facto, vel cogitatu, de corde proferuntur, dominus voluit ſignificare: nam moris ſcripturarum eſt, verba pro factis & rebus ponere. Vnde de Exechia. Non fuit verbũ quod non oſtenderit Exechias in domo ſua. Qui utique rerum & non uerborum, Chaldæis reuelauerat arcana. De ore autem, hic ſpecialiter exẽplificat: quia per os, cor maximè manifeſtatur: eò quòd uerba, in ſignis primatum tenent, ſecũdum Augu. Deus autem, ſecundum os, omnia cordis diiudicat: qui ex qua intentione verba procedunt, non ignorat. Et notanter dicit (ex abundantia cordis, os loquitur:) quia plus intus eſt, quàm effũditur. Sicut fumus ab igne ſurgit: ſic olla ebulliens redundat. Vnde Chryſ. Naturalis enim conſequentia eſt, vt cùm intus abũdat nequitia, effluant oretenus verba nequam. Quare cùm audieris hominem pernitioſa & inhoneſta loquentem, non tantam puta in eo latere nequitiam, quanta verbis eius exprimitur: ſed multò ampliorem conijce eſſe fontẽ. Quod enim exterius dicitur ſuperfluum eſt eius quod

Verba pro factis ponere. Eſai. 39.

Oris locutio.

I

intus eſt. Lingua quidem confuſa, multoties nõ repentè effundit nequitiã: cor autem, nullũ hominum habens teſtem, ſine timore quæcunque vult parit mala: dei enim non multa cura eſt ei. Hæc ſententia & ſimilitudo de arbore, hic ponitur contra hypocriſim, ſpecialiter Scribarum & Phariſæorum: ſed infrà etiam ponitur, contra eorum malitiam & blaſphemiam, qua dicebant Chriſtum in Beelzebub eijcere dæmonia. Et ne tepidi putent ſe eſſe immunes à pœna, quia à malo abſtinent, aliena non rapiunt, ſine querela viuunt: tamen bona non agunt, proximis non compatiuntur, ſua egentibus nõ tribuunt: ideo additur (omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur) ideſt ſententia iudicis, à conſortio omnium bonorum, & numero fidelium ſeparabitur: & ſententiæ executione, ab angelis meſſoribus (in ignem) æternum gehennæ (mittetur.) vbi minatur dominus, infructuoſis, pœnam damni, quia excidentur a terra viuentium: & pœnam ſenſus, quia mittentur in ignem æternum. Nec exprobrabit dominus, quod mala fecerint: ſed quod bona non egerunt, dicens: Eſuriui, & non dediſtis mihi manducare &c. Et ſciendum quod fructus cordis ſunt, contritio, diuinæ legis meditatio, beneficiorum dei recordatio, mortis memoratio, proximi compaſſio. Fructus oris, oratio, prædicatio, gratiarum actio, conſilium, fratris errantis correctio, ignorantis inſtructio. Fructus operis ſunt, pœnitẽtia, eleemoſyna, obediẽtia, obſequiorum diligentia, difficilium tolerantia. Sed ne putemus ad fructus iam pertinere, ſi quis dicat. Domine, domine, & ex eo nobis arbor bona videatur eſſe, ſubiungit: (Quid autẽ vocatis me domine, & non facitis quæ dico?) Quaſi vellet dicere hypocritis, & ſpecialiter ſcribis & phariſæis. Vos eſtis arbores, habentes folia ſine fructu, & verba ſine opere: & ideo maledicti tales ſunt, ſicut ſalices habentes folia ſimilia oliuis, ſed fructu carentes. Tãtum enim eſt inter dicere & facere, quantum inter folia & fructus. Deinde oſtendit, quòd ad ſalutem,

Contra tepidos.

K

Fructus cordis, oris, & operis.

L

non ſufficiunt verba confeſſionis: ſed quòd exigitur executio diuinæ voluntatis, dicens: (Non omnis qui) verbotenus nomine tantum (dicit, mihi domine domine) confitendo fidem catholicam (intrabit in regnum cœlorum.) Confeſſio enim fidei, ſine operibus, non ſufficit ad ſalutem: quia talis fides mortua eſt: ſicut illorum, qui deum ore confitentur, factis autem negant. Sic modò plurimi in oratione poſiti, verbotenus & nomine tantum dicunt: Domine, domine, cor autem eorum longè eſt a deo. Hypocritæ etiam dicũt hoc facto, ſanctitatem exterius ſimulantes coram populo. Sed qui facit voluntatem patris mei qui in cœlis eſt, ipſe intrabit in regnum cœlorum. Hi enim ſunt fructus boni & bonæ arboris, ſcilicet facere voluntatem patris: cuius faciendæ ſeipſum præbere exemplum dignatus eſt. Quid enim meriti eſt domino dicere, Domine, domine. Nunquid dominus non erit, niſi fuerit dictus à nobis? Verè dicere, domine domine, vel dominus Ieſus, eſt corde credere, ore confiteri, operibus atteſtari: nam

Confeſſio fidei ſine operibus

M

vnum ſine alio negare eſt. Vt enim ait Augu. Credere in deum: eſt credendo amare & diligere, credendo in eum ire, & eius membris incorporari. Et notandum quòd hæc videntur immediatius facere voluntatem dei: ſcilicet ſuper omnibus agendis, ſuſtinendis & habendis ei ſe conformare, & inde quies mentis, faciem domini omnia intuentem, ſemper vt præſentem intueri, & inde reuerentia, pudor, & diſciplina intus & extrà bonitatem gratuitæ liberalitatis dei libenter conſiderare, ſæpius actualiter aduertendo, inde amor gratuitus, & confidentia de futuro, ſemper attendere ad ædificationem proximi, omne verbum & opus præmeditari, ſæpius ſuper ſe reflecti. Et ne decipiamur, non ſolum nomine Chriſti, per eos qui nomen & non facta habent: ſed etiam quibuſdam factis & miraculis adiungit, & dicit: (Multi dicent mihi in illa die) notabili & famoſa, terribili impijs, & blanda pijs, ſcilicet die extremi iudicij: quando, ſecundum Chryſoſt. Loquentur corda, & tacebunt ora:

Credere in deum.

Voluntatẽ dei facere.

quando

A quando non perſona interrogatur, ſed conſcientia diſcutitur: vbi non erunt teſtes adulatores, ſed angeli veraces. (domine domine: nonne in nomine tuo) id eſt in virtute & inuocationis nominis tui (prophetauimus) id eſt propheticum ſermonem protulimus, & occulta denunciauimus (& in nomine tuo dæmonia eiecimus) ab obſeſsis (& in nomine tuo virtutes multas) id eſt miracula (fecimus) his ſimiles ſunt bene docentes, & male viuentes. Vbi Chryſoſt. Illi quippe, quia contrarium expectationis ſuæ finem videbunt: quia hic fuerunt mirabilia faciendo conſpicui: ibi autem ſe intelligent puniendos, quaſi ſtupentes dicent, atq; mirantes. (Domine, domine, nonne in nomine tuo prophetauimus) quemadmodum nobis aduerſaris † modò? Quid ſibi vult nouus iſte finis: nec à nobis aliquando præuiſus? Deinde ſubijcitur ſententia iudicis, tales reprobantis & abijcientis. (Et tunc) inquit (confitebor) & dicam illis (nunquam) in prædeſtinatione (noui vos) ſcilicet notitia approbationis, ſed reprobationis. Illos enim deus dicitur ſcire, quos approbat: illos verò neſcire, quos in ſua dilectione non approbat. Vnde Auguſt. Scit reprobos, quos cognoſcendo iudicat: non autem approbat voluntatem, quæ ab ipſo diſcordat. Vnde & Beda: Non ſcientia ſcripturarum deo notum facit: quem operum iniquitas obtutus eius oſtendit indignum. Et tandem eos propter opera iniquitatis abiiciendo, ſubiungit: (Diſcedite à me) bonos glorificantes (qui operamini iniquitatem (Diſcedite) id eſt diuiſi per iniquitatem, cædite in æternam damnationem: non ergo cognoſcit niſi eum qui operatur æquitatem, à deo, qui vbique eſt, iubentur recedere: quia licèt ſit vbique per præſentiam deitatis, non tamen vt obiectum beatitudinis. Dicit autem in præſenti, qui operamini: quia affectus malus, adhuc remanet in eis. Vñ Hiero. Non dixit, qui operati eſtis iniquitatem, ne videretur tollere pœnitentiã: ſed qui operamini, hoc eſt, qui vſq; in præſentẽ horã, cùm iudicij tempus aduenerit, licet non habeatis facultatem peccandi, tamen adhuc habetis affectum. Vnde & Chryſo. Non dicit, qui operati eſtis, ſed qui operamini: quia iniqui, poſt mortem non deſinunt eſſe iniqui. quia etſi peccare non poſſunt, peccandi, tamen, voluntatem non amittunt. Nam mors, animam quidem à carne ſeparat: animæ autem propoſitum, non immutat. Igitur, ut ait Chryſo. voluit dominus hoc loco aſſerere, quòd fides abſque operum ſanctitate nil valeat: & non modò fides, ſed ne ipſa quidem cuipiam mirabilia profutura ſint, ſi ea operatus fuerit abſque poſſeſsione virtutum: quia neque fides, neq; mirabilia quicquam valent, ſi non aſsiſtat vita: & iterum, nuſquam in opere ſignorum & mirabilium beatitudo ponitur, ſed in expletione mandatorum & perfectione. Qui ſignorum & mirabilium iudicijs probari vult, non poteſt probus videri. Vita enim & actus probi, etiam ſine ſignis & mirabilibus, merentur coronam: iniqua autem

Corda loquentur in die iudicij.

† nos aduerſa- gis.

B

Scire & neſcire dei.

Diſcedere à deo.

C

Operantur adhuc voluntate damnati.

D conuerſatio, etiam ſi ſigna & prodigia fecerit, ſupplicia non euadet. hæc Chryſoſt. Notandum quòd hic miraculorum operatio, quandoque prouenit ex merito inuocantis nomen domini: quandoque ex merito illius ſuper quem inuocatur: quandoque nec ex merito huius, nec ex merito illius: ſed ob utilitatem aſsiſtentium, vt videntes, hoc deum honorent, & in Chriſtum credant: quandoque ad damnationem inuocantis & præſentium, vt videntes non videant, & videntes cæci fiant: quandoque etiam in elationem & vanam gloriam extollit: uel aliquo alio modo facienti, nocet. Non mireris ergo, ſi quandoque iniqui prophetant, aut miracula faciunt: quia iſtæ ſunt gratiæ dei gratis datæ, quæ dantur principaliter ad communem vtilitatem eccleſiæ, & rarò ad utilitatẽ ſingularis perſonæ: & ideo aliquando per malos homines, à deo nobis dantur, ad inuocationem nominis Chriſti: non propter merita inuocantium, ſed ad declarationem virtutis Chriſti, & confirmationem fidei, licèt ipſi inuocantes ſint mali. Sicut bona eleemoſyna, aliquando datur à bono domino mediante malo ſeruo. Bonum ergo ſectemur, malum omne vitemus, totoq; affectu præceptis cœleſtibus obtẽperemus, ac talibus officijs cogniti dei ſimus, agentesq; potius quod uult, quàm quod poteſt, gloriemur. Et quia dominus repellit ipſum confitentes, ore & opere legem ſuã non implentes, concludit in utilitatem auditus, vbi non ſequitur opus: & admonet nos vt Chryſti doctrinã opere impleamus, ne cũ operarijs iniquitatis, ab eo diſcedamus: quia inutilis eſt legis auditio, niſi ſequatur operis impletio. Vnde concludit totũ ſermonẽ: cuius cõcluſio q̃ terribiliter inferatur, valde attendendum eſt. (Omnis ergo) inquit, nullo excluſo (qui audit) aure interiori intelligẽdo (verba mea hæc) quæ locutus ſum in aperto, (& facit ea) affectu charitatis, opere adimplendo, (aſſimilabitur viro ſapienti) ſibi in futurũ prouidẽti (qui ædificauit domum ſuam) i. bonorum operũ conſtructionẽ (ſupra petrã) id eſt Chriſtũ, omnia opera ſua faciens propter ipſum: talis. n. facit opera bona de genere & recta intentione, quæ duo requirũtur ad impletionẽ legis euangelicæ. Non. n. quiſq; firmat quæ audit vel percipit, niſi faciendo, & opere implendo. Et quia petra eſt Chriſtus, ille in Chriſto ædificat, qui quod ab illo facit. (Deſcendit pluuia) id eſt tentatio carnalis laſciuię & concupiſcẽtiæ (venerunt flumina) mundanæ cupiditatis & auaritiæ (flauerunt venti) diabolicæ vanitatis & ſuperbiæ (& irruerunt) per impetuoſitatem & importunitatẽ tentat onũ (in domũ illã) i. ædificium virtutũ in Chriſto conſtructũ: ſed non diruerunt eã (nec cecidit) à ſtabilitate virtutis ſuccũbendo tẽtationibus iſtis (fundata. n. erat) finaliter, radicaliter, & perſeueranter per fidẽ, ſpẽ, & charitatẽ (ſupra firmã petram) & ſolidã, ſcilicet Chriſtum, non in terrenis. Tangitur ergo hic triplex tentationum differentia: in qua ſignificantur & conſiſtunt omnia tẽtationũ genera. Pôt etiam dici, q̃ quædã ſunt tentationes vo-

luptatis

Miraculorum operatio non iuſtificat.

E

F

Tentationum tria genera.

G luptatis & concupiſcentiæ carnalis, quæ deſignatur in pluuia, quę guttatim cadit & emollit. Aliæ ſunt aduerſitatis & tribulationis, quæ ſignificantur per flumina, quæ cum impetu veniunt. Aliæ ſunt perſuaſionis, ſiue per minas, ſiue per blanditias humanas, ſiue per ſuggeſtiones diabolicas, quæ deſignantur per ventos: horum aũt omniũ, qui proſperitatibus inducitur, aduerſitatibus frangitur. Quorũ nihil metuit, qui fundatam habet domum ſupra petrã, ſcilicet Chriſtũ: cui innititur in obſeruatione præceptorum, id eſt qui non ſolũ audit præcepta dñi, ſed etiam facit: & his omnibus perículosè ſubiacet, qui audit, & non facit: non .n. quiſq; ſtabile fundamentum habet, nec firmat in ſe quæ dñs præcipit, vel ipſe audit, niſi ea fecerit. Vñ conſequẽter ait, & per oppoſitum: (Omnis qui audit uerba mea hæc) ſupradicta (& non facit ea) ſed contemnit (ſimilis erit) in culpa (viro ſtulto) & malo (qui ædificauit domum ſuam) id eſt ædificium operum ſuorum (ſupra arenam) id eſt amorem terrenorum mobile,
H & inſtabile fundamentum: quod facit omnis, qui contemptis cœleſtibus, non ceſſat inhiare terrenis: & qui intentionem ſuam, ſuper aliud, quàm ſuper ipſum deum ponit: quia omnis creatura mutabilis eſt. Arena, cupiditati terrenorum comparatur, quia ſterilis: ſic qui amat diuitias, frui non poteſt. quia fluida ſic tranſeũt omnia velut vmbra: quia fluctibus concuſſa, ſic in mundo eſt preſſura. Item per arenam, congregationem malorum ſignificat: quia innumerabilis, per multiplicitatem: quia diſcohærens, per diſſenſionem. quia ſterilis, ad bonorũ multiplicationem: & ideo ſequitur caſus in peccatum (quia venerunt) ſupradicta mala tentationum (& irruerunt) ſubito impetu, & ſimul (in domum illam) male fundatam (& cecidit) per culpam (& facta eſt ruina eius magna) quia ruit uſque in gehennam. Primò ruit in foueam culpæ, & poſtea in foueam gehennæ, quæ eſt ruina magna (quia omnino irreparabilis) omnis conſcientia, quæ ſpe fixa in deo non permanet, in tentationibus ſubſiſtere non ualet: & tãto amplius agitatur, quanto plus in his quæ mũdi ſunt, a ſuperioribus diſiungitur. Vbi Beda: Manifeſtum eſt, quia ingruente qualibet tentatione, mox & uere mali & ficti boni peiores ſunt, donec ad extremum perpetuam labantur in pœnam. Vbi & Chryſ. Et facta eſt, inquit ruina eius magna. Neq; .n. exiguarum, leuiũq; rerum periculũ eſt: ſed de animæ diſcrimine, de immortalibus ſupplicijs, deq; cœleſtis regni amiſſione res agitur. hæc Chryſo. Nec ſemper audiens verbum dei & non faciens, cadit in illam periculoſam ruinã, ſed duplex diſtinctione opus eſt. Vna, ex parte audientis: quia is qui audit uerbum dei: aut omittit facere ex contemptu, & tunc locum habet ſimilitudo propoſita; aut ex fragilitate, & tunc non. Alia eſt ex parte uerbi dei: quia ea verba quæ quis audit, aut ſunt verba neceſſitatis ad ſalutem, ſicut præcepta euangelica, & tunc ſimilitudo habet locum: aut ſunt uerba conſilij & ſupererogationis, & tunc non, niſi quantum ad perfectos.

Ruina malorũ

K Moraliter domus iuſti (cuius ædificatio eſt bona conſcientia) pertinet ad bonorum operum perfectionem: foſſio, ad contemptum terrenorum, ſiue paupertatem: fundatio, ad meditationem cœleſtium & amorem: impulſio, ad tentationum impugnationẽ: immobilitas, ad finalem perſeuerantiam. Domus impij, eſt mala conſcientia: de qua in Michea: Adhuc ignis in domo impij: cuius terrena ædificatio pertinet, ad terrenorum amorem: fundamenti priuatio ad mentis inſtabilitatem: fluminis inundatio, ad carnalium delitiarum fluxibilitatem: caſus celeritas, ad peccandi pronitatem: ruinæ magnitudo, ad æternam damnationem: domus etiam concutitur in tentatione, inclinatur in delectatione, cadit in conſenſu. Et eſt caſus magnus in conſenſu quia ſic cadit a gratia maior in opere, quia ſic cadit uita: maximus in obſtinatione, quia ſic cadit a miſericordia. Sapiẽs ergo qui audito opere cõplet & perficit: ſtructurã firmam erigit. quia per cumulum bonorũ operum deus gratiam dat. quæ noſtra merita abſq;
L ruina caſus conſolidat & confirmat. Per gratiam .n. bene operando, meremur perſeuerantiam in bono, vt ſpirituale noſtrum ædificium in petra fidei fundatum, per ſpem erectũ, per charitatem ſolidatum: nec pluuia, nec fluminibus, nec ventis poterit euerti, Xp̃o gratiã ſuam donante. Stultus vero qui audit & non operatur: ſed audita diſſimulans, obliuioſus auditor factus, tamquam ſuper arenam, opus ędificationis impendit: & quia aure perceptum opus non firmat, ſtatim tentationibus ſuperuenientibus ruit & euaneſcit. Non enim auditores legis, iuſti ſunt apud deum: ſed factores. Sunt aũt tria genera hominum ædificãtium. Sunt .n. qui amant ſolum deum: & hi ædificant aurum, argentum, & lapides pretioſos: in amore uirtutis, aurum: in cognitione ueritatis, argentum in cooperatione boni operis, lapides pretioſos. Sunt alij qui amant quædam propter deũ, tamen nil contra Deum, nec aliquid plus quàm
M deum: & in his fundamentum quidem manet: quia amor dei non deſtruit: tamen quia ex affectu eorum quæ pariter amantur quædã corruptio contrahitur, lignum, & fœnũ, & ſtipula ſuperædificatur. In ligno, peccatum illiciti operis: in fœno ſine opere, peccatũ prauæ delectationis: in ſtipula peccatum illicitæ cogitationis. Sunt alij qui amant quædam contra deũ: & in his omnino deſtruitur fundamentũ: quia amor dei eſſe non poteſt, ubi uel ſolus, uel ſummus non eſt. Igitur ad primos pertinet laudari & ſaluari: ad ſecundos, corripi & liberari: ad tertios, argui & damnari. Item ſuper fundamentum fidei, quidam ædificant aurum contemplationis, quidam argentum prædicationis, quidam lapides pretioſos bonorum operum. Iſti quidem ſaluantur, & merito fundamenti, & bonorum operum. Alij uerò ædificant ligna, ſcilicet amorem ardentiorem temporalium. Alij fœnum, ſcilicet fimum delectationum carnalium. Alij ſtipulam, ſcilicet

Domus iuſti.

Michæ 9.

Caſus in conſenſu, opere, & obſtinatione.

Roma. 2

Aedificantiũ tria genera.

Aurũ. Argentum Lapides pretioſi Ligna. Fœnũ. Stipula.

utioſorum

A otioſorum verborum, & operum infirmorum. Iſti etiam ſaluantur merito fundamenti: & tamen quaſi per ignem quo exuritur ædificium tanto fundamento non idoneum. Deinde ad concluſionem omnium præcedentium ſubiungitur: (Et factum eſt cum conſumaſſet Ieſus verba hæc) ſcilicet ſermones iſtos in monte habitos, qui bene dicuntur conſummati: quia nihil imperfectionis habent: & omnia ſaluti neceſſaria continẽt (admirabantur turbæ ſuper doctrina eius) & de excellentia ſapientiæ eius: quia nunquam ſic homo eſt locutus. & bene admirabantur: quia ut ait Chry. Quicquid digne laudare non poſſumus, admiramur. Vbi oſtenditur eminentia doctrinæ Chriſti: quia admirabantur turbæ, eo quòd eminentiſſimas virtutes docebat, & imperfectionẽ legis ſupplebat: & non ſolum terrena bona, ſed cœleſtia bona promittebat, ac doctrinam ſuam mirabiliter confirmabat. Vnde cauſam admirationis ſubdit, dicens (Erat.n. docens eos, ſicut poteſtatem habens) ſcilicet per ſeipſum in ſermone, præferendo conſilia præceptis: & quæ minus videbantur in lege, addendo obſcuritates legis, explanando, in iure condendo, & ad liberũ ſuum ſicut autor, & conditor iuris ſui mutando: uel illud ſicut nemini ſubiectus cum vellet reuocando: vel (ſicut poteſtatem habens) infirmos ſanandi & miracula faciendi: vel (ſicut poteſtatem habens) imprimendi, & corda audientiũ ad ſe conuertendi (non ſicut ſcribæ & Phariſei eorum) qui ea quæ per legem didicerant, præcepta populis dabant, nec eis aliquid de his mutare licebat. Sicut nec etiam Moyſes aliud quàm dominus iuſſerat, potuit loqui; & de præceptis eius mutare, vel ſubticere. Vbi Chryſ. Admirabantur verò eius inter multa alia præcipue poteſtatem: non enim quaſi ex alterius perſona præcepta ponebat: ſicut Moyſes fecerat, & prophetæ, ſed ferè ubiq; ſe indicebat eſſe qui imperandi autoritatem teneret. Deniq; cùm præcepta ipſa ſanciret, ſæpe dicebat: Ego autem dico uobis, & terribilis illius iudicij fa-

C ciens mentionem, ſe monſtrabat eſſe iudicem, de præmijs atque ſupplicijs. hæc Chryſ. Conſpice nunc & cõſidera dominum Ieſum in ſermone iſto, quomodo affectuoſe, benignè, efficaciter loquitur auditoribus, & eos ad actus uirtutum inducit. Conſpice etiam diſcipulos, quomodo reuerenter, humiliter, & cum tota mentis intentione eum aſpiciunt, & uerba illa mirifica auſcultant, & ea memoriæ commendant, & cum iucunditate magna, tam in uerbis, quàm in aſpectu fruuntur. Erat enim ſpecioſus forma præ filijs hominum. & diffuſa eſt gratia in labijs ſuis. In hac .n. conſideratione iucunderis & tu aſpiciendo & auſcultando, ac ſi eum videres, & loquentem audires: & approximando eis, ſi forte vocatus fueris, & immorando ibidem, vt dñs tibi dabit. Deinde conſpice eum, unà cum diſcipulis de monte deſcendentem: & cum eis familiariter & per uiã eundo loquentem. & quomodo ille ſimplicium cœtus gregatim ſequitur eum, non curioſè ordinatè, ſed ſicut pulli poſt gallinam: & quilibet vt melius audiat, magis eidem nititur appropinquare, ſequere & tu, pretioſum illũ theſaurum: vel a lõge, ſi fortè micas vel reliquias inde cadentes poſt tergum tam pij magiſtri valeas colligere.

Admiratio.

Poteſtas domini.

B

Pſal. 44

D

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte clemẽtiſſime, fac me per arctam viam iuſtitiæ, & anguſtã poenitentiæ, intrare ad aulam ſalutis, & uitam gloriæ. Doce me veritate deceptorum fallaciam, & da mihi imitari ſpiritualis ouis ſimplicitatem & innocentiam fac me radicem cordis cœlo non terræ affigere: ne in folijs uerborum tantum, ſed potius in fructibus bonorum operum fidelis merear inueniri. Fac ut uoluntatem patris cœleſtis faciam: & verba tua audiens, opere adimpleam: vt in te firmatus, nullis a te ſeparer tentationibus. Amẽ.

De curatione leproſi. *Cap. 41.*

LEge ergo euangelica in monte data: conſequenter ponitur eius confirmatio per miracula: quia boni magiſtri eſt doctrinã ſuam comprobare per facta. (Cum) itaq; completo ſermone dominus deſcendiſſet de monte, ſecutæ ſunt eum turbæ multæ) propter quarũ ædificationem, & rogantis populi deuotionem, mouebatur ad faciendum miraculum. Vnde Hierony. Poſt prædicationem, atq; doctrinam ſignorum, offertur occaſio: ut per uirtutũ miracula, præteritus apud audientes, ſermo firmetur. Et Chry. Poſt ſermonem, immediatè procedit ad miracula: vt verbis præcedentibus autoritatem præſtaret: ut mirabilis, in verbis, mirabilis appareret in opere. Et Theophilus: Doctrinæ autem operationem immiſcuit: niſi enim oſtenderet miracula, eius ſermoni non crederetur. Sic & tu poſt doctrinam operare: ut nõ ſit in te uacuus tuus ſermo. Myſticè (cùm deſcendiſſet Ieſus de monte) ſcilicet diuinę excellentiæ, in vallem humilitatis† manendo quod erat, aſſumendo quod non erat: tunc.n. de monte deſcendit, quando ſe exinaniuit formam ſerui accipiens: tunc poſt deſcenſum (ſecutæ ſunt eum turbæ multæ) quia niſi deus deſcendiſſet, homo ad ſequelam ſuam non aſcendiſſet: quia magna gloria & dignitas eſt homini, ſequi hunc dominum. Et ſecundum Auguſtinum, primò leproſum mundauit: vt ex hoc appareret nouum teſtamentum in monte datum: & gratiam euangelij, ſupra legem eſſe, quæ leproſum excludebat, non ſanabat. Videtur aũt hic contrarietas, in eo quod Mattheus dicit, cùm deſcendiſſet de monte. Lucas verò dicit, cùm eſſet in una ciuitatum. Ad hoc dicendum ſecundum Glo. quòd poſt deſcenſum de monte, fuit aliquod interualli antequam intraret ciuitatem: & in illo interuallo, fuit ſanatus leproſus: quod Mattheus ſuo loco ponit. Lucas verò dicit, cùm eſſet in vna ciuitatum, ſcilicet Capharnaum: quia erat ibi propè, ad leucam & dimidiam, contra Orientem (Leproſus) er-

E

Matt. 8 Mar. 4. & Lucæ 5. Miracula poſt doctrinã.

† Humanitatis.

F

G go (ueniens) non tam paſſibus corporis, quàm fide cordis (genu flexo procidens in faciẽ ſuã, adorabat eum) cum humilitate corporis(& rogauit eum)cum oratione oris. Vbi tria iſta concurrunt: ſcilicet fides, humilitas, oratio, nihil negatur a deo (procidit in faciem) ſicut humilis maculas ſuas non tegens, ſed humiliter confitens & publicans: ideo ex audiri meruit & mundari: ſic & tu humilitens, vt exaudiri & mundari merearis. Vnde Ambroſius: Quia in faciem procidit, humilitatis eſt & pudoris: vt vnuſquiſque de vitæ ſuæ maculis erubeſcat, ſed confeſſionem verecundia non repreſſit, vulnus oſtendit, remedium poſtulauit. (Adorabat ergo eum dicens: Domine) per quem omnia facta ſunt(ſi uis potes me mundare)voluntas tua opus eſt, & opera tuæ voluntati obediunt: non dixit munda me, ſed in uoluntate ei ſicut deo

H poteſtatem & autoritatem curandi tribuit, & ei totũ concedit: quaſi diceret, quicquid vis potes ſicut omnipotens. Vbi Titus: Addiſcamus ex uerbis leproſi corporalium infirmitatum medelam non quærere, ſed diuino beneplacito totum cõmittere, qui nouit opportuna, & omnia iudicio diſponit. Leproſus ergo confitendo in Chriſto diuinam potentiam, & poteſtatis autoritatem: ac ſuam oſtendendo fidem, & deuotionem, meruit curationem. (Ieſus enim miſertus eius) per compaſſionem & affectum: & (extendens manum ſuam) quod fuit liberalitatis contra auaros(tetigit eum)quod fuit humilitatis cõtra ſuperbus(dicens uolo)quod fuit pietatis contra inuidos (mundare)quod fuit poteſtatis contra incredulos. Vbi notandum quod lepram corporalem quinque modis curatam legimus.

Lepræ curatio quintuplex,

Primò, per abuſionem: ſicut patet in Naaman, & ſignificat lachrymarum effuſionem.

I

4. Reg. 5. Lucæ 14.

Secundò, per oſtenſionem: ſicut patet in decem leproſis, qui eundo ad oſtendendum ſe ſacerdotibus, mundati ſunt: & ſignificat confeſſionem. Tertiò, per ſeparationem: ſicut patet in Maria ſorore Moyſi, & ſignificat excommunicationem quæ inſtar caterij debet eſſe medicinalis. Quartò, per incluſionem: ſicut patet in manu Moyſi: quæ de ſinu extracta, leproſa apparuit: ſed in ſinum repoſita, curata fuit. Sic multi qui in ſeculo ſpiritualiter erant leproſi, mundantur clauſtrum ingreſſi. Quintò, per tactum: ſicut patet hic, vbi manus Chriſti carnem leproſi tetigit mundauit.

Nũeri. 12. Exod4.

Tactus dei triplex,

Vbi notandum quòd triplex eſt dei tactus valde uirtuoſus, ſcilicet tactus purè corporalis, & tactus purè ſpiritualis, & tactus partim corporalis, & partim ſpiritualis. Tactus purè corporalis, eſt in quo & quod tangit, & quod tangitur, eſt purè corporale: & iſte fuit in Chriſto valde virtuoſus. quia omnem infirmitatem ſanabat vniuerſaliter: ſicut de multis patet in euangelio. Tactus partim ſpiritualis, & partim corporalis eſt, in quo quod tangit eſt ſpiritus, ſed quod tangitur eſt corporale, vel ſpirituale, hic eſt tactus tribulationis: & iſte tactus eſt ſimiliter valde virtuoſus. Valet nanque ad coſtringendum peccatorum duritiam, & ad reprimendũ carnis concupiſcentiam, & ad probandum iuſtorum patientiã. Tactus purè ſpiritualis eſt, in quo & quod tangit, & quod tãgitur eſt ſpiritus, & hic eſt tactus internæ inſpirationis, & iſte ſimiliter eſt valde virtuoſus. Virtus aũt eius ad ſeptẽ effectus eſt, ſecundum ſeptẽ dona ſpiritus ſancti. Primus effectus eſt, boni propoſiti inſpiratio, ſiue cõceptio: & hic pertinet ad donum timoris, à quo cõcipitur ſpiritus ſalutis. Secundus eſt, per gratiam peccatorũ remiſſio: & hic poterit referri ad donum pietatis, ſecundũ illud Danielis: Peccata tua eleemoſynis redime. Tertius eſt, vtilium, ſiue neceſſariorũ ad ſalutẽ inſtructio: & hoc refertur ad donum ſcientiæ, quæ docet rectè cõuerſari. Quartus eſt, ad benè operandum, & ardua aggrediendum reprobatio: & hoc quantũ ad donum conſilij, quod reſpicit maximè opera ſupererogationis. Quintus effectus eſt, in tribulatione conſolatio, per quã anima fortificatur ad tolerandum aduerſa: & hoc quantum ad donũ fortitudinis, quæ præcipuè attenditur in tolerantia aduerſorum Sextus eſt, charitatis & dilectionis dei inflammatio: & hoc quantũ ad donũ intellectus, qui docet intelligere, id eſt, intus legere dei beneficia, per quæ anima in eius amorẽ accenditur & inflãmatur. Septimus eſt, à terrenis eleuatio & cœleſtium contẽplatio: & hoc quantum ad donũ ſapientiæ, quæ eſt de æternis, ſcilicet donis quæ ſurſum ſunt ſapere, non quę ſuper terram. (Et cõfeſtim mũdata eſt lepra eius.) ad domini imperium & uoluntatẽ, ſtatim eſt opus ſecutum, ſecundũ Cyrillũ: Iſta dictio, cõfeſtim, tardius profertur, cùm opus ſanationis fuerit factum, cum autẽ hic magna appareat domini poteſtas, non minor eius declaratur humilitas. Leproſum.n.quẽ lex extra caſtra eijciebat: quẽ ſcribæ & phariſæi vix reſpicere dignabantur, ipſe tangere nõ recuſauit: nõ ſolũ propter occultum rei myſterium, ſed vt nobis formã humilitatis pberet, & cõparationis exẽplũ: ne quis hominẽ pro quacũq; corporis maculatiõe, vel infirmitate, ſperneret, vel abhorreret. Item tetigit eum, vt ſe non eſſe ſub lege, ſed ſupra legẽ quæ leproſum tangere prohibuerat: nec ſeruũ ſed dominũ legis oſtenderet: qui cùm ſecundũ legem ambulaſſet, etiam ſupra legem ſanaret eos quos remedia legis non ſanauerant. Item vt lepra, quæ contaminare tangentẽ ſolebat, e contra tactu domini fugaretur, & recederet, neq; .n. manus à lepra facta eſt immunda, ſed corpus leproſum à manu tactum, eſt mũdatũ. Lex nãq; quæ facere nõ potuit, vt lepra tangẽtem non ſordidaret, ideo leprã tangi prohibuit, non vt leproſi nõ ſanarentur, ſed vt tangentes non inquinarentur: non aũt inquinari à lepra potuit qui † eam mundauit: & ideo quãuis literam legis ſoluerit, tamen prohibitioni legis non obuiauit. Nec propoſitum eius ſoluit, Quia non erat prohibitum tangere leproſum ei, qui ex tactu ſuo poterat curare eum: ſicut Helias & Heliſeus non fecerunt contra legem, tangendo mortuũ ad reſuſcitandum. Licet et à dominus poſſet ſolo verbo curare leproſum, ta

K

Virtus tactus dei ad ſeptem valet.

Daniel. 4.

L

Humilitas Chriſti. Nũeri. 5.

M

† qua.

Cur tactu curauerit leproſum.

men

A. men appoſuit manum: quia humanitas Chriſti, erat quaſi inſtrumentum ipſius diuinitatis; & ideo ſicut artifex mediante inſtrumento operatur, ſic virtus diuina in Chriſto, per applicationem humanitatis aliqua faciebat, vt eam coniunctam diuinitati declararet. Et præcepit ei dominus, quòd miraculum factum nemini diceret, ne iactanter ſe ſanatum eſſe prædicaret: vt daretur nobis exemplum, & nos doceret non diligere oſtentationem & honoré. & bona quæ facimus, non eſſe diuulganda, ſed ſubticenda: vt non ſolú abſtineamus à mercede pecuniæ, ſed etiam gratiæ, ac laudis humanæ, & vanæ gloriæ: & iſta nó quæramus in operibus noſtris, ne vnquam aliqua ſiniſtra manus ſe admiſceat dextræ in eis. Vnde ait Chryſoſt. Et nulli hoc eum iuſſit fateri, docens quàm eſſet alienus ab aura gloriæ, & pompa iactantiæ. Et certe nouerat ille, quia non eſſet taciturus: ſed paſſim, tam grande beneficium prædicaturus, & tamen quantum in ipſo eſt, fugit oſtentare quod fecerat. Et alibi publicari talia ipſe præcipit, non contra ſe veniens, ſed curatos à ſe gratos eſſe præcipiens. Non .n. ſemetipſum prædicari iuſſit: ſed dari gloriam deo, vt & per leproſum nos non eſſe inane glorioſos, & gloriæ ac iactantiæ renunciandum doceret: & per illum quem à legione mundauerat, non eſſe ingratos. ſed gratias nos deo referre commoneret, eiuſq́ beneficia confiteri: atque vt oſtenderet ſemper ex mirabilibus ſuis laudem non niſi Deo referendam. Quia .n. homines quandiu ægritudine detinentur, dei ſemper meminerunt: à morbo autem liberati, grauius obſidentur languore deſidiæ: idcirco præcipiens, vt & ægroti & ſani deum iugiter recordemur, ei quem curauerat, ait, da gloriam deo. hæc Chryſ. Vbi notandum quòd triplex eſt præceptum .ſ. cautelæ, probationis, & obedientiæ. In primo, non interdicitur actus, qui optimus eſt: ſed gloria, quæ immiſcet ſe bonis actibus & honeſtis: tale præceptum fuit hic. In ſecundo, non vult deus actum, ſed oſtenſionem virtutis, quæ latet in eo cui datur præceptum & eſt vtilis ſibi, & alijs oſtenſio virtutis eius: ſicut in præcepto facto Abrahæ, de immolatione filij, cum dicitur: Nunc cognoui, id eſt te & alios cognoſcere feci, quia timeas dominum. In tertio autem vult deus actum: vt patet Exo. xx. per totum. Vel iuſſit vt nemini diceret, propter credentium ſponte maioré vtilitatem: quia melióres ſunt qui ſpontaneè, quàm qui ſperatis beneficijs credunt. Vel vt nemini diceret .ſ. antequam ea quæ in lege ſunt, compleret, quia prius expectandum erat iudicium ſacerdotum, ad quos ſecundum legem pertinebat iudicare de lepra. Vnde Chry. Vel non ſimpliciter prohibet, vt non aliquando dicat, ſed antequam oſtenderet ſe ſacerdoti, nemini diceret: ne forte ſi ante alicui nunciaret, audirét ſacerdotes, & occaſionem habentes lepræ, propter odium & inimicitias Chriſti expellerent eum de populo, quaſi leproſum, non recipientes mandatum, hæc Chry. Et humiliter miſit eum ad ſacerdotes, quorum erat lepram diſcernere: præcepitq́ ſecundum legé, munus eis offerre. Hoc autem primo ideo fecit, quia licet eſſet mundatus: non tamen reputabatur mundus, nec debebat ſecundum legé reſtitui ad cómunem habitationem hominum, niſi prius per ſacerdotum iudicium, mundatus eſſe demonſtraretur, & munus domino pro eius emundatione offeretur. Vnde ſicut ad eorum arbitriú ſeparabatur: ita non ſine eorum arbitrio, ad conſortium aliorum admittebatur. Secundò propter humilitatem, vt ſacerdotibus deferés, non videretur eorum gloriam rapere vel honorem: & vt oſtenderet exhibendam ſacerdotibus reuerentiam. Tertiò, vt quod in eo ſæpe criminabantur, oſtenderet ſe non legis tranſgreſſorem, nec legem ſoluere, ſed implere, ſecundum legem gradiens, & ſupra legem curâs. Quartò, vt intelligerent eum, non legis ordine & conſuetudine, ſed dei gratia & operatione, ſupra legem curatum eſſe & ſe maioris virtutis eſſe, quam legem, vel ſacerdotes: quia lepram cognoſcebant, quam mundare non poterant. Item vt ſacerdotum animos ad crudelitatem prouocaret, & non credentibus, omnem excuſationem auferret, offerri munus voluit in teſtimonium illis, id eſt, contra illos, ſi viſo miraculo non crederent. ſed pro illis, in teſtimonium ſalutis ſi crederent: vt .ſ. videntes leproſum mundatum ſi crederent mundatori, ſalui fierent: & ſic credentibus eſſet teſtimonium, & cauſa ſalutis eorum: ſi non crederent, inexcuſabiles eſſent, eo quòd viderint & non crediderint, & ſic non credentibus, fieret accuſatio, & teſtimonium damnationis eorú. Per hoc etiá ꝙ eum ad ſacerdotes miſit, figurare & docere voluit, ꝙ peccator qui per leproſum ſignatur, licèt ſi mundatus à lepra peccati, per contritionem, tamen adhuc tenetur ſe ſacerdoti oſtendere per confeſſionem, & ad eius conſilium ſubire ſatisfactionem. Vnde dominus iuſtum leproſum tangendo mundauit, & poſtea vt ſacerdoti ſe repræſentaret, & ſacrificium offerret, præcepit. Tunc enim leproſus à Deo tangitur, quando peccator compungitur. Túc ſacerdoti ſe repræſentat, quando peccatum confitendo manifeſtat. Tunc ſacrificium offert, quando ſatisfactionem complet. Piger quippe expectat, donec ſacerdos eum quærat: ſed tu præueni ſacerdotem, & lepram animæ oſtende per oris confeſſionem: quæ confeſſio, quatuor conditiones debet habere. Prima eſt, quia debet eſſe voluntaria. Vnde dicit (vade) non ductus, nec tractus, nec coactus. ſicut qui tormentis afflictus, uel timore mortis in vltimis confitetur peccata. Secunda eſt, quia confeſſio debet eſſe nuda & aperta. Vnde dicit (oſtende) quid .ſ. egiſti, quid cogitaſti quid locutus es non dicit abſconde, .ſ. excuſationibus, aut verború palliationibus, uel mentiendo, aut etiam muſſitándo, vel non plene omnia peccata cum debitis circunſtantijs, recitando. Tertia eſt, quia confeſſio debet eſſe pura. Vnde dicit (te) .ſ. oſtende, & non alios. Contra quod aliqui dupliciter

faciunt

Curpræceperit nemini dicere.

Præceptú triplex.

Cur ad ſacerdotes miſſus leproſus.

Confeſſionis conditiones quatuor.

G faciunt: vel aliorum facta recitando: vel eos
cum quibus peccauerunt reuelãdo. Quarta eſt,
quia confeſsio debet eſſe ordinaria. Vnde dicit
(ſacerdoti) quia nõ cuiq; facienda eſt: ſed ſacer
dotibus, qui habent clauẽ ſcientię & autoritatis.
Typicè leproſus ſignificat genus humanũ, lepra
originali infectum, & per hoc ad varia pecca-
ta pronũ. Per leprã. n. quæ morbus contagioſus
eſt, originalis culpa ſignificatur, quæ per carna
lem generationẽ ad poſteros deriuatur, qui ma
nu Chriſti tactus ſanatur: quia virtute eius per
baptiſmũ emundatur. Per oblationẽ autem mu
neris, & diuulgationẽ operis, ſignificatur quòd
baptizatus tenetur deo fideliter ſeruire, & eum
iugiter collaudare. Vnde Beda: Typicè autem le
proſus, humanum genus, languidum peccatis,
ſignificat plenũ lepra: quoniã omnes peccaue-
rũt, & egent gratia dei: illa. ſ. ut extrema † manu,
id eſt, incarnato dei verbo, humanamq; contin
gente naturã, à priſci erroris varietate munden
H tur: & offerant pro ſua emundatione, corpora
ſua hoſtiã deo viuã. hæc Beda. Hoc idẽ dominus
miraculũ, per gratiam ſuã facere, quotidie non
dedignatur. Quotienſcunq;. n. aliquẽ impium iu
ſtificat, rectè leproſum mandat. Moraliter quip
pe per leproſum ſignificatur peccator, pluribus
de cauſis. Primò, quia lepra eſt morbus conta-
gioſus, & periculoſum eſt cõmorari leproſis: ſic
peccatores contagioſi ſunt & inficiunt alios ad
peccãdũ, & ideo periculoſum eſt conuerſari cũ
eis. Secundò, quia lepra eſt morbus periculoſus:
inficit enim totum corpus, non tantum partem
eius: ſed peccatum eſt periculoſus, quia corpus,
& animã inficit & corrũpit, & ideo valde timẽ
dũ & fugiendũ eſt. Tertiò, quia lepra eſt mor-
bus fœtidus & abominabilis: ſic peccatores fœtẽtes
ſunt & abominabiles deo & angelis. Quartò,
quia leproſi ſeparantur ab aliis hominibus, &
locantur extra alios: ſic peccatores poſiti ſunt
extra gratiã dei, & extra communionem fidei
I & eccleſiæ, & ſeparantur à bonis, hic quantum
ad meritum, ſed in futuro quantum ad conſor
tium, & quantum ad locum, & quantum ad præ
mium. Quintò, quia ſicut lepra variũ exprimit
colorẽ in cute: ſic peccatũ varias habet ſpecies
in mẽte. Illa. n. anima leproſa eſt, quæ ſuperbia,
ira, auaritia, accidia, gula, inuidia, vel luxuria
ſordeſcit. Nam ſignificatur in carnis tumore, ſu
perbia: in excoriatione, iracundia: in ſiti, auaritia
in ponderoſitate, accidia: in prurigine, gula: in
putredine, inuidia: in fœtore anhelitus, luxuria.
Talis leproſus confidenter currat ad Ieſum, fe-
ſtinet ad medicum, nõ deſperet, verè pœniteat,
& mundari deſideret. Cum fideli leproſo ex hu
militate & pudore in faciẽ procidat, vt de ſuæ
vitæ maculis erubeſcat. Sed confeſsionẽ verecũ
dia non reprimat, vulnus oſtendat, ac cum la-
chrymis & gemitibus ſe peccatorem recogno-
ſcat, detecto vulnere remedium quærat, & do-
mini miſericordiam compuncto animo & cor
de imploret, & remedium poſtulet. Deo ſe hu-
miliet, & deprecetur eum, vt ſua gratia ſe tan-
gat & ſanet. Confiteatur ſeſe immundum, &
[illegible] potentem ad ſe mũdandum: & apud

Lepro-
ſus typi
cè acce-
ptus.

Rom. 3.
† exten
ſa.

Lepro-
ſus ſi-
gnificat
peccato
rem.

Curatio
peccato
ris.

K ipſum cum leproſo clamet & dicat: (Domine
ſi vis, potes me mundare.) Si enim hoc egerit,
certus ſit de miſericordia, non deſperet de ve-
nia: quia benignus eſt dñs, qui neminem ad ſe
venientem repellit, ſed omnibus ſinũ ſuæ miſe-
ricordiæ aperit, & expandit. Non eget ſpatio an
norum vel longitudine tẽporis in pœnitentia,
ſed cor contritum & humiliatum requirit: & Pſal. 50
dignè pœnitentibus peccata per miſericordiã
relaxat. Talis enim manus diuinæ miſericordię
protenditur: cuius tactu & imperio, cuncta eius
crimina relaxantur. Extendit. n. dominus ma-
num, quando diuinæ miſerationis impendit au
xilium, & ſtatim conſequitur remiſsionẽ deli-
ctorũ: nec debet eccleſiæ reconciliari talis, niſi
iudicio ſacerdotis. A peccatis autem munda-
tus, debet deo offerre munus, id eſt, ſacrificium
laudis, & eum vbiq; laudare, quia debet deo val
de gratus eſſe, ei ſemper gratias referendo, &
proximis bona quæ poteſt faciendo, ſeruans er
ga deũ & ergo proximos charitatẽ. Nihil enim L
nobis, per vanam gloriã debemus attribuere:
ſed omnia deo offerre. De omnibus enim operi
bus noſtris, Deus vult vt habeamus totum meri
tum, & proximus habeat bonum exemplũ: ſed
deus vult habere laudẽ & gloriam. Tria enim
ſibi deus ſpecialiter reſeruauit, & nulli creatu-
ræ vnquam communicare voluit: ſcilicet glo-
riam, vindictam, & iudicij poteſtatem. Gloriam
autem auferunt vanè glorioſi: vindictam, ſuper
bi & iracundi, qui de iniurijs ſibi illatis vindica
re ſe cupiunt: iudicium, temerarij & præſum-
ptuoſi, qui de occultis aliorum iudicare volũt.
Et quia, vt dicit hic Titus, oportet beneficiatum
gratũ eſſe, gratias reddere, etiã ſi beneficiãs nõ
indigeat. Ideo licèt præcepiſſet dominus lepro
ſo mundato, vt de ſua curatione taceret: tamen
(egreſſus) & recedens (ſermonẽ,) deſt, opera &
verba domini (diffamabat) & ſermo ſanitatis &
doctrinæ, de illo magis perãbulabat: quia hoc
M ipſo quod homo fugit famã & gloriã, acquirit eã.
Nã vt ait Ber. hoc ſolũ habet mundi gloria glo
rioſum, quod inſequẽtes ſe fugit, & fugiẽtes inſequi
tur. Et ideo cõparatur vmbræ: quã ſi ſecutus fue
ris, non apprehendes, & ſi præcurreris, non ef-
fugies. Ille itaq; functus officio euangeliſtæ (cœ
pit prædicare) & ſe interius exteriusq; ſanatũ
docere: ita quod vnius ſaluatio, multos ad deũ co-
geret venire: & Ieſus iam non poſſet manifeſtè
propter turbã, & preſſuram hominum, ad quæ
rendum ſanitates, & videndũ miracula, concur
rentiũ in ciuitatẽ, ad orandũ introire: vnde ſe-
cedebat in deſertum: vt ſecretius oraret. Sanat
vt deus: ſed orat vt homo. (Et conueniebant ad
eũ vndiq;) turbæ, vt eius doctrinã audirẽt, & ſani
tates perciperent. Strepitũ igitur & tumultum
dñs fugit, & ſecretũ locum quærit: vt oſtendat
ſe magis quietã, & ſeculi curis remotã diligere
vitã: quia tumultũ & carnales mentes declinat,
ſecretas verò a mundanis curis viſitat. In quo
etiã oſtendit, quod prædicatores verbi diuini, de-
bent fugere applauſum populi, & aliquando ſe
retrahere à multitudine, vt vacent orationi.
Vbi Hieron. Quòd autem non poterat Ieſus
mani-

Reſerua
ta deo
tria.

Gloria
fugientẽ
ſequi-
tur.

Tumul-
tum fu-
git do-
minus.

A manifeſtè in ciuitatem introire, ſed foris in deſertis locis eſſe, ſignificatur ꝙ nó omnibus manifeſtatur, Ieſus, qui latis atq; platane s ſeruiũt laudibus, & proprijs voluntatibus, ſed his qui cum Petro foras exeunt, & in deſertis locis ſunt quæ elegit dominus ad orandum, & reficiendũ populum, qui deſerunt delectiones mundi, & omnia quæ poſsident, vt dicant, Portio mea dominus. Gloria verò domini, manifeſtatur his qui vndiq; conueniunt, id eſt, qui per plana & ardua ad eum veniunt: quos nihil poteſt ſeparare à charitate Chriſti. Vbi & Beda: Quia in vrbe miracula facit: in deſerto verò, vel monte orando pernoctat, vtriuſq; nobis vitæ & actiuæ ſcilicet & contemplatiuæ documenta præmonſtrat: vt nec contemplationis ſtudio quis proximorum curam negligat, nec cura proximorũ immoderatius obligatus contemplationis ſtudia derelinquat: quatenus nec amorem dei præpediat amor proximi, nec amori proximi obuiet amor dei. In monte quippe orare eſt,

Vita vtraq; à Chriſto cómendatur.

B relictis infirmarum cogitationum curis, tota mente quemlibet ad æterna ſupernæ contéplationis gaudia feſtinare. In deſertum ſecedere & orare, eſt exurgentem intrinſecus ſtrepitum terrenorum deſideriorum premere, & quoddã ſibi cum domino intra ſe ſecretum quærere, vbi cum illo, exteriori ceſſante tumultu, per interna deſideria ſilenter loquatur. Vnde etiam Gre. Redemptor noſter, per diem miracula in vrbibus exhibet: & ad orationis ſtudium in mõte pernoctat vt perfectis videlicet prædicatoribus innuat: quatenus nec actiuã amore ſpeculationis funditus deſerant, nec contemplationis gaudia operationis nimietate contemnant: ſed quieti contemplantes ſorbeant, quod occupati erga proximos loquentes profundant. hæc Greg. Quòd autem hic, ſecundum Marcum & Lucam dicitur, quia Ieſus non poſſet manifeſtè in ciuitaté introire, ſed ſecedebat in deſertum, non intelligitur de illa die qua curauerat le-

C proſum: quia illo curato, intrauit ipſa die Capharnaum ciuitaté, ſecundo milliario ibi proximam, antequam ſermo ſeu fama ad multos perueniret. Vnde & Matthæus, hoc miraculum de leproſo, cum ſequenti de Centurionis ſeruo ſimul continuat.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, qui de monte paterni ſolij, & virginalis vteri deſcendiſti, vt ſanares lepram generis humani: ecce ego leproſus varijs peccatorum maculis aſperſus. Adoro te domine ſi vis potes me mundare. Extende manum gratiæ & pietatis: tange interiora & exteriora leproſi te inuocantis miſerere mihi pœnitenti, & impera morbo peccati. Deus meus & miſericordia mea: qui non vis mortem peccatoris, ſed vt conuertatur & viuat. Perfice hæc in me peccatore: ut in anima non moriar, ſed conuertar & viuam tecum in æternum, Amen.

De ſeruo Centurionis paralytico.

Cap. 42.

D Einde cœpit Ieſus appropinquare ciuitati Capharnaum: quæ vt dictum eſt ibi, propè erat. & tunc (Centurio) ſeu tribunus, id eſt, princeps centum militum, poſitus ibi à Romanis, pro collectione tributi & cuſtodia Galilææ: ne forte vellent contra Romanos, quibus tota illa terra ſubiecta erat rebellare, propter quod manebat in Capharnaum, quæ erat metropolis illius terræ: tunc ciuitas glorioſa, ſed nũc valde abiecta (Acceſsit ad eum) fide, deſiderio, & deuotione, potius quã greſſu corporalis præſentiæ. Vnde Orig. Acceſsit alienigena generatione, ſed domeſticus corde: alienus natione, ſed proximus fide, & princeps militũ, & ſocius angelorum. Iſte non erat Iudæus, ſed Gentilis, & ideo per ſeipſum, non eſt auſus ad Ieſum corporaliter accedere, reputans ſe indi-

Matt. 8. Lucæ 7. & Ioan. 14.

Centurio.

De laude Centurionis

E gnum præſentia Chriſti eſſe: ſed primo per ſeniores Iudæorum, quaſi per familiares & dilectos Ieſu, acceſsit: quos miſit ad eum, rogans per eos, & dicens: (Domine) In cuius poteſtate eſt morbus & ſanitas, mors et vita, (puer meus) id eſt ſeruus & ſubditus, quem curialiter loquẽs vocat puerum, ab ætate vel familiaritate, potius quam conditione. Contra ſuperbos, qui dedignantur famulus, (iacet paralyticus in domo) contra inhumanos dominos, qui de domo ſua expellunt infirmos, & ad hoſpitale mittunt eos: (& malè torquetur) propter multa incommoda, quæ patitur. Tria verba hæc, ſcilicet iacet, paralyticus, & torquetur, dicit vt & animæ ſuæ anguſtias indicet, & dominum ad miſericordiã flectat. Vnde Chry. Infirmitatem tantũmodo expoſuit ſed remedium ſanitatis, in poteſtate miſericordiæ eius dimiſit. Diuina autem prouidentia, Iudæi ſunt miſsi, vt inexcuſabiles fierent, ſi viſo miraculo, & credente Gen-

F tili, non crederent. Iſte quidé Centurio, auditis Chriſti miraculis, firmiter credidit ꝙ poterat ſanare ſeruũ eius, qui erat ſibi charus & moriturus, niſi per Chriſtum fuiſſet ſanatus: & ideo, de eius ſanatione erat ſolicitus. In hoc ergo facto Centurionis, tantã curã & ſolicitudiné pro ſeruo habentis, diſcere debemus commiſereri ſeruis noſtris & ſubditis, ac ſolicitudinem & curam habere de eis. Non erat ipſe ſicut multi ſunt hodie, qui videntes ſubditos ſuos infirmari, eos negligunt, & plus de ſeipſis ſanis, quàm de ſubditis infirmis ſoliciti ſunt. pluſq; ſibiipſis in voluptatibus, quàm ſubditis in neceſsitatibus condeſcendunt. Rogauit inquam, affectans vt veniret ad domum ſuam, minus plenè præ anguſtia ſerui & deſiderio curæ, cogitans Chriſti maieſtaté & reuerentiã, Ieſus autem ſciens deuotionem eius, reſpondit per ipſos internuntios: (Ego veniam,) ecce humilitas: (& curabo eũ,) ecce pietas. Venit autem potentia ſanandi, non præſentia corporali. (Et ibat cũ illis.) Alteriuſmodi erat iſte medicus, quã ſunt illi qui nõ pauperes, ſed diuites viſitare ſunt parati, (Et cum

Seruitoribus cõdolẽdũ eſt.

iam

G. iam eſſet prope domum Centurio (plenius cogitans, & per actũ fidei ſe conuertens ad Chriſti eminentiam & maieſtatẽ, acceſſit ante reditum aliorum, per amicos ſibi magis domeſticos, quos (miſit ad eum) rogans vt non veniret (dicens: Domine, noli vexari: non .n. ſum dignus vt intres ſub tectum meum) Non dicit palatium, non domum, licèt princeps eſſet: ſed tectum, præ humilitate ſui, & conſideratione magnitudinis Chriſti. Propter Gentilis vitæ cõſcientiã, timebat offendere Chriſtum, quẽ credebat deum, ſi corporali præſentia intraret ad eum. Sed ſecundum Aug. dicendo ſe indignum præſtitit ſe dignum: non intra cuius parietes, ſed in cuius cor Chriſtus intraret Vñ & Chry. Quia indignum ſe fecit ſuſcipiendi Chriſtum in domo: dignus factus eſt regno. Et ad maiorem ſui humiliationem adiecit, dicens (propter quod & meipſum arbitratus non ſum dignum vt venirem ad te) & internuntios ſubmiſi pro me. (Sed tñ) ſine præſentia corporali (dic verbo) per quod omnia creantur, reguntur & ſanantur (& ſanabitur puer) & ſeruus (meus.) ipſe .n. dixit, & facta ſunt: vt dicit hic Beda: Magna eſt fides, quæ dicere, credit eſſe facere. Vbi Petrus cantor Pariſienſis: Hinc argue melius eſſe abſtinere ab ordine, a cõfeſſione, vel ſumptione Euchariſtiæ: niſi plurimum ad hoc vel illud accedentem conforret bona conſcientia, quàm ordinari vel cõficere, vel ſumere cum conſcientia, non dico leſa: quia hoc eſſet mortale, ſed dubia, de qua dubito an ſana ſit, cùm ſic accedens potius grauet quam iuuet. Et quia irregularitas excludit aliquem à miniſterio huius ſacramenti: ideo non debet ignorare ex quo incurritur irregularitas: ex quo ponit ſe ad talem actũ, ſed ſcire debet ſuum ſtatum. In opere huius Centurionis, tres mirabiles nobis oſtenduntur virtutes: .ſ. humilitas, fides, & prudentia. Magnam .n. humilitatem habuit, qui cum dñs ad eum venire pãratus eſſet, indignum ſe vt ſub tectum ſuum intraret, iudicauit. Perfectam quoq; habuit fidẽ: quia cùm eſſet Gentilis, ſolo verbo deum credidit poſſe puero reddere ſanitatem. Non paruam etiam prudentiam habuit: quia vltra carnem diuinitatem latentem cognouit: & eum quem corporaliter ambulantẽ vidit, vbiq; per diuinitatem eſſe præſentem intellexit. Nec charitas in eo defuit: quia cùm multi pro ſua ſuorumq; filiorum, ac charorum ſalute ad dominum rogaturi accederent: ille pro ſerui tantũ ſanitate rogauit. Vnde adhuc in fidei conſtantia perſeuerans, oſtendit, ꝙ verbo poteſt ſanare dicens. (Nam & ego homo ſum ſub poteſtate) altiori .ſ. præſide & imperatore (conſtitutus, habens ſub me milites) & ſeruos (& dico huic) militi (vade, & vadit:) quantum ad negotium implendum in abſentia (& alio) ſꝑ anti qua eſt grammatica, id eſt, alij dico, veni, & venit) quantum ad officium implendum in præſentia (& ſeruo meo) dico (fac hoc, & facit) ſine reſiſtentia. Ex his concludit quòd ſi dicto eius, vnus vadit, & alius venit, & alius facit quod iubet: multo plus, ſi Chriſtus deus, & dominus dicat infirmitati, vade & vadet, & ſanitati veni & veniet, & paralytico fac hoc & faciet: vel ſeruiẽtibus ſibi angelis, vt hæc miracula faciant, & facient. Et eſt ratio à minori talis. Potius debet fieri verbum dei, quàm hominis ſubiecti ſed verbum meum fit: qui ſum homo & non deus, ſubiectus & non dominus ſummus: ergo & tuum, qui es deus & ſummus dominus. Si ergo ego, qui ſum homo modicę potentiæ, & maiori ſubiectus, ſolo verbo operor per miniſtros meos: & poſſum imperare inferioribus, qui ad verbũ meum mihi obediunt: multò magis, tu qui deus es vbiq; præſens, & potens ſuper omnes poteſtates & omnium dominus, cui omnes poteſtates ſeruiunt cui angeli & omnia obediunt poteris ſolo verbo & ſine præſentia corporali ſeruum meum curare: & ideo non eſt neceſſe, corporaliter eundo te fatigare. (Audiens autem Ieſus) verba Centurionis, expreſſiua tantæ fidei .ſ. quod ſub velamento carnis agnouit excellentiam maieſtatis: (miratus eſt) .i. ad modum mirantis ſe habuit: & vultum mirantis oſtendit. Admirabatur dominus fidem Centurionis, quã cordi eius mirabiliter miniſtrabat, & magnalia dei in eo laudauit: non quòd ei aliquid mirandũ eſſet, qui cuncta mirabiliter operatur: ſed vt nos in beneficijs dei, mirari & laudare doceret. Vnde Aug. Quia miratur dominus, nobis mirandum eſſe ſignat: quibus adhuc opus eſt ſic moueri: omnes .n. tales motus, cùm de deo dicuntur, nõ perturbati animi ſigna ſunt, ſed docentis magiſtri. Centurionis ergo dominus fidẽ admirans, pariter & collaudans, ſequẽtibus ſe dixit, fidẽ eius approbando, & in exemplũ proponẽdo. (Non inueni tantã fidẽ) .i. tantæ fidei ſignũ, vel fidei facilitatẽ .ſ. in credendo (in Iſrael) .i. in populo Iſraelitico .ſ. huius tẽporis præſentis. Inuenit .n. in antiquis maiorem vt in Abrahã, Iſaac, & Iacob, & alijs pluribus patriarchis & prophetis, qui fuerunt fidei noſtræ principium. Excipitur aũt ſemper beata virgo, cùm de meritis vel peccatis fit mẽtio. Nec tamẽ hoc verbum Chriſti, de omnibus præſentibus eſt intelligendum: quia excluduntur illi quibus loquebatur .ſ. apoſtoli ſequentes eum. Hoc aũt apparet, ſecundum communẽ vſum loquendi: vt ſi quis intrat domum aliquam cum ſocietate, ſi nullum ibi inuenerit, dicit: Non inueni aliquẽ in domo iſta. In tali .n. modo loquendi non cõnumerat ſecum uenientes: & redditur locutio vera ꝓ pluribus abſentibus. Vel ſecundũ Chry. ſi volumus fidẽ huius præferre fidei apoſtolorum, ſic intelligendum eſt, ſecundũ quod unũquodq; bonum hominis, ſecundum qualitatem illius laudatur. Ruſticum .n. dicere aliquid ſapiẽter magnũ eſt, quod de philoſopho non eſt mirum: ſic & hic. Non .n. erat æquale, Iudæũ credere & Gentilẽ. Vel ſecundum eundẽ Chry. Intelligendum eſt quantum ad originẽ credendi: quia alij pluribus ſignis viſis crediderunt: iſte verò nullo miraculo viſo, ſed tantum auditu credidit. Vbi Hiero. De præſentibus dicit, non inueni tantam fidem in Iſrael non de patriarchis & pro-

H

Dubitãtẽ, a ſacris abſtinere præſtat.

Virtutes Centurionis.

Humilitas.

I

Fides.

Prudentia.

Charitas.

K

L

Admiratio Chriſti.

Fidei Cẽturionis excellentia.

Mariæ præ excellẽtia.

M

A prophetis, niſi fortè in Centurione, fides gentium præponatur Iſraeli. Et Beda: Præſentibus ideo fides Centurionis antefertur: quia illi legis prophetarũq; monitis edocti erant. hic aũt nemine docente ſponte credidit. hæc Beda. Mirabatur ergo Ieſus de fide Centurionis, gentilis hominis, & eũ laudauit, vt ex iſtius laude erubeſcant & cõfundãtur Iſraelitæ: & ideo tunc fidẽ gẽtiũ mirabatur, quã vltra fidẽ Iudæorũ creſcere videbat. Nec ſolũ fides Gentium eſt in Cẽ-

B turione collaudata: ſed etiã præfigurata. Vnde occaſione accepta, ex fide huius Gentilis, cõcludit & prædixit dñs conuerſionem & vocationẽ Gẽtiliũ: & ex oppoſito .ſ. infidelitate, reprobationẽ Iudæorũ, dicẽs (Amen) id eſt fideliter (dico) & prædico (vobis, ꝙ) ad exemplũ iſtius, in quo fides gẽtiũ præfiguraſ (multi) ſed non oẽs: quia non omnes obediunt euãgelio (ab Oriente & Occidente) ac etiam ab Auſtro & Aquilone, id eſt ex omni parte mũdi, & ex omni genere gẽtiũ (venient) ad fidem & vnitatẽ eccleſiæ. Vñ ſecundum Aug. Iſtis duabus partibus .ſ. Oriente & Occidente, totus orbis deſignatur. Vnde ſub typo eccleſiæ, dictum fuit Iacob: dilataberis ad Orientẽ, & Occidẽtẽ: ad Septentrionẽ & Meridiẽ. Moraliter ab Oriẽte veniũt, qui ex cõſideratione propriæ naturæ vel natiuitatis humiliant, vel qui pœnitentiã agunt in ſua iuuentute: ab Occidente, qui ex memoria mortis conuertũt, vel qui pœnitẽtiam agũt in ſenectute: ab Auſtro, qui fauẽte proſperitate vacant operibus

C pietatis, & inter proſpera, ſeruant tẽperantiam: ab Aquilone, qui neceſſitate vrgente cõpunguntur, & inter aduerſa, ſeruant patientiã. De his .n. omnibus, aliqui ſaluabuntur. (Et recũbent) id eſt fœliciter requieſcent: non carnaliter iacẽtes, ſed ſpiritualiter pauſantes (cũ Abrahã, Iſaac, & Iacob) quorũ fidẽ imitati ſunt, & cũ aliis fidelibus & amicis meis (in regno cœlorum) & iuſtorum, vbi lux, & gloria, & longeuitas vitæ æternæ, & omne bonũ. Abrahã, Iſaac, & Iacob ſpecialiter nominantur: quia iſtis principaliter facta eſt promiſſio de terra promiſſionis, per quam patria beatorum ſignificatur. (Filij aũt regni) id eſt Iudæi: in quibus regnabat deus vel filii regni vocatione, non electione promiſſione, non conſecutione: ſua reputatione, non re: qui pro regno habendo facti fuerant, ſed ſe indignos reddiderunt, (eiicientur) à facie & viſione dei, in tenebras exteriores: quia in ſe habent interiores. Tenebræ primæ ſunt culpæ: aliæ aũt ſunt gehennæ. Nam ſecundũ Greg. interiores tenebræ ſunt cæcitas mentis: exteriores, æterna nox dãnationis. Ideo aũt dicuntur ibi eſſe tenebræ exteriores: quia licèt ibi ſit ignis, tamen nõ lucet, ad oſtẽdendũ dãnatis aliquid ad eorum conſolationem, ſed ad eorum deſolationem. Vnde Iſido. Ignis gehẽnæ lucebit miſeris, ad miſeriæ augmentum: vt videant vnde doleãt, non ad conſolationem, vt videant vnde gaudeant. Ibi erit fletus oculorum, ex fumo & calore ignis, eo ꝙ mors intrauit per feneſtras: quia non licet concupiſci: & ſtridor dẽtium ex frigore, quia hic gaudebant de edaci-

Tenebræ exteriores

Ignis gehẽnæ

D tate. Vel fletus ex anguſtia animi, ſtridor ex indignantis affectu: eo ꝙ ſerò pœnituerunt de peccato: & in hoc oſtenditur tormentorum magnitudo. (Et dixit Ieſus Centurioni) .ſ. per internuntios ſupradictos: (Vade) id eſt ſecurus reuertaris: & (ſicut) perfectè (credidiſti) ſic (fiat tibi) in ſanatione ſerui tui: vt ſicut per nuntios acceſſiſſe, ſic per nuntios reuerſus fuiſſe intelligaſ. Vbi Rabanus: Fidei merito oſtendit impetraſſe ſalutem ſeruo: vt fidei robur magis in eo accreſceret, quo proſpiceret quęcunq; vellet per illã impetraſſe ſe poſſe. Et ſanatus eſt puer verbo Chriſti abſentis, ex illa hora: quia Chriſtus protulit hoc verbum, fiat: quo etiam verbo omnia creata ſunt: vt fides Centurionis verifi-

E careſ, & potentia Chriſti, quam Centurio cõfeſſus fuerat, ex opere ſubſecuto pateret. Dixerat .n. Centurio, & confeſſus eſt: (Dic verbum, & ſanabitur puer meus) & Chriſtus dixit, & opere cõpleuit. Vñ Chry. Vbi velocitatẽ admirare: neq; .n. ſolũ curare, ſed inopinatè, & in momẽto tẽporis hoc facere, virtutẽ Chriſto oſtẽdebat. In itinere aũt, verbo ſanauit eũ, ne putareſ ire corporaliter ob impotentiam, & non humilitatẽ. Hic cõſiderandũ eſt quãtũ vnicuiq; fides valeat

F propria, quando tantũ valuit aliena. Nam propter fidẽ Centurionis, ſanitas puero eſt reddita. Conſidera etiã humilitatẽ domini: quia ad ſeruum Centurionis etiam non rogatus, ire paratus fuit: ad filium autem reguli de quo infrà diceſ, quaſi põpã refugiens, etiam rogatus ire noluit. Excelſus .n. dominus, humilia de propè reſpicit: & alta, id eſt ſuperba, à longè cognoſcit, id eſt cõtẽnit. In quo ſecundũ Greg. ſuperbia noſtra retunditur & increpatur, qui perſonas acceptando in hominibus, non naturam, qua ad imaginem dei facti ſunt, ſed honores & diuitias venerantur. Ecce de cœlo venit, qui ſeruo occurrere in terrã nõ deſpicit: & tamẽ humiliari in terrã cõtẽnimus, qui de terra ſumus. Quid verò apud deũ vilius, quid eſſe deſpectius põt, ꝙ̃ ſeruare honorẽ apud homines, & interni teſtis oculos nõ timere? Et ſecundũ Amb. ad reguli filiũ noluit pergere, ne in reguli filio videretur magis diuitiis detuliſſe. hic ipſe perrexit, ne videreſ in Cẽturionis famulo, cõditionẽ deſpexiſſe ſeruilẽ: omnes .n. ſeruus & liber, in Chriſto vnũ ſumus. hæc Amb. In Cẽturione fides gentiũ præfiguratur: & per eũ primitiæ & electi de gẽtibus deſignãtur: qui quaſi cẽtenario milite ſt.pati, virtutũ perfectione ſunt ſublimes, credẽtes in Chriſtũ, & laborãtes ad cõuerſionẽ aliorũ. Vñ Re. Per Cẽturionẽ deſignanſ qui primi ex gẽtibus crediderũt, & perfecti in virtutibus fuerũt. Cẽturio .n. diciſ, qui cẽtũ militibus pęeſt. Cẽtenarius aũt numerus perfectus eſt. Recte ergo Cẽturio ꝓ puero ſuo rogat, quia primitiæ gẽtiũ ꝓ ſalute totius gẽtilitatis deo ſupplicauerũt. Et ſi opponiſ de Magis, q primò dño crediderũt, reſpõdẽdũ ꝙ Cẽturio dr̃ primitię gẽtiũ, quia primus credidit à nullo edoctus, niſi a ſpũ ſancto. Magiſtri verò & ſi primi crediderũt, edocti tñ per libros Balaã, & per nouę ſtellæ indiciũ. Ipſis autẽ gẽtibus corporalis Chriſti pñtia nõ eſt exhibita,

Humilitatis exẽplũ.

Pſ. 137.

Fides gẽtium.

Centurio primit a-nus.

G bita, ſed verbum fidei per apoſtolos eis miſit, & ab infidelitate ſanauit. Moraliter, per iſtũ puerũ Centurionis ſignificatur peccator, propter quatuor mala quæ peccator incurrit, quæ deſignantur in quatuor conditionibus, quæ de iſto puero hic deſcribuntur. Primũ malũ peccatoris eſt, ſeruitus peccandi, pronitas peccãdi. Vnde dicitur de puero iſto, ꝙ erat ſeruus. Vnde Ioan. Omnis qui facit peccatũ, ſeruus eſt peccati. & Petrus: A quo quis ſuperatus eſt, huius & ſeruus eſt, & Aug. Peccator eſt ſeruus tot dñorũ, quot vitiorũ. Peccatũ aũt, cum homini dñatur, facit eũ pronũ ad peccandũ: vt ex vno peccato, ad aliud tendat. Peccatũ ẽt vlterius deducit ad aliã ſeruitutẽ. ſ. diaboli: quia ſuperbus eſt ſeruus Luciferi: auarus eſt ſeruus Mãmonis: luxurioſus eſt ſeruus Aſmodæi. Secundũ malũ eſt, impotẽtia ad bene operãdũ: quod ſignificatur per iacentẽ. Vnde dr̃ iſte puer iacere in domo. Iacẽtes. n. nihil operãtur vel operari poſſunt. Iacet aũt peccator aliqñ in igne iracundiæ, aliqñ in luto luxuriæ, aliqñ in ſpinis auaritiæ. Et bene dr̃ iacere: quia nullũ bonum meritoriũ poteſt operari. Tertium malũ eſt, timor & tremor: quia ſemper eſt peccator in timore, quod per paralyſim deſignaẽ, ex qua fit diſſolutio & tremor mẽbrorũ. Si. n. dicatur peccatori vt det eleemoſynã, aut malè acquiſita vel ablata reſtituat, timet ne ſibi deficiat. Si dicitur ꝙ ieiunet, timet ne eſuriat. Si dr̃ quòd confiteatur peccata ſua, timet de verecundia. Si dr̃ quòd faciat pœnitentiã & ſatisfactionẽ de peccatis, timet de afflictione & incõmodo corporis. Ecce quõ iſte paralyticus tremit: & ad ſonitũ folij pauescit. Quartũ malum eſt afflictio ſpiritus, quod ſignatur per hoc quod de puero iſto dr̃, quia malè torquetur. Et reuera, omnis peccator malè torquetur in ſeipſo, propter vermẽ cõſcientię, qui ſemper pungit & rodit. Vnde Aug. Iuſſiſti domine & ita eſt, vt pœna ſibiipſi ſit omnis inordinatus animus. Vñ & Sapient. Sẽper præſumit ſæua & perturbata cõſcientia. Ex alio ẽt torquetur peccator, dũ anxius eſt quõ acquirat honores, diuitias mundi, oblectamẽta corporis. Torquetur inter proſpera, per curã ſuperfluã: & inter aduerſa, per impatientiã. Item malè torquetur, qñ conſiderat turpitudinem vitiorũ, in quibus iacet: & pœnas internales, quibus æternaliter ſubiacebit: nec tñ miſer, per pœnitentiã reſilit. Sed tamen, talẽ quandoq; curat dñs, veniendo ad eũ, ſuffragantibus meritis ſanctorũ. Tu ergo ſi habes animã paralyticam, & talia mala in te ſentis: roga & mitte ſanctos, vt ad dñm intercedãt pro te, ſicut ſeniores pro Centurione: & clama ad dñm, dicens deuotè cum eodẽ (Domine, puer meus iacet paralyticus in domo, & malè torquetur: & nõ ſum dignus) propter fragilitatẽ naturæ, propter fœditatẽ culpæ, & multiplicitatẽ miſeriæ: (vt intres ſub tectũ meũ): tam anguſtum tam immundum, tam ruinoſum (ſed tantum dic verbo, & ſanabitur) ad tuum imperiũ. Et quia iſtud verbum Centurionis tantæ efficaciæ fuit, quòd vt ſuprà dictũ eſt, dignũ præſtitit, vt in corde eius Christus habitaret, & ad

[Marginal notes: Puer Cẽturiõis. — Mala peccatoris. — Ioan. 8. — 2. Petri. 2. — Seruitutes peccatorũ. — H — Iacere quid moraliter. — Timor peccatorum. — Torquẽtur peccatores. — I — Conſciẽtiæ vermis. — Pœna ſibi eſt animus inordinatus. — Verbi Cẽturionis efficacia.]

recipiendũ corpus Chriſti in ſacramẽto Euchariſtię nullus eſt dignus: ideo qñ ad mẽſam Chriſti accedimus, & fragilitatẽ noſtram conſideramus, verbis Centurionis docti, dicamus ſinguli (Dñe, non ſum dignus vt intres ſub tectũ meũ) non ſum dignus vt corpus & ſanguinẽ tuũ ſuſcipiã in os meũ: vt videlicet virtute verborum iſtorum digni effici mereamur. Vnde Orige. Nũc ẽt qñ ſancti & acceptabiles eccleſiarũ antiſtites ſub tectum tuũ intrãt, ibi dñs pertingreditur: & tu ſic æſtimes, quaſi dñm ſuſcipiens: & qñ corpus & ſanguinem dñi mãducas & bibis, tunc dñs ſub tectum tuum intrat: & tu ergo humilians te ipſum, dicas: Dñe, non ſum dignus vt intres ſub tectũ meũ. Vbi. n. indignè ingreditur: ibi ad iudiciũ ingreditur accipienti. hæc Orig. Per iſtum ẽt Centurionẽ ſignificatur ratio, vel intellectus: cuius ſeruus eſt appetitus ſenſitiuus, qui debet obedire rationi, ſed ex corruptione naturæ eſt infirmus ad obediendũ ei: propter quod hõ, per rationẽ cognoſcẽs hanc infirmitatẽ, in ſuo appetitu ſẽſitiuo, per ſe & per alios debet rogare deum, vt ſanet ſeruũ ſuum: & ſic puer eius ſanatur per dñm, itẽ ſicut ille Centurio dicebat, (nã & ego homo ſum ſub poteſtate cõſtitutus, habens ſub me milites, & dico huic, vade, & vadit: & alio, veni, & vẽit. & ſeruo meo, fac hoc, & facit.) ſicut dicit Caſſia. perfecta mens, quæ per Centurionẽ intelligitur, ſub dei poteſtate conſtituta, omnibus viribus ſuis dominatur: & habet poteſtatẽ cogitationes noxias depellendi, & in bonis cogitationibus immorandi. Tunc malis cogitationibus dicere poſſumus, abite, & abſcedite bonis verò dicere venite, & venient: ſeruo quoque noſtro, id eſt corpori, quod debet ſeruire ſpiritui, ea quæ caſtitatis & continentiæ ſunt: ſimiliter iniungemus, & ſine vlla contradictione obtemperabit: omnemq; ſubiectionis ſpiritui exhibens famulatum.

[Marginal notes: K — Ratio cõparatur Centurioni. — L — M]

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, non ſum dignus vt intres ſub tectum carnis meæ: quia puer ſenſualitatis iacet paralyticus diſſolutus morbo peccati in domo corporis mei, & malè torquetur concupiſcentiarum motibus: ſed veni per gratiæ infuſionem, & dic verbo veritatis, vt ſanetur puer meus, & reſurgat à peccatis. Præſta miſericors deus mihi miſero ſub poteſtate tuæ gratiæ conſtituto, & habenti de tua gratia ſub me vires & virtutes naturales: vt habeam poteſtatem cogitationes, & motus noxios repellendi, & in bonis immorandi: ac corpori vt ſpiritui ſeruiat imperandi. Amen.

De curatione dæmoniaci, & ſocrus Petri. Cap. 43.

Et ingrediebatur dominus Ieſus in ciuitatem Capharnaum,) quod interpretatur ager, ſeu villa pulchritudinis, & pinguedinis, & conſolationis, & ſignificat animam religioſi

[Marginal note: Mar. 1. & 2. Luc. 4. & Matt. 8.]

A religioſi deuoti, quæ debet eſſe impinguata pinguedine triplici: ſcilicet charitatis, deuotionis, & contemplationis. Ad iſtam villam deſcendit libenter Chriſtus, & ob hoc efficitur villa pulchritudinis & conſolationis. De pulchritudine, & conſolatione huius villæ dicit Petrus Rauennas: Iuxta ſententiam cordis mei, ſi paradiſus in hac vita præſenti eſt: vel in clauſtro, vel in ſcholis eſt: quicquid.n. eſt extra hæc duo, plenũ eſt anxietate, inquietudine, amaritudine, formidine, ſolicitudine, & dolore. Hoc tamen quod dicit de ſcholis, intellige de diuinis ſcripturis: non de alijs vanis ſcientijs. Vnde Hugo: Nihil in hac vita dulcius ſentitur, nihil auidius ſumitur, nihil ita mentem ab amore mundi ſeparat, nihil ſic animum contra tentationes roborat, nihil ita hominem excitat, & adiuuat ad omne opus bonũ, & ad omnem laborẽ, ſicut ſtudium ſacræ ſcripturæ. Et ſtatim ſabbato quando

Studiũ ſacræ ſcripturæ commendatur.

B plures concurrebant, & ab operibus ſeruilibus quieſcendo ſpiritualibus vacabant, i. (ingreſſus ſynagogam:) vbi legiſperiti ad docendum, & communis populus ad audiẽdũ legis doctrinã conueniebant, (docebat eos,) maximè tali tẽpore & loco docebat Chriſtus: quia erant cõgruentia doctrinæ eius, tunc.n. plurium ad ſynagogam fiebat conuentus. Sic modò quilibet Chriſtianus tenetur diebus dominicis venire ad Eccleſiam, & audire ibi miſſam totam & integram. Et nota quòd miſſa eſt aliquo modo de lege naturæ, diuina, & euangelica: lex naturæ vult quòd quilibet aliquo tẽporis ſpatio vacet ad orandũ deum: lex ſcripturæ præcipit ſabbato vacandũ ad orationẽ: ſed canones ordinauerunt ad iſtam orationem tẽpus miſſæ, vbi deus & homo realiter continetur. Ideo, vt dicit gloſa, peccant mortaliter qui miſſam non audiunt: quia præceptum eſt, niſi cogat neceſſitas: alijs

Miſſa eſt de lege triplici.

C verò diebus non eſt præceptum, ſed conſilium. (Et ſtupebant,) ideſt admirabantur ſuper doctrina eius:) tum quia legem & prophetas non didicerat, & tamen clariſſime docebat, tũ quia doctrinam ſuam diuinis operibus confirmabat: vnde ſubditur: (Erat enim docens eos, quaſi poteſtatem habens:) quia in oſtenſione ſignorũ & virtutis docebat: & quia pro timore veritatẽ non celabat, (& non ſicut ſcribæ,) qui ſolum verbis docebant, & veritatẽ dicere timebãt: vel quia non cuſtodiebant, ideo diſcere erubeſcebant. Vnde Bed. Sermo doctoris in poteſtate fit, cùm ea quæ docet operatur. Nam qui factis ipſe ſua dicta deſtruit, cõtemnitur: vel ideo in poteſtate (erat, docens eos: & non ſicut ſcribæ:) quoniam ſcribæ quæ per legem didicerant, pręcepta populis dabat. ipſe verò quaſi autor impletorq; legis, vel mutuando, vel augendo quæ minus videbantur liberè ſubſtituit, hæc Beda: Quia ergo Chriſtus doctrinã ſuã confirmabat per opera miraculoſa, cæteri prædicatores & doctores, qui hoc non poſſunt, debent doctrinã ſuã confirmare per opera virtuoſa: & nõ ſicut ſcribæ qui dicunt, & non faciunt, ac doctrinam ſuã verborum iactantia affirmant & oſtentant vnde ſtatim poteſtas dñi oſtẽditur per factum,

Docere in poteſtate.

cùm ſubditur: (Et erat in ſynagoga eorũ,) fortè adductus ad locũ ſanctũ, vt ibi liberaretur, (homo) quidã (habens ſpiritũ immundũ,) i. obſeſſus à dæmone (exclamauit) voce magna, (dicẽs. Quid nobis & tibi Nazarene? Veniſti ante tempus perdere nos,) id eſt, diminuere & auferre noſtrã poteſtatẽ nocendi hominibus, & torquere nos. Quia enim diabolus inuidia motus, de ſalute hominũ torquetur. Ideo de Chriſti doctrina, quæ erat animarũ ſalus & medicina, dolebat, & ſic clamabat. Vnde Theophilus: Exire .n. ab homine perditionẽ ſuã, dicebat dęmoniũ. Immiſericordes.n. exiſtunt in homines, malũ aliquod pati ſe ęſtimãtes, cum homines nõ moleſtant. (Scio,) te (quis ſis,) ideſt, vehementer opinor: ſcilicet ſanctus dei, ideſt, Chriſtus ad ſalutẽ hominũ miſſus. Per propheti as enim de Chriſto dictas, quæ determinauerant tẽpus & modũ & locum veniendi ipſius Chriſti, & per alias

Dæmoniorũ in nos militia.

D

E circunſtantias, ſciebant ipſum eſſe Chriſtum in lege promiſſum, veruntamẽ neſciebant ipſum eſſe deum: nec per tentationẽ Chriſti in deſerto diabolus potuit ſcire de Chriſto, verum dei filius per naturã eſſet: licet ad hunc finem tripliciter eum tentauerit. Si enim cognouiſſent dæmones ipſum eſſe deũ, nunquã induxiſſent Iudęos ad ipſum crucifigendum. Vnde Apoſtolus: Si.n. cognouiſſent, nunquã dominũ gloriæ crucifixiſſent. Ecce quantæ peruerſitatis ſunt multi homines, qui in aduerſitate ſua deũ blaſphemant, cùm tamen dæmones ipſum prædicent. vbi Beda: Non voluntatis iſta confeſſio eſt, quã præmiũ non ſequitur confitendi: ſed neceſſitatis extorſio, q̃ cogit inuitos. Et velut ſi ſerui fugitiui poſt multũ tẽporis dominũ videant, nihil aliud niſi de verberibus ſuſpicãtur: ſic & dę mones cernẽtes dñm in terris repentè verſari ad iudicandos ſe ueniſſe credebant: præſentia

1.Co.2. Confeſſio dæmonũ.

F ſaluatoris, tormẽta ſunt dæmonũ. hæc Beda. Dicitur aũt dęmon ſpiritus immũdus, ab affectu: quia facit immundũ quẽ poſſidet. ſicut dr̃ ſpiritus ſurdus, vel mutus: quia hominem ſurdũ vel mutum facit. Vel ſecundum Chry. Immũdus dicitur propter impietatẽ, ac elongationẽ a deo; & quia omnibus immundis & paruis operationibus ſe immiſcet. Ipſum quoque immũdũ ſpiritũ dñs licet vera de eo teſtificantẽ iuſsit obmuteſcere, ne veris falſa miſceret: & ne videretur ab ipſo teſtimoniũ quærere, maximè quia phariſæi dicebant ipſum in Beelzebub dæmonia eijcere: & ne videretur vtilitas crucis & paſſionis ſuæ. In quo datur nobis dogma ſaluſiferum, vt dæmonibus qui mendaces ſunt: & in veritate non ſteterunt, non credamus, quantuncunque denuntient veritatem: quia ſi aliquos ſibi credentes inuenerint veritati mendacium miſcent, & veritatem in mendacium conuertunt: ac vera dicendo nituntur credentes in errorẽ idololatriæ & peccata inducere. Per hoc autẽ q̃ Chriſtus increpauit dæmonem, qui ſuã confitebatur poteſtatem & ſanctitatẽ imponens ei ſilentium docuit nos laudes turpium fugere. vn. de ſecundũ Senecam: Tam triſte, & tam turpe nobis debet eſſe laudari à turpibus quã ſi laudemus

Spiritus immũdus.

Cur tacere iuſſit.

Laus turpiũ & malorum fugienda.

G mur ob turpia. Et ſpiritus immundus iuſſus exi-
re ab homine proiecit illum in medium,& (di-
ſcerpens eum,)quantum ad afflictionem (exi-
uit inde, & nihil ei nocuit,) quantum ad muti-
lationem. Vbi Hiero. Spiritus diſcerpens homi-
nem,exijt ab eo. Appropinquante ſalute,appro-
pinquat tẽtatio. Pharao dimiſſis ab Iſrael,per-
ſequitur Iſrael. Diabolus contẽptus ſurgit in
ſcandala. Hæc Hierony. Sic etiam accidit ſpiri-
tualiter:quia diabolus ſæpe in medium proijcit
peccatum alicuius,ad eius infamationẽ:& cum
peccator videt ſe confuſum, dimittit peccatum:
cogiturq; diabolus ab eo exire. Vnde & in Pſ.
Pſal. 82. Imple facies eorum ignominia, & quærent no-
men tuum domine. Verecundia enim,quam ha-
Verecũdiæ vtilitas. bet peccator de peccato, eſt valde vtilis ad di-
mittendũ peccatũ. Propter quod dicit Seneca,
ꝙ non dimittendus eſt pudor: quia quandiu in
animo durauerit alicuius,erit bonæ ſpei locus.
Per hoc autẽ quòd diſcerpens eũ exijt ab ipſo:
intelligitur quòd nullus liberatur à diabolo,
H niſi diſcerpatur per cõpunctionẽ,& contritio-
nẽ ſalutarem. Et ſpecialiter hoc de carnis vitio
intelligitur: quia vinum carnale non niſi car-
nis afflictione curatur:vt per quæ quis peccat,
Sapien. 11. per hæc & torqueatur. Et factus eſt ſicut mor-
tuus:ita vt multi dicerẽt,quia mortuus eſt. Vndẽ
Greg. Velut mortuus quippe oſtenditur, qui à
maligni ſpiritus poteſtate liberatur: quia quiſ-
quis iã terrena deſideria ſubijcit, vitã in ſe car-
nalis conuerſationis extinguit,& mundo mor-
tuus apparet:quia poſſeſſore prauo, qui per im-
munda deſideria ſe agitabat,caret. Quem multi
mortuũ dicũt:quia ſpiritualiter viuere neſciũt,
cũ qui carnalia bona non ſequitur, extinctũ
funditus arbitrantur. Hæc Greg. Si ergo à mali-
gno liberatus eſt mortuus: ſequitur ꝙ qui non
mundo mortuus,non eſt à maligno liberatus:
quod eſt verbum terribile mundũ diligẽtibus.
(Ieſus autẽ tenens manũ eius leuauit eum, &
I ſurrexit:)ipſe.n. proſtratis manum auxilij por-
rigit,ipſe elidos erigit. Vbi Ambr. Myſtice autẽ
Populus Iudæorũ. qui in ſynagoga habebat ſpiritũ immundũ,po-
pulus eſt Iudæorũ: qui nodatus diaboli laqueis
ſimulatã corporis mũditiã interioris mẽtis ſor-
dibus inquinabat. Et bene ſpiritũ immundũ ha-
bebat: quia ſpiritũ ſanctũ amiſerat. Introierat
.n. diabolus,vnde Chriſtus exierat. Vbi & Theo-
philus: Sciendum eſt etiã quòd multi nunc dæ-
monia habẽt,omnes.ſ.qui dæmoniorum deſi-
deria implent,vt ferociſi habent dæmonũ iræ:
& ſic de cæteris. Sed dominus in ſynagogã ve-
nit cùm mens hominis fuerit congregata: &
tunc dicit dæmoni inhabitanti, obmuteſce, &
De ſocru Petri. ſtatim egreditur ab eo. Et protinus egrediens
dominus de ſynagoga,ſcilicet poſt prædicatio-
nem,& eius confirmationem,poſt dæmonis ex-
pulſionem introiuit in domum Petri,vt ibi re-
fectionem acciperet poſt laborem. Saluator.n.
noſter cum corpus paſſibile ad noſtram acce-
piſſet ſalutem,aliquando declinabat ad loca fa-
miliarium ſibi & deuotorum,ad quietem habẽ-
dã poſt laborem & fatigationem: & iſto mo-
do,venit ad Petri domum,ſiue hoſpitium: vn-
de Cyrillus: Aſpice autem quomodo manet K
penes virum inopem Chriſtus,qui ſpontaneam
paupertatem pro nobis paſſus eſt: vt diſcamus
cum pauperibus conuerſari, nec ſpernere de-
preſſos & pauperes. Vnde Chryſ. Et nimirũ ex-
cogita quales erant domus piſcatorum horum
ſed tamen non dedignatus eſt ſub vilia tuguria
piſcatorum intrare,erudiens per omnia huma-
num conculcare tumorem. Et iterum. Propter
hoc nunquam intrauit in domum præclaram Domũ præclaram nõ introiuit Chriſtus.
Chriſtus:ſed in domum publicani, & principis
publicanorum & piſcatoris:palatia dimittens,
& eos qui mollia induunt veſtimenta. Si itaque
eum vis & tu vocare:orna domum tuam elee-
moſynis,orationibus,ſupplicationibus, vigilijs.
Nullus itaq; verecundetur domum vilẽ habens:
ſi hæc habuerit ornamenta. Nullus diues magnũ
ſapiat,domum habens pretioſam, ſed verecun-
detur magis,& hanc relinquat, illam dimittens:
vt & hic Chriſtum ſuſcipiat,& illic æternis po-
tiatur tabernaculis. Hæc Chryſ. Hic quidam di-
cunt,quòd licet Petrus fuerit de Betſaida, tamẽ L
ratione vxoris habebat domũ in Capharnaũ. Domus Petri & vbi.
Sed contra hoc videtur quod Marcus dicit:Ve-
nit in domum Simonis,& Andreæ. Ideo dicen-
dum ſecundum Stephanum,quòd domus Petri
non dicitur poſſeſſiue:ſed ad quã declinare cõ-
ſueuit cauſa vendendi piſces,& hac etiam fami-
liaritate vxorẽ duxit:de domo illa: quæ etiam
dicitur domus Andreæ, propter inſeparabilita-
tem illorum in piſcium negociatione. Et mox Socrus Petri curatio
diſcipulis petentibus pro ſocru Petri, id eſt,ma-
tre vxoris eius febricitante, ſtans dominus ſu-
per illam imperauit febri,vt ceſſaret vel rece-
deret:& apprehenſa manu leuauit eam,quæ ſta-
tim & ſubito liberata eſt: ita vt continuò ſurgẽs
miniſtrauerit ei & diſcipulis ſuis. Vires quas ac-
cepit, quaſi gratias agendo, in obſequium ſui
exercens ſaluatoris. Nõ remanente vt ſolet mo-
leſtia ægritudinis,quod non niſi diuina virtute
potuit fieri. Natura.n.non operatur in inſtãti. M Natura nõ operatur in inſtãti.
Et ideo hoc proprium eſt medici cœleſtis, ſed
ſecus eſt in alijs:licet.n. virtute naturæ poſſit
homo à febribus curari,non tamen in inſtan-
ti,ac ita ſubitò & perfectè ꝙ poſſit ſtatim ope-
ra conſueta facere:ſicut hic dicitur factũ eſſe,
ex quo oſtenditur iſta curatio miraculoſa, ad
diſcipulorũ confirmationẽ in fide. Vnde Beda:
Naturale eſt febricitantibus,incipiente ſanitate Febricitãtium natura.
laſſeſcere,& ægrotationis ſentire moleſtiam:ve-
rùm ſanitas quæ domini infertur imperio, ſi-
mul tota redit. Non ſolum ipſa redit, ſed & tan-
to robore comitante:vt eis continuò qui ſe ad-
iuuarent miniſtrare ſufficiat. Et iuxta leges tro-
pologiæ,membra quæ ſeruierant immunditiæ
ad iniquitatem vt fructificarent morti, ſeruiãt
iuſtitiæ in vitam æternam. Vnde & Cyrillus: Et
nos ſuſcipiamus Ieſum: cum enim viſitauerit
nos,& portauerimus eum in mẽte & corde,tũc
enormiũ voluptatũ æſtum extinguet, & incolu-
mes faciet vt miniſtremus ei: hoc eſt, eius bene-
placita peragamus. Moraliter autẽ per hoc da-
tur intelligi ꝙ ante curationẽ à peccato,nõ eſt
gratũ ſeruitiũ impenſum deo: ſed pœnitẽs quã-

A Citò curatus eſt à febre peccati: tam citò debet ſe occupare, & totaliter mancipari ſeruitio dei, ſecundum illud Apoſtoli: Sicut exhibuiſtis mẽbra veſtra ſeruire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra veſtra ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationem.

Rom. 6.

Si ergo anima tua febre vitiorum eſt capta, ſanctos in adiutorium tuum inuoca: vt eorum rogatu gratia dei curet te, ꝙ poſſis ei & ſanctis ſuis gratã ſeruitutem exhibere. In hoc etiam ꝙ diſcipuli rogauerunt pro illa: datur nobis exemplũ orãdi pro infirmis, & neceſsitate aliena. ſecundum Bedam: Myſticè domus Petri Eccleſia, de circũciſione eius apoſtolatui cõmiſſa. Socrus eſt ſynagogæ: quæ quodammodo mater eſt Eccleſiæ Petro commiſſæ in cura & cuſtodia. Hæc ſynagoga febricitat: quia inuidiæ æſtibus laborat, perſequens Eccleſiam: cuius manum dominus tangit, quando carnalia eius opera in ſpiritualẽ intellectum & uſum conuertit: & ſic erecta

B miniſtrat in ſpiritu. Moraliter autẽ ſocrus Petri febricitans eſt caro concupiſcens: cum.n. homo calore concupiſcentiæ laborat, quaſi febribus æſtuat: quod poteſt eſſe tripliciter. iuxta illud Ioannis: Omne quod eſt in mundo: aut eſt concupiſcentia carnis: aut concupiſcentia oculorum, aut ſuperbia vitæ: & ſic triplicem habemus febrẽ.

1. Io. 2.

Febris triplex.

Quædã.n. eſt ex corruptione in ſpiritibus. Alia ex corruptione in humoribus. Tertia ex corruptione in membris, & in omnibus eſt calor inordinatus ſupergrediẽs naturæ curſus. Primã, facit ſuperbia. Secundã, luxuria. Tertiã auaritia. Ad hanc veniens Ieſus videt per gratiam illuminantem, imperat per gratiam iuſtificantẽ, tangit manum per gratiam adiuuãtem: & ſic dimittit febris in contritione: ſurgit ſana in confeſsione, miniſtrat in ſatiſfactione.

Submiſſos ſanat dominus.

Moraliter autem dicitur ſtans ſuper illã: quia nullum ſpiritualiter ſanat, niſi eum qui ſub eo eſt: ſcilicet per timorem ſe ſalubriter humiliãtem. vbi Beda: Si virum à dæmonio liberatum,

C moraliter animum ab immunda cogitatione purgatum dixerimus: conſequenter fœmina febribus tenta, ſed ad imperium domini curata, carnẽ oſtendit à concupiſcentiæ ſuæ feruore per continentiæ præcepta frenatam: omnis.n. amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blaſphemia, ſpiritus furor eſt immundi: fornicationem vero, immunditiam, libidinem, concupiſcentiam malam: & auaritiam, quæ eſt ſimulacrorum ſeruitus: febrem illecebroſi carnis intellige hæc Beda:

Colo. 3.

Senſualitas & ratio.

Poteſt etiam per ſocrũ Petri, quæ mulier erat, ſenſualitas, quæ ab Auguſti. mulier vocatur, ſignificari per Chriſtum autem qui eſt imago patris, ratio: ſecundũ quã homo factus eſt ad imaginẽ dei.

Gene. 1.

Igitur moraliter ſocrus Petri ſanatur: cum ſenſualitas quæ calore concupiſcentiæ febricitans iacet, per rationem ad debitum ordinẽ moralis virtutis reuocatur. Ideo ſubditur: (& miniſtrabat eis,) quia ſenſualitas reformata virtute morali miniſtrat, & ſeruit rationi. Et tunc homo peccatũ, quòd antè cũ in eos eſſet non nouerat: incipit agnoſcere poſtquã ab eo exiuerit. Vnde Chry.

D Si vis diſcere peccati fœtorem, excogita id poſt quã factum eſt cum à deſiderio ereptus fueris, cum non adhuc moleſtat ignis: & tunc videbis quid eſt peccatum.

Peccati fœtor à deſerente percipitur.

Nota etiã de quatuor infirmitatibus præmiſsis, ꝙ ſpiritualiter per leprã poteſt intelligi culpa originalis: per paralyſim, culpa actualis in omittendo: per febrem, actualis in cõmittendo: per vexationem dæmoniacam culpa erroris.

Peccatorũ quatuor genera.

Deinde ponuntur ad cõfirmationẽ legis euangelicæ multa miracula in generali: quia (audito hoc miraculo & veſpere facto,) cum Sol occidiſſet, id eſt, ad occaſum veniſſet, (omnes qui in illa ciuitate habebant infirmos varijs languoribus detentos, & à dæmonijs vexatos, ducebant illos ad Ieſum, & obtulerunt ei vt curaret eos:) quia tunc ad hoc poterant vacare. vnde dicit Theophilus, ꝙ ita tardè adduxerunt eos ad Chriſtum: quia illa dies, erat dies ſabbati, & credebant curationes non eſſe licitas durante die ſabbati: quæ finiebatur in veſpere illius diei, & ideo expectabant occaſum: vt curandos ad Ieſum adducerent. At ipſe

Cur veſperi adduxerunt.

E ſingulis manus imponens curabat omnes: nullius.n. morbum horrebat, quod eſt contra medicos ſuperbos, & indignantis naturæ, qui pauperes & miſeros dedignantur viſitare & tangere.

Contra medicos.

(Et eijciebat ſpiritus immundos verbo,) in ſignum ꝙ verbũ Chriſti deuotè auditum, fugat dæmonẽ de corde peccatoris. Licèt autẽ poſſet etiam omnes curare ſolo verbo, tamen quandoque appoſuit manus: quia humanitas Chriſti erat quaſi organum, ſeu inſtrumentum diuinitatis ipſius, in miraculis faciendis. Et ideo ſicut artifex mediante inſtrumento operatur: ſic virtus diuina in Chriſto, per applicationem humanitatis aliqua faciebat: vt eã cum vnctã deitati declararet. Miracula quidem Chriſti ad duo ordinabantur. ſcilicet ad manifeſtationem diuinitatis ſuæ: & ad confirmationem ſuæ doctrinæ, per quã dominus ad fidem inducebatur.

Miracula Chriſti ad duo ordinata.

Vnde & ad tactum manus eius ſanabantur infirmi, curabantur leproſi, illuminabantur cæ- F ci: & ad vocem eius ſuſcitabantur mortui, & eijciebantur ſpiritus immundi. Per hoc autem ꝙ veſpere facto obtulerunt ſibi infirmos & dæmoniacos, ſignificatur quòd hora mũdi veſpertina Chriſtus venit dæmones eijcere: & infirmitates hominum curare: & per occaſum Solis ſignificatur, quòd paſsio ſua, in qua Sol iuſtitiæ occidit, futura erat medicina omnis ſpiritualis infirmitatis. Vnde ſecundum Bedam: Myſticè, Solis occubitus, paſsionem mortẽq; illius ſignificat qui dicit, quandiu ſum in mundo, lux ſum mundi: & Sole occidente plerique dæmoniaci & ægroti ſanantur: quia qui temporaliter in carne viuens paucos Iudæorum docuit, omnibus per orbem gentibus fidei ſalutiſq; dona tranſmittit.

De ſolis occaſu. Ioan. 9.

Moraliter verò occaſus Solis poteſt dici caſus mundanæ proſperitatis, poſt quem multi ſanantur: qui lucente Sole proſperitatis grauiter infirmantur. Conſidera, quod paucis verbis multa hic miracula cõprehenduntur: quæ expreſsè fortaſsis incredibilia viderentur. Vnde Chryſoſt. Tu autem intende quantam multitudi-

Cur paucis multa.

A dia motus eſt:vt nobis exemplum imitádæ pietatis oſtenderet. Vnde & Chryſoſt. Iubens ergo ceſſare à lachrymis qui conſolatur mœſtos, monet nos de præſentibus defunctis conſolationé recipere, reſurrectionem ſperantes. Pagani & gentiles cauſam habent plangendi defunctos, qui reſurrectionem neſciunt: ſed Chriſtiani eã credunt, & ideo cauſam plangendi non habent. (Et acceſsit & tetigit loculum,) ideſt feretrum. vt effectus ſalutis tactu corporis ſui deueniret, & oſtenderet quòd corpus ſuum deitati vnitum erat inſtrumentum deitatis, in miraculis faciendis. Loculus diminutiue, eſt mortui locus in quo iacet: cui enim viuenti magna palatia & amplæ domus non ſufficiebant pro loco, ei morienti paruum ſpatium ſufficit pro loculo. Vnde mortuo Alexandro dixit quidam philoſophus: quem totus mundus non capiebat, hodie parua continet arca. (Hi autem qui portabant, ſteterunt) nec vltra progredi auſi ſunt. Et

Mors plangenda incredulis tãtum.

Loculi tactus.

Loculus ſepulturæ.

B ait: (Adoleſcés ſurge,) & ſic eum ſecundũ quod deus ſuſcitauit. (Et reſedit qui erat mortuus:) quia ſurgens ſedit in loculo in quo, iacuerat prius, (& cœpit loqui.) Vt manifeſtè appareret quòd erat verè & non apparenter ſuſcitatus, & fortè verba ipſius fuerunt gratiarum actiones, (& dedit illum matri ſuæ:) quia non ſuo merito, ſed matris reſurrexerat: vt quæ de ipſo triſtis fuerat, in ipſo conſolaretur. (Omnes autem inuaſit timor ex ſtupore tanti miraculi,) qui timor non fuit alicuius mali, ſed reuerentiæ de potentia & bonitate: (& magnificabant) id eſt, laudabant (deum) & magnum prædicabãt: quia quanto grauior eſt caſus, tanto pietas erigentis eſt gratior: & ſpes ſalutis pœnitentibus eſt certior. (Et dicebant: quia propheta magnus) ſcilicet in lege, & prophetis promiſſus, (ſurrexit in nobis,) imò pluſquam propheta: & quia dominus viſitauit plebẽ ſuam,) mittendo eis ſaluatorem, vt eos redimeret: ſicut medicus viſitat infirmum, vt eum ſanet. Myſticè iſte defunctus, eſt

C homo per peccatũ mortale mortuus. Eius mater eſt eccleſia, quæ eſt vniuerſitas credentium: & cuius filij ſunt credentes ſinguli. Peccator autem dicitur filius vnicus matri ſuæ, ſcilicet Eccleſiæ: quia quemlibet ita deflet quando in peccatum cadit, ſicut mater vnicum filium quando decedit. Eccleſia quoq; dicitur vidua, ſponſi ſui morte redempta: vel quia nunc quandiu peregrinatur à domino, eſt ab amplexibus ſpõſi ſui priuata de qua vidua dicitur in Pſal. Viduam eius benedicens, benedicam. Effertur defunctus, cum ſenſus interior exijt in opus. Quatuor portitores huius defuncti, ſunt quatuor affectiones cordis noſtri, ſcilicet gaudium & triſtitia, ſpes & timor. Iſta enim quatuor portant mortuum per abuſum. de quibus dicit Bern. Amant quod non decet: timent quod non oportet: dolent vanè & gaudent vanius. Vel iſti quatuor portitores ſunt amor peccati, timor pœnitentiæ: ſpes emendæ, & præſumptio de dei miſericordia. Vel quatuor portitores, ſunt quatuor quæ animam in peccato perſeuerare faciunt: ſcilicet fiducia longioris vitæ, quæ tã hominé ſæpe decipit: conſideratio culpæ alienæ, qua homo correctionem propriã deuitat: ſtulta ſpes pœnitendi in futuro, & fiducia de venia quam homo concipit ex magna dei miſericordia: impunitas peccatoris, qua redditur ad peccata magis procliuus. Poſſunt etiam intelligi iſti portitores, carnalia deſideria, vel adulatorum & benedicentium blandimenta: vel prælatorum mercenariorũ verba vngentia, non pungentia, & quæcunque verbo vel facto fouentes hominem in peccato. Porta per quã effertur ſeu egreditur mortuus, eſt aliquis de quinq; corporis ſenſibus peccati manifeſtatiuus. Nam qui videt, vel audit, vel loquitur quod non licet: mortuus extrahitur per portam viſus, vel auditus, vel oris, & ſic ſuo modo de alijs: & ideo cuſtodię ad iſtas portas ſunt adhibendæ. Vnde Beda: Portã ciuitatis qua defunctus efferebatur: puto aliquem de ſenſibus eſſe corporis. Qui enim ſeminat inter fratres diſcordias: qui iniquitatem in excelſum loquitur, per oris portam extrahitur mortuus.

Defunctus myſticè.

Eccleſia mater peccatorum.

Vidua.

Pſ. 131.

Portitores quatuor moraliter.

Quatuor in peccato perſeuerare facientia.

D

Porta qua effertur peccator.

Matt.

E Qui viderit mulieré ad concupiſcendũ eã: per oculorum portam, ſuæ mortis indicia profert. Qui fabulis otioſis, obſcœnisve carminibus vel detractionibus aurem libẽter aperit, hanc animæ ſuæ portam mortis efficit: cæterosq; qui non ſeruat ſenſus, mortis ſibi ipſe reddit aditũ: hæc Beda: Loculus eſt conſcientia peccatoris, in quo tanquã in lecto malæ conſcientiæ requieſcit. Talis autem mortuus per peccatum mortale ſuſcitatur à deo per preces Eccleſiæ. Sed quomodo reſuſcitatur in figura, hic docetur. Sicut enim tria ſunt ſigna mortis ſpiritualis: ſic tria ſunt ſigna reſuſcitationis ſpiritualis. Signũ mortis ſpiritualis accipitur, ſecundum ſignum mortis corporalis. Signum autem mortis corporalis triplex eſt. Primum eſt, carentia operationis: ſic carẽtia ad bene operandum, eſt ſignũ mortis ſpiritualis. Vnde in Exodo: Fiant immobiles quaſi lapides. Secundũ eſt, carentia ſenſus: quãdo percutitur & non ſentit: ſic quando homo non ſentit percuſsiones & admonitiones

Loculus defuncti, eſt conſciẽtia.

Signa mortis tria.

Exo. 15

F ſpirituales, ſignũ eſt quòd ipſe ſpiritualiter eſt mortuus. vnde in Prouerbijs: Verberauerũt me ſed non dolui: traxerunt me, & non ſenſi. Tertiũ eſt rigor: ſic homo qui habet cor ita rigidũ, quòd flecti nõ poteſt cõpaſsioné ad proximũ: nec per obedientiam ad deum, ſignum eſt mortis ſpiritualis. Vnde in libro Regũ dicitur quòd manus Hieroboam, quã extendit de altari, exaruit. Sic ergo tria ſunt ſigna mortis ſpiritualis Bene quippe operari tollit ſuperbia, ſenſum aufert luxuria, & rigorem facit auaritia. Et econtrà, ſunt tria ſigna reſuſcitationis ſpiritualis, quæ tanguntur in hoc quòd recedit, & cœpit loqui, & dedit illum matri ſuę. Per hoc quod dicit recedit, intelligitur contritio: in contritione enim homo reſidet & reſilit à peccato. Per hoc quod dicit cœpit loqui, intelligitur confeſsio: in qua homo loquitur ſe accuſando. Per hoc quod dicitur dedit eum matri ſuæ, intelligitur ſatisfactio. Per hoc enim quòd homo ſoluitur & iniũgitur ei ſatiſfactio, reſtituitur matri ſuę, id eſt, Eccleſiæ: & cõmunioni fidelium per ſpi-

Pro. 23.

3. Reg. 13.

Signa reſuſcitationis tria.

G

ritualẽ incorporationẽ, quæ quidẽ facti factio ſit per tria.ſ.per orationem, ieiunium, & eleemoſynam. Sed modus reſuſcitationis tangitur cum dicitur: acceſsit & tetigit loculũ. Ad mortuũ ſpiritualiter ſaluator accedit, & appropinquat, cùm aliquam gratiam præuenientem: vel deſiderium propriæ ſalutis ei donat. Loculum tangit, quando conſcientiam & cor durũ peccatoris ad pœnitentiam emollit, & peccatorem ad ſui cognitionem reducit: & tunc mortuus à peccato reſurgit. Et ſciendum quòd ſpiritusſanctus peccatum per mortem voluit deſignari, ad oſtendendum quantum peccatum ſit fugiendum: & quantum de eo ſit dolendum quando eſt commiſſum. Peccatum fugiendum eſt vt mors, & de eo dolendum eſt tanquã de morte: ſic dolere debet qui amicũ ſuũ in peccato mortali videt, ac ſi eum mortuum videret: imò etiã eum plus dolere debet. Et quia ſicut mortuus iſte figurat peccatorem, ſic eius ſuſcitatio figurat peccatoris conuerſionẽ: ideo ſicut multum timendum eſt peccatum, & multum dolendum de eo cõmiſſo: ſic multũ deſideranda eſt peccatoris conuerſio & multũ gaudendum de ipſa iã facta. Obſecra ergo o peccator dñm vt reſuſcitet te à morte peccati, & reſtituat te ſanctæ Eccleſiæ ſuæ, in laudem & gloriam nominis ſui. Et vt ait Ambro. Si graue peccatum eſt quod pœnitentiæ tuæ lachrymis ipſe lauare nõ poſſis: fleat pro te mater Eccleſia, quæ pro ſingulis tanquam pro vnicis filijs vidua mater interuenit: cõpatitur quodãmodo ſpirituali dolore naturæ, cum ſuos liberos lætalibus vitijs ad mortẽ cernit vrgeri. Viſcera.n.ſumus de viſceribus eius. Vñ & Augu. De iuuene illo reſuſcitato, gauiſa eſt mater vidua, de hominibus in ſpiritu quotidie ſuſcitatis gaudet mater Eccleſia. Ille quidem mortuus erat corpore, illi autem mente. Moraliter tres mortuos Chriſtus ſuſcitauit: puellã in domo clauſam, id eſt, mortuum per conſenſum delectationis prauæ: in cogitatione ſeu volũtate adhuc tectũ. Iuuenem in porta, id eſt, mortuũ per actũ peccati in verbo, nutu, vel opere. Lazarũ in ſepulchro, id eſt, mortuũ lapide, id eſt, mole cõſuetudinis peccandi preſſum, male olẽtẽ, & alios fama corrũpentẽ. Oẽs iſtos ſuſcitat & ſanat dominus cũ ad ipſum redeunt veraciter pœnitẽdo: & tãto leuius reſuſcitatur quiſq; per gratiã, quãto minus mortificatus eſt per culpã. Vnde dominus puellã corã paucis de facili ſuſcitat, puellæ dicẽs: ſurge. Iuuenẽ coram pluribus, & quaſi difficilius, tangẽs feretrũ, & dicens: Adoleſcens tibi dico, ſurge. Lazarũ difficilimè quia cũ lachrymis, cum fremitu, cum ſui perturbatione: cum magna voce dicens, Lazare veni foras: & quaſi cum auxilio & teſtimonio præſentium dicens: ſoluite, & ſinite abire: nõ quod domino tam facilis non fuerit reſuſcitatio Lazari ſicut puellæ, cũ vt ait Aug. nemo tã facilè excitat in lecto, quam Chriſtus in ſepulchro: ſed dñi facta aliarũ rerũ ſunt exempla. Longa.n. conſuetudine preſſus, vix & quaſi cum labore ſuſcitatur. Qui vt ſuſcitetur dominum cogit lachrymari, & eiulare: & ideo licet omne peccatum, maximè tamen peccandi conſuetudinem fugere debemus: quia hæc ſanatur difficilius. Vnde Ambro. Omne peccatũ conſuetudine vileſcit, & fit homini quaſi nullũ ſit: ſic & econuerſò, omnis virtus bona conſuetudine fit grata & facilis: quia nihil differt aſſueſci ſic, vel ſic. Triplex eſt ergo mors culpæ deſignata in prędictorũ trium morte.ſ. peccatũ cordis, peccatũ operis, & peccatũ cõſuetudinis. In ſuſcitatione verò horũ triũ mortuorũ oſtenſum eſt, ꝙ ſaluator poteſtatem habet ſuper triplicem mortem.ſ. naturæ, culpæ & gehennę. Super triplicem vitã.ſ. naturæ, gratiæ, & gloriæ. Quartum mortuum inſinuante diſcipulo audiuit: ſed ad eum ire noluit, id eſt, ad mortuũ in obſtinatione, vel deſperatione, ſeu praua peccati excuſatione. De quo dixit: dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos. Hæc igitur audientes, qui ſtant, non præſumant. ſed cauti ſint ne cadant: & qui ceciderunt, non deſperent. ſed ſolliciti ſint vt reſurgant. Vñ Aug. Hæc ergo chariſsimi audiuimus, vt qui viuũt viuãt, qui mortui ſunt reuiuiſcant. Siue adhuc peccatum in corde cõceptũ, non proceſsit in factum pœniteat, corrigatur cogitatio, reſurgat mortuus intra domum conſcientiæ: ſiue iam ꝙ excogitauit admiſit, nec ſic deſperetur. Nõ ſurrexit mortuus intus, ſurgat elatus: pœniteat facti, de proximo reuiuiſcat: non eat in profunda ſepulturę: non accipiat deſuper conſuetudinis molẽ. Sed forte iam illi loquor, qui iã duro ſui molis lapide premitur, qui iam vrgetur conſuetudinis pondere, qui iam quatriduanus putet: neć ipſe deſperet profundus mortuus eſt: ſed altius eſt Chriſtus, agunt etiam tales pœnitentiam. Neque enim Lazaro reſuſcitato poſt quatriduum vllus putor in viuente remanſerat: ergo qui viuunt, viuant: qui autem mortui ſunt, in quacunque harum trium morte ſe inuenerint, pœnitentiam agant. accelerent, iam reſurgant. Vnde & Chryſoſt. Ne audiamus qui ſtamus, ſed dicamus nobiſipſis: qui æſtimat ſe ſtare, videat ne cadat: ne deſperemus ſi ceccidimus, ſed dicamus nobis, nunquid, qui cadit non reſurget? Etenim multi in ipſum cœli verticem aſcendentes, & omnem patientiã demonſtrantes, parum lapſi ſunt: & ad ipſum venerunt malitiæ baratrum. Alij autem rurſus ad cœlum inde aſcenderunt, & a ſcena & ſcurrilitate ad angelicam ſunt translati vrbanitatem & tantam oſtenderunt virtutem: vt dæmones abegerint, & multa ſigna alia operati fuerint: & horum quidem plenæ ſunt ſcripturæ & plena vita exemplis nobis. Quemadmodum enim medici difficiliores ægritudines libris inſcribunt: & huius emendationis methodum, id eſt, doctrinam docent, vt in maioribus exercitati facilè minora ſaperent: ita vtique & deus magna peccatorum in medium adduxit: vt qui parua deliquerunt, per illa facilem horũ emẽdationẽ inueniant. Si.n. maiora habuerũt ſenationem: multo magis minora. Igitur armemus noſmetipſos bonis operatiõibus: & ſi aduenerit aliqđ delictũ, abluamus, vt digni efficiamur in gloriam

Marginalia (left): Modus reſuſcitandi. — peccatũ mors eſt. — Peccatũ vt mors fugiendum. — H — De matre Eccleſia. — I — Mortuos tres ſuſcitauit dominus. — Matt. 9. — Ioã. 11. — Facilitas Chriſti in ſuſcitando à morte.

Marginalia (right): K — Conſuetudo peccandi. — Mors triplex. — Quartus mortuus nõ excitatus. — L — M — 1. Cor. 10. — Hier. 8.

A gloriam dei viuentes præſentem vitam, futura frui vita hæc Chryſoſtomus: Conſidera hic viduam de morte filij flentem & ita tu omnibus poſtpoſitis de morte animæ tuæ luge & lachrymare, vt merearis ab ipſa morte animæ per tactum diuinæ miſerationis reſuſcitari. Abſtine à riſu & cachinno, cogitans quia de cunctis actibus tuis redditurus es rationem in iudicio. Vnde Chryſoſtomus: Nihil quippe ita conglutinat deo vt lachrymæ illæ quas & peccati dolor & amor virtutis effundit, ſiue propria peccata quis, ſiue etiam lamentetur aliena. Cuius enim rei gratia in cachinnum laxaris ac diffluis, qui tantorum ſponte factus es cauſa mœrorum: ante terribile illud Chriſti ſtaturus tribunal, & ſumma cum examinatione rationem pro cunctis actibus redditurus. hæc Chryſoſtomus. Valde autē periculoſum eſt, quòd peccator in ſordibus peccatorum: & in morte animæ iacet: nō curans ſe per pœnitentiam purgare & reſurgere. Si enim linguis hominum loquereris & angelorum, & ſi tot per tuam doctrinam conuerteres homines quot fuerunt homines ab initio mundi, vel quot ſunt ſtellæ cœli, & teipſum per pœnitentiam non mundaueris: factus es velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens: campana enim ad vtilitatem hominum ſeruiens, pulſando ſeipſam conſumit: & ſi habueris omnē ſcientiam: & ſi per tuam ſcientiam, & tuis diſcretis conſiliis omnes reges mundi vel principes, imò totus mundus pacificè dirigerentur, & teipſum per pœnitentiam non correxeris, nihil proficiet: & ſi habueris omnem fidem, ita quòd trahas ad fidem omnes Iudæos, hæreticos & paganos, & ſi in peccato mortali es, nihil tibi proderit ad vitæ æternæ ſalutem. Item ſi mille clauſtra faceres, & mille hoſpitalia manu propria ædificares & in illis omnes mundi pauperes bonis tuis paſceres, quandiu in peccato mortali perſiſtis, in ſtatu ſaluandorum non es. Item ſi corpus tuum ad cremandum dares ut Laurentius, ad excoriandum vt Bartholomæus: ſi crucifigereris, vt Chriſtus: & ſic cum vnico peccato mortali morereris, nunquam ſaluareris. Itē ſi mille millia miſſarum pro te dicerentur: ſi omnes ſancti in cœlo cum omnibus angelis proſtrati ante deum ſanguineas funderent lachrymas, vſq; in diem nouiſſimū orantes pro te: non flecterent miſericordiam dei ad miſerendum tui, ſi diſcederes in peccato mortali: & ideo peccatori in morte animæ iacente plus valeret vna confeſſio bona, quàm omnia beneficia prædicta per eum facta, vel ſibi impenſa.

Lachrymādum eſt nobis.

Periculū ſtatus peccati.

B

1. Cor. 13.

C

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, veni in Naym, animā meam fluctuātem tentationibus, appropinqua portæ cohibendo: ne per ſenſus veniāt ad affectus, accede per gratiam, tange per correctionem, ſtent portitores occaſiones peccādi & opportunitates: dic animæ iacenti in peccatis, vt reſideat, per bonam voluntatem: incipiat loqui per confeſſionem, ſurgat per bonam operationem: redde matri ſuæ, gratiæ nutrici, vt ſtet per ſtabilitatem; & ſic plebem tuā, vires animæ, affectiones, & cogitationes viſitet tua veritas per cognitionem, virtus per operationem, & bonitas per conſeruationem. Amen. D

De ſcriba doloſo, & duobus alijs Chriſtum ſequi volentibus. Cap. 45.

Videns autē Ieſus turbas multas circum ſe, & ſe ſequentes: iuſſit diſcipulos ire trans fretum,) id eſt, vltra mare Galilææ in locū ſecretum, (& iuſſit vt cum eis transfretaret, & eos à turbis ſequeſtraret.) Docens etiam prædicatorem euangel.) & omnes applauſum populi declinare, & nihil ad oſtentationem facere. Per hoc etiam innuit, quòd curæ mundi ſunt fugiendæ: quia turbæ multæ, ſunt multæ curæ; quæ turbant animam ex omni parte. & ideo dicit, circum ſe. Nā impediunt à poſteriori, ne poſteriora recolat. ab anteriori, ne ſe ad meliora extendat: à dextris, ne deſideret æterna: à ſiniſtris, ne timeat ſupplicia: vel à poſteriori, ne deſiderentur delectus vitæ præteritæ: ab anteriori, ne conſiderentur pericula in ſtatu proſperitatis: à ſiniſtris, ne conſiderentur pericula in ſtatu aduerſitatis. Sicut enim faber quando vult minuere equo, cooperit ſibi oculos, & tunc percutit vbi vult: ſic diabolus volens hominem percutere, operit ſibi oculos per curas & ſollicitudines, & tunc vulnerat per peccatum, & extrahit ſanguinem virtutum: & ideo ab hac turba eſſet declinandum. Hæc eſt turba quæ impediebat Zachæum, in videndo Ieſum. Et in via aſcēdens corporaliter non ſpiritualiter vnus ſcriba, id eſt, legiſperitus, ſeu literatus ait illi: (Magiſter,) non dicit domine: quia cauſa diſcendi, non ſeruiendi, veniebat quærens magiſtrum, ſed ex magiſtro lucrum, (ſequar te quocunque ieris.) Iſte duplici de cauſa volebat ſequi Chriſtum: ſcilicet cauſa cupiditatis, & lucri temporalis: ac iactantiæ, & vanæ gloriæ: multitudine enim & magnitudine ſignorum viſorū motus, volebat ſequi dominum: vt diſceret ſigna facere propter lucrum acquirendum, vel propter vanam gloriam conſequendam. Hoc idem conſiderans cōſequi à domino quod Simon Magus volebat emere à Petro. (Ieſus autem vidēs eius animum, non reſpondit ad eius verbum,) tantum: ſed ad eius animum dicens: (Vulpes foueas habent:) ad quieſcendum & latitandum, (& volucres cœli nidos,) habent, ad quos aſcendunt & confugiunt, (filius autem hominis,) id eſt, virginis: (ecce à parte inferiori denominat genus ſuum, contra gloriantes de genere ſuo: & allegantes quod eſt in eo præcipuum,) non habet domicilium propriū (vbi caput ſuū reclinet,) ad pauſandum. q.d. Bruta habent ſua latibula, & loca vbi poſſunt latere & quieſcere: ego autē ſum ita pauper ꝙ non habeo hoſpitiolū propriū vbi percipiendo quietē caput reclinē: & ideo fruſtra venis ad me propter lucrū temporale. Vnde Chryſo. Aſpice qualiter paupertatem, quā dominus docuerat, per opera demonſtrat, non erat ei menſa: non cāde

Matt. 8. Luc. 9.

Curæ vitandæ.

E

Magiſter.

Scribæ intētio

F

Act. 8.

Paupertas domini.

labrum,

G labrum, nec domus, nec quicquā talium. hæc Chryſo. Hoſpitiolum quidem habuit virginis vterum, reclinatorium habuit præſepium non proprium: & crucis patibulum: ſepulchrū habuit ſed alienum. Hic ergo remouetur cupiditas terrenorum, à volentibus ſequi Chriſtum. Audita autem Chriſti paupertate non inſtitit amplius vt ſequeretur. Vnde Chryſ. Non autem reſpondet, ſequar te pauperem, hoc .n. dominus forſitan conceſsiſſet: vel per vulpes, doloſitas, & ſimulatio. per volucres, inanis iactantia & elatio ſignantur. q.d. dominus: Doloſitas & elatio latent in corde tuo: quia ſcilicet cauſa cupiditatis & vanæ gloriæ vis me ſequi. & ideo te in ſocietatē meam non recipio: quia filius hominis ſimplex contra doloſitatem, humilis contra ſuperbiam, non habet in te vbi caput reclinet. Caput enim Chriſti deus eſt: deus autē

H habitat in humili & ſimplici, & trementē ſermones eius: & ipſa reclinatio capitis, non erectio humilitatis magiſtra eſt, quę in illo locum non habent. In tribus ergo iſte reprehenditur à domino, ſcilicet in doloſitate: quia ficto animo & non ſimplici ſequi volebat: & in cupiditate, quia cum pro quæſtu ſequi intendebat: & in elatione, quia propter inanem gloriam ei adhærere cupiebat: ſicut vulpes eſt animal fallax, inſidijs intentum, & rapinis plenum: auis verò alta petens & aſcendens ſurſum, hic ergo ſequi volebat magiſtrum, non vt virtutes diſceret: non vt paupertatem & humilitatem magiſtri imitaretur: ſed vt fictus diſcipulus deciperet, & ſub magiſtro humilitatis, & paupertatis honorum dignitates ambiret: & diuitias congregaret. Et hunc ambitioſi & ſimoniaci in Eccleſia imitantur, qui cupiūt ad alta ſubuehi: quærentes quæ ſua ſunt, non quæ Ieſu Chriſti:

[Reprehenditur Scriba.] [Phil. 2.]

I non vt miniſtrent, ſed vt miniſtrentur, & ideo vulpi doloſæ, & volanti aui meritò comparantur. Per hunc etiam ſignificantur quęrentes intrare religionem, vel monaſterium diuitias habentium, nō ex deuotione: ſed vt ex pauperibus diuites, & ex contēptibilibus honorati fiāt. Ideo talibus dicitur: (vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos,) id eſt, dæmones doloſi & ſuperbi habēt in vobis habitaculum: ſed non Chriſtus. Pōt inſuper dici, quod (vulpes foueas habent,) id eſt, doloſi habent cautelas, ad quas refugiunt: ne in ſuis capiantur malitiis, (& volucres cœli nidos,) id eſt, ſuperbi quærūt eleuari in altis, (filius autem hominis non habet vbi caput ſuum reclinet,) in talibus, id eſt, ille qui ſecundum dictamen rationis vult, talia non quærit. vt ergo dicit Chry. Scriba hic non credendi, ſed ſimulata mente acceſsit ad dominū vnde inſpector cordium & ſecretorum cognitor deus tentantem ſe potius, quàm vere ac fideliter ſequi volentem non immeritò refutauit. Nam vt ait Aug. Videbat eum doloſa ſimulatione tenebroſum, & ventoſa elatione iactatū: nō habere locum humilitatis, vbi doctorem ſe inclinantem exciperet: quia in diſcipulatu Chriſti non illius gratiam, ſed ſuam gloriam requirebat. (Dixit autem dominus alteri,) cuius pa-

[illegible] [Scriba doloſus.] [Futurus diſcipulus.]

trem iam mortuum ſciebat, (ſequere me) qui K reſpondit, (domine) quod eſt reuerentię, (permitte me,) quod eſt obedientiæ: quia de diſcipulis ſuis, ſ. futuris dicitur, & ſi nondum erat, (primum ire & ſepelire patrem meum,) quod eſt opus miſericordię. vbi Rabanus, non diſcipulatum reſpuit: ſed expleta primùm paterni funeris pietate, liberior hunc ſequi deſiderat, ſicut Heliſæus vocante ſe Helia. Oſculer, inquit, oro te patrem meum & matrem meam, & ſic ſequar te. (Ieſus autem ait illi,) animo corripiēdi (ſequere me,) non obſtante patris tui funere q.d. non eſt de charitatis ordine minus bonum maiori præponere, (& dimitte mortuos:) ſcilicet morte culpæ, (ſepelire mortuos) morte naturę, (ſuos) ſcilicet ſibi aſtrictos vinculo propinquitatis vel naturæ: dicens autem ſuos, monſtrabat quoniam hic non eius mortuus, ſed aliquis infidelium erat, cuius & ſepultores per infidelitatē impietatis in anima mortuos intelligi volebat. L Infideles dicuntur mortui, quia fide carent, quæ vita animæ eſt, ſecundum illud: Iuſtus ex fide viuit, hic ergo remouetur carnalitas propinquorum: per hoc .n. quod dixit ei, (ſequere me: & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos,) oſtendit quod carnalis affectus à ſequentibus Chriſtum, eſt totaliter dimittendus. Et eſt hoc argumentum contra excuſantes ſe de ingreſſu religionis, propter curam parentum. Item contra procraſtinantes: ſi.n. noluit retardari pro ſepultura, multominus pro expeditione diuturna. Vnde Chry. Alius intentione ficta dixit, ſequar te: hic etiam ſanctam rem petens non ſinitur recedere: quia alij erant qui ſepelirent, & hunc à magis neceſſarijs recedere non oportebat. hæc Chryſ. Et vide quomodo primum doloſum & ſuperbum, qui ficte & ſimulata mente acceſſerat, reſpuit: ſecundum,

[Infideles ſunt mortui.] [Religionis ingreſſus non diſferendus.]

M ſimplicem & deuotum, qui verè & ſimplici mēte & puro corde quærebat, ad ſui ſequelam traxit: & abſq; dilatione ſe ſequi iubens nec patrē ſepelire permiſit, quem fortè a ſepultura prohibuiſſe, ſi alij qui ſepelirent non fuiſſent: ac ſi ei diceret, Veniſti ad vitā, vis redire ad mortē? ego ſum vita, ego ſum pater, & creator tuus: me ſequere (& dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos,) tu autem vade: & annuntia regnum dei, non fabulas, non curioſitates, vel aliquid huiuſmodi. Non nego ſepulturam eſſe de operibus miſericordiæ, nec dico opera eius proximo non eſſe impendenda: ſed pro maioribus eſſe poſtponenda. Annuntia regnum dei, ſuſcita mortuos in anima. Inſtruimur ergo hic vt pro maiori bono minus bonum deſeramus: nā ſi meritorium ſit parentem ſepelire, dignius eſt tamen verba vitæ docere: pium quippe erat q̄ volebat facere, ſed docuit magiſter quid deberet præponere: maius enim eſt animas mortuorum prædicando ad vitam reſuſcitare, quàm corpus mortui in terra abſcondere: maius eſt prædicando vnum ſaltem viuificare, quàm omnes mortuos ſepelire. Vnde Ambro. Cùm religioſum humani corporis ſepeliendi acceperimus officium, quomodo hic paterni quoq; funeris

[Minus bonum pro maiori omittendum.]

neris

A neris ſepultura prohibetur? niſi vt intelligas humana poſthabenda diuinis, bonum ſtudium, ſed maius impedimentum: nã qui partitur ſtudium, deriuat affectum: qui diuidit curam, differt profectum: ergo prius ſunt habenda quæ maxima. Quomodo ergo mortui ſepelire mortuos poſſunt, niſi geminam hic intelligas mortem: vnam naturæ, alteram culpæ. Eſt etiam mors tertia, in qua peccato morimur, deo viuimus: non ergo paterni funeris ſepultura prohibetur, ſed neceſſitudini generis diuinæ religionis pietas antefertur. Illud conſortibus relinquitur, hoc mandatur electis. Vnde & Chry. Inconueniens enim erat: vt qui ſemel filio dei credens viuum, & cœleſtem deum patrem habere iam cœperat, de patre mortuo cogitaret: & ideo dominus oſtendit præferendam eſſe fidem & cognitionem Chriſti, huiuſmodi pietatis officijs, propter quem viuentes parentes iubemur relinquere. Ieſus ergo prohibuit eum

Mortuos ſepelire mortuos ſuos.

B non iubens contemnere honorem, qui eſt eos qui progenuerunt: ſed monſtrans quoniam nihil cœleſtibus negotijs magis nobis neceſſariũ eſſe oportet: & quoniã cum taſtidio vniuerſorum his iungi oportet: & neq; parum tardere, & ſi valde inuitabilia & incitantia fuerint quæ attrahunt. Etenim multo melius eſt regnum diuulgare, & alios euellere à morte, quã mortuum qui in nullo inde vtilitatem habet ſepelire: & maxime cũ fuerint qui hæc vniuerſa compleant. Nihil igitur aliud hic diſcimus, quã quoniam neq; contingẽs tempus perdere oportet, & ſi x. millia quæ prouocant fuerint: omnibus & maximè neceſſarijs, ipſis ſpiritualia præponere. hæc Chryſ. Moraliter mortui ſepeliunt mortuos, quando peccatores in peccatis ſuis mutuò fouendo celant, & operiunt ſemetipſos: vnde ſecundum Greg. Per mortuos intelligi poſſunt adulatores, qui peccatores fouent in

C peccatis: eoſq; amplius ſepeliunt premẽdo terram, & terrenam adulationem ſuper caput ipſorum: vt exerceantur in vitijs, inſtitis ligantes pedes eorum, ne in vijs dei ambulent. (Et ait alter,) ad Ieſum (ſequar te domine: ſed primũ permitte me renunciare his qui domi ſunt,) volebat renunciare eis ne forte quomodo fieri ſolet quærerent eum, licentiando ſe ab eis, & dicturus valete, ac diſpoſiturus familiæ. Sic Heliſæus requiſitus Heliam ſequi dixit: Oro te vt oſculer primùm patrem meum, & matrẽ meã & ſic ſequar te: ſic hodie multi faciunt qui inutiliter ingreſſum religionis, vel executionem melioris vitæ differunt & dicunt, diſponã prius de amicis, vel de rebus meis: & poſtea religionem intrabo, ſeu vitam emendabo. quod Hiero. diſſuaſit cuidam, eumq; ab hac periculoſa dilatione reuocauit dicens: Nauiculæ hærenti in ſalo funem potius præſcinde, quàm ſolue. Vnde & Chry. Ne dicam diſſoluã negotia mea primùm, principium deſidiæ hæc tardatio eſt. Quoniã vehementer inſtat diabolus ingreſſum quem deus volens accipere, & ſi paruam vocationem & tardationem apprehenderit, magnam operatur pigritationem: propter hoc ad

3.Re.19

Religio non eſt differenda.

D monet quidam, ne tardaueris de die in diem: & hoc etiam remouetur conuenienti exemplo cùm ſubditur: (Ait) enim illi (Ieſus. Nemo mittens manum ſuam ad aratrum:) ſcilicet pœnitentiæ qua cor euertitur, vt virtutibus ſeminetur: mittens inquam pœnitendo, & Chriſtum ſequi proponendo, (& reſpiciens retro,) facto vel propoſito, ad ſtatum priſtinum redeundo, (aptus eſt regno dei,) conſequendo uel prædicando. Vnde Paulus regnum dei habiturus, & ipſum alijs prædicaturus ait, quæ retrò ſunt obliuiſcens: quaſi dominus dicat ei, Vocat te Oriens, & tu attendis ad Occidentem. Hic ergo remouetur inutilis dilatio, quia cùm propoſitum mutandi vitam parentibus reuelatur, quãdoq; ab eis reuocatur. Arator quippe retrò aſpiciens facit ſulcum tortuoſum & ineptum: ſic accipiens melioris vitæ ſtatum, & habens affectum redeũdi ad ſtatum priſtinum: ineptus eſt ad regnum dei adipiſcendum. Talis eſt religioſus qui mundum reliquit, ſed ad mundum mente recurrit: nunc hos, nunc illos, ſeu prius habitu vel factu in corde reuoluendo, & amorem ſeu delectationem ad huiuſmodi flectendo. Vnde Maximus epiſcopus: Omnis enim arãs ſi retro aſpicit, aut tortuoſum & inutilem facit ſulcum: aut aratrum boum ſuorum veſtigia vulnerabit. Ita & qui directo tramite ac ſpirituali vomere vitia mundana præſulcans incedit ad regnum dei, ſi aſpectum ſuum ad impia & vana conuerterit: & iuges ſuos hoc eſt corpus atque animam vulnerabit, & optimi itineris periculoſum nimis incurrit errorem. Vnde Aug. Apponit manum aratro, qui affectuoſus eſt ad ſequendum: retrò tamen reſpicit, qui dilationem petit occaſione redeundi ad domum cum amicis conferendi. Vnde & Ber. Si autem ſecuturus dominum diſcipulus, qui vel domui renunciare velit arguitur: quid fiet illis qui nulla vtilitatis, nulla fidei ædificandæ gratia ſæpius ſuorum quos in mundo reliquere domos reuiſere non timent? hoc facit contra monachos in domibus parentum & ſecularium conuiuentes. Vnde etiam Chry. Oſtendit quod qui ſequi dominum deſiderat, qui manum in aratro ponit, id eſt, qui in ſpe crucis Chriſti euangelica fide fundatus ſeculo renunciat: reſpicere retro non debeat, id eſt, rurſus ad ea quæ ſeculi ſunt redire: nec per huiuſmodi inanem ſeculi curã & vanam cupiditatem regno dei eſſiciatur indignus. Vnde nõ immeritò & Apoſtolus admonet ne ad infirma & egena mundi reuertamur. Vnde & Ber. Et hoc omnino emendum eſt: ne quis aut corde ſolo, aut etiam corpore fiat apoſtata. Legimus enim de filijs Iſrael: quia corde redierunt in Aegyptũ. Nam corpore reuerti clauſum poſt eorum talos rubrum mare vetabat: hoc eſt quod ego vereor fratres, ne fortè in aliquibus ſi pudor negat apoſtaſiã corporis, tepor faciat apoſtaſiam cordis: vt videlicet in habitu religionis cor ſeculare gerant, & quicquid ſecularis cõſolationis inuenire potuerint, lati ſuſcipiant. hæc Ber. Qui ergo ſeculo renunciauit, nullatenus retrò reſpiciat: quia

vt

Phill.3.

Arator retroſpiciẽs.

E

F

Monachi ſunt in clauſtro.

Apoſtatio cordis.

Religio obſcurãdo.

G vt ait Greg. Nil angelis charius, nil deo acceptius: nil homini fructuoſius, quàm in ſuſcepta religione perſiſtere: itaq; obedientiæ obſeruare & complere. vt ait Iſidorus, atrociter in diſcuſsione diuini iudicij arguendi ſunt, qui quod profeſsione ſpoponderunt, opere implere contempſerunt: & ideo cauti eſſe debemus ne mundo vndiq; retrahente, & poſt dorſum vt retrò reſpiciamus ſtrepente ſeducamur: & retrò cũ uxore Loth, quæ in ſtatuam ſalis verſa eſt, reſpiciamus. Vnde nota, quod ſtatua habet figuram humanam, ſed non ſentit nec mouetur: ſic perſonæ quę exierunt mundum, habentes cor adhuc ad negotia mundi, non habent ſenſum vel motum alicuius boni operis. Item terra vbi ſal ſeminatur efficitur ſterilis: ſic tales reddunt ſocietatem, in qua ſunt, ſterilem. Item ſal præbet ſaporem alijs, tamen per conſumptionem ſui: ſic tales conſumuntur in religione ſine propria vtilitate, & dant alijs exemplum

Gene.9. Statua ſalis.

H conſeruationis ſecundum Bedam, etiam manũ ad aratrum mittit, qui quaſi quodam inſtrumento compunctionis. ſ. ligno & ferro dominicæ paſsionis, duritiã cordis ſui emollit & euertit ad pœnitentiam: ſicq; ad bonos fructus ferendos terram cordis vomere pœnitentię aperit, recolens dominicam paſsionem. Qui ſi ad relicta vitia deſiderio rapitur, à regno dei cum vxore Loth excluditur. Sancti .n. poſteriorum obliti ſemper in anteriora ſe extendunt: iuges ſuos, id eſt, corpus & animam quaſi boues iugo dei coniunctos, à iugo eius non relaxantes ſed ſemper colla ſubdẽtes: vt fructum plus afferãt. Et ſciendum quod quamuis ſepelire patrem, & renuntiare bonis vel amicis, per ſe non impediant hominem à perfectione & regno dei: per accidens tamen & propter aliqua ſuperuenientia imminet periculum retrocedẽdi à via dei: quia dum differt implere propoſitum, poteſt

Sepelire patrẽ impedit.

I faciliter immutari ab eo quod propoſuit propter intuitum eorum quæ dimiſit: vel reuocari à propoſito, propter ſuaſum parentum, ſeu aliorum quos reliquit: vt aũt dicit Aug. in hoc capitulo. & hoc dicimus: quia quos voluit dominus hos elegit: obtulit ſe vnus vt eum ſequeretur, & reprobatus eſt: alius non audebat, citatus eſt: tertius differebat, culpatus eſt: non ſis ergo doloſus & ſuperbus, ne cum primo reproberis, ſed magis ſis ſimplex & deuotus: vt cum duobus alijs eligi merearis.

De electione domini

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, magiſter bone, inſpector cordium, & cognitor ſecretorum: exclude & remoue à me omnem doloſitatem & ſimulationem, & fac me verum & fidelem tuum diſcipulum: & ſine fictione ſequi te ueracem magiſtrum. Da etiam mihi vt propter carnalem quorumcunq; affectum te ſequi non differam, & minus bonum maiori nõ pręferam. Præſta mihi domine deus meus, ne ad aratrum pœnitentia manum mittens, & te ſequi per melioris vitæ ſtatum proponens, reſpiciam retrò, facto vel propoſito, ad ſtatum priſtinum redeundo: ne nõ efficiar ineptus regno dei conſequendo. Amen.

K

De eo quòd dominus excitatus, imperauit uentis & mari. Cap. 46.

POſt hæc dominus Ieſus, dimittens turbas, aſcendit ſerò in nauiculam, ad tranſeundum lacum Genezareth: vt in locum remotum, propter cauſas ſuprà in principio præcedentis capituli dictas, cum diſcipulis iret. vt.n. dicit Remig. Tria legitur dominus habuiſſe refugia. ſ. nauis, montis, & deſerti: & quoties à turbis comprimebatur, ad aliquod iſtorum refugiebat. Vbi Origenes: Cum multa magna & miranda dominus oſtendiſſet in terra, tranſijt ad mare, vt ibi excellentia opera demonſtraret: quatenus terræ mariſq; dominum ſe oſtenderet, & (ſecuti ſunt eum diſcipuli eius:) tranſfretantes. ſ. cum eo, non tantum greſſus ſequẽtes: ſed magis ſanctitatem concomitantes. (Secuti) quidem (ſunt eum:) quia trahebantur ſuauitate ſermonis eius, & admiratione operis, & benigna conuerſatione ipſius, ita vt eſſet eis difficile ipſũ relinquere. (Et ecce motus magnus,) vt maius appareret miraculum, (factus eſt in mari,) non naturaliter & ex ſe, ſed Chriſti imperio & virtute, (ita vt nauicula operiretur). ſ. ſeu (fluctibus,) inundantibus. Et bene dicit operiretur, non ſubmergeretur: quia nauicula Petri concuti poteſt, ſed ſubmergi non poteſt: cuius figura in arca Noe fuit (ipſe verò dormiebat in puppi,) id eſt, in poſteriori parte nauis, iuxta tabernaculum, ſuper ceruical ligneum: oſtendens ſecundum Chry. ſuam humilitatem. Nec mirum ſi dormiebat: ipſe .n. multum de nocte in orationibus vigilabat: multumq; de

Matt.8. Mar.4.

Refugia dominã tria.

L

Nauicula Petri mergi non poteſt.

M die in prædicationibus laborabat. Dormiebat quidem corpore: ſed vigilabat deitate. Vnde ipſe in canticis dicit: Ego dormio, & cor meũ vigilat. Vbi Chry. Aſcendit paruam nauiculam, vt nauigaret ille qui totum mundũ diuina virtute gubernat. Dormit in ſomnum, qui populum ſuum vigilia æterna cuſtodit. Voluit autẽ dominus dormire multiplici de cauſa. Prima, vt veritatem humanæ naturę in ſe demonſtraret: in miraculis .n. Chriſti ſemper aliquid ponitur ad oſtendendam veritatem humanitatis: & aliquid ad oſtendendum veritatem diuinitatis. Secunda vt diſcipulorum fidem probaret: non ꝙ ipſe corda eorũ ignoraret, ſed vt ipſi ſe ipſos agnoſcerent. Tertia, vt diſcipuli magis timerent: & ſic eos ad orationem prouocaret. Si .n. vt ait Chry. eo vigilante tempeſtas facta eſſet: vel non timuiſſent, vel nõ rogaſſent. Quarta, vt veritatem diuinæ naturę, & ſuam potentiam demonſtraret, quæ magis claruit in eo, ꝙ mox excitatus imperauit vẽtis qui ei parebãt. timentes ergo diſcipuli, & in periculo poſiti, acceſſerunt reccurrentes ad ipſum, & ſuſcitauerunt eum dicentes: (Domine ſalua nos,) tu.n. potes, & nos indigemus: (quia perimus,) & in

canti.5.

Dormitio domini & eius cauſæ.

periculo

A periculo conſtituti ſumus. Vbi Origenes: O veraces diſcipuli, ſaluatoremq́; vobiſcū habetis, & periculum timetis. vita vobiſcum eſt, & de morte ſoliciti eſtis. Et ideo quòd dixerunt ſalua nos, fuit fidei: q; quia perimus, fuit puſillanimitatis: quod ſuſcitauerunt, infidelitatis: propter quod increpādo dixit eis. (Quid timidi eſtis modicæ fidei?) q.d. ſi haberetis fidē, non timeretis: ſed faceretis quod velletis, & ventos & mare placaretis. Vbi Cyrillus: In quo oſtendit quòd timorē nō facit tentationū inductio, ſed imbecillitas mentis. Sicut.n. aurū probatur in igne: ſic in tētationibus fides. Redarguit ergo in eis duo. ſ. mentis puſillanimitatē, quia non debebāt timere eo præſente quē viderunt tot miracula facere, & cui qui adhæret perire nō poteſt: ac fidei modicitatem, quia non credebant eum tm̄ poſſe in dormiendo, quantū in vigilando: vel tantū in mari, quantū in terra. Argumentū hinc habemus: quia modicæ fidei eſt, qui in aduerſitate famis, preſſuræ & huiuſmodi, conſtitutus murmurat, timet, & impatiēter fert. Vnde fides maximè neceſſaria eſt in periculis: hæc eſt.n. victoria quæ vincit mundum. i. mundi pericula fides noſtra. Vt aūt dicit Ambr. Iconia ſeruatur in Apoſtolis, vt ad verſitas ſine tētatione neminē poſſe ex hoc vitæ curriculo denigrare: quia exercitium fidei tentatio eſt. Si ſubiecti ergo ſumus nequit a ſpiritualis procellæ, ſed quaſi peruigiles nautæ gubernatorē excitemus. (Tunc ſurgēs Ieſus imperauit ventis & mari,) ſequentibus, ſicut dominus creaturæ dixit: tace & obmuteſce, (& ceſſauit tēpeſtas, & facta eſt trāquillitas magna,) ita quod nec ſemita nec veſtigiū alicuius turbationis remaneret: ſic itaq; vtriuſq; ſuæ naturæ. ſ. diuinæ & humanæ veritatem dominus Ieſus Chriſtus dignatus eſt hic commendare: quaſi.n. homo nauē aſcendit, ſed quaſi deus mare conturbat: quaſi homo in naui dormit, ſed quaſi deus ventis & mari imperat: & eorū furorē verbo coercet. Nā ſentiunt dominū mandantē, quorum tū inſenſibilis natura videtur: vnde dicuntur deo obedire inanimata, quia ſolo verbo de his facit quod vult: ſecundum quē modum loquendi ſolet dici materia obediens, vel inobediens medicinæ. (Porrò homines,) ſecundum Hiero. non diſcipuli, ſed nautæ & cæteri qui erant in naui, (mirati ſunt:) ex effectu virtutē deitatis eius cognoſcētes, ac etiā confitentes & admirando dicentes: (Qualis eſt hic,) & quātus, id eſt, quàm magnus, quàm potens, & quantæ dignitatis & poteſtatis. q.d. non eſt homo purus, ſed verus deus. Vbi Chryſ. Somnus hominē, tranquillitas deum oſtendebat: deo dicūt, qualis eſt hic: quia ſicut homo dormit, ſicut deus miracula facit. Tria ergo admirantur, & hominem dormientem, & deum imperantē, & creaturam obedientem, vnde addunt: (quia venti & mare,) quæ inſenſibilia ſunt: (obediunt ei,) ad nutum obſequendo, ſicut creatura creatori ſuo. In quo redarguuntur creaturæ rationales, quæ non obediunt creatori, cùm creaturæ inſenſibiles obediant ei. Qui ergo prius miracula in terra fecit, etiam in mari facere voluit: vt dominus terræ & maris appareat, & in ſignum quòd tota ei ſeruit orbis machina: & cuncta ad nutum ſuum ſunt creata. Per hoc autē quòd a diſcipulis excitatus & rogatus eos liberauit, oſtenditur quod ſemper vult rogari à nobis: ſæpe.n. exponit nos preſſuris, quia vult vt eū oremus & ſic liberemur ab illis. Vnde, patet q̄ multo melior eſt oratio q̄ lectio ſecundū Chry. Chriſtus fecit in mari magnā turbationē: vt magna turbatio magnū diſcipulis incuteret timorem, & magnus timor induceret eos ad clamoſā orationē, & clamoſa oratio induceret Chriſtū ad magnā miraculi operationē, & magnū miraculū induceret homines ad fidē & admirationē. Vn̄ Augu. Ideo premūtur iuſti vt preſſi clamēt, clamātes exaudiātur, exauditi glorificēt deū. Iſte aūt clamor nō tm̄ debet fieri voce & corde, ſed ēt opere: vt inſiſtant ieiunijs & eleemoſynis, & macerationi corporis. Myſticè iſtud poteſt exponi diuerſimode. Primo allegoricè prout pertinet ad totum corpus Eccleſiæ, vt nauicula intelligatur Eccleſia fideliū, quæ ad modū nauis in principio fuit arcta, quia paucos habuit credentes: in fine etiam. ſ. tempore antichriſti, erit anguſta, quia tunc pauci erunt fideles: in medio autē eſt lata: quia modò fides eſt multū dilatata. In hac naui continentur fideles qui cum Chriſto per mare ſeculi ad regnū cœlorū perueniunt. Hāc itaq; nauē aſcendit Chriſtus per regimē & gubernationē, quia ipſe eſt rector Eccleſiæ & gubernator, in qua diſcipuli continentur. Hāc autē aſcendit in baptiſmo: quia baptiſmus eſt ianua ſacramentorū. In eccleſia ergo tanquā in naue ſumus, & dn̄s nobiſcū propter ſua ſacramenta. Sed contra eccleſiā flant venti varij & validi malorū: & eleuantur fluctus contra eā, vt ſic nauicula quaſi operiatur fluctibus, ſubmergi tū non poteſt: & inter hæc omnia Chriſtus dormire videtur, & non attendere: quia ſecundū Orige. Patientiā bonorum, & pœnitentiā impiorum expectat: Chriſtus.n. dormitio, eſt diuina in tribulationibus permiſſio: qui excitatur, quando bonorū precibus pulſatur: accedamus ergo ad eum dicentes: Exurge quare obdormis domine exurge, & ne repellas in finē. Ipſe aūt exurget, & imperabit ventis. i. dæmonibus qui concitant fluctus, id eſt, malos huius mundi ad immittendū perſecutiones ſanctis, facietq́; tranquillitatē magnā pacē eccleſiæ, & ſerenitatem mundo per ceſſationē tribulationis conferēdo, vel patientiam tribulatis dando. De iſta naui ſic dicit Chry. Non dubium eſt nauē iſtā eccleſiā figuraſſe, quę nauigantibus Apoſtolis gubernāte dn̄o: flante ſpiritu ſancto, prædicationis verbo vbiq; diſcurrit: portans ſecū magnū inæſtimabile pretiū quo totum mūdum ſanguine Chriſti mercata eſt. Mare verò ſeculū intelligitur quod à diuerſis peccatis & varijs tentationibus velut quibuſdā fluctibus æſtuat, venti autem nequitiæ ſpirituales & immundi ſpiritus intelliguntur, qui ad naufragium eccleſiæ per diuerſas ſeculi tentationes velut per fluctus maris deſæuiunt. Dormire verò dominus in hac naui intelligitur, cū m ad probationē fidei eccleſiā ſuā preſſuris

Timere quid facit.

Modicę fidei qs dicēndus: 1. Io. 5.

Somni & tranquillitatis ſignificatio.

Oratē vult deus.

Oratio melior lectiōe eſt.

Eccleſia eſt nauicula.

Pſal. 43

Mare pro ſeculo.

[illegible]

G

Eccleſia non facit naufragium.

ſuris & perſecutionibus mundi iſtius tentari permittit. Excitatio verò diſcipulorum excitãtium dominum & auxilium implorantium, vt liberentur, preces ſanctorum omnium oſtendũtur. Et quamuis infeſtatione inimici eccleſiæ vel ſeculi tempeſtate laboret, quãuis tentationũ fluctus pulſetur, naufragium tamen facere nõ poteſt: quia dei filium habet gubernatorẽ. Inter ipſos .n. turbines mundi, inter ipſas ſeculi perſecutiones, plus gloriæ ac virtutis acquirit: dum in fide firma & indiſſolubili permanet. Nauigat .n. inſtructa fidei gubernaculo fœlici curſu per huius ſeculi mare, habens deum gubernatorem angelos remiges, portans choros omnium ſanctorum: erecta in medio ipſa ſalutari arbore crucis, in qua euãgelicæ fidei vela ſuſpendens, flante ſpiritu ſancto ad portum paradiſi, & ſecuritatem quietis æternæ deducitur. hæc Chry.

H

Nauicula eſt arbor crucis.

Alio modo hoc idem poteſt exponi allegoricè, prout pertinet ad caput eccleſiæ, ꝙ eſt Chriſtus, & nauicula quã Chriſtus aſcendit intelligatur arbor crucis, cũ qua mare huius mundi pertranſitur ſine periculis: cuiuſq; beneficio & auxilio fideles adiuti transfretatis & emerſis mundi fluctibus, perueniunt ad littus & portum patriæ cœleſtis. Hanc nauiculã Chriſtus in die paraſceues cum diſcipulis ſuis aſcendit, per quam mare præſentis ſeculi tranſiuit, non quidem ꝙ ipſi tunc paſsi fuerint ſed quia tunc eis exemplum patiendi reliquit. Vnde aſcendente eo in hanc nauiculam, ſunt eum cõſecuti: quia omnes ad tormenta, & vſq; ad mortem fuerunt eum imitati. Cùm ergo Chriſtus in cruce poſitus fuiſſet, magnus motus in mari factus eſt: quia mentes diſcipulorũ motæ ſunt, quia a ſtabilitate fidei corruerunt, terremotus

I

magnus factus eſt, petræ ſciſſæ ſunt: & cætera ſigna quæ tunc facta ſunt ita quod nauicula operta eſt fluctibus: quia tota vis perſecutiõis circa crucẽ Chriſti fuit, & mentes omniũ contra ipſam fluctuabant, & facta eſt crux Chriſti Iudæi ſcandalum, gentibus autem ſtultitia. Sed in-

1.Co.1.

ter has commotiones ipſe dormiebat in cruce moriendo: quia ſuum dormire hoc loco mori eſt. Excitant autem diſcipuli dominum, dum turbati mente maximis deſideriorum clamoribus reſurrectionem efflagitant dicentes: (Salua nos,) reſurgendo à mortuis: quia (perimus) per turbatione tuæ mortis. Ipſe verò reſurgens, & per reſurrectionem excitatus: primò increpat diſcipulorum modicã fidem: quia exprobrauit incredulitatem eorum & duritiam cordis. Im-

Mar.vl.

perauit autem ventis: quia diaboli ſuperbiam ſtrauit: imperauit (& mari:) quia veſaniam Iudæorũ cõpeſcuit, (& facta eſt tranquillitas magna,) & cõſolatio: quia viſa reſurrectione ſedatæ ſunt mẽtes diſcipulorũ & gauiſi, nos verò homines vidẽtes hæc omnia, & cognoſcentes, dicimus, (qualis eſt hic,) & quantus: diſcipuli

Luc.16.

ergo, id eſt, homines fideles debent eum ſequi iuxta illud: Si quis vult poſt me venire, abneget ſemet pſum, & tollat crucem ſuam & ſequatur me. Et quia per pœnitentiam maximè crux tollitur: ideo etiã tropologicè ſeu moraliter per

Pœnitẽtia per nauiculam.

K

nauiculã pœnitentia deſignatur: quia per ipſam homo ad portum ſalutis deducitur, & quicunque extra iſtam nauiculã inuentus fuit, ad portum ſalutis non perueniet: ſed ipſum vnda infernalis inuoluet: ideo ſignificata eſt per arcã Noe: quia illi qui in eam aſcenderunt fuerunt ſaluati, qui verò non aſcenderunt fuerunt ſubmerſi. Tunc ait Ieſus nauiculam hanc aſcendit, quando quis ſalutis ſuę auidus pœnitentiã aſſumit: & ſæpe contingit quòd quando quis pœnitentiam inchoat grauis tentatio eum pulſat, nec deus ipſum liberat: ſed auxiliũ ſubtrahit; ideo recurrere debet ad eum per feruẽtem orationem, & tam perſeueranter inſtare donec impetret dei miſerationem. Tanta autem gratia ſæpe eum conſequitur, ꝙ ipſe etiã in admirationem excitatur. Vñ ſecundum Bedã: Cùm ſigno dominicæ crucis imbuti ſeculum relinquere diſponimus, nauem cum Ieſu conſcendimus. mare tranſire conamur. Qui .n. abnegans

Ad Titum 2.

L

impietatem & ſecularia deſideria crucifigit mẽbra ſua cum vitijs & cupiſcentijs, & cui crucifixus eſt mundus & ipſe mundo: quaſi cum dño nauem aſcendens, mare huius ſeculi tranſire deſiderat: ſed nobis nauigantibus quaſi inter æquoris fremitus obdormit dñs, quando crebreſcente vel immundorum ſpirituum, vel hominum prauorum, vel noſtrarum cogitationum impetu fidei ſplendor obtenebreſcit, ſpei celſitudo contabeſcit, amoris flamma refrigeſcit: ſed tunc ad dñm recurramus, quatenus tempeſtatem cõpeſcat, tranquillitatẽ refundat, & portum ſalutis indulgeat.

Ad Titũ 2. & Gala. 5. & 6.

Poteſt etiam aliter tropologicè ſeu moraliter exponi, vt per nauiculam intelligatur quælibet fidelis anima: hæc nauicula mari exponitur, quia corpori ſociatur, vere .n. corpus noſtrum mare eſt: quia omnia opera eius amaritudinem habent annexã. In hanc nauiculã Chriſtus aſcendit, cùm eam per gratiam inhabitat. Sequuntur autem eum diſcipuli, id eſt, virtutes tres theologicæ, & quatuor cardinales, & ſeptem dona ſpiritusſancti. Ecce quã pulchra Chriſti comitiua quæ eum ſemper comitabatur: & quotidie cùm in animam fidelem aſcenderit comitatur.

Anima fidelis per nauiculã intelligitur.

M

Sed & hanc nauiculam cõmouent venti tentationum, id eſt, exteriores dæmonum impulſiones: & vndæ ſeu procellę paſsionum, id eſt, interiores vexationes, carnales, quæ frequenter inſurgunt pie in Chriſto viuentibus: & nõnunquam eſt tantus tentationum impetus, ꝙ quaſi anima operiatur fluctibus, ex quibus timendũ eſt virtutes & dona periclitari in ea: ſed Chriſtus in ea dormit cũ talia permittit, eo ꝙ ſomno noſtro conſopiatur in nobis, ita ꝙ videtur nos dereliquiſſe: ſed non eſt ita: imò ipſe ꝓmiſit dicens: cũ ipſo ſum in tribulatione, &c. Et ideo redeũte anima ad ſe virtutes & dona excitant dñm exclamantes voce grãdi & dicẽtes: (Dñe ſalua nos perimus): tũc Chriſtus omnẽ turbulentiã ſedat: exteriores vẽtos dæmonũ cõpeſcit, fluctus carnis contra animã ſe erigẽtis mittigat: & ſic fit magna tranquillitas exterius, cũ tribulatio & tentatio ceſſat. vel interius cũ patiẽtiã bonã pręſtat: & hæc trãquil-

Pſ. 90.

litas

A litas virtutis melior eſt quàm tráquillitas cor-
2.Co.12. poralis.ſicut dictum fuit Paulo. Sufficit tibi gra
Ibidé. tia mea: propter quod ſubiunxit: Libéter igitur
gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet
in me virtus Chriſti. Tam magna autem fit trá
quillitas, ita vt ipſe totus homo, miretur & di-
cat. (Qualis eſt hic) miſericordiſsimus, poten-
tiſsimus, & ſapientiſsimus dñs (quia mare &
ventis,) tentationum & paſsionum, (obediunt
ei,) ad nutum? quid igitur tam benignißimũ,
quam q̃ deus in hanc nauiculam de cœlo ve-
niens pro delitijs habet eſſe cum filijs hominũ?
Prou.8: Quid iterum tam admirantiſsimæ vtilitatis eſſe
poterit, quàm quòd deus coniunctus animæ
ipſam promouet ad ſalutem: qui deſcendens in
animam dormire tunc dicitur, cùm ſubtracta
gratia ſpirituali motus tentationis inſurgunt.
B Vigilare uerò & excitari tũc dicitur, cum ſpiri-
tualis gratia iam præſens ſentitur. ad cuius præ
ſentiã omnia tentationũ genera conquieſcunt.
Circa iſtud Aug. quaſi de vno exẽplũ inducens
ſic ait: Intrant venti in cor tuũ, vt q; vbi naui-
gas: vbi hanc vitã tanquã procelloſum & peri-
culoſum pelagus tranſis intrant vẽti: mouẽt flu
ctus, turbãt nauẽ. Qui ſunt venti? Audiſti conui
tium, iraſceris, conuitiũ ventus eſt, iracũdia flu
ctus eſt. periclitaris: diſponis reſpondere, diſpo-
nis maledictũ maledicto reddere: iã nauis ꝓ-
pinquat naufragio, excita Chriſtũ dormientẽ:
ideo. n. fluctus, & mala ꝓ malis reddere præpa
ras, quia Chriſtus dormit in naui. In corde. n.
tuo ſomnus Chriſti, obliuio fidei: nã ſi excites
Chriſtũ, id eſt, recolas fidẽ: quid tibi dicit tan-
quã vigilans Chriſtus in corde tuo, ego audiui
dæmoniũ habes, & pro eis oraui: audit dñs &
C patitur, audit ſeruus & indignatur: ſed vindictã
vis: quid. n? ego iam ſum vindicatus cũ tibi hæc
loquitur fides tua, quaſi imperat ventis & flucti
bus, & fit tranquillitas. hæc Augu. Et ſimiliter
de alijs quæ nos tentãt vel tribulant, intelligas
ſuo modo, vt ex omni parte excludatur mala
conditio: quia ſicut modicũ foramẽ exiſtens in
naui ponit eã in periculo niſi obſtruatur: ſic a-
nima eſt in periculo dãnationis propter vnam
malã conditionẽ, niſi excludatur & ideo dicit
in Prouerbijs: Omni cuſtodia ſerua cor tuũ, &
Prou.4. in Eccleſiaſtico: Sæpi aures tuas ſpinis, & ori
Eccleſia facito hoſtia: & ſeras auribus. Igitur quãdo tri
ſtici 28. bulamur & tentamur debemus eſſe conſtantes
in fide, & nihil hæſitare. quia licẽt circa nos, &
facta noſtra dñs videat dormire, ipſe tñ diligẽ
tiſsimus eſt ſuper cuſtodia noſtra quotidie: qui
et ſi iam ſui corporis ſomno nõ dormiat cauea
mus tamẽ ne noſtri corporis ſomno nobis dor
miat & quieſcat. Dormit. n. qñ ab orationibus,
Dormit & bonis operibus ceſſamus, & ſuſcitandus tunc
corpus eſt in nobis crebris & deuotis ꝓcibus: & ipſe fa-
noſtrũ. cit tũc tráquillitatẽ, quia facit in tẽtatione ꝓuẽ
1.Co.10 tũ: ſed ſaui ipſum magis obdormire faciunt: in
hoc. ſ. q̃ magis ad humanũ cõſiliũ, quã ad diui
Sugge- nũ cõfugiũt. Vñ Aug. Nihil tã maximẽ ſuggeri-
ſtio peſ- tur humano cordi ab inuiſibiliter expugnanti
ſima. bus inimicis, niſi q̃ deus nõ eſt adiutor: vt requi
rẽtes alia adiutoria inueniamur inualidi, & ab
inimicis ipſis capiamur. hæc Augu. Volens ergo D
ad ſeruitutem dei accedere. ſecundum conſiliũ Eccleſia
ſapientis, præparet ſe ad tentationes imminen ſtici 2.
tes: cùm. n. quis a vitijs & peccatis ſe ſubtrahere
voluerit vt ſoli deo vacare, id eſt intendere
poſsit: commotio magna fit in mari ſeu mun-
do, id eſt, perſecutio multiplex: cuius cauſa eſt Perſecu
triplex. ſ. impulſus ventorum, hoc eſt tentatio tionis
à diabolo. Turbatio maris, hoc eſt tentatio à cauſæ
mundo. Commotio tempeſtatis, hoc eſt tenta- tres.
tio à carne: quas tentationes contra ſe ſentit in
ſurgere. Procella. n. tentationis ex inuidia dia
boli conatus viri iuſti à bono propoſito cõmo-
uere optat: aliquando prauorum perſecutioni-
bus exterius, aliquando impulſu malarum co
gitationum interius, nonnunquã etiam ex pro
pria fragilitate carnis ſtimulus: quia quãtò ma
gis quis deo appropinquare voluerit, & in deũ
profecerit tanto amplius inuenit quod durius
portet. In exemplo videlicet Iſraelitarum qui
tunc durius a Pharaone ſunt afflicti, quando
per Moyſen & Aaron ad terram promiſsionis E
ſunt vocati. quod dñs etiam ſuo exemplo oſten
dit, quando poſt baptiſmum & ieiunium ten- Matt.4.
tationes diaboli pertulit, ſæpe enim poſt con-
uerſionem nos diabolus acrius tentat, quos à
ſua ſeruitute recedere conſiderat: ſed ille qui Pſ.120.
non dormitat neq; dormiet cuſtodiens Iſrael
quaſi dormit in naui, cum mentem viri iuſti,
inter procellas tentationum durius permittit
fatigari. Cumq; ſentit tentationes ſua virtute
ſuperare non poſſe, accedit ad omnipotentiam
dei recurrens, & ſuſcitat dominum cum men
tis deuotione illi appropinquans: & ſuam fra-
gilitatem humiliter recognoſcit, ac diuinã po-
tentiam, & dei miſericordiam deuotiſsime to-
tis viribus mentis implorare nõ ceſſat: quouſq;
in ſui adiutorium diuinum excitet auxilium:
tunc. n. ſurgens imperat ventis & mari: quia
tentamenta diaboli inſurgentia contra men-
tem viri iuſti conquieſcere facit, & eum ſibi li-
bere ſeruire permittit. Fit autem tunc magna F
tranquillitas: quia expulſis malarum tentatio-
num radicibus, virtutes animæ & ea quæ prius
non ſine formidine obſeruabat: poſtmodum
velut naturaliter per bonam cõſuetudinem cu
ſtodire incipit gaudens cum propheta, & can-
tans: Declinate à me maligni & ſcrutabor mã
data dei mei ſicq; tranſnauigato mari, & huius
ſeculi fluctibus calcatis, ad portum feliciter
peruenit paradiſi.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, impera ſuggeſtio-
num & tentationum fluctibus & motibus
veni & gradere ſuper cordis fluctus. vt ſe
rena, & tranquilla fiant omnia mea. Requie-
ſcat in te deus meus cor meum: cor mare ma
gnum tumens fluctibus dormiat ab omnibus
quæ ſub cœlo ſunt vigilans in te quatenus am-
plectar te vnum bonum meum, & contempler
te lumen oculorum meorum, & lætabundus Pſ.118.
cantem: & dicam ego dormio & cor meum vi
gilat. & illud: In pace in idipſum dormiam &
requieſcam. Amen.

De

G

De duobus dæmoniacis, a legione obſeſſis. *Cap.* 47.

Matt. 8.

CVm autem Ieſus & diſcipuli eius transfretaſſent, & mare Galilææ tranſiuiſſent venerunt in regionem Geraſenorum contra Galilææ.) Geraſa quippe eſt inſignis ciuitas Arabiæ trans Iordanem, iuxta montem Galaad: in quo Laban comprehendit Iacob, in tribu Manaſſe, non longè à ſtagno Tyberiadis, ex oppoſito Galilææ ſtagno interiacente, à qua ciuitate denominatur regio Geraſenorum: & cùm de naui eſſent ad terram egreſſi,) occurrerunt ei duo) homines dæmoniaci, (ſæui nimis:) quia in ſe & in alios ſæuiebant: non quia dæmoniaci aliquid poſſint, niſi quantum deus eis permittit, (ita vt nemo poſſet per uiam illam tranſire,) hoc .n. intendunt ſæuientes in

Geraſa ciuitas eſt Arabiæ.

H nos dæmones .ſ. obſtruere nobis viam vitæ, (exeuntes de monumentis,) in quibus habitabant, (& domicilium habebant.) Ideo in monumentis gentilium, vbi corpora eorum ſepulta erant, dæmones habitabant, tanquam habituri ſuper corpora eorum poteſtatem poſt iudicium, ſuper quorum animas poteſtatem iam habebant. In monumentis etiam aliquando dæmoniaci habitant: vt per hoc dæmones terrorem hominibus de animabus defunctorum ingerant, & etiam quia in mortuis operibus, id eſt in peccatis delectantur & gaudent: qui etiã vinciebantur ca enim, & compedibus & ruptis vinculis agebantur in deſerto à dæmonibus. His ſimiles ſunt mali religioſi, quos vincula obedientiæ, & conſtitutionum non poſſunt tenere, quin exeant de monumentis, id eſt, de clauſtris, in quibus mundo mortui debent eſſe, & hoc ad negotia ſecularia, vel inutilia, ſeu etiã

Cur in monumentis habitẽt demones.

I mala, exercenda. (Et virtutem dei ſentientes,) atq; ex magno timore, non ex humilitate (ante Ieſum procidentes eum adorauerunt,) & clamantes .ſ. coacti voce magna: vt .n. dicit Hylarius: Non eſt voluntatis confeſsio, ſed neceſsitatis extorſio: quia timent eius præſentiam, dixerunt: Quid nobis & tibi Ieſu fili dei?) q.d. nihil eſt cõe tibi & nobis: tu deus, nos diaboli: tu humilis, nos ſuperbi: tu veniſti ſaluare, nos perdere. Vñ Apoſt. quæ conuentio Chriſti ad Belial id eſt, ad diabolum. Certè nulla: quia Chriſtus omnia facit bene, diabolus omnia male. ſupra dubitans dixit: ſi filius dei es, hic eruditus tormentis aſſerit, Ieſu fili dei: pœna .n. oculos aperit, quos culpa claudit: non cognouerunt ex certa ſcientia Ieſum eſſe filium dei, ſed ex coniecturis quibuſdam opinabantur, non tamẽ de hoc certi. Vnde Aug. ꝙ dæmones clamant quid nobis & tibi Ieſu fili dei? magis ex ſuſpitione quã ex cognitione dixiſſe credendi ſunt, ſi .n. cognouiſſent, nunquam dñm gloriæ crucifigi permiſiſſent. Iſtis dæmoniacis, ex timore domini adorantibus & confitentibus, ſimiles ſunt qui timore gehennæ potius quam amore iuſtitiæ deo ſeruiunt: qui magis habent oculum ſiniſtrum ad gehennam, vel ad commodũ

confeſſio coacta.

2. Co. 6.

Matt. 4.

Confeſſio dæmonũ eũ ſuſpitione.

1. Co. 2.

K

tranſitorium: quàm oculum dexterum ad cœlum & incommutabile bonum non gratis colentes deum. (Veniſti ante tempus debitum torquere nos.) Sciebant .n. in die iudicij ſibi futurã damnationem, & ſe mittendos in abyſſum & torquendos, ſed iam torqueri ſe dicebant: quia ſecundum Hier. Præſentia ſaluatoris, tormentum eſt dæmonum. Vnde Chryſ. Etenim flagellabantur inuiſibiliter puncti & infixi, & intollerabilia patientes in præſentia ſola. vel ideo torquebantur: quia ſuſpicabantur quod exire & à læſione ceſſare cogerentur: nam ſecundũ Hier. Magnum tormentum eſt dæmonibus à læſione hominum ceſſare, propter odium quod erga nos habent: & tanto grauius dimittunt, quanto diutius poſſederunt. Caueat ergo læſus à diabolo, vt citò eius iugum dirumpat: quia tanto facilius quanto citius eius iugum dirumpat: quia tanto facilius quanto citius eius dimittatur. Et interrogabat Ieſus de nomine, nõ

Tormẽtum dæmonũ.

L quia ignoraret: ſed multitudo dæmonum ex confeſsione eorum appareret, & magis credibile eſſet quod tot dæmones in duobus hominibus fuiſſent: & vt confeſſa peſte virtus curantis gratior emicaret. Vnde dixerunt, (legio mihi nomen eſt:) quia multi ſumus: legio autem proprie dicitur numerus determinatus armatorum in exercitu, & continet ſex millia ſexcentos ſexaginta ſex: & inde dicitur legio in dæmonibus, quia militant contra eos: & quia & ſi non poſſunt hominibus nocere in perſona, ſaltem appetunt eis nocere in ſubſtãtia ideo rogabant Ieſum ſi eos eijceret ne ſe expelleret extra regionem, id eſt, habitationem hominũ vel in abyſſum & infernum: locus .n. inferni debetur dæmonibus, permittuntur tamen inter homines habitare vſq; ad iudicium: vt glorioſior ſit victoria electorum in ſuperatione dæmonum tentãtium, (ſed mitteret eos in porcos,) vt ſaltem ſic in aliquo affligerent homines: quia vbiq; homines in mœſtitiam mitte ſtudent, & de perditione eorum gaudent. Ecce

Legio.

Dæmonum locus.

M dæmonum infirmitas, quia nil poſſunt niſi permiſsi: ſi ergo porcis nocere non poterant, niſi permiſsi: multominus hominibus factis ad imaginem dei: oportet igitur deum ſolum timere, illos autem contemnere: in quo etiam apparet eorum vilitas, quia ingredi volunt in porcos. (Et permiſit,) dñs cõcedẽdo eis petitionem ipſorum, quod patet per ſequentem effectum: nam porcorum gregem, qui iuxta paſcebantur, inuaſerunt: & duo millia in ſtagno Genezareth, ſeu Tyberiadis, ſubmerſerunt: & ſic dæmoniaci liberati ſunt & curati: permiſit autem hoc dominus, non propter eorum perſuaſionẽ vel vt impiam eorum impleret voluntatem, ſed propter multiplicem cauſam & vtilitatem. Quarum prima eſt: quia forte homines illius terræ peccatis ſuis illud damnum ſibi fieri demeruerant. Secunda, vt ex euentu & iacturæ magnitudine appareat hominibus quam ſint crudeles, & nocentes ſibi ſubditis & obtemperantibus, & quod homines quos magis odiunt plus affligerent, ſi deus permitteret, & eis liceret.

Permiſſionis dominicæ dæmonibus factæ cauſæ.

Vnde

A Vnde Chry. & cõceſſit eis, volens furiã quã contra homines habent dæmones omnibus demõſtrare, & ꝙ multò peiora vellet hominibus infligere, ſi poſſent virtute nõ impediri diuina: & quia in hominibus hãc demõſtrationẽ fieri eius pietas non ferebat, ipſos in porcos intrare permiſit: vt in illis virtus & furor dæmonũ videatur. Tertia, ſecundũ Chry. vt diſcãt oẽs q̃m neq; aduerſus porcos audent vel poſſunt, niſi deus cõceſſerit vel permiſerit. Quarta, propter ſalutẽ hominũ, vt inde hominibus ſalutis occaſio p̃beretur & vt homines regionis illius diſcerent dei virtutẽ & in eius venirent cognitionẽ: huius .n. occaſione paſtores fugerunt, & hæc omnia hominibus in ciuitate Geraſa nuntiauerunt. Quinta, propter dignitatẽ homini oſtẽdendã .ſ. quãto dignior ſit homo beſtiis, cùm propter ſalutẽ duorum hominũ perire permiſit deus duo millia porcorũ. Multum ergo peccant qui ho- *Hominis præſtantia.*
B minẽ perdere, vel mutilare, nõ formidant. Sexta, ad cõtumeliã dæmonũ: quia porcus animal eſt immundũ. Elegerunt.n. intrare in porcos: quia hoc magis ſibi permitti putabant, & hoc magis cõgruebat: porci.n. propter immunditiã, & ſerpentes propter aſtutiam, magis eis cõpetunt. Vnde Remigius: Ideo autem nõ petierunt mitti in homines: quia illum cuius virtute torquebantur humanam ſpeciem geſtare videbãt: nec petierunt vt in pecora mitterentur: quia velut mũda animalia in templo dei offerebãtur. Petierunt aũt vt in porcos mitterẽtur, quia nullũ animal immundius eſt porco, & dæmones ſemper in ſpurcitiis delectantur. Septima, propter myſterium: nam porci qui non habent ad cœlum faciem, ſed ad terram, & in luto iacere delectantur. ſignificant illos qui deũ prę oculis non habent, ſed vitiis ſordidantur, & hi in poteſtatẽ dæmonum traduntur, & in infernũ cum eis finaliter demerguntur: & nunc ſuffocati in *Porci & ſerpẽtes dæmõibus apti.* *Porci terrẽos ſignãt.*
C aquis & voluptatibus huius mũdi, tunc ſuffocabuntur in abyſſo & puteo inferni. Vnde glo. Niſi quis more porci vixerit, diabolus poteſtatẽ in eo nõ habebit: niſi fortè ad probandũ, nõ ad perdendũ. Vnde Aug. Certi myſterij gratia, & certa diſpenſatione dimiſit dæmones in porcos: vt oſtẽderet diabolum in eis dominari qui vitã porcorũ gerunt. ubi ſecundũ Ambr. Clemẽtiã dñi debemus aduertere, ꝙ nullũ prius ipſe condẽnat: ſed vnuſquiſq; ipſe ſibi autor eſt pœnæ. Timeãt ergo libidinoſi, caſtrimargi, qui immundi, in ſordibus luxuriæ & voluptatũ viuũt: ne in poteſtatẽ diaboli ẽt viuentes dño iubente vel permittente tradantur, & poſtea cũ eo in infernũ demergantur. Dr̃ ẽt ꝙ dæmones nobiliores peccata deteſtantur villa: quantò magis hõ debet deteſtari ea? Patet aũt ex hoc quàm deteſtabilis ſit libido, caſtrimargia, ſicut & ſuperbia: nõ.n. legitur diabolum in aliquod animalis organũ intraſſe præterquã porci, ſerpentis, & hominis. Vbi Chryſ. Cum porcini homines ſunt, facilè capi poſſunt ab actionibus. Porcini ſunt homines auidè comedẽtes per gulã pingues ad luxuriã, in luto iacentes per acediã in terra fodientes per auaritiã, ſpumantes per iracundiã *Dæmones turpia peccata abominantur.* *Porcini homines.*

Per porcos etiã ſignificantur detractores, & re- D ferendarij qui paſcuntur de fecibus & immunditiis aliorũ tanquã porci, referentes quę vidẽt vel audiunt: rodunt vitã eorũ, quos etiã dæmones intrant & demergunt in infernũ. Erubeſce miſer, de hoc deteſtabili officio pacis turbamẽto & diſcordiæ ſeminario, & inſuper time de animæ periculo: quia diabolus in te poteſtatẽ accepit, q̃ te ad hoc officium perduxit: & qui nũc te ſuffocauit in hoc vitio, poſtea te ſuffocabit in inferno. Timeat etiã & caueat auditor ne talibus conſentiendo, & aures præbendo eis ſimilis fiat: quia ſicut ſuper linguã detractoris, ſic ſuper aures auditoris diabolus ſedet: & ſi nõ eſſet auditor, nõ eſſet detractor. Vñ glo. Super illud ventus Aquilo diſſipat pluuias, & facies triſtis linguã detrahentẽ. Sic dicit: Si hilari vultu detractorẽ audieris, tu illi das fomitẽ detrahẽdi: ſi verò triſti, diſcit non libenter dicere quod didicerit non libẽter audiri. Aufer dñe E opprobriũ talium hominũ peſtiferorũ à religione ſeruorũ tuorũ. Myſticè per dæmoniacũ ſignificatur diabolus, qui in monumẽtis & mõtibus .i. fœdis & ſuperbis habitat hominibus. Nomen eius legio dr̃: quia multis in malũ aſſociatur: eius autẽ electio per Chriſtũ, ſignificauit dæmonum multitudinẽ deuincendã per ipſum: legio quoq; ab hominibus pulſa porcos ingreditur: quia dæmones ab illis qui ad vitã æternam prædeſtinati ſunt, per gratiam electi, malè viuẽtibus, & terrenis intendentibus dominantur: quod tñ non faciunt niſi Ieſus concedat: quia nec malos tentare poſſunt, niſi potentia diuina permittat. Grex verò porcorum à legione in mare proiicitur: dum per dæmones malorum vniuerſitas ad infernalem amaritudinem perducitur. Non repugnat aũt quòd Matthæus de duobus dæmoniacis, Marcus verò & Lucas de vno loquuntur: ſed ſecundũ Auguſtinum: Intelligas vnum eorum fuiſſe perſonæ alicuius clarioris & famoſioris, vel ſecundum Chryſoſtomũ. Sæuioris & inſaniæ maioris, pro quo illa regio maximè dolebat: quod volentes ſignificare duo euangeliſtæ ſolum vnum commemorandum iudicauerunt, de quo facti huius fama latius p̃claruisq; fragrauerat. Illi autẽ homines de ciuitate exeuntes, (venerunt ad Ieſum.) vbi Titus: Illos autẽ ad ſaluatorẽ duxit dãni neceſſitas: frequenter.n. deus homines damnat in rebus poſſeſſis: & confert beneficiũ in animabus. Et homines Ieſum, ac facta videntes cõſcii fragilitatis ſuæ velut adhuc infirmi, & præſentia domini indigni rogabãt eũ ex humilitate, vt à finibus eorũ diſcederet: quia timore magno admirationis & reuerentiæ tenebantur. Reputabant.n. ſe indignos tãto doctore & eius cõuerſatione, ſicut Centurio reputabat ſe indignum tãto hoſpite: & ſicut Petrus fragilitatis ſuæ memor ait, exi à me domine, quia homo peccator ſum. Vel fortè iſti Geraſeni ex peccatis ſuis territi timebant offendere præſentiam Chriſti, & per conſequens incurrere pœnam maiorẽ præcedenti, & per eum amplius quàm in amiſſione porcorum damnificari: ſicut Oza tangẽs arcam

Detractores ſũt porci. *Auditor detractorũ vituperat.* *Concordantia euangeliſtarũ.* F *Damnũ temporalis vtilitas.* *Luc. 5.*

G arcam dei. Ipſe autẽ aſcẽdit nauẽ,) vt infirmos deſereret, quibus oneri ſuam præſentiã eſſe videbat. Vbi Chry. Attende autem Chriſti humilitatẽ, poſtquam. n. collatis à ſe talibus beneficijs emittebant eum: non obſtat, ſed diſcedit: & eos qui ſeipſos indignos ſua doctrina promulgauerant, dereliquit: dãs eis doctores liberatos à dæmonibus, & porcorum paſtores. (Cumq; Ieſus nauẽ aſcenderet: rogabat illũ ex deuotione ſanatus, vt cũ eo eſſet:) quia gratus de beneficio ſibi collato eũ ſequi volebat. (Ieſus aũt nõ admiſit,). i. non recipit eũ ad diſcipulatum, propter præcedentis paſsionis horrorẽ: & ne aſcriberetur dæmoni, quod iſte faceret, ſi diſcipulus Chriſti eſſet. Ex hoc loco accipitur, & conſuetũ eſt in Eccleſia, ꝙ dæmoniaci & furioſi poſt curationem non promouentur ad eccleſiaſtica officia: ſed dominus eũ quem curauerat ſecum ducere noluit, vt iactantię cauſam vitare doceret & propter fructũ prædicationis ipſum ad ſuos remiſit, vt per eũ alijs procuraretur ſalus, & in fidelibus eſſet exẽplo ipſe ſanatus: vnde cum à ſua ſequela ſimpliciter non repellit, ſed ipſum prædicatorẽ magnaliũ diuini cõſtituit dicens: (Vade in domũ tuã,) ad tuos quibus ex officio charitatis plus teneris, (& annuntia illis quãta tibi dominus fecit:) & tui miſertus ſit, ſanans te in anima & in corpore. Vnde Theoph. Vide ſaluatoris humilitatẽ: non dixit denuntia omnia quæ feci tibi: ſed, omnia quæ fecit tibi dominus ſic tu cùm bonum aliquod operaris: non tibi, ſed deo attribuas. Vnde & Chryſ. Licèt aũt alijs ſanatis præcepit nemini dicere: conuenienter tamen huic præcepit ꝙ annuntiet, qm̃ omnis regio dæmonibus detenta ſine deo manebat. Vnde etiã Aug. Quòd autem ille ſanatus cupit iã eſſe cum Chriſto, & dicitur ei redi in domũ tuam, & narra quanta tibi fecit deus: ſic intelligitur, vt ſi quiſq; intelligat poſt remiſsionẽ peccatorum redeundum ſibi eſſe in conſcientiam I bonam, ſicut in domum: & ſeruiendum euãgelio propter aliorum ſalutem, vt deinde cũ Chriſto requieſcat. Nedum præpropere vult iã eſſe cum Chriſto, negligat prædicationis myſteriũ. fraternæ redemptioni accõmodatum. & Greg. Cùm. n. quantumlibet parum de diuina cogitatione perceperimus, redire iam ad humana nolumus quietem contemplationis quærentes: ſed dominus præcepit vt mẽs prius exſudet in opere, & poſtmodum refici debeat per contemplationem. (Et abiit) non mente, ſed corpore ſeparatus à domino, & prædicauit in decapoli, in regione decem ciuitatum, quanta ſibi feciſſet Ieſus magnalia: & omnes mirabantur, & per eũ ad fidem ædificabantur. Ecce mutatio dexterę excelſi: quia ex infideli & dæmoniaco factus eſt prædicator fidelis & deuotus, operãte domino, & verè fidelis: quia ad gloriam dei, & ad vtilitatẽ proximi effectus eſt talis. Quòd verò hic dicitur de vno, intelligendũ eſt etiam de alio qui erat cum eo: quia ambo volentes Chriſtum ſequi ad ſuos miſsi ſunt, & ambo ſalutem ſibi factam & magnalia dei prædicauerũt, hoc quoque exemplo docetur quenquam ſuo proximo

Dæmoniaci non admittuntur ad eccleſiaſtica officia.

H

Deo attribuit Chriſtus opus ſuũ

Dæmoniacus prædicator efficitur.

ſalutẽ ſibi factã prædicare: & à diabolo ſe liberatũ eſſe verbis, & operibus bonis demonſtrare: & alios ad eandẽ ſalutem percipiendã vocare. Studeamus ergo & nos ſi nõdum liberati ſumus à diabolo liberari: & ſi iam nos liberatos eſſe cognoſcimus, ſalutẽ alijs prædicemus, quã nos obtinuiſſe gaudemus, memores quod ſcriptũ eſt: qui audit dicat veni. Sed multi hoc exẽplum minimè ſequuntur, & de his quæ ad corpora pertinent circa amicos ſuos ſoliciti ſunt & inquirũt: ſed de his quæ ad ſalutẽ animarũ pertinent ſolitudinem nullam gerunt. K

Pſal. 76

ORATIO.

DOmine Ieſu Chriſte amator hominũ benigniſsime, ſupplico lachrymabiliter bonitati tuæ: libera me ab omnibus peccatorum ſordibus, & dæmonum infeſtationibus; meq; ab eis liberatum vſq; in finem miſericorditer cuſtodi illæſum: vt ad tuam gloriam & proximorum vtilitatem valeã verbis narrare, & operibus demõſtrare, quanta magnalia feceris animæ meç per tuã gratiam liberatæ: quatenus cognoſcẽtes cęteri, quia hæc mutatio dexterę excelſi, omnes meo exẽplo prouocentur, & te miſerante ad meliora conuertantur. Amen. L

De curatione paralytici, per tectum dimiſsi.
Cap. 48.

ET cùm dominus Ieſus aſcendiſſet in nauiculam,) vt de terra Geraſenorum rediret in Galilæam: vnde illuc uenerat, ſecundũ Chry. Nauigio tranſierat qui poterat pede pertranſire: non ſemper enim voluit potentiam oſtẽdere in mirabilibus, ne incarnationis noceret myſterio. At cõtrà homines huius mundi ſi vllam habent potentiam, ſemper volunt ea vti magis quàm veritate iuſtitiæ: ideo etiam vehiculo nauis tranſire voluit, vt nos doceret naui & ſuffragio pœnitentiæ vti in mari ſeculi huius: vt in ciuitatẽ cœleſtem perueniamus. Hæc M enim nauis pœnitentiæ in ciuitatem cœleſtem deducit, ideo ſequitur. (Et venit in ciuitatẽ ſuã:) ſcilicet Capharnaum, in qua frequentius conuerſari ſolebat & miracula operari, ſecundum Chry. Ciuitatem ſuam hic dicit Capharnaum, quam non naſcendo, ſed miraculis illuſtrando ſuam ipſe fecerat. Alia quidem eum extulit, id eſt, extrà in lucem duxit, ut Bethleem. Alia autem nutriuit, ut Nazareth. Alia autem diu inhabitantem habuit, vt Capharnaum. Hanc enim ciuitatem magis frequentius frequentauit conuerſatione, & in miraculorũ operatione: quia ſecundum Aug. erat quaſi metropolis & inſignior ciuitas Galileæ, vbi plurimorum concurſu fides & doctrina eius clarius pateret, & miraculis confirmata ad multos ſalubriter perueniret: vel quia, vt ſuprà dictum eſt, Capharnaũ interpretatur uilla pulchritudinis, & pinguedinis, & conſolationis: quæ ſunt occaſio peccandi multis, ideo ad ſui conuerſionem pluribus

Matt. 9. Mar. 2. & Lu. 5.

Potẽtia ſua vti noluit diſte.

Capharnaũ ciuitas domini dicitur.

A bus indigebat miraculis: vel ſicut metropolim regionis alicuius ciuitatẽ noſtram dicimus, exiſtentes tñ de ciuitate ſubiecta illi: ita & Capharnaum metropolis Nazareth Galilææ, ſita inter Nazareth & ſtagnũ, dr̃ ciuitas eius in Nazareth concepti & nutriti. (Et cùm in domo doceret turbas, viri quatuor portantes in lecto paralyticũ,) inuenientesq́; multitudine ianuã obturatã & non valentes introire per eã, & illum inferre præ turba, (aſcenderunt ſupra tectũ, & nudãtes illud per tegulas, (ſubmiſerunt illum cũ lecto in mediũ ante Ieſum,) & hoc fuit ſignum magnũ fidei ipſorum. Vnde poſt fidem eorum oſtẽdit dñs diuinæ poteſtatis actũ: & ſuper animã, & ſuper corpus ipſum. Et hoc tripliciter. Primo, in remiſsione criminis. Secundo, in cognitione cogitationis, & hæc duo pertinent ad animã. Tertio, in ſubita curatione ægritudinis corporalis: nã videns Ieſus fidem illorum. ſ. offerentium, & etiam paralytici oblati: non.n. ſe portari, & per tectum ſubmitti ſuſtinuiſſet, niſi curationis fidẽ habuiſſet, dimiſit ei peccata dicens: (Cõfide fili, remittũtur tibi peccata tua,) & non dicit remitto: ſed remittuntur, cauſa humilitatis & pietatis inſinuandæ. Ex hoc patet, quòd fides paralytici aderat: quia licet ſanitas corporalis, vel aliquid huiuſmodi detur alicui propter fidem alienum: remiſsio tñ peccatorũ non datur alicui adulto ſine fide propria, & ideo bene filium vocat: quia iam credebat. vbi Hiero. O mira humilitas, deſpectum & debilẽ, totisq́; membrorum compagibus diſſolutum filium vocat: quem ſacerdotes non dignabãtur attingere. Aut certe ideo filium: quia dimittuntur ei peccata ſua. (Et quidam de ſcribis,) .i. legiſperitis (dixerunt intra ſe,) id eſt, cogitabant: quia extra dicere propter populũ non audebant: verbum.n. intrinſecum, eſt cogitatio mẽtis. (hic blaſphemat,) id eſt, quod dei eſt ſibi vſurpat. Eſt.n. blaſphemare, deo iniuriam irrogare, quod fit tripliciter. Vel cùm deo attribuitur quod ei non conuenit. Vel ab eo remouetur, quod ei conuenit. Vel cùm homo ſibi quod proprium eſt dei, tribuit: & hoc modo tertio iudicabãt eum blaſphemare: quia ipſum putabãt hominem tantum, & non deum eſſe: dimittere autem peccata ſoli deo conuenit. Sed Chriſtus conuenienter eos redarguit, oſtendens ſe eſſe deum publiciter. Primò, quia reſpondet eorũ cogitationibus, quas cognoſcere per certitudinem ſoli deo proprium eſt, dicens: (Vt quid cogitatis mala in cordibus veſtris?) imponendo mihi falſo blaſphemiam. ſ. me non poſſe peccata dimittere, & quod dei eſt vſurpare. q.d. quia poteſtate cogitationes veſtras video, etiam peccata dimittere poſſum: quia cogitationes ſunt fons boni, & origo mali: ideo ſaluator noſter cùm vidiſſet malas ſcribarum cogitationes, ne vlterius prodirent in peius, ſtatim redarguit eos dicens: (vt quid cogitatis mala in cordibus veſtris,) dans nobis doctrinam: vt quàm citò perpenderimus nos cogitatione pulſari, ſtatim debeamus noſmetipſos reprehendere: vt. q.d. tibiipſi hæc Chriſti verba, vt quid cogitas mala in corde tuo? Deinde hoc etiam oſtendit ſanando paralyticum, per imperium tanquam propria virtute: quod eſt eiuſdem poteſtatis, ſicut & peccata dimittere: licèt.n. paralyſis virtute naturæ aliquando poſsit curari, non tamen ſubitò, nec ita perfectè vt ſtatim homo poſsit lectum in quo iacet portare, vt hic dicitur factũ eſſe: vnde ſubiungit, (quid eſt facilius) inter duo iſta: ſcilicet (dicere dimittuntur tibi peccata tua, aut dicere ſurge & ambula?) hoc eſt ſolo verbo efficere vt dimittantur peccata, an verbo efficere vt paralyticus ſurgat ſanus & ambulet? q.d. Si vobis hoc manifeſtius & maius videtur. ſcilicet ſubita curatio corporum quàm animarum: & poſſum horum primum, ergo & reliquum: quia æqualis poteſtatis eſt vtrunque, & vtrunq; eſt virtutis infinitæ. Vnde ex hoc cõcludit virtutem diuinitatis ſuæ per factum dicens: vt autem ſciatis: quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata, (tunc ait paralytico,) quod verbum interponitur ab euãgeliſta: (Surge,) ſcilicet ſanus à lecto, (tolle lectum tuum,) in quo diu decubueras infirmando: vt quod fuit teſtimonium infirmitatis, ſit probatio ſanitatis, (& vade in domum tuam,) per te, non indigens vt prius, portitore. Et fecit ſic (magnificans deum,) qui ſanauit eum. Magna virtus, vbi ſine mora ſalus imperium comitatur, vt nemo iam dubitaret eum paralytico dimiſiſſe peccata: qui eundem ſublato grabato ambulare præcepit. Vnde meritò qui aderant ſtupentes & mirantes, relictis blaſphemiis ad laudem conuertuntur tantæ maieſtatis, propter quod ſequitur: (Videntes autem turbæ,) ſ. miraculum factum in paralytico, (timuerũt) reuerendo & admirando (& glorificauerunt,) laudando (deum, qui dedit poteſtatem talem) ſcilicet dimittendi peccata, & curandi ſolò verbo infirmos, (hominibus) ad eorũ. ſ. ſalutẽ. Vel ſecũdũ gloſ. hominẽ tã potenter inter homines operantẽ. Et hãc poteſtatẽ dedit deus pater Chriſto cauſatiuẽ, hominibus aũt receptiuẽ. Chriſtus quippe tribus de cauſis, miracula faciebat. Primò, propter illorũ circa quos hæc faciebat vtilitatẽ, quia eos in corpore & in anima curabat. Secũdò, propter aliorũ cõuerſationẽ: quia multi videntes ea conuertebantur. Tertiò propter dei gloriã & honorem: & iſta triplex cauſa hic tangitur. Ex hoc tamẽ ꝙ timuerunt, videtur ꝙ nec de Chriſto planã cognitionẽ habebãt: quia purũ hominẽ eſſe & poſſe, & hanc poteſtatem à deo credebãt. Vñ glo. Spectant ſurgentẽ increduli, mirantur abeuntẽ: & diuini operis miracula malunt timere quàm credere. Nã ſi crederẽt: non timerent, ſed diligerẽt. Perfecta.n. charitas, foras mittit timorẽ. Cõſidera hic ꝙ dñs curãdo paralyticũ, incipit à morbo ſpirituali, qui erat cauſa & radix morbi corporalis: quia primò remiſit peccata eius q̃ fuerũt cauſa morbi, admodũ boni medici q̃ primò remouet cauſã morbi: et tũc poſtmodũ intẽdit curationẽ. Infirmitas aũt hæc fuerat inflicta paralytico ꝓpter peccata ſua, vt purgaretur: & ideo dñs primò remouit cauſam: quia ceſſante cauſa, ceſſat & effectus.

Paralytici oblatio.

B

Remiſſio peccatorũ exigit fidem in adulto.

C

Blaſphematio tripliciter fit.

D

E

F

Miraculorum cauſæ in Chriſto tres.

1. Ioã. 4

Peccata cur prius remiſit q̃ ſanauit.

G ctus, introductus ob illā cauſam. Nulla.n.nocebit aduerſitas, ſi nulla dominetur iniquitas. Vnde ſecundū glo. quinq; modis infirmitates contingunt. Vel vt iuſtis merita, per patientiam, augeantur: vt Iob. Vel ad cuſtodiam virtutum, ne ſuperbia tentet: vt Paulo. Vel ad corrigendum peccata: vt Mariæ lepra: & ſicut huic paralytico. Vel ad gloriā dei: vt cæco nato, vt Lazaro. Vel ad initium pœnæ: vt Herodi, quatenus hic videatur quid in inferno ſequatur. Hic ergo ſecundum Hiero. datur intelligi pleraſq; corporū debilitates euenire propter peccata. Et ideo prius peccata dimittuntur: vt cauſis debilitatis ablatis, ſanitas reſtituatur: & ſit viſibile ſignū, vt inuiſibile probetur. Vnde & Beda: Curaturus aūt hominem à paralyſi dominus, primò peccatorum vincula diſſoluit: vt oſtenderet eū, ob nexus culparum, artuum diſſolutione fuiſſe dānatū: nec niſi his relaxatis, membrorum poſſe recuperatione ſanari.

Infirmitates cōtingunt quintuplicuter

H Sed heu, nos econuerſo magis ſatagimus de curatione corporis, quàm animæ: ideo ſæpe deſtituimur vtrobique. Vnde Chry. Nos autem ſi corporaliter patiamur, ſatagimus nociuū abiicere. Cùm verò male ſit animæ, differimus: atq; ideo nec a corporis nociuis curamur. Abſcindamus ergo fontem malorū: & ceſſabunt ægritudinū fluxus. hæc Chryſ. Ergo quia conſtat ꝙ propter peccata quādoq; homo ægrotat: medicus ęgrum viſitans, primò eum ad pœnitentiā, & confeſsionē monere debet: ne peccato tanquā ferro manente in vulnere, fruſtra ſit emplaſtrū apponere. Vnde peccāt medici, qui curam materialē adhibēt corpori, prius quàm cura ſpiritualis ſit adhibita animę, ignorantes cauſam morbi, videlicet quòd pro peccato animæ, inflictus ſit corpori. Vbi Chry. Sed quia hæc ipſa domini geſta ſpūalium in ſe terū continent rationē: cuius typum paralyticus iſte gerat, debemus aduertere.

Confeſſio à medico ſuadēda ē.

I Figurā nāq; in eo populi Gentiliū præoſtenſam eſſe cognoſcimus: qui peccatis grauibus animo diſſolutus: quaſi quadā inſanabili infirmitate plagatus, in quatuor angulis mundi iſtius, velut in lecto, iacebat. Vnde & in eo paralytico, cui remiſſa sūt peccata, in oſtenſum eſt: quia populus gentium, qui graui valetudine peccatorū laborabat, data ſibi remiſsione, per medicinā cœleſtē, integrā & perfectam ſanitatē, ſecundum corpus & animam æternæ ſalutis acceperit. Cui nō immeritò, poſt remiſsionē peccatorum, reddita ſalute, iam dicitur, redi in domū tuam. i. in domū paradiſi: de qua Adā iam dudum expulſus fuerat: qui huius infirmitatis autor extiterat, & meritò ſequitur: Hoc viſo, turbæ timuerunt, & magnificauerunt deū, qui tantam poteſtatē dedit hominibus. Magnificatur deus, qui vel apoſtolis ſuis poteſtatē dimittendi peccata donauit: vel hominibus tantam gratiā conceſsit, vt poſt remiſsionem peccatorū, per meritū fidei, atq; iuſtitiæ, poteſtatem accipiant ad paradiſum redeundi. Vbi & Hilarius: Videntes aūt turbæ, timuerunt. Magni.n.timoris res eſt non dimiſſis peccatis à Chriſto in mortem reſolui: quia nullus eſt in domum æternā reditus, ſi cui indulta non fuerit venia delictorum: ceſſante aūt timore, honor deo redditur: quia poteſtas hominibus, hac vita data, ſit per verbum eius, & remiſsionis peccatorū, & corporū reſurrectionis, & reuerſionis in cœlū. hæc Hila.

Paralyticus figurat populū gentilē.

K Moraliter per paralyticū, qui priuatus eſt uſu mēbrorum corporalium, ſignificatur homo peccator, operibus meritoriis priuatus, & turpi marcēs otio. Talis.n. priuatur greſſu meritoriæ affectionis, & tactu bonæ operationis, & guſtu ſuauitatis cœleſtis, & viſu diuinæ contemplationis, & auditu diuini ſermonis, & odoratu diuinæ cōſolationis. Et tunc iacet in lecto, qñ ſuperueniens, tenet eū praua conſuetudo: hæc.n. lectus dici pōt hoc loco. Ipſum quoq; peccatū, more paralyſis facit tremulū, per mali dilectionē: reddit inſenſibilem per obſtinationē impedit loquelā, per deſperationē.

Paralyticus figurat peccatorem.

Vbi ſciendū ꝙ ſicut dominus legitur reſuſcitaſſe tres mortuos, ſed multò plures ſunt: ſic legitur curaſſe tres paralyticos, licèt ēt plures ſint. ſ. paralyticum in domo, paralyticū iuxta probaticam piſcinā, paralyticum in lecto: vt in propoſito.

Peccatū paralyſi cōparatur.

Paralyticos L

Tres curauit dominus Ieſus.

Et quia paralyticus, vt dictū eſt, peccatorē ſignat: ideo notādū ꝙ tria sūt genera peccatorū. ſ. peccator occultus, publicus, & cōſuetudinarius. Paralyticus in domo, eſt peccator occultus: paralyticus iuxta piſcinā, eſt peccator manifeſtus: paralyticus in lectu, eſt peccator conſuetudinarius: & hoc peccatū in conſuetudine ductū, difficulter relinquitur: & paralyticus hic in lecto iacere dicitur. i. peccatū continuare dicitur.

Peccatorū tria genera.

Prædictos peccatores quatuor exportant extra domū propriæ conſcientiæ, & etiam extra eccleſiam, tā militantē, quàm triumphantē. Primum eſt, tepiditas boni: quando.n. homo incipit ex deſidia tepeſcere in bono inchoato, talis dimittit deū, & per conſequēs dimittitur à deo. Secundum eſt, delectatio mali, quod coniungitur quaſi ſocius eius, cùm .n. deus derelinquit, ſtatim anima in malo delectatur: & hi duo ſocii præcedunt.

Exportātes paralyticum. i. peccatorem.

M Tertiū eſt, mali operatio: cùm delectatio ad opus ducitur. Quartum eſt, mali operis conſuetudo: cùm ipſum malū frequētatur. Et hi duo ſequūtur portātes peccatorē extra ſuffragia eccleſiæ: quibus ipſe priuatur. Sunt aūt quatuor, quæ ipſum reportant & reconciliant. Primū eſt, vitæ breuitas: vt homo cōſideret quàm breuis ſit vita præſens, & incerta. Secundū eſt, timor pœnæ gehēnalis: vt homo conſideret eius acerbitatē, diuerſitatē, & æternitatem. Tertiū eſt cōſideratio culpæ: vt homo conſideret quid grauedinis, quid immunditiæ, quid malitiæ ſit in peccatis. Quartū eſt, ſpes veniæ: vt quāuis in multis offenderimus, nihilominus tñ veniā ſperemus. Qui hæc quatuor habuerit, ante deum portabitur: & miſericordiā cōſequetur.

Reportātes eūdem.

Vel portitores eius, vt ſanetur à Chriſto, ſunt quatuor ſuę ſalutis procuratores: ſcilicet, monēs ſecretè, prædicans publicè, orans pro eo, & inuitans exēplo: & ſic iſti offerunt eum Chriſto, ſolicitātes pro ipſo: & ipſe offertur, quando eis conformatur conſentiendo, & meritis eorum obicē non ponendo. Chriſtus autem fidem illorum inſpicit, cùm preces

Salutis procuratores quatuor.

A eorum exaudit, & paralyticus curatur, qñ peccatũ ſibi dimittitur, & donatur ſibi gratia, per quã ad actus meritorios reſtituitur. Et tunc ſuũ malæ cõſuetudinis lectũ tollit, qñ ab ea per exercitiũ boni operis recedit: & ſic procedẽs de virtute in virtutẽ, vadit in domũ ſuã: qñ bonis actibus, ad cœleſtẽ feſtinat patriã: & populus eũ glorificat de mutatione tali: qm̃ hæc eſt dexteræ excelſi. Illi verò qui inde murmurãt, ſignãt dæmones, qui inde valde dolent. Chriſtus verò curans, quatuor imperat pœnitenti. Primò ante omnia vt confidat, & ſpem de venia conſequẽda habeat, quẽ etiã iam filium per adoptionem vocat. Deinde volens eum ſanare, iubet eũ ſurgere, & lectum tollere; & in domum ſuam abire. Surgere inquã à peccato, & mentis delectione: in peccato.n. malè delectando, peccator quaſi in lecto quieſcit: & ex peccato ita mens deijcitur, vt nũquã poſſit eſſe læta: quia ſemper præſumit ſæua perturbata conſcientia: tunc autẽ ſurgit, qñ iſta deſerit. B Tollere verò lectũ, & portare, eſt vt peccatũ quod erat ſibi quieti & delectationi, incipiat ſibi eſſe oneri & dolori. Abire quoq; in domũ ſuã, vt in cœlum meditatione pergat, vel conſcientiam ſuã, quæ domus animæ eſt, diſcutiat: & ſi quid ibi immundũ inuenerit, per os quaſi per oſtiũ, confitẽdo proijciat: à qua homo per multitudinẽ peccatorum ita alienatur, ꝙ quaſi ipſam perdat, & ſeipſum nõ cognoſcat. Homo ergo paralyticus, hoc eſt mollicie, & illecebris carnis, vel voluptate ſeculi reſolutus, & torpens, ac præ turba cogitationũ & cauſarũ ſeculi, videre deũ nõ valens, poſt quã ſupra tectum carnis aſcenderit, vt ſpiritus dominetur carni, videt deũ, & ad cognitionẽ dei vere redit: & tunc deus eũ ſanat per gratiã, ab omni quod deliquit, & vocat filiũ per adoptionẽ, & iubet ſurgere de torpore negligentiæ, & ſe erigere à carnalibus deſiderijs per pœnitentiam, C & corpus in cuius deſiderijs iacuit, ad voluptatem ſpiritus attollere, ac carni dominari per cõtinentiã, & ire ac tendere per bonã operationẽ, & honeſtã conuerſationẽ, in domũ ſuam, ſ. paradiſum, quę prima fuit hominis domus, hoc eſt in habitationem, æternã, vel in bonã conſcientiã ſegregatus, à terrenis, & cuſtodiẽs illã, vel ne iterũ peccet ad internã ſui cuſtodiã. Vbi Beda: Spiritualiter de lecto ſurgere, eſt animã ſe à carnalibus deſiderijs, vbi ęgra quieſcebat, abſtrahere. Lectũ verò tollere, eſt ipſam quoq; carnẽ per cõtinẽtiæ frena correptã ſpe cœleſtiũ præmiorũ, delicijs priuare terrenis. Ipſe eſt.n. lectus, qui per ſingulas noctes, lauatur à Dauid.i. pro vniuſcuiuſq; noxæ maculis digno pœnitentiæ flumine caſtigatur. Sublato aũt lecto domũ ire, ad paradiſum redire eſt. Ipſa eſt.n. vera domus, quæ hominẽ prima ſuſcepit, nõ iure amiſſa, ſed fraude, tandẽq; reſtituta per eũ, qui fraudulento hoſti nihil debuit. Vbi & Anſelmus, ſed & domum illam nõ præteribis, vbi per tegulas paralyticus, ante pedes eius ſubmittitur, vbi pietas & poteſtas obuiauerunt ſibi. (Fili, inquit, remittuntur tibi peccata tua,) ò mira clementia; ò indicibilis miſericordia. Accepit fœlix remiſsionẽ peccatorum ſuorum, quam non petebat, quam non præceſſerat confeſsio, non meruerat ſatisfactio, non exigebat contritio. Corporis ſalutẽ petebat, nõ animæ: & ſalutẽ corporis & animæ recepit. Verè dñe vita in voluntate tua eſt: ſi decreueris ſaluare nos, nemo poterit ꝓhibere: ſi aliud decreueris, non eſt qui audeat dicere, cur ita facis? Phariſæe, quid murmuras? an oculus tuus nequã eſt, quia ipſe bonus eſt: certè miſeretur cui ipſe voluerit, ploremus & oremus vt uelit, bonis etiam operibus pingueſcat oratio, augeatur deuotio, excitetur dilectio, leuentur puræ manus in oratione, quas non ſanguis immundus maculauit, tactus illicitus non fœdauit, auaritia nõ exaſperauit: leuetur & cor ſine ira & diſcrepatione quod trãquillitas ſedauit, pax compoſuit, puritas conſcientiæ lauit: ſed nihil horũ paralyticus ille legitur præmiſiſſe: qui tamen legitur remiſsionem omnium peccatorũ meruiſſe. Hæc eſt autem ineffabilis miſericordiæ eius virtus, cui ſicut blaſphemum eſt derogare: ita & hoc ſibi præſumere ſtultiſsimum. E Poteſt cuicunque vult & hoc ipſum efficaciter dicere quod dixit paralytico: Dimittuntur tibi peccata tua: ſed quicunque ſine ſuo labore, vel contritione, vel confeſsione, vel etiam oratione, ſibi hoc dicendo expectat, nunquã ei remittuntur peccata. hæc Anſel.

Pſal. 76

Pœnitẽti quatuor imperata à Chriſto.

Delecto ſurgere

Pſal. 6.

De eo qđ paralyticus non petitam veniam obtinuit.

Mat. 20

Rom. 9

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, qui in paſsione tua nauiculã crucis aſcẽdiſti, in reſurrectione transfretaſti, & in aſcẽſione in ciuitatẽ tuã veniſti: ecce timor de peccatis, de ira dei, de periculo ſuperuenientis infirmitatis, & de incertitudine mortis offerunt tibi animã peccati morbo diſſolutã. F Dic iacenti in peccatis, ut confidat de gratia remiſsionis, reſurgat per contritionẽ & confeſsionem, tollat lectũ ſuum per ſatisfactionẽ, ambulet per profectũ virtutũ in domũ ſuã æternã beatitudinẽ: vt turbæ fideliũ videãt, timeant, & glorificent deum, qui talem poteſtatem dedit, ad hominum vtilitatem. Amen.

De emorrhoyſſa & archiſynagogi filia. Cap. 49.

Matt. 9. Marc. 5 & Luc. 8.

Poſt hæc, quidã princeps ſynagogæ, nomine Iairus, acceſsit ad Ieſum) tam fidei, quàm corporis greſsibus: & (adorabat eum) faciendo ſibi reuerentiam debitam, & procidendo ad pedes eius, quibus circũportauit omnibus ſalutẽ (rogans) pro vnica filia, annorum duodecim, dicẽs (Dñe, filia mea modo defuncta eſt) & mortua. Hoc dixit ſecundum reputationem: quia.n. deſperabat filiam poſſe inuenire viuam, de ea loquebatur vt iam defuncta: deſiderans à dño vel morientẽ ſanari, vel mortuã ſuſcitari. Sed Marcus dicit, ꝙ erat in extremis: tamen erat morti ita propinqua, ꝙ reputabatur mortua. Vnde ſecũdũ cõmunẽ modũ loquẽdi, de illo qui ſic eſt morti propinquus, dicitur ꝙ eſt mortuus quia quod modicum diſtare videtur,

G detur, quaſi nihil reputatur (ſed veni) & per miſericordiã appropinqua (& impone manũ tuã) adiutricem ſuper eã (& viuet) ſanitate ſibi reſtituta. Duo petit propter tertium, ſ. vt veniat, & manũ imponat, & ſic filia viua fiat, ignorans ſ. quod & abſens liberare poterat. Sic moraliter, cum quilibet non habeat niſi vnicã animã, magis debet curare de eius ſanatione: quia ſi eã amittit, totũ amittit. Spiritualiter aũt venit deus, per gratiã præuenientem manum imponit, per gratiã concomitantẽ & tunc anima viuit, per gratiã cooperantẽ. (Et ſurgens Ieſus, ſequebat eũ, & diſcipuli eius, & turba multa cũ eo.) In hoc datur ſubditis forma obediẽdi, ac paribus mutuo ſibi ſequendi, & prælatis animas mortuas ſuſcitandi. Vnde Remig. Mira aũt pariter atq; imitanda dñi humilitas & mãſuetudo. Nã mox vt rogatus eſt, rogantẽ cœpit ſequi. Hinc ſubditos & prælatos pariter inſtruxit: ſubditis exẽplum obedientiæ reliquit: prælatis verò, inſtantiã & ſollicitudinẽ docendi demõſtrauit: vt quotiẽs audierint aliquẽ mortuũ in anima, ſtatim adeſſe ſtudeãt. Vnde & Chryſ. Cũ rogatus eſſet dominus à Iairo, vt ad ſuſcitandã filiam ipſius veniret, non moratur, ſed ſtatim ſurgens, ſecutus eſt eũ. Quo exẽplo docuit nos, impigros in omni opere dei eſſe debere. Et dũ Ieſus pergeret (ecce mulier emorrhoyſſa) à morbo quẽ patiebatur ſic dicta (ab annis duodecim ſanguinis fluxũ paſſa, quæ in medicos erogauerat omnẽ ſubſtantiã ſuã, acceſſit retro) & à tergo: tum quia verecundabatur de infirmitate fœtida: tũ quia ſecundũ legẽ reputabatur immunda: tum quia ante faciẽ non potuiſſet accedere præ turba: tũ propter myſterium cõfuſionis, quã debet homo habere pro culpa ſua (& tetigit fimbriã veſtimenti eius) nõ ſolũ tactu corporali, ſed & deuotione fidei: in quo laudanda eſt humilitas eius quia indignam ſe reputabat tangere pedes domini, vel plenitudinẽ veſtimenti. Habebat. n. Chriſtus fimbrias, iuxta conſuetudinẽ Iudæorũ ſecundũ legis præceptum. Ecce quia nõ habebat dominus ianitores, vel ſtipatores, ſeu maſſerios, nec aliquẽ, qui cõprimentes eũ, verberaret: & ideo liberè mulier accedit, & turbæ cõprimunt. Vbi Remigius. In quo fides eius admiranda eſt: quia deſperans de ſalute medicorũ, in quos illa erogauerat, intellexit cœleſtẽ adeſſe medicum: & in eo, totã ſuã intentionẽ collocauit: & ideo ſaluari promeruit. Vnde Rabanus. Docet mulier quantũ ſi corpus Chriſti, quod in fimbria tantã demonſtrat ineſſe virtutem. Quid ergo nos ſperare debemus, qui non ſolũ corpus dominicũ contingimus, ſed cõficimus, & ſumimus? Illa quidẽ medicinam accepit ex vulnere: nos illis quibus ipſa medicina, in vulnus conuertitur: (dicebat. n. intra ſe) firmiter ſ. credendo: ſi tetigero tm̃ veſtimentum eius (ſalua) ab infirmitate mea (ero.) nõ quia veſtimenta aliquã virtutẽ ſanãdi habebant: ſed quia per hoc declaratur virtus illorũ quorũ veſtimenta ſunt. Tangens aũt (confeſtim eſt ſanata a plaga ſua.) Et eſt notabile quod acceſſit, accedens dixit, dicens tetigit, tangens curationẽ accepit: quia

Humilitas domini.

H

Emorrhoyſſa

I

Fides emorrhoyſſæ

his tribus, ſ. verbo, fide, & opere, omnis ſalus acquiritur. (Et cognoſcens Ieſus ex ſe exiſſe virtutẽ, dixit: Quis me tetigit?) Non quærit ex ignorantia vt doceatur: ſed vt mulier ſanata confiteatur: & per confeſſionẽ appareat fides eius, & a Chriſto cõmendetur: tum propter mulieris meritum per humilem confeſſionem: tũ propter circumſtantium ædificationem: tum propter dei laudem & glorificationem: tum propter ſpem archiſynagogi augendã, & eius de ſanatione filiæ ſuæ aſſecurationem. Et dicentibus diſcipulis, quod turbæ eum comprimerent, dixit: (Tetigit me aliquis: nã, & ego noui virtutem de me exiiſſe) i. effectum virtutis in curatione infirmitatis. Nam licet turbæ, quæ in ipſum præ deuotione audiendi irruebant, eum cõprimerent, & in tali preſſura corporaliter tangerent, non tamen tangebant eum cum tali deuotione & fide, ſicut iſta mulier tetigerat: & de tali tactu, ſingulariter dominus quærebat. (Videns aũt mulier quia non latuit) timens corde & (tremens) corpore ad maieſtatem diuinitatis, cuius virtutem in ſe experta fuit (venit, & ante pedes illius procidit) ac cauſam tactus & ſanationem, coram hominibus indicauit: confitendo veritatem de quantitate & prolixitate infirmitatis, & de perceptione integræ ſanitatis. hoc. n. dominus ſciri voluit, ad laudẽ dei, & aliorũ vtilitatẽ. Sed quærit Chry. quare ipſam manifeſtat deus, cum ipſa latenter acceſſerit? Et reſpondens, ponit ad hoc ſex rationes. Prima eſt, vt mulier ſanguinaria, Chriſtum tangens, nõ haberet inde conſcientiæ remorſum. Secunda, vt mulierẽ emendet: quoniam æſtimabat hoc latere Chriſtũ. Tertia, vt fidẽ eius oſtendat omnibus, ad exẽplar celeriter credendi. Quarta, vt mõſtraret ſe cognitorẽ omniũ. Quinta, vt oſtendat quod vt deus ſiſtit ſanguinis fluxũ. Sexta, vt in fidẽ dirigat archiſynagogũ. (At Ieſus cõuerſus & videns eã) i. approbans ipſius fidẽ, dixit illi: (Cõfide filia, fides tua te ſaluã fecit) i. hanc tibi ſalutẽ meruit. Cũ. n. operatio miraculoſa ſit ſupra naturã, fidei attribuit eam, eo quod fides eſt de his quæ ſunt ſupra naturã. Vbi Hiero. non aũt dixit, quia fides tua te ſaluã factura eſt: ſed ſaluã fecit: quaſi dicat: In eo quod credidiſti iã ſalua facta es. Vbi & Chry. Quia formidoloſa erat hæc mulier, propter hoc ait, cõfide. & filiã eã fecerat. Filiã verò vocat ſanatã fidei ratione. Fides. n. Chriſti, dei filiationẽ præſtat. Notandũ etiã quod dominus nõ dixit, ego ſanaui te: ſed fides tua: vt vitandã oſtentationẽ doceat: & meritũ fidei extollat. Vnde ſecundum Chryſ. dñs ait, quod fides ſua ipſam ſanauerat, nolens ſuæ virtuti, ſed fidei eius ſanitatis beneficiũ arrogare: docẽs per hoc in virtuoſis actibus noſtris, nõ noſtram, ſed dei laudem quærere debere, & prædicare. Et addidit dominus: (Vade in pace) quæ ſ. prius eras in perturbatione, propter longam infirmitatem tuam corporalem. Vbi Chryſoſt. Dicit autem ei, vade in pace, mittens in finem bonorum. In pace. n. deus habitat, vt cognoſcat, quod non ſolum corpore curata eſt, ſed etiam à cauſis corporalis paſſionis, id eſt, peccatis mutata. (Et ſalua

facta eſt

K

Quæſtionis Chriſti cãæ.

L

Manifeſtandæ occultè tangentis cãæ.

M

Fidei argumentum.

Fidei efficacia.

A facta eſt mulier ex illa hora.) Vbi gloſſ. Intelligẽdum eſt ex illa hora, ex qua tetigit fimbriã: non ex illa hora, ex qua Ieſus conuerſus eſt ad eam: iam enim ſalua facta erat, vt ex verbis domini perpẽdi poteſt. Ex verbis Ambroſius quibuſdã videtur quod hęc mulier, Martha fuerit: qui in quodã ſermone, inter beneficia Chriſti, quæ enumerat, ſic dicit: Dum largum ſanguinis fluxum ſiccauit in Martha. dum dæmones expulit de Maria: dum corpus rediuiui ſpiritus, calore conſtrinxit in Lazaro. Sed ex illis verbis Ambro. bene habetur, quòd Martha fuerit à Chriſto curata à fluxu ſanguinis. Quòd autem Martha fuerit hęc mulier de qua hic agitur, non habetur ex verbis illis. Et quòd hæc mulier non fuerit Martha, ex hoc videtur: quia de hac muliere dicitur quòd omnem ſubſtantiam ſuam in medicos erogauerat: Martha autem diues erat. Hoc etiam patet per Euſebium: qui dicit hanc mulierem fuiſſe quandam Cæſareæ Philippi ciuem. Nam ſecundum eum, mulier emorrhoyſſa, poſtquam ſanata eſt, fecit in Cæſarea Philippi, vnde orienda eſt, ſtatuam æneam, in curia ſua fieri, ad imaginẽ Chriſti, cũ fimbrijs veſtimenti: ipſamq́ imaginẽ, in magna reuerentiã habebat, & deuotè adorabat. fecit & ex oppoſito imaginẽ ſuã, flexis genibus, & manibus iunctis ac cancellatis, quaſi precaretur & ſupplicaret verſus quã imaginẽ Chriſti, manum extendebat. Contigit autẽ ꝙ ſubtus imaginẽ Chriſti, creuit herba quædã, nullius efficaciæ & virtutis: quæ cum fimbriã attingebat, tantæ virtutis erat ꝙ omnes infirmitates ſanabat. Iterum dicit Hiero. ꝙ Iulianus apoſtata, cũ cognouiſſet quòd in Cæſaræa Philippi eſſet ſimulacrũ, quod. ſ. ſanguinis liberata profluuio fœmina fecerat, eo depoſito, ſuam imaginẽ ibi collocauit, quæ fulminis ictu fracta eſt. Hic habes quoddam valde notabile, ad humilitatis cuſtodiã, ſicut Bern. hoc modo introducit, dicens: Quilibet domino perfectè ſeruiens, poteſt appellari fimbria, quaſi vltima pars veſtimẽti domini, propter ſuã humilem reputationem. Qui ergo ad tm ſtatum peruenerit, ꝙ ſciat ſe à domino exaudiri, in liberandis infirmis, vel alijs miraculis, non extollatur propterea: quia non ipſe, ſed dominus facit. Quãuis. n. hæc mulier tangeret fimbriã, ad cuius tactũ ſe liberari confidebat, & ſic contigit: non tamen à fimbria, ſed à domino virtus liberationis exiuit. Et propterea ipſe dixit (ſenſi de me virtutem exiſſe.) Nota igitur hoc bene: & nihil boni tibi in perpetuum attribuas: quia totũ eſt à domino. Allegoricè mulier ſanguine fluens, ſed à domino curata, eſt eccleſia de gentibus congregata, quæ fœdata fuit ſanguinis martyrum effuſione, & idololatriæ pollutione, & his quæ carnis & ſanguinis geruntur delectatione. Quę & fimbriam veſtimenti Chriſti tetigit, quãdo fidem incarnationis Chriſti credidit: humanitas enim, veſtimentũ diuinitatis eſt Chriſto. De quo dicitur ꝙ in ſimilitudine hominũ factus eſt: & habitu inuentus vt homo. Et tunc à fluxu ſanguinis ſanata fuit: quia fundere ſanguinem catholicũ deſtitit: & ab idololatriæ, ac carnis delectatiõe, & ſanguinis effuſione ſanata fuit, ac ab eius pollutione ceſſauit. Pergente aũt dom no ad filiã archiſynagogi, mulier morboſa ſanata eſt: quia ſic diſpenſata eſt ſalus humani generis: vt primò aliqui ex Iſrael, deinde plenitudo gentiũ intraret, & ſic omnis Iſrael ſaluus fieret. Emorrhoyſſa aũt ſanata, archiſynagogi filia nuntiatur mortua: quia dum gentilitas ad deum conuertitur, ſynagoga perfidiæ & inuidiæ, rectè mortua nuntiatur. Hoc etiã ſignificatum fuit in parabola de duobus filijs, quorum ſenior, de conuerſione triſtabatur iunioris. Vnde Ambr. Quem aũt putamus ſynagogæ principẽ eſſe, niſi legẽ, cuius contẽplatione dominus ſynagogã non penitus dereliquit? Ad hanc autẽ principis filiã, dum properat dei verbum, vt ſaluos faceret filios Iſrael ſancta eccleſia ex gentibus cõgregata, quæ inferiorum lapſum criminũ deperiebat, paratã alijs fide præripuit ſanitatẽ. Quid autẽ ſibi vult, ꝙ hæc principis filia, annorum duodecim moriebať: & mulier iſta, fluxu ſanguinis ab annis duodecim laborabat, niſi vt intelligatur quia quandiu ſynagoga viguit, laborauerit eccleſia. Vnde & Hiero. Nota ergo quòd eo tẽpore hæc mulier, i. gentiũ populus, cœperat ægrotare: quo genus credidit Iudæorum nisi. n. ex comparatione criminum, vitiũ non oſtenditur. Moraliter etiã per mulierem ſanguinis fluxum patientem, perſona peccatricis, à lõgo tẽpore, & de peccato in peccatum cadens, poteſt intelligi: quæ tamen remedium quærit à domino, dicens ei: Libera me de ſanguinibus deus deus ſalutis meæ. Dominus ergo quotidie mulierẽ ſanguine fluentẽ ſanat: dum animã diuerſis vitijs corruptam, per gratiã curat. Deinde, cum nuntij ad archiſynagogũ veniſſent, dicentes eius filiam iam eſſe mortuã: dixit Ieſus archiſynagogo, cum ad fidẽ confortado (Noli timere) in fide dubitando, (tantummodo crede, & ſalua erit) à morte. (Et veniens dominus Ieſus ad domũ principis, inuenit filiã eius iã defunctã: & tibicines conductitios, carmen lugubre canentes. Diuerſæ. n. melodiæ, diuerſas paſſiones excitãt in homine. Aliquæ. n. excitant audaciã: ſicut patet in tubis bellicis. Aliquæ deuotionẽ: vt patet in canticis eccleſiaſticis. Aliquæ lætitiã: vt patet in diuerſis inſtrumentis muſicis. Aliquæ excitant fletum & deuotam lamentationẽ: & talibus vtebantur antiquitus in exequijs magnarum perſonarũ: vt prouocaretur multitudo ad fletum & luctũ. Chriſtianis tamen non conuenit tales habere. quia non debẽt inconſolabiliter flere (& inuenit) etiã turbã tumultuantẽ, in fletu, planctu, & vlulatu multo, quod vocatur tumultus: quia inde cauſatur ſonus cõfuſus, ac etiam in præparatione funeralium. Et dicebat (nolite flere: non eſt mortua puella,) i. in morte manſura, (ſed dormit) ſ. mihi: quia ita de facili poſſum eã ſuſcitare, vt de ſomno excitare. Vnde Beda hominibus mortua erat: quia ſuſcitare nequiuerant: deo dormiebat, in cuius diſpoſitione & anima recepta viuebat: & caro reſuſcitãda quieſcebat. Vnde mos apud

Marginalia (left): Marthã emorrhoyſſam dubitãt q̃dam. — B — Statua ab emorrhoyſſa erecta Chriſto — Herbæ virtus ſub ſtatua. — Iuliani apoſtatæ ſtatua deiecta fulmine. — C — Humilitatis cuſtodiendæ doctrina. — Eccleſia gentiũ.

Marginalia (right): D — Curpergete domino ad filiã archiſynagogi ſanata, eſt. — E — Pſal. 50 — F — Cantuũ muſicorũ excitationes — Mortua do. in e Chriſto

G Chriſtianos obtinuit, ꝙ mortui qui reſurrecturi eſſe non dubitantur, dormientes vocentur. (Et deridebant eũ) putantes ꝙ de dormitione ſomni diceret, & eã eſſe mortuã neſciret. Ecce deridetur in curijs principũ, nec iraſcitur, nec arguit eos: quia quãto maior fuit deriſio, tanto poſtea maior virtutis oſtenſio. Vbi Hier. Nõ aũt erant digni, vt viderent myſteriũ reſurgentis, qui reſuſcitantẽ indignis cõtumelijs irridebãt.

Deriſio nõ auertat te à bono.

Quamuis aũt dominus deridebatur ab eis, non tamen deſtitit ab incœpto. In quo inſtruuntur boni, quòd cùm deridentur à malis non ideo debẽt deſiſtere à bono inchoato. Et cùm eieciſſet turbã. ſ. lamentantium, & tumultuantium, & deridentium: qui propter incredulitatem & deriſionẽ non erant digni videre miraculum (intrauit cum patre & matre puellæ) quos in fide confortare tanto miraculo diſponebat (ac Petro, Iacobo, & Ioanne) quos ſpecialiter inſtrui

H volebat. Hos. n. quinque voluit habere teſtes miraculi: vt in ore duorum parentum, vel trium apoſtolorum, ſtaret omne verbum. In hoc etiã facto oſtendit nobis dominus, quia blaſphemis & irriſoribus non ſunt reuelanda myſteria, ſed fidelibus qui honorant ea. Et ſecundum Chryſ. in hoc quòd turba eijcitur, & diſcipuli ſolum in domum intrãt, & neq; hi omnes, erudit nos gloriam quę eſt à multis, euitare. Vnde & Theophi. Mortuam ſuſcitans eiecit omnes, quaſi nos docens abſq; inani gloria eſſe, & nihil ad demonſtrationem facere. nõ enim humilis Chriſtus, ad oſtentationem volebat aliquid operari.

Diſcipuli à dño admiſſi

Prædictos autem tres diſcipulos, tantum permiſit dominus intereſſe ſuæ transfigurationi. Item agonis ſui orationi. Item huic ſuſcitationi. Primò, propter eorum dignitatẽ. Secundò, propter ſignãdam trinitatis fidem. Tertiò, propter teſtium numerum ſufficientem. Quartò,

I propter omnium ſtatuum eccleſiæ ſignificationem, & commendationem. Per Petrum enim, qui vxorem habuit, ſignificantur coniugati: per Ioannem qui virgo fuit, virgines: per Iacobum, qui neſcitur virgo fuiſſe, vel vxorem habuiſſe, vidualis ſtatus. Patrem autem & matrẽ permiſit intrare, propter eorum credulitatem, & propter eorum teſtificationẽ. (Et tenens manum puellæ, ait illi: Tibi dico ſurge.) Per tactũ & vocem, eã curabat, vt oſtenderet ꝙ humanitas eſſet inſtrumentũ diuinitatis, miracula faciẽtis. Vnde ſecundum Chry. manus Ieſu viuificatiua exiſtens mortuum corpus viuificat: vox autẽ, iacentẽ excitat. (Et confeſtim ſurrexit puella, & ambulabat:) quia nulla mora inter verbũ eius, & factum erat. Vbi Chry. In ambulatione eius, non ſolum ſuſcitata, ſed & perfectè ſanata oſtenditur. (Et iuſsit illi dare manducare,) ad demonſtrandum quòd eã verè ſuſcitauit: & nõ vt videatur phantaſma eſſe, quod factũ eſt. Myſticè, puella in domo mortua, eſt anima mortua per peccatum in cogitatione. Dicit aũt dñs quòd puella dormit: quia qui peccant in præſenti, adhuc per pœnitẽtiã reſuſcitari poſſunt.

Tibicines.

Tibicines ſunt dæmones ſuggerentes, vel homines adulatores, qui fouent mortuã, & tenẽt hic corpus in carnis laſciuia & ſolatijs: quæ faciliter terminãtur, ad luctum inferni & deſolationis. Sed nos ad patriam tendentes, mortiferos ſirenarũ cantus, ſurda aure prętereamus. Vnde

K

Vlixis factum.

Vlixes fecit ſe ligari in malo nauis, & aures ſuas obturauit: ne deceptus ſirenarum cantibus in mare ſaltaret. Turbæ tumultuantes, ſunt affectiones, vel amici carnales: deriſores, ſunt ſeculares, vel detractores. Turba ergo foris eijciẽ, vt puella ſuſcitetur: quia anima intus iacens mortua, nõ reſurgit, niſi prius affectiones carnales, & curæ ſeculares, de corde expellantur: hæc. n. impediunt ne quis ad conſiderationem ſuæ ſalutis ſe colligat. Tibicines eijci debent, qui tanquam magiſtri in errorem animam demulcent. Deriſores quoque eijciendi ſunt: quia contemnendi, & minimè curandi. Et tunc puella ſuſcitatur, quando Chriſtus domum cordis ingreditur, ducens ſecum Ioannem gratiã, Petrum cognitionem, & Iacobum ſupplantationem

L vitiorum. Qui verò à ſpirituali morte. ſ. à vitiis, reſuſcitatus fuerit, non ſolum à ſordibus ſcelerum exurgere, ſed etiã in bonis ambulare & proficere debet: & mox cœleſti pane. ſ. verbi dei, & ſacramento altaris, ſatiari neceſſe habet.

Notãda tria in puellæ ſuſcitatione.

Poſſunt autem hic notari tria: ſcilicet peccatoris periculum in filia, id eſt, in anima moriẽte: pœnitentis remedium in principe, id eſt in eccleſia deum rogante: creatoris beneficium, in Chriſto propitiante. Periculum ſic procedit: nã morti appropinquat, cùm delectabile illicitum concipit: in extremis laborat, cum ad conſenſum accedit: ſed moritur, cum cõſentit, & tunc opera ſunt mortificata. Remedium quæritur, cum princeps ad Chriſtũ accedit credẽdo, adorat diligendo, dñm appellat metuendo. Beneficiũ datur, cum Chriſtus ſurgit preces exaudiendo: turbam eijcit, peccata expellendo, vel impedientia remouendo: domũ intrat, gratiã infun-

M dendo: prius. n. eijcitur culpa, & ſic ingreditur gratia. Et ad inſinuandum humilitatem, docẽs dñs Ieſus fugere oſtentationẽ, & inanẽ gloriã, præcepit parentibus, ne alicui diceret quod factũ erat. Oſtendẽs, vt dicit Greg. ꝙ largitor bonorũ eſt, non aũt cupidus gloriæ: datq; totũ, nihil recipiẽs. Et tñ exiuit fama hæc, in vniuerſã terrã illã. ſ. prouinciæ Galilææ, ad manifeſtandã miraculi magnitudinẽ, & veritatẽ vbiq;. Prohibuit quidẽ dñs iactantiã, non miraculi manifeſtationẽ. quia res ipſa ſe indicabat, & manifeſtã faciebat: ac ſi diceret: Nolite gloriari in bonis operibus veſtris: ſicut nec ego in eis. Vbi ſciẽdum ꝙ Chriſtus publicari prohibuit opera miraculorũ propter mundi honorẽ, & laudes hominũ, ſeu vanã gloriã: ſed non ad glorificandũ deum, & ad fidẽ probandã: propter quæ dominus miracula faciebat, non prohibuit enarrare.

Miracula publicari vetat Chriſtus.

Vnde & parentes puellæ, præceptum domini ſeruauerũt, propter humanum applauſum, ipſum miraculum non publicando: nec contra prohibitũ dei fecerunt, hoc ad dei gloriam prædicando. Et ſimiliter fecerunt duo à cæcitate curati: de quibus mox ſubiungitur: & plures alij de quibus alibi ſimile reperitur.

A

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, adoro pedes miſericordiæ & veritatis tuę: deprecor te piiſſime, ſana tactu gratiæ tuę animam meam ſanguinolentam, & peccatis varijs maculatam. Ac reſuſcita eam à morte voluntatis, ꝓpoſitiq; peſſimi & occulti: ac reſtitue me deo & patri tuo, cui filiũ inter cohæredes tuos adoptaſti. Ne memineris bone dñe iuſtitiæ tuæ, aduerſus peccatorẽ tuũ: neq; irę aduerſus reũ tuũ: ſed memor eſto benignitatis tuę erga creaturã tuã & miſerationis tuę, erga miſerũ tuũ dñe deus meus. amẽ.

De duobus cæcis, & vno muto. *Cap.* 50

Matt. 9.

Et transeunte inde Ieſu .ſ. de domo principis (ſecuti ſunt eũ duo cæci) miſericordiam cum clamore in via petentes: & deuota oratione dicentes: (Miſerere noſtri fili Dauid.) Vulgata .n. erat fama apud Iudęos, quia Chriſtus naſciturus erat de ſemine Dauid, ſecundũ carnem. Et ideo quia credebant ipſum eſſe Chriſtum, ipſi Dauid promiſſum, vocant ſic eũ Dauid filium. Clamabant autem, quia ad literã nõ videbant, quoniã propę eſt dominus. Vbi Chry. Vide aũt eorum deſiderium, & a clamore, & ab ipſa interpellatione. Neq; .n. ſimpliciter acceſſerunt, ſed magnè clamantes, & nihil aliud quã miſericordiam poſtulantes. Filium autem Dauid vocabant: quia nomẽ honoris eſſe videbantur. (Cùm autem veniſſet domũ) id eſt, ad hoſpitium ſuum, in illa regione: interrogauit eos, ſi crederent eũ hoc poſſe facere. q. d. Confeſſi eſtis humanitatem, me dicendo filium Dauid: ſi creditis ꝙ poſſum hoc facere vt deus, opus .n. eſt diuinitatis. Non interrogat quaſi ignorans eorum fidem: quia omnia ſciebat per certitudinẽ: ſed vt confeſſio exterior adderetur fidei interiori, & ſic eſſent digniores illuminari, & mercede ampliori: quia ſecundum Apoſtolum: Corde creditur ad iuſtitiam: ore autem confeſſio fit ad ſalutem. Vnde Rabanus: Nõ quaſi neſcius interrogabat, ſed vt fidem confeſſio promat: confeſſionem virtus, ſalusq; comitetur virtutem, (Dicunt ei.) fidem confitendo (Vtiq; dñe.) Vbi Chry. Non vltra filiũ Dauid vocant: ſed altius extendunt, & dñm confitentur: quod eſt nomen poteſtatis. (Tunc) poſt confeſſionem fidei (tetigit oculos eorũ.) Vbi Raba. Confeſſio oris tactum meruit diuinæ pietatis. Fœlix tactus ad quẽ tanta ſequitur virtus. Et dixit, (ſecundum fidem veſtram fiat vobis,) id eſt ſicut fides mentem illuminat: ita oculis lucem reſtituat. (Et) ſtatim (illuminati ſunt, & aperti oculi eorum.) Ecce quanta eſt fides ſimpliciter credentium, quæ meretur tot donorũ collationẽ, & augmẽtum à deo vt omnia poſsibilia ſint credenti. Nõ eos in via curat: vt laudes hominum, & iactantiæ gloriam, vitare doceat. Vnde Chry. Rurſus autem hoc erudit nos gloriam multitudinis expellere: quia .n. propę erat domus, ducit eos illuc ſingulariter curaturus. Vnde & propter humilitatem etiam (cõminatur eis, ne cui dicãt:) vt ad fugiendam iactantiam, & inanem gloriã, nos inſtruat. Vt .n. dicit Chry. Iuſtus cum laudatur in facie: flagellatur in mentem. Sed (illi) cæci illuminati (exeuntes) .ſ. de domo (diffamauerunt eũ,) id eſt famam eius per miraculum factum diuulgauerunt (in tota terra illa) & publice nunciauerunt: & propter memoriam gratiæ, non potuerunt beneficium tacere: ſed non ingrati. gratiæ dei, facti ſunt eius præcones & euangeliſtæ. Vnde Hiero. Dñs quidem propter humilitatem, fugiens iactantiæ gloriam, hoc præceperat: & illi propter memoriam gratiæ, non poſſunt tacere beneficium. Vnde & Chry. Si autem alteri videtur, dicens: Vade, & enarra gloriam dei, non eſt contrarium illi hoc: ſed & valde conueniens. Erudit .n. nosipſos quidem, de nobisipſis nihil dicere: ſed & eos qui volunt nos, propter nos laudare prohibere. Si ãt ad dei gloriã refertur non ſolũ non ꝓhibere, ſed & iniũgere hoc facere. Vt .n. ſuprà dictum eſt, ſolum prohibet dominus publicari beneficia ad laudem humanam: ſed non prohibet hæc enarrari ad dei gloriam. Vbi ſciendum ꝙ præceptum datur, vel ad exequendum, vel ad probandum, vel ad inſtruendum. Primum obligat ad faciendum rem præcepti. Secundò, ad ſequendum voluntatem, ſeu intentionem præcipientis. Tertiũ, ad diſcendũ aliquid ex præcepto. Et hoc tertio modo (cõminatus eſt eis ne alicui dicerent.) Vnde non fuit ſimplex inhibitio dicendi, ſed potius moralis inſtructio: vt exemplo ſui, bona quæ faciunt homines velint latere: ſed tamen vt proſint alijs prodant inuiti: & ideo iſti non ſunt tranſgreſſi: quia non fecerunt contra intentionẽ pręcipientis. Vñ deus iuſsit taceri, non ſimpliciter, ſed propter gloriã ſed taceri nõ potuit, verum eſt vt liter propter aliorum ſalutem. Nam non poſſe vtiliter fieri, dicitur ſecundum ius non poſſe fieri. De hoc ẽt habes ſuprà de curatione leproſi. Allegoricè, vterq; populus cęcus & ſine lumine veritatis errat, dño per hoc ſeculũ trãſeunte: & niſi vterq; in domũ .ſ. in ſanctã eccleſiam veniat, & verbo dei credat, lumẽ non meretur recipere. In ipſa .n. eccleſia, in quã venit Chriſtus per carnẽ, illuminantur cæci per fidem Chriſti incarnati. Vnde Remig. Allegoricè aũt per hos duos cæcos, duo populi deſignantur, id eſt, Iudaicus & Gẽtilis. De vtroq; ãt populo, in ſe credẽtes Chriſtus illuminauit in domo, per quã intelligitur eccleſia: quia abſq; vnitate eccleſiæ nullus ſaluari meretur. Illi autem qui crediderunt aduentum domini, per vniuerſum orbem diffamauerunt. hæc Remi. Spiritualiter etiam duo cæci, ſunt intellectus & affectus: duo autem ſunt oculi intellectus: dexter, fides diuinitatis: ſiniſter, fides humanitatis. Duo ſimiliter ſunt oculi affectus, dexter, amor bonitatis, ſiue gloriæ diuinæ: ſiniſter, timor iuſtitiæ vel gehennæ. Et ſic eſt quadruplex cæcitas in quatuor oculis. Prima eſt, error circa diuinitatem. Secunda eſt, error circa humanitatem. Tertia eſt malignitas contemnens bonitatem, ſiue gloriam diuinã. Quarta eſt præſumptuoſitas, non videns gehennam & non timens iuſtitiam. (Egreſsis autem) de do

Marginal notes: B — Filius Dauid Chriſtus. — C — Rom. 10. — Fidei virtus. — Gloria vitanda. — D — Iuſto laudatio flagellũ eſt. — Gloria dei non hominũ, quærẽda. — E — Pręcepti dandi triplex ratio. — Nõ poſſe. — F — Oculi intellectus. — Cæcitas quadruplex.

G

Muti dęmoniaci curatio.

mo(illis) .ſ.duobus cæcis iam illuminatis (obtulerunt ei) homines illius terræ(hominē mutum)& quod peius eſt (habentem dæmonium.) Hic ſecundum Chryſ. non erat mutus a natura, ſed à dęmone inſidiante & linguam tenente: & ideo(eiecto)& expulſo per dñm (dæmonio locutus eſt:)quia amoto impedimento, habuit loquendi officium, ſicut prius. In quo ſecundum Hilarium, rerum ordo ſeruatus eſt: nam dæmonium prius eijcitur, tunc reliqua corporis officia ſuccedunt.(Et miratæ ſunt turbæ).ſ.ex ſignorum nouitate (dicentes: Nunquā apparuit ſic in Iſrael)id eſt talia miracula non ſunt viſa inter Iudęos. Vbi Chry. Pręponebant quidem cæteris eum: non quia curabat ſolum, ſed qm̄ facilè, & velociter, infinitas ęgritudines & inſanabiles ſanabat. Phariſęi autem dicebant: In principe dæmoniorum, eijcit dæmonia:quaſi dicerent: Non eſt hæc ptās a ſe,vel a deo, ſed à diabolo. Vbi Hieron. Quia virtutē

H

Scribarū malitia.

negare non poſſunt: opus calumniantur. Et Remigius: Scribę nanq; & phariſæi, facta domini negabant, quæ poterant: & quæ non poterant negare,in ſiniſtram partem interpretabantur. Turbæ nanq;.id eſt deuoti & ſimplices, opera dei confitebantur, & cum dei reuerentia & laude admirabantur: ſed phariſæi inuidi & inſidiantes, expulſionem dæmonis, principi dæmoniorum aſcribebant, & opera dei calumniabantur. Odium .n. & inuidia, faciunt interpretari facta in deteriorem partem, & peruerti iudicia. Phariſęi autem odiebant Chriſtū,

Odium phariſæorū.

quia acriter arguebat vitia eorum: & ideo miracula à Chriſto facta virtute diuina, dicebant eſſe facta arte magica. Et eodem modo, eiectionem dæmonum factam per Chriſtum, dicebāt fieri virtute cuiuſdam dæmonis ſuperioris, ſibi familiaris & priuati,quem vocabant Beelzebub cui inferiores dęmones obediebant ad nutum,

I

de corporibus exeundo. Sed iſtud inferius de alio dęmoniaco, rationabiliter reprobatur à Chriſto. Myſticè autem, in turbis confeſſio nationum in Phariſæis, infidelitas ſignatur Iudæorum. Et ſicut in duobus cæcis ſignatus eſt vterq; populus, Iudæorum, & Gentium: ita in homine muto & dæmoniaco,generaliter ſignatum eſt omne genus humanum. Vnde prædicatores obtulerunt domino hominem mutum, id eſt genus humanum, mutum a confeſſione fidei, dæmonium habentē,& idololatriæ deditū. Sed(eiecto dæmonio) & idololatria relicta (locutus eſt mutus) & Chriſtum confeſſus. Per

Peccator cenſetur dęmoniacus.

iſtum etiam mutum, ſignatur quilibet homo poſſeſſus a dæmone per peccatū mortale. Et dicitur mutus: quia loqui non poteſt meritoriè. Sed deo curandus offertur, quando iuſti pro eo deprecātur: & tunc dæmon eijcitur, quādo peccatum ipſius, à deo per infuſionem gratiæ relaxatur: tuncq; ſoluitur eius lingua, ad dei præconia perſoluenda. Quando .n. à dæmone per peccatum poſſidetur quis, ſi conuertatur, & ad pœnitentiam redeat, mox videbis mutū loquentem, deum laudantem, ſeipſum accuſantem, & veritatem prædicantem. Phariſæi autem hoc dæmoniorum principi attribuentes, ſicut homines maligni, bona aliorum deprauare & peruertere ſtudentes. Dñs autem nō

K

deſiſtebat à prędicatione, propter illorum deprauationem,docens,nos accuſatoribus noſtris retribuere, non accuſationes ſed beneficia. Vnde Chry. Voluit dominus ipſo facto accuſationem redarguere phariſęorum, dicentium(in principe dæmoniorū eijcit dæmonia.)dæmon .n. conuitium paſſus, non benefacit, ſed nocet eis qui eum inhonorant: dominus autem contrarium facit,qui poſt conuitia & contumelias non ſolum non punit, ſed etiam nec increpauit, quinimo beneficia prętitit. Vnde ſequitur: (Et circuībat Ieſus) hoc eſt contra negligentes (oēs ciuitates & caſtella) id eſt omnia loca maiora, & minora: hoc eſt contra locorum, vel perſonarum acceptores. Vnde Theophilus.

L

Parua loca nō ſpernēda.

Non ſolum in ciuitatibus dominus prædicabat, ſed etiam in caſtellis: vt diſcamus parua loca non ſpernere, neque magnas ſemper quærere ciuitates: ſed verbum dei in vicis abiectis & vilibus ſeminare.(Circuibat, inquam, docens in ſynagogis eorum) id eſt in locis communibus & debitis, vbi erat conuentus hominum: non in latibulis,ſicut mos eſt hæreticis(& prędicans euangelium regni)id eſt legem nouā, quæ immediatè ducit ad regnum, quod non faciebat lex vetus: non fabuloſa, inutilia, vel curioſa (& curans omnem languorem)prolixum: qui

Lāguor.

licet non ſit multum vehemens, grauat tamen ex diuturnitate (& omnem infirmitatem).ſ.vehementem, quæ grauat ex paſſionis acerbitate: vt non ſermone tantum, ſed & opere per-

Infirmitas.

ſuaderet. Ex quo patent multa miracula hic in quodā generali concluſa ad cōfirmationē legis euāgelicæ à Chriſto facta. Hic.n.ponuntur miracula in generali: quia euangeliſtæ non poterant omnia facta Chriſti ſcribere in particulari. Nam, vt dicit Ioannes, multa alia ſigna fecit Ieſus, quæ non ſunt ſcripta in libro hoc. Si-

Ioā.20.

Sāctorū numerus.

M

cut .n. in eccleſia legitur & dicitur in martyrologio, & aliorum plurimorum ſanctorum martyrum, & confeſſorum, atque virginum, hac .ſ. de cauſa. Quia Charolus magnus fecit inquiri diligenter obitus, & actus martyrum, & aliorum ſanctorum: & inuentum eſt quod diebus ſingulis, occurrebant plus quàm trecenta feſta: propter quod ſtatutum eſt, vt in fine martyrologij, addatur clauſula prædicta: vt ſaltem in generali,fiat memoria ſanctorum,in die tranſitus eorum. Ita ſimiliter euangeliſtæ, quia non poterant omnia miracula Chriſti in particulari ſcribere: ideo frequenter multa cōcludunt, in quadam generalitate: ſicut patet hic & alibi in diuerſis locis euangelij. (Circuibat ergo Ieſus) non ad deuorandum & perdendum,ſed ad maxima beneficia eis afferendum. Vnum quidem regni euangelium, aliud autem omnium ægritudinū curationem: in quorum primo ſalus animarum, in ſecundo ſalus corporum exprimitur: & illos quos corpore ſanabat extrinſecus, etiam mente ſanabat intrinſecus. Omnium quidem ſalutem affectabat,& bo

A num commune, magis quàm priuatum procurabat. Sed proh dolor, hodie bonum priuatum magis quàm commune quæritur: & per hoc in magna parte mundus deſtruitur. Hoc autem procedit ex defectu charitatis: quæ non quærit quæ ſua ſunt, ſed quæ aliorum. Vnde Chryſo. Hæc eſt perfecta gratia charitatis, quando quis alijs feſtinat amplius vtilis & lucri ſui eſſe, quã ſibi. Igitur ad tam pium Samaritanum, ad tã ſalutarem paſtorem & medicum, in omni neceſsitate, ſemper eſt recurrendum: & non ſolum animarum, ſed corporum ſalus, ab ipſo ſolo eſt quærenda, & in eo tota ſpes noſtra eſt ponenda: ipſe .n. melius nouit & conſiderat quid cuilibet expediat. Vnde Aug. Bonum eſt vt de ſalute corporis non ſatagat: niſi vt à deo illa petas. Si ſcit tibi prodeſſe: dabit illam. Si non tibi dederit: non tibi proderat habere illam. Nouit deus quid nobis expediat. Id agamus: vt ſanum ſit cor noſtrum à peccatis. Et quando forte flagellamur in corpore: ipſum B deprecemur. Hęc fratres ideo dixi, ne quis quærat aliquid præter auxilium dei. hæc Aug. Permittit quidem deus tribulationes & tentationes aduenire: & ſcit quandiu debeant durare: ipſe .n. qui earum nouit principium & introitum: nouit etiam, finem & exitum. Et ideo omnia patienter feramus, & ad ipſum ſolum recurrẽtes, omnia ſibi committamus. Vnde Chryſ. Orationibus cum diligentia intendamus: & ſi non acceperimus immoremur vt accipiamus. Ideo .n. aliquandiu, & annuere precantibus differt, & tribulationes irruere permittit, vt continuè ad ipſum refugiamus, nec ab eo aliquando diſcedamus. Quia ſi quales in tribulatione ſumus tales eſſemus etiã in requie: nequaquam egeremus afflictionibus erudiri. Et quid dico de vobis. Etenim omnes quicunq; vnquam clariores induti ſunt coronas, à tribulationibus & tentationibus induti ſunt, & famoſi effecti. Quæ omnia cognoſcentes, ne feſtinemus in tempore in C ductionis mali: ſed vnum ſolum erudiamur, vt viriliter cuncta toleremus: nec de his quæ nobis accidunt, quæſtionem curioſitatis moueamus. Scire .n. quando oportet ſolui tribulationes, permittentis eſt eas aduenire: illatas autẽ, cum omni fere gratiarum actione, noſtræ eſt bonæ mentis opus. Quod ſi fiet, omnia bona ſequentur. Vt igitur hæc conſequamur, & probabiliores hic, & clariores illic fiamus, omne quodcunq; superuenerit, æquo animo ſuſcipiamus) gratias agentes ei qui ſuper omnes ſcit magis id quod nobis expediat: & his qui genuerunt vehementius nos diligenti, & ad ſingula quæq; diſcrimina, has vtraſq; excogitationes in nobiſipſis cantantes iuſtitiam comprimamus. Glorificemus autem in omnibus deum, pro nobis cuncta facientem, nobiſq; omnia prouidentem. Sic .n. facile & eas qui virtuti opponuntur expellemus inſidias, & immarceſsibiles cõſequemur coronas. hæc Chriſ.

Mundi pereuntis cauſa.

1.Coro.

Luc. 10
Ioã. 10.
Lucæ 5.

Mat. 6.

Tribulatio coronat.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, lumen charitatis æternæ, illumina oculos meos interiores, ne vnquã obdormiam in morte animę: vt per tuã D gratiam illuminatus, omnia quæ agenda ſunt videam, & per eandem adiutus ad implendum quæ videro conualeſcam: ac inde tua beneficia enarrem ad tui gloriam & aliorum vtilitatẽ. Aperi etiam domine os meum mutum, peccata mea per infuſionem gratię relaxando, & linguam meam ad tua præconia ſoluendo: vt loquendi gratia percepta me ipſum accuſem, te deum laudem, proximum ædificem, & prædicem veritatem. Amen.

De miſsione apoſtolorum ad prædicandũ cum poteſtate curationum. Cap. 51.

Poſita euangelica legiſlatione, per Chriſti prædicationem: & deſcripta eiuſdem legis confirmatione, per miraculorum operationem: nunc conſequenter ponitur prædictæ legis promulgatio per diſcipulorum miſsionẽ. Vbi Chr. ſ. Attende autem opportunitatem miſſionis. Poſtquam eum viderunt mortuos ſuſcitantem, mare increpantem, & cætera huiuſmodi, & ſufficienter virtutis eius demonſtrationem ſuſceperant per verba & opera, tunc eos emittit. Vnde & gloſ. Non ab initio miſit illos: ſed poſtquam viderunt paralyticos curatos, & mortuos ſuſcitatos. Quia ergo multi Ieſum ſequebantur: tum propter prędicationem audiẽdam: tum propter infirmitatum curationem habendam. Ieſus .n. ita pauper erat, quod nec domicilium, vbi caput reclinaret, habebat: & ideo turbæ ſequentes eum, feſſi & vexati ſub diuo, ſuper terram iacebat. Propter quod (videns) intuitu clementiæ (turbas) ad ſe congregatas, viſcera miſericordiæ expandens circa ipſas (miſertus) & compaſſus (eſt eis: quia erant vexati) labore corporali; & etiam ſpirituali .ſ. corporum & peccatorum, & abiectè iacentes ſicut oues paſtorem, qui eos dirigeret, non habentes. In quo pontifices Iudæorum redarguit, qui magis lupi, quàm paſtores erant. Vnde Hiero. Vexatio gregis & ouium atq; turbarum paſtorũ culpa, & vitium magiſtrorum eſt. Sacerdotes .n. & doctores illius temporis, intenti auaritiæ, non vocabant debito modo eorum doctrinæ: ſed erant ſicut lupi rapaces, ſpoliantes populũ bonis temporalibus, per malum exemplum reuocantes à ſpiritualibus. Ieſus verò tanquam paſtor bonus, paſcebat eos continuè, verbo doctrinæ ſuę ſpiritualiter, & aliquando etiam tẽporali ſubſidio corporaliter. Sicut autem tunc ſic & hodie prohdolor, multi qui paſtores dicuntur, attamen ea quæ luporum ſunt, facere non verentur. Non ſolum .n. non emendant ſubditos, ſed per negligentiam & mala exempla, nocent eorum profectibus. Mittunt collectores decimarum, confiſcatores rerum temporalium: non inquiſitores hæreſium, & emendatores vitiorum in horto eccleſiæ iam pullulãt & creſcunt, quod vix eradicari vel exterminari poſſunt. Vexatio ergo ouium, & negligentia paſtorum, fuit occaſio mittendi apoſtolos ad

Matt. 9. & 10. Mar. 6. & Luc. 9.

E Miſsio diſcipulorum opportuna.

F Paſtorũ culpa.

prædicandum

G prædicandum populo, & ſanando infirmos: vt non eſſet neceſſe ꝙ turbæ currerẽt poſt Ieſum tanto labore. Et quamuis primò apoſtolis, & poſtmodum ſeptuagintaduobus diſcipulis, cùm eos mitteret, pręcepta quædam dominus dederit. tamen quia fere omnia, & his, & illis: & non ſolum ipſis, ſed & eorum ſucceſſoribus & imitatoribus conuenire videntur. ideo in ſequẽtibus, ſimul ordine congruenti ponuntur. Conſiderans itaq; Ieſus vexationem ouium, & negligentiam paſtorum, poterat dicere diſcipulis ſuis: (Meſsis quidem multa) id eſt, multitudo præparata, ad hoc quod per fidem colligatur,

Ioan. 4.

& in horreum reponatur. Vnde & alibi dicitur: Leuate oculos veſtros, & videte regiones: quia albę ſunt ad meſſem. (operarij autem pauci) id eſt doctores & prędicatores veri, reſpectu tantę multitudinis conuertendæ: quia adhuc

H *Meſsis allegorice.*

nondum prædicauerant Chriſti diſcipuli. Meſſis, eſt turba credentium: in qua nunc ſunt grana cum paleis, id eſt boni cum malis: ſed in futura meſsione ſeparabuntur. Dicitur .n. vno modo meſsis, collectio hominum ad fidem:

Operarij.

alio modo, collectio fidelium ad tributionem. Operarij ſunt in eccleſia, qui quærunt opus, nó otium: onus, non honorem: animas, non decimas: prodeſſe, non præeſſe. Pauci autem ſunt operarij, ſed multi conductitij: pauci operarij, ſed multi mercenarij: pauci operarij ſalutem animarum quærentes, ſed multi quæſtuarij, lucrum temporalium ſectantes. Et ideo rogandus eſt dñs: vt operarios multiplicet & mittat eos: quia etſi ſunt qui bona audiant, deſunt tamen qui dicant. (Rogate ergo dñm meſsis) .ſ. me qui ſecundum ꝙ deus, ſum dominus meſsis

I (vt mittat operarios in meſſem ſuam) id eſt prædicatores ad erudiendum populum: quia nullus fit aptus ad prędicationem verbi diuini, niſi per gratiam dei: & ab eo miſſus immediatè vel mediatè. Ecce optima & neceſſaria oratio, quam quotidie debemus deo facere, vt mittat inquit, non vt ipſi ſe ingerant ſicut fures & latrones faciunt, in meſſem ſuam, id eſt in ſalutem animarum. Ad hoc .n. mittuntur: ſed multi conuertunt falcem ſuam in meſſem alienam, ſ. in temporalia, ad quæ non diriguntur.

Mitti debent prædicatores.

Dominus mittere proponit, & tamen rogari vult, & hoc propter rogantium excitandam charitatem, & augendum meritum: quatenus fideles ſui, non ſolum de operatione, verũetiam de affectu & voluntate remunerentur. Ex quo patet, ꝙ licèt deus velit aliquid facere, vult tamen quandoq; pro hoc, à iuſtis exorari. (Et conuocatis duodecim apoſtolis, dedit eis poteſtatem) eijciendi ſpiritus immundos ab obſeſsis (& curandi omnem languorem) corporum (& infirmitatem) animarum; quę quidem dñs facit poteſtatiuè, ſed diſcipuli fecerunt in eius nomine: id eſt, inuocatione & virtute. Vnde Beda: Benignus & clemens dominus, non inuidet ſeruis atq; diſcipulis virtutes ſuas. Et ſicut ipſe curauerat omnem languorem, & omnem infirmitatem: apoſtolis quoque ſuis, dedit poteſtatem, vt curent omnem languorem, & omnem infirmitatem. Sed multa diſtantia eſt inter habere, & tribuere: donare, & accipere. Iſte quodcunq; agit, poteſtate agit: illi ſi quid faciunt, imbecillitatem ſuam, & virtutem domini confitentur, dicentes: In nomine Ieſu, ſurge & ambula, hæc Beda.

Orari vult deus.

Miracula diſcipulorũ.

K Per iſtum numerum apoſtolorum duodenarium, qui componitur ex denario & binario: ſignificatur quod apoſtoli & eorum ſucceſſores, debent præ cæteris implere decalogum legis, & duo præcepta charitatis. (Et miſit illos binos) in ſignum charitatis, quæ requiritur in prædicatoribus: & vt haberent mutuò ſolatium ſocietatis: quia adhuc erant infirmi. Quando autem erant perfecti. ſ. poſt perceptionem ſpiritus ſancti, miſit eos ſimpliciter, ſiue binos, ſiue ſolos: quia tunc erant ſpiritu ſancto ſolidati. (Miſit) inquam (illos prædicare regnum dei) id eſt euangeliũ, quod promittit regnum dei, & docet qualiter ad hoc itur & peruenitur: quia per pœnitentiã.

Duodenarius apoſtolorum nũerus.

Matt. 6. & Lucæ. 10.

L Vel (prędicare,) id eſt in ſua prędicatione pœnitentibus promittere regnum dei: (& ſanare infirmos,) corporaliter, & ſpiritualiter. Hoc etiam quotidie facit prædicatoribus euangelij, ſi faciant quod in ſe eſt. quia dat eis poteſtatem eijciendi dæmones ſpiritualiter de cordibus hominum, & ſanandi languores vitiorum. Inſtruxit etiam dominus apoſtolos quò pergerẽt & quid facerent: quo vterentur, & à quo abſtinerent, & à quibus cauerent, & à quibus non timerent. Sicut itaq; ex præcedentibus & ſequẽtibus poteſt intelligi, non niſi virtuoſi ſunt miſſi, pauperes & expediti, ſtabiles impigri, & benigni: non malis communicantes, nec cupidi debent prædicare regnum dei. (Miſit) ergo (duodecim, præcipiens eis, & dicens: (In viam gentium) .ſ. quæ ad gentes ducit (ne abieritis) vbi

Miſſorũ qualitates.

M prohibuit eis, ne irent ad prędicandum gentibus extra terram promiſsionis: (& in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis:) qui Samaritani, licèt eſſent in terra promiſsionis, tamen erant partim Gentiles, & partim Iudæi. quia receperunt libros Moyſi, & cum hoc ſeruierunt idolis. Ideo autem apoſtoli fuerunt prohibiti prædicari prędictis gentibus: quia vſq; ad paſſionem Chriſti non erat magnum tempus: & conueniens erat vt eius aduentus primò denunciaretur Iudæis, quibus principaliter erat miſſus: & ideo tempus quod erat vſq; ad paſsionem Chriſti futurum, erat neceſſarium ad manifeſtandum Iudæis, per apoſtolos, Chriſti aduentum. Et hoc eſt quod ſubditur, (ſed potius ite ad oues domus Iſrael, quæ perierunt) propter idololatriæ peccatum, & legis præuaricationẽ.

Samaritani.

Non ergo negat quin aliquando ituri ſint ad Gentes ſed potius & primò ad Iudæos, ne Iudęi haberent excuſationem, & cauſam non recipiendi dominum & euangelium: quia ad Gentes miſit apoſtolos, dicentes ſe, qui proprij erãt eſſe reiectos. Vnde poſt reſurrectionem, aſcenſurus in cœlum, dixit eis: Euntes in mundum vniuerſum, prędicate euangelium omni creaturæ. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit. Qui verò non crediderit, condemnabitur.

Quãdo gẽtibus prædicare cõgruit.

Marci vlt.

A bitur. Vbi Hiero. Non eſt contrarius locus iſte, ei præcepto quo poſtea dicitur: Euntes docete omnes: quia hoc ante reſurrectionem, illud poſt reſurrectionem præceptum eſt. Et oportebat prius aduentum Chriſti nuntiare Iudæis, ne iuſtam haberent excuſationẽ, dicentes ideo ſe dominum reieciſſe: quia ad Gentes & Samaritanos apoſtolos miſerit. Vnde & Greg. Redẽptor noſter, prius ſoli Iudææ voluit, & poſtmodum cunctis Gentibus prædicari: vt dum illa vocata, conuerti renueret, prædicatores ſancti ad vocationem Gentium, per ordinem, venirent: quatenus redemptoris noſtri prædicatione, à proprijs repulſa, gentiles populos quaſi extraneos quærerent. hæc Greg. Miſticè in viam Gentium non eſt abeundum, id eſt modus viuendi eorum non eſt tenendus: & in ciuitates Samaritanorum, per quas ſignificantur cõ B uenticula hæreticorum, non eſt intrandũ per conſenſum. Sicut .n. Samaritani, id eſt Gentiles partim tenebant vetus teſtamentum, & partim negabant: ſic hæretici, partim confitentur fidem Chriſti, & partim negant. Deinde oſtenditur forma docendi, cùm dicitur: (Euntes autem prædicate, dicentes quia appropinquabit regnum cœlorum.) quaſi diceret: Prędicate quia propè eſt: vt aperiatur ianua regni cœleſtis. ſ. mea paſſione quod regnum ante Chriſti aduentum erat longè: quia nullus poterat illuc peruenire. Hoc regnum diuerſimode nominatur. Aliquando regnum dei, à regnante: aliquãdo autem regnum cœlorum, à ſubditis angelis & ſanctis, qui cœli dicuntur. Item etiam quia propè eſt, vt rex cœlorum regnet in hominibus ſibi ſubditis in fide, & hominibus obedientibus. Vel (appropinquabit regnum cœlorum,) id eſt, Chriſtus, qui eſt dator regni cœlorum.

Regni cœlorũ nomina.

C A prædicatione igitur regni cœlorum, incipit Ioannes, & Chriſtus, & diſcipuli eius. Et quia doctrina non eſt efficax, niſi adſit probatio, ſequitur modus conueniens ad probandũ veritatem huius doctrinæ. ſ. opera facta virtute diuina, cùm dicitur: (Infirmos) corpore uel mente (curate: mortuos) in corpore vel in anima (ſuſcitate: leproſos) reſperſos maculis in corpore vel anima (mundate: dæmones) ab obſeſſis, & crimina à peccatoribus (eijcite.) Hic ponuntur quatuor genera miraculorum, ad prædicationis confirmationem. Procedit aũt ordo ſecundum myſterium: quia Infirmi ſunt qui tentationibus conſentiunt. Mortui ſunt, qui operantur, & digna mortis opera faciunt. Leproſi ſunt qui conſuetudine ſe & alios inficiunt. Dæmoniaci ſunt, qui contemnunt. Hæc aũt ideò dominus conceſſit: vt ipſa miraculorum operatio fidem ſermoni eorum faceret. Vnde Hierony. Ne hominibus ruſticanis, & abſq; eloquij venuſtate indoctis & illiteratis, pollicentibus regno cœlorũ, nemo crederet, dat poteſtatem miracula faciendi: vt magnitudinem promiſſorum, probet magnitudo ſignorum. Vnde & Grego. Adiuncta ſunt autẽ prædicatoribus ſanctis miracula, vt fidem verbis daret virtus oſtenſa: & noua facerent, qui noua prædicarent. Et iterum: Hæc autem ſigna in exordio eccleſiæ neceſſaria fuerunt: vt enim fides creſceret credentium, miraculis erat nutrienda. Et Chry. Poſtea autem ſteterunt, reuerentia fidei vbique plantata. Si autem & poſtea facta ſunt, pauca & rara fuerunt.

Miraculorum quatuor genera Apoſtolis conceſſa.

Cauſæ miraculorum conceſſorum.

D Deinde excludens ab eis cupiditatem, ſubiungit: (Gratis) & ſine pretio) accepiſtis) poteſtatem miracula faciendi, gratiam prædicandi, & miniſterium, ſacramenta diſpẽſandi, & dona alia à deo vobis collata (Gratis) & ſine pretio (date) alijs eodem modo quo accepiſtis, ne deſinat eſſe gratia, ſed merces videatur: ne vileſcat ineſtimabile, dum pretiabile reputatur. Quaſi dicat ſecundum Hiero. Ego magiſter & dominus abſq; pretio hęc tribui: ergo & vos ſine pretio date. Vnde & Chry. Ne videatur eorum beneficium, ſuperbiam eorum cõprimit, dicens: Gratis accepiſtis: & ab amore E pecuniarum eos mundos præparat dicens: Gratis date. Et iterum, Quaſi dicat: Nihil uos de veſtro largimini ſuſcipientibus: neque .n. mercede hoc accepiſtis: neque laborantes in ea eſt gratia: gratis .n. accepiſtis, ita igitur alijs date: neq; .n. eſt condignum pretium eorum inuenire. hęc Chry. Hęc audiant Simoniaci: hoc audiant illi qui ſpiritualia vendere vehementer non formidant. Pro ſpiritalibus .n. actibus: vt pro adminiſtratione ſacramentorum, & prædicatione, vel miraculorum operatione & conſimilibus, non debet aliquid quaſi pretiũ accipi: quia non eſt pretium eorum dignũ inuenire. Deinde ab omni eos liberat ſolicitudine: vt vocationem omnem tribuat verbo dei: & tota ſolicitudo eorum congregata, conuertatur ad prædicationem euangelij, dicens: (Nihil tuleritis in via) euntes ad prædicandum (neq; aurum, neq; argentum, neq; pecuniam aliquam F in zonis) & burſis (veſtris) ad prouidendum. ſ. vobis: in via de neceſſarijs: (neq; ſaculum, neq; peram) id eſt repoſitorium ciborum, ad portandum in via (neq; panem) qui magis videtur neceſſarius inter alia, & multò minus cibaria delicata, (Neq; duas tunicas) id eſt veſtes ſuperfluas (habeatis:) quotquot .n. ſunt neceſſariæ, pro vna reputantur: (neq; calciamenta) .ſ. integra: quia apoſtoli ſandalijs vtebantur: neq; virgam) quæ .ſ. itinerarijs præbet auxilium. Qui .n. domini habet auxilium: cur baculi, vel alterius rei quærat præſidium? Sed ſi prohibet virgam & quædam alia, quæ videntur neceſſaria: quid de equis & equorum phaleris, vel cęteris ſuperfluis. Vbi omnis cupiditas, & auaritiæ occaſio, & ſolicitudo temporalium tollitur, omne ſuperfluum amputatur, & ſola neceſſaria conceduntur. Denique expeditur via, & fugit timor, creſcit ſecuritas. Vnde non immeritò poeta Iuuenalis ait: Cantabit vacuus coram latrone viator. Hoc ergo totum dicit, ad excludendum à prædicatione verbi diuini ſolicitudinem temporalium. Temporalia enim, in ſui acquiſitione moleſtant animum: & adhuc plus in ſui poſſeſſione turbant eum: qui iam ſunt quaſi membra, ipſi habenti incorporata: & ideo magis trahunt animum hominis ad inordinatam

Gratis date.

Contra Simoniacos

Contra pompoſos monachos.

Satyrus. Temporalium ſolicitudo prohibitur a prędicationibus.

G ordinatam dilectionem ſui. Et quia hoc ſuffocat
verbum dei: ideo non debet eſſe in prędicatori
bus euangelii. Igitur, vt dicit Grego. tanta prędi
catori debet in deo eſſe fiducia, vt pręſentis vitę
ſumptus, quamuis non prouideat, tamen ſibi
hos non defecturos certiſsimè ſciat: ne dum
mens eius occupatur ad tẽporalia, minus aliis
prouideat æterna. Et ſecundum Gregor. Naziã
zenum horum ſumma eſt, vt adeo virtuoſi exi
ſtant, quòd non minus propter vitæ modum,
quàm propter eorum verbum euangeliũ proſi
ciat. Vnde & ſecundum Chry. hoc etiam eis do
minus præcepit, vt per habitum oſtenderent
quantum à diuitiarum deſiderio diſtabant. Et
H ſecundum Theophilum, vt videntes eos prædi-
care paupertatem, acquieſcant, cùm apoſtoli
nihil habẽt. Ita autem expreſsè prohibuit poſ
ſeſsionẽ tẽporalium: quia ſic oportebat in pri-
mitiua eccleſia, vt oſtenderent omnia guberna
ri diſpenſatione diuina: & oſtenderetur virtus
fidei, contra errores hominem: qui curſu ſyde
rum, vel fortuna, credebant agi omnia: & hoc
adhuc competit apoſtolicis viris, apoſtolorũ
ſucceſſoribus. Quidam tamen ſunt qui poteſta-
ti, non paupertati, ſuccedere volunt: cum tamẽ
non poteſtati, ſed paupertati, regnum cœlo-
Rationes paupertatis prædicatorũ alij ſeruare teneanſ.
rum ſit promiſſum. Tres ergo ſunt rationes,
quare hoc præcepit. Prima, ne ſint quaſi cupi-
di & ambitioſi. Secunda, ne ſoliciti quaſi puſil-
lanimes. Tertia, vt mittentis virtutem oſtende-
ret, quando nihil eis deeſt. Si quæritur an alij
ad hoc obligantur. Dicendum quòd conſiliũ
eſt, non præceptum. Sed certè non auderet ali
quis vtile & ſanum conſilium repellere in fa-
cie eius: quanto magis illud, quod dedit ma-
gni conſilii angelus. & quicunque huic conſi-
lio fiducialiter adhæreret, non dubium quin
I deus ſufficienter ſibi prouideret. Quãdo enim
miſsi fuerunt apoſtoli ad prædicandum, ſine
ſacculo & prouiſione aliqua neceſſariorum,
fuit diuinitus eis lautè prouiſum: quia nihil eis
defuit: quando verò relaxatum fuit illis proui
dere ſibi de neceſſariis in via, paſsi ſunt penu-
rias multas poſtea. Hoc autem fecit deus ad dã
dum fiduciam pauperibus prædicatoribus, ad
exequendum conſtanter prædicandi officium.
Religioſi peregrini.
Vbi nota pulchrum de duobus religioſis, vltra
mare ad terram ſancta profectis, exemplum.
Cùm enim vltra mare, & redeundo circa ma-
re, adhuc inter ignotos eſſent, ſemper in deo
ſolo ſpem habebant, & nihil de neceſſarijs eis
deficiebat. Cùm autem perueniſſent ad dulce
natale ſolum, dixit vnus inter eos ad alterum:
Modo pericula euaſimus: quia iam in terra
noſtra, & inter notos ſumus. Et cùm ſic po-
nerent ſpem in homine, inceperunt in neceſ-
ſariis deficeret, & maiorem paſsi ſunt penuriã,
quàm ante. Et quia quodammodo nudos & ex
Victus prędicatoribus accipiẽdus.
peditos, ad prædicandum diſcipulos dominus
miſerat, ſeueritatem præcepti in ſequenti ſen-
tentia temperauit, dicens: (Dignus eſt enim ope
rarius) id eſt, prędicator, qui operatur opus dei
ad vtilitatem proximi, (cibo ſuo) id eſt, neceſſa
riis ad vitam: qui in cibo intelligitur etiam ve-

ſtimentum & domicilium, ſine quibus decen- K
ter non viuit genus humanum, quaſi diceret:
Tantum accipite, quantum in victu & veſtitu,
vobis neceſſarium eſt. Vnde & Apoſtolus repli
cat: Ordinauit deus his qui euangelium annũ I.Cor.9
tiant, de euangelio viuere. Et iterum: Haben-
tes victum & veſtitum, his contenti ſimus. Hinc I.Ti.6.
eſt quod diaconus procedit à presbytero, quaſi
miſſus à domino, ad prædicandum euange-
lium: cui ſubdiaconus fert puluinar quo liber
ſuſtentatur: quia debent prędicatorẽ ſuſtentare.
Dignus eſt enim operarius mercede ſua: non ſolũ L
æterna quæ debetur in patria ad remuneratio-
nem: ſed etiã temporali, quę debetur in via ad
ſuſtentationem, ſcilicet conuenienti, victu, ac
veſtitu, & domicilio. Hic eſt duplex honor, quo
digni ſunt qui bene præſunt. Nam ſecundum
Gregorium merces prædicat onis hic inchoa- Prędicatorum mercos
tur, & in cœlo perficitur: quia vni noſtro o-
peri, duæ mercedes debentur: vna in via, quę
nos in labore ſuſtentat: alia in patria, quæ M
nos in reſurrectione remunerat. Ergo qui non
operatur nec laborat, non manducet, nec
mercedem exigat. Ecce quare præcepit eis ni-
hil ferre: quia omnia debentur eis pro labore.
De iure enim naturali eſt, & diuino, ac etiam
humano, vt illis qui ſeruiunt communitati in
ſpiritualibus .ſ. in diuino cultu & doctrina,
prouideatur à communitate in temporalibus
neceſſaria. Non ergo prohibuit eis ferre neceſ
ſaria, ad ſuſtentationem huius vitæ: ſed vt de-
moſtraret hæc eis deberi ab illis quibus prædi-
carent. Nec omnino & ſimpliciter præcepit eis
illa: ſed magis ad reuocandum eorum affectũ
ab inordinato amore temporalium: vt nõ quæ
rerent ſuperflua, ſed eis ſufficerent neceſſaria,
quæ in eis non defectura dñs ordinauit, dãdo
eis poteſtatẽ ſumẽdi ea ab his quibus euangeli-
zabãt: & ſic carnalia meterẽt, qui ſpiritualia ſe
minabãt. Nec tamẽ inobediẽtes ſunt, qui de ſuo
iure cedunt. Vnde Auguſt. Apparet aũt hęc nõ
ita præcipiſſe dñs tanquã euangeliſtæ viuere a- Viuere de ſuo licet prędicantibus.
liunde nõ debeãt, quã eis prębentibus, quibus
annunciant euangelium. Alioquin contra hoc
præceptũ feciſſet Apoſtolus, qui victum de ma-
nuũ ſuarũ laboribus tranſigebat, ne cuiquã gra
uis eſſet: ſed poteſtatem dediſſe apoſtolis, in
qua ſcirẽt ſibi iſta deberi. Cum enim à dño aliquid Poteſtate non vti licet.
imperatur, niſi fiat, inobedientiæ culpa eſt. Cũ
aũt poteſtas datur, licet cuiq; non vti & tanquã
de ſuo iure cedere. hæc Aug. Et nota ſecundum
Chryſ. quod Matthæus & Lucas nõ calciamen-
ta, neq; baculum portare permittit, quod oſten
dit perfectiſsimũ eſſe. Marcus verò iubet bacu-
lũ aſſumere, & ſandalijs calciari, quod dictum
eſt permiſsiuè. Vnde & illud de duabus tunicis Tunicæ duæ.
nõ portandis, exponit Hiero. non ad literã. ſed
quod vna tunica dicatur veſtimẽtũ neceſſariũ,
ſecũda ſuperfluũ: ne altio veſtiti aliud nobis fu-
turorũ timore ſeruiemus. Sed ſi non propter
timorẽ, multò minus propter oſtentationem. In
quo cõprehenduntur, qui perticas veſtiunt, &
arcas implent: & qui equos mutatorijs veſtimen
torũ onerant. Vnde Auguſt. Hoc de duobus tu-
nicis

A nicis intelligendum eſt, ne quiſquam eorū præter eam quam eſſet indutus, aliam portandam, putaret ſolicitus: ne opus eſſet, cùm ex illa poteſtate poſſet accipere. In Matthæo etiam & in Marco, virga accipitur equiuocè. In Matthęo enim accipitur methaphoricè: vt ſit ſenſus: Neq; virgam, id eſt, nec minimas res. Vel non innitamini ſubſidio temporali, ſicut corpus innititur baculo ſuſtentanti, & ſimilibus. In Marco autem, vbi dicitur: Niſi virgam, tantum accipitur ad literam: per quā tamen intelligitur poteſtas accipiendi ſumptus, qua vti potuerunt, vel non vti, ſecundum ꝙ voluerint. Vnde doctores Hebræorum, in ſignum doctrinæ, virgam in manu portabant: quia apud Iudæos cōſuetū erat prouideri eis de victu à populo quē docebant. Ideo Chriſtus voluit, ꝙ hoc eis pro alia ꝓuiſione ſufficeret. Per hoc.n. oſtendebat, ꝙ populus cui prædicabāt, prouidere eis debebat. Igitur non prohibet dñs neceſſitatē, ſed ſuperfluitatē & prohibet euangeliū annunciantibus, nimiā curā & ſolicitudinē de tēporalibus, ne velint portare vltra neceſſaria aliud timentes ꝙ ſibi deficiat. Item vt ſub quāta feſtinatione ad prędicandū pergere debeant oſtendatur adiunxit: (Et neminē per viam ſalutaueris.) Nō ſimpliciter ſalutationē prohibuit: ſed cum mora & confabulatione, hanc fieri noluit, ne occaſione ſalutationis, impedirentur à curſu prædicationis: quominus cito ſalutem prædicarent auditoribus. Vel prohibuit ne ſalutarent .ſ. ex curioſitate. Sicut quidam faciunt, qui non ex ſtudio ſalutem optandi, ſalutare conſueuerunt: ſed non prohibuit hoc fieri ex charitate, & ad conſulendum, ac ſtudio optandi ſalutem. Vbi oſtenditur quāta diligentia & feſtinatiotione, prædicator verbi diuini debet officiū ſibi iniunctū exercere: quia non debet ab officio huiuſmodi, ꝓpter familiaritatē cū aliquo retardari. Et ideo prędicator multum debet plangere tēpus, quo prætermittit fructū prædicationis: & ſimiliter alij debent plangere tempus, quo prætermittunt ſpiritualia exercitia, ad eorum ſtatum pertinentia. Item omnium eis aperiens domos de neceſſario cibo, fecit eos confidere, dicens: (In quācunq; aūt ciuitatē aut caſtellum,) id eſt, in quæcunq; loca maiora vel minora (intraueritis, interrogate quis in ea dignus ſit,) id eſt fidelis & bonæ famæ, & nō ſuſpectus ipſe vel locus eius: ne infamia ſuſcipiētis, fama & dignitas prædicatorū maculetur, & eorū prædicatio & doctrina deturpetur, ac tanquam ſuſpecta impediat. Vbi Hiero. Teſtimonio vicinorū & per famā, elegendus eſt hoſpes, ne eius infamia, prędicatio lędat. Ergo multò magis ſocius eligendus eſt dignus. Itē hoc dicit, vt ſciat hoſpes ſe magis gratiā accipere, quā dare. (Et in quācūq; domū intraueritis) cauſa hoſpitādi (in eadē manete) nō ſine honeſta cauſa inde exeundo: nec curioſē & inutiliter diſcurrēdo (donec exeatis) trāſituri .ſ. alio ad prædicādū. Non eſt tamē intelligēdū, ꝙ per hoc velit excludere cauſas honeſtas exeūdi, vt ad docēdum, vel aliquid huiuſmodi faciēdum, cū propter hoc intrauerint ciuitatem vel caſtellum: ſed per hoc vult diſcurſus vagos excludere, qui nō debent eſſe in prædicatore: ſed magis ceſſant neceſſitate exeundi debet vacare cōtēplationi, vt ibi hauriat, quod populo poſtea effundat. Itē hortatur eos ad tēperātiā, dicens: (edentes & bibentes, quæ apud illos ſunt,) id eſt, nō quærentes, ne quærei facientes extra domū, delicata & ſuperflua, quę apud illos non ſunt: ſed manducate quæ vobis ſpōtē apponuntur & offerūtur ab illis, quāuis modica ſint & vilia; non quęrentes lautiora vel plura; etiā ſi apud illos ſint talia. Et certe quāto paucioribus & vilioribus vtuntur, tanto amplius implent quod hic dicitur: Dignū eſt, vt ibi maneant, & ab eis conſequantur terrena, quibus offerunt cœleſtia (dignus eſt.n. operarius mercede ſua) non ſolum æterna in patria ad remunerat onē, ſed etiam temporali, in via, ad ſuſtentationē. Itē iubet ne de domo ad domum quadam vaga facilitate demigrent: hoſpitem propter lautiora habenda non mutent: quem etiā ex hoc infamare poſſent. Vñ iubet hoc ideo ſecundū Chry. ne leues & vagabundi diſcurſores videantur & guloſi: quibus nō ſufficit vnius hoſpitis victus neceſſarius: & ne contemnere & iniuriari, ſeu contriſtari viderentur ſuſcipientē, vt ingrati. Duo ergo hic mandantur: vnum de electione hoſpitij, aliud de impermutatione electi. Nec dicitur hic quin liceat prędicatori aliquando mutare hoſpitium, vel cum alijs comedere, maximè vt non grauet hoſpitem ſuum: dum tamen ad dignos diuertat & honeſtos: ſed prohibuit dominus mutationem hoſpitij, ratione triplici. Vna eſt vitatio leuitatis: quæ nullo modo debet apparere in prædicatore. Alia, ſuſpitio guloſitatis: quia conſueuerunt nouos hoſpites lautius procurare. Tertia, declinatio infamiæ hoſpitis: qui a ſi dimitteretur, videretur indignus. Item iubet vt cum benedictione intrent domum dicens: (Intrantes autem in domum, ſalutate eam) ſcilicet familiam, ſcilicet homines, habitantes in ea: vt ſit lata relatio, ſcilicet antecedens pro continente, & relatiuum pro contentis (dicentes: Pax huic domui,) id eſt, familiæ: vt qui cibum & neceſſaria recipiunt, ſalutem pacis beneficiū largiantur. Quia prædicator debet habitantibus in domo quā intrat pacem offerre & optare: & nō ſolū optare, ſed etiam euangelium Chriſti, ꝙ eſt euangeliū veræ pacis, predicare, & eos ad pacē internā & fraternā inducere: ac ſalutem habitantiū, bonis verbis & exēplis procurare: vt appareat eos legatione fungi ꝓ Chriſto Ieſu, qui eſt vera pax, & ſalus omnium. Ob hoc ſolis vicarijs apoſtolorum .ſ. epiſcopis præcipuis eccleſiæ ſponſis, licet in principio miſſæ ſalutare populū, & dicere: Pax vobis. Pax peccatorum; pax temporis tādē pax æternitatis. Fit ergo introitus cū optatione ſalutis. ſalus, cum optatione pacis. Et hæc duo ſunt optanda hoſpitibus: ſalus, in amotione malorum; pax, in adeptione bonorū. ſalus cōtra periculū damnationis: pax quantū ad bonū reconciliationis. Hunc autem modū intrandi & ſalutādi, dñs dedit: vt ex hoc oſtenderet

Virga nō portanda.

B

Salutare in via prohibitū.

C

Hoſpes eligendus.

Diſcurſus vagi prohibentur.

D

Sobrietatē & temperātiam præcipit.

Hoſpes nō mutandus.

E

Hoſpitij nō mutādi rationes.

F

Pax vobis epiſcopis in principio miſſę dicitur. Pax, & ſalus.

G oſtenderet ad quid veniret, pacem.ſ.facere, bel la ſedare, prædicatores non de nugis, ſed de ſalute animarũ loqui debere (& ſi fuerit domus illa digna) recipiendi pacem oblatam.i. ſi fuerit eius familia ad vitam æternam prædeſtinata (& ibi fuerit filius pacis.i. amator vel obſeruator, vel hæres pacis, ad pacem æternam ordinatus (veniet) & requieſcet (ſuper illam pax veſtra) à vobis nuntiata, & eis optata: quia oratio veſtra & prædicatio habebit ibi effectum: recipientes pacifice veſtram doctrinam, & ſequentur eam, quę prouocat ad pacem æternã. (Si autem non fuerit digna,).i. ad vitam æternam nõ ordinata: & nullus doctrinam veſtram receperit & ſecutus fuerit; vos tamen non eritis ſine fructu, nec priuati merito veſtro: quia (pax veſtra,).i. meritum & merces optatæ pacis, ad vos reuertetur: nam vobis à deo recompenſabitur. Et quamuis non habeat quantum ad ipſos eſſe ſtum: vos tamen habebitis mercedẽ inde apud

H deum, à quo pro labore veſtri operis, reddetur vobis præmium. (Et quicunq; non receperint uos) hoſpitio, neceſſaria vobis miniſtrando, (neque audierint ſermones veſtros) veſtris monitis obtemperando, (exeuntes de domo) vel ciuitate illa (excutite puluerem pedum veſtrorum in teſtimoniũ illis) ſiue ſignum.ſ. triplex: quia Iudæi ſigna quærunt, & mos fuit Iudæorum typicis & figuratiuis uti operibus. Primum, vt dicit Hiero. in teſtimonium laboris ſui.ſ. quòd ingreſſi ſunt ciuitatem: & prædicatio ad illos peruenit. (Excutite ergo puluerem).i. m inima itineris & laboris, quæ pro illis ſuſtinuiſtis exponite: & erit eis occaſio maioris damnationis. Secundum ſignum eſt: quia puluis in pedibus, ſignum eſt laboris: excuſſio pulueris inutilitatẽ ſignificat laboris: inutilia enim excuti ſolent & abiici. Excutiendo ergo puluerem, oſtendũt quia inaniter laborauerunt: & ideo inexcuſabi

I les erunt: nec iniuſtè damnabuntur qui ſalutẽ ſibi oblatam recipere noluerunt. Tertium ſignum eſt: vt oſtenderent ſe ab eis nihil terrenũ quærere: nec etiam minimum de terrenis opibus accipere: vt nec etiam puluerem de terra ſua ſibi paterentur adhærere, cùm incorrecti fuerint, & euangelium ſpreuerint. Ergo nihil unquam nec etiam neceſſaria accipiantur ab incorrectis, & à contemptoribus euangelii & indignis. (Vel excutite puluerem pedum,).i. leuia peccata, quæ ſolent ex talibus accidere, et in hominibus perfectis. Moraliter pedes iubentur excuti in ſignum excuſſionis terreni appetitus, vel humanæ laudis. Prohibentur ergo in prædicatoribus & prælatis, ſarcinarum multiplicitas, victus curioſitas, temporalium cupiditas, veſtium ſuperfluitas, inſtabilitas, & malorũ communicabilitas. Et ne leuis culpa videatur apoſtolos non recipere, ſubdit: (Amen dico vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorræorum in die iudicij, quam illi ciuitati,) .i. habitatoribus illius ciuitatis quæ ſpreuit vos & ſermones veſtros. Huius ratio ſecundũ Hie. quia illis non fuit prædicatum: huic autẽ cùm prædicatum ſit, non recepit euangelium. Et

Signum triplex.

Pulueris excuſſio.

K ſecundum Rabanum, quia illi ſolum legem naturæ tranſgreſſi ſunt: ſed iſti etiam legem ſcriptam, & dicta prophetarum & apoſtolorũ. Non ſit comparatio horum, quantum ad peccatum carnale, quo Sodomitæ grauis peccabant; ſed quantum ad peccatum inhoſpitalitatis, quo iſti magis peccabant: quia de illis dicitur quòd egeno manum non porrigebant: ſed iſti tantos poſt auditam veritatem repellebant: & non eſt dubium quòd grauius peccatum eſt negare victum ſeminantibus ſpiritualia, quibus tenentur homines de iure naturali, diuino, & humano, quàm manum non porrigere egeno ſimplici ſpiritualia non ſeminanti. Cui.n. multum datum eſt: multum quæretur ab eo. Vnde Beda: Sodomitæ, etſi inhoſpitales fuerint, inter cętera carnis animæq; flagitia, nulli tñ apud eos tales hoſpites, quales apoſtoli reperti ſunt. Et Loth quidem aſpectu & auditu iuſtus erat: non tamen ibi aliquid docuiſſe, aut ſigna feciſſe, perhibetur. Vnde & Remigius: Specialiter tñ Sodomorũ & Gomorræorum mentionẽ facit: vt

L per hoc demonſtret, quia illa peccata ſunt deo magis odibilia, quæ fiunt contra naturam, pro quibus deletus eſt mundus aquis diluuij, & quatuor ciuitates ſubmerſę, & mundus quotidie diuerſis malis affligitur. Vnde ſecundum Hiero. videns dominus hoc peccatum in carne, penè deſijt incarnari: quia naturam quam aſſumpturus erat, corruperant. Summa enim munditia, talem ſummam immunditiam maximè abominatur, & ſuſtinere non poteſt. Vnde etiam dicit Aug. Qui autem faciendo quod malum eſt, etiã mala conſuetudine ſe implicant: vt ipſa conſuetudo mali nõ eos ſinat videre quia malum eſt: ſiunt defenſores, malorum factorum ſuorum: iraſcuntur cùm reprehenduntur: intantum vt Sodomitæ quondam dicerent Loth reprehendenti nequiſſimam voluntatem hab tare veniſti, non leges dare. Tanta enim ibi nephande

M turpitudinis conſuetudo erat, vt viam nequitiæ eſſet iuſtitia: & prohibitor potius reprehenderetur, quã factor. hæc Aug. Quàm grauiter autẽ hoc peccatũ deus punierit, teſtatur mare mortuum, ſiue diaboli: & verè mortuum, quia nil viuum recipit: & diaboli, quia inſtinctu eius quatuor ciuitates igne ſulphureo concrematę, in illud ſubmerſæ ſunt. Vnde merè maledictũ etiam appellatur, ſemper fumans, & tenebroſum de vaporibus quaſi ſit inferni caminus. Eſt vltra Hierico, non longe poſitum: diuiditq; Iudæam & Arabiam: & habet in latitudine, ſeptẽ leucas. Et licèt quinque ciuitates fuerint deſtructæ propter hoc peccatum: tamen duæ nominãtur tantum: quia maiores & famoſiores erant in multitudine populi, & turpitudine peccati.

Grauitas peccati prędicatorem repudiantis.

Sodomitici criminis deteſtatio.

Gene. 19.

Sodomitæ punitio.

Mare maledictum.

ORATIO.

D Omine Ieſu Chriſte, qui diſcipulos tuos ad prędicandum mittens, dediſti eis poteſtatem curandi, ac præcepta viuendi & conuerſandi: dirige pedes meos in viam pacis: & da mihi ſalutem mentis & corporis: & vt habeam

A

beam in operibus iuſtitiam, in moribus diſciplinam, & in omnibus tuum timorem & amorem: mortifica in me omnia vitia: meiſq; tuis donis interius & exterius reſtaura: vt ea quæ diſcipulis tuis præcepiſti, pro modulo meo merear imitari: & cum ipſis, æterna gloria, de tua miſericordia numerari. Amen.

De patientia in aduerſis habenda. Cap. 52

Mat. 10.

ET quia omnẽ ſolicitudinem diſcipulorum abiecit, & eos ſignorũ oſtenſione armauit, ac ferreos quoſdam operatus eſt & fecit, ab omnibus huius vitæ negotiis eos eruens, & ab omni temporanea ſolicitudine liberans: nunc poſt proſpera, dicit etiam illa quæ debent eis contingere mala, ad præliandum contra mundum & diabolum: eos præparans, & ad patientiam cõtra aduerſa toleranda inſtruens: Quia

B

Patienda præ dicanti neceſſaria.

vt dicit Seneca, cuiuis dolori eſt remedium, patientia. Et hæc præcipue diſcipulis erat neceſſaria. Qui enim, vt dicit Greg. locum prædicationis ſuſcipit, mala inferre non debet, ſed tolerare: vt ex ipſa ſua manſuetudine, iram ſæuientiũ mitiget. & peccatorum vulnera in aliis, ipſe afflictionibus vulneratus ſanet. Dicit ergo (Ite) ſcilicet ad prædicationis officium (ecce ego) dominus & magiſter veſter qui uos elegi, vos docui: ego dominus omnipotens, qui vos armaui: ego cui nemo reſiſtere valet: ego inquã qui dominus ſum meſſis (mitto vos) homines electos, doctores inſtructos, milites armatos, medicos peritos (ſicut oues,) id eſt, ſimplices & innocentes, per arma vos non defendentes: vt lacte doctrinæ alios nutriatis exemplo manſuetæ conuerſationis attrahatis: pro eis etiã corpora exponatis (in medio luporum,) id eſt ſcribarũ & phariſæorum, & aliorũ crudelium perſecutorum & detractorũ: qui dicũtur lupi propter

C

rapacitatẽ, crudelitatem, & diſſimilitudinẽ. q. d. Sicut manſueti inter crudeles, ad patiendũ iniu-

Venator mirabilis dñs.

patientiam & innocentiã cuſtodite. Non vos defendatis: quia oues eſtis, ſeu lãt illi qui lupi ſunt. Mirabilis venator eſt dominus, qui per agnos, ſiue oues, capit & deuincit lupos: per patientiam, vincit potentiam. Et benedicit (in medio luporum) vt patientia ſit quaſi centrum ad omnem iniuriam circundantem. Item (in medio) per communem omnium conuerſionem, ac propter ouium vnitatem in fide, & luporum pluralitatem in erroribus. Et hæc v-

Mittẽti: virtus.

nitas maximè facit vincere. Quia vt dicit Ambroſ. omnis pugna vnanimiter aggreſſa, parit victoriam. Dicit autem: (Ecce ego mitto vos) vt dum mittentis poteſtas conſideratur, periculi magnitudo non timeatur. Vnde Chry. Quę igitur horũ erat cõſolatio? Mittentis virtus. Ideoq; hoc ante omnia poſuit, dicens: (Ecce ego mitto vos.) Sufficit hoc ad confirmandum, & nullum formidandum ſuperuenientium: vides autoritatem: vides poteſtatem: vides virtutem inexpugnabilem. hæc Chryſ. Mittit dominus diſcipulos, ſicut oues inter lupos, ſed heu hodie multi prælati ſunt inter ſuos, ſicut lupi inter oues

D

(Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpentes) contra ſcribarũ aſtutiam & fallaciã. ſ. ad intelligẽdas & cauendas fraudes & inſidias (& ſimplices ſicut columbæ) contra tyrannorũ crudelitatẽ et malitiam. ſ. ad ſuſtinendas, & ignoſcendas læſiones & iniurias. Prudentia eſt neceſſaria, in præcauendis malis: ſimplicitas, in faciẽdis bonis. q. d. Sicut ſerpentes reſiduum corporis, pro

Prudentia & ſimplicitas neceſſariæ ſunt.

capitis periculo exponũt & caput in quo vita eſt, toto corpore occultando cuſtodiunt, & ſpitale vulnus excludunt: ita & vos totius corporis periculo, caput veſtrũ, id eſt, me, ac fidẽ, & animam, integrè & incorruptè ſeruate, & cuſtodite. Et ſicut columbæ ſine felle & amaritudine malitiæ ſunt, & nulli malum faciunt: ita & vos innocentiam cuſtodiendo, malũ inferre vel referre aliis nolite: vt per prudentiam, malum deuitetis: & per ſimplicitatem, nulli malum faciatis. Poteſt etiam prudentia ſerpentis

E

conſiderari in tribus. Veterem. n. pellem ad arctum foramẽ deponit: corpus pro capitis ſalute exponit: & cùm ſit frigidę naturæ, ſolem

Prudentia ſerpẽtis in tribus.

diligit. Pellis depoſitio pertinet ad inſipientes, qui debent deponere, ſecundum priſtinam cõuerſationem veterem hominem, cum actibus ſuis. Corporis expoſitio pro capite, ad proficientes pertinet, qui pro mente defendenda, quæ eſt caput hominis, totum hominem morti tradunt. Solis dilectio, pertinet ad perfectos qui inſiſtunt diuinæ contemplationi, qua & illuminãtur & inflantur. Sic enim ſerpens propter duo diligit ſolem: ſcilicet propter calorẽ, quo natura vigoratur: & propter lucem, quia illuminatur: quia cùm ſeneſcit amittit viſum: ſed ad radios ſolis, directè oculos opponens, recipit eum. In his tribus nos dominus voluit

Serpẽti aſsimilari debemus.

aſsimilari prudentiæ ſerpentis: ſed non in venenata complexione, non in anfractuoſa deãbulatione. Simplicitas ſimiliter columbina debet eſſe in tribus, ſcilicet cognitionis in iudicã

F

Simplicitas columbina in tribus.

do: habet enim blandos oculos, & dulcem aſpectum. Affectionis in diligendo: figitur enim in amore ad genus ſuum, vnde & frequentat oſculum. Intentionis operando: reſidet enim ſuper fluenta aquarum, vt accipitris inſidias caueat per vmbrã. Et ſecundum Remigium, be

Prudentia ſimplicitati adiuncta.

ne adiungit prudentię ſimplicitatẽ: quia ſimplicitas abſq; prudentia, facilè decipi poteſt: & prudentia periculoſa eſt ad decipiendum, niſi ſimplicitate temperetur. Vnde patet quòd aſtutia vulpina vituperabilis eſt, & ſimiliter ruditas bouina: ſed medium eſt tenendum, & medio modo eſt incedendum. Vnde & Gregori. Vtraq; neceſſariò in admonitione coniunxit: vt ſimplicitatem columbæ, aſtutia ſerpentis inſtrueret: & rurſus ſerpentis aſtutiam, columbæ ſimplicitas temperaret. Vnde & Chry. Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpentes, ad intelligendas fraudes: eſtote ſimplices ſicut colũbæ ad ignoſcendas iniurias. Nolo vos eſſe ſemper quaſi colũbas, ne propter ſimplicitatem nimiã per ſeductionem in laqueum incurratis. Nolo vos eſſe ſemper ſicut ſerpentes, ne ex corde contra aliquẽ venena fundatis: ſed ſecũdũ tẽpus & per

q ſonas

G ſonas mutetis & mores. Et breuiter dicam, eſtote prudentes ſicut ſerpentes, vt omne malum intelligatis & caueatis: eſtote ſimplices vt colũbæ, vt non faciatis vllũ malũ: quia intelligere malũ, laudabile eſt: facere aũt vituperabile. Nec qui intelligit malũ, ille facit malũ, ſed qui facit malũ. hæc Chry. Et ſubiungit aperiẽdo quos lupos dixerit: (Cauete aũt ab hominibus). ſ. lupis deterioribus. i. ab hominũ perſuaſionibus, qui quærunt fraudulenter vos decipere, & violenter peruertere. Vbi ſe exponendo dñs declarat ꝙ lupos nõ bruta, ſed homines dixerit. Vnde Chry. ita dixit: Attẽdite vobis ab hominibus, quaſi à quibuſdam peſsimis malis, & ſuper omnia mala malis: oſtendere volẽs quia prę omnibus malis, homo eſt peſsimũ malũ. Nã ſi beſtiæ cũ cõparare volueris, peiorẽ inuenies eũ. Beſtia. n. quamuis ſit crudelis, tñ quia irrationalis eſt, declinabitur ab homine crudelitas eius. Homo

Homo malus, peſsimũ malum & beſtia peior.

H autẽ crudelis, cùm ſit rationalis, non facile euadetur crudelitas eius. Si cõparaueris hominem ſerpenti, peiorẽ inuenies eum: qm̃ ſerpens, etſi malitiã habet, tñ & hominis habet timorem. Ideo ſi quidem potuerit, mordet: ſi autẽ nõ potuerit, fugit. Homo aũt malitiã habet ſerpentis: & timorẽ non habet ſicut ſerpens. Ideo quandiu non habet tempus, latet ſicut ſerpens: ſi aũt tẽpus inuenerit, irruit ſicut beſtia. Adhuc autẽ omnis beſtia, ſi quidem irritata fuerit, ſæuit: ſi autẽ irritata non fuerit, in ſilentio tranſit. Homo aũt non irritatus, inſanit à quibus nõ fuerit irritatus. Et vt breuiter dicam, vnaquæq; beſtia, vnum & proprium malum habet: homo autẽ omnia mala habet in ſe. Deniq; homo malus, peior eſt quàm ipſe diabolus. Diabolus. n. ſi viderit hominẽ iuſtũ, non eſt auſus ad eum accedere: homo autem malus, quãuis hominẽ ſanctũ viderit, non ſolum illum non timet, ſed

Homo omnia habet mala, beſtiæ vnum.

I adhuc magis contemnit: non. n. diabolus præſtat homini virtutem, ſed homo diabolo. Arma ergo diaboli, homo eſt malus. Sicut. n. homo ſine armis non poteſt aliquid facere contra hoſtem: ſic & diabolus ſine homine non valet contra ſanctos. Et iterum: Virtus diaboli, homines mali ſunt. nec. n. poteſt aliquod malum ſeminare in mundo, niſi per ſuos miniſtros: quia in ſanctis non inuenit locum. hæc Chry. Vnde & Augu. Si Chriſtianus es, ipſe mundus inimicus eſt, abſq; priuatis inimicitijs. Non. n. eſt nobis colluctatio aduerſus carnẽ & ſanguinẽ. ſed aduerſus principes & poteſtates, & ſpiritualia nequitiæ. i. aduerſus diabolũ & angelos eius: quia & quando patimur homines importunos ille inſtigat, ille inflammat, ille tanquam vaſa ſua mouet. Attendamus ergo duos hoſtes: quem videmus, & quem non videmus, hominem videmus, diabolum non videmus: hominem diligamus, diabolũ caueamus pro homine oremus, contra diabolum oremus. hæc Aug. Vnde etiam legitur in vita ſancti Columbani, quod cùm ipſe per opaca ſaltus inter deuia ambularet: & librum humeris ferens, de ſcripturis ſacris ſecum diſputaret, ſubito cogitatio in mentẽ ruit, quid eligeret, malle ſe in ho

Homo malus, arma diaboli.

Ephe. 6.

Hoſtes duo.

minum iniurias incidere, an ferarũ ſæuitiã ſuſtinere. Cumq; vrgeret cogitationẽ illata ſæuitias, crebrò frontem ſigno crucis armans, atq; orans, inter ſe ait: Melius eſſe ferocitatẽ beſtiarũ abſq; alieno peccato, quàm hominũ rabiem ſuſtinere, cum damno animarũ. Vnde interrogatus quidam à philoſophis quare horribilis homo grauior eſſet ei quam quodlibet pondus, taliter eis reſpondiſſe fertur: Homo, inquit horribilis põdus eſt ſolius animæ: alia verò põdera, animæ & corporis ſunt. Vñ Senec. Quid eſt homini inimiciſsimum? Alter homo (Cauete igitur ab hominibus) vos malitioſe & inſidioſe ad peccatũ trahere nitentibus, ne vos decipiãt, ne vos ſeducant, ne vos blanditijs & perſuaſionibus, ne vos minis & flagellis à veritate deuiare faciant (Tradent. n. vos) primũ in conſilijs, id eſt, in locis priuatis, vbi conuenientes conſiliantur quaſi rationabiliter operentur, vos ibidem conueniendo, vel prohibendo, ne

K

Homo horribilis grauiſsimũ põdus.

L prædicetis in nomine meo. & deinde incorrectos (flagellabunt vos in ſynagogis ſuis,) id eſt, in publicis cõuentibus & cõgregationibus, vbi conueniunt ſub ſpecie cuiuſdam iuſtitiæ & ſanctitatis: & tandem ad magiſtratus id eſt, principes ſynagogæ. ſ. põtifices (& ad reges,) id eſt, ad maiores principes (& præſides) id eſt principes maiores, ſcilicet Romanorum (ducemini) . ſ. violenter, non manſuetè: vt. ſ. condemnemini ad mortem quod non licebat Iudæis: quia erant ſubditi Romanis (propter me,) id eſt, cõfeſsionem nominis mei: ecce optimus titulus & honeſtiſsima cauſa patiendi. Quia, vt dicit Beda, fœlix iniuria, cui deus eſt cauſa. Vñ & Chry. Nõ. n. praua cõſolatio eſt, ꝓpter Chriſtũ pati: quoniã non vt pernicioſi & nociui hoc patiebantur. Et hoc (in teſtimoniũ illis). ſ. Iudæis de corũ peruerſitate (& gẽtibus) de earũ correctione: illis ad accuſationẽ, & gẽtibus ad cõpunctionẽ & correctionẽ: (in teſtimoniũ) quippe

Iniuria fœlix.

M ſaluationis electorũ. & (in teſtimoniũ) damnationis reproborũ: quia cõtra illos, & pro iſtis, feretis teſtimoniũ. Vñ Chry. Ante reges & præſides ſtabitis, in teſtimoniũ illis & gentibus: & dũ apoſtoli accuſantur, dũ reſpõdẽt in quibuſq; prætoris, Chriſti veritas prædicetur, Iudæorũ perfidia demonſtretur, & gentibus ad ſalutem credentibus myſteriũ reueletur. Et iterũ: Mors quippe ſanctorũ, bonis in adiutoriũ eſt: malis, in teſtimonium. vt inde peruerſi ſine excuſatione pereant, vnde electi exemplũ capiant vt viuant hæc Chry. Futuris ergo aduerſis, vt præuiſa minus lædant, à domino prædictis quia eos terroribus auditis diſcipuli turbari poterant: coniungit contra terrores conſolationẽ, dicens: (Cum aũt) inducent, & (tradent vos) ad iudices: adducendo oppoſitiones contra vos, machinando vt me negetis (nolite cogitare) & ſolliciti eſſe, vos præ ſolicitudine anxiando: qualiter aut (quomodo) id eſt, de modo proferendi, quoad formã (aut quid) id eſt de modo inueniendi, quoad materiam (reſpondeatis) interrogantibus vel, loquamini) diſcere volentibus (dabitur enim vobis) ſcilicet a patre luminũ (in illa hora

Mors ſanctorum.

A ra.ſ.ad reſpōdendū opportuna (quid loquamini).i.ſapientiā in mente, & eloquētiam in ore. Non confidatis de ſcientia veſtra & eloquētia, ſed de diuina prouidentia: quia ſpiritus ſanctus docebit vos: tunc ſine præmeditatione veſtra, quid loqui oporteat. (Non.n.vos eſtis qui loquimini) id eſt, non ex ſolo ingenio veſtro, procedunt verba veſtra: ſed ex ſpiritus ſancti gratia: (ſpiritus.n.patris veſtri, eſt qui loquitur in vobis) vt in organis: quia ſicut organa emittunt modulationem ad motū temperantis: ſic bonū quod prædicator loquitur, ad voluntatem patris inſpirantis. Per hoc autem, vt dicit Chry. ad prophetarum eos dignitatem reduxit, qui .ſ. dei ſpiritu ſunt locuti. Vnde Grego. Ac ſi mēbris ſuis infirmantibus dicat: Nolite pertimeſcere: vos ad certamen acceditis, ſed ego præliabor: vos verba æditis, ſed ego ſum qui loquor. Hinc Paulus ait: An experimentum quæritis, eius qui in me loquitur Chriſtus? B Securi ergo ibant, quocunque ducebantur. Securus enim ad prælium vadit, qui talibus armis, & ſub tali principe pugnat: ſecurus ad concilium pergit, qui tali prolocutore cauſam ſuam defendit. Vnde Chryſoſt. Cùm autem tradent vos, nolite ſoliciti eſſe quomodo aut quid loquamini: mea eſt.n.cauſa. Ideo vos mihi tantūmodo perſonas præſtate: & ego vobis ſenſum. Nam ſolicitum eſſe ante iudicium, non eſt præparatio rei, ſed deſperatio de deo. Sinite ergo, vt in cauſa ſua, deus loquatur pro vobis: qui conſcientiā interrogantis agnoſcit. Non enim eſt poſsibile, vt rex qui milites ſuos mittit ad bellum, non præſtet illis arma aduerſus hoſtē. Qui ergo ſolicitus eſt quid loquatur, in ſua ſapientia ſperat, quæ eſt prima cauſa ruinæ. Nā in perſecutionibus virtus dei non requiritur, niſi præceſſerit fides. Vnde & Hierony. Cùm ergo propter Chriſtum ducimur ad iudices: voluntatem tantum noſtrā pro Chriſto debemus offerre. Cæterum ipſe Chriſtus, qui in nobis habitat, loquitur pro ſe: & ſpiritus ſancti, in reſpōdēdo, gratia miniſtrabitur. hæc Hiero. Per hoc tamen, non intendit excludere meditationem reſpondendi, & viā prouidendi de reſponſione, ſi tēpus & ſcientiæ facultas adſit: ſed promittitur ſecuritas ſi iſta deficiant. C Quod frequenter contingebat in primitiua eccleſia: quia tunc ſæpe fideles illiterati & ſimplices, ſubitò trahebātur ad iudices, & deus prouidit. Vnde nō debēt propter hoc conturbari, ſi iſta deficiant: quia hominibus de deo confidentibus, ſpiritus ſanctus non deficit in neceſsitate, cùm non poſſunt aliter occurere. Et item, quia in tali caſu ſufficit ad ſalutem, confiteri conſtanter in generali, fidē: quod poteſt facere quilibet Chriſtianus, quantūcunq; ſimplex. Et patet ex prædictis q non loquitur hic de verbis prædicatoris. Debet enim prædicator verbi diuini, præcogitare qualiter debeat verbum dei proponere. aliter tentaret deum, ſi negligeret de hoc cogitare: dum tamē de hoc tēpus opportunum poſsit habere. Hanc prohibet dñs prouiſionē, in dicendis ornatū, & nimiā ſolicitudinē, per multum tempo-

Prophetarū dignitas apoſtolis collata.

2. Cor. 13

Solicitudo ante iudiciū.

Spūs ſanctus, loquitur in bōis: ſed cū bonis.

Simplex bñ reſpōdere ſpōt.

Prædicator præcogitet dicēda.

D rū facile eſt.n.veritatē dicere, quæ ſine ornatu perſuadet vt recipiatur vbiq;. Et ne in auxilio amicorum confidant, ſubiungit grauiorē perſecutionē quæ eſt ab amicis. Quia ſecundū Greg. plus in nobis ea tormenta ſæuiunt, quæ ab illis patimur, de quibus præſumebamus: quia cū dāno corporis, mala nos cruciant, amiſſæ charitatis. Vnde ait: (Tradet aūt frater fratrē, pater filiū, & filius parentes in mortē). ſ. infidelis fidelem. Quia, vt ait Hiero. non eſt inter eos vllus fidus affectus: quorum diuerſa fides eſt. Vnde Chry. Nemo ſperet in patronis, nemo in amicis, aut parentibus: cum etiā frater fratrem tradat in mortem, pater filium, & filius patrem. Vide quale tunc incendium perſecutionis ardebit: vt nec ſibiipſi pareat natura. Quomodo aūt tunc patronorum, aut amicorū fidem integrā quæras, cum videris amicitiā fraternitatis & paternitatis eſſe extinctam? Si.n.amicitia in ipſa natura deficiet: quomodo inuenitur extra naturā? Hæc Chry. E (Et eritis odio omnibus hominibus) humana ſapientibus. ſ. amatoribus mundi, qui inimici ſunt dei. Homo.n. hic magis dicit vitium, quàm naturam: quia multum repugnat amor dei, & mundi: diſtant.n.plus, quàm cœlum & terra. q.d. Eritis odio non ſolum inimicis, ſed etiam amicis. non ſolum extraneis, ſed etiam propinquis ſ. parentibus & fratribus. Sequentes.n.Chriſtum, frequenter ſunt odioſi aliis, etiā carnalibus fratribus. Et ſubditur (propter nomen meum) quod additur propter conſolationem eorū: quia delectabile eſt propter amorem nominis domini, eſſe odioſum. Quod .n. habetur odio, propter nomen Chriſti, cauſa eſt ſufficiens patienter perſecutiones ſuſtinendi: & ad hoc magnum ſequitur præmiū: quia non martyrem facit pœna, ſed cauſa. Et ne in tribulationibus deficiant, conſolatur eos ſubdēs: (Qui autē perſeuerauerit vſq; in finem) F .ſ. in gratia permanendo, non finaliter ſuccumbendo. Vel ſecundum Remig. qui præcepta fidei non deſeruerit, & in perſecutionibus non defecerit (hic ſaluus erit) quia finis non pugna, coronat: non.n.cœpiſſe, ſed perfeciſſe, virtutis eſt. In quo non modicam dat conſolationē inter perſecutiones, & in tolerantia tribulationū: quia non inchoantibus, ſed perſeuerantibus, cōfertur præmium. Non.n.coronabitur, niſi qui legitimè certauerit. Hoc ſignificatur in ſigno Tau, quæ eſt vltima litera, quo omnes ſaluandi ſignantur. Dicit.n.hic, in ſignum diſcretionis, ſingularitatis, & paucitatis. Vnde Chry. Quia incipere multorum eſt, finire paucorum: ſemper in principio delectatio eſt, in fine probatio. Cura bonæ fidei, eſt exitus bonus: quia non incipere aliquod bonum glorioſum eſt, ſed finire. Quod propter deum fit, æternum eſt: ſicut deus æternus eſt. Cum ergo conuerſus fueris ad deum, & cœperis deo ſeruire, & opera iuſtitiæ facere, al quando acta tua præterita recorderis, ſed finem tuum cogita: quia præteritorum operum bonorū conſideratio, negligentiā vel iactantiā operatur: conſideratio aūt finis timorē. Vnde & Ber. Perſeuerantia eſt vigor virium

Amicorū perſecutio cur grauior.

Perſecutio fratrum.

2. Tim. 2.

Perſeuerantia.

Finis coronat.

Perſeuerantiæ laus.

G cōſummatio virtutū, nutrix ad meritū, media-
trix ad præmium, ſoror patientiæ, cōſtantiæ fi-
lia, amica pacis, amicitiarum nodus, unanimita
tis vinculum, ſanctitatis propugnaculū. Tolle
perſeuerantiā, nec obſequiū habebit mercedē,
nec beneficiū gratiam, nec fortitudo laudē. De
niq; non qui inceperit ſed qui perſeuerauerit,
ſaluus erit. hæc Ber. Et nota φ duplex eſt perſe
Perſeuerantia duplex. uerantia. Vna eſt, cōtinuatio in bonis operibus:
hæc non eſt in præcepto. Alia, perſeuerātia vo
luntatis in propoſito bene agendi: & hæc eſt in
præcepto. Et quia apoſtoli adhuc erāt infirmi,
nondū virtute ex alto induti, docet eos tanquā
teneros fugere, vt pluribus poſſint prodeſſe,
dicens: (Cū aūt perſequentur vos in una ciuita
te: fugite in aliā) vt amplius diuulgetur nomen
veſtrū, & veſtra p̄dicatio audiatur: & vt veſtræ
infirmitati prouideatur, & hoſtibus parcatur.
H Vnde Chry. Sciens in tentationibus infirmita-
Fugæ ſuaſio à dño. tē humanæ naturæ: ſi quis uos, inquit, perſecu-
tus fuerit in ciuitate iſta: fugite in alterā. Nō. n.
cōtēno timidos, nec eligo tantū fortes: quia nō
virtutē hominū deus conſiderat, ſed volūtatē.
Nā ille qui fugit, etſi virtute quidē diſsimilis eſt,
volūtate tñ æqualis eſt. Nā ſicut iſte ideo paſſus
eſt, ne ſe magis videatur amare, quàm deū: ita
& ille ideo fugit, ne victus in doloribus, theſau
rū Chriſtianitatis amittat. Hoc aūt mādat, non
vt qui ſteterit peccet: ſed vt qui fugerit, nō pec-
cet. Infirmitati humanæ cōſulit: nō fidei prom
ptioris virtutē excludit. Dicimus autē ad cōſo-
lationē fugiētium Chriſtianorum, quoniā ſta-
re quidē fortis fidei eſt: magnę aūt humilitatis,
Licētia fugiēdi infirmis conuenit. fugere. hæc Chry. Vnde & Remig. Sicut præce-
ptū perſeuerādi in perſecutionibus ſpecialiter
ad Apoſtolos pertinet, & ad eorū ſucceſſores vi
ros fortes: ſic licētia fugiēdi ſatis cōuenit infir-
mis in fide. Cuilibet cōdeſcēdit pius magiſter,
I ne ſi ſe vltro ad martyriū obtuliſſēt, fortaſsis
poſiti in tormētis negarēt: leuius. n. erat fugere,
quàm negare. Sed quāuis fugiendo perfectæ fi-
dei cōſtātia in ſe non oſtēderēt: tñ magis meri
ti erāt qm̄ omnia pro Chriſto parati erāt deſe
rere fugiēdo. Niſi aūt illis licentiā fugiendi de
diſſet: dicerēt eos aliqui alienos eſſe à gloria re
Perſecutio perſonalis. gni cœleſtis. hæc Remig. Vbi ſciendū φ perſe-
cutio aliquando eſt perſonalis vt qñ quis quæ-
ritur ad mortem: nō quia fidelis principaliter,
ſed propter odiū perſonę determinatæ, & tunc
eſt ſemper fugiēdū. Sicut Paulus quærebatur
ad mortē in Damaſco. Quod patet ex hoc, quia
alij fideles permittebātur ibi pacifice habitare:
2. Cor. 11. ſed quærebat ſolū Paulum interficere. Ideo di
miſſus à fratribus per murū, fugit perſecutio-
nē perſonalē: non timēdo perſecutionē, ſed po
tius declinando, vt multis prodeſſet. Itaq; non
eſt imperfectionis fugere, ſecundū dictamē re
ctæ rationis ad tēpus ſalubrius: vt ſaluetur fu-
Perſecutio fidei giens ad maiores fructus. Aliquando aūt non
ſolum eſt perſecutio perſonæ, ſed etiā fidei &
iuſtitiæ: & tunc ſi homo percipiat probabiliter
φ ex fuga ſua ſequatur derelictio fidei, & depreſ
ſio iuſtitiæ, fuga eſt mala, & peccatū mortale.
Si aūt non apparet hoc probabiliter, ſed magis

contrarium: vtpote, quia ex fuga tali poteſt ali K
bi fieri vtilitas eccleſiæ: ex manſione aūt nō ha
betur niſi occiſio miniſtrorū eccleſiæ, & cōcul
catio articulorum fidei ab obſtinatis infideli-
bus, tunc eſt fugiendum, & alibi proficiſcēdū:
qui. n. non poteſt in vno loco proficere, debet
ad aliū tranſire. Vnde Aug. Faciant ergo ſerui
Chriſti, quod præcepit vel permiſit: ſicut ipſe Fugam
fugit in Aegyptū. Fugiāt omnino de ciuitatē in ſuadet.
ciuitatē qñ eorū quiſquā ſpecialiter à perſecu-
toribus quæritur: vt ab alijs qui nō ita quærun
tur, non deſeratur eccleſia, ſed præbeant ciba
ria conſeruis, quos aliter viuere non poſſe, no-
uerint. Cùm autē omnium. i. epiſcoporum, cle-
ricorum, & laicorum eſt commune periculū,
hi qui alijs indigent, non deſerantur ab alijs
quibus indigēt. Aut igitur ad loca munita om
nes tranſeant: aut qui habent neceſsitatem re-
manendi, non relinquantur ab eis, per quos il
lorum eccleſiaſtica ſupplenda eſt neceſsitas: vt L
vel pariter viuant, vel pariter ſufferant quod
eos paterfamilias volet pati. hæc Augu. Sed ne
dicerent, Iuſsiſti ne ad Gentes iremus: quid er-
go faciemus ſi omnes ciuitates Iudeæ circum-
iemus, & nos abiecerint? Hoc præuenit, hunc ti
morem remouendo dicens: (Amē dico vobis,
non conſummabitis ciuitates Iſrael) prædican
do ſcilicet ibi aduentum, vel fidē Chriſti, (do- Aduentus Chriſti.
nec veniat filius hominis) reſurgendo ſcilicet à
mortuis: quia denuntiato aduentu Chriſti ab
apoſtolis per ciuitates Iudeæ, immediatè paſ-
ſus eſt Chriſtus: & à mortuis reſurgens, ap-
paruit diſcipulis. Vnde Rabanus: Prædicit
quòd non ante prædicationibus ſuis, ad fidem
perducerent ciuitates Iſrael, quòd reſurrectio
domini fuerit perpetrata, & toto orbe terrarū,
prædicandi euangelium poteſtas conceſſa. Vel
ſi intelligatur de aduentu Chriſti ad iudicium,
tunc intelligenda eſt conſummatio prædicatio
nis apoſtolorum, per totum orbem, quantum M
ad conuerſionis effectum: quia vbique diſperſi
ſunt filii Iſrael, ſecundum prædeſtinationem.
Licet enim prædicatio apoſtolorū, diſcurrerit Pſal. 18
per totum orbem, tempore ipſorū: quia in om-
nem terram exiuit ſonus eorum: tamen effe-
ctus conuerſionis fidelium, quātum ad eos qui
generaliter conuertendi ſunt ad fidem, habe-
bit plenarie effectum circa mundi finem. Vn-
de dicit. (Amen dico vobis: non conſummabi-
tis) id eſt complebitis (ciuitates Iſrael) fugien-
do, vel fidē prædicando, & ad fidē conuertēdo
(donec veniat filius hominis). ſ. ad reſurrectio
nē generalem, in gloria patris. Non. n. conuer-
tentur communiter filii Iſrael, donec prope fi
nē mundi. Vnde Chry. Et quaſi dicentibus eis,
quando poſſumus fugere. Grauior eſt. n. fuga
longa, quàm velox mors conſolans eos. Pro-
pterea dominus ait: (Non conſummabitis ciui
tates Iſrael, donec veniat filius hominis.) Si de
apoſtolis hoc tantum intelligitur dictum, non
procedit intellectus: cùm multò ante defuncti
ſint apoſtoli, quàm Chriſtus aduenerat. Sed om-
nia quæ ad apoſtolos loquitur, etiā ad illos lo
qui videtur, qui poſtmodum per illos fuerant
credi-

A crediturí, vſq; ad exitum mundi. Ipſi.n.duodecim erant capita totius Chriſtianitatis futuræ. Et quemadmodū, quod in os miſeris, per tota corporis membra diſpargitur: ſic & Apoſtolis quod dicebatur, ad totam plenitudinem Chriſtiani corporis pertinebat. Sciebat.n.dominus quia notitia eius tot occupatura fuerat ciuitates: ita vt pené omnes totius orbis terræ ciuitates Iſraeliticæ dicerentur. hæc Chryſ. Deinde poſt oſtenſam magnitudinē tribulationis imminentis, hortatur diſcipulos ad eius tolerantiam & conſulatur eos ſuo exēplo, & procedit a minori ſic: Si in magiſtro, in domino, in patre familias blaſphemias iniecerunt, & iniurias multas ſine cauſa fecerunt, & ipſe patienter & intrepidè ſuſtinuit: multò plus fiet in ipſis qui ſunt vt diſcipuli, ſerui, & famuli: & ipſi ſimiliter debēt patiēter ſuſtinere. Vñ dicit: (Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum, neque ſeruus ſupra dominum ſuū,) intelligendū eſt donec & quādiu fuerit diſcipulus: & ſeruus non eſt, inquā ſuper magiſtrum & dominū, ſecundum honoris naturā: vel (non eſt diſcipulus,) id eſt, nō debet eſſe (ſupra magiſtrum, nec ſeruus) debet velle (ſupra dominū ſuū:) cōtraria, & quaſi potētiora magiſtro, & dño ſuo operādo, q.d. Non dedignemini tolerare vos ſerui & diſcipuli quod ego tolero, vel tolerabo, dñs & magiſter: quia dñs ſum faciens quod volo, & magiſter docens quod utile ſcio. Mea exēpla vos doceant: ad me reſpicite quid in me fieri uidetis, hoc in vobis ne formidens. Qui me offendere & perſequi nō timent, vos quoq; offendere & perſequi nō timebūt. Vñ Chry. Nunc incipit eos cōſolari in paſsionibus eorū futuris ſuo exēplo. Naturalis eſt res ſi pro deo iniuriā patimur, ab aliquibus indignis tra ſcimur & dolemus. Si verò audierimus aliquā præclaram perſonam quæ ſimiliter paſſa eſt, refrigeramur: & inflatio indignationis noſtræ laxatur. Dicimus enim ſi uir ille qui clarior eſt quàm ego, paſſus eſt talia: planè ego iniuriæ meæ nō debeo ſentire dolorem. Quāto magis conſolabūtur diſcipuli in paſsionibus ſuis cùm diſcipuli eſſent, & ſerui, recordantes Chriſtum dominum & magiſtrum talia aut maiora perpeſſum. hæc Chryſ. Et ideo debent dominū nō ſolum patienter, ſed etiā gaudenter ſequi: quia, vt dicit Seneca: Malus miles eſt, qui imperatorem gemens ſequitur. Et ſubiungit: (Sufficit diſcipulo,) id eſt, ſufficere debet, (vt ſit ſicut magiſter eius: & ſeruo, vt ſit ſicut dominus eius:) iniurias ſuſcipiens, & vindictam non quærens: male recipiens, & beneficia conferens: vel ſufficere debet ei ſi non plus conculcetur & contemnatur. Perfectus autem erit ſi ſit ſicut magiſter, & dñs eius ipſum in ſuis imitādo operibus; quia perfectio & aſsimilatio magiſtri. Vñ Bed. Si magiſter nō ſuas vult vindicare iniurias qui deus eſt: ſed ipſos mauult inſectatores patiēdo reddere mitiores, eandem neceſſe eſt diſcipuli qui puri homines ſunt, vt regulā perfectionis ſequantur. Hæc Beda. Hoc aūt dictum domini in propoſito eſt verum, vbi de ſe loquitur, qui eſt magiſter & dñs: imò pater omnium: ſe.n. dicit magiſtrum & dñm Apoſtolos autē & eorū imitatores vſq; ad finem ſeculi dicit diſcipulū & ſeruum. Huius magiſtri, & domini imitatio; eſt humana perfectio. Vñ Aug. Sūma Chriſtianæ religionis, eſt imitari quem colis. Non autē dicit hoc dñs de alio: ſi.n. magiſter indoctus fuerit, non ſufficit diſcipulo ignorantia magiſtri: & ſi dominus miſer fuerit, nō ſufficit ſeruo miſeria domini. Vel ſecundum Chryſo. Non ſecūdum ea quæ rarò contingunt: ſed ab amplioribus & ab his quæ ſunt in pluribus ſuſcipit hūc ſermonem. Et addit: (Si patrem familias,) id eſt, me qui paternam gero ſolicitudinem, patris habens autoritatem, (Beelzebub vocauerunt,) id eſt me operari in Beelzebub dixerūt, (quantò magis domeſticos eius:) .ſ. vos in hoc etiam diffamabunt? Quòd enim Apoſtoli facerent miracula virtute dæmonis, ſæpe dixerunt Iudæi & Gentiles vt patet multipliciter ex Apoſtolorū legendis. Non ergo boni contriſtari debent, ſi fortè ab aliquibus prauis hominibus ſine culpa detrahatur eis: quia ad conſolationem noſtram ſua dominus opprobria adducere dignatus eſt, dicens: (Si patrem familias Beelzebub vocauerunt, quantò magis domeſticos eius?) Sunt enim plurimi qui vitam bonorū fortaſſe amplius laudant quàm debent: & ideo ne eis elatio de laude ſurrepat, permittit omnipotens deus malos in obtrectatione prorumpere: vt ſi qua culpa ab ore laudantium in corde bonorum naſcitur, per obtrectationē malorū ad pœnitentiā reuocentur. Sed inter verba laudantium & vituperantium, ad mētē ſemper recurrere debemus, & ſi in ea non inuenitur bonum quod de nobis dicitur: magna triſtitia in nobis generari debet: & ſi in ea non inuenitur malū quod de nobis dicitur, in magnā lætitiā reſilere debemus. Vnde Grego. In omne quod de nobis dicitur, ſemper taciti ad mentem recurrere debemus interiorem teſtem, & iudicē quærere. Quid.n. prodeſt ſi omnes laudent, cū cōſcientia nos accuſet? Aut quid poterit obeſſe ſi omnes nobis derogent, & ſola nos conſcientia defendat? Vñ Cato: Cùm te quis laudat, iudex tuus eſſe memēto. Plus alijs de te quàm tu tibi credere noli, Sed vt dicit Grego. Qui non amat gloriam, non ſentit contumeliam. Et de virtutibus aliis & vitiis ſimiliter iudicabis. Valde autem periculoſum eſt hominem in præſentia ſua laudari, quia oporteret eum valde fortem in deo eſſe, φ non eleuaretur intus in corde: vt & cōſulit Oratius: Quales cōmendes aſpice, ne mox incutiant tibi aliena peccata pudorem. Igitur iccò gloriæ id amplectimur, ſi domino noſtro in paſsionū cōditionibus adæquamur. Quia.n. in igne tribulationis peccata purgantur: ideo ſicut tunc caput Eccleſiæ Chriſtū fluctibus paſsionem deus expoſuit: ſic & corpus eius.ſ. Eccleſiam ſuā vſq; in finē ſeculi, ad probationem & purgationē tribulari permittit. Aſpera.n.& dumis, ac ſentibus plana & horrida eſt virtutis via. Sic patriarchæ, ſic prophetæ, ſic Apoſtoli, ſic martyres, ſic confeſſores, & virgines, & quotquot placuerunt deo: per multas tribulatio-

Margin notes: Tribulatio toleranda. — Exemplum Christi. — Mille malus. — Magiſtri aſsimilatio — Imitatio Chriſti, hominis eſt perfectio. — Detractio quibuſdam expedit. — Te non quæſieris extrà. — Laudari in præſentia periculoſum eſt. — Tribulatur Eccleſia militās. — B, C, D, E, F

G bulationes tráſiere fideles:ſic etiá omnia Chriſti membra vſq; ad diem iudicij pertranſibunt. Vnde Aug. Nullus ſeruus Chriſti ſine tribulatione eſt. Si putas nó habere perſecutiones, nódum cœpiſti eſſe Chriſtianus. Et ſubiungit dominus concludendo, (ne ergo) domeſtici & imitatores mei, (timueritis eos:) .ſ. perſecutores, homines fragiles & peccatores, nec eorum blaſphemias, vel ſęuitias, omittendo veritatem fidei propter perſecutionis timorem: ſed ferte patienter iniurias, propter dei amorem. Ad tolerandum igitur patienter aduerſa, multum iuuat, ſi quis Chriſtum pro ſe paſſum cogitat. Vnde Aug. Noli eſſe puſillanimis: ſi enim pleno corde intuitus fueris quid pro te Chriſtus paſſus fuerit, nec tu puſillanimitate deficies: ſed magnanimiter & tu quicquid aduerſi acciderit tolerabis, inſuper & gaudebis: quia inuentus es in aliqua ſimilitudine paſsionũ regis tui.

H Et iterum ſi ille qui veriſsimè dixerat: Ecce ve-
Ioã. 14. nit princeps mundi huius, & in me nihil inueniet: dictus eſt peccator iniquus, Beelzebub inſanus, tu dedignaris ſerue audire pro meritis tuis quod dñs audiuit nullis meritis ſuis? Ille venit vt pręberet tibi exemplũ, quaſi gratis hoc fecerit ſi tu non proficis. Quare .n. ille audiuit,
Contumeliam & opprobria audire docemur. niſi cùm audires tu nó deficeres? Ecce tu audis, & deficis. Fruſtra ergo ille audiuit: non .n. propter ſe, ſed propter te audiuit. Ideo .n. prior ille ſuſtinuit, vt nos ſuſtinere diſceremus: & ſi ille qui non habebat quod ſibi obiiciebatur: quantò magis nos qui & ſi non habemus peccatum ꝙ nobis obiicit inimicus, habemus tamen alterũ, quod dignè in nobis flagellatur. Neſcio quis furem te dicit, & non es fur: audis opprobrium, non tamen ſic non es fur vt non ſis aliquid ꝙ deo diſpliceat. Et iterum: Vnuſquiſque conſiderans conſcientiam ſuam, ſi mundi amator eſt, mutetur: fiat amator Chriſti, ne ſit antichriſtus.

I Si quis ei dixerit quod antichriſtus ſit, iraſcitur
Antichriſti qui ſint. iniuriá ſibi factá putat. Dicit ei Chriſtus, Patiens eſto. Si falſum audiſti, gaude mecum: quia & ego ab antichriſtis falſa audio. Si autem verum audiſti, conueni conſcientiá tuam, & ſi audire times eſſe, plus time. Hęc Aug. Vnde & Grego.
Conuitiorum tollerãdorum facilitas. Tunc illata conuitia bene tolleramus, cùm in ſecreto mẽtis ad mala perpetrata recurrimus. Leue quippe videbitur quod in iniuria percutimur, dum in actione noſtra conſpicimus, quod peius eſt quod meremur. hæc Gregor. Deinde dominus hortatur diſcipulos, ad tollerantiam, ex conſideratione diuini iudicij, in quo omnia manifeſtabuntur: quia bona & mala omniũ erunt omnibus manifeſta, tale .n. erit iudicium quod omnibus videbitur, iuſtum: quod non poſſet eſſe niſi merita, & demerita viderentur ab omnibus manifeſtè. Vnde dicit: (Nihil .n. eſt opertum,) in præſenti tempore quantum ad operata quę occultantur ex induſtria, (quod non reueletur,) in iudicio futuro: (& nihil eſt occultum,) nunc quantum ad cogitata quæ occultantur ex propria natura, (quod) tunc (non ſciatur: quia non ſolum opera: ſed etiam cordi, ſecreta quæ ſoli deo ſunt nota, tunc erunt nobis manifeſta. q.d. ſecundum Hieronimum:
K Nolite timere perſequentium ſęuitiam, & blaſphemantium rabiem, neq; emulemini ſimulatores: quia veniet dies iudicij, in quo & veſtra virtus & eorum nequitia omnibus demonſtrabitur, & cuilibet ſecundum opera ſua tam interiora quàm exteriora reddetur quia: tunc patientia martyriũ præmiabitur, & nequitia perſecutorum punietur. Nolite ergo euangelium erubeſcere: ſed tota intentione verbo operam date, fixa mente retinentes illum extremæ retributionis diem quo illuminabit deus abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit cogitationes cordium: tunc .n. erit vobis à deo laus & aduerſarijs veritatis pœna manet ęterna. Conſideratio huius manifeſtationis debet dare magnã audaciam in veritatis prædicatione, & prædicatores monere ad prædicandum veritatem ſecurè. Propter quod ſubditur: (Quod dico uo-
L bis) .ſ. modò exiſtentibus, (in tenebris:) .ſ. timoris, id eſt, dum adhuc in timore carnali eſtis, (dicite,) id eſt prædicate (in lumine,) id eſt, in fiducia ſecuritatis: quod & fecerunt accepto ſpirituſancto (& quod in aure auditis,) id eſt, ſolo auditu percipitis, (prædicate,) opere complendo, exiſtentes, (ſuper tecta,) id eſt, corpora veſta, quæ ſunt animarum domicilia. Vel (quod dico vobis in tenebris: dicite in lumine,) id eſt, quod auditis in myſterio, & enigmate, prędicate apertius & manifeſte, & quod
Super tecta pdicare. in aure auditis prædicate (ſuper tecta,) id eſt, ꝙ vos erudiui in paruulo Iudęę loco, audacter dicite in toto mundo: vel (quod dico vobis in tenebris,) id eſt, in locis priuatis, (dicite in lumine,) id eſt, in locis publicis & communibus; quia Apoſtoli poſtea in palàm populo prędicauerunt ea quæ ſeorſum à Chriſto didicerunt,
M (& quod in aure auditis,) id eſt, in ſecreto: ſoli: prædicate ſuper tecta, id eſt, publicè coram omnibus nulli abſcondẽtes verbum, quaſi quis ſtet ſuper tectum & clamet in publicum. Et loquitur ſecundum modum in palæſtina, ubi do-
Tecta palęſtinorũ. mus non habent tecta cacuminata, ſed plana; & ibi ſolebant ſermones fieri ad populum inferius in terra poſitum. Conſidera hic: quia diſcipuli domini exponuntur perſecutionibus, nos autem in pace pigritamus: propter quod
Pigritia noſtra reprehendi. venia digni non ſumus. Vnde Chryſ. Quo vtiq; erimus digni, in pace molliti & pigritantes? Nullo denique bellante occidimur: nullo perſequente diſſoluimur. In pace ſaluari iuſſi, & neque hoc poſſumus: quæ igitur nobis venia: Non flagella, non carceres, non principes, nó ſynagogę, non aliud aliquid talium imminet: ſed & contrarium vniuerſum. Nos regnamus, etenim reges pij ſunt: & honores multi ſunt Chriſtianis, & neque ita ſuperamus. Si igitur fieret prælium eccleſiarum, & perſecutio: excogitata quãta eſſet deriſio, quanta opprobria. Et valde decenter: Cùm .n. in palæſtra nullus exercitatur, qualiter in agone erit clarus? Sta igitur aduerſus paſsiones, fer vtiliter dolores qui ſunt mẽtis, & eos qui ſunt corporis ſuſtineas. Etenim beatus Iob, niſi bene eſſet exer-

citatus

A citatus ante agones, non utique ita clarus in agonibus effulſiſſet: niſi meditatus fuiſſet extra omnem triſtitiam eſſe dixiſſet vtiq; aliquid pertinax, nunc autem ad omnia ſtetit certamina. Hanc igitur fortitudinem, hanc manſuetudinē, & nos zelemus illius qui ante legem & gratiā fuit: ut æternis cum eo poſsimus communicare tabernaculis. Hæc Chryſoſtomus.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte clementiſsime, qui diſcipulos tuos ad prælliandum contra mūdum & diabolum ſicut oues inter lupos miſiſti: & eis conſolationem intollerantia tribulationem præſtitiſti, confirma fragilitatem meam & mihi contra mundi pericula, & inſidias diaboli, præbe firmitatem: cuſtodi me ab B hoſtibus meis viſibilibus & inuiſibilibus, & da mihi patientiam in aduerſis & tribulationibus; vt te meum creatorem ſemper ſentiam meum defenſorem: & in preſenti uita ſemper à te defenſus poſt hanc ad te perueniam à peccatis omnibus abſolutus. Amen.

De non timendo mortem, & confitendo Chriſtum. Cap. 51

Mat. 10. Poſtquam dominus excuſsit diſcipulis timorem perſecutionum, & infamiæ, ſeu maledictionis: conſequenter aufert eis timorē mortis corporalis quæ eſt ultimum omnium terribilium in hoc mundo & finis. Et vt ait Chry. Non promittit eis ereptionem à morte: ſed permittit mori, maiora largiens quàm ſi non feciſſet hoc pati: ſuadere .n. contemnere mortem, maius eſt quam eruere a morte. Euacuat autem dominus timorem mortis ſex rationibus: quæ in ſerie literæ ponuntur. Prima eſt ex conſideratione humanę impotentię: quia homines non poſſunt lædere niſi in minimis .ſ. in corpore, & ſic læſus proficit in magnis .ſ. in anima. Vnde ait: Dico autem ſpecialiter vobis amicis meis, qui nihil terrenum cupitis: qui debetis aliis eſſe exēplum fortitudinis. (Nolite timere eos qui occidunt corpus,) id eſt, hominē in corpore tantum, & ad tēpus, (animam autē non poſſunt occidere,) quin deus eam corpori reddat, & ipſum corpus reſuſcitet. Vb. Chryſo. Nolite timere eos qui occidunt corpus, ne fortè propter timorē mortis, non liberè dicatis in lumine quod audiſtis in tenebris, nec fiducialiter prædicetis omnibus, quod in aure ſoli audiſtis. Sicut ergo ex his verbis oſtenditur, non ſolum ille eſt proditor veritatis, qui tranſgrediens ueritatem palàm pro ueritate mendacium loquitur: ſed etiam ille qui nō libere pronuntiat ueritatem, quàm libere nuntiare oportet: aut non libere ueritatem defendit, quam libere defendere cōuenit, proditor eſt ueritatis. Non ſolum ille tranſgreſſor eſt ueritatis qui palàm denegat veritatem: ſed etiam ille qui propter timorem eorum qui poſſunt occidere corpus, tacet veritatem. Et quid dico, quia propter timorem mortis tacent homines veritatē: propter miſerum uentrem, & propter ſpem vani honoris tacent homines ueritatem. Sed forte dicis: Si taceo veritatem ante aduerſarios, nunquid conſentio mendacio eorum? Dic mihi: Si princeps aliquis Romani imperatoris, videns ciuitatem Romanam ab hoſtibus expugnari, cum poſsit liberare, defendere neglexerit: num ipſe videbitur tradidiſſe: quam potuiſſet liberare ſi uoluiſſet: ſic & tu uidens ueritatē dei ab impiis expugnari, cùm poſsis eam defendere ſi loqui uoluiſſes, tacēs expugnaſti: per hoc ipſum quod eam paſſus es expugnari. Et ſi propter timorem eorum, qui occidunt corpus tacere veritatem impietas eſt quomodo non ſit impietas maior tacere ueritatem, propter miſerum uentrem, & ſpem uanı honoris, melioremq; facere gratiam panis & honoris, quàm gratiam ueritatis dei. (Et nolite timere eos qui occidunt corpus,) quoniam corpus & ſi ab impiis occiſum non fuerit, propter deum, à ſeipſo poſt modicum morietur propter naturam: ergo occiſi ſecundum corpus ab impiis, nihil perdunt niſi mortis dilationem, magis autem nec ipſam dilationem. Si .n. verum eſt, quod nec folium cadit de arbore ſine præcepto dei: & quia numerati ſunt nobis dies ad uitam, credere debemus quod nec moriuntur ante diem nec tranſire poſſumus diem. Tamen ponamus quoniam & ante diem moritur, qui moritur propter deum. Si ergo & gratis poſt modicum morituri ſumus, nulla dei cauſa propoſita, quare non ante modicum in cauſa dei cum gloria morimur, ut fiat ſacrificium voluntarium propoſita cauſa dei; ut offeramus deo pro munere quod aliquando reddituri ſumus pro debito. Ecce ſi mutuo acceperis ut puta bouem, aut equum, aut aſinum, nonnè aſsiduè opus tuum operaris in eo? Dicis .n. apud te, hodie aut cras tollendus eſt a me quia: non eſt meus. Et in corpore corruptibili natus, quare non ad utilitatē animæ tuæ vteris corporali corpore tuo ſciens quia poſt modicum tollendum eſt a te: quia non eſt tuum. Quæ eſt iſta inſipientia noſtra odire quod noſtrum eſt, & amare quod noſtrum non eſt? Studere quod ſeruare non poſſumus, & negligere quod in æternum habebimus? (Nolite timere eos, occidūt corpus.) Quid eſt timor mortis? Non dolor exeundi de corpore: ſed deſperatio uitæ poſt mortem, qui non putat ſe uiuere poſt mortem. Vis ſcire: Ecce frequenter homines grauem dolorem patiuntur in infirmitate, & non moriuntur & tamē magis contenti ſunt grauem dolorem pati, & nō mori. Vides ergo quia non dolor mortis, ſed mors ipſa timetur. Et iterum: Qui malæ conſcientiæ, eſt ſemper puſillanimis ac timidus eſt. hæc Chry. Vnde ait Seneca: Timidum non facit animum, niſi reprehenſibilis uitæ conſcientia mala. hęc Seneca: Sit ergo tibi ſingularis & ſuperexceſsiua fiducia in Chriſto, & eius promiſsis & verbis in omni periculo & dubio, & in omni inopia cor ineffabiliter aſsecurans: ita quod ſi omnia caſtra dæmonum & tota ſynagoga peccantium, ac tota caterua mundanorū ſapientium & principum te obſideant, habeas

Margin notes: D; E — Ante diē mori; Mutuo accepit anima corpus. F; Timor mortis quid ſit; C — Timor mortis expellitur ſex rationibus; Vera taceri uolunt.; Proditor veritatis.

G omnes pro fumo, uolatili, & pro ſtupa, & pro ſpuma gracili & inani: & ſi in principio tentationis fortis fueris: poſtea minus uinci poteris. Vnde Chryſ. Omnis operatio inimici talis eſt. In primis grauis, & ferè intollerabilis eſt impetus eius. Quia ſi quis forti animo ſuſtinuerit eum ſecundò inueniet eum infirmiorem. Et quantò plus repercuſſus fuerit, tantò magis fatigeſcit. Vnde puto in perſecutionibus Chriſtianis ſi in primis quando cóprehendútur nó denegauerint territi, nullis, poterunt poſtea uinci doloribus: quia diabolus non tantum habet in ſe uirtutis, quantum terroris, hæc Chry. Secunda ratio eſt, ex conſideratione diuinæ potentiæ: quia deus poteſt poteſtate ordinaria, nó ab alio delegata vel permiſſa, & animá & corpus perdere, quod plus eſt quàm corpus occidere.

Impetus aduerſarij noſt.i.

H Vñ dicit: (Sed potius eum timete, qui poteſt corpus & animam perdere in gehennam,) quæ eſt mors animę æterna. Manum .n. omnipotentis nullus pót effugere, neq. uiuus, neq; defunctus. Vnde in Eccleſiaſte: Deum time, & mãdata eius obſerua: hoc, ideſt, ad hoc, eſt omnis homo. Nullum ſiquidem ſummè plus perdit: ſed perdere dicitur quando non ſeruat. ſicut indurauit cor Pharaonis, id eſt non emolliuit, ſed indurari permiſit. vt autem dicit Greg. Magna ſecuritas eſt nihil timere præter deum: & ſtultus timor eſt, quo plus timetur humana indignatio quã diuina. Nam ut dicit Sapiens, Qui timet hominem citò corruet. qui ſperat in domino, ſubleuabitur. Sed prohodolor, hodie à multis plus timetur offenſa hominis, quàm dei & magis damnum corporis, quàm animæ. Iuſtum enim eſt ut timeamus non timenda, qui timere volumus timenda. Vnde Chryſoſt. Quia enim quę oportet non timemus, propter hoc quæ non oportet formidamus. Timore igitur mundi expulſo, ſeruite domino timore gehennę: donec illum charitas foras mittat permanente caſto timore, id eſt, reuerentia ſine fine deo exhibenda. vt .n. dicit Chry. In natura creauit deus timere carnalia mala, ut per timorem carnaliũ magis timeamus ſpiritualia. Et ſciendum quod multiplex eſt timor. ſ. humanus, mundanus, naturalis, ſeruilis, initialis, filialis, ſiue caſtus. Duo primi ſunt uitia, duo ultimi ſunt uirtutes: duo medij nec uitia, nec virtutes. Humanus timor ille eſt quo quis à bono declinat ad malum: ut uitet corporale periculum. Sicut Petrus qui ne mortem incurreret, vitam negauit: immemor eius quod audierat à magiſtro, nolite timere eos qui corpus occidunt animam autem non poſſunt occidere. Mundanus timor eſt ille quo quis à bono declinat ad malum ut uitet temporale incommodum ſiue damnum. Sicut Herodes qui ne regnum perderet innocétes occidit illic trepidans timore ubi non erat timor. Naturalis timor eſt ille quo quilibet homo naturaliter horret pœnam, & timet nocumentum naturæ. Sicut ipſe Chriſtus, de quo legitur quod Ieſus, cœpit pauere & tedere, contriſtari & mæſtus eſſe. Seruilis timor eſt ille quo quis timet peccare propter gehennam, & non amore iuſtitiæ: ſed formidine pœnę cohibet manum, ſed non animum à peccato. Et de tali timore legitur. Timor nó eſt in charitate, ſed perfecta charitas foras mittit timoré. Initialis timor eſt ille quo quis timet gehennam: & cum hoc dei offenſam, ac declinat à malo partim amore iuſtitiæ & partim formidine pœnæ. De hoc timore legitur. Initium ſapientiæ timor dñi, intellectus bonus omnibus facientibus eum. Omnes iſti timores ſunt imperfecti: quia perfecta charitas foras mittit timorem. Sed filialis ſiue caſtus timor eſt ille, quo quis amore boni & virtutum ſucceſſus pertimet offendere deum: & ab eo ſeparari, ac declinat à malo tantum amore iuſtitiæ. Iſte timor eſt perfectus & nó expellitur per charitaté imò augetur ſecúdú augmétú charitatis. Et de iſto timore legitur: Timor dñi ſanctus permanens in ſeculú ſecul. Prohibet ergo dñs ne timore humano vel múdano.

Eccleſiaſtes 12.

Securitas magna.

Pro. 19.

I

Timor naturalis.

Timor multiplex.

Humanus timor quis eſt.

Mundanus & naturalis timor quis eſt.

Pſa. 52.

Mat. 14

Seruilis timor quis eſt.

K

I. Ioá. 4

Eccleſiaſtici 1.

Filialis timor.

Pſ. 18.

L & propter corporale periculú, vel téporale cómodú de virtute ad vitium declinemus. De timore ſeruili, & filiali ſeu caſto, ſpecialiter ſic dicit Aug. Eſt timor ſeruilis, & eſt timor caſtus. Eſt timor ne patiar s pœná. Eſt alius timor ne amittas iuſtitiá. Timor ille ne patiar s pœnam, ſeruus eſt. Nó eſt magnú timere pęná, ſed magnú eſt amare iuſtitiá. Eá deus innocentiam probat, qua homo non metu pœnæ fit innocens: ſed amore iuſtitiæ. Ná qui timore non peccat quá uis non noceat cui vult nocere ſibi tamé plurimum nocet & abſtinés ab iniquo opere, ſola tamen reus eſt voluntate. Et iterũ: Inaniter putat uictoré ſe eſſe peccati, qui timore pœnę non peccat: quia, & ſi nó impletur foris negotium malę cupiditatis ipſa tñ mala cupiditas intus eſt hoſtis. Ná quãtum in ipſo eſt, mallet, & nó eſſet iuſtitiá puniété peccata. Inimicus iuſtitiæ eſt qui pęnę timore nó peccat, amicus auté erit ſi ex amore iuſtitiæ nó peccauerit. Mandatum dei ſi timore potius fit pœnæ quàm amore iuſtitiæ, ſeruiliter fit, & non liberaliter: & ideo nec fit. Non .n. bonus fructus eſt qui nó de charitate procedit. Nemo inuitus facit bonum ét ſi bonum eſt quod facit quia nihil prodeſt ſpiritus timoris vbi non eſt ſpiritus charitatis. Hæc Aug. Vñ & Chry. Qui in timore ſeruit deo: pœná quidem euadit, mercedem auté iuſtitiæ non habet: quia inuitus fecit bonum propter timorem. Vnde etiam dicit poeta Oratius: Oderunt peccare boni virtutis amore. Oderunt peccare mali formidine pœnæ. Vnde dicit Seneca: Non putes virtutem hoc effectu iam, quod efficit nimia formido. Tertia ratio eſt, ex conſideratione diuinæ prouidentiæ: quia prouidentia dei ordinatur vita, & mors ſanctorum, quia & irrationabilium animalium, ergo non eſt eis timendum: ſiue viuant, ſiue moriantur. Vnde dicit: (Nónne duo paſſeres aſſe veneunt.) id eſt, venduntur: quia veneo venis habet ſenſum paſſiui ſub uoce actiua (& tamen vnus ex illis,) quantuncunque ſint parui precij, & ualoris, (non cadet ſuper terram,) & in laqueum, id eſt, non morietur (ſine patre ueſtro,) id eſt, ſine dei patris prouidentia

Timor ſeruilis et caſtus

M

Bonum nemo inuitus facit.

Oratius in epiſtolis.

A tia in qua ſunt omnia. q.d. Nolite timere mortem: quia mori non poteſtis ſine nutu & voluntate dei patris quod liquet in minoribus. Si.n. paſſeres qui parui & viles ſunt in auibus, & minimi pretij ſine dei voluntate vel permiſſione nõ poſſunt mori: quanto magis vos qui pluris eſtis, hoc eſt apud deũ maioris dignitatis & pretij: quia rationales ac empti prætio magno, & redempti ſanguine Chriſti, nõ moriemini ſine ordinatione dei. Non eſt.n. proportio valoris infinitorũ paſſerũ ad vnum ſpiritũ. Et ita patet ratio ſecundũ appretiabilitatẽ. Itẽ põt probari ſecundũ æternitatẽ, & eſt ſenſus ſecundũ Hier. Si peritura ſine dei prouidentia nõ pereũt, vos qui æterni eſtis timere non debetis ꝙ abſq; dei prouidentia viuatis. Vbi Chry. Si ergo paſſeres in voluntate dei poſiti ſunt: nõ in poteſtate hominis quos deus ad vſum hominũ fecit: quãtò magis vos nõ eſtis in poteſtate hominũ: ſed in

Paſſer non cadit ſine deo.

B volũtate dei quos deus ad ſuam gloriã fecit. Si paſſer euentu nec moritur, nec cadit, propter hoc ipſum quia opus dei eſt: quantò magis iuſtus homo non eſt in euentu poſitus, quia imago dei eſt: ſed aut à deo traditus, aut à deo liberatus euadit. Si in paſſeribus nihil ſine ratione agitur, quorum duorũ pretium vnus eſt aſſis: quantò magis in vobis ſine deo nihil agitur, quorũ pretiũ eſt ſanguis meus. Si ſic habentur paſſeres, quõ habendi ſunt filij? Ideoq; non debetis timere homines, quia nõ eſt in vobis illorum poteſtas, ſed dei. Non.n. quando volunt impij tunc poſſunt nocere ſanctis: ſed quando illis nocendi tempus cõceſſerit, vt prouideat ſanctis ſuis coronã. Quæ eſt ergo ſapientia illum non timere cui dat poteſtatem: ſed illum timere qui accipit? Si ergo non es traditus, ſine cauſa times: & ſi traditus es, pariter ſine cauſa times. Deo.n. liberante homo tibi nocere non poteſt: deo autem tradente, homo tibi parcere non poteſt: & ſi vult. Neſcitis quõ Pilatus volebat

C dimittere Chriſtum: ſed non potuit, quia deus eum tradebat. Hæc Chryſ. Vnde dicit & Seneca: Vir bonus quicquid illi accidit, æquo animo ſuſtinebit: ſcit.n. id accidiſſe lege diuina, qua vniuerſa procedunt. Myſtice ſecũdũ Hylarium: Duo paſſeres, ſ. corpus & anima minimo pretio venduntur, cũ pro minima delectatione diabolo traduntur. Quarta ratio eſt ex conſideratione, reſurrectionis futuræ, quæ ſolum pertinet ad hominem: quia deus habet prouidẽtiam de minoribus, ſcilicet de capillis, qui ſunt extrema pars & de ſuperfluo hominis, ut corpore in debito numero redeant: ergo non eſt timendũ de alijs maioribus ſi propter deum morti tradantur. Vnde dicit: (Veſtri autem & capilli capitis omnes numerati ſunt) apud deũ & in dei præſentia: & redibunt, quantũ ſufficit ad ornatum corporis, in reſurrectione futura: & longè magis corpus & partes corporis, etiã ſi à beſtiis comeſta fuerint, quantum ſufficit ad debitam ſubſtãtiam, in reſurrectione redibũt. Quaſi diceret: Mori ne timueritis, quia in plenitudine reſurgetis. Vnde glo. Vt de tota taceã maſſa corporis, etiam minimę particulæ futu-

D ræ reſurrectioni ſeruantur. Meditatio huius reſurrectionis multum facit ad tollerantiam martyrii: quia per reſurrectionẽ redibunt in electis, non ſolum illa quæ ſunt de neceſſitate humanæ naturæ, ſed etiam ea quæ faciunt ad decorem, cuiuſmodi ſunt capilli. Non ergo noſtrorum corporum caſum pertimeſcamus: ſed omnẽ curã in eũ apud quẽ nec capillus perit, proiiciamus. Secundũ Hier. Non dixit ſaluator ꝙ capilli oẽs ſaluandi ſunt, ſed numerati: vbi ſcientia numeri demonſtratur, non eiuſdem numeri conſeruatio: quod immenſam dei ergæ homines oſtendit prouidentiam, & ineffabilem affectum ſignificat: quia nihil noſtrorum deũ lateat. Non ergo actu computationis, ſed facilitate cognitionis ſunt à deo omnia numerata: quia cum cognita ſunt omnia, numerata ſunt omnia. Bene etiam numerata dicuntur quæ ſeruat, quia illa quæ volumus ſeruare numeramus: vnde capilli numerati ſunt, vt ſeruetur ad

Reſurrectionis meditatio.

Capilli numerati.

E reſurrectionem glorioſam: ſicut numerãt pecunia vt ſeruetur. Myſticè, ſecundum Remigiũ, Chriſtus caput eſt, inde prodeunt capilli. ſ. omnes iuſti, qui pulchrè numerati dicuntur: quia nomina ſanctorum ſcripta ſunt in cœlis. Et ſecundum Cyrillum: Caput hominis eſt intellectus capilli verò minutiſſimè cogitationes, quę patent deo diſcutientur in iudicio. Et bene per capillos intelliguntur cognitiones: ſicut.n. capilli capiti, ſic cogitationes cordi adhærent: & omnes iſtæ numeratæ ſunt vt bonæ remunerentur, & malæ puniantur. Omnia etiam opera noſtra, ſiue bona, ſiue mala, deo numerabilia ſunt & nota: ut iſta remunerentur, illa puniantur. Deinde concludendo ſubiungit: Nolite ergo timere. ſ. mortem, quia multis paſſeribus meliores vos eſtis: ſcilicet quoad ſtatum naturæ, quia rationales & perpetui quoad ſtatum gratiæ, quia per adoptionem filii: quoad ſtatum futurum, quia in gloria beatificandi & pluris

F ac maioris reputationis eſtis apud deum, quia ad imaginem eius facti, quod non cõpetit creaturæ irrationabili. Quinta ratio eſt, ex conſideratione beatæ retributionis, quia omnis qui confitebitur me, & fidem meã, coram hominibus. ſ. malis, non timendo eos apud quos confeſſio Chriſti eſt odibilis: ſed nõn eſt magnum cõfiteri coram bonis, confitebor & ego eum gloria & vita æterna dignum coram patre meo rege ſummo, qui eſt in cœlis æternę beatitudinis: vt approbet, vt recipiat, ut remuneret. Qui ergo Chriſtum hic confitebitur, id eſt, ſimul corde, & opere fatebitur, non recuſans mori pro eo, & confeſſione nominis Chriſti, ac mandatis eius vſq; ad mortẽ fideliter firmiterq; perſiſtẽs: confitebitur & Chriſtus eum de diuino iudicio coram patre ſuo pro eo atteſtans, ac ipſo affectu remunerationem teſtimonij adiecit, dicens: Venite benedicti patris mei percipite regnum. Non ſolum enim martyres: ſed & confeſſores Chriſtum confitentur. Vnde Anſel. quem olim venerandi confeſſores, & doctores doctrinis ſacris, & operibus iuſtis confeſſi ſunt coram hominibus: nunc confitetur eos coram

Matth. 25.

Confeſſores.

patre

G patre ſuo, & ſanctis angelis eius. Quanto autē melior eſt deus homine, tanto melior eſt confeſſio eius cōfeſſione hominis. Sexta ratio eſt, ex conſideratione futuræ damnationis: quia (qui coram hominibus,) vbi debet prodeſſe cōfeſſio nominis mei, (negauerit me) non audēs me confiteri, & veritatem euangelij (negabo & ego eum coram patre meo,) tanquam indignū conſequi gloriam in cœlo. Qui ergo hic Chriſtum negauerit corde non credendo in eum, ualore quia non ſolum corde credere eſt neceſſarium ad ſalutem: ſed etiam confiteri ore pro loco & tempore caſu recurrente, vel opere: quia qui præceptis non obedit, & ſi ore confiteatur, factis tamen negat: hunc Chriſtus negabit in tempore. ſ. extremæ neceſſitatis, quando dicet: Neſcio uos, & ite maledicti in ignem æternum. Vbi Chryſ. Omnem rem poſsibilem quantum ad naturam carnalem mandauerat,

Oris cōfeſsio interdum eſt neceſſaria

Mat. 25

H nunc & pœnā proponit & præmium: vt modò timore pœnæ, modò deſiderio præmij: virtus animæ adiuuetur. Sed prius dicit præmium, poſtea pœnā: quia miſericors deus paratior eſt ad remunerandum quam ad puniendum. Igitur, vt ait Augu. Ama quæ pollicetur omnipotens deus, time quæ minatur omnipotens: & ſic uileſcit omnis mundus, ſiue promittens, ſiue terrēs. qui mundus ſecundum Augu. periculoſior eſt blanditiis quam moleſtiis, & magis cauendus cùm allicit ſe diligi: quàm cùm admonet, cogitque contemni.

Contra mundi minas & pollicitationes.

ORATIO.

DOmine Ieſu Chriſte, da mihi ut ſic omnes cupiditatis terrenas, & delectationes vitioſas deſpiciam: ꝙ nihil pro tuo nomine in terris pati timeā, ſed tuum nomen & tua paſſio ſic corde meo ſemper inſcribantur, vt palmam victricem contra omnia aduerſa & proſpera anima mea habere mereatur. & ſic te cōfitear corde, ore, & opere coram hominibus in I terris: ꝙ tu ſecundū promiſſum tuum confitearis me coram patre tuo in cælis, vbi de tua pietate & miſericordia cum ſanctis & electis tuis percipere merear gaudia, per te bone Ieſu ſic confitentibus repromiſſa. Amen.

De quibuſdam impedimentis perfectionis, et ſequelæ Chriſti. Cap. 54

Luc. 12. & Matt. 10

ET quia dñs Ieſus ualde nos dilexit: & ita & diligi vult à nobis: ideo vehementiā amoris quem expetit oſtendens, conſequenter ſubiūgit, dicens (Ignē,) ſ. diuinū. i. feruorem ſpiritusſancti, ac charitatem dei & proximi, (veni) per incarnationem, (mittere in terram,) i. in homines ad conſumptionem peccatorū, & innouationē animarū, (& quid volo,) niſi vt mediante ſufflatorio diuinæ inſpirationis, vel humanæ prædicationis, vel ſecretæ meditationis: accendatur. i. ardeat & augmentetur: quia charitas meretur augeri, vt aucta mereatur perfici. Vnde Greg. Ignis quippe in terram mittitur cum per ardorē ſpiritusſancti afflata terrena mens à carnalibus deſideriis ſuis cōcrematur. K ſuccenſa aūt a ſpūali amore malū ꝙ fecit plangit, & ſic ardet terra quando accuſante ſe conſcientia, cor peccatoris in dolore pœnitentiæ concrematur. Vnde Beda: Ignē quippe dicit ſpiritusſancti feruorem, qui ſecreta cordis illuminans continuis motibus ad ſuperna prouocat, vitia concupiſcentiæ carnalis quaſi ſpinas tribuloſque cōburit: aurea dominicæ domus uaſa probando meliorat, & lignum fœnum, ſtipulaſque conſumit: & qui ob hoc ſolū de ſinu patris exiui, & veni in mundū, vt homines à terrenis cupiditatibus ad cœleſtia deſideria ſuccendam: quid uolo aliud quā ut huius incendij iubar cūctas mūdi plagas illuſtret: huius flāma deuotionis, vſque in finem ſeculi, fideliū ſemper augeſcat in corde: neque ullo infideliū, vel fluctuū, extinguatur incurſu, vel flatu. hæc Beda. Vnde etiam L Hugo, de ſancto Victore: Homines gratiæ ſunt hi qui per aſpirationē ſpiritusſancti ſunt illuminati: ut bonum quod faciendū eſt agnoſcant & inflammati vt diligāt. hæc Hugo: Si ergo te à vitiis purgaueris, accendes in te ignem diuini amoris: ſi dulcedinē diuini amoris in te perfectè guſtaueris, de dulcedine tēporali non curabis. Et ſubdit tempus miſsionis iſtius ignis: quia non perficietur eius miſsio donec ipſe paſſus fuerit. vnde dicit: (Baptiſmo autē habeo prius baptizari,) i. ſecundum Bedam, ſanguinis proprii tinctione prius habeo perfundi, & ſic corda credētium ſpiritus igne inflāmare, quod eſt dicere, antequā mitto ſpiritū: dabo me crucifigendū. Vnde dicitur, non erat ſpiritus datus: quia Ieſus nondū fuerat per reſurrectionē, & paſsionis victoriam glorificatus. Quia. n. paſſio Chriſti quā ex magna charitate pro nobis ſuſtinuit, eſt maximū charitatis incentiuū: ideo dicit ſe prius baptiſmo baptizandum, baptiſmū hic appellans effuſionē & tincturā ſui ſanguinis in ſua paſsione bñdicta, ex quo baptiſmus & alia ſacramenta Eccleſiæ habent efficaciam q. d. vt ignis iſte accendatur, quo à meis omnia M terrena deſpiciantur, reſperſione proprij ſanguinis perfundi habeo ut baptizatus in ſanguine meo alios baptizem in eo, vt eos magis in meū accendā amorem. Nihil. n. eſt quod ita excitet, & accendat nos ad diligendum deū: ſicut ꝙ paſſus eſt pro nobis, & in ſanguine ſuo lauit nos à peccatis noſtris. vt aūt dicit Ambr. Tāta eſt domini dignatio: & infundendæ nobis deuotionis, & conſummandæ perfectionis in nobis, & maturandæ pro nobis paſsionis ſtudiū ſibi ineſſe teſtetur. Vnde ſequitur: (Et quomodo coarctor.) vel angor, & contriſtor (vſque dū perficiatur,) per paſsionem meus baptiſmus & hominum ſalus. i. quanto deſiderio affecto orationem meā & paſsionem pro ſalute generis humani conſummatur. Quaſi diceret, multum. Per hoc ergo intelligitur magnū deſiderium eius perficiendi noſtram ſalutē per ſuā paſsionē. Vñ alibi. Deſiderio deſideraui hoc paſcha manducare vobiſcū, vt mihi un remini per dilectionem. Vnde Ambr. Cùm. n. in ſe nihil habuit quod doleret, noſtris tamen angebatur ærumnis.

Ignis in terrā miſſus.

Homines gratiæ qui ſunt.

Ioan. 7.

Paſsio Chriſti.

Baptiſmus eius.

Paſsio dñi inflāmat nos.

Deſiderium domini.

Luc. 22.

A ſumnis, & tempore mortis mœſtitiam præten
debat, quam non ex metu mortis ſuæ, ſed ex
mora noſtræ redemptionis aſſumpſerat. vt aût
dicit Beda: Qûo poſt Baptiſma ſuæ paſsionis,
poſt ignis ſpiritualis aduentum terra ſit arſu-
ra, declarat ſubdens: (Nolite arbitrari) .i. falſo
iudicio rationis opinari: (quia veni mittere,) .i.
procurare, vel confirmare (pacem in terra,) .i.
concordiam prauæ colligationis ſuæ carnalis
affl ctionis. Non veni pacem .ſ. talem mittere,
quia guerram conſtituit, & hominem inimicû
dei facit: (ſed gladium,) .i. ſeparationem & præ
ciſionem eius quæ pacem inducit, & hominem
deo coniungit. (Veni ſeparare filium aduerſus
patrem ſuum, & filiam aduerſus matrem ſuâ,
& nurum aduerſus ſocrum ſuam,) .i. ſecundû
gloſam. Veni p iuatos carnis affectus extin-
guere: quibus ita inuicem diligunt vt deo mi-
nus ſeruiant, vel pœnitus à dei ſeruitio ſe auer
tant. Vnde loquitur hic de ſeparatione ſpiritua
li .ſ. ab amore amicorum inordinato, non de
B corporali quando eſt ſine contumelia creato-
ris & offenſa: & inimici hominis, qui .ſ. ſic ope-
ratus eſt ab aliis: vel fidem, vel religione: & mo
ribus ſunt domeſtici eius, qui etiam ante ſepa-
rationê & ſi carnaliter diligunt, tamen ſpiri-
tualiter odiunt dum curſum viæ ſpiritualis im
pediunt. Deinde oſtendit modum quo venit ſe-
parare hominem ab amicis, & ponit primum
impedimentum perfectionis & ſequelæ Chri-
ſti, quod eſt inordinatus amor propinquorum,
dicens. Qui amat patrem: aut matrem vel filiû,
aut filiam pluſquam me: quod fit multipliciter,
cûm propter eos ad fidê non venit, vel acceptâ
dimittit, vel mortale committit, vel ſtatus ſui
periculo ſe exponit: non eſt me d gnus: me .ſ. in
C mundo habere hoſpitê, in iudicio teſtem, in re
gno remunerationê. ſecundum .n. Augu. Pecca
tor etiam non eſt dignus pane quo veſcitur.
Quaſi diceret dominus: Si veni ſeparare homi
nem a patre vel amicis non quin patrem dili-
gat, & in parentes pietatem ſeruet, ſed ne pater
nam pietatem ſuæ ſaluti, diuinę religioni, ac
pietatis cultui anteponat: & vbi patri vel ma-
tri non poteſt ſeruari honor aut pietas ſine of
fenſa dei, & iactura propriæ ſalutis: tunc odiû
in ſuos, pietas eſt in deum: & ſalubriter relin-
quitur pater & mater: quia pręferendus eſt
creaturæ creator. Charitas .n. eſt ſic ordinata
quòd homo debet deum diligere ſuper omnia,
etiâ ſuper ſeipſum: & ideo pro nullius quantû-
cunq; amicitia debet retardari, quin proſequa-
tur ea quæ pertinêt ad honorem dei. Sub deo,
& propter deum quicquid amatur eſt aman-
dum. Vnde Hiero. Hic ordo in omni affectu ne
ceſſarius eſt. Ama poſt deum, patrem: ama ma-
trem: ama filios: ſi autem neceſsitas venit vt
amor parentum ac filiorum amori dei compa
retur, & non po ſi: vtrunq; ſeruari etiâ odium
in ſuos, pietas in deum eſt. Circa hoc primum
impedimentum ſequendi Chriſtum, nota hic
vtile exemplum. Cûm .n. quidam amore pro-
pinquorum detentus, per hoc a ſequela domi-
ni eſſet impeditus: quadam vice volens appone-

Gladiû mittit dñs.

Impedimentû a ſequela dñi.

Peccator indignus pane.

Charitas ordinata.

Exemplû parentum exigua fidelitate.

re remedium, conuocauit eos ad conuiuium, D
& inter epulas rogauit vnum ex illis quem ma
gis ſibi fidelem eſſe credebat præ cæteris: vt ſi
eum diligeret, digitum ſuum minimum pro
eo in ignem mitteret: ſed ille pœnam timens
hoc faceret renuit nec fidem: quam ſimulaue-
rat ei exhibuit: & deinde cęteris omnibus per
ordinem ſimiliter requiſitis, idem quod in pri
mo, etiâ repperit in eis. Tunc propoſitum ſuû
aperiens omnibus dixit, ꝙ ob ſolum amorem
eorum haſtenus a ſequela domini retardatus
eſſet: ſed quia fidem in eis non inuenit, amplius
retardari nollet: & quia ipſi minimum mem-
brum corporis noluerunt pro eo ad horâ ex-
ponere igni tranſitorio, nec ipſe totum corpus
& animam pro eis exponere vellet igni perpe
tuo: & vale dicens omnibus illis receſsit ab eis. E
Deinde ſubiungit, de non diligendo corpore
proprio pluſquam Chriſtum & ponit ſecundû
impedimentum, quod eſt amor carnalis volu-
ptatis dicens: (Et qui non accepit crucem ſuâ,)
quotidie (& ſequitur me, non eſt me dignus:)
quia nec meo conſortio per gratiam, nec meo
ſolatio per familiarem præſentiam, nec meo
conuiuio per gloriam. vt enim dicit Bern. Deli
cata eſt diuina conſolatio, & non datur admit-
tentibus alienâ: crucem autem accipimus, cum
propter fidem Chriſti martyrium ſuſtinemus,
paſsionem domini per ſanguinis effuſionê imi
tando: aut cum pœnitentiæ onus aſſumimus,
concupiſcentias carnis per eius afflictionê re-
primendo, aut cum proximis compatimur: ne
ceſsitatem illius noſtram compaſsionem putâ
do. In cruce .n. omnia tormentorû genera de-
ſignátur. Vnde crux a cruciatu dr̄ & cruciari
dr̄ qui quolibet mô affligitur: et quotidie ac ſem
per crucem portare debemus, vt amorê Chriſti
oſtendamus, & ſemper nos Chriſtum amare do F
ceamus. Non ſunt aduerſa timenda, non pro
ſpera & carnalia deſideria ſectanda: vt crux
ipſi feratur, quæ neceſſariò in hac vita eſt feren
da. Vnde Augu. Crux domini non tantum illa
dicitur, quæ tempore paſsionis ligni affixione
conſtruitur: ſed & illa quæ totius vitę curricu-
lo cunctarum diſciplinarum virtutibus coapta
tur: tota .n. vita chriſtiani hominis, ſi ſecundû
euangelium viuat, crux atq; martyrium eſt.
Vbi Chryſ. Crucem ſuam tollit, qui paratus eſt
ad omne periculum propter deum: ſi neceſſe
fuerit uſq; ad mortem, magis quam relinquere
Chriſtum ille talis & ſi miſe ico dia dei eua-
dat, tamen quatum ad propoſitum ſuum quo-
tidie cruciatur: ideo & ſi nihil tale paſſus fue-
rit, tamen mercedem accipiet: voluntas enim
apud deum remuneratur; non opus: quia vo-
luntas ex arbitrio noſtro procedit, opus autê
dei Per gratiam conſummatu. Hæc Chry. Et
quia crucis acceptio poſſet fieri ſiniſtra intêtio
ne: ideo additum eſt, (& ſequitur me:) non mû
dum, per uiam cupiditatis: non carnem, per
uiam voluptatis: non homines, per fauorê &
gloriam vanitatis Dominum enim ſequitur, li
cèt crucem ferre uideatur, qui nô propter dei
laudem & æternam intentationem: ſed propter
inanem.

Corpus proprium minus deô diligendum.

Crux aſſumêda.

G inanem gloriam,& temporale lucrum, aut cō modum, imitatur domini paſsionem, ſeu affligit carnem, ſeu proximo carnaliter compatitur, vt culpæ eius faueat: vel etiam qui in angaria vt roſa fœnum crucem portat. Quia verò, vt dicit Chryſoſtomus, præcepta hæc quę iniungit, oneroſa videbantur: ponit & utilitatem eorum maximam, dicens: (Qui inuenit animam

Vita pſens nō amāda.

ſuam:) .ſ. hanc præſentem vitam quæ cauſatur ab anima exiſtente in corpore, & quęrit eam ſaluam facere .ſ. potius Chriſtū & nomen eius negādo, vel amore eius carendo: vel quodcūq; opus iuſtitiæ deſerendo, vel etiam carnis deſideria ſectando: vel aliàs uerbo, aut opere poſtponendo, quàm vitam præſentem temporaliter amittendo, (perdet eam,) æternaliter: quia perdet uitam æternam. Vnde Remigius: Qui hanc præſentem vitam & lucem, ac eius delectationes & voluptates ad hoc deſiderat: vt ſem-

H per inuenire poſsit iſtā quā ſeruare cupit perdet, & animam ſuā æternæ damnationi præparat, (& qui perdiderit,) temporaliter (animam ſuam,) id eſt, vitam hanc animalem: & paratus eſt perdere eam ad mortem temporalem, eam pro Chriſto exponendo, & omnia Chriſti amore poſtponendo: & ideo ſequitur, (propter me) .ſ. diligendum in corde, confitendum in ore: imitandum in opere, non propter ſe vt latrones: vel propter fauorem humanum, vt ſuperbi vanè gloriantes, non propter temporalem mercedem vt cupidi terrena ſectantes, (inueniet eam) in futuro ſaluam: quia inueniet & accipiet pro tranſitoria æternam. Vñ Augu. Quiſquis propter deum hanc uitam, quæ nunc corporis viuificatione ex anima tēporaliter mortalis, conſtat libenter deſpexerit: in futuro eandem corporis, non ſolum animæ vitam æternam & immortalem recipiet. Hæc Aug. Animā ergo in hoc loco pro uita præſenti poſuit:

I quia omnis vita noſtra in anima eſt. Anima

Animæ acceptiones

quippe dicitur, inquantum corpus animat, ſiue viuificat: ſpiritus, dum ſpirat: mens, inquantum recordatur ſeu meminit: animus, dum vult: ratio, dum rectum iudicat: ſenſus, dum ſentit: memoria, dum recordatur: voluntas, dum conſenſit. Hæc nomina diuerſa ſunt animæ, nec propter animæ pluralitatem, ſed propter effectum multitudinem. Vnde Aug. Anima ex eo dicta eſt, ꝙ animet corpus ad viuendum, hoc eſt viuificet: ſpiritus eſt ipſa anima, pro ſpirituali natura: vel pro eo quòd ſpiret in corpore: ſpiritus ad ſubſtantiam dicitur, anima ad

Spiritus noſtri bonum.

viuificationem. Eadem eſt ſubſtantia, ſed proprietas diuerſa. Nam unus & idem ſpiritus, ad ſeipſum dicitur ſpiritus ad corpus anima. Hæc Augu. Spiritus ergo qui eſt ſubſtantia noſtræ animæ, ſi deſiderat ea quæ ſunt corporis: in his perditur totum bonum eius, quia totum bonū ſpiritus noſtræ animę eſt in auertendo ſe à carne, & abſtrahendo ſe à deſiderijs concupiſcentiæ: ſic.n. vincit paſsiones, & virtute perficitur: & contemplationi coniungitur ſuperiorum, & depuratur & mundatur, vt ſit honeſtati ſubiectum, & diuinæ ſapientiæ ſpeculum. (Qui)

ergo (animam,) id eſt, vitam præſentem in anima deſignatam (inuenit) & amat inordinatè, in ea carnaliter viuere cupiendo: vnde & dicitur animalis homo: (perdet eam,) in futuro. Res.n. perditur quæ finem debitum non ſequitur: ſicut medicina perditur, cùm per eā ſanitas nō acquiritur: & eodem modo vita præſens, quæ finaliter ad conſecutionem vitę æternę ordinatur, rectè perditur, quando per ipſam ad æternam vitam nō peruenitur: quod illi contingit qui innordinate ipſam diligit. Et contrariò (qui perdiderit, uitam præſentē propter Chriſtum negligendo: talis.n. dicitur perdere non ſecundum ueritatem, ſed tantum ſecundū hominum opinionem: (inuenit eam,) accipiendo pro tranſitoria æternam. Non debet ergo homo trahi à bono: propter dulcedinem præſentis vitæ quę eſt breuis & tranſitoria, & ad merendum æternam vitam ordinata: finis.n. melior eſt his quæ ſunt ad finem: imò ea quæ ſunt

K

Res quę perduntur.

L ad finem, non ſunt niſi propter finis aſſecutionem: ideo de ipſis non curatur, niſi ꝙ finis habeatur: propter quod non eſt curandum de vita præſenti, ſed aſſecutione uitæ æternæ. Vnde Chryſ. Melius eſt pro tempore mori, & in perpetuum viuere: quàm pro tempore uiuere, & in perpetuum mori. Si ille pro nobis mortuus eſt, qui mori non poterat, niſi uoluiſſet: quanto magis non pro eo mori debemus, qui & ſi nolumus, mortales ſumus. Si dominus pro ſeruo mortuus eſt, & hoc ſine præmio: iuſtus eſt ut ſeruus pro domino moriatur, & hoc cum præmio. Vnde & Aug. Non habebat ille quare moreretur, & mortuus eſt: tu habes, & quare mori dedignaris? Dignare æquo animò pati per meritum tuum, quod ille pati dignatus eſt, vt te à ſempiterna morte liberaret. Circa prædictum ſecundum impedimentum, nota hic pro

Moriendū pro uita, cū deo habenda.

M ædificatione exemplum. Nā cùm quidam monachus deuotione motus, vitam auſteram duceret: & parentes ſui hoc cognito ad eum venientes, ipſum ſuper hoc arguerent: tale eis dedit reſponſum, corde & memoriter commendandum: Tanta & talia audiui, & legi de vita æterna, ꝙ non curo quantum mihi conſtet, & quid expendam pro ea. Quia autem dicit Matthæus de nō amare patrem, & huiuſmodi, plus quàm Chriſtum: hoc refert Lucas de odire, dicens: (Si quis uenit ad me,) id eſt, uult uenire per fidem credendo, uel ſtatum perfectionis aſſumēdo, (& non odit patrem ſuum, & matrē, & vxorem & filios, & fratres, & ſorores: adhuc autem & animam ſuam,) id eſt, animalitatem, & vitam animalem ſeu corporalem, eā contemnendo propter deum, paratus ſi opus fuerit pro fide exponere, & eligens occidi potius quàm in deum peccare: eiuſq; acquieſcendo deſiderijs carnalibus, (non poteſt meus eſſe diſcipulus,) quod valde damnoſum eſt: quia ipſa eſt veritas, & uera docet. Non ꝙ propinquorū naturam odiamus: ſed ea quibus nobis in itinere dei obſiſtūt & nos impediunt: ne ad Chriſtū fide, & charitate accedamus. Nullus enim odio eſt habendus, etiam ſi ſit malus. Vnde

Exemplū contemnendi mundum.

Luc. 14.

Omninō nullum ſi in naturam, ſed in vitia.

Boetius

A Boetius: Apud ſapientes nullus prorſus odio locas relinquitur: nam bonus quis niſi ſtultiſſimus oderit: malos verò odiſſe, ratione caret: nã ſi vti corporum languor, ita vitioſitas quidem eſt quaſi morbus animorum: cum ęgros corpore minimè dignos odio, ſed potius miseratione iudicemus: multomagis non inſequendi, ſed miſerendi ſunt, quorum mentes omni languore atrocior vrget improbitas. Hæc Boetius: Vnde excluditur hic affectio carnalis. ſ. amor inordinatus parentum & coniunctorum: & hoc eſt vnum impedimentum ſuprà ſecundùm Matthęum etiam dictum, quod obeſt ſequelæ Chriſti, & volẽtibus venire ad ipſum. Vbi Amb. Etenim ſi propter te dominus ſuæ renunciauit matri, dicens: Quę eſt mater mea, aut qui fratres mei, cur tu domino tuo cupias ante ferri? ſed neq; ignorare naturam, neq; ſeruire naturę dominus iubet: ſed ita indulgere naturæ, vt venerari autorem, nec adeò a parentum amore deſiſtas. Vnde Greg. Quiſquis iam ęterna concupiſcit, in ea quam aggreditur cauſa dei extra patrem, extra vxorem, extra filios, extra cognatos, extra ſemetipſum fieri debet: vt eò verius cognoſcat deum quo in eius cauſa neminem recognoſcit. Amandi ergo ſunt proximi: impendenda charitas omnibus & propinquis, & extraneis: nec tñ pro eadem charitate à dei amore flectendum. B Fideles quiq; compatiantur proximis per charitatem, & tamen de via dei non exorbitent per compaſſionem. Secundum impedimentum, etiam ſecũdum Matthæum ſuprà poſitum eſt amor carnalis voluptatis: & hoc tãgitur ſecundum Lucam, cùm ſubditur: & qui non baiulat crucem ſuam & venit poſt me, nõ poteſt meus eſſe diſcipulus. Nam, vt ait Chryſ. perfectus Chriſti diſcipulus eſt, qui omnia mala patitur, aut pati paratus eſt propter Chriſtũ. De his duobus impedimentis iam ſuprà dictum eſt latius: ſimile etiam habes infrà ante domini C transfigurationem: ſed non eſt idem. Tertium impedimentum, eſt incõſiderata leuitas mentis qua quis impeditur à perſeuerantia vitę aſſumptæ: dum inconſideratè aggreditur viam quam non poteſt perficere. Vnde huic qui aggreditur viam pefectionis, neceſſaria eſt diſcretio, vt cõſideret ſi habeat illud quod ad hoc requiritur: quod eſt fortitudo animi ad relinquendum omnia, & ſuſtinendum aduerſa prò deo: ne propter diſcretionem reſileat ab incepto: & hoc oſtendit per ſimilitudinem de volente ædificare turrim, id eſt, aggredi perfectionem euangelicam, & vitæ ſublimitatem: per quam Chriſti ſumus diſcipuli. qui ergo Chriſti diſcipulus eſſe & dici deſiderat: ſedeat prius & computet, id eſt, deliberans conſideret ſi habeat ſumptus requiſitos ad perficiendum: ſi diſcipulorum vitã tenere, patientiam habere, laborem ſuſtinere, & ſimul cum eis turrim virtutum ædificare, cõtra hoſtes pugnare, & cætera quæ ſequuntur agere valeat. Magnam etenim turrim ædificare incipit, qui mundi honores, diuitias, & dignitates, contemnens, omnia relinquit, & Apoſtolum vitam, ac monachorum conuerſationẽ

Amor parentũ excluſus.

Mat. 12. Naturæ non ſeruiendũ eſt.

Turris magnæ ædificatio.

D promittit: ſed iſte prius computare debet quàm arctam & laborioſam viam aggrediatur, & quã magnum & difficile opus agere incipiat? quia ſecundum Gregorium: Omne quod agimus, præuenire per ſtudium conſiderationis debemus. (Sedens) igitur, id eſt, à vita veteri, & à tumultibus mundi & paſſionũ quietatus & quieſcens, (computet) & diligẽnter diſcernat erogãdam eſſe ſubſtantiam temporalem, & cor à cupiditatibus auertendum, & animam contra ſeculi aduerſa præparandam. Debet etiam cogitare ſi habeat ſumptus ſpirituales virtutum & bonorum operum: ſumptus. n. temporales potius ſpargendi ſunt, antequã congregandi: (ſi habeat,) inquam, (ad perficiendum,) opus intẽtum, id eſt, humilitatem, patientiam, obedientiam, & perſeuerantiam quæ conſummat, tenere & cuſtodire valeat: ſine quibus hoc ædificiũ E perfici non poteſt. Sumptus quidẽ ſunt ea quæ debes deo, tibi, & proximo. Aedificans ergo ſpiritualiter conſidera ſi piè, ſobriè, & iuſtè vixeris: (ne poſteaquam poſuerit fundamentũ,) quod conſiſtit in obſeruantia mandatorum, (& non potuerit perficere,) à bono propoſito declinando: & in ædificio bonæ operationis deficiendo, irriſionẽ patitur ab inimicis. ſ. malignis ſpiritibus, noſtris bonis operibus ſemper inſidiantibus, & ex noſtris defectibus gratulantibus: (& omnes qui viderint) eum deficere, (incipiant illudere ei,) aut homines in vita, aut dæmones in morte: aut dominus in iudicio, & F etiam ſancti qui ſuper eum ridebunt, dicentes (quia homo cœpit ædificare,) iter perfectionis aſſumendo, (& non potuit conſummare,) in incepto perſeuerando. Sed quid ei cœpiſſe prodeſt, ſi ſaluus non erit? Non. n. qui cœperit: ſed qui perſeuerauerit, hic ſaluus erit. Quartum impedimentum, eſt confidentia ſtultæ ſecuritatis, dum quis confidit in ſecuritate ſuarum virium vel meritorum: quibus violenter credit cœleſte regnum obtinere, & ex meritis ſaluari iuſtè: ſed quia non poteſt, cùm nullus meritis ſuis ad gloriam pertingere poſſit, niſi ſeueri iudices ſententia tẽperetur per miſericordiã: neceſſe eſt vt pręmittens legationẽ lachrymarum & operũ bonorũ, roget ea quæ pacis ſunt, & ad pacem animæ pertinent: In conſpectu. n. eius omnis hõ imperſectus eſt, & nullus iuſtus. Et hoc oſtendit per ſimilitudinem de rege uolente cõmittere bellum aduerſus alium regem: qui cùm non poſſit cum decẽ millibus occurrere, uenienti cum uiginti millibus quærit pacem. Si rex à rege pacem quærit, multomagis nos infirmos cũ deo pacẽ habere cõgruit. Hic quippe accipitur rex, quicunq; vult aggredi ſtatum perfectionis: quia debet bene regere operationes & cogitationes ſuas, omnesq; ſenſus ſuos interiores & exteriores: & habet committere bellum ad rapiendum ſibi cœleſte regnum. quia regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Eccleſiam quaſi committere bellũ cum deo: eſt aliquem confidere ſe ex meritis debere ab eo ſaluari. Sed quaſi cum decem millibus deo occurrit, qui offert opera & obſeruantiam

Sũptus quæ ſũt.

Mat. 10.

Rex hoc loco quomodo capitur.

G tiam decem mandatorum quæ exterius geſsit. Deus verò cœleſtis duplicé obſeruantiam exigit: ab eo, ſcilicet mandatorum & conſiliorum quia prima non ſufficit ad perfectionis ſtatum acquirendum, vel ſecundum Grego. Deus rex quaſi cum duplo exercitu contra ſimplum venit, quia nos vix in ſolo opere præparatos, ſimul de opere & cogitatione diſcutit: vel quia multo plura ſe pro nobis ſuſtinuiſſe allegabit. Mittamus ergo ad eu nobis placandum legationem, aſſentiendo ei in obſeruantia cōſiliorum vel offerendo munera lachrymarū, orationū, & bonorum operum. Sicut ergo præmeditatio eſt neceſſaria ad cauēdā inimicorū irrıſionem, ita eſt neceſſaria ad impetrandam iudicis miſericordiam. Vnde hæc ſimilitudo eadē eſt quæ & ſuperior, nihil.n.aliud his verbis admonemur: niſi vt vltra vires noſtras nos non extendamus. Quintū impedimentum, eſt amor ſubſtantiæ temporalis, qui multum impedit perfectionem & ſequelam Chriſti. Vnde

Deus rex placandus nobis.

Diuitiæ nō amādæ.

H ſubiungit inferēs ex ſimilitudinibus præmiſsis, ſic ergo (omnis ex vobis qui non renūtiat omnibus quæ poſsidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus:) quia non poteſt quiſque deo ſeruire ſimul & mundo, propterea, vt ait Proſper, voluit deus cultores ſuos omnibus renuntiare: vt excluſa mūdi cupiditate, diuina in eis charitas poſsit augeri & perfici. Vnde Auguſt. Diſce nō diligere mundum, vt diſcas diligere deum: funde vt implearis, auerte vt conuertaris: dilectio ergo tēporaliū, nō poſſeſsio hic reprehenditur: quia vt dicit Aug. nō damnat deus diuitias vnde meremur cœlum: ſed cor appoſitū quod eas non expendit, ſed recondit. Vnde Abraha legitur multas poſſeſsiones habuiſſe, & tamen fuit perfectus. Non dixit ei dominus, relinque omnia: ſed ambula coram me .ſ. perfecte me amando, & ſic eſto perfectus. Sed quia difficile eſt diuitias habere in arca per poſſeſsionem, et

Mūdus nō amādus.

I non in animo per amorem: ideo conſulit dominus iuueni diuiti, dicens: Si vis perfectus eſſe, uade & uēde omnia quæ habes, & da pauperibus, & ſequere me. Hac igitur concluſione ſecundū gl. oſtenditur ꝙ ædificare turrim, facere cum fortiori pacē: nihil aliud eſt quàm eſſe diſcipulum Chriſti: præparare uerò ſumptus, mittere legationem, nihil aliud eſt quàm renuntiare omnibus: & ideo infert ex prædictis ſimilitudinibus, ꝙ ſicut non poteſt ædificare qui non computat ſumptus: nec ſecure occurrere qui non permittit legationem: ſic (omnis ex vobis qui non renuntiat omnibus quę poſsidet non poteſt meus eſſe diſcipulus.) Hæc omnia ſunt non ſolū temporalia: ſed & amor proximorum, & ipſa anima quibus omnibus deum præponere debemus, vt renuntiemus tēporalibus, & carnalibus propinquorum affectibus: & animalitati noſtræ, vt etiam ipſam animam, vitam.ſ. præſentem, pro deo & proximo ſi opus fuerit, ponamus. Vnde dicit (omnibus:) vt innuat ꝙ integra debet eſſe renuntiatio.ſ. quoad ſua: quoad ſuos: & quoad ſe: ſecundum quod dictum eſt Abrahæ. Egredere de terra tua, &c. Vnde quidam ait: Chriſte tuos, tua, te, gratis accepimus à te. Ergo meos, mea, me, meritò nunc exigis à me. Iſtud quod dictum eſt Abrahæ, poteſt exponi de religioſo, cui loquitur deus, dicens: Egredere de terra: per votū paupertatis: quia ſicut lutū & puluis adhærens fatigat & impedit ambulātes, ſic terrena cupiditas poſt dñm ire volentes. Et de cognatione tua: quantū ad votum caſtitatis: in cognatione .n. tangitur carnalitas, quæ multum impedit caſtitatem. Et de domo patris tui: quantum ad votum obedientiæ: quia monachus debet eſſe in religione ſine patre, ſine matre, ſine genealogia. Iſta tria ſignificata fuerunt per munera Magorum: per aurum, votum paupertatis: per mirrham, caſtitatis: per thus deuotæ obedientię, humilitatis. Et veni in terram quā monſtrauero tibi ſpiritualiter non dedero, quia adhuc quandiu ſumus in hac vita non datur terra paradiſi: ſed oſtenditur. Et nota ꝙ

Mat. 19.

Gen. 12.

K

Monachus Melchiſedech. Heb. 7.

L ſecundū Bedā, diſtat inter renuntiare omnibus & relinquere omnia: paucorum.n.ſ. perfectorum, eſt relinquere omnia: hoc eſt omnia temporalia, & curas mundi, poſtponere, & ſolis æternis inhiare: cunctorū aūt fidelium eſt renuntiare omnibus: hoc eſt, ſic gerere terrena, & tenere quæ mundi ſunt, vt tamen per ea non teneantur à mundo: ſed tota mente tendant ad cœleſtia. Vnde renuntiare conuenit omnibus, eis qui licitè mundanis vtuntur: relinquere verò omnia, perfectorum eſt: vt Apoſtolorum & ſuorum ſequaciū. Omnibus ergo renuntiat, qui quāuis aliqua poſsideat, omnia tamen ſi neceſſe ſit pro Chriſti nomine amittere non timeat. Nā ipſi quoq; Apoſtoli & veſtimenta & calciamenta qualiacunq; habebant, quibus tamen iā renuntiauerāt: quoniā, ſi neceſſe eſſet, ea ſimul cū ipſa vita perdere nō timebāt. Habētes igitur victū & quibus tegamur, his contenti ſimus. hoc .n. vt ait Ber. eſt perfectio euangelica. Et ſecūdū

Renuntiare omnibus Relinquere omnia.

M hoc cōſidera, ꝙ duplex eſt diſcipulatus Chriſti vnus eſt neceſsitatis: & ſic in primitiua Eccleſia omnes dicebātur diſcipuli, qui nūc dicūtur Chriſtiani. Alius eſt ſupererogationis, quo quis Chriſtū ſequitur in cōſilijs euāgelicis. Primò diſcipulatui neceſſariū eſt renūtiare omnibus, quantū ad effectū, ne quis ita afficiatur ad bona tēporalia, vt poſtponat æterna, & amore tēporalium ſuperatus ordine peruerſo diligat creaturā ſuper creatorē. Secūdo diſcipulatui neceſſariū eſt omnia relinquere, nō ſolū quātū ad affectū, ſed etiā quātū ad rē in affectu ſicut Apoſtoli omnia reliquerūt per volūtariā paupertatē: nō ergo oēs tenentur omnia relinquere, quātū ad affectū, niſi perfecti, qui voto paupertatis ſunt aſtricti: oēs verò tenentur renūtiare omnibus quātū ad affectū, ne plus afficiantur ad iſta quā ad deū. Similiter relinquēdi ſunt parentes & propinqui ſecūdū carnē, & amici ſecundū ſeculū: quia aliter nō poteſt quis eſſe Chriſti diſcipulus. Quod quantum ad primū diſcipulatū intelligēdum eſt, ſic ꝙ homo huiuſmodi propinquos & amicos nō amet niſi in ordine ad honorē dei: & ideo ſi inſtigēt ad aliquid ꝙ ſit cōtra diuinū honorem.

1. Ti. 6.

Diſcipulatus Chriſti duplex.

A norem, tunc ſunt odien ſi & relinquendi. Sed quantum ad ſecundum diſcipulatum, relinquendi ſunt realiter, quantum ad omnem conuictum mundanum, etiam in ſ[illegible] niſi quantum cedit ad honorem dei. Tertiò, relinquendum eſt corpus proprium, & vita corporalis. quod ſignificat dominus per animam, ſecundū vnum ſenſum, cùm ait: adhuc aūt & animam ſuam. vbi, vt ſuprà dictum eſt, anima accipitur pro vita animali, pro vt anima viuificat corpus & delectatur in eo. Et ſic ſecundum Aug. Anima eſt dupliciter odiendo. Vno modo, vt homo mortem pro Chriſto non timeat: vt cū Chriſto in perpetuum viuat. Alio modo, vt huius vitæ delectationem reſpuat: vt voluptatem fœliciter in regno dei inueniat. Et vtrunq; horum eſt neceſſarium, ſi velimus eſſe diſcipuli Chriſti, quantū ad diſcipulatū vtrunq; Nā primo diſcipulatui neceſſariū eſt, vt quis in cauſa

Anima quod eſt dupliciter [illegible]

B fidei interrogatus & exactus, mori pro Chriſto nō timeat, ſecundū præparationem animi, quantū ad primū: & in delectationibus corporalibus ad peccandum nullatenus acquieſcat, quantū ad ſecundū. Secundo aūt diſcipulatui neceſſariū eſt: vt quis ēt nō exactus, cū de fide agitur, ad mortē ſe offerat: & hoc quantū ad primū. Rurſus quantū ad ſecūdū huic diſcipulatui cōuenit: vt quis non ſolū non frangatur delectatione carnali, ſed ēt vt corpus non nutriatur propter voluptatem, ſed propter ſolam naturæ neceſſitatem: nec hoc propter ſe, ſed propter honorem diuinum: vt ex hoc deo expeditius ſeruiatur, ita ꝙ homo imaginetur quaſi deus ſedeat in mente: expetendo corporis neceſſaria tanquam ſui mancipij: & ſic quicquid homo de cibo vel potu ſumit, per hoc intendat non ſolum ſuæ neceſſitati ſubuenire: ſed etiam deo principaliter miniſtrare, & propin-

C quare pro ſui mancipij ſuſtentatione. Similiter eſt intelligēdū de quolibet cōmodo corporali. Quarto, relinquēda eſt anima propria accipiē do ꝓ nobiliori vi animæ, qualis eſt voluntas: & ſecūdū hoc in ꝓpoſito relinquere animā, nihil eſt aliud ꝙ volūtatē ꝓpriā relinquere: & eā diuinæ volūtati cōformare. Quod cōtingit dupliciter ſecūdū duplicem diſcipulatū. Vno modo quantū ad diuina præcepta, quibus homo non velit aliqualiter contraire: & hoc eſt neceſſariū primo diſcipulatui. Alio modo quantū ad quęuis diuina beneplacita, quibus homo volūtatē ſuā inquātū ſcit, & pōt, per omnia cōformet. Ita ꝙ animus quaſi ſui, & omniū exteriorū oblitus ſe totū in diuinā volūtatē trāsformet. iuxta illud verbū dñi. Qui vult venire poſt me abneget ſemet ipſum. Vbi dicit Baſil. quòd abnegatio ipſius eſt totalis ſui oblivio, & receſſus à proprijs voluntatibus: & iſto modo relinquere animā propriā conuenit ſecundo diſcipulatui. Et nota quod hæc omnia prædicta ꝓpter Chriſtū relinquēda, cōprehenduntur in ꝓfeſſione religioſorū: et à hoc modo & aliter quā ſuprà: nā relictio rerū exteriorū ac etiā propinquorum & amicorū cōprehenduntur in voto voluntariæ paupertatis: relictio vitæ carnalis, & delectationis corporalis, intelligitur in voto caſtitatis: relictio propriæ voluntatis, intelligitur in voto obedientiæ.

Voluntas deo ſubdenda.

Lucæ 9.

Profeſſio religioſorū cōtinet relinquēda.

D

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte ſplēdor paternæ gloriæ, mitte in me ignē & feruorem ſpiritus ſancti: vt accēdatur: & augeatur, ac perficiatur in me charitas dei & proximi. Da mihi affectionē carnalis propinquitatis, & amorem corporalis delectationis omnino relinquere: teq; ſuper omnia diligere, ac per conſiderationem & diſcretionē in omnibus agendis habere, et nūquā in ſecuritate virtū vel meritorū meorū cōfidere: ſed legationē lachrymarū & bonorū operū ſemper ad te mittere, pacēq; à te petere & reportare. Da ēt mihi ut omnibus renuntiē ex affectu, & omnia relinquā in effectu, ut ſic tuus verus ſim diſcipulus. Amen.

De conſolatione diſcipulorum inter honera præceptorum. Cap. 55. E

QVIA verò dominus ſeparat diſcipulos ab amicis & tēporalibus bonis, dat eis pro conſolatione alios qui eos charitatiuè ſuſcipient, & ipſis domos ſuas aperiēt: ac neceſſaria miniſtrabunt vitæ, propter ſpem retributionis æternæ, dicens. (Qui recipit vos,) corporaliter, (me recipit,) ſpiritualiter: (& qui me recipit, recipit eum qui me miſit.) Simili ſibi habeē. vbi dicitur, (qui accipit ſi quem miſero: me accipit. Qui autem me accipit, accipit eum qui me miſit.) Quia inquit, vos membra mea eſtis. & ego in vobis ſum, (qui recipit vos, me recipit.) Similiter autem quia ego & pater vnum ſumus, & ego ſum in patre, & pater in me eſt: (qui me recipit,) in membris meis. (recipit eum qui me miſit.) ſcilicet patrem. Et per conſequens etiam recipit ſpiritum ſanctum, qui cum patre & filio per gratiam inhabitat recipientis mentem. Vnde manifeſtum eſt: quia & patrem & filium totamq; trinitatem recipit. Qui dei nuntium veneratur & recipit: Qui verò dei miniſtro iniuriam facit, deo omnipotenti & trinitati inſeparabili iniuriam facit. Et certe hoc magnum eſt præmium, quòd tu recipiendo hominem efficiaris totius trinitatis habitaculum. Et per hoc hortatur eos qui diſcipulos ſuos & nuntios recipiunt, oſtendens magnitudinē præmij quā habebunt. vñ Chry. Seipſum poſuit in eis, vt ad ſuſceptionē eorū omnē Chriſtianū populū ꝓuocaret: ſibi imputans acceptū quod eis foret datū. hæc Chry. Sed videāt p̄dicatores & diſcipuli dñi, vt ſe tales exhibeāt, ꝙ cæteri bonorū operū eorū exēplo prouocati, beneficia charitati libentius eis impendāt. Vñ dū quidā in prædicando exclamationē non modicā faceret, de hoc ꝙ charitas & affectus hominum multorum ad deum & ad ſanctos eius defeciſſet: & ꝙ Chriſtus ſuam Martham in mundo iā non inueniret, quæ tot vt olim ob equia ſibi faceret: poſt completum ſermonē quædā matrona deuota ipſum adijt, eiq; quaſi ſubſannā chido

F

Mat. 10. Ioa. 13.

Trinitatem recipit qui Chriſtū recipit, Chriſtū recipe-re.

Contra prædicatores.

Exemplū quo vt Martha Chriſto ſic Chriſtus deeſt Marthę

G dixit: O frater ſi Martha nunc vt olim inueniret ſuum Chriſtum: vtiq; Chriſtus nunc quoq; ſicut olim inueniret ſuam Martham. Intendens q̧ ſi quidam de prædicatoribus eſſent ſicut deberent: adhuc eſſent qui eis cum omni deuotione ſubuenirent. Et vt in ſuſcipiendis diſcipulis vnuſquiſq; credentium Chriſtum ſe ſuſcipere arbitraretur, adiungit: (Qui recipit prophetam,) non ſimpliciter: ſed (in nomine Prophetę: & iuſtū) nō ſimpliciter: ſed (in nomine iuſti:) .i. non ex affectu carnis, ſeu propter conſanguinitatem vel affinitatem, aut quia amicus eſt, ſeu compatriota vel huiuſmodi, nec propter lucrum: vel commodum temporale: quia ſic non recipit eum pure in dei vel prophetæ ſeu iuſti nomine: ſed quia dei miniſter eſt, ac Chriſti fidem prophetat & nunciat, vel iuſtitiæ opera facit, (mercedē prophetę, vel iuſti, à deo) cuius propheta ille eſt: & qui hunc iuſtificat, (recipit.) Recipitur.n. dupliciter: vel intuitu doctrinæ ſuę, ſic dicit prophetam: vel intuitu bonæ vitæ, ſic dicit iuſtum. Merito prophetæ & iuſtitiæ mercedem accipiet, qui intantum prophetiam & iuſtitiam diligit: vt omnibus hominibus ex affectu ſeruiat, in quibus prophetam vel iuſtitiam eſſe cognoſcit. Nam quaſi operarios in prophetia & in operibus iuſtitiæ ſibi cōſtituit, dum ſua largitate eos ſuſtentat, ne propter inopiam deficiant: qui.n. ſpiritualia dona habentibus temporalia ſubſidia tribuit, in ipſis ſpiritualibus donis eis collaborat & cooperator exiſtit: & idcirco cum illis apud deum præmia habebit & princeps meriti eorum erit. Similiter qui ſacerdotes pro Chriſti nomine, & quia ſacerdotes ſunt, veneratur & recipit: mercedē ſacerdotij habebit. Eandem itaq; mercedē habebit recipiens de receptione, quam propheta de prophetia, & iuſtus de iuſtitia, & ſacerdos de ſacerdotio: & poteſt eſſe æqualitas quantum ad mercedem ſubſtantialem, ſi æquali oferentur charitate. Vbi Chry. Prophetę doctores intelliguntur, iuſti autem omnes Chriſtiani. Prophetæ ergo nomine voluit oſtendere omnes prædicatores Chriſti: iuſti autem nomine omnem hominem Chriſtianum. In nomine prophetæ, id eſt, quaſi prophetam Chriſti: in nomine iuſti, id eſt, quaſi iuſtum Chriſti ſeruum. Qualem autem mercedem habet ille, qui propter deum peregrinatur: talem mercedem habet, & iſte qui ſuſcipit propter deum peregrinantem, & ſiunt ambo æquales: & iſte qui propter deum laborat, & iſte qui propter deum laborantē refrigerat: vtpote ſuſcepiſti ſacerdotē, ſacerdotis habes mercedem: ſuſcepiſti laicum iuſtum, laici iuſti habes mercedem. hęc Chry. S. ergo omnibus ſufficis, omni petenti & indigenti ſine perſonarum electione tribue, des naturę vel gratiæ, nunquam culpæ: ſi non omnibus ſufficis, des tantum gratiæ, iuxta illud: Deſudet eleemoſyna in manu tua, donec iuſtum inuenias: tamen ſi opus fuerit, paſce fame morientem: alioquin ſi non paueris occidiſti. Et ſecundum Hiero. Ne quis poſſet ſe per paupertatem excuſare ac cauſari & dicere paupertas

In nomine Chriſti recipere.

H Recipit quis dupliciter.

I Recipiē tiū merces.

Tribuē dū omnibus. Eccleſ. Eccl. 29.

me retinet q̧ hoſpitalis eſſe non poſſum, hanc excuſationem leuiſsimo præcepto deleuit dicens: (Et quicunq, potum dederit,) non dico aliud (vni,) non pluribus (ex minimis meis,) nō ſolum maioribus. (calicē,) non lagenā: (aquę,) non vini: (frigidæ,) non calidæ: (in nomine diſcipuli,) id eſt, intuitu iſto, quia eſt diſcipulus meus & fidelis denuntians fidem, Chriſtianam, (amen dico vobis,) id eſt, fideliter & certitudinaliter promitto, (non perdet mercedem,) quā ex bono affectu potius meruit quam ex actu: quia & actu meruit, & affectu: non enim inquit de maiori obſequio, ſed de minimo quoq; mercedem ſuſcipiet, quicunq; in nomine diſcipuli vobis ſeruierit. Hoc autē de aqua frigida dicit, vt nemo excuſetur excuſando ſe per inopiam: non.n. ait aquæ calidæ, ne in calida & paupertatis penuria de lignorum occaſione quærerentur: & ideo qui non habet vnde aquam calefaciat, ſaltem frigidam det pro deo petenti. Quilibet ergo quantumcunq; pauper poteſt aliqua pietatis opera facere: quia poteſt aquæ frigidæ potum dare. In his.n. quæ dātur propter Chriſtum, non tm̄ penſatur quantitas doni quod datur: quantum penſatur quantitas bonę voluntatis ex qua datur: non quantū des, ſed ex quāto, attendit deus. Vtrūq; quidē attendit: ſed potius hoc quam illud. Vnde Chry. Vere iuſtus iudex: qui.n. & pro verbo otioſo conſtituit pœnam: iuſtum erat vt pro aqua frigida daret mercedem. Frigidam aquam ideo dixit: vt nec calefaciendi impenda: laborem, non quia aliquid eſt quod das, ideo habet mercedem: ſed quia magnus eſt propter quem das. Quid.n. ſi aliquid amplius voluit dare & non potuit: nunquid iuſtum eſt vt ſecundum modicum opus anguſtetur larga voluntas? Melius eſt ergo vt opus extendatur ſecundum voluntatem, quàm larga voluntas anguſtetur ſecundum opus. quomodo ergo omnes pauperes volentes benefacere cōfortat, ita nolētes benefacere inexcuſabiles reddit: qui enim aquæ frigidæ mercedem conſtituit: puto quòd ſine opere nudę voluntati reddet mercedem. Hæc Chry. Et nota quòd triplicem recipiēdorū differentiam ponit. ſ. prophetā, & iuſtum, & minimum diſcipulum. In propheta, prērogatiua doctrinæ, in iuſto prērogatiua vitæ. In minimo diſcipulo, prærogatiua ſupererogationis: ſecundum gloſam.n. minimi ſunt, qui nil penitus ex hoc mundo habent: & ideo iudices cum Chriſto erunt. Vltimo autem loquitur de receptione diſcipulorum: quia hoc principaliter intendebant, quaſi ex præmiſsis, concludere ſic maior eſt imitatio diſcipuli ad magiſtrum, quā prophetæ vel iuſti: ſed illorum receptio remunerabitur à Chriſto: ergo multo plus diſcipulorum Chriſti receptio. Magno ergo affectu recipiendi ſunt diſcipuli propter Chriſtum, qui tā minima beneficia nō euacuat à mercede. Ea.n. quæ fiunt Chriſti fidelibus, reputat ſibi fieri Chriſtus: & hoc tam in factis malis ſicut ibi: Saule, Saule quid me perſequeris: id eſt, fideles meos: quàm etiam in bonis, ſicut patet hic ex prēmiſſis: quia dicit ſe eſſe receptū in diſci-

K

Aqua frigida.

L

Iudex iuſtus deus.

M Recipiēdorum triplex differentia.

Acto. 9.

A in diſcipulis ſuis. Vnde Benedictus in regula,
Mat.25. Omnes ſuperuenientes hoſpites tanquam Chri
ſtus ſuſcipiantur: quia ipſe dicturus eſt, hoſpes
fui & ſuſcepiſtis me. Omnibus venientibus ſiue
diſcedentibus hoſpitibus inclinato capite Chri
ſtus in eis adoretur, qui & ſuſcipitur. Pauperũ
& peregrinorum maximè ſuſceptio omni cu-
ra ſolicitè exhibeatur: quia in ipſis magis Chri
Ibidẽ. ſtus ſuſcipitur. Infirmorum cura ante omnia
Hoſpitalitatem commẽdat. & ſuper omnia adhibenda eſt, vt ſicut reuera
Chriſto, ita eis ſeruiatur: quia ipſe dixit. Infir
mus fui, & viſitaſtis me. Et quod feciſtis vni de
his minimis meis, mihi feciſtis. Hæc Benedictus.
Obediẽtiam cõmendat. Igitur, vt dicit Chry. caueamus ne ſi nos duri
in hoſpitum receptione fuerimus: poſt hanc
vitam nobis hoſpitia ſanctorum denegentur.
Luc.10. Deinde ad commendandum obedientiã ſubiun
git: (Qui vos audit, audit me: & qui vos ſpernit,
me ſpernit: qui aũt me ſpernit) in vobis, (ſper-
nit eum qui me miſit:) ſ. patrem, quia ego &
pater vnum ſumus. Hoc addit ſaluator, ad oſtẽ
dendum ꝙ doctrina diſcipulorum eius eſt de
uotè & reuerenter audienda, ſaltem propter
reuerentiam ipſius dei, cuius principaliter eſt
hæc doctrina: quia. n. Chriſtus in diſcipulis, pa-
ter verò in filio, & filius in patre eſt: non põt
Prædicat in ſuis dominus. vnus honorari ſine alio, vel contemni. Igitur
in audiendo euangelij prædicatores, ſciat ſe
quiſq; non viles perſonas quaslibet audire vel
ſpernere: ſed ipſum dominum ſaluatorem &
ſuũ patrem. In diſcipulo. n. magiſter auditur,
& in filio pater honoratur: quicunq; ergo es
qui ſacerdotes audire contemnis, & eorum ver
B bis & exhortationibus acquieſcere deſpicis, ſal
tem deum ipſum non paruipendas, & eum au
dire non faſtidias. Si deſpicis audire ſacerdotẽ
audi vel dominum in eo loquentem: per eum
te admonentem, & ad vitam reducentẽ. In ſa
cerdotibus. n. & diſcipulis Chriſtus loquitur: &
in eis honoratur vel contemnitur. vnde Apoſt.
2. Co. 13 An experimentum quęritis eius qui in me lo-
quitur Chriſtus? Noli itaq; ſpernere diſcipulos
& nuntios Chriſti, ne ad illum perueniat quod
illis feceris: imò noli deum ſpernere in diſci-
pulis & nuntijs ſuis. Hic ergo Chriſtus nos in-
C ſtruit, vt præceptis eccleſiæ & prælatorum obe
diamus: ne ad deum perueniat iniuria quam
illi fecerimus, & ideo quilibet ſic miſſum &
propoſitum accipiat: vt in eo mittentem & pro
ponentem attendat, vt in Petro Chriſtum. ſ. in
ſeruo dominum, in Chriſto patrem. ſ. in vnige-
nito genitorem, & deo ac prælato non in his
quæ expreſsè docent vel dicunt: ſed in his quę
nouerit eorum præciſè eſſe voluntatis, vel cõ
Iubenti deo ſeruire nõ cognita ratione. ſilij obediat. Vnde Aug. Magna eſt vtilitas ho
minis iubẽti deo, ẽt incognita iuſsionis ratione
ſeruire: iubendo. n. deus vtile facit, quicquid iu
bere voluerit: de quo metuendum non eſt, ne
non pro futura recipiat: nec fieri poteſt vt vo-
luntas propria non grandi ruinæ pondere ſu
per hominem cadat ſi eam voluntati ſuperio-
ris extollendo præponat. Et iterum: Suam vo
luntatem homines faciunt: non dei: quando fa
ciunt quod volunt, non quod iubet deus, vt di-
D uinæ ſeruiant voluntati: quando autem ita fa-
ciunt quod volunt, quàuis volentes agant quod
agunt, illius tamen voluntas eſt à quo præpa-
ratur & iubetur quod volunt. Volens fac quod
iuberis. atq; ita & hoc facies quod vis. non volũ
tatem tuam facies, ſed iubentis. Vnde Ber. Spi-
Volũtas propria & eius mala. ritum diſcretionis nihil ita extinguit ſicut pro-
pria voluntas: voluntatem dico propriam, quæ
non eſt communis cum deo & hominibus: ſed
noſtra tantum: id eſt, quando quod volumus
non ad honorem dei, non ad vtilitatem pro-
ximi, ſed propter noſmetipſos facimus, non
intendentes placere deo, & prodeſſe proximis
ſed ſatisfacere nobiſipſis. Huic contraria cha-
ritas eſt, quę eſt deus: quid. n. odit, aut quid pu
nit deus, prɇter voluntatem propriam? Ceſſet
voluntas propria, & infernus non erit: vt autẽ
ait Hiero. Tantum virtuti adijcies, quantum
E voluntati ſubtraxeris: & ergo non confidas in
Obediẽtiæ merita. orationibus & operibus priuatis, contempto
mandato ſuperioris. Quia, vt dicit Aug. citius
exauditur vna oratio obedientis, quàm decem
millia contemptoris. Et ideo, vt dicit Ber. grã
de malum eſt propria voluntas, qua fit vt bo-
na tua tibi bona non ſint. Quando verò magis
& quando minus meritoria ſit obediẽtia, oſtẽ
dit Greg. Obedientia aliquãdo ſi de ſuo aliquid
habeat, nulla eſt: aliquando autem ſi de ſuo
aliquid non habeat, minima. Nam cũm huius
mundi ſucceſſus præcipitur, cũm locus ſupe-
rior imperatur: is qui ad percipienda hæc obe
dit, obedientiæ ſibi virtutem euacuat, ſi ad hęc
F etiam ex proprio deſiderio anhelat. Neq;. n. ſe
ſub obedientia dirigit, qui ad percipiẽda huius
mundi proſpera libidini propriæ ambitionis
ſeruit. Rurſum cũm mundi deſpectus præcipi-
tur: cũm probra adipiſci & cõtumelię iubẽtur
niſi hæc ex ſemetipſo animus appetat: obediẽ-
tiæ ſibi meritum minuit, quia ea quæ in hac
Obediẽtia in aduerſis & proſperis. vita deſpecta ſunt, inuitus nolensq; deſcendit.
Debet ergo obedientia & in aduerſis ex ſuo ali
quid habere, & rurſum in proſperis ex ſuo ali
quid omnino non habere: quatenus in aduer-
ſis tanto ſit glorioſior, quanto diuino, ordini
etiam ex deſiderio iungitur: & in proſperis tã
to ſit verior, quanto a præſenti ipſa, quam di-
uinitus percipit gloria, funditus ex mente ſe-
paratur. hæc Greg. vt autem dicit Ber. Tria vin
cula debet habere vera obedientia, videlicet ce
leritatem in iuſsione, iucunditatem in labore,
perſeuerantiam in operis executione. Quãtum
verò bonum ſit obedientia: & per oppoſitum
Inobedientiæ mala. quantum malum inobedientia, oſtendit Aug.
dicens: Perfectè deus euidenterq; monſtrauit
quantum ſit bonum obedientia, cũm hominẽ
in paradiſo poſitum ab ea re prohibuit, quæ
non erat mala. Sola ibi obedientia potuit tene
re palmam, ſola inobedientia incidit pœnam.
Vnde & Ber. Inobedientia deum offendit, an-
gelos alienat: eijcit a communione ſanctorum
vitam æternam ammittit, gaudium facit dæmo-
nibus, æternum meretur ſupplicium. Et iterum:
Non dabit inobedienti copiam ſui tantus ama
tor obedientiæ, qui maluit mori quã non obe

r dire.

G dire: & ne perderet obedientiam, perdidit vitā. Hæc Bern. (Cū ergo consummaſſet Ieſus,) ſermones prædictos (præcipiens duodecim diſcipulis ſuis) modum.ſ.prædicandi & viuendi prędictum, tranſit inde vt doceret & prædicaret in ciuitatibus eorum.ſ.diſcipulorū, quarū dñi non erant: ſed in quibus nati vel enutriti, ſeu morati fuerant: hoc eſt vt prædicaret Iudæis quibus miſſus erat. Prædicāt itaq; ibidē Iudæis, non Samaritanis, non gentibus, fecit quod docuerat & mandauerat diſcipulis, vt ſecundum promiſſa prius offerretur Iudæis occaſio ſalutis. Hic ergo dat maioribus prælatis exemplū: vt ipſi prædicare non deſinant, quāuis alios deſtinēt ad prędicandū, ne alijs laborantibus otioſi ſiant: & bonorum glorioſum fructū perdāt. Sed heu, hodie multi prælati vicarios, nō adiutores, quærunt: & quieſcere, nō collaborare volunt: opinantes ꝙ ſic ſuæ & ſubditorū animæ requieſcant in pace. Imò, quod peius eſt, prædicationibus omiſsis, quidam vacant guerris & pugnis. & qui prædicando deberent animas viuificare, guerras faciendo non timent & corpora & animas perimere: & ſic lotis extrinſecus manibus, ſed pollutis intrinſecus cordibus ad altare accedere. Vbi Chryſ. Cū conſummaſſet Ieſus præcipiēs diſcipulis ſuis exijt ad prædicādū ne laborantibus diſcipulis otioſus eſſet: magiſter. Non.n. vicarios operis ſui illos ordinauerat, ſed adiutores: & ideo feſtinantibus mercenarijs ... ipſe paterfamilias ... nam in ſecularibus qui fuerit maior aut clarior, & habuerit ſecus ſe minores aut ſubditos, à deo omnia quæcunq; neceſſaria fuerint ipſi adimplent: ille autem in ſuo honore cōſtitutus tantūmodo iuſsionibus pręeſt, ab omni labore ſecurus eſt. In ſpiritualibus autē viris non eſt ita, ſed qui maior eſt, maiorē habet laborē: ideo prædicantibus Apoſtolis amplius laborabat Chriſtus: miſerat.n. illos quaſi Sol radios ſuos: quaſi roſa ſuauitatis odores, quaſi ignis ſcintillas ſuas diſperſit: vt ſicut Sol in radijs ſuis apparet, ſicut roſa in odoribus ſuis ſentitur, ſicut ignis in ſcintillis ſuis aſpicitur, ſic in illorum virtutibus Chriſti potētia cognoſcatur. Quis.n. videns diſcipulos tuos bene inſtructos, non ſcientiam magiſtri collaudet? Aut opera eorum magna conſiderans, non potentiam admiretur autoris? faciebat.n. Chriſtus miracula, faciebāt & diſcipuli eius: & inter mirabiliū operationes maior virtutū fama creſcebat. Hæc Chryſ. Exeuntes aūt xij. diſcipuli circumibant per caſtella euangelizantes, non ſolū procurationē recipiētes & curantes in anima & corpore, non malo exēplo occidētes, & hoc vbiq; ſine perſonarum acceptione. Exierunt ab arce contēplationis ad actionē prædicationis & curationis inducendo homines verbo & exemplo, vt pœnitentiam agerent de peccatis: ſed heu multi hodie exeunt à latebris peruerſæ cogitationis, ad actionem iniquitatis, corrumpendo homines verbis & exemplis malis.

H

I

Prædicēt prælati. Contra ꝑlatos.

Magiſter nō ceſſet.

Exitus diſcipulorum.

ORATIO. K

Domine Ieſu Chriſte magiſter bone, da mihi prophetas.ſ.qui doctrina te prædicant & iuſtos, qui bona vita te demonſtrant: ac diſcipulos, ac nuntios tuos, qui te quoquo modo denuntiant: ſic pro nomine tuo venerari & recipere, ac eis charitatis obſequia, & beneficia impendere: vt mercedem cum eis merear, te donante, meritis eorum obtinere. Da mihi etiam domine deus meus prælatos prædicatores & ſacerdotes reuerenter audire, & eorum admonitionibus obediendo acquieſcere: vt cum veris obedientibus valeam apud te gratiam inuenire. Amen.

De quæſtione Ioannis Baptiſtæ, & eius commendatione. Cap. 56.

L

Ioannes aūt Baptiſta in vinculis & in carcere conſtitutus, cum per diſcipulos ſuos magis inuidia, quā ſimplici corde ſtimulatos, audiſſet opera & miracula quæ faciebat Chriſtus: plus de diſcipulorum ſalute quàm de ſuo periculo ſollicitus, mittēs duos de diſcipulis ſuis dubitantibus, vt ipſis reuerſis crederetur ab alijs: quia in ore duorum vel trium teſtium ſtabit omne verbū, (ait illis).ſ. Ego hic ſto per diſcipulos ſuos miſſos. q.d. ſi mihi non creditis qui teſtimonium de Chriſto perhibui, vos ipſi dicite ei. (Tu es qui venturus es Chriſtus,) & Meſsias in lege promiſſus, qui debes ſaluare Iſrael, (an alium expectamus,) ad ſaluandum? Ioannes interpretatur gratia, Ioannes ergo in vinculis eſt: cùm gratia in aliquo vinculis mūdi, vel carnis, vel peccati, ligata tenetur ne proficiat. Heu in multis hodie Ioannes tenetur vinculis: corpus.n. carcer eſt impediens hominem à contēplatione veritatis: non aūt ipſe Ioannes dubitauit, nec dubitando quæſiuit qui de Chriſti præſentia in vtero matris exultauit, qui et etiā ad baptiſmū venienti dixerat: ego a te debeo baptizari, & tu venis ad me: & in baptiſmo eū per colūbam deſcendentē, ac per patris vocē & teſtimonium agnouit, & poſtea digito demōſtrauit: qui et pro Chriſto ac fide eius, & iuſtitia poſitus eſt in carcere, & paratus mortē ſuſtinere: ſed morē dubitātis gerēs quæſiuit, vt diſcipulorū dubitationi condeſcendo eos per Chriſtū cōfirmaret, & Chriſti diſcipulos faceret: quos de Chriſto adhuc dubitantes nouerat, vt videntes ſigna & eorum dictis crederēt: ſcandalū.n. patiebātur, quia Ieſum præponi & pręferri ſuo magiſtro audierāt. Vnde Aug. Ite dicite illi, nō quia ego dubito, ſed vt vos inſtruam: quod ego ſoleo dicere, ab ipſo audite audiſtis pręconem, confirmamini à iudice. Vnde & Hylarius: Ioannes igitur non ſibi ſed diſcipulorū ignorantiæ conſuluit: vt.n. ſcirent non alium à ſe prædicatum, ad opera eius intuenda diſcipulos ſuos miſit vt autoritatem dictis illius opera cōferrent, nec Chriſtus alius expectaretur quàm cui teſtimonium opera præſtitiſſent. Vnde etiam Chryſ. Ioan-

Mat. 11

Deu. 19

Quęſtio Ioanis.

Ioānes in vinculis.

M

Corpus carcer eſt.

Luc. 1. Mat. 3.

Ibidē. & 10. 1.

Ioānes quęſiuit vt ſuos doce-

A Ioannes in carcere ſciens ſe eſſe iam in exitu conſtitutum, volebat diſcipulos ſuos Chriſto adiungere tanquam ſi prouidus pater moriens filios ſuos conſignet fideli tutori: deſiderabat .n. viuens plenam fidem videre diſcipulorum ſuorum, & ſine dubitatione aliqua credentes Chriſto. Sicut pater moriẽs ſi viderit filios ſuos bonis moribus ornatos, & omni ſapientia perfectos, quaſi ſecurus moritur, nihil de cętero timens de illis. ſic & Ioannes volebat diſcipulos ſuos perfectos videre in Chriſto, vt iucundius moreretur. Magis aũt nõ ſicut pater filios ſuos cõmendauit Chriſto quaſi tutori, ſed quaſi pedagogus alienos filios quos ad tempus accipit vt erudiret eruditos volebat Chriſto reddere, quaſi proprio patri ipſorum: ideo interrogabat per diſcipulos ſuos non vt ipſe accipiens reſponſum à Chriſto audiret & diceret: ſed vt miſsi diſcipuli oculis ſuis viderẽt opera eius &

B

Iuſti ꝓ- ſium.

crederẽt. Miſit Ioãnes diſcipulos ad Chriſtũ vt miracula eius viderent, qui tot fecit vt paucorum animas lucraretur. quia melior eſt apud deũ vnus iuſtus, quã totus mũdus peccatoribus plenus. hęc Chry. Sed ſecundũ Greg. Quærit Ioãnes per diſcipulos: tu qui veniſti in mundũ naſcẽdo, es tu venturus ad inferos moriẽdo? Et poteſt dici quòd non ſimpliciter dubitauit de deſcenſu ad inferos: ſed de deſcẽſu in anima & corpore ad eos. Ieſus aũt amouit dubitatiõẽ diſcipulorũ. & oſtẽdit eis primò factis, & poſtmodũ verbis: quia ipſe erat Chriſtus, ſecũdum illud: cœpit Ieſus facere & docere. In quo prędicatores & doctores inſtruxit: vt non ſolum verbis, ſed etiã factis doceant. In eorum .n. præſentia, & multorum qui ibi aderant, cæcos, ſurdos, claudos, & leproſos curauit, & alia miracula fecit: populo prædicauit, cuius euangeliũ primò pauperes receperunt. quia pauperes & humiles magis credunt euangelio, quã diuites.

Acto.1.

Miracula Chriſti.

C

Et per hoc reſpondit quæſtioni Ioannis, vel magis diſcipulorũ eius, oſtendens per miracula ſoli diuinæ virtuti poſsibilia, ꝙ ipſe eſſet verè Chriſtus. Hæc .n. plenum perhibebant ei teſtimonium ꝙ eſſet dei filius. Nam etſi ante euangelium aliqui ſimilia egerunt, rari tamẽ fuerũt & ſua autoritate & iuſsione, ſed miniſterio & oratione hæc fecerunt. Vnde dicitur, (& reſpõdens Ieſus) .ſ. verbis & factis, (ait illis: Ite & renũtiate Ioanni quæ audiſtis,) ab alijs antequã veniretis, (& vidiſtis,) præſentialiter ad præceptum meum fieri poſtquam veniſtis, & vos de me certificemini per eum potiuſquam ipſe: vel (quæ audiſtis,) in prædicatione, (& vidiſtis,) in miraculorum operatione. q. d. Videtis me, agnoſcite me: videtis facta, agnoſcite factorẽ. Cæcos illumino, mortuos ſuſcito: pauperes ad fidem conuerto, & cætera facio quæ me facturum prophetæ nuntiauerunt. Ipſa opera quæ ego facio teſtimonium perhibent de me. Vnde ſi mihi nõ creditis, vel operibus credite. Conferte opera quæ in me vidiſtis, cũ prophetarum oraculis quæ legiſtis, vt & me illum de quo dixerunt eſſe cognoſcatis. (Cæci vident) vt impleatur illud propheticum, tunc aperientur

Eſai.35.

D

oculi cæcorum, (claudi ambulant,) vt impleatur illud. tunc ſaliet ſicut ceruus, claudus. (Leproſi mũdãtur,) vt impleatur illud: Languores noſtros ipſe tulit, cuius liuore ſanati ſumus. (Surdi audiunt) vt impleatur illud: & aures ſurdorum patebũt. (Mortui reſurgunt,) vt impleatur illud: Viuẽt mortui, interfecti mei reſurgẽt. Pauperes euangelizant,) id eſt, per euãgeliũ inſtruuntur & illuminantur, & ad fidem conuertũtur: vt impleatur illud. euãgelizare, vel ad annuntiãdũ pauperibus miſit me. Fit aũt potius mentio de pauperibus, quã de diuitibus, quia pauperes cõuertũtur facilius. Vbi Hier. Pauperes autem euãgelizãtes intellige, vel pauperes ſpiritu, vel certe opibus pauperes, vt nullã inter nobiles & ignobiles, inter diuites & egenos, in prędicatione diſtantia ſit. Narrate ergo Ioãni, quæ quidẽ audiſtis in prophetis per Meſsiã fieda, vidiſtis modò per me impleta: ea .n. tunc agebat Chriſtus, quæ prophetæ loquẽtes de tẽpore Meſsiæ prædixerant eũ facturũ. ſubtiliter ergo reſpõdit, innuẽs talẽ ratiõnẽ. Qui operatur opera omnẽ naturæ facultatẽ excedentia, & quæ prophetę prædixerãt de Chriſto, ille profectò Chriſtus eſt: ſed ego talia operor: ergo ego ſum videlicet ergo ad Ioãnis diſcipulos reſpondit dominus, potius per opera, quam ſi dixiſſet: ego ſum: vt ipſa opera eius manifeſtarent eis ꝙ ipſe eſſet Meſsias, potiuſquã verba: quia teſtimoniũ quod eſt de rebus & operibus, credibilius & validius eſt teſtimonio quod eſt à verbis. & validior eſt vox operis, quã ſermonis. Noluit etiam apertis verbis dicere, ego ſum: propter arrogantię vitandæ exemplum: ſed tamẽ euidentiſsime oſtẽdit ſe eſſe illũ de quo quærebant eum. Moraliter per ſex opera Chriſti mirabilia hic poſita quibus liberauit homines à corporalibus defectibus: poſſunt accipi ſex mala à quibus quotidie ſpiritualiter liberat animas. Cæcitas eſt ignorantia, & error rationis eligẽtis. Claudicatio, eſt infirmitas & curuitas affectionis mouẽtis. Lepra, eſt cõcupiſcentia & immunditia cõcupſcentię carnalis. Surditas, eſt malitia & duritia obſtinata mentis. Mors, eſt ſeparatio animæ à deo, per mortale peccatum. Paupertas, eſt defectus gratiæ & virtutum. Hæc ſex mala pro magna parte, nobis ex peccato primi hominis inflicta tollit fides & prędicatio Chriſti deuote accepta, Nã ratio illuminatur, affectus certificatur, concupiſcentiæ ardor extinguitur, obſtinatio frangitur peccatum fugatur, & gratia confert. Quidã .n. ſunt cæci per ignorantiam: quos liberat Chriſtus illuſtrãdo mẽtẽ ad diuinorũ cognitionẽ. Quidã ſunt claudi, in affectu prauæ volũtatis: qui licet videãt quid agẽdũ ſit, & quomodo derelicto mũdo Chriſtus ſequẽdus eſſet: ſed nolũt, vel partim volũt ſequi mũdũ, partim Chriſtũ, claudicãtes in duas partes id eſt, verſus deũ & mundũ: quos liberat Chriſtus diſponẽdo mẽtẽ ad diuinæ voluntatis expletionẽ. Quidam ſunt leproſi lepra luxuriæ, quæ corpus & animã maculat, vel alterius peccati cõtagiõe: quos liberat Chriſtus depurãdo mentẽ omnimodo à culpabilibus defectibus quibuſcũq;. Quidã ſunt

Eſa.35.
Eſa.35.
Eſa.36.

Eſa.26.

Pauperũ cõuerſio.

E

Ratio reſponſionum Chriſti.

Sex opera Chriſti contra ſex mala.

F

Cæci.

Claudi.

Leproſi

Surdi.

G ſurdi per cordis duritiã & in miſericordiã, ſiue ad prædicationis vocem, ſiue ad pauperum clamorem, quos liberat Chriſtus inclinando mentem ad verei dei & pauperum obauditionem. Quidam ſunt mortui per peccati mortalis obſtinationem, quos liberat Chriſtus viuificando & renouando mentem, & hominem interiorẽ. Quidã ſunt pauperes à cœleſtibus gratiis & virtutibus nudi & miſeri, quos Chriſtus liberat ditando mentẽ gratijs & veſtiendo virtutibus. Iſta aũt miracula ſpiritualia ſunt maiora quã corporalia: magis.n.eſt, ſecundũ Augu. iuſtificare impiũ, quã creare cœlũ & terrã: plus eſt iuſtificare animã in æternum victuram, quã ſuſcitare carnem iterũ morituram: plus eſt in anima reformare imaginem dei, quã in corpore reformare materiam noſtri limi. Deinde dominus ſubiungit: (Et Beatus eſt qui non fuerit ſcandalizatus in me,) .ſ. in infirmitate & hu-

Mortui

Pauperes.

Iuſtificare impium:

H manitate mea dubitando de deitate & diuina potentia, credens me purum hominẽ eſſe: quia me videt in paſſibili carne, beatus qui me pati viderit: & non me negabit, cuius fidei nihil detrimenti affert, crux, mors, & ſepultura. Vnde & latro fuit beatus, quia non fuit ſcandalizatus .q.d. Licet operer vt deus mirabilia, quia tamẽ vt homo ſum crucifigendus: cauendum eſt valde hominibus, ne in me mortẽ deſpiciant, qui ſigna venerantur. Et bene dixit in me, non à me: quia Chriſtus nunquã fuit cauſa ſcandali actiue, ſed potuit eſſe quodãmodo materia ſcãdali & occaſio. Vnde & dicitur petra ſcandali, petra.n. nullum ſcandalizat: quia naturæ ſuæ debitũ facit, ſed de petra cæcus, vel incautus ſcandalizatur qui læditur. In hoc ergo dominus internuntios Ioãnis qui eum Chriſtum nõ credebant percutit, & a perfidiæ ſcandalo caſtigat. Hoc.n. induxit vt Ioannis diſcipulos ad ſe traheret qui de eo offendebantur: quia Ioãnes

Latro beatus.

Scandalizari in Chriſto.

I in operibus maior clarebat, quaſi eis diceret: Videte ne ſcandalizemini in me, & ne in aliquo de me minus ſentiatis. Sicut aũt præcurſor intendebat amouere à diſcipulis dubitationem de Chriſto, ſic ſaluator viceuerſa à turbis de præcurſore: commendans eum multipliciter turbis, quæ neſciebat myſterium ſecretum, ſeu cauſam interrogationis: ne turbæ ſuſpicarẽtur Ioannẽ male motum fuiſſe: & ideo diſcipulos miſiſſe, ac per hoc minus crederent præteritis teſtimoniis Ioãnis. Audientes.n. quæſtionem a diſcipulis Ioannis Chriſto propoſitam, putare poterant Ioannem leuem in fide, & mollẽ in vita: quia videbatur prius dum erat liber de Chriſto affirmaſſe, quæ modò in carcere quaſi aduerſitate fractus videtur quærere. Leuitas, ad hæſitationem rationis: mollicies, ad concupiſcentiam voluptatis pertinet: & vtraque dñs à Ioanne excludit: & eum de contrarijs, & quibuſdam aliis cõmendat. Magis aũt voluit cõmẽdare Ioãnẽ in abſentia diſcipulorũ eius, quã in præſentia, & eius cõmẽdatio nõ ex fauore humano vel ex adulatione ſed amore veritatis procedere videretur. Et per hoc docuit nos fugere notã adulationis in cõmẽdatione aliorũ, & ma-

Cõmendatio Ioannis in abſentia à cõſtant.n.

Adulatio vitãda.

ximè magnorum in præſentia eorũ. Vñ Chry. quàm bene recedentibus diſcipulis cœpit laudare Ioãnẽ. Non ſicut quidam homines blanditores, qui libenter homines in facie laudãt: aut quando vident amicos eius fideles, aut domeſticos eius quos credunt nũtiaturos illi quicquid audierint. Nã qui inſipiens eſt, gaudet laudatus in facie: vir aũt ſapiens quando laudatur in facie flagellatur in corde. Propter duas ergo cauſas homo in facie laudari nõ debet. Primũ ſi ſapientem illum putas, grauiter ſuſcepturus eſt: Et quare illi laudibus tuis moleſtiã facies? Si inſipientẽ illũ exiſtimas, extollendus eſt: quare inſipientiam eius laudibus tuis nutris? Hæc Chry. Deinde conſequenter cõmendat Ioãnem à multis, & primò à cõſtantia fidei & mentis. Dicit ergo. (Illis aũt,) .ſ. diſcipulis Ioannis, (abeuntibus) .ſ. à Chriſto, & reuertentibus ad Ioãnẽ, (dixit Ieſus ad turbas. Quid) .i. qualẽ (exiſtis in deſertũ videre,) non modò: ſed olim cum adhuc Ioã. eẽt in deſerto, nunc.n. erat in carcere.

K

Laudari in facie.

L Quaſi diceret: Qualis creditis q̀ ſit ille in quẽ iamdudũ ante vincula frequenter, (exiſtis videre?) Vnde Chry. Ac ſi diceret propter quid ciuitates dimittentes, cõueniſtis in deſertũ? nõ plebs tanta cũ tanto deſiderio in eremũ veniſſet: niſi magnum quendã & mirabilẽ, & petra ſolidiorẽ ſe videre æſtimans. (Exiſtis inquã videre arũdinẽ vento agitatã?) q.d. Non fuit mobilis ſicut arundo, vt leuitate mentis & fidei de domino ambigeret quẽ antea prædicauerat: ſed ita cõſtans q̀ nec timore, nec fauore à veritate declinabat. Non fuit aurũ de Ioãnes, ſed columna: non mouebatur vẽto: nec proſperis erigi, nec aduerſis inclinari nouerat, ſed inter aduerſa & proſpera immobilis permanebat, ſeruat in proſperis humilitatem, & in aduerſis patientiã. nõ quatiebatur timore nec flectebatur adulatione nec cum blandum gratia, nec aſperũ ira cuiuslibet faciebat: vno eodemq; vultu reſpiciebat

Arũdo nõ fuit Ioãnes.

M illos qui eũ laudabant, & illos qui eum vituperabant. Sic inimicos, & amicos diligebat: ſic potentes & impotentes arguebat: arundo igitur vento agitata Ioannes non erat, quem a ſtatu ſuæ rectitudinis nulla rerum varietas inflectebat. Vnde Chry. Calamus eſt vacuus, & nullam habens virtutem: & qualis vis ventus leuis fluerit ſuper eum: huc & illuc flectit eum: ſic & homo carnalis & ſecularis in quo fidei nulla eſt medulla, & virtus veritatis non inuenitur in eo, qualiſcunq; tentatio venerit ſuper eum: curuat eum. Vnde & Greg. Diſcamus ergo fratres chariſſimi arundo vento agitata non eſſe: ſolidemus animum inter auras linguarum poſitum: ſtet inflexibilis ſtatus noſtræ mẽtis, nulla nos detractio ad iram prouocet, atq; ad remiſſionẽ inutilis gratiæ nullus fauor inclinet, non nos proſpera eleuent non aduerſa perturbent vt qui ſoliditate fidei figimur: nequaquam rerum tranſeuntium mutabilitate moueamur. Hæc Gregorius. Miſtice hic Ioannem laudat: vt ſic ipſe nec mortis timore, nec carnalis vitæ amore formam iuſtitiæ deſeruit: ſic nec nos vtilia relinquamus pro vanis, vel æterna

Calamus.

Arũdo neſimus

pro

A

Cómendatur à veſtitu. Veſtitus Ioánis.

pro tranſitorijs, & crucem potiuſquàm phaleras mundi elegimus. Secundò cómendat eum ab auſteritate vitæ & pœnitentiæ: quia nó fuit mollibus veſtitus, nec delitijs vſus. Vnde dicitur. (Sed quid exiſtis videre hominem mollibus veſtitum?) .ſ. per carnis curam delitioſum? non dicat, non quia, vt dictum eſt ſupra, Ioánes habebat veſtimentum de pilis camelorum, & eſca eius erat locuſta & mel ſylueſtre: vt ipſo conuerſationis ſuæ teſtimonio contemneret mundum cum bonis & delitijs ſuis. Ad hoc etiam manebat in deſerto: vt auſteram vitam duceret, non ſolum victu & veſtitu, ſed etiam ex loco; propter quod ſubditur: (Ecce qui mollibus veſtiuntur,) & delitijs vtuntur, non in deſerto: ſed (in domibus regum ſunt:) quia ibi vita delitioſa agitur. Ad hoc.n. multi magnatibus adulantur, & cum ipſis commorantes delitijs vtantur: ſed homines veritatis talia aſpernantur.

Domus diuitú vitádæ.

B

Vnde narrat Valerius Maximus, ꝙ quidam dixit Diogeni olera lauanti. Si tu Dionyſio adulari velles, iſta non ederes. Cui reſpondit: Si tu iſta edere velles, Dionyſio adulari nolles. & ſequitur: hic veridicus veritatis annuntiator, malens oleribus ſuſtentari, quàm magnatibus adulari: ſed heu hodie multi etiam religioſi contrarium faciunt, & pro modico maioribus & etiam alijs adulari non erubeſcunt. Et bene dicit (in domibus regum,) non pontificum. Debent.n. pontifices & omnes prælati Eccleſiæ, & etiam eorum familia indui veſte ſimplici & religioſa: non molli & pretioſa. Vnde legitur de beato Aug. ꝙ veſtimenta eius erant nec nitida plurimum, nec abiecta nimis. Vnde & Hier. Ornatus & ſordes pari modo fugiendi ſunt: quia alterum delitias, alterum gloriá redolet. Quomodo ergo clerici & religioſi ęquè mollibus & delitijs vtútur, ſicut & hi qui in domibus regú ſunt: ſed timeant & caueant ſibi, quia non cœleſti ſed terreno regi militant qui pro deo perpeti aſpera fugiunt: ſed ſolis exterioribus deditì, pręſentis vitæ molliciem & delectationē quærunt. Si ergo vilibus veſtimentis indui virtus non eſſet, nequaquam dñs Ioannem de veſtimenti ſui aſperitate laudaſſet. Et ſi pretioſis indui veſtimentis peccatum nó eſſet, nequaquá de pœna diuitis locuturus permiſiſſet, quia induebatur purpura & byſſo. Quàm verò periculoſum ſit vti mollibus veſtibus, patet per Chry. qui dicit: Mollis veſtis, diſſoluit rigidam animá & ſi rigidum corpus aſſumat & aſperum, facilè per huiuſmodi molliciem delicatum reddit & fragile. Facto aũt corporé molliori, neceſſe eſt & animam participare læſioné: nam vt plurimum operationes ipſius conſonant diſpoſitionibus corporis. hæc Chryſoſt. Myſticè per veſtitos mollibus, poſſunt intelligi adulatores: quod bene ſignificatur per indumentũ: ſicut enim indumentum adaptat ſe illi cuius eſt, ſic adulatores adaptát ſe malis, vt qui timore perſecutionis, vel amore laudis peccantium vitia non redarguũt: & vt temporalia lucra vel commoda conſequi poſſint, illis ſe conformare non metuũt, Sed ſecundũ Greg. Ioánes ſic

Ariſtippus.

Veſtis eccleſiaſt. corum.

C

Veſtitus mollis.

Veſtiti molliter.

mollibus veſtitus non erat: quia peccantium vita non blandiendo fauore, ſed increpando caſtigare nouerat. Moraliter ſecundum Hier. & Rabanum: Docemur hic ꝙ prædicatores veritatis declinare debent mollium palatia, quę mollibus induti adulatores frequentát: qui vitam peccantium palpant, vngunt, & non pungunt. Item notatur hic, ꝙ prædicatio veritatis conuenit cum duritia cibi & veſtis: qui aũt falſa ꝑdicant, adulatores ſunt, lucra ſectátur, diuitias quærũt, delitijs affluũt. Et tales ſic mollibus veſtiti, (in domibus regum ſunt,) id eſt, ſecundũ Greg. ex torres regni cœleſtis ſub iure diaboli ſunt, qui ſunt reges tenebrarum. Per deſertum quoq; poteſt intelligi religio: quia ſicut deſertũ fuit mediũ, & quædam via inter Aegyptũ & terram ſanctam promiſſionis: ſic religio eſt quoddam medium inter cœlum & mundum & quaſi quædam via directa qua itur ad cœlũ. Per Ioannem exiſtentem in deſerto, intelligitur religioſus qui non debet eſſe arundo, id eſt hypòcrita exterius: ſicut arũdo virẽs & interius vacuus ſed exterius debet virere per honeſtam conuerſationem: & interius debet eſſe plenus per fidem & feruentem deuotionem. Item non debet eſſe fragilis ſicut arũdo, & omni vẽto cedere: ſed debet eſſe firmus, & omni tentationi reſiſtere: & nec benedictione, nec maledictione debet moueri. Itẽ non debet eſſe mollibus veſtitus id eſt adulator, ſed ſerioſus ad vitia: & nullius in hoc perſonæ acceptor. Tertiò cómẽdat ſaluator Ioánẽ ab excellẽtia perſonę & claritate notitię: quia pluſquá propheta fuit. Propheta quidẽ fuit: quia Chriſtũ ꝓdixit & pręnuntiauit; quod & alij prophetæ fecerũt. Vñ ſuprà dictũ eſt: Tu puer propheta altiſſimi vocaberis. Item pluſquam propheta fuit. Primò, quia à deo per angelum prophetatus fuit. Secundò quia in in vtero matris prophetare cœpit. Tertiò, quia finis† prophetarum fuit. Quartò, quia Chriſtũ a ſe & ab alijs præmiſſum & prędictum digito demonſtrauit, quod alij non fecerunt. nam ſecundum Greg. Prophetæ officiũ eſt ventura prædicere: ſed non etiam demonſtrare. Quintò ſecundum Augu. & Ambro. eſt maior prophetis: quia prophetæ dominum venturũ prænuntiauerunt, quem videre deſiderauerũt & non viderunt: huic autem præſtitũ eſt quod illi quæſierunt. Sextò, ſecundum Hier. quia ad priuilegium prophetale etiam baptiſtæ acceſſit præmium, vt ſuũ & prophetarũ baptizaret dominum. Septimò, quia angelus, & ſi non natura, tamen officio dictus eſt. Octauo, quia proximior Chriſto fuit, & penè cũ ipſo venit, vnde Chry. Omnes quidẽ prophetæ ante faciem Chriſti tranſmiſſi ſunt: ſolus aũt Ioannes ſic miſſus eſt ante faciem Chriſti vt penè cũ Chriſto veniret. Quátum pręcæteris prophetis Ioánes in tempore iuxta Chriſtum tantum iuſtitia præ illis ꝓximior erat Chriſto. Multæ quidẽ ſtellæ ante lucẽ ꝓcedũt nũtiátes lucis aduentũ: nulla earum Luciferi nomen habere meruit niſi vna: quia cũ ipſa luce procedit. Sic omnes prophetæ ante faciẽ Chriſti præcedũt nuntiantes

D

Prædicatores vitent palatia.

Deſertũ moraliter religio.

E

Ioánis cómendatio a perſona.

F

Lucę 1. Ioánes pluſquá propheta. † ſinis.

Angelus Ioánes.

 ſtantes

G tiantes aduentũ eius: ſolus tamen Ioannes præ-
Ioan.I. curſor eſt appellatus: quia non ſolum aduentũ eius annunciat, ſed etiã illum digito oſtendit dicẽs. Ecce agnus dei. hæc Chry. Quarto commẽdat eũ ab autoritate doctrinæ, & officij dignitate, cũ dicit: (Hic eſt.n. de quo ſcriptũ eſt) in Malachia, & ſunt verba patris ad filiũ Ioãnem cõmẽdãtis & dicẽtis. (Ecce ego mitto angelũ meũ) id eſt nuntiũ. ſ. Ioan. Baptiſtã; qui & vitã duxit angelicã (ante faciẽ tuã) id eſt ante præſentiã tuã tẽporalẽ: & ante eiuſdẽ † potẽtiæ manifeſtationẽ & cognitionẽ (qui præparabit viã tuã) prædicãdo pœnitentiã: baptizãdo ad aſſuefactionẽ, te annũtiando ac manifeſtando, ac corda auditorũ ad recipiendũ te & tuã prædicationẽ peruiã reddendo (ante te) id eſt ante oſtenſionẽ tuã ad mundũ: ſic officiũ prædicatorũ eſt pparare corda auditorũ, ante aduentũ dñi ad iudiciũ, vel in mẽtẽ. Dictus eſt ãt

Cõmendatur Ioãnes ab autoritate doctrinæ, &c. † præſentiæ.

H Ioãnes angelus propter duo. Primò, ppter officij dignitatẽ: quia nũtius. Officiũ.n. angelorũ, eſt arcana reuelare: ſic officiũ Ioannis, arcana prædicere. Nã ſicut angelus Gabriel natiuitatẽ ſaluatoris paucis annũtiauit per ſomnis, ſcilicet Virgini, Ioſeph, paſtoribus, & Magis: ita Ioãnes palàm illum toti mũdo nuntiauit. Vnde Beda: Angelus uocatur Ioan. non naturæ ſocietate, ſed officij dignitate. Quo nomine, rectè appellari potuit homo ille, qui fuit miſſus à deo, vt teſtimoniũ perhiberet de lumine, & uenientem in carne dominũ, mundo nuntiaret. Et ſacerdotes angeli nũcupantur. Vnde Apoſtolus prohibet, ne mulieres detecto capite orent, propter angelos dei, id eſt ſacerdotes. Et ſecundũ Greg. Vnuſquiſq; fidelis, ſi a prauitate proximũ reuocat, & ad bonũ exhortatur, ſi æternũ regnum uel ſupplicium erranti denuntiat, profectò angelus, id eſt nuntius domini eſt.

Ioãnes angelus ppter duo.

Ioan.I.

I.co.IV.

I Secundò dictus eſt angelus propter vitæ angelicæ puritatẽ quã duxit in ſolitudine, id eſt virginitate, in contẽplatione. Vñ Chryſ. Beatus Ioãnes, qui talem meruit habere laudatorẽ. Audit nunc & intelligit dignitatẽ: puto ſi non eſſet audaciæ dicere ꝙ glorioſior eſt Ioãnes quia homo fuit, & propter meritũ virtutis angelus ẽ vocatus, quàm ſi nomine angelus & natura fuiſſet. Angelus.n. hoc ipſum ꝙ angelus eſt, non tãtũ eſt virtutis præmiũ, quantũ naturæ proprietas. Iſte autem mirabilis eſt, qui in natura humana euangelicã trangreſſus eſt ſanctitatẽ. Et hoc obtinuit per gratiã dei, quod nõ habuit natura. hæc Chry. Et vt ſummã virtutũ cõmendationis eius dñs breuiter cõprehẽdat, ſubdit. (Amen dico vobis, inter natus mulierum non ſurrexit maior Ioanne baptiſta.) Signanter dicit (natos,) non natas, ne virgini matri Chriſti pferri, vel æquari quoad ſanctitatem intelligatur. quæ prælata eſt omnibus ſanctis, & poſt Chriſtum ſanctior fuit vniuerſis. Dicit autem (mulierum) nõ virginis, ne Chriſto comparari videatur: quia mulier ibi nõ ſolum ſexum, ſed etiam corruptionẽ ſignificat ſecundum quẽ modũ, beata virgo mulier non fuit. Et ſi mulier aliquando in euangelio nuncupatur, ibi mulier pro fœmina & ſexu ponitur: nec cæteris prophetis, & patriarchis, cunctiſq; hominibus præfertur hic Ioannes: ſed æquatur, vel nullus ei anteponitur. Non.n. ſtatim ſequitur, ut ſi alij eo meliores non ſunt, ille maior alijs ſit. Vnde non negat, quin æqualis ſibi aliquando ſurrexit: utrũ uerò poſtea ſanctior eo aliquis fuerit, uel adhuc futurus ſit, indiſcuſſum relinquitur. Vnde Chryſ. Scriptura quidẽ non dicit Ioannẽ maiorẽ eſſe cæteris ſancti: ſed cæteros ſanctos non eſſe maiores Ioanne. Coæquauit.n. cæteris, nõ præpoſuit. Et iterũ: Quòd aũt dicit tale eſt. Non peperit mulier iſto maiorẽ. Et ſufficit hæc annunciatio Chriſti.

Ioã'is laus ꝙ homo & angelus.

Mulier.

K Coæquatio Ioãnis.

Si autem uis a rebus ipſis diſcere: hic excogita eius immenſam conuerſationem, & mẽtis altitudinem. Velut.n. qui cœlitus deſcendiſſet degebat in terra, ferè nullã gerẽs curã de corpore intellectualiter erectus in cœlũ, & ſoli deo coniunctus, de nullo mundanorum ſolicitus: ſicut.n. in cœlo ita conuerſabatur, & naturæ neceſſitatibus ſuperior effectus, extraneã quandã ambulabat viã, in hymnis & orationibus omne pertranſiens tempus, hominum quidem nulli, deo autem continuè ſoli colloquens. Neq;.n. vidit aliquem conſeruorum, neq; viſus eſt alicui horum: non lacte viſus eſt, non lectulo, non tecto, non foro, non aliquo quoq; potitus eſt humanorum: ſermo ſeuerus & leuis. Nã cum populo Iudæorum viriliter & feruenter, cum rege audacter, cum diſcipulis leniter conferebat: nihil fruſtra, vel leuiter, ſed omnia conuenienter agebat: propter hoc dixit: Nõ ſurrexit in natis mulierũ maior Ioanne baptiſta. hæc Chry.

Ioannis vita & conuerſatio.

L

Et quia multa eſt Ioannis cum filio dei collatio: ideo ſecundum Chry. Vt copia laudum Ioannis, Iudæis occaſionem non daret præferendi Ioannem Chriſto: ſubdit diſtinguendo excellentiam Chriſti, ab excellentia Ioannis, dicens: (Qui autem minor eſt). ſ. ætate & multorum opinione (in regno cœlorum) id eſt in eccleſia ſanctorum militãte (maior eſt illo). ſ. dignitate & maieſtate. Quod de Chriſto rectè accipitur: qui tunc in eccleſia militante, quæ à primo iuſto accipiens vſq; ad vltimum electum perdurat, minor à multis reputatur. Sed ſecundum Chry. Non putes ꝙ comparatiuè ſe dixerit maiorem Ioanne. Vt.n. etiam dicit Amb. alia eſt iſta natura, nec cum humanis generationibus cõparãda: non.n. põt homini cũ deo vlla eſſe collatio: vel nouiſſimus angelorũ, qui in regno cœlorũ, id eſt in eccleſia triũphãte miniſtrat: ſeu minimus ſanctorũ, qui iam ibi cum deo regnat, maior eſt eo, propter ſtatum fruitionis: quia quilibet beatus, & comprehenſor quãtuncũque minimus, maior eſt actus, quã quilibet viator purus. Licet aliquis viator ſit maior in potentia, aliquo iam beato. Vnde Hiero. Nos aũt ſimpliciter intelligamus, ꝙ omnis ſanctus qui iã cũ deo eſt, maior ſit illo qui adhuc conſiſtit in prælio. Aliud eſt.n. coronã victoriæ poſſidere, aliud adhuc in acie dimicare: intellige tñ quãtũ ad præmij ſecuritatẽ, non quantũ ad meritũ magnitu-

Chriſti cũ Ioãne cõparatio.

M

A magnitudinē. Deinde quaſi declarando ꝙ erat plusquam propheta, cōmendat eum à temporis cōmoditate, in quo venit: quia in tempore gratiæ, cómodo, et vtili humano generi. (A diebus.n. Ioannis) id eſt poſtquā cœpit Ioánes prædicare conſecutionem regni cœleſtis per pœnitentiā (vſq; nunc) incluſiuè: quia tēpus gratiæ, à tempore prædicationis Ioānis inchoatum, ſemper erit, quandiu nunc dici pōt, & vſq; ad finē mundi durabit (regnū cœlorum vim patitur) à pœnitētibus: (& violenti) illi.ſ. qui non videntur habere ius: ſicut publicāi & peccatores (rapiunt illud) excluſis.ſ. filijs regni. A ſimili dictum eſt, ſicut ſi aliquod regnū datum eſſet extraneis, quaſi violentia videretur inferri ipſo regno. Vnde Hilarius: Regnum cœlorum vim patitur: quia gloria dei Iſrael patribus debita, à prophetis prænuntiata, à Chriſto oblata, fide gentium occupatur, dū per pœnitentiam quā

Cōmendatur Ioánes à tēporis commoditate.

Regnū cœlorū vim patitur.

B Ioannes prędicauit, fideles ad cœleſtem patriā quaſi in locū alienum penetrātes. Vnde Chryſ. Vides ergo quia magnus eſt Ioannes, in cuius tempore, tanta gratia effuſa eſt ſuper terrā: & quod in diebus omniū prophetarum factū nō eſt, in illius tempore factum eſt: & ipſe factus eſt gratiæ huius miniſter. hæc Chryſoſt. (A diebus ergo Ioannis regnū cœlorum) patuit pœnitentibus: a quibus (vim patitur) & violenter rapitur: quia primus pœnitentiam prædicauit qua velut quadam violentia nos affligendo, & pro peccatis ſatisfaciendo, regnū cœlorū, quaſi violenti, non pigri, rapimus, & intramus. A quo.n. per peccatū, alieni facti ſumus, vt & virtute penitentiæ acquirimus: & id quod nobis de iure non debetur, labore & violentia rapimus. Quaſi rapere quidē eſt, vbi nullū ius habemus: & quod angelorum eſt poſſeſsio acquirere. Non pōt.n. homo natus in terra, rapere

Rapere.

C cœlum, niſi ſibi faciat violentiā coercendo a delectationibus proprium appetitū, & ſubiugādo ſpiritui carnem ſuā. Vnde Hier. Grandis eſt violentia, nos in terra genitos eſſe, & cœlorum ſedem quærere: poſsidere per virtutem, quod non tenemus per naturam. Vnde & Ambr. Et ideo faciamus vim regno cœlorum. Omnis.n. qui vim facit, vehementi ſtudio properat, non torpendi lenteſcit affectu: & ideo vim facimus naturæ, & non ad terrena demergat, ſed ad ſuperna ſe ſubrigat. Vnde & Greg. Cùm peccatores ad pœnitentiā redeūt, quaſi in locū alienū intrant, & violenter regnū cœlorū rapiūt. Et iterum: Recogitemus ergo fratres chariſsimi mala quæ fecimus: & noſmetipſos aſsiduis lamentis atteramus: hereditatem iuſtorū quā nō tenuimus per vitam, rapiamus per pœnitentiā vult à nobis omnipotens deus talē violentiam perpeti. Nam regnū cœlorū rapi vult noſtris fletibus: quod noſtris meritis nō debetur. Vnde & Euſebius: Nō ſine violentia fieri pōt, vt vnuſquiſq; iracūdiā patiētia, ſuperbiā humilitate cōmitet: amore paupertatis & indigentiæ, affluētiā ſuperet: vinolētiā ſobrietate, luxuriā caſtitate cōmutet: & homo ſubitò in virum alterum transmutetur: & ſic à talibus, per violentiam

D regnum cœlorū diripitur. Vnde etiā in collatione abbatis Abrahā, ſic dicitur: Regnū etenim cœlorū non deſides, non remiſsi, non delicati, non teneri, ſed violenti diripiunt: qui nō alijs ſed animę ſuæ præclaram inferunt violētiam: omni eā præſentium rerum voluptate fraudantes. Iſto profecto ſunt laudabiles violenti: qui vim faciunt perditioni ſuæ. Homo.n. vt ſcriptū eſt, in doloribus laborat ſibi: & vim facit perditioni ſuę. Perditio noſtra; eſt oblectatio ꝑſentis vitæ: & executio deſideriorū voluptatūq; noſtrarū: quas ſi quis ab anima ſua ſubtraxerit, ac mortificauerit, glorioſam ꝓfectò, et vtilē perditioni ſuæ vim facit: abnegās dūtaxat ei iucūdiſsimas voluntates. hæc Abrahā. Secundū Ber. Quidā regnū dei mercantur: vt qui exercent opera miſericordiæ, eleemoſynā & huiuſmodi. Quidam furantur: vt qui faciunt occultas pœnitentias. Quidā cōpellūtur intrare: vt pauperes neceſſarij, non voluntarij. Quidā rapiūt: vt pauperes voluntarij: qui pauperes ſpiritu ſunt. Si aūt adhuc dubitas regnū cōſequi, forte ꝓpter defectū meriti, vel auxilij, audi Auguſtinum dicentem tibi: Si quæris quō iſtud pōt fieri, quibus meritis, quibuſue auxilijs, audi: Res iſta eſt poſita in poteſtate facientis, quoniā regnū cœlorū uim patitur. Regnū cœlorū ò homo, aliud non quærit pretiū, niſi teipſum: tm̄ valet quantū es: te da, & habebis illud: quid turbaris de pretio? Chriſtus ſemetipſum tradidit, ut te acquireret regnū deo patri: ita temetipſum da, vt ſis regnū eius: ut nō regnet peccatū in tuo mortali corpore: ſed Chriſtus in acquiſitionē uitæ. Et iterū: uenale habeo: quid domine? Regnum: quo emitur? Paupertate regnū: dolore gaudiū: labore requies: ignominia gloria: morte vita. vnde Chryſo. Qui ſeipſum donauit hominibus: quō regni ſui ſocietatē non dabit? hæc Chryſ. Igitur non cures quid vel quantum modo conſtet: & quid vel quantum, de commodis ſeu lucris tēporalibus perdas: aut quid vel quantum dei incōmodis ſeu damnis temporalibus ſuſtineas, vt regnū illud, de quo tam glorioſa dicta ſunt rapias & poſsideas. Deinde ſubditur (omnes.n. prophetiæ & lex) quę erant de Chriſto venturo, durauerunt (vſq; ad Ioannē) id eſt vſque ad tēpus Ioannis, & etiā Chriſti: quia Chriſtus & Ioannes fuerunt quaſi cōtēporanei: ex tunc.n. ceſſauerunt legalia & prophetica. Vbi Chriſti tēpus oſtēdit: vt quē illi venturū eſſe dixerūt, Ioānes veniſſe oſtenderet: nō ꝙ tūc lex & ꝓphetia fuerit annihilata, ſed magis impleta, & imperfectio eius amota: quia ex tūc ꝑdicari cœpit perfectio euāgelica. Ita Ioānes initiū ē euāgelij, & terminus legis & prophetarū. Lex.n. & prophetia ibi finit, vbi id quod præfigurauerat, & ꝓphetauerat, adimpletur. Nā vſq; ad Ioānē, lex & prophetæ figurant & promittūt: ſed ex tunc in antea, figurata & promiſſa ſuccedūt quia in lege & in prophetis veritas de Chriſto erat ſua figuris & enigmatibus: ſed a Ioanne eſt manifeſtè oſtenſa: quem.n. lex & prophetæ venturum prædixerant, Ioānes veniſſe oſtē dit

Vim facere per ditioni.

Regnū cœlorū emētes.

Furantes.

Cōpulſi intrare

Regnū cœlorū acquiſitio & ꝑtium.

Vendit dñs regnū cœlorum.

F

Regnū cœlorū datur.

Ioānis & Chriſti tempos.

Lex uſque ad Ioānē.

G

dit, dicens: Ecce agnus dei. Et quãuis poſt Ioãnem fuerunt prophetæ: vt Agabus, & quatuor filiæ Philippi: non tamen de Chriſto in carne venturo ſunt vaticinati, vt præcedentes, de quibus tantum eſt hic ſermo. Vnde Beda: Lex & prophetæ, vſq; ad Ioannem: quia non potuit vltra venturum prophetari, ꝙ Ioãnes præconio iam veniſſe clarebat. Vnde & Auguſt. Inter oẽs diuinas autoritates, euangelium meritò excellit. Quod. n. lex & prophetæ futurũ prænuntiauerunt: hoc redditum atq; completum in euangelio demonſtratur. Non obſeruamus ſacramẽta, quæ in lege & prophetis præcepta ſunt: quia mutata ſunt: quia intelligamus ꝙ ibi prædicta ſunt, & tenemus quæ ibi promiſſa ſunt. Vnde & Chryſ. Ergo finis promiſsionis, Ioannes eſt. Si autem finis promiſsionis Ioannes eſt: & initiũ beatitudinis ipſe eſt. Quæcũq;. n. promiſſa ſunt ſeculo iſti vſq; ad Ioannem promiſſa ſunt. Ex illo aũt iam non promittentur futura: ſed ea quæ promiſſa fuerant, adimplentur. Vſq; ad eũ fuit ſpes, ex illo aũt cœpit eſſe res. De cõmendatione etiam Ioannis, ſic dicit Bern. Ioannes vbiq; maior, in omnibus ſingularis, mirabilis ſuper oẽs. Quis ſic glorioſe annuntiatus eſt? Quis ſic ſpecialiter in matris vtero, ſpiritu ſancto legitur fuiſſe repletus? Quem legiſti intra matris vterũ exultaſſe? cuius natiuitatẽ vidiſti eccleſiam celebrare? Quis ſic puer eremum cõcupiuit? Quis ita ſublimiter legitur conuerſatus? Quis pœnitentiam & regnum cœlorũ primus oſtendit? Quis regẽ gloriæ baptizauit? cui ſe primum trinitas ſic apertè reuelauit? cui tale teſtimonium perhibuit dñs Ieſus Chriſtus? Quẽ ſic honorauit eccleſia? Ioannes patriarcha, imò patriarcharum finis & caput. Ioãnes propheta, imò plus quã propheta. quia quẽ venientẽ nuntiat, digito demonſtrat. Ioannes angelus: ſed & inter angelos electus, ſaluatore atteſtante, cũ dicit: Ecce mitto angelum meũ &c. Ioannes apoſtolus, ſed & apoſtolorum primus & princeps: quia fuit homo miſſus à deo. Ioãnes euangeliſta: ſed & et angelii primus inceptor, prædicans euangelium regni. Ioãnes virgo, imò virginitatis norma, pudicitiæ titulus, caſtitatis exemplum. Ioannes martyr. ſed & martyrii lumen, inter natiuitatem ſiquidem mortem ꝙ Chriſti conſtantiſsima forma martyrii. Ipſe vox in deſerto clamantis, præcurſor iudicis, præco verbi. Ipſe eſt Helias, vſq; ad quẽ lex & prophetæ, lucerna ardens & lucens amicus ſponſi, ſponſæ præparator. Silentio trãſeo cætera. ſic nunc ordinibus angelorũ inſertus eſt: vt etiam ad Seraphim apicem transferatur. hæc Bern. Deinde dñs ſubdit: (Et ſi vultis recipere) ſcilicet intelligere, ipſe eſt Helias, non in perſona, ſed in ſpiritu: quia fuit ſimilis Heliæ: & hoc in tribus. Primò, in auſteritate pœnitentiæ: quia de Helia ſcribitur ꝙ erat vir pileſus. quia habebat veſtem hirſutã & aſperã, & zona pellicea accinctus renibus. Similiter de Ioanne dicitur ꝙ habebat veſtimentũ de pilis camelorum, & zonã pelliceã circa lumbos. Secundò, in ſtabilitate conſtantiæ de Helia. n. ſcribitur, ꝙ ipſe conſtanter arguebat regẽ Achab, & regẽ Ochoziã: & ſimiliter Ioannes conſtanter arguebat Herodẽ. Tertiò, in autoritate doctrinæ. quia ſicut Helias venturus eſt, per prædicationẽ ſuã denuntians Chriſti aduentũ ſecũdum: ita Ioannes, vt ſupra dictũ eſt, præuenit primũ. Et ſecundũ Hiero. hoc dictum ipſe eſt Helias, myſticum eſſe; & egere intelligentia, ſequens dñi ſermo demonſtrat, dicens. (Qui habet aures) cordis (audiendi,) id eſt intelligendi, (audiat:) id eſt, intelligat. ſ. quia non dixit Ioannem eſſe Heliam in perſona, ſed in ſpiritu. Vel (qui habet aures) ad officiũ audiendi exterius, (audiat,) interius adhibendo diligentiã, circa ea quæ dico & dixi ſuperius. Vtitur autẽ Chriſtus talibus verbis, proponendo aliquod arduũ vel myſticum: & hoc vel vt moueat intellectũ ad intelligendum, vel affectum ad acquieſcendum & exequendum.

Euangelii laus.

Io. laus.

H

Ioã. excellentia.

Ioãnes omnis ſanctus

I

Mat. 11. & Mar. 1. Ioan. 1.

Heliæ ſimilis Ioãnes.

4. Reg. 1.

K

3. Reg. 21. & 4. Regũ 1. Mar. 6. & Luc. 3.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, qm̃ tu es qui venturus es ad ſaluandũ nos, & aliũ nõ expectamus. da nobis vt vincti tuo amore & timore exeamus de arundineto vanitatis, & de molli veſtitu voluptatis, in deſertum pœnitentiæ. Renũtia nobis per effectũ miſericordiæ tuæ: quia tu es veritas, qua mente cæci vident: charitas, qua affectu claudi ambulãt, humilitas, qua ſuperbi leproſi mũdãtur: verbũ, quo ſurdi audiũt: vita, qua mortui reſurgũt: & virtus, qua pauperes euãgelizant, vt oẽs ad te conuertantur. Amen.

L

De increpatione & condemnatione infidelium Iudæorum. Cap. 57.

Præmiſſa igitur cõmendatione Ioannis increpat & condẽnat dñs ſuperbiã Iudæorũ: qui prædicatione Ioannis moti nõ ſunt. ſed & ipſius Chriſti prædicationem deſpexerunt: & cõparat eorũ generationem peruerſam & obſtinatam: per quã tam prædicantes, quam audientes cõprehendit, (pueris in foro clamantibus, & eorum coæqualibus,) in partes æquales, diuiſis, ac ſibi inuicẽ improperantibus, & dicentibus. (Cecinimus vobis, & non ſaltaſtis: lamentauimus, & non planxiſtis.) Vbi ſciendũ quòd pueri Hebræorũ, ad exercendum ſe in ludis honeſtis, inducentibus ad virtutes, & retrahentibus à vitiis, talem ludum habere conſueuerunt. Diuidebantur in medio ciuitatis, in duas partes æquales: & illi qui erant ex vna parte, cantabãt carmen lætitiæ: & alii ex oppoſita parte, carmen lugubre, deridẽtes tranſmutationem repentinam præſentis vitæ: & poſtea ſibi mutuò exprobrabant, & exultantes dicebant aliis, quare ſibi non congaudebant & ecõtrariò aliis, quare ſibi cõpatiendo non condolebant. Et hoc ſiebat ad comprehendendam vanã lætitiam hominum, & defectum compaſsionis & amicitiæ, adinuicẽ in hoc mundo, ſicut videmus frequenter fieri in eadem ciuitate, imò & in eodem vico, vel etiam eadẽ domo, ꝙ aliqui lætantur, & aliqui ex eorum obitu ſpoliantur, &

Mat. 11.

M

Ludus Iudæorum. Canticũ Iudæorũ.

A quandoq; modicum ſibiinuicē compatiantur. Huic negotio, ſimile eſt negotiū circa Iudęos, & poſtea Chriſti tēpore factū. Multi.n. prophetarū, ſedentes propter docendi & iudicandi autoritatē in foro, ideſt in eccleſia, vbi lex & iura promuntur: & canentes per gaudiorū æternorum promiſſionē, monuerunt Iudæos exultare pro ſpe futurorum, & exultare noluerūt. Multi etiā lamentantes, per tormentorum cōminationē, monuerunt eos dolere pro peccatis, & noluerunt. Propter hoc igitur poterant eos arguere prophetæ, dicentes: (Cecinimus vobis, & non ſaltaſtis,) ad laudes dei aſſurgendo, (lamentauimus, & non planxiſtis.) pœnitētiam agendo. Id eſt, inuitauimus vos ad exultādum pro ſpiritualibus bonis, & non exultaſtis niſi in terrenis. monuimus ad pœnitentiam, & non pœnituiſtis, nec doluiſtis. Eo modo etiam factum eſt tēpore Chriſti. Ioannes.n. ieiunans & abſtinens, inuitabat eos ad dolendū pro pec-
B catis, & dolere noluerunt. dn̄s autē comedens & bibens cum eis, inuitabat eos ad exultandū pro gratijs: quia mos comedentium eſt exultare, & noluerunt hoc facere. Sub ſimilitudine ergo, eos increpat. quia nec habuerunt planctū compunctionis, ex pœnitētia prædicata à Ioāne: nec ſaltum exultationis, ex miſericordia exhibita à ſaluatore. Ioannes.n. prædicabat lamenta pœnitentię: Chriſtus exultationem miſericordiæ: ſed generatio Iudaica non plorat cum Ioanne plorante: nec gaudet cum Chriſto gaudente. Per clamantes ergo, intelliguntur prædicantes. ſ. Ioannes & Chriſtus: & per coæquales, ipſi quibus prædicant. ſ. auditores. Nam quòd ait: (Lamentauimus, & non planxiſtis:) ad Ioannem pertinet: cuius abſtinentia à cibo & potu, luctum pœnitentiæ ſignificabat: quòd
C aūt ait (cecinimus, & nō ſaltaſtis:) ad ipſum dominū pertinet: qui vtendo cum cæteris cibo & potu, lætitiam futuri ſeculi & regni figurabat. Ioānes.n. pręceſſit in typo præſentis vitæ, quæ debet eſſe in lamento: ſed Chriſtus ſecutus eſt in typo futuræ, quæ erit in gaudio. Vnde Pſal.
Pſ.125. Qui ſeminant in lachrymis, in exultatione metent. Sed peruerſi Iudæi, videntes auſteritatem Ioannis, per hoc moti non ſunt ad pœnitentiam: & poſtea dulcedinem Chriſti, & tamē per hoc moti non ſunt ad pietatē. Vnde Hiero. Dicunt ergo, cecinimus vobis, & prouocauimus vos: vt ad noſtrū canticū bona opera faceretis, & noluiſtis lamentauimus, & vos ad pœnitentiā prouocauimus. nec hoc quidē facere voluiſtis, ſpernentes vtranq; prædicationē, tam exhortationis ad virtutes, quam pœnitentiæ poſt peccata. hæc Hiero. Doctor vel prædicator cā-
Cantus docentium. tat, quandocunq;. ſ. de virtutibus & æternis gaudiis docet, vel prædicat: & tūc auditores extra vitia, vt mundū, ſaltare debent: quādoq; lamen-
Lamētātorum. tatur, quandocunq;. ſ. vitia & inferni dolores deteſtatur: & tunc auditores plangere debent, & pœnitere. Spiritualiter, pueri ſunt prędicatores & doctores: pueri, per conuerſationis humilitatem, per columbinā ſimplicitatē, & per vitæ puritatem, ſedentes in foro: quia vendi-

Increpantur Iudæi.

tores cœleſtium: iudices animarum, & præco-
D nes regularium † præceptorum, clamantes prædicando coæqualibus, ſecundum capacitatem auditorum doctrinam contemperando: canentes miſericordiam peccatorū, gratiā iuſtorum, gloriam beatorum exprimendo. Triplex ergo canūt carmen. ſ. Nuptiale, pro vnione dei & animæ. Familiare, pro inhabitatione diuinæ præſentiæ. Triumphale, pro conſummatione victoriæ. Et non ſaltant mali ſaltu cōuerſionis, quoad primū. ſaltu deuotionis, quoad ſecundū. ſaltu contēplationis, quo ad tertiū. Lamentant oſtendentes culpā multiplicem miſeriam præſentem, pœnā æternā: ſed mali non plangunt planctu cōpunctionis, pro culpa: planctu cōpaſſionis, pro miſeria: plāctu orationis, pro pœna. Deinde applicando ſimilitudinem ad propoſitum, ſ. hdit increpationis duplicem rationem: quia non crediderunt Ioanni, ad pœnitentiam exhortanti: nec ſaluatori, ad mi-
E ſericordiam aduocanti. Nā nec prædicatio & pœnitentia Ioannis, eos ad luctum & pœnitentiam inflexit: nec prędicatio & conuictus Chriſti, eis placuit. ſed remanſerūt obſtinati in peccatis, vtriuſq; prędicationem contemnendo, & vtriuſq; vitam in malum interpretando. (Venit.n. Ioannes, non manducans, neq; bibens,) ideſt in abſtinentia maxima viuens. ille enim qui parum comedit, dicitur non comedere, ſecundum communem modū loquendi. Vel (nō manducans neq; bibens) delicata: ſcilicet, vel (non manducās,) ſcilicet panem: (neq; bibēs,) ſcilicet vinum & ſiceram. Secundum Aug. Ioānes dictus eſt nō manducans neq; bibens. quia illo victu quo Iudæi vtebantur, non vtebatur: hoc ergo dn̄s, niſi vteretur, non in eius cōparatione manducās & bibens diceretur. Ecce vnus puerorū, lamentantium. i. prophetarū, ad pœni-
F tentiam verbo & exēplo prouocantium: & tamen non credunt ei Iudæi. ſed dicunt (dæmonium habet:) q.d.n ore dæmonum, non comedit neq; bibit: vel dæmoniacus & inſanus eſt, auſteritatem eius dæmoni attribuendo. Dæmoniaci enim poſſunt multa agere & pati, quæ non poſſunt alii. Vel non eſt hic homo à deo, ita rigidus ſibi & aliis, cum dominus ſit ſuauis & mitis. (Venit filius hominis) ſcilicet virginis: non hominum, ſcilicet viri & mulieris, (manducans & bibens) ſcilicet in mundo & in publico, cum aliis hominibus, ideſt communem vitam inter homines ducens: hoc enim facere debebat: quia mediator dei & hominum erat: & ideo talem vitam debuit communiter ducere: vt cōmuniter viuentes peccatores, acceſſum familiarē ad ipſum poſſent habere. Ecce vnus puerorum gaudentium, id eſt prophetarū lætitiā promittentium (& tamen dicunt) pueri generationis & Phariſæi male interpretando. (Ecce homo) nil habēs diuinū, (vorax) per auiditatem (potator vini) per conſuetudinem (publicanorum) id eſt peccantium publicè (& peccatorum) id eſt peccantium occultè (amicus) ſcilicet per malam ſocietatem, cum illis manducās & bibens: quod tñ non faciebat vt eorū

† Regalium.

Carmē triplex. Nuptiale. Familiare. Triumphale.

Saltatio triplex.

Nō manducans Ioānes.

G vitia amaret:ſed magis vt ſanaret,& eos alliciẽdo attraheret,& ad pœnitentiã cõuerteret. Ipſe.n.homines attrahebat,& victus conformitate,& familiaritatis oſtenſione. Vbi Hiero. Si ergo ieiunium placet vobis: cur Ioannes diſplicuit? Si ſaturitas vobis placet: cur non placet filius hominis? Quorũ alterũ dæmoniũ habentẽ: alterũ voratorẽ nũcupaſtis & ebriũ. hæc Hier.

Lingua peſſima. Ecce peſſima lingua,quæ & manducãtes iudicat , & non manducantes : & ex vtraq; parte ſcindit:quia maledicit deũ & homines : nec eſt .n.qui ſe abſcondat a furore eius. Abſtinentia quidẽ Ioannis, fuit alijs exẽplũ auſteritatis & pœnitentiæ. Manducatio verò Chriſti,fuit alijs exẽplũ condeſcenſionis & miſericordię.

Iudices iniqui & detractores. Per illos igitur qui vtrunq; in malũ interpretantur, ſignificantur detractores,bonos actus aliorum nequiter deprauantes. Sũt nãq; quidã peruerſi, iſtis ſimiles,de omnibus male iudicantes. Dicũt H .n.ſi quis ſtudet & vacat humilitati,quòd hypocrita eſt: ſi patientię & manſuetudini,timidus eſt:ſi iuſtitiæ,impatiẽs eſt:ſi ſimplicitati, fatuus eſt:ſi prudentiæ,malitioſus eſt:ſi maturitati,llegmaticus eſt:ſi iucunditati,diſſolutus eſt:ſi religioni,ſingularis eſt:ſi ſocietati, ſecularis eſt:ſi ſilentio & paci, melancholicus vel diſsimulator eſt.ſi aliorũ correctioni , turbator pacis & præſumptuoſus eſt:ſi diſsimulat, negligens eſt: ſi inſtat vigilijs & orationibus, indiſcretus eſt: ſi cõmuni dormitioni,ſomnolentus eſt: ſi prædicationi & aliorũ ſaluti , appetitor laudis eſt: ſi deſiſtit,remiſſus eſt:ſi habet gratiã hominũ, adulator eſt:ſi adulari renuit,ſuperbus eſt:& ſimiliter in multis alijs,temerè iudicant: & quæ

Iob.30. bene fieri poſſunt,in malũ interpretantur. Qui cũ talibus habitat,poteſt dicere illud Iob: Frater fui draconũ: & ſocius ſtruthionum. Dñs ergo,& per ſe,& per Ioannẽ,conatus eſt Iudæos I in regnũ introducere, ac ſi cũ propheta diceret:

Eſaię 5. Quid debui facere vineæ meæ, & non feci?

Vẽator dñs. Et ſecundũ Chry.fecit ſicut faciunt venatores. qui per duas vias contrarias,alicui inſidiantur animali:vt in alterã incidat & capiatur. Miſit .n.Ioannẽ,cũ vita auſtera:venit ipſe,cũ cõmuni vita:ſed ipſi renuerunt, & utranq; viã ſalutis reſpuerunt:quia nec cũ Ioanne lugere, nec cũ Chriſto gaudere voluerunt. Iſtis Iudæis ſimiles ſunt multi:qui nec flagellis, nec beneficijs,à malo reuocari , vel ad bonũ prouocari poſſunt:& ideo cum ſuperbis & peruerſis Iudæis,in faſciculis ſimul colligati pœnas meritò ſuſtinebunt.

I.Cor.I. Et licèt Chriſtus qui eſt ſapientia dei patris,ſit prædicto modo reprobatus à Phariſæis & legiſperitis,qui dei conſiliũ & vitæ documentum ſpreuerunt:tñ iuſtificatus eſt, .i.cognitus,& cõprobatus iuſtus (à filijs ſuis) .i.diſcipulis,& ab eis qui regnum cœlorum fidei iuſtificatione diripiunt: qui ſunt filij Chriſti per adoptionẽ , confitentes iuſtũ ſapientiæ opus,a dei diſpoſitionem & doctrinã.

Ciuitatũ exprobratio. Deinde poſt cõmunẽ Iudæorum increpationem,quaſi nominatim increpat tres ciuitates Galilææ, ſitas in littore laci Genezareth: quibus ſpecialiter prædicauerat,& miracula fecerat , nec tamen conuerti volebant. (Tunc).n.ſcilicet poſt K quã increpauit Iudæos in communi , & vidit eos obſtinatos (cœpit)in ſpeciali(exprobrare,) .i.ad modum exprobrantis, mala futura prædicere (ciuitatibus,in quibus factæ ſunt plurimæ virtutes eius.)vt ſaltem operũ magnitudini & multitudini crederent , (quia pœnitentiã non egiſſent.)q.d.& doctrinã audierunt & miracula viderunt,& tñ credere noluerunt , ſed peiores gentibus remanſerunt.

Exprobrandi modus & intento domini. Exprobrat eis dñs ad correctionẽ : & comminatur eis væ.i. æternam damnationem,prædicendo ventura, non optando mala,ſicut & cùm dicitur: Maledicã illis , qui maledicent tibi .i. qui male fecerit,infligam eis pœnam. Maledictio.n. in ſcriptura,nunquam eſt imprecatiua,ſed prophetica. Vbi Chry. Deplorat aũt dominus,ad noſtrũ exemplum:eo q effuſio lachrymarũ,& gemitus amarus ſuper patientes, inſenſibilitatẽ doloris,non modicum antidotum eſt, & ad cor- L rectionẽ patientiũ, & ad remediũ ingemiſcentiũ ſuper eos.hæc Chry.

Corozaim. Bethſaida. Dicit ergo(væ).ſ.damnationis æternæ imminet tibi(Corozaim)prope quã ciuitatẽ Iordanis ingreditur mare Galilææ.& in qua nutrietur Antichriſtus.(vę tibi Bethſaida.) de qua ciuitate fuerunt Petrus & Andreas,Iacobus & Ioannes: & diſtat à Corozaim,quarto milliario (quia ſi in Tyro & Sidone,)quę fuerũt vrbes Gentiliũ idololatrię & vitijs deditæ:quæ tñ legem naturalẽ habebant (factæ eſſent virtutes,)ideſt,diuina prodigia & miracula,quæ facta ſunt in vobis frequenter, & prædicatũ eis fuiſſet ſicut vobis:olim pœnitẽtiã quã vos non feciſtis, ipſi egiſſent dolẽtes de peccatis in cinere, ex conſideratione mortis: & cilicio,ex conſideratione peccati pungẽtis: ſedentes,id eſt,in confeſsionibus ſe humiliantes. Vel in cinere humiliatio interior:in cilicio,ex M terior deſignatur. hæc addit:quia antiquitus erat mos ſic agere pœnitentiã. Verũtamẽ(dico vobis)Iudæis(q Tyro & Sidoni) licèt nõ ſunt conuerſi(remiſsius erit in die iudicij,quàm vobis:)quia minus punientur quã vos Iudæi obſtinati: nã minus peccauerunt illi.

Gẽtiliũ trãſgreſſio. Gentiles.n. neq; legem ſcriptam receperunt:neq; prædicatores habuerunt:neq; miracula viderunt : ſed tantum legem naturæ tranſgreſsi ſunt. Iudæi verò doctrinam audierunt , & miracula viderunt , & poſt tranſgreſsionẽ legis naturalis & ſcriptæ,etiam legem gratiæ,& ſigna paruipenderunt:& ideo propter ingratitudinem punientur,iſti ſeuerius, & illi remiſsius: quia grauius eſt fidem auditã repellere, quã mori in gentilitate. Eſt argumentum,q cæteris paribus , maior erit pœna Chriſtianorũ,quàm infidelium: clericorum,quàm laicorum: ſapientiũ , quàm ſimpliciũ:prælatorum quàm ſubditorũ : nam

Luc.12. cui multum donatum eſt,multum ab eo quæretur: &

Sapiẽ.6. potentes , potenter tormenta patientur:&

Luc.12. ſeruus ſciens voluntatẽ domini , & non faciens,plagis vapulabit multis.

Capharnaum. Deinde ſeparatim exprobrat ciuitati Capharnaũ:quia diſtrictius alijs iudicanda eo quòd bona à dño acceperat crebriora. Itẽ quia duas alias arguerat

de omiſ-

A de omiſſione pœnitendi & negligentia: hæc verò de contẽptu & ſuperbia. Vnde & aliis cõminatus eſt pœnã in genere, cùm ait (Væ:) huic aũt in ſpecie, quod apparet plus eſſe. Dicit ergo: (Et tu Capharnaũ) ponẽdo, vt ſupra cõtinẽs pro cõtento. (nunquid) ſecundũ opinionẽ tuã (vſq; in cœlũ exaltaberis?) q.d. nõ. Imò ꝓpter peccatũ ſuperbiæ & ingratitudinis (uſq; in infernũ deſcẽdes.) Nã qui ſe exaltat, humiliabit̃.

Lucæ. 14. & 18.

(Quia ſi in Sodomis) qui tñ fuerunt homines peſſimi (factæ fuiſſent virtutes) q̃ frequẽter factæ ſunt in te, fortè permãſiſſent vſq; in hanc diẽ: quia feciſſent pœnitentiã, vt Niniuitæ fecerunt, ad Ionæ prædicationẽ. Dicit aũt forte, nõ ad denotandũ dubitationẽ ex parte ſua, ſed ad denotandũ mutabilitatẽ liberi arbitrii ex parte hominis. (Veruntamen dico vobis, quia terræ Sodomorũ remiſsius erit in die iudicij, quã tibi) .i. minorem pœnã ſuſtinebunt, ratione in

Fortè, dictum à dño.

B credulitatis: ſed maiorem, ratione enormitatis peccati & criminis. Per iſtas ciuitates, quibus Chriſtus frequenter prædicauerat & miracula fecerat: ſignificantur illi qui frequenter audiũt verbũ dei, & vident exẽpla virtutũ, & tñ in peccatis ſuis obdurãtur: propter quod, cæteris paribus, grauius aliis punientur. Specialiter autẽ per has tres ciuitates, aſsignantur tria in hominibus, quæ maximè aggrauant ingratitudinẽ in eis. Primũ eſt, literatura & ſapientia, quod per Corozaim, quæ interpretatur ſecretũ mihi, vel myſteriũ meũ. Secundum eſt ordo vel prælatio, quod per Bethſaidã, quæ interpretatur domus pecudũ & domus venatorum, ſeu domus frugum. Sunt.n. domus dñi peculiares, & refugium pecudum.i. ſubditorum & cæterorum. Tertiũ eſt religio, quod per Capharnaũ, quæ interpretatur villa pulchritudinis, ſeu cõſolationis, vel ager pinguedinis: & vtinam interius ſicut exterius. Et iſti ſi inuenti fuerint

Ingratitudinẽ grauantia tres.

C negligentes, ſeu peccatores, & Chriſto inobedientes, durius quàm cæteri redarguentur, & acrius punientur. Vel per Corozaim, ſignificantur huius ſeculi ſapientes: per Bethſaida, diuites: per Capharnaũ, carnales, qui ſpecialiter Chriſtũ repellũt, ſicut illæ ciuitates fecerũt. Vbi Chry. Conſiderate Chriſtiani: quia quędã miracula facta ſunt in Corozaim, quędã aũt in Bethſaida alia in Capharnaũ: apud nos autẽ Chriſtianos, omnia facta ſunt. Quæ.n. facta ſunt in Corozaim, forſitan Bethſaida non cognouerat: & quæ facta ſunt in Bethſaida, forſitan Capharnaũ neſciebat. Nos autẽ Chriſtiani, quicquid vbiq; operatus eſt Chriſtus, omnia euãgelio referẽte didicimus. Si ergo ſic Chriſtus luget ſuper illas ciuitates, quia pœnitentiã non egerũt, quæ non omnia mirabilia viderunt: putas quõ quotidie luget ſuper nos Chriſtianos: qui quotidie virtutes eius in eccleſia legimus & audimus, & tñ pœnitentiam peccatorũ noſtrorum non agimus? Si tempore Sodomitarum Chriſtus veniſſet & talia demonſtraſſet, forſitan cõuerſi fuiſſent. Illi, quia Loth hominem iuſtum non audiuerunt, ſulphure & igne combuſti ſunt. Nos quæ & qualia expectant tormenta,

Miracula nobis omnia ſunt facta quia ſcripta.

D qui ipſum contemnimus Chriſtũ? Et vide quia non dixit. Tunc improperauit ciuitatibus: ſed tunc cœpit improperare. Si ergo tunc cœpit, & vſq; nunc quotidie improperat talibus. Et quoties legitur in eccleſia, improperans, improperat his qui tales ſunt in eccleſia. Vę ergo vobis Chriſtianis: quibus quotidie oẽs ſcripturæ vociferantur: & vos tanquã aſpides ſurdæ, obturãtes aures veſtras, non auditis voces earum. Quidã.n. dicunt: Peccata noſtra erubeſcimus confiteri. Dic homo, quid eſt peius facere malum, an dicere? Si ergo ante dei conſpectum facere malũ non erubuiſti: quomodo ante conſpectũ hominis, erubeſcis dicere? Ad iracundiam deũ excitare non timuiſti: & ad miſericordiã eum flectere dubitas. hæc Chryſ. Oportet igitur lectioni ſcripturarũ vacare, & intendere: ita.n. peccator ad melius poterit proficere. Vnde idẽ Chry. Debemus ſcripturas ſcrutari cũ diligentia, & non ſimpliciter: poterimus ſalute noſtra potiri, ſi ſemper eis immorabimur. Et ſi vehementer durus quis fuerit, & ſi nihil lucratus

Cœpit improperare ſignanter dictum.

Sacra ſcripturę intẽdendũ eſt.

E fuerit in aliis tẽporibus: tẽpus ſaltẽ lucrabitur hoc, & ſuſcipiet aliquã vtilitatem. Quid igitur ais? qm̃ audiens non facio, nõ paruum lucrum miſerũ vocare ſeipſum, nõ inutilis hic timor. Si ingemueris ſolum qm̃ audiens non facis: omnino ad faciendũ venies quandoq;. Non.n. eſt deo loquentẽ & audientẽ deum, loquentem non luctari. Et iterum. Quicquid quæritur ad ſalutẽ: totum iam adimpletum eſt in ſcripturis. Qui ignarus eſt inueniet ibi quod diſcat. Qui contumax eſt & peccator: inueniet ibi futuri iudicij flagella, quæ timeat. Qui laborat: inueniet ibi glorias promiſſionis perpetuæ vitæ: quas manducando, amplius excitetur ad opus. Qui puſillanimis eſt & infirmus: inueniet ibi mediocres iuſtitiæ cibos: qui etſi pinguem animã nõ faciunt tamen mori non permittunt. Qui magnanimus eſt & fidelis: inueniet ibi ſpiritualiores eſcas, continentioris vitæ, quæ perducent eũ propè ad angelorũ naturam. Qui percuſſus

Scripturarum laus & vtilitas.

F à diabolo vulneratus eſt in peccatis: inueniet ibi medicinales cibos, qui eum per pœnitentiã reparent ad ſalutem. hæc Chryſ. ſecundum Bedam. Quare non olim, his qui credere potuerunt, verum Iudæis qui credere noluerunt, ſit euangelizatum, ipſius eſt ſcire cuius vniuerſæ ſunt viæ miſericordia & veritas. Quia ſecundum Anſel. alio modo, iuſtè damnat malos: alio modo, iuſtè parcit malis. Nam cum damnat malos, iuſtũ eſt, quia illorũ meritis conuenit: cùm vero parcit malis, iuſtum eſt, nõ quia illorum meritis, ſed quia bonitati ſuæ condecens eſt. Parcendo ergo malis, iuſtus eſt ſecundũ ſe: & miſericors, ſecundũ nos, non ſecundũ ſe. Non.n. ideo eſt miſericors, quia miſerũ cor habeat: ſed quia circa miſeros, cor pietatis impendit. Qui etiam ſecundum Augu. cuius vult miſeretur, nõ in iuſtitia, ſed gratia: quem vult obdurat, non iniquitate, ſed veritate vindictæ. Sic tñ miſericordia & veritas obuiant ſibi: vt nec miſericordia impediat veritatẽ, qua plectitur dignus: nec veritas miſericordiã, qua liberatur.

Iudicia dei occulta: Pſ. 118.

Rom. 9.

G tur, indignus. Deus quidẽ, ab æterno ſciens conuerſationẽ hominũ malam futurã: & quia nec ſola ſeueritate poſſet ſaluari nec ſola miſericordia peruenire ad perfectũ meritorũ: decreuit ꝙ in vnoquoq; tempore prædicandũ eſſet, vnumquenq; permittens ſuo iudicio, id eſt, naturali legi, quæ dicit in corde, quod tibi fieri non vis, alijs ne feceris. Sed quia naturalis lex obtorpuit conſuetudine peccandi, prædicata eſt, quæ refrenaret peccantes. Et quia iterũ homo, non ſe per legis ſeueritatem cohibet, imò per interdictum reus tenebatur prædicata eſt, miſericordia, quæ ſaluaret confugientes ad eã vt excæcaret refutantes; mittens gentes ad promiſsionem Iudæorum, vt ipſi Iudæi, ſaltem e-latione gentium conuerterentur. Et hęc eſt altitudo conſilij dei: quo mira prouidentia, Iu-

H dęos & Gentes reduxit ad vitam quam perdiderant in Adam.

ORATIO.

DOmine Ieſu Chriſte, qui nos verbo & exẽplo prouocaſti ad dolendum pro peccatis, & ad exultandum pro ſpiritualibus bonis: da mihi gratiam lacrhymarum, & terram cordis mei aridam, irriguo cœleſti fœcunda. vt plangam me quondie in omni vita mea: ita ut efficiantur mihi lachrymæ meę panes die ac nocte: & mens mea oblita vanitatis, & miſeriæ, ardeat in tuo amore: ita vt ſaltando ad bona opera, & laudes dei aſſurgẽdo, nũc exultent in ſpe: & tandem ſemper te laudando, tecum gaudeam ſine fine. Amen.

De reuerſione apoſtolorum, ac miſſione, & reuerſione ſeptuaginta duo diſcipulorum. *Cap.* 58.

I

Mar. 6. Luc. 9. & 10. Matt. 2. REuertentes autem apoſtoli) de prędicatione (ad Ieſum nuntiauerunt ei quæ docuerant) prædicando, & fecerant miracula operando: oſtendentes quòd mandatum eius, fideliter executi fuerunt: & gratias referẽtes ſuper his quæ acceperũt. Veniũt apoſto-

Eccleſiaſtes. li ad Ieſum, rui ad fontẽ, ad locũ vñ exeũt flumina reuertunt, vt iterũ fluãt. Ibant animalia de quiete cõtẽplationis, ad laborẽ actionis: & reuertebãtur iterũ ad quietẽ contẽplationis. Et cõpatiẽdo eis de laboribus ſuis, duxit eos (ſeorſum in deſertũ locũ) vt poſt laborẽ quieſcerent (puſillũ) ſegregati à tumultu populorũ: & vt ſe colligerẽt in oratione, ſicut diſperſi fuerãt in prædicatione (nec .n. ſpatiũ edendi habebant) præ turbis quæ veniebant & redibant. Vñ Beda: Vbi magna tẽporis illius fœlicitas, de labore docẽtiũ ſimul & diſcẽtiũ, ſtudio demonſtratur quæ vtinã in noſtro æuo rediret: vt tanta miniſtris verbi frequẽtia, fideliũ inſiſtat auditorũ, quæ nec liberũ eis curãdi corporis ſpatiũ concedat. Nã quibus neceſſaria curãdi corporis hora negatur, quãto minus illecebris animæ ſuę, carnis ſtudendi facultas adeſt: quin potius à quibus verbũ dei, & ſalutare myſteriũ opportunè importunè exigitur, horũ animus cõſequẽter, ad agenda ſemper, & cogitãda cœleſtia ſuccendit ne ea quæ verbis docẽt, factis impugẽt. hæc

K Beda. Myſticè autem ſecundũ Hiero. ſeorſum ducit dominus quos elegit: vt inter malos viuẽtes, mala non intendant. Et bene dicitur, vt quieſcerent puſillũ: quia puſilla requies eſt hic, ſanctis & labor magnus: ſed poſtea dicetur eis: vt requieſcant à laboribus ſuis: opera .n. illorũ, ſequuntur illos. Vnde dicit Greg. quòd tanto tunc maior requies erit, quanto modo ab amorem conditoris ſui, requies nulla fuerit. Et cõtra intellige o piger quò tantò tunc minor requies erit, quantò nunc ob amorem carnis, requies maior fuerit. Et ideo vt tunc gaudere poſſit dulcedine quietis, nõ abhorreas nunc guſtare amaritudinem laboris, attendens verba Boetij dicentis: Dulcior eſt apium melle labor ſi malus ora prius ſapor edat. Quieſcere ergo facit Chriſtus diſcipulos ſuos: Vt diſcant omnes & maximè qui pręſunt, ꝙ qui laborant in opere & ſermonẽ, requiem promerentur. Per hoc

Electorum ſegregatio.

Requies ſanctorum in terris puſilla. Apo. 14

L etiam oſtenditur, ꝙ prædicatores, poſt prædicationis diſcurſum, redire debent ad contemplationis ſecretum: & opera ſua coram deo diſcutere, & diligenter examinare. vt boni gratias agant, & de defectibus veniam petant. Admonemur itaq; hic in domini factis, vt aliquãdo ab actione quieſcamus, & ad ſecretum contemplationis tranſeamus: quia in actione exteriori, ſpatium contẽplandi non habemus. Quæ contẽplatio, rectè deſertum dicitur: quia à multis deſeritur, & a paucis inhabitatur: in qua requieſcimus puſillum, quia pro noſtra fragilitate, non diu diuinæ viſioni valemus inhærere: nec pro neceſsitate proximi, illius curã diu ꝓtermittere. Taceas ergo ad tẽpus, à proximorũ ædificatione: vt tacendo diſcas, qualiter ſuo tẽpore vtiliter eloqui valeas. Rogãdo tamẽ deũ, ꝙ per ſeipſum ſuppleat cordibus proximorũ,

Quieſcẽdũ interdum eſt.

M interius ea inſpirando, à quibus interim te abſtineas, linguam per ſilentium edomando. Vnde Greg. Nemo debet propter contemplationẽ dei, omnino poſtponere neceſsitatem proximi nec propter neceſsitatem proximorum, contẽnere contemplationem dei. Quid .n. prodeſt, ſi amãtes noſmetipſos, relinquamus proximos? Vel quid rurſus ꝓdeſt, ſi amãtes vel zelãtes ꝓximos, relinquamus noſmetipſos? Et (poſt hæc dñs Ieſus deſignauit) .i. ſignanter elegit, & ab alijs diſtinxit, ac inſtituit (ſeptuagintaduos) diſcipulos (alios) pręter duodecim prædictos: in ſignum quod poſt Chriſti reſurrectionẽ & aſcenſionem in cœlum, fides Chriſti prędicãda erat gentibus, ſeptuagintaduarũ linguarũ: ſicut antè duodecim tribubus ſecundũ numerũ duodecim Apoſtolorũ. Prima ergo lingua, inter omnes erat Hebraica: quæ poſtea in ſeptuagintaduas fuit diuiſa. Et ſicut apoſtol. formam demõſtrabãt epiſcoporũ, id eſt primi ordinis & maiorũ ſacerdotũ: ſic & iſti figurã gerebãt pręſbyterorum, id eſt ſecundi ordinis, & minorũ ſacerdotum. ſ. curatorum. In primis tamen eccleſiæ tẽporibus, vtiq; ꝑsbyteri, vtiq; vocabãt epiſcopi. Qui ergo epiſcopi ſunt, sũt ſucceſſores apoſtolorũ: ideo ſi gaudẽt de apoſtolico honore, debẽt eis ſimiles eſſe in labore. Septuaginta quoq;

Cõtẽplãdum interdũ.

Prima lingua.

Apoſtolorũ & diſcipulorũ ſignificatio.

Septuaginta.

A quoq; conſurgũt ex ductu denarij per ſeptenarium, ideo ſignificant impleti onẽ decalogi, cũ ſeptem donis ſpiritusſancti. Per binarium verò ſuperadditũ, ſignificatur maximè gemina charitas. ſ. dei, & proximi, quæ omnia debent eſſe in prædicatoribus euangelij. (Et miſit illos binos) ſic etiam ſecundum Orige. & duodecim bini & bini numerati fuerunt: vt in eorũ catalogo Matthæus oſtendit. Miſit autẽ binos. Primò, propter duos populos conuertendos, Iudæorũ. ſ. & gentium. Secundò, propter ſalutẽ duplicẽ operandam, corporis. ſ. & animæ. Tertiò, propter duplex mandatum charitatis. ſ. dei & proximi, quæ debet eſſe in prædicatore euangelij. Quartò, propter geminã perfectionẽ. ſ. vitæ & ſciẽtiæ prædicatori neceſſariã. Quintò, propter mutuam conſeruationem, & ſecuritatem cuſtodiæ: vt vnus eſſet cuſtos caſtitatis alterius, & bonorũ cæterorum. Sextò propter mutuã conſolationẽ, & ſocietatis emolimentũ. Septimò, propter confirmationẽ veritatis prædicandæ ab ipſis, & eius teſtimoniũ: vt in ore duorũ teſtium, ſtaret verbum (ante faciem ſuã) ſ. ante præſentiã, vt aduentus Chriſti non lateret, & vt ei viã & hoſpitium in cordibus hominum præpararent, (in omnem ciuitatẽ & locũ) quia indifferẽter Chriſtus & diſcipuli eius prædicabant in ciuitatibus & locis, paruis & magnis (quò erat ipſe venturus). ſ. in Iudæam. Poſt reſurrectionem tñ & aſcenſionem domini, ad prædicandum ẽt Gentibus miſsi ſunt, ſecundum Greg. Prædicatio præuenit, & ſic ad habitaculum mẽtis dñs venit: quia verba exortationis percurrunt, per quam veritas in mente ſuſcipitur. (Et dicebat illis: Meſsis quidẽ multa: operarij aũt pauci.) Iſta & plura alia quæ ſequuntur, modũ prædicãdi & viuendi diſcipulorũ continentia, dicta ſunt ſuprà de miſsione apoſtolorũ: & ideo hic repetere, non eſt neceſſariũ. Expleto aũt miniſterio legationis ſuæ, reuerſi ſunt ſeptuagintaduo diſcipuli (cum gaudio) tũ de fructu prædicationis ſuæ, per quã populũ ædificauerãt, tũ de miraculorum operatione, quia dæmones eiecerãt, gloriantes, & (dicentes) ſibi (in nomine) & inuocatione nominis Chriſti, non ſolum lãguores & infirmitates, non ſolum homines iniquos, ſed (etiã dæmonia) ſubijci: quæ tñ ſunt tantæ poteſtatis, vt non ſit poteſtas ſuper terrã, quæ cõparetur eis. Vbi Beda: Bene quidẽ profeſsi ſunt, deferentes honorem nomini Chriſti: ſed infirma adhuc fide, gaudebant in virtutibus. Et quia diſcipulos, de ſignorum operatione dñs vidit elatos: qui ex hoc nimis gloriabantur, tanquã infirmi & imperfecti: ideo hæc gloria eorũ reprimitur, cùm ſubditur: (Et ait illis: Vidi Satanam, ſicut fulgor de cœlo cadentem:) quia præſens erat qñ corruit, imò eũ præcipitauit. Fulgur. n. cadit celeriter, & manifeſtè, & cum fetore & inflammatione: ſic dæmones de cœlo empyreo ceciderunt in inſtanti, & videntibus ſanctis angelis, & cum fetore proprij peccati, ad inflammandũ homines per tentationẽ parati. Et cauſa huius ruinæ fuit elatio, ſiue ſuperbia de ſua excellentia, quod ſaluator diſcipulis ſuis: Cauere

Bini cur mitti dicantur.

2. Cor. 13.

B

Reuerſio diſcipulorũ

C

Vidit caſum Luciferi dñs.

Fulguris caſus.

diligenter debetis, ne ex relatione & poteſtate cõceſſa ſuper dæmones, nimis eleuemini, & ſic corruatis. Satanæ ergo exẽplo deterrentur, & ad humilitatẽ reuocantur: vt qui hũc ob ſuperbiã de cœlo recordarentur eiectum, multò magis ſe de terra æditos, ſi ſuperbierint, humiliandos: vt caſum proprium hoc exẽplo caueant: & qui ſtat, videat ne cadat. Et ſi ille propter ſuperbiam de cœlo cecidit, multò minus ſuperbus illuc aſcendet: quia vt alibi dicitur, turpius eijcitur, quàm non admittitur hoſpes. Vnde Greg. Mirè aũt dñs, vt in diſcipulorũ cordibus elationem premeret, iudiciũ ruinæ retulit, quod ipſe magiſter elationis accepit: vt in autore ſuperbiæ diſcerent, quid de elationis vitio formidarent. Vñ Iſido. Quiſquis iã ex deteriori, melior eſſe cœpit: caueat de acceptis extolli virtutibus: ne grauius per vanã gloriã corruat, quam prius per lapſum vitiorũ iacebat. Itaq; non confidas in naturæ dignitate, non ſuperbias de ſapientia, non de honore, non de ſtatu, non de poteſtate: quia in omnibus natura angeli te excedit, & tñ ex ſuperbia cecidit, & ex cœlo eſt eiectus, & tuis pedibus ſubiectus. Vnde dicit Augu. Melior eſt in malis factis humilis confeſsio, quàm in bonis ſuperba gloriatio. Et plus placet deo humilitas in factis malis, quàm ſuperbia in bonis. Humilitas tñ non illa tm̃ laudatur, quæ de conſcientia peccatorũ venit: ſed illa quæ ex virtute deſcendit, deo cara eſt. Igitur non debet homo gloriari in gratia gratis data, quæ malis & iniuſtis quandoq; confertur: ſed in gratia gratum faciente per quã in libro vitæ aſcribitur, & cũ humilitate, in omnibus gratias agere. Vnde ait, (Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi). ſ. pede ſpirituali (ſuper ſerpentes & ſcorpiones, & ſupra omnẽ virtutẽ) & multiplicia ſpiritualia nocumenta inimici, & omne genus immundorũ ſpirituũ, de obſeſsis corporibus eijciendi, & nihil vobis nocebit, ſecundum Bedã. Quia ſerpentes dente, & ſcorpiones cauda nocent. Serpentes. n. morſu oris, & ſcorpiones punctione caudæ, venenum fundunt. Ideo ſerpentes aperte ſæuientes, ſcorpiones clanculò inſidiantes, vel homines vel dæmones ſignificant. Vel ſerpentes ſunt qui Inchoandis virtutibus, venena prauæ perſuaſionis obijciunt: ſcorpiones, qui conſummatas virtutes, ad finem vitiare intendunt, ſecũdum Theophil. Serpẽtes ſunt, qui viſibiliter nocent: velut fornicationis, & homicidij dæmon: qui verò inuiſibiliter nocent ſcorpiones vocantur, ſicut in vitijs ſpiritualibus. Inſuper etiam calcare ſerpentẽ, eſt ſubijcere rationi ſenſualitatẽ: quæ ſecundũ Aug. ſignificatur per ſerpentẽ: & calcare ſcorpionẽ, eſt deteſtari detractorẽ: & calcare omnẽ virtutẽ inimici, eſt obijcere omnẽ occaſionẽ mortalis peccati. Veruntamẽ in hoc nolite gaudere, quia ſpiritus vobis ſubijciuntur: nã malos ſpiritus arcere, & alia ſigna facere, aliqñ conceſſum eſt, etiã malis hominibus: non propter ſeipſos, ſed ad confirmationẽ fidei Chriſti prædicatæ per eos: & aliquando nõ eſt meriti eorũ qui operantur, ſed potius per inuocationẽ nominis Chriſti cõceditur:

D

Caſus, cur mẽtio facta.

1. Cor. 10.

E

Humilitatis excellentia.

F

Serpentes. Scorpiones.

Mali poſſunt malos ſpiritus arcere.

G ceditur: vel ad maiorem condemnationẽ eorũ qui inuocant: vel ad vtilitatem eorum qui vident & audiunt: in quo ſemper honoratur deus: per cuius nomen miracula ſiunt, licet deſpiciantur qui faciunt. Vnde Chry. Eijcere dæmones, commune opus eſt, inter miniſtros dei & miniſtros diaboli. Veritatẽ confiteri, & iuſtitiam facere, priuatum eſt opus tantũ ſanctorũ. Ideo quẽ videris dæmonia eijcientẽ, ſi non eſt cõfeſsio veritatis in ore eius, neq; iuſtitia in manibus eius: non eſt homo dei. Si autem videris veritatẽ confitentẽ, & iuſtitiã facientem: & ſi dæmonia non eiicit, homo dei eſt. Et iterum: Non ſigna pete: ſed animæ ſanitatem. Si aũt ſigna vis facere, eruaris à delictis, & omnia expleſti. Etenim magnus dæmon eſt peccatum: & ſi auferes, maiora decẽ mille dæmones abigentibus operatus es. ſigna.n. multoties alijs profuerunt, facienti autem obfuerunt, in elationem extollentia, & vanã gloriã, vel in alio aliquo modo. In operibus verò nihil tale ſuſpicari eſt, ſed & participantibus eis, & alijs multis, proſunt. Hæc

Eijcere dæmones.

Peccatũ dæmon eſt.

Miracula omnibus conceſſa.

H itaq; cũ magna diligentia operemur. Si.n. ab inhumanitate, ad eleemoſynam tranſmutatus fueris: ſiccam manum exiſtentem extendiſti. Si à ſpectaculis deſiſtens, ad eccleſiã ieris: claudicantem pedẽ correxiſti. Si autẽ deſtiteris oculos tuos meretrice, & pulchritudine aliena: cæcos exiſtentes aperuiſti. Si pro ſatanicis vijs, didiceris pſalmos ſpirituales: mutus exiſtens locutus es. Hæc itaq; miracula ſunt maxima: hæc ſigna ſũt inopinabilia. Si hęc ſigna fecerimus, & ipſi magni quidẽ & mirabiles per hæc erimus, & pernicioſos vniuerſos ad virtutẽ attrahemus, & futura fruemur vita. hæc Chryſ. De hoc etiam habes ſuprà, circa finẽ ſermonis dñi in monte. Si ergo non eſt gaudendum in ſubiectione ſpirituũ: multò minus eſt gaudẽdũ in ſubiectione hominũ: & adhuc minus in ſubiectione rerum temporalium: de quibus tamẽ gaudent multi, etiã qui videntur ſpirituales &

I deuoti. Et ſubiungit (Gaudete aũt, quia nomina veſtra ſcripta) & ſine obliuione memoriæ tradita (ſunt in cœlis,) id eſt in libro vitæ, licet deleantur tanquam malũ & eijciantur in terris, & hominum reputatione: contra nomina malorũ ſcribuntur, & magnificantur in terris: & ideo non in cœlis. In libro vitæ, aliquorũ nomina dicuntur ſcripta dupliciter. Vno modo ſecundũ præſentẽ iuſtitiã, quæ ſcriptura eſt delebilis. Alio modo, ſecundũ æternã prædeſtinationẽ, quæ ſcriptura eſt indelebilis: & vtroque modo nomina eorũ erant ſcripta in cœlis qui erãt prædeſtinati. & cũ hoc habebãt gratiã dei. quia illa gloriatio quã habuerũt de eiectione dæmonũ, nõ fuit mortale peccatũ. Si aũt & tuũ nomen vis ſcribi in cœlis, ſtude vt bonũ, & non malum opereris: quia qualia opera facis, talibus nomẽ tuũ inſcribitur literis. Et ex his literis elicietur iudiciũ: quia in Apoc. dicitur. Iudicati ſunt mortui, ex his quæ ſcripta erãt in libris, ſecundum opera ipſorũ. Vnde Beda: Salubriter aũt intelligendũ eſt, quòd ſiue cœleſtia, ſiue terreſtria quis opera geſſerit: per hæc

Nomina ſcribi in libro vitę

Apo. 20

quaſi literis annotatus, apud dei memoriã ſit K æternaliter affixus. Quędã aũt ſunt quæ ſcribũtur, quidẽ non in vita, ſed ſecundũ Hieron. in terra: vt ſecundũ hoc intelligatur duplex quędã conſcriptio: horum quidẽ ad vitã, illorum ad perditionẽ. Quòd aũt dicitur, de libro viuẽtiũ intelligitur de his qui digni putabantur in libro dei conſcribi. Et ſecundũ hoc fieri dicitur ſcripturæ mutatio, quando à virtute dilabimur in peccatum, vel ecõtra. hæc Bed. Gaudeãt ergo diſcipuli Chriſti, non de humiliatione dæmonũ, qui per ſuperbiã, cœli ſedem amiſerũt: ſed de ſua ſublimatione: quia in locum illorũ electi ſunt: vt vnde illi ceciderunt ſublimitati, illuc iſti aſcendant humilitati. Illud.n. gaudiũ vanum & temporale eſt: hoc aũt, vtile & æternũ. Illud, ad vanam reſpicit gloriã; hoc, ad gloriã ſpectat æternã. Et illud quidẽ ſimul habere poſſunt & mali, & boni: hoc autẽ, non niſi

Gaudendũ, vnde ſit, & vnde nõ.

L boni. Et quia regreſſi diſcipuli, de duobus gaudebant: primò, quia prędicationem eorum receperant illi ad quos miſſi fuerant: ſecundò, quia dæmonia ſubijciebãtur eis: ideo repreſſa ſuperbia in diſcipulis, & audita fide eorũ et illorũ quibus prædicauerat uerbũ ſalutis, (exultauit) dñs Ieſus in donis ſpiritusſancti: & gratias egit pro ſalute hominum deo patri. Vnde Theophi. Sicut benignus pater uidẽs filios ſuos dirigi, gaudet: ſic Chriſtus exultat quòd diſcipuli tantis bonis facti ſunt digni. Vnde & Cyrillus: Inſpexit quidẽ per ſpiritus operationẽ, quã apoſtolis tradidit, plurimũ acquiſitionẽ. Vnde & in ſpiritu ſancto lætatus dicitur, id eſt in effectibus qui per ſpiritũ ſanctũ proueniũt. Quaſi enim amator hominum, gaudij reputabat materiã conuerſionem errantium: de quo gratias egit. hæc Cyrillus: Gratias ergo egit dicens: (Confiteor tibi) id eſt, gratias ago: & laudo te pater per æternã generationẽ (dñe cœli & ter-

Gratias cur egit dñs.

M ræ) inuiſibilium & viſibiliũ: per temporalẽ creationem (quia abſcõdiſti) per iuſtitiã (hęc). ſ. myſteria fidei & arcana ſapientiæ tuæ: quæ in aduentu filij ſunt impleta (a ſapientibus & prudẽtibus) ſecundum ſuã reputationẽ: & in oculis ſuis. ſ. ſcribis & phariſæis, & alijs ſuperbis ſapiẽtibus quidem in diuinis: vt in lege & prophetis: & prudentibus in mundanis, ſeu humanis vel (ſapientibus) ſecundum philoſophiam humanam: de qua Apoſtolus: Stultam fecit deus ſapiẽtiã huius mũdi. Hæc aũt eſt triplex. ſ. terrena, propter affectũ terrenæ cupiditatis: animalis, propter affectum carnalis voluptatis: diabolica, propter affectum mundialis ſublimitatis. Terrena, eſt in cupidis & auaris. Animalis in voluptuoſis & luxurioſis. Diabolica, in ſuperbis & ambitioſis (& reuelaſti ea paruulis) id eſt humilibus, & intellectum in obſequiũ fidei captiuantibus. ſ. piſcatoribus: & alijs ſimplicibus ſe exaltare neſcientibus. vt humiles ad te veniant: & ſuperbi a te recedãt. Chriſtus in eo quòd deus, eſt æqualis patri: in eo quòd homo, cõfitetur: id eſt gratias agit deo patri, imo indiuiduę trinitati. Pulchre aũt ſapiẽtibus et prudẽtibus, nõ inſipiẽtes et hebetes: ſed paruulos. ſ. humiles oppo-

Sapientia mundi.

1. Co. 1.

Sapientia reuelata paruulis.

ſuit:

A fuit: vt ſecũdũ Greg. probaret ſe dãnare tumorẽ & ſuperbiã: non acumẽ ingenii & ſapientiã. Et ſecundum Chry. vt erudiret per omnia nos ab elatione erui, & humilitatẽ æmulare. Magnus honor ex hoc eſt humilibus veris: quia ſunt de ſecreto cõſilio ſummi regis: vocati & admiſſi ad notitiam veritatis: vt. n. dicit Beda. Humilitas eſt clauis conſcientiæ, qua ad notitiã veritatis Chriſti poterit peruenire. vbi Chr. Gratias agit, quia illuminati ſunt ruſtici & ſimplices homines qui totũ quicquid fecerint boni, imputant autori: non ſapientes Iudæorum, qui prius ſapientes videbantur in eloquijs dei, cũm non eſſent ſapientes. ſapientia. n. eſt, non eloquia dei ſcire, ſed ſecundũ eloquia dei, viuere. Tu aũt ad quaſcunq; volueris perſonas potes dilatare tractatum: quoniã & omnibus ſapientibus, qui ſecundum ſenſum carnis ſunt ſapientes: & non ſecũdum ſpiritũ cordis: abſcondit deus ſemper myſterium veritatis: & reuelat illud paruulis. Sic B ergo ꝙ Iudæi quotidie meditantes, legem dei inuenire non potuerunt: piſcatores & ruſtici inuenerunt, quotidie tractantes retia manibus ſuis. hæc Chry. Non lætatur dominus, quia eſt ſapientibus occultatũ: ſed quia humilibus eſt reuelatum: quia hoc dignum eſt lætitia: illud autẽ mœſtitia. Vnde Chry. Quid igitur in perditione lætatur? & quia non didicerunt hoc illi? Nequaquã. Reuelatum. n. eſſe his dignũ eſt lætitia: occultari aũt ab illis nõ lætitia, ſed lachrymis eſt dignũ. Hoc denique & fecit lugens ciuitatẽ. Non ergo propter hoc lætatur, & gratias agit ꝙ dei myſteria latebant ſcribas & phariſæos. non. n. erat materia alacritatis, ſed gemitus: ſed quia quod ſapientes non nouerant, humiles nouerũt. hæc Chry. Accipitur ergo hic cõfeſſio, pro gratiarũ actione & laude: quia (vt ait Hieron.) C confeſſio non ſemper pœnitentiã, ſed & gratiarum actionẽ ſignificat. Vnde & Aug. Nõ ſolus eſt confeſſio peccatoris: ſed aliquando & laudatoris. Cõfitemur ergo ſiue laudantes deũ, ſiue accuſantes noſmetipſos. hæc Augu. Et ſic patet ꝙ cauſa ex parte credentiũ fuit eorũ humilitas: quæ ad ſapientiam diſpoſuit: quia vt dicitur in Prouerbiis: vbi humilitas, ibi ſapientia. Et vt dicit Ptho. philoſophus. qui inter ſapientes eſt humilior, inter ſapientes eſt ſapientior. Ex parte autem non credentium, fuit eorũ ſuperbia. quæ eſt intellectus excæcatiua: ſed ex parte dei cauſa fuit ſimplex volũtas diuina. & hoc eſt quod ſubdit. (Ita pater factum eſt: quoniam ſic placitum eſt ante te) id eſt tibi in conſpectu tuo: ante quem. ſ. nihil iniuſtũ poteſt placere. Nullam verò aliam rationem reddere voluit filius: quia pater illos reprobauerit & hos elegerit: niſi ſolum beneplacitũ ipſius patris: in exemplum: ne ſecreta dei diſcutiamus: & in confuſionem illorum qui de ſecretis dei volũt quærere rationẽ. Vnde Greg. His domini verbis exempla humilitatis accipimus: ne temerè diſcutere ſuperna conſilia de aliorum vocatione: aliorumve repulſione præſumamus. Cũm. n. præmiſiſſet vtrunq; non mox rationẽ reddidit: ſed ſic deo placitũ dixit: hoc videlicet intendens ꝙ iniuſtũ

Humilitatis clauis.

Lætitiæ Chriſti ratio.

Confeſſio dñi.

Pro. 11.

Secreta non inquirẽda.

eſſe non poteſt quod placuit iuſto. In cunctis D ergo quæ exterius à deo diſponuntur, aperta cauſa rationis eſt, occulta iudicia voluntatis. Vnde & Chry. Nõ dicit, quia ratione ſic ei placuit. ſed tantum gratias agit patri quia ſic ei placuit. Sic & tu nunquam diſcutias conſilia dei in operibus eius, quid fecit, aut qua ratione fecit: ſed quocunq; modo rẽ ſuã voluit ordinare, gratias ei agas. ſufficit tibi ad teſtimonium ipſa dei natura. quia deus ſine ratione & ſine iuſtitia nihil facit. Non. n. ad diſcuſſionem ſuam ſed ad honorẽ ſuum creauit te, nec iudicem te voluit eſſe actuum ſuorũ, ſed ſeruum præceptorum. Boni. n. domini, eſt omnia prouidere quæ ad vtilitatem pertinent ſerui: boni aũt ſerui eſt, fideliter operari, & non diſcutere dñi ſui actus. hæc Chry. vnde Augu. Quare illum trahit, & illum non trahit: noli velle diiudicare, ſi non vis errare. Vt autem dicit Proſper: deus reſiſtentem non trahit: nã nunquam non cõpellit. ſed ex inuito, E volentem facit: & infidelitatẽ reſiſtentis inclinat, vt cor audientis obediẽdi in ſe delectatione generet: ibi ſurgat: vbi premebatur: vnde velit, vbi nolebat. hæc Proſper. Et licet in ſpeciali non poſſit aſſignari ratio quare illum eligat, & illum dimittat: niſi eius ſimplex voluntas. Quod eſt aliqui ſint electi, & aliqui reprobati. bene poteſt aſſignari cauſa in generali: etiã ex parte dei, vt in electis appareat dei miſericordia: in aliis aũt, eius iuſtitia: quia ſicut ad gloriã regis & decori ſui regni non ſolũ pertinet aula in qua ſtrenui milites honorantur: ſed etiam patibulum in quo malefactores puniuntur. ſic ad gloriã dei nõ ſolum pertinet præmiatio bonorũ: ſed etiã punitio reproborum. Et quia dictum eſt de vocatione humilium: conſequenter ponitur huius vocationis medium. Chriſtus. n. mediator dei eſt & hominum: debitus autẽ proceſſus eſt vt ab extremo in extremũ procedat, F per medium: ideo omnis proceſſus gratiæ deriuatur ad nos per Chriſtum, & hoc eſt quod dicit (omnia mihi tradita ſunt à patre) quia ſecundum naturã diuinã, Chriſtus habet eſſe à patre: & per conſequens poſſe: licet habeat idẽ eſſe numero, & poſſe cũ ipſo: & ſic omnia tradita ſunt ſibi à patre ab æterno: Secundũ aũt naturã humanã, omnia tradita ſunt in poteſtate Chriſti & domino, à deo patre. Vno modo quantũ ad autoritatem: & ſic ſibi ſunt tradita ab inſtanti conceptionis: quia eo ipſo ꝙ natura humana verbo eſt vnita: omnia creata ſibi ſunt tradita. alio modo, quãtũ ad affectum: & ſic in iudicio omnia erunt ſubdita pedibus eius quia tunc eius voluntas perfectè implebitur in omnibus. Et quia ſecundũ diuinam naturam eſt idem cum patre: ideo ſubdit, (Et nemo nouit filium, niſi pater neq; patrẽ quis nouit, niſi filius.) nec tamen per hoc excluditur ſpiritus ſanctus: quia ſit ex proprio eſſentialis, non perſonalis: ſed ſpiritus ſanctus non eſt alterius eſſentiæ quàm pater. Et quia Chriſtus eſt mediator dei & hominum: ideo notitia diuinorum ad deriuatur per Chriſtum: propter quod ſubditur: (Et cui filius voluerit reuelare.)

Iudicẽ nec dei, nõ operũ eius eſſe licere.

Deus neminem cogit.

Mediũ vocationis humiliũ.

Tradita omnia, Chriſto.

Diuinorum notitia eſt nobis à Chriſto.

non

G non quòd iſti quibus reuelatio fit mediante filio, habeant notitiam comprehenſionis ſicut filius: quia hoc eſt impoſsibile creaturæ: illud.n. quod comprehenditur; totaliter & perfectè cognoſcitur. Et quia (vt dictum eſt) Chriſtus eſt mediator dei: & hominum: ideo conſequenter oſtendit: ꝙ familiariter & securè ad ipſum eſt accedendum. Vnde nos ad hoc inuitans ait: (Venite) credẽdo & obediendo, nõ pedibus, ſed moribus: non corpore, ſed fide. Iſte nãq; ſpiritualis eſt acceſſus, quo quiſq; deo appropinquat verius ad me orandũ per fidẽ, ad me comitandũ per imitationem, ad me fruendum per glorificationem: ergo (venite) vos clauſi (ad me) oſtiũ veritatis (venite) vos ægri ad me medicum ſalutis (venite) vos naufragi ad me portum quietis. Fœlix terminus à quo ideo ait: (Oẽs qui laboratis) ſiue ſecundũ naturã in qua naſcimur: ſiue

H ſecundũ culpã qua tranſgredimur: ſiue ſecundũ pœnã, in qua morimur: ſpecialiter tñ loquitur hic de dolore infidelium in cultura idolorũ. O tñ quantum laborat luxurioſus in voluptatibus, auarus in cupiditatibus ambitioſus in dignitatibus: (& onerati eſtis,) triplici onere. ſ. veteris legis, phariſaicæ traditionis, diabolicæ ſeruitutis. O dei noſtri dignatio admirabilis, o charitas ineffabilis, ò verba dulcia, verba deifica. Ecce inuitat inimicos, hortatur reos, allicit in gratos. vbi Chry. Non aũt dixit, venite ille & ille: ſed, omnes qui in ſollicitudinibus, qui in triſtitijs, qui in peccatis eſtis: nõ vt expetã noxas: ſed vt ſoluam peccata venite, nõ qm̃ indigeo veſtra gloria: ſed quia volo veſtrã ſalutem. Vnde dicit: & ego nõ ſolum exonerabo: ſed etiã (reficiã vos) triplici cibo. ſ. doctrinæ, eucharistiæ, & gloriæ. Vel reficiã vos, interna refectione: & iucunditate ſaturabo & recreabo: & in præſenti per gratiã, & in futuro per gloriã, vbi Chry.

I Non dixit, ſaluabo ſolũ: ſed qđ multò amplius eſt, reficiã vos. i. in omni quiete cõſtituã. Ad ipſum quippe eſt veniendum: qui eſt quies laborantibus: eſt ſubleuator oneratis: eſt refectio famelicis & deficientibus: & non venit vocare iuſtos: ſed peccatores ad pœnitentiam. vnde Ber. Mundus clamat, ego deficiam: caro clamat, ego interficiã: Chriſtus clamat, ego reficiã. ad quem ibis? Iugum ergo legis ac peccati & ſollicitudinis tẽporaliũ quæ vobis laborioſa ſunt & oneroſa, abijcite: & ita (tollite) .i. voluntariè accipite (iugũ) a iungendo dictũ: iugũ inquam euangelicæ lectionis & eruditionis eo ꝙ Gentes & Iudæos in vnã fidẽ iũgat: iugũ amoris & dilectionis, eo ꝙ homines deo iungat: iugũ crucis ſiue mortificationis, eo ꝙ carnem ſpiritui ſubijciat (meũ) dicit: quia prius pro nobis illud tulit, primũ docendo, ſecundum diligendo, tertiũ ſuſtinendo (ſuper vos) vt impleatis & in honore habeatis: ne fortè ſubtus ponentes & continentes, pedibus vitiorum conculcetis. Vñ Chry. O grauiſsimum pondus quod magis cõfortat portantes. Nã pondus terreſtrium dominorum atterit paulatim miniſtrantiũ vires: pondus aũt Chriſti magis adiuuat baiulantẽ. quia nõ nos portamus gratiã, ſed gratia nos: nec nos ad auxiliũ gratiæ dati ſumus, ſed gratia magis ad noſtrũ.

K hæc Chr. (Et diſcite à me) magiſtro, docẽte verbo & exẽplo (quia mitis ſum) exterius, in moribus: interius, in affectibus: corde, & non fictus pro humanis laudibus. (mitis ſum) quia nullũ lædo (humilis) quia nullũ deſpicio: ſed (corde) quia nullum decipio. Ecce tria imitanda: mititas in conuerſatione: humilitas, in cogitatione: veritas in intentione: quibus maximè generatur ac nutritur & conſeruatur dilectio. q. d. (Diſcite à me) ꝙ ſitis mites moribus: vt neminẽ lædatis. Humiles mentibus: vt neminẽ cõtẽnatis. Corde: vt quod extrà eſt in opere, ſit & intus in corde: ne lateat ſerpẽs in ſpecie columbæ. Meritò ergo iugũ eſt tollendum: quia mitis eſt & humilis libentius eſt n. quis ſub iugo dñi manſueti & humilis, quàm rigidi & ſuperbi. Cõſidera hic, quia dñs inter cæteras ſuas virtutes ſpecialiter ad humilitatẽ nos remittit: vt hanc ab eo

L diſcamus: quia omnium virtutum radix fundamentũ eſt. vnde Ambr. Non dixit, diſcite à me quia potens ſum. Non dixit, diſcite quia glorioſus ſum: ſed, diſcite quia humilis ſum: quod poteſtis imitari. vnde Aug. Fratres mei, tota medicina noſtra eſt iſta: diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde. Diſcite inquit, à me, non mũdũ fabricare, non cuncta viſibilia creare, non in ipſo mundo miracula facere, & mortuos ſuſcitare: ſed quia mitis ſum & humilis corde. vnde etiã Ber. Quid deinde autor & dator virtutum Chriſtus in quo omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ ſunt abſcõditi: in quo omnis plenitudo diuinitatis habitat corporaliter, nonne tñ ipſe de humilitate tanquã ſumma ſuę doctrinæ, ſuarumq; virtutum gloriatus eſt? Diſcite, ait, à me, non ꝙ ſobrius aut caſtus, aut prudẽs, aut aliquid huiuſmodi; ſed quia mitis ſum &

M humilis corde: à me, inquit, diſcite: non ad doctrinas patriarcharũ, nõ ad prophetarũ libros vos mitto: ſed meipſum vobis exẽplum, meq; formã humilitatis exhibeo. Neſcio quò pacto familiarius ſemper humilitati propinquare ſolet diuinitas. Deniq; illa ſe induit, vt appareret hominibus ſubſtantiã, formam, habitũ geſtauit humilẽ: prius nobis cõmendans virtutis excellentiã: quam ſpeciali ſui voluit honorare præſentia. Vnde & Greg. Ad hoc nanq; vnigenitus dei filius formã infirmitatis noſtræ ſuſcepit: ad hoc inuiſibilis, non ſolum viſibilis: ſed etiã deſpectus apparuit: ad hoc contumeliarum ludibria, & irriſionum probra, paſsionũ tormenta tolerauit, vt ſuperbũ non eſſe hominẽ doceret deus. Quãta ergo humilitatis virtus eſt, propter quã ſolã veraciter edocendã, is qui ſine æſtimatione magnus eſt, vſq; ad paſsionem factus eſt paruus. Ecce quippe nouimus eum de ſuæ celſitudinis culmine: vt humano generi gloriã daret ad ima deſcẽdiſſe. Quia. n. originẽ perditionis noſtræ ſe præbuit ſuperbia diaboli, inſtrumentũ redemptionis noſtræ inuenta eſt humilitas dei: quia igitur redẽptor noſter corda regit humilium: & Leuiathã rex dicitur ſuperborũ apertè cognoſcimus quia euidentiſsimũ reprobrorum ſignũ ſuperbia eſt: ac contrà electorum

Onus triplex.

Saturatio dñi.

Iugum dñi.

Iugum.

Pondus grauẽ.

Diſcẽdũ à Chriſto, mititas, & humilitas.

Colloſ. 2. Ibid.

Superbiã vitãdã docet.

Humilitatis excellentia.

rum

A rum humilitas. Cûm ergo quam quiſq; habeat cognoſcitur, ſub quo rege militet inuenitur: vnuſquiſq; enim quaſi quendam titulum portat operis, quo facile oſtendat ſub cuius ſeruiat poteſtate rectoris. hæc Greg. Et breuiter dicit Caſſiodo. Tanta fuit in ſancta incarnatione humilitas: quanta eſt in diuinitate incomprehenſibilis maieſtas. Elige ergo magis ſub rege cœli, quã principe mũdi militare; et magis ſub dei quàm hominis poteſtate ſeruire. Et ad hoc faciendũ nota hic vtile exemplum. Cùm. n. quidã miles domino ſuo. ſ. cuidam Marchioni militando, diu ad voluntatem deſeruiſſet: tandẽ ad infirmitatem de qua & mortuus eſt peruenit. Quem & ipſe Marchio in infirmitate eadẽ viſitans, exhibuit ſe paratum ad omnia quæ pro eo facere poſſet, dicens, quòd nec auro nec argento pro ipſius neceſsitate parceret. Cui miles gratias agens, dixit quod eum iuuare non poſſet: quia ipſe ſecũdũ Medicorum iudiciũ moriturus eſſet.

Exemplum vt deo ſeruiamus.

B Deinde idẽ miles aduocans ſimul in vnũ, nobiles, & alios qui circa Marchionẽ erãt admonuit eos dicens: Chariſsimi, quia videtis ꝙ dominus meus Marchio cui diu ad nutum ſeruiui, iam me in neceſsitate poſitum iuuare non poteſt: quãuis etiam vellet: & ſi corpus & tempus, ac ſeruitium meũ perdidi vanè, quod me pœnitet: rogo vos & admoneo, vt tali domino ſtudeatis ſeruire, qui vobis in neceſsitatibus omnibus poterit ſubuenire. Deinde ſubiungit præmium, dicens: Et ſi iugum acceperitis & didiceritis obediendo (inuenietis requiem animabus veſtris). ſ. in præſenti & futuro: quæ requies hic inchoatur: ſed in patria perficitur. Vnde Chry. Nõ dixit & inuenietis requiem, & tacuit: ſed addidit, animabus. qm̃ mãdata Chriſti in ſeculo animarum requies ſunt, non corporum.

Prẽmiũ ſeruientiũ deo.

C Qm̃ etſi laborant & triſtantur in corpore: requieſcunt & gaudent in ſpiritu & in ſpe. Ideo alibi dicit: Hæc autem locutus ſum vobis vt in me pacem habeatis: in hoc mũdo autẽ tribulationes. Et ne ex iugo legis euãgelicæ tã quàm graui & oneroſo aliqui terreantur & timeant: & quare ſub iugo domini requiem animabus ſuis inueniant, ſubiungit dicens: (Iugũ. n. meum ſuaue eſt) ſed graue erat iugum legis propter multiplicitatẽ ceremonialiũ: propter auſteritatẽ iudicialiũ: propter defectũ ſacramẽtorum iuſtificantiũ: ſed non ſic erat euangelij iugũ. Vnde & ſequitur (& onus meũ leue) quia ſufficit charitas pro huius oneris releuatione. vnde Hero. Nil amantibus durũ: nullus labor difficilis. Amemus Chriſtum: & facile nobis videbitur omne difficile. Vnde et à Quintilianus dicit, ꝙ nulla pœna eſt, niſi inuito: nullum habemus niſi de impatientia dolorem & vt crudele aliquid ſit, metus facit. Quẽritur autẽ qualiter iugum euãgelij ſuauius ſit, quã legis? Cum in lege adulterium, in euangelio concupiſcentia: in lege homicidium, in euãgelio ira puniatur. Et reſpondetur ſecundum Hiero. quia in lege, opera requirebantur: in euangelio, ſola bona voluntas præmium non amittit. Itẽ cur dicit, onus leue: cum ſuperius dixerit, anguſtam portam & arctam viam, quæ ducit ad vitam. D Et reſpondetur ſecundũ Aug. & Hilarium, ꝙ arcta vel anguſta via dicitur: quia anguſta in initio: graue eſt. n. cõſuetudinem dimittere: ſed in proceſſu temporis, ineffabili dilectionis dulcedine dilatatur: ſicut ſtupentibus dẽtibus grauat in principio comedere: ſed poſtea delectat. Suauis ergo & leuis eſt impletio euãgelij amãti, atq; charitatem habenti: vel in progreſſu cõſueſcenti: vel in reſpectu operum legis: vel reſpectu expectatæ mercedis.

Onus domini leue.

Iugum euangelij.

Quomodo leue.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, da mihi per ſanctam diſcipulorum tuorum prædicationem ſic gratia tua edoceri: ꝙ non in vanitatibus vel quibuſcunq; eleuationem & extollentiam E mihi ingerentibus, ſed in tua cruce & ſingulis humilitatem in me excitantibus libeat gloriari. Ipſa ſancta doctrina euangelica in profunda humilitate, & in omnibus virtutibus cor meum confirmet ſemper, & corroboret, vt à vitijs purgatus & virtutibus ornatus merear in præſenti vita & in futura requiem animæ inuenire: quia inquietum eſt cor meum, donec requieſcat in te Ieſu bone. Amen.

De homine Sauciato & vulnerato à latronibus. *Cap. 59.*

ET quia dixerat dñs Ieſus myſteria fidei & arcana ſapientiæ abſconſa ſuperbis, & reuelata humilibus: conſequẽter omiſſa Iudæorum excæcatione oſtendit diſcipulorum illuminationem: vt oſtendat eos eſſe paruulos, quibus, pater aduentus ſui myſteria reue F lauit. Vnde dicit eos beatos: quia in eis fuit completũ quod antiquis patribus fuerat promiſſum. (Beati) inquit (oculi qui vidẽt quæ vos videtis.) Et per hoc Beatos dicit, quia dñm Ieſum & corporaliter oculis exterioribus: & mẽtaliter oculis interioribus videre meruerunt. Videntes. n. Chriſtũ per fidem charitate formatam beati ſunt in ſpe: & ſi perſeuerẽt beati erũt in re. (Dico. n. vobis ꝙ multi pphetæ) pollẽtes in cogitatione (reges) ſeu iuſti pollentes in ſanctitate: quos. n. Lucas reges dicit, Matt. iuſtos appellat: quia magni reges ſunt, qui tentationum ſuarum motibus non conſentiendo ſuccumbere, ſed regendo præeſſe nouerunt: (voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt: & audire quẽ audiſtis, & non audierunt.) deſiderauerunt. n. videre & audire eo modo, quo diſcipuli viderunt & audierunt: ſed non viderũt, neq; audierũt eo modo: quia non corporaliter, licet ſpiritualiter: ſed diſcipuli vtroq; modo. Nã exterius viderunt præſentiã corporalẽ, & miracula conſpiciendo: interius viderũt diuinitatẽ latentẽ, intelligendo: & exterius audierunt vocẽ doctrinã percipiẽdo: & interius audierunt, per fidem aſſentiendo, Prophetẽ ſi quidem & reges à longè aſpicientes per figuras vel viſionũ ſpecies: quaſi per ſpeculũ & in ẽnigmate Chriſtum viderunt & audierunt per fidem: ſed diſcipuli præſentẽ dominũ habentes, & ab ipſo

Lucæ. 10.

Videre ſpiritualiter Chriſtũ.

ſ quæ

G quæ volebant interrogantes: docebantur per ipſum apertè non per angelos, aut varias viſionū ſpecies in ænigmate. Non beatificat eos: qui enim corporaliter & non mentaliter per fidē eum viderunt, vt Iudæi qui increduli remanſerunt, & quē corporaliter viderunt, mentis oculis non viderunt: & ideo eorum oculi non beati, ſed maledicti. Sed eos beatificat, qui eum per fidem videbant, non ſolū exteriora conſpiciēdo, ſed etiam virtutem diuinitatis latentem intelligendo: quorum interiores oculi beati, per quos etiam præſentem cernere meruerunt. Viderunt enim apoſtoli gratioſam præſentiam, in aſſumpta humanitate. viderunt ſanctitatem vitæ, in eius conuerſatione: viderunt eius poteſtatem, in miraculorum operatione: viderunt eius gloriam, in transfiguratione. Beati & illi qui licèt corporaliter non viderunt per fidem tamen & mentis oculis viderūt & crediderūt, quod per ſpeciem & facie ad faciē quandoq;

H videbunt. Vtriq; beati per fidem, & hoc in ſpe: ſed illi qui non viderunt propter difficiliorē aſſenſum, in quo maior ſtrenuitas: iſti qui viderunt propter præſentialiorem aſpectum, in quo maior delectabilitas. Vbi ſecundum Chry. vtriuſq; teſtamenti liquet veritas, vt quod patres veteris teſtamenti futurum præuiderunt, & videre cupierunt, hoc in nouo eſt cōpletū: & ab eodem ſpiritu & eadem fide antiqui viderunt futurum Chriſtum, quem apoſtoli præſentem viderunt, & nos credimus aduenisse: vt eadem fides probetur in nobis & in patribus: & idē autor non autores contrarij fuerunt vtriuſq; teſtamenti. Et notandū quod quadrupliciter videtur Chriſtus. ſ. oculo corporali, quo viſus eſt in carne. Iſta autem viſio nō beatificat: quia ſic etiam eum viderunt Iudæi & infideles. Secundò, viſione corporali oritur in mēte admirabilis viſio, qua ipſe creditur filius dei. Vnde eſt illud. Quia vidiſti me Thoma. ſ. oculo fidei. Hæc viſio beata non eſt: ſed huius beatitudinis mercatio, qua meremur beatitudinem. Tertiò, ex viſione fidei, oritur viſio qua Chriſtus ipſe videtur oculo intellectiuæ contemplationis: & hæc viſio iam eſt aliqua beatitudinis participatio: inde videtur & guſtatur quoniā ſuauis eſt dominus. Quarta viſio qua ipſe videtur ſicuti eſt in lumine gloriæ. Hæc viſio beatificat intellectum: quemadmodū perfecta charitas, beatificat voluntatem noſtram. (Et ecce tunc quidam legiſperitus,) peritus literali, non intelligentia ſpirituali: verba legis tenens, vim autē legis ignorās (ſurrexit) vt melius audiretur vel vt bonus videretur (tentans eū) non vt addiſceret: ſed vt reprehenderet (& dicens: Magiſter, quid faciendo vitam æternā poſſidebo?) Magiſtrum vocat, non dominum: quia vult ſcire, nō ſeruire: audire, non obedire. Magiſtrum vocat, cuius non vult eſſe diſcipulus: & ſignificat laudatores ſanctorum, non imitatores. Et benedicit (quid faciendo) quia nō auditores legis, ſed factores iuſtificabūtur: & nō in ſermone eſt regnū dei, ſed in virtute. Et dñs dixit ad eum. (In lege). ſ. diuina (quid ſcriptum eſt? Quō

Videtur Chriſtus quadrupliciter.

I

Ioā. 20.

Pſal. 33.

legis?) . ſ. de habendo vitam æternam. hæc lex

K diuina, eſt lex legum: de qua fiet interrogatio in examine diſtricti iudicij. ſecundum illud Apoſtoli: Qui in lege peccauerunt: per legē iudicabuntur. In hac ergo ſtudere debemus: vt de ea reſpondere poſſimus, ſicut vir iuſtus, de quo in Pſalmo dicitur. Et in lege eius meditabitur die ac nocte. Sed vt ait Hiero. tanquā maiora ſint imperatorum ſcita, quàm leges Chriſti, ea amamus, euangelia contemnimus: ſecundū Bedā. Iſte tentando quæſiuit de vita æterna: ſi fortè diceret aliquid contra Moyſen: & ideo Chriſtus per verba Moyſi reſpondendo, confudit eum: per hoc oſtendens quòd deriſores fidei catholicæ ſunt confutandi, per illud quod tenent indiſcuſſe. ſ. Iudæi per ſcripturas Hebræorum: & Saraceni per legem Machometi. (Ille) vero (reſpondens, dixit) quod legerat, ſed nondum impleuerat. (Diliges dominum) quia per ſuam potentiam te creauit

L (deum) quia per ſuam ſapientiam te docuit (tuum) quia per ſuam bonitatem ſe tuū fecit, & ſic te redemit: (ex toto corde tuo,) id eſt, ex tota voluntate tua: quia ſicut ex corde oritur motus ad alias partes corporis: ita volūtas mouet animæ potentias (& ex tota anima tua,) id eſt, ex appetitu ſenſitiuo, qui mouetur per voluntatem. Vnde pars ſenſitiua poteſt hic intelligi per animam, ſecundum quod ſcribitur in Gene. Factus eſt homo in animam viuentē, id eſt, vt dicit glo. vitam animalem, id eſt ſenſibilem corpori dantem (& ex tota mente tua) id eſt, ex toto intellectu qui etiā mouetur per voluntatem ad aſſentiendum his: quæ ſunt fidei: & ad meditandū de deo dilecto (& ex omnibus viribus tuis) vel ex tota fortitudine, ſeu virtute tua, quod idem eſt: per quod notantur potentiæ motiuæ & executiuæ: quæ etiam mouentur per voluntatem ad operandum ex dilectione viriliter: & nō remiſſè. Vbi Maximus

M Cùm hac igitur intentione, trinam ad deum dilectionē lex pertractat: vt euellat nos à trina mundi habitudine, qua reſpicitur ad poſſeſſiones, ad gloriam & ad voluptates: in qua etiam tentatus eſt Chriſtus. Sequitur, (& proximum tuū,) id eſt, omnem hominem (ſicut teipſum,) id eſt, eo affectu quo teipſum: vel ad quod teipſum: ſcilicet ad gratiam in præſenti, & gloriā in futuro. vbi Baſilius: Eſt igitur primum & præcipuum mandatum diuinæ dilectionis. Secundum autem primi complet uum, & ab eo completum quo cōmonemur diligere proximum. Vbi & Chryſ. Tu aūt attende qualiter ferè cum eodem exceſſu poſtulat vtrunq; præceptū. De deo enim ait, toto corde tuo. de proximo, ſicut teipſum. Quod ſi diligenter obſeruaretur, nec ſeruus eſſet, nec liber: nec victor, nec victus: nec diues, nec pauper: nec notus vnquā eſſet diabolus. Potius enim paleæ ignis ſuſtinerent immiſſionem, quàm feruorem charitatis diabolus. adeo cuncta ſuperat dilectionis conſtantia. Vnde etiam Greg. Cum aūt dicatur: diliges proximum tuum ſicut teipſum, quomodo alteri miſerendo pius eſt, qui adhuc iniuſte

Rom. 2.

Pſal. 1.

Anima Gene, 1.

Triplex dilectio dei.

Dilectionis mādatum.

A iuſtè viuẽdo ſit impius ſibimetipſi? De hac materia habes latius infrà.f.feria tertia poſt palmas. (Dixit illi) dominus, (Rectè reſpondiſti. Hoc fac,) .ſ. deum & proximum diligendo. Et dicit, fac quia non ſufficit diligere, niſi dilectio demonſtretur in opere: quia probatio dilectionis, exhibitio eſt operis. (& viues:) .ſ. vita perpetua. Hæc eſt enim excellentior via eundi ad vitam æternam. q.d. Hæc dicis, ſed non facis: & ideo ad vitam non vadis. (Ille autem volens iuſtificare ſeipſum,) id eſt, iuſtum oſtendere ſecundum apparentiam, putans ſe eſſe ante hominem, qui tantũ videt exterius: & non ante deũ, qui videt interius, dixit ad Ieſum: (Et quis eſt meus proximus?) In quo a dilectionẽ proximi, vacuũ ſe oſtendit: quia proximũ non nouit. Forſitan putabat ꝙ Chriſtus diceret, Iudæus eſt proximus tuus: & tũc reſponderet, deũ & Iudæũ diligo: & ſic appareret iuſtus. (Suſpiciẽs aũt Ieſus,) .i. ſurſum aſpiciẽs Ieſus, propo-

B ſuit ei parabolã de homine, qui deſcendens ab Hieruſalẽ in Hierico, incidit in latrones. Ideo

Surſum aſpicerẽ.

ſurſum aſpexit: quia de rebus magnis locuturus erat. Vnde .ſ. humanum genus deſcenderat, dũ per peccatũ cecidit. Secundum aliquos eſt hic parabola, ſecũdũ alios eſt res geſta: quia inter Hieruſalẽ & Hierico, erat quædã ſolitudo, vbi frequenter homines tranſeuntes ſpoliabãtur & occidebantur à latronibus, deſertũ illud inhabitãtibus. Allegoricè (Homo) iſte deſignat genus humanũ: qui in primis parentibus (deſcẽdebat ab Hieruſalẽ,) quæ viſio pacis dicitur, .i. à paradiſo & ſupernæ ac cœleſtis beatitudinis pace & viſione, (in Hierico,) quæ luna interpretatur: & mutabilitatẽ ſignificat. .i. in defectũ & miſeriã huius vitæ mutabilis & erroneæ: quia in cõtemplatione ſuperna & vita pacifica, quã in paradiſo habuiſſet, ad mutabilita-

Hierico luna interpretatur.

C tẽ huius exilij, & terrenæ miſeriæ per culpam corruit: (& incidit in latrones,) .i. in poteſtates dæmonũ, ſeu in diabolicas, vel ẽt humanas tentationes, in quos non incidiſſet, niſi prius intus tumuiſſet. Vera eſt. n. ſententia, dicens: Ante ruinam exaltatur cor. (qui eum deſpoliauerunt,) veſtem innocentiæ, & immutabilitatis, ſeu immortalitatis, per fraudulentiam auferendo. Veſte innocentiæ, ſeu ſtola prima amiſſa, cognouit ſe eſſe nudum gloriaꝙ; imortalitatis perdita: pelliceum, hoc eſt, mortale ſumpſit indumẽtum. Vnde in ſignum mortalitatis, induit deus primos parentes tunicas pelliceas, quæ de mortuis fiunt animalibus: (& plagis) peccatorũ (impoſitis) & illatis .i. naturalibus per peccatum vulneratis & debilitatis (abierunt,) non ab inſidiis ceſſando, ſed eas occultando. Primò. n. ſenſibiliter, in ſpecie ſerpẽtis, diabolus decepit: ſed poſt occulte & inuiſibiliter tentauit) ſemiuiuo relicto) quia & ſi immortalitatis poteſt auferri, oculus tñ rationis remanet hominum quo deus poteſt cognoſci. Vnde Beda: Semiuiuũ reliquerunt: quia beatitudinẽ vitæ immortalis exuere, ſed non ſenſum rationis abolere valuerunt. Ex qua. n. parte ſapere & cognoſcere deum poteſt, viuus eſt homo: ex qua verò

Prouer. 16.

Semiuiuus derelictus

peccatis cõtabeſcit, & miſeria deficit, mortuus idem, letiferoꝙ; eſt vulnere fedatus. Vnde & Theophilus: Ac ſemiuiuus dicitur homo, poſt peccatũ: quia anima immortalis eſt, corpus verò mortale: ita vt medietas hominis ſuccumbat. Vnde Aug. Semiuiuus. n. habet vitalem motum, id eſt, liberum arbitrium vulneratũ; quo ad æternam, quam perdiderat, redire non ſufficiebat. Et ideo iacebat, quia vires ei propriæ ad ſurgendum non ſufficiebant: vt ad ſe ſanandum medicũ, id eſt, deum requireret. Vel ſemiuiuum reliquerunt, remanente vita naturę, nõ vita gratiæ: iuxta illud Apoſtoli: Viuo autem, ſcilicet vita naturæ, iam non ego, ſcilicet vita culpæ: viuit verò in me Chriſtus, ſcilicet vita gratiæ. Fecerat enim deus hominem ad imaginem ſuam, ſecundum rationem, ad ſimilitudinem ſecundum dilectionem vt per vtrunque deo adhæreret, & inhærendo beatus eſſet. Sed diabolus humanæ beatitudini inuidens, contra duo bona prædicta, duo homini in originali, intulit principalia mala. In eo namq; ꝙ factus erat ad imaginem, ſeu ſecundũ rationẽ vulnerauit eum per ignorantiam boni: in eo verò ꝙ factus eſt ad ſimilitudinem dei, ſecundũ dilectionẽ vulnerauit eum per cõcupiſcentiam mali. Homo ergo vulneratus, ſemiuiuus relictus eſt: quia etſi in humana natura poſſit diuina ſimilitudo, quæ in dilectione eſt, penitus corrũpi: diuina tamen imago, quæ in ratione eſt, nõ poteſt penitus deleri. Quamuis. n. tanta malitia poſſit affici, vt nil diligat boni: non tñ ignorantia tanta excecari poteſt, vt nil cognoſcat veri. (Sacerdos) autẽ (& leuita) deſcendentes (eadẽ via: viſo) ſpoliato & vulnerato (prætererunt) & vitæ præſentis ſtatũ tunc ſanctè viuendo pertranſierunt: ſed humanũ genus per culpã vulneratum, ſanauerũt minimè: quia ſacerdotiũ legis & eius miniſteriũ: peccata nõ curauerunt, ſed ſolũ oſtẽderũt. Impoſſibile. n. erat ſanguine vitulorũ, & agnorũ, & hircorũ, auferri peccata hominũ. Vel ſacerdos & leuita, intelligũtur lex & propheta, quæ hominem non ſanauerunt: ſed peccata oſtenderunt, & reprehenderũt. (Samaritanus verò iter faciẽs,) .i. Chriſtus, qui animas cuſtodit per humanitatem, momenta vitæ huius currens: pro nobis. n. factus eſt homo in mundo, (venit ſecus eum,) .i. vulneratum quia in ſimilitudine hominũ factus, & habitu inuẽtus eſt vt homo: (& videns eum) oculo clementiæ, (miſericordia motus eſt) ex compaſsione. (Et appropinquans) homini vulnerato miſerationis exhibitione (alligauit vulnera eius,) quia redarguẽs peccata cohibuit (& vinculis) gratiæ (ligauit infundens oleum) mitigatiuũ, ſpẽ veniæ pœnitentibus promittendo: (& vinũ) pungitiuũ, terrorẽ pœnæ peccantibus incutiendo. Alligat ergo vulnera, dum præcipit, Pœnitentiã agite: infundit oleũ, dum addit appropinquabit. n. regnum cœlorũ: infundit vinũ, cũm dicit, omnis arbor quæ non facit fructum bonũ, excidetur, & in ignẽ mittetur. Quia in re docuit nos dñs, qualiter infirmis, & ad pœnitentiam venientibus

D Gala. 2.

Gene. 1. & 9.

E

Sacerdos & leuita.

F

Vulnerum curatio.

Luca 3.

Matt. 3.

G mederi debeamus. Vulnera enim ligamus, qñ per peccatorē, à peccato ceſſare iubemus. Oleū autem infundimus, qñ miſericorditer & blandè conſolando, indulgenti peccatori promittimus. Inſuper & vinum infundimus, qñ aſperè & auſterè increpando ieiunare, & carnem macerare iubemus. Non ſit igitur oleum ſine vino: neq; vinū ſine oleo. Vnde Grego. Miſcenda ergo eſt lenitas cum ſeueritate, faciendum eſt quoddā ex vtroq; temperamentū: vt neq; multa aſperitate exulcerentur ſubditi, neq; nimia benignitate ſoluantur. Vnde & Ber. Semper punire, ferocitatis eſt: ſemper parcere, puſillanimitatis: nec hoc nec illud æquitatis habere: plus amaritudinis, quàm ſuauitatis, dānabile eſt: econuerſò commendabile, vtrunq; tolerabile. (Et) leuans (illum in iumentum ſuum impoſuit, ac ducens in ſtabulū, curā eius egit.) Iumentū dicitur hic caro Chriſti: in qua ad nos

Olei infuſio. Vini infuſio.

H venire dignatus eſt. Huic iumento ſauciatum impoſuit fidem incarnationis inſpirando: & peccata noſtra, in corpore ſuo, ſuper lignum portando: & iuxta aliam parabolā inuentam quæ errauerat ouē, humeris ſuis impoſitā, ad gregem reportando. (Et duxit in ſtabulum,) .i. intra ſanctam præſentem eccleſiam collocauit. vbi depoſito onere peccatorū, viator laſſus reficitur: & refectus ſalubri paſcua reparatur. Non domum, ſed ſtabulem vocat: quo nomine, fetores & miſerias huius præſentis vitæ ſignificat: ne homo in hoc exilio, tanquam in patria gaudeat. Et vt bonus medicus & neceſſarius (curā eius egit,) quandiu in hac vita cū eo fuit: quia circa ægrotū ſolicitus fuit. (Et altera die) poſt peractū miniſterium redemptionis, ſcilicet poſt dñi reſurrectionē, quæ magis ſplēdet, quàm tēpus præcedens. Prima. n. dies, fuit dies mortalitatis & paſsibilitatis. Altera dies, fuit

Luc. 17.

I immortalitatis & impaſsibilitatis: quando ſplēdor lucis æternæ magis effulſit (protulit duos denarios,) ſcilicet duo teſtamenta in quibus & nomen & imago regis æterni continentur: & quorum pretio, vulnera noſtra curantur, (& dedit ſtabulario,) quia vtriuſq; teſtamenti ſciētiam, & prædicandi gratiam apoſtolis: quibus ſenſum aperuit, vt ſcripturas intelligerent, ac prælatis & omnibus qui eccleſiam gubernare debent: vt curam ægroti agerent & haberent. Qui etiam debet in hac cura aliquid ſupererogare: vt non ſolum ea quæ in duobus teſtamentis continentur ſtudeant prædicare: ſed & alia multa, ſecundum ea quæ ſcripta ſunt, laborent aliis prædicatione manifeſtare. Supererogat etiam qui ſine ſumptibus, exemplo Apoſtoli, prędicat: & ab eis quibus prædicat, ſumptus nō accipit. Item ſupererogat, qui non ſolū præcepta, ſed ēt conſilia implet vel prædicat. In die autē iudicii cùm dñs redierit, totū quod promiſerat, tanquā debitor reddet, cum fideli ſeruo dicet. Quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam: intra in gaudium dñi tui. Quilibet ergo peccator, qui peccando mortaliter, à deo, qui eſt pax noſtra, tanquam ab Hieruſalem ſe auertit, & ab Hierico, id eſt, ad culpabilem defectū ſe conuertit: & ſic à bono incōmutabili, ad bonum cōmutabile deſcendit. Homine autem ſic lapſo in latrones, & ſpoliato, ac vulnerato, & relicto, quid aliud reſtat niſi flagitare? Vt Samaritanus ille, id eſt, cuſtos animarū, Ieſus Chriſtus iter miſerationis ſuæ, per nos faciat, latrones fugitet, ſpoliatos gratia reſtituat, & vulnera noſtra liget, ſemiuiuos in integrum habilitet: & ſic demum in cœleſtē Hieruſalem nos perducat. Moraliter per Hieruſalē, ſtatus virtutis deſignatur. Et ideo per hominem deſcēdentem ab Hieruſalem in Hierico, deſignatur peccator, deſcendentem à ſtatu iuſtitiæ, in peccatum mortale: qui incidens in latrones, id eſt, dæmones ſpoliatur per eos gratuitis, & vulneratur in naturalibus, ac relinquitur ſemiuiuus: quia tollitur ab eo vita gratiæ, remanente vita naturæ. Sacerdos & leuita trāſeuntes, ſunt mali miniſtri eccleſiæ: Samarita-

Supererogatio

Peccator vulneratus

K

L nus eſt confeſſor, & prædicator, motus ex charitate, alligans uulnera ſauciati, per ſanum cōſilium: infundens oleum miſericordiæ, & vinum iuſtitiæ, & imponit illum in iumentum: quia non ſolum mente præbet auxilium, ſed etiam prout poteſt corpore, quod eſt animæ iumentum: & ducit in ſtabulum & domum eccleſię vbi datur pabulum verbi dei, & ſacramēti euchariſtiæ: & altera die, poſtquam duxit in ſtabulum, protulit duos denarios, per quos deſignatur gratia in præſenti, & gloria in futuro. & dedit ſtabulario, id eſt, dandus denuntiauit bono curato, facienti debitum ſuūm erga peccatorem ſibi ſubditum: & ei curam peccatoris commendauit dicens, (curā illius habe,) debitum tuū exercendo: (& quodcunq; ſupererogaueris,) faciendo circa debitū aliquod bonū, ad quod non teneris, (reddam tibi:) .i. reddendū denuntio, promittens ei vitā ęternā, pro ſalario. Et interrogatus legiſperitus à do-

M mino, quis prædictorū proximus fuiſſet ei qui incidit in latrones, reſpondit: (Qui fecit miſericordiam in illum.) Vbi Cyrillus: Neq; enim ſacerdos, neq; leuita factus fuit proximus patientis: ſed ille qui eſt eius miſertus. Inutilis eſt. n. ſacerdotii dignitas, & legis ſcientia, niſi per bona opera cōfirmetur. Vnde Beda: Iuxta literā, manifeſta eſt dñi ſententia: nullum nobis amplius, quàm qui miſeratur eſſe proximū. Sic ciui Hieroſolimitæ, non ſacerdos, non leuita ex eadē gēte: imò in eadē vrbe nati & nutriti, ſed externę gentis accola, quia magis miſertus eſt, factus eſt proximus. Deinde dñs, ex legiſperiti reſponſione & confeſsione, oſtendens oēm hominē miſericordiā facientē eſſe proximum, & ſpecialiter ipſum dei filium, conclusit dicens: (Vade) ſcilicet de virtute in virtutem (& tu fac ſimiliter) proximo, ſicut Samaritanus fecit Iudæo, q. d. omnem hominē etiā inimicū, proximū reputes & ei miſericordiam affectu, affatu, & effectu impendendo neceſsitates eius, ſubleues: vt te proximum diligere ſicut teipſum manifeſtes. Vnde Chryſ. quaſi dicat: Si quem vides oppreſſum, non dicas vtiq; nequam eſt: ſed ſiue ſit Gētilis, ſiue Iudæus, & ope indiget,

Proximus noſter.

A non cauilleris: ius habet auxilium, cuiuſq; mala fuerit paſſus. hæc Chry. Ex reſponſione quoque legiſperiti, dominus concludit quod propinquitas generis non facit proximum, ſed opus miſericordiæ impenſum. Ac ſi dicat ei: Tu ergo me dilige, & in me vtrunq; mandatū legis implere ſtude: quia ſum deus, & ſum ille tuus proximus: & quicquid vales in proximi neceſſitate ſubleuanda, vel corporali, vel ſpirituali deuotus operare, vt manifeſteris proximus eſſe. Vnde Ber. Vtrāq; teneo dilectionem dei & proximi, cùm te amo domine Ieſu, qui meus proximus es, quoniam homo es, & feciſti mecum miſericordiam. hæc Ber. Ex vtraq; ergo domini concluſione legiſperitus conuincitur: quia Chriſtum deum & hominem proximum non dilexit: qui ſuſcipiens carnem noſtram per humanitatē factus eſt nobis proximus, & tot miſericordiæ opera impendit: vnde meritò diligi debet.

Dilectio vtraq; in Chriſto qui deus & proximus, implenda eſt.

B Ad dei.n. dilectionem in nobis excitādam, nutriendam, & augendam, nihil ita valet ſicut beneficiorum eius frequens & diligens conſideratio. Magna eſt igitur miſericordia, quæ ignotis & extraneis nos proximos facit: magna eſt miſericordia, per quam vita poſſidetur æterna. Ille quippe eſt proximus tibi, cui miſerendo appropinquas: qui verò nulli miſeretur, nullum proximum habet. In illo ergo mandato, Diliges proximum tuū ſicut teipſum dominus, proximum intelligit omnem hominem: hic autem eum qui implet legem naturalem: vt qui facit alij, quæ ſibi fieri vult. Vbi Ambro. Ergo quoniam nemo magis proximus, quàm qui vulnera noſtra curauit: diligamus eū quaſi dominum diligamus & eum quaſi proximum. Nihil.n. tam proximum, quàm caput membris.

Miſericordiæ laus.

C Diligamus etiam eū qui imitator eſt Chriſti. Diligamus eum, qui inopiæ alterius corporis vnitate compatitur. Neq;.n. cognatio facit proximum, ſed miſericordia: quia miſericordia ſecundum naturam eſt. Nihil.n. tam ſecundum naturam, quàm iuuare conſortem naturæ. hæc Ambr. Ad hoc quoq; faciendum, hortatur nos Aug. dicens: Nunc cùm in hac vita, id eſt, in hac via ſumus, inuicem onera noſtra portemus: vt ad eam vitā quæ caret omni onere, peruenire poſſimus. Dilectionis officiū eſt inuicem onera noſtra portare. Nihil.n. ſic probat amicum, quemadmodum oneris amici portatio. Neq; vlla res officioſum iſtum laborem, ad portandum onera aliorum, facit libenter impendi: niſi cogitemus quanta pro nobis pertulit dominus. Hinc admonens, ait Apoſtolus: Hoc ſentite in vobis, quod & in Chriſto Ieſu. Hinc cogitationi accedit etiam illa: quia homines ſumus: & quod ęgritudinem, ſiue animi, ſiue corporis, quā in homine alio videmus, etiā nos habere potuimus aut poſſumus. Hoc ergo exhibeamus ei, cuius infirmitatem portare volumus: quod ab illo vellemus nobis exhiberi, ſi fortè nos in eo eſſemus, & ipſe non eſſet. Ad hoc pertinet quod Apoſtolus ait: Omnibus omnia factus ſum, vt omnes lucri facerem: cogitādo.ſ. in eo vitio ſe eſſe potuiſſe, vnde cupiebat

Dilectionis officium.

Phili.2.

Exhibitio operis miſericordiæ.

I.Cor.9

D alium liberare. Deinde etiam illud cogitandū, nullum eſſe hominem, qui non poſſit habere aliquod bonum, quod tu non habes etiam ſi lateat. in quo ſine dubio poſſit te eſſe ſuperior. Vnde Apoſtolus: Nihil per contentionem, neq; per inanem gloriam: ſed in humilitate mentis alter alterum exiſtimātes ſuperiorem ſibi. Iſtæ cogitationes deprimentes mentis ſuperbiam, & acuentes charitatem, faciunt onera fraterna inuicem non ſolum æquo animo, ſed etiam libētiſſimè ſuſtineri. hæc Aug. Vñ & Greg. Si quiſq; ſua incommoda, quæ ab alijs portantur, conſideraret: ea quę ab alijs ſuſtinet leuius portat. Et iterum: Quia illa interna pacis viſio, ex ſanctorum ciuium congregatione conſtruitur: Hieruſalem cœleſtis vt ciuitas ædificatur: Quæ tamē in hac peregrinationis terra, dū flagellis percutitur, tribulationibus tunditur, eius lapides quotidie quadrantur. Quæ videlicet ciuitas habet hic in ſanctorum moribus magnum iā ædificium ſuum.

Phili.2.

E In ædificio quippe, lapis lapidē portat: & qui portat alterum, portatur ab altero. Sic nunc in ſancta eccleſia vnuſquiſque & portat alterū, & portatur ab altero. Nam viciſſim ſe proximi tolerant: vt per eos ædificium charitatis ſurgat. Omne autem pondus fabricę fundamentum portat: quia redemptor noſter de quo paulus apoſtolus: Fūdamentum aliud nemo ponere poteſt, prēter id quod eſt poſitū, quod eſt Chriſtus Ieſus. Omnia noſtra tolerat: ſed in ipſo malum non fuit, quod tolerari debuiſſet. hæc Greg. Ex his verbis Gregorij colligitur quod quanto plura quis pro deo portauerit tanto erit ipſi fundamēto.ſ. Ieſu, propinquior, & quanto pauciora portauerit, tanto erit ab ipſo fundamento remotior. Hæc igitur omnia bene conſidera, & proximorum infirmitates,

I.Cor.3

F ac defectus & onera non ſolum patienter, ſed etiam libenter pro deo porta & tolera. Vnde Anſelmus qui bonis alterius arridet, ſanctis cōſentit: qui verò inuidet, diabolis. Siquidem magis puto, ſaluationem eius ſperandam, qui parum boni facit, & factis aliorum fauet: quam qui multa, & inuidet. Et iterum: Charitas quæ colligit & viuificat omnia membra eccleſiæ, cùm nos viderit de alterius ruina gaudere, ſtatim nos præcidit de corpore. Forte igitur non dolemus de ruina proximorum noſtrorum: quia præciſi ſumus a corpore. Si.n. ibi eſſemus ſine dubio doleremus: quia tandiu dolet membrum, quandiu in corpore continetur. Si aūt abſciſum fuerit, nec ſentire. Ex his ergo homo poteſt perpendere, ſi eſt membrum Chriſti. Et ſicut dictum eſt de compaſſione, & congratulatione, ita intellige de communicatione quia in corpore humano, vnum membrum communicat alteri indigēti ſuum officium, & cibum quē recipit: ita in corpore Chriſti, quod eſt eccleſia quilibet debet alteri comunicare gratiā ſibi diuinitus datam, ac cibum & etiam temporalia omnia a deo recepta. Similiter intellige de conſideratione: vt ſicut membra inter ſe adunantur tanta amoris concordia, vt nulla ratione inter ſe valeāt diſſentire occaſione ali

Charitas.

Mēbrū Chriſti quis ſit.

G quia ita etiã ſit inter vos. Similiter intellige de ſupportatione: vt ſicut vnum membrorum ſupportat alterum, & ſuſtinet læſionem pro curatione, ſiue protectione alterius: & ſi læditur ab alio, ſine vltione ſuſtinet læſionem, ſic debet eſſe in nobis. hæc Anſelmus.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, cuſtodi nos deſcendẽtes de contemplatione ad actionem, ne incidamus in latrones ſenſuũ appetitus, nec ſpoliemur gratuitis, nec vulneremur in naturalibus, ſacerdos & leuita ſuperior, & inferior portio rationis non deſcendant eadẽ via conſentiendo in peccatum, ſed potius aſcendãt ſurſum. Samaritanus vero gratia prædeſtinationis, iuxta nos appropiet, nobis vulnera peccatorum liget, infundens oleum ſpẽ veniæ, & vinum timorem iuſtitiæ, imponat in iumẽtũ, or-
H dinando rationẽ ſupra ſenſualitatem, ducat in ſtabulum in conſideratione peccatorum: altera die reſurrectionis det duos denarios: ſtolã animæ & corporis. Amen.

De pœnitentia Mariæ Magdalenæ. Cap. 60.

Lucæ 7.

Poſt hæc aſcendit Ieſus de Galilæa in Iudæã vbi quidam (de phariſæis) ſ. Simon leproſus volens ſe iuſtificare, & de iuſtitia iactare, rogauit dominum Ieſum (vt cum illo manducaret.) Cuius tamen ſimulatam iuſtitiam, benignus medicus non vitauit ſed magis curare voluit (& ingreſſus domũ phariſæi diſcubuit.) Legit aũt Chriſtũ mãducaſſe cũ publicanis & peccatoribus, vt eos ad pœnitẽtiã prouocaret: ſi-
I cut quãdo in domo Mathæi, cũ publicanis comedit. Itẽ cũ iuſtis cũ diligẽtibus: vt eorũ amorẽ & deuotionẽ nutriret & augeret: ſicut dicitũ Martha & Maria. Item cũ cognatis & pauperibus: vt eorũ inopiã ſuppleret: ſicut habeẽ de nuptijs, vbi aquã in vinũ vertit. Item cũ phariſæis ſuperbientibus: vt eorũ ſuperbiã reprimeret, & eorũ vitia argueret: ſicut in hoc loco facit. Aliquando & humiliter, & cum gratiarũ actione, cũ inuitabatur, recipiebat pro loco & tẽpore, ex paupertatis amore: quia pauper erat, & de huius mundi ſubſtantia parũ habebat. Non immerito talis & tãtus hoſpes eſt inuitandus: & cũ ſe inuitat, libentius ſuſcipiendus: venit. n. omnia bona pariter cũ illo. Audiens aũt hoc Magdalena, quæ iam forte ipſum prædicantẽ audierat, tacta dolore cordis intrinſecus pro peccatis ſuis, & de eis plene & perfecte contrita, amoris q; eius igne accenſa, cũ alabaſtro, id eſt tali vaſe vnguenti, perrexit ad locũ conuiuij. Vnde dicit Beda, alabaſtrum eſt genus marmoris candidi, varijs coloribus intertincti, quod ad vaſa vnguentaria cauare ſolent: eo q optime ſeruare incorrupta dicatur. Iſte phariſæus quandoq; in euãgelio Simon leproſus dicitur: cuius lepra non ſine cauſa memoratur. Vnde Chry. Non ſimpliciter aũt lepræ Simonis meminit euangeliſta: ſed vt oſtendat vnde confi-

Margin notes: Manducãdi cũ peccatoribus ratio. — Marc 2. & Lucæ 5. Luc. 10. & Ioan 12: Ioan. 2. — Alabaſtrum quid eſt

K dens acceſsit hæc mulier: quia. n. lepra videbatur valde immunda eſſe paſsio & abominabilis, vidit autem q Ieſus curauerat illum hominem: confiſa q; quoniam & animæ eius immunditiam facile expurgabit. hæc Chry. Et cũ mulier ad locum perueniſſet, facie inclinata, & oculis in terram demiſsis, ante conuiuas trãſiens, non quieuit donec ad Ieſum perueniret & tũc illico retro ad pedes eius proſtrata: quia ſe ante ponere non audebat, præ peccatorum ſuorum verecundia: & procumbens vultu ſuper pedes ipſos, cum quadam confidentia: quia tam intenſe, & ſuper omnia cum diligebat, & in eius amore ardebat: cœpit fortiter fletibus & ſingultibus abundare: ac lachrymis largiter decurrentibus, pedes domini balneare & lauare. Vnde patet magnitudo contritionis, ex qua lachrymas pœnitentiæ, ſanguinem cordi fundẽs
L tantum fleuit, q pedes vnius hominis lauare potuerunt: tandem a fletu ceſſans, capillis ſuis pedes Ieſu lotos extersit, & amore creſcente, oſculabatur eos ſæpe dulciter & amanter: nec de hoc ſatiari potuit. Et quia propter itinera ſqualidi & laſsi erant, eos etiam vnguẽto pretioſo vngebat, ad refrigerium caloris, & mitigationem doloris, ex labore itineris. Et hęc quidem quę dicta ſunt, agebantur exterius. quę vero reuoluebat eius intentio, multo feruentiora erant quæ ſolus deus inſpiciebat. Vnde Grego. Nicenus: Indignitatem autem ſuam oſtendens, ſtabat poſt tergum, deiectis luminibus, & effuſa coma pedes amplectẽs, lachrymis q; eos perfundens, rebus triſtem animũ oſtẽdebat veniam implorans. hæc Greg. In eo ergo q mulier retro ſtat, deuotio & humilitas agnoſcitur in eo vero q lachrymis pedes rigat, vera pœ-
M nitentia & cordis compunctio demonſtratur. Et quoniam eaſdem lachrymas capillis tergẽdo abſcondit & delet, ſeſe de illis non eſſe oſtẽdit qui opera ſua faciunt: vt ab hominibus videantur: in oſculo, pacem, & amorem, & dilectionem monſtrabat: in vnguento verò, cordis intima blandimenta, & deuoti obſequij affectionem ſignificabat. Per alabaſtrum pectus & cordis ſecretarium, plenũ fide & charitate poſſumus intelligere. tale. n. alabaſtrum, huiuſmodi vnguentũ conſueuit ſeruare. Vbi Grego. Cogitanti mihi de pœnitentia Mariæ, flere magis libet, quã aliquid dicere. Cuius. n. vel ſaxeũ pectus, ille huius peccatricis mulieris lachrymæ, ad exemplum pœnitendi nõ emolliãt? Cõſiderauit nanq; quid fecit, & noluit moderari quid faceret. Super conuiuantes ingreſſa eſt, nõ iuſſa venit: inter epulas lachrymas obtulit. Diſcite quo dolore ardet: q flere & inter epulas nõ erubeſcit. Sed quia turpitudinis ſuæ lachrymas aſpexit: lauanda ad fontem miſericordiæ cucurrit: conuiuantes non erubuit. Nã quia ſemetipſam grauiter erubeſcebat, intus nihil eſſe credidit, q verecundaretur foris. hæc Grego. Myſticè pedes dominici corporis ſunt pauperes: quia ſunt inferior pars corporis myſtici, per deiectionẽ, & cruci affixi, per afflictionẽ. Dies ergo & peccator, volens obtinerę veniã in

Margin notes: Cõtritio Magdalenæ. — Pœnitẽtia Magdalenæ. — Pedes dñi.

A præſenti: & regni, quod pauperū eſt gloriā in futuro: debet ſecus pedes iſtos ſtare per familiaritatis exhibitionē, & amicitiæ acquiſitionem: lachrymis rigare, per cōpaſsionem. capillis extergere, per ſqualloré paupertatis: & retouere per téporaliū, quæ per capillos deſignatur cōmunicationē, & miſeriæ reuelationē: oſculū dare, per affabilitaté, & blandā allocutioné, fraternitatisq; amoré. vnguēto vngere, per miſerēdi hilaritaté, & cordis benigni dulcedinē, ac cōſolationis ſuauitatē. Aliter. n. ſecundū Aug. non poſſunt diuites dicere cōpetēter, Pater noſter, niſi ſe fratres pauperū cognoſcāt. Sed heu, multi faciunt his cōtraria: & ergo cū phariſæo, nec gratiā merētur, nec gloriā. Vñ Greg. Nos ergo, nos illa mulier expreſſit, ſi toto corde ad dominū poſt peccata redeamus, ſi eius pœnitētiæ luctus imitemur. Quid aūt vnguēto, niſi bonus odor opinionis exprimit? Si igitur recta opera agimus, quibus opinionis bonæ odore eccleſiā reſpergimus, quid aliud in dñi corpore, niſi vnguentū fundimus? Cōtra pedes dñi ſtetimus, cū in peccatis poſiti eius itineribus renitebamur.

Fratres pauperū qui filij dñi

Vnguētū fundere &c.

B Sed ſi ad verā pñiā poſt peccatū cōuertimur iam retro ſecus pedes ſtamus: quia eius veſtigia ſequimur, quē impugnabamus. Lachrymis mulier pedes rigat: quod nos quoq; agimus, ſi quibuslibet vltimis mēbris dñi, per cōpaſsionis affectū inclinamur. Capillis pedes dñi tergimus, qñ ſanctis eius quibus ex charitate cōpatimur etiā ex his quæ nobis ſuperfluūt, miſeremur. Oſculatur mulier pedes quos tergit: quòd nos quoque agimus, ſi ſtudioſe diligimus quos ex charitate continemus, hæc Greg. Per hanc ergo mulierē peccatricē ad dñi pedes accedentē ſignificatur quælibet perſona verè de peccatis pœnitens, & contrita: ad quod requirit ꝙ ſicut deum offendit per culpā, ita ei ſeruiat per pœnitentiā ſecundū illud Apoſtoli: Sicut exhibuiſtis mēbra veſtra ſeruire immūditiæ, & iniquitati ad iniquitatē: ita exhibete nūc ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationē, & ſic fecit hæc pœnitens.

Penitēs contraria faciat.

Roma. 6.

C Vnde Gregor. Liquet fratres ꝙ illicitis actibus prius intenta vnguentum ſibi pro odore ſuæ carnis adhibuit. Quod ergo ſibi turpiter exhibuerat, hoc iam deo laudabiliter offerebat. Oculis terrena concupierat: ſed hos iam per pœnitentiam conterens, flebat. Capillos ad cōpoſitionē vultus exhibuerat ſed iam capillis lachrymas tergebat. Ore ſuperba dixerat: ſed pedes domini oſculans, hoc in redemptoris ſui veſtigia figebat. Quot ergo in ſe habuit oblectamenta, tot in ſe inuenit holocauſta. Conuertit ad numerum virtutum numerum criminum, vt totum ſeruiret deo in pœnitentia, quicquid ex ſe deum contempſerat in culpa. hæc Greg. Conſimile inducit Hieronymus, de beata Paula, dicens: Cumq; a nobis crebrius moneretur vt parceret oculis: vt eos euangelicæ ſeruaret lectiōni: aiebat. Turpanda eſt facies, quam cōtra dei præceptum, purpuriſſo, & ceruſſa & ſtibio depinxi. Affligendum eſt corpus, quod multis vacauit delitijs: longus riſus perpetuo compenſandus eſt fletu. Molli a lintheamina,

Holocauſta Magdalenæ.

Paulæ pœnitētia.

D & ſerica pretioſiſſima, aſperitate cilicij ſunt commutanda. Quæ viro & ſeculo placui, nunc Chriſto placere deſidero. hæc Hier. Hinc ergo habemus quomodo facienda ſit pœnitentia. In quo. n. quis peccat, in eodem per contrarium pœnitentiam agat. Verbi gratia: Peccaſti nimis potando pœnitentiam age a potu abſtinendo. Qui nimis comediſti vel pretioſiora, ieiuna & comede viliora. Et ſic de alijs ſuo modo. Conſpice igitur bene hanc mulierem, & eius deuotionem, & ſuper his moroſè meditare: quia factum hoc ſolenne fuit valde. Conſpice etiam dominum Ieſum quàm benignè eam ſuſcipit, & quàm patienter ſuſtinet quicquid facit. Ceſſat & quieſcit a comedendo, donec negotium compleatur: ceſſant & cōuiuæ, & omnes ſuper hac nouitate mirantur. Sed (phariſæus qui eū vocauerat,) non tamen inuocauerat, quo melius fuiſſet: fallaciter iuſtus, ac de falſa & putatiua iuſtitia veraciter ſuperbus: nullaq; cōpaſſione naturæ motus. & ſuæ fragilitatis oblitus de hoc murmurās, (ait intra ſe,) contra ſuum hoſpitem murmurādo dicens. (Hic ſi eſſet propheta,) verus ſciens occulta, (ſciret vtiq; quæ,) in perſona (& qualis,) in vita (eſt mulier quæ tangit eum:) & per conſequens non permitteret ſe tangi ab ea, (quia peccatrix eſt:) & ideo vnguentum eius vitare deberet.

Pœnitētiæ agēdæ forma.

E Aegram reprehendit de ægritudine, quæ potius erat cōmendanda: quia languoris ſui remedium quærebat apud tantum medicum: quem etiam reprehēdit de ſubuētione, de qua gratiarū actiones erant referendæ: qui ipſe quoq; de elationis vulnere ægrotabat, & ideo nec medicum pro ſubuentione requirebat. Neſcis phariſæe ſtulte, neſcis, nuper te mūdauit a lepra quē modò nō credis eſſe prophetā. Et propheta quidē eſt, & optime ſcit quia peccatrix eſt mulier quę eum tāgit. Ad hoc. n. ipſe venit, ad hoc ipſe de cœlis deſcendit. Non. n. venit vocare iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiā: hoc ipſe teſtatur eius verba ſunt hæc. Non horret ergo peccatores, qui pro peccatoribus factus eſt homo. Igiẽ ſecundū Greg. Neceſſe ſemper eſt, vt cū peccatores quoſq; conſpicimus, noſmetipſos prius in illorū calamitate defleamus: quia fortaſſe in ſimilibus aut lapſi ſumus aut labi poſſumus, ſi lapſi nō ſumus. Per iſtū phariſæū qui Chriſtum notauit de ignorantia, & mulierē de immūditia ſignificatur hypocrita de falſa iuſtitia præſumēs & alios contēnens quia ſecundū Greg. vera iuſtitia cōpaſsionē habet falſa vero indignationē: propter quod iſte phariſæus arguitur de pietatis omiſsione in modicis reſpectiue, & mulier commendatur de maioribus valde. Vnde dñs Ieſus non verba phariſæi audiens, ſed cogitationes inſpiciens, reſpōdit cogitationi eius ad confutationē illius: per hoc. n. ꝙ ad eius reſpondit cogitationē, quę ſoli deo eſt nota, oſtendit ſe plus quàm prophetam, & dñm prophetarum: & propoſuit ei parabolā de duobus debitoribus, vt conuenientius concludat contra eum, ex reſponſione ipſius. Cùm enim de ſua ſententia phariſæus conuincitur: quaſi phre-

Reprehenſio iniqua phariſæi.

F

Matt. 4.

Peccatore viſo flendū nobis.

Hypocrita.

Iuſtitia vera.

Cogitationem nouit dñs.

G neticus funem portat cũ quo ligetur. Iſti duo debitores erant Maria deo debitrix quingentorum denariorum, & phariſęus qui quinquaginta debebat: quia minus ſe peccaſſe credebat: & ideo Maria plus diligere debebat: quia maiorẽ remiſsionem acceperat: & plus diligebat, ideo maiora obſequia Chriſto præbebat. Exẽplo igitur debitorũ & feneratoris cõuincit phariſæũ, ꝙ hæc mulier eſſet gratia diuini amoris iuſtificanda: & dignior amari, & peccata ſibi remitti, quæ plura grata deo obtulit in hoc facto, quàm ſuperbus phariſæus in cõuiuando: quia amor in humanis plerunq; cauſatur ex donis pręcedentibus, & per cõſequẽs maior ex donis maioribus. Vnde dñs enumerãs bona peccatricis, & mala falſi iuſti, redarguit phariſęũ ex defectu triplici. ſ. pietatis, quia non dedit aquã pedibus ſuis qui tũ erant feſsi & dolẽtes ex labore itineris, ac lutoſi, ſeu puluerizati: eo ꝙ incedebat ſine calciamẽtis. Vnde Titus: quaſi dicat, Facilis eſt vſus aquarũ, non eſt facilis lachrymarũ effuſio: tu promptis non es vſus, hæc effudit in prõptu: lauans lachrymis pedes meos, lauit lachrymas proprias. Secundò redarguit ex defectu charitatis: quia nõ dedit ei oſculũ, quod eſt ſignũ amicitiæ & dilectionis. Tertiò ex defectu hilaritatis quæ deſignatur in nomine olei, quo non vnxit caput eius: tria. n. prædicta faciebant olim ſuis hoſpitibus, quia primò dabant oſculum in ſignũ ſecuritatis: deinde lauabant pedes, propter laborem itineris: poſtea vngebant caput vnguentis refrigeratiuis, cõtra æſtum caloris. Et prædicta tria. ſ. charitas, pietas, & hilaritas, requirũtur in hoſpitalitate vera & gratioſa. ex qua ad obſequiũ magis tenebatur phariſæus, quàm mulier ſuperueniẽs ab extrà. Vnde conſidera, ꝙ prætertur hic deuotũ obſequiũ largitioni cibi & potus, quos credibile eſt phariſæũ in domo ſua domino præbuiſſe. Hinc põt elici argumentũ, ꝙ cum ſuſcipitur quis hoſpitio. magis meritorũ eſt ei benigne miniſtrare, quàm ipſum cibũ & potũ exhibere. Et econuerſo laudat dñs mulierẽ, de triplici perfectione, defectibus phariſęi oppoſita, prout clarè patet in litera. Ex factis ergo mulieris apparet, ꝙ dñm multum dilexit, & ideo veniã reportans iuſtificata fuit: propter quod & ex peccatis multis ſibi dimiſsis magis in amore eius exarſit. Vnde volẽs dñs monſtrare, ꝙ omnia in dilectione conſummantur, dixit Simoni: (Propter quod dico tibi, remittuntur ei peccata multa: quoniam dilexit multũ.) charitas. n. operit multitudinẽ peccatorũ. Et tu plurimum dilige, ut tibi plurimũ remittatur. Vnde Chryſ. Nam qui vehementer ſe ingeſſerunt malis, rurſus & bonis vehementer inſiſtent, cõſcii ad quot debita ſe obligauerunt. (Cui autẽ minus dimittitur, minus diligit:) vt ſcilicet tu phariſæe. Sed non ſuperbias, ſi in paucioribus teneris, quia tu quoq; venia eges: nullus. n. põt, per ſemetipſum, à debito peccati liberari: niſi diuina gratia veniam conſequatur. Igitur, vt ait Chryſoſt. Opus eſt nobis feruenti anima: quia nihil impedit hominem fieri magnum,

Ameris munda ni cã. Phariſæi defectus tres.

H

Lachrymarum difficultas.

Hoſpitalitatis cõditiones.

I

Perfectio triplex Magdalenæ.

Iaco. 4.

Nullus ergo conſtitutorum in peccatis deſperet: neq; virtuoſus dormitet. Nec hic cõfidat, ſæpe enim meretrix præcedet eum: nec ille diffidat, poſsibile nanq; eſt eũ etiã primos ſuperare. hæc Chryſ. Vnde & Greg. Quid fratres mei eſſe dilectionẽ credimus, niſi ignẽ? Et quid culpã, niſi rubiginem? Vnde nunc dicitur, (remittuntur ei peccata multa: quia dilexit multũ.) Incendit planè peccati rubiginem: quia ardet valde per amoris ignem. Et ſi durum eſt valde quod coquitur, abundat tamen amoris ignis quo etiã dura conſumantur. Tanto namq; amplius peccati rubigo conſumitur, quanto peccatoris cor magno charitatis igne concrematur. Vbi Augu. Hic multa commiſit, & multorũ debitor factus eſt: ille, gubernante deo, pauca commiſit. Cui deputat ille quod dimiſit huic, & iſte deputet quod non cõmiſit. Nullum eſt. n. peccatum quod facit homo, quod non poſſet facere & alter homo, ſi deſit rector à quo factus eſt homo. Vnde & Bern. Quis non videat ꝙ ſicut in multa peccata cecidi, ſic & in multa alia cecidiſſem, niſi omnipotens pietas ſeruaſſet? Fateor & fatebor, niſi quia dñs adiuuit me, paulominus habitaſſet in inferno anima mea: videlicet occidiſſet in omne peccatum anima mea. Myſticè fenerator iſte deũ ſignificat, qui pro culpa pœnam: & pro donis gratiarũ, meritum bonorũ exigit. Debitores dici poſſunt, Maria, & phariſęus, quantum ad propoſitum: vel populus gentium, & Iudaicus: vel peccator notorius, & occultus. Vel clericus, & laicus: & ſic duo debitores ſunt duo populi, vel duo ſtatus peccatorum: primi debent quingentos denarios, quia plus peccant: ſecundi quinquaginta, quia minus. Sed non habent vnde reddant, quia nullus prędictorũ poteſt abſolui proprijs viribus abſq; gratia & ideo donat vtriſq; .i. donum gratuitum dat, per quod eis debitum dimittit. nõ. n. ſine dono dei gratuito fit culpæ remiſsio. (Dixit autẽ dominus ad mulierem, remittuntur tibi peccata:) ſcilicet non ſolũ quantũ ad reatum & culpam, ſed etiam quantum ad reatus pœnam: & hoc fit ex vehemẽti amore dei, & horrore peccati præteriti. O fœlix Maria, cui tot dantur munera. Nam primò datur ei peccatorum remiſsio: vt hic dicitur. Secundò fit ſpiritualiter familiaris domino, vt in ſequenti capitulo ſubditur. Tertiò fit ei dominicæ reſurrectionis prima apparitio: prout infrà de reſurrectione domini narratur. Et accumbentes ſimul cum domino, (dicebant intrà ſe,) in corde ſuo: (Quis eſt hic qui etiã peccata dimittit?) Hoc dicebant, quia humanitatẽ exterius apparentem, quæ non poteſt peccata dimittere, tantum videbant. Sed dominus cogitationes eorũ paruipendens, dixit ad mulierẽ. (Fides tua,) .i. à deo tibi infuſa, (te ſaluã fecit:) qa iſta fides charitate formata fuit: & ideo habentẽ dignũ vita æterna fecit. ſecũdũ Gregoriũ. Fides eã ſaluam fecit: quia hoc quod petijt, poſſe accipere nõ dubitauit. Spem. n. iã ab illo acceperat, à quo ſalutem quærebat. (Vade in pace,) .i. in quiete, & ceſſatione à vitijs, non diſcordando

K

Mat. 21.

Dilectio eſt ignis cõtra rubiginem peccatorum.

Debemus grã nõ commiſimus.

L

Pſal. 93

Peccator nõ eſt ſoluendo.

M

Munera in Magdalenam collata.

Fides Magdalenæ.

A dando a gratia tui amoris. In pace ire præcipitur, vt in veritatis itinere perſeueret, & ab eo in vita ſcandali vlterius nõ declinet. Vñ Theophil. Poſtquã aũt ei peccata dimiſit, nõ ſiſtit in remiſsione peccati, ſed adiicit operationẽ boni. Vnde ſubditur: (Vade in pace:) i. in iuſtitia. Nã iuſtitia eſt pax hominis ad deũ: ſicut peccatũ eſt inimicitia inter deum & hominẽ. Quaſi diceret: Operare omnia, quæ ad pacem dei te ducunt. Hæc Theophilus. In hoc ergo ꝙ dicit, (vade in pace:) notatur ꝙ ipſa fuit ſolicitè per bona opera: & ꝙ ipſa habuit pacem in conſciẽtia. O verbum delectabile & ſuaue: quàm libenter id Magdalena audiuit, & quàm iucundè receſsit, & perfecte ad deũ cõuerſa, deinceps honeſte & ſancte vixit, ac dño Ieſu & matri eius perſeuerãter adhæſit. Et bene ait, in pace, poſt remiſsionẽ peccatorũ: quia iuſtificatis eſt pax, cùm conſcientia nõ remordet: ſed nõ eſt pax impijs exiſtentibus in peccatis. Hic habes aperte ꝙ charitas reformat pacẽ inter deũ & peccatorẽ. vnde & beatus Petrus dicit, ꝙ charitas operit multitudinẽ peccatorũ. Sine qua profectò impoſsibile eſt placere deo, cũ qua ſine dubio placet quicunq;: & ideo hanc præcipuè debemus deo referre. Vnde Ambr. Quoniam nihil eſt quod dignè referre deo poſſumus, quid .n. referamus ꝓ ſuſceptæ carnis iniuria? Quid pro verberibus? Quid pro cruce, obitu, ſepultura? Væ mihi ſi non dilexero. Audeo dicere, nõ reddidit Petrus: & ideo plus dilexit. Non reddidit Paulus: Reddidit quidẽ mortem pro morte, ſed alia non reddidit: quia multum debebat. Reddamus licèt crucem pro cruce: funus pro funere, nunquid reddimus: quia ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo habemus omnia? Reddamus ergo amorem pro debito, charitatẽ pro munere: gratiam pro ſanguinis pretio. Plus .n. diligit, cui donatur amplius. Hæc Am. C Nemo ergo deſperet, nemo de dei miſericordia diffidat. Clemens eſt dominus, qui ex corde conuerſis tã facilè miſeretur. Vnde ſi quid cõfeſsio & lachrymæ poſſunt, videre vis: vide quid fides & dilectio operatur. Paruo tẽporis ſpatio iuſtificata eſt mulier, & ab omni peccato mundata, quæ vniuerſis vitiis plena, & tã peccatrix fuerat vt eam phariſæus videre dedignaretur. Hãc igitur imitans peccator, peccata nunc defleat, vt eius lachrymas quandoq; deus abſtergat. Nã ut ait Bern. Fœlices lachrymæ quas benigna manus conditoris abſterget: & beati oculi qui in talibus liquefieri fletibus potius elegerunt, quàm eleuari in ſuperbia, quàm omne ſublime videre, quàm auaritiæ petulantia famulari. Vnde & Chry. Sicut aũt vbi vehemens hymber prorumpit, fit ſerenitas: ſic lachrymis effuſis apparet trãquillitas, & perit caligo reatũ. Et ſicut per aquã & ſpiritum purgamur, ſic per lachrymas & confeſsionem denuò mũdamur. Vbi Anſel. Iam nunc ingredere domũ phariſæi, recumbentẽ ibi dñm tuũ attende: accede cũ benignißima peccatrice ad pedes eius laua lachrymis, terge capillis, demulce oſculis, foue vnguentis. Nonne iã ſacro liquoris illius odore perfunderis? Si tibi adhuc ſuos negat pedes, inſta, ora, & grauidos lachrymis oculos attolle: tuiſq; ſuſpiriis inenarrabilibuſq; gemitibus extorque quod petis, luctare cũ eo: ſicut Iacob vt ipſe ſe gaudeat ſuperari. Videbitur tibi aliqñ ꝙ auertat oculos, ꝙ aures claudat, ꝙ deſideratos pedes abſcondat. Tu nihilominus inſta opportunè, importunèq; clama: vſquequo clamabo & non exaudies. Redde mihi Ieſu bone lætitiã ſalutaris tui, quia tibi dixit cor meũ: quæſiui faciẽ tuã, faciẽ tuã requirã. Hęc Anſel. Nullus ergo peccator debet de clemẽtia dei deſperare: quia præſto eſt cunctis debita relaxare, & pœnitentes ad regnũ cœlorũ reuocare. Iſtud deus per Manaſſẽ regẽ Iſrael olim præfigurauit, quẽ propter pœnitẽtiã ad gratiã reuocauit. Manaſſes infinitis deũ offenderat. Eſaiã qui cũ de peccatis ſuis redarguit, ſerra lignea per mediũ deſecari fecit: & tot prophetas ipſum arguentes trucidauit, ꝙ plateas Hieruſalẽ ſanguine prophetarũ purpurauit. Tandẽ ab hoſtibus eſt captus, & in exiliũ deductus, carceri deputatus, vbi cœpit pœnitere, & ex corde ſcelera ſua deflere. Et cũ lachrymis orauit dominũ, dicens: Peccaui dñe ſuper numerũ arenæ maris, & iam nõ ſum dignus videre cœli altitudinẽ, propter iniquitatũ mearũ multitudinẽ. Miſertus dominus, pœnitentiam eius acceptauit. Nam de captiuitate eũ liberauit, & in regnum ſuũ in Hieruſalẽ reuocauit. Per hunc peccator deſignatur: qui prophetas domini ipſum arguentes cruciat, quando prædicatores & doctores audire recuſat. Et quandiu talis perſeuerat in peccato mortali, tandiu eſt in captiuitate diaboli: ſi aũt ex corde egerit pœnitentiã, deus paratus eſt eũ ſuſcipere ad gratiã. Hoc idẽ præfiguratũ fuit in rege Dauid, qui adulteriũ & homicidiũ perpetrauit. Cumq; redargutus a Nathã peccaui diceret ſtatim Nathã reſpondit, Dominus tranſtulit peccatũ tuum, i. dimiſit. O quã magna eſt pietas domini, & quàm ineffabilis qui nullum pœnitentẽ deſpicit cuiuſcunq; conditionis. Non ergo propter immanitatem peccatorũ noſtrorũ deſperemus: quia diuerſos teſtes diuinæ miſericordiæ habemus. neq; vltra peccatis ſeruiamus. quia magnam dignitatem amittunt miſeri homines ſeruiendo peccatis, quidã carnis voluptates & concupiſcẽtias, quidã aſpirando ad honores, & excellentias: quidam pertinaci ſtudio quærentes mũdi facultates & diuitias. Et quia pauci ſunt hodie qui iſtum trinarium nephandum non ſequantur, certè miſeri meritò dicuntur: quia illis rebus quę eis deberent ſeruire & obſequi, ſeruiũt & obſequũtur. Tales proculdubio ſe viles oſtẽdunt non nobiles, nõ dominos: ſed potius garſiones & ſeruos. Exẽplum de Diogene, de quo legitur ꝙ cum quadam vice ratione ſuæ eminentis ſcientiæ & ſapientiæ imperator eum viſitaret, philoſophus ei aſſurgere noluit: quod vidẽs imperator iracundia motus retroceſsit, veneruntq; ſerui eius & dixerunt ad eum. Dñe quare ſic agere voluiſti? Non modicũ te imperator honorabat, quia te pauperẽ talis ac tantus

Iuſtitia eſt pax, &c.

B

1. Pſ. 4.

Charitas pacifica eſt deo præcipue offerenda.

C

Deſperandũ non eſt.

Lachrymarum virtus.

D

Gen. 32.

Abacuc 1.

Manaſſes pœnitens.

4. Re. 21

E

In oratione eius in fine ſecũdi paral.

2. Re. 11

1. Re. 12

F

Diogenes in domo iacens, & Alexander magnus

G tus viſitabat, tu verò econuerſò ipſum inhono
raſti quia ei aſſurgere noluiſti. Quibus reſpon
Mūdus nobis ſeruire debet. dit: Non decet dignitatem meam, vt ſeruo ſerui
mei reuerentiā faciam. Seruit iſte ſeruo meo. ſ.
mundo qui mihi ſeruit, eo factus eſt vt mihi
ſeruiat. Igitur non decuit me ſignum alicuius
reuerentię ſibi exhibere. Bene dominabatur
iſte mundo & imperabat, bene naturæ ſuæ di-
gnitatem & præſidentiam obſeruabat.

ORATIO.

Ieſu bone ſpes pœnitentiū, qui Mariæ pec
O catrici ad tuos pedes flenti, & eos lachry-
mis riganti, capillis tergenti, labijs oſculā
ti, pietatis ſignū aperiens peccatorū veniā tri-
buiſti: ne deſpicias Ieſu miſericors me peccato
rē ad clementiæ tuę veſtigia prouolutum, rigā
tē lachrymis intimæ compunctionis, oſculan-
tem labijs deuotæ orationis: & fac me audire
H vocem tuā pietate & clementia, ſuauitate, & mi
ſericordia plenam, quā audire meruit & ipſa:
vt dimittantur mihi peccata mea multa per
tuam gratiam & ipſius merita. Amen.

De miniſterio Martæ, & otio Mariæ Magdalenæ. Cap. 61.

Luc. 10. E T poſt hæc quadam vice, (Intrauit Ieſus in
quoddam caſtellum:) ſcilicet Bethaniam,
quæ interpretatur domus obedientiæ, per
quod ſignatum eſt q́ libenter intrat dominus
domum conſcientiæ, vbi et obeditur deuotè. Et
venit ad domum Marthæ & Mariæ, ad illam
.n. domum frequenter diuertebat: ſecurè pro
pter ſpecialem ibi habitantium amicitiam &
deuotionem. Sed Marthæ domus hic appella-
tur cum dicitur, (& mulier quędam Martha
nomine excepit illum in domum ſuam:) quia
I maior natu erat & curam domus habebat. At
illæ ſorores toto affectu Ieſum diligentes re-
uerenter, & alacriter eum ſuſceperunt, de tan-
ti hoſpitis aduentu gaudentes. Et Martha qui-
Martha dē ſe incontinenti ad refectionem domino, &
diſcipulis ſuis procurandam parauit, & in mi
niſterio laborauit, vt eis conuenienter prouide
ret: Maria verò ad pedes domini ſe poſuit: vt
Magdalena. diligentiam, aſſiduitatem, ſolertiam erga audi
tionē oſtenderet, & multam reuerentiam quā
ad dominum habebat. Illa ſtabat & ſatagebat
vt paſceret dominum, cibo vtiq; corporali: hęc
ſedebat & audiebat, vt paſceretur à dño ſuo ci
bo ſpirituali. Sanè quanto melior eſt anima
corpore, tanto dulcior eſt cibus ſpiritualis in
mente quam carnalis in ventre. Vt autem dicit
Auguſtinus. Quanto humilius ſedebat, tāto am
Humilitas Magdalenę plius capiebat: confluit.n. aqua ad humilitatē
conuallis, denatat de tumoribus collis. Et cum
dominus more ſuo, nolens ſtare otioſus, verba
vitæ loqueretur æternæ: per hoc dans exem-
plum diſcipulis, & cùm recipiuntur in domi-
bus, ſuſcipientes repleant ſacris doctrinis, Ma-
ria oculis & auribus in eum intenta ſpecioſiſſi
mā faciem eius contemplabatur: & in eius ſua
ui ſermone reficiebatur, & vltra quam dici poſ

ſit in aſpectu & verbis eius iucundabatur, nec K
quicquā aliud cogitabat: ſed tūc dulcedini ver
bi diuini & operibus vitæ contemplatiuæ in-
tenta erat, & de illa menſa domini opulenta
micas de verbo domini colligebat. Martha ve
rò in operibus vitæ actiuæ occupata ſtetit, &
ſubſtitit quaſi fatigata & feſſa labore miniſte-
rij ceſſans aliquantulum: & moleſtè ferens q́
ipſa ſola in neceſſitatibus domus laboraret,
ſoror verò eius otio & quieti vacaret, & dño
hoc permittenti conquerens poſtulauit ab eo,
vt ad laborandū ſecū in miniſterio & iuuādū
illā cōpelleret. ſed contrariā ſententiā reporta
uit. Maria aūt Marthā adiuuat conſilijs, opera
eius dirigendo, & pro ſuffragijs pro ipſa oran
do. Ecce q́ ſorores iſtæ nec ſeruū nec ancillā Marthę & Magdalenę ſtatus.
habebāt, qui eis ſeruirēt: nec dñs coquū vel ho-
ſtiariū qui eius cōmodo prouiderent: ex quo
habes argumentū contra ſuperbiā pręſertim
prælatorū. Martha de ſorore conquerens ex L
illorū perſona loquitur, qui adhuc diuinæ cō- Contra
tēplationis ignari ſolū quod didicerunt frater ſciolos
næ dilectionis opus deo placitū ducūt: ideoq; & ignaros.
cūctos qui Chriſto per contēplationē deuoti eſ
ſe volunt, huic mancipandos autumant. Hanc
ignarorū obiectionē ſoluit Hiero. in epiſtola,
in qua inuitat nobilē & diuitē matronā ad ere
mū dicens: Qñ finē habebit iſta ſeruitus imper
fecta? Nūquid non habebit dñs vnde alet pau-
peres niſi per te? Inuenitur aūt Maria accuſa- Accuſatio Magdalenę triplex.
ta tripliciter. ſ. à phariſęo, de præſumptione &
temeritate, eo q́ peccatrix Chriſtū recūbentē
tetigit. A Iuda, de prodigalitate: eo q́ precioſū
vnguentū effudit in caput & pedes domini vn
xit. A ſorore de otioſitate: ſicut patet hic, & vbi
que Maria tanquam patiens tacuit & Chriſtus
ſemper pro ipſa reſpondit & eā excuſauit, oſtē
dēs phariſæo q́ factū Mariæ nō erat præſum M
ptionis: ſed deuotionis: oſtendēs quoq; Iudæ, & Defenſio eius.
alijs diſcipulis, q́ illa effuſio vnguenti nō erat
prodigalitatis, ſed pietatis: oſtendens ēt ſorori,
q́ ſeſsio Mariæ non erat otioſa: ſed melliori-
bus actibus occupata. Maria aūt quæ in verbis
dñi quieſcebat, & mira ſuauitate tenebatur, ad
clamorē ſororis quaſi ſomno euigilās de quie
te ſua timuit, & facie inclinata in terra ſiluit:
ac cauſam ſuā tanquā otioſa iudici cōmiſit, nō
parans reſpondendi ſermonem, ne remitteret
vel interrūperet audiēdi intentionē. Et dñs ex
cuſando Mariā, dixit ad Marthā. (Martha, Mar
tha,) repetitio nominis ſignum eſt dilectionis,
vel monēdæ intentionis: vt. ſ. audiret intentius:
(ſolicita es, & turbaris erga plurima.) ac circa
multa es occupata opera.n. vitæ actiuæ ſolici-
tudinē & diſtractionē mentis inducunt, & fre-
quenter perturbationem ingerunt. Si ergo vis
cum lætitia viuere, noli multa agere: quia in Eccleſiaſtic. 12. & 38.
multis actionibus minor eris. (Porrò vnū eſt
neceſſariū:). ſ. deo iugiter inhærere. ſecundum
illud. Vnā petij a domino, hanc requiram, &c. Pſal. 26
Vel (vnum,). ſ. ipſe deus, qui vnus eſt præ omni
bus quęrendus: vel (vnum,) id eſt, vnitas mentis
ad deum: quia per vitam contemplatiuā mens
adhæret deo, qui eſt ſimpliciter vnus, ſicut ecō

ſtà

A trà per vitam actiuam intendendo creaturis, quæ multæ ſunt, anima diuiditur, & per multa diſtrahitur. Et tñ multa ſunt neceſſaria tendentibus ad vnū, quod omnibus eſt præferendū. (Maria optimam partē elegit,) ſecurā magis & digniorē. q. d. Non tu malam, ſed illa meliorē. Ne ergo cōquerraris de otio ſororis quia maior eſt qui recūbit, quam qui miniſtrat. Sed qūo dicitur optima, cū cū tm̄ ſit cōſecutura in patria? Sed & illa optimitatem dulcedinis, & iucunditatis patriæ iam hic prægustauit, non ſicut in futuro apprehendit. Non tñ reprehenditur pars Marthæ, quia & ipſa eſt bona: ſed laudatur pars Mariæ, quia optima, cuius cauſam ſubiungit: quia (non auferetur ab ea:) hoc .n. elegit quod ſemper manebit. In hac vita incipit & augetur, in alia vita plenius perficietur quia quod non videt per ſpeculum in ænigmate, tūc videbit facie ad faciem. Et amoris ignis

Luc. 22.

1. Cor. 13.

B qui hic ardere inchoat, cùm ipſum quē amat viderit, in amorem amplius inardeſcet. Charitas nunquam excidit: quia vna & eadē charitas hic, & in patria remanet. Ignis eſt in Sion, & caminus in Hieruſalem: ita & contemplatiua eadē eſt hic & in patria: ſed hic iucunditas mentis eſt ſemiplena, & ibi erit perfecta. Non ergo contemplatiua auferetur, quæ ſubtracta præſentis ſeculi lucta perficietur: actiua verò ſicut & fides euacuabitur quandoq;, & auferetur: quia in æterna patria non erūt opera pietatis neceſſaria, in quibus ipſa exercetur. Maria ergo per domini excuſationem excuſata, deinde ſecurius ſedit, & iucundius quieuit. Vñ Aug. Dominus pro Maria reſpondit Marthę, & ipſe eius factus eſt aduocatus qui iudex fuerat interpellatus. Quæ ſententia interpellanti reſpondit, & ſuſceptam defendit. Intenta erat Martha quomodo paſceret dominum, intenta Maria quomodo paſceretur à domino.

Ibidē. Contēplatiua vita manet.

C A Martha conuiuium domino parabatur, in cuius conuiuio iam Maria iucundabatur. Mira enim ſuauitate tenebatur, quæ profectò eſt maior mentis, quam ventris. Excuſata eſt, ſedit ſecurior. Non ergo dominus opus reprehendit, ſe muneris diſtinxit: vna eſt theorica, id eſt, contemplatio dei, cui meritò vniuerſa virtutum ſtudia poſtponuntur. Vnde & Ambroſius: Agat te ſicut Mariam deſiderium ſapientiæ hoc enim maius, hoc perfectius opus. Nec miniſterii cura à cognitione verbi cœleſtis te auertat. Nec arguas eos & otioſos iudices quos videas ſtudere ſapientiæ. Nec Martha tamen in bono miniſterio reprehenditur, ſed Maria, quòd meliorē partem ſibi elegerit, anteſertur. Ieſus enim multis abundat, & multa largitur: & ideo ſapientior quod principale aduertit, elegit. Denique Apoſtoli optimum nō putauerunt relinquere dei verbum, & miniſtrare menſis. Hæc Ambroſius. Itaq; Mariæ pars, id eſt, contemplationis otium Marthæ miniſterio prælata eſt, quia dignior: ſcilicet angelorū conuerſationi vicinior: & quia ſecurior, & quia quietior, & quia iucundior, & quia diuturnior: quia (non auferetur.) Illa vero periculo-

Sapientiæ ſtudentes nō ſunt otioſi.

Acto. 1.

ſior, propter lutum & puluerem pedibus actiuorum adhærentem & laborioſior, propter ſolicitudinem & occupationē: proximis tamē vtilior, propter ſubuentionem & ædificationem. Actiua aūt quædam eſt prælationis & prædicationis: quædā miniſterij & vitæ cōmunis. Sicubi ergo legitur actiuam pręferri cōtēplatiuę, intelligendū eſt de actiua prælationis & prædicationis: in aliquo .n. excidit actiua contēplatiuā, & in aliquo exceditur per illam. Vbi ſciendum ꝙ diſtinguitur duplex actio à doctoribus. Vna quæ cōſiſtit in exercitio virtutū moralium, & iſta diſponit ad contemplationē. Vnde Greg. Qui contēplationis arcem tenere deſiderant, neceſſe eſt vt prius in campo actionis ſe probent. Sedatis .n. paſsionum tumultibus per exercitium virtutum moralium, diſponitur anima vt libere poſsit eleuari in contēplationē virtutis: ex quo patet ꝙ talis actio ordinatur ad cōtemplationem ſicut ad finē: finis autē melior eſt, his q̃ ſunt ad finē. Et ideo de tali actio

D

Actiua vita.

Actio duplex.

E ne concedūt oēs ꝙ cōtēplatio eſt melior. Alia aūt actio eſt, quæ ſequitur contēplationē, procedens ex plenitudine contēplationis: ſicut eſt docere, & in regimine animarum laborare: & huiuſmodi opera facere: & de tali actione dicunt aliqui, ꝙ eſt melior ipſa contēplatione. & de iſta actione non loquitur hic Chriſtus, vt patet intuentibus. Alij verò dicunt, ꝙ etiā in iſta actione contēplatio melior eſt, quia id quod ſimpliciter præligitur, videtur eſſe melius abſolute, quā id quod præligitur in caſu. ſed cōtēplatio eſt per ſe eligenda: cura aūt animarū in caſu neceſsitatis fraternæ eſt ſuſcipienda. Vñ Aug. Otium ſanctum quærit charitas, negotiū iuſtum ſuſcipit neceſsitas charitatis: quam ſarcinam: ſi nullus imponit intuendæ veritati vacandum eſt: ſi aūt imponitur ſuſcipienda eſt,

Otium ſanctū.

F propter charitatis neceſsitatem. Hæc Aug. Hæ duæ ſorores domino dilectæ. ſ. Martha & Maria, duas vitas demonſtrant ſpirituales, quibus præſens exercetur eccleſia. Martha actiuam qua proximo in charitate adiungimur. Maria contēplatiuā, qua in dei amore ſuſpiramus. vñ non Maria, ſed Martha Chriſtum ſuſcepiſſe dicitur in domo ſua. Maria enim non habet domū, quia vita contemplatiua omnem huius ſeculi ſpernit habere poſſeſsionē. Sufficit ei ad pedes dñi ſedere, & verbū dei ſemper audire ac mentē potius quā ventrē nutrire. Sufficit ei remotis omnibus curis & ſolicitudinibus lectioni & orationi aſsiduè inſiſtere & in dei cōtēplatione vacare: crebra quoq; lachrymarū cōpunctione, pro peccatorum remiſsione, & æternę vitæ ſuſceptione, dulciſsimè ſuſpirare. Tales .n. prophetæ fuerunt. Tales & apoſtoli. Tales & multi alij, omnia relinquentes, mundū fugiētes dño adhærentes: tanquā nihil habentes, & omnia poſsidentes. Actiua verò vita dicitur, quia ſemper in actu, ſemper in fatigatione & labore eſt: & vix aliquando in quiete pōt eſſe. Vnde hic de Martha dicitur, quia (ſatagebat circa frequens miniſterium.) Videmus enim multos eccleſiarū præpoſitos & miniſtros, ac multos

Vita duplex.

aliqs

G

Contra ſolicitudinem eccleſiaſticorũ.

alios ſolicitè diſcurrere laborare, æſtuare, & multis modis fratrum, & proximorum neceſſitatibus, & miſericordiæ operibus inſudare: vt eos quoq; non immeritò circa frequens miniſterium satagere dicamus. Et ideo Maria ſedet, quia contemplatiua, pacatis vitiorum tumultibus, optata iam in Chriſto quietæ mentis perfruitur. Martha verò ſtat, quia actiua laborioſa deſudat in certamine. Vnde Aug. Remanſerũt ergo in illa domo, quæ ſuſceperat dominum, in duabus fœminis duæ vitæ, ambę innocentes, ambæ laudabiles.

Vita duplex innocentię.

Vna laborioſa, altera otioſa: nulla facinoroſa, quam cauere debet laborioſa. nulla deſidioſa, quã cauere debet otioſa. Erant ergo in domo illa duæ vitę & ipſe fons vitę. Hæc Augu. Hæ autem mulieres prudentiſsimæ totius eccleſiaſtici exercitus duces & præuiæ ſunt. has cętera turba ſequitur. alij poſt Martham, alij poſt Mariam vadunt. Nulli

H

Delectus vitę habendus.

.n. cœleſtem illam patriam ingrediuntur, niſi qui hanc vel illã ſequuntur. Sed in his neceſſe eſt, vt vnuſquiſq; vires ſuas cõſideret: et ad quod opus aptior ſit. Si .n. ad cõtemplationem ſit habilior, & ad orandum deuotior: tutè ſe transferat ad eremum pro ſe & aliis oraturus. nec ſic abſcondit talentum in terra, ſed in domino, licèt non prædicet: quia talentum orationis & deuotionis in quo amplius valet, & meliorem ſe ſentit omnibus erogat. nec piger dici debet, qui totus in ſancta deuotione & oratione, ieiunijs, & vigiliis, & lachrymis eſt. Et de actiua ſimiliter ſuo modo accipe & intellige. Non tamen fit diuiſio inter has ſpecies vitæ, quaſi poſt oppoſita, ſed per officia: conueniunt .n. etiam eiſdem, ſed officia habent diſtincta. Actiuus .n. ſæpe eſt contemplatiuus & econuerſò, qui tamen denominatur ab altera, cuius .ſ. plura, & frequentius gerit officia.

Officia vitę actiuæ.

Sũt autem officia actiuę legere, in publico prædicare, corripere, er-

I

rantes reuocare, neſcientes docere, pauperes ſuſtentare & alere, petentibus conſilium & auxilium dare, inopem de manu fortis eripere, infirmantis curam gerere, commiſsis nobis qualiter ſubſiſtere valeant prouidere, quę ſingulis quibusq; expediant diſpenſare, opera pietatis omnia exercere.

Contemplatiuæ vitę officia.

Officia contemplatiuæ ſunt, ſibi & in ſecreto legere in lege dei meditari, ſecretò orare, ſuauitatem & dulcedinem patriæ cum angelis prægustare & præſentire, ſoli deſiderio conditoris inhærere, exutam mentem à cunctis habere terrenis, eamq; quantum humana imbecillitas ſinit vnire cum Chriſto, vt nil iam agere libeat. ſed calcatis curis omnibus ad videndam faciem ſui creatoris animus inardeſcat: adeo vt conuerſatio contemplatiui iam quaſi in cœlis ſit, & nihil de terrenis ſapiat.

Contemplatiui fidelitas

Contemplatiuus .n. & verè ſpiritalis homo tam fidelis debet eſſe in tota vita ſua, & in omni opere ſuo, ac ſi ſingulis horis iudicari debeat coram deo: & tam ardenti deſiderio viuere & ardere, quaſi ſingulis horis debeat iungi angelorum cœtibus ad fruendum deo æternaliter: & qui habet cor in ſupernis eleuatum quando ſedet quando ambulat, quando requieſcit, quando aliquid facit, cor à deo non recedit omnes ad dei amorem exhortatur, deridet huius mundi gloriam & fœlicitatem: miratur hominum cæcitatẽ, & quàm ſtultum ſit in tranſitoriis fiduciam habere oſtendit.

K

Contemplatiuus tamen pro oportunitate tẽporis & neceſſitate inſtante, alter alterius ſumat officia, ſitq; de contemplatiuo actiuus, & ecõuerſò, cum expedire viſum fuerit eccleſiæ. Vnde Cenomanẽſis ſcribens cuidam aſſumpto in prælatum, cõquerenti ademptam ſibi eſſe contemplationis requiem, & actiuæ ſolicitudinis ſarcinam ſe inuitum ſuſtinere ait: Ad pedes domini cum Maria ſedebas, nunc cum Martha domino miniſtras. Species Rachelis te allexit, ſed nec faſtidias Liam lippam: quia gignit ſibi ſobolẽ. Maria à domino fercula ſumit: Martha domino præparat, & apponit: hæc deum reficit, illa à

L

deo reficitur, hæc miniſtrat panem hominum illi miniſtratur panis angelorũ. In menſa eius nil faſtiditur: in menſa Marthæ multa. Ibi audiebas canticum angelorum: videbas lilia virginum, roſas martyrũ, violas confeſſorũ: hic filiũ dei de cœlis deſcendentẽ: & dicentẽ gaudiũ maius eſt angelis dei ſuper vno peccatore pœnitentiã agente &c.

Luc. 15.

Vtraq; vita in eiſdem.

Videtur tibi contemplatiuã actiuæ debere præponi: tamen ſi ſolicite conſideres, actiua materia eſt ad gloriam, ſicut contemplatiua non deſcenſus ad ruinam quarum vtranq; in eodem, & in diuerſis inuenies. Chriſtus .n. docens in campeſtribus, in monte orauit. Moyſes in monte & in tabernaculo loquebatur cum domino: deſcẽdens de monte, & egreſſus de tabernaculo, loquebatur cum populo.

Act. 10.

Petrus cui dictum eſt in cœnaculo, macta, & mãduca: prædicauit populo. Apoſtolus raptus

M

in paradiſum, factus eſt doctor gentium. Maria legitur tantum ſediſſe & audiſſe: nec aliquãdo ſorori diſcurrenti ſubueniſſe: licet eius auxilium quadam mentis amaritudine anxia ſoror poſtularet. Martha nequaquã legitur partẽ Marię ſuo miſcuiſſe obſequio: & ideo ſicut dominus teſtatur (Maria optimam partem elegit quæ non auferetur ab ea.) Per Mariam ergo ſignantur quorum conuerſatio in cœlis eſt, vt qui dicunt: Ecce elõgaui fugiens &c.

Pſa. 54.

Contra ſacerdotes ſecularia tractantes.

Per Martham, negotioſi ſacerdotes reprehenduntur, in quibus turba negotiorum contemplationis excludit ſacrarium, & contriti cordis extinguit ſacrificium. Neq; .n. fieri poteſt, vt aliquando loquatur cum domino: qui etiam ſilens cum toto fabulatur mundo. Talibus occurſant inimica negotia, quorum recordatio illos ſequitur vſq; ad ſacra altaria, qui illis furantur orationum ſuffragia, & defraudant ſuis temporibus eccleſiaſtica officia. Martha miniſtrauit, ſed Chriſto diſcurrit, ſed pro Chriſto. Si nobis diſcurrimus, quærentes quæ noſtra ſunt, aucupãtes temporalia, nec Martha ſumus, ſed negotiatores.

vita actiua.

Vnde ſic diſcurris, iuſta eſt tibi flendi, & conquerendi ratio.

Vita mixta.

Cęterum ſi Martham ſimpliciter agis, bene agis. Si inter Lyam diſcurris & Rachelem: melius agis.

Vita cõtemplatiua.

Si cum Maria ſederis, et audieris: optimè. Bonũ eſt ſeminare quod

illa

A illa fecit, melius ẽ mettere qđ iſta. Hæc idcirco dixerim vt magnũ reputes bonũ ſic alternare ſtudia iſtarũ vt nũc quieti vaces, nũc proximo rũ vtilitati. Vna quippe & eadẽ eſt ſcala qua Iacob aſcẽdentes & deſcẽdentes vidit angelos. Rachelẽ diligas pro ſpecie: Lyã pro prole. Neutra ergo prælato eſt poſtponẽda, ſed vtraq; amplectẽda. Verũ verò alteri ꝓponas, ignoro. Verũ hoc ſcio, ꝙ duo ſunt in lecto, vnus aſſumetur, & alter relinquetur &c. Hæc Cenomanẽſis. Hæc aũt hiſtoria q̃ hic tãgitur, licẽt ad beatã Mariã nõ pertineat: tñ hoc euãgeliũ in die aſſumptionis eius legitur: quia ipſa eſt caſtellũ in quod dñs intrauit, vel quia vitas & officia iſtarũ ſororũ habuit. Caſtellũ quippe fuit corpus intemeratæ virginis Mariæ, quod intrauit dñs Ieſus in cõceptione. Quod bene dr̃ caſtellũ, propter ſeptẽ, q̃ cõſtituũt nobile caſtrũ. Primũ eſt ſitus altus, vt videlicet caſtrũ ſit in alto ſitu: per quod ſpũaliter altitudo vitæ ſpũalis accipitur, vt homo ſpũalis ſit eleuatus ab inquietudine & affectione eorũ qui in mũdo ſunt, & in altitudine cœleſtiũ deſideriorũ, & contẽplatione diuinorũ. Talis fuit beata virgo Maria, q̃ altitudinẽ vitæ ſpiritualis excellẽtiſſimẽ in ſe habuit, quoad omnia prædicta. Secũdũ eſt, murus clauſus & firmus: per quẽ intelligitur firma clauſura, & vigil cuſtodia virginalis integritatis: quæ excellẽtiſſimẽ fuit in beata virgine: quã ita murus virginalis integritatis vndiq; vallauit, vt nullus vnquã libidinis acceſſus ad eã eẽt: nec ſẽſus eius ſola ẽt cogitatione ab aliqua tangeret libidine: vñ in ea verificatũ eſt illud cãticorũ: Hortus cõcluſus es, fons ſignatus. Tertiũ eſt turris per quã intelligitur humilitas, q̃ hominem ꝓuehit in altũ vſq; ad cœlũ, iuxta illud: Qui ſe humiliat, exaltabit: & ſicut turris eſt ad protectionẽ omniũ q̃ ſunt in caſtro: ſic humilitas ꝓtegit & cõſeruat oẽs virtutes in homine. Et hoc munimẽtũ turris humilitatis, valde cõueniẽs ẽ ad murũ virginitatis, q̃ duo inuicẽ ſe defendũt & excellẽtiſſimẽ in beata virgine fuerũt. Quartũ eſt foſſatũ, per quod intelligit paupertas, q̃ oẽm terrenitatẽ euacuat ab anima: & hęc fuit in virgine Maria: de qua dr̃ ꝙ non erat ei locus in diuerſorio, quo ſuũ pareret filiũ. Quintũ eſt armatura ad protectionẽ caſtri, & cõfugiẽtibus ad id neceſſaria: per quã intelligr̃ abũdãtia pietatis, q̃ eſt in virgine beata, quia ꝓtegit peccatores, & ab hoſte cõpreſſos fugientes ad eã. Sextũ eſt alimenta, ſine quibus caſtrũ cõſeruari nõ põt, per q̃ intelligr̃ copia alimẽti ſpũalis, quã ſufficiẽtiſſime in ſe beata virgo habuit: ipſa.n. intra ſe cõtinebat panẽ viuũ & verũ qui de cœlo deſcẽdit. Septimũ eſt fluuius cõfluens, per quẽ intelligr̃ plenitudo gratiæ, q̃ cõfluxit in beata virgine. Vñ Hiero. Cæteris per partes: Mariæ aũt ſe totã infudit plenitudo gratię. (Intrauit ergo Ieſus in quoddã caſtellũ). ſ. in beatã virginẽ: in quã venit ipſe deus ad expugnandũ diabolũ: (& mulier quædam Martha nomine,) .i. beata virgo (excepit illũ in domũ ſuã,) .i. in uterũ ſuũ.) & huic erat ſoror nomine Maria,) Beata virgo Martha fuit & Maria: Martha, propter ſtudiũ bonæ actionis: Maria, propter otiũ cõtẽplationis. Martha.n. & actiua in Chriſto filio ſuo fuit, qñ omnia opera miſericordiæ & pietatis circa illũ exercuit, & curam eius obnixẽ ſicut mater egit. In mẽbris eius ẽt quãdo Elizabeth cognatæ ſuæ præcurſorem dñi parturienti miniſtrauit, & ipſum ꝓcurſorẽ in cunabulo fouit, & in balneo lauit: aliaq; obſequia vtriq; humiliter exhibuit. Fuit etiã Maria & cõtẽplatiua audiẽdo angelũ & dñm: & cum eis loquendo, ac ſeruans & cõferens ea q̃ videbat & audiebat in corde ſuo: q̃ non niſi tẽpore ſuo aperuit: cũ.ſ. euangeliũ ſcribi cœpit, & tũc docuit apoſtolos ea q̃ didicerat, in quo actiua erat. Ideo dr̃ hic (& huic erat ſoror nomine Maria.) Quæ ſtetit cõſtans in fide (& ait: Dñe nõ eſt tibi curæ &c.) Iſta Martha quæ cõqueritur de ſorore ſua, eſt ratio inferior: attẽdẽs & videns filiũ ſuũ ad mortẽ cõprehendi inter hæc ſolicita naturali cõpaſſione, quaſi ſatagebat cũ liberare. ſed Maria eſt rõ ſuperior, cõtẽplans diuinã volũtatẽ, & attẽdens totũ factum eſſe ex dei ordinatione quaſi (ſedẽs ſecus pedes eius, audiebat) ea q̃ filius ſuus ꝓdixerat de ſua paſſione, & cõformãs ſe diuinæ volũtati cõſentiebat ꝙ ſic fieret: ita ꝙ quaſi rõ inferior beatę virginis cõquerebat de ſuperiori. Sed quid rñdet dñs, audiamus. (Martha Martha ſolicita es, & turbaris erga plurima) q̃a beata virgo ſolicita fuit, qñ Herode perſequete in Aegyptum fugit: qñ Iudæos filiũ ſuum perſequẽtes cognouit: (ſed vnũ eſt neceſſariũ) vt.ſ. vnus moriatur pro populo, & non tota gẽs pereat: & (Maria) .ſ. ratio ſuperior. (optimã partẽ elegit). ſ. in omnibus cõſentire diuinæ voluntati: & ideo (nõ auferetur ab ea) quia ſic oportuit Chriſtũ pati, & ita intrare in gloriam ſuã. vnde Anſ. Hoc caſtellũ quod intrauit Ieſus ſingulariter intemeratã virginẽ, eiuſdẽ Ieſu genitricẽ Mariã, per ſimilitudinẽ accipimus. Caſtellũ.n. dicitur quælibet turris, & murus in circuitu eius: quæ duo ſeſe inuicẽ defendũt, ita vt hoſtes per murũ ab arce, & à muro per arcẽ arceãtur. Huiuſmodi caſtello nõ incongrue virgo Maria aſsimilat, quã virginitas mẽtis & corporis, ita quaſi murus vndiq; vallauit, vt nulli vnq̃ libidini eſſet ad eã acceſſus, nec ſenſus eius aliqua corriperetur illecebra. Et quia virginitatẽ cũ libido vincere nõ poſsit, ſolet impugnare ſuperbia: eſt in eadẽ ꝟginitate turris humilitatis, oẽm repellẽs ſuperbiã. Itaq; hęc duo, murus vz virginitatis, & turris hũilitatis ab alterutro muniunt, vt nũquã in humili virgine fuerit nec ſuperba virginitas, nec inquinata humilitas: ſed ſẽper in eadẽ permãſerit & hũilis virginitas, & virginalis humilitas. Duę iſtę ſorores (ſicut ſancti p̃res pleniſsimẽ expoſuerũt) duas in ſctã eccleſia vitas deſignãt: Martha.ſ. actiuã: Maria verò contẽplatiuã. Iſta laborat ad exhibẽda indigẽti omnia hũanitatis officia: illa vacat, & videt q̃m ſuauis ẽ dñs. Iſta circa exteriora occupat: illa interiora cõtẽplatur. Sicut aũt Maria ſingularis eſt mř dñi, ita & effectus iſtarũ vitarũ, quarũ iſtę duæ ſorores typum tenent, in ea extitit ſingularis.

Nun-

Margin notes (left): Gen.28 · Mat.24 · Aſſumptionis Mariæ cur hoc euangelium. · Mariæ caſtellũ. · Caſtelli B nobilitas. · Cãti.4. · Luc.14. C · Luc.1. · Ioan.6. · Plenitudo gratiæ Mariæ.

Margin notes (right): D Maria Martha fuit & Magdalena. · Luc.2. · E · F Caſtellũ Maria dr̃.

G Nūquam in aliqua perſona, imò in omnibus, Martha ſic eſt operata: nunquam ſic alias Maria contemplationi vacauit: nunquam ſic alias hæc vel illa quod ſuum eſt exhibuit. alteram Martham & Mariam dico, eorum ſignificantiā intelligo. Sed iam videamus actionē huius Marthæ, deinde conijciamus contemplationē huius Mariæ: & ut plenius id faciamus, qd alij per Martham operantur: & quid iſta operata eſt conſeramus. Alij hoſpitem quemlibet in domo ſua ſuſcipiunt: iſta non quemlibet, ſed proprium filium dei, qui non habet vbi caput ſuum reclinet, non in domo, ſed in vtero ſuſcepit. Alij nudum quemlibet veſte mutabili atq; corruptibili vndelibet compoſita operiunt, iſta verbum dei, quod in eadem virgine carnē in vnitate perſonæ aſſumpſit, quæ ſine fine incor-

H ruptibilis atq; incōmutabilis permanebit. Alij quēlibet eſurientem, vel ſitientem cibo vel potu exteriori reficiunt: iſta hominem deum humanitus indigentem: non ſolum exterioribus cibis vel potibus pauit, verumetiam interiori ſuo lacte aluit. Et vt breuiter ſex illa opera miſericordiæ percurramus, quæ ſi vni ex his minimis fiunt, deus ſibi facta confitetur: iſta non quēlibet ex minimis, ſed ſummum dei filium hoſpitem ſuſcepit: nondum carne, vel etiā pannis, operuit: eſurientem pauit: ſitientem lacte potauit: infirmum per infantiam & iacentem non ſolum viſitauit, ſed balneando, liniendo, fouendo, geſtando frequentauit: vt meritò de illa dicatur (Martha autem ſatagebat circa frequens miniſterium.) Comprehenſo & crucifixo, quaſi in carcere poſito, affuit: ſicut ſcriptum eſt: Stabat autem iuxta crucem Ieſu mater eius.

Opera miſericordiæ. *Mat.25.* *Ioā.19.* *Mariæ turbatio.*

I Inter hæc ſolicita erat: & turbabatur cùm fugeret in Aegyptum a facie Herodis turbabatur cum Iudæos inſidiantes, & mortem ei inferre volentes, cognoſceret. Ad vltimum turbata eſt valde, cùm vidit filium ſuum talem cōprehendi, ligari, flagellari, conſpui, ſpinis coronari, derideri, colaphizari, crucifigi, mori, ſepeliri. Vnde ei congruit quod dicitur: (Martha Martha ſolicita es, & turbaris erga plurima) Nemo verò dubitat quin beata Maria filiū vellet de omni tribulatione eripi, & ſeipſam in perturbatione adiuuari à diuinitate, quam eidem filio ſciebat in eſſe per theoricam, quæ eſt pars Mariæ. Hoc eſt quod Martha conqueritur: ꝙ eam ſoror reliquit ſolam miniſtrare, & eius auxilium in miniſterio flagitat. Hæc de parte Marthæ. Porrò de parte Mariæ, quæ optima prædicatur: quāta vel qualis fuerit in beata Maria, quis dignè loquatur? Si talis eſt vt diximus: imò melior eſt, quàm diximus in beata Maria pars Marthæ quæ tamen à domino nō laudatur: ſed tñ nō vituperatur, qualis eſt pars quam optimam Maria elegit, quæ ſic laudatur vt ab eam non auferri dicatur. O quàm magna multitudo dulcedinis dei fuit in beata virgine Maria, quando ſpiritusſanctus in eam ſuperuenit: & virtus altiſsimi ei obumbrauit, & de eodem ſpiritu ſancto concepit: quid de eo non ſapiebat, in qua ſapientia dei latebat, & in

Pars Mariæ matris dñi.

K cuius vtero corpus ſibi aptabat. Hæc autem nō ſolum (ad pedes) ſed ad caput (domini ſedens) audiebat verbum ex ore eius.) Hęc conſeruabat omnia verba angelorum, paſtorum, magorum: nec non ipſius filij ſui, conferens in corde ſuo. Nemo vnquam ſicut iſta guſtauit quā ſuauis eſt dominus: inebriabatur ab vbertate domus dei, & torrente voluptatis eius potabatur. Nec mirum, quoniam apud eam, imò intra eam, erat fons vitæ de quo manabat tanta perfectio vtriuſq; vitæ. Circa plurima, vt Martha, occupabatur: circa vnum, vt Maria delectabatur. (Porrò vnum eſt neceſſarium:) quia plurima auferuntur, vnum manet. Singulariter igitur partem Marthæ peregit, ſingulariter optimam Mariæ partem elegit. Sed pars Marthæ ei aufertur: tum.n.nō erit ſolicita vt miniſtret ei ſicut puero, cui omnes angelorum ordines miniſtrant ſicut domino. Iam non triſtabitur fugiens in Aegyptum à facie Herodis: quia ipſa aſcendit in cœlum, & Herodes deſcendit ad infernum à facie eius.

Marthę pars ablata Mariæ matri dñi.

L Iam non turbabitur erga plurima, quæ fecerūt filio ſuo Iudæi: quia omnia ſubdita ſunt ei. Iam filius Mariæ à Iudæis vel militibus non flagellabitur nec occiditur: quia Chriſtus reſurgens à mortuis, iam non moritur. mors illi vltrà nō dominabitur. Pars ergo Marthæ auferſ: ſed bono ſuo quia pars Mariæ ei præficitur, quæ non auferetur ab ea. Exaltata.n.eſt ſuper choros angelorum repletum eſt in bonis deſiderium ſuum. Videt deum facie ad faciem ſicuti eſt: gaudet cum filio ſuo in æternum. Hæc eſt pars optima, quæ non auferetur ab ea. Cuius & nos participes ſimus, meritis & precibus eius, per Ieſum Chriſtum dominum noſtrum. Amen. Hęc Anſel. Ipſa etiam virgo Maria elegit optimam partem & in gratia, & gloria. In gratia quidem in vita iſta per omnimodam virtutum ſuper abundantiam.

Magdalenæ pars permanens. *Maria optimā partem elegit.*

M quia (vt dicit Hiero.) Sicut in comparatione dei nullus homo bonus: ſic in cōparatione matris domini, nulla inuenitur perfecta, quantūcunq; virtutibus eximia comprobetur. Ideo bene de ea canit eccleſia. Nec primam ſimilem viſa eſt, nec habere ſequentem. In gloria etiam elegit optimam partem: illā videlicet partem: quia in cœlo citra thronum dei maieſtatis ſublimior: quia exaltata eſt ſuper omnes choros angelorum, & hæc pars optima nunquam auferetur ab ea in æternum. De hac parte optima Auguſt. loquens ad eam dicit: Ad hāc vſq; gloriam tu virgo glorioſa prouecta es, vt ſuperno regi nil ſuperius habeas in ſupremis, quæ etiam angelicam tranſcendens dignitatem ad ſuperni regis es ſublimata conceſſum. Vbi.n. rex filius tuus poſuit quod ex te ſumptum eſt, ibi poſuit & te matrem ex qua ſumptus eſt. Neque.n.fas eſt credere te eſſe alibi, quàm vbi id eſt quod ex te ſumptum eſt. Hęc Aug. Moraliter exponitur iſtud de religioſis vt caſtellum ſic ipſa religio: muri iſtius caſtelli eſt abbas & prælati cæteri: foſſata ſunt paupertas, quæ foſſata diabolus, vt caſtellum poſſit capere conatur abundantia diuitiarum implere:

In officio matutino. *Moraliter de religioſis.*

aqua

A aqua circundans hoc caſtellũ, eſt fons lachrymarum: alimenta, ſunt vigiliæ, ieiunium, diſciplinæ quibus caro attenuatur, ſed anima impinguatur: turris eſt contemplatio. In hoc caſtello eſt Martha. ſ. officiales qui ſunt ſoliciti, & turbantur erga plurima: & Maria. ſ. clauſtrales in clauſtro circa pedes domini reſidentes. Ad iſtud caſtellum venit Ieſus, quando aliquis cauſa hoſpitalitatis ad ipſam religionem declinat: Ieſus. n. recipitur, quando aliquis nomine eius recipitur. Igitur Ieſus in membris ſuis (intrat in quoddam caſtellum,) id eſt religionis locum (& mulier quædam Martha,). ſ. compaſſio: & ſignificat q officiales debent eſſe mites, benigni, & ſeduli circa hoſpitum receptionem, (& huic erat ſoror nomine Maria) non domina: non ancilla: quia officiales in clauſtro non debent eſſe domini clauſtralium, nec econuerſo ſed omnes fratres: quia magiſter vnus

B eſt Chriſtus, & vnus eſt pater Chriſtus: vna mater regula. (Quæ ſedens ſecus pedes domini) vbi deſcribitur officium clauſtralium. ſ. ſedere tacere, meditari, audire dominum loquentem in ſcriptura, & in cordibus eorum. Sed Martha conqueritur: dicẽs (Domine non eſt tibi curæ &c.) quia officiales qui ſunt circa temporalia occupati, debent de clauſtralibus qui vacãt contemplationi conqueri: pacem contemplationis appetendo, & tumultum negotiorum mundanorum fugiendo. Vnde Bernar. Fœlix domus & beata congregatio, vbi Martha conqueritur de Maria: nam Maria Marthã æmulari indignum eſt prorſus: nam Maria optimã partem elegit. ſ. clauſtrales qui vacant contemplationi, quæ non auferetur ab ea: quia nullus hodie appellat contra clauſtralem, qui vult in clauſtro reſidere: ſed bene appellatur contra eum qui vult abbas fieri, vel quæ non auferetur ab ea: quia vita actiua cum vita præſenti deficit: vita verò contemplatiua, poſt hanc vitã

C proficit.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte qui pro nobis veniſti in carnem per diuinæ naturæ & humanæ vnionem: moueantur viſcera miſericordiæ tuæ ſuper me indignum ſeruum tuum peccatorem & reum: & illius Marthæ quæ te in virginali vtero ſuſcepit hoſpitio: & illius Mariæ, quæ verba tua conſeruauit conferens in corde ſuo. ſ. illius clementiſſimæ genitricis tuæ fide meritis & precibus: veni & in mentẽ meã per gratiæ infuſionem: vt nil præter te diligã, nil quæram, nil etiam cogitare, concupiſcam ſed tu ſolus mihi ſis ſpes & omne opus. Oro vt & hic prælibare aliquatenus valeam conſolationis tuæ dulcedinem. Amen.

De muliere Samaritana. Cap. 62.

Ioa. 4. ET abiit iterum Ieſus in Galilæam, de qua venerat in Iudæam. Antequam veniret autem in Galilæam (oportebat eum tranſire per Samariam) regionem, non ex intentione declinandi ad Samaritanos ne doctrinæ

D ſuæ videretur contrarius, qui dixit diſcipulis ſuis: In viam gentium ne abieritis, quia Samaritani partim erant gentiles, ſed ex viæ diſpoſitione & neceſſitate: quia Samaria media eſt inter Iudæam & Galilæam. (Venit ergo iuxta Sychem) ciuitatem regionis Samariæ: quæ corruptè Sychar dicebatur: nũc verò Neapolis dicitur: quarto milliario à ciuitate quæ Samaria dicebatur: nũc verò Sebaſte dicitur: à qua tamẽ adhuc regio Samaria denominatur. Diſtat verò Sichem de Hieruſalem xiij. leucis ad Aquilonem. Vt autem in Geneſi dicitur: Iacob veniens de Meſopotamia emit agrum ab Emor principe ciuitatis Sychem: & ibi ad tempus habitauit iuxta vrbem: ſed propter raptum Dynæ filiæ ſuæ occiſi ſunt habitatores illius à filiis Iacob: & ſic ceſſit in poſſeſſionem eius: quem locum dedit Iacob moriens filio ſuo Ioſeph:

Mat. 10

Samaria. Sychẽ. Neapolis. Sebaſte.

Gen. 34

E ſed tempore procedente venit ad Samaritanos & Gentiles: (Erat autem ibi fons Iacob.) id eſt puteus non longe à porta Sichem australi: quẽ ipſe foderat, quãdo ibi habitabat: qui hactenus ſic vocatus fuerat, ſed ex euentu qui ſequitur: poſtea puteus Samaritanæ eſt denominatus: ſuper quem eccleſia fuit conſtructa in modum crucis: in cuius medio ipſe puteus eſt ſitus: ad cuius ſiniſtram oſtenditur manſio Iacob, & prædium quod dedit filio ſuo. Iſte puteus eſt fons dictus, quia omnis puteus fons eſt: ſed nõ omnis fons puteus. Fons. n. dicitur vbicunque manat aqua ad terrã: ſed ſi in ſuperficie ſcaturit, fons tantum: & propriè dicitur. ſi in profundo ſcaturit ita puteus appellatur, vt nomẽ fontis, non amittat: hic autem fons pro puteo ponitur. (Ieſus ergo fatigatus ex itinere) in quo apparebat veritas humanæ naturæ, ex infirmitate: (ſedebat ſuprà) id eſt iuxta (fontem,) ſeu

Puteus Iacob nũc Samaritanæ.

Fons & puteus

F puteum, propter loci aptitudinem ad quieſcendum & docendum: vt. ſ. requieſcere faceret corpus: quia ſeſsio propter laborem facta eſt: vt dicit Chry. Et iuxta fontem erat locus aptus Chriſti doctrinæ, apud quem eſt fons aquæ ſapientiæ, gratiæ, & vitæ: vnde etiam propter autoritatem docendi ſedebat: qui ſummus doctor erat. Hora autem erat quaſi ſexta. Hoc dicitur ad oſtendendum cauſam fatigationis: quia per magnum tempus etiam prædicando laborauerat, nõ. n. iumẽtũ habebat. Iſta fatigatio Chriſti hora ſexta fuit ſignum paſsionis eius futuræ tali hora. Fatigatur dominus ſecundũ carnem, cuius fortitudine conditi ſumus: fatigatur per quem fatigati recreantur: fatigatur, quo deſerente fatigamur: quo præſente, firmamur. Suſcepit. n. omnia, quæ noſtræ infirmitatis ſunt ſine peccato: vt nos a peccato liberaret, & nos quaſi infirmus infirmos nutriret. Fortitudo nãque eius nos creauit: infirmitas nos recreauit. Aſſumpſit non ſolum naturam humanam: ſed etiam defectus circa naturam: quos videlicet ipſum decuit aſſumere. Vnde cùm pœnæ ſint exercitatiuæ virtutis perfectæ, & teſtificatiuæ humanæ naturæ: non ſimulatiuè aſſumpſit pœnalitates, tã corporales quàm ſpirituales: quæ

Hora ſexta fatigatio Chriſti.

Suſcepit Chriſtus infirmitatem noſtràm.

reſpiciunt

G reſpiciunt noſtram naturã in cõmuni, ſicut fa mẽ & ſitim in abſentia alimenti triſtitiam & timorẽ, in præſentia nocumẽti, & cætera huiuſmodi: vt eſt calor & frigus, laſsitudo, & ſimilia. Nec tamen omnes defectus aſſumpſit corporales, ſicut ſunt defectus ægritudinum multiformium: nec omnes ſpirituales ſicut ſunt peccatũ, ignorantia, rebellio carnis ad ſpiritũ. Chriſtus quippe volens oſtendere veritatem humanæ naturæ, permittebat eam agere: & pati quæ ſunt propria hominis, volẽs etiam in ſe oſtendere voluntatẽ diuinæ naturæ, faciebat & operabatur opera dei. Vnde quando retrahebat influxũ diuinæ naturæ virtutis à corpore, eſuriebat & fatigabatur: quando vero ipſam virtutẽ diuinam corpori exhibebat, ſine cibo non eſuriebat, & in laboribus non fatigabatur. Iuerũt

Nõ omnes defectus noſtros aſſumpſit.

H aũt diſcipuli in ciuitatem Sychẽ, vt cibos emerent. Hinc ſecundũ Chry. Euangeliſta oſtendit Chriſti humilitatem, in eo ꝙ ſolus relinquebatur: etenim ita diſcipulos aſſuefecit omnem ſuperbiã conculcare. Vbi etiam nota Chriſti paupertatem, ſimoniani: nã ita parum de cibis curabat, ꝙ nihil comeſtibile ſecum ferebat. Et (venit mulier de Samaria) regione. ſ. de ipſa ciuitate Sychem tũc Samaritanorũ metropoli, (haurire aquã) literaliter propter defectum corporalem: ſed in myſterio propter defectũ ſpiritualis doctrinæ & gratiæ prædicto peiorem: inter quam & Chriſtum dialogus fuit: quia plures locutiones mutuo habuerunt. Domino ergo potũ petente, quaſi fidem eius ſitiente: quia & ſitiebat aquam propter itineris fatigationem: & ſalutẽ hominis propter eius amorem: mulier notans eum & cognoſcens ex fimbrijs pallij ipſum eſſe Iudæũ. dixit Iudæos non couti Samaritanis: quia

Chriſti humilitas.

Habitus Iudaicus Chriſto ſuus.

I Iudæi abſtinẽt à rebus eorum. Ex habitu ergo quẽ portabat cognouit mulier, ꝙ Iudæus eſſet: quia ſicut erant diſtincti ab alijs in cultu dei, & in corporali circuncisione: ita etiam in veſte. Iudæi. n. habebãt fimbrias in veſtibus, per quas diſcernebantur à gentibus. Ergo & tu ex habitu cognoſcaris eſſe Chriſtianus: ex habitu & ſobrietate ciborum & edificiorum & huiuſmodi clericus, vel religioſus. Sed heu hodie vix cognoſcuntur, & ab inuicem diſcernuntur clerici à laicis, & Chriſtiani ab infidelibus. Et ſciendum hic ꝙ ſublatis decem tribubus in captiuitatem: rex Aſſyriorũ miſit proprios homines in odium Iudæorum, ad incolendũ regnũ decem tribuum. ſ. terram Samariæ, & miſit dominus leones eos deuorantes: & ideo rex Aſſyriorũ habito ſuper hoc conſilio, miſit vnum de ſacerdotibus captiuis, vt doceret eos colere deũ: qui conſilio pe. ſuaſi receperunt ob metum ferarum à deo immiſſarum libros Moyſi & Ioſue diſcipuli eius, & legitima terræ: non autem prophetias: & illis circuncisio inerat: non tñ ab idolatria ceſſabant: quia cum lege etiã idola colebant: & ſic partim erãt Gentiles, & partim Iudæi: qui primò Cynei à fluuio vocati: tunc dicebãtur Samaritani: quaſi inter Gentiles & Iudæos medij. Hos igitur Iudęi execrantur: abſtinendo ſe à cibis & vaſis eorum: ſuppiantatoresq; vocant: quia hæreditatem patriarchę Iacob ſibi vendicat: à quo etiam Samaritani Iacobitæ ſunt dicti. Licet. n. eſſet Iudæis pręceptum ne iungerent fœdus & amicitias cum nationibus: tamen ſpecialiter abominabantur Samaritanos: & eos habebant tanquã excommunicatos. Tum quia terram eorum pro parte occupauerant. Tum quia eis multas moleſtias in reædificatione templi & ciuitatis fecerant: tũ quia idola colebant: tum quia in monte & non in templo dei orabant. Cumq; colloquendo cum Ieſu mulier accepiſſet ab eo, ꝙ quinq; viros. ſ. legitimos habuerãt: & ſexti concubina erat: quia nõ erat ſuus legitimus viriliter hoc ab hominibus loci illius crederet, ait: (Video,) ſ. per effectum: hoc eſt per ſecreti reuelationẽ (quia propheta es tu) quaſi dicat ſecundum Chry. In hoc ꝙ mihi occulta dicis, oſtenderis propheta eſſe. Et ideo conuertit ſe ad interrogandũ eũ de quodam dubio: quod inter Iudæos & Samaritanos vertebatur. ſ. de loco debito orationis, qui apud eos alius & alius habebatur. Dicebãt. n. Iudæi proprium locũ adorandi eſſe Hieruſalem, & templum à Salomone in mõte Moria ædificatum: pro quo templo Iudęi ſe Samaritanis pręferebant. Econtra verò Samaritani montem Garizim iuxta Sychem ſitum iuxta fontem prædictum ad dexteram in quo patres eorum adorauerunt: quia ante templi ædificationem Iudęi in mõtibus adorare & ſacrificare conſueuerunt: & ideo probabile eſt, ꝙ Iacob & filij eius, qui prope locum illum manſerunt: in monte Garizim orationes, & ſacrificia fecerunt. Vbi eſt adhuc phanum Iouis hoſpitale: de quo dicitur ſecundo libro Machabæorum: vt patet intuenti. Pro hoc ergo monte Samaritani, aduerſus Iudæos ſe iactabant: qui adhuc celebris locus erat. Et vocabant Samaritani patres veteris teſtamenti patres ſuos: quia receperant libros Moyſi: & in parte erãt Iudęi. Sciẽdũ tñ, ꝙ locus cõuenientior erat in Hieruſalẽ: qa erat à deo electus, vt eẽt orationis, & ſacrificij locus. (Ieſus aũt) reſpondens (dixit,) tẽpus veniſſe. ſ. publicationis euangelij: (quando neq; in Hieruſalem adorabunt homines, quia cęrimoniæ ceſſauerunt Iudæorum, (neq; in monte) illo: quia ſimiliter cultus ceſſauit Gẽtilium: ſed (veri adoratores adorabunt patrem in ſpiritu & veritate.) Dicit autem patrem: quia adoratio legis non erat patri, ſed domino: nos. n. adoramus, vt filij per amorem illi verò adorabant, vt ſerui per timorem. Dicit etiam (in ſpiritu) per quod excludunt figurales, & carnales cęrimoniæ legis & Iudæorum. Et ſubdit (& veritate,) per quod excluditur falſitas & error idololatriæ, qui erat in cultu Gẽtiliũ: quia verũ que eſt amotum per Chriſtum. A tẽpore. n. prędicationis Chriſti incepit prædicatio euãgelij: per quam introductus eſt verus cultus diuinus & ex Iudæis & Gentibus factus eſt vnus populus Chriſtianus. Cúm ergo vmbra ablata, lux veritatis fidei radiauit: apparebat non eſſe deũ in locis materialibus: ſed potius in puris mentibus. Quaſi diceret: nõ præfero locum loco in adorando:

Samaritanorũ religio, ob leones introducta.

Cynæi.

N Iacobitæ Samaritani odio habiti.

L Orandi locus.

M Adoratio patris.

A adorando: vbiq; adoretur deus, tantû (in ſpiritu & veritate,) .i. in feruore ſpiritus, & ex dilectione, ſeu charitate, quę eſt à ſpiritu: & pro his quæ verè ſunt, id eſt pro æternis: vel (in ſpiritu & veritate,) id eſt intimo cordis ſpeciali adoratione, ac veritate fidei, & eius cognitione. Nec putetis orationem eſſe meliorem ratione corporalis loci, ſed magis ratione feruoris, & deſiderij. Cùm .n. deus ſit ſpiritus, & non corpus: ſpiritualem locum .ſ. cor mundum & deuotû: ad puram mentem; & non fictam quærit non corporalem locum & montem, vel templum in quo orandum ſit: quia locus non eſt ſubſtantia orationis, ſed eius templum eſt ſpiritus purus: in quo oretur de veris bonis .ſ. æternis: nô de vanis & tranſitoriis: Qui ſicut vbiq; eſt, ita vbiq; adorari vult & poteſt. Vnde Dauid ait: In omni loco dominationis eius benedic anima mea domino. vnde Theophil. Samaritanorum

Deus vbique adorari vult.

B erat opinio, q́ deus loco concluderetur: & q́ in hoc loco deû adorare oporteat: contra quos dicit: q́ (veri adoratores) non localiter: ſed ſpiritualiter adorant. Iudæis verò omnia ſub figura erant: & ideo dicit q́ veri adoratores non in figura adorabunt, ſed in veritate, Quia .n. deus ſpiritus eſt: ſpirituales adoratores quærit: quia veritas, verus. Vnde & Aug. Quærebas môtem fortè ad orandum, vt deo eſſes propinquior: ſed ipſe qui in altis habitat humilibus appropinquat, ergo deſcende vt aſcendas, aſcenſiones, inquit, in corde eius in conualle plorationis: quæ humilitatem habet. In templo vis orare: in te ora, ſed prius eſto templum dei. Et ſic patet q́ Chriſtus inſtruxit mulierem de vero cultu diuino in proximo futuro: quia idololatrię gentium, & cerimoniæ Iudæorum conuertendæ erant in ſpiritualem nouæ legis cultum diuinum. (Et venientes diſcipuli de ci-

Pſ. 103. Leo nô circunſcribitur deus

Pſa. 18.

C uitate,) cû cibis emptis (mirabantur quia cum muliere loquebatur,) non propter aliquam ſuſpitionem: ſed q́ talis & tantus doctor, ac dominus orbis terræ dignatus eſt alloqui vná ſolam mulierê pauperculá & gentilem. Non mirabantur, q́ cû muliere loquebatur: quia mulieribus, quádoq; loqui conſueuerat: & quandoque incomitatu eas habebat: ſed mirabátur clementiá qua gentilê, & alienigená erroneá docebat: ignorantes myſterium q́ mulier iſta typû gereret eccleſiæ de gentibus futuræ: quàm quærebat qui venit quærere, & ſaluum facere, quod perierat. vnde Chry. Mirabátur quidem ſuperabundanté Chriſti manſuetudiné & humilitatem: quoniam ita perſpicuus exiſtens ſuſtinuit loqui cum tanta humilitate inopi, & Samaritanæ. (Nemo tamen illorum dixit ei quid quæris, aut quid loqueris cû ea?) ſcientes q́ eius locutio cum muliere, non erat inutilis & vana, quamuis hoc non viderent, quod bene ex ſequenti effectu patet. Nam (mulier) edocta à Chriſto ex feruore denunciandi quod audierat,) reliquit hydriam ſuam, & abijt in ciuitatem,) annuntiare de Chriſto magnalia: monens ciues egredi ad videndû hominê: qui dixit ei quæcûq; fecerat, etiá occulta. Ex quo pa-

Loqui cû muliere cô ſueuit dñs.

D tet eius deuotio quá côceperat de Chriſto: quia oblita aquæ neceſſariæ ad vitam corporalem, cucurrit ad denuntiandum aquæ ſapientię neceſſariam ad vitam ſpirituale: non curans de corporali commodo propter ſalutem. In quo êt ſequitur exêplû apoſtolorû: qui rel ctis omnibus ſicuti ſunt dominû. Ex hoc diſcant euangelizatur: prius deponere curá, & onus ſeculi. vnde Chry. Sicut apoſtoli vocati dimiſerunt retia: ita hæc dimittit hydriam, & euágeliſtarum opus facit: & non vnum tantû vocat, ſed ciuitatem integram. Vnde & Aug. Oportebat autem vt Chriſto credens ſeculo renunciaret. & relicta hydria cupiditatem ſecularem ſe reliquiſſe demonſtraret. Proiecit ergo cupiditatem, properauit annûtiare veritaté. Diſcant qui volunt euangelizare, vt prius hydriam ad puteum proiiciant. Hęc Augu. Item ex eo patet mulieris deuotio: quia non veretur fateri ſuam turpitudinem, vt eos adducat ad Chriſti prædicationem, vnde Chry. Non verecundata autem

Hydræ dimiſſio.

Samaritanæ deuotio.

E eſt hoc dicere: anima .n. cû ignita fuerit igne diuino, ad nihil eorûm quæ ſunt in terra de reliquo inſpicit: neque ad gloriá, neque ad verecundiam, ſed ad illá ſolam quæ detinet eam flámá. Et dicebat: (nunquid ipſe eſt Chriſtus?) quaſi dicat ſic videô per effectû. Videtur .n. magis deus quàm homo, quia ſolus deus nouit cogitationes & ſecreta hominum. Nota hic quòd Chriſtus hanc mulierem, & nos in ea ad tria induxit. Primò ad contemnendum amoré mûdi cû dixit: (Omnis qui biberit ex aqua hac:) .ſ. materiali (ſitiet iterum) licet ad tempus ſitim auferat: amor .n. mundanorum .ſ. diuitiarum, delitiarum, & honorum, ſitim non extinguit, ſed auget: de quibus dicitur in Prouerb. Sanguiſugæ duæ ſunt filiæ, quæ ſemper dicunt affer, affer. Sanguiſuga eſt mater ſuperbiæ quæ

Prouer. 30.

F eſt cauſa & initium omnium malorum: habet autem duas filias .ſ. cupiditatem & voluptatem: quia ſuperbus non tantum honores ambit: ſed etiam bona aliorum rapit, voluptuoſè viuit. Iſta autem quàm ſint vacua & vana, in morte oſtenditur Alexandri: qui cùm eſſet totius mûdi dominus, diuitiis plenus, & libidinoſus: & eius oſſa in vaſe aureo repoſita fuiſſent, philoſophi ibidem conuenerunt. Vnus ergo volens ſuum dominum oſtendere vanum fuiſſe, ait: Heri iſti non ſufficiebat totus mundus: hodie parua ſepultura eſt contentus. Alius volens oſtendere vanum eſſe aurum & argentum côgregare, ait: Heri iſte faciebat theſaurum de auro: hodie aurum theſaurum faciet de ipſo. Alius volens oſtendere vanum eſſe corpus delitiis nutrire, dixit: Heri iſte nutriebat corpus ſuum diuerſis delitiis: hodie verò comeditur à vermibus. Secundò Chriſtus inducebat iſtam mulierem, & nos in iſta, ad deſiderandum amorem dei, cum ait: (Qui aût biberit ex aqua quam ego dabo ei,) ſcilicet de gratia ſpiritus ſancti (non ſitiet in æternum) quia amor ſpiritus ſancti extinguit amorem mundanarum delitiarum, & honorum. Vnde Auguſtinus. Qui biberit de fluuio paradiſi, cuius

Sanguiſuga qd eſt.

Alexandri Magni auiditas.

Fons aquæ viuæ.

Gutta fontis viui.

G vna gutta maior eſt Oceano: reſtat vt in eo omnis ſitis mundi huius penitus extincta ſit. hæc Augu. Huius fluuii parad. ſi vnā guttā perceperat Paulus: & ſtatim extinxit in eo omnē ſuperbiā: ita quòd ferocem lupum mutauit in agnū manſuetū. Perceperat Matthæus, & mox extinxit in eo omnem auaritiā: ita ꝙ rapacem conuertit in cōtemplatorē: nā qui prius rapiebat aliena, poſtmodum cōtempſit propria. Perceperat Maria Magdalena & mox extinxit in ipſa omnem luxuriam: ita ꝙ corniculā nigrā conuertit in columbā candidā: Tertio inducebat eam, & nos in ſui cognitionem. Gradatim autem mulier ſurrexit ad cognitionem Chriſti: nam primò dixit eum eſſe vnius dei cultorē in hoc ꝙ dixit eum eſſe Iudæum: & hoc fuit magnū. Deinde dixit eū eſſe prophetā, & hoc fuit maius: tandē dixit & credidit eū eſſe Chriſtum, & hoc fuit maximū. Per hoc datur intelligi, quòd debemus à minimis & paulatim aſcēdere ad maiora. Iſte gradus ſignificat in Marco, vbi dicit: vltrò terra fructificat: primò herbā, deinde ſpicā, deinde plenū fructū in ſpica. hoc eſt ſecundum gloſam: timorem, pœnitentiam, & charitatem. Primum pertinet ad incipientes: ſecundum, ad perficientes: tertium ad perfectos. De hoc habebis latius, infrà poſt ſequens capitulum in ſecunda parabola, quæ eſt de zizania. (Et exierunt) homines de ciuitate venientes ad Ieſum,) vt præſentialiter audirēt eum. In quo datur intelligi, ꝙ ſi ad Chriſtum volumus ire, oportet nos ciuitatē exire, id eſt, amorem carnalis cupiditatis deponere. (Interea,) ſ. dum mulier abeſſet, ac ciuibus prędicaret: & antequam Samaritani ad eum veniſſent: (rogabant eum) quem fatigatum videbant (diſcipuli,) qui cibos attulerant vt māducaret, quia hora comedendi, & locus ad hoc aptus erat, & ſimiliter tempus aptum ad prandium in abſentia aliorum. Habita autem occaſione ex cibo corporali, incipit loqui de cibo ſpirituali. ſ. de conuerſione Samaritanorum: qui per eius prędicationem ſunt ei incorporati. Vnde ſubdit: (Ego cibū habeo,) ex patris ordinatione (manducare,) id eſt, mihi in corpore: (quem vos neſcitis,) q. d. alius cibus. ſ. conuerſio gentium plus me delectat, quàm cibus per vos apportatus. Vbi Theophilus. Hominum ſalutem hic cibum vocauit: oſtendens quantum deſiderium habet noſtræ ſalutis. Sicut. n. nobis concupiſcibile eſt comedere: ita ei ſaluare nos. Hæc Theoph. Dicant ergo hoc prælati eccleſiæ exemplo domini, cùm eis offeruntur exenia ciborū & huiuſmodi: ego cibum habeo manducare quem vos neſcitis, & contemnant oblata eis, quia excæcant oculos cordis. Et adiungit: (Meus cibus eſt,) id eſt, in hoc eſt mea refectio: & delectatio, ac firmitas & ſuſtentatio: vt non curans de corporali commodo propter ſalutem: in quo etiam ſequitur exemplum apoſtolorum, qui relictis omnibus ſecuti ſunt dominum, (vt faciam voluntatem eius, qui miſit me,) vt perficiam & compleam opus eius, quod ſcio eum velle in hominum conuerſione & redemptione,

Gradus incognoſcēdo.

H

Marc. 4

I

Cibus Chriſti.

K ne, qui vult omnes homines ſaluos fieri: & ad agnitionem eius venire. Voluntas quippe patris eſt, vt in filiū eius credamus. opus verò patris eſt, prouiſio noſtræ redemptionis. Cibus ergo & potus, id eſt, delectabilis refectio Chriſti, noſtra eſt fides, & noſtra eſt ſalus quam ipſe cū magno quęrebat deſiderio: cuius delitiæ ſunt eſſe cum filiis hominum. Tunc ergo deo cibū ſpiritualem offerimus, quando per præuenientem gratiam ab eo ſalutem noſtram poſcimus cùm. ſ. petimus, fiat voluntas tua, ſicut in cœlo & in terra. Secūdum Origenem: Omnis homo qui bene operatur, ad duo debet dirigere ſuā intentionem. ſ. ad honorē dei, & vtilitatē proximi: quia finis pręcepti eſt charitas, quę continet amorem dei & proximi: & ſic quando aliquid facimus propter deum, finis præcepti eſt deus: quando vero propter vtilitatem proximi, finis præcepti eſt proximus. Facit ergo voluntatē patris, docendo credere in ſe: facit opus eius, manifeſtando myſterium incarnationis, quouſq; per paſſionem & cætera perficiat illud & compleat. Et quòd inſtet tempus hoc faciendi, oſtendit dicens. (Nonne vos dicitis, quia adhuc quatuor mēſes ſunt, & meſſis venit:) vnde perpenditur (ſicut in ſcolaſtica hiſtoria dicitur,) quòd hyemis tempore hoc factum eſt: & videtur quòd factum ſit in menſe Ianuarij: quia in illa calida regione ſunt menſes tempeſtiuæ. Vnde in feſto pentecoſtes offerebatur frugum primitiæ quaſi dicat Chriſtus, licet tempus meſſis corporalis adhuc diſtet: tempus tamen meſſis ſpiritualis iam inſtat. Dicitur enim meſſis materialis & corporalis collectio frugum, & ad huius ſimilitudinem meſſis intelligibilis & ſpiritualis dicitur vocatio & collectio hominum ad fidem, per quā congregamur in domini horreum. Vnde ſequitur. (Ecce dico vobis: leuate oculos veſtros,) ſ. ſpirituales: (& videte regiones,) ad fructum fidei diſpoſitas, (quia iam albæ ſunt,) ſcilicet candore deuotionis veſtitæ & maturæ, (ad meſſem) & metendum. Hoc dicebat propter Samaritanos ad ipſum venientes, quos vocauit ſegetes albas & paratas ad meſſem, id eſt, paratos & diſpoſitos ad credendum. Ex ciuitate autem illa, quæ dicebatur Sychem, multi Samaritanorum crediderunt in eum, propter verbum mulieris teſtimonium perhibentis, quia dixit ei quæcunq; fecerat, quæ etiam occulta erant. (Cum ergo Samaritani) audita fama Chriſti, (ad eum veniſſent: rogauerunt vt ibi maneret) vt ab eo inſtruerentur melius, & firmi in fide fierent. Ecce deuotio auditorum: quia accepta fide deſiderabant per eius doctrinam amplius informari ad ſuam confirmationem. In quibus omnibus econtrariò arguitur duritia Iudæorum qui in omnibus fecerunt contrarium. Vnde Chryſoſt. Sic ergo ſolo mulieris teſtimonio credentes et nullum ſignum videntes, exierunt deprecantes Chriſtum, vt apud eos maneret. Iudæi verò miracula videntes, omnia egerunt vt à regione eorum eum abiicerent. Et Iudæi quidem etiā viſis ſignis incorrecti manſerunt:

Intētio debita.

1. Tim. 1

L

Meſſis quid dicitur.

M

Samaritanorū deuotio

A hi autem & ſine ſignis multam circa eum fidẽ demonſtrauerunt. Et acquieſcens dominus petitioni eorum, quæ erat honeſta & deuota, mãſit ibi: quia ſemper ſatisfaciat deuotis in oratione ſua: per duos dies: propter duo præcepta charitatis, quibus inſtruit credentes. Tertius autem dies, eſt dies gloriæ, & in hoc non manſit ibidem: quia Samaritani nondum erant capaces gloriȩ. Sic & hodie quotidie mulier, id eſt, eccleſia his qui foris ſunt Chriſtum annuntiat: veniunt ad Chriſtum per famam, & credunt: & Chriſtus manet per charitatem biduo apud illos, hoc eſt, dat eis duo præcepta charitatis, ſ. dilectionis dei & proximi, in quibus pendet lex & prophetȩ. Rogemus eum & nos, vt & nobiſcum duos dies maneat: quatenus duo pręcepta charitatis: duorũq; teſtamẽtorũ fidem & amare, & tenere nos doceat. (Et multo plures, quã in principio crediderunt,) propter ſermonem

B eius quem ſicut verba vitæ præferebant verbis mulieris, quia nũquã ſic homo eſt locutus. (Et mulieri dicebant, quia iam propter loquelam tuam non credimus,) quæ nihil eſt in comparatione eius, quod vidimus. Licet.n. ex doctrina alicuius inducatur quis ad credendum: fides tamen ſecundũ ſe innititur diuinæ veritati, ſeu veritati ad id quod credit firmandum. (ipſi.n.) exterius et interius audiuimus ſapientiæ verba ab ipſo qui eſt deus & homo, (& ſcimus) firmiter credendo, quia in fide eſt maior certitudo adhærentiæ quam in ſcientia, & quia non ſufficit corde credere: ſed oportet fidẽ cõfiteri ore ideo fidẽ ſuã cõfitentur dicendo, (quia hic per eminentiã ſingularẽ (eſt ſaluator) per efficaciã ſalutarẽ: (mundi) per influentiã generalẽ. Conſpice nunc dominum Ieſum, quia itinerando non vtitur ſubiugalibus aut vecturis: ſed pedibus incedebat, ne grauius eſſet his ad quos de-

Meditatio hiſtoriæ.

C clinabat, & quomodo fatigatus planè & moroſè incidit, ac tandẽ ad quieſcẽdũ ſuper puteũ ſe ponit. In hoc ergo ꝙ fatigatus eſt ex itinere, datur nobis exẽplũ non refugiẽdi laborẽ pro aliorũ ſalute: ſimuliq; datur & paupertatis exẽplũ: quia prædicabat & ſedebat ſic prout cõtigit iuxta puteũ, ſuper nudũ locũ. q.d. ſecundũ Chry. Nõ in throno, aut puluinari, ſed ſimpliciter iuxta puteũ: & vt cõtingebat ſuper terrã. Sæpe fatigatus eſt dñs Ieſus, & tota vita ſua in paupertate & labore fuit. Vnde Pſ. in perſona ipſius. Pauper ſum ego, & in laboribus à iuuẽtute mea. Vnde Chry. Chriſtus igitur in Samariam accendens facilem & delitioſam vitam abiiciens, laborioſam verò & ſtrictam ſequens non ſubiugalibus vtitur: ſed ita valide & difficulter incedit vt ex itinere fatigetur. Ex hoc vbiq; erudit ſe operatorem eſſe, & non ſuperflua petere, & non multis indigere. Ita.n. vult à ſuperfluis alienos nos eſſe, vt & ipſorũ neceſſariorum multa abſcindamus à nobis. Propterea dicebat: Vulpes foueas habent: & volucres cœli habitationes, filius autem hominis nõ habet vbi caput reclinet. Præterea & in mõtibus quamplurimũ conuerſatur, non ſolum in die, ſed & in nocte, & in deſertis. Hæc Chry. Con-

Fatigatio Chriſti.

Pſa. 87.

Matt. 8. & Lu. 9.

ſidera etiam quia diſcipuli non deferebant victualia: ſed hora comedendi inſtante ibant ad cõparandũ ea. vnde Chryſ. Diſcimus autẽ dñi non ſolum circa itinera validũ robur: ſed etiã circa cibaria negligentiam. Non.n. diſcipuli eius deferebant victualia, ſed viaticula: & oſtendit hoc alius euangeliſta dicens: Cùm de fermento Phariſæorũ eis loqueretur, quoniã illi æſtimauerunt: quia panes non portauerunt, & cũ eſurientes inducit, & incidentes ſpicas & comedentes, & cũ dicit eum ad ficũ propter eſuriem veniſſe: nihil aliud per omnia nos erudit, quàm hoc, ſcilicet contemnere ventrem: & nõ ſtudioſiam eius æſtimare eſſe miniſtrationem. Intuere equidẽ eos & hic: neq; deferentes vtiq; quid, neq; quia non portabant ſtatim ab initio diei huius ſolicitos, ſed ſecundum tempus, ſecundum quod omnes pulmentum accipiunt, eſcas comparantes: ſed non vt nos qui mox è lectulo ſurgentes præ aliis hæc intendimus: coquos & menſæ politores vocantes, & cũ multo hoc ſcrutantes ſtudio, & poſt illa alia tangentes, ſecularia ante ſpiritualia facientes & quæ ſuperuacua habere oportebat vt neceſſaria honorantes, propter hoc omnia ſurſum, & inferius ſunt. Contrarium.n. oporteret omniũ ſpiritualiũ multam facientes rationem. Poſtquã cõpleuerimus, illa tunc tãgere hæc. Hæc Chry. Ambulauit ergo Chriſtus ſine equis, vſq; ad laſſitudinem, ſine expenſis, vſq; ad eſuriem: ac ſine ſeruitoribus & pompis, vſq; ad miniſtrationem. Conſpice ẽt quomodo non dedignatur cũ neglecta & alienigena muliere loqui: mõſtrãs quàm mitis, quamq; humilis ſit. Non deſpicit perſonas viles & humiles, tales enim interdum capiunt arcana ſalutis pluſquam diuites & nobiles. Item conſpice quomodo intẽtus erat ſtudio ſpirituali, quia cum eſſet tempus comedendi: voluit tamen differre vt intenderet prædicationi: & diſtulit refectionem corporis accipere, nolens comedere antequam illis de ciuitate prædicaret: quamuis iam eſſet hora ſexta, & ipſe etiam ex itinere fatigatus eſſet: volens prius intendere conuerſioni Samaritanorum, & operari ea quæ erant ſpiritus, quàm ea quæ erant corporis, quantumcunq; tunc indigeret. In quo dans exemplum aliis ſimiliter faciendi: oſtendit verbo & facto quantum prædicator euagelij debet eſſe ſolicitus de ſalute hominum, & poſtponere omne aliud negotium, & quòd homo debet eſſe magis ſolicitus de ſui proximi ſalute ſpirituali, quàm de propria neceſſitate coporali. Item conſpice quomodo fatigatus & famelicus ſedet in terra nuda, non ſuppoſito puluinari, & reficitur cum diſcipulis ſicut aliquis pauper de populo communi, nec ad magna hoſpitia in ciuitate declinat, ſicut nos miſeri. Nõ enim legitur, ꝙ ciuitatẽ tũc intrauerit: ne ſibi contrarius eſſet qui diſcipulis dixit, & ciuitates Samaritanorum ne intraueritis. Nec credas, ꝙ ſola hac vice in terra cõmedit dominus humilis & amator paupertatis ſed ſæpe cum ibat per mundum comedebat extra ciuitatem & villam, ad aliquem riuum

D

Ventris & gulæ contemptus.

E

Meditatio operũ Chriſti.

F

Mat. 10.

G vel fontem: quantumcunq; fatigatus foret & afflictus. Non habebat cara & exquiſita cibaria, non vaſa diuerſa vel curioſa, non pretioſa & delicata vina: ſed habebat aquam puram de ipſo fonte vel riuo, quæ vineas fecundat, & panẽ tanquam pauper ſedens in terra humiliter comedebat, qui eſcam omni carni miniſtrat. Cõpatere ſibi, quia vides eum fatigatum & ſic humiliatum, ac ſuſtentatione potus & cibi corporalis indigentem, & ſicut cæteros de populo his vtentem. Vnde Aug. eſuriuit qui omnes paſcit, ſitiuit qui eſt fons ſitientium, fatigatus eſt ex itinere, qui viã nobis fecit in cœlum.

ORATIO.

Ioan. 4 DOmine Ieſu Chriſte diues omnium bonorum & largitor opulentiſſime: da mihi fatigato in huius vitæ itinere cibum & potũ vt reficiar à te: fons vitæ & omnium gratiarũ vberrime, cor meũ ab vbertate voluptatis tuæ
H inebria: vt obliuiſcatur omnia iſta tranſitoria, panis viuus qui nunquam deficis: da mihi hũc cibum ſpiritualem, vt tuam in omnibus faciã voluntatem. mane apud me duos dies: quatenus duo præcepta charitatis, duorũq; teſtamẽtorũ fidẽ me amare facias & obſeruare, ac tertia d.e.ſ. gloriæ, apud te ſemper manere. Amẽ.

De filio reguli ſanato. *Cap. 63.*

I DEinde poſt duos dies quibus dñs Ieſus manſit apud Samaritanos (exiit inde,) ſ. de Samaria cõfirmatis Samaritanis in fide, (& abiit in Galilæam) vbi fuerat nutritus: per quod ſignificatur, q̃ in fine ſeculi cõfirmatis gẽtibus in fide & veritate, reuertetur ad Iudæos conuertendos: (venitq; iterum in Chana Galilææ, vbi) in nuptiis (fecit aquam vinũ,) corã diſcipulis ſuis. (Et erat quidã regulus cuius filius infirmabatur Capharnaũ, hic cum audiſſet Ieſũ,) ad partes ſibi vicinas aduenisſe (abiit ad eũ) in Chana, vbi eum nouerat eſſe, (& rogabat eum vt deſcenderet,) ſ. in Capharnaum, quæ erat in baſſo reſpectu loci in quo Ieſus erat (& ſanaret) præſentialiter (filium eius,) quẽ diligebat: quaſi non poſſet ſanare, niſi præſens eſſet. Secundum Theoph. Iſte regulus interiuit miraculo facto in nuptiis, qñ Chriſtus aquam in vinũ mutauit: quia tũc credidit, ſed tñ Chriſti diuinitatem perfecte non cognouit. Dicitur

Regulus multipliciter dr. autẽ regulus multipliciter: Vno modo paruus rex, qui paruo præeſt regno: & hoc modo nõ accipitur hic: quia tunc tẽporis non erat rex in Iudæa. Romani .n. volentes frangere Iudæorum ſuperbiã, abſtulerunt ab eis regiam dignitatẽ, regnũ Iudææ in quatuor tetrarchias diuidentes, ad præcauendum eorum rebellionem. Alio modo, ſecundum Chryſ. dicitur regulus, aliquis de ſtirpe regia: ſeu generis exiſtens regalis: nec hoc modo accipitur hic. Tertiò modo dr̃ aliquis regulus, regum officialis: & iſto modo accipitur hic: quia erat officialis imperatoris, deputatus ad cuſtodiã Galilææ, propter quod manebat in Capharnaũ: quæ erat metropolis illius terræ: vel fortè aliquis de familia
K Herodis tetrarchæ, pollens aliqua principatus dignitate. Regulus iſte auditis miraculis Chriſti, ſperauit ab eo impetrare ſanitatẽ filii ſui. & credidit ipſum poſſe ſanare filiũ ſuum à quo ſalutẽ quæſiuit: ſed in fide dubitauit in hoc, q̃ præſentiam eius requirens non niſi præſentia corporali, & tactu eũ poſſe ſanare putauit: nõ .n. vbiq; præſentẽ eum eſſe credidit, ſicut Centurio, qui ait. Domine nõ ſum dignus vt intret ſub tectũ meũ, ſed tñ dic verbo, & ſanabitur puer meus. Agnoſcens itaq; dñs cor diffidẽtis: arguit hominẽ in fide tepidum, dicens. (Niſi ſigna,) ſ. communia: (& prodigia) ſ. ſigna maiora quæ ſunt ſine exẽplo, eo q̃ ſimilia eis non ſunt viſa vel audita: & ideo procul à digito, i. à ſimilium demõſtratione dicta (videritis,) ſicut increduli (non creditis.) nam ſigna dantur infidelibus ad confirmationẽ doctrinæ, non fidelibus, qui aſſentiuntur ſcripturæ. Non reprehẽdit eũ de petitione ſalutis filii ſui, ſed de defectu fidei. Veruntñ quia ex deuotione repetit petitionẽ dicens: (Dñe deſcende priuſquã moriatur filius meus,) ideo exauditur à dño. Ieſus tñ ibidẽ remanens: & propter ſemiplenã fidẽ eius ſe nõ deeſſe, ſed vbiq; ſicut deũ præſentialiter eſſe indicans ſolo iuſſu & verbo filiũ abſens ſanat, vt pater amplius credat dicens: (Vade) nõ .n. voluit Ieſus ire corporaliter: vt amoueret ab eo falſam æſtimationem, qua putabat ipſum poſſe ſanare tm̃ per præſentiam corporalem, (filius tuus viuit,) i. reſtitutus eſt perfectæ ſanitati, de ianua mortis cui appropinquauit: quia mori incipiebat. (Credidit homo ſermoni Ieſu) quia fides requiritur ad obtinendũ dei beneficiũ: & ibat ſine corporali præſentia Chriſti: credens, quia vbiq; eſſet virtus eius ad curandũ. Iam incipit credere, quia ſermone ſanat: & ita eũ deũ eſſe & præſentẽ vbiq; exiſtere, quod nõ ſuprà credebat. Ad informationẽ
M ergo noſtrã ceſſit dñs ſuperbo regulo, ne iret cum eo ad filium ſuũ: conceſſit humili Centurioni, vt iret ad eius ſeruum. Vnde Greg. Quid eſt q̃ regulus rogat, vt ad eius filiũ veniat: & tñ corporaliter ire recuſat: ad ſeruũ verò Centurionis nõ inuitatur: & tñ ſe corporaliter ire pollicetur? Reguli filio per corporalẽ præſentiã non dignatur adeſſe: Centurionis ſeruo nõ dedignatur occurrere. Quid eſt hoc, niſi q̃ ſuperbia noſtra retũditur: qui in hominibus nõ naturã, qua ad imaginẽ dei facti ſunt, ſed honores & diuitias ueneramur? Cũq; penſamus quæ circa eos ſunt, profectò interiora minimè perpendimus. Dũ ea cõſideramus, quæ in corporibus deſpecta ſunt: negligimus penſare quod ſunt. Redẽptor vero noſter, vt oſtẽderet: quia q̃ alta ſunt hominũ, ſanctis deſpicienda ſunt: & q̃ deſpecta ſunt homini, deſpiciẽda non ſunt: ad filiũ reguli ire noluit: ad ſeruũ Cẽturionis ire paratus fuit. Increpata eſt ergo ſuperbia noſtra, q̃ neſcit penſare homines propter homines. hæc Greg. Nõ ergo conſideremus aut pẽſemus, q̃ circa homines ſunt, ſed quid ſunt. Multi .n. negligentes quod ſunt, ſolicitè gloriam aliunde

Matt. 8.

Prodigia.

Doctrina, quibus cedamus.

Ne te quæſieris extra.

A aliunde ſibi quærunt. Vnde Chry. Nabuchodonoſor itaq; plurimi nunc inueniuntur imitari. Vt enim ille tunc de imagine: ſic modò alij de veſte pretioſa de equis, vel curribus, de amplitudine domorũ, de pulchritudine columnarum: & picturis parietum opinantur eſſe meliores. Quia enim quod erant homines perdiderunt: ſolicitè huc illucq; circumeunt aliunde ſibi gloriam colligentes omni ſanè irriſione pleniſſimam. hæc Chry. (Credidit ergo regulus ſermoni Ieſu,) non tamen integrè, neq; ſane, quod oſtenditur ex hoc quod ſequitur. Nam eo deſcendente de Chana Galilææ in Capharnaũ, quæ magis eſt in valle: cùm ſerui ſibi occurrerent: & congaudendo filiũ ſuum ſanatũ nunciarent: (interrogabat horam ab eis in qua melius habuerat.) Quod fecit ad certificationem miraculi reſpectu ſui, volebat.n. ſcire vtrũ caſu hoc factũ eſſet, vel ex præcepto Chri-

B ſti. (Et dixerunt ei, quia heri hora ſeptima reliquit eũ febris.) Vbi Chryſ. Vide qualiter miraculũ manifeſtũ eſt: non.n. ſimpliciter: neque vt contigit à periculo erutus eſt, ſed repentè & ſimul: vt appareat nõ eſſe ex naturæ conſequentia quod fiebat, ſed actione Chriſti. Vñ ſequit: (Cognouit ergo pater quia illa hora erat in qua dixit ei Ieſus,) autor ſalutis: (filius tuus viuit,) & quod in hora verbi dominici ſanatus eſſet (& credidit ipſe & domus,) .i. familia eius tota. & hæc eſt concluſio intenta. Ad hoc.n. factũ eſt iſtud miraculũ, vt regulus cum familia ſua crederet in Chriſtũ: & ex tũc perfectus in fide fuit, quia perfectè credidit. Vnde ſecundũ Augu. & Bedã datur intelligi & in fide gradus eſſe ſicut & in alijs virtutibus. ſ. initiũ, incrementũ, & perfectionẽ. Huius ergo reguli fides initiũ habuit, qñ dominũ rogauit: vt deſcenderet & filiũ ſuum ſanaret: tunc.n. & credidit, & du-

Miraculi finis.

Gradus in fide.

C bitauit. Credidit quidẽ qd filiũ ſuũ ſanare poſſet: ſed non credidit ꝙ eum ſanare poſſet, niſi & corpore præſens eſſet. Deinde fides eius accepit incrementũ: quando. ſ. credidit ſermoni domini dicentis: Vade filius tuus viuit: Sed perfectionem obtinuit, quando. ſ. ſerui ſanitatẽ filij nunciauerunt: quia tunc perfectè credidit, & domus eius tota. ſecundum illud Lucæ: Hodie huic domui ſalus à deo facta eſt. Iam ergo hic regulus euangeliſta efficitur: dũ ad fidem ſuſcipiam alios inducebat. Et ideo ſignanter qui prius regulus in euangelio eſt vocatus: poſtea creſcente fide homo eſt dictus: & conſequenter propter perfectam fidem pater eſt appellatus. Item notandum quòd tribus vicibus in hoc euãgelio de vita filij iſtius reguli habetur oſtẽſio. Primò per dominum qui dixit, (filius tuus viuit.) Secundò, per ſeruos: qui nunciauerunt dicentes, ꝙ filius eius viueret. Tertiò, pater cognouit (quia illa hora,) .i. ſeptima ſanatus eſſet: & hoc ad denotandum quòd triplex eſt vita triplici morti oppoſita. Prima naturæ, quæ habet oppoſitam mortẽ naturæ. Secunda gratiæ cui opponitur mors culpæ. Tertia gloriæ, cui opponitur mors gehennæ. Myſticè iſte filius reguli, ſignificat humanum genus: filiũ re-

Luc. 19.

Regulus Homo. Pater.

Mors, et vita triplex.

Myſticè

D guli propagatum de Adam: qui de rege factus eſt regulus, quando perdita charitate factus eſt malus. Hic filius reguli febre laborabat: quando per diuerſa vitia genus humanum æſtuabat: cuius ſalus inter Chana & Capharnaum completur, ad dandum intelligere, ꝙ de zelo miſericordiæ diuinæ: quia Chana zelus interpretatur: proceſſit ſalus in homine qui erat in Capharnaũ: hoc eſt cõmeſſationibus & ebrietatibus deditus: quia Capharnaũ interpretata, pinguedo dicitur. Horæ autem ſeptem ſunt ſeptem illuſtrationes ſolis iuſtitiæ, qui eſt Chriſtus. ſ. ſanctificationis naturæ, in incarnatione: viſitationis hominum, in natiuitatis humilitate: & condemnationis concupiſcentiæ, in circũciſione: regenerationis noſtræ, in baptiſmo: ſanctificationis pro nobis, in ieiunio: eruditionis noſtræ, in prædicatione & miraculis: & redemptionis noſtræ, in paſſione: quando hora ſeptima ſol declinauit: & infirmitas ſanata fuit, & hoc ſignificabatur in libro Regum, vbi dicitur. Vade lauare ſepties in Iordane, & cætera. Iordanis enim, humilis decurſus interpretatur: & ſignificat per ſeptem horas deſcendentem ad nos dominum: in cuius gratia lauamur ad ſanitatem. Vel horæ ſeptẽ ſunt ſeptem recordationes ſolis iuſtitiæ: quia in nocte in matutinis recolimus domini captiuitatem: in prima, illuſionem: in tertia, productionem ad iudicium in ſexta, ſententiam: in nona, mortem: in veſpera, ſepulturam: in completorio, poſitionem cuſtodũ circa ſepulchrũ. His enim horis perducimur ad vitam & ſalutem. Vnde in Pſalmo: Septies in die laudem dixi tibi, ſuper iudicia iuſtitiæ tuę. Myſticè etiam iſte cuius filius infirmabatur, non rex, ſed regulus appellatur. Nam ſicut in prouerbijs dicitur: rex qui ſedet in ſolio iudicij, diſſipat omne malum intuitu ſuo. Qui ergo ſeipſum be-

Illuſtrationes ſolis iuſtitiæ.

E

4. Reg. 5.

Pſ. 118.

Prou. 20. b.

F ne diſponit regere, ſedeat in ſolio iudicii diſcutiens omnia opera ſua: vt ſi quid intermiſceat, diſcuſſionis intuitu illud diſſipet: quoniã qui regnum ſuum bene adminiſtrat, meritò rex dicitur. Vnde Seneca: Vis habere magnum honorem: dabo tibi imperium, impera tibi. Qui verò malè regnum adminiſtrat: nõ rex, ſed regulus dici debet. Quilibet peccato poteſt dici regulus diminutiuè: quia deficit in ſuiipſius regimine: & tunc eius filius infirmatur, quando rationi ſenſibilis appetitus contrariatur: qui debet obedire rationi, ſicut filius ſuo patri: ſed cùm homo per rationem Chriſtum fideliter deprecatur: tunc iſte filius per virtutem Chriſti ſanatur, per quem ſenſibilis appetitus ſub ordine rationis collocatur. Ipſa ergo ratio rex eſt in regno: quæ bene rex dicitur, quia totum corpus hominis per eam regitur: & affectus hominis ab ea dirigitur & informatur: nec non & filiæ, ſcilicet vires animæ, eam ſequuntur. Sed quandoque dicitur regulus, quando ſcilicet diminuitur in cognitione: & obſcura ſequitur inordinatas paſſiones, & non reſiſtit eis: & ideo filius eius, id eſt, affectus infirmatur, id eſt, deuiat

Imperare ſibi.

G à bono & declinat ad malum. Si .n. ratio fuiſſet rex. i. fortis: filius eius nõ infirmaretur: ſed quia regulus eſt, ideo filius eius infirmatur. Serui rationis, ſunt opera hominis: quia homo eſt dominus actuũ ſuorum, & affectus partis ſenſitiuæ quia obediunt rationi imperanti & dirigenti. Iſti autem ſerui annuntiant quòd filius reguli. ſ. rationis, viuit: quando reducet in opere quòd vires inferiores obediunt rationi. Per horam autem ſeptimam in qua puer a febre dimittitur, ſignantur ſeptem dona ſpiritus ſancti: in quo omne peccatum dimittitur, & vita ſpiritualis in anima creatur: ac tota & perfecta ſalus mentis & corporis conſiſtit.

Horę ſeptem.

Horæ & ſeptem quibus anima de peccato per pœnitentiam reſurgit, poſſunt dici iſtæ: Vna eſt in contritione, tres in confeſsione quæ eſt vera, ſimplex, & integra: & tres in ſatisfactione, ſcilicet ieiunium, oratio, & eleemoſyna.

H

4. Reg. 4.

Iſtæ ſepté horæ ſignificantur in lib. Regum, vbi dicitur ꝙ puer ab Heliſæo reſuſcitatus oſcitauit ſepties, & rediit ad vitam: quia iſtis ſepté reſurgitur a portis mortis ad vitam. vbi Theophil.

Regulus quilibet.

Regulus eſt omnis homo: non ſolum quia regi vniuerſorum propinquus ſecundum animã exiſtit, ſed quia ipſe ſuper omnia principatum ſumpſit: cuius filius, id eſt mens, febricitat voluptatibus prauis & deſideriis. Accedit autem ad Ieſum & deprecatur vt deſcendat, id eſt vt condeſcenſu miſericordiæ vtatur: & peccatis parcat priuſquã à voluptatum infirmitate mortificetur. Sed dominus dicit, vade: id eſt, profectum continuum circa bonum oſtendas: & tũc filius tuus viuet. Si autem ambulare ceſſaueris, mortificabitur tibi intellectus circa boni operationem. hæc Theophil. Quotidie etiã regulus pro filio infirmo ſanando intercedit: dum prælatus quiſq; pro ſuo ſubdito variis tentationibus deprauato, vt à domino ſanetur preces effundit.

I

Infirmus verò ſanatur, dum per culpam deprauatus, per gratiam ad iuſtitiam reuocatur. Debemus ergo rogare deum, vt à peccatis ſanemur: quia nullus per ſe poteſt ad ſtatũ redire iuſtitiæ: niſi à deo ſanetur. In hoc autem ꝙ infirmabatur Capharnaum: notantur tria quæ ſunt cauſa ſpiritualis infirmitatis.

Capharnaũ q̄d interpretetur.

Capharnaum enim interpretatur ager pinguedinis, vel villa conſolationis: erat etiam ciuitas magni honoris. Ex quibus habetur ꝙ ſæpe cauſa ſpiritualis infirmitatis eſt abundantia rei temporalis: & nimia cõſolatio mundana: & nimia exaltatio terrena: quia proſpera plus nocent homini, quàm aduerſa.

Proſperitas nocet.

Vnde Boetius: Plus hominibus reor aduerſam, quàm proſperã prodeſſe fortunã. Vnde & Seneca: Tunc conſilia ſalutaria aduoca, cùm tibi alludit vitæ proſperitas. Tunc te velut in lubrico ſuſtinebis ac ſiſtere. nec dabis tibi impetus liberos, ſed circunſpicies quò eundum ſit, vel quouſq;. hæc Seneca. In hoc etiã quòd erat filius reguli, datur intelligi, ꝙ nobilitas generis ſæpe eſt cauſa infirmitatis ſpiritualis: quia nobiles ſæpe efferũtur in ſuperbiã: ſæpe exercent rapinã: ſæpe etiam immergunt ſe in lutum luxuriæ, & laſciuiam. Cauendũ ergo in proſperitate huius mundi: ne ſpiritualiter infirmemur, quia tunc facilius & frequentius per peccatũ arripimur. Vñ Chryſ.

K

Quando proſperitate perfruimur, cùm in malignitate viuamus: tunc magis nobis eſt, ac magis dolendũ. Nã ſemper quidẽ nos oportet metuere peccantes; maximè aũt cùm nihil triſte perpetimur. Quando .n. per partes ab vnoquoque noſtrum pœnas exigit: leuiorem nobis ipſam animaduerſionẽ facit. Quando verò patiẽtius noſtra videtur diſsimulare delicta, ad maximam nos in talibus permanentes pœnã reſeruat. Sanatur autem filius hora ſeptima in virtute verbi dei. hora enim ſeptima declinat ſol a meridie & vergit ad occaſum. Cùm ergo vitæ noſtræ videmus tranſiſſe meridiẽ, & nos in declinatione poſitos: tempus eſt vt in virtute diuinæ prædicationis relinquat nos febris, & ad dominũ conuertamur.

L

Febris.

Et notandum ꝙ bene per febrem ſignificatur peccator: & febricitans poteſt intelligi peccator. Sicut .n. febricitans nunc habet calorẽ, nunc frigus & tremorem, ſic peccator habet modò cupiditatẽ: & inordinatum amorem boni tranſitorij, & hic eſt calor animæ: modò habet timorem, qui eſt frigus eiuſdem animæ.

Peccatorum origo.

Vnde dicit Auguſt. ꝙ omnia peccata duę res faciunt in homine. ſ. timor & cupiditas. Timor facit fugere omnia quæ ſunt carni moleſta: cupiditas facit appetere omnia quæ ſunt carni ſuauia. Et ſecundũ hæc duo duplicem pœnam habebit peccator in inferno: ſecundum illud Iob.

Iob. 24.

Ad nimium calorẽ tranſibit, ab aquis niuiũ. Inter cætera etiam incommoda quæ patitur febricitans, eſt illud ꝙ habet palatum inordinatũ. propter quod dulcia videntur ſibi amara & inſipida: & econuerſò eodem modo peccator ſic habet inordinatum palatum, ꝙ omnia ſpiritualia ſibi videntur inſipida.

M

dicitur autem febris à feruore: & ideo omnis inordinata paſsio, feruẽs igne maligno, febris eſt animæ.

Febriũ ſpecies.

Sicut autẽ ſunt diuerſę ſpecies febriũ: ſic ẽt ſunt diuerſa genera peccatorũ. Prima eſt ephemera, q̃ dicitur ab ephemero piſce marino: qui eodẽ die quo naſcitur, moritur: & ſignificat motũ inordinatæ paſsionis: & ſpecialiter ſubitũ iræ motũ, qui debet finiri ante ſolis occaſum, ſecundũ illud apoſtoli: Sol nõ occidat ſuper iracundiã veſtram.

Ephe. 4.

Secunda febris eſt tertiana, quæ vno die interrũpitur: qua laborãt illi qui cùm peccauerint dolent de peccato: & ſic habent vnum diẽ pœnitẽtiæ, quæ eſt contritio: ſed ad ſecundum diẽ confeſsionis non perueniunt, & ideo ſtatim in idẽ redeunt. Tertia febris eſt quartana: vbi duos dies abſq; acceſsione ſunt. Quidam .n. poſt acceſsionem peccati duos dies pœnitentiæ, ſcilicet contritionem & confeſsionẽ aſſumunt: ſed quia iuxta ſacerdotis arbitrium ad diem tertium, ſcilicet ſatisfactionis non perueniũt: ideo rurſus in peccati paſsionem incidunt. Quarta febris eſt quotidiana: eorum videlicet qui abſque contritione aliqua frequentant mala: qui ad literam omni die gulæ ſeruiunt: aut mendaciis & litibus, ſeu iurgiis vacant. Sed hanc ſequitur

quitur

A quitur febris quinta: ſcilicet cõtinua, quia frequentationem ſequitur continuitas. & hac febre maximè laborant luxurioſi & inuidi & auari, qui propter conſuetudinem difficulter poſſunt curari. Sexta febris eſt iam generatæ conſuetudinis: quæ per ethicam intelligitur. Ethica enim dicitur, quæ in morem eſt deducta: ethos nanq; mos appellatur. Hæc autem febris radicatur in membris: & naturalē humiditatem aſſumit & conſumit: & ſpecialiter ſignificat ſeculi triſtitiam quæ oſſa exiccat: & mortem operatur. Vnde in Prouerbiis: Spiritus triſtis exiccat oſſa: id eſt robur virtutum. Septima febris eſt acuta, quæ eſt defenſio conſuetæ iam nequitiæ: cùm quis iam non erubeſcit, nec timet, nec paueſcit facere, quæ conſueuit. De ſalute talis valde timendum eſt: quia in tali febre ſolent medici deſperare. (Hoc iterum

B ſecundum ſignum fecit Ieſus) in Chana Galilææ, vbi primo mutauit aquā in vinum: & nunc ſecundò ſanauit reguli filium. Quamuis enim filius reguli, cùm ſanaretur, Capharnaū fuerit. Ieſus tamen in Chana hoc ſignum fecit: quia ibi corporaliter exiſtens, verbo eū abſens ſanauit. Myſticè autem per duplicem domini aduentum in Chana, ſignificatur duplex effectus verbi dei in mente. Primo.n. lætificat: & ſignificatur in miraculo vini: quod lætificat cor hominis. Secundò ſanat: & hoc ſignificatur in cura infirmi. Itē per hoc ſignificatur duplex aduentus filii dei. ſcilicet primus, qui fuit manſuetudinis ad lætificandum: quia in natiuitate eius angelus nuntiauit paſtoribus, & omni populo magnum gaudium: & hoc ſignificatur per vinum. Secundus aduentus eius in mundum, erit maieſtatis: quando veniet tollere infirmitates, & pœnalitates noſtras. & con-

C figurare nos corpori claritatis ſuæ, & hoc ſignificatur in cura infirmi.

Myſticè
Pſ.103.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, qui de Iudæa angelicæ confeſsionis & laudis: in Galilæam totam huius mundi aduenisti: quoniā infirmus ſum, tēporalium rerū pulchritudine tentatus: & ideo incipio mori tētatione fatigatus. Miſerere mei priuſquam moriar morte culpæ, uel corporis, aut gehennæ: vt virtute verbi, humilitate confeſsionis, ieiunio, oratione, pietate, & exemplo per gratiā tuam liberer a febre fomitis, & ægritudine peccati, & nulli ſuccumbam inordinatæ paſsioni. Amen.

De quatuor parabolis domini ad turbas, & tribus ad diſcipulos habitis. Cap. 59.

Mat.13.
Luc.8.
Mar.4.

Poſt hæc dominus Ieſus iuit ad mare piſcaturus homines in terra exiſtētes: & præ turba ad eū congregata aſcendens cū diſcipulis in nauiculam: & ſedens in ea docebat turbas ſimplices & deuotas in littore ſtantes. vnde Chry. Aſcendit in nauem, vt poſt ſe neminem dimitteret: ſed omnes auditores ante faciē haberet, & vt audiret eum populus, & videret, & viſus delectaret auditum & auditus viſum. vbi & Beda: Præfigurabat hæc nauis eccleſiam in medio nationū ędificandā: in qua dñs dilectā ſibi conſecrat manſionē. Et propoſuit dominus turbis quatuor parabolas diuerſas, diuerſis cõditionibus hominū congruentes: vt pro varietate morborū, varia eſſet medicina: alii.n. amaris, alij dulcibus, alij auſterioribus, alij lenibus delectātur cibis: Vt.n. ait Hiero. Turba nō vnius ſententiæ eſt: ſed diuerſarū in ſingulis voluntatū, & ideo loquitur ad eā in multis parabolis: vt iuxta varias voluntates, diuerſas reciperent diſciplinas, & quaſi diues paterfamilias inuitatos diuerſis reficiens cibis: vt vnuſquiſq; ſecūdū naturā ſtomachi ſui alimēta varia ſuſciperet. Et ſciēdū ſecundū eundē Hier. ꝙ nō omnia locutus ſit eis in parabolis, ſed multa. Si.n. dixiſſet cūcta in parabolis, abſq; emolimēto populi receſſiſſēt. perſpicua miſcet obſcuris: vt per ea ꝙ intelligūt, prouocentur ad eorū noticiā ꝙ non intelligūt. In his aūt quatuor parabolis, & aliis tribus cōſequenter ſibi ſuccedētibus, ponit decurſus eccleſiæ à ꝑdicatione Chriſti vſq; ad finē mundi. In prima parabola, ꝙ eſt de ſemine ꝓiecto in terrā, cuius quarta pars tm̄ fecit fructum, denotatur prædicatio Chriſti, & apoſtolorū qui prædicauerunt Iudæis indifferenter bonis & malis: & pauci cōparatiue crediderūt pro maiori aūt parte in infidelitate remāſerūt. Prima ergo eſt de ſemine, & verbo dei quod ipſe exiens a patre, quādo de inuiſibilitate patris mūdo viſibilis apparuit ſeminauit in mundo, & in quatuor locis cecidit. ſ. in terrā tripliciter malā nec ferentē fructū: & in terrā bonā, facientē fructū triplicem Seminauit aūt plura genera ſeminū. Primò ſeminauit legem naturalē in mēte cuiuſlibet hominis, ſicut eſt: quod tibi fieri nō vis aliis ne feceris: & quod tibi fieri vis, aliis feceris. Itē ſeminauit per angelos reuelationes: per Moyſen legē ſcriptā. ſ. præcepta & prohibitiones: per prophetas promiſsiones & cōminationes: ſed nunc exiit ſeminare per ſeipſum legē euāgelicā omnibus fidelibus. Non ceſſat ēt ſemper in noſtris animabus ſeminare non ſolū cū docet, ſed etiā cùm creat in eis ſemina bona virtutum. ſ. donorū. (Exiit) ergo dei filius de ſinu patris, non ſecundū diuinitatē: quia ſic eſt vbiq;, ſed ſecundū humanitatē & carnis aſſumptionē. Vnde Chry. Exiit autem qui vbiq; eſt, non localiter, ſed incarnatione: & per amictum carnis propinquior nobis factus E xiit inquam (qui ſeminat,) id eſt qui habet officium, ſcientiam, & gratiam ſeminandi: (ſeminare ſemē ſuum,) id eſt doctrinæ verbū. Seminator ergo propriè Chriſtus eſt: prædicator enim potius eſt cophinus ſeminatoris, quā ſeminator. (Et dum ſeminat,) id eſt doctrinam indifferenter ſpargit (aliud cecidit ſecus viam,) id eſt ſuper cor deuium, per errores vagum, per laſciuias: attritum, per carnales affectiones: ac ſuggeſtionibus dæmonum, & variis tentationibus vitiorum admodum viæ expoſitum, per carnis concupiſcentias: & horum omniū ſedulo trāſitu & frequēti meatu ſemen

D
Nauis eccleſiā ſignificat.
Turbæ varietas
E
Parabolæ quę dam dū taxat.
Parabola prima.
Seminū dei genera.
F

G verbi conculcato, ne germinare poſſit (& volucres cœli.ſ.aerei, id eſt dæmones qui volucres cœli dicuntur: ſiue propter aeris inhabitationem, quia per aera diſcurrunt: ſiue propter naturam cœleſtem, quia cœleſtis ſiue ſpiritualis naturę ſunt, ſiue propter velocitatem ad malũ quia ad hoc ſemper intendunt (comederunt illud,) id eſt ſua ſuggeſtione rapuerunt: & fructum impediuerunt, & ſic tollunt verbũ & memoriam verbi de corde: vt nec memoria, nec mens teneat quod opere exercere neglexit: vt impedito verbo, impediatur fides, nec credentes ſalui fiant, quia fides ex auditu eſt. Hi ſunt qui audiunt: ſed in verbi virtute non afficiuntur. Vnde neq; naſcitur, quia diabolus de corde eorũ tollit. verba ergo dei mente retinenda ſunt, & ſicut ſemẽ ſub terra, ita verbum dei in

Ro.10.

H memoria debet occultari vt fructificet. quia ſecundũ Grego. ſicut de eius vita deſperatur qui languente ſtomacho alimenta non retinet: ſic æternę mortis periculũ formidare debet qui verba vitæ, id eſt alimenta iuſtitiæ in memoria nõ tenet. (Aliud cecidit ſupra petrã,) id eſt ſupra cor petroſum & durũ ac rebelle, & proteruũ per ſuperbiã (& natũ) ſtatim ſole & feruore tentationis orto (aruit) & vigorẽ † fidei perdidit, (quia non habebat profunditatẽ terræ,) id eſt ſtabilitatẽ patientiæ (& humorẽ) deuotionis & gratię. Hi ſunt qui audiũt, & aliquo modo afficiuntur: ſed non proponunt facere quod dicitur vnde nõ radicatur in eis verbum per bonũ propoſitũ. In cordibus.n. duris quandoq; citò ad horam naſcitur germen compunctionis, cùm verbum cõminationis audiunt, & ſtatim feruore perſecutionis vel cuiuslibet tribulationis & tentationis areſcit: cùm per impatientiam deſolantur & deficiunt quia verbum

Stomachus lãguẽs allegoricẽ.

†virorẽ

I prædicationis ſine humore gratiæ & amore virtutis non proficit. Et hi radices non habent .ſ. profundæ firmitatis et firmi deſiderij. et ideo ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedũt: quia verbum prius receptum renuũt. Et ſicut arbor quæ ſæpe tranſplãtatur, radices fixas non habet: ſic hi frequenter de bono in malum mutantur: & ideo in bono non radicãtur. Tentatione nempe probatur ſi verbum dei radices fixerit: ſicut impetu ventorũ apparet ſi arbor bene radicata ſit: tales inſtabiles ſunt de familia regis Saul, qui inter prophetas erat propheta, & inter ſtultos ſtultus. (Aliud cecidit inter ſpinas,) id eſt in corda diuitiarum ambitione ſolicita: & ſolicitudinibus earum lacerata: ac curis temporalibus nimis dedita per auaritiã (& ſimul exortæ ſpinæ) id eſt multiplicatæ diuitiæ (ſuffocauerunt illud) id eſt impedierunt fructum prædicationis occupando mentẽ, vt in ea proficere non poſſet fructus ſpiritualis: Hi ſunt qui audiunt & afficiuntur, & proponunt bonũ facere, ſed non perficiunt: quia ſuffocatur in eis bonũ propoſitum, præualentibus in eis curis & diuitiis & voluptatibus. Euntes.n.ã loco prædicationis ad mundana, ſuffocantur: a ſolicitudinibus, quæ important auaram acquiſitionẽ: & diuitijs, quę notant auarã

Tranſplantatio frequẽs nocet.

conſeruationem: & voluptatibus vitæ, quæ important laſciuam fruitionem: & fructum non referunt, quia hæc tria ſemen ſpirituale fructificare non ſinunt. ſicut ſpinæ ex condenſatione ſemen immiſſum ſuffocant, & oriri nõ permittunt. Diuitię quippe & honores ſpinæ ſunt quia ſicut ſpinæ ſuis punctionibus corpus laniãt & cruentant, ac turpe & fœdum in oculis hominum reddunt: ſic amor & ambitio diuitiarum & honorum, cogitationum ſuarum punctionibus, ac curis & ſolicitudinibus. quæ ſunt ſpes acquirendi, ac timor perdendi, & ſolicitudo conſeruandi animã lacerant: & cùm vſque ad peccatum pertrahunt, quaſi inflicto vulnere cruentant: ac miſeram & infœlicem coram oculis dei faciunt. Et tamen ſub his ſentibus eſſe delitias multi reputant, & quando de ſpiritualibus cogitare incipiunt, ſtatim ſe temporalibus immiſcent: ac ſuffocati & emolliti rigorẽ virtutum amittunt. Sicut ouis conuerſans inter ſpinas, ſemper ibi de lana dimittit: ſic vacãs curis temporalibus & mundo, multa bona ſpiritualia amittit. Vnde Chryſ. quemadmodum ſpina vndecunq; detineatur, pungit eum qui detinet: ita & ſecularia vndecunq; detineantur cõtriſtant eum qui conſtringit ea & fouet. Sed non quæ ſpiritualia talia, ſed margaritæ alicui aſſimilantur, vndecunq; circumuolueris delectant oculos. hęc Chry. vel diuitiæ dicũtur ſpinæ: quia pungunt animã in mundo, in iudicio, & in inferno. In mundo triplex eſt punctura .ſ. laboris, in acquiſitione: timoris, in poſſeſſione: & doloris, in amiſſione. In iudicio etiã pungunt mentem quando dominus dicet auaris: Eſuriui, & non dediſtis mihi manducare: ſitiui & non dediſtis mihi bibere &c. Iſtę puncturæ erunt ita pœnoſæ, quòd ipſi auari quaſi cupient non eſſe: quia dicent montibus, cadite ſuper nos: & collibus, cooperite nos. In inferno etiã iſtæ ſpinæ pungent animã perpetuò cruciatu: quia ex eius parat ignis: quo perpetrix anima cõburit. Et nota ordinẽ iſtorũ prædictorũ triũ ſeminũ non fructificantiũ. Primũ non germinat: ſed conculcatur, & ab auibus comeditur. Secundũ germinat, ſed non multum erigitur: quia humorem non habet. Tertiũ verò iã in altitudinem eleuatur, ſed non fructificat: quia a ſpinis ſuffocatur. (Aliud) .ſ. quartũ (cecidit in terrã bonam:) quæ eſt nigra per deſpectũ, pinguis per affectũ, culta per virtuoſum exercitiũ: & ſic fœcunda per fructum, id eſt inter fidelẽ & deuotum (& ortum fecit fructum) bonorũ operum. Vbi Beda: Terra autem bona, eſt electorũ conſcientia: quæ omnibus prædictis tribus terris contraria facit: quia & comendatum ſibi ſemen verbi libenter excipit: & exceptum inter aduerſa & proſpera conſtanter ad fructus vſq; conſeruat. hæc Beda. (Aliud autem fecit fructũ centeſimum: aliud ſexageſimum: & aliud triceſimum.) Iſta verò triplex differẽtia fructuum primò põt conſiderari quantum ad tres ſtatus fideliũ: qui ſunt incipientes, proficientes, & perfecti. Incipientes ſunt tanquam terra quę profert fructum triceſimũ. quia ſufficit vt habeant

K

Diuitiæ ſunt ſpinæ.

L

Mat.25.

Luc.23.

M

Seminũ non fructificantium ordo.

Terra bona.

Status tres fidelium.

A fidem trinitatis, cum impletione decalogi. Proficientes ſunt tanquam terra quæ profert fructum ſexageſimum: quia non tantum habent fidem trinitatis, & ſeruant decem præcepta: ſed etiam exhibent ſex opera miſericordiæ. Perfecti ſunt tanquam terra optima, quæ profert fructum centeſimũ: quia habent duplicem perfectionem, ſeruantes veteris legis præcepta, & euangelij conſilia. Iſte triplex gradus, ſ. incipientium, proficientiũ, & perfectorum, tangitur infrà in ſecũda parabola, vbi dicitur: Vltro. n. terra fructificat: primò herbam, deinde ſpicam, & deinde plenum fructum in ſpica. Secũdò poteſt conſiderari quantũ ad tres ſtatus ſaluandorũ, ſ. virgines, viduas, & coniugatos. Aliud ergo fecit fructũ centeſimũ, ſ. in virginibus. Virgines. n. nolunt multiplicari per opus carnale in alijs: ſed per opus ſpirituale in ſeipſis: & ideo ſignificantur per centenarium, qui fit ex ductu denarij in ſeipſum. Aliud autem fecit ſexageſimum, ſ. in viduis & continentibus: ſexageſimus. n. conſtat ex denario ducto per ſenarium: in quo ſignificatur decalogus cũ ſenario operum miſericordiæ. Aliud verò facit triceſimum, ſ. coniugatis, propter fidem trinitatis, cum obſeruantia decalogi. Vbi tanguntur tres gradus caſtitatis. Primus eſt caſtitas coniũgalis: per quẽ gradum vitatur illicitus concubitus, licito tñ concubitu retento in matrimoniali actu. Secũdus gradus eſt, caſtitas vidualis: per quem uitatur de cætero omnis concubitu: & animus poſſit de cætero liberius deo ſeruire: licet poſſet licitè matrimonium contrahere. Tertius gradus eſt virginalis, qui eſt ſuperior iſtis: per quem omnis concubitus ſimpliciter uitatur: vt mens ipſa tanquam ſponſo ſuo ſoli deo per amorem copuletur. vnde Theoph. Qui in centum fructificant, ſunt qui perfectam habent vitam: & virgines & eremitæ. Qui autem in ſexaginta, qui mediocriter ſe habent: vt continentes & qui in cœnobijs ſunt. Qui autẽ in triginta, qui parui quidem ſunt ſecundum propriã virtutem fructũ ferentes: vt laici, & qui in coniugio ſunt. Vnde & Augu. Centeſimus fructus eſt martyrum, propter ſanctitatem vitæ, vel contẽptum mortis: ſexagenarius, virginum, propter otium interius: quia non pugnat contra conſuetudinem carnis. Triceſimus verò, coniugatorum: quia hæc eſt ætas prælliantium: ipſi. n. acriorẽ habent conflictũ, ne libidinibus ſuperẽtur. hæc Aug. Vel triceſimũ fructũ affert, qui detrimentũ in exterioribus bonis conſtanter ſuſtinet: ſexageſimũ quando ſuſtinet detrimentũ et proprij corporis, per flagellationẽ & incarcerationẽ & cætera huiuſmodi: centeſimũ, quando cõtemnit etiã totã vitã per martyriũ. Vnde Chry. Terra bona ſunt, qui abſtinent ſe à malis, & ſecundum vires ſuas faciunt bona: & eſt iſte fructus eorum triceſimus. Si autem & omnia bona ſua contemnant, & accedant ad ad ſeruiendũ deo, habent ſexageſimũ. Si autem & præceptũ imperialis ſententiæ de morte eorũ proceſſerit, habent cẽteſimũ: aut ſi bona eorum percuſſa fuerint & filij, habent ſexageſimum: ſi autem infirmitas aliqua corporis eis D contigerit, & fideliter ſuſtinuerint, habent centeſimum. Nam Iob ante tentationem triceſimum habuit in facultatibus ſuis iuſte viuendo poſt damna ſubſtantiæ & filiorum, ſexageſimũ poſt plagam autem corporis, cẽteſimum fecit. Qui centeſimum habet in ſe, & ſexageſimum habet, & triceſimum. Econtra qui triceſimum habet, ſexageſimum non habet: & qui ſexageſimum habet, non etiam centeſimum habet. Sẽper. n. maius, quod minus eſt in ſe habet incluſum: illud aut quod minus eſt, maius in ſe non habet. hæc Chry. Item, vt dicit Remigius, ſemẽ verbi dei, triceſimum fructum facit, quãdo bonã cogitationẽ gignit: ſexageſimũ, quando bonam locutionem: centeſimum, quando ad fructum boni operis perducit. Hi ergo per terrã bonam deſignati in corde bono quod intendit uerbum dei audire: & optimo quod intendit ſecundum hæc operari: audientes verbum dei E deuote, retinent fideliter in memoria, & fructũ afferunt in patientia: ſcilicet vſq; ad finem, expectando præmia quia ſecundum Grego. dum æquanimiter proximorum mala tolerant, & humiliter flagella ſuſcipiunt: poſtmodum ad requiem ſublimiter ſuſcipiũtur. Et aduertẽ ꝙ bona terra habet conditiones penitus oppoſitas alijs in quibus ſemen cecidit. Quia. n. hi audientes verbum retinẽt: eſt contra eos qui ſunt ſecus viam: & venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum ꝙ autem fructum afferunt, ſanctarum. ſ. operationum, eſt contra eos qui ſunt ſpinæ ſuffocantes dei verbum. ꝙ vero hoc faciunt in patientia, eſt contra eos qui ſupra petram: qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Terra ergo mala in loca ſecus viam petroſa & ſpinoſa diſtinguitur, ſed terra bona non ſubdiuiditur. quia vna eſt eccleſia. vna eſt columba mea: licet fructus & virtutes eius ſubdiuidantur in centeſimum, ſexageſimum, & triceſimum: ita etiam, & præmia diuerſa ſunt: quia differt ſtella a ſtella in præmio ſicut & in merito. De ſemine itaque tres partes prohdolor pereunt: ac vna tantum ſaluatur & proficit: & neq; hoc æqualiter, ſed cum multa differentia. Quãuis. n. ſemen diuini verbi de ſe ſit fœcundum: fit tamen (vt viſum eſt) tripliciter infructuoſum. vnde Theoph. Vide quomodo mali ſunt plurimi: & pauci ſaluantur: quarta. n. pars ſeminis ſaluata inuenitur. Ex quo patet ꝙ exemplo Chriſti, prædicator verbi diuini non debet ceſſare a prædicatione: licẽt videat inde paucos proficere: quia faciẽs quod in ſe eſt, meritum ſuum non perdit. Vnde nota ſecundum Theophil. ꝙ non dixit, ꝙ ſeminãs aliud proiecit ſecus viã, & cætera: ſed ꝙ ſemẽ cecidit: Qui. n. ſeminat, docet rectũ ſermonẽ: ſed ſermo diuerſimodẽ cadit in audientes: quia ſemen quodlibet recipitur ſecũdum modũ & diſpoſitionem terræ in qua ſeritur: quæ ſi ſit fertilis & culta, profert bonum fructum: ſi autem ſit ſterilis & inculta, germinat ſpinas & tribulos, vel etiam nullum fructum: ita ꝙ ſecundum variam diſpoſitionẽ terræ, ſemen

Perfecti

Status ſaluandorum tres.

B

Gradus caſtitatis tres.

C

Terra bona.

Terra mala diſtinguitur.

F

Eccleſia dit non iactũ eſt ſemen.

G men diuerſimodè proficit ad fructum: ſic in nobis ſecundum variam diſpoſitionem cordis noſtri, diuerſimodè recipitur ſemē, quod Chriſtus verus agricola de cœlo nobis adduxit. Primū ergo debemus verbū dei cū deuotione audire: ac cum gaudio & deſiderio ſuſcipere. Deinde intelligere: ac inter proſpera & aduerſa vtiliter cōſeruare: & deniq; fructus facere, vel centeſimum vel ſexageſimum, vel triceſimum. In ſecunda parabola quæ eſt de zizania, deſcribitur ſtatus eccleſiæ, ſequens immediatè poſt mortem Chriſti & apoſtolorū: quia diabolus fidei in cordibus fideliū ſeminatę inuidit: & ideo poſt Chriſti & apoſtolorū dormitionem: per mortē aliquos inter fideles ad perfidiam hæreſis cōmouit, quaſi ſeminans zizaniam in medio tritici ad ipſius deſtructionē. Poteſt autem omnis immunditia in ſegete zizania dici: vt lolium, ſteriles & auenæ, & huiuſmodi. Sicut ergo zizania boni ſeminis: ſic hæreſis bonis ſcripturis ſuperſeminantur, & eis ſe admiſcent. Vnde Augu. Neq; natæ ſunt hæreſes & quædam dogmata peruerſitatis illaqueantis animas & in profundum præcipitantis, niſi dū ſcripturæ intelliguntur, non bene: & quod in eis non bene intelligitur, etiam temerè & audacter aſſeritur. Et notandum ꝙ Chriſtus habet triplicem agrum ſuum proprium: in quo ſeminat triplex ſemen bonum. Primus ager eſt mūdus, in quo Chriſtus ſeminauit ſemē verbi dei, ſiue doctrinam veritatis. Secundus ager eſt eccleſia catholica: in qua Chriſtus ſeminauit fideles homines qui ſunt filij regni, id eſt ſancti & electi viri, qui inter filios regni computantur. Tertius ager eſt anima: in Chriſtus ſeminat duplex ſemē bonum. Primum ſemen eſt bona voluntas: & hoc ſemen debet proferre fructū bonæ operationis. Secundum ſemen eſt cognitio ſui, mundi, & dei. Ex cognitione ſui, quaſi

I ex quodam ſemine oritur dolor, ſecundum illud Eccleſiaſtes: Qui addit ſciētiam: addit dolorem. Ex cognitione mundi oritur timor: quia in medio laqueorum homo ingreditur. Ex cognitione dei oritur amor: quia ipſe eſt creator redemptor, & glorificator. Primū ergo ſemen ſemina: deus in agro affectus: ſecundū, in agro intellectus: ſed inimicus diabolus ſuperſeminat zizaniam. ſ. errores in intellectu, & cogitiones malas in affectu. Hoc ſemen tripliciter extinguitur. Primò, igne contritionis. Secundò, per præciſionem confeſſionis. Tertiò, per eradicationem ſatiſfactionis. Studeat ergo anima fidelis, vt ſemen dei in ea germinet ſanctis deſiderijs & operibus virtuoſis. Hic autē ager. ſ. anima, ſepitur fide, aratur prædicatione, compluitur pluuia gratiæ, & rore miſericordiæ. Secunda itaque parabola eſt de zizanijs & lolijs, bono ſemini ſuperſeminatis, quæ deſcribit cœtū hæreticorum. (Simile eſt. n. regnum cœlorū) id eſt eccleſia militās, ſeu ſtatus eius, (homini) . ſ. Chriſto, qui dat regnare in cœleſtibus: & cui ſeruire regnare eſt, (qui) per ſe & apoſtolos (ſeminauit in agro ſuo) id in mundo, ſeu in eccleſia labore & ſanguine, Chriſti exculta (bonum

Parabola ſecūda.

Zizania

H

Ager Chriſti triplex.

Semen bonum duplex.

Eccleſiaſtes I

Seminis extinctio.

K ſemen) id eſt ſanctam doctrinam, & fidem catholicam: ac eos quos filios regni vocat. Et nota hic ꝙ in iſtis parabolis non fit comparatio perſonæ ad perſonam: ſed negotij ad negotiū, ſeu facti ad factum: ac ſi diceret: factum quod agitur circa regnum cœlorum & circa eccleſiam, ſimile eſt tali facto vel negotio. (Cū autē dormirent homines) .ſ. cuſtodes interius, qui ad tutelam & cuſtodiā ſunt deputati: per quos ſignificantur prælati, quorum ſomno, id eſt negligentia interueniente diabolus ſuperſeminat zizaniam, ſeu lolium. Dormiunt. n. prælati tripliciter: vel cum torpent inertia, vel cum reſoluuntur laſciuia, vel cum premuntur ignorantia ſiue culpa. Hæc autem dormitio non ſolum ſignificat ſuperiorem negligentiam, circa cuſtodiam gregis: ſed etiam negligentiā cuiuſlibet, circa cuſtodiam ſuæ propriæ perſonæ & ſalutis. Vtranq;. n. negligentiam explorat diabolus: & ſic per ſuggeſtiones malas ſeminat zizaniam in cordibus humanis. (Cūm ergo dormirent, venit inimicus) id eſt diabolus (& ſuperſeminauit zizaniam) id eſt errores & ſequētes iniquitates, ac eos quos filios maligni dominus interpretatur, (in medio tritici) id eſt electorū: hoc eſt, hæreticos permiſcuit electis Zizania alio nomine dr̄ loliū; & eſt fœminini generis in ſingulari: ſed neutri vel fœminini in plurali. Vnde eſt verſus: Eſt zizania ſūt zizania plura, nīl (?) Et dicūt aliqui ꝙ zizania in ſingulari penultimam producit: ſed in plurali corripit. Vigilent ergo prępoſiti eccleſiæ & ſubditi ne per eorum negligentiam diabolus valeat zizaniam ſeminare. (Cum autem creuiſſet herba) per profectum fidei: (& fructū feciſſet) per effectum operis boni: quia fides ſine operibus mortua eſt: (tunc apparuerūt zizania) per manifeſtationem errorum & ſordium peccati, & perſecutionem fidelium Chriſti. Et cum ſerui hoc domino dicerēt, (ait illis: Inimicus homo fecit hoc.) Diabolus dicitur inimicus homo: quia ſub ſimilitudine rationis humanę hominem decipit. vel ex eo quòd homini a principio inimicatus ſit. vel ab euentu: quia hominē vicit, ſicut ab Africa, dicitur Scipio Africanus: quia Africam deuicit. Serui iſti ſunt patres antiqui, qui fuerunt in primitiua eccleſia: quia admirantes perfidiam hæreſis inſurgentem in ea acceſſerunt ad deum per orationem, inquirentes vnde oriretur talis perfidia: quibus fuit diuinitus reuelatum, quòd hoc erat ex diaboli opere deo permittente factum: & hoc vt ſtabilitas probaretur fidelium. Diabolus quidem in mundo ſeminauerat tria ſemina peſtifera. ſ. ignorantiam obtenebrantem, culpam infrigidantem, & miſeriā ignominioſam. Ideo de cœlo venit cœleſtis agricola, portans tria ſemina illis contraria. ſ. ſapientiam illuminantem, gratiam inflāmātem, & gloriam exaltantem. Seminauit quoq; Chriſtus ſanctam doctrinā & fidē catholicam: & ſuperſeminauit diabolus errores & iniquitates multiplices. Seminauit deus in mundo pacē & fraternā charitatem: ſuperſeminauit diabolus inuidiam & malam voluntatem.

Comparatio factorū.

L

Zizania

Iac. 2. d.

M

Inimicus homo dicitur diabolus

A lutatem. Seminat etiam deus quotidie in agro interiori, id eſt mente, bona propoſita: diabolus ſuperſeminat deſideria carnalia. Seminat deus in agro exteriori, id eſt corpore, munditiam & puritatem: ſuperſeminat diabolus immunditiam & carnalitatem. (Serui autem dixerunt) id eſt ſancti patres per orationem diuinum conſilium quæſierunt. (Vis imus & colligimus ea?) ſeparando malos à communitate eccleſiæ, per excómunicationem: & tandem dimittendo iuſtitiæ ſeculari, exterminandos per mortem. (Et ait: non, ne fortè colligentes zizania eradicetis ſimul) cũ eis (& triticum) id eſt, illud quod eſt triticum quoad ſe: ſicut ſi aliquis fidelis damnaretur ſola ſuſpitione. vel quod eſt triticum quoad alios ſicut ſi eradicatur nõ primò victus: tunc alij fideles ſcandalizantur: quia non ſeruatur ordo iuris: & ſic eradicatur triticum, id eſt alij fideles per ſcandalum: vel

B quod eſt futurum triticum: quia modò eſt aliquis malus, qui cras erit bonus. Vbi prohibetur

Eradicatio triplex.

eradicatio feſtinata, dánoſa, & ſuſpicioſa. Feſtinata eſt, quãdo nõ præcedit admonitio. Dánoſa eſt quando multitudo eſt in cauſa vel princeps: niſi fuerit cauſa manifeſta redundans in iniuriam eccleſiæ. Vnde Aug. dicit ꝙ aliquando tolerandi ſunt mali pro pace eccleſiæ: quãdo timetur a ſchiſmate. Suſpitioſa eſt, quando non habetur certitudo de alicuius hæreſi vel vitio. Tales ergo non ſunt excludendi: quia in his tribus modis prohibetur hic eradicatio fieri. (Sinite vtraq;) ſ. zizaniam & triticum, malos & bonos (creſcere vſq; ad meſſem) id eſt vſque ad conſumationem ſeculi & diem iudicij. & hoc eſt intelligendum de illis qui non ſunt notorij neq; pertinaces: neq; per eos imminet vniuerſale damnum eccleſiæ. Hic datur pœnitẽtiæ locus, & diſcretionis exemplum. In hoc. n. monemur ne occultorum iudiciũ nobis vſurpemus: ſed deo illud reſeruemus, qui tribuit

C vnicuiq; iuxta opera ſua. Nec iſtud eſt contrarium Apoſtolo: qui ait: Auferte malum ex vobiſipſis: quia hoc dictũ domini intelligitur de ambiguis: illud aũt Apoſtoli, de manifeſtis. Hic

1. Cor. 6

etiam innuitur diuina benignitas, & patiẽtia diſſimulationis: ſuſtinet. n. patienter diuina clementia zizanias cum tritico, hoc eſt, malos cũ bonis. Suſtinet autem eos tribus de cauſis. Prima, vt ſi velint conuertantur, & per bonos adiuuentur. Secunda, vt iuſti plurimum deo regratientur, quòd electi ſunt per gratiam de numero pereũtium: & eorũ comparatione, plus nitãtur ad bonum. Tertia, Vt bonis proficiat, & eis merita ſua augeant. Proſunt. n. mali bonis purgãdo: vt ſi qua eſt in eis peccati rubigo, eliminetur. Exercitando: vt virtus in bonis latens manifeſtetur. Ac ſtimulando: vt electi in via huius exilij ſegnes non efficiantur, ſed ad patriá ſuã feſtinent. Et coronando: quia dum tribulationes iuſtis ingerunt, lapides pretioſos in corona cœleſtis gloriæ apponũt. Seruiunt ergo mali bonis, prædictis modis: & ideo permittuntur viuere cũ eis. Deinde dñs ſubiungit: (Et in tempore meſsis) id eſt iudicij & finalis conſũmatio

Suſtinẽtur mali tribus de cauſis.

Mali ꝓ ſunt bonis.

D nis, (dicã meſſoribus) ſ. angelis: (Colligite primum zizania) id eſt malos, à conſortio bonorum eos excludendo: & hoc quoad pœnã dãni: & ſequitur pœna ſenſus: & alligate ea in faſciculos ad comburendum: quia miniſterio angelorum ſuperabuntur tunc mali de medio iuſtorum: & mittentur in infernum, qui creditur eſſe in centro terræ: & terra vallatus vndiq;. Et bene dicit, (in faſciculos,) nõ in vno faſce: quia vnuſquiſq; punietur pro modo peruerſitatis ſuæ: & ſimul erunt immundi cũ immundis, guloſi cum guloſis, auari cũ auaris, ſuperbi cum ſuperbis, & ſic alij impij cum ſuis ſimilibus: vt qui ſocij fuerunt in culpa, ſimul torqueantur in pœna. Quoad pœnam ſenſus, erunt plures faſciculi: ſed vnus erit quoad pœnam damni. Et ſubditur: (Ibi erit fletus) id eſt dolor vehemens ex damno. ſ. pro carentia viſionis diuinæ: & exponitur pro triſtitia & dolore: quia fortè non erunt ibi corporales lachrymæ: (&

Faſciculi malorum.

E ſtridor dentiũ,) id eſt paſsio vrgens ex pœna ſenſus & tormento. ſ. ꝓ pœnarum acerbitate. In quo ſignatur duplex pœna inferni. Vna ex parte mentis. ſ. triſtitia vehemens: quæ ſignificatur poſt fletum. Et alia ex parte corporis: quæ ſignificatur per ſtridorem dentium. Vel fletus, ex calore diſſoluente: & ſtridor dentium ex frigore conſtringente, Vnde Iob: Ab aquis niuium, trãſibit ad calorem nimiũ. Deinde ſequitur: (triticum autem) id eſt fideles & electos qui in area huius mundi ſunt triturati flagellis, afflictionibus, & tentationibus varijs; ita vt in eis nulla ſit palea vel macula (cõgregate in horreum meum). cœleſtium manſionum. Et tunc iuſti fulgebunt ſicut ſol: & hoc per dotem claritatis, ex gloria animæ ad corpus redundante. Vbi Chry. Non quia ita ſolum ſicut ſol: ſed quia hoc ſydere aliud magis luculentum non noſcimus, cognitis nobis vtitur exemplis.

Pœna inferni duplex.

Iob 24. Cap.

F hæc Chry. Comparatur autem gloria iuſtorũ ſoli, maxime quoad corpus: quia anima glorificata, multo pulchrior erit ſole. In ſole autẽ quatuor dotes corporis glorificati notantur. ſ. Charitas quia in creaturis inferioribus nihil ſole eſt clarius. Agilitas: quia exiens ab Oriente, ſtatim apparet in Occidente. Subtilitas: quia trãſit per vitrum illæſum. Impaſsibilitas: quia radius eius non læditur nec maculatur. Et ſubditur, in regno patris eorum. ergo tanquam filij regis accipient regnum decoris. O quã glorioſum eſt regnum, in quo ſancta ſocietas: quia iuſti in quo perfecta dilectabilitas: quia ſicut ſol: dulce. n. lumen eſt & delectabile. in quo ſublimis dignitas: quia in regno. in quo paterna charitas: quia patris eorum. Hanc parabolam ſecundam tangit Marcus, faciens tantum mẽtionẽ de bono ſemine, quod ad ſolos electos pertinet: qui tanquã triticum & frumentũ, in horreũ æternæ beatitudinis colligentur, quã zizania & lolium in caminũ ignis mittentur. Vnde cõparat regnũ cœlorum, id eſt eccleſiã quæ a deo regitur, & homines regit: homini iacenti ſemen in terrã &c. Per ſemen intelligitur uerbum vitæ; quod homo, ſ. Chriſtus ſeminauit

Soli cõparatur gloria iuſtorũ Dotes ſolis quatuor.

G Nũquàm in aliqua perſona, imò in omnibus. Martha ſic eſt operata: nunquam ſic alias Maria contemplationi vacauit: nunquam ſic alias hæc vel illa quod ſuum eſt exhibuit. alteram Martham & Mariam dico, eorum ſignificantiá intelligo. Sed iam videamus actioné huius Marthæ. deinde conſideremus contemplationé huius Mariæ: & ut plenius id faciamus, qd alij per Martham operantur: & quid iſta operata eſt conſeramus. Alij hoſpitem quemlibet in domo ſua ſuſcipiunt: iſta non quemlibet, ſed proprium filium dei, qui non habet vbi caput ſuum reclinet, non in domo, ſed in vtero ſuſcepit. Alij nudum quemlibet veſte mutabili atq; corruptibili vndelibet compoſita operiunt, iſta verbum dei, quod in eadem virgine carné in vnitate perſonæ aſſumpſit, quæ ſine fine incor-

H ruptibilis atq; incómutabilis permanebit. Alij quēlibet eſurientem, vel ſitientem cibo vel potu exteriori, reficiunt: iſta hominem deum humanitus indigentem: non ſolum exterioribus cibis vel potibus pauit, verumetiam interiori ſuo lacte aluit. Et vt breuiter ſex illa opera miſericordiæ percurramus, quæ ſi vni ex his minimus fiunt, deus ſibi facta confitetur: iſta non quélibet ex minimis, ſed ſummum dei filium hoſpitem ſuſcepit: nondum carne, vel etiá pannis, operuit: eſurientem pauit: ſitientem lacte potauit: infirmum per infantiam & iacentem non ſolum viſitauit, ſed balneando, liniendo, fouendo, geſtando frequentauit: vt meritò de illa dicatur (Martha autem ſatagebat circa frequens miniſterium.) Comprehenſo & crucifixo, quaſi in carcere poſito, aſſuit: ſicut ſcriptum eſt: Stabat autem iuſta crucem Ieſu mater eius.

I Inter hęc ſolicita erat: & turbabatur cùm fugeret in Aegyptum a facie Herodis turbabatur cum Iudæos inſidiantes, & mortem ei inferre volentes, cognoſceret. Ad vltimum turbata eſt valde, cùm vidit filium ſuum talem có prehendi, ligari, flagellari, conſpui, ſpinis coronari, derideri, colaphizari, crucifigi, mori, ſepeliri. Vnde ei congruit quod dicitur: (Martha Martha ſolicita es, & turbaris erga plurima) Nemo verò dubitat quin beata Maria filiũ vellet de omni tribulatione eripi, & ſeipſam in perturbatione adiuuari à diuinitate, quam eidem filio ſciebat in eſſe per theoricam, quæ eſt pars Mariæ. Hoc eſt quod Martha conqueritur: q eam ſoror reliquit ſolam miniſtrare, & eius auxilium in miniſterio flagitat. Hæc de parte Marthæ. Porrò de parte Mariæ, quæ optima prædicatur: quãta vel qualis fuerit in beata Maria, quis digne loquatur? Si talis eſt vt diximus: imò melior eſt, quàm diximus in beata Maria pars Marthæ quæ tamen à domino nó laudatur: ſed tñ nó vituperatur, qualis eſt pars quam optimam Maria elegit, quæ ſic laudatur vt ab eam non auferri dicatur. O quàm magna multitudo dulcedinis dei fuit in beata virgine Maria, quando ſpiritusſanctus in eam ſuperuenit: & virtus altiſsimi ei obumbrauit, & de eodem ſpiritu ſancto concepit: quid de eo non ſapiebat, in qua ſapientia dei latebat, & in cuius vtero corpus ſibi aptabat. Hæc autem nó

K ſolum (ad pedes) ſed ad caput (domini ſedens: audiebat verbum ex ore eius.) Hęc conſeruabat omnia verba angelorum, paſtorum, magorum: nec non ipſius filij ſui, conferens in corde ſuo. Nemo vnquam ſicut iſta guſtauit quã ſuauis eſt dominus: inebriabatur ab vbertate domus dei, & torrente voluptatis eius potabatur. Nec mirum, quoniam apud eam, imò intra eam, erat fons vitæ de quo manabat tanta perfectio vtriuſq; vitæ. Circa plurima, vt Martha, occupabatur: circa vnum, vt Maria delectabatur. (Porrò vnum eſt neceſſarium:) quia plurima auferuntur, vnum manet. Singulariter igitur partem Marthæ peregit, ſingulariter optimam Mariæ partem elegit. Sed pars Marthæ ei auffertur: tum.n. nó erit ſ. licita vt miniſtret ei ſicut puero, cui omnes angelorum ordines miniſtrant ſicut domino. Iam non triſtabitur fugiens in Aegyptum à facie Herodis: quia ipſa aſcendit in cœlum, & Herodes deſcendit

L ad infernum à facie eius. Iam non turbabitur erga plurima, quæ fecerũt filio ſuo Iudęi: quia omnia ſubdita ſunt ei. Iam filius Mariæ à Iudæis vel militibus non flagellabitur nec occiditur: quia Chriſtus reſurgens à mortuis, iam non moritur: mors illi vltrà nó dominabitur. Pars ergo Marthæ auferẽ: ſed bono ſuo quia pars Mariæ ei præficitur, quæ non auferetur ab ea. Exaltata.n. eſt ſuper choros angelorum repletum eſt in bonis deſiderium ſuum. Videt deum facie ad faciem ſicuti eſt: gaudet cum filio ſuo in æternum. Hæc eſt pars optima, quæ non auferetur ab ea. Cuius & nos participes ſimus, meritis & precibus eius, per Ieſum Chriſtum dominum noſtrum. Amen. Hęc Anſel. Ipſa etiam virgo Maria elegit optimam partem & in gratia, & gloria. In gratia quidem in vi-

M ta iſta per omnimodam virtutum ſuper abundantiam. quia (vt dicit Hiero.) Sicut in comparatione dei nullus homo bonus: ſic in cóparatione matris domini, nulla inuenitur perfecta, quantũcunq; virtutibus eximia comprobetur. Ideo bene de ea canit eccleſia. Nec primam ſimilem viſa eſt, nec habere ſequentem. In gloria etiam elegit optimam partem: illã videlicet partem: quia in cœlo citra thronum dei maieſtatis ſublimior: quia exaltata eſt ſuper omnes choros angelorum, & hæc pars optima nunquam auferetur ab ea in æternum. De hac parte optima Auguſt. loquens ad eam dicit: Ad hãc vſq; gloriam tu virgo glorioſa prouecta es, vt ſuperno regi nil ſuperius habeas in ſupremis, quæ etiam angelicam tranſcendens dignitatem ad ſupern. regis es ſublimata conceſſum. Vbi.n. rex filius tuus poſuit quod ex te ſumptum eſt, ibi poſuit & te matrem ex qua ſumptus eſt. Neque.n. fas eſt credere te eſſe alibi, quàm vbi id eſt quod ex te ſumptum eſt. Hęc Aug. Moraliter exponitur iſtud de religioſis vt caſtellum ſic ipſa religio: muri, ſitus caſtelli eſt abbas & prælati cæteri: foſſata ſunt paupertas, quæ foſſata diabolus, vt caſtellum poſſit capere conatur abundantia diuitiarum implere: aqua

Marginalia (left): Opera miſericordiæ. — Mat.25. — Ioã.19. Mariæ turbatio. — Pars Mariæ matris dñi.

Marginalia (right): Marthę pars ablata Mariæ matri dñi. — Magdalenæ pars permanens. — Maria optimã partem elegit. — In officio matutino. — Moraliter de religioſis.

A aqua circundans hoc caſtellũ, eſt fons lachrymarum: alimenta, ſunt vigiliæ, ieiunium, diſciplinæ quibus caro attenuatur, ſed anima impinguatur: turris eſt contemplatio. In hoc caſtello eſt Martha. ſ. officiales qui ſunt ſoliciti, & turbantur erga plurima: & Maria. ſ. clauſtrales in clauſtro circa pedes domini reſidentes. Ad iſtud caſtellum venit Ieſus, quando aliquis cauſa hoſpitalitatis ad ipſam religionem declinat: Ieſus. n. recipitur, quando aliquis nomine eius recipitur. Igitur Ieſus in membris ſuis (intrat in quoddam caſtellum,) id eſt religionis locum (& mulier quædam Martha,). ſ. compaſſio: & ſignificat ꝙ officiales debent eſſe mites, benigni, & ſeduli circa hoſpitum receptionem, (& huic erat ſoror nomine Maria) non domina: non ancilla: quia officiales in clauſtro non debent eſſe domini clauſtralium, nec econuerſo: ſed omnes fratres: quia magiſter vnus

B eſt Chriſtus, & vnus eſt pater Chriſtus: vna mater regula. (Quæ ſedens ſecus pedes domini) vbi deſcribitur officium clauſtralium. ſ. ſedere tacere, meditari, audire dominum loquentem in ſcriptura, & in cordibus eorum. Sed Martha conqueritur: dicẽs. (Domine non eſt tibi curæ &c.) quia officiales qui ſunt circa temporalia occupati, debent de clauſtralibus qui vacãt contemplationi conqueri: pacem contemplationis appetendo, & tumultum negotiorum mundanorum fugiendo. Vnde Bernar. Fœlix domus & beata congregatio, vbi Martha conqueritur de Maria: nam Maria Marthã ęmulari indignum eſt prorſus: nam Maria optimã partem elegit. ſ. clauſtrales qui vacant contemplationi, quæ non auferetur ab ea: quia nullus hodie appellat contra clauſtralem, qui vult in clauſtro reſidere: ſed bene appellatur contra eum qui vult abbas fieri, vel quæ non auferetur ab ea: quia vita actiua cum vita præſenti deficit, vita verò contemplatiua, poſt hanc vitã

C proficit.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte qui pro nobis veniſti in carnem per diuinę naturæ & humanæ vnionem: moueantur viſcera miſericordię tuæ ſuper me indignum ſeruum tuum peccatorem & reum: & illius Marthæ quæ te in virginali vtero ſuſcepit hoſpitio: & illius Mariæ, quæ verba tua conſeruauit conferens in corde ſuo. ſ. illius clemẽtiſſimæ genitricis tuæ fide meritis & precibus: veni & in mentẽ meã per gratiæ infuſionem: vt nil præter te diligã, nil quæram, nil etiam cogitare, concupiſcam ſed tu ſolus mihi ſis ſpes & omne opus. Oro vt & hic prælibare aliquatenus valeam conſolationis tuæ dulcedinem. Amen.

De muliere Samaritana. *Cap. 61.*

Ioa. 4.

ET abiit iterum Ieſus in Galilæam, de qua venerat in Iudæam. Antequam veniret autem in Galilæam (oportebat eum tranſire per Samariam) regionem, non ex intentione declinandi ad Samaritanos ne doctrinę ſuæ videretur contrarius, qui dixit diſcipulis ſuis: In viam gentium ne abieritis, quia Samaritani partim erant gentiles, ſed ex viæ diſpoſitione & neceſſitate: quia Samaria media eſt inter Iudæam & Galilæam. (Venit ergo iuxta Sychem) ciuitatem regionis Samariæ: quæ corrupte Sychar dicebatur: nũc verò Neapolis dicitur: quarto milliario à ciuitate quę Samaria dicebatur: nũc verò Sebaſte dicitur: à qua tamẽ adhuc regio Samaria denominatur. Diſtat verò Sichem de Hieruſalem xiij. leucis ad Aquilonem. Vt autem in Geneſi dicitur: Iacob veniens de Meſopotamia emit agrum ab Emor principe ciuitatis Sychem: & ibi ad tempus habitauit iuxta vrbem: ſed propter raptum Dynæ filiæ ſuæ occiſi ſunt habitatores illius à filiis Iacob: & ſic ceſſit in poſſeſſionem eius: quem locum dedit Iacob moriens filio ſuo Ioſeph: ſed tempore procedente venit ad Samaritanos & Gentiles: (Erat autem ibi fons Iacob,) id eſt puteus non longe à porta Sichem auſtrali: quẽ ipſe foderat, quãdo ibi habitabat: qui hactenus ſic vocatus fuerat, ſed ex euentu qui ſequitur: poſtea puteus Samaritanæ eſt denominatus ſuper quem eccleſia fuit conſtructa in modum crucis: in cuius medio ipſe puteus eſt ſitus: ad cuius ſiniſtram oſtenditur manſio Iacob, & prędium quod dedit filio ſuo. Iſte puteus eſt fons dictus, quia omnis puteus fons eſt: ſed nõ omnis fons puteus. Fons. n. [illegible] vbicunque manat aqua ad terrã: ſed ſi in ſuperficie ſcaturit, fons tantum: & proprie dicitur. ſi in profundo ſcaturit ita puteus appellatur, vt nomẽ fontis, non amittat: hic autem fons pro puteo ponitur. (Ieſus ergo fatigatus ex itinere) in quo apparebat veritas humanæ naturæ, ex infirmitate: (ſedebat ſuprà) id eſt iuxta (fontem,) ſeu puteum, propter loci aptitudinem ad quieſcendum & docendum: vt. ſ. requieſcere faceret corpus: quia ſeſſio propter laborem facta eſt: vt dicit Chry. Et iuxta fontem erat locus aptus Chriſti doctrinæ, apud quem eſt fons aquæ ſapientiæ, gratiæ, & vitæ: vnde etiam propter autoritatem docendi ſedebat, qui ſummus doctor erat. Hora autem erat quaſi ſexta. Hoc dicitur ad oſtendendum cauſam fatigationis: quia per magnum tempus etiam prędicando laborauerat, nõ. n. iumẽtũ habebat. Iſta fatigatio Chriſti hora ſexta fuit ſignum paſsionis eius futuræ tali hora. Fatigatur dominus ſecundũ carnem, cuius fortitudine conditi ſumus: fatigatur per quem fatigati recreantur: fatigatur, quo deſerente fatigamur: quo præſente, firmamur. Suſcepit. n. omnia, quæ noſtræ infirmitatis ſunt ſine peccato: vt nos à peccato liberaret, & nos quaſi infirmus infirmos nutriret. Fortitudo nãque eius nos creauit: infirmitas nos recreauit. Aſſumpſit non ſolum naturam humanam: ſed etiam defectus circa naturam: quos videlicet ipſum decuit aſſumere. Vnde cùm pœnæ ſint exercitatiuæ virtutis perfectæ, & teſtificatiuę humanę naturæ: non ſimulatiuè aſſumpſit pœnalitates, tã corporales quàm ſpirituales: quę

respiciunt

D Mat. 10 Samaria. Sychẽ. Neapolis. Sebaſte. Gen. 34 E Puteus Iacob nũc Samaritanæ. Fons & pute[us] F Hora ſexta fatigatio Chriſti. Suſcepit chriſtus infirmitatem noſtràm.

G respiciunt noſtram naturã in cõmuni, ſicut famé & ſitim in abſentia alimenti triſtitiam & timoré, in præſentia nocuméti, & cætera huiuſmodi: vt eſt calor & frigus, laſsitudo, & ſimilia.

Nõ omnes defectus noſtros aſſumpſit.

Nec tamen omnes defectus aſſumpſit corporales, ſicut ſunt defectus ægritudinum multiformium: nec omnes ſpirituales ſicut ſunt peccatũ, ignorantia, rebellio carnis ad ſpiritũ. Chriſtus quippe volens oſtendere veritatem humanæ naturæ, permittebat eam agere: & pati quæ ſunt propria hominis, volés etiam in ſe oſtendere voluntaté diuinæ naturæ, faciebat & operabatur opera dei. Vnde quando retrahebat influxũ diuinæ naturæ virtutis à corpore, eſuriebat & fatigabatur: quando vero ipſam virtuté diuinam corpori exhibebat, ſine cibo non eſuriebat, & in laboribus non fatigabatur.

H Iuerũt aũt diſcipuli in ciuitatem Syché, vt cibos emerent.

Chriſti humilitas.

Hinc ſecundũ Chry. Euangeliſta oſtendit Chriſti humilitatem, in eo ꝙ ſolus relinquebatur: etenim ita diſcipulos aſſueſecit omnem ſuperbiã conculcare. Vbi etiam nota Chriſti parſimoniam: nã ita parum de cibis curabat, ꝙ nihil comeſtibile ſecum ferebat. Et (venit mulier de Samaria) regione. ſ. de ipſa ciuitate Sychem tũc Samaritanorũ metropoli, (haurire aquã) literaliter propter defectum corporalem: ſed in myſterio propter defectũ ſpiritualis doctrinæ & gratiæ prædicto peiorem: inter quam & Chriſtum dialogus fuit: quia plures locutiones mutuo habuerunt. Domino ergo potũ petente, quaſi fidem eius ſitiente: quia & ſitiebat aquam propter itineris fatigationem: & ſaluté hominis propter eius amorem: mulier notans eum & cognoſcens ex fimbrijs pallij ipſum eſſe Iudæũ: dixit Iudæos non coüti Samaritanis: quia

Habitus Iudaicus Chriſto fuit.

I Iudæi abſtinét à rebus eorum. Ex habitu ergo qué portabat cognouit mulier, ꝙ Iudæus eſſet: quia ſicut erant diſtincti ab alijs in cultu dei, & in corporali circunciſione: ita etiam in veſte. Iudæi. n. habebãt fimbrias in veſtibus, per quas diſcernebantur à gentibus. Ergo & tu ex habitu cognoſcaris eſſe Chriſtianus: ex habitu & ſobrietate ciborum & edificiorum & huiuſmodi clericus, vel religioſus. Sed heu hodie vix cognoſcuntur, & ab inuicem diſcernuntur clerici à laicis, & Chriſtiani ab infidelibus.

Samaritanorũ religio, ob leones introducta.

Et ſciendum hic ꝙ ſublatis decem tribubus in captiuitatem: rex Aſſyriorũ miſit proprios homines in odium Iudæorum, ad incolendũ regnũ decem tribuum. ſ. terram Samariæ, & miſit dominus leones eos deuorantes: & ideo rex Aſſyriorũ habito ſuper hoc conſilio, miſit vnum de ſacerdotibus captiuis, vt doceret eos colere deũ: qui conſilio perſuaſi receperunt ob metum ferarum à deo immiſſarum libros Moyſi & Ioſue diſcipuli eius, & legitima terræ: non autem prophetias: & illis circunciſio inerat: non tñ ab idolatria ceſſabant: quia cum lege etiã idola colebant: & ſic partim erãt Gentiles, & partim Iudæi: qui primò Cynei à fluuio vocati: tunc dicebãtur Samaritani: quaſi inter Gentiles & Iudæos medij.

Cynæi.

Hos igitur Iudæi execrantur: abſtinendo ſe a cibis & vaſis eorum: ſupplantatoreſq́; vocant: quia hæreditatem patriarchæ Iacob ſibi vendicat: à quo etiam Samaritani Iacobitæ ſunt dicti.

K *Iacobitæ Samaritani odio habiti.*

Licet. n. eſſet Iudæis præceptum ne iungerent fœdus & amicitias cum nationibus: tamen ſpecialiter abominabantur Samaritanos: & eos habebant tanquã excommunicatos. Tum quia terram eorum pro parte occupauerant. Tum quia eis multas moleſtias in reædificatione templi & ciuitatis fecerant: tũ quia idola colebant: tum quia in monte & non in templo dei orabant. Cumq́; colloquendo cum Ieſu mulier accepiſſet ab eo, ꝙ quinq; viros, ſ. legitimos habuerat: & ſexti concubina erat: quia nó erat ſuus legitimus vir: licèt hoc ab hominibus loci illius crederet, ait: (Video,) ſ. per effectum: hoc eſt per ſecreti reuelationé (quia propheta es tu) quaſi dicat ſecundum Chry. In hoc ꝙ mihi occulta dicis, oſtenderis propheta eſſe. Et ideo conuertit ſe ad interrogandũ eũ

L de quodam dubio: quod inter Iudæos & Samaritanos vertebatur. ſ. de loco debito orationis, qui apud eos alius & alius habebatur.

Orandi locus.

Dicebãt. n. Iudæi proprium locũ adorandi eſſe Hieruſalem, & templum à Salomone in mõte Moria ædificatum: pro quo templo Iudæi ſe Samaritanis præferebant. Econtra verò Samaritani montem Garizim iuxta Sychem ſitum iuxta fontem prædictum ad dexteram: in quo patres eorum adorauerunt: quia ante templi ædificationem Iudæi in mõtibus adorare & ſacrificare conſueuerunt: & ideo probabile eſt, ꝙ Iacob & filij eius, qui prope locum illum manſerunt: in monte Garizim orationes, & ſacrificia fecerunnt. Vbi eſt adhuc phanum Iouis hoſpitale: de quo dicitur ſecundo libro Machabæorum: vt patet intuenti. Pro hoc ergo monte Samaritani, aduerſus Iudæos ſe iactabant: qui adhuc celebris locus erat. Et vocabant Samaritani patres veteris teſtamenti patres ſuos: quia re-

M ceperant libros Moyſi: & in parte erãt Iudæi. Sciẽdũ tñ, ꝙ locus cõuenientior erat in Hieruſalẽ: qa erat à deo electus, vt eẽt orationis, & ſacrificij locus. (Ieſus aũt) reſpondens (dixit,) tp̃s veniſſe. ſ. publicationis euangelij: (quando neq; in Hieruſalem adorabunt homines, quia cærimoniæ ceſſauerunt Iudæorum, (neq; in monte) illo: quia ſimiliter cultus ceſſauit Gẽtilium: ſed (veri adoratores adorabunt patrem in ſpiritu & veritate.) Dicit autem patrem: quia adoratio legis non erat patri, ſed domino: nos. n. adoramus, vt filij per amorem illi verò adorabant, vt ſerui per timorem.

Adoratio patris.

Dicit etiam (in ſpiritu) per quod excluduntur figurales, & carnales cærimoniæ legis & Iudæorum. Et ſubdit (& veritate,) per quod excluditur falſitas & error idololatriæ, qui erat in cultu Gẽtiliũ: quia vtrũque eſt amotum per Chriſtum. A tẽpore. n. prædicationis Chriſti incepit prædicatio euãgelij: per quàm introductus eſt verus cultus diuinus & ex Iudæis & Gentibus factus eſt vnus populus Chriſtianus, Cùm ergo vmbra ablata, lux veritatis fidei radiauit: apparebat non eſſe deũ in locis materialibus: ſed potius in puris mentibus. Quaſi diceret: nó præfero locum loco in adorando:

A adorando:vbiq; adoretur deus,tantũ(in ſpiritu & veritate,) .i.in feruore ſpiritus,& ex dilectione,ſeu charitate.q ꝙ eſt à ſpiritu:& pro his quæ verè ſunt,id eſt pro æternis:vel(in ſpiritu & veritate,)id eſt intimo cordis ſpeciali adoratione, ac veritate fidei, & eius cognitione. Nec puteris orationem eſſe meliorem ratione corporalis loci.ſed magis ratione feruoris,& deſiderij. Cùm.n.deus ſit ſpiritus , & non corpus: ſpiritualem locum.ſ.cor mundum & deuotũ: ad puram mentem ; & non fictam quærit non corporalem locum & montem , vel templum in quo orandum ſit:quia locus non eſt ſubſtantia orationis,ſed eius templum eſt ſpiritus purus: in quo oretur de veris bonis.ſ.æternis: nõ de vanis & tranſitoriis. Qui ſicut vbiq; eſt , ita vbiq; adorari vult & poteſt. Vnde Dauid ait:In omni loco dominationis eius benedic anima mea domino. vnde Theophil. Samaritanorum erat opinio,ꝙ deus loco concluderetur: & ꝙ in hoc loco deũ adorare oporteat:contra quos dicit:ꝙ(veri adoratores)non localiter:ſed ſpiritualiter adorant. Iudæis verò omnia ſub figura erant : & ideo dicit ꝙ veri adoratores non in figura adorabunt, ſed in veritate. Quia .n. deus ſpiritus eſt:ſpirituales adoratores quærit: quia veritas,veros.Vnde & Aug.Quærebas mõtem forte ad orandum , vt deo eſſes propinquior? ſed ipſe qui in altis habitat humilibus appropinquat , ergo deſcende vt aſcendas , aſcenſiones , inquit , in corde eius in conualle plorationis:quæ humilitatem habet. In templo vis orare:in te ora,ſed prius eſto templum dei.Et ſic patet ꝙ Chriſtus inſtruxit mulierem de vero cultu diuino in proximo futuro:quia idololatriæ gentium,& cerimoniæ Iudæorum conuertendæ erant in ſpiritualem nouæ legis cultum diuinum. (Et venientes diſcipuli de ciuitate,) cũ cibis emptis (mirabantur quia cum muliere loquebatur,)non propter aliquam ſuſpitionem:ſed ꝙ talis & tantus doctor, ac dominus orbis terræ dignatus eſt alloqui vnã ſolam mulierẽ pauperculã & gentilem. Non mirabantur,ꝙ cũ muliere loquebatur: quia mulieribus,quãdoq; loqui conſueuerat:& quandoque incomitatu eas habebat: ſed mirabãtur clementiã qua gentilẽ, & alienigenã erroneã docebat: ignorantes myſterium ꝙ mulier iſta typũ gereret eccleſiæ de gentibus futuræ : quàm quærebat qui venit quærere, & ſaluum facere, quod perierat. vnde Chry. Mirabãtur quidem ſuperabundantẽ Chriſti manſuetudinẽ & humilitatem: quoniam ita perſpicuus exiſtens ſuſtinuit loqui cum tanta humilitate inopi, & Samaritanæ.(Nemo tamen illorum dixit ei:quid quæris , aut quid loqueris cũ ea ?) ſcientes ꝙ eius locutio cum muliere, non erat inutilis & vana,quanuis hoc non viderent,quod bene ex ſequenti effectu patet . Nam(mulier) edocta à Chriſto ex feruore denunciandi quod audierat,)reliquit hydriam ſuam, & abiit in ciuitatem.) annuntiare de Chriſto magnalia : monens ciues egredi ad videndũ hominẽ: qui dixit ei quæcũq; fecerat,etiã occulta.Ex quo patet eius deuotio quã cõceperat de Chriſto: quia oblita aquæ neceſſariæ ad vitam corporalem, cucurrit ad denuntiandum aquæ ſapientiæ neceſſariam ad vitam ſpiritualẽ : non curans de corporali commodo propter ſalutem. In quo ẽt ſequitur exẽplũ apoſtolorũ: qui relictis omnibus ſecuti ſunt dominũ. Ex hoc diſcant euangelizatores prius deponere curã,& onus ſeculi. vnde Chry. Sicut apoſtoli vocati dimiſerunt retia: ita hæc dimittit hydriam,& euãgeliſtarum opus facit:& non vnum tantũ vocat,ſed ciuitatem integram. Vnde & Aug. Oportebat autem vt Chriſto credens ſeculo renunciaret. & relicta hydria cupiditatem ſecularem ſe reliquiſſe demonſtraret. Proiecit ergo cupiditatem,properauit annũtiare veritatẽ. Diſcant qui volunt euangelizare , vt prius hydriam ad puteum proiiciant. Hęc Augu. Item ex eo patet mulieris deuotio: quia non veretur fateri ſuam turpitudinem ,vt eos adducat ad Chriſti prædicationem , vnde Chry. Non verecundata autem eſt hoc dicere: anima .n. cũ ignita fuerit igne diuino ; ad nihil eorum quæ ſunt in terra de reliquo inſpicit. neque ad gloriã,neque ad verecundiam,ſed ad illã ſolam quæ detinet eam flãmã. Et dicebat: (nunquid ipſe eſt Chriſtus?) quaſi dicat ſic videſ per effectũ. Videtur.n.magis deus quàm homo .quia ſolus deus nouit cogitationes & ſecreta hominum. Nota hic quòd Chriſtus hanc mulierem , & nos in ea ad tria induxit. Primò ad contemnendum amorẽ mũdi cũ dixit: (Omnis qui biberit ex aqua hac:) .ſ. materiali(ſitiet iterum)licet ad tempus ſitim auferat: amor.n.mundanorum.ſ.diuitiarum , delitiarum,& honorum,ſitim non extinguit , ſed auget : de quibus dicitur in Prouerb. Sanguiſugæ duæ ſunt filiæ,quæ ſemper dicunt affer, affer . Sanguiſuga eſt mater ſuperbiæ quæ eſt cauſa & initium omnium malorum:habet autem duas filias.ſ.cupiditatem & voluptatem: quia ſuperbus non tantum honores ambit:ſed etiam bona aliorum rapit , voluptuosè viuit. Iſta autem quàm ſint vacua & vana, in morte oſtenditur Alexandri qui cùm eſſet totius mũdi dominus, diuitiis plenus , & libidinoſus : & eius oſſa in vaſe aureo repoſita fuiſſent,philoſophi ibidem conuenerunt . Vnus ergo volens ſuum dominum oſtendere vanum fuiſſe , ait : Heri iſti non ſufficiebat totus mundus : hodie parua ſepultura eſt contentus. Alius volens oſtendere vanum eſſe aurum & argentum cõgregare , ait : Heri iſte faciebat theſaurum de auro : hodie aurum theſaurum faciet de ipſo. Alius volens oſtendere vanum eſſe corpus delitiis nutrire , dixit : Heri iſte nutriebat corpus ſuum diuerſis delitiis : hodie verò comeditur à vermibus. Secundò Chriſtus inducebat iſtam mulierem, & nos in iſta , ad deſiderandum amorem dei,cum ait: (Qui aũt biberit ex aqua quam ego dabo ei,)ſcilicet de gratia ſpiritus ſancti (non ſitiet in æternum) quia amor ſpiritus ſancti extinguit amorem mundanarum delitiarum,& honorum . Vnde Auguſtinus. Qui biberit de fluuio paradiſi, cuius

Deus vbique adorari vult.

B

Pſ. 103. Leo nõ circunſcribitur deus

Pſa. 18.

C

Loqui cũ muliere cõſueuit dñs.

D

Hydriæ dimiſſio.

Samaritanæ deuotio.

E

Prouer. 30.

F

Sanguiſuga qd eſt.

Alexandri Magni auiditas.

Fons aquæ viuę.

Gutta fontis viui.

G vna gutta maior eſt Oceano: reſtat vt in eo omnis ſitis mundi huius penitus extincta ſit. hæc Augu. Huius fluuij paradiſi vnã guttã perceperat Paulus: & ſtatim extinxit in eo omnẽ ſuperbiã: ita quòd ferocem lupum mutauit in agnũ manſuetũ. Perceperat Matthæus, & mox extinxit in eo omnem auaritiã: ita ꝙ rapacem conuertit in cõtemplatorẽ: nã qui prius rapiebat aliena, poſtmodum cõtempſit propria. Perceperat Maria Magdalena & mox extinxit in ipſa omnem luxuriam: ita ꝙ corniculã nigrã conuertit in columbã candidã: Tertio inducebat eam, & nos in ſui cognitionem. Gradatim autem mulier ſurrexit ad cognitionem Chriſti: nam primò dixit eum eſſe vnius dei cultorẽ in hoc ꝙ dixit eum eſſe Iudæum: & hoc fuit magnũ. Deinde dixit eũ eſſe prophetã, & hoc fuit maius: tandẽ dixit & credidit eũ eſſe Chriſtum, & hoc fuit maximũ. Per hoc datur intelligi, quòd debemus à minimis & paulatim aſcẽdere ad maiora. Iſte gradus ſignificatur in Marco, vbi dicitur. vltrò terra fructificat: primò herbã, deinde ſpicã, deinde plenũ fructũ in ſpica. hoc eſt ſecundum gloſam: timorem, pœnitentiam, & charitatem. Primum pertinet ad incipientes: ſecundum, ad perficientes: tertium ad perfectos. De hoc habebis latius, infrà poſt ſequens capitulum in ſecunda parabola, quæ eſt de zizania. (Et exierunt) homines de ciuitate venientes ad Ieſum,) vt præſentialiter audirẽt eum. In quo datur intelligi, ꝙ ſi ad Chriſtum volumus ire, oportet nos ciuitatẽ exire, id eſt, amorem carnalis cupiditatis deponere. (Interea,) .ſ. dum mulier abeſſet, ac ciuibus prædicaret: & antequam Samaritani ad eum veniſſent: (rogabant eum) quem fatigatum videbant (diſcipuli) qui cibos attulerant vt mãducaret, quia hora comedendi, & locus ad hoc aptus erat, & ſimiliter tempus aptum ad prandium in abſentia aliorum. Habita autem occaſione ex cibo corporali, incipit loqui de cibo ſpirituali. ſ. de conuerſione Samaritanorum: qui per eius prædicationem ſunt ei incorporati. Vnde ſubdit: (Ego cibũ habeo,) ex patris ordinatione (manducare,) id eſt, mihi in corpore: (quem vos neſcitis,) q. d. alius cibus. ſ. conuerſio gentium plus me delectat, quàm cibus per vos apportatus. Vbi Theophilus: Hominum ſalutem hic cibum vocauit: oſtendens quantum deſiderium habet noſtræ ſalutis. Sicut. n. nobis concupiſcibile eſt comedere: ita ei ſaluare nos. Hæc Theoph. Diſcant ergo hoc prælati eccleſiæ exemplo domini, cùm eis offeruntur exenia ciborũ & huiuſmodi: ego cibum habeo manducare quem vos neſcitis, & contemnant oblata eis, quia excæcant oculos cordis. Et adiungit: (Meus cibus eſt,) id eſt, in hoc eſt mea refectio: & delectatio, ac firmitas & ſuſtentatio: vt non curans de corporali commodo propter ſalutem: in quo etiam ſequitur exemplum apoſtolorum, qui relictis omnibus ſecuti ſunt dominum, (vt faciam voluntatem eius, qui miſit me,) vt perficiam & compleam opus eius, quod ſcio eum velle in hominum conuerſione & redemptione, qui vult omnes homines ſaluos fieri: & ad agnitionem eius venire. Voluptas quippe patris eſt, vt in filiũ eius credamus. opus vero patris eſt, prouiſio noſtræ redemptionis. Cibus ergo & potus, id eſt, delectabilis refectio Chriſti, noſtra eſt fides, & noſtra eſt ſalus quam ipſe cũ magno quærebat deſiderio: cuius deliciæ ſunt eſſe cum filiis hominum. Tunc ergo deo cibũ ſpiritualem offerimus, quando per præuenientem gratiam ab eo ſalutem noſtram poſcimus cum. ſ. petimus, fiat voluntas tua, ſicut in cœlo & in terra. Secũdum Origenem: Omnis homo qui bene operatur, ad duo debet dirigere ſuã intentionem. ſ. ad honorẽ dei, & vtilitatẽ proximi: quia finis præcepti eſt charitas, quæ continet amorem dei & proximi: & ſic quando aliquid facimus propter deum, finis præcepti eſt deus. quando vero propter vtilitatem proximi, finis præcepti eſt proximus. Facit ergo voluntatẽ patris, docendo credere in ſe: facit opus eius, manifeſtando myſterium incarnationis, quouſq; per paſsionem & cætera perficiat illud & compleat. Et quòd inſtet tempus hoc faciendi, oſtendit dicens. (Nonne vos dicitis, quia adhuc quatuor mẽſes ſunt, & meſsis venit:) vnde perpenditur (ſicut in ſcolaſtica hiſtoria dicitur,) quòd hyemis tempore hoc factum eſt: & videtur quòd factum ſit in menſe Ianuarij: quia in illa calida regione ſunt menſes tempeſtiuæ. Vnde in feſto pentecoſtes offerebãtur frugum primitiæ quaſi dicat Chriſtus, licet tempus meſsis corporalis adhuc diſtet: tempus tamen meſsis ſpiritualis iam inſtat. Dicitur enim meſsis materialis & corporalis collectio frugum, & ad huius ſimilitudinem meſsis intelligibilis & ſpiritualis dicitur vocatio & collectio hominum ad fidem, per quã congregamur in domini horreum. Vnde ſequitur. (Ecce dico vobis: leuate oculos veſtros,) .ſ. ſpirituales: (& videte regiones,) ad fructum fidei diſpoſitas, (quia iam albæ ſunt,) ſcilicet candore deuotionis veſtitæ & maturæ, (ad meſſem) & metendum. Hoc dicebat propter Samaritanos ad ipſum venientes, quos vocauit ſegetes albas & paratas ad meſſem, id eſt, paratos & diſpoſitos ad credendum. Ex ciuitate autem illa, quæ dicebatur Sychem, multi Samaritanorum crediderunt in eum, propter verbum mulieris teſtimonium perhibentis, quia dixit ei quæcunq; fecerat, quæ etiam occulta erant. (Cùm ergo Samaritani) audita fama Chriſti, (ad eum veniſſent: rogauerunt vt ibi maneret) vt ab eo inſtruerentur melius, & firmi in fide fierent. Ecce deuotio auditorum: quia accepta fide deſiderabant per eius doctrinam amplius informari ad ſuam confirmationem. In quibus omnibus econtrario arguitur duritia Iudæorum qui in omnibus fecerunt contrarium. Vnde Chryſoſt. Sic ergo ſolo mulieris teſtimonio credentes et nullum ſignum videntes, exierunt deprecantes Chriſtum, vt apud eos maneret. Iudæi verò miracula videntes, omnia egerunt vt à regione eorum eum abijcerent. Et Iudæi quidem etiã viſis ſignis incorrecti manſerunt:

Margin notes (left): H; Marc. 4; I; Gradus inco-gnoſcẽdo.; Cibus Chriſti. Margin notes (right): K; Intẽtio debita.; 1. Tim. 1; L; Meſsis quid dicatur.; M; Samaritanorũ deuotio.

A

hi autem & ſine ſignis multam circa eum fidē demonſtrauerunt. Et acquieſcens dominus petitioni eorum, quæ erat honeſta & deuota, manſit ibi: quia ſemper ſatiſfaciat deuotis in oratione ſua: per duos dies: propter duo præcepta charitatis, quibus inſtruit credentes. Tertius autem dies, eſt dies gloriæ, & in hoc non manſit ibidem: quia Samaritani nondum erant capaces glorię. Sic & hodie quotidie mulier, id eſt, eccleſia his qui foris ſunt Chriſtum annuntiat: veniunt ad Chriſtum per famam, & credunt: & Chriſtus manet per charitatem biduo apud illos: hoc eſt, dat eis duo præcepta charitatis. ſ. dilectionis dei & proximi, in quibus pendet lex & prophetę. Rogemus eum & nos, vt & nobiſcum duos dies maneat: quatenus duo pręcepta charitatis: duorūq; teſtamētorū fidem & amare, & tenere nos doceat. (Et multo plures, quā in principio crediderunt,) propter ſermonem

B

eius quem ſicut verba vitæ præferebant verbis mulieris, quia nūquā ſic homo eſt locutus. (Et mulieri dicebant, quia iam propter loquelam tuam non credimus,) quæ nihil eſt in comparatione eius, quod vidimus. Licet. n. ex doctrina alicuius inducatur quis ad credendum: fides tamen ſecundū ſe innititur diuinæ veritati, ſeu veritati ad id quod credit firmandum. (ipſi. n.) exterius et interius audiuimus ſapientiæ verba ab ipſo qui eſt deus & homo, (& ſcimus) firmiter credendo, quia in fide eſt maior certitudo adhærentiæ quam in ſcientia, & quia non ſufficit corde credere: ſed oportet fidē cōfiteri ore: ideo fidē ſuā cōfitentur dicendo, (quia hic per eminentiā ſingularē (eſt ſaluator) per efficaciā ſalutarē (mundi) per influentiā generalē.

Meditatio hiſtorię,

Conſpice nunc dominum Ieſum, quia itinerando non vtitur ſubiugalibus aut vecturis: ſed pedibus incedebat, ne grauius eſſet his ad quos de-

C

clinabat, & quomodo fatigatus planè & moroſe incidit, ac tandē ad quieſcēdū ſuper puteū ſe ponit.

Fatigatio Chriſti.

In hoc ergo ꝙ fatigatus eſt ex itinere, datur nobis exēplū non refugiēdi laborē pro aliorū ſalute: ſimulq; datur & paupertatis exēplū: quia prædicabat & ſedebat ſic prout cōtigit iuxta puteū, ſuper nudū locū. q. d. ſecundū Chry. Nō in throno, aut puluinari, ſed ſimpliciter iuxta puteū: & vt cōtingebat ſuper terrā. Sæpe fatigatus eſt dn̄s Ieſus, & tota vita ſua in

Pſa. 87.

paupertate & labore fuit. Vnde Pſ. in perſona ipſius. Pauper ſum ego, & in laboribus à iuuētute mea. Vnde Chry. Chriſtus igitur in Samariam accendens facilem & delitioſam vitam abiiciens, laborioſam verò & ſtrictam ſequens non ſubiugalibus vtitur: ſed ita valide & difficulter incedit vt ex itinere fatigetur. Ex hoc vbiq; erudit ſe operatorem eſſe, & non ſuperflua petere, & non multis indigere. Ita. n. vult à ſuperfluis alienos nos eſſe, vt & ipſorū neceſſariorum multa abſcindamus à nobis. Propterea dicebat: Vulpes foueas habent: & volucres cœli habitationes, filius autem hominis nō ha-

Matt. 8. & Lu. 9.

bet vbi caput reclinet. Præterea & in mōtibus quamplurimū conuerſatur, non ſolum in die, ſed & in nocte, & in deſertis. Hæc Chry. Conſidera etiam quia diſcipuli non deferebant victualia: ſed hora comedendi inſtante ibant ad cōparandū ea. vnde Chry. Diſcimus autē dn̄i non ſolum circa itinera validū robur: ſed etiā circa cibaria negligentiam.

D

Ventris & gulæ contemptus.

Non. n. diſcipuli eius deferebant victualia, ſed viaticula: & oſtendit hoc alius euangeliſta dicens: Cum de fermento Phariſæorū eis loqueretur, quoniā illi æſtimauerunt: quia panes non portauerunt, & cū eſurientes inducit, & incidentes ſpicas & comedentes, & cū dicit eum ad ficū propter eſuriem veniſſe: nihil aliud per omnia nos erudit, quàm hoc, ſcilicet contemnere ventrem: & nō ſtudioſam eius æſtimare eſſe miniſtrationem. Intuere æquè eos & hic: neq; deferentes vtiq; quid, neq; quia non portabant ſtatim ab initio diei huius ſolicitos, ſed ſecundum tempus, ſecūdum quod omnes pulmentum accipiunt, eſcas comparantes: ſed non vt nos qui mox è lectu-

E

lo ſurgentes præ aliis hæc intendimus: coquos & menſæ poſitores vocantes, & cū multo hoc ſcrutantes ſtudio, & poſt illa alia tangentes, ſecularia ante ſpiritualia facientes & quæ ſuperuacua habere oportebat vt neceſſaria honorantes, propter hoc omnia ſurſum, & inferius ſunt. Contrarium. n. oporteret omniū ſpiritualiū multam facientes rationem. Poſtquā cōpleuerimus, illa tunc tāgere hæc. Hæc Chry. Ambulauit ergo Chriſtus ſine equis, vſq; ad laſſitudinem, ſine expenſis, vſq; ad eſuriem: ac ſine ſeruitoribus & pompis, vſq; ad miniſtrationem.

Meditatio operū Chriſti.

Conſpice et quomodo non dedignatur cū neglecta & alienigena muliere loqui: mōſtrās quàm mitis, quamq; humilis ſit. Non deſpicit perſonas viles & humiles, tales enim interdum capiunt arcana ſalutis pluſquam: diuites & nobiles. Item conſpice quomodo intentus erat ſtudio ſpirituali, quia cum eſſet tempus comeden-

F

di: voluit tamen differre vt intenderet prædicationi: & diſtulit refectionem corporis accipere, nolens comedere antequam illis de ciuitate prædicaret: quamuis iam eſſet hora ſexta, & ipſe etiam ex itinere fatigatus eſſet: volens prius intendere conuerſioni Samaritanorum, & operari ea quæ erant ſpiritus, quàm ea quæ erant corporis, quantumcunq; tunc indigeret. In quo dans exemplum aliis ſimiliter faciendi: oſtendit verbo & facto quantum prædicator euāgelij debet eſſe ſolicitus de ſalute hominum, & poſtponere omne aliud negotium, & quòd homo debet eſſe magis ſolicitus de ſui proximi ſalute ſpirituali, quàm de propria neceſſitate corporali. Item conſpice quomodo fatigatus & famelicus ſedet in terra nuda, non ſuppoſito puluinari, & reficitur cum diſcipulis ſicut aliquis pauper de populo communi, nec ad magna hoſpitia in ciuitate declinat, ſicut nos miſeri. Nō enim legitur, ꝙ ciuitatē tūc intrauerit: ne ſibi contrarius eſſet qui diſcipulis dixit, & ciuitates Samaritanorum ne intraueritis.

Mat. 10.

Nec credas, ꝙ ſola hac vice in terra comedit dominus humilis & amator paupertatis ſed ſæpe cum ibat per mundum comedebat extra ciuitatem & villam, ad aliquem riuum

G vel fontem: quantumcunq; fatigatus foret & afflictus. Non habebat cara & exquiſita cibaria, non vaſa diuerſa vel curioſa, non pretioſa & delicata vina: ſed habebat aquam puram de ipſo fonte vel riuo, quæ vineas fecundat, & panẽ tanquam pauper ſedens in terra humiliter comedebat, qui eſcam omni carni miniſtrat. Cõpatere ſibi, quia vides eum fatigatum & ſic humiliatum, ac ſuſtentatione potus & cibi corporalis indigentem; & ſicut cæteros de populo his venientem. Vnde Aug. eſuriuit qui omnes paſcit, ſitiuit qui eſt fons ſitientium, fatigatus eſt ex itinere, qui viã nobis fecit in cœlum.

ORATIO.

Ioan. 4 DOmine Ieſu Chriſte diues omnium bonorum & largitor opulentiſſime: da mihi fatigato in huius vitæ itinere cibum & potũ vt reficiar à te: fons vitæ & omnium gratiarũ vberrime, cor meũ ab vbertate voluptatis tuæ
H inebria: vt obliuiſcatur omnia iſta tranſitoria, panis viuus qui nunquam deficis: da mihi hũc cibum ſpiritualem, vt tuam in omnibus faciã voluntatem. mane apud me duos dies: quatenus duo præcepta charitatis, duorũq; teſtamẽtorũ fidẽ me amare facias & obſeruare, ac tertia d. e. ſ. gloriæ, apud te ſemper manere. Amẽ.

De filio reguli ſanato. *Cap. 63.*

I DEinde poſt duos dies quibus dñs Ieſus manſit apud Samaritanos (exiit inde,) ſ. de Samaria cõfirmatis Samaritanis in fide, (& abiit in Galilæam) vbi fuerat nutritus: per quod ſignificatur, ꝙ in fine ſeculi cõfirmatis gẽtibus in fide & veritate, reuertetur ad Iudæos conuertendos: (venitq; iterum in Chana Galilææ, vbi) in nuptiis (fecit aquam vinũ,) corã diſcipulis ſuis. (Et erat quidã regulus cuius filius infirmabatur Capharnaũ, hic cum audiſſet Ieſũ,) ad partes ſibi vicinas adueniſſe (abiit ad eũ) in Chana, vbi eum nouerat eſſe, (& rogabat eum vt deſcenderet,) ſ. in Capharnaum, quæ erat in baſſo reſpectu loci in quo Ieſus erat (& ſanaret) præſentialiter (filium eius,) quẽ diligebat: quaſi non poſſet ſanare, niſi præſens eſſet. Secundum Theoph. iſte regulus interiuit miraculo facto in nuptiis, qñ Chriſtus aquam in vinũ mutauit: quia tũc credidit, ſed tñ Chriſti diuinitatem perfecte non cognouit. Dicitur

Regulus multipliciter dr. aũt regulus multipliciter: Vno modo paruus rex, qui paruo præeſt regno: & hoc modo nõ accipitur hic: quia tunc tẽporis non erat rex in Iudæa. Romani. n. volentes frangere Iudæorum ſuperbiã, abſtulerunt ab eis regiam dignitatẽ, regnũ Iudææ in quatuor tetrarchias diuidentes, ad præcauendum eorum rebellionem. Alio modo, ſecundum Chryſ. dicitur regulus, aliquis de ſtirpe regia: ſeu generis exiſtens regalis: nec hoc modo accipitur hic. Tertiò modo dr̃ aliquis regulus, regum officialis: & iſto modo accipitur hic: quia erat officialis imperatoris, deputatus ad cuſtodiã Galilææ, propter quod manebat in Capharnaũ: quæ erat metropolis illius terræ: vel fortè aliquis de familia K
Herodis tetrarchæ, pollens aliqua principatus dignitate. Regulus iſte auditis miraculis Chriſti, ſperauit ab eo impetrare ſanitatẽ filii ſui. & credidit ipſum poſſe ſanare filiũ ſuum à quo ſalutẽ quæſiuit: ſed in fide dubitauit in hoc, ꝙ præſentiam eius requirens non niſi præſentia corporali, & tactu eũ poſſe ſanare putauit: nõ. n. vbiq; præſentẽ eum eſſe credidit, ſicut Centurio, qui ait. Domine nõ ſum dignus vt intres Matt. 8.
ſub tectũ meũ, ſed tñ dic verbo, & ſanabitur puer meus. Agnoſcens itaq; dñs cor diffidẽtis: arguit homini in fide tepidum, dicens. (Niſi ſigna,) ſ. communia: (& prodigia). ſ. ſigna maiora quæ ſunt ſine exẽplo, eo ꝙ ſimilia eis non Prodigia.
ſunt viſa vel audita: & ideo procul à digito. i. à ſimilium demõſtratione dicta (videritis,) ſicut increduli (non creditis.) nam ſigna dantur infidelibus ad confirmationẽ doctrinæ, non fidelibus, qui aſſentiuntur ſcripturæ. Non reprehẽ L
dit eũ de petitione ſalutis filii ſui, ſed de defectu fidei. Verumtñ quia ex deuotione repetit petitionẽ dicens: (Dñe deſcende priuſquã moriatur filius meus,) ideo exauditur a dño. Ieſus tñ ibidẽ remanens: & propter ſemiplenã fidẽ eius ſe nõ deeſſe, ſed vbiq, ſicut deũ præſentialiter eſſe indicans ſolo iuſſu & verbo filiũ abſens ſanat, vt pater amplius credat dicens: (Vade) nõ. n. voluit Ieſus ire corporaliter: vt amoueret ab eo falſam æſtimationem, qua putabat ipſum poſſe ſanare tñ per præſentiam corporalem, (filius tuus viuit,) i. reſtitutus eſt perfectæ ſanitati, de ianua mortis cui appropinquauit: quia mori incipiebat, (Credidit homo ſermoni Ieſu) quia fides requiritur ad obtinendũ dei beneficiũ: & ibat ſine corporali præſentia Chriſti: credens, quia vbiq; eſſet virtus eius ad curandũ. Iam incipit credere, quia ſermone ſanat: & ita eũ deũ eſſe & præſentẽ vbiq; exiſtere, quod nõ ſuprà credebat. Ad informationẽ M
ergo noſtrã ceſſit dñs ſuperbo regulo, ne iret Doctrina, quibus cedamus.
cum eo ad filium ſuũ: conceſſit humili Centurioni, vt iret ad eius ſeruum. Vnde Greg. Quid eſt ꝙ regulus rogat, vt ad eius filiũ veniat: & tñ corporaliter ire recuſat: ad ſeruũ verò Centurionis nõ inuitatur: & tñ ſe corporaliter ire pollicetur? Reguli filio per corporalẽ præſentiã non dignatur adeſſe: Centurionis ſeruo nõ dedignatur occurrere. Quid eſt hoc, niſi ꝙ ſuperbia noſtra retũditur: qui in hominibus nõ naturã, qua ad imaginẽ dei facti ſunt, ſed honores & diuitias ueneramur? Cũq; penſamus quę circa eos ſunt, profectò interiora minimè ꝓuidemus. Dũ ea cõſideramus, quæ in corporibus deſpecta ſunt: negligimus penſare quod ſunt. Redẽptor verò noſter, vt oſtẽderet: quia q̃ alta ſunt hominibus, ſanctis deſpicienda ſunt: & q̃ deſpecta ſunt homini, deſpiciẽda non ſunt: ad filiũ reguli ire noluit: ad ſeruũ Cẽturionis ire paratus fuit. Increpata eſt ergo ſuperbia noſtra, q̃ neſcit penſare homines propter homines. hęc Greg. Nõ ergo conſideremus quæ ꝓ ſe ſumus, q̃ circa homines ſunt, ſed quid ſunt. Multi. n. negligentes quod ſunt, ſolicite gloriam Ne te q̃ſiueris extra.
aliunde

A aliunde ſibi quærunt. Vnde Chry. Nabuchodonoſor itaq; plurimi nunc inueniuntur imitari. Vt enim ille tunc de imagine: ſic modò alij de veſte pretioſa de equis, vel curribus: de amplitudine domorũ. de pulchritudine columnarum: & picturis parietum opinantur eſſe meliores. Quia enim quod erant homines perdiderunt: ſolicitè huc illucq; circumeunt aliunde ſibi gloriam colligentes omni ſanè irriſione pleniſſimam. hæc Chry. (Credidit ergo regulus ſermoni Ieſu,) non tamen integrè, neq; ſanè, quod oſtenditur ex hoc quod ſequitur. Nam eo deſcendente de Chana Galilææ in Capharnaũ, quæ magis eſt in valle. cùm ſerui ſibi occurrerent: & congaudendo filiũ ſuum ſanatũ nuntiarent: (interrogabat horam ab eis in qua melius habuerat.) Quod fecit ad certificationem miraculi reſpectu ſui, volebat. n. ſcire vtrũ caſu hoc factũ eſſet, vel ex præcepto Chri

B ſti. (Et dixerunt ei, quia heri hora ſeptima reliquit eũ febris.) Vbi Chryſ. Vide qualiter miraculũ manifeſtũ eſt: non. n. ſimpliciter: neque vt contigit à periculo erutus eſt, ſed repentè & ſimul: vt appareat nõ eſſe ex naturæ conſequentia quod fiebat, ſed actione Chriſti. Vñ ſequitur: (Cognouit ergo pater quia illa hora erat in qua dixit ei Ieſus,) autor ſalutis (filius tuus viuit,) & quod in hora verbi dominici ſanatus eſſet (& credidit ipſe & domus,). i. familia eius

Miraculi finis. tota. & hæc eſt concluſio intenta. Ad hoc. n. factũ eſt iſtud miraculũ, vt regulus cum familia ſua crederet in Chriſtũ: & ex tũc perfectus in fide fuit, quia perfectè credidit. Vnde ſecundũ Augu. & Bedã datur intelligi & in fide gradus

Gradus in fide. eſſe ſicut & in alijs virtutibus. ſ. initiũ, incrementũ, & perfectionẽ. Huius ergo reguli fides initiũ habuit, qñ dominũ rogauit: vt deſcenderet & filiũ ſuum ſanaret: tunc. n. & credidit, &

C dubitauit. Credidit quidẽ ꝙ filiũ ſuũ ſanare poſſet: ſed non credidit ꝙ eum ſanare poſſet, niſi & corpore præſens eſſet. Deinde fides eius accepit incrementũ quando. ſ. credidit ſermoni domini dicentis: Vade filius tuus viuit: Sed perfectionem obtinuit, quando. ſ. ſerui ſanitatẽ filij nuntiauerunt: quia tunc perfectè credidit, &

Luc. 19. domus eius tota. ſecundum illud Lucæ: Hodie huic domui ſalus à deo facta eſt. Iam ergo hic regulus euangeliſta efficitur: dũ ad fidem ſuſce

Regulus Homo. Pater. ptam alios inducebat. Et ideo ſignanter qui prius regulus in euangelio eſt vocatus: poſtea creſcente fide homo eſt dictus: & conſequenter propter perfectam fidem pater eſt appellatus. Item notandum quòd tribus vicibus in hoc euãgelio de vita filij iſtius reguli habetur oſtẽſio. Primò per dominum qui dixit, (filius tuus viuit.) Secundò, per ſeruos: qui nuntiauerunt dicentes, ꝙ filius eius viueret. Tertiò, pater cognouit (quia illa hora,). i. ſeptima ſanatus eſſet: & hoc ad denotandum quòd triplex eſt vi

Mors, et vita triplex. ta triplici morti oppoſita. Prima naturæ, quæ habet oppoſitam mortẽ naturæ. Secunda gratiæ cui opponitur mors culpæ. Tertia gloriæ, cui opponitur mors gehennæ. Myſticè

Myſticè iſte filius reguli, ſignificat humanum genus: filiũ re

D guli propagatum de Adam: qui de rege factus eſt regulus, quando perdita charitate factus eſt malus. Hic filius reguli febre laborabat: quando per diuerſa vitia genus humanum æſtuabat: cuius ſalus inter Chana & Capharnaum completur, ad dandum intelligere, ꝙ de zelo miſericordiæ diuinæ: quia Chana zelus interpretatur: proceſſit ſalus in homine qui erat in Capharnaũ: hoc eſt cõmeſſationibus & ebrietatibus deditus: quia Capharnaũ interpretata, pinguedo dicitur. Horæ autem ſeptem: ſunt ſe

Illuſtrationes ſolis iuſtitiæ. ptem illuſtrationes ſolis iuſtitiæ, qui eſt Chriſtus. ſ. ſanctificationis naturæ, in incarnatione: viſitationis hominum, in natiuitatis humilitate: & condemnationis concupiſcentiæ, in circũciſione: regenerationis noſtræ, in baptiſmo: ſanctificationis pro nobis, in ieiunio: eruditionis noſtræ, in prædicatione & miraculis: & redemptionis noſtræ, in paſſione: quando ho

E ra ſeptima ſol declinauit: & infirmitas ſanata fuit, & hoc ſignificabatur in libro Regum, vbi

4. Reg. 5. dicitur, Vade lauare ſepties in Iordane, & cætera. Iordanis enim, humilis decurſus interpretatur: & ſignificat per ſeptem horas deſcendentem ad nos dominum: in cuius gratia lauamur ad ſanitatem. Vel horæ ſeptẽ ſunt ſeptem recordationes ſolis iuſtitiæ: quia in nocte in matutinis recolimus domini captiuitatem: in prima, illuſionem: in tertia, productionem ad iudicium in ſexta, ſententiam: in nona, mortem: in veſpera, ſepulturam: in completorio, poſitionem cuſtodũ circa ſepulchrũ.

Pſ. 118. His enim horis perducimur ad vitam & ſalutem. Vnde in Pſalmo: Septies in die laudem dixi tibi, ſuper iudicia iuſtitiæ tuę. Myſticè etiam iſte cuius filius infirmabatur, non rex, ſed re

Prou. 20. b. gulus appellatur. Nam ſicut in prouerbiis dicitur: rex qui ſedet in ſolio iudicij, diſſipat omne malum intuitu ſuo. Qui ergo ſe ipſum be

F ne diſponit regere, ſedeat in ſolio iudicii diſcutiens omnia opera ſua: vt ſi quid intermiſceat, diſcuſſionis intuitu illud diſſipet: quoniã qui regnum ſuum bene adminiſtrat, meritò

Impere re tibi. rex dicitur. Vnde Seneca: Vis habere magnum honorem: dabo tibi imperium, impera tibi. Qui verò malè regnum adminiſtrat: nõ rex, ſed regulus dici debet. Quilibet peccato poteſt dici regulus diminutiuè: quia deficit in ſuiipſius regimine: & tunc eius filius infirmatur, quando rationi ſenſibilis appetitus contrariatur: qui debet obedire rationi, ſicut filius ſuo patri: ſed cùm homo per rationem Chriſtum fideliter deprecatur: tunc iſte filius per virtutem Chriſti ſanatur, per quem ſenſibilis appetitus ſub ordine rationis collocatur. Ipſa ergo ratio rex eſt in regno: quæ bene rex dicitur, quia totum corpus hominis per eam regitur: & affectus hominis ab ea dirigitur & informatur: nec non & filiæ, ſcilicet vires animæ, eam ſequuntur. Sed quandoque dicitur regulus, quando ſcilicet diminuitur in cognitione: & obſcura ſequuntur inordinatas paſſiones, & non reſiſtit eis: & ideo filius eius, id eſt, affectus infirmatur, id eſt, deuiat

G à bono & declinat ad malum. Si .n. ratio fuiſſet rex .i. fortis: filius eius nō infirmaretur: ſed quia regulus eſt, ideo filius eius infirmatur. Serui rationis, ſunt opera hominis: quia homo eſt dominus actuū ſuorum, & affectus partis ſenſitiuæ quia obediunt rationi imperanti & dirigenti. Iſti autem ſerui annunciant quòd filius reguli .ſ. rationis, viuit: quando reducet in opere quòd vires inferiores obediunt rationi. Per horam autem ſeptimam in qua puer a febre dimittitur, ſignantur ſeptem dona ſpiritus ſancti: in quo omne peccatum dimittatur, & vita ſpiritualis in anima creatur: ac tota & perfecta ſalus mentis & corporis conſiſtit.

Horæ ſeptem. Horæ ēt ſeptem quibus anima de peccato per pœnitentiam reſurgit, poſſunt dici iſtæ: Vna eſt in contritione, tres in confeſsione quæ eſt vera, ſimplex, & integra: & tres in ſatisfactione, ſcilicet ieiunium, oratio, & eleemoſyna.

H Iſtæ ſeptē horæ ſignificantur in lib. Regum, vbi dicitur ꝙ

4. Reg. 4. puer ab Helizæo reſuſcitatus oſcitauit ſepties, & rediit ad vitam: quia iſtis ſeptē reſurgitur a portis mortis ad vitam. vbi Theophil.

Regulus quilibet. Regulus eſt omnis homo: non ſolum quia regi vniuerſorum propinquus ſecundum animā exiſtit, ſed quia ipſe ſuper omnia principatum ſumpſit: cuius filius, id eſt mens, febricitat voluptatibus prauis & deſideriis. Accedit autem ad Ieſum & deprecatur vt deſcendat; id eſt vt condeſcenſu miſericordiæ vtatur: & peccatis parcat priuſquā à voluptatum infirmitate mortificetur. Sed dominus dicit, vade: id eſt, profectum continuum circa bonum oſtendas: & tūc filius tuus viuet. Si autem ambulare ceſſaueris, mortificabitur tibi intellectus circa boni operationem. hæc Theophil. Quotidie etiā regulus pro filio infirmo ſanando intercedit: dum

I prælatus quiſq; pro ſuo ſubdito variis tentationibus deprauato, vt à domino ſanetur preces effundit. Infirmus verò ſanatur, dum per culpam deprauatus, per gratiam ad iuſtitiam reuocatur. Debemus ergo rogare deum, vt à peccatis ſanemur: quia nullus per ſe poteſt ad ſtatū redire iuſtitiæ: niſi à deo ſanetur. In hoc autem ꝙ infirmabatur Capharnaum: notantur tria

Capharnaū qd interpretetur. quæ ſunt cauſa ſpiritualis infirmitatis. Capharnaum enim interpretatur ager pinguedinis, vel villa conſolationis: erat etiam ciuitas magni honoris. Ex quibus habetur ꝙ ſæpe cauſa ſpiritualis infirmitatis eſt abundantia rei temporalis: & nimia cōſolatio mundana: & nimia exaltatio terrena: quia proſpera plus nocent

Proſperitas nocet. homini, quàm aduerſa. Vnde Boetius: Plus hominibus reor aduerſam, quàm proſperā prodeſſe fortunā. Vnde & Seneca: Tunc conſilia ſalutaria aduoca, cùm tibi alludit vitæ proſperitas. Tunc te velut in lubrico ſuſtinebis ac ſiſtere: nec dabis tibi impetus liberos, ſed circunſpicies quò eundum ſit, vel quouſq;. hæc Seneca. In hoc etiā quòd erat filius reguli, datur intelligi, ꝙ nobilitas generis ſæpe eſt cauſa infirmitatis ſpiritualis: quia nobiles ſæpe efferūtur in ſuperbiā. ſæpe exercent rapinā: ſæpe etiam immergunt ſe in lutum luxuriæ, & laſciuiam. Cauendū ergo in proſperitate huius mundi: ne

K ſpiritualiter infirmemur, quia tunc faciliùs & frequentius per peccatū arripimur. Vñ Chryſ. Quando proſperitate perfruimur, cùm in malignitate viuamus: tunc magis nobis eſt, ac magis dolendū. Nā ſemper quidē nos oportet metuere peccantes; maxime aūt cùm nihil triſte perpetimur. Quando .n. per partes ab vnoquoque noſtrum pœnas exigit: leuiorem nobis ipſam animaduerſionē facit. Quando verò patiētius noſtra videtur diſsimulare delicta, ad maximam nos in talibus permanentes pœnā reſeruat. Sanatur autem filius hora ſeptima in virtute verbi dei. hora enim ſeptima declinat ſol a meridie & vergit ad occaſum. Cùm ergo vitæ noſtræ videmus tranſiſſe meridiē, & nos in declinatione poſitos: tempus eſt vt in virtute diuinæ prædicationis relinquat nos febris, & ad dominū conuertamur. Et notandum ꝙ

L bene per febrem ſignificatur peccator: & febri-

Febris. citans poteſt intelligi peccator. Sicut .n. febricitans nunc habet calorē, nunc frigus & tremorem, ſic peccator habet modò cupiditatē: & inordinatum amorem boni tranſitorij, & hic eſt calor animæ: modò habet timorem, qui eſt frigus eiuſdem animæ. Vnde dicit Auguſt. ꝙ om-

Peccatorum origo. nia peccata duę res faciunt in homine. ſ. timor & cupiditas. Timor facit fugere omnia quæ ſunt carni moleſta: cupiditas facit appetere omnia quæ ſunt carni ſuauia. Et ſecundū hæc duo duplicem pœnam habebit peccator in inferno: ſecundum illud Iob. Ad nimium calorē

Iob. 24. tranſibit, ab aquis niuiū. Inter cætera etiam incommoda quæ patitur febricitans, eſt illud ꝙ habet palatum inordinatū: propter quod dulcia videntur ſibi amara & inſipida: & econuerſo eodem modo peccator ſic habet inordinatum palatum, ꝙ omnia ſpiritualia ſibi viden-

M tur inſipida. dicitur autem febris à feruore: & ideo omnis inordinata paſsio, feruēs igne ma-

Febriū ſpecies. ligno, febris eſt animæ. Sicut autē ſunt diuerſę ſpecies febriū: ſic ēt ſunt diuerſa genera peccatorū. Prima eſt ephemera, q̃ dicitur ab ephemero piſce marino: qui eodē die quo naſcitur, moritur: & ſignificat motū inordinatæ paſsionis: & ſpecialiter ſubitū iræ motū, qui debet finiri ante ſolis occaſum, ſecundū illud apoſtoli: Sol nō occidat ſuper iracundiā veſtram.

Ephe. 4. Secunda febris eſt tertiana, quæ vno die interrūpitur: qua laborāt illi qui cùm peccauerint dolent de peccato. & ſic habent vnum diē pœnitētiæ, quæ eſt contritio: ſed ad ſecundum diē confeſsionis non perueniunt, & ideo ſtatim in idē redeunt. Tertia febris eſt quartana: vbi duos dies abſq; acceſsione ſunt. Quidam .n. poſt acceſsionem peccati duos dies pœnitentiæ, ſcilicet contritionem & confeſsionē aſſumunt: ſed quia iuxta ſacerdotis arbitrium ad diem tertium, ſcilicet ſatisfactionis non perueniūt: ideo rurſus in peccati paſsionem incidunt. Quarta febris eſt quotidiana: eorum videlicet qui abſque contritione aliqua frequentant mala: qui ad literam omni die gulæ ſeruiunt: aut mendacijs & litibus, ſeu iurgiis vacant. Sed hanc ſe-

quitur

A quitur febris quinta: ſcilicet cótinua, quia frequentationem ſequitur continuitas. & hac febre maximè laborant luxurioſi & inuidi & auari, qui propter conſuetudinem difficulter poſſunt curari. Sexta febris eſt iam generatæ conſuetudinis: quæ per ethicam intelligitur. Ethica enim dicitur, quæ in morem eſt deducta: ethos nanq; mos appellatur. Hæc autem febris radicatur in membris: & naturalé humiditatem aſſumit & conſumit: & ſpecialiter ſignificat ſeculi triſtitiam quæ oſſa exiccat: & mortem operatur. Vnde in Prouerbiis: Spiritus triſtis exiccat oſſa: id eſt robur virtutum. Septima febris eſt acuta, quæ eſt defenſio conſuetæ iam nequitiæ: cùm quis iam non erubeſcit, nec timet, nec paueſcit facere, quæ conſueuit. De ſalute talis valde timendum eſt: quia in tali febre ſolent medici deſperare. (Hoc iterum

B ſecundum ſignum fecit Ieſus) in Chana Galilææ, vbi primo mutauit aquá in vinum: & nunc ſecundo ſanauit reguli filium. Quamuis enim filius reguli, cùm ſanaretur, Capharnaũ fuerit. Ieſus tamen in Chana hoc ſignum fecit: quia ibi corporaliter exiſtens, verbo eũ abſens ſanauit. Myſticè autem per duplicem domini

Myſticè Pſ.103.

aduentum in Chana, ſignificatur duplex effectus verbi dei in mente. Primo.n. lætificat: & ſignificatur in miraculo vini quod lætificat cor hominis. Secundò ſanat: & hoc ſignificatur in cura infirmi. Itẽ per hoc ſignificatur duplex aduentus filii dei. ſcilicet primus, qui fuit manſuetudinis ad lætificandum: quia in natiuitate eius angelus nuntiauit paſtoribus, & omni populo magnum gaudium: & hoc ſignificatur per vinum. Secundus aduentus eius in mundum, erit maieſtatis: quando veniet tollere infirmitates, & pœnalitates noſtras: & con-

C figurare nos corpori claritatis ſuæ, & hoc ſignificatur in cura infirmi.

ORATIO.

DOmine Ieſu Chriſte, qui de Iudæa angelicæ confeſſionis & laudis in Galilæam totam huius mundi aduiniſti: quoniã infirmus ſum, tẽporalium rerũ pulchritudine tentatus: & ideo incipio mori tẽtatione fatigatus. Miſerere mei priuſquam moriar morte culpæ, uel corporis, aut gehennæ: vt virtute verbi, humilitate confeſsionis, ieiunio, oratione, pietate, & exemplo per gratiã tuam liberer a febre fomitis, & ægritudine peccati, & nulli ſuccumbam inordinatæ paſsioni. Amen.

De quatuor parabolis domini ad turbas, & tribus ad diſcipulos habitis. Cap. 59.

Mat.13. Luc.8. Mar.4.

POſt hæc dominus Ieſus iuit ad mare piſcaturus homines in terra exiſtẽtes: & præ turba ad eũ congregata aſcendens cũ diſcipulis in nauiculam: & ſedens in ea docebat turbas ſimplices & deuotas in littore ſtantes. vnde Chry. Aſcendit in nauem, vt poſt ſe neminem dimitteret: ſed omnes auditores ante faciẽ haberet, & vt audiret eum populus, & videret, & viſus delectaret auditum & auditus viſum. vbi

D

& Beda: Præfigurabat hæc nauis eccleſiam in medio nationũ ędificandã: in qua dñs dilectã ſibi conſecrat manſionẽ. Et propoſuit dominus turbis quatuor parabolas diuerſas, diuerſis cõditionibus hominũ congruentes: vt pro varietate morborũ, varia eſſet medicina: alii.n. amaris, alij dulcibus, alij auſterioribus, alij lenibus delectãtur cibis: Vt.n. ait Hiero. Turba nó vnius ſententiæ eſt: ſed diuerſarũ in ſingulis voluntatũ, & ideo loquitur ad eã in multis parabolis: vt iuxta varias voluntates, diuerſas reciperent diſciplinas, & quaſi diues paterfamilias inuitatos diuerſis reficiens cibis: vt vnuſquiſq; ſecũdũ naturã ſtomachi ſui alimẽta varia ſuſciperet. Et ſciẽdũ ſecundũ eundẽ Hier. q nó omnia locutus ſit eis in parabolis, ſed multa. Si.n. dixiſſet cũcta in parabolis, abſq; emolimẽto populi receſſiſſẽt. perſpicua miſcet obſcuris: vt per ea

Nauis eccleſiã ſignificat.

Turbæ varietas

E

q̃ intelligũt, prouocẽtur ad eorũ notitiã q̃ non intelligũt. In his aũt quatuor parabolis, & aliis tribus cõſequenter ſibi ſuccedẽtibus: ponit decurſus eccleſiæ à pdicatione Chriſti vſq; ad finẽ mundi. In prima parabola, q̃ eſt de ſemine ꝓiecto in terrã, cuius quarta pars tñ fecit fructum. denotatur prædicatio Chriſti, & apoſtolorũ qui prædicauerunt Iudæis indifferenter bonis & malis: & pauci cõparatiue crediderũt pro maiori aũt parte in infidelitate remãſerũt. Prima ergo eſt de ſemine, & verbo dei quod ipſe exiens a patre, quãdo de inuiſibilitate patris mũdo viſibilis apparuit ſeminauit in mundo, & in quatuor locis cecidit. ſ. in terrã tripliciter malã nec ferentẽ fructũ: & in terrã bonã, facientẽ fructũ triplicem. Seminauit aũt plura genera ſeminũ. Primò ſeminauit legem naturalẽ in mẽte cuiuſlibet hominis, ſicut eſt: quod tibi fieri nó vis aliis ne feceris: & quod tibi fieri vis, aliis feceris. Itẽ ſeminauit per angelos reuelationes: per Moyſen legẽ ſcriptã. ſ. præcepta & prohibitiones: per prophetas promiſsiones & cõminationes: ſed nunc exiit ſeminare per ſeipſum legẽ euãgelicã omnibus fidelibus. Non ceſſat ẽt ſemper in noſtris animabus ſeminare non ſolũ cũ docet, ſed etiã cùm creat in eis ſemina bona virtutum. ſ. donorũ. (Exiit) ergo dei filius de ſinu patris, non ſecundũ diuinitatẽ: quia ſic eſt vbiq; ſed ſecundũ humanitatẽ & carnis aſſumptionẽ. Vnde Chry. Exiit autem qui vbiq; eſt, non localiter, ſed incarnatione: & per amictum carnis propinquior nobis factus. Exiit inquam (qui ſeminat,) id eſt qui habet officium, ſcientiam, & gratiam ſeminandi: (ſeminare ſemẽ ſuum,) id eſt doctrinæ verbũ. Seminator ergo proprie Chriſtus eſt: prædicator enim potius eſt cophinus ſeminatoris, quã ſeminator. (Et dum ſeminat,) id eſt doctrinam indifferenter ſpargit (aliud cecidit ſecus viam,) id eſt ſuper cor deuium, per errorem vagum, per laſciuias: attritum, per carnales affectiones: ac ſuggeſtionibus dæmonum, & variis tentationibus vitiorum admodum viæ expoſitum, per carnis concupiſcentias: & horum omniũ ſedulo trãſitu & frequẽti meatu ſemen

Parabolicè quędam dñ taxatt.

Parabola prima.

Seminũ dei genera.

F

G verbi conculcato, nè germinare poſsit(& volu
cres cœli.ſ.aerei, id eſt dæmones qui volucres
cœli dicuntur: ſiue propter aeris inhabitatio-
nem,quia per aera diſcurrunt:ſiue propter na
turam cœleſtem , quia cœleſtis ſiue ſpiritualis
naturę ſunt,ſiue propter velocitatem ad malũ
quia ad hoc ſemper intendunt (comederunt il
lud,)id eſt ſua ſuggeſtione rapuerunt : & fru-
ctum impediuerunt, & ſic tollunt verbũ & me
moriam verbi de corde: vt nec memoria, nec
mens teneat quod opere exercere neglexit: vt
Rõ.10. impedito verbo,impediatur fides, nec creden-
tes ſalui fiant, quia fides ex auditu eſt . Hi ſunt
qui audiunt: ſed in verbi virtute non afficiun-
tur.Vnde neq; naſcitur, quia diabolus de cor-
de corũ tollit.verba ergo dei mente retinenda
ſunt, & ſicut ſemẽ ſub terra, ita verbum dei in
H memoria debet occultari vt fructificet. quia ſe
Stomachus lãguẽs allegoricè. cundũ Grego. ſicut de eius vita deſperatur qui
languente ſtomacho alimenta non retinet: ſic
æternę mortis periculũ formidare debet qui
verba vitæ,id eſt alimenta iuſtitiæ in memoria
nõ tenet. (Aliud cecidit ſupra petrã,)id eſt ſu-
pra cor petroſum & durũ ac rebelle , & pro-
teruũ per ſuperbiã(& natũ) ſtatim ſole & fer-
†virorẽ uore tentationis orto (aruit) & vigorẽ † fidei
perdidit,(quia non habebat profunditatẽ ter-
ræ,)id eſt ſtabilitatẽ patientiæ(& humorẽ) de-
uotionis & gratię.Hi ſunt qui audiũt,& aliquo
modo afficiuntur : ſed non proponunt facere
quod dicitur vnde nõ radicatur in eis verbum
per bonũ propoſitũ.In cordibus.n.duris quan
doq; cuꝫ ad horam naſcitur germen compun
ctionis,cum verbum cõminationis audiunt, &
ſtatim feruore perſecutionis vel cuiuslibet tri
bulationis & tentationis areſcit:cũm per impa
I tientiam deſolantur & deficiunt quia verbum
prædicationis ſine humore gratiæ & amore
virtutis non proficit.Et hi radices non habent
.ſ.profundæ firmitatis et firmi deſiderij.et ideo
ad tempus credunt , & in tempore tentationis
recedũt: quia verbum prius receptum renuũt.
Tranſplantatio frequẽs nocet. Et ſicut arbor quæ ſæpe tranſplãtatur, radices
fixas non habet : ſic hi frequenter de bono in
malum mutantur:& ideo in bono non radicã
tur.Tentatione nempe probatur ſi verbum dei
radices fixerit : ſicut impetu ventorũ apparet
ſi arbor bene radicata ſit : tales inſtabiles ſunt
de familia regis Saul,qui inter prophetas erat
propheta,& inter ſtultos ſtultus.(Aliud cecidit
inter ſpinas,) id eſt in corda diuitiarum ambi
tione ſolicita: & ſolicitudinibus earum lacera
ta:ac curis temporalibus nimis dedita per aua
ritiã(& ſimul exortæ ſpinæ)id eſt multiplica-
tæ diuitiæ(ſuffocauerunt illud)id eſt impedie-
runt fructum prædicationis occupando men-
tẽ,vt in ea proficere non poſſet fructus ſpiri-
tualis:Hi ſunt qui audiunt & afficiuntur,& pro
ponunt bonũ facere, ſed non perficiunt : quia
ſuffocatur in eis bonũ propoſitum, præualen-
tibus in eis curis & diuitijs & voluptatibus.Eun
tes.n.à loco prædicationis ad mundana,ſuffo-
cantur:a ſolicitudinibus ,quæ important aua-
ram acquiſitionẽ: & diuitijs , quę notant auarã
conſeruationem:& voluptatibus vitæ,quæ im K
portant laſciuam fruitionem: & fructum non
referunt,quia hæc tria ſemen ſpirituale fructi
ficare non ſinunt.ſicut ſpinæ ex condenſatio-
ne ſemen immiſſum ſuffocant,& oriri nõ per-
mittunt. Diuitię quippe & honores ſpinæ ſunt
quia ſicut ſpinæ ſuis punctionibus corpus laniãt Diuitiæ ſunt ſpinæ.
& cruentant,ac turpe & fœdum in oculis ho-
minum reddunt : ſic amor & ambitio diuitia-
rum & honorum,cogitationum ſuarum pun-
ctionibus, ac curis & ſolicitudinibus quæ ſunt
ſpes acquirendi,ac timor perdendi, & ſolicitu
do conſeruandi animã lacerant: & cũm vſque
ad peccatum pertrahunt , quaſi inflicto vulne
re cruentant:ac miſeram & infœlicem coram
oculis dei faciunt . Et tamen ſub his ſentibus ,
eſſe delitias multi reputant, & quando de ſpiri
tualibus cogitare incipiunt, ſtatim ſe tempora
libus immiſcent:ac ſuffocati & emolliti rigorẽ
virtutum amittunt . Sicut ouis conuerſans in- L
ter ſpinas,ſemper ibi de lana dimittit.ſic vacãs
curis temporalibus & mundo, multa bona ſpi
ritualia amittit. Vnde Chryſ. quemadmodum
ſpina vndecunq; detineatur , pungit eum qui
detinet:ita & ſecularia vndecunq; detineantur
cõtriſtant eum qui conſtringit ea & fouet.Sed
non quæ ſpiritualia talia,ſed margaritæ alicui
aſsimilantur , vndecunq; circumuolueris dele-
ctant oculos.hęc Chry.vel diuitiæ dicũtur ſpi-
næ:quia pungunt animã in mundo,in iudicio,
& in inferno. In mundo triplex eſt punctura
.ſ.laboris,in acquiſitione:timoris,in poſſeſsio-
ne:& doloris,in amiſsione.In iudicio etiã pun
gunt mentem quando dominus dicet auaris :
Eſuriui,& non dediſtis mihi manducare:ſitiui Mat.25.
& non dediſtis mihi bibere &c. Iſtę puncturæ
erunt ita pœnoſæ , ꝙ ipſi auari quaſi cupient
non eſſe : quia dicent montibus , cadite ſuper Luc.23.
nos:& collibus,cooperite nos. In inferno etiã M
iſtæ ſpinæ pungent animã perpetuò cruciatu :
quia ex eius parat̃ ignis : quo peccatrix anima
cõburit̃. Et nota ordinẽ iſtorũ ꝑdictorũ triũ Seminũ non fructificantium ordo.
ſeminũ non fructificantiũ .Primũ non germi-
nat:ſed conculcatur, & ab auibus comeditur.
Secundũ germinat,ſed non multum erigitur:
quia humorem non habet.Tertiũ verò iã in ſti
pitem eleuatur,ſed non fructificat : quia a ſpi-
nis ſuffocatur.(Aliud).ſ.quartũ(cecidit in ter-
rã bonam:)quæ eſt nigra per deſpectũ,pinguis
per affectũ, culta per virtuoſum exercitiũ : &
ſic fecunda per fructum , id eſt inter fidelẽ &
deuotum(& ortum fecit fructum) bonorũ ope
rum. Vbi Beda:Terra autem bona,eſt electorũ
conſcientia:quæ omnibus prædictis tribus ter- Terra bona.
ris contraria facit:quia & comendatum ſibi ſe
men verbi libenter excipit: & exceptum inter
aduerſa & proſpera conſtanter ad fructus vſq;
conſeruat.hæc Beda.(Aliud autem fecit fructũ
centeſimum:aliud ſexageſimum: & aliud trice Status tres fidelium.
ſimum.) Iſta verò triplex differẽtia fructuum
primò pòt conſiderari quantum ad tres ſtatus
fideliũ:qui ſunt incipientes,proficientes, & per
fecti.Incipientes ſunt tanquam terra quę pro-
fert fructum triceſimũ.quia ſufficit vt habeant
fidem

A ſidem trinitatis, cum impletione decalogi. Proficientes ſunt tanquam terra quæ profert fructum ſexageſimum: quia non tantum habent fidem trinitatis, & ſeruant decem præcepta: ſed etiam exhibent ſex opera miſericordiæ. Perfecti ſunt tanquam terra optima, quæ profert

Perfecti

fructum centeſimũ: quia habent duplicem perfectionem, ſeruantes veteris legis præcepta, & euangelij conſilia. Iſte triplex gradus, ſ. incipientium, proficientiũ, & perfectorum, tangitur infrà in ſecũda parabola, vbi dicitur: Vltro .n. terra fructificat: primò herbam, deinde ſpicam, & deinde plenum fructum in ſpica. Secũdò po-

Status ſaluandorum tres.

teſt conſiderari quantũ ad tres ſtatus ſaluandorũ, ſ. virgines, viduas, & coniugatos. Aliud ergo fecit fructũ centeſimũ, ſ. in virginibus. Virgines .n. nolunt multiplicari per opus carnale in alijs: ſed per opus ſpirituale in ſeipſis: & ideo ſignificantur per centenarium, qui fit ex ductu denarij in ſeipſum. Aliud autem fecit ſexageſi-

B mum, ſ. in viduis & continentibus. ſexageſimus .n. conſtat ex denario ducto per ſenarium: in quo ſignificatur decalogus cũ ſenario operum miſericordiæ. Aliud verò facit triceſimum, ſ. coniugatis, propter fidem trinitatis, cum obſeruantia decalogi. Vbi tanguntur tres gradus caſtitatis. Primus eſt caſtitas coniugalis: per quẽ

Gradus caſtitatis tres.

gradum vitatur illicitus concubitus, licito tñ concubitu retento in matrimoniali actu. Secũdus gradus eſt, caſtitas vidualis: per quem cuitatur de cætero omnis concubitus: & animus poſſit de cetero liberius deo ſeruire: licèt poſſit licitè matrimonium contrahere. Tertius gradus eſt virginalis, qui eſt ſuperior iſtis: per quem omnis concubitus ſimpliciter cuitatur: vt mens ipſa tanquam ſponſo ſuo ſoli deo per amorem copuletur. vnde Theoph. Qui in centum fructificant, ſunt qui perfectam habent vitam: & virgines & eremitæ. Qui autem in ſexa-

C ginta, qui mediocriter ſe habent: vt continentes & qui in cœnobijs ſunt. Qui autẽ in triginta, qui parui quidem ſunt ſecundum propria virtutem fructũ ferentes: vt laici, & qui in coniugio ſunt. Vnde & Augu. Centeſimus fructus eſt martyrum, propter ſanctitatem vitæ, vel contẽptum mortis: ſexagenarius, virginum, propter otium interius: quia non pugnat contra conſuetudinem carnis. Triceſimus verò, coniugatorum: quia hæc eſt ætas prælantium: ipſi .n. acriorẽ habent cõflictũ, ne libidinibus ſuperẽtur. hæc Aug. Vel triceſimũ fructũ affert, qui detrimentũ in exterioribus bonis conſtanter ſuſtinet: ſexageſimũ quando ſuſtinet detrimentũ ẽt proprij corporis, per flagellationẽ & incarcerationẽ & cætera huiuſmodi: centeſimũ, quando cõtemnit etiã totã vitã per martyriũ.

Terra bona.

Vnde Chry. Terra bona ſunt, qui abſtinent ſe à malis, & ſecundum vires ſuas faciunt bona: & eſt iſte fructus eorum triceſimus. Si autem & omnia bona ſua contemnant, & accedant ad ad ſeruiendũ deo, habent ſexageſimũ. Si autem & præceptũ imperialis ſententiæ de morte eorũ proceſſerit, habent cẽteſimũ: aut ſi bona eorum percuſſa fuerint & filij, habent ſexageſi-

D mum: ſi autem infirmitas aliqua corporis eis contigerit, & fideliter ſuſtinuerint, habent centeſimum. Nam Iob ante tentationem triceſimum habuit in facultatibus ſuis iuſtè viuendo: poſt damna ſubſtantiæ & filiorum, ſexageſimũ: poſt plagam autem corporis, cẽteſimum fecit. Qui centeſimum habet in ſe, & ſexageſimum habet, & triceſimum. Econtra qui triceſimum habet, ſexageſimum non habet: & qui ſexageſimum habet, non etiam centeſimum habet. Semper .n. maius, quod minus eſt in ſe habet incluſum: illud aut quod minus eſt, maius in ſe non habet. hæc Chry. Item, vt dicit Remigius, ſemẽ verbi dei, triceſimum fructum facit, quãdo bonã cogitationẽ gignit: ſexageſimũ, quando bonam locutionem: centeſimum, quando ad fructum boni operis perducit. Hi ergo per terrã bonam deſignati in corde bono quod intendit verbum dei audire: & optimo quod intendit

E ſecundum hæc operari: audientes verbum dei deuotè, retinent fideliter in memoria, & fructũ afferunt in patientia: ſcilicet vſq; ad finem, expectando præmia quia ſecundum Gregorium æquanimiter proximorum mala tolerant, & humiliter flagella ſuſcipiunt: poſtmodum ad requiem ſublimiter ſuſcipiuntur. Et aduertẽ ꝙ bona terra habet conditiones penitus oppoſitas alijs in quibus ſemen cecidit. Quia .n. hi audientes verbum retinẽt: eſt contra eos qui ſunt ſecus viam: & venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum ꝙ autem fructum afferunt, ſanctarum .ſ. operationum, eſt contra eos qui ſunt ſpinæ ſuffocantes dei verbum. ꝙ vero hoc faciunt in patientia, eſt contra eos qui ſupra petram: qui ad tempus credunt, & in tempore

Terra mala diſtinguitur.

tentationis recedunt. Terra ergo mala in loca ſecus viam petroſa & ſpinoſa diſtinguitur, ſed terra bona non ſubdiuiditur. quia vna eſt eccle-

F ſia. vna eſt columba mea: licèt fructus & virtutes eius ſubdiuidantur in centeſimum, ſexageſimum, & triceſimum: ita etiam, & præmia diuerſa ſunt quia differt ſtella a ſtella in præmio ſicut & in merito. De ſemine itaque tres partes prohdolor pereunt: ac vna tantum ſaluatur & proficit: & neq; hoc æqualiter, ſed cum multa differentia. Quãuis .n. ſemen diuini verbi de ſe ſit fœcundum: fit tamen (vt viſum eſt) tripliciter infructuoſum. vnde Theoph. Vide quomo-

Eccleſia dit non iactũ eſt ſemen.

do mali ſunt plurimi: & pauci ſaluantur: quarta .n. pars ſeminis ſaluata inuenitur. Ex quo patet ꝙ exemplo Chriſti, prædicator verbi diuini non debet ceſſare a prædicatione: licèt videat inde paucos proficere: quia faciẽs quod in ſe eſt, meritum ſuum non perdit. Vnde nota ſecundum Theophil. ꝙ non dixit, ꝙ ſeminãs aliud proiecit ſecus viã, & cætera: ſed ꝙ ſemẽ cecidit: Qui .n. ſeminat, docet rectũ ſermonẽ: ſed ſermo diuerſimodè cadit in audientes: quia ſemen quodlibet recipitur ſecũdum modũ & diſpoſitionem terræ in qua ſeritur: quæ ſi ſit fertilis & culta, profert bonum fructum: ſi autem ſit ſterilis & inculta, germinat ſpinas & tribulos, vel etiam nullum fructum: ita ꝙ ſecundum variam diſpoſitionẽ terræ, ſe-

A lũtatem. Seminat etiam deus quotidie in agro interiori, id eſt mente, bona propoſita: diabolus ſuperſeminat deſideria carnalia. Seminat deus in agro exteriori, id eſt corpore, munditiam & puritatem: ſuperſeminat diabolus immunditiam & carnalitatem. (Serui autem dixerunt) id eſt ſancti patres per orationem diuinum conſilium quæſierunt. (Vis imus & colligimus ea?) ſeparando malos à communitate eccleſiæ, per excómunicationem: & tandem dimittendo iuſtitiæ ſeculari, exterminandos per mortem. (Et ait: non, ne fortè colligentes zizania eradicetis ſimul) cũ eis (& triticum) id eſt, illud quod eſt triticum quoad ſe: ſicut ſi aliquis fidelis damnaretur ſola ſuſpitione. vel quod eſt triticum quoad alios ſicut ſi eradicatur nó primò victus: tunc alij fideles ſcandalizantur: quia non ſeruatur ordo iuris: & ſic eradicatur triticum, id eſt alij fideles per ſcandalum: vel

B quod eſt futurum triticum: quia modò eſt aliquis malus, qui cras erit bonus. Vbi prohibetur eradicatio feſtinata, dánoſa, & ſuſpicioſa. Feſtinata eſt, quãdo nó præcedit admonitio. Dánoſa eſt quando multitudo eſt in cauſa vel princeps: niſi fuerit cauſa manifeſta redundans in iniuriam eccleſiæ. Vnde Aug. dicit ꝙ aliquando tolerandi ſunt mali pro pace eccleſiæ: quãdo timetur a ſchiſmate. Suſpitioſa eſt, quando non habetur certitudo de alicuius hæreſi vel vitio. Tales ergo non ſunt excludendi: quia in his tribus modis prohibetur hic eradicatio fieri. (Sinite vtraq;) ſ. zizaniam & triticum, malos & bonos (creſcere vſq; ad meſſem) id eſt vſque ad conſumationem ſeculi & diem iudicij. & hoc eſt intelligendum de illis qui non ſunt notorij neq; pertinaces: neq; per eos imminet vniuerſale damnum eccleſiæ. Hic datur pœnitétiæ locus, & diſcretionis exemplum. In hoc. n. monemur ne occultorum iudiciũ nobis vſurpemus: ſed deo illud reſeruemus, qui tribuit

Eradicatio triplex.

C vnicuiq; iuxta opera ſua. Nec iſtud eſt contrarium Apoſtolo: qui ait: Auferte malum ex vobiſipſis: quia hoc dictũ domini intelligitur de ambiguis: illud aũt Apoſtoli, de manifeſtis. Hic etiam innuitur diuina benignitas, & patiétia dilationis: ſuſtinet. n. patienter diuina clementia zizanias cum tritico, hoc eſt, malos cũ bonis. Suſtinet autem eos tribus de cauſis. Prima, vt ſi velint conuertantur, & per bonos adiuuentur. Secunda, vt iuſti plurimum deo regratientur, quòd electi ſunt per gratiam de numero pereũtium: & eorũ comparatione, plus nitãtur ad bonum. Tertia, Vt bonis proficiat, & eis merita ſua augeant. Proſunt. n. mali bonis purgãdo: vt ſi qua eſt in eis peccati rubigo, eliminetur. Exercitando: vt virtus in bonis latens manifeſtetur. Ac ſtimulando: vt electi in via huius exilij ſegnes non efficiantur, ſed ad patriã ſuã feſtinent. Et coronando: quia dum tribulationes iuſtis ingerunt, lapides pretioſos in corona cœleſtis gloriæ apponũt. Seruiunt ergo mali bonis, prædictis modis: & ideo permittuntur viuere cũ eis. Deinde dñs ſubiungit: (Et in tempore meſſis) id eſt iudicij & finalis conſũmatio-

1. Cor. 6

Suſtinẽtur mali tribus de cauſis.

Mali ꝓſunt bonis.

D nis, (dicã meſſoribus) ſ. angelis: (Colligite primum zizania) id eſt malos, à conſortio bonorum eos excludendo: & hoc quoad pœnã dãni: & ſequitur pœna ſenſus: & alligate ea in faſciculos ad comburendum: quia miniſterio angelorum ſuperabuntur tunc mali de medio iuſtorum: & mittentur in infernum, qui creditur eſſe in centro terræ: & terra vallatus vndiq;. Et bene dicit, (in faſciculos,) nó in vno faſce: quia vnuſquiſq; punietur pro modo peruerſitatis ſuæ: & ſimul erunt immundi cũ immundis, guloſi cum guloſis, auari cũ auaris, ſuperbi cum ſuperbis, & ſic alij impij cum ſuis ſimilibus: vt qui ſocij fuerunt in culpa, ſimul torqueantur in pœna. Quoad pœnam ſenſus, erunt plures faſciculi: ſed vnus erit quoad pœnam damni. Et ſubditur: (Ibi erit fletus) id eſt dolor vehemens ex damno. ſ. pro carentia viſionis diuinæ: & exponitur pro triſtitia & dolore: quia fortè non erunt ibi corporales lachrymæ: (&

Faſciculi malorum.

E ſtridor dentiũ,) id eſt paſſio vrgens ex pœna ſenſus & tormento. ſ. ꝓ pœnarum acerbitate. In quo ſignatur duplex pœna inferni. Vna ex parte mentis. ſ. triſtitia vehemens: quæ ſignificatur poſt fletum. Et alia ex parte corporis: quæ ſignificatur per ſtridorem dentium. Vel fletus, ex calore diſſoluente: & ſtridor dentium ex frigore conſtringente. Vnde Iob: Ab aquis niuium, trãſibit ad calorem nimiũ. Deinde ſequitur: (triticum autem) id eſt fideles & electos qui in area huius mundi ſunt triturati flagellis, afflictionibus, & tentationibus varijs: ita vt in eis nulla ſit palea vel macula (cógregate in horreum meum). ſ. cœleſtium manſionum. Et tunc iuſti fulgebunt ſicut ſol: & hoc per dotem claritatis, ex gloria animæ ad corpus redundante. Vbi Chry. Non quia ita ſolum ſicut ſol: ſed quia hoc ſydere aliud magis luculentum non noſcimus, cognitis nobis vtitur exemplis.

Pœna inferni duplex.

Iob 24. Cap.

F hæc Chry. Comparatur autem gloria iuſtorũ ſoli, maxime quoad corpus: quia anima glorificata, multo pulchrior erit ſole. In ſole autẽ quatuor dotes corporis glorificati notantur. ſ. Claritas quia in creaturis inferioribus nihil ſole eſt clarius. Agilitas: quia exiens ab Oriente, ſtatim apparet in Occidente. Subtilitas: quia trãſit per vitrum illæſum. Impaſsibilitas: quia radius eius non læditur nec maculatur. Et ſubditur, in regno patris eorum. ergo tanquam filij regis accipient regnum decoris. O quã glorioſum eſt regnum, in quo ſancta ſocietas: quia iuſti in quo perfecta delectabilitas: quia ſicut ſol: dulce. n. lumen eſt & delectabile. in quo ſublimis dignitas: quia in regno. in quo paterna charitas: quia patris eorum. Hanc parabolam ſecundam tangit Marcus, faciens tantum mẽtionẽ de bono ſemine, quod ad ſolos electos pertinet: qui tanquã triticum & frumentũ, in horreũ æternæ beatitudinis colligentur, quã zizania & lolium in caminũ ignis mittentur. Vnde cóparat regnũ cœlorum, id eſt eccleſiã quę a deo regitur, & homines regit: homini iacenti ſemen in terrã &c. Per ſemen intelligitur uerbum vitę: quod homo, ſ. Chriſtus ſeminauit

Soli cõparatur gloria iuſtorũ Dotes ſolis quatuor.

G minauit in corda humana: & dormiuit per mortẽ,(Exurgit)autem ſemen(nocte & die:ac germinat & creſcit) quia poſt ſomnũ Chriſti, numerus credentium per aduerſa & proſpera germinauit in fide,& creuit in operę (dum neſcit ille) hoc eſt neſcire nos facit, quẽ.ſ.fructũ vſq; in finẽ afferat: & (terra vltrò fructificat) quia voluntate adducitur,vt fructũ faciat(primò herbã,deinde ſpicã,& tãdẽ plenũ fructũ.) Ex ſemine.n. iſtu recepto in aliquo homine, primò concipitur timor diuinorum iudiciorũ & ſignificatur per herbam,quæ eſt quid imperfectum:& quia ex timore ceſſat homo à malis & incipit ſe exercere in bonis: ideo ſecundò concipitur ſpes diuinorum beneficiorum,quæ ſignificatur per ſpicã,in qua eſt iam ſpes grani futuri. Tertiò ex hoc datur charitatiuus amor,qui habet opus perfectũ: & ideo ſignifica-

Spes.

H tur per plenum granum: quia,vt dicit Apoſtolus,Plenitudo legis,eſt dilectio. Vel (terra fructificat primò herbã:deinde ſpicã: deinde plenum fructum:)hoc eſt timorem, pœnitentiã, & charitatem.Illi qui generãt herbam.i.timorem,ſunt incipientes, qui debent incipere à timore.Sicut.n. herba eſt principium ſpicæ: ſic timor domini eſt principiũ vitæ, & initium ſapientiæ.Illi qui generant ſpicam.i.pœnitentiã durã,ſunt proficientes: qui ſicut delectati ſunt in peccatis,ſic debent ſe affligere in pœnitentia & lamentis.Illi qui producunt plenum fructum.i.charitatem,& bonorum operũ plenitudinem,ſunt perfecti, qui habẽt charitatem dei & proximi: quia plenitudo legis eſt charitas: & tunc eſt homo diſpoſitus, vt de ſtatu gratiæ tranſeat ad gloriam. Et ideo dñs tunc (mittit falcem).i.mortem,abſcindendo iuſtos de præ-

Roma. 13.

I ſenti vita,vt transferat ad gloriam: (qm̃ adeſt meſſis,).i.collectio iuſtorum in patria.Secundũ Greg.Semen homo iacit in terram:cũ cordi ſuo bonam intentionem inſerit. Et poſtquã ſemen iactauerit,& dormit:quia iam in ſpe boni operis quieſcit. Nocte verò exurgit ac die: quia inter aduerſa & proſpera proficit. Et ſemen germinat,& creſcit dum ille neſcit: quia & cum adhuc metiri incrementa ſua nõ valet: ſemel concepta virtus ad profectum ducitur. Et vltrò terra fructificat: quia præueniente ſe gratia,mens hominis ſpontanea ad fructũ boni operis aſſurgit. Cum ergo deſideria bona concipimus:ſemen in terra mittimus.Cùm verò operari recta incipimus,herba ſumus:cùm autem ad profectum opus trahimus, ad ſpicã peruenimus: cumq; in eiuſdem operis perfectione ſolidamur, iam plenum frumentum in ſpica proferimus. Omnipotens autem deus in productum fructum falcem mittit, & meſſem ſuam defecat: quia cùm vnumquenq; ad opera perfecta perduxerit, eius tẽporalem vitam per immiſſam ſententiam incidit: vt granum ſuum ad cœleſtia horrea perducat. Vide ergo ne ſis tantum in herba vel ſpica,& maturitatẽ expectes in purgatorij pœna:non.n.fructum immaturum congregat deus in horreum ſuũ. Nullus tñ qui ad bonum propoſitum adhuc in

mentis teneritudine eſſe conſpicitur, deſpiciatur: quia frumentum dei ab herba incipit vt granum fiat. In tertia parabola,quæ eſt de grano ſinapis, deſcribitur eccleſiæ ſtatus ſequens immediatè poſt ſurrectionem hæreſum: quia contra hæreſes inſurgentes, ſuſcitauit dñs in eccleſia doctores ſanctos literatos vt per rationem & ſcripturam confutarent hæreticos: & licèt primò fuerint humiles & abiecti: tamen diuina diſpoſitione fuerunt poſtea exaltati. Tertia ergo parabola eſt de exaltatione eccleſiæ:ac prædicationis fidei & euangelij: in qua comparatur regnum cœlorum grano ſinapis. (Simile eſt enim regnũ cœlorum).i.prædicatio euangelij,quæ dicitur regnũ: quia docet regere manũ,cuius ciues ſunt opera: regere os, cuius ciues ſunt verba: regere cor, cuius ciues ſunt cogitationes & deſideria: (grano ſinapis) K

Tertia parabola ad turbas.

L quia calefacit in amore:venenum expellit.i.errorem: caput purgat.i.mentẽ: quod accipiens homo.ſ.Chriſtus à patre(ſeminauit:) & per ſe & per diſcipulos ſuos (in agro ſuo).i.in mundo(quod minimum eſt omnibus ſeminibus).i. omnibus diſciplinis: vel quia vix ei in principio creditur:vel quia docet quæ in mundo minima & vilia reputantur: quia ampulloſitati verborum non innititur(cũ aũt creuerit) per diuulgationẽ(maius eſt omnibus oleribus).i. ſcientiis:phyſicis,naturalibus, & poeticis, quæ dicuntur olera:quia citò decidunt, nec fructũ æternum,ſed temporalem habent (& fit arbor alta,)per eius ſublimationẽ:fructifera,per eius vtilitatẽ:(ita ut volucres cœli).i.animæ credẽtium cœlos affectantium, (veniant) per fidem (& habitent)per amorem (in ramis eius).i.in

M dogmatibus,vel (volucres).i.prædicatores qui vt nubes volant(veniant)ſtudendo (& habitẽt) meditãdo,& operando(in ramis eius).i.diuerſis expoſitionibus & ſententijs. quatuor.n.rami ſunt: hiſtoria,tropologia,allegoria,anagoge.Vnde(regnũ cœlorum) poteſt hic intelligi primitiua eccleſia: q̃ ratione humilitatis,paupertatis,& paruæ multitudinis, quæ videbatur etiã abiecta:ſed virtute eſt magna. vel pro feruore fidei,quæ modica videbatur propter ſcãdalum crucis:ſed feruida eſt propter calorem dilectionis,paruo (grano ſinapis)comparatur (quod cum ſit minimum)quantitate:tamen eſt magnum in virtute & calore,quæ creuit in arborẽ magnam:quia vbiq; orbis eſt expanſa,habens ſtipitem per ſpem:& ramos exaltatos,per dilectionem dei:dilatatos,per charitatem proximi.Alta eſt quia ad cœleſtia ſuſtulit: ampla, quia totum mundũ occupauit.Quam arborem aſcendit Zachæus vt Chriſtũ videret: quia niſi in eccleſiæ & fidei arbore Chriſtus non videtur.& (volucres cœli).i. principes huius mundi,alta petentes, vel alti intellectu.ſ.huius mũdi ſapientes(habitant in ramis eius) & ei ſubiecti reguntur eius conſilio.Vel (volucres) ideſt ſancti,qui pennis virtutum in alta aſcendunt, & ad præmia cœleſtium bonorum volare contendunt (habitant in ramis eius).i. in diuerſis eius ſententijs ſpiritualibus. Rami euangelicæ

Luc. 19

Arboris euangelicæ rami.

arboris

A arboris, ſunt dogmatum diuerſitates: vt pro varietate morborum, varia ſit medicina, in quibus vnaquæque volucrum, id eſt animarum in ſtarum requieſcit. Volucres.n. cœli ſunt animæ fideles, quæ cor à terrenis leuantes ad cœleſtia per deſiderium volant: & neglectis temporaliũ rerum cupiditatibus, ſurſum cor habent in cœleſtibus: atq; in ſanctorum dictis & conſolationibus reſpirant: & requieſcunt ab huius vitæ fatigationibus. vnde Pſal. Quis dabit pennas ſicut columbæ: & volabo & requieſcam? Aſſumamus ergo & nos pennas columbæ: vt ad altiora volantes poſsimus in ramis huius arboris habitare: & nidulos doctrinarum nobis facere terrenaq; fugientes, ad cœleſtia feſtinare. Magnũ quoq; & feruens ſit nobis deſideriũ exaltandi fidem noſtram: vt dñs Ieſus Chriſtus ab omnibus timeatur, cognoſcatur, & ametur.

Pſa.54.

Parabola quarta.

In quarta parabola quæ eſt de fermento, deſcribitur ſtatus eccleſiæ ſequens exaltationem prædictorum ſanctorum: quia per diligentiam eorum prædicandum, iam fides vbiq; eſt diuulgata. B In hac ergo parabola comparat regnũ cœlorum fermento (quod mulier abſcondit in tribus farinæ ſatis.) Eſt autem ſatum menſura in Paleſtina capiens vnũ modium & dimidium.

Satum quid eſt

Regnum cœlorum eſt eccleſia militãs: in qua deus per fidem regnat: vel doctrina fidei: quæ regnum cœlorum prædicat: mulier autem dei ſapientia, vel diligentia ſanctorum ad prædicãdum vſquequaq; fidem catholicam. Tria verò ſata farinæ, ſunt tres partes mundi. ſ. Aſia, Africa, & Europa, vel tres linguæ. ſ. Hæbræa, Græca, & Latina.

Fermẽtũ quid eſt.

Fermentum autem licet in ſcriptura frequentius accipiatur in malo, eo quod eſt corruptiuum: tamen quia aliud eſt fermentum zizaniæ, & aliud fermentum tritici, hic accipitur in bono tantum. & propter virtutem alterandi, ſignificat verbum euãgelicum, quod ad fidem tranſmutauit magnam partem C mundi, & adhuc amplius traſmutabit ipſum.

Pentecoſte.

Vnde in figura in pentecoſten quæ celebratur à Iudæis propter beneficiũ legis datæ quinquageſima die ab exitu de Aegypto, quæ fuit euangelij figura, offerebantur duo panes de ſimila fermentata. Mulier ergo, id eſt dei ſapientia, vel ſanctorũ diligentia, accepit fermentũ: quod propter calorem intrinſecum & incluſum, legem euangelicam, quæ eſt lux amoris, & feruorem fidei, ſignificat: & abſcondit ſeu poſuit in tribus farinę ſatis, donec fermentaretur totum. Hoc.n. fermentum poſitum fuit in tribus mundi partibus à tempore apoſtolorũ: & amplius ponetur donec fermentetur totũ: & multipliciter fides trinitatis per totum mundum: quia inde totum penè mundum iam fermentatum & viuificatum in eccleſiæ corpus creuiſſe videmus: ſicut modicum fermenti magnam farinæ maſſam tranſmutat in ſuiipſius virtutem, ac viuificat & creſcere facit. Secundũ Bedam: Mulier id eſt anima ſancta, abſcondit per rectam intentionem à mundi laudibus occultando fermentum, id eſt dilectionem in tribus ſatis farinæ, id eſt in tribus modis diligendi. ſ. ex toto corde, ex tota anima: ex tota mente: vel in tribus animæ viribus. ſ. rationali, concupiſcibili, iraſcibili: in quibus charitas ſiue doctrina abſconditur, donec totam mentem in ſui perfectionem commutet: quod quidem hic inchoatur: ſed in futuro perficitur.

Modi diligẽdi tres.

D Secundum Hilarium, farina, eſt plebs ex diuerſis collecta: tria ſata, triplex ſtatus fidelium. ſ. Noe, Daniel, Iob. vel quia de tribus filijs Noe proceſsit totum genus humanum: cui dei ſapientia fidem & charitatem, & ſanam doctrinam commendat in præſenti, donec totum fermentetur, id eſt donec in fine mundi completo numero electorũ fideles ad reſurrectionis gloriam perueniant & tũc perfecta caleſcent charitate: modò.n. eſt ignis paruus: ſed tunc erit caminus (hæc omnia). i. prędicta & talia multa (locutus eſt Ieſus ad turbas in parabolis) & licèt alia multa ſine parabolis dixerit turbis: tunc tamen nihil ſine parabolis dixit eis: vt. ſ. mouerentur ad interrogandum de auditis.

Farina.

E Quia.n. hominibus rudibus loquebatur de regno dei: opus erat inducere eos talibus parabolis: & rerum ſenſibilium eis cognitarum ſimilitudinibus ad diuinorum arcana: vt ex his quæ animus nouit, ſurgat ad incognita: & exemplo viſibilium, rapiatur ad inuiſibilia: ac per ea quæ viſu didicit, diſcat amare quæ non nouit: vt qui cœleſtia capere non poterant, per ſimilitudinem terrenam audita perciperent. Parabola.n. Gręcè, ſimilitudo dicitur Latinè: per quam veritas demonſtratur: in qua aliud dicitur, & aliud rõnabiliter intelligitur.

Parabola.

Vnde ſubdit admonitionem (hæc dicẽs clamabat: Qui habet aures audiendi audiat.) Hanc admonitionem addit dñs in locis pluribus. Nã ſecundum Hiero. Vbicunq; ponitur hoc verbum, deſignatur myſticus intellectus: quia ſub verbis parabolicis, alius ſenſus eſt per intellectum requirendus. F Et ſecundũ Bed. aures audiendi ſunt aures cordis & ſenſus interiores. ſ. aures intelligendi, obediendi, & faciendi quæ iuſta ſunt. Innuit ergo triplicem auditum. ſ. ſentiendi, intelligendi, obediendi. Primus eſt exterior in corpore: de quo dicit (qui habet aures) Secundus interior in mente: de quo ſubdit (audiendi.) Tertius vtrunq; complectens: de addit (audiat.) Primus auditus eſt ſenſitiuè. Secundus intellectiuè. Tertius, affectiuè.

Aures audiẽdi

De his dicitur in Pſal. per ordinem. Audi filia, quoad primum: & vide, quoad ſecundum: & inclina aurẽ tuã, quoad tertium. Et in Iob: Auditu auris audiui te.

Pſa.44.

Iob 42.

In hoc autem quod Ieſus hęc dicens clamabat tangitur magnitudo affectus eius in prædicando. Clamor.n. iſte, ſignum erat magni affectus in ipſo. De hoc clamore Chriſti, dicit Aug. Intonuit dñs Ieſus Chriſtus clamans, dictis, factis voce, vita, deſcenſu, aſcenſu vt redeamus ad eũ. Clamat ſurdis, vt audiãt: clamat dormientibus, vt euigilent: clamat tranſeuntibus, vt attendãt, clamat ignorãtibus, vt intelligant: clamat errãtibus, vt redeant: clamat peccatoribus, vt pœniteant. Clamauit quippe prædicando, clamauit orando, clamauit Lazarum reſuſcitando: clamauit tandẽ moriendo: quotidie in cœlis exiſtens

Clamor domini

Matt.II

ſtens

G ſtans clamat ad nos dicens: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis: & ego reficiá vos. Et nos miſeri adhuc tantos clamores contemnimus. hæc Aug. (Tunc dimiſsis turbis) quæ cum non interrogauerũt: & ſecedens à tumultibus (venit in domum) vt diſcipuli tanquã digniores haberent opportunitatem quærẽdi & interrogandi eum. (Et acceſſerunt ad eũ diſcipuli eius) tanquam familiares: non tam corpore, quã diſcendi voluntate, quærentes (quare in parabolis) loqueretur turbis, cum ipſi non caperent. & petentes vt eis parabolas exponeret. Quia. n. percipiebant Chriſtum myſtice loqui quæſierunt intellectũ. & ſibi exponi. Qui reſpõdens ait. (Vobis) credentibus, vobis humilibus, vobis obedientibus, vobis mihi adhærẽtibus & dilectis, vobis mundo abiectis & odioſis. Vobis volentibus, & ſimpliciter dignis, ac veſtris ſequacibus ad me accedentibus, (datũ eſt) diuinitus, & ex gratia dei, non ex merito veſtro (noſſe aperte) ſine parabolarum inuolutione (myſteria regni dei). i. ſecreta & intelligentiam ſacræ ſcripturæ quæ continet ſtatuta atq; decreta illius regni ſeu abdita: & profunditatem veritatis euangelicæ: quæ ducit ad regnũ cœleſte. Vel (myſteriũ regni cœlorum). i. eccleſiæ militantis, ſiue triumphantis. Apoſtoli. n. erant quaſi fundatores eccleſiæ poſt Chriſtũ: & ideo ad ipſos pertinebat ſcire ſecreta eccleſiæ: de quibus erat proceſſus eccleſiæ vſq; ad finem mundi quia iſta erant futura in diuina diſpoſitione præordinata: & iſtud põt hic vocari (myſterium regni cœlorũ). i. ſecretum eccleſiæ. (Cæteris aũt) qui foris ſunt: qui clauſis ſenſibus nõ curãt intrare & cognoſcere veritatem. ſ. vulgaribus turbis, ſeu etiã ſcribis, & phariſæis incredulis: non eſt datũ neq; cõceſſum iſta intelligere: & propter hoc loquebatur eis talia parabolicè (vt videntes). i. videre ſe reputantes, non videant ſecundũ veritatẽ (& audiẽtes). i. intelligere ſe putantes (non intelligant) ſentẽtiã interiorẽ: nã hæc eſt vna cauſarũ quare dñs loquebat in parabolis: vt. ſ. veritas occultaretur malis, & boni ad inquirendũ exercerentur in eis. Vnde ſequitur: (Qui habet). ſ. amorem verbi (dabitur ei). ſ. intelligentia verbi amati (& abundabit). ſ. ſenſu intelligendi: quia habentibus deuotionẽ & fidẽ, datus eſt verus ſacræ ſcripturæ intellectus. Dicitur. n. in Luca, ꝙ aperuit eis ſenſum vt intelligerent ſcripturas: & ex abundanti reuelatus eſt eis eccleſiæ ꝓceſſus. Itẽ (qui habet) opus (dabitur) ei intellectus (& abundabit) augmẽto profectus. Itẽ (qui habet) gratiã (dabitur ei) perſeuerantia (& abũdabit) gloria: quia gratiã & gloriã dabit dñs. (Qui aũt non habet). ſ. amorem verbi (id quod videtur habere). ſ. naturali ingenio, vel literarum ſtudio (auferetur ab eo:) quia nulla veræ ſapientiæ gaudebit dulcedine. Vnde non habentibus fidẽ & deuotionẽ ad Chriſti doctrinã, intellectus ſcripturæ veteris teſtamenti ablatus eſt propter eorũ incredulitatem: & datus eſt Gentibus propter eorum fidem. Item qui non habet opus: id quod videtur habere, ſcilicet intelligentiæ, auferetur

H [margin, at "quacibus ad me accedentibus"]

Apoſtoli fundatores eccleſiæ.

I [margin, at "re: & propter hoc"]

Luc. 24.

Auferri à nõ habente.

ab eo: quia fides ſine operibus mortua eſt. Itẽ ſicut auarus multas habet opes & nullas: ſic qui non diuinam ſapientiam habet, nullã habet: quia ſecundum Hiero. literas neſcit, qui ſacras ignorat. Secundum Ambroſi. intelligitur, quod habet, id eſt quod ſe putat habere. Seorſum autem. ſ. in domo, diſcipulis ſuis diſſerebat omnia. Vnde patet quòd nõ ſolum parabolas, de quibus eum interrogabant: ſed etiam alia ibidem eis expoſuit. licet de aliarum expoſitione mentio hic non fiat. Et tunc etiam in parabolis locutus eſt diſcipulis: propoſuitq; eis tres parabolas alias à prædictis. In quarum prima quæ eſt de theſauro abſcondito in agro: deſignatur ſtatus eccleſiæ ſequens poſt prædictum: quia diuulgata fide in orbe terrarum per prædicationem ſanctorum: multi valentes & literati viri, vt Augu. & alii, ad fidẽ catholicam conuerſi, inceperunt ſe exercere, & ſcientiam ſuã ad vtilitatem animarum conuertere. Aſsimilat ergo regnum cœlorum, ideſt cœleſtem patriã theſauro abſcondito in agro: qui ager omnibus venditis emitur, vt theſaurus ibidem inuentus habeatur. Ager iſte, labor eſt in exercitio vitæ actiuæ, & operibus omnibus miſericordiæ in regimine eccleſiæ. Theſaurus autem abſconditus, eſt præmium cœleſte: cuius diuitiæ nondum omnibus apparent manifeſte, ſecundũ illud Pſal. Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ: quam abſcondiſti timentibus te. Inuenitur tñ ipſe theſaurus: & ſi non ad plenum, quoniam ſanctorum doctrina & prædicatio qualis quanta ve ſit, ex magna parte declarat: hunc autem theſaurum inuentum abſcondit, qui cognito qualis ſit corde retinet, & mente diligit: eiusq; nullo modo obliuiſcitur. (Et præ gaudio illius vadit) pedibus mentis ipſum affectando (& vendit vniuerſa quæ habet) temporalia ac voluptates carnis, & deſideria terrena contemnendo. (Et emit agrũ illum) omnibus aliis dimiſsis in agro dominico propter cœleſte præmium laborãdo: & totaliter cœleſtibus inhiando. Contemnere ergo ſecularia debet, & totum poſsideat: & vt ſit ei poteſtas vendi theſauro cum agro: quia cœleſtes diuitiæ non niſi damno ſeculi poſsidentur ab aliquo. Ad laudem virginum exprimitur iſta parabola: & ſic theſaurus in agro, eſt virginitas in carne. Circa iſtum theſaurũ conſideranda ſunt tria. Primũ eſt, ꝙ inueniatur. Secundũ, ꝙ inuentus abſcondatur. Tertium, ꝙ abſconditus cæteris præponatur. Non autem inuenitur in luxurioſis: non abſconditur in vanaglorioſis: non præponitur in auaris: ſic ergo habemus triplicem virtutẽ: ſcilicet virginitatis, humilitatis, & paupertatis. Virginitas nouit theſaurũ inuenire, vt habeatur. humilitas nouit theſaurum abſcondere, ne amittatur: paupertas nouit theſaurum omnibus præponere, ne vilipẽdatur. In ſecunda parabola quæ eſt de margarita, declaratur ſtatus eccleſiæ immediatè ſequens præcedentẽ: quia poſt ſtatum prædictum inceperunt aliqui contẽptus mundi diuitiis & honoribus, intendere vitæ contemplatiuæ: ſicut beatus Benedictus & alii

K

Parabola prima diſcipulis dicta.

L

Theſaurus abſconditus.

Pſal. 30

M

Virginũ laus.

Secũda parabola ad diſcipulos Margarita.

A alii ſequentes eum in diuerſis ſtatibus & gradibus religionū. Et iſte ſtatus figuratur per margaritam quæ inuenitur in conchiliis maris: quia religio fundatur & nutritur in humore deuotionis. Iſta autem margarita dicitur vna & pretioſa. Vna: quia hominem vnit. Actiua autem vita magis diuidit: & propter hoc dicitur ꝙ Martha erat circa multa occupata: Maria verò circa vnum intenta. Dicitur etiam pretioſa: quia vita contemplatiua ſimpliciter & abſolutè melior eſt quàm actiua: licet in caſu actiua ſit magis fructifera: propter quod dicitur: Maria optimam partem elegit. Aſſimilat ergo (regnū cœlorum) ideſt præſentem eccleſiam, (homini negotiatori) quia ſicut homo ille venius margaritæ deſiderio omnia védit & emit eā: ſic & iſta (inuenta una pretioſa margarita) .ſ. dulcedine vitæ contéplatiuæ (vadit) ad forū ſpiritualium mercationum (& vendit omnia quæ habet) per contéptū terrenorum (& emit eā) per conatū & deſiderium æternorū. Moraliter in hac parabola, proponuntur nobis tria imitanda. ſ. officium ſanctorum, ſtudium morū, deſideriū ęternorum. Officium notatur, in negotiando: ſtudium, in quęrendo: deſiderium, in operando. Fœlix qui nouit negotiari ſpiritualiter: ſiue quantum ad ſtatum actionis, operibus miſericordiæ intendendo: ſiue quantum ad ſtatum perfectionis, pro Chriſto omnia relinquendo: ſiue quātum ad ſtatum ſupererogationis, per prædicationem animas deo lucrifcando. Item fœlix negotiator, qui nouit quęrere non nociua, ſicut ambitioſi: non inutilia ſicut curioſi: ſed ſalubria, ſicut ſancti. Itē fœlix qui inuentis bonis mercibus bene nouit lucra requi. ſ. abiit a ſe, per carnis mortificationē: vēdidit terrā pro cœlo, per omniū abrenuntiationē: cōparauit eā, per propriæ volūtatis ſubiectionē. Et quia iſte ſtatus duraturus eſt vſq; ad finē mundi: ideo non ponitur alia parabola poſt iſtā, niſi illa quę finē mundi ſignificat: quę eſt de ſagena in mari miſſa. Igitur quia ſub parabola theſauri & margaritæ, induxit nos ad æternę beatitudinis amorē: conſequēter ſub parabola ſagenæ, inducit nos in timorē: vt mala caueamus & bona ſectemur. Aſſimilat ergo (regnū cœlorū) quod hic notat præſentē eccleſiā (ſagenæ) quia piſcatoribus eſt cōmiſſa: & per eā quiſq; ad ęternū regnū de pſentis ſeculi fluctibus trahitur, ne æternæ mortis profundo mergatur (miſſæ in mare,) .i. in mundū, qui dicitur mare propter magnitudinē, & propter amaritudinē (& ex omni genere piſciū) .i. hominum (congreganti) .ſ. bonorū & malorum: quia miſſa in huius ſeculi fluctibus, nullū reſpuit: ſed malos cū bonis capit: & omnis generis homines ad veniā vocat. (Quàm cū impleta eſſet) quod erit in fine ſeculi, qñ humani generis ſumma cōcluditur, & numerus electorū impletur (educentes) .ſ. de mari & de fluctibus vitę huius, & trahentes ad littus vitæ alterius: quia ſecundum Glo. ſicut mare ſeculū, ita littus maris eſt finis ſeculi: (& ſecus littus ſedentes) per immortalitatem (elegerunt bonos in vaſa

Luc. 10 g.

B Moraliter imitanda tria.

C Parabola tertia. Sagena

D ſua: malos aūt foras miſerunt.) Nunc. n. malos bonoſq; cōmuniter quaſi permixtos piſces ſagena fidei cōtinet: ſed littus iudicat quos ſagena eccleſię trahebat. Nā ſicut nō diſtinguuntur boni piſces a malis, quādiu ſagena eſt intra aquas: ſic in eccleſia militāte permixti ſunt mali cū bonis. Sed in fine mundi trahetur ad littus per apertum iudiciū: quia tunc erunt manifeſta abſcondita cordiū. Vnde ſubditur: (Sic erit in cōſummatione ſeculi,) .i. in fine mūdi. Et dicitur conſummatio tripliciter: vel quia tunc cōpletus erit numerus electorū: vel quia terminabitur ſtatus meritorū: vel quia ceſſabit ſucceſſio rerū mutabiliū. (Exibunt angeli) de cœlo empyreo ad conuocandū populū iudicādū (& ſeparabunt malos de medio iuſtorum.) O quàm dura ſeparatio quippe malis: quia irremediabilis, qa irreuocabilis. (Et mittēt eos) .ſ. malos (in caminū ignis) inferni, torrendos & exſiccādos: & ſic eccleſia purgata offeretur deo patri ſine macula & ruga. tūc. n. boni mittētur in vaſa cœleſtiū manſionū: malis ſeparatis & detruſis in infernū. Sic introductis prudentibus virginibus, & excluſis fatuis, claudetur ianua regni cœleſtis. Et ſubditur de pœnis malorū cùm dicitur. (Ibi erit fletus) præ ardore (& ſtridor dentiū) præ frigore. Tunc ſero male pœnitebunt & ingemiſcēt: ſerò ſibiipſis iraſcentur & indignabūtur ꝙ tā pertinaci improbitate deliquerint. Aperte in multis locis ſacrę ſcripturę dicitur de tormētis malorū, ne quis ſe excuſet per ignorantiā: & toties cōmemorātur ſupplicia gehénalia: vt ſitiamus & anhelemus ad gaudia cœleſtia. Deinde ponitur cōcluſio principalis: ad hoc. n. in pdictis parabolis perſcriptus eſt proceſſus eccleſiæ militantis: vt apoſtoli qui erant ipſius fundatores poſt Chriſtum, intelligerēt huiuſmodi proceſſum. Vnde ſubiungitur: (Intellexiſtis hæc omnia?) .ſ. parabolas prædictas. q. d. ad vos pertinet intelligere eas. vnde Glo. Ad apoſtolos fit ſermo: quos non tm̄ vult audire vt populos: ſed ēt intelligere. Et eſt argumentū ꝙ non ſufficit maioribus tm̄ audire ad faciendū: ſed oportet etiā intelligere ad docendū. (Dicunt ei, etiam). ſ. intelligimus. Deinde ſequitur exhortatione ad alios docendū: cùm ſubditur: (Ait illis ideo omnis ſcriba) .i. doctor: vt enim dicit Augu. apoſtoli ſunt ſcribæ & notarii Chriſti, verbū eius ſignantes in tabulis cordis: doctos & inſpiratus in his quæ neceſſaria ſunt ſibi & aliis (in regno cœlorum) idest in eccleſia militante. Vbi tria dicit: quòd ſit doctus, per habitum ſcientiæ ſcriba, per officium doctrinæ in regno cœlorum, per meritū vitæ (ſimilis eſt homini patrifamilias,) idest, mihi. Et intelligitur de ſimilitudine imitationis, non æquiparationis (qui profert de theſauro ſuo) deſt de ſcētia ſua in corde abſcondita (noua & vetera) idest autoritates noui & veteres teſtamenti: ex quibus teſtamentis contexta eſt eccleſiæ ſagena. Vel ſecundū Greg. (noua) de ſuauitate regni: (& vetera) de terrore ſupplicij: vt ſcilicet pœnæ terreant, quos præmia non inuitant. Vel (noua)

E Mat. 25 a. Tormēta malorum.

F Facere & docere decet.

G per admonitionem virtutum: (& vetera) per deteſtationem vitiorum. Ex quo patet ꝙ epiſcopi qui ſunt ſucceſſores apoſtolorum, debẽt habere notitiã vtriuſq; teſtamenti: in cuius ſignum portant mitram in capite cum cornu duplici. Et bene cõparat eũ patrifamilias: quia ſicut paterfamilias habet paſcere filios pane corporali: ſic iſte paruulos fideles pane ſpirituali. Hortatur ergo dominus diſcipulos ꝙ parabolas intelligant: vt alios docere ſciant: quia ideo ſimiles ei erunt, ſi alios docebunt.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte fac me de veteri vita exire: ut ſemen verbi tui, quod in meo intellectu: boni propoſiti, quod in meo affectu: boni operis, quod in meo actu ſeminaſti, comedatur à volucribus inanis gloriæ: ne conculcetur in via aſſiduitatis: ne areat in petra duræ obſtinationis: & ne ſuffocetur in ſpinis

H ſolicitudinis: ſed potius in terra bona & optima cordis humilis compatientis & hilaris, centeſimum fructum afferat in patientia. Fac etiã me hæc omnia in parabolis dicta intelligere & facere: ac verbo, vel ſaltem exemplo alios docere. Amen.

De aduentu domini in Nazareth: quando legit in ſynagoga eorum: & ipſi volebant præcipitare eum. Cap. 65.

Mat. 13. Mar. 6. Luc. 4.

ET factum eſt cùm conſummaſſet Ieſus parabolas iſtas, tranſiit inde cum diſcipulis ſuis, & abiit per patriam illã. ſ. Galilæam (& docebat in ſynagogis eorũ:) tum propter plurium ibi cõuenientiũ vtilitatẽ: tum propter maiorem autoritatẽ: (& magnificabatur) propter doctrinæ & miraculorum excellentiam

I (ab omnibus). i. pluribus, & de omni ſtatu: nõ tamen ab omnibus vniuerſaliter, cùm multi eũ contẽnerent, & ſibi contradicerent. (Et venit in Nazareth, vbi erat nutritus) licet in Bethleem fuiſſet natus. (Et) die ſabbati qñ plures conueniebant (intrauit ſecundum conſuetudinem ſuam in ſynagogam) quæ erat locus orationis & doctrinæ legis, quibus Iudæi ſecundũ præceptum legis vacare debebant in ſabbatis. (Et ſurrexit legere) vt non prędicaret ſeipſum verbo ſuo tãtũ: ſed etiam teſtimonio ſacræ ſcripturæ. Ergo non eſt legendũ in eccleſia niſi ſtãdo: pſallere tamẽ poſſumus ſedendo. (Et traditus eſt ei) à miniſtris, quorũ officium hoc erat (liber Eſaiæ prophetæ). lauſus: qui de Chriſto loquitur apertius, & ſecundum Hier. non tam propheta quàm euangeliſta eſt dicendus. Myſticè aũt ſecundum Glo. ideo traditus eſt ei liber propheticus, vt oſtenderetur eſſe qui locutus eſt in prophetis: & ꝙ omnes prophetiæ ad ipſum pertinent, & in ipſo implentur, & per ipſum aperiuntur. Itẽ vt in hoc oſtenderetur ꝙ omnes prophetæ libros ſuos ei tradiderunt. i. illi aſcripſerunt quicquid dixerunt. (Et vt reuoluit) id eſt aperuit librum: in quo intelligere dedit ſe illum eſſe qui aperiret ſcripturas,

Liber traditus Chriſto

(inuenit) nõ à caſu, ſed ex propoſito, quia ſciebat paſſus ſcripturæ loquentes de ſe (locũ ubi) ſecundum tranſlationem lxx. interpretũ (erat ſcriptum Spiritus domini ſuper me) &c. prout patebit infrà. Circa quod ſciendum ꝙ Iudæi expectant illa quæ eis promittuntur in hac prophetia impleri per Meſſiã quem expectant futurũ, & toti mundo tẽporaliter dominaturum: & educturum Iudæos de captiuitate: & poſiturum eos in maxima gloria & honore ſuper omnes gentes. Sed quia tempus aduentus Chriſti tranſiit: ideo Chriſtus hunc locũ conuenienter de ſeipſo expoſuit, dicẽs. (Spiritus dñi). ſ. patris (ſuper me). ſ. requieſcit tanquã ductor & præceptor: cuius exhortationibus ſemper obedio: (propter quod vnxit me) idem ſpiritus ab inſtanti conceptionis plenitudine gratiæ in regem, in pontificẽ, in prophetã, & in deitatis tabernaculum (euangelizare). i. bona nunciare (pauperibus). i. humilibus quibus doctrina pficit: non ſuperbis (miſit me) quod & ipſe perfecit, dicens: Beati pauperes ſpiritu: qm̃ ipſorum eſt regnum cœlorum. & per hoc (ſanare) non tantũ corporaliter: ſed & ſpiritualiter (contritos corde) vulneratos à peccatis: & (prædicare captiuis) à diabolo peccatorum cum carcere & vinculis (remiſſionẽ). ſ. ad pœnitentiam eos vocando (& viſum). ſ. veram dei cognitionem (cæcis). i. Gentilibus excæcatis per errorem (dimittere confractos & depreſſos importabili pondere legis (in remiſſionem). ſ. per gratiã nouæ legis alleuiando (prædicare annum dñi acceptum) annũ. ſ. benignitatis: quia nunc tempus acceptabile, nũc dies ſalutis. Iſte annus eſt totũ tempus eccleſiæ, & ſpecialiter annus paſſionis Chriſti, in quo dominus placatus eſt humano generi, ſoluta emenda primi peccati: (& diem retributionis) extremi iudicii ſententiam comminando ſecundum merita: vbi retribuetur vnicuiq; ſecundum opera ſua. Tanguntur aũt hic ſex conditiones, quas debet habere prædicator vel prælatus. Prima eſt, miſerorum conſolatio: ibi, (euangelizare pauperibus.) Secunda eſt, pœnitentium confortatio: ibi, (ſanare contritos.) Tertia eſt, captiuorum viſitatio: ibi, (prædicare captiuis remiſſionẽ.) Quarta eſt imperitorum inſtructio: ibi, (cæcis viſum.) Quinta eſt oppreſſorum releuatio: ibi, (dimittere confractos.) Sexta eſt pigrorũ excitatio: ibi, (prædicare annum domini acceptũ; & diem retributionis.) Reuoluto ergo librũ legit: quia palàm locutus eſt, & omnem veritatẽ docuit. Et deinde plicuit librũ in quo legerat: in quo intelligere dedit, ꝙ non omnia omnibus ſunt prędicanda. Hoc etiam fecit, ad oſtẽdendum ꝙ libri ſacræ ſcripturæ reuerenter tractandi ſunt. Vnde & Iudæi hanc reuerentiam faciunt libris veteris teſtamenti: ꝙ nullo modo iuxta illos ſederent tã altè, quàm libri ſunt poſiti: multò magis debemus nos reuerentiam libris euangelij exhibere, quod tantæ eſt reuerentiæ, vt ſecundum Chry. Si euangelium ſuſcipere oporteret non lotis manibus: nõ vtique eligeres hoc facere. Ex quo patet ꝙ Chriſtiani

K. Expectatio Iudæorum. L. Matt. 5. 2. Cor. 6. Annus. M Prædicatoris & prælati conditiões ſex. Plicatio libri.

A ſtiani ſunt multum reprehendendi: qui non ſolum libros veteris teſtamenti, ſed etiā noui, & ſacra euāgelia ita irreuerenter tractant, & quādoq; irreuerentius, quàm libros Gentilium dānatorum: ſeu veſtes: & multa alia rerū tranſeūtiū. Et bene dicit, reuoluit & plicuit: nec dicit, aperuit & clauſit: quia libri Iudæorū in rotulis ſunt. (Deditq; miniſtro) librum plicatū: quia aliis tradidit euangelizando officiū, & pro captu audientium, commiſit diſpenſandum verbū. (Et ſedit:) vt ſedendo exponeret maturè, quod ſtando legerat reuerenter & deuotè. Stans ergo legit: quia dum nobis ſcripturas aperuit, in carne operatus eſt. ſed poſtea ſedit: quia ſe ſupernè quieti reſtituit. Et inſtruimur hic quia primò nobis eſt ſedendum & flendū per humilitatē pœnitentiæ: deinde ſurgendū à vitiis per ſerenitatem conſcientiæ. Tertio legendum, id eſt bene operandum, & prælato etiam prædicandū, & poſtea reſidendum, præmia quietis expectando: vt ea demū accipiamus, in quibus in æternum quieſcamus. (Et omnium in ſynagoga oculi erant intendentes in eum.) propter efficaciam verborū, & aſpectum humilē & decorū: quia in facies eius, quidā fulgor diuinæ gratiæ relucebat: qui animos intuentium attrahebat. Fuit. n. pulcherrimus: vtpote virgo de virgine: non ex voluntate viri, ſed ex deo natus. Fuit & eloquentiſſimus. Et de vtroq; ſic ei dictū fuerat per prophetā: Specioſus forma præ filiis hominum: diffuſa eſt gratia in labiis tuis. Et prophetiā quā legerat in ſeipſo impletam oſtendens, dixit ad illos: Attendite & intelligite (quia hodie impleta eſt ſcriptura hæc in auribus veſtris) .ſ. in meipſo. Impletam dicit eſſe ſcripturam: quia ſicut illa prædixerant: ſic ipſe faciebat: quaſi diceret: in me impletā & videre poteſtis oculis: quia cæci vident, claudi ambulant, pauperes euangelizantur: & audire ēt & intelligere auribus mentis cùm vobis eā expoſuerim ad me eſſe referendam. Conſpice bene dominum quomodo humiliter ſuſcipiens lectoris officium, benigno & placito vultu legit inter eos. Vt. n. ait Ambroſ. ita ad omnia ſe curuauit obſequia: vt nec lectoris quidē aſpernaretur officium. Conſpice etiā quomodo humiliter ſe manifeſtans dicit. (Hodie impleta eſt ſcriptura hæc in auribus veſtris: quaſi diceret: Ego ſum ille de quo loquitur. Igitur exemplo ſuo approbat officium lectoris in hoc loco. Officiū oſtiarij, quando eiecit vendentes & emētes de templo. Officium exorciſtæ, dæmones de obſeſſis corporibus expellendo. Officium acolithi, ſiue ceroferarij, ſe lumen mundi oſtendendo & dicendo. Sic ergo patet dominum quatuor officia minorum ordinū in quatuor ſuis operibus exercuiſſe & approbaſſe: propter quod nullus quantumcunq; magnus, debet dedignari minores ordines ſuſcipere, vel eorum officia exequi & exercere. Cùm enim Chriſtus ea exercuerit, nobis vtiq; reliquit exemplum vt ſequamur veſtigia eius. Siquidem omnis Chriſti actio, noſtra eſt inſtructio. Subdiaconatum verò exercuit, quando lintheo ſe præcinxit, &

Libri Iudæorū in rotulis.

B

Pulchritudo & præeminentia Chriſti.

Pſ. 44.

C

Lector dñs.

Lectoris officiū approbatum. Officia quatuor minorū ordinū exercuit Chriſtus.

D pedes diſcipulorum lauit. Diaconatum exercuit, quando in cœna corpus & ſanguinem ſuū miniſtrauit. Presbyteratum exercuit, quando in cœna panē & vinum in corpus & ſanguinē ſuum mutauit. Deinde vt pontifex in ara crucis ſe obtulit. (Et omnes) id eſt multi de omni populo (teſtimonium illi dabant). ſ. quod illa ſcriptura eſſet impleta: & quod ipſe eſſet ille de quo Eſaias & alij prophetæ ſcripſerunt. & hoc erat ſignum veritatis: quia vt dicit Seneca, veritatis argumentum eſt, omnibus aliquid videri. (Et mirabantur in verbis gratiæ) .i. gratioſis (quæ de ore eius procedebāt.) Bonus. n. homo de bono theſauro cordis ſui profert bona: ergo de theſauro gratiæ, verba gratioſa. In ipſo autem erat theſaurus gratiæ: quia plenus gratiæ & veritatis: de cuius plenitudine nos omnes accepimus. Deinde poſt atteſtationem ſimplicium de Chriſto: ſubditur ſcribarū & Phariſæorum detractio & æmulatio: cùm dicitur: (dicebant). ſ. ſcribæ & phariſæi ei inuidentes: dicebant inquā deſpectiuè & eum deridentes. (Vnde huic ſapientia hæc?) in doctrina & in verbis (& virtutes) in operibus miraculoſis: hoc dicebant, quia non viderant eum literas diſcentem, nec in lege ſtudentem: quaſi dicerent. Nō habet hęc à deo, vel exercitij ſtudio: ſed magis habet à diabolo: quod arguunt ex infirmitate & paupertate parentum, dicentes: (Nonne hic eſt fabri filius?) id eſt, Ioſeph, qui erat faber lignarius: cuius ipſe putabatur filius: quia cum Maria Ioſeph deſponſata genuerat. Putabatur quidem: ſed non erat. (Nonne mater eius dicitur Maria? & fratres eius) id eſt cōſanguinei, (& ſorores eius) id eſt cognatæ (nonne oēs apud nos ſunt?) Secundum. n. conſuetudinem ſcripturarum, conſanguinei & propinqui domini more Hebraico fratres & ſorores eius ſolent appellari. (Vnde ergo huic omnia iſta?) quaſi diceret Si non habet ex exercitio, vel ex genere: ergo habet ex dæmone: & ideo ſequitur: (Et ſcandalizabantur in eo) id eſt conturbabātur & indignabantur: conſiderantes generis paupertatē & humilitatem: ac ſi ſapiens & virtuoſus non poſſet de pauperibus & humilibus procreari cū potius oporteret propter hoc maximè obſtupeſcere, et ipſum honorare quia maius miraculū & amplior ſtupor erat quod de talibus exiſtens, talia loquebatur & faciebat quia manifeſtè apparebat, quod non ex humana diligentia, ſed à diuina gratia erat. Humilia .n. dominus reſpicit: & alta à longè cognoſcit. Irrationabiliter ergo mouebantur, deſpicientes eum propter paupertatem & humilitatem generis: & attribuentes virtuti dæmonis, quod debebat attribui virtuti diuinitatis. Quia Dauid qui fuit radix regum, & eximius prophetarum, fuit paſtor ouium, & cuiuſdam agricolæ. ſ. Ieſſe filius. Sed & Moyſes legiſlator valde à ſe deficientem habuit patrem: & in pluribus aliis ſimile poteris reperire a quibus ergo oportebat admirari dominum, ab his qui contemnunt eum. Vnde & hoc quod veritas eſt, & honoris, pro vituperio inducunt: dicentes eum fa-

Diaconus dñs Presbyter.

Mat. 13. & Luc. 6

Ioan. 1.

E

Phariſæorum detractio.

Fratres domini

F

Dauid.

G bri filiū ſeu fabrum. Sicut.n.pater per filiū in principio omnia fabricauit: ſic ipſe filius per quē omnia facta ſunt, omnium fabricator exiſtit verè & fabri filius, & faber dici poſsit. In illorū ergo errore veritas latet: nā vtiq; fabri filius erat: ſed nō illius cuius ipſi putabāt: ſed fabricatoris omniū: qui fabricatus eſt auroram & ſolem.i.eccleſiam primitiuā & ſequentem. Magna cæcitas eorū erat: quia cum in verbis & factis illius Chriſtū cognoſcere poterāt: & tñ propter generis notitiā eum contemnebant: & ex paruitate generis, & infirmitate carnis, volebant ab eo excludere potentiā maieſtatis. Et quia auditis famoſis miraculis, ab eo frequenter in Capharnaū factis, illi de Nazareth indignati ſunt contra eum: nec credebant miracula eius eſſe vera: ipſe intuens eorū corda, obiectionem eorū tacitam ſibiipſi obiecit: vt ad eam congruenter reſponderet. Vnde ſubditur: (Et ait illis Ieſus:).ſ. ſcribis & phariſæis.

Cæcitas phariſæorū.

H (Vtiq; dicetis mihi) qui multos in Capharnaū curaui (hanc ſimilitudinem.i. obiectionem à ſimilitudine medici corporalis ad ſpiritualem ſumptā (medice cura te ipſum) ideſt tuos compatriotas quibus magis teneris impendere beneficium charitatis. Sicut enim medicus verus citius & libentius curat ſeipſum & alios ad ſe pertinétes quàm extraneos: ita dicebant & ei, Si tu faceres vera miracula: citius faceres ea in ciuitate tua: & potius inter propinquos tuos, quàm inter extraneos. Vnde ſubiūgitur. (Quāta) miracula (audiuimus facta à te in Capharnaum? fac & hic in patria tua.) id eſt in tua ciuitate, vbi conceptus es & nutritus: tot & tanta vt credamus: quia quæ facis apud alienigenas, magis debes facere apud compatriotas: magis .n. teneris beneficia impendere tuis compatriotis, quàm alienis. quaſi dicant:

Medici curatio

I Multa audiuimus à te facta miracula: ſed non credimus qđ incerta vulgauit fama, cùm apud nos nihil tale feceris: quibus conuenientius talia impendēda erant beneficia quàm cæteris. Sed dominus conſequenter reſpondens, oſtendit ꝙ non dimiſerat inter eos facere miracula propter odium patriæ, vel defectum potentiæ: ſed propter eorum incredulitatem & malitiā. Quod .n. ibi miracula non faciebat, nō erat propter hoc quòd patriam ſuam deſpiceret: quam ſua conceptione & educatione honorauerat: vel propter hoc, ꝙ ipſe impotens eſſet: ſed quia ipſi indigni erant. Et ad hoc inducit ſacræ ſcripturæ exempla. Vnde ſequitur: (Ait autem Ieſus: Amen) ideſt verè (dico vobis: quia nemo propheta acceptus eſt in patria ſua) in qua natus eſt: (& in domo ſua) ex qua ſecundum carnem proceſsit: & hoc vt in pluribus ac cū debito honore & reuerentia. Minus.n. Helias & cæteri prophetæ in ſuis ciuitatibus fuerunt honorati, quàm in alijs. Eſaias ſectus, Hieremias carceratus, & cæteri vituperati. Mos.n. & penè naturale eſt, ciues ciuibus inuidere: & non præſentia viri opera, nec virtutes conſiderare: ſed infantię fragilitatem recordari: quaſi non & ipſi per eoſdem ætatis gradus ad maturam ætatē

Propheta in patria nō accipit.

peruenerint: dum enim ciuis & contribulus ad alicuius virtutis vel probitatis eminentiam aſcendit, eiuſq; fama creſcit: conciues & contribuli qui non ſic laudātur, inde grauius ſauciantur, & æſtimant ſe contemni ſi eis in laude & fama probitatis, præſertim minor genere, præferatur. Hinc habemus in Ioſeph exemplū reſpectu fratrum ſuorum. Vnde contingit, ꝙ facilius promouentur homines in terra aliena, quàm in patria propria. Idcirco igitur nō curo patriam meā: quia ei acceptus non ſum: & quia fidem in ea non inuenio: & mihi ſicut cæteri non credit: tantoq; minus me cognoſcit, quanto plus præ cæteris me notum habuit (&) quia non erat acceptus eis, nec ei credebant: ideo (virtutes multas) id eſt ſigna & miracula (ibi facere non poterat:) non de impotentia, ſed de inconuenientia, non enim conueniens fuit, quia digni non erant, & cauſa ſtatim ſubditur, ſcilicet (propter incredulitatē eorum) propter quam etiam dominus (mirabatur,) quia ipſum etiam præſentem habentes Chriſtum, agnitionem ſui verbis & ſignis eis ingerentem; nihilominus increduli perdurabant. In hoc patet quòd fides maximè cooperatur in miraculis faciendis, quia propter incredulitatem ſubtracta ſunt illis; aliquas tamen virtutes ibi fecit, ſcilicet paucos infirmos fideles & deuotos manibus deificis impoſitis curando, ꝙ patet ex hoc quod ſupra dixerūt: vnde huic ſapientia hæc, & virtutes? Pro tanto ergo non poſſe dicitur: quia noluit, nec decuit propter incredulitatem eorum, vt negetur potentia non abſoluta, ſed ordinata, ac congruitatis & decentia, qua ſe diſpoſuerat nō facturum; quia non erat decens & congruū quòd ibi miracula faceret & multa, fides enim credentium eſt meritoria, de congruo, ꝙ eis fiat miracula. Ideo autem aliquas virtutes ibi fecit, vt fideles confirmaret, & infideles excuſationem de peccato ſuo non haberent, dum opera diuinitatis in eo viderent, nec fecit multas, ne infideles amplius damnarentur, id eſt plus punirentur, dum ſcilicet contemnerent. Vnde Chry. Pauca fecit ſigna, ne dicerent, hoſtis eſt nobis, & proprios deſpicit, ſi facta eſſent ſigna, & nos vtiq; credidiſſemus. Propter hoc ergo fecit, vt quod ſuum eſt impleat, ſed continuit, vt non illos amplius condemnet. Ad ſui autem excuſationem quare ipſe dominus in patria ſua vbi acceptus non erat, multas virtutes non fecit, oſtendit exemplo Heliæ & Heliſæi, ꝙ ſimiliter prophetę veteres in maiori honore habeantur apud extraneos, quàm apud domeſticos, & quòd plura miracula faciebant apud alienos quàm apud ſuos. Helias enim à Iudæis expellebatur & contemnebatur: à gentibus autem & alienis recipiebatur, & honorabatur: & ibi miracula operabatur. (Miſſus) enim (ad viduā in Sarepta) vrbe Sydoniæ prouinciæ, receptus eſt honorificè; ibiq; duo miracula fecit; quia farina & oleum non defecit: & filium viduæ mortuum.ſ. Ionam prophetam ſuſcitauit: non ergo in Iſrael vbi multæ viduę erant,

K L M

Fidei augmētatio.

A erat, ſed in Sydonia operabatur miracula: quia viduæ Iſrael non erant ita deuotæ, ſicut illa mulier Sareptana: & quia Helias perſecutionē patiebatur in terra Iſrael: quæ debuiſſet ſibi eſſe grata & gratioſa.

Sarepta vrbs ē.

Sarepta vrbs Sydoniæ eſt, in littore maris: ante cuius portam oſtenditur locus vbi Helias venit ad viduam eiuſdem vrbis. Deinde eſt quædam capella, vbi erat cenaculū, in quo quieuit, & vbi filium viduæ ſuſcitauit.

Heliæ oratione clauſum eſt cœlum.

Quare autē oratione Heliæ clauſum eſt cœlū, & facta fames, oſtendit Baſilius dicens: Vt.n. aſpexit ex ſaturitate non modicum generari dei opprobrium: per famē illis ieiuniū attulit: quo culpā illorū quæ immenſum creſcebat, cohibuit. Nō ergo nunc mirētur homines ſi propter eorum laſciuiā fiat fames.

Heliſæi deriſio.

Heliſæus etiā à Iudæis deriſus & contēptus: à Naaman Syro deuote eſt quæſitus: quem à lepra ſua curauit,

B

4. Reg. 2. & 4. Regū 5.

quia deuotionē eius agnouit, qui ante curationem bonus fuit, quia per illum deus ſalutē Syriæ dedit: & poſt curationem adhuc melior ac valde gratus deo & Heliſęo fuit. Curauit ergo alienum & Gentilē: ſed non cōciues & conſortes, propter eorum erga deum ingratitudinē: quia regnū Iſrael declinauerat ad idolatriā, colēdo vitulos aureos quos fecerat Hieroboā. Si ergo iſti famoſiſſimi prophetæ non fuerūt accepti compatriotis ſuis: non propter ſuā ſed propter compatriotarum malitiam & inuidiā: multò fortius nec minores prophetæ fuerunt accepti in patria ſua. Ex quo patet verum eſſe quod dixerat: (quia nemo propheta acceptus eſt in patria ſua.)

Moraliter.

Moraliter autem vidua (de qua dictum eſt) ſignificat animā peccatricem: quæ priuata eſt amplexibus ſponſi ſui Chriſti: modò multæ viduæ tales ſunt in mundo: tamē ad nullam mittitur Helias, niſi ad illā quæ eſt in Sarepta Sidonię.

C

Sarepta Sydōia.

Sarepta interpretatur incēdium, vel anguſtia panis: Sydonia, venatio inutilis: & ſignificat animā peccatricē: quę ꝓpter hoc quòd conſiderat ꝙ quicquid quæritur in mundo, eſt venatio inutilis, ſiue diuitiæ, ſiue delitiæ anguſtiantur: quia perdidit illum panem verum quo reficiebatur: Chriſtum. ſ. qui dicit,

Ioan. 6.

Ego ſum panis viuus: qui de cœlo deſcendi. & incenditur per contemptum terrenorū, & deſiderium ſupernorum. Ad talem animā venit verus Helias Chriſtus: vt eam paſcat: & reficiat cum filiis ſuis, id eſt cogitationibus & affectionibus ſuis. Similiter Naaman Syrus ſignificat peccatorem: eo ꝙ peccatū ſicut lepra inficiat hominē. Modò multi tales ſunt in mundo tñ

Naamā.

ad nullū venit Heliſæus niſi ad Naaman Syrū. Naaman interpretatur decorus, vel cōmouens me: Syrus ſublimis. & ſignificat peccatorē, qui cōmouet ſeipſum per cōtritionē: currit ad Ior-

Iordanis.

danē, qui interpretatur riuus iudicij. i. ad confeſſionē: & ibi induit gratiæ decorē. & per hoc efficitur ſublimis: quia per hoc eleuatur ad deū. Ad talem venit verus Heliſæus. i. Chriſtus. (Et omnes in ſynagoga hæc audientes:) ſ. ſcilicet quòd eos indignos reputaret inter quos miracula faceret: indignati ſunt: (& repleti ira:) qui ex Chriſti doctrina quieſcere debebant à mali-

tia. Per iſtos ſignificātur illi qui perſequuntur prædicatores & defenſores veritatis: eo ꝙ dicunt diſplicētia illis. D Hoc autē facto probatur verbū Chriſti quod dictum eſt ſupra (quia nō eſt acceptus propheta in patria ſua.) Nā cùm audirent Nazareni ꝙ ſe prophetis prophetā ſe comparabat: & quia eos de incredulitate notabat: & deuotionem Gentium, quas vt canes abominabantur, deuotioni eorum præferebat: creuit zelus: creuit ira: creuit inuidia. Et quod dñs de eis dixerat & teſtabatur verbo: hoc ipſi oſtēdunt & teſtantur facto, mala pro bonis retribuendo. Vnde (ſurrexerunt,) & eum tanquam dignum morte, extra ciuitatem ſuā Nazareth eiecerunt, vt illum interficerēt. Vnde dicit Ambro. Non mirum ſi perdiderunt ſalutē, qui de finibus ſuis eiecerūt ſaluatorem. Dominus aūt qui docuerat exēplo ſui omnibus omnia fieri: volētes repudiat: nec inuitos alligat: nec eiicientibus reluctatur: nec rogantibus deeſt. (Et duxerunt illū vſq; ad ſupercilium montis:) E ſuper quē ædificata erat ciuitas eorum: (vt præcipitarēt eum.) Nazareth quidem ædificata erat ſuper montē, ſed non in cacumine: vnde extra ciuitatem, ad cacumen duxerunt eum ad præcipitandū. In quo (ſecundum Bedam) Iudæi diſcipuli peiores diabolo magiſtro ſuo oſtenduntur: quia ille verbo tentans ait: Mitte te deorſum. Iſti facto, de ſupercilio montis eum mittere & præcipitare conabantur. Ieſus autem virtute diuinitatis, qua poterat ſe ſeruare illæſum quando volebat, (tranſiens per medium illorum ibat.) & deſcendit de monte non viſus ab eis quos deſerebat, mente furientiū ſubitò per deū mutata vel obſtupefacta.

Potētia Chriſti.

Etenim qñ vult capitur: quando vult labitur: quando vult ſuſpēditur: qñ vult non tenetur. Quòd capitur & tenetur a paucis, voluntatis eſt, ꝙ à populo nō tenetur, ſed tranſit, maieſtatis eſt: F non ergo reſiſtit, nec ſe vindicat: docens nos in hoc ut non quæramus vindictā de iniuriis nobis factis: ſed per medium inimicorū tranſiens, canes hincinde latrantes contemnit: malens eos ſanare quàm perdere: vt ceſſatam videntes ſuā nequitiam, deinde deſiſterent ab eius morte. Tunc. n. euadere voluit: quia pœnitentiæ locū adhuc illis reſeruabat: & quia nondum hora paſſionis eius venerat: nec tunc in loco paſſionis erat: & quia hoc genus mortis (qui crucifigendus præcontabatur) nō elegerat.

Præcipitiū dñi & ſaltus.

Adhuc ibi oſtenditur locus qui dicitur præcipitiū & ſaltus dñi. ſ. per milliare à Nazareth, contra Meridiem, verſus Hieruſalem. Vbi ſecundum Bedam: Cùm dominus de manibus illorum elapſus per medium illorum de rupe deſcenderet: atq; in ipſa rupe latere vellet: ſubitò ad tactum dominicę veſtis, ſaxum illud ſubterfugit: & inſtar ceræ reſolutum quendam ſinum quo dominicum corpus reciperetur effecit: tanq vtiq; capacitatis quātę ipſum dominicum corpus extitit quātitatis: in quo veſtigia pedum & vniuerſa liniamenta & rugæ veſtis quæ à tergo domini fuerant: veluti de manu ſculptoris impreſſā ſeruantur. Saxea duricies ſub deſcendente recedit: & quaſi no-

G lenẽ lædere ei cedit, & ſub pede preſſa emolleſcit. Mira res. Lapis emolleſcit: & ipſe homo emolliri neſcit ſed lapideſcit: agnoſcit eũm lapis emollitur: & ipſe homo, à quo erat cognoſcendus, erat fortius. Et notandum ꝙ quatuor modis eſt dño mors intentata: quidam.n. tentauerunt eum per mere gladio, ſicut Herodes: quidã præcipitio, ſicut hic Nazareni: quidam lapidatione, ſicut in templo Iudæi: quidã crucifixione, ſicut in paſsione etiã Iudæi. Adhuc etiam Chriſtus ſpiritualiter crucifigitur in noſtra recidiuatione: lapidatur, in noſtra obduratione præcipitatur, in noſtra deſperatione: gladio perimitur, in blaſphematione.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, qui ſic ad omnia te humiliaſti obſequia, vt nec officium lectoris ſuſcipere dedignereris: ac tãdem poſt doctrinæ beneficiũ Nazarenis humiliter impẽ H ſum, mala pro bonis patienter recepiſti: cũ te ab ipſis præcipitare te volentibus duci ſine reſiſtentia permiſiſti: da mihi bone Ieſu hãc gratiã vt te imitando ad omnia humilitatis obſequia me curuare appetam, & paratum gaudenter exhibeam, da etiam mihi iniurias patienter tolerare: & de ipſis vindictam non quærere: omneſq; meos aduerſarios ex corde diligere, & eis, beneficia exhibere. Amen.

De decollatione Ioannis Baptiſtæ. Cap. 66.

Mat. 14 & Mar. 6.

Poſt hæc autem imminente paſchali feſtiuitate, paſsio & mors Ioannis baptiſtę eſt ſubſecuta: & ponitur motiuũ continens multiplicem culpam. Herodias. n. timens ne prædicatione Ioannis Herodes pœniteret: & ipſam fratri redderet: cum quo non ſine periculo remaneret: ideo, cogitauit modum quo interfice I retur. Ioannes abſq; ſeditione populi: & Herodes conſcius fuit eiuſdẽ doli. (Cùm igitur Herodes) tetrarcha (qui aliquando rex dicitur: nõ à regia dignitate: ſed à regẽdi officio) diem natalis ſui celebraret corã principibus & primis Galilææ (ſaltauit filia. Herodiadæ,) ideſt tripudiauit in medio vt videretur ab omnibus: & hoc fuit ex diſpoſitione matris & Herodis: (& placuit Herodi) quod tamen deberet erubeſcere: quia ſignum fuit impudicæ filiæ & diſſolutæ: (& cum iuramento promiſit ei dare quicquid ab eo peteret.) Secundũ Hierony. Ad hoc forte iurauit, vt occaſionem apparitum ad occidendum Ioannem, & reprimendum populi ſeditionẽ haberet: vt videretur facere inuitus, quod faciebat ſpontaneus. Et præmonit à matre, petiit pro munere dari in diſco, id eſt ſcutella, Caput Ioannis baptiſtæ. Eſt enim in hoc loco diſcus, vas rotundum, deſuper extenſum quandoq; etiam menſa inferior diſcus dicitur: & aliquando mappa ſeu menſale diſcus appellatur. Vnde & animalia dicuntur. Petro apparuiſſe in diſco: qui in Actibus apoſtolorum linteum vocatur. Vnde Chry. Hæc eſt mulier antiqua malitia, quæ Adam eiecit de paradiſo

Iuratio Herodis.

Diſcus.

Act. 10.

delitijs: hæc cœleſtes homines facit terrenos: K hæc humanũ genus merſit in infernũ: hæc vitam abſtulit mundo propter vnius arboris pomum: hæc malum fecit quod homines induci ad mortẽ: hæc inuenit verum laborem & preſſuram, quæ nunc occidit baptiſtam, deiicit puritatẽ, perdit iuuẽtutem, allicit & inquietat mortuam ſenectutem. (Et contriſtatus eſt rex.) ſimulatoriẽ, nõ verè: vt poſtea videretur implere coactus, quod diſpoſuerat facere voluntarius. Dicitur ergo contriſtatus. i. triſtari viſus: quia ſecundum Bedã: Diſsimulator mentis ſuę, triſtitiam præferebat in facie: cùm tñ lætitiam haberet in mente ſcelus excuſabat iuramento: vt ſub occaſione pietatis magis impius fieret. Et ideo per ipſum Herodẽ ſignificantur illi qui ſub ſpecie religioſitatis, machinantur opus facere malignitatis. Per Herodiadem verò ſignificatur luxuria: per ſaltatricem, diſſolutio libidinoſa: per quas Ioannis. i. hominis gratioſi L frequenter procuratur mors ſpiritualis, & aliquando corporalis. Rex verò noluit eam contriſtare (propter iuſiurandũ:) quod tamen non erat obſeruandum: quia ſecundum Iſidorum: Non eſt iuramentum obſeruãdum, vbi malum incautè promittitur: & in malis promiſsis, reſcindenda eſt fides. Quaſi diceret rex: Non eſt ex malitia quod ego facio: ſed (propter iuſiurãdum) quod tranſgredi non licet. Fuit. n. doloſus in promittendo: & ſacrilegus in ſoluendo: (& propter ſimul recũbentes) corã quibus publice iurauerat. vt omnes fierent ſceleris ſui cõſortes, non correptores nõn reſiſtentes. Ecce quàm de facili peccatum tranſit de vno in omnes. Similiter ẽt qui ludum & ſpectaculum illud inſpiciebant: conſortes ſceleris cum facientibus fiebant. Nã ſecundũ Chry. Sicut ſi nõ eſſent inſpectores, non vtiq; eſſent qui talia exercerent: ita quia ſunt, & ipſi eorũ quæ fiunt ignẽ M vel ſcandalum ſentiunt. O quàm multi ſubditi hodie periclitantur in conſcientia, & anima, propter præſidentium facta minus iuſta. (Miſitq; ſpiculatorem) qui officio portabat ſpiculum in quo amputabantur capita damnatorũ: (& decollauit Ioannẽ in carcere) occulte pro vitanda populi ſeditione: (& attulit caput eius in diſco:) cruentas epulas in luxurioſum cõuiuiũ: & tam digno ferculo indignum: (& dedit illud puellę) in præmium ſaltationis ſuæ: (& puella dedit) in ludibriũ matri ſuæ: vt illi mortuo illuderet, qui ſuum inceſtum reprehenderat: & vt in ſua poteſtate linguam haberet, quæ illicitas nuptias arguebat. Ecce quatuor crudelia: magna. n. crudelitas quòd ſanctum caput eſt decollatum: maior, quòd allatum & homicidium oſtentatum: & adhuc maior, quòd ſaltatrici datũ: ſed maxima, quòd in poteſtatẽ adulteræ aſsignatum. Conuiuãte itaq; Herode, pauloante horam diei nonam, ſanctus Ioannes baptiſta eſt decollatus in cuſtodia, clamando voce magna: Domine deus meus tibi commendo ſpiritũ meũ & nudus ſub aere admodũ deſpectiuè iacuit, expoſitus ſpectaculis, donec tolleretur à diſcipulis. Per hoc quòd in conuiuio

Herodis diſsimulatio.

Spectantiũ ſcelus.

Crudelia quatuor in decollatione bapt.

A

uiuio iuſſus eſt Ioannes decollari, ad ſaltatricis & ſuæ matris adulteræ petitionem: oſtenditur quòd multa mala fiunt propter crapulam, & mulierum malitiam. Vnde in Eccleſiaſtico.

Eccleſiaſtici 19.

Vinum & mulieres, apoſtatare faciunt ſapientes. Secundum Remig. in Herode minus peccatum factum eſt cauſa maioris peccati. Nã quia libidinoſam voluntatem non extinxit: ideo vſque ad luxuriam peruenit, & quia luxuriã nõ coercuit: ad reatum homicidij deſcendit. Sed contra Herodis impietatem, qui Ioannem propter veritatem decollauerat, & inſepultum reliquerat: commendatur diſcipulorum religioſa & officioſa pietas: quia hoc audito venerunt & tulerũt corpus eius de carcere: quod rex ipſis reddi iuſsit: & ſepelierũt illud reuerenter vt decuit: & venientes nuntiauerunt Ieſu. ſ. paſsionem Ioãnis, ac etiã opera & doctrinã.

B

Diſcipulorum Ioannis deuotio

In omnibus verò oſtendunt diſcipuli deuotionẽ ſuã ad magiſtrum: & ꝙ venerunt velociter: & tulerunt reuerẽter. (& ſepelierũt) humaniter: & ꝙ (nũtiauerũt) cõpatienter. Iſti erãt diſcipuli Ioãnis: qui ad Chriſti diſcipulatũ tranſierũt: huius .n. pietatis officio tranſire in Chriſti ſocietatẽ meruerunt. Vnde Chryſ. Tu autẽ mihi intende qualiter diſcipuli Ioannis iam magis familiares facti ſunt Ieſu. Ipſi .n. ſunt qui nuntiauerunt quod factum eſt de Ioanne: & vniuerſos dimittens ad ipſum confugiunt.

De loco necis Ioannis

Secundum Hiero. & Ioſephum, Ioannes occiſus eſt Sebaſte vrbe Paleſtinæ, quæ olim dicta eſt Samaria: vbi Herodes fecerat domum regiam: ſed ſepultus eſt in Matheronta oppido Arabiæ trans Iordanem: in ſorte duarum tribuũ & dimidiæ.

C

Caput Ioannis

Sed hoc videtur contrarium eccleſiaſticæ hiſtoriæ: in qua dicitur ꝙ in Matheronta ſit occiſus: ſed in Sebaſte ſepultus. caput verò fecit Herodias in Hieruſalem deferri: & ibidem iuxta Herodis habitaculum caute ſepeliri: timens ne propheta reſurgeret ſi cum corpore caput ſepultum eſſet: quod poſtea reuelatione beati Ioãnis, duo monachi inuenerunt, ſaccis cilicinis inuolutum: veſtibus (vt æſtimatur) quibus in deſerto fuerat indutus & in Hieruſalem inter Heliſæum & Abdiam prophetas fuit ſepultus.

Decollationis Ioannis dies.

Decollatus eſt autem Ioannes non eo die quo decollationis eius feſtiuitas celebratur, ſed circa dies azymorum paſchæ Iudæorum: in anno paſsionẽ Chriſti præcedente: cũ iam vno anno ſtetiſſet in carcere. Oportuit autem vt propter dominica ſacramenta paſsionis & refectionis Chriſti minor. ſ. Ioannes cederet maiori. ſ. Chriſto: & ob hoc decollationis feſtiuitas fuit alio tempore fieri inſtituta. ſ. eo die quo caput eius inuentum eſt, ſiue eleuatum. Vnde ait Augu. Factum eſt Ioanni quod ipſe prædixerat; de domino

Ioãnis 3

enim Ieſu Chriſto dixerat: Illum oportet creſcere: me autem minui. Iſte minutus eſt in capite: ille creuit in cruce. Secundum Grego. Decollatio Ioannis minorationem famæ illius qua Chriſtus a populo credebatur inſinuat ſicut exaltatio ſaluatoris in cruce profectum deſignabat fidei: quia & ipſe qui prius à turbis ꝓpheta eſſe credebatur: dominus prophetarũ & dei filius a cunctis fidelibus eſt agnitus.

D

Vnde Ioannes quem oportebat minui: cum diurnum lumen decreſcere incepit natus eſt: dominus autem eo tempore, quo dies creſcere incepit. Hier. vbi Hoc iuxta literã factum ſit: nos autem vſq; hodie cernimus in capite Ioãnis prophetæ, Iudæos Chriſtum qui caput eſt prophetarum perdidiſſe. Et iterum caput legis quod eſt Chriſtus de corpore: abſcinditur proprio, id eſt Iudaico populo: & datur Gentili puellæ, id eſt, Romanę eccleſiæ: & puella dat matri ſuę adulteræ id eſt, ſynagogæ crediturę in fine. Corpus Ioannis ſepelitur: caput in diſco collocatur: litera humana tangitur: ſpiritus in altari honoratur ac ſumitur. hæc Hiero. Ioannem ẽt incarcerat, quando quis dona gratiæ quæ habet, ad terrena deflectit: aufert ei caput, quãdo bona quæ habet, de ſe non à deo habere præſumit.

E

Meditatio.

Conſpice nunc Ioannẽ reuerenter, qualiter ad iuſſum vilis ſpeculatoris collum parat humiliter genua flectit: & gratias deo agens ceruicẽ extẽdit: & patiẽter ictus ſuſtinet quouſque caput totaliter abſcindatur. Sanctus ergo domini præcurſor qui ante faciem eius baptiſmum in aqua præparauerat, baptizando: & baptiſmũ in lachrymis compunctionis prædicãdo: modò præparat baptiſmũ in ſanguine paſsionis moriendo. Ecce quomodo vadit Ioãnes amicus intimus dñi Ieſu: & conſanguineus ac dei maximus ſecretarius: & qualiter talis & tãtus vir imperante nequitia ac ſi eſſet viliſsimus malefactor, occubuit. O impietas: o crudelitas: iuſtus decollatur: fit caput eius pretiũ ſaltationis: in diſco affertur: conuiuantibus apponitur magnum quidem ferculum, ſed horribile ad videndũ. Vnde Chry. Hodie nobis Ioannis virtus: Herodis feritas cùm refertur, cõcuſſa ſunt viſcera: corda tremuerunt: caligauit viſus: hebuit intellectus: aufugit auditus aut quid cõſtat in ſenſibus humanis quũ virtutum magnitudinem operit criminum magnitudo.

Iõ. laus

F

Ioãnes ſtola virtutum, magiſterium vitæ, ſanctitatis forma, norma iuſtitię, virginitatis ſpeculum pudicitiæ titulus, caſtitatis exemplum, pœnitentiæ via, peccatorum venia, fidei diſciplina. Ioannes maior homine par angelis, legis ſumma, euangelij ſanctio, apoſtolorum vox, ſilentium prophetarum, lucerna mundi, præcurſor iudicis, Chriſti mediator, teſtis domini, totius medius trinitatis. Et hic tantus datur inceſtui, traditur adulteræ, addicitur ſaltatrici. Meritò ergo concuſſa ſunt viſcera: corda tremuerunt: Et iterũ:

Ioannis innocẽtia.

Deus autem ſuſtinuit, & iuſtum amplius coronans & his: qui poſtea iniuſtè patiuntur, multã derelinquens mitigationem. Audiamus igitur quicũque in virtute viuentes: mala patimur à pernitioſis hominibus. Etenim deus tunc ſuſtinuit eum qui in eremo, eũ qui in zona pellicea eum qui in cilicino veſtimento, cum qui propheta prophetarum minor erat, eum qui nullum maiorẽ habebat, occidi a puella incontinẽte & corrupta meretrice: & hoc leges defendentẽ diuinas. Hæc itaq; cogitãtes feramus vniuerſa viriliter quecunq; patimur. Quis enim

G non vtiq; horreſceret, ſacrum illud caput ſanguine ſtillans, videns in cœna præpoſitum? Si .n. nos audientes hæc horreſcimus: quid dignũ erat viſum illum tũc operari: quid pati eos qui ſimul recumbebant nouiter occiſi capitis ſanguinẽ ſtillantem videntes in medio conuiuij? Sed non iniquus Herodes neq; abominabilior eo mulier, neq; ſanguinis voratrix illa, paſſa eſt aliquid ob ſpectaculum iſtud. hæc Chryſo. Vnde & Greg. Non ſine admiratione grauiſſima perpendo, ꝙ ille prophetiæ ſpiritu intra matris vterum repletus: quo inter natos mulierum nemo maior ſurrexit: ab iniquis in carcerem mittitur: & pro puellæ ſaltu capite trũcatur: & vir tantæ ſanctitatis pro riſu turpium moritur. Nunquid nam credimus aliquid fuiſſe in eius vita, quod illa ſic deſpecta mors tergeret? Sed quando iſte vel in cibo peccauit, qui locuſtas ſolummodo & mel ſylueſtre edit: quã

H do conuerſatione ſua offendere potuit, qui de eremo non receſſit? Quid eſt quod omnipotẽs deus ſic vehementer in hoc ſeculo deſpicit, quos ſic ſublimiter ante ſecula elegit, niſi quod pietati fidelium patet, quon am idcirco ſic eos premit in infimis, quia videt quomodo remuneret in ſummis: & foras vſq; ad deſpectũ deiicit, quia intus ad incomprehenſibilia perducit. Hinc ergo vnuſquiſq; colligat quid illic paſſuri ſint quos reprobet, ſi ſic cruciat hic quos amat. hæc Greg. Mortuus eſt igitur Ioannes pro Chriſto: quia pro veritate. Vnde Grego. Neq; .n. baptiſta Ioannes de confeſſione Chriſti, ſed de iuſtitiæ veritate requiſitus occubuit. Sed quia Chriſtus eſt veritas: idcirco vſq; ad mortẽ pro Chriſto, quia .ſ. pro veritate, peruenit. Ex quo patet ꝙ non ſolum pro fide, ſed etiam pro veritate iuſtitiæ martyr quis efficitur. Vnde dicit Augu. quòd cùm mors pro veritate iuſtitiæ ſuſcipitur, martyres facit. Vnde & in Eccleſiaſtico dicitur: Certa vſq; ad mortem pro iuſtitia. Martyrem .n. non facit pœna, ſed cauſa .i. mors propter Chriſtum ſuſcepta. Vbi nota, ꝙ multis de cauſis poteſt quis martyr fieri .ſ. pro iuſtitia, vt Abel. pro lege. vt Machabæi. pro aſſertione veritatis: vt Eſaias & Hieremias. pro argutione peccati, vel etiã aſſertione veritatis: vt Ioannes baptiſta. pro ſalute populi: vt Chriſtus. pro fide Chriſti: vt Stephanus. pro Chriſto, vt Innocentes. pro libertate eccleſiæ: vt Thomas Cãtuarienſis. Et non ſolũ mors pro veritate & alijs prædictis cauſis ſuſcepta, ſed etiam vera in aduerſis patientia, martyrem facit. Vnde Greg. Duo quippe ſunt martyrij genera: vnũ in mente. aliud in mente ſimul & actione. Itaque ſine ferro martyres eſſe poſſumus: ſi patientiam veraciter in animo cuſtodimus. Patentia autem vera ſecundum eundem Greg. eſt iniurias fortiter ſuſtinere: & poſtea vindictam non quærere: ſed ex corde ei qui mala irrogat ignoſcere, & contra eũ nullo dolore morderi. Ille .n. veraciter patiens eſt, qui & ipſum amat quem portat. nam tolerare & odiſſe non eſt virtus manſuetudinis ſed velamentum furoris, vt etiã dicit Ber. Vera patientia eſt pati vel agere contra quod libeat: ſed non præter quod liceat.

Martyr Ioãnes.

I

Eccleſiaſtici 4.

Martyr multipliciter

Patiẽtia vera.

K Inſuper ſecundum Chry. Martyrium non ſola ſanguinis effuſione: ſed & abſtinentia peccatorum & exercitatione præceptorum dei perficitur. Vnde & Ber. Semper Chriſtiani perſecutionẽ patiuntur. Omnia quæ in mundo ſunt perſequuntur Chriſtianum: Si comedero paululum, & corpuſculum meũ fuerit robuſtum: ſanitas corporis mei perſequitur animã meã. Quocunq; me vertero, perſecutio mihi eſt. Si videro mulierem: oculus meus perſequitur me cupit .n. interficere animam meã. Si videre diuitias, ſi aurũ, ſi poſſeſſiones ſi delitias corporales, ſi pulchra veſtimenta: quodcunq; videro perſequitur animam meam. Adoleſcentulum libido perſequitur. Non putemus tantũ in effuſione ſanguinis eſſe martyrium Chriſtianis ac religioſis. Si ergo ſunt martyria in pacis tempore: ſunt & negationes. Ego hodie qui videor

Martyriũ per ſectum.

L monachus, ſi rupero propoſitum meum, Chriſtum negaui. Et ſi in pace Chriſtum nego: in perſecutione quid facerem? Hoc ergo dico: quia omni tempore ſunt martyria: ſunt & perſecutiones. hæc Ber. Sicut ergo patienter ſufferre debemus iniurias ab alijs in nos delatas: ita & tribulationes infirmitatũ, & pœnas quæ nobis eueniunt, patienter ſufferre neceſſe eſt. Multis .n. calamitatum tentationibus mentes bonorum pulſantur: & multis modis à diabolo tentantur. Sed non amplius tentat eos, quàm dei voluntas permittit: & ſi nolens, tamen vtilitati eorum ſeruit, quĩ tentationibus ſuis nõ decipit, ſed potius erudit. Tentat aũt eos aliquando per ſtimulos paupertatis: & cùm per ſtimulos paupertatis non poteſt eos mouere, diuitias adhibet ad ſeducendum, & dum per cõtumelias & opprobria non præualet: laudes & gloriã adhibet. Si per ſalutẽ corporis non poteſt, ægri-

Tentationum pulſatio.

M tudines mittit: & dum per delectationes ſeducere vos non poteſt, per moleſtias quæ contra votum eueniunt, eos conatur ſubuertere. Infirmitates verò etiam quaſdam aduerſus eos qui tentandi ſunt adhibet: vt per eas puſillanimes faciens, conturbet charitatem eorum quã habent ad deum. Sed quãuis concitatur corpus, & febribus validiſsimis inflammetur: inſuper etiam ſi intolerabili cõtritione affligatur: quiſquis es qui hæc ſuſtines, recordare futuri ſeculi pœnas, & æternum ignem, & perpetua tormenta: & hæc cogitans, non deficies ad ea quæ in præſenti contingunt. Inſuper etiam gaude, quia viſitauit te deus. Quæ .n. diligit deus, corripit: & flagellat omnem filium quem recipit. Exulta videns cui ſimilis factus es. Nam Paulo Apoſtolo ſimile donum accipere meruiſti: qui dicit: Libẽter gloriabor in infirmitatibus meis: vt inhabitet in me virtus Chriſti. Et rurſum: Qñ .n. infirmor: tunc fortior ſum & potens. Si frigore, ſi febribus caſtigaris: memor eſto qđ ſcriptura dicit: Tranſiuimus per ignẽ & aquã: quia reſiduum eſt vt inducaris in refrigerium. Clama etiã cũ propheta. In tribulatione dilataſti me. Perfectus .n. eris per huiuſmodi tribulationes. Si forte amittis oculos, non feras grauiter:

Heb. 12

2. Cor. 12.

Ibidẽ.

Pſal. 65

Pſal. 4.

A ter: extollentiæ.n.inſtrumentum amiſiſti: ſed interioribus oculis gloriã dei ſpeculari ſtude. Surdus factus es, non contriſteris: quia auditũ uanum amiſiſti. Manus tuæ ex aliqua paſſione debilitatæ ſunt: ſed interiores paratas habeas aduerſus inimici tẽtationes. Infirmitas totum corpus tuũ tenet: ſed interiori homini ſanitas creſcit. Nihil.n.aliud eſt ægritudo corporis, quã ſanitas mẽtis. Si infirmitas talis tibi fuerit vt nõ poſſis ſtare ad orãdũ & pſallẽdũ, nõ cõtriſteris inde: quia ipſa infirmitas orat pro te. Si te ieiunas, nõ tibi inuenias occaſionẽ: dicendo quia grauatus in ægritudinẽ incurriſti: q̃m & qui non ieiunant, ſimiles ægritudines incurrunt. Inchoaſti aliquid boni, non reuoceris per impedimẽta inimici: q̃m ieiunia & labores nobis conſtituti ſunt propter turpes delectationes. hæc omnia nobis proficiũt ad deſtruenda corporis deſideria. Quapropter diſcat nõ

B murmurare qui patitur, ſi ignorat cur patitur: & per hoc iuſte ſe pati arbitretur, ꝙ ab illo iudicatur, cuius nũquã iudicia iniuſta ſunt. Qui ergo in flagellis murmurat: iuſtitiã iudicãtis accuſat. Qui verò iuſtè recognoſcit à iuſto iudice pati quod ſuſtinet, (et ſi cauſam pro qua patitur ignoret) per hoc iã iuſtificatur, per quod ſeipſum accuſat, & dei iuſtitiam laudat. Igitur pro Chriſto, pro fide, pro veritate, pro iuſtitia viriliter vſq; ad mortem certemus: & ad ſufferendũ pro deo patiẽter aduerſa, nos quotidie præparemus. Et ideo martyres maximè cõmendãtur: quia plura ſuſtinuerunt propter amorem dei: tentationes contra humanã voluntatem. Vnde Eleazar dum plagis perimeretur, ingemuit & dixit: Domine qui habes ſcientiã ſanctã: manifeſtè ſcis tu, quia cùm à morte poſſem liberari, duros corporis ſuſtineo dolores: ſecũdũ animã verò propter amorẽ tuum libenter hæc patior. In martyrio.n. non debetur præmium ſecundũ hoc quod ab exteriori infligitur: ſed ſecundũ hoc quod pro Chriſto voluntarie ſuſtinetur: quia non meremur niſi per ea quæ ſunt in nobis, & nõ per ea quæ ſunt extra nos: ſicut nec demeremur, niſi per ea quæ ſunt intra nos. Quanto aũt illud quod quid ſuſtinet voluntariè: difficilius eſt voluntati ſuſtinere: tãto volũtas quæ propter Chriſtũ illud ſuſtinet, oſtenditur firmius in Chriſto fixa eſſe: & ideo excellentius ei præmium debetur. Ad efficaciã quippe merendi, tria valent. Primum eſt, difficultas operis: quod patet in martyrio: quia vt ait Greg. maioris meriti eſt aduerſa patienter tolerare, quàm bonis operibus inſudare. Secundum eſt, promptitudo voluntatis: quia ſecundũ Apoſtolum, Hilarem datorem diligit deus. Et ſecundum Aug. Nemo inuitus benefacit: etiam ſi bonum ſit quod facit. Tertium eſt magnitudo charitatis: quia ipſa charitas pondus eſt ſanctuarii ſecundum quod omnia quæ in templo erant ponderabantur. Et ideo opus tantum in conſpectu iudicis põderat, quantum amor vnde procedit. Opera autẽ bona meritoria ſunt trium. ſ. vitæ æternæ, augmenti gratiæ, remiſſionis pœnæ. Primum ſcilicet ſubſtantiale præmiũ, vitæ æternæ, reſpondet radici operis: ſcilicet charitati. Præmium verò accidentale, ſcilicet augmentum gratiæ reſpondet generi operis: quia operibus excellentibus, & operibus ſupererogationis meremur magis augmentũ gratiæ, quàm operibus aliis. Remiſſio aũt pœnæ, reſpondet pœnalitati operis. Nam opera quæ magis ſunt pœnalia, magis ſunt meritoria remiſſionis pœnæ. Eſt enim regula in theologia, ꝙ pœna pœnæ eſt reſolutoria. Sanctorũ igitur pugnam & patientiã ante oculos ponamus: vt ſingula nobis aduerſa & contraria faciamus pro deo libentius, aut patiamur. Vnde Grego. Labores præcedentium ſanctorum recolamus: & non erunt grauia quæ toleramus. Vnde & Chry. Sanctorum luctamina in corde noſtro ſicut in tabula deſcribamus: & aſſiduè meditemur contra omnem ſpiritualium inimicorum armaturam: & eorum patientiã nobis proponamus ad exemplum inuictæ virtutis: vt iſtic æmulantes fortitudinem illorum ſi-

E militer illic eorum coronam poſſimus adipiſci. Quantam illi patientiam in periculis corporalibus oſtenderunt, tantam nos in paſſionibus irrationabilibus continentiã demonſtremus. i. contra iram, vel auaritiam, vel inanis gloriæ concupiſcentiam, & huiuſmodi diuino timore munitis ſenſibus repugnantes: & conſimilia figmenta diaboli deſtruentes in nobis. Si enim cupiditatum & vitiorum huiuſmodi ignes vicerimus, ſicut illi tyrannidis ignẽ vicerunt: poterimus iuxta ipſos pari gloria conſtituti ſimiles haberi. Et iterum: Speculum eſt & ſpirituale bonorum virorum memoria: & beatæ vitæ ipſorum hiſtoria: & ſcripturarũ lectio: & quæ à deo datæ ſunt leges. Et ſi volueris ſemel ſolum inſpicere ad ſanctorum illorũ imagines: & turpitudinem videbis mentis tuæ, & videns nullo indigebis alio in liberationem ſordis

F huius. Etenim in hoc vtile eſt nobis ſpeculum, & facilem facit tranſpoſitionem. Neq;.n. monſtrat deformitatẽ ſolum: ſed trãſponit eã ad pulchritudinem ineffabilem ſi voluerimus. hæc Chryſ. Vnde etiam Aug. Chriſtum animo attende: attende apoſtolos: attende animo tot martyrum millia. Ibi videbis non ſolum viros: ſed etiam fœminas: poſtremò pueros & puellas nec imprudentia decipi, nec iniquitate peruerti, nec periculorum timore frangi, nec ſeculi amore corrumpi. Ita te non inuenientem quid excuſes: non ſolum præceptorũ ineuitabilis rectitudo: ſed etiam exemplorũ innumerabilis multitudo circundabit. hæc Augu. Sed væ nobis miſeris: qui nec flectimur præceptis, nec monemur exemplis. Vt enim ait Grego. Nos plerunque à bono opere verba reuocant: ſanctos viros à ſancta intentione frangere nec tormenta potuerunt. nos ad præcepta dominica largiri, noſtra ſaltẽ ſuperflua nolumus: ſancti non ſolum deo ſuam ſubſtantiam contulerunt, ſed pro illo etiam propriã carnem dederunt. hæc Greg. Et magna quidẽ alacritate hoc multi fecerunt: & illam horam tanquam ad nuptias inuitati expectauerunt.

Mur-murandũ non eſſe.

Martyres maximè cõmendãtur.

2. Machabæorum. 6.

C

Merẽdi tres cãç

2. Cor. 9.

Leuit. 27.

Opera bona.

D

Præmiũ duplex

Memoria ſanctorũ.

Speculum ſpirituale.

Induratio noſtra.

G Vnde Iſaac abbas Syriæ dicit de multis martyribus, ꝙ in hac die qua præſtolabãtur coronam percipere martyrij: ſi præſciebãt, hoc eſt ex reuelatione, vel ab aliquo amico ſuo, in illa nocte aliquid non guſtabant: ſed à ſero vſq; ad mane ſtabant vigilantes in oratione, glorificantes deum in pſalmis, & hymnis, & canticis ſpiritualibus: & in lætitia & exultatione ſperabant horam illam ſicut illi qui ſunt ad nuptias præparati, præſtolantes occurrere gladio in ieiunio ſuo. Nos quoq; qui ad inuiſibile martyrium vocati ſumus: ad recipiendas ſanctificationis coronas, vigilemus: nec in aliqua parte negotiationis ſignum noſtris inimicis exhibeamus, hęc Iſaac. Vides ergo quia ſecundũ doctorum conſiliũ, debemus labores & agones ſanctorũ nobis ante oculos ponere in exẽplũ. Væ ergo illis qui geſta ſanctorum, tanquã apocrypha exufflantes, non ſolũ legere nolũt, ſed quãtũ in ipſis eſt, nec inter alios legi permittunt.

Præſentia martyrum.

Sanctorũ, imitatio neceſſaria

H Et ideo tanquã illegitimi à ſanctis patribus in religione Chriſtiana degenerantes, ſortẽ hæreditatis inter filios dei non merẽtur: nec merita ſanctorum qui pro deo paſsi ſunt, eis ſuffragãtur. Contra quos pulchrè & congruè in quodã prologo paſsionis beatæ Anaſtaſiæ, ſic dr̃: Omnia quæ à ſanctis geſta ſunt, vel gerũtur, ſi quis voluerit ſtudioſè perquirere, & ſibi & plurimis ędificationis exhibet fructũ: & quaſi arbor fructifera nõ ſine cauſa probatur terrã occupare dum viuit: cum ipſe ſuis pomis ornatur: & omnis qui ex eo fructus percipit, ſaginatur. Scribimus vt in geſtis inuenimus, quid egerint: quid locuti: quid paſsi ſint ſancti. Oſtẽditis vos eſſe catholicos, qui Chriſti victorias libenter legitis, libẽter auditis. Interrogo vos, qui iſta inter apocryphas literas exufflãdas cenſetis, per quos ſtat canon ſcripturarũ omniũ diuinarũ: nunquid nõ per eos qui pro ipſo canone occidi magis optauere, ꝗ̃ vici? Quid.n. tenuerunt

I martyres? Fidẽ certã, quæ ſacris voluminibus, certo librorum numero, continentur. Agunt illis gratias apices ſacratiſsimi: quia per eorum perſeuerantiã perſeuerant. Et ideo volunt eorũ geſta conſcribi, vt in conſpectu dei & hominum ſemper ſancti laudentur: qui in conſpectu incredulorum, pro eorum defenſione, tormenta immania pertulerunt. Nihil ergo præter ſcripturas canonicas recipientes, eorum geſta ſtudioſè conſcribimus: oſtendentes dogma catholicũ, per catholicos martyres cuſtoditũ, exemplum poſteris damus: ædificationẽ credẽtibus tradimus: artẽ belli Chriſti militibus demonſtramus. Conſtat eos quidẽ nolle pugnare, ſi neceſſe ſit, qui nolunt legere pugnatores. Imperent ſilentium infideles: ſpectent pugiles diabolicos, qui athletas domini ſpectare contẽnunt: nos diuinas virtutes loquimur, ſcribimus prædicamus. Prohibeant æmuli, imperent ſilẽtium timidi, verberent contẽnentes, legentes increpent, libenter hæc audientes accuſent: glorioſos faciunt milites vulnera pro imperatoris laude ſuſcepta, pro cuius amore etiam animas ponere libẽter optamus. Triumphũ Chriſti, ac victoriã laborioſi exercitus, de occultis

Gloria militũ.

K foras proferimus. Scimus.n. quæ illi viſibiliter paſsi ſunt: inuiſibiliter nobis excitari quotidie: & negligenter pugnantes acrius vulnerari. Ergo vt arma pertractes, attende bellãtes. Da mẽtem ſtudijs vt hoſtis incipiat te timere. hæc vbi ſuprà. Vides ergo impudens ſanctorum detractor, & Chriſtianę religionis impugnator, quia ſecundũ hæc dicta, tanquã arbor infructuoſa, terrã occupas dũ viuis: & non te catholicum, ſed infidelem eſſe oſtendis: ideoq́ꝫ timere habes ne meritò excidaris, & in ignem mittaris, ac partem cum infidelibus conſequaris. Da ergo miſer gloriam ſanctis: vt cum eis partem habere merearis.

ORATIO.

Beate præcurſor & alme baptiſta, & magne amice Chriſti Ioannes: lucerna lucẽs & ardẽs: ora pro me miſero ad deũ patrẽ miſericordiarũ: vt cor meũ tenebroſum & frigidum illuminet & accendat. & ita vt te imitãdo pro Chriſto, pro fide, pro veritate, pro iuſtitia patienter aduerſa ſuſtineã: & viriliter etiã

L vſq; ad mortẽ certare non timeã: vt poſt hanc fragilem vitam, tuis meritis & precibus intercedentibus, fœliciter peruenire valeam ad regales nuptias immaculati agni, quem tu almo tuo digito populo oſtendiſti. Amen.

De refectione quinque millium hominum. Cap. 67.

CVm autẽ audiſſet Ieſus necem Ioãnis, propter doctrinam veritatis, (aſſumptis diſcipulis aſcendit in nauiculam: & abijt trans mare Galileæ, in montem, & deſertum locum ſeorſum) deuotioni & doctrinæ aptum: iuxta Tyberiadem ciuitatem Galilææ: & ibi ſedebat cũ diſcipulis ſuis, & docebat eos. vt dicit Chryſ. Mat. 14 Ioan. 6. & Lucæ 9.

M Aſcendit in montẽ erudiens nos à tumultibus & ab ea quæ eſt in mundo turbatione quieſcere. (Seceſsit) autem dominus, & declinauit Herodis tyrannidem: non timens mortẽ ſed quia nondum venerat hora ſuæ paſsionis: & vt parceret inimicis, ne homicidium domini iungerent homicidio Ioannis: & vt oſtenderet ꝙ aliquando ad tempus eſt cedendum humanæ malitiæ: quodq́ꝫ licitum eſt Chriſti fidelibus fugere in perſecutione, vt ſe ſeruẽt pro multorũ ſalute & vt præberet nobis exemplum vitandæ temeritatis vltrò tradentium ſeipſos: quia non omnes eadẽ conſtantia perſeuerant in tormentis, qua ſe offerunt torquendos. Seceſsit etiã vt probaret fidem credẽtium: ſi ſequerentur eũ. Vnde ſequitur: (Cũm) aũt (cognouiſſent) hoc (turba) ſimplices. ſ. & humiles, ac pauperes: nõ ſapientes huius mundi, non potentes, non diuites, ſecuti ſunt eũ) non in iumentis & vehiculis: ſed proprio labore pedum, & (pedeſtres) vt ardorem mentis & deſiderium ſuæ ſalutis oſtẽderẽt. Erubeſcebant etiam dominum pedeſtrẽ, in equis ſequi & quadrigis. Minores ſequebantur, ſed maiores perſequebantur. Adhuc tem-

A poribus iſtis pauperes & populares magis currunt ad ſermones, quàm diuites & potẽtes. Circa eos autẽ benignitas Chriſti multipliciter apparuit: qui viſcera miſericordiæ in eis expandit. (Cum.n. ſubleuaſſet oculos & uidiſſet eos) venientes ad ſe, deſcendens de monte, & obuiã eis exiẽs, curialiter illos excepit (& miſertus) in corpore & anima (curauit) vt plena fides ſtatim præmium haberet. Nam quoſcunq; in corpore ſanabat eos puriter & in anima reformabat. Secundum Bedam: Per hoc quod dicitur ſubleuaſſe oculos Ieſus, datur intelligi ꝙ oculos non erigebat huc atq; illuc: ſed pudicè ſedebat attentus cũ diſcipulis ſuis. Et ſecundum Chry. Non ſimpliciter & otioſe ſedebat: ſed diligenter loquens eis aliquid, & eos ad ſeipſum conuertẽs.

Chriſti benignitas multiplex.

B Quatuor aũt beneficia fecit dñs ſe ſequentibus: excepit enim fatigatos, docuit inſcios, ſanauit infirmos, refecit famelicos: per hoc quantum deuotione credentium lætetur, inſinuans. Hęc ſunt quatuor beneficia, quæ dominus ſpiritualiter exhibet ſequentibus cũ. Primò ſuſcipit ad pœnitentiã, operibus peccatorũ fatigatos. Secundò illuſtrat per gratiã, tenebris peccatorũ excæcatos. Tertiò ſanat per iuſtificationẽ, iaculis peccatorũ vulneratos. Quarto reficit per internã conſolationem, põdere peccatorũ debilitatos & deſolatos. Sic etiã debet bonus prælatus facere ſubditis. ſ. ſuſcipere dulciter, docere ſapienter, ſanare efficaciter, reficere ſpũaliter. Qui ergo inter deſerta Chriſtum quærunt, & non faſtidiunt, à Chriſto ſuſcipiuntur: ac corporaliter & ſpiritualiter ſi indigẽt curãtur. Sed nemo cibũ Chriſti accipit niſi antea ſanatus fuerit: quia poſt remiſſionem peccatorũ, tribuitur alimonia cœleſtis.

Beneficia fecit dominus quatuor in ſe ſequẽtes.

(Erat autẽ proximũ paſcha, dies feſtus Iudæorum.) Iſtud

C erat ſecundum feſtum paſchale: & in eo non fuit dñs in Hieruſalem. Sicut enim ſeruãdo legẽ oſtendebat ſe eſſe verum hominem de filiis Iſrael ſecundum carnem: ſic aliquando præter mittendo obſeruationẽ eius, oſtendebat ſe eſſe deũ ſupra legem. Vbi nota, ꝙ illud euangeliũ bis in anno in eccleſia recitatur: ſ. in quarta dominica quadrageſimæ: & hoc propter principiũ euãgelii, vbi dicitur (erat proximũ Paſcha, dies feſtus Iudæorum,) & in vltima dominica ante aduentũ: & hoc propter finẽ euangelii: vbi dicitur, hic eſt propheta, qui venturus eſt in mundũ.

Euangelium bis recitatũ.

(Veſpere autem facto, iam hora) redeundi, ad propria & comedendi: (præterit) & ideo refectio neceſſaria fuit. In quo oſtenditur deſiderium ſaluatoris, quod de ſalute animarum habebat quia uſq; ad veſperam ſermonem protrahebat: & turbarum deuotio, quæ dulcedine ſermonis dominici tenebantur: nec propter noctẽ imminentẽ ab eo recedebant: quàmuis alimenta non haberent. Tantum.n. deſiderabant audire Chriſtum, ꝙ omiſerãt apportare ſecum alimentum, propter quod neceſſarium erat fieri miraculũ. Vbi Chryſ. Turbarũ ſicẽ oſtendit, quòd dñm etiam famem patientes expectabant vſq; ad veſperã. (Cùm ergo ſubleuaſſet Ieſus oculos) miſericordiæ ſuę

D (& vidiſſet) miſerationis intuitu, quia multitudo maxima venit ad eum:) totius mundi ſignificabat multitudinem concurrentẽ ad Chriſtum: incipit conferre cum Philippo de tantæ multitudinis refectione, qui ſecundum Chryſoſtomum magis rudis fuit, & magis indigens inſtructione: & cognouit referente Andrea, ꝙ vnus puer inter eos, quinque panes hordeaceos, & duos piſces tantum haberet: quos eo iubente in medium attulerunt, propter ſpiritualem refectionem, quàm continuè à domino habebant, non multum de corporali refectione ſibi curabant prouidere. In quo arguũtur ſucceſſores eorum, qui de delitiis ſibi prouidere non ceſſant. vbi Chryſoſt. Addiſcimus autem in hoc diſcipulorum philoſophiam, qualiter contempſerunt eſcam. Duodecim enim exiſtentes, quinq; panes habebãt, & duos piſces: contẽptibilia enim eis erant corporalia, & a ſpiritua-

E libus poſſidebantur. Oportebat autem erudiri, diſcipulorum exemplo, quoniam & ſi pauca habuerimus, oportet tribuere indigentibus. Iuſſi namq; diſcipuli afferre quinque panes non dicunt, vnde mitigabimus famẽ noſtram? ſed obediunt confeſtim. Et fecit turbas diſcumbere, id eſt ordinate ad comedendum ſedere, ſuper fœnum, id eſt ſuper herbam agri viridem in quo oſtenditur, ꝙ locus erat aptus ad ſedendum. Vbi innuitur probatio fidei turbarũ: quia aliter non ſediſſent ad comedendum, niſi credidiſſent miraculum. (Diſcubuerunt ergo quinque millia virorum,) perfectorum, abſq; paruulis & mulieribus. ſecundum modum enim Hebraicum ſoli viri à viginti annis, & ſuprà numerantur ſed paruuli & mulieres tacentur. Hoc autem dicit euãgeliſta, vt appareat maius

Fides turbæ.

F miraculum. (Accepit ergo Ieſus panes,) & piſces in manibus glorioſis & venerabilibus: quæ vim multiplicandi habebant: vt ſacratiſſimarum manuum tactu multiplicarentur, ac magna munera daturus prius in cœlum aſpexit: vt omne datum optimum & donum perfectũ deſurſum eſſe inſinuaret: vt patrem ſuum honoraret, & non virtute elementari, ſed cœleſti hoc factum eſſe oſtenderet. Deinde orauit, patri (gratias agens,) vt oſtenderet quantum de noſtris profectibus gratuletur, & ſecundum Chryſoſt. vt informaret nos ad agendas ſemper deo gratias, cùm vel in carne reficimur, vel in anima: & non prius tangere menſam, donec gratias egerimus ei, qui cibum hunc nobis præbuit: & dat nobis eſcam in tempore oportuno. Similiter etiam (benedixit,) vt ſua benedictione multiplicarentur: ſic enim in principio creationis rerum omnibus creaturis benedicens, contulit illis naturalem virtutem: vt ſeinuicem naturaliter multiplicarentur: cuius benedictione ſemel accepta, vſq; ad hodie fructificare nõ ceſſant: in quo dat exemplum, ꝙ in principio menſæ debemus panem deo offerre, & benedictionem ſupernam ſuper ipſum elicere: & quòd non debemus ad menſam accedere, vel cibum ſumere: niſi præmiſſa benedictione.

Iacob. 1

Chriſtus gratias egit.

Pſ. 144.

Gene. 1. 8. & 9.

G Chriſti benedictio.

ctione. Et iſtā benedictionē (vt creditur) Chriſtus aliquibus verbis expreſſit; quibus creaturā & ſanctificauit, & multiplicauit: ſed quæ illa verba fuerint, euangeliſtæ nō ponunt. quia fortè ſecretè ea protulit. (Et fregit) in groſſas partes, non ſcidit per minutias: vt nos doceret panem noſtrum frangere debere, & dare pauperibus: & ſic multiplicata eſt illa materia inter manus Chriſti frangentis: quia hoc fiebat, virtute deitatis: cuius organum & inſtrumentū eſt humanitas eius, ſecundum Chryſo. Multiplicat panes & piſces, ad ſignificandum, ꝙ tā maris, quàm aridæ dominatur. Fregit ergo, & frangendo multiplicauit: (deditq; diſcipulis ſuis,) ſ. panes & piſces multiplicatos, vt ponerent ante turbas in ſignum ꝙ data ſunt temporalia prælatis, propter pauperes paſcendos: & ſic per diſcipulos diſtribuit: id eſt diſtribui fecit diſcūbentibus: officiū. n. p̄lati eſt miniſtrare & nō miniſtrari.

H Ipſos aūt panes & piſces dñs ita multiplicauit, vt oēs ꝓ libitu ſuo comederēt: & multa fragmēta ſuperarent. vnde ſequitur: (Vt aūt impleti ſunt,) quia omnes manducauerunt & ſaturati ſunt, quod ſignificat cœleſtē refectionem, in qua ſancti plenè ſatiantur (dixit Ieſus diſcipulis ſuis,) vt fragmenta reſidua colligerent, vnde poſtea cibum egentibus præberent:

Luc. 16.

non ſic diues epulo fecit, cuius reliquias canes non pauperes comedebāt: cui hodie multi ſunt ſimiles, idem vel peius facientes. In hoc quippe, ꝙ turbam pauit, dedit nobis exemplum, vt operibus miſericordiæ inſiſtamus: & licèt hoc ſit laborioſum tamē eſt multum fructuoſum. (Collegerunt ergo & impleuerūt) de reliquiis, (duodecim cophinos,) hoc eſt magnas ſportas quæ circulis per quos brachia inſeruntur in dorſo portantur: vnuſquiſq;. n. apoſtolorū implet cophinum ſuum: vt quodlibet vnum ſuper humerum apportante, ineffabile videretur miraculum.

I Hic domini miraculum augmentatū eſt. Magnum. n. miraculū eſſet, ſi de quinq; panibus & duobus piſcibus quinque millibus hominum ſatiatis, nil ſupereſſet. Sed ſignum creuit iuxta admirationem: quia non ſolum quinque millia hominum ſatiati ſunt ſed etiam tot fragmenta remaſerunt, vnde duodecim cophini replerentur. Hoc ergo etiam ad euidentiam miraculi facit, quòd plus remāſit, quam à principio fuit. Et ſecundum Cyrillum: Hoc factum eſt, vt hinc eſſet manifeſta certificatio, ꝙ opus charitatis in proximos, vberem vendicet retributionem à deo. & ſecundum Theophil. vt adſceremus quantum hoſpitalitas poteſt, & quātum augentur noſtra: cùm indigentibus ſubuenimus. (Illi ergo homines) aliquid de ratione habentes, (cùm vidiſſent) potentiam diuinam per effectum probatam (quod fecerat ſignum) alias non auditum: in quo probauit ſe eſſe deum: quia illa multiplicatio per Heliſæū facta, multum deficiebat ab iſta: (dicebant) magnificātes deum, (quia hic eſt verè propheta:) imò ſecundùm Aug. Ipſe dominus prophetarū de quo dixit Moyſes: prophetam ſuſcitabit vobis, dominus de fratribus veſtris: tanquam me

Deut. 18. c.

K audietis eum, ſecundum legis dictum: venturus eſt in mundum ad ipſum ſaluandum: ſic autē non venerunt alij prophetæ: ſed ſolum ad denuntiandum iſtius aduentum. Vbi ſciendum ꝙ Chriſtus promiſſus erat in lege, tanquam propheta cæteris excellentior: & ideo viſo miraculo prædicto, populus confeſſus eſt illum eſſe, de quo loquitur prædicta ſcriptura, & ſic confitebatur eſſe verum Chriſtum. Conſpice igitur dominum Ieſum, qualiter indigentibus miſericorditer condeſcendit & ſubuenit, ac omnia ordinatè facit: & qualiter illos comedētes aſpicit, & in eorum iucunditate lætatur: & quomodo illi ſuper iſto miraculo admirantur: & vnus ad alterum inde loquitur, dicētes, (quia hic eſt verè propheta,) & plura alia ad laudem eius pertinentia. Lætantur, & cum gratiarum actione manducant: non ſolum corporaliter cibum ſumentes, ſed etiam mētaliter, ſaltem aliqui ex eis, refectionem percipientes.

Chriſtus promiſſus vt propheta.

L Sta & tu à longè famem deſiderij, & miſeriam lachrymis prode: manum tanquam medicus extende, ſi fortè de dei donis & beneficiis ſaltem modicū quid merearis accipere. vbi conſideranda eſt parſimonia victus diſcipulorum Chriſti, in duobus: Primò, in qualitate: quia pane hordeaceo vtebantur, qui eſt cibus iumentorum. Secundò, in quantitate: quia duodecim viri, & Chriſtus cū eis: & fortè nonnulli de aliis diſcipulis eos comitati, non niſi quinq; panes hordeaceos habebant: in quo notatur mira inopia Chriſti & diſcipulorum, ꝙ paucos panes habebant & viles: vnde & frequenter cum domino paſſi ſunt famem. In quo etiam apparet, quantum eſcam carnalem contempſerūt ſolis ſpiritualibus intendentes. vnde Chryſ. Diſcamus autem hinc, qui voluptati attendimus, quæ comedebant mirabiles viri illi & magni, & quantitatem eorū quæ inferebantur, & vilitatem menſæ eorum.

Chriſti inopia.

M Et iterum: Ioannes autem panes hordeaceos eſſe dicit, non inaniter hoc enarrans: ſed tumorem pretioſitatis erudiens nos conculcare: talis. n. prophetarum menſa erat. Et iuſſit eos ſuper fenū iacere, philoſophari turbas erudiens. Non. n. nutrire corpora ſuorum volebat: ſed & animā erudire. Et à loco igitur, & à nihil amplius panibus dando & piſcibus & ab apponēdo omnibus eadem, & à faciendo communia, & à nihil alteri plus præbendo: & humilitatē, & parſimoniam, & charitatem qua omnia æſtimarēt communia, eos erudiuit: & quod videbatur in eremo Iudæis eſſe mirabile, dicebant quippe: nunquid & panem poteſt dare, vel parare menſam in deſerto? hoc per opera oſtendit, propter hoc & in deſertum eos ducit: vt ſine omni ſuſpitione ſit hoc miraculum: & nullus æſtimet ex caſtello aliquo prope exiſtenti, inferri aliquid ad menſam. hæc Chryſ. Voluit etiam in deſerto hoc miraculum facere: vt ſignificaret ſe eſſe illum qui quadraginta annis pauit populū in deſerto: qui patribus erat promiſſus. Item in ſignum futuri, quia in regione & ſtatu multorum: vbi nec ſeminatur, nec metitur, paſcit deus ſeruos ſuos. vnde ſecūdū Theophilum:

Hordeaceus panis.

In Exodi libro & Numeris.

A philum: Addiſcimus ex miraculo perpetrato non fieri puſillanimes in coartationibus paupertatis. Et bene panibus pauit hordeaceis: quia panis delicatus non hic, ſed in futuro eſt guſtandus. Quoties autem dominum legimus ex paucis panibus multas hominũ turbas pauiſſe: non tantum eſt mirandum, quantum venerandum. Non eſt mirum quia pauit: ſed potius venerandum, quia facere voluit. Qui.n. ex nihilo cuncta creauit: nõ eſt mirum, ſi ex paucis panibus multas turbas pauit. Myſticè per quinque panes, quinq; libri Moyſi: per duos piſces, prophetæ & pſalmi intelliguntur. In his ;n. tribus. ſ. lege, prophetis, & pſalmis, totum vetus teſtamentum comprehẽditur. Per quinque autem millia virorum, dominum ſequentium, deſignãtur actiui omnes quinq; ſenſibus interioribus & exterioribus, quę poſsidẽt bene vtẽtes: per mulieres verò & paruulos ſignificantur infirmi nondum pugnæ idonei, qui numero ſunt indigni. Hi ergo prædicti rectè quinq; panibus alũtur: quia tales neceſſe eſt legalibus adhuc pręceptis inſtitui: nam qui mundo ad integrum renuntiant, quatuor ſunt millia: & ſeptem panibus refecti: hoc eſt euangelica perfectione ſublimes, & ſpirituali ſunt gratia docti. Cùm ergo in hoc conuiuio domini tantùmmodo viri fuiſſe dicuntur, myſticè monemur: vt ſi quàm ſuauis ſit dominus, guſtare deſideramus: viri, id eſt fortes contra tentationes ſimus: vir .n. à viribus dicitur: & virorum nomine illos ſcriptura ſancta deſignare conſueuit, qui viriliter tentamenta vicerunt. Qui ergo cœnã domini manducant, virtute mentis & ſenſu viri eſſe debent: non in concupiſcentiis emolliti ſicut fœminę: nec puerilem ſenſum habentes ſicut pueri. Per diſcubitum autem, & ſeſsionẽ corporis, intelligitur quies mentis: qui.n. à deo ſpiritualiter paſci deſiderat: oportet ꝙ ſedeat, id eſt à curis ſuperfluis, & turbationibus conquieſcat. Secundum Bedam quoq; ſuper fœnũ diſcumbentes dominicis paſcuntur alimentis, qui per continentiam calcatis concupiſcentiis audiendis implendisq; dei verbis operam impendunt. Fœnum.n. carnem ſignificat, ſecundũ illud: Omnis caro fœnum, nec ad menſam dei dignè ſedere poterit, qui carnem per ſeruitutẽ ſpiritui non ſubiicit. Qui ergo vult refici pane gratiæ ſpiritualis, congruum eſt vt ſedeat ſuper fœnum, id eſt vt dominetur corpori ſuo, & mortificet carnem ſuam. Saluator autẽ non noua creauit cibaria, ſed præſentibus benedixit: quia veniens in carne, non alia, quàm quę lex & prophetæ prædixerant prædicauit: & ea myſteriis gratia grauida demonſtrauit. Reſpexit in cœlum: & vt illuc dirigendam mentis aciem, ibi lucem ſcientiæ doceat eſſe querẽdã. Sed tripliciter impeditur quis ne oculos ſubleuet ad deum. Primò, quando nimis occupatur circa ſenſibilia, id eſt terrenas diuitias: quia tũc oculus fœdatur, puluere auaritiæ. Secundò quando occupatur circa delectabilia, id eſt, circa carnales delicias: quia tunc oculus excæcatur igne concupiſcentiæ. Tertiò, quando occupatur circa ſublimia, id eſt circa ambitiones mũdanas: quia tunc oculus obſcuratur fumo ſuperbiæ. Fregit quoque & ante turbas ponenda diſcipulis diſtribuit: quia clauſa ſacramenta legis, & prophetæ ſanctis doctoribus, qui hęc toto orbe prędicent pateſecit. Quod autem turbis ſupererat, à diſcipulis colligi voluit: quia ſecretiora intelligentiæ, & ſacratiora myſteria, quæ à rudibus capi nequeunt: non ſunt negligenter omittenda: ſed à diſcipulis domini, & eorum ſucceſſoribus diligenter inquirẽda, & illis qui idonei ſunt alios docere, committenda. Nam per cophinos duodecim apoſtoli, & ſequentes viri apoſtolici, & doctores figurantur: foris quidem hominibus deſpecti: ſed intus ſaluatoris cibi reliquiis cumulati. Cophinis.n. ſeruilia & ruſticana aguntur opera & officia: & deus infima mundi elegit, vt confundat fortia. Eſt autem cophinus ſecundum Iſidorum: vas ex virgultis factum: & de iuncis vel viminibus, aut foliis palmarum contextum: aptum ad portandum purgamenta, & ad ſeruilia opera. Vnde in Pſal. de Ioſeph dicitur: manus eius in Cophino ſeruierunt. Sicut autem pauci panes & piſces fracti, in multas reliquias excreuerunt, ſic cibus verbi dei, quantò magis diſtribuitur, tantò magis multiplicatur. Nec a caſu, ſed ex diuina diſpoſitione impleti ſunt duodecim cophini, ſecundum numerum duodecim apoſtolorum: nec data ſunt turbæ fragmenta portanda: ſed diſcipulis, vt per hoc deſignaretur quòd fragmenta, & reliquiæ verborũ Chriſti, per apoſtolos erant per mundum portanda: & per eos corda ieiuniis paſcenda, qui bene duodecim eſſe dicũtur: quia fides ſanctæ trinitatis, in quatuor mundi partibus, per eos erat prædicanda. vnde Ambroſius: Hic vero panis quæ frangit Ieſus, miſticè quidem dei verbũ eſt, & ſermo de Chriſto, qui dũ diuiditur augetur: de paucis.n. ſermonibus, omnibus populis redundantem alimoniam miniſtrauit. Dedit ſermones nobis, velut panes: qui noſtro dum libantur ore, germinantur. Hæc Ambroſius. Moraliter per apoſtolos, intelligũtur prælati: per quinque panes hordeaceos quinq; bona ſpiritualia, quibus anima à deo reficitur in præſenti. Sicut.n. in domo patris familias ſolet eſſe multiplex panis. ſ. pauperum, famulorum, filiorum, dominorum, & amicorum: ſic in domo dei, quæ eſt eccleſia, ſunt diuerſa genera panum ſpiritualium. Primus eſt panis naturæ, & abſtinentiæ corporalis: hic eſt panis pauperum, id eſt peccatorũ: hunc.n. panẽ largitur dñs, etiã peccatoribus, qui verè pauperes ſunt. de quo in Geneſi dicitur. In ſudore vultus tui, veſceris pane tuo & in Eſaia: Dabit tibi dominus panem artum, & aquam breuem. Iſtum panem debemus pauperibus communicare, ſi volumus ꝙ facta noſtra deo ſint grata: alias.n. bona noſtra opera deo non placent, niſi eleemoſynis ornata ſunt. Secũdus eſt panis pœnitentiæ lectualis: hic eſt panis famulorum: de quo in Pſalmo dicitur: Fuerunt mihi lachrymę meæ, panes die ac nocte. Et iterũ: Cibabis

Myſticè

B

Vir.

C

Fœnũ.

Oculorũ ſubleuãdorũ triplex impedimentũ.

D

E

Cophinus.

Pſal. 18

F

Moraliter.

Panis multiplex.

Geneſ. 3

Eſa. 30.

Pſa. 41.

Pſa. 79.

G Cibabis nos pane lachrymarum, & potum dabis nobis in lachrymis in menſura, ſ. proportionis, id eſt pro modo culparum: quia quantū homo delectatus eſt in peccatis, tantum debet ſe affligere, in pœnitentię lamētis. Hunc panē dat dominus, per prælatos pœnitentibus inducendo eos ad contritionem, & iniungendo pœnitentiam. Tertius eſt panis intellectualis & doctrinalis hic eſt panis filiorum: de quo in euāgelio dicitur: Non eſt bonum ſumere panem filiorum. Et in Eccleſiaſtico: Cibauit illum pane vitæ & intellectus. Hunc panem miniſtrat dn̄s fidelibus, per prælatos & curatores, verbū dei ſeminando, vnumquenq; pro modulo ſuo paſcendo. Quartus eſt panis euchariſtię ſacramētalis: hic eſt panis dominorum, de quo in euangelio dicitur: Ego ſum panis viuus, qui de cœlo deſcendi. Et apoſtolus: Probet autem ſeipſum homo: & ſic de pane illo edat. Hūc panem dat

Mat.15. Eccleſiaſtici.15.

Ioan.6. I.Co.II

H dominus per prælatos mundis & peccato dominantibus: quia immundis & malis nō eſt dādus. Quintus eſt panis deuotionis internalis: hic eſt panis amicorum: licet.n. paterfamilias habeat in domo ſua panem bonum, tamen amicis ſuperuenientibus quærit meliorem. de quo in Eſaia: Erit panis terræ noſtræ vberrimus & pinguis. Duo autem piſces dulcorantes hos panes, ſunt ſpes veniæ, & amor dei: vel intellectus & operatio: quia ſine eis nullus iſtorum panū eſt ſapidus. Iſtis verò quinq; panibus & duobus piſcibus, reficit dominus: animam in præſenti effectiuè, & prælatus in miniſterio. O quā fœlix anima eſt illa, apud quam inuenti fuerint iſti panes & piſces, vt de ea dicaſ. (eſt puer vnus hic, qui habet quinq; panes & duos piſces.) Per puerum.n. intelligitur fidelis anima à puritate innocentiæ puer dicta, quæ in quolibet fideli, etiam obnoxio peccatis, debet per

Eſa.30. Piſces duo.

I pœnitentiam reparari: ad quod aſſequendum requiruntur quinq; panes: & qui habet illos, eſt vere puer euangelicus. Eſt & panis cœleſtis, quem ſancti manducabunt in menſa Chriſti, de quo in Luca dicitur: Beatus qui manducat panem in regno dei. Et de iſta manducatione dicitur in eodem. Et ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnum: vt edatis & bibatis ſuper menſam meam in regno meo. Moraliter etiam ſimul & allegoricè & anagogicè faciamus quinq, panes pœnitentię, doctrinæ, & refectionis æternę. Moraliter pœnitētiæ quinque ſunt: panes. ſ. panis compunctionis ex conſideratione peccati: panis afflictionis ex cōſideratione paſsionis Chriſti: quem ille comedit, qui conſiderando Chriſti paſsionem corde & corpore, ſe mortificando ſubiicit: panis compaſsionis, ex conſideratione defectuum, & miſeriarum proximi: panis timoris & tremoris, ex cōſideratione futuri ſupplicij: & panis ſ. ſpiritus, & deuotionis ex conſideratione dilationis cœleſtis gaudij & præmij. Omnes iſti panes ſunt hordeacei, ideoq; ſunt cum amaritudine ſumendi. Piſces autem duo ſunt ſpes veniæ, & dulcedo vitæ æternę. Allegoricè autem panes doctrinæ ſunt quinq; libri Moyſi: hordeacei,

Lucę.6.

Moraliter.

Allegorice.

propter literæ duriciem: reficientes tn̄ propter ſpiritualem intellectum reficientem. Duo autē piſces, ſunt dulcedo prophetiæ, & dulcedo pſalmorum. Anagogicè verò, refectionis æternæ ſunt panes quinq; ad quos ſuſpiramus: & ex quibus reficimur in æternis: quorum vnus eſt præſentia dei. Secundus eſt, pulchritudo viſionis faciei dei. Tertius eſt, ſocietas angelorum: inter quorum ſortes, eſt ſors noſtræ beatitudinis. Quartus eſt, conſortium ſanctorum, qui cū Chriſto regnant in cęlis. Quintus eſt, dulcedo internæ beatitudinis, quam hic parumper experimur. In omnibus his hordeum eſt, dilatio ſuſpirantis ad iſta. Dulcedo autem duorum piſcium conſolantium, certitudo conſcientiæ, & certitudo fidelitatis diuinæ. Item primus panis hordeaceus, qualis conuenit peccatori, verbū pœnitenti, eſt contritio in corde. Secundus eſt

K

Anagogicè.

L pudor in confeſsione. Tertius eſt ieiunium in carne. Quartus, oratio in mente. Quintus, pietas in opere. Duo verò piſces condiētes hordeaceos panes, ſunt timor, qui capitur in ſalſiſsimo mari, id eſt pœnis infernī: & ſpes quæ capitur in dulciſsimo fluuio paradiſi: ſi cogitas quia non ſunt condignæ paſsiones huius temporis ad futuram gloriam, quę reuelabitur in nobis. Inſuper moraliter quinq; panes ſignificant quinq; quæ dominus dat nobis ad ſpiritualem quinq, ſenſuum refectionē. Primo dat præſentia, quo pane reficitur viſus, dum videt omnia tranſitoria eſſe, & caduca. Secundus panis quē dat, ſunt præterita, quo pane reficitur auditus, quando audit ꝙ omnia tranſeunt velut vmbra, & ideo ſpernit ea. Tertiò dat futura: quo pane reficitur odoratus, quādo cogitat mortem futuram, & inferni pericula: & ideo ſe comprimit operibus virtuoſis. Quartò dat ſpiritualia æterna. ſ. bona cœleſtia, quo pane ſa

Moraliter: Quinq; dona dei ſenſuum.

M tiatur guſtus, quando propter amorem eorū omnia contemnuntur. Quintò dat flagella: quo pane ſatiatur tactus, quando per flagella mouetur ad dilectionem dei, & contemptum mūdi. Et piſces ſecundum iſtum modū ſignificant cognitionem, quæ illuminat intellectum: & dilectionem, quæ inflammat affectum. Cognitio.n. tribus primis dat saporē: quia cognitio præſentia intelligit futura præuidet, & præterita recordatur. Dilectio ſimiliter duabus vltimis dat ſaporem, quia diligens deum præ amore, & de guſtatione cœleſtium: & in flagellis domini delectatur. Hoc autem facto miraculo (ſtatim cōpulit dominus diſcipulos aſcendere in nauiculam: & præcedere trās fretum ad Bethſaidam) ciuitatem. Andreæ & Petri & Philippi apoſtolorum: vt ab illo loco recederent, donec turbas dimitteret, ſub forma alicuius benedictionis & valedictionis: volebat.n. ſeparare ſe à turbis. quia ſciuit ꝙ venturi erant, vt facerent eū regē: & ideo ſe a diſcipulis, inter quos à turbis quærebatur, ſeparauit. Coegit eos, quia non libenter recedebant abſque magiſtro ſuo, eius ſocietate & doctrina delectati. vnde Chryſ. Cū autem dicat, coegit, multam diſcipulorum inſtantiam oſtendit: quia non de facili ab eo poterāt ſeparari:

Cognitio dat ſaporē.

Coactio turbæ.

A ſeparari: & hoc quidem tum propter nimium affectum, quem ad eum habebant: tum quia ſollicitabantur, qualiter ad eos veniret. Et Hiero. Quo ſermone oſtenditur inuitos: eos a domino receſsiſſe, dum amore præceptoris, nec puncto quidem temporis ab eo volunt ſeparari. Recte autem quaſi inuiti, & retractantes apoſtoli a domino receſſerant: ne illo abeunte naufragia ſuſtinerent. Et quia Chriſtus erat promiſſus rex futurus: ideo poſtquam confeſsi ſunt eum Chriſtum: voluerunt conſequenter ipſum facere regem: conſiderabant.n. ꝙ ipſe qui eos ſatiauit, poſſet eorum neceſsitatibus ſubuenire: & ſub tali rege videbatur eis non poſſe egere. Putauerunt forſitan illum ſic ueniſſe, vt iam regnaret: & volebant præuenire tēpus eius, quod ipſe apud ſe vſque in finem ſeculi occultabat. Vbi Beda: Turbæ viſo tanto miraculo intellexerunt pium atque potentem: & idcirco volue

B runt facere regem: & homines nanque volunt habere regem pium ad regendum, & potentē ad tuendum. vnde & Chryſo. Nouit.n. eos, quia tam faciliter multos procurauit: & ideo ſub ipſo otioſam & reſolutam & gaſtrimargiſnoſam putabant ducere vitam: qui omnibus abundarent, & nihil laborum, vel impenſarum impenderent: & ideo corruptam eorum nouit eſſe intentionem, & non conſentiens reſolutæ otioſitati, & guloſitati, fugit ab eis: quia quāuis bonum vellent, non tamen bene voluerunt. vnde etiam Augu. Fugit Chriſtus cum eum voluerunt facere regem. Omnia.n. bona terrena cōtempſit homo Chriſtus, vt contemnenda monſtraret: omnia mala ſuſtinuit, vt nec illis quæreretur fœlicitas, nec in iſtis timeretur aduerſitas. (Ieſus ergo) ſcrutator cordium cognoſcēs voluntatem eorum: poſtquam præcepit diſci-

Fuga Chriſti.

C pulis ſuis transfretare (fugit ipſe ſolus) a turbis (in montem orare.) & gratias patri pro beneficiis agere, & nobis in hoc formam dare: ita ꝙ illi non perpenderunt: nec eum inuenire tunc potuerunt. Sequere autem tu eum a longe, ſi fortè dignabitur te vocare: vel ſaltem aliquid de reliquiis refectionis & gratiæ tibi impartiri. Fugit ergo dominus in montem,) id eſt celeriter aſcendit: noluit.n. temporaliter honorari, exemplo ſuo nos docens ut vanam gloriam fugiamus: & in bonis, quæ agimus humani fauoris retributionem vitemus. vnde Chryſoſtomus: Conſiderādum autem ꝙ cūm dominus magna operatur, dimittit turbas docens nos nunquam gloriam, quæ à multis eſt perſequi: neque attrahere multitudinem. Et vt dicit Auguſtinus: Noluit rex ab hominibus fieri: quia humilitatis viam oſtendit miſeris. Dedit itaque nobis exemplum humilitatis, & fugiendi honores & acceptandi labores: quia quæſitus ad regnum & honores fugit: quæſitus ad paſsionem & mortem, vltro ſe obtulit: vt ſ. exēplo eius parati ſimus ad aduerſa tolerāda: caeteri ad blandimenta declinanda. & ne nos aduerſa fatigando deiiciant, vel proſpera emolliendo decipiant: crebris precibus a domino imploremus: & eius auxilium inuocemus. Om-

Chriſtus rex eſſe noluit.

Laus humana fugiēda

D nem ergo laudem humanam fugias, cum honore, tanquam venenum mortiferum, & omnem cogitatum ſuggerentem tibi appetitum cuiuſcunque altitudinis, ſub quocunque prætextu charitatis in ipſo principio & ortu ſuo velut caput draconis infernalis, tam citò mortifices cum baculo crucis. Præpara quoque teipſum ad quæcunque opprobria, quæcunque aſpera, quæcunque aduerſa, pro Chriſti nomine ſufferenda: & in deſpectu tuo gaudeas: teipſum talem verè & ex corde reputas, qui merito ab omnibus deſpici debeas: ſemper tibi Chriſti humilitatem & duriſsimam paſsionem reuocando ad memoriam: qui regnum fugiens, crucem voluntariè eſt amplexus, omni confuſione contempta. (Aſcendit) taq; dominus (in mōtem) velut in locū cœlo proximiorem: innuens vt ad ſublimia vitæ virtutum cliuum aſcendamus, & cœlo proximi eſſe cupiamus: & orare, vt ſi bene orare velimus, mentem ſurſum à ter

E renis leuemus: & ſolus, vt nō in ſtrepitu, ſed in loco quieto oremus: & nos totos & vires noſtras ad deum colligamus. Et bene coniungit iſta duo. ſ. ſolus, & orare: quia ſolitudo amica, & vtilis eſt orationi, ſecundum illud: Tu autē cum oraueris, intra in cubiculū: & clauſo oſtio ora patrem tuum in abſcondito: habemus hic exemplum triplex. ſ. a terrenis recedendi, orādi, & nobiſipſis vacandi. Et eſt notandus ordo: quia orationem præcedit dimiſsio turbarum: dimiſſa.n. turba. ſ. tumultu hominum, affectionum, cogitationum: aſcendit in montē ad orādum, & comitatur ſolitudo. quia ſolus aſcendit cum intentione orandi: & ſequitur nobiſipſis vacatio: quia (veſpere facto ſolus erat ibi.) In quo dat exemplum, ꝙ homo poſt ſermonem, vel aliud opus bonū debet a turbis recedere &

Orare competit ſolis.

F tumultibus, & redire ad locum ſolitarium, vt proprios defectus qui contrahuntur ex conuerſatione cū hominibus, recolligat & abſtergat: profectus verò, ſi quos inuenit, dei gloriæ aſcribat: & debet aſcendere in montem ad orādum, vt deum orando quærat: nō.n. debet orās in terrenis deſideriis iacere. nam ſecundū Bedam: Qui de diuitiis et honore ſeculi obſecrat & in infimis iacet, viles ad deum præces mittit debet etiam ſibi vacare vt hauriat, quod poſtea docendo effundat: vel operando exerceat. Hic datur intelligi, quia dñs dū ſederet in monte cum diſcipulis ſuis, & videret turbas ad ſe venientes deſcendit de monte: & circa inferiora loca turbas pauit, & deinde fugiendo honorē regium, iterum in montem ſolus aſcendit. vnde Chry. Faciebat autem hoc rurſus erudiens nos neque turbis commiſceri continuè, neq; fugere multitudinem ſemper: ſed alterutrum vtiliter facere. Conſpice nunc dominum Ieſum, quomodo fugit honorem, & aſcendit in montem orare: videlicet docens mundi proſpera fugere, & contra ea deum inuocare, & quomodo quærit loca ſolitaria, & vadit ad ea: affligit ſe & vigilias longas impendit, pernoctans in orationibus & ſe humilians coram patre intercedit paſtor fidelis pro ouibus ſuis. Orat.n.

Meditatio.

Oratio dñi pro nobis.

non

G non pro ſe,ſed pro nobis,tanquam aduocatus noſter,& mediator apud patrē.Orat etiā vt det nobis orādi exēplū. Frequēter inde diſcipulos monuit, & hic opere comprobauit. Non orat inquantum deus quia ſic ei orare non competit:ſed inquātum homo,et ſic ei competit:quia aduocatus noſter factus eſt, & ideo pro peccatis noſtris interpellat.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte fac me oculos mentis à carnalibus delitijs,à terrenis diuitijs, & à mundanis ambitionibus ad te ſubleuare.& ſuper fœnum carnalis voluptatis, temporalis paſsionis,& mundialis gloriæ diſcumbere. vt merear ſatiari quinque ſpiritualium panum refectione,ſ.timore diuini iudicij, horrore peccati,dolore contritionis,pudore confeſſionis,& labore ſatisfactionis: ac duobus piſcibus, ſtabilitate, propoſiti & deſiderio in melius commutandi: & proficiendi. quos puer vnus ſ. humilitas habet, quæ gratiam & gloriam mereri ſolet. Amen.

De ambulatione, & quibuſdam alijs clericorum & religioſorū defectibus. Cap. 68

Circa præmiſſa meditare & conſidera,quomodo dominus verè, & non fictè honorē regium fugit & declinauit:nō ſicut illi,qui ne apud homines vileſcant, recuſant orare quod corde deſiderant.Sunt.n.multi,& potiſsimè religioſi,qui dignitates ſe non appetere ſimulant,ſed cum offeruntur: manibus & pedibus promptiſsimi occurrunt,& læti ſuſcipiunt imò & quandoque voluntariè ſe offerunt.Sunt etiam, ex his aliqui, qui in dignitatibus poſiti fingunt ſe velle eas non habere: ſed nihilominus per ſe, mediatores procurant, & occaſiones quærunt ſollicitè,quòd poſsint in ipſis officijs remanere. Non fuit huiuſmodi ſimulatio & fictio in domino, prout patet ex eius facto. Miſit.n.diſcipulos per mare: nec cum eis nauem intrauit: ne turbæ eum inter diſcipulos quærerent; & deinde ipſis non aduertentibus ſolus in montem aſcendit,& ſic manus eorum euaſit. Vide cum quanto ſtudio & cautela fugit, & declinauit honorem. Exemplum dedit nobis,vt & nos ita faciamus. Non.n.pro ſe,ſed nobis fugit. Cognoſcebat nanq; quanta ſit temeritatis,ſi ad honores aſpiceremus.Honor.n.de maioribus eſt laqueis,& grauioribus ponderibus ad ſubuerſionem animarū, ſiue ſit honor prælationis,ſiue potentiæ,ſiue ſcientię,& ſimilium.Vix.n.fieri poteſt,quòd qui in honore delectatur in periculo vel præcipitio non ſit: vel quod eſt peius,iam præcipitio colliſus. Ambitio.n.eſt vitium peſsimum, ac cauſa & radix multorum aliorum vitiorum. Multos quippe hæc paſsio ſic excæcat, vt etiam ea quæ multis alijs manifeſta ſunt ipſi non videant: ſicq; in foueam primæ culpæ: & inde gehennæ cadāt. Et quid prodeſt eis ſi mundū lucrentur vniuerſum: ſeipſos autem perdant, detrimentum ſui faciant.Si forte blandiuntur ſibi aliqui ambitioſi ſub ſpecie lucri animarum,quaſi ſic melius poſſent intendere ſaluti aliorum. Quibus Bernardus reſpōdet dicens.Vtinam quiſquis ſic intrat, ſi fieri poſſet tam fideliter miniſtraret, quā fiducialiter ſe ingeſsit. Ac difficile fortaſſis & poſsibile eſt: vt ex amara radice ambitionis,ſuauis fructus prodeat charitatis. Sed heu cōmuniter hodie honor & nō onus, gloria & non pœna attenditur: & honoris nomen virtutis retinetur. Vnde Bernardus: Curritur à clero paſſim ab omni ætate & ordine:à doctis pariter & indoctis:ad eccleſiaſticas curas tāquā ſine curis iā quiſq; victurus ſit: cū ad curas peruenerit. Multi non tanta fiducia,& alacritate currerent ad honores:ſi eſſe ſentirent & onera. Grauari profecto metuerent,nec cum tanto labore & periculo,quarumlibet affectarent infulas dignitatum. Nūc verò quia ſola attenditur gloria, & non pœna:purum eſſe clericum erubeſcitur in eccleſia: ſeq; viles æſtimant, & ingloríos,qui quocunq; eminentiori loco non fuerint ſublimati. Idem etiam Bernardus, quaſi ſubſannando alloquitur ambitioſum, ſic dicens: Age ergo, quoniam duriſsimum iudicium his qui præſunt fiet & potentes potenter tormenta patientur: aſcendat ſuperbia tua ſemper:ſequere regē tuū omne ſublime videat oculi tui: feſtina multiplicare præbendas, in archidiaconatum vola: deinde ſpira ad epiſcopatum:nec ibi quidem requiem habiturus,quoniam ſic itur ad aſtra.Quo progrederis miſer? An vt ab altiori gradu ſit caſus grauior? neq; enim ſic paulatim decides,ſed tanquam fulgur impetu vehementer,quaſi alter Sathanas ſubito deiicieris.hæc Bern.vnde Hiero.Letamur ad aſcenſum:timeamus lapſum:non eſt tanti gaudij excelſa tenuiſſe,quanti terroris de excelſis cecidiſſe. hæc Hieron. Timeat ergo ambitioſus & ſe corrigat: ne apud homines exaltatus, & ad tempus falſis florens bonis, apud deū humilietur: & in æternum veris pereat tormētis. Quanto enim maiori honore ſublimatus quis fuerit: tanto maioris virtutis debitor erit aut maiori ſupplicio ſubiacebit. Honores.n. ſunt, quaſi quædam ligna ad augmentandum ignem in futura pœna. Vnde Chryſoſto. Honoris ſiquidem magnitudo his qui non dignè viuunt in honore, cumulus incipit eſſe pœnarum.hæc Chryſoſt. Et tunc ambitioſus nullam requiem habebit: ſicut nec in præſenti labore voluit. Cor enim ambitioſi nunquam quieſcit: ſed vel honorem,quem non habet appetit: vel eum quem habet amittere metuit: & ſic diabolus cor eius ſemper mouet & rotat, tanquā molendinum quod nunquam pauſat. Et nota circa hanc materiam, quod præter ſimoniam & alia mala, quæ frequenter non ſine graui ſcandalo committuntur ſunt adhuc quædam mala: quibus hodie multi,quaſi non mala ſed licita eſſent, implicantur. Primum malum eſt, quia plerique antequam vocentur promoueri ad dignitates & curas eccleſiaſticas, per ſe, & per alios ſollicitè quærunt nec vocationem humiliter expectant, ſed ambitioſè præueniunt

Marginal notes: H (beside "bus, ſtabilitate"); I (beside "nes quærunt"); K (beside "bitioſi ſub ſpecie"); L (beside "ſcitur in eccleſia"); M (beside "cecidiſſe"); Ambitioſi clerici taxantur.; Ioh. 13.; Honorum pericula.; Ambitionis malū.; Marc. 8; Onera hominum.; Inambitioſos; Sap. 6.; Honores incēdij materia.; Beneficia potentes.

A ueniunt. Hi malè accedunt teſtante apoſtolo,
Hæb.5. qui ſic ait: Nec quiſquam ſumit ſibi honorem:
ſed qui vocatur a domino tanquã Aaron. Quã
tumcunque.n.ſufficiens, quis fuerit & virtuo-
ſus, profectò non erit dignus, ſi non aſſumatur
inuitus. Nam cum quis honoris primatum am
bit: ex hoc ſolo efficitur indignus: quia indebitè
præſumit. vnde Augu. Status ſuperior ſine quo
reſpublica non regitur, & ſi bene adminiſtre-
tur, indecenter tamen appetitur. vnde & Greg.
Virtutibus pollens coactus ad regimen ve-
niat: virtutibus verò vacuus, nec coactus acce-
dat. De his qui ſeſe in patrimonium Chriſti
Oſee 8. ingerunt, ſic dicit Bernar. Audi querelas domi
ni, quid ſuper hac temeritate loquatur. Ipſi in
quit regnauerunt, & non ex me principes exti
terunt, & ego non vocaui eos. Quid iſtud teme
ritatis: imò quid inſaniæ? vbi timor dei? vbi mor
tis memoria? vbi gehẽnę metus, & terribilis ex
B pectatio iudicii? hæc Bernardus. Vnde ſi aliquis
ad primum locum in eccleſia eligitur: tolera-
bile eſt licèt periculoſum: quia ſecundum Ber-
nardum, non omnes qui vocantur ad miniſte-
rium, eligũtur & ad regnum: ſicut patet de Sau
le in regno & de Iuda in ſacerdotio electis à
deo: ſed ſi ſe ingerit procurando ſe eligi, da-
mnabile eſt & pernicioſum omnino, nemo.n.
debet eligi, vel promoueri, ſeu præfici, niſi de
quo ſpiritus ſanctus inſpirauerit: alioquin ipſi
ſpiritui ſancto iniuria fit. Vbi nota ꝙ cum ſan
ctus Lodouicus rex Franciæ, à quodam deuo-
to quæreret, cur epiſcopi modò, ſicut olim ſan
cti non eſſent: ille (vt creditur) nutu diuino re-
Lodouici regis Francię quæſtio ſpondit: quia tunc epiſcopi per inuocationem
& inſpirationem ſpiritus ſancti, ab electori-
bus canonicè eligebantur: nunc verò per ſup-
plicationes & procurationes alias de eis pro-
uidetur: & ab hoc modò ſancti non ſunt, ſicut
C olim cõmuniter fuerunt. Quo audito rex di-
xit, ꝙ de cætero nullatenus pro aliquo ſuppli
caret. Non ſolum aũt qui ad curas & dignita-
tes ſe ingerunt, in periculo ſunt ſed etiam qui
ad eas cũ dilectione accedunt, vel in eis cũ di-
lectione perſeuerant. Vnde Greg. Vnuſquiſque
ſuperbus rector toties ad culpam apoſtaſię di-
labitur quoties præeſſe hominibus delectatur,
ac honoris ſui ſingularitate lætatur. Vnde autẽ
Luciferi imitatores. hæc vitiorum radix pullulat in corde regen-
tium, niſi ex imitatione illius qui deſpectis an
gelorũ ſocietatibus dixit aſcendam ſuper alti-
Eſa.14. tudinem nubium, & ſimilis ero altiſsimo. Vn-
de magnopere curandum eſt: vt qui regendis
hominibus præfertur, apud ſe penſet, quia ad
ſatiſfaciendũ diſtrictio iudici de ſua tantũmo-
do anima vix ſufficit: & quod regẽdis ſubditis
præſto eſt reddendæ apud eum rationis tẽpo-
re, vt ita dicã, tot ſolus animas habet. Nã cui eſ
ſe nũc iudicem libet, huic videre tunc iudicem
non libet. Numerari.n. culpę nequeunt, quæ ha
Diligere honorem. bendæ poteſtatis amore perpetrãtur. Hæc Gre
go. non dicit qui iudex eſt: ſed cui iudicem eſſe
libet: animũ videlicet, non gradum redarguẽs:
& ad voluntatem, non ad factum vituperatio-
nem referens, Cui autem videre tunc iudicem
non libet de numero reprobũ ſe eſſe non du- D
bitet. Sicut.n. electi tunc de viſione iudicis gau-
debunt: quia appropinquat eorũ redẽptio, ſic
reprobi de viſione iudicis dolebunt: quia ap-
propinquat eorum perditio. Vnde & alio loco
euangelij dominus dicit: Vę, id eſt ęterna dãna Luc.11.
tio vob. ſ. imminet, qui diligitis primas cathe
dras: nõ dicit, qui habetis, ſed qui diligitis: non
arguens eos qui his vtuntur ex officij ordine:
ſed eos qui hæc dum habent amant, vel dum
non habent affectant, quod procedit ex ambi-
tione, Væ quippe in ſcriptura ſacra, notat æter Vę quid
nam damnationem, & gehennæ ſupplicium: notet.
ſed heu huius ſeculi peregrinationem, & præ-
ſens exilium. Vnde & Chryſoſtomus: Hæc di-
ctio vę ſemper in ſcripturis dicitur de his qui
non poſſunt euadere à futuro ſupplicio. Solẽt
autem ambitioſi ſe excuſando quandoq; alle-
gare illud apoſtoli, & dicere. Qui epiſcopatum
deſiderat: bonum opus deſiderat. Quibus reſpõ E
deri poteſt, quod opus eſt bonum: ſed deſidera 1Tim.3
re eſt malũ. Sic & dici poteſt: qui aurũ furatur
bonam rem furatur: quia aurum bona res eſt Deſiderare.
ſed furari malũ eſt. vnde apoſtolus ipſum opus
tanquam bonũ & fructuoſum, cõmendat: Chri
ſtus verò ipſum deſiderare, tanquam malum
& vanum, condemnat. Sic ergo patet ex Chri-
ſti verbis & cæteris ſcripturis, quod ambitio-
ſus non eſt in ſtatu gratiæ & ſalutis. Patet hoc
etiam ex quibuſdam rationibus & cauſis: quia Ambitioſus inexcuſabilis.
in tot humanis defectibus, nullus relinquitur
ambitioſo locus excuſationis, & per hoc gra-
ue ei imminet periculum perditionis. Multi.n.
per infirmitatem vel ignorantiam: aut in toto
aut in parte de peccatis excuſantur: ſed ambi-
tioſus cui præcipue libet, per nullum horum de
fenditur. Non quidem per infirmitatem: quia
ducatum gregis libẽs ſuſcepit & tenuit & ideo F
tanquam aries in grege fortis præ cæteris eſſe
debuit, nec per ignorãtiam, quia magiſterium
aliorũ aſſumere & tenere ſibi placuit: & ideo
ignorare non debuit qui magiſter eſſe voluit.
Talem ergo ſcilicet ambitioſum, & cæcitatem
eius valde plangere debemus: quia hominem
ad dei imaginem factum ipſum Luciferum (vt
ſuprà per Gregoriũ dicitur) imitari videmus.
Et quia ambitioſus in tanto verſatur periculo,
ideo qui ſcienter talem eligunt vel promouẽt
aut in ſtatu ſuo fouent & defendunt: grauiter
deum offendunt, & ſe participes cum eo in
culpa faciunt. Vnde timendum eſt conſentien
tibus ambitioſo, ne cadant cum eo: ſicut con
ſentientes Lucifero ceciderunt cum illo Iſta
maledicta peſtis ambitionis, totam inficit re-
ligionem, Chriſtianitatis: & ſcandalum toti mũ
do parturit, non ſolum in clericis, ſed & in Phariſæorũ
religioſis. Væ ergo miſeris ad quos Phariſæo vitium
rum, quibus dñs væ imprecabatur vitia trãn- ambitio
ſierunt: qui per breue & incertum huius vitæ
ſuæ curriculum, quo peccata plangere debue- Secundũ malũ, affectio carnalis.
runt, ad dignitatẽ, & honorẽ aſpirare, vel pro
his laborare, ſeu etiã certare dei timore poſt
poſito non metuũt. Secũdũ malũ eſt quia ſæpe
carnales amici in beneficiorũ collatione aliis

melioribus,

G

Abac.2.

melioribus, & dignioribus præferuntur: quorũ promotoribus væ damnationis propheta comminatur dicens: Væ qui ædificat Sion in ſanguinibus. Multi.n. qui pro amicorum carnalium promotione, & corpus & animam æternis exponunt incendiis: qui econuerſò pro eorum liberatione extremum digiti vix ad horam ponerent in tormentis. Multis quidẽ prelatis procurat diabolus amicorum carnalium multitudinem: vt eorum in carnali affectione & promotione, obſcuret dignitatem & ſanctitatem. Sæpe nanque nepotes prælatorum, & alij carnales amici, qui ante ipſorum prælatorũ promotionem non apparebant, poſt promotionẽ eorum apparere incipiunt: quaſi vna die.ſ. promotionis nati videantur. Sed ſuper hoc poteſt eccleſia dicere illud Eſaiæ: Quis genuit mihi iſtos? Ego ſterilis & non pariens, transmigrata & captiua, & iſtos quis enutriuit? Ego deſtituta & ſola: & iſti vbi erant.ſ. ante prælati promotionem? Vnde ait quidam: Cùm factor rerum priuaret ſemine clerum. Ad Sathanæ votũ ſucceſſit turba nepotum. Hi tales qui in promotionibus amicos carnales præferunt factis & operibus ſuis illud Pſalmiſtæ dicunt: Hæreditate poſſideamus ſanctuarium dei. Et ideo timere habent maledictionem, quæ ibidem ſequitur, quam non ſolum eccleſia & alij: ſed etiam ipſimet ſibiipſis imprecantur ſæpius, cùm orant dicentes: Deus meus pone illos vt rotam: & ſicut ſtipulam ante faciem venti. Sicut ignis qui comburit ſyluam: & ſicut flamma comburens montes. Ita perſequeris illos in tempeſtate tua: & in ira tua turbabis eos. Imple facies eorum ignominia: & quærent nomen tuum domine. Erubeſcant & conturbentur in ſeculum ſeculi & confundantur & pereant. Vbi nota viſionẽ de quodam pontifice nimis ad carnales amicos affecto: quæ ſtatim poſt mortem eius oſtenſa eſt cuidam legato eccleſiæ in via iam poſito. Quodam.n. mane, cum idem legatus excitatus à ſomno vellet orare vt conſueuerat: ſubmiſſus eſt quidam lectus, in ſuperficie aureis tapetis circunſeptus, in camera vbi quieſcebat: in quo reſidere videbatur ipſe defunctus ad modum pontificis ornatus, & in gyro eius multi de genere ſuo per eum promoti, & ditati choream ducebant: & cantilenas lugubres cantantes in hunc modum proclamabant: Maledicta promotio, & exaltatio tua: tu.n. es perditionis noſtræ cauſa. Ille verò circunquaque reſpiciens: maledictionem ſimiliter eis imprecabatur dicens: Maledicti vos à deo, quia propter vos traditus ſum igni perpetuo. Et hæc dicens coopertorium aureũ eleuauit, & flãmã de lecto cum fumo fœdiſſimo aſcendit: & ſic viſio diſparuit. Hæc autem viſio prædicto legato, angelo ſibi referente ideo oſtenſa fuit vt ipſe à ſimilibus abſtineret: quia defũcti ſucceſſor futurus eſſet: Poſt hæc quodam tempore, quidam pontifex alius promotioni carnaliũ amicorum nimis intentus, cùm ex infirmitate in qua per medicos neglectus fuerat, morti eſſet propinquus: quaſi de ſalute corporis & animæ

Conſanguineorũ præſatio dominatur.

Eſa. 49.

H

Verſus.

Pſ. 82.

Viſio pontificis.

I

deſperans, dixit pluribus circunſtantibus & audientibus: Medici abſtulerunt mihi corpus, & amici animam. Ecce qualem retributionem de amicis habuit, quos ſic carnaliter dilexit & promouit. Sic & hodie multi religioſi carnalitatẽ nimis ſequentes: non ea quæ ſpiritus & dei ſunt, ſed quæ carnis & diaboli ſunt, in electionibus ſuis ſæpiũs, & magis corpori quàm animę prouidere ſoliciti ſunt. Multi.n. potius eligunt bonum cocum, qui carnalibus voluptatibus eorũ ſatisfaciat: quàm virum deuotum qui vtilitatibus animarum proficiat, vt ſic ſimul cum illo ducant in bonis dies ſuos & quaſi de alia vita deſperati: recipiant bona in vita ſua, ac ſi ſic itur ad aſtra. Hi tales ſimiles illis ſunt: de quibus Seneca ſic dicit: Quidam voluptatibus ſe immergent, quibus in conſuetudinem adductis carere non poſſunt: & ab hoc miſerrimi ſunt, ꝙ eò peruenerunt, vt illis quæ fuerunt ſupervacua facta ſint neceſſaria. His etiã talibus applicari poteſt, quod de quodam patre factum eſt. Qui cum quadam vice melius ſolito refeciſſet: nocte ſequenti diabolus ſibi aſſiſtens ventrem eius ſuauiter quaſi manibus contrectando deliniuit: & quaſi eum ſubſannando dixit: Modò bene, modò bene. Ille autem diaboli illuſionem intelligens, pœnitentiam de hoc exceſſu egit, & ad abſtinentiam conſuetam rediit. Iſtud etiam verbum.ſ. modò bene, modò bene, poteſt dici cuilibet in hac vita proſperatè vel delicatè viuenti. Et ſimiliter iſtud euangelij. Et quidem in hac die tua quæ ad pacem tibi. nunc autem abſcondita ſunt, ab oculis tuis.ſ. mala futuri temporis. Tertium malum eſt, quia plerunque cauſa mala mouente & alliciente: indigni, & quandoque etiam mali & hoſtes Chriſti ad eccleſiaſtica beneficia promouentur: & magis perſonis quàm eccleſiis: magisq; vtilitati priuatæ, quàm communi prouidetur: nec fiunt clerici vel prælati deo, ſed mundo. Vnde magna cura eſt multis, vt in domo ſua officiales vtiles præficiãt: ſed parua cura eſt eis vt in domo dei miniſtros idoneos inſtituant: quia heu quaſi nulla miniſtrorum Chriſti eſt electio cũ tamen miniſtri hominum ſæpe cũ magno eligantur conſilio. Prohdolor ſæpe magis inſufficientes aſſumuntur ad ſtatum clericorum, & ad eccleſiaſtica beneficia etiam curata: quàm ad ſtatum mechanicorum, vel ad alia huiuſmodi officia. Quia.n. mechanicus eſſe voluerit neceſſe eſt vt ad ſuum officiũ ſpectantia ſciat, addiſcat: ſed plerunque in clericis hoc fallit. Quomodo ergo tales per ignorantiam poterunt excuſari: maximè ſi ad dignitates & beneficia curata fuerint promoti? Vnde Bernardus: Quæ ignorãtia excuſare poſſit hominem, qui ſe magiſtrum infantium, doctorem inſipientiũ profitetur? Talium quippe dum quis promouetur, rectè a diabolo ſupra templi pinnaculum eleuatur: cui diabolus quaſi ſubſannando tunc loquitur: Si filius dei es, mitte te deorſum. Iam inter filios dei computatus es: iam ab his qui te non cognoſcunt, videris eſſe quod non es. Fac igitur aliquid vnde lauderis: vñ glorioſus habearis

K

Amici animã auferũt

Cocus prælatus ſapiens.

Gulę cõſuetudo

L

Modò bene.

Luc. 19.

Tertiũ malum promotio malorum.

M

Ignorãtia non excuſans.

Matt. 4.

A beris,& vnde magnus ab hominibus videaris. Mitte te deorſum: Quid.n.tam propriũ diabolo quàm ſuadere, vt vnuſquiſq; indignus eccleſiæ ie ſib. ſubmittat? Et reuera hi tales ſemper deorſum ſe mittunt: quia ſolas diuitias, dignitates & gloriã quærentes, quotidie deteriores fiunt. Promotores etiã talium in quacunq; dignitate, quaſi ſupra templi pinnaculũ conſtituti, ſe ad perſuaſionem & conſilium diaboli deorſum mittunt, quando per carnalem affectionẽ, vel aliã cauſam malam eos excæcantẽ, talibus cõdeſcendendo: eos promouent: vel eorum promotionibus acquieſcunt. Simia quippe ponitur in tecto: & latro in ſcalis corã populo, non ad ſui honorem, ſed ad deriſionem: ſic ẽt eſt de indigno in eccleſia exaltato, vnde Senec. Loco ignominiæ eſt apud indignũ dignitas. Vt aũt dicit Greg. Neceſſe eſt vt is qui præeſt, quæ exempla ſubditis præbeat ſolerter attendat, & tantis ſe ſciat viuere quantis præeſſe. Et ideo vt idem dicit: Non debet hominum ducatum ſuſcipere: qui neſcit homines bene viuẽdo præire: neq; ad hoc eligatur, vt aliorũ culpas corrigat, qui quod reſecare debuit ipſe cõmittit. Et iterum: Durum quippe eſt vt qui neſcit tenere moderamina vitæ ſuæ: iudex fiat vitæ alienæ. Hæc Greg.

Simia in tecto latro in ſcalis.

Dignitas indignorũ Prælatorum onus.

B

Sic & hodie apud multos etiam religioſos in electionibus & prouiſionibus timore dei poſtpoſito, Ieſus.i. vir bonus & dignus, ac dei amicus, qui ſe & alios ſaluare ſtudet, reprobatur: & Barrabas latro inſignis.i. malus & indignus, ac Chriſti hoſtis, qui ſe & alios in anima perimit, eligitur. Vnde qui in talibus promotionibus, faciendo vel conſentiendo culpabiles ſunt: ipſo ſuo facto, vel cõſenſu, cũ Iudæis dicunt: Non hunc, ſed Barrabam. Et ideo timeãt tales, ne alienati a Ieſu ſaluatore, partẽ ſortiãtur cum Barraba latrone. Tales quippe ſic electi ſunt ſubditis magis in ruinã & ſcandalum, quàm in reſurrectionẽ & boni exemplum: & hoc fermentum prælatorũ corrumpit totam maſſam ſubditorum: quia dum caput ægrotat: cætera membra dolent. Aegrotant quidem, ſed non ſanantur: quia morbum noli me tangere habere videntur: & intacti remanentes, per eos quorũ intereſt debitè non corriguntur. Et ideo heu, iã apud plures de capite facta eſt cauda: de priore poſterior: & de magiſtro diſcipulus: & vtinam Chriſti, non diaboli. Sed timere habent homines in his culpabiles, ne iuſtitia per eos neglecta ad ſupernum iudicẽ querelam ſuã dirigat: & ille voces querimoniæ eius ſuſcipiens, iuſto iudicio ſuo vindictam ſuã ſuper præuaricatores rectitudinis inducat. Et iſtud in multis talibus factum nouimus, & adhuc frequẽter fieri videmus, ſed quidã miſeri ſic ſunt excæcati, ꝙ nec cognoſcere defectus ſuos volunt. vnde talia flagella procedunt: & ideo ſæpe grauiora eis ſuperueniunt.

Ioã. 18.

C

Caput fit cauda.

Quartũ malũ eſt, quia vnus beneficio vno nõ eſt contentus in alterum clericorum præiudiciũ & dãnum: plura occupat, & aliis eſurientibus ipſe ſe pompis & vanitatibus inebriat. Pauperum.n. neceſſitatibus ſubtrahitur, quicquid diuitum vanitatibus accedit: & multitudo ſeruorum, multitudinem pauperũ facit. vnde eſt quod cõiter dicitur: Quicquid delirant reges plectuntur Achiui. Et quod peius eſt, interdum vnus ad vnum etiã beneficium minus idoneus, plura occupat: & qui vnicũ quãuis modicũ vix officiũ implere ſufficeret, plurimorum ſtipendia ſibi vendicat. Plura quidẽ beneficia habẽtibus, paratur vagandi & delinquendi materia: diuinus cultus & hoſpitalitas in ipſis beneficiis minuitur: eccleſiarum cõmodis & honori detrahitur, quæ per hoc in ſpiritualibus & tẽporalibus multipliciter collabuntur. Sed eſto ꝙ tales habeant diſpenſationem, ſuper pluralitate beneficiorum: nunquid diſpenſationẽ habere potuerunt, ſuper perpetratione prædictorũ malorum? Quę quidem mala tanta ſunt, ꝙ ſola ad dãnationem ſufficiunt: & reum in infernum detrudere poſſunt: vbi vnus vt plures in beneficiis, erit vnus vt plures in tormẽtis.

Quartũ malum beneficiorum pluralitas.

D

Horatius in principio epiſtolarũ.

Diſpenſatio.

E

Iſtos ſecundum Bernardum ſupra montẽ excelſum valde diabolus ducit: quibus etiã omnia regna mundi, & eorũ gloriã oſtendit: & oſtẽſa ſi procidentes eum adorãt dare promittit, & reuera poſtquàm auaritiæ ſuæ conſulendo, multa beneficia adepti ſunt, eũ adorant, eum colunt & venerantur, eum quaſi deum ſequũtur: & poſt eum in tenebris demerguntur.

Matt. 4.

Vbi nota quædam exempla de hac materia. Guilhelmus Pariſienſis epiſcopus, in theologia regens, conuocationem fecerat magiſtrorum. Et propoſita quæſtione de pluralitate beneficiorũ: ſolerti & longa diſputatione probatum eſt, duo beneficia, dũmodo vnum quindecim libras Pariſienſes valeret, ab vno teneri cum ſalute non poſſe. Hoc determinauit prædictus epiſcopus, hoc omnes alii magiſtri theologiæ determinauerunt: exceptis duobus.ſ. magiſtro Philippo pariſienſi Cancellario: & magiſtro Arnoldo poſtmodum Ambianenſi epiſcopo.

Guil. Pariſienſis quęſtio.

F

Quid autẽ prædicto Philippo contigerit audiamus. Agonizãtem in morte dñs Guilhelmus epiſcopus, tanquã bonus paſtor viſitauit: rogans eum vt ſingulari opinioni de pluralitate beneficiorum cederet, & omnia beneficia ſua vno excepto in manus eccleſiæ reſignaret. Sed renuit, dicẽs ſe velle experiri vtrum eſſet dãnabile plura beneficia ab vno teneri. Mortuus eſt ergo ſic: & poſt paucos dies dicto Pariſienſi epiſcopo in terra & miſerabili forma apparuit, dicens inter cætera, propter pluralitatẽ beneficiorũ ſe eſſe dãnatũ. Similiter alius quidã clericus magnæ literaturæ, apparens cuidã poſt mortem ſuã, dixit ſe dãnatum ob hanc ſolam cauſam, quia duas tenuit præbendas. Super hac eadem quæſtione Robertus Romanę eccleſiæ cardinalis, & magiſter in theologia, interrogatus morti vicinus, reſpondit: Dico iam migraturus à vita, ꝙ mortale & damnabile eſt, plura tenere beneficia. Hoc idem ſanctæ memoriæ Petrus Cantor Pariſienſis, & dixit, & ſcripſit. Hoc idẽ magiſter Guilhardus Cameracenſis epiſcopus, verbo huiuſmodi confirmauit: Nollẽ, inquit, ꝓ toto auro Arabiæ vna nocte duo beneficia detinere.

Philippi Cancellarij dãnatio

G tinere, & hoc propter diſcrimen incertæ vitæ.
Super hoc etiã narrante Bernardo, quondam
dñi papæ pœnitentiario: cùm beatæ memoriæ
Gregorius papa nonus interrogaretur, ſi poſſet
de plenitudine poteſtatis cũ plurium beneficio
rum detentoribus diſpenſare: reſpondit: Non
poſſum, inquit, niſi tantum ſuper vexatione de
Diſpen- tinentium diſpenſare. Quod fortè ideo dixit:
ſatio pa- quia vt viſum eſt, plura mala ac peccata gra-
pæ. uia & ineuitabilia inde ſubſequũtur, ſuper qui
bus faciendis diſpenſatio cadere non videtur:
quia peccatum in nullo caſu conceditur. Quis
ergo erit ſapiẽs qui ſe fallat, & tanto diſcrimi-
ni committatur? Eſto ꝙ multi dicant hoc, &
multi alii in contrariũ opinentur, hoc ſolũ tñ
mortale ab Auguſtino doctorum maximo iu
dicatur, cùm quis incertitudinis periculo, aut
mortalis peccati diſcrimini ſe committit. ſic &
H hodie multi religioſi non ſolum grangias, ſed
& eccleſias non ſine animarũ periculo ſibi in
corporando multiplicare ſoliciti ſunt, exponẽ
tes ſe periculo reddẽdæ rationis de animabus
eccleſiarum, quarum decimas & fructus perci
Quintũ piũt. Quintũ malũ eſt, quia pleriq; in beneficijs
malum non reſident, & fructus eorũ percipientes debi
Abſẽtia tum pro his laborẽ vel ſeruitiũ eccleſijs nõ im
fructus pendunt. Gaudent & ſe iactant, quia habẽt tot
habẽtiũ florenos ſibi apportatos, ſed timeãt ne ſint flo
reni eos ad infernũ portantes. Fruſtra.n. ſe ia-
ctant habere beneficiũ, vel mercedẽ cuius non
exhibent operationẽ. Sed eſto ꝙ tales habeant
diſpenſationẽ, ſuper abſentia ſeu non reſiden-
tia, nunquid diſpenſationẽ, ſuper re potuerunt
ſuper peccatis, & malis committendis quæ ine
uitabiliter ſequuntur ex eorum abſentia & ne
gligentia? Et ideo bene eis ceſſet, ſi haberent vi
cariũ in tormentis, ſicut excuſando ſe dicunt
I habere in beneficiis. Qui.n. reſidere nolunt in
beneficiis, timere habẽt ne reſidentiã perpetuã
faciant in tormẽtis. Et in hoc magis delinquũt
prælati, & curã habentes animarũ. quia ex illo
rum abſentia maius ſequitur periculum. Pauci
quidem ex his paſtores. ſed multi mercenarii,
ſunt: quia non lucrũ animarũ, ſed mercedem
tẽporalis commodi, aut lucri, vel honoris quæ
runt. Iſtis bene cõgruit illud Bernardi vbi ait:
Væ tibi clerice, mors in olla, mors in huiuſmo
4. Re. 4. di delitiis. Peccata.n. populi comedis, ac ſi pro
pria minus ſufficere viderẽtur. Sumptus eccle
ſiaſticos gratis habere te reputas: ſed bonũ e-
rat magis fodere & mendicare. Et iterũ: Indi-
gnus lacte & lana conuincitur, ſi non paſcit
oues: ſi non vigilat in cuſtodia gregis, iudiciũ
ſibi manducat & veſcitur. Quid tibi inſipiẽs de
litiæ ſapiunt: quid diuitiæ illæ cæcos delectãt
oculos, quibus mereris tam graue iudicium, tã
dure temetipſum obligas rationi? Vniuerſa ſi-
quidem vſq; ad quadrantem nouiſſimũ exige-
Oſee. 4. ris. Hæc Ber. Et iterũ ſuper illo verbo prophe-
tæ. Peccata populi mei comedent. Quaſi dicat,
peccatorũ pretia exigunt: & peccantibus debi-
tam ſollicitudinem non impendunt. Quem da-
bis mihi de numero præpoſitorũ, qui nõ plus
inuigilet ſubditorum, euacuandis marſupiis,

quàm vitiis extirpandis? Vbi qui orãdo flectat K
iram: qui prædicet annum placabilẽ domino.
Leuiora loquimur, grauiora grauius manet
iudicium. Miniſtri Chriſti ſunt, & ſeruiunt an-
tichriſto. Honorati incedunt de bonis dñi, qui
domino honorem non fecerunt. hæc Ber. Sũt
aũt quidã qui eccleſiis & ouibus ſuis propriis
derelictis aliis deſeruiunt eccleſiis vel prædi-
cant populis: ſed per hoc de negligentia eccle
ſiarũ, & ouium ſuarum non excuſantur apud
deum: quia reddent rationẽ de omnibus vſque
ad quadrantem nouiſſimum. Allegant etiam Matt. 5.
quandoq; non reſidentes, ꝙ in eccleſiis eorũ
ſunt rebelles & tyranni, vel infideles & huiuſ-
modi. In quo ſeipſos magis redarguunt: quia
vident lupũ & fugiunt, cùm tamen pro illorũ
& eccleſiæ vtilitate deberent tunc potius reſi-
dere. Sic & hodie multi in religione curã ani- Clauſtri
marum habentes clauſtrũ quaſi carcerem fu- fuga.
giunt, & cũ Sathan circumeundo terrã, & per L.
ambulando eam quaſi vagi diſcurrũt parũ ti-
mẽtes, ꝙ ligatis vagis eorum pedibus proiiciã
tur in tenebras exteriores. Primi quidem reli-
gionis patres, vrbes & palatia relinquentes ſo-
litudinem petebãt: dicentes cum Hieronymo,
Oppidum mihi carcer eſt, & ſolitudo paradi-
ſus: ſed iſti vagi ſolitudinẽ deſerentes, vrbes &
palatia quærunt, quaſi intra ſe dicentes: ſoli-
tudo mihi carcer eſt, & oppidum paradiſus.
Vnde talibus bene cõpetit: & de eis ſcribi poſ-
ſet, quod de quodam huiuſcemodi poſt mortẽ
eius, quaſi pro epitaphio, quidam verſificator
ſic ſcripſit: Dum fuit in mundo, per mundum
vexit eundo. Hæc poſtrema dies, hæc ſibi pri- Epita-
ma quies. Sextum malum eſt, quia multi fructi phium
bus beneficiorum & bonis eccleſiaſticis abuti vagi.
non metuunt, ac patrimonium Chriſti, & res Sextum
pauperum in vſus ſuperfluos & illicitos con- malũ.
uertunt. Quantumcunq;.n. vtiliter in beneficio M
quis laboret, vltra tamen victum & veſtitum ſi Bonorũ
bi vendicare non debet. Quicquid amplius eſt, eccleſiæ
pauperũ eſt. Vnde Ber. Sed eſto ſtudioſe quis & inutilis
fructuoſe laboret, viuat de altario vt alimenta aſſum-
& quibus tegatur habens, his contentus ſit. Nõ ptio.
ſuperbiat, non luxurietur, deniq; non ditetur,
nec ex clericatu ditior fiat: non ſibi de bonis
eccleſiæ ampla palatia fabricet, nec loculos in
de congreget, nec in vanitate aut ſuperfluitate
diſpergat, non extollat de facultatibus eccleſię
conſanguineos ſuos aut nepotes, ne filias dixe
rim nuptui tradat. Res pauperum non pau-
peribus dare, per ſacrilegii crimen eſſe digno-
ſcitur. Nec.n. ordinauit deus his qui euangelio
ſeruiunt de euangelio quęrere aut habere deli
tias, aut ornatũ ſed viuere ait apoſtolus de eo,
vt videlicet ſint cõtenti alimenta corporis, nõ
gulæ irritamenta, aut incentiua libidinis & qui
bus tegantur, non quibus ornentur, accipere.
Et iterum: Pauci admodum ſunt qui non quæ
ſua ſunt quærant. Diligunt munera, non poſ-
ſunt pariter diligere Chriſtum: quia manus de Prælato
derunt mãmonæ. Intuere q̃ño incedunt nitidi rum põ
& ornati circumamicti varietatibus, tanquam pa.
ſponſa procedens de thalamo ſuo. nonne quẽ
piam

A piâ talium repentè eminus procedentem aſpexeris, ſponſam potius putabis, quàm ſponſæ cuſtodem? Vnde vero hanc illis exuberare exiſtimas rerum affluentiā, veſtiū ſplendorem, menſarum luxuriam, congeriem vaſorum argenteorum & aureorum, niſi de bonis ſponſæ? Inde eſt, quod illa pauper & inops, & nuda relinquitur, facie miſeranda, inculta, hiſpida, exanguis. Propter hoc non eſt hoc tēpore ornare ſponſam, ſed ſpoliare: non eſt cuſtodire, ſed perdere: non eſt defendere, ſed exponere: non eſt inſtruere, ſed proſtituere: non eſt paſcere gregē, ſed mactare & deuorare: dicente de illis domino, qui deuorant plebem meam vt cibum panis: & quia comederunt Iacob, & locum eius deſolauerunt. Hæc Ber. Sic & hodie multi religioſi bonis monaſterij abuti non verentur: & diuitem purpura & byſſo indutum imitando, quærunt ad induendum non quod vtilius, ſed

Pſal. 13

Pſal. 78

Luc. 16.

B quod ſubtilius inuenitur: non quod frigus expellat, ſed quod ſuperbire cōpellat, & cū eodē diuite epulari quotidie ſplēdide volunt: & pro carnibus, a quibus abſtinetur, ſtudiū ſuū in piſcibus & delitiis variis ponunt. Et ſecundum quod de quibuſdā dicitur, plus in Salmone, quàm in Salomone ſtudent: quod ſecundū proſperū, non eſt delitias reſecare, ſed vnā in aliam cōmutare. Vnde & Aug. Qui ſic a carnibus ſe tēperāt, vt alias eſcas, & difficilioris præparationis & pretii maioris inquirant multū errant. Non.n.eſt hoc ſuſcipere abſtinentiā, ſed inuitare luxuriā. Iſti nō intelligunt quod in his hamū accipiunt: quia pœnam pro ſingulis exoluent, & quātum ſe glorificauerunt & in delitiis fuerunt: tm̄ de tormento & luctu habebunt. Vtinā multi mercenarii, & pſeudo paſtores hæc attēderent: qui plus de ſeipſis etiā ſanis, quàm ſuis ſubditis etiam infirmis, ſoliciti ſunt: pluſq; ſibi in voluptatibus, quàm ſubditis in neceſſitatibus condeſcendunt. Et ideo ſæpe huiuſmodi

Hamus in cibis & veſtibus ſuperfluis.

C mercenarii dicis a deo caſtigantur flagellis: ſed intelligere nolunt vnde hæc flagella procedunt, conquerentes quandoq; de percuſſione, ſed tacentes de cauſa mouente: ſecundum illud quod cōiter dicitur: percutitur puer & queritur, ſed tacetur. Quādoq; etiam iuſto dei in iudicio tales in neceſſitate deſeruntur ab aliis, vt ſicut fecerunt fiat & ipſis: & vtinā hæc ſaperent, & intelligerent, & ſe emendarent. Septimum malum, quod præcedenti ſæpe malo eſt annexum, eſt maledictum curioſitatis vitiū a quo tam in faciendo, quàm vtendo tanquam a venenoſo ſerpente eſt omnibus dei ſeruis abſtinendum. Curioſa enim qui faciūt, & qui eis vti volunt, mundo viuūt & ſeruiunt. Talia namque ſunt ornamenta mūdi, & blaſphemia dei. Qui verò in puritate conſcientiæ intendit viuere, miretur quomodo in faciendo vel vtendo ſe audet hac fece fœdare. Eſt.n. periculoſum, & eſt valde magnum vitium. Primò, quia tempus ad laudandum deum conceſſum perditur, & contra ipſum in vanis expenditur. Multò.n. plus de tempore occupat curioſum opus, quàm expediat: & hoc valde malum eſſe nullus ſapiens ignorat. Secundò, quia facienti eſt

Septimū malum, Curioſitas clericorum.

Curioſitatis pericula & mala

D cauſa vanæ gloriæ & iactantiæ. O quoties cogitat & recogitat, ac mente reuoluit, etiam quando non operatur, ac etiam quando diuinis intendere debet: vt pulchrum opus faciat. O quoties illud aſpicit, & inde ſe reputat & apud alios reputari vult & ſe iactat. Tertiò, quia etiā ei cui facit, eſt cauſa & occaſio ſuperbiæ. Tali enim oleo ignis ſuperbiæ nutritur, & magis accenditur. Nam ſicut rudia & groſſa ſunt humilitatis fomentū, ſic curioſa & pulchra ſunt ſuperbiæ nutrimentum. Quartò quia eſt materia & occaſio retrahendi animum à deo. Nam ſecundum Grego. Tanto quis a ſuperno amore diſiungitur, quāto inferius delectatur. Quinto, quia eſt concupiſcentia & voluptas oculorum. Ad nihil enim talia curioſa valere videntur: niſi vt inde oculi paſcantur, & per conſequens etiam animus ex eis diſtrahitur. Sexto,

E quia multorum aliorum eſt laqueus & ruina. Nam talia reſpicientes multis modis offendere poſſunt, vel delectabiliter aſpiciendo & ſimilia concupiſcendo, vel detrahendo & maledicendo: ſeu aliis ſcandalum & malum exemplum inde trahendo. Cogita ergo quoties deus offendi poterit antequam illa curioſitas deleta ſit. De omnibus autem illis offenſis ipſe qui tale opus fecit, vel fieri procurauit, eſt in cauſa, & per conſequens in culpa. Ecce quot mala ex tali curioſitate proueniunt. Adhuc eſt & aliud magnum malum valde: quia curioſitas directè obuiat paupertati. Et vltra omnia prædicta eſt hoc malū, quod leuis ac vani & inconſtantis animi eſt indicium, & ſuperbiæ in corde latentis ſignum. Hoc autem malum curioſitatis nō ſolum reperitur in clericis: ſed etiā in pleriſque religioſis. Quidam enim eorum relicta, & quaſi contempta antiquorum patrum ſimplicitate & humilitate, nouitates ſeculares in multis ad vſum pertinentibus adinueniunt, & diabolum adulterantem cum ſuis ſatellitibus in religionem introducunt: vnde non videntur filii religionis veri & legitimi, ſed potius adulterini: quia a ſanctis patribus degenerantes, adulterinas nouitates & curioſitates adinueniunt, & quales ſunt, talia opera faciunt. Vnde de eis illud vulgare dici poteſt: Qualis erat mulier, tale coquebat holus. Miniſtri ergo diaboli ſunt: quia opus eius faciendo ſibi ſeruiūt. Et ideo propter nullum de mundo tale opus quis facere debet, nec velle pro ſe fieri etiam ſi gratis fieret: quia nulla de cauſa peccato eſt conſentiendum, & ab offenſa dei eſt omnibus modis abſtinendum. Nam vt dicit Anſelmus. Omne peccatum per præuaricationē deum exhonorat. Si ergo peccare, eſt deum exhonorare: hoc homo facere non deberet, etiam ſi neceſſe eſſet perire omne quod deus non eſt. Mirum ergo valde quō homuncio, cinis & puluis, tam audacter deum & tantam maieſtatem præſumit offendere. Vnde Bernar. Tangit montes & fumigant, & tam tremendam maieſtatem audet irritare puluiſculus vno leui flatu diſpergendus, & minime recolligendis

Curioſitas religioſorū F

Verſiculus.

Peccati mala.

Pſ. 103

 colligendis

G colligendus. Et ſi propter nullum alium curioſa facere deberes: quantò magis offendis ſi proprio motu ad ſolā complacentiam talia facis: volēs magis cōplacere creaturæ, quàm creatori.

Periculū clericorum.

Ex præmiſsis igitur apparet aliquantulum in quali & quanto periculo ſit hodie ſtatus clericorū: & quāta per eos veniunt ſcandala, quātamq; perſecutionē ſuſcitant in eccleſia. Illi.n. vere eccleſiam perſequuntur, qui vitiis & malis exemplis perſequūtur.

Scandalizantiū malū.

Illi acerbius ſanguinem fundunt, qui Chriſtum quantum in ipſis eſt in homine occidunt. Vnde Bern. Si dñs proprium ſanguinem dedit in pretium redēptionis animarum: nonne tibi videtur grauiorem ſuſcitare perſecutionem, qui ſuggeſtione mala, exemplo pernicioſo, ſcandali occaſione, auertit ab eo animas quas redemit, ab illo qui ſanguinem ſuum fudit? Et iterū: Quis obſecro laicorum auidius clericis acquirit tēporalia:

H & ineptius vtitur acquiſitis. Cùm tantum faſtū videāt laici in ſupellectile clericorum, nonne per eos potius inuitantur ad mundum diligēdum, quàm negligendū?

Luc. 4.

Medice cura teipſum. Si mundum prædicas cōtemnendum, contēne tu prius: & ad ipſum alios efficacius inuitabis.

Hæb. 4.

Da voci tuæ vocem virtutis: conſonet vita verbis, & ſtatim erit in ore tuo viuax, & efficax ſermo dei, & penetrabilior omni gladio ancipiti. Non ſic profectò eſt: ſed ſicut populus, ſic ſacerdos: ſicut laicus, ſic & clericus: vterq; cupit, vterq; diligit mundum, & ea quæ in mūdo ſunt. Laicus tamen cum labore, ſed clericus ſine labore volunt poſsidere totum mundum. Communicare volunt cupiditati & ſuperfluitati hominum, ſed nō labori. Peccare volunt, ſed non flagellari cum hominibus. Vnde timēdum eſt quòd flagellentur cum dæmonibus. Quomodo ſeculares non expēderent ſubſtan-

I tiam ſuam viuendo luxurioſe etiā in præſentia ſacerdotium: quomodo nō intenderent vanitatibus & lenociniis huius ſeculi? quomodo non eſſent inſolentes & elati, cum tantum faſtū, tantā inſolentiam videant clericorū? Nonne in præſentia eorū irreuerenter abutimini eleemoſynis pauperum?

Thrē. 4

De patrimonio crucis Chriſti non facitis codices in eccleſiis ſed paſcitis pellices, impinguatis canes, adornatis equos. Et verè in capitibus omnibus omniū platearū diſperſi ſunt lapides ſanctuarii.

Lapides ſanctuarii.

Plateæ latæ ſunt: & lata eſt via, quæ ducit ad mortem. Lapides ergo ſanctuarii, id eſt, ſacerdotes ſunt in capitibus, id eſt, in introitu latarum viarum docent enim populos per praua exempla ingredi vias latas quæ ducunt ad mortem: & demergūt in profundū inferni. Dolor capitis in mēbra redundat. Et merito clamat ſancta eccleſia hodie. Ecce in pace amaritudo mea amariſsima.

Eſa. 38.

Multa eſt hodie & lōgè & grauior, quàm credi poſsit perſecutio ſanctę eccleſiæ: & talis incūbit qualis non fuit à principio. Multis modis perſecutus eſt eā diabolus, ſed nunquā grauius quam hodie: quia nunquam fuit maior perditio Chriſtianorū, nec liberior aut ſecurior tranſgreſsio diuinorum præceptorū:

K eccleſiam incipientem perſecutus eſt per tyrānos. proficientem perſecutus eſt per hęreticos: iā lata & florentem perſequitur per metus illicitos. hæc Bern.

Exēplū de clerico.

Adhuc autem vnum de clericis in fine ſubiungo exemplum: Clericus quidā in ſynodo epiſcoporum prędicare compulſus anguſtiabatur non modicum, quidnam digne poſſet coram tot eccleſiæ prælatis prædicare. At vbi acceſſurus in oratione iaceret, venit ad eum diabolus, & dixit. Quid anguſtiaris iſtis clericis prædicare? Dic eis iſtud, & non aliud: Princeps inferni ſalutat principes eccleſiæ. Læti omnes nos eiſdem referimus gratias, quia per eorum negligentiam ad nos ferè totus mundus deuoluitur: quia cum ipſis prælatis nobis eorū ſubditi pariter offeruntur. Inuitus quidem tibi dico, ſed altiſsimi iuſsione coactus. Quàm vera iſta ſint, ſtatus proculdubio eccleſiæ monſtrat: qui nullā trium malorū quæ in mundo ſunt, ſ. ſuperbiæ, auaritię, luxuriæ cō-

L parationē recipit in clericis & prælatis. Vide moderatores orbis, & reges magnos: vide duces, comites & barones, nihil videbis in eorū cultu & apparatu tā ſingulariter exquiſitū, tā pompoſum. Eorum auaritiā ſi attendas, nullā mercatorum, nullā ciuium talē reperies. Quā tū hæredes legitimos ſi haberent, tolerabilior inſania videretur.

Luxuria clericorū.

De luxuria verò eorum, nihil diffinire præſumo: niſi qđ illam ſolus nouerit omnipotens qui renum & cordium ſcrutator eſt deus.

Pſ. 7.c.

A qua quidem luxuria valde terrere deberent eos, quorundam clericorū exēpla, de quibus noui quoſdam ſubitò & improuiſè in latrina & fœtore vitā ſuam fœtida terminaſſe: & quendam in ipſo actu ſimul cū fine operis expiraſſe. Et ſi quæris de gula, quæ fomentum eſt luxuriæ: inuenies populum ſemel in anno carniſpriuium facere, ſed clerū quotidie. In ſabbato quoq; deliciis affluere mos erat

M Iudæis veri ſabbati ignaris quos clerici in hoc ſatis imitantur, in feſtis diebus delicatius conuiuantes, nec aliter diem feſtum, niſi plus ſolito ſe ingurgitent reputantes.

Mōſtrū ex vitiis malus clericus eſt.

Vnde Hiero. Cum ſuperbia propria ſit dæmonibus, ſiue mulieribus: luxuria, pecudibus: auaritia, mercatoribus: ex his factum eſt monſtrum, quòd eſt malus clericus. Similiter in rei gioſi inuenire poteris vnum monſtrū ex huiuſmodi malis compoſitum. Quandoq; enim præſidens eſt ſuperbus & ambitioſus, diligens præeſſe, & quærens modis omnibus in officio remanere. Eſt etiam quandoque cum hoc concupiſcentiæ carnis deditus: quærens frequenter occaſiones vacandi delitiis & voluptatibus. Eſt inſuper quandoque concupiſcentia oculorum, & auaritia cæcatus pro quæſtu faciendo: diſcurrens & qualitercunque temporalia acquirens, vel acquiſita recipiens.

Tria capitalia mala.

Et quia in ſe habet hæc tria ex quibus oriuntur omnia huius ſeculi mala: nam teſtante Ioanne. Omne quod eſt in mundo, aut eſt concupiſcentia carnis, aut concupiſcentia oculorum, aut ſuperbia vitæ: ideo expectare habet pro retributione condigna omnia ſeculi alterius incōmoda. Si quis propter

I. Io. 2.

prędicta

A prædicta mihi ea ſcribenti iraſcitur, talis de ſeipſo quod huiuſmodi ſit confitetur. Multi .n. cùm eis veritas proponitur indignè ferunt: & cùm aliter euadere non poſſunt, reſpondent quod de talibus ſibi conſcientiam non faciunt: & hæc eſt mala conſcientia: quia veritati & rationi contraria. Vnde notandum ꝙ quadruplex eſt conſcientia. ſ. duæ bonæ, & duæ malæ.

Conſciẽtia quadruplex.

Prima eſt bona & tranquilla: & hæc eſt illius qui peccata præterita punit & cõmittenda diligenter refugit. De qua in Pſalmo: Beatus vir cui non imputauit dominus peccatum. Omne autem quod ipſe non imputare decreuit, ſic eſt quaſi non fuerit.

Pſal. 31.

Secunda eſt bona, ſed turbata: quę ſe leuat, nõ tamẽ in dulcedine, ſed in amaritudine repugnante ſenſualitate: ita vt dura videatur ei via recta, parca vita, longa vigilia, oratio prolixa, rudis veſtis, cibus agreſtis: & tamen retinet ſe freno timoris. Sed audiet iſte à Chriſto cum apoſtolis: Vos eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis: & illud Pſalmi: Cum ipſo ſum in tribulatione.

B

Luc. 22.

Pſa. 90.

Tertia eſt mala & turbata, quæ non tantum timet peccatum, quantum deprehendi in peccato: & minus timet dei offenſam, quàm peccati infamiam. De qua in Pſalmo: In operibus manuũ ſuarum comprehenſus eſt peccator. Et iterum Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuũ domine.

Pſal. 9.

Pſa. 82.

Quarta eſt mala & tranquilla, ac per hoc ſummè periculoſa. Iſta nec timet deũ offendere, nec hominem veretur ſcandalizare, quæ cũ venerit in profundũ peccatorum contemnit: & ideo in peccato quietè manet. Sed nihil eſt quo tantum prouocetur vindicta iudicis, ſicut cũ ſecuritate peccare, & nõ deſiſtere à peccatis. Talis eſt conſcientia quorundã, qui cũ errãt & malefaciunt, ita ꝙ etiã ſcriptura vel ratione cõuinci poſſunt: poſtpoſito dei timore, dicunt ꝙ non faciunt ſibi conſcientiã: putantes ꝙ deus iudicãdo eorũ ſequatur opinionẽ phantaſticã, & relinquat iuſtitiã.

Pro. 18

Peccare cum ſecuritate.

C

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, qui ſuperbis reſiſtis, & humilibus das gratiam: da cunctis ſtatũ dignitatis & regiminis pro bono obediẽtiæ humiliter & ſine ambulatione ſuſcipiẽtibus, & ſic in eo perſeuerãtibus, gratiã in præſenti, & gloriã in futuro, & reſiſtere ambitioſis ſepiendo vias eorũ ſpinis ne proſperentur in eis: ita vt neq; ꝑeſſe hominibus delectentur, neque honoris ſui ſingularitate lętẽtur: ſicq; tãdẽ illuminati, & ad cor reuerſi, à peſtifero vitio ambitionis deſiſtãt, et tales eſſe deſinãt, vt te miſerante in æternum non pereant. Amen.

De eo quod dominus ſupra mare ambulauit: & Petrũ ne mergeretur erexit. Cap. 69.

Mat. 14

Ioan. 6.

Marc. 7

INterim autẽ quod dñs orauit in montem ſolus, (naucicula) in qua erant diſcipuli (in medio maris iactabatur fluctibus,) & laborabant in remigando, (quia ventus erat eis cõtrarius.) Ex quo aduerte quàm formidãda ſit

D

Chriſti abſentia: quia illi qui Chriſti ſocietate carent, tentationibus exponuntur. Cõſpice igitur eos, & ipſis compatere, quia in magna ſunt anguſtia & tribulatione. Tẽpeſtas.n. eos inuaſit, & tempus nocturnum eſt, & abſq; domino ſuo ſunt. Cùm autem à ſero & deinceps, quaſi per totam noctem laboraſſent: (videns eos dominus, oculis miſericordiæ, in mari laborantes) quarta vigilia noctis, de monte deſcendit: (& ambulãs ſupra mare) eis appropinquauit.

Noctis quatuor partes.

Diuiditur autem nox in quatuor partes, ſecundum quatuor excubias, ſeu vigilias quas faciunt in caſtris excubantes, & per vices quatuor ſibi ſuccedẽtes. Prima dicitur conticiniũ: quia tũc oẽs dormiẽdo cõticent & tacent. Secũda, intẽpeſtũ: quia nõdũ eſt tẽpus ad ſurgendũ vel operandũ. Tertia gallicinium: quia tũc excitatur gallus ad cantandũ. Quarta, antelucanũ: quia ante lucẽ. Vnde quælibet vigilia tres horas habet, quia (vt ait Hiero.) Stationes & vigiliæ militares in trina horarũ ſpatia diuiduntur.

Conticinium.

Intempeſtum.

Gallicinium.

Ante lucanũ.

E

Vigiliæ tres.

Patet ergo ꝙ quaſi per totã noctẽ periclitati fuerunt, quia penè iã nocte finita dominus ad eos venit: & nõ mox, ſed demũ tamẽ eis ſuccurrit: quia & ſi ad horã differe videtur auxiliũ tribulatis, tãdẽ tamẽ eos cõſolari & corroborare non deſinit. vnde Theophilus: Permiſit aũt dñs periclitari diſcipulos, vt fierent patientes. vnde nõ ſtatim eis aſtitit, ſed per totã noctẽ periclitari permiſit: vt doceret eos patienter expectare, vt nõ à principio in tribulationibus ſperarent, ſubſidium. Et iterum: Vide quò non in principio periculi dñs aſtitit: ſed in fine: permittit nãq; nos eſſe in medio periculorũ, vt certantes in tribulationibus probabiliores ſiamus & vt ad ipſum ſolũ recurramus, qui potens eſt ex inſperatis nos liberare. Cũ.n. intellectus humanus ſibi prouidere nõ potent: tũc ſalus diuina aduenit.

F

Meditatio vigiliæ dominicę.

Conſidera nũc dñm quomodo fatigatus ex vigilia longa, & oratione prolixa, ſolus deſcẽdit noctis tempore pedibus nudis de mõte laborioſo & forte petroſo: & vehemẽter ei cõpatere, & quomodo vadit ſupra mare firmo veſtigio, & non infuſis pedibus ſicut ſupra terrã: nõ quidẽ aſſumpta agilitate, ſed corporis grauitate, & aquarũ liquiditate manẽte: cognouit.n. creatura ſuũ creatorẽ: cuius etiã poteſtate ſubiectæ ſunt oẽs tribulationes mũdi: vñ miraculosè hoc fecit, ſicut qñ virgo manẽs, virgo peperit: & qñ manente corporis ſoliditate, per clauſa oſtia dñs intrauit.

Ioã. 20.

Cũ aũt appropinquauit naui, diſcipuli videntes eũ turbati ſunt, & præ timore (clamauerũt putãtes eſſe phantaſma) & apparitionẽ rei nõ exiſtẽtis, vel alicuius ſpiritus nocere volentis: & tñ iam viderant eũ tanta miracula feciſſe, ꝙ credere deberent ipſum ſuper aquas poſſe ambulare. Et quia (vt ex hoc apparet) paruæ fidei erant: ideo (eos præterire volebat,) id eſt, ad modũ volentis ſe habebat, eo modo ſicut poſt reſurrectionẽ ſuã ambulãs cũ duobus diſcipulis finxit ſe longius ire, quia non cognoſcebatur: tales enim apparitiones fiunt cõmuniter ſecundũ diſpoſitionem interiorem ipſorum, quibus oſtendũtur. Ideo

Luc. 24

Gratia d lata dulcius

A tenebras pellit, & periculo tentationũ ceſſare facit: deo.n.præſente pacificatur anima, & fit tranquilla. Quia verò hæc nauicula non torpẽtes vehit, ſed fortiter remigantes: ſignificatur ꝙ in eccleſia nõ deſidioſi & molles, ſed fortes & in bonis operibus perſeuerãtes, perueniunt ad portũ æternæ ſalutis. Moraliter mare mũdus eſt: nauicula: eſt pœnitẽtia vel crux Chriſti: motus aũt maris, motus eſt tentationũ ex flatu dæmonũ: diſcipuli ſunt in naui: quia pœnitentia, quæ eſt participatio crucis & paſsionis Chriſti nõ cõtinet niſi diſcipulos dñi. Ieſus non eſt in naui: quia pœnitẽtia nõ indiget eo quòd aquas concupiſcentiæ calcauit. Hęc eſt ſecunda tabula poſt naufragiũ, vt dicit Hiero. ſine qua nullus venit ad littus ſolidæ æternitatis. Ieſus autor ſalutis inducit trãquillitatẽ, quia ſedat tentationẽ: turbæ admirantur, quia nihil talis trãquillitatis in ſe experiuntur, quia non eſt pax

Moraliter.

Tabula ſecũda eſt pœnitẽtia.

B impiis. Petrus ambulans ſuper aquam, nil mali paſſus eſt ab aliqua, ſed à vento, qui eum ferè ſubmerſit: ſic homines ambulando ſuper aquã mundi, per contemptũ diuitiarũ, nil ab eis mali patiuntur: tamen debent timere periculũ venti ſuperbiæ & elationis, propter contemptũ huiuſmodi exurgentis. Hoc debent timere illi qui in anguſta pœnitẽtia vel religione ſunt & terrena dimiſerunt: & pedibus, id eſt, affectionibus & deſideriis quibus anima graditur, ſuper aquas ambulantes ne vento ſuperbiæ agitentur, & ſubmergantur. Vnde primò homini dictum eſt: Dominamini vniuerſis quæ mouẽtur ſuper terrã. Itẽ moraliter nauis eſt corpus humanum: in quo anima eſt ſicut nauta in naui, quæ fluctibus paſsionũ iræ & concupiſcentiæ, quæ in organis corporalibus ſunt, frequenter impellitur, & aliquãdo periclitatur: nã motus paſ-

Eſai.45

Gene.1.

Nauis moraliter.

C ſionis aliquando ſubuertit iudiciũ rationis. Sed quarta vigilia, quæ terminatur in luce matutina, Chriſtus venit: quia dũ mẽs ad ſuperni luminis claritatẽ oculos erigit, paſsionũ impetus cõquieſcit. Et tũc fit applicatio ad terrã Genazareth, id eſt, generãtis aurã: per quã ſignificatur ſpiritus auræ lenis, vbi eſt dñs, & ſanantur infirmi a lãguore peccati. Sic ergo triplex hic cõcurrit miraculũ: ſ. ambulatio ſuper mare, ſubita tẽpeſtatis ſedatio, & nauis multum à terra diſtantis ad portũ deductio: vt diſcamus ꝙ fideles, in quibus eſt Chriſtus, tumorẽ mũdi premũt: fluctus tribulationũ calcãt: & velociter ad terrã viuentiũ tranſeunt. Vbi Aug. Attendite ſeculũ quaſi mare. Ventus validus & magna tẽpeſtas, vnicuiq; ſua cupiditas. Amas deũ, ambulas ſuper mare: ſub pedibus tuis eſt ſeculi tumor. Amas ſeculum: abſorbet te. Amatores ſuos vorare noluit, non portare. Sed cũ fluctuat cupiditate cor tuũ vt vincas tuã cupiditatẽ: inuoca Chriſti diuinitatẽ. Diſce calcare ſeculũ: memento fidẽ in Chriſto. Et ſi motus eſt pes tuus, ſi titubas, ſi aquam non ſuperas, ſi mergi incipis: Dic pereo, libera me. Dic pereo, ne pereas. Solus.n. à morte carnis liberat te, qui mortuus eſt in carne pro te. hęc Aug. vbi & Beda. Nec mirandũ ſi aſcendente in nauiculã domino vẽtus

Miraculum triplex.

Amor ſeculi.

Tẽtationũ ceſſatio.

D ceſſauit: in quocunq;.n. corde deus per gratiã ſui adeſt amoris mox vniuerſa vitiorũ, & aduerſantis mundi, ſiue ſpirituum malignorum, bella compreſſa quieſcũt. Et vt ait Theophilus. Si voluerimus Chriſtum in nauiculam noſtrã ſuſcipere, id eſt, in cordibus noſtris habitare: ſtatim inueniemur in terra, ad quam ire volumus, id eſt, cœlum. (Cũ autem) dominus Ieſus & diſcipuli eius (tranſfretaſſent, venerũt in terram Genezareth,) ſic dictam à loci vicinitate, & gentes regionis illius cognouerunt Ieſum: alij rumore & fama, alij facie & præſentia. Et perquirentes infirmos vniuerſæ regionis illius adduxerunt eos ad Ieſum, (vt vel fimbriam veſtimentis eius) mererentur tangere: ſcientes ꝙ poterat eos curare: & conſequebantur beneficia curationum, tam mente quã corpore: quia

E illos quos Chriſtus ſanabat corpore, ſanabat & mente. vbi Chry. Nos autem nõ ſolum fimbriã aut veſtimentum Chriſti habemus, ſed etiã corpus eius vt comedamus. Si ergo qui fimbriam veſtimenti eius tetigerunt, tantam acceperunt virtutem: multò magis qui totũ ipſum ſument. hæc Chry. Mira fides Geraſenorum, vt non tantum præſentium ſalute contenti ſint: ſed mittant ad alios per circuitum, vt currant omnes ad medicum. Curre & tu pro quacunque infirmitate ad Ieſum autorem ſalutis, vt beneficiũ curationis cõſequi merearis. Hoc autem facto domini Ieſu ſignificatur, quòd pdicator euãgelij debet curare languidos ſpiritualiter, medicina prædicationis, & ſanctę operationis. Myſticè tranſfretatio hæc ſignificat tranſitũ Chriſti ad Gentiles per apoſtolos. Innuit ergo primò tranſitum apoſtolorum ad gentilium conuerſionem. Genezar.n. interpretatur vitium natiuitatis: & ſignificat gentilitatem: ſecundò ſe-

Fimbria veſtimenti Chriſti.

Geraſenorum fides.

Myſticè. Trãſfretatio.

Genezar.

F quentem fidei cognitionem, quia cognouerũt eum: tertiò, fidelium multiplicationem, quia ad cogregandum infirmos miſerunt in vniuerſam regionem. Et audiuit Herodes tetrarcha famam de Ieſu, id eſt, de doctrina & miraculis eius, ita vt & ipſe, & qidam alij mirarentur in eo Ioannem reſurrexiſſe à mortuis. Et verè de mortuis ſurrexit, qui de morte huius miſeriæ corporalis, ſecundũ ſpiritũ, in vitam immortalem tranſiuit. Opinio.n. omnium loquẽtiũ de reſurrectione & immortalitate animæ, fuit: quòd poſt reſurrectionẽ ſit homo maioris & excellentioris potentiæ & virtutis quã antẽ dũ adhuc grauaret infirmitate carnis: & ideo licèt Ioannes Baptiſta non feciſſet miracula in vita ſua: Herodes tamen credens eum ſurrexiſſe à mortuis, aſſerebat eũ facere miracula. Vnde Theophilus, Sciens Herodes quòd Ioannem iuſtum exiſtentem ſine cauſa occiderat: credebat eum à mortuis ſurrexiſſe, & ꝙ ex reſurrectione ſuſcepiſſet miraculorum operationem. hæc Theophil. Per hoc autem moraliter deſignatur, quòd reſurgentes de morte culpæ maiora virtutum opera debent facere quàm antè, vt ſic oſtendat ſe gratos de ſua reſurrectione. Moraliter quoq; Ioãnẽ decollat, qui bonũ ꝓpoſitũ ab aliquo aufert, vel in ſe necat.

Reſurrectio defunctos maiores reddit.

Decollare Ioãnẽ quid dicatur.

G Herodes verò inter dubium timidumq́ vacillans: optabat ſæpius & quærebat videre Ieſum: magis ductus curioſitate videndi miracula, q̃ deuotione: & vt ſi fortè ſic Ioãné poſſit agnoſcere: imo volebat eũ occidere. Per hunc ſignificantur curioſi, qui ſacta miracula videre quęrunt & audire, ſed non imitari. Timebat quidẽ & formidabat Herodes Ioanné adhuc viuũ, pauperé prorſus & nudũ: timebat etiam & formidabat eum iam occiſum & mortuum. Vnde Chryſ. Sed nec abſciſſum eius caput ſecure poterat ac libenter aſpicere: quia poſt morté quoque Ioannis in illo terror vigebat. Tanta eſt vis quippe virtutis, vt poſt mortem quoq; ſit viuentibus fortior: adeo eſt imbecillis nequitia, etiã ſi honore regis iuuetur: etiam ſi præſidio multitudinis, atque vniuerſa huius mundi potentia fulciatur: omnes tñ quorum pectoribus ineſt, cunctis omnino rebus fragiliores facit.

Ioãnes erat timori ĉt defunctus. Virtutis vis.

H Et iterum: Peccatores.n. ſcientes & neſcientes quemq: ſtrepitum pertimeſcũt: peccatum.n. nemine arguente, hominem prodit: nemine accuſante cõdemnat: & timidum, & pigrum reddit delinquentem. hæc Chryſoſtomus.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte clementiſsime, dignare in nauiculam pectoris mei aſcẽdere: & ſuperbiæ ventoſitaté, ac vitiorum inſurgentiũ procellas ſedare: ne me in aliquo tentationum ventus ſubuertat, vel vnda ſubmergat. Da mihi in perturbatione conſilium, in perſecutione auxiliũ, in tribulatione ſolatiũ, in aduerſitate fortitudinem, in omni tentatione virtuté. Libera me à tempeſtatibus huius procelloſi maris: & perduc me ad tranquillitatem quieti littoris: dans mihi nunc pacem temporis & pectoris, & poſt hoc æternitatis. Amen.

I

De uerbis domini propter quæ quidam retrò abierunt. Cap. 70.

Ioan. 6. Poſtquam ergo dominus Ieſus transfretaſſet cũ diſcipulis à deſerto vſq; ad Genezareth, (altera die turbæ) quas pauerat, non inuenientes eum in loco vbi hoc fecerat: intrauerunt in naues ſuperuenientes à ciuitate Tyberiade. quæ eſt iuxta idem deſertum, & tranſfretantes (venerunt Capharnaum.) Et inuenientes Ieſum mirabantur quomodo illuc veniſſet: cùm ſolam naucilã vidiſſent: quam cũ diſcipulis non intrauerat, & dixerunt ei. (Rabi qñ huc veniſti?) qui.ſ. nec diſcipulorũ, nec aliã nacé intraſti. (Reſpondit ei Ieſus,) non ad quęſtionem eorũ: ſed ad intentioné. (Amen dico vobis,) licet vos quaſi deuotos oſtendatis, tamé (quæritis) & ſequimini (me,) ſ. aliqui ex vobis, etſi non omnes (nó propter ſigna quæ vidiſtis) quibus me cognoſcere potuiſtis: non propter ſermonem quem audiſtis. nõ vt mihi vel ſignis meis, quæ facio credere velitis. ſed quia manducaſtis ex panibus & ſaturati eſtis;) hoc eſt, non propter me: ſed propter refectionem: ne pro victu oporteat vos laborare & habere ſolicitudinem: quaſi diceret, propter carnem me quæritis, non propter ſpiritum, quia.ſ. vt ſaturemini iterũ. ſed deberetis magis eſſe ſoliciti de cibo ſpirituali quo anima ſuſtentatur: quia tanto melior eſt cibo corporali, quo corpus reficitur, quãto anima melior eſſe corpore digno-

K

ſcitur. Conſidera modò quantæ ſuauitatis fuerunt panes illi quãuis hordeacei. quorũ dulcedine illę turbæ captę adhuc dñm ſequebãtur, tã ſoliciti. Nec mirũ: quia ſuauis & dulcis erat prouiſor & diſpenſator panũ illorũ. Similiter quotidie multi quærunt Ieſum, non propter Ieſum: ſed vt bene ſit eis in hoc tẽpore & præſenti vita, vt aſſequantur cõmoda, & vitent dãna. Multi ĉt conficiũt Ieſum: nõ propter Ieſũ, ſed propter nũmũ. Hic lætus obuiat intrantibus religioné, & aſſumẽtibus clericatũ ex ignauia, vt ſic otioſe, & ſine labore pané mãducẽt.

Panes hordeacei ſuauiſsimi.

L Quibus ait dñs: (Quæritis me,) ab ambitione pluriũ reddituum eccleſiarũ: celebratione pluriũ miſſarũ: & propter alia huiuſmodi, (non quia vidiſtis ſigna,) i. opera in quibus velitis me imitari: de quibus ò dñe fac mecũ ſignum in bonũ, (ſed quia manducaſtis) ex redditibus & oblationibus, (nec tñ ſaturati eſtis,) quia ſecundũ dictũ cõmune, quò plus ſunt potę, plus ſitiuntur aquæ. Ita ĉt eſt de cupiditatis pane. vn de Greg. de panibus.n. fuerant ſaturati: & per eorũ perſoná dñs illos intra ſanctã eccleſiã deteſtat, qui per ſacros ordines ad dñm propinquantes, non in eiſdem ordinibus virtutũ merita: ſed ſubſidia vitæ præſentis exquirũt: nec cogitant quid viuendo imitari debeant, ſed quæ cõpendia percipiendo ſatientur. Satiatos quippe de panibus dñm ſequi, eſt de ſancta eccleſia tẽporalia alimenta ſumpſiſſe: & non pro ſignis dñm, ſed pro panibus quærere: eſt ad religionis officiũ non pro agendi virtutibus, ſed pro requirendis ſubſidiis tẽporalibus inhiare.

Pſal. 58.

Panis cupiditas.

Panum ſectatores.

M vnde & Chry. Diſcamus aſsiſtere Ieſu, ſed non propter dationé ſenſibiliũ, vt non exprobremur, ſecundũ Iudæos. Etenim quæritis me ait: non qm̃ vidiſtis ſigna: ſed qm̃ comediſtis ex panibus & ſaturati eſtis. Propter hoc neq; cõtinuè facit hoc ſignũ: ſed ſecũdò ſolũ, vt erudiat eos nõ ventri ſeruire, ſed ſpiritualibus adhærere continuè. His itaq; adhæreamus & nos: & quæramus pané cœleſté, & accipientes omné proiiciamus vitæ huius ſolicitudiné. vnde etiã Aug. Quàm multi non quærunt Ieſum, niſi vt illis faciat bene ſecundũ tẽpus. Alius negotiationé habens: quærit interceſsioné clericorũ. Alius premitur a potentiore: fugit ad eccleſiã. Alius vult pro ſe interueniri apud eum, apud quem parũ valet. Ille ſic: ille ſic. Impletur quotidie talibus eccleſia. Vix quæritur Ieſus propter Ieſum. vnde & Beda: illi etiã qui in oratione quærũt nó ęterna, ſed tẽporalia: quęrunt Ieſum nõ propter Ieſum, ſed propter aliquid aliud. Et quia turbæ in hoc operabantur. ſ. ſequendo Chriſtũ propter cibũ corporalé: inducit eos ad opera meritoria, vt ad reficiendũ quærant cibum ſpiritualé. Vnde ſatagit eorũ ſatiare mentes, quorũ ſatiauerat ventres, altioré eis panem oſtendit.

Ieſus ꝓpter ſe quærendus.

Chriſti quæſitores.

A oſtendit, & ait: (Operamini,) id eſt operando quærite: ſeu operibus mereamini (non cibum qui perit,) ſcilicet corporalem, (ſed qui permanet in vitam æternam,) .ſ. ſpiritualem qui æternam tribuit vitam. Cibum qui perit operatur omnis ille qui intentionem ſpiritualem ad

Cibum qui perit operari.

temporale refert lucrum: ſicut illi qui dñm ſequebantur ad hoc ꝙ corporaliter paſcerẽtur: qui autẽ laborem corporalem per intentionẽ refert ad ſpiritualia: hic (operatur cibum qui non perit, ſed qui permanet in vitam æternã) hic aũt cibus eſt verbi dei & gratiæ, pro cuius deuotione ſequi debuerant præcipue. Opus ergo noſtrum .i. principale ſtudium & intentionem noſtram, dirigamus ad quærendum cibũ qui ducit ad vitam ęternã .ſ. bona ſpiritualia. Ad temporalia aũt nõ debemus principaliter accedere, ſed acceſſoriè ſolum ea procurare, ratione corporis corruptibilis, quod in hac vita oportet ſuſtentari. Vbi Chry. Quaſi diceret, vos exquiritis eſcam temporalem: ego autem corpora ueſtra nutriui, vt per hoc exquireretis illam eſcam quę non temporalem, ſed æternam tribuit vitã. Et iterum: Sed quia quidam

B

eorum qui volunt pigrè nutriri, abutitur hoc verbo: neceſſarium eſt inducere id quod eſt

Ephe. 4.

Pauli: Qui furabatur, iam non furetur: magis autem laboret manibus ſuis vnde tribuat neceſſitatem patienti. Sed & ipſe Corinthum veniens morabatur apud Aquilam & Priſcillã,

Act. 18.

& operabatur. Dicendo ergo, ne operemini cibum qui perit: non inſinuat ꝙ oporteat pigritari, ſed quod oporteat operari & dare: hoc.n. eſt cibus qui non perit. Operari autem cibum qui perit, eſt affigi ſecularibus rebus. Hoc igitur dixit, quia illi nullam fidei curam habebant. ſed ſolum volebant ventrem implere nihil laborantes: & hoc decenter cibum qui perit vocauit. hæc Chryſ. (Quem cibum permanentem filius hominis dabit vobis .i. paratus eſt dare, quia ad hoc venit in mundum miſſus à patre.

Cibus ſpiritualis qui non perit.

Hunc.n. filium hominis deus pater ſignauit .i. ad hoc ipſum ſpecialiter aſſignauit & inſtituit mittendo in mundum, vt daret vitam æternã

C

mundo. Vnde infra dicit: Ego ad hoc veni in

Ioã. 18.

mundum, vt teſtimonium perhibeam veritati: & hoc eſt dare cibum ſpiritualem. Operam ergo date, vt poſsitis cibum ſpiritualem habere. Quæritis me propter aliud: quærite me propter me, non propter aliud, qui ſum cibus permanens in vitam æternam. Seipſum.n. hunc cibum inſinuat, vt ſtatim patebit. Operamur ergo opus dei, id eſt, quod ipſe acceptat, & per quod conſequi poſſumus hunc cibum qui non perit: dum per fidem verã, & bona opera nos Chriſto incorporamus, & efficimus eum noſtrum mentis cibum: quem ipſe per gratiam ſeipſum nobis dat, vt maneat nobiſcũ in æternum. Ipſe.n. eſt cibus quo viuunt angeli: qui permanet in vitam æternam. Sed Iudæi quaſi ingrati de cibo, quem eis dñs dederat: manna quod patres in deſerto comederãt præferebãt

Pſal. 77.

dicentes: (Patres noſtri manducauerunt mãna in deſerto: ſicut ſcriptũ eſt: Panem de cœlo dedit eis manducare.) Quaſi dicerent: Tu adhuc D non feciſti ſimilia Moyſi. Moyſes.n. dedit manna, & annis quadraginta. Tu aũt panẽ hordeaceum, & pauiſti nos ſemel tm̃. vnde Aug. Attendebãt itaq; qualia feciſſet Moyſes: & adhuc aliqua maiora volebant fieri. Quaſi dicãt: Tu promittis cibũm qui non perit, & non talia operaris, qualia Moyſes: panes.n. hordeaceos ille nõ dedit, ſed manna de cœlo. Et (dixit eis Ieſus. Moyſes panẽ,) .ſ. ſignificatiuum de aere, quia deſcendebat vt ros vel pruina, & non verum (panem de cœlo) deſcendentem vobis tunc (dedit: ſed) modo (pater meus dat vobis panem de cœlo verũ:) ipſum .ſ. dñm Ieſum, quem ille panis figurabat: nam ille panis figura erat iſtius panis qui veritas eſt. Vnde non diuiditur ſed diſtinguitur. hic verum contra, quia panis ille verus non falſus fuit: ſed contra figurale, & ſic

Verus panis.

panis ille propriè nõ fuit panis verus, quia fuit E figura panis ſubſtantialis dati in ſacramento, & ideo iſte panis eſt verus qui fuit per illũ figuratus. (Panis.n. dei verus,) nõ figuralis (eſt qui deſcendit de cœlo: & dat vitã mundo:) effectus nanq; panis eſt, vitã conſeruare. & ideo ille eſt verus panis ſpiritualis, qui dat & conſeruat vitam ſpiritualem: hoc aũt competit verbo incarnato: cuius egreſsio à ſummo cœlo, id eſt à patre: vnde venit, (vt vitam daret mundo.) Panis corporalis non dat vitam: ſed tantum præexiſtentem conſeruat ad tempus: panis verò ſpiritualis ita viuificat, ꝙ ipſe dat vitã: nam anima incipit viuere per hoc, ꝙ adhæret verbo dei: & ideo ipſum verbum dei principaliter dicitur panis vitæ: propter ꝙ Chriſtus dicit. (Ego ſum panis vitæ,) id eſt dans vitam per diuinitatẽ: (qui de cœlo deſcendi,) per aſſumptã humanitatẽ (ex quo ſi quis ſpiritualiter (mãducauerit) ac ei fide & dilectione coniunxerit ſe, (nõ morietur (morte animæ. (ſed viuet) non tantũ in F præſẽti: & tũc vita gratiæ, ſed etiã in futuro & in æternum vita gloriæ. Non ſicut (patres) eorum, qui ſimiles iſtis erant: (manducauerunt mãna, & mortui ſunt (morte animæ: quia quod videbant, intelligebant: quod non videbant, non intelligebant. Iuſti aũt qui ſimiles iſtis non erant non ſecundum animam mortui ſunt: quia viſibilem cibum ſpiritualiter intellexerunt. Vnde erga deuotos habebat omne delectamentum ſuauitatis: malis autem erat inſipidus quorum anima nauſeam habebat ſuper cibo illo quando edebant. Sic euchariſtia dignè ſumentibus, eſt vitæ ſpiritualis ſolatiũ: & indignè ſumentibus, iudicium. Ille ergo eſt verè panis vitę, ſeu viuus, & de cœlo deſcendens: qui poteſt præſeruare à morte ſecundũ animã: & dare vitam æternã: talis verò panis eſt verbum incarnatũ: non autẽ datus à Moyſe in deſerto, quia multi

Numeri 21.

qui ex illo mãducauerunt mortui ſunt in anima, & morte æterna. Et tunc inter cætera dixit eis Ieſus verba ſpiritualia de corpore & ſanguine ſuo. (Panis) inquit, id eſt ſignatũ per panẽ, (quẽ ego ſũmus ſacerdos (dabo) ſacramẽtaliter & ſpiritualiter vel ſaltẽ ſpiritualiter mãducanti, (caro mea eſt) latens ſub ſpecie panis:

Panis ſacramentalis.

pro

G pro mundi totius vita ſuffic:entrr: & ſi in quibuſdam non efficit, culpa eorũ eſt. Et iterum: (Niſi manducaueritis carnẽ filij hominis) viuificam ad vitã gratiæ & gloriæ,(& biberitis eius ſanguinẽ) intima aſpergentem & emendantẽ (non habebitis vitam in vobis,).i.pignus vitæ, gratiæ,& gloriæ. Et iterũ:(Qui manducat carnem meam)quæ pignus eſt vitæ,quia in carne eſt deitas quæ viuificat: (& bibit meũ ſanguinẽ potu ſpirituali, qui inquam manducat & bibit vt debet.ſ.non ſolum ſacramentaliter : ſed etiã ſpũaliter(habet vitã æternã) quia habet principiũ viuificans in æternum. Et iterũ:(Caro mea verè eſt cibus,inquantum eſt coniuncta verbo dei,quod eſt cibus quo viuunt angeli: (& ſanguis meus verè eſt potus,)quia totus purus,nihil habens de contrario admixtũ:& cætera huiuſmodi dixit tunc eis. Qualiter aũt eius verba intelligere debeamus, ipſe dñs exponit dicẽs:

H (Qui manducat carnem meã) vt ſpiritualẽ cibum,(& bibit ſanguinem meum,)vt ſpiritualẽ potum, (in me manet) per vitæ conformationem(& ego in illo)per gratiæ inhabitationẽ.

Credẽs manducat.

Profectò fides in corde tuo,eſt Chriſtus in corde tuo:crede ergo in eũ,& manducaſti. Hæc,fides per dilectionẽ operans eſt opus dei, vt initium & finis omnis boni: quia per fidem verã homo incorporatur deo. vnde Augu. Credere in eũ,eſt credendo amare, credendo diligere, credendo in eum ire,& eius mẽbris incorporari. Ipſa eſt fides quam de nobis exigit deus, quæ per dilectionẽ operatur. Credere ergo in eũ,eſt manducare cibũ qui manet in vitã æternam. Vt quid paras dentes & ventrẽ? Crede & manducaſti.hæc Augu.

Credere in Chriſtũ

Chriſti caro duplex.

Caro.n.Chriſti duplex eſt:ſpiritualis.ſ.eccleſiæ:materialis, quã aſſumpſit de virgine Maria. Comeſtio ergo fit duobus modis.ſ.ſpiritualiter,quando quis eccleſiæ

I vnitur: & ſacramentaliter, quando corpus & ſanguis in altari ſumitur. Vnde panis in altari,eſt ſacramentum corporis Chriſt: quod eſt in eccleſia:& quod ſumpſit de Maria. Et (cum hæc dixiſſet in ſynagoga) vbi locus cõmunis & publicus erat docẽdi,docens in Capharnaũ: quæ erat metropolis Galilææ. Per quod oſtenditur ꝙ Chriſtus in palam docebat:ſicut habẽs doctrinã ſanam,& non ſuſpectam: & hæc dicẽdo charitatem ſuã nobis commendaſſet in dãdo corpus & ſanguinem ſuũ (multi ex diſcipulis eius).i.ex his qui eũ ſequebantur: ea tanquã carnales propter cæcitatem cordis non intelligentes:ſed carnaliter accipientes, & abhorrentes,murmurabant:& dixerunt(.ſ.ſecretè)apud diſcipulos.(Durus eſt hic ſermo:)atq; difficilis (quis poteſt eũ audire:) .i.intelligere & obedire. Durum.n.putabant,ad intelligendum.inaudibilem,ad faciendum. Hoc aũt, ſecundum Aug.dñs diſpenſatiue permiſit,vt bene docentibus cauſam patientiæ & conſolationis, cõtra malignantes eorum dicta, praberet:cũm diſcipuli etiã verbis Chriſti detrahere præſumant. (Sciens autẽ Ieſus)qui ſcrutatur corde(quia de hoc) occultè (murmurarent) ſoluit quod illis mouebat, & aperit vnde fuerunt ſcandalizati,

Durus ſermo.

K ſi tamẽ intelligerent. Illi.n.putabant eum erogaturum corpus & ſanguinẽ ſuum:ipſe autem dixit ſe aſcenſurum in cœlum vtiq; integrum: & ergo de ſpirituali manducatione hoc intellexit,non de carnali. (Cũm videritis) inquit, oculis cordis (filium hominis aſcendentem) vbi erat prius quàm aſſumeret carnẽ,certè vel tunc intelligetis,quia gratia eius non conſumitur morſibus: & quia non eo modo quo putatis erogat corpus ſuum. Ipſi.n.intellexerunt carnẽ,quo in cadauere laceratur,aut in macello venditur:non quo ſpiritu vegetatur. Vbi Auguſt. Filius hominis Chriſtus ex virgine Maria hic eſſe cœpit in terra:vbi carnẽ aſſumpſit ex terra. Quid ergo ſibi vult quod ait:Cum videritis filiũ hominis aſcẽdentẽ vbi erat prius) niſi vt intelligamus vnam perſonã eſſe Chriſtũ deum & hominẽ,non duas: ne fides noſtra nõ ſit trinitas,ſed quaternitas. ſic ergo erat filius

Chriſtus in cœlo fuit.

L hominis in cœlo, quemadmodũ filius dei erat in terra in ſuſcepta carne, filius hominis in cœlo in vnitate perſonæ. Vnde & Theoph. Nõ ergo ꝓpter hos putes ꝙ de cœlo corpus Chriſti deſcenderit: ſed quia vnus & idẽ erat filius dei & hominis. Deinde dicit: (Spiritus eſt qui viuificat).i.verba ſecundũ ſpiritualem ſenſum intellecta viuificant & vitã dant:(caro autẽ nõ prodeſt quicquam) ſine ſpiritu.i.ſecũdum carnalẽ ſenſum intellecta nihil proderunt, imò nocent. Sicut ſcientia ſine charitate inflate: ſed per charitatem ædificat. (Verba quæ ego ſum locutus vobis)ad vtilitatem veſtrã, de corpore meo manducando,& ſanguine bibendo.(ſpiritus & vita ſunt).i.ſpiritualẽ habent intellectũ: & ſpiritualiter & non ad literam intelligenda ſunt,& viuificant. Litera.n.occidit. ſpiritus aũt viuificat. Nã ſicut palea frumentũ: ſic & litera tegit ſpiritum. Hinc.n. voluit intelligere manducatores & potatores carnis & ſanguinis ſui:

1. Cor. 8.

2.Cor.3

M vt in illo maneant:& ipſe in illis. (Ex hoc aũt multi diſcipulorum eius)in doctrina eius non perfectorum,qui ad audiendũ eius doctrinam ipſum ſequentes videbantur: ſed nõ erant verè diſcipuli(abierunt retrorſum)& retroceſſerũt (& iã non cum illo ambulabant)credentes,vel per pœnitentiã redeũtes. (Dixit ergo Ieſus ad duodecim:Nũquid & vos) quos ſpecialiter elegi(vultis abire?) Non petit quaſi ignorans: ſed vt oſtendat ſe eis nõ indigere: quia ponit in eorum optione cum aliis recedere. (Et Petrus) qui erat principal paſtor, & obediens,ac firmus ſicut petra: & in omnibus maximè ad interrogandũ dominum,eiq; reſpondendum promptus ex feruore charitatis pro ſe & aliis(reſpõdit:) Dñe in cuius ditione cũcta ſunt poſita (ad quẽ ibimus?) quia non eſt dux veritatis niſi tu.q.d. Similem tui inuenire nõ poſſumus:tu ſolus ſufficis nobis, propter quem omnia reliquimus. Et cũm non ſit ſimilis tibi: non eſt à te ſed ad te eundẽ. vnde Aug. Si nos repellis à te:da nobis alterum te quem ſequamur. In Petri reſpõſione, exprimitur maxima dilectio ad Chriſtum.vnde Chryſ. Petrus fratrũ amator, amicitiæ conſeruator,pro toto reſpõdet collegio:

Petri feruor.

(domi-

A (domine ad quem ibimus ?.) Hoc aũt verbum multæ amicitię eſt oſtenſiuum: iam.n.Chriſtus eis honorabilior erat quàm patres & m̃atres. (Verba vitæ æternæ habes.).i.verba vitæ æternæ promiſsiua ,& ad ea inductiua : quibus qui non crediderit,in æternum peribit.Qui in miniſtratione corporis & ſanguinis tui promittis vitã:etiam in verbis prædicationis tuæ promittis eã:virtus.n.dei eſt in euangelio. Moyſes habuit verba dei,ſimiliter & prophetæ: ſed rarò verba vitæ æternæ: tu verò promittis vitam æternam . Quid ergo aliud maius quærimus? Exprimitur.n.in Petri reſponſione vera confeſsio fidei : cùm ſubditur : (Et nos credimus corde) & cognouimus ſignorum virtute : vel (credimus & cognouimus :) quia de credere procedit & intelligere : (quia tu es Chriſtus ,) quantũ ad humanitatem : in qua vnctus es vnctione deitatis vt rex & ſacerdos (filius dei)pa

B tris naturalis quantũ ad diuinitatẽ:& per conſequens æqualis ei in natura & potentia.i. (ſecundum Aug.) quia ipſa vita æterna tu es: & non das in carne & ſanguine niſi quod es.ſ.vitam æternam . Panem ac carnem & ſanguinẽ ſuum vocat hic dñs fideliũ ſocietatem in corpore ſuo,quod eſt eccleſia.Panem: quia eccleſia quotidie reficit quos recipit:& in ea quouſque ad plenã ſatietatem perueniatur, alter alterum verbo & exemplo paſcit . Vnde dñs ad Petrum:Paſce oues meas . Caro autem & ſanguis Chriſti eccleſia dicitur:quia incarnatione verbi,fide & ſacramentis vnita,viuit de ſpiritu Chriſti . Sicut.n.corpus vniuſcuiuſq; hominis viuit de ſpiritu ſuo.i.de anima ſua : ita fideles animæ viuunt de ſpiritu ſancto. Vnus ergo panis, & vnum corpus, ſiue vna caro & ſanguis Chriſti,multi ſumus . Conformitas etiã Chriſti & eccleſiæ , pariter & caro & ſanguis Chriſti

Panis & ſanguis,eccleſia ẽ.

Ioa.21.

C appellatur:eo ꝙ ſit proprius effectus incarnationis verbi, & finalis cauſa dominicæ paſsionis.Vnde Augu.Hunc itaq, cibũ & potum , ſocietatem vult intelligi corporis & membrorũ ſuorum,quod eſt eccleſia.Huius rei ſacramentum.i.vnitatis corporis & ſanguinis Chriſti, in dominica menſa præparatur, & de menſa dñi ſumitur.Qui accepit myſterium vnitatis,& nõ tenet vinculum pacis : non myſterium accipit pro ſe,ſed teſtimonium contra ſe . Hoc eſt ergo manducare illam eſcam, & illum potum bibere,in Chriſto manere : & illum manentem in ſe habere.Ac per hoc qui nõ manet in Chriſto:& in quo nõ manet Chriſtus: proculdubio non manducat ſpiritualiter eius carnem: nec bibit eius ſanguinem:licèt carnaliter & viſibiliter premat dentibus ſacramenta corporis & ſanguinis Chriſti:& tantæ rei ſacramentũ , ad iudicium ſibi manducat & bibit. Signum ergo quia manducauit & bibit hoc eſt , ſi manet & manetur : ſi habitat & inhabitatur: ſi hæret & non deſeratur. Manemus autem in illo , cùm ſumus membra eius:manet autem ipſe in nobis,cùm ſumus templum eius.Hæc dicuntur vt amemus vnitatem:& timeamus ſeparationem. Hoc totum quod dominus de carne & ſanguine ſuo locutus eſt,ad hoc nobis valeat, vt carnem & ſanguinem Chriſti non edamus & bibamus tm̃ in ſacramento , quod multi faciunt mali:ſed vſq; ad ſpiritus participationem manducemus & bibamus:vt in domini corpore tãquam membra maneamus,vt eius ſpiritu vegetemur. hæc Augu.Et ſecundum eundem , ille ſacramentaliter manducat & bibit , qui ipſum ſacramentum tm̃ ſumit: ſpiritualiter verò,qui pertingit ad rem ſacramenti . quæ eſt res duplex:vna ſignata & contenta: quæ eſt Chriſtus integer:qui continetur ſub ſpecie panis & vini.Alia res eſt ſignata & non contenta: & hoc eſt corpus Chriſti myſticum:quod eſt in prędeſtinatis vocatis,& iuſtificatis . Et ſciẽdum quòd nonnulli doctores aliqua de prædictis incidẽtaliter ad altaris ſacramentum referunt : ſed in continua expoſitione nullus : quia de ſacramento altaris propriè habetur infrà in cœna domini, quando hoc ſacramentum inſtituit.

Mandu candi

D corporis Chriſti forma.

ORATIO.

E Domine Ieſu Chriſte , ſufficiens ſalus animæ meæ: da mihi te ſolum deſiderare:deſiderando te propter te , non propter aliud quærere.quærendo inuenire: inueniendo tenere:tenendo amare : amando peccata redimere:redempta non iterare illuſtra quæſo domine cor meum lumine tuæ gratiæ diuinæ: vt te ductorem in omnibus vijs meis habeam : & ſemper te,qui es ſuper omnia, præ omnibus timeam & diligam;: tuãq; in omnibus faciã voluntatem:nec vnquam a te recedam : ſed ſemper tibi adhæream: quia tu ſolus ſufficis, & vitam æternam promittis:ad quam miſericorditer perducere me digneris. Amen.

De tranſitu domini & diſcipulorum per ſata. Cap. 71.

F DEinde cùm dominus quadam die ſabbati (tranſiret per ſata) ſeu blada.i.per campos vbi erant ſegetes(diſcipuli eius)vt homines eſurientes(vellebant ſpicas) propter ciborum delectum & penuriã. (& manibus ſuis confricantes edebant grana) cõſolando famis inopiã.Ecce fercula apoſtolorum.ſ.grana ſpicarum:erant.n.columbę: quarum eſt grana comedere.Eſuriebãt tum ex paupertate, tum ex turbarum importunitate : in quo ſignatur ꝙ prædicatores & prælati debent poſtponere cibum corporum, propter ſalutem animarum. Vnde Beda:non habentes.n. diſcipuli ſpatium manducandi propter importunitatem turbarum,eſuriebant vt homines , ſed vellentes ſpicas inediam conſolabantur : quod eſt indiciũ auſterioris vitæ, non præparatas eſcas ſed ſimplices quærere cibos.Vnde & Chry.Putas quãtam occupationem doctrinæ habebant apoſtoli:vt nec manducandi licentiam inuenirent. O beati apoſtoli,in quibus tunc corpus quod ſuũ eſt ſuggerebat: qñ animus quid ageret non habebat. Carnales autem homines. nec tunc ſpiritualia curant: cùm nihil habuerint carnale

Luc. 6. Mat. 12

Fames apoſtolorum.

quod

G quod agant.(Phariſæi autem videntes) reprehenderunt dominum de hoc: quaſi contra legem agerent diſcipuli ex doctrina magiſtri:& dicunt: (Ecce diſcipuli tui faciunt quod non licet eis facere ſabbatis.) Nō arguebant eos agere contra legem, quaſi raperent alienum: quia ſecundum legem licitum erat famelico intrare ſegetem vel vineam proximi & comedere: non tamen falcem mittere, ſeu foras eiicere vel portare: ſed ſuper eo ꝙ ſpicas vellendo, & fricando die ſabbati cibum præparabant ſibi: quia præceptum erat in lege ꝙ cibaria præparentur die præcedenti, & non in die ſabbati. Vbi Chryſo. Iudæi ſcientes quia diſcipuli quaſi ſpeculum ſunt magiſtri. quia in diſcipulis magiſter videtur: propter hoc errorem diſcipulorum volentes in opprobrium Chriſti vertere, ita dicebant: Non propter iniuriam legis dolētes: ſed detractionis occaſionem inuenire cupientes, iſta docebant. Nec.n. poterant aliis contra legem agentibus contriſtari: cùm ipſi quotidie in legem peccarent. Nam quia alio peccāte dolet: ipſe circa iuſtitiam multum eſt perfectus. Nec.n poteſt aliquis alteri amplius miſericors eſſe quàm ſibi. hæc Chryſ. Dominus aūt confutat phariſęos, diſcipulos rationabiliter excuſando:& quòd contra legem non faciebāt oſtendendo. Et primò per exemplum: in quo duplex tangitur ratio. Prima eſt à ſimili, ex parte ſumentium: quia ſimilis neceſsitas fuit in diſcipulis quæ fuit in Dauid, quando comedit conſecratos (panes ꝓpoſitionis, quos non licebat ei edere, neq; his qui cum eo erant.) Si ergo Dauid excuſatur, qui comedit in neceſſitate, quod alias non licebat: per conſequens & diſcipuli excuſantur, quia neceſſitas eis imminebat. Secunda eſt à minori, ex parte ſumptorum: quia Dauid in neceſsitate comedit ſanctos panes licitè, quod licebat ſolis ſacerdotibus ergo multò magis diſcipuli ſpicas communes omnibus. q.d. ſi neceſsitas ibi legem nō habuit: nec hic habere debet. Neceſsitas.n. facit aliquid licitum, quod alias eſſet illicitum. Et ideo diſcipulis eſurientibus, quod licitum non erat in lege: factum eſt licitum famis neceſsitate. Sic hodie, ſi quis æger ieiunium fregerit: reus non habetur. Cùm ergo phariſæi illa legunt, laudant miſericordiam factā in Dauid & ſuis: & quando iſta vident, reprehendunt tranſgreſſionem in diſcipulis. ex quo apparet ꝙ non legis iniuriam defendunt: ſed ſuam malitiam oſtendunt. Alia ratio eſt à maiori: quia ſacerdotes quorum intereſt maxime cerimonias legis obſeruare, violando ſabbatum quandoq; ſine crimine ſunt: vt dum in templo opera manualia circa ſacrificia faciunt animalia occidendo, excoriando, hoſtias lauando carnes coquendo, & conſimilia faciendo: vel etiā duos pueros circuncidūt. Ergo multo plus diſcipuli qui nullius in hoc legis ſunt, vel ordinis, vellētes ſpicas in die ſabbati, & comedentes ſine crimine ſunt. Deinde poſt autoritates alienas, conuincit eos autoritate propria. Et primò per aſſertionem veritatis:& eſt ratio talis. quia potentius eſt tēplum ſpirituale quàm figurale: ſed ſi figurale potuit defendere ſacerdotes ſibi ſeruientes: ergo multo plus ſpirituale, quod eſt Chriſtus: diſcipulos ſibi credentes. de quo templo dicit: Soluite templum hoc: (quia maior templo eſt hic).ſ. Chriſtus: quia eſt templi dominus. Secunda ratio eſt, in qua conuicit eos per affectum pietatis:& eſt talis: Magis vult dominus affectum miſericordię & pietatis, quam cerimonias veteris legis. Sed paſcere eſurientes, eſt opus miſericordiæ: & obſeruare ſabbatum, vel victimas offerre, eſt cerimoniale: ergo &c. Vnde magis vult deus miſericordiam, qua quis ſubuenit alteri, vel ſibi indigenti, quam ſacrificium: & opera miſericordiæ ſunt magis accepta deo, quam victimę: hoſtia.n. deo placabilis, eſt ſalus hominum. Tertia ratio, eſt in qua conuicit eos per ſuæ poteſtatis oſtenſionē: & eſt talis: Dominus poteſt diſponere in his rebus quibus totaliter præeſt: ſed Chriſtus præeſt totaliter & diſcipulis, & ſabbato: ergo poteſt diſpenſare cum diſcipulis de opere in ſabbato. Ipſe.n. fecit ſabbatum propter hominem: vt in eo quieſcat & deo vacet: & non hominem propter ſabbatum: & ita (dominus eſt etiam ſabbati.) Et ideo ſecundum Ambroſium, ſicut poſuit ſabbatum: ita poteſt etiam deſtruere. Quia ergo ſabbatum propter hominem fecit: & dominus ſabbati eſt: magis curam adhiberi voluit ſaluti hominum, quam cuſtodiæ ſabbati: permittendo diſcipulos ſpicas vellere, & famem repellere. Chriſtus itaq; non ſubeſt obſeruationi legis: ſed præeſt & eam mutare poteſt: & ideo nō peccat qui ſecundum ordinationem eius obſeruat. Quod autem dicitur factus ſub lege: ſubiectio illa erat volūtatis, nō neceſſitatis: ideo qñcunq; ſe ſubiecit, propter humilitatem: quando que ſe præfuiſſe oſtendit, propter autoritatem. Vbi Chry. Sabbatum non propter otium factū eſt: vt omnino in die ſabbati vacent: ſed vt otiātes meditentur deum, ſuū eſſe factorem: & per vacantiam, dei opera recordentur: vt dum vacantiæ illius ratio quæritur, deus rerum opifex demonſtretur. Ipſe.n. legem dans ſabbati: nihil facietis, ait, præter ea quæ faciet anima: hoc eſt.n. feſtū, ſi intendantur ſpiritualia, & ſecedant terreſtria, & vacemus vacatione ſpirituali. hæc Chry. Miſticè, per apoſtolos intelligi poſſunt prædicatores & prælati: per eſuriem, fames ſalutis humanę: per ſata, mundus in quo ſunt diuerſa hominum genera ſeminata: per diuerſas ſegetes, diuerſæ nationes: per ſpicas, homines: per paleas, corpora: per grana, animę: quia ſicut in ſpica duo ſunt,ſ. granum & palea ſic in homine corpus & anima. Diſcipuli ergo id eſt prædicatores & prælati, eſurientes hominum ſalutem, debent tranſire per ſata.i. per mundum prædicando, & euellere ſpicas homines à terrenis quibus corde inhæſerant, ſeparando: confricare manibus, exemplo ſuæ operationis ad bonum prouocando: in qua ſeparatur vitium à virtute.ſ. palea à grano: & ſic manducare, eccleſię incorporando: & ſabbato debent hoc agere.ſ. ſpe quietis æternæ, ad quam alios

Deuter. 23.

Diſcipuli ſpeculū ſunt magiſtri.

H

Dolere de peccato alieno.

1. Re. 21

I

Neceſsitas legē non habet.

K

Ioan. 2.

L

Sabbati dñs.

Gala. 4.

M

Sabbati inſtitutio.

Homines per ſpicas denotātur.

A alios volunt inuitare. Et de hoc conqueruntur phariſæi, id eſt dæmones & infideles, phariſæorum conſortes. Vbi Beda: Vellere itaq; ſpicas, eſt homines à terrena intentione, qua ſolum mentis quaſi radice fixerant, eruere. Fricare aũt manibus, exemplis virtutum ab ipſa carnis cõcupiſcentia quaſi folliculis atq; integumentis ariſtarum puritatem mentis exuere. Grana verò manducari, eſt emundatum quenq; ab omni inquinamẽto carnis & ſpiritus per ora prædicantium eccleſiæ membris incorporari. hæc Beda. Item per ſata, intelligitur ſacra ſcriptura: quæ diuinarum ſententiarum ſeminibus eſt ſeminata. Per diuerſas ſegetes, diuerſi libri: per ſpicas, ſententiæ. Item per ſata prædicatores cũ dño ambulat, cum ſacras ſcripturas deuotè ſtudendo & meditando inueſtigant. Eſuriunt, dũ in eis panẽ vitæ pro ſe & alijs inuenire deſiderant. ſpicas euellunt, dũ ea quæ ſibi vtiliora videntur in eis, colligunt: collectas confricant: dum tandiu diſcutiunt, donec ſub paleis literæ grana ſpiritualis intelligentiæ inueniant. grana verò ipſa manducant, cum ſibi & alijs miniſtrando per impletionem operum incorporãt & virtutes roborant: & hoc ſabbato faciunt, dũ à terrenis neceſſitatibus, & etiam turbidis cogitationibus quieſcentibus, deo vacant: ſecundũ

B

Eccleſiaſtic. 38. illud Eccleſiaſtici: Sapientiam ſcribe in tempore vacationis. Hoc dominus ſabbati .ſ. Chriſtus, probat: ſed Iudæi vel adulatores, mẽtis refectionem & requiem animarum neſcientes, reprobant: dicentes quia quieſcendum eſt ſaltẽ in ſabbato, non intelligentes φ tunc magis debemus videre quoniam ſuauis eſt dominus, & requiem cœleſtem quærere operando. Conſidera nunc & intuere diſcipulos, & in tanta neceſſitate conſtitutis compatere quãuis ipſi gaudenter hoc faciant paupertatis amore. Quid. n. eſt cogitare principes mundi præſente omnium conditore, ad tam tenuem paupertatem redactos, vt tali pabulo more animalium oporteat ſuſtentari? Vnde Chryſo. Tu autem admirare diſcipulos, qui ita erant ſuppreſſi, & nullã temporalium habebant curam: ſed contemnebant carnalem menſam, & fame oppugnabantur cõtinua: & neq; ita deſiſtebãt à Chriſto. Niſi. n. eos coegiſſet vehementer eſuries: nunquam hoc feciſſent. hæc Chry. O quàm dulcis erat ille cibus eſurientibus, ſicut & illa aqua inſtar mellis ſitientibus obtinere videbatur: de qua dicitur: De petra melle ſaturauit eos. Aſpiciebat eos dominus, & eis compatiebatur: quia tenerrimè eos diligebat. Sed nihilominus gaudebat, tã ꝓpter eos quos in hoc multũ mereri ſciebat quã ꝓpter nos quibus exẽplũ relinquebat. In hoc. n. exẽplo ad multas virtutes ꝓficere poſſumus. Nã hic mirabiliter paupertas relucet: põpa mũdi cõtẽnẽda oſtẽditur: ſumptuoſa & ſaporoſa ciborũ præparatio deſtruitur: & gulæ voracitas cum turpi vnctuoſitate & inſatiabili appetitu totaliter eneruatur: inſuper & beſtialitas multorum hominum hic confunditur: quia vt dicit Auguſtinus, appetere voluptates corporis, & vitare moleſtias, ferinæ vitæ actio eſt. Ig-

Pſal. 33. 85. 99. & 144.

C

Pſal. 80

Paupertas.

Voluptas.

tur, vt ait Bernardus, Ridiculum eſt ſanctos honorare conuiuijs: qui deo abſtinentijs placuerunt. Hic etiam renouata videtur primæ ætatis beata ſimplicitas: in qua homines fructibus arborum, ac herbis, & aqua contenti viuebant. D

Vnde Boetius. Felix nimium prior ætas, Contẽta fidelibus aruis: Nec inerti perdita luxu. Facili quæ ſera ſolebat Ieiunia ſoluere glande. Sõnos dabat herba ſalubres: Potum quoq; lubricus amnis: Vmbras altiſsima pinus. Vtinam modò noſtra redirent in mores tempora priſcos: Sed ſæuior ignibus Ethnæ, Feruentis amor ardet habendi. hæc Boetius. Vnde & Hiero. Videns deus φ diligenter appoſitum eſſet ad malitiam cor hominis ab adoleſcentia: & ſpiritus eius in his permanere non poſſet: quia erant caro: opera carnis diluuio condemnauit: & auidiſsimam hominum gulam probans, dedit eis licentiam comedendarum carnium. Eſum. n. carnium vſque ad diluuium ignoratum fuiſſe ſcias. poſt diluuiũ autem quaſi in eremo murmuranti populo coturnices ita dentibus noſtris neruos & virulentas carnes ingeſtas. Vinum. n. cum carnibus poſt diluuium dedicatũ eſt. Vnde etiam Petrus Damianus: Poſt mundi naſcentis exordium, per mille fere atque ſexcẽtos annos humanum genus ſine vini poculo & eſu carnium vixit: nec tamen quiſpiam eorum quos ſcriptura commemorat languore contabuit. hæc Petrus. Tunc ergo ſimplex erat cibus & morbus rariſsimus: nunc autem contrariũ videmus. vnde Seneca: Immunes erant ab iſtis malis qui nondum ſe delitijs ſoluerant. Multos morbos multa fercula fecerunt: varius ẽ ex diſcordi cibo morbus eſt. Innumerabiles eſſe morbos nõ miraberis, coquos numera. Ex iſtis non ſingulares morbi naſcuntur: ſed explicabiles, diuerſi, multiformes. Vnde & Chry. Voluptas & ingluuies ſanitatis noſtræ ſtabilitatem omnem ſubtrahit facile. Et ſi iueris ad medicinalem locum: & accedens interrogaueris, omnes ferè ægritudinũ cauſas illinc inuenies exiſtentes. Nam vilis quidem & parua menſa, ſanitatis mater eſt. Propterea & medici ita eam vocarunt, non ſaturari demum ſanitatem vocantes: inſatietas. n. cibi, ſanitas eſt: indigenter cibari, matrem ſanitatis dicentes. Si verò indigentia eſt mater ſanitatis manifeſtum eſt quoniã plenitudo mater eſt morbi & ægritudinis: & generat paſsiones, & ipſorum ſuperexcedens medicorum artem. Etenim pedum dolores, & capitis grauedinem, & caligines, & manuum dolores, & tremores, & diſſolutiones membrorum & icteritiæ, febres longæ & flãmeæ, & his multò amphora, non parſimonia & philoſophica dieta: ſed ex abundanti comeſtione & plenitudine generari apta nata ſunt. Si verò vis & animæ ægritudines videre quæ hinc naſcuntur: aſpicias quoniam auaritiæ luxuriæ, melancholiæ, deſidiæ, incontinentiæ, inſcitiæ omnes hinc habent principium. Quæ omnia excogitantes, fugiamus & ebrietatem & voluptatem: non eã tantum quæ in menſis eſt; ſed & aliam omnẽ quæ eſt in rebus mundanis: & pro ea permute-

Gene. 8.

E

Carniũ eſus.

Exodi 16.

Vini inuentio.

Morbi origo ex cibo vario.

F

Sanitatis mater indigentia.

Gulæ mala.

mus

G mus eſt quę à ſpiritualibus eſt voluptatem: & ſecundũ prophetam voluptemur in domino, in his quę hic ſunt, & futuris potiamur bonis. Hęc Chryſo.

Voluptas ſpernẽda.

Voluptates ergo corporis ſpernendæ ſunt: quia dolores ingerendo nocent. Vnde Horatius: Sperne voluptates: nocet empta dolore voluptas. Nec ſolum corpori nocent: ſed & animam occidunt.

Horatius in epiſtol. 2.

Vnde Grego. Dum os delectatur in cõdimentis anima necatur comeditis. Et ideo qui ſapiés eſt voluptaté corporis in voluptaté animi cõmutet. Vnde Rabanus: Si dulcediné diuini amoris perfecte guſtaueris: de temporali dulcedine non curabis. Vnde & Seneca: Animi voluptates quiſquis ſequitur, & bene intelligit: omnium ſenſuum blandimenta contemnit. Si ergo ſic hodie fieret, prout tunc diſcipuli, & in prima ætate communiter homines faciebant: nõ indigeremus apparatu rerum, nec H ſupellectili varia & pompoſa: in quibus genus humanum eſt inextricabiliter intricatum.

Coquorũ ars inutilis.

Vnde Chryſoſt. Vbi.n. coquorum ars vtilis eſt, nobis nuſquã: ſed & valde inutilis & nociua, corporis & animæ nocens, & mater eſt vniuerſarum ægritudinum, & paſſionum: & laſciuiam, cum multa munificentia inducit. Vnde & Seneca: Si audire humanum genus voluerit: tam ſuperuacuum ſciet ſibi coquum eſſe quàm militem. Non deſiderabis artifices, ſi quæris naturam. Simplici cura conſtant neceſſaria: in delitiis laboratur.

Natura contenta eſt paucis.

Vnde etiã Boetius: Si de eo quod naturæ ſatis eſt replere indigentiam velis: nihil eſt propter quod fortunæ affluentiam appetas: paucis enim minimiſq; natura contenta eſt. Cuius ſatietatem ſi ſuperfluis vrgere velis: aut iniucundum quod infuderis, aut noxiũ erit. Quàm modicis autem natura contenta ſit, oſtendit Seneca, qui dicit, Panem & aquam I natura deſiderat: nemo ad hæc pauper eſt. Et Lucanus: Diſcite quàm paruo liceat producere vitam. Et quantum natura petat fluuium Cereremq;.

Condimentũ facile fames eſt.

Si verò iſtius famem pro condimẽto, & ſalſa addideris: miro modo ſapida reperies, quæ ſine hac inſipida videntur. Vnde Bernardus: Prudenter ſobrieq; conuerſanti, ſatis eſt ad omne condimẽtum ſal cum fame. Qua ſola non expectata, neceſſe eſt alias atque alias de neſcio quibus ſuccis extraneas cõfici permiſtiones: quæ videlicet & palatum reparent, gulam prouocent, excitent appetitum. hæc Bernardus.

Voluptatibus reſiſtendum.

Igitur (vt dicit Seneca) voluptatibus reſiſtamus: quia facilius non recipiuntur quàm exeunt. Et iterum: Proiice quæcunque cor tuum laniant, voluptates præcipue extirpa, & inimiciſſimas habe more latronum, qui in hoc nos amplectuntur vt ſtrangulent. Et (vt idem dicit) ad rabiem cogunt venire delitiæ: vt quicquid non ex voluntate reſpondet, iram euocet. Ad debellandum autem voluptates, multum valet fugere earum occaſiones. Vnde Seneca: Debellandæ ſunt in primis voluptates: & nihil delicate, nihil molliter faciendum: his cogitationibus intentum loca ſeria ſanctaq; eligere oportet.

Amœnitas nimia vitanda.

Effœminat animos amœnitas nimia: nec dubie aliquid ad corrumpendum vigorem regio poteſt. Sed quidam K excuſantes ſe, dicunt quia debiles ſunt: & quia aſſuetis carere non poſſunt. Quibus idem Seneca reſpondet, dicens: Occurres hoc loco mihi illa voce: Nimis dura præcipis. nos homunciones ſumus: omnia nobis negare non poſſumus. Scis quare non poſſumus iſta? quia nos poſſe non credimus. Nolle in cauſa eſt, nõ poſſe prætenditur. Et iterum. Moleſtum eſt, inquis carere aſſuetis voluptatibus: abſtinere cibo, ſitire, eſurire.

Prima abſtinẽtia duntaxat dura.

Hæc prima abſtinentiæ grauia ſunt deinde cupiditas relangueſcit: inde moroſus eſt ſtomachus. inde quibus fuit auidus, tibi odium eſt: deſideria ipſa moriuntur. Non eſt acerbum carere eo quod cupere deſieris. Quemadmodum pernicioſior eſt hoſtis fugientibus: ſic omne incõmodum magis inſtat cedenti & auerſo. hæc Seneca.

Cupiditas in vilibus docet.

Expedit autem vt non ſolum in delicatis, ſed etiam in vilibus cibis concupiſcentia inordinata vitetur, ad cauendum murmur, quo deus multum offenditur. Vnde Auguſtinus: De nulla re magis deũ L offendiſſe ille populus dictus eſt, quàm contra deum murmurando. Sed vt ſciremus non dei creaturam eſſe culpabilem, ſed inordinatam cupiditatem: non propter porcum, ſed propter pomum mortem primus homo inuenit: & Eſau primatus ſuos, non propter gallinam, ſed propter lenticulam perdidit. Et iterum: Daniel ideo vir deſideriorum appellatus eſt, quia panem deſiderij non comedit: & potum concupiſcentiæ non bibit: quia magis Chriſtum quàm epulas deſiderabat. hæc Auguſtinus.

Animi voluptas refrenanda.

Et non ſolum corporis: ſed & animi voluptates ſunt debellandæ: quia (vt dicit Gregorius) incaſſum caro atteritur, à prauis ſuis voluptatibus animus non refrenatur. Tu ergo hoc exemplo diſcipulorum animatus, paupertatem totis amplectere viribus: quæ ſic emicuit in præfatis mundi principibus, & ſimiliter in domino Ieſu & ſua matre, M & in omnibus qui voluerunt eos perfectè imitari. Spiritu autem eam complectere, & corde dilige: quia alias meritoria non eſſet. Laudabile quidem non eſt pauperem eſſe: ſed in paupertate paupertatem amare, & paupertatis inopias propter Chriſtum gaudenter & hilariter ſuſtinere. Proh dolor, quia multi de paupertate ſolo nomine gloriantur: ſed quo pacto vt eis penitus nihil deſit.

Paupertatis ſodales.

Dicunt ſe amicos dominæ paupertatis: ſed paupertatis ſodales & amicos fugiunt toto poſſe: ſcilicet famem, ſitim, frigus, defectus, contemptum, deſpectum, & huiuſmodi. Et vt dicit Bernardus, volunt eſſe pauperes ſine defectu, humiles ſine deiectu, patientes ſine contumeliis. Tu verò nunquam pro aliqua re ipſam paupertatem lædere velis: & nihil omnino vltra neceſſitatem habeas, vel habere deſideres. Et ſi quæris quæ ſit illa neceſſitas? Reſpondeo tibi quòd quãto intimius paupertatem dilexeris, tanto ſubtilius de neceſſitate iudicabis.

Neceſſaria nobis.

Illa nanque neceſſaria ſunt nobis, ſine quibus eſſe non poſſumus. Vnde ergo ea ſine quibus commode

potes

A potes eſſe: & illa nec habere, nec appetere, nec procurare, nec à ſponte dantibus recipere. Vnde Seneca: Circuncide ſuperflua & in arctum deſideria tua conſtringe. Conſidera tecum quãtum natura poſcat, non quantum cupiditas expectat. Impone concupiſcentiæ frenum: omnia quæ ſunt blandimenta reiice. hæc Señ. Sed multi in iudicando de neceſſariis & ſuperfluis decipiuntur & ſuperfluis tanquã neceſſariis vtuntur. Vnde Augu. Multa nos in facultatibus noſtris ſuperflua habere probamur, ſi neceſſaria ſola retineamus: nam vana quærentibus nihil ſufficit: & aliorum quodammodo retentor eſt, qui pro futura pauperibus inutiliter habet. Vnde & Seneca: Quàm multa ſuperuacua eſſent non intelleximus niſi deeſſe ceperint. Tota mihi vita mentitur: neceſſaria indicat quorũ magna pars ſuperuacua eſt: quæ ſi quandoque neceſſitas abſtulit non ſentimus ablata. hæc Seneca.

B Non ſolum autem ſuperuacua: ſed & neceſſaria ſunt quãdoque contemnenda. Vnde iterũ Seneca: Non te laudes ſi contempſeris aureos lectos, & gemmeam ſupellectilem: quæ eſt.n. virtus ſuperuacua contemnere? Tunc te admirare cùm contempſeris neceſſaria. Non magnam rem facis, ſi viuere ſine apparatu potes: tunc te mirabor, ſi contempſeris etiam ſordidum panem ſi tibi perſuaſeris herbam, vbi neceſſe eſt nõ pecori tantum: ſed homini naſci.

Neceſſaria cõtẽnenda.

Et notandum quòd abſtractio à rebus mundanis (ſecundum Bernardum) fit tribus modis. Primus modus eſt quod quis ſolum in neceſſariis contentetur: & tanquam aduenam & peregrinum ſe reputans, victu & veſtitu contentus graue exiſtimet aliis onerari: quia (ſecundum Gregorium) in hoc ipſum grauiter tolerant, quod feſtinantes ad patriam in itinere multa

Abſtinẽtia tribus modis fit.

C portant. Secundus modus eſt, quòd quis nec in neceſſariis delectetur: & in nullo ad temporalia ſit affectus: ſed tanquam mundo & mundialibus mortuus abundantiã & defectum & opprobrium æqualiter accipiat. Mortuo enim ſi quid defuerit non ſentit: ſi anima in ſuis affectibus mortificata, commodum & incommodum nõ diſcernit. Tertius modus eſt, quòd quis in vſu neceſſariorum non ſolũ non delectetur ſed potius affligatur & crucietur: vt dicere poſſit cũ Apoſtolo: Mihi mundus crucifixus eſt & ego mundo. Talis nanque non ſolũ mundo eſt mortuus, quia mundana non ſentit: ſed etiam mũdo crucifixus, quia omnia velut ſtercora arbitratur. Tali pœna eſt res creatas pro quacunque neceſſitate proſpicere: ſed ſolum delectetur per amorem deo dulciter adhærere.

Gala.6. Phili.3.

Nec tamen dominum in paupertate perfectè imitari poteris quantumcunque te eſtrinxeris. Nec videtur quod noſtra paupertas ſuæ æquiparari poſſit, quantumcunque à nobis totis viribus obſeruata fuerit. Ad quod, omiſſis aliis reddi poſſunt rationibus, ſcilicet & quia deus eſt, & quia ditiſſimus, & omnium dominus, & quia perfectiſſimus, & huiuſmodi ſimilibus, hanc ſpecialem adduco rationem: quia ipſe non ſolũ paupertatis penuriam, ſed eius opprobrium

Paupertatis domini excellẽtia.

D aſſumpſit. Nam noſtra paupertas, quia voluntarie & pro dei amore aſſumpta eſt, reputatur & eſt virtuoſa: & ideo non opprobrioſa, ſed honorifica habetur etiam apud malos. Ipſius verò non ſic: non.n. cognoſcebatur quod voluntariè pauper eſſet: ſed credebatur quod neceſſaria paupertas eum teneret: & hæc opprobriũ & contẽptũ parit. Cũ eſſet abſq; domo & poſſeſſionibus & diuitiis, ſcientibus hoc vniuerſis, magis habebatur contẽptui à multis: huiuſmodi.n. pauperes quaſi ab omnibus conculcantur: ſapientes ſunt, non eis creditur: ſi nobiles, nihilominus deridentur & contemnuntur: imò quod plus eſt, ſapientia & nobilitas, & omnis virtus in reputatione hominum in eis extincta videtur. Deiiciuntur.n. quaſi ab omnibus: adeo vt nec amicitiæ antiquæ, nec ſanguinis vincula vt plurimum eis proſint: cũ omnes ferè tales amicos vel cõſanguineos habere recuſent.

E Vides bene quomodo nec eius paupertati æquiparari, nec eum imitari potes in tam profundæ paupertatis & humilitatis abiectione. Et propterea pauperes mundi contẽnendi non ſunt: qui ipſum dñm repræſentant. Quãtum etiam noſtra paupertas a domini paupertate diſtet: conſiderare potes ex pluribus quæ ſimul tangit Chryſoſto. dicens: Cum naſciturus erat, non exquiſiuit claram domum, neque matrem diuitem, ſed pauperem, & ſponſum tectorem habentem. Et in tugurio naſcitur, & præſepio ponitur: & diſcipulos eligens, non rhetores, non ſapientes, non diuites non nobiles, ſed pauperes & ex pauperibus, & vndique ignobiles elegit: & menſam apponens, quandoque quidem hordeaceos panes apponit, quandoque autem ipſo tempore

Paupertatis noſtræ à dominica diſtãtia.

Paupertas dñi.

F diſcipulos à foro emere iubet. Et ſedilia faciẽs de fœno facit. Et veſtimenta induens vilia: & à multis illo in tempore differentia circumagiſtatur. domum autem non habuit. Si autem trãſire de loco ad locũ oportebat, ambulans hoc faciebat, & ita ambulans quod fatigabatur. Et ſedens non throno opus ei erat neque puluinari, ſed pauimento. Sic ergo Chriſtus pauper erat: qui tamen dominus omnium, rex expectabilis erat: hæc Chryſoſtomus. Attendamus hæc & erubeſcamus nos miſeri: quia talibus nõ contenti, dominum contemnimus imitari. Et maximè hoc tempore malo quo omnis qui panem habet, contentari deberet. Vnde Hierony. Iuxta miſerias huius temporis, & ubique gladios ferientes diues eſt qui pane non indiget: ſatis potens qui ſeruire non cogitur.

ORATIO.

Domine deus omnipotens, qui omnia quæ cœli ambitu continentur, ſub pedibus hominis ſubiecisti: vt ſolus homo tibi ſubiectus eſſet totus: exteriora nempe pro hominis corpore cuncta creaſti, ipſum verò corpus pro anima, animàm verò pro te, vt tibi ſoli vacaret, & te ſolum amaret: qui etiam das iumentis eſcam ipſorum, ac volucribus cœli, & piſcibus maris paſtum: da mihi huius vitæ neceſſaria ad ſalutem meam, & ad laudem tuam: vt ſic per te

Pſ.146.

prouiſus,

G proulſus, melius tibi vacare valeam: da quoq; mihi in omni defectu & penuria patientiam, ne puſillanimitate fractus deficiam. Amen.

De manco manum aridam habente. Cap. 72.

Luc. 6. Marc. 3.

FActum eſt autem poſt hæc in alio ſabbato (vt intraret Ieſus in ſynagogam eorum & doceret.) Nam ſecundum Hilariũ præmiſſa in campo dicta ſunt & geſta: & poſt hoc ſynagogam ingreditur. Sabbato intrauit ſynagogam ad docendum, propter maiorem populi frequentiam & conuentum. Vnde Beda: Sabbatis præcipue dominus in ſynagoga docet, operaturq; virtutes, non ſolum propter inſinuandum ſpirituale ſabbatum: ſed etiam propter celebriorem eo die populi conuentum: cui tunc H moris erat, quia vacare à labore per legem iubebatur, legendis audiendisq; ſcripturis operã dare. Nam ſicut hi quibus venandi ars eſt, vbi feras, vbi piſces & volucres plus abundare didicerint: ibi maximè ſua rhetia tendunt: ita dominus ſemper docuit in ſynagoga & in templo, quo omnes Iudæi côueniebant: volens omnes homines ſaluos fieri: & ad cognitionem veritatis venire. hæc Beda. Ecce in Chriſto tria.ſ. Mentis ſtabilitas: quia licèt phariſæi inſidiarentur ei: non tamen metuebat venire vbi erant: & hoc eſt contra puſillanimes. Doctrinæ veritas: quia in publico docebat: & hoc eſt contra hæreticos. Zeli immenſitas: quia totũ hoc propter ſalutem animarum faciebat: & hoc eſt cõtra eos qui inde quærunt vanam gloriam, vel temporale lucrum ſeu commodum. (Et erat) I in ſynagoga (homo habens manum aridam) & contractam: (& obſeruabant) id eſt doloſè ſeruabant eum phariſæi ſi ſabbato curaret: vt illum arguerent vel accuſarent. Vnde interrogabant eum malicioſè, ſi licet ſabbatis curare? vt ſi diceret non, arguerent eum de immiſericordia vel impotentia: ſi diceret ſic, accuſarent eum de ſabbati tranſgreſsione. Vbi Beda: Quia ſolutionem ſabbati quam in diſcipulis arguebant excuſauerat, ipſum calumniari volentes obſeruabant vt ſi ſabbato curet, tranſgreſsionis eum accuſent: ſi non curet crudelitatis aut imbecillitatis arguant. Vt.n. ait Bernardus: In factis obſeruatores, in verbis exprobratores, in tormentis ſuſtinuit illuſores. Et videns dominus cogitationes eorum: iuſsit hominem infirmum ſurgere & ſtare in medio: vt miraculum eſſet magis manifeſtum: & euidentius argueretur cæcitas malignantium: & quaſi repetendo quæſtionem ab eis motam, ſub aliis verbis hoc idem quæſiuit ab ipſis. Illis autem ſic tacentibus, propoſuit ſimilitudinem de animali: & ſoluit quæſtionem prius verbo, oſtendens per rationem quòd licitum eſt ſanare hominẽ die ſabbati: & eſt ratio talis: Magis ſubueniendum eſt homini quam animali: ſed animal ſi ceciderit in puteum vel foueam, extrahitur & liberatur die ſabbati: ergo multo plus homo qui eſt nobilior & melior: cũ ſit factus ad imaginem dei, ſi in infirmitatem ceciderit, curatur die ſabbati. K Si.n. hoc fit propter cupiditatẽ temporaliũ: multò magis debet iſtud fieri vbi ſalus quęritur animarum. Et ſic ipſi vitæ communis & propriæ côſuetudinis vincuntur exẽplo. Vnde Chryſoſtomus: Vobis ouem licet in ſabbato ſaluare: & mihi hominẽ non licet? Vobis manibus licet extrahere: mihi nec verbo licet curare? Ecce nec medicinã côficio nec manum meam ſuper illum extendo. Dico verbo, & ſanatur infirmus: & legem ſabbati veſtri nõ tranſgredior: & ſine opere opus virtutis conſummo. hæc Chryſoſto: Sed auari phariſæi plus diligunt ouem quã hominem proximũ: & laudant impendere ſubſidium in oue: & accuſant beneficiũ charitatis in homine: Vnde Hieronymus: Sic ſoluit quæſtionem propoſitam, vt interrogantes auaritiæ condemnaret. Si vos, inquit, in ſabbato ouem & quodlibet aliud animal in foueam incidens eripere feſtinatis: non L animali, ſed veſtræ auaritiæ conſulentes: quanto magis ego hominem, qui multo melior eſt oue, debeo liberare? Vnde & Rabanus: Competenti ergo exemplo ſoluit quæſtionem eorum: vt eos oſtendat ſabbatum violare in opere cupiditatis, qui eum violare arguunt in opere charitatis, legem malè interpretantes: qui dicunt in ſabbato à bono feriandum, in quo à malis tantum feriandum eſt. Vnde opus ſeruile non facietis in eo, id eſt peccatum: quia qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati. Sic in æterna requie a malis tantum feriabitur, nõ à bonis. hæc Rabanus: Secundò ſoluit quæſtionem facto, hominem habentem manum aridam ſanando. Tũc.n. ait illi, extende manum tuam: & cùm extenderet, ſtatim reſtituta eſt ſanitati. In quo patet perfectio ſanitatis. vbi Chryſo. Vt propoſitum M legis, quam Iudæi non intelligunt, ſanitas manifeſtat. Si.n. deus offenditur in opere ſabbati, ſine dubio infirmitas non fugatur: quia non poteſt iniuriam dei beneuolentia ſequi. Iſte mancus, ſecundum Hieronimum, in euangelio quo vtuntur Nazaræi, cementarius ſcribitur, iſtiuſmodi vocibus auxilium precans: Homo cemẽtarius eram, manibus victũ quæritans: precor te Ieſu vt mihi reſtituas ſanitatem: ne turpiter mendicem cibos. Dominus Ieſus maximè in ſabbatis docebat, & operabatur virtutes. Primò, vt oſtenderet ꝙ euangelicum & ſpirituale ſabbatum, melius & fructuoſius veteri ſabbato ſuccedebat. Secundò, vt ſabbato pluribus occurrentibus, proficeret pluribus, & ſaluator mundi ex miraculorum virtute manifeſtus fieret. Tertiò, vt dñs legis & ſabbati probaretur. Quartò, vt malum intellectum Iudæorum de obſeruantia ſabbati auferret dum bene operãdo ſabbatum ſe non violare probaret, qui in ſabbato curabat, & in hoc coram pluribus legiſperitos confutabat. Circa quod ſciendum, quòd aliqui ſunt actus boni in genere entis qui tamen ex ſe non habent bonitatem in genere moris: ſicut ædificare domum, vel huiuſmodi: & talia non erant licita in die ſabbati. Alij autem ſunt actus boni in genere moris, ſecundum

Venatores.

Chriſti præconia tria

Sabbato curare.

Curandi in Chriſto facultas

Exo. 20 & Leuit. 23. Ioã. 8.

Mancus aridam manũ habens.

Sabbato præcipuè operatus eſt dominus virtutes.

Actus boni in genere duplici.

A ſecundum ſe:ſicut ſunt opera virtutum:& talia licita ſunt in die ſabbati: de quibus erat ſanatio manus aridę:quia erat opus pietatis:& cum hoc erat ad gloriam dei manifeſtandã,inquantum fiebat miraculosè & ſupra naturã: & ideo talia poſſunt fieri in die ſabbati,non ſolum licitè,ſed & laudabiliter. Myſticè, ſecundum Bedam & Rabanum, homo qui habebat manum aridam,humanum genus indicat in bono opere arctatum, pro manu in primo parente ad pomum vetitum extenſa: ſed in miſeratione domini,ſaluti & bonorum operum fructibus, per innocentes Chriſti manus in cruce extenſa,eſt reſtituta. Et bene manus in ſynagoga erat arida:quia vbi maius donum ſcientiæ, ibi tranſgreſſor maiori ſubiacet culpæ: & grauius eſt periculum inexcuſabilis noxæ. Sanata manus arida iubetur extendi:quia infructuoſa debilitas animæ,nullo melius ordine quàm eleemoſynarum largitate curatur.

Humanum genus.

B Habebat autem homo dexteram manum languidam: quia ab eleemoſynis torpebat:ſiniſtram ſanã,quia ſuæ vtilitati intendebat. Sed veniẽte domino dextera ſanatur ut ſiniſtra: quia quod congregauerat auide:modo diſtribuit charitatiuè. Myſticè etiam in hoc infirmo docuit quatuor neceſſaria pœnitenti.ſ.quòd ſurgat à culpa, per pœnitentiam:ꝙ ſtet in gratia, per perſeuerantiam: ꝙ in medio,per boni exempli euidentiam: ꝙ extendat manum, per bonam operationem. Extende ergo manum primò ad pauperes, in eleemoſynarum largitione: ſecundò ad deum. in feruenti oratione: quia ſecũdum Gregoriũ: Fruſtra pro peccatis rogaturus, ad deum manus expandit, qui eas pro poſſe ad pauperes non extendit. Moraliter homo habens manũ aridam,eſt peccator:habent.n.quidam cor aridum,quia ſine bona affectione,ſine compaſſione.quidam linguam aridam,quia ſine bona locutione,ſine dei laude: quidam manum aridã, quia ſine bona operatione.

Pœnitẽti quatuor neceſſaria

C Hæc autem triplex ariditas ſumitur ex ſimilitudine arboris aridæ:quia tunc eſt verè arida,quãdo eſt ſine ſucco,ſine folus,ſine fructu. Cor habent aridum, inuidi:linguam,maliloqui:manum,auari. Iſte ex obedientia diuina manum debet extendere ad proximum,per eleemoſynarum largitionem. Ille lingua loqui ad deum, per deuotam orationem. Alius cor eleuare ad cœlum, per ſanctã meditationem:& ſic ſanatur peccator. Item ſecundum Theoph. Aridam dexteram habet manum,quiſquis non operatur quæ ſunt dexteræ partis:quia talis eſt impotẽs ad bona, ſed potens ad mala. Ex quo enim manus conſtituitur in operibus prohibitis, ex tunc areſcit in operibus bonis. Iterum verò reſtaurabitur:quãdo in virtute ſtans operabitur. Per manum.n.quæ eſt organum organorum, conuenienter intelligitur opus meritorium: & ideo manus eſt arida,quæ eſt ad hoc opus inualida: ſed cùm ad verbum Chriſti ſurgit per gratiã, tunc manum extendit per ſanctã operationẽ. Poteſt etiam per hominem, manum aridã habentem,ſignari piger & otioſus: quia ad operã dũ eſt inualidus:ſed cùm ad uerbũ Chriſti ſtat in medio virtutis:manus eius ſanatur, & in bonis operibus exercetur.

Arditas triplex

Manus dexterę ſignificatio.

D Specialiter tñ & præcipuè per hunc hominem auarus ſignatur:cuius manus ad opera pietatis & largitatis inualida reperitur. Huius manus ſunt quinq; digiti. Primus,inordinatum deſiderium habendi. Secundus,labor acquirendi. Tertius, ſolicitudo conſeruandi. Quartus ſtudiũ multiplicandi. Quintus,infidelitas diſpẽſandi. Sed vt ſanetur,ei per gratiam dicitur:extẽde manũ tuam: quia cùm ex dei dono ad opera pietatis extenditur, tũc ſanatur. Vnde Ambr. Audiſti dñi verba dicentis:extende manum tuã. Cõmunis iſta generaliſq; medicina eſt. Et tu qui putas manum habere te ſanam:caue ne auaritia, caue ne ſacrilegio contrahatur. Extende ſæpius eã. Extẽde illã ad pauperem, qui te obſecrat. Extende,vt proximũ iuues:vt viduæ præſidiũ feras:eripias iniuriæ quem vides iniuſtæ calumniæ ſubiacere. Extẽde ad deũ pro peccatis tuis. Sic manus extenditur,ſic ſanatur. hęc Ambr.

D.giti quinq; auari.

Extendenda manus noſtra eſt.

E Igitur ò auare,qui manum aridam & contractam habens non vis dare,vis accipere:non uis largiri, vis prædari:extende manus tuas vt tribuas indigẽtibus:quia in hoc tibiipſi prouidebis, & theſaurizabis in cœlis. Vnde Chryſoſt. Eleemoſynam faciamus,& ne deſpiciamus à fame correptos. Etenim tibiipſi benefacies magis, illis benefaciens. Nam his quidem præſentia porriges: tibiipſi verò futuram gloriam prædę ponis. hęc Chryſ. Inter omnia ergo opera miſericordiæ ꝓrogatiuã habet eleemoſyna,quã toties,& tam attentè nobis inculcat diuina ſcriptura. (Phariſæi autem) repleti inſipientia,id eſt,irrationabili iracundia, cum magis deberent eſſe grati de diuino beneficio,(exeuntes)de ſynagoga,& de conſpectu Chriſti, & à lumine recedentes (ſtatim cũ Herodianis) principis ſecularis ſatellitibus (coſilium faciebant aduerſus Ieſum quomodo eum perderent) ſecundũ Ambroſiũ: quomodo vitã perderẽt: non quomodo vitam inuenirent.

F Iam ergo de morte ipſius tractabant: & hic primò loquitur de procuratione mortis Chriſti,pro qua tũc primò cõſiliũ faciebant. Magna inſipientia de nece eius tractare, cuius beneficiis plurimũ indigebant:quos &t ad hoc non eius culpa,ſed liuor mouebat. Magna etiã eorũ fuit obſtinatio,quia nec verbis Chriſti,nec factis,reſilierũt à malo ſuo ſed amplius inuidia permoti,remanſerunt in malo obſtinati,vnde Chry. Phariſæi aũt conſiliũ acceperunt .ſ.à diabolo, vt perderent eum. Inuidentes .n. Chriſto nolebant eũ facere ſigna, ne gloriam acquireret,& diſcipulos congregaret:ſed turpitudinẽ inuidiæ ſuæ,ſabbati defenſione regebãt vt in prima quidẽ facie viderentur ſabbati iuſtitiam defendere:reuera aũt ſuã exquirerẽtur inuidiam. (Ieſus aũt) ſciẽs machinationes eorũ quia nihil eũ latebat,receſſit inde (cũ diſcipulis ſuis & ad mare ſeceſſit.) Receſſit aũt inde ꝓpter multa. Primò,vt eius parceret, & occaſionẽ impietatis auferret:maioriq; vtilitati eccleſiæ ſe ſeruaret. Secũdo, ꝙ nondũ venerat tẽpus

Phariſeorũ mala & cæcitas.

Receſſus Chriſti cauſæ.

G paſsionis ſuæ præfinitum a patre, necdum im-
pletæ erant prophetarum ſcripturæ. Tertiò,
quia non aderat locus. ſ. Hieruſalem, extra quã
non fuit locus paſsionis eius. Quartò, propter
dandũ ſuis in perſecutione fugiẽdi exẽplũ: ne
fuga eorũ imputaretur in peccatũ. Quintò, pro
pter humilitatis & patientiæ indicium, & cùm
poſsit aduerſarios ſuos nutu deiicere in abyſ-
ſum. Sextò, ad oſtendendũ veræ humanitatis ſi
gnũ: cùm licèt ipſe mortẽ non timeret, tñ tan-
quã homo fugit à conſilio malignantium. In
quo ẽt nos docuit, vt ab illis recedamus, quos
bonis monitis ſemper deteriores fieri videmus
homines. n. in malis obſtinati, vix poſſunt per
rationem cõpeſci. Vnde Chryſ. Sciens aũt dñs
conſiliũ eorũ, non diu contendit, ſed vna red-
dita ratione receſsit: ne magis inſaniã eorũ ex
citare: quia non poteſt fieri, vt malitia ratione
placetur. Ignorantia quidẽ ratione placatur:
malitia aũt amplius excitatur. Sciens ergo pa-
I ratos illos eſſe ad malefaciẽdũ ſeceſsit: nõ qua-
ſi timidus ſubtrahens ſe ab eis: ſed quaſi miſe-
ricors parcens eis: ne eos ad opus impium am
plius irritaret. quãuis. n. qui paratus eſt malum
facere, apud deũ iã fecit: tñ qui intelligit para-
tũ eſſe aliquẽ opus malum facere, & irritat eũ,
dans ei occaſionẽ vt compleat malũ, ipſe parti
ceps eſt peccati eius. Vt quid. n. res mala per te
exitum ſuum inuenit. Et qui ſine te fuerat peri
turus, aut quãtũ ad voluntatẽ ſuã perditus erat:
vt quid per te impleta eſt perditio eius? hæc
Chryſo. (Et multi) infirmi (ſecuti ſunt eum) ex
eo quòd viderant prædictum hominem cura-
tum (curauit eos omnes) remunerans fidem ip
ſorum, forſitan quia omnes digni fuerãt cura
tione. Docti ergo, viſis ſignis, perſequũtur: indo
cti, opinione eius ducti, amando ſequuntur: &
ideo curari merentur. Vnde Remig. Quẽ phari
H ſæi conſilio perdere quęrũt: turba indocta vna
nimi dilectione ſequitur: vnde mox ſui deſide
rii conſequitur effectũ. ſi vis & tu curari, ſi vis
ſanari, ſi vis à mortis periculo liberari: ſeque-
re & imitare Ieſum, ipſe. n. neminẽ repellit: om
nes qui eũ ſequuntur ſanat. Per phariſæos qui
diuiſi interpretantur, diſcoli qui diſſenſiones
faciunt ſignanter: per Herodianos verò ſuper
bi, qui glorioſi in pellibus interpretantur. Iſti
verò conſilium faciunt contra Ieſum: qui cũ
humilibus & charitatem habentibus cõmoran
tur: & ideo recedit ab illis ſe elongando, & hu
milibus eum ſequentibus benefacit, beneficia
ſalutis impendendo. (Et præcepit eis) qui cura
ti erant (ne) eum diuulgarent & (manifeſtũ fa-
cerent) vt inanẽ & gloriam & gloriandi de ſe
iactantiam declinaret, & vt nobis exemplum
vitãdi eam daret. Non prohibuit dominus mi-
raculorũ prædicationes ad vtilitatẽ audientiũ,
ſed in beneficiis vanæ gloriæ appetitum. Vnde
Ambr. Hic myſticè inſtruit nos, ne cùm ma-
gnum aliquid facimus laudem foris quæra-
mus. Vnde & Chryſ. Vbi quidem propter alios
alii curantur, non præcepit eis vt nemini dice-
rent: quale eſt vbi oculos cæci nati aperuit: &
paralyticum triginta & octo annis iacentem
erexit. Vbi autem non propter alios, ſed pro- K
pter meritum ipſius curat hominẽ, præcipit ei
vt nemini dicat, ſicut & leproſo mandauit.
Ideo & iſtis præcepit ne vulgarent eum: quia
propter ipſos ſolos curauerat eos: quia non
æſtimationem hominũ miraculis venabatur,
ſed credentium deſiderabat ſalutem: hęc Chry
ſoſtomus. (Et venerunt in domum) quandam
ad hoſpitandum (& conuenit iterum turba) ad
audiendum dei verbum: & tunc ita feruenter
intendebant prædicationi, quòd ipſi diſcipuli
eius non habebant tempus panẽ manducandi.
Hoc eſt contra illos qui dimittunt opus prædi
cationis, propter curam & ſaturitatem come-
ſtionis. vbi Beda: O quam fœlix occupatio
ſaluatoris: quàm beata frequentia turbæ con-
fluentis: cui tantum ſtudii ad audiendum ver-
bum dei, tantum fuit curæ ad obtinendam ſa-
lutẽ, vt autori ſaluti cum his qui ſecum erant
ne veſcendi quidem hora, à ſolatio vitæ miſe- L
ris impendendo, libera maneret. Vtinam dñe
Ieſu, & in noſtri temporibus æui, tantum gra-
tiæ tuis fidelibus largiaris, qui doctores ſuos
aſsiduitate diſcendi nõ ſolum ab appetitu car-
nalium voluptatum, verumetiam nonnunquã
ab ipſa quoque panis quotidiani perceptione
præpediãt. hęc Beda. (Et cùm ſui) ſcilicet Iu-
dæi, qui ex parte matris de cognatione ſua e-
rant, viderent inſolitum feruorem in eo, &
audirent altitudinem diuinæ ſapientiæ, quam
capere non volebant: æſtimabant eum mente
alienatum, & in furorem verſum, ſenſu perdi-
to loqui: & (exierunt tenere eum) & ligare, ne
ſibi vel aliis poſſet nocere. Vbi Beda: Vere ſicut
ipſe dicit alibi: Non eſt propheta ſine honore,
niſi in patria ſua, & in domo ſua. Quem enim
exteri quaſi autorem vitæ, & ſapientiã dei adi
re & audire deſiderant: hunc propinqui quaſi
mentis impotẽ eſſe ligandũ decernunt. Allego M
ricè aũt in eo quòd turba ad illum conueniẽ-
te frequenti, vt furioſus à ſuis continetur: ſalus
credentium de gentibus approbatur: & inuidia
Iudæorum & perfidia notatur: de quibus ait
Ioannes: In propria venit, & ſui eũ non rece- Ioan. 1.
perunt. hæc Beda. Similiter & hodie qui ad ſe-
quendum Chriſtum ſunt feruidi, à mundanis
hominibus inſani reputantur: & per eos quan
tum poſſunt à bono retinentur. O quantũ vna
non dico menſura, ſed gutta huius vini valeret,
quæ hanc inſaniam induceret. Fœlices qui
hac laborant inſania: vt de illis dici poſſit il-
lud ſapientiæ: Nos inſenſati vitam illorum æſti
mabamus inſaniam: vtinam & ego miſer vnus
de illis merear fieri: ac cum eis inter filios dei
computari: & inter ſanctos ſortem habere.

Recedẽdum ab obſtinatis in malo.

Laudis humanæ vitatio.

Sapientiæ.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, rogo te per viſcera
miſericordię tuę, vt me mancum, ad facien
dum opera bona inualidum, digneris miſe
ricorditer ſanare: & ad omne opus bonũ, fortẽ
& aptum facere. Fac me ſtare in medio virtu-
tum: vt te iubente & faciente, extendam ad iu-
ſtitiam, non ad iniquitatem, manus meas: meq;
in bonis exercendo, tuũ beneplacitum in om-
nibus

A nibus faciam: & in malis areſcendo, ab offenſa tua omnino abſtineam. Da mihi bone Ieſu: vt præ omnibus diuitiis & delitiis ſeculi, intendã verbo dei, ac meæ & aliorum ſaluti. Amen.

De dæmoniaco cæco, & muto. Cap. 73.

Mat. 12. Luc. 11.

POſt prædicta, oblatus eſt ei homo dæmoniũ habens, cæcus, & mutus: ſed Lucas mutum tantum, non cæcum dicit, tacens quod Matthæus expreſſit. Nec talia ſunt in dæmone formaliter, ſed ſolum effectiue: quia effecerat hominẽ cæcum & mutum: & ideo ipſo eiecto, vidit, & loquebatur homo. Vnde ſequitur: (Et curauit eum,) in quo notatur à dæmonio liberatio. (ita vt videret,) in quo cæcitatis illuminatio (& loqueretur:) in quo loquelæ reſtitutio. Vbi Hiero. Tria ſigna ſimul in homine perpetrata ſunt. cæcus videt: mutus loquitur: poſſeſſus, à dæmone liberatur. Quod tunc quidẽ carnaliter factum eſt: ſed quotidie cõpletur in cõuerſione fideliũ: vt expulſo dæmone primùm lumen fidei accipiant: deinde in laudes dei tacentia prius ora relaxentur. Vnde & Aug. Dæmonium enim habens, cæcus & mutus eſt, qui non credit deo: & ſubditus eſt diabolo, qui nõ intelligit, & non confitetur ipſam fidem: vel qui non dat laudem deo. Vnde etiã Chryſo. Ne aliquis putet quia ſufficit homini fideli cognoſcere deũ, eſt & neceſſarium confiteri deum: & ideo cæcum & mutum curauit. oculos ad cognoſcendum: os ad cõfitendum deum. Qui cognoſcit, & non confitetur: ille etſi oculos mentis habeat curatos, tamen adhuc mutus eſt. Qui ergo videns non facit præcepta dei: & qui loquens non loquitur laudem dei & gratiã: ille etſi loquitur & videt quantum ad deum: tamẽ & mutus & cæcus eſt. Non enim ille videt deũ, qui ſcit deum: ſed qui timet & diligit deum. Et qui orat & pſallit, & non facit quæ laudat: ille corpore loquitur, animo autẽ tacet. hæc Chry.

Dæmoniacus cæcus & B

C Moraliter.

Spiritualiter dæmonium ille habet, qui in peccato mortali perſeuerat. Quandiu. n. peccatum in homine regnat, tandiu victus & captiuus, à diabolo poſſidetur & captiuatur. Vexat autem dæmonium triplex: ſuperbia in mente: concupiſcentia in carne: cupiditas in rebus. quia omne quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, aut concupiſcentia oculorum, aut ſuperbia vitæ. Hoc autem triplex dæmonium facit mutum: nam cùm loquela data ſit homini ad laudandum deũ, & gratias agendum: ad loquendũ veritatem, & ædificandum proximum: ad confitendum peccatum, & veniam de eo petendũ. Primam loquelam aufert ſuperbia: quæ quod dei eſt. ſ. laudem, vſurpat ſibi. Secundam aufert auaritia: quæ ſoli ſibi intendit, non proximo. Tertiam aufert luxuria, & maximè contra naturam. Vnde Sodoma interpretatur ſilẽtium, ſiue muta. Item facit cæcum. vt ad ſalutem ſuã pertinentia & ſibi proficua non videat: & eam lucem, quæ ait: Ego ſum lux mundi, non ſequatur: ſed in tenebris ambulet. Hic dæmoniacus,

Dæmonium vexãs mentem, triplex peccatũ eſt, faciẽs mutum & cæcum.

Io. 8. b.

D cæcus, & mutus ſi domino offeratur, ſi ad pœnitentiã conuertatur, mox Ieſus curabit eũ: ita vt eiecto dæmonio, videat & loquatur. Abũdat dæmonis malitia: ſuperabundat diuina clemẽtia. In iſto dæmoniaco, malitia dæmonis multum abundauit: quia cùm tenebat obſeſſum ipſum fecerat cæcũ & mutũ. ac (ſecundũ Chryſ.) & ſurdum: ſed dei miſericordia in ipſo abundauit: quia dæmonium ab obſeſſo eiecit: loquelã ſibi reſtituit: lumẽ reparauit: & auditũ reſerauit. Per hunc igitur hominẽ ſic curatũ, intelligere poſſumus peccatorem iuſtificatũ: cui deus ſpiritualiter quatuor beneficia ſupradicta concedit. Primũ eſt, ꝙ diabolũ ab eo expellit. Peccator. n. diabolũ in domũ animæ ſuæ inducit: ſed Chriſtus eũ expellit vt eã inhabitet. Domus ãt animæ, tria habet ſolaria: vnum ſuperius. ſ. ſpũm: aliud inferius. ſ. corpus: tertium mediũ. ſ. animã. Deus in ſuperiori ſolario. ſ. ſpiritu, habitat: qñ ipſe ſpiritus contẽplationi vacat. habitat in ſolario medio. i. in anima, qñ ipſa intendit internę meditationi: habitat in ſolario inferiori. in corpore, qñ ipſum corpus exercitatur & intẽdit mortificationi. Secũdũ beneficiũ eſt: quia deus peccatori linguã aperit. Deus dedit homini linguã ad tria. ſ. vt deũ laudet, vt proximum ædificet, vt in confeſſione corã deo ſe reprehendat & accuſet. Peccator aũt quia lingua ſua ad iſta tria non vtitur: ideo rectè mutus dicitur. Cùm ergo deum incipit laudare, proximũ ædificare, & ſe accuſare: tunc loquitur, & lingua ad debita officia vtitur. Tertiũ beneficiũ eſt, qñ deus peccatori lumen reſtituit. Signũ ãt ꝙ ipſe ſic illuminatus eſt, qñ videt ante & retrò, à dextris & à ſiniſtris. Ille hẽt oculos retrò: qui conſiderat & cogitat peccata q̃ fecit, q̃ turpia, q̃ multa, q̃ grauia & inde habet dolorẽ. Ille habet oculos añ ſe, qui videt & cogitat de iudicio dei futuro, & inde habet timorẽ. Ille habet oculos à dextris: qui videt & cogitat mũdi proſpera, quàm ſint caduca & vana, & ad ea nõ alliciatur per amorẽ: ſed reſilit per aſpernationẽ. Ille habet oculos à ſiniſtris qui videt mũdi aduerſa, quàm ſint breuia & vilia: & ideo in eis nõ frãgitur per impatientiã. Quartũ beneficiũ eſt, qñ deus peccatori auditũ reſtituit. Eſt. n. peccator ſurdus: quia nõ audit deũ admonentẽ, nec deum benefacientẽ, nec deum inſpirantẽ, nec deum cõminantẽ: tunc ãt ſurdus auditũ recipit, qñ deũ in hmõi audit. (Et ſtupebãt turbę.) ſ. ſimplices, diuinã virtutẽ in Chriſto admirãtes. (Et dicebãt: Nunquid iſte eſt filius Dauid?) q. d. ſic quia hic eſt Chriſtus nobis promiſſus de ſemine Dauid. Moraliter eiicitur dęmonium in cõtritione: loquitur qui prius erat mutus, in cõfeſſione. admirãtur turbę, in ſatiſfactione. ſ. qñ vident bene operari eos qui nõ ſolebant niſi mala facere. Scribæ autem & phariſæi. ſ. literati & maiores inuidiæ nequitia pleni, audientes turbas, ſcilicet ipſum confitentes eſſe Chriſtum, propter euidentiã facti: (dixerunt) In corde & cogitatione. (In Beelzebub principe dæmoniorum, eiicit dæmonia:) & ſic in ſpiritum ſanctum blaſphemabãt: quia ſpiritu

Iuſtificato cõferũtur quatuor bñficia.

E

Lingua cur data.

Oculos habere antè & retrò.

F

Moraliter.

G ſancto(cuius opus eſt dæmones eiicere, & ſani
tates perficere)contumeliã inferebant.Quia.n.
factũ mirabile negare non poterant:ideo mo-
dum faciendi calumniabantur:& ſic factũ infa
mare conabantur:dicentes Ieſum Chriſtũ per
aliquem dæmonẽ ſuperiorem ſibi,ẽt familiarẽ
& priuatũ,eiicere dæmones inferiores de cor-
Inuidię mos. poribus obſeſſorũ.Nam vt ait Chryſo.Inuidia
non quærit quid dicat:ſed ſolũ vt dicat. Sic &
hodie, multi cùm non poſſunt aliorum verba
vel facta directè reprehendere:conãtur inten-
tionem & modum eorũ infamare. Vbi Beda:
Turbis aũt,quæ minus eruditæ videbantur, do
mini facta mirantibus,ſcribæ & phariſæi, vel
negare,vel ſiniſtra interpretatione peruertere
laborabant:quaſi non diuinitatis,ſed immundi
Idolorũ origo. ſpiritus opera fuiſſent.Secundũ eundem Bedã,
nomina idolorũ,à Belo habuerunt originem.
Ninus.n.rex conditor,vel potius reparator,Ni
H niue:Belo patri ſuo (qui fuit primus rex Aſſy-
riorũ)ſtatuã poſt mortẽ eius conſecrauit: ad
quã confugientes qui forſecerant, veniam me-
rebantur.Vnde ipſam ſtatuã cœperunt venera
ri:& tandẽ inſtigante diabolo, diuini honores
ſunt ipſi ſtatuæ attributi:& incepit cultus idola
triæ.Cuius ſimulacri conſuetudinẽ Caldęi ſuſci
pientes,vocauerunt Beel,Palæſtini Baal, Moa-
bitæ Beelphegor, ſecũdũ diuerſitatẽ linguarũ.
Beelzebub. Iudæi autẽ vnius dei cultores,in deriſionẽ Cẽ-
tiũ Beelzebub appellabant:quod ſonat vir, ſeu
princeps muſcarũ:propter multitudinẽ muſca
rũ,quæ in tẽplo eius erãt propter ſordes im-
molati ſanguinisquẽ muſcæ ſequi ſolebãt. In
hoc ſimulacro dicebant Iudæi principem dæ-
moniorũ habitare.tum quia in eo fuit princi-
piũ idololatriæ:tũ quia nullũ idolũ inuenieba
tur illo efficac uotũ quia cultus eius erat gene
ralior apud oẽs gentes.Licèt.n. quælibet natio
I habeat alios deos ſpeciales: hunc tñ tanquam
uniuerſalẽ deũ venerabantur omnes. Itaq; in
virtute principis dæmoniorũ,qui in hoc idolo
habitabat,phariſæi dñm facere miracula dice
Beel. bant.Vnde Remig. Beelzebub aũt ipſe eſt Beel,
& Baal,& Beelphegor.Bel fuit pater Nini regis
Aſſyriorũ.Baal dictus eſt:quia in excelſo cole
batur. Beelphegor, à loco.i.à monte Phegal.
Zebub. Zebub,ſeruus fuit Abimelech filii Gedeonis:
qui occiſis lxx.fratribus,ædificauit tẽplũ Baal:
& conſtituit eũ ſacerdotẽ in ipſo,ad abigendas
muſcas, quæ ibi congregabantur, propter ni-
miũ cruorem victimarũ. Zebub nãq; muſca di
citur,Beelzebub ergo vir muſcarũ interpreta-
tur.Vnde propter ſpurciſsimũ ritũ colendi,di
cebant eum eſſe principẽ dæmoniorũ.Nihil er
go ſordidius inuenientes,quod dño obiicerent:
dicebant eum in Beelzebub eiicere dæmonia.
hæc Remig.Hoc autem totum ex inuidia facie
Aemulationis mala. bant:de qua hic dicit Chry.Tale quid eſt æmu-
latio:qua non vtiq, erit mal tia alia deterior.
Sicut.n.porcus gurgite,& dęmones iactura no
ſtra: ita & æmulator proximi lætatur malis:
& quemadmodum ſcarabæi nutriuntur ſterco
re:ita & hic aliorum infortuniis,hæc Chryſo,
Vbi notandũ ꝙ dæmones habẽt ſua officia val

de ordinata in malum. Eſt.n.vnus dæmon,qui K
præeſt ſuperbiæ,& vocatur Lucifer:& iſte mul Dæmones prælati vitiis.
tos habet ſatellites qui ſibi aſtãt:& multos ſub-
iectos quibus principatur.ſ.ſuperbos. Vñ Iob:
Ipſe eſt rex ſuper omnes filios ſuperbiæ, Et
hic expellitur per verã humilitatẽ cordis. A- Lucifer.
lius qui præeſt luxuriæ: & iſte vocatur Aſmo- Iob 41.
dæus.de quo dicitur in Tobia, ꝙ interfecit ſe- Aſmodęus.
ptem viros Saræ.Iſte .n. odit legitimum matri
monium:& ideo per hunc modũ volebat tra- Tob. 3.
here hanc puellam ad fornicationem vitium.
Et iſte dæmon multos habet ſatellites, qui ſibi
aſsiſtunt:& multos habet ſubiectos.ſ.omnes lu
xurioſos.Et hic expellitur per ieiuniũ & mor
tificationẽ corporis. Tertius eſt qui præeſt aua
ritiæ:& vocatur Mammona. Vnde dicitur in
Matthæo:Non poteſtis ſeruire deo & Mammo Mãmona.
næ.Et iſte multos habet ſatellites qui eũ iuuãt:
multos ſubditos ſuper quos regnat: ſcilicet Matt.6.
ſuper omnes auaros. Et hic expellitur per L
temporalium abiectionem: quæ fit aut totali-
ter,ſicut faciunt perfecti,qui omnia dimittunt:
aut particulariter,ſicut faciunt qui de ſua abũ-
dantia pauperibus largiuntur. Quartus eſt qui
præeſt immundis cogitationibus, & rancori-
bus, & inuidiis,& malis affectionibus:& voca-
tur Beelzebub,id eſt vir muſcarũ: immittit.n. Beelzebub.
muſcas, id eſt,cogitationes immundas, odia,&
voluntates malas, quæ dicuntur muſcæ: quia
ad animam citò volant, & ipſam cõmaculant.
Iſte autem dæmon multos habet ſatellites qui
eum adiuuant:& multos ſubditos, quibus præ-
eſt.Et expellitur per confeſsionem & ſacerdo
talem abſolutionem.Ieſus autẽ(videns cogita-
tiones eorũ)probat pluribus rationibus ꝙ nõ
in Beelzebub:ſed in digito & ſpiritu dei eiicit
dæmonia:& ꝙ miracula quæ faciebat:nõ pote
rãt attribui ſpiritui maligno: ſed oportebat ea
attribui ſpiritui diuino.Cõparatur autem ſpi- M
ritus ſanctus digito,propter tria. Primò, pro-
pter proceſsionẽ: quia ſicut manus & brachiũ Digito cõparat ſpiritus ſanctus.
procedunt de ſubſtantia corporis,& digitus de
manu & brachio & etiam à corpore: ita filius
à patre,& ſpiritus ſanctus à patre,& filio. Secũ
dò,propter partitionem: quia ſicut in digito
ſunt plures articuli diſtincti: ita diuerſa & di-
ſtincta ſunt dona ſpiritus ſancti. Tertiò, pro-
pter operationem:quia ſicut manus & brachiũ
operatur per digitos: ſic filius per ſpiritũ ſan-
ctum:filius autem, manus & brachium patris
dictus eſt.quia cuncta per eũ operatur. Ad co-
gitationes verò eorum ſpondit, & in hoc deita
tem ſuã oſtendit: quia ſolus deus cogitationes
ſcit:vt vel ſic cõpellerentur credere in eũ: qui
cordis occulta videbat.Nã ſecundũ Chry.Cùm
eorum ſuſpitio irrationalis eſſet: metu multi-
tudinis non audiebãt eum diuulgare. Probat
ergo primò ratione tali:quia ſi per dæmonem
aliquem eiiciebat alios, ſequitur quòd diuiſio
eſſet inter eos:& ſic non poſſet diu ſtare pote-
ſtas diaboli: & ex hoc ſequitur aduentus Chri
ſti, per quem poteſtas dæmonis debebat auſer
ri.Vnde dicit: (Omne regnum in ſe & con- Regnũ diuiſũ.
tra ſe diuiſum:) vtpote per diſcordias princi-
pum,

A rum, contra ſe alternatim pugnantium (deſolabitur) & diſsipabitur: & omnis ciuitas vel domus diuiſa contra ſe per contrarias voluntates & operationes, non ſtabit: ſed diſſoluetur. Nam ſecundũ Saluſtiũ, cõcordia paruæ res creſcunt: diſcordia maximæ dilabũtur. Inductionẽ facit in tribus: in regno, in ciuitate: in domo: ſecundũ triplicẽ vnitatẽ, ſub qua viuunt homines. Aliqui.n. viuunt tantũ ſub vna lege vel iure, & hi per regnũ: alij ſub vna conſuetudine, & hi per ciuitatẽ: alij ſub vno victu & ſocietate, & hi per domũ. Itẽ à regno ciuitat. & domo, ſumit exemplũ, id eſt, à magnis, mediocribus, & paruis, vt per hoc rationẽ ſuã oſtendat fortiorẽ & ſufficiẽtẽ. Vnde Chry. Nihil.n. eſt in terra regno potentius: ſed tamẽ per altercationẽ perit. Quid autẽ dicendum, de ciuitate: vel de domo? Siue magnũ, ſiue paruum fuerit, contra ſeipſum pugnans perit. hæc Chry. Sed (ſi Satanas) per me & ad meum imperium expellit & (eiicit Satanam,) dæmonũ regnũ diuiſum eſt contra ſe, & diſcors ſibi: quia cõtra ſe pugnãt: & ergo regnum poteſtas malitiæ ipſorum ſtare non poteſt: & ita finis mundi erit: quia vſq; ad finem mundi ſtabunt hic, ad tentãdum nos. Regnũ.n. Satanæ, eſt in malis hominibus, quos ſibi ſubditos tenet: quod ante finem mundi nõ ceſſabit: tum propter diuinæ iuſtitiæ ordinationem, & hoc ad dominum excitationem: tũ propter prophetiarum nondum impletionẽ. Vnde Chry. q.d. Regnum contra ſe inteſtino bello diuiſum neceſſe eſt deſolari: quod & in domo & in ciuitate videtur. Quocirca & ſi Satanæ regnum in ſeipſum diuiſum eſt: ita q́ Satanas ab hominibus Satanam repellat: deſolatio regni dæmonum appropinquauit: regnum aũt eorum in hoc eſt q́ homines ſubditos tenent. C Si igitur ab hominibus pelluntur, hoc non eſt aliud, quàm regnum eorum diſſolui. Si autem adhuc in hominibus poteſtatem tenent: manifeſtum eſt q́ regnum maligni adhuc ſtat: & nõ eſt contra ſeipſum diuiſum. hæc Chry. Moraliter regnum diuiſum, eſt anima hominis mali, cuius ſenſualitas rebella rationi, & hoc regnũ deſolatur: quia Chriſtus qui eſt veritas, inde recedit: & diabolus ingreditur. Item per regnum in ſe diuiſum, ſignatur omnis cõgregatio, carens concordia & pace: in qua ſunt duo Satanæ: quorum quilibet nititur ſuam partem ampliare, vt ſic poſsit alteri parti præualere: & talis congregatio deſolabitur, & concordia diſsipabitur: quia ſi ſint à ſe diuiſi, per contrarietatem effectuũ non poteſt durare: ſed deficit domus & cogregatio eorum. Sed heu vix inueniuntur aliqui homines, qui tantam concordiã habent in bono, quantã mali ſpiritus in malo. Cùm.n. ſint infiniti & innumerabiles: omnes tamen in eo concordant, q́ nihil niſi maleſacere deſiderant. Et vtinã ſi homines in bono concordarent: & ad faciendũ bonũ ſe mutuo animarent. Deinde probat idẽ hoc ſecũda ratione, quæ talis eſt: Eiuſdẽ poteſtatis eſt eiectio dæmonũ per me et per filios veſtros: ſed illis, ſecũdũ vos, nõ eiiciunt dæmonia in principe dæmoniorum: ergo nec ego. Vnde dicit: (Et ſi ego in Belzebub,) id eſt, autoritate principis dæmoniorum (eiicio dæmonia) à corporibus obſeſſis: (filij veſtri) id eſt, exorciſtæ, ſecũdũ Bedam & Rabanũ: vel apoſtoli de eis nati, ſecundũ Aug. & Hiero. (in quo,) id eſt, in qua poteſtate (eiiciunt?). q.d. Cũ non poſsitis attribuere eiectionẽ per filios veſtros factam, niſi virtuti diuinæ: per conſequens nec eiectionẽ factã per me. (Ideo ipſi iudices veſtri erunt,) ſ. exorciſtæ, vos condenantes de mendacio quod dicitis contra me: quia ſi in virtute dei eiiciunt: multò plus & ego: cuius oppoſitũ mendaciter affirmatis hoc dæmoni attribuẽdo. Vel apoſtoli de eorum ſtirpe geniti: qui ſibi bene conſcij ſunt nil malæ artis à Chriſto didiciſſe: erunt iudices eorum in futuro, ſ. aſſeſsione & approbatione iudicij: quia ſedebunt in duodecim ſolijs, iudicantes duodecim tribus Iſrael. Deinde eliſa falſitate phariſæorum, aſſerit veritatem: quia ex quo non eiicit virtute diaboli: ſequitur q́ eiicit virtute dei, cũ aliud medium non poſsit dari. Dicit ergo: (Si,) id eſt, quia (in digito & ſpiritu dei eiicio dæmonia:) & ſi expello regnum diaboli, vt concluſum eſt ex prædictis: & expulſio vnius contrarij, eſt introductio alterius: (profectò peruenit in vos regnũ dei,) id eſt, ego Chriſtus qui deus debeo regnare in vobis: quare ergo me blaſphematis? Vel (regnum dei,) id eſt, tẽpus gratiæ ad merendum regnũ gloriæ, quod vobis offertur, dum per verba veritatis, & miracula poteſtatis prædicatur. Vel (peruenit in vos regnum dei,) id eſt, auditus regni cœlorũ patefactus eſt vobis & credentibus. Probato ergo q́ dæmon non eſt actor miraculi: deinde conſequenter probat Chriſtus multipliciter, q́ ipſe nõ eſt miniſter diaboli. Et prima ratio eſt talis: Miniſter nõ eſt potentior actore: ſed Chriſtus potẽtior eſt diabolo: ergo Chriſtus non eſt miniſter diaboli. Hoc autem oſtẽdit ſic: Non.n. (poteſt quiſquam intrare domum fortis) domũ ſuam cuſtodientis: (& bona eius diripere, niſi prius) tãquã fortior (alligauerit fortem: & tũc) eo victo (domum & vaſa, arma & ſpolia illius diripiet,) auferet, (& diſtribuet.) Diabolus fortis eſt fortitudine naturalium bonorũ: de quo ſcribitur in Iob, q́ nõ eſt poteſtas ſuper terrã, quæ ei cõparetur. Arma eius ſunt aſtutiæ & doli nequitiarum ſpiritualiũ: & oẽs ſpecies peccatorũ. Domus & atrium eius, eſt mũdus in quo principabatur vſq; ad ſaluatoris aduẽtum. Vaſa & ſpolia eius, ſunt homines obſeſsi vel decepti à diabolo. Quo cuſtodiente atrium ſuum, in quo ſicut in domo habitabat: in pace fuerunt omnia ſua: quia nemo ſibi reſiſtebat: & adhuc (in pace ſunt) ad eum (omnia quæ poſsidet) id eſt, omnes peccatores qui ei obediunt & fauent: quia ſecundum Greg. Illos pulſare negligit, quos quieto iure poſsidere ſe ſentit. Sed (fortior eo,) ſ. Chriſtus ſuperueniẽs, id eſt deſuper de cœlo veniẽs (vicit eũ) tentationibus eius viriliter reſiſtẽdo & paſsionẽ ab eo procuratã patienter ſuſtinẽdo: eoq; in infernum relegato & ſub pede dñi contrito (vniuerſa eius arma)

Vnitas triplex.

B

Regnũ Satanæ.

C

Moraliter regnũ diuiſum.

D

E

Mat. 16. d.

F

Chriſtũ nõ eſſe miniſtrũ diaboli probat.

Diaboli fortitudo.

Iob 1.

Arma diaboli & diuitiæ.

G id eſt, calliditsimas verſutias nequitiæ ſpiritualis (in quibus confidebat) abſtulit, eas cõpeſcendo & detegendo: (& vaſa eius diripuit,) id eſt, peccatores diabolo ſubiugatos à poteſtate eius eripuit: (& ſpolia eius diſtribuit,) id eſt, peccatores prius à diabolo captos diuerſis officiis eccleſiaſticis aſsignauit: quia quoſdam apoſtolos, alios euangeliſtas, hos prophetas, illos paſtores & doctores ordinauit. Secundũ Bedã: diſtribuit ſpolia in regno eccleſiæ, tam militantis, quã triũphantis, in diuerſis dignitatibus & præmiis. Et quia Chriſtus iſta fecit, ſequitur quod potentior eſt dæmonibus: & ideo non eſt miniſter eorũ: nec virtute eorũ egens ad eiiciendũ. Ex quo ẽt concluditur ꝙ ipſe ſit verè Chriſtus quia in aduentu Chriſti, poteſtas dæmonis erit diminuẽda & arcẽda. Nõ ergo debemus eſſe ſecuri: quia aduerſarius noſter fortis, victoriisq; vocibus cõprobatur: nec debemus deſperare:

H quia princeps noſter fortior illo non dubitatur. Vnde Chry. Non debet hoſtẽ timere fortẽ: qui habet principẽ fortiorẽ. Sed vigilemus & laboremus: ne fiducia principis fortioris contẽnamus aduerſariũ noſtrũ. Nã ſi contendimus contra eum, fortiores illo ſumus: ſi aũt negligimus, ille fortior inuenitur. Fortẽ. n. diabolum, noſtra negligentia facit, non illius potẽtia. hęc Chry. Vnde & Greg. Diabolus cum ei reſiſtitur eſt debilis ſicut formica: cùm verò eius ſuggeſtio recipitur, eſt fortis vt leo. Et Hiero. Tentamenta ſi ad te reſpicias, grandia ſunt: ſi ad deũ bellatorẽ fortiſsimum, ludus & vmbra ſunt. Deinde ponit ſecundã rationem, quæ talis eſt: Miniſter & autor † concordant in voluntate: ſed Chriſtus & diabolus habent contrarias voluntates: ergo Chriſtus non eſt miniſter diaboli. Et hoc eſt quod dicit: (Qui non eſt mecũ,) in bono conueniens meæ voluntati, (contra) ſeu aduerſum (me eſt.) Et huiuſmodi eſt diabo-

I lus: quia Chriſtus vult animas ſaluare, ſed diabolus vult eas perdere. Chriſtus vult homines a peccatis retrahere, & ad virtutes reuocare: diabolus ad peccata trahere, & per vitia diſtrahere. Vnde Hier. Diabolus qui cum dño nõ eſt, contra ipſum eſt quia ille vult animas tenere captiuas, quas Chriſtus liberare deſiderat. Deinde ad idem ponitur tertia ratio talis. Eadem ſunt opera autoris † & miniſtri, ſed non eadẽ Chriſti & diaboli: ergo Chriſtus nõ eſt in operãdo eius miniſter. Et hoc eſt quod dicit: (Et qui nõ cõgregat ſeu colligit mecũ,) ſ. in fidei vnitatẽ, in eccleſiæ ſinũ in ouile ſupernũ (ſpargit, ſiue diſpergit,) ſicut lupus: & hic eſt diabolus, qui diuerſas ſectas & hæreſes, ac ſchiſmata quantũ poteſt introducit. Diuerſa. n. ſunt opera Chriſti & diaboli: quia Chriſtus colligit diſperſa: ſed diabolus diſpergit collıgata. Ille prædicat idola: hic vnius dei notitiã. Ille trahit ad malũ: hic reuocat ad bonum. His ergo & aliis modis diabolus eſt cõtrarius Chriſto: & nõ eſt ſecũ per cõcordiã in voluntate & facto: & ideo nõ eſt ſecũ, nec cooperatur ſibi in eiiciendo dæmones & expellẽdo. Vnde Chry. Qui igitur nõ mecũ eſt, neq; mecũ cõgregat, nõ erit mihi co-

K operator, vt mecũ dæmones eiiciat: ſed magis quæ mea ſunt, ſpargere deſiderat. Deinde poſt inſtructionẽ veritatis, ſubdit cõminationẽ damnationis: Quia. n. eos induratos ſermonibus inſuaſibiles videt, ad comminationis terrores ſe cõuertit, & blaſphemiã ſpiritus ſanct. per quẽ peccabant, dicẽtes opus ſpiritus ſancti in Beelzebub fieri: dicat omnino carere venia in hoc ſeculo & in futuro: intellige tñ, niſi pœniteant de peccato. Vnde Chry. Quia dñs phariſæis excuſando reſponderat, iam eos terret: eſt. n. hæc correctionis non parua pars, non ſolum excuſando reſpondere, ſed & cõminari. Dicit ergo: quia nõ vultis acquieſcere rationibus nec operibus: imò blaſphematis (ideo dico vobis) veraciter & pro certo (ꝙ omne peccatũ & blaſphemia,) ſ. procedens ex humana infirmitate, vel ignorantia, (remittetur hominibus) per pœnitentiã. i. remiſsibile peccatum eſt de ſe: quia nõ

L obuiat directè principio per quod fit peccatorum remiſsio: ſicut obuiat peccatum in ſpiritum ſanctum: cuius ſex ſunt ſpecies. ſ. Deſperatio, Præſumptio, Obſtinatio, Finalis impœnitẽtia, Inuidentia fraternæ gratiæ, Impugnatio veritatis agnitæ: Vnde ſubditur: (Spiritus autẽ blaſphemiæ non remittetur) i. difficile & vix remittetur: quia vix aut nunquã tales pœnitẽt; & hoc peccatum non habet annexam excuſationis rationem. Ex hoc patet differentia inter peccatum, blaſphemiam, & ſpiritum blaſphemiæ: quia duo prima ſunt remiſsibilia: tertiũ non. Peccatum in ſe vel in alterum: blaſphemia, in deum: quæ ſi eſt ex ignorantia vel infirmitate, dicitur ſimpliciter blaſphemia. Vnde blaſphemia erat in turbis: ſed ſpiritus blaſphemiæ in phariſæis, qui ſcientes ſcripturas ex inuidia impugnabant opera Chriſti: & ex certa malitia blaſphemabant deum: dicẽtes falſa de ipſo quando miracula diuinitus facta attribue-

M bant diabolo: quod erat impugnatio veritatis agnitæ, quædam ſpecies peccati in ſpiritũ ſanctum. Blaſphemia quippe eſt, per quam de deo falſa dicuntur. Sed ſecundum Aug. rarò iã inuenitur qui blaſphemant lingua: ſed multi vita. Quidam aũt blaſphemant ex coactione, & hi peccant in patrẽ per infirmitatem, quæ eſt contraria patris potentiæ: quidam ex deceptione, & hi peccant in filium per ignorantiam, quæ contrariatur filij ſapientiæ: quidã ex ſtudio, & hi peccant in ſpiritum ſanctum per malitiam, quæ eſt contraria bonitati ſpiritus ſancti. Primum & ſecundum dimitteretur dignè pœnitentibus: quia aliqua circunſtantia remiſsione dignum eſt. ſ. quia per infirmitatẽ vel ignorantiam commiſſum eſt, quæ peccatum attenuant: ſed tertium non remittetur, id eſt, remiſſione dignum non erit: quia circunſtantiã excuſantem non habet. Inexcuſabiliter enim meretur ſupplicium, qui ſi voluiſſet potuit vitare peccatum. Vnde Bern. Potentia ad patrem, ſapientia ad filium, charitas pertinet ad ſpiritũ ſanctum. Hoc eſt quod alibi dicitur: peccare in patrem: peccare in filium: peccare in ſpiritum ſanctum. Quando enim ex fragilitate peccamus,

Aduerſarius noſter fortis ẽ: ſed dñs fortior.

† al. lec. actor.

† al. lec. actoris.

Peccatorũ in ſpiritũ ſanctũ ſpecies.

Peccatũ Blaſphemia. Spiritus blaſphemiæ.

Blaſphemia.

Blaſphemantes tripliciter in tres perſonas in diuinis.

A mus, in patrem quaſi contra potentiam peccamus. quando ex ignorantia peccamus, in filiū quaſi contra ſapientiam peccamus, quando verò ex maleuolentia peccamus, in ſpiritum ſanctum peccamus, quaſi contra dilectionem. Et ideo peccare in patrem & filium, hic ſiue in futuro remittitur: quia qui ex fragilitate vel ignorantia peccat, ſicut aliquam excuſationē habet in culpa: ita etiam aliquam remiſſionē habere debet in pœna: ſiue in hoc ſeculo, ſi pœnituerit, ut facilius conſequatur indulgentiā: ſiue in futuro, ſi in malo perſeuerauerit, vt tolerabiliorem ſentiat pœnam. Qui verò ex malitia peccant, eorum delictum nullā excuſationem habet: & ideo pœna eorum remiſſionem habere non debet: quia ſi pœnituerint in hoc ſeculo, plena ſatisfactione mulctandi ſunt: ſi

B non pœnituerint plena damnatione in futuro ſeculo: non quia pœnitentibus venia denegetur: ſed quia pleno peccato, plena retributio debeatur. hæc Ber. Spiritus ergo blaſphemiæ non remittetur homini: non quod ei negetur remiſſio ſi pœniteat: ſed quia hic blaſphemus, exigentibus malis meritis, ſicut nunquā ad remiſſionē, ita ad pœnitentiam peruenturus eſt. Vnde ait Ioannes: Eſt peccatū ad mortem, nō pro illo dico vt roget quis. Secundū Greg. Peccatū ad mortem, eſt peccatum vſq; ad mortē, pro quo non eſt rogandum: quia. ſ. peccatum quod hic non corrigitur, eius venia fruſtra poſtuletur. Peccatum ergo in ſpiritum ſanctū, eſt obſtinatio vel pertinacia mentis in nequitia obduratæ, procedens ex præſumptione vel deſperatione. Qui.n. præſumit de miſericordia dei promittens ſibi impunitatē, putans ita deum peccata impunita relinquere, eo ipſo obſtinatur. i.

C pertinaciter in peccato obduratur, peccata peccatis ſuperaddens. Et ita peccat contra iuſtitiā ſpiritus ſancti: qui ita miſericors eſt in iuſtitia, quod eſt & iuſtus in miſericordia: qui oleum habet cum vino, & viceuerſa. Qui autem propter magnitudinem ſceleris deſperat de miſericordia dei, tanquam magnitudo peccati ſui excedat magnitudinē miſericordiæ dei: inde obſtinatur, peccata peccatis ſuperaddens, de peccato in peccatum effrenata libertate ruens quouſq; ad cumulum damnationis veniat. Sed quāuis tota etiam trinitas peccata remittat: huiuſmodi tamen peccatū ideo ſpecialiter attribuitur ſpiritui ſancto quia ſpiritus ſanctus, amor eſt patris & filii, & benignitas vtrorumq;. Qui autem deſperat, vel præſumit: ſpecialiter facit illi iniuriam, cuius benignitati attribuitur remiſſio peccatorum: quia putat eum immiſericordem vel iniuſtum: quia ſicut ex miſericordia peccata remittit: ita ex iuſtitia ea impunita non relinquit. Male ergo de iuſtitia vel miſericordia ſpiritus ſancti ſentit, qui deſperat vel præſumit. Sicut ergo morbus incurabilis dicitur, qui directe tollit remedia per quæ expellitur morbus & curatur: vt cùm tollit virtutem naturæ vel virtutū naturalium: deus tamē qui eſt ſuper omnia poteſt curare eum: ſic peccatum in ſpiritū ſanctum contemnit & excludit illa per

Spiritus blaſphemia quō ſit irremiſſibilis.

1.Ioā.5 Peccatū ad mortem.

Peccatū in ſpiritū ſāctū ex pſūptione.

Ex deſperatione peccatum.

Cur in ſpiritū ſanctū dictum.

Morbus incurabilis.

D quæ peccatum debet curari & vitari, vt timorem diuinæ iuſtitiæ, & ſpem veniæ, & huiuſmodi: & ſic ex ſui natura dicitur irremiſſibile: deus tamen ſua benignitate, omne peccatū pœnitentibus remittit. Vnde dicitur irremiſſibile, quaſi de difficili & vix remiſſibile. De hac materia ſic dicit Augu. Dico charitati veſtræ, fortè in omnibus ſanctis ſcripturis nulla maior quæſtio, nulla difficilior inuenitur, in eo quod ait: Qui blaſphemauerit in ſpiritum ſanctum, non habet remiſſionem in æternum: nō quocunq; modo blaſphemauerit, reus erit huius irremiſſibilis delicti: ſed modo quodā quē nos quærere atq; intelligere voluit qui hanc ſententiam veram terribilemq; deprompſit. In ſpiritu enim ſancto, quo in vnum dei populus congregatur: eiicitur ſpiritus immundus, qui in ſeipſum diuiſus dicitur. Contra hoc donū gratuitū: cōtra iſtam dei gratiam loquitur cor impœnitens. Ipſa ergo impœnitentia, eſt ſpiritus blaſphemia: (quæ non remittetur, neq; in

E hoc ſeculo, neq; in futuro.) Contra ſpiritum .n. ſanctum quo baptizantur, quorum peccata omnia dimittuntur, & quem accepit eccleſia, vt cui dimiſerit peccata, dimittantur ei; verbū valde malum & nimis impium, ſiue cogitatione, ſiue etiam lingua ſua dicit: quem patientia dei, cùm ad pœnitentiam adducat ipſe, ſecundum duritiam cordis ſui, & cor impœnitens theſaurizat ſibi iram in die iræ & reuelationis iuſti iudicii dei: qui reddet vnicuiq; ſecundum opera eius. Hæc ergo omnino impœnitentia non habet remiſſionem, neq; in hoc ſeculo, neque in futuro quia pœnitentia impetrat remiſſionem in hoc ſeculo, quæ valet in futuro. Sed iſta impœnitentia vel cor impœnitens, quandiu quiſq; in hac vita viuit, non poteſt iudicari: de nullo enim deſperandum eſt, quandiu patientia dei ad pœnitentiam adducit: nec de hac

F vita rapit impium, qui nō vult mortem impij, quātum conuertatur & viuat. Ideo autem omne prorſus peccatum & blaſphemia remittetur hominibus: quia vbi hoc peccatum nō fuerit cordis impœnitentis contra ſpiritum ſanctum, quo in eccleſia peccata ſoluuntur, cuncta alia dimittuntur. Quomodo autem hoc dimitteretur, quod etiam remiſſionē impedit aliorum. Omnia ergo dimittuntur eis, in quibus hoc non eſt quod nunquam dimittetur. In quibus autem eſt, quoniam hoc nunquam dimittitur, nec alia dimittuntur: quia omnium remiſſio vinculo iſtius impeditur. Ideo peccatū omne atq; omnis blaſphemia dimittetur hominibus in hac cōgregatione, quā in ſpiritu ſancto, & non aduerſum ſeipſum diuiſo cōgregat Chriſtus. Ipſius autē ſpiritus illa blaſphemia qua fit vt corde impœnitenti huic tanto dono dei vſq; in finem vitæ iſtius reſiſtatur, non remittetur. Vnū ergo ſuffragiū eſt, ne ſit irremiſſibilis blaſphemia: cor impœnitens caueatur nec aliter pœnitentia prodeſſe credatur, niſi vt teneatur eccleſia vbi remiſſio peccatorū datur, & ſocietas ſpiritus in pacis vinculo cuſtodiat. hæc Aug. Deinde ad refellendū & corrigendū

Irremiſſibile peccatū

Impœnitētia.

Cor impœnités

G Phariſæorũ errorẽ, inducit ſententiã ſub ſimilitudine arboris: oſtendẽs ꝙ miracula ſua nõ ſunt in virtute maligna & diabolica: ſed à virtute bona & diuina. Vnde dicit (aut facite arborẽ bonã, & fructũ eius bonũ: aut facite arborẽ malã, & fructum eius malũ) Loquitur vulgariter facite .i. dicite ſecundũ quod dicitur, iſte facit bonũ .i. dicit. Arbor aũt hic accipitur principiũ ipſorũ operũ: & fructus, ipſa opera. Inter arbore verò & fructum, ſemper eſt ſimilitudo: quia arbor bona ſemper fructũ bonũ, & arbor mala fructũ malum producit: ergo quia opera miraculoſa quæ Chriſtus faciebat, non erãt mala & vana, ſicut quæ fiunt arte magica, ſed erant bona & ſalubria, cõcludit ꝙ principiũ per quod talia faciebat, erat ſanctũ & bonũ. q.d. Conſiderate fructũ arboris bonæ, & fructũ arboris malę, vt ex fructu cognoſcatis vtrũ ſit bona an mala: quia (ex fructu arbor cognoſcitur.) Similiter conſiderate opus actorũ, vtrum

Facere pro dicere & æſtimare.

H ſit bonũ an malũ: quia opus bonũ, procedit à bono principio: & malũ à malo: & ſic ex bonitate operũ quæ ego facio, poteſtis perpẽdere ꝙ virtus per quã ea facio, nõ eſt mala, ſed bona: & ex operibus quæ fiunt per artẽ magicã, cùm ſint mala & vana, poteſtis perpẽdere quæ fiũt virtute maligna. Opus ergo eiiciendo dæmonia, cùm ſit bonũ, nõ eſt à malo principio, quale eſt dæmoniũ: ſed a bono principio, quod eſt ſpiritus ſanctus. Male ergo dicitis, quia ego in Beelzebub eiicio dęmonia. Vbi Aug. In hoc admonuit nos dñs vt bonæ arbores ſimus, vt bonos fructus habere poſsimus. Vbi .n. ait: Facite arborẽ bonã, & fructũ eius bonũ. eſt præceptũ ſalubre, cui obedientia neceſſaria eſt. Quia aũt dicit, Facite arborẽ malã, & fructum eius malum: nõ eſt præceptum vt faciatis, ſed monitio vt caueatis. hæc Augu. Deinde quaſi explanãdo & aptando dictã ſimilitudinẽ phariſæis, oſten-

Bonę arbores vti ſimus monet.

I dit falſitatis eorũ radicẽ. Radix .n. iſta erat inuidia & odiũ: quia licet phariſæi & legiſperiti primò cognouerint Chriſtũ: tñ quia cœpit reprehendere vitia eorũ, ideo conceperunt odiũ & inuidiã contra ipſum: ex quibus excæcati, ceciderũt à prima notitia in errorẽ: quia talia peruertunt iudicium rationis rectũ: & ex tunc inceperunt omnia facta eius interpretari in malum, ad diffamandũ ipſum. Oſtendit ergo illos eſſe malam arborẽ ex mala radice & malos fructus dare, cum intentione cordis eorũ malitia abundet inuidiæ dicẽs: (Progenies ſeu genimina viperarum,) .i. venenati filii venenatorum Iudæorum quia venenum inuidiæ ex veſtris parentibus traxiſtis: qui perſecuti ſunt prophetas ex inuidia: & vos ex eadem ratione perſequimini me patrẽ Chriſtum, & matrẽ eccleſiam (quõ poteſtis bona loqui, cum ſitis mali?) q.d. Non poteſtis de me bona loqui, inuidia prohibente: cum .n. ſitis arbor mala, non poteritis fructum bonum ferre: vtilia quidem aliis poſſunt loqui, ſed nõ meritoria ſib. Vbi Chry. non poteſt fieri vt alia germina producantur: niſi qualis fuerit radix in terra. Voluntas .n. hominum, radix eſt: verba aũt & opera, fru-

Volũtas radix ẽ.

K ctus ſunt voluntatis. Ideo quale cor vnuſquiſq; habuerit: talia & verba loquitur, & opera facit. hæc Chry. Et ideo ſubditur: (Ex abundantia .n. cordis os loquitur:) quia verbum exterius, eſt ſignificatiuũ interioris conceptus. q.d. Cor veſtrum plenum eſt veneno, & eructat de pleno. A parte autem totum intellige .ſ. per locutionem oris, locutionem cordis, & locutionem operis. Per oris .n. locutionem, vniuerſa quæ actu, vel cogitatu, vel ſermone de corde proferuntur dñs ſignificat. Nam verbum pro facto quandoq; poni ſolet. Vnde Eſaias de Ezechia: Non fuit verbum quod non oſtenderet eis .i. res digna verbo. Vbi Chryſ. Et vide ad maiorẽ accuſationem malorum: & maiorem laudem bonorum, quòd dicit: (Ex abundantia cordis os loquitur:) ideſt, cum homo locutus fuerit verbum bonum vel malum: ne putes quia tñ boni vel mali habet in corde quantũ oſtendit in verbo: ſed multò amplius. Ex abundantia

Verbũ pro facto.

4. Reg. 20.

L .n. boni vel mali quæ eſt in corde, ſermo procedit. Quod .n. exterius dicitur, eſt ſuperfluentia eius quod intus eſt. In quo eos vehementer tetigit. Si .n. quod dictum eſt ab eis, ita malum eſt: excogita radicem verborum quàm eſt magna. hæc Chry. Et ideo vt dicit Greg. Curandũ eſt & omni cuſtodia mens ſeruanda: non .n. ante oculos dei tranſuolant cogitationes noſtrę: & nulla momenta temporis per annum tranſeunt ſine ſtatu retributionis. Et quia (ex abundantia cordis os loquitur:) ideo bene ſequitur: (Bonus homo de bono theſauro,) .i. de bona intentione & voluntate: quæ ſicut theſaurus abſconditus latet interius in mente, (profert bona) cogitationis, locutionis, & operis: (& malus homo de malo theſauro ſuo profert mala) quia contrarię cauſę habent contrarios effectus. Acſi dicat: Vos mali eſtis: ideo de theſauro cordis veſtri non niſi mala profertis, ſecun-

M dum glo. Theſaurus cordis, eſt intentio ex qua deus iudicat opera, vnde aliquando minora maiorem, & maiora minorem habent mercedem. Sæpe .n. maiora in genere minori fiunt charitate, & econuersò. Sicut ſæpe aliquis maiori charitate dat eleemoſynã, quàm alius cantat miſſam: ideoq; hic magis meretur de eleemoſyna, quã ille de miſſa. vnde paupercula vidua, dando duo minuta, parificata eſt diuiti Zachæo: quia deus non penſat quantum, ſed ex quanto. De prædicta ſimilitudine arboris & aliis iam tactis, habes etiam ſuprà circa finem ſermonis domini in monte: vbi plura de his videre poteris. Poſtquam autem proceſſit probando & arguendo, conſequenter procedit cõminando, ne credant paruum vitium male loqui, & mala verba non puniri. Ita ergo malus profert mala verba, quæ quidem non ſunt parui pendenda, (qm̃ de omni verbo otioſo,) non tm̃ pernicioſo, (reddent homines rationem:) quod erit valde difficile: quia locuti ſunt ſine ratione vel (reddent rationem,) .i. ſoluent (in die iudicii) pœnã quod iudiciũ erit, terribile, quia ſine ſpe veniæ. Si autẽ dicitur ꝙ verbum otioſum eſt, quod ratione vacuum eſt: ergo de

Theſaurus cordis.

Luc. 21.

Luc. 19

Ratio reddenda de omni verbo otioſo.

Verbũ otioſũ.

A eo non debet quæri, nec poteſt ratio reddi: reſpondendũ ꝙ licet otioſum ſit ratione vacuũ: tñ quia verbũ debuit habere rationẽ: ideo de ipſo exigitur ratio, ſcilicet omiſsionis rationis. Et ex hoc patet ꝙ longè magis verbũ nociuum & criminoſum acriter punietur: & reddet homines in die iudicii condẽnabiles quale eſt verbũ eorum quo opera ſpiritus ſancti calumniabãtur, & blaſphemabant, dicentes: (In Beelzebub eiicit dæmonia.) Et eſt ſenſus ſecundũ Hiero. Si otioſum verbum non eſt abſq; periculo eius qui loquitur: & in die iudicii reddet vnuſquiſque rationẽ ſermonum ſuorũ: quantò magis vos reddituri eſtis rationẽ calumniæ veſtræ? Caueãt ergo ſibi detractores, opera proximorum minuentes vel infamantes, dicendo illa eſſe facta in hypocriſi, vel pro vana gloria, vel aliquo indebito fine; & ita in Beelzebub dæmoniorũ principe. Si enim ita iudicat dñs de verbo otioſo: quantò magis de nociuo & criminoſo? Vt autem dicit Hiero. Otioſum verbum eſt quod ſine vtilitate loquentis dicitur & audientis: ſi omiſsis ſeriis de rebus friuolis loquamur & fabulas narremus antiquas. Cæterũ qui ſcurrilia replicat, & cachinnis ora diſſoluit, & aliquid profert turpitudinis: hic nõ otioſi ſermonis, ſed criminoſi tenebitur reus: ideoq; in verborum pondere probatio conſiſtit humanæ vitæ. Et iterum: Quicquid non ædificat audientes: in periculum vertitur audiẽtium. Et Origenes: Inanis eſt omnis ſermo, in quo non eſt intrinſecus aliquid pro deo, vel pro dei mãdato. Vnde etiam Greg. Otioſum verbum eſt, quod aut ratione iuſtæ neceſsitatis, aut intẽtione piæ vtilitatis caret. Et ſi de verbo otioſo & cogitatione minutiſsima reddenda eſt ratio in die nouiſsimo: penſandum eſt quanta peccata ſequãtur multos. Sic enim deus vniuſcuiuſq; vias conſiderat: ſic greſſus enumerat, vt nec minutiſsimæ cogitationes, aut tenuiſsima verba, quæ apud nos viluerunt, eius iudicio indiſcuſſa remaneant. Vnde & Chry. Otioſum verbum intelligitur, non malum, ſed bonum quod non operatur, ideſt quod nõ ædificat audientẽ. Si ergo pro bono verbo & otioſo rationẽ ſumus reddituri: quid ſperamus de malo? Et ſi de malo verbo rationem daturi ſumus: quid ſperamus de opere malo? hæc Chry. Et ideo cauendum eſt à verbis otioſis & malis. (Ex verbis enim tuis) ſi fuerint bona, ac bonitate mentis conſona, & ſub debitis circunſtantiis prolata (iuſtificaberis), i. mereberis, vel tanquam iuſtus remuneraberis (& ex verbis tuis condemnaberis) ſi fuerint mala, & prædictis contraria. Scriptum eſt enim quia mors & vita in manibus linguæ. Et ideo ex ſermonibus tuis iuſtificaberis vel condemnaberis, quod omnium eſt iuſtiſsimum: Etenim tu dominus es & dicendi, & non dicendi. Vnde Chryſ. Manſuetum iudicium non enim ex quibus alius dicit de te: ſed ex quibus ipſemet locutus es, calculationes iudex feret: & tu dñs es dicendi. Et iterum: Vnuſquiſq; hominũ ex volũtate ſua ſola, aut peccator aut iuſtus cõſtituitur. Conuincitur autem vniuſcuiuſq; peccatoris voluntas teſtimoniis tribus, id eſt, cogitationum, verborum, & operum. hæc Chryſo. D Hic ergo docemur vt os noſtrũ cuſtodiamus: ne verba otioſa vel mala loquamur: quia ſicut vas quod non operitur, citò immundum fit: & quicquid eſt interius frigeſcit: ſic eſt & de corde: niſi os quod eſt eius operculũ, teneatur cũ diſcreta cuſtodia clauſum. Et vt dicit Gregor. Ab omni rectitudinis ſtatu pereũt: qui per noxia verba dilabuntur. Et ideo frequenter oremus, dicẽtes: Pone domine cuſtodiam ori meo: & oſtiũ circunſtantiæ labiis meis. Vnde Chryſ. Magis vtique virgine aliqua cuſtodi linguam. Equus eſt regalis lingua. Si igitur impoſueris frenum: & docueris ambulare cũ bona cõpoſitione, quieſcit ſuper eã: & deſuper ſedebit rex. Si autem infrenatam dimiſeris ferri, & ſaltare: diaboli & dæmonũ ſeſsio fit. hæc Chry. Vnde & Origenes. Eorum qui verba dei loquuntur, os deus aperit: illorum verò qui loquũtur E mendacium, falſum teſtimonium, ſcurrilitates turpitudines, ſuſurronũ quoq; & detractorũ, & eorum qui etiã loquuntur, diabolus os aperit. Magnum ergo periculum eſt loqui de ſecularibus & vanis: cum multa ſint diuina & vtilia de quibus loqui poſſumus. Vnde Ambr. Nemo mediocre periculum eſt, cùm tanta habeamus eloquia dei, & opera quæ fecit: his prætermiſsis loqui quæ ſeculi ſunt. Et maximè à verbis detractoriis cauere debemus: ne malè loquamur de aliis. Vnde Aug. Vide quomodo iraſceris, ſi quis de te mala loquatur: quomodo iraſceris alteri, qñ de te male loquitur: ſic iraſcere tibi, qñ de altero male loqueris. Et nõ ſolũ cauere debemus ne verba detractoria loquamur: ſed etiã ne audiamus: quia ſi non eſſet auditor, non eſſet detractor. Vnde Ber. Detrahere, & detrahentẽ audire, quid horũ dãnabilius ſit, nõ facile dixerim. Et iterum: Lingua F detractoris, & auris auditoris, diabolus ſedet ſuper vtranq;. Cauendum eſt etiam valde a verbis contentioſis & rixoſis: quia occaſionẽ dãt multis malis. Vnde Chryſ. Contentio, eſt altercatio longa. Naſcitur autem ex vana gloria: quæ dicitur amor victoriæ. Nemo enim diu contendit, niſi qui vincere concupiſcit. Gloriam tibi putas eſſe ſi viceris: ſed occidiſti gladio amicũ & amicitiã eius in ipſo: & ideo quaſi de amico occiſo dabis rationẽ. Nã ſi hominẽ nõ occidiſti ferreo gladio: amicũ tñ occidiſti gladio contentioſi ſermonis. hæc Chryſ. Multum inſuper cauere debemus, ne proximum verbo vel cogitatu iudicemus. Vnde Chry. Ex ſermonibus tuis condẽnaberis ait: Non audis qñ & phariſæus vera locutus eſt: ſed tñ vltimam dedit vindictã. Etenim habet iudicẽ qui deliquit. Ne igitur capias dignitatẽ vnigeniti: illi iudicii thronus conſeruatus eſt. Sed ſi vis iudicare, eſt tibi iudiciũ multũ lucrum habens, Sedere fac in cõſcientia tua intellectũ diſcernentẽ: & affer in mediũ omnia delicta tua: & inueſtiga omnia peccata animæ: & expete cũ diligẽtia noxas, & dic: Propter quid hæc & hæc tu facere auſa eſt? Et ſi hæc quidem fugerit omnia: quæ

autem

Detractorum periculum.

B

Otioſũ verbũ.

C

Prou. 18.

Os cuſtodiendum eſt nobis.

Pſ. 140.

Loqui de ſecularibus.

Detractio vitanda.

Detractor nõ audiendus.

Contentio vitãda.

Iudicatio vitãda.

Ioan. 5.

G autem aliorum ſunt inueſtigaueris, dicat ei:
Non pro his te iudico: non pro his intraſti te
Accuſa accuſatura. Quid.n.ſi ille debeat? tu cur hæc &
& iudi- hæc deliquiſti? Excuſantē te accuſa: quæ tuipſius
ca teipſum. ſunt intuere, non quæ aliorum. Et continue in hanc deduc agoniam. Deinde ſi nihil
habere dicat: ſed retardatur: dilania, flagella eam velut quandam ancillam elatam &
fornicatam. Et hoc ſecundum vnamquanque
diem conſtitue iudicium: & ſubſcribe flumen
ignis, vermen conſcientiæ venenum emittentem, & alia loca tormentorum: & ne dimittas
eam eſſe cum diabolo. Et ſi voluerit hæc audiens nec ſubtrahas manum. Non.n.morietur
ſi percuſſeris: à morte autē eam eripias. Et paruorum magnas expete noxas: vt neque prope
H magna deuiat. Si hęc feceris, ſecundum vnan-
1.Co.11 quanq; diem cum libera propalatione ſtabis ſe
Moraliter cus tribunal illud terribile. Ita paulus factus
eſt purus. Propter hoc & dixit: Si noſmetipſos
Quinq: iudicaremus, nō vtiq; iudicaremur. hæc Chry.
attendē Moraliter autem in verbis, ſiue in loquendo,
da locu attendenda ſunt quinq;, ſ. quid, cui, vbi, quādo,
turo. & qualiter dicatur. Iſti ſunt quinque digiti in
Quid lo manu linguæ. Quid determinat Apoſtolus, di-
quendū cens. Sermo veſter ſit ſemper in gratia ſale cō
Coloſ.4. ditus, id eſt gratus, vtilis, ſine otioſitate. Otioſa
Inutilia ſunt omnia quæ aut inutilia, aut inhoneſta, aut
Inhone nociua ſunt. Inutilia ſunt quæ nec loquentibus
ſta. nec audientibus proſunt. Inhoneſta, quæ nec
Nociua. dignitati loquentis, nec audientis conueniunt.
Cui lo- Nociua ſunt, quæ vel ad errorem, vel ad prauiquendū tatem ducunt. Cui determinat ſapiens, dicens:
Eccleſia Cum ſtulto ne multum loquaris. Qui ergo cū
ſtici.22. alio loquitur: cōſideret an propter ſe, vel pro
I pter alium loqui habeat. Si propter illum, vtrū
Vbi lo- ſit talis quia ſua correctione indigeat, vel qui
quēdū. correctionē nō recipiat. Vbi: quędam.n. ſunt loca, vbi nullo modo, vt in ſanctuario: quędā vbi
Quādo raro, vt in conuiuio: quædam vbi moderatè, vt
loquen- in locutorio eſt loquendum. Quādo determi-
dum. nat Eccleſiaſtes, dicens. Tempus tacendi, & tem
Eccleſia pus loquendi. Tacendum eſt aliquādo pro-
ſtes 3. pter auditorum infirmitatem, aliquando pro
pter vitandā præcipitationem: aliquando pro
Quomo pter perſonæ alterius reuerentiam: aliquando
do lo- propter auditorum indignitatem. Quomodo
quēdū. autem loquendum, id eſt quo geſtu: quo ſono:
qua ſignificatione. Sit ergo geſtus ſimplex &
humilis: ſonus mitis & ſuauis: ſignificatio verax & dulcis. Cōpendium autem omniū præ
Loquen dictorum hoc eſſe videtur: vt tardè & rarò
dū tardè quis loquatur. Vnde Seneca: Summa ſummarū
hæc eſt: tardiloquum te eſſe iubeo. Et iterum:
Quicquid dicturus, ante quam aliis, dixeris tibi. Magna eſt res, vocis & ſilentii temperamentum. Et iterum: Quod tacitum eſſe vis nemini dixeris: quia non poteris ab alio exigere
ſilentium, ſi tibiipſi non præſtas. hæc Seneca.
Sed heu ſunt aliqui non ſolum ſeculares: ſed
& religioſi, qui quandoque etiam ſine cauſa
rationabili aliis irati tortuos oculos & vultus
oſtendunt: ac inſuper dentibus ſtridendo voces furioſas emittunt: & ſic dæmonem, qui intus eos poſſidet, aliis extra produnt. Hi tales K
bene in hoc Datiano in beatum Vincentium ſæuienti aſſimilantur: de quo in ſermone. Augu.
ſic dicitur: Per furioſas.n. Datiani voces: per
truces oculos & minaces vultus: & totius corporis motus, ille habitator eius interior monſtrabatur: & per hæc ſigna viſibilia tanquam
per ſui vaſculi quod impleuerat crepantis ri- Silentiū
mulas videbatur. hæc Aug. Tales etiam quan- mali-
doque ſuis linguis acutis parcunt: & ſe abſcon gnorū.
dentes taciturnitati inſiſtūt: ac ſilentium quod
boni ex religionis obedientia deo ſacrificant:
ipſi ex peruerſitatis malitia dæmonis, & non
deo, immolant. Vnde in collatione abbatis Ioſeph, de amicitia ſic de talibus dicitur: Illud verò quale eſt, ꝙ interdum patientes eſſe nos credimus, quia reſpondere contemnimus laceſſiti: ſed ita commotos fratres amara taciturnitate, vel motu geſtuq; irriſorio ſubſannamus, vt L
eos magis ad iracundiam vultu tacito prouocemus, quam tumida potuiſſent incitare conuitia: in eo nos æſtimantes minimè apud deum
reos, quia nihil ore protulimus quod nos
notare hominum iudicio aut condemnare potuiſſet. Ita igitur tacere nihil prodeſt: ſi idcirco nobis indicimus ſilentium: vt quod agendū
conuitio fuerat, hoc taciturnitate faciamus: aſſimilantes quoſdam geſtus, quibus & ille quem
curare nos oportuit, vehementiore inardeſcat
iracundia. Vtroque.n. tale ſilentium erit æqualiter noxium: quia ſicut exaggerat in alterius
corde triſtitiam: ita in ſuo non permittit extingui. Nonnulli quoq; cum triſtificati fuerint, vel
irati: ab ipſo etiam pertinaciter abſtinēt cibo. Ieiunia
In quo plane ſacrilegij crimen euidenter in- diaboli
currunt: ieiunia.n. quæ ſoli deo pro humiliatio ca.
ne cordis, & purgatione vitiorum, ſunt ſpecialiter offerenda, pro diabolico tumore toleran M
tes. Quod tale eſt ac ſi orationes atq; ſacrificia
non deo, ſed dæmonibus deferant: illam quoque Moſaicam increpationē merentur audire. Deu.32.
Sacrificauerunt dæmoniis, & nō deo, diis quos b.
ignorabant. Hęc vbi ſuprà. Si ergo prędicti miſeri tam peruerſe litigando, quàm malitioſe tacendo dæmonibus ſeruiunt: qui vtrobiq; ſe ingerendo eis illudunt. Quorum illuſiones non
currerent, ſi non fictam, ſed veram humilitatem & charitatem haberent: quia nec tunc ad
tantam impatientiam deuenirent. Et (quod ad 1.Co.11
huc peius eſt) tales ſæpe abſq; fratris offenſi reconciliatione accedunt ad altare: & ſic accedentes iudicium ſibi manducant & bibunt. Et
inſuper à diabolo excæcati, quandoq; ſe excuſando dicunt: quia nihil aduerſus alium habēt:
non intelligentes quia ſecundum euangelium
attendere debent, ſi alius aduerſus eos quid habet? Aufer domine opprobrium talium peruerſorum à religione ſeruorum tuorum.

ORATIO.

O Vera virtus, eiice à me dæmonium per contritionem. O verbum patris, ſana mutum per confeſſionē. O intima lux illumina cæcum per ſatisfactionem: & vt fortis armatus me non poſſideat, vniuerſa arma

eius

A tius.ſ. vires animæ meæ interiores, & corporis ſenſus exteriores in tuum conuerte obſequium. Opto etiam & deſidero deus altiſsime: vt quotieſcunque malignus ſpiritus abominandas cogitationes blaſphemiæ mihi immiſerit: toties ex voto omnium deſideriorum meorũ ineffabilis laus & gratiarum actio tibi ſit in perpetuas æternitates: & blaſphemia ſua ſecum ſit in perditionem. Amen.

De iudæis ſignum de cœlo quærentibus, & de ſpiritu immundo olim eiecto ab eis. Cap. 74.

Matt. 12.

FInitis autẽ verbis domini aduerſus blaſphemiam ſcribarum & phariſæorum: quidã ex eis procaciores volentes experiri voluntatem Chriſti, & capere eum, dixerũt: (Magiſter, volumus à te ſignum videre:) ſ. nõ quodcunque: ſed de cœlo. Reputabant. n. miracula Chriſti parua, eo ꝙ erant vt communiter circa inferiora: vtpote circa ſanitates corporum & ſimilia: ideo quærebant ab eo ſigna fieri circa corpora cœleſtia, fortè manna deſcendere, vt tempore Moyſi: vel ſonare tonitrua, ſicut tempore Samuelis, quod magnũ fuit in Paleſtina tempore æſtatis propter defectum materiæ, & potentiam agentis. ſ. ſolis omnes vapores conſumentis: vel ignem de ſublimi deſcendere, vt tempore Heliæ: vel ſolem ſtare: ſicut tempore Ioſuæ: vel retrocedere, vt tempore Ezechiæ: vel alia huiuſmodi, quaſi non poſſent & illa calumniari & dicere, ex occultis & variis paſſionibus accidiſſe. Nam qui calumniatur eis

Exo: 16
1. Re. 12
Ioſu. 10
4. Reg. 1
4. Re. 2.
4 Regũ 20. b:

B

quæ oculis videt manu tenet, vtilitate ſentit: quid facturus eſt de his quæ de cœlo venerint

C vtique reſpondebit, & magos in Ægypto multa ſigna feciſſe de cœlo: vel calumniabitur alio modo. Vnde Chry. Cũ multa ſigna vidiſſent, tãquam ſi nullum vidiſſent ita ſignum petebant. Verè. n. nullum viderunt: quia corporali aſpectu viderunt, non ſpirituali affectu. Vbi ſciendũ ꝙ aliqui malignantes detrahebant miraculis Chriſti dupliciter. Vno modo attribuebant ea virtuti dæmonis, vt viſum eſt ſuprà in præcedenti capitulo. Alio modo reputando ea parua, vt dicitur hoc loco, iſti. n. ac ſi ſigna eius nõ vidiſſent, vel quaſi quæ viderant parua vel nulla fuiſſent, tentantes eum de cœlo ſignum quęrunt: non ex deuotione vt ex hoc credant, ſed magis ex curioſitate: & vt facilius quàm primis contradicant. Adulantes autem dicunt, magiſter: vt blanditiis alliciant, quẽ conuitiis blaſphemauerant. vnde Chryſo. Hi quos oportebat admirari & obſtupeſcere, & credere: nunc à nequitia non deſiſtunt. vnde autem verba & adulatione, & ironia ſunt plena, putabant. n. allicere per hoc. Et nunc quidem conuitiantur nunc adulantur, nunc aũt dæmoniacum vocãt nunc magiſtrum: vtraq; pernitioſo conſilio: & ſi contraria ſint quæ dicebantur, propter hoc & eos, & vehementer tetigit. hæc Chry. Et quia malè quærebant ideo non dat ſignum: ſed (re-

Chriſti miraculis detractũ eſt dupliciter

Verba Phariſæorũ.

D ſpondens ait illis: Generatio mala) in opere, (& adultera) in fide: quia relicto proprio viro, ſ. deo, idolis ſeruiebant: etſi idola non colebãt, tamen à vero ſponſo Chriſto ſe alienabant, (ſignum de cœlo quærit) ad calumniam contra me, quaſi alia quæ viderunt ſigna non fuerint. Vide quomodo cũ Iudæi Chriſto conuitiabantur, dicentes in principe dæmoniorum eiicit dęmones: manſuetè eis reſpondet per rationes improbans dictum eorum: hic verò cũ laudando adulantur, magiſtrum vocantes, aſpere eos tangit: demonſtrans (ſecundum Chryſoſtomũ) ꝙ vtraque paſsione erat ſuperior: & neq; conuitiis in iram conducitur: neq; adulatione mollitur: in quo oſtendit amplectenda eſſe opprobria: & adulationes vitandas, Nam (vt ait Chryſoſt.) Vir ſapiens in faciem cæditur, quando in facie laudatur. Non ſic multi maiores huius tẽporis faciunt, qui bona ſuadentes contemnunt: & eis tanquam conuitiantibus iraſcuntur: ſed mala ſuggerentes audiunt, & eorum adulatione molliuntur. Vtinam attenderent conſilium ſapientis qui dicit, Melius eſt à ſapiente corripi quàm ſtultorum adulatione decipi, deinde ſubiungit: (Et ſignum non dabitur ei,) ſ. poteſtatis: & de cœleſtibus quale petit ad calumniam: (niſi ſignũ Ionæ prophetæ,) quod fuit humilitatis & abiectionis contra eorum ſuperbiam, quaſi diceret: Tu generatio praua petis ſignũ cœleſte, & ſignum potentiæ vel gloriæ de ſublimi: & tibi non dabitur, niſi ſignum terrenũ & ſignum paſsionis & infirmitatis, ſignificatũ ſigno & facto Ionæ prophetæ. Ionas. n. fuit Niniuitis ſignum dupliciter. ſ. verbo & facto. Verbo, quia viua voce eis ſignificauit ꝙ perirent niſi conuerterentur. Facto, eo ꝙ fuerit in ventre ceti, tribus diebus & noctibus. Vbi fuerunt tria. ſ. abſorptio, detentio, euomitio. Abſorptio fuit ſignum mortis Chriſti: detentio, ſepulturæ euomitio, reſurrectionis. Et ſic dabitur eis ſignum, id eſt ſignificatio in facto Ionæ: vt. ſ. cõuertãtur & ſaluẽtur. Nõ hoc eſt dictum, quaſi alia ſigna ante mortem Chriſti nõ fuerint data: ſed quia mors & paſsio Chriſti fuit ſignum præcipuum & vltimum: & ſignum ſignorum, in quod omnia ſigna ducebãt: ideo dãdum Iudæis dicitur, quia ſi illi crederẽt, ſaluarẽtur: ſi nõ crederẽt damnarẽtur: ſicut Ionas fuit ſignũ Niniuitis, vt ſi vellẽt credere, ſaluarẽtur: ſin autem, ſubuerterẽtur. Nõ ergo dat eis ſignum diuinitatis de cœlo quod quærebãt: quia propter eorum curioſitatem & malitiam videre indigni erãt: ſed de abyſſo maris, & profundo inferni, quale Ionas à ceto voratus, ſed de abyſſo mortis liberatus & accepit & dedit ſignum vt delicet incarnationis, nõ diuinitatis: paſsionis nõ glorificationis. Diſcipulis autem ſuis ſignũ de cœlo dedit, quibus æternæ beatitudinis gloriam, & prius figuraliter in mõte trãsfiguratus ac poſtea veraciter in cœlũ ſubleuatus oſtẽdit, Quia. n. Iudæi terreni & infirmi erãt, ideo de terrenis & infirmis ſignum debebãt habere. Vnde dat eis ſignum de imo ſ. ꝓ paſsionis & ſepulturæ dicẽs: (Sicut. n. fuit Ionas in vẽtre ceti, tribus

Chriſtus neque cõuitiis neq; blãditiis capius eſt

Adulatores vitãdi.

E

Eccleſiaſtes 7:

Ionas fuit ſignum.

F

Chriſti mors ſignũ maximũ.

Matt. 7.

Mar. vl:
Ionæ 1.

G ;tribus diebus & noctibus:ita erit filius hominis in corde terræ, tribus diebus & tribus noctibus,)per ſynedochen, accipiendo.ſ.partem ſextæ feriæ,& totam diem ſabbati, & partem diei dominicæ reſurrectionis, pro tribus diebus & noctibus. Per iſtos qui quærebant ſignũ de cœlo,ſignantur curioſi & ſuperbi qui ſupra vires cœleſtia rimantur,& nimis curioſè diuina ſcrutantur de cœlo:& cœleſtibus ac ſecretis diuinis diſputantes, vel de reuelationibus & viſionibus præſumentes omiſſa via.ſ.præceptis domini & conſiliis quibus venitur ad illa, propter quod opprimuntur à gloria,quia per hoc aliquando labuntur in erronea documento: vel quandoque in peccata ſpiritualia & carnalia,propter quod dicitur eis, (generatio mala & adultera & cætera,) quia quærunt quæ non ſunt ſcibilia, nec ad fidem vel mores vtilia, &

Synedoche.

I ideo non dabitur eis ſignum, niſi ſignum Ionæ prophetæ,quem deglutiuit cetus:& ſic deludit & deglutit eos diabolus. Deinde Iudæorum malitiam quam obſtinatam & obduratam, dominus præuidit, exemplis quibuſdam condemnat, quia conuerſio Niniuitarum & factum reginæ Auſtri oſtendit iſtos in iudicio,quo omnes tam boni quam mali ſurgent, grauius puniendos:& condemnabit eos, id eſt oſtendet cõdemnandos: quia ex illorum facto apparebit iuſta iſtorum condemnatio. Vnde dicit: (Viri Niniuitæ)qui ſunt Aſſyrij(ſurgent).ſ.in reſurrectione generali(in iudicio)futuro (cum generatione iſta,).ſ.Iudaica, quæ ſimiliter tunc ſurget,(& condemnabunt eam,) id eſt condemnandam oſtendent,ſ.primò ex comparatione popopuli ad populum:quia ibi Niniuitæ,Gẽtiles,& Barbari:hic Iudæi populus dei. Secundo ex comparatione prædicãtis ad prædicantem,quia ibi Ionas propheta purus homo: hic

Niniuitarũ cũ Iudæis comparatio.

H Chriſtus dominus prophetarum,deus & homo ibi Ionas peregrinus: hic Chriſtus conciuis ſuus. Tertiò ex comparatione prædicationis ad prædicationem, quia ib. Ionas tantum tribus diebus: hic Chriſtus tribus annis prædicauit,ibi Ionas nullum miraculum:hic Chriſtus multa fecit. Quartò ex comparatione effectus ad effectum,quia illi egerunt pœnitentiam:iſti verò non:ſed etiam addiderunt blaſphemiam. vbi Chry. Illi prophetam ſuſceperunt: iſti dominum Ieſum repulerunt. Illi neq; in lege inſtructi, neque prophetis admoniti ad dominũ conuerſi ſunt cognoſcentes ſuum peccatum: iſti tot præceptis eruditi legis & prophetarum à domino receſſerunt. Illi qui ſemper fuerunt populus diaboli,infra tres dies facti ſunt populus dei: iſti qui ſemper videbantur populus dei infrà tres dies facti ſunt crucifixo Chriſto populus Satanæ. Deinde ſubditur: (Regina Auſtri,)id eſt,regina Saba: cuius regnum erat in auſtrali parte reſpectu Hieruſalem, quæ non dubitatur electa eſſe, & ſecundum quoſdam dicebatur Sybilla(ſurget,)id eſt reſurget (in iudicio) extremo, (cum generatione iſta)peſſima(& condemnabit eam,)id eſt oſtendet condemnandam: hoc eſt ex facto ſuo oſtendetur

9.Et.Io

K iuſta iſtorum condemnatio (quia venit à finibus terræ,)id eſt à longinquis partibus (audire ſapientiam Salomonis) qui tamẽ non fuit niſi ſolum forma Chriſti. Ex his aggrauatur Iudæorum malitia:quia illa mulier, iſti viri: illa à remotis venit,iſti præſentem habuerunt: illa cum labore,iſti ſine difficultate. Illa laudauit alienigenam, iſti condemnauerunt proprium terrigenam. Illa ad ipſum venit,quem ſola fama cognouit:iſti probatum miraculis contempſerunt. Illa ad purum hominem:iſti ad deum & hominem. Illa cum muneribus: iſti cũ opprobriis & vulneribus.(Et ecce plus quam Salomõ hic,).ſ.Chriſtus pſentialiter poſitus:quia hic deus,ille homo: ille ſcientiam habuit terreſtrium,hic omnium: Ille ædificauit templum defectibile,hic indefectibile.vbi Chryſ. Regina Auſtri cùm eſſet gentilis, & mulier ob tantam longitudinem itineris venit ad eum, nec propter infirmiorem ſexum impedita eſt: concupiſcentia.n.ſapientię infirmitati dabat virtutẽ: iſti autem viri & ſacerdotes quorum propriũ eſſe debuerat amare ſapientiam ante oculos ſuos,& in medio gremio ſapientiam poſitam contempſerunt. Illa ad hominem cucurrit:iſti à deo receſſerunt. Illa munera multa obtulit vt audiret eum: iſti autem nec præmia regni cœlorum accipere volunt,nec credunt. Et iterum: Regina Auſtri venit à finibus terræ ad audiendum Salomonem, & Chriſtiani nolunt venire de plateis ad audiendum Chriſtum: multi etiam de eccleſia exeunt,& ibi Chriſtum ſolum relinquunt. hæc Chryſoſto. Myſtice hic damnata plebe Iudæorum, eccleſiæ myſteriũ ſecretum exprimitur, quæ in Niniuitis, & in Regina Auſtri de totius finibus orbis congregatur,& in illis fides gentium Iſraeli anteferetur. Duæ.n.ſunt partes eccleſiæ,vel duo genera hominum in ea, vnum quod peccauit:ſed deſiſtit per pœnitentiam, & hoc ſignatum eſt per Niniuitas de quorum peccato legitur. Alterum qđ mortaliter non peccauit, & hoc ſignatum eſt per regnum Auſtri: de peccato cuius non legitur. vnde Ambroſius: Eccleſia fidelium ex gentibus collecta, quæ in Niniuitis per pœnitentiam præterita peccata delet, & in regina Auſtri, quæ electa eſſe non dubitatur, per ſapientiam cauet futura:in iudicio condemnabit generationem hanc nequam:damnabit autem non ſine poteſtate, ſed operationis exemplo, quia præfertur eccleſia ſynagogæ. Ex duobus igitur conſtat eccleſia: vt aut peccare neſcias, aut peccare deſiſtas: pœnitentia.n.peccata abolet,ſapientia cauet. Hæc Ambroſius. Per Niniuitas etiam ſignantur peccatores ad vocem prædicatores pœnitentiam agentes, & per reginã Auſtri ſimplices ſapientiã Chriſti deuote quærentes,quorum ſalus ſecundum ſententiam ſaluatoris præponitur ſaluti eorum,qui videntur iuſti vel ſapientes,& de ſua iuſtitia vel ſcientia præſumentes. Niniuitę quoque interpretantur germina pulchritudinis: ideo etiam ſignificare poſſunt iuuenes exiſtẽtes in ſtatu potiſſimo iuuentutis,qui ſolent de facili ad vitia declinare, &

Regina Auſtri.

L

Eccleſiæ myſteriũ

M

Eccleſię partes duæ.

Niniuitæ.

A

re, & ad bonam intentionem de facili pœnitere, propter quod ſubditur, quod fecerunt pœnitētiam ad prædicationem Ionę, qui columba interpretatur: & ideo per eum ſimpliciter admonens ſignificatur.

Morale

Per reginam verò Auſtri, ſignari poteſt anima rationalis, quæ ſi bene regat vires inferiores per dictamen legis naturæ dicitur regina: ſed ſi hoc facit ex charitatis feruore, tūc dicitur regina Auſtri, eo quòd ab Auſtro prouenit feruor caloris ſignans feruorem charitatis. Et hæc regina venit ad verum Salomonem Ieſum Chriſtum per deuotionem afferens ei aurum ſapientiæ & gemmas virtutum, & aromata bonæ famę: iſtis vtendo ad diuinum honorem. Ex hoc facto igitur iuuenū prædictorum, obſtinati ſenes: ex facto animæ bene & ex charitate ſe regentis, anima frigida & negligens condemnabiles oſtenduntur: qui

B

per generationem Iudæorum ſignantur. Poſt hæc dominus contra Iudæos nolentes aſsimilari Niniuitis, quia eo pœnitentiam prædicante non pœnituerunt: vel reginę Auſtri: quia eo docente non didicerunt, inducit exemplum ad arguendum ingratitudinem eorum: oſtendens eos ſimiles homini prius a dæmone obſeſſo: & pòſt liberato, & iterum propter negligentiam plenius poſſeſſo.

Diabolus inuidens.

Nam primò diabolus habitauit in eis, quando erant in Aegypto viuentes, ſecundum ritum Aegyptiorum, qui expulſus fuit ab eis, quando in figura Chriſti mactauerunt agnum, & ſanguine eius liniti ſunt: quando & legem acceperunt, quæ excludebat cultum dæmonum, & inducebat ad colendum vnum rerum deum: & ſic eiectus tranſiit ad poſsidendum plenius gentiles, ſine lege & prophetarum oraculis viuentes, & ideo eos tenebat in idolatria ſubiectos.

C

Sed adueniente Chriſti prædicatione & apoſtolorum, Iudæi pro maiori parte increduli permanſerunt: Gentiles verò deuotè fidem Chriſti acceperunt: & ſic diabolus eiectus à gentibus, reuerſus eſt ad poſſidendum populum Iudaicum errore excecatum & facta ſunt nouiſsima huius populi peiora prioribus: quia peior eſt modò (quàm a principio ante legem datam fuerit) ſtatus eius.

Immūdus ſpiritus.

vnde ait: (Cum immundus ſpiritus,) .ſ. diabolus immundum faciens, & immundiciam diligens vel inhabitans: dæmones.n. dicuntur ſpiritus immundi, vel affectione: quia diligunt immunda vel perſuaſione, quia ſuadent immunda, vel inhabitatione, quia inhabitant corda immunda (exierit ab homine,) .ſ. à populo Iudaico, quia ſecundum Amb. In homine totius Iudaici populi comparatio eſt: à quo viuente adhuc ſub lege naturæ immundus ſpiritus exierat per ſuſceptionem legis Moſaicæ (ambulat per loca arida & inaquoſa,) id eſt, corda Gentiliū prius humore gratiæ & virore fidei, ac pinguedine ſpiritusſancti carentia ritum idolatriæ & maculas criminum eis immittendo (quærens) in eis (requiem,) id eſt, perpetuam manſionem appetens ibi finaliter manere per infidelitatē & dominationem, (& non inuenit,) quia adueniente Chriſto, & prædicantibus apoſtolis, ſuſcepta Chriſti fide inde eiectus fuit.

D

(Tunc dicit,) intra ſe. (Reuertar in domum meam,) id eſt ad populum Iudaicum, (vnde exiui) eos dimittendo. (Et veniens inuenit eam vacantem) ab obſeruantia legis: & operibus virtutum per negligentiam, ac fide, & bonis operibus vacuā, & Chriſtum hoſpitem non habentem, (& ſcopis mundatam) ab operibus vitiorum ſuperficialiter, & ſecundum apparentiam: quia populus Iudaicus habebat quādam exteriorem mūditiam: ſicut.n. ſcopa non tollit tenaces ſordes, ſed ſuperficiales: ita ipſi quod de foris eſt ſcopabant & mundabant, ac mundiciam exteriorem quærebant: ſed intus ſordidi manebant, & ornatā exterius per hypocriſim & boni ſimulationem propter legis apparentiam, & traditionum Phariſæorum obſeruantiam.

Mat. 12.

Diabolo locū dāt tria vitia.

Tangit ergo tria quæ dant locum diabolo, ſ. otioſitatem, ſanctitatis præſumptionem, & virtutis ſimulationem. Similiter hodie timendum eſt eccleſiæ, ne olim expulſus ab ea diabolus eam inueniat vacantem ab obſeruantia mandatorum dei, (& ſcopis mundatam, ſecundum exteriorē apparētiam (& ornatam,) per exteriorem cultum & obſeruantiam humanarum traditionum:

E

Eccleſię ornatus exterior.

Multi.n. hodie plus attendunt ad cultum eccleſiæ corporalem quam ſpiritualem: quia parietes eccleſiæ & altaria ornantur, & de ornatione & purgatione miniſtrorum parum curatur. Sed contrariū in eccleſia fuit primitiua: maior.n. vis fiebat in ornatu ſpirituali & interiori. Et ideo multum diſtat nunc eccleſia in hoc tempore malo à ſtatu ſuo priſtino. Vndè Hiero: Chriſti eccleſia prius nata, & poſt adulta: perſecutionibus creuit, martyriis coronata eſt. Et poſtquam ad Chriſtianos principes venit, potentia quidem & diuitiis maior, ſed virtutibus minor eſt facta.

F

(Tunc) vt firmius poſsideat Iudæos (vadit) per conatum (& aſſumit ſeptem alios ſpiritus) per quos vniuerſitas dæmonum & vitiorum quibus tentat intelligitur, quia vniuerſitas hoc numero ſæpe deſignatur:

Septenarius.

hæc ſunt ſeptem gentes pugnantes contra filios Iſrael. Iſte autem ſeptenarius ſeptem donis ſpiritusſancti expellitur. Et addit (nequiores ſe) vel propter numerum, vel propter conatum, vel propter effectum quem iudicunt: quia eos ad quos redeunt nequiores, quam antè, faciunt. (Et intrantes,) ſeu ingreſsi (habitant ibi,) & ſic omnia cumulantur in eis vitia. Hæc eſt .n. intentio dæmonum, vt non tranſeant ad horam vel tempus modicum: ſed vt immorentur vſque ad obitum. (Et fiunt nouiſsima hominis) .ſ. populi Iudaici (peiora prioribus,) quia Iudæi ante legem datam fuerunt peccatis irretiti, & à diabolo poſſeſsi: ſed poſt aduentū Chriſti in peccato ſuo obſtinati ſunt peiores facti: quia eorum peccata propter ingratitudinem ſunt quaſi duplicata: deteriores.n. ſunt Iſraelitæ blaſphemantes Chriſtum in conuenticulis ſuis, quam olim fuiſſent in Aegypto ante notitiam legis: quia maior infidelitas eſt venientē non ſuſcipere, quam venturum non credere. Deinde ſimilitudinem dictā, & quò tendat parabola,

G rabola, exponit quodque hic quaſi de vno homine per ſimilitudinem dictum de toto populo Iudaico intelligatur, oſtēdit dicens. (Sic erit generationi huic peſſimæ,) ſ. Iudaicæ, prout ſuprà dictum eſt de homine vno. Mala fuit generatio hæc in deſerto, qñ vitulum adorauit, quando contra dominum murmurauit, quando terræ promiſsionis detraxit: ſed peior in terra promiſsionis ante aduentū Chriſti, quando filios & filias dæmoniis immolauit: ſed peſſima poſt aduentum Chriſti, quando dei filiū ad eam miſſum crucifixit. Moraliter exponitur iſtud exemplum de homine qui poſt gratiā baptiſmalē, vel pœnitētialē, recidiuat in culpā ſicut canis reuerſus ad vomitū: diabolus. n. ab homine, exit qñ in baptiſmo pōpis illius, & præcedētiū peccatorū illecebris homo abrenūtiat: vel quando per pœnitentiā & confeſsionē à peccatis mundatur, proponens ꝙ ab eis abſtineat: qui eiectus (ambulat per loca arida & inaquoſa) quia corda iuſtorū ab omni carnalis cōcupiſcentiæ amore ſiccata & immunia tērādo explorat, ſi quos ibi nequitiæ ſuæ greſſus figere poſsit. Sed in eis, tanquā per gratiā dei ſolidatis, requiē nō inuenit: quia qui paruis cogitationibus & actibus paſcitur in mentibus fideliū omnia ſua tentamēta ceſſare perpendit. (Et volens reuerti in domū) priorem: peccator. n. eſt domus diaboli, ſicut iuſtus templum dei (inuenit eam, vacantē) à bonis actibus per negligētiam, & ſcopis mundatā) à ſordibus vitiorū, ſecundū apparentiā (& ornatā) ſimulatis virtutibus. ſ. exterioribus & apparentibus: non interioribus, & veris. (Tunc aſſumit alios ſeptē ſpiritus nequiores ſe,) id eſt vniuerſa vitia diabolo nequiora: quia diabolus ſolum ſuggerit malū: habitus aūt vitioſi intranei cū quadā violentia ad malū inclinant & ingreſsi inhabitant vacantem & torpentem: à tot. n. dæmonibus homo poſsidetur, quot vitiis ſubiicitur. ſingulis. n. vitiis ſinguli dæmones præſidere dicuntur. (Et fiunt nouiſsima hominis illius peiora prioribus,) & hoc propter ingratitudinē doni & gratiæ præcedentis. grauiora. n. ſunt crimina poſt baptiſmum, vel pœnitentiā, quia melius eſt, id eſt minus malum eſt viā veritatis non agnoſcere, quam poſt agnitam retrorſum conuerti

Moraliter.

De recidiuante

Pro. 26

H

I

2. Pet. 2

id eſt leuius eſt committere aliquod peccatum cum ignorantia, quam idem cū ſciētia quoad pœnam: minorem enim pro illo patietur pœnæ vindictam, quia per contemptum gratiæ, quam de ſe male viuendo pellit, deteriora ſupplicia meretur: & vulnus iteratum tardius ſanatur. vnde Chryſo. Hæc autem non ſolum ad illos, ſed ad nos etiam dicta eſſe rationem habet ſi illuminati & à prioribus eruti malis, rurſus ab eadem poſsideamur nequitia. Etenim difficilior iam erit pœna poſteriorum peccatorū propter quod paralytico dixit Chriſtus: Ecce ſanus factus es: noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat. Et iterum cum ſemel aliquis liberatus à malis non ſobrius efficitur, multo difficiliora patietur prioribus. Etenim difficilior iam erit pœna poſteriorum peccatorum:

Ioan. 5.

hinc autem non ſolum pœnam excogita, ſed etiam infinitam dei longanimitatem. Sed ne confidamus, ſed timeamus. Etenim Pharao ſi in prima plaga eruditus fuiſſet, non vtique accepiſſet experientiam poſteriorum: non vtiq; poſtea ſimul cum ipſo exercitu ſubmerſus eſſet. Sed non rubrum mare iam pertranſire nunc eſt: ſed pelagus eſt ignis: pelagus non tale neque tantum, ſed multo maius & ſylueſtrius. Ideo rogo vt compungantur ſermones gehennæ audientes. Nihil enim delectabilius eſt diſpoſitione hac, quare hac nihil amarius. Conuertit enim animas noſtras, & erigit intellectum, & pernitioſam concupiſcentiarum captiuationem proiicit, & medicina nobis hæc fit: Excogitemus igitur & mittamus principium vel nunc, & oſtium pœnitentiæ: & tangamus viā arctā. vſquequo laſciuia, vſquequo remiſsio, nō impleti ſumus pigritantes, deridentes, tardantes? Non eadē rurſus erunt menſa & ſaturatio, & ſuperabūdātia, & pecuniæ, & poſſeſſiones, & fabricationes. Et quis finis? Cinis & puluis, & ſepulchra, & vermis. Oſtēdamus itaq; nouā quandam viā, faciamus terram: cœlum: & omnino aſſumamus virtutem, vt futuris potiamur bonis. Hæc Chryſoſtomus.

K

Exo. 5. & ſequē.

Ibi. 14.

L

ORATIO.

DOmine Ieſu Chriſte magiſter bone, fac mecum ſignum gratiæ tuæ in bonū, vt me miſerū quē cetus & & draco ille magnus abſorbuit peccatis ſpiritualibus & carnalibus tanquā, diebus & noctibus, & hoc tribus: quia cōſenſu, & opere, ac conſuetudine, tu miſericorditer de faucibus eius digneris liberare. Fac etiam me præterita peccata plangere, & futura cauere. Exicca me ab humore concupiſcētiæ, vt quietē nō inueniat in me, mūda me ſcopis cōfeſsionis à vitiorū ſordibus: & orna me veris virtutibus, ne me à bonis vacantē inueniat, & iteratò deterius peccare faciat. Amē.

M

De muliere vocem de turba extollente: ac de matre & fratribus domini eum quærentibus. Cap. 75.

FActū eſt aūt cū dñs Ieſus hęc diceret, reſpōdens blaſphemiis Iudæorum, (extollens) i. ex corde tollens: ac conſtanter & alte proferens (vocem) in Chriſti cōmendationem & iudæorum blaſphemantium confutationem (quædam mulier) non diues, non potens, non nobilis, ſed pauper, (de turba) & de communi plebe, & popularibus. Solent enim populares deuotiores eſſe maioribus, prorupit in laudem Chriſti contra vituperium Iudæorum. Et dicitur fuiſſe ſancta Marcella ancilla beatæ Marthæ: quæ non potuit amplius blaſphemias Iudęorum contra Chriſtum ſuſtinere, & contra blaſphemos vocem extulit in laudem Chriſti & matris ſuæ: commendans eius conceptum, & partum corporalem, & dicens: (Beatus eſt venter qui te) beatum (portauit) per quē omnes beatificamur (& beata) ſunt (vbera quæ ſuxiſti.)

Luc. 11

Marcella.

A ſuxiſti.) Matrem beatificat & laudat ex filio,& non econuerſò, quia gratia & gloria prouenit principaliter ab ipſo. Vbi apparet magna confidentia, & audacia, & fides, & deuotio iſtius mulieris in duobus. Primò, in eo ꝙ non ſilenter & in aure loquebatur, ſed extollens vocem in altum nõ timuit, ſuauitate.n. verborũ Chriſti accenſa fuit. Secũdò, in eo ꝙ Scribis & phariſæis dñm tentantibus, ſimul & blaſphemantibus ipſa magna fiducia dei filium confitetur, vt & præſentium Iudæorum calumniam, & futurorum hæreticorum perfidiam confundat. Nã ſicut tunc Iudæi blaſphemantes, & cũ in Beelzebub eiicere dæmonia dicentes, negabant eũ eſſe dei filium: ita poſtea quidam hæretici negabant eum eſſe verum hominem, dicentes eum non verã carnem ex Maria virgine aſſumpſiſſe, ſed corpus æthereum attuliſſe. Hæc aũt mulier vtroſq; confutat, quia & verum dei filium

Fidei & deuotio mulieris.

B patri conſubſtantialẽ aduerſus blaſphemantes confitetur, cum matrem ex filio tanquam principio ratione diuinitatis beatificat: & verũ nõ phantaſticum hominis filium matri conſubſtãtialem teſtatur, cum eum ventre portatũ vberibuſq; lactatũ ſignificat. Spiritualiter autẽ iſta mulier ſanctã eccleſiã ſignat, quæ inter turbas Iudæorum, paganorũ, & hæreticorum credula voce dñm Ieſum Chriſtũ cõfitetur. cuius reuera voce venter Mariæ virginis beatus prædicatur, qui totius mũdi redẽptorẽ portare meruit ſicut ipſa de ſe ait. Ex hoc beatã me dicent oẽs generationes. vbi Beda: Et nos igitur extollamus vocem cũ eccleſia catholica, cuius hęc mulier typum geſſit: extollamus & mentem de medio turbarum, dicamuſq; ſaluatori: Beatus venter qui te portauit: & vbera quæ ſuxiſti. Vere enim beata parens, quæ ſicut quidam ait:

Laus Mariæ.

C
Enixa puerpera regem,
Qui cœlum terramq; regit per ſecula: cuius
Nomen ab æterno, complectens omnia giro.
Imperium ſine fine manet, quę ventre beato
Gaudia matris habens, cũ virginitatis honore,
Nec primã ſimilẽ viſa eſt, nec habere ſequentẽ.

At Ieſus confirmando verbũ mulieris & cõmendando laudẽ matris, ac fidẽ & conſtantiã eiuſdem mulieris aliorũq; ſimiliũ dixit: (Quinimo: beati qui audiunt verbum dei, & cuſtodiunt illud.) Per hoc quod ſignauit beatã virginem ſe concepiſſe fœlicius, per fidẽ & deuotionẽ ſpiritualiter, quã corporaliter. Ac ſi dicat: Iuxta tuã ſententiã principaliter beata eſt illa cuius venter me portauit: ſed non ſolum ipſa beata eſt, imò & oẽs ſunt beati in præſenti in ſpe, & tandẽ in futuro in re (qui audiũt verbũ dei) corde credentes, (& cuſtodiunt illud,) opere adimplentes. Beata quidem & fœlix eſt mater mea, quæ me portauit: & lactauit: ſed magis ideo fœlix atq; beata, quia verbũ dei audiuit, audiendo credidit, credendo cuſtodiuit: hoc.n. niſi feciſſet, nec fœlix, nec mater mea eſſe potuiſſet. Vnde Elizabeth ad eam ait: Beata quæ credidiſti, qm̃ perficientur in te quæ dicta ſunt tibi à dño.) Beatior ergo fuit, quia verbũ ſpiritualiter mente concepit, auditu fidei ſuſcepit,

Lucæ 1. Beata Maria, ex fide præcipue.

memoriterq; ac cuſtodioſè operatione cuſtodiuit, quia conceptio ſpiritualis, qua Chriſtus in corde concipitur, fortior eſt quam carnalis. Fides.n. per dilectionem operans beatitudinem æternam promeretur: non autem conceptio vel portatio ſine fide, quia impoſſibile eſt ſine fide deo placere. vnde ſecũdũ Auguſtinũ: Beatior fuit Maria profitendo fidem Chriſti, quam concipiendo carnẽ Chriſti: & fœlicius concepit deum mente per fidem, quam corpore per carnis aſſumptionẽ. Nihil.n. Mariæ materna propinquitas profuiſſet, niſi illũ fœlicius corde quã carne geſtaſſet. vnde Chryſoſtomus: Neque concipere Chriſtum, neque mirabilem illum fœtum parere habet aliquam vtilitatem virtute non exiſtente: quoniam nulla huius et vtilitas ſi non vniuerſa quæ oportet fecerit: & nihil partus ei protuliſſet, niſi valde bona & fidelis eſſet. Si verò Mariæ nihil prodeſſet ſine D
ea, quæ ſecundum animam eſt virtute, genitũ ab ea eſſe Chriſtum: multò magis nos & ſi patrem, & ſi filium habuerimus virtuoſum & nobilem: ipſi vero longè erimus à virtute illius, nobis prodeſſe poterit. hæc Chryſoſto. Vbi Beda: Pulchræ atteſtationi mulieris annuit, non tantummodo quę verbum dei corporaliter generare meruerat, ſed & omnes verbum dei ſpiritualiter auditu fidei concipere, & boni operis cuſtodia, vel in ſuo vel in proximorũ corde parere, & quaſi alere ſtuduerint aſſerens eē beatos: quia & eadem dei genitrix, & inde quidem beata, quia verbi incarnandi miniſtra facta eſt temporalis: ſed inde multo beatior, quia eiuſdem ſemper amandi cuſtos manebat æterna. E
Qua ſententia ſapientes Iudæorum tanquã indignos beatitudine clam percutit, qui verbũ dei non audire & cuſtodire, ſed negare & blaſphemare quærebant. hæc Beda: Et ſecundum eundem tota vitę cœleſtis perfectio duobus his comprehenditur, vt verbum dei audiamus & faciamus. Quẽ ergo beatitudo Mariæ delectat, verbũ dei libenter audire & cuſtodire ſtudeat, & beatus erit. Quiſquis.n. verbũ dei libenter audit, Chriſtum concipit. ſi autem opere impleuerit Chriſtũ parit. quem Maria portauit corporaliter, ipſe portat ſpiritualiter. Vnde Auguſti. Qui corde credit ad iuſtitiam, concipit Chriſtũ & qui ore confitetur ad ſalutem, parit Chriſtũ. vnde dominus alibi: Si quis fecerit voluntatem patris mei: ipſe meus frater, ſoror & mater eſt. Hac laude Chriſti matriſq; eius cum ſe audiret laudari à quadam muliere Robertus, fundans & ædificans monaſterium Præmonſtratenſe ait ei: Et maledicta tu, & qui tibi ſuggeſſit verba dominica, & laudem eius in me miſerum retorquere, qui etiam modica laude capi conſueueram. Verbum domini debet audiri reuerenter propter pretioſitatem. Si enim aliquis haberet particulam de veſte domini, vel lachrymam quæ exiuit de oculis eius, vel ſtillam ſanguinis quæ exiuit de carne ipſius: valde reuerenter ſuſciperet & ſeruaret: multò fortius verbũ domini quod nõ ſolũ egreditur de ore eius ſed de intimis cordis ipſius. Item F

Verbũ dei audire nolentes beati eſſe nequeunt.

Rõa. 10

Matt. 7.

Robertus præmõſtratenſis.

Verbi domini prætioſitas, & quo audiendũ ſit.

patienter

G patienter non cum tædio, vel murmure & detractione. Item obediẽter, vt. ſ. quod quis audit opere impleat. Mali libenter debẽt audire verbum dei vt corrigantur: nam verbum dei eſt medicina animæ contra morbum peccati. Boni etiam, qui ſunt in ſtatu triplici, libenter debent audire verbum dei. Incipientibus. n. hoc

Verbũ dei audiendũ incipiẽtibus, proficiẽtibus, Perfectis.

conuenit vt erudiantur: & illis verbum dei eſt lac. Proficientibus etiam conuenit audire verbum dei, vt dirigantur in via profectus ſpiritualis. Perfectis etiam cõuenit audire verbum dei, vt amplius perficiantur: quibus verbũ dei eſt ſolidus cibus. Eſt. n. verbum dei manna cœleſte, & ſapit cuilibet pro ſuo velle. vnde Origenes: Nunc ergo feſtinemus cœleſte manna ſuſcipere: illud. n. manna prout quiſque deſiderat, talem ſaporem reddit in ore eius. Tu ergo

Verbũ dei eſt manna

ſi verbum dei, quòd in eccleſia prædicatur, tota fide & tota deuotione ſuſcipias: fiet tibi ipſum verbum quodcunque deſideras. Verbi gratia: Si tribularis, conſolatur te dicens. Cor contritum & humiliatum, deus non deſpicies. Si lætaris proſperè, futurorum cumulat tibi gaudia dicens: Letamini in domino & exultate iuſti. Si iracundus es mitigat te dicens: Deſine ab ira & delinque furorem. Si in doloribus es ſanat te dicens: Dominus ſanat omnes languores tuos. Si in paupertate conſumeris, conſolatur te dicens: Dominus alleuat de terra inopẽ & de ſtercore erigit pauperem. Si ergo mãna verbi dei reddet in ore tuo ſaporem quęcunq; volueris. Hæc Origenes. (Adhuc autem) domino Ieſu prædicante & quæ ſuprà dicta ſunt (ad turbas loquente: mater eius & fratres,) id eſt cõſanguinei: venerunt: (quærentes eum) licèt. n. Phariſæi eſſent mixti cum turbis, tamen principaliter prædicabat propter turbas erudiendas. Et quia faciliter eũ audire præ turba non poterãt, & etiam ne fructum diuini verbi impendirent, (foris ſtabant) & miſerunt ad eum vocantes ipſum. Fratres hic vocantur conſobrini domini, ſecundum morem ſcripturæ, quæ ſæpe conſanguineos ſolet fratres nominare.

I

Pſ. 50. Pſ. 31. Pſ. 30. Pſ. 102. Pſ. 112.

H

Fratres domini

Et cum dominus erat occupatus in officio prędicandi: primò vnus, & poſt illum plures de turba dixerunt ei: (Ecce mater tua, & fratres tui foris ſtant quærentes te.) Iſti inſidias tendebant, ac malitioſè & inſidiando hæc dicebant. ſ. ad tentandum & explorandum, ſi carnis affectu prædicationem inceptam dimitteret, vel interrũperet, vt ſpirituali operi præferret carnem & ſanguinem, arguerent ipſum eſſe purũ hominem, natum propter affectionem carnalem & vt populus videns ꝙ parentes carnales haberet, ipſum filium dei non crederet, cum deus carnaliter non generet. Et ideo multas implicant circunſtantias quæ ipſum mouere poterant ad ceſſandum dicentes: (Ecce mater tua,) quę præcipitur honorari: (& fratres tui) quos & natura & lex iubet diligi. (foris ſtant) expectantes in loco exteriori, vbi verecundũ eſt ſtare, (quærentes te,) quaſi propter te tantũ venerunt, & ideo debes meritò ad eos egredi. vn de Chryſo. Videns diabolus quia per ſuadebat populo Chriſtus, eſſe ſe filium dei: dicens & ecce plus quã Salomon hic: timens ne ſi filius dei cognoſceretur, qui putabatur homo, ipſe derelinqueretur ab omnibus, ad conuincendos ſermones eius, ſubintroduxit parentes ipſius carnales, vt per eorum contemplationem diuinitatis eius obſcuraret naturã. Ideoq; venit aliquis, quaſi diaboli aduocatus, qui humano ore verba diabolica loqueretur dicens: (Ecce mater tua, & fratres tui foris ſtant volentes loqui tecum.) ac ſi dicat: Quid gloriaris o Ieſu de cœlo dicens te deſcendiſſe, qui radices habes in terra? Ecce mater tua, & fratres. Non poteſt eſſe filius dei, quem homines genuerunt: non poteſt in te filium abſcondere, quem natura conuincit. Hæc Chry. Sic & hodie multis prælatis procurat diabolus propinquorum multitudinem, vt in carnali affectione obſcuret eorum dignitatem & ſanctitatem. Et bene dicitur foris ſtant ad ſignificandum, ꝙ carnales amici clericorum debent eſſe remoti ab eis, vel ſaltem, à cordibus eorum, quantum ad carnalem affectum, & tamen in multis videmus hodie cõtrarium. Miſticè ſecundum Bedam: Mater & fratres Ieſu poſſunt dici ſynagoga, & Iudæi ex quibus ſecundum carnem eſt editus, qui foris ſtare dicuntur Chriſto prædicante, quia gentibus Chriſto credentibus ſynagoga cum Iudæis extra fidem manſit pro maiori parte. Et notãdum de beata virgine, ꝙ tanquam pia mater filium quærebat paruulum, quia eius abſentiã non ſuſtinebat. ſ. qñ eum amiſerat: quærebat adultum, quia eius pręſentia ſatiari non poterat, vt hic patet: quærebat magiſtrum factum. ſ. crucifixum: quia iam eius pręſentiam amittebat, quando iuxta crucem ſtabat. Sed inuenit primò in medio doctorũ interrogantem, nũc in medio populorum prædicantem: vltimo in medio latronum patientem. Primò, in templo. Secundò, in domo. Tertiò, in patibulo. Ibi cupiebat inuenire, & ideo laborabat & dolebat in quęrendo filium: hic cupiebat videre, & ideo ſtabat foris expectando eius aſpectum: ibi cupiebat ſimul crucifigi & ideo ſtabat iuxta crucem vſque ad finem ſuum. Ieſus autem ad requiſitionem matris vocatus, prædicationis officium, propter matris affectum (licet eam ſumme diligeret & honoraret) relinquere, vel interrumpere noluit: quia nobiliora ſunt opera miſericordiæ ſpiritualis, quam corporalis: & vtilitas matris eccleſiæ, præferenda eſt vtilitati matris propriæ. In quo feruor Chriſti apparuit: quem in prædicando habuit. Vnde in ſidiãtes confutauit; & ſic qui intus prauam intentionem vidit, malignum eorum verbum rationabiliter repulit, oſtendens ꝙ ſpiritualis occupatio carnali affectioni, & opus dei negotiis familiarium perſonarum pręponi debet, dicens: (Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei?) Acſi diceret matri & proximis, Neſcio vos in opere ſpirituali, & patri mei pdicatio nõ eſt ꝓpter vos dimittenda, ſeu etiam interrumpenda. (Et) quaſi ad proteſtãdum veritatem (extendens manus in diſcipulos ſuos,) qui in circuitu

K

Mat. 12 & Lu. 11

L

Foris ſtant parentes.

Miſticè.

Maria. Chriſtũ quæſiuit ter.

M

Non intermutẽda officii diuina.

eius

A elus ſedebant (dixit: Ecce mater mea,) .ſ. hi qui me in ſuo corde concipiunt, & me per prædicationē in cordibus audito rū pariunt, (& fratres mei) qui opera patris mei faciunt, & mihi in cœlo cohæredes erunt: quaſi diceret, intātū eſt mihi aliquis propinquus, inquantū eſt ſpiritualibus actibus intētus. Et ille eſt mihi magis propinquus, qui ſpiritualibus operibus eſt magis intētus. Spirituales proximos præfero carnalibus, & vtiliora opera minus vtilibus: adeo vt ſpūali operi vocans omnino carnales poſtponat affectus.

Matrē noſſe diſſimulat dominus.

Dñs ſe noſſe matrē diſſimulat, & per cognationē pximos, dicēs ſibi proximos eſſe per ſpiritum coniūctos. Quo exēplo nobis monſtrauit, quod verbo docuit .ſ. qui amat patrē aut matrē plus quā me, nō eſt me dignus .ſ. qui operi ſpirituali carnales pponit affectus. Qui ergo in conferendis beneficiis & dignitatibus

B eccleſiaſticis, perſonas accipit, præferens carnē ſpiritui, & opus minus vtile vtiliori: formā à dño præſcriptam relinquit & maximè deū offendit. vnde Hiero. Non matrē negauit, ne natus de phantaſmate putaretur: ſed apoſtolos cognationi prætulit, vt & nos in cōparatione dilectionis carni ſpiritū præferamus. vnde & Ambr. Nec tñ iniurioſè refutantur parētes, ſed religioſiores copulæ mentium docentur eſſe quā corporum: nec putet eſſe aliquis offendiculum pietatis vbi mandatū legis impletur. vnde etiam Chryſ. Non ſpernens generationem carnalem, neq; erubeſcens humanā conceptionem tale dedit reſponſum: ſed volens oſtendere quia præponēda eſt cognatio ſpiritalis carnali. Deinde dominus Ieſus, quaſi rationem dicti ſui reddit quaſi dicendo: nec ſolum diſcipuli ſpecialiter, ſed etiā quicunq; fideles, & iuſti

C æternaliter ſunt mater mea & fratres mei. (Quicunq; enim fecerit) corde, ore, & opere (voluntatem) in præceptis ac conſiliis & exēplis (patris mei qui in cœlis eſt: ipſe meus frater, & ſoror, & mater eſt:) frater & ſoror credendo, quia filius dei eſt: dedit.n.eis poteſtatē filios dei fieri, his qui credunt in nomine eius.

Ioan. I.

Frater quippe & ſoror dicitur, propter vtrunque ſexum qui ad fidē colligitur. Qui aūt Chriſti frater & ſoror eſt credendo, mater eius fit prædicando: & in cordibus proximorū dicto, vel exemplo eū generando. Igitur qui filii & filiæ ac hæredes dei ſunt per gratiam, fratres, & ſorores, & matres, ac hæredes Chriſti ſunt, qui eſt dei filius per naturam. Hinc etiā eos & fratres, & ſorores, ac matres vocat, quoniam quaſi fratres, & ſorores ac matres diligit. Et his quidem verbis apertiſſimè monſtratur ꝙ carnali amori ſpiritualis amor debet præferri: & propinquitas charitatis propinquitati cōſanguinitatis.

Amor ſpiritualis præferendus carnali.

Eo.n. amore & matrē, & fratres, omneſq; propinquos noſtros diligere debemus, quo Chriſtus matrem & fratres ſuos dilexit. Diligebat.n.eos, non quia magis ſecundū carnem propinqui erant: ſed quia voluntatem patris eius magis faciebant. Ille ergo magis Chriſto eſt propinquior, qui eſt melior: quia vt dicit Hier. Non in ſexibus, ſed in factis diſcernit. Et ut ait Greg. Apud dominum non gradus D elegantior, ſed vitæ melioris actio comprobatur. Hanc autem ſententiam, ſecundum Chryſ. dominus induxit, vt nullus de generis nobilitate, aut ſanctorum propagine ſine virtute cōfidat: docens nos in nulla cognatione confidentes virtutem negligere. Si enim Mariæ nihil prodeſſet matrem eſſe, niſi virtus adeſſet: quis vtique alius per cognationem ſaluabitur? Vna enim nobilitas ſola eſt, voluntatem dei facere, & hic nobilitatis modus eſt illo melior & principaliter.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, da mihi vt verbum tuum audiā fide credendo, & cuſtodiā opere adimplendo: fac me ſpiritualiter per auditū portare, & per cuſtodiā nutrire idipſum dei verbum. Da mihi dñe deus meus vt occupationem ſpiritualem omni affectione carnali, E & opus dei negotiis humanis, ac vniuerſaliter vtiliora minus vtilibus, te rectore, te duce præferam ſemper & præponā. Fac me corde, ore, & opere tuam in præceptis, conſiliis, & exemplis facere voluntatem: vt merear ſeruitor tibi gratus fieri, & tandem, inter dei filios & hæredes per tuam gratiam computari, Amen.

De increpatione Phariſæorum & legis doctorum. Cap. 76.

Luc. 11 Mat. 23.

Inuitatio Phariſæorū.

Cum autem dominus iam præmiſſa loqueretur, (rogauit eum quidam Phariſæus vt pranderet cum illo.) Inuitabant Phariſæi dominum non vt reficerent: ſed vt comprehēderent, accuſarent, & perderent. Vnde ad domum Phariſæorum non intrabat niſi rogatus, ſed ad conuiuium Publicanorū bene ibat etiam non inuitatus. Supponendum eſt ꝙ dñs poſt ſermonem exiens de domo, in qua hoſpitatus fuerat & docuit, locutus eſt matri, decen- F tem honorē exhibens ei: & deinde iuit ad domum Phariſæi, magis intēdens reficere, quàm refici. vnde Cyrillus. Sed Chriſtus qui Phariſæorum nequitiā nouerat, diſpenſatiue condeſcendit, ſatagens cōmonere eos, ad ſimilitudinem optimorum medicorū, qui grauius infirmantibus afferunt remedia ſuæ induſtriæ. Et (ingreſſus) domum (recubuit) & requieuit, id eſt ad comedendum ſe poſuit.

Manuū lotio ante prandium.

Omiſit autem lauare manus, vt illorū errorē corrigeret qui credebant, ꝙ illa lotio ad ſalutē neceſſaria eſſet: & vt per eam interior mundatio à peccatis fieret: & vt demōſtraret ꝙ non lotis manibus manducare hominē non coinquinat. Vnde Phariſæus intra ſe murmurauit, & reputauit magnam eſſe culpā, ꝙ ſecundū traditiones Iudæorū non eſſet lotus ante prandiū. Mira ſtultitia: filium dei arguit quia præcepta hominū non ſeruat, qui traditionibus hominū ſubiectus non erat. Dominus aūt cogitationi illius reſpondit: oſtendēs per hoc eſſe deū, cui nuda & aperta ſunt ſecreta cordium, & arguit ipſos Phariſæos, qui quod foris erat à ſordibus exterioribus munda-

G dabât: & q̃d intus erat, à maculis rapinæ, & iniquitatis, & fraudis nõ mundabât: quia de mũditia exteriori in vaſis & corporibus ſuis erant multũ ſoliciti & diligentes, & de mũdicia interiori ipſius mẽtis negligentes, & nõ curantes: cum tñ meritò deberet eſſe econuersò, quia interior mũditia eſt neceſsitatis: exterior aũt ſolũmodo honeſtatis: vnde nõ interior, ſed exterior ſine peccato omitti põt. Et ideo Chriſtus exteriorẽ lotionẽ omiſit, vt haberet occaſionẽ arguẽdi Phariſæos: de exteriori mũditia tñ curãtes, & interiorẽ negligentes: exterius ſimulãtes iuſtitiã, & ſanctitatẽ, intus retinẽtes nequitiã & iniquitatẽ. Sed ò Phariſæe munda prius quod intus eſt. ſ. cor & animã à fraude & malis deſideriis vt mundũ fiat, quod eſt de foris, vt foris per opera veràciter ſanctitatẽ oſtendere poſsis. Qui. n. vtranq; hominis naturã. ſ. corpus & animã fecit, vtranq; mundari deſiderat.

Interiora mundanda ſunt.

I vbi Beda: Hoc cõtra illos qui corporalia peccata, fornicationẽ, videlicet, immundítiã, libidinẽ, furtũ, rapinam & cætera talia, quaſi grauiſſima deteſtantur: ſpiritualia verò quæ nõ minus dãnat apoſtolus, hoc eſt amaritudinẽ, irã, indignationẽ, clamorẽ, blaſphemiã, ſuperbiã, & auaritiã quæ eſt idolorũ ſeruitus, vt leuia cõtemnunt. Hæc Beda. Per hoc etiã arguuntur illi qui de minoribus magnã vim faciunt, & de maioribus parum curant. Sicut aliqui religioſi plus ponderant fractionẽ ſilẽtii, vel aliquid eiuſmodi, quàm iniuſtũ grauamẽ proximi, vel aliam etiã transgreſsionẽ præceptorum dei. Phariſæis etiã ſimiles ſunt clerici, qui bene tõſo capite & raſa corona in veſte alba & munda, & lotis manibus accedunt ad altare intus pleni auaritia & iniquitate: aliiſq; immũditiis multiphariè: ac legẽ dei poſtponentes, & traditiones hominũ in exterioribus ſolicitè cuſtodientes.

Spiritualia vitia non minus fugienda. Epheſ. 5

Phariſæorum ſimiles.

H Deinde dñs, quaſi bonus præceptor, docet qualiter noſtri contagiũ corporis mũdare debemus, dicẽs: (veruntamen) do vobis ſalutis conſiliũ. ſ. (quod ſupereſt). i. de eo quod ſupereſt poſt aliorum reſtitutionem (date eleemoſynã,) quia primò debet fieri reſtitutio, & de eo quod remanet eleemoſynarũ elargitio: vel ſecundũ Bedã, de eo quod ſupereſt victui & veſtitui neceſſario. Neq;. n. ita facienda iubetur eleemoſyna, vt teipſum cõſumas inopia: ſed vt tui cura corporis expleta, inopem quantum vales ſuſtentes. (Et ecce omnia munda ſunt vobis,) quia eleemoſyna magnam habet virtutem ad peccatorum remiſsionem. vnde in Daniele dicitur: Peccata tua eleemoſynis redime. Vel (veruntamen) conſilium & remedium, (quod ſupereſt) & reſtat poſt tanta ſcelera do vobis hoc ſcilicet (date eleemoſynam,) ſcilicet ordinatè vt incipiatis à vobis. Quod dictum ſic eſt intelligendum, vt prius homo ſibi faciat eleemoſynam mundãdo ſe interius per fidem & baptiſmum, credendo in Chriſtum: & ſi poſt baptiſmum immunditia innocentiæ fuerit fœdata, emundet conſciẽtiã per pœnitentiã. Qui. n. vult ordinatè eleemoſynam dare. i. miſericordiã facere: à ſeipſo debet incipere, & eam primò ſibi dare. Eſt. n. eleemoſyna omne opus miſericordiæ. vnde in Eccleſiaſtico dicitur: Miſerere animæ tuæ placens deo. Nullum. n. opus hominis deo placere poteſt, niſi ipſe prius placeat. vnde in Gene. legimus q̃ deus prius reſpexit ad Abel quam ad munera eius. Et tunc ſupereſt, vt qui propriæ ſubuenit miſeriæ: ſubueniat & alienę dando eleemoſynam procedentem ex fide & charitate; & ſic per miſericordiam ſui, & proximi omnia munda ſunt: & nullam mentẽ inquinant, & immundã faciunt. Ergo miſericordia & abolitio peccati promittitur omnibus miſericordiam facientibus. Quod itaq; hic dicitur (date eleemoſynam) ad omnia quæ vtili miſeratione fiunt valet. Non. n. ſolum qui dat eſurienti cibũ, & cætera huiuſmodi: verumetiã & qui dat veniam peccanti, atq; orat pro eo: & qui corripit, & alia emendatoria pœna plectit, eleemoſynam dat. vnde Aug. Facere eleemoſynam, eſt facere miſericordiã. Si intelligis, à te incipe. Quomodo. n. miſericors es alteri, ſi crudelis es tibi? Audi ſcripturã dicentẽ: Miſerere animæ tuæ placens deo. Redi ad conſcientiã tuã quicunq; male aut infideliter viuis, & ibi inuenies mendicãtem animã tuã: inuenies egentem, pauperem, ærumnoſam? inuenies forte nec egentẽ, ſed egeſtate obmuteſcentem: quũ inueneris animã talẽ intus in corde tuo, illi fac prius eleemoſynã. In iudicio & charitate eleemoſynã cũ anima tua. Quid eſt iudicium? Diſplice tibi. Quid eſt charitas? Dilige deum, dilige proximum. Hãc eleemoſynã ſi prætermittis, quantumuis agas: nihil facis, quando tecum non facis. Hæc Aug. Et quia Phariſæi ex hypocriſi non ſolũ quærebãt exteriorem munditiam, ſed etiam apparentem iuſtitiã, ac decimas dabant & eleemoſynam faciebant: putauerunt Chriſtum inaniter loqui, quaſi eis qui eleemoſynam non facerent, & eum in cordibus ſuis deridebant. Non ſolum. n. triticum, vinum, & oleum: ſed etiam res contemptibiles. ſ. cuminum, rutam, mentã, & huiuſmodi decimabant: & de reſiduo eleemoſynã faciebant, quod non facile facit Chriſtianus aliquis vt per hoc apparerent iuſti, quaſi volendo implere mandatum dei de decimis reddẽdis, et circa minima, vt per hoc crederentur multũ voluntarii ad implendum diuina mandata, cum tñ eſſent trãſgreſſores in maioribus, & vt de eis diceretur à vidẽtibus q̃m omnium decimas dãt, qui etiam olerum decimas dare non negligunt. Dñs verò cogitatum eorũ ſciens, ſubiunxit dicens: (Væ,) i. ſ. damnationis (vobis Phariſæis qui decimatis mentam, & rutam, & omne olus.) ſ. minuta & contemptibilia fructuum veſtrorum (& relinquitis) grauiora legis. ſ. (iudicium & iuſtitiam) ſubuertendo (ac charitatem,) & opera miſericordiæ omittẽdo Non eſt hoc facere miſericordiam & eleemoſynam, (hæc enim. ſ. iudicium & charitatem oportet facere) primo loco: quia hæc præcepta ſunt ad dei honorem, & illa. ſ. decimam & eleemoſynam non omittere, quæ ſunt ad ſacerdotum & proximi neceſsitatem. Illa facite, & iſta

Danielis.

K Eccleſiaſtici 30.

Homo placeat. Gene. 4.

L Eleemoſinã facere.

M Decimato Phariſæorũ

A Et iſta præponite. Non .n. per eleemoſynā emitur impunitas in iniquitate manentibus. Decimantes igitur & eleemoſynam facientes, exteriora mundabant: ſed quia iudicium & charitatem relinquebant, interiora non mundabāt.

Iudiciū & charitas.

Optime autem coniunguntur iudicium & charitas, quia iudicium ſine charitate vergit in crudelitatem: charitas ſine iudicio in remiſsionē: charitas cum iudicio in æquitatem. Iſtud autē de decimatione poteſt dupliciter intelligi.

Decimare.

Vno modo reſpectu ſui, quia licet miniſtri templi acciperent decimas à populo: iſti de aliis acceptis à populo, & de his quæ habebant ex labore ſuo, decimas reddebant ſacerdoti ſummo: & ideo ad ſimulationem ſanctitatis reddebant eis decimas de minimis. Hoc etiam faciebant ratione cupiditatis: vt per exemplū ſui inducerent populum ad reddendum, ſibi decimas de omnibus vſq; ad minima. Alio modo poteſt B intelligi reſpectu aliorum, quos per doctrinā ſuam inducebant ad decimas ſtricte ſibi ſoluendas. Illud etiā quod de omiſsione grauiorum legis additur, ſimiliter dupliciter intelligitur. Vno modo reſpectu ſui, quia iſta quæ erāt magnæ neceſsitatis facere omittebant. Alio modo reſpectu aliorum, quia alios ad talia obſeruanda inducere negligebant. Similiter hodie faciunt ſacerdotes eccleſiæ & prælati qui ſoliciti ſunt circa ſubiectos de redditione decimarum, & ſimilium quæ eis debentur, & parum curant ſi in maioribus criminibus inuoluantur. Et quia honor eſt præmiū virtutis, & ex appetitu apparentis iuſtitiæ, ſequitur appetitus indebiti honoris: ideo conſequenter arguit arrogantiam & ambitionem Phariſæorum, cōminando eis væ & pœnam æternā, dicens: (Væ,) i. æterna damnatio imminet (uobis Phariſæis C qui diligitis primas cathedras in ſynagogis.) Non dicit qui habetis cathedras: ſed, qui diligitis: has .n. appetere, ambitionis eſt: iniunctas ſuſcipere, charitatis. In quo reprimit omnem indebitum appetitum honoris, & inſtruit nos vt ambitione careamus, & primatum in eccleſia non ambiamus. Væ ergo miſeris ad quos Phariſæorum vitia tranſierunt: qui per breue & incertum huius vitæ ſuæ curriculum quo peccata humiliter deplangere debuerunt, ad priora tum aſpirare, vel pro eo certare nō metuunt. Et non ſolum volebant eſſe doctores & magiſtri in ſynagogis, volentes vocari ab omnibus rabi: ſed etiam quærebāt (ſalutationes in foro) cauſarum & negotiorū, ex quo videtur q᷑ iidē erant in ſynagoga magiſtri, & in foro aduocati. Sed non conuenit vt litibus intendant qui diuino officio mancipantur: nemo .n. militans deo implicat ſe negotiis ſecularibus. vnde Rabanus: Culpa non carent ſi in foro litibus intendant, qui in cathedra Moyſi & ſynagogæ magiſtri cupiunt appellari.

Litibus abſtineat clericus.

Et quia vitia occulta puniuntur adeo grauius, quanto peccatores tales volunt aliis præferri in honoribus: ideò poſt hæc arguit eorum ſimulationem, comminādo eis væ pœnæ æternæ, qui erant quaſi ſepulchra quæ non apparent, ſ. exterius qualia ſunt

Sepulchra.

interius, quia aliquando exterius ornantur D & fœtore interius replētur: & homines ambulantes ſuprà, neſciunt qualia ſunt intrà. Sic quicunq; decepti per Phariſæorum & hypocritarū ſententias eos imitantur, quaſi ſupra ſepulchra ignorāter gradiunt. Et bene cōparat eos mortuorū ſepulchris, quia anima mortua eſt in corpore hypocrytæ & peccatoris. Vnde ſepulchrū dr̄, quaſi ſemi pulchrum, & tales ſunt hypocrytæ exterius nitidi, & interius fœtidi. Tales non ſunt filiæ ſpōſæ, i. eccleſiæ quæ dicit: Nigra ſum, ſ. exterius: ſed formoſa ſum, ſ. interius: ſed iſti econtrariò ſunt diſpoſiti.

Sepulchrum.

Hic reprehenditur qualibet ſanctitatis ſimulatio ſalſa: vt abſtineamus ab ea. vnde Cyrillus: Per ea quibus illos reprehendit, nos facit meliores: vult .n. ambitione nos carere, & nō plus venari apparentiā, quàm veram exiſtentiā, quod tunc Phariſæi agebant. vnde & Chryſo. Sed q᷑ tales extiterint Phariſæi non eſt mirabile. Si autem

Simulatio proſcribitur.

E nos digni reputati fieri templa: ſiamus repentè ſepulchra ſolum fœtorem cōtinentia, hoc eſt extremæ miſeriæ. (Quidam aūt legiſperitus) dicta a Chriſto cōtra Phariſæos in cōtumeliā legiſperitorum, retorquet dicens: (Magiſter hæc dicens,) non tm̄ phariſæis, ſed (etiam nobis) legiſperitis qui maiores ſumus (cōtumeliam facis.) Hic legiſperitus ignorabat imperitus legē veritatis. quia redargutio culpæ, non eſt contumelia perſonæ: & qui erubeſcit redargui, ceſſat à culpa: nec offendat eum corripiētis charitas, ſed propria iniquitas, vbi Bed. Quàm miſera conſcientia, quæ audito dei verbo, ſibi contumeliam fieri putat: & cōmemorata pœna perfidorum, ſe ſemper intelligit eſſe damnādam. Vnde mihi meiſq; ſimilibus vnū ſupereſt ſuffragium domino cū propheta ſupplicare. Vtinam dirigantur viæ meæ, ad cuſtodiendas iuſtificationes tuas tunc non confundar, dum reſpiciam in omnia mandata tua. hæc Beda.

Conſciētia miſera.

Pſ. 118.

F Cōmuniter ſcribæ & legiſperiti erant doctores legis, quæſtiones legis ſoluentes: Phariſæi verò, ſcilicet ſacerdotes Iudæorum diuiſi ab aliis, quaſi religioſi videbantur. Dominus autem liberrimus vitiorum corrector, nec legiſperitorum altitudinem verebatur: ſed eos redarguit, quia peccata eorum publica & manifeſta erāt & ideo publicè eos arguendo contumeliā eis non faciebat: prout iſte legiſperitus ſibi imponebat. Sed non ſic hodie noſtri maiores faciūt qui in corrigendo perſonas accipiūt. vnde Auguſtinus: Noſtri principes cū pauperes delinquentes publicè arguant & confundant, diuitibus maiora peccantibus, nec nutum faciunt.

Perſonarū acceptio.

Quapropter Anaxagoras leges principum telis aranearum comparabat, quæ minora animalia capiunt, & maiora tranſmittunt. Vnde Chry. Si poſsibile eſſet in diuites vindictā procedere: videres ex eis repleri carceres vniuerſos. Sed cū omnibus ſuis hoc malum habent diuitiæ, q᷑ in malignitate peccantes ab vltionibus eruit. Vnde & Valerius maximus narrat, q᷑ Socrates videns vnū duci ad ſuſpendiū riſit, & interrogatus cur rideret reſpondit. Video

Valerius Maximus Latrones

G magnos latrones ducentes paruũ latronẽ ad ſuſpendium. Minuta ſacrilegia puniuntur: ſed magna triumphis extolluntur. Vnde & Augu. Remota iuſtitia, quid ſunt regna niſi magna latrocinia? & latrocinia quid ſunt niſi parua regna? Ideo eleganter & veraciter Alexandro Magno quidam pirata comprehenſus, cum ab eo interrogatus quid ſibi vt mare infeſtum haberet: ille libera voce reſpondit, quid tibi vt orbẽ terrarũ? Sed quia ego exiguo nauigio facio latro vocor: quia tu magna claſſe, imperator. Et reuera ſic heu eſt, & hodie: nam minores & pauperes pro leui tranſgreſſione grauiter puniũtur: ſed maiores & potẽtes etiã pro enormibus nihil patiũtur. Sed nõ gloriẽtur quia in pſenti ſic intacti permanẽt: nã in futuro pœnas debitas cũ vſura recipient. Tunc potẽtibus qui hic perperã pauperes innocentes iudicabant: nullũ erit conſiſtoriũ, nullũ tribunal: ſed corã

I illis tunc iudicio ſtabunt, quos hic ſuo peruerſo iudicio nedum iudicabant, ſed & ſæpius cõdẽnabant. O quot iniuſtitiæ fiunt hodie in vna ciuitate, de quibus non eſſet mirũ ſi ipſa & tota patria redigeretur in nihilum. Aliter. n. iudicant extraneo quàm domeſtico. Aliter minori quàm maiori. Aliter per carnẽ cõiunctо quàm remoto. Aliter pauperi quàm diuiti: quod omnino & manifeſte eſt contra legem dei altiſſimi. Nullam quippe legem ſcriptam in iudicando reſpiciunt, ſed ſecundum affectiones varias quas ad diuerſas perſonas habent, ſententias varias proferunt: dicentes, ſic vel ſic mihi videtur: nec dicunt, ſic vel ſic in lege ſcriptum habetur. Quanta autem mala iniuſtitia inducit, patet ex bonis quæ iuſtitia facit. de quibus Cyprianus ſic ait: Iuſtitia regis, pax populorum, tutamen patriæ, vnitas plebis, munimentũ gentis, cura languorum, gaudium hominum, tem-

H peries maris, aeris ſerenitas, terræ fœcunditas, ſolatium pauperum, hæreditas filiorum, & ſibimetipſi ſpes futuræ beatitudinis. hæc Cyprianus. Horum omnium contraria timenda & expectanda ſunt de iniuſtitia: quia in lege veteri & euãgelica legitur populus punitus propter mala iudicia. Et heu iniuſtitia & malorum cõſuetudo in multis locis intantum excreuit, ꝙ vix extirpari poſſit. Vnde quia mala conſuetudo multa mala inducit: ideo apud Longobardos cõiter dici conſueuit, ꝙ melius eſt in ciuitatem ignem ponere, quàm malam conſuetudinem inducere: quia ad extinguendum ignem omnes currunt, ad malam verò conſuetudinẽ ampliandam omnes intendunt. Sed vtinam ſequerentur doctrinam & cõſilium Senecæ, qui ſic dicit de conſuetudine: Bona conſuetudo excutere debet, quod mala induxit. Et primò redarguit dominus legiſperitos de immoderata dominatione & inordinata auſteritate, cõminando eis (væ) damnationis, quia aliis onera importabilia imponebant: & ipſi nec vno digito tangere ſarcinas curabant: id eſt, aliis impoſita nec in minimis perficiebant: aliis erant ſeueri, & ſibi nimis propitii: contra ius naturale in aliis fieri volebant quod ſibi nolebant dicebant & non faciebant: docebant grandia, &

K non faciebant minora. Iſti diuerſa põdera habebant: aliter enim facta propria, & aliter aliena ponderabant. Vbi Theophil. Quoties enim doctor facit quæ docet, alleuiat faſcem tradẽs ad exemplum ſeipſum. Quando verò nil agit eorum quæ docet, tunc graues faſces videntur eis qui doctrinã ſuſcipiunt: vtpote quę nec à doctore poſſunt portari. Per iſtos ſignantur prælati, aliis imponentes grauia & magna, & pauca facientes aut nulla. Vnde Greg. Nicenus: Tales ſunt modò multi iudices ſeueri peccantiũ, & debiles agoniſtæ: intolerabiles legiſlatores, & debiles portitores: nec appropinquare volẽtes nec palpare viię honeſtatem, quam irremediabiliter exigũt à ſubiectis. Deinde redarguit legiſperitos, condemnando eos de ſimulata deuotione, & falſa religione: quia ob fauorẽ vulgi captandum ſimulabant ſe horrere & condemnare acta & peccata ac perfidiã patrum ſuo-

L rũ, (monumenta prophetarũ quos occiderunt patres) eorũ per hypocriſim & non ex pietate, magnificè ædificando & ornando: quaſi de morte innocentũ prophetarum dolentes & dicentes ꝙ ſi fuiſſent in (diebus patrũ) ſuorum (non) eſſent (ſocii in ſanguine prophetarũ,) vt viderentur iuſtiores patribus ſuis, qui occiderunt illos: ſed ipſo opere teſtificabantur quantũ paternæ nequitiæ conſenſerint perſequẽdo Chriſtum dñm prophetarũ eis promiſſum, & ab ipſis prophetis prænuntiatum. Defectus aliorum videbant & non ſuos, quia vt dicit hic Chry. Alter alterius culpam facilè intelligit, ſuam difficilè. Secundum literalẽ ſenſum hoc faciebant vt viderentur horrere crudelitatem patrum ſuorum: & ſimiliter faciunt qui vitia verbis deteſtantur, vt ab eis immunes ab ignorantibus videantur. Deinde redarguit legiſpe-

M ritos cõdẽnando eos de praua & peruerſa ſcripturarũ expoſitione: quia gloriabãtur ſe habere notitiã legis & prophetarũ, quã Chriſtus vocat clauẽ ſcientiæ: quia per hanc notitiã potuerunt in fidem & veritatem Chriſti intrare: ſed ipſi malitia excæcati hanc clauem abſtulerũt: dicta legis & prophetarum, vel truncando, vel peruersè intelligendo & exponendo, ac Chriſti dogmata & opera denigrando: vt ipſi ad intellectũ veritatis & fidẽ nõ intrarẽt, nec alios qui intrare deſiderabãt, intrare permitterent: quia peruerſitate doctrinæ ſuæ prohibeãt. Clauis ergo ſciẽtiæ eſt autoritas docẽdi, per quam debet intellectus verus latẽs interius aperiri, & ipſi econtrariò plaudebant peruersè interpretãdo, & alios in errorẽ ducẽdo: vt patet circa pceptũ de honore parentũ, quod per ſuã euacuabãt doctrinã: & ẽt circa alia plura dñi præcepta ſecundũ Bedã. Omnis ẽt doctor: qui auditores quos verbo ędificat, exẽplo ſcandalizat: nec ipſe regnũ dei intrat, nec eos qui poterant intrare permittit. De præmiſſis redargutionibus Scribarum & Phariſæorum habes latius infrà feria tertia poſt palmas: vbi ponuntur multa ſimilia, ſed non ſunt eadem, quia diuerſis temporibus dicta. Vltimò exaggerat Phariſæorũ & legi-

Magni ſuſpendũt paruos.

Piratæ reſponſum.

Iudicia iniqua.

Iuſtitiæ laudes.

Conſuetudo mala plus nocet igne.

Contra onera imponẽtes.

Faſces alleuiare.

Clauis ſcientiæ.

A & legiſperitorum nequitiam & obſtinationem qui ex verbis Chriſti non fuerunt emēdati: ſed magis peiorati, quia (cùm) dominus (hæc) præmiſſa (ad illos doceret) veritate offenſi cœperūt doctorem veritatis perſequi, (& doloſè ſibi inſidiari: quia cœperunt grauiter inſiſtere,) id eſt reſiſtere ac inſtare, (& os eius comprimere,) id eſt ſermonem eius in pluribus interrumpere, ſeu verba oris eius calumniari. (de multis inſidiantes ei, &) multa ab eo inſidioſe (quærentes) vt eum terrerent & ſtupefacerent: quia conturbati minus prœuident, & ſic ex variis quæſitis & obiectis aliquid calumniabile de ore eius extraherent: & in verbis eum caperent vt accuſare eum poſſent. Doctrina ergo veritatis fiebant deteriores, qui inde debuerant fieri meliores. vnde Beda: Quàm vera perfidiæ ſimulationis & impietatis ſuæ crimina adiecerint, ipſi teſtantur, qui tanto intonante turbine, non ipſi reſpicere: ſed doctorem veritatis inſidiis moliuntur aggredi.

Phariſæorū obſtinatio

B

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, da mihi ante prandium ſpirituale, ſcilicet ante perceptionem ſanctę euchariſtiæ, per confeſsionē puram ſpiritualiter baptizari & lauari, vt ab inimicorum inſidiis & accuſationibus te protegente valeam liberari. Da mihi vitare omnem hypocriſim & ſimulationem: omnem arrogantiam & ambitionem: ne peccē in te vel in proximum meum per mendacem vſurpationem perfectionis, per excellentiam ſingularitatis, per temeritatem iniuſti iudicij, vel per prauitatem cuiuſcunq; mendacij, ne cum Phariſæis in vanitate participem, ſed te veritate me ducente, per te viam, ad te vitam miſericorditer perueniam. Amen.

C

De fratre petente diuidi hæreditatem, & de diuite volente horrea ampliare. Cap. 77.

Luc.12. Quidam autem de turba cognoſcens Ieſum eſſe iuſtum, dixit ei: (Magiſter dic fratri meo, vt mecum diuidat hæreditatem) Nō fuit iſte expertus quam bonū, & quā iucundum, habitare fratres in vnum. Pſ.132. Inconuenienter aūt petebat, quia nec tempus, nec locus erat: & Chriſtus tēporalibus nō intēdebat: imò ea contemnere docebat, quia & tantū colligere & non diſpergere venerat: & ideo reſpondit dicens: (Homo,) ſ. carnalis & terrenus, humum ſapiens, & ſecundum hominē ambulans, (quis me cōſtituit iudicem,) ſcilicet litium (aut diuiſorem,) ſcilicet facultatum (ſuper vos,) ſcilicet qui fratres eſtis: inter quos non iudex, ſed pietas debet eſſe ſequeſtra, quaſi diceret: Non ſum miſſus, ſiue conſtitutus ad iudicium terrenarū poſſeſsionum, ſed cœleſtium. Non ſum diſſenſionis deus, ſed collectionis, & pacis, & vnitatis qui veni homines pacificare cum deo & angelis, & vt multi cor vnum & animam vnam habeant: nō vt diuidantur per diuerſa, ſed vt colligantur & habeant omnia communia: nec ſit

Chriſtus litium iudex eſſe noluit.

aliquis egens inter illos ſed diuidatur ſingulis, prout vnicuiq; opus fuerit. D Acto.4. Ille qui non colligit mecum, eſt fraternitatis diuiſor & diſſenſionis autor. vbi Beda: Qui magiſtro ſupernæ pacis gaudia commendanti terrenæ diuiſionis vult ingerere moleſtiam: meritò homo vocatur, ſecundum illud: Cùm ſit inter vos zelus & contentio: nonne homines eſtis? vbi Ambro. 1.Cor.3. bene ergo terrena declinat, qui propter diuina deſcenderat. Nec iudex dignatur eſſe litiū & arbiter facultatum, viuorum habens mortuorumq; iudicium & arbitrium meritorum: Non ſolum ergo quid petas, ſed à quo poſtules intuendum eſt. Nec maioribus intento animo, putes minoribus obſtrependum. Vnde non immeritò refutatur hic frater, qui diſpenſatorē cœleſtium geſtiebat corruptibilibus occupare. hęc Ambroſ. E Per hoc quòd Chriſtus noluit ſe intromittere de diuiſione hæreditatis terrenæ oſtendit quòd prædicatores euangelij, & ſpiritualibus dediti, non debent ſe intromittere de negotiis ſecularibus, ob quę minus ſolliciti ſint de ſpiritualibus. Sic & apoſtoli vt poſſent vacare verbo dei, curam temporalium à ſe abiecerunt dicentes: Non eſt æquum nos derelinquere verbum dei, & miniſtrare menſis. Sed heu hodie perſonæ eccleſiaſticæ litibus & cauſis eo vſque occupantur, vt his ſolùmodo vacare videantur: illa vero poſtponentes, & legē dei auaritia ad hoc tracti & inuitati. Primò quidē floruit eccleſia in ſtrage martyrū. Secundò, creuit in perſecutione hæreticorum: nunc autem corruptione falſorum fratrum litibus & inutilibus creſcere non deſinit. Quamuis ergo dominus poterat tamen diuidere nolebat: ne, ſicut multi faciunt, ſpiritualia propter temporalia intermitteret: & ne fauere videretur auaræ cupiditati petentis, qui ad circumueniendū fratrem hoc petebat: & quem non tam ius, quā res & amor habendi trahebat: quiq; terrena & nō cœleſtia ſapiebat, ſicut terreni inter quos huiuſmodi zelus, & contentio diuidendæ hæreditatis eſſe ſolet. Vnde & ex hoc conſequenter auaritiam quæ a deo ſeparat: ſtatim repręhēdit, & cauere docuit dicens tā ad turbas, quā ad diſcipulos, quia auaritia commune vitiū eſt tam clericorum, quam laicorum: tam religioſorū, quā ſecularium: tam minorum, quam maiorū, quia omnes auaritię ſtudent. Vnde eos, ſecundū Bedā, occaſione huius ſtulti petitoris aduerſus auaritiæ peſtem, quæ radix omnium malorum eſt, præceptis pariter & exemplis munire ſatagit dicens: (Cauete ab omni auaritia,) ſcilicet tam interiori quam exteriori, quæ conſiſtit in cupida acquiſitione temporalium, & tenaci retentione eorum. vnde Beda: Dicit autē (ab omni,) quia nōnulla ſimpliciter ab hominibus geri videntur: ſed internus arbiter qua intentione fiant, quia cernit, diiudicat. vel ſecundum Cyrillum, dicit ab omni, ſcilicet magna & parua. (Quia non in abundantiam diuitiarū cuiuſquam vita eius eſt,) ſcilicet ſpiritualis, per quā cōiūgi. deo, quia nō in ſolo pane viuit homo nec ēt corporalis, quia tēporalis vita diuitiarum

Prædicatores à ſecularibus abſtineant.

Actuū 6

Eccleſiæ vigor.

Auaritia dānatur.

1.Ti.6.

Diuitiæ non beant.

Matt.4.

z 3 rum

G rum multitudine nõ protenditur: imò frequenter ex ſolicitudinibus animarũ, & delitiis corporũ, minuitur. Vita hominis tẽporalis nõ conſiſtit in abundantia rerũ: quia quãq; plus minuitur & abbreuiatur in ꝓſperitate, quàm aduerſitate. Vita ẽt ſpiritualis non conſiſtit in abundantia: imò frequẽter periclitatur. vnde Chry.

Delitiæ nocent.

Neq;.n. animæ ſoli, ſed ipſi corpori ſunt nociuæ delitiæ: eo ꝙ ex forti fit debile, & ex ſano ægrotiuũ: ex agili graue, ex formoſo deforme ex iuuene veternoſum. vnde & Seneca: Pốt noſtra prouidentia languorem prorogare huic corpuſculo morã: ſi voluptates quibus maior pars perit, poterimus regere & coercere. hæc Senec.

Crapula nocet.

Propter abundãtiã quoq; & ſuperfluitatẽ ciborũ & potuum, mors plurimum acceleratur. Plures.n. ex repletione quàm ex attenuatione moriuntur. vnde dicit Hypocrates ꝙ ex plenitudine, quæcunq; ægritudine generantur.

H Vitæ etiam pauperum nullus ſluit inſidias: diuites autẽ in omni loco, cibo & potu timent eas. vnde Theophilus: Hoc dicit dominus refellens auarorũ intentiones, qui videntur coaceruare diuitias, quaſi diu victuri. Sed nunquid te opulentia longæuum efficiet? Quid igitur manifeſtè ſuſtines mala tam incertæ quietis. Nam dubium eſt an debeas attingere ſenium, cuius gratia theſaurizas. Et ad deteſtandum auaritiã & ad ſuum propoſitum declarandum, inducit ſimilitudinẽ. Vnde Theophilus: Dico ꝙ ex affluentia opum non protelatur vita humana: ad huius fidem parabolã ſubdit: (Hominis cuiuſdam diuitis vberes fructus ager attulit,) .i. abundantes & multò plures quàm ſolito curſu cõſueuit: & cogitabat præ ſollicitudine, quia abundantia diuitiarum inducit ſolicitudinem & per conſequens animi anxietatẽ, quia non ſupplent indigentiam. (Cogitabat inquam intra ſe dicens:) non extra ſe proferens, ne audiretur: diues enim auarus omnem hominẽ timet. nam ſecundum Aug. Videt diuitem, & æſtimat prædonem: videt pauperem, & ſuſpicatur furem. (Quid faciam quia non habeo quò congregem fructus meos.) Anguſtiabatur iſte diues ex opulentia, infœlix in præſentibus bonis, infœlicior in futuris: ager enim ei non tã redditus, quàm gemitus attulit grauiores: & ſolicitudo nimia creuit ei ex auaritia, & anguſtia ex ſatietate. (deſtruam horrea mea, & maiora faciam.)

Diuitiæ vitã nõ augent.

Diuites omnes I formidoloſi ſunt.

Horrea dilatare volens.

Non oportebat eum horrea dilatare: bene erant horrea parata, ſcilicet pauperum eſurientium ventres, ſed non meminit cõmunis naturæ, nec ſciebat cogitare, niſi de cõgregatione temporali, nõ de cœleſti, cuius horreã ſunt pauperes Chriſti. (Et illuc inquit congregabo,) cùm econtrariò deberet dicere, diſpergam pauperibus (omnia quæ nata ſunt mihi,) .i. propter me ſolum, vel meo labore, (& bona mea) in quo dicit mẽdacium, quia ex iniquitate dictum eſt meum & tuum: cùm omnia iure naturæ eſſent communia. Bona ſua reputant tẽporalia, cùm tamen hominis, vt homo eſt, ſint bona ſpiritualia, & non terrena. Vnde Grego. Non eſt hominis terrena poſſeſſio, ſed

Bona noſtra.

K cœleſtis. Et Ambr. Non ſunt bona hominis, quæ ſecum ferre non poteſt: ſola miſericordia eſt comes defunctorum. Vnde dixit quidam philoſophus, qui de incendio euaſerat. Ego nihil perdidi: bona mea mecum ſunt, animo, nulla porto, non humeris. Bona noſtra, bona interna ſunt. Vnde Seneca: Sapiens intra ſe omne bonum terminabit. Et idem dicit Seneca, quòd quidã captata patria & liberis amiſsis: cum ex incendio publico ſolus, & tñ beatus exiret: interroganti victori num aliquid perdidiſſet, nihil inquit perdidi. bona mea mecum ſunt. (Et dicam animæ meæ,) id eſt, animalitati meæ, vel mihimet ipſi, ſecundum quod totus homo denominatur à parte digniori. (Anima mea habes multa bona:) imò habebatur ab eis (poſita,) id eſt, repoſita & congregata ad obſeruandum auarè: non ad erogandum liberè (in annos plurimos.) Vbi Cyrillus: Diues igitur non parat permanentia horrea, at caduca, & quod ſtultius eſt, vitæ ſibi taxat longitudinem. Sed ò diues, fructus quidem habes in horreis, ſed annos plurimos unde poteris obtinere? Hic arguitur habentium redditus ſibi ſufficientes reprehenſibilis detentio, & collectio ſupra annũ eorum, quæ ſingulis annis redeunt & innouantur. Et ſubiungit: (Requieſce,) .ſ. à labore, vbi peſti auaritiæ peſtem iungit deſidiæ, vt nec pro tẽporalibus deũ interpellet, ecce otioſitas: (comede,) ecce guloſitas: (bibe,) ecce ebrietas: (epulare) ſplendidè & ſuperbe magno delitiarum apparatu, vbi prædictis malis ẽt laſciuiã & voluptatẽ addit, ecce commeſſationis celebritas. Hic ergo exprimũtur quatuor mala quæ euenire ſolent ex diuitiarũ abundantia. Hæc fuit iniquitas Sodomæ ſuperbia in epulatione, ſaturitas panis in commeſtione, & abundantia in ebrietate, & otiũ in requie. vbi Beda: Cui ſimile eſt quod in Eccleſiaſtico legitur: eſt qui locupletatur parcè agendo, & hæc eſt pars mercedis illius in eo ꝙ dicit inueni requiẽ mihi, & nunc manducabo de bonis meis ſolus: & neſcit ꝙ tẽpus prætereat & relinquat omnia aliis. Secundum eundem Bedã nõ reprehenditur iſte diues in eo, ꝙ terram coluerit, & fructus ſeruare voluerit: ſed ꝙ omnem vitæ ſuæ fiduciam in ſua abũdantia poſuerit: fructuſq; natos fructus ſuos & ſua bona cẽputans, nihil pauperibus erogare conſtituerit, iuxta imperium dñi dicentis: Quod ſupereſt date eleemoſynam ſed ſuæ in futurum eleemoſynæ reſeruare ſtuduerit. Sed (vt dicit Baſilius) dum in abſcondito loquitur, eloquia eius examinantur, vnde ſibi reſponſa proueniunt. Sequitur.n. (Dixit autem illi deus,) id eſt, contrarium ſuæ cogitationi fecit: dicere enim dei, facere eſt. ſecundum illud Pſal. Ipſe dixit & facta ſunt. (Stulte) qui non cogitas de dei prouidentia & iuſtitia. Vbi Baſilius: Audi conueniens tibi ſtultitiæ nomẽ, quod tibi nullus imponit hominũ, ſed ipſe deus (hac nocte repetent,) .ſ. exactores & dæmones, (à te animã tuã) tanquã ſuam, & ſibi per peccatum venditam & obligatã, vt de cætero tẽpus non habeas emẽdandi & te redimendi. Vnde in Eccleſiaſti-

Bias.

L

Deteſtio bonorũ taxatur

Ezech. 16.

M

Eccleſiaſtici 11.

Diuitis reprehẽdẽdi ratio.

Luc. 12.

Pſ. 157.

A

Pecũia nõ amãda.

Eccleſiaſtici 10.

ecleſiaſtico nihil iniquius quàm amare pecuniã: hic.n.animã ſuam venalẽ habet. Vbi Beda: Qui multa tibi deliciarum tẽpora promittebas, pro anima hac nocte morte præreptus aliis congregata relinques. Hæc à deo ad homines dicere eſt prauas eius machinationes ſubita animaduerſione compeſcere. Dies.n.exitus tanquã fur in nocte cõprehendit, qñ ſtultorũ animas futura nõ præmeditantes eiicit. Vnde & Greg. Eadẽ.n.eſt nocte ſublatus, qui multa fuerat præſtolatus, vt.ſ. qui in longum ſibi ſubſidia colligẽdo proſpiceret, ſubſequẽte diẽ vel vnum minimè videret. In nocte autem ablata eſt anima, quæ in obſcuritate cordis eſt eius ſita. In nocte ablata eſt, quæ conſiderationis lucem habere noluit, vt quod pati poterat præuideret. hæc Grego. (Quæ autem paraſti cuius erunt?) Quaſi diceret, nõ erunt tua, quia non portabis ea tecũ: ſolas enim diuitias virtutum portat homo ſecum.

Nocte ablata anima.

B

Opũ cõgeſtio.

Vnde Chryſoſtomus: Hic.n.ea deſeres, nõ ſolum nullum inde percipiens cõmodum: ſed etiam ſarcinam peccatorum portans ſuper humeros proprios, & quæ quidem à te congeſta ſunt, plerunq; in manus inimicorum perueniunt à te verò ſuper his ratio requiretur. Vnde & Ambr. Fruſtra n. congregat opes, qui ſe his neſcit vſurum. Neq;.n.noſtra ſunt, quæ nõ poſſumus auferre nobiſcũ. Sola virtus comes eſt defunctorũ: ſola nos ſequitur miſericordia, quę tabernacula defunctis acquirit ęterna. hæc Ambr. Hæc quæſt.o.ſ. (quæ paraſti cuius erunt) potiſſimè poteſt fieri perſonis eccleſiaſticis, quæ non poſſunt relinquere bona eccleſiæ hæredibus ſuis.

Eccleſiaſtes 4.

Vnde in Eccleſiaſte: Vnus eſt, & ſecundum non habet, non filium, nõ fratrem, & tamen laborare non ceſſat: & non ſatiantur oculi eius diuitiis. Et applicando ad propoſitum, ſubiungit: (Sic eſt,) vi. licet ſimiliter

C

ſtultus, & ad ſimilem finem venturus, ac in nocte & improuiſe à diuinis iudiciis rapiendus, (qui ſibi,) id eſt, vtilitati priuatæ (theſaurizat) .i. bona temporalia non diſtribuens pauperibus, vt ab eis recipiatur in æterna tabernacula: talis enim in morte pauperrimus erit, qui a theſaurizat, & ignorat cui ea congregabit: an tineæ demolienti, an furi effodienti, an hoſti diripienti, an igni deuoranti: (& non eſt diues in deum,) quia vacuus bonis ſpiritualibus, & ſine theſauro meritorum: cuius expectatio nõ eſt dominus, nec apud deum eſt ſubſtãtia eius.

In deũ diues.

In deum namq; diues eſt, qui tranſitoria contemnens pauperibus tribuit: cuius expectatio eſt dominus, cuius ſubſtantia, ideſt, conſcientia fides, & poſſeſſio qua ſuſtentatur & paſcitur eſt apud deum: non ſacculis & inferioribus terræ huius. Sed (vt dicit Greg.) tãto quiſq; minus dolet, ꝙ deſunt æterna: quãtò magis gaudet, quòd aſſunt temporalia. vbi Beda: Si is qui ſibi theſaurizat, & non eſt in deum diues, ſtultus eſt & in nocte rapiendus: ergo qui vult eſſe in deum diues non ſibi theſaurizet, ſed poſſeſſa pauperibus diſtribuat: ſic enim ſapiens & filius lucis eſſe merebitur.

Pſal. 38.

Vnde bene & Pſalmiſta, cùm de auaro quolibet diuite præmiſiſſet: ſed & fruſtra cõturbatur, theſaurizat & ignorat cui cõgregabit ea. mox vbi cordis ſui theſaurum locaſſet aperuit, dicens: Et nunc quæ eſt expectatio mea: nonne dominus, & ſubſtantia mea, apud te eſt? hęc Beda. Per iſtum ergo diuitem intelligitur omnis homo congregans & conſeruans bona temporalia, vt inde otioſe & delitioſe viuat: & frequenter contingit ꝙ tales ſubitò moriuntur: & ſic à propoſito ſuo defraudãtur. Cum iſto enim diu te, & multi hodie dicũt apud ſe: Epulare, lætare, quieſce, plenus es bonis, vtere, lætus eris: non curo qualia ſint poſt me tempora: fiat tantum pax & fertilitas in diebus meis. Sed timeant tales ne ſubitò & improuiſe animam ab eis rapiant dæmones exactores. Vnde bene de talibus & ſimilibus, ſic dicit Aug. Gaudet piſcis quando hamum non videns eſcam deuorat. Sed cùm piſcatur eum adducere cœperit, viſcera eius torquentur primò: deinde ab omni lætitia ſua per ipſam eſcam de qua lætatus eſt ad conſumptionem trahitur. Sic ſunt omnes qui de bonis temporalibus beatos ſe putant. Hamum enim acceperunt & cum illo vagãtur, veniet tempus vt ſentiant quanta tormenta cum auiditate deuorauerunt. hæc Auguſt. Quis intelligens hæc in diuitiis ſpem ſuam ponet cùm & diuitiæ tam facile amittãtur, & homo tam ſubitò moriatur?

D

E

Mortis memoria.

Pſal. 61

4. Reg. 5

Qui.n.iſta bene attenderet: de facili ab auaritia caueret. Nam vt ait Hiero. Facile contemnit omnia, qui ſe cogitat moriturum. Diuitiæ ergo ſi affluant, noli cor apponere: & ſi non affluant, noli ſolicitus pro eis eſſe: ne immũda peſte maculeris auaritię. Nam vt ait Ambro. Omnes cupidi, omnes auari, Giezi lepram cũ diuitiis ſuis poſsidẽt. Et, vt dicit Chryſ. Qui auaritiæ ſeruit: & præſentibus cõpedibus cõſtringetur, & futuris incendiis pręparatur. Dicitur tantum malum eſſe in inferno quòd ſemper ſitiant, & nunquam ſatientur: & hanc pœnã auari iam ſuſtinent, qui tantam cupiditatem acquirendi diuitias habent, vt nullo modo ſatiẽtur.

F

Auaritiæ deteſtatio.

Vnde dicit Baſilius de iſto diuite, quòd horrea quidem crepabant pręcopia conditorum: auaris tamen animus nequaquã implebatur. Quæ eſt iſta auiditas hominũ, cùm ipſius belluæ modum non habeant. Tunc enim belluæ rapiunt, quando eſuriunt: parcunt verò prædæ, cùm ſaturitatem ſentiunt. Inexplebilis eſt auaritia hominum: ſemper rapit, & nunquam ſatiatur: nec deum timet, nec hominem reueretur: nec patri parcit, nec matrem agnoſcit: non fratri obtemperat, non fidem amico ſeruat: viduam opprimit, pupillum inuadit. Quæ eſt inſania hæc, acquirere aurum, & perdere cœlum? vt autem dicit Petrus Damianus: Auaritia quaſi biceps eſt coluber: vtroq; conſueuit ore mordere, vtroque peſtiferum virus influere, dum aut aliena res quæritur, aut habita delectabiliter poſsidetur.

Retẽtis taxatur

Aliena etiam, ſecundum Gregorium, rapere conuincitur, qui vltra ſibi neceſſaria retinere probatur. Vñ dicit hic Baſilius: An iniuſtus eſt deus inæqualiter res nobis diſtribuens? Cur tu abundas: ille verò mendicat,

G nisi vt tu bonæ diſpẽſationis merita conſequaris. Ille verò patientiæ brauiis decoretur? At tu nonne ſpoliator es, quæ diſpenſanda ſuſcepiſti propria reputando? Eſt panis famelici, quẽ tu tenes: nudi tunica, quã in conclaui conſeruas: diſcalciati calcius qui penes te marceſcit, indigentis argentum quod poſsides: quocirca tot iniuriaris, quot dare valeres. Vnde Bernardus: Clamant nudi, clamant famelici conqueruntur, & dicunt diuitibus: Nobis fame & frigore miſerabiliter laborantibus quid conferunt tot mutatoria, vel extẽſa in perticis, vel plicata in manticis? Noſtrum eſt quod effunditis: nobis crudeliter ſubtrahitur, quod inaniter expenditis. Et nos.n. dei plaſmatio, Chriſti nos ſanguine redempti ſumus. Nos igitur fratres veſtri videte quale ſit de fraterna portione paſcere oculos veſtros, vita noſtra cædit vobis in ſuperfluas copias. Noſtris neceſsitatibus detrahitur H quicquid accedit vanitatibus veſtris. Duo denique mala de vna prodeunt radice cupiditatis: dum & vos vanitando peritis: & nos ſpoliãdo perimitis. Vnde Chryſoſto. Omnia quæ nobis deus dat, per nos alijs dat: vt de eo quod accepimus, partem impotentibus faciamus.

ORATIO.

NE reuoces me dñe in dimidio dierũ meorum: nec morte improuiſa me perire permittas, ſed ſpatium veræ & fructuoſæ, & tibi gratæ pœnitentiæ mihi concedas, vt ſic valeam tranſitoria contemnere: & digna ſatisfactione in hac vita peccata delere: quatenus poſt hanc vitã merear ſine impedimento te videre, & ad te lætus ac ſecurus peruenire. Tu es .n. domine expectatio mea: & apud te eſt mea ſubſtantia: tu es pars hæreditatis meæ, qui reſtitues hæreditatem meam mihi: vbi cum fratribus meis electis tuis quieſcam, epuler, & iucunder in conſpectu tuo, in æternum. Amen.

I

De probatica piſcina, & paralytico.
Caput 78.

Ioan. 5. Pentecoſte. Feſta Iudæorũ tria.

POſt hæc aſcendit Ieſus in Hieruſalẽ, ac diẽ feſtum Iudæorum,) ſcilicet Pentecoſtes: & hoc erat feſtum nouorum, quia in hac ſolẽnitate menſis primitiuorum offerebantur primitiæ frugum. Vbi notãdum ꝙ apud Iudęos erant præcipuè tria feſta, in quibus debebat quilibet aſcendere ad locum ſtatutum à deo, ſicut erat tunc templum. ſ. in ſolennitate azymorum, in ſolennitate hebdomadarum, & in ſolẽnitate tabernaculorum. Prima ſolennitas, .ſ. azimorum, quæ vocabatur Phaſe, fiebat annuatim in primo menſe, hoc eſt in Martio: ad cõmemorandum beneficium liberationis de Aegypto, quia Phaſe interpretatur tranſitus.

Phaſe trãſitus interprẽtatur.

Iſtud feſtum ſpiritualiter celebramus, quando iam dimiſsis vitijs ad virtutes tranſimus. Secundum feſtum, ſcilicet hebdomadarum, hoc eſt, Pentecoſtes, fiebat in memoriam legis datæ, quæ data fuit quinquageſima die ab exitu de Aegypto. Hoc feſtum nos celebramus, cum legibus obtemperamus. Tertium feſtum, ſcilicet tabernaculorũ, hoc eſt, ſcenophegia fiebat ad rememorandum diuinum beneficium protectionis, & deductionis per deſertum: vbi in tabernaculis habitauerunt ſub vmbra ramorũ, ad ſignandum ꝙ per aridam terrã deſerti eos duxerit ad terram promiſsionis. Hoc feſtum nos celebramus, quando per hunc mundum quaſi peregrini tranſimus: & ſic tranſeundo virides ramos habere, & de virtute in virtutem proficere debemus. Ad dies feſtos Iudæorum dñs aſcendit homo cum hominibus ſolennitates celebrans, & cum eis dies feſtos agens, ne legi contrarius videretur, & vt populis vndique tunc confluẽtibus fidei doctrinã annunciaret, & impartiretur: ſalutisꝙ myſterium pãderet, & veritatis lumen oſtenderet: ac virtutem ſuã manifeſtaret, & eos per doctrinam, & ſigna attraheret. (Erat autẽ in Hieruſalem) iuxta templum (probatica piſcina,) in qua aquæ pluuiales à templo & ædificijs templi ſtillantes colligebantur. Et dicebatur piſcina: quia aqua non habens piſces in aliqua concauitate collecta, etiam piſcina, quaſi per contrariũ dici ſolet. Et a probaton Græce, quod eſt ouis Latinè, dicebatur probatica quaſi ouina, ſeu ouaria vel pecualis, quia miniſtri. ſ. Nathinæi qui aquæ baiuli in templo erant, exta & cadauera pecudum, & præcipuè ouium quæ vt plurimum in ſacrificiis offerebantur in ea ad ſacrificiũ primo lauabant, & poſtea in luteribus in atrio ſacerdotum exiſtentibus: cuius interpretationẽ ponit, in Hebraico dicens: (qui cognominatur Hebraicè Bethſaida,) id eſt, domus pecorũ ſeu pecualis: quia ibi corpora pecorum in porticu iacebant donec lauarentur à miniſtris. Et habebat quinque porticus,) & aditus in circuitu, vt per plura loca poſſent miniſtri ad aquã deſcendere, & inde hoſtias abluere. (In his,) .ſ. porticibus (iacebat) in caſulis, & locis ad deſcendum paratis (magna multitudo languentium, cæcorum, claudorum, aridorũ,) & aliorum infirmorum (expectantium aquæ motũ.) Et ſubditur cauſa. (Angelus autẽ dñi ſecundũ tp̃s,) aliquod. i. in diuerſis temporibus per interpolationem (deſcendebat in piſcinã, & mouebatur aqua:) ex deſcenſu angeli qui dabat virtutẽ ſanatiuã aquæ illi, (Et ſanabatur) vnus infirmus. ſ. qui primus deſcendebat in aquam poſt eius ab angelo motionẽ, à quacunq; detinebatur infirmitate.) Quia enim incertũ erat tẽpus quo angelus in piſcinam deſcendere, & aqua moueri debebat: ideo languentes continuè ibi iacebant vt parati eſſent. Dicuntur aũt languentes, diu ex quacunq; infirmitate infirmati: quia languor eſt longus angor. Cauſa verò deſcenſus angeli & ipſius miraculi aſsignatur à quibuſdam dicentibus ꝙ in piſcina fuit lignũ dñicæ crucis: & propter eius præſentiã & reuerentiam fiebant illa. quod ibi per aquæ motionẽ enatauit tẽpore conuenienti. ſ. appropinquante paſsione Chriſti. Per hoc etiã oſtendebatur ꝙ natura humana, à morbo peccati per lignum dñicæ crucis erat ſananda. Et quia

K

L Piſcinis probatica

M

Lãguor

Lignũ crucis

hoc

A

Piſcinæ monendæ cauſa.

hoc autoritate non probatur: ideo potius eſt dicendum quod piſcina reuerentiã accepit, tum à facto, tum à myſterio. A facto aũt dupliciter, ſ. ab ablutione ſacerdotum & hoſtiarũ, & ab hoſpitalitate pauperum ibi receptorum. A myſterio autẽ quia ibi ſpiritus ſanctus dignitatẽ figuralium hoſtiarum oſtendere voluit, propter dignitatẽ paſsionis Chriſti, quæ in eis ſignificata fuit: & ideo angelus locũ illum viſitauit, & mouebatur aqua vt infirmi ex ipſo aquę motu ſcirent gratiã curationis adeſſe. Mouebatur autẽ forti motu & turbabatur, qui à fundo cõmiſcebatur quod relictũ fuit ex ablutione de carnibus ſanctis cum aqua ſanctificationis & curationis, vt baptiſmus ſignificaretur commixtus cum paſsione Chriſti qui curationẽ ſpiritualẽ perfectã fuit exhibiturus. Voluit ergo dñs expreſſam figuram baptiſmi in hac piſcina oſtẽdere, quæ conueniebat cum baptiſmo in mundando & ſanando virtute occulta dei ad motionem angeli: ſicut baptiſmus ſub ſenſibili elemento mundat animam virtute occulta verbi:

B

Piſcinæ ſanatio defecit.

& aliquando cum hoc ſanat corpus miraculoſè. Veruntamen quia figura eſt, defecit à figurato: ideo iſta piſcina non ſanabat niſi corpus, & vna vice non ſanabat niſi vnũ. Baptiſmus autẽ pertingit ad animam, & ſanat oẽs quotquot veniunt ad ipſum: niſi ponant impedimentũ. Hæc itaq; piſcina ſanãs infirmitates, inuiſibili virtute apparuit ante baptiſmũ Chriſti ad ſignandum virtutẽ huius baptiſmi (quinq; porticus habens,) i. aditus per quos ſignantur lex, prophetæ, agyographa, euangelium, & apoſtolica doctrina: hæc.n. quinq; mentionem faciũt de Chriſti baptiſmate, quaſi ad ipſum præbẽtes aditũ: tria prima figuratiuè, duo alia exhibitiuè. Per angelum deſcendentem in piſcinã, ſignatur Chriſtus, qui dicitur magni conſilii angelus. Ipſe.n. deſcendens in Iordane vim regeneratiuã dedit aquis tactu ſanctiſsimæ carnis ſuæ. Sed quia diuina virtus non alligatur ſacramentis: ideo ad hoc ſignificãdũ languidus iſte de quo hic agitur non fuit ſanatus per deſcenſum in piſcinã: ſed per Chriſti ſermonẽ cùm ei dixit (ſurge tolle grabatũ, & ambula.) (Multi erant ibi infirmi, ſed vnus ſanabatur:) quia ſolus in vnitate fidei & eccleſiæ, quæ vnũ deũ colit, cõſiſtens iuſtificatur vnus dñs, vna fides, vnũ baptiſma. Væ ergo illis qui vnitatẽ oderunt, & in hominibus partes faciunt. (Erat aũt ibi) paralyticus iacens in grabato, & (triginta & octo annos habens in infirmitate ſua.) In quo oſtẽditur infirmi patientia, qui tot annis expectauit eripi, & non deficiebat & per hoc dignior ad ſanandũ apparebat. Iſte.n. propter peccatũ præcedens infirmitatẽ incurrerat, & diu punitus fuerat: & quia pœnã patienter ſuſtinuerat, ideo dignum erat vt ei ſubueniretur. Propter quod dñs non ſolũ oculo corporis, ſed ẽt miſerationis eum videns: dixit ei (vis ſanus fieri?) quaſi diceret, in voluntate tua eſt: quia tu tibi per peccatum fuiſti cauſa infirmitatis, & ideo voluntatem ad me à peccato cõuerte, ſicut ad autorẽ ſalutis & curaberis. Non petit quaſi dubitans de voluntate: ſed vt eum erigat in ſpem ſanitatis, de qua iã quaſi deſperabat: & vt magis excites deſideriũ eius quia per hoc hõ dignior efficitur accipere dei donũ. (Rñdit ei languidus,) oſtendẽs ſuũ deſideriũ. (Dñe hominẽ non habeo, vt cùm turbata fuerit aqua, mittat me in piſcinã: dũ .n. venio ego, alius ante me deſcendit,) quaſi diceret: Multũ deſidero & bene habeo voluntatẽ, ſed inopia tanta eſt quod nõ habeo adiuuãtẽ & portantem: & ego tã debilis ſum, quod ita citò ſicut alii venire non poſſum. Peccator.n. omni deſtituitur auxilio humano, & hoc quidẽ facit peccatũ in homine ipſo, quia tollit cõtionem ſanctorũ per quã deberet habere adiutoriũ ab alio, & vulnerat ipſam naturã per quã deberet habere auxiliũ in ſe ipſo: hoc aũt dicebat paralyticus, quia videbat Ieſum fortẽ, & aptũ ad portãdũ eũ: & magnum reputaret, ſi in hoc ei ſeruire vellet. ſed ſtatim contulit ei maius beneficiũ, videlicet ſanitatẽ perfectã. vnde ſequitur. (Dicit ei Ieſus. Surge) reſtitutus ſanitati (tolle grabatũ tuũ) reſtitutus priſtino vigori (& ambula,) ad declarationẽ diuini miraculi. Grabatum ſic accẽ. dicitur à graba, qđ eſt caput, quia eſt lectus portabilis in quo tñ capiti aliquid ſubſtratum eſt, & ſolũ caput in ſtramento requieſcit, ſicut pauperes infirmi habere ſolent. (Et ſtatim ſanus factus eſt,) quia diuina virtus infinita eſt, & in inſtanti operaſ: ſanitas aũt quæ virtute naturæ reſtituitur, in tempore eſt, & non in inſtanti acquiritur (& ſuſtulit,) ſeu portauit, (grabatum ſuum & ambulabat,) in ſignum reſtitutę virtutis. Et ſic portat pœnitens onus peccati in quo prius requieuit. qñ iniunctam ſibi pro peccato pœnitentiã ſuffert & ambulat, ſicut gradu corporis, ita profectu virtutis. Grabatum n. in quo iacet peccator. eſt peccati delectatio, quia quãdiu homo portatur ab iſto grabato, vel de eo ſurgere nõ poteſt, infirmus eſt: ſed cum ſurgit deo & portat eum: tunc eſt perfectæ curationis ſignũ. ſed multoties impeditur homo ne portet grabatũ ſuum, propter peccati conſuetudinem. Sic ergo factum eſt miraculũ, & intus in anima, & exterius in corpore. Ad literam quippe præcepit vt ſurgeret, & tolleret grabatum & ambularet: vt oſtenderet perfectã ſanitatem hominum reſtitutam. In omnibus enim miraculis, ſecundum ipſius naturę optimũ, dominus opus fecit perfectum ſicut de aqua perfectum fecit vinũ, quia dei perfecta ſunt opera. Nihilominus tamen hæc tria in iuſtificatione præcepit peccatoris. Primò, quòd ſurgat: recedendo a peccatis. Secundò, vt tollat grabatũ; portando onus pœnitentiæ pro eo. Tertiò, vt ambulet: proficiẽdo in bonũ, & de bono in melius: & eundo de virtute in virtutem. Conſidera hic quòd triginta octo annos iſte infirmus habebat: & tamen non deſperabat in quo peccatoribus exemplũ datur patientiæ, & vt perſeueranter inſiſtant orationi cum ſpe ſalutis conſequendæ ab eo qui ait: Petite & accipietis, quærite & inuenietis, pulſate & aperietur vobis. Vnde Chry. Oſtẽditur patientia paralytici: triginta enim & octo

Margin notes:

Quinq; de Chriſto teſtificantia.

Eſai. 9.

C

Ephe. 4.

Paralytici infirmitatis cauſa.

D

E

Grabatum literaliter.

Grabatũ moraliter.

F

Luc. 11

Paralytici patientia.

G octo annos manens hic, & ſecundũ vnunquenque annum alios quidẽ erutos videns, ſeipſum verò detentum ægritudine, neq; ita recedit, neque deſperauit. Et nimirum non ſolum præteritum triſtitia, ſed & futurorũ deſperatio, ſufficiens erat eũ (niſi patiens eſſet) abigere ab hoc

Curandi noſtri poteſtas.

loco. Sed tunc quidem infirmitas impedimentũ volenti curari fiebat: nunc aũt potens vnuſquiſq; eſt accedere. Non. n. angelus eſt qui turbat, ſed angelorum dominator, qui omnia operatur. Non eſt nunc dicere, laborantẽ hominẽ non habeo: non eſt dicere, in quo venio deſcendere, alius ante me deſcendit: ſed & ſi orbis terrarũ vniuerſus veniat, gratia non conſumitur, neq; actio finitur, ſed ſimul manet, & talis qualis ante hoc: & ſicut ſolares radij per vnãquãq; illuminant diem, & non conſumuntur, neq; à

I multa largitione minor eius fit lux: ita & multò magis ſpiritus actio in nullo minuitur à multitudine eorum qui potiuntur ea. Et iterũ:

Orãdũ perſeueranter.

Erubeſcamus delicti & ingemiſcamus in multa deſidia. Triginta & octo annos habebat aſſiſtens paralyticus: & non potitus eſt his quæ volebat, & non potiebatur: non à propria negligentia, ſed præpeditur ab aliis, & vim patiens, & neque ita torpebat. Nos aũt decẽ diebus aſſidemus ſtudioſè pro aliquo rogantes: & non potiti fuerimus, negligimus de reliquo eodem vti ſtudio. Et hominibus tanto quidem aſſidemus tẽpore militãtes, & afflicti, & in fine multoties ab ipſa ſpe excidentes: dñatori verò clementi, vbi omnino eſt recipere retributionem multò maiorẽ laboribus, non ſuſtinemus aſſidere cũ decenti ſtudio. Et quãto hæc ſupplicatio digna? Et ſi nihil ſuſcipere eſſet hoc ipſum,

H ſ. continuè ei loqui, nonne infinitis dignum bonis eſſet æſtimare? Sed labor oſum, ais, continua oratio. Et quæ tibi gratia vtique eſſet, vt eius rei ſuſciperes mercedem: ſi non laborioſa hæc res eſſet? Quoniam circa illa magis anima affectuoſe diſponitur propinquibus laborauit. hæc Chryſoſto. Conſidera etiam quòd ſicut dominus requiſiuit infirmum ſi vellet ſanus fieri: ita nobis ſine noſtro conſenſu ſalutem nõ dabit. Et faciliter conſequitur homo veniam à deo dummodo velit, & obicem non ponat. Et ideo inexcuſabiles ſunt peccatores voluntati domini, & ſuæ ſaluti non cõſentientes: quia, vt

Moraliter.

ait Augu. Qui creauit te ſine te: non iuſtificabit te, ſine te. Moraliter probatica piſcina, id eſt, ouilis in qua oues lauabantur, quę in ſacrificio deo offerebantur, cõuerſationem deſignat ſanctam, & religioſam: in qua lauatur anima, quæ ouis debet eſſe per innocentiam, vt offeratur domino per operationem bonam. Habet iſta

Senſus noſtri.

piſcina quinque porticus, propter quinque ſenſus corporis: per quos omnis noſtra actio ad effectum, ſeu profectum ducitur. In his autem id eſt ſenſibus noſtris iacet multitudo magna languentium, quia multiplex eſt corruptio ſenſuum corporalium. Quotquot enim in aliquo ſenſu illicitos appetitus quis habet: tot in eodem ſenſu languentes continet. Aqua in qua languidi ſanabantur ſignificat compunctionem: angelus verò qui mouebat aquam, ſpiritum ſanctum. Angelus domini deſcendebat in piſcina: & mouebatur aqua, & ſanabatur infirmus. Sic ſpiritus ſanctus quoties in nos deſcendit, & in nobis excitat gratiam compunctionis ſanatur noſter animus: vel ſenſus à quacunque detinetur infirmitate corruptionis. Circa iſtos infirmos prædictos notatur morbi diuerſitas. Omne. n. peccatum, aut fit per inertiam & deſidiam aut per ignorantiam, aut per infirmitatem humanam, aut per certam malitiam, aut per conſuetudinem longã. Illi qui peccant per inertiã & deſidiam: ſunt languidi, qui langueſcunt, propter inopiã & defectum gratiæ & boni. Illi qui peccant per ignorantiã intelligũtur per cæcos, quia cæci ſunt qui lumen fidei non habent: vel qui nec dominum nec eius mandata cognoſcunt. Illi qui peccant per infirmitatem humanam, intelliguntur per claudos: claudi. n. ſunt qui firmũ greſſum nõ habent, & in ſemita iuſtitiæ, ac bonorũ operũ greſſus non dirigunt: vel qui quæ vident operari non poſſunt. Illi qui peccant per malitiã, intelliguntur per aridos: tales. n. areſacti ſunt ab humore gratiæ & voluntatis bonæ: nam aridi ſunt, qui quicquid agant ſine pinguedine charitatis ſunt & operantur, vel qui in bona actione, vel eleemoſynarũ largitione manus non porrigunt. Illi qui peccant per conſuetudinem inueteratã: intelliguntur per infirmũ qui trigintaocto annos, infirmitate ſua habebat. Ideo aũt potius ſanauit iſtũ inueteratũ, quã aliquem cæcum, claudum, vel aridum: ad innuendũ ꝙ ſi deus aliquando iuſtificat hominẽ, qui peccauit per conſuetudinẽ longã: nõ debet deſperare aliquis qui peccauit aut per deſidiam, vt languidus: aut per ignorãtiã, vt cæcus: aut per infirmitatẽ, vt claudus: aut per malitiam, vt aridus. Quòd autem vnus tantum ſanatur de multitudine languidorum, ſignat ꝙ pauci ſaluantur de multitudine vocatorum: qui languerat ſurgit ac grabatũ domi reportat & ambulat: cũ anima à vitiis ſurgens, & à torpore ac praua conſuetudine ſe erigens, peccatorũ remiſsione curata ſe ad internã ſui cuſtodiã cũ ipſo corpore refert: ne quid iterũ vnde feriatur admittat, ac de virtute in virtutẽ ambulans: & in bono opere proficiens, vſque ad viſionem dei feſtinat. (Erat autem ſabbatum die illa, quando fiebant iſta in quo non eſt licitum opera facere ſeruilia. (Dicebant ergo Iudæi illi qui ſanatus fuerat, Sabbatũ eſt,) id eſt dies feriatus: (non licet tibi) propter legis prohibitionem, (tollere grabatum tuum,) quaſi dicerent: Si ſanitas non erat differenda, nunquid & opus fuerat imperandum? Sic dicunt mali conſiliarij, feſtum eſt, non licet tibi ieiunare, aut pœnitentiam facere. Iſti falſum dicebant, quia opera corporalia quæ ad cultum & honorem dei ſunt, in ſabbato licitè fieri poſſunt. Sicut ſacerdotes corporaliter operabantur in templo, ipſum templũ ornando: hoſtias lauando & immolando, & conſimilia faciendo. Similiter portatio illius grabati erat ad magnificentiam diuini miraculi: ſicut & modò

K (margin, right column top)

Peccati operatio. (margin, beside "Omne. n. peccatum")

L (margin, beside "ſunt qui firmũ greſſum")

M Saluandorum paucitas. (margin, beside "aut per deſidiam")

Sabbato ieiunare licet. (margin, beside "ſi dicerent")

A dò illi qui de carceribus & huiuſmodi liberantur: portant compedes ſuos publicè ad manifeſtationem ſuæ liberationis miraculoſæ. Sed tamen aliter ſe excuſat iſte ſanatus, quia autoré ſanitatis ſuæ obiiciens calumniantibus & autorem dominicæ legis prætendens, (reſpondit eis dicens: Qui me ſanum fecit,) & per hoc ſe diuinam virtutem habere oſtendit (ille) tantæ autoritatis & virtutis (mihi dixit: tolle grabatũ tuum & ambula:) & huic obediendum fuit, quaſi diceret: Ille qui me diuina virtute ſanauit: eadem virtute & autoritate mihi pręcepit: & per conſequens ſibi qui tantus eſt, & beneficiũ mihi tale contulit, obedire teneor, nec ſum tranſgreſſor. Quare.n. non acciperem iuſſionem à quo acceperam ſanitatem? Non cedit aduerſariis, nec timet prædicare eum qui eum ſanum fecit. Sed quis vel vbi eſt qui nunc contra ſæuitiam principum, vel damnum proprium eum prædicet? B Et quia curatum hominem qui per curanté ſe conuenienter excuſabat calumniari non poterant: ideo Chriſtum curantem calumniari nitentes, quærebant de eo: non quidé bona intentione vt proficerent, ſed maligno animo vt perderent. Et hanc eorum malitiam ipſorum verba manifeſtant: cum.n. dominus & ſanauerit lãguidum, & tolli iuſſerit grabatum: primum virtutis diuinę oſtenſiuum, & irrefragabile ſignum ſubticent, & aliud quod trãſgreſſio legis videbatur replicant, interrogando eũ dicentes. (Quis eſt ille homo qui tibi dixit: tolle grabatum tuum, & ambula?) quaſi dicerent: Malus homo eſt, qui talia præcepit. Non calumniantur de collatione ſalutis, ſed de portatione lecti: & ſic accipiebant quod poſſent ſaltem apparenter reprehendere, non quod poterant laudare. Sic mali homines & malitioſe contra aliquem agentes, frequenter notant & cõſiderant in aliis, quod poſſint reprehendere & accuſare: C non quod poſſint laudare, & ad ædificationem trahere: ſi quid boni in eis vident, tacẽt & mala ſi qua vident, manifeſtant: & quandoq; etiam bonum in malum conuertũt. vbi Chryſ. Videamus quantum liuor malum, & qualiter animę oculos excæcat, aduerſus eius qui captus eſt ſalutem. Inuidi.n. propriè rationem non faciunt ſalutis, & feris ſunt deteriores. Illę quidé aut cibo indigentes, aut prius à nobis exacerbatæ aduerſus nos armãtur. Hi verò & benefaciẽtes multos ex his quę ſunt iniuſta facientium benefactores diſpoſuerunt. Igitur feris quidem hi ſunt difficiliores, dæmonibus pares: fortaſſis autem illis deteriores. Illi.n. ad nos quidem inexpiabilem habent inimicitiam: his autem, quibus ſunt eiuſdem generis, non inſidiantur. Hi verò neque cõmunionem naturæ verecundantur, neq; ſibi ipſis parcunt. prius.n. quam eorum quibus inuident, ſuas ipſorum animas torquent, tumultu omni & triſtitia implentes eas vanè & inaniter. Hæc paſſio, & fornicatione, & adulterio multum eſt deterior. Nã hæc quidem vſq; ad eum qui egit ſtant: liuor verò tyrãni eccleſias integras euertit, & orbem terrarũ vniuerſum læſit. Hæc homicidij mater eſt; Interfecit fratré Cain, ita Iacob Eſau, ita Ioſeph D fratres, ita homines vniuerſos diabolus. Et nimirũ aliis eſt difficilior: Etſi.n. miſereatur, etſi vigiles, etſi ieiunes: omnibus ſordidior factus es inuidens fratri. hæc Chry. Is autem qui ſanus fuerat effectus (neſciebat) de Ieſu (quis eſſet,) ſ. genere & patria: licèt ſciret in perſona & pręſentia, & quia diu lãguidus iacuerat: ideo & facta Chriſti, & eius famam ignorabat. (Ieſus autem) nolens ſe iactare de miraculo, (declinauit à turba conſtituta in loco) permittens ab ipſis ſuum factum examinari, vt eo abſente teſtimonium fieret inſuſpicabile: dans quoque exemplum non quærendi in bonis operibus laudem & fauorem hominum: ac declinandi aliquando conſortia calumniari volentium, fugiendi oculos inuidorum in operibus noſtris, ne ex hoc inuidia creſcat in eis. (Poſtea) propalato miraculo & ſoluta turba (inuenit eum E Ieſus in templo,) quia ad agendum gratias de ſanitate ſibi collata frequentabat templũ quod eſt locus ad orandum. In turba poſitus non cognouit Ieſum, ſed poſt in templo inuenit, & cognouit eum. In quo myſticè datur intelligi q Ieſus in multitudine hominum, & in turbine curarum temporalium de facili non inuenitur, ſed in ſpirituali ſecreto, & in tẽplo cordis, quod deus inhabitare dignatur. vnde Chry. Inuenit eum in templo, quod maximè religionis eſt ſignum. Non.n. receſſit ad nundinas & diſcuſſiones: neq; voluptati aut negligentiæ & remiſſioni dedit ſeipſum: ſed in templo conuerſabatur. Ieſum in turba non cognoſcebat: cognouit in templo, in loco ſacrato. vnde & Auguſtin. Difficile eſt in turba videre Ieſum. Solitudo quædam neceſſaria eſt menti noſtræ. Quadam ſolitudine intentionis videtur deus. F Turba ſtrepitum habet, viſio iſta ſecretum deſiderat. hęc Aug. In hoc ergo datur nobis intelligi: quia ſi gratiam conditoris cognoſcere & ad eius viſionem venire volumus, fugienda eſt turba cogitationum & affectuum prauorum: declinanda ſunt conuenticula hominum malorum: & fugiendum eſt ad templum cordis noſtri, & internæ orationis, id eſt, ad ſecretum mundæ conſcientiæ, vt nosipſos templum dei ſtudeamus facere, quos deus inuiſere, & in quibus manere dignetur. (Et dixit ei:) inſtruens eum ad cautelam futurorum. (Ecce ſanus factus es) dei beneficio (iam noli,) id eſt non velis (peccare) de cętero: hoc eſt, habe volũtatem firmam non peccandi: quia omne peccatum ex voluntate, ſicut ex radice, procedit. Deinde ponit & oſtendit quàm periculoſa ſit recidiuatio in peccatum, dicens: (ne deterius aliquid tibi contingat) vel hic, vel in futuro: quia in recidiuante nouiſſima fiunt peiora prioribus. Et iſtud periculum attenditur. Primò ex parte dei, quia recidiuans grauiter peccat, propter ingratitudinem: & ideo à deo grauius punitur. Secũdò attenditur ex parte diaboli, quia ſicut miles caſtrum quod ſemel perdidit, ſi poſtea illud recuperat fortius munit, & cautius cuſtodit: ſic diabolus fortius munit recidiuãté, quia

ſeptem

Paralytici ſanatio.

Malitioſorum mos.

Liuoris ſeu inuidiæ mala peſſima.

Turba impedit inuenire Chriſtum.

Periculũ recidiuãtis.

G ſeptem ſpiritus nequiores ſe ibi ponit, & ad omnia ſeptem peccata mortalia ipſum trahit. Tertio attenditur ex parte hominis, quia recidiuãs facilius poſtea in peccatum cadit: iam.n. ex quadam mala conſuetudine, peccare pro nihilo ducit. In his ergo verbis ſuis innuit dominus, ꝙ propter peccata paralyticus languebat: & ꝙ infirmitas illa propter peccata inflicta fuerat. vnde Chry. Vbi diſcimus ꝙ ex peccatis ei nata eſt hæc ægritudo. Quia.n. ſæpius anima in nobis ægrotante inſenſibiliter nos habemus: corpus autem ſi paruam ſuſceperit læſionem, omne facimus ſtudium vt ab infirmitate liberemur: propterea deus punit corpus pro his quæ anima deliquit. Cum his & illud diſcimus, ꝙ ſi grauem ſuſtineamus pœnã pro prioribus peccatis: deinde in eadem inciderimus, grauiora patiemur: & hoc decẽter: qui.n. neq; ſupplicio factus eſt melior vt inſenſibilis

Peccatũ cauſa morbi.

I de reliquo & contemptor, ad maius ducetur tormentum. Si autem hic non omnes pro peccatis torquentur, nõ cõfidamus: nihil.n. nos hic pati pro peccatis, ſignum eſt maioris illic ſupplicij. Cauere ergo debemus ne deum in pœnis contemnendo, tanquã indurati, in peccato permaneamus: vel ſanati à domino, tanquam ingrati in peccatum relabamur: ne propter contemptum vel ingratitudinẽ deterius nobis contingat: vel quia deteriores efficeremur, vel grauiori ſupplicio hic, vel in futuro traderemur. Ieſus ergo ſicut exterius corpore, ſic interius mente paralyticũ ſanauit: præmonẽs ne iterũ peccaret, & grauius iudicium incurreret: quaſi diceret, Præcedens peccatum eſt tibi dimiſſum ne iterum peccando cõſtituas te magis reum.

Pſ.110.

H Quis enumerare ſufficiat mira & magna opera domini, exquiſita, in omnes volũtates eius: quæ in materiã laudis ſuæ, & in vſum neceſsitatis noſtræ creauit? Vidit deus omnia quæ fecerat: & erãt valde bona, & nihil odit eorum quę fecit. Solum peccatum, quod nihil eſt, odit, perſequitur, & deſtruit. Vnde cum ſex diebus ſolo verbo cuncta creauit. annis pluſquam triginta ad deſtruendum peccatum in mundo laborauit. Hoc ſolum eſt quod ei diſplicet: quod oculos maieſtatis eius offendit: quod ipſum mitem & ſuauem, nobis aſperum & durũ reddit: hoc eſt quod de angelo diabolum fecit, de amico inimicum: de libero, ſeruũ: de incorrupto mortalem & corruptum: de beato, miſerum: de ciue exulem & eiectum: de filio dei, filium diaboli hoc eſt quod nunquam impunitum eſt relinquendum. (Tunc abiit ille homo) ad publicandum Chriſti virtutem: (& nũtiauit Iudæis quia Ieſus eſſet qui fecit eum ſanum.) Ecce nunc in mente ſanatus fide cognouit dominum, & cognito non eſt piger in annuntiando illum. vnde Aug. Nunc autem ille poſteaquam vidit Ieſum, & cognouit eum ſalutis ſuæ autorem: nõ fuit piger in euangelizando quæ viderat. Iſte ergo nuntiauit ſalutem vt ſequatur, ſed illi ecõtrà perſequuntur. vnde ſequitur: (Propterea perſequebantur Iudæi Ieſum,) tanquam violatorem legis diuinã: (quia hoc faciebat in ſabbato,) agens contra deum, qui requieuit in eo: opinantes ꝙ nihil penitus eſſet in ſabbato faciendum, ſed ab omni opere hominum vacandum quantuncũq; ſit vtile & diuinum. Malè de ſabbato intelligebant: quia hominem in ſabbato curare, ac pietatem & miſericordiam exercere, peccatum eſſe putabant. Iudæi perſequebantur Chriſtum, opus eius bonum peruertentes in malũ. & adhuc multos habent ſequaces, frequenter ſeruos Chriſti propter opus bonũ moleſtantes. Cùm ergo arguerent eum, & murmurarent de hoc ꝙ in ſabbato operabatur, excuſans ſe, ait illis (Pater meus) qui eſt in cœlis, quamuis in ſabbato ceſſauerit ab omni opere creationis, diſpoſitionis, & ornatus: tamen (vſq; modò operatur) gubernando & inſtaurando quod corrumpitur in opere, & propagando: & per hoc non ſoluit ſabbatum: ergo cum & ego operor, reſtaurans & reparans corrupta, & ſanans infirma, non ſoluo ſabbatum: ſed in operando, me patri conformo: & ſicut in principio creando, diſponendo, & ornando operatus ſum cum ipſo, ita facio & modò. ac ſi dicat: Nõ tantum ſex diebus primis (vt putatis) operatus eſt pater meus, creaturas nouas condendo & producendo, à quibus requieuit die ſeptima: ſed vſq; modò, & ſemper vſque in finem continue operatur, in eſſe conſeruando & gubernando, vt condita permaneant. Non ſolum.n. deus omnia fecit: ſed & facta, ne deficiant in eſſe cõſeruat: ita ꝙ ſi ſe rebus ſubtraheret, & eas manu regiminis non retineret: ſicut de nihilo facta ſunt, ſic in nihilum vniuerſa tenderent & defluerent. Vnde ſic deus intelligendus eſt requieuiſſe ab omnibus operibus ſuis, vt iam nullam nouam creaturam conderet: non vt conditas continere & gubernare ceſſaret: cum, quo in cunctis pariter (& ego) operatus ſum & (operor:) quia ſum verbum patris, per quod omnia facta ſunt, & conſeruantur in eſſe: & ergo bonum eſt quod ego: nec mirum ſi hominem in ſabbato ſano, qui deus cum patre omnia ſemper operor. In nullis.n. quę fiunt operatio mea deeſt operationi patris: ſed in omnibus ſimul ego cum patre operor: cum diuina potentia nihil niſi de ſapientiam ſuam faciat. Si ergò me in aliquo quod per me factum ſit reprehendere præſumitis, reprehendite & deum patrem, pariter mecum operantem: cuius vos populũ peculiarem eſſe iactatis. Vbi & Aug. Quomodo ipſe pater & filius inſeparabiles ſunt: ſic & opera patris & filij inſeparabilia ſunt: non tantũ patris & filij, ſed etiã ſpiritus ſancti: ſicut æqualitas & inſeparabilitas eſt perſonarum, ita etiã opera inſeparabilia ſunt. hæc Augu. Hinc autẽ totius trinitatis opera indiuiſa, id eſt, communia eſſe dicuntur quia quicquid potentia geritur, idem ſapientia moderatur, & bonitate conditur. Vnde bene in his quæ facimus, vel deum facere exoramus, commemorationem trinitatis facimus, dicentes: In nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti: vel, In nomine ſanctæ & indiuiduæ trinitatis: vt ſicut perſonarũ indiuiſa eſt operatio: ſic & earũ ſit inſeparabilis inuocatio.

Opera domini

Gene.1.

Peccati deſtructio difficilior quã in di creatio.

K

Operatur ſemper deus.

L

Conſeruat omnia deus.

M

Ioan.1.

Operatio trinitatis indiuiſa.

Trinitas inuocanda.

A catio. Et ſic Chriſtus excuſatur in ſabbato operãdo. Sed quia ex hac excuſatione ſequitur ꝙ Chriſtus ſit æqualis deo patri: ideo ex hoc verbo magis perſequebantur eum tanquã blaſphemum, quia blaſphemia maius peccatum eſt, & acrius punitur in lege, quàm violatio ſabbati. Vnde ſubditur: (Propterea ergo magis) id eſt, auidiori animo & frequentiori zelo, quã prius pro opere ſabbati (quærebant Iudæi interficere eum: quia non ſolum) vt eis apparebat (ſoluebat ſabbatum, ſed & patrem ſuum) naturalem & ſibi conſubſtantialem (dicebat deum:) non vt nos, qui adoptati patrẽ vocamus eum, æqualem ſe faciens & oſtendens deo per æqualitatẽ naturæ & poteſtatis: quod illi blaſphemiã eſſe dicebant. Cùm.n. eum tantummodo hominem putarent, imponunt ei ꝙ rapinã faciat, ſe æqualem faciens deo: quaſi nõ eſſet, cùm reuera eſſet talis: quia ipſe per naturã natus eſt ei æqualis.

Phili.2.

B Duo quippe crimina in lege morte punita fuerunt. ſ. crimen ſolutionis ſabbati: & magis crimen blaſphemiæ. Et hæc duo ei imponebãt: & propterea eum occidere quærebant. Et quia excuſauit ſe de primo conſequenter excuſat ſe de ſecundo, probans ſe eſſe filium dei & æqualem patri. Et ne Iudæi dicerent: Tibi non credimus: nullus.n. ſibi teſtãs dignus eſt fide. Ideo ad confirmationem propoſiti multiplex inducit teſtimonium. ſ. Ioannis, & operum. ac patris & ſcripturarũ. Dicit ergo: (Si ego teſtimonium prohibeo de meipſo: teſtimonium meum non eſt verum: id eſt, efficax ſecundum reputationẽ veſtram, quãuis in ſe ſit efficaciſsimum. Vnde ſecundum Chry. hoc quod dicit, non eſt verũ non quantum ad dignitatem ſuam: ſed quantũ ad illorum ſuſpitionem loquebatur. Nota ergo ꝙ in teſtimonio ſunt quatuor teſtes filij: quia in teſtimonio poſſunt quatuor reperiri. ſ. veritatis demonſtratio, veritatis confirmatio, veritatis immobilitas, & ipſa veritatis veritas.

Verum nõ eſſe teſtimonium Chriſti de ſe.

Teſtes quatuor veritatis

C Demonſtratio autem fiebat per Ioannem. Ipſe .n. Ioannes ad quem Iudæi miſerunt: & quem magis omnibus fide dignum putabãt, teſtimonium prohibuit: non ſibi, ſed veritati Chriſto, ſicut amicus veritatis. Confirmatio fiebat per opera fortiſsima. Quòd.n. cæcos illuminauit: aures aperuit: ora mutorum reſoluit: dæmonia fugauit: mortuos reſuſcitauit: hæc opera teſtimonium Chriſti prohibebant. Immobilitas patebat per atteſtationem patris, qui teſtimonium prohibuit de Chriſto: quia vox patris audita eſt in baptiſmo: & in monte ipſo Chriſto tráſfigurato. Veritas autẽ oſtendebatur ex ſcripturis, quæ mentiri non poterant, eo ꝙ à ſpiritu veritatis proceſſerunt: ſcripturæ .n. legis quæ datæ ſunt per Moyſen & prophetas, perhibent de Chriſto teſtimonium. Et ſic penes hæc quatuor, quæ omne teſtimonium veritatis fulciunt: iſta quatuor teſtimonia accipiuntur. Et quãuis eſſent per tot incontradicibilia inducti & conuicti teſtimonia: tamen nolebant credere in eum. Vnde dicit: (& non vultis venire ad me,). ſ. per fidem, id eſt, non vultis credere in me: & à me quærere veram ſalutem, ex ſola

Ioan.1.

Matt.3.

D malitia veſtræ voluntatis: quia nihil aliud impedit vos, niſi odium contra me conceptum à vobis: (non vultis) inquam credere in me: (vt vitam æternam habeatis:) nunc in ſpe, & in futuro in re, quæ habetur per fidem formatam charitate: ita nec veritas vos conuincit: nec promiſſio vitæ vos trahit. Deinde redarguit eorũ duritiam & tarditatem ad credendum, dicens: (Ego veni in nomine) & ad honorem (patris mei:) vt per me pater glorificetur: quod patet per prędicta teſtimonia: & non accepiſtis me: nec in me credidis: ſed magis perſequimini, quia dilectionem dei non habetis. Et inde pœna peccati vobis hęc erit: quia alium, id eſt Antichriſtum in nomine ſuo venientẽ, id eſt, non habentem prædicta teſtimonia & ſuam gloriã propriam quærentem accipietis pro Chriſto & verò deo: vt ſecundum apoſtolum credant mendacio qui noluerunt credere veritati. q. d.

Duritia Iudæorum ad credendum.

E Quia non accepiſtis me, id eſt, quia non crediſtis me eſſe Chriſtum, hæc pœna infligetur vobis vt decepti pro Chriſto Antichriſtum recipiatis. Per hoc arguitur ꝙ Iudæi primi erũt qui ad Antichriſtum conuertẽtur. Iudæi.n. in fine Antichriſtum recipient, & templum ei faciẽt: quia faciet ſe circuncidi: & dicet ſe eis promiſſum: & ei adhærebunt quouſq; eius falſitas detegatur per Enoch & Heliam, ſecundum Auguſt. Antichriſtus ceremonias legis tentabit reſtaurare, vt euangelium ſoluat: quæ res Iudæos pro Chriſto recipere ſuadebit. Deinde cauſam infidelitatis eorum ſubdit (quia gloriam humanam ab inuicem accipientes) & acceptantes, id eſt ex ſuperbia, humanum fauorem captantes (quæ à ſolo deo eſt) id eſt humilitatem quæ eſt vera gloria: vel gloriam cœleſtem non quærebant.

Antichriſtũ Iudæi ſuſcipient primi.

F Non ergo: quia non eſt aperta veritas nõ credunt: ſed quia ſuperbia eos excæcat. quæ laudari, & ſe ſuper alios efferre deſiderat. Ideo.n. in Chriſtum credere non poterant: quia cùm ſuperba mens eorum gloriam & laudem appeteret, & ſeſe ſuper alios efferret, reputabant inglorium & dedecus in Chriſtũ credere, qui abiectus & pauper videbatur: & ideo ei credere non poterant: ſed ille in eum credere poteſt qui cor habens humile ſolius dei gloriam quærit, & ei placere appetit. Ex quo apparet quòd multũ periculoſa eſt inanis gloria. Vñ Chryſ. Nihil ita deformat animam, ſicut gloriam deſiderare terrenam: non.n. eſt poſsibile qui hanc gloriam amat, gloriam quærere crucifixi. Vnde dicit & Tullius, ꝙ cauenda eſt hominum gloria, quæ aufert animi libertatem: pro qua magnanimis viris omnis debet eſſe contentio. Et ideo ſecundum gl. magnum vitium eſt iactantia & humanæ laudis ambitio: quæ de ſe æſtimari appetit quod in ſe non habet: & gloriam ſuam, non dei, quærit. Econtrà verò, magna virtus eſt humilitas, quæ ſe nihil reputat, & ſolius dei gloriam quęrit, eiq; ſoli placere appetit. Hæc eſt etiam cauſa cur mandata dei non impleamus: quia non humiles, ſed ſuperbi & ambitioſi ſumus, præſumentes de induſtria & viribus noſtris: vt ad ea implenda nequaquàm

Cur in Chriſtũ non credant Iudæi.

Gloria vitãda.

G Gloria temporalis à Iudæis expectata.

Quàm humiliari poſsimus. Vel hoc impediuit Iudæos à fide Chriſti in parte: quia ſolũ attendebant, & adhuc intendunt ad gloriã & exaltationem temporalem, dãdam eis per Meſsiam. Videbant autem Chriſtum pauperem & abiectum: & ideo non receperunt cũ: non attendentes ſcripturas propheta[illegible]ũ, quæ de eius paupertate & abiectione loquuntur. Gloria autem & exaltatio, quæ per Chriſtũ danda promittitur: illa eſt gloria cœleſtis, quam non intelligebant & ideo gloriã quę à ſolo deo eſt, non quærebãt & propter hoc in infidelitate permanſerunt. Ipſe ſolus poteſt Chriſto pauperi & abiecto credere, qui non propriã, ſed dei gloriã quærit. Vbi de vitio vanę & humanę glorię ſic dicit Beda:

Gloriæ ſuperandæ via.

Hoc aũt vitiũ caueri melius non põt, quã vt ad conſcientias noſtras redeamus, noſq; puluerẽ eſſe conſideremus: & ſi quid boni nobis ineſſe

H deprehendamus: non nobis, ſed deo aſcribamus, hæc Beda. Vbi & Chry. Vanam gloriã fugiamus omni ſtudio. Et qualiter eam ſuperabimus, ait: Si ad aliam reſpexerimus gloriã quę ex cœlis eſt, à qua eiicere nos hæc cogit. Quæ igitur nobis ſpes erit ſalutis, cũ iuſſi eſſe ab his exteri, quæ hic ſunt exteri à cœlis ſumus & eorũ quæ illic ſunt. Quid hac inſenſibilitate deterius fiet vnquã, cũ ſecundũ vnãquãq; diem, ea quæ iudicij, ea quę regni audientes, eos qui ſub Noe & in Sodomis erant imitemur experientia rerũ expectãtes omnia diſcere. Et nimirum propter hoc omnia illa ſcripta ſunt: vt ſi quis futuris decredit, ab his quæ facta ſunt manifeſtã & de futuris demonſtrationẽ accipiat. Hæc igitur intelligentes, & præterita & futura, parũ ſaltẽ reſpiremus à difficili hac ſeruitute, & aliquam animæ faciamus rationem: vt & præſentibus & futuris potiamur bonis. hæc Chryſoſt.

I ORATIO.

DOmine Ieſu Chriſte, ſana me languidum longo languore male vexatum: & paralyticũ diutino corpore boni grauatũ: da mihi vt ſurgam, recedendo à peccato: ac tollã grabatum, portando onus pœnitentiæ pro eo: & ambulẽ proficiendo in bonũ, & de bono in melius: & eundo de virtute & in virtututem ſanus quoq; factus, tuo beneficio ſtudeã à peccatis abſtinere de cætero: ne deterius mihi aliquid contingat, vel hic, vel in futuro. Da mihi etiã bone Ieſu, vt te humilem ſequens, humanam & terrenã gloriã contemnã: ac laudari & me ſuper alios efferri nõ cupiã: ſed tui ſolius gloriã quæram: & tibi ſoli placere appetam. Amen.

De arbore infructuoſa: & muliere curuata. Cap. 79.

Lucę 13

ET relictis illis incredulitate ſua, (iterum abiit) Ieſus (in Galilæam.) Cũq; ibi maneret & doceret (aderãt eo tempore quidã) Iudęi (nuntiantes) Chriſto quòd Pilatus quoſdam (de Galilæis,) ſcilicet viginti viros, dum ſacrificarẽt, & in actu in ſacrificiis occupati eſſent, interfecit & ſanguinem eorum cum ſacrificiis miſcuit:) quia morte cum ſacrificiis concurrente, ſanguis interfectorum cum ſanguine ſacrificiorum mixtus fuit. Secundum Cyrillum, iſti erant ſequaces dogmatum Iudæ Galilæi: cuius mentionem Lucas in actibus apoſtolorum facit: qui dicebat q̃ illicitum erat Iudæis cognoſcere aliquem dominũ præter deũ & multi conſenſerunt ei, intantum q̃ prohibebant oblationes ſtatutas à populo fieri pro ſalute Romani imperij. De quo Pilatus indignatus, venit ſuper eos ſacrificantes, ſecundum ritum ſuum: & inter ipſas victimas quas ritu legis ſe offerre putabant, eos occidit, ita q̃ ſanguis offerentium, oblatis victimis miſceretur. Vnde ortæ ſunt inimicitiæ inter ipſum & Herodem, quia Galilæi de Herodis poteſtate erãt. Et quia aliqui de vulgo, illam occaſionem ſubitam & horrẽdam, horribilibus peccatis ipſorum occiſorum imputabant, credentes iuſtiſsime eos talia paſſos eſſe narrauerunt hoc ſaluatori, volentes percipere quid ei ſuper hoc videretur. Dominus autem non negat: ſed ponit eos peccatores fuiſſe, & propter hoc periiſſe: nõ tamen aſſerit talia eſſe paſſos eos, tanquam peiores non patientibus: quia talis mors non eſt argumentum ſufficiens q̃ grauius peccaſſent cæteris omnibus. quia frequenter deus peccata minus grauia punit in p̃ſenti vita, & grauiora poſt vitã præſentẽ differt grauius puniẽda. Myſticè Pilatus ſignat diabolum, ſemper, animas occidere paratum. ſanguis exprimit peccatum & ſacrificia bonas actioneſq;. Galilæi qui interpretantur tranſmigrantes ſignãt huius mundi viatores: mors quoq; iſtorũ corporalis, ſignat ſpiritualẽ mortẽ eorũ qui non purè offerũt ſacrificia. Pilatus ergo ſanguinem Galilæorũ, cũ ſacrificiis eorũ miſcet, quãdo diabolus preces, eleemoſynas, ieiunia, cæteraq; bona opera fidelium, vel mortifera carnis & ſanguinis delectatione, vel odij meditatione, vel inuidiæ furore vel humanæ laudis ambitione, vel ſiniſtra intẽtione, vel alia qualibet nepharia peſte cõmaculat, vt quãuis oblata dño videãtur, nihil tamen proſint offerẽtibus, ſed potius interdũ fiant in peccatũ. De Iuda.n. qui inter ſacrificia poſitus proditionẽ dominici ſanguinis cogitabat, ſcriptũ eſt. Et oratio eius fiat in peccatũ. Et ait dominus eis qui hæc ſibi nuntiabant Iudæos nõ minus illis Galilæis ſceleratos: & niſi de peccatis pœnituerint, ſimiliter in corpore & anima perituros. Sola.n. pœnitentia liberat à periculo: quia eſt ſecũda tabula poſt naufragiũ. Illi quidẽ Galilæi, nõ ſolũ q̃a peccatores fuerũt, ſed & in terrorẽ aliorum puniti ſunt: quia frequẽter mouentur homines ad pœnitentiã ex morte aliorũ horrida & repentina. Vnde Chryſo. In hoc autem oſtendit q̃ illos permiſit talia pati, vt viuentes, alienis periculis territi, fierent hæredes regni. Qui dig tur, dices, vt melior ego fiam: ille punitur? Nõ ideo: ſed punitur quidẽ propter alia crimina: fit verò ex hoc videntibus ſalutis materia. Deinde ponit aliud exemplum de decem & octo Hieroſolymitis: qui dũ ædificarent quãdã turrim in Syloa: ſubito cecidit ſuper eos & oppreſsit:

Iudas Galilæus. Actu. 5

Pilatus interfector Galilæorũ.

K L M

Miſticè.

Pſ. 108.

Punitur nemo immeritò: vt alius emẽdatur.

Ruina oppreſsi

A & oppreſsi: punitiq; ſunt inſtrumento ſuæ offenſionis: quã ruinam aliqui imputabant enormitati peccatorum ſuorũ de quo ſimilem ſententiam dicit Chriſtus, ſicut & de primo exemplo ſupradicto. Vnde Beda: Illi etiam Hieroſolymitæ à ruina turris oppreſsi, ſignificant Iudæos qui pœnitere noluerint, cũ mœnibus ſuis eſſe perituros: illa turris ſignat illa illum qui eſt turris fortitudinis. quæ meritò eſt in Syloa, quæ interpretatur miſſus: ſignat.n. eum qui miſſus à patre, venit in mundum: qui omnes ſuper quos ceciderit, conterat. hæc Beda. Super quo

Ficus ſterilis.

dixit eis ſimilitudinem ficulneæ fructum non facientis, & terram inutiliter occupantis: quã dñs vineę ſuccidi voluit: quia tertio anno fructum in ea quærens, non inuenit: ſed & cultore vineæ circa eam fodere, & ſtercora mittere volente: rogatus ẽt ipſo anno tertio, propter ſpẽ B emendationis dimiſit. Cõcludẽs φ Iudæi ſimiliter eſſent præſcindẽdi de vita præſenti, & puniendi, niſi fructum pœnitentiæ & bonorum operũ facerent. In hac ſimilitudine, quanta ſit dei patientia, quanta ſit hominis negligentia, manifeſtatur.

Moraliter.

Ficulnea plantata in vinea, eſt ſynagoga erecta in domo Iſrael & plebe Iudaica: tres anni viſitationis, ſunt legis edicta, prophetarũ conteſtationes, & coruſcantis euãgelij gratia: in quibus deus quæſiuit fructũ bonorũ operũ a Iudæis, & nõ inuenit, niſi in valde paucis, qui quaſi nihil cõputabantur, reſpectu tantæ multitudinis. Et quãuis cultores eius circa illa foderent ligone acutæ inuectionis eam humiliando, & terrorem diuinorũ iudiciorũ ſibi immittendo, ac ſtercora mitterent: fœditatem & abominationẽ peccatorũ ſuorũ ei oſtendendo, per quæ ſolẽt humilitas & cõpunctio ſuſcitari: homines & de peccatis ſuis pœnitere: parũ tñ cultores profecerunt: & ideo Iudæi ſuccidi meC ruerunt. Dei etiã ager & vinea mũdus dicitur: cuius arbores vires ſunt homines: & aliæ quidem fructuoſæ, alię verò infructuoſæ. Huius verò cultores, ſunt prælati & ſacerdotes. Sed & cuiuslibet anima eſt arbor, vinea ortus, & ager illius qui illam excolere habet vt fructus faciat. Sed heu in multis terram inutiliter occupantibus, fructus non inuenitur: & ideo timere habent pœnã quã eis dominus non comminatur.

Tertio anno veniſſe.

Vnde Greg. Tertiò autem dominus ad ficulneam venit: quia naturam generis humani ante legem, ſub lege, ſub gratia expectando, admonendo, viſitando requiſiuit: ſed tñ in tribus annis fructũ ſe non inueniſſe conqueritur: quia quorundam prauorũ mentes nec inſpirata lex naturalis corrigit: nec præcepta erudiunt: nec incarnationis eius miracula conuertunt. Sed cum timore audiendũ eſt quod dicitur: (Succide eã: vt quid terrã occupat?) Vnuſquiſq;.n. iuxta modũ ſuũ ſi fructũ bonę operationis non exhibet, velut infructuoſa arbor terrã occupat. hæc Greg. Cultores verò ſunt qui ficulneæ præſunt, & eius curã gerũt, vel ſancti qui intra eccleſiã orãt pro eis qui extra eã ſunt: qui oẽs interpellãt dñm pro ficulnea, dicẽtes (Dñe dimitte illã hoc anno) id eſt tẽpore iſto ſub gratia (vſquedũ fodiã circa illã) excolẽdo, & vitia D reprehendẽdo: (& mittã ſtercora) per fœtorem peccatorũ ad pœnitentiã ſuſcitãdo.

Pœnitẽtiæ humilitas.

Circũfodere.n. eſt humilitatẽ pœnitentiæ & patiẽtiã docere: foſſa nãq; eſt humilis terra: ſtercus aũt ſordes ſunt, & memoria peccatorũ, & fructũ dant. Quid.n. ſtercore ſordidius? & tamẽ ſi bene vtaris, quid fructuoſius. Vnde Grego. Ex ſtercore igitur ad fructum reuiuiſcit arbor: quia de cõſideratione peccati, ad bona ſe opera reſuſcitat. Vel foſsio, eſt peccatorum recognitio: peccator.n. peccata ſua cooperit: ſed fodiendo videbit abominationem peccatorum, & inde erubeſcet. Stercoratio autẽ, vel fimi oppoſitio, eſt mortis recordatio: in morte enim homo ſtercus efficitur & putredo: ipſa nãq; mortis memoria à peccato præſeruat, in bono opere ſollicitat, & gratiam dei conſeruat. E

Moraliter.

Per arborem etiã fici moraliter poteſt qlibet perſona in eccleſia dei ad fructificandum plantata ſignari: & per tres annos in quibus non facit fructũ, iuuentus & ætas media & ſenectã intelligi: propter quod meruit per mortem de pſenti vita ſuccidi: per cultorẽ autẽ, angelus cuſtos huius hominis accipitur: qui rogat vt adhuc in ſenio viuere dimittatur: vt per eius diligentiam circa talem hominem ſe emendet, & fructificet: alioquin ſuccidatur, & in ignem mittatur. Poteſt ẽt moraliter arbor fici dici religio: quam dñs eius qui eam ſeruat. ſ. Chriſtus (habebat plantatam in vinea ſua,) id eſt, in eccleſia: ſcilicet per Antonium, per Benedictum, per Auguſt. (& venit quærens fructum,) ſcilicet religionis & ſanctitatis, profectum in illa ſcilicet religione: (& F non inuenit niſi folia tantum) & nihil de veritate religionis, præter verba & exteriorem habitum. (Dixit autem ad cultorem vineæ). ſ. ad cœtum prælatorum & doctorum: quorum officium eſt ſarmenta amputare, ſpinas euellere, & cętera huiuſmodi facere. (Ecce tres anni ſunt,). ſ. tempus Antonij, Benedicti, & Auguſti. (ex quo venio quærens fructum,). ſ. virtutũ & operum: (& non inuenio) illum: nimis.n. prope viam & mundum erat: & ideo fructus vſq; ad maturitatem & finem ſeruare non poterat. Sed reuera omni religioſo timor incutitur, cũ hic dicitur: (Succide ergo illã,) id eſt ſuccidendam annũtia quia eſt infructuoſa: (vt quid terram occupat?) & temporalibus vtitur: quia locum quẽ tenet, operibus bonis non exercet. Vt.n. dicit Aug. peccator nõ eſt dignus pane quo veſcitur. (Et reſpondens) prælatus: quia prælati debent ſe opponere pro ſubditis (dixit,). ſ. orando pro eis: (dñe dimitte illã & hoc anno). ſ. vt pœniteat & fructificet.

Spatio pœnitẽtiæ abutentes.

Sed heu quia conceſſo ſpatio pœnitentię multi abutuntur in ſuperbia ſe non emendando: (vſque dum fodiã circa illam,) ſcilicet per increpationem humiliando: & ob amorem terrenorum reuocãdo, qui.n. fodit, terrã extrahit, & foſſam id eſt humilitatẽ facit: & mittã ſtercora,) ſcilicet malorũ quæ facit abominationẽ & fœditatem & vilitatem ad memoriã reducẽdo. Sunt tamẽ multi qui nec ſic pœnitere volunt: ſed murmurant

contra

G contra illos qui eis peccatorum ſuorum abominationem ad memoriam reducunt: ſiue in prędicatione, ſiue in electione, ſiue in correptione, ſiue in accuſatione: & ideo timẽdum eſt eis ne ſuccidantur: quia arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Tres etiam anni poſſunt ſignificare tria vota communia omni religioſi, ſuper quibus dominus quẽlibet noſtrum interrogabit cũ exactione magna quomodo fuerint obſeruata: ſed timendum eſt multis, ne iſta vota inueniat fracta, vel male obſeruata. Cultor etiam huius vineæ poteſt ipſa ratio eſſe, quæ debet fodere circa conſcientiam ſuam, in faciendo foueam humilitatis: & ipſam euacuando ab omni appetitu mundi huius: & debet mittere circa illã ſtercora, conſiderando huius mundi miſeriã: quia omnia mundana, ſecundum Apoſtolum, non

Vota omnis religionis.

H ſunt niſi ſtercora: & iſtorum conſideratio & foſſio prædicta, faciunt ficum conſcientiæ religioſi fructificare. Et bene per arborem fici, intelligitur religio. Primò, quia ſicut ficus ſub vno cortice multa grana continet in quadam dulcedine: ita religio ſub vno modo viuendi, & ſub vna regula, multos habet homines concorditer viuentes. Secundò, quia folia ficus habent quaſi ſimilitudinem manus humanæ: ſic verba religioſorum, quę per folia ſignificantur, debent operibus adæquari: vt quicquid dicunt, illud faciant. Tertiò, quia tauri ferociſsimi dicũtur mãſueſcere, quãdo ficui alligantur: ſic iuuenes inſolentes & deſoluti mãſueſcunt, & Chriſti iugo humiliter ſubiiciuntur, quando religionem ingrediuntur, & ceremoniis ordinis alligantur. Sed nota ꝙ in Hieremia dicitur: Quid tu vides Hieremia? Ficus bonas, bonas valde: & ficus malas, malas valde: quia qñ religioſus eſt

Religio per arborem fici intellecta.

Tauri ficũ ligati manſueſcũt.

Hier. 24

I bonus, nõ eſt melior eo: & qñ eſt malus, nõ eſt peior eo. Vnde Aug. Simpliciter fateor ex quo deo ſeruire cœpi, qm̃ ſicut difficilè expertus ſum meliores, quam qui in monaſterio profecerunt: ſic nõ ſum expertus peiores, quam qui in eis defecerunt. Docemur ergo hic & monemur, vt non ſimus ſteriles, ſicut arbor infructuoſa: & terram inutiliter non occupemus: ne ſine fructu bonorum operum inuenti, ſuccidamur, & in ignem mittamur. Quia (vt ait Ber.) arbori infructuoſæ, duo debentur: ſecuris, & ignis. Poteſt autem per terram ſterili ficu occupatam, eccleſia ſignificari: quæ noxia pręlatorum & præpoſitorum vmbra premitur, ne lumen veritatis videat & exemplis eorum impeditur, ne ſole dilectionis dei caleſcat: de quibus bene dici poteſt: Væ vob ſcribæ & pharisæi: qui clauditis regnum cœlorum ante homines. Vnde Amb. Inutiliter terram occupat, qui locum quem tenet, bonis operibus non exercet. qui exemplo prauitatis impedimentum pręſtat cæteris. Sed vt ait Hiero. Qui viderit ſe ſufficientem eſſe, vel nõ proficere in loco in quo miniſtrare & aliis prodeſſe debet: tenetur: cædere, ne melioris locum occupet. Vbi & Aug. Nihil eſt quod ſic quiſq; cogitare debeat niſi vt in ſemetipſum oculos conuertat, ſe diſcat, ſe di-

Religioſi optimi aut peſsimi.

Terra ſterilis.

Contra prælatos ignauos.

Mat. 23. b.

Cædẽdũ meliori.

ſcutiat, ſe quęrat, & ſe inueniat: & quod diſplicet, necet: quod placet, aptet & placet. Cum. n. ſe homo inanem inuenerit meliorem bonorum: vt quid eſt auidus exteriorum bonorum? Ecce quid prodeſt plena bonis arca, ſi inanis eſt conſcientia? Bona vis habere: & bonus non vis eſſe. Non vides erubeſcere te debere de bonis tuis, ſi domus tua plena eſt bonis, & te habet malum? Quid. n. eſt quod velis malum habere, dic mihi? Nihil omnino. Non vxorem, non filium, non ſeruum, non villam, non tunicam poſtremò non caligam: & tamen vis habere vitam malam. Rogo te præpone vitam tuam caligæ tuæ. Omnia quæ circumiacẽt oculis tuis eleganti a & pulchra, tibi chara ſunt, & tibi ipſi vilis es, fœdus es. Si poſſunt tibi reſpondere bona, quibus plena eſt domus tua, quæ habere optaſti, quæ perdere timuiſti, nonne tibi clamarẽt tu nos bona vis habere, ſic & volumus bonum

K

Bona leter pra quærenda.

Malũ rẽ nullam volumus prę ter vitam.

L habere dominum? Tacita voce interpellant cõtra te dominum ſuum: Ecce tanta bona dediſti huic: & ipſe malus eſt. Quid. n. prodeſt quod habet: quando eum qui omnia dedit non habet? Hęc Aug. Per hæc verba prædicta quendam lubricum à peccatis retraxit Auguſtinus in quodam ſermone ſuo. (Erat autem docens in ſynagoga eorum) in loco communi, vbi conueniebant Iudæi: & (in ſabbatis) in quibus homines debent intendere diuino cultui ad audiendum verbum dei: vt ibi prædictam ſimilitudinem proponens, eam ad ſynagogam pertinere indicaret: & quod ſynagogam infructuoſæ arbori compararet. Arboris. n. ſucciſio, ſignificabat ſynagogæ exciſionem quoad quoſdã reprobos & damnandos. ſed mulieris de qua ſequitur erectio, eccleſiæ exaltationem & cuiuſlibet fidelis

Auguſtini verba quibus lubricum cõuertit.

M animæ erectionem, ſiue ad fidem & gratiam, ſiue ad gloriam. Vnde Ambr. Quàm clemens dominus, quam pius in vtroq;, cum aut miſeretur aut vindicat: in ſynagogæ typo, arborẽ excidi iubet: in typo eccleſiæ, fœminã ſaluat. Tunc ergo mulierem quandam (quæ habebat ſpiritũ infirmitatis,) id eſt, infirmitatem à ſpiritu maligno inflictam & cauſatam: quia erat à Sathana (decem & octo annis) vinculis infirmitatis alligata: & more brutorum incuruata: ita vt (nec poſſet ſurſum reſpicere) in cœlũ, ad quod erat facta: quia terrena ſapiens, & infima requirens, cœleſtia & ſuperiora cogitare nondum ſciebat: cum eam videret, vocauit ad ſe, & ſanauit: & cum manus ei imponeret, (confeſtim erecta eſt: glorificabat deum) pro beneficiis acceptis: ſolam. n. gloriam retinet deus de operibus ſuis: totam verò vtilitatem concedit nobis. In hoc oſtendit dominus ſuam humilitatem: quia infirmos non dedignabatur tangere, quantũcũque deformem vel grauem haberent infirmitatem. Licẽt autem iſta inclinatio mulieris intelligitur de inclinatione infirmitatis, quã diabolo vexante ſuſtinebat: tamen accipimus eã moraliter ſic quòd vtinam omnis mulier ſi haberet vultum & oculos ad terram dimiſſos, ꝙ in perpetuum hominem non reſpiceret: quia aſpectus eius valde eſt periculoſus. Hic erudimur

Clementia dñi.

Mulier incuruata.

Humilitas dñi.

Aſpectus mulieris.

A mur ne vita noſtra ſit terrenis implicata: ſicut mulier terræ erat inclinata. Quia, vt dicit Auguſt. quantò magis quiſq; terrenis occupationibus implicatur: tantò magis a ſui cõditoris viſione præpeditur. Et vt dicit Greg. Concupiſcẽs viſibilia: inuiſibiles virtutes amittit. Ille quippe homo curuus eſt, qui inclinatus ad culpã, ſurſum reſpicere nõ põt per iuſtitiã: quia terrenis voluptatibus deditus, ſola terrena & tranſitoria cogitat & diligit: ad cœleſtia contẽplanda, mentis oculos non erigit: & æternæ fœlicitatis diuitias nõ requirit. Hunc aũt ſi dñs per gratiã

Peccator incuruus eſt.

tangat: & ſuæ miſericordiæ manũ ſuper eum ponat: ſtatim per iuſtificationẽ erigitur, & terrenorum oblitus, cœleſtia contẽplatur. Vnde Grego. Omnium. n. peccator terrena cogitãs, & cœleſtia nõ requirens, ſurſum reſpicere nõ valet: quia dum deſideria inferiora ſequitur, à

B mẽtis ſuæ rectitudine curuatur: & hoc ſemper videt quod ſine intermiſſione cogitat. Et quia ad cœleſte deſideriũ non aſſurgit, quaſi mulier inclinata, ſurſum reſpicere nequaquã poteſt. Viſitata etenim culpa obligat mentẽ: vt nequaquã aſſurgere poſſit ad rectitudinẽ. Conatur &

Conſuetudo mala.

labitur quia ubi diu ſponte perſiſtit, ibi & cum noluerit coacta cadit. Si ergo iam bona patriæ cœleſtis agnouimus: diſpliceat nobis ꝙ curui ſumus. Ponatur ante oculos mulier curua: & arbor infructuoſa. Vnde & Aug. Ergo qui ſterilis eſt, agat pœnitentiam, & faciat fructum dignum pœnitentiæ. Qui curuus eſt vt terram intueatur terrena ſollicitate lætetur & erigatur.

Frigat ſe homo ad cœleſt. a

Si per ſeipſum nõ poteſt inuocet deu. hæc Aug. Et meritò ſe erigere debet homo: habet. n. faciẽ ad cœlũ erectã: vt plus intendat cœleſtibus &

C æternis, quam iſtis temporalibus & caducis. Vnde Aug. Erecta in cœlum corporis forma: admonet quę ſurſum ſunt ſapere. Beluas dñs pro ſtratas in faciẽ fecit, paſtũ quærentes de terra:

Os hominis ſublime

te in duos pedes erexit: tuã faciem ſurſum attẽdere voluit Non diſcordet cor tuũ a facie tua: vt habeas faciem ſurſum, & cor deorſum. Vnde & Baſilius Beſtiæ terreſtres ſunt ad terram reſpicientes: ſed cœleſtis arbor homo, quantũ figura corporalis plaſmationis, tñ & dignitate animæ differt. Quadrupedum figura qualis eſt? Capite vel corpore ad terrã reſpicit: ſuper ventrem vadit: & quicquid voluptuoſum eſt, ex omni parte proſequitur. Tuũ caput ad cœlum erectum eſt: oculi tui ſuperiora contemplantur: vt ſi qñ tu paſſionibus carnis teipſum conuitiaberis ventri ſeruiens: & his quæ ſub vẽtre ſunt: cõparatus es beſtiis inſipientibus. i. nõ

Pſ. 68.

ſapientibus, & aſſimilatus es eis: alia tibi ſolicitudo eſt digna, quæ ſuperius ſunt quærere: vbi Chriſtus eſt, ſuperq; terreſtria eſſe mente: vt formatus es: ita diſpone tuipſius vitã. Vrbanitatem habes in cœlis vera tua patria, quæ ſuperius eſt, Hieruſalẽ. Vnde & Bern. Curuitas ani-

Curuitas animæ.

mæ eſt, quærere & ſapere quæ ſuper terram ſunt. Turpe eſt in humano corpore, quod eſt erectæ formæ, beluinam mentem gerere. Et iterum: Corporis ſtaturam dedit homini deus rectam: forſan vt iſta corporea exterioris vi-

D horisq; rectitudo figmenti, hominem interiorẽ illum, qui ad imaginẽ dei factus eſt ſpiritalis ſuæ ſeruandæ rectitudinis admoneret: & decor limi deformitatẽ argueret animi. Quid .n. indecentius: quàm curuũ recto corpore gerere animum? Peruerſa res & fœda, luteũ vas, quod eſt corpus de terra, oculos ſurſum habere, cœlos libere ſuſpicere, cœlorumq; luminaribus oblectare aſpectus: ſpiritalem vero cœleſtemq; creaturam ſuos econtrariò oculos, id eſt, internos ſenſus atq; affectus trahere in terram deorſum: & quę debuit nutriri in croceis, hærere luto quaſi vnã de ſuibus, amplexariq; ſtercora. hæc Bern. Vnde & Boetius: Qui recto cœlum vultu petis, ætheriq; frontem. In ſublime feras animum quoq;, ne grauata peſſum Inferior ſidat mens, corpore celſius leuato. Et

E Ouidius: Pronaq; cum ſpectent animalia cætera terram. Os homini ſublime dedit, cœlũq; videre Iuſſit: & erectos ad ſydera tollere vultus. Nota etiam, vt dicit Ariſto. in lib. de animalibus, ꝙ aues claudant oculos cum palpebra inferiori: animalia verò groſſa, cum palpebra ſuperiori. Per aues intelliguntur viri ſpirituales: qui ad inferiora & terrena oculos claudunt, ac cœleſtibus & ſuperioribus intẽdunt. Per animalia verò groſſa intelliguntur viri mundani, qui habent oculos clauſos ad cœleſtia & ſpiritualia: & apertos ad terreſtria ſecularia. Per hãc mulierem curuã ſignatur peccatrix anima, & mens auara mulier: quia ꝓpter abſentiam charitatis frigida: inclinata: quia lõgo tẽpore, diabolo procurante, ſic ad inordinatũ amorem terrenorum eſt incuruata, quòd propter longã conſuetudinem aſpicere nõ poteſt ſuperna, tanquã cœli oblita. Fratres. n. fuerunt Manaſſes, id eſt obliuio, & Effraim, id eſt,

Palpebra aul um.

Anima peccatrix.

F frugifer. habens ſpiritum infirmitatis: quia ad ſpũalia infirma, decem & octo annis: quia valde diuturna. Secundum. n. Hiero. Cum cætera vitia, homine ſeneſcente, ſeneſcant: ſola auaritia iuueneſcit. Sed Ieſus eã tangit in ſabbato, quando eius inſpiratione quieſcit à peccato: & ſic erigitur ſurſum per cœleſtium appetitum. In ſanatione autẽ mulieris fecit dñs quinque vidit miſericorditer, vocauit, ſanauit) tetigit, & erexit. Sic dñs animam peccatricem perfectè curaturus. Primò videt eam per pietatem. Secundò, vocat eã per internam inſpirationem. Tertiò ſanat per peccati remiſſionem. Quartò tangit per ſatiſfactionis dolorem. Quintò erigit ad ſuperna, per amoris feruorem. Per archiſynagogum verò, de quo ſtatim ſubditur, hypocrita, qui ſuper alios extollit ſignatur: qui de hoc murmurat quando malè iudicat & interpretatur. Propter quod meritò arguitur de murmure tali: quia cura maior circa humanam naturam quam circa animalia bona debet adhiberi. Vnde ſequitur: Reſpondẽs autem archiſynagogus, id eſt, princeps ſynagogæ: qui ex inuidia nitebatur geſta Chriſti decolorare (indignans) de hoc facto; quaſi ex legis zelo (dicebat turbæ) ꝙ non venirent pro cura die ſabbati: ſed aliis diebus, in quibus licet operari:

Archiſynagogus.

 quaſi

G quaſi indirectè arguens, dñm, turbæ dicebat: quia cum perſonaliter & directè arguere non audebat. Et reſpódit illi dñs, vocans eos hypocritas, ꝙ bene licebat mulierē ipſam ſoluere à vinculo infirmitatis die ſabbati: quia & ipſi bouem aut aſinum tunc ſoluunt à præſepio, & ducunt adaquare. Vbi Ambr. Quā dulcis parabola, facilis adit. Vinculū vinculo cóparat: vt inſi-

Vinculū ſoluere licet ſabbato.

mulatio Iudæorum actu ipſorū redarguatur. Nā cū ipſi animalibus ſabbato ſoluunt vincula reprehendunt dñm, qui homines à peccatorū vinculo liberauit. Deniq; & deus ab operibus mundi requieuit: ſed non ab operibus ſanctis: cuius ſempiterna & iugis operatio eſt? ſicut filius ait: Pater meus vſq; modò operatur: & ego

Ioā. 5. c.

operor: vt ad ſimilitudinē dei, ſecularia opera noſtra nó religioſa ceſſarent. hæc Amb. Archiſynagogus ergo malè legē intelligebat: qui pie-

I

tatis & miſericordiæ opera in ſabbato fieri nolebat. Lex. n. non filiale & liberale, ſed ſeruile & noxiū opus ſabbato prohibebat: præfigurās tēpus quo noſtra ſecularia opera, nó religioſa & laudandi deū ceſſabunt. In ſignū etiā huius rei dñs ſabbato curabat: vnde curatio & miraculorū operatio quæ ordinatur ad dei gloriā, & videntiū deuotionē excitandā, poterat fieri in die ſabbati: & conuenientius in die illa, quā in aliis: eo ꝙ dies illa erat ordinata diuino cultui, & ad deuotionē populi. Sed ipſi opus charitatis. ſ. ſanationē hominis, nó verentur poſtponere operi cupiditatis. ſ. pecoris: ideo bene eos hypocritas. i. ſimulatores vocat: quia cum magiſtri plebiū videri appetunt, hominē beſtiæ poſtponunt. Vnde Chryſ. Bene dicit hypocritā principem ſynagogæ: quia faciem habebat legis cul-

H

toris: mens vero eius erat verſuti & inuidi. Nō. n. turbatur propter ſabbatū, quia violatur: ſed propter Chriſtū, quia glorificatur. hæc Chryſ. Similiter hodie multi nó ſolum ſeculares, ſed etiā religioſi, ſunt tales, magis de pecore, quam de homine curantes. Vnde Ber. Cadit aſina, & eſt qui ſubleuet: perit anima, & non eſt qui curet. Ergo qui præponit curā equi, vel cuiuſcunque pecoris ſui, vel etiā corporis, libérius ſumptus faciendo & laborādo, vt liberetur a morbo, vel ab aliis periculis, quā pro anima Chriſtiani vt ſanetur & liberetur à diaboli laqueis: cū eā multò magis teneatur diligere quā corpus propriū: hypocrita eſt, & graue facit pecca-

Exo. 20 Sabbata quō ſanctificāda.

tum. Et ſciendum ꝙ qñ dicitur, Sabbata ſanctifices: iſtud pōt tripliciter accipi. Primò generaliter: vt ceſſemus à vitiis & peccatis. Secundò ſpecialiter: vt ceſſemus ab operibus corporalibus, quæ impediunt vacationē ad deum & eius cultū: vt ſunt opera mechanica, & agricultura, ac mercantium, & placitātium & huiuſmodi. Tertiò ſpecialiſſimè: vt eſt in viris contēplatiuis, qui ab omnibus mundanis ſe ſeparāt, vt totaliter deo vacēt. Prima vacatio eſt neceſſaria. Secunda, debita. Tertia, perfecta. (Et cùm hæc diceret, erubeſcebant oēs aduerſarii eius) confuſa ſua rationabili reſponſione: quia veritati apertæ non poterant contradicere. (Et omnis populus,) ſcilicet ſimplices & humiles (gaude-

K

bant) in factis & dictis ſuis glorioſis, tanquam amatores veritatis. (In ipſa die acceſſerunt quidā phariſæorum, dicentes illi). ſ. Ieſu quidam forte bono zelo. ſ. vt ſibi conſulerent: quidam malo. ſ. vt probaret ſi timore mortis à doctrina ceſſaret: (Exi & vade hinc). ſ. ad locum in quo Herodes partē non habet. Et oſtendens ſe talibus non terreri, ait illis: (Ite dicite vulpi illi:) Per vulpem intelligitur malus princeps. Vulpes. n. eſt animal doloſum, rapax tortuosè incedens, & fœtidum. Sic princeps malus, qualis erat iſte Herodes, eſt doloſus per machinationē mali: rapax æris alieni: tortuosè incedēs, peruerſitate iudicii: fœtidus, per infamiam nominis ſui. Qui etiam nititur Chriſtum occidere in ſe & in ſuis membris, quantum in ipſo eſt. Vnde Bern. Patet quantum noceat iniqua poteſtas: quō caput impium ſubiectos quoq; ſuæ cōformet impietati. Miſera planè ciuitas, in qua

Vulpes.

L

regnat Herodes: qm̄ Herodianæ particeps erit malitiæ. Herodiana verò malitia fuit, naſcentē velle extinguere religionem. Si quis ergo religionis, vel ſanctitatis ortum, vel profectum vel conſummationem impedit, vel perſequitur: talis cum Herode Chriſtū perſequitur. hęc Bern. (Dicite inquā vulpi illi. Ecce eiicio dæmonia:) & non poſſunt reſiſtere, cùm ſint maioris poteſtatis quā Herodes: & ideo non habeo timere eum: (& ſanitates,) ſcilicet in corpore & anima (perficio hodie & cras,) id eſt paucis diebus vſq; ad tempus paſſionis meæ: & tertia die cōſummor) per mortem q. d. Herodes non poterit me impedire quin faciam quod intendo. Tangit autem intentionem in tribus dietis. Prima conſiſtit in dæmonum expulſione. Secunda, in infirmitatum curatione. Tertia, in officii ſui per crucis patibulum conſummatione: tūc. n. conſummata ſunt omnia de ipſo in lege & prophetis dicta. vnde dixit: Conſummatum eſt. Et notandum ꝙ aduerbia, hodie & cras, ſingulatim reddenda ſunt verbis: vt ſit ſenſus, hodie eiicio dæmonia, & cras perficio ſanitates. Primò. n. eſt dæmonium eiectio: poſtea, ſanitatis collatio: tertio, ſanitatis collatæ conſummatio.

Dietæ tres.

M

Myſticè prima dieta fuit hoſtis expulſio. Secūda, naturæ vulneratæ perfecta ſanatio. Tertia, hominis ad deum reconciliatio. Moraliter, prima dieta conſiſtit in abiectione vitiorum. Secūda, in collatione virtutū, & exercitio morum. Tertia, in adeptione præmiorum. Vnde in Oſee: Viuificabit nos poſt duos dies: & in die tertia ſuſcitabit nos. ſ. ad glorificandum. Vel iſti tres dies ſignificant tres partes pœnitentię: quæ ſunt contritio cum dolore, confeſſio cum pudore, ſatiſfactio cum labore. Et ſubiungit de loco paſſionis, vbi conſummabitur per mortem, dicens: (Verùntn̄ oportet me) nó facili neceſſitate: ſed patris & mea voluntate (hodie & cras & ſequenti cras,) id eſt, paucis diebus (ambulare,) ſcilicet ad locum paſſionis: (quia non capit. i. non cōuenit, abſolutè intelligendo, nō tranſitiuè: (non capit inquam propheta,). ſ. me (perire,). i. occidi (extra Hieruſalem,) vbi mei prophetę ſunt occiſi: ibi ego caput prophetarū

Miſticè.

Moraliter.

Oſee. 6.

de quo

A de quo oẽs prophetæ ſcripſerunt, debeo immolari: vbi.ſ.non dominatur Herodes, ſed Pilatus. Ex quo patet ꝙ mors mea non eſt in poteſtate eius: ſicut nec hora, nec tẽpus. q.d. Bene ſcio quã debeo mori, ſed ipſe non: bene ſcio locum paſſionis meæ, ſed ipſe non. Vtinã & hodie prędicatores & prælati, ac fideles cæteri a doctrina & confeſſione veritatis, timore principum & malorum hominum nõ ceſſarent: ſed Chriſtum imitando veritatem corã hominibus confiterentur audacter, & defenderent.

Timore prædicator non debet ſcilere.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, da mihi fructum bonorum operũ feruenter facere, & in eis iugiter perſeuerare: ne ſine fructu inuentus, merear ſuccidi, & in ignẽ mitti. Da etiã mihi deus meus, vt non ſim deorſum inclinatus per culpã, ſed ſurſum reſpiciã per iuſtitiã: nec a mẽtis rectitudine curuatus, terrena & tranſitoria E cogitẽ & diligam: ſed ad cœleſtia contemplanda mentis oculos erigam, & æternæ fœlicitatis diuitias requirã. O domine, vide me per pietatem: voca me, per internam inſpirationem: ſana me, per peccati remiſſionem: tange me, per ſatiſfactionis dolorem: erige me ad ſuperna, per amoris feruorem. Amen.

De hydropico, & exhortatione ad humilitatem & miſericordiam. Cap. 80.

Luc. 14.

Deinde ibat Ieſus per ciuitates & caſtella, docens & indifferenter prædicans, non perſonas accipiens. (Et factum eſt vt dũ intraret domum cuiuſdam principis phariſæorum ſabbato manducare panem) neceſſitatis, non delitias, non fercula voluptatis. Nomine .n. panis, vitæ neceſſaria, excluſis ſuperfluis, deſignantur: paruis quippe erat contentus, nec receptori oneroſus. Supponendum eſt ꝙ intrauerit ab eo inuitatus: quia dñs non venit ad conuiuium phariſæorum, niſi rogatus: qui inuitabant eum, non ex deuotione, ſed malitioſe. Ad conuiuium autem publicanorum, acceſſit etiã non rogatus. Phariſæi.n. ſe iuſtos & ſanos reputabant, nec medico egere: ſed publicani ſe peccatores & infirmos confitebantur, & medico indigere. Ideo iſtos, vt illuminet, præoccupat: illos aũt rogatus, vt ſe humiliens, expectat. (Et ipſi obſeruabant eum) inſidiando: vt vel in eius factis viderent aliquid vnde eum reprehẽdere & accuſare potuiſſent. Magna malitia eorum, qui eum paſcebant, & ſibi inſidias parabant: cum eo comedebant, & ipſum mordere volebant. (Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum,) ſperans de infirmitate ſua remedium. (Et reſpondens Ieſus) non ad verba: quia ſibi quæſtio nõ proponebatur: ſed ad cogitationes phariſæorum & legiſperitorum: qm̃ cogitabant curationem in ſabbato eſſe illicitam. In quo dei ſapientiam ſe habere monſtrabat, qui corda hominũ intellexit, (dixit ad eos: Si licet in ſabbato curare?) Sic interrogat: vt ex dictis proprijs eos confutet. (At illi tacuerunt.)

Panis. C

Non inuitatis non venit dñs.

D Vbi Beda: Sed meritò interrogati tacent: quia contra ſe dictũ, quicquid dixerint, vidẽt. Nã ſi licet ſabbato curare: quare ſaluatorem an curet obſeruant? Si non licet: quare ipſi ſabbato, pecora curant? Tacebãt ergo, quia neſciebant quid dicere debuiſſent. Iſte hydropicus nõ petebat ſanitatẽ: quia infirmitas pro eo loquebatur. Vel propter Iudæorũ pręſentiã, non audebat in ſabbato petere curationẽ. (Ipſe aũt apprehenſum eum ſanauit) tangendo: (ac dimiſit) libere ſine pretio: quia per impoſitionẽ manus ipſum curauit: & poſtea manum retraxit. Tetigit eum, nõ cauſa neceſſitatis, ſed humilitatis: & vt diuinitatẽ in carne oſtenderet, cũ ſanauit. Vbi Cyrillus: Neglectis ergo Iudæorum inſidiis, liberat a morbo hydropicum: qui metu phariſæorum remedia nõ poſtulabat, propter ſabbatum: ſed ſolum aſtabat, vt ex aſpectu miſertus eius ſanaret eum: quod dñs agnoſcens, nõ poſtulabat ab eo ſi vellet ſanus fieri: ſed protinus cũ ſanauit. E Et reſpondens cogitationibus eorum, qui murmurãdo cogitabant factũ illud eſſe illicitum: oſtendit illud eſſe licitum, per exemplum animalis bruti: cuius periculo licitũ erat, etiam ſecũdum ipſos, ſuccurrere in ſabbato. Si .n. licet tunc ſubuenire pecori, quod eſt opus cupiditatis: multò magis licet ſubuenire homini, propter quem facta ſunt animalia bruta: & qui factus eſt ad imaginem dei, quod eſt opus charitatis. Vnde Beda: Competenti ergo exemplo ſoluit quæſtionem: vt oſtendat eos violare ſabbatũ in opere cupiditatis: qui eum violare arguunt in opere charitatis. His phariſæis ſimiles ſunt hodie multi pręlati: qui plus ſoliciti ſunt pro ſalute beſtiarum, quã hominum eis cõmiſſorum. Si patitur vel deficit beſtia, ſtatim remedia procurãt: ſi frater vel ſubditus, parum curant: & multi habent de paruis curam magnã, de magnis paruã vel nullã. Mirum autem erat ꝙ de curationibus in ſabbato eum arguebant. Habent.n. in traditionibus ſuis determinata genera operum circiter lxx. à quibus eſt vacandum in ſabbato: inter quæ nõ eſt curatio, maximè quæ ſolo fit verbo, ſicut dominus ſæpe legitur curaſſe. Sæpe dñs in ſabbato docebat & curabat: ſiue vt plures qui ad ſabbatum conueniebat, lucrifaceret: ſiue vt in ſabbato cœleſtis quietis omnes infirmitates curãdas eſſe oſtẽderet: ſiue vt interdum à quiete cõtẽplationis, propter ſalutem animarum, nos ſubtrahẽdos eſſe doceret. Et ideo ad mãducandum ſabbato cũ iſto principe intrauit: nõ propter cibũ, ſed propter animarũ lucrũ: vbi etiã hydropicũ iſtum in corpore & in mente curauit. Et non poterant ad hęc reſpondere illi tanquã victi & confuſi rõne euidẽti. Myſticè princeps iſte fuit Moyſes: domus eius, ſynagoga: hãc intrauit Chriſtus, cùm venit in mũdũ mãducare panẽ.i.delectari in pœnitentia Iudæorum. Vnde in Apoc. Si quis audierit vocem meam.ſ. in prædicatione: & aperuerit mihi.ſ.in contritione: intrabo ad eum.ſ.licet in oris confeſſione: & cęnabo cum eo & ipſe mecum, ſcilicet delectando in operum ſatiſfactione. Iſtud etiam

Tacent Phariſæi.

Hydropici curatio.

Phariſæorum ſimiles.

F

Opera quibus abſtinẽdũ ſabbato.

Curãdi in ſabbato cauſę.

Miſticè.

Apoc. 3.

G pót ſimili modo accipi de prælato & eccleſiæ domo eius: quam tunc intrauit, & quotidie intrat Chriſtus. Et notandum ꝙ proprietates hydropici ſunt ſeptẽ: per quæ ſeptẽ capitalia vitia deſignantur: & ideo iſte hydropicus quemlibet peccatorẽ ſignificare perhibetur. Habet.n. hydropicus corporis tumorẽ: ſic ſuperbus cordis inflationẽ. Secundò habet ſpirituũ cõpreſſionẽ ſic mundus bona comprimit, ne publicentur & veniant ad lucẽ. Tertiò, ſitis ardorẽ: ſic auarus quantò plus de diuitiis bibit, tantò plus ſitit. Quartò, humorum indigeſtionem: ſic iracũdus per irã diminuit dies ſuos. Quintò, pedũ pigritiam: ſic acedioſus pigritiã affectionũ & cogitationum ad bene operandum. Sextò, genitaliũ inflationem: ſic luxurioſus eorundem tumefactionem. Septimò, oris fœtorẽ: ſic guloſus oris corruptionẽ. Specialiter autem hydropiſis auaritiã deſignat: quia hydropicus quantò magis abundat humore inordinato, & quantò plus bibit, tantò amplius ſitit: ſic auarus, quantò eſt copioſior diuitiis quibus non bene vtitur: & quò plus diuitias adeptus fuerit: tantò ardentius eas cõcupiſcit: quia vt Iuuenalis dicit: Creſcit amor nummi, quantũ ipſa pecunia creſcit. Ferociſſima peſtis eſt cupiditas: quæ eos quos capit, egenos efficere ſolet, dum finem inquirendi nõ inuenit ſed vt magis quò fuerit locupletata mendicat. Et iſte auarus ſtat ante Ieſum, cùm conuertitur ad deum, paratus acquiſita diſpenſare ad honorem diuinum: & ſic recuperat ſanitatem: quia de cupiditate mutatur in liberalitatem. Et ideo ante Phariſæos hydropicũ curat: & mox eos per exemplũ animalis bruti ſic cõuincit: vt eoſdem ẽt auaritiæ condẽnet. Cõparatur etiam hydropicus ſpiritualiter ei quem fluxus carnalium voluptatum exuberans aggrauat. Hæ.n. ſunt duæ filiæ ſanguiſugæ: quæ ſemper dicunt, affer affer. ſ. carnis voluptas, & auaritiæ cupiditas. Deſignat quoq; hydropiſis ſpecialiter ſuperbiã: quia ſicut in hydropico erat turgens corporis inflatio: ſic in ſuperbo eſt tumens mentis elatio: & ideo curã ſuperbis Phariſæis curat hydropicum corporaliter: vt hoc exẽplo ipſi diſcant curari ſpiritualiter: & per iſtius ægritudinẽ corporis, oſtendit in illis ęgritudinem mentis: quod.n. iſte in corpore, hoc illi geſtabant in mente. Vnde intendens quomodo primos accubitus. i. primas & honorabiliores ſedes in conuiuiis ſolẽnibus eligerent, hortatur eos ad humilitatem proponens exemplũ vnius operis humiliter faciendi: vbi loci ſuperioris arcetur appetentia: vt ad ſimilitudinem eius fiant cætera: & docens humilitatem nõ ſolum apud deum, ſed etiam apud homines eſſe laudabilem. Non.n. intẽdebat principaliter docere quòd hic dicitur ad literã: ſed myſtice aliud intendebat ſecundum ſpiritualem intelligentiam. Monet ergo inuitatos ad nuptias, vt non in primo, ſed in nouiſſimo recumbant loco: iuxta illud Sapient. Quantò maior es, tantò te humilia in omnibus. Vt.n. ait Chryſ. Nihil ita deo amicum eſt, vt cũ vltimis ſeipſum numerare. hoc.n. philoſophię vniuerſæ principiũ eſt. Hoc autem non tm̃ corporaliter, ſed & ſpiritualiter intelligi debet. Multi.n. cum iactãtia & ſuperbia cordis recumbunt in nouiſſimo loco: non niſi vt iuſti & humiles ab aliis videantur: & multi vere humiles recumbentes in cornu, conſcientia & corde reputant ſe in nouiſſimo loco eſſe. Vnde Chryſ. Iubet nos dominus in vltimo loco recũbere: non ſolum vt corpore in nouiſſimo iaceamus: ſed etiam animo, vt nouiſſimos nos eſſe omnium iudicemus. Sine cauſa loco ſe humiliat, qui corde ſe præfert. Vbi notandum ꝙ ſunt quædã nuptiæ ſpirituales & quædam cœleſtes. Spirituales ſunt quas facit deus in præſenti cum anima in thalamo conſcientiæ. Coniunctio autem animę cũ Chriſto, fit per fidem & dilectionem. Ex qua coniunctione venit triplex bonum. ſ. fidei, prolis, & ſacramenti. Bonum fidei eſt, ne diabolum adulterum ſuſcipiat. Bonũ prolis eſt, vt ſponſa Chriſti per bona opera ſe exerceat. Bonum ſacramenti eſt, vt inter ſponſum & ſponſam diuiſio nunquàm fiat. Nuptiæ cœleſtes ſunt refectio viſionis diuinæ: vbi erit plena ſatietas: in nuptiis .n. conſueuerunt omnia abundare. Via autem veniẽdi ad iſtas nuptias, eſt humilitas: quod notatur cùm dicitur: (vade & recũbe in nouiſſimo loco.) Et concludendo ſubiungit rationẽ. (Quia omnis qui ſe exaltat) ſuperbiendo (humiliabitur) vel hic vel in futuro. Non dicit, exaltabitur: quia ſecundum Grego. Non poteſtas ſed elatio in crimine eſt. (Et qui ſe humiliat) voluntariè: non qui humiliatur quaſi ex neceſſitate (exaltabitur) in futuro: & quãdoq; etiã in hoc mundo. Hæc ſententia infallibiliter eſt vera in conſpectu dei: in cuius iudicio ſuperbi abiecti ſunt, & humiles accepti: quamuis in iudicio hominum aliquñ fit econtrà, vt ſuperbi ſint in gloria, & humiles contepti. Et ſi ſuperbi exaltant in hoc mundo, humiliabuntur in inferno: & ſi humiles abiiciuntur in hoc mũdo, exaltabũtur in cœlo. Vnde Cyrillus. Hoc dicitur ſecundũ diuinũ iudiciũ, non ſecundum humanã cõſuetudinẽ, ſecundũ quã plures concupiſcentes honorẽ conſequuntur. Alii verò ſe humiliantes, in gloria remanent. Vnde & Theoph. Porrò nõ finaliter, nec omnibus hominibus eſt reuerẽdus qui ſe honoribus ingerit, ſed dum à quibuſdam honoratur, alii detrahunt ei, & quãdoq; ẽt ipſi honorantes. Vbi nota ꝙ cùm quidã ſuperbus per procurationẽ ſuã exaltatus audiret in eccleſia legi hæc verba euãgelii. (Omnis qui ſe exaltat humiliabitur: & qui ſe humiliat exaltabitur) hoc verum eſſe non reputans: & quaſi in verba blaſphemiæ prorũpens dixit, ꝙ ſi ſe humiliaſſet & non ſe exaltaſſet, ad ſtatũ illum nõ perueniſſet: & ſtatim in eodẽ loco cecidit: & à diabolo ſuffocatus expirauit. Heu quàm multi hodie hoc dicunt corde vel facto, ſi nõ verbo: quaſi nunquã exaltari poſſent, ſi ad hoc per ſe nihil facerent. Per primum ergo locũ, nõ ſolũ intelligitur hic honorabilior ſeſſio in cõuiuiis ſolennibus: ſed etiam quælibet dignitas in eccleſia, ſeu primatus. Ad dignitates.n. nullus catholicus ad Chriſti & eccleſiæ nuptias inuitatus,

Hydropici ꝓprietates ſeptẽ peccata totidẽ ſignificãtes.

Auaritia.

I

Auaritia fera peſſima

H

Pro. 30.

Superbia.

Inuitat ad humilitatem.

Eccleſiaſtici.

K

Humiliationis vtilitas.

Nuptiæ ſpirituali.

L

Bona matrimonij ſpiritualis.

Nuptiæ cœleſtes

Superbi ab ẽt ſunt deo.

M

Superbi exẽplũ.

Locus primus.

A uitatus, ſed debet ingerere, ſed alios meliores p̄ponere quantum in ſe eſt: alioquin inuitator principalis .ſ. deus, à quo eſt omnis poteſtas deiiciet eũ à ſua dignitate, ſaltem ſpiritualiter, ſententia æternæ dãnationis: aliquando ẽt deiicit tales pœna dãnationis tẽporalis. Si autẽ humiliter & ex corde refugiens (ſicut faciebãt antiqui patres: vt Greg. & cõſimiles) dignitatem ex obedientia ſuſceperit: & ex charitate fraterna bene ea vſus fuerit: tandẽ cœleſtem gloriã obtinebit. (Quia omnis qui ſe exaltat) præſumptione ſe dignitatibus ingerẽdo, (humiliabitur) modo prædicto: (& qui ſe humiliat) non fallaciter & ficte, ſed veraciter & ex corde (exaltabitur.) quia ſecũdũ quod dicitur in Prouerbiis, humilem ſpiritu ſuſcipiet gloria. Vbi ſecundum, ꝙ humilitas meritoria cui debetur exaltationis gloria cõſiſtit in tribus.

Prouerbiorum 29.d.

Primò, in propriæ æſtimationis annihilatione: & hæc inducit contẽptum ſui, ita vt homo nihil reputet ſeipſum: & omniũ quæ habet recognoſcat datorẽ eſſe deũ.

B

Humilitas meritoria conſiſtit in tribus.

Quid.n. habes inquit Apoſtolus, quod nõ accepiſti? Secundò, cõſiſtit in dignitatum vilipenſione: & hæc inducit honorẽ dei, & hæc habetur quando homo in magnis virtutibus, donis & honoribus cõſtitutus inde non extollitur: ſed totum illi infundit & integrum reſtituit, a quo omne bonum fluit. Tertiò, conſiſtit in aliorum ſibi prælatione: & hæc inducit proximi appretiationem. quo ſeruare poterimus quod dicit apoſtolus, honore inuicem præuenientes: niſi alios digniores nobis in virtutum meritis æſtimemus? Homo.n. illum quo ſe digniorem æſtimat, vix honorat: ſed potius contemnit.

I.Cor.4
Iacobi I.
Ro. 12.

Meritorũ præſumptio.

Poteſt & hoc quod dictum eſt de dignitate, etiã accipi de meritorũ præſumptione. Vnde Beda Myſtice quiſquis nuptias Chriſti & eccleſiæ inuitatus adierit, membris eccleſiæ per fidẽ coniunctus non ſe extollat quaſi ſublimior cæteris,

C

gloriando de meritis. Dabit.n. locum honoratiori poſt inuitato, cùm illorum qui ſe in Chriſto ſecuti ſunt, agilitate præitur. Et cum rubore nouiſsimũ locum tenet, quando de aliis meliora cognoſcens, quicquid de ſua operatione celſum ſentiebat humiliat. Sed recũbit aliquis in nouiſsimo loco ſecundum illud: quantò magnus es humilia te in omnibus. Veniens autem dñs quem humilem inuenerit, amici nomine beatificans ſuperius aſcendere præcipiet.

Matt.18

Quicunq; .n. humiliauerit ſe ſicut paruulus iſte, hic eſt maior in regno cœlorum. Pulchrè aũt dicitur, (tunc erit tibi gloria,) ne nũc quærere incipias quod tibi ſeruatur in fine. Poteſt ẽt & hoc in hac vita intelligi: quia quotidie dominus ſuas nuptias intrat ſuperbos deſpiciens, & humilibus ſæpe tanta ſui ſpiritus onera præſtans: vt diſcũbentiũ cœtus eos admirando glorificet. Qui.n. ſe de meritis eleuat humiliabitur a dño, & qui ſe de beneficiis humiliat exaltabitur ab eo. Hæc Beda. (Cùm ergo inuitatus fueris,) a dño per p̄dicatores ſuos ad nuptias ſpirituales, q̃ cõſiſtũt in cõiunctione Chriſti & eccleſiæ, ad quas nuptias inuitati ſunt oẽs Chriſtiani: quorũ quidã cæteros dignitate præcedũt: alii verò meritò virtutum, & excellit vnus vna virtute, & excellit alia: alii verò excellunt ſacra intelligẽtia, (nõ diſcũbas in primo loco,) aut meritorũ tuorum præſumptione, aut honorum mundanorũ ambitione, aut appetitu inanis gloriæ.

D

Locus primus non appetẽdus.

Quare aũt primus locus non ſit ambiẽdus, probat ex tribus. Primò, ex cõparatione dignioris, (ne forte honoratior,) .i. dignior maiori honore, (ſit inuitatus ab eo,) & talẽ debes tibi præponere. Dignior.n. maiori honore eſt virtuoſior, & ideo quilibet quantacunq; dignitate polleat, habet incitatiuũ fugiendi honorem ſi attendat ꝙ in cõgregatione eſſe põt aliquis eo honoratior. Nõ.n. dignitati debetur excellẽtia honoris, niſi quia ipſa atteſtatur excellentiam virtutis. Secundò hoc idẽ probat ex indigni electione: quia locus ſublimis indigno non eſt ſtabilis, ſed ſæpe inde eiicitur. Vnde dicitur: (Et veniens,) per effectum (qui te inuitauit & illũ, dicat tibi,) facto .ſ. te humiliando, & aliũ tibi præferẽdo, (da huic locũ,) quo reputabas te dignũ.

E

Hoc ſæpe euenit, ꝙ qui putabat ſe dignũ honore, eiicitur a ſua cogitatione, & expellitur inde. Tertiò, hoc idẽ probat ex confuſione quæ ſequitur. Vnde ſubditur: (& tũc incipias cum rubore nouiſsimũ locum tenere,) erubeſcens .ſ. qñ qui de te maiora præſumpſiſti incipies humiliari, quaſi deiectus in animo tuo, aut eiectus de tuo officio, aut deiectus poſt mortẽ in inferno. Deinde oſtendit quid ſit obſeruandũ ei qui vult honorẽ acquirere: quia debet humilia de ſe ſentire. Vnde dicit: (Sed cùm inuitatus fueris vade) non te excuſa, (& recũbe in nouiſsimo loco,) minorem te aliis reputando, & te eſſe in omnibus in imo merito, & ſi forte ſis excellentior dignitate vel originis nobilitate. Et notandũ, ꝙ triplex diſtinguitur nouiſsimum .ſ. ſtatuũ, graduũ, & locorũ.

F

Nouiſſimũ triplex.

Inter ſtatuũ locus nouiſsimus eſt incipientiũ, medius proficiẽtiũ, ſupremus perfectorũ. Inter gradus locus nouiſsimus eſt ſubditorũ, medius prælatorũ minorũ, ſupremus maiorũ. Inter loca nouiſsimus eſt inferni, medius mundi, ſupremus cœli. Recũbe ergo aut in nouiſſimo primo ſcilicet in ſtatu incipientium te reputando per humilitatem: aut in nouiſsimo ſecundo, ſcilicet in gradu ſubditorum per dei timorẽ: aut in nouiſſimo tertio, ſcilicet in inferno per iugem meditationem.

Nouiſſimi loci appetendi rationes.

Et adducit tria, propter quæ nouiſſimus locus eſt eligendus. Primũ eſt, quia ex hoc habetur gratia amicitiæ: (vt cùm venerit,) mentes viſitando, vel merita poſt mortem diſcutiendo, (qui te inuitauit ad nuptias dicat tibi, amice) ſcilicet propter tuam humilitatem. Secundum eſt conſecutio loci dignioris, (aſcende ſuperius,) & in præſenti per gratiam, & in futuro per gloriam: quia te humiliaſti, & quia etiam amicus. Tertium eſt honoris gloria quæ ſequitur dignitatem, (tunc erit tibi gloria) honoris (coram ſimul diſcumbentibus,) in eadem fide vel in eadem beatitudine quieſcentibus: tum quia humilis, tum quia amicus principis, tum quia alto gradu ſublimatus. Et nota,

G

Gloriã cœleſtẽ docet acquirere.

ꝙ dominus nõ intendit hic dicere, quõ acquirere debeamus humanam gloriam: ſed exemplo acquirendi gloriã iſtã humanã docet nos acquirere gloriam cœleſtem, ita ꝙ ſicut humilitas eſt neceſſaria ei qui cupit exaltari honore eccleſiaſtico: ſic eſt neceſſaria ei qui cupit exaltari honore gratiæ & gloriæ. Sed differentia eſt: quia quicunq; ſe humiliat vt exaltetur promotione eccleſiaſtica, peccat: eſt.n. falſa humilitas in qua latet immunda ſuperbia. qui verò ſe humiliat vt exaltetur donis gratiarũ & premio gloriæ, habet rectã intentionem. Quia vt dicit Hiero. Sãcta ſuperbia eſt virtutes apparere. Vltimo aſsignat rationẽ dicti, quantũ ad omnia præmiſſa. (Quia omnis) ſiue laicus, ſiue clericus, ſiue religioſus (qui ſe exaltat) .ſ. ſuperbiendo (humiliabitur) ſpõte vel neceſſario, hic vel in futuro. (& qui ſe humiliat) voluntarie, nõ qui humiliatur quaſi ex neceſsitate (exaltabitur) vel hic vel in futuro: & hoc aut in officio, aut in merito, aut in præmio. Humiles dicti ſunt ab humo cui proſtrati ſunt, eo ꝙ nihil inferius ſe niſi humũ reputant, & ſe conculcãdos omnibus exhibent, & ꝓpter hoc exaltari merẽtur: & ideo hõ qui factus eſt de humo humiliari debet, & exaltatio non debetur ei niſi per humilitatis meritũ & talis humilitas ducit ad lætabũdũ gaudiũ. Vnde, Ber. Semper in corde tuo debes habere, ꝙ ſi peccator viliſsimus, & omni dono & gratia dei indignus: nec ad hoc aliquo modo aptus, vt deus orationẽ tuam exaudiat. Multum ergo debemus fugere ſuperbiã, quæ nos deriſibiles & inimicos deo & hominibus conſtituit: & amplecti humilitatẽ, quæ nos deſiderabiles & amicos eiſdem facit. Vnde Chry. Ne timeas honore tuo deſtrui ſi humiliaueris teipſum. Ita.n. magis extollitur gloria tua: ita maior efficitur. Hæc regni eſt ianua. Si voluerimus magni apparere, non erimus magni: ſed & omnibus dehonorabiliores. Qui.n. deriſibiles ſunt, & omnibus inimici: & ab inimicis facilè captabiles, & immundi: apud deũ hi maximi omniũ ſunt. Quid aũt humilibus eſt delectabilius, aut beatius, cũm humiles & deo ſint deſiderabiles? Sed & ea quæ ab hominibus eſt gloria, hi maximè potiuntur: & oẽs eos velut patres honorant, ſicut fratres ſalutãt, ſicut propria mẽbra amplexantur. Hęc Chryſoſtomus.

Humiliandi ſui cauſa.

H

Humiles vnde dicti.

I

Humilitatis pręmia.

Miſericordiã ſuadet dñs.

Et quia dñs inſtruxit inuitatos ad humilitatẽ: nunc inſtruit inuitantes ad miſericordiæ pietatẽ, & ad pauperum ac debilium potius quàm amicorum & diuitum inuitationẽ: vt conuiuia faciant, nõ propter hominum fauorem & vanitatem, ſed propter charitatẽ & pauperũ neceſsitatẽ: arguẽs per hoc phariſęos, qui faciebant conuiuia, non moti pietate, ſed magis cupiditate, intẽdentes per hoc cõſequi vilitatẽ, ſeu honorem tẽporalem. Vnde Dñs, vt pro refectione corporali rependeret ſpiritualẽ .ſ. & documentum pietatis, (dicebat ei qui ſe inuitauerat.) & per hoc etiã alios aſsidẽtes qui erant in hoc culpabiles arguebat.) Cũm facis prandiũ, aut cœnã, noli vocare amicos,) id eſt ꝓpter amicitiã ſecularem (neq; fratres tuos,) id eſt, propter conſanguinitatem,) neque cognatos,) id eſt, propter affinitatem, (neque vicinos,) id eſt, propter familiaritatem, (neque diuites,) id eſt, propter aliquam vtilitatem conſequendam: hæc determinatio .ſ. diuites, omnibus prædictis videtur debere ſubintelligi, & ita fratres, & cognatos, amicos, & vicinos pauperes ſicut & alios egenos vocare potero. vt eis ſicut & aliis pauperibus diſtribuam pro deo. Et ſubditur cauſa, cũ dicitur. (ne forte & ipſi reinuitent te) Hæc.n. eſt conſuetudo carnalium hominum .ſ. reinuitare inuitantes ſe, (& fiat tibi retributio,) ab homine, non à deo: in præſenti, non in futuro: iſta nanque reinutatio intelligitur cuiuſq; boni temporalis recompenſatio. Vnde dicit Ambro. ꝙ hoſpitalem remuneraturis eſſe, affectus auaritiæ eſt. Sciendum tamen, ꝙ ſi vocentur prædicti ad conuiuia propter charitatem mutuo nutriendam meritorium eſt. Si autem ad laſciuiam vel ad gulam exercendã vel ad inanem gloriam, peccatum eſt: & inuitas ſuſtinebit pœnam. ſi autem ad reinuitandũ: recepit mercedem ſuam. ſi autem ad beneuolentiam ſeu liberalitatem indifferens eſt: & poteſt bene fieri & malè, prout ad finem vlteriorem ordinatur, qui poteſt eſſe bonus vel malus Vnde hæc inuitatio permittitur niſi de patrimonio Chriſti, quod totum debet in vſus pauperum expendi: ſicut de teſtamento mihi commiſſo ad faciendum eleemoſinam, non poſſum in alios vſus expendere quicquam. (Sed cùm facis conuiuium,) motus pietate (voca pauperes,) cenſu: qui non habent de ſuo ad viuendũ: (& debiles conatu, qui potentiam non habent ad laborandum. (& claudos) greſſu: qui ire nequeunt ad mendicandum. (& cęcos) viſu: qui nõ vident ad aliquod artificium operandum. (& beatus eris:) .ſ. in præſenti beatitudine ſpei, & in futuro beatitudine rei: (quia) inuitati (non habent retribuere tibi:) & ideo deum nunquã obliuiſcentẽ habebis debitorẽ. pietas.n. ad omnia vtilis eſt, promiſsionẽ habens vitæ quæ nũc eſt, & futurę. Vbi Chry. Non ergo turbemur cũ recipimus beneficij racõpenſationẽ. ſed cũ recipimus. Quoniã ſi receperimus, non amplius recipiemus illic: ſed ſi minimè retribuit homo tunc tibi deus retribuet. Vnde ſequitur: (Retribuetur.n. tibi:) .ſ. à domino, (in reſurrectione iuſtorum.) ſecundum Bedam: Etſi omnes reſurgant, ſingulariter tamen & quaſi propriè non immeritò reſurrectio iuſtorum dicitur qui in ea immutandi ſunt & ſe beatos eſſe futuros non dubitant. Vbi Greg. Niſſenus Non ergo negligas iacentes, quaſi nullo ſint digni. Cogita quid ſint, & pretioſitatẽ eorũ inuenies. Saluatoris induerunt imaginẽ, futurorũ bonorũ hæredes regni clauigeri, accuſatores & excuſatores idonei: nõ loquentes, ſed inſpecti à iudice. Vbi & Chry. Diceret ergo eos ſurſum in ſolario ſuſcipere. Si non placet ſaltem deorſum vbi ſunt ſubiugalia & famuli. Chriſtum ſuſcipias, fiat ſaltẽ pauper ædituus. Vbi eſt eleemoſyna, nõ audet intrare diabolus. Et ſi ſecũ cõſedeas, mitte ei de mẽſa fercula. Et iterũ: Sed dicis

K

L

Hoſpitalis in diuites intẽdo attẽdẽda.

Bona eccleſiæ expendantur in pios caſus.

M

Retributio à domino petenda

Pauperes honorãdi ꝓ Chriſto.

Immundus

A Immundus eſt pauper & ſordidus. Laua eum & iac tecũ in mēſa ſedere. Si veſtes ſordidas habet, mundum indumentũ exhibeas. Christus accedit per eũ, & tu friuola loqueris. Hæc Chry. Moraliter (cũ facis cõuiuiũ,) id eſt, cùm accedis ad orationem, vt reficiaris pane lachrymarũ, & inebriaris vino cõpunctionis (noli inuitare amicos) id eſt, noli orare tantum pro amicis & conſanguineis tuis: & pro diuitibus; id eſt, pro iuſtis qui ſunt diuites in virtutibus: ſed pro inimicis & peccatoribus, qui vere pauperes ſunt. Vnde ſubdit: (Sed voca pauperes,) id eſt, aſſocia in tua oratione, peccatores: & ſubdiuidit in tria genera peccatorũ, dicēs: (debiles,) id eſt peccantes ex infirmitate, (claudos,) id eſt peccantes ex malitia. ſ. qui habent pedem intellectus ſanũ: ſed pedem affectus infirmum, (& cæcos,) id eſt, peccantes ex ignorantia. Prædicator etiam verbi diuini facit ſpirituale conuiuium: ſed ſi facit honoris vel lucri temporalis conſecutionē, non habebit à deo mercedem: ſi verò facit propter animarum ſalutem, recipiet cũ iuſtis vitam æternam. Ex eo aũt ꝙ dominus hic ait: (retribuetur in reſurrectione iuſtorum quidam de ſimul diſcumbentibus,) rudis & carnalis, motus verbis Christi, credidit ꝙ reſurrectio futura eſſet ad vitam cibis corporalibus indigentem, & ꝙ Christus promitteret eſcas corporales in regno cœlorũ, & (dicit ei beatus eſt qui manducat panem in regno dei.) Vnde Cyrillus: Homo iſte animalis erat, non diligenter percipiens ea quæ Christus protulerat, putauit .n. corporeas eſſe remunerationes ſanctorum. Sed quidam dicunt, quòd per panem iſte intelligebat beatitudinem veram quę conſiſtit in viſione & fruitione deitatis Christi principaliter & humanitatis ſecũdariò, qui vocat ſe panē vitæ. Vnde Aug. Vel quaſi in longinqua iſte ſuſpirabat, & panis iſte. ſ. quem deſiderabat, ante illum diſcumbebat. Quis .n. eſt panis regni dei, niſi qui dicit: ego ſum panis viuus qui de cœlo deſcendi? Noli parare fauces, ſed cor. hæc Aug. (Beatus igitur qui hunc panem,) qui refectio animarũ eſt, (manducabit in regno dei,) videndo ſcilicet & fruendo, de quo dicitur in Eccleſiaſtico. Qui edunt me adhuc eſurient, non propter famis inediam: ſed propter faſtidij abſentiam. Vnde Beda: Panis qui manducatur in regno dei, non corporalis intelligendus eſt cibus ſed ille vtiq; qui ait: Ego ſum panis viuus qui de cœlo deſcendi: ſi quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternũ, id eſt, ſi quis meæ incarnationis ſacramento perfectè incorporatus meæ diuinæ maieſtatis viſione frui meruerit, hic perpetuæ vitæ immortalis beatitudine gaudebit. hæc Beda.

Margin: Immũdus pauper mũdandus. Moraliter. — B — Conuiuiũ prædicatoris. — C — Panis regni dei. — Ioan. 6. — Eccleſiaſtic. 24 — Ioan. 6.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, manu miſericordię tuæ me apprehende, & protege: ne præualeat in me hydropiſis carnalis voluptatis vel auaritiæ, aut ſuperbiæ: & da mihi vt per veram cordis, oris, & operis humilitatem in nouiſſimo loco recumbam minorem me aliis reputando, & per miſericordiam indi- D gentes inuitare non omittam, eorum neceſsitatibus pro poſſe ſuccurrendo. Largitor opulentiſsime deus, da mihi miſero panem cœlicum (qui ipſe es) manducare in regno dei: pro quo pane tibi domine quotidie militamus, pro quo tota die mortificamur, vt in tua vita viuamus, Amen.

De inuitatis ad cœnam magnam. Cap. 81.

ET quia nonnulli terrenis, vel voluptatibus mundi huius dediti, hunc panem de quo dictum eſt, fidetenus quaſi odorando percipiunt, dulcedinem verò attingere veraciter guſtando faſtidiunt: ideo ad oſtendendum talium teporem cœleſtibus epulis non eſſe dignum, ſubiungit dominus parabolam, in qua demonſtrant diuinæ largitatis efflučtiam, & arguit multiplicem Iudæorum ingratitudinē, qui præ cæteris gentibus fuerunt inuitati ad cœleſtem beatitudinem. Primò, per prophetas. Secũdò, per ipſum Chriſtum. Tertiò, per apoſtolos & tamen renuerunt venire per fidem: & ita vocati ſunt Gentiles. Dicit ergo. (Homo quidam,) id eſt Chriſtus verus homo & verus deus, qui dicitur homo ratione veritatis naturæ humanæ: quidam, ratione ſingularitatis perſonæ reſpectu aliorum, (fecit cœnam magnam,) id eſt præparauit futuram gloriæ & vitæ æternæ refectionem, & cœleſtem ſeu æternam beatitudinem quam ſanctis animabus ab æterno præparauit dominus. Quæ vocatur cœna eo ꝙ eſt refectio vltima: quia ſicut cœna paratur declināte die, poſt quam nulla refectio ſequitur: ſic vita æterna datur per diem præſentis vitę, vbi nihil aliud expectatur. Itē dicitur cœna magna imò ſic maxima, vt eius immenſitas in cor hominis nō poſsit aſcendere, (& vocauit multos) quia vult omnes homines ſaluos fieri & beatos. Vocauit dominus quoſdam per angelos, quoſdam per patres, quoſdam per prophetas, quoſdam per ſeipſum, quoſdam per apoſtolos quoſdam aliorum prædicatorum verbis, quoſdam inſpirationibus internis, quoſdam beneficiis & proſperis, quoſdam flagellis & aduerſis. (Et miſit ſeruum ſuum,) .i. prædicatorem euangelicum: & licet plures ſint ſerui perſonarũ ſtatuum & habituum diuerſitate vnum tamen debēt eſſe fidei & charitatis vnitate (hora cœnę,) id eſt, vltima ætate & tempore gratię. Hora cœnæ eſt finis ſeculi. ſ. vltima ætas. Nam etſi homines in aliis ætatibus ad cœnā inuitabātur, nullus tamē recipiebatur ad cœnā: ſed oēs ad limbum deſcendebāt, (dicere inuitatis vt venirēt,) id eſt, ad veniendum per opera ſe præpararēt: (quia iam parata ſunt omnia,) Ante aduentũ Chriſti, nondum erat cœna Chriſti parata: quia nullus poterat ingredi vitam æternam: ſed agno Chriſto immolato apertus eſt regni cœleſtis aditus, & tunc miſſi ſunt apoſtoli ad quos ante fuerāt prophetæ miſſi. Sicut .n. Chriſtus miſſus fuit a patre vt inuitaret ad cœnā ita ipſe ſeruos ſuos apoſtolos ſuos miſit & mittit

Margin: D — Luc. 14. — E — Ingratitudo Iudæorũ. — Cœna magna. — F — Vocatio domini — Cœnę tēpus.

G prædicatores,vt dicant nobis : venite ad cœnã quia parata ſunt omnia. Cõſiſtit aũt illa cœna in tribus.ſ.in beata viſione diuinarũ perſonarũ,in ſocietate angelorũ , & in conſortio ſanctorum:quæ omnia vt hic dicitur ſunt parata. (Et cœperũt ſe ſimul oẽs excuſare,).i.per mala opera ſe retrahere:quia plus dilexerunt terrena & corporalia, quàm cœleſtia & ſpiritualia.Oẽs ſe excuſant,& ſi nõ verbo ſaltẽ cogitatu vel facto.Oẽs dicit.i.pro maiori parte : quia pauci ſaluantur reſpectiuè ſecundũ Greg. Multi vocantur,ſed pauci veniunt : quia multi qui per fidẽ ei ſubiiciuntur,malè viuendo eius cõuiuio cõtradicunt.Sed væ nobis:quia ſecundũ eũdem Greg.Ecce homo diues inuitat: & pauper occurrere feſtinat:ad dei inuitamur cõuiuiũ , & excuſamus. Dñs cleméter omnes inuitat:ſed qui venire nolunt excuſant, & ſic æternũ cõuiuiũ quod deus non rogatus ſed gratis offert volentibus,ſibi intercludunt.

Cœna cœleſtis conſiſtit in tribus.

Omnes pro pluſimis.

H Excuſatio.n.iſta eſt indiſpoſitio volũtaria: qua alii cadũt in ſuperbiã,alii in auaritiã,alii in luxuriam. Primi ſignantur per villã emptã videntes. Secundi per iuga boum empta probantes. Tertij per vxorẽ ducentes:& oẽs iſti ad cœnam dñicam ſunt inepti.Vnde conſequenter excuſantiũ cauſæ ſubduntur,cùm dicitur.Primus dixit (Villã emi, & neceſſe habeo exire,& videre illam.)Vbi notantur ſuperbi amatores mundi , in quibus eſt ambitio dignitatum & huiuſmodi. In villa.n. empta dñatio notatur & ſuperbia:quia ſuperbi volũt aliis dominari. Et alter dixit (Iuga boũ emi quinq;, & eo probare illa.)Vbi intelliguntur auari & cupidi quinq; ſenſibus, & terrenis nimis intenti.in quibus eſt cupiditas terrenorum & mundanorum:per boues.n.qui terram verſant terrena ſignantur. Et alius dixit(Vxorem duxi,& ideo non poſſum venire.) Vbi notantur carnales & luxurioſi deliciis carnis dediti:in quibus eſt amor voluptatũ carnalium,

Excuſatio a cœna.

Villam emit amator mũdi ſuperbus.

Iuga boũ auarus.

Vxorẽ duxit carnalis.

I vxor.n.ad voluptatẽ carnis pertinet. Dicit aũt ſecundum Baſiliũ,non poſſum venire:eo ꝙ intellectus humanus vergens ad humanas illecebras,debilis eſt ad agendum diuina. Omnes ergo prædicti ſunt indigni cœna nuptiarũ agni. Vnde ſunt verſus iſti: Villa,boues , vxor cœnã clauſere vocatis. Mundus , cura, caro, cœlum clauſere renatis. Ad iſta verò tria vitia,reducũtur omnia à beatitudine cœleſti excludentia. Quia (vt ait Ioannes)Omne quod eſt in mundo,aut eſt concupiſcentia carnis, aut concupiſcẽtia oculorum,aut ſuperbia vitæ. Vnde Aug. O qui ad cœnã dei venitis nolite diligere mundum,neq; ea quæ in mundo ſunt . Amor rerũ terrenarũ, viſcus eſt ſpiritualium pennarum : quoniam omnia quæ in mundo ſunt,concupiſcentia carnis ſunt,& concupiſcentia oculorum,& ambitio ſeculi. Concupiſcentia carnis, vxorem duxi:concupiſcentia oculorum, quinque iuga boũ emi:ambitio ſeculi , villam emi. Tollamus ergo de medio excuſationes vanas & malas:& veniamus ad cœnam:quia intrinſecus ſaginabimur.Non nos impediat extollentia:non ſuperbia extollat:nõ nos teneat curioſitas illicita & auertat à deo:non nos impediat voluptas carnis à voluptate cordis . Veniamus & ſaginemur.hæc Aug.

Verſiculi.

1. Io.2.

Amor terrenorum. †pennarum.

Excuſatio tollatur.

K Secundũ Chryſ.Quamuis videantur rationabiles excuſantium occaſiones eſſe:tamẽ hinc diſcimus: & ſi neceſſaria fuerint quæ detinent omnibus prima facere ſpiritualia.Excuſat quippe omnis qui plus terrena,quàm cœleſtia diligit:etiam ſi ſe ad cœleſtia tẽdere dicit. Quod hodie clericis & religioſis multis obiici poteſt, qui curam & ſolicitudinem tãtam habent de terrenis & omnibus quibus laici occupantur,vt nulla differentia inter hos & illos videatur. Vnde Greg. Sed Ecce inter hæc penſare poſſumus, quid ſibi corda noſtra reſpondeant.Occultis.n.fortaſſe ſibi cogitationibus dicant: Excuſare nolumus: ad illud .n.ſupernæ refectionis conuiuium & vocari & venire gratulamur.Loquentes nobis talia mentes noſtræ verum dicunt ; ſi non plus terrena, quàm cœleſtia diligunt : ſi non amplius rebus L corporalibus,quam ſpiritualibus occupantur. hæc Grego.(Et reuerſus ſeruus, nuntiauit hæc dño.)Prædicatores exeunt ad prædicationẽ : reuertuntur ad dei contemplationem: nuntiauit quid egerunt per interiorem confeſsionẽ. (Tunc iratus paterfamilias,).ſ.Chriſtus.(cuius familia ſunt omnes angeli, omnes electi fideles)contra ſuæ cœnæ contemptores ira.non affectus,ſed effectus:quia punit vt iratus.Nam ſecundum Aug.Ira dei eſt vindicta peccati.Et iuſte iraſcitur deus de negligentiis hominum, ꝙ paratam pro eis æternæ vitę cœnã contẽnunt, & vilibus cibis mentẽ implent. Iratus (inquit) dixit(ſeruo ſuo,)ſcilicet prædicatori euangelico: (Exi) citò ſcilicet ab hoſtio ſtudij & cõtemplationis,ad publicum actionis & prædicationis (in plateas & vicos) ciuitatis . Per vicos & plateas ciuitatis,quæ.ſ.clauſuram habent intelligitur vocatio Iudæorum,qui clauſi erãnt legalibus obſeruantiis,& quaſi dei ciues : vtpote eius legem tenentes:quorum quidam erant in plateis.i.in lata via proſperitatis & voluptatis: quidam in vicis,id eſt, in anguſtia aduerſitatis M & tribulationis . Vicus.n.arctior eſt quàm platea:& pauperes propter defectum gratię & virtutis ac debiles, propter defectum bonæ operationis:& cæcos propter defectum veræ cogitationis. & claudos,propter defectum rectæ affectionis & intentionis:hoc eſt humiles, qui ſe tales reputãt,& intrare deſiderant,introduc huc tales.n.vult dñs ad pœnitentiam vocari , & ad ſuum conuiuium introduci. Nam principibus ſacerdotibus,ac legiſperitis Iudæorũ, propter ingratitudinem & ſuperbiam dimiſsis à deo , & relictis : humiles, ſimplices,& publicani illius populi ſunt vocati : vt patet in apoſtolis & pluribus aliis ex decurſu euangelii. Vnde Grego.Quia ergo venire ſuperbi renuunt, pauperes eliguntur: quia infima mũdi elegit deus,vt cõfundat fortia : peccatores ſuperbi reſpuũtur & peccatores humiles eligũtur.hos itaq; elegit deus quos deſpicit mundus: quia plerunq; ipſa deſpectio hominẽ reuocat ad ſemetipſum. Pauperes ergo & debiles,cæci & claudi,vocantur,

Ira dei iuſta.

Iudæorum vocatio.

Pauperũ electio.

Venientes ad

& ve

A & veniũt:quia infirmi quiq; atq; in hoc mundo deſpecti, plerũq; tanto celerius vocẽ dei audiunt,quanto in hoc mundo nõ habent vbi delectentur. Vnde & Auguſt. Et qui venerunt niſi mendici,debiles,claudi,cæci? Illi aũt non venerunt diuites,ſani,quaſi bene ambulãtes,& acute cernentes,multũ de ſe præſumentes: & ideo tanto deſpectiores,quanto ſuperbiores. Veniãt mẽdici:quia ille inuitat qui propter nos factus

2.Cor.8

eſt pauper,cùm diues eſſet. vt illius paupertate mendici ditaremur. Veniant debiles: quia non

Matt.9.

eſt opus ſanis medicus, ſed male habentibus.

Pſal.16

Veniant claudi, qui et dicant: cõpone greſſus meos in ſemitis tuis. Veniant cæci,qui dicant:illumina oculos meos,ne vnquã obdormiam in

Pſal.12.

morte. hæc Aug. (Et ait ſeruus Dñe factũ eſt vt imperaſti:) ſed etiam eo modo vt imperaſti: & ſic notatur perfecta obediẽtia,ſ.in opere & in modo: (& adhuc locus eſt.) q.d. Multos introduximus

B de Iudæis (ſed adhuc eſt locus) vbi recipiantur Gentiles. hoc ẽt ideo dicitur:quia eccleſia plures recipere ſemper eſt parata. (Et

Vocatio gentiũ.

ait dñs ſeruo (Exi citò in vias & ſepes,) i.extra Iudæã diſcurrendo ad Gentilẽ populum. Per vias.n.& ſepes intelligitur vocatio Gentilium: qui tanquã agreſtes in viis & ſepibus erant diſperſi,& direptioni hoſtium expoſiti in viis.ſ. mundanæ proſperitatis,& ſepibus aduerſitatis: (& compelle intrare).inſtantia & importunitate prædicationis. Vocantur.n.qui a malo retrahuntur feruentibus exhortationibus: compelluntur, qui trahuntur duris comminationibus. Vnde Iudæos monet vocari,& Gentiles cõpelli:quia Iudæis tanquã legem & prophetas habentibus,leuior vocatio debebat ſufficere, quæ non ſufficiebat gentibus (vt impleatur domus mea).ſ.cœlum & cœleſtis patria,vbi ſit æ-

C ternum cõuiuium debito numero prædeſtinatorum: qui numerus non remanebit inexpletus. Vel compelluntur intrare hęretici qui per

Intrare cõpulſi.

eccleſiam,puniti reſipiſcunt: vel quicunq; alii qui huius mundi aduerſitatibus fracti, ad dei amorem redeunt. Fœlix neceſsitas,quę ad meliora cõpellit. Multi.n.qui in ſecuritate & pro-

Tribulationum bona.

ſperitate mundo viuũt, inſtante aduerſitate & periculo ad deum fugiunt. Vnde Chryſo. Multo laborioſius eſt in ſecuritate concupiſcentias vincere,quàm in periculo diuitias poſſe contemnere. Ipſe.n.timor periculi adiuuat animũ & facilè vincitur delectatio corporalis. Quot .n.ſunt qui in ſecuritate non fuerunt contenti pauperes eſſe:& tñ videntes perſecutionẽ, magis contenti fuerunt bona ſua dimittere, quã perire. Illos tales ſciens deus,frequenter præcidit diuitias eorũ:vt iã ſollicitudinibus releuati,ſecurius & melius permaneãt deo. hæc Chryſ. Liquet ergo (vt ait Greg.) ꝙ alii vocantur, & venire contẽnunt.vt qui donum intellectus accipiunt,ſed eundem intellectum operibus nõ ſequuntur. alii vocãtur & veniunt: vt qui acceptã intellectus gratiã operando perficiunt. alii intrare cõpelluntur:vt quos eccleſia temporaliter punit. In fine autẽ concludendo ſubiungit: (Dico aũt vobis) cuius dicere infallibile eſt (ꝙ

D nemo virorum illorum qui vocati ſunt) & ſe excuſantes venire noluerunt (guſtabit cœnam meam) imò nec videbit ſed ſancti guſtant & vident etiã in præſenti,ſecundum illud Pſal. Guſtate & videte quoniam ſuauis eſt dñs. Implenda eſt enim domus dei numero prædeſtinatorum:ſed ſuperbi peccatores qui vocati venire noluerũt,ſeipſos irrecuperabiliter excuſarũt. Hæc ſententia dñi (vt ait Greg.) valde timenda eſt. Nemo ergo venire contemnat:ne dum vocatus excuſat,cùm voluerit intrare nõ valeat.

pſal.33.

Prædeſtinati ſolũ ad cœnam recipiẽtur.

Et certe qui nõ intrauerit, famelicus & inanis a refectione diuinæ fruitionis & viſionis remanebit. Ecce quam periculoſum eſt contemnere inuitationem Ieſu Chriſti tales enim à refectione eius in præſenti per gratiam, & in futuro per gloriam,merentur excludi. Hæc igitur omnia,& ad quæ vocati ſumus,diligenter conſideremus:& præſentia deſpicientes, ad futura

E nos præparemus. Vnde Chryſ. Permaneamus igitur cuſtodientes eã quam initio ſuſcepimus dignitatẽ:& futura quotidie regna quæramus: Omnia quæ præſentia, vmbras eſſe prorſus ac ſomnia iudicemus. Neq; enim ſi rex terrenus aliquis,aſſumens te pauperem ac mendicum, repente ſibi adoptaret in filium:tu iam ad tugurium tuum reſpiceres vtilitatem. Ita nunc igitur nihil præſentium putes eſſe pretioſum, longè quippe maiora ſunt ad quæ vocatus es capeſſenda. hæc Chryſ.

ORATIO.

DOmine Ieſu Chriſte, qui omnes homines volens ſaluos fieri,refectionẽ cœleſtis beatitudinis omnibus præparaſti: & multos ad eã multis modis vocaſti: ne me miſerũ excludas ob illa gratia generali quam omnibus

F voluiſti impartiri: & da mihi calcare omnem ſuperbiã & ambitionẽ,auaritiã & cupiditatem, concupiſcentiam carnis & voluptatem:ne hæc vel alia impedimenta,mihi ingreſſum intercludant conuiuii:ſed qui ſum pauper in gratia & virtute,& debilis in bona operatione,ac cæcus in vera cognitione,& claudus in recta affectione,miſericorditer introducas in idipſum. Amen.

De ſcenophegiæ feſtiuitate Iudaorum.
Caput 82.

POſt hæc ambulabat & manebat ad huc (Ieſus in Galilæa) docendo in ſynagogis eorum: (non.n.volebant in Iudęam ambulare quia Iudæi quærebant eum interficere.) Licet.n.poſſet inter eos ſine nocumento eſſe: voluit tamẽ aliquãdo ante tẽpus paſsionis, ſe ab eis ſubtrahere. Primò ratione ſui: quia nõdum venerat tẽpus quo volebat occidi. Secũdò,ratione noſtri:vt noſtram cõſolaretur infirmitatem dãdo nobis exẽplũ,ꝙ poſſumus aliquãdo declinare perſecutionẽ. Tertiò,ratione Iudæorũ: ne manẽs in medio eorum:magis eos incitaret in odium. (Erat autem in proximo dies feſtus Iudæorum ſcenophegia,) id eſt feſtiuitas tabernaculorum, quando habitabant filij Iſrael

Ioan.7.

in taber

G in tabernaculis ſeptem diebus, ſub vmbra ramorum, in ſimilitudinem & memoriam tabernaculorum, in quibus habitauerunt patres eorum, cùm educti ex Aegypto peregrinarentur in eremo, velut reminiſcentes beneficia domini, qui erant dominum occiſuri. Et eſt ſcenophegia dictio græca, compoſita à ſcenos quod eſt vmbra: & phagin quod eſt comedere: quia in vmbraculis comedebant, durante illa feſtiuitate. Et celebratur collectis fructibus anni in Septembri menſe ſeptimo: quia illo tempore quo vuæ erant colligendæ, exiuerunt de eremi tabernaculis, & venerunt in terram promiſſionis, vnde exploratores portauerunt in vecte vuas. Et tunc Iudæi habitabant in vmbraculis: quia patres eorum per quadraginta annos habitabant in tabernaculis. Imminente igitur ſcenophegia (fratres,) id eſt, conſanguinei domi-
I ni, non apoſtoli, ſed alij propinqui eius cognatione ex parte virginis Mariæ: quia viderunt ipſum non eſſe paratum ad aſcendendū, inuitabant eum vt ad diem feſtum in Hieruſalem, quæ caput regni eſt, aſcenderet: ibique gloriam miraculorum oſtenderet, & ſe manifeſtaret. Chriſtus.n. habebat quoſdam cognatos ſecundum carnem, qui more Iudæorum fratres dicebantur. Et dixerunt ad eum: (Tranſi hinc, & vade Iudæam,) hoc eſt Hieruſalem Iudææ metropolim: (vt & diſcipuli tui,) id eſt, turbæ te ſequentes, ſeu aliæ vndecunque illud conuenientes (videant opera tua) & miracula. Ac ſi (ſecundum Bedam) dicant: Tu ſigna facis & pauci ea vident. Tranſi ergo ad regiam vrbem vbi ſunt principes: vt viſis ſignis laudem conſequaris ab eis: carnales amici gloriam eius quærentes: vt illius participes fierent: & per miracula eius magnificarentur, carnale conſilium dabant,
H quo ſaluator noſter mundi gloriam acquireret: & ſuum nomen longius dilataret? ideoque nō in occulto & abſcōdito, ſed palàm & in conuentu multorum, miracula dominum Ieſum facere admonebant. Eſt nanque proprium inanis gloriæ cupidorum: vt quicquid glorioſum ſuum vel ſuorum extiterit, oſtendatur in publico. (Neque.n. fratres,) id eſt, conſanguinei (eius) humanam & mundanam gloriam requirentes fideliter (credebant in eum) æſtimantes eum vane glorioſum, & gloriæ hominum amatorem & cupidum: Facis inquiunt miracula, ſed in abſcondito: innoteſce & appare hominibus: vel laudari poſſis ab hominibus. Putabant.n. quòd laus & fauor mundi eſſet fructus virtutum, & miraculorum ſuorum. Et quia ſuggerebant ei malum. ſ. gloriam mundanam quærere: ideo recuſauit, & eis non acquieuit: vt daret nobis exemplum non quærendi gloriam huiuſmodi, dicens: (Tempus meum) id eſt gloriæ meæ manifeſtandæ (nondum aduenit:) quia poſt reſurrectionem manifeſtanda erit (tempus autē veſtrū.) ſ. mundanæ gloriæ, quo & mundi laude, hominūque fauore & vanagloria decipiamini (ſemper eſt paratum:) mundi gloria quam affectatis & quæritis, ſemper eſt parata vobis. Ea.n. quæ omnibus horis mūdus exhibet quæritis. ſ. honores diuitias, & delitias: & ideo ſicut

Σκηνοπηγία quid eſt

Numeri 13.

Amicorū carnalium cōſiliū.

K vos tempori parati eſtis, ita tempus paratū eſt vobis. Mundani ergo habent tempus gloriæ paratum: quia eadem amant quæ mundus & mundo conſentiunt: & ideo quod quærunt, ſemper inueniunt ſancti verò, qui quærunt gloriā ſpiritualem, non habent hic tempus paratū: quia vituperant quæ mundus amat, & mundum contemnunt. Et ideo dicit (Non poteſt mundus,) id eſt, mundani (odiſſe vos:) quia cum mundo conueniunt, & de amatoribus eius eſtis: & ſimilium in voluntate, & voto, & opere non eſt odium, ſed amor & amicitia. Vnde Chryſoſt. Qualiter eos mundus odit, quia eadem cū mundo volunt & pro eo ſtudent? (me autē) & meos (odit) propter diſſimilitudinem quæ eſt in voluntate, voto, & opere quia opera eius mala nō approbamus, ſed magis redarguimus. Sicut aūt
L duæ gloriæ, ita diuerſa ſunt feſta. Mundani.n. habent feſta temporalia. ſ. gaudere, epulari, & huiuſmodi delitias exteriores: ſancti verò habent feſta ſpiritualia, quæ conſiſtunt in dilectionibus ſpiritus. Et ideo bene ſubdit: (Vos) qui gloriam mundi & feſta gaudiorum mundanorum quæritis (aſcendite ad diem feſtum hunc) in quo videri & videre in vanitate & concupiſcentia vultis, id eſt, ad feſtum lætitiæ temporalis. Vbi laus humana & voluptas quæritur: vbi carnalia gaudia extenduntur (ego) qui talibus non delector (non aſcendam.) ſ. vobiſcum (ad diem feſtum iſtum) & hoc modo ſicut vos vultis. ſ. quærens gloriam (quia tempus meum,) id eſt, gloriæ meæ ſecundum humanitatē, ad quā perueniendum eſt, impleta prius humilitate (nondum eſt impletum) non.n. niſi impleta humilitate paſſionis, ſequitur, tempus gloriæ & immortalitatis. Vel (vos aſcendite ad diem fe-
M ſtum hunc,) id eſt, ad principium ſolennitatis huius: quia Iudæi magis vacabant epulis & lætitiæ in principio feſti quàm in fine: ego autem non aſcendam ad diem feſtum) ſ. primū: (quia tempus meum nondum eſt impletum.) Tempus.n. ipſum doctrinæ veritatis, propter quam ſaluator venerat, non erat ſic in principio ſolennitatis propter prædicta, ſicut circa finem: quia tunc paratiores ſunt omnes ad doctrinā. Dicendo autem, vos aſcendite, nō conſulit nec præcipit: nec eos ad talia inuitat: ſed prædicit & præmittit, & oſtendit quid ipſi quærebāt qui mundana adhuc tantum ſapiebant. ſ. ſemper volebant eſſe in feſto, & non in vigilia, qui ſemper volebāt habere mundi laudem & voluptatem, & nullā ferre mundi moleſtiam. Similes ſunt multi in præſenti vita, qui ſemper volunt habere feſta, & ideo in futuro facient vigiliam: volunt.n. modò eſſe in comeſſatione, & ebrietate, ac riſu & vanitate: & ideo ſemper erunt in fame, & ſiti, & fletu, & tribulatione. Iſtud autē feſtum diabolicum triplici de cauſa non eſt faciendum. Primò quia hæc vita eſt vigilia: ideo debemus ieiunare & peccata noſtra plangere: vt poſſimus ad feſtum cœleſtis patriæ peruenire. Vnde Matthę. Beati qui lugēt, ecce vigilia: quoniam ipſi conſolabuntur ecce feſtum. Sed vani homi-

Gloria & feſtū duplex.

Feſta appetens.

Feſtum diabolicum,

Matt. 5.

A

Vigilia huius mundi.

hominès volunt hic feſtum facere: & ideo veniunt ad vigiliam. Vnde Lucas. Væ vobis qui ſaturati eſtis, ecce feſtum: quia eſuriens, ecce vigilia. Secundò, quia iſta vita eſt exilium: & ſtultus eſſet ille peregrinus qui in exilio poſitus vellet facere feſtum: ſed debet expectare quouſq; ad patriam ſuam redeat: patria autem noſtra, eſt regio cœleſtis quę nos expectat: & quia peccatores de hoc exilio patriam faciunt ideo à patria cœleſtis exules & bãniti ſemper erũt.

Lucæ 6.

Exiliũ huius mundi.

Tertiò, quia iſta vita eſt locus laboris: & ideo ſerui dei ſunt in labore continuo, & de labore veniunt ad quietem: vani autem homines volunt eſſe in otio, & ideo de otio veniunt ad laborem.

Labor huius mundi.

Hic ergo oſtenditur diſcretio ſeu diſtinctio bonorũ à malis: tempus. n. gloriæ malorũ ſemper eſt in pręſenti, vbi dies mali ſunt & mali florent: tẽpus verò gloriæ bonorũ erit in futuro, quando cum Chriſto regnabunt: ad quã gloriam per paſsiones & tribulationes perueniunt.

B

Dicant ergo deuoti alijs ad conuiuia & laſciuias eos inuitantibus: (Vos aſcendite ad diem feſtum hunc) nos qui talia non appetimus, non aſcendimus. Non. n. debet ſeruus Chriſti in talibus delectari: quia delicatus miles, eſt qui vult ſimul gaudere cum ſeculo, & regnare cum Chriſto, cùm dictũ ſit: Væ his qui in bonis ducunt dies ſuos: qui in puncto horæ deſcendent ad inferni nouiſsima. receperunt. n. bona in vita ſua.

Iob. 21. b.

Vnde Aug. Simus recti corde, tempus gloriæ noſtrę nondum venit. Dicatur amatoribus huius ſeculi, quales erant fratres domini: Tempus veſtrum ſemper eſt paratum: tempus noſtrum nondum venit. Audiamus. n. & hoc dicere & nos. Et quoniam corpus domini noſtri Ieſu Chriſti ſumus, quoniam membra eius ſumus: quoniam caput noſtrum gratanter agnoſcimus, dicamus prorſus: quoniam propter nos & ipſe dignatus eſt dicere, quando nobis inſultãt amatores huius ſeculi, dicamus eis: Tempus veſtrum ſemper eſt paratum: tempus noſtrum nondum venit. hęc Aug.

Tẽpus noſtrũ nondũ venit.

Tempus etiã diuitum ſemper eſt paratum: quia etiam in burſa eorum. ſi. n. eſt frigus, bene ſe induunt vel aliter calefaciunt: ſi eſt calor, habent domos frigidas, vel ſubuentiones alias: & ſimiliter in alijs defectibus corporum, promptum habent remedium: & ideo tempus eorum ſemper eſt paratũ pauperes verò totum habent contrarium: ſed aliter erit in alio ſeculo.

C

(Hęc cùm dixiſſet Ieſus, manſit in Galilæa) ex ratione ſupradicta. (Poſtquam autem aſcenderunt fratres eius) duobus diebus tranſactis, latenter aſcendit ſine eis. Sicut. n. noluit eſſe in principio feſtiuitatis ne fratribus ſuis malũ perſuadentibus videretur fauere: ſic noluit ſe omnino ſubtrahere: nec doctrinam ſalutis omittere, quam venerat docere: (Aſcendit ergo ad diem feſtum:) ſed non ad illum ad quem fratres eius aſcenderũt: nec ut illi. ſ. manifeſtè & cũ magna comitiua: nec vt videretur ab hominibus, ne occaſionem maioris inuidiæ daret Iudæis: quia non cupiebat gloriari tẽporaliter: ſed aliquid docere ſalubriter: homines corrigere: de feſto æterno admonere: amorem ab hoc ſeculo auertere

D

(ſed aſcendit quaſi in occulto:) in hoc condeſcendens fidelibus qui timore mortis occultandi erant: & ne ſe hominibus oſtendens, fauorẽ humanum quæreret: quia dies feſtus domini, non exterius ſed interius: non facie, ſed in mẽte agitur: de quo in Pſal. dicitur: Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi: & reliquiæ cogitationis diem feſtum agent tibi.

Pſ. 75. b

Sic ergo age diem feſtum, ſi ad tuam feſtiuitatem vis venire Ieſum. Qui. n. agunt in manifeſto, vt ab hominibus videantur, receperunt mercedem ſuã.

Feſta ſecretè agenda.

Vbi Beda: Myſticè autem deſignatur ꝙ ſingulis quibuſq; carnalibus, humanam gloriam quærentibus dominus manet in Galilæa: quæ interpretatur tranſmigratio facta, id eſt, in membris ſuis, quæ tranſmigrant de vitiis ad virtutes, & in eis proficiunt.

Myſticè

Poſtmodum verò dominus aſcendit: quia mẽbra Chriſti non huius vitæ, ſed æternæ gloriam quærunt: occultè aũt dominus aſcendit: quia omnis gloria eius ab intus, id eſt, de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta. hæc Beda.

E

Nota quia dominus docturus miracula, imò in omnibus magnis operibus potentiæ & virtutis ſuę gloriam fugit. nolens ſocios habere, vel nuntios præambulos: vt patet hic & in pluribus alijs. quaſi diceret: Quantò maior es, humilia te in omnibus.

Gloriã fugit dominus gloriæ. Eccleſiaſtici 3.

In operibus verò humilitatis, turbam comitem habuit, veniens ad paſsionem: & diſcipulos pręmiſit, vt ſibi aſinam & pullum adducerẽt. Etiã comeſturus agnum paſchalem, præmiſit qui prępararent locum. ſed hoc fecit in tanti ſacramẽti myſterium: quod non debet ſumi, niſi cum magna pręparatione virtutum & bonorũ operum

F

(Iudæi ergo) communiter (quęrebant eũ in die feſto) antequam aſcenderet: quia non viderant eum adeſſe cum fratribus: (& dicebant: Vbi eſt ille?). ſ. talis & tantus prędicator, & miraculorum operator. Non nominant eum nomine proprio tam quęrentes eum animo bono, quam malo. Quidam. n. quęrebant eum deſiderio addiſcẽdi, vt eius doctrinã deuotè audirent: alij deſiderio malignandi, vt eum interficerent: alij vana curioſitate, vt eum viderent.

Quærẽtiũ dominum intẽtio.

Illi ergo qui quęrebant eum ex odio, dedignabantur eum nomine proprio nominare: quia nomen ſuum fuit eis graue. Sed illi qui quærebant eum ex deuotione, non audebant eum nominare: vel ita reputabant eum famoſum & authenticum ꝙ non oportebat nomen propriũ exprimere. Vani autem non curabant de ſuo nomine. (Et erat murmur de eo in turba) & diſſenſio propter contrarietatem opinionum de eo: (quidam enim). ſ. qui pia intentione quærebant eum (dicebant quia bonus eſt) approbãtes eius doctrinam & miracula: (alij autem). ſ. qui mala intentione quærebant eum (dicebant non: ſed ſeducit turbas) dicta eius perſequentes & opera. Vbi Chry. Illam quidem æſtimo opinionem multitudinis eſſe: hanc verò principũ & ſacerdotum. Vides vbique principatum corruptum: eos autem qui principatui ſubiiciuntur ſanos iudicio. (Nemo tamẽ). ſ. illorum qui dice-

G dicebant quia bonus eſt (palàm loquebatur de eo propter metum Iudæorum,).ſ. principaliū ne extra ſynagogam & congregationem fieret aliorum. Ex quo patet q̃ principes populi illius dicebant eum ſeductorem: & maior pars dicebant contrarium. Seducit turbas, clarius ſonabant: ſed bonus eſt, preſſius ſuſurrabát. Ecce quantum deprimitur veritas: & extollitur falſitas. Quidam erant ibi formidoloſi & timidi qui in Chriſtum credebant, ſed veritatem dicere non audebant: & ideo in veritate peccabant. Tribus.n. modis (ſecundum Chry.) in veritate quis peccare poteſt. Aut Veritatem præ timore tacendo. Aut ipſam veritatem in mendacium commutando. Aut ipſam veritatem non defendendo. De primis dicitur: (alij) dicebant quia bonus eſt: nemo tamen palàm loquebatur de illo propter metum Iudæorum.) Vt dicit Aug.

Veritas deprimitur: & falſitas extollitur

Peccatur in veritatē tripliciter.

I Vterq; eſt reus apud deum: & qui veritatem tacet, & qui mendacium dicit: ille quia prodeſſe non vult: iſte quia nocere deſiderat. De ſecundis ſubditur: (alij) autem non: ſed ſeducit turbas.) De talibus dicit Apoſtolus: Commutauerunt dei veritatem in mendacium. De tertiis dicitur: (multus murmur erat de eo in turba.) Murmurabant quidem de eo q̃ Phariſæi Chriſtum perſequebantur, ſed tamen eum non defendebant: nec apertè reſiſtere audebant: cùm tamen dicat Sapiens: Vſque ad mortem certa pro iuſtitia. De omnibus ſeruis Chriſti, hoc idē dicitur. Sed non mirū ſi de eis iniqui homines aliquando male loquuntur, cùm de ipſo dei filio talia loquerentur. Vnde Augu. De omnibus ſeruis eius intelligendum hoc dicitur modò. Quicunq; apparuerit in aliqua gratia ſpirituali: alij dicunt bonus eſt: alij non. ſed ſeducit turbas. Quod dictum eſt ergo de domino, valet ad conſolationem noſtram: de quocunq; hoc dictum fuerit Chriſtiano. hęc Aug.

Roma. I

Eccleſiaſtici. 4.

Detractio cōmunis eſt.

H Sed ſi bene cōſideras, hæc malorum derogatio commendatio eſt. Vnd Grego. Stultum valde eſt ſi illis placere quærimus: quos non placere deo ſcimus. Peruerſorum autem derogatio, vitę noſtrę approbatio quia iam oſtenditur aliquid iuſtitiæ nos habere, ſi illis diſplicere incipimus, qui nō placent deo. In omni igitur quod de nobis dicitur, ſemper tacitè recurrere ad mentem debemus, interiorem teſtem & iudicem quærere. Quid.n. prodeſt ſi omnes laudent, cum conſciētia accuſet? Ad quid poterit obeſſe ſi omnes derogent: & ſola conſcientia defendat? Vnde & Boetius: Itaque nihil eſt quod admireris, ſi in hoc vitæ ſalo circunſtantibus agitemur procellis: quibus hoc maximè propoſitum eſt peſſimis, diſplicere. Vnde etiam Seneca: Tam turpe eſt laudari à turpibus, quàm laudari ob turpia vel eſſe turpem. Et iterum: Nemo mihi plus videtur ęſtimare virtutem: nemo illo magis deuotus, quàm qui boni viri famam perdidit ne conſcientiam perderet. Honeſta turpitudo eſt pro bona cauſa. hæc Seneca. (Iam autem die feſto mediante,) id eſt in medio ſolennitatis.ſ. die quarta: quando etiā deus ab initio mundi coruſcare fecit lumen in cœlis (aſcendit Ieſus

Diſplicē dū malis.

Famam potius quā innocētiā amittas

K in templum) publicè: quia ibi erat locus communis aptus doctrinę: (& docebat) quia in principio feſti his quæ feſti erant magis intendebant: & ideo poſtea Chriſtum attentius audiebant. Euangeliſtæ quandoq; more Iudæorum dies ſeptem, quibus celebritas durabat diem feſtum propter vnam feſtiuitatem appellauerūt. Octauus autem dies de integritate ſcenophegiæ non erat: & tamen totus celebris manebat. Fiebat.n. in eo collecta ad opus pauperum & in neceſſitates fabricæ & vtenſilium eius. Et quidam de turba dicebant eum verè prophetam & Chriſtum. Alij dicebant eum habere dæmonium: quod patet manifeſte falſum quia dæmonia expellebantur per ipſum. Dominus autem non turbatus: ſed tranquillus non reddidit maledictum pro maledicto: ſed tranquille ad omnia reſpondit. In quo ſecūdum Bedam nobis patientiæ reliquit exemplum: vt quoties nobis ab aliquo falſa obiiciuntur conuitia, patiēter toleremus: & vera quæ poſſumus non obiiciamus, ſed ſalutaria monita prędicemus.

Scenophegiæ duratio

Calūnia domini

L (Et quærebant apprehendere eum) ad occidendū: ſed repreſſi ſunt diuina virtute (& nemo miſit manus in illum:) quia nihil ei facere poterant: niſi quantum & quādo ipſe permittebat, (quia nondum venerat eius hora) id eſt eo ordinata de captione ſua. Voluit.n. præmiſſa longa ſerie præconum, oportuno tempore naſci: ſimiliter prædicato euāgelio oportuno tempore mori. (Quidam autem de turba,) humiles & pauperes prædicatione & miraculis eius moti (credebāt in eum,) verba & facta eius glorificantes. Non dicit de principibus: quia quantò maiores erāt tantò magis inſaniebant. (Audientes autē principes & phariſæi) turbam de illo bona ſecretò murmurantem, & eum glorificantem: quia turbæ non audebant confiteri palàm:

M & propter contrarias de eo opiniones diſſenſionem in turba factam, inuidia commoti (miſerunt miniſtros).ſ. ſatellites prę ſidis, quos ad hoc conduxerant, (vt eum apprehenderent.) Non ſunt auſi ire perſonaliter ad capiendum Chriſtum timore turbarum: ſed miſerunt miniſtros, tanquam periculis expoſitos: quia tales perſonæ pleni pretio nō timent ſe periculis exponere. Ipſi quidem maiores ſtantes in littore, non timent alios ſubmergere. Inſani audito murmure q̃ Chriſtus à turba glorificaretur, & tanta bona de ipſo dicerent, doluerunt valde, & quærebant eum occidere. (Dixit ergo eis Ieſus) erudiens ad ſalutem etiam pertinacium peruicaciam (Adhuc modicū tempus vobiſcum ſum) quid feſtinatis me interficere? parum tempus.ſ. ſeptem menſium, expectate: quod modo facere vultis, facturi eſtis, nō modo: quia iā nolo. q.d. Non modò implebitis quod vultis: quia adhuc modico tēpore volo manere in populo, ad docendū, & miracula faciendū. In vanū laboratis & vos & principes veſtri: quia non in veſtra ſed in mea poteſtate eſt vt me apprehendatis. Expectate dū tēpus adueniat: citò vos relinquā & perfecto opere redēptionis propter quod vobiſcū, (vado) quaſi ſpontaneus.ſ. per paſſionem & mortem

Tempus domini implendū erat.

A & mortem (ad eum qui miſit me). ſ. ad patrem. Implere debeo meam diſpenſationem: prædicando. ſ. & miracula faciendo: & ſi peruenire ad meam paſsionem, completo diſpenſationis officio. (Quæretis me & nõ inuenietis.) Hoc ſecundum Aug. fuit poſt Chriſti aſcenſionẽ, quã do multi Iudæi compuncti ad prædicationem apoſtolorum crediderunt. Iſtud autem quotidie accidit: quia Chriſtum multi quærũt & nõ inueniunt. quia quærunt eum nõ ibi vbi eſt: ſed vbi non eſt. Chriſtus non eſt in delitiis, nec in diuitiis, nec in honoribus: & ideo non ibi inuenitur. Vnde in Iob: Non inuenitur in terra ſuauiter viuentium, quantum ad delitioſos: abyſſus dicit nõ eſt in me, quantum ad auaros: quorum cupiditas non habet fundum: & mare loquitur non eſt mecum, quantum ad ſuperbos, qui ſemper ſunt tumidi & inflati. Inuenitur autẽ in humilitate, paupertate, & aſperitate: quia ibi eſt. Iſta. n. tria Chriſtus in hunc mundum veniens ſecum portauit: & cum iſtis naſci voluit. Vnde in Luca: Inuenietis infantem, ecce quanta humilitas: pannis inuolutum, ecce quãtã paupertas: & poſitum in præſepio, ecce quanta aſperitas. (In nouiſsimo autem die feſtiuitatis). ſ. die ſeptimo: qui ſicut primus erat celeberrimus: & in quo maior erat populi concurſus: vel (in nouiſsimo) id eſt in octauo: quia peractis ſeptem diebus feſtiuitatis tabernaculorum in octauo die erat feſtum cœtus vel collectę: & dicebatur illa dies ſanctiſsima in lege: quia figurabat congregationem ſanctorum in ſuperna fœlicitate (ſtabat Ieſus) firmè. qui ſe nunquã deflectebat à rectitudine (&) conſtanter (clamabat) prædicando verbum dei publicè. Vocat dominus Ieſus non vtcunq; loquendo: ſed clamãdo vocis intentione: vt omnes poſſent eum audire. In quo oſtendit ſui feruoris deſiderium,

Quærẽtes & nõ inuenẽtes Chriſtum.

Iob 28.

Chriſti locus.

B

Luc 1.

C & affectus magnitudinem, ad noſtram informationem & ſalutem. Secũdum Chryſ. Primo die laudibus & ſacrificiis dediti erant: intermediis diebus epulando coram domino voluptati vacabant: in vltimo die feruentius audiebant vt doctrinæ aliquid ſecum recedentes portarent: & ideo illo die dominus magis doctrinæ inſtabat: & quaſi viatica ſalutis in doctrina dabat: quæ percipientes ſecum meditarentur vſq; ad aliud feſtum quo iterum doctrinam perciperent. Septem autem iſti dies, ſignificant ſeptẽ feſta cordis, quæ domino agimus: in quorum primo ſacrificium laudis offerimus, quinq; autẽ ſequentibus refectiones coram domino accipimus. Primò quidem in pane lachrimarũ pro peccatis. Secundò, in confortatione conſcientię & refectione virtutis. Tertiò, in pane ſerenatæ conſcientiæ à peccatorum reliquiis. Quartò, in refectione deſiderij. Quintò, in conſolatione ſpiritus ſancti. Sextò, in refectione ſacramenti. Septimo die ſurgit Ieſus, reficiens in pane verbi. Quid autem docebat, ſubditur (Si quis ſitit,) ſ. intus, id eſt deſiderat aquam gratiæ, doctrinã vitę, & gratiam ſpiritus ſancti neminem compello: ſed ſi quis multum deſiderat, & feruens deſiderium habet, hunc ego voco: generaliter

Septem feſta cordis.

D loquitur ſi quis, nullum excipiendo, cuiuſcunque ſtatus & cõditioni: quilibet ſecundum ſuã ſitim potum inueniet apud deum. (Si quis inquam ſitit veniat ad me) fontem aquæ viuæ: veniat autem non corporis, ſed fidei formatę paſſibus: non pedibus, ſed affectibus: non migrando, ſed me amando, & ab amore mundi recedendo (& bibat) abundanter aquam ſapientiæ ſalutaris: & ſpiritum ſanctum, non ſolum ad ſufficientiam, ſed etiam ad redundantiam: & tunc (flumina aquæ viuæ) purgantis mentes, ac viuificantes, & ſemper agentis. ſ. doctrina ſacra & dona gratiarum, ac beneuolentia: quæ vult conſulere proximis (fluent abundãter de ventre eius) interioris hominis. ſ. conſcientia cordis ad alios per redundantiam, quia fides & bonitas vnius fidelis debet ad alios deriuari: non .n. fluunt aquæ viuæ de eius ventre: qui quod bibit, putat ſibi ſoli ſufficere. Si autem proximo conſulere feſtinat: ideo non ſiccatur, quia manat. Propter quod admonẽdo dicit Petrus: Vnuſquiſq; ſicut accepit gratiam in alterutrũ illam adminiſtrantes. dominus vocat illos ſitiẽtes qui ſunt vacui ab amore mundi: ad aquas gratiæ. ſ. ad amorem dei. vnde Aug. Si habitat amor mundi in te: non eſt quo intret amor dei in te. Vas es, ſed plenus es: funde quod habes, vt recipias quod non habes: funde amorem ſeculi vt amore dei impliearis. hæc Aug. Vocatur autẽ ſecundum Chry. ſpiritus ſanctus flumen: quia ſicut flumen non reuertitur nec ſtat, ſed ſemper currit: ſic & illi qui habent ſpiritum ſanctum non reuertũtur ad peccata, nec ſtant per otium, ſed ſemper currunt ad fortia: dicitur quoq; ſpiritus ſanctus aqua viua, quando aliquis habet gratiæ continuationem & perſeuerantiam: ſine qua nihil valerent omnia pręcedentia. vnde Bernar. Tolle perſeuerantiam, nec obſequium mercedem habet: nec beneficium gratiam, nec laudem fortitudo. (Miniſtri) ergo ſermonibus eius delectati, & doctrinæ ſuæ verbis capti redierunt, ſe excuſantes & dicentes: quia (nunquam ſic locutus eſt homo ſicut hic homo loquitur:) quaſi dicerent. Ita bene loquitur, q̃ non videtur homo purus, ſed plus propter quod temerarium eſſet ponere ſuper eum manus: vtinam & vos præſentes fuiſſetis, vtinã & vos eius verba audiſſetis: nunquam fortaſſe vlterius aduerſus eum aliquid ageretis. Phariſęi ergo inuidia moti reputabant eos ſeductos. ſicut & turbam, quæ de facili poteſt ſeduci, per ignorantiam, quos & maledictos dicunt, ſecundum illud Deuteronomij: Maledictus qui non permanet in lege: In me (vt dicit Auguſtinus) ſit iſta maledictio. Ita etiam & nunc in eccleſia, q̃ ſimplices & laici ſunt aliquando deuotiores, quam alij. ſecundum illud Eſaiæ: Cognouit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe domini ſui: Iſrael autem me non cognouit. Et quia Chriſti doctrina, miniſtrorum pręconia, populorum fides Phariſæos à ſua malitia non traxerant: ſurgit ad hoc Nicodemus, qui ad Ieſum nocte venerat: qui & vnus ex ipſis erat, & legis autoritate nititur eos à perſecutione

E

2. Pet. 4

Amor ſeculi ef fundens eſt.

Flumẽ eſt ſpiritus ſanctus.

F

Perſeuerantia neceſſaria eſt.

Deut. 27

Eſai. 1

G cutione & captione Chriſti cõpeſceret:ac Chriſtum in quem occulte credebat excuſare ex lege, dicens:(Nunquid lex noſtra hominem iudicat: niſi prius audierit ab ipſo, & cognouerit quid faciat?) Nemo.n.ſecundum legem condẽnatur:niſi ex ſe confeſſus, vel ab aliis conuictus & præſens, non abſens. quia in damnatione hominis non leuiter eſt procedendum. Nam & ſecundum leges ciuiles diligens inquiſitio debet præcedere ſententiam: Sed illi volebant peruerſe antè eſſe damnatores, quàm cognitores. Credebat Nicodemus, ſi tantummodo dominũ Ieſum vellent patienter audire, ꝙ verbum Chriſti eſſet tantæ efficaciæ, ꝙ fortè ſimiles fierent illis, qui ad tenendum eum miſſi fuerant, & ad verba eius conuerſi ſunt in eo facto ad quod miſſi erant, & crederent, ſicut illi crediderunt. Et ideo volebat per hoc eos inducere, ad audiendum Chriſtũ, vt conuerterentur per verba eius: ſicut etiã ipſe fuit conuerſus. Phariſæi verò inuidia & iracundia agitati non recipientes de veritate perſuaſionem: ſed magis Nicodemo contradicentes: tandem (reuerſi ſunt cõfuſi in domum ſuam,) & in propria, nullo perfecto negotio, vacui fide, & fraudati à malo deſiderio ſuo, vel (in domum ſuam,) id eſt in propriã cordis malitiam.ſ. in infidelitatem & impietatem ſuam: valde dolentes, ꝙ facere nõ potuerunt voluntatis ſuæ propoſitum: quia conſilium eorũ per diuiſionem fuit diſſipatum. (Ieſus aũt) qui miſericordiæ viſceribus abundabat (perrexit in montem Oliueti,) in cuius latere Bethania erat, & domus Marthæ in qua hoſpitari ſolebat. nã dominus hanc ſibi conſuetudinem fecerat, vt per diem quãdo Hieroſolymis erat in diebus feſtis in templo prædicaret: ſigna & miracula oſtenderet: & in ſerò reuertebatur in Bethaniã, vt ibi hoſpitãdo quieſceret.

Lex nõ damnat niſi confeſſum.

H

Conſuetudo domini.

I

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, da mihi corde & deſiderio aſcendere ad diem feſtũ ſolennitatis æternæ: & me ſemper ad illam præparare, vt cũ tempus viſitationis tuæ aduenerit: ad cõtemplandũ te facie ad faciẽ merear illuc fœliciter peruenire. O fons aquæ viuæ, ſitio & deſidero ego miſer gratiã tuam, venio & ſuſpiro ad te toto affectu requirens eã: da ergo mihi bibere, & tã abundanter de ea percipere, vt dona gratiarũ & mihi ſufficiant: & per beneuolentiam à me ad proximos fluant: eiſq; proficiãt, vt tu videns in me opus miſericordiæ moucaris ampliorẽ gratiã mihi infundere. Amẽ.

De muliere in adulterio deprehenſa. Caput. 83.

Ioan. 8.

Sequenti aũt die (iterum diluculò venit Ieſus in templum,) in quo oſtenditur in eo zelus animarum (& omnis populus venit ad eum,) in quo patet deuotio audientium, (& ſedens docebat eos) de ſalute animarum: (ſcribæ verò,) qui habebant notitiam ſcripturarum (& Phariſæi,) qui videbantur præ aliis religioſi, inuidentes & inſidiantes ei: quia ſciebant eum manſuetum, & miſericordiæ prædicatorem: & ab hoc habere populi gratiam & fauorem, (adduxerunt ei mulierem in adulterio deprehenſam,) & ob hoc ſecundum legem lapidandam: (& ſtatuerunt eam in medio,) vt omnium ore condemnaretur ad mortem tentando expectantes Chriſti ſententiam, & quærentes quid de ipſa faciendum eſſet: vt ſi ea lapidari iudicaret, quaſi crudelem & contrariũ miſericordiæ eum irriderent, & non habentẽ miſericordiam quam populo prædicabat: propter quã etiam populus eum diligebat: ſi aũt dimitti decerneret, quaſi contrarium iuſtitiæ, & præuaricatorem legis, quæ adulterã lapidari præcipit, cũ ipſa adultera reum mortis iudicarẽt. Putabant deũ vel immiſericordem eſſe in iudicando, vel iniuſtum. De iuſtitia faciẽda nõ curabant: ſed Chriſtum in ſermone capere volebant. Ipſe autem vtranq; calumniã prudẽter euitauit: quia & iuſtitiam in iudicio ſeruauit, & à miſericordia non declinauit. Protulit.n. iuſtum iudicium ſalua miſericordia: & ſic ſuum ſermonem temperauit, vt & legi non contradiceret, & pietatem non amitteret. Non tamẽ ſtatim iudicauit: ſed prius (inclinans ſe) humiliter à rigiditate iuſtitiæ (digito ſcribebat in terrã,) tanquam (ſecundum Augu.) illos tales in terrã ſcribendos ſignificaret: non in cœlo. ſecũdum Alchuinũ: Per terram cor humanum oſtenditur, quod bonarũ vel malarum actionum ſolet reddere fructus: per digitum autem qui articulorũ compoſitione flexibilis eſt, ſublimitas diſcretionis exprimitur. Nos ergo inſtruit vt auditis malis proximi: non ſtatim ea temerè iudicemus, ſed prius ad cõſcientiam cordis humiliter reuerſi digito diſcretiõis ea ſolicite diſquiramus: nos etiã ipſos ſi ſine peccato ſumus, intus diſcutiamus. Iudex igitur qui audit accuſantes, non debet ſtatim dare ſententiã, ſed diſcutere: & ea quæ audit debet in corde ſcribere id eſt, diſcrete inquirere, & quæ agenda ſunt videre. Digito quidẽ dñs in terra ſcribebat, ac ſi eis diceret, Vos legis mihi teſtimonia aſſertis, & legis verba narratis, qui legem ipſam non intelligitis: hic eſt digitus ille qui quondã ipſam legẽ ſcripſit in lapide. Præcepit.n. lex mulierẽ huiuſmodi lapidari: ſed non ſicut vos intelligitis, neq; à talibus quales vos eſtis præuaricatores legis legẽ implere cupiebat. Vnde (cùm) in temeritate (perſeuerarent interrogantes eũ erexit ſe,) ad eorũ importunitatem reprimendã: & propoſuit eis ſententiam iuſtitiæ, dicens (qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in illam lapidem mittat,) ſine peccato, id eſt, ſine crimine: poteſt enim aliquis ſine crimine eſſe: ſed vix ſine peccato: diceret aſcendat vnuſquiſq; tribunal mentis ſuæ, & inueniet ſe peccatorem eſſe. Aut ergo iſtam dimittite, aut ſimul cum illa pœnam legis accipite: puniatur peccatrix, ſed non à peccatoribus: impleatur lex quã allegatis, ſed non à legis præuaricatoribus. Prius iuſti ſitis: poſtea reã puniatis. Ecce plena iuſtitia, vt iuſtus mala puniat nõ reus. vbi Augu. Nõ dixit,

K

L

Prudentia in Chriſti ſermone.

In terra ſcribẽdi ratio.

M

Sententia non præcipitanda.

A

Luc.16

xit,non lapidetur, ne contra legem dicere videretur:abſit aūt vt diceret lapidetur, venit .n. nō perdere quod inuenerat, ſed quærere quod perierat. hæc Aug. Si quis ergo in mortali eſt neminem iudicare debet: quia qui aliū iudicat de illo,vel cōſimili,quo ipſe tenetur obnoxius: ſeipſum in hoc damnat,vel damnādū oſtēdit: ergo antequā aliquē iudicemus, conſcientiam noſtrā videamus, & iuſta examinatione dirimamus. Rigor.n.diuinæ iuſtitiæ exigit, vt nemo aliū de crimine arguat, accuſet teſtimoniū ferat,iudicet,ſi de pari vel de maiori redarguēdus eſt. Sed nos hunc rigorē nimis tēperamus, & magis quàm iſtum eſt relaxamus. Audi de hoc Senecā:Te primū exhibe bonū,& ſic quære alterum ſimilē tui.vide ſi adhuc malus es,& ſimilibus parce. hæc Seneca quid aūt dominus in terra ſcripſit,ad literam incertum eſt. Auguſtinus tamen dicit, quod ſcripſit illud, quod voce expreſsit & eis reſpondit,ſcilicet ꝙ qui ſine peccato eſt veſtrum,& cætera. Et ſic ipſe ſecundum modum iudicialem ſuam ſententiam primò ſcripſit:ſecundò protulit. Hieronymus aūt in quadam epiſtola videtur velle eum ſcripſiſſe: terra terra, abſorbe viros iſtos abdicatos. Vel ſecundum Ambro. Terra,terram accuſas: vel ſecundum quoſdam: primò ſe inclinās ſcripſit verba hæc. Terra,terra,terra,mea eſt æquitas meum eſt iudicium, meum eſt iudicare illum vel illam: ſecundò verò ſe inclinans ſcripſit,terra terram accuſat: meum autem eſt iudiciū:vel ſecundū gloſſam ſcribebat peccata eorū,vt eos oſtēderet ineptos ad huius ſententiæ excuſationē, quæ illi legētes præ verecūdia exierunt. Et erat illa ſcriptura tantæ virtutis, quòd quilibet eorum cognoſcebat in ea peccata ſua. Non ſcribebat per ſingula,ſed potuit facere virtute diuina ꝙ in aliqua figura ab eo protracta quilibet eorum videret ſua propria peccata,& non alia. (Et iterū ſe inclinans ſcribebat)eadem denuo(in terra,)quaſi diceret: Si iſta eſt peccatrix,& vos ſimiliter eſtis peccatores. Eadē denuo inclinatus ſcripſit: vt oſtenderet maiorē ſentent ę ſuę firmitatē:& eos ſua viſione indignos eſſe. vñ cū eos zelo iuſt tiæ percuſsiſſet nō eſt dignatus eos attendere:ſed obtutū ab eis auertit. In quo docet nos, ſicut prius añ correptionē alterius:ita & poſt noſipſos humiliter inueſtigare,ne idē vel aliquid ſimile in nobis ſit. Inclinauit ſe, & vultū alio vertit: benignus dñs ēt pro æmulis & aduerſariis ſuis, quaſi diſsimulans vt à ſtultitia ſua declinarent & vt eorū verecūdiæ conſulens liberam exeundi facultatē eis daret quos citius exituros quā plura interrogaturos prauidebat, Si.n.eos intueretur in facie,magis erubeſcerent exire:fac ſimile,ac confuſis condole, & in faciē noli reſpicere. Hic inſtruimur ex Chriſti actione qualiter in iudicandis proximorum defectibus fidelis quiſq; debeat ſe habere: Ad quod ſciendū ꝙ primò debet homo ante oculos cordis peccata & defectus proprios ſcribere,vt ſi ſeipſum iudicet:& tunc dignior ſit alios iudicare. Quæſtio:Vtrū peccator poſsit iudicare,& reprehendere alios? Ad quod dicendū ꝙ iudicās aut eſt irretitus ſolū cōmunibus peccatis & leuibus:& tunc ad corripiēdū nō redditur indignus, aut eodē peccato vel maiori de quo corripit aliū & tunc aut peccatū corripientis eſt manifeſtū, aut occultum. Si manifeſtum, tunc non poteſt corripere propter proximi ſcandalum. Si occultum,aut pœnitet:& tunc poteſt cū humilitate corripere alios,vt & ipſi de ſuis peccatis pœniteant. aut non pœnitet: & tunc nullo modo dignus eſt alios reprehendere: quia talis correctio non procedit ex charitate,vel vitij deteſtatione:quia alias prius deteſtaretur, in ſe quàm alio: nec hō debet plus diligere proximū quā ſeipſū imò in hoc caſu in quo ipſe aliū iudicat, ſeipſum condēnat. Ex hac aūt propriorū defectuū cōſideratione innaſcitur humilitas & hęc humilitas docēt in inclinatione dñi deorſum vſq; ad terrā. Secundò debet ēt homo antequā aliū corripiat cum ſumma diſcretione diſquirere duo:primò perſonæ diſpoſitionem: an.ſ. ſic ſit diſpoſitus vt ex hoc emendetur,aut non: ſecundò facti qualitatem ꝙ circūſtantiam: an .ſ.factum quod reprehendit in alio,ſit ſecundū ſe malum:& tunc debet corripere, aut ad vtrū libet, vt ſcilicet bene fieri poſsit & male:tūc eſt in meliorem partem interpretandum. Tertiò debet diſquirere propriam intentionem:an ſcilicet ex charitate mouebatur ad talem correptionem, vel ex propria oſtentatione, vel ex paſsione, vel ſuſpitione: de talibus iudiciis temerariis dicitur alibi: Nolite iudicare, vt non iudicemini. At illi(diſceſſerūt omnes vnus poſt alium,)quia omnes peccatores ſe eſſe ſciebant quod & ipſo abſceſſu de ſe confeſsi ſunt,(incipientes à ſenioribus,)tum quia grauioribus implican & peccatis & criminibus tum quia melius cognoſcebant æquitatem ſententiæ prolatæ & euanuerunt eorum aſtutiæ. (Et remanſit Ieſus ſolus,) ſcilicet ab illis calumniatoribus, quia diſcipuli & multitudo populi manſerunt cum eo.(Et mulier ſtās in medio.)Relicti ſunt duo,ſcilicet Ieſus miſericordia, & mulier miſeria. Et meritò remanſit miſericordia cū miſeria:quia miſeriæ neceſſaria eſt miſericordia. Poſito ergo timore iuſtitiæ,conſequenter Chriſtus ipſum temperat dulcore miſericordiæ. Nā confutatis calumniatoribus (erigens ſe iterum Ieſus dixit:Mulier,vbi ſunt qui te accuſabant) quaſi diceret: Qui venerāt ad quęrendum iuſtitiam,fugati ſunt iudicio iuſtitiæ. Ille autem qui aduerſarios repulerat lingua iuſtitiæ, leuans in illam oculos manſuetudinis, interrogauit eam dicens: (nemo te condemnauit? Quæ reſpondit,nemo dñe,)iam.n.receſſerant,& quilibet eorū ſe ſimiliter inquinatum ſciebat. Vnde Augu. Ideo.n.liberauit dominus peccatricem: quia non erat qui iuſtè mitteret lapidem. Quo modo lapidaret,qui ſe lapidandum cognoſceret? Hæc Aug. Et quia mulier territa poterat timere ne ipſe qui ſine peccato eſt,eā puniret: & timēs ei dicere nemo quippe me condemnauit tu aūt qui ſine peccato es ſi vis potes,quia tibi ſoli peccaui: ideo ſubdiť Chriſti abſolutio. Audiuimus

Rigor iuſtitiæ diuinæ.

Scriptū à domino in terra.

B

C

Bis ſcripſit in terra.

Iudicare quis debet ſeipſum ſed an peccator aliū

D

E

Iudicaturus diſquirat duo aut tria.

Matt.7.

F

Liberatio peccatricis

Pſ.50.

G *Vox miſericordiæ dominicę.* Audiuimus ergo ſuprà vocem iuſtitiæ: audiamus nunc vocem miſericordiæ. Nam dixit ei Ieſus, (nec ego te condemnabo: à quo fortè te damnari timuiſti, quia in me peccatum non inueniſti: nec mirũ, quia veni peccatores ſaluare, non condemnare. Noli timere, ſed ſecura ſis: crede tantummodo meis conſiliis: non abiicio peccatores, ſed ſuſcipio pœnitentes, quaſi diceret. Illi dimiſerunt te indamnatam propter peccata ſua: & ego te abſoluo ex miſericordia mea. (Vade) abſoluta à culpa & à pena, (& iam amplius noli) id eſt: non velis (peccare, hoc eſt nõ ſit tibi voluntas peccãdi. Magnum ergo peccatum eſt volũtas peccandi. Facta ſecura de præterito, caue de futuro: deleui quod commiſiſti: obſerua quod præcipio, vt inuenias quod promiſi. Ergo & dominus dãnauit, ſed peccatum, H non hominem: ſaluando. n. naturam, damnauit culpam, qui ergo amant in domino manſuetudinem, timeant & veritatem: etenim dul- *Pſal. 24.* cis & rectus eſt dominus. Erectus itaque dedit ſententiam iuſtitiæ in accuſantes: & iterum erectus ſententiam miſericordiæ circa accuſatam quia hoc vtrunque facere diuinæ eſt potentiæ, & æque vtrunque proprium eſt deo, punire. ſ. & parcere: & æque iuſtum eſt ſeruare miſericordiam ſicut iuſtitiam punit iuſtè, & parcit piè. Et ſicut primò protulit iudiciũ iuſtitiæ ſalua miſericordia: ſic ſecundo protulit iudicium miſericordię ſalua iuſtitia. ſ. vt miſericors peccata præterita dimittens: & vt iuſtus ne amplius peccaret interdicens nam vniuerſæ vię domini miſericordia & veritas. Sic ergo liberata eſt miſera iubente miſericordia. Licèt autem deus ſit iuſtus, ſit & miſericors, tamen dicitur ei pro- I prium eſſe potius miſereri, quam iuſtum eſſe: quia nihil requiritur ad complẽdum opus miſericordiæ, niſi voluntas eius tantum: ſed ad cõplendũ opus iuſtitiæ requiritur etiam aliquid ex parte hominis. ſ. exigentia meritorum. Vnde Anſelmus: Occurat iam nunc memorię mulier illa in adulterio deprehenſa, & Ieſus rogatus ſententiam ferre: quid egerit quod dixit recordare. In terram oculos iecit, ne fortè accuſatam reſpiciens nimis confunderet. Cum. n. ſcribens in terra terrenos eos, non cœleſtes, prodidiſſet: qui ſine peccato, inquit, eſt veſtrum *Bonitas Chriſti ineffabilis.* primo in illam lapidem mittat. O mira & ineffabilis Chriſti bonitas. Quam condemnare iuſtè potuit, aduerte quàm pie, & quam caute liberauit. Cùm. n. omnes ſententia terruiſſet & expuliſſet de templo: imaginare quã pius oculos in illam leuauerit, quam dulci & ſuaui voce ſententiam abſolutionis eius protulerit. Puta quod ſuſpirauerit, quod lachrymatus fuerit cum diceret: Nemo te condẽnauit mulier & cætera. Fœlix (vt ita dicam) hæc adultera mulier: quæ de præteritis abſoluitur, ſecura efficitur de futuris. Ieſu bone te dicente: nec ego te condemnabo, quis condemnabit? Deus eſt qui iuſtificat, *Pœnitẽtia eſt iniungẽda.* quis eſt qui cõdemnet? Audiatur tamen decætero vox tua: vade, & iam amplius noli peccare. Hæc Anſelm. Et quãuis dominus Ieſus mulierem à culpa abſoluendo: & ne amplius peccaret interdicendo, nullam aliam iniungeret ei K pœnitentiam ſeu pœnam: tamen hoc factum Chriſti non eſt trahendum ad conſequentiam & in conſuetudinem: vt exemplo domini aliquis abſq; confeſſione, & pœnæ inflictione quẽquam abſoluat: quia Chriſtus excellentiam in ſacramentis habuit: & potuit conferre effectũ ſacramenti ſine ſacramento, quod nullus purus homo poteſt: imo debent ſacerdotes in foro pœnitentiali imponere pœnitẽtiam, ſecũdũ conditionem peccantis, & peccati: quia non habent talem poteſtatem remittendi. Poterat etiã Chriſtus illi mulieri tantam contritionem dare quod ſufficeret ad delectionem totius culpæ & pœnę, & illam contritionẽ cognoſcere: non ſic autẽ alius ſacerdos poteſt, qui nec mouet cor, nec videt. Simili modo quotidię dominus recipit adulteram, cũ per gratiam recipit quãlibet *Moraliter.* animam à diabolo corruptam per culpã. Per L mulierem. n. in adulterio deprehenſam, ſignificatur quælibet perſona Chriſto per fidem deſponſata: ſed poſtea per mortale peccatum cũ diabolo adulterata: per ſcribas verò & Phariſæos ſignificantur dęmones qui dicuntur hic ſcribæ, quia peccata noſtra retinent memoriter tanquam firmiter ſcripta: & Phariſæi, id eſt diuiſi rectè dicuntur: quia à Chriſto & ſanctorum conſortio ſeparantur. Hi mulierem ad iudicium adducunt: quia damnationem hominũ ſolicitè quærunt. Et quia dominus nõ vult mortem peccatoris, ſed vt magis conuertatur & viuat ideo ei dicit, (vade & amplius noli peccare,) quia ſibi ſufficit vera pœnitentia de præteritis, & cautela contra recidiuum pro futuris.

ORATIO.

O Ieſu clemens qui deprehenſam in adulterio clementer ab accuſatoribus liberaſti, & à te incondemnatã in pace miſericorditer demiſiſti: ſtat corã te anima mea adulteratrix, quæ toties à te vero ſponſo receſſit, quoties ſuggeſtionibus adulterantis inimici cõſenſit: accuſat cõſcientia, accuſant opera & actio praua: non intres domine in iudiciũ cũ ea: ne memineris iniquitatũ eius antiquarũ, libera ab accuſatoribus peccatricem & reã, & dimitte in pace ſibi conſcientiam à tuo tremendo iudicio abſolutam: quia tibi proprium eſt miſereri ſemper & parcere: & non eſt numerus tuæ miſericordiæ. Amen. M

De quibuſdam uerbis domini, pro quibus uolebant eum Iudæi lapidare. Cap. 84.

QVia verò, ſecundũ Alchuinũ, Ieſus mulierem abſoluerat à crimine: ne aliqui dubitarent, an ille quẽ videbant verum poſſet peccata dimittere: dignatur ipſe apertius diuinitatis ſuæ potentiã demonſtrare. Vnde dicitur: (Iterũ ergo locutus eſt eis Ieſus, dicens: Ego ſum lux mundi,) ſ. totius, non particulariter gentis vnius. Et ido accedens ad eũ per fidẽ & deuotionẽ ab eo illuminatur ad ſalutẽ: ab eo vero recedens, obtenebratur ad gehennam. *Ioan. 8.* *Lux mũdi Chriſtus.*

Chriſtus

A Chriſtus ſecundum vtranq; naturâ dicitur lux quia ſecundum diuinitatẽ illuminat intus animam, & ſecundum humanitatem informat exterius vitã: & hoc tripliciter. ſ. miraculis, prædicationibus, & exemplis: & primũ eſt potentiæ, ſecundum ſapientiæ, tertiũ bonitatis. Ipſe quippe eſt lux, quæ illuminat oẽm hominem veniẽtem in hunc mundum: qua ipſe vniuerſaliter omnes illuminat, & eſt ſolus lux per eſſentiã: quia ab ipſo omnis notitia deriuaẽ: cuius participatione alij ab hac luce illuminati dicunẽ lux, ſed non per eſſentiam vt ipſe, quia ipſe eſt verbum à patre progrediens, ſicut lux à luce. Vnde ſecundũ Augu. Lux mundi à patre egrediens nube carnis tegitur: & ſic cõtẽperata tolerãda hominibus efficitur, vt per hominẽ veniatur ad diuinitatẽ. Illa ergo luce illuminante illuminamur modo collyrio fidei, qui de

Ioan. I.

B Adam cæci nati ſumus: & ſequitur tam verbis quam exemplis obediendo: vt excluſis ignorãtiæ, vel peccatorum tenebris, in futuro manifeſta viſione deitatis illuminemur. Itaq; ſubiungit: (Qui ſequitur me,) .ſ. credendo, amando, & imitando. (non ambulat in tenebris,) .ſ. ignorantiæ: quia ego ſum veritas: nec culpæ, quia ego ſum vita: & per conſequens non venit ad tenebras gehennæ, quia ego ſum vita: fructus aũt huius lucis ſubditur. (ſed habebit lumen vitæ,) nunc & in futuro, quia habebit Chriſtum dei ſapientiã: qui eſt lumen indeficiens & inextinguibile: hic per fidem & ibi per ſpeciem. Vnde hoc quod dicit, (qui ſequitur me) pertinet ad meritum: quod vero dicit, (habebit lumen vitæ) pertinet ad præmium. Vbi Augu. Ergo fratres

C mei, quoniam dominus breuiter ait: Ego ſum lux mundi, qui ſequitur me non ambulat in tenebris: ſed habebit lumẽ vitæ. quibus verbis aliud eſt quod iuſsit, aliud quod promiſit: faciamus quod iuſsit, ne impudenti fronte deſideremus quod promiſit: ne dicat nobis in iudicio ſuo: Feciſti ne quod iuſsi, vt expetas quod promiſi? Quid igitur iuſsiſti dñe deus noſter? dixi tibi vt ſequereris me: ergo modò faciamus, ſequamur dominum: ſoluamus compedes quibus impedimur. Sequamur Chriſtũ lumen mundi: ne ambulemus in tenebris: tenebræ metuendæ ſunt, ſed morum non oculorum. Et ſi oculorũ, non exteriorũ, ſed interiorũ: vnde diſcernitur non album & nigrum, ſed iuſtum & iniuſtum. Hæc Aug. De ſuperexcellentia autem iſtius luminis nobis promiſsi dicit idem Aug. Tanta eſt iucũditas lucis æternæ, vt etiam ſi non liceret in ea amplius manere quã vnius diei mora: propter hoc ſolum innumerabiles anni huius vitæ pleni delitiis, & circunfluentia bonorum temporalium recte meritoq; contemnerentur. Deinde poſt aliqua iam incipiens ad certamen paſſionis Iudæos prouocare, dixit eis: (Cũ exaltaueritis,) .ſ. in cruce (filium hominis,) id eſt, filiũ virginis, ſecundum cuius carnem debebat pati & exaltari in cruce, in qua fuit extẽſus, & exaltatus in aere, propter quod exaltatus eſt à deo patre: (tunc cognoſcetis) ſcilicet aliqui ex vobis fidem: (quia ego ſum,) ſcilicet vere Chriſtus:

Sequendus eſt Chriſtus

Lucis æternæ iucunditas.

D (ego ſum,) ſub carne deus abſconditus: vbi prædicit quoſdam de eis poſt paſsionem ſuam cogniturus quis eſſet, & crediturus in eum: prænuntians eis per quæ debeant peruenire ad fidem, quia per ſuam paſsionem. vnde Aug. Differo cognitionem veſtram, vt implẽã paſsionẽ meam: hoc oportebat impleri per manus eorum, qui poſtea fuerant credituri. Quare hoc niſi vt nemo deſperaret in quocunque ſcelere male ſibi conſcius, quando videt eis donari homicidium qui occiderant Chriſtum. hæc Aug. Tribus modis nos offendimus deum, & ipſum humiliamus. ſ. malis cogitationibus, malis verbis, & malis operibus. Quando verò conteritur confitemur, & ſatisfacimus: tunc ipſum exaltamus in anima, ipſum ſuper omnia diligendo & per conſequens cognoſcimus ipſum ſuper omnia venerando. Si ergo vis cognoſcere deũ

Cognoſci noluit vt cruciſigat.

Offendimus deum tripliciter

E exalta eum tribus modis prædictis. ſ. cordis cõtritione, contra malas cogitationes: oris confeſſione, contra malas locutiones: & corporis ſatisfactione, contra malas operationes. Deinde quibuſdam Iudæis, tunc in ſe credentibus dicebat: (ſi vos mãſeritis in ſermone meo,) id eſt, ſi perſeuerauerítis vſq; in finem in fidem, quæ in vobis cœpit eſſe per ſermonem, à doctrina & diſciplina mea non recedendo: nulliſq; tentationibus cedendo: tunc (verè diſcipuli mei eritis) hoc dixit quia aliqui eorum fictè credebãt & iſti veri diſcipuli non erant: (& vos cognoſcetis veritatem,) quæ modò carne tecta loquitur vobis, & latet vos: vel veritatem doctrinæ quã ego doceo, & fidei quã modò creditis, (& veritas) cognita (liberabit vos:) id eſt, liberos faciet: quia in præſenti liberat à ſeruitute culpæ, & dat libertatem gratiæ: & tunc vera libertas

F inchoatur, & in futuro liberabit à ſeruitute miſeriæ: & dabit libertatem gloriæ, & tunc vera libertas perficietur. (Reſponderunt) alij non credentes, & iactando dixerunt ſe eſſe: (ſemen Abrahæ) & nemini vnquam ſeruiſſe, quaſi liberi eſſent, & liberatione non indigerent. Sed manifeſtè patet dictum eorum falſum eſſe: quia primo in Aegypto fuerunt in magna ſeruitute & iterum in Babylone. In terra etiam ſua ſeruierunt regi Aſſyriorum, & nationibus aliis: & iterum Romanis, ſoluentes tributa eis. Dominus autem propoſuit eis ſeruitutem difficiliorem quàm hominum, dicens: Amen dico vobis (quod omnis qui facit peccatum) cuiuſcunque conditionis ille ſit, ſiue nobilis, ſiue ignobilis, Iudæus vel Grecus, diues vel pauper, Imperator vel mendicus, (ſeruus eſt peccati,) vnde Chryſoſtomus: Omnis qui diaboli ſequitur voluntatem, ſeruus eſt, etſi ſit liber. Qui autem deo obedit, ille verus ingenuus eſt: etſi fuerit ſeruus. Ingenuitatem enim ſpiritualem non ſordidat ſeruitus corporalis, nec turpitudinẽ ſpiritualem honeſtat corporalis libertas. Seruitutem. n. non dei diſpoſitio, ſed humana violẽtia introduxit. Omnis. n. homo liber creatus eſt quẽ deus in libero arbitrio poſuit, n ſi ipſe ſe feciſſet ſeruũ. vñ & Aug. Bonus etiã ſi ſeruiat liber eſt: malus autem, etiam ſi regnet, ſeruus

Seruitus Iudæorum.

Liber verus Seruitus & libertas duplex.

G eſt: nec vnius hominis, ſed quod eſt grauius, tot dñorum, quot vitiorum. Seruus eiſdem vtinã hominis, nó peccati. Et iterũ: Omnis qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati. O miſerabilis ſeruitus plerunq; homines cum dominos malos patiũtur, venales ſe petunt: non quærentes dñm nó habere, ſed ſaltẽ mutare. Seruus peccati quid faciat? quem interpellet? apud quem venalẽ ſe petat? Deinde ſeruus hominis aliqñ ſui dñi duris imperiis fatigatus fugiendo requieſcit. Seruus peccati quò fugit? ſecum ſe trahit quocunque fugerit. Non fugit ſeipſam mala conſcientia. non eſt quo eat: ſequitur ſe, imò nó recedit à te. Peccatum.n. quod facit, intus eſt: fecit peccatũ vt aliquã corporalem caperet voluptatẽ. Voluptas tráſit, peccatũ manet. Præterit quod delectabat: remanſit quod pungat. Mala ſeruitus. Ad Chriſtum omnes fugiamus: contra peccatum deum liberatorem interpellemus: venales nos petamus, vt eius ſanguine redimamur.

Seruitus peccati peſſima

H Liberat ergo ab hac ſeruitute ſolus dñs. Qui illã non habuit, ipſe de illa liberet. Solus.n. in hac carne venit ſine peccato. hæc Aug. Peccator ergo, vt dictum eſt, ſeruus eſt tot dñorum, quot vitiorum. Vnde legitur de Diogene philoſopho, ꝙ cum Alexander diceret ſe dominatorem orbis: ille ait. nequaquã es dñs, ſed ſeruorum meorũ ſeruus. ſuperbia.n. dña tua & ancilla mea. te circunducit: ego aũt eã ſuppeditaui, carnalis cõcupiſcentia & gula ſunt dominę tuæ, & ancillæ meæ, quæ te ducunt & tibi dominantur: ego autẽ eas ſuppeditaui & vici, & ideo tu es ſeruorũ meorũ ſeruus. Deinde oſtendit pœnã huius ſeruitutis, dicens: (Seruus aũt,) ſ. culpæ (non manet in domo,) .ſ. in eccleſia (in æternum) licet modò ad tẽpus inquantũ eſt de numero fidelium: quia modò ſunt admixti mali cũ bonis: & in futuro abinuicem ſeparabuntur, ſicut oues ab hœdis: (filius autem,) .ſ. dei naturalis:) manet in æternum, quia ſolus eſt ſine peccato, & ſic habet poteſtatẽ alios liberandi à peccato faciendo eos filios dei per gratiã adoptionis, vt ſecũ maneant in domo libertatis: & hoc eſt quod concludit, dicens: (Si ergo filius) qui verè liber eſt, & potens in domo libertatis: (vos liberauit) à ſeruitute culpæ: (verè liberi eritis,) nõ à Barbaris, ſed à diabolo: non à corporis captiuitate, ſed ab animæ iniquitate, vt peccatũ non dominetur in vobis, quia in hoc conſiſtit vera libertas vnde dicit Grego. Quem conſcientia defendit, etiã inter accuſatores liber eſt. Vnde & Boetius: Liber eſt qui habet liberã conſcientiã: patet ergo ꝙ mundana libertas, de qua gloriabantur, non eſt vera libertas: nec carnis nobilitas, eſt vera nobilitas. Sed hodie heu ſunt multi qui de carnali nobilitate, & libertate quærunt extolli: nó verecundãtes de ſeruitute peccati ſecundum Aug. Qui ex amore peccat, non ex languore naturæ, nec ex ignorantia leui, ſeruus eſt peccati: alia.n. ſunt peccata infirmitatis, alia imperitiæ, alia malitiæ. Infirmitas & imperitia contraria ſunt virtuti & ſapientiæ malitia contraria eſt bonitati. Deinde oſtendit eos non eſſe filios Abrahæ, de quo

Peccator ſeruus.

Diogenis verbum.

I

Cõſcientia liberat.

Peccati differentiæ.

gloriabantur: ſed potius degeneres, quia eum operibus fidei non imitantur. Vera.n. filiatio declaratur per imitationem paternæ conditionis, quia imitatio patris eſt ſignum veræ filiationis, Iudæi autẽ non imitabantur facta Abrahæ, quia quærebant eũ interficere, quod Abraham non fecit, ex quo ſaluator concludit ꝙ eius vere filii non erant, quamuis ab eo carnaliter deſcendiſſent. Vnde erant filii Abrahæ tantũmodo carne, ſed non operũ & fidei imitatione. Caro quidẽ illorũ ex ipſo erat, ſed vita nó erat. Ex hoc patet quòd fruſtra quis gloriatur: quia ſecundũ habitum eſt filius Auguſtini, vel Benedicti, ſeu alterius ſancti: niſi opera ipſius ſecundum ſuã poſſibilitatem ſtudeat imitari. Videntes autem Iudæi quod ex operibus filiationẽ arguebat: adeo dixerũt ſe filios dei, cuius legem & cerimonias ſeruabant non ſicut alii idolatriæ dediti vnde dicunt ei. (nos) vnius dei cultores (ex fornicatione.) ſcilicet ſpirituali gentilitatis, quæ fornicatur cum multis diis: (nati non ſumus) idola colentes ſicut ipſi, ſed in fide vnius dei: fornicationem.n. vocant idolatriã ſicut & frequenter nominatur in ſacra ſcriptura, quia anima ſeparatur à deo per eã (vnum patrẽ) ſpiritualem (habemus deum.) quem colimus, quia non colebant pluralitatem deorũ, ſicut gentiles. Sed hanc paternitatem ſaluator excludit: & deum nó eſſe eis patrem oſtendit, quia non diligunt, nec cognoſcunt eius filium .ſ. ipſum Chriſtum ab eo miſſum: nã dilectio & notitia Chriſti, eſt ſignum filiationis dei: eorũ enim quæ ab vno procedũt mutua eſt dilectio in illo a quo procedunt. Deinde oſtendit cuius ſint filii, & dicit eos ex patre diabolo eſſe: non creatione, ſed imitatione: quia deſideria patris ſui, ſcilicet diaboli, volunt perficere & innocẽtem occidere: quod probat conſequenter, conditiones diaboli explicans, & poſtea ad ipſos applicans: vnam autẽ conditionem diaboli primò tangit dicens: (Ille homicida erat ab initio) mundi, & conditi hominis: primos homines malis ſuaſionibus occidendo, & eis immortalitatẽ auferendo. Homo enim in ſpecie humana reponitur per animã: & ideo magis propriè eſt homicida qui animam per peccatum mortale occidit, quam ille qui occidit corpus, per quod homo cum brutis conuenit. vbi Auguſtinus: Noli te ergo putare non eſſe homicidam, quando fratri tuo male perſuades. Si fratri tuo malè perſuades, occidis: & vt ſcias quòd occides, audi pſalmũ: Filii hominum, dẽtes eorum arma & ſagittæ, & lingua eorũ machera acuta. Alia conditio diaboli tangitur, cum ſubditur. (& in veritate) operis & iuſtitiæ (non ſtetit,) .ſ. in debita obedientia ad deum: quia non eſt veritas in eo. Res.n. dicuntur veræ, inquantũ conformantur veritati primæ: à qua veritate deuiauit diabolus per peccatum ſuperbiæ, & deſeruit ordinationem naturæ ſuæ: quæ erat vt deo ſubiiceretur continue, nec ſtetit in veritate vocis & loquelæ: quia mendax eſt, & pater, id eſt, inuentor eius, ſcilicet mendacii: ſicut deus pater eſt veritatis. Ante ipſum nó erat menda-

K Filiatio vera.

L

Deũ patrẽ habentes.

Filii diaboli.

M Homicida animarum occiſor eſt.

pſal. 56

Res veræ quæ ſint.

A mendacium: ab ipſo, & per ipſum eſt factum, vt ſit omnis homo mendax. Ille quidē dicitur mendax, non tantum pater mendacij, qui mendacium ab aliis in mentem refert, ſed mēdax eſt & pater mendacij, qui non ſolum refert illud, ſed & facit: & propter hęc diabolus dicitē pater mendacij: quia primū mendacium adinuenit dicens mulieri: Nequaquam moriemini.

Mendacij pater.

Gene.3.

Hanc ergo proprietatem, hanc nephariam hęreditatem filiis ſuis diabolus dereliquit, vt mētiantur & patrem ſuum diabolum mentiendo ſequantur. Cum enim mentiūtur à diabolo accipiuntur, & eum imitantur. Attendant mendaces illud verbum Chriſti dicentis: Ego ſum via veritas, & vita: quia recedendo a veritate, recedunt a via & vita. Tales ergo tanquā illegitimi in religione Chriſtiana merito ſunt habendi: quia a deo patre degenerantes facti ſunt filii diaboli.

Ioā.14.

B O quam multi ſunt huiuſmodi filii diaboli etiam religioſi, & quam plenus eſt de eis mundus. Et vtinā omnes tales characterem patris ſui diaboli in fronte geſtarent vt cognoſcerentur: ne alii per eorum mendacia deciperentur. Sed heu aliqui habent frontem meretricis, & parum erubeſcunt de mendaciis. Vt quid terram occupant tales peſtiferi ſeductores, errantes & in errorem mittentes: ac ſi patrem ſuum qui vniuerſum orbem ſeducit imitantes. Mendax ergo in loquendo, & mendacia fingēdo, proprietatem diaboli aſſumit malè viuendo. Vnde dicit Auguſt. Quod diabolus non ſpeciale nomen eſt, ſed cōmune: & in quocunq; opera diaboli fuerint inuenta, diabolus eſt appellandus: operis enim nomen eſt; non naturæ. Erubeſce ergo o Chriſtiane, & maximè tu religioſe, de hoc nomine, & ab omni mēdacio abſtine: quia in quolibet Chriſtiano debet eſſe veritas tanta, vt inter iuramentum & ſimplicem affirmationē nulla ſit differentia.

Diabolus nomē cōmune officij.

Veritas in Chriſtiano.

C Et quia ſolent innocentes antequam ſubeāt iudicium paſſionis, expetere iudicium examinationis: ideo dñs noſter ſciens Iudæos in mortē ſuā conſpiraſſe, iudiciū examinationis ab eis expetiit: ad oſtēdendā ſuā innocentiā & Iudæorū malitiā, & ad conuincendā apertius eorum iudiciariam iniuſtitiam. Quamuis enim vltro mortem pati voluerit: ipſe tamen Chriſtus ſuā innocentiam omnibus manifeſtam eſſe voluit. Vnde dicit: (Quis ex vobis) coram quibus palā docui, & miracula feci (arguet) & reprehendere poteſt me de peccato? quaſi diceret: vos vultis me interficere: oſtendite peccatum quo meruerim mortem: quod ſi non poteritis manifeſtum erit, quod me innocenter occiditis. Secundum Greg. Penſanda eſt manſuetudo dei qui venerat, peccata relaxare: quia non dedignatur ex ratione oſtendere ſe peccatorem non eſſe, qui etiā ex virtute diuinitatis poterat peccatores iuſtificare. Et ideo cum non poſſitis me de peccato arguere (ſi) id eſt quia (veritatē dico vobis) quoniam ſ. dico me filium dei (quare vos non creditis mihi) & in me, ex quo non ſum peccator ſicut cæteri? Et ſubdit cauſam dicens. (Qui eſt ex deo) nō natura, ſed fide; nō

Manſuetudo Chriſti.

D ore, ſed amore & per conformitatem voluntatis (verba dei audit,) & hoc aure cordis, nō ſolū corporis audit ea libenter & amat, quia quilibet libenter audit doctrinā ad quā affectum habet quia quaſi cōnaturalis eſt. Ille enim quia veraciter in deum credit, ac veraciter deū timet & diligit: dei verba libenter audit. Qui verò nō habēt fidem nec amorem, ſicut Iudæi erāt: verba dei audire non poſſunt. In his verbis domini vnuſquiſq; conſcientiā ſuā probare pōt, vtrū ex deo ſit an nō: qui enim verba dei & cœleſtem patriā deſiderare, carnis deſideria & mūdi gloriā contemnere, aliena nō appetere & propria largiri, & alia huiuſmodi iubentis libenter audit, & libentius opere complet: nullo modo ſe ex deo eſſe dubitet. Qui verò væcors & durus verba dei audire cōtemnit: vel ſi hoc aure corporis audierit, & tamē nullo ſtudio vel labore in opus mittere conatus fuerit: profecto ſe ex deo nō eſſe oſtendit.

Audimus ad quæ afficimur.

Verba dei audiendo ex deo ſumus.

E Et tales erāt illi, quibus cōcludendo a dño hic dicitur (Propterea vos nō auditis,) i. non recipitis verba dei ex ore meo, & mihi nō creditis, (quia ex deo nō eſtis,) propter vitiū quod a deo nō eſt: ſed à diabolo ſuggeritur, & à mala voluntate perficitur. Et quia non eſtis ex deo, non habentes fidem nec amorem: ſequitur ꝙ ſitis ex diabolo, nō per creationē, ſed per imitationē. Vnde Auguſt. Cum dicit ex deo non eſtis: noli attendere naturam, ſed vitium: ex deo quidem ſunt ſecundum naturā, ſed ex deo non ſunt vitio & praua affectione. Eſt aūt ſecundum Gregorium triplex gradus malè affectorum. Non ſunt nonnulli qui præcepta dei nec aure corporis, i. exteriori auditu percipere dignantur: quidā vero percipiunt, ſed nullo mentis deſiderio cōplectuntur, non habentes voluntatem implēdi quæ audiunt: quidā autem libenter audiendo compunguntur, ſed poſt lachrymas tribulationibus preſſi aut delitiis allecti ad iniquitatem reuertuntur: hi profectò verba dei nō audiūt, quia exercere in opere contēnunt.

Affectorū gradus.

F Licet ergo oēs ſint filii dei per naturā: illi tñ ex diabolo per vitiū ſunt, q verba dei nō diligunt. Qui verò ex deo generationis adoptione renati ſunt, audiunt verba dei & cuſtodiunt. Dum terra eſt ſub tecto & non cōpluta, latet quos fructus ſit ferre apta: ſed ſi eſt ſub aere nudo & cōpluta, patet quis fructus veniat ex ea. Igitur ſi diuinus ſermo ſit tibi grauius, & quaſi ſarcinat aures: time ne ſis præſcitus cum Iudæis quos imber verbi cōpluit, & ipſi ſpinas & tribulos exercuerunt: quo patuit quòd terræ maledictio proxima erat, quam ignis deuaſtare debuit. Et quia Iudæi conuicti ſunt nō eſſe filii Abrahę vel dei, ſed diaboli: ideo neſcientes contradicere veris, contradicunt iniuriis: & ingerunt conuicia, quia reſiſtere non poſſunt ex veritate aliqua. Modus enim hominum qui neſciunt rationabiliter reſpondere, eſt ad conuicia ſe conuertere: & ideo Iudæi non habentes quid rationabiliter Chriſto reſpōderent, ad conuicia ſe cōuertunt. Vnde contradicentes dicunt eum Samaritanum eſſe, & dæmonium habere: he-

Conuicto de peccato modus.

G cèt enim Chriſtus eſſet genere Iudæus & non Samaritanus:tamen vocant eum Samaritanũ ex cauſis pluribus.Samaritani.n.qui erant Gẽtiles, Iudæis infeſti & odibiles erant, eo quòd terram eorum poſsidebant: & ideo vulgare erat apud Iudæos, quòd homines malos & eis odibiles etiam ſi Iudæi eſſent vocabant Samaritanos:talis autem erat Chriſtus ſecundũ opinionem eorum, quem credebant arguere eos propter odium:ideo vocabant eum Samaritanum,& quaſi aduerſarium. Vel quia Samaritani partim legem ſeruabant, & partim non ſeruabant:videntes Iudæi Chriſtum in aliquo legem ſeruantem & in aliquo diſſoluentem, vocabant eum Samaritanum, quaſi à lege diuina alienum.Vel a Samaritanis cum quibus conuerſatus erat,eum Samaritanum quaſi peccatorem vocabant:quia peccatores illos reputabant,nec eis couti volebant. Dicebant etiam eũ dæmoniũ habere,propter mirabilia quæ faciebat,quæ magicis artibus imputabant: vel quia cogitationes & ſecreta eorum reuelabat & frequenter dicebat: quod dæmoni attribuebant, cui tamen cordium occulta ſunt abſcondita. Vel quia aliquando quædam alta,& ſubtilia loquebatur quæ non intelligebant, credebant ꝙ quaſi dæmonio plenus loqueretur, & eũ arrepticium reputabant.Dominus autem hic, ſicut & vbiq; ad patientiæ & manſuetudinis exemplum nos prouocat quia manſuetè iniuriã declinat.Accepta iniuria non iraſcimur, neq; cõuitiis cõuitia reddi.&, vt dicit Petrus,cùm malediceretur non maledicebat. Et attende ꝙ licèt dñs Iudæos ſæpe docendo, vel corrigendo durè & aſperè reprehenderit: tñ dura verba vel facta inferentibus,nunquã vel hic vel alibi durè vel aſperè reſpondit. Erudiens nos ſecun Chryſoſtomum,quæ ad deum pertinent,vindicare:quæ verò ad nos,deſpicere. vnde cùm in veritate eis reſpondere poſſet, vos dæmonium habet: tñ noluit,ſed malũ quod in eis eſſe cognouit,patienter tacuit:imitabilem nobis patiẽtiam oſtendens,vt quoties à proximis iniurias patimur,eorum etiam vera mala patienter taceamus.ne fortè talis correptio non ex dilectione,ſed ex odio nata videatur. In his ergo, ſecundum Gregorium,ſuperbia noſtra confunditur,quæ ſi exagitata vel leuiter fuerit, atrociores iniurias reddit,quã acceperat: facit mala quæ poteſt,& minatur facere quæ non poteſt. Duo quippe ei illata fuerant: vnum negauit, & aliud tacẽdo cõſenſit. Tacuit quod recognouit,& patienter repulit quod dictum fallaciter audiuit.Dæmoniũ ſe non habere reſpõdit, ſed tñ Samaritanum non eſſe negauit.Quia.n.Samaritanus interpretatur cuſtos, & ipſe præcipuè cuſtos noſter eſt:nõ.n.dormitat qui cuſtodit Iſrael: ideo ſe Samaritanum eſſe nõ negauit.Negauit autẽ dæmonium habere: diabolus .n.honori dei reſiſtit:qui ergo honorẽ dei quęrit, alienus à diabolo eſt, & ideo Chriſtus qui honorificat patrẽ ſuum.ſ.deum, dæmoniũ nõ habet.vnde ait: Sed honorifico deum (patrem meũ.)declarando eius virtutẽ in miraculis, & omnia ei attribuendo, pro cuius honore (vos me inhonoraſtis,)per falſa opprobria, & qđ virtuti diuinæ attribui debet,dæmoni aſcribẽdo.Imò in hoc quòd inhonoraſtis me,inhonoraſtis & patrem meum: qui.n.non honorificat filium,non honorificat patrẽ qui miſit illum. Item habens dæmonium,qui eſt rex ſuper oẽs filios ſuperbiæ,ſuperbus eſt, & ſe extollit quærendo gloriã ſuã:(ego aũt non) ſic:non.n.(quęro gloriã meã,)ſicut ſimulatores,qui ſe oſtendunt,& quærunt videri quod non ſunt.Et verè non quærit, qui ſemetipſum exinaniuit formã ſerui accipiens. Non quæſiuit in iſto mũdo gloriam,nec vllam magnificentiam:venit.n.vt doceret omnem mundi gloriam contemnendã. Inquantum homo eſt loquens dicit: (ego gloriã meã non quæro)ſolus.n.deus eſt,qui poteſt gloriam ſuam quærere abſq; culpa & peccato: alii autem non niſi in deo.Sed(eſt qui quærat) veram & debitam gloriam meã(& iudicet,).ſ. iudicio diſcretionis,ideſt, à gloria veſtra humana:& ſecundum ſeculum diſcernat & ſeparet.ſ.pater meus qui me & glorificantes me remunerat, & vos & omnes qui me non glorificant dãnat.Cùm itaq; filius dei multa ſigna faceret,& virtutes multas oſtenderet, gloriã ſuã non quæſiuit: vt nos eius exemplo inſtructi diſcamus de bono quod agimus nõ gloriari, & cùm a patre omne iudicium ſibi datum eſſet: illatas iniurias patris iudicio ſeruauit, ut nobis inſinuaret quantum nos eſſe patientes debemus, dum ſe vlciſci non vult & ipſe qui iudicat. Accepta ergo contumelia meditemur in opere vocem domini illam, (ego non quæro gloriam meam:eſt qui quærat & iudicet.) Et quia,ſecundum Gregorium,cum malorũ peruerſitas creſcit,nõ ſolũ prædicatio frangi non debet, ſed etiã augeri:ideo dominus poſtquam habere dęmoniũ dictus eſt, prædicationis ſuæ beneficia largius impendit. In quo oſtenditur magna Chriſti benignitas: quia illis à quibus tantũ receperat conuitia, non negauit ſuæ doctrinę beneficiũ.vnde dicit:(amẽ amen,) id eſt fideliter (dico vobis: ſi quis ſermonẽ meũ ſeruauerit,) nõ ſolum fide,ſed etiã vita & opere: (mortẽ nõ videbit,)id eſt nõ experietur(in æternũ,)hoc eſt ęternæ mortis amaritudinẽ,ſed vitã habebit ęternã.Deinde ex his verbis domini volentes oſtendere eũ habere dęmoniũ, dixerũt: (Abrahã mortuus eſt & prophetæ,) ſed fundabant rationẽ ſuã ſuper falſum, ſcilicet ꝙ Chriſtus dixiſſet de morte tẽporali,qui tãtũ intellexerat de morte ęterna:& poſt pauca ſubiũgit:(ſi ego,)ſcilicet ſolus,ſine patre meo (glorifico me ipſum,)ſcilicet inaniter: & quęro gloriã meã pręter regulã diuinæ veritatis, vt uos mihi imponitis(gloria mea)quã dicitis meam (nihil eſt,)& falſa,quia falſum eſt nõ ens,& nihil. Gloria mundi nihil eſt,quia eſt fumus trãſiens,& vẽtus tumẽs,& ad nihil culpæ & ad infernum deducens. Sed gloria mea eſt à deo patre, à quo nullum falſum põt eſſe.(Eſt enim pater meus ſubſtantialis. (qui glorificat me) voce,& per miraculorũ operationẽ: & poſtea glorã

Margin notes (left): Samaritanus ſcitur vocatus Chriſtus. — Dæmoniũ habere dicitur ſaluator. H — 1. Petri 2. — Reſponſio Chriſti ſemper mollis. I — Mala ꝓximi tacenda. — Impatientia noſtra. — Samaritanus. — Pſ.120.

Margin notes (right): K — Phili.2. — L — Gloriã ſuã non quęſiuit Chriſtus. — Ioan. 5. — M

A glorificabit per reſurrectionis, & aſcenſionis gloriam,(quẽ vos dicitis: quia deus noſter eſt,) per operum imitationem, ſed hoc eſt falſum quod probat dicens: (& non cognouiſtis eum,) .ſ. per fidem formatam, in qua cõſiſtit dei ſimulatio per adoptionem. Et quia dicentes, (nunquid tu maior es patre noſtro Abraham?) reputabant dominũ eo minorem: ideo oſtendit ſe eſſe maiorẽ, quàm Abraham: quia Abrahã ab eo tanquam à maiore bonum redemptionis expectat ſibi promiſſæ. vnde dicit (Abrahã pater veſter,) ſecundum carnem, de quo .ſ. gloriam. ni: credens (exaltauit) in ſpiritu ſperando, (vt videret diem meum) intelligendo & cognoſcendo tantum myſterium, quia deſiderauit cognoſcere tempus aduentus Chriſti, quod eſt videre Chriſtũ in ſpiritu: & vidit in figuris & fide diẽ æternitatis, & diẽ futuræ tẽporalis meæ natiuitatis,

Chriſti dies Abrahæ viſa.

B quando in figura triũ angelorũ, ſibi apparẽtiũ, cognouit trinitatis myſteriũ

Gen. 18.

& quando dictũ eſt ei, in ſemine tuo benedicentur oẽs gẽtes terræ: & in oblatione Iſaac, in loco qui ideo dictus eſt dñs videt. Qui dñs fecit Abrahã videre occultũ Chriſti myſteriũ (& gauiſus eſt,) ꝓpter beneficiũ à me vt à maiore ſibi promiſſum.

Gen. 22. Gen. 26.

Gaudiũ Abrahę de Chriſto.

Ineffabili namq; gaudio exultare potuit, quando & verbũ apud patrem manens, & idem aliquãdo in carnem venturũ nõ de patris gremio receſſurum perſpexit. quãdo eũ de ſtirpe ſua naſciturum præuidit, per quẽ non ſolum ipſe ſaluaretur: ſed etiam totus mũdus redimeretur, & facta eius de Chriſto repromiſſio impleretur. Et cũ Iudæi ſolã in eo ætatem carnis nõ diuinam naturã penſantes, & de verbis ſuis mirantes dicerent ad eũ (quinquaginta annos nondũ habes, & Abrahã vidiſti?)

C qui .ſ. ante mille annos eſt mortuus quaſi dicerent, hoc eſt impoſsibile: volens eos ab intuitu carnis ad deitatẽ trahere, reſpondit eis: (Antequã Abrahã fieret,) .ſ. temporali generatione: (ego ſum) æternaliter manens; non dicit Abraham eſſet, ſed fieret: quia Abraham creatura fuit: nec dicit ego fio, ſed ego ſum, quod eſt verbum ſubſtantiuum: quia non creatura, ſed creator eſt omnium.

Eſſe & fieri.

Vbi oſtenditur eius æternitas coniungendo verbũ præſentis .ſ. ego ſum, cũ verbo præteriti .ſ. antequam fieret: quia æternitas omni tempori aſsiſtit. Vnde deus ſolus habet eſſe perfectum: quia illud perfectum eſt, cui nihil deeſt extra ipſum: & ideo diuinũ eſſe cũm totum ſimul ſit, nec quicquam de illo præterierit aut futurum ſit perfectiſsimum eſt: noſtrum autem eſſe quia habet aliquid extra ſe imperfectum eſt. deeſt .n. nobis aliquid quod noſtro eſſe iam præterijt, vel quod futurum eſt. Quantum ergo ad ſubſtantiam diuinitatis Chriſti eſt ante Abraham: ſed ſecundum naturam aſſumptam fuit poſt Abraham. Vnde Chriſtus vidit Abraham oculo diuinitatis, & Abraham vidit Chriſtum oculo cordis, fide videlicet illuminatus. At infideles inſenſati Iudæi conſiderantes ꝙ æternitas non niſi deo conuenit: & ꝙ ſe per æternitatem deum eſſe profiteretur & oſtenderet; iſtaq; æternitatis verba

Eſſe dei

D intelligere & ſuſtinere nõ valẽtes, reputabant eã blaſphemiã: quodq; ꝓ tali blaſphemia dẽt lapidari. & ideo ſecũdũ legis mandatũ eũ tãquã blaſphemũ, lapidare volẽtes, (tulerunt lapides vt iacerent in eũ,) ſicut in blaſphemũ & mortis reũ. Quia .n. nõ volebant ſapiẽtiæ quæ loquebatur reſiſtere: nec ſciebant verbis eius rationabiliter cõtradicere loquẽdo: ideo cõuertẽtes ſe ad lapides cõtradixerũt corporaliter perſequẽdo: & quẽ intelligere cuiuſq; ſermoni reſiſtere nõ poterãt, cũ lapidibus obruere quærebãt. Lapides .n. cordis contra veritatẽ, ac duri & inflexibiles ad credendũ erant: & eorũ animus facto eorũdẽ cõſonabat. Vñ ad hoc ſignificandũ lex ſcripta eſt in tabulis lapideis per dñm. Vbi Aug. Tanta duritia quo curreret, niſi ad lapides ſibi ſimiles? Sed dñs qui ſolo verbo eos ſuperare poterat, vindicare ſe noluit: quia pati venerat, & hoſtes ſuos non poteſtate ſed humilitate vincere: & ideo abſcondit ſe vt homo & vt humilis:

Lapides Iudæis cõgruẽtes.

E (& exiuit de templo,) quia commendanda erat patientia, non exercenda potentia (Abſcondit ſe) non timore mortis: neque impotentia reſiſtendi eis, ſed cedens furori eorum vſq; dum veniret hora paſsionis & docens nos furore hoſtium quandoque & pro tempore declinare. (& exiuit de templo) ab eis, deſignans derelictionem Iudæorum, & tranſitum ad gẽtes.

Domini abſcõſio

Notandũ aũt ꝙ dominus aliquando fugiebat, aliquando occurrebat, aliquando ſe occultabat. Fugiebat quidem honores, vt quando venturi erat vt facerent eũ regem: occurrebat ſuis crucifixoribus, quando volebant capere eũ: abſcondebat ſe ſicut hic patet à Iudæis furentibus, vt occaſionẽ furẽdi ſubtraheret ab eis. Per iſta tria exẽpla, dat nobis tria ſalutaria documenta .ſ. vt fugiamus mundi proſpera: deſideremus pro Chriſto pati aduerſa: & vitemus iurgia:

Fuga domini. Domini occurſus.

F Nos autem contrarium facimus quia honores appetimus & procuramus aduerſa fugiamus & vitamus: & litigijs nos immiſcemus. Cõſidera hic (vt ait Greg.) ſaluatoris noſtri manſuetudinẽ & humilitatẽ. qui cũ potentia diuinitatis nutu tacitæ mentis ſuos perſecutores poſſet ſubitò in pœnas mortis obruere, tanquã prouidus humiliter ſe abſcõdit. Hoc aũt fecit propter tria. Primò quia tẽpus mortis ſuę nondũ aduenerat. Secũdò, quia tale genus mortis non elegerat. Tertiò, vt daret nobis intelligere, ꝙ liceat perſecutores declinare: & hoc quãdo eſt perſecutio perſonalis, ſecũdũ illud quod dixit diſcipulis. Si vos perſecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam. Sed qñ non eſt perſecutio perſonalis: tunc prælatis nõ licet fugere, vt patet de mercenario & paſtore. Ideo ẽt abſcõdit ſe ab eis corpore, quia nõ merebantur eũ videre mẽte. Vnde Greg. Illis ipſa veritas abſconditur, qui eius verba ſequi contemnũt, quia eam quam non inuenit humilem veritas fugit mentẽ. Et Aug. Tanquã homo à lapidibus fugit, ſed vę illis à quorũ lapideis cordibus deus fugit. ſecũdũ Auguſtinũ. Non abſcondit ſe in angulo tẽpli quaſi timens, aut in domunculã fugiens, vel poſt murum aut columnã diuertens: ſed cœli-

Abſconſionis cauſæ.

Math. 10. Ioã. 10.

Abſcondẽdi locus & forma.

G ea poteſtate ſe inuiſibilem inſidiantibus conſtituens, per medium illorum exiuit: à ſuis tamẽ diſcipulis videbatur, quia illi eum ſequebãtur. Hoc ergo exemplo ſuo dñs nos inſtruit vt locum iræ demus: & vt perſecutorum ac malorũ ſæuitiam quantũ ſine fidei periculo fieri põt, fugiamus. Vnde Grego. Quid autem nobis hoc exẽplo loquitur: niſi vt & cùm reſiſtere poſſumus, irã ſuperbiẽtium humiliter declinemus? Quanta humilitate irã proximi fugere debeat perpendat homo, ſi furores iraſcentium abſcõdendo ſe declinauit deus. Nemo ergo ſe contra acceptas cõtumelias erigat: nemo conuitiis cõuitium reddat. Imitatione etenim dei glorioſius eſt iniuriam tacendo fugere, quàm reſpondendo ſuperare. Hæc Grego. Sunt autem multi qui Iudæorum duritiam reprehendunt, ſed ſuam minimè attendunt. Vnde Gregor. Quàm H multi ſunt hodie, qui Iudæorum duritiam deteſtantur, quia prædicationem domini audire noluerunt: & tamen quales illos arguunt fuiſſe ad fidem, tales ipſi ſunt ad operationem. Præcepta dei audiunt, miracula cognoſcunt: ſed conuerti à ſuis prauitatibus renuunt. Hæc Gregorius. Conſpice hic dominum Ieſum bene, & cum vehementi dolore, quomodo volẽs Iudæorum furori cedere abſcondit ſe: & intuere ipſum ac diſcipulos tanquam imbecilles mœſte & inclinato capite recedere; & eis ex corde compatere.

Abſcondendi occaſio

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, qui ad audiendũ verbum dei nos inuitas: doce nos cõtumelias & iniurias ſufferre, propriã gloriam non quærere: veritatem vitæ, iuſtitiæ, & doctrinæ ꝓpter ſcandalum vitandum non omittere: I propter iteratam contumeliam & iniuriam à prędicatione nõ deſiſtere. Ieſu Chriſte ſumma veritas, bonitas, iuſtitia, miſericordia, largitas, munditia, ſobrietas, humilitas, charitas; qui lapidaris, & abſconderis à mendacibus & malitioſis, iniuſtis, impiis, cupidis, immundis, luxurioſis, ſuperbis & odioſis: ne exeas à templo animæ meæ: redde me corrigibilem, & tecum per omnia concordantem. Amen.

De cæco a natiuitate, illuminato.
Caput 85.

Ioan. 9. ET præteriens inde Ieſus, in exitu templi (vidit hominem cæcum à natiuitate,) qui ibi ſedebat mendicãs eleemoſynam ab ingredientibus in templum: & diligẽter intuitus eſt eũ Ieſus, vt dicit Chryſ. quaſi vellet aliquid agere circa eum, vt ex hoc ſe miſericordẽ ad miſerum oſtẽderet: & diſcipulos in admirationem, & ad quærendum prouocaret: & ideo diſcipuli moti ſunt ad quærendum de cauſa cæcitatis eius dicentes (Rabbi quis peccauit: hic, aut parentes eius, vt cæcus naſceretur?) in vindictam. ſ. talis ſui, vel parentum peccati. Putabant. n. pœnam ſine culpa non infligi: & ideo crediderunt ꝙ peccatũ ipſius, vel parentes eius eſſent cauſa huius cæcitatis. Ieſus autẽ nõ negat K ſimpliciter ipſum peccaſſe, vel parentes eius: ſed ſolum ad id de quo eſt interrogatus, dicẽs: (Neq; hic peccauit, neq; parẽtes eius,). ſ. vt deo cæcus naſceretur: quaſi diceret, Neq; peccato proprio cæcus natus eſt: quia ante natiuitatem peccare non potuit: in quo apparet quæſtio apoſtolorum ſimplex quantum ad hanc partem: nec mirum, quia adhuc rudes erant ante ſpiritus ſancti receptionem. vel poteſt eſſe ſenſus talis: (Rabbi quis peccauit, & cætera.) Hoc eſt, verũ peccatũ originale huius: an peccatum actuale in parentibus fuerit cauſa cæcitatis iſtius? Oẽs. n. filii iræ naſcimur: filius autẽ iræ meritò punitur. Et obiicitur quia ſic quilibet puniendus eſſet, cùm quilibet in originali concipiatur. Dicendũ ꝙ miſericordiæ diuinæ eſt qñ alicui parcitur: iuſtitiæ autẽ eſt, qñ aliquis punitur, vnde in Threnis: Miſericordiæ dñi L multæ, ꝙ non ſumus conſumpti. Thre. 3. Et apoſtolus: Omnes peccauerunt, & egent gratia dei: Rom. 3. & ſic quæſtio ad hanc partem fuit bona. Neq; peccato parentum hoc cõtigit, licet peccauerint. Vbi ſciẽdum ꝙ eſt duplex pœna, qua homines puniuntur. Vna ſpiritualis, quãtum ad animam, qua nunquã filius pro parte punitur: quia anima filii nõ eſt ex patre, ſed à deo. ſ. per creationem. Alia corporalis quantum ad corpus, qua filius, cùm quantum ad corpus ſit res quædam patris, pro patre punitur temporaliter: hoc eſt malus pater in filio, vt filium vidẽdo torqueatur. (Sed) hæc cauſa cæcitatis huius. ſ. (vt manifeſtentur opera dei in illo,) in eius illuminatione mirabili; ac ſi dicat, Non eſt cæcus natus ad punitionem peccati: ſed potius cæcitas iſta eſt diſpenſatiua, vt manifeſtato opere mirabili, in eius illuminatione filius dei manifeſtet, & diuina eius virtus declaretur; & ſic ad fidẽ M homines ædificentur. Vbi conſiderandum ꝙ egrediens de tẽplo ſtudioſe venit ad opus ſui manifeſtatiuum. Ipſe enim vidit cæcum: & nõ cæcus acceſſit ad eum. vnde dicit Chryſ. Quòd exiens de templo curauit cæcum, & abſentatione furorem mitigãs: & per operationem ſigni duritiam & inſenſibilitatem eorum molliens: & his quę dicta ſunt fidem faciens. Et expuit in terrã: vt oſtenderet quòd virtus ſanatiua quodãmodo erat ab eius humanitate, in quantũ eſt organum diuinitatis: ſaliua. n. fluit a capite: (& fecit lutum ex ſputo,) vt oſtenderet ſe eſſe illũ, qui formauit primũ hominẽ de limo: (& liniuit lutum ſuper oculos eius) ſic & homo excæcatus per peccati delectatione apponere debet, pro remedio peccati vtilitatem: (& miſit eũ ad natatoria Siloe) ad lauandũ: vt cæcus tranſeundo ſic per ciuitatẽ linitus luto, à multis videretur: & per conſequens miraculũ magis, diuulgaretur, & firmaretur, (quod interpretatur miſſus:) hoc addit euãgeliſta volens interpretari nomen Hebraicũ, & ad deſignãdum myſteriũ Chriſti, miſſi ad ſalutem hominũ: & abiit & lauit, & venit videns nõ virtute luti vel aquæ: ſed virtute diuina qua fuit illuminatus. Eſt autem Siloa fons ad pedem & radicem montis Sion deſcen-

Pœna duplex hominibus inflicta.

Siloa quid eſt

A deſcendendo in vallem Ioſaphat,qui non iugi
bus aquis:ſed in certis horis per concaua ter-
rarum ebullit,quia non ſingulis & continuis,
ſed interpolatis diebus,ter vel quater in hebdo
mada dulces aquas ex viſceribus ſuis emittit:
de quibus cùm exciperentur,quaſi ſtagnũ non
longè a fonte conſtructum erat, quam colle-
ctionem modò piſcinam, modò natatoria ſcri
ptura vocat.Ibi eſt & fons virginis Mariæ, de
Fons Mariæ. quo ipſa aquam pro ſe, & pro ſuo filio hauriе
bat, & ſuos pannos lauabat.Erat autem ſabba-
tum quando hæc fiebant: & ideo Phariſæi hæc
cognoſcentes reprehendebant: ſed errabant,
quia opera ad dei magnificentiam ordinata li
citè in ſabbato fiebant. Vnde Chryſ. Ipſe po-
Sabbatũ obſeruare. tius ſabbatũ cuſtodiebat qui ſine peccato erat.
Sabbatum.n.obſeruare ſpiritualiter, eſt nõ ha
bere peccatum: & hoc admonet deus, quando
B commendat ſabbatum:omne opus ſeruile,non
facietis in eo. Quid ſit opus ſeruile, à domino
audite: Omnis qui facit peccatũ,ſeruus eſt pec-
Ioan.8. cati.Sed iſti ſabbatum carnaliter obſeruabant,
ſpiritualiter violabant.Hæc Chry.Ecce quomo
do hi traditionibus ſuis innitebantur,vt nullo
modo violari eas permitterent:& mandata dei
magis neceſſaria omittebant, colãtes culicem,
& glutientes camelum.Sic & hodie multi ſuas
traditiones & inſtituta magis ſequuntur & ob
ſeruant,quàm dei mandata:ſimiles in hoc Pha
riſæis in opere,ſed timeant ne etiam in merce
dis retributione.Et cùm ſchiſma & diſſenſio in
de fieret,cæcus illuminatus conſtanter & viri-
liter etiam contra maiores Iudæorum partẽ
domini defendit.In quo gratitudo eius magna
apparuit: & per hoc etiam oſtendit quòd quili
bet gratanter & conſtanter beneficium diuinũ
recognoſcere debet.Conſtans athleta & immo
C bilis confeſſor veritatis, apertè fatetur benefi-
cium,ne incurrat ingratitudinis damnum.An
nuntiat gratiam,euangelizat & confitetur libe
rè veritatem ad gloriam dei & laudem: hoc
non niſi à domino,nec à diſcipulis niſi deus e
ſet in eis,fieret. Vnde Chryſ. Vides præconem
Veritatis præco. veritatis:vides quanta audiuit ex initiis, & quã
ta paſſus eſt,& per verba,& per opera: & quali
ter teſtatus eſt:non enim verecundatus de prio
ri cæcitate,neq; formidauit furorem plebis,ne
q; renuit oſtendere ſeipſum,vt prædicet bene-
factorem:hæc autem ſcripta ſunt,vt & nos imi
temur.Et iterum hæc veritatis eſt natura, per
quæ putatur inſidias ab hominibus pati, per
hæc fortior fit;per hæc claret,per quæ obum-
bratur.Mendacium verò ſibipſi obuiat: & per
Mẽdacium. ea per quę lędere veritatem videtur,per ea cla
riorem ea oſtendit.quod & nunc factum eſt,ſe
cundum eundem Chryſ.Ex iſta cæci conſtan-
tia apparet,quàm fortè quid ſit veritas: quæ ſi
Veritatis firmitas. deſpectos aſſumpſerit,claros & fortes eos facit
& oſtendit: & quàm imbecille quid ſit menda-
ciũ;quod etſi cũ fortibus fuerit, imbecilles eos
mõſtrat,& reddit.Tandem poſt longã concer
tationem maledixerunt ei,ſecundum ſuam re
putationẽ:licet magis eſſet benedictio, ſecundũ
veritatem:& dixerũt: (tu diſcipulus illius ſis.)

Vnde Aug.Maledictum eſt,ſi cor diſcutias, nõ D
ſi verba perpendas. Tale maledictum ſit ſuper
Diſcipuli Moyſi. nos,& ſuper filios noſtros.Et ſequitur,(nos au
tem Moyſi diſcipuli ſumus.) Moyſes prædica-
Chriſti diſcipuli. uit ſeruantibus legem,fertilitatem, & bona tẽ-
poralia, & propter hoc habet plures diſcipu-
los quàm Chriſtus,qui prædicauit paupertatẽ,
Eiici è ſynagoga. & ſimilia:(&) iniuſtè condẽnantes,(eiecerunt
eum foras:) extra ſynagogam, id eſt extra ſo
cietatem Iudæorum, tanquã excõmunicatum
& reprobatum: quod apud eos erat maximũ
opprobrium,ſicut apud nos excõmunicatio &
eiectio à ſocietate & cõmunione Chriſtiano-
rum.Ob cõfeſſionem quidem veritatis: & quia
domino adhæſit immobilis, eiectus eſt foras a
Iudæis Ipſe ne deum contemneret, voluit con
temni ab hominibus: nos verò ne ab homini-
bus contemnamur deum contemnimus. Dein-
de cùm cæcus curatus foras a Iudeis eiectus eſ
ſet,& ad Ieſum veniſſet, ab eo interrogatus & E
inſtructus etiam lumen fidei recepit: & fidem
ſuam quam corde credidit,ore confeſſus eſt di
cens(Credo domine,)& opere poteſtatis. quia
(procidens adorauit eum:) adoratione & ſer-
uitute latriæ: per hoc eius diuinam virtutem
oſtendẽs,& uerbo opus adiungens: nã proſtra
tio & adoratio debetur ſoli deo & creatori: in
ſignum quòd manu eius de nihilo ſumus cre-
ati:ſicq; eum credidit, & confeſſus eſt, verum
deũ & hominẽ. Quem ergo Iudæi repellebãt,
hunc Chriſtus recipiebat:quantò magis.n.quis
propter deum ab hominibus contemnitur,tan
tò magis à deo diligitur:&,quantò amplius ab
illis eiicitur, tantò amplius ab ipſo recipitur.
Vnde Chryſ. Qui propter veritatem & Chriſti
confeſſionem iniuria opprimuntur, hi maxi-
mè honorantur:quod in cæco factum eſt. Eie-
cerunt.n.eum ex templo Iudæi, & inuenit eũ
dominus templi: & eũ ſuſcepit: ſicut agonothe- F
ta athletam multum laborantem, & corona-
uit.Hæc Chry.Chriſtus itaq; hũc totum ſanat:
extrà oculos,& intus cor aperit.Iam dominus
agnus miſſus ad tollenda peccata mũdi, lauat
inuncto faciẽ cordis:iam mentis oculos illu-
minat, & ille confitetur non tantũ filium ho-
minis,ſed etiã dei. (Et) cõmendando cæcũ ex
deuotione, & fidei illuminatione,(dixit ei Ie-
ſus.In iudicium,).ſ.diſcretionis, non damna-
tionis:(ego in hunc mũdũ)qui cõplectitur bo-
nos & malos,(veni,).ſ.per aſſumptionem car-
nis,(vt)ſimplices & humiles (qui non vident,)
id eſt ſe non videre reputant & confitentur,ac
medicum requirunt, vt (videant) & illuminen
tur per fidem,& veritatis cognitionem:(ac)le-
giſperiti & ſapientes ſuperbi (qui vident,) id
eſt ſe videre præſumunt, & iactant, ac medi-
cum non quærunt (cæci fiant) amplius, id eſt
in ſua cæcitate permaneant,& indurentur per
infidelitatem: & quantum ad intuendam veri-
tatem nolentes ſuſtinere veritatis lucem, vt pa
tet impletum in hoc cæco nato:& in apoſtolis
qui propter ſuam humilitatem à Chriſto ſunt
illuminati.Sacerdotes autem & legiſperiti,pro
pter ſuam ſuperbiam ſunt excæcati. Item ex-

G ponitur hoc de illuminatione Gentilium, per fidei ſuſceptionem: & obtenebrationem Iudæorum, per fidei refutationem: quia antè reputabantur Gentiles cæci, & Iudæi videntes: modo è conuerſò Gentiles vident, & Iudæi cæci ſunt: vnde non accipitur hic iudicium cōdemnationis & præmiationis manifeſtum, quod in ſecūdo aduentu expectatur futurum: ſed iudicium diſcretionis credentium, & non credentiū occultū, quod in primo aduentu eſt factum, quaſi diceret. In hoc ꝙ te illuminaui, intellige quòd ego veni ſeparare pauperes ſpiritu à ſuperbis, vt illi illuminentur, iſti cæcentur. Et notat hic cauſam, quia ad hoc non venit finaliter, vt aliquis excæcaretur: ſed notat terminum, quia aduentus eius fuit ad hoc terminatus: ſicut boni medici operatio in deſperatis terminatus ad mortē. (Et audientes Phariſæi) repugnauerunt dicentes: (nunquid & nos cæci ſumus?) qui religioſi & literati in lege ſumus, & ſpiritualē viſum illuminatum habemus. Sed ex eorum reſponſione eos confutat dicens: (Si cæci eſſetis,) i. ignorantes ſcripturas & prophetias de me (non haberetis peccatum,) ſ. tantum quantum habetis: (nunc verò quia dicitis videmus,) i. reputatis vos intelligere ſcripturas (peccatum veſtrum manet,) i. aggrauatur, & magis punietur. Ex quo patet ꝙ ſcientes ſcripturas, & non obſeruantes eas, grauius delinquunt, & grauiorem pœnam incurrūt, ſecundum illud: Seruus qui ſcit voluntatem domini ſui & non facit, vapulabit plagis multis. Poteſt etiā exponi de corporali viſione miraculorum & operum Chriſti: quia ſi ea non vidiſſent, haberent aliquam excuſationem de hoc ꝙ ei non crediderunt: nunc autem quia viderunt, ideo peccatum eorū aggrauatur, & magis puniendi ſunt: vel (ſi cæci eſſetis) veſtra reputatione, i. ſi ex humilitate

H vos cæcos aduerteretis, ſeu reputaretis, recognoſcentes per humilitatem peccatum veſtrū, currentes ad veniam & medicum, (non haberetis peccatum:) quia ego veni auferre peccatū quod remittitur per gratiā, quæ non datur niſi humilibus, & de ſe nō præſumentibus. (Nūc vero) quia ſuperbè (dicitis, videmus,) id eſt, vos videre reputatis, ac veniam & medicum non quæritis: peccatum ueſtrum manet:) i. non remittitur, & in cæcitate inſidelitatis ueſtræ permanentis. Myſticè cæcus iſte a natiuitate, humanū genus eſt, habens cæcitatem ab Adam, vnde ſecundum mentem cæci nati ſumus: hæc enim cæcitas contigit in primo homine per peccatum: de quo omnes originē traduximus, non ſolum mortis, ſed etiam iniquitatis. Cæcus etiam ideo naſcitur omnis habens peccatū originale, quia priuatus eſt dei viſione. Cæcū ergo à natiuitate. i. omne genus humanum, dñs in hunc mundum veniens illuminauit. Spuit in terram, deitatem aſſocians naturæ humanæ: ac de ſaliua & terra lutum fecit: contemperando terrem ſapientiæ diuinæ: id eſt, deus homo factus eſt: per ſputum enim quod eſt ſaliua de capite deſcendēs, ſignificatur verbum, quod à deo capite omnium rerum procedit, & ſapiētia quæ ex ore altiſſimi prodiit: ſaliua enim eſt humor ſalſus: & ſal ſapientiā ſignificat: per

K terram verò caro & humanitatis, quā pro nobis ſuſcepit: liniuit autem ſeu vnxit oculos ſ. cordis ipſius cæci. i. generis humani, per fidem incarnationis Chriſti, quando fecit cate humenum quod interpretatur inſtructus: qui fidem habet, ſed nondum baptizatus eſt: & ideo mittit eum ad piſcinam, vt lauetur & illuminetur, id eſt, baptizetur, & in baptiſmo plenam illuminationem recipiat. Vnde ſecundum Dionyſiū: Baptiſmus dicitur illuminatio, quæ piſcina vocatur Siloe, quod interpretatur miſſus: quia quicunq; baptizantur, oportet quòd baptizentur in Chriſto, qui eſt miſſus a patre: & tunc eū illuminat: niſi. n. ille fuiſſet miſſus: nemo noſtrū eſſet ab iniquitate dimiſſus. Qui ergo de limo terræ hominem formauit, per idem genus luti humanum genus reformauit: & reformā

L do ſignificauit. vnde puluerē miſcens de ſputo, liniuit ſuper oculos cæci: q. d. ei, ego ſum qui puluerem de terra accipiēs hominē plaſmaui. In facto etiam huius cæci illuminati ſignificat modus curationis, cuiuslibet peccatoris iuſtificati: qui bene per cæcum intelligitur: peccatū .n. mentis oculos obtenebrat & obſcurat. Vbi notādum quod cæcitas ſpiritualis cauſatur tribus modis. Primò, a puluere cupiditatis terrenæ. Secundò, ex igne carnalis concupiſcentiæ. Tertiò, ex tumore ſuperbiæ. Plerunq; etiā peccator, vel ex conſuetudine peccandi, vel ex obſtinatione mentis, vel etiā ex obcæcatione diaboli, peccatum ſuum non videt: quia videre nō vult: nec peccatum, reputat peccatū. Vnde Grego. Cùm in graui peccato miſer homo labitur ſuadet ei diabolus ne pœniteat, ne confiteatur peccatum: leue & modicum in corde affirmat, miſericordiam prædicat, longum ſpatium vitæ promittit, vt permaneat in peccato ſuggerit

M vt ſic eum in contemptum dei, & deſperationē ſui inducat, & perdat. Ad huius cæci illuminationem tria neceſſe eſt concurrere. Primum eſt, diuinæ gratiæ præuenientis reſpectio. Et ſecundum eſt, cordis de peccatis compunctio. Tertium eſt, pura peccatorum confeſſio: hæc tria per ordinem deſignauit dominus in curatione iſtius cæci. Primum ſignificauit in eo quod dicitur, quòd vidit cæcum oculo ſ. miſericordiæ & gratiæ præueniēns, quæ ante omnia præexigitur, ſed ad conuerſionem peccatoris: homo. n. per ſe poteſt in peccatum labi, ſed per ſe reſurgere non poteſt ſine auxilio gratiæ dei. Niſi ergo dominus peccatorem oculo miſericordiæ reſpiciat: reſurgere non valebit. Secundum deſignauit dominus per hoc, quòd expuens in terram fecit lutum ex ſputo, quo liniuit oculos cæci. Per ſputum vel ſaliuā quæ à capite in os defluit, intelligitur diuina ſapientia, quæ ex ore altiſſimi prodiit: per terrā aūt intelligitur corpus humanum, quæ duo commixta fuerunt in Chriſto. ſ. verbum æternum, quod per ſaliuam: & caro humana, quę per terrā intelligitur: & hoc benedictum lutum eſt remedium cæcitatis noſtræ, ſi tamē ſuper oculos cordis

Marginal notes (left): Excęcādi alicuius cauſa nō venit Chriſtus. — Scire, & nō facere, grauat. — Luc. 12. — Myſticè Cæcitas mentis.

Marginal notes (right): Cæcitatis ſpūalis cāa. — Illuminatio neceſſaria. — Reſpectio dei — Cōpunctio cordis.

A cordis noſtri linietur: quod fit quãdo peccator ad conſiderationem dei, per peccatum offenſi, ad recognitionem vilitatis ſuæ propter peccatum, inducitur: tunc.n. nobile lutum Chriſti, ſupra uile lutum peccatoris ponitur, ex quo cõpunctio cauſatur. Prædicto igitur luto ſuo, tũc deus luteos oculos peccatoris linivit, quando eum ad conſiderationem ſuæ offenſæ, & vilitatis peccati, ac miſeriæ ſui ſtatus inſtigat & inducit. Vt autem peccator plene illuminetur ad rectam cogitationem, & veram cõpunctionẽ: oportet, quòd ex gratia dei conſideret hæc ſeptem. Primò, vt conſideret peccatum quod cõmiſit, vt poſsit videre peccati multitudinem, & omiſsionem boni, & commiſsionem mali cogitatione, locutione, & operatione, quinq; ſenſibus contra decem præcepta, contra ſeptem ſacramenta, in operibus miſericordiæ: & tunc dicat peccaui ſuper numerum arenæ maris & cætera. Item peccati magnitudinem, quòd tã magna peccata fecit, & contra tam magnum dominum, & dicat: pater peccaui in cœlum & coram te: & non ſum dignus, &c. Item peccati turpitudinem, quod tam turpia peccata fecit. Secundo, vt videat tempus quod amiſit: vide ergo quot dies, quot menſes, quot annos inaniter conſumpſiſti. Et quia ſecundum Bern. Omne tempus perdidiſti, in quo de deo non cogitaſti. Tertiò, vt videat pulchritudinem animæ, quam polluit, quæ pulcherrima fuit & digniſsima, quia ad imaginem dei creata: & quod ſe ſic turpiter vilificauit. Quartò, vt videat gratiam quã amiſit: & quanta bona per peccatum perdidit. O quàm multam gratiã multi negligunt: deus .n. ſemper paratus eſt dare, ſed pauci volunt accipere. Quintò, vt videat iram dei, quam prouocauit: & quod beneficiis dei ita ingratus fuit. Sextò, vt videat pœnam, quam meruit, quæ eſt æterna, amara, & diuerſa. Septimò, vt videat gloriam, quam perdidit, quæ eſt infinita: pro cuius guſtu ad vnam horam, ſecundum Auguſtinum, contemnenda eſſent omnia. His ſeptem cõſideratis, bene durum & lapideum cor haberet homo, qui non amara contritione cõpungeretur de peccatis ſuis. Tertium, quod eſt pura peccatorum confeſsio, deſignauit dominus per hoc quòd iſtum cæcum ſic linitum miſit lauare ſe per confeſsionem apud ſacerdotem. Quanuis.n. deus dimittat peccatum ad contritionem peccatoris, obligat tamen eum ad confeſsionem homini vice dei faciendam. Et talis abſolutio facta in confeſsione (ſecundum Auguſt.) reducit hominem ad baptiſmi puritatẽ. Præmiſsis autem tribus peractis, tunc incipit peccator videre: & ſic a ſua cæcitate diuina gratia curatus procidat humiliter, & adoret ſupliciter gratias agens deo. Signũ verò eſt quòd peccator ſic illuminatus eſt, quãdo clarè videt & cognoſcit. Illa autẽ cognitio in duobus conſiſtit, ſ. in cognoſcendo deum, & in cognoſcendo ſeipſum. Cognoſcere deum in præſenti eſt cognitio ſuæ potentiæ & ſuæ bonitatis. Cognitio autem potentię generat in nobis timorem, qui timor facit recedere à malo: cognitio bonitatis generat in nobis amorem, qui amor ducit nos ad bonum faciendum. Cognitio autem noſtri generat in nobis humilitatem, quæ eſt mater omnium virtutum. Et ſic patet quòd hæc duplex cognitio, ſcilicet dei & noſtri, eſt cauſa totius noſtræ ſalutis: nam cognitio potẽtiæ dei generat timorem, qui facit vitare malũm: cognitio bonitatis dei generat amorem, qui facit operari bonum: cognitio noſtri generat humilitatem, quæ nos conſeruat in euitatione mali & in operatione boni. Tempus igitur obſeruemus & ab intemporaneis abſtineamus: ne cum cæcis Iudęis illud in vanitatibus conſumentes, cum ipſis in cæcitate maneamus. Vnde ait hoc loco Chryſoſtomus: Dedit tibi vitæ terminum deus ad curandam animã: tu verò inaniter, & vane conſumis. Et ſi argentum paucũ conſumpſeris, ſimpliciter damnum rei vocas: dies autẽ tuos conſumens in põpas, nullum putas facere inconueniens. Cõgruo exiſtente in letaniis & orationibus conſumere vitam tuã omnem: tu in tumultibus & turpibus verbis & iucunditate intẽperantea, operibus & laboribus laſciuis vitam tuã conſumis inaniter & in malo tuo; neſciens ꝙ omni rei magis parcere oporteret quàm tempori. Aurum ſi cõſumpſeris poteris rurſum recuperare: tempus verò ſi perdideris difficile id reſumes: parum.n. nobis ſeruatum eſt tempus ſecundum præſentem vitam. Si igitur, inquit, vt oportet eo vſi non fuerimus: quid dicemus abutentes eo? Cùm hoc conſumpſeris inaniter, quam habebis excuſationẽ? Et cuius gratia agis, paruum recondidit? O inſenſibilitatis & indeuotionis. Pro quo maximè gratias agere oportebat, quoniã tuos labores & ſudores incidit, & requiem longam & immortalẽ fecit: pro hoc incuſas & grauaris. hæc Chryſo. Vnde & Seneca: Etiã ſi multum ſupereſſet ſtatis, parcè diſpenſandum erat vt ſufficeret neceſſariis: nunc quæ dementia & ſuperuacua diſcere in tãta temporis egeſtate? Eo magis itaq; indignor aliquos ex hoc tempore quod ſufficere ne ad neceſſaria quidem poteſt, etiam ſi cuſtoditum diligentiſsime fuerit: in ſuperuacua maiorem partem erogare. Non tam benignum ac liberale tempus natura nobis dedit, vt aliquid ex eo vacet perdere. Et vide quã multa etiam diligentiſsimis pereant. Aliud valitudo ſua cuique abſtulit, aliud ſuorum. Aliud neceſſaria negotia, aliud publica occupauerunt. Vitam nobiſcum diuidit ſomnus. Ex hoc tempore tã anguſto & rapido & nos auferẽte, quid iuuat maiorem partem mittere inuanum? Hæc Seneca.

Cõſideranda peccato ri ſeptẽ.

2. Par. 36. In oratione Manaſſes.

B

Luc. 15.

C

Confeſſio.

Cognitio clara.

D

Cognitio duplex.

Tẽporis vſus.

E

F

Tẽpori egeſtas & anguſtia.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, q illũminaſti oculos cæci nati: illumina quæſo oculos cordis mei ne in tenebris offendã, vel vnquam in morte obdormiã. Deus vitæ meæ: quã vane conſumpta ſunt quã infructuoſe lapſa ſunt tẽpora mea, quæ dediſti mihi vt facerem voluntatem tuã in eis, & non feci. Quot anni, quot menſes, quot dies, quot horę perierunt apud me: in

quibus

G quibus ſine fructu vixi coram te? Fiat amande
pater hoc reſiduũ tẽporis mei fructuoſum &
ſanctificatũ in gratia tua: vt in diebus æternita
tis inueniat locũ, & cõputabile ſit ante te. Amẽ.

De paſtore ouium. *Caput. 86.*

Ioã. 10 ET quia cæci & increduli Phariſæi & Iu-
dæi non accedentes ad lucem Chriſtum
qui eſt via, veritas, & vita: nec intrantes
in ouile ouium vt oues domini fierent: iactabãt
ſe videre ſine Chriſto, & per conſequens poſſe
ad veritatem peruenire ſine eo: ideo Chriſtus
qui ſuprà incœpit diſputare contra ſuperbiam
& iactantiam eorum: nunc vt hanc magis re-
tundat proponit contra eam, ſimilitudinẽ hu
militatis de ouili & oſtio eius: quorum vtrunq;
I eſt humile, nec admittit niſi humiliantes ſe, ac
ſi eis diceret. Si vultis intrare per humile oſtiũ
in humile ouile ouium: oportet vt vos humilie
tis, nec tam alta de vobis ſentiatis. Et non tantũ
inducit hanc ſimilitudinem ad humilitatis in-
ſinuationem: verùm etiam vt oſtẽdat per quod
oſtium in ouile ouium ſit intrandum: & expri
mitur in ea diſtincta conditio furis & paſtoris
ouium, propter diuerſum ipſorum ingreſſum
& officium. Dicit ergo, (Amen amen dico vo-
bis: qui non intrat per oſtium in ouile ouium,
ille fur eſt & latro.) Non.n. venit propter bo-
num: ideo quærit indebitum ingreſſum: (qui
autem intrat per oſtium paſtor eſt ouium,) quæ
rens bonũ earum. (Huic oſtiarius aperit,) quia
ſcit eum ouibus beniuolum: (& oues vocẽ eius
audiunt,) id eſt, cognoſcunt: quia bruta anima-
lia ſuos benefactores recognoſcũt: (& proprias
H oues vocat nominatim,) quia diſtinctè eas co-
gnoſcit, quod alienus nõ facit: & educit eas ad
paſtum vitæ huic neceſſariũ, (& cùm proprias
oues emiſerit, ante eas vadit,) quia communi-
ter ſolent paſtores præcedere greges, & ad pa-
ſtorum greſſum oues diriguntur: ideo ſubditur
(& oues illum ſequũtur, quia ſciunt) & cogno-
ſcunt (vocem eius: alienũ autem,) id eſt, furem
(non ſequuntur,) ſed fugiunt ab eo, quia non
nouerunt vocem alienorum paſtores ſe men-
tientium. Oſtẽdit itaq; Chriſtus Phariſæis: quia
nec ſapientia, nec obſeruatio legis, nec bona vi
ta quicquam valet niſi per eum: & ꝙ impoſsibi
le eſt eos videre ſine Chriſto, & ad veritatem
peruenire ſine eo, dicens: (Qui non intrat per
oſtium,) id eſt per Chriſtum: (in ouile ouium)
id eſt in eccleſiam & congregationem fideliũ:
(ille fur eſt & latro,) quales ſunt omnes infide
Intrare per oſtium. les, & etiam mali fideles. Vbi Auguſtinus. Intrat
per oſtium, qui intrat per Chriſtum, qui imita
tur paſsionẽ Chriſti, qui cognoſcit humilitatẽ
Chriſti. Qui autem intrat per oſtiũ, id eſt per fi
dem Chriſti & humilitatem, & alias eius virtu
tes (in ouile ouium) ad paſcendum eas (paſtor
eſt ouium,) ſecundum veritatem. Non omnis
qui intrat per oſtium paſtor eſt, quia & oues
intrant: veruntamen vnitas vniuerſitatis ec
cleſiæ verbo & exẽplo paſcit quotidie. (Huic)
K .ſ. paſtori (oſtiarius) ſpiritus ſanctus reuelãdo
(aperit) oſtium veritatis ad rectè intelligendũ
& iuſtitiæ ad bene operandum, vt oues paſcere
poſsit. (& oues vocem eius audiunt,) id eſt, do-
ctrinam recipiunt: (& vocat eas nominatim)
condeſcendendo familiariter ſubditis ſingulis
vt ex familiaritate vnicuiq; det auſum venien-
di ad ſe, & educit eas per inſtructionem de te-
nebris erroris in lumem veritatis & ex mœro
re ſeruitutis in regnum libertatis. (& cùm pro
prias oues emiſerit) de tenebris ignorantiæ ad
lumen vitæ, & de carcere culpæ ad libertatem
gratiæ: (ante eas vadit,) per exempla bonorũ
operum & vitæ, (& oues illum,) ac veſtigia eius
(ſequuntur) per imitationem & rectam opera-
tionem, (quia ſciunt vocem eius,) id eſt, cogno-
ſcunt & in ea delectantur: (alienum autem) vo-
ce & vita, (non ſequuntur) recipientes eius do-
ctrinam vel exempla: quia verba inducunt ad
errorem, & exempla ad malum, (ſed fugiunt) L
ab eo, tanquam à latrone & inimico, (quia nõ
nouerunt) approbando (vocem) & doctrinam
(alienorum) quia alieni aliena loquuntur: &
ideo non cognoſcuntur. Ouile ergo ouiũ cõe Ouile eſt eccleſia.
eſt eccleſia catholica, ſub vno paſtore Chriſto:
eccleſiæ autem cõgregationes particulares cõ-
tinentes ſunt etiam ouilia & caulæ ouium: ſi-
cut conuentus religioſorum & eccleſiarum cõ
uentualium & parochialium: in quibus fecit
deus acccubare ſuas oues: hoc eſt fideles ſimpli
ces & manſuetos, ſubiectos & humiles. (Qui er
go nõ intrat per oſtium,) hoc eſt qui per prin
cipia religionis Chriſtianæ non venit, ſicut per
principia veritatis nõ venit hæreticus: per prin
cipia gratiæ non venit ſimoniacus: per princi-
pia libertatis non venit potẽter vel amicis pre
cibus intruſus: per principia ſimplicitatis non
venit doloſus (ſed aſcendit aliunde) quidam.n.
ad intrandum deſuper per ſcalas aſcendunt, M
ſicut ambitioſi cum Lucifero ac cum Datan &
Abiron, quos propter ambitionem viuos terra
abſorbuit: quidam parietem irrumpunt, ſicut
auari cum Simone Mago: quidam fundamenta
ſuffodiunt, ſicut hæretici cum Ario: (ille fur eſt Fur quis dicitur.
& latro.) Qui in hoc differunt, quia fur eſt qui
in furuo hoc eſt in nigro, id eſt, in tenebris
(.ſ. ignorantibus hominibus) alienam rem cõ-
trectat inuito domino. Latro autem eſt qui vio
lentiam infert & manifeſta contractat domi- Latro quis dicitur.
no inuito. Et ideo fur eſt qui ouile ouium ſuf-
fodit, ac oues & vtilitatem ouium clam inuito
domino contrectat: & iſte eſt occultus & ſubdo
lus, vel hypocrita, vel hæreticus: quia vterque
oues & vtilitatem ouium furatur. Latro autem
eſt qui violentiam facit vt rapiat: & tales ſunt
qui potenter ſe intrudere volunt. Fur ergo &
latro per oſtium non intrat, quia vel ambitio-
sè aſcendit aliunde, vel dolosè ſuffodit occultè
vel violentia irrumpit manifeſtè, vt intrudat
ſe. (Qui autem intrat per oſtium) in catholicã
vitam & dignitatem, (paſtor) verus (eſt ouiũ.)
Et iſte introitus eſt veritatis, libertatis, gratui-
tæ bonitatis, & ſimplicitatis. Intrat autem oſtiũ
veritatis per catholicam fidem: intrat oſtium
libertatis

A libertatis per ſupernã vocationem: intrat oſtiũ gratuitæ bonitatis, nulli propter hoc faciens aliquam promiſsionem: intrat oſtium ſimplicitatis, non obtinens per aliquam doloſitatem.

Oſtium veritatis Chriſtus &c.

Chriſtus autem eſt oſtium veritatis & libertatis & gratuitæ bonitatis & ſimplicitatis. Si verò aliquis aliter intrauerit dicetur ei illud: Amice quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem? & eiicietur extra oues in tenebras exteriores. Huic verò paſtori oſtiarius aperit, qui eſt triplex:

Oſtiarius triplex.

Chriſtus quidem exemplo, ſcriptura doctrina, et ſpiritus ſanctus inſpiratione: iſti .n. ſunt oſtiarij eccleſiæ. Chriſtus dat claues, hoc eſt ligandi & ſoluendi poteſtatem:

Claues eccleſiæ

ſcriptura docet claues voluere, & ſeras reſerare: vnde etiã vna clauium eſt autoritatis diſcernendi, quæ eſt ſcientiæ: ſpiritus autem ſanctus dignitatem & idoneitatem confert ad intromittendum: ſicut

B ianitor fidelis, cui committitur cuſtodia rerum. Talis ergo oſtiarius exemplo Chriſti, doctrina ſcripturæ, & dignitate ſpiritus ſancti aperit tali paſtori: aperit autem oſtium humile ad quod ſuperbi impingunt: vero paſtori humili, vt non impingant: aperit oſtium arctum, per quod auari intrare non poſſunt: pauperi paupertate ſpiritus, vt non cõſtringatur: vt humilem & conſtrictum in vita recipiat, & alios repellat.

Munera captantur tripliciter:

Hic etiam nota quòd tribus modis munera captantur in officiis, ad quæ à plerisque feſtinatur. Eſt .n. munus à corde .ſ. fauor & gratia: munus ab ore .ſ. popularis adulatio: munus à manu .ſ. præmij donatio. Qui ab his ſe excuſſerit, & ſine horum intentione intrauerit, beatus erit: quia autem horum intentione ingreditur, fur eſt & latro.

Prouerbiũ quãdo dicitur.

(Hoc prouerbium dixit eis Ieſus) prouerbium dicitur, quando verbũ pro verbo ponitur. Sic eſt in parabola, quando per vocem vnam rem ſignificantem aliud deſigna-

C tur. Et quia illi non intellexerunt conſequenter exponit dicens: (Ego ſum oſtiũ ouiũ) per doctrinam & exemplum, per quod oſtium eſt intrandum. (Omnes quotquot venerunt) non per me, & non intrantes per oſtium: ſed præter me, præter diuinam autoritatem & ſuſpicationem, non cum intentione diuinæ gloriæ quærendæ: ſed quippe non à deo miſsi, ſed propria ſponte ingerentes ſeipſos impudicè (fures ſunt) alienum .ſ. oues dei, ſibi vſurpando (& latrones) malo exemplo & peruerſa doctrina quantum in ſe eſt occidendo. (Sed non audierunt eos oues,) id eſt fideles in ouili eccleſiæ permanentes: illi .ſ. de quibus dictum eſt: Nouit dominus qui ſunt eius. Deinde probat ſe eſſe oſtium, quia officium oſtij eſt ſaluare ea quæ ſunt intra domum, & ꝙ per ipſum ſit ingreſſus & egreſſus: ſic autem eſt de Chriſto, quia per ipſum fideles ſeruantur & ſaluantur, & ſimiliter per ipſum eſt ingreſſus ad fidem & egreſſus ad gloriam. Per Chriſtum .n. qui ſolus eſt oſtiũ (ſiquis introierit & perſeuerauerit, (ſaluabitur,) quia non eſt aliud nomen ſub cœlo datũ hominibus in quo oporteat nos ſaluos fieri: (& ingredietur,) hic ad fidem & eccleſiam (& egredietur) ab iſta miſeria ad gloriam & vitã

D æternam, à fide ad ſpem, à credulitate ad contemplationem. (ingredietur) etiam per ſtudiũ contemplationis, & ſecretũ orationis (& egredietur) per exercitiũ boni operis, & exemplũ bonæ actionis: (& ſic inueniet) in æterna refectione (paſcua) viriditatis .ſ. mel diuinitatis, & lac humanitatis: quia beati reficiuntur interius in aſpectu diuinitatis, & exterius in aſpectu humanitatis Chriſti, per quã ſunt ſaluati: & ideo dicit (paſcua) in plurali. Vel in eccleſia militãte inueniet paſcua .ſ. doctrinæ & gratię: & in eccleſia triumphante .ſ. gaudij & gloriæ.

Paſcua inueniẽda.

Vnde Aug. Quamuis ergo & hic in ipſo ouili non deſint paſcua: inuenient tamen paſcua, vbi ſaturẽtur: qualia inuenit cui dictum eſt, hodie mecũ eris in paradiſo. (Fur non venit) ad populi ſalutem, ſed magis ad eius deſtructionem .ſ. (vt furetur.) quod non eſt ſuum ſibi vſurpando: nõ de præceptis Chriſti ſuos ſectatores inſtruens, ſed ſuis exemplis eos viuere ſuadens, (& ma-

E ctet) prauo exemplo, & mala doctrina ad malum trahendo: (& perdat) in ęternam damnationem mittendo. (Ego veni) non ſicut fur, ſed pro hominum ſalute miſſus à patre: (vt) ingredi-

Abac. 2.

ẽtes in ouile, (vitam) gratiæ (habeant) in præſenti per fidem in ſpe: quia iuſtus ex fide viuit: (&) egredientes de corpore, vitam gloriæ (abũdantius habeãt,) in futuro per ſpem in re: quia gloria, eſt gratia conſummata. Vnde Gregor. Oues ergo eius paſcua inuenient, quia quiſquis illum corde ſimplici ſequitur, æternę viriditatis pabulo nutritur. Attendamus ergo animũ fratres inardeſcant ad ſuperna noſtra deſideria. Ab æternæ ſolennitatis gaudio, nulla nos aduerſitas reuocet: quia ſi quis ad bonum propoſitum ire deſiderat, eius deſiderium quælibet

F viæ aſperitas non immutat. Nulla nos proſperitas blandiens ſeducat: quia ſtultus viator eſt, qui in itinere amœna parata conſpiciens, obliuiſcitur quò tendebat. Vt ſi cœleſtis paſtoris veraciter oues ſumus, quia in via delectationis non figimur, æternis paſcuis in perueniũne ſatiemur. hæc Chry. Deinde oſtendit ſe etiã eſſe paſtorem:

Chriſtus paſtor.

hoc autem patet per hanc rationem, quia: ſicut per paſtorem grex gubernatur & paſcitur: ita etiam per Chriſtum fideles regũtur, & ſpirituali cibo, ac etiam corpore & ſanguine ſuo reficiũtur: ſed ad differentiam mali paſtoris, & furis, addit (bonus.) Bonus quidem non ſolũ in natura & gratia: ſed & in paſtorali cura, quia implet boni paſtoris officia. Vnde Chry. Paſtorem ſeipſum, & oſtium, indifferenter prædicat. Quia .n. adducit nos patri, oſtium ſe dicit: quia vero procurat, paſtorem: & ponit conditiones boni & mali paſtoris: quia bonus & verus paſtor, qui attendit ad præmium glorię: debet habere affectionem ad gregem intantum, quod pro eo, ſi neceſſe eſt ſuſtineat mortem.

Bonus paſtor quis ſit.

(Bonus .n. paſtor animam ſuam) propriã, id eſt, vitam corporalem, (dat) cùm opus eſt: ſemper autem paratus eſt dare (pro ouibus ſuis,) & earum ſalute. Si hęc deſcriptio boni paſtoris & ſignum: timendum eſt de paucitate bonorum paſtorum. Cadis .n. beſtia proxi-

mi.

G mi, & multi eam ſubleuãt: cadit anima iuſti, & non eſt ex omnibus charis eius qui eam releuet: cum tamen quilibet plus teneatur diligere animam proximi, quàm corpus propriũ. Sed quomodo pro ea corpus meũ ponam, qui nec rem temporalem dare volo vt eam à peccato eripiam? Et nota quòd mori pro grege dominico poteſt eſſe tripliciter: aut pro ipſo de bono in melius promouendo: & ſic eſt ſupererogationis, quantum ad omnes prælatos: ſed ad opera ſupererogationis nullus tenetur, niſi voto ſe aſtrinxerit. Aut pro ipſo ab imminente periculo liberando: & ſic tenetur quilibet prælatus, quia ſuſcepit curam dominici gregis: & de manu eius requiretur ſanguis. Aut pro ipſo in extremo articulo neceſsitatis conſtituto: qui non poteſt euadere damnationem, niſi homo morti ſe exponat, & ſic eſt neceſsitatis: ſicut vẽdere ſua & dare pauperibus in extrema neceſſitate exiſtentibus.

Mori ꝓ grege dominico tripliciter poſſumus.

H Sed ſciendum ꝙ ſi eſt perſecutio generalis, quæ populo indicitur: tunc debet paſtor ſe opponere, & animam ſuam ponere, ne totus grex diſpergatur: ſi verò eſt perſecutio perſonalis, & ipſe ſolus quæritur: tunc licèt fugere perſecutionem exemplo Chriſti, qui à facie Herodis fugit in Aegyptũ: & exẽplo Pauli, qui dimiſſus fuit per murum: oues namq; paſtori in cœlo ſedenti orationibus commendabat: ſe autem vtilitati earum fugiendo ſeruabat. Hinc ait dominus: Si vos perſecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam. Aliquando autẽ debet fugere, nec animam ſuam ponere: ſed patienter expectare, quando. ſ. tantum: lana, id eſt temporalia diripiuntur, non perſonę.

Fuga paſtoris nõ mala.

Mat. 10.

(Mercenarius autem) à mercede dictus, vel quia mercede conductus eſt, vel quia mercedem terrenã ſperat, (& qui nõ eſt) propriè (paſtor) quia non attendit ad præmium gloriæ cœleſtis, ſed ad commodum rei temporalis.

Mercenarius vnde dictus.

I Talis. n. ſecundum Gre. meritò nomen paſtoris perdit, eo ꝙ terrenam ſubſtantiam plus quàm oues diligit: & ideo eius (non ſunt oues propriæ,) ſed tantũ vſurpatiuè, quod probat per effectum: quia (videns lupum venientem,) ſ. diabolum, vt oues rapiat, vel hæreticum vt decipiat, vel tyrãnum vt corporaliter affligat: & timens damnum rerum vel corporis incurrere, (dimittit oues) direptioni patere, (& fugit) tacendo, non reſiſtendo, & auxilium debitum ſubtrahendo. Dum. n. ſola exteriora commoda requirit interiora & etiam exteriora gregis damna negligenter patitur, & contra hæc nullo zelo accenditur, nullo feruore dilectionis excitatur: quia mercenarius eſt, ſolum curans de mercede ac lucro & commodo temporali, (& non pertinet ad eũ,) id eſt, ad eius curam, (de ouibus,) de quarũ perditione non ſollicitatur & curat: quia non amore earum, ſed pro ſua mercede temporali laborat, nam ſecundum Aug. Non diligis in ouibus Chriſtum: ſed lac & lanam: (& lupus rapit,) ad malum & periculum pertrahendo: (& diſpergit oues,) ab vnitate charitatis, & eccleſię ſeparando, vel affligendo. (Sed bonus paſtor) aduerſus prædictos lupos (animam ſuam ponit:) quia reſiſtit tentationibus diaboli, arguendo & increpando vitia: reſiſtit fallaciis hæreticorum, prædicando vera: reſiſtit perſecutionibus malorum, orando & implorando cœleſte beneficium.

K Bonus paſtor quærit vtilitatẽ ouiũ ſed malus paſtor & mercenarius, commodum proprium: (bonus paſtor videns lupum venientem,) id eſt, tentationem diabolicam deceptionem hæreticam, vel ſæuitiam tyrannicam: opponit ſe, & ſubditos contra hunc lupum triplicem tuetur & defendit: ſed malus paſtor fugit & dimittit oues, nec aduerſariis reſiſtit. Vnde in Zacharia: O paſtor & idolum derelinquens gregem: quaſi diceret, Non es paſtor, ſed ſimilitudinem & idolum geris paſtoris: bonus paſtor non quærens quæ ſua ſunt, ſed quæ Ieſu Chriſti, ſupra gregem ſuum ſolicite vigilat cogitans quotidie quam rationem de commiſſis deo reddat.

Zach. 2.

Bonus paſtor.

L Vnde Aug. dicebat: Et pertinetis ad curam noſtram, vt rationem de vobis bonam reddamus: tota autem ratio noſtra, quæ eſt ſcitis. Domine ſcis quia dixi, ſcis quia nõ tacui, ſcis quia ex animo dixi: ſcis quia fleui cùm dicerem, & non audirer: ipſa, puto ꝙ integra ratio mea eſt. Hæc Augu. Mercenarius verò, ſua non quæ Ieſu Chriſti quærens, ſupra gregem non vigilat: nec de grege ſolicitus cogitat quã rationem de eo reddere valeat, quia non propter deum, ſed propter mercedem temporalẽ, quam, hic recipit, deo militat. Vnde Greg. Mercenarius quippe eſt qui locum paſtoris tenet, ſed lucra animarum non quærit. Terrenis cõmodis inhiat honore prælationis gaudet: temporalibus lucris paſcitur: impenſa ſibi ab hominibus reuerentia lętatur. Iſta ſunt etenim mercedes mercenarij, vt pro eo ipſo quod in regimine laborat, hic quod quærit inueniat: & ab hæreditate gregis in poſterum alienus exiſtat. Hæc Gre.

Mercenarius.

M Deinde quod dixerat probat per ſigna dicens (Ego ſum paſtor bonus,) & ſubditur ſignum huius: (& cognoſco oues meas,) nõ ſolum. ſ. notitia viſionis, quia omnia nuda & aperta ſunt oculis eius: ſed etiã notitia approbationis & dilectionis, quia cognoſcit ſolum dignos vita æterna promiſſa eis: cognoſcit etiam Chriſtus oues ſuas per imaginem & ſimilitudinem ſuam quam eis impreſsit per arma & veſtimenta virtutum, quibus fideles ornauit: per ſigna bonorum operum, quibus eos decorauit: per doctrinam ſuam, & ſpecialiter per charitatem adinuicem, qua eos informauit, quæ omnia in eis inuenit. (Et cognoſcunt me meæ,) quia verè fideles cognoſcunt Chriſtum, notitia per dilectionem operante: & ideo decipi non poſſunt: beneficia quoq; eius manifeſtè cognoſcunt. Boni ergo paſtoris ſignum eſt mutua cognitio ipſius & ouium ſuarum: quod prouenit ex hoc, quia paſtor frequenter & ſolicite oues ſuas viſitat: & ſic particulariter cognoſcit eas, & indiuidualiter & conditiones earum ac diligit, & oues ex frequenti imaginatione beneficij paſtoris ipſum attendunt, & ſpecialiter recognoſcunt, ac diligunt. Sic autem eſt de Chriſto & verè fidelibus, & ergo eſt paſtor bonus

Cognitio gregis, ſignũ primũ boni paſtoris.

& verus

A & verus. Secundum ſignum boni & veri paſtoris eſt, affectio quam oſtendit ad oues: quæ non poteſt eſſe maior quàm ſe opponere pro ouibus: ſic autem eſt de Chriſto & fidelibus: & ideo ſubdit, (& animã meã pono pro ouibus meis:) ſolus. n. ouibus Chriſti proficit paſsio eius. Vnde Petrus Rauennas: Ecce paſtor bonus animã ſuam pro ouibus ſuis dat, quod vtique facit vis amoris, quia nil durum, nil amarum, nil graue, nil lætale cõputat amor verus: quòd. n. ferrum, quæ vulnera, quę pœna, quæ mortes amorem præualent ſuperare perfectum. Amor eſt impenetrabilis lorica: reſpuit iacula, inſultat periculis, mortem ridet. Hæc Petrus. Sed cùm homo habeat tria. ſ. res, propinquos, & perſonam propriam: iſta tria pro ouibus ſunt ponenda: ſua autem pro ouibus non ponunt, qui temporalia eis non tribuunt: ſuos non ponunt qui conſanguineos inſufficientes promoueri faciunt: perſonam non ponunt, qui malis non reſiſtunt. Chriſtus autem iſta tria pro ouibus poſuit. Vnde in Hieremia: Reliqui domum & familiam meam. ſ. angelos: dimiſi hæreditatem meam. ſ. cœleſtem ſubſtantiam: dedi dilectam animam meam in manus inimicorum meorum. Tertium ſignum boni & veri paſtoris eſt quia oues omnes ad ouile deducit. Vnde Chriſtus ne crederetur ꝙ pro ſolis Iudæis mori deberet, ſubiungit: Et alias oues habeo, iam in prędeſtinatione ex gẽtibus mihi crediturus, (quæ non ſunt ex hoc ouili,) .ſ. de ſynagoga Iudæorum, ſe de populo Gentium: (& illas oportet,) id eſt oportunum eſt. (me adducere) in fidem & eccleſiam cum populo Iudæorum: quod factum eſt per prædicationem apoſtolorũ Chriſto principaliter operante in prædicatione eorum ſecundum Chry. hoc quod dicit, oportet, non eſt neceſsitatis demonſtratiuum, ſed confirmatiuum eius ꝙ omnes oues ſuas ſaluas faceret. Et ſubdit, (& vocem meam audient) & ad fidem venient: quia gentiles ad prædicationem apoſtolorum deuotè fidem receperunt: (& fiet vnum ouile,) & fidelium receptaculum, id eſt, vna eccleſia ex Iudæis & Gẽtibus collecta, (& vnus paſtor,) qui in cœlo eſt Chriſtus, quia ipſe eſt pax noſtra qui fecit vtraq; vnũ, in terra aũt eſt Papa Chriſti vicarius. Bonus etiam paſtor gregem ſuum paſcere debet. Vnde & a paſcẽdo nomẽ accepit: hinc ait dominus Petro, quãdo paſtorẽ eccleſiæ ipſum inſtituit: paſce oues meas. Secundo debet ipſum diligere: ideo Petrus quando debuit pręfici eccleſiæ, fuit examinatus de charitate: Petre amas me? Tertio debet gregem à lupo cuſtodire & defendere. Vnde dominus ait Petro, & tu aliquando conuerſus, confirma fratres tuos. ſ. contra quorumcũque luporum turbationes. Hæc autem tria per quandam excellentiam facit nobis dominus noſter, vt meritò bonus paſtor dici debeat: etenim nos paſcit, nos diligit, nos defendit: oſtendit itaq; Chriſtus ſub metaphora prædicta, ꝙ per eum tanquam per oſtium ſit intrãdum, & ꝙ ipſe paſtor bonus ſit ſequendus: bonum ergo paſtorem Chriſtum ſequamur: ſub eius diſcipli na maneamus, & vocem præceptorum, ac cõſiliorum eius audiamus, vt ab ipſo paſci mereamur. Quanta verò fuerit huius piiſsimi paſtoris ad perditas oues ſolicitudinis cura quantaq; clementia: ipſe bonus paſtor alibi in parabola paſtoris & ouis centeſimæ perditæ: multàque cura quæſitæ, ac tandem inuentæ, & in humeris cum gaudio reportatæ, pia metaphora indicat, ſed hic ſermone expreſſo a paſtè declarat cùm dicit: (bonus paſtor animam ſuam dat pro ouibus ſuis,) & in eo illud propheticum verè & perfectè impletur: ſicut paſtor gregem ſuum paſcet: nam propter hoc labores, laſsitudines, & inedias paſſus: inter Phariſæorum inſidias & pericula multa euangelizando regnum dei, ciuitates circuibat & caſtella: noctes ducebat in oratione peruigiles, nec Phariſæorum veritus murmur & ſcandalum, publicanis ſe præbebat affabilem: aſſerens propter male habentes ſe veniſſe in mundum ad pœnitentes quoque paternum prætendebat affectum apertum eis oſtendens diuinæ miſericordiæ ſignum. Audite hec paſtores, & ab vno paſtore boni paſtores eſſe diſcite: quod ipſe fecit, hoc & vos, ſi neceſſe fuerit, facite. Vt autem Hugo dicit, animam pro ouibus ponit, qui periculoſum regiminis locum aſcendens, clauſo ſilentij oſtio clauſtralium gregem in pace cuſtodit, animam ponit, qui ſolus inter mundana pericula exteriora negotia curans, neceſſaria quærit: animam ponit, qui ad ſuſtinenda iurgia rei familiaris exit, qui inter adulantium & detrahentium linguas medius incedit: qui pro infirmis laborat, & laborantes paſcit, conſolatur puſillanimes, & cum ſuperbis increpando contendit. Hæc Hugo. Nempe ad onus curæ paſtoralis portandum, & ſalutem proximorum quærendam, hortatur Ber. ad quendam abbatem, ſic ſcribens: Paſcas verbo, paſcas exemplo paſcas & ſanctarum fructu orationum. Manent itaque tria hæc: verbum, exemplum, oratio, maior autem his eſt oratio: nam etſi vocis virtus ſit opus: operi tamen & voci gratiam efficaciãq; promeretur oratio. Quid cauſaris te aliquorum, qui tecum ſunt, magis grauari cõſortio, quam frui ſolatio? Denique inquantum grauaris, intantum lucraris. & inquãtum iuuaris, intantum tua tibi premia minuit: elige ergo quos eligas: an qui grauando iuuant, an qui iuuando grauant. Hi tibi promitores, illi fraudatores meritorum exiſtunt. Nam qua ſotij laboris, proculdubio et mercedis participes erũt. Sciens ergo te miſſum iuuare, non iuuari: illius te & agnoſce vicarium, qui venit miniſtrare, & non miniſtrari. Beati ſi ſic permanſerimus vſque in finem: ſemper & vbique querentes non quę noſtra ſunt, ſed quæ Ieſu Chriſti. Hæc Ber. Sed ad hæc facienda neceſſe eſt habere cor bene ſibi conſcium, & conſcientiam ſecuram. Vnde idem Ber. In omnibus actis, vel dictis ſuis, nihil ſuum quis querat: ſed tantum aut dei honorem, aut ſalutẽ proximorũ, aut vtrunque nec purè valet dei, vel proximi quærere lucra, qui propria non contempſerit. Bona ob

litio

Margin notes (left column): Amor verus ſecũdũ ſignum. — Tria ꝑ ouibus ponẽda — B — Hier. 12 — Signum tertium boni paſtoris. — C — Paſtorà paſcendo dictus. — Ioã. 21 — Luc. 22. — Paſtor bonus dñs.

Margin notes (right column): D — E — Animã pro ouibus ponere. — F — Orationis excellẽtia.

G liuio ſi teipſum neſcias, vt proximo proſis. Sanè in tanta obliuione, ſui neceſſe eſt cor bene eſſe conſcium ſibi: quo ſe in lucra ſecurius foras extendat, cum ſecuram intra ſe reliquerit

Matt. 16

conſcientiam. Quid.n. prodeſt homini ſi mundum vniuerſum lucratur: animæ autem ſuæ detrimentum patiatur? Sed & ordinis exigit ratio vt quia ad ſui menſuram proximum iubetur diligere: prius ſeipſum diligere norit. Itaque duo ſunt, quæ poſt peccata bonam reddũt conſcientiam: pœnitere de malis, & abſtinere à malis: hoc eſt (vt verba loquar beati Gregorij) & commiſſa flere, & flenda non committere. horum neutrum ſufficit. Vtriuſq; virtutis bene cõſcius animus ſecure iã ſeipſum deſerat: & quodãmodo perdat, vt alios lucri faciat. Hec Ber. Caueant autem paſtores: ne ſubditos ſcandalizent, vel occaſionem ruinæ eis prebeant. Væ.n.

Coſciẽtiã bonã faciunt duo.

I æternæ damnationis eis imminet, per quos ſcãdala veniunt, & animarum pericula procedũt nam ſecundum Grego. tot mortibus prælati digni ſunt, quot ad ſubditos ſuos perditionis exẽpla tranſmittunt. Et ſecundum Augu. Qui animas ad peccãdum inflãmant, & deo ſubtrahunt magis peccant, quàm qui carnem Chriſti crucifixerunt. Et ſecundum Iſidorum: Qui exemplis vitam moreſq; bonorum corrumpunt, deteriores ſunt his qui ſubſtantias aliorum prædiaſq; diripiunt. Non præſumunt tales de quibuſdam iuſtitiis & operibus ſuis nec ſperẽt ſaluari, aliis neglectis. Nam vt ait Grego. Nihil ei ſua iuſtitia ſuffragatur: de cuius manu anima pereuntis exigetur. Vnde & Chry. Sacerdos & ſi propriam bene diſpenſauerit vitam aliorũ

H verò non cum diligentia curam habuerit, cum pernitioſis in gehennam vadit. Hæc Chry. Attẽdant etiam paſtores, quia ſubditorum culpas deus per ipſos leuius vindicat, ſed prælatorum mala per ſemetipſum grauius damnat. Vnde Gregorius: Qui modò ſubditorum culpas per præpoſitos vlciſcitur: tunc præpoſitorum mala per ſemetipſum ſæuiens damnat. Attendant autem ſubditi ne propter negligentes & malos paſtores à curſu certaminis ſibi propoſiti deficiant, ſe aſpicientes in Ieſum totius boni ſpeculum: etiam talium iudicium patienter ſuſcipiant: quia tunc poſtmodum non habebunt aliud iudicium, cum non puniat deus bis in idipſum. Vnde ſuper illud verbum Eſaiæ: Nunquid tota die arabit arans, vt ſerat: dicit †gloſſator arans. De milio autem & vitia nõ dicit textus an trituretur, quia ſubiecti quotidie de ſuis actibus infirmis per prælatos iudicantur. Et ſi præſens iudicium patienter ſuſceperint, ac de cætero mores ſuos emendauerint, non vltrà iudicabuntur: alioquin & ipſi iudicabuntur. Attẽdant etiam ſubditi & humilientur, quia defectus & negligentia paſtorum, ſæpe prouenit de meritis ſubditorum: & à deo idcirco permittitur, quia bonos paſtores habere non merẽtur. Vnde Greg. clero Mediolanenſi, paſtorẽ ab eo poſtulãti, Inter cætera ſcribit. Verũtamem quia antiquæ meæ deliberationis intentio eſt, ad ſuſcipienda paſtoralis curæ onera pro nullius

Prelatorum culpa.

Eſai. 28

†aliàs, gloſator Herueus, De melio &c.

K vnquam miſceri perſona: orationibus proſequar electionem veſtram, vt omnipotens deus talem vobis paſtorẽ præbeat, in cuius lingua & moribus exhortationis diuinæ paſcua valeatis inuenire. Sed quia iuxta meritũ plebiũ ſolent ſuperno iudicio perſonæ prouideri paſtorum: vos ſpiritualia, quærite, cœleſtia amate, temporalia & fugitiua deſpicite: & certiſſimum tenete, quia placentem deo paſtorem habebitis, ſi vos in veſtris actibus domino placetis. Hæc Gregorius.

ORATIO.

DOmine Ieſu Chriſte paſtor bone, qui pro ouibus tuis poſuiſti animã tuã in pretiu, carnem in cibum, & ſanguinem in potũ qui factus es nobis oſtium in eccleſiam militantem & triumphantem, vt per te ad ſaluandum introeamus ad te: cognoſce me inter oues tuas & miſericorditer nos reſpice in viam ſalutis dirigendo, vt cognoſcamus te, & tibi cõformemur te imitando: non audiamus vocem alienorum, L ſcilicet mundi, carnis & diaboli: ſed tantum tuam, obediendo tuis præceptis & conſiliis, vt vitam habeamus gratiæ, & abundantius habeamus gloriæ, & apud te paſcua inueniamus refectionis æternæ. Amen.

De Encænijs, in quibus voluerunt Iudæi Ieſum lapidare. Cap. 87.

FActa ſunt autem encænia in Hieroſolymis, & hyems erat.) Encænia dicuntur ab en, quod eſt in, & neos quod eſt nouum, interpoſita ce ſyllabica adiectione, & ſonat innouationes quando. ſ. aliqua res noua ſuo vſui applicatur, vel aliqua res à communi vſu ad celeſtem & diuinum vſum dedicatur: quod.n. Latinus dicit dedicationẽ, Hebræus vocat inchoationem vſus nouæ rei, ſeu innouationem. Vnde & M vſus habebat hoc verbum, vt ſi quis noua veſte indueretur, encæniare diceretur: Eſt igitur encænio ars, id eſt, initiare & aliquid de nouo facere. vnde veſtem nouam encæniat, qui primò eam veſtem portat: & epiſcopus eccleſiam encæniat, quando eam dedicat: hic igitur encænia vocantur feſtum dedicationis templi: quia in dedicatiõe tẽpli applicatur diuino vſui, quod feſtum annuatim ſolenniter celebrant Iudæi. Et dicitur encænia encæniorum in plurali: quia iſtud feſtum per plures dies ſolebat agi, hoc autem non ad primam, neque ad ſecundam, ſed ad tertiam ſpectabat dedicationem. Legitur enim triplex dedicatio templi facta à diuerſis, & diuerſis temporibus. Prima à Salomone decima die ſeptembris, quę celebrabatur eadem die, quotannis vſque ad euerſionẽ templi factam à Babylonijs. Secunda tempore Eſdræ à Neemia, & Zorobabel, & ab his qui redierunt de Babylonica captiuitate reparato templo, ab eis facta eſt duodecima die Martij, & eadem die quotannis celebrabatur, quouſque illud polluit Antiochus, ponens in templo idolum Iouis. Tertia, propter hanc contamina-

Ioã. 10.

Encęnia vnde dicantur.

Encænio.

Dedicatio tẽpli triplex.

A contaminationem, facta eſt à Iuda Machabæo, qui templum prophanatum à gentibus mundauit quintadecima die decembris: & eadem die exinde celebrata eſt quotannis, & hæc dedicatio tẽpore Chriſti celebrabatur, vnde hic agitur. Tunc (ambulabat Ieſus in templo.) ſcilicet (in porticu Salomonis,) id eſt, in porticu templi, vbi Salomon ad orandum ſtare ſolebat. nomine enim templi non ſolum corpus ipſius, ſed etiam porticus & atria, ſeu loca circunſtantia, & ad domum domini pertinentia, intelliguntur: in quibus populus ſtabat ad orandum, non in templo: non enim licebat ingredi templum, niſi ſolis templi miniſtris. Alij autẽ orabant extrà in porticibus, ſeu atrijs templum cingentibus: vbi rex Salomon ſibi oratorium fecerat, quod hic appellatur porticus, in

Templũ

B quo oratorio die dedicationis, columnam, ſeu baſem æneam, habentem quinq; cubitos longitudinis, & tres cubitos latitudinis, & tres cubitos altitudinis erexit, ſuper quam genibus flexis orauit: qui locus etiam regis oratorium dicebatur. Vbi Theophil. Satagas tu quoque dum hyems imminet, id eſt, vita præſens turbinibus iniquitatis concuſſa, ſpirituales encænias tui tẽpli celebrare ſemper renouando te ipſum, & aſcenſiones in corde tuo diſponens: tunc Ieſus erit præſto in porticu Salomonis, pacificũ ſtatum tibi tribuens ſub regimine proprio: in ſeculo autem futuro nemo renouationis ſolẽnia perficere poterit. (Circundederunt eum ergo Iudæi,) comprimentes, animo circunueniẽdi & perſequẽdi, vt citius eũ in verbis caperẽt, (& dicebant ei: Quouſq; animam noſtram tollis,) id eſt crucias, dimittendo nos in ſuſpenſo

Oratorium regis.

C dubitationis: certificandi. n. ſumus de te. Adulatoriè loquuntur, volentes per hoc oſtendere ſe deſiderare ſcire veritatem de ipſo: quaſi dicerent, anima noſtra eſt in ſuſpẽſo deſiderij. quã diu vinctos nos derelinquis. Spes quæ differtur affligit animã: per hoc innuentes quod vellent eius dicto ſtare, & eum libenter ſicut Chriſtũ recipere: cũ tamen contrarium haberẽt in corde. (Si tu es Chriſtus,) id eſt rex & vnctus: quẽ. n. nos regem dicimus, Iudæi appellant Chriſtum, id eſt vnctum: quia vnctio debebatur regibus, (dic nobis palàm,) vt ſciamus quem ſequamur: palàm. n. annunciandũ eſt de veritate, quaſi dicerent, peccamus ſi tu es Chriſtus & Meſſias in lege promiſſus & tibi non credimus. Inſidioſè hæc ab eo quærebant, vt ſi ſe Chriſtum diceret, quaſi ſe regẽm faciens, Cæſari contradiceret, mox teneretur: & Romanorum miniſtris occidendus traderetur. Vnde gloſa: Non veritatem deſiderabant, ſed calumniam præparabant: & quia dolo loquebantur, deo reſponſum temperauit dicens: (Loquor vobis,) vt verbum dei, & dico vobis veritatẽ, & qui ſim probo per opera, (& non creditis mihi. Opera quæ ego facio in nomine patris mei,) & ad gloriã eius, confitendo eũ, & gloriã eius nõ aliã vbiq; quærẽdo: etiã omnia tribuendo, (hæc teſtimoniũ perhibent de me,) & de mea deitate: quia. ſ. non poſſunt niſi à deo fieri, & ideo manifeſtè

Prou. 13

D apparet, q̃ à deo veni, quaſi dicat: Vultis à me audire ſi ego ſum Chriſtus: & ego reſpondeo vobis, q̃ non oportet vt ego dicam verbis, quia (opera quæ ego facio, illa teſtimoniũ perhibẽt de me.) Et ſi operibus nõ creditis, qualiter verbis credetis? & ſic non dixit expreſſe eſſe Chriſtũ, quod quærebant: ſed dixit aliquid equiualẽs vel maius, quod tamen eis non ſufficiebat: vt veritatem reſponderet, & calumniæ maliciã excluderet. Sic ergo tẽperauit reſponſum, vt nec illis ſit calũniæ locus: & fidelibus propter quos hæc referuntur, manifeſte appareat q̃ ipſe ſit Chriſtus non homo tantum, vt illi putant, ſed verbũ patris, & dei filius. Illi. n. Chriſtum purũ hominem credunt venturum, ſed præ omnibus regnaturũ: non ergo propter illos tantum reſpondit eis: ſed & propter poſteros fideles.

Reſpõſi temperatio.

E Alia teſtimonia q̃ ſit verus deus, & verus homo ponit Ioãnes dicens. Tres ſunt qui teſtimoniũ dãt in cœlo: pater, verbũ, & ſpiritus ſanctus. Et tres ſunt qui teſtimoniũ dant in terra: ſpiritus, aqua, & ſanguis: q. n. Chriſtus fuerit cœleſtis, id eſt, verus deus, teſtimonium dedit pater quando dixit. Hic eſt filius meus dilectus. Teſtimonium dedit ſpiritus ſanctus, quando in ſpecie columbæ ſuper ipſum baptizatum deſcendit. Teſtimonium dedit ipſe filius quando dixit, ego & pater vnum ſumus. Quòd autem fuerit terreſtris, id eſt, verus homo, tres teſtes ſunt. ſ. ſpiritus, id eſt, anima quam in cruce emiſit. Aqua quæ de eius latere, & ſanguis qui de eius venis effluxit. Cauſa autem incredulitatis eorũ ſubditur, (ſed vos nõ creditis: quia nõ eſtis) nec eſſe vultis (ex ouibus meis,) id eſt, innocentes & humiles: ſed ſuperbi & maligni, & ideo de iudicio excæcati. (Oues meæ,) id eſt, humiles quibus

1. Ioã. 5

Matt. 3

Ibidem

Ioã. 10

F reuelatur veritas à me, (vocem meam audiunt,) credendo corde, & obediendo opere, (& ego cognoſco eas,) non ſolũ notitia viſionis ſed ẽt approbationis, (& ſequũtur me,) imitando hic in præſenti per gratiã, & in futuro per gloriã: ideo ſequitur, (& ego vitã æternam do eis) hic in paſtu mei corporis, & ſanguinis, & in futuro in dulcedine fruitionis, (& ideo non peribunt in æternũ) quia prædeſtinationis de eis fruſtrari nõ poteſt. (Et) deo (non rapiet eas quiſquã de manu,) id eſt, poteſtate (mea) per violentiam hic trahendo ad culpã, vel in futuro ad pœnã. quod probat dicẽs. (Pater meus quod dedit mihi, maius omnibus eſt) id eſt, deitas quã habeo à patre: quia omnia excedit in infinitũ. Vñ Aug. Dedit mihi, vt ſim verbũ eius: vt ſim vnigenitus filius eius, vt ſim ſplendor lucis eius. Et nemo põt rapere de manu patris mei per violentiã, cũ ſit infinitæ potentiæ: ergo nec de manu mea cõtinente eas & conſeruante: (Ego. n. & pater vnũ ſumus,) ſ. in in virtute & in potentia, ſicut in deitate & eſſentia. Notandũ aũt quod ex hoc verbo ſaluatoris, (ego & pater vnũ ſumus:) excludũtur duo errores contrarij circa articulũ ſanctiſſimæ trinitatis. Sabellius. n. poſuit in deo vnitatem perſonæ, ſicut & eſſentiæ: & hoc remouetur cũ dicitur: (ego & pater ſumus:) ſi. n. pater & filius eſſent vna perſona,

Perſonæ in deo plures.

G

Eſſentia vna.

qua dixiſſet ſum in ſingulari. Arrius autẽ econtra poſuit diuerſitatem eſſentiarum, ſicut & perſonarum & hoc excluditur cum dicitur, vnũ: ſi.n. pater & filius haberent diuerſas eſſentias, non diceret vnum neutraliter, ſed plura: igitur per (ego & pater ſumus,) diſcretio & æqualitas perſonarũ exprimitur, per (vnum) vnitas diuinæ ſubſtantiæ intelligitur. In theologia.n. per neutrum genus dicitur ſubſtantia diuina, per maſculinum perſonæ, per fœmininũ notio. Vnde patet, ꝙ non debet in hymno cantari vnus patri cum filio, ſed vnum: quia pater & filius non ſunt vnus in perſona, ſed in ſubſtantia. Vnde Auguſtinus, vtrunq; audi, & vnũ ſumus, ꝙ dixit vnum, liberat te ab Arrio ꝙ ſumus, liberat te a Sabellio. Si vnum ergo: non diuerſum. ſi ſumus: ergo pater & filius.

Vnus & vnum.

Ouium dei ſigna quatuor.

Oues ergo dei per ſigna quatuor cognoſcuntur, quæ hic per ordinem tanguntur. Primò per bona opera quæ faciunt, cognoſcuntur quia oues Chriſti ſunt: iſtud ſignum ponit dominus de ſe qui eſt paſtor, cũm dicit, (opera quæ ego facio, teſtimonium perhibent de me.)

H

Opera oſtendẽtia & nõ facientia ſanctũ, &c.

Notandum tamen eſt, ꝙ ſunt quædam opera quæ hominem ſanctum oſtendunt, ſed non faciunt: ſicut ſunt opera miraculorum, quæ etiam aliquando mali faciunt virtute fidei. Alia ſunt opera quæ ſanctum faciunt, ſed non oſtendunt: ſicut ſimplicitas & humilitas ſanctorum hominum, & cæterę virtutes eorum quæ faciunt hominem ſanctum coram deo: ſed ſæpe reddunt deſpicabilẽ coram mundo. Alia ſunt opera quæ hominẽ ſanctum faciunt, & oſtendunt: ſicut ſunt opera pietatis, quæ ex charitate fiunt. Secundum ſignum eſt, ꝙ oues Chriſti ſunt, quando vocem eius audiunt. vnde ſubditur: (oues meæ, vocem meam audiunt.)

Voces Chriſti quatuor

Quatuor autem voces iſte paſtor dat ouibus ſuis. Prima, eſt exterior exhortatio. Secunda interior inſpiratio, Tertia, eſt beneficiorum elargitio. Quarta eſt corporalis flagellatio: ſed multi ſunt qui iſtas voces non audiunt, ideo dominus conqueritur dicens:

I

Prou. I.

(Vocaui,) ſ. per exteriorem exhortationem, & renuiſti: extendi manum meam,) multa bona faciendo, & non fuit qui aſpiceret: deſpexiſtis omne conſilium meũ quo vobis bona propoſita inſpirabam, & increpationes meas neglexiſtis, per quas aliquando vos arguebam, & flagellabam: ideo ſubditur magna comminatio, ego quoq; in interitu veſtro ridebo.

Cognitio ouiũ Chriſti.

Tertium ſignum eſt, ꝙ aliqui ſint oues Chriſti quando Chriſtus qui eſt paſtor eas cognoſcit. vñ ſequitur: (& ego cognoſco eas.) Cognoſcit autem, vt etiam ſuprà dictum eſt, fideles ſuos per imaginem & ſimilitudinem ſuam, quam eis impreſſit: per arma virtutum, quibus eos ornauit: per ſigna bonorum operum, quibus eos decorauit per charitatem adinuicem, qua eos inſtruxit. Quartum ſignum eſt, ꝙ ſint oues Chriſti, quando ipſum verum paſtorem ſequuntur. vnde ſubditur: (& ſequuntur me,) mali autem nolũt ſequi Chriſtum, ſed ab eo fugiunt & ſe auertunt: boni verò ſequuntur ipſum per imitationem bonorum operum.

Sequẽtes Chriſtũ.

Chriſtum etiam quidam ſequuntur fictè, ſicut hypochritæ: quidam lentè, ſicut tepidi & negligentes: quidam ſolicitè ſicut amore dei feruẽtes.

K

Hæc autem prædicta domini verba quando dixit, ego & pater vnũ ſumus, (Iudæi,) cætera ferentes iam non tulerunt: ſed (lapides ſuſtulerunt) & hoc durißima intentione fecerunt. ſ. vt lapidarent eum, ſicut blaſphemum, moti liuore inuidiæ, non amore iuſtitiæ: quia abſq; legis ordine: quia enim duri erant, & profunda domini verba intelligere non poterant, lapidibus ſimiles ad lapides currebant. (Reſpondit eis Ieſus,) dulciter eos reprimendo, (multa bona opera oſtendi vobis,) ad veſtram vtilitatem (ex patre meo,) hoc eſt virtute patris mei facta. ſ. veritatem docendo, infirmos curando, & alia miracula faciendo, (propter quod horum) operum, (me lapidatis?) cum tamen ob hoc me honorare deberetis

L

Reddentiũ genera. Deut 32 & Ro. 12

Vbi ſciendum, ꝙ ſunt qui reddunt mala pro malis, & iſtud eſt prohibitum: quia deus vindictã ſibi reſeruauit, & dicit: Mihi vindictam, & ego retribuam. Alij ſunt qui reddũt bona pro bonis: & iſtud eſt quoddam naturale debitum, & non meritorium: quia & publicani hoc faciunt. Alij ſunt qui reddunt, bona pro malis: & iſtud eſt perfectæ charitatis indicium: ſic fecit Chriſtus, & docuit ſuos diſcipulos. Alij ſunt qui reddunt mala pro bonis, & iſtud eſt valde iniquum: & tales erant Iudæi circa Chriſtum, & ideo eos arguit dicens: multa bona opera, &c. (Reſpõderunt ei Iudei, dicentes: De bono opere non lapidamus te, ſed de blaſphemia: quia tu homo cum ſis, facis teipſum deum.) Aſſerẽs .n. ſe eſſe vnũ cum patre, innuit ſe eſſe deũ: nõ autem ipſe ſeipſum fecit deum, ſed pater generãs eum, fecit ipſum deum.

M

Dominus autem volens eorum furorem temperare, (reſpondit eis,) ſe non eſſe blaſphemum, dicendo ſe eſſe deum, vel dei filium naturalem, quod probat primò per ſcripturam: quia ſcriptura ſacra, cũ ſit inſpirata, non poteſt eſſe falſa: & hæc tribuit hominibus ſanctis & prophetis deitatem participatiuè: ergo multò magis (quem pater ſanctificauit,) id eſt, ſanctum ab æterno genuit, ſecundum deitatem: & iam ſanctificauit, id eſt plenitudine gratiæ, repleuit, quãtum ad humanitatem, (& miſit in mundum,) ad ſaluandum & ſanctificandum ipſum, ſicut erat per prophetas dictum: poteſt dici deus propriè cum tamẽ dicatur homo deus, & verbum deus diſſimiliter: quia homo adoptione: verbum naturaliter.

Filij dei participatiuè.

Si inquit, adoptiui filij dij dicuntur: quare naturalis filius deus non dicatur? Scriptura quidẽ ſacra attribuit hominibus ſanctis deitatem participatiuè dictam, ſed Chriſto attribuit deitatem propriè dictam. ſecundum.n. Augu. tribus modis dicitur deus: natura, vt deus omnipotens: adoptione, vt particeps deitatis: de quibus in Pſalmiſta dicitur, dij eſtis: opinione ſeu nũcupatione, vt idola & dæmones.

Pſal. 81

Deinde hoc idẽ oſtendit per rationem. ſ. ex operibus patris quæ faciebat. Omnia.n. ſecundum philoſophũ determinantur proprio opere: & ideo per propriam operationẽ certificamur de natura rei,

Chriſtus

A Chriſtus autem faciebat opera diuinitatis propria.ſ. miracula, totam facultatem creaturæ tranſcendentia,& virtute propria: non ſolum obſecrando diuinam potentiam, ſed aliquando imperando: ex quo concluditur, ꝙ in eo verè erat natura diuina, & per cõſequẽs non erat blaſphemus dicendo ſe eſſe deũ,vel filium dei: ac ſi diceret, non tantum per verba me eſſe filium dei credatis: ſed etiam per opera,quæ & modo quo ea facio,& facto ipſo oſtẽdunt in me naturã & virtutẽ dei eſſe. (Si non vultis credere verbis,) fidem adhibete (operibus,)vt merito fidei, amplius cognoſcẽdo opera,veniatis ad fidem deitatis,(vt cognoſcatis & credatis quia in me eſt pater,) per naturæ inſeparabilitatem, & ſui conſenſus voluntatem in omnia facta mea,(& ego in patre) ſicut à quo habeo naturã,& veritatem, & opera. In eo eſt B pater,& ipſe in patre,inquantum eſt una natura amborũ ſicut vna operatio.Qui ergo magis diligit,vel credit,amplius cognoſcit. Vide hic mirabilem Iudæorum inſaniã. Ipſi volebant ſcire ſi eſſet Chriſtus: & quia verbis & operibus hoc probabat,eũ lapidare volebãt. Ipſi verò nec verbis, nec operibus inducebantur ad credendũ,ſed tanquã obſtinati(quærebant)ſtudioſè(eũ apprehendere,)non bona apprehenſione.ſ.ad credendum & intelligendũ:ſed mala.ſ.ad ſæuiendum & occidendum.Tu apprehẽdas vt habeas, illi apprehẽdere volebant vt nõ haberent.(Et exiuit de manibus eorũ,) virtute diuina tranſiens per ipſos,ſicut aliàs fecerat vt oſtenderet ſe non poſſe detineri: niſi quando vellet:& vt daret nobis exẽplũ declinandi malorum ſæuitiã,qñ ſine fidei periculo fieri põt. C Non.n.apprehenderunt: quia manus fidei non habuerunt.Et relicta Iudæa,propter incredulitatẽ eorũ, (abiit iterum trans Iordanẽ,in locũ vbi Ioannes primũ baptizauerat: & ibi) ad tẽpus cũ diſcipulis ſuis(manebat,) vt populi venientes ad ipſum, recordarẽtur de teſtimonio Ioannis,& de teſtimonio dei patris, & aliis ibi factis & dictis:& ſic habita primorum & nouiſſimorũ collatione,confirmarentur in fide ipſius.Conſpice igitur tàm eum,quàm diſcipulos ſuos mœſtos recedere & eis tuto poſſe compatere.(Et multi venerũt ad eũ,)non tã corpore, quã mẽtis deuotione,& crediderunt in ipſum, ex corde.Ecce iſti apprehenderunt permanentem,vt haberent:ſed iniqui Iudæi apprehendere voluerunt deſcedentem,vt non haberẽt. Myſticè aũt,ſecundũ Theophilũ,recedens ab Hieroſolymis dñs,hoc eſt,à plebe Iudaica,ad loca fontes habentia ſe transfert.i. ad eccleſiam ex gẽtibus,quæ habet fontẽ baptiſmi,per quẽ multi ad Chriſtũ accedunt,quaſi trãſeuntes Iordanẽ.Sciendũ eſt hic ꝙ mali Iudæi ſunt,non ſolum illi qui literæ legis & circuncisioni carnis innitentes Chriſtũ blaſphemãt,ſicut iſti de quibus hic dicitur:ſed etiã omnes mali Chriſtiani, qui ſolo nomine Chriſtiani ſunt: & ſolum nomen habẽt Chriſti, à quo appellantur Chriſtiani:qui uerbis confitentur Chriſtum, factis autẽ negant:de quibus etiã verificatur quod hic dicitur:(quia ſuſtulerunt lapides, vt lapidarẽt Ieſum.)Vnde Ambr. Quod fecerunt tunc Iudæi perſequentes, hoc verè faciũt hodie mali Chriſtiani male uiuentes: Chriſtum enim lapidant & occidunt.Quid eſt Chriſtus? Veritas, pax,& iuſtitia. Qui ergo pro falſitate veritatẽ derelinquunt,pro diſcordia odiunt vnitatẽ & pacem, pro tẽporali pretio relinquũt iuſtitiã:vel aliud facere videntur quã lapidare,cruci figere,& occidere Chriſtum:quia ipſius dona extinguunt in ſeipſis.Hęc Ambr. Et tales ſunt in triplici genere.Quidã.n.lapidãt Ieſum corde,quidã ore, & quidã manu. Primi ſunt, corda ſua prauis cogitationibus, & malis voluntatibus indurantes: ſecundi ſunt, verba blaſphemiæ in deũ & ſanctos proferẽtes:vel præceptis maiorũ & prælatis ſuis recalcitrãtes:tertii ſunt per oppreſſionẽ violẽtiæ proximos lędẽtes. Primi ergo lapidãt dñm Ieſum:quælibet.n.mala cogitatio, & E mala volũtas, eſt vnus lapis qui iacit cõtra eũ. Vnde Bed. Quotquot malas cogitationes quis aſſumit,quaſi tot lapides in Chriſtũ mittit. Et ideo beatus Ambr.nos admonet dicẽs: Videte fratres ne per opera,vel cogitationes malas,lapidetis Ieſum.Sed dices,qũo tã graue iudicatur peccatũ cogitationis,ſi ad opus nõ ꝓcedit? Ad hoc dicẽdũ,quod tota ratio peccati eſt in corde actus aũt exterior nõ aggrauat peccatũ,niſi extenſiuè. Et quia Chriſtus habet domiciliũ ſuum in corde,dicente Apoſtolo:Vos eſtis templũ dei viui hinc eſt ꝙ ſicut Chriſtus inuitatur ad templũ ſuum,per cogitationes & volũtates bonas,ita expellitur per malas. Et ſecundum hoc quælibet mala volũtas, eſt quaſi lapis quo dñs Ieſus lapidatur,& expellitur de tẽplo ſuo. O quàm deteſtabile eſt dñm domus lapidare, & eiicere de hoſpitio ſuo? Nam ſicut dicit apoſtolus:Quis conſenſus templi dei, cum idolis? F Quid autem aliud ſunt cogitationes quas quis format in corde quaſi quandam imaginationem contra honorem dei,niſi quædam idola? Et cum talibus idolis, Chriſtus in eodem templo habitare dedignatur.Vnde ad conſeruandam Chriſti præſentiam in templo ſuo,hortatur nos apoſtolus Petrus:Dominum,inquit, Ieſum ſanctificate in cordibus veſtris.Ille dominũ Ieſum in corde ſuo ſanctificat:qui nihil niſi quod ſanctum,& deo placitum eſt,in corde verſat.Secundi lapidant dominum Ieſum multipliciter,ſecũdum quòd blaſphemia in deum multis modis cõmittitur.Primò.n. cõmittitur, quando deo negatur quod ſibi cõuenit, ſicut qui negaret in deo omnipotentiã, & omnem ſcientiã, vel prouidentiam.Et ad hanc ſpeciem blaſphemiæ pertinent illi qui in aduerſis ſucceſſibus dicũt in animo ſuo,verè deus non curat res humanas, vel ſimilia: de quibus dicit Aug.ſuper pſalmo trigeſimoprimo. Itẽ illi de quibus dicit Ber.ſuper cantica,qui vellent deũ peccata ſua vel vindicare nõ poſſe, aut nolle, aut ea neſcire. Vult ergo eũ non eſſe deũ,qui quantum in ipſo eſt vult eũ aut impotentẽ,aut iniuſtũ:aut inſipientem eſſe.Crudelis planè, & omnino extranea malitia:quæ dei potentiam,

Lapidãtes Chriſtum triplices.

2.Co.6.

Ibidem

1.Pet.3.

Blaſphemarum ſpecies.

Iudæi mali qui dicendi

Ad Titum.1.

G Iuſtitiam, ſapientiam perire deſiderat. Qui autē
vult deum eſſe iniuſtum, vult deū nō eſſe deū:
& qui deum deſiderat non eſſe, nonne quantū
in ſe eſt deū lapidat & occidit? Hæc Ber. Secun
do modo, blaſphemia in deum cōmittitur quā
do deo attribuitur quod ſibi nō conuenit: ſicut
illi qui dicūt deum eſſe autorē peccati. Ad quā
ſpeciem blaſphemiæ pertinent illi qui peccata
ſua in deū retorquent, dicentes: deus ſic voluit
vt adulterarer, furarer, vel occiderem, & vt ſic
cōfunderer & turbarer: & ita omnia fato aſcri
bunt. Ad hanc etiam pertinent luſores, qui cū
non ad votum proſperantur deo maledicunt,
& conuitia in ſanctos proferunt. Similiter &
illi qui iurant per deū verbis execrabilibus &
vituperoſis, ſ. per nares dei per iecur dei, vel
per brachia dei, & ſimilia: quæ ſunt execrabi-
lia auditui. Tertio modo, blaſphemia in deum
cōmittitur quando illud quod dei eſt aliquis ſi
H bi vel alteri creaturæ attribuit: ſicut illi qui ſi-
bi diuinū honorem vſurpare præſumpſerūt, vt
Simon Magus & omnes idolatræ. Et ad iſta ſpe
ciē pertinent ambitioſi, ac ſuperbi, & vane glo
rioſi: qui ſibi gloriā attribuūt, quaſi eā ex ſeip-
ſis & meritis ſuis habeāt, cū tamē gloria ſit dei
propria. Item ad hanc partē pertinent iracun
di, qui ſibi vſurpant vindictam quę propria eſt
dei. Similiter & illi temerarij, qui præſumunt
& volūt de aliorū cordibus iudicare, cū hoc ſit
propriū dei tantū. Præter hæc eſt & aliud blaſ
phemiæ genus, quod cōmittitur in ſanctos re-
gnantes cum Chriſto, & in quibus regnat Chri
ſtus. Vnde in eis Chriſtus laudatur, ac etiā blaſ
phematur: & in prælatos qui ſeruiunt deo in
ſubditis, & vice dei ſupra ſubditos poſiti ſunt:
ac per hoc in eis deus honoratur, ac etiā blaſ-
I phematur. Tertij ſimiliter lapidant dominū Ie
Lapidātes opere. ſum, ſicut Iudæi lapidauerunt Stephanū: ſic. n.
mali Chriſtiani ſpiritualiter nūc lapidant Ste-
phanum, imò ipſum Chriſtū, quando vi oppri
mūt & affligunt proximū. Lapis. n. dicitur a læ
Lapis vnde dicitur. dendo: & ideo cūm proximus qui eſt membrū
Chriſti læditur, ipſe Chriſtus in mēbro ſuo la-
pidatur. Sed ſæpe triſtitia taliter oppreſſorū cō
uertitur eis in gaudiū, ſicut lapides quos mitte-
bant Iudæi cōtra Stephanū ad afflictionē car-
nis, dulces illi fuerunt ex gaudio mentis. & cō
uertebantur in lapides pretioſos ad coronam
capitis: quia poſuit deus in capite eius coronā
Pſ. 20. de lapide pretioſo, &c. Poſſet etiam dici, quòd
vniuerſaliter homo Chriſtianus in omni pec-
cato mortali lapidat Chriſtum. Vnde Ambr.
O quā pauci ſunt in tāta multitudine Chriſtia-
norū, qui Ieſum non perſequantur & lapident
& occidant. Huiuſmodi etiā lapidatio ſic decla
ratur. Cum. n. Chriſtus ſit aduocatus noſter, &
propitiatio pro peccatis noſtris, qui interpellat
pro nobis apud patrem idcirco ipſe de pecca-
tis dolet & luget, ſicut econuerſo de noſtra cō
uerſione gaudet. Quotieſcunque enim pecca-
mus, Chriſtum cōtriſtamus & lædimus: ac per
hoc eum quodammodo lapidamus. Et intelli-
genda ſunt hęc ſanè, non quòd Chriſtus in cor
pore ſuo iam glorioſo lædatur ſenſibiliter, cū
corpus illud ſit impaſſibile: vel quòd in ipſum K
cadant paſſiones animæ, vel partem ſenſitiuā,
& quaſi ſic peccatis noſtris lapidetur. Sed hu-
iuſmodi lapidatio eſt metaphorica, ſicut & cru
cifixio: quemadmodum dicit apoſtolus de qui- Heb. 6.
buſdam baptizatis & prolapſis, rurſum cruci-
figentes in ſemetipſis filium dei. Vbi gloſa: Non
φ crucifigant filium dei, ſed quia ſimiles ſunt
crucifixoribus: crucifigunt eūt in ſemetipſis, id
eſt, quantū in ipſis eſt. Sic in propoſito quando
mortaliter peccamus, Chriſtum lapidamus &
lædimus & cōtriſtamus: quia quantum in no-
bis eſt, cū gaudio quod ipſe de nobis expectat
priuamus. In quo ēt ſenſu loquitur Ber. in per
ſona Chriſti ſic alloquens peccatorem. Nonne
propter te vulneratus ſum? Nunquid non pro
iniquitate tua afflictus ſum? vt quid addis affli
ctionem afflicto? Magis aggrauāt me vulnera L
tui peccati, φ vulnera corporis mei. Hæc Ber-
nardus. Sed vę omnibus iſtis dominū Ieſum la
pidantibus quia abſcōdit notitiā ſuam talibus,
exit de templo cordium eorum, & manifeſtat
ſe amatoribus ſuis, & habitat in illis.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, fac me encænia & in-
nouationes in tēplo cordis mei ſpiritualı-
ter celebrare: ſemper meipſum renouan-
do, & aſcenſiones in corde meo diſponēdo. Da
mihi bona opera facere, quæ teſtimoniū perhi
beant de me: ac vocem tuam audire credendo
corde, & obediendo opere: teq; per imitationē
bonorū operū ſequi, & inter oues tuas à te mi-
ſericorditer cognoſci. Cuſtodi etiam me domi
ne, ne vnquam malis cogitationibus & volun-
tatibus, aut locutionibus vel operibus, quaſi la-
pidibus te à me expellam: ſed ſemper te per M
gratiam in me habitare ſentiam. Amen.

De traditionibus Phariſæorum, etiam contra dei mandatum. Cap. 38.

QVia verò ſcribæ qui putabant ſe habere Mat. 15. & Marci 7.
perfectionem ſcientię, & phariſæi qui ſi
mulabant ſe habere perfectionem vitę,
dominum Ieſum in templo reprehendere nō
potuerunt: venientes ab Hieroſolymis in Gali-
læam eum inſequuntur. In quo nimia apparet
malitia eorum: quia deſcendentes ab Hieruſa-
lem ciuitate ſancta, relinquentes templum ſe-
quebantur eum: & quia ſeniores populi & le-
giſdoctores erant, & non ad ſciendum ſed ad
reprehendendum dominū venerant, obſeruan
dō & inſidiando vt eum caperent in ſermone
vel facto. Vnde vt ſaltem ex diſcipulis magi-
ſtrū tanquam contemptorem doctrinæ ſenio-
rū arguant, & ſic eū populo odioſum reddat:
videntes diſcipulos eius communia gentilibus
nō lotis manibus māducare, quia Iudæi cōmu-
nia gentilibus immunda reputabant: ei dice-
bant: Quare diſcipuli tui trāſgrediuntur tradi
tiones ſeniorū? Non enim lauant manus, cūm
panem manducant. Vbi Beda: Spiritualia. n. pro
phetarū verba carnaliter accipientes, quæ illi de

cordis

A cordis & operis caſtigatione præcipiebat dicentes: lauamini, mundi eſtote: &, mundamini qui fertis vaſa domini. iſti de ſolo corpore lauãdo ſeruabãt. Superſtitioſa ergo hominum traditio ob manducandū panem præcipit crebrius lauare. ſed neceſſarium eſt eos qui panem de cœlo deſcendentem participare deſiderãt, crebro eleemoſynis, lachrymis, & alijs iuſtitiæ fructibus ſua opera purgare. Hæc Beda. Iſti gerunt typū eorū qui plus zelant trãſgreſsionem humanarum traditionū quàm diuinorū præceptorum, plus decretaliū quàm euangeliorum, plus cõſuetudinū quàm veritatū. Per iſtos etiã multos ſolicitos de munditia exteriori & modicū de interiori, ſignantur hypocritæ & ſimulati, arguentes alios de leuibus, cum tamen ſint infecti grauibus: videntes feſtucã in alterius oculo, & nõ trabem in ſuo. His quoq; ſimiles ſunt

Eſaię 1. Eiuſdē 52. Lucę 6.

B multi, qui volunt habere exteriora pulchra, interiora autem habent fœtida. Diſcipuli autem domini inſtructi ea quę virtutis tantū ſunt operari, nõ lotis manibus manducabant: quia hoc nõ pertinere ad veritatem vitæ intelligebant. Vnde Chryſoſtomus: Ideo autem diſcipuli nõ lotis manibus manducabant: quia iã ſuperflua deſpiciebant ea ſolū quæ ſunt neceſſaria attendentes ſed, & neq; lauari neq; nõ lauari pro lege habentes: ſed vt cõtingebat alterutrū facientes. Qui enim & ipſum neceſſariū cibū contemnebant, qualiter circa hoc ſtudiū haberent? Et quia hęc traditio, ſcilicet iubere manus lauari, nõ erat cõtraria legi: ideo dominus aliã traditionem legi cõtrariam ducit in mediū, & quaſi clauū clauo retundens dicit eos deficere: quia faciebant transgredi mandatū domini propter mandatū hominū, quod nõ erat faciendū. quia

Mandatum faciendū

C ſecundū Bernardum, nihil placet deo quodcūque ei obtulerit, neglecto eo quod tenetur. Vnde (reſpõdens ait illi, quare & vos tranſgredimini mandatum dei, propter traditionem veſtrã?) quaſi diceret ſecundū gloſam: Si vos cõtemnitis mandata dei pro traditionibus hominū, quare arguitis diſcipulos meos, qui mandata hominū dimittūt vt præcepta dei cuſtodiãt? Et dominus quidem non reprehendit munditiã corporalē: ſed hoc reprehendit, relicta mūditia interiori putabant ſufficere tantū exteriorem. Deinde hoc quod dixit, probando ſubdit: (Nam deus dixit, honora) ſcilicet neceſſaria dando, & reuerentia exhibendo: nã honor iſte non ſolū intelligitur reuerentia, ſed etiã neceſſariorū adminiſtratio. (patrem & matrem,) in quibus etiã proximus quilibet intelligitur: ſed illi nominantur quibus obligamur. (Et qui maledixerit patri vel matri,) non tam verbo vel ſigno, quã facto (morte moriatur.) Dominus enim imbecillitati & penuriæ parentum conſulens, hoc per Moyſen præcipit. & ideo væ illis qui parentes debiles vel pauperes contemnunt, & debitis obſequijs ſcilicet reuerentia & neceſſariorū exhibitione defraudant. Hanc aūt legem Phariſæi cupidi per ſuã doctrinam falſam ſubuertentes vt ſuæ auaritiæ cõſulerent & ſub nomine pietatis impietatē inducerent: do-

Honoratio parentū

D cebãt filios parentū & dicebant q̄ melius erat bona parentibus adminiſtrando deo ſeruire & offerre tū quia eſt pater principalis & ſpiritualis, tū quia licet per talē oblationē parentes ſuſtinerent detrimentum corporale, cõſequebantur tamē bonū ſpirituale, inquantū illud quod erat in eorū neceſsitatē cõuertendū, deo offerebatur: vt ita parentibus ſuis ab eis neceſſaria exigentibus ea negare poſſent, & ditiores frequentius offerrent. ex quo parentes egeni ſiebant, & oblatio filiorum ſub prætextu religionis in lucra ſacerdotum cedebat. vnde inſtruebãt filios quid egenus parētibus reſpondere deberent. & hoc eſt quod ſaluator dicit. (Vos autē) ſcilicet aduerſarij (dicitis) id eſt, in traditione veſtra alios inſtruitis falſo ſcilicet exponēdo mandatum dei lucro veſtro (quicunq; dixerit,) id eſt, dicere poterit, (patri vel matri,) ò pater & mater qui

E indiges & petis munus à me, (munus quodcūq; eſt ex me,) id eſt, ex mea deuotione deo ſcilicet cõſecratū & oblatū, (tibi proderit) ſcilicet ad vtilitatē animæ, magis quàm ſi darem tibi: quia tunc prodeſſet ſoli corpori. Vel poteſt legi interrogatiue ſic, (munus quodcūque eſt ex me,) id eſt, ex meis rebus iam deuotū deo, (tibi proderit?) quaſi dicat: Quod voui deo vis tuis vſibus applicare, & tibi prodeſſe? abſit, quia ſacrilegium faceres ſi acciperes. Sic docebant parentibus: vt illi timentes accipere quod deo videbant mãcipatum, & ſacrilegij crimen incurrere, inopem magis vellent vitã ducere quàm de ſacramentis comedere. Et eſt hic conſtructio defectiua. vnde eſt ſenſus. (Quicunque dixerit,) &c. ſcilicet licitē, & bene poteſt dicere illud, & implet præceptum diuinum & legem, & eſt dignus vita æterna & regno cœlorum. quod tamen eſt falſum. quia ſecundū veritatē

F eſt tranſgreſſor præcepti. & hoc eſt quod ſubditur (&) ſic per veſtras ſuaſiones filius poſtea (non honorificabit patrem ſuū & matrem) illud quod erat ſibi debitum ſubtrahendo (&) ita quòd (irritū feciſtis mandatū dei) de parentibus honorandis & ſuſtentandis, (propter traditionē veſtrã,) quæ veſtræ ſeruit auaritiæ, quaſi diceret: mandatum pietatis deſeritis propter cupiditatem impietatis. Sed vide ne hac autoritate (vt plurimi faciunt) abutaris, ſupra modū de rebus eccleſiæ & pauperum erogans parentibus. ad maiorem autem intellectū eſt conſiderandum, quòd pater per ſe tenetur filijs prouidere: quia eſt cauſa eorum quantum ad eſſe, & ideo debet eis nutrimentum & documentū. Filius autem tenetur prouidere parentibus de neceſſarijs per accidens: ſcilicet ſi illi indigeant, & ipſe ſit potens. Et ideo ſi pater iam neceſsitatem incurreret: bona de quibus filius poteſt ei adminiſtrare, iã ſibi debita ſunt. De alieno autem nullus poteſt deo facere ſacrificiū, & ideo talia offerre non eſt licitum: quia hoc eſt tranſgredi præceptum de honore parentum. Secus autem ſi filius bona ſua vouiſſet antequam parētes in neceſsitate poſiti eſſent quia tunc non eſſet licitum de eis prouidere parentibus. Deinde redarguens eos de ſanctitatis ſimu-

Parentum ſuſtentatio.

G

Eſa. 29.

mulatione ſubdit,(hypocritæ, bene prophetizauit de vobis Eſaias dicens populus hic labijs me honorat,cor autem corũ longe eſt à me:) quia oſtendebant ſanctitatem in verbis & exteriori conuerſatione,cùm tamẽ correpti eſſent mala intentione. Hoc poteſt dici de illis qui bene docent, & malè viuunt: labijs enim & non corde deũ honorare,eſt bene loqui,& male viuere.(Sine cauſa,)& fruſtra(colunt me) nõ habentes fructum inde:ſicut enim medicina dicitur fruſtra & ſine cauſa propinari,quę non cõfert ſanitatem:ſic cultus diuinus qui non ducit ad fœlicitatem:(docentes doctrinas & mandata hominum,& per hæc tranſgredi dei mandatũ, propter auaritiã & lucrum.Et confutatis ſuperbis & ſuperſtitioſis,ſcribis & phariſæis qui ad partẽ uidentur ſibi prædicta cõtra diſcipulos dixiſſe:conuerſit ſe ad turbã humilẽ & ſimplicẽ,volens eos à falſa doctrina phariſęorum

H

reuocare:& conuocatis eis dixit: (Audite)exterius aure corporis,(& intelligite,)interius aure mẽtis:audire vocẽ,& intelligite virtutẽ.(Non ꝙ intrat in os)corporis.ſ.cibus corporalis,(coinquinat hominẽ) ſpiritualiter.ſ. in anima & apud deum,niſi inquantũ per delectationẽ male afficitur quis ad cibũ,vel aliàs eſſet ſibi prohibitum:quia non intrat in cor eius,hoc eſt in animã,quæ cauſa eſt omnis immunditiæ ſpiritualis.Vnde corporales ſordes non coinquinãt ſpiritualiter,& ideo non eſt curandum vtrum lotis,vel nõ lotis manibus corporalis accipiatur cibus:(ſed quod procedit ex ore)cordis, & ab interiori radice voluntatis,(hoc coinquinat hominem:) ſcilicet verba malæ cogitationis, quæ ſunt malitiæ interioris ſignificatiua:quia

Intrans per os, non coinquinat.

I

ex cibo ſecundũ ſe nõ eſt culpa,ſed ex his quæ procedũt ex ore cordis & corporis:& ideo os ipſum eſt diligenter cuſtodiendũ. Et quia non ſufficit cuſtodia humana,petẽda eſt cuſtodia diuina: ſicut petebat propheta dicens: Pone dñe cuſtodiã ori meo.(Tunc)ſcilicet, quãdo audierunt illorũ religionem euacuari,(acceſſerũt diſcipuli,)ſimplicitate moti,& dixerunt ei:Sciſ- quia phariſæi,quorum magna eſt religio in cibis,audito hoc verbo,quod ſcilicet euacuat diſcretionẽ ciborum, & traditionem ſeniorum: ſcandalizati ſunt: id eſt, indignati, vel offenſi. Iſtud non erat ſcãdalum actiuũ,quia neque ex facto,neque ex dicto minus recto: ſed potius paſsiuum, quia audito verbo veritatis,pietatis, & æquitatis ſcandalizati ſunt:quia oculis ægris odioſa eſt lux.Vnde nõ dicũt,tu ſcandalizaſti, ſed ſcandalizati ſunt.Et propter tale ſcandalũ aliorũ veritas vitæ iuſtitiæ,& doctrinæ non eſt dimittenda:quia procedit ex ipſius ſcãdalizati malitia.Vnde Greg. Si de veritate ſcandalum oritur,rectius oriri permittitur quàm quòd veritas relinquatur.(Et dominus reſpondens ait, Omnis plantatio)traditionũ humanarũ,id eſt: doctrina ab homine inuenta, quæ legi dei non eſt conſona,(quã non plantauit pater meus cœleſtis,) imò conſuluit tepiditas carnalis (eradicabitur) cum plantatoribus ſuis:& hoc à fundamento Chriſto,per reprobationem: à fidelibus, per ſeparationem: à terra viuentium,per priuationem:quia non habet firmum fundamentũ & radicem.(Sinite illos,) in præcipitiũ damnationis ire, & doctrinã illorum euitate(Cæci ſunt,)in ſe carentes vero intellectu legis,(& duces cæcorum,)in regimine aliorum: quia alios ſuo errore excæcant& eos ad præcipitium ducunt. (Cæcus autem) vt prælatus,(ſi cæco) vt ſubdito (ducatum præſtet: ambo in foueã cadunt,) ſicut obliquitas lineæ, procedit ex obliquitate regulæ. Vnde Gregorius: Cum paſtor per abrupta vitiorum graditur, conſequens eſt vt grex in præcipitium ducatur. Et Benar. Ridiculoſa res eſt,imò magis periculoſa,ſpeculator cæcus,doctor inſcius,præcurſor claudus,prælatus negligens,præco mutus.Sed heu quia ſicut claudi volunt præire, ita fatui præeſſe.Deinde Petro exigente expoſuit diſcipulis parabolam prædictam.Quia(omne quod in os intrat,)id eſt,aliqua pars de omni quod intrat in os,(in ſeceſſum)per euacuationẽ tanquam ſuperfluum (emittitur) & aliud tãquam neceſſariũ retinetur,& neutrũ iſtorũ coinquinat hominẽ ſpiritualiter: & iſte modus loquendi frequens eſt in ſcriptura,vt in Michæa:omnes ſanguini inſidiãtur:id eſt,de omnibus multi:& ſimilia.(Quę aũt procedunt de ore, intus naſcuntur,& de corde exeũt,)id eſt, de cordis immunditia,ſicut fumus de igne,& fœtor de latrina:(& ea hominẽ)iam inquinatũ cogitatione praua(coinquinãt,)id eſt,ſimul & magis inquinant locutione ſordida:quia ſunt cõceptus mentis, & malæ cogitationis ſignificatiua.Ex cogitationibus enim malis prouenient, & mala verba,& mala facta:& in actu interiori principaliter eſt culpa,cuius ea quæ extra apparẽt ſunt teſtimonia. Vnde ſubiungit: (De corde enim,)in quo eſt ſedes animæ, & de libero arbitrio,(exeunt cogitationes malæ:) ſicut principia malitiæ:& ex cogitationibus malis mali actus,& verba procedunt vlterius ſcilicet (homicidia,adulteria,fornicationes, furta,falſa teſtimonia , blaſphemiæ, auaritia,) inquantum aliqua iniuſtè detinentur(nequitia,)cum malũ affectamus,& implere non poſſumus:(dolus,) qui conſiſtit in deceptione proximi:(impudicitia,)in cogitationibus, in verbis, in aſpectu, in tactu,& quantũ ad quamlibet corruptionẽ mentis & corporis (oculus malus,)id eſt odiũ & adulatio:nam qui odit,oculum inuidum & malum habet ad eum quem odit, & adulator nõ recto oculo vidẽs quæ ſunt proximi,ad malũ ipſum deducit:ſuperbia,in verbis,factis, vel ſignis:ſtultitia,cũ facit malũ,& nõ cauet:vel ſtultitia eſt cũ non recte ſentitur de deo:cõtrariatur enim ſapientiæ,quę eſt diuinarum rerum cognitio.Omnia hæc mala,& huiuſmodi tranſgreſsiones pręceptorum dei,in corde generantur , & abintus à corrupta voluntate procedunt,ac ſpiritualiter hominẽ coinquinant: id eſt,immundum,& impurũ reddunt.Hoc enim in culpã homini imputatur,qđ in ſua poteſtate exiſtit.talia aũt ſunt ꝙ procedũt ab interiori volũtate,per quã homo ẽ actuũ ſuorũ dominus.

Pſ.140.

Scandalum acceptum nõ datũ

Veritas non eſt relinquendas

K

Abuſiones.

L

Omne promulitis.

Michea 7.

M

Odium

Peccata in corde generantur.

A nus: & ideo cauſa immunditiæ ſpiritualis non eſt niſi mala voluntas. Igitur ſcribarum & phariſæorum verba maledicta, quæ ex iniqua voluntate contra Chriſtum & diſcipulos eius procedunt illa eos coinquinant. Non lotis aūt manibus manducare, & huiuſmodi tranſgreſſiones ſuperſtitioſarum traditionum, non coinquinant hominem immunditia ſpirituali: nec faciunt impurum: quaſi diceret, Ex quo nullus cibus coinquinat ſpiritualiter hominem ergo à minori non lotis manibus manducare non coinquinat eū: & ſic oſtendit ꝙ ſpiritualia literaliter intelligi nō debent. Vñ quando præcipitur in ſcriptura locutio abſolutè, magis de ſpirituali quā de corporali intelligendū eſt lotione. Sed vt dicit Chry. Videmus multos vt intrāt eccleſiā lauantes, manus & os qualiter aūt mūdā offerant animā, curā nullam facientes.

B

Comune, pro immūdo.

Marcus pro nō lotis, ponit cōmunibus: & pro coinquinat, ponit cōmunicat, iuxta Hebræorū idioma, qui commune immundum dicebant. Iudęi n. partem dei ſe eſſe iactitantes: cōmunes cibos vocant quibus omnes vtuntur homines: quos ideo quia in lege prohibiti erant, immundos iudicabant. Cōmune ergo quod cæteris hominibus patet, & quaſi de parte dei non eſt, immūdū appellant.

Cogitatio mali.

Ex eo autem ꝙ dictum eſt de corde exeunt cogitationes malæ, &c. colligitur ꝙ etſi diabolus quandoq; immittat homin. cogitationē mali, cogitationem tñ malam non pōt immittere: q̃ mala ſit tantū per cōſenſum qui eſt in corde. Vnde quando dicitur cū miſiſſet diabolus in cor Iudæ: & in Pſalmiſta: Immiſſiones per angelos malos: immiſſio accipitur pro ſuggeſtione: aliter. n. non poteſt illabi animæ.

Pſ. 77.

Diabolus occulta cordis neſcit, & cogitationes malas non facit.

C

Vbi Hieroni. Ex hac ſententia arguēdi ſunt, qui cogitationes à diabolo immitti putant: & non ex propria naſci voluntate. Diabolus adiutor & incentor malarum cogitationum eſſe pōt, autor eſſe non pōt. Si aūt ſemper inſidiis poſitus leuem cogitationum noſtrarum ſcintillā ſuis fomitibus inflammat: non debemus opinari eum cordis quoq; occulta rimari: ſed ex corporis habitu & geſtibus æſtimare quid verſemus intrinſecus. Verbi gratia, ſi pulchrā mulierem nos crebrò viderit aſpicere: intelligit cor amoris iaculo vulneratum. Vnde & Aug. Internas animæ cogitationes diabolum non videre certi ſumus: ſed mutibus eas corporis & affectionum indiciis, ab illo colligi experimento didicimus. Secreta aūt cordis ſolus nouit ille ad quem dicitur: Tu ſolus noſti corda filiorum hominum. Hæc Aug.

3. Reg. 8

Solet quippe diabolus antequā veniat præmittere ſui aduentus præcurſorem. ſ. mali cogitationem: quam ſi quis in corde ſuſceptam nutrierit diabolus in corde ſuo habitaculum præparauit. Et quāuis diabolus quādoq; ſit adiutor, & occaſio malarum cogitationum, nō tamen omniū, quia quandoq; procedunt ex nobis tantum.

Cogitationes vnde.

Vnde Aug. Non omnes malæ cogitationes noſtræ à diaboli inſtinctu excitantur: ſed aliquoties ex noſtri arbitrij motu emergunt, bonæ autem cogitationes ſemper à deo ſunt. Qualiter autem cogitationibus malis reſiſtendum ſit docet Anſelmus dicens.

D

Cogitationibus malis reſiſtendū eſt.

Quo modo autem prauam voluntatem, aut malam cogitationem à vobis excludatis, hoc paruum conſilium quod vobis do, intelligite & tenete: nolite litigare cum peruerſis cogitationibus, vel peruerſa voluntate: ſed cum vobis infeſtæ ſunt, aliqua vtili cogitatione & voluntate mentem veſtram donec illæ euaneſcant fortiter occupate. Nunquam enim expellitur cogitatio vel voluntas, niſi alia cogitatione vel voluntate, quæ concordat illi. Sic ergo vos habete ad inutiles cogitationes: vt toto niſu intendendo ad vtiles mens veſtra dedignetur eas ſaltem recordari, vel aſpicere. Cum autem vultis orare: aut in aliquam bonam meditationem intendere, ſi vobis tunc importunæ ſunt cogitationes quas non debetis ſuſcipere, nunquam propter illarum importunitatem bonum quod incepiſtis velitis dimittere:

E

ne inſtigator earum diabolus gaudeat quia vos ab incepto fecit deficere: ſed eo quem dixi modo illas contemnēdo eas ſuperate: neque doleatis nec triſtemini de illarum infeſtatione, quandiu illas ſicut dixi, contemnendo nullum eis aſſenſum præbetis, ne occaſione triſtitię iterum redeant ad memoriam, & ſuam importunitatem reſuſcitent. Hanc. n. habet mens hominis conſuetudinem: vt hoc vnde delectatur aut contriſtatur ſæpius ad memoriam redeat, quam hoc quod negligēdum ſentit aut cogitat. Similiter ſe debet habere perſona in ſancto propoſito, ſtudioſa in quolibet motu inducenti corpore vel anima: ſicuti eſt ſtimulus carnis, iræ, inuidiæ, vel inanis gloriæ. Tunc. n. facillimè extinguuntur, cūm & illos velle ſentire aut de illis cogitare, vel quid eorum ſuaſione facere dedignamur:

F

neque timeatis ꝙ huiuſmodi motus vel cogitationes vobis ad peccatum imputentur, ſi nullatenus voluntas veſtra ſe illis aſſociat: quoniam nihil damnationis eſt his qui ſunt in Chriſto Ieſu, qui non ſecundum carnem ambulant. Secūdū carnem enim ambulare, eſt carnis voluntati concordare.

Ambulare ſecundū carnem

Carnem autem vocat apoſtolus omnem vitioſum motum in anima, vel in corpore, cum dicit. Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem.

Caro. Galat. 5.

Facilè quippe huiuſmodi ſuggeſtiones extinguimus, ſi principium earum ſecūdum prædictum conſilium conterimus: difficile verò poſtquā caput earū intra mentē admittimus. Hæc Anſelmus. Vnde & Hieronymus: Ad peccatū quod opere perpetratur nunquam peruenies, ſi incentiua vitiorum ſtatim in mente iugulabis: & paruulos Babylonis ad petram allides: in qua ſerpentis veſtigia non reperiuntur: & tandem deo promittis ſi mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero. Hæc Hiero.

Pſ. 136.

Ad vitandum etiā cogitationes malas, multum habere valet cor vnitū cum deo: quia hoc ipſe à nobis præcipuè requirit. Vnde Hugo: In omni creatura quę ſub cœlo vanitatibus humanis occupatur nihil humano corde ſublimius, nil nobilius, nihil deo ſimilius reperitur: quare nihil aliud quærit à te niſi cor tuū. Et vniuerſaliter in omni tētatione

G remedium ſalubre eſt deo inhærere. Vnde Auguſti. Cùm inhæſero tibi: exonero me, & omnino nuſquã erit mihi labor & dolor. Moraliter autẽ in hoc euãgelio ponit dominus quædã ad increpationem phariſæorum, quædã ad inſtructionem diſcipulorum. Increpat verò phariſæos, de tribus principaliter. Primò, de impietate, cùm dicitur: (quare & vos tranſgredimini.) Secundò, de ſimulatione, cùm ſubditur: (hypocritæ, bene prophetauit de vobis Eſaias.) Tertiò de ſuperſtitione, cùm ſubiungitur: (& conuocatis turbis.) In primò ſuggillantur tyranni, qui mala ſtatuta faciunt. In ſecũdo falſi fratres, qui ſimulant exterius quod intus nõ ſunt. In tertio hæretici, qui prohibent homines à cibis quos deus creauit, & non abſtinent à falſis doctrinis, quibus ſe & alios corrumpunt. Circa ſecũdum ponit triplicem inſtructionem: vnã in deſtructionem guloſitatis, cùm dicit, (omne
H quod in os intrat,) aliam in refrenationẽ oris cùm ſubdit, (quæ autem procedunt de ore.) Tertiam in cuſtodiam cordis, cum ſubiungit: (de corde enim exeunt, &c.)

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, da mihi ſic mandata dei ſine tranſgreſsione ſeruare, vt ea omnibus & ſingulis præferam: & ab eis quacũq; occaſione non recedam: da etiam mihi in omni quod in os corporis intrat, guloſitati reſiſtere, ac interiori cordis munditiæ præcipuè intẽdere: & os cordis ac corporis diligenter cuſtodire. Et quia non ſufficit cuſtodia humana niſi aſsit diuina, ideo te dñe ſuppliciter peto: pone tu cuſtodiam ipſi vtriq; ori meo, ne aliquid in illud intret vel inde procedat, quod me ſpiritualiter in anima & apud te maculare valeat.

I *De muliere Chananæa, & eius filia.*
Caput 89.

Mat. 15. ET relictis ſcribis ac phariſæis calumniatoribus, propter ingratitudinem eorũ (egreſſus inde) Ieſus. ſ. a partibus Iudæorũ, abiit & (ſeceſsit in partes Tyri, & Sidonis,) vt Tyrios Sidonioſq; curaret, & gentibus benefaceret. Tyrus enim & Sidon vrbes fuerunt Chananæorum, & gentilium, ſitæ tamen in terra promiſsionis propè montẽ Libani in corde maris (Tyrus & Sydon.) quia filii Iſrael non potuerunt totaliter expellere, & exterminare gentiles de terra promiſſionis. Et cùm ingreſſus eſſet quandã domum cauſa quietis ex labore viæ, acceſſit ad eum, (mulier gentilis non edocta per prophetas & legẽ, (Chananæa) natione, & Syrophen iſſa genere. quia Chananæi quandoq; Syriã & Phœnicem tenebant, vt dicatur Syrophenïſſa: quia a Syris & Phœnicibus deſcenderat. (Syrophenïſſa.) Syria quippe eſt nomen generale prouinciæ, Phœnis nomẽ cuiuſdam ſpecialis contratæ, in illa prouincia ſitæ: & ideo componitur Syrophenïſſa, id eſt, de tali cõtrata oriũda, a finibus illis egreſſa,) non ſolũ a ciuitatibus pro peccatorum dimiſſione: ſed a finibus per elongationem, & occaſionũ vitationem: quia iſtud in finibus geſtum eſt gentilium vbi mulier ſequebatur Ieſum. K (Mulier a finibus illis,) ſ. gentilium & peccatorũ (egreſſa,) ſignificat animam peccatricẽ, a finibus peccatorum per pœnitentiam ſe auertẽtẽ. Non. n. ſufficit homini a peccatis ſe auertere, niſi etiã exeat a finibus peccatorũ, qui ſunt occaſiones peccandi & cauſæ. Vnde Aug. Fines peccatorũ exire, eſt cauſas peccatorũ excindere, & eorum ſuggeſtionibus aditũ non indulgere. Vbi notandũ, quod quã ſuprà dixit dñs: In viã gentium ne abieritis. ſ. ad prędicandũ: iſtud verbũ, prohibet inuitationẽ, nõ receptionem ſi venirent: vnde dominus mulierem exterius non inuitauit: ſed venientem recepit, & hoc ſignificatur in aduentu Magorum, qui a dño ſunt recepti quaſi primitiæ gentium. (Matt. 10.) Iſta. n. mulier famã & miracula Ieſu audiuerat: ideo firmiter credebat quod filiã ſuã ſanare poterat. Vnde (cla- L mauit dicens ei. Miſerere mei,) quia miſera ſũ: & in hoc quod dicit mei, patet vehementia affectus: ſui quia malũ alienum. ſ. filiæ reputat ſuũ: ſic debet facere prælatus quilibet (dñe,) propter naturã diuinã, (fili Dauid,) propter humanã: ſed ſimul (dñe fili Dauid,) propter perſonam in duabus naturis vnitam, quaſi diceret: ex diuina habes poteſtatem, quia potens es dñe. ex humana voluntatẽ, quia Dauid manſuetudinẽ: ex vnione cõmiſsionem, quia ideo deus factus eſt filius Dauid, vt nos ſaluet. Filium autẽ Dauid appellat. quia Chriſtum promiſſum Iudæis deſcendere de genere Dauid audiuerat. Magna fides Chananeæ hic notatur: quia verum deũ, & verum hominẽ Ieſum cõfitetur: deũ credit vbi dñm vocat, hominem credit vbi filiũ Dauid dicit. Nihil ex merito poſtulat, ſed ſolum dei miſericordiam efflagitat dicens (miſerere,) quaſi diceret: non allego meritum, nõ peto iudiciũ, non obliuiſcor defectũ: ſed poſtulo beneficiũ, & ideo (miſerere mei.) (Chananeæ fides. Confeſſio Chananeæ.) M Vnde Chryſoſt. Miſerere mei dñe fili Dauid. O præclara confeſsio. Euangeliſta fit mulier, deitatẽ eius, & diſpenſationem annuntians: confitetur. n. & dominationem, & incarnationẽ eius: miſerere mei. Vides philoſophiam mulieris dicentis, miſerere mei. Non, inquit, habeo conſcientiam bonorũ operum: nec rectæ vitæ fiduciam. Ad miſericordiã confugio, vbi ceſſat iudicium: ad miſericordiã confugio, vbi ineffabilis ſalus eſt: miſerere mei. Modicus ſermo, ſed immẽſum benignitatis cõtinet pelagus: vbi. n. miſericordia poſtulatur, ibi vniuerſa cõprehenſa ſunt bona. Hæc Chry. Et vt magis eum ad compaſsionem moueat, totum ei dolorem enarrat dicens: (Filia mea,) non ancilla, nõ extranea, ſed filia: quod eſt mihi grauius, (male vexatur,) non quocunq; dolore: ſed (a dæmonio,) quod eſt ei periculoſius. In quo vulnera medico detegit, & magnitudinem & qualitatem morbi qui premit. (Ieſus autem non reſpondit ei verbum,) nõ propter indignationem: ſed vt eius conſtantiam probaret, & probatam manifeſtaret, & vt ex perſeuerantia in prece oſtenderetur fides eius, & de- (Perſeuerantiæ commẽdatio.)

uotio

A notio dignior exauditione:& in illo ſilẽtio ſecundum Auguſtinum, Chriſtus exiuit domum cum diſcipulis, quos mulier ſequens in via nihilominus inſtabat & perſeuerabat clamans, intantum vt & diſcipuli myſterii ignari miſericordia moti importunitate mulieris victi rogarent pro ea, (dicentes: Dimitte eam,) quã tenes non exaudiendo, (quia clamat poſt nos,) præ anguſtia quæ eam tenet premendo. Fac quod ipſa petit, & ſic recedit: moti.n. erant ad hoc, videntes eius fidem & deuotionem. (Ieſus autem reſpondens ait: non ſum miſſus niſi ad oues domus Iſrael.).i. ad Iudæos (qui perierunt,).ſ. per infidelitatem à deo recedentes, ad illos potius venire debuit quibus promiſſus fuit. In hoc vitat ſcandalum Iudæorum quantũ eſt in ſe, & reddit eos inexcuſabiles. Loquitur de ſua miſſione ad prædicandum in perſona propria, qui non fuit miſſus niſi ad Iudæos

Miſſus ad Iudæos Chriſtus.

B primò & perſonaliter: ſed ex conſequenti & per apoſtolos ad gentes, & ideo Iudæis tanquã eorum apoſtolus principaliter miſſus, in propria perſona tantum prædicauit, & miracula fecit: niſi in caſu ex aliqua cauſa ſpeciali etiã circa alios hoc ageret: vt ſcilicet eccleſiam in fide gentium eſſe fundandam oſtenderet, ſicut habetur hic & ſuprà vbi Chriſtus prædicauit Samaritanis deuotè eum recipientibus, poſt mortẽ autem Chriſti prædicata eſt fides publicè gentilibus. (Ac illa) miſera miſericordiã ſequitur, repulſa non erubeſcit, importunè clãmat, ſaluatorem adoratione latriæ adorat, (dicens: Domine adiuua me,) ſe adiuuari poſtulat: infirmitatem enim filiæ ſuã reputat, & per conſequens etiam ſanitatem, quaſi diceret: Si vſq; modò non fui, tamen modò volo eſſe ouis dei: in ſignum huius adoro te, ſicut ouis paſtorẽ: & ideo (dñe adiuua me,) ſicut paſtor adiuuat ouẽ

C ſuam debilem & infirmam. (Qui reſpondens ait. Non eſt bonũ) quia eſt contra ordinem iuris, & etiam naturæ (ſumere) & auferre (panẽ) id eſt, verbũ dei & ſalutis, ſeu doctrinã & operationem miraculorum (filiorum,) ideſt, Iudæorum: quia promiſſa ſunt Iudæis, tanquam ſpiritualibus filiis propter cultum vnius dei, (& mittere canibus) ideſt, dare gentilibus qui ante conuerſionem dicebantur canes ratione immunditiæ, ratione idolatriæ, ratione ſæuitię in ſanctos. (At illa dixit,) ecce humilitas mulieris quæ tantò plus magnificatur, quantò maior fuit obiurgatio: quæ quanta fuit patet ex tribus: quia non filia, non pane digna, ſed potius canis eſt dicta: & ipſa conceſſit omnia. Vnde ſequitur (etiam domine:) quaſi diceret, verum dicis: quia ſum canis. Canem me vocas, canis tuus eſſe volo: ergo me canem tuum nutri: quia nõ poſſum relinquere menſam domini mei. Dñi canes non expellunt: & ſi expelluntur per vnã portã, ipſi reuertuntur per aliam. Si ergo ſum canis non debes me expellere a te: & ſi expellis me à te, protinus redibo ad te. (Nã & catelli edunt de micis quæ cadunt de menſa dñorum ſuorum,) quaſi diceret: dñe, non peto panẽ, ſed micam: quia iſtud quod peto eſt tibi quaſi mica parua: & quia conſuetudo eſt quòd dñi dãt

Catella Chananæa.

D canibus & catellis ſuis ſaltẽ micas, ergo da mihi iſtam micã quam peto.ſ. filiæ meæ curationem. Vel (etiam domine,).i. bonum eſt in caſu: vnde non eſt contrarietas in verbo Chriſti & mulieris: quia uerbum Chriſti eſt intelligendũ quod non erat regulariter & vniuerſaliter bonum cùm Chriſtus eſſet apoſtolus Iudæorum, ſed verbum mulieris intelligendum eſt in caſu.ſ. propter petentis deuotionem: & vt oſtenderet eccleſiæ gentium futuram fundationem, (nã & catelli edunt, &c.) quaſi diceret. Si catelli aliqua modica.ſ. micas cadentes de cibo filiis conceſſo percipiunt: ita etiam Gentiles aliquid ſaltem modicum de beneficiis Chriſti percipere debent. Vnde ſic intelligi poteſt, (nam & catelli,) id eſt, Gentiles immundi & miſeri (edũt) ideſt, edere debent (de micis) id eſt, de reliquiis

E (quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum,) ideſt, Iudæorum, quibus mẽſa ſcripturæ & fercula miraculorum & alia quæ ad ſalutem noſtram pertinent poſita ſunt: quaſi diceret: debemus habere aliquam micam tuæ largitatis. Vnde & ſi non vis facere nobis ſicut Iudæis varia miracula: ſaltem unum fac, ſana filiam meã. Non peto panem integrum cum filiis in menſa patris: ſed micas & reliquias ſub menſa eius cũ catulis, quaſi diceret: Non in dignitate mea, ſed tantum in miſericordia tua confidens gratiam tuã peto. In me ſeruetur iſta ſimilitudo panis & canis, & ſi indigna ſum vt panem integrum præbeas: vel micam tribue filiam meam ſanãdo, quod quaſi mica reputabitur reſpectu mirabilium quæ feciſti. Vbi Chry. Vide mulieris patientiam & humilitatem: deus enim vo-

F cat Iudæos filios, & illa dominos: nec doluit de inimicorum laudibus, nec de ſuo moleſtata eſt conuitio: imò amplius ſe humiliauit. nam deus Gentiles vocat canes, & iſta catellos: ille panem, hæc menſam dixit. Vnde & Hiero. Mira ſub perſona mulieris chananitidis eccleſiæ fides, patientia, humilitas. Fides, qua credit ſanari poſſe filiam ſuam: patientia, qua toties contempta precibus perſeuerat: humilitas, qua ſe non canibus: ſed catulis cõparat. Scio me, inquit, filiorum panem non mereri, nec integros capere cibos poſſe, nec ſedere ad menſam cum patre: ſed contenta ſum reliquiis catulorum, vt per humilitatem micarum ad panis integri veniam magnitudinem. Hæc Hier. Et nota hic triplicem mulieris petitionem. In prima, petit liberari dicens (miſerere mei domine fili Dauid.) In ſecunda, petit adiuuari dicens: (Dñe adiuua me.) In tertia, petit ſatiari dicens, (nam & catelli edunt &c.) In prima confitetur ſe miſeram: ideo ait (miſerere,) in ſecunda infirmã: ideo addit (adiuua me,) in tertia mendicam: ideo ſuperaddit, (nam & catelli &c.) quaſi diceret, & ſi à menſa, non tamen à micis excludas. Hic.n. eſt ordo: primò fit homo miſer per peccatum, ſecundò impotens ad reſurgendum & tertiò mendicus ad releuandum. Illis ergo petitionibus ſignificatur ordo effectuum gratiæ. In prima petit gratiam remiſſionis & hęc

Humilitas & patientia Chananææ.

Petitio triplex Chananææ.

G pertinet ad gratiam iuſtificantem. In ſecunda gratiam operationis, & hæc ad gratiam operãtem. In tertia gratiam cõſolationis, & hæc ad gratiam cõſummantem. Et quia ſic prudenter habuit ſe: ideo tandem benignũ audire reſponſum meruit. Tunc enim (reſpondens Ieſus ait illi: O mulier, magna eſt fides tua) quod patet ex verbo & facto ſuo: quia non fuit retardata à feruore petendi, primò propter taciturnitatem, nec poſtea propter eius negatiuam reſpõſionẽ, nec propter illatum conuitium. Iam te non voco canẽ, ſed mulierẽ fidelem: quia tanta eſt fides tua, ꝙ me ſuperauit & vicit, & ideo (fiat tibi ſicut vis) quaſi diceret: Fides tua hoc meretur, quod patet ex facto cùm ſubditur (Et ſanata eſt filia eius ex illa hora) ex qua ſ. dñs dixit, (fiat tibi ſicut vis) dicere enim dei eſt facere: quia enim à feruore petitionis non refriguit, ſed perſeuerauit & valde ſe humiliauit:

Fides Chananææ.

H ideo diuina pietas ſe amplius continere non potuit, quæ ſemper in orationem humiliũ reſpexit, & preces eorum non deſpexit. Igitur quia magnã fidem habuit, hoc quod petiit impetrauit. imò plus obtinuit quàm poſtulauit. filiæ ſuę corporis ſanitatem: & non ſolum hãc ei obtinuit, ſed etiam mentis iuſtificationẽ & ſibi ipſi plenam conuerſionem. Sæpe enim propter magnam fidem petentis deus plus exaudit, & plus cõcedit quàm ille petit. Vnde Chry. O mulier, magna eſt fides tua: non vidiſti mortuum ſuſcitatum, nec leproſum mundatũ: nec prophetas audiſti: nec legem meditata es: neq; mare in diuiſionibus ſcindi vidiſti: nihil horũ contẽplata es: inſuper & deſpecta & contẽpta es à me & non receſsiſti, ſed perſeueraſti petendo: & quia magna eſt fides tua, copioſa effuſa eſt gratia, (& ſanata eſt (inquit) filia eius ex illa hora,) non ex qua venit mater in domum

I eius, ſed ex qua domini ſermo proceſsit. Et iterum Chananæam mulierem magno dono impletam remiſit. In hoc euidenter oſtendit, quoniam deus, etiam illa quæ nobis parata non ſunt, dare poſsit, ſi vehementius poſtuletur. nõ eſt, inquit, bonum tollere panem filiorum & dare canibus: & tamen dedit: quia illa vehemẽter exegit. Iudæis verò è regione monſtrauit, quia deſidioſis nec illa quidem tribuat, quæ eis fuerant præparata. Denique illi nihil acceperunt, imò etiam propria perdiderunt. Et ideo quia minimè quæſierunt, ne ſua quidem acceperunt: illa verò quia vehementer incubuit vendicare, & rem filiorum accepit canis: tantum quippe bonum eſt fides ſedula, & deprecatio perſeuerans. Et iterum: Tu autem intende qualiter apoſtolis victis, & non perficientibus ipſa perficit: tam magnum quid eſt inſtantia orationis: etenim pro noſtris noxiis a nobis vult magis rogari, quàm ab aliis pro nobis. Hæc Chry. De Sarepta ad duas leucas eſt Sidõ ciuitas, ante cuius portam oſtenditur vna capella, in loco vbi locutus eſt dominus Chananææ: & deinde ſanauit filiam eius in via, quæ ducit Cæſaream Philippi in Ituræam: ſicut aũt fides matris cooperatur filiæ, ſic fides eccleſiæ

Mat. 15.

Sidon & capella eius.

paruulis qui baptizantur in eius fide. Vnde ſecundum Remig. Datur hic exemplum catechizandi, & baptizãdi infantes: vt fideles pro ſuis paruulis deo fidem promittant: quatenus ſicut fide iſtius mulieris ſanata eſt filia eius, ita & fide catholicorum virorum peccata paruulis relaxentur. Per fidem enim eccleſiæ, & confeſsionem, ſeu reſponſionem offerentium in baptiſmo, liberantur a dæmonio paruuli, qui nec dũ per ſe facere, vel aliquid agere poſſunt boni aut mali. Allegorice autem, ſecundum eundẽ Remig. Hæc mulier ſanctam eccleſiam ſignat de gentibus congregatam. Per hoc enim quòd dominus relictis ſcribis & phariſæis, venit in partes Tyri & Sidonis: ſignat quia relicturus erat Iudæos, ac tranſiturus ad gentes. Eſt autẽ hæc mulier egreſſa a finibus ſuis quia ſancta eccleſia receſsit a priſtinis erroribus & vitiis. Rogat quoq; pro filia, id eſt, pro populo ſuo nondum credente, vt & ipſi abſoluãtur à fraudibus diaboli. Et ſi ad primam petitionem eccleſiæ dominus ſalutem animæ differt dare, non eſt deſperandum, vel a petendo ceſſandũ: ſed magis precibus inſiſtendum, & ad deum, & ad ſanctos recurrendum: & tunc perficietur oratio, vt ſequatur effectus quantumcunq; fuerit Chananæus, gẽtilis, canis & immundus. Merito autem magna dicitur fides eccleſiæ de gẽtibus: quia cùm gentes nec lege fuerint imbutæ, nec prophetarum vocibus inſtructæ: ad prædicationem mox apoſtolorum, in auditu auris obedierunt: ideoq; ſalutem impetrare meruerunt. Moraliter autem filia eſt anima, vel conſcientia cuiuslibet intra eccleſiam diabolo mãcipata. pro qua mater eccleſia orat, vel ipſe homo pro fœdata conſcientia. Vnde Rabanus: Si quis conſcientiã habet alicuius vitii ſorde pollutam, filiam habet à dæmonio vexatam. Et ſi quis bona quæ geſsit peccatorum peſte fœdauit, filiam habet immundi ſpiritus furiis agitatam. Ideoq; neceſſe eſt, vt ad preces lachrymaſq; confugiat: ſanctorumq; interceſsiones & auxilia quærat. Vnde & Chry. Imitare Chananæam, vir mulierem. Sed forſitan dicis: Non habeo filiam quæ dæmonio plena ſit: ſed habes animam peccatis refertam. Dicito & tu: miſerere mei domine, quia anima mea malè a dæmonio vexatur: grandis enim dæmõ peccatum eſt. Hæc Chry. Malè autem vexatur anima, quando vexatio non ſentitur: peius, quando morbus deſperatur: peſsimè, quando medicus contemnitur. ſecundum Theophilum quoque, vnuſquiſq; noſtrũ cùm peccat, mulier eſt anima eius peccatrix: id eſt, fragilis, infirma: cuius filia eſt operatio praua, quę filia a dæmone eſt poſſeſſa: quia actus praui dæmonũ ſunt. Peccatores nos autem exiſtentes, nuncupamur catelli impleti immunditiis: propter quod non ſumus digni panem dei recipere, aut participes fieri immaculatorum myſteriorum dei. Si verò cognoſcentes noſmetipſos per humilitatem eſſe catulos, humiliter confiteamur peccata noſtra, tunc ſanatur filia: quia deletur operatio praua. ſecundum verò Augu. per mulie

K *Catechizãdi argumentum.*

Allegoricè.

L

Moraliter de anima.

M

Peccatores catelli ſunt.

A rem Chananæã poteſt intelligi ratio ſuperior, quæ legibus æternis inſpiciendis & conſulendis intendit: per dæmonem autem intelligendum eſt ipſa ſenſualitas, quæ etiam per ſerpentẽ ſignatur. Sic ergo pariformiter filia mulieris Chananææ vexatur, quando per ſenſualitatem inferior ratio ad conſenſum peccati mortalis impellitur, cuius ſanatio per matrem, id eſt, rationem ſuperiorã a domino patitur: nam ratio ſuperior ad optima deprecatur. Et ſicut dominus diſtulit exaudire petitionem mulieris Chananææ, vt eius fides clarius appareret: ſic & dominus aliquando dimittit impulſum rationis inferioris per ſenſualitatem diutius protrahi, vt augeatur meritum tentati: propter quod Paulo petenti ſtimulum carnis a ſe auferri dicit dominus, virtus in infirmitate perficitur. Imitemur ergo & nos eccleſiæ filij hãc
2. Co. 12 mulierem, quæ de gentibus credendo mater
B noſtra in fide effecta eſt: quia de gentilitate venimus. Habeamus fidem, vt vnum & trinũ deũ credentes, quicquid iuſte ab eo petimus, nos impetrare poſſe credamus. Habeamus conſtantiã, vt ſi diuina diſpenſatio preces noſtras tardius exaudierit, tandiu preces precibus iungamus, quouſq; hoc quod petimus impetremus. Et ſi ad impetrandum nos idoneos non ſentimus, ſpiritualium fratrum orationis adiutorium quæramus: vt ſicut iſta mulier apoſtolis pro ſe interuenientibus quod petebat promeruit, ita & nos communibus precibus magis quàm ſingularibus & proprijs adiuuari credamus. Habeamus humilitatem, vt alijs de nobis maiora exiſtimantibus, nos minores iudicemus, exemplo huius mulieris quæ cum a domino canibus cõparata eſſet, ipſa de ſe humilius ſentiẽs, catellis ſe coæquauit: hanc humilitatem in cor-
C de habebat, qui deſpectus ab alijs dicebat: Ludã
Dauid. & vilior fiam plus quàm factus ſum, & ero hu-
2. Reg. 6 milis in oculis meis. Oremus inſtanter dominum, vt ſanet filias noſtras: oremus, vt ſanet a peccatis, & liberet noſtras animas quæ malè a dæmonijs & vitijs vexantur. Clamemus humiliter & perſeueranter ad eum, dicentes cum Chananæa, miſerere mei domine fili Dauid: &, domine adiuua me. Illa enim anima à dæmonio vexatur, quæ peccare non ceſſat, & in crimine perſeuerat: quæ ſi bene conuerſa fuerit, & de Chriſti miſericordia non deſperauerit, dicetur ei a piiſſimo domino, fiat tibi ſicut vis: & ſanabitur ex illa hora: quia peccator quacũ-
Ezec. 18 que hora conuerſus fuerit & ingemuerit, vita viuet & non morietur. Nulli ergo deſperare, vel a petendo ceſſare: quia ſi corde integro fideli & puro, in oratione perſeuerans, coram deo tuo humiliaueris, reputans te indignum omni beneficio ſuo: certiſſime credas, ꝙ quæcunque petieris obtinebis. Et ſicut apoſtoli rogauerunt pro Chananæa, ſic & angelus pro te rogabit: & orationem tuam deo offerens vtilitatem tuam procurabit.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, te rogo & obſecro, miſerere mei, & adiuua me in meis neceſ- D ſitatibus, ac tentationum & tribulationũ vexationibus, & ſi domine quia canis ſum, & apud te vix vt canis, non ſum dignus integrũ à te panem id eſt, magnitudinem donorum tuorum recipere: ſaltem da mihi micas paruulas id eſt, aliquantulum de gratia tua, ſine qua anima mea malè à dæmonio vexatur: cùm ipſa verò quantuncunq; praua fuerit, à peccato & dæmonio liberabitur. Nam gratia tua exiſtens in anima, & delet omnia peccata, & deo facit animam filiam adoptiuam. Amen.

De ſurdo & muto, à dæmone poſſeſſo.
Caput. 90.

ET iterum ex ens Ieſus de de finibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Galilææ inter medios fines Decapoleos.) Decapolis Marc. 7.
eſt nomen regionis decem vrbes continentis E
& dicitur à decas quod eſt decẽ, & polis quod Decapolis.
eſt ciuitas, & huius regionis vna pars eſt vltra Iordanem, & alia citra. Igitur mare galilææ quod eſt quidam lacus per quem tranſit Iordanis fluuius, reſpicit vtriuſq; partis regionis prædictæ fines, & terminos. (Et adducunt ei,) Mare. Galilææ.
per fidei ſuæ deuotionem (ſurdum & mutum.) Non erat iſte talis à natiuitate, nec ab infirmitate ſuperueniente, ſed a dæmone ipſum obſidente, ac eius auditum & loquela impediente, & in ipſo tria miracula concurrunt: quia auditus & affatus ſunt ei redditus, & à dæmone fuit liberatus. (Et deprecabantur eum vt imponat illi manum) omnipotentem quę condiderat eũ: efficax eſt enim manus Chriſti ad ſaluandum. Sanatur quem tangit Ieſus, ſanatur quem tangit ſaluator: quia ipſe eſt ſalus & vita, non aliunde quærit her- F
bas: ipſe eſt & medicus, & medicina. Tangit Moraliter.
& ſanat: reſpicit, & medetur. Moraliter omnis Chriſti actio, noſtra eſt inſtructio: ſi ergo tu vis curari, ſequaris exemplarem inſtructionem medici. Exeas de Tyro, id eſt de peccato, per contritionem: interpretatur enim anguſtia: venias per Sidonem, id eſt, confeſſionem: interpretatur enim venatio: & confeſſio venatur circunſtantias, peccatorum, ad mare Galilææ tranſmigrando per ſatisfactionem, a delectationibus carnis ad opera ſatiſfactori per medios fines Decapoleos, obſeruando ſcilicet decem præcepta: conducant autem te timor & amor. (apprehendens eum Ieſus de turba ſeorſum miſit digitos ſuos in auriculas eius & expuens tetigit ſputo linguã Tangendo ſanauit.
eius.) Chriſtus aliquando ſanauit infirmos tangendo eos corporaliter, vt oſtenderet humanitatem ſuam eſſe deitatis inſtrumentum: quia per humanitatem faciebat miracula inſtrumentaliter, ſed per deitatem principaliter (& ſuſpiciens in cœlum ingemuit,) ex compaſſione: vt quærens a deo auxilium, oſtenderet ſe verum hominem, (& ait effeta: quod eſt, adaperire,) ſcilicet tam in vinculis aurium quã in vinculis linguæ, vt audias & loquaris perfecte.

G ſecit. In quo oſtendit ſe eſſe verum deum, curando per imperium. Hoc vno ſermone curauit eum. quia ſtatim ad eius imperium, (apertę ſunt aures eius: & ſoluta eſt lingua eius, & loquebatur recte) Myſticè per ſurdum, & mutū accipitur genus humanum, quod monita ſalutis nō audierat: & à laude dei ceſſabat, pro quo deprecabantur patriarchæ & prophetę incarnationem Chriſti deſiderantes: vt imponat illi manum miſericordiæ, quæ hominē ſanat per aduentum eius in carnem: ſed & varia peſte, & omnium ferè morbo in primo parente percuſſum eſt genus humanum. Cæcatur, dum videt non videnda. Surdus fit, dum audit non audienda. Dum odorat, emungitur. Obmuteſcit, dum loquitur. Mancus fit dum manum erigit, ad vetitum pomum extēdit. Incuruatur, dum ſuperbia erigitur. Hydropicus fit, dum concupiſcit.
H Claudus fit, dum progreditur. Lepra ſuffunditur, dum virtutibus nudatur. Dæmone impletur, dum deitatem appetit. Moritur, dum audacter peccatum excuſat. Circa ſanationem iſtius
Sanandi modus.
languidi, plura hic tanguntur. Primū eſt, eius adductio ad deum per preces eius patrum ſanctorum. Secundum eſt, apprehenſio, vt.n. genus humanum liberaret, naturam noſtram apprehendit. Tertium eſt ipſius à turba ſequeſtratio, vt doceret nos fugere inanem gloriam, in actibus noſtris. Quartum eſt, digitorum immiſsio, vt doceret in eius membris diuinitatem habitare: licet potens eſſet etiam verbo ſanare. Digiti etiam, qui in aures mittuntur, dona ſpiritusſancti ſunt: de quo dicitur digitus dei eſt hic. Et ita
Exod. 8
digitos in auriculas mittit: cùm per dona ſancti ſpiritus aures cordis ad intelligendum verba
I ba ſalutis aperit, & præceptis ſuam gratiam obediendi tribuit. Quintum eſt, tactus linguæ eius cum ſaliua, vt oſtenderet quòd omnia mēbra ſacri corporis eius diuina exiſtunt & ſancta, & etiam ſputum quod vinculum ſoluit: cæterum omne ſputum ſuperfluitas quædam eſt: ſed in domino omnia ſunt diuina. Saliua etiā ex capite in os defluens diuina ſapientia eſt, quæ vincula labiorum ſoluit. Et ſi expuens linguam tangit, cum ad fidei confeſsionem & prędicationem ſapientiam dat, & ora relaxat. Sextum eſt, aſpectus in cœlum, vt inde cunctis infirmantibus medelam ac omne remedium quęrendum eſſe oſtenderet, & in cœlum theſaurum cordis noſtri erigere, & ad deum intentionem noſtram ſemper dirigere doceret. Septimū
Gemitu Chriſti.
eſt, gemitus, non quia ipſi opus eſſet cum gemitu aliquid petere à patre, qui cuncta petentibus dat cum patre: ſed vt gemere nos doceret, & gemendi exemplum nobis daret, cùm pro noſtris ſeu aliorum exceſsibus & erroribus, vel deſiderio patriæ cœleſtis ſupernæ, pietatis pręſidia inuocamus. Ingemuit etiam noſtram cauſam ſuſpiciens in ſeipſo: ac naturæ miſertus humanæ, & compaſſus miſeriæ tantarum infirmitatum, in quas genus humanum incidit propter peccatum. Octauum eſt, Chriſti imperium
Effeta.
cùm ait, effeta, quod eſt Hebræum, & idē quod adaperire imperatiuum paſsiui verbi: id eſt, ſis apertus: quod licet propriè loquendo ad ſolas aures reſeratur tamen per verbum iſtud dominus intellexit, q̄ vtraq; infirmitas curaretur: quod patet per effectum ſubſecutum. Vbi ſecundum Bedam, vtraque natura vnius & eiuſdem eſt Chriſti maniſeſte diſtincta. (Suſpiciens.n. in cœlum, (quaſi homo deum precaturus) ingemuit,) ſed mox vno ſermone, quaſi potens diuina maieſtate curauit. Aures denique infirmi ad audiendum aperiuntur, & lingua ad loquendū ſoluitur: dum ſurdus qui præceptis diuinis aures cordis non commodat, & mutus qui clauſa in diuinis laudibus ora tenet, per gratiam dei iuſtificatus vtrunque operatur. Vinculum quoque linguæ ſoluitur quando ad orationem, ad proximi ædificationem, ad peccati confeſsionē & ad dei laudem lingua vtimur. Hinc igitur docemur, vt quoslibet peccatores quotidie per
L prædicationem noſtram deo adducere ſtudeamus, & pro illis iugiter exoremus. Deprecatio .n. adducentium, ſignificat eccleſiæ interceſsionem. Vnde Beda: Surdus & mutus eſt, qui nec aures habet audiendi verba dei: nec os aperit pro loquendis: quales neceſſe eſt, vt hi qui iam & audire diuina eloquia didicerunt: domino ſaluandos offerant. Vnde & Greg. Sed cui aures cordis ad obediendum apertæ fuerint, ex ſubſequenti proculdubio etiam linguæ eius vinculum ſoluitur, vt bona quæ ipſe fecerit, etiam facienda aliis loquatur. Vnde & bene ſubditur (& loquebatur recte.) Ille.n. recte loquitur dominum confitendo, vel aliis prædicando: qui prius obediendo fecerit, quæ loquēdo admonet eſſe facienda. Quilibet et peccator, quoad deum ſurdus eſt: qui obturat aures ſuas ne audiant deum ſibi loquentem, ſiue per prædicationem, ſiue per ſcripturam, ſiue per inſtinctum internum: his.n. tribus modis deus loquitur nobis, & ſurdi ſunt qui eum non audiunt.
Surdus & mutus.
Locutio dei ad nos
M Sunt etiam muti, qui deo per multa beneficia eos ad ſe vocanti non reſpondent per gratiarū actionem, & debitam recognitionem: quantum ad vtrunq; defectum conquiritur dominus per Eſaiam dicens: Locutus ſum inquit, & non audierūt: vocaui & non erat qui reſponderet. Surdus igitur eſt inobediens & mutus, laudes debitas dei omittens: & nec aures, nec os ad dei verba audienda & pronunciāda aperiens: ſed tactu Chriſti vtrunq; tollitur impedimentum, quia cùm Chriſtus ſua gratia tangit cor hominis, fit humiliter obediens, & deuotè deum laudans: talis verò adducitur & ſanatur, in prouincia, vbi ſunt decem vrbes, decalogum ſignificātes. Qualiter autem peccator de vtroque defectu, per diuinam clementiam curari habeat, proceſſus ſanationis huius infirmi declarat: in quo plures cōcurrunt circunſtantiæ ſignanter attendendæ. Primò.n. infirmus ad ſaluatorem adducitur. Secundo ſaluator pro illius ſaluatione rogatur. Tertiò, infirmus a ſaluatore cōprehenditur, & a turba ſequeſtratur. Quartò ſaluator digitos in auriculas eius mittit. Quintò, linguam eius ſaliua ſua tangit. Sexto in cœlum ſuſpicit. Septimò, gemit. Octauò, dicit effeta: &
Eſa. 65.
Sanādi peccatoris modus.

ta: &

A ta: & ſic nonò infirmus perfectam ſanitatem recepit. Et hæc omnia circa ſanationem huius infirmi geſta corporaliter, explentur in ſaluatione cuiuſlibet noſtrum ſpiritualiter. Primò ergo ad ſaluationem peccatoris exigitur, vt ſaluatori adducatur, quod fit pluribus modis. Aliquando virtute prædicationis: aliquando correptione infirmitatis, & præcipuè cùm timetur ne ſit ad mortem. Aliquãdo hoc fit exẽplo alterius, vitam præteritam corrigentis. Aliquando fit eleemoſynarum largitione. Aliquãdo ductu propriæ conſcientiæ. Secundo ſaluator rogatur, nam ſæpe precibus ſanctorum ſalus alicui impetratur: deus.n. vult rogari, licèt tamen velit facere. Tertiò infirmus à turba ſequeſtratur, quod fit cùm dominus quemlibet impium iuſtificans de ſocietate male viuentiũ diuidit, vel a conſuetis malis moribus euocat & retrahit: quia ſecũdum Hieronymum, Seorſum ſemper à turbulentis cogitationibus, & actibus inordinatis ſermonibuſq; incompoſitis, quaſi de turba educitur qui ſanari meretur. Hic datur documentum pœnitẽtibus, abſtrahendi ſe à prauis mũdanorum hominum ſocietatibus. Sed quia non omnes qui per pœnitentiam adducuntur ad deum, poſſunt ſe ſegregare à turbis fuga corporali ſaltem hoc debent facere abſtractione mẽtali, & ſufficit ad ſalutem. Quartò, ſaluator digitos ſuos in auriculas peccatoris mittit: quod fit quando deus cõſiderationem peccatorum ſuorum ei immittit quaſi omnia peccata ſua in corde ſuo digito dei ſcripta videat. Quinto ſaluator ſaliua ſua linguam hominis tangit, cùm ipſum ad confeſsionem inſtruit. Et rectè cognitionem veritatis digito dei per aures immiſſam, debet ſequi confeſsio, quæ per tactum linguæ ſignificatur. Eſt autem triplex cōfeſsio. ſ. peccatorum, fidei, & laudis diuinæ. Sextò, ſaluator in cœlum ſuſpicit: docens per hoc peccatorem conuerſum oculos, intentionis & deſiderij, ſurſum ad cœleſtia debere erigere. Quid.n. prodeſſet à terrenis fore ereptum: ſed non animum habere ad cœlum erectum? Septimò ſaluator ingemiſcit infirmum ſanandum: docens per hoc nos gemere debere pro incolatu præſentis miſeriæ, docendo cum Dauid: Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt. Præmiſſis ſeptem peractis, dixit ſaluator effeta: quaſi per hoc verbum dans peccatori plenam abſolutionem, à pœna & culpa. Vnde mox ſequitur: (Et ſtatim apertæ ſunt aures eius, & ſolutum eſt vinculum linguæ eius: & loquebatur rectè.) Et ſic peccator reſtitutus eſt perfectæ ſanitati, & non reſtat ei niſi euolare. (Et præcepit eis,) non præcepto obſeruationis, ſed inſtructionis ad humiliandum ſe in factis exemplo ipſius, (ne cui dicerent:) & per hoc non iactare bona ſua diſcerent: quia iactãtiam in omni opere bono prohibuit. Præcepit ne cui dicerent: Primò, vt doceret non eſſe gloriandum in virtutibus: ſed in cruce & humiliatione. Secundò vt doceret quòd beneficia largientes, de eis laudem propriam non debent quærere. Sed quia accipientes conuenit laudare benefactores: ideo bene ſubditur: (Quantò autem) ex abundantiore humilitate (eis præcipiebat, tantò magis prædicabant) gloriam ipſius, & dilatabant: quia humilitas ſemper gloriam præcedit. Per hoc autem oſtẽditur, quod beneficiatus de beneficiis debet ſe gratum oſtẽdere, & benefactorem laudare, quanuis hoc benefactor non quærat, aut velit. Vnde Theophilus: Docemur autem ex hoc, cùm alicui beneficia elargimur, minimè applauſus & laudes appetere: cùm verò accipimus beneficia benefactores prædicare & laudare, quanuis nolint. Per hoc etiam monemur, vt frequenter prædicemus Chriſti gloriam, qui ab ipſo mandatum habemus, dum eos quibus datũ erat præceptũ ſilentij, prædicaſſe conſpicimus. Vnde Auguſtinus. Sciebat ille qui omnia nouit antequã fiant qui magis prædicarent: ſed hoc præcipiendo pigris voluit oſtendere quanto ſtudioſius, quãtoq; feruentius prædicare debeant, qui iubentur vt prædicent: quandoquidem illi qui prohibebantur tacere non poterant. Et quantum ipſe ex humilitate non dilatari præcipiebat, (eo amplius admirabantur dicentes,) & eũ laudãdo prædicãtes: (Bene omnia fecit,) & facere probauit: quia (& ſurdos fecit audire, & mutos loqui,) quotquot voluit & ſibi placuit. Licèt.n. hic non exprimat niſi vnum ſurdum, & mutũ eſſe curatum: tamen plures fuerunt ſurdi, & muti, ac cæci, & claudi, aliiq; infirmi curati: vt patebit in capitulo ſequenti, ſed inter illos erat vnus cuius cura fuit mirabilior inter cæteros: quia in ipſo, ſecundum Hieronymum, tria concurrerunt miracula, ſ. in reparatione auditus & loquelæ, ac liberatione a dæmone. Et notanter dicitur, (bene omnia fecit:) quia non ſufficit bona facere, niſi bene fiant: bene autem fiũt quando dei adiutorium poſtulatur, & quando humana gloria fugitur. Hic ergo docemur vanam gloriam fugere, & hominum iactantiam declinare. Qui ſi aliquid dignum laude aliquãdo fecerimus: hoc non ad vulgi fauorem extollere & prædicare, imò humiliter abſcondere & celare debemus. Et hoc totum vertitur in cõtrarium: quia plus laudantur illi qui facta ſua abſcondere volunt quam illis qui ea pro vana gloria manifeſtare contendunt. Si gloriam mundi fugis, ipſa te ſequitur: & ſi eam ſequeris ipſa te fugiet. Vñ Auguſtinus. Virtutes habenti magna virtus eſt contemnere gloriam: quia cõtemptus eius in conſpectu dei eſt iudicio autem non apperitur humano. Et qui contemnit iudicia laudantium, contemnit etiam ſuſpicantiũ temeritatem. Neque eſt vera virtus, niſi quæ ad eum finem tendit vbi eſt bonum hominis quo melius non eſt. Vnde & Chryſoſtomus. Verſuta eſt & vna gloria, & ad ea quæ valde ſunt manifeſta excecat mentem eorum, qui ab ea capiuntur. Ebrietas.n. quædã profunda eſt, ideoq; difficile reducibilem, qui captus eſt facit hæc paſsio. Hęc eorũ quę capiũtur animã abſcindẽs a cœlis terræ affigit, & lucem reſpicere veram non dimittit. Hæc paſsio auaritiam genuit liuorem, accuſationem, inſidias: hæc eos qui nihil

Margin notes: Adduci ad ſaluatoré. — Turba fugiẽda nobis. — Pſ.119. — Præcipiendi ne cui dicerent forma & cauſę. — Bene facere. — Gloria nõ quærẽti damus. — Vitandę gloriæ difficultas. — Glorationis mala.

Section letters: B, C (left); D, E, F (right).

G hil mali paſſi ſunt, adverſus eos qui nihil mali fecerunt armat, & irritat. Neque amicitiam nouit, qui in hanc ægritudinem incidit: nó verecundari ob aliquem vniuerſaliter ſcit, ſed ab animo eius eiiciens bonum, ad omnes bellatur, inſtabilis & ſine amicis exiſtens. Vigilemus itaq; dilecti, & ſumamus ſenſum humilitatis nobis à deo datæ. Contemnamus multorũ gloriam: nihil.n.ita deriſibilem & dehonorabilé facit vt hæc paſſio nihil ita confuſione plenũ. Quoniam gloriam quidem cupere in gloriatio eſt: gloria autem vera eſt hanc deſpicere, & nullam eius facere curam: ſed ad quod deo placet omnia dicere & facere. Ita enim poterimus & mercedem recipere, ab eo qui noſtra videt diligenter, cùm eo ſolo contenti fuerimus inſpectore. Nos verò talem habentes dominum
H precor alios ne inquiramus inſpectores, qui prodeſſe quidem nobis nihil: nocere verò ex inſpectione eorum poſſunt, & omnem euacuare laborem nobis. Sed vnde habemus mercedes ſuſcipere, hunc vocemus laudatorem eorũ quę faciũt hũc inſpectoré. Nihil nobis & humanis oculis ſit. Si enim volumus & hac potiri gloria, tunc hac fungemur cùm eam quę a deo eſt quærimus ſolam. hæc Chryſoſtomus.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, qui finaliter malos deſeris: veni per Sidonem prædicationis, ad mare contritionis, Galilææ confeſsionis, ſatisfactionis, & transmigrationis, inter medios fines decapoleos charitatis, in decalogo proficientis, & apprehende nos ſeorſum à turba tentationis multiplicis. Mitte digitum diſcre-
I tionis in auriculas noſtri intellectus, & guſtum ſapientiæ in os noſtri affectus, vt ad confitendum ſoluantur vincula linguæ noſtræ, & loquamur rectè, verbo & opere non diſcordante à voluntate, vitemusq; laudes hominum: vt & ſurdi audiant per conuerſionem, & muti loquantur per confeſsionem. Amen.

De refectione quatuor millium hominum. Caput. 91.

Mat. 15. & Mar. 8. DEinde aſcendens Ieſus in montem,) & deſertum locum & (ſedebat ibi,) ad quieſcédum, (& acceſſerunt ad eum turbæ multę,) quia de multis ciuitatibus, & caſtellis, & villis venerant ad impetrandum ſanationem infirmorum, (habentes ſecum mutos, claudos, cæcos, ac debiles, & alios multos) infirmos: quod addit euangeliſta ad includendum omnia infirmitatum genera, quæ hic non ſunt nominata (& proiecerunt eos ad pedes Ieſu,) vt fidem & deuotionem non ſolum verbo: ſed & facto oſtenderent. Felices pedes Ieſu vbi peccata purgantur: vt ibi ſtans retro ſecus pedes Ieſu, vbi morbi curantur: vt hic. Vbi verba ſancta diſcũtur: vt ibi, quæ ſedens, ſecus pedes domini. vbi gaudia renouantur: vt ibi, acceſſerunt & tenuerunt pedes eius. (Et curauit eos, ſolo verbo. Ille.n.ſolo verbo poterat curare, qui totum mundum ſolo verbo de nihilo potuit creare, (ita vt K
turbæ mirarentur, videntes) omnes ſanatos, & glorificabát deum Iſrael: quia ſecũdum Chry. Multitudo eorum qui curabantur, & facilitas ſanationis eos in ſtuporem mittebat. Hic.n. in quodam generali multiplicant multa miracula, & diuerſorum generum, quæ propter multitudinem in particulari deſcribi non poterant: quia ſi in particulari explicarentur, vnum magnum librum implerent: propter quod dicit Ioannes ꝙ ſi omnia facta Chriſti eſſent ſcripta, totus mundus non poſſet capere libros, qui ſcribendi eſſent. Ponit ergo hic multiplicitatem infirmorum, & ſpecialiter tangit quatuor.ſ. (mutos, claudos, cæcos & debiles. Spiritualiter mutos habemus, ex defectu boni ſermonis: claudos ex defectu boni operis: cæcos, ex defectu veræ cognitionis: debiles, ex defectu bonæ voluntatis. Et notandum ꝙ ſecundũ L
Origené, primò eſt debilitas in volũtate, deinde ſequitur cæcitas in ratione, & ſic claudicat in operatione: & ex his ſequitur mutitas à diuina laude: ſed hic ordinantur ſecundum magnitudinem nocumenti. Vbi gloſa. Muti autem, ſunt qui nó laudant deũ. Cæci, qui non intelligunt vitam vitæ. Claudi, qui per deuia boni operis, & non rectè euntes. Debiles ſunt, qui infirmi ſunt in bonis operibus. Mutos ergo curat, cùm eorum linguas in laudem ſui creatoris ſoluit. Cæcos illuminat, cùm ignorantibus cognitionem ſuæ ſalutis infundit. Claudos ſanat, cum in via iuſtitiæ greſſus eorum dirigit. Debiles fortificat, cùm pigros & acedioſos operari bonum viriliter facit. Turbæ verò mirantur & deum glorificant, cùm ex talibus mutationibus quę ſunt dexter excelſiæ deum laudãt. Vbi & Rabanus: Aſcendit autem in montem.vt.ſ.auditores ſuos erigat ad ſuperna & cœleſtia meditanda. Sede- M
batq; ibi, vt demonſtraret non niſi in cœleſtibus requiem eſſe quærendam. (Ego autem ſedente in monte,) id eſt, in cœlorum arce: accedunt turbæ fidelium, deuota mente illi appropinquantes, ducentes ſecum mutos, & cæcos, & alios infirmos, eos ad pedes Ieſu proiiciunt: quia peccata cõfitẽtes ipſi curandos ſubiiciunt. Quos ita curat, vt turbæ mirẽtur & magnificẽt deum Iſrael: quia fideles quando viderint eos qui ſpiritualiter egrotauerant diuerſis operibus virtutum ditatos, laudem deo decantant. (Cùm ergo turba multa eſſet) cum Ieſu, (nec haberent quod manducarent, (conuocatis diſcipulis,) loquebatur cum eis de hoc quod futurus erat: ſecundum gloſ. prius Chriſtus infirmorum debilitates abſtulerat, poſtea verò ſanatis cibos offert: quia prius remouenda ſunt peccata, & poſtea anima verbis dei nutrienda. Voluit autem dominus prius diſcipulos conuocare, & cum eis loqui pluribus de cauſis. Prima, ſecundum Hiero. vt magiſtris tribuat exemplũ non ſemper ſpernere cum minoribus conſiliari, & de agendis quandoque eos conſulere. Secunda, ſecundum eundem vt ex collocatione intelligant ſigni magnificẽtiam. Tertia, vt oſtẽdatur magnitudo miſericordiæ ſuæ, quæ diu-

Miracula multa ſimul facta.

Ioã vlt.

Muti. Cæci. Claudi. Debiles.

Diſcipulos alloquendi cauſæ.

tius

A tius intrinſecus latere non potuit. Et ait illis. Miſereor ſuper turbam. Ecce verbum miræ dulcedinis & amoris procedẽs ex intimis cordis medullis, & pertingens ſuo vigore vſq; ad intima noſtra. Neq;.n.alius eſt qui noſtris miſeriis ſit ſic miſerator, quemadmodum conditor noſter, cuius miſerationes ſuper omnia opera eius. Hoc verbum dixit apoſtolis, vt eorum animos ad pietatem & miſericordiam induceret & inclinaret, ſecundum gloſam. Compatitur vt verus homo, paſcit vt deus. Et ſubiungitur ratio miſerationis duplex.ſ.longanimitas: (quia iam triduo ſuſtinent me,) pro curatione ſuorũ quos attulerunt expectando, & perſeuerant mecum me ſequendo, verba mea audiendo, miracula videndo. Alia verò ratio miſerationis eſt:

B neceſsitas: quia (non habent quod mãducent,) & tamen non ſolicitantur: & ideo cõgruit eis prouidere. Ex quo patet eorum deuotio, & quãto ei adhærebant deſiderio, audientes ſuauem doctrinam contemplantes gratioſam faciem: videntes eius opera mirabilia, ad quæ intantũ afficiebantur, vt quaſi extra ſe rapti de alimoniæ defectu ſoliciti non eſſent, & per tres dies ad loca propria non redirent, manentes cum Chriſto in loco deſerto, & ſub diuo ac ſine cibo: ſed nõ poterãt in victu deficere quia erãt cũ Ieſu ſaluatore. Cibaria quippe quæ de domibus ſuis apportauerant, iam conſumpta erant & in deſerto loco victum acquirere non poterãt & ideo prima die vel ſecunda hoc miraculum non facit, tum quia alimenta adhuc habebant tum quia miraculum magis apparuit quando eis victus omnino defecit. (Et ſi dimiſero eos ieiunos,) ſic labore & fame affectos deficient in

Populi feruor.

C via, & ideo refectio eſt eis neceſſaria. Tanta eſt creatoris virtus, ꝙ ſi creaturam deſereret, omnino deficeret. (Quidã.n.ex eis de longè venerunt, & à domibus ſuis longè diſtabant, qui fortè die pręcedenti etiam parum comederãt. Fama Chriſti à remotis diffuſa erat, & ideo multi de longe venerant. (Et dixerunt ei diſcipuli. Vnde iſtos poterit quis hic ſaturare panibus in ſolitudine?) Quaſi dicerent, locus eſt deſertus & multum diſtant villę: & ideo non poſſumus per humanam prouidentiam neceſſaria habere. Ipſi hoc infirma cogitatione dixerunt: non.n.adhuc intelligebant, neque virtuti eius propter priora miracula credebant. (Et interrogauit eos. Quot panes habetis?) Non interogauit dñs quaſi neſciens quid haberent: ſed ad hoc, vt cũ ſeptem reſponderent, quò pauciores panes dicerent, eo magis miraculum diffamarẽt, & notius fieret, & vt ex eorum reſponſione de modo prouideret. (Qui dixerunt, ſeptem:) quod erat quaſi nihil reſpectu tantæ multitudinis: & paucos piſciculos, nõ multos, nec magnos, quia pauci erant in numero, & parui in quantitate. In quo apparet ſobrietas & temperantia diſcipulorum, quia non vtebantur carnibus, ſed piſcibus; & illis non magnis, ſed paruis, & ipſis paucis. Omnia iſta dicuntur ad maiorem declarationem miraculi, quòd ex tam paruo cibo potuerit tanta multitudo ſatiari, & hoc fuit

Diſcipulorũ ſobrietas.

D per multiplicationem cibi in manibus Chriſti. (Et præcepit turbę ſuper terram diſcumbere.) In alia paſsione circa paſcha herba ſuper terram erat, nũc autem iam herba defecerat: quia ſecundum Origenem, & plures alios, in hyeme .ſ. in die epiphaniæ hoc miraculum factum eſt quando & plura alia miracula per dominum ſunt facta. (Et accipiens ſeptem panes & piſciculos,) vt multiplicarẽtur contactu manuũ beatarum, & (gratias agẽs) in quo dedit nobis exẽplum gratiarum actionis, oſtendens nos differre à beſtiis: vt cognoſcentes à quo, & quid datur, gratias patri luminum referamus: à quo eſt omne datum optimum, & omne donum perfectum: (benedixit,) vt benedictione ſua creſcerent, (& fregit per minutias, ad diſtribuendum inter plures: ſed modo vnus ſolus totum colligere conatur, quod in omnes indigẽtes à Chriſto frangitur, (& dedit diſcipulis,) non vt ſibi

Iacob. 1

E retinerent: ſed vt tanquam miniſtri diſtribuerent, (& turbæ apponerent:) & manducauerũt quatuor millia hominum, abſq; mulieribus & paruulis, & ſaturati ſunt, (nec mirum: quia bonum prouiſorem habuerunt. De fragmentis quoque reſiduis (tulerunt diſcipuli ſeptem ſportas plenas,) vt darent pauperibus: in quo bene apparet eos fuiſſe ſaturatos. Ecce quantum valet eleemoſyna, & communicatio mutua: quia res diſtributæ creſcunt & ſuperbundant, coaceruatæ verò putreſcunt, & inopiã faciunt. (Et dimiſit eos.) Magna nanque ſuauitate verbi, & admiratione vehementi virtutis Chriſti detinebantur: ita vt niſi Chriſto iubente non redirent. Myſticè hoc miraculo deſignatur, ꝙ viam vitæ præſentis aliter incolumes tranſire nequimus niſi nos gratia redemptoris noſtri alimento ſuo miſericorditer reficiat. Triduo autem turba dominum ſuſtinet: quia tertium tempus eſt quo fidei Chriſtianæ gratia data eſt. Primũ

Myſticè

Gratia dei opus eſt nobis.

F tempus eſt ante legem. Secundum ſub lege. Tertium, ſub gratia. Et quia reſtat quartum, quo ad cœleſtem Hieruſalem venturi ſumus: dicit ſe turbam reficere, ne deficiant in via: in præſenti enim vita quaſi in via ſumus, qua ad patriam pergimus. Igitur ne fideles in via deficiant, per prælatos & doctores pane euchariſtiæ, & doctrinæ paſcendi ſunt: quo ſeptiformis gratia ſpiritus ſancti augetur. Et quia adhoc turba ſuſtinuerat dominum, vt infirmos ſanaret, ideo ſi infirmitates tuas ſpirituales vis ſanari, exemplo turbæ ſuſtine dominum triduo. Vt primus dies, ſit dolor contritionis. Secundus pudor confeſsionis. Tertius labor ſatiſfactionis. Iſtud eſt triduum quo in deſertum itur, vt deo gratum ſacrificium offeratur. Vel ſecundum gloſam: Turba triduum dominum ſuſtinet, cùm multitudo fidelium peccata ſua per pœnitentiam declinans ad bonum ſe in opere, in locutione, & cogitatione conuertit. Inuenitur nihilominus triduum multiplex.ſ. pœnitentium, operantiũ contemplantium, prælatorum, prædicatorum. Pœnitentium: contritio, confeſsio, ſatiſfactio. Operãtium: cogitatio ſancta, locutio vera actio bona. Contemplantium: meditationis, lectionis, & orationis.

Triduũ multiplex.

G orationis. Prælatorum: diſcretio in intellectu, zelus in affectu, iuſtitia in effectu. Prædicatorū: paupertas, caſtitas, & obedientia. Quidam autē de propè veniunt: vt qui baptiſmalem innocentiam ſeruauerunt: quidam de longinquo, vt qui poſt multa flagitia pænituerunt, quia quantò plus qui errauit, tantò longius à deo quis receſſit. Sed diſcipuli reputabant quaſi impoſsibile, ꝙ quis eos ſaturaret panibus, qui non inueniebantur in ſolitudine. Vbi moraliter notandum ꝙ cùm panis animæ ſit cognitio veri, & amor boni: in rei veritate non inuenitur in ſolitudine præſentis ſeculi: vnde quis eſurientem animam paſcat, & ſatiare poſsit. Panis.n. veritatis mundanæ ſcientiæ multis eſt admixtus erroribus: quia diminutæ ſunt veritates, à filiis hominum. Rurſus panis amoris creaturæ multas habet amaritudines. Vnde Augu. Miſer eſt omnis animus vinctus amicitia rerum mortalium, & dilaniatur cùm eas amittit.

Panis cognitionis.

H Nec eſt igitur hic panis cognitionis, nec amoris, qui animam noſtram ſatiare poſsit. Et cùm dominus cognoſceret diſcipulos habere ſeptem panes, & paucos piſciculos, accepit eos in manus ſuas: in quo oſtendit ſe panum, & omnium dominum & factorem: quia in manu eius ſunt omnes fines terræ, & gratias egit deo patri quo ſibi poteſtas eſt, vt & ipſe quantum de ſalute generis humani congaudeat, oſtenderet, & nos ad agendas deo ſemper gratias de omnibus à deo datis informare. Deinde benedixit, in quo virtutem multiplicationnis eis dedit. Quia verò fregit, cū dare vellet diſcipulis: apertiorem deſignat ſacramentum, quibus nutriendus erat mundus. Vel etiam fregit, vt multiplicationem panum ſua virtute fiendam oſtenderet. In eo autem ꝙ dedit diſcipulis, vt turbæ apponerent: eos honorauit, ſignificans ꝙ ſpiritualis dona ſcientiæ

Fractionis cauſæ.

I tribuens apoſtolis, per eorum miniſterium voluit eccleſiæ ſuæ per orbem vitæ cibaria diſtribui. Et hoc ſignatum eſt, in diſtributione, panū vt hic & ſuprà in ſolutione mortuorum: vt ibi, ſoluite eum & ſinite abire: & in adductione vehiculorū: vt ibi ſoluite & adducite mihi. Eorū en. miniſterio, & fit adductio ad fidem, & ſolutio ad reconciliationem, & diſtributio ad refectionem. Dedit panes, quia panis eſt cibus quo ſuſtentatur vita: piſces verò dedit in condimentum cibi, ad oſtendendum ꝙ pani verbi dei addendum eſt condimentum boni exempli: magis.n. ſuadent opera, quàm verba. Et appoſuerunt turbæ: in qua appoſitione creuerunt per nouæ materiæ creationem, & ad illos additionem, non.n. creuerunt per rarefactionem. quia tunc corpus illorum fuiſſet ſubtilius & rarius corpore aliorū. Vnde Aug. Nil abſurdius quā dicere ꝙ aliquid creſcat nullo ſuperaddito, & non creſcat. Studeamus ergo & nos ceptum panem diuinæ ſcientiæ, per prædicationem aliis apponere: ne per noſtram negligentiam in via deficiant, & fame pereant. Cōuerſi nanque peccatores in præſentis vitæ via deficiunt ſi in ſua conſcientia ſine doctrinæ pabulo ieiuni & vacui dimittantur. Ne igitur laſſentur in

Ioan. 11.
Mat. 11.

Multiplicatio panum.

huius peregrinationis itinere, paſcendi ſunt ſacra admonitione. Hoc vero inter hanc refectionem, & illam de quinque panibus & duobus piſcibus diſcat, quòd ibi per quinque panes ſignificatur doctrina veteris teſtamenti ſecundum quinque libros Moyſi, hic per ſeptem panes doctrina noui teſtamenti, in quo plenius reuelatur & datur ſeptiformis gratia ſpiritus ſancti. Item propter ſeptem beatitudines, & propter ſeptem ſacramenta: & propter ſeptē virtutes. ſ. tres theologicas & quatuor cardinales: propterea illi hordeacei, iſti triticei erant: quia delicioſior, ſapidior, & manifeſtior eſt doctrina noui teſtamēti quā veteris. Ibi per duos piſces, duæ perſonę quæ populū paſcebāt intelliguntur. ſ. rex ſacerdos qui vngebātur hic per paucos piſciculos intelliguntur ſancti fluctibus ſeculi tunſi, qui de turbulentis fluctibus erepti refectionē nobis internā exēplo ſuæ vitæ, ac ſopore mortis ac patientiæ præbent: doctrināq; noui teſtamenti tanquā panē condiūt: quorū ipſa ſcriptura fidē, vitā, & paſsiones cōtinet: qui dicuntur piſciculi, propter humilitatē: ſed pauci, propter perfectionē: quia ſtultorū infinitus eſt numerus: & multi ſunt vocati, pauci verò electi. Ibi ſuper fœnū, ſed hic non iā ſuper fœnū, ſed ſuper terrā diſcūbit, ad oſtendēdū ꝙ in veteri lege terrena promittebantur, ſed in noua lege illa contemni, & ſubiugari docentur: quia cōuiuæ noui teſtamēti, diuitias & delitias ac ēt ipſam carnē quæ fœnū eſt, calcare & relinquere iubētur: quos omni cupiditate æternali remora ſpei permanentis firmamentū, tāquā terrę ſterilitas nullo fœno interpoſito cōtinet.

K

Panum numerus myſticus: & diſcretio à cō ſimili miraculo alibi facto.

L

Ibi fuerunt quinq; millia hominū, iuxta numerū panū, & iuxta numerū quinq; ſenſuum quibus inhærebant: hic quatuor millia, qui ſignificant ſpiritales, propter quatuor euangeliorum perfectionem, vel propter quatuor cardinaliū virtutum, quibus in hac ſpiritualiter viuitur, exercitationem. Per quatuor etiam millia hominum, qui Chriſtum ſunt ſecuti, ſignificatur multitudo credentium in Chriſtum, de quatuor partibus mundi. Erant autem tot, exceptis paruulis & mulieribus, qui non numerantur in lege: neminem enim dimittit Chriſtus ieiunium ſed omnes vult ſua gratia ſaturare. Ibi cophinos æquales diſcipulis fecit: vt ſicut duodecim erant Chriſti apoſtoli, ſic duodecim fragmentorum cophini: hic verò panibus, vt ſicut fuerant ſeptem panes, ſic ſeptem ſportę. Quòd autem turbis ſaturatis apoſtoli fragmenta colligunt, & ſeptem ſportas implent: triplici de cauſa factum eſt. Primò, propter myſterium: quia ſunt altiora perfectionis præcepta & conſilia, quæ communis turba nequit ſeruando & implendo attingere, quorum executio reſpicit viros ſpirituales proprie: & ideo apoſtoli ſuſtollunt & implent ſeptem ſportas, id eſt perfectos ſeptiformis ſpiritus gratia illuſtratos & tamen turba ſaturata eſſe memoratur: quia etſi ſua relinquere nequeunt tamen audiendo mandata ad vitam ſempiternam proficiunt. Secundo propter exemplum: vt ea quæ nobis ſuperſunt, vel

M

Septem ſportarū cauſæ.

quæ

A quæ ieiunando nobis ſubtrahimus, pauperibus erogemus. Tertiò, propter documentum: vt ex hoc inſtruamur, ꝙ illis qui ſunt pauperibus miſericordes, bona temporalia multiplicẽtur. Vnde datur intelligi, ꝙ pauperes magis paſcũt eleemoſynarios, quàm econuerſò, vel ſpiritualia bona eis impetrando, vel bona temporalia multiplicando.

Cur vtraq; refectio in mõte facta fuerit.

Quamuis autem, vt viſum eſt, hæc refectio a ſuperiori in pluribus diſtet, tamen vtraq; in monte celebrata eſt: quia vtriuſque teſtamenti ſcriptura rectè intellecta altitudinem nobis cœleſtium præceptorum & præmiorum docet, & altitudinem Chriſti qui eſt mons in vertice montium, conſona voce prædicat. Conſidera nunc hic quos dominus paſcere dignatur, & quibus gratiæ ſuæ alimentum impartiatur. Vtique qui in deſerto eum quærunt, & cum eo triduo perſeuerant: quod fit cũ fideles trinitatem credentes, ac contriti & con-

B feſſi pro peccatis ſuis ſecundum poſſe ſatiſfacientes, ſe ad deum in cogitatione locutione, & opere conuertunt: ac dei bonitatem expectãtes neceſsitate tentationis imminente non recedunt. Quorum miſeretur deus, & paſcit eos ſeptem panibus, id eſt, ſeptem donis ſancti ſpiritus, ne deficiant in via mundi huius: quibus & ſeptem dotes per ſeptem ſportas remanentes ſignificatæ reſeruantur, poſt hanc vitam dandæ: quæ ſunt clara dei viſio, fruitio tentio quantũ ad animã: impaſſibilitas, agilitas, ſubtilitas, claritas quantũ ad corpus.

Gratia quibus impertitur.

Vnde Amb. Gratię cœleſtis impartitur alimentum, ſed quibus impartiatur aduerte. Nõ otioſis, nõ in ciuitate quaſi in ſynagoga, vel ſeculari dignitate reſidẽtibus: ſed inter deſerta quærentibus Chriſtũ. Qui.n. non faſtidiunt, ipſi excipiuntur a Chriſto. Diuidit ergo eſcas dominus Ieſus. Et ille quidẽ vult dare omnibus, negat nemini: diſpenſator enim

C eſt omnium. Sed cũ ille panes frangat & det diſcipulis, ſi tu manus non extendas tuas vt accipiat tibi eſcas, deficiens in via. Nec poteris in eum culpã referre, qui miſeretur & diuidit. Sed his diuidit qui cum eo etiam in deſerto permanent, qui primo & ſecundo die, & tertio nõ recedunt. Non vult ieiunos dimittere, nec vult vt deficiant in via. Noli ergo deficere à diſciplina dei, neq; fatigeris cũ ab eo increparis: ne fatigeris nunc ne poſtea fatigeris. Hæc Amb. Conſidera etiam vtilitatem & parſimoniam menſæ eorũ, & voluptatẽ ſperne: quia inimica eſt & corporis & animæ.

Voluptatis deteſtatio.

Vnde Chryſ. Nihil ita corpori inimicum & nociuũ eſt, vt voluptas: nihil.n. ita reſcindit & ſuffodit, id eſt, corrumpit. Et primũ pedes punit, qui portauerunt nos ad pernitioſa illa conuiuia: deinde manus quæ miniſtrant vẽtri lingans, quia talia & tanta attulerunt cibaria. Multi autem & ipſum os peruerterunt, & oculos & caput. Hæc Chry.

Horatius in epiſtolis.

Vnde & Horatius: Sperne voluptates nocet empta dolore voluptas. De aliis ad meditationem pertinentibus patet ſuprà, in alia paſſione de quinq; panibus.

Partes pœnitẽtiæ ſeptem.

Adhuc autem hic per ſeptem panes, intelliguntur ſeptem pœnitentiæ partes. Primus panis eſt malæ vitæ ſolicita emendatio. Secundus, vera & humilis defectuum accuſatio. Tertius cõ-

D tra exceſſum commiſſum iugis indignatio. Quartus, non relabendi anxia trepidatio. Quintus amplius proficiendi affectio. Sextus, ſanctorum virorum imitatio. Septimus, ſuorum malorum & aliorum punitio. Iſte ſunt ſeptem ſpicæ, pullulantes in culmo vno. Iſti ſunt ſeptẽ gradus in ſcala, per quam in cœlũ aſcenditur ſeptem peccatorum mortaliũ culpa diluitur: ſeptiformis ſpiritus ſancti gratia infunditur, & virtutum ſeptenarius acquiritur.

Piſculorum ſignificatio.

Sed cum iſtis panibus erant piſciculi pauci, ſaltem duo: qui ſignificant timorem & qui cum iſtis panibus debent edi. Primus piſcis, eſt timor pœnarum inferni, & iſte capitur in aquis inferni. Secundus piſcis eſt amor & deſiderium æternorum, & iſte capitur in fluuio paradiſi & dicuntur piſciculi, non piſces: quia timor eſt paruulus, eo ꝙ hominem paruulum & humilem reddat: &

E amor ratione ſtatus, quia paruus eſt reſpectu amoris futuri ſeculi.

Panes myſtici ſeptem.

Inſuper ſciẽdum ꝙ ſunt ſeptem panes myſtici cuiuslibet ſtatus, incipientium, proficientium & perfectorum: de quibus dominus paſcit fideles ſecundum diuerſitatem ſtatũ eorundem.

Incipiẽtium panes.

Primos ſeptem panes beatus Ber. proponit clauſtralibus, qui gerunt formã incipientium, quantum ad initium ſuæ cõuerſionis. Primus eſt panis verbi, in quo vita hominis eſt. quia nõ in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo, quod egreditur ex ore domini. Matt. 4. Et vt taceamus de verbo vocali quo deus aliquando locutus fuiſſe legitur Moyſi, Abrahę & aliis: ſiue per angelos, ſiue per ſe, ſiue alio modo: ad præſens dicere poſſumus ꝙ verbũ egreditur ex ore dei dupliciter.

Verbũ ex ore dei

Vno modo immediatè quando videlicet deus loquitur per inſtinctum ad cor hominis, inſpirando ei quid facere debeat. F Hoc modo deus loquitur peccatoribus & hominibus mundanis, inſtigando eos ad pœnitentiam. Alio modo loquitur deus per aliquem hominem, ſcilicet prælatum vel prædicatorem, vel doctorẽ, vel aliquem amicũ: per quẽ quaſi per referendarium deus verba ſua tranſmittit ad aures hominis. Eſt & tertius modus quo deus loquitur hominibus, præcipuè clauſtralibus. ſ. per ſcripturam, quæ ad omnia recipienda ſunt ſicut verba dei, cuius inſpiratione ſunt ſcripta ad paſcendum videlicet legentes pane vitæ ſpiritualis. Secundus panis, ſecundũ eundem Bernardum, eſt obedientia, qui bene comitatur primum. Quid enim prodeſt verba dñi audire niſi quis eis velit & ſecundum ea vitam ſuam dirigere? Tertius panis eſt meditatio & hic bene comitatur duos præcedentes. Nam poſtquam verba dei commendata ſunt cordi, & eis homo ſtatuit obedire: neceſſe eſt hominẽ continuè meditari qualiter vitam ſuam ſecundum dei beneplacitũ diſponat. Quartus panis eſt orantium lachrymæ, qui panis bene adiungitur præcedenti. Cum enim meditatur peccatorum ſuorum ſarcinam, præſentis incolatus miſeriam, & vitæ æternæ gloriam, ſuam imbecillitatẽ, & dei erga ſe bonitatẽ: in tali meditatione exardeſcit ignis deuotionis, & reſoluitur cor

in

G in lachrymas compunctionis: & tunc recurrit ad præſidium orationis. Quintus panis eſt labor pœnitentiæ, & hic panis vtiq; neceſſarius eſt incipientibus: etiam poſt alios premiſſos: quia ſecundum Aug. Non ſufficit mores in melius commutare, & a malis factis recedere: niſi & de his quæ facta ſunt ſatisfacias deo per pœnitentiam, laborem, & dolorem. Sextus panis eſt iucunda vnanimitas ſocialis: & hic bene dicitur panis, quia paſcit & confortat in vita ſpirituali viuentes in congregatione: quantum ad clauſtrales: etiam viuentes in communione eccleſiæ, & quantum ad alios incipientes. Septimus panis eſt eucharistia: & de hoc pane ſatis dicitur alibi in diuerſis locis. Prolatis ſeptem panibus incipientium, conſequenter deguſtandi ſunt alij ſeptem proficientium. Vbi ſciendũ ꝙ ſicut dicit apoſtolus: Non eſt volentis, neque currentis, ſed miſerentis dei: oportet. n. currere

Proficientium panes ſeptem. Rom. 9.

H volentem in via profectus ſpiritualis, totaliter innixi diuinæ miſericordiæ: & de bonis iam præſtitis miſericordias domini cum gratiarum actione iugiter ante mentis oculos habere, & ſic ſemper ad meliora poterit proficere. Propter quod beatus Bernardus omnes miſerationes domini erga ſe recogitans, reducit eas ad ſeptem panes, quibus eum dominus miſericorditer reficere dignatus fuit. Et nos de eiſdem panibus veſci debemus, ſi in vita ſpirituali proficere velimus, vt dicamus cum Pſalmiſta: Veniant mihi miſerationes tuæ: & viuã.

Pſal. 118.

Primus panis, vel prima miſericordia, ſecundum Bernardum, eſt præſeruatio a multis peccatis, in quæ incidiſſet ſi eum dei miſericordia non cuſtodiſſet: huius panis ſecundum eũdem Bernardum, tria ſunt fragmenta. Tribus inquit modis à peccatis me memini conſeruatum: occaſionis ſubtractione, reſiſtendi data virtute, &

I affectionis ſanitate. Secundus panis eſt pia dei diſſimulatio circa peccantem: quia tardabat vltionem, & indulgentiam cogitabat: habet & hic panis tria fragmenta: videlicet longanimitatẽ, quam exhibuit: electionem prædeſtinationis, quam impleri voluit: & charitatem nimiam qua nos dilexit. Tertius panis eſt miſeratio, qua conuertit ad pœnitentiam. Hic etiam panis habet tria fragmenta: quia cor concutit, excitans illud vt aduertat ſuorum vulnera peccatorum, & vulnerum dolorem ſentiat: terret, deducens ad portas inferi, & præparata iniquis ſupplicia mõſtrans: & ſpem dat intelligentiæ. Quartus panis eſt indulgentia peccatorum, ꝙ videlicet deus pœnitentem eum miſericorditer ſuſcepit. Et hic panis habet tria fragmenta. Quia vt dicit Bernardus. Sic ex toto deus indulſit, & tam liberaliter omnem donauit iniuriam: vt iam nec damnet vlciſcendo, quod eſt primum: nec confundat improperio, quod eſt ſecundũ: nec minus imputando, quod eſt tertium. Quintus panis eſt continentia à peccando, ſeu virtus continendi & emendatius viuendi, ne recidiuum patiatur. Et hic panis etiam habet tria fragmenta. Nam hæc continentia habet tres oppugnatores. ſ. carnem, mundum, & malignũ

ſpiritum, quibus reſiſtere noſtra vi etiã non valemus: ſed pane iſto diuinæ miſericordiæ cõfortati, habemus in domino hãc virtutem. Sextus panis eſt gratia promerendi: qua videlicet minus bonæ conuerſationi indulget. Quã gratiam dicit Bernardus in tribus maximè conſtare, tãquam fragmentis: videlicet in odio præteritorum malorum, in contemptu bonorum præſentium, & deſiderio futurorum. Septimus panis eſt ſpes obtinendi, qua deus donat homini indigno & peccatori de ſua toties experto bonitate vſque ad cœleſtia ſperanda præſumere. Cuius etiam tria ſecũdum Bernardum, ſunt fragmenta. Tria inquit conſidero in quibus tota ſpes mea conſiſtit: charitatem adoptionis, veritatem promiſſionis, poteſtatem redditionis. Refecti duobus ſeptenarus panum, à beato Bernardo nobis appoſitis, videlicet incipientium, & proficientium: feſtinemus, nunc vtcunque guſtare ſeptem alios à ſpiritu ſancto nobis proponendos quibus reficiuntur animæ perfectorum: qui panes ſunt ſeptem dona ſpiritus ſancti: felix anima quæ his ſaturari meruerit. Et bene hæc dona nomine panum deſcribuntur, quia delectabiliter reficiunt animam in præſenti, & ſatiant in futuro. Primus panis eſt timor domini: timor inquam filialis: nam timor ſeruilis incipientium eſt. Et hic eſt timor caſtus quo quis ex timore timet a deo ſeparari & ideo declinat à malo, quod cõtrariatur deo. Sed quia oportet etiam benefacere: ſequitur ſecundus panis, qui eſt donum pietatis, quo monet nos ſpiritus ſanctus vt operemur bonum ad laudem dei, & ad vtilitatem omnium proximorum: & hæc eſt pietas quæ ad omnia vtilis eſt & procedit ex pio corde, quo deus tantũ inuenitur: corporalis autem exercitatio. ſ. ſine pietate ad modicum vtilis eſt. Tertius panis eſt donum ſcientiæ: hoc donum comitatur duo prædicta, quia vt dicit Chryſoſtomus, nemo poteſt cauere malũ, niſi cognitũ: neq; bonũ facere quod ignorat: & hoc datur per donum ſcientiæ, quo datur homini rectum habere iudiciũ de iſtis inferioribus, ad cognoſcendum quid noxiũ, & quid expediens ſit ad ſalutem. Quartus panis eſt donum fortitudinis. Et bene fortitudo ſequitur ſcientiam. Nam cognito per donum ſcientiæ quæ mala cauenda ſunt, & quæ bona proſequenda, opus eſt ſpiritu fortitudinis quo poſſit proſequi, quæ cognouit tam in vincẽdo mala quam in aggrediendo bona. Hoc dono dotati fuerũt ſancti martyres: quos nulla tormenta poterant ſuperare. Quintus panis eſt donum cõſilij, per quod homo dirigitur, quaſi cõſilio à deo accepto, in his ad quæ humana ratio nõ ſufficit. Et bene cõſilium ſequitur fortitudinem: quia ſecundum Greg. Valde fortitudo deſtruitur, niſi per conſilium fulciatur: quia quò plus ſe poſſe conſpicit, eo virtus ſine moderamine in præceps ruit. & mens quæ intus ſedem conſilij perdidit, foras ſe per deſideria innumerabiliter ſpargit. Sextus panis eſt donum intellectus: & illud donum ſequitur donum conſilij, & duo bona facit in anima. Primum quia

K Sperandi ratio L Perfectorum panes ſeptem. Donaſpiritusſancti. M

A quia illuſtrat intellectũ ad ſanè capiendũ conſilium ſpiritus ſancti ſpeculatiuè. Secundum, quia depurat affectum ad agendum practicè conſultum. Septimus panis eſt donum ſapientiæ, quod ſequitur donũ intellectus, & omnia dona alia, quæ ſine ſapientia nihil ſunt. Sapientia eſt cognitio ſuauitatis diuinæ per experientiam habita. Vnde dicitur ſapientia, quaſi ſapida ſcientia. Nam per donum ſapientiæ iuuatur homo, non ſolum ad cognitionem diuinorũ, ſed etiam ad guſtationem eorundem.

Sapientia, quaſi ſapida ſcientia dicitur.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte miſerere ſuper turbam pœnitentium, & incipientium iuſtorum, & proficientium perfectorum, & contẽplantiũ per triduũ contritionis, confeſſionis, & ſatisfactionis: victoriam mũdi, carnis, & diaboli: per viſionẽ corporalẽ, imaginariam, & ſpiritualem expectantium veniam, gratiam, & gloriam. Refice primos per diſcretam ſolicitudinem, cautellam, indignationem, timorem, deſiderium, æmulationem & vindictam. Refice ſecundos per ſpiritum timoris, pietatis, ſcientiæ,
B fortitudinis, conſilij, intellectus, & ſapientiæ. Refice tertios per tres animæ, & quatuor corporis dotes: in præſenti quidem ſpe quæ ſuperexcecat in ſeptem ſportas in futura beatitudine. Amen.

De fermento cauendo, & cæco Bethſaida illuminato. Caput. 92.

Mat. 15. & 16. & Mar. 8.

Et poſt miraculum de paſsione oſtenſum (dimiſſa turba) ſtatim (aſcendit) Ieſus cũ diſcipulis (in nauiculam) fugiẽs turbæ applauſum & reuerentiam, & vt à turba remotus doctrinæ vacaret diſcipulorum: dans in hoc nobis ſimile faciendi doctrinã & exemplũ (Et venit in fines,) ſeu (partes Magedã,) id eſt (Dalmanutha,) quod ſecundũ Auguſtinum, idem eſt ſecundum rem, & eadem terra dupliciter vocatur: Sed ſecundum alios ſunt duæ regiones diſtinctæ: ſed in extremitatibus cõiunctæ: & ideo exiſtens in confinio vtriuſque dicitur eſſe in fine iſtius, vel illius: & in tali loco erat Ieſus. (Et acceſſerunt ad eũ) non tanquam deuoti & ſim-

Magedã Dalmanutha.

C plices, vt addiſcerent ſed tanquam inuidi & inſidiantes, vt ipſum tentarent (Phariſæi & Saducæi tentantes.) ſ. ſi poſſent eum capere in aliquo, (& rogauerunt eũ vt oſtenderet eis ſignũ de cœlo) declarando, ſcilicet tempus aduentus ſui ex aliquo cœleſti ſigno. Ac ſi dicant; Si de cœlo veniſti, proba in hoc ꝙ ſigna de cœlo oſtendas. Vbi aduertendum, ꝙ aliqui ſcribę & Phariſæi, omiſſo ſtudio legis prophetarũ, ſtudebant in aſtrologia: vnde & vſque hodie aliqui eorũ in hoc ſunt valde curioſi: & quia aſtrologi aliquãdo per conſiderationẽ aſtrorũ volunt iudicare de inchoatione legũ & ſectarũ diuerſarũ: ideo iſti per aſtra volebant pronoſticare de aduentu Chriſti, quod erat impoſsibile: quia ad talia non ſe extẽdit virtus cœli: licèt ſe extendat ad prænoſticãdum de futura diſpoſitione aeris vt ſiccitate, & pluuia, & huiuſmodi. Vel D

Signum de cœlo

Aſtrologi Iudæi.

ad cognoſcendum ipſum eſſe Chriſtum lege promiſſum, petebant de cœlo ſignum maieſtatis ſuæ, vt fulgura & pluuias, vel huiuſmodi ſimile: vel quod in exẽplum Moyſi manna cœlitus emiſſo omnem populum reficeret multo tempore, vel ꝙ ſolem ſtare faceret ſicut Ioſue, vel retrocedere ſicut Eſaias, vel quod daret ignem de cœlo, ſicut Helias. Dominus verò (reſpondens) & eos redarguens, (ait: Facto veſpere dicitis,) id eſt aliquid de futura temporis diſpoſitione prædicere per conſiderationem cœli poteſtis, videlicet (ſerenum erit: rubicundum eſt enim cœlum,) quia talis diſpoſitio in veſpere frequenter eſt ſignum ſerenitatis futuræ: licet impediatur quandoq; (& mane,) ſcilicet dicere poteſtis: (hodie tempeſtas erit: rutilat enim cœlum,) quia hoc vt plurimum eſt tempeſtatis ſignum. Et eſt ratio talis: Ex ſignis cœli in qui- E

Exo. 16 Ioſuæ 10. 4. Reg. 20. 4. Reg. 1

bus nõ eſtis edocti ſcitis iudicare tempora prænoſticando de ſerenitate vel pluuia: multò magis ex ſcriptura legis & prophetarum in qua eſtis edocti, debetis cogitare me eſſe Chriſtum ab eis promiſſum. Vnde ſequitur argutio eorum. (Faciem ergo cœli:) id eſt, diſpoſitionem aeris (diiudicare noſtis prænoſticando de futuris per ſigna, quæ tamen ſunt fallibilia: (ſigna autem temporum,) ſcilicet aduentus mei a prophetis prædicta a me in effectu exhibita (primus enim & ſecundus aduẽtus Chriſti ſunt quaſi duo tempora) (non poteſtis ſcire:) facultatem vobis hæreſi & inuidia auferente. Ex dictis enim prophetarum & viſis miraculis quæ nemo alius feciſſet, ſaluatoris aduentum cognoſcere debuerunt: & iudicare quòd ipſe eſ- F

ſet Chriſtus in lege promiſſus. Moraliter hic reprehendit dominus iſtos, qui per ſigna apparentia in cœlo quæ ſunt fallibilia, de futuris iudicabant: & ex his quæ habebant in ſcripturis de Chriſto, quæ quidem ſcripturæ ſunt infallibiles, iudicare neſciebant: & ſignificant illos qui de factis aliorum ſe intromittere volunt, & de proprijs conſcientijs in quibus poſſent legere non iudicant. Vnde Hier. Vix inuenies qui irreprehenſibilem vitã ſuam exhibere velit, vt libenter non reprehendat alienam: tamq; huius mali libido mentẽ hominum inuaſit, vt etiam qui procul ab alijs vitijs receſſerunt: in illud tamen quaſi extraneum laqueũ diaboli incidant. Iſtud etiam dicitur contra illos qui ſoliciti ſunt futuram aeris, vel aliarum rerum qualitatem conſiderare, & de tempore ſuæ mortis vel futuri iudicij nolunt cogitare. Sed vt dicit Auguſ. Laudabilior eſt animus, cui nota eſt infirmitas propria, quã qui cœlorum conſtellationes, & terrarum fundamenta ſcrutatur. Moraliter, veſper eſt hominis ſenectus: mane, iuuentus: rubor, eſt feruor charitatis: ſerenitas, tranquillitas mentis. Quando ergo in mane iuuentutis rubet cœlũ, ſignum eſt futuræ tribulationis. Vnde in Eccleſiaſtico: Fili accedens ad ſeruitutem dei, ſta in iuſtitia, & timore: & præpara animã tuã ad tentationẽ. Quando verò in ſero, & in fine rubet charitas: ſignũ

Moraliter ſcripturæ potius quàm aſtrologiæ credas.

Veſper Moraliter.

Eccleſiaſtic. 2.

G eſt ſerenitatis futurę, q̄ ſequit̄ tēpeſtatē. Vñ in
Tob.3. Tob.3: Poſt tempeſtatem tranquillum facis: &
Prouer. in Salomone, Extrema gaudij luctus occupat:
14. & econuerſò. & in Ioanne: Triſtitia veſtra con
Ioā.16. uertetur in gaudium: ſimiliter quando eſt ſere
nitas proſperitatis in vita præſenti, ſignum eſt
pœnæ & tempeſtatis in vita futura: & econuer
ſo quando eſt ſerenitas in veſpere & tarde, ſci
licet in vitæ fine, ſignum eſt ſerenitatis, & con-
ſolationis vitæ futuræ. (Et) dominus (ingemi-
ſcens ſpiritu,) quia ſicut de hominum ſalute læ
tatur, ita ſuper eorum dolet erroribus. (Et Ge
neratio mala) quoad morum peruerſitatem,
& adultera:) quoad fidei violationem, recedēs
a deo vero ſponſo & animarum, per infidelita
Pſal.85 tem (ſignum quærit,) quoad maieſtatis iudica-
tionem: (& ſignum non dabitur ei, niſi Ionæ
prophetæ,) id eſt ſignum infirmitatis. De quo
Pſalmiſta dicit: Fac mecum ſignum in bonū,
H & cætera. Hoc enim eſt ſignum paſſionis, per
quod omnis homo eſt adiutus, & conſolatus.
Simile habes ſuprà, vbi plura de hac videas
mater a. Et tanquā obſtinatos relinquens Pha
riſæos & Saducæos, quoad corporis præſentiā
& gratiæ effectum: (& aſcendens iterum nauē)
cum diſcipulis ſuis: (abiit) ab illis (transfretū,)
id eſt vltra ſtagnum Genezareth, vel ſto ſtrepi
tu mundano. (Et cùm veniſſent diſcipuli trans
fretum obliti ſunt panes accipere) id eſt frag-
menta panum ſeptem ſportarum (& non habe
bant, niſi panem vnum.) Cauſa autē huius obli
uionis potuit eſſe multiplex: vna, prohibitio
ſolicitudinis de craſtino. Alia occurſus paupe-
rum, quibus reliquias dimiſerūt: tertia, ſpes de
domino, quia iam viſis miraculis certi erant
q nihil eis deficeret: quarta, interna dulcedo
vnius & veri panis habentis in ſe omne dele-
ctamentum, quā ſecum habebant. illo enim ca
pti, de exteriori pane non cogitabant. Vnde
I Beda: Vnus panis quem ſecum habebant in na
ui, Myſticè ipſum panem vitæ dominum, vide
licet ſaluatorem deſignat: cuius amore, quia
ſemper intus reficiebantur in corde, minus de
terreno pane, quo corpus paſci ſolet curabāt.
Hæc Beda. In quo oſtenditur in eis feruor &
deſiderium ſupernæ doctrinæ, & contēptus de
litiarum mundi huius: cum etiam circa vitæ
neceſſaria parum fuerunt ſtudioſi, & eorum
deuotio ad præſentiam Chriſti, quia ſic inſepa
rabiliter adhærebant ei, quòd neceſſaria vitæ
fuerant obliti: & quam modicam carnis curā
habebant, in reliquis neceſſariis, qui nec viati-
cum ſumpſerunt intentione dominici comita
tus. Vnde Remigius: Tāto.n. amore magiſtri de
tinebantur, vt nec etiam ad punctū vellent ab
eo recedere. Animaduertendum eſt ergo, quā-
tum alieni eſſent ab appetitu delitiarum, cum
tam paruam haberent de neceſſariis curam,
vt etiam obliti ſint panes accipere ſine quibus
humana fragilitas ſubſiſtere non poteſt. Hæc
Remigius. Horū ergo diſcipulorum exēplo, &
tu magis cura de cibo mentis, quam ventris: &
magis de virtute animi, quā viatico corporis.
Nā ſecūdum Chryſ. Hoc loco virtutis poſſeſſio
oēm triſtitiā & ſolicitudinē expellit, ac lætitiā

& ſpem magnā immittit: deoq; & hominibus K
acceptabiles facit. (Et dixit eis,) Ieſus, (intue-
mini) per diligentem conſiderationē mentis
(& cauete,) per fidei puritatem. (à fermento,)
id eſt à corruptione & doctrina corrumpente
(Phariſæorum & Saducæorum:) fermentum
.n. quandoq; propter corruptionem ſignificat
doctrinam malam, vt hic: quandoq; propter
calorem incluſum ſignificat feruorem fidei,
vt ſuprà. (& a fermento) & corruptione (Hero
dis,) .ſ. prauis moribus. Et ſic habetur triplex
fermentum. Primum, Saducæorum, qui dicunt Fermentum triplex.
non eſſe reſurrectionē neq; angelū neq; Chri-
ſtum: prophetas ſpernunt: ſpe præmiorum deo
ſeruiunt. Secundum Phariſæorum, qui decreta
legis diuinæ traditionibus hominū poſtponūt:
legē prædicant verbis, & impugnant factis: in
quorum doctrina duo erant, ſ. peruerſitas do-
ctrinæ, & ſimulatio vitæ. Tertium eſt Herodia
norum, quod eſt adulterium, homicidium, te-
mer tas iurandi, ſimulatio religionis. Primum L
eſt erroris. Secundum, ſimulationis. Tertium,
prauitatis. Primum corrumpit rationem,
Secundum, intentionem. Tertium, operatio-
nem. De his tribus dicit apoſtolus: Non in fer- 1.Cor.5
mento veteri, quantum ad primum, neq; in fer
mento nequitiæ, quantum ad ſecundum: & ma
litiæ, quantum ad tertium. Vel ſecundum quoſ
dam fermentum Herodis vocat etiam doctri-
nam corruptiuam Herodianorum, dicentium Herodiani.
Herodem Chriſtum. Iſti Herodiani, ſecundū
eos fuerunt quidē Iudæi: fingentes quandā ſe-
ctam nouam, dicentes de Herode Aſcalonita,
quòd erat Meſſias motis falſo intellectu illius,
quod dicitur in Geneſi: Nō auferetur ſceptrū Gen.49
de Iuda & cætera. Vbi dicitur quòd ablatio re
gni, à tribu Iudæ erat ſignum aduentus Meſ-
ſiæ, Iſte autem Herodes obtinuit regnum illud
cum tamē alienigena, quia pater eius fuit Idu M
mæus, & quia Meſſiā promiſſum intelligebant
illi regnare temporaliter: nec videbant alium
tunc regnare in Iudæa, niſi Herodē: ideo dixe
runt eum eſſe Meſſiam, cum tamen prophetia
Iacob prædicta eſſet, ſecundum veritatem de
Chriſto, tempore Herodis nato, intelligenda.
Ab his ergo omnibus monet diſcipulos caue-
re, ne in his conſentiant, vel hæc in eis appro-
bando, vel in his eos imitando, Non enim vi-
uendum eſt in fermento veteri, quantum ad
peruerſam doctrinā: neq; in fermēto malitiæ,
quantū ad morū prauitatē: & nequitię, quantū
ad ſimulatā iuſtitiam: ſed in azymis ſyncerita-
tis, quoad vitā & intentionē: & veritatis, quoad
doctrinā. (At illi,) .i. diſcipuli dictum dñi intel
ligentes de pane fermentato, & materiali, (co-
gitabant intra ſe dicentes,) quodam occultò
murmure: quia hoc ideo dicit, (quia panes nō
accepimus:) non vult quòd de pane Phariſæo-
rum fermentato accipiamus. Putabant .n. ſe eſ
ſe tacitè notatos de panum obliuione: & quòd
ad literam de pane fermentato loqueretur, ne Apoſtolorū error duplex.
ab eis acciperent, eo quòd panes ſecum non ac
cepiſſent. Errabant apoſtoli in duobus: quia
& de panum defectu dubitabāt, eo quòd panes
non

A non attulerant: & quia verbum domini de fermento ad literã capiebant. Primò ergo arguũtur de primo.ſ.ꝙ timebant panis defectũ materialis.(Sciens autẽ Ieſus.) cogitationes eorũ, tãquã deus, arguit eos de fidei modicitate, quia eo præſente & cũ eo timebant poſſe egere, dicens:(Quid cogitatis modicæ fidei, quia panes nõ habetis:) & me dixiſſe de panibus terrenis, de quibus dubitare nõ deberetis. Panẽ vitę quę eſt cauſa omniũ panũ, ſecũ habebãt: & ideo de panũ defectu dubitare nõ debebant. Hoc aũt ſecũdũ Chry. dñs facit, vt ſolicitudinẽ eſcarũ ab eis abiiciat: quaſi diceret: Ex factis meis pręcedentibus & doctrina debetis ſic eſſe illuminati ꝙ verbũ meũ intelligeretis non de pane materiali, quia de hoc poſſum vobis ſufficiẽter prouidere. Quod ꝓbat duplici exẽplo, in quo magnã multitudinẽ ſatiauit paruo cibo. Vnde ſubdit:(Nondũ intelligitis,).ſ. myſteriũ. Nã ſi per
B panes intelligiẗ doctrina ſana: neceſſariò per fermentũ intelligitur corrupta. (neq; recordamini,).ſ. virtutis in multiplicatione panũ. Vnde ſequitur,(quinq; panũ,).ſ. diſtributorũ (in quinq; millia hominũ: & quot cophinos ſumpſiſtis) de reſiduo:(neq; ſeptẽ panũ).ſ. diſtributorũ (in quatuor millia hominũ, & quot ſportas ſumpſiſtis fragmentorũ. Reducit eos ad memoriã miraculorũ de quinq; & ſeptẽ panibus, vt cõfidant ꝙ ipſe paſcet eos qui pauit turbas. Quaſi diceret: Non eſt vobis timendum, cùm de tam paucis panibus, tantas feci abundare reliquias. Vnde Chryſ. Per hoc in memoriam eis reducit ea quæ præterierunt, & ad futura attẽtiores facit. Deinde arguuntur de ſecundo, .ſ. quòd habebant defectum intellectus ſpiritualis: cum dicitur. (Quare non intelligitis,) ſcilicet (quia non de pane dixi vobis.) Quaſi dice-
C ret, non eſt vobis dubitandũ de pane materiali, quia ita poſſum eum multiplicare ſicut vidiſtis: nec de illo ego ſolicitor, nec loquor vobis: ideo potius de alio pane & fermento intelligere debuiſtis.ſ. doctrinæ peruerſę, quę more fermenti ſe veri panis ſubſtantiã ſimulat habere. Sed reuera totã ſubſtantiam eius cui admiſcetur corrumpit, & ad ſaporẽ ſuum trahit. Hoc
1.Cor.5 eſt de quo Apoſtolus, dicit: Modicum fermentum totam maſſam corrumpit. Ab iſto ergo ſicut a nociuo cibo ſummè eſt cauendum. Vnde Ambroſius: Cibus corporalis nociuus cum magna ſolicitudine cauetur: quantò magis ſpiritualis? (Tunc intellexerunt, quia nõ dixerit cauendũ a fermento panum,).ſ. materialium: ſed à doctrina Phariſæorum & Saducęorum,) quę ratione prædicta vocatur fermentũ. (Et venerunt Bethſaidam, & cæcum ei adducunt: rogantes vt illum tangeret,) & firmiter credentes quòd ad tactum eius ſanus fieret. (Et apprehenſa manu eius eduxit eum extra vicum,) Ideſt extra vicinitatem & tumultum malorũ. (Et expuens in ocolos eius, impoſitis manibus ſuper oculos interrogauit eum, ſi quid videret. Et aſpiciens,) ideſt aſpicere incipiens, (ait, video homines velut arbores ambulantes) Non enim diſtinguere poterat liniamenta humano-

Cæci illuminatio.

D rum corporum, videbat obſcurè corpora eorum moueri de loco ad locum: & poſtea perfectè illuminauit eum. Nam (iterum manus ſuper oculos eius impoſuit, & clare omnia vidit.) Per hoc arguitur ignorantia diſcipulorũ, facto ꝙ ipſis præſentibus illuminauit cæcum: primò imperfectè, & poſtea perfectè. Certũ eſt enim quod Chriſtus poterat eum ſtatim perfectè illuminare: ſed per talem modum voluit facere, vt deſignaret diſcipulos adhuc in parte obſcuratos caligine ignorantiæ. & ad clarè intelligendum indigere maiori illuminatione. Vnde & poſt reſurrectionem ſuam aperuit illis ſenſum, vt intelligerent ſcripturas. Alii dicunt illuminationem huius cæci ſucceſſiue factam, propter prauitatem fidei huius cæci & offerentium ipſum Chriſto: & poteſt eſſe quod iſta cauſa & prædicta concurrerunt ad iſtum effectum in ipſo. Per hoc etiam ſignatur
E quòd dominus aliquando dat ſuam gratiam augmentando prius datam. (Et mittens illum in domum ſuam iuſſit, vt nemini diceret,) ad vanitatis iactantiam, vt mundi gloriam nos doceret fugere: ſed tamen dicere poterat, & debuit, ad prædicationem laudis diuinæ: hoc nõ dum intelligunt, qui omnia opera ſua, vt ab hominibus videantur, faciunt. De quibus domi- Matt.6.
nus ait: Receperunt mercedem ſuam. Ne ergo hic recipias mercedem, & recipiendo perdas æternam: vitioſitatem tuã potius enarra, quàm 1.Tim.1
virtutem exemplo apoſtoli dicẽtis: qui fui blaſphemus, & perſecutus ſum eccleſiã dei. Vnde Auguſtinus: Vis virtutes tuas augeri, prodere noli, fuge videri quod eſſe mereris. Quod manifeſtando potes amittere, tacendo cuſtodi. Vbi Beda: Cuncti qui à domino curantur languores, ſpiritualium ſunt ſigna languorum; quibus animę per peccatum æternæ morti propinquat. Sicut enim in ſurdo & muto à domi-
F no ſanato: ſanatio mentis inſinuatur eorum, qui neq; audire verbum dei, neq; loqui nouerant: & mox in refectione turbæ eſurientis, quæ dominum ſecuta fuerat ſuauitas figuratur illa qua diligentium ſe & quærentiũ ſolet corda nutrire: ita & in hoc cæco paulatim curato a domino, illuminatio deſignatur cordium ſtultorum, ac longè a via veritatis aberrantiũ. Rogabant autem eum vt illum tangeret: ſcientes quia tactus domini, ſicut leproſum mundare, ita etiam cæcum illuminare valeret. Tangimus autem dominum nos, cùm ei fide integra & ſyncera adhæremus: tangit nos, cum mentẽ noſtram afflatu ſui ſpiritus illuſtrat, atq; ad cognitionẽ nos propriæ infirmitatis ſtudiũq; bonæ actionis accendit. Apprehendit manum cæci, vt eũ ad executionem bonæ operationis confortet. Eduxit extra vicum, vt a vita vulgari ſegregatus voluntatem ſui conditoris, qua illuminari meretur, liberius ſedulo corde ſcrutaretur. Quiſquis.n. lumẽ æternitatis videre deſiderat non exempla turbarum, ſed ducatum neceſſe eſt ſemper ſui redemptoris ſequatur. Ideo autem cæcum hunc paulatim, & non repentè curat, quem mox vno verbo, ſi vellet, po-

Cur prius imperfecte illuminatus ſit cæcus.

Tangimus dominum.

G terat curare, vt magnitudinem humanæ cæcitatis oſtenderet: quæ quaſi pedetentim, & per quoſdam profectuũ gradus ad lucem diuinæ viſionis ſolet peruenire. Sputum quippe ab intus de capite domini ꝓcedit: manus verò ſunt membra corporis, exterius poſita. Expuens ergo in oculos cæci dominus, imponit manus ſuas vt videat: quia cæcitatem generis humani, & per inuiſibilia diuinæ pietatis dona, & per exhibita foris ſacramenta aſſumptæ humanitatis abſterſit. Quòd autem eum in domum ire præcepit, myſticè admonet omnes qui cognitione veritatis illuſtrantur, vt ad cor ſuum redeant: & quantum ſibi donatũ ſit, ſolicita mente perpẽdant: donatis collatisq́; ſibi beneficiis digna operum executione reſpondeant. Quia verò eum (ſicut & multos alios quos ſanauit) ſanationem ſuam ſilentio tegere iubet: exemplum ſuis tribuit ne de his quæ faciunt mirandis, fauorem vulgi requirant: ſed diuinis tantũ H aſpectibus, vbi & merces reſtat, ſint placere contenti. Hæc Beda.

Myſticè

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, fac mecum ſignum infirmitatis & paſsionis tuæ in bonum: vt inde per te me adiutum gaudeam & conſolatum. O panis vitæ, da mihi ſemper tuo amore refici: vt minus ſolicitè de pane vel quocũque ſolatio temporali. Da mihi, vt à fermento peruerſæ doctrinæ, ac ſimulatæ iuſtitiæ, & actionis prauæ caueam. & in his nec actiuè nec paſsiuè te offendam. O ſplendor paternæ gloriæ illumina cor meum, lumine tuæ gratiæ diuinæ: meq́; de omnibus erroribus & laqueis erue, ac dirige in viam veritatis & iuſtitiæ, ac ſalutis æternæ. Amen.

Finit prima pars, vitæ Ieſu Chriſti.

I

Sequuntur Tituli capitulorum Secundæ partis.

DE confeſsione veræ fidei, quam Petrus fecit pro omnibus. Cap. j.
De exhortatione ad ſequendũ Chriſtũ, & ſuæ paſsionis exẽplum. c. ij.
De transfiguratione domini. cap. iij.
De ſanatione Lunatici. caput iiij.
De tributo pro domino, & Petro ſoluto: & de quæſtione diſcipulorum, ſuper maioritate eorundem. cap. v.
De puſillis & paruulis non ſcandalizandis exterius, & non contemnendis interius. ca. vi.
De tribus parabolis: videlicet ouis, dragmę, & filii prodigi. cap. vii.
De modo fraternæ correctionis, & de dimittendo fratri ſeptuagies ſepties. cap. viii.
De rege, qui voluit rationem ponere cum ſeruis ſuis. cap. ix.
De cauſa dimittẽdi vxorem, & de paruulis domino oblatis. cap. x.
De perfectione paupertatis. cap. xi.
De duodecim conſiliis euangelicis. cap. xii.
De difficultate & impoſsibilitate intrandi diuitẽ in regnum cœlorum: & de præmio relinquentiũ omnia, & ſequentiũ Chriſtũ. ca. xiii.
De denario diurno. cap. xiiii.
De villico iniquitatis. cap. xv.
De diuite Epulone & Lazaro mendico. ca. xvi.
De reſuſcitatione Lazari. cap. xvii.
De conſpiratione Pontificum & Phariſæorũ, contra Ieſum. cap. xviii.
De decem leproſis à domino curatis. cap. xix.
De Samaritanis domino hoſpitium negantibus. cap. xx.
De petitione filiorum Zebedæi. cap. xxi.
De cæco illuminato ante ingreſſum Hierico. caput xxii.
De Zachæo, & eius conuiuio. cap. xxiii.
De duobus cæcis, poſt egreſſum a Hierico illuminatis. cap. xxiiii.
De effuſione vnguenti, ſuper caput Ieſu. c. xxv.
De ſeſsione dñi ſuper pullũ & aſinã. cap. xxvi.
De glorioſa domini ſuſceptione ipſa die palmarum. cap. xxvii.
De fletu domini ſuper Hieruſalem, & ingreſſu ipſius in eam. cap. xxviii.
De ſecunda eiectione ementium & vendentiũ è templo. cap. xxix.
De duobus minutis viduæ, ac de Phariſæi & Publicani oratione. cap. xxx.
De maledictione ficulneæ, & grano frumenti, & de principe mundi. cap. xxxi.
De duobus filiis quorum vnus in vineam iuit, & alius ire neglexit. cap. xxxii.
De locatione vineæ, & ſanguinariis vinitoribus. cap. xxxiii.
De inuitatis ad nuptias, & non habente veſtẽ nuptialem. cap. xxxiiii.
De quæſtione ſuper tributo ſoluẽdo, & de muliere ſeptem viros habente. cap. xxxv.
De primo & magno, ac ſecundo & ſimili legis mandato. cap. xxxvi.
De ſcribis & Phariſæis in doctrina audiendis, ſed non in vita imitandis. cap. xxxvii.
Quibus debetur væ æternum. cap. xxxviii.
De ſignis aduentus domini, & cõſummationis ſeculi. cap. xxxix.
De aduentu, & perſecutione Antichriſti. ca. xl.
De remediis contra ſpirituales nouiſsimi temporis tentationes, & de exercitio mentis in deum. cap. xli.
De orando & expectando aduentum domini: & de poſterioribus ſignis aduentus eius, & conſummationis ſeculi. cap. xlii.
De aduentu Chriſti iudicis. cap. xliii.
De electorũ cõſolatione ex appropinquãte redemptione, & de ſimilitudine ficulneæ. c. xliiii.
De die domini iuxta exemplum Noe, vel Loth ſubitò venturo: ac de vno aſſumpto, & alio relicto. cap. xlv.
De vigilia patrisfamilias, cuſtodientis contra furem domum ſuam. cap. xlvi.
De lumbis præcinctis, ac lucernis ardentibus. caput xlvii.

De decem

A De decem virginibus. cap.xlviii.
De talentis & bonis à domino ſeruis traditis. caput xlix.
De ventilatione areę in extremo iudicio. ca.l.
De paſcha, & diuerſis huius nominis acceptionibus. cap.lj.
Qua die, & cur Iudas vendidit dominum. c.lii.
Meditatio in primis veſperis in cœna domini. caput liii.
De ablutione pedum. cap.liiii.
De charitatiua correptione proditoris, & egreſſu eius. cap.lv.
De inſtitutione ſacramenti euchariſtiæ. ca. lvi.
De ſermone domini in cœna. cap.lvii.
De paſſione domini noſtri in generali. c.lviii.
De primo completorio. cap.lix.
De matutinis. cap.lx.
B De prima. lxi.
De tertia. cap.lxii.
De ſexta. cap.lxiii.
De nona. cap.lxiiii.
De ſecundis veſperis. cap.lxv.
De ſecundo completorio. cap.lxvj.
Epilogus dominicæ paſsionis: & de laude crucis. cap.lxvii.
De ſabbato ſancto. cap.lxviii.
De reſurrectione domini noſtri. cap.lxix.
Quomodo dominus Ieſus apparuit matri ſuæ. caput lxx.
Quomodo Maria Magdalena, & aliæ Mariæ, & Petrus atq; Ioannes, venerunt ad monumentum. cap.lxxi.
Quomodo dominus apparuit Mariæ Magdalenæ. cap.lxxii.
C
D
Quomodo dominus apparuit tribus Mariis. caput lxxiii.
De mendacio cuſtodum. cap.lxxiiii.
Quomodo dominus apparuit Petro, Ioſeph, Iacobo minori, & patribus in lymbo. caput lxxv.
Quomodo dominus apparuit duobus diſcipulis euntibus in Emaus caſtrum. cap. lxxvi.
Quomodo dominus apparuit apoſtolis, abſente Thoma. cap.lxxvii.
Quomodo dominus apparuit apoſtolis præſente Thoma. cap.lxxviii.
Quomodo dominus apparuit ſeptem diſcipulis ſuis, ad mare Tyberiadis. cap.lxxix.
Quomodo dominus apparuit vndecim diſcipulis, & pluſquam quingentis fratribus in Galilæa. cap.lxxx
E Epilogus apparitionum domini, poſt reſurrectionem. cap.lxxxi.
De aſcenſione domini. cap.lxxxii.
De ſcripturæ euangelicæ, ac fidei fine, & vtilitate. cap.lxxxiii.
De Pentecoſte. cap.lxxxiiii.
De laude diuina. cap.lxxxv.
De aſſumptione & laude beatæ virginis. caput lxxxvi.
De finali iudicio. cap.lxxxvii.
De pœna infernali, & gloria cœleſti. caput lxxxviii.
Concluſio libri, & ſignatio eius. cap.lxxxix.

FINIS.

F

DE CONFESSIONE VERAE FIDEI, quam Petrus fecit pro omnibus

CAPVT I.

Mat. 17. & Mar. 8.

H

PRIMA pars libri huius, quæ præcedit, nullam de paſsione mentionem expreſſe facit. Secunda verò pars, quę hic ſequitur, frequenter de paſsione facit mentionē: & totam cōtinet paſsionem: & eorum quæ vltrà ſunt ſeriem. Poſt præmiſſa ergo (venit Ieſus,) tanquā ſaluator: vbique lumen doctrinæ ſpargens, vbique perditos quærens, vbiq; pœnitentes ſaluās: (in partes) & fines ciuitatis, quæ (Cæſaria philippi) vocabatur: ſed nunc Panes dicitur. Philippus tetrarcha frater Herodis ciuitatem illā renouauit & ampliauit, & extunc eam Cæſaream Philippi, in memoriam ſui nominis, & in honorem Tyberij Cæſaris, qui ei quartam partem regni dederat, appellauit. Et eſt ſita in pede montis Libani, vbi hinc inde in decliui latere montis oriuntur duo fontes Ior & dan dicti: qui poſt modicum ad radicem, & pedem Libani confluentes efficiunt Iordanē, qui poſt lōgos circuitus ingreditur maræ Galileæ, prope Corozaim ciuitatem. Dicitur etiam Cæſaria Philippi, ad differentiam Cæſariæ Paleſtinæ: vbi Centurio Cornelius dicitur habitaſſe. Eſt & alia Cæſaria, metropolis Cappadociæ quæ eſt in regione Turciæ. In iſta autem ciuitate. ſ. Cæſaria Philippi, & in confinibus eius, habitabat Gentium populus: & ideo ex hoc ꝙ Chriſtus myſterium ſuæ incarnationis hic reuelare voluit: oſtenditur quòd fundamentum eccleſię in fide Gētiū ſcit. Hęc. n. ciuitas eſt Phœnicis regionis Gentiū, & terminus Iudææ ad Septentrionem, ad quam tributum cenſus capitis deferebatur: pro quo ſub Cæſare Auguſto vniuerſus orbis deſcriptus dicitur. Congruum aūt fuit, vt in loco in quo orbis tributum ſoluit: rex regum, & dñs orbis tributum fidei exigeret, quod ſoluitur de capite animæ. i. de mente. (Et) cum eſſet ſolus orans in via: (interrogauit diſcipulos ſuos,) nō qa dubitaret, vel ignoraret, & vt aliquid diſceret: ſed vt eos veritatem inſtrueret & doceret, & errorem hominū per reſpōſionem diſcipulorum eliminaret. Item, vt eis occaſionem merendi daret: & nos fideli eorum confeſsione, in fide ſolidaret. Item, vt fidem illorū perſequētem approbationē & promiſsionē in ipſis fortius confirmaret, ac differentiā Apoſtolorū & populorū confirmando oſtenderet. Exploraturus aūt fidem diſcipulorum, prius vulgi ſententiam inquirit: quia confirmaturus eos in fide, prius opiniones & errores aliorum a mentibus eorum remouere voluit, vt de veritate eos melius informaret. Sic doctor euangelicus debet errores deſtruere: vt melius poſsit veritatem aſtruere. Volens ergo dñs errores exponi, vt eis expulſis diſcipuli veritatem proferant, non vulgi opinione, ſed ex dñi reuelatione, (Interrogauit eos dicens: Quē dicunt homines,) & turbæ vulgares, (eſſe filiū hominis?) id eſt, virginis. Hoc ſoli Chriſto conuenit. Adam. n. fuit filius terræ: alij filij hominum, quia ex vtroq; gignuntur parente: ſed ſolus Chriſtus fuit filius vnius hominis, quia non niſi vnum parentem habuit in terra, ſic vnum in cœlo. Vocat ſe etiam non ſolum filiū dei, ſed hominis, ratione humilitatis: quod eſt contra illos, qui ſemper volunt ſe à digniori nominare: & maiores ſuæ parentelæ tacitis cæteris allegare. ſecundum Hieronymū, non dicit, quem me dicunt eſſe homines? licèt de ſe intelligeret, ne iactanter de ſe quęrere videretur: ſed dicit ſecundum Chryſoſtomum, filium hominis: quia diſpenſationem incarnationis credi vult, & in confeſsionem deuenire. Similiter prælati ac doctores, magni homines, deberent inquirere de fama ſua a collateralibus ſuis: quia bona fama doctoris & præſidentis, multū facit ad doctrinæ & ædificationis fructum: mala, ad detrimentum. Vnde Origenes: Interrogauit Chriſtus diſcipulos: vt nos ſemper ſcrutemur qualis opinio ſit apud homines de nobis: vt ſi quid malè dicitur de nobis, occaſiones illius præcidamus: ſiquid autem boni, eius occaſiones augeamus. Sed & diſcipuli epiſcoporum, apoſtolorum inſtruūtur exemplo: vt qualeſcunq; opiniones audierint foris de epiſcopis ſuis, referāt eis. In hoc aūt dominus ab apoſtolis quæſiuit de fide turbarum: dedit intelligere, ꝙ prælati reddituri ſunt rationē de fide ſubditorum. Et quia de Chriſto erant varię opinio-

Cæſaria Philippi.

I

Iordanis ortus.

Interrogādi ratio in Chriſto

L

Filius hominis.

M

Fama noſtra nobis curanda.

Opiniones omnes de Chriſto

A opiniones in populo: ideo diſcipuli reſponderunt dicendo, ꝙ alii dicerent eum eſſe Ioannẽ

Luc.1.c.

Baptiſtã, qui in vtero matris poſitus ſentiebat domini præſentiam: & propter baptiſmum & vitæ eminentiã: cuius opinionis fuit Herodes,

Luc.9.a

& ſui ſequaces. Vnde Theophilus: Multi namq; putabant quòd Ioannes à mortuis ſurrexiſſet, ſicut & Herodes credebat: & poſt reſurrectionẽ ſuã miracula perpetraſſet. Alii verò dicerẽt eum eſſe Heliam, propter zelum veritatis quẽ habuit, & propter potentiæ euidentiam, quia

4.Re.1.b.c.

ignem de cœlo poſuit: & quia ad cœlũ raptus, creditur inde eſſe venturus. Alii Hieremiã, pro

4.Re.2.
Her.1.b

ſanctitate: qui ſanctificatus fuit in vtero matris, & propter patientiã in aduerſis, & propter beneficium miſericordiæ: quia populi peccata planxit, & lamentatus fuit. Alii autem vnum de prophetis .ſ. Heliſæum, propter excellentiã

In Threnorum libro.

ſapientiæ: habuit.n. duplicem ſpiritum Helię, vel quia ſurrexit vnus alius de antiquis prophetis prioribus. Et ſic patet diuiſio erroris habiti, de Ieſu, à diuerſis. Sic adhuc hodie variantur homines inquirendo ſalutẽ, ſiue beatitudinem.

B Vnuſquiſq;.n. ponit beatitudinem in eo quod diligit: & hoc pro deo colit: quia ſecundũ Auguſtinũ, hoc ab homine colitur, quod præ cæteris diligit. Deinde exigit, a diſcipulis propriam de ſe confeſſionẽ, dicens: (Vos autem,) ab aliis diſcreti, qui non eſtis de turba, ſed mei diſcipuli: quibus datum eſt noſſe myſterium regni dei, qui eſtis lux mundi: quibus omnia quæcunq; audiui a patre meo nota feci, (quem me

Ma.13.b
Ibid.5.b
Io.15.b

eſſe dicitis?) quaſi diceret: Si alii errant opinione falſa de me: vos tamen non debetis errare, qui tandiu mecũ fuiſtis: & meã doctrinam audiſtis, & miracula tanta vidiſtis. (Et reſpondit

Petri reſponſio.

Petrus,) pro omnibus, ſcilicet pro ſe, & pro aliis: quia omnes vnum ſciebant, & idem ſentiebant: licèt alii apoſtoli etiam ſcirent: iſte tamẽ tãquam ſenior, ac princeps & caput aliorum, ſit os totius collegii: ac prę omnibus & pro omnibus reſpondit, qui omnibus præeſſe & prodeſſe debuit. Ex quo patet quòd præcipuè ad

Papę eſt decidere de dubiis fidei.

Petri ſucceſſorem pertinet certificatio dubitationum de fide, & pertinentibus ad eãdem. Petrus igitur non a parentibus, ſed a patre cœleſti edoctus: dei filium & hominem videns, vtrũque complexus eſt: ac veritatem diuinæ & humanæ naturæ, id eſt, verum deum &

C hominem, in eodem ſuppoſito cõfitetur, dicens: (Tu

Pſ.44.b

es Chriſtus filius dei viui:) quaſi dicat, (tu es Chriſtus,) id eſt homo ſecundum quod vnctus es oleo gratiæ præ participibus tuis: & ſic confitetur eius humanitatẽ, in qua vnctus eſt oleo gratiæ præ aliis: & es filius dei, naturalis .ſ. & non adoptiuus ſicut alii, & per cõſequens eiuſdẽ naturæ cum deo patre: & ſic confitetur eius

Deus viuus.

diuinitatem: & addit, (viui:) .i. incommutabilis, & æterni: quia Hebræi conſueuerunt vocare deum viuum, ad differentiam & diſtinctionẽ falſorum deorũ, qui non viuunt: quos ſcilicet gentes, vel de mortuis hominibus, vel de inſenſibili materia, & ſubſtantia ſibi inſtituerunt. (Reſpondens autem Ieſus) Petro: & in Petro

D omnibus mercedem veræ confeſſionis, (Dixit ei: Beatus es Simon Bariona,) id eſt, filius Ioãnæ:

Bariona

Bar enim idem eſt quod filius: Iona autem ponitur per diminutionem, pro Ioanna, ſubtracta media ſyllaba. Vnde Bariona hic accipitur, ac ſi filius Ioãnis diceretur: & propter hoc etiam Petrus, quandoq; Simon Ioannis dicit. ſecundum Chryſoſtomũ, hoc dicit, vt oſtendat quoniam ita naturaliter eſt Chriſtus filius dei, ſicut Petrus filius Ioannæ, eiuſdem ſubſtantiæ cum eo qui genuit. Beatus inquã es, propter cõfeſſionem veræ fidei, quæ ducit ad beatitudinẽ, (quia caro & ſanguis nõ reuelauit tibi:) id eſt, non parentes tui, vel homo mortalis, aut humana doctrina iſtam veritatẽ, & tantum arcanum fidei te docuerũt, (ſed pater meus qui eſt in cœlis:) & per conſequens tota trinitas: quia indiuiſa ſunt opera trinitatis. Vbi Chryſo. Sermo iſte conuenit & ad omnes, vt ſingulis quibuſq; dicatur,

E Beatus es quoniam caro, & ſanguis non reuelauit tibi: ſed pater meus qui eſt in cœlis. Tu dicis, & verum dicis: quia ego ſum Chriſtus filius dei viui. (Et ego) qui ſum veritas immobilis (dico tibi) pro te, & pro ſociis tuis, cuius dicere, eſt facere: (quia tu es Petrus) à me petra dictus, id eſt, cõfeſſor veræ petræ, qui eſt

Petri nominatio.

Chriſtus, ac fide fortis, & doctrina ſtabilis. Meritò propter fidei fortitudinẽ, & fidelem Chriſti confeſſionem hoc nomen Petrus accepit, qui in petram Chriſtum credidit. Simon quippe antea vocabatur: ſed hoc nomen Petrus à domino ei impoſitum eſt, vt eccleſiam ſignificaret. Quia.n. petra Chriſtus, Petrus eſt populus Chriſtianus. (Et ſuper hanc petram,) quã modò confeſſus es, & quam tu modò in fidei fundamento poſuiſti, id eſt ſuper Chriſtũ (ædificabo eccleſiam meam.) Petra enim erat Chri

I.Cor.10.a.

ſtus, ſuper quod fundamentum etiam ipſe ędificatus eſt Petrus.

F Huic ſententiæ apoſtolus cõcordans ait.

I.Cor.3.

Fundamentum aliud nemo poteſt ponere, præter id quod poſitum eſt Chriſtus Ieſus. Ac ſi dicat, non eſt aliud fundamentum, niſi illa petra, quam Petrus poſuit fundamentũ cùm diceret: (tu es Chriſtus filius dei viui.) Super hanc.n. petram ædificatur tota dei eccleſia Item (ſuper hanc petram:) id eſt ſuper hanc fidem & confeſſionem, ſeu huius fidei & veritatis firmitatem: tanquam ſupra fundamentum firmum, (ædificabo eccleſiam meam. Et portæ inferi) quæ ſuggeſtiones dæmonum, delectationes vitiorum, doctrinæ hæreticorum tormenta ac blandimenta perſecutorum ac praua malorum opera, colloquia, & exempla: quæ iter perditionis oſtendunt, & ad tartara ducunt: (non præualebunt aduerſus eam,) .ſ. eccleſiam ſic firmatam, quia à fide & charitate Chriſti non ſeparabunt eam. Ex quo patet ꝙ eccleſia conſiſtit in illis perſonis in quibus eſt notitia

Clauiũ promiſſio.

& vera confeſſio fidei & veritatis. Deinde claues regni cœlorum ſe Petro daturum dominus promiſit, ſed tunc non dedit: quia ſi ſtatim dediſſet: nunquam in Petro prauitas confeſſionis, de qua ſtatim ſubditur: vel error negationis, de quo in paſſione dicitur, locum inueniſſet.

G ſet. Sicut autem pro omnibus apoſtolis Petrus
reſpondit, ita in eo omnibus claues regni do-
minus promiſit, dicens. (Et tibi,) qui præ cæte-
ris cõfeſſus es (dabo claues.) id eſt iudicij pote-
ſtatẽ (regni cœlorũ) id eſt eccleſię præſentis,
quę dicitur regnũ cœlorũ, quia ad vſum pote-
ſtatis eius digne miniſtratum ſequitur aditus
vel clauſio regni cœlorũ. Vñ Beda: Claues aũt
ei non modò dãtur, ſed promittũtur: nec dũ.n.
fabricatæ ſũt ſuper incudẽ crucis, nec in eo ſan
guine tẽperatę. Ego quoq; earũ miniſterio cũ in
actu perfectionis fuerint, adhuc in ardẽtis paſ
ſionis fornace, primo latroni & homicidę ape
riã ianuã paradiſi: vt & tu in eo exẽplo publica
nos & meretrices intrare permittas. Tu, n. ſu-
per eos iudiciũ exercebis qui cõfitebũtur culpã
& expectabunt pœnã. Et ideo habebis ordina-
riã iuriſditionẽ, & iudiciariã poteſtatẽ, ad quod
duo requiruntur: autoritas cognoſcendi vel ar
H bitrandi de culpa: & poteſtas abſoluendi vel ẽt
iudicandi: quæ duo ſub nomine clauiũ tibi da-
bo. Hæc Beda. Claues ergo regni cœlorũ ipſam
Clauiũ ſignificatio. diſcretionẽ & potẽtiã nominat: diſcretionẽ, qua
dignos vel indignos diſcernat: potentiã qua le
get vel ſoluat. Clauis quippe eſt poteſtas quædã
ſpiritualis ſupernaturaliter à deo dãta & infu
ſa, non innata & acquiſita. Et dicit hic gloſa ꝙ
duæ ſunt claues. ſ. ſcientia diſcernẽdi, ac pote-
ſtas ligand. & ſoluẽdi. Vñ ſciẽdũ ꝙ ſicut in ſo
le potentiæ liquefaciẽdi & indurãd. vna eſt in
radice, ſed duæ in effectibus, ſic tãtũ vna eſt cla
uis in radice, ſed duæ in effectibus. Clauis. n. di
Clauiũ poteſtas duplex. citur poteſtas iudicandi in foro animarũ, non
corporũ: poteſtas aũt iudicandi ex duobus in-
tegratur: ex poteſtate diſcernẽdi in cauſæ exa
minatione, & poteſtate diffiniendi in cauſæ de
terminatione per ſententiã condẽnatoriã vel
abſolutoriã. Prima poteſtas dicitur hic ſcientia
I non vt eſt habitus cognitionis: ſed autoritas &
poteſtas diſcernendi & iudicandi per ſcientiã
prehabitã. Alia dicitur potentia admittendi ad
regnũ, vel excludendi, ſecundũ verũ iudicium
præhabitũ: quia debẽt indigni excludi, & digni
recipi. Vnde Ber. Petrus claues accepit in ſcien
tia & poteſtate ſibi data deſuper: & hæ claues
ſunt poteſtas aperiendi & claudendi: atq; inter
admittendos & excludendos diſcretio. Deinde
ſubiungit. (Et quodcunq; ligaueris ſuper terrã)
id eſt, ipſo ſuper terrã viuente (erit ligatum &
in cœlis) id eſt cœleſtis curia approbabit & cõ
firmabit. Et ſimiliter (quodcũq; ſolueris ſuper
terrã, erit ſolutũ & in cœlis.) Hoc eſt ſecundum
gloſam, quẽcunq; indignũ remiſſione iudicaue
ris dũ viuit, indignus apud deũ iudicabitur: &
quẽcunq; ſoluendũ iudicaueris dũ viuit, remiſ-
ſionẽ a deo conſequetur. Hæc aũt ſoluendi atq;
Poteſtas hęc quibus data ligandi poteſtas, non ſoli Petro, ſed & cæteris
apoſtolis data eſt a domino: & non tantũ apo
ſtolis, verũetiã in epiſcopis & presbyteris om-
ni eccleſię. Ita tamẽ ꝙ poteſtas autoritatis eſt in
ſolo deo, qui aperit per gratiæ infuſionẽ: pote
ſtas excellentiæ in Chriſto, qui aperit per paſ-
ſionis meritũ: poteſtas miniſterij in prælatis ec
cleſiæ, qui aperiunt per ſacramentorũ miniſte

rium. Sed ideo Petrus ſpecialiter claues regni K
cœlorum & principatum iudiciariæ poteſta-
tis accepit: vt omnes per orbem credentes in-
telligant: quia quicunq; ab vnitate fidei vel ſo-
cietate illius quolibet modo ſemetipſos ſegre-
gant, tales nec vinculis peccatorũ abſolui, nec
ianuam regni cœleſtis ingredi poſſunt. Et ſecũ
dum gloſam ſpecialiter eam poteſtatem domi
nus Petro conceſsit, vt ad vnitatem non inuita
ret. Ideo. n. cum principem apoſtolorum con
ſtituit: vt eccleſia vnũ principaliter Chriſti ha- Vnus Chriſti vicarius
beret vicariũ, ad quẽ aduerſa membra eccleſię
recurrerent ſi fortè inter ſe diſſentirent. Quòd
ſi diuerſa capita eſſent in eccleſia, vnitatis vin-
culum rũperetur. Hic ergo Petrus eligitur ec
cleſiæ prælatus: ſed pòſt cũ aliis apoſtolis hanc
promiſſam poteſtatẽ accepit. Vbi apoſtoli epi- Ioã. 20.
ſcopi ſunt ordinati, quando poſt reſurrectionẽ
inſufflans in eos dixit. Accipite ſpiritũ ſanctũ
& cætera. Sed paſtorẽ omniũ fideliũ & apoſto- L
lorum principẽ, ac ſuum vicarium in tota ec-
cleſia præfecit cum ei dixit. Paſce oues meas. Ioã. vlti
Hæc prędicta epiſcopi & prælati audiant, de
munere gaudeant, de poteſtate non ſuperbiãt.
Si enim ſic ligauerint vt Petrus ſic ita ſoluerint
vt Petrus quicquid ligauerint ligatum erit, &
quicquid ſoluerint ſolutum erit. Imitentur er
go illum in diſcretione & iuſtitia quem imita-
ri volunt in ligandi ac ſoluendi poteſtate. Ideo
enim hæc ſoli Petro dicta ſunt: vt omnes alij Petrus imitandus & imitandus.
ſe in illo quaſi ſpeculo videant, ſic viuendo,
ſic ligando, ſic ſoluendo, & a pace & concor-
dia nõ recedendo. Nõ præſumant quicquã cõ
tra iuſtitiã & veritatẽ: attendentes verbũ apo-
ſtoli dicentes: Non. n. poſſumus aliquid contra
veritatem, ſed pro veritate. Et ſecundũ Orige-
nem. Sit irrepræhenſibilis qui alterum ligat M
vel ſoluit: vt inueniatur dignus ligare vel ſolue
re in cœlo. Quodcunque ergo ligauerint vel
ſoluerint in terra iuſtè & diſcretè, ac vtraque
claue cooperante & non errante: ligatũ & ſolu
tum erit & in cœlo. Si vero iniuſtè agit prælatus,
ſententia eius etſi ligat quo ad eccleſiã militan
tẽ non tamen quoad triũphantem. Sed ſiue iu-
ſtè ſiue iniuſtè proferatur, ſemper ſententia pa
ſtoris timenda eſt: ne forte culpa quæ nõ ſit ex
opere, fiat ex elatione. Vnde Gregorius: Sub ma
gno moderamine paſtores eccleſiæ, vel ſolue-
re ſtudeant vel ligare. Sed verum iuſtè vel in-
iuſtè obliget paſtor, paſtoris tamen ſententia
gregi timenda eſt. Ne is qui ſubeſt, & cùm
iniuſtè forſan ligatur, ipſam obligationis ſuę
ſententiam ex alia culpa mereatur. Paſtor
ergo vel abſoluere indiſcretè timeat, vel liga-
re. Is autem qui ſub manu paſtoris eſt, liga-
ri timeat iuſtè, vel iniuſtè. Nec paſtoris iudi
cium temerè reprehendat: ne & ſi iniuſtè li-
gatus eſt, ex ipſa tumidæ reprehenſionis ſu-
perbia, culpa quæ non erat fiat. Hæc Grego-
rius: Tunc poſt confeſsionem diſcipulorum Vetatio ne cui dicerẽt.
de filio dei, factam in Petro dicente, tu es
Chriſtus filius dei viui. (Præcepit Ieſus di-
ſcipulis ſuis vt nemini dicerent & reuelarent
(quod ipſe eſſet Ieſus Chriſtus:) vt ſecundũ ꝙ
ipſi

A Ipſi de Chriſto intellexerant, aliis nō prædicaſent. Hoc præcepit Chriſtus cauſa humilitatis, quia de ſe non magna, ſed humilia prædicari voluit: & cauſa non impediendæ ſuæ paſsionis, quia ſi p̄dicaretur, & crederetur Chriſtus, non crucifigeretur: & cauſa non ſcandalizandæ ſuæ congregationis: quia ſi primò immortalitas, & magna de eo prædicata fuiſſent: & poſtea puſilli, & adhuc infirmi in fide cum flagellari, crucifigi, & poſt multa ignominioſa morte mori vidiſſent, ſcandalizati de eorū prædicatione fuiſſent. Vnde iſta prohibitio fuit ad tempus. ſ. vſq; poſt reſurrectionē: ne ſi ante paſsionem prædicaretur, irritaretur fides in cordibus credentium, propter futurum ſcandalum paſsionis: ſicut patet factum in ipſis apoſtolis. Inſtabat enim tempus paſsionis, tempus ignominiæ & oſtendendæ infirmitatis, ſed poſt reſurrectionem habita perfecta victoria mortis,

B erat tempus prædicandi gloriam ſuæ maieſtatis. Quando enim ceſſauit cauſa, ſcilicet ſcandalum paſsionis, ceſſauit & effectus. Vnde Chryſ. Quia ſi manifeſte eſſet agnitus filius dei: nemo auſus fuiſſet manus in eum inijcere, & neque crucifixus fuiſſet: neq; reſurrexiſſet à mortuis: propterea adhuc infernorum regnum eſſet in terra, & dominatio diaboli, totum mundū teneret. Vnde & Ambroſ. Multis ex cauſis iubet tacere diſcipulos: vt fallat principem, vt declinet iactantiam, doceat humilitatem, ſimul ne rudes & imperfecti adhuc diſcipuli maioris prædicationis molibus opprimantur. Prohibentur ergo diſcipuli eum euangelizare dei filium, vt euangelizēt poſtea crucifixū. Hæc eſt fides gloria, ſi vere intelligas crucem Chriſti. Aliæ cruces nihil mihi proſunt: ſola crux Chriſti mihi vtilis eſt. Et vere vtilis, per quam mihi mundus crucifixus eſt, & ego mūdo. Si mihi crucifixus

Crucis Chriſti vtilitas.

C eſt mundus, ſcio quia mortuus eſt, & non diligo eum: ſcio quia præterit, & non concupiſco eum: ſcio quia corruptela conſumit hunc mundum, & quaſi fœtidū vito: quaſi leuem caueo, quaſi nociturum relinquo. Hæc Ambr. Modum autem alloquendi, & ad eccleſiam ac fidem vocandi, ſiue Gentiles, ſiue Iudæos deſcribit hoc loco idem Ambr. dicens. Cum aliqui ex gentibus vocantur ad eccleſiam, ita præceptorū ſeriem formare debemus: vt primò vnum deum autorem mundi omniumq; doceamus in quo viuimus, & ſumus, & mouemur: cuius & genus ſumus, vt non ſolum propter munera lucis & vitæ, verumetiam propter cognitionem quandam generis diligendus à nobis ſit. Deinde opinionem illam quæ eſt de idolis deſtruamus, eo ꝙ non poſsit auri, argētiq;, vel ligni materia, vim in ſe habere diuinam. Cūm vnum deum eſſe perſuaſeris, tunc iudicio eius aſtrues per Chriſtum nobis ſalutem datam: incipiens ab illis quæ geſſit in corpore, etiam diuina deſcribēs: vt pluſquam homo videatur victam huius virtute mortem: mortuumq; ab inferis reſuſcitatum. Paulatim enim fides creſcit, vt cūm ſupra homines fuiſſe videatur, deus eſſe credatur. Nam niſi probaueris ꝙ facere illa ſine di-

Vocādi gentes modus.

Act. 17

uina virtute non potuit: quemadmodum poteris probare in eo vim fuiſſe diuinā? Tali Athenienſes informauit præcepto apoſtolus: talis nobis apud Gentiles ordo ſeruandus eſt. At verò cum Iudæos alloquerentur apoſtoli, ipſum Chriſtum eſſe dicebant, qui propheticis nobis eſſet promiſſus oraculis: quem non prius cum autoritate ſua dei filium nominabant: ſed virū iuſtum, virum à mortuis ſuſcitatum. Illum virum de quo dictū eſt in prophetis, filius meus es tu, ego hodie genui te. Ita ergo, & tu ad ea quæ difficile creduntur autoritate diuini ſermonis addiſce: & promiſſum eius aduentū prophetarum voce deſigna: reſurrectionem quoque multò ante compertā ſcripturarū teſtimoniis edocto, non viſitatam cum cæteris, vt in ipſa ſuſcitati corporis aſſertione æternæ teſtimonium diuinitatis acquiras. Cum.n. cæterorum corpora corruptionem probaueris ſubiiſſe poſt mortem hunc vtiq; de quo dicitur: Nō dabis ſanctum tuum videre corruptionē, cūm probas humanæ fragilitatis expertem probas humanæ cōditionis merita ſupergreſſum deo magis, quàm hominibus conferendum. Quia ſi ad ſacramenta fidelium tendens cathecumenus imbuendus ſit: dicendum, quia vnus deus eſt ex quo omnia, & vnus Ieſus per quem omnia, non duos dominos eſſe dicendos. Perfectū quidem patrem, perfectū eſſe filium, ſed vnius patrem & filium eſſe ſubſtantiæ verbum æterni dei: nō quod profertur, ſed quod operatur: ex parte gentium non voce editū. Hæc Ambr. Vt autem apoſtoli melius tenerent præceptum domini, ne ante reſurrectionem euangelizarent, ſimulq; ne horrerent mortis periculum, ſi regni gloriam diligerent prædixit eis tunc paſsionē ſuam, oſtendens (quia oporteret,) id eſt conueniens eſſet, ſecundum ordinationem diuinam (filium hominis,) ſcilicet (cū ire Hieroſolymam) ad operandum ſalutem in medio terræ: quia præordinatū erat a deo patre, ꝙ ibi cōpleretur myſteriū redemptionis noſtræ. Vnde iſtud oportet opē portat, opes apportat. Oportet inquam non propter ſua, ſed propter noſtra peccata. Et ideo in Pſal. dicitur: Quę nō rapui, tunc exoluebam. Et eſt notabile ꝙ ipſe loquens, de ſua paſsione nominat ſe filium hominis, non filium dei, quaſi vellet dicere ꝙ paſſurus erat, non ſecundum naturam diuinam, ſed humanam. Modus aūt noſtræ redemptionis ſubiungitur cūm dicitur, (& multa pati:) factus.n. faſciculus myrrhæ .i. cumulus amaritudinis, quia ex multis paſsionū generibus cōpoſitus eſt myrrhæ faſciculus. Multa inquā pati: quia cōprehendi, colaphizari, cōſpui, accuſari, denudari, flagellari, & reprobari: (à ſenioribus,) qui debebāt habere præeminentiā vitæ, (& ſcribis,) qui videbantur habere prærogatiuā ſcientiæ (& principibus ſacerdotū) qui habebant excellentiā autoritatis & potentiæ, quia ab iſtis iudicatus eſt ad mortē, & præſidi traditus, & occidi in cruce a gentibus, qui eum crucifixerunt propriis manibus: & tertia die reſurgere, tanquam virtute propria; nō ſuſcitari poteſtate aliena

D

Vocādorum Iudæorū modus.

Pſal. 2.

E

Pſal. 15.

Cathecumeni informandi modus.

F

Oportet

Pſal. 68

Faſciculus myrrhæ.

Cantic. 1.

G liens: quòd dixit ne nimis de eius morte triſtarentur, & ſic ſpe reſurrectionis confortarentur. Ad hoc ignominiam ſuæ paſsionis, & ſuæ reſurrectionis gloriam prædixit, vt ſuo exemplo timorem paſsionis tolleret: & eos ad conſiderandum ſuæ reſurrectionis gloriam eleuaret. Vbi Hiero. Eſt autem ſenſus: Tunc me prędicate, cum iſta paſſus fuero. Quia non prodeſt Chriſtum publicè prædicare, & eius vulgare in populis maieſtatem, quē poſt paululū flagellatum viſuri ſunt & crucifixum. (Et aſſumens eum Petrus) ſeorſum, & ducens ſeparatim, ne coram aliis videretur arguere magiſtrum (increpauit eum) amantis affectu dicens: (Abſit à te domine:) ſic pati (non erit tibi hoc). ſ. ꝙ intereat filius dei viui: quaſi diceret: Indecens eſt ꝙ tu dominus maieſtatis, tam ignominioſè patiaris. Increpauit Petrus dominum potius quā cæteri, quia non vult confeſsionem ſuam deſtrui: nec putat filium dei poſſe occidi vel mori: vel potius propter feruoris amorem hoc fecit, quo præ cæteris ardebat.

Paſsionis prædicandæ cauſæ.

H Et bene aſſumpſit eum Petrus ſecretò, relinquens nobis exemplū ſimiliter arguendi maiorem: quia inferior nō debet in publico arguere ſuperiorem. (Dominus autem conuerſus,) id eſt facie verſa ad petrum, quem præcedebat, vt ſic conuerſus eum aſpiceret & efficacius argueret: (dixit ei,) arguendo ipſum (vade poſt me) conformitate voluntatis: & retro non contra me (Satana,) id eſt aduerſarie & contrarie: quia meæ voluntati & viæ ſalutis communis aduerſarius, & contraria loqueris: Satanas. n. interpretatur aduerſarius ſiue contrarius, quaſi diceret, non aduerſaris mihi: ſed applica voluntatem tuam meæ voluntati: & noli impedire paſsionem meam: ſed magis ſequere, & poſt me eundo veſtigia mea imitare.

Arguendi maioris forma.

Satanas

I Vbi Orige. Beatus autem ad quē conuertitur Chriſtus: etiam ſi corripiendi cauſa conuertitur. & ſubiungit dominus: (Scandalum es mihi:) id eſt das mihi occaſionem offenſionis, & me offendis, quia in iſto facto (non ſapis ea quæ dei ſunt,) diſpoſitionem dei de mea paſsione conſiderando, (ſed ea quæ hominū,) qui præſentia appetunt humanè pro me zelando, & me affectu humano diligendo. Ergo ſapere debemus non humana, ſed diuina: non carnalia, ſed ſpiritualia: non terrena, ſed cœleſtia. Vt dicit Orige. Omnem diſcipulum peccantem, ſcandalum ſibi appellat. Petrum autem quem dominus antè ita magnificauerat Satanā vocauit, eo ꝙ propter amorem carnalem quē ad dominum habebat diſſuaſit ei de ſua paſsione, vt non fieret. Maximi namque ardoris & amoris legimus fuiſſe Petrum in dominum ſaluatorem noſtrum. Vt. n. legitur in itinerario Clementis: Petrus adeo afficiebatur ad Chriſti corporalem preſentiam, quam feruentiſsimè dilexerat: ꝙ poſt Chriſti aſcenſionem quoties cunq; dulciſsimæ præſentiæ ac ſocietatis & allocutionis Chriſti, & ſanctiſsimæ conuerſationis memor erat: totus in lachrymas reſolue batur: ita vt genæ eius aduſtæ lachrymarum fluxu viderentur. Ex zelo igitur Chriſti volebat impedire eius paſsionem: & quia iſte zelus erat indiſcretus: nā Chriſti paſsio erat à deo prędordinata ad humani generis ſalutem: ideo durā meruit reprehenſionem.

Scādalū eſſe.

Petrus Satanas dictus.

K Quia ergo affectum non regulauit, vt vellet quod chriſtus volebat & voluntatem ſuam non confortauit voluntati diuinæ cui aduerſari videbatur: meritò reprehenditur & Satanas, id eſt aduerſarius appellatur. Hoc ergo exemplo domini habeas & tu omnes pro aduerſariis qui pro corporali alleuatione & conſolatione à bono & exercitio ſpirituali te vellent retrahere. Sicut autem Petrum quem antè probauit hic increpat: ſic nemo ob bona prius facta immunis ſit à correptione, propter mala quæ facit. Non eſt ergo in cruce domini verecundandum, ſed potius gloriandum: quia eſt noſtræ ſalutis ſignum, & bonorum noſtrorum principium. Vnde Chry.

Glorīādum in cruce domini

L Vt coronam ita circunferamus crucem Chriſti. Etenim omnia quæ ſecundum nos ſunt, per ipſam perficiuntur: & ſi regenerari oporteat, crux accedit: & ſi paſci myſtico illo cibo, & ſi conſecrari, & quodcunq; aliud facere, vbique ſymbolum, id eſt, ſignum victoriæ nobis aſsiſtit. Propter hoc & in domo, & in muris, & in ianuis, & in fronte, & in mente cum multo inſcribimus id ſtudio: ſalutis. n. quæ pro nobis eſt hoc eſt noſtrum ſignum. Quando igitur ſignaris, excogita omnem conditionem crucis, vel cauſam: non. n. ſimpliciter digito inſigniri eam oportet, ſed cum multa fide: & nullus prope te ſtare poterit immundorum dæmonum videns enſem & gladium in quo plagam & peſtiferū vulnus accepit: & arma per quæ omnem virtutem eius Chriſtus ſoluit.

ORATIO.

M Domine Ieſu Chriſte, quem beatus Petrus verum dei filium eſt confeſſus te quoque ego indignus toto corde & ore confiteor: quia tu es Chriſtus filius dei viui æterni: & rogo te domine clementiſsime, da mihi vt opere te confitear, & factis non negando fidelis inueniar quatenus benedictionem tuam conſequar cum Petro, ac firmus in fide & opere permaneam cùm ipſo. Da etiam mihi rex meus & deus meus, vt conformitate voluntatis te ſequēdo beneplacitum tuum in omnibus perficiam: omnimodè ab offenſa tuam abſtineam: & ſic vſque in finem te largiēte perſeuerem. Amen.

De exhortatione ad ſequendum Chriſtum, & ſuæ paſſionis. Caput. 2.

Mat. 16.

Poſtquam dominus diſcipulis myſterium ſuæ paſsionis ſecretò prædixit; conuocat turbam cum eis: & tam ipſos diſcipulos quàm omnes, ad ſui imitationem, & paſsionis tolerantiam inuitat, quaſi diceret: Nolite prohibere paſsiones, quia oportet ſuſtinere eas omnes ſaluari volentes: & ideo hic ad omnes generaliter loquitur & omnes hortatur: quia imitatio paſsionis ad omnes pertinet, vel per martyrium, vel per pœnitētiam. Vnde ait: (Si quis)

quod

A quod notat varietatem (vult poſt me venire) per effectum interiorem per imitationem exteriorem, ad patrem ſuperiorem: & bene dicit vult: quia neminem cogit, ſed conſulit, & vnũquenque ſuo arbitrio relinquit, vt ſeruitium ſit gratius domino, & præmium ſit gratius ſeruo. Vnde Chry. Cùm autem ſaluator ſit prius & benignus: nullum inuitum aut coactum habere vult famulum, ſed ſpontaneos & gratias agentes ei pro famulatu. Et ideo neminem cogendo, aut neceſsitatem imponendo, ſed perſuadendo & benefaciendo vniuerſos volentes attrahit. Et iterum: Si quis aurum daret, aut theſaurum exponeret, omnes currerent: multò magis ad ea quæ ſunt in cœlis. Hæc Chryſo. Et ſubdit dominus: (Abneget ſemetipſum) per propriæ voluntatis renunciationem, non tantum ſua vel ſuos: ſed ſuum intellectum, ſuum affe-

Inuitũ nó vult dñs.

B ctum, ſuum ſenſum (& tollat crucem ſuam) per mortificationem corporis ſui, per compaſsionem proximi: & ſi neceſſe fuerit, per ſuſtinentiam martyrij (& ſequatur me.) ſ. me habens lucem in intentione contra fauorem humanũ me ſequens ducem in operatione, contra errorem diabolicum: me expectans mercedem in remuneratione, contra temporale commodũ. Rectus ordo, vt qui vult ſequi dominum primò abnegat ſemetipſum, & ſic tollat crucẽ, vt primò voluntas eius ſit prompta ad omnem miſeriam ſuſtinendam. Et notandum ꝙ primus homo tria perdidit per peccatum. ſ. libertatem fœlicitatem, & dignitatem: quæ tria docet hic dominus per tria recuperare. Libertatem cùm dicit, abneget ſemetipſum: fœlicitatem, cùm ſubdit, & tollat crucem ſuam: dignitatem cùm addit, & ſequatur me. Vel abneget ſe in proſperitate, & malum declinando tollat crucem ſuam

Hominis primi, ſeu Adæ iactura, & amiſsio triplex.

C in aduerſitate, & bonum operando: & ſequatur me vitæ conformitate, & in deum omnia ordinando. In verbis autem domini prædictis excluduntur ſex genera pœnitentiæ inutilis: & eſt prima violentia, contra quod dicit; ſiquis vult: ſecunda diminuta, quando. ſ. homo dat ſua deo, & ſe mundo: contra quod dicit, abneget ſemetipſum: tertia delicata, quia ſic volunt aliqui facere penitentiam, vt nullam ſentiãt afflictionem contra quod dicit, tollat crucem: quarta mutuata, quando aliqui gloriantur de paſsionibus patrum, vel fratrum ſuorum, ipſi verò nihil talium faciunt: contra quod dicit, ſuam, non alienam. Quinta momentanea, quando aliqui vna die abſtinent: & aliis diebus delitiis vacant, contra quod dicit, quotidie. Sexta ſimulata, quæ eſt hypocritarum: contra quod dicit, & ſequatur me non fauorem mundi. (Si quis etiã vult poſt me venire,) hoc eſt, ſi quis vult attingere perfectionem vitæ Chriſtianæ: faciet ea quæ ſequuntur. ſ. (abneget ſeipſum & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Vbi tria exponuntur, in quibus perfectio vitæ Chriſtianæ conſiſtit. Primum eſt, ſui abnegatio: ſecundum eſt crucis portatio: tertium, vitæ Chriſti imitatio. Quantum ad primum ſciendum quod ad ſequẽdum Chriſtum oportet hominem tria abne-

Perfectio vitę Chriſtianæ, in tribus.

D gare, ſ. ſua ſecundum illud: Qui non renuntiat omnibus quæ poſsidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Et ſuos, ſecundum illud ſi quis venit ad me, & non odit patrem &c. nó poteſt meus eſſe diſcipulus. Et ſemetipſum ſecundum quod hic dicitur, (abneget ſemetipſum,) ſ. vetuſtatẽ & peccata abiiciendo, & ad meliora mutando: vt deſignat eſſe quod erat, & incipiat eſſe quod non erat: & alter ex altero efficiatur, ac voluntatem propriam abnegando quod plus eſt, quã abnegare res ipſas, & abiicere. Vnde Proſper: Quid eis prodeſt quò facultates ſua abiiciunt, qui voluntates proprias non relinquunt? cum ſit longè præſtantius voluntatibus propriis renuntiare, quam rebus. huiuſmodi ergo abnegatio debet fieri omnibus deſideriis carnis, & mũdi concupiſcentiis perfecte reluctando: & in bonis actibus nullam complacentiam propriam

Luc. 14. f.

Luc. 14.

Volũtaris renũtiatio.

E vel humanam captando, ſed ſolum diuinum honorem in omnibus quæ agimus intendendo, vt ſic veraciter poſsimus dicere cum Chriſto: non veni facere meam voluntatem, ſed eius qui miſit me. Quantum ad ſecundum ſciendum quod crucem tollere triplicter poteſt intelligi. ſ. per carnis mortificationem, per proximi compaſsionem, per martyrij ſuſtinentiam. Vnde Hila. Sequendus eſt dominus cruce aſſumpta etiam paſsionis, & ſi non forte, tamen voluntate comitandus eſt. ſecundum Maximum epiſc. Duo abſtinentiæ & crucis ſunt genera: vnum corporale. ſ. à delectationibus, & ab aliis quæ decipiunt ſenſus viriliter reuocare, ac violenter abſtrahere & coercere. Aliud ſpirituale quod eſt ſpecioſum & ſublimius. ſ. motus animi regere, & perturbationes illius placare. Impetus vitiorum refrenare, & contra ea quotidie litigare, ac rixam quodammodo, cum interiori homine conſerere. hæc Maximus. Hoc

Ioã. 6. d

Crucem tollere.

Abſtinẽtiæ & crucis genera.

F etiam de cruce tollenda poteſt & aliter exponi dupliciter. Vno modo de cruce corporali & ſic conuenit martyribus, & per hanc crucẽ intelligitur omne genus martyrij. ſ. mortis, & cuiuslibet alterius pœnæ vel periculi pro Chriſto ſuſtinendi animi tentatio & præparatio. Tunc. n. ſecundum Aug. crucem noſtram tollimus quando pœnalitates quaslibet pro Chriſto voluntariè aſſumimus. Alio modo exponitur de martyrio ſpirituali, quod conuenit religioſis & perfectis: de quo martyrio dicit apoſtolus Mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo id eſt, ſecundum glo. Mundi concupiſcentię non habent in me dominum, nec mundus iam mihi ſe ingerit, & ego contra eum ſum fortis. Et nota ꝙ non ſine cauſa vtrunque dixit. ſ. ſibi mundum crucifixum, & ſe mundo. Plerunque. n. contingit vt homo mundum non teneat ſed tamen mundus eum in ſuis occupationibus aſtringit: & mortuus eſt homo mundo: & mundus eum quaſi viuus concupiſcit, dum in alio intentum in ſuis actibus rapere contendit. Sed ſecundum Greg. nec Paulus à mundo gloriam quærebat, nec ipſe à mundi gloria quærebatur ideo & ſe mundo & ſibi mundum eſſe crucifixum gloriabatur. Sunt autem tria in mundo,

Galat. 6.

Crucifigi mundo &c.

G

Crucifigẽda in mundo tria ſunt

I. Ioã. 2

quæ nobis debẽt eſſe crucifixa, & nos eis: Quia vt dicit Ioannes: Omne quod eſt in mundo: aut eſt concupiſcentia carnis, aut concupiſcentia oculorum, aut ſuperbia vitę. Horum trium crucifixio fit per tria vota religioſorum, qui verè martyres ſunt ſpirituales. Primum ergo martyrium conſiſtit in temporalium voluntaria relictione. Secundum in concupiſcentiæ carnis reluctatione: & quantò fortior fit iſta pugna, tantò glorioſior victoria martyrij. Tertiũ in propriæ voluntatis abdicatione: quia ſecundum Greg. per obedientiam mactatur voluntas propria, & per victimã caro aliena: & ideo obedientia dicitur melior quàm victima. Quantum ad tertium de vitæ Chriſti imitatione: ſciẽdum quòd Chriſtum ſequi nihil aliud eſt quã eius veſtigia imitari, & eius vitæ conformari.

Imitatio Chriſti in triplici vita.

Ipſum autem imitari debemus triplici via, qua nos præceſsit: videlicet paupertatis, humilitatis

H

& aſperitatis. Chriſtus.n. in ſuo ingreſſu nobis reliquit exemplum ſynceriſsimæ paupertatis, in progreſſu exemplum profundiſsimæ humilitatis, ſed in egreſſu exemplum acerbiſsimæ pœnalitatis: & quia in his tribus debemus Chriſti veſtigia ſequi, ideo ad iugem eorum memoriam nos inuitat, dicens: Recordare paupertatis meæ, quantum ad primum: & tranſgreſsionis meæ, id eſt, profundiſsimæ humilitatis, quantum ad ſecundum: & abſinthi, & fellis, id eſt, amariſsimæ paſsionis quantum ad tertium.

Threno. 3.

Tria in quibus imitemur Chriſtũ

Et nota ꝙ omnia in quibus deuoti ſectatores perfectionis euangelicæ Chriſtum debent imitari & eius ſimilitudini conformari poſſunt & hoc modo ad tria reduci. ſ. ſecũdum tria bona quæ à deo recipimus: vt ſunt res exteriores, corpus proprium, & ipſa anima, quæ omnia oportet

Triplicia bona.

I

relinqui propter deum, ſi volumus ipſius Chriſti eſſe perfecti imitatores. Perfectus.n. Chriſti imitator, primò debet relinquere mundum, & omnes res temporales: & etiam cum hoc omnium terrenorum occupationem & ſollicitudinem penitus debet poſtponere. Hoc autem fit per volũtariã paupertatem, quã Chriſtus altiſsimè ſeruauit: quia in tota vita ſua pauperrimus fuit. Secundò, debet relinquere corpus, quod quidem relinquitur tribus modis. Primò, per carnis macerationem: per quã corpus vigilijs, ieiunijs, & orationibus atteritur, ne caro laſciuiat, & contra ſpiritum ſe erigere pertinaciter non præſumat. Secundò, per temporalis commodi abiectionem: quia qui nimis delicate nutrit ſeruum. ſ. corpus ſuum, poſtea inuenit eum contumacem: & ideo debet ſemper in rigore teneri, vt magis ſubijciatur ſpiritui. Tertiò per pœnalitatum voluntariam perpeſsionem, ſicut apoſtoli & martyres, qui pro Chriſto voluntariè ſunt paſsi. Et omnia iſta Chriſtus fecit & ſeipſum in exemplum dedit: Quartò, debet relinquere animam ſuam, per propriæ voluntatis abdicationem: vt voluntatem ſuam diuinę

Ioã. 5. c

voluntati conformet: ꝙ nihil aliud velit, niſi ſolum illud quod diuinæ voluntati beneplacitum fuerit: hoc.n. fecit ipſe Chriſtus, qui dixit: Non veni facere voluntatem meam: ſed voluntatem eius qui miſit me. Vnde ad voluntatem

K

diuinam ita habeas regulam & menſuram omnium actionum tuarum, ſic quòd in omnibus actionibus & deſiderijs tuis, nihil concupiſcas, niſi quòd honor dei in te amplietur, & in omnibus alijs creaturis.

Viuere vita Chriſti. Mori pro Chriſto

Sed eſt ſecundum quòd nullus poteſt viuere vita Chriſti niſi etiam moriatur morte Chriſti: ideo ſicut Chriſtus per hoc quòd ex nimia charitate ſe aſſumptioni noſtræ carnis inclinauit, ſeipſum exinaniuit: & per conſequens claritati diuinæ qua patri conſubſtantialis exiſtit, quodammodo mori voluit: ita quilibet ad iſtam perfectionem tẽdens debet per veram humilitatem & plenariũ contemptum ſui mori ſibiipſi, ſeipſum vſque ad nihil deijciendo, & ſeipſum nihil reputãdo, vt viuere poſsit ſoli deo. Homo.n. ad perfectionem tẽdẽs debet ſeipſum, hoc eſt quod videtur habere a ſeipſo, nihil reputare. quod autem ha

L

bet à deo puta dona dei, quibus conformatur vitæ Chriſti, debet ſummè reputare: & cum ſumma diligentia cuſtodire, vt verè poſsit dicere cum apoſtolo: Viuo autem iam non ego, viuit verò in me Chriſtus.

Collo. 3

Vnde de talibus mentibus perfectis ſic mortuis ſibiipſis, dicit apoſtolus: Mortui eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in deo. Signãter autem dicit, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in deo: quia vita illa qua mens per amorem continuũ & beatificum perfectè vnitur deo in patria, illa eſt in præſenti abſcondita: quia propter neceſsitatem mortalis vitæ talis amor continuus & non interruptus in pręſenti vita haberi non poteſt. Sed hoc euidenter apparebit in vita bea

M

ta, vbi obiecto beatifico continuè fruemur: & in ſolo deo iugiter delectabimur, propter quod bene ſubditur: Cum autem Chriſtus apparuit vita veſtra: tunc & vos cum ipſo apparebitis in gloria.

Mors ſpiritualis perficitur gradibus.

Eſt autem ſciendum ꝙ mors iſta ſpiritualis, qua homo per contemptum ſui moritur ſibi, quibuſdam gradibus perficitur. Primus eſt ꝙ homo per humilitatem reputet ſe omnibus viliorem. Secundus eſt, ꝙ hoc verbis proprijs fateatur. Tertius eſt, ꝙ etiam ab alijs dici æquanimiter patiatur. Quartus eſt, ꝙ homo æquanimiter ferat cum ab alijs contemptibiliter tractatur. Quintus eſt, ꝙ homo non ſolum non doleat: ſed etiam diligat, quòd ab alijs contemnatur. Et omnes iſti gradus propriæ deſpectionis perfectè relucebant in Chriſto. Sequamur ergo & imitemur non diabolum vt ambitioſi & ſuperbi: non mundum, vt cupidi & auari: nõ carnalem appetitum, vt voluptuoſi & lubrici: ſed dominum Ieſum Chriſtum. Qui.n. deum non ſequitur: ei quidem neque ſe abnegare neque crucem tollere prodeſt. Vis ſequi Chriſtũ? Sis deo obediens, & proximum diligens: ac propter deum omnia ſuſtineas & facias: & malum declinando circa virtutes inſiſtas: hac.n. via Chriſtus incedit: per hanc ergo viam ambula ſi vis eum ſequi in vita præſenti, & cum eo gaudere in patria. Sed heu pauci hodie dominum ſequi volunt: & tamen multi ad eum peruenire cupiunt. Vnde Ber. O quàm pauci poſt

te volunt

A te volunt ire domine: cùm tamen peruenire ad te nemo eſt qui nolit: conregnare cupiunt, ſed non compati. non curant quærere, que tamen deſiderant inuenire, cupiunt te conſequi: ſed nolunt ſequi: optant extrema iuſtorum, non curâtes principia eorum. Et quia dominus monuit ad ſuſtinendum, pro confeſsione fidei, martyrium: conſequenter tollit huius confeſſionis triplex impedimentum. Et primò primum, quod eſt nimius amor ſuiipſius, dicens: (Qui.n.voluerit animam,) id eſt, animalitatem (ſuam).ſ.vitam præſentem alimoniis indigentem, (ſaluam facere,) id eſt, in præſenti cuſtodire: martyrium declinando, vel corpus in pœnitentia non macerando hoc eſt potius ſaluare tempore perſecutionis quam me confiteri .ſ.eligens potius deum offendere, quam pro eo mori: vel tempore pacis delicatè ſeruare, potius quam per pœnitentiam affligere: (perdet

Sequentiũ Chriſtũ paucitas.

Anima perdẽda

B eam). in futuro.ſ.vitam vel animam: & pro vita momentanea incurret mortem æternam. Vnde fugiendo mortem, incurret mortem: & ſeruando vitam, amittit vitam. (Qui autem perdit animam ſuam,) id eſt, animalem & pręſentem vitam perditioni & morti, ſi neceſſe eſt, exponendo eligens potius pro deo mori, quam eum offendere, vel per pœnitentiam ſe affligendo, eligens potius ſic deum placare, quam ſe delicate fouendo ipſum magis irritare: & hoc nõ propter mundi vanitatem, vel erroris defenſionem: aut diſperationem: ſed propter me, id eſt, antequam contra mea faciat mandata (inueniet eam) in futura gloria, & pro vita mortali inueniet æternam. Iſtud dictum domini de anima & vita ſaluanda, & perdenda, ſimile eſt ſecundum Grego. ac ſi diceretur agricolæ: frumentum ſi ſeruas, perdis: ſi ſeminas, reno-

C uas. Igitur, vt dicit Caſ. Væ carni, quæ hic ſuperata non fuerit: nam quæ in hac conuerſatione vincitur, illic ſine dubio coronatur. Vnde Ber. Qui voluerit animam ſuam ſaluam facere perdet eam. Et quidem prudentius eam perdis vt cuſtodias, quam cuſtodis & perdas: quid hic vos dicitis obſeruatores ciborum morum neglectores: Hippocrates & ſequaces eius docent animas ſaluas facere in hoc mundo: Chriſtus & eius diſcipuli, perdere. Quẽ nã vos ex duobus ſequi, magiſtrum aut ſeruum eligitis? Epicurus atque Hippocrates, corporis, alter voluptatem alter bonam habitudinem præfert: meus magiſter vtriuſq; rei contẽptũ prædicat. Quid enim tibi aliud ſonuit cum clamatum eſt: qui amat animam ſuam perdet eam? Perdet autem dixit ſiue ponendo vt martyr, ſiue affligendo, vt pœnitens. Quanquam martyrij genus ſit, ſpiritu facta carnis mortificare, illo nimirum quo membra cæduntur ferro: horrore quidem mitius, ſed diuturnitate moleſtius. hæc Ber. Deinde tollit ſecundum impedimentum quod eſt nimia cupiditas lucri & deſiderij terreni, dicens: Quid enim prodeſt homini, ſi vniuerſum mundum lucretur:) de quo nihil ſecum moriens portare poterit niſi peccatum: imò quantò plus acquiſiuit de mundo, tantò plus acqui-

Lucri terreni deteſtatio.

Apo.18

D ſiuit de Inferno. Vnde in Apocal. dicitur: Quantum glorificauit ſe, & in delitiis fuit, tantum date illi tormentum & luctum: (animæ verò ſuæ detrimentum patiatur).ſ.amittendo gloriam, incurrendo pœnam æternam, & perdendo humanam ſubſtantiam: quaſi diceret, nihil proficit, imò per talia multum perdit.ſ.id quod eſt immortale & diuinum in eo: & ideo anima cũ ſit immortalis, præponenda eſt omnibus corruptibilibus & tranſitoriis anima rationalis, imagine trinitatis inſignita, pretioſior eſt cunctis terrenis. Et ideo ſtultus eſt qui plus pecuniam quàm ſeipſum diligit: quod facit qui propter illam tormentis æternis ſe exponit. Vnde nimis ſtultus eſt auarus, imò peior quam diabolus: quia auarus plus diligit nummum, quã animam ſuam vel aliorum: ſed diabolus plus diligit vnam animam, quàm totum mundum.

Auarus peior eſt diabolo.

E Quapropter dixit Chriſto præſumens decipere eum, ſi cadens adoraueris me, dabo tibi mũdum iſtum. Et ideo vt dicit Origenes, Duobus propoſitis magis eſt eligendum vt mundum perdamus, & lucremur animas noſtras. Vnde & Ambr. Valde timendum eſt ne propter auaritiam pecunię, vel propter amorem carnalis vitæ ſalutem animarum quærere negligamus: quia nihil prodeſt lucrificare temporalia, ſi perdantur æterna. Et dat Chryſo. exemplum: Si egens in vltimis malis poſitus videres ſeruos in laſciuia agere, quod lucrum æſtimares te eorum dominum eſſe? ſic quid lucratur anima tua miſera carne laſciuiente, ſi futuram damnationem expectas? Sed magna heu hodie cæcitas & amentia in omnibus reperitur. quia ſecundum Aug. Si quis argentum auro præponit, dementiſsimus iudicatur: ſi verò aurum deo præponit à nullo ræprehenditur. Exponit

Matt.4.

F etiam prædictum domini verbum de illis qui animas aliorum lucrari volunt, & ſuas negligunt. Vnde Chry. Si alterius ſolicitus contemnas te ſimilis es eis qui metalla fodiunt & necantur. Et quia poſſet aliquis dicere & ſi animam perdam, tamen ex multis quæ lucrabor eam redimã: quod falſum eſt. Vnde dicit: (Aut quam commutationem,) id eſt, redemtionem (dabit homo pro anima ſua?).ſ.damnata: quaſi diceret: ſi pro ea totus mundus daretur non per hoc liberaretur. Et ideo non poteſt comparari lucrum mundi ad detrimentum animæ per quod homo perdit eam & vitam æternam. Nam perditis diuitiis, poſſunt per alias diuitias compenſari: & ſi mors infligitur, poteſt compenſari per vitam immortalem, quę in reſurrectione expectetur: ſed ſi anima per culpam perdatur, non expectas in anima recompenſari: quia non poteris aliam animam, ſed neque aliquid aliud, quaſi commutationem pro ea dare, vt liberes eam de æterna morte. Deus autem pro animabus hominum dedit commutationem, ſanguinem filii ſui prætioſum. Perdenda eſt igitur anima & vita pręſens in hoc ſeculo propter dominum, non ſaluanda propter lucrum & deſiderium terrenum. Quapropter, vt ait Aug. Voluntariè nunc pro Chriſto poſt-

Animæ perditio irrecuperabilis.

ponamus

G ponamus quãdoq; dimittenda, ne (quod abſit) pro tranſitoriis amittamus æterna. Si.n.tibi diceretur : ſis toto hoc menſe diues & potens, & fac quicquid velis: vtere carnis voluptatibus ſicut placet : ea tamen conditione, vt oculi tui poſtea eruantur, omne ſolatium tollatur, toto tẽpore vitæ tuæ in fame & ſiti, in omni cruciatu & omni miſeria viuas: nunquid illud tale bonũ hoc tenore ſuſciperes? Et qu dẽ tota hæc vita nec menſis eſt, nec vnius diei vel horæ ſpatiũ ad illius æternæ infœlicitatis cõparationem, cuius miſeriæ neq; finis eſt, neq; pœna ſimilis inuen tur. Vnde Iſid. Si haberes ſapientiã Salomonis, ſi pulchritudinem Abſalonis, ſi fortitudinẽ Sanſonis, ſi long tudinẽ Enoch, ſi diuitias Crœſi, ſi poteſtatẽ Thebornã: quid prodeſſet tibi ſi tandẽ caro daretur vermibus, anima dæmonibus, cũ diuite cruciãda ſine fine? quaſi diceret, nihil. Duo quippe ſunt tẽpora eccleſiæ: vnũ perſecutionis, & tũc antequã deũ negemus ponenda eſt anima, & præſens vita. Aliud pacis & tunc frãgenda ſunt deſideria terrena & lucra contẽnenda. Nulla ergo mundi aduerſitas animã tuã frangat, nulla proſperitas alliciat, nulla fallacia ſeducat à præceptis mandatis dei & à charitate quæ eſt in Chriſto dño noſtro. Omnibus modis & in omnibus debemus ſemper beneplacitũ dei facere, & ab offenſa eius abſtinere. Deinde tollit tertiũ impedimentũ ad confitendũ fidẽ Chriſti, quod eſt pudor ſeculi. Nã ſecũdũ Greg. Sæpe ex humana verecundia præpedimur vt rect itudinem quã ſeruamus in in mente, nondũ exprimere valeamus in voce & tanto dei faciẽ ad iuſtitiæ defenſionẽ negligemus, quantò humanas facies cõtra iuſtitiã vereinur. Et ſecundũ eũdẽ, ſunt qui dicunt: Nos nõ I erubeſcimus deũ confiteri, ſed ad profeſsionẽ fidei non ſufficit vox profeſsionis Chriſtiani: dũ verentur à proximis deſpici, dũ dedignantur iniurias tolerare, dũ erubeſcunt ſi iurgium contigerit, priores ſat ſfacere. Hoc ergo impedimentũ tertiũ tollit. Primò, ex fructu. Secundò, ex pœna: quia Chriſtus cõfitentes confitebitur & recognoſcet & erubeſcẽtes erubeſcet, id eſt non cognoſcet eos de ſuis in ſecundo ſuo aduentu, & iudicio cũ venerit in maieſtate ſua .ſ. humana id eſt, in forma humana glorificata & patris.i.maieſtate diuina, quæ ſibi & patri eſt communis, quã tamen habet à patre ſuo: & ſanctorũ angelorũ, qui apparebunt cũ eo: Tũc .n. erubeſcet infideles, ignorabit fatuas virgines, obiurgabit miſericordes. Vnde patet ꝙ non ſolũ iudicabit filius in forma deitatis ſed &̃ pater & filius & ſpiritus ſanctus, quorũ eſt vna maieſtas, in forma tamen viſibili ſolus filius apparebit vt ex hoc ſolus filius hominis iudicare dicatur. Indiuiſè itaq; iudicant pater & filius: nec non & ſpiritus ſanctus. Verũ quia potentia ſapientiæ cedit in diſcretione iudicij, vbi æquitas magis eſt examinanda : & conſiderandum quid cuiq; debeatur pro meritis: quamuis & potentia ſit exercenda, nec bonitas ſubtrahenda: ideo ſpecialiter diſcrimen iudicij attribuitur ſapientiæ, quia iudiciũ eſt per ſapientiã diuinã: ſapientia aũt tota communicatur filio, & ideo etiã ſolus filius dicitur iudicare. Tẽpore ergo perſecutionis non erubeſcat Chriſtianus fidelis pro Chriſto affligi, & ſi opus fuerit non morte affici, ac ſubſtantiis nudari, & honoribus deiici. Tẽpore verò pacis cũ vitia maximè ſubrepunt, carnẽ refrenet ne laſciuiat, & pro Chriſto non vereatur à proximis deſpici iniurias verborũ pati, prior proximo ſat ſfacere vt veraciter probetur ſequi humilitatem capitis ſui, & ipſum confitens mereatur ab eo recognoſci. Et ne ad abnegandũ ſe, & tollendũ crucem auditores terreantur : ideo triſtibus læta ſubiungit dicens: (Filius n. hominis) dicit, virginis; quia ita ſe vocat propter ſui humilitatẽ, propter carnis veritatem, propter matris puritatem, ſiue integritatẽ, (venturus eſt) ad iudicandũ orbem (in gloria patris ſui cũ angelis ſuis) in forma glorioſa iudicabit. Qui prius venit humilis venturus eſt per manifeſtationẽ gloriæ & virtutis. (Et tunc reddet,) ſine temporis dilatione: (vnicuiq;) ſine perſonarũ acceptione vbi non perſonæ, ſed opera conſiderantur. Vnde ſequitur, (ſecundum opera ſua, ſine diminutione: iuſtis quidem præmium.i. gloriam animæ & corpori: aliis autẽ ſupplicium.ſ. pœnã vtriuſque. Hic eſt locus merendi & liberandi animã: ibi mittendi & recipiendi, ſecundũ merita. Ambula hic dum lucem habes, ne ibi tenebræ te comprehendãt. Suſcipe hic mortem, vt ibi ſuſcipias vitæ immortalẽ. Noli timere, quia triſtibus læta ſuccedunt. Times mortem, audi gloriã triumphantis. vereris crucem auſculta angelorum miniſteria. Attẽde & hic verbum Bernardi, qui dicit: vis ſcire quæ debeas Ieſu Chriſto? Debes ei vitam tuam : quia ipſe vitã ſuã poſuit pro tua. Et quia rudes erant apoſtoli, ne cum ſic venturum dubitarent, & fatigati expectatione deficerent: promittitur in præſenti conſolatio, vt citius credant de futuro. Vnde bonus magiſter de diſcipulis deſperatione frangãtur, aut tædio, ſubiungit eos conſolando. (Amen dico vobis,) vt ſecuri de hoc ſitis (ſunt quidã de hic ſtantibus) diſcipulis, (qui nõ guſtabunt mortẽ) temporalẽ, quæ eſt quædã guſtus reſpectu mortis æternæ : vel guſtus dicitur quantum ad bonos, qui non permanent in morte: (donec videant) oculis corporalibus, (filiũ hominis venientem in regno ſuo:) id eſt, in ea claritate regni, quam habebit cum ad iudicandũ veniet: vt qualis eſt venturus poſtea, præſenti quoq; tẽpore demõſtret & appareat: hoc eſt, donec videãt ſimilitudinẽ gloriæ quã corpora electorũ qui eũ nunc cõfitẽtur habebunt in eccleſia triũphãte, vt per hoc ſperetur æterna futura in re. Vñ ſecundũ gloſam, in corpore mortali oſtendit eis nõ immortalitatẽ, ſed claritatẽ futuræ immortalitati ſimilẽ: & ita ſenſus eſt, donec videãt regnũ dei id eſt, imaginationẽ gloriæ regni dei. Cũ Chriſto hic ſtãtes ſunt in ſtatu gratiæ qui pro ipſo patiẽter paſsiones ſuſtinent: & iſti mortẽ culpæ vel gehẽnæ nõ guſtãt, ſed cũ ipſo ad gloriã æternã trãſeũt. Hanc ꝑã promiſſionẽ eis fecit, vt per viſam gloriã futuræ reſur-

rectionis

Margin notes: Pœna æterna. — Animæ perditio maxima. — H Tempora duo ſunt eccleſiæ. — Pudor ſeculi amouẽdus. — Confitendus Chriſtus, ſine erubeſcentia. — Iudicabit pater & ſpiritus ſanctus vt filius — K — L — M — Guſtatio mortis. — Stantes cũ Chriſto.

A rectionis, & contẽplationẽ gaudij manentes ad aduerſa tranſeamus ſeculi fortius ferenda animaret. Viſionem aũt promiſſam diſtulit, vt eã vehementius deſiderarent, & deſideratam magis acceptarent, & gratam haberent.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, da mihi vt meipſum ſic abnegem ꝙ in proſperitate & in omnibus quæ temporaliter delectant à malo declinem, & nihil niſi honorem tuum quærã meæq; voluntati renuntians tibi & propter te omni creaturæ obediã. Da etiã mihi, vt tollam crucẽ meã: afflictiones & pœnalitates per me voluntarie aſſumendo, & ab aliis illatas patienter ſuſtinendo: ac proximis in neceſsitatibus compatiendo, & in omni aduerſitate bonũ facere non deſiſtendo. Da etiam mihi, vt te ſequar veſtigia tua imitando, & tuæ vitæ me conformando, (B) poſt te veniam ad ſupernam patriam pertingendo. Amen.

De transfiguratione domini. Cap. 3.

(Mat. 17. Luc. 9. & Mar. 9.) Deinde quod iam ſuprà promiſit, ſoluit cũ dicitur: (Et poſt dies ſex,) ſecundum Mathæum, non numerando extremos, vel (die octaua) ſecundũ Lucam, numerando diẽ primum quo promiſit, & vltimum quo ſoluit: (aſſumpſit Ieſus ſecum Petrum & Iacobum & Ioannem, & duxit illos ſeorſum in montem valde excelſum,) ſ. Thabor: quarto milliario à Nazareth contra Orientem, vt ibidem oraret. Matthæus & Marcus ponunt tantum dies medios, ſed Lucas etiam extremos. Illi ſex, quia poſt ſextam mundi ætatem animæ ſanctorum (C) in beata expectatione requieſcent. Lucas octo quia in octaua reſurrectionis corpora ſanctorum in gloriam immortalitatis reſurgent. Hic ergo poſt ſex ætates quieſcendum eſſe ab omni labore: & ibi octauo tempore reſurgendum deſignat. Vnde ſecundum Hiero. & gloſam, hoc bene myſterio conuenit: nam ſicut Chriſtus poſt ſextam ſabbati; qua crucem aſcendit: & poſt ſeptimam ſabbati, qua in ſepulchro quieuit, octaua die reſurrexit: ſic & nos poſt ſex mundi ætates, quibus pro domino patimur & laboramus, & poſt ſeptimam quietis animarũ quæ interim in alia vita geritur, octaua ætate (Transfiguratio nis dominicæ tempus) reſurgemus. Transfiguratio ergo fuit in octaua die quia facta eſt ad oſtendendum diſcipulis ſuis gloriam reſurrectionis futuræ, quæ erit in octaua mundi ætate, & propter hoc figurata eſt hic per octauam diem. Aſſumpſit autem ſecum tres tantum, vt in ore trium ſtaret teſtimonium. (Aſſumptionis trium cauſæ.) Item in ſignum quòd qui nunc fidem trinitatis firmiter ſeruabunt: tunc in æterna viſione gaudebunt. Iſtos autem tres ſcilicet Petrum, Iacobum, & Ioannem, ſpecialiter aſſumpſit: quia iſtos familiariter diligebat. Hoc autem fecit ad deſignandum quòd quicunque vult gloriam dei videre, oportet quòd fidem agnoſcat, ſicut Petrus: quòd vitia ſupplantet, ſicut Iacobus: quòd ad bene operandum gratiam habeat, ſicut Ioannes:

(D) quia omne meritum conſiſtit in credendo verum, in declinando malum, in faciendo bonũ. Item ad commendationem omnium ſtatuum eccleſiæ: nam per Petrum ſignificantur coniugati, vel etiam prælati: per Iacobum, pœnitentes vel actiui: per Ioannem, virgines vel theorici. (Cur ſeorſum duxerit diſcipulos.) Et pulchrè oſtenſurus diſcipulis reſurrectionis gloriam, ſeorſum eos duxit, vt intelligamus quia ſi eiuſdem reſurrectionis participes eſſe cupimus, a turbis malignorum hominum, & tumultibus ſeculi diuiſi eſſe debemus. (Cur in montẽ duxerit diſcipulos.) Pulchrè etiam eos in montẽ excelſum duxit, & non vallẽ: vt diſcamus gloriã nõ in profundo huius ſeculi, ſed in regno ſupernæ beatitudinis eſſe quærendam: & ꝙ ad illã gloriã futuræ reſurrectionis peruenire, & in decore ſuo Chriſtum videre merebimur: ſi ima & terrena deſerentes, ac ſublimia & cœleſtia deliberantes mente in cœleſtibus habitemus. Neceſſe eſt .n. (E) omnibus qui deũ contẽplari deſiderant: vt nõ in infimis voluptatibus iaceant, ſed ſemper ad cœleſtia ſe erigant. Aſcendit autem montem, vt oraret: innuens oraturos in montem virtutum aſcendere, & ſurſum non in imis corda habere: ac continuis precibus inſiſtere. Et bene (Thabor) mõs iſte dictus eſt Thabor, quod acceſſio lucis interpretatur: quia omne quod manifeſtatur, in lumine manifeſtatur. Effectus autem orationis oſtendit, propter quid orauit .ſ. propter gloriã futuræ reſurrectionis manifeſtandã apoſtolis. Dum .n. oraret transfiguratus eſt coram eis. Nõ dicit transfigurauit ſe, vt notetur actio fieri ex potentia trinitatis. ſed in natura humanitatis. (Et bene dum oraret facta eſt altera ſpecies vultus eius:) feruor .n. & deuotio orõnis, diſpoſitio eſt ad trãsfigurationẽ, & extaſim mentis. (Act. 10.) Vnde Petrus dũ oraret factus eſt in extaſi mentis. (F) Conſpice bene iſta, & te preſentem exhibe, quia magnifica ſunt valde (.Reſplẽduit .n. facies eius ſicut ſol:) mõ pluſquã ſol. ſed nihil habet clarius cui comparetur. (Cãdor veſtiũ.) (Veſtimenta autem eius facta ſunt alba ſicut nix) & ſic perfuſa lumine, vt alba extrà apparerent. ſecundũ Aug. Candor veſtium procedebat à faciei ſplendore: & iſta fuit vera mutatio in facie, ſed nõ in veſte. Non ſubſtantiã veræ carnis amiſit, nec corporis veritatem ſubtraxit: ſed ſplendorem addidit. Vnde Lucas dicit, ꝙ (facta eſt ſpecies vultus eius altera,) nõ alia. (Transfiguratio domini ſpẽ auget noſtram.) In carne ergo mortali immortalitatis & reſurrectionis ſuæ vel noſtræ gloriam: non in ſe, ſed in ſeculi claritate ſicut voluit oſtendit, vt illius gloriæ quam prædicabat certiores nos redderet. Ecce quãtũ pignus beatitudinis noſtræ habemus: nõ .n. erat aliud trãsfiguratio, niſi ſecundi aduentus pnuntiatio in quo & ipſe Chriſtus & ſancti eius lucebunt ſole clarius. vnde non aſſumpſit claritatis dotem: ſed dotis ſimilitudinem. Nã vt Leo papa ait: Illam ipſius deitatis ineffabilem & inacceſſibilem viſionem, quæ in æternam vitam mundis corde ſeruatur, nullo modo adhuc mortali carne circũdati intueri poterãt & videre. (Splendor faciei Chriſti.) Splẽdor aũt faciei ſignificat claritatẽ diuinitatis: fulgor verò veſtiũ claritatẽ humanitatis eius.

Item

G Item. claritas faciei repreſentat futuram claritatem capitis Chriſti: fulgor autem veſtium, deſignat futuram claritatem mẽbrorum eius, ſ. ſanctorum qui ſuperabũtur à claritate Chriſti, ſicut cãdor niuis ſuperatur a fulgore ſolis. Candor ergo ſignificat gloriam futurę reſurrectionis, propter quod angelus dominicæ reſurrectionis nũtius, in veſte candida apparuit. Et ſecundum Bedam. Veſtitus domini ſanctorũ illius chorus accipitur, qui in terris deſpectus videbantur.

Moraliter.

Moraliter circa transfiguratione͂ dominus tria fecit, quia diſcipulos aſſumpſit, montem aſcendit, orationem præmiſit, ad ſignificandum ꝙ ad gloriam non peruenitur, niſi per virtutis ſocietatẽ, per vitæ altitudinem per orationis deuotionem. Fœlix ergo qui talẽ comitatum aſſumpſit.

Petrus. H Cognitio triplex.

Petrum. ſ. qui interpretatur agnoſcens, vt ſit in eo cognitio: quę debet eſſe triplex. ſ. dei, ſui, & proximi. Cognitio dei generat dilectionem, & cauet deſperationẽ: cognitio ſui generat humilitatem: & cauet præſũptionẽ: cognitio proximi, generat cõpaſſionẽ & cauet crudelitatem. Et ſicut ſuam fragilitatẽ ſic & mundi vanitatem agnoſcat, & agnitam contemnat.

Iacobus. Supplãtatio triplex.

Iacobum qui interpretatur luctator, vel ſupplantator: vt ſit in eo lucta & ſupplãtatio, quæ etiam debet eſſe triplex. ſ. carnis mũdi, & diaboli: vt contra concupiſcentias carnis, & mundi, ac inſtigationes diaboli fortiter luctetur, & eas diuictas ſub planta proſternat: nõ n. coronabitur, niſi qui legitimè certauerit. In ſignũ huius Iacob poſt luctam accepit benedictionem.

Ioãnes. Gratia triplex. 1.Co.15

Ioannem qui interpretatur gratia, vt in eo ſit gratia, quæ ſimiliter debet eſſe triplex, ſ. incipiens, proficiens, & perueniens. Vnde apoſtolus: Gratia dei ſum id quod ſum, quantum I ad primam: & gratia eius in me vacua non fuit quantum ad ſecundam: ſed illis omnibus abundantius laboraui: non autem ego ſolus, ſed gratia dei mecum: quantum ad tertiam. Ioannes etiam priuilegio ſingularis amoris dei dotatus fuit: ſic bonum diuinum ſuper omnia diligat & in omnibus trãſitoriis nihil niſi amorem diuinum concupiſcat.

Petrus. Ioãnes. Iacobus.

Item Petrus alio nomine dictus Simon, qui interpretatur obediens, ſignificat obedientiam. Ioannes in quo gratia, ſignificat munditiam. Iacobus qui luctator, vel ſupplantans ſignificat paupertatem voluntariam: & iſta tria faciunt videre claritatem diuinam, ſicut iſti viderunt trãsfigurationem.

Montis aſcenſio. Ioã.16.

Fœlix qui talem montẽ, id eſt eminentiam vitę aſcendit: in quo ſunt tres gradus. ſ. abiectio ſui, mortificatio carnis, contemptus mundanę proſperitatis: de quibus ſuprà proximo capitulo: ſi quis vult poſt me venire abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Fœlix qui ſic orationi inſiſtit piè, fideliter & perſeueranter: donec appareat gloria in facie clerici qui transfigurantur in ſolem dum lucent, per ſciẽtiam ardet, per charitatem: illuminant, per exẽplum & doctrinam: in veſtimentis laici: quibus ſufficit albedo niuis, per munditiam mentis, carnis, & operis.

Apparitio Moyſi & Heliæ, & eius cauſæ.

(Et apparuerunt illis Moyſes,) iã mortuus, ſecundum animã in corpore aſſumpto, vel ſibi adaptato, ſicut quando apparẽt angeli in corporibus aſſumptis: (& Helias) adhuc viuus in anima & corpore proprio, allatus de paradiſo. Apparuerunt cum Chriſto iſti duo potius quam alij: alter mortuus, alter adhuc viuus in ſignum quod viuentium & mortuorum ſeu vitę & mortis ſit dominus. Et ꝙ iſti tam mortui, qui per Moyſen: quàm viui, qui per Heliam: qui tempora iudicij vel viui in carne reperiendi, vel à morte reſuſcitandi ſunt: regnaturi ſunt in gloria cum illo. Item vt oſtendant ipſum eſſe, quem legis & prophetarum ſcripta prædixerunt & promiſerunt: & vt hinc appareat ꝙ lex & prophetæ a doctrina Chriſti nõ diſcordant: & ꝙ finis legis & prophetarum in ſuo ſermone, Chriſtus erat & eius gloria, propter quam venerant: & vt ipſe oſtenderet ſe eſſe ſupra legem, quam Moyſes legiſlator dedit, L & ſupra prophetas, inter quos Helias prædicator precipuus fuit. Per Moyſem quidem ſignificatur lex: per Heliam prophetæ: & per dominum euangelium. Apparuit ergo dominus medius inter Moyſen & Heliam, tanquam ipſe & euangelium haberent à lege & prophetis teſtimonium. Item vnus mortuus, & alter viuus apparuit: vt ſignificent Chriſtum moriturum, & iterum victurum: vel vt nos mortui ſimus mũdo, viui autem deo. Itẽ vt ex omni parte Chriſtus teſtimonium haberet: de cœlo patrem in voce, de æthere nubes, de paradiſo Heliam, de terra Apoſtolos, de inferno Moyſen. (Et loquẽtes cũ eo) dicebãt exceſſum eius, quem completurus erat in Hieruſalem, id eſt paſſionem, in qua fuit exceſſus amoris, doloris, & humilitatis. Amor fuit ſupra menſurã: ſecundum illud Ioannis: maiorem hãc dilectionem, & cætera. Dolor ſupra conſuetudinem: ſecundum illud Threnorum: O vos omnes qui tranſitis, &c. Humilitas ſupra virtutem: ſecundum illud Threno. Recordare paupertatis, & cætera. (Ioã.15. Threñ.1. M Threñ.3.)

Locutio cũ Chriſto.

Loqui autem ipſorum eſt, talem gratiam redemptionis futuram per Chriſtum, teſtimoniis legis & prophetarum præfiguratam eſſe oſtendere. Et notandum ꝙ non loquebantur de tali materia, tanquam indicantes Chriſto quę neſciret: ſed eum adorabant de aduentu eius in carne: & quia myſterium paſsionis, ꝙ ipſi prædixerant viderunt in Chriſto complendum: & iſti fortaſſe, quia videbant redemptionis ſuæ, totiuſq; humani generis diem appropinquare. Compatiebantur nihilominus Chriſto: quia tam glorioſa facies debebat ſic conſpui: & ſic inuidioſè tradi, & iudicari, & crucifigi.

Gaudiũ ex transfiguratione.

Notandum etiam ꝙ gaudium magnum factum eſt apoſtolis & prophetis, non ſolum de transfiguratione Chriſti, ſed etiam (vt dicit Effrem) de mutua viſione quia vtriuſque teſtamenti principes congregati ſunt, cum deo Abraham. Videbat enim Moyſes dux Iudæorum, principem Chriſtianorum Petrum: conſiderabat Helias caſtus, virginem Ioannẽ: & vterq; in Iacobo laudabat martyrij priuilegium. (Petrus verò & qui cũ illo erãt, grauati erant ſomno,) oppreſſi a gloria: quia ſplendore incomprehenſibilis deitatis premũtur

A tur ſenſus humani corporis. (Et euigilantes vi derunt maieſtatem eius:& duos viros, ſcilicet Moyſen & Heliā, quos cognouerunt prædictæ claritatis illuſtratione. Vnde quærit Ambroſ. Quomodo apoſtoli cognouerūt Moyſen & Heliā, quos nunquam viderunt?& reſpondet, ꝙ per maieſtatem ſuper eos venientem: in quo innuitur ꝙ in futura gloria alter alterum, quem nunquam vidit, cognoſcet. Secundū gloſam: Hic Helias dicitur eximius prophetarum: ſed contra de Dauid hoc dicitur in prologo ſuper Pſalterium,& de Moyſe in gloſa ſuper Exodū. Et ſoluitur, quia Moyſes fuit eximius: domini familiaritate, ſignorum oſtenſione, legis promulgatione. Helias eximius: vitæ auſteritate, arguendi autoritate, vitæ diuturnitate. Dauid eximius: prophetiæ ſublimitate, regia dignitate,& ſpeciali ei facta promiſsione. (Tūc Petrus,) tanquam feruentior, (dixit ad Ieſum: domine bonum eſt nos hic eſſe,) ſcilicet in mōte,& in contemplationis dulcedine. Cœleſti.n. dulcedine guſtata, vileſcunt infima. Vnde Rabanus. Quò amplius quis deguſtat dulcedinem vitæ cœleſtis, eo amplius omnia alia faſtidit in infimis. (Si vis faciamus hic tria tabernacula) ad manendum ſcilicet hic continuè: (tibi vnū, Moyſi vnum,& Heliæ vnum.) Non loquebatur de tabernaculo pro ſe & ſociis ſuis faciendo: quaſi ſupponens ſe & ſocios ſuos, tanquam diſcipulos, cum magiſtro manſuros in ſuo tabernaculo. Petrus optando cōmedat Chriſtum, & ſe in monte manere ex modico guſtu participationis futuræ gloriæ, quam in Chriſto viderat: vt per hoc diſcamus quòd nihil ſit difficile pro Chriſto pati, nec tormenta, nec crux, nec mors, vt ad montem cœleſtis gloriæ perueniamus. Si enim ſenſibilis viſa Chriſti gloria, ſic Petrum in monte impreſsionibus,& in tempeſtiebus ſubiecto illexit, vt diceret bonum ibi

C manere: quid æſtimandū eſt de illa ineffabili & intelligibili gloria æterna in cœlo, vbi nulla intemperies: nulla peregrinæ impreſsionis moleſtia: vbi nullum malum, ſed omne bonū obtinebitur? Vnde Beda: O quanta fœlicitas, viſioni deitatis inter angelos adeſſe perpetuò, ſi tantum transformata Chriſti humanitas, duorumq́ꝫ ſanctorum ſocietas ad pūctum, viſa delectauit: vt eis ne diſcedant Petrus præſtare velit obſequium. Vnde & Remigius: Viſa domini maieſtate,& duorum ſeruorum, Petrus adeo delectatus eſt, vt cuncta temporalia obliuioni traderet,& ibi in perpetuum vellet manere. Si autem Petrus ſic accenſus eſt: quanta erit ſuauitas & dulcedo videre regem in decore ſuo, & intereſſe choris ſanctorum omnium, & angelorum. Hęc Remigius. Sed errauit Petrus, (& neſciebat quid diceret) hoc petendo: tum quia in via patriā requirebat,& vmbrā futuræ gloriæ quam viderat, veram æſtimabat gloriam, oblitus regnū dei non eſſe ſanctis promiſſum in terra, ſed in cœlorum quia in gloria tabernacula manu facta neceſſaria credebat, ignorans domum manu factam non eſſe neceſſariam in illo ſeculo futuro: tum quia ſe & coapoſtolos adhuc carne mortali circundatos eſſe non aduertebat, & abſq; guſtu mortis immortalis vitæ ſtatum ſubire volebat: tum etiā quia ſuā & proximorum ſalutem non attendebat. Vnde Aug. Quid dicis ſancte Petre? mundus perit,& tu ſecretum quæris. Vides tot gentes in vnum conuenire, & tu quietem diligis. Vides tenebras mundi, & tu lumen abſcondis. Nemo quippe accendit lucernam, & ponit eā ſub modio:& cætera. Vnde & Damaſce. Nō eſt tibi, inquit, Petre bonum ꝙ Chriſtus ibi moretur: quoniam ſi ibi manſiſſet, nequaquam tibi facta promiſſio conſequeretur effectū. Neq;.n. claues obtinuiſſes regni, nec mortis tyrannis abolita eſſet. Et vt dicit Chryſoſtomus, quia audiuit quòd oportet eum Hieroſolymam ire & multa pati, adhuc timet pro Chriſto: ſed poſt increpationem non audet apertè dicere rurſus, propitius eſto tibi. ſed idem occultè per alia ſigna inſinuat, Quia enim videbat multam quietē & ſolitudinem, cogitauit conuenientem ibi eſſe ſtationem ex loci diſpoſitione: quod ſignificat dicens, (Bonum eſt, nos hic eſſe.) Vult etiam ſemper hic eſſe: ideo tabernaculorum meminit dicens: (Si vis faciamus hic tria tabernacula.) Cogitauit.n. ꝙ ſi hoc fieret, non aſcenderet Hieroſolymam: & ſi nō aſcenderet Chriſtus, nō moreretur: ibi enim ſciebat ſcribas inſidiari ei. Hæc Chryſ. Et licèt Petrus, vt homo, ſtupefactus neſciret quid diceret: in hoc tamen ſuam deuotionem oſtendit,& in ſiti ſibi ardoris mōſtrat indicium. Vnde inebriatus Petrus erat, qui de vna gutta vini cœleſtis quam biberat, quaſi tres tabernas facere volebat: ſicut.n. ex paſsionis magnitudine, vt timoris vel mœroris † aliquis prorumpit in aliqua verba ſine præmeditatione: ita ſimiliter ex magnitudine deuotionis & delectationis expertæ dixit Petrus illa verba, quæ tamen erant rationabilia: quia in ſolo aſpectu humanitatis Chriſti nō cōſiſtit eſſentia beatitudinis,& ideo illud non debebat ſufficere pro finali beatitudine. In monte Thabor eſt grande monaſterium grandi ſylua circūdatū, tres habens eccleſias, iuxta quod Petrus ait: faciamus hic tria tabernacula. Tria tabernacula contemplatiuus moraliter facit, qn̄ legem,& prophetias, & euangelium practicè legendo diſponit.ſ. corde credendo, ore cōfitendo,& opere adimplendo. Sciendū autē ꝙ iſta transfiguratio ſignificans gloriā ſanctorū, primò deſcribitur a maieſtate dei: quia tota trinitas ibi apparuit, pater in voce, filius in humana carne, ſpiritus ſanctus in nube: per quod datur intelligi quod gloria ſanctorum conſiſtit in fruitione beatæ trinitatis. Sicut enim Petrus ebrius ex dulcedine illius charitatis voluit facere tria tabernacula: ita habet homo tria tabernacula in anima ſua ꝙ nec Moyſes, nec Helias, ſed ſola beata trinitas delectabiliter inhabitat: ſecūdū illud Ioānis, Ad eū veniamus,& manſionē apud eum faciemus. Hæc aūt ſunt: memoria, intelligentia,& voluntas. Nā filius habitat in tabernaculo intelligētiæ, implēdo ipſam dei pleniſsima & lucidiſsima cognitione:

Margin notes (left): Moyſi & Heliç ab apoſtolis cognitio. — Helias, Dauid. — B — Fruitio diuinitatis in Petro. — Petri error in optādo.

Margin notes (right): D — Math. 5 — E — Petri ardor. — Petri inebriatio. — † aliàs, amoris. — F — Thabor monaſteria. — Transfigurationis deſcribendæ forma. — Tabernacula animæ. — Ioan. 4.

G

tione: ſpiritus ſanctus in tabernaculo voluntatis, implendo ipſam ſapidiſsima & ſuauiſsima dilectione: pater in tabernaculo memoriæ, implendo ipſam cogniti & dilecti perpetua refectione, & ſecuriſsima intentione: quibus actibus anima in deum quaſi totaliter tráſformatur, & quodammodo deiformis efficitur. Tunc verificatur, ſecundum quandam prægustationem, illud quod dicitur alibi: Intra in gaudiú domini tui. Secundò deſcribitur iſta transfiguratio, a ſocietate conſortij: quia ibi fuerunt Moyſes, & Helias, Iacobus, Petrus, & Ioánes. In cœleſti igitur gloria habemus ſocios, omnes veteris & noui teſtamenti ſanctos. Beati veteris teſtamenti diſtinguuntur in duos ordines. ſ. patriarchas, qui intelligútur per Moyſen: & prophetas, qui per Heliá. Sancti autem noui teſtamenti diſtinguuntur in tres: ſcilicet in martyres, qui per Iacobum. in confeſſores, qui pleni ſapientia dei intelliguntur, per Petrú: qui interpretatur agnoſcens. in virgines, qui per Ioánem. Vel poteſt dici, ꝙ Chriſtus voluit habere teſtimoniú ſui aduentus ab illis qui ſunt in cœlo. ſ. a patre: & ab illis qui ſunt in mundo, ſcilicet à Petro, Iacobo, & Ioanne: & ab illis qui ſunt in terreſtri paradiſo, ſcilicet àb Helia: & ab illis qui ſunt in inferno, ſcilicet a Moyſe

Mat. 25. Transfigurationis ſocii.

Cœlicolarú ordines.

H

Vel per ſex perſonas ſignantur ſex bona quæ deus confert contemplantibus: quia in contemplatione primò mens illuminatur: quod ſignatur in Petro, qui interpretatur agnoſcens. Secundò, caro ſupplantatur: quod ſignatur in Iacobo, qui interpretatur ſupplantator. Tertiò, gratia augetur & augmentatur: quod ſignificatur in Ioanne, qui interpretatur in quo eſt gratia. Quartò, mundus contemnitur: quod ſignificatur in Moyſe, qui interpretatur aſſúptus ex aquis. Quintò, cor amore inflammatur: quod ſignificatur in Helia, qui raptus fuit in curru igneo. Sextò, dulcedo cœleſtis prægustatur: quod ſignificatur in Ieſu. Vnde Petrus qui vná guttá prægustauerat dixit, domine bonum eſt nos hic eſſe: neſciés quid diceret. Tertiò deſcribitur iſta transfiguratio à glorificatione ſubiecti, cùm dicitur: (reſplenduit facies eius ſicut Sol, veſtimenta autem eius facta ſunt alba ſicut nix:) per quę ſignatur beatitudo & gloria, quibus ſanctorú corpora induentur. Dominus igitur Petro nó reſpondit: ná licét ex feruore deuotionis loqueretur, tñ quia imprudenter interrogauit, ideo reſpóſioné domini nó meruit: nondú. n. vt in hac gloria cóſiſteret tépus erat. Qui autem vult domino facere tabernaculú, præparet penetralia cordis ſui, & inueniet locum domino, tabernaculum deo Iacob: quia verò male materiale tabernaculú ex frondibus & tentorijs quæſiuit, æſtimás in æterna illa gloria temporalia tabernacula neceſſaria, vbi nulla aduerſitatis aura eſt timenda, vbi deus omnipotens téplú eſt & domus eccleſiæ, ideo nubis lucidæ accipit obúbraculú. vnde ſequit: (adhuc eo loquente,) & de tabernaculorú viſibiliú conſtructione cogitante, (ecce nubes lucida obúbrauit eos:) quia maiori luce & vera cognitione ſuffudit: vt intelligerent electi ſui æterna tabernacula recepti nó eſſe neceſſaria corporalia tabernacula: & eos non eſſe protegendos tegmine domorú, vbi nubis & ſpiritus ſancti gloria protegentur, & in abſcondito faciei domini abſcondentur. Et intelligas ꝙ cum Petrus loqueretur, interim antequam verba compleret, diſceſſerunt Moyſes & Helias, & mox nubes ſubſecuta eſt, quaſi interrumpuntur verba eius per obumbrationem nubis. Quærebat Petrus terrenum tabernaculú, & affuit cœleſte obumbraculum: & iſta nubes non fuit cauſata ex iſtis caliginoſis vaporibus, ſed ex vehementia lucis proceſsit: quia ſicut fumus eſt ab igne, ita iſta nubes fuit à luce. Ad inſtruendas autem mentes apoſtolorum, de cognitione diuinitatis vnigeniti filii dei, poſt Moyſi & Heliæ teſtimoniú (vox) patris (de nube,) modò tonitrus teſtimonium perhibuit, (dicens: Hic eſt filius meus,) nó adoptiue, ſed per naturá: (dilectus) filius meus. ſ. naturalis & proprius, nó aliunde creatus, vel adoptiuus hoc eſt, ſecundú Ambroſium, non Helias filius, non Moyſes filius: ſed hic eſt filius quê ſolum videtis. Receſſerunt. n. illi vbi ceperat dominus deſignari: vt ille ſolus demonſtraretur, ne errarent apoſtoli. (In quo mihi bene cóplacui) id eſt, in quo meum bene placitum de redemptione mundi cóplere conſtitui. vel ſecundum Chryſoſtomú, in quo delector, in quo requieſco, quem accepto: quia omnia quæ ſunt patris cú diligentia exequitur, & eſt vna eademq; volútas ipſius & patris: quare & ſi crucifigi vult, ne cótradicas. (Ipſum audite,) magis quàm Moyſen, vel Heliá: quia Chriſtus finis eſt legis & prophetarum. (Ipſum audite,) vt ſupremum & ſingularem magiſtrú, qui docebit vos omnia neceſſaria ad ſalutem. (Ipſum audite) quia veritas eſt, ipſum quærite, quia vita eſt, ipſum ſequimini, quia via eſt. Ac ſi, vt ait Remig. aliis verbis diceret: recedant vmbræ legales & typi prophetarú, & ſolum coruſcum lumen euangelii ſequimini. Fœlices ergo apoſtoli, qui non ſolú domini claritaté videre meruerunt: ſed etiam vocem patris intonanté audierunt. Nec ab hac fœlicitate nos ex toto alieni erimus, ſi quem illi crediderunt & nos credimus: & quomodo illi vixerunt, amando viuimus: & qué dilexerunt, totis viſceribus amamus. Sed quia humana fragilitas in præſentia maieſtatis opprimitur: quia pondus diuinitatis & conſpectú maieſtatis gloriæ ferre nó valet: ideo dú audirent vocé terribilé de nube, (ceciderút in facies ſuas,) nó ſicut mali retrorſum. Vnde Remigius: In eo verò ꝙ ſancti diſcipuli in facié ceciderunt, ſanctitatis fuit indiciú: impii. n. retrorſum cadunt: vt Hel. Hęc Remigius. Cadunt ergo iuſti in facié, modò propter timoré vt hic, modò propter humiliationé: vt magi procidétes adorauerunt eú. modò propter gratiarum actioné: vt ſeniores ceciderunt in conſpectu throni in facies ſuas. (Et timuerunt valde) quia ſe erraſſe cognouerunt, quia nubes lucida apparuit: quia vocem quaſi tonitrualem, ſcilicet patris, cuius maieſtatis timor debetur.

Glorificatio Chriſti.

I

K

Nubes quæ apparuit.

L

Filius dei Chriſtus.

M

Cadere in facies & retrorſum.

I. Reg. 4.

Mat. 2.

Apoc. 4.

Vocis cœleſtis virtus.

A tur, audierũt. Ad hanc vocem, vt dicit Effrem, fugerunt prophetæ, ceciderunt apoſtoli & timuerunt. Tonitruum quidem terribile fuit: vnde de ipſa voce terra ſub ipſo contremuit. Sed quos humana fragilitas grauabat, benignè pius magiſter verbo pariter & actu conſolatur & erigit. Nam clementer (acceſſit Ieſus,) quia per ſe ſurgere non poterant, (& tetigit eos,) familiariter & dulciter, vt tactu debilitata mẽbra ſolidaret: (dixitq; eis,) vt metum & timorem fugaret. (Surgite,) contra caſum: (& nolite timere,) contra metum. Beati illi quos tangit Ieſus, beati illi quos tangit ſalus & vita. Illi .n. ſurgunt, illi ſine timore & ſecuri fiunt. Rogemus ergo eum vt & nos tangat, & a ſomno ſtuporis & inſipientiæ excitet: atq; ad ſe videndũ nobis oculos aperiat. Dulcis amicus eſt, quia pie conſolatur, & potenter adiuuat. Ad tactum ergo & conſolationem Ieſu miſeratoris, qui proſtratis dexterã ad beneficiũ auxilii porri-

Tactus Chriſti.

B git, & iacentes erigit: diſcipuli ſurgentes nec Moyſen, nec Heliã viderunt, ſed ſolũ Ieſum in figura conſueta, qua conuerſari ſolebat inter eos. ſecundũ gloſam: Si Moyſes & Helias perſeuerаſſent, vox patris videretur incerta, cui potius teſtimoniũ dediſſet: & ideo receſſerunt illi, ne ad eos vox patris fieri putaretur: ſed vt ad ſolum Ieſum pertinere intelligeretur. Allegoricè ablata nube viderũt Moyſen & Heliã euanuiſſe, ac ſolum Ieſum remanſiſſe: quia poſtquã legis & prophetarum vmbra diſceſſit, quæ quaſi nube apoſtolos texerat, viderunt eũ, & ſcriptura illis reuelata ſunt: & euangelium, in quo vtrumq; reperitur, ſolũ remãſit. Notandũ autẽ, ſecundũ gloſam, ꝙ bene conuenit myſterium ſecundæ regenerationis, quæ ſ. erit in reſurrectione vbi caro reſuſcitabitur: cum myſterio primæ ꝙ eſt in baptiſmate, vbi anima reſuſcitatẽ. In baptiſmate .n. Chriſti operatio trinitatis oſtenſa eſt: fuit enim ibi filius incarnatus,

Allegoricè.

Regenerationũ cõgruẽtia.

C apparuit in ſpecie columbę ſpiritus ſanctus, & pater fuit ibi in voce declaratus. Et ſimiliter in transfiguratione, quæ eſt ſacramentum ſecundæ regenerationis, tota trinitas apparuit: pater in voce, filius in homine, ſpiritus ſanctus in nube. Nã gloriã illius, quam modò in baptiſmate credentes confitemur, in reſurrectione videntes collaudabimus. Nec fruſtra ſpiritus ſanctus hic in lucida nube, illic in columba apparuit: donare enim ſua per ſpecies declarare ſolet. Innocentiam autem in baptiſmate donat, quæ per auem ſimplicitatis deſignatur: daturus eſt autem claritatẽ & refrigeriũ in reſurrectione, & ideo in nube refrigerium: & in fulgure nubis claritatis reſurgentium corporũ figuratur. Qui .n. nunc ſimplici corde fidẽ quã percipit ſeruat, tunc luce apertæ viſionis quod crediderat contemplabitur, ipſaq; quã luſtrabitur in perpetuum gratia protegetur. (Et deſcendens Ieſus cum diſcipulis de monte, pręcepit eis,) præcepto inſtructionis: vt nemini dicerent viſionẽ de gloria trãſfigurationis, ante ſuã reſurrectionem a mortuis. Primò, ſecundum Hieronymum, ne dictum eſſe incredibile

Vetãdi ne cui dicerẽt.

propter rei magnitudinẽ, videretur. Secundò, ſecundum Thomam, ne homines audientes tã glorioſa de eo dici, ſcandalizarentur poſtea videntes eum crucifigi. Tertiò, ſecundum Remigium, ne prædicatio gloriæ paſſionis fructum impediret, quia ſi maieſtas illius fuiſſet diuulgata in populo, plurimi reſiſtẽdo principibus ſacerdotum paſſionẽ eius impediuiſſent, & ſic redemptio humani generis retardata fuiſſet. Quartò, ſecundum Hilarium, quia tunc debebat eſſe teſtes diuinitatis Chriſti, cum eſſent ipſi ſpiritu ſancto repleti, & ad tantę viſionis teſtimonium perhibendũ confortati. Quintò, ſecundũ Damaſcenum, quia alii diſcipuli adhuc imperfecti fuiſſent triſtati, ꝙ hãc viſionem nõ vidiſſent, & Iudas magis incitatus ad proditionem ſaluatoris fuiſſet. Sextò, quia reſurrectio Chriſti multum fuit dubitabilis, ideo reſeruata fuit iſta viſio, illo diuulgando tẽpore quãdo maxime oportebat ipſi reſurrectioni teſtimonium D

E perhibere, cui pręſtabat argumentũ non modicum ipſa gloria transfigurationis, ipſa quoq; viſio magis credibilis videbatur, quando etiam viſibiliter per reſurrectionem factam mõſtrabatur. Septimò, vt daretur nobis exemplum ea quæ ad laudem & gloriam noſtram ſpectant eſſe occultanda, quamdiu ſumus in hac mortali vita, & ad faciendum hoc quod in Eccleſiaſtico dicitur. Ne laudes hominẽ in vita ſua: & in eodẽ, Ante mortem ne laudes quenquã. Per hoc etiam oſtendit ꝙ ſecreta & myſteria diuina non ſunt ſemper, ſed loco & tẽpore debitis publicanda, & dedit exẽplũ viris ſanctis, non facile publicandi reuelationes ſibi factas. Sicut Paulus annis quatuordecim tacuit raptũ ſuum. Fuit aũt transfiguratio domini facta, circa Veris principium. Vnde euangeliũ de transfiguratione legitẽ in eccleſia ſabbato quatuor temporum, poſt primam in quadrageſima dominicam. Feſtum verò transfigurationis domini celebratur ſexto Calendas auguſti: quia tũc

Eccleſiaſtic. 11.

2. Cor. 12.

Transfigurationis tempus.

F ab apoſtolis fuit transfiguratio prædicata & publicata, quam tacuerant vſque ad diem illam, propter prohibitionem a domino eis factam. In deſcenſu montis Thabor contra Occidẽtem, vbi eſt vna capella vbi dominus dixit apoſtolis, (nemini dixeritis viſionem, &c.)

ORATIO.

IEſu redemptor perditorum, ſaluator redemptorum animæ lachrymoſæ & poſt te currẽtis dulce ſolatium, & ſuaue refrigerium: da mihi omne delectamentum extra te reſpuere & obliuiſci, vt tuo ſapore merear iucundari: & veniat oro tempus vt quod nunc credo, reuelatis oculis tandem aſpiciam: quod nunc ſpero & a longè ſaluto, apprehendam: quod pro viribus meis deſidero, vlnis animæ amplectar & deoſculer: & in claritatis tuæ abyſſo totus abſcondar, vt in velamento alarũ tuarum ſit pax mihi per te. Amen.

G

De ſanatione Lunatici. *Cap.* IIII.

Mat. 17. Mar. 9. & Luc. 9 & 17.

SEquenti autem die Ieſus rediens de mõte vbi transfiguratus fuerat, venit ad diſcipulos quos inferius dimiſerat, & occurrit turba quæ circa ipſos erat. Similiter ſi prælati vellent ad ſubditos deſcendere per humilitatem, compaſsionem, & affabilitatẽ: multa turba occurreret eis per pœnitẽtiam. Sed quia ſemper ſtant in alto per elationẽ, ſeu ambitionem, vel curioſitatem: ideo pauci ei occurrũt: id eſt, pauci ad eos accedunt, & pauciores ab eis ſanantur. nullum. n. legitur dñs in monte ſanaſſe. (Et acceſsit ad eũ) quidã de turba, petens miſereri vnico filio lunatico, ſecundum lunę innouationẽ magis patienti: & ſpiritum immundũ habẽti, quẽ eiicere nõ potuerunt eius diſcipuli. Qui eum apprehendens ad terram allidebat, & volutando per diuerſa, mẽbra vexans diſsipabat:

Lunaticus.

H

ſicq; ad oſtendendũ vehementiã paſsionis ſpumabat, ac dentibus ſtridebat: & languens areſcebat, & vix deſcendebat dilanians eum. Qui etiã ſæpe eũ vexando clamare faciebat, & nũc in ignẽ, nunc in aquam mittebat: ita vt dudum periſſet, niſi prouidentia eum conſeruaſſet. Et cũ iubente domino adductus eſſet, ſtatim ſpiritus conturbauit eũ: uidens. n. ſe citò eiiciendũ, faciebat peius quod poterat in eum. Deinde increpante eũ domino, & præcipiente vt exiret ab eo, & ne amplius in eũ introiret: quem etiã ab effectu malitiæ, ſiue ſurdum & mutũ vocabat: quia ſurdum & mutũ eum fecerat: ſtatim diſcerpens eum exiit ab illo. Et factus eſt ſicut mortuus: ſed Ieſus tenens manum eius eleuauit illum, & ſurrexit ſanus, & reddidit illũ patri eius. Moraliter iſte lunaticus ſignificat peccatorẽ, quem diabolus primò apprehendit per peccati delectationem. Secundo, clamare facit, per peccati ardens deſideriũ. Tertiò, mutum facit, ad peccati & diuinæ laudis confeſsionem. Quartò, ſurdũ, per obdurationem, ad verbi monitionem. Quintò, lunaticũ, per mentis inſtabilitatem, & continuam in malum variationem. Sextò, elidit & volutat, per eius in diuerſa peccata præcipitationem. Septimò, diſsipat, per diuerſarum cogitationum varietatẽ. Octauò, ſtridere facit dentibus, per iram & indignationẽ: ac ſpumare, per gaſtrimargiã & libidinẽ. Nonò, in ignẽ luxuriæ mittit, vel etiam elationis: quia ignis ſurſum tendit & alta petit, necnon in aquã voluptatum & cupiditatũ ſubmergit. Decimò, aridum reddit per otium, ſeu ignauiã & indeuotionẽ. Vndecimò, vix diſcedit, per peccati conſuetudinem. Duodecimò, dilaniat & dilacerat, per naturalium vulnerationẽ. Dum autem puer ad deum accedit, conturbatur: quia ſæpe poſt peccata ad deum conuerſi magis à dæmonio impugnantur, vt vel per tædium virtutum & labores pœnitentiæ excutiat, & ad vitia reducat: vel de ſua expulſione ſe vindicet. Sic in primitiua eccleſia multa gratia certamina illis appoſuit, quos ſuo regno ſubtrahere voluit. Non autem puer vim patiens, ſed diabolus vim inferens, increpatur, quia qui peccantem vult ſanare, vitium odiendo debet arguere & depellere, ſed hominẽ amando refouere & confortare. Exiens verò dæmõ ab homine nunquã reuertitur, ſi homo cor ſuũ claue humilitatis & charitatis ſerauerit. Exiturus autẽ diſcerpſit eum: qui dum de corde expellitur, acriores in eo tentationes generat. Et liberatus à dæmone velut mortuus videtur: qui. n. terrena deſideria ſubegit, vitam in ſe carnalis cõuerſationis extinguit: & mundo mortuus apparet. Quẽ autẽ hoſtis mortuo ſimilẽ reddidit, hunc ſaluator piæ dexteræ tactu leuauit: in quo oſtenditur dei auxilium, & ſurrexit: in quo monſtratur hominis ſtudium. primò. n. deus nos iuuat: deinde à nobis requiritur vt bonũ operemur. (Et cùm in domũ introiſſet, diſcipuli ſecretò interrogabant Ieſum, quare ipſi non potuerunt eiicere illũ: & dixit, propter incredulitatẽ eorũ.) Non dicuntur diſcipuli increduli propter defectum fidei, ſicut Iudęi, ſed propter remiſsionẽ feruoris: nã fidem remiſſã habebant, non ſicut granum ſinapis: quia non cum debito feruore credebant, vt præcipuè ipſi facere debebant. Nihil enim impoſsibile erit habenti feruentem fidem, & per dilectionem operantem, cui nunquam ſufficit quod bene geſsit. Granum quippe ſinapis eſt modicũ, feruidum, amarum, & veneni expulſiuum. In hoc ergo quod hic comparat fidem grano ſinapis, innuit quòd debent habere fidem modicam, per humilitatem: feruidam, per deuotionem amaram, per tribulationum perpeſsionem: veneni erroris expulſiuam, per ſinceritatem. ſecundum Ambroſium: Granum ſinapis res eſt ſimplex, & ſi teritur vim ſuam fundit: ſic fides ſimplex videtur, & ſi atteratur aduerſis, gratiã ſuæ virtutis effundit deinde reducit eos ad humilitatem, monendo ne quis de operibus glorietur: ſed humiliet ſe deo, cui iure obſequium debetur dicens: (Cum feceritis omnia quæ pręcepta ſunt vobis, dicite,) non tantum ore, ſed & corde: ne ſit tantum vocalis humilitas, ſed & realis: (ſerui inutiles ſumus: quod debuimus facere, fecimus;) nec vos iactetis, quia bene ſeruiſtis. nihil enim feciſtis quod non debuiſtis: quaſi diceret, (Dicite,) gratiam non meruimus. ſed debitum ſeruitium ſoluẽdo pœnas vitauimus. Sed econtra ſuperbi cùm nequaquã omnia, ſed modicum quid eorum quæ præcepta ſunt faciunt, non ſolum mox de ſua iuſtitia præſumunt: ſed & infirmos quoſq; deſpiciunt: nõ. n. ſumus noſtri, ſed ſerui: quia pretio magno empti: & ergo Chriſto, cuius pretio empti ſumus, ſeruire tenemur, & nihil omittere quod debemus: nec aliquid facere quod non debemus. Vnde Seneca: Sapiens nihil facit quod non debet, nihil prætermittit quod debet. Non dicuntur inutiles ſerui facientes iure debiti mandata dei quin fructum recipiant vitæ beatę: ſed dñr inutiles, quia dñs bonorum noſtrorum non indiget: vel quia non ſunt condignæ paſsiones huius tẽporis ad futurã glorĩ, q̃ reuelabitur in nobis. vel quia quiſq; magis debet ſe æſtimare imperfe-

Moraliter Peccator lunatico ſimilis.

Gaſtrimargia .i. guloſitatis.

K

L

Incredulitas diſcipulorum.

Granũ ſinapis.

M

Serui inutiles.

Sapiens

Seneca.

A imperfectum, quam ꝙ ſtatum attigerit perfectionis. Vnde Beda: Hæc eſt igitur in hominibus ſola fidei perfectio, ſi omnibus quæ præcepta ſunt impletis imperfectos ſe eſſe nouerint: & quãdiu peregrinantur à domino, ſemper ſibi ineſſe mala quæ deleant, ſemper meminerint deeſſe bona ad quæ gratia eius iuuãte proficiant. Et iterum: Quia ſine me nihil poteſtis facere, non temporum longitudine laborum merita penſare debetis: ſed amore & famulatu ſpõtaneo nouis ſemper ſtudiis augere priora. Hæc Beda. & bene dicit, (quod debuimus facere, fecimus.) Vnde Beda: Reuera debuimus, quia qui non venit miniſtrari, ſed miniſtrare: debitores ſibi nos fecit: ne noſtris videlicet operibus confidentes: ſed de eius ſemper examine pauentes cum propheta dicamus: Quid retribuemus domino, pro omnibus quæ retribuit nobis? Hæc Beda. Attende hic bene ꝙ ſeruus inutilis reputatur, qui hoc ſolum facit quod facere tenetur.

Ioan. 1.

Pſ. 115.

Seruus inutilis.

B Quãtũcũq; ẽs perfectionẽ attingas, ſemper ſentias & dicas: Dñe deus meus Ieſu Chriſte nihil valeo, & malè tibi ſeruio. Debemus ergo nunquã à bono opere ceſſare, & tamen totum meritũ noſtrũ inſufficiens reſpectu mercedis æternæ reputare. Vnde Pſalmiſta: Qui coronat te in miſericordia & miſerationibus. Non ait in meritis & in operibus tuis: quia cuius miſericordia præuenimur, & humiliter deo ſeruiamus, eius munere coronamur, vt ſublimiter cũ illo regnemus. Et ideo cum omnia fecerimus reputemus nos parum nihil feciſſe dño, reſpectu mercedis quam expectamus ab eo. Vnde dicebat beatus Franciſcus, etiam poſt multos & magnos labores, fratres incipiamus ſeruire domino: quia vſq; nunc parum profecimus. Et ſi ꝓceptis impletis nos humiliare debemus quantò magis cum de illis multa om ſer.mus. Si .n.

Pſ. 102.

C inutilis eſt qui omnia perfecit, quid de illo dicendum qui ea facere deſpexit? Vnde Amb. Nõ te iactes ſi bene ſeruiſti: qui facere debuiſti. Obſequitur ſol, obtemperat luna, ſeruiunt angeli. Vas gentium electus à domino: nõ ſum inquit, dignus vocari apoſtolus: quia perſecutus ſum eccleſiam dei. Deinde alibi nullius ſe oſtendẽs conſcium culpæ ſubiecit, ſed non in hoc iuſtificatus ſum. Et nos ergo non à nobis laudes exigamus ne præripiamus iudicium dei, & præueniamus ſententiã iudicis: ſed ſuo tempore ſuo iudicio reſeruemus. Hæc Ambr. Bonum eſt itaque ſemper in timore ſtare, & nihil de ſe præſumere: quia quantumcunque bene quis ſeruierit: neſcit tamen ſi odio, vel amore dignus ſit. Vnde Bernar. In veritate didici nihil æquè efficax eſſe ad gratiam promerendam, retinendam, recuperandam, quam ſi omni tempore coram deo inueniaris non altum ſapere ſed timere. Beatus homo qui ſemper eſt pauidus. Si adeſt gratia, time ne non dignè opereris ex ea. Si ſubtracta eſt gratia, time quia reliquit te virtus tua & cuſtodia. Si reuerſa eſt gratia, time ne fortè contingat recidiuum pati: & contingat tibi deteriora. Hæc Bernardus. Vnde & apoſtolus hortatur nos, ne inuacuum gratiam dei

1. Co. 15

1. Co. 4.

Eccleſiaſtic. 9.

Timor habendus.

D recipiamus. Ille enim gratiam dei inuacuum recipit qui ſe in bonis operibus, non exercet. Vnde ſi volumus ꝙ gratia dei in nobis non remaneat vacua: neceſſe eſt vt eam bonis operibus & virtuoſis exercitiis nutriamus: & nos à vitiis cuſtodiamus. Debemus etiam in præceptis dei, & in omnibus operibus noſtris attendere, non ſolum vt faciamus, ſed etiam vt ea ſecundum voluntatem dei dirigamus. Vnde Baſilius ponit exemplum de fabro faciente ſecurim, vel quiddam aliud: qui ſemper meminit eius qui iniunxit opus, & retinet in corde ſuo cuius magnitudinis, vel qualitatis, vel formæ ille iniunxerit fieri ſecurim: & in illud ſemper intendens quod ſibi meminit a domino operis iniunctum ad hoc dirigit manuum miniſterium, vt forma operis cum eius qui iniunxit animo & voluntate conueniat. Sic & nos omnem conatum & omne ſtudium in actibus noſtris habere debemus, vt ſecundum voluntatem dei, qui opus iniunxit, noſtrum dirigamus

2. Co. 7.

Gratia recipere inuacuum.

Fabri diligentia imitanda.

E opus: & tunc poterimus implere illud apoſtoli ſiue manducatis, ſiue bibitis, ſiue aliud quid facitis, omnia ad gloriam dei facite. Et ſubdit dominus, oſtendens quomodo proteruitas diaboli ſuperetur & dicit: (Hoc genus dæmoniorũ,) in ſpiritu & carne ſimul ſecundum cauſam radicatam, quale ſupradictum eſt, (in nullo) poteſtatis remedio, id eſt, in nulla poteſtate, ſcilicet miniſtrorum (poteſt exire:) ita ꝙ non habeat poteſtatem in homine, (niſi in oratione,) quæ curat peſtes ſpiritus, (& ieiunio) quod curat peſtes corporis, quæ oratio & ieiunium ſunt effectus fidei feruentis, ac per charitatem formatæ & operantis. Vnde videtur, ꝙ ex crapula & ebrietate morbum illum incurriſſet.

1 Co. 10

F Hæc etiam poterat eſſe alia cauſa, propter quã diſcipuli non potuerunt eũ eiicere. Dæmones .n. non ſunt æquales in virtute naturali: & ideo vnus alio difficilius poteſt expelli ad expulſionem autem iſtius requirebatur in expellente ſubiecto carnis ad ſpiritum, quæ fit per ieiuniũ. & eleuatio ſpiritus in deum, quæ fit per orationem: talia autem non erant adhuc in apoſtolis, quia pro tempore illo non competebat eis ieiunare propter præſentiam ſponſi: nec erant adhuc in deum perfectè eleuati: quia fuerũt rudes & imperfecti vſquequo poſt paſſionẽ receperunt pleniorẽ gratiã ſpiritus ſancti. (Vel nõ eiicitur,) miniſtrorũ poteſtate (niſi in oratione,) iniuncta, (& ieiunio,) iniũcto: & hoc omiſerunt apoſtoli, & ſic fuit error clauis adhibendæ ad dæmonem excludendum: ſicut adhuc multi erant, eo quod clauibus ſecundum debitum ordinem poteſtatis non vtuntur: quod enim miniſter vſurpet ſibi poteſtatem diuinam & abſolutam, hoc dicit eſſe Hieronymus de ſupercilio Phariſæorum, & de ſuperbia Luciferi, qui ſine merito ſuam ſedem voluit collocari in ſummo: ſecundum Chryſoſto. dicit, genus hoc, non tantum lunaticorum, ſed vniuerſaliter omnium dæmoniorũ, nõ eiicitur niſi per orationẽ & ieiuniũ: quia ſemper diabolus peccatorẽ inhabitat niſi per

Dæmoniorũ poteſtates diuerſæ.

Ee 3 pœnitentiam

G pœnitentiam ad dominũ conuertatur: & quàtò magis differtur, tàtò difficilius expellitur. Vbi Hieronymus. Dum autem docet apoſtolos quomodo nequiſsimus dæmon poſsit expelli, omnes inſtituit ad vitam: vt ſcilicet nouerimus grauiora quæq;, vel immundorum ſpirituum, vel hominum tentamenta ieiuniis & orationibus eſſe ſuperanda, iramq; domini cum in vltionem noſtrorum ſcelerum fuerit accenſa, hoc remedio ſingulari poſſe placari. Hæc Hieronymus. Per ieiunium enim, vt dictum eſt, curantur peſtes corporis: & per orationem, peſtes mentis: & ſic qualibet tentatio ſuperatur cum eis. Vel per ieiunium, intelligitur declinatio malorum: & per orationem, operatio bonorũ. Et ſic accipitur ieiunium hic generale, pro abſtinentia, non ſolum ab eſcis: ſed ab omnibus temporalibus delectationibus & vitiis. Vnde dicit Auguſtinus, quod perfectum & magnum ieiunium eſt nõ ſolum à cibo: ſed ab omnibus iniquitatibus & illicitis voluptatibus ſeculi abſtinere. Vnde Bernardus: Si ſola gula peccauit, ſola ieiunet, & ſufficit. Si verò peccauerunt cætera membra, cur non ieiunent, & ipſa? Ieiunet ergo oculus à curioſis aſpectibus & omni petulantia, vt bene humiliatus coerceatur in pœnitentia, qui malè liber vagabatur in culpa. Ieiunet auris nequiter pruriens à fabulis & rumoribus: & quæcunque otioſa ſunt, & ad ſalutem minime pertinentia. Ieiunet lingua à detractione & murmuratione, ab inutilibus, variis, & ſcurrilibus verbis. Interdum quoque ob grauitatem ſilentii ab ipſis, quæ videri poterant neceſſaria. Ieiunet manus ab otioſis ſignis, & operibus omnibus quæcunq; non ſunt imperata. Sed multò magis anima ipſa ieiunet à vitiis, & propria voluntate ſua. Etenim ſine ieiunio hoc, cætera a domino reprobantur, ſicut ſcriptum eſt: Quia in diebus ieiunii veſtri, inuenitur voluntas veſtra. Non ſolum autem ab illicitis: ſed ab ipſis quoque licitis oportet nos ieiunare, ſi ea nobis quæ prius commiſimus illicita, volumus condonari. Hæc Bernardus. Et ſecundum Bedam, ſicut ieiunium generale eſt non ſolum ab eſcis, ſed à cunctis illecebris abſtinere carnalibus, imò ab omnibus vitiorum paſsionibus: ſic & oratio generalis non ſolum in verbis eſt, quibus diuinam clementiam inuocamus, verumetiam in omnibus quæ in obſequium noſtri conditoris fidei deuotione gerimus, teſte apoſtolo qui ait: Sine intermiſsione orate. Hæc Beda. Tunc quippe ſine intermiſsione oramus, cùm ea ſolum opera gerimus quæ nos pietati commendent autoris. Semper enim orat, qui ſemper bene facit, & in bono perſeuerat.

Ieiuniũ perfectum. — H — I — *Eſa. 58. a.* — *Oratio generalis.* — *1. Theſ. 5.*

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, qui nos humilitatem verbo & exemplo docuiſti da mihi vt nũquã alta ſed ſemper humilia de meo, corde ſentiam, ore proferã, & opere oſtendã. Eripe me & cuſtodi a malignis ſpiritibus, & defende ab omnibus inimicis viſibilibus & inuiſibilibus: & præſta mihi ꝑ ſaluator meus & deus meus, vt ieiuniis & orationibus cõuenienter intentus cũctas immundorũ ſpirituũ, & prauorũ hominũ tentationes valeã te iuuante ſuperare & ab hoſtibus mẽtis & corporis merear te miſerante liberari, & ſemper ſaluus eſſe. Amen. K

De tributo pro domino & Petro ſoluto: & de quæſtione diſcipulorum ſuper maioritate eorum. Cap. V.

Et quia ex his quæ dñs egerat & dixerat in Hieruſalem, Iudæi quærebant eũ occidere, ideo ante paſcha nolebat in Iudæã ambulare: quia nondũ hora eius venerat, & vt oſtenderet ꝙ aliquando perſecutionẽ fugere licitum fidelibus ſuis eſſet. Vnde Aug. Nõ perdiderat poteſtatẽ, ſed noſtrã cõſolabatur fragilitatem. Futurũ.n. erat vt aliquis fidelis ſe abſcõderet, & ideo præceſsit in capite, ne membro poſtea obiiceretur pro crimine. In Galilæa igitur, in terra vbi erat conceptus & nutritus conuerſabatur cum diſcipulis ſuis. Et ſecundum Chryſ. ne diſcipuli dicerent qua de cauſa continuè hic conuerſamur: rurſus de paſsione ꝯeis loquitur, vt quaſi aſſueti circa negotium mortis Chriſti, minus cum venerit ſcandalizarentur. Et cum morte ſua etiam prædixit ſuam reſurrectionem, ne in paſsione eius incurrerent deſperationem. Vnde dixit ad eos: (Ponite in cordibus veſtris ſermones iſtos.) ſ. qui ſequũtur de mea paſsione & reſurrectione: quia eorum recordatio & memoria vtilis eſt valde. Filius.n. hominis tradendus eſt, ſcilicet à patre per charitatem nimiã: a ſeipſo, per obedientiam voluntariam: à diabolo, per ſuggeſtionẽ iniquam: a Iuda, per cupiditatem maximam: à Iudæis, per inuidiam doloſam: à Pilato, per puſillanimitatẽ indebitam: (in manus hominũ,) id eſt, diuerſarum nationum quaſi humanitus ſentientium: ſcilicet Iudæorum & gentium, & diuerſorum ſtatuum, religioſorum, & populorum (& occident eum.) Magna iniquitas quòd homines occidant hominum ſaluatorẽ: & ne his auditis triſtitia abſorbeantur ſubiungit (Et tertia die reſurget:) vt triſtibus læta ſuccedãt. (Et contriſtati ſunt vehementer:) quia eius ſocietas ita erat eis dulcis & grata, quòd non eſt mirum ſi contriſtati ſunt paſsione eius audita. vt enim ait Hieronymus: Pro dilectione magiſtri nihil de eo ſiniſtrum & humile patiuntur audire. Contriſtati ſunt, non attendentes ad id quod dixerat, & tertia die reſurget: & neq; vox patris aura, neq; reſurrectio prænuntiata potuit eos cohibere à triſtitia. Vnde Hieronymus ſemper proſperis admiſcet triſtia, vt cùm repentè venerint, non terreant apoſtolos: ſed à præmeditatis ferantur animis. Si enim contriſtat quòd occidendus eſt, debet lætificare quòd die tertia dicitur reſurrecturus. Si triſtia ſemper acciderent, quis ſuſtineret? ſi proſpera, quis contemneret? Hæc Hierony. At illi ignorabant verbum iſtud, ſcilicet de eius paſsione, & erat velatum ante eos, vt nõ ſentirent illud aperte

Luc. 9. Matt. 17 & 18. & Marc. 9 — L — *Traditio Chriſti diuerſa.* — M — *Proſperis triſtia admiſcet dominus.*

A apertè quod, ſecundum Bedã, nõ tã ingenij tarditate, quã de pro ſaluatoris amore contingebat: quia carnales adhuc & rudes ac myſterij crucis ignari ſpiritualia non capientes, quem verum deum cognoſcebant moriturum credere nequibant: nec intelligebant quomodo in vna perſona mori, & non mori poterat. Galilæa interpretatur volubilis, & ideo per hoc ꝙ dominus ibi prædixit paſsionẽ ſuã diſcipulis, ſignificauit quòd memores eſſe debemus mortis Chriſti, ac etiam noſtræ quandiu ſumus in volubilitate præſentis vitæ. (Et cum veniſſent Capharnaum acceſſerunt, qui didragma accipiebant,) exactores ſcilicet tributi ex parte Cæſaris Auguſti, (ad Petrum,) quia ſecũdum Hierony. præ ſignorum magnitudine non audebant aggredi dominum, (& dixerunt ei: Magiſter veſter non ſoluit didragma:) quaſi diceret, dic ei vt ſoluat: non faciebant mentionem de apoſtolis, quia non accipiebant niſi a capitaneis.

Tributi Chriſto exactio.

B Capharnaum erat ciuitas principalis in Galilæa, & ideo ibi manebant qui tributum colligebant ex parte Romanorum: quibus Iudæa erat ſubiecta: & quilibet capitaneus domus ſoluebat didragma: id eſt, duplex dragma & in ſoluendo dicebat, Ego profiteor me eſſe ſub Romano imperatore. Et quia dominus nutritus erat in Nazareth, quod eſt oppidum Galilææ, ſubiacens vrbi Capharnaum: ideo ibi ab eo exigitur tributum. Capharnaum quod villa conſolationis, vel ager pinguedinis interpretatur, & vbi tributum a Chriſto petitur, ſignificat illum qui dat ſe delectationibus & ſolatiis huius mundi, a quo diabolus petit tributum ſibi dari, & vix euadet quin ſoluat aliquod tributum peccati. Et notandum, ꝙ dragma dragmæ fœminini generis, eſt moneta habens imaginem regis, & valebat decem nummos vſuales, de qua in Luca dicitur quæ mulier habens dragmas decẽ, &c. Item eſt genus ponderis, & ſic accipitur in medicina. Sed drama dramatis neutri generis, eſt genus carminis, vbi alij incipiunt & alij reſpondent, & ſic dicitur dulcia cantica dramatis. Item eſt quarta pars ſtateris.

Dragma. C *Luc. 15.*

Stater verò eſt dẽ, quòd ſiclus qui habet viginti obolos, didragma media pars: & dragma quarta pars eſt, & ideo vnus ſtater ſufficiebat ad ſolutionem pro duobus: quia taxatio cenſus erat didragma, id eſt, denarius qui pro capite ſoluebatur. Vnde vt ſequitur: ſtater de ore piſcis afferri iubetur. Obolus, vt dicitur, valebat tantum quantum vnus paruus turonenſis, quorum duodecim valent vnum turonenſem groſſum, & ſic quilibet capitaneus ſoluebat annuatim quaſi decem turonenſes paruos. Dominus autem hoc quod de petitione tributi Petro dictũ erat intelligens, miſit eum ad mare, vt hamum mitteret, & (piſcem qui de primis aſcenderet,) id eſt, quem caperet illum tolleret & ſtaterem valentem duo didragma, (quæ dimidiam vnciã faciunt,) de ore eius ſumens pro domino & pro ſe ſolueret. Ex quo diuinitas eius patuit, cùm futura contingentia certitudinaliter prædixit. Vnde Hieronymus: Quid primum mirer hic neſcio, an præſentiam ſtateris in ore piſcis, an magnitudinem virtutis: ſi ad verbum eius mox ſtater in ore piſcis creatus eſt.

Stater. *Obolus.*

D Spiritualiter piſcis eſt Chriſtus, mare mundus: hamus mors, ſtater inuentus in ore piſcis, pretiũ redẽptionis noſtræ prænuntiatæ Chriſti ore: & ſic ſolutum eſt tributum, & nos liberati ſumus. Moraliter pœnitenti dicitur: (vade ad mare,) id eſt, amaritudines peccati cõſideratione (& mitte hamum) in contritionis compunctione, & aperto ore in confeſsione inuentũ ſtaterẽ da in ſatisfactione, & ſic liberatur peccator à tributo diaboli exactoris.

Spũaliter. *Moraliter.*

Soluit aũt dñs tributum non ex debito: quia ſecundum vtranq; naturã erat filius regis, & per conſequẽs liber a tributo: quia regũ filij in omni regno ſunt liberi, ſed ex humanitate tantũ hoc fecit ſubdendo ſe minori, & ſoluendo quod non debebat: & ne quæſtores cenſus ſcandalizaret, docens per hoc nos eſſe humiles, & vitare ne ſcandala per nos fiant.

Tributũ a Chriſto ſolutum.

E Voluit etiam pro Petro dare tributum, in ſignũ ꝙ Petrus fuit caput aliorum: quia cenſus dabatur pro capite ſeu capitaneo tantum. Didragma, vt dictum eſt, continet duplex dragma, & per vnum poteſt intelligi pœnalitas corporis. ſ. fames, ſitis, & huiuſmodi: per aliud pœnalitas mentis: ſcilicet timor, triſtitia, & huiuſmodi. Hoc autẽ duplex dragma debet reddere, quilibet imperatori omnium pro peccato primorum parentũ, quod facit patienter tolerando pœnalitates prædictas: licet autẽ Chriſtus non haberet peccatum, tamẽ reddere voluit pro ſalute omnium. Et quia carnẽ aſſumpſit ſimilem peccatrici, ſed non peccatũ: ipſe quidem redemptor corpus & animam in pretio poſuit, & ſic bina dragmata ſoluit: eodemq; pretio eccleſia libera facta fuit, & per Petrum eccleſiæ præfecit: ideo etiam pro eo cenſum ſoluit. Vbi Hiero. Et pulchrè idipſum datur pretium: ſed quia diuiſum eſt pro Petro quaſi pro peccatore pretium reddebatur, dñs autem noſter peccatum non fecit.

F Oſtenditur autem ſimilitudo carnis, dum eodem & dominus & ſeruus pretio liberantur. Dominus ergo tributa non debebat, ſed qui carnis humilitatem aſſumpſerat, omnem iuſtitiam implere volebat. Ille propter eximiam charitatẽ pro nobis crucem ſuſtinuit, & tributa reddidit: nos autem infelices pro illius honore tributa nõ reddimus, & quaſi filij regis a vectigalibus immunes ſumus. Hæc Hierony. Et nota ꝙ dominus ſuprà non vitauit ſcandalum phariſæorum, quando de eſcis diſputabat. Hic autẽ vitat ſcandalum eorum qui tributum colligebant: quia illi ſapientes, iſti ſimplices erant: illi ex certa malitia, iſti ex ignorantia offendebant. Scandalũ ergo quod oritur ex malitia, eſt cõtemnẽdũ: ſed quod oritur ex ignorantia eſt vitandũ, ſalua tñ triplici veritate. ſ. iuſtitiæ, vitæ, doctrinæ: & tale erat ſcandalũ iſtud quod hic vitauit: quia illi qui hic colligebãt tributũ, erãt gẽtiles legẽ & prophetas ignorãtes, & propter hoc ignorabãt ꝙ Chriſtus eſſet immunis a tributo,

Scãdali vitatio a Chriſto

G tũ quia filius dei ſecundum naturã diuinam, tum quia filius Dauid ſecundum humanã: & talia ſoluere illi non tenebantur. Dare autem tributum non fuit contra veritatem iuſtitiæ, vitæ, vel doctrinæ: ideo propter ſcandalum vitandũ voluit Chriſtus hoc dare. Scandalum quippe eſt dictum vel factum minus rectum, præbens occaſionem ruinæ: ſcandalũ enim Græce obicem ſonat Latinè. Vnde ſicut obex in via de ſe habet dare ambulanti occaſionem ruinæ corporalis: ſic dictum vel factũ minus rectum habet dare occaſionem ruinæ ſpiritualis. Si ergo obiicitur de phariſæis, ꝙ ſcandalizati ſunt ex verbo domini, vt ſuprà eſt dictũ, & tamẽ illud verbũ non erat minus rectũ: dicẽdum ꝙ obex dupliciter accipitur, aut ex natura rei quæ obiicitur: vt ſi quis lapidem magnum vel lignum proiiciat in via: aut ex vitio ambulantis in ea: vt ſi quis modicũ lapillum aut florẽ proiiciat

Scandalum.

H in ipſa via: primo modo dicitur ſcandalũ actiuum, & hoc eſt mortale peccatum: ſecũdo modo paſsiuum, & poteſt eſſe veniale peccatum, vel etiam opus meritoriũ. Vnde bonũ opus de ſe non præſtat occaſionem ruinæ, ſed ex vitio accipientis illud non rectè. Igitur, vt ait Gregorius, conſiderandum eſt: quia inquantum ſine peccato poſſumus vitare proximorum ſcãdalum, debemus. Si autem de veritate ſcandalum ſumitur: vtilius naſci ſcandalum permittitur, quàm veritas relinquatur. Conſiderandũ hic, quia dominus cuius ſunt omnia tantæ paupertatis fuerit, vt vnde tributum ſolueret non haberet. Licèt enim loculum haberet, & Iudas pecuniam in eo portaret: ea tamen quę ſibi ad vſus pauperũ data erant, in vſus ſuos ſeu alios cõuertere nephas reputauit, nobiſq; exemplũ vtile in hoc tribuit & reliquit. Ergo ſi viuens

Paupertas dñi.

I de patrimonio Chriſti inutiliter expendit res pauperum, tenetur ad reſtitutionẽ & ſatiſfaciẽdum. Sed quomodo ea reſtituet, cùm non habeat alia niſi de patrimonio Chriſti? Non apparent niſi propriis manibus hoc elaboret: vel neceſsitatẽ ſuã ita reſtringat & coarctet, vt de reſiduo pauperibus reſtituat quæ dilapidauit, vel ſaltẽ deuotorũ ſubſidiũ ad hoc faciẽdũ imploret. Quia verò in redditione tributi & ęqualitate pretii Petrus fuerat domino cõparatus: æſtimantes diſcipuli Petrũ eis præferri, & omnibus eſſe prælatum, quia à capitaneis colligebant tributum: cogitabant quis eorũ eſſet maior. Apoſtoli ex multis præſumebant Petrũ a Chriſto pręferri, vt quando ei claues regni cœlorũ daturũ, & eccleſiã ſupra petrã fidei (à qua ipſe nomen acceperat) ædificaturum ſe promiſit: & quando ipſum cum Iacobo & Ioanne aſſumpſit, vbi transfiguratus fuit: & propter tributũ quod pro ſe & pro ipſo ſoluit & eũ ſibi quaſi parificauit: & ex his maior omnibus videbatur: & ideo ad quærendũ mouebãtur. Iſta autem quæſtio multoties fuit inter diſcipulos Chriſti vẽtilata. Primò.n. de ea cogitauerũt, vt dicit hic Lucas. Secundò, de cogitata diſputauerunt in via dum irent Capharnaũ, incipientes conquærere inter ſe quis eorum maior eſſet:

Petri ꝓlatio.

Maioritas inter diſcipulos.

vt dicit Marcus. Tertiò, diſputatã magiſtro determinandũ propoſuerunt, vt dicit Matthęus: & nihilominus de ipſa contenderunt, vt infrà in cœna domini dicit Lucas. Cùm.n. veniſſent Capharnaũ, & dominus pro ſe & Petro æquale tributũ ſolueret cæteri apoſtoli priorẽ cogitationẽ augebant, & ex præteritis & ex iſto (intrauit cogitatio in eos,) vt Lucas dicit (quis eorum eſſet maior.) Dominus autem videns in mente diſcipulorum ſuper hoc cogitationem exortam, priuſquam augmentum ſuſciperet radicitus eã euellere volens quæſiuit de conquiſitione quam, vt Marcus refert, habuerũt in via. Et tunc (in illa hora,) videntes ſe deprehenſos ab ipſo de contẽtione maioritatis (accedierunt ad eum,) vt Mathæus dicit, reſpondentes & (dicentes. Quiſputas maior eſt in regno cœlorũ?) id eſt, in collegio iuſtorum: vel merito in eccleſia militante, vel præmio in eccleſia triũphantes. Et volens dominus deſiderium gloriæ hu-

K

L militate ſanare: ait illis: (Si quis vult primus eſſe,) merito vel præmio (erit) & ſit (omnium nouiſsimus & omnium miniſter,) humilitate & obſequio: vt nouiſsimus ſit corde & miniſter actione. Vnde Ambr. Quicunq; vult fratrẽ præuenire regnando, prius eũ præueniat obſequẽdo: vt vincat eum obſequiis vt poſsit vincere ſanctitate. Si .n. te non læſit frater, obſequiũ meretur vt diligas. Quod ſi forſitan læſit, magis obſequium meretur vt vincas. Hęc enim noſtræ Chriſtianitatis ſumma eſt, vt amantibus viciſsitudinem, lædentibus patientiam rependamus. Qui ergo fuerit patientior ad iniuriam, potentior conſtituetur in regno. Hæc Ambr. Secundum gloſam: Contentio iſta potuit eſſe ex humilitate, volebant enim vnus alium præuenire in honore. Vnde gloſa. Cauſa contentionis nobis incognita eſt: ſed non eſt credibile, quin ſe inuicem honore præuenire certarent. Non aſſerit gloſa ꝙ ita fuerit: ſed ꝙ ita eſſe potuerit. Secundũ verò Chryſ. Contentio iſta fuit elationis. Vnde dicit ꝙ paſsi ſunt aliquid humanum diſcipuli de principatu contendẽtes. Et licet fuerit iſta contentio de principatu, nõ tamẽ ibi fuit peccatum ſecundum ipſum: quia non de principatibus terrenis contendebant, ſed de ſpiritualibus in cœlo. Vnde Matthæus. (Quiſputas maior eſt in regno cœlorũ?) Hoc infirmitatis erat: vt dicit Chryſ. Nos autem ad infirmitatem eorũ nondum peruenimus, non .n. quærimus (quis maior eſt in regno cœlorũ) ſed quis maior, quis copioſior, quis potentior in regno terræ. Et quia in moralibus magis mouent facta quàm verba: volens dominus ſuperbiã eorum retundere, & eos de humilitate docere, propoſuit eis humilitatis exẽplũ ſenſibile (& aduocans paruulum) ætate & malitia, quẽ tradunt quidam fuiſſe Martialẽ, qui poſtea à beato Petro miſſus in Galliam prędicauit Lemouicenſibus fidem catholicam, quorum primus epiſcopus & apoſtolus fuit: qui in vertice humilitatis, & puritate ſimplicitatis prę omnibus excellere videbatur, (ſtatuit eum) pro exẽplo, (in medio eorũ,) vt ab omnibus videretur

M

Lex Chriſtianorũ.

Contentio qualis fuit.

Facta in moralibus plusquã verba mouẽt.

&

A & attentè cõſideraretur: cui quilibet ſe cõmenſuraret & imitando conformaret. Et meritò paruulum aduocat: vt qui maiores videri volunt eius exemplo inſtruantur, & cum in humilitate & innocentia imitentur. Et amplexãs eum, quod ſignat ſolos humiles dignos eſſe ſuo amplexu & dilectione, qui verè poſſunt gloriari & dicere: leua eius ſub capite meo & dextera illius amplexabitur me. Vt magis diſcipulos à ſuperbia ad humilitatẽ reuocet, ſub aſſertione cõteſtatur eis pœnã, niſi ab elatione & inordinatu appetitu honoris retrocedant. (Amẽ, inquit, dico vobis: niſi cõuerſi fueritis,) à veſtra elatione & maioritatis ambitione, (& efficiamini,) gratia & per virtutẽ (ſicut paruuli,) ſunt natura & per ætatẽ, ſimiles & innocẽtes ſimplices & humiles, ac parui veſtra reputatione nõ ſolũ maiores (in regno cœlorũ)

Amplexatio Christi. Cant. 2.

B nõ eritis: verũ & illud (nõ intrabitis:) quia nec in eccleſiã per meritũ, nec in gloriã per præmiũ: vtrobique enim Chriſtus eſt oſtiũ: & quia oſtiũ humile & manſuetũ eſt oportet intrãtẽ humilẽ & mãſuetũ eſſe. O quã terribile eſt verbum illud. Et quis eſt hodie ſicut paruulus? Certe rara auis eſt in terris. Rari ſũt illi hodie. & ideo multũ poſſumus formidare. Si.n. diabolus propter ſuperbiã de cœlo eiectus eſt, multò magis ſuperbus illuc non intrabit: quia turpius eiicitur, quã nõ admittitur hoſpes. Et quia dæmones inde eiecti ſunt per ſuperbiã, ideo oportet homines illuc venire per aliã viã cõtrariã .ſ. per humilitatẽ. Per paruulũ ergo vult intelligi hominẽ, eo mõ loquẽd. quo dicit Sauli cũ eſſes paruulus in oculis tuis. Vñ dicẽs ſicut paruuli, non vult quod efficiamur paruuli ſenſibus ſed malitia; nõ, ætate, ſed conditione: vt videlicet formã virtutis quã natura duce puer obſeruat, nos pro nomine Chriſti iuuãte rationis induſtria ſequamur quia vt ait Amb. nõ virtus eſt, nõ poſſe peccare: ſed nolle. Vnde Hiero. Nõ præcipitur apoſtolis vt ætatẽ habeant paruulorũ, ſed innocentiã: & quod illi per annos poſſident, hi poſſideant per induſtriã, vt malitia non ſapientia paruuli ſint. Ac ſi dicat, ſicut iſte paruulus cuius, vobis exemplum tribuo, non perſeuerat in iracundia, non læſus meminit, non videns pulchram mulierem delectatur: non aliud cogitat, & aliud loquitur: ſic & vos niſi talẽ habueritis innocẽtiã & animi puritatem, regnum cœlorũ non poteritis intrare. vnde & Leo papa: Amat Chriſtus infantiã humilitatis, magiſtrã innocẽtiæ regulã. Nõ ad lubrica infantiæ, & ad imperfecta nobis primordia reuertẽdũ eſt, ſed aliud quod et graues annos deceat: inde ſumendus eſt velox cõmotionũ tranſitus, citus ad pacem recurſus. Nulla memoria offenſionis, nulla cupiditas dignitatis. Amor ſociæ dilectionis, æqualitas naturalis. Vnde etiã Hilarius Paruuli patrẽ ſequũtur matrem amant, proximo mala velle neſciunt curã opum negligunt, non inſoleſcunt, nõ odiunt, non mentiuntur: dictis credunt, & quod audiunt verũm habent. Et hæc omnium affectionẽ aſſumpta nobis, & cõſuetudo & volun-

Peruulum eſſe oportet

Superbia è cœlo deiecta in ipſum nõ recipitur.

1. Re. 15

C

Nolle peccare

Paruuli conditiones.

tas cœlorum iter præuium præſtat. Reuertendũ igitur eſt ad ſimplicitatem infantium: quia in ea collocati ſpeciem dominicam circunferemus. Hæc Hila. Et notandum quod pueritia vſque ad quatuordecimum annum durat, per quod intelliguntur quatuordecim proprietates, que debẽt eſſe in homine, qui ſtatuẽdus eſt iuxta Chriſtũ. Prima eſt, quod puer paucis eſt cõtentus: & in hoc eſt ſobrietas. Secunda quod puer ſedet in puluere: & hęc eſt humilitas. Tertia eſt quod non ſentit motus carnis: & in hoc eſt caſtitas. Quarta eſt, quod libenter dat de pane ſuo: & in hoc eſt liberalitas. Quinta eſt, quod parentibus ſtatim obedit: & hæc eſt vera obedientia. Sexta eſt, quod pueri mutuo ſe diligũt: & in hoc eſt mutua charitas. Septima eſt, quod non confidit in ſe ſed in parentibus, ad quos omnes clamores reportat, & in hoc eſt confidentia in deo & conſtantia. Octaua eſt, quod non eſt ſolicitus de aliquo: & in hoc eſt vera ſpes in deo. Nona eſt, quod verax eſt: & in hoc eſt veritas quæ omnem falſitatem & mendacium excludit. Decima eſt, quod citò placatur & pro minimo: & in hoc eſt benignitas. Vndecima eſt, quòd perſonatos homines expaueſcit: & in hoc eſt verecundia & reuerẽtia. Duodecima eſt, quòd non pudet puerum etiam mendicare panem: & in hoc eſt recognitio propriæ paupertatis & fragilitatis. Tertiadecima, quod ſimplex eſt: & in hoc eſt ſimplicitas & innocentia. Quartadecima eſt, quòd hilaris eſt. & in hoc eſt hilaritatis gratia. Iſti ſunt anni & proprietates pueri ſpiritualis, quos qui haberet Chriſtus eum apprehenderet, & iuxta ſe ſtatueret. Deinde dominus poſtquam excluſit, quòd non ſuperbi & honorum appetitores: ſed parui & humiles intrabunt in regnũ cœlorũ, concludit reſponſionẽ ad præmiſſam apoſtolorũ quæſtionem dicens: (Quicunque ergo humiliauerit ſe ſicut paruulus iſte hic maior eſt) id eſt, erit (in regno cœlorũ) Ac ſi dicat vis eſſe maior in regno cœlorum, ſis hic minimus per humilitatẽ: quia quantò hic humiliaberis & minor fueris, tãtò ibi exaltaberis & maior eris. Arguamus ergo ſic ſi ſimpliciter ad ſimpliciter, & magis ad magis: ſi ergo paruus per humilitatem eſt magnus in regno cœlorum & paruulus erit maior, ſequitur ſi hic minor es aliis in humilitate, eris in regno cœlorum maior in dignitate illis quos excedis in humilitate. Qui.n. hic fuerit humilior, erit, maior per gratiã: quia humilitas eſt recta diſpoſitio ad gratiã ſuſcipiendã: Deus.n. ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam: & talis erit maior in cœlo per gloriã. Moraliter paruulus in medio ſtatuitur, cũ vere humilis in ſtatu dignitatis ponitur: quia tunc ſic lucerna ſi per candelabrum ponitur, aliis in exemplũ, & paruulus honoratus plus reputat ſe indignum. Et niſi alij a ſuperbia cõuerſi fuerint & efficiantur ſicut paruuli imitantes eius humilitatem, & non aſpirantes ad dignitatem nõ intrabunt in regnum cœlorum. Nam anguſta eſt porta, & ideo inuidi & groſſi per ſuperbiã trãſire non poſſunt per ipſam: ſed tantum humiles

D

Pueritiæ duratio. Pueritiæ conditiones quatuordecim.

E

F

Humilitas. Iaco. 4.

Moraliter.

G miles & graciles, ſpiritum inflatum non habē
tes. Et ad refrenationē zeli & ſuperbiæ in apo-
ſtolis, qui honorari cupiebant, inducit eos non
ad quærendum honorem, ſed ad exhibendum:
non quibuſcunq; ſed paruulis & humilibus &
abiectis eos honorando, & obſequia charitatis
eis exhibendo dicendo: (Et qui ſuſceperit vnū
paruulum talem,) humilem .ſ. & fidelem meæ
innocētię imitatorem, (in nomine meo,) id eſt
propter amorem meum & nomen quia Chri-
ſtianus eſt, & meo nomine inſignitus: vel ad
mei nominis inuocationem ipſum ad hoſpitiū
recipiendo, & neceſſaria miniſtrando: & per
hoc intelliguntur omnia alia beneficia quæ pro
Suſcipi- pter deum inpenduntur proximo, (me ſuſce-
tur à pit) inhabitantē in illo, & illum qui me miſit .ſ.
quo de- patrem meū, quia ego in patre & pater in me
us. eſt. Nam deus ab eo verè ſuſcipitur, qui ei con-
H formatur. Vnde Ambro. Qui .n. imitatorē Chri
ſti recipit, Chriſtum recipit: qui imaginem dei
recipit, deum recipit. Hæc Ambr. Qui inquam
talem ſuſcipit affectu ad compatiendum, affa-
tu ad conſolandum, effectu ad ſeruiendum, pa
tientia ad ſufferendum: me ſuſcipit. Magno er-
go honore ſuſcipiendi ſunt pauperes & humi
les, ſiquidē in ipſis deus ſuſcipitur. Vnde Theo-
philus: Vide quantum valet humilitas: patris
nanq; & filij inhabitationem meretur, & etiā
ſpiritus ſancti. Quaſi dicat dominus ſecundum
Chry. Non ſolum ſi tales efficiamini, mercedē
magnam accipietis: ſed & ſi alios tales propter
me honoraueritis, iſta mihi humilitas & ſim-
plicitas valde eſt honorabilis. Vel ſecundum
Hiero. ne cùm delatum fuerit apoſtolis, ſe pu
tent honoratos: adiecit non illos ſui merito,
ſed magiſtri honore ſuſcipiendos: quia princi
I palius illi fit, cuius gratia & honore fit. Et
quia dixerat dominus: (Qui ſuſceperit vnum
paruulum talem in nomine meo, me ſuſcipit:)
ſignificans quod humiles ſuſcipiendi eſſent, intel
lexit Ioannes quod eos non in nomine eius reci-
piant: qui non ſincerè ambulant. vnde dixit ei:
(Magiſter vidimus quendam in nomine tuo,)
id eſt, inuocatione nominis tui, (eiicientem dæ
monia, & prohibuimus eum:) ne .ſ. hæc in nomi
ne tuo ageret: quia te non ſequitur nobiſcum:
id eſt, ſicut nos .ſ. mente & corpore, & non obſe
quitur in vita, nec relinquit omnia. quaſi dice-
ret, Hic in nomine tuo recipi non debet. (Ieſus
autem reſpondit: Nolite prohibere illum.) qua
ſi diceret: Non debetis bona, vel ſigna, facientē
prohibere: quia mecum eſt. (nemo) .n. (faciens
virtutem in nomine meo, (cito) & de facili (lo
quitur mala de me:) exiſtens ingratus mihi de
tantis beneficiis. (qui .n. nō eſt aduerſum nos,)
prorſus & manifeſto (pro nobis eſt,) quodam-
modo ex parte .ſ. inquantum aduerſus nos nō
eſt, & contraria doctrinæ noſtræ non docet,
quamuis tamen ex nobis non ſit. Nam licet ſi-
gna facientes quandoque deſpiciantur: deus ta
men, cuius inuocatio hæc facit, honoratur. ſecū
dum Theophilum, Diſcipuli prohibuerunt, eū,
non quidem inuidentes, ſed operationem mi-
raculorum diiudicantes: non .n. cum eis mira-
culorum poteſtatem acceperat. neq; .n. domi- K
nus eum miſerat ſicut illos, neque Ieſum in
omnibus ſequebatur. Sed, vt dicit Cyrillus,
oportebat magis penſare, non hunc ipſum eſſe
miraculorum autorem: ſed gratiam quæ eſt
in eo, qui in virtute Chriſti miracula perficit.
Multæ ſunt differentiæ donorum Chriſti: ſed **Miracu**
quia tradiderat ſaluator poteſtatem apoſtolis **lorum**
vt ſpiritus immundos eiicerent putauerūt nul- **autor.**
li aliorum, ſed ſibi ſolis licere conceſſam gere
re dignitatem: & ideo accedunt ſciſcitantes, ſi
liceat & aliis hoc agere. Hæc Cyrillus. Sed vo
luit dominus illum qui ſe non ſequebatur ab
operatione miraculorū nō prohiberi: vt diſci
pulos ſeruaret in humilitate ne gloriarentur,
ne ſuperbiendo gauderent in miraculorū ope
ratione, nec ſuæ virtuti aſcriberent, ſed Chriſti
dum viderent eum qui Chriſtum non ſequeba
tur eiicere dæmonia: vt quos humiliare cona-
tus eſt exemplo pueri, eos etiam humiliet exē- L
plo illius qui Chriſtū nō ſequebatur. Et quāuis
non eſſet tantæ perfectionis, vt in omnibus Chri
ſtum ſequeretur vt apoſtoli: ſicut nec modò
omnes fideles ſequuntur Chriſtum, per religio
nis ingreſſum: tamen in Chriſtum credebat, &
ideo dicitur eſſe cum eis, & nō contra: quia no
men Chriſti non blaſphemabat, vt Iudæi, quos
dixit contra ſe eſſe. ſecundum Ambr. Non re-
prehenditur Ioannes, quia hoc ex amore fa-
ciebat: nam præcipua deuotione diligens deū,
& à deo dilectus, putauit eum excludendum eſ
ſe à beneficio eiectionis dæmonum & huiuſ-
modi, qui non vtebatur officio diſcipulatus, &
obſequio ſequendi Chriſtum: ſed docetur infir
morū eſſe, firmorumq; diſtantiam: quia domi
nus etſi remuneret fortiores, non tamen, exclu
dit infirmos: & neminem à bono, quod ex par
te habet, eſſe arcēdum: ſed ad hoc potius quod M
nondum habet, eſſe prouocandum & inuitan
dum. Hęc Amb. Tales etiam ob ſalutem admit-
tendi cenſentur aliorum, & non tam propter
illos quam propter aliorum vtilitatem eſt gau
dendum: quia licet ſibi quandoq; noceant, mul
tis tamen in eccleſia proſunt. Vnde Beda: Hac
doctus ſententia dicit apoſtolus: Sed ſiue occa- **Phili. I.**
ſione ſiue veritate Chriſtus annuncietur, & in
hoc gaudeo: ſed & gaudebo. Itaq; in hæreticis
& in malis catholicis non ſacramenta commu
nia (in quibus nobiſcum ſunt & aduerſum nos
non ſunt, & dominum non ſequūtur nobiſcū)
deteſtari & prohibere debemus. Hæc Beda. Et
non ſolum talis eiectio dæmonum facit ad de **Benefi-**
clarationem virtutis Chriſti: ſed etiam qui be- **cia dei**
neficia diuina non ſolum dantur per maio- **per quos**
res, ſed etiam aliquando per minores & imper **dentur.**
fectos, vt in hoc etiam declaretur virtus nomi
nis Chriſti, quæ per magnos & paruos indiffe-
renter poteſt operari. Vnde Theophil. Mirare
autem Chriſti virtutem: qualiter per indignos,
& non diſcipulos eius gratia operatur. Sic &
per ſacerdotes ſanctificantur homines, quāuis
ſacerdotes ſancti non fuerint. Hæc Theophi-
lus. Si ergo à malis fiat opus bonum de gene-
re, nō prohibendi ſunt hoc facere: licèt .n. opus
tale

A taſe non ſit meritorium ſine charitate, tamen eſt diſpoſitiuum ad emendationem vitæ. Per iſtum qui non erat de ſocietate apoſtolorum ſignatur laicus bonus, qui non habet prędicandi officium: tamen bonis verbis & exemplis agit ad expulſionẽ dæmonis de cordibus proximorum, quanuis nõ ſequatur Chriſtum per ſtatum religionis & clericatum. Ecce quanta inuitatio ad humilitatem, ad quam inuitat tanquam ad virtutem Chriſtianiſsimam: ſed tamẽ ad eam venire differimus, vſque ad horam ſupernam, ſuperbientes quandiu valemus, licèt per ſupernam dæmones efficiamur.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, da mihi vt vadã ad mare, recogitando peccata in amaritudine animæ: & mittam hamum, in cordis contritione: & aperto ore, in confeſsione: ſtaterem ſoluam, in ſatisfactione: & ſic liberer à tri-

B buto diaboli & eius exactione. Da etiam mihi vt conuerſus ab elatione, efficiar ſicut paruulus & humilis in oculis meis: ſicq; per artam viam, & anguſtam portam merear intrare in regnum beatitudinis. Paruulos quoque & humiles propter nomen tuum, ſuſcipiam charitatis obſequia exhibendo: vt te in eis ſuſcipiens, à te ſuſcipiar in cœlo.

De puſillis & paruulis non ſcandalizandis exterius, & nõ contẽnẽdis interius. Cap. 6

Mat. 18. Mar. 9.

Poſtquam ergo dominus reuocauit apoſtolos ab elatione & altercatione ex ſuſceptione honoris, quem humiliantes ſeipſos recipiunt: & conſequenter reuocat eos ex pœ-

C na, quam quicunque ex zelo contenderint aut minoribus ſcandalum poſuerint, incurrũt. Nã

Scandali malũ.

ſecundum Chry. ſicut qui hos honorant, propter deum mercedem habebunt: ita vtique qui dehonorant, id eſt, ſcandalizant vltimam vindictam ſuſtinebunt: ſcandalizat autem, qui ſuo dicto vel facto, minus recto, occaſionẽ cuiquã dat ruinæ in peccatum: ac verbo vel exemplo propellit ad malum. Et primò monet vitare ſcãdalum actiuum, ſiue alienum: & poſtea paſſiuum, ſiue proprium. Eſt ergo ſenſus: Vos apoſtoli nolite altercare de primatu honoris: quia ex hoc puſillos & paruulos non ætate, ſed fide ac nuper conuerſos & in Chriſto natos ſcanda-

Puſilli.

lizabitis & perdetis: vnde dicuntur puſilli, qui à ſuperba altitudine ſe humiliantes, patientia & humilitate ſponte ſua puſilli fiunt & paruuli: qui adhuc ſunt in fide infirmi, & de leui ad illicita per mala exempla poſſunt prouocari.

Scandalizari.

Tales autem ſcandalizandi non ſunt: minores enim citò ſcandalizantur: maiores verò non faciliter ſcandala, id eſt, offendicula recipiunt. Rectè ergo qui ſcandalizari poteſt, puſillus dicitur, & paruulus eſt: quia nullus ſcandalizatur, aut ex dicto vel facto alterius in peccatum ruit, niſi inquantum puſillus & prauæ virtutis fuerit. Nam magnus & perfectæ virtutis, id eſt, robuſtus in fide & charitate: quicquid viderit

D vel audierit, aut paſſus fuerit, non declinãt de facili à fide & veritate: nec ex dicto vel facto malo alterius in peccatum ruit: quia vt in prouerbiis dicitur, Non contriſtabit iuſtum quicquid ei acciderit.

Pro. 12.

Dicit ergo: (Qui autem ſcandalizauerit vnũ de puſillis iſtis, qui in me credunt: expedit ei vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.)

Mola aſinaria.

Mola aſinaria dicitur, quam trahunt & voluunt aſini vel equi cum rota in molendinis & per hanc intelligitur quicunque grauis & ponderoſus lapis, quaſi diceret: Multò vtilius & melius eſt innoxium, & pœnitentem etiam noxium, grauiſsima pœna vitam finire temporalem: quam ſcandalizando & perdendo fratrem mortem mereri æternam. Et eligibilius eſt temporaliter affligi, quam æternaliter cruciari. Vbi Hiero. Secundum ritum prouinciæ

E loquitur, quò maiorum criminum iſta apud veteres Iudæos pœna fuit, vt in profundo ligato ſaxo demergerentur. expedit autem ei, quia multo melius eſt pro culpa breuem recipere pœnam, quam æternis ſeruari cruciatibus: non enim iudicat deus bis in idipſum. Hæc Hiero.

Expedit malis tẽporaliter puniri.

Hoc etiam de onere peccati poteſt accipi: quia (expedit ei,) ſ. peccatori (vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.) Mola aſinaria, eſt onus pœnitentiæ: mare, eſt amaritudo contritionis. Peccatori ergo magis expedit cum mola aſinaria: id eſt, graui pœnitentia demergi in profundum maris, id eſt, amaræ & cordialis compunctionis, quam reſeruare æternæ damnationi. Hoc quicunque diligenter voluerit aduertere, non videbitur ei onus pœnitentię graue, ſed valde leue. Et ſubiungit: (Væ mundo,) id eſt, mundanis hominibus, (à ſcandalis:) id eſt, propter

F ſcandala quæ faciunt aliis. Quia ſi tam graue eſt ſcandalizare puſillos, ꝙ ei qui ſcandalizat vnum puſillum, magis expedit mola aſinaria in profundum maris demergi, quod non eſt paruum væ, longè malus vę, ſ. æternum imminet ipſi mundo, id eſt, mũdi amatoribus & peccatoribus (ab ſcandalis,) id eſt, pro ſcandalis quæ non cauent, nec proximos ſcandalizare timent: ac tanta & tam magna inferunt ſcandala, ne dum paruis, ſed magnis. Prælatorum autem & religioſorum ſcandalum periculoſius eſt & grauius: quia eorum factum magis trahitur in exemplum. Sed quia poſſit ab eo quæri, ſi ita malum eſt alios ſcandalizare; quare permittis ſcandala euenire? Reſpondit. (Neceſſe eſt. n.) id eſt, expediens & vtile ad aliorum probationem, (vt veniant ſcandala,) id eſt, bonæ & deo placentis conuerſationis impedimenta.

Scandala expediunt.

Et ideo dicit apoſtolus: Oportet hæreſes eſſe, vt qui probati ſunt manifeſti fiant in vobis.

1. Co. 11

Vnde Hiero. Sicut neceſſe eſt ignem calere, niuem verò frigere: ita etiam neceſſe eſt, vt iniquitas mũdi erroribus pleni ſcandala pariat, perfectorũ verò charitas pietatis operibus luceat. Hæc Hiero. Non eſt neceſsitas abſoluta: ſed tantum ex ſuppoſitione, ſcilicet ſuppoſita tanta vt appareat mundi iniquitate. Nulla enim neceſsitas

Neceſsitas duplex.

cogit

G cogit humana corda eſſe iniqua, quæ tamen quia iniqua ſunt, neceſſariò mouent ſcandala. vnde ſecundum Chry. Non deſtruit libertatem arbitrij, neque neceſsitati aliquarum rerum ſupponit: ſed quod omnino futurum eſt, prædicit: neq; .n. quia prædixit, propter hoc fit: ſed quia omnino futurum erat propter hoc prædixit. Scandala quidem ſunt prohibitiones rectæ vitæ, & (neceſſe eſt vt veniat,) id eſt, omnino veniunt. Sed quia iterum poſſet argui, ſi neceſſe eſt vt veniant ſcandala: ergo qui faciunt ſcandala, non ſunt puniendi. reſpondet q̀ imò. dicens, (Veruntamen væ,) .ſ. æternæ damnationis, (homini illi per quem) cauſaliter, & cuius vitio, (ſcandalum venit:) ſi tamen ſine peccato euitare poteſt, qui quod neceſſe eſt, vt in mundo fiat, vitio ſuo facit vt per ſe fiat. Si .n. vt ait Chry. neceſsitas eſſet, non dixiſſet væ homini: vnde eos miſeros dicit, qui ex electione pernitioſi ſunt. Vnde Theophilus: Quærunt aliqui ſi neceſſe eſt vt veniant ſcandala, cur dominus arguit ſcandalorum autores? Quicquid .n. parit neceſsitas veniale eſt. Sed attende, q̀ neceſsitas iſta ex libero arbitrio ſortitur originem: videns .n. dominus qualiter homines innituntur malo, nec proponunt aliquid boni, dixit q̀ quantum eſt ex conſequentia eorum quæ videntur neceſſe eſt contingere ſcandala. Sicut ſi medicus videns quenquam malè diæta vtentem, dicat, neceſſe eſt hunc ægrotare. Et ideo inducenti ſcandala væ dicit, & pœnam ei comminatur. Vbi, & Hiero. Cùm neceſſe ſit in iſto mundo fieri ſcandala, vnuſquiſque ſuo vitio ſcandalis patet. Simulq́; per generalem ſententiam percutitur Iudas, qui perditioni animum præparauerat. Hæc Hiero. Et ſi aliquando vtiliter ſcandalum quis faciat, non tamen iudicabitur à deo ſecundum vtilitatem quæ inde prouenit, ſed ſecundum exitum quem ſcandalizans intendit. Bona fuit crucifixio Chriſti, nõ tamen benefecerunt qui eum crucifixerunt. Semper iudicat deus opus ex nequitia peccantium, non ex euentu commodorum inde prouenientiũ, quæ ipſe ſolus facit & vtiliter diſponit. vt autem dicit Chry. Per ſcandalizantis pœnam, brauium ſaluantis addiſce. Niſi .n. vnius animæ ſalus ſibi nimium curæ eſſet, non cõminaretur ſcandalizantibus tantum pœnam. Et meritò (væ illi per quem ſcandalum venit,) quia viam ad væ alijs præſtruit. Sicut .n. qui intoxicaret fontem cauſa eſſet mortis omnium potantium & morientium de eo: ſic eſt & de ſcandalo. De huiuſmodi ſic dicit Greg. Quatũcunque exemplum malæ conuerſationis (etiam ſi illi ſequantur) quis præbuerit, ſe pro tantis rationem nouerit redditurum. Vnde & Chry. Si vir aut mulier ſe ornauerit, & vultus ij eſtantium ad ſe prouocauerit: etſi nullum inde proueniat damnum, iudicium tamen patiatur in æternum: quia venenum obtulit, etſi non fuit qui biberet: pulchritudo .n. venenum animabus infundit. Magnum ergo peccatum eſt ſcandalum, & ideo ſummopere eſt cauendum. Vnde Augu. Magis peccant qui animas ad peccandum inflammis & deo ſubtrahunt, quã qui ad carnẽ Chriſti crucifixerunt. Vnde & Iſid. Deteriores ſunt qui ſiue doctrinis, ſiue exemplis vitam moreſq; bonorum corrumpunt, his qui ſubſtantias aliorũ prædiaq; diripiunt. Deinde quia egit de ſcandalo actiuo quod facimus, prohibens ne ſcandalizemus credentes: nunc agit de ſcandalo paſsiuo quod patimur, monens vt caueamus ſcandalizantes, quia ſæpe nihil vel parum diſtat in vitio ſcandalizare & fallere, vel ſcandalizari & falli. Cauendum eſt igitur, ne quis ſcandalizetur alio vel à ſeipſo. Alius autem poteſt præbere materiam ſcandali tripliciter: aut per adiutorium, quod ſignatur per manum: aut per ſeruitium, quod per pedem: aut per conſiliũ, quod per oculum. Secundum verò q̀ aliquis præbet ſibi materiam ſcandali, poteſt eſſe vel per actionem propriam, quæ per manum: vel per effectum qui per pedem: vel per cognitionem, quæ oculum deſignatur. Ad fugiendum ergo peccatum ſcandali, inducit metaphoram mẽbrorũ, & arguit: Intantum graue eſt peccatum ſcandalizantium, q̀ ſi nobis ſint coniuncti, vt præoptata & chariſsima membra corpori: ſicq; ſint nobis neceſſarij, vt manus, & pes, vel vt oculus, q̀ ipſi qui ſic ſcandalizant & offendiculum vitæ ponunt, omnino nobis relinquendi & fugiendi ſunt. Dicit ergo: (Si autem manus tua) id eſt, adiutor tuus quantumcunque tibi vtilis qui tibi operoſè vt manus miniſtrat: ac pro te operatur & adiutorium impendit, & qui te ſicut dextera tua defendit, (vel pes tuus,) id eſt, diſcurſor tuus qui in vſus tuos diſcurrit, & te in labore vel ſolicitudine ſupportat: & vt pes infirma tua portat (ſcandalizat te,) id eſt, facit te in cauſa animæ (abſcinde eum,) quoad effectum, .ſ. affectum ipſum rumpendo, (& proijce abs te,) quoad effectum, .ſ. ſocietatem eius deuitando: & intelligitur, ſi caſtigare non potes. Et ſubdit rationem dicẽs: (Bonum,) id eſt, melius (eſt tibi ad vitam ingredi debilem,) id eſt, ſine perniciosō adiutore vel ſocio: (vel claudũ,) id eſt, ſine pernicioſo ſuſtentatore vel amico & adiutorio, ac ſupportatiõe iſtorũ priuatũ (quã duas manus vel duos pedes habentem,) id eſt, duo adiutoria vel duas ſupportationes .ſ. tuipſius & amici ſcandalizantis, (mitti in ignem æternũ. Et ſi oculus tuus,) id eſt, conſultor vel prouiſor & gubernator ad perſpiciendum actus, qui te vt oculus ducit, vel dilectus ſicut oculus, (ſcandalizat te,) id eſt, in errorem vult ducere, (erue eum,) ſeparando voluntate (& proijce abs te,) ſeparando à ſocietate. (Bonum,) id eſt, vtile (eſt tibi cum vno oculo:) .ſ. ſimplici veritate, vt non niſi tuam ipſius prouidentiam, ac cõſilium & gubernationem habeas (ad vitam intrare: quam duos oculos habentem,) id eſt, duplicem prouiſionem, vel duplex conſilium .ſ. tuiipſius & mali amici, mitti in gehẽnã ignis.) ſecundum Aug. per oculum intelligimus dilectum amicum conſiliarium: quia oculus iter demonſtrat, q̀ verò dexter eſt intelligitur conſiliarius in rebus diuinis ſiniſter autem oculus eſt conſiliarius in terrenis, vt ſit iſte ſenſus,

Quicquid

Margin notes (left column): Neceſsitas ex verbo Chriſti. — Iudas tãgitur. I — Iudicat intētionē deus non euētum. — Saluantis aliq; q. ē præmium. — Ornãdi ſui deteſtatio. — Exẽpli mali deuitatio.

Margin notes (right column): K — Scandalũ paſsiuum vitandũ. — Tripliciter alius nos ſcãdalizat. — L — Bonũ p melius. M — Oculus amicus dilectus.

A Quicquid illud eſt quod ita diligis vt ꝓ dextero oculo habeas, ſi ſcandalizat te, id eſt, impedimento eſt tibi ad veram beatitudinem, eiice etiam & proiice abs te: quia occaſiones peccandi ſunt fugiendæ. De ſiniſtro autem ſcandalizāte ſuperfluum erit dicere: quandoquidem nec

Dextera. dextero parcēdum eſt. Dextera autem manus accipitur dilectus aiutor in diuinis operibus, quæ huic vitæ & corpori ſunt neceſſaria. Similiter ſuo modo eſt de pede. Et ſubdit dominus de ipſo igne prædicto. (Vbi vermis.) id eſt, remorſus & cauterium conſcientiæ (eorum non moritur.) nec quieſcit mœrore rodens, & mordens animam ꝙ non ſit operata bonum vnuſquiſque. n. ſuipſius accuſator fiet, rememorās

Vermis conſcientiæ. quæ in vita geſſit. Vbi Ambro. Quæ pœna grauior, quam interius vulnus conſcientiæ? Nonne hoc magis fugiendum eſt quàm mors, quā

B diſpendium, quam exilium: & ignis gehennæ exterius corpus vrens non extinguitur, nec deficit: eſt. n. ignis afflictiuus, non cōſumptiuus: & ideo materia eius ſemper durabit, nec habet contrarium à quo corrumpi poſſit. Vnde Beda: Sicut autem vermis eſt dolor interius accuſans, ſic ignis pœna extrinſecus ſæuiens. Et eſt ſenſus præmiſſorum in ſumma: Societas amicorum, vel neceſſariorum, quantumcunque videatur vtilis eſſe, tamen præcindenda eſt, & remouenda ſi ſit occaſio ruinæ animæ tuæ. Melius eſt. n. ſine huiuſmodi amicis vel neceſſariis eſſe in paradiſo, quàm habere tales & poſtmodum eſſe in inferno. Nihil. n. eſt, quod contra

Salus ſummè diligēda. ſalutem animæ debeamus diligere. Vnde Caſſiodorus: Iuſtitia non patrem, non matrem nouit, perſonam non accipit, ſolum deum conſiderat, & attendit. Rumpe ergo omnem affectū carnalem, & ſepara eum à te, ſi maior & potē

C tior es: ſi minor, ſeparare ab eo, & inquantum potes deuita ſocietatem eius quem caſtigare nequis: nihil. n. tam nociuum vt perniciosa ſocie

Conſanguinei & amici ſaluti poſt habendi. tas. Et ideo inemendabiles quantum libet amici nobis vitandi ſunt: ne ſi cum perditis in hac vita partem habere volumus, ſimul in futura cum illis pereamus. Vnde Hieronymus: Melius eſt vt propinquitate & emolumētis carnalibus careas, quam dum vis tuos lucrificare cognatos & neceſſarios, cauſas habeas ruinarum. Itaque non frater, non vxor non filij non amici non omnis affectus qui nos excludere poteſt à regno cœlorum, amori domini pręponatur. Nouit vnuſquiſque credentium quid ſibi noceat, vel in quo ſolicitetur animus, ac ſæpe tentetur: melius eſt vitam ſolitariam ducere, quā ob vitæ præſentis neceſſaria æternam vitā perdere: melius eſt ſolum ſaluum fieri, quam perire cum pluribus. hæc Hiero. Et nota ſecūdum Aug. ꝙ et hoc ipſo ſeparātur, à quibus ſeparāt ꝙ eis mala ſuadētibus, hoc eſt ſcādalizātibus, nō cōſentiūt. Sed quæritur, quid dimittendū eſt ꝓ

Dimittēda ꝓ ſcādalo. ſcandalo? & dicendum, ꝙ illud de quo quæritur aut eſt malum in ſe, ſiue mortale, ſiue veniale: & de tali non eſt dubium quin dimitti debet: aut eſt indifferens, & hoc ſimiliter debet dimitti: aut eſt bonum, & tunc aut eſt bonū præ

ceptl, & hoc homo non debet dimittere: quia D
pro vitando peccato alterius, nullus debet peccare: aut bonum ſuper erogationis: & hoc quāuis poſſet dimittere pro ſcandalo alterius, non tamen totaliter, ſed aliquando ad tempus intermittere: quia eſt de vitę perfectione & veritate, etſi non neceſſitate: vnde veritas vitę, iuſtitiæ, & doctrinæ, nō ſimpliciter eſt propter ſcādala dimittenda. Vnde eſt verſus: Iuſtitiæ, vitæ, doctrinæ ſcandala cædunt. De hoc vide plura in cap. præcedenti. Et notandum ꝙ multas hu-

militatis excellentias legimus in hoc loco: habet. n. humilitas excellentiam. Primò in ſanctorum collegio: quia eſt exemplar populi ſancti. Vnde (aduocans paruulum, ſtatuit in medio eorum.) Secūdò, in officio: quia eſt oſtiaria paradiſi, vnde (niſi conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnum cœ- Humilitatis excellētiæ.

lorum.) Tertiò, in præmio: quia eſt de maioribus regni. Vnde (quicunque humiliauerit ſe ſicut paruulus iſte, hic maior eſt in regno cœlorū.) Quartò, in primatu ſeu fatigatione: quia eſt vicaria Chriſti. Vnde (qui ſuſceperit vnum paruulū talem in nomine meo, me ſuſcipit.) Quintò, in iudicio: quia eſt pręcipua vltrix opprobrij. vnde (qui ſcādalizauerit vnum de puſillis iſtis, expedit ei &c.) Sexto, in hoc exilio: quia eius miniſtri comites & adiutores ſunt angeli beati. vnde ſequitur: (Videte ne contemnatis vnū ex his puſillis: quia angeli eorum &c.) E

Poſtquam ergo docuit vitare ſcandalum: conſequenter docet vitare contemptū, qui eſt quaſi radix ipſius ſcandali: quāuis. n. pro vitando ſcādalo dominus omnes carnales affectus præceperit reſpuere, non tamen vſquequaq; vt deſpiciamus illos de quorum ſalute poſſimus ſpē habere: de qua ſoliciti debemus eſſe: vnde dat ſpecialem cauſam non contemnendi puſillos & paruulos, ſed honorandi, & ſalutem eorum quęrendi, quia ipſi ſunt deo multum chari, quod oſtendit ex duobus: dicit ergo (videte ne contemnatis vnum ex his puſillis,) ac ſi dicat, ſecundum Hiero. Quantum in vobis eſt nolite contemnere: ſed poſt veſtram ſalutem etiā illorum quærite ſanitatem. Si autem perſeuerantes in peccatis videritis: melius eſt vos ſaluos fieri, quàm perire cum multis. & primo oſtendit hoc ex honorabili angelorum cuſtodia dicēs: (Dico enim vobis quia angeli eorum,) id eſt, eis aſſignati in cœlis (ſemper vidēt faciem patris mei qui in cœlis eſt:) id eſt, viſione manifeſtationis dei perfruuntur. Facies. n. dei, ſecundum Aug. manifeſtatio eius intelligenda eſt: & ideo poſſunt renūtiare iniurias illatas eis quos cuſtodiunt. Et eſt ratio à maiori: quia paruuli non contemnuntur à maioribus. ſ. deo patre cœleſti & angelis beatis: ergo nec à minoribus. ſ. hominibus miſeris, debent contemni. ac ſi dicat: vos illos non debetis contemnere, ſed honorare, quos deus pater cœleſtis ſic honorat & dignificat, ꝙ ad ipſorum miniſterium & cuſtodiam angelos beatos deputat. non eſt. n. ſpernendum ab homine, quod apud deum tantæ eſt curæ: ſi ergo contemnitis, angeli nūtiabunt F

Contemptus vitandus.

Facies patris cœleſtis

&

G & pater meus vlciſcetur de vobis. Vñ Hiero. Magna dignitas animarum, vt vnaquæque habeat ab ortu natiuitatis in cuſtodiam ſui angelum delegatum: ſic itaq; angeli exiſtentes circa miniſterium noſtrum: quia ibi ſunt vbi operantur, vident deum in cœlo facie ad faciem: quamuis.n. mittantur, tamen vidēt patrem: quia ſemper deo inhærēt per apertā viſionē: & quia vbiq; deus præſens, eſt ideo & in terra eum cernunt. Miſsi ergo ante dominum ſunt: quia quocunque veniunt, intra ipſum qui vbiq; eſt currūt: & cū ad nos veniūt, ſic exterius implēt miniſteriū, vt tamē nunquā interius deſiñt per cōtemplationem: licet.n. mittantur in miniſterium pro ſalute hominum, tamē nō recedunt à cōtemplatione diuina: ſed aſtant deo per cōtemplationem iugē & cōtinuam. Et bene dixit (qui eſt in cœlis) quia licet deus ſit vbiq; per eſſentiam, pręſentiā, & potentiam: tamē ſpecialiter dicitur eſſe in cœlis, vbi adeſt beatis per apertam viſionem: nō ergo debent cōtēni, ſed honorari quos deus ſic honorat: quia contemptus ipſorū aſcendit ad cōtemptum dei, cuius imaginem habēt. In eis quoq; cōtemptis, contemnuntur angeli eorum miniſtri & cuſtodes. Deinde ſubiungit alia ratio, ſumpta ex redemptione Chriſti. Vnde Chry. ne dicas ille faber eſt, ille ſartor, ille agricola: ab angelis qui eis miſsi ſunt venerabiles ſunt: ſed quod maius eſt ratione redemptionis dominicæ. Secundo ergo, puſilli non ſunt cōtemnendi, ſed honorandi: quos ſic deus dilexit, ꝙ pro eis (qui in Adā omnes peccauerunt & perierant) ſaluandis miſit filium ſuum in ſimilitudinē carnis peccati. Vnde ait: (Venit.n.) & de cœlo deſcendit (filius hominis,) ſaluator hominum (ſaluare quod perierat) .ſ. genus humanum, nō tātum magnos: ſed etiā puſillos: ac ſi dicat, Vos non debetis cōtēnere & perturbando perdere quos ego veni ſaluare: quia ego pro hominibus, homo fieri dignatus ſum. Vnde & apoſtolus: Noli contriſtare & perdere fratrē tuū, pro quo Chriſtus mortuus eſt. Nō ſunt ergo contēnendi puſilli, qui tanti ſunt apud filiū dei qui pro eis venit mori: nec debet ſeruus cōtemnere, quos dñs tātū dilexit: ſed exemplo eius omnē curā vt ſaluemur adhibere, pro quibus ſaluandis dñs venit. Et hęc ratio, ſeu cogitatio, ſecundū Chryſ. maior eſt priore: graue eſt contemnere, quem deus honorat angelo cuſtode ſed grauius, pro pter cuius ſalutem dei filius voluit in mundū venire. De prædicto angelorum miniſterio ſic dicit Ber. Fidelis paranymphus, qui mutui amoris cōſcius, ſed nō inuidus, non ſuā quærit, ſed dñi gloriā. Diſcurrit medius inter dilectū & dilectā vota offerens, referēs dona, excitat iſtā, placat illū. Interdū quoq; licet rarò, repræſentat eos pariter ſibi: ſiue hanc rapiens, ſiue illū adducēs. Siquidē domeſticus eſt & notus in palatio, nec veretur repulſam, & quotidie videt faciē patris. Vnde Anſelmus: Milia millium ad cōplenda patris miniſteria alacri diſcurſu iugiter meant inter cœlū & terrā quaſi apes negotioſæ inter aluearia & flores, ſuauiter diſponentes omnia: populus accinctus, neſciens labē vel inobedientiæ moram. hæc Anſelmus. Vides quam fideliter angeli noſtri nobis ſeruiūt & quā ſolicıti circa nos ſunt: vnde magnam eis reuerentiam debemus, & quotidie eos laudare, ac eis gratiarū actiones referre: nihilq; illicitū vel turpe in eorū præſentia, qui nob iſcū ſunt, cogitare vel loqui, aut operari. Ad hęc nos monet Ber. dicēs: Angelis ſuis mādauit de te, vt cuſtodiant te in omnibus viis tuis. Quantū tibi debet hoc verbum reuerētiam inferre, afferre deuotionem, cōferre fiduciam: reuerentiam, pro præſentia: deuotionē, pro beneuolentia: fiduciā, pro cuſtodia. Caute ambula, tibi aſſunt angeli, ſicut eis mādatum eſt, in omnibus viis tuis. In quouis diuerſorio, & in quouis angulo angelo tuo reuerentiam habeto, ne audeas illo pręſente quod vidēte me nō auderes. Quid retribues dño pro omnibus quæ retribuit tibi? ſiquidem ei ſoli honor & gloria. Quare ei ſoli? quia ipſe mādauit, & omne datū optimū nō niſi ab illo eſt: veruntamen & ſi ille mādauit, ipſis quoq; qui ei ex tāta charitate obediunt, & nobis ſubueniunt in tanta neceſsitate ingratos eſſe nō licet. Simus ergo deuoti, ſimus grati tantis cuſtodibus: redamemus eos quantum poſſumus, quantum habemus. hæc Ber. Et ideo cū omni attētione & deuotione diſtinctè, & alacriter officium diuinū exoluas: & in omnibus .ſ. cogitando & verba proferendo videndo & audiendo, ſtando & ſedendo, ſupplicando, & veniam ſumendo: nec non in aliis ſingulis ad interiorem & exteriorem hominem in hoc officio ſpectantibus, ſic reuerenter & humiliter te habeas quaſi deū: ac beatam virginē & omnes angelos & ſanctos corporalibus oculis coram te videas, recogitans ꝙ ſine dubio præſentes ſunt angeli ſancti, in quorū conſpectu pſallis deo ibi & vbiq; præſenti. Vnde qualiter deus in oratione poſsit intentionem ſuā recolligere, docet Baſilius dicens: Quomodo non obtinebit quis vt in oratione ſenſus eius non vagetur, ſi certus ſit aſsiſtere ante oculos dñi. Recogitet ergo homo ſe ſtare, ſe pronum iacere ante conſpectum dei: & ſecum loqui, & liuabitur à vagatione mētis. Vnde Hieremias. Recordare ꝙ ſteterim in conſpectu tuo, vt loquerer pro eis bonum: imò recordari timet ſtare ante conſpectum dei. hæc Baſilius. Et quia homines beatis ſpiritibus ſociandi ſunt, idcirco hic nota quòd quicunque in eccleſia eſt (& maximè in religione) fideliter, humiliter & deuotè miniſtret: & qui propter deum infirmis & peregrinis ſeu pauperibus & ſibi inuicem charitate fraterna ſubueniunt: in primo gradu conſiſtunt angelicis ſpiritibus coæquati. Qui verò oratione & deuotione familiarius deo intendunt: & proximis ſuam doctrinam, conſilium auxiliumq; impendunt, in ſecundo gradu, archangelicis ſpiritibus inſeruntur. Et qui ſe exercent in patientia, obedientia, & voluntaria paupertate, & humilitate, omnesiq; virtutes fortiter peragunt, tertium gradum cum virtutibus conſcendunt. Qui autem vitiis & concu

pſcentiis

Margin notes: Deus in cœlis. (H) — I — Ro. 14. — Angelorum miniſterium. — K — Pſ. 90. — Angelorū præſentia. — L — Iac. 1. c. — M — Senſum in orando colligere. — Hier. 18 — Angelis coæquandi. — Archangelis coæq. — Virtutibus. Poteſtatibus.

A Piſcentiis reluctantes diabolum cum cunctis ſuggeſtionibus contemnunt, in quarto gradu cum poteſtatibus triumphum gloriæ obtinebunt. Qui vero in eccleſia animarum curas & prælaturas ſibi commiſſas bene regunt & miniſtrant animarum lucris die noctuq; inuigilantes, & talenta ſibi credita ſummo conamine duplicante, hi cum principatibus in quinto gradu gloriam regni pro labore ſuo poſſidebunt. Qui autem diuinæ maieſtatis reuerenter cum omni humili ſubiectione ſe inclinant, & pro eius gloria omnem hominem reuerentur & diligunt & ſiquidem ſeipſos, quia ad imaginem dei facti ſunt: deo etiam quantum poſſunt ſe conformant carnem ſuam ſpiritui ſubiicientes, & incentiuum mortificantes, animo ſuo

Princi- patibus coſqua.

Domi- nationi bus.

B dominantes, & ad cœleſtia transierentes: hi cũ dominationibus in ſexto gradu exultabunt. Qui vero ſedulæ meditationi & contemplationi inſeruiunt, ac cordis munditiam, & mentis tranquillitatem amplectendo quietiſsimum in ſe deo exhibent habitaculum, qui merito paradiſus dei appellari dicuntur, iuxta illud. Deliciæ meæ ſunt eſſe cum filiis hominum: de quibus etiam dicit. Ambulabo in eis, & habitabo cum eis. in ſeptimo gradu thronis ſociantur. Qui autem ſcientia & cognitione cæteris eminent, qui ſingulari beatitudine deum facie ad faciem mentæ illuſtrata conſpiciunt: & ea quæ ex ipſo fonte omnis ſapientiæ hauriunt, per doctrinam & illuminationem aliorum in ipſum refundunt. In octauo aſcenſionis gradu, cum cherubicis ſpiritibus locabuntur. Et qui deum toto corde & mente diligunt, & igni

Thro- nis.

Prou.8. Leui.26

Cheru- bim.

Sera- phim.

C æterno qui deus eſt ſe totos immergunt: eiq; ſimillimi facti iam non ſuo ſed diuino amore ſicut dilecti ab ipſo ſunt diligunt omnia in deo, & tam inimicos quam amicos diligũt propter deum: quos quidem ab amore nihil poteſt disiungere, ſeu impedire, quia quo magis inimici in eos inſurgunt; eo validius in amore vnitiuo conualeſcunt, nihil etiam conſolationis & commodi temporalis requirunt: niſi quoad laudem & gloriam dei ſpectat, amore etiam tam feruenti accenſi & inebriat, ad deũ per mille mortes transire exemplo apoſtolorum & ſanctorum non formidant. Omnibus enim pœnis & tribulationibus ſpretis, propter feruorem dilectionis in carne mortali, & vita præſenti omnem tollerant gaudenter moleſtiam. Fœliciter quidem in ſemet ipſis ardentes & alios accendẽtes, ita vt ſi poſſent oẽs homines in deifico amore inflammarent & perfectos facerent vt cum ipſis arderent: hi etiam aliorum vitia & peccata tanquam propria lugent. nec quæ ſua ſunt quærunt, ſed ſolius dei patris faciem deſiderabilem habẽti ſemper animo ſuper omnia diligunt & exquirunt: iſti meritò in nono gradu cum ſeraphim computabuntur. Inter quos & deum nulli interſunt ſpiritus, qui ipſum vicinius contemplentur, & ipſi immediatius appropinquare videantur.

D

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, magiſter & rector bone omnia interiora & exteriora mea guberna propitius & rege, ne vnquam aliis de me, vel mihi de aliis ſcandalum proueniat. ſed omnem occaſionem ſcandali tua gratia a me abſcindat penitus & excludat. Da etiã mihi vt nullum de puſillis ſeu paruulis præſumam contemnere: ſed potius omnes ſtudeã honorare, quos tu ſic honorare dignatus es, quod ad eorũ miniſterium & cuſtodiam angelos beatos deputaſti, & tu ipſe pro eis ſaluãdis de cœlo in mundum venire, & mori voluiſti. Amen.

De tribus parabolis: ſcilicet ouis, & dragmæ & filij prodigi. Caput. 7.

Luc.15.

E

Deinde ne quis ſcãdalizet & cõtemnat puſillos, & ad oſtẽdẽdum quãti ſint puſilli apud patrem, ſubdit tres parabolas per ordinem. ſed ſecũdum Lucam duplex fuit occaſio, ſiue cauſa harum trium parabolarum. ſ. appropinquatio publicanorũ & peccatorũ, ac murmuratio ſcribarũ & phariſæorum: (Erãt .n. appropinquãtes) ad Ieſum ſaluatorem, (publicani & peccatores) qui ſalute indigebãt, (vt audirẽt illum:) quia rationabiliter peccata reprehẽdebat: quia nõ cum auſteritate, ſed benignè eos admonebat, & ſpem veniæ promittebat. Libẽter debẽt oẽs ad Chriſtum accedere & appropinquare: quia omnia remedia in eo poterũt inuenire. De quibus ſic dicit Ambr. Omnis anima accedat ad Chriſtum, quia omnia Chriſtus eſt nobis. Si vulnere curare deſideras, medicus eſt. Si febribus æſtuas fons eſt. ſi grauaris iniquitate, iuſtitia eſt. Si auxilio indiges virtus eſt: ſi mortẽ times, vita eſt: ſi cœlũ deſideras, via eſt: ſi tenebras fugis, lux eſt: ſi cibũ quæris alimẽtũ eſt. (Et murmurabãt phariſæi,) ſimulata ſãctitate ab aliis diuiſi, & ſcribæ, legis notitia doctores populi, (dicẽtes: quia hic peccatores recipit, & mãducat cũ illis:). q. d. hic credit̃ bonus & ſanctus, & tñ ad ſuã cõuerſationẽ & gratiã recipit peccatores. & quod amplius eſt, mãducat cum illis tãquã amicus. Si cognouiſſent ſcribæ & phariſæi, ꝙ venit in hũc mũdũ peccatores ſaluos facere, nequaquam murmuraſſent nam eos recipiebat, vt cõuerſando cum eis à peccatis cõuerteret, & illuminaret, ac ſaluaret Chriſtus ergo peccatores penitẽtes recipiẽdos eſſe oſtẽdit: & ſuper hoc tres parabolas adducit. Tria .n. ſunt quæ hominem ad miſerẽdum cõſueuerunt inducere. ſ. ſimplicitas, propinquitas, & neceſsitas. Iſta tria ſimiliter deum inducũt ad miſerendum. Primò, noſtra ſinplicitas, & ad hoc pertinet prima parabola de oue errãte. Homo enim eſt ſimplex reſpectu hoſtis tam aſtuti, id eſt diaboli. Vnde clamat pſalmiſt. Errani ſicut ouis quæ periit, require ſeruum tuum, &c. ſecũdò, noſtra propinquitas quam nobiſcum contraxit: & ad hoc pertinet ſecunda parabola de dragma amiſſa: in qua eſt imago regis, & ſuprascriptio nominis. ſic & homo eſt

F

Chriſtus ab omnibus eſt adeundus.

Miſerationẽ inducẽtia.

Pſ.118.

G eſt ad imaginem dei formatus, & habet ſupraſcriptionẽ Chriſti, quia à Chriſto dicitur Chriſtianus: & ideo debet noſtri miſereri: iuxta illud apoſtoli: nemo carnẽ ſuam odio habet, &c. *Ephe. 5.* Tertiò, noſtra neceſsitas & paupertas: & ad hoc pertinet tertia parabola de filio prodigo reuertente, qui dixit: Quanti mercenarij in domo patris mei ſunt, qui habent panem: ego autem hic fame pereo. *Luc. 15.* Quando. n. homo cognoſcit ſuam miſeriam & infirmitatem, tunc deus ſibi exhibet ſuam pietatem. Vnde dicitur ibidẽ quòd pater videns eum, miſericordia motus eſt ſuper eum. Reſpõdendo ergo ſcribis & phariſæis murmurantibus ſubdit dominus primò parabolam vnius ouis ex centum errantis, quã quęſitam & tandem inuentam (quia propter infirmitatem ambulare non poteſt) paſtor bonus in humeris ſuis ad gregem reliquum reportat: *Ouis errans.* H & veniens domum conuocat amicos & vicinos ad congratulandum ſibi ſuper inuentione ouis quæ perierat. Sententia itaque huius primæ parabolæ, ſecundum Lucam, talis eſt in ſumma: Si quis ouem perditam poſtea inuentã libenter recipit: non debet mirari vel indignari ſi peccatores recipio ad pœnitẽtiã qui prius amiſsi erant per culpam, vel referendo ad puſillos (de quibus dictũ eſt ſuprà) talis eſt huius parabolæ ſententia: ſicut non eſt voluntas paſtoris, vt pereat de ouibus ſuis: ſic non eſt voluntas patris cœleſtis vt pereat vnus, nec etiam multi de puſillis: nec etiam de alijs, & ergo puſillus non eſt contemnendus: ſi autem perit, nõ voluntate eius perit: quia nec voluntate approbationis, vel cõſilij, vel præcepti eius peccat, eo tamen autore damnatur: quia omnis pœna ab ipſo eſt. In hac tamen parabola, ſecundum ſenſum myſticum, tanguntur ſeptem in ſpeciali. *Myſticè ſeptem notãda.* Quorum primum eſt, hominis & angelorum creatio: ibi, (quis ex vobis homo qui habet centum oues.) 1 Secundum, hominis creati præuaricatio: ibi, (& ſi perdiderit vnam ex illis.) Tertium, filij dei ad quęrendum ouem perditam .ſ. hominem, incarnatio: ibi, (nõnne dimittit nonagintanouem in deſerto.) Quartũ ipſius per Chriſti paſsionem inuentio: ibi, (& cum inuenerit eam imponit in humeros ſuos gaudẽs.) Quintum, in cœlum eius aſcenſio: ibi, (& veniens domum.) Sextum angelorum ad congratulandum inuitatio: ibi, (conuocat amicos dicens eis congratulamini mihi.) Septimum ſenſus myſtici expreſsio: ibi, (dico vobis ꝙ ita gaudium erit in cœlo, &c. Vnde ſecundũ Greg. *Cẽtenarius numerus.* Quia centenarius perfectus eſt numerus: ipſe deus centum oues habuit cum angelorum & hominum naturam creauit & poſſedit: ſed vna ouis tunc errauit & periit, cùm homo peccando paſcua vitæ reliquit. Et intelligitur per vnã ouem homo, & ſub homine vno vniuerſitas omnium hominum à principio vſque ad finẽ mundi ſentienda eſt: quia vnus creatus eſt homo vnde omnes prodirent, & in vnius hominis errore omne hominum genus aberrauit. (nonaginta autem nouem,) id eſt, nouem ordines angelorum (idem enim ſignificat numerus ſimplex & cõpoſitus)(dimiſit) ratione humanitatis aſſumptæ (in deſerto,) ſiue in montibus & excelſis, id eſt, in cœlo, quod diabolus & homo deſeruit quando peccat. K Cœlum quippe dicitur deſertum, id eſt, derelictum: tum quia fuit derelictũ ab angelo, qui in eo fuerat creatus: tum quia fuit derelictum ab homine, qui ipſum fuerat habiturus. *Cœlum deſertũ.* Item quia inſtar deſerti in eo ſunt dulces cantus auium, id eſt, angelorum: ibiq; ſunt roſæ martyrum, ac violæ confeſſorum, & lilia virginum. Et vt perfecta ſumma ouium reintegraretur in cœlo hominem perditum quærebat in terra. Et inueniens ouem humeris ſuis impoſuit & ad gregem reportauit. Cùm ergo paſtor pius ouem perditã reperiſſet, non puniuit, non verberauit, nõ vrgendo ad gregem duxit: ſed ſuperponens humiliter humeris, & portans clementer, gregi annumerauit. L Tunc verò humeris reportans ouem impoſuit, quando naturam humanam ſuſcipiẽs peccata noſtra ipſe portauit: quia pro homine redimendo humanam naturam ſuſcepit, & in brachijs ſuis in cruce extenſis peccata hominis, id eſt, pœnam peccatorum noſtrorum portauit. Et ſecundum Ambro. Humeri Chriſti crucis brachia ſunt: illic mea peccata depoſui, in illa patibuli nobilis cruce quieui. *Humeri Chriſti.* Et attendendum ꝙ Chriſtus gaudẽs impoſuit ouem humeris ſuis: *Lætitia Chriſti.* quia licet magnus fuerit dolor paſsionis & mortis, quo genus humanũ requiſiuit & humeris impoſuit, hunc tamen laborem & dolorem lætanter ſuſtinuit: vt perditam ouem recuperaret. Inuenta autem oue ad domum venit: quia reparato homine ad cœleſte regnum redit, ad quod cum oue reuerſus eſt cùm cœlum aſcendit, & captiuam captiuitatem ſecum duxit, & conuocat amicos & vicinos. ſ. angelorum choros qui amici eius ſunt, quia volũtatem eius continuò cuſtodiunt: & vicini, quia claritate viſionis eius aſsiduè perfruuntur: M (dicens illis: Congratulamini mihi,) & ſimul mecum: (quia inueni ouem quæ perierat.) ſecundum Grego. non dicit, Congratulamini inuentæ oui, ſed mihi: quia videlicet gaudium eius eſt vita noſtra, & cùm nos ad cœlũ reducimur, ſolennitatem lætitiæ illius implemus. Vel ideo congratulandum eſt ſibi: quia nõ fruſtra laborauit, nec fruſtra mortuus ex quo ouem perditam inuenit: oui verò non eſt congratulandum, quia nullus ſuis meritis inuenta eſt: & ſubiungit concludendo. (Dico vobis ꝙ ita gaudium erit in cœlo, ſuper vno peccatore pœnitentiam agẽte, quam ſuper nonagintanouem iuſtis qui nõ indigent pœnitentia) *Gaudiũ angelorum.* nõ dicit pœnitentiam cogitante, quæ eſt pœnitentia procraſtinorum nec dicit pœnitẽtiam docẽte verboſorum prædicatorum: nec dicit pœnitẽtiam oſtẽdẽte, quæ eſt pœnitẽtia hypocritarũ & ſimulatorum: ſed dicit pœnitẽtiam agẽte, quæ eſt pœnitẽtia deuotorum. Nõ eſt ergo gaudẽdũ ſolum de redemptione generis humani: ſed quacũq; hora cõuertitur vnus peccator, fit gaudiũ angelis dei, eo quod numerus eorũ ſuppleatur ex conuerſione peccatorũ. Vnde Aug.

Qui

A Qui per pœnitentiam peccatum diluit, angelicę fœlicitatis in ęternum conſors erit: hinc eſt ꝙ ſuper conuerſione peccatoris, velut de ſuo conſorte, angeli in cœlo gaudere dicuntur: Nã vt dicit Orige. Nos angelis in cœlis occaſionẽ gaudii præbemus, cùm ſuper terram ambulantes conuerſationem in cœlis habemus. ſecundum Ambro. Angeli quoniã rationabiles ſunt, non immeritò hominum redemptione lætantur, quanquam hoc quoq; proficiat ad incentiua probitatis, ſi vnuſquiſq; conuerſionem ſuã gratam fore credat cœtibus angelorum, quorum aut affectare patrocinium, aut vereri debet offenſam: & tu igitur angelis eſto occaſio lætitiæ, gaudeãt de reditu tuo. Vnde Beda: Ouẽ ergo dominus inuenit qñ hominem reſtaurauit, & ſuper eam inuentam maius gaudium eſt in cœlo, quàm ſuper nonagintanouẽ, quia maior materia diuinæ laudis eſt in reſtauratione hominum, quàm in creatione angelorum. Mirabiliter.n. angelos creauit: ſed mirabilius homines reſtaurauit. Hæc Beda.

B *Gaudiũ paſtoris & Chriſti.* Quanuis ergo paſtor multò plus diligat oues nonagintanouem quam ſolam centeſimam: tacitis tamen aliis de reſtauratã multis modis ſe gaudere oſtendit. Sic quoque ſaluator de reparatione hominis magis gaudet: hoc eſt magis & pluribus argumentis oſtendit ſe gaudere, quàm de angelorũ ſtabilitate: vſitatiſſimum etenim eſt vt quamuis eũ plus non diligamus, maiorẽ tamen lætitiã de illo faciamus, quẽ de maiori periculo liberari videmus. Sicut ergo paſtor gaudet ſpeciali gaudio de inuentione vnius ouis: non quia magis illam ſolam quàm omnes alias diligat, ſed quia in ea habet ſpecialem rationem gaudendi, quam in aliis non habebat: ſic deus de reuerſione peccatoris habet ſpecialem rationẽ gaudii, quam non habet de cæteris in iuſtitia permanentibus: cæteris tamen paribus permanentes in iuſtitia, ſunt deo magis dilecti.

C Per hominem centum oues habentem ſignificatur præſidens monaſterio, vel eccleſiæ, habens ſubditos in quocunq; numero: quia ſæpe in ſcriptura ponitur numerus determinatus, pro indeterminato: & ſi perdiderit vnam per apoſtaſiam, vel occaſionem aliam, nonne dimittit alias in deſerto, id eſt, in obſeruatione clauſtrali vel eccleſiaſtica quæ deſertum dicitur, eo ꝙ aſperitas ibi videtur, & à multis deſeritur: & vadit ad illam quæ perierat, vt ad bonum reducat, & gaudet de illius reductione plus quã ſuper aliis non errantibus: non quia plus diligat eam cæteris, ſed quia ſpecialem rationem gaudendi habet, de reductione eius, quam non habet de aliis: tamen nõ errantes ſemper ſunt plus diligendi cæteris paribus. *Numerus electorũ.* Et nota ſecundum Dionyſium, ꝙ dominus numerũ electorum determinauit in decem: nouem quidem ordinibus angelorum, propter trinitatem: in nouenario.n. numero trinarius fit tertiò repetitus: & vno ordine hominum propter vnitatẽ, vt vnitas in trinitate ab angelis & hominibus laudaretur, coleretur, adoraretur. Voluit autẽ numerum electorum cõſtare ex angelis & hominibus: quia voluit à creatura ſpirituali & corporali laudari. Hæc Dionyſius.

D *Dragma decem perdita* Ad idẽ ſubdit parabolam vnius dragmæ ex decem perditæ, pro qua mulier accendit lucernam, & euertit domũ, ac quærit diligenter donec inueniat: & ſuper inuenta cũ amicis & vicinis gaudet. Dragma hoc loco eſt nũmus certę quantitatis, valens decẽ denarios vſuales, habẽs in ſe regis imaginẽ & ſuperſcriptionẽ: quẽ nos debemus offerre.ſ. noſmetipſos, in quibus eſt imago regis. *Homo microcoſmus.* Vnde ſecundũ Dionyſium: Homo microcoſmus, id eſt, minor mundus dicitur. Habet.n. ex terra carnem: ex aqua ſanguinem, ex aere flatũ, ex igne calorem. In cuius ſubſtantia ſpirituali imago & ſimilitudo dei exprimitur: imago in forma accipitur, ſimilitudo in qualitate conſideratur. Diuinitas enim cõſiſtit in trinitate, cuius imaginem tenet anima, quæ habet memoriam, intellectũ, & voluntatem.

E In deo conſiſtunt omnes virtutes: cuius ſimilitudinẽ tenet anima, quæ capax eſt omnium virtutũ. Hæc Diony. Igitur dragma.ſ. homo ad imaginem dei factus: pro cuius requiſitione ſolicitatur diuina ſapientia & ſpõſa eius.ſ. mater noſtra eccleſia, pro cuius quoq; inuentione lætatur tota cœleſtis curia quãuis puſillus nõ eſt contemnẽdus: quia nõ vult pater cœleſtis vt pereat vnus de puſillis. Sententia autem huius parabolæ ſecundum Lucam, talis eſt in ſumma: Si mulier cum tãta diligẽtia dragmam perditam quærit, & de inuenta gaudet, & ad gratulandum amicas & vicinas cõuocat: multo fortius deus hominem perditum debet cum magna diligentia quærere, & de eius inuentione gaudere: & ſicut nullus debet murmurare contra mulierẽ quærẽtem dragmã perditam, ſic nullus debet murmurare contra dominum quærentẽ peccatores: ſiue eos alloquendo, ſiue cũ eis comedẽdo.

F *Sex notanda.* Vbi tamen ſecundum ſenſum myſticum, notantur ſex in ſpeciali. Primò, angelorum & hominum creatio: ibi, (quæ mulier habẽs dragmas decem.) ſecũdò, hominis creati præuaricatio: ibi, (& ſi perdiderit vnam.) Tertiò, filij dei ad quærendam dragmam perditã incarnatio: ibi, (nonne accendit lucernã.) Quartò, ipſius per Chriſti paſſionem inuentio: ibi, (& quærit diligenter donec inueniat.) Quintò, angelorũ ad cõgratulandum inuitatio: ibi, (& cũ inuenerit conuocat, &c.) Sextò, inuitationis ratio: ibi, (quia inueni dragmã quam perdideram.) Vnde ſecundum Greg. Qui ſignificatur per paſtorẽ, ipſe etiam ſignificatur per mulierem: ipſe enim deus, ipſe & dei ſapientia: dicitur autem mulier, quia cum dolore nos parit. Angelorũ verò & hominum naturam ad recognoſcendum ſe dominus condidit, & ad ſimilitudinem ſuam creauit. *Dragmæ decem.* Decẽ ergo dragmas habuit, quia nouem ſunt ordines angelorum: ſed vt compleretur electorum numerus, homo decimus eſt creatus. Et quia imago exprimitur in dragma: mulier dragmã perdidit, quãdo homo qui conditus ad imaginem dei fuerat, peccando a ſimilitudine ſui cõditoris receſsit. Quotidie adhuc iſta dragma perditur, vel in puluere diui-

 tiarum,

G tiarum, vel in luto luxuriæ, vel in diuerticulo erroris cuiuſcunq;. Accendit autem mulier lucernam, quia dei ſapientia apparens in carne, lumen deitatis accendit in teſta noſtræ mortalitatis ad quærendum hominem perditum, ad reducendum eum ad beatitudinem. Iſta verò lucerna accenſa refulſit miraculis, inflammauit dictis, illuminauit exemplis: collocatus.n. erat homo in obſcuris & vmbra mortis: vnde iſtam oportuit accendere lucernam. (Et euertit domum) conſcientiæ: quia mox vt eius diuinitas per carnē claruit, omnis ſe noſtra conſcientia concuſſit. (Et quærit diligenter,) diligenter enim quæritur quod intimè diligitur: ſic verò oſtendit Chriſtus dilectionem ſuā ad nos, vt animam ſuam pro noſtra redemptione poneret. *Queſtio dragmæ.* Vnde ſubditur (donec inueniat.) quia non deſtitit quærere donec inueniret quæſiuit .n. vſq; ad contumelias, vſq; ad minas, vſque ad *H* flagella, vſq; ad mortem, vſq; etiā ad inferna. Nec mirum ſi eam inuenit, quam vbiq; etiam vſq; ad inferna cū diuinitatis lucerna ardenti quæſiuit. Euerſa ergo domo inuenitur dragma, quia cùm perturbatur hominis conſcientia, reparatur in homine ſimilitudo creatoris, tunc enim conſueta relinquuntur vitia, vt reluceat imago conditoris, (& cùm inuenerit conuocat amicas & vicinas,) ſcilicet ſupernas virtutes, quæ amicæ ſunt, vt exequentes voluntatem ipſius: & vicinæ, quia ei per gratiam continuæ viſionis appropinquat: quas ad congaudendum inuitat, & gaudii participes facit, quia congaudent de peccatoribus ad eum conuerſis cùm deus de ſeipſo habet gaudium & angeli gaudeant in eo. Gaudent tamen etiam de conuerſione pœnitentium, quando illud quod præſtnauit impletur: nec illud gaudium eſt deo nouum, aut temporale, ſed æternum. angeli verò quibus effectus prædeſtinationis innoteſcit, *I* de noſtra conuerſione temporaliter gaudent. *Gaudii Chriſti cauſæ.* Chriſtus etiam gaudet ſuper conuerſione peccatoris, propter duo. Primò, quia per pœnitentiā ira ſua placatur. Secundo, quia pretium ſanguinis ſui in eo non fruſtratur. *Pati rurſus paratus Chriſtus.* Eſt autem tantum gaudium Chriſto de conuerſione peccatorum, q ſi non ſufficeret ſua paſsio rurſus pati & mori eſſet paratus. vnde beatus Dionyſius in epiſtola quadam ſcribit, q cum quidam infidelis hominem fidelem à fide auertiſſet, Carpus quidam vir magnæ ſanctitatis adeo moleſte hoc ferebat, vt vtrunq; igne comburi deum rogaret. cui circa noctis mediū apparuit Chriſtus in aere, cū multitudine angelorum, in terra verò apparuit fornax cum ſerpentibus accenſus, ad quam trahebatur illi duo homines. Carpo ergo petente ardenti deſiderio vt mitterentur in fornacem, & moleſtè ferente dilationem: ecce Chriſtus miſeratus deſcendebat à ſolio in terrā, & extenſis manibus homines illos eripuit: eleuataq; manu dixit Carpo, iterū percute me iam paratus ſum rurſum pati & mori pro hominibus ſaluandis. Et ſubiungit dominus concludendo, (ita dico vobis gaudium erit angelis dei,) qui ſunt vique. & omnes Chriſti, (ſuper vno peccatore pœnitentiam agente,) nam anima vitiorum laqueis capta & ſtricta, cùm ſe corrigit, & priora peccata relinquit, tam cœlicolas quàm chriſticolas hilares facit. *K* *Angelorū gaudium.* Vnde Ber. Deniq; gaudent in conuerſione & pœnitentia peccatorum, ſalutem hominum ſitientes, quia lachrymæ pœnitentium ſunt vinum eorum: hoc certè vinum lætificat cor hominis: hoc conſtat & angelos bibere cum lætitia. Hæc Ber. Et ſi angelis tantum gaudium eſt pro peccatore; qui propria peccata damnat: quantum eſt eis gaudium pro iuſto, qui aliorū peccata plangit? Conſidera hic quanta debet eſſe pœnitentia, vt per eam accendaris, nec torpeas: & totam domum, id eſt, mentem & conſcientiam euertas, vt dragmam vſq; ad nouiſſimum puluerem inquiras diligenter, non pigrè, nō morari donec inuenias. *Moraliter.* Moraliter mulier poteſt dici præſidens, tum propter fœcunditatem, tum propter pariendi difficultatem: *L* huius mulieris dragmæ ſunt animæ dei imagine inſignitæ: quarū ſi vnam perdiderit, debet accendere lucernam: ſcilicet orando, meditando, ſanctè viuendo: & vertere domum conſciētiæ peccatoris, feruore prædicationis, terrore comminationis: & quærere diligenter, donec inueniat: quod fit quando ad pœnitentiam reducit. *Filius Prodigus.* Tertiam quoq; de eodem & expreſsius addit parabolam: ſcilicet de filio prodigo, qui facultatibus conſumptis & perditis, ad patrem reuerſus ſuſceptus eſt ab eo & honoratus: quia homo nō ſolum eſt ouis chara paſtori; non ſolum dragma pretioſa mulieri, ſed viſceroſæ charitatis filius chariſsimus patri. Deus enim pater hominem ad imaginem & ſimilitudinē ſuam creauit, vt poſt angelos expreſsiori ſimilitudine præ cæteris creaturis filius dei dicatur. Ideo nullus quantumcunq; puſillus eſt contēnendus, cum ſit ſummi regis filius: præſertim *M* ille cui dedit fidem & gratiam, per quam eſt filius adoptionis. Et ſi poſt ſuſceptā fidem & gratiam, quæ ipſum ex dono dei contingebat, vixerit luxurioſè per culpam, gratiam perdendo, vel ſpiritualiter fornicatus fuerit, fidem deſerendo: adhuc non eſt contemnendus, adhuc a Chriſti & eccleſiæ gremio non eſt eijciendus: quia ſi pœnituerit, & humiliter redierit, adeſt deus pater miſerator & miſericors, qui non lætatur in perditione filiorum, & occurrit pœnitenti, & dat oſculum pietatis & amoris. In cuius receptione gaudet tota cœleſtis curia: qui enim mortuus fuerat infidelitate & culpa, viuit fide & gratia: & qui perierat errore, inuentus eſt Chriſto paſtore omnium requirente. Per hanc ergo parabolam datur intelligi benigna peccatorum a deo receptio. Ex quo ſecundum Lucam vult habere, q nullus debet indignari ſi benignè recipit peccatores. *Sex notanda.* In hac aūt parabola ſex tanguntur. Primò ſtatus naturæ, & vtriuſq; filii communis propagatio: ibi, (homo quidā habuit duos filios.) Secundò, lapſus culpæ, & adoleſcentioris a patre receſsio. ibi, (dixit adoleſcentior patri.) Tertiò, locus pœnitentiæ, & eiuſdem poſtmodum reuerſio: ibi. In

ſe

A ſe autem reuerſus.) Quartò, munus gratiæ, & reuerſi cius à patre benigna ſuſceptio: ibi, (cum autem adhuc longe eſſet.) Quintò, ſtimulus inuidiæ, & de eius iucunda ſuſceptione ſenioris indignatio: ibi, (erat aũt filius eius ſenior.) Sextò, vi-tus doctrinæ, & indignationis eius rationabilis ſedatio: ibi, (pater ergo illius.) Poteſt aũt hæc parabola exponi de populo Iudaico, & Gentili. Vel de innocente ſeu iuſto tepido, & de peccatore pœnitẽte deuoto. Iudaico in quã vel iuſto conquerente de domino, dante maiorem gratiam vel deuotionis feruorem Gẽtili, vel pœnitenti, quàm ſibi. (homo) ergo iſte de quo hic dicitur, Chriſtus eſt: qui habuit duos filios. i. duos populos. ſ. Iudaicum & Gentilem, qui ſunt filii dei quantum ad eius imaginẽ: vel eius filii ſunt oẽs Chriſtiani per eius baptiſmũ regenerati: quorũ tñ aliqui ſunt iuſti, & aliqui peccatores. (Et dixit adoleſcentior,) i. Gentilis populus: vnde & populus Iudaicus vocatur in Exodo filius dei primogenitus. Vel (adoleſcentior,) ideſt, peccator, qui iuuenis eſt moribus: & petiit a patre portionem ſuæ ſubſtantiæ, vt recederet a dei patris lege: & ageret pro libito voluntatis ſuæ, ac regeret ſe propria voluntate. (& diuiſit illis ſubſtantiam,) qui a dona ſua omnibus largitur, licet diuerſimode: & dimittit quemlibet agere ſecundum arbitrii libertatem. (Adoleſcentior verò filius profectus eſt in regionem longinquam:) non localiter, à deo patre cœleſti qui vbiq; eſt, recedẽs, ſed per multiplicationem peccati ſe a patre, & patria cœleſti elongans: (& ibi,) ſcilicet in regione peccati, (diſsipauit ſubſtantiam ſuam) per peccatum bona gratiæ perdendo, & bona naturæ peiorãdo: (viuendo luxurioſe) luxuria interiori, quę eſt fornicatio ſpiritualis, & maxime idolatria: & luxuria exteriori, quæ eſt fornicatio corporalis & manifeſta. Peccator ergo a patre ſuo C cœleſti recedit, quando mortaliter peccat: & tunc in regione longinqua eſt: quia longè eſt a peccatoribus ſalus: & talis luxurioſè conſumit ſuam ſubſtantiam, quando ſenſus ſuos, & vires conuertit ad malitiam: (& poſtquam cõſummaſſet,) ideſt, conſumpſiſſet (omnia) ornamenta naturæ, tam naturalia quàm gratuita: (facta eſt fames valida in regione illa,) quia in regione peccati fit manus defectus pabuli diuini: & fames bonorum operum atq; virtutũ: (& ipſe cœpit egere,) ſ. ſpiritualibus bonis & virtutibus eorum fonte relicto: nam exiſtens in mortali peccato fit egẽs omni ſpirituali bono: (& abiit,) ſ. profectu erroris, & de malo in peius ruendo, (& adhæſit vni ciuium regionis illius:) ſcilicet diabolo, qui eſt ciuis in regione vmbræ mortis: (& miſit illum in villam ſuã,) id eſt, cupiditatem mundanam, vel in peccatorum ſocietatẽ, in qua dominatur ſicut in propria villa: (vt paſceret porcos,) id eſt, vitia quæ fœtida ſunt & immunda: (& cupiebat implere ventrem) animæ ſ. affectum, (de ſiliquis,) ideſt, cibo porcorum, qui eſt carnalitas: (& nemo illi dabat,) ſcilicet ad ſacietatem: quia venter impiorum eſt inſatiabilis: dæmones. n. ad D hoc ſtudent, ne vnquam ſaturitas malorũ proueniat. (In ſe autem reuerſus,) id eſt, ad propriã conſcientiam, per rationis dictamen, a qua receſſerat ſequendo ſenſualitatem: homo enim in peccando extra ſe egreditur: quia limites rectæ rationis tranſgreditur: & ideo pœnitendo ad ſe reuertitur. Debet autẽ pœnitens, ſecundũ Gregorium, recognoſcere vbi fuit, quia in peccato: & ideo debet dolere. vbi erit, quia in iudicio: & ideo debet timere. vbi eſt, quia in miſeria: & ideo debet gemere. vbi non eſt, quia in gloria: & ideo debet ſuſpirare. (In ſe ergo reuerſus dixit,) pœnitendo de peccatis & dolendo: (Quanti mercenarii,) id eſt, deo ſeruientes pro mercede æterna (in domo patris mei,) id eſt, in eccleſia, ſeu congregatione iuſtorum, (abundant panibus) ſpiritualibus, ſcilicet verbi diuini, & eucharistiæ ſacramenti: & pluribus virtutibus & donis: (ego autẽ hic fame pereo:) E ideſt, penuria omnis boni, quo priuatum me ſentio. (Surgã) de luto culpæ, per infidelitatis vel peccati derelictionẽ: quia iacebat: (& ibo) per conatum bene operandi, & meliorationẽ vitæ: quia longè aberat. & (ad patrem meum) a quo receſſerã: quia ſub principe porcorum erat. (& dicam ei,) recognoſcendo culpam, & petendo veniã: (pater,) ſ. ex natura quam dediſti mihi, (peccaui,) ſcilicet male uiuendo (in cœlum,) id eſt, coram cœleſti curia. ſ. angelis ſanctis: & ideo multum debeo dolere & flere, quia eos contriſtaui. Specialiter peccator peccat in angelum cuſtodem ſuum, quia ſpreuit eius conſiliũ: (vel in cœlum,) quod. ſ. per culpã meam amiſi, & per meã negligentiam non quæſiui: (& coram te,) ſcilicet vidente & ſciente, id eſt, in ipſo conſcientiæ meæ cõclaui: vbi tu ſolus, qui iudex meus es penetrans oculis: & ideo multum debeo erubeſcere & timere, quia peccaui ante oculos iudicis cuncta cernentis. Hic F docetur modus confitendi, qui eſt ꝙ omne bonum attribuamus deo: quod notatur ibi, (pater) a quo. ſ. omne bonũ habemus: & omne malũ quod facimus attribuamus nobiſipſis, quod notatur ibi, (peccaui in cœlũ, & corã te. Iã nõ ſum dignus vocari filius tuus) quia a te recedens te contriſtaui: ſecundo, quia imaginẽ patris non honoraui: tertiò, quia ſubſtantiæ meæ prodigus extra diſciplinam vixi: quartò, quia ſeruum alterius, ſcilicet diaboli me feci: quintò, quia degener in moribus paſcendo porcos extiti: ſextò, quia ingratus te contempſi. (Fac me) per condignam ſatisfactionẽ, (ſicut vnum de mercenariis tuis). ſ. bonũ, qui ſeruit pro æternis: nõ malũ, qui ſeruit pro temporalibus. Quaſi diceret: Paratus ſum ammodo tibi ſatisfacere, & ſeruire ſpe mercedis æternę: mercenarius. n. laborat pro mercede. Ecce ergo poſt cõtritionẽ & confeſsionẽ, ſatiſfactionis oblatio: hæc eſt pœnitentia meditantis in confeſsione peccati, nondũ tamen agentis: poſtquã itaq; ad neceſſitatẽ famis peruenerat, in ſe reuerſus pœnitẽtiã agere incipiebat: quia neceſsitas ipſum cõpellebat. In quo notare poſſumus dei clementiã, quia etiã peccatores compellit agere pœni-

Iudaicus populus.

Exod. 4

Pſ. 118.

Mali inſaturabiles.

Pœnitenti cognoſcẽda.

Peccare in cęlum.

Indignitas peccatoris.

Ff 2 ten-

G tentiam. Intantum.n. noſtram ſalutem diligit, & quærit, q omnibus modis quibus poteſt nos attrahit: quoſdam per prædicationem, quoſdã per inſpirationem, quoſdã per beneficiorũ largitionem, quoſdã per flagellationẽ. Vnde dicit Beda: Prodigus iſte poſtquã in ſemet reuerſus diræ famis ſupplicia formidabat: velut iam ſeruus effectus etiam mercenarii ſtatum de mercede iam cogitans concupiſcit. Ad filii affectũ, qui omnia quæ patris ſunt ſua eſſe non ambigit, aſpirare nequaquam præſumit. ſed mercenarii ſtatum iam pro mercede ſeruiturus deſiderat. Hæc Bed. Diſtat autẽ inter mercenariũ, ſeruum, & filium. Seruus enim eſt, qui ſupplicia metuens ſolo timore pœnæ præſentis vel futuræ temperat ſe à vitiis, & declinat à malo. Mercenarius autem, qui cauſa mercedis & deſiderio regni cœleſtis obedit mandato, & cauet offenſas. Filius verò, qui ſeruat in hæredis, nõ

Mercenarius, ſeruus, & filius.

H pro lucro ſemit mercedis: ſed gratia ipſius boni & amore virtutum ſucceſſus, quicquid eſt illi contrarium, toto deteſtatur deſiderio. (Et ſurgens) implendo quod deliberauerat, (venit,) id eſt, venire cœpit, ſe ad pœnitentiam per bona opera diſponendo (ad patrem ſuũ,) eius gratiam requirendo. Eſt autem pater redeuntibus clemens. Nam ſequitur: (Cùm autẽ adhuc longè eſſet,) id eſt, attritus & motus ad pœnitendum. Non tamen perfectè contritus: ad quod requiritur gratia dei præuenientis: ideo ſubditur, (vidit illũ pater ipſius,) oculo clementiæ. vt dicit Chryſ. Senſit pater pœnitentiã: non expectauit recipere cõfeſsionis verba, ſed præuenit petitionem miſericorditer agens. Vnde ſubditur: (Et miſericordia motus eſt,) miſericorditer ei inſpirando motũ pœnitentiæ. (Et) velociter (accurrens,) ipſum præueniendo per miſericordiam inchoantem: (cecidit ſuper

I collum eius,) cum amoris amplexibus conſtringendo, per miſericordiam concomitantẽ: (oſculatus eſt eum,) dulciter ipſum ſibi perfectè reconciliando per gratiam ſubſequentẽ. Occurrit quippe deus pœnitenti per gratiam præuenientem, & recipit eum per clementiam omnia ſcelera dimittentem. Vnde Gregorius Niſſenus: Confeſsionis meditatio placauit ei patrem vt obuiam ei iret, & oſcula conferret. Vnde & Chryſ. Quid.n. eſt aliud quod occurrit, niſi quia nos peccatis impedientibus noſtra virtute ad eum peruenire non poteramus: ipſe autem potens ad inualidos peruenire, deſcendit? Oſculatur autẽ os eius per quod emiſſa de corde confeſsio pœnitentis exierat, quã pater lætus excipit. Incipit autem iam peccata confiteri. Vnde ſequitur: (dixit ei filius,) Pater peccaui in cœlum, & coram te: iam non ſum dignus vocari filius tuus.) quod intellige vt ſuprà: ſed hic iam non facit mentionem de ſtatu mercenarii: quia poſtquam ſuauiſsimũ oſculum recepit: extunc ſtatum mercenarii dedignatur: ſed vt dicit Beda: Pater occurrens non contentus minora concedere, vtroq; gradu ſine dilatione tranſcurſo priſtinæ filiorum reſtituit dignitati: nec iam de mercede conducto-

Occurſus dei.

K ris, ſed de hæreditate fecit cogitare parentis. (Dixit autem pater) ſcilicet deus, (ad ſeruos ſuos,) id eſt, apoſtolos & eccleſię miniſtros, quibus Chriſtus præcepit benignè recipere pœnitentes & confitentes. (Citò proferte ſtolam primam,) id eſt, citò proferendam & reſtituendã verè pœnitentibus innocentiã nuntiate & promittite: & (induite illum,) .i. oſtendite, & certificate illum induendum: (& date annulum,) .i. fidei ſignaculum docete dandum (in manu,) id eſt, in opere (eius) vt per opera fides clareſcat, & per fidẽ opera cõfirmentur: annulus.n. rotundus, cùm non habet principiũ neq; finẽ, ſignificat fidẽ æternæ trinitatis, quo fidelis anima deo deſponſatur: hunc annulũ debent miniſtri eccleſiæ in manu dare, docendo ipſum habendum in opere: fides.n. ſine operibus mortua eſt, & ſimiliter opus ſine fide non ſufficit: (& calciamenta,) .i. ſanctorum exempla, (in pedes eius:) .ſ. in intellectu & affectu. ſecũdum Chryſ. Ad non tangendum terrena, & ad corrigendum viam, vt per lubricum mundi iſtius

Stola prima.

Iac. 2.d

Calciamenta.

L iter, fixus & immaculatus incedat. (Et adducite vitulum ſaginatum,) .i. Chriſtum quem ſecũdum Chryſoſtomum, vitulũ nominat, propter hoſtiam & immolationem corporis immaculati. Saginatũ aũt dicitur, propter gratiarũ pinguedinẽ & plenitudinem: quia pinguis & optimus omni ſpirituali virtute inuẽtum eſt, vt pro totius mundi ſalute ſufficiat, (& occidite.) Hoc eſt ſecundum Aug. Mortẽ eius inſinuate: tunc .n. cuiq; occiditur, cùm credit occiſum. Hic ergo vitulus filio reuertenti adducitur & occiditur, qñ Chriſti paſſio Gentili populo & cuilibet peccatori prædicatur: aut qñ in ſacramento euchariſtiæ miniſtratur: hic vitulus ſemel occiſus eſt in re, ſed multoties in ſacramentali repræſentatione: quotidie verò immolatur credentiũ fide & prædicantium recordatione. (Et

Vitulus ſaginatus.

Vituli occiſio.

M manducemus & epulemur,) quia peccator verè pœnitens ad menſam Chriſti cũ aliis Chriſtianis recipitur: & non ſolum filius reuerſus reficitur, ſed etiam pater & ſerui eius: quia refectio dei & ſanctorũ eſt ſalus peccatorum: & ideo bene dicit pluraliter, (mãducemus & epulemur.) Vnde Ambr. Epulantem aũt inducit, cùm dicit epulemur: vt oſtenderet quoniã paternus eſt cibus ſalus noſtra: & patris eſt gaudium noſtrorũ redemptio peccatorum, (quia hic filius meus mortuus erat:) ſpiritualiter per infidelitatem, & mortẽ culpæ: (& reuixit) per fidem & vitam gratiæ. Vel mortuus erat, per ſeparationem a deo, tanquam à patre: & reuixit, reuertendo ad deum tanquam ad patrem ſuũ: quia ſecundum Auguſtinum, Vera mors, quam homines non timent, eſt ſeparatio animæ a deo: qui eſt vera vita animarum: (perierat) .ſ. recedendo a conſortio ſanctorum, quaſi a fratre (& inuentus eſt) quia matri eccleſiæ reſtitutus per baptiſmum, vel pœnitentiam. Et nota hic circa receptionem peccatoris, quòd pater de cœlis recipit pœnitentem velociter: quod notatur cum dicitur (accurrens cecidit ſuper collum eius:) quia deus pronus

Mors vera.

Recipiẽdi peccatoris modus.

A nus eſt ad miſerendum, & tardus ad puniendũ cuius natura & proprietas eſt miſereri & parcere: ſecundò recipit dulciter, reconciliãdo eũ per gratiã ſibi: ideo dicitur, (cecidit ſuper collum eius:) tertio recipit honorabiliter, dando (ſtolam primam,) id eſt reſtituendo innocentiã quã in baptiſmo induerat, ſed per peccatũ perdiderat: (& annulum in manu eius:) id eſt gratiã bene operandi: quia non ſufficit habere innocentiã, niſi fiant opera bona: ſed quia in operando ſæpe aduerſa occurrunt: ideo ſubditur (& calciamenta in pedes eius,) id eſt cõſtãtiã contra aduerſa: quartò recipit lætanter. Vnde dicit, (manducemus & epulemur:) deus, n. ipſi pœnitẽti cõſolationes & dulcedines iniũdit, & in conuerſione peccatoris ipſe deus & angeli, & oẽs ſancti gaudent. (Erat autem filius eius ſenior in agro,) id eſt Iudaicus populus in cultu vnius dei occupatus erat, legem obſer-

B uãdo, vel Chriſtianus in iuſtitia perſeuerans remiſsè tamen operando. (Et cũ veniret & appropinquaret domui:) .ſ. eccleſiæ: (audiuit ſymphoniam & chorum,) .ſ. pœnitentes deum laudantes, & in domino gaudẽdo epulãtes: (interrogauit vnum de ſeruis, quæ hæc eſſent,) .ſ. feſta eccleſiæ vel gaudia. (Iſte dixit illi:) Frater tuus,) id eſt Gentilis populus, vel peccator (venit,) .ſ. ad fidem & pœnitentiam: (& occidit pater tuus,) id eſt deus qui eſt pater omnium per creationem (vitulum ſaginatum,) id eſt Chriſtum: quod intellige (vt ſuprà dictum eſt) (quia ſaluum ipſum recepit,) .ſ. Gentilem populum: peccatorem. Indignatus eſt autem frater ſenior: talis enim aliquando miratur ꝙ deus reſpicit magis peccatorem conuerſum, dando ei virtutem fortius operandi: & talis admiratio poteſt dici indignatio largè loquendo: inquan-

Indignatio ſenioris

C tum talis non videtur dignus tanto bono, & nolebat introire. ſ. ad conuiuium, id eſt, in eccleſiam, vel peccatorum communionem, propter indignationem. Pater ergo illius, ſcilicet deus volens pacificare & amouere hanc admirationem, ſeu indignationem, & cupiens hunc ſaluare: Vult enim omnes homines ſaluos fieri: egreſſus ſcilicet de domo ſynagogæ in eccleſiam vel de rigore iuſtitię ad miſericordiam: cœpit rogare illum, per ſe, ſcilicet interna inſpiratione: & per ſuos vicarios, ſcilicet apoſtolica prædicatione, & aliorum eruditione: oſtendens iuſto ꝙ hoc nõ prouenit ex parte veteris peccatoris pœnitentiæ ſed ex infinita bonitate dei conferentis, ſecundum ſua vera iudicia facultatem omnium tranſcendentia: & ꝙ quicquid operatur iuſtè ſit: licet hominibus aliquando aliter videatur: (at ille reſpondens dixit patri ſuo) indignationis ſuæ cauſam oſtẽdendo: (ecce tot annis ſeruio tibi,) ſcilicet legis iuſtitiam ſectando, vel pro te mala ſuſtinendo, & bona faciendo: (& nunquam mandatum tuum præterijui,) quod ſcilicet eſt de vno deo colendo, vel a iuſtitia incepta recedendo: (& nunquam dediſti mihi hœdum,) quia omnia beneficia veteris legis modica ſunt & quaſi nullius reputationis (reſpectu beneficiorum nouæ legis, (vt cũ amicis meis epularer:) .ſ. cum prophetis, patriarchis, & angelis: vel hœdum, id eſt tantam peccatorum exprobrationem & abhominationem: vt epularer per devotionis feruorem. (Sed poſtquam hic filius tuus venit, qui deuorauit ſubſtantiam ſuã .ſ. tẽporalẽ & ſpiritualẽ (cũ meretricibus,) id eſt cũ carnalibus vitiis & ſpiritualibus: (occidiſti ei vitulũ ſaginatũ,) .ſ. Chriſtũ vel dediſti ei magnæ deuotionis pinguedinẽ quaſi diceret, ſecundũ ordinationẽ tuã hoc ſuit. (At ipſe,) .ſ. pater (dixit illi,) ſcilicet filio ſuo ſeniori, tanquam pius pater ipſum placere volens. (Fili tu ſemper mecũ es,) ſcilicet per legis obſeruantiã vel per iuſtitiæ cuſtodiam: (& omnia mea tua ſunt,) ſcilicet bona gratiæ in rẽ, & bona gloriæ in ſpe: quaſi diceret, tanquãm iure hæreditario per debitum remunerationis tibi omnia

Iudicia dei.

mea debentur. (Epulari aũt & gaudere oportebat, quia frater tuus hic,) .ſ. vnde cõgaudere debees, nõ indignari, (mortuus fuerat,) .ſ. per

E priuationẽ fidei, quæ eſt animæ vita: vel per amiſsionẽ innocentiæ & iuſtitiæ: (& reuixit,) per ſuſceptionẽ fidei, & recuperationẽ innocẽtię. (perierat) propter morũ amiſsionẽ. (& inuentus eſt,) quia reditus matri eccleſiæ ꝓpter emendationẽ. Monet eũ gaudere: quia in hoc apparet optime bonitas hominis, quando. ſ. libenter videt emendationẽ & correctionẽ fratris. Vnde Aug. Nihil ita probat ſpiritualẽ virũ ſicut peccati alieni curatio: cũ liberationẽ potius, quã inſultationẽ: potius auxilia, quã conuitia meditatur: & quantũ facultas tribuit, ſuſcipit. Vbi Chryſoſtomus: Hæc ergo parabola ad hoc eſt compoſita, quòd peccatores non diffidant reuerti: ſcientes quòd magna conſequentur vnde introducit alios turbatos in eorum bonis: non vt iudicet eos liuore tabeſcentes, ſed tanto decore honoratos redeuntes vt etiã inuidioſi poſsint aliis fieri. Hæc Chryſo. vnde Dyoniſius: Verè optimus, & ſuperoptimus Ieſus Chriſtus, qui & redeuntibus amabilem ſe exhibet: accedentibus quoque occurrit & obuiat: & totus totos amplectens ſalutat: & in humeros tollit, quos vix ab errore cõuertit, nec de prioribus illos accuſat: ſed diem feſtum agit, & amicos conuocat, & vt ſit omnium lætantium habitudo. optimos quoque angelos in lętitiam ſuſcitat. Hęc Dyoniſius. Quotidie deus filium recipit reuertentem, dum quemlibet peccatorem recipit pœnitentem: & alia ſupradicta circa eum facit, dum gratiam in baptiſmo receperat, & per culpam perdiderat, iterum illi reddidit. Igitur non debemus fratrem noſtrum peccatorem contemnere, vel derelinquere; ſed reuertentem dulciter recipere: ac charitatem circa eum oſtendere, & benignè tractare: vel ſaluator noſter iratus nos peccatores meritò contemnat, vt iuſtè derelinquat: conſidera nunc quantum operatur pœnitentia, & quanta ſit circa pœnitentes dei miſericordia. Vnde Bernardus: O felix pœnitentium humilitas: o bona ſpes confitentium, quam facilè vincis inuincibilẽ, quã cito

Spiritualis approbatio.

Bonitas Chriſti.

F

Peccatores non cõtẽnendi, ſed corrigẽdi.

Pœnitẽtiũ vis.

 tremebun-

G tremebundum iudicem conuertis in piiſsimū patrem. Et iterum: O quæ & qualis & quanta eſt miſericordia dei, quę peccatorem conuerſum non minus diligit, quam eum qui nullam peccati maculam contraxit. Hęc Bernar. Tres igitur parabolæ vno fine claudūtur. de quibus Ambr. ſic loquitur: Non otioſè ſanctus Lucas ex ordine tres parabolas poſuit. Ouis quæ perierat, & inuenta eſt. dragma quæ perierat, & inuenta eſt: filius qui erat mortuus, & reuixit: vt triplici medio prouocati vulnera noſtra curemus. Spartum. n. triplex non corrumpetur. qui ſunt iſti? pater, paſtor, mulier. Nōne deus, pater. Chriſtus, paſtor. Mulier, eccleſia: Chriſtus te in corpore ſuo reuehit, qui tua in ſe peccata ſuſcepit: quærit eccleſia, recipit pater: quaſi paſtor reuehit, quaſi mulier inquirit, quaſi pater veſtit: prima miſericordia, ſecunda ſuffragatio, tertia recōciliatio. Singula ſingulis quadrant.
H Redemptor ſubuenit, etiam ſuffragatur, autor reconciliatur. Eadem diuinæ operis miſericordia: ſed diuerſa pro meritis noſtris gratia. Ouis a paſtore laſſa reuocatur: dragma quæ perierat inuenitur: ad patrem filius ſuis veſtigiis redit, & plena condemnati erroris regreditur pœnitentia. Oues ſumus, oremus vt ſuper aquā refectionis nos collocare dignetur. Oues in-

Oues ſumus.

quā ſumus, paſcua petamus: dragma ſumus, habeamus pretium: filii ſumus, ad patrē redire feſtinemus: nec vereare ne te reiiciat. Non. n. delectatur deus in perditione viuorum. Iam occurrens venienti tibi cadet ſuper collum, dominus erigit elīſos. Oſculum dabit, quod eſt pignus amoris: ſtolam, annulū, calciamenta proferri iubebit. Tu adhuc iniuriā metuis, Ille reſtituit dignitatem. Tu ſupplicium vereris, ille oſculum defert: tu conuitium times, adornat ille conuiuium: facilè reconciliatur, quādo intentè rogatur. Et ideo diſcamus, qualis pater obſecratione ſit ambiendus.
I Pater, inquit, quam miſericors, quam pius, qui nec offenſus patriū dedignatur nomen audire: (pater,) inquit, peccaui in cœlum & coram te.) Hęc eſt prima cōfeſsio apud autorem naturæ: apud ſolem miſericordiæ, arbitrum culpæ. Sed & deus nouit omnia: vocem tamen tuæ confeſsionis expe-

Ro. 10.

ctat. Ore enim confeſsio fit ad ſalutem. Confitere magis vt interueniat pro te Chriſtus, quem aduocatum habemus apud patrem: roget eccleſia, illachrymet populus: nec vereare ne nō impetres: aduocatus ſpondet veniam: patronus promittit gratiam: recōciliationem tibi paternæ pietatis pollicetur aſſertor: crede, quia veritas eſt: acquieſce, quia virtus eſt: habet cauſam vt pro te interueniat, pro te gratis mortuus ſit. Habet & cauſam ignoſcendi pater, quia quod vult filius, vult pater. Occurrit tibi: quia

Occurſus dei.

audit te intra mentis ſecreta tractantē. Et cùm adhuc longè ſis videt & accurrit: videt in pectore tuo, accurrit, ne quis impediat complectitur quoq;. In occurſu præſentia eſt, in amplexu clementia, & quaſi quidā patrii amoris affectus: ſupra collū cadit, vt iacentē erigat, vt oneratū peccatis atq; in terrena defluxū reflectat ad cœlū in quo ſuū quærat autorē. Cadit
K in collū tuū Chriſtus, vt ceruicem iugo exuat ſeruitutis, & collo tuo iugum ſuaue ſuſpendat. Hæc Ambr. cōſidera nunc ex pręmiſsis, quàm multis modis inducit nos deus: vt puſillos & humiles diligamus, nec aliquē ex his contēnamus: ſed ſalutem eorum cum diligentia quæramus. Vnde Chryſ. Vides per quot inducit nos ad viilium fratrum diligentiam, ne vtiq; contēnamus tales animas. Etenim hæc omnia dicta ſunt propter hoc: omnia ergo ſunt tolerabilia propter ſalutem fratris. Ita. n. ſtudioſiſsimum quid deo eſt anima, vt neq; proprio filio ſuo pepercerit: ideo rogo mane apparente confeſtim exeuntes à domo, hanc vnam intentionē habeamus, & idē ad oēs ſtudium, vt eū qui periclitatur eripiamus. nō dico hoc ſolum ſenſibile periculum, ſed id quod eſt animæ. i. a diabolo hominibus infertur. Hæc Chryſoſtomus.

Animæ apud deū precium.

ORATIO. L

Veni domine Ieſu, quære ſeruum tuum: veni paſtor bone, quęre errantem & laſſam ouē tuam: veni ſponſa matris eccleſiæ, quære drachmā perditam: veni pater miſericordiæ, recipe filium prodigum ad te reuertentem. Veni non cum virga ſed cum charitate, & ſpiritus manſuetudine: veni ergo domine, quia ſolus es qui poſsis errantem reuocare, perditum inuenire, profugum recōciliare: veni vt facias ſalutem in terris, gaudium in cœlis: & conuerte me ad te, & da mihi veram & perfectam pœnitentiam agere, vt ſim angelis occaſio lætitiæ domine deus ſalutis meæ. Amen.

De modo correptionis fraternæ, & de dimittendo fratri ſeptuagieſſepties.
Caput 8.

M

Math. 8

ET quia deus gaudet de peccatore conuerſo, conſequenter dat modum reducendi peccatorem ad ouile dominicum: & quomodo pereunti per culpam, ſuccurratur per correptionem fraternam. Circa hanc verò correptionem fraternā eſt ſciendum quòd corripere peccantem præceptum eſt affirmatiuum: & eſt omnium in omnes, quia ſecundum gloſam, ita peccat qui fratrem ſuum peccare videt & tacet: ſicut qui peccanti non indulget. Iſta enim correptio ordinatur ad emendationem fratris peccantis: & ideo eſt actus charitatis: & pertinet ad omnes, quia vt dicitur in eccleſiaſtico: Vnicuique mandauit deus de proximo: & ideo ſicut quilibet tenetur proximum ex charitate diligere: ita tenetur defectus eius charitatiuè ad emendationem eius corrigere. Plus tamen ad hoc ligantur prælati quam alii: quia prælati ex zelo charitatis, & ex officio prælationis: ſed alii tantum ex zelo charitatis. Item prælati habent corripere verbo & flagello, alii tantum verbo. Et cùm ſit præceptum affirmatiuū, ligat ſemper, ſed non ad ſemper exequendū: ſed pro loco & tempore, quã licet & expedit:

Correptio fraterna.

Eccleſ. 17.

Corripiendi forma.

Præcepti affirmatiuū obligatio.

pedit:

A pedit:& homo credit quòd correptio ſit vtilis apud illum quem corrigere intendit. Sunt aũt quinque caſus in quibus abſoluitur homo ab iſto præcepto. Primus eſt, cùm non ſit aliqua ſpes correctionis. Vnde Hieronymus: Fruſtra niti,& nihil quàm odium quærere, extremæ dementiæ eſt. Secũdus, cùm timetur defectus probationis,& criminaliter agitur: vbi .ſ. actor ad talionem, ſi in probatione deficiat, obligatur. Tertius, cùm prælato tanquam iudici notum eſt factum: quia ille notorius eſt, vel conuictus. Quartus, cùm meliori operi, vel ad minus æquè bono vacat, ſicut monachi facere debẽt. Quintus, cùm multitudo vel poteſtas eſt in culpa: vbi correptio plus noceret eccleſiæ, quam prodeſſet. Vnde eſt verſus: Non ſpes, nõ teſtis, plebs, præſul ſcit, monachus ſum. Oſtendit ergo hic debitum modũ correptionis huius, & quis ordo in proceſſu eius ſit ſeruandus. Quia pecca-

Caſus quibus nõ tenemur corripere.

B tũ fratris aut eſt tibi ſoli cognitũ, aut alijs paucis eſt notũ, aut eſt publicũ. Si tu ſolus ſcis, nõ vt deus per confeſſionẽ, ſed vt homo per certã cognitionẽ: debes ipſum corrigere amicabiliter, ſecretè, & ſeorſum. vnde dicit: (ſi peccauerit in te,) id eſt, ſecundum Aug. te ſciente (frater tuus,) ſcilicet proximus (corripe) & increpa (eum,) dulciter & charitatiuè monendo, ſecretè (inter te & ipſum ſolũ,) vt nõ deducatur in publicum, quod eſt occultũ: vt ſic ſis emẽdator, non criminis proditor intendens correctionẽ, parcẽs pudori: ne ſi publicè correptus ſemel pudorem aut verecũdiã amiſerit, in peccato permaneat: & pertinacior effectus difficile emendabilis maneat: forte enim præ verecũdia incipiet defendere peccatum ſuum: & quẽ vis facere correctiorem, facis peiorem. Peccat ergo frater in illos quibus ſcientibus peccat: quia quantum in eo eſt, exemplum corrumpit,

Peccare in te.

C quos teſtes ſuæ iniquitatis efficit. Corripe, inquã, eũ: non laudes, adulando: non occidas, conuitiando: non ſileas, verecundando non negligas, pigritando: non diſſimules, inimicitias vel dãna temporalia metuendo: nõ iuues, obſequiũ præſtando. Vnde dicit Seneca: Amici vitia ſi feras, facis tua. Bis peccas, cũ peccanti obſequiũ accõmodas. Hæc Seneca. (Et ſi te audierit) pœnitendo, & a peccato ceſſando, (lucratus eris illum) animã eius ſaluando, & eius reuocatio cedet tibi in lucrũ ſpirituale. ſ. ſalutis animæ tuæ quia (vt dicit Hiero.) per ſalutem alterius, nobis quoq; acquiritur ſalus. Et certè libenter, ac patienter debet quis recipere correptionẽ, propter animæ ſuæ vtilitatẽ. Vnde Seneca. Moneberis libenter, & reprehenderis patienter: ſi meritò obiurgauit te aliquis, ſcito quia profuit: & ſi immeritò, ſcito quia prodeſſe voluit. Nõ acerba, ſed blanda verba timeas. Hæc Seneca. (Si autem te nõ audierit,) taceas & ceſſes donec aliã viã procedẽdi habeas. Alia aũt via poteſt haberi dupliciter: quia illud peccatũ aut eſt iterabile, aut nõ. Si ſit iterabile: debes aliquibus bonis qui velint prodeſſe aliquid dicere, per quod poſſunt eum deprehendere, vt tecum poſsint eum corripere. Si aũt non ſit iterabile: nihilominus

Corripiendus peccator.

Monitor audiẽdus.

Alia via corripiendi.

D coram talibus potes eum corripere vt de illo pœniteat, & de ſimili ſibi timeat: nec es proditor fraterni criminis, ſicut dicit Augu. Si ergo per primã viã peccator non emendatur. (adhibe tecũ vnũ vel duos:) itaq; quòd (ſecundũ Hier.) cum peccator non audit corripientẽ in ſecreto, primò debet adhiberi vnus, qui (ſecundum Aug.) vult prodeſſe non obeſſe: (quòd ſi nec illum audierit, adhibeatur & tertius,) vel corrigẽdi ſtudio: vt ſcilicet aut admonitione, aut pudore corrigatur. Vel conueniendi eum ſub teſtibus, vt de peccato conuincatur. vel ſecundum gloſam: Si dixeris non eſſe peccatum, probent cõtrarium: (vt in ore duorum vel trium, ſtet omne verbum.) Si ergo peccatum omnino eſt occultum, tunc frater corripiatur occultè. Si aũt eſt publicum, tunc debet corripi publicè: quia tunc nõ ſolum opus eſt, vt ipſe emendetur: ſed & alij quos ſcãdalizauit in ipſa punitione ædificentur, & eius exemplo alij timeant, & à

E malis coerceantur. Et ſi non proſit ſecunda via: addit dominus tertiã, quæ habet vim coactiuã, dicens: (quòd ſi eos,) ſ. tecum corripientes & commonentes (non audierit,) ſe corrigendo: (dic eccleſiæ,) id eſt prælato per denuntiationem publicam, ſibi intimando: vt qui prius eras corrector, propter eius pertinaciam fias accuſator: & tũc ſunt teſtes inducendi ad facti probationem, qui prius fuerant inducti ad fratris ſecretam admonitionem: vt qui emẽdari noluit correctione fraterna, in iudicio cõuictus coerceatur à malitia. Quem autem non potes corripiendo, aut monendo, vel accuſando conuertere: ſtudeas ſaltem orando acquirere: deinde ad pœnã peccantis publicè procedit dicens: (Si autem & eccleſiam non audierit:) præceptũ prælati contemnendo, (ſit tibi ſicut Ethnicus & publicanus,) in numero fratrum non compu-

F tandus: id eſt, ſeparetur a communione fideliũ per excomunicationem & cenſurã eccleſiaſticam: & deuita eũ tanquam hæreticum & excõmunicatum: vt vel ſaltem pudore corrigatur, & opprobrijs ſaluetur. Ethnicus dicitur Gentilis, ethnos, enim Græcè: gens eſt Latinè. Publicanus dicitur, qui lucra ſeculi ſectatur per fraudem, furta, & periuria: vel qui publicanorum exactor eſt vectigalium. Proponuntur autem iſti in exemplum: quia apud Iudæos, quaſi excõmunicati habentur, nõ enim eis coutuntur: & in hoc culpa eius & pertinacia, magis deteſtabilis oſtenditur. Deteſtabilior enim eſt in eodem genere peccati, & paribus alijs circunſtantijs, qui ſub nomine fidelis agit opera infidelium, quàm qui apertè Gentiles ſunt. Nec tamen ideo negligenda eſt ſalus eius. Nã & ipſorum Gentilium & Publicanorũ ſalutẽ ſemper inquirimus. Prima ergo correptio, eſt amoris: ſecũda, timoris: tertia, pudoris: quia primò frater reuocandus eſt amore: & ſi hoc non proficit, reuocandus eſt timore: & ſi hoc non ſufficit, reuocandus eſt pudore. Sanè prædictus ordo fraternæ correptionis, intelligitur tantũ de criminalibus. Solent autem clauſtrales ſe in ſuis capitulis accuſare, non præmiſſa admonitione:

Ethnicus. Publicanus.

Correptionis triplices differentiæ.

Accuſãdi ſe forma.

G nonnec cauet tñ accuſans, ne hoc ad infaman-
dũ, ſed ad corrigendũ faciat. quia aliter grauiter peccaret. Et iſte is eſt qui ſeipſum accuſat,
& excuſationem aliunde non expectat. Et ne
quis ſuperbus ſequeſtrationem, vel excõicationem talẽ contemneret. poteſtatem tribuit apoſtolis, vt ſciant qui à talibus damnantur eorũ
ſententiã non contẽnendã. quia robur & firmitatẽ habet à deo cõfirmante in cœlo, quod minister eius facit in terra. Vnde dicit. (Amen dico vobis, quæcunq; ligaueritis ſuper terrã,) i.
in eccleſia militante, ab ea excludendo. (erunt
ligata & in cœlo,) i. in eccleſia triumphante:
quia talis ſententia confirmabitur diuino iudicio. (& quæcunq; ſolueritis ſuper terrã, vocando ad eccleſiæ vnitatẽ: (erunt ſoluta & in cœlo,) per diuinã approbationẽ. ac ſic dicat, Sententia veſtra firma ſtabit in abijciendo contumacem, & in recipiẽdo pœnitentẽ: adhibita tñ
debita diligentia in ferendo ſententiã. Siue aũt
iuſte, ſiue iniuſte proferatur: ſemper ſententia
paſtoris timenda eſt, ne forte culpa quæ nõ fit
ex opere, fiat ex elatione. Hoc dicit ad commẽdationem autoritatis eccleſiæ, & ad terrorem
peccatorum: vt coerceantur à malis, & pœniteant de commiſſis. quãdo audiũt ꝙ hic in terra propter culpam ligati, ligamur & in cœlis.
Quod verò hic generaliter omnibus dicitur,
dictũ fuit ſupra Petro ſingulariter: in quo tñ
omnes intelliguntur. Deinde vt peccatores nõ
contẽnant pœnã qua ab eccleſia excluduntur,
ponit duo cõmoda ex vnitate & cõmunione
eccleſiæ. quibus ab eccleſia præciſi, & excõmunicati, priuatur. Primũ tangit, cũ dicit, (Si duo
ex vobis conſenſerint,) in bono: per vnionẽ fidei, & nexũ charitatis, (ſuper terrã,) vbi eſt opportunitas merendi, vel demerendi, & de alijs
iudicandi: (de omni re quãcunq; petierint,) cũ
fide & ſine hæſitatione, (fiet illis:) merito vnitatis (a patre meo) cœleſti. Semper ergo orantes exaudiuntur, cõcurrentibus conditionibus
adhoc requiſitis: vt. ſ. orẽt pro ſe, ac pie, & perſeuerãter, & petãt expedientia ſcilicet ad ſalutem pertinentia, ac dei ordinationi conuenientia: & ſi digni ſunt ipſi qui petunt. Et ideo
ſi non exaudiuntur, ideo fit quia in aliquo horum deficiunt. Sæpe etiam pro alijs exaudiuntur: etſi non oratio eorũ in ſinũ eorũ conuertetur. Vbi Origenes: Et iſta eſt etiam cauſa, propter quã non exaudimur orantes: quia non cõſentimus nobis per omnia ſuper terrã, neq; dogmate, neq; conuerſatione. Sæpe. n. in muſicis,
niſi fuerit conuenientia vocũ, non delectat audientẽ: ſic in eccleſia, niſi conſenſum habuerit,
non delectatur deus in ea, nec audit voces eorum. Vbi & Hiero. Poſſumus aũt & hoc ſpiritualiter intelligere: ꝙ niſi ſpiritus & anima
corpusq; conſenſerint, & non intra ſe bellum
diuerſarũ habuerint volũtatũ, de omni re quã
petierint impetrent à patre. Nulli dubium eſt
quin bonarum rerũ poſtulatio ſit, vbi corpus
vult habere ea quæ ſpiritus. Hæc Hiero. Secundũ commodũ eſt quia (vbi duo vel tres,) multo magis vbi plures, (cõgregati fuerint,) i. vniti per fidem & charitatẽ non diuiſi, per diſcordiam & diſſenſionem: non diſperſi, per terrenarum rerum concupiſcentiã: non ſegregati,
per ſingularitatem (in nomine meo,) i. ad ſalutem propriã, vel alienam quærendã, ad gloriã nominis mei manifeſtãdã. Vnde Rabanus:
In nomine domini congregati ſunt qui ipſius
gloriã æmulantur: ipſius ſpiritu feruent: ipſum
in omnibus & per omnia fidei oculis & mũdo
corde nõ deſinunt intueri. (Ib. ſum in medio
eorũ:) fauens eis, & acquieſcens bonæ voluntati & petitioni eorum, ac iuuãs eos in omnibus.
Ipſe. n. qui eſt pax & charitas, ac ſummũ & cõmune bonum ſedem atq; habitationem ſibi in
bonis atq; pacificis collocauit: qui cũ patre cœleſti vnus deus, quæ iuſte petunt in fide & gratia congregati, concedit & facit. Vbi Chryſo.
Non dicit ſimpliciter, vbi congregati fuerint:
ſed addit, in nomine meo: quaſi dicat. Si quis
propter me, principalem amicitiæ cauſam ad
proximum habuerit, cum eo ero: & ſic in alijs
virtuoſus erit. Vbi & Rabanus: Amat medium
mediator dei & hominum, qui in medio eorum inuentus eſt. medius iuit ad baptiſmum:
medius pependit in cruce: reſurgens quoq; ſtetit in medio diſcipulorum: medius quoq; ad iudicium veniens, ſeparabit agnos ab hœdis. Hæc
Rabanus. Ecce præmiũ concordiæ, ad quã totus iſte ſermo vocat. Vnde Hiero. Omnis ſuperior ſermo nos ad concordiã prouocauerat,
igitur & præmiũ pollicetur, vt ſolicitius feſtinemus ad pacẽ, cũ ſe dicat inter duos vel tres
medium fore. Hæc Hiero. Conſidera nũc quantã charitatẽ & diligentiã circa proximũ oſtendere, debemus, vt ipſum ab errore reuocemus.
Non eſt enim maior charitas, quam fratrẽ peccantem corripere, & pro eo mori. Sed heu in
paucis vera charitas & dilectio, quæ propter
Chriſtum eſt, experitur: & in multis dilectio
& amicitia ficta reperitur. Vnde hic ait Chryſ.
Plures videmus alias habentes amicitiæ occaſiones, hic enim quãdo diligitur diligit: ille autem quoniam honoratus eſt, ille autem quoniam in alio quodam negotio ſeculari fuit vtilis, ille autem propter aliud tale: propter autẽ
Chriſtum difficile eſt inuenire aliquem proprie, & vt oportet, diligere eum proximũ quẽ
diligit: ſed omnia perſcrutantes, inuenimus
apud multos amicitias poeticas, & fictitias, magis quam hoc. Hæc Chryſ. Quia verò dominus
ſuprà loquens de correctione fraterna, induxit vt peccanti & pœnitẽti remittatur iniuria:
ne dubitetur de numero, quærit Petrus caput
diſcipulorum quoties fratri peccanti ſit remittendum: & petit ſi ſufficiat ad ſalutem dimittere ſepties peccanti in eum. Cui interrogationi
benignus & miſericors dominus reſpondit, ꝙ
(non ſolum ſepties, ſed ſeptuagieſſepties) remittendum ſit. ſecundum Auguſtinum: Solet per
ſeptem cuiuslibet rei, aut temporis vniuerſitas
iudicari. vnde in Pſalmo canitur: Septies in
die laudem dixi tibi: nihil aliud eſt, quam ſemper laus eius in ore meo. Vndenarius verò trãſgreſſionem ſignificat: quia vbi tranſgreditur

dena-

Marginal notes, left: Sententia paſtoris. — H — Excõicatio etiam iniuſta timẽda — Cõionis commoda. — I — Exaudiri orantes.

Marginal notes, right: K — Congregati in nomine domini — L — Mediũ amat dominus. — M — Quoties rem ttẽdum ſit. — Septenarius. — Pſ. 118. — Pſal. 33. — Vndenarius.

A denariū, in quo decalogus cōſiſtit, ad vndenariū vadit tranſgreſſio aūt peccatum eſt. Omnē ergo tranſgreſſionem & iniuriam, ac omnia peccata intelligi & dimitti voluit, quando ſeptuagieſſeptier dixit: quod ex numero vniuerſitatis, & numero tranſgreſſionis, id eſt, ex ſeptē & vndecim cōpoſitū eſt: quia ſi vndecim ducas ſeptíes, fiūt ſeptuagieſſepties. Vel ponit hic numerus determinatus pro indeterminato: ac ſi ſecundū eūdem Auguſtinum, diceret: Toties quoties hoc eſt omnino quotieſcunq; peccauerit, toties dimittas. Ille verò numerus potius ponitur, quàm aliquis alius: quia ab Adam vſque ad Chriſtum fuerunt ſeptuaginta ſeptem generationes: & ideo ſicut Chriſtus totius humani generis deleuit culpas: ſic & homo oēs ſuas debet dimittere iniurias. Si enim Chriſtus millia peccatorum inuenit, & tamē omnia donauit: noli ſubducere miſericordiam. Vnde ſecundum Chryſoſtomum, cùm dicit, Septuagieſ

Septuagieſſepties.

Generatiōes ab adā vſq; ad Chriſtū 77.

B ſepties: non numerum certum & determinatū ponit: ſed quaſi infinitū, quod continuè & ſemper eſt, ſignificauit. Et ſecundum Hieronymū: Septuagieſſepties accipitur pro ſeptieſſeptuaginta vel ſeptuagieſſeptem, id eſt quadringentiſnonaginta vicibus, vt toties peccanti fratri dimittas in die, quoties ille in die peccare non poterit. vel quoties peccauerit: vt nō ſit modus in te, nec numerus in remittendo, ſed ſemper dimittas. Et ſic prima expoſitio refertur ad omnem iniuriam, ſecūda ad omne tempus. Vnde Beda: Septenario numero non veniæ dādæ terminus ponitur: ſed vel omnia peccata dimittenda, vel ſemper pœnitenti dimittendum præcipitur. Solet enim ſæpe per ſeptem cuiuslibet rei, aut temporis, vniuerſitas indicari. Et iterū: Cautè intuendum eſt, quia non paſſim peccanti: ſed pœnitentiam agenti dimittere iubemur: Et primò quidem peccantem miſericorditer

Septenarius.

Pœnitēti remittendum ſolum.

C increpare, vt ſit cui poſtmodū habeamus iuſtè dimittere. Qui ergo videns fratrē peccare tacuerit: nō minus dominici præcepti tranſgreſſor eſt, quàm is qui eidem pœnitenti veniam dare noluerit: quia qui dixit, Si pœnituerit, dimitte præmiſit, Si peccauerit, increpa. Itaq; venia fratri poſt increpationem largiendā eſt, ſed illi vtiq; qui pœnitendo ab errore conuertitur: ne vel difficilis venia, vel remiſſa ſit indulgentia. Hæc Beda. Peccantem itaq; vt conuertatur corripiamus, & pœnitentē ſocia charitate colligamus, donantes nobiſmetipſis, ſecundum apoſtolum, ſicut deus in Chriſto donauit nobis. Vnde Ambroſius, Diſcas frequēter ignoſcere, nec indignationem tenere, nihil n. eſt quo poſsit offendi, cui ignoſcendi eſt cōſuetudo. Diſce donare iniurias tuas, quia perſecutoribus ſuis Chriſtus ignouit. Hæc Ambr. Verū autem teneatur quis remittere iniuriam inimico non petenti, eſt diſtinguendum. Ex iniuria enim oritur primò rancor, in affectu, ſecūdò, rancoris ſignū, in effectu. Primum tenetur quilibet ſtatim remittere, etiam ſi iniuriās nō petat veniam. Secundum tenetur remittere veniā veraciter petenti, id eſt, parato emendare ſecū-

Coloſ. 3

Ignoſce libérer.

Remiſſio integra.

dum ſuam facultatē, & tenetur ei dicere aue, D & ſubuenire ſibi ſi indiguerit, quod non petenti facere non tenetur, niſi perfectus fuerit, licèt ergo non agatur hic niſi de dimiſsione pœnitentis, tamen & pœnitenti & non pœnitenti, tenetur quilibet rancorem odii dimittere. alioquin non habetur charitas, & in articulo neceſsitatis neceſſaria etiam miniſtrare. Perfecti verò qui omnia reliquerunt: & pœnitentibus, & non pœnitentibus, tenentur veniā dare, obuios in via ſalutare, circa articulum neceſsitatis neceſſaria miniſtrare, & multa in hunc modum facere, ad quæ non tenentur imperfecti. Verū verò ille cui facta eſt iniuria, debeat amicitiam quærere. Sciendum quod duplex eſt debitum. Primū eſt neceſsitatis, ſine quo non eſt ſalus. Secundum, eſt perfectionis. Quantum ad primum debitum, non tenetur quis reconciliationem quærere, ſed de ſecundo dicit Chryſo. quòd talis debet reconciliationem quærere, vt

Debitū duplex.

E duplicem coronam aſſequatur, vnam, quia iniuriam paſſus eſt: alteram, quia prior rogauit. Vnde iterum idem Chryſo. Excogita quantum noxius es, & non ſolum non moram facies ad remiſsionem qui tibi iniuſtitiam fecerat, ſed & curres ad eos qui te contriſtauerunt, vt fiat tibi remiſsionis occaſio, vt inuenias curationē propriorum malorum. Mercedem ineffabilē determinat deus, vt præuenias illum qui iniuſta tibi fecit, qui ſi rogatus reconciliatus fueris non adhuc dei præcepto facta eſt amicitia, ſed ſtudio illius. Itaque ſine corona abſcedis illo brauium accipiente. Sed mala paſſus es. Sed nihil tantum quantum tibiipſi operaberis malū rememorans. Sed & non poſsibile eſt virū bonum aliquod malum pati. Si autē dixeris quoniam inflammatus es contumeliæ memorans, recordare ſi aliquod factum eſt tibi bonum ab eo qui te contriſtauit, & quot tu aliis feciſti

Bonus malum non patitur.

F mala. Malè tibi dixit, & confudit, reputa quoniam & tu aliis dixiſti. Qualiter igitur potieris venia, in quibus aliis non pepercit? Sed nulli maledixiſti: ſed audiſti dicentes, & acceptaſti, neq; hoc eſt innoxium. Nihil autem ita dilectionē conſeruat, vt nō meminiſſe eorum qui in nos peccauerunt. Hæc Chry. Aduertendum autem, quòd licèt offenſa ſit ſemper remittenda, non tamen iniuria. Si enim ex remiſsione iniuriæ & pœnæ debitæ, ſequeretur pronitas in eo cui remittitur ad facilius peccandum, nō eſſet bonum ei remittere. Similiter ſi ex tali remiſsione eſſet ſcādalum aliorum, & omiſsio iuſtitiæ. Et ſic in caſibus conſimilibus intellige. Dimittimus ergo debitoribus noſtris debita pœnæ peccati, ſi pœniteant in nos peccaſſe, dimittere verò quod quis in deum peccat, non eſt noſtri arbitrij. Sed, vt dicit Hieronymus. Nos econtrariò in dei iniuria benigni ſumus, in noſtris contumelijs odia exercemus.

Offenſa ſemper, ſed non ſemper iniuria remittēda.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, mihi indigno propitius concede, vt fratrē peccantē verbis oportunè

portunè

G portunt corripiendo emendem: & ſi non verbis, ſaltem orationibus & bonis exemplis hoc facere non deſiſtam. Da mihi etiam vt in vnitate eccleſiæ & charitate fraterna permanendo merear in orationibus exaudiri, & te per fauorem & auxilium in medio noſtrum experiri, qui habitationem tibi in pacificis collocaſti. Inſuper & hoc tribue mihi, vt quotieſcunque peccauerit frater in me, toties dimittam ei: ita ꝙ nec rancor interius, nec rancoris ſignũ exterius in me valeat aliqualiter reperiri. Amẽ.

H *De rege qui voluit rationem ponere cum ſeruis ſuis.* *Caput.* 9.

Mat. 18. Quòd autem dimittendum ſit fratri peccanti: & non tantum ſepties, ſed ſeptuagieſſepties: & ꝙ hoc non debeat alicui graue aut difficile videri, ſi attendatur ꝙ deus maiora remittit in ſe peccanti: oſtendit dominus per exemplum: quia magis ſumus debitores dei, & plus offendimus eum quàm homo poſſet offendere proximum: tãta. n. eſt offenſa, quãtus eſt ille qui offenditur: deus autem eſt infinitus, & ideo offenſa in ipſum commiſſa quandã habet infinitatem: & tamen quotieſcunq; offendimus, toties ipſe paratus eſt remittere: dum tamen velimus veraciter pœnitere: ergo ſi ipſe qui eſt dominus, & rex omnium, dimittit ſeruo: multò fortius & nos debemus dimittere peccanti in nos fratri & proximo. Et ideo pro exemplo ponit parabolam de rege qui voluit rationem ponere cum ſeruis ſuis: & in fine applicat parabolam ad propoſitum, dicens: (Sic & pater meus cœleſtis faciet vobis.) Similiter . n. deus ponit rationem cum ſeruis. ſ. hominibus: nam omnium actus deus diſcutit diligenter, & merita cuiuſq; examinat: & hoc per ſcripturas, per creaturas, per confeſſores, per illuminationem propriæ conſcientiæ, volens rationem de factis humanis exigere. Poteſt ergo parabola ad propoſitum aptari, & ſic exponi: (Simile eſt regnum cœlorum,) id eſt ſtatus eccleſię militantis, ſeu præſentis temporis, quæ regnum cœlorum dicitur: tum quia legibus cœli ſubiicitur, tum quia de ea ad cœlum peruenitur, (homini regi:) id eſt, Chriſto, qui eſt verus homo, & verus deus: rex regum, & dominus dominantium, (qui voluit rationem ponere cum ſeruis ſuis,). ſ. hominibus: quorum eſt dominus: quia ad ipſum pertinet examinatio meritorum quorumlibet, & ſingulorũ. Et notandum ꝙ dominus ponet nos ad rationem de omnibus bonis nobis commiſſis, & bonis omiſſis. Itemq; de malis a nobis commiſſis, & de malis a nobis dimiſſis. De primo eſt parabola de villico iniquitatis: & iſta computatio multũ timenda eſt: multa enim bona nobis commiſſa ſunt, & magni valoris: ſcilicet bona naturæ, gratiæ, & fortunę: de quibus omnibus oportet reddere rationem, qualiter eis vſi ſimus. Et ſi non haberemus reddere rationem niſi de tempore, multum eſſet nobis timendum: omne

Offenſa quantus offenſus

I

Ratio de omnibus reddẽda

K enim tempus homini impenſum, requiretur ab eo qualiter fuerit expenſum: & vna hora tẽporis poteſt homo abſolui à debito & regnum cœlorum lucrari. De ſecundo eſt parabola de talentis: & hæc etiam computatio multum eſt timenda, cùm dominus dicat ibidem, inutilem ſeruum proiiciendum in tenebras exteriores. De tertio, computatio etiam multum eſt timenda: cùm dominus poſiturus ſit rationem etiam de cogitationibus, & verbis otioſis. De quarto eſt parabola præſens: & hæc computatio multum eſt timenda, propter vitium ingratitudinis, quod eſt valde periculoſum. (Et cùm incipit ponere rationem,) id eſt, merita & conſcientias examinare: in qua examinatione modò ſumus, ſed poſtmodum dabitur de nobis ſententia, ſecundum merita: (offertur ei vnus debens decem millia talenta:) id eſt obligatus ad magnam pœnam, propter multa peccata. In debito iſtius denotatur grauitas, & numeroſitas peccatorũ: & accipitur determinatus numerus ꝓ indeterminato. Vñ Aug. Quia lex in decẽ pceptis cõmẽdaſ: ille debebat decẽ millia talẽtorũ, per quod omnia peccata deſignãſ, quæ ſcilicet contra legem fiunt. (Cùm autem non haberet, vnde reddat:) id eſt cùm non poteſt viribus ſuis deo ſatisfacere pro peccatis. Homo . n. per ſe poteſt ruere, ſed non reſurgere: per ſe offendere & peccare, ac per hoc debitum cõtrahere, ſed non per ſe ſatisfacere, niſi gratia dei accedente: & ſi homo pro vno tantum peccato non ſufficit ſatisfacere, multò minus pro decem millibus peccatorum talentis: (iubet eũ dominus venundari,) in ſeruitutem pœnæ. quia ſecundum Remig. Pretium huius venditi ſupplicium eſt damnatis: (& vxorem eius,) id eſt, concupiſcentiam, ex qua concipiuntur mali filij: (& filios eius,) id eſt, mala opera: in homine. n. ſpiritus eſt vir, ſenſualitas mulier: per quorum commixtionem filij, id eſt opera, generantur: vxorem ergo & filios venundari, eſt pro concupiſcentiis interioribus, & malis operibus exterioribus pœnam ſoluere, quod eſt prætium eius: (& omnia quæ habet,). ſ. temporalia: quia tota ſubſtantia ſua pro magnitudine delicti traditur quandoq; extraneis: vel omnia quę ſpiritus habet, ſunt vires animæ & corporis: & etiam bona exteriora, quæ omnia in pœnam commutantur: vt pœna dominetur eĩ quantum ad omnia in quibus peccauit. Vnde ſubditur, (& reddi:) tunc . n. debitum peccati redditur, cùm pro eo pœnæ prætium exoluitur. (Procidens autem ſeruus ille,) id eſt, peccator, per pœnitentiam & humilitatem ſui: quĩ prius quaſi collum contra deum erexerat, obnixe (rogat eum dicens: Patientiam habe in me,) donando mihi vitæ & pœnitentiæ ſpatium, condonando delictũ relaxando ſuppliciũ, (& omnia reddã tibi.) opera meritoria faciendo, & me emendando: tua patientia expectatus tua gratia præuẽtus, tua miſericordia adiutus. (Miſertus aũt dominus, quia miſericors & miſerator dñs, paratus eſt miſereri & parcere verè pœnitentibus: (ſerui illius,) ſic procidentis

L

Decem millia talenta.

M

A tis in contritione: ſic dicentis in confeſsione, ſic promittentis de ſatisfactione: (dimiſit eum) liberum à captiuitate culpæ (& debitum dimiſit ei,) relaxando reatum pœnæ æternæ: dimiſit totum, quia plus dat quam rogetur. Vnde Chry. Vide miſericordiam dei. Petierat dilationem, & accepit omnium peccatorum remiſsionem: (egreſſus autem) de obligatione peccati, (ſeruus ille) à debito quidem liber, ſed iniquitatis ſeruus, & miſericordiæ inuentæ oblitus: (inuenit vnum de conſeruis ſuis,) id eſt peccatoribus & hominibus qui ſunt ſerui dei cum ipſo. Omnes.n. conſerui, & vnius domini ſerui ſumus, & nos & angeli: (qui debebat ei centum denarios,) id eſt, parum offendit eum, & in modico tenetur reſpectiuè quia offenſa in hominem, modica eſt reſpectu offenſæ commiſſæ in deum: inuenit autem in animo per recordationem iniuriæ: (& tenens ſuffocat eum,) ſtringendo & arctãdo: quia crudeliter coegit eum reddere & ſatisfacere. Ille debitorem tenet, qui offenſum tenet in memoria: qui iram & odium ſeruat in corde. Suffocare, eſt ſtrangulare vel ſtringere per gulam: & quia gutture loquimur ille ſuffocat proximum, qui verba excuſationis non audit. In quo oſtenditur auſteritas in repetendo vindictam à proximo. Vnde Remigius: Conſeruum ſuffocare, eſt in fratrem per vindictam exardeſcere. Tenens ergo ſuffocat eum, dicens (redde quod debes:) .ſ. tormentum pro iniuria, pro verbis verbera. (Et procedẽs) per pœnitentiam, (rogat eum dicens: patientiã habe in me,) id eſt, parce mihi, (& omnia reddam tibi.) Quaſi dicat, paratus ſum ſecundum poſsibilitatem meam ſatisfacere: & vt dicit Remigius, emendabo iudicio vel conſilio eccleſię quod deliqui. Attende ꝙ eadem verba protulit conſeruus ſupplicans, quibus ſupplicando à domino remiſsionem meruerat malus ſeruus. Sed, vt dicit Chryſoſtomus, hæc verba ingratus ſeruus reueritus non eſt, quibus ſaluatus eſt. Ille autem non vult habere patientiam præſtando dilationem: nec vult dimittere ſine vindicta rancorem, oſtendens crudelitatem in modo repetendi vindictam. Vnde Aug. Non talem inuenit iſte conſeruum, qualem ille inuenerat dominum. Petiit ille dilationem, & meruit remiſsionẽ: iſte qui miſericordiam petebat dilationis, ſenſit pœnam ſuffocationis. (Sed abiit) in via Cain, à naturali pietate recedendo & familiaritate & amicitia proximi ſe alienando: (& mittit eum in carcerem,) crudeliter affligendo, (donec reddat debitum) plenariè & ad nutum ſatiſfaciendo: hic carcer infernus poteſt intelligi. Toties verò peccantem in nos proximum in carcerem mittimus: quoties eius culpæ non indulgemus: quantum.n. in nobis eſt dum non parcimus, carceri damnamus. (Videntes autem conſerui eius,) .ſ. angeli, qui ſecundum Apocalypſim conſerui ſunt noſtri quia eiuſdem domini ſumus ſerui (quæ fiunt,) .ſ. crudeliter à ſeruo in conſeruum ſuũ omnia.n. opera quæ agimus, & ſupplicia quæ patimur vident: & corã deo repręſentant. Tres enim teſtes habemus à quibus non abſcondimur. ſ. deum, angelos ſanctos, & dæmones. Videntes inquam contriſtantur de ingratitudine & culpa ſerui, de afflictione & pœna conſerui. Angeli.n. contriſtantur ad culpam, lætantur ad pœnitentiam, & ferunt animas ad gloriam: (& narrant domino ſuo omnia) ad deum referendo, conquerendo, & auxilium implorando. Vel iſti conſerui ſunt eccleſiarũ miniſtri, & quiq; fideles & iuſti: qui vidẽtes crudelitatem hominum erga proximos, vel aliquem fratrem remiſsionem peccatorum adeptum non velle miſereri conſerui ſui, contriſtantur: quia ad eandem virtutem pertinet gaudere de bono, & contriſtari de malo: & narrãt domino, quia in oratione petunt à domino talia iudicari ad declarationem iuſtitiæ, non ex liuore vindictæ. Vel domino narrare eſt dolores & contritiones cordis in ſuo affectu demõſtrare. Vel cùm veniunt ad dominum, id eſt ad prælatum, qui vicem dei gerit in terris: denũtiant ei mala facta ad finem correctionis. (Tũc vocat eum dominus) per ſententiam mortis & de hoc ſeculo migrare iubet, vt de omnibus rationem reddat. Vnde Remig. Hæc vocatio non fit modò intus in conſcientia, ſed fit exterius in iudicio. (Et ait illi. Serue nequã,) quia non eſt æquus: ſed iniquus: recipiendo miſericordiã, & reddẽdo immiſericordiam ſeu iniuriam: (omne debitum dimiſi tibi,) id eſt magnam offenſam in me commiſſam. In hoc (ſecundum Chry.) patet magnum eſſe peccatum ingratitudinis: nam primò quando debitor erat decem millium talentorum, non eum nequam appellauit: non ſibi inſultauit: ſed vbi incurrit vitium tantæ ingratitudinis, animo irato ait ei: (ſerue nequam,) quia peior es effectus quam primò. Nam (ſecundum Greg.) Sicut boni contumeliis efficiuntur meliores: ſic ſemper reprobi de beneficio efficiuntur peiores. (Nõnne ergo oportuit & te miſereri conſerui tui?) remittendo parua: (ſicut & ego tui miſertus ſum,) remittendo maiora: nulla quippe interueniente ſatiſfactione, ſed ob hoc ſolum, (quia rogaſti me) rogaſti dilationem, ſed meruiſti remiſsionem. Oportuiſſet quidem vt tali prouocatus beneficio totum etiam debitum relaxares roganti: ſed tu etiam quod minus eſt facere noluiſti, quia dilationem concedere recuſaſti. Vbi Chry. Si graue videtur damnum afficere debuit lucrum: ſi graue videtur præceptum, cogita præmium: ſi graue ſit remittere ei qui contriſtauit, grauius eſt incidere in gehenam. Secundum Remigium: Seruus iſte nullum reſpõſum legitur dediſſe domino: in quo demonſtratur ꝙ in die iudicij, & ſtatim poſt hanc vitam ceſſabit omnis peccati excuſatio. (Et iratus dominus) non per affectum, ſed ſimilitudinem affectus hominis irati, id eſt ad modum irati ſe habens pœnam inferendo (tradet eum tortoribus,) id eſt dæmonibus & miniſtris tartareis, qui in hoc ſunt diuinæ iuſtitiæ executores: quia tortores patimur in pœna, quos paſsi ſumus ſuaſores in culpa, (quoaduſq; reddat)

Offenſa in hominem.

B

C

Verba verẽda.

D

Teſtes ineuitabiles quatuor Cõſerui

E

F

Ceſſabit poſt hãc vitã excuſatio.

G reddat) per pœnam (vniuerſum debitum) commiſſum per culpam: & hoc erit æternaliter & in perpetuum. Quouſq; n. ponitur pro infinito ſicut donec ponitur ibi, non cognouit eam donec peperit: & eſt ſenſus, ſemper ſoluet & nunquam perſoluet: neq; reddet aliquãdo, ſed ſemper pœnam luet: nunquam.n. reddere poterit, quia æternaliter dãnatus erit. Nam in inferno ſemper eſt redditio abſq; acquiſitione, cum pœna ſemper maneat ſine fine: quia ibi non eſt locus redemptionis vel ſatisfactionis: ſed condemnationis & punitionis. Quòd autẽ hanc totam ſimilitudinem ad hoc attulerit ipſe dominus, eam modò quo dictum eſt ad propoſitum adaptando exponit dicens: (Sic & pater meus cœleſtis faciet vobis) vniuerſum debitum à vobis exigendo, & vos tortoribus cruciandos tradendo. Secundum Chry. Non dicit

Quouſque.

H pater veſter, ſed pater meus: non.n. dignum eſt hominis talis vocari patrẽ deum, qui ita pernitioſus & odioſus eſt. Vbi Hiero. Formidoloſa ſententia: ſi parua fratri non dimittamus, magna nobis a deo non dimittẽtur. Et quia vnuſquiſq; poteſt dicere ore, nihil habeo contra eũ habet deum iudicem qui ſimulationem fictæ pacis aufert, dicens: (Si non remiſeritis vnuſquiſque fratri ſuo) non ſolum ore, ſed etiam de cordibus veſtris: non ficta pace, ſed vera & integra dilectione. Quia non ſufficit labiis dimittere niſi ora & corda conuerſant. Quidam .n. dimittere nolunt omnino: quia & malitiam ſeruant in corde, & vindictam dum poſſunt exercent in opere. Alij etſi remittunt quantum ad vindictam: ſeruant tamen conceptum odiũ quantum ad malitiam. Sed quiſquis ſibi à domino

Dimittẽdum vt dimittatur.

I remitti deſiderat, oportet vt vtroq; modo fratri remittat: vt nec opere exerceat vindictam, nec corde reſeruet malitiam. Quia ſecundum Greg. Si hoc quod in nos delinquitur ex corde non dimittimus: illud rurſus a nobis exigetur, quod nobis iam per pænitẽtiã dimiſſum fuiſſe gaudebamus: vbi ergo non fuerit charitatis perſeuerãtia, nulla eſt ſufficiens pœnitentia. Vnde a peccatis ſoluto dicitur: Vade & amplius noli peccare. Seculares quoq; leges propter ingratitudines quoſdam reuocãt manumiſſos ad priorem ſeruitutem. Sed ex his videtur ꝙ peccata dimiſſa redeant propter iteratam peccati perpetrationem. Ad hoc dicitur communiter ꝙ redeunt per aggrauationem peccati ſequentis: non ꝙ peccatum ſequens ſit æquè graue ſicut omnia præcedentia: ſed quia grauius eſt ex comparatione præcedentium. Vnde exigitur quod dimiſſum fuerat: non in ſe, ſed quantum ad ingratitudinem dimiſſionis: & ideo dicuntur omnia redire, quia ingratitudo eſt reſpectu dimiſſionis quæ omnium fuit: & ita quodammodo reſpectum habet ad omnia dimiſſa. Non ergo redeunt quantum ad maculam & reatum: ſed quantum ad ingratitudinem. Qui.n. poſt acceptam remiſſionem ad peccatum redit, magis delinquit ꝙ ingratus tanto beneficio extitit: & ita ingratitudo peccatum recidiuationis aggrauat. Quidam verò dicunt ꝙ peccata redeant in quatuor caſibus:

Ioan. 8.

Peccatorũ redditio.

Caſus in quibus peccata redeũt.

K ſ. propter odium fraternum, propter apoſtaſiam à fide, propter contemptum confeſſionis, & propter dolorem de pœnitentia habita. Vnde ſunt verſus: Fratres odit, apoſtata fit, ſpernitq; fateri. Pœnituiſſe piget, priſtina culpa redit. Faciliter ergo & meritò in te peccanti dimittes, ſi quantum tibi dimitti deſideras veraciter attendas. Quia ſecundum Chry. Et ſi ſeptuagies ſepties dimiſeris: & ſi omnia ſimpliciter peccata conceſſeris continuè proximo: quantum gutta aquæ ad pelagus infinitum, tãtò magis & multò plus deficit tuus amor ad infinitã voluntatem dei cuius in neceſſitate conſtitutus es, cum iudicaberis & noxas tribueris. Et ideo bene peccata in deum decem millibus talentis & peccata in proximum centum denariis cõparauit. quia etiam eadem peccata multò grauiora commiſſa ſunt in deum, quam in proximum.

L Docemur ergo hoc loco, vt ſicut dominus nobis dimittit maiora peccata: ſic dimittamus conſeruis noſtris minora in nos commiſſa: alioquin a nobis exiget debita vniuerſa. Vnde Aug. Omnis homo debitor eſt dei, & debitorem habet fratrem ſuum. Ideo deus iuſtus conſtituit tibi regulam in debitore tuo, quam faciet & ipſe cum ſuo. Vnde & Chry. Hæc igitur omnia intelligentes, & hęc decem millia excogitantes, ſaltem hinc feſtinemus ad dimittendum proximis parua & vilia. Audiamus immiſericordes & crudeles, quoniam non aliis ſumus crudeles, ſed nobiſmetipſis. Cùm memorari malorum vis, excogita quoniam tibi ipſi malorum rememoraris, non alij: quoniã tua ligas peccata, non proximi. Duo itaq; hinc quærit: & cognoſcere aduerſum peccata noſtra, &

Dimittere docemur.

M aliis dimittere: & illud, propter hoc, vt facilius hoc fiat. Qui.n. ſua intelligit, facilius ignoſcit conſeruo: & non ſimpliciter ab ore dimittere, ſed & à corde. Ne igitur dicas quoniam conuitiatus eſt, & detraxit, & decem millia operatus eſt mihi mala. Quantò.n. dixeris, tanto magis monſtras eum benefactorem: dedit.n. occaſionem abluendi peccata tua. Quare quantò maiora iniuſta tibi fecit: tanto maiorum peccatorum dimiſſionis cauſa tibi conſiſtit. Si.n. voluerimus, nullus iniuſta nobis facere poterit: ſed & inimici maximè proderunt nobis. Vide ergo quanta lucraris manſuetè inimicorum ferens imprudentias: primum quidem, & maximum, peccatorum remiſſionem: ſecundum patientiam, & perſeuerantiam: tertium, manſuetudinem, & amorem hominum: quartum, ab ira continuè eſſe liberum, & a triſtitia quæ hinc eſt. Cum his & venerabilis eris & ipſe inimicis, & ſi dæmones fuerint: magis autem neque habebis iam inimicũ ita diſpoſitus. Quod autem eſt maius & primum, dei amicitiam: & ſi peccaueris, veniam potieris. Et iterum. Non memoriam malorum habeamus in eos qui lędũt nam nobis proſunt maximè, niſi noſipſos vindicauerimus. Rapuit ille: gratias egiſti tu pro iniuſtitia, & glorificaſti deum infinitas fructificaſti mercedes. Si autem oraueris pro eo: deo

Iniuriã patienter inferẽs, obſequium præſtat.

Ignoſcere prodeſt.

factus

A factus es ſimilis. Vides qualiter maximè lucramur ab aliorum perſecutione. Nihil ita deum lætificat, vt nó reddere malum pro malo: imò reddere contraria iniunctum eſt nobis, beneficia & orationes. Non eſt quid difficilius quàm memoria malorum. Hæc igitur ſcientes humiliemur, & debitoribus noſtris etiá gratias agamus: fiunt.n. nobis, ſi philoſophari volumus, maximę non ſolum indulgentiæ, verumetiam mercedis occaſio. Pauca ſiquidem damus plurima recepturi. Quid igitur expetis cum violentia, cùm diceret, & ſi ille vellet dare, ei concedere: vt a deo totum accipias. Nunc autẽ omnia facis & litigas, vt nihil tibi dimittatur tuorum.

B Quotcunq; ergo debitores habes & pecuniarum & laborum, omnes dimittens liberos deum expete remuneratorem. Cuncta igitur & pecunias & peccata debitoribus noſtris donemus, vt nobis retributio optata proueniat. Quodq; neglexerimus per aliam explere virtutem: hoc de obliuione admiſſæ in nos malitiæ adipiſcentes, æternis potiamur bonis. Hæc Chry.

Iniuria non fit magnanimo.

Attende & hic Senecam, qui dicit: Si magnanimus fueris, nunquam iudicabis tibi contumeliam fieri. De inimico dices: Non nocuit mihi, ſed animum nocendi habuit: & cum illũ in poteſtate tua videris: vindictam putabis vindicare potuiſſe. Scito.n. honeſtum & magnum vindictæ eſſe genus, ignoſcere. Et iterum: Iniuriarum remedium eſt obliuio. Hæc Seneca.

Remiſſionum modi duodecim.

Et nota hic, ꝙ ſecundum numerum gradus apoſtolicis duodenum, ſunt duodecim modi remiſſionum. Primus eſt baptiſmus. Vnde in euágelio: Niſi quis renatus fuerit, &c. Secundus eſt, charitas. Vnde etiam in euangelio: Remittuntur ei peccata multa, &c. Tertius eſt, eleemoſyna, & charitatis opera. Vnde propheta: Sicut aqua extinguit ignem, &c. Quartus eſt, fletus & lachrymę: dicente domino: quia fleuit in conſpectu meo, non inducam mala in diebus ſuis. Quintus eſt, confeſſio, & pœnitentia. Vnde Pſ. Dixi confitebor, &c. Sextus eſt afflictio corporis. Vnde apoſtolus: Tradidi eum huiuſmodi hominem in interitum carnis; vt ſpiritus ſaluus

Ioan. 3. Lucæ. 7. Eccleſiaſtici 3. 4. Re. 21 Pſ. 31. 1. Co. 5.

C ſit. Septimus eſt, emendatio morum, vel abrenuntiatio vitiorum. vnde in euangelio: Ecce ſanus factus es: iam amplius noli peccare. Octauus eſt, interceſſio ſanctorum. Vnde Iacobus: Infirmatur aliquis, inducat preſbyteros, &c. Nonus eſt, miſericordiæ & fidei meritum. Vnde in euágelio: Beati miſericordes, quoniá, &c. Decimus eſt, conuerſio & ſalus proximorum. Vnde Iacobus: Qui conuerti fecerit peccatorem, &c. Vndecimus eſt, mutua remiſſio & indulgentia. Vnde in euangelio: Dimittite, & dimittemini: & in hoc loco preſenti. Duodecimus eſt, paſſio martyrij pro fide eccleſiæ. Vnde latronum pœnitenti ac patienti dicitur à domino, Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiſo. Ex hoc loco, & pluribus aliis euangelij locis, ſalubria habemus remedia contra malum deſperationis: & ideo non deſperet aliquis, cũ multos habeamus portus ſalutis. Si.n. deſperaſti propter peccati magnitudinem: habes Petrum qui negauit fidem, quod eſt maximũ peccatum: & tamen deus reſpexit eum.

Ioan. 5. Iacob. 5 Matth. 5 Iaco. 5. Lucę 6. Lucę 23

Remedia contra deſperationem.

D Si deſperaſti, propter peccati multitudinem: habes Mariá Magdalenam, quæ ſeptem habebat dæmonia, id eſt vniuerſa peccata, & tamen dictum eſt: dimiſſa ſunt ei peccata multa. Si deſperaſti propter peccati turpitudinem, habes mulierem in adulterio deprehenſam, cui dictum eſt: vade & amplius noli peccare. Si deſperaſti, propter peccati infamiam: habes Matthæum publicè in telonio ſedentem, & tamen dominus dixit ei: ſequere me. Si deſperaſti propter peccati diuturnitatem: habes latronem qui perſeuerauit in malo vſque ad mortem: & tamen dictum eſt ei, à domino, Hodie mecum eris in paradiſo. Si deſperaſti propter peccati crudelitatem: habes Paulum apoſtolum lapidantem Stephanum, de quo dictum eſt: Vas electionis mihi eſt iſte. Si deſperaſti propter peccati recidiuationem, ſeu peccati iterationem & magnitudiné habes hic autoritatem expreſſam de dimittendo fratri ſeptuagieſſepties. Vnde Ber. Omnino propter manſuetudinem, quæ in te prædicatur, currimus poſt te domine Ieſu: audientes quòd non ſpernas pauperem, peccatorem non horreas. Non horruiſti confitentem latronem non lachrymantem peccatricem, non Chananæam ſupplicantem, nó reprehenſam in adulterio, non ſedentem in telonio, non ſupplicantem publicanum, non negantem diſcipulum, non perſecutorem diſcipulorum, non ipſos crucifixores tuos.

Ioá. 18. Lucæ. 7. Ioan. 8. Matt. 9. Luc. 23. Actu. 9.

E Tam validus denique es ad iuſtificandum, quàm multus ad ignoſcendum. Currit ſponſa, currunt adoleſcentulæ: ſed quæ amat ardentius, currit velocius, & peruenit citius. Vnde Chry. Liberi quippe nos arbitrij creauit deus, vt voluntate noſtra cum adiutorio dei quod volumus faciamus. Si publicanus es potes fieri euangeliſta: ſi blaſphemus es, potes fieri apoſtolus: ſi latro es, potes paradiſi colonus effici: ſi magus es, potes deum adorare. Nec eſt vlla malitia quæ pœnitentia non ſoluatur. Et ideo tanquam præcipua malignitatum elegit Chriſtus, vt nemo vſque in finem ſemet ipſum deſpiciat. Noli mihi dicere, perij: noli mihi dicere, peccaui. Et quidem medicum habes ſatis fortiorem te, & potentiorem quam infirmitas tua eſt. Medicum habes voluntatem tuam (ſi volueris) emendantem, & potentem, & cupientem. Cùm.n. non ſubſiſteres, fecit te: & quia peruerſus es effectus, multò magis emendare te poterit.

Liberi arbitrij bonum.

Medici potétia.

F Sed forſitá dices: quomodo poterit peccator ſimilis eſſe ſanctis? Noli requirere quia ar te noli ſcrutari rationem. ſed crede clementiæ & benignitati diuinæ. Sed dicis: grandia ſunt peccata mea: & imméſa ſcelera mea. Et quis eſt ſine peccato? Sed ego inquis peſſimè, & ſuper omnem hominem. Sufficit tibi ad placandum deum, peccare deſinere, & bene facere. Dic tu prior, inquit, iniquitates tuas vt iuſtificeris. Recognoſce quia tu peccaſti: & ſi agnoueris initiũ correctionis factum eſt tibi. Suſpira, mœſtus eſto, effunde lachrymas. Nec enim aliud quid effudit meretrix illa: ſed lachrymis pœnitentiam

Eſa. 43. Lucæ. 7.

G tiam ſociauit, & ipſa comite peruenit ad fontē. hæc Chry. Vnde & Grego. Ab ſpei ergo certitudine nulla nos malorum noſtrorum qualitas nulla frangat. Idcirco.n. omnipotēs deus electos ſuos in quibuſdam lapſibus cadere permittit, vt alijs in culpa iacentibus, ſi toto ad eū corde conſurgant, ſpem veniæ reddat: & eis per lamenta pœnitentię viam pietatis aperiat. Quia qui multos à ſuis iniquitatibus iam ſanatos aſpicimus: quid aliud quam ſupernæ miſericordiæ pignus tenemus? Et iterum: Quid itaque in hac re debemus aſpicere, niſi immenſam miſericordiam conditoris noſtri: qui nobis velut in ſigno ad exemplum pœnitentiæ poſuit eos, quos per pœnitentiam viuere poſt lapſum fecit. Etenim nihil in his aliud video, niſi ante oculos noſtros poſita ſpei, & pœnitentiæ exēpla. Omnipotens deus vbiq; oculis, quos

Sperandū ſemper.

Electorum caſus.

H imitari debeamus obiicit: vbiq; exempla ſuæ miſericordiæ opponit. Vnde & Aug. Quæcūq; neceſsitas cogit peccatorē ad impenitētiā, nec criminis quantitas, nec tēporis breuitas, nec vitæ enormitas, nec horæ extremitas excludit à venia ſi perfecta fuerit voluntatis mutatio: ſed in ampliſsimos ſinus mater charitatis filios prodigos ſuſcipit reuertentes. Et iterum: Pater tradidit filiū ſuum, quo redimeret ſeruos: miſit ſpiritū ſanctū, quò ſeruos adoptaret in filios filiū dedit in pretium redemptionis, ſpiritum ſanctum in priuilegium adoptionis ſe totum ſeruat in hæreditatem adoptatis. Nemo ergo de dei pietate diffīdat: quia maior eſt dei miſericordia quam noſtra miſeria, & quiſquis ad eum toto corde clamauerit, exaudiet illū: quia miſericors eſt. Tardius ſiquidem ei videtur peccatori veniam dare, quam ipſi peccatori accipere. Si.n. feſtinat reum abſoluere à tormento

Magnitudo miſericordiæ dei

I cōſcientiæ ſuæ, quaſi plus cruciet eū cōpaſsio miſeri, quam ipſum miſerum compaſsio ſui. Vnde etiam Chryſoſto. Crede mihi: talis eſt erga hominem pietas dei, quòd nunquam ſpernit pœnitentiam, ſi ei ſincerè & ſimpliciter offeratur: etiam ſi ad ſummum quis venerit malorum, & inde velit reuerti ad veritatis viam ſuſcipit libenter & amplectitur, & facit omnia quatenus ad priorem reuocet ſtatum. Vnde ſuper illo verbo Cain: Maior eſt iniquitas mea, quam vt veniam merear: dicit Auguſtinus: Mētiris, inquit, Cain: mentiris: maior eſt dei pietas, quam omnis iniquitas. Ecce expreſſè apparet quòd deſperauit: & ideo dicit Auguſt. quòd ipſe plus turbauit deum in deſperatione quam in fratricidio: ſicut Iudas in deſperatione, quam in proditione. Vnde Bernar. O res confuſa, o res monſtruoſa, peccator deſperans de dei miſericordia: cùm cuncta peccata originalia, mortalia, venialia ab origine mundi cōmiſſa, diuinę miſericordiæ comparata, ſunt quaſi vna gutta ad pelagus totius maris. Et breuiter dicendo, ſecundum Auguſt. & Gregorium: Si vnus homo omnium hominum peccata perpetraſſet, & velut Cain & Iudas deſperaſſet, præterea deus illi veniam denegare iuraſſet, ſi m ſer ille contritus veniam rogaſſet, deus

Gen. 4.

pius illi veniam non denegaſſet. Et teſtante Auguſtino & Hieronymo, peccata præterita non nocent, ſi non placent. Multum etiam ſperare debemus in merito Chriſti, ſine quo non poſſumus ſaluari. In merito enim Chriſti radicata ſunt omnia merita noſtra, ſiue ſatisfactoria pœnæ, ſiue meritoria vitæ æternæ: quia nec ab offenſa creatoris ſumus digni abſolui, nec immenſitatem pręmij quo deus eſt, digni ſumus aſſequi: niſi per meritum hominis dei. Et præcipue in merito paſsionis Chriſti eſt ſperandum: quia hæc eſt miſeris ſpeciale ſolatium. Vnde Bernardus: Paſsio tua domine vltimum refugium, ſingulare remedium deficiente ſapientia, non ſuffragante iuſtitia, non ſufficiente ſanctitate: ſuccumbentibus meritis: illa ſuccurrit. Non ſolum autem à deſperatione, ſed etiam a vana ſpe eſt cauendum: quia vtrobiq; magnum eſt periculum. Vnde Augu.

K

Peccata non nocent ſi nō placent.

Paſsionis meritum.

L Ex vtroq; homines periclitantur & ſperando & deſperando. Quid igitur agit deus cum periclitantibus vtroq; morbo? Illis qui periclitantur, hoc dicit: Ne tardes conuerti ad dominum, neq; differas de die in diem: ſubitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ diſperdet te. Illis qui deſperatione periclitantur, quid dicit? In quacunque die iniquus conuerſus fuerit, omnes iniquitates eius obliuiſcar. Propter illos ergo qui deſperatione periclitantur, propoſuit eis indulgentiæ portum propter illos vero qui ſpe periclitantur, & dilationibus illuduntur, fecit diem mortis incertum. Quando veniet vltimus dies, neſcis. Ingratus es: quia hodiernum habes in quo corrigaris, & craſtinum expectas, fortè non addetur. Et iterum: Ne deſperando augeamus peccatum datus eſt nobis pœnitentiæ portus: rurſus ne

Deſperatio ſpes vana.

Eccleſiaſtici 5.

Ezec. 18

Mortis incertitudinis cauſa.

M deſperando augeamus peccatum, datus eſt nobis dies mortis incertus. Et iterum: Latro agnouit, Petrus negauit: in Petro demonſtratur quē quam iuſtum non de ſe debere præſumere: in latrone, non impium conuerſum deſperare debere. Timeat ergo bonus, ne pereat per ſuperbiam: & malus deſperet, propter multam malitiam. hęc Auguſtinus. Vnde & Gregorius: Habete fratres mei fiduciam de miſericordia conditoris noſtri: & ad miſericordem iudicem dum adhuc expectat, cum lachrymis venite. Conſiderantes nanque quòd iuſtus ſit, peccata veſtra nolite negligere: conſiderantes verò quòd pius ſit, nolite deſperare. Et iterum: Si autem nos miſericordia eius refoueat, vt nullo modo negligentes reddat: ſic peccata perturbent vt mens in deſperationem non proruat. Quia & ſi præſumentes metuimus, & metuentes ſperamus, æternum regnum citius adepturi ſumus. Vnde etiam Chriſoſtomus Ne audeamus qui ſtamus: ſed dicamus nobiſipſis. Qui æſtimat ſe ſtare, videat ne cadat: neque deſperemus ſi cecidimus, ſed dicamus nobis: Nunquid qui cadit non reſurget? Etenim multi in ipſum cœli verticem aſcenderunt, & à ſcæna & ſcurrilitate ad angelicam tranſlati ſunt vrbanitatem: & tantam oſtenderunt virtutem vt dæ-

1. Co. 10

Iere. 8

mones

A moneſ abegerint, & multa ſigna operari fuerint. Et horum quidem plenæ ſunt ſcripturę, & plena vita patrum exemplis nobis. Et iterū. Nullus eorum qui in malitia ſunt, diffidat: nemo in virtutibus exiſtens dormitet neq; hic confidat: multoties enim meretrix pertranſibit: neque ille deſperaret: poſsibile enim eſt ei & primos tranſire. hæc Chryſoſtomus.

ORATIO.

VAE mihi miſero: quia cū ad peccata quę feci inſpicio, & ſupplicia intelligo, quę pro his pati debeo, nō paruū timorem habeo. Quid ergo remanebo, quaſi deſperatus ſine cōſilio, ſine adiutorio? Ad te fontē pietatis & miſericordiæ Ieſu Chriſte curro & feſtino: in quo iā tot & tātos peccatores ablutos video & agnoſco, tuāq; ineffabilē miſericordiā exoro, vt mihi ſic concedas in præſenti mecum, &

B cum miniſtris tuis computationem facere: ac conſeruis meis peccata ſua dimittere, & mea emendare, vt in futuro quando perſonaliter rationē ponere volueris cū ſeruis tuis, dimittas mihi quę tibi debeo & proximis. Amen.

De cauſa dimittendi vxorem, & de paruulis domino oblatis. Caput. 10.

Mat. 19 & Mar. 10.

POſt hæc venit dominus Ieſus de Galilæa (in fines Iudææ trans Iordanem.) Omnis quippe prouincia Iudæorum generaliter dicebatur Iudæa, ad diſtinctionem aliarum gentium: veruntamen meridiana eius plaga, in qua habitabat tribus Iuda, & tribus Beniamin, ſpecialiter dicebatur Iudęa ad diſtinctionem aliorum regionum quæ in ipſa continebantur prouincia. ſ. Samaria, Galilæa, Decapolis, & reliquæ aliæ ſitæ in ea. Narrātur ergo

Iudæa.

C ea quæ in hac prouincia, ſcilicet Iudæa fecit, & docuit, ac paſſus eſt dominus: & primò quæ trans Iordanem ad Orientem, vbi habitabāt duæ tribus. ſ. Manaſſe: deinde quæ circa Iordanem quando venit Hierico, & Bethaniam, & Hieruſalem. (Et ſecutæ ſunt eum) de Galilæa (turbæ multæ.) Ex quo patet deuotio populi ad eum, quia multi ſequebantur cauſa ſuæ prædicationis audiendę: aliqui cauſa curationis impetrandæ. Vbi Chry. Et ſecutæ ſunt eum turbæ multæ, quaſi teſtimonia ſalutaris doctrinæ eius: quaſi oues paſtorem in manu ipſius genitæ & nutritæ: perducebant eū quaſi, paruuli filij patrem eius peregrè proficiſcentem. Ipſe autem tanquam pater proficiſcēs bona pignora charitatis filiis ſuis reliquit: pro exiliis, remedia ſanitatum. hæc Chry. Vnde ſequitur (& curauit eos ibi:) ſ. in Iudæa, & non ante in Galilæa: vt gentes in eam miſericordiam ſeu veniam quę Iudææ parabatur, admitteret: & in ſignum quod ex Iudæa gentibus ſalus eſſet. ſecundum Origenem Sanauit dominus turbas trans Iordanem, vbi baptiſmus dabatur: quia omnes à ſpiritualibus infirmitatibus in baptiſmo ſoluantur. Et ſic patet quod euangeliſta in vno verbo multa miracula ſanitatum includit: quia pro-

Curtrās Iordanē ſanauit dñs.

D pter multitudinem miraculorum, non poterant omnia in particulari deſcribi. Deinde ſubditur narratio de triplici religioſorum perfectione. ſ. cōtinentię, obedientiæ, & paupertatis & primò de continentia, cū dicitur: (Et acceſſerunt ad eum,) ſcilicet Ieſum (Phariſæi,) qui in populo Iudæorum præ aliis videbātur religioſi: (tentantes eum,) ſcilicet capere in verbis. Notanda eſt mentium diſtinctio in turbis & phariſæis. Hæ conueniunt vt doceantur, & ſui infirmi ſanentur: hi accedūt vt ſaluatorē & doctorē veritatis tētādo capiāt, & decipiāt: hos deuotio pietatis, illos ſtimulus adduxit liuoris. Et dicētes: Si licet homini dimittere vxorē ſuā quacunq; ex cauſa? id eſt, ex leui cauſa. Hanc aūt quæſtionē proponunt Chriſto, ad capiendū eum quia reſponſio ad vtranq; partem calumniabilis videbatur. Quia ſi diceret vxorem pro libito voluntatis dimittendā, & aliā ducendā: pudicitiæ prędicator & aſſertor videretur

Quęſtio phariſæorū captioſa.

E laxare frena carnalia concupiſcentiæ & ſibi ipſi contraire. Si autem diceret: quod non videretur contra Moyſen dicet, qui libellū permiſit repudij. Sed ipſe ſic reſponſionem temperat, vt decipulam eorum tranſeat & reſpondit ſola fornicationis cauſa vxorem eſſe dimittendam: libellum verò repudij ob duritiam & maliciam cordis eorum à Moyſe fuiſſe permiſſum, id eſt nulla lege punitum. Permiſit autem hoc non ſicut bonum & licitum, ſed propter maius malum euitandum: quia maluit permittere diuortium quam ob odiū in vxorem, vel deſiderium ſecundarum nuptiarū fieri homicidium. Iſta aūt permiſsio, non abſoluebat eos à peccato: ſed tantū à pœna legali, quia non fuit imperiū dei ſed hominis diſſimulatio in tollerādo minus malū ne maius

Deu. 24.

Permiſſio repudij.

F fieret Deus. n. non eſt ſibi cōtrarius vt aliud ante iuſſerit, & aliud nūc imperet. Moyſes quidē nec præcipiendo nec concedendo, vel indulgendo hoc mandauit: ſed diſpenſando, ſuſtinendo, & permittendo conſilio ſpiritus ſancti ne peiora fierent hoc tolerauit. Sic apoſtoli permiſerunt ſecundas nuptias propter incontinentiā hominū, & malas eorū voluptates. Iuxta. n. primariā inſtitutionem nonſunt niſi vnica vnici, ſed propter incōtinentiā hominū trāſeunt modò ad ſecūdas nuptias. Vnde cum de duobus malis minus toleratur huius permiſſio dicitur diſpenſatio, quaſi diuerſorum penſatio: quando duo mala quaſi æque librātur, vt videatur quod eorū peius ſit & præponderat. Eſt autem triplex permiſsio: ſcilicet conceſsionis, vt cum abbas concedit monacho propter infirmitatem veſci carnibus illicitis quidē propter votum, ſed nūc licitis propter conceſsionem abbatis & cauſam neceſſariā. Indulgentiæ, vt permiſsio ſecundarum nuptiarum. Vnde apoſtolus: Vxor viro defuncto nubat cui vult: in domino, hoc autem ſecundū intelligentiā dico, ſi culpa eſt, venialis eſt. Suſtinentiæ, vt permiſsio libelli repudij, quod ſuſtinuit Moyſes, nō deus quia deus hoc crimē punit tēporaliter vel æternaliter, quod Moyſes nō punuit temporaliter.

Diſpenſatio.

Permiſſio triplex.

1. Co. 7.

G temporaliter. Eſt enim permiſsio ſuſtinentiæ, quando deus permittit nos peccare, qui non concedit illud fieri: nec diſpenſat, ſed ſuſtinet, id eſt, per patientiam expectat. Sólam ergo

Cauſa diſsidij.

fornicationem ponit dominus cauſam diſsidij iubens cæteras moleſtias pro fide coniugij & caſtitate ſuſtineri. Et intellige diſsidium, quantum ad cohabitationem, & debiti redditionem non tamen quantum ad vinculum matrimonij, quod non ſoluitur niſi per mortem, & ergo nec vir nec mulier poteſt contrahere altero viuente. Vnde Rabanus. Vna ergo ſolummodo carnalis eſt cauſa, id eſt, fornicatio: vna ſpiritualis hoc eſt timor dei, vt vxor dimittatur: nulla autem cauſa eſt vt viuente ea quę relicta eſt, alia ducatur.

Duci alia nequit.

Spiritualiter per vxorem quę non dimittitur niſi propter fornicationem intelligitur anima, cuius vir eſt Chriſtus, qui nunquam animam niſi propter fornicationem

H

peccati dimittit: per quam Chriſtus à nobis recedit. Moraliter qui dimittit vxorem ſuam ſpiritualem. ſ. eccleſiam: & ducit. ſ. pinguiorem

Moraliter.

mœchatur: non. n. quærit ſpiritualem fructum ſed temporale lucrum. Propoſitio ergo quod eſt neceſsitatis in virtute continentiæ, conſequenter punitur illud quod eſt ſuperogationis & conſilij. ſ. continentia ab omni actu venereo. Diſcipuli enim hoc audientes quòd vinculum matrimonij eſt indiſſolubile, & moti ex verbis eius, dixerunt ei: (Si ita eſt cauſa homini cum vxore,) quod non poſsit eam niſi modo prædicto dimittere (non expedit nubere:) ac ſi dicant. Melius eſt ſimpliciter continere, propter onus & graue pódus vxorum, & multa incommoda quæ poſſunt inde venire. Vnde Chry. Leuius eſt contra concupiſcentiam præliari, & contra ſeipſum, quam contra mulierem malá. Vnde & Hiero. Graue pondus vxor

I

eſt, ſi excepta cauſa fornicationis non licet eá dimittere. Quid enim ſi temulenta fuerit, ſi iracunda, ſi guloſa, ſi vaga, ſi morboſa, ſi iurgatrix, ſi maledica timenda erit huiuſmodi, & eritvolumus nolumus ſuſtinéda. Cú. n. liberi eſſemus, volútarie nos ſeruituti ſubiecimus.

Cóiugatorum prouincia duriſsima

Et dixit dominus reſpondendo diſcipulis: (Nó omnes capiunt verbum iſtud) continentię. ſ. vt impleant & ſe contineant: quia non omnes capere volunt, nec oés acceptum habent. Audit e. n. luxurioſus & diſplicet ei: (ſed quibus datum eſt) a deo ex ſpeciali munere: quia ſtatus altus eſt: ad quem non valemus niſi ex gratia, aſcendere. Vnde dicit ſapiens quod nemo poteſt eſſe cótinens, niſi deus det: ac ſi dicat. Non caſu, ſeu fortuna virgines fiunt: ſed qui a deo petunt & laborant vt accipiant.

Nó oés capere.

Sapié.8 b.

Continentia a deo eſt.

Vnde Hiero. Nemo putet ſub hoc verbo, vel fatum vel fortunam introduci, quod hi ſunt virgines, quibus a deo datum ſit: aut quos quidem ad hoc caſus adduxerit: ſed his datum eſt qui petierunt, qui voluerunt qui vt acciperent laborauerunt. Omni. n. poténti dabitur, & quærens inueniet, & pulſanti aperietur.

Luc.11.

Vnde & Chry. Non dicit nó omnes poſſunt. ſed non omnes capiunt, id eſt, omnes capere poſſunt, non tamen capere volunt. Si. n.

K quidam in pugna cadunt: nos cadentium negligentiæ imputare debemus non difficultati virtutis. Quòd autem dicit, quibus datum eſt: non hoc ſignificat, quoniam quibuſdam datur quibuſdam non datur: ſed illud oſtendit, quia niſi auxilium gratiæ acceperimus, nihil, ex nobis valemus. Quoniam autem volentibus gratia non negatur, in euangelio dominus dicit: Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulſate, & aperietur vobis.

Luc.11.

Debet autem voluntas præcedere, & ſic ſequitur gratia. Nam gratia ſine voluntate nihil operatur, nec voluntas ſine gratia. Nam & terra non germinat, niſi pluuiam ſuſceperit. nec pluuia fructificat ſine terra. hæc Chryſ. Et ne omnem continentiam putaret laudabilem & meritoriam conſequenter diſtinguit eam triplicem.

Cótinétia triplex.

Prima eſt contracta à natura, ſecunda, a caſu ſine violentia: tertia, à volútate & gratia. (Sunt enim Eunuchi,)

L

id eſt, continentes: & eſt Grę cum vocabulum, ſecundum Iſidorum, (qui ſic nati ſunt) ſine inſtrumentis: ſiue frigide naturæ, qui proprie dicuntur caſtrati, quaſi caſte nati.

Eunuchi.

(Et ſunt Eunuchi qui) facti ſunt ab hominibus, quibus ſecantur genitalia, qui propriè dicuntur Spadones à ſpata genere ferri quo eunuchizátur.

Spadones.

Et iſtæ duæ non ſunt laudabiles, & nec meritoriæ, nec de meritoriæ. quia neceſsitate fiunt, non voluntate: niſi inquantum per voluntatem acceptantur. Secundum Hiero. Inter hos ſecundos computantur & hi qui ſpecie religionis ſimulant caſtitatem. ſ. hypochritæ & appetétes vani gloriam ab hominibus ex quocunque ſuo opere. (Et ſunt Eunuchi,) id eſt, continentes (qui ſeipſos caſtrauerunt) non per membrorum abſciſsionem: ſed per concupiſcentiæ repreſsionem, & ſe caſtitati, ſeu caſte viuere voluntarie, deuouerunt: (propter regnum cœlorum) qui

M

proprie dicuntur Eunuchi, id eſt, bene viuentes: ab eu quod eſt bonum & nuchos quod eſt victoria, quaſi boni victores: & hi merentur & ratione voluntatis, quia ſpontanea: & ratione actionis, quia bona: & ratione intentionis, quia recta: iſta enim tria perficiunt meritum. Hæc ergo tertia continentia, quæ eſt per voluntatem reprimentem concupiſcentiam ab actu venereo, victorioſa dicitur & laudabilis, & tota eſt meritoria. Vnde Chry. Illa eſt glorioſa continentia: non quam tranſgredi non poteſt neceſsitas debilitatis corporis, ſed quam, complectitur voluntas ſancti propoſiti.

Cótinétia glorioſa.

Et iterum: Cum autem dicit qui ſe caſtrauerunt non mébrorum dicit abſciſsionem: ſed malarum cogitationum interemptionem. Etenim concupiſcentia habet fontes præcipuè a propoſito incontinendi, & mente negligente. Et ſi ipſa ſobria fuerit, naturalium motuum nullum eſt nocumentum. Nec ita abſciſsio membri comprimit tentationes & tranquillitaté facit, vt cogitationis frenum. Sed quia talis ſtatus altus eſt nec poſſunt omnes ad hoc attingere, ſed ſolum perfecti: ideo infert dominus hortando milites ſuos dicens: (Qui poteſt capere,) & implere (capiat cum adiutorio dei,) vt ſit caſtus vel intelligat

tell.gat

A telligat quæ dico: vel qui poteſt pugnare cõtra carnem, pugnet, ac ſuperet & triũphet. Et eſt vox hortantis ad continentiæ brauium, non iubentis, quaſi diceret, Vnuſquiſq; cõſideret an virginitatis & pudicitię præceptum implere queat. Tantum bonũ nõ eſt neceſsitatis, ſed ſupererogationis: nec eſt hoc præceptũ, ſed conſilium: cuilibet offertur, nemini imponitur, qui poteſt continere, cõtineat. Habito itaq; de perfectione continentiæ, ſiue caſtitatis, conſequenter agitur de perfectione obedientiæ ſiue humilitatis: & hoc cõmendatione paruulorum, per quos deſignantur humiles & obedientes: quia ſicut paruuli nõ propria volũtate, ſed alterius ducuntur: ita humiles & obedientes, alterius voluntate & imperio mouentur. Vnde dicit Beda: Quòd hæc lectio humilitatis magiſterio plena micat: quę videlicet innocẽtes ac ſimplices ad dñi gratiã pertingere poſſe demonſtrat.

Obediẽtiæ perfectio.

B Dũ ergo dominus Ieſus de caſtitate diſſereret: (tunc oblati ſunt ei paruuli) ex deuotione offerẽtium, (vt manus eis imponeret & oraret) id eſt, vt manu, & voce benediceret. Conſuetudo. n. fuit apud veteres vt paruulos benedicendos offerrent ſenioribus & impoſitio manum ortũ habuit ab antiquis patribus, qui volentes benedicere paruulis, imponebãt eis manus. Videntes igitur Iudæi Chriſtũ moribus ſenem, vita ſanctũ, doctrina ſapientiſsimũ, & de caſtitate loquentẽ: & habentes eum ſicut prophetam: obtulerunt ei infantes, vt eis manus imponens & orans benediceret, manu per tactum, & voce per orationem. In quo datur intelligi, ꝙ paruulis ſufficit per fidem aliorum ad Chriſtũ afferri. (Diſcipuli verò) labori magiſtri compatientes, & propter eius dignitatẽ, prohibebant, & (increpabant) offerentes: nõ ꝙ nollent infantibus à ſaluatore, & manu, & vo-

Manuũ impoſitio.
Gen. 17. & 49.

C ce benedici: ſed quia timebant eum poſt tam longos ſermones, importunitate offerentium grauari & offendi. Chriſtus autem etſi fatigabatur corpore, non tamen animo: quia ei placebat, & præualuit ac vicit fortis eius affectus, quo hominum ſalutem cupiebat, vt nullus à conſecutione ſuæ ſalutis prohiberetur. Sic fatigatur ex itinere non curans famẽ aut cibos, ad conuerſionem Samaritanorum, quorum ſalutẽ fameſcebat, ſe conuertit. Vb. Origenes: Hæc ergo debemus attendere, ne æſtimatione ſapientiæ excellentioris & profectus ſpiritualioris, contemnamus quaſi magni puſillos eccleſiæ: prohibentes pueros venire ad Ieſum. hæc Origenes. Paruuli etiam poſſunt dici pauperes & generis infimi: per diſcipulos autem impedientes ne Chriſto offerantur, poſſunt accipi eccleſię rectores, vel religioſi: qui propter paupertatem, vel generis infirmitatẽ repellunt tales à promotione vel receptione, quãuis ſint apti & digni, propter quod impedientes arguũtur ore Chriſti. Vnde dominus indignè ferens dixit diſcipulis: (Sinite paruulos venire ad me,) apud quẽ non eſt perſonarum acceptio: (& nolite eos prohibere) cõminationibus terrendo, vel malis exemplis corrũpendo: quia

D iſti ſunt figura & forma verè humilium: quorum familiaritatem ego volo, & conſortium. In quo dedit prælatis exemplum corrigendi oſtiarios ſuos pauperum acceſſum prohibentes. Vnde Chryſo. Nolite vetare pueros: nam ſi ſancti futuri ſunt, quid vetatis filios ad patrem venire? Si autem peccatores futuri ſunt: vt quid ſententiã condemnationis profertis, antequã culpam videatis? Nam quales modò ſunt, meũ eſt: quales aũt poſtea futuri ſunt, ipſorum erit. Quod ergo meũ eſt, honorate: quod autẽ illorum erit, miſeramini. Et ſubiungit: (Talium eſt enim regnum cœlorum,) non dicit iſtorũ: ſed talium: vt non tam ætatem quàm humilitatem & innocentiam commendet. Non omniũ, ſed talium, id eſt, ſimilium, & illorum qui ſimilem habent humilitatem & innocentiam, per ſtudium & laborem: qui tales ſunt per mores & virtutes quales ſunt paruuli per naturã & ætatem.

Acceſſus petẽdus.

E Puerorum enim anima ab omnibus malis eſt pura: & magiſtra innocentiæ, & humilitatis: & nullus poteſt intrare in regnum cœlorum, niſi fuerit innocens & humilis: quia nihil inquinatum intrabit in illud. Vnde ſecũdum Hiero. Non ait iſtorũ, ſed talium, vt oſtenderet non ætatem regnare, ſed mores: & his qui ſimilem haberent innocentiam & ſimplicitatem præmium repromitti. De quibus apoſtolus: Nolite pueri fieri ſenſibus, ſed malitia paruuli eſtote, ſenſu autem perfecti. Vnde Ambroſ. Non ætas præfertur ætati: alioquin obeſſet adoleſcere. Cur ergo pueros aptos dicit eſſe regno cœlorum? Fortaſſe quia malitiam neſciant, fraudare non nouerint: referire nõ audeant, ſcrutari ignorent: opes, honorem, ambitionem, non appetant. Sed non ignorare iſta virtus eſt, ſed cõtemnere. Non enim virtus eſt non poſſe peccare, ſed nolle. Non igitur pueritia: ſed æmula pueriliis ſimplicitatis bonitas de-

Puerorum puritas.
I. Cor. 14.

F ſignatur. Vnde etiam Chryſ. Et nos itaq; ſi volumus fieri hæredes cœlorum, virtutem hanc cum multa poſsideamus diligentia. Etenim ab omnibus malis pura eſt pueri anima: & eorũ qui contriſtauerunt nõ memoratur: ſed vt ad amicos accedit, ſicut nullo facto: & quantumcunq; a matre flagellatus fuerit, hãc inquirit, & præ omnibus eam appretiatur: & ſi reginã oſtenderis cum diademate, non præponit hãc matri cilicio ſuperindutæ: & neceſſariis nihil plus inquirit, non triſtatur in quibus nos, putà damno pecuniarum, & talibus: non lætatur in quibus nos, in temporaneis his: non reſpicit ad pulchritudines corporum, propter hoc dixit, Horum enim eſt regnum cœlorum: vt electione hæc operemur, quæ à natura pueri habent. Hæc Chry. Sunt autem decem proprietates bonæ in pueris: quas qui imitatur, regnum cœlorum conſequetur, quæ ſunt: innocentia, munditia, obedientia, ſimplicitas, humilitas, veritas, malorum illatorum immemoratio, fortuitorum nulla reputatio, & præſentium valde paruorum ad ſufficientiam acceptio. Deinde paruulos ſibi oblatos dominus dulciter ſuſcepit, (& complexans eos,) & in-

Puerorum decẽ proprietates.

G vlnis detinēs,in ſignum, quòd ſimplices & humiles puros & deuotos diligit (& manus eis imponens,) vt viris continentibus gratiam ſui auxilii conferendam ſignificaret: (benedixit illos,) aliqua vocali benedictione, quæ ſcripta non eſt, vt humiles ſua benedictione dignos oſtenderet. Sic ſpiritualiter quotidie humilibus manus imponit cùm eis gratiam, & auxilium tribuit: quia humiles ſpiritu digni ſunt eius gratia & benedictione: deus enim ſuperbis reſiſtit, humilibus autem, qui ſe manibus & poteſtati eius ſubiiciunt, dat gratiam. In quo humilium dignitas oſtenditur, qui tanta bona merentur. Vnde dicit Hieron. Quòd humilitas ſola obſeruatrix eſt cuſtosq́ue virtutum: & nihil eſt quod ita deo gratum faciat & hominibus, quantum ſi vitæ merito magni, ſed humilitate infimi videamur. Et bene humiles, paruulis & innocentibus cōparauit: quia humilitas maculas peccatorum lauare, & innocentiam reddere conſueuit. Vnde Ber. Decor animæ, humilitas eſt. Non a me ipſo hoc dico, cum propheta prior dixerit. Aſperges me hyſſopo & mundabor: humili herba ac pectoris purgatiua humilitatem ſignificans. Hac ſe poſt graué lapſum rex propheta lauari confidit: & ſic inueniſt quendam innocentiæ recuperatæ candorem. Et ſciendum quod Chriſtus manus imponendo paruulis inſtituit, & initiauit ſacramentum confirmationis: cuius miniſterium poſtea contulit apoſtolis. Vnde paruuli in frontibus criſmate conſignantur ab epiſcopis, qui in eccleſia dei locum obtinent apoſtolorum: per impoſitionem enim manuum apoſtolorum, conferebatur ſpiritus ſanctus, ad robur, & confirmationem fidelium cuius impoſitionis manuum locum obtinet prædictum ſacramentū.

Iaco.4. & 1.Pet. 6.b.

Humilium dignitas.

H

Pſ.50.

Confirmationis ſacramentum.

I Conſidera nunc quantum Chriſtus ſimplicitatem, & humilitatem, ac innocentiam paruulorum diligit: quibus tanta familiaritatis & beneuolentiæ ſigna oſtendit: & ſtudeas pro poſſe paruulos imitari, & virtutes eorum habere, vt valeas cum ipſis regnum cœlorū poſſidere.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, qui nos ad cōtinētiā des hortatus: da quod hortaris, & tribue mihi fragili caſtitatem mentis & corporis: & qui paruulos venire ad te voluiſti, & eis manus imponens benedixiſti: præſta mihi miſero vt ſim paruulus in oculis meis, quatenus gratiā inueniā in oculis tuæ maieſtatis: & quod paruuli poſſidēt per naturam: ego conſequar miſericorditer per gratiam tuam, vt meritis omnium paruulorum, & humilium tibi placētium ego vltimus omnium te rectore, te duce merear ad te peruenire: & a te benedictione in cœleſtibus munerari. Amen.

De perfectione paupertatis. Cap. II.

Mat.19. Mar.10 & Luc.18.

Habito de perfectione caſtitatis, & obediētiæ, ſeu humilitatis: conſequenter agit de perfectione paupertatis. (Et ecce), n. (vnus) adoleſcens (genu flexo) ante Ieſum: (interrogauit eum) dicens: (Magiſter,) propter doctrinam ſanam: (bone,) propter vitam ſanctam. (quid boni faciendo vitam æternam poſſidebo?) Secundum Bedam, audierat iſte a domino, tantum ſimiles paruulis dignos eſſe regno dei: & ideo certior eſſe deſiderans de ingreſſu regni, non per parabolas, ſed apertius poſtulat ſibi exponi, quibus meritis, vel operibus vitam æternam poſſit conſequi. (Ieſus aūt reſpondit ei,) primò quantum ad eius cogitationem, quia iſte cogitabat Ieſum eſſe purum hominem: licet crederet eum eſſe ſanctum, bonum doctorem: & ideo quaſi reſpondens eius cogitationi, dixit ei: (Quid me dicis bonum?) quaſi diceret, Ex quo me credis purum hominem: non debes me vocare bonum, (Nemo eſt bonus, niſi ſolus & vnus deus:) hoc eſt dictum: Deus eſt ſolus bonus eſſentialiter, per ſe, & à ſeipſo: & nullus alius, quia alii participatiue per ipſum, & ab ipſo. Vnde Chryſ. Hoc autem dicens non excludit homines à bonitate: ſed à comparatione bonitatis diuinæ. Quaſi diceret dominus: Quare me dicis bonum, cùm nō credas me eſſe deū? Si verò confiteris bonum: credas etiam eſſe deum. Solus enim deus natura eſt bonus; Deinde conſequenter reſpondet eius interrogationi, dicens. (Si autem vis ad vitam ingredi, ſerua mandata:) quaſi diceret, hoc ſufficit ad ſalutem: quod amplius eſt, non eſt neceſſitatis, ſed ſupererogationis. quia ſecundum Hiero. Iuſtitia legis cuſtodita, non ſolum bona terræ, ſed & vitam conferebat æternam, ſuo tempore conſequendam. Et quia adoleſcens hæc audierat, ſolicitus factus interrogauit, quæ eſſent hæc mandata quorum obſeruantia eſt neceſſaria, hoc autem, ſecundum Chryſ. non tentans fecit: ſed æſtimans alia quędam præcepta eſſe, præter legalia, quæ vitæ ei cauſa fierent. Ieſus autem quaſi infirmo cōdeſcendens, legis præcepta clementiſſimè expoſuit dicens: (Non homicidium facies) manu occidendo: ore iubendo, vel conſulendo, vel ēt detrahendo quia per detractionem occiditur proximus in conſcientia aliena, in qua viuebat per bonam famam: nec corde mortem alterius deſiderando, vel odium retinendo, aut beneficium ſubtrahendo: & per hoc præceptū decalogi, prohibetur nocumentum proximi in perſona propria. (Nō adulterabis,) per hoc prohibetur nocumentum proximi in perſona, ſibi coniuncta. (Non furtū facies,) per hoc prohibetur nocumentum proximi in re poſſeſſa. (Nō falſum teſtimonium dices,) per hoc prohibetur nocumentum, proximi in fama. (Honora patrem tuum & matrem,) eis ſubueniendo: & reuerentiam exhibendo, & per hoc præceptum affirmatiuum intelligitur omne beneficium proximo reddendo: quia nomine patris & matris, intelligitur omnis proximus. Et hoc eſt, quòd ſubditur: (Et diliges proximū tuum, ſicut teipſum,) id eſt, ad id quod diligis teipſum, ſcilicet ad gratiam & gloriam, vel (ſicut teipſum,) id eſt non verbo tantum, ſed

K

Bonus ſolus deus.

L

M

Præcepta legis.

opere

A opere & veritate. Proximus autem noſter eſt, omnis qui nobiſcum conuenit in natura, quē debemus ſicut noſipſos diligere. Quam ſententiam dominus inducit, vt oſtendat ꝙ finis prę ceptorum eſt charitas: quia obſeruantia mandatorū non eſt meritoria vitę æternæ, niſi fiat ex charitate. Inter hæc præcepta ordinantia in proximū, non tanguntur præcepta de non concupiſcendo rem proximi, vel eius vxorē: quia reducuntur ad præcepta de non adulterari & non furari: & ſub illis poſſunt intelligi. Vel quia intelliguntur in hoc quod dicitur: (diliges proximum tuū,) qui enim verè proximum diligit, nec rem eius nec vxorē concupiſcit. Enumerat autem hic non omnia mandata: ſed ſolummodo præcepta ſecundæ tabulæ, quæ ordinauit hominem ad proximum, in quibus implicat & ſupponit præcepta primæ tabulæ ordinantia hominem ad deū: quia homo magis tenetur deo quàm proximo: & ideo

Proximus noſter.

1.Ti.1.

Charitatis excellentia.

B ſi obſeruantia mandatorum ſecundæ tabulæ eſt neceſſaria ad ſalutem, multò fortius obſeruantia mandatorum primæ tabulæ eſt neceſſaria ad eandem. Vnde bene dicit apoſtolus, ꝙ qui diligit proximum legem impleuit: quia in dilectione proximi intelligitur dilectio dei vt finis propter quē proximus diligitur, quia proximus diligitur propter deum, & non ecōuerſò. Per prædicta etiam oſtendit ſaluator, ꝙ obſeruantia præceptorum cerimonialium & iudicialium non erat amplius neceſſaria ad ſalutem, ſed ſufficiunt decem decalogi præcepta. Quorum primum eſt: Non adorabis deos alienos: id eſt, verum deum coles & ſuper eum nihil amabis. Multi .n. hodie ſunt, qui ſibi deos alienos faciunt. Nam ſicut dicit Auguſt. hoc ab homine colitur, quod præ cæteris diligitur. Superbus igitur pro deo habet ſuperbiam, luxurioſus luxuriam, auarus

Ro.13.

Decē pręcepta.

C auaritiam. Secundum: Non aſſumes inuanum nomen dei tui in os tuum: id eſt, non blaſphemabis nec iurabis indebitè in nomine ſui. Talis iniuriam facit deo, quem in teſtimonium ſuæ falſitatis inuocat, quaſi deus mendacium diligat: & ſibi, qui in iudicio dei puniēdum ſe obligat ſi non eſt ita ſicut iurat: & proximo, quia per falſam iurationem ipſum decipit & defraudat. Tertium: Diem ſabbati ſanctifices, vt in eo mortaliter non pecces, & mala vites: Contra iſtud præceptum peccat qui cauſa cupiditatis in ſabbato opus ſeruile facit, vel aliquod peccatum committit, vel opera miſericordiæ dimittit: quia à bonis operibus non eſt vacandum: Quartum: Honora parentes tuos ſcilicet obediendo, obſequendo, ſubueniendo, & animabus eorum miſerendo. In hoc etiam præcipitur honor patrum ſpiritualium, ſcilicet prælatorum. Quintum: Non occides opere, verbo, negligentia, cogitatione, auxilio, conſenſu, malo exemplo, vel aliqua occaſione. Homicidium etiam aliquādo fit corde per odiū, aliquando ore per verbū detractorium, aliquando opere per factum. Eſt iſtud vltimū eſt triplex: quidā .n. occidunt corpus tantum:

D quidam animam tantum, qñ .ſ. eam trahunt ad peccatum quidam vtrunque, quando .ſ. aliquis interficit ſeipſum, vel alium in peccato mortali exiſtentem. Sextum: Non mœchaberis: operando, cogitando, loquendo, vel in iuriſdictione tua fornicationem ſuſtinendo. Per hoc autem ꝙ dixit nō mœchaberis: prohibetur omnis carnalis appetitus & corruptio, præter eā quæ eſt matrimonii. Septimum non furaberis: aliena quomodolibet tibi attrahendo, vel realiena inuito domino vtendo. Per furtum intelligitur omne malum ablatum: ſiue occultè faciendo in acceptis, ſiue fraudē exercēdo in mercationibus, ſiue mercedē nō ſoluendo operariis. Octauū: Non dices falſum teſtimoniū contra proximū tuum: omne mendaciū, dolū, detractionē, adulationem, calumniam, & doctrinam erroneā deuitando. Nonū: Non deſideres domum, vel agrū, vel aliā rem proximi tui: tali videlicet mente, ꝙ velles tibi cum ſuo

E dāno adoptare. Decimū: Non concupiſces vxorem, ſeruum, ancillā proximi tui: corde cōſentiendo, ore ſolicitando, opere concupiſcentiā perficiendo. Hæc, qui perfecerit ſaluari poterit. Cum aūt ille adoleſcens hæc omnia à iuuentute ſua ſe ſeruaſſe reſponderet: quod tamē in multis religioſis vix aliquis hodie reperiret. (Ieſus intuitus eū dilexit, eū:) propter bonam conuerſationē ſuā præteritā, & oſtendit ſibi vultum amicabilē: (&) inſtruens eū de perfectione, (dixit illi. Vnū tibi deeſt,) quo ad ſtatum perfectionis, ſcilicet bonum paupertatis. Quia etſi mandatorū obſeruatio ſufficit ad ſalutem: non tñ ad euangelicā perfectionem, ſed ad hanc etiā requiritur obſeruatio conſiliorū: in qua primū eſt abrenuntiatio temporalium, & ideo de hac tantū hic facit mentionem, Vbi Origenes: Non tamen intelligendū eſt ꝙ in ipſo tempore quo bona ſua tradiderit pauperi-

F bus, fiat omnino perfectus: ſed illa ex die incipiat ſpeculatio dei adducens eum ad oēs virtutes. Et ſubdit dominus dicēs: (Si vis,) quia hoc eſt in tua libertate: (perfectus eſſe,) id eſt ad ſtatum perfectionis aſcendere ſuper cōmunem ſtatum ſaluti neceſſarium, quia hoc eſt de perfectione vitæ. (vade) per affectum contemnendo temporalia, (& vende) per effectum ea relinquendo: & hæc (omnia) non partem tm̄ vt Ananias & Saphira, quod eſt contra proprietarios, (quæ habes) & iuſtè poſſides quod eſt contra raptores & vſurarios eleemoſynas de alieno facientes: illa enim habemus quæ iuſtè poſſidemus, Illa ergo quæ iuſtè poſſidentur vendenda ſunt: quæ verò iniuſtè, reddenda ſunt illis quorum fuerunt: (& da,) non vende quærendo munus à manu, vel à lingua, vel ab obſequio, (pauperibus) non diuitibus a quibus ſimilia accipies: nec amicis carnalibus, niſi fuerint indigentes: nec hiſtrionibus & male vtentibus, quod eſt contra ſimoniacos & ambitioſos, qui dant aliis vt acquirant beneficia & dignitates: & hoc fac propter deū, non propter oſtentationē: quia abiicere tēporalia propter oſtentationem, non eſt meritorium. (&) ſic

Propria vēdēda & danda perfectis.

G dando (habebis theſaurũ,) .i. quendã beatitudinis (in cœlo) locum tutiſsimũ. Hoc aũt non dr̃, quia paupertas ſit maior virtus quam cõtinentia vel obedientia: ſed dr̃ per quandã correſpõdentiã, quaſi theſaurus cœleſtis ſic reſpondeat voluntariæ paupertati, ſicut exaltatio humiliationi. Vnde Chryſ. Bene aũt non vitę fecit æternæ mentionem, ſed theſauri dicens: & habebis theſaurũ in cœlis: quia.n. de pecuniis erat ſermo, & de abrenunciatione omniũ, oſtendit, ꝙ reddit plura his quæ præcepit relinquere, quãto maius eſt cœlũ quàm terra: in theſauro.n. copiã retributionis oſtendit. (Et veni,) relictis omnibus (& ſequere me,) me imitãdo, & ſicut ego ambulo ambulando: quia in ſequela Chriſti per opera charitatis cõſiſtit perfectio principaliter & cõpletè: in paupertate aũt voluntaria conſiſtit inchoatiue per modũ remouẽtis, prohibentis, & diſponẽtis: quia per hoc aufert

H cura tẽporalium, quæ à dilectione dei impedit animũ. Vñ gloſa: Relinquere omnia, eſt via ad perfectionẽ ſed in ſequendo cõſiſtit perfectio.

Sequendus dominus.

Magna certe gloria eſt ſequi dñm, & ideo valde eſt appetẽdũ. Ad perfectionẽ ergo nõ ſufficit homini relinquere ſua, niſi dñm ſequatur, .i. niſi relictis malis faciat bona. Vnde Theop. Cũ paupertate.n. & cæteras virtutes hominẽ habere oportet: ob hoc ait, & veni ſequere me .i. in cæteris eſto meus diſcipulus, & iugiter me ſequaris. Vnde & Hierony. Facilius ſacculus cõtẽnitur, quàm volũtas. Multi diuitias relinquẽtes, dñm non ſequuntur. Sequitur autẽ dñm, qui imitator eius eſt & per veſtigia illius graditur. Vbi & Rabanus: Ecce duas vitas hominibus propoſitas audiuimus: actiuã ad quã pertinet non occides, & cætera legis mandata: & cõtemplatiuã ad quã pertinet ſi vis perfectus eſſe, &c.

Vita duplex.

Actiua ad legẽ pertinet, contẽplatiua ad euangeliũ: quia ſicut vetus nouũ præceſsit teſta

I mentũ, ita bona actio pręcedit contẽplationẽ. Actiuis.n. cõuenit obſeruatio præceptorũ quæ in lege traduntur, contẽplatiuis obſeruatio cõſiliorũ quæ in euangelio docentur. Et notandũ, ꝙ multiplex eſt perfectio. ſ. ſufficiẽtię, quã oẽs habent exiſtentes in charitate. ordinis, cuius propriũ eſt ſeruare cõtinentiã: religionis, cuius propriũ eſt renunciare omnibus: prælationis, ad quos pertinet ponere animã pro ouibus ſuis: ſecuritatis, cuius proprium eſt habere mortẽ in deſiderio, & vitã in patientia. Ad primã perfectionẽ tenetur quilibet: ad vltimã verò nullus tenetur: ad tres verò medias tenẽtur aliqui ex cauſis.

Perfectio multiplex.

Vnũ ergo ſignũ perfectionis poſuit: cùm omnia relinquere conſuluit, vt nudum Chriſtũ nudus ſequatur. Vnde (ſecundum Theophilũ) dicens omnia, ſummã paupertatẽ ſuadet. ſi quid.n. reſtiterit, illius ſeruus eſt. Et ſecundũ Ambr. Talẽ voluit adoleſcentẽ illũ dominus ad paradiſum redire qualis Adã fuerat de paradiſi ſublimitate deiectus. Nudus.n. incola Adã paradiſi fuit. Quàuis ergo cũ poſſeſsione diuitiarũ poſsit quis ad vitã ingredi ſeruando mandata, nõ ad perfectã ſequelã Chriſti, vt perfecto amore & integro affectu tẽdat in deũ

Signum perfectionis.

deeſt ſibi vnum. ſ. ꝙ relinquat diuitias affectu: vt ſit pauper ſpiritu, ꝗ paupertas includit hu- K militatẽ, ſine qua non eſt paupertas vera: quia vanũ eſt habere burſam vacuã, & cor plenũ ſuperbia. Includit ẽt contẽptũ diuitiarũ effectu: quia difficile eſt valde habẽti diuitias, ne amore earũ aut detineatur, aut diſtrahatur & impediatur à perfecto amore dei: ne Chriſtũ liberè & expeditè ſequatur. Nã qui diuitiis implicatur mittit pedes in rete, ne poſsit corã deo perfectus ambulare, & liberè Chriſtũ ſequi: quia diuitiæ viſcoſiores ſunt viſco, & vix euellitur animus occupatus ab eis & detentus. Nimia ergo dilectio terrenarũ poſſeſsionum eſt huius perfectionis impedimentũ. Quod bene patuit in hoc iuuene, qui (cùm audiſſet verba domini,) de perfectione paupertatis voluntariæ (abiit triſtis) ſeculi triſtitia mortẽ operãte, impeditus à perfectione quã quærẽbat terrenarũ poſſeſsionũ amore, ob quod nõ poterat ad perfectionẽ voluntariæ paupertatis aſcen- L dere. Vnde cauſa triſtitię redditur, cùm ſubditur: (Erat.n. multas habẽs poſſeſsiones,) ſpinas producentes & tribulos, ſementẽ dominicam ſuffocantes: & ipſe nihilominus habitus à poſſeſsionibus, & diues valde diuitiis fallacibus, ob quarũ inordinatum amorẽ triſtabatur de perſuaſione abrenunciationis earũ: triſtabile .n. eſt amata abiicere. Ad temporalia.n. paſsibiliter afficitur, cuius cor in priuatione eorũdem aliqualiter contriſtatur. Nam plerunque cùm temporalia aſſunt nobis, putamus ꝙ ea non diligamus: ſed cùm abeſſe cœperint inuenimus qui ſumus. Hoc.n. ſine amore noſtro aderat, quod ſine dolore diſcedit. Iſte iuuenis cùm audiret, ꝙ quæcunq; haberet venderet, & daret pauperibus: abiit mœrens: quia & diuitias ſeculi & vitam æternam habere volebat: quod difficile erat vt fieret: quoniam in poſ- M ſeſsione diuitiarũ abſq; ſuperbia elationis & abſque proprietate voluptatis vix ſtare quis põt: ſicut etiã difficile eſſet, ꝙ homo in cacumine verticis alicuius montis ſtaret, & tẽpeſtate validi venti quaſſatus non caderet. Vt verò dicit Aug. Hic adoleſcens laudabilis quidem eſt: quia non occidit, non adulteratus eſt. Vituperabilis autem: quia contriſtatus eſt in verbis Chriſti vocãtis eum ad perfectionẽ. Adoleſcẽs quippe erat ſecundum animã, & propterea relinquens Chriſtũ abiit. Hæc Aug. Sed tale rete Prou.1. fruſtra iacitur ante oculos pennatorum ſcilicet contemplantiũ perfectorum, qui tantò minus contriſtantur quòd deſunt temporalia, quantò magis appetunt æterna. Nam vt ait Greg. Tantò quiſq; minus dolet ꝙ deſunt ęterna, quãtò magis gaudet ꝙ aſſunt temporalia: & qui minus dolet ꝙ deſunt temporalia, certius expectat vt aſsint æterna. Et ideo ſecundum Gennadium: Bonum eſt facultates cum diſpenſatione pauperibus erogare: ſed melius eſt pro intentione ſequendi Chriſtum, omnia & totum ſimul donare, & abſolutum à ſolicitudine cum Chriſto egere. Vt enim dicit Chryſoſt. Non ſimiliter detinentur qui pauca

Affectus tẽporalium.

habent,

A habēt, & qui multis abūdant: qm̄ adiectio diuitiarū maiorem accendit flammā, & violentior fit cupido. Non ſolum autem diuitiarum poſſeſsio, ſed etiam rerum aliarum diuerſitas hominē à dei cōtemplatione & perfectione amore impedit & auertit. Vnde Auguſtinus: Temporalium rerum multiformitas ab vnitate dei hominem per carnales ſenſus diuerberat, & mutabili varietate eius affectum multiplicat. Quem ergo delectat libertas, ab amore mutabilium liber eſſe appetat: & quem regnare delectat, vni omnium regnatori deo ſubditus hæreat. Et iterum: Duo ſunt amores, mundi & dei. Si mundi amor habitat, nō eſt quo intret amor dei. Cùm exhauſeris cor tuum ab amore terreno, hauries amorem diuinū. Vnde & Grego. Cum cupiditate terrenę ſubſtantiæ deus non diligitur: quia terrenus amor oculum mentis ſordidans excęcat, ne diuina claritas videatur.

Amores duo.

B Nec mirum: Quomodo.n. diligere poteſt quem neſcit? Aut quomodo ſcit ad quem neſciendū oculum cordis claudit? Vnde etiam Chry. Fumo ſimiles ſunt humanæ res. Nihil enim ita contriſtat animæ oculum, & turbat, vt vitæ huius curarum turbe, & concupiſcentiarum multitudo: hęc.n. fumi huius ſunt ligna. Vnde & Anſel. Si vis eſſe quietus nil ſeculi appetas. Semper requiem mentis habebis, ſi à te mundi curas abieceris. Qui curis terrenis ſe implicat, à dei amore ſe ſeparat. Et vt in paucis multa intelliges, attende pauca verba Auguſtini ſic dicentis: Nihil plus noui eſſe, quam iſta ſenſibilia fugienda. Cui concordat Dionyſius, qui ſic dicit: Derelinquere ſenſus, & omnia ſenſibilia. Qui habet aures audiendi hæc pauca verba prædicta, audiat, & corde intelligat: quia multa in eis latent, quæ vanis & diſſolutis non apparent. Vnde cuidam de ſermonis abundantia ſolicito, dictum eſt in ſpiritu. Si vis ſcire omnia prædicanda, tunc ſepara te ab exterioribus: purifica te à temporalibus: liberum fac te a carnalibus: & erige te ad cœleſtia, & manifeſtabuntur tibi diuina. Ecce in his verbis totum eſt incluſum quod eſt prædicatum: imago enim tua, imago dei eſt: depone ergo ab ea omne quod ſibi accidens eſt, & apparebit tibi in ea quod diuinū eſt. Vt autem vtiliter ad temporalia & æterna perfectè te habeas, ſcito ꝙ temporalia debet aſpicere ſub ſenſu quadruplici: Primo, ſcilicet vt, tanquā peregrinus & aduena ſentias omnia vt extranea & aliena: ita ꝙ tua veſtis ſit tuo ſenſui extranea, ac ſi eſſet alicuius de Græcia vel India. Secundò, vt in tuo vſu omnem abundantiam timeas vt venenum, & mare ſubmergens. Tertiò: vt in tuo ſenſu omnem inopiam & egeſtatem, ſentias vt menſam, & arā, & ſcalā vitæ æternæ: & vt ſpeculum ſeu imaginem crucis Chriſti. Quartò, vt diuitias & apparatus diuitum ita ſentias tibi difformes, ꝙ in eorum memoria vel aſpectu nullatenus valeas delectari vel lætari: ꝙ ſi videris te in eis congaudere, a Chriſto glorioſa paupertate te æſtima alienum fore. Huic autē connectitur ꝙ in pauperū & deſpectorum memoria, vel aſpectu tā-

Res humanę ſumo ſūt ſimiles.

Exteriora ſequeſtranda C

Tēporalia quomodo cōcupiſcenda ſunt.

quā in Chriſti pauperis expreſſa imagine totus læteris, & eis quaſi regibus cum ſumma alacritate & reuerentia aſſocieris. Conſidera etiā hic quòd ad perfectionem non ſufficit quędam opera bona, & quaſdam virtutes habere: ſed oportet omnia pro poſſe perficere. Vnde Chryſoſto. Completus eſt dei homo ad omne opus bonum, expletus non: vt hæc quidem habeat, illa verò non habeat. Qui enim talis eſt, nō eſt completus. Quæ.n. vtilitas, dic mihi, cùm orat quis intensè, non miſereatur autē abundè? Aut cum miſeretur quis abundè, auarus autem & violentus exiſtens? Aut cùm non auarus aut violentus exiſtens, ad oſtentationem verò ſit hominum qui vident? Aut cùm miſereatur quidē in id quod deo videtur, eleuetur autē hoc ipſo & magna ſapiat? Aut cùm humilis quidem fuerit, & ieiunijs intendens, auarus autem & negotiator, & terræ affixus, & matrem omniū malorū inducens animæ? Radicem.n. omnium malorum, dixit Paulus auaritiam. Horreamus igitur hanc, refugiamus hoc peccatū. Hoc orbem terrarum inſtabilem: fecit hoc omnia confudit: a beata ſeruitute nos abducit Chriſti. Non eſt enim, ait, deo ſeruire & mammonæ: contrarium enim iniungit Chriſtus. Hæc Chryſo. Et nota circa præmiſſa, ꝙ perfectio paupertatis non conſiſtit in maiori defectu rerū temporaliū, ſed in maiori abſtractione ſolicitudinis eorum. Quanto enim modus viuendi in paupertate minorem habet ſolicitudinem, tantò paupertas eſt perfectior: nō autē quantò paupertas fuerit maior. Nō enim paupertas ſecundum ſe bona eſt: ſed inquantum liberat ab illis, quibus homo impeditur quo minus ſpiritualibus intendat.

D

Opera bona omnia faciēda

E

1. Timor. 6. b.

Mat. 6. d

Paupertatis perfectio.

F

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, da mihi miſero & fragili qui tua mandata hactenus negligenter & malè ſeruaui, ſaltem ammodo ea obſeruare: vt cū obſeruatoribus eorūdē merear ad vitam ingredi. Da etiā mihi clementiſſime dn̄e, vt ad perfectionem tendendo omnia tēporalia, propter te affectu cōtemnam, & affectu relinquam, relictiſq; omnibus te ſequar, te imitando, & per tua veſtigia gradiendo: vt te rectore, te duce ad te theſaurum meū deſiderabilem, & indeficientem valeā lætus peruenire, & de tua viſione ſemper gaudere. Amen.

De duodecim conſilijs euangelicis. Cap. 12.

ET quia dictū eſt de præceptis, quæ ſunt neceſſaria ad ſalutem, videamus & de cōſilijs quæ requirūtur ad perfectionem. Vnde & præceptis, & prohibitionibus tenemur: ſed de conſilijs & permiſsionibus non tenemur. Nam conſilium pertinet ad perfectos, preceptum autem ad perficiendos: ſed permiſſio pertinet ad imperfectos, prohibitio verò ad peruerſos. Ad obſeruantiam quidem præceptorum vtilis eſt obſeruantia conſiliorum. Aliquando.n. fortitudo terræ in ingreſſu illius cōſiſtit, & ideo paſſus ille bona cuſtodia indiget: quia

Cōſilia ad perfectos pertinēt

G obtento ingreſſu faciliter reſiduum hoſtes obti
nent, Sic eſt in terra animæ, quia tota fortitu-
do eius conſiſtit in ingreſſu: ſcilicet in occaſio
nibus peccatorum, & propter hoc neceſſaria
eſt bona cuſtodia circa ipſum. Propter cuſto-
diam autem iſtius ingreſſus dantur conſilia,
quæ continent & cuſtodiunt mandata, ac retra
Cõſilia duodecim. hunt hominem ab incautis reſpectibus, & di-
ſcurſibus & aliis periculis. Sunt aũt duodecim
cõſilia euangelica, quæ Chriſtus adiecit ad pręcepta.
Primum, eſt paupertatis, quæ conſiſtit
Mat. 19. in abdicatione proprietatis. Vnde eſt illud: Si
vis perfectus eſſe, vade & vende omnia quæ ha
Luc. 14. bes, & veni ſequere me. Et illud: Qui non renũ
tiauerit omnibus quæ poſsidet, nõ poteſt meus
eſſe diſcipulus. Secundum, eſt obedientiæ. Vnde
Lucæ 9. eſt illud: Si quis vult poſt me venire, abneget
Mat. 23. ſemetipſum. Et illud: Super cathedram Moyſi
ſederunt ſcribæ & phariſæi, quæ dicunt facite.
Mat. 19. Tertium, eſt caſtitatis. Vnde eſt illud: Sunt eu-
H nuchi qui ſeipſos caſtrauerunt propter regnũ
cœlorum. Et illud: Audiſtis quia dictum eſt an
Math. 5. tiquis. Non mœchaberis: ego aũt dico vobis,
qui viderit mulierem ad concupiſcendũ eã, iã
mœchatus eſt in corde ſuo: vbi oſtenditur ꝙ
non ſolũ dãnabilis eſt conſenſus in opus mœ-
chiæ, ſed & conſenſus ad delectandum in cor
de. Hæc tria conſilia prædicta, ſunt ſpecialia
omnis perfectę religionis, & ſubſtantialia: quia
ſuos obſeruatores elongãt à malo, nõ ſolũ quã
tũ ad culpam: ſed etiam quantum ad cauſam.
Mali ortus. Omne nanq; malum oritur ex triplici radice:
ſcilicet ex concupiſcentia carnis, & concupi-
ſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ. Prædicta
verò tria conſilia nos elõgant perfecte ab hac
triplici radice. ſ. paupertas, à concupiſcentia
oculorum; caſtitas, à concupiſcentia carnis: &
Lucę 6. obedientia, a ſuperbia vitæ. Quartum conſiliũ,
eſt charitatis. Vnde eſt illud: Diligite inimicos
veſtros. Iſtud quantũ ad dilectionẽ affectus, eſt
I præceptum: ſed quãtum ad dilectionẽ effectus,
eſt conſilium: quia inimico velle gratiã & glo
riam, eſt neceſsitatis: ſed impendere opera be-
neficentiæ, & oſtẽdere illi ſigna beneuolentię,
eſt cõſilii & perfectionis. Sanè negare ei ſigna
familiaritatis, quando veniam petit, vel ad fa-
miliaritatem non ſimulatoriè ſe ingerit, vel
quando neceſsitas expoſcit, vindicta eſt: quia
tunc inter amicos eſt computandus: ſed ꝙ ali-
quis vltro ſe ad familiaritatem eius ingerat,
hoc eſt perfectionis. Quintum conſilium eſt
Matt. 5. manſuetudinis. Vnde illud: Si quis te percuſſe-
rit in maxillã vnã, præbe ei & aliã: id eſt, para-
tus ſis & aliam percuſsionẽ ſuſtinere patiẽter:
& iſtud eſt conſilium patientiæ, reſpectu læſio
Ibidem nis corporum. Et illud: Qui tecũ vult iudicio
contendere, & tunicam tollere, relinque ei &
pallium: & iſtud eſt reſpectu ablationis rerũ.
Cum contentione & fraude, nulli licet ſua re-
petere: cũ charitate licet imperfectis, perfectis
autem non: quia non repetere eſt infirmis cõ
ſilium, perfectis verò præceptum. Illis autem
qui renuntiauerunt proprietati, nõ licet repe-
tere ſua: ſed vt congregationis. Sextũ, eſt miſe-
ricordiæ & erogationis. Vnde eſt illud, Omni K
petenti te tribue: non propter ſe, ſed propter Lucæ 6.
bonum cõmune. Et illud: Si vis perfectus eſſe,
vende omnia quæ habes, & da pauperibus. Da Mat. 19.
re ſuperfluum in extrema neceſsitate, eſt ne-
ceſsitatis & debiti: ſed dare quibus egemus, eſt
conſilii. Septimũ, eſt de ſimplicitate verborũ.
Vnde eſt illud: Sit ſermo veſter eſt eſt, nõ non: Math. 5
id eſt, ſi affirmatio vel negatio eſt in ore, ſit
etiam in corde. Et illud: Audiſtis quia dictũ Ibidem
eſt antiquis, Non periurabis: ego autem dico
non iurare omnino. Iurare, quantum ad in-
firmitatem pertinet, permiſsionis eſt: non iu-
rare autem, quantum ad perfectionẽ pertinet,
conſilii eſt. Octauũ, eſt de vitanda occaſione
peccandi. Vnde eſt illud: Si oculus tuus ſcanda Matt. 5.
lizat te, erue eum & proiice abs te. Vbi ſecun-
dum Aug. Nullum membrum ad literam præ
cipitur erui, ſed occaſio peccandi: quia non ſo
lum peccata, ſed & occaſiones peccandi ſunt
fugiendæ. Nonum, eſt de rectitudine intentio-
nis, & ſimplicitate operis vel finis. Vnde eſt il L
lud: Attendite ne iuſtitiam veſtram faciatis co Matt. 6.
ram hominibus, vt videamini ab eis. Et illud: Ibidẽ 5.
Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt vi-
deant opera veſtra bona, & glorificent patrẽ
veſtrum qui in cœlis eſt. Decimum, eſt de con-
formitate operis & doctrinæ. Vnde eſt illud:
Qui fecerit & ſic docuerit, hic magnus vocabi Ibidem
tur in regno cœlorum. Et illud: Alligant ho-
minibus onera grauia, digito autem ſuo nolũt
ea mouere: dicunt enim, & nõ faciunt. In præ
dicatione aliquando aſſeritur cenſio generali Mat. 23.
ter de his quæ pertinent ad ſtatum ſalutis, ali-
quando deo aſſeritur cenſio ſecundum ſtatũ
perfectionis, vtpote religionis. Primo modo
tenetur facere quod dicit prædicator, cũ aſſe-
rat omnes ad hoc teneri. Secundo modo non
tenetur, niſi ipſe perfectionẽ illã vouerit. Exi-
ſtens autem in peccato notorio, peccat quãdo M
prædicat: quia ſcandalizat. Exiſtens autem in
peccato occulto ſi prædicat & non ſtudet ex
ſuo delicto cõpungi, adhuc videtur peccare:
quia videtur contemnere. Vndecimum, eſt de
vitanda ſolicitudine. Vnde eſt illud: Nolite ſo
liciti eſſe. Et illud. Nolite cogitare de craſtino. Math. 6
Vbi ſciendum, ꝙ quadruplex eſt ſolicitudo.
Prima eſt laudabilis. & eſt prouidentiæ ſpiri- Solicitudo quadruplex.
tualis, quoad animam, quomodo quis deo pla
ceat omnem ſolicitudinẽ ſuam proiiciens in
eũ: Secunda eſt etiam laudabilis: & eſt prouidẽ
tiæ temporalis ex fratrum charitate, qualis cõ
petit prælatis & religioſis officiatis: qui præſunt
in ſolicitudine. Tertia eſt tolerabilis, & eſt cu-
ræ temporalis, quoad corpus. Quarta eſt vitu-
perabilis: & eſt ſuperfluæ theſaurizationis,
quoad auaritiã. Prima cõſulitur conſilio iſto.
Secunda præcipitur. Tertia permittitur. Quar
ta prohibetur. Duodecimum conſilium eſt de
fraterna correptione. Vnde eſt illud: Si pecca- Mat. 18
uerit in te frater tuus, corripe eum &c. Corri- Corripere proximum
pere fratrem quandoq; eſt conſilium: vt quan
do aliquis corripit fratrem de venialibus, & il
lum cum quo nihil habet facere niſi commu-
nem.

A nem charitatem, quandoque eſt præceptũ: vt quando corripitur de mortali, & iſto ſecundo modo pertinet ad omnes, & obligat ſemper: ſed non ad ſemper: quia pro loco & tempore, ſcilicet quando vacat & licet & creditur ꝙ vtilis ſit correptio. Et ad hoc præceptum maximè tenentur prælati, quo ad eos quorum curã gerunt.

Cõſiliorũ facilitas.

Omnia præmiſſa domini præcepta & conſilia facilia ſunt volenti, & dei timoré pręoculis habenti. Vnde Chryſoſtomus: ſit tibi timor dei, omni neceſſitate violentior. Si enim velis occaſiones ſemper obiicere, nihil de eis quæ ſunt imperata cuſtodies: & ita prorſus omnia quæ ſunt præcepta calcabis. Quia ſi legem volueris cuſtodire Chriſti: neceſſitaté quidem nullam, quæ te ab obſeruatione eius impediat aliquãdo patieris. Noli igitur o homo in otiũ reclinare: nec diſſoluas bonam animi voluntatem: neque enim quæ imperantur onerosa

B ſunt. Tantummodo velle ſufficit, & totũ quod iubetur impletum eſt. Quòd ſi mihi conſuetudinem tuam opponis vt legé, per hanc ipſam te admoneo quàm ſit facilis iſta correctio. Si enim in aliam conſuetudinem ex alia te conuerteris: hoc quod tibi difficile videtur, effeceris. Quia ſicut ad vitiandum cõſuetudo eſt violenta: ita ſit potens ad corrigendum. Et iterũ:

Conſuetudo bona.

Si in uſum ſemel bonæ philoſophiæ tranſeas, etiam ſi poſtea aliquis tibi torpor obrepat, nõ tamé facile poteris horum quippiam quæ præcepta ſunt tranſgredi, bona ſcilicet conſuetudine firmitatem iam imitante natura. Quàm enim facile eſt dormire, comedere, bibere, reſpirare: tam nobis facilia erunt bona conſuetudine, etiam opera virtutis. Hæc Chryſ. Vnde & Tullius: Optima forma viuẽdi eligenda eſt, quam iucundam reddit conſuetudo. Tantum etiam delecteris & complaceat tibi in præceptis & conſiliis domini, vt ſi non ſine grauamine vel difficultate videantur fieri, coneris

C tamen ob honorem ipſius legiſlatoris ſeruare quantum ipſe vires dabit: quia etſi propter ipſum pati non elegeris, nihilominus aliter patieris.

Patimur inuiti.

Vt.n. dicit Aug. In hoc mundo nõ timere, non dolere, non periclitari impoſsibile eſt: ſed plurimum intereſt qua cauſa, qua expectatione, quo termino quiſq; patiatur. Vnde Chryſo. Si non propter Chriſtum elegerimus aliquid pati dolorum, neceſſe eſt eos omnino & aliter ſuſtinere. Neq; enim ſi propter Chriſtũ non mortuus fueris, immortalis eris: neque ſi propter Chriſtum non proieceris pecunias, ferens eas abibis. Hæc expetit à te, quę & non expetente eo dabis. Hæc te vult facere tua voluntate, quæ & ex neceſſitate te oportet facere. Expetit autem ſolum propter eum fieri: quia continget & hæc tranſire à neceſſitate, quæ ſecundum naturam fit. Ergo non iniuſtè auertit & punit deus, cum in omnibus ſeipſum nobis præbeat, nos autem reſiſtimus. Ego, inquit, pater, ego & amicus & frater & ſoror & mater: & omne quodcunq; volueris ego ſum: ſolum familiariter te habeas ad me: quia omnino neceſſe eſt te pati, elige pati propter me.

D Ego inops propter te, & peregrinus propter te, in cruce propter te, in ſepulchro propter te, ſuperius propter te interpello patrem, inferius pro te ligatus, veni a patre: omnia mihi tu es, & frater, & cohæres, & amicus, & membrum. Quid plus vis? Quid eum qui te diligit auertis? Quid huic mundo laboras? Quid vaſe hauris perforato? Hoc enim eſt in præſenti vita laborare. Quid flamma incidis? Quid aeré impugnas? Quid inaniter curris? Vanitas enim vanitatum, & omnia ſunt vanitas.

Eccleſiaſtes. I

Ita humiliemus noſmetipſos, & potiores efficiamur, vt qui digné hic viximus, futuris fruamur bonis. Hæc Chryſo.

Lapilli 12.

Prædicta autem duodecim conſilia, duodecim lapidibus pretioſis poſſunt adaptari. Primum enim conſilium, quod eſt paupertas, ſignificatur per lapidem ſaphirum.

Saphirus.

Saphirus enim flaui coloris eſt, ſicut cœlum ſerenatũ: ſic pauperes colorem cœleſté habẽt,

E pro quanto à terrenis totaliter elongati ſolis cœleſtibus intendunt. Item ſaphirus dicitur ardoré interiorem refrigerare, & oculos purgare: ſic ſancta paupertas ardorem cupiditatis rerum temporalium, qua communiter homines mundani æſtuant, ita in animo iſtorum pauperum refrigerat, vt omnia terrena bona arbitrentur vt ſtercora. Et ideo facit eos habere oculos mundos & limpidos ad contẽplandum cœleſtia: quia non ſunt terrenorum puluere obfuſcati. Item ſaphirus fugat ſquinantiam, & morbum qui dicitur, noli me tangere: & vniuerſaliter valet ad apoſtemata calida. Sic paupertas ſpiritus, tumores & infectiones vitiorum non cõpatimur: ſed ea fugat & ſedat.

Topazius.

Secundum conſilium, quod eſt obedientia, ſignificatur per lapidem Topaziũ. Topazius in colore eſt auro ſimilis: ſic obedientia. Color enim auri nobiliſsimus eſt, ſine quo nulla pictura eſt perfecta.

F Et certè ſine qua obedientia nulla perfecta virtus eſt: quia ſecundũ Auguſtinum, Sine obedientia omnia vacua, & cũ obedientia omnia plena charitate reperiuntur. Item topazius bullientes aquas compeſcit: ſic obedientia aquas humanæ fluxibilitatis cõpeſcit. Nam ex naturali fomite in nobis incentiua vitiorum ebulliunt, quibus obedientia frenum imponit. Item topazius irã reſtringit, & certè obedientia iram & omné paſsioné animi mitigat: quia quæcunq; paſsio vel tentatio in animo irrepſerit, ſuperueniente maiorum obedientia reſtringitur in homine obediente.

Smaragdus.

Tertiũ conſilium, quod eſt caſtitas, ſignificatur per lapidẽ ſmaragdum. Smaragdus enim eſt à tota ſpecie amator caſtitatis, & nullo modo ſuſtinet coitum niſi rumpatur. Vnde & geſtantem ſe ad caſtitatem inclinat. Eſt autem viridis præ omnibus rebus virentibus: cuius etiam fulgore vicinus aer virere cernitur, nec eius viror ſole vel luna, vel vmbra obfuſcatur. Sic caſtitas inter alias virtutes viret.

Virgo.

Vnde & virgo dicta eſt à virore: & ipſa caſtitas eſt viror omniũ virtutũ, ita vt etiam proximas exẽplariter & virtualiter virere facit: nec obſcuratur ſole, i. æſtu cuiuslibet tentationis: nec obfuſca-

G tur luna mundanæ gloriationis, nec vmbra carnalis delectationis. Itē ſmaragdus motus laſciuos compeſcit, viſum refocillat, gratum hominem in verbis reddit, & hæc tria ad literā efficit caſtitas vt patet. Itē ſmaragdus tempeſtates auertit, & caducum morbū curare dicitur: ſic caſtitas tempeſtatem carnalis impugnationis reprimit, & morbum eius: vnde homo quaſi caducus & amens efficitur, compeſcit. Quartum conſilium, quod eſt charitas, prout extenditur ad dilectionem inimicorū, ſignatur per carbunculū. Carbunculus.n.ſe habet ad alios lapides ſicut aurum ad cætera metalla, & dicitur aliorum lapidū virtutem habere. ſic charitas excellit omnes virtutes, & complectitur in ſe virtutes vniuerſas. Carbunculus etiam eſt calore igneus, ſicut carbo viuus nocte magis lucet quàm die & circa ſe noctem quaſi in diem mutat: ſic charitas ignis eſt, & magis lucet in

Carbunculus.

H nocte aduerſitatis, quàm in die proſperitatis: imò etiam noctem aduerſitatis & tribulationis, vertit in diē conſolationis. Item carbunculus fugat venenum aereum & vaporoſum, ſic charitas ſua benignitate omnem malitiā infectiuam vincit. Quintum conſilium, quod eſt manſuetudo, ſignatur per ametiſtum. Ametiſtus.n.eſt coloris violacei, & habet virtutē refrigerandi & leniendi, vnde operatur contra ebrietatem: ſic māſuetudo refrigerat calorem iracundiæ, & lenit appetitum vindictę: vnde & ebrietatem mentis, qua aliqui rapiuntur extra moderātem rationis, ex crapula animi ſedat: & hominē tranquillum reddit. Itē ametiſtus reprimit malas cogitationes, & confert inſcibilibus intellectum, ſic & manſuetudo: quia vt dicit Ambroſius, Manſuetus homo cordis eſt medicus. Et Pſalmiſta: Docebit mites vias ſuas. Sextum conſiliū, quod eſt miſericordia, ſignatur per onichinū. Onichinus in colore & ma-

Ametiſtus.

Pſ. 24.

I gnitudine eſt ad ſimilitudinem vnguis humani: per vngues autē in ſcriptura vltimatæ operationes deſignantur: & certè conſilium miſericordiæ extendit ſe etiam vſq; ad vltimū poſſibilitatis noſtræ: imò perfecta miſericordia non habet vltimum, & nūquam impletur. quia ſi miſerearis quantum potes, plus tamen velle debes. Item onichinus appoſitus infirmo oculo, ſponte ſua, quaſi res ſenſata, intrat ſine læſione & circuit oculum, & penetrat interius oēs partes, quouſq; eius contrarios humores prorſus excuſſerit: ſic miſericordia naturaliter ex ſeipſa oculum cordis ſubintrat, & cum pium cor intrauerit, emundat ipſum ab humoribus vitioſis. Vnde dñs: Date, inquit, eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis. Onichinus ēt valet contra ſcabiem, & dealbat faciē: ſic miſericordia ſcabiē peccatorū abſtergit, & faciē animæ dealbat: quia ſicut aqua extinguit ignē ita eleemoſyna extinguit peccatū. Et vt dicit Chryſ. Eleemoſyna illuſtrat animā, & eam bonā efficit & decorā. Septimū conſiliū quod eſt ſimplicitas verborū, ſignificatur per iaſpidē. Iaſpis.n.bonus eſt, viridis, trāslucens, & rubeas habens venas: ſic ſermo noſter debet eſſe

Onichinus.

Luc. 11.

Iaſpis.

K viridis, vt ſemper aliquid boni germinet, quod eſt contra vaniloquos, debet eſſe tranſparēs, vt in verbis appareat intentio cordis quod eſt cōtra doloſos & mēdaces: debet ēt habere venas rubeas charitatis ad proximū, ad quem & de quo eſt ſermo. quod eſt cōtra ſuſurratores, detractores, conuitiatores, & calumniatores. Itē Iaſpis fugat febrem & hydropiſim, & ſtringit fluxum ſanguinis: ſic ſimplicitas verborū fugat febrē iracundiæ: quia reſponſio mollis frāgit irā: curat hydropiſim auaritiæ, nam apud mercatores & alios tēporalibus lucris inhiantes, verborum ſimplicitas reputatur fatuitas. Stringit etiam fluxū ſanguinis, carnalis videlicet concupiſcentiæ, quæ ex ſimulatis colloquiis ſæpe excitatur. Octauum conſiliū, quod eſt vitatio occaſionis peccati, ſignificatur per Chryſolitum. Chryſolitus.n. micat ad ſolem quaſi ſtella aurea. & ſi ponitur in igne, reſilit ab igne: ſic cautela occaſionis peccandi micat

Prou. 15.

Chryſolitus.

L in anima, quaſi ſtella aurea, dirigens hominē in factis ſuis inſtar ſtellæ maris, vt ſine offenſione peccati pertingat ad portum: & per hāc cautelam mox vt homo aduertit ſe eſſe in periculo, reſilit fugiendo à tali opportunitate, quaſi ab igne. Itē, Chryſolitus repellit ſtultitiā, & confert ſapientiā: ſic vitare occaſiones peccandi, eſt magnæ ſapientiæ: ſicut econtrariò quærere opportunitates peccandi, magnæ ſtultitiæ eſt. Nonum conſilium, quod eſt rectitudo intētionis, ac ſimplicitas finis ſignatur per berillum. Berillus.n.eſt coloris pallidi & tranſparentis, & illi optimi ſunt qui maculas interius non habent: ſic bona opera noſtra debēt eſſe pallida, ſcilicet ſpiritualia & tranſparētia, vt videantur ab hominibus pro bono exemplo & dei gloria: & hoc tunc ſolum eſt laudabile, quando intentio eſt pura intus in corde: ita q̃ non ſint maculæ intentionis ſiniſtræ.

Berillus.

M Item Berillus ſi ſit rotundus, & opponitur ſoli, ignē accendit in carbone mortuo: ſic bonū opus, ſi ſit bene rotūdatum, id eſt, ex omni parte debitis circunſtantiis coæquatū, & non obliquatum vel diſtortum à fine debito, & ſi directè opponatur ſoli, ita vt tota intentio dirigatur ad lumen, tunc accendit carbones mortuos: id eſt, opera noſtra prius per peccata mortificata reuiuiſcere facit: vel etiā quia eius ardor accendit proximos mortuos pro peccatis, qui eius exemplo accenduntur ad pœnitentiā. Item berillus valet contra ſquinanciā & glandes: ſic rectitudo intentionis valet cōtra tumefactiones hypocriſis & vanæ gloriationis. Itē Berillus valet contra pericula hoſtium, & reddit hominē inuictum: ſic quia hoſtes noſtri dæmones nitūtur bona opera noſtra violare per inanem gloriam, & ſuperbiam ſpiritualē (quia ſecundum Auguſtinū, bonis operibus inſidiantur vt pereant) contra hoc Berillus rectæ intētionis reddit hominem inuictū. Item berillus amorem inter coniuges recōciliat: & certa bona opera noſtra, recta intentione ſimpliciter in deū directa, reconciliant animā cum deo ſponſo ſuo. Decimum conſilium, quod eſt con

formi-

A formitas operum ad doctrinam, ſignatur per Lyncurium. Lyncurius eſt lapis qui fit ex vrina lyncis, ná vt Plinius dicit: vrina huius animalis in lapidem dureſcit. Lynci comparatur doctor, vel prædicator, propter acumen viſus intellectus cuius doctrina prius debet eſſe in ſeipſo digeſta, per operationem ſibi incorporata: & tunc quaſi ex abundantia vitæ ſuæ ſtillare in pretioſum liquorem doctrinæ, ad profectum aliorum: ſed ipſe debet prius id quod purius eſt ſibi incorporaſſe: ſicut poſtquam id quod purius eſt in vrina, conuerſum eſt in ſubſtantiam alit, extunc liquor vrinalis egreditur: vnde ſicut malum ſignum eſt in natura,

Lyncurius.

B quando liquor vrinalis indigeſtus & crudus emittitur: ſic malum indicium eſt in moribus quando id quod docetur, prius opere non impletur. Item Lyncurius confert conſtipatis, & ventrem ſoluit: ſic cum aliqui pleni malis humoribus peccatorũ, per confeſſionem eos egerere nequeunt, ſæpe tales ex prædicatione exẽplaris viri, cuius vita plus prædicat quã doctrina, remediũ conſequuntur. Vndecimum conſilium, quod eſt vitatio ſolicitudinis, ſignatur per lapidẽ Achatem. Achates eſt nigri coloris, cum albis venis intermixtus. In nigro colore deſignatur humilitas, & deſpectus mundi: quæ ſunt in iſtis qui a ſolicitudine temporaliũ ſunt abſtracti. Nam ipſi mundum deſpiciunt, & à mundo deſpecti ſunt. Sed in hac vita non poteſt eſſe omnimoda abſtractio ab omni ſolicitudine: ſed propter neceſſitates corporis parua ſolicitudo permittitur etiam perfectis: &

Achates

C hoc ſignificatur per venas albas intermixtas. Item Achates venena fugat, ſitim ſedat, viſum fouet: ſic vitatio ſolicitudinis venena mundani contagii fugat: nam omnia iſta mundana venenoſa ſunt, & vix abſq; cõtagio animæ tractari poſſunt. Item ſolicitudo temporalium ſitim prouocat, quia multum attrahit: & auarus non ſatiatur, ſicut qui nunquam dicit ſufficit. Sed ab iſtis. ſ. veneno & ſiti, vitatio ſolicitudinis per oppoſitum præſeruat. Quę etiam fouet viſum intellectualem: quia quantò minus diſgregatur ad temporalia, tantò fortificatur ad ſpiritualia. Duodecimum conſilium, quod eſt fraterna correptio, ſignificatur per Sardium. Sardius eſt coloris rubei, ſed atri: ſicut terra rubea: Sic fraterna correptio debet eſſe rubea ex charitate, quia fieri debet: ſed quia charitas iſta ſemper eſt cum dolore & cõpaſsione, propter delictum fratris: ideo rubor ille eſt turbulentus. Item Sardius reſtringit fluxum ſanguinis: ſic correptio fraterna reſtringit fluxibilitatem peccandi, pro quãto per huiuſmodi correptionem multi reſtringuntur a peccando. Item Sardius accendit animum ad gaudiũ, & acuit ingeniũ: ſic correptio fraterna fratrem bonũ ex poſt facto facit gaudentem: acuit etiã ingenium, quia ſecundum apoſtolum omnia quæ arguuntur à lumine manifeſtantur.

Sardius

Eph. 5.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, rex meus & deus meus, qui me creaſti & redemiſti, & inſuper ad me regendũ non ſolũ præcepta dediſti, ſed & conſilia addidiſti: regnũ quæſo in me cõſtitue, & me rege. Illa bonitas & charitas tua, quæ te coegit ad creandum & redimendũ, ipſa cogat ad regendum. Quid. n. prodeſſet quod cõpoſuit & refecit bonitas & charitas tua: ſi non me regat dextera tua? Rege ergo me domine, & regna in me: vt te rectore, te duce, valeam non ſolum quæ præcipis, ſed & ea quæ conſilis lætus adimplere. Amen.

D

De difficultate & impoſſibilitate intrandi diuitem in regnum cælorum. Et de præmio relinquentium omnia, & ſequentiũ Chriſtum. Cap. 13.

Matth. 19.

E Vidẽs aũt Ieſus iuuenẽ triſtẽ factũ ex paupertatis perſuaſione, & abiiſſe: occaſione huius habẽtis diuitias, ingreditur ſermonẽ de auaro, ſub diuitis nomine: & vt diſcipulos cõfirmet in aſſumpta perfectione: nec eis graue ſit ꝙ relictis omnibus ſecuti ſunt Chriſtũ, oſtendit quomodo diuitiæ faciunt difficultatẽ ad perfectionẽ, & regnũ conſequendum, dicens: (Amen dico vobis: quia diues difficile intrabit in regnũ cœlorũ:) quod. ſ. eſt pauperũ non dicit: impoſsibile, ſed difficile: quia difficile eſt diuitias poſsidere, & teneri nimis earum amore: quia, vt dicit Auguſtinus, Bona terrena diliguntur arctius adepta, quã concupita: aliud eſt enim nolle incorporare quæ deſunt, aliud iam incorporata diuellere: illa enim velut extranea iam repudiãtur: iſta velut membra præſcinduntur. Et vt dicit Chryſoſto. Appoſitio diuitiarum maiorem apponit flammam, & vehementior fit cupido. Vbi ergo difficile ponitur, nõ impoſsibilitas prætẽditur: ſed raritas demõ

Diuitiarum amor.

F ſtratur. Difficile. n. diuitiæ habitæ cõtẽnuntur, & vix aliquis res ſeculi ſine ſeculi vitiis aſſequitur. Hæ. n. ſunt ſpinæ tribuli, qui ſuffocauerunt ſemen dei. Qui tutum eſt nec habere, nec amare diuitias: quia vt ait Beda, Qui hinc multiplicandis diuitiis incũbunt, alterius vitæ gaudia quærere cõtẽnunt. Vnde Hiero. Superflua eſt cura de rebus corruptibilibus, quæ cũ anguſtia prodeũt, adeptæ paruo tẽpore ſubſiſtunt ſubſiſtentes ſolicitudinẽ ingerunt, recedẽtes dolorem faciunt: & quod peius eſt ingreſſum regni frequenter impediunt. Deinde quaſi impoſſibile hoc oſtendit, & quomodo diuitiæ faciũt impoſsibilitatem ad conſequendum perfectionem, & regnum cœlorum, dicẽs: (Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quam diuitem) ſcilicet inordinate diuitias amantẽ (intrare in regnum cœlorum:) ſcilicet portam anguſtam & artam. Verbũ terribile diuitibus quorũ nulla bona ſunt in cœlo, ſicut pauperũ nulla bona ſunt in mundo. Vnde Ambroſius: Nam ideo nudi accedimus ad lauacrũ vt nudi ad ianuam properemus. Quam autem incõgruũ & abſurdũ eſt, vt quẽ nudũ mater genuit, nudum ſuſcepit eccleſia, diues intrare velit in cœlum. Hæc Ambro. Vbi attende, ꝙ quando quis vult habere

Difficile eſt ſaluari diuitem.

Diuitias habere.

G habere diuitias: & non quidem in eis confidendo, vel finē & ſpē conſtituendo: ſed tamen vtendo eis afficitur, & cum amore citra deum eas poſsidet, ita ꝙ à perfecto amore dei & libera ſequela Chriſti aliqualiter impeditur: ſic difficilè regnum cœlorum ingreditur. Sed quando quis confidit in diuitiis, & ipſis finem & ſpē conſtituit, vt inde ſuperbiat & laſciuiat, retinēs eas cupidè & inordinatè, cum amore ſupra deum: nec ad egenus manus extendens: ſic impoſsibile eſt eum intrare in regnũ cœlorum. Vnde quod dixit difficile, reſpectu diuitis, primo modo: dicit impoſsibile, reſpectu diuitis, ſecundo modo. Quomodo ergo plurimi diuites regnum dei intrauerunt: niſi quia deo inſpirāte pro nihilo diuitias habuerunt? Nunquid Da-

Pſ. 69. b uid in diuitiis confidebat, qui de ſeipſo, canens

Pſ. 61. c ait: ego verò egenus ſum & pauper. Alios quo-

H que hortatur dicens: Diuitiæ ſi affluant, nolite

Diues qui ſit. cor apponere. Vnde Aug. Diuitem ergo hic appellas cupidum rerum temporalium, & de talibus ſuperbientē: his diuitibus cōtrarij ſunt pauperes ſpiritu, quorum eſt regnum cœlorũ. Hæc Auguſtinus. Aliud eſt diuitias habere, aliud amare. Multi habent, & nō amant: multi non habent, & amant. Item alij habēt, & amāt: alij nec habere, nec amare ſe gaudent: qui vltimi tutiores ſunt, & cum apoſtolo dicere poſſunt: Mihi mundus crucifixus eſt, & ego mun-

Ad Gal. 6. do. Vnde quidam philoſophus ait: Licet inter diuitias eſſe pauperem: nec maior eſt ille, qui ſic vtitur fictilibus ſicut argento: nec minor ille qui ſic argento ſicut fictilibus vtitur, vel facilius hic, minus ſignificat poſitiuo ſuo contra-

I rij: id eſt, minus difficile eſt. Poteſt. n. deus face-

Camelũ per foramen acus trāſire. re vt tranſeat camelus per foramen acus, nullo obſtante: auarum verò, qui hic nomine diuitis intelligitur, ponere in gloriam, etſi poteſt de potentia, non tamen de iuſtitia, quæ reclamat. Oportet. n. auarum amorem opum dimittere, ſi vult ad vitam intrare. Vel camelus non poteſt intrare per foramen acus, niſi diuidatur per multas partes minutas quod eſt facilius, quam diuitem in diuitiis confidentem, & per amorem eis inhęrentem intrare in regnum cœlorum: quia illud eſt aliquo modo poſsibile, iſtud impoſsibile. Vel vt dicitur, quędam porta

Acus. erat in Hieruſalem, quæ dicebatur Acus, per cuius foramen non niſi depoſito onere & flexis genibus poterat intrare camelus: ſic & nec diues per viam artam poteſt intrare in regnũ cœlorum, niſi depoſitis diuitiis, vel per abiectionem eas relinquendo: vel ſaltem per ſubiectionem eas non amando. Vel per camelum, cuius vnicum & ſingulare officium eſt onera portare, hi intelliguntur qui peccatorum pondere prægrauãtur. (Facilius eſt ergo camelum,) id eſt aliquem valde peccatorem, (tranſire per foramen acus,) id eſt per artam & anguſtam viam, quæ ducit ad vitam, (quàm diuitem) cupidum (intrare in regnum cœlorum,) quia ille facilius à peccatis, quàm iſte à diuitiarũ ſpe ſeparari poteſt. Quòd autem nomine diuitiarum auarum ſignificaſſet, hinc patet: quia (di-

ſcipuli,) inopes & pauperes (hæc audientes,) & **K** iam hominibus compatientes, affectuq́; charitatis ſalutem illorum zelantes, quærunt admirando, (dicētes: Quis ergo poterit ſaluus eſſe?) cùm penè omnes cupiant diuites fieri. Intellexerunt. n. ſecundum Auguſtinum, omnes qui diuitias cupiunt vel amant, etiam ſi non habeant, vel adipiſci nequeant, in diuitum numero deputari: & ſic multi ſunt diuites, & pauci pauperes. Plures. n. rebus ſunt pauperes, quam diuites & ita plures ſaluari poſſent, ſi de poſſeſſoribus opum dixiſſet. Hoc autem dicebant, quia pauci ſunt qui diuitias non diligant, vel non appetant. (Ieſus autem aſpiciens,) illos oculo modeſto & mãſueto, clemētia ſua ſeueritatem ſententiæ temperãs: & timidam eorum mentem mitigat, & eos conſolans ait: (Apud homines,) quorum. ſ. eſt per ſe cadere, non per ſe reſurgere, (hoc impoſsibile eſt:) vt per ſe a **L**

ſuis cupiditatibus conuertantur & ſaluentur: quia non poſſunt ad hoc attingere ex virtute propria, ſed ſolum ex gratia diuina: (apud deum autem omnia ſunt poſsibilia,) qui per gratiã poteſt affectum à diuitiis ſeparare: & hominem à cupiditate terrenorum, ad charitatem cœleſtium conuertere. Vnde non eſt hoc ſic intelligendum, ꝙ diues cum ſua cupiditate, & ſuperbia in regnum dei ſit intraturus: ſed poſsibile eſt deo, vt à cupiditate & ſuperbia ad charitatem & humilitatem conuertatur, & ſic intret. Compoſitam deus non facit, diuiſam facit. Vbi Chry. Neque etiã hoc ideo dicitur vt re ſupinus iaceas, & ſic ab impoſsibilibus abſtineas ſed vt magnitudinem iuſtitię conſiderans, inſilias deum rogans. Fugiamus ergo per peſsi-

mam auaritiam, quæ nos terræ affligit: neſq; **Auaritiæ fugã ſuadet.**

intrare in regnum cœlorum, & ſaluari non

permittit. Vnde Chry. Quid igitur tota mente **M**

auidi diuitiis inhiamus, quandoquidem nos iſtæ in cœlum euehere non poſſunt: Rege cœlorum inclamante nobis atque dicente: quia difficile ſic nos cum diuitiis diuinę illius inhabitationis intrare veſtibulũ eſt, ſi non impendimus omnia. Et quanam hoc, inquis, ratione poſsibile eſt? Si ſcilicet alium, id eſt cœleſtis regni amorem, intra tuum pectus incluſeris. Qui. n. concupiſcit illius regni gloriam, facile irridebit auaritiam. Qui ſemel Chriſti ſeruus effectus eſt, non erit mammonæ famulus: cuius certè è regione ſit dominus: itaq; ſoluamus aliquando hos peſsimos artiſsimosq́; nodos. Si. n. inſenſibiles materias non vincimus, quemadmodum incorporeas poſſumus ſuparare virtutes? Hæc igitur intelligentes fugiamus morbum hunc omnino letalem, & venenatiſsimos auaritiæ morſus curemus. Hęc Chry. Et quia dominus dixit iuueni, ꝙ omnia relinqueret, ſi perfectus eſſe vellet: Petrus pro ſe & aliis apoſtolis reſpondens ait. (Ecce nos reliquimus omnia.) Et quia non ſufficit tantum relinquere iungit quod perfectum eſt, (& ſecuti ſumus te) ſequi. n. Chriſtũ, eſt fidei dilectione & deuotione ipſum imitari. Ille, inquit, diues neq; omnia dimittere, neq; ſequi te voluit: cui etiã quid

reſponderis

A reſponderis audiuimus. De nobis autem quid dicis, qui & omnia reliquimus, & omnibus omnino poſtpoſitis te ſecuti ſumus. Igitur fecimus quod iuſſiſti illi. (Quid igitur erit nobis?) & quid dabis præmij? Adoleſcenti ſua portio maneat, mundus: ſcire cupio quid ſit noſtra portio, deus. Illa.n. omnia reliquerat Petrus, de quibus dictum eſt, Vanitas vanitatum & omnia vanitas: illa autem omnia retinuerat, de quibus dictum eſt, Deus eſt omnia in omnibus. Licèt Petrus non omnia, imò valde pauca habuerit, tamen omnia reliquit: qui nihil ſibi retinuit: & voluntatem habendi, quæ capax omnium volitorum eſt, dimiſit. Nemo enim omnia habere poteſt. Velle autem poteſt: quia voluntas etiam impoſsibilium eſt. Licèt ergo eſſet pauper in actu, tamem habebat multa in potentia: & quia per paupertatem voluntariam non ſolum relinquuntur poſſeſſa in actu: ſed

Omnia relinquere. Eccleſiaſtes 1. 1.Co.15

B & poſsibilitas acquirendi & poſsidendi alia: & iſta poſsibilitas aliquo modo ſe extendit ad omnia: adeo conuenienter Petrus dixit, ꝙ omnia reliquit: quia omnem cupiditatem dimiſit. Non autem ad iactantiam, ſed veridicè & ad noſtram inſtructionem loquitur Petrus, vt det fiduciam pauperibus, ne ſolos diuites qui diuitias poſſunt relinquere, æſtiment ad perfectionis gratiam peruenire. Poſſunt nempe peruenire & pauperes, qui quæ habent ſaltem animum & affectum habendi relinquunt. Maius quidem eſt habendi voluntatem, quam ipſum habere derelinquere. Nam vt dicit Aug. Multis mortuus eſt mundus, ipſi tamen viciſsim mundo mortui non ſunt. bona.n. ſeculi diligunt: & tamen ipſa quæ diligunt, minimè conſequuntur. Item dicit hoc Petrus, vt diuitum ſuperbiā

C reprimat: ne qui plures diuitias reliquerunt, ſuam humilitatem deſerant, & pauperes contemnant, ac cæteris perfectiores ſe dicant. Non .n. qui plura reliquit: ſed qui maioris dilectionis affectu relinquendi omnia, Chriſtum conſequitur, perfectior eſt dicendus. Vnde putandum, ꝙ Petrus magis confidens de animo & affectu ſuo, quam de quantitate ipſarum rerū relictarum, fiducialiter & confidenter ait: ecce nos reliquimus omnia. Vnde Origenes: Etſi.n. minima cum fratre reliquit, ſed non minima ſunt æſtimata apud deum: conſiderantem quoniā ex tanta plenitudine dilectionis illa minima reliquerunt, vt etiam ſi multas habuiſſent poſſeſsiones, omnes reliquiſſent. Item dicit hoc Petrus, non tantum pro ſe, ſed & pro omnibus interrogans, quid ergo erit nobis? vt audito præmio omnes alliciat ad perfectionem & Chriſti ſequelam. Vnde Ber. Dixit Simon Petrus ad Ieſum, Ecce nos reliquimus omnia & ſecuti ſumus te. Hæc nempe ſunt verba, quæ & contemptum mundi in vniuerſo mundo, & voluntariam perſuaſere hominibus paupertatem. Hæc ſunt quæ monachis clauſtra replent deſerta anachoritis. Hæc, inquit, ſunt verba quę Aegyptum ſpoliant, & optima quæq; eius vaſa diripiunt. Hic ſermo viuus & efficax conuertens animas felici æmulatione ſanctitatis, & veritatis promiſsione fideli. Omnia ſanè dixerim non tantum poſſeſsiones: ſed etiā cupiditates, & eas maximè: plus.n. mundi concupiſcentia, quàm ſubſtantia nocet. Et hæc fugiendarū cauſa diuitiarum præcipua eſt, ꝙ aut vix aut nunquam ſine amore valeant poſsideri. Limoſa ſiquidem & glutinoſa nimis, non modò exterior, verumetiam interior ſubſtantia noſtra videtur: & facilè cor humanum omnibus quæ frequentat adhæret. Age ergo qui relinquere omnia diſponis, te quoq; inter relinquēda numerare memento: imò verò maximè & principaliter abnega teipſum, ſi deliberas ſequi eū qui exinaniuit propter te ſemetipſū. Pone grauiſsimā ſarcinā, pone illa quinq; nō hominum planè iuga ſed boum: quæ tibi inſipienter emiſti: alioquin ſequi ſponſum & venire ad nuptias ſpirituales, quinaria ac præſſus & oppreſſus corporis ſenſualitate non poteris.

Omnia relinquenda.

D

E Hæc Ber. Et reſpondens dominus tangit triplex præmium quod conſequuntur relinquentes omnia, & ſequentes Chriſtum: & per candē viam ambulantes ſecum. Primum eſt, quia cū domino iudicabunt. Vnde dicit (Amen,) id eſt fideliter (dico vobis) quibuſcunq; fidelibus, (ꝙ vos qui) dimiſsis omnibus terrenis (ſecuti eſtis me) imitatione viuendi, (in regeneratione) id eſt, in iudicio, tempore regenerationis generis humani. Duæ.n. ſunt regenerationes. Prima animarum ex aqua & ſpiritu in baptiſmo. Secunda corporum in generali reſurrectione, quę quidem reſurrectio dicitur regeneratio vel ſecunda generatio: quia terminatur ad eſſe acceptum ſecundario, (cum ſederit filius hominis,) ad iudicandum mundum: quia ſicut in forma hominis iudicatus fuit, ita in forma humana iudicabit, (in ſede maieſtatis ſuæ,) manifeſtam potentiam oſtendendo, qui in primo aduentu ſedit in ſede humilitatis latendo & maieſtatem occultando (ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim iudicantes duodecim tribus Iſrael.) In duodecim apoſtolis vniuerſitas ſignificatur iudicantium. ſ. perfectorum qui propter euangelium omnia ſua dimiſerunt, & ſecuti ſunt dominum: in duodecim tribubus vniuerſitas iudicandorum, bonorum & malorū. Vbi Greg. Fœlix paupertas voluntaria relinquentium omnia, & ſequentium te domine Ieſu. Fœlix planè quæ tam ſecuros imò glorioſos facit in illo ſingulari fragore elementorū in illo tremendo examine meritorum, in illo tanto diſcrimine iudiciorum. Hæc Gregor. Et ſciendum ꝙ multiplex eſt iudicium. Eſt enim iudicium principalis autoritatis, quo iudicabit tota trinitas. Eſt iudicium promulgationis, quo iudicabit Chriſtus homo ſententiam proferēs. Eſt iudicium aſſeſſoriæ dignitatis, quo iudicabunt ſancti, & perfecti in loco eminentiori ſedentes ſicut aſſeſſores iudicis: iudicabunt verò non dando vocem, ſed aſſenſum: non autoritate, ſed aſſeſſoria dignitate. Quia enim communem ſtatum iuſtorum tranſcenderunt viuendo, ſeruantes non ſolum præcepta quæ ſunt neceſsitatis, ſed etiam conſilia quę ſunt ſupererogationis

Regenerationes duæ.

F

Paupertas fœlix.

Iudicium multiplex.

G ſupererogationis: ideo ſpecialem honorem ha
bebunt in iudicio. Vnde Beda: Iuſta prorſus &
Retributio iuſta. digna retributio, vt qui pro Chriſti amore om
nem mundi gloriam contempſerunt, ei aſſo-
cientur in iudicio: vt velut aſſeſſores iudici mun
danæ, conuerſationis aſſiſtant. Et qui ab eius
amore nulla in hoc mundo poterant ratione
diuelli, illuc cum Chriſto perueniant vſq; ad
faſtigium iudiciariæ poteſtatis. Hæc Beda. Eſt
etiam iudicium comparationis, quo minus ma
Mat. 12 li iudicabunt magis malos: vt, Niniuitæ ſurgent
in iudicio, &c. Eſt autem & iudicium, approba
tionis, quo omnes electi quorum exemplo cæ
teri damnabuntur iudicabunt: quia ſententiã
iudicis approbabunt & laudabunt. Eſt quoque
iudicium retributionis, quo iudicabuntur om
nes & boni & mali. Eſt & iudicium diſpoſitio-
H nis, quo iudicati ſunt infideles: qui. n. non credit
iam iudicatus eſt. Qui ergo nunc videntur ſca-
bella peccatorum ſuperborum & ſedes, tunc
erunt iudices & ſedentes. Quod bene intuens
propheta ait: quia illic ſederunt ſedes in iudi-
cio. Tunc erunt primi nouiſsimi, & nouiſsimi
Pſ. 121. primi. Quia illi qui ſunt hic primi in honore
Mat. 20. alios iudicantes iniuſtè: tunc erunt nouiſsimi
& inferiores, ac iudicio aliorũ ſubiecti: & econ
trariò qui ſunt hic nouiſsimi & deſpecti, tunc
erunt primi & iudicis aſſeſſores. Et hæc eſt
Pſa. 76. mutatio dexteræ excelſi. Vnde Bernardus: Iu-
dicent nunc & præiudicent ſuperbiæ filij cum
rege ſuo: ſedeant cum eo qui ſibi latera aqui-
lonis elegit: exaltentur & eleuentur ſicut cæ-
drus Libani, tranſiuimus & ecce non erunt.
Opprimant nunc quos poſſunt, blaſphement,
I congregent maledicta: venient ſuper vos ma-
Secũdũ præmiũ ledicta opprobria opprobrantium Chriſto:
quoniam merces veſtra copioſa eſt in cœlis.
Hæc Bernar. Secundum præmium eſt: quia cen
tuplum recipient in hoc tempore. Vnde dicit:
(Et omnis qui reliquerit domum,) ſ. propriã
(vel fratres & ſorores, aut patrem, aut matrem
aut vxorem, aut filios,) id eſt propinquos (aut
Abdicatio a tribus. agros,) id eſt, poſſeſsionem terrenam. Vbi tan
git abdicationis actum quantum ad tria. ſ. quã
tum ad propriam domi nationem, quæ intelli
gitur per domum: quantum ad carnalem co-
gnationem, quæ intelligitur per conſanguine
os ſiue propinquos: quantum ad temporalem
poſſeſsionem, quæ intelligitur per agros.
Et patet ordo: quia difficilius eſt relinque-
re propriam damnationem quàm cognatio-
nem, & cognationem quàm poſſeſsionem
exteriorem (propter me,) & amorem meum,
ſeu propter nomen meum dilatandum. & pro
pter euangelium, id eſt, doctrinam meam præ
dicandam vel obſeruandam, non propter vani
tatem mundi ſicut hypocritæ & philoſophi:
nec propter lucrum, vt ambitioſi ſperãtes pro
moueri (centuplum accipiet,) in hoc tempore.
Hoc centuplum ſpiritualem rerum eſt. vide
Centuplum. licet virtutum & conſolationem interna
rum, quas per experientiam cognoſcimus ma
gis quàm per doctrinam. Cum. n. anima guſtat
odorem paupertatis, caſtitatis virorem patien

tiæ cæterarũq; virtutum ſaporem, & in eis de K
lectatur: nõnne centuplum tibi recepiſſe vide-
tur? Et ſi vlterius aſcendat vt viſitationem ſpõ
ſi recipiat, eiuſq; præſentia glorietur: nõnne
tunc recipit plus quam millecuplum omnium
quæ pro eo dimiſerat? Vnde Ber. Nemo ſanæ
mentis ampliorem eſſe in vitiis credat, quam
in virtutibus delectationem. Et iterum: An non
omnia poſſidet, cui omnia cooperantur in
bonum? An non centuplum habet omnino
qui impletur ſpiritu ſancto, qui Chriſtum ha-
bet in pectore: niſi quod longe plus quàm centu-
plum eſt viſitatio paracleti ſpiritus & præſen-
tia Chriſti. Et iterum: Centuplum eſt adoptio fi
liorum, primitiæ ſpiritus delitiæ charitatis,
gloria conſcientiæ, quæ eſt regnum dei quod
intra nos eſt. Hæc Bernar. Vides quomodo ve-
rum eſt, quod loquitur veritas. Non fallit quin
centuplum reddat in hoc ſeculo, & non tantũ L
ſemel ſed pluries & ſepe, animæ ſibi deuotæ:
adeo vt ſic efficiat eam, quod non ſolum id quod
reliquit, ſed & totum mundum arbitretur: vt
ſtercora: vt ſponſum lucrificari poſsit. Vnde
Chry. Et nos itaque ſi guſtauerimus ſicut opor
tet fructus ſpirituales, de reliquo neque æſti-
mabimus aliquid præſentia eſſe, velut quadam
optima ebrietate futurorum concupiſcentia
rapti. Guſtemus itaq; vt à tumultu præſentium
liberati, æternis fruamur bonis. Vnde & Hiero.
Qui ergo propter fidem Chriſti, & prædicatio
nem euangelij omnes affectus carnis contem-
pſerint, atq; diuitias, & ſeculi vanitates: iſti cen
tuplum recipient. Senſus iſte eſt: quia qui car-
nalia pro ſaluatore dimiſerit, ſpiritualia reci-
piet: quæ comparatione & merito ſui ita erunt
quaſi paruo numero centenarius numerus cõ M
paretur. Vnde & Aug. Hoc etiam quo hic dici-
tur centuplum accipiet, exponẽs quodamodo 2. Cor. 6
apoſtolus ait: quaſi nihil habentes & omnia Centũ.
poſsidentes. Centum enim pro ipſa vniuerſita-
te ponitur. Vnde Cyril. Si domum quis dimit-
tat, recipit manſiones ſupernas. Si patrem, pa-
trem habebit cæleſtem. Si à germanis receſſe-
rit, in fratrem hunc recipiet Chriſtus. Cum di-
miſerit coniugem, inueniet diuinam ſapientiã
a qua procreabit ſpirituales fructus. Pro ma-
tre, inueniet Hieruſalem cœleſtem, quæ eſt ma
ter noſtra. Hæc Cyril. Loco etiam paucorum
amicorum, recipiet multò plures amicos ſpi-
rituales: & pro paucis bonis temporalibus, re-
cipiet multa. ſecundum illud Actuum, erant il
lis omnia communia. Vnde in collatione ab- Acto. 4.
batis Abrahæ. Manifeſtum eſt. n. eum qui ali-
quid ſecularium, vel affectuum, vel bonorum
Chriſto ſuadente contempſerit, a fratribus at-
que conſortibus propoſiti ſui qui ei ſpiritua-
lis glutino colligantur, centuplo gratiorem
etiam in hac vita recipere charitatem. Centu-
plum etiam fratrum parẽtumue recipiet quan
titatem, quiſquis patris vnius, vel matris, ſeu fi-
liorum pro Chriſti nomine charitate contem
pta, in omnium, qui Chriſto deſeruiunt, dile-
ctionem ſinceriſsimam tranſit: pro vno. ſ. tot
incipiens habere patres fratresq;, feruentiore
atq;

A atq; præſtantiore ſibi affectione coniunctos. Multiplicata etiam domorum atque agrorum poſſeſsione ditabitur, quiſque vna domo pro Chriſti dilectione relicta, innumera monaſteriorum habitacula, tanquam propria poſſidebit in quacunque orbis parte velut in ſuæ domos iure ſuccedens. Hęc Abraham. Tertiũ præmium ſubiungit, cùm dicit. (& vitam æternam poſſidebit,) ſcilicet in futuro. Vnde Aug. Quia multum amant homines viuere in hac terra, promiſſa eſt illis vita: & quia multum timent mori, promiſſa eſt illis æterna. Hoc ſufficere viſum eſt humanæ infirmitati, vt diceretur habebis vitam æternam. Amemus vitam æternam: & ex eo nouerimus quantum pro vita ęterna laborare debemus cùm videamus homines amatores præſentis vitæ temporalis atq; finiendæ, ſic pro illa laborare, vt quando venerit mortis metus, quicquid poſſunt faciunt, non vt auferant, ſed vt differant mortem. Hæc Augu.

Tertiũ præmiũ

B Fœlix paupertas quæ recipit centuplum in præſenti, & vitam æternam in futuro: quod magna debet eſſe Chriſti pauperibus conſolatio. Vnde Ber. Centuplum, inquit, accipiet, & vitam æternam poſsidebit. Illud in via: hoc in patria. Illud conſolatio præſentis laboris, hoc futuræ felicitatis conſumatio eſt. Sic nimirum operariis huius ſeculi ſolet cibus in opere, merces in fine dari. Sic militantibus & ſtipendia miniſtrantur pro neceſsitate temporis, & nouiſsimum donatiuum maius erogatur pro quantitate laboris. Sic & filiis Iſrael donec terram promiſsionis intrarent, in deſerto manna non defuit: & ab eccleſia poſt quæſitum regni cœleſtis aduentum quotidianus panis quotidie petitur in oratione, quam ipſe ſaluator inſtituit. Hęc Ber. Conſidera ergo bene hác retributionem, & gaude, & gratias age deo qui te ad talem adduxit negotiationem, vt

Retributio conſideranda.

C hic de vno lucreris cẽtuplum, & nihilominus poſtea vitam æternam. Et in hanc paradiſum ſæpe ingredere: quod conſequi poteris ex ſtudio orationis, & humilitate. Quid igitur eſt inſaniæ, & ꝙ homines ſimpla pro centuplis & vita æterna cunctantur relinquere? Cum itaq; ſancti terrena omnia vt aurum & argentum abiecerint, cur eorum reliquias populo cauſa quæſtus oſtendendo cogimus eos illa mendicare quæ hic ſpreuerunt: vnde vbi nos habemus ſanctum, in Grçco habemus Agios, quod ſonat ſine terra. quia ſancti non terrenis dediti ſunt? nec in terra, ſed in cœlis conuerſationem habent. Et ideo ad pedes apoſtolorum aurum & argentum ponebatur ex præcepto eorum: vt ſic docerent eſſe contemnenda. Imitemur ergo diſcipulos domini relinquendo diuitias ac gloriam, & omnia quæ ſunt mundi: quaſi ſic ipſi præcipuè effecti ſunt magni. Vnde Chry. Quid eſt ꝙ magnos apoſtolos oſtendit? Pecuniarum contemptus, gloriæ deſpectio ab omnibus vitæq; huius negotiis ereptio. Quia ſi non hæc habuiſſent, ſed ſerui paſsionum eſſent, & ſi decem mille mortuos ſuſcitaſſent, nõ ſolum nulli profeciſſent, ſed & ſeductores vtiq;

Acto.4.

D æſtimati eſſent. Ita vita eſt quæ vbique fulget, & ſpiritus atrahit gratiam: ſigna verò ſi non vigilauerimus, obſunt multoties. Hæc igitur quibus facti ſunt apoſtoli magni, zelemur: & ab vniuerſis deſiſtentes vitæ huius negotiis, apponamus noſmetipſos Chriſto: vt apoſtolorũ conſortes efficiamur. Hæc Chryſoſtomus.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte: da mihi miſero & indigno ꝙ propter te & amorem tuum ac propter nomen tuum glorificandum diuitias, ac delitias, ac pompas, & omnia quæ mundi ſunt, nec non & meipſum inter & omnia valeam relinquere: omnibuſq; excluſis tibi ſoli adhærere: & pro modulo meo te ſequi qualicunque imitatione viuendi: vt rectore, te duce, laqueos & inſidias omnium inimicorum meorum viſibilium, & inuiſibiliũ merear euadere: ac præmia quæ relinquentibus omnia, & E te ſequentibus promiſiſti miſericorditer: obtinere. Amen.

De denario diurno. *Caput* 14.

ET quia non ſufficit prædicta relinquere, ſi homo corpore deficiat, & non perſeueret: ideo ne quis torpeat cùm bene cœperit, infert dominus & dicit: (Multi autem erũt primi nouiſsimi, & nouiſsimi primi.) Multi.n. aſcendunt & deſcendunt de ſtatu in ſtatum meliorem, & peiorem. Multi prius feruidi, poſtea torpent: multi prius frigidi, ſubitò inardeſcunt: ſunt.n. multi qui opera perfectionis bene & frequenter præ multis inchoant: ſed torpentes in progreſſu, à diuino amore tepeſcunt & in bonis operibus ſegnes fiunt, & ab eis deficiunt: vel in vitia funditus labuntur & cadunt: F & econuerſò aliqui tardè vel tepidè inchoantes, ita feruidè & bene operantur, ꝙ meritis præcedunt illos qui eos præcedere videbantur Et ſic qui primi fuerunt inchoando, fiunt nouiſsimi, vel nulli in perſeuerando: vel qui fuerunt in primo & excellenti ſtatu, erunt in nouiſsimo. Vide Iudam de apoſtolo in apoſtatam verſum, & latronem in cruce confeſſorem factum. Vide ſimile de Iudæis, & gentibus: quia Iudæi primi fuerunt vocatione, & nouiſsimi facti ſunt conuerſione: & gentiles econuerſò. Sic & nouiſsimi per humilitatem, fiunt primi per gloriam: & primi per ſuperbiam, fiunt nouiſsimi per abiectionem finalem: multi.n. in ſeculo deſpecti, in futuro ſunt glorificandi: & multi apud homines glorioſi, in fine ſunt damnandi. Deinde hanc ſententiam confirmat per ſimilitudinem, proponens parabolam, in qua docet nos fugere otium, & inuitat ad laborem. Quæ parabola ſpecialiter pertinebat ad diſcipulos: quia cõtinuè laborare in agro dominico, præcipuè pertinet ad prælatos. Vt autem facilius appareat quid in parabola lateat, attendenda ſunt ſex. Primò, quia homo paterfamilias eſt deus pater: qui homo dicitur, non pro prietate ſubſtantiæ, ſed pietatis affectu: dicitur enim

Mat.19. & 14.

Primi nouiſsimi.

Nouiſsimi primi.

Sex attẽdenda.

G enim homo,quia eſt humanus,id eſt,benignus
mãſuetus & miſericors circa homines:& dicit̃
paterfamilias,per creationẽ & prouidẽtiã, qui
ita gubernat omnia,ſicut paterfamilias ſubdi-
tos in domo ſua:de cuiusfamilia eſt omnis crea
tura.Secũdò,quia operarij ſunt prædicatores,
& ẽt oẽs recte viuentes : ſed multi hodie tantũ
verbarij nõ operarij ſunt quia dicunt,& nõ fa
ciũt.Tertiò,quia denarius eſt vita æterna ope-
rarijs dñi ꝓmiſſa.Quartò quia vinea allegoricè
ce eſt ſecundũ Greg.eccleſia.Moraliter,anima
ſecũdũ Baſiliũ:iuſtitia generalis, ſecũdũ Chry.
Quintò,quia horæ ſunt ætates mũdi,vel ætates
hominis.Sextò,quia ꝓcurator vineæ eſt Chri-
ſtus,ſecundũ quod homo:inquãtũ aũt deus , eſt
pater familias cũ patre:quia vnũ cũ patre. Di-
cit ergo:(Simile eſt regnum cœlorũ,)id eſt p̄-
H ſens eccleſia vel iuſtorũ vita, (homini patrifa-
milias,)id eſt,deo vniuerſæ creaturæ: & fit hic
cõparatio nõ tã perſonæ ad perſonam,quã ne
gotij ad negotiũ: & eſt ſenſus, negotiũ quod fit
in eccleſia præſenti,ſimilari põt negotio quod
ab homine patreſamilias quãdoq; fit (q exiit)
per ſui manifeſtationẽ , & ſuę bonitatis diffu-
ſionẽ.vt.n.dicit Greg. quando nõ cognoſcitur
in ſecreto eſt: quando verò cognoſcitur , de
oculto procedit ad notitiam:eo ergo frequen-
tius exiit,quo amplius ſui notitiã dedit: (pri-
mo mane ,) id eſt,in prima mundi ætate.ſ.ab
Adã vſq; ad Noe,(conducere operarios,)id eſt
iuſtos dei ſeruientes, nomẽ ſuũ aliis manifeſtã
tes(in vineã ſuã,)id eſt, in eccleſiã militantem
cuius palmites ſunt iuſti à primo Abel vſq; ad
vltimũ electũ.Vel ſecundũ Chry. (Conducere
operarios in vineam ſuam,)id eſt acquirere re
Vinea. ctè viuentes in operibus iuſtitiæ : & ſic iuſtitia
I eſt vinea,& palmites virtutes,vel ſecundũ Baſi
liũ, Per vineam anima ſiue conſcientia ſignifi
catur,in qua laborãdum eſt,vt amputemus pal
mites luxuriantes carnalis concupiſcentiæ :
proiiciamus lapides ſuperbiæ , & extirpemus
ſpinas auaritiæ.Per vineã etiã intelligere poſ-
ſumus pœnitentiam in qua per diuerſas horas
operarii conducũtur.dum alij in pueritia, alij
in iuuentute alij in ſenectute conuertuntur.Er
go paterfamilias,per dominationem:exiit,per
manifeſtationem:conducere, per multiplicem
inuitationem.operarios,non tantũ locutores:
quia melior eſt prædicatio facti , quam verbi
in vineam ſuam per bonorum meritorũ mul
tiplicationẽ. Sic Adã primò poſitus eſt in para
diſo ſed quia non coluit,eſt eiectus ſic populus
Iudæus in ſpeciali cultu diuino poſitus , eſt
eiectus.Sic & nos poſiti ſumus. & ſi neglexeri
mus,ſimiliter proiiciemur.Ruina præcedẽtiũ,
admonitio debet eſſe ſequentium. (Conuentio
Denarius diurnus. ne aũt facta cũ operariis ex denario diurno,)
Iſta cõuẽtio eſt vitæ æternę pro labore ꝓmiſ-
ſio:quæ quidẽ vita ęterna dicitur denarius,Pri
Denarius vnde dicitur. mò rõne nominis: denarius.n.a decẽ dicitur ,
eo ꝙ olim decẽ nũmos vſuales valebat:in quo
ſignificatur prætiũ pro vſu & obſeruantia de-
calogi promiſſum:& ideo illa vita denarius di
cit̃.quia ꝓ decalogi obſeruatiõe dat̃ , Secũdò,
ratione , figuræ , quia in denario eſt figura K
ſpherica & rotunda,vbi non eſt inuenire prin
cipium & finem in quo ſignificatur vitæ æter-
nitas,& plena æternitatis poſſeſſio. Tertio ra-
tione imaginis : in denario.n.imago regis eſt
ſcripta:in quo animæ ad deũ notat̃ cõformitas
plena:imago .n. dei in beatos imprimit̃ per aſ
ſimilationẽ ad deũ, & trãſformationẽ in ipſũ.
Quartò ratione ſcripturæ in quo notatur ple
na ſcientia & cognitio veritatis,quæ ibi erit in
beatis.Et vocatur iſte denarius diurnus , tũ qa
tota vita hominis,tota etiam vita præſens re-
putatur quaſi vna dies, in qua nunquã a bono
opere eſt deſiſtendũ: tũ quia nõ niſi operãti in
die gratiæ, & nõ in nocte culpæ redditur:tum
quia in die gloriæ primò dabitur.(Et miſit eos
in vineã ſuã:)quaſi ab initio miſit ad vocandũ
homines ad fidẽ redẽptoris, & inuitauit ad vi-
uendũ iuſte,& bene operãdũ.(Et egreſſus) per L
maiorẽ manifeſtationẽ(circa horã tertiã).ſ.à
tẽpore Noe vſq; ad Abrahã, (vidit)per miſera
tionẽ (alios ſtãtes in foro otioſos,& illis)ẽt ad
vineã inuitatis mercedẽ ꝓmiſit.ſecũdũ Chryſ.
Per forũ mundus accipitur,in quo calũniæ,in Forũ id eſt mundus.
iurię,contentiones,diuerſorũ negotiorũ diffi-
cultates ſemper tumultuoſæ,& omnia venalia
ſunt . In iſto foro animæ hominũ venales ex
ponuntur.Mercatores duo ſunt, deus & diabo Mercatores duo.
lus.quidã ſic cæci ſunt vt vẽdant ꝓpriã animã
diabolo pro vili prętio:quia pro modica præ
ſentis vitæ delectatione,vt guloſi & luxurioſi:
quidã pro honoribus & gloria mũdi, vt ſuper
bi & vanè glorioſi : quidã pro diuitiis & bonis
tẽporalibus:vt raptores & auari.Talẽ mercato
rẽ fugiamus, & vẽdamus animas noſtras Chri
ſto:qui nos emit ſanguine ſuo prætioſo. Otioſi
tas eſt debiti operis defectus. Vñ ſecũdũ Chry. M
Peccatores mortui ſunt,nõ otioſi: qui diabolo
ſeruit, mortuus eſt qui opus dei nõ operatur ,
otioſus eſt: qui aliena tollit , mortuus eſt : qui
ſua non dat,otioſus eſt.Coluiſti vitã miſericor
diæ ſi das ieiunio: ſi ieiunas, & ſi nemini das ,
otioſus es:& ſic de aliis.(Iterũ aũt exiit ,) per
ampliorem manifeſtationem(circa ſextam).ſ.
ab Abraham vſq; ad Moyſen,(& circa nonã,)
ſcilicet a Moyſe vſq; ad Chriſtũ,(& fecit ſimili
ter:),inuitãdo& mercedẽ ꝓmittẽdo.(Circa vn
decimã verò,) id eſt in vltimis temporibus.ſ.a
tempore Chriſti vſque ad finem mundi , (exiit
per clariorem manifeſtationem,cum Chriſtus
apparuit:) & inuenit alios ſtantes non profi-
cientes non ſe humiliantes,ſcilicet gentiles,(&
dixit illis: Quid hic) in loco tam periculoſo ,
tam tranſitorio, tam fœtido(ſtatis,) cũm po-
tius ire deberetis : quia vita breuis , via longa
virtus debilis(tota die,) cùm habeatis tempo-
ris opportunitatem mercedis ęternitatem &
immenſitatem,(otioſi)vobis nihil proficientes
proximis non ſubuenientes,hoſtibus non reſi
ſtentes & in poſterũ non prouidentes, cum
multa mala docuit otioſitas.Quaſi dicat domi
nus otioſis . Cur tanto tempore pro ſalute ve-
ſtra negligitis laborare? (Dicunt ei: quia nemo
nos conduxit:) id eſt nullus propheta , nullus
doctor

A doctor ad nos inſtruendum venit: (dicit illis. Ite & vos).ſ.gẽtiles(in vineã meã:)méte credẽdo,ore confitendo,opere laborando:quia (ſecundum Chry.) qui non operatur in hoc ſeculo,non manducat in futuro : imò dies iſte , eſt dies operationum:dies qui ſequitur, eſt dies feriarum. Et interponitur hic coniunctio copulatiua.ſ.& quia gentiles Iudæis adiuncti ſunt , vt vna eccleſia ex ambobus fieret. Iſta parabola principaliter & cõiter exponitur , ſecundũ diuerſas mundi ætates,vt iam viſum eſt ſupra.

Operandum vt manduces.

Moraliter.

Moraliter aũt poteſt exponi de vocatis ad gratiã, ſecundũ diuerſas ætates hominũ , & ſic in mane ſeu in prima hora, intelligiꝰ pueritia in tertia, adoleſcẽtia, in ſexta iuuẽtus, ſeu virilis ętas in nona,ſenectus:in vndecima,ſeniũ ſeu decrepita ętas. In quibus qui in bonis operibus laborare negligit:tota die,id eſt,tota vita otioſus ſtat. Ergo quolibet tẽpore,qualibet ætate , vocat deus homines ad gratiam & gloriã : quia B ſemper aliqui ad vitam bonam perducuntur, & a dño præmiantur:ſi.n.vera,nunquam ſera erit pœnitentia. Nota hic verbum cuiuſdam hominis ſibiipſi opponentis , & dicentis : Iam es in hora nona , quid igitur otiaris ? Nunc es in vndecima,quid igitur ſtas?Quã aliam expectas? Sed ne in vndecima homo denegabitur ſeruitute tua ſecundũ Iſido. ſex ſunt ætates hominis. Prima ætas,eſt infantia, & protenditur in ſeptem annos. Secunda , eſt pueritia , tendens vſq; ad quartũdecimũ annũ. Tertia,eſt adoleſcentia,quę protenditur vſq; ad viceſimũ octauũ annũ . Quarta, eſt iuuentus finiens in quinquageſimo anno. Quinta ſenioris , id eſt , grauitas,quæ eſt declinatio iuuentutis in ſenectute:nõdũ ſenectus,ſed iam nõ iuuentus: quæ ætas à quinquageſimo anno incipiens in ſeptuageſimo terminatur. C Sexta eſt ſenectus,quę nullo annorũ tempore determinato finitur, ſed poſt illas quinq; ętates , quantũcunq; vitæ eſt,ſenectuti deputatur. Seniũ aũt eſt pars vltima ſenectutis,dicta ꝙ ſit terminus ſextę ętatis: Septima verò eſt in quiete animarũ , vſque ad diẽ iudicij. Et tũc in reſurrectione erit octaua ætas.(Cũ ſerò factũ eſſet)id eſt, cũ finito opere finis mũdi,vel vitæ huius aduenit, Vbi ſecundũ Chry. Cõſidera ꝙ nõ mane , imò ſero reddit mercedẽ: qa ſolũ remunerat perſeuerãtẽ operariũ & fidelẽ,(dicit dñs vineæ,)id eſt, deus pater qui dñs eſt,(procuratori ſuo).ſ.Chriſto:pater.n.omnia dedit in manus eius. (Voca operarios,) & nõ otioſus ante tribunal, (& redde illis mercedẽ,).ſ.ęternã:vocat inquã eos de labore ad requiẽ,de merore ad iucunditatẽ, de bello ad pacẽ:(incipiens à nouiſſimis vſq; ad primos.)Denarius datur primo nouiſſimis : quia ſecũdũ Aug. licèt detur omnibus ſimul illi tamen qui poſt vnã horã,vel paucas ipſum recipiũt,dicũꝰ prius recipere quã illi qui poſt multas horas expectauerũt, & poſtea receperũt. Et ſecũdũ Chry. Iuſtitia fuit omnibus reddere ſed nouiſſimis primò,hoc nõ fuit iuſtitiæ contrarũ,ſed miſericordiæ oſtẽſiuũ:dũ tamẽ alijs reddatur. Vnde ſecundũ eundem,vt oſtendat deus

Obiectio ſibi facta.

Aetates ſex hominis.

Iuſtitiæ exhibitio.

D inæſtimabilem miſericordiã ſuã. Primũ nouiſſimis reddit mercedẽ, poſtea primis:nimia.n. miſericordia ordinẽ non aſpexit. Domini ergo miſericordia, quæ in ſuis donis plus aſpicit cor,& præfert operi,& tẽpori,ſupplet in nobis dãna ipſius operis & tẽporis. Vnde Ber. Exaggera quantũ vis merita,& extolle ſudores: melior eſt miſericordia dñi ſuper vitas: ex ea ſanè operis & tẽporis dãna mihi reſarcio. Et ſic ex præcepto patriſfamilias acceperunt nouiſſimi,& ſimiliter primi ſingulos denarios:id eſt ſingula præmia iuxta cõuentionẽ.ſ.æternitatẽ ſeu vitã æternã. ſecundũ Aug. Iſte vnus denarius,ꝙ omnibus datꝰ,eſt vna vita ęterna,quæ ab omnibus percipitur , quæ æqualis erit omnibus nulli longior nulli breuior: quia in eo nõ viuit vnus alio minus ſeu prolixius, meritorũ tamẽ diuerſitate fulgebunt, alij magis,alij minus. E Hic ergo denarius vnus , eſt in ſe multiplex,propter differentiam accipiẽtiũ: quia ibi erũt multę diuerſitates meritorũ. (Et accipientes primi murmurabãt aduerſus patrẽfamilias dicentes (Hi nouiſſimi).ſ. gentiles,vel martyres,vel in bonis feruentes, (vna hora fecerũt:) quia modico tẽpore labores ſuſtinuerunt: deuotio.n.voluntatis tẽporis ſpatiũ breuiauit, cũ merito paſſionis Chriſti, (& pares illos nobis feciſti,).ſ.in præmio (qui portauimus pondus diei & æſtus.)Pondus diei,ſignificat opus iuſtitiæ: æſtus vero calorẽ tentationũ quas conflat malignitas demonũ,cupiditas tẽporaliũ, delectationes motuũ carnaliũ . Portauimus ergo pondus:quia iuſtitiam ſeruiamus,& non ſuccubuimus. Poteſt dici ꝙ iſta murmuratio erit admiratio de tanta dei bonitate in ſanctorũ remuneratione. Vbi notãdũ quod duplex eſt murmur.ſ.conqueſtionis,& admirationis. F Nunc vero ſancti nõ murmurant tanquam de aliorũ gloria conquerentes: ſed quia vident quod deus tam copioſe remunerat tardè venientes , quã ſibi longo tẽpore ſeruientes quaſi murmurare dicuntur dei ſuper hoc liberalitatem & miſericordiã admirantes: quia illi nouiſſimi , quaſi pro nihilo & ſine labore vitã ęternam videntur acquirere. Vnde & Petrus murmurare potuit, quod latrò citius ipſo ad regnũ peruenit. Vbi ſciendũ ꝙ iſta retributio iuſta eſt, quãtum ad præcedentes,quia datur eis pretiũ conuentum : & miſericordis quantum ad ſequentes: quia , pro modico labore æqualem prioribus accipiunt mercedem . Non igitur iniuſte agitur cũ primis:ſed miſericorditer diſpenſatur cũ vltimis munerat primos,per iuſtitiam extremos ſecũdũ ſui bonitatẽ. Et æquale accipiunt præmiũ,vt oſtendatur ſecundũ apoſtolũ quòd non ex operibus ſaluati ſumus. Itaq; nõ quotitatẽ nec quantitatẽ operũ vel laborũ ſed potius cor & charitatẽ attendit dñs in remunerando:quia non conſiderat quantũ, vel quandiu operatus fueris:ſed ex quanto. Hinc etiam colligitur ꝙ ſera pœnitẽtia, ſi fuerit vera nec tollit gratiã, nec diminuit . Et licèt poſtremi æqualiter remunerẽtur cũ primis nõ tñ ſtulte differas cõuerti : vel bene operari vſq; ad vn-

Ordo mutatus

Miſericordia dñi. Pſ.62.

Denarij multiplicitas.

Pondus diei quid ſignificet.

Murmur duplex.

Retributio iuſta & miſericordia abũdans.

Galat.2.

Ne tardes conuerti, &c.

G decimam horam & vltimum temporis: ne tūc nimis oneratus peccatis, habens cor impenitēs exonerari non poſsis, vel ſi pœnitens ad multam pro peccatis ſatisfactionem tenearis. Si tamen vſq; ad vndecimam diſtuliſti bene viuere: nec tunc deſidiæ, ſed magis quā prius exercitationi animæ intende. Vnde Tullius: Senibus labores corporis minuendi, exercitationes animorum augendæ videntur: & ita nihil magis cauendū eſt ſenectuti, quam ne languori deſidiæq; ſuccumbat. Moraliter iſti murmurantes figuram tenent quorundam clauſtralium, qui eo φ diutius fuerunt in clauſtro murmurant, ſi eis præponantur iuniores, vel parificētur. Vnde docentur hic ſeniores clauſtrales nō debere murmurare, ſi videant aliquos iuniores eis æquari: vel etiam in officiis præferri, & plus honorari. Itē datur hic documentum φ religioſi non debent facere comparationes ſui

Mur-mur clauſtraliū

H ad alios, quaſi ipſi plus ſeruiant deo quam ſeculares: quia ſæpe videmus φ quidam ſecularium æquantur meritis quorundam religioſorum, vel etiam eos excedunt per meritum: (At ille reſpondens vni eorum dixit:) quod autem vni dixit omnibus dixit. Vel vni quia vna & equalis erat omnibus occaſio murmurandi. (Amice, non facio tibi iniuriam:) quia iniuria non habet locum vbi eſt mera gratia: & ideo ſi facit & dat gratiam vni, non facit iniuriam alteri (Nonne ex denario,) & pro mercede (conueniſti mecum) a principio? (Tolle quod tuum eſt,) quaſi diceret: paratus ſum tibi reddere mercedem tuam, (& vade intra in gaudiū dñi tui. An non licet mihi quod volo facere?) quaſi diceret ſic: quia voluntas dei nullo modo diſtorta eſſe poteſt, vnde ſignāter dicit, quod volo: quia.n. vult, ideo ſolitum: nos quia licitū ideo volumus. Et vt non ſolum licita, ſed et am benignitate plena oſtendatur voluntas diuina

Volūtas dei licitū facit.

I addit. (An oculus tuus,) id eſt conſideratio tua (nequam eſt) & inæqualis, (quia ego bonus ſum,) .ſ. ex natura bonitatis meę abundanter communicans? vnde dicit nequam, non propter culpam, ſed propter conſiderationis inæqualitatem: quia illa admiratio procedit ex cōparatione diuinę iuſtitiæ magis quam eius miſericordiæ infinitæ. Vbi Greg. Stulta eſt quæſtio hominis, contra dei bonitatem. Conquerendū quidem eſſet, ſi non daret quod deberet: non ſi dat quod non debet. Vnde & Chry. De eius dato nemo iuſtè murmurat, qui amplius dat quā homo deſiderat. Vltimo concludens parabolā dicit: (Sic) .ſ. vt oſtenſum eſt, (erunt nouiſsimi primi, & primi nouiſsimi:) vt nulla ſit differentia temporis clauſa. Sæpe .n. illi qui ad pœnitentiam tardè veniunt, citius remunerantur quam illi qui tempeſtiuè venerunt: quia citius de corpore exeunt: vel ſæpe illi qui tardè ad pœnitentiam veniunt, tempore præcedunt alios in feruore: ſicut in itinere conſueuit, vt qui tardius exierunt, velociter moram compenſent. Vel illi qui ſunt nouiſsimi in oculis ſuis, ſunt primi in oculis dei. Vel illi qui nouiſsimi iudicio hominū ſunt, ſæpe ſunt primi iudicio dei: quia deus non conſiderat exteriora hominis, ſed interiora cordis. Quum autem audieris in parabola omnes accepiſſe ſingulos denarios: non tamen putes omnes ad fidem vocatos, vitam æternam accepturos. Vnde additur ſententia valde metuenda: (Multi enim) de primis, de tertiis, ſextis, nonis, & nouiſsimis (ſunt vocati,) ſcilicet ad fidem & meritum: ſed de his omnibus (pauci ſunt electi,) ad beatitudinis prę̄mium & regnum. Multi ſunt de eccleſia militante, qui non erunt in eccleſia triumphante. In quo paucos oſtendit eſſe eos qui ſaluantur ad comparationem eorum qui per ſingulas horas vocantur quia ſecundum Grego. ad fidem plures veniunt. plures eccleſiæ parietes implent, ſed ad cœleſte regnum pauci perducuntur. Hoc figuratur de filiis Iſrael, quorum multi ad terram promiſsionis fuerunt vocati: ſed pauci ad intrandum fuerunt electi. Et ſimiliter de Gedeone, qui plures ad bellandum vocauit, ſed paucos elegit quos ſecum duxit: quia lata eſt via, & ſpacioſa porta, quæ ducit ad perditionē & multi ſunt qui intrant per eam: ſed arta eſt via, & anguſta porta, quæ ducit ad vitam & pauci ſunt qui intrant per eam. Duplicìter autem vocat nos deus. In præſenti ad laborem, in futuro ad requiem: vnde neceſſe eſt vt quicunque futuram remunerationem deſiderat, præſentem non refugiat laborem: quia illi qui pro deo fideliter ſuſcipiunt laborem, fœliciter perueniunt ad remunerationem: quando audient deum dicentem. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Et tantò maiorem remunerationem accipient, quanto maiorem laborem ſuſtinēt: quia teſte apoſtolo. Vnuſquiſque mercedem ſecundum laborem ſuam accipiet. Omnes ergo qui vocati ſumus, nouimus, vtrum verè electi ſimus adhuc ignoramus. Et ideo tantò ſolicitiores eſſe debemus in bono opere, quanto inexcuſabiles nos eſſe ſcimus de vocatione. Vnde Greg. Duo ergo ſunt, quę ſolicitè penſare debemus. Primum eſt vt de ſe quiſque minime præſumat: quia etſi iam ad fidem vocatus ſit, vtrum perhennis regno dignus ſit, neſcit. Secundum verò eſt, vt vnuſquiſque proximū, quem iacere forſitan in vitiis conſpicit, deſperare non audeat: quia diuinæ miſericordię diuitias ignorat. Quid enim ſit hodie, aſpicimus: ſed quis cras futurus ſit vnuſquiſq; neſcimus. Plerunq; & qui poſt nos venire cernitur, per agilitatem nos boni operis antecedit. Et vix eum cras ſequimur, quem hodie præire videbamus.† Vnde & Chry. hæc parabola poſita eſt, vt qui tardè conuertuntur non deſperent ſed audiores fiant, quoniā in hac vita non eſt ita ſera pœnitentia quin ſi corde perfecto fiat poſsit tanto feruore procedere, vt mereatur multis prioribus non ſic feruētibus in præmio anteferri. hæc Chry. Nullus ergo deſperationi, nullus locus reſtat excuſationi: ſiquidem in omni ætate & in omni hora peccator ſuſcipitur: peccator .n. quacūque hora conuerſus fuerit & ingemuerit, vita viuet, & nō morietur. Et quia incerta eſt in omnibus

K

Pauci ſaluādi.

Matt. 7.

L

Vocatio domini.

Mat. 11.

M

I. Cor. 3

† alias. præire videbamus.

Eze. 18

Vitæ incertitudo.

A bus ætatibus cuilibet hora vocationis ſuæ, paratus vnuſquiſq; debet eſſe in bona operatione vt ſicut incertus eſt exitus, ſic certus ſit in bono opere animus, ne forte ſi quando poteſt nõ vult bonum operari, tũc incipiat velle quãdo non erit poſſe. Debemus ergo omni die ſic viuere, tanquã illa die morituri: vt ſic residuũ tẽporis noſtri poſſimus expectare ſecuri. Vnde Seneca: Sic ordinandus eſt dies omnis, tanquã cogat agoné atq; expleat vitam. Ille beatiſſimus & ſecurus ſui poſſeſſor eſt, qui craſtinum ſine ſolicitudine expectat. Inter cætera mala, hoc habet ſtultitia proprium q ſemper incipit viuere. Quid eſt turpius quã ſenex viuere incipiens. Conſidera quã pulchra res ſit conſũmare vitã ante mortem. Deinde expectare ſecurè reliquã ſui temporis partẽ. Nullus enim vitam in craſtinum ſpectat. Non enim viuunt: B ſed victuri omnia differunt. hæc Seneca. Multum quippe iuuat ad vincendam delectationẽ peccati, recordatio mortis & finis noſtri. Vnde ſapiens: In omnibus operibus tuis memorare nouiſſima tua, & in æternum non peccabis. Et Greg. Nil tantum ad domandum deſideriorũ carnalium appetitum valet, quantum vt vnuſquiſq; mortẽ penſet. Et Ber. Saluberrimum eſt remedium redeundi ad dñm, habere præ oculis mortem. Multũ etiã iuuat nos deſides & pigros, Ieſum & ſtudioſos aſpicere, ſi volumus non deſides fieri & pigritari, ſed feruere potius & proficere: inde enim exempla & bona multa poterimus reportare.

Stultitię propriũ

Eccleſiaſtici.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, ſumme paterfamilias, tu me primo mane in vineam tuam duxiſti, dum me à iuuentute mea ad fidẽ C & tuum ſeruitium miſericorditer vocaſti, & ad laborandum pro denario vitæ æternæ mecũ conueniſti: ſed ego miſer tota die vitæ meæ otioſus ſteti, & negligenter viuendo debitum meum non feci. Domine quia bonus es & miſericors, fac me ſaltem in vndecima hora reſipiſcere, & dignos fructus pœnitentiæ facere: vt apud te mercedẽ quantulamcunq; merear inuenire. Amen.

De villico iniquitatis. Cap. 15.

Luc. 16.

Deinde ponit parabolam, ſecundum rem geſtam, de villico iniquitatis, diffamato apud dominũ ſuũ ex diſſipatione bonorum ſuorum: quia ea inutiliter in illicitis conſumpſerat & ſuperfluis non timens offendere dñm ſuũ. Quæ parabola, ſicut & prædicta, ſpecialiter pertinebat ad diſcipulos: quia officiũ villicationis, & periculũ reddẽdę rationis maximè pertinet ad prælatos. Eſt.n. villicus propriè, gubernator & cuſtos villæ: ſed hic accipitur pro œconomo.i. curatore, & diſpenſatore: qui.ſ. vniuerſam ſubſtantiã domus diſpenſat. Oeconomus.n. tam pecuniæ, quàm frugum & omniũ quæ dñs poſſidet diſpẽſatorẽ deſignat. Hic timens amoueri ob officio, & egere, clã fecit miſericordiã cũ debitoribus dñi ſui, vt cùm

Villicus quis dicitur.

D amoueretur, reciperent eum in domos ſuas, memores ſui beneficij. Et ideo dicit, q (homo quidam erat diues qui habebat villicum,) & infrà in fine applicat parabolam ad propoſitum dicẽs: (& ego vobis dico, &c.) Similiter.n. (homo quidam,) id eſt, ipſe deus pro nobis humanatus diues: quia gloria & diuitiæ in domo eius, (habet villicum,) id eſt, diſpenſatorẽ, cui tradidit bona ad diſpenſandum. Huius ergo domini, id eſt, Chriſti, triplex eſt villicus.ſ. in ſpiritualibus, prælatus: in temporalibus, princeps terrenus: in vtriſque, quilibet Chriſtianus. Quilibet enim homo eſt villicus dei, cui triplex villa commiſſa eſt gubernanda, qui fructus cuiuslibet villæ prudenter debet diſpenſare. Prima villa, eſt mundus iſte, cuius fructus ſunt bona temporalia, quæ quilibet cuſtodire debet, ne mali rapiant, & vt ſibi commiſſa ſeruis dñi ſui diſtribuat. Secunda villa, eſt corpus E proprium, quod eſt cuſtodiendũ, ne quando ingrediatur mors ad animam per portas ſenſuũ bona etiam ipſius corporis vt ſanitas & fortitudo, &c. ad dei ſeruitium & honorem ſunt diſpenſanda. Tertia villa eſt, anima quæ a prauis cogitationibus eſt cuſtodienda, cuius omnes virtutes debẽt diſtribui ad cogitationem & honorem, & amorem dei. (Et hic,) ſ. triplex & prædictus villicus (diffamatus eſt apud illum) ſ. deũ: quia nihil latet eum (quaſi diſſipaſſet bona ipſius,) male eis vtendo.ſ. res temporales in illicitis & ſuperfluis expendendo, corpus ſuũ voluptatibus dando: animam in immundis cogitationibus implẽdo. Et bene dicit, ipſius: quia bona noſtra, dei ſunt autoritate: ſed noſtra ſunt, vtilitate. Fit autem hic diffamatio vel accuſatio remorſu conſcientiarũ, vel euidentia operũ, vel per angelos qui nobis miniſtrant, & F omnia opera noſtra deo renuntiant. (Et vocauit illum,) ſ. inſpirat onibus interioribus prædicationibus exterioribus, euidentibus beneficijs multiplicibus flagellis: & incutiendo timorem æternæ damnationis, (& ait illi,) eum ante mortẽ corripiẽdo & monendo. (Quid hoc audio de te?) bonorũ diſpenſatore. (redde rationẽ villicationis tuæ:) & dũ viuis cogita qualiter debes operari. Oportet.n. reddere rationẽ, aut in vita: poſt mortem. Iam.n. vlterius. ſ. à tẽpore mortis tuæ nõ poteris villicare, nec quicquam boni agere. Tunc.n. non poterit quis deo ſatisfacere de rebus per eleemoſynas: nec de corpore per ieiunia, nec de anima per orationes. Tria verba dicit hic Chriſtus peccatori, magnæ anguſtiæ & anxietatis: quæ ſi continuè in ſonarent auribus noſtris, nullo modo peccaremus. Primũ eſt rigidę reprehenſionis: cũ dicitur: (Quid hoc audio de te?) ſic ditato gratiarũ muneribus, ſic præuẽto benedictionibus, diſſipatore rerum mearũ tibi cõmiſſarũ. (Quid hoc audio,) clamorẽ de terra reſonantem tam horribilia ſcelera, tã antiqua vitia, qui tanta bona diſſipaſti: quia temporalia malè expendiſti corpus inquinaſti, & animã peccatis inueteraſti. Secũdũ verbũ eſt anxij timoris, cũ ſubditur: (Redde rationẽ villicationis tuæ.) O verbũ

Villa triplex nobis commiſſa.

Diffamatio.

Verba quatuor

G ſtrictum. O verbum anxium: O verbum durũ, diſcutionis diſtrictæ tũc faciendæ, q̃n exigetur a nobis ratio de occultis cordiũ cogitationibus, de otioſis ſermonibus, de noſtris operibus: tũc aperti erũt libri cœleſtes, tũc apertus erit liber conſcientiæ, in quo leget memoria quicquid homo cogitauit, dixit, & fecit: tũc examinabuntur omnia, & tunc diſcutietur de tota vita noſtra. Tertium verbũ eſt amari doloris, cùm additur: (Iam non poteris villicare.) In futura.n. vita tollitur omnis villicatio homini: ita vt vlterius nec benè, nec male poſsit operari. Magnus igitur eſt dolor animæ, quãdo proximante hora mortis, audit ſibi dici, ꝙ vlterius nõ poſsit villicare: Puto ꝙ totũ mundũ daret, vt ſibi cõcederetur ſpatium vnius horę quo pœniteret, & aliquid boni ageret: ſed non
H datur, quia tempus illud eſt reddendæ rationis, non exercendæ villicationis. Audiamus ergo hæc verba tria ſæueri iudicis, & ante iudiciũ placemus eũ, vt non pereamus. Timens aũt villicus de vocatione in morte vel in iudicio, & reddenda ratione, (ait intra ſe) in ſua cogitatione. Intra ſe loquitur, qui nullũ amicũ inuenit, cũ quo cõſiliari poſsit. (Quid faciã: quia dñs aufert à me villicationẽ.i. omniũ villarum prædictarũ cuſtodiã.i. tã rerũ quã corporis & animæ, & hoc erit in morte. Sępe.n. contingit, ꝙ tales timore mortis ducuntur ad pœnitentiã, & ad cogitandũ de vita futura. Sic ſemper cogitare debet peccator ſecundum Iob: Quid faciã cũ ſurrexerit deus ad iudicium, & cum quæſierit quid reſpondebo illi? Nõ ait, quid dicã: ſed, quid faciã: quia apud diſtrictum iudicẽ non excuſant verba ſuaſoria, ſed facta merito-
I ria. (Fodere) per pœnitentiam, (non valeo) .i. proprio labore & pœnitentia non poſſum de peccatis ſatisfacere, & ad vitã beatam venire. (Mendicare,) per orationẽ (erubeſco:) quia verecundũ debet eſſe huius mundi diuitibus petere ſuffragia ſpiritualia, & non rependere in temporalibus. In alia vita anima non poteſt operari opera quibus adiuuetur ad gloriã. Vnde Chry. Vita præſens habet exercitium mandatorum, futura verò ſolatium. Si nihil operatus es hic fruſtra in futuro ſperas. Itẽ nec bona ipſa poteſt ab alijs mendicando impetrare: quia non dabitur ei. Huius ſignum ſunt virgines fatuæ, quæ petentes oleũ, a prudentibus ſunt expulſæ: ſed nec diues epulo mendicans guttã aquæ meruit recipere. (Scio quid faciã:) quia.i. antequã tollat per ſentẽtiã mortis à villicatione, debita relaxabo debitoribus domini mei, & diſtribuã eis de facultatibus ipſius, (vt cùm amotus fuero à villicatione).i. in morte: recipiant me in domos ſuas.i. per eorũ merita & ſuffragia recipiar in vita beata, ne cogar fodere, aut mẽdicare fruſtra. Et in domos pluraliter, propter diuerſitatem præmiorũ: quia
Eol.14. ibi manſiones multæ ſunt. In has domos nullus poteſt ingredi, niſi per oſtium miſericordiæ, vel ſpiritualis, vel corporalis. In cuius ſignum Salomon in ingreſſu ſancta ſanctorũ, fecit duo oſtiola de lignis oliuarũ: per oleum .n. miſericordia deſignatur. Nota ꝙ manſiones
K cœleſtes ſunt pauperũ: quia illis datæ ſunt: pauperum.n. ſpiritu eſt regnũ cœlorũ. Vnde ſi diuites illud habere volunt, oportet vt à pauperibus emant. Diuites.n. habẽt domos in terra, pauperes in cœlo: libenter ergo diuites recipiãt pauperes in domos ſuas in terra, vt à pauperibus recipiantur in cœlo. Vnde Aug. Præbe terrã, & accipe cœlũ. Vbi conſiderandũ eſt, ꝙ vt ſuprà dictum eſt, tres villæ cõmiſſæ ſunt homini.i. mundus, corpus, & anima: quorũ fructus debet diſpenſare ad honorẽ dei. Corpus nanq; ſuũ debet diſtribuere ieiuniis, vigiliis, & cæteris laboribus pro deo aſſumptis: & tũc ſanitas, fortitudo, pulchritudo, quæ ſunt bona corporis optimè erunt diſpenſata. Si verò corporis labores ſuſtinere non poſsit, dicens cum hoc villico, (fodere non valeo:) ſaltẽ bona animæ, quæ ſunt amor, cogitatio, & memoria, ita diſtribuat orando, meditando de lege dñi, & cunctos et inimicos amãdo, vt orationibus ſibi recõpenſetur, quod laboribus efficere non po-
L tuit. Et ſi rurſus orare erubeſcit, vtpote quia neſcit: dicens quemadmodum & hic villicus dicebat, (mendicare erubeſco.) qui.n. orat, mendicat, quia ſuffragiũ petit: tunc certe nõ reſtat, niſi vt prouideat ſibi taliter de bonis terrę villæ dñi.i. de bonis temporalibus eleemoſynas largiendo, ꝙ talis diſpenſatio oẽm defectum excuſet corporis & animæ. Ieiuniũ.n. quod diſtribuit bona corporis: & oratio, quę diſtribuit bona animæ: atq; eleemoſyna, quæ diſtribuit bona mundi: ſunt opera quibus habetur vita æterna. (Cõuocatis itaq; ſingulis) ſeorſum his ab illis, (debitoribus domini:) quia religioſi & pauperes quãtũcunq; iuſti, ſunt debitores dei:
M fecit circa eos miſericordiã de bonis tẽporalibus ſibi traditis ad diſpẽſandũ, dans ipſis oleũ quippe cõpaſsionis, & triticũ ſubuentionis. Ad hoc ergo tendit iſta parabola, vt ſicut dedit de bonis domini oleũ & triticũ: ſic & nos demus pauperibus de bonis à deo nobis traditis, oleũ cõpaſsionis interioris, & triticũ ſubuentionis exterioris: quia bonorum nobis datorum nõ dñi, ſed tm̃ diſpenſatores ſumus. In hoc aũt ꝙ plus dedit de oleo, quàm de tritico: ſignificatur ꝙ plus debemus cõpati affectu, quàm poſſumus ſubuenire effectu. (Et laudauit dñs villici,) non dñs omnium (villicũ iniquitatis,) .i. villicũ iniquũ: non ꝙ aduerſus eum fraudulenter, ſed pro ſe prudenter, ſe undum prudentiã huius ſeculi, non tamen bene vel meritoriè egiſſet: nõ.n. laudauit eum de fraude quã fecit, ſed de prudentia & ingenio, quo ſibi in futurũ proſpexit. eſt nanq; prudẽtia, quędã ſibi in poſterum prouidentia. Sic diuites huius mũdi nõ ſunt laudabiles de deceptione in illicitis actibus, ſed de hoc quòd prudenter ſe conuertunt ad diſtribuendũ bona, in piis operibus: vt per hoc prouideant ſibi in futurum: quia ſecundũ Ambroſium, ſola miſericordia eſt comes defunctorum. Cui etiam prudentiſsimè non ſolum dominus villici, ſed etiam dominus omnium applaudere videtur ſubiungens ad quid

Manſiones cœleſtes pauperũ ſũt. Matt.5.

Laudatio villici.

Prudentia.

hanc

A hanc ſimilitudinem dederit: (Quia,)inquit(filii huius ſeculi) & tenebrarum.i.homines tem poralibus intenti,& amatores mundi (prudentiores ſunt filiis lucis in generatione ſua carnali:)id eſt,in ſecularibus,ad quæ videntur geniti: id eſt,magis aſtuti & ſeruidi ſunt in carnalibus & tẽporalibus negotiis agendis, quàm filii lucis & vitæ æternæ:id eſt, homines ſpiritualibus deputati, & amatores cœleſtium ſint in ſpiritualibus negotiis exercendis.Prudentiores ſunt illi in malo,quàm iſti in bono.Vix.n. inueniuntur aliqui, qui tantam prudentiam & curã habent in acquirendis bonis æternis & permanentibus quantã caliditatem & ſolicitudinem iſti habent in acquirendis bonis temporalibus & fugitiuis. Pro his enim die nocteq; vigilant,anguſtiãtur,laborant, & modis omnibus tales diuitias coaceruare nõ ceſſant.

Prudẽtes ſeculi.

B Sicut bubo & cattus clarius vident de nocte quã homo,nõ ad legendum literas, ſed ad capiendum mures: ſic filii ſeculi acutius vident quam filii lucis:non ad ſciendum legem dei, ſed ad acquirendum bona mundi. Audiant hæc filii lucis,& à filiis tenebrarũ.i.huius ſeculi,vinci erubeſcant.Ideo.n.hæc ſcripta ſunt,vt audiendo prudentiores fiant, non autẽ vt iniquitatis villicum imitando, fraudem vel iniuſtitiã in aliquo agant.Vbi Beda:Audiant ſapiẽtes huius ſeculi, vt ſtultã ſapientiam deſerere, & ſapientem dei ſtultitiam diſcere queãt:quanti eorum ſapientiam diuina æquitas æſtimauerit:quos non verè prudentes, ſed in generatione ſua prudentes eſſe cõmemorat. Iuxta hoc quod alibi dicitur, væ qui ſapiẽtes eſtis in oculis veſtris, & coram vobiſmetipſis prudentes.

Nocte videntia.

Eſaiæ 5

C Nec non & amatores vitæ æternæ filios lucis appellando, non aliud eos qui ſapientes ſunt vt mala faciant, bene aũt facere neſciunt, quã filios eſſe tenebrarũ arguit: filij aũt lucis, & filii huius ſeculi vocantur,quomodo filii regni filii perditionis:cuius.n. quiſq; agit opera, eius cognominatur & filius.hæc Beda:Sed heu nos(vt ait Hiero.)feruentiſſimi ſumus in terrenis,frigidiſſimi in cœleſtibus: & ſummã in rebus paruis exhibeamus alacritatẽ,ad maiora tepeſcimus.celerem habituræ finem res ſine fine quæruntur,cœleſtes diuitias immortales honores,pigra quadã diſſimulatione negligimus.Hæc Hiero.Vbi notandum, ꝙ quædam eſt ſapientia nociua:& iſta eſt carnalis, quã habent auari,in acquirendo diuitias:ſuperbi, in acquirendo honores luxurioſi,in acquirendo delitias.Vnde Iacobus: Non eſt iſta ſapientia deſurſum deſcendens ſed terrena,quoad auaros:animalis, quoad luxurioſos: diabolica, quoad ſuperbos.Quantum autem ad iſtam ſapientiam, verum eſt ꝙ filii huius ſeculi ſunt prudentiores filijs lucis: quia filii lucis eam aſpernantur & fugiunt. Secunda ſapientia eſt ſuperflua,quæ eſt de impertinentibus ad ſalutem.Iſta ſapientia eſt mundana & ſecularis, ſiue ſit philoſophica & phyſica: ſiue ſcientia legũ & decretaliũ, quæ pro tanto dicuntur ſuperfluæ:quia ſine illis poteſt ſalus eſſe.Quantũ etiam ad iſtam ſapientiam, filii ſeculi ſunt ſæpe prudentiores quàm filij lucis: quia viri ſpirituales parum curãt de talibus ſcientiis.Tertia ſapientia eſt neceſſaria, quæ eſt de expedientibus ad ſalutem:& iſta eſt ſapiẽtia diuina, quę conſiſtit in vera dei & boni cognitione. Quantum autem ad iſtam ſapientiã, filii lucis ſunt prudentiores quàm filii huius ſeculi:imò in rebus diuinis filii ſeculi videntur eſſe ſtulti, filii autem lucis ſunt valde ſapientes & prouidi.

Sapientia nociua.

Iaco.3.

Sapientia ſuperflua.

D

Sapientia neceſſaria

Qui autem ſunt filii ſeculi, non apparet manifeſte.ſed tamen poteſt de hoc aliqua coniectura haberi.Vna eſt,quia communiter filius habet inclinationem & artificium patris: & ideo quando perſona tota eſt mundana,& ad negotia mundi inclinata, ſignum eſt quòd pertinet ad filios ſeculi. Secunda coniectura eſt, quia filius aſſumit arma patris:ſic perſona quę in ſeipſa aſſumit arma mundi, quæ ſunt ſuperbia,auaritia,gula,luxuria:hæc videtur pertinere ad generationem mundi.

Filij ſeculi per coniecturas.

E Filii autẽ lucis ſimiliter cognoſcuntur duplici coniectura.Prima eſt,quando perſona cum omni deuotione ſuſtinet viſitationem dei,qua viſitatur per flagella: vel alio quocunq; modo:& quando non permittit aliquid in corde ſuo, quod eſt contrariũ deo: ſignum eſt ꝙ eſt filius dei. Secunda coniectura eſt,quia communiter pulli auiũ comedunt libenter cibum,quo conſueuerũt vti parentes eorum,& in ipſo potiſsimè delectantur:ſic quãdo homo libenter deguſtat cœleſtia,quæ fuerunt cibus Chriſti, & ei ſapiũt talia,ac cõtinuè conatur qualiter impleat voluntatem diuinã,iſte eſt propriè filius dei. Deinde quaſi a minore,infert concludendo propoſitum.(Et ego vobis dico. Facite vobis).i.ad veſtrã vtilitatem, (amicos de mammona iniquitatis,)ſcilicet de tẽporalibus diuitiis.ſed nõ eo modo quo fecit villicus iniquitatis, nõ defraudando aliena:ſed largiendo veſtra (vt cùm defeceritis)meritis propriis & præſenti vita,(recipiant vos in æterna tabernacula:) id eſt,per ſua merita & ſuffragia impetrent apud deum, vos finaliter recipi in vita beata.Ad hæc tabernacula propheta ſuſpirans ait:quàm dilecta tabernacula tua:quaſi diceret dñs.Si ſibi in futurum etiam cum dolo & fraudulenter prouidens laudatur: multò magis laudandi eritis ſi ſine dolo & legitimè vobis prouideritis. Vbi Greg.Si nos eorũ.ſ.pauperum, amicitiis æterna tabernacula acquirimus:dantes penſare debemus,quia patronis potius offerimus munera quàm egentis bona largimur. Mammona mammonæ lingua Syra, diuitiæ dicuntur: & mammon mammonis Satanas, qui opibus ſeducit,appellatur. Et eſt aduertendum ꝙ non dicuntur hic diuitiæ iniquitatis: quia iniquè & de malo acquiſitę: de illis.n. non præcepit dominus fieri eleemoſynã, cũ nunquã bonus vſus iuſtificet male acquiſita:& ideo talia ſunt reſtituenda,nõ in eleemoſynis danda. Poteſt tamen de diuitiis iniquo affectu, vel actu malè acquiſitis fieri eleemoſyne, de acquiſitis per meretricium, vel lenocinium, vel die-

Mãmona iniquitatis F

Pſ.83.

Mãmona.

Eleemoſyna de quibus fiat.

G bus feſtiuis laborando, vel huiuſmodi. Si verò diuitiæ non de malo ſunt acquiſitæ, nihilominus dicuntur mammona iniquitatis: pluribus de cauſis. Primò, quia non ſunt verè diuitiæ, nec ſeruant quod promittũt: ſed falſæ, quia fallũt & decipiũt. Promittunt.n. ſecuritatē, & dãt timorē: ſatietatē, & dãt eſuriē: ſtabilitatē, & dãt ſubitã deiectionē. Secundò, quia iniqui in eis confidunt, ac fidē & ſpē in eis conſtituunt. Tertiò, quia iniquus mãmon præeſt eis qui tenẽt homines cupiditate, vt ſeruiãt auaritiæ: quod eſt idolorũ ſeruitus, & ſæpe faciunt homines iniquos vt ſemper deſiderẽt amplius. Quartò, quia ſunt multarum iniquitatum materia propter diuitias enim multa cõmittuntur iniqua, & expendũtur in multis illicitis, & ſuperfluis. Quintò, quia vt plurimũ acquiruntur iniquè: in pluribus.n. prædeceſſoribus neceſſe eſt aliquē reperiri, qui iniuſtã vſurpauerit aliena:

Diuitiæ iniquæ.

H vnde vulgata communis dicitur ſententia: Omnis diues aut iniquus eſt: aut hæres iniqui. Sextò dicuntur mãmona iniquitatis.i. inæqualitatis: quia inæqualiter poſſidentur: nã vnus habet ad ſuperabũdantiã, alius ad ſufficientiã, alius ad neceſſitatē extremam, alius ad totalem penuriã. Septimò, quia iniquè retinentur: quod enim vltra neceſſaria vitæ retinetur, nec proximi neceſſitatibus erogatur: pecunia eſt iniquitatis, id eſt, contra æquitatē: in ea enim nõ ſeruamus æquitatē quam proximo debemus, quē ſicut nos diligere iubemur. Pauperes ergo recipiẽt nos in ſuas domos cœleſtes, ſi nos eos receperimus in noſtras domos terreſtres. Vñ Aug. Omnia bona ſua dedit deus duobus hominibus: diuitibus terrena, pauperibus cœleſtia. Sed deus volens vtrunq; ſaluare, conſtituit vt hic diuites in ſua hæreditate recipiant pauperes: & pauperes in ſua hæreditate eos collocẽt, & vterq; per alium collocetur. Hæc Aug. Et ſi

Bonorum diuiſio.

I non omnes pauperes poſſunt nos recipere in domos cœleſtes, tñ quia largimur his, recipiemur ab angelis & ſanctis: quia largiendo pauperibus angelorum nobis cæterorumq́; ſanctorum gratiã cõparamus: & quãuis bonũ ſit eligere pauperes bonos, & aliis præferre in datione eleemoſynę, tamen qui dat indigenti peccatori, non quia peccator: ſed quia homo eſt: non peccatorē nutrit, ſed iuſtũ: quia culpã non diligit, ſed naturã. Qui autē eleemoſynã accepturus eſt attendat bene ſi indigeat: alioquin non accipiat ne rapinã committat. Vnde Hieron. Monache ſi eges & accipis, das potius quã accipias. Si aũt nõ eges, & accipis: rapis. Porrò non indiget monachus, ſi habeat quod naturę ſufficit. Et hãc ſufficientiã apoſtolus certa diffinitione deſcribit: habẽtes, inquit, alimenta & quibus tegamur, his contenti ſumus. Vnde in collatione abbatis Abrahæ, Noueris autē te ex hoc non leui affici detrimento: quia cùm ſis ſani corporis, ac robuſti: ſtipe ſuſtentaris aliena, quæ iuſtè ſolis eſt debilibus attributa. Miſericordiæ ergo operibus inſiſtamus: quia multa bona & in vita, & in morte, nobis inde comparamus. Vnde Hier. Non memini me legiſſe ma-

Eleemoſynę acceptor.

1.Ti.6.

Opera miſericordię.

K lè mortuum, qui libenter exercuit opera pietatis: habet.n. multos interceſſores, & impoſſibile eſt multorum preces non exaudiri. Vnde Leo Papa: Quicquid in cibos pauperum, in curationes debilium, in pretia captiuorum, & in quælibet opera pietatis impenditur: non minuitur, ſed augetur. Nec vnquam apud deũ perire poterit, quod fidelis benignitas erogauerit: dũ quod cuiq; tribuit, id ſibi præmiũ recondit. Beati.n. miſericordes, qm̃ ipſorum miſerebitur deus. Nec delictorũ memoria erit, vbi teſtimonium pietatis affuerit. Hæc Leo papa. Religioſus verò, & qui nõ habet vnde poſſit eleemoſynam dare materialem nihilominus ex corde poteſt facere eleemoſynam deo valde gratam: videlicet ad hoc voluntatē habendo, ſeu etiam illatas ſibi iniurias proximo indulgendo, vel aduerſitati alienæ ex corde compatiendo. Igitur ò monache, ò clerice, ò laice, dũ

Mat.5.a

L viuis cogita qualiter debeas operari: vt ſcias & habeas quid in iudicio poſſis reſpondere: vbi audies: redde rationē villicationis tuæ. Villici enim ſumus, non domini, rerum temporalium & ſpiritualiũ nobis ad neceſſarios vſus proximorum commiſſarum. Et ſi eas proximis non diſtribuimus, aliena retinemus. Vnde Chryſo. Opinio quædam erronea aggenerata mortalibus auget crimina, minuit bona. Ea verò eſt opinari, ꝙ ea quæcunq; poſſidemus in vſu vitæ, poſſidemus vt domini. Et ideo etiam opportunè ea apprehendimus, tanquam bona præcipua. Sed contrarium eſt. Non.n. nos vt domini in vita præſenti collocati ſumus in propria domo, ſed tanquam hoſpites & aduenæ: quò nolumus ducimur, & quò non putamus: & qui nunc locuples eſt, in breui fit mendicus. Ergo quicũq; ſis, noueris te eſſe diſpenſatorē alienorum: & trãſitorii vſus & breuis tibi iura conceſſa ſunt. Abiecto ergo ab anima

Domini non ſumus hic.

M dñi faſtu, ſumas humilitatē, & modeſtiã villici. Hæc Chryſ. Attende & aliud quod tibi dicetur: Iam.n. non poteris villicare & operari. Vnde Chryſ. Quotidie talia, per effectus nobis exclamat deus, oſtendens nobis feruentē in meridie ſoſpitatē, priuſquã adueſperaſceret exanimem & alium inter prandia expirantem, & diuerſimode ab hac villicatione diſcedimus. Sed fidelis diſpenſator, qui de propria diſpenſatione confidit: deſiderat cum Paulo diſſolui & eſſe cum Chriſto. Is aũt cuius ſunt vota terrena, anxiatur in exitu. Hæc Chryſo. Cogita & ꝙ tunc fodere non valebis, & mendicare erit confuſionis. Vnde Beda: oblata quippe villicatione fodere nõ valemus: quia finita hac vita, in qua tantum licet operari, nequaquam vltrà bonæ conuerſationis fructum ligone deuotæ cõpunctionis licet inquirere. Mendicare confuſionis eſt, illo ſcilicet peſſimo genere mendicandi, quo virgines illæ fatuę mendicaſſe ferũtur, & de quo Salomon ait: Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo æſtate, & non dabitur ei. Hæc Beda. Vt autem idem dicit Beda, ſi hi qui præbent eleemoſynã de iniquo mammona, faciunt ſibi amicos, à quibus in æterna

Phili.1.

Pro.20

A æterna tabernacula recipiantur: quanto magis hi qui ſpirituales largiuntur epulas, qui dant conſeruis cibaria in tempore ſuo: ęternis-
Prou.31
me debent ipſe ſummæ retributionis erigi. Poſtquam ergo dominus pręmiſit de diſpenſatione pecuniæ corporalis, ſubdit de diſpenſatione pecuniæ ſpiritualis dicens: (qui fidelis eſt in minimo,) & in diſpenſatione minorum. ſ. temporalium: (& in maiori,) id eſt in diſpenſatione maiorum. ſ. ſpiritualium (fidelis eſt. Et qui in modico,) ſcilicet in carnalibus (iniquus eſt) vt non bene pro neceſſitate proximorum expendat: (& in maiori,) ſcilicet in ſpiritualibus (iniquus eſt) vt non pro vtilitate communi diuidat: quaſi diceret, qui bona temporalia quæ ſunt minima bene diſpenſauit in eleemoſynis & in aliis piis vſibus, dignus eſt vt ſibi committatur diſpenſatio ſpiritualium, quæ ſunt maiora, quia fidelitas diſpenſationis primæ, eſt argumentum fidelitatis ſecundæ. Et qui modica, ſ. bona temporalia non bene diſpenſauit: ſed in illicitis conſumpſit, vel male retinuit: indignus eſt vt ſibi committatur diſpenſatio maiorum. ſ. ſpiritualium: quia infidelitas prima, eſt argumentum ſecundæ. Hic habeas argumentum, quod auarus non eſt bonus prædicator, vel
B
Auari deteſtatio.
prælatus. Vnde ſubdit. Si ergo in iniquo mámona. ſ. in bonis temporalibus & diuitiis, fideles non fuiſtis diſpenſando, quæ ſunt magis bona ſecundum apparentiam quam ſecundum veritatem: quod verum eſt. ſ. bona ſpiritualia, quæ ſunt vera bona, quis credet vobis? id eſt tradet vobis ad diſpenſandum: quaſi dicat, nullus ſapiens. Vnde habes exemplum de quodam epiſcopo, qui quatuor caſeos tradidit ad cuſtodiendum nepoti ſuo: & quia malè cuſtodiuit, ideo curam animarum tradere ſibi noluit. (Et in
C
alieno fideles non fuiſtis,). ſ. in temporalibus quæ ſunt aliena à nobis, quia ſunt extra nos: (quod verũ eſt,). ſ. bona ſpiritualia, quæ ſunt habentibus intrinſeca, (quis dabit vobis ad diſpenſandum?) quaſi dicat nullus ſapiens hoc faceret. Qui. n. fidelis non eſt in diſpenſatione bonorum fortunę, & diuitiarum corporalium quæ reſpectu ſpiritualium falſæ diuitiæ ſunt, & à nobis alienę, quia extra naturam noſtram ſita nihil. n. intulimus in hunc mundũ
1. Tim. 6
& nihil hinc auferimus: poſſuntque nobis auferri etiam nolentibus: diſpenſationem bonorum gratiæ, & diuitiarum ſpiritualium, quæ verę diuitiæ ſunt, & noſtra quia propriè homini deputata (ad ea. n. habenda nati ſumus, nec poſſunt nobis auferri nolentibus) nullus ei credere: vel dare debet: quia in eis etiam infidelis eſſet. Vnde Ambro. Alienæ a nobis diuitiæ ſunt: quia præter naturam ſunt. Neq; nobiſcum naſ-
Diuitiæ alienæ à nobis.
cuntur, neque nobiſcum tranſeunt. Neque. n. noſtra ſunt quæ non poſſumus auferre nobiſcum. Sola virtus eſt comes defunctorum, ſola nos ſequitur miſericordia. Et vt dicit. Aug. Poteſt homo inuitus amittere bona temporalia: nunquam aũt, niſi volens, perdit eterna, ſecundum Bedam: In minimo eſt fidelis, qui habet viſcera pietatis, & opera miſericordię: dando eleemoſynas, & diligẽdo proximos: in maiori
D
eſt fidelis, qui omnino adhæret creatori: & vnus ſpiritus cũ eo deſiderat fieri. Sed qui fratrem non diligit quẽ videt, nec egeni miſeretur; quomodo diliget deum quem non videt: & quomodo ſeipſum deo tribuet? Valde ergo conſiderandũ eſt, in electione prælatorum & prępoſitorum quales in modico fuerunt: & quid pietatis & miſericordiæ habuerint: quoniá qui in modico fideles non ſunt, in magis quoq; fideles non erunt. Vnde præcepit apoſtolus Ti-
1. Tim. 3 & ad Ti. 1.
mothæo, & Tito: vt in eligendo epiſcopo ſemper præconſiderent ſi fidelis fuerit, & nó auarus in diſpẽſatione rei familiaris: ſæpe. n. auarus in erogatione pecuniæ corporalis, auarus eſt in erogatione talẽti ſpiritualis: vt nil verè faciat, niſi pro pecunia: & vel pro perſonis, & iuxta acceptioné perſonarũ. Comitatur. n. eum ſæpe auaritia & cupiditas vſq; ad ſpiritualia.
E
Et ideo tales ſi promouentur in eccleſia, non ex dei ordinatione, ſed magis ex permiſsione quadá diuina. Demus igitur aliena; vt ſuſcipiamus noſtra: præbeamus parua vt recipiamus magna: ſeminemus in benedictione, vt metamus benedictionem: ſed qui parcè ſeminat, parcè & metet. Si bene diſpenſamus bona mino-
2. Cor. 9
ra. ſcilicet fortunæ & naturæ: merebimur promoueri ad bona maiora, ſcilicet gratiæ & gloriæ.

ORATIO.

DOmine Ieſu Chriſte, animá meá fac virtutum villam: nec villicus tuus, ratio mea, diſsipet bona ſua mihi credita: quia poſt mortem neſcio, quid meritorii faciam. Remitte mihi centum cados olei, quos tibi debeo per contemplationem: & centũ choros tritici, quos tibi debeo per operationẽ: & amici tui pauperes, qui te diligunt, & tibi conformantur, fiant
F
mei apud te interceſſores, aduocati & patroni vt cum defecero propriis meritis, & ab hac vita: recipiar meritis eorum & ſuffragiis in domos ſuas, ſcilicet in æterna & delicta tabernacula. Amen.

De diuite epulone, & Lazaro mendico ad ianuam eius iacente. Cap. 16.

PHariſæi autem, qui erant auari, audientes dominum Ieſum de contẽptu mundi & cõtra auaritiam diſputantem: ac homines ab
Luc. 16.
appetitu diuitiarũ retrahenté: & ad faciendũ eleemoſynas inducentem: (deridebant eũ,) quaſi irrationabiliter loqueretur, & contraria legi prophetiſque præciperet, vbi multi ditiſsimi deo placuiſſe leguntur, & obſeruatoribus legis bona temporalia promittuntur, non attendentes quia in lege carnalibus minora, propter regnum æternum: & in euangelio ſpiritualibus maiora, propter regnũ cœlorũ iure percipiuntur: & ideo inter legem & euangelium, ſicut promiſsionum, ita & præceptorum debere eſſe diſtantiam. Ibi náque dictũ eſt, Si
Mat. 5.
volueritis & audieritis me, bona terræ comedetis:

G detis:hic verò,Beati pauperes ſpiritu:quoniam
Legis promiſſio. ipſorum eſt regnum cœlorum. Item lex non
promittebat temporalia, tanquam principale
præmium: & ideo vbicunq; in ſacra ſcriptura
pro actibus virtutum promittuntur bona tem
poralia,ſub illis intelliguntur bona ſpiritua-
lia & æterna,tanquam principaliter promiſ-
ſa. Nec temporalia ſic promittuntur ad malũ
vſum,ſicut Phariſæi iſta ad defenſionem ſuæ
auaritiæ male inducebant:ſed ad bonum:quia
illi qui bene vtuntur diuitiis,non ſeruiunt eis,
nec dæmoni per eas tentanti: ſed magis econ-
uerſò diuitiæ ſeruiunt ipſis,quia ſunt eis iuua-
menta virtutis:& tales fuerunt Abrahã,& alii
diuites qui deo ſeruierunt,& placuerũt in eis.
Vnde occurrit eis dominus confutans,& redar
guens eos de vana gloria,& de auaritia, dicẽs:
(Vos eſtis qui iuſtificatis vos corã hominibus,)
auaritiã veſtram prædicto modo falſe colorã
H do:& opera veſtra vt ab hominibus videamini
faciendo:(deus aũt)cui omnia nuda & aperta
ſunt:(nouit corda veſtra,)& iniquitatẽ ibi latẽ
tẽ,(quia quod hominibus,) & in reputatione
hominũ,qui vident in facie(altum eſt,).i.appa
rens iuſtitia,& nõ exiſtens in re, (abominatio
eſt apud deũ,) & in reputatione dei qui videt
in corde.quia ſimulata ſanctitas,duplex eſt ini
Simulata ſanctitas. quitas:eſt.n.& ſimulatio,& iniquitas. Audiant
hoc hypocritæ & ambitioſi, quia quãtò magis
apparent, & ſe exaltant apud homines, tantò
magis abominabiles ſunt apud deum. Igitur
quia deus videt corda,& per conſequens etiam
facta,quantuncunq; ſecreta: ſtudendũ eſt cuili
bet etiã cùm ſolus fuerit, vt & cogitãdo & ope
rando mala declinet,& bona faciat.Si.n.deum
præſentẽ, & omnia videntẽ,& vindicantẽ ſem
Præſentia dei. per cogitaremus:aut vix aut nunquã peccare-
mus.Vnde Boetius: Auertamini vitia,colite vir
I tutes,ad rectas ſpes animũ ſubleuate: humiles
preces in excelſa porrigite: magna vobis eſt
neceſsitas indicta probitatis, cùm ante oculos
agitis iudicis cuncta cernentis.Quia ergo Pha
riſæi corã hominibus ſe iuſtificabant,& iuſtos
ſe eſſe oſtendebant: peccatores quaſi infirmos
contemnendo, & eleemoſynarum remedia ne
gligendo,quàm iuſte hæc auaritia & auara al
titudo dãnanda ſit,in ſequenti dominus docet
exemplo, quod maxime inducitur ad prouo-
candum homines ad opera miſericordiæ ex
diuite propter defectũ pietatis & miſericordię
dãnato:& non dicitur hic ꝙ ſit parabola vel
ſimilitudo,quia eſt rei geſtæ narratio. Vnde ſe
Diues epulo. cundũ quoſdam:Diues iſte Nabal erat,quẽ Da-
uid occidere volebat, quia victualia ſibi & ſuis
negauerat.Dicit ergo.homo quidam. Vbi notã
dũ ꝙ homo potius ſonat hic in vitiũ,quàm in
naturã:vt dicatur homo ab humo.i.humo ad-
hærens per amorẽ terrenorũ. ſecundũ Greg.
Non exprimitur nomen eius, quia non erat à
deo per approbationem cognitus:ſecundum
quod dicit ſaluator reprobatis, Nunquã noui
Matt. 7. vos.Vnde quaſi ignotus apud deũ, nomine nõ
deſignatur,neq; nominatur à deo: quia nomẽ
quæſierat a mundo.(Homo ergo quidam erat
diues)non tã à poſſeſsione diuitiarum, quàm K
ab amore earum. Ecce ſuperfluitas in ſenſu,
& cõcupiſcentia oculorũ.(& induebatur pur-
pura)rubea deſuper, propter inanem gloriã:
(& byſſo)alba deſubtus ad carnẽ,propter mol
litiem:ecce exceſſus, in veſtitu & ſuperbia vi-
tæ.(& epulabatur quotidie ſplendidẽ,)ſeruiẽ-
do gulæ magis quàm naturæ: ecce exceſſus in
victu & concupiſcentia carnis. ſecundũ quod
veſtimenta,ita & epulę.Ad mollitiẽ & luxuriã
cultu regio diſſoluebat carnẽ exterius:ac cibis
& potibus refouebat interius. (Et erat quidam
mendicus nomine Lazarus.) Diuiti adiũgitur Lazarus pauper.
pauper,quia alter alteri confert, ſed differen-
ter: quia diues confert tẽporaliter pauperi,&
pauper ſpiritualiter diuiti. Vnde Chryſ. Dum
diues ſuſtentat pauperem, ſuſtentatur à paupe
re.Exprimitur autẽ hic nomen pauperis, quia
à deo per approbationem erat cognitus, ſicut
& Moyſi dicit,Noui te ex nomine:vnde & pau L
peribus humilibus dicitur.Gaudete & exulta-
te,quia veſtra nomina ſcripta ſunt in cœlis.La
zarus pauper & humilis nominatur:diues ve-
rò nec nomine dignus habetur.Nomina bono
rum ſcripta ſunt in libro dei:& nomina malo
rum in libro diaboli. In quo penſandum eſt,
quantum intereſt inter publicam legem mun Pauperes latẽt.
di,& benignã legem dei.Nã diuites ſunt mun-
do celebres per nomina ſua: ſed pauperes la-
tent,nec nomen in mundo habent.Mos eſt di-
cendi,Quando de vrbe profecti ſumus,obuia-
uit nobis talis comes,vel dominus. E cõtrà de
paupere dicitur, Nobiſcum vnus pauper age- Pauperis prælatio.
bat iter.Sed in euangelio eſt mos contrarius:
quia pauperis nomẽ exprimitur, diuitis verò
nomen tacetur: ſuperbos diuites per iudicium
reprobationis deus neſcit, humiles pauperes
per iudicium approbationis neſcit. Comminus
aſpicit hos,& eminus arcet illos. Diuitibus ſũt M
nomina in culmine mundi, ſed pauperibus
ſunt nomina in aula dei. (Qui iacebat ad ia-
nuã eius vlceribus plenus,)vt ex vicinitate ma
gis appareret duritia diuitis exeundo,& reuer
tendo eum videntis: & patientia pauperis ex
viſione diuitis.Vbi Chryſo. Infœliciſsime ho-
minum mortẽ corporis tui vides iacere ante
ianuã,& non miſereris. Si dei præcepta non
conſideras:ſaltem miſerere conditionis tuæ:&
time ne & ipſe talis efficiaris. (Cupiens ſatura
ri de micis,)non dicit de pretioſis,(quæ cade
bãt de menſa diuitis:) quodãmodo dicens ad
diuitem,Sufficiunt mihi micę menſæ tuæ quas
abiiciendo proiicis inde. Præbe de ſuperfluo
eleemoſynam:fac de nõ dãno lucrũ,in quo ni
mia duritia apparet, eo ꝙ perire permittebat
vnde pauper ſubleuari poterat. (Et nemo illi
dabat,) quia tali domino talis familia:& ideo
conformabatur ei in mentis duritia. Cùm er-
go ante ianuã iacere ex viſione pauperis diui
ti nõ miſerenti cumulus dãnationis infertur,
& curſus ex viſione diuitis tentatus quotidie
pauper probatur. Quẽ ad maiorẽ ipſius pro-
bationem paupertas ſimul & ægritudo, & viſa
diuitis copia,& nulla ſibi adhibita conſolatio

aſſi-

A afficiunt. Vbi Chryſ. Aegrotatio habet aliquod ſolatium ſi opes habet. Si autem ad infirmitatis magnitudinẽ accedat & paupertas, duplex eſt infirmitas. Quanta ergo in iſto pœna eſt, in quo inter tanta vulnera nõ meminit dolores plagarũ, ſed famis? (Sed & canes veniebant, & lingebant vlcera eius.) Vnde talis pietas in lingendo vlcera pauperis, arguit duritiam diuitis: quia magis curiales erãt canes pauperi, ꝙ eorum dñs. Et nec a ſe canes remouere poterat, nec viſitator erat qui remoueret. Qui ẽt ſi mordẽdo punxiſſent, nõ eſſet qui illos amouiſſet. (Factũ eſt aũt vt moreretur mẽdicus) in patientia, quæ opus perfectũ habet probatus, (& portaretur,) ſecundũ animã (ab angelis in ſinũ Abrahæ) de mendico diues factus. i. ad requiẽ, & lymbũ ſanctorũ patrũ: vbi deſcendebãt

Sinus Abrahę

animæ iuſtorum morientiũ, antequã generale

B impedimentũ glorię per paſsionẽ Chriſti eſſet amotum: qui ſinus (ſecundũ Aug.) ideo Abrahæ dictus eſt, non ꝙ ipſius tantũ ſit, ſed ꝙ ipſe multarum gentium pater ſit, quibus ad imitãdum poſitus eſt. Vbi Chryſ. Non ſuffecerat ad portandũ angelus vnus pauperem, ſed propterea plures veniunt vt chorũ lætitiæ faciant. Gaudet vnuſquiſq; angelorum tantum onuſtã gere: libenter talibus oneribus prægrauantur, vt ducant homines ad regna cœlorum. (Mortuus eſt autem diues,) quia diuitiæ nõ poſſunt à morte ſaluare: (& ſepultus eſt in inferno,) .ſ. damnatorum. i. in profunditate pœnarum

Diues.

infernalium: de diuite mendicus factus. Diues iſte tanquã diabolis parrochianus ad cœmiterium infernale à dæmonibus eſt deductus, & ibi eſt ſepultus. Ibi ſepeliẽtur parrochiani diaboli

C ſine thure, & ſine aqua benedicta ad modũ aſini. Vnde in Hiere. de quolibet reprobo

Hier. 22

dicitur, ſepultura aſini ſepelietur. Sepultura aſini eſt talis quia excoriatur, & pellis à dño poſſidetur: carnes à canibus lacerantur, oſſa pluuiis & grandinibus derelinquuntur. Sic qũ aliquis moritur iniquus, parentes poſsident ſubſtantiam terrenã, vermes lacerant carnem ſuã, ſupplicia infernalia lacerant eius animã, quæ naturã oſſis habebit, quia conſumi nunquã poterit. Et notãdum ꝙ pluribus modis cognoſcitur aliquis cuius parrochianus ſit. ſ. ſi ab eo baptiſmũ ſuſcipiat, ſi ei primitias & decimas reddat, ſi eius miſſas & horas audiat. Qui ergo aqua concupiſcentiæ baptizatur, in qua character diaboli imprimitur: de quo in Apocalypſi dicitur, Qui initia operum & conſummationem tanquã primitias & decimas diabolo reddit, vel bona temporalia in illicitis conſumit: qui laſciuis cantilenis, & erroneis carminibus, ſeu verbis detractoriis & malis intendendo, tanquam horas diaboli audit: diaboli parrochianũ ſe oſtendit, & in eius cœmeterio ſepelietur in morte, ſicut ẽt diues iſte eſt ſepultus. Sed qui baptizatur aqua pœnitentię, vbi imprimitur character Chriſti. ſ. Thau: de quo dicitur in Ezechiele. Qui initium & conſummationem bonorũ operũ Chriſto reddit, qui eius ſermones & verba libenter audit deportabi-

Parrochiani agnoſcẽdi modi per characterẽ

Ap. 13. d.

Eze. 9. c

D tur ab angelis in requiem Chriſti: cuius parrochianum ſe oſtendit. Meritò aũt pauper deportabatur ab angelis, & angelica ei deputabãtur officia: cui tã crudeliter denegata ſunt humanitatis obſequia, & meritò diues ſepultus eſt in inferno, vt ſuſtineat cruciatũ nolendo, qui in pręſenti vita crucem portare noluit pœnitendo. (Eleuans aũt oculos ſuos) ſpirituales, nõ corporales, quia ibi erat anima eius non corpus, (cum eſſet in tormẽtis) multiplicibus, quia eius oculi aperti erãt per pœnã qui ante clauſi fuerãt per culpã, (vidit Abrahã à lõgè) quia multum etiã ante apertionem ianuæ cœleſtis diſtabat ſtatus electorũ a ſtatu reproborum, intantũ, ꝙ impoſsibilis erat tranſitus ab vno in aliũ (& Lazarum in ſinu eius) ad cumulum ſuæ pœnæ, quem in proſperitate poſitus dedignabatur videre. Sinus Abrahæ (de quo hic dicitur) ante paſsionem erat in lymbo inferni, ſed modò eſt in cœlo: ſicut etiã tranſlatus eſt Abrahã de lymbo: ſic & ſinus ipſius cũ eo. Erat nãq; in ſuperiori margine inferni locus aliquantulum habens lucem pro ſpe futuræ claritatis, ſine omni pœna materiali, in quo erant animæ electorũ, vſq; ad deſcenſum Chriſti ad inferos. ſ. ad eundem locum, qui locus propter ſui trãquillitatem ſinus eſt dictus: ſicut & ſinus matris dicitur locus quietus à vẽtis & tempeſtatibus: & dicebatur Abrahæ, quia ipſe fuit prima via credendi, & primus publice prædicauit fidem vnius dei. Hunc locum appellauit Iob tenebras, reſpectu viſionis diuinę vel pro tædio expectandi ſaluatorem, dicens: In tenebris ſtraui lectulum meũ. Secundum Bedam: Sinus Abrahæ, eſt requies beatorum pauperum, quorum eſt regnum cœlorũ, quo poſt hãc vitã recipiuntur. Et ſecundum Augu. Sepultura inferni, pœnarum profunditas eſt: quæ ſuperbos & immiſericordes, poſt vitã hãc vocat. Qui in præſenti volunt tenere locum primum: in futuro retrudentur in locum nouiſsimum, Vbi Chryſo. Sicut autem pauperi, dũ viueret, grauiorem pœnã reddebat iacere ante ianuã diuitis, & aliena bona proſpicere: ſic diuiti mortuo augebat exercitium accubitus in gehenna, & proſpectus delectationis Lazari, ne ſola tormentorũ natura, ſed & collatione honoris illius intolerabilius ſentiret ſupplicium. Aliorum diuitiæ, eorũ qui in paupertate ſunt, tormenta ſunt. (Et ipſe clamans præ dolore, dixit: Pater Abraham, miſerere mei.) Hunc ſerò & pro nihilo patrem vocat, quem in operibus miſericordię imitari noluit: & petit miſereri ſui: qui nec ſuimet miſertus, nec Lazari. (Et mitte Lazarum vt intingat extremũ digiti ſui in aqua, & refrigeret linguã meã quia crucior in hac flãma.) Lazarũ petit mitti ſibi æſtuanti, cui ipſe micas panis noluit mittere eſurienti. Vocat autẽ extremum digiti ſui mod. cũ ſuffragiũ meritorum: & guttam aquæ modicũ quid refrigeratis miſericordiæ. Vnde notãdũ ꝙ lingua & digitus methaphoricè dicuntur in animabus ſeparatis: quales erãt animæ Lazari & diuitis: ſicut enim in deo, qui ſpi

Sinus Abrahę E

Sinus.

Iob 17.

F

Loci cõmutatio

Digitus & lingua animarũ.

G ratus eſt, manus dicitur virtus eius operatiua: ſimiliter in Lazaro hic per digitum intelligitur virtus eius auxiliatiua: & per linguã diuitis, virtus conceptus mentis expreſſiua. Vnde non in vera, ſed imaginaria lingua punitur, dũ per imaginationẽ in memoriã peccata linguæ reuocat. Et ſimiliter plura alia (de quibus hic dicitur) mentaliter fieri intelliguntur. Quãuis animæ corpora nõ habeant: tñ in mẽbris pati dicuntur: quia exutæ à corporibus tales affectus in ſe ſentiunt pro peccatis, ac ſi in corpore paterẽtur in mẽbris. In lingua ergo cruciari dicitur. i. in anima, quæ pro peccato linguæ amplius torquebatur, quia per eam plus peccauerat, ſecundũ duo officia naturæ, in quibus lingua deſeruit. ſ. guſtum & loquelam, in quibus epulones frequenter offendunt. Per linguam quidem in officio guſtus peccauit, quia

Animarũ paſſio.

H epulabatur quotidie ſplendide: & ſimiliter in officio loquelæ, quia inter epulas ſplendidas magis relaxatur lingua ad loquendũ inepta. Et ideo expedit valde in menſa ſobrietatẽ, & ſilentium obſeruare. Vnde Baſilius: Quantum poſſumus delitias mundi, & ciborũ epulantiũ fugiamus: nequãdo cruciati in flamma, quæramus guttã aquæ, & nullũ refrigeriũ conſequamur. Plenus nihilominus, vt viſum eſt, iſte diues, fuit vitiis: in co.n. auaritia, quia diues erat non quia diuitias habebat, ſed quia auarè retinebat, & illicitè expendebat. Item in eo fuit vana gloria, quã habuit in vtendo veſte pretioſa. Hoc autẽ quã grande ſit peccatum patet ex hiſtoria Romanorũ, vbi legitur quòd ille qui primus apud eos purpura indutus fuit, a fulmine percuſſus interiit. Non debet homo de veſtibus gloriari, imò magis dolere, reſpiciendo ad peccatum ſuum: nã ante peccatum veſte non indigebat, quia decore innocẽtiæ indutus

Diuitis vitia.

I erat: ſed perdita innocentia, aduenit dei ira, & tunc fuit veſtis ſibi facta ad cooperiendum miſeriã peccati & defectuum noſtrorũ. Vnde in Geneſi: Fecit quoq; deus Adæ & vxori eius tunicas pelliceas. ſ. extra paradiſum poſt lapſũ & peccatũ. In ſignũ huius aliqui religioſi non vtuntur niſi pellibus, in memoriã tranſgreſſionis primorum parentum, & in ſignum mortalitatis: quia pelles ſunt de animalibus mortuis. Quatuor aũt modis poteſt eſſe reprehẽſio circa veſtes. Primò, quando ſunt nimis pretioſæ. Secundò, qñ ſunt curioſæ. Tertiò, quando nõ ſunt ſtatui perſonæ conuenientes. Quartò, quãdo quis habet diuerſa veſtiũ mutatoria, ita q̃ à tineis demoliũtur, & Chriſtus in pauperibus nudus relinquitur. Item fuit in eo peccatum gulæ, quia (epulabatur quotidie ſplendidè.) Facit aũt guloſus iniuriam naturæ: nulli enim animali tam magnum corpus habenti dedit natura tam paruum os & collum, ſicut homini: vt per hoc ad cibi & potus parcitatem, & temperantiam nos moneret. Erat & ſine miſericordia, quia vlceroſi pauperis noluit miſereri: & ideo fruſtra miſericordiam petiit, qui miſericordiam nõ fecit: & ideo etiam tanquã a deo non cognitus caret nomine, qui deum

Gen. 3.

Veſtiũ reprehenſio.

Guloſi deteſtatio.

K cognoſcere noluit in paupere. Non enim reprehenditur ex eo quòd diues erat: ſed quòd diuitias auarè retinebat: & nihil pauperi dare volebat: ac eas in veſtibus curioſis, & epulis delicatis malè expendebat: nimiſq; diuitias amabat, & circa eas cor ſuum poſuerat: nec reprehenditur ex eo q̃ aliena abſtulit, ſed q̃ ſua non dedit: nec dicitur quia quempiam oppreſſit, ſed quia in acceptis rebus ſe extulit. Vnde Chryſoſtomus: Non autẽ quòd diues erat torquebatur, ſed quia miſertus non fuit. Non accuſatur, quia res alienas tulerit, non quia adulter fuerit, non quia aliquod malum fecerit: ſola in illo condemnatur ſuperbia. Vnde & Gregorius: Hinc colligendũ eſt qua pœna multandus ſit, qui aliena diripit, ſi inferni dãnatione percutitur, qui propria non largitur. Hæc Gregorius. Penſent ergo nõ ſolum ſeculares, ſed & religioſi, qui temporalia illicite ſibi at-

Diuitis accuſatio.

L trahunt, vel detinẽt, qua pœna puniendi ſunt, ſi damnatur qui propria non dedit. Qui enim aliena, ſeu illicite acquiſita, & reddenda detinent: contra dei mandata peccant: ſine quibus nemo poteſt ad vitam ingredi, vel ſaluari. Et tamen multi credunt, ſed ſtultè, quòd reatu tantæ iniuriæ non obſtante, animæ eorum requieſcant in pace. Nam quia conſcientia ſæpe formatur ſecundum id ad quod homo aſſuelitur: ideo multi pecunias & temporalia nimis diligentes, de illicite acquiſitis conſcientiam non faciunt: ſicq; dei præcepta contemnendo, & per conſequens mortaliter peccando deum grauiter offendũt, & omnia ſua in bonis exercitia perdere non metuunt. Et maxime hoc attendant domini terrarũ, & potentes, qui parum timent terras aliorum ſibi attrahere, & minus potentes vi vel dolo opprimere: nec ad deum cuncta cernentem curant reſpicere. Si arbores ſolũ in altum & non in latum creſcerent, nec ſe dilatarent: vna aliam non impedi-

M ret: ſed quia creſcunt in latum & ſe dilatant vna impedit aliã: ita q̃ vna quandoq; abſcinditur, propter aliam ſibi vicinam. Sic reges & potentes qui habent & quærunt dominium, ſi ſolum creſcerent in altum verſus cœlum, & erigerent ſe ad deum, vnus non impediret aliũ: & quia dilatant ſe plus debito ad terrena, propter hoc vnus alium impedit, & aliena ſibi attrahit, ac ea ſæpe hæredibus ſuis relinquit. Sed non gaudeant de hoc vel glorientur: quia veniet tempus quo ipſi tanquã parrochiani diaboli, cum diuite in inferno ſepultura aſini ſepelientur, & alii per eos iniuſtè oppreſſi ad requiem cum Lazaro ſuſcipientur. Audiant hoc terreni & miſeri, quos puluis terræ nunc excæcauit, quia vexatio tunc intellectum eis dabit. Vnde Auguſt. Audiant iſta diuites, qui noluntur eſſe miſericordes. Audiant irrogari ſibi ſupplicia, qui nolunt erogare ſubſidia. Audiãt pauperem refrigerantem, audiant diuitem pœnis grauioribus æſtuantem. Penſentur ergo pro diuitiis, pœnæ: refrigerium, pro paupertate: pro purpura, flamma: refectio, pro nuditate: vt ſalua ſit æquitas ſtateræ, & non mentia-

Miſericordiæ adhortatio.

A metiatur modus illius menſuræ: in qua, inquit menſura menſi fueritis: ita metietur vobis. Ideo negatur miſericordia diuiti, quia ipſe dum viueret noluit miſereri: ideo rogans diues, non exauditur in tormentis, quia rogantem pauperem non exaudiuit in terris. Et iterum regnum cœlorum, veritate atteſtante, didicimus non diuitum, ſed pauperum eſſe. Si igitur regnũ eſt pauperum: reſtat vt infernus ſit diuitum. Quiſquis igitur vis regnare cum Chriſto, elige paupertatẽ cum ipſo, & requieſcas cum Lazaro mendico. Nemo enim poteſt gaudere cum ſeculo, & regnare cum domino. Qui igitur vult epulari cum diuite, præparat ſe inter epulas vermibus gehennæ. In qua pro gaudio momentaneo ardebit perpetuo cũ capite ſuo diabolo. Infœlix commercium, pro tam breui gaudio cœleſti priuari a regno. Fœlix paupertas, per quã cœleſtis acquiritur hæreditas. Fœlix cõmercium, pro perituris æterna ſuſcipere: & quod ineffabile bonum eſt, ſine B fine cum Chriſto regnare. E contrà ineffabilis miſeria, perpetua pati ſupplicia. Hæc Auguſtinus. Vnde & Chryſoſtomus, Inſtruimur autem quam ſit vtile in diuitiis non confidere. Ecce diues indiget paupere, qui quandoq; eſuriebat. Mutantur res, & notificatur omnibus quis eſſet diues, & quis eſſet pauper. Sicut enim in theatris cùm aduesperaſcit, & aſtantes recedũt exeuntes & amictũ induentes, qui reges & prætores viſi fuerant, omnibus vultibus videntur vt ſunt: ſic adueniente morte, & ſoluto ſpectaculo, vniuerſis laruis egeſtatis, & diuitiarum depoſitis, ex ſolis operibus diiudicantur, qui iam verè ſint diuites, qui pauperes, qui glorioſi, qui ve inglorii. Hæc Chryſ. Videtur etiam eſſe de ſtatu hominum, ſicut de ludo Scacorum. In illo enim ludo ſunt reges & milites, ſenes & iuuenes, magni & parui, & cætera huiuſmo C di: quorum in ipſo ludo continua fit de loco in locum mutatio, & quaſi quædam mutua ad inuicem oppugnatio, ſed completo curſu ludi & temporis, omnia proiiciũtur in ſaccum, & maiora quæq;, & magis grauia cadunt in profundum. Sic diuerſarũ conditionũ homines in diuerſis locis ponũtur, & frequenter de loco in locum mutantur ac ſæpe mutuo ſe impugnant, & ſibi inuicẽ aduerſantur: ſed cõpleto curſu eorũ, mittuntur in terræ ſaccum, & maiores ac de onere peccatorum magis graues deſcendunt cum diuite in inferni abyſſũ. (Et dixit illi,) ſ. diuiti Abrahã. (Fili,) ſcilicet genere non imitatione, & vocat eum filium vt dolor eius augeatur de perdita hæreditate: (recordare,) ſed melius eſſet præuidiſſe: (quia recepiſti bona in vita tua,) id eſt, illa quæ vera & ſola putaueras eſſe bona, ſ. temporalia: quæ ſæpe dãtur quibuſdam in ſignum diuinæ reprobationis: & hoc ſibi dicitur ad augmentum ſuæ pœnæ & infœlicitatis, vt cogitet ſtatum præteritæ fœlicitatis, quia (vt dicit Boetius) in omni aduerſitate fortunæ, infœlicißimum eſt genus infortunii fuiſſe fœlicem. (& Lazarus ſimiliter mala,) ſcilicet tranſitoria recepit in vita

Paupertas fœlix.

Diuitiis non cõdas.

Scacorũ ludus.

ſua: non mala ſecũdum æſtimationem ſuã, ſed D diuitis: qui inopiã, & famẽ, & ęgritudinem exiſtimat mala. Et horum recordatio malorum fuit Lazaro cõſolationis augmentũ. Vnde Boetius: Dulcior eſt apũ mage labor, Si malus ora prius ſapor edat. Fortè diues iſte aliquid boni habuit, quod fœlicitas tranſeuntis vitæ remunerauit: & Lazarus aliquid mali, quod ignis inopiæ purgauit. Et ideo, ſecundũ Greg. Si honorem vel diuitias, ſeu aliquid aliud exterioris boni vel proſperitatis in hoc mundo accipimus, pertimeſcere debemus, ne nobis, pro quorundã noſtrorum actuum bonorũ recompenſatione dñs dederit, & a retributione boni intimi repellat: & ſi pauperes forte reprehenſibiles conſpicimus, deſpicere non debemus, quia fortaſſe eos caminus paupertatis purgat. Habent iuſti bona mundana ſed in recõpenſatione meritorum ſuorum non recipiunt, quia E ad æterna ſanctis deſideriis æſtuantes, quæ aſſunt minima bona reputant. Iniuſti vero omne gaudium ſuum in fœlicitatem tranſitoriã putantes, exteriora ſola ſumma bona æſtimant. Vnde Chryſoſtomus: Dixit ẽt recepiſti bona in vita tua, quaſi debita: quaſi diceret: ſi quid boni feciſti, vnde præmiũ deberetur, omnia recepiſti in illo mundo: epulans, ditatus, oblectatus ſucceſſibus proſperis. Hic autẽ ſi quid mali commiſit, vniuerſa recepit paupertate, fame, & extremè oppreſſus miſeriis, & vterq; veſtrũ huc nudus acceſſit: hic quidẽ de peccatis, propter quod & cõſolationẽ ſortitur: tu verò a iuſtitia, propter quod & immitigabilem periteris pœnam. vnde ſequitur: (Nunc autem hic conſolatur,) ſcilicet æterna conſolatione: pro modica tribulatione, & propter meritum patientiæ: (tu verò cruciaris,) ſcilicet æterno cruciatu pro temporali delectatione, & propter de- F fectum miſericordię. Vt enim dicit Gregorius: Iuſtum eſt vt in ſe dolorem inueniat, qui relicto verò gaudio in ſe, & in mundo gaudia vana quærebat. Vnde Bernard. Quantos, inquit, videtis & ipſi Lazaros eſurientes, nudos, ægrotos & plus de iumentis veſtris, plus de eorum phaleris quàm de iſtorum miſeriis cogitantes. Sed ad tremendum Abrahę iudicium veniamus. Non. n. Abrahæ ſed domini ſententia eſt: (Memento, inquit, fili ꝙ recepiſti bona in vita tua & Lazarus ſimiliter mala. Nunc autẽ hic conſolatur: tu verò cruciaris,) Hęccine cruciatum cauſa tota eſt, ꝙ in hoc ſeculo bona recepit. Ipſa planè: neque enim ad hoc nos paradiſo voluptatis anima aduerſio diuina eieciſſe videtur, vt alterum ſibi hic paradiſum aduentio humana pararet: ſed vt in cinere & cilicio miſeriam ſuæ ſubuerſionis deploraret. Cæterũ ſi ſic cruciandi ſunt qui in vita ſua bona receperunt: & habentibus conſolationẽ præſentem væ repoſitum eſt ſempiternum: quiſnam eorũ poterit eſſe finis, ſi ſecundum multitudinem conſolationum ſuarum, dolores apprehenderint ad animas miſerorũ. Cõſequẽs. n. videtur vt bona omnia, & omnem ſeculi huius recipiẽtibus conſolationem, nihilominus vniuerſum

Dulcia quando

Bona iuſtis data.

Abrahę iudiciũ.

væ, &

G uæ, & vniuerſi maneant cruciatus. At verò & illud ſeque ex eadem Abrahæ ſententia cólicié dum videtur, eos qui contrario ducti ſpiritu vitæ præſentia omnia bona reſpuunt, & eligunt mala: omnia bona domini, & omnem habituros conſolationem. Et iterum: Si de pœnarum diminutione ſolatium præbere voluero: crudelis ero, & non miſericors. Quantum. n. ſubtraham de pœna: tantum de corona furabor. Tãtum minus erit de fructu quantum de ſemine ſubtraxero. Renuat ergo cóſolari anima noſtra huiuſmodi conſolatione: ſed memor ſit dei, & conſoletur in eo. Apud ipſum nanque ipſa quoque tribulatio, magna quædam conſolatio poterit inueniri. Hæc Bernardus. Sic ergo huius vitæ fœlicitas diuitem infœlicem fecit: quia vt dicit Augustinus, Nihil eſt infœlicius infœlicitate peccantium, qua pœnalis nutritur impunitas, & mala voluntas velut hoſtis interior roboratur. Vnde Seneca: Breuem tibi formulam dabo qua te metiaris, qua te perfectum eſſe iam ſentias. Tunc habebis tuum bonum, cùm intelliges infœlicisſimos eſſe fœlices. Et iterum: Nihil eſt infœlicius & dementius eo cui nihil vnquam euenit aduerſi. non licuit illi ſe experiri. Et iterum: Te iudico miſerum, quia non fuiſti miſer: tranſiſti ſine aduerſario viam: nemo ſcit quid tu potueris ne tu quidem ipſe. Hæc Seneca. Infœlicitas verò huius vitæ Lazarum purgauit, & fœlicem fecit. Pluribus quippe modis purgamur in iſta vita. Quibuſdam. n. eſt purgatio cruciatus corporis, quos eis mali inferunt: aliquibus afflictionis carnis: quas ſibiipſi per ieiunia, vigilias, & alios labores ingerunt: quibuſdam verò charorum vel rerum amiſsio: aliquibus dolores, vel egritudo quibuſdam victus, vel veſtitus egeſtas: aliquibus ipſius mortis acerbitas. Deinde ſubiungitur: (Et in his omnibus,) id eſt inter hęc omnia quę petis vnum eſt quod impedit. ſ. (quod inter nos & vos chaos magnum firmatum eſt:) id eſt, diſtantia magna meritorum & ſtatuum firmata eſt rigore diuinæ iuſtitiæ: vt impoſsibilitas ſit tranſitus ab vno ſtatu in alium: ideo ſubditur, (vt hi qui volunt hinc tranſire ad vos, nó poſsint: neque inde huc tranſmeare:) quia animę ſeparatæ ſunt extra ſtatum meriti & demeriti. Vnde Chry. Videre poſſumus, tranſire non poſſumus: & nos videmus quod fugimus, & vos videtis quod perdidiſtis: & noſtra gaudia accumulant veſtra tormenta, & veſtra tormenta accumulant noſtra gaudia. Hæc Chry. Quòd dãnati vellent venire ad locum electorum, ſi eſſet poſsibile, non eſt dubium: ſed ꝙ electi vellent ire ad locum damnatorum, non videtur: vnde eſt dicendum, ꝙ non vellent ire illuc ad manendum: vellent tamen illuc venire ſi eſſet poſsibile ad propinquos ſuos liberandũ. Iſtud tamen velle intelligitur ſecundum voluntatẽ naturalis compaſsionis: non autem ſecundum voluntatem deliberatiuam, in qua conformantur ſimpliciter diuinæ iuſtitiæ & diſpoſitioni diuinę voluntatis. Noli ergo diu tem lrrl tari in ſuperbia vitæ: quia vt dicit Gregorius,

Aduerſitatio.

H

I

Animæ ſeparatę.

Illic eos à ſorte humilium iudex ſeparat, qui ſe hic in ſuperbiæ cornibus exaltant. Neque in concupiſcentia carnis: quia vt dicit idem Gregor. Non poſſunt qui hic voluptatibus ſuę carnis ſeruiũt illic in ouium grege numerari. Neque in concupiſcentia oculorum: quia vt idem Gregorius teſtatur, Regnum cœlorum percipere nequeunt, qui hic toto deſiderio terram quęrunt. De qua auaritia etiam Chry. hoc loco dicit. Vbicunque abieris, philargios & auarus punitos videbis: & nunc quidem audient, Chaos eſt inter nos & vos: nunc autem, Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & angelis eius: & vbique abactos eos aliquis videbit, & nuſquam locum habentes, quam in gehẽnam. Quæ itaque rectæ fidei nobis eſt vtilitas ad ſalutem. hæc cum audierimus? Illic eſt ſtridor dentium, & tenebræ exteriores, & ignis paratus: hic autem ſunt inimicitiæ, accuſationes, detractiones, pericula, ſolicitudines, inſidiæ, & ab omnibus odio haberi, etiam ab his qui vidẽtur adulari. Philargium denique vniuerſi ſimul contriſtant, & improperium vltimum eſt auaritia. ſi enim pecunias deſpicere non ſuſtinet: quomodo ſuperabit vnquam concupiſcẽtiam, & glorię inſaniam, & furorem, & iram? Hæc Chry. Poſtquam ergo, vt dicit Gregor. ardenti diuiti de ſe ſpes tollitur: eius animus ad propinquos, quos reliquerat, recurrit. Vnde ſequitur: Rogo ergo te pater, vt mittas eum in domum patris mei. Habeo. n. quinque fratres, vt teſtetur illis ne & ipſi veniant in locũ hunc tormentorum.) Non dixit hoc charitate ductus, quam ante mortem non habuit, nec poſtea acquiſiuit ſed timore ſeruili, ne in ipſorũ conſortio eius pœna augeretur: quia fuerat eis occaſio peccãdi, tum ratione diuitiarum, quas eis dimiſerat ad abuſum: tum exemplo malæ vitæ, quod eis dederat ad ſequendũ. Vnde Gregorius: Qua in re notandum eſt, ardenti diuiti quanta ſupplicia cumulantur. Ad pœnam nãque ſuam ei cognitio ſeruatur & memoria. Cognouit. n. Lazarum, quem deſpexit: & fratrum ſuorũ meminit, quos reliquit. Vt. n. peccatores in ſupplicio amplius puniantur: & eorum vident gloriam quos contempſerunt, & de illorum pœna torquentur quos inutiliter amauerunt. Petenti autem diuiti, vt Lazarus mitteretur ab Abraham protinus reſpondetur, (Habent Moyſen) qui docuit moralia & agenda: (& prophetas,) qui docuerunt myſtica & credenda: & iſti ſufficiunt ad ſalutem. Ideo ſequitur, audiant illos. Et ex hoc patet quòd iſte diues & fratres eius erant de gente Iudæorum quia Gentiles non habebant doctrinam Moyſi & prophetarum: vt enim dicit Chry. Vocat hic Moyſen & prophetas, ſcripta Moſayca & prophetica. Sed (vt dicit Gregorius:) Qui dei verba deſpexerat, hæc audire non poſſe ſuos ſequaces æſtimabat. Vnde ſequitur: (At ille dixit: Nó pater Abraham, ſed ſi quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent.) In quo implicat ꝙ extra pœnitentiam erant, & per conſequens in via veniendi ad inferni tormẽta. Quaſi diceret,

K

L

Timor diuitis.

M

A ſi diceret, plus credent mortuo quam ſcripturæ: moti ex nuntio ſic mirabiliter eis apparente. Sed mox diuiti ſententia veraci reſpondetur: (Si Moyſen,) qui fuit tantæ autoritatis (& prophetas) qui fuerunt tantæ ſanctitatis, (non audiunt) auditu interiori: (neq; ſiquis ex mortuis reſurrexerit, credent ei.) Hoc patuit per effectum quia Lazaro reſurgenti, & Chriſto teſtimonium perhibenti, non crediderunt: ſed magis eum occidere voluerũt. Similiter nec Chriſto reſurgenti crediderunt: ſed magis falsò ſua ferunt ipſum non reſurrexiſſe, & corpus à diſcipulis ſuis furatum fuiſſe. Vnde Grego. Quia ſi verba legis deſpiciunt, redemptoris præcepta qui ex mortuis reſurrexit: quanto difficiliora ſunt tanto hæc difficilius implebunt. Vbi & Chry. Conſidera q̃ quiſque mortuus ſeruus eſt quæcunque verò dicunt ſcripturæ, dicit dominus. Vnde & ſi reſurgat mortuus, & ſi cœlitus deſcenderet angelus, omnibus magis ſunt digne fide ſcripturæ. Nam angelorum dominus, viuorum & mortuorum iudex eas inſtituit. Hæc Chry. Hæc ergo præmiſſa conſiderantes, tolleremus quæ temporaliter moleſtant, & refrenemus nos ab his quæ temporaliter delectant. vt etiam dicit Hiero. Miſeriæ delitiis, & delitiæ miſeriis commutantur: & in noſtro arbitrio eſt, vel diuitem ſequi, vel Lazarum. Vnde & Chryſoſto. Si quando ęgrotamus, ſi pauperes ſumus, ſi ſrigore conficimur, ſi hoſpitiũ non habemus, lætemur & gaudeamus, Lazarũ cogitemus, accipiamus mala in vita noſtra, & diuitis nos tormenta terreant, & pauperis exẽpla prouocent. Deprecemur dominum vel latronem, & iſtum Lazarum pauperem imitemur. Si perſecutio venerit, imitemur latronẽ: C ſi pax fuerit, imitemur Lazarũ, & egeſtas propter Chriſtum bene tolerata facit martyrium. Et iterum: Sed dices non eſt aliquis, qui hic & illic venia perfruatur: hoc quidem difficile eſt & de numero impoſsibilium. Nam & ſi paupertas non vrgeat: vrget tamẽ ambitio. Si egritudo non ſtimulet, ira inflammat. Si tentationes non impetant: emergunt ſæpe cogitationes iniquæ. Non eſt autem paruus labor iracundiam refrenare, compeſcere illicita deſideria: oſtentationes ſedare, deſpectionem remittere, vitam aſperam ducere, talia verò non agẽtem impoſsibile eſt ſaluari. Hæc Chryſoſtomus: Si ergo temporales miſeriæ terrent, aut delitiæ delectant: æternæ tibi in mentem veniant, & oculis tuis occurrant, vt ſic facilius temporales miſerias perferre: & æternas euadere, ac tẽporales delitias fugere, & æternas cõſequi merearis. Vnde Gregorius: Si bonũ diligitur mẽs in bonis melioribus, id eſt cœleſtibus delectetur. Si malum metuitur, mala animę æternæ proponantur. Vt dum illic eſſe conſpicit, & amplius quod diligat, & amplius quod pertimeſcat, hic omnino non adhæreat. Vnde & Aug. In præſenti vita & delitiæ temporales dulces ſunt, & temporales tribulationes amaræ ſunt, Si quis non bibat tribulationis poculum, metuens ignem gehænalem? Et quis non contemnat dulcedinem ſeculi inhians bonis vitæ æternæ. Et iterum: Si fortè tentant fluctus concupiſcentiæ, intuearis quod promiſit deus, & dulcedo promiſſorum facit te contemptorem dulcedinum ſeculi. Pro eo quod promiſit deus cõtemnis temporalem fœlicitatem: promiſit requiem, patere moleſtiam, minatur ignem contemne temporales dolores. Hæc Augu. vnde & Chry. Mala carnalia ideo à deo creata ſunt, non vt timeantur, ſed vt per eorum timorem mala ſpiritualia magis timeãtur. Bona carnalia ideo creata ſunt, vt per huiuſmodi bona carnalia intelligantur ſpiritualia, & magis diligantur. Hæc Chry. Vt autem temporales fœlicitates & voluptates melius contemnas, cogita chariſsime & vide quid beatitudinis, ſiue in ſpe ſiue in re fœlicitates præteritæ & voluptates in te effecerint, & ſic iudica de futuris. Pro his. n. omnibus, non niſi tormentum remanebit & E luctus. Vnde in Apocalypſi: Quantum glorificauit ſe & in delitiis fuit: tantum date illi tormentum & luctum. Requiem ergo Lazari & pœnã diuitis conſiderantes pauperes nõ deſpiciamus, nec inimici oculo aſpiciamus, ſed vt patronos & aduocatos in die iudicij ipſos honoremus, & eorum indigentiis pro viribus ſuccurramus: imo dominatorem omnium nudum circumeuntem, & ianuas ex ianuis tranſmutantem, & ſemper ad exitus ſtãtem & manus extendentem, deſpici vel honorari in eis certiſsimè ſciamus. Ipſe enim dicit: Quicquid vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Vnde Greg. Fratres mei & requiem Lazari, & pœnam diuitis cognoſcentes, ſolerter agite, culparum veſtrarum interceſſores quærite, atque aduocatos vobis in diem iudicij pauperes procurate. Cum quoslibet in hoc mundo abiectos F aſpicitis, etiam ſi qua reprehenſibilia eorum eſſe videantur nolite deſpicere. Quia fortaſſe quos morũ infirmitas vulnerat, medicina paupertatis curat. Quorum ſi qua ſunt talia quæ debeant iure reprehendi, panem pariter detis, & verbum: panem refectionis cum verbo correptionis. Et duo à vobis alimẽta percipiat quĩ vnum quęrebat, dum exterius cibo, & interius ſatiatur eloquio: pauper ergo cum reprehenſibilis cernitur, moneri debet, & deſpici non debet. ſi verò reprehenſionis nihil habet, venerari ſummopere debet. Et iterum neceſſe eſt vt cum naturę noſtræ conſortes exteriora non habere conſpicimus, quam multa deſint nobis interiora bona, penſemus quatenus ſeſe ſuper inopes cogitatio noſtra non eleuet, cum ſolerter videt, quia nos tanto vberius quanto interius indigentes ſumus negantur electis in hac vita bona terrena, quia & egris quibus ſpes viuendi eſt, nequaquam a medico cuncta quæ appetũt conceduntur. Dantur autem reprobis bona quæ appetunt, quia & deſperatis egris omne quod deſiderãt nõ negatur. Vnde & Amb. Continuus ſuceſſus temporalium æternæ reprobationis eſt iudicium. Vnde etiam Aug. Tu conſolatio ſempiterna, quẽ ſolis illis es tribulis qui conſolationem huius mundi pro conſolatione

Lazaro non eſt creditũ.

V ita prę ſens.

Apo. 18.

Mat. 25.

Re. pbo rũ bona

D

G tione tua contemnunt. Nam qui hic conſolantur, indigni tua conſolatione habentur: ſed qui hic cruciantur, à te conſolantur: & qui participant paſsionibus, participant conſolationibus. Nemo enim poteſt in vtroque ſeculo conſolari, nec poteſt quis hic & in futuro gaudere: ſed vnam neceſſe eſt perdere, qui alteram vult poſsidere. Hæc Aug. Hæc igitur premiſſa, bene cõſiderata & diuitibus & pauperibus valde ſunt neceſſaria: quia & illis dant timorem, & iſtis conſolationem. Audiant hic diuites pœnas ſuas, & pauperes gaudia ſua: vt illi terreantur, & isti mulceantur. Sed heu parum hæc attendimus, & memoriam eorum cum ſonitu tranſire permittimus.

ORATIO.

H Domine Ieſu Chriſte, cùm ſim omnino pauper virtutibus, plenus peccatorũ vlceribus, mendicus ante ianuam tuæ miſericordiæ poſitus, cupiens ſaturari de micis exemplorum quæ cadunt de menſa diuitũ filiorum tuorum, qui induuntur purpura paſſionum, & epulantur quotidie ſplendide ferculis virtutum. Veniant canes doctores tui, vt lingant vulnera peccatorum meorum: vt moriẽs mundo, deporter ab angelis in ſinum contemplationis cœleſtium: audiam Moyſen & prophetas, declinando a malo, & faciendo bonum vt ex mortuis operibus reſurgens, ſperem vitam habere æternam.

De reſuſcitatione Lazari. *Cap.* 17.

Ioã.11.

I CVm autem eſſet Ieſus cũ diſcipulis trãs Iordanem, in loco vbi Ioannes primũ baptizauerat: contigit Lazarum fratrẽ Mariæ & Marthæ infirmari in Bethania, quæ inde per dietam, vel circa, diſtabat. Sorores ergo eius curationem fratris ſui deſiderantes, (miſerunt) nuntium (ad Ieſum,) vt ipſas à dolore, & illum a languore liberaret, (dicentes: Domine, ecce quem amas infirmatur.) Nihil amplius mandant ei. Sufficit enim amanti inſinuare neceſsitatem amici, abſque alicuius petitionis additamento ſpeciali. Qui.n. proximũ in neceſsitate deſerit, nec ei ſuccurrit: amicus eius non eſt, nec eum diligit. Vnde Augu. Non dixerunt, veni, & ſana: non auſæ ſunt dicere, ibi iube, & hic fiet: ſed tãtum (ecce quem amas infirmatur) quaſi dicerent, Sufficit vt noueris non enim amas & deſeris. Vnde & Chry. Per hoc enim ad miſerendum volunt attrahere Chriſtum. Ideo autem non iuerunt ad Chriſtũ ſed miſerunt, quia confidebant de Chriſto vehementer, & quia a luctu detinebantur. Et ſecundum Theophylum. Quia mulieres erant, quas non decet de facili domum exire. Magnam autem ſpem de Chriſto habebant: diligebat.n. Chriſtus Martham actuoſam, & Mariam contemplatiuam, quę triſtes erant: & Lazarum qui in figura pœnitentium languebat, quiá; ei officium humanitatis ſæpe exhibuerat. Hoc addit euangeliſta, ad oſtendendum quare non oportuit ꝙ Martha & Maria irent perſonaliter ad K Chriſtum: quia Chriſtus erat familiaris Lazaro, & eius ſororibus, & ibi frequenter veniebat ad hoſpitandum. Vnde Aug. Ille languens, iſtę triſtes, omnes dilecti. Habebant ergo ſpem quoniam diligebantur ab eo qui erat dolentiũ conſolator, languentium ſanator. Spiritualiter Lazarus, qui interpretatur a deo adiutus, Lazarus pœnitentiæ ſignificat vitam: in die enim ſalutis, hoc eſt in die pœnitentiæ, quando verus ſol illuxit, auxiliatur deus & adiuuat. Martha aũt prouocans interpretatur, quæ ſignat vitam actiuam, in qua tam virtutis delectatione, quam Martha exempli boni oſtentatione, ſemper homo ad meliora prouocatur. Maria verò interpretatur illuminatrix, & ſignat vitam contemplatiuam, qua homo illuminatur. Maria. Secundum illud Apocaly. Mulier amicta ſole, & luna & ſub pedibus eius: luminare noctis huius vitæ, ꝙ ſplendorem huius mundi, ſignat, ſub pedibus proijcit. Apo.12. L Hæc tria ſunt quæ dominus libenter viſitat, .ſ. pœnitentes, actiuos, & contemplatiuos. Pœnitentes, in gratia compunctionis: actiuos, in profectu virtutis: & contemplatiuos, in puritate veritatis. Hic nota ꝙ illi qui Chriſto plus ſunt dilecti, quandoque plus infirmantur, & grauiora mala ſuſtinent quàm alij. Infirmatio dilectorũ. Sicut enim medicus timens de morbo periculoſo, vt de acuta, inducit tertianam, & acuta euitetur: ſic Chriſtus inducit infirmitates corporales, vt morbus animæ periculoſus declinetur, quia ſumus proni ad peccatum, & ad malum faciẽdum. Vnde Hugo: Præſciens dominus quoſdã multa poſſe peccare, flagellat eos ne peccent: quia vtilius eſt eis frangi languoribus ad ſalutem, quam remanere incolumes ad damnationem. Hæc Hugo. Sed attendant hi qui infirmantur, vel tribulantur vt ſe corrigãt. quia ille qui M iacit ſagittam vel lapidem poſt ſignum quantò iacit frequentius, tantò propinquius, ita ꝙ in fine quandoque ſignum tangit: ſic poſt nos, qui in mundo ſicut ſagittæ ſignum ſumus, mors vel deus iacit frequẽter per infirmitates & tribulationes: ſed quantò frequentius iacit poſt nos, tantò directius & periculoſius, niſi corrigamur. Cum ergo dominus per nuntium ſororũ Lazari, accepiſſet eum infirmari, dixit: (infirmitas hæc non eſt ad mortem:) id eſt, ad detinendum eum in morte, ſed pro gloria dei). .ſ. (vt glorificetur filius dei per eam) .ſ. n oſtenſione virtutis ſuæ, & per reſuſcitationem Lazari declaretur in Chriſto veritas deitatis: & hic erat finis infirmitatis. (Et mãſit adhuc duobus diebus) trans Iordanem (in eodem loco,) vbi erat expectando mortem Lazari, qui in eodẽ die mortuus fuerat, quod dominus nuntium recepit. Diſtulit ſanare, vt poſſet reſuſcitare. ad maiorem enim miraculi certitudinem & euidentiam expectauit, vt illius quatriduum complectetur ac mirabilius & glorioſius ſuſcitaretur. Vnde Chry. Manſit duobus diebus, vt ſcilicet expiraret & ſepeliretur, vt nullus poſſet dicere quoniam nudum defunctum cum ſuſcitauit, ſed ſtupor fuit & non mors. Et poſtea inter alia

A alis (dixit diſcipulis ſuis: Lazarus amicus noſter dormit, ſed vado vt a ſomno excitem eũ.) Mortem eius vocat dormitionem & ſomnum, quia citò erat ſurrecturus. Vnde ſecundum Auguſtinum: Domino qui poterat ſuſcitare dormiebat, aliis mortuus erat. quia tam facile imò facilius eſt Chriſto ſuſcitare mortuum de ſepulchro, quam alteri dormientem de lecto. Vbi ſciendum quòd ſomnus accipitur multis
Sõni acceptiones. modis, quandoque pro ſomno naturæ: Vnde in
Job II. Iob: Securus dormias. quandoque pro ſomno
I. The. 4 mortis: Vnde Apoſtolus: Nolumus vos ignorare de dormientibus: quandoque pro negligen-
Pſ. 120. tia. Vnde in Pſal. Ecce non dormitabit neque dormiet: quandoque pro ſomno culpæ, Vnde
Ephe. 5. Apoſtolus. Exurge qui dormis: quandoque pro
Canti. 5. quiete contemplationis, Vnde in Canticis, Ego dormio, & cor meum vigilat: quandoque pro
Pſal. 4. quiete futuræ gloriæ, Vnde in Pſal. In pace in
B idipſum, dormiam & requieſcam. Mors verò dicitur ſomnus propter ſpem reſurrectionis: & ideo mors conſueuit appellari dormitio, ab eo tempore quo Chriſtus mortuus eſt & reſurrexit. (Diſcipuli autem) intelligentes de ſomni dormitione, & timentes reuerti in Iudæã vbi volebant eum lapidare: (dixerunt ei, Domine, ſi dormit ſaluus erit.) dormitio.n. infirmi, ſignum eſt ſalutis. Vnde Chryſoſt. Diſcipuli autem impedire voluerunt eius aduentum in Iudeam. Vnde dixerunt: Domine, ſi dormit ſaluus erit. Solet.n. eſſe ſomnus ægrotantium ſalutis iudicium: quaſi dicant, Si dormit, non igitur vtile eſt ꝙ tu vadas ad excitandum eum. Stultum enim erat ire per tot ſtadia, vt Lazarum à ſomno excitaret. Tunc ergo dixit eis Ieſus manifeſtè, Lazarus mortuus eſt: & gaudeo .ſ. non
C de morte eius abſolutè, (ſed propter vos,) id eſt propter ędificationem & vtilitatem veſtrã (quia non eram ibi:) vt credatis .ſ. amplius & fortius quàm prius: & ex miraculo ſumentes experimentum diuinitatis meæ, in illius reſurrectione in fide magis roboremini, cuius mortem etiam ego abſens vobis annuntio & reuelo. Vide mirabilem bonitatem, ac dilectionem & ſolertiam domini circa diſcipulos, qui indigebant adhuc maiori robore & virtute. Vnde Aug. Gaudeo, inquit, pro vobis nam cum illic non extiterim, confert ad maioritatem fidei veſtræ: quoniam ſi aſtitiſſem, ægrotantem curaſſem: quod eſſet modicum ſignum ad meæ virtutis indiciũ. Quia verò me abſente ſuperuenit mors, potius in fide mea corroboramini cum videbitis me poſſe & defunctum putreſcẽtem reſuſcitare. Et ſecundum Chryſoſtomum, dicit hoc vt iam inciperent admirari, quia dominus poterat dicere mortuum, quod nec viderat, nec audierat: vt cognoſcentes eum nil latere, magis in eum crederent. Perrexerunt ergo dominus & diſcipuli eius, & venerũt prope Bethaniam, quæ erat iuxta Hieruſalem quaſi ſtadiis quindecim: de quibus octo faciũt vnũ milliare, nec ſtatim intrauit, oſtendens ſe ad miracula facienda non ingerere, & vt probaretur deuotio fœminarum ſanctarum ſibi occurentium .ſ. Marthæ & Magdalenæ. Vbi dum
D adhuc eſſet extra caſtellum, Martha audiuit quia Ieſus venit: ipſa enim curam domus habebat: & ideo primò nũtiatur ei aduentus Chriſti per aliquem qui eum prçuenerat: dimittẽſq; ſororem ſuam & Iudæos, qui de Hieruſalem & aliis vicinis locis ad conſolandum eas venerant, quia nobiles dñę erãt; ſola iuit & Chriſto reuerenter, & deuotè occurrit. Vnde Theophil. Primo itaque non pandit ſorori, volens externos hoc latere, quibus notũ fore aduentum Chriſti nolebat. Vnde & Chryſo. Non autem aſſumit ſororem obuiam Chriſto vadens. Vult enim ſingulariter Chriſto loqui, & quod factum eſt ei annunciare. Cum verò eam in bonam ſpem duxit, tunc abiit & vocat Mariam. Hæc Chryſoſt. (Martha ergo dixit ad Ieſum: Domine ſi fuiſſes hic) localiter præſens. (frater
E meus non fuiſſet mortuus,) cùm mors locum habere non debeat vbi eſt vita. Et poſt dialogũ de reſurrectione cum domino habitum (abiit & vocauit Mariam ſororem ſuam ſilentiò, dicens: Magiſter adeſt, & vocat te.) Vbi Auguſti. Aduertendum ꝙ ſuppreſſam vocem ſilentium vocauit. Ideo autem occultè ſororem vocat, quia ſi ſciuiſſent Iudæi Chriſtum aduenire: receſſiſſent, & non fuiſſent teſtes miraculi. Hæc Augu. Maria verò (vt audiuit ſurgit) à quiete contemplationis: (citò) per deſiderium cordis (& venit) ex magna deuotione (ad eum) extra caſtellum in locum, vbi ei Martha occurrerat. (Iudæi ergo) Hieroſolymitæ & alij (qui in domo erant, cùm vidiſſent Mariam feſtinãter abire, ſecuti ſunt eam, credẽtes quia iret ad monumentum, vt ibi ploraret,) & neſcientes quòd illic Ieſus eſſet. Diuina autem proui-
F dentia factum eſt vt eam ſequerentur, quia ſecundum Auguſt. Hęc occaſio fecit vt plures ibi eſſent quando Lazarus ſuſcitatus eſt, vt tã grande miraculum quatriduani mortui reſurgentis teſtes plurimos inueniret. (Maria ergo cùm veniſſet vbi erat Ieſus, videns eum cecidit ex deuotione ad pedes eius) apud quos miſericordiam, & peccatorum veniam ſe nouerat alias conſecutam. (Et dixit ei,) ſicut & Martha dixerat, (domine ſi fuiſſes hic, non eſſet mortuus
frater meus.) Ex hoc autem ꝙ Maria ſic feſti- Mariæ
nauit ad eum, patet ſecundum Aug. Quòd non deuotio
illam preueniſſet Martha, ſi ei notus fuiſſet aduentus Ieſu. Per hoc etiam ꝙ Martha & Maria obuiauerunt domino, non expectantes aduentum ipſius datur intelligi, ꝙ cùm volumus deo recõciliari, debemus ei occurrere per pœnitentiam, antequam ad nos veniat per vindictam: quia nos peccatores ſumus & meruimus percuſsionem & pœnam. Ceſſat autem vt dicit Ambroſius diuina vindicta, ſi confeſsio præcurrat humana: & cum volumus Chriſto frui, eũ venientẽ anticipemus: non expectantes ꝙ ipſe nobis condeſcendat, ſed nos potius ad eũ feſtinemus. (Ieſus ergo vt vidit Mariam & Iudæos qui cum illa venerant plorantes) de morte amici, (fremuit ſpiritu & turbauit ſe ipſum:) humanum demonſtrans affectũ in luctu amicorum.

G
Turbatio & fremitus Chriſti.

corum. Fremebat, extrà ſonum lugentis emittens: turbabatur intus, miſeriam conditionis humanæ conſiderans. Turbauit ſe, quem alius turbare non potuit. Nos turbamur ex neceſſitate, ipſe autem eſt voluntate. Sic omnes defectus huiuſmodi ſuſcepit, quia voluit. Vnde Aug. Turbatus eſt Chriſtus, quia voluit: eſuriuit, quia voluit: in illius poteſtate erat ſic vel affici, vel non affici. Et nota φ fremitus conſurgit ex indignatione ad obiectum. Iſte ergo fremitus Chriſti procedebat ex indignatione eius contra diabolum, per cuius ſuggeſtionem mors intrauit in mundum, quem erat citò debellaturus. Turbatio autem illa procedebat ex compaſſione Lazari & ſororum eius, quia vt verus homo ex quadam naturali affectione flebat cum flentibus, vt nos inſtrueret φ aliorum miſeriis compati debemus. Iſtæ tamen paſſiones

H

& conſimiles non erant in Chriſto vitioſæ, ſed magis virtuoſæ: quia non erant præuenientes iudicium rationis, ſed magis ſequentes, & per ipſum excitatæ. Iſte verò fremitus & hæc turbatio nos docet, quid nos quoque in tali re agere debeamus: quando vel pro nobiſipſis, vel pro aliis in peccatis turpiter degentibus deum oramus. Eſt autem fremitus, impetus iræ contra vitia prorumpens: turbatio verò, quædam triſtis cum gemitu cordis commotio. Et quia fides de Chriſto, Chriſtus eſt: in corde fremit Chriſtus, & turbatur in homine, quando peccator computat quæ bona accepit, quæ mala reddidit, & de peccatis ſe increpat, & reprehendit.

Interrogatio Chriſti.

(Et dixit eis Ieſus, Vbi poſuiſtis eum?) Interrogat, nec ignorat: in quo myſticè innuit ſe huiuſmodi peccatorem neſcire, cuiuſmodi per

I

Lazarum ſignificatur. Vnd gloſa: Qui abſens ſciuit mortuū, ſciuit vbi eſſet ſepultus. Sed ſic dicens, ſignat ſe quaſi neſcire perditum hominem. Vnde dicitur: Non noui vos: & Adam vbi

Mat.6.d
Gen.3.

es? (Dicunt ei: Domine, veni & vide.) venit dominus per cōpaſſionem, & vidit oculis miſericordiæ: quia vt ait Aug. Videt dominus quando miſeretur. Et affectū ſuū lachrymis demōſtrās (Ieſus lachrymatus eſt) humanitus ex pietate: myſticè docens hominem propter peccatum fletibus indigere; & ſignificās eos qui peccati morte ſopiuntur, vt reuiuiſcere queant plangēdos eſſe. Vnde Alchuinus: Quia fons pietatis erat flebat pro parte humanitatis, quem reſuſcitare poterat per potentiam diuinitatis. Et Beda: Quare autem fleuit Chriſtus niſi, quia hominibus flere docuit? Lachrymamus igitur & nos pro nobis, & omnibus illis quos in fœtore vitiorum iacere ſentimus: ſi fortè noſtris lachrymis nos & eos dominus reſuſcitare dignetur. Vt autem ait Aug. Legitur Chriſtum ſuper Lazarū fleuiſſe, in orationibus pernoctaſſe, ex itinere fatigatum fuiſſe: nunquā aūt riſiſſe, aut

Riſus domini

proſperatum fuiſſe. Vnde & Chry. Flentem quidem illum frequenter inuenies: nunquam verò ridentem, ſed nec leuiter ſaltem ſubridentē vel gaudentē. Et nota φ dominus non fleuit

Mors nō flenda.

Lazarū m mortuū: ſed ad huius vitæ miſerias & ærumnas reſuſcitandum. Vnde nec pro noſtra, nec pro aliorum morte triſtari debemus.

K

Quomodo.n. ab eo præmiis honorabimur, ad quem venimus inuiti? Nam ſecundum Apoſtolū: Coronam iuſtitiæ reddet dñs his, qui diligūt aduentū eius. Et quid tantopere vitam deſideremus, in qua quantò magis quis fuerit, tantò maiori ſarcina peccatorum oneratus erit. Vel certe dominus mortem fleuit, quam homo peccando incurrit, ac miſerias & ærumnas humano generi pro culpa indictas. Si.n. peccatum non proceſſiſſet, ſine dubio mors ſecuta non fuiſſet. Secuta eſt ergo mors etiam corporis, quam præceſſit mors animæ. (Et Ieſus rurſum fremens in ſemetipſo) etiam indignatus contra malitiam Iudæorum, de factis ſuis inique murmurantium, (venit) motus miſericordia, & compulſus compaſſione (ad monumentum,) quod (erat ſpelunca habens lapidem ſu-

2.Tim.4

L

perpoſitum.) Et dicitur monumentum, quaſi mouens mentem.ſ. illius qui aſpicit, vt pro anima ſepulti oret, ac de morte propria præcogitet, & ad candē ſe diſponat. Rurſum fremuit, vt det intelligere eos qui à peccatis debent reſurgere, in continuo luctu perſiſtere. Secundum illud Pſal. Tota die contriſtatus ingrediebar. Sæpe ergo ſe ploret peccator, ſæpe fremat Chriſtus & turbetur in homine, ſi vult reuiuiſcere. (Et iuſſit Ieſus tolli lapidem ſuperpoſitum) vt omnes viderent mortuum, fœtidum, & corruptum. Sed contendebat Martha dicēs ad eum, (Domine iam fœtet, quatriduanus enim eſt.) Timebat remoto lapide potius fœtorem excitari, quam fratrem reſuſcitari, quaſi diceret. Licèt aliquando reſuſcitati ſint mortui recenter & poſt paululum: tamen φ iam quatriduanus ex fœtore reſolutus reſuſcitetur, non eſt ſic au-

Monumentū.

Pſ.37.

M

ditum. Et hoc videtur proceſſiſſe ex admiratione Marthę & eius ignorantia, quia eiuſdem virtutis eſt reſuſcitare recenter mortuum, & quatriduanum. Vide mirabilem amorem iſtarum ſororum erga dominum Ieſum: nolebāt enim φ etiam fœtor nares eius tāgeret ad modicum. Deinde ſublato lapide (Ieſus eleuatus oculis in cœlum) patri pro exauditione ſua gratias egit ad fidei ædificationem, vt circunſtantes hoc audientes, & virtutem dei in eo videntes, crederent eum filium dei. Vnde Hilarius: Nō prece eguit: nobis orauit, ne filius ignoraretur. Cum enim ſibi non proficeret deprecationis ſermo, ad profectum tamen noſtræ ſidei loquebatur. Nō inops ergo auxilij, ſed nos ſumus inopes doctrinæ. Ideo etiam orauit, vt in neceſſitatibus ad orationis ſuffragium eſſe recurrēdum nos doceret. Et notandū φ orare patrem, & exaudiri, conuenit Chriſto ratione humanitatis, in qua eſt minor patre: nō aūt ratione diuinitatis in qua eſt ei ęqualis. Oraturus verò gratias pro exauditione egit, quia iam ſe auditum cognouit. Vnde Origenes: Erat enim oraturus pro reſurrectione Lazari, ſed præueniēs illius orationem, qui ſolus bonus pater eſt, exaudiuit dicenda. Pro impletione ergo orationis, ſubdit gratiarū actiones, dicēs: (Pater gratias tibi ago, quoniam exaudiſti me.)

Preces Chriſti.

Hæc

A Hæc Origenes: Per hoc ꝙ Ieſus oculos eleuat
Orandi forma. in cœlū, oſtendit nobis formam orādi, quæ eſt
per eleuationem mentis in deum. Vnde inſtrui
mur, vt in oratione leuemus ſurſum ad deum
oculos mentis noſtræ erigendo & remouendo
illos a præſentibus rebus, memoria, cogitatio-
ne & intentione. Oculos etiam ad deū leuamus
quando non confidentes de meritis noſtris, de
ſola miſericordia dei ſperamus. Per hoc aūt
ꝙ in principio orationis gratias agit datur no
bis exemplū, vt cū orare volumus, antè quam
futura petamus, pro receptis beneficijs deo gra
tias referamus. Deus.n. ex gratiarum actione
de præteritis prouocatur ad pręſtanda benefi
cia ſequentia facilius. Deinde (voce magna) po-
tius virtute, quam clamoris intentione (clama-
uit: Lazare veni foras,) ſcilicet quantum ad cor
pus de ſepulchro, & quantum ad animam de
B inferno, & ſic Lazarum vocis ſuæ virtute ſuſci
Mora reſuſcitationis. tauit. Vbi ſecundum Origenem, eſt conſideran-
dum, ꝙ mora tollendi lapidem adiacentē, ex
ſorore defuncti cauſata eſt: & ideo tandiu reſu
ſcitatio fratris dilata eſt, quandiu Chriſtū per
verba detinuit: ſed ſtatim cùm Chriſti manda
tum obediendo exequitur, frater reſuſcitatur:
vt per hoc diſcamus nihil interponere inter
iuſſa Chriſti, & executionē ipſorū, ſi cupimus
quòd ſtatim ſequatur ſalutis effectus. Secundū
illud Pſalmiſtę: In auditu auris obediuit mihi.
Pſ.17. Et nota quòd vox Chriſti magna dicitur, pro
pter virtutis magnitudinem: nam tanta virtus
eius fuit ꝙ ſuſcitauit Lazarum a morte, quem
admodum ſuſcitatur dormiens à ſomno vel ſo
Vox domini. pore. Vox etiam iſta magna, repræſentatiua
eſt illius vocis magnæ, quæ erit in communi
reſurrectione, per quam omnes de monumen
tis reſuſcitabuntur. Tanta.n. erat virtus huius
1.Co.15 vocis Chriſti, vt abſq; tēporis dilatione vitam
C conferret: ſicut erit in reſurrectione cōmuni,
quando in ictu oculi mortui audientes tubā re
ſurgēt. Clamauit inquā, Lazare veni foras: quē
ſecundū Aug. ideo ex proprio nomine vocat,
quia tanta erat virtus vocis eius, ꝙ pariter om
nes mortui cogerentur exire, niſi per expreſ-
ſionē nominis virtutē ſuā ad vnū determinaſ-
ſet. Et nō ſolum ſuſcitatus eſt Lazarus, ſed pro
dijt & exiuit, licèt eſſet ligatus manus & pedes
inſtitis, id eſt faſcijs, quibus antiqui mortuos in
uoluebant: & facies eius ſudario ligata erat,
ne .ſ. horrorē faceret. In quo virtus diuina &
miraculi certitudo declaratur: ideo.n. ligatum
& coopertum reſurgere iuſsit, vt miraculū ma
gis approbaretur. Vnde dominus diſcipulis prę
cepit, vt eum qui foris ligatus apparebat ſolue
rent, & ſinirent abire: vt per opera vitæ oſten-
deretur vere ſuſcitatus & non phātaſtice. Hic
Animæ mors. eſt notandū ꝙ mors animæ, eſt animæ a deo
derelictio damnoſa: quod fit per peccatū mor-
tale quo deus repellitur ab anima. Vnde ſecun
dū Aug. Mors animæ fit cum deſerit eam deus
ſicut corporis, cùm id deſerit anima. Quatuor
autem progreſsibus mors animæ perficitur,
& ſic quatriduanus mortuus dici meretur. Pri
ma eſt, quaſi ſtillatio delectationis in corde. Se
cunda, conſenſio. Tertia factum. Quarta, con- D
ſuetudo. Sed deus ab hac morte animā ad vitā Mortis animæ progreſsiones.
reſuſcitat per gratiam, qua anima deo recōci
liatur. Quia ſicut corpus viuit ex cōiunctione
animæ, ſic anima dicitur viuere, ex vnione dei
per gratiā. Et hæc viuificatio ſignificatur in re
ſuſcitatione Lazari de ſepulchro. In reſuſcita-
tione.n. Lazari plura facta ſunt, quæ myſticè
ad reſuſcitationem peccatoris concurrunt. Nā
eo ordine quotidie peccator reſuſcitatur, quo
Lazarus reſuſcitatus dicitur: & talis fit quoti-
die proceſſus in reſuſcitatione animæ a mor
te peccati, qualis fuit in reſuſcitatione Lazari
de fœtore ſepulchri. Primum ergo quod requi Peccatoris reſuſcitatio.
ritur ad reſuſcitationem peccatoris, eſt notitia
diuina actualis, qua deus reſpicit peccatorem,
in aliquo tēpore certo: & hæc ſignificatur per
ꝙ ſorores Lazari miſerunt nuntium ad Ie-
ſum, ſibi de infirmitate Lazari notificando. Se-
cundum eſt auxilium, quod deus porrigit ho- E
mini, vt liberum arbitrium moueatur in deū:
vt anima per peccatum a deo auerſa, conuer-
tat ſe ad ipſum: non.n. eſt volentis velle neque
currentis currere, ſed miſerentis dei hæc do- Rom.9.
nare: & ideo requiritur, auxilium diuinum, vt
nos melius ad gratiam diſponamus: & hęc por
rectio diuini auxilij ſignatur per hoc ꝙ Ieſus
ad Lazarum ire eſt dignatus. Tertium eſt, mo-
tus liberi arbitrij noſtri. quia ſecundum Aug.
licet deus creauit te, ſine te: non tamen iuſtifi-
cabit te, ſine te: & ideo ex parte noſtri requiri
tur motus liberi arbitrij. qui duplex eſt Vnus,
quo mouetur ſuper peccatum, vt ſcilicet pecca
tum diſpliceat. Alius quo mouetur in deū per
fidem & ſpem, quo deum ſibi reconciliari deſi
deret: & hi duo motus notantur per occurſum
duarum ſororum, ſcilicet Marthæ & Mariæ,
ita quod primus motus intelligatur per Mar- F
tham, quæ prior occurrit: ſecundus, per Mariā
quæ venit vocata per Marthā. ſic.n. hic ex pri-
mo motu prouocatur ſecundus. Quartum eſt,
cognitio peccati in quam deus quærendo redu
cit hominem, vt homo ſe cognoſcere ſtudeat,
quem deus quærendo quaſi neſcire ſe ſignifi-
cat: & hoc ſignat per hoc ꝙ interrogauit, vbi
eū poſuerunt. Quintum eſt, gratia contritionis
quæ ſequitur motionem liberi arbitrij, & co-
gnitionem peccati: & hæc ſignificatur per la-
chrymationem Chriſti, quę quidem lachrymę
proceſſerūt ex fonte diuinæ miſericordiæ, &
his lachrymis quotidie peccator perfunditur,
cū ſibi hæc gratia infunditur: Chriſtus.n. non
eſt lachrymatus pro morte Lazari corporali:
ſed pro morte peccatoris ſpirituali, quæ in La-
zaro repræſentabatur. Caueat ergo peccator
ne lachrymas Chriſti contēnendo gratiā ſibi
euacuet, ſed potius cum Chriſto flente peccata
ſua defleat, & ſic effectum lachrymarū Chriſti
ſuſcipiat. Sextum eſt, propoſitum cauendi pec
cata in futurum, & hoc notatur in eo ꝙ præ-
cepit amoueri lapidem. Tunc enim lapis de ſe
pulchro tollitur, cū duritꝭ propoſiti peccādi
& moles malæ conſuetudinis de corde amoue
tur. Et cū lapis deponitur, tūc fœditas cadaue

G ris detegitur. Vnde dicit Martha, (Domine iã fœtet.) ſic durit a cordis amota, videtur vilitas peccati: ex quo ſequitur peccati abominatio, & concipitur propoſitum vlterius non peccandi. Septimum, eſt gratiæ infuſio, qua iuſtificatur impius: & hoc notatur cùm clamauit voce magna, dicens: (Lazare veni foras.) Clamor magnus ſignat multitudinem diuinæ virtutis, quę exigitur in iuſtificatione impij: quia ſecũdum Aug. maior eſt iuſtificatio impij, quam creatio cœli & terræ. Voce enim magna clamauit, quia difficilè ſurgit quem moles malæ conſuetudinis premit: ſed tamen poſt magnam vocẽ ſurgit, id eſt per magnam dei gratiam viuificatur & iuſtificatur dum pœnitet. Datur etiam per hoc intelligi, ꝙ Chriſtus vocat peccatorẽ foras exire de conuerſatione peccati, & de occultatione eius, per confeſsionem faciendam ſacerdoti. Octauum ergo eſt, peccatorum confeſsio, quam deus adminiſtrat voce magna clamando: id eſt, magna gratia vocando: & hoc notatur in eo, ꝙ Lazarus prodijt de ſepulchro prodire enim, eſt de occulto per confeſsionẽ venire. Sed adhuc peccator non eſt totaliter ſolutus, antequam ſuperueniat abſolutio ſacerdotis: quod ſignificatur per hoc quòd (prodijt ligatis manibus & pedibus.) Nonum ergo eſt, ſacramẽtalis abſolutio: quæ ſignificatur per hoc ꝙ Chriſtus dixit diſcipulis, (ſoluite eum.) Potuiſſet quidẽ immediatè ſimplici verbo ipſummet ſoluere, ſicut fecit ipſum de monumento prodire: ſed voluit ſuos diſcipulos in hoc cooperatores habere quia vult hoc miniſterium ſacerdotibus communicare. Suſcitat Ieſus, quia per ſe ipſum viuificat interius. Soluunt diſcipuli, quia miniſterio ſacerdotum abſoluuntur viuificati: Chriſtus enim per ſe intus viuificat, miniſtris poteſtatem ſoluendi tribuit. Mortuus ergo procedens adhuc ligatus, eſt confitens adhuc reus. Vt autem abſoluantur peccata eius, miniſtris mandatur vt illum ſoluant. Sicut ergo dominus Lazarum ſuſcitauit, priuſquam a diſcipulis ſolueretur: ſic in contritione peccatum dimittit, & peccatorem viuificat, priuſquam à ſacerdote abſoluatur: cui tamen poſtea ſe oſtendere tenetur. Decimum & vltimũ eſt ſatisfactio, quę ſignatur in hoc, ꝙ Ieſus ſubdidit, (& ſinite eum abire.) Non dicit, facite eũ ad ſepulcrum redire. Sic Sacerdos debet principaliter pro ſatisfactione iniungere homini, ꝙ de ſepulchro, & de profundo peccatorũ & mali cõſuetudinis longè habeat & nullatenus recidiuet: & amplius non peccet. Dixit enim, ſinite abire: non ſtare, vel iacere ſine exercitio ſpirituali: quia in via dei ſtare, retrocedere eſt ſed debet ambulare de virtute in virtutem. Itẽ myſticè per Lazarum languentem, ſignificari etiam poteſt grauem tẽtationem patiẽs: & per eius ſorores, perſonæ pro eius alleuiatione deuotæ Chriſtum precantes, quę nõ ſemper exaudiuntur: ſed talis patiens aliquando per actum peccati mortalis mori permittitur, ab eo qui eſt tantæ bonitatis & potentiæ, quòd ſcit & poteſt bona de malis elicere. In hoc autem quòd

Peccatoris iuſtificatio.

H

I

Myſticè

dominus vadit ad eum ſuſcitando, oſtenditur K eius clementia: inquantum homines in peccatis exiſtentes & quaſi mortuos, ac per ſe ad deum accedere non valentes, miſericorditer præueniendo attrahit: & peccatorem non ſolũ mortuum per culpam, ſed etiam aliquando fœtentem per infamiam, & ſepultum ſub lapide per obſtinationem, ſic reducit ad vitam gratiæ, quòd nõ ſolum tollitur obſtinatio & mors culpæ, ſed etiam fœtor infamiæ, & reducitur ſuauis odor bonæ famæ. Nulla enim deſperationi datur occaſio, cùm Lazarus iam fœtens, & quatriduanus reſurrexit à mortuis & monumento. Locus autem infirmi erat Bethania, quę interpretatur domus obediẽtiæ, per quod datur intelligi quòd ſi infirmus ſit deo obediens, poteſt ab eo de facili curari. Et ſecundũ Anſelmum: In Bethania, quod domus obedientiæ interpretatur, Lazarum ſuſcitauit: oſtẽdens omnes qui bonæ voluntatis ſtudio huic mundo morientes in ſinu obedientiæ requieſcunt, in vitam æternam a deo reſuſcitandos. Iſta autem Bethania erat Marthæ & Mariæ, per quas duplex vita. ſ. actiua & contemplatiua ſignificatur. vt ſic per hoc intelligi detur, ꝙ per obedientiam homo perfectus in vita actiua & contemplatiua redditur. Dicitur autem de Lazaro, quod poſtea nunquam riſit: nũquã in geſtu ſigna iocoſo oſtendit: pro eo ꝙ vitæ huius ærumnis, quas moriens euaſerat, redditus fuit. Magis enim quam ante factus amator vitæ illius, pœnitebat eum vitæ iſtius. Vnde Auguſtinus: O ſi poſſemus excitare homines & cũ ipſis pariter excitari, vt tales eſſemus amatores vitæ permanentis, quales ſunt homines amatores vitę fugientis. Creditur autem hoc factum ea die qua in eccleſia ſolet legi, ſcilicet feria ſexta ante dominicam de paſsione domini. Monumentum verò Lazari demonſtrat eccleſia ibidem in honore beatæ Mariæ Magdalenæ conſtructa: & grande monaſteriũ magna oliuarum ſylua circundatum, vbi erat abbatia ſancti Lazari, cum abbatiſſa & monialibus ordinis ſancti benedicti. (Multi ergo Iudæorum qui viderant) mirabilia, (quæ fecerat Ieſus, crediderunt in eum.) Nec mirum, quia illud ſignum fuit diuinæ virtutis manifeſtè oſtenſiuum, & tale miraculum non eſt à ſeculo auditum, ſcilicet quòd mortuus quatriduanus in monumento, reſuſcitaretur ad vitam. Vnde ſecundum Auguſtinum: Excedit omne miraculum, quod Ieſus circa Lazarum fecit: quem ab ipſo inferni inquilino, deſtructa lege tartarea, redire ad ſuperos iuſsit. (Quidam autem ex ipſis) Iudæis (abierunt) eadem die (ad Phariſæos, & nuntiauerunt eis quę fecit Ieſus) & celebris erat ſermo de eo apud multos: alij bono alij malo zelo moti nuntiauerunt: quia ſicut ex ſignis viſis boni conuertuntur & proficiunt, ita frequenter mali obdurantur, & deficiunt. Boni quidem nuntiauerunt eis, vt mitigarent eos circa Ieſum, & prouocando vt crederent: mali verò vt concitarent eos contra Ieſum, & prodendo vt ſæuirent. Per bonos illi ſignantur

Bethania.

L

Lazarus non riſit deinceps.

Lazari monumentũ.

M

A gnantur qui bona in aliis ſicut in ſe amant, & omnia in bonum interpretantur: per malos autem illi qui videntes ſeruorum dei opera, odiis inſequuntur, & infamare conantur.

ORATIO.

Benigniſſime Ieſu, qui quatriduanum Lazarum iam fœtentem à ſepulchro reſuſcitaſti & a vinculis ſoluere, ac libere abire feciſti: moueantur obſecro viſcera miſericordiæ tuæ ſuper me miſerum peccati delectatione, conſenſu, & perpetratione mortuum: mole malæ conſuetudinis oppreſſum & ſepultum: iamque quatriduanum, & fœtidum: & me à ſepulchro vitiorum reſuſcita: vt per confeſſionem foras veniam: reſuſcitatum a vinculis peccatorũ & mortis, ſolue: ſolutum ab omni ſeruitute liberum in libertatem gloriæ filiorum dei ire concede. Amen.

B *De conſpiratione Pontificum & Phariſæorum contra Ieſum. Cap. 18.*

Ioã. 11. PRædicto itaque miraculo de reſuſcitatione Lazari publicato, pontifices qui erant maioris autoritatis, & magis literati: & Phariſæi, qui videbantur præ aliis religioſi: ex quibus ſactum eorum gra uiuserat: moti ſunt ad tractandum publice de morte Chriſti ex ira & inuidia quam de fama & gloria eius habebant: & ad hoc faciendum (collegerunt conſilium:) ſabbato mox ſequenti (aduerſus Ieſum) timentes ſi dimitterent eum ſic viuentem, & ſigna talia facientem, per ipſum amittere & locum & gentem, eo quòd omnis turba poſt eũ iret: citiùs crederet ex ipſa ſacra eorũ vana & abolenda eſſe doceret. Concilium a conciliando eſt dictum, quia conciliati & congregati
Concilium. erant in vnum malum conſenſum. Et hoc erat
C primum conſilium, quod habuerunt contra Ieſum. Prius quidem quærebant eum interficere, nunc autem ſententiam firmauerunt, & quærentes conſilium, apertè de morte eius tractauerunt. Videbant enim Chriſtum à populo tanquã regem honorari: & quia mandatũ Romanorum erat, vt nullus niſi per eos deberet
Timor Phariſæorũ. rex nominari. Omnis enim qui ſe regem facit, contradicit Cæſari, ideo timebant quòd ſi Chriſtum tanquam regem haberent, Romani ipſos rebelles reputarent, & venientes contra eos ciuitatem & locum deſtruerent. Vel timebant etiam, ne ſi Chriſti doctrina procederet, templũ & vniuerſa religio ac reuerentia eius vilipenderetur, & Iudæi nullius momenti fierent: & ideo Romani ciuitatem eis auferrent: eosque in ſeruitute diſpergerent. Vel certè timebant, ne ſi omnes in Chriſtum crederent, nemo remaneret qui aduerſus Romanos ciuitatem templumque defenderet: quoniam contra ipſum templum, & contra ſuas paternas leges doctrinam Chriſti eſſe ſentiebãt. Pontifices & Phariſæi ſibi conſulebant, nec tamen credere volebãt. Plus enim perditi homines cogitabãt quomodo alteri, ſ. Chriſto, nocerent vt perderent: quàm quo ſibi conſulerent ne perirent. D
Timebant & conſulebant. Sed trepidauerunt Pſal. 13.
timore, vbi nõ erat timor. Si. n. Chriſto credidiſſent, ſi eũ nõ occidiſſent: nec locũ, nec gentẽ amiſiſſent. Sed quia Chriſtũ occidere nõ timuerunt, & locũ, & gentẽ perdiderũt. Nã & Romani poſt dñi paſſionẽ, & glorificationẽ, tulerũt eis locũ, & gentẽ: expugnando, occidendo, & transferendo. Tẽporalia perdere timuerunt, & æterna non cogitauerunt, & ſic vtraque amiſerũt. Quæ vt fugituri egerunt: hæc, quia egerũt, nõ effugerunt. Quid vobis profuit ò inſani Iudæi, quod tm̃ ſcelus cõmiſiſtis? Nũquid quia Chriſto dño, vt docuit, ſeruire noluiſtis: ideo dño caruiſtis? Dum. n. illi ſeruiunt reges quibus vos ſeruitis: facti eſtis mali ſerui bonorũ ſeruorũ Chriſti. Per quos conterit contumaciam veſtram, per ipſos diſſipat conſilia veſtra, per ipſos retribuit ſcelera veſtra in capita veſtra. Ip- E
ſe autẽ dñs, quem interemiſtis, nõ vos ſeruos, ſed liberos eſſe cupiebat: quando dicebat, ſi vos Ioan. 8.
filius liberauerit, verè liberi eritis. Vos autem dñm deum regem & ipſam veram libertatem non ſolum repudiaſtis: verumetiam negare cupientes clamaſtis: Non habemus regem, niſi Cæſarem. Conſidera quot ſunt hodie homi-
nes, etiam religioſum habitum geſtãtes, qui Iu- Io. 19. c. Religioſi ſicti.
dæos imitando temporalia perdere metuunt: & æterna non attendunt, ſic quod vtraque non immeritò amittunt. Sũt enim pleriquue, etiã religioſi qui temporalia quãdoque minus iuſtè & obliquè acquirentes, vel ſic acquiſita poſſidentes, ea dimittere trepidant, & pro his æterna amittere non formidant. Et quia nunc cum Iudæis tenebras diligunt interiores, ſ. culpæ: ideo tunc cum eis in tenebras mittentur exteriores, ſcilicet gehennæ. Religioſus ergo cupidus, vel vanus, eſt lamentabilis: quia miſerabilior eſt quodammodo omnibus creaturis, ſcilicet carens F
deo & mundo. Tunc Caiphas, quia pontifex fuit, quid eis faciendum erat decreuit, & propter autoritatem officij locutus eſt dicens: (Expedit vt vnus) homo, etiam ſi bonus & iuſtus eſſet, (pro populo moriatur,) & populi cõſeruatione, (& non tota gens pereat:) ſi ille in vita maneat: quia bonum commune magis eſt eligendum, quàm particulare. Hic patet manifeſtè quod paſſio inuidiæ & liuoris contra Ieſum, & paſſio timoris perdendi gentem & locũ, & ſubuertebat in eis rationis iudiciũ: quia in nullo caſu licitũ eſt interficere innocentẽ & iuſtum: per hoc. n. non procuratur ſed magis deſtruitur commune bonũ. Propter quod iudicio dei illud malũ, quod credebãt per mortem Chriſti euadere, ſ. deſtructionem loci & gentis, hoc per mortem Chriſti incurrerunt: qua in pœnam huius peccati Romani locum & gentem deſtruxerunt: quod per Tytum & Veſpaſianum, anno quadrageſimo ſecũdo, poſt paſſionem Chriſti, eſt factum. Prophetizauit autem Caiphas vtilem humano generi mortẽ
Chriſti, licèt neſciens. Quãuis enim eſſet intentio Caiphæ dare ſolummodo conſilium de morte Chriſti, pro temporalis periculi euaſio Caiphæ prophetia.

G ne circa populum Iudæorum: tamen verbum ſuũ ſic ſonabat, ꝙ Chriſtus erat moriturus ꝑ gente & populo: & quod ſic protulit fuit prophetia quodãmodo de futuro, ꝙ Chriſtus erat moriturus pro ſalute ſpirituali, non ſolũ Iudæorum, ſed etiam omnium gentium, qui credituri erant in ipſum, & per fidẽ cõgregandi. Vnde Theophilus. Hoc ipſe quidẽ praua dixit intentione: ſed tamẽ ſpiritus ſancti gratia ore eius vſa eſt ad futuri præſagium. Hæc Theophilus. Non tñ ſequitur, ꝙ quicunq; prophetat ſit propheta: nam quandoq; alicui conceditur actus alicuius rei, cùm tñ conditio ei non conceditur. Vnde Origenes: Nõ quicunq; prophetat, propheta eſt. ſicut nõ quicũq; ius proſequitur iuſtus eſt. ſ. qui facit aliquod opus propter humanã gloriã. hæc Origenes.

Prophetare.

Expediens autẽ & neceſſariũ fuit Chriſtum pro nobis pati & mori, ratione triplici. Primò, ad oſtendendũ circa nos iudiciũ diuinæ dignationis & pietatis.

H

Expediuit Chriſtũ mori, tripliciter.

Secundò, ad exoluendũ pretiũ noſtræ redẽptionis: quod fuit pretioſus immaculati Ieſu Chriſti ſanguis. Tertiò, ad præbendũ exemplũ noſtræ imitationis, vt ſequamur veſtigia eius. Inſuper & alia ratione triplici expediebat Chriſtum mori. Primò, quia homo mortuus erat: & ideo expediebat, vt Chriſtus mortẽ noſtrã deſtrueret, & hominẽ viuificaret. Erat aũt homo mortuus quadruplici morte. ſ. naturæ, culpæ, gehennæ, & ex priuatione viſionis diuinæ.

Mors quadruplex.

Primã deſtruxit, per ſuã glorioſam reſurrectionẽ. Secundã, per ſui ſanguinis effuſionẽ. Tertiam per inferni expoliationẽ. Quartam, per ſuæ viſionis reſtitutionẽ. Secundò, quia homo erat perditus: ideo expediebat vt Chriſtus ad nos veniret, ac mortẽ ſubiret, & ſic hominẽ perditum inueniret. Tertiò, quia homo erat à deo diuiſus: ideo expediebat vt Chriſtus homines in vnum congregaret, & ad deũ reuocaret.

I Caiphas ergo prophetizauit quidem, id eſt, verba prophetiæ protulit nec tamen erat propheta: quia inſpirationẽ propheticam non accepit, & donum prophetiæ non habuit ſicut & Balaam.

Nu. 22.

Vnde ſecundum Auguſt. Docemur ẽt homines malos prophetiæ ſpiritu futura prædicare, quod tamen euangeliſta diuino tribuit ſacramento. i. virtuti ipſius ſacramenti. ſ. ſummi ſacerdotij, quia Caiphas non à ſemetipſo hoc dixit, ſed cùm eſſet pontifex, id eſt, ſummus ſacerdotij anni illius, & miniſterium habens in manibus, non meritis ſuis prophetizauit, & ſpiritu dei locutus eſt, quia ipſo ignorante dictum propheticũ protulit nõ ratione meriti ſui, ſed dignitatis officij: & forte vnctio põtificalis contulit ei quendam ſenſum prophetandi. Vnde Chry. Vide quanta ſpiritus ſancti virtus eſt: à mente. n. mala valuit verba proferre prophetiæ. Vide etiam quanta eſt pontificalis virtus poteſtatis. Pontifex. n. effectus, etſi indignus exiſtens prophetauit, neſciens quid diceret. Ore. n. ſolum vſa eſt gratia contaminatũ cor non contigit. hæc Chryſ.

Pontificalis virtus.

Oh quam autoritatem ſolum credimus malũ prælatum exaudiri. & fortè, quia præco eccleſiæ eſt, & in eius voce dicit, Oremus: cùm multæ autoritates faciant in contrarium: vt illa, qui ſuis premitur, aliena non diluit, & huiuſmodi. K Dicitur autẽ Caiphas fuiſſe pontifex anni illius: quia licèt deus conſtituerit ſummũ ſacerdotem vnum, cui mortuo vnus ſuccederet: per ambitionem tamen poſtea euenit vt plures eſſent, & per annos ſingulos ſuis vicibus miniſtrarent. (Ab illo ergo die,) quaſi velli accepto conſilio (cogitauerunt) magis diffinite quàm prius, vt Chriſtum quàm citius poſſent interficerent: & dicẽtes, vt inuentus diceretur in Hieruſalẽ: licèt. n. ante habuiſſent inſtinctum & voluntatẽ interficiendi ipſum: tamen ex conſilio Caiphæ diffinierunt firmo propoſito hoc quàm citius poſſent adimplere. O prauum conſilium, ò peſſimi duces populi, ò cõſiliarij nequiſſimi. Quid agitis miſeri? Quid vos furor exagitat tantus? Quæ ordinatio eſt hæc? hoc propoſitum? quæ cauſa accuſationis domini noſtri Ieſu Chriſti? Nonne ipſe in medio veſtrũ eſt, quem tamẽ neſcitis: & intelligit omnia verba veſtra, & ſcrutatur renes & corda? Sed ſic fieri oportet vt deliberaſtis, quia tradidit eũ pater ſuus in manibus veſtris.

Cõſiliũ prauũ.

L

Quia ergo Ieſus tam deſtinatus erat morti: ideo ab ipſo ſabbato, quo conſilium collegerunt, inchoamus memoriã dominicæ paſsionis in diuino officio: maximè in hymnis: & ſubticemus gloria patri in introitu miſſæ, & reſponſorijs: & quaſi poſt horam eiuſdem conſilij publicum luctum incipiens eccleſia, & ſuo cõpaſsiẽs domino, ſicut membra capiti, ex tunc quaſi lugendo recitat vexillum regis, myſterium crucis, clauos & lanceã perforati corporis, & his ſimilia vſq; ad diem paſſionis: nõdum tamen plenè, quia nondũ traditus erat dominus in laniſtarũ manus. Vnde dominicã & hebdomadam illã, de paſsione domini appellamus. Diuulgatũ autem fuit iſtud conſilium de occiſione Chriſti habitum. Sed M ſapiens dominus volens dare locum iræ: & ẽt quia nondum erant omnia completa, nec dũ venerat hora eius qua tradendus erat, & crucifigendus: poſt conſilium cautius ſe obſeruans, palam apud eos ambulare deſiit, neq; ad aliquam ciuitatem populatam abiit, ſed in regionem iuxta deſertum, vbi pauci de Iudæis erãt, & non frequentia inſidiantium, in ciuitatem Effrem, quæ erat parua & parum populata, ac magis ſecreta: & ibi morabatur cum diſcipulis ſuis, vſq; ad tempus ſuæ paſsioni propinquum.

Effrem.

Sed ſtetit ibi paucis diebus, cum ipſis diſcipulis, ſe occultãs ad tempus. Vbi Chryſoſt. Ipſi autem quando omnes lætabantur, & feſtũ celebrabant, tunc occultantur & in periculis ſunt. ſed tamen permanebant cũ eo. Secundũ illud. Vos eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis. Et ſic fugit dominus ante faciem nequiſſimorũ ſeruorum: & hoc non fecit propter potentiæ defectum, ſed vt aliis daret viuendi exemplum. Vnde Aug. Non quia potentia eius defecerat, in qua ſi vellet, palàm cũ Iudæis conuerſaretur, & nihil ei facerent, ſed exemplũ diſcipulis demonſtrabat, in quo

Lu. 22. a
Fuga domini.

appa-

A apparetet nõ eſſe peccatũ, ſi fideles eius oculis perſequentiũ ſe ſubtraherent, & furorem ſceleratorum latendo potius euitarent, quàm ſe (Confeſſio fidei) oſtendendo magis accẽderent. Secundũ Orig. Honeſtum & laudabile eſt imminente iam periculo & agone confitendi Ieſum, non euitare confeſsionẽ, nec recuſare ſubire mortẽ gratia veritatis. Sed nullus debet tradere occaſionem eiuſmodi tentationi: & hoc propter duas rationes. Primo quia valde præſumptuoſum eſt periculis ſe ingerere, propter inexperientiã propriæ virtutis, quæ & quandoq; fragilis inuenitur: & propter futuri euentus incertitudinẽ. Secũdò, ne nos ingerentes perſecutoribus occaſionem præſtemus eis, vt magis impij & noxij fiant, & nos de eorum delicto demus reſponſum, & luamus pœnas. (Proximũ autem erat paſcha Iudæorum.) Hoc ſubditur, ad oſtendendũ ꝙ B Chriſtus paruo tempore in ciuitate ſe occultauit, quia ante paſcha in Hieruſalem venit. (Et aſcenderunt multi de regione Hieroſolymam ante paſcha, vt ſanctificarent & mundarent ſe ipſos) orationibus & ſacrificijs ante feſtum, ad digne comedendum agnum paſchalem, quem nullus comedere debebat, niſi mundus. Præceperat.n. dominus per Moyſen, vt vndiq; ex tota Iudæa conuenirent ante paſcha in Hieruſalem: & ibi ſecundum legem ante eſum agni paſchalis ſe mundarent, vt ſic purificati, ſolemnitati & eſui agni mundi intereſſent. Vnde Theophilus: Aſcenderunt autem ante paſcha vt purgarentur: quoniam quicunq; peccauerant paſcha non celebrabant, niſi prius expiarentur balneationibus & ieiunijs, ac raſura, quinetiam quaſdam deputatas oblationes offerendo. hæc (Cõmunicare volẽtes.) Theophilus. Vbi informantur qui debent communicare: quia confeſsione, oratione, & ieiunio antè debent purificari. Si.n. hoc fiebat de C agno figurali: multò magis ſe debet homo ſanctificare bonis operibus ad digne recipiendũ verum agnum, immaculatum corpus Chriſti. Sed Iudæi obliti ſuæ ſanctificationis, tractabat de nece veri agni: & ipſum agnum ad immolãdum quærebant in ipſo loco orationis, feſto ſanguinem innocentem miſcere cogitãtes. Vnde Chryſ. Hi venerant in exterioribus ſe mundare, & interioribus per homicidium & ſanguinem ſe coinquinare: Inſidiabantur ei, & tẽpus feſti tempus faciebãt occiſionis. hæc Chry. (Quærebant ergo Ieſum, & colloquebãtur ad inuicem in templo ſtantes. Quid putatis, quia non venit ad diem feſtum?) quia enim intrabatur quòd in tanta congregatione ad docendũ non venerat. ideo quærebant non quidem bene & ad honorandum, ſed male & ad occidẽ- (Dies feſtus.) dum. Sed adnotandum, ꝙ quando eſt dies feſtus, & agitur ſancte, ſemper dominus eſt in die feſto ſecundum illud. Vbi duo vel tres con- (Mat. 18) gregati fuerint in nomine meo, in medio eorum ſum: & ideo nos cõgregati in domo dei, quæramus Ieſum, mutuo nos conſolando, & exorando vt ad diem feſtum noſtrum veniat, & nos ſua præſentia ſanctificet: quando verò non recte agitur feſtum, tunc non venit Ieſus:

D ſecundũ illud Eſaiæ, Feſtiuitates veſtras nõ fe- (Eſaiæ 1.) ra. Et ſubdit euangeliſta, quaſi reſpondens quæſtioni eorum. (Dederant.n. pontifices & phariſæi mandatum vt ſi quis cognouerit, vbi ſit Ieſus, indicet:) poteſtati publicæ, (vt apprehenderent eum,) .i. miniſtri poteſtatis ad occidendũ. propter hoc enim ab eis, ſicut ab ingratis & obſtinatis receſſerat vſq; ad tempus quod ſuæ paſsioni diſpoſitum erat. Sed vt ait Augu. Nos qui ſcimus vbi Chriſtus eſt, quia ad dexteram dei patris, indicemus Iudæis, vt ſic vtinam apprehendant eum per fidem. Conſpice igitur (Contẽplatio.) prædictos nepharios in ſuo concilio peſsimo æſtuantes, & dominũ Ieſum ac diſcipulos tanquam pauperes, & imbecilles recedẽtes. Quid tunc putas Magdalenã dixiſſe? Sed & qualis animi mater domini Ieſu erat, cum ſic eum recedere videret, & audiret cauſã quare, quia E .ſ. eum occidere volebant? Potes hic meditari dominam & ſorores eius, tunc cum Magdalena remanſiſſe, & dominum Ieſum eas omnes de cita ſua conuerſione, tunc conſolatum fuiſſe. Cõſidera nunc quomodo dominus ſuos aduerſarios, quos ſolo nutu perdere poterat tanquam imbecilles, recedendo declinabat: nec ſe ſaltem verbis excuſando defendebat, ac eius maſuetudinem & humilitatem imitando omnem depone amaritudinem & furorem, quia ſic & corporis & animæ habebis requiem.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, magni conſilii angele, qui conſilium malignantium contra te fieri permiſiſti: nec illis reſiſtere per potentiam, ſed magis cedere per patientiam voluiſti: ne derelinquas me in errante iudicio, aut noxio conſilio mei arbitrii vel hominũ, neq; in poteſtate aut tentatione dæmonum: F ſed tuipſe clementer me intus & foris diſpone & rege, ac dirige in viam ſalutis æternæ. Da mihi domine vt quicquid contra me diabolicæ aut humanæ moliuntur aduerſitates redigantur ad nihilum, vt illæſus & de omni periculo ereptus, lætus tibi referam actiones gratiarum. Amen.

De decem leproſis a domino curatis. Cap. 19.

Factum eſt aũt cũ cõplerẽtur (& appropinquarent) dies aſſumptionis domini Ieſu (Lucæ 9 & 17.) id eſt, à mundo ad patrẽ, per paſsionẽ & mortẽ, nõ diuertit, ſed (firmauit faciẽ ſuã) id eſt voluntatem (nã per faciem deſignatur animi voluntas) in locum paſsionis, & (vt iret in Hieruſalem,) quia ibi oportebat verum agnum (Aſſumptio Chriſti) immolari, vbi figuralis agnus ſolebat offerri. Aſſumptionem Ieſu dixit Lucas, non ſolum ſecundum tempus quo aſſumi debebat per paſsionem de hoc mũdo ad patrem, quia oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriã ſuã ſed etiam ſecundum præceptum de agno paſcali, qui decimo die menſis primi aſſumebatur de grege, & ad domũ inferebatur & ſeruabatur vſq; ad veſperã quart. decimi diei, & tunc immolabatur. In hunc modum Chriſtus deci-

G ma die.i.ramis palmarum:venit ad locum paſſionis.ſ.in Hieruſalem:vbi tanquã verus agnus erat pro nobis immolãdus:manſitq; ibi & circa,vſq; dum paſſus eſt,vt ſic veritas figuræ reſponderet. Ex quo patet ꝙ tempus ſuæ paſſionis præuidit quaſi deus, & ꝙ ſpontaneè non coactè eſt paſſus:vnde(firmauit,).i.non leuiter voluit,ſed firmiter & conſtanter diſpoſuit, (vt iret in Hieruſalem,) ad ſuſtinendum mortem, vt oſtenderet ſe ſponte paſſurum,& ſuo exemplo diſcipulos animaret ad paſſionem. Sic & tu omne opus bonum, firmus & ſtabilis debes aſſumere,nec propter tentationes ab eo dimittere. Inſtante ergo tempore paſſionis,quo trãſmigraturus erat de mundo ad patrem,pręſtat dorſum Galilææ,& faciem in Hieruſalem conuertit, ac firmata & imperterrita mente locũ quo pati decreuerat petit. Nõ huc & illuc ibat: ſed iter verſus Hieruſalem tenebat.

Prouidentia Chriſti.

H Vnde qui ſuperius pluries excitauit,& hortatus eſt diſcipulos & alios ad martyrium, & ſui ſequelam, verbo:hic hoc idem facit facto eos tanquã magiſter & ductor præcedens, & quaſi facto ſuo, dicens:(Si quis vult poſt me venire abneget ſemetipſum:& tollat crucem ſuam, & ſequatur me.) Appropinquante ergo tempore paſſionis ſuæ dominus Ieſus,qui pluries fugerat, incipit reuerti. Sicut.n.in ſuperioribus ad noſtram inſtructionem vſus eſt prudentia, oſtendens ꝙ pro loco & tempore furorem perſequentium, cautè debemus declinare: ita nunc vtitur fortitudine:quia debito tempore imminente ſponte redijt vt ſe paſſioni offerret, & in manibus perſequentium traderet. Sic alias fuit vſus temperantia,cùm fugit honorem, quando turbæ voluerunt eũ facere regem, & econtrariò fuit vſus iuſtitia,cùm voluit tanquam rex honorari quando populus cum ramis arborũ occurrit eidem.

I Satis tamen modeſtè eundem honorem voluit,& ideo aſellum aſcẽdit. Iſtis igitur quatuor virtutibus vſus eſt dominus virtutum, propter noſtram inſtructionem,à quibus omnes aliæ virtutes morales deſcendunt & deriuantur:propter quod cardinales, ac principales eſſe dicuntur. Non ergo æſtimãdus eſt fuiſſe inconſtans vel varius,ſicut nec aliquis alius qui ſecundũ diuerſos caſus in diuerſis ſe exercet virtutibus.(Et factum eſt,dum)paſcha celebraturus(iret in Hieruſalem,tranſibat per mediam Samariam & Galilæam.) Samaria erat terra gentium, Galilæa Iudæorum. Et ideo Chriſtus vadens ad paſſionem, tranſijt per Gẽtes & Iudæos, dans intelligere ꝙ fructus ſuæ paſſionis in omnes erat futurus,atq; fides nominis eius poſt mortem & Iudæos & Gentiles vnum debebat efficere populum. Quia ergo erat diſcordia inter Iudæos & Samaritanos, ipſe inter vtroſq; & per medium vtriuſq; terræ tranſijt,vt tanquam mediator eos pacificaret,qui ad ſaluandos Gentiles & Iudæos venerat.(Et)in ingreſſu cuiuſdam caſtelli in termini Samariæ.(occurrerũt ei decem viri leproſi,)quia audierant famã de mirabilibus Chriſti. In ingreſſu vrbis, & nõ ante ingreſſum, oc-

Virtutes Chriſti.

K currerunt ei:quia ritu legis Moſaycæ quaſi immundi erãt ab vrbibus & oppidis excluſi,nec poterant cum alijs cõmorari. Conuerſabãtur autem adinuicem, quia communitas paſſionis fecerat eos vnanimes: & preſtolabantur ſimul tranſitum Ieſu ſoliciti donec aduenientẽ eum viderent.(Qui ſteterunt à longe) tum propter Chriſti reuerentiã,tum quia non debebant appropinquare hominibus,ne eos inficerent: eo ꝙ lex Iudæorum lepram immundã non tangendam iudicat. Lex euangelica leprã non externã,ſed internã,eſſe immundã affirmat. Et ſecundum Theophilum:A longe ſtant, quaſi verecundantes de immunditia: putabant.n.quòd Chriſtus eos quemadmodum alij faſtidiret. Sic ergo aſtiterunt loco,ſed facti ſunt proximi deprecando:propè.n.eſt dominus omnibus inuocantibus eum in veritate. Ps.144 d. (Et leuauerunt vocem ſuam)ex magnitudine affectionis,& magno deſiderio ſanitatis,& clamauerunt,(dicentes:Ieſu præceptor miſerere noſtri,)quia ſolo

L præcepto & verbo potes nos curare. Si Ieſus, ergo vult:ſi præceptor, ergo poteſt:ſi miſericordiã inuocant, ergo ſe miſeros & indigẽtes oſtendunt:& ſic petitio fuit digna, & ex parte petentium, quia miſerandi: & ex parte eius à quo petebatur, quia Ieſus volẽs, & præceptor potens: ſecundum Titum, Dicunt nomen Ieſu, & lucrifaciunt rem. Nã Ieſus interpretatur ſaluator. vnde ſequitur:(Quos vt vidit)benignitatis & cõpaſſionis & miſericordiæ oculis,(dixit. Ite oſtendite vos ſacerdotibus.) Lex.n.præcepit,vt emundati à lepra ſacerdotibus ſe præſentarent:non vt ſacerdotes eos mundarent, ſed vt eos mundos eſſe iudicarent,& vt mundati pro ſua emundatione ſacrificiũ in lege determinatum offerrent.(Et dum irent,)vt ſacerdotibus ſe demonſtrarent, (mundati ſunt) ex fide & obedientia ad Chriſtũ, meritoriè de cõgruo,ſed diuina virtute effectiuè.

M Quatuor ex cauſis mundati ſunt,antequã ad ſacerdotes peruenirẽt. Primò,quia Chriſtus nouerat ſacerdotis ſuperbiã:cõtẽpſiſſent.n.eos aſpicere:ne ergo ſcãdalizarẽtur, ꝑuenit eos ſanare. Secũdo,bonũ obediẽtiæ eorũ hoc meruit. Tertiò hoc meruit eorũ fides. Quartò,voluit oſtendere ꝙ nõ virtute legis,aut ſacerdotũ erant mundati, ſed dei imperio.(Vnus aũt)eorũ qui Samaritanus & Gentilis erat,(vt ſe mundatũ vidit) ſuã ſanationem virtuti Chriſti reputans:(rediit cũ magna voce,deum)ex fidei & deuotionis magnitudine(magnificãs:) & tãquã gratus beneficiũ recognoſcẽs(cecidit)per humilitatẽ(in faciem ante pedes Ieſu,) per deuotionẽ ei reuerentiã exhibẽs(& adorauit eũ) gratias pro beneficio accepto ſibi (agẽs.) Vbi exprimitur fides eius & deuotio,ac beniuolentia,& grãdis affectio. Dedit aũt ei fiduciã appropinquandi domino iã ſuſcepta purgatio. Cæteri verò q Iudæi erãt permanſerunt ingrati, nec ad agẽdum gratias ſunt reuerſi: quia decepti à ſacerdotibus quibus ſe repræſentauerant,qui ꝗ doctrinã Chriſti & miraculis detrahebant,ſecundũ eorũ informationẽ attribuerunt ſuã ſanationem obſcuran-

ſcuran-

A ſeruantiæ legis, cũ ſe ſacerdotibus oſtendebãt, & nõ virtuti Chriſti, licèt a principio fideliter & deuotè petiuiſſent ab eo ſanari. (Et dixit Ieſus: Nonne decẽ mũdati ſunt, & nouẽ vbi ſunt?) Non interrogat dñs quaſi neſciens, ſed ingratos quærit quaſi ignorans, & de eorũ ingratitudine dolens: & eos requirẽdo oſtẽdit ſibi ignotos, id eſt reprobatos. Sicut.n. ingratus non recognoſcit dei beneficium, ita nec deus notitia approbationis recognoſcit ipſum: recognoſcẽtem verò ſe recognoſcit & ipſe. Vnde Beda & meritò eos ſaluator, quaſi ignotos vbi ſunt inquirit. Scire.n. dei eligere: neſcire, reprobare eſt. hæc Beda. Magis autem dolendũ eſt de eo, qui aliquã incurrit ingratitudinis culpam, quã de beneficio perdito. Et ideo quaſi plangendo ſubditur: (Non eſt inuentus qui rediret & daret gloriã deo, niſi hic alienigena.) alterius .ſ. gentis, qui non erat de Iudæis. Et hoc dictum

Scire & neſcire dei.

B eſt vel a Chriſto, & tũc erãt verba quaſi lamẽtãtis: vel dictũ eſt ab euangeliſta in confuſionem Iudæorũ, qui non ſunt reuerſi ad Chriſtũ. Et nota ꝙ in hoc ꝙ iſte alienigena redijt: & alij qui erãt Iſraelitæ reditũ neglexerũt: præfigurata fuit vocatio & fides Gẽtiliũ, qui vẽturi deuotè erãt ad fidẽ Chriſti ac repudiatio & perfidia Iudæorũ, qui in ſuo errore erãt remãſuri. Dñs aũt & in his & in omnibus quos ſanauit in corpore, ſanauit & in anima: ſed hi poſtquam fuerũt ſanati in corpore, & iuſtificati in anima, ac boni facti: poſtea corruerunt a gratia, & facti ſunt mali & ingrati. Deinde eorũ ingratitudinẽ magis cõfutat: dum alienigenã, qui redierat laudãdo cõmendat: quia.n. humiliter ante deũ infirmitatẽ ſuã cognouit: ideo dominus conſolans eũ, dixit: (Surge,) .ſ. a peccato in quo ia-

Alienigenæ reditio.

C cuiſti ceſſando, (& vade) de virtute in virtutem in cõuerſione quã incepiſti proficiendo: (quia fides tua) qua intellectũ deo ſubdidiſti, (te ſaluũ fecit:) & ad ſalutẽ non ſolũ corporis, ſed & animæ reduxit: quia ipſa eſt initiũ iuſtificationis, & dat fiduciam regni cœleſtis. vbi Beda: Si aũt fides ſaluũ fecit eũ qui ſe ad agendas ſaluatori gratias inclinauit: ergo perfidia perdidit eos qui de acceptis beneficiis deo gloriã dare neglexerũt. Myſticè per leprã, quæ eſt corruptio carnis, ſignatur peccatũ mortale, quod eſt corruptio animæ. Primò quia, cõmuniter in lepra vox efficitur inualida: ſic in peccatore vox eſt inualida: quia deus peccatores nõ audit & cũ multiplicant orationẽ non exaudit. ſecũdo, quia in leproſo corpore multa vlcera minuta, dura & rotũda creſcũt: ſic in corda peccatoris multæ cõpũctiones & anxietates diuerſorũ peccatorũ & circunſtãtiarũ cõſurgũt minuũt ſemper affectionẽ hominis ad deũ, & reddunt hominẽ durũ & rebellẽ deo & eius mandatis, & per hoc fiũt corda hominũ peccatorũ rotunda & ductilia .ſ. ad voluntatẽ diaboli. Tertiò, quia eorũ anhelitus corrũpitur, & eius fœtore ſæpius alij inficiuntur: ſic operatio & conuerſatio peccatoris ita eſt corrupta ꝙ conuerſantes infirmantur ex vitioſo eorum cõuictu. Quartò, quia lepra quantò ſtudioſius reprimi-

Miſticè.

D tur, tantò plus turpior poſtea ebullit: ſic peccatum quantò plus occultatur, tantò fortius creſcit: & ideo turpius apparebit. Per denariũ verò numerũ vniuerſitas ſignificatur: numeri nãque ſequẽtes vſq; ad centũ ſunt ipſius & paruũ eius replicationes, & ſic conſequenter per decem leproſos occurrentes Chriſto, ſignificatur vniuerſitas peccatorũ penitentium. Vel leproſi ſignant eos qui peccant contra decem præcepta decalogi, varietate peccatorũ, quaſi maculis lepræ diſtincti & reſperſi. Valde deterior eſt lepra animæ quã lepra corporis: quia peior eſt corruptio ſpiritus, quã carnis. Debet autem peccator volens ſanari, & a peccatorum lepra curari, eo modo ſe habere quo ſe habuerũt illi leproſi. Primò itaq; venire debet ad Ieſum per fidem: non.n. abhorret pius dominus aſpicere maculã lepræ noſtræ, qui pro nobis in cruce velut leproſus reputatus eſt. Secundò debet ſta-

Denarius numerus.

Lepra animæ.

E re, ſurgendo a peccatis, & ceſſando ab eis. Tertiò debet ſtare à longe, ſuã vilitatẽ humiliter conſiderando, & valde erubeſcẽdo. Quartò debet leuare vocẽ .ſ. de profundo corde in contritione verba prorũpendo, & peccata ſua non aliena confitendo. Quintò debet dicere Ieſu præceptor, dei miſericordiã implorando: quæ maximè eſt peccatoribus opportuna. In hoc aũt ꝙ dominus videns leproſos dixit eis: (ite oſtendite vos ſacerdotibus) Manifeſtè à domino Ieſu confeſsio præcipitur, per quã lepra interior ſaluti oſtenditur. Ac ſi eis diceret: Ite a contritione ad confeſsionẽ: oſtendite vos ſacerdotibus. Quia licet peccata remittantur in contritione, dicente propheta: Dixi, id eſt firmiter ſtatui, confitebor, & tu remiſiſti mihi: tamen tenetur homo ea confiteri. Vnde (dũ irent, mundati ſunt) in via quia deus virtute contritionis peccatorẽ mundat interius, priuſquã à ſacerdo-

Pſ.31.

F te abſoluantur exterius: & nihilominus ſe ſacerdotibus oſtenderunt. Sic & tu, ſi habes maculã lepræ ex aliquo crimine, dum vidente te domino oculis miſericordiæ, vadis oſtendere te ſacerdoti per confeſsionem vocis obuiat ipſa ſalus, & ſanaberis à lepra trãſactæ iniquitatis. Non tamẽ idcirco omittas te offere illis quorũ iudicio mũdus habeberis, alioquin ex cõtẽptu & negligentia, immũdus remanebis. Vnus aũt qui redit, vniuerſalis eccleſiæ vnitatẽ, ſeu illos qui in vnitate eccleſiæ ſunt deſignat, quæ pro beneficio gratiæ, grates referre non ceſſat. nouem vero qui remanſerunt, illos qui extrà ſunt exprimunt: ſeu qui poſt acceptã remiſsionẽ criminũ à perfectione decalogi, per vnitatem ſubtractam deficiendo, grates pro gratia reddere contemnunt. Decẽ igitur mundantur, ſed vnus gratias refert: quia multi in confeſsione mundantur, ſed nõ omnes dominũ laudãt. Qui.n. tanquam canes reuertuntur ad vomitũ, hi ſunt nouẽ qui poſt adeptam ſanitatẽ, nõ laudabant dominũ. Et quia pauci ſunt reſpectiuè qui grati ſunt de beneficiis largitatis diuinæ, & remanent in reparata ſanitate: ideo tatũ vnus reuertitur dans gloriam deo. Deo enim gloriã dare, eſt præcepta peccati ſui curatione in

Vnus reditus.

Gloriã deo dare.

G bonis operibus perſeuerare. Et hic eſt Samari
tanus, qui interpretatur cuſtos: nã illi ſunt gra
ti deo, qui ſe cuſtodiunt à peccati reciduo. Et
Heb.13. eſt alienigena, dicens cum apoſtolo, non habe
mus hic manentem ciuitatem, ſed futuram in-
quirimus. Hinc colligitur, quia hi qui deberẽt
eſſe magis grati domino & familiares, vt lite-
rati, prælati & diuites, quibus ſcientiam dedit,
vel opes: magis ſunt ei ingrati: ſeſeq; elongant
ab eo, nec referunt ſibi gratias ſicut ſimplices
& pauperes, quibus tot bona non contulit: qua
Orandi ſi diceret, Labia noſtra & diuitię à nobis ſunt,
ſitus. quis noſter dominus eſt? Ipſe autem vnus gra-
tias agendo in faciem cecidit, quia ſola vnitas
eccleſiæ cadit in faciem adorans. Vnde eſt ꝙ
quãdoq; proſtrati & oramus, vbi quatuor præ
tendimus: infirmitatẽ corporis, quia de pulue-
re ſumpti ſumus: infirmitatem animi, quia ca-
ſum ex nobis, nõ erectionẽ a nobis, ſed a deo
H habemus: erubeſcentiam de malis, quia præ
multitudine peccatorum oculos ad cœlum le
uare non audemus: prudentiã, quia in faciem
cadimus & videmus vbi cadimus. i. ꝙ in terre
nis affigimur. Quãdoq; verò flexis genibus vt
Salomõ, Sed erecto capite & eleuata facie ora
mus, quaſi dicentes pro deſiderio patriæ, trahe
Cãt. 1.a me poſt te. Quandoq; aũt ſtantes oramus, non
ſpem in cœleſtibus habere deſignantes, & qua
Phi. 3.d ſi dicentes, noſtra conuerſatio in cœlis eſt: &
Pſ.121. illud, in domum domini lætantes ibimus. In
a primo ergo exprimimus conditionem noſtrã:
in ſecundo, deſiderium: in tertio, ſpem. In me
moria quoq; reſurrectionis dominicæ tempo
re paſchali & diebus dominicis, exẽplo ſancta
rum mulierũ, inclinatis in terrã vultibus ora-
mus, nos terram & puluerẽ eſſe cum Abrahã
Cadere recolentes. Vnus ergo reuerſus in faciem ad
in faciẽ pedes Ieſu cecidit, ac nobis humilitatis, & pœ-
nitentiæ exemplum oſtendit. Vnde ſecundum
I Bedã: In faciem cadit, qui de perpetratis malis
erubeſcit. Ibi enim homo cadit, ibi confundi-
tur. Qui in faciem cadit, videt quò cadat: qui re
trò, lapſum ſuum non videt. Boni ergo in fa-
ciem cadunt, quia humiliant ſe in his viſibili-
bus, vt ad inuiſibilia erigantur. Mali retrò ca-
dunt, quia cadũt in inuiſibilibus, vbi modo nõ
vident, quid eos tunc ſequatur. Ad pedes etiam
Ieſu cadit, & gratias agit, qui ſe ad percipien-
da dei beneficia humiliat, qui nihil ſibi virtu-
tis attribuit, qui bona quæ habet, de miſericor
dia dei ſe habere intelligit. Et ſecundum eun-
dem, qui deuotus ante dominum cecidit, ſurge
re & ire præcipitur: quia qui infirmitatem ſuã
agnoſcens humiliter iacet per diuini verbi cõ
ſolationem, ſurgere ad fortia opera & creſcẽ-
tibus quotidie meritis ad perfectionem paſſim
proficere iubetur. Hunc autem fides ſaluũ fa-
cit, quem ad gratias agendas inclinat, & econ-
trà perfidia illos damnat, qui de acceptis bene
ficiis ingrati ſunt, & deo dare gloriam negli-
gunt. In hoc ergo capitulo ingrati de benefi-
ciis reprehenduntur à domino. Multũ eſt lau-
Gratitu dabilis virtus gratitudo, & valde acceptabilis
do. deo gratiarũ actio, ac deteſtabile vitiũ ingrati

tudo. Vnde Aug. Quid melius animo geramus, K
aut ore promamus, aut calamo exprimamus,
quàm vt deo gratias agamus? Hoc nec dici bre
uius, nec agi fructuoſius poteſt. Et iterũ. Scio ꝙ
ingratitudo diſpliceat tibi, quæ radix eſt to-
tius mali ſpiritualis, & ventus vrens & exic-
cans omne bonũ: obſtruens fontẽ diuinæ miſe
ricordiæ ſuper hominẽ qua & mala mortua
iam reoriũtur, ne vltrà bona adipiſcantur. Vn
de & Ber. Dignum eſt ſemper gratias agere,
quia deus nunquã ceſſat benefacere. Et iterum:
Diſce in referendo gratiã non eſſe tardus aut
ſegnis, diſce ad ſingula dona gratias agere. Di
ligenter, inquit, conſidera, quæ tibi apponun-
tur, vt nulla videlicet dei dona debita gratiarũ
actione fruſtrentur: non grandia, non medio-
cria, nõ puſilla. Deniq; iubemur colligere fra-
gmẽta ne pereant. i. nec minima beneficia obli
uiſci. Nunquid non perit quod donatur ingra Ingrati
to? Ingratitudo inimica eſt animæ, exinanitio tudo.
meritorum, virtutum diſſipatio, bonorum di- L
ſperſio, beneficiorũ perditio. Ingratitudo eſt
ventus vrens & ſiccans ſibi fontem pietatis, ro
rẽ miſericordiæ, fluenta gratiæ. Qualis verò
debeat eſſe gratiarum actio: docet idem Ber-
nardus dicens: Non tantũ verbo & lingua, ſed
opere & virtute exhibeamus noſmetipſos gra
tos non. n. gratiarum dictionẽ, ſed gratiarum
actionem exigit à nobis dominus deus noſter.
Vnde etiam Chryſoſt. Agamus igitur ei iuges
gratias: & non modò verbis hoc noſtris, verũ-
etiam operibus noſtris, imò ipſis principaliter
impleamus. Agamus verò gratias non de pro-
priis tantum, verumetiam de alienis bonis. Ita
enim & inuidiã poterimus extinguere, & ale-
re charitatem. Neq; iam illis poteris inuidere,
de quorum bonis gratias deo referendo, læta
ris. Quid igitur magnum repoſcit, qui pro li-
beralitate in nos ſua, ſolummodo gratos ſibi
eſſe nos præcipit? Ingratitudinis autem vitiũ M
ex arrogantia potiſſimum gigni ſolet, cùm ſe
aliquis dignum eſſe beneficiis æſtimat. Humi-
liatus verò atq; contritus, non pro bonis ſolũ:
ſed pro his quæ contraria æſtimãtur eſſe, gra
tiarum actiones mittet deo: & quodcũq; patie
tur, nihil ſe dignũ æſtimabit paſſum eſſe. Hæc
Chry. Et hæc eſt magna cauſa quare deum nõ
diligimus, quia eius beneficia non recognoſci
mus. Vnde Hierony. Vis ſcire quare deum non
diligis: quia eius beneficia non recognoſcis.
Quantò magis in bonitate eius aſcendis, tantò
plus in amore eius inardeſcis. Hæc Hierony.

O R A T I O.

Domine Ieſu Chriſte, de tua pietate confi-
ſus ad te pium medicum, ego quaſi lepro-
ſus varietate peccatorum reſperſus, confu
gio ad te fontem miſericordiarum, ego immũ
dus maculis vitiorum curro, & ſupplex te exo
ro, quatenus digneris meam ſanare infirmita
tem, lauare fœditatem, & me dirigere ad ſalu-
tem. Da mihi vt ſemper beneficia tua in corde
habeam, & de vniuerſis gratias tibi agam. Sed
quia homo mortalis, cinis & puluis, nec vnum
pro mille gratias referre ſufficit: referant ti-
bi gra-

A quas grates pro me virgo Maria & omnes ciues ſupercœleſtes, atq; omnis creatura quæ diuinæ laudis ſit materia. Amen.

De Samaritanis hoſpitium domino negantibus. Cap. XX.

Luce 9. VT autem aduentus domini Ieſu nõ lateret (miſit nuntios ſuos,) ſcilicet Iacobũ & Ioãnem, (ante faciem ſuam,) in ciuitatem Samaritanorum: vt ibidem hoſpitium & cætera neceſſaria, quæ non magni cõſtabant, ſibi præ-
Sebaſte. pararent. Hæc ciuitas Samaria nũc Sebaſte dicta, iam peccatis exigentibus, nec vnicam habet domum, niſi tantum duas eccleſias: vnam in monte, vbi quondam fuit regis palatium: ſecundam in honore ſancti Ioannis Baptiſtæ, in qua ſepultus fuit inter Abdiam & Heliſæum.
B Samaritani. Samaritani verò qui æmulabantur in templo Hieroſolymitano, & inuidebant euntibus in Hieruſalem adorare: quia videbant Chriſtum cum diſcipulis habere faciem ſeu vultum, id eſt, prætendere ſimilitudinem & ſignum euntis in Hieruſalem, ad feſtum paſchale, cauſa orationis faciendæ: ideo eos, ex æmulatione propter locum adorationis, noluerunt hoſpitio recipere: quia dicebant locum adorationis eſſe apud eos in mõte Garizim, & non in Hieruſalem. Vnde ſuprà mulier Samaritana, quaſi æmulando dixit domino: Patres noſtri in
Ioan. 4 monte hoc adorauerũt: & vos dicitis, quia Hieroſolymis locus eſt in quo oportet adorare. Itẽ quia ex veſtimentis Chriſti, & diſcipulorũ eius, cognouerunt Samaritani quod fuerunt Iudæi. Iudæi autem erant Samaritanis odioſi, eo quod contemnebant eos, nolentes comedere & bibere cum eis: non.n. coutuntur Iudæi Samaritanis, ſicut & Hebræi Aegyptiis. Vnde Hier. ho-
C ſt. II inter ſe Samaritani, atq; Iudæi diſcordãt odio. Videntes itaq; ad hoſtes ſuos pergere Samaritæ, eum recipere noluerunt. Quanquam alia ſubiiciatur intelligentia: quia voluntas domini fuerit, non ſuſcipi a Samaritanis: quia feſtinabat Hieruſalem pati, & ſanguinem funderet: ne occupatus ſuſceptione Samaritica, & doctrina gentis illius, paſſionis differret diem, ad quam venerat ſuſtinendam. Hæc Hieron. Sicut autem domino in Hieruſalem tendenti reſtiterunt Samaritani: ſic ſi mens tua in cœlum tendat, habebis ſemper qui rixas, odia, & bella gerant: non tamẽ irrepat vindicta menti tuæ: ſed quãtum poteris ſtude vtilis eſſe. Vnde ſunt
Verſus notabiles. verſus: Hieruſalem ciues, gentes odere forẽſes. Quotquot non recipit mœnibus illa ſuis. Si ergo in his quæ ſecundum deum operari deſideras, aliquos tibi obſiſtere, ſeu te impedire videas, noli cõtentionibus deſæuire: ſed te ipſum in te ipſo reſtringe, & te cum deo tunc recollige, ſibiq; dicas, Domine vim patior, reſponde pro me. Nec de hoc contriſteris: quia nihil poſſunt niſi quod deus ſcit finaliter pro bono tuo eſſe expediens: imò quanquã ad præſens nõ videas, videbis finaliter, ſi tamen patienter portaueris, quod illud in quo tibi eos impedimentum
D Impedimẽtum ad ſalutẽ nullũ. præſtare credebas, erit tibi iuuamen ad tuum propoſitũ exequẽdũ: ſicut de Ioſeph & multis alijs eſt factũ. quia ſecundũ Chryſ. Si legẽ Chriſti cuſtodire volueris, neceſſitatẽ quidem nullam, quæ te ab obſeruatione eius impediat, aliquã patieris. Si &ẽ in his quę ſecundum deũ deſideras, te videas quodammodo diuinitus impediri, vel per infirmitatẽ, vel quocunq; alio modo contingente: de hoc nullatenus conturberis, ſed totum æquanimiter feras, & te ex toto illi cõmittas qui melius nouit quàm tu ipſe, quid tibi expediat: qui te ad ſe continuè ſubleuat, dũmodo teipſum ex toto illi cõmittas: quã uis fortè hoc ipſe non videas. Ad hoc ergo ſit totũ tuũ ſtudiũ, vt teipſum in pace & cordis trãquillitate poſſideas: & pro quocũq; euentu nõ doleas, niſi de ſolo peccato proprio vel alieno: ſeu etiam de his quæ te inducerent ad peccatum, & quæ poſſent alienare ſeu elongare a
E deo: vel mediũ facere inter te & ipſum deum: quæuis.n. tibi occurrens aduerſitas eius nutu & prouidẽtia geritur, cuius virtute res creatæ ſunt, & in ſuo eſſe conſeruantur. Cùm igitur tribulatio aduenerit, exi obuiã hoſpiti tanto, benignè eũ recipiendo: & dic corde iucundo: Bene venerit amica mea tribulatio. Qui.n. aduerſa libenter pro deo patitur: Chriſto paſſo aſſimilatur, & ideo ab eo tanquã à cõſimili nexu dilectionis præcipuo cõſtringitur. Porrò de inuoluntariis tribulationibus ſcire debes, quod licet inuoluntariũ, inquantũ huiuſmodi, nõ ſit meritoriũ, veruntñ ſi prudens animus hoc quod inuoluntariè illatũ eſt, voluntariè pati voluerit: & voluntatẽ ſuã hactenus rebellẽ ad virgã dei inclinauerit, virtutem faciens ex neceſſitate, haud dubiũ quin ſalubre & meritoriũ fiet, & ad ſpirituale virtutũ incrementum proficiet hoc quod antè peſtiferum videbatur.
F Patiamur ergo libenter & voluntariè: quia vera ſalus noſtra eſt in cruce, nec extra eam aliqua ſalus inuenitur. In quacunque.n. anima
Patientię laus. crux.i. tribulatio nõ eſt: nulla patientia eſt: & vbi patientia non eſt, vera non eſt. Cor aũt patiẽs eſt, cui gaudiũ eſt quod deſpicitur: & quod in pœnis & quibuſque aduerſitatibus lætatur, exultans pro eo quod paſſioni Chriſti & humilitati ſuę aliquid adijcere valeat, & quod habeat vnde deo aliquid ſacrificet. Et ideo oẽs pœnas & aduerſitates occurrẽtes vnitas cũ pœnis & aduerſitatibus Chriſti, & ex vnione ipſorũ dulceſcant: & deo in ſumma patiẽtia redoleant. Omnia ergo quę tibi aduenerint, ſiue læta, ſiue triſtia ex nimia charitate, à deo tibi eſſe donata certiſſimè ſcias, & omnino credas quod omnia ex tanto amore Chriſti tibi proueniãt: vt nihil aliud tibi, aut aliter euenire velles aut velle deberes: & ideo pro ſingulis ei gratias & laudes agas. Irati itaq; Iacobus & Ioãnes contra Samaritanos, voluerũt ignẽ è cœlo ad cõſumẽdũ eos impetrare, dicẽtes: (Dñe) ſi (vis dicimus vt
Fiducia apoſtolorum. ignis deſcẽdat de cœlo,) i. de alto ſicut fulgura & huiuſmodi quæ omnia veniunt de cœlo aereo, (& cõſummat illos): te recipere nolentes.

G tes. O quanta fiducia eorũ in dño erat, qui ſolo verbo ſe poſſe credebãt vt ignis de cœlo deſcẽderet, ac huiuſmodi vindicta quæ laudata eſt in Helia, in iſtis eſt à dño reprobata: quia hoc non appetebant ex charitate & amore correctionis eorũ, vel finiendæ in illis malitiæ, ſicut ille: ſed ex impatientia potius & indiſcretione & appetitu vindictæ. In quo innuit dñs, ꝙ nõ valet zelus, niſi ſit diſcreta volũtas. Vñ verbis apoſtoli Petri Ananias, & vxor eius exanimes ceciderunt: non odio, ſed iuſta vindicta. & Paulus quendã peccatorẽ tradidit ſatanæ in interitũ carnis, vt anima eſſet ſalua. Vñ Beda Reprehẽdit in iſtis dñs nõ exẽplũ prophetæ ſancti, ſed voluntatẽ vindicãdi, quæ adhuc erat in rudibus: animaduertens eos nõ amore correctionẽ, ſed odio deſiderare vindictã. Hæc Beda. Vñ dicit eis: (Neſcitis cuius ſpũs eſtis,) .ſ. ſpiritus ſancti qui bonus eſt & ſuauis. hoc eſt, nõ bene

Acto.5. 1.Cor.5 b.

Spiritus cuius ſimus.

H recognoſcitis cuius ſpiritu ſignati eſtis, & ideo vultis per odiũ exercere vindictã, quod nõ licet dei ſeruis. In nouo. n. teſtamento, quod eſt amoris, procedẽdũ eſt ſuauiter & benignè, nõ ſicut in veteri teſtamento, quod eſt timoris, vbi procedebatur asperè & rigide. Vñ gloſa: Cuius ſpiritu ſignati eſtis, eius & acta imitemini, nũc pie cõſolãtes & in præſenti patientiã habẽtes: ſed in futuro iuſte iudicãtes, cùm ſedebitis ſuper ſedes duodecim. Et ſubiũgit dñs, (filius hominis nõ venit animas perdere,) per rigorem iuſtitiæ ſtatim inferendo pœnam mortis ſicut vos vultis, quinimo perditio eſt ex vobis, (ſed venit ſaluare) animas, per miſericordiã & pœnæ relaxationẽ ſicut expedit miſeris: ſaluãtur .n. melius clemẽtia, quàm ſæuitia. Et in hoc datur exẽplum prælatis, vt nõ ſtatim cũ impetu peccata puniãt ſed magis tempus & locũ expectẽt, nec ſemper in peccãtes vindictã exerceãt.

Prælatorum exẽplũ.

I Vnde Ambr. Quia verò diſcipulos increpauit: quia ignẽ ſuper eos deſcẽdere geſtiebant, qui non receperant Chriſtũ: oſtenditur nobis non ſemper in eos qui peccauerũt vindicãdũ: quia nonnunquã amplius prodeſt clemẽtia tibi ad patientiã, lapſo ad correctionẽ. Denique Samaritani citius crediderunt, à quibus hoc loco ignis arcetur. Dominus autem nec in hos inde uotè dñm reſiſtantes proprijs commouetur: vt oſtenderet quia non habet vltionis ſtudiũ perfecta virtus: nec vlla ſit iracundia, vbi plenitudo eſt charitatis: nec excludẽda infirmitas, ſed iuuãda. Procul à religioſis indignatio, procul à magnanimis cupiditas vltionis: procul à prudentibus conſiderata cõmotio & incauta ſimplicitas. hæc Ambr. Per Iacobũ & Ioannẽ, qui adhuc imperfecti erant ſignificantur homines imperfecti, quærentes nimis durè vindicari: ſed magiſter perfectionis prohibet hoc fieri. Et quia Samaritani noluerunt dñm Ieſum, & diſcipulos eius intra ciuitatẽ ſuã recipere ad hoſpitandũ: (abierunt in aliud caſtellum.) Circumibat. n. dñs Ieſus ciuitates & caſtella prędicando, & faciendo miracula ſicut ſuprà dictũ eſt. Vide nũc quõ dñs Ieſus cuius eſt terra, & plenitudo eius, excelſus ab vno loco patiẽter fert & tranſit ad alium: & habet patientiã ſi ſimilia tibi euenerint. imò gaude quia datũ eſt tibi in tantillo imitari dominũ tuum. K Hæc igitur omnia conſiderantes omnẽ amaritudinẽ & irã a nobis excludamus, & non vlciſcentes noſipſos deo totum cõmittamus. Vnde Chryſ. Nunquã inſidiemur alijs: qm aduerſus noſipſos acuimus gladiũ, & profundiorem nobiſipſis plagã damus. Sed contriſtauit te quis, & vis in eum vlciſci: ne vlciſcaris. Ita. n. vindicare poteris, ſi non vindicaueris, non ſi vindicaſti. Qm non vindicans, deum ei conſtituis inimicum: vindicaris autem non adhuc. Mihi. n. vindictam, & ego retribuã, dicit dominus. Si. n. famulos habemus, & ſi adinuicẽ diſſidentes, nõ nobis litem cõmiſerint finiendam, & ſi infinitæ acceſſerint, non ſolũ nõ vindicamus. ſed auxiliamur dicentes & flagellum totum nobis cõmittere oportebat: quia verò teipſum præueniens vindicaſti ne me moleſtes de reliquo: L multò magis deus qui enuntiauit ſibi cedere omnia, hoc dicet. Qualiter aũt non inconueniẽs eſt, ſi a pueris quidem noſtris tantã expetimus obedientiã, dominatori verò non cedimus ea quæ volumus famulos nobis cedere. Si. n. dic mihi odis eum qui peccauit: cuius gratia & ipſe peccas, & in eiſdem cadis? conuitiatus eſt, ne reconuitieris: percuſſit, ne repercutias: contriſtauit, ne recontriſtes: quia nullum lucrum ſi factus es illi rurſus par. Ita. n. cõfundere poteris, ſi cum humilitate feras & manſuetè: ita confundens abſcidere poteris ab ira. Nullus malo malum ſanat: ſed bono malum.

Ira vitãda.

Vltio vitanda.

Deut.32 f.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, qui de Samaritanis, hoſpitiũ tibi negantibus, nõ te vindicaſti: ſed patienter ferens, humiliter ad alium locũ declinaſti: præſta mihi indigno ò dulcis hoſpes animæ, vt vitiis cunctis expulſis, gratũ tibi in corde meo hoſpitiũ valeã præparare. M & ſi quando ob mea demerita tibi receptus non fueris, noli mihi iraſci, & à ſeruo tuo in ira declinare, aut vindictã de me ſumere: ſed tu qui non veniſti animas perdere, ſed ſaluare, reconcilia me tibi per tuã miſericordiã, & da vt tibi per dignã præparationem cor aperiam, tibi ꝗ placeat ad me ſeruum tuum intrare, & me miſericorditer benedicere. Amen.

De perditione filiorum Zebedæi. Cap. 21.

POſt hæc aſcendit Ieſus verſus (Hieroſolymam,) quæ reſpectu totius terræ promiſſionis ſita eſt in alto: & ꝓpter hoc ab alijs partibus illuc venientes ibant aſcendendo, & præcedebat diſcipulos ſuos vt, ſecundũ Theophilum, oſtẽderet ꝙ ad paſſionem præcurrit, & non refugit mortẽ pro noſtra ſalute. Illuc ibat paſſurus pro nobis, & nos præcedens & nos inſtruens, vt ipſum in operibus pœnitẽtiæ ſequi debeamus: (& ſequentes diſcipuli timebant:) quia nondũ perfecti vſque ad tolerantiã martyrij erãt. Et vt dicit Beda, meminerãt ſermonis eius quo ſe paſſurũ multa a ſummis ſa

Mat.20 Luc.18. & Marci 10.

cerdo-

A cerdotibus & ſcribis, & occidendũ eſſe prædixit: metuentes ne vel ipſi cũ eo occiderentur: vel ſaltẽ ille, cuius vita & magiſterio ga . debât inimicorũ manibus occũberet. Et diuertens ſe à via (aſſumpſit) & ad partem traxit ſeorſum, & (ſecretò duodecim diſcipulos ſuos,) tanquã perfectiores, typũ prælatorum gerentes, nõ infirmos qui poſſent ſcãdalizari: quia noluit omnibus ſecreta ſua myſteria indicare: & tunc eis iam quarta vice myſteriũ ſuæ paſsionis & reſurrectionis prædixit. quia, vt dicit Theophilus, Conueniens erat paſsionis myſterium ꝓpinquioribus ſibi reuelare; Vnde & Chryſoſt.

Mors domini. Omnis gloria dei, & omnis ſalus hominum, in Chriſti morte poſita eſt. Nulla. n. res eſt quæ amplius ad ſalutẽ hominum pertineat, quam mors ipſius. Nec eſt aliud aliquid ꝓpter quod magis deo gratias agere habeamus, quam propter mortẽ ipſius. Ideo cum plurima turba fideliũ ſequeretur eũ, in via duodecim apoſto-

B los ſuos tulit in ſecreto, & illis tãtũmodo mortis ſuæ annuntiauit myſteriũ: quia ſemper pretioſior theſaurus in melioribus uaſis includitur.

Paſsionis dñicæ præmõſtrationes. Et notandũ, ꝙ Chriſtus paſsionem ſuã, & mortẽ pluries diſcipulis ſuis prædixit: primò, poſtquã Petrus confeſſus fuit eum filiũ dei: ſecundò, poſtquã transfiguratus fuit in monte: tertiò, ibidem poſtquã curauit lunaticum: quar-

Mat. 26 tò, in præſenti loco: quintò, in monte Oliueti, dicens: Scitis quia poſt biduũ paſcha fiet, &c. Et hoc fiet propter plura. Primò, vt colloquendo cum chariſsimis amicis ſuis, reuelaret illis ſecreta ſuæ mentis: quia ſecreta myſteria ſunt tantum maioribus reuelanda & detegenda, cuiuſmodi erant apoſtoli. Secundò, ne de memoria laberentur, ſed mortis iugiter meditationẽ haberent: vt exercitati expectatione cũ veniret perſecutio & crucis ignominia, facilius ferrent, & nõ turbarentur vehementer: quia

C tribulatio præcognita & expectata leuior inuenitur. vel vidẽtes eũ mori ignominioſè, non ſcandalizarentur. Tertiò, vt nõ dubitarent eũ reſurrecturũ ſicut prædixerat: cùm viderent ea quæ de paſsione ſua prædixerat impleta. Quartò, vt ſcirent quoniam paſsionem præuenit, & ſpontaneus ad eã a.ce's t. Quintò, vt eſſent teſtes ꝙ ſcienter pateretur & voluntariè: vtpote

Myſticè. qui præuenit mortẽ, & potuiſſet fugere. Myſticè frequenter prædixit diſcipulis paſsionem ſuã per hoc ſignificans ꝙ multot es eſſet paſſu-

Acto. 9. rus in mẽbris ſuis. Vnde in actibus: Saule Saule quid me perſequeris. & Petro imminẽte paſſione ſua dixit, vado Romã iterum crucifigi. O quoties & quantum hodie dominus in electis ſuis patitur, qui per malos multipliciter, & crudeliter ſæpius affliguntur. Et ait illis ſpecialiter, tanquã ſuis ſecretariis & amicis: (Ecce aſcẽdimus Hieroſolymã,) ad locum paſsionis: quaſi diceret iã in promptu eſt vt patiar, quoniam tribulatio proxima eſt. & attende quod & ſuprà. Et hic facit mentionẽ de loco paſsionis, ſcilicet Hieruſalem: quia ſecundum ſcripturas in medio terræ operaturus erat ſalutem. Terra autem Hieruſalem in medio mundi eſt po-

D ſita, cui ab Oriente adiacet Arabia, quæ tempore filiorum Iſrael ſolitudo erat vaſtiſsima, id eſt, deſertum, eremus, terra inuia & inaquoſa: in qua deduxit eos dominus quadraginta annis manna ad manducandum eis pluens & aquã de rupe producens: quam Arabiam mare mortuum diuidit a Iudæa. A meridie verò adiacet Aegyptus, & ſic filijs Iſrael de Aegypto ad Iudæam redeuntibus, magnus erat circuitus: quia per Arabiam circunduxit eos dominus. Ab occidente quoque adiacet mare magnum, & à Septentrione Syria & mare Cyprium. In hoc ergo quod dicit, ecce aſcendimus Hieroſolymã, apparet voluntas patiendi: quia ſponte ſua venit ad paſsionem. Vbi Chryſoſtomus: Ac ſi dicat, videte quia voluntarie vado ad mortem. nemo me vocat ad Hieroſolymam, nemo admonet, nullius poteſtatis præceptum timeo, nullius violentiæ neceſsitate compellor. Cùm ergo videritis me in cruce

Pſal. 75. Hieruſalem ſitus.

E pendentem, ne æſtimetis me hominem eſſe tãtum: nam & ſi poſſe mori hominis eſt, velle tamen mori, hominis non eſt. Hæc Chryſoſto. Hic dominus oſtendit quòd in prælatis debet eſſe vigor ad tolerandum martyrium, ſi neceſſe ſit, pro grege ſibi commiſſo: & hoc docet per exemplum ſui, qui voluntariè venit in Hieruſalem, ad ſuſcipiendum mortem pro ſalute mundi. Et ſubiungit. (Et conſummabuntur omnia, quæ) de filio hominis, id eſt virginis, (per prophetas ſunt ſcripta.) & bene dicit, omnia: nam tria prædixerant de Chriſto, ſcilicet quid eſſet acturus, quid paſſurus, quid pro vtroq; recepturus. Congruè autem ſe filium hominis nominat, vbi ſe paſſurum, prædicat: vt intelligatur quòd ſecundum humanam naturam, non ſecundum diuinã, paſſurus erat. Deinde explicat quæ ventura ſuper

F eum erãt, & ſeriatim ordinem paſsionis enarrat: (Tradetur enim) ſcilicet, à Iuda (principibus ſacerdotum, & ſcribis & ſenioribus: & condemnabunt eum morte) id eſt, per falſos teſtes, iudicantes eum eſſe reum mortis, nullo iuris ordine ſeruato. Et quia non habebant poteſtatem interficiendi, eo quòd iudicium ſanguinis eſſet eis ablatum per Romanos, qui eis dominabantur, ideo ſubiungit: (Et tradent eum,) ſcilicet principes & ſcribæ cum accuſatione criminis (gentibus:) ſcilicet Pilato præſidi, & ſuis militibus, miniſtris Romanorum, ad perficiendum illud quod ipſi non poterant, ſcilicet mortem Chriſti. Et ipſi gentiles illudẽt ei, verbis & contumelijs: & conſpuent eum, oris immunditijs: & flagellabũt eum, virgis & nodis: & occident eum, crucifigendo clauis ferreis. Iniuria nimia vbi falſi tradunt veritatem, fatui illudunt ſapientiam, rei flagellant innocentiam, miſeri conſpuunt gloriã, mortui occidunt vitam. Vnde Bernard. Heu fratres chariſsimi libertas captiuorum traditur, gloria angelorum illuditur, ſpeculum ſine macula & candor lucis æternæ conſpuitur, dominus omnium flagellatur & vita hominum occiditur. Quid inſtat niſi vt omnes eamus,

Iniuria ſumma.

& cum

G & cum eo moriamur? Et iterum: Traditur, tanquam reus: ad illudendum, tanquam fatuus: ad flagellandum, tanquam malefactor: ad conſpuendum, tanquam vilis: ad occidendum, tanquam præuaricator legis. Hæc Bern. Myſticè dominus traditur à ſimoniacis, illuditur ab hypocritis, flagellatur à tyrannis, conſpuitur à blaſphemis, occiditur ab hæreticis & apoſtatis. Et ne apoſtoli eius audita abſorberentur præ triſtitia, & turbarentur cum viderent morientem: nunciat eis ſuam reſurrectionem, ad eorum conſolationem dicens: (Et tertia die reſurget.) Ecce tempus & gloria reſurrectionis, quã paſsioni annectit, vt tam ſcita certa reſurrectio ſcandalum crucis euacuet. Ideo etiam paſſio & reſurrectio coniunguntur, vt in paſsione natura humanitatis, & in reſurrectione natura diuinitatis comprobetur.

H *Paſsionis dominicæ demonſtratio.* Et dicit Aug. Paſsione oſtendit, quid ſuſtinere pro veritate: reſurrectione, quid ſperare in tribulatione debeamus. Sequere ergo nunc & tu cum diſcipulis, & aſſocia dominum tuum, ad ignominiã paſſionis, vt tandem peruenire merearis ad gloriam reſurrectionis: quia, ſecundum apoſtolũ, ſic compatimur & glorificabimur. *Ro.8.c.* Prædixit ergo eis & paſsionis ſuæ pœnam, & reſurrectionis gloriam: vt cum morientem cernerent etiam reſurrecturum non dubitarent: & eius reſurrectionem fiducialius expectarent. At ipſi nihil horum intellexerunt .ſ. manifeſtè & perfectè: quia adhuc rudes erant & imperfecti cuius rationem triplicem aſsignat Beda dicẽs, Diſcipuli cuius vitam maximè deſiderabant, mortem eius audire nõ poterant: & quem non ſolum hominem innocentem, ſed & verũ deũ

I eſſe ſciebant, hunc nullatenus mori vel poſſe putabant: & quia per parabolas eum ſæpe loquentem audire conſueuerant, quoties aliquid de ſua paſsione dicebat, hoc non ita vt ſonabat intelligendum, ſed amore dictante ad aliud quid allegoricè referendum eſſe credebant. Hęc Beda. Et nota quòd ſicut Chriſtus aſſumpſit diſcipulos, & duxit eos Hieroſolymis, ac ſecreta eis reuelauit: ſic ſpiritualiter adhuc aſſumit diſcipulos & ducit Hieroſolymis, quando vocat hominem ab amore mundi, & ducit ad religionem, in qua eſt pacifica conuerſio: ſicut & Hieroſolyma interpretatur pacifica, in qua religione multa ſecreta eis reuelat. *Mors paſsio & reſurrectio religioſorum. Diſcipulorum Chriſti indicia* Et illa quinque quæ enumerat de Chriſto, ſpiritualiter cõtingunt religioſis, quę & Chriſtus patitur in eis. Primò, moriuntur mundo, quando amor ſeculi funditus in eis extinguitur: ita ꝙ parentes, diuitias, delitias, honores, & omnia quæ in mundo ſunt propter Chriſtum contemnunt. Secundò, illudentur: quia iam ab hominibus infatuantur, ita quòd religioſus poteſt dicere illud Pſalmiſtæ: Videntes me deriſerunt me, locuti ſunt labiis & mouerunt caput. *Pſ.21.b* Tertiò, flagellãtur linguis detrahentium: quia heu iam vbi conueniunt ſeculares ſemper rodũt & flagellant religioſos per detractiones. Quartò, crucifiguntur a ſeipſis, quando totum cor ſuũ ad crucem Chriſti configunt, & cogitantes de

K paſsione Chriſti carnem ſuam crucifigunt & affligũt ieiuniis & diſciplinis & ſimilibus. Quintò, tertia die reſurgent: quia terminata omni miſeria ad æternam lætitiam peruenient. Prima, quidem dies eſt fidei Chriſtianæ, quam habuerunt in ſeculo. Secunda dies, eſt religionis ſanctæ qua ſeruierunt deo: ſed in his duobus diebus adhuc mortui ſunt. Tertia verò dies, eſt gloriæ, in qua ab omni miſeria reſurgent. Poteris etiam prędicta de Chriſto enumerata, & aliter accipere & ſic orare. Ignoſce mihi o mũdicia ſumma, quod ego corpus tuum indignè ſumendo toties tradidi te libidinoſis motibus meis tanquam incircumciſis. Ignoſce mihi o ſumma veritas: quia ego toties illuſi tibi votũ meum tranſgrediendo, & proximis mentiendo. Ignoſce mihi o vera patientia, quòd toties flagellaui te peccata mea iterando, & te offendendo. Ignoſce mihi o ſumma ſapiẽtia, ꝙ ego

L toties faciem tuam conſpui, quando veritatis cognitionem quam de te habui per turpitudinem fœdaui vitæ meæ. Ignoſce mihi o vera vita, ꝙ ego te toties occidi, quando per peccatũ mortale te ab anima mea expuli: fac me tertia die reſurgere per veram contritionem, puram confeſsionem, & dignam ſatiſfactionẽ. *Opinio diſcipulorum.* Et quia dominus Ieſus dixit, ſe tertia die reſurrecturum: filij Zebedæi putantes imminere regnum Ieſu in Iſrael, & eum illicò in proximo regnaturum temporaliter & in pace: ſicut Dauid & Salomon regnauerunt: ac complendum in primo aduentu, quod promittitur in ſecundo, ſuggeſſerunt matri ſuæ vt peteret munus ſine nomine, quo conceſſo peteret eis conſeſsionẽ a dextris & a ſiniſtris eius in regno ſuo: id eſt, quòd eſſent collaterales & maiores præ cæteris in regno ſuo poſt eum: quia enim erãt eius

M cognati germani volebãt poſt eum eſſe primi. Nec mirum ſi talia apoſtoli credebant, & appetebant, qui adhuc carnales erant, & nondum perfectè illuminati, nec confirmati per gratiam ſpiritus ſancti. Vt ait Chryſ. intra tempus vocationis apoſtolorum, & paſsionis domini mortuus eſt Zebedæus, & ſic iſta ſecuta eſt Ieſum cum filiis ſuis. *Zebedei mors.* Sexu fragilis, & iam ætate defecta, Chriſti veſtigia ſequebatur, quia fides nũquam ſeneſcit, & religio fatigationem non ſentit. Hæc Chryſoſtomus. Tertia autem petit, quæ deſiderant matres filiis: *Petiſ tria.* quietem, cum dicit, (dic vt ſedeant hi duo filij mei) honores, cum ſubdit (vnus ad dexteram tuam, & alius ad ſiniſtrã) diuitias, cum addit, (in regno tuo.) Et vt dicit Chryſoſto. alij filiis ſuis militiam comparãt, alij diuitias, alij honores: nemo filiis ſuis comparat deum. Perditionem illorum magno pręcio comparant, ſalutem autem illorum nec dono accipere volunt: ſed ſi viderint illos honoratos lætantur: ſi viderint pauperes triſtantur. ſi viderint peccantes, non triſtantur. vt oſtẽdant quia corporum amatores ſunt, non animarum. Hęc Chryſoſto. In tribus autem deficiebat iſta mulier: in ordine, in intentione, in materia. In ordine erat peruerſitas: quia ante meritum petebat præmium: (dic, inquit, vt ſedeant,)

A deant,)qui nondum laborauerant. In intentione carnalitas, credebat enim hoc ſibi deberi ex lege carnis: ideo dicit,(hi duo filij mei,).ſ. conſobrini tui. In materia vanitas: quia pompam quærebat: ideo ſubdit,(vnus ad dexteram tuam,& vnus ad ſiniſtrã tuã in regno tuo.) vt ait Chry. Non ſolum prædicens diſcipulis ſuis de paſsione ſua futura: ſed etiam aptans petitu ræ mulieri locum, declinauit ſeorſum ab itinere, donec mulieres retrò venientes occurrerent. Nec etiam credibile eſt, mixtim cum ipſo ambulaſſe mulieres: ſed longo interuallo ſeparatim interſe ambulabant: Chriſtus cum diſcipulis ſuis primi, ſequentes autem de longè mulieres. Et cum mater ſecundum informationem filiorum peteret pro eis, Ieſus non reſpondit matri pro ſimplicitate eius: ſed filiis per eam petentibus, qui verba poſuerunt in

B ore matris. Sciebat enim ipſam miſſam à filiis & informatã de petitione faciẽda pro eis: propter quod eis imputauit: quia quod per alios facimus, quodammodo per noſipſos facimus. Vnde reſpondens duobus filiis, quorum conſilio mater petebat, oſtendit eos errare dicens,(Neſcitis quid petatis?).ſ. mediante matre veſtra quam ſubmiſiſtis. Quaſi diceret: Prælationem quæritis in cœlo, quæ nulla ibi erit: & malè quæretis: regnare enim vultis, qui non meruiſtis: & nec honore, ſed onere peruenitur ad regnum quod quæritis. Attendant ergo qui regnum cœlorum a domino petunt, & parum per hoc laborant, quod Chriſtus ſuis diſcipulis & nepotibus reſponderit. Vnde Beda: Neſciunt quid petunt, qui ſedem gloriæ a domino, quã nondum merebantur, inquirunt, deſiderabant enim regnare ſublimiter cũ Chriſto, ſed prius

C erat pati humiliter pro Chriſto. Vbi & Chryſoſtomus: Intelligere ergo debemus & nos, vt nõ illud à deo petamus, quod nos bonum eſſe iudicamus: ſed orantes in poteſtate dei ponamus vt ad illud exaudiat, quod ipſe nobis expedire cognoſcit. Et iterum: Non enim ſolum debemus cogitare qualem gloriam conſequamur, ſed quomodo euadamus ruinam peccati: quia & in ſeculari bello qui ſemper de præda victoriæ cogitat, difficile vincit. Ideo petendum erat, da nobis exemplum gratiæ tuæ, vt omne malum vincamus. Hæc Chryſoſt. Per iſtos qui petierunt à Chriſto præ cæteris diſcipulis honorari, eo quod erant eius conſanguinei, ſignificantur ambitioſi: qui habẽtes prçlatum conſanguineum, volunt per hoc in eccleſia prç cæteris promoueri. Quibus bene reſpondetur(neſcitis quid petatis.) Nam honores eccleſiæ non ſunt diſpenſandi ex propinquitate ſanguinis, ſed ex idoneitate perſonarum, ratione ſcientiæ & virtutis. Et vniuerſaliter de omnibus ambitioſis optimè poteſt dici, ꝙ neſciunt quid petant: quia tales ſi promouentur malè intrant & poſsident. Cognoſcens igitur dominus eorum ignorantiam & errorem: quia indiſcrete petebant, præſumentes peruenire ſine merito ad gloriam tantam, reduxit eos ad viam, ſcilicet ad humilitatem, & nos inuitat ad eã per quam

Petẽdũ quid:

D venitur ad ſublimitatem potius quam per ambitionem. Vbi oſtendit, quòd in prælatis debet eſſe tenor humilitatis: quia non debent appetere vel gaudere præeſſe aliis. Vnde dixit eis: (Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum?) id eſt, paſsionem martyrij & mortẽ crudelem ſuſtinere propter deum, quam ego pro vobis & multis ex charitate paſſurus ſum voluntariè, ac ſi bibam illam vt delectabilem calicem per quam debeo venire ad regnum, non temporale(vt creditis) ſed æternum. Per calicem fere vbique paſsio & martyrium intelligitur: tum quia ſicut calix eſt vas quo bibitur ad menſuram, ſic paſsio cum menſura bibitur eo quòd non permittit dominus hominem tentari ſupra id quod poteſt: tum quia citò ſicut potus tranſit illud enim quod in præſenti eſt tribulationis momentaneum & leue eſt: tum

Calix quid.

E quia delectat, nam paſsio & tribulatio à fidelibus pro conſolatione recipitur, & in ea gloriã tur. Eſt autem multum delicatus, qui non poteſt bibere potum, de quo bibit dominus ſuus. Hanc autem paſsionem quam Matthçus calicem vocat, Marcus & calicem & baptiſmum nominat, dicens: (Poteſtis bibere calicem quẽ ego bibo, aut baptiſmo quo ego baptizor,).ſ. pro vobis (baptizari?).ſ. propter me. Tincturã ſanguinis ſui in ſua benedicta paſsione, pro peccatorum emundatione vocat hic baptiſmũ. Vnde Theophilus: Calicem autem & baptiſmũ crucem nominat: calicem quidem, tanquam potum dulciter ab ipſo ſuſceptum: baptiſmum verò, tanquã emundationem noſtrorum facientem peccatorum. Hæc Theophilus: quaſi diceret eis, Ante humilitatem paſsionis exaltari non poteritis: ſi vultis conregnare crucifixo,

F incumbit vobis tollere crucem eius exemplo: quia nemo niſi tollit crucem ſuam, per martyrij paſsionem, vel proximi compaſsionem vel carnis mortificationem, regnabit cum crucifixo. Vbi Gregorius: Iam locum celſitudinis quçrebant: ad viam illos veritas reuocat per quam ad celſitudinem venirent. Ac ſi dicatur: Iã vos locus delectat celſitudinis: ſed prius via exerceat laboris. Per calicem pertingitur ad maieſtatem. Si mens veſtra appetit quod demulcet, prius bibite quod dolet. Sic per amarum poculum confeſsionis, peruenitur ad gaudium ſalutis. Vbi & Chryſoſtomus: Per modum interrogationis attrahit eos, vt ex communione, quæ eſt ad ipſum, adiutores fierent. Ac ſi dicat: Vos de honore & coronis loquimini, ego autẽ de agonibus & ſudoribus, diſputo. Non enim eſt hoc prçmiorum tempus: ſed occaſionis, prçliorum & periculorum. Et iterum: Nunquid neſciebat dominus, quia paſsionem ipſius poterant imitari? Sed ideo eis dicit, vt domino interrogante, & eis reſpondentibus omnes nos audiamus: quia nemo poteſt cum Chriſto regnare, niſi paſsionem illius fuerit imitatus. Sicut ait apoſtolus: Si commortui ſumus & conuiuemus. Si ſuſtinemus, & cõregnabimus. Res enim pretioſa vili pretio non comparatur. Magnũ laborem non neceſſe eſt nobis impendere, ſi volumus

2.Ti.2.

G ſi volumus ad regna cœleſtia peruenire. Paſſionem autem domini dicimus ſuſcipere nos debere: non ſolum perſecutionem gentilium, ſed omnem laborem & moleſtiam quam patimur contra peccata certantes. Nam ſi gentiles defecerint, qui perſequantur: nũquid ideo prõpta voluntas fidelium debet ſine fructu & ſterilis permanere? Ideo & ſi gentiles non habes qui te perſequantur, habes principem gentiliũ diabolum, qui hominem perſequi non ceſſat. Si ergo principem potes vincere in peccato, non eſt magnum ſuperare principes eius in corpore. Ecce oſtendam tibi magnam & inſufferribilem perſecutionem in corpore tuo. Incipe reſiſtere deſideriis tuis, & tunc intelliges quam fortes ſunt ſpiritus deſideriorum malorum qui te perſequuntur. Hæc enim pugna periculoſa, & hæc eſt glorioſa victoria, qui potuerit odire quod amat, & amare quod odit. Hæc Chry. Vnde & Hiero. Non ſolum effuſio ſanguinis pro nomine Chriſti martyrium reputatur: ſed deuotæ quoque mentis ſeruitus, quotidianum martyriũ eſt. Illa corona de roſis & violis, iſta de liliis. Et illi reſpondentes (dixerunt ei: Poſſumus.) loquuntur ſicut inexperti propriæ fragilitatis, quod per effectũ patuit, quia in paſsione Chriſti fugerunt pręe timore mortis. Vbi Chry. Reſponderunt autem tam promptè, expectãtes in eo quod petierunt exaudiri. Ieſus autem (ait eis: Calicem quidem meum bibetis, & baptiſmo quo baptizor baptizabimini:) id eſt, paſsiones propter me ſuſtinebitis, vel actu, vel voluntate. Nam diſsimiliter paſsi ſunt vnus ſuſtinendo actu, alter affectu: vnus occiſus, alter in feruentis olei dolium, & etiam in exilium, quod eſt quædam mors ciuilis miſſus. Vbi Chryſo. Dominus autem eis prophetat magna bona, id eſt, martyrio dignos efficiendos. Deinde dominus ſubiungit: (Sedere autem ad dexteram meam,) in gaudio æternitatis, (& ad ſiniſtram) in perfruitione humanitatis, (nõ eſt meum,) ex ordine iuſtitiæ quæ reſpondet meritis (dare vobis,) ratione conſanguinitatis, vel ſicut adhuc eſtis indiſpoſiti: quia ex ſuperbia regnum temporale quæritis, (ſed quibus) ex meritorum ordine (paratum eſt:) id eſt, propter merita ab æterno diſpoſitũ, (a patre meo cœleſti,) ſcilicet humilibus & ad hoc diſpoſitis ſicut vos aliquando eritis. Præordinauit enim deus ꝙ nullus ad regnum perueniat niſi bene meritis & dignus fuerit. Non eſt enim perſonarum acceptor deus: vt .ſ. perſonaliter aliquem accipiat ſine meritis in dando ſalutem æternã quia, ſecundum Augu. dilectio æqualis facit nõ acceptare perſonas. Vnde Beda. Non eſt meum vobis dare id eſt ſuperbis: hoc .n. adhuc erant: aliis paratũ eſt, & vos alij eſtote: id eſt humiles & vobis paratũ eſt. Vnde & Chry. Paratum eſt quippe regnũ cœlorum deũ diligentibus: ſicut cõuiuiũ paratur amicis, mundũ cõtemnẽtibus: ſicut domus dei vel hoſpitale paratur pauperibus, qui non habent domos alias veris humilibus ſicut paruulis paratur cibus, & veſtitus miſericordiam egenis impendentibus: ſicut paratur honor pro honore, bonum pro bono ſinaliter perſeuerantibus: ſicut opera illis paratur merces reddenda in ſero poſt opus. (Et audiẽtes decẽ) alij .ſ. apoſtoli, (indignati ſunt de duobus fratribus,) qui ſe a decem ſeparauerant ſtrahentes Chriſtum ſeorſum, & ignorantes menſuram ſuam, volebant ſociis ſuis preferri quia adhuc ipſi decem erant carnales ſicut & illi duo alij. Vbi Chry. Quemadmodum iſti carnaliter petierunt: ſic & illi carnaliter contriſtati ſunt. Nam ſicut iſti ſi ſpiritualiter ſapuiſſent, nõ fuerãt petituri vt eſſent ſuper oẽs: ſic ſi ſpiritualiter intellexiſſent, non fuiſſent contriſtati ante ſe eſſe aliquos: nam velle quidem eſſe ante omnes vituperabile eſt: ſuſtinere autẽ alterum ſuper ſe, nimis eſt glorioſum. Et iterũ. Si indignati ſunt, quia iſti auſi ſunt hoc per matrem petere: quantò magis turbarentur ſi petitio eorum fuiſſet ſuſcepta. Et ideo neque dixit, non ſedebitis: ne duos confunderet: neque dixit, ſedebitis: ne cæteros irritaret: ſed tãquam benignus pater ſic reſpondit, vt inter fratres concordia non rumperetur, & omnes ſperare faceret dicens: (nõ eſt meum dare, ſed patris.) Nam quod vni aut duobus ſpecialiter non promittitur, a cunctis ſperatur. Hæc Chryſoſtomus. Vt autem dicit Theophilus, tunc ſi imperfecte ſe habebant apoſtol. ſed poſtea in primatibus ſibi cedebant adinuicem: vide quia ex hoc quòd procurabatur promotio duorũ fratrum, alij decem apoſtoli fuerant indignati, ſic eſt de multis hodie, qui eo ipſo quòd vident alios promoueri, inuident ſtatim & indignantur. Humilis autem dominus, ac pius pater & mitis magiſter, nec cupiditatis & ambitionis duos arguit poſtulantes, nec decem reliquos indignationis increpat & liuoris: ſed ipſe miſericors & benignus qui eſt pax noſtra vtraque faciens vnum, quos ad apoſtolatum vocauerat, & affectu ſeiunctos aſpexit, duos per ſuperbam poſtulationem, decem per indignationis turbationem, ad ſe tanquam ad ſalutis medium, quo mitigarentur: tanquã ad pacis vinculum, quo venirentur: tãquam ad virtutis magiſtrum, quo inſtruerentur vocauit, vt ab errore reuocaret, vt pacem reformaret: vt regulam debitæ prælationis erudiret: vt non eſſet denarius ſine binario charitatis. Et vtroſque reprimens cœpit eos docere de humilitate, per quã honor cœleſtis acquiritur & terrenus contẽnitur dicens: (Reges & principes gentium dominãtur,) violenta dominatione & poteſtatis ambitione (eorum,) id eſt populorum ſubiectorum: & eſt hic relatio ad intellectum: (& quia maiores ſunt poteſtatem exercent in eos,) .ſ. humiliantes eos per ſuam potentiam & angariantes. Quaſi diceret: Apud terrenos habet locum dominatio, & dominij executio: quia deſiderare primatum, & vſurpare honorem gentium eſt: & non tantum regere ſuos ſubiectos, ſed etiam violenter eis dominari. Vnde Chry. Oſtendit autem in hoc, quòd gentile eſt primatus cupere, & ſic gentium comparatione eorũ animam æſtuantem conuertit. Et quia nihil ſic

corda

Margin letters: H, I (left column); K, L, M (right column).

Paſsionis dominicæ ſuſceptio.

Præordinatio diuina.

Regnũ cœlorũ quibus paratũ.

Indignatio diſcipulorum.

A
corda hominum ab vnitate pacis ſeparat, ſicut
ſuperbia: ideo dominus ad humilitatem eos re
reducit: docens hos & illos non venturos ad re
gnum, niſi per humilitatem. Non, inquit, ita
erit inter vos ſicut eſt inter mundi huius pote
ſtates, vt ille cæteris dominetur, qui maior cæte
ris videtur. Maioritas enim in regno meo non
eodem modo acquiritur, ſicut in regno terre-
no: quia in regno terreno acquiritur per ambi
tionem & poteſtatem: ſed in regno meo acqui
ritur contrario modo, ſcilicet per humilitatē.
Quaſi diceret: Vos morte ſecularium petitis, &
vultis per prælationem venire ad requiem &
regni poſſeſsionem: cùm econtra ad ſummam
virtutum aſcendatur non imperando, ſed mi-
niſtrando: & ideo non ita erit inter vos, ſicut
inter eos. Nam in regno terreno prælati ſunt
domini: ſed veſtrum regnum non eſt terrenū
ſed ſpirituale: vnde per oppoſitum debet in vo

Maioritas in regno dei

B
bis eſſe, quia prælati eccleſiæ ſunt miniſtri. Vn-
de & Origenes: Inter vos autē qui eſtis mei, non
erunt hęc. Quoniam qui principes ſunt ſpiri-
tuales principatus eorum in dilectione ſubdi-
torum debet eſſe poſitus, non in timore corpo
rali. Vnde ſubdit: (Sed quicunq;) ſiue nobilis, ſi
ue ignobilis, (voluerit inter vos maior fieri:)
non primatum ambiendo, ſed humiliter mini
ſtrando, & ſe in obſequiis humilitatis exercen
do, (& qui voluerit inter vos primus eſſe,) id
eſt, primatum habere: (erit veſter ſeruus,) &
omnium nouiſsimus: non ex conditione, ſed
ex charitate: non ex puſillanimitate, ſed ex hu
militate. Vñ Bed. In quo docet eū maiorē eſſe
qui minor fuerit, & illū dñm fieri qui omnium
ſeruus ſit. Fruſtra igitur aut illi immoderata q̄
ſierant: aut iſti dolent ſuper maiorum deſide-
rio, cùm ad ſummitatem virtutum non poten-
tia, ſed humilitate veniatur. Vbi etiam Chryſo.

Humilitatis fructus.

C
Fructum humilitatis poſuit primatum cœleſtē
& in primatu terreſtri fructum poſuit confu-
ſionem cœleſtem: vt quicunque deſiderat pri-
matum cœleſtem, ſequatur humilitatem terre
ſtrem, quicunque autem deſiderauerit prima-
tum in terra, inueniet confuſionem in cœlo: vt
iam inter ſeruos Chriſti nō ſit de primatu cer
tamen, nec feſtinet vnuſquiſq; eorum quomo-
do aliis maior appareat: ſed quomodo infe-
rior videatur. Quoniam non qui maior fuerit
in honore, ille eſt iuſtior: ſed qui iuſtior fuerit
ille eſt maior. Conuerſatio ergo melior eſt de
ſideranda, non dignior gradus. Et opus quidē
deſiderare bonum eſt: quia noſtræ voluntatis
eſt, & noſtra merces: primatum autem honoris
concupiſcere, vanitas: hoc enim conſequi iudi
cium dei eſt, propter quod ex primatu hono-
ris neſcimus ſi mercedem iuſtitiæ meremur.
Neq; enim apoſtolus laudem habebit apud
deum, q apoſtolus fuit: ſed ſi opus apoſtolatus
ſui bene impleuit. Primatus etiam fugientem
deſiderat, deſiderantem ſe horret. Volens ergo
dominus & duorum illorum ambitionem ex
tinguere, & iſtorum decem apoſtolorum inui-
diam: introducit differentiam inter principes
mundiales & eccleſiaſticos, oſtēdens quoniam

Principes mūdi & eccleſiæ.

D
primatus in Chriſto, nec ab aliquo appetendus
eſt non habente: nec alteri eſt inuidendus habē
ti. Quoniam principales mundi ideo ſunt, vt
dominentur minoribus ſuis vt ſeruificent eos,
& ſpolient eos, & comedant eos, & vſque ad
mortem abutantur vita eorum ad ſuas vtilita-
tes & glorias. Principes autem eccleſiæ ſunt, vt
ſeruiant minoribus ſuis, & miniſtrent eis quæ
cunque acceperunt à Chriſto: vt ſuas vtilitates
negligant, & illorum procurent: & ſi opus fue-
rit, neque mori recuſent pro ſalute inferiorū.
Si ergo hæc ita ſe habent, ſecularem quidem
primatū deſiderare, etſi ratio nō eſt, vel cauſa
eſt: quia ſi iuſtum non eſt, vel vtile eſt. Primatū
autem eccleſiaſticum compeſcere, neque ratio
eſt, neque cauſa: quia neque iuſtum eſt, neque
vtile. Quis enim ſapiens vltrò ſe ſubiicere feſti-
nat ſeruituti, dolori, labori, & (quod maius eſt)
tali periculo vt det rationem pro omni eccle-

Primatus eccleſiaſtici appetitio.

E
ſia apud iudicem iuſtum, niſi forte qui nec cre
dit iudicium dei nec timet: vt abutens primatu
ſuo eccleſiaſtico ſeculariter, conuertat eum in
ſecularem. Hæc Chryſo. Et quia in mortalibus
magis mouent facta quam verba: ideo qui cœ
pit facere & docere, ex his quæ egit demon-
ſtrat quod docuit: vt ſi dicta paruipenderent,
erubeſcerent ad opera: & inducit ſuipſius exē
plum, ſiue dat ſeipſum eis in exemplum, di-
cens: (Sicut filius hominis non venit in mundū
miniſtrari,) & miniſterium ab aliis accipere,
vel temporaliter dominari. Nō enim legimus
diſcipulos eum diſcalciaſſe, non manicas cùm
lauaret tenuiſſe: non genibus prouolutos ante
eum hoc vel hoc egiſſe, vel aliud huiuſmodi fe
ciſſe: ſed omnes ſimul comedebant, ſibiq; ſine
prælatione ſeruiebant. Erubeſcant ergo qui
hæc a ſeruis ſuis quærunt: quia in hoc Chriſtū
præire cōtendunt. (Sed) potius venit (miniſtra
re,) & miniſterium aliis impendere: ſicut pa-

F
tet in lotione pedum, in diſtributione panum,
in reſtitutione ſanitatum: in diſcurſu ad prædi
candum. Vbi Origenes: Nam etſi angeli & Mar
tha miniſtrauerunt ei: non tamen ideo venit
vt miniſtraretur, ſed vt miniſtraret. Eccleſiarū
ergo principes imitari debent Chriſtum acceſ
ſibilem, & pueris manus imponentem, & diſci
pulis pedes lauantem, vt ipſi ſimiliter faciant
fratribus. Nō autem tales ſumus vt etiam prin
cipum mundi excedere ſuperbiam videamur,
vel non intelligentes, vel contemnentes man-
datum Chriſti, & quærimus ſicut reges acies
præcedentes, & terribiles nos & acceſſu diffici
les maxime pauperibus exhibemus: nullā affa
bilitatē habentes, vel habere ad nos permitten-
tes. Hæc Origenes. Et non tantum prędicto mo
do miniſtrare venit ſed etiam (dare animam
ſuam.) id eſt, vitam in redemptionem pro mul
tis:) id eſt pro his qui credere voluerunt. Pro
omnibus quidem, quantum ad ſufficientiam:
ſed pro multis, non pro omnibus, quantum ad
efficaciā. Non ſolum ergo quodcunque miniſte
rium exhibuit Chriſtus: ſed miniſtrauit nobis
id quod ſummè eſt pretioſum, & eximiæ cha-
ritatis, ſcilicet ſeipſum in pretium noſtræ re-
demptionis.

Principes eccleſiarū

G demptionis. Vnde Bernar. Bonus miniſter qui carnem ſuam in cibum, ſanguinem in potum, animam miniſtrat in pretium. Vnde & Beda: Et hoc quoque maioribus eccleſiæ præcipuũ genus miniſtrandi, imitando oſtendens vt nõ ſolum miſericordes, eleemoſynæ, doctrinę ſalutaris, ſpiritualis exempli miniſteria fratribus impendamus: verũetiam ſicut ille pro nobis animam ſuam poſuit, ita & nos pro inuicem animã ponere diſcamus. Vnde etiã Chry. Rex cœlorum exiſtens, homo voluit effici, & contemni, & conuitia pati: neque in his ſuffecit ſed ad mortem venit, & animã dedit pretium redemptionis, pro multis etiam inimicis. Tu quidem ſi humiliatus fueris, pro temetipſo facis, ipſe autem pro te. Quantumcunque ergo humiliatus fueris, non potes tantum deſcendere ſicut dominator tuus. Et iterum: Ad hoc H enim ad imaginem Chriſti facti ſumus, vt imitatores efficiamur voluntatis eius & conuerſationis. Sed in hoc ſumus imago eius, vt quod ei bonum videtur, & apud nos ſit bonum: & quod ei malũ videtur, & apud nos ſit malum: quicunque autem domino humilitatem ſtudente iactantiæ ſtudet, non eſt imago eius. Et qui domino paupertatem amante, diuitiarum amator eſt in hoc ſeculo: repellit a ſe Chriſti ſimilitudinem. Non eſt verus diſcipulus qui non imitatur magiſtrum: nec eſt vera imago, quæ ſimilis non eſt autori. Hæc Chry. Humilia igitur teipſum, & imitare magiſtrum & dominũ tuum. Vituperabile enim valde eſt, vt diſcipulus ſe erigat, vbi magiſter ſe inclinat: & ꝙ ſeruus ſit ſuperbus, vbi dominus eſt humilis: quia I non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum, nec ſeruus ſuper dominum ſuum. Quia enim homo per ſuperbiam cecidit neceſſe eſt vt per humilitatem reſurgat.

Chriſti imaginem gerere debemus.

Mat. 10

ORATIO.

DOmine Ieſu Chriſte, qui pro noſtra ſalute calicem paſsionis bibere, & baptiſmo ſanguinis perfundi voluiſt, & non temporaliter dominari & miniſtrari: ſed humiliter ſeruire & miniſtrare, ac vitam tuam pro noſtra redemptione dare veniſti. Da mihi miſero, pro deo modulo tui calicis & baptiſmi, cum patientia & gaudio ſpiritus participem fieri: & te magiſtrum ac dominum in humilitatis operibus imitari, & non ſolum in operibus miſericordiæ miniſterium proximis impendere: ſed etiam vitam, ſi neceſſe eſt, pro eis ponere. & tandem ad regnum electis tuis paratum feliciter peruenire. Amen.

De uno cæco, ante ingreſſum Hierico illuminato. *Cap. 22.*

Mat. 10 & Luc. 18.

Hierico vrbs.

FActum eſt aũt vt appropinquaret dñs Ieſus Hierico quæ eſt vrbs inter Galilæã vnde aſcendebat, & Hieruſalẽ quò ibat: diſtãs duabus leucis à Iordane, & ſeptẽ a Hieruſalẽ, & ſita ad eius partẽ Orientalẽ. Hec ciuitas quondam nobilis nunc autẽ humilis, ad ſolũ deſtructa eſt: & ſola domus Raab, in ſignum fidei, K remanet: eius.n. adhuc parietes ſine culmine durant. Iuxta Hierico fons eſt dulcis ad potandũ pinguis ad rigandum, q quondã amarus ad potandũ, & ſterilis ad rigandum, per Heliſæum ſanatus eſt: hic fons ſub monte Quarentanę oritur, & deinde Hierico, quæ duobus milliaribus inde diſtat, deriuatur. Ad hanc ergo ciuitatem dominus declinauit, vt ſecundũ Hier. ſanaret in ea multos male habentes. Et (tũc cęcus quidã, qui ſedebat iuxta viã mendicans, cũ turbã prætereuntẽ audiret,) & Ieſum tranſire perciperet, miſericordiã cum clamore non tantũ exteriori ſed etiam interiori petebat dicens: (Ieſu fili David miſerere mei.) In quo cæcus iſte vtranq; naturã in Chriſto cõfitetur. ſ. humanam, in eo ꝙ dicit, (Ieſu fili Dauid) a Dauid.n. carnem ſuſcepit. Diuinam, in eo ꝙ dicit, (miſerere L mei:) proprium eſt.n. deo miſereri creaturæ ſuæ qua condidit. ſecundum illud Pſal. Miſerationes eius ſuper omnia opera eius. Vnde Cyril. Iſte cæcus in Iudaiſmo nutritus, non ignorauit ꝙ de progenie Dauid deus ſecundũ carnem naſceretur: & ideo ei vt deo & homini loquitur. Et licèt increparetur a turba prætereunte, & doctrinam Chriſti auſcultante: ipſe tamen multò magis clamando petebat ſibi miſereri, timens ne ex increpatione impediretur auditio & exauditio petitionis ſuæ. Ieſus verò tandem propter ſuam benignitatem ſtetit, quia cæcus eum ſequi non potuit: & iuſsit eum adduci ad ſe, ne turba prohiberet, & vt occaſionẽ ſanandi haberet. Magnæ pietatis in Chriſto ſignum fuit, quando ipſum cæcum expectare voluit, & ad ſe adduci fecit. Vnde Cyril. Siſtit aũt Chriſtum vox, & inuocantes in fide reſpicit. Et M ideo vocat cęcum, & accedere iuſsit: vt. ſ. qui prius fide eum tetigerat, appropinquet & corpore. Sic deberent facere noſtri principes cum viderent pauperes conquerentes. ſ. ſtare, & facere vocari ad ſe, vt audirent eorum quærimonias: faceréntq; eis iuſtitiam expedire. (Et interrogauit eum,) quid vellet: non ꝙ hoc ignoraret, ſed vt eius confeſsionem approbaret: & ſecundum Ambroſium, vt ſciremus niſi confitentem non poſſe ſaluari: & vt cor eius ad orationem excitaret, & lumen quod ex ſua bonitate largiturus ei erat ad ſuí petitionẽ tribueret quia non ſanat inuitos, ſed voluntarios. Vnde Augu. Qui creauit te ſine te, non iuſtificabit te ſine te. Vnde Ambro. Vult omnes homines ſaluos fieri: ſed ſi accedant ad eum: non enim ſic vult vt nolentes ſaluentur, ſed volentes non.n. vera ſalus eſt, ſi nolenti tribuatur. Item ſecundum Cyrillum, interrogauit, vt ſcirent aſtantes ꝙ non pecuniam, ſed diuinã efficaciã a deo petebat. Vide & hic dñi clementiam: quia non dedignatus eſt non ſolum ſtare, ſed & alloqui perſonam vilem & pauperem. At ille (reſpondens) dixit, (Domine vt videam.) vbi miſeriam & neceſsitatem ſuam inſinuat, ac remedium & reuelationem: nec aliquid aliud preter hoc poſtulat. Voluit dominus audire confeſsionem, qui tamen non ignorat mentis intentionem: vt cogno-

4. Re. 2.

Pſ. 144.

Pietas Chriſti.

Interrogandi cauſæ in Chriſto.

A vt cognoſcamus non niſi confitentem poſſe ſa
nari ab infirmitate ſpiritus. Vnde hunc cæcum
ſaluare noluit quandiu clamauit in generali,
miſerere mei: ſed poſtquã ſpecialiter inſinuauit
miſeriã, cuius reuelationem ſibi miſericordi-
ter fieri poſtulauit, tunc eũ ſanauit. Petiit.n. vt
videret (& Ieſus,) verbo potentiſſimo, quo di-
xit fiat & factũ eſt: (dixit illi reſpice.) Breue
verbum, ſed in operatione efficaciſſimum, &
quia in fide credentium verbum domini ope
ratur, ideo ſubiungitur: (Fides tua ſaluum te fe
cit.) Ex fide.n. impetratur ſalus corporalis,
& ſpiritualis, & æternalis. (& confeſtim vidit
& ſequebatur illum magnificans deũ:) id eſt,
magnum dicens illum: non magnitudine mo-
lis, ſed virtutis. Non ſufficit lumen recepiſſe niſi
etiam lumen ſequatur, ne ambulet in tenebris.
Ecce ergo ſignum illuminationis perfectæ, &
Cæci liberatio. in anima & in corpore. Vnde ſecundũ Cyrillũ
patet ꝙ iſte cęcus a duplici cæcitate liberaba-
B tur, ſ. corporali, & intellectuali: neque.n. eũ vt
deũ glorificaſſet, niſi vere vidiſſet. Vbi & Theo-
phil. Grata.n. erat anima cæci, in eo ꝙ ſanus
effectus Ieſum non reliquit: ſed ſecutus eſt eũ.
Et nõ ſolum fuit illuminatus cæcus, ſed & aliis
factus eſt occaſio glorificandi deum, & omnis
plebs illuminata eſt, vt diuinũ aliquid in Chri
ſto cognoſceret. Vnde ſequitur (& omnis plebs
vt vidit dedit laudem deo,) glorificando facta
dei: congratulando vtilitati proximi. Hoc.n.
Eſa.42.b. ſibi retinet dominus de beneficiis ſuis, ſ. gloriã.
Vnde ait: Gloriam meã alteri non dabo: nobis
autem relinquit vtilitatẽ. Et nota ſecundum glo
Laus quatuor de cauſis. ſam, quatuor cauſas iſtius laudis. Prima, eſt
pro exauditione clamoris iſtius pauperis. Secũ
da, pro potentia, & miſericordia illuminan-
tis. Tertia, pro impetrato munere lucis. Quar-
to, pro merito fidei eius qui illuminatus eſt. Se
C cundum Greg. quia carnales adhuc diſcipuli,
non valebant capere verba myſterij, venitur
ad miraculum: ante eorum oculos cæcus lumẽ
recepit, vt eos ad fidem cœleſtia facta ſolidaret.
Et ſecundum Theophilum: Ne inceſſus domi-
ni eſſet inutilis, fecit cæci miraculũ: hoc docu-
mẽtũ diſcipulis ſuis dãs, vt in omnibus ſimus
Myſticè. proficui, & nihil nobis otioſum. Myſticè, ſecun
dum Greg. cæcus a domino illuminatus, eſt ge
nus humanum: quod in parente primo clari-
tatem ſupernæ lucis ignorans, damnationis
ſuæ tenebras accepit. Hierico aũt interpretatur
Hierico luna, quæ dum menſtruis momentis decreſcit
defectum noſtræ mortalitatis deſignat. Cùm
igitur conditor noſter appropinquat Hierico,
cæcus ad lumẽ redit: quia dũ diuinitas defectũ
noſtræ carnis ſuſcepit, humanum genus lumẽ
quod amiſerat recepit: qui æternæ lucis clari-
tatem neſcit, cæcus eſt. Si autem in redempto-
Ioã.14. rem credit: qui dixit, ego ſum via: iuxta
viam ſedet. Si verò credit & exorat vt æter-
num lumen recipiat, iuxta viam ſedet & men
dicat. Quiſquis ergo cæcitatis ſuæ tenebras
agnoſcit: quiſquis hoc quod ſibi deeſt lumen
æternitatis intelligit, clamet medullis cordis,
clamet & vocibus oris, dicens: (Ieſu fili Dauid
miſerere mei.) Illi autem qui Ieſum venientẽ D
præcedunt, & cæcum increpant, deſignant car
nalium deſideriorum turbas, tumultuſq; vitio
rum. quæ priuſquam Ieſus ad cor noſtrum ve
niat, cogitationem noſtram diſſipant, & voces
cordis in oratione perturbant, ne Ieſus ad cor
illuminandũ accedat. Sicut.n. turba cęcum im
pedit, ne lumen corporale recipiat: ſic ſpiritua
liter turba phantaſiarum & cogitationum fre
quenter impediunt, ne lumen gratię recipiant.
Sed in eo ꝙ cæcus, quem turba increpat ma-
gis clamat: datur nobis exemplum ꝙ quantò
plura nobis occurrunt impedimenta, tantò
magis eſt clamandum: & quantò grauiori tu-
multu cogitationum premimur, tantò oratio-
ni attentius eſt inſiſtendum. Vnde Hiero. Com
minantur aũt multi ei vt taceat: quia peccata &
dęmonia compeſcunt clamorem pauperis. Sed
ille magis clamabat: quia graueſcente bello E
manus ad lapidem adiutorij, hoc eſt Ieſum
Nazarenum, cum clamore leuandæ ſunt. Vnde
& Cyrillus: Increpabãt eum vt taceret: ſed per
inhibitiones huiuſmodi nõ impediebatur eius
audacia. Nouit.n. fides omnibus repugnare, & Fides.
in omnia triumphare: vtile eſt enim pro cultu
diuino pudorem deponere. Nam ſi cauſa pecu
niæ ſunt impudentes nonnulli: quare pro ani
mæ ſalute non decet bonam induere impudẽ
tiam? ſed cùm cęcus primò clamare, Ieſus tran
ſire dicitur: cùm autem multò magis clamaret
ſtat Ieſus: quia cum adhuc turbas phantaſma-
tum in oratione patimur, Ieſum aliquatenus
tranſeuntem ſentimus: cum verò orationi vehe
menter inſiſtimus deus in cor figitur, & lux
amiſſa reparatur. Ex quo docemur ꝙ ſi in
oratione primò ſenſerimus Ieſum nos quaſi F
pertranſeuntem: poſt paululum inſtanter per-
ſeuerantes, ſentiemus nobiſcum ſtantem. Inter
rogat autem cæcum, quid velit vt eum ad oran
dum excitet: quia peti vult hoc quod & nos pe
tere & ſe concedere prænoſcit. Plus enim do
minus ſua dona gratuita noſtra vult eſſe meri
ta: nec vult bonum noſtrum inuitum & coa-
ctum, ſed ſpontaneum & voluntarium: &
quod nobis ſponte largitur, vult noſtris peti-
tionibus tribuere. Et ideo quamuis ſciat quid
nobis neceſſe ſit: antequam petamus, importu-
ne tamen nos ad petendum inuitat dicens: Pe Mat.7.
tite autem & accipietis, quærite & inuenietis Orandi
pulſate & aperietur vobis. In cæci aũt petitio- modus.
ne diſcimus: quia in oratione non aurũ nõ ar
gentũ non fugitiuos honores: non longiturnã
vitã, non vindictã inimicorũ: non aliquod tẽpo
rale ſed ineffabile lumẽ quærere debemus, hoc
eſt, vt ipſum qui illuminat omnem venientem
in hunc mundum videre poſſemus iuxta quod
ipſe admonet dicens: Quærite primum re- Mat.6.
gnum dei & iuſtitiam eius, & hæc omnia adii-
cientur vobis. Ad illud lumen autem viden-
dum profectò via fides eſt: quia fides eum ſal-
uum fecit: videns autem confeſtim præcun-
tẽ Ieſum ſequitur, quando quis bonũ quod in
telligitur intuitu eius operatur & eũ imitatur.
Quãtò ergo quiſq; plus à deo illuminatur, tãtò
amplius

G amplius & perfectius in bonis operibus exercere ſe debet: ſicut iſte cæcus recepto lumine non piger remanſit, nec retrò redijt. Et hic talis non ſolum in deum proficit: ſed etiam alios ad laudem dei accendit, Vbi Greg. Si ergo fratres chariſsimi cæcitatem iam noſtræ peregrinationis cognoſcimus, ſi credendo in redēptoris noſtri myſterium iuxta viam ſedemus: ſi exorando quotidie ab autore noſtro lumen petimus, ſi tandem lucem iam per intellectum videndo illuminati poſt cæcitatem ſumus, Ieſum quem mente cernimus opere ſequamur. Aſpiciamus quò graditur, & eius veſtigia imitando teneamus. Ecce cùm ſit dominus & creator angelorum, ſuſcepturus naturam noſtram in vterum virginis venit. Naſci tamen per diuites noluit, parentes pauperes elegit, proſperari in

H mundo noluit: opprobria, irriſionesq; tollerauit: ſputa, flagella, alapas, ſpineam coronam, crucemq; ſuſtinuit. Et quia rerum temporalium delectatione a gaudio æterno cecidimus cum qua amaritudine illud redeatur oſtendit. Quid itaque homo pro ſe pati debet, ſi tanta deus pro hominibus pertulit? diuerſo quippe itinere ambulat ſi gaudia delectationesq; appetit, cui dux ſuus viam amaritudinis oſtendit. Si ergo retributionis gaudium in peruentione quærimus, pœnitentiæ amaritudinem in via teneamus. Sic itaque fit vt non ſolum noſtra in deum vita proficiat: ſed hæc ipſa noſtra conuerſatio ad laudem dei, & alios accendat. Hæc Grego. Hæc etiam quæ de cæco dicta ſunt, ad vnumquemque peccatorem hoc modo referri poſſunt. Qui enim criminale peccatum committit in opere, cæcus eſt in mente. Sed ſi iter

I veritatis ingredi cupiens pro æterna vita cœperit cogitare, & ad deum poſt peccatum flendo, & veniam petendo redire: ſecus viam ſedet & mendicat. Prætereuntes verò ſilentium cæco imponere volunt: quia immundi ſpiritus acrius cōtra eum quem ad veniam redire viderint conſurgunt, & ne peccator ad pœnitentiā redeat contradicunt. Nec ſolum immundi ſpiritus: ſed etiam ipſa conſuetudo peccandi durius incipit rebellare, cum ſenſerit poſt aſſueta mala ad virtutes hominem velle redire. Sed quò acrius ſe ſenſit impugnari a malignorum ſpirituum tentatione, ſeu ab ipſa peccandi cōſuetudine, eo fortius debet exemplo huius cæci pugnare in oratione clamando, per deſiderium, ad deum: clamor enim magnus, magnū iudicat deſiderium. Et verè expedit peccatori clamare: quia longè diſtat a deo: longè enim à peccatoribus ſalus. Et ſecundum Hugo. Si ad primas lachrymas vel preces deus non exaudit, homo preces iterare non deſignat: magna enim munera ſunt multis precibus comparanda. Neque enim diuina pietas adiutorium ſe petenti negabit, ſi ille orādo a petitione nō defecerit. Nec de ſuis meritis aliquid pręſumat: ſed in illius miſericordia confidat cui per prophetam dicitur: In deo faciemus virtutem, & ipſe ad nihilum deducet inimicos noſtros. Quantam autem miſericordiam dominus pœnitentibus exhibeat, quale auxilium pugnantibus cōtra peccatum præbeat, conſequenter declaratur. Qui enim prius tranſibat propter tentationes quas in oratione patimur, ſi in oratione perſeuerauimus, quaſi ſtans nos ad ſe adduci iubet quando tranquillitatem mentis redditam dulcedine ſuæ contemplationis, vel tenuiter manifeſtat. Et quia in oratione ante omnia æternam gloriam quærere debemus, rectè cæcus lumen à domino petiſſe fertur. Et quoniā quicunque non negligit ponitere de venia, nō debet deſperare: rectè dicitur fides tua te ſaluum fecit. Quacunque enim hora peccator verè penitendo ingemuerit, & conuerſus fuerit, ſaluus erit. ſecundum Aug. Si Hierico lunam, & ob hoc mortalitatem interpretatur, morti propinquans dominus Iudæis ſolis lumen euāgelij iuſſerat prædicari: quos ſignificauit iſte vnus cæcus ante ingreſſum Hierico illuminatus, quem Lucas commemorat. A mortuis autem reſurgens atq; aſcendens, & Iudæis & gentibus quos duos populos ſignificare videntur duo cæci poſt egreſſum Hierico illuminati: de quibus Matthæus narrat.

Rebellio contra bona.

Psal.118.

Psal.59.

K Eze.18. Hierico L

ORATIO.

O Benigniſsime Ieſu non perſonas hominum reſpicis: omnes expectas creator omnium miſeris redemptor: omnibus indulges ſaluator. Quis igitur niſi ſuæ ſalutis immemor tardabit ad te conuerti, ſic benigniſsimè expectantem, ſic ad oſtium pulſantem, & per gratiam introire volentem? Da ergo domine deus meus mihi cæco & miſero, vt à te vocatus aperiam tibi cor meum peccatum inde expellendo, & te per gratiam recipiendo: vt illuminatus te ſequar nunc in operibus virtuoſis, & poſt hæc de tua viſione ſemper gaudere merear in cœlis. Amen. M

De Zachæo et eius conuiuio. Cap. 23.

Luc.19.

DEinde eadem die dominus Ieſus ipſam vrbem Hierico ingreſſus, ambulabat per eam, turba non modica ſtipatus. Hierico ſignificat mundum, quem intrauit in incarnatione ambulauit in ſua conuerſatione: ſed perambulauit in ſua paſsione, ex qua perambulatione facta eſt ſalus domui eccleſiæ mundus eſt perambulandus: quia per eum eſt certiſsimè tranſeundum, & nullo modo per inordinatum amorem vel affectionem eſt ibi ſiſtendum vel ei inhærendum. Vix enim eſt aliquis qui non inficiatur, ſi circa mundi negotia implicetur. (Zachæus,) autem qui erat non tantum publicanus: ſed &(princeps publicanorū) & primus inter illos qui vacabant publicis actibus: ſcilicet exactionibus & vectigalibus, quæ implicant ad peccatum, (ac diues,) quia in acquirendo auarus, & temporalibus implicatus: ex quo in eius vocatione apparet maior dei miſericordia, & diuinę pietatis abundantia. Deſiderabat ex deuotione (videre Ieſum,) beati enim oculi qui vident ipſum, (& non poterat

præ

A præ turba,)ſequente eū (quia ſtatura puſillus erat,)& corpore ſecūdū quātitatē, & mēte ſecū dū humilitatem. Ex quo patet deuotio popularium ad Chriſtū: quia tāta turba ſequebatur eū. (Et præcurrens,) i. præ aliis currēs (aſcēdit in arborē ſycomorū vt videret Ieſum,) vnde trāſitū rē. Vnde Beda: Quæ impoſſibilia ſunt apud homines, poſſibilia ſunt apud deū. Ecce.n.camelus depoſita gibbi ſarcina per foramē acus trāſit: hoc eſt diues & publicanus relicto onere diuitiarū cōtēpto cenſu fraudū, anguſtā portā, arctāq; viā quæ ad vitā ducit aſcendit. Qui mira deuotione fidei ad vidēdū ſaluatorē, quod natura minus habebat, aſcenſu ſupplet arboris: atq; ideo iuſtè quāuis ipſe rogare non audeat, benedictionem dñicæ ſuſceptionis accipit quā deſiderabat. Hæc Beda. Sycomorus eſt arbor in foliis moro ſimilis, & in aliis ficui: ſed ſtipite diſtās, & altitudine præſtans. Vnde & à

Camelli per acus foramē trāſitio.

Sycomorus celſa.

B Latinis celſa dr: Et interpretaſ ficus fatua: quia arbor eſt ſterilis: ſicq; dr ſycomorus.i. ficus morus: vel ſcribitur ſycomorus, p ſicomoro, vitio ſcriptorū. Vnde ſecundū Ioſephū, potius deberet dici ſicomorus: quia cōponitur ex natura fici, quoad lignū: & ex natura mori quoad folia. Sicomora quoq; dicuntur q̄dā poma ficis ſimilia, fructus aūt mori liquorē ſanguini ſimilē habet: vnde dr q̄ oſtenderūt elephātis ſanguinē vuæ, & mori, ad acuendū eos in p̄lio.ſ.corporali. Et ideo morus crucē ſignat cuius fructus ipſe Chriſtus dr in ea ſuo ſanguine rubricatus, qui ſanguis nobis per recordationē oſtenſus acuit nos in prælio ſpirituali. Dñica.n.crux credentes alit, vt ficus ab incredulis irridetur vt fatua: quia Iudæis eſt ſcandalum, gentibus verò ſtultitia: ſed credentibus virtus dei eſt. Hæc ergo arbor in quā puſillus ſtatura Zachæus vt exaltari poſſet aſcēdit: arbor fidei

Morus.

Zachæi in arborē aſcēdentis imitatio.

C & crucis eſt, ad quā multi venientes & in eam aſcendentes, quāuis ſtatura paruuli fuiſſent: & nondū in ſcientia & perfectione multū creuiſſent, inde tñ Ieſum videre & cognoſcere meruerunt. Huius arboris fructus ſanguineus eſt: per quē martyres ſignificantur, qui tā firmiter huic arbori inhærent: vt potius occidi & proprio ſanguine cruentari q̄ à ſua arbore. i. à Chriſti fide & cruce valeant ſeparari. Hanc debemus aſcendere per fidem & meditationē, aliter Ieſum videre nō poſſumus: quia ſtatura puſilli ſumus: non.n.ſufficiūt noſtra merita, ſine merito paſſionis crucis Chriſti. Hanc puſillus, vt exaltari poſſit, aſcēdit: dū quilibet humilis, & propriæ infirmitatis conſcius, terrena relinquendo, & prauos actus deſerendo, altioraq; petens & in domino cōfidēs, in virtute crucis gloriatur clamās cum apoſtolo: Mihi aūt abſit gloriari, niſi in cruce domini noſtri Ieſu Chriſti: cui lignum crucis eſt gloria, ſalus, vita, & per hanc laudabilem fatuitatem dominū cernere meretur. Nos.n. inquit apoſtolus prædicamus Chriſtum crucifixum, Iudæis quidem ſcādalū, gentibus aūt ſtultitiā. Ecce ſycomorum: aſcende & tu lignum vbi pro te pependit Ieſus, & videbis Ieſum. Vnde Aug. Apprehendit

Galat. 6

I. cor. 1.

D Zachæus ſycomorū: aſcendat humilis crucem: parū eſt, aſcendat: ne de cruce erubeſcat, in frōte illā figat, vbi ſedes pudoris eſt. Ibi, omnino ibi, in quo membro erubeſcitur, ibi figatur: vbi non erubeſcatur: putas quia irrides ſycomorū. Et ipſe effi cit videre Ieſum. Hæc Aug. Quicunq; etiam humiliatur propter Ieſum, hic infatuatur iuxta mundum: qui ſolus tamen ſapiens eſt. Quia quod ſtultum eſt hominibus, ſapientia eſt dei: & hic dominū videre meretur. Vnde Greg. Si veraciter ſapientes eſſe, atq; ipſam ſapientiā contemplari appetimus, ſtultos nos humiliter agnoſcamus. Relinquamus noxiā ſapientiam, diſcamus laudabilem fatuitatem. Hinc euangelicæ hiſtoriæ verba teſtantur: quia Zachæus cùm videre p̄ turba nihil poſſet, ſycomori arborem aſcendit, vt tranſeuntē dominum cerneret. Sycomorus quippe, ficus fatua dicitur: Puſillus itaq; Zachæus ſycomorum ſubiit, & dominum vidit: quia qui mundi ſtultitiam humiliter eligunt, ipſi dei ſapientiā ſublimiter contemplantur. Puſillanimitatem

I. cor. 1.

Sycomorus.

E namq; noſtram ad videndum deum turba præpedit: quia infirmitatem humanæ mentis, ne luci veritatis intendat, curarū ſecularium tumultus premit. Sed prudenter ſycomorū aſcendimus, ſi prouidè eam quæ diuinitus præcipitur ſtultitiam tenemus. Quid enim in hoc mundo ſtultius quàm amiſſa non quærere, poſſeſſa rapientibus relaxare, nullā pro acceptis iniuriis iniuriam reddere, imò & adiūctis aliis patientiā præbere. Quaſi.n. Sycomorū nos aſcendere dominus præcipit, cùm dicit: Qui aufert quæ tua ſunt, ne repetas. Et rurſum: Si quis te percuſſerit in dexterā maxillā, præbe ei & alterā. Per ſycomorū dominus tranſiens cernitur: quia per hanc ſapientem ſtultitiā, & ſi necdū ſolide vt eſt iam, tamen per contēplationis lumen dei ſapientia, quaſi in trāſitu videtur. Qui

Puſillanimitas Centurionis.

Sycomorū aſcenſus.

Matt. 5.

F verò in elata ad conſpiciendū deum adhuc cogitationū ſuarum turba reprehenſi ſunt, ſycomori arborem non inuenerunt: hæc Gregorius: Vbi & Theophilus: Sed facilè hoc eſt ad moralem vtilitatem retorquere. Quiſquis.n. pluribus in malitia præeſt, paruus eſt ſtatura ſpirituali, & non poteſt videre Ieſum præ turba. Nam perplexus à paſſionibus & ſecularibus rebus, non aſpicit Ieſum ambulantem. i. in nobis operantem: nullū opus eius cognoſcens. Aſcendit autem ſuper ſycomorum. i. ſuper voluptatis dulcedinem, quæ ſignificatur per ficū deprimens eam: & ſic ſublimior factus videt, & videtur a Chriſto. hæc Theophilus. Per ſycomorū etiam poteſt intelligi religio: quia Latini ſycomorum celſam nominant: eſt.n. procerior & altior moro, & habet fructus ſubdulces, qui nunquā ad maturitatem perueniunt. Sic ſtatus religionis eſt altior & procerior: quia in contemplatione conſiſtit & ſtatum mundi tranſcendit. Habet etiam fructus ſubdulces: fructus.ſ. abſtinentiarum, vigiliarū, ieiuniorū, & huiuſmodi: qui licèt de ſe ſint duri & aſperi, tamen ſint ſubdulces: quia ſuſtinentur amore dulcedinis paradiſi, & nunquam in maturitatem

Status religioſorum.

G tem perveniunt:quia fructus maturi ſunt dulciores,& vera religio de mundana dulcedine non curat.Sed ſycomorus ficus fatua dicitur: quia ad literam ingrediens religionem fatuus reputatur.Vnde poteſt dicere illud Amos: Armentarius ego ſum vellicans ſycomoros. Iſtā arborē Zachæus puſillus,humilis ſcilicet religioſus aſcendit, vt videat Ieſum: ſcilicet vt lucretur vitam æternam,quæ in viſione dei conſiſtit:ſed quia paruus alte non poteſt aſcendere ſine ſcala,vel gradibus: ideo ſunt tres gradus in ſcala religionis. Vnus eſt abrenunciatio propriæ voluntatis,per votum obedientiæ.Secundus eſt,abrenunciatio proprietatis exterioris,per votum paupertatis Tertius eſt promiſſio perpetuæ caſtitatis,per votum continentię. Et iſtos tres gradus, tres alij gradus ex parte ipſius aſcendentis præcedunt.Primus eſt,contemptus terrenorum.Secundus,obliuio generis.Tertius,odium mundi. Et iſta tria fuerunt

Amos 7

Gradus aſcendētiū.

H dicta Abrahæ à domino.Egredere de terra:ecce gradum primum.Et de cognatione tua: ecce gradum ſecundum, & de domo patris tui: ecce gradum tertium. & veni in terram quam monſtrauero tibi:id eſt,in religionem.Hi ſunt tres gradus, quibus aſcendebatur ad thronum Salomonis.Iſte thronus eſt religio in qua dominus reſidet,tanquam in throno & cathedra ſpeciali.Vnde & Petrus Rauennas vocat religionem paradiſum, quæ propria manſio dei eſt,dicens:Iuxta ſententiam cordis mei ſi paradiſus in hac vita pręſenti eſt: aut in clauſtro aut in ſcholis eſt:quicquid .n. extra hæc duo eſt,plenum eſt anxietate,inquietudine, amaritudine,formidine,ſolicitudine, & dolore. (Et cùm Ieſus veniſſet ad locum,)vbi erat ſycomorus,(ſuſpiciens vidit Zachæum,) non tantum viſu corporis,ſed & reſpectu pietatis, approbans illius deuotionem & deſiderium.Bonum

Gen. 12.

Thronus.

I fuit ei videre Chriſtū:ſed melius videri à Chriſto.Vbi Beda:Vidit Ieſus videntem ſe: quia eligit eligentem ſe,& amauit amantem.Hunc ſanè ordinem proficiendi, hoc eſt ſuper fidem dominicæ incarnationis ad cognitionem diuinitatis perueniendi,quaſi ſycomorum Ieſu faciem ſpeculandi doctor egregius oſtēdit, cùm ait:Non enim iudicaui me ſcire aliquid inter vos,niſi Chriſtum Ieſum,& hunc crucifixum. Hæc Beda.Cognoſcens ergo & acceptans Ieſus deſiderium Zachæi,eum vt deſcenderet vocauit dicens:(Zachæe feſtinans deſcende:quia hodie in domo tua oportet me manere)In domo quidem materiali, propter refectionem Chriſti & diſcipulorum ſuorum: & ad oſtendendum benignitatē peccatori reuertenti, & in domo conſcientiæ ſpirituali per gratiæ infuſionem neceſſariam peccatori. Illud etiam dixit Chriſtus cuilibet noſtrum:vult enim manere in domo conſcientiarum noſtrarum, & ideo debet præparari ad eum recipiendum. Vnde de iſta dicit Pſalmiſta:Domum tuam decet ſanctitudo domine. Gloria enim noſtra hæc eſt,teſtimoniū cōſcientiæ noſtræ. Bene debet domum ſuā ſpiritualem emundare & or-

Pſal. 92

2.Cor.1.

K nare,qui vult tantum hoſpitem recipere:ſcilicet regem gloriæ,quem nec cœlum, nec terra poteſt capere:vt ibi maneat, id eſt,per gratiam inhabitet,& non tranſeat. Vbi Beda.Quòd aūt deſcendere de ſycomoro Zachęus,& ſic in domo ſua Chriſto manſionē præparare iubetur, hoc eſt quod apoſtolus ait: quia & ſi cognouimus ſecundum carnem Chriſtum: ſed iā nunc non nouimus:ſi enim mortuus eſt ex infirmitate,ſed viuit ex virtute dei. Hæc Beda. Verba prædicta domini Ieſu, moraliter exponi poſſunt de fideli anima, quæ domus dei dicitur: quia in ea Chriſtus per gratiā manere dignatur:& hoc hodie,id eſt in vita pręſenti per gratiæ prælibationem,ac etiam hodie,id eſt, in æternitate per gloriæ beatam fruitionem. Licèt autem Chriſtus in qualibet fideli anima habitet per fidem, ſpecialiter tamē ad hoc eligit mentes eleuatas & abſtractas.Debet autem anima talis eſſe abſtracta tripliciter: ſcilicet à

2.Cor.5

Moraliter.

Animæ abſtractio triplex.

L deſiderio rerum temporalium, à voluptate delectationum carnalium,vel commodi corporalis:& a ſeipſa, per abdicationem propriæ voluntatis.Per hæc enim tria abſtrahitur anima ab omni impeditiuo ſalutis, contra illa tria, de quibus dicitur: Omne quod eſt in mundo, aut eſt concupiſcentia oculorum, aut concupiſcentia carnis,aut ſuperbia vitæ.Hanc triplicē abſtractionem docuit ſaluator dicens:Qui vult venire poſt me,abneget ſe,quantum ad tertiū: & tollat crucem ſuam, quantum ad ſecundū: & ſequatur me,videlicet relictis omnibus, quātum ad primum.Et hæc triplex abſtractio de Zachæo,cui hæc verba dicta ſunt, ſcilicet (in domo tua oportet me manere:)poteſt intelligi.Quanuis.n.principium euangelij ipſum diuitem appellauit,in proceſſu tamen eum verū pauperem Chriſti factum eſſe commemorat.

1.Ioã.2

Lucæ 9.

M Nam in eo ꝙ dixit: (Ecce dimidium bonorū meorū do pauperibus, &c.)innuit abſtractionem primam,ſcilicet a rebus tēporalibus. In eo autem ꝙ Zachæus aſcendit in arborem ſycomorū, ſignificatur abſtractio a cōmodo temporali,vel delectatione carnali: ſycomorus.n. eſt ficus fatua: & ſignat carnalis delectationis dulcedinem,quæ fatua eſt, quā aſcendens per hanc abſtractionem ſub pedibus deprimit & calcat.In hoc autem ꝙ ipſe ad vnam domini vocem,(feſtinans deſcendit: & excepit illum gaudens,) innuitur abſtractio proprię voluntatis.Et hæc tria ſe inuicem perficiunt: ita ꝙ alterum ſine aliis perfectum non eſt. Si enim quis ſit abſtractus a ſollicitudine temporalium & ſit deditus voluptati carnis: nihil valet: & ſic intellige de aliis ſuo modo. (Et feſtinans deſcendit, & excepit illum gaudens.)& exultans de tanti hoſpitis aduentu.Iam.n.quia dominum in cor ſuum ſuſceperat Zachæus, in domo eius dignatus eſt ſuſcipi dominus. In quo facto dominus innuit, quòd votis minorē annuit: & affectus pios proſequitur & perficit.Vide hic benignitatem domini plus enim dedit Zachæo,quàm ille deſideraſſet: quia dedit ſeipſum,quod ille petere auſus non fuiſſet

vide

A Benignitas dñi. Pſ.9. Exo:14

vide etiam virtutem orationis:quia deſiderium magna vox,& magna oratio eſt. Et ideo dicit propheta:Deſiderium pauperum exaudiuit dominus.Et alibi dominus ad Moyſen, quid clamas ad me:cum ille ore taceret, & tantum corde loqueretur.Vnde Aug.Tota vita boni Chriſtiani ſanctum deſiderium eſt:quod autem deſideras,nondum vides: ſed deſiderando capax efficeris,vt cum venerit quod videas, implearis.hæc eſt vita noſtra vt deſiderando exerceamur.Tantum autem nos exercet ſanctum deſiderium,quantum deſideria noſtra amputauerimus ab amore ſeculi.hæc Auguſtinus.(Et)videntes phariſæi & alij malignantes Iudæi, ꝙ intrauerat domum publicani,(murmurabant dicentes: quia ad hominem peccatorem diuertiſſet.)Iſti peccabant dupliciter:ſcilicet falsè iudicando de Zachæo: quia iam peccator non

B

erat,ſed vere pœnitens.Et ſimiliter de Chriſto quia nō mirum erat ſi diuertebat ad eū quem iuſtificauerat: quia cor pœnitentis eſt Chriſti diuerſorium,vbi paſca manducat.Irrationabiliter etiam murmurabant: quia nullus poteſt rationabiliter murmurare, ſi medicus dignatur ægrotum viſitare.(Stans autem Zachæus,) ad obediendum domino promotus, non titubans propter aliorum murmurationem,& detractionem,ſicut multi qui ad modicum verbū aliorum bonum deſerunt iam inchoatū,(dixit ad dominum, Ecce dimidiū bonorum meorū do pauperibus:& ſi quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum:) ſcilicet de dimidio reſiduo quod adhuc retineo. Lex enim in aliquibus præcepit reſtituere duplum in aliquibus

Reſtitutionis lex.

quadruplum,in aliquibus quintuplum: & ideo per hoc quod hic reſtitutio media exprimitur aliæ duæ extremæ intelliguntur. Ex hoc

C

autem ꝙ dimidium bonorum ſuorum dedit pauperibus, patet quod non omnia bona ſua erant malè acquiſita: quia de illis nō poſſet fieri eleemoſyna.Sicut autem Zachæus dixit,do pauperibus & reddo quadruplum:ſic debent facere volentes dare eleemoſynam ,vel reddere malè acquiſita dicentes:do vel reddo: non dabo,vel reddam,ſeu in teſtamento meo ponam Vbi Beda: Et hæc eſt ſapiens illa ſtultitia quam de ſycomoro publicanus quaſi fructum vitæ legerat:rapta videlicet reddere,propria relinquere, viſibilia contemnere : pro inuiſibilibus etiam mori deſiderare ſeipſum abnegare, & eius qui necdum videbatur domini veſtigia ſequi concupiſcere.hæc Beda:Conſpice igitur dominum & diſcipulos cum illis peccatoribus comedentes,ac familiariter & domeſticè conuerſantes:vt eos ad ſe attraherent & de peccatoribus iuſtos facerent. Et quia Iudæi murmurabant,quod ad hominem peccatorem diuertiſſet,& cum eo maneret,vt ipſorum æſtimationem & murmur redarguat, & compeſcat quē intus curauerat, etiam a culpa ſanatum annūtiat(dicens, quia hodie ſalus huic domui facta

Zachæi ſalus.

eſt:)& omni ægritudine omni morbo,omni vitiorum contagione fugata, ſanata eſt, & tota interius & exterius ſanctificata:quia per domini ingreſſum facta eſt zachæo ſalus,& qui fuerat peccator per domini redemptionem eſt iuſtificatus,& ſalutem conſecutus : quia ſuſcepto medico ſaluus factus eſt ab auaritia & omni morbo.Vbi Theophil.Ipſum zachæum ſignat aſſecutum fuiſſe ſalutem:per domum,habitatorem deſignans, ſequitur enim, eo ꝙ & ipſe ſit filius Abrahæ:non enim vocaſſet Abrahæ filiū inanimatam fabricam. hæc Theophil. vel eo ꝙ & ipſe, qui huius domus habitator eſt, iam non publicanus ſit:ſed filius Abrahæ factus,ſcilicet non natus,id eſt non ſecundum carnem, ſed ſecundum fidem : non genere, ſed fide & operum imitatione.Abrahæ,nanque filij ſunt, quicunque Abraham imitantur,& opera Abrahæ faciunt zachæus quippe ſicut & Abraham, in fide creuit: & Abraham quidem angelos zachæus verò angelorum dominum hoſpitio ſuſcepit. Vnde Beda : Filius Abrahæ dicitur zachæus, non quia de eius ſtirpe generatus : ſed quia eius eſt in fidem imitatus,vt ſicut Abrahā terram cognationem domumq; patriā ob ſpē futuræ hæreditatis domino iubente deſeruit : ita & ille ꝙ theſaurum in cœlis acquireret,bona ſua pauperibus partiendo,reliquit. Et pulchrè dicit,& ipſe : vt non ſolum eos qui iuſti perſeuerant, & eos qui ab iniuſtitia reſipiſcūt ad filios promiſſionis pertinere declararet.hęc Beda:Et reddit cauſam quare ad domū publicani diuertit:quia hoc fecit vt medicus ægrotū curaret,& vt deus peccatorē iuſtificaret, & vt paſtor ouem perditam reportaret,& vt ſaluator quod per culpam perierat,ſaluaret. Quia ad hoc dei filius(venit de cœlo in mundum,) per carnis aſſumptionē factus homo,& (filius hominis,)id eſt virginis,(vt quæreret) per doctrinā,(& ſaluum faceret) per gratiam, (quod perierat) per culpam.ſ.ouem centeſimam,dragmam decimam:filium iuniorem. Perierat.n. in homine innocentia naturæ,ſimilitudo gratiæ,adoptio gloriæ: propter primum comparatur oui perditæ : propter ſecundum dragmę prditæ:propter tertium,filio prodigo.Tria autem prædicta venit Ieſus reparare.Vnde ait & alibi:non veni vocare iuſtos:ſed peccatores ad pœnitentiam.Vbi Chry.quaſi diceret:Quid me criminamini ſi rectifico peccatores?iam enim procul eſt a me odium peccatorum,ꝙ eorum cauſa aduenerim.Nam medicus veni, non iudex : ob hoc conuiuia ſio languentium patior:& fœtorem,vt præſtem remedium. Vbi & Beda: Plus ſane magiſter qui murmurantibus turbis ſuæ myſteria nō dedignatur exponere a deo.ſ.peccatorū pœnitētiā nō eſſe reſpuendā: vt ipſe dei filius ob hāc maximè quærendā ſit deſtinatus ad terras,qui vt pietatis ſuæ nobis diſpenſationē inculcet ſepiſsimè ſe filiū hominis appellat:cōmendās ſolicitè nobis, quod factus eſt benignè pro nobis,vt autē dicit idē Bed. Myſticè zachæus qui interpretatur iuſtificatus,credentē ex gentibus populū ſignificat,qui per occupationem temporaliū depreſſus erat & minimus,ſed a dño ſanctificatus.qui intrantē Hierico ſaluatorē videre voluit, dum fidem quam

D

Zachæus filius Abrahæ Gen.12.

E

F

Perdita in homine.

Lucæ.5

Miſticè Zachæi.

G mundo attulit, participare quæſiuit. hæc Beda. Per diuitē etiā iſtum .ſ. Zachæum, qui quærebat videre Ieſum, ſed impediebatur per turbā, & ſtaturæ ſuæ paruitatē, intelligi poteſt quilibet diues, qui de ſalute ſua ſolicitatur: ſed per turbationem phantaſmatum circa negotia temporalia, & per propriam imperfectionē impeditur: propter quod aſcendere debet in arborē, .ſ. ad Chriſtum per orationē: quæ ſecundū Damaſcenum, eſt aſcenſus mentis in deū: & ſic Ieſum videre meretur, & partem bonorū ſuorū pauperibus dare, & ſi quem defraudauit fideliter reſtituere. Per phariſæos aūt murmurātes intelligi poſſunt maledici, bonorum opera deprauantes, & quæ bene fiunt in malum interpretantes. Sed de his non eſt curandū, nec ideo à bono opere ceſſandum, imò potius & fortius ei inſiſtendum. Et quia erant prope Hieruſalē, quæ eſt caput regni, & exiſtimabāt aliqui phariſæorum & etiam diſcipulorū, ꝙ ſtatim cùm

Oratio.

H eſſet in Hieruſalem manifeſtaretur regnum eius ſuper Iudæos: à multis.n. credebatur futurus rex Iſrael, ſecundum ꝙ dixerunt Magi, Vbi eſt qui natus eſt rex Iudæorū? & ipſi apoſtoli quærebant ab eo: dñe ſi in tempore hoc reſtitues regnum Iſrael? Adhunc ergo errorē remouendum, inducit parabolam de homine nobili, qui abiit in regionem longinquam, & dedit decem ſeruis ſuis, decem mnas ad negotiandum. Quæ quia in ſententia concordat cū alia parabola quæ infrà de talentis dicitur: ideo hæc ibidem ſimul cum illa coniungitur.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, qui Zachæum in Sycomorum aſcendentem miſericorditer reſpexiſti ac eū ad te vocans & in domū ipſius diuertens ab omni vitio ſanaſti: Cōcede mihi puſillo & miſero, vt in arborem pœnitētiæ valeā aſcendere: vbi me oculis miſericor-

I diæ digneris aſpicere, & ad tuam gratiā vocare: donans mihi vt domum conſcientiæ meæ ad te recipiendum digne præparem, & per te totus interius & exterius perfectè ſaner. Et qui veniſti de cœlis quærere & ſaluare quod perierat in terris, tu me qui per culpam perieram requiras bone paſtor, & ſaluum facias pie ſaluator. Amen.

De duobus cæcis poſt egreſſum Hierico illuminatis. Cap. 24.

Mat. 20 & Mar. 10.

Poſt hæc egrediente Ieſu cū diſcipulis ab Hierico, turba multa deſiderantium audire doctrinā eius, (ſecuta eſt eum:) pauci .n. audebant propter latrones ingredi deſertū. Quòd turba plurima ſequebatur Ieſum, ſuæ ſedulæ & ſtudioſæ doctrinæ eſt indicium. Vnde Chryſ. Teſtimonium ſtudioſi agricolæ eſt meſſis fœcunda, ſic dni aūt doctoris documentum eccleſia plena. Neminē labor itineris impediuit: quia amor ſpiritualis fatigationē non ſentiit. Neminē poſſeſsionū ſollicitudo retraxit: quia ingrediebantur in poſſeſsionē re-

Doctoris documentum.

gni cœleſtis. Verè.n. non habet ſuper terram quod amet, qui bonū cœleſte in veritate guſtauerit. Sicut.n. qui pretioſum manducauerit cibū, poſtmodum ei hæc eſca cōmunis ingrata videtur: ſic & qui ſemel dulcedinem Chriſti bene guſtauerit, terrenorū bonorum de cætero non multū ſentit ſaporem. Nimirū hęc eſt illa roſa in campis Hierico, de qua ſapiētia loquitur per Salomonē Sicut palma exaltata ſum in Cades, & quaſi plātatio roſæ in Hierico. Ergo hæc eſt illa ſpecioſiſsima roſa, ſanctitate iuſtitiæ candida, & paſsionis ſanguine rubicunda. Sicut.n. roſa antequā videatur ſentitur, & antequā inueniatur tenetur in odoribus ſuis: ſic & domino tranſeunte de longè, duo cæci antequā viderent diuinitatem eius fragrantiā ſenſerunt. hęc Chryſ. Vñ ſequitur: (Et ecce duo cæci ſedentes ſecus viā,) vt eleemoſynā peterēt à tranſeuntibus, non remotè à via ſalutis, (audierunt) à tranſeuntibus (quia Ieſus,) Nazarenus omni flore virtutū vernans, (trāſiret.) O felix auditio, rumor leuis. Multi.n. reges & prophetæ voluerunt audire, & non audierunt. Et miſericordiam cum clamore petebant dicentes: (Domine miſerere noſtri fili Dauid:) tua cōpaſsione noſtrā miſeriā remouendo. Vocāt eū filium Dauid: quia credebāt eū eſſe Chriſtū, per prophetas promiſſum: & notū erat apud omnes Iudæos, ꝙ Chriſtus de ſemine Dauid erat naſciturus. Cū magna deſiderij intētione clamauerunt: & magno deſiderio illuminari poſtulauerunt: confeſsi Dauid filiū per carnē, deū etiā in eo eſſe nouerunt per inſpirationē. Vbi Chryſ. Oportunè aūt oblati ſunt ante faciē Chriſti duo cæci, vt apertis oculis quaſi teſtes virtutis eius aſcenderēt cū eo in Hieruſalē: hi currentium ſtrepitū audiebant, & perſonas nō videbant, nihil ſolū habētes de toto corpore præter vocē: & ideo quia pedibus eum ſequi nō poterāt voce ſequebātur. hæc Chry. De vno iſtorum tm̄ .ſ. famoſiori Marcus mentionē faciēs, de alio tacuit minus noto. Vbi Augu. Hoc aūt factum & Marcus cōmemorat, ſed de vno cæco factū. Nam duorum cæcorum, quos Matthæus interpoſuit, vnū fuiſſe in illa ciuitate famoſiſsimū, ex hoc ſatis apparet, ꝙ & nomen eius & patris eius Marcus cōmemorauit. (Barthimeus.n. Thimei filius,) ex aliqua magna fęlicitate deiectus notiſsimæ & famoſiſsimæ miſeriæ fuit, ꝙ non ſolū cæcus verumetiā mendicus ſedebat. Hinc eſt ergo ꝙ ipſum voluit cōmemorare Marcus, cuius illuminatio tā clarā famā huic miraculo cōparauit, quàm erat illius nota calamitas. Vñ & Beda: Et bene Marcus, qui gentibus ſcribebat euangeliū, vnū dicit illuminatū, vt eorū quos inſtruebat ad fidē ſaluationem figura congrueret. Matthæus verò, qui Hebræis ſuū ſcribebat euangeliū, quod in gentiū quoq; notitiā erat peruēturum, rectè duos dicit illuminatos, vt ad vtrunq; populum vnā eandemq; fidei gratiā pertinere doceret: qui etiam in ſequenti lectione de aſino, in quo dominus ſedere dignatus eſt, eandē euangelicam ſeruare ſcripturam curauit. hæc Beda. Barthimeus,

K

Eccleſiaſtici 24.

Roſa.

L Luc. 10.

Filius Dauid.

Cęcorū oblatio.

M

Barthimeus.

A thimeus, qui filius pinguedinis interpretatur, ſignificat hominem in delitiis carnalibus nutritum: ideo dicitur cæcus, ſ. ſapientiæ lumine priuatus: de qua dicitur in Iob, ꝙ nõ inuenitur in terra ſuauiter viuentiũ: quia delitię carnales hebetant intellectum. Et talis cum audit de ſaluatore, debet clamare per orationem deuotã vt ab illo recipiat ſapientię lumen, qui dat omnibus affluenter, ſaltem de neceſſariis ad ſalutem. (Turba autem) doctrinam Chriſti auſcultans, videns ſordidas veſtes non conſcientię claritatem, (increpat eos vt tacerent:) quia per clamorem ſuum turbam ab audiendo Chriſti doctrinam impediebant. Et hi ſignificant eos, qui a bono opere retrahunt alios. Habemus autem triplicem turbam impedientem: vnam a carne, aliam a mũdo, tertiam ab inferno: quia carnalia deſideria & perſecutiones, ſcilicet

Iob 28.

Turba triplex nos impediens

B mundi & diaboli, nobis obſtant: vt taceamus a confeſſione peccati, ab ædificatione proximi, a laude dei. Infœlix hæc turba omni bono obſiſtit. Turba deſideriorum carnis, increpat alliciendo: turba tyrãnorum mundi increpat perſequendo: turba dæmonum inferni increpat decipiendo. Sed quomodo tacebunt in oratione cæci per ignorantiam mentis, præcipue de proprio ſtatu mendici per defectum virtutis: & extra viam. ſ. ſalutis. (At illi magis clamando inſiſtebant,) donec ſtrepitum turbæ vincerent timentes ne ex increpatione aliorum impediretur auditio & exauditio petitionis, ac vocũ eorum: & miſericordiam petebant, (dicentes: Domine miſerere noſtri fili Dauid.) In hoc & nos exhortamur ad orationis continuationẽ, & in ea perſeuerantiam. Vbi Chry. Irritabantur vetiti magis quam concupiſcebant. Talis eſt

C natura fidei, quantò magis vetatur, tantò magis accenditur: propter quod ſerui dei in perſecutionibus non vincuntur: virtus. n. fidei in periculis ſecura eſt, & in ſecuritate periclitatur. Quid. n. aliud ſic vigorem fidei in omnibus laxat, quam longa tranquillitas? Et iterum: Primo. n. clamabant, quia cæci erant. Secundò, magis clamabant: quia ad lumen accedere vetabãtur. Chriſtus autem permittebat eos vetari, vt plus eorum deſiderium appareret. Hinc autem diſce, quia ſi abiecti fuerimus, cum ſtudio accedẽtes ad deum per noſipſos aſſequamur quod petimus. hæc Chry. Vnde Aug. Bonos. n. Chriſtianos volentes facere præcepta dei, Chriſtiani mali & tepidi prohibent: clament tamen illi, non deficiant. Cum. n. quiſq; Chriſtianus cœpit bene viuere: mundũq; contemnere, in ipſa ſui nouitate patitur reprehenſores frigidos Chriſtianos ſed ſi perſeuerauerit, ipſi iam obſequuntur, qui ante prohibebant. hæc Aug. (Et) quia pulſantur aperiuntur, (ſtetit Ieſus expectãs eos) quia illi ſequi non poterant: quo. n. pergerent, non videbant: (& vocauit eos,) ne turbę prohiberẽt ſi nõ vocati venirẽt. Et interrogauit eos quid vellent, nõ tñ hoc ignorãs: ſed vt ex reſponſione & confeſſione cæcorũ manifeſta debilitas & virtus remedio cognoſceretur: quia ad miraculorũ operationẽ vult habere ſanan-

D dorũ confeſſionem, vt ex hoc magis appareat euidentia miraculi ad aliorum vtilitatem. Et cũ illi dicerent, (dñe vt aperiantur oculi noſtri: miſertus eorum Ieſus) fons veræ lucis, (tetigit oculos eorum, & confeſtim,) id eſt ſubitò, (viderũt.) ex quo patet ꝙ talis illuminatio fuit miraculoſa non naturalis: quia natura nõ operatur in inſtanti. Vbi Chry. Tetigit aũt vt homo carnaliter, ſanauit vt deus. Et iterũ. Quãdiu dixerunt fili Dauid, ſuſpenſa eſt ſanitas: mox vt dixerũt, dñe ſanitas eſt infuſa: quia ſaluare nõ poterat filius Dauid, ſed filius dei. Hęc Chry. Spiritualiter ſecundum glo. oculos tangit, cũ radiis ſuæ lucis conſcientiam illuſtrat: & confeſtim videmus ad deum contemplandũ, ad nos cognoſcendum, ad proximum iuuandum. Notandum autem ꝙ triplex eſt modus illuminationis: Illuminati. n. leguntur aliqui verbo, ſicut cæcus de quo dictum eſt ſuprà: aliqui tactu, vt iſti de quibus fit hic mentio: aliqui vnguento, ſicut vbi lutum fecit ex ſputo. Verbum

Modus illuminandi triplex.

E eſt prædicatio: tactus eſt interior inſpiratio: vnctio, ſacramentorum inſtitutio. Sic ergo illuminat per eloquia ſacræ doctrinæ, per chriſmata gratiæ, per ſacramẽta eccleſiæ. (Et ſecuti ſunt eũ,) nõ tã pedibus, quã virtutibus, ac fide & moribus: quia illi qui a Chriſto illuminati ſũt corporaliter, ab ipſo etiam illuminati ſunt mẽtaliter. Queſcunq; . n. Chriſtus ſanauit corpore, ſanauit & mente: quia totum hominẽ ſimul fecit ſaluum. Vnde Chry. Bonum munus obtulerunt Chriſto ſanati: quia ſecuti ſunt eũ. Hoc enim deus a te requiritur, ſecundũ prophetam ſolicitum ambulare cum deo tuo. Et iterũ permiſit eos ſequi, vt recens miraculũ oſtenderet eum non ex infirmitate mori. Hæc Chryſ. In hoc autem quòd ſecuti ſunt eum, patet eorum gratitudo: quia non reſilierunt poſt beneficia donata eis a dño, quod tñ multi faciunt qui poſt beneficia ingrati exiſtentes ad vomitũ reuertuntur, & ad malũ redeũt. Vbi Chry. Sed nõ illi fuerunt tales: ſed & ante donationẽ fuerunt perſeuerabiles, & poſt dationẽ grati. Hos & nos zelemur: & ſi tardauerit dationẽ deus, & ſi multi ſunt qui abducunt, ne deſiſtamus petentes: ſic. n. maximè deum attrahemus. Vide itaque & hic qualiter vehementem eorum concupiſcentiam, non inopia, non cæcitas, non auditi, non a turbis increpari non aliquid aliud prohibuit. Tale quid eſt anima feruens & laborans Hæc Chryſoſt. Tu ergo exiſtens extra viam, & cæcus, clama ad Ieſum, vt te illuminare dignetur ad ipſum videndum ac fide & imitatione ſequendum: quia hoc præcipuè eſt nobis neceſſarium. Vbi Aug. Tota igitur fratres opera noſtra in hac vita eſt ſanare oculum cordis, vnde videatur deus. Ad hoc ſacroſancta myſteria celebrantur, ad hoc ſermo dei prædicatur: ad hoc exhortationes morales: id eſt pertinentes ad corrigendos mores: ad emendandas carnales concupiſcentias, ad renunciandum, non voce tantũ, ſed mutata vita huic ſeculo ad hoc agũt, quicquid agunt, diuinæ ſacręq; literæ, vt purgetur illud interius ab ea re

Mich. 6.

F

Oculus cordis ſanãdus

G re quæ nos impedit ab aſpectu dei. Hæc Aug. Vbi & Origenes: Et nos ergo ſedétes iuxta ſcripturarum viã, & intelligentes in quibus cæci ſumus: ſi ab effectu petierimus, tanget oculos animarum noſtrarũ, & recedet à ſenſibus noſtris tenebra ignorantiæ: vt eum videamus & ſequamur, qui dedit nobis: poſſe videre ꝓpter nihil aliud, niſi vt eũ ſequamur. Hæc Origenes. Per duos cęcos iſtos ſignificantur duo populi: ſ. gentiles, qui erant excæcati per idolatriam:
Mat.15 & Iudæi per doctrinã peruerſam, mandatum dei tranſgredientes propter traditiones hominum: qui ſedebant ſecus viã, quia videbantur habere legis notitiã, ſed viam quę eſt Chriſtus, ignorabant, quorum alter naturalẽ, alter ſcripturæ legem habebat. Qui audierunt de tranſitu Ieſu, poſtquam exiit de Hierico. i. de hoc ſeculo: ſed Ieſu eorum oculos mentales tangente, illuminati ſunt multi de Iudæis, & de gentibus plures, eũ per fidem & opera ſancta ſequẽtes.
H Et prius quidem vnum, poſtea duos cæcos illuminat: quia vnũ prius populũ, deinde duos vocat. Vnde Beda: Quòd autem appropinquãs Hierico, vnum illuminauit, ac proficiſcens de Hierico duos: hoc intimauit, ꝙ ante paſſionẽ ſuam vni tantum populo Iudæorum prædicauit: poſt reſurrectionem verò atq; aſcenſionẽ ſuam, per apoſtolos & Iudæis & gentibus diuinitatis ſuæ & humanitatis arcana pateiecit. Hęc Beda. Plura ad expoſitionem & meditationem pertinentia, ſuprà de vno cęco poſita poſſunt hic applicari: & econuerſò plura hic poſita ibi aptari.

ORATIO.

I Vx lucis, & fons luminis domine Ieſu, qui duorum cæcorum ad te clamantiũ affectu miſericordiæ miſertus, oculos eorum tangere, & ſic eos illuminare dignatus es: tange quæſo oculos meos ſpirituales, & radiis tuę lucis conſcientiã meam illuſtra, ad te contemplandum, ad me cognoſcendum, ad proximũ inſtruendum & iuuandum. Illuſtra cor meũ lumine tuæ gratiæ diuinæ: vt te ductorem in omnibus viis meis habeam, te imitãdo ſequar, & te qui es ſuper omnia præ omnibus timeã & diligam, tuamq́; in omnibus faciam voluntatem. Amen.

De effuſione unguenti ſuper caput Ieſu. Cap. 25.

Ioa.12. Mat.26 Mar.14

APpropinquante tempore in quo dominus pati diſpoſuit, appropinquauit ipſe loco in quo eiuſdẽ paſſionis diſpenſationem facere voluit: vt per hoc intimaret, ꝙ voluntariè & ſua ſponte pateretur & mortẽ ſubiret. Igitur (ante ſex dies) ſolennis (paſchæ,) id eſt ſexta die ante paſcha, ſ. ante ramos palmarum, (venit in Bethaniam.) Intelligas hic diẽ paſcha non decimam quartam primi menſis, in qua ad veſperã immolabatur agnus paſchalis: ſed quintãdecimam, ſ. illam in qua paſſus eſt Chriſtus, quæ tota erat feſtiua & ſolennis.
K Vnde Theophilus: Decima autem die menſis agnum Iudæi capiunt immolandum in feſto paſchæ: ex tunc enim feſtiuitatis prælibant ſolennia: quapropter in die quæ eſt nona mẽſis, & præcedit ſextum diem ante paſcha, epulantur ſplendidè, & exordiũ feſti hanc diem conſtituunt: quo fit vt Ieſus quoq; pergens Bethaniam conuiuaretur. Hæc Theophilus. Ideo autem venit Bethaniam, vt Lazari reſuſcitatio renouaretur: ac memoriæ omnium arctus imprimeretur, & vt inexcuſabiles Iudæi de morte tanti ſuſcitatori tractantes confunderentur: & ex memoria miraculi ibidem facti turba populi moueretur, ad eũ honorificè recipiendum in Hieruſalem ante ſuam paſſionẽ, ſicut fuerat prædictum per Zachariam prophetã Zach.9 dicens: Exulta ſatis filia Sion, iubila filia Hieruſalem, ecce rex tuus venit tibi, &c. Sciens ergo dominus Iudæos conſpiraſſe in mortem L appropinquante paſcha, in quo agnus paſchalis immolabatur, reuertẽdo venit quaſi agnus ad victimã: vt ſic agnus verus immediatè poſt immolationem agni paſchalis immolaretur, pro nobis: vt veritas figuræ ſuccederet, & verũ paſcha haberemus. Et erat in domo Simonis prius leproſi, tunc autem mundati: quia fuerat leproſus & à dño ſanatus, ſed tamẽ adhuc priſtinum nomen ad memoriam miraculi retinebat, vt virtus curantis appareret: ſicut adhuc dicitur, Matthęus publicanus, licet eſſe publicanus deſierit. Hinc colligere poſſumus, ꝙ licèt a peccato noſtro mundati fuerimus, ſemper tamen ipſum in memoria ad pœnitendũ habere debemus. Hunc Simonẽ leproſum tradunt fuiſſe beatum Iulianum, ſic poſtea vocatum, & factũ Cenomanenſem epiſcopum: cui iter agentes dicunt pater noſter, vt bonum habeant hoſpitium. (Fecerunt autem cœnã ibi) domino: (& Martha miniſtrabat: & Lazarus) M inuitatus à Simone, (vnus diſcumbentiũ erat.) Pie credẽdũ eſt vt cœna honeſta & abſq; luxu fuerit, quã fecerunt ei qui prædicator & amator parſimoniæ extitit. (Martha miniſtrabat ibi:) quia ſecundum quoſdam, domus Marthæ erat poſſeſſione, ſed Simonis habitatione: alias ibi non miniſtraret. Vel poteſt dici, ꝙ iſte Simõ erat Marthæ vicinus: & propter hoc ipſa miniſtrabat in domo eius, ſicut homines ſolent facere in domibus amicorum ſuorum: & maxime propter reuerentiam ipſius Chriſti comedentis ibidem. (Lazarus verò erat vnus ex diſcumbentibus cum eo,) inuitatus à Simone: & hoc factum eſt ad declarationem veri miraculi de eius reſuſcitatione: vt ex hoc ꝙ poſt ſuſcitationem cibum ſumeret, non phantaſtica ſua ſuſcitatio eſſe probaretur. Vñ Aug. Ne putarent homines phãtaſma eſſe factũ quia mortuus reſurrexit. Lazarus vnus erat ex recũbentibus: viuebat, loquebatur, epulabatur: veritas oſtendebatur, infidelitas Iudæorum confundebatur. Et ferũt ndũ eundem. Lazarus dũ diſcũberet in conuiuio, cõuiuis interrogantibus eũ eſſe ſtia loca pœnarũ, ſedes alta nocte oſſeruaſſe, indicauit diligenti narratione per ordinẽ: &

Simon leproſus, Iulianus ſanctus.

Lazari de infernis reuerſio.

A ita inferi, longis temporibus ignorati, tandem
inuenerunt proditoré. Quòd aũt ante ſex dies
venit, hoc myſterio cõuenit. Primò quidé, quã
Gen. 1. & 2. tũ ad numerũ: numerus.n. ſenarius perfectus
eſt: vnde & deus opera creationis perfecit ſex
diebus & ꝓpter hoc decuit, ꝙ ſex diebus quo-
dãmodo compleretur opus paſsionis quo om
Figura. nia ſunt reſtaurata. Secundò, quantum ad figu
Exo. 12 ram: quia decima die menſis primi tollebatur
agnus, & ſeruabatur vſq; ad quartamdecimã.
Vñ & dominus ſexta die ante quintandecimã
Hieruſalem intrare voluit, quaſi ad locum im
Betha-nia. molationis accedens. Quòd venit Bethaniam,
quæ interpretatur domus obedientiæ, etiã con
Phili. 2. gruit myſterio. Primò, quantum ad cauſam
paſsionis: quia ſecundũ apoſtolũ, factus eſt obe
diens patri vſq; ad morté. Secundò ad fructũ
1. cor. 1 paſsionis, quẽ conſequuntur illi ſoli qui obe-
diunt ei: quia ſecundũ eundem apoſtolum,
B factus eſt omnibus obtẽperantibus ſibi cauſa
ſalutis æternæ. Vnde Hiero. Paſſurus dominus
pro omni mundo, & vniuerſas nationes ſuo
Cant. 2. & 8. ſanguine redẽpturus, venit & moratur in Be-
thania, in domo obedientiæ: hinnulus ceruo-
rũ ſemper ad lectũ ſuũ redit, & filius obediens
patri vſq; ad morté, obedientiã a nobis petit.
Hęc Hier. Quòd venit vbi fuerat Lazarus mor
tuus qué ſuſcitauit, ſignificat quia in domo o-
bedientiæ, illi qui ſunt ſpiritualiter mortui in
peccatis, reſuſcitantur reducti ad vitam iuſti-
tiæ: quia ſecundum apoſtolũ, Per vnius homi-
Rom. 5. nis obedientiã iuſti conſtituuntur multi. Quòd
fecerunt ibi cœnã dño, conuenit etiam myſte-
rio: quia dñs in domo obedientię ſpiritualiter
reficitur, delectatus in obedientia noſtra, &
Martha miniſtrabat & ſatagebat circa frequẽs
miniſteriũ: per quã ſignificantur prælati, qui
in eccleſiis ad miniſterium inſtituuntur: ſecun
C dum illud apoſtoli, ſic nos exiſtimet homo vt
1. cor. 4 miniſtros Chriſti: & Lazarus reſuſcitatus erat
vnus ex diſcumbentibus, per qué ſignificantur
ſubditi miniſterio prælatorũ, à peccatis ad ſta
tum iuſtitiæ reducti, qui cũ aliis iterũ ſpiritua-
liter cũ dño merẽtur epulari. (Maria verò vn
xit caput & pedes Ieſu, & exterſit capillis,)
per quã ſignificantur cõtemplatiui: de ea.n.di
Luc. 10. citur alibi, ꝙ ſedens ſecus pedes dñi audierat
verbũ illius. Vnde Alchuinus: Myſticè ꝙ ante
Myſticè ſex dies venit Bethaniã, ſignificat ꝙ ille qui
ſex diebus omnia fecerat, ſexta die hominem
creauit: ipſa ſexta mundi ætate, ſexta feria, ſe-
xta hora, redimere mundũ venerat. Cœna aũt
Galat. 5 dñica fides eſt eccleſiæ, quæ per dilectionem
operatur. Martha miniſtrat, cùm fidelis ani-
ma, opera ſuæ deuotionis dño impendit. Laza
rus vnus eſt ex diſcumbẽtibus, cùm hi qui poſt
peccatorũ mortẽ ſuſcitati ſunt ad iuſtitiã, vna
cũ eis qui in ſua permanſerunt iuſtitia, de præ
ſentia veritatis exultãt, & cœleſtis gratiæ mu-
nere aluntur. Et bene in Bethania celebratur,
quæ interpretatur domus obedientiæ, nã eccle
ſia eſt obedientię domus. hæc Alchuinus: (Ma
ria ergo acceſſit ad Ieſum,) tanquã ad fonté
miſericordię lauanté infirmitates noſtras: (&
fregit,) .i. aperuit alabaſtrũ contentiuũ (vnguẽ D
ti nardi piſtici pretioſi,) .i. vaſculum alabaſtri
nũ.ſ. pixidé de alabaſtro, (quod eſt genus mar
moris candidi, & varijs coloribus intertincti, Alaba-ſtrum.
in quo bene & incorruptè ſeruantur vnguen
ta) plenã vnguento pretioſo, (& effudit vnguẽ
tũ ſuper caput Ieſu recumbẽtis) .i. ad menſam
ſedentis: ſicut effunditur aqua roſacea propter
refrigerium & odorem, (& etiam vnxit inde
pedes eius,) apud quos etiã alias tantã gratiam
inuenerat, (& capillis ſuis exterſit,) Ordine a- Ordo factorũ
lio factũ fuit quàm hic ſcriptum ſit: quia pri-
mò lauit pedes & exterſit, & poſtea vnxit. (Et
domus impleta eſt ex odore vnguenti) effuſi:
quia.n. de re aromatica erat, longe lateq; pote
rat odor eius diffundi. Non eſt veriſimile ꝙ eſ
ſet aliquid groſſe, ſicut vnguẽta cõmuniter di
cta: quia indecens eſſet tale quid ponere ſu-
per caput hominis ſedentis in menſa, & ideo
dicendũ ꝙ hic vocatur vnguentũ liquor pre- E
tioſus de re aromatica expreſſus, ſicut aqua ro Vnguẽ-tum.
ſeacea exprimitur de roſis: aliter dicitur quòd
fuit lachryma fluens naturaliter de arbore Aromatica arbor.
aromatica, quæ eſt multum pretioſa, & valet
ad multa medicinalia: dicunt etiam aliqui, nar
dus eſt herba nigra faciens ſpicas in cacumi-
ne, & propter hoc dicitur nardi ſpicati, quia Nardus.
de illis ſpicis extrahitur liquor prædictus per
artificiũ: vel, ſecundũ alios, fluit per naturam.
Alii dicunt, quòd eſt frutex vel arbor paruu-
la, & inde fluit vel extrahitur liquor modo
prædicto. Piſtici ſecundum quoſdã, nomen eſt Piſtici.
loci vbi creſcit arbor vnde talis liquor expri-
mitur: ſed melius dicitur piſtici .i. fidelis: Piſtis
.n. Græcè, fides eſt Latinè, hoc eſt dictu, quòd
ille liquor erat purus & verus, non habens ali
quid aliud admixtum, nec ſophiſticatus, (Pre-
tioſi,) quia valebat trecentos denarios .i. num-
mos vſuales: erat.n. ille liquor refrigeratiuus,
& confortatiuus membrorum, & conſolidati F
uus, & valde odoriferus, valens ad alleuiatio-
nem labori, & cõtra æſtum ſolis, & diſtempe
rié aeris, & ad multa medicinalia. Ex quo pa-
tet pretioſitas vnguẽti, & deuotio ac pietas Ma
riæ, quæ labori Chriſti cõpatiens, & pedes &
caput eius: & rem tã pretioſam in obſequium
eius expẽdit. In quo & nos docemur quòd ea
quæ pretioſiſsima ſunt apud nos, deo offerre
debemus. Et quòd alia vice, peccatrix adhuc
exiſtens, fecit in eadem domo ex contritione,
.ſ. quando conuerſa eſt, & peccata ei multa di
miſſa ſunt, eo quòd multũ dilexit: nunc iuſtifi
cata & familiaris domino effecta, facit ex de-
uotione, ſed tunc tm̃ pedes vnxit, & gradatim
à pedibus ad verticem perueniens, nunc & ca
put & pedes vngere meruit: tunc vnxit domi-
num vnguento pœnitentiæ, nunc vnguento de
uotionis. Ibi rudimenta pœnitentium, hic iu-
ſtitia perfectarum deſignatur animarum: dili
gebat.n. Ieſum ſuper omnia, & de obſequendo
eidẽ nõ poterat ſatiari. Fragrantia fidei caput
dñi & pedes, quaſi odore aromatum perfudit,
qui diuinitaté & humanitaté eius digna laude
attollit: nunc de pedibus ad caput aſcendens.

G nunc ad pedes à capite per fidẽ deſcendens, ſe-
1.Cor. 11. & Epheſ. 5. 1.Cor. 10. cũdũ Apoſtolũ. Caput Chriſti eſt deus. Itaq; caput Chriſti vngit, q ad honorẽ dei omnia opera ſua facit. Sm̃ illud apoſtoli: Omnia, in gloria dei facite. Qui verò veſtigia Chriſti ſequitur, pedes eius vngit. Item caput Chriſti vngit, qui ipſum Chriſtũ veneratur: pedes verò, qui eius fidelibus obſequitur. vbi Augu. Quæcunq; anima fidelis vis eſſe: cũ Maria vnge pedes dñi pretioſo vnguẽto. Vnguentũ illud iuſtitia fuit: ideo libera fuit. Vnge pedes bene viuendo, dñica ſectare veſtigia, capillis terge: ſi habes ſuperflua, da pauperibus: & pedes dñi terſiſti. Capilli. Capilli. n. ſuperflua corporis videntur. (Domus aũt impleta eſt odore:) mundus impletus eſt bona fama. Odor bonus. Nã odor bonus, bona fama eſt. Qui male viuunt, & Chriſtiani vocantur, iniuriam Rom. 2. Chriſto faciunt. De quibus dictũ eſt, q per eos nomen dei blaſphematur. Si per tales nomen H dei blaſphematur, per bonos nomẽ dei laudatur. Audi Apoſtolũ: Chriſti bonus odor ſumus, 2.Cor. 2. inquit, in omni loco. Dicitur & in Canticis Canticorũ: Vnguentũ effuſum nomen tuũ. hæc Augu. vbi & Beda. Myſticè Myſticè aũt hæc deuotio Mariæ dño miniſtrantis, fidẽ ac pietatẽ deſignat eccleſiæ ſanctæ, quæ loquitur in amoris cantico, di- Canti. 1. cens: Dũ eſſet rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorẽ ſuum. Quæ nimirũ verba, & ſemel iuxta literã manibus Mariæ cõpleuit, & quotidie in omnibus ſuis membris, ſpiritualiter implere nõ deſinit, quæ toto diffuſa orbe gloriatur, & dicit. Deo aũt gratias qui ſemper triumphat per nos in Chriſto Ieſu, & odorẽ notitiæ ſuæ manifeſtat per nos in omni loco: q a Chriſti bonus odor ſumus deo. Qui cùm potentiã diuinæ virtutis eius (quæ illi vna cũ patre eſt) digna reuerentia cõfitetur, laudat, & prædicat: caput, pfecto illius vnguento perfudit pretioſo. Cùm verò aſſumptæ myſteria humanitatis, I æq; digna reuerẽtia ſuſcipit: in pedes eius domini vnguentũ nardi piſticũ. i. fidele, ac verũ perfudit: qui illã eius naturã qua terram contingere, hoc eſt inter homines conuerſari dignatus eſt, pia prædicatione cõmendat, ac deuotis veneratur obſequijs. Domus aũt impleta eſt ex odore vnguẽti: quod ſignificat odorem ſanctitatis Chriſti impleuiſſe eccleſiam, ad quem odorem omnes feſtinant. vbi & Origenes. Qui eleẽmoſynas & alia huiuſmodi, quæ ad vtilitatem hominum ſiũt, facit in Chriſtianos: pedes domini vngit. Qui autẽ caſtitati ſtudet, & in ieiunijs & orationibus permanet, & cæteris quę tantum ad gloriam dei proficiunt: vngit caput Chriſti. Aut doctrina, quæ neceſſaria eſt hominibus hoc eſt vnguentũ, quo pedes domini vnguntur. Agnitio aũt fidei, quæ ad ſolũ pertinet deum, eſt vnguentum quo vngitur caput Chriſti. Capillis autem pedes exterget, qui ea quæ Canti. 4. fluunt a mente tanquam capilli a capite, in obſequium dei retorquet. Vnde in Canticis: Vulneraſti cor meũ ſoror mea ſponſa, in vno oculorum tuorũ, & in vno crine colli tui: hoc eſt, charitate affeciſti me, pter ſimplicitatẽ oculorum tuorum me contemplantiũ, & propter ſimplicitatem tuarum cogitationũ, quæ in me K continue diriguntur. Hoc. n. modò deuotionis extergitur a pedibus Chriſti, quicquid in eis laſsitudinis & tarditatis, quibus ad nos aliquando tardat venire. Et notadum q hac die. ſ. ſab- Sabbato pedes domini lota. bato, Maria lauit pedes domini vnguento: in memoriã huius rei, eodem ſabbato dominus Papa conſueuit vacare, & intendere pauperibus, dando eleemoſynas, & pedes pauperũ lauãdo: quia in cœna dñi, propter officij magnitudinem, ad hoc non vacat intendere, & mandatum celebrare: pauperes. n. ſunt pedes domini ſedentis in cœlo, adhuc deãbulantes in terra. Cuius rei occupatione, eadẽ die ſtationẽ ad miſſam celebrandã non facit, ſicut cæteris diebus quadrageſimæ facere conſueuit: & ideo vacat hoc ſabbatum à proprio miſſæ officio. Indignabatur autẽ & murmurabat de hoc facto Mariæ, (Iudas Scariotis, dicens. Vt quid perditio hæc vnguenti facta eſt?) putabat. n. vnguen- L tum perditũ, propter hoc q nõ habebat apud ſe pretium: in quo verbo non ſolũ increpabat mulierẽ, quare hoc faciebat, ſed & Chriſtum qui hoc fieri permittebat: ecce quod in obſequiũ Chriſti ponebatur, perditũ reputabatur. Simile aliqui faciunt, qui omne quod ex deuotione deo in oratione vel meditatione impenditur, perditum eſſe dicunt: quia non vtilitati proximorum intendere nõ cernunt. Similiter Dando deo. ſi aliquis religionẽ intrat, talẽ multi fatuũ reputant: ſi autẽ actibus ſecularibus ſe implicet: talem prudentem eſſe dicunt. Vnde communiter dicitur de perſona cũ debilis eſt, & infirma, q nihil valet niſi ad dãdum pro deo. Res etiam ſæpe pro deo non dantur, donec deteriorare videntur. Vnde dr̃. Panẽ mucidũ tas, vinũq; tortrua, veſtẽ. Tinea pauperibus: ſed con Verſus. fert muſca ſcutellã. (Poterat. n. vnguentũ illud venundari plusquã trecentis denarijs.) In hoc M inſinuatur occaſio venditionis Chriſti ab ipſo Iuda pro triginta denarijs venditi. nam, ſecundũ quoſdã, conſuetudo Chriſti erat q decimã partem eorum, quæ ſibi dabantur pauperibus erogabat: vel cum Iudas procurator domini eſſet, credebat ſecundũ conſuetudinem ſuã accipere ſibi decimam partem daturũ domino: & ideo voluit vendi illud vnguentum, vt haberet triginta denarios, qui ſunt decima pars trecentorum propter quod Iudæ viſum eſt, q in vnguento ſuper Chriſtũ effuſo triginta denarios perderet: vnde ab illa hora cogitauit, vt Chriſtũ triginta denarijs vẽderet, & ſic prędã ſuã recuperaret. Vel ſecũdũ alios, ibi triginta argentei, pro quibus dominum vendidit, valebant trecentos denarios vſuales, & ſic recuperauit totũ pretium vnguenti. (Et dari pauperibus.) Ecce ſub prætextu pietatis velat affectũ non pietatis ſed cupiditatis. Hoc. n. dixit ſimulans pietatem, ad operiendã ſuã cupiditatem. Per hunc deſignantur detractores bonorum operũ, ſub ſpecie pietatis denigrantes quidã ẽt alij diſcipuli indignẽ ferebant, & quaſi de perdito vnguento murmurabant: iſti quidem moti pietate propter pauperes indignabantur, nõ

in-

A intendentes eſſe perditū ſimpliciter, ſed in cōparatione ad ſubleuationem pauperum: audierant. n. à domino, Miſericordiā volo, & non ſacrificiū: & ideo forte credebant ꝙ dare pauperibus eſſet magis bonū. Iudas vero motus cupiditate, propter lucra ſua: quāuis etiā ſub prætextu. i. velamento ſeu ſpecie, pietatis indignabatur: dicebat. n. hoc, (nō quia de egenis pertineret ad eum,) .i. non quia cōpateretur pauperibus, vel curaret de eis: ſed quia dolebat ꝙ vnguentum non fuerat ſibi traditū, vt eius pretiū furando ſibi retineret. Vnde Theophi. Diſcipuli pluries mulierē arguerunt eo ꝙ ſæpe Chriſtum audierant de eleemoſynis dicentē: Iudas verò nō eadem intentione indignè tulit, ſed propter amorē pecuniæ, & turpe lucrū. Vnde & Ioannes ipſum ſolum cōmemorat, tanquā fraudulenta intentione mulierē arguentē: cuius ex hac occaſione furandi conſuetudinem

Iudæ auaritia

Diſcipulorum reprehenſio.

B credidit intimandam. Hæc Theophil. Licet. n. portabat ea, quæ dabantur pro Chriſto ad dādum pauperibus: non tamen hoc faciebat, ſed ſibi retinebat: vnde mutilatio eius cū crimine ponitur, ꝙ non curā pauperum habuerit, ſed ſuo furto prouidere voluit (quia fur erat, & loculos) .i. burſas domini (habens,) & cuſtos eorum exiſtens, ea quæ mittebantur in loculis, donata in eleemoſynā à fidelibus, ad vſum & neceſſitatem diſcipulorum & pauperū, furto aſportabat: portabat quidem miniſterio, ſed aſportabat furto. Habebat loculos dominicos, ad ea quæ dabantur mittenda: & loculos proprios, ad ea quæ furabatur reponenda. Et ſecūdum Augu. Ea quæ furabatur, dabat vxori & filiis ſuis. Sic multi habentes loculos & facultates eccleſiæ, ea quæ diuino cultui, & pauperibus erogare deberent, ſubtrahunt, & ſibi retinent: ac inde ditari & inclyti fieri ſtudent. Multi ēt bona eccleſiæ, quæ ſunt pauperū, dant filiis &

Loculi dominici.

Eccleſiæ bona

C meretricibus, ac ſacrilega crudelitate ſurripiunt pauperibus, & expendunt in illicitis. Vnde de ſacerdotibus Belis legitur, quomodo filii & vxores eorū comedebant illa quæ ſuper altare ponebantur: & rex credebat ꝙ Bel ea comediſſet. Multi etiam cuſtodes loculorum monaſterii exiſtentes, bona ad vſum fratrū deputata largiuntur quibus nō debent: & magis in ſuis ſuperfluitatibus, quam aliorum neceſſitatibus expendunt, ac alias illicitè & male cōſumunt. Et quia omnes prædicti loculos Chriſti cum Iuda fure portāt, & cū in ſcelere ſequuntur: ideo ēt poſt cū in tenebras demerguntur. Dominus, cui angeli miniſtrant, cōdeſcendens infirmis, loculos habebat, in quibus oblata fidelium ſeruabātur, ſuorū & indigentiū neceſſitatibus profutura: in ſignū ꝙ eccleſia loculos erat habitura: & in hoc datur forma eccleſiæ ſeruandi neceſſaria. Sanè cùm doceret uiā paupertatis: non habebat loculos propter propriā vtilitatem, ſed ad pauperum ſuorū ſumptus & neceſſitatē. Vnde Aug. Habebat dominus loculos: & a fidelibus oblata conſeruans ſuorū neceſſitatibus, & aliis indigentibus tribuebat: tūc primùm eccleſiaſticæ pecuniæ forma eſt inſtituta, vt intelligeremus ꝙ præcepit non cogitādum eſſe de craſtino, non ad hoc fuiſſe præceptū, vt nihil pecuniæ ſeruaretur à ſanctis: ſed ne deo propter iſta ſeruiatur, & propter inopiæ timorem iuſtitia deſeratur. Vnde & Nicolaus tertius, in declarādo regulā fratrū minorū, Dicimus ꝙ abdicatio proprietatis omniū rerum, tā in ſpeciali quàm in cōmuni meritoria eſt, & ſancta: quam Chriſtus, viā perfectionis oſtendens, & verbo docuit, & exēplo firmauit. Nec his quiſquā putet obſiſtere, ꝙ interdū dī Chriſtū loculos habuiſſe. Nam ſi Chriſtus, cuius perfecta ſunt opera, in ſuis actibus viam perfectionis exercuit, quòd interdum infirmorū imperfectionibus condeſcendens, & viam perfectionis extolleret, & imperfectorū infirmitas ſemitas non damnaret. Sic infirmorū perſonā Chriſtus ſuſcepit in loculis, ſic & in nonnullis aliis: nō tantum carne, ſed & mente cōdeſcendit infirmis. Egit ergo Chriſtus, & docuit perfectionis opera: egit etiam & infirma, ſicut interdū in fuga patuit & loculis. Sed vtrūque perfectè, perfectus exiſtens: vt perfectis & imperfectis viā ſalutis oſtēderet. hæc Nicolaus.

Non ſunt meretricibus dāda.

Dan. 14

Loculos cur habuerit Chriſtus.

D

Math. 6

E Seu quare dominus Iudæ loculos commiſit, & auarum ſuum diſpenſatorem fecit? videtur. n. quòd ei occaſionem peccandi dederit. Dicendum quòd Iudas primò fuit bonus, quādo vocatus fuit ad apoſtolatum, & officium diſpenſationis ſibi traditum: ſed poſtea lapſus eſt in peccatum. Et quāuis Chriſtus ſciret eum futurum furem, & malū: tamen pluribus de cauſis tradidit ſibi illud officium. Primò, vt eius eccleſia exemplo ſui fures & malos cùm patitur toleraret: non eſt. n. bonus, qui malos tolerare non potuit. Secundò, vt ei occaſionē proditionis auferret, cùm ex loculis mitigationem cōcupiſcentiæ haberet. Tertiò, vt doceret ꝙ minoribus temporalia ſunt tradenda, ſed maioribus ſpiritualia cōmittenda. Quartò, vt nos inſtruens oſtenderet quàm parū temporalia curaret, quando burſam pecuniæ furi & deteriori tradidit: claues aūt eccleſiæ cum magna examinatione commiſit Petro: quod eſt contra illos qui ſuas animas, vel aliorum illis committunt ad regendum, quibus bouem vel aſinum non committerent ad vendendum. Ex præmiſſis ergo patet, quòd Chriſtus & diſcipuli eius de eleemoſynis & oblationibus fidelium tanquā pauperes viuebant. Sed dominus pro Maria reſpondit, & eam more ſolito defendit, dicens: (Quid moleſti eſtis huic mulieri?) quaſi diceret, ſine cauſa murmuratis: (opus enim bonum operata eſt in me,) & ergo non debetis eā reprehendere: non eſt perditio vnguenti, vt vos dicitis, ſed opus bonum: id eſt pietatis & deuotionis obſequium. Vnde de bono opere lapidatis eam, contra rationem & iuſtitiam. (Sinite illam) nunc de hoc vnguento facere quod poterit, (vt in diem ſepulturæ meæ ſeruet illud,) ſcilicet quod tunc pro ipſa præparabit: illud enim reſeruabit, quia non potuit expendere præuenta acceleratione reſurrectionis meæ, Vnde dimittenda eſt nunc facere,

Egeſtas Chriſti.

Loculi cur Iudæ traditi.

F

Ioā. 21.

Victus Chriſti.

G cere, quod tunc facere non poterit: & illud vnguentum in loco iſtius nunc in me expenſi nunc ſeruabit, vel præcepit partem iſtius vnguenti ad ſepulturam ſuam reſeruari. Vnde credendum eſt, quòd ipſa hoc fecit edocta à ſpiritu ſancto, quia cognouerat eum in proximo moriturum, ipſo hoc dicente. Ideo vnguentum parauerat, cuius partem nunc expendit, & partem ad officium ſepulturæ reſeruauit: (nam pauperes ſemper vobiſcum habebitis,) quibus benefacere poteſtis, & recuperare quod modo neglectum dicitis: (me autem non ſemper habebitis.) ſ. præſentia corporali, ad habitandum vobiſcum in carne paſsibili, quæ indiget vnctione tali: quaſi diceret, poterit recuperare ad benefaciendum pauperibus, ſed nõ ad vngendum corpus meum. Bonis & malis loquitur, de præſentia corporis ſui. Sedet enim ad dexteram patris, poſtquam in cœlum aſcẽdit: & ſecundum corpus non eſt hic, qui præſentia maieſtatis ſemper eſt hic.

Chriſtũ nõ ſemper habere.

H Si tamen ad bonos pertines, ſemper habes Chriſtum in præſenti per fidem, per ſignum, per baptiſmatis ſacramentum, per altaris cibum & potum. Vnde alibi dicit eis, Ecce ego vobiſcum ſum, vſq; ad conſummationem ſeculi: quia erit cum fidelibus præſentia ſpirituali & ſacramentali. (Quod habuit,) id eſt quod potuit, (hoc fecit:) vel (quod habuit) facere ex officio pietatis, (hoc fecit) in opere deitatis: (præuenit enim vngere corpus meum in ſepulturam meam) futuram deſignandam: quia in hoc facto præfigurauit eam de propinquo futuram: quaſi diceret, Sinite vt faciat viuo dum poteſt, quod volet facere mortuo, ſed non poterit. Vnde Alchuinus: Significat ſe mortuum & ad ſepeliendum aromatibus eſſe vngendum. Ideo Mariæ, cui ad vnctionem mortui corporis præuenire non liceret, donatum eſt viuenti adhuc impendere obſequium, quod poſt mortem celeri reſurrectione præuenta nequiuerit.

Mat. 28.

Sepulturæ ſignificatio.

I Vnde & Theophilus: Præuenit ea quaſi a deo ducta vngere corpus meum, in ſignum ſepulturæ futuræ: in quo proditorem confundit: ac ſi ei diceret, Qua conſcientia mulierem confundis, quæ in ſepulturam corpus meum vngit, & teipſum non confundis, qui te in mortem trades? (Mittens enim hæc vnguentum hoc in corpus meũ ad ſepeliendum me fecit,) & per hoc meam ſepulturam præfigurauit. Quod vos putatis perditionem eſſe vnguenti: officium eſt, & ſignificatio ſepulturæ. Myſterium eſt quod agitur, in quo mors & ſepultura mea citò fieri ſignificatur. In proximo enim paſſurus ſum: ideoq; mihi hoc obtulit ad ſepeliendum. Nec mirum ſi me vnguẽto perfuderit, & mihi bonum odorẽ fidei ſuæ dederit, cum ego pro ea mox fuſurus ſim ſanguinem meum, & daturus animam meam. Patientia ergo domini arguit Iudam auaritiæ, & non pauperum cauſa dixiſſe quod dixit: ſed obſequium Mariæ commẽdauit oſtẽdens quòd eſſet moriturus, & ad ſepeliendum aromatibus vngendus. (Tunc dixit eis Ieſus, opus hoc) commemorandum (in) dulcem (memoriam eius:) id eſt, ad laudem eius recitandũ tanquam factum virtuoſum (vbicunque in toto mundo prædicatum fuerit hoc euangeliũ) id eſt hoc factum mulieris pertinens ad Chriſti euangelium: nondum enim euangelia erant ſcripta: quaſi diceret, vos inſipienter eam reprehẽditis, pro eo facto pro quo ipſa laudanda eſt in vniuerſo mundo, vbicunque prædicatũ fuerit hoc euangelium: id eſt, vbicunque dilatabitur eccleſia per mundũ, quia memoriale ſempiternum habebit, ex hoc quod mihi fecit. K

Vbi Theophilus: Prophetat autem dominus conſequenter duas prophetias. ſ. quòd euangeliũ eius prædicabitur in vniuerſo mundo, & ꝙ opus mulieris laudabitur. Hæc Theophilus. Et hoc domini dictum iam patet adimpletum, Vbi Beda. Notandum autem, quia ſicut Maria gloriã adepta eſt toto orbe quocunque eccleſia ſancta diffuſa de obſequio quod domino pia deuotione exhibuit: ita econtrario ille qui obſequio eius detrahere temeraria lingua non timuit, perfidiæ nota longe lateq; infamatus: & deo ſimul atque hominibus merito factus eſt exoſus: ſed dominus bonum laude digna remunerans futuras impij contumelias tacendo præterit. Hæc Beda.

Prophetiæ dñi.

L Nihilominus tamen & Iudas indignatus remanſit, & inde proditionis cauſam & occaſionem aſſumpſit: hinc habemus argumentum, ꝙ maius bonum quandoque ommittendum eſt, pro minori bono quod iterum recuperari non poterit. Et præfertur hic bonum quod videtur minus, ei quod videtur maius: in genere dico, non quoad charitatem. Vbi ſciendũ quòd multa bona opera ſunt de quibus ſi peteretur cõſilium antequam fiãt non conſuleremus quòd fierent: quia forte poſſent fieri meliora: poſtquam tamen iam incipiunt fieri, non ſunt prohibenda.

Iudæ proditionis origo.

Bona opera non cõſulenda fieri.

M Et ſecundum Chryſoſt. Fortè Ieſus antequam effunderet vnguẽtum, elegiſſet potius illud dari pauperibus nunc verò quia iam factum erat, exprimit dicens, ſinite illam. Item quandoque faciendum eſt illud quod eſt minus neceſſarium: & poteſt præponi magis neceſſario, ſi remanet locus implendi quod eſt magis neceſſarium: præſertim ſi tollatur locus faciendi id quod eſt minus neceſſarium, & immineat caſus ꝙ illud minus neceſſariũ non poſſet alias recuperari: & ideo fortè dominus permiſit ſic fieri. Vnde dixit ꝙ pauperes, non autem ipſum, ſemper haberent. In hoc autem quod dicit pauperes ſemper habebitis vobiſcum datur intelligi familiaritas, quam diuites debent habere ad pauperes, quia pauperes maxime facti ſunt propter diuites. Circa iſta Anſel. ad ſororem ſuam ſcribens, ſic dicit: Gaude quæſo huic intereſſe conuiuio, ſingulorum diſtingue officia. Martha miniſtrabat, diſcumbebat Lazarus, vngit Maria hoc vltimum eſt: frange ibi alabaſtrum cordis, & quicquid amoris, quicquid deſyderij, quicquid affectionis, habes totum effunde ſuper caput ſponſi tui: adorans in homine deum, & deo hominem. Si fremit, ſi murmurat, ſi inuidet proditor, ſi perditionẽ vocat deuotionem,

Neceſſariũ minus fit prius magis.

Pauperes ſemper habere.

non

A non ſit tibi curæ. Phariſæus murmurat inuidens pœnitenti: murmurat Iudas de effuſione vnguenti: ſed Iudex accuſationem non recipit accuſatam abſoluit. Sinite inquit, illam: bonum .n. opus operata eſt in me: laborat Martha, parat hoſpitium peregrino, eſurienti cibum, ſitienti potum, veſtem algenti: ego ſolus Mariæ, & illa mihi totum præſtare quod habet: a me quicquid optat, expectet. Hæc Anſelmus. Conſpice igitur dominum Ieſum cœnatum in domo Simonis, cum illis amicis ſuis: quia fortè conſanguinei vel multum domeſtici erant eiuſdem Simonis, & conuerſantem cum eius paucis diebus .ſ. vſque ad tempus paſsionis ſuæ: ſed amplius in domo Marthæ: hæc .n. domus erat ſuum refugium ſpeciale. Ibi cum diſcipulis ſuis comedebat & dormiebat: ibi & mater eius cum ſororibus quieſcebat: quam omnes multum honorabant, & maxime Magdalena, quæ eam ſemper aſſociabat, nec ab ea vllatenus recedebat. B Lazarus quippe, & Maria Magdalena, & Martha ex patre & matre geniti inſignes & diuites fuerunt: & Lazaro pars eorum, quæ in Hieruſalem parentes habuerunt .ſ. quidam vicus: & Mariæ Magdalon caſtellum, ſeu oppidum Galilææ ad duas leucas de Bethſaida contra Meridiem, & ſecundò milliario a ſtagno Genezareth: & Marthæ Bethania in partem de hæreditate parentum ceſsit & euênit: ſed tñ propter hoſpitalitatis gratiam, ſimul cũ Martha manebant, quia ipſe prudentior ad diſpenſandum erat: & ideo etiam in receptione domini ſola aliquando Martha legitur nominata. Conſpice etiam ipſam dominam: quia de dilectiſsimo filio ſuo timore perterrita erat, nec ſe ab eo illo tempore ſeparabat. C Et cum dominus defendens Magdalenam a murmure proditoris, dicens mittens hæc vnguentum hoc in corpus meum, ad ſepeliendum me fecit: an nó credis quod huius verbi gladius matris animam pertranſiret? quid .n. de morte ſua expreſsius dicere poterat? Similiter & omnes alij erant perterriti, & anxiis cogitationibus pleni colloquentes adinuicem vnus cum altero, hincinde in ore illorum, qui habent dura & aduerſa tractare. Compatere ipſis, & tunc libenter cum eis conuerſeris. (Cognouit ergo) per famam publicam (turba multa ex Iudæis,) qui ex tota terra venerant ad diem feſtum, (quia illic,) .ſ. in Bethania (eſſet Ieſus.) Bethania .n. propè Hieruſalem, quaſi a duo milliaria erat, & ideo de facili hoc cognoſcere poterant: (& venerũt illuc, non propter Ieſum tantum, ſed etiam vt Lazarum viderent) ſuſcitatum. In hoc innuitur duplex cauſa. Vna, propter ipſum Ieſum reuerenter viſitandum: alia, vt viderent Lazarum ſuſcitatum. Et hoc propter duo: Primò, illud quod factum circa ipſum audierant, valde mirabile erat: & hoc homines videre deſiderant. Secundò, quia ſperabant Lazaro referente aliquid de alia vita percipere, & audire: cuius cognitionis deſiderium homini eſt innatum. Curioſitas tamen magis eos adduxit quã charitas, nec tantum amore ducebantur quantum admiratione: quia ſicut ſe cupiditas hominum habet noua videre & audire cupiebant. Sed illa curioſitas mala non erat, ex qua ad fidem induci poterant. Nos econtrà ſi cognoſcimus Ieſum obedientis animæ domum in qua inhabitet inueniſſe: veniamus illuc contemplatione, non propter hominem tantum, quem in anima ſuſcitatum videmus: ſed vt vitam bonã imitemur, & per hoc ad viſionem Ieſu perueniamus. (Cognouerunt autem principes ſacerdotum,) dolentes de manifeſtatione gloriæ Chriſti, (vt & Lazarum interficerent) ad occultandum miraculum, quia multi ex Iudæis propter illum abibant & credebant in Ieſum, conuicti ſigno maximo: & inducti ad credendum. In quo videbantur manifeſtè deo obuiare: ipſe enim viuificauerat Lazarum: & iſti volebant occidere eum, ex quo & maxima patet malignitas eorum. E Stulti & maligni Iudæi eum occidere volebant, quem nuper dominus ſuſcitauerat, acſi iterum eum reſuſcitare non poſſet. Vnde Auguſtinus: O ſtulta cogitatio, & cæca ſæuitia. Dominus Chriſtus, qui ſuſcitare potuit mortuũ, nó poſſet ſuſcitare occiſum? Ecce vtrũque fecit dominus, Lazarum mortuum, & ſeipſum ſuſcitauit occiſum. Vbi & Chryſoſtomus. Nullum autem miraculum Chriſti, eos ita furere fecit hoc enim mirabilius erat, & coram multis factum eſt: & erat inopinabile, mortuum quatriduanum videre ambulantem & loquentem.

Diuiſio bonorũ Lazari & ſororum.

Viſitandi Chriſti cauſę.

D

Curioſitas Iudæorũ.

Iudæorũ ſtulta cogitatio.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, qui pro omni mundo paſſurus venire & morari in Bethania, id eſt in domo obedientiæ, & ibidem cœnare voluiſti, & caput & pedes vngi permiſiſti: da mihi vt in vera obedientia perſeuerando, per hanc tibi refectionem facere merear ſpirituali: quia tu in noſtra delectaris, & quodãmodo paſceris obedientia. F Fac ẽt me ibidem caput tuũ, & pedes vngere caput quidẽ diuinæ virtutis tuæ potentiã digna reuerentia & laude confitendo: pedes verò, aſſumptæ humanitatis myſteria ſimiliter digne ſuſcipiendo vel caput te Chriſtũ venerando: & pedes tuis fidelibus obſequendo: vt tuam gratiam conſequar ſic agendo. Amen.

De ſeſſione domini ſuper pullum & aſinam. Caput 26.

Ioã. 12. Mat. 21. Mar. 11. & Lucæ 19.

Frequentabantur myſteria, implebantur ſcripturæ per dominum Ieſum inſtante tempore quo videbat per proprij ſanguinis effuſionem mundo conferre remedium. Igitur (in craſtinum,) id eſt in die ſequenti .ſ. dominica, ſummo mane paruit ſe ad eundum in Hieruſalem nouo & inconſueto modo, ſed ſicut fuerat prophetatum. Imminente itaque paſchali tempore quo immolabatur agnus: ipſe tãquam verus agnus ad locum paſsionis acceſsit pro ſalute mundi voluntarie immolandus: facto oſtendens quòd erat paratiſsimus ſe humiliare,

G humiliare, & obedire vſque ad mortem contẽptibiliſsimam & accerbiſsimam pro omnibus. Secundum Bedam: Præceptum legis erat, vt decima luna primi menſis agnus ſiue hœdus in domo recluderetur vſque ad decimam lunam eiuſdem menſis, quando ad veſperam immolabatur: vnde & verus agnus, ex omni grege ſine macula electus, pro popul. ſanctificatione immolãdus, ante quinque dies, id eſt, decima luna Hieroſolymam aſcendit, vt ſic veritas figuræ reſponderet. Cumque dominus Ieſus pergere vellet; mater vt creditur pro affectu eum retinebat. Similiter & diſcipulis, & alijs intolerabile videbatur quòd illuc iret, & vt poterant eum retrahebant. O deus quomodo diligebant eum? & quomodo erat eis amarum quicquid læderet ipſum. Ipſe verò aliter diſpoſuerat, qui vniuerſorum ſalutem ſitiebat: cœpit igitur ire,

Agni Paſchalis paraſceue.

H & illa parua ſed fidelis diſcipulorum comitiua poſt ipſum incedere (& venit Betphage) in medio itineris, quæ erat viculus, ſeu villa parua ſacerdotum, in latere & deſcenſu ſeu decliuio montis Oliueti verſus Hieruſalem, diſtans vno milliario à Bethania, quæ eſt in alio latere montis eiuſdem, & vno a Hieruſalem: vnde Betphage locus ſacerdotum, bene domus buccæ ſeu maxillarum interpretatur: quia maxilla propria erat pars ſacerdotum in lege, quorum erat prædicare, & verbum dei proponere. Sacerdotes enim qui per hebdomadam in templo deſeruiebant, completo officio vicis ſuæ, illuc ad manendum diuertebant, vbi etiam pecora ſua alebant. Licèt enim non habebant hæreditatem ad excolendum, habebant tamẽ domos ad nutriendum animalia: & ad manendum tempore quo non vacabant cultui diuino in Hieruſalem.

Betphage.

I In hoc quòd dominus venit in montem Oliueti, ſignificatur, ꝙ per ſolam pietatem veniebat ad paſsionem, & non per neceſſitatem. Secundum Hieronymum: iſte mons vocatur mons olei chriſmatis, & luminis: in quo ſignificatur triplex effectus dominicæ paſsionis in oliua venia indulgentiæ, in chriſmate vnctio gratiæ, in lumine ſplendor gloriæ. Ibi ergo dominus expectans (miſit) inde (duos diſcipulos.) ſecundum Chriſoſt. & Glo. hi fuerũt Philippus & Petrus quorum primus Samaritã quaſi aſinam: ſecundum Cornelium, quaſi aſinæ pullum adduxit: tales enim debent mitti ad prædicandum, ſ. qui habent agnitionem veritatis, ſeu ſcientiam: ad intelligẽdum: & ſplẽdorem honeſtatis ſeu gratiam ad docendum. Petrus enim interpretatur agnoſcens. Philippus, os lampadis. Miſit autem diſcipulos, quaſi diſciplinatos, propter ædificationem templi: † ſed duos propter firmitatem verbi: quia in ore duorum vel trium, ſtat omne verbum: & pluribus alijs de cauſis deſtinauit hunc numerum, ſicut & binos miſit ad prædicandum Vnde Hierony. Miſit duos propter ſocietatem, propter duplicem humilitatem cordis & corporis: & propter duplicem geminam charitatem dei & proximi. Et iterum: Siue propter theoricam & practicam, id eſt ſcientiam & opera. Vnde & Beda Rectè autẽ duo mittuntur ſiue propter ſcientiam veritatis, & munditiam operis: ſeu propter geminæ dilectionis: dei videlicet & proximi ſacramentum, toto orbe prædicandum. Vnde etiã Chryſoſtomus: Duos autem miſit apoſtolos, quia per duo generalia mandata omne genus hominum de peccato abſoluitur. Qualia? diliges dominum deum tuũ ex toto corde tuo: & proximum tuum ſicut te ipſum. In his duobus omne peccatum expellitur, & omnis iuſtitia cõſummatur. Aut certe illa duo: Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris & quod vultis vt faciãt vobis homines, facietis eis & vos ſimiliter. Vnde & Remigius: Duos quippe miſit, propter duos ordines prædicatorum miſſos Iudæis & Gentibus, ſiue duo ſunt præcepta charitatis, ſiue propter duo teſtamẽta, ſiue propter literam & ſpiritum. (Et dixit eis: Ite in caſtellum,) ſ. in Hieruſalem: (quod contra vos eſt,) id eſt coram vobis eſt: & vobis ex oppoſito poſitum ad radicem alterius montis. ſ. Sion.

Oliueti mons. *Petrus Philippus duo cur miſſi.* *† Alias, exẽpl.* K *Mat. 22.* *Mat. 7.*

L Hoc etiam dicit, ꝙ contradictionem futuram in Hieruſalem contra apoſtolos præuidebat. Et dicit caſtellum, quia vſus ſacræ ſcripturæ eſt, aliquando caſtellum pro ciuitate, & ciuitatem pro caſtello ponere. Vel dicitur caſtellum propter loci ſitum, & fortitudinem: quia triplici muro, ac propugnaculis & fortalitiis, ad modum caſtri clauſa erat Hieruſalem. Vel vocat eam ſic deſpectiuè: iam enim nomẽ ciuitatis amiſerat, quia ex libertate temporali in ſeruitutem gentium redacta erat in ſeruitutem peccatorum: & de frequentia populorum in paucitatem habitatorum: & ideo dicitur diminutiue caſtellum. Item non vocat Hieruſalem ciuitatem, quia non erat ibi ciuium vnitas ſed multiplex diſcordia inter eos, ſed vocat eã

Caſtellũ cur Hieruſalem.

M caſtellum quia munita erat armis militiæ contra Chriſtum. Et ſtatim. ſ. ante portam, & introitum ciuitatis (inuenietis aſinam & pullum eius ſuper quem nullus ſedit,) in biuio & loco publico alligatos, & ad miniſteria pauperum deputatos. Mos quippe erat in illis regionibus, vt in ſingulis ciuitatibus & viculis, aſinus vel quodlibet animal, ad opus ſedendum aptum præparatum haberetur pro pauperibus, qui propria iumenta non habebant: & ſi cui neceſſe eſſet opere vel itinere vnius diei, eo vteretur: de cuius ſuſtentatione habitatores vrbis communiter cogitabãt: ſed cum quis eo vtebatur, pro tẽpore illo pabulum ei dabat, & poſt vſum ad locum determinatum reducebat. Mos igitur iſte tunc Hieroſolymis ſeruabatur, vbi in loco publico ligata erat aſina, & cum ea pullus, qui pariter ad opera communia nutriebantur. Nõdum enim quiſquam eũ aſcenderat, & qui aſina vtebatur, vtrique de pabulo prouidebat. (Soluite & adducite mihi.) Vbi Chryſoſtomus: Ecce igitur quam humile & contemptibile animal Chriſtus rex regum elegit ad inſidendũ, cum Hieruſalem ingrederetur. (Et ſi quis vobis aliquid dixerit, dicite quia dominus. ſ. omnium, (his opus habet: & confeſtim) ſine cõtradictione (dimittet eos.) Dicit enim Chryſoſtomus

Mos Iudæorũ.

quòd

A quòd virtus Chriſti mouit & præparauit cor domini, id eſt cuſtodis illorum animalium, vt mox ad verbum eorũ daret eis, quanuis igno

Miſticè. tis. Myſticè caſtellum mundus, diſcipuli verò prædicatores: mundus verò eſt contra prædicatores: quia mundus amat diuitias, honores, & delitias. econtrà prædicatores prædicãt paupertatem, abiectionem, & aſperitatem. Aſina, populus Iudaicus propter ſtultitiam: pullus, populus Gentilis propter laſciuiam, & peccandi conſuetudinem. Dicit ergo diſcipulis, (Ite) ad prædicationis officium, ad ſacramentorum miniſterium: (in caſtellum,) id eſt in mundum, qui multipliciter impugnat deum. ſ. erroribus, in incredulis: fictionibus, in hypocritis: voluptatibus, in impudicis: vanitatibus, in ſuperbis: cupiditatibus in auaris & ambitioſis. Vnde Ioãnes:

1. Ioã. 5 Totus mundus in maligno, id eſt, in malo igne

B poſitus eſt. (Quod contra eſt:) diſsimili conuerſatione, tumida mentis obſtinatione, pudibunda oris obiurgatione. (Et ſtatim inuenietis,) quia ſine magna ſolicitudine quærendi: (aſinã alligatam, & pullum cum ea) quorum ſecundũ gloſam, vnum ad Iudæos, ſ. aſina: alterum ad Gentes. ſ. pullus refertur. Igitur Iudæa ſecundum deum, & in ſpiritualibus mater eſt gentiũ quia de Sion exiuit lex. Ecce triplex miſeria

Mich. 4 conditionis peccatorum quæ debet nos moue

Miſeria triplex Iudeæ. re ad quærendum. Beſtialis ſimilitudo quia de homine iumentum eſt factus: & ideo dicit, (aſinam & pullum eius:) Spiritualis ligatio, quia de libero factus eſt captiuus: & ideo dicit (alligatam:) talis multitudo: quia ſtultorum infini

Eccleſiaſtic. 1. tus eſt numerus: & ideo dicit, (ſtatim inuenietis,) vbique enim occurrunt peccatores. Vt autem dicit Chryſoſto. Propter quaſdam ſimili

C tudines animalibus his aſsimilati ſunt homi

Aſinis ſimiles. nes, deum, vel dei filium non cognoſcentes: eſt enim animal hoc immundum, rude, ſtultum, & infirmum: ſic fuerunt homines ante Chriſti aduentum, & alligari praua conſuetudine peccati, quod vinculum fortius eſt cæteris, quia licèt alia vincula vetuſtate putreſcant, & corrũpantur, vinculum tamen peccati ſua vetuſtate fortificatur: ſuper quem nemo ſedit, quia nulli vult obedire: ſoluite, monitis veſtris ab erroribus & peccatis enodando & extrahendo, & ſolutos oſtendendo: & adducite mihi in fide & moribus informando: vt ſoluti a vinculis me ſequantur imitando: ſicut enim auis quæ portat ſecum vinculum, non poteſt bene ad prædã ſuam volare, nec etiam poſt prædam ſuam poteſt currere canis vinculatus: ſic nec peccator poſt Chriſtum vinculo peccati ligatus. (Et ſi quis vobis aliquid dixerit,) impedire vos volẽs (dicite quia dominus) omnium, cui omnia ſeruire debent, (his opus habet:) & operam eorũ deſiderat: non propter ſuam neceſsitatem, ſed propter noſtram vtilitatem; vult enim noſtrã conuerſionem, propter noſtram ſalutem. (Et confeſtim,) id eſt ſine contradictione, (dimittet

Moraliter. eos. (cognito mandato ſuperioris. Moraliter caſtellum domino & ſuis apoſtolis, ac ſuæ gratiæ muneribus contrarium, poteſt dici cor ho

D minis peccatoris, rationibus & excuſationibus quaſi muris & propugnaculis contra deum munitum: ac per turrim elationis, & per murũ obdurationis, & per ſeram pertinaciæ firmatũ

Aſina ligata. Aſina in eo ligata, eſt anima vinculis peccatorum præpedita: pullus laſciuus, eſt affectus lubricus & malus: duo diſcipuli, ſunt timor & amor ordinatus: qui aſinam ſoluunt, dum eã peccatis abſoluunt, & dominum deſuper ſtratis veſtibus ſedere faciunt: dum eandem animam omnibus virtutibus, & donis imbuunt. Vbi Chriſoſto. Ligata erat aſina, id eſt diabolici erroris vinculo impedita, vt non haberet libertatem ire quo vellet: nam omnes homines ante quam peccemus, liberum habemus arbi

E trium, ſi volumus ſequi voluntatem diaboli, an

Anima ligata per ſe diſſolui nequit. non. Quòd ſi ſemel peccantes obligauerimus nos operibus eius: iam omnino noſtra virtute euadere, non poſſumus: ſed ſicut nauis fracto gubernaculo illuc ducitur, vbi tempeſtas impulerit: ſic & homo diuinæ gratiæ auxilio perdito per peccatum, non quod vult agit, ſed quod diabolus vult. Et niſi deus valida manu miſericordiæ ſoluerit eum, vſque ad mortem in peccatorum ſuorum vinculis permanebit: ergo noſtra quidem voluntate & negligentia alligamur: per dei miſericordiam abſoluimur. Et ſic homo, priuſquam peccet, liberum habet arbitrium vtrum velit ſub regno eſſe diaboli: cum autem peccando tradidit ſe ſub regno ipſius, iam non poteſt de poteſtate eius exire. Sed prima voluntas eius, in neceſsitatem conuertitur. Et hoc eſt quod homines ſeculares & peccatores dicere ſolent: Nunquid volumus eſſe ſancti? &

F quis non vult eſſe iuſtus? ſed non poſſumus: verum quidem eſt quod dicunt, ſed non habent excuſationem, qui primum potuerunt non eſſe ſub poteſtate diaboli ſi voluiſſent. Poſt quã verò poſuerunt thronũ diaboli in cordibus ſuis: iam non poteſt eos de poteſtate diaboli eripere, niſi ſolus deus. Hæc Chryſoſt. vnde Bernardus. Difficilis prorſus res, & ſoli diuinæ virtuti poſsibilis, ſuſceptum ſemel peccati iugum a ſeruis † ſuis excutere: quoniam qui facit pec

† Alias a ceruicibus

Peccati iugũ abijcere ſolius dei eſt. catum, ſeruus eſt peccati. Nec etiam liberari poteſt ab iſto iugo niſi in manu forti: hæc eſt magna miſericordia, magnis neceſſaria peccatoribus. De qua dicitur: Miſerere mei deus ſecundũ magnam miſericordiam tuam. Et ſecundum multitudinem miſerationum tuarum, dele iniquitatem meam. Hæc Bernardus. Studeat ergo

Ioan. 8. Ieſus, à diabolo vt citò eius dirumpat iugum:

Pſ. 50. qa tãtò facilius quãtò citius eius dominiũ euitatur. (Hoc autem totum factum eſt, vt) præter humilitatis exemplum, in hoc facto oſtenſum,

Zach. 9. etiam (adimpleretur) conſecutiuè non effectiuè, (quod dictum eſt per prophetam) Zachariam, (dicentem: Dicite filiæ Sion,) ſ. ciuitati Hieruſalem: hoc eſt habitantibus in ea., Noli timere:) imò exulta & iubila, vbi dat ſecuritatẽ, & excludit timorem humanum & ſeruilem. (Ecce rex tuus,) id eſt Chriſtus (venit tibi manſuetus: ſedens ſuper aſinam, & pullum filium ſubiugalis:) id eſt aſinæ ſub iugo & onere poſi-

tæ &

G tæ & domitę: non ſuper vtrumque ſimul ſed ſucceſsiuè. Et bene dicit (filiū ſubiugalis) quia populus Gentium exemplo Iudæorum credidit: vel a Iudæis ad Gentes verbū domini emanauit. In tali aduentu, & tam humili ſignificatur regis clementia, quæ ſubditis valde eſt accepta: quaſi diceret, nō veniet in faſtu regio, propter quod poſſet eſſe odioſus: ſed veniet in māſuetudine, propter quod eſt magis diligendus. Noli ergo timere regis oppreſsionem, ſed magis exultans agnoſcere regem tuū mentes regentē: & ad regnū cœlorū perducentē. Secūdū Chryſoſtomū, Conſueuerunt homines timere reges venientes, propter nouitates bellorum, & exactiones, & ſeruitutes atque iniuſta grauamina: ſed noli timere Hieruſalē qa iſte rex veniens non eſt talis, ſed manſuetus & humilis: non in multitudine exercitus & equorum ingrediens, ſed cum humili turba aſinæ inſidēs.

Subiugalis filius Aduentus humilis domini.

H Signum quippe aduentus Chriſti in Hieruſalē ad redemptionem populi, fuerat in Zacharia prędictum, & celebri fama diuulgatum: videlicet quod Chriſtus venturus erat in Hieruſalem in paupertate & humilitate, ſedens ſuper aſinā & pullum eius: & ideo legiſperiti hoc videntes in ipſo completum, oſtenduntur contemptores ſuæ maieſtatis: quia eum non receperunt, ſed magis tāquam deceptorem perſecuti ſunt. Hoc autem non ſolum impletum eſt, quia erat prædictum, ſed etiam antè prędictum eſt, quia erat implendum. Vnde cum dicit (vt impleretur) hic vt, conſecutiuum eſt, non effectiuū. Circa hoc autem, quòd Hieruſalem dicitur filia Sion: eſt ſciendum, ꝙ mons Sion pars eſt ſublimior ciuitatis Hieruſalem verſus Meridiē, & aliquantulum etiam ad Occidentē: in quo erat

I rupes prærupta quæ Mello vocabatur: in cuius angulo quodam & colle ſatis eminente erat arx & turris Dauid, ad quam mille clypei pendebant: omniumq; fortium armatura: vbi Dauid habitauit, & eam ciuitatem Dauid appellauit. Vnde ciuitas Hieruſalem dicitur filia montis Sion: quia in eo erat fortalicium ciuitatis, ſcilicet turris Dauid defendens & protegens ciuitatem, ſicut mater filiam. Vnde canitur: Vrbs fortitudinis noſtrę Sion. Vt ergo propheta omnem excuſationem ignorantię à Iudæis auferret, cum domini aduentum prædiceret: ipſam qualitatem domini aduenientis oſtendit acſi diceret: O vos Iudæi, ꝙ ille aduentus domini in carnem venturus eſt: his ſignis regem veſtrū cognoſcite, cum videritis eum venientem māſuetum, non ſuperbum, ſed humilem: non armorum ſplendore terribilem, vt quondam ad veſtrā deſtructionem Nabuchodonoſor & Antiochus venerunt, ſed ad reſtaurationem: non vt auferat a te temporale regnum atque terrenum, ſed conferens tibi (ſi credideris) cœleſte & ſempiternum regnum: non vt ducat te in terram alienam vinctum, ſed vt reſtituat te in propria liberum, ꝙ autem tuus ſit tale eſt, acſi diceret: (Tuus) inquam, non alienus, non extraneus, ſed proprius tibi promiſſus, ex te natus, & in te nutritus: & tibi, hoc eſt ad tuam ſalutem & vtilitatem veniens (venit, inquam tibi) non ſibi, ſicut prælati multi potius veniunt ad viſitandum propter lucrum ſuum, quam propter ſalutem, ſubditorum. ſ. vt ſuas procurationes accipiant, magis quam vt defectus corrigāt

Turris Dauid. Pro. 10.

Tuus rex qu. d.

K ꝙ verò ſubiungit (manſuetus) oſtendit ſuam manſuetudinem non ſolum in verbis, ſed etiā in ſubiugalis ſeſsione. Vnde Chry. Sciens autē propheta malitiam Iudæorum, quia contradicturi erant Chriſto aſcendenti in templū: ideo antè præmonuit, vt per hoc ſignum cognoſcerent Iudęi regem ſuum, dicens: (Ecce rex tuus venit tibi manſuetus, ſedens ſuper aſinā & pullum eius.) Cum ergo videritis eum in templo o Iudæi, nolite dicere non habemus regem, niſi Cæſarem: nolite ſuperbè agere contra eum: quia rex tuus venit tibi, ſedens ſuper aſinam.

L Si intellexeris, tibi veniet, ſi non intellexeris, veniet contra te, id eſt, ſi intellexeris veniet vt ſaluet tē, & ſub pedibus tuis ſubiiciat gentes. Si autem non intellexeris veniet vt perdat te: & de templo ſanctitatis expellat: & aliam ſponſam de gentibus caſtiorem inducat in cubiculum ſanctitatis: vis cognoſcere manſuetudinē venientis? conſidera ſpeciem aduētus eius. Nō ſedet in curru aureo prætioſa purpura fulgēs, nec aſcendit ſuper feruidum equum diſcordiæ amatorem & litis: qui gloriæ iactantia pectus habet repletum, & gaudet ad vocem turbæ ſed ſedet ſuper aſinā trāquillitatis & pacis amicā. Non autem vides in circuitu eius ſplendentes gladios: aut cætera ornamenta armorum terribiliū. Sed quid? Ramos frondentes, teſtimonia pietatis & pacis. Venit ergo manſuetus, non vt propter potentiam timeretur: ſed vt propter manſuetudinē amaretur. Hæc Chry.

Tibi venit quid.

M Myſticè (dicite) o prędicatores (filiæ Siō) id eſt eccleſiæ militanti: ſicut. n. Hieruſalē dicitur filia Sion, quia ab hoc monte ſicut a matre protegi videtur: ſic eccleſia militans filia eccleſiæ triūphantis dicitur, quia ab ea ſicut a matre protegitur. (Ecce rex tuus venit tibi,) id eſt ad vtilitatem tuam non ſuam: (ſedens ſuper aſinā & pullū,) id eſt in præcordiis vtriuſque populi: quaſi diceret, prædicate mundo aduentū Chriſti in carnē, vt cognoſcatur & credatur, vt recipiatur & colatur. (Euntes autem diſcipuli,) tanquā veri obedientes, non refutauerunt hoc officium vt paruum: ſed (fecerunt ſicut præcepit illis Ieſus, & adduxerunt aſinam & pullum & impoſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua, & eū deſuper ſedere fecerunt.) Sic quoque vt dicit Baſilius, decet nos & infima opera plurimo cū affectu & ſtudio aggredi: ſciētes ꝙ quicquid in cultu dei fit non eſt paruum, ſed dignum regno cœlorum. Veſtimenta apoſtolorum quibus turpitudo carnis cooperitur, & ornata ſeſſio domini paratur: apoſtolica inſtituta & exēpla; ac doctrinam virtutum ſignificant: quibus corda hominum inſtruxerunt, vt deum habitatorem habere poſſent: quibus receptis à Iudæis & Gentilibus, ſedit in eis Chriſtus: quia niſi anima his inſtructa fuerit & ornata, deum ſeſſorem habere non meretur. Vnde Bernard.

Myſticè

Affectus ꝓnuatur.

Domino

A

Veſtiū ſubſtractio.

Domino quoque ſeſſuro ſuper aſellum, veſtes ſuas diſcipuli ſubſtrauerunt, ſignificantes ſaluatorem ſeu ſalutem nequaquam inſidere nudæ animæ: quam non videlicet veſtitam inuenerit doctrina & moribus apoſtolorum. Hæc Bern. Chriſtus ergo ſuper aſinam & pullum ſedit, propter veritatem præallegatæ prophetiæ, quæ hoc expreſſè dicit. Et primò ſedit ſuper aſinam: ſecundò poſt aduentum turbę de Hieruſalem, ſedit ſuper pullum: qui quia indomitus & laſciuus erat, & ſuper eum nemo adhuc ſederat, nec adhuc applicatus humanis vſibus fuerat, propter inquietudinem & inconſuetudinē forſan recalcitrabat: & ideo Chriſtus rex manſuetus deſcendit: & deinde ſuper aſinā ſub iugo domitā iterum aſcendens ſedit. Hoc autem factum eſt in figura, quia per aſinam ſignificabatur populus Iudaicus, qui ſub lege laborauerat, & iugū legis traxerat, ac multis vinculis peccatorū alligatus erat: per pullū populus Gentilis, qui iugo legis ſubiectus nō fuerat, nec quis eū iugo domini coercuerat, ac diuerſis dogmatibus & erroribus ſubditis erat.

Sedēdi ſuper pullū & aſinam forma & ratio

B

Ad hoc ergo Chriſtus veniebat, vt vtrunq; populū ſibi per fidē catholicam ſubiugaret: ſedens aūt primò ſuper aſinā, ſecūdò, ſuper pullum, dein de iterū ſuper aſinam: ſignificauit quia de Iudæis tranſiuit ad Gentes: & iterum in fine mūdi de Gentibus tranſibit ad Iudæos, vt poſtquā plenitudo Gentiū intrauerit, omnis Iſrael ſaluus fiat. Hoc myſterium etiam notatur in delatione miſſalis à cornu ad cornu altaris. Vel ſecundum gloſam: Non ad literā ſuper vtrunq; in tā breui ſpatio ſedit, ſed ſpiritualiter intelligendū eſt, quia in præcordiis vtriuſq; populi ſedet. Vnde & Chryſo. Sedet ſuper aſinā & pullum eius, vt & in Iudæis ſederet, & in Gētibus.

C

Sedere autem ſuper iumenta, eſt in præcordiis eorum habitare, vt dicat illis Chriſtus: Tollite iugum meum ſuper vos, & videte quia mitis ſum & humilis corde. Non eſt autem contrarietas quòd Matthæus dicit aſinam & pullum: cæteri autem tantum dicunt pullū, quia vnus quandoq; dicit, quod alius tacet & prætermittit. Matthæus quidē ſcribens Hebræis, Hebræorum eloquio rectè aſinam & pullum refert, ſimul domino adductos: ſciebat enim notitiam dei venturam ad Iudæos & Gentes: ſed cæteri euangeliſtæ ſcribentes eccleſiæ Gentium Græco ſermone, ſolummodo mentionem pulli faciunt: quia quod gentium ſalutem ſpecialiter reſpicit, attendunt.

Matth. 11.d.

Concordia euāgeliſtarum.

Moraliter.

Moraliter per aſinam pōt intelligi caro noſtra pigra, ſtolida, laſciua: ab anteriori debilis, id eſt, ad ſpiritualia: à poſteriori fortis, id eſt, ad temporalia: per pullum carnalis affectus, & vanum deſiderium noſtrū quæ ligantur, id eſt, voluptatum illecebris irretiuntur, ſed ea ſoluere & ſubiicere debemus, vt deus ibi ſedeat illiq; dicamus vt iumentum factus ſum apud te: onus taxa, & portabimus: & econuerſò audiamus: Empti eſtis precio magno, portate Chriſtum in corpore veſtro: per illos ergo qui aſinam & pullum ad Chriſtum deducebant, pœnitentes ſignificari poſſunt, qui carnē ſuam dant deo, per mortificationem: & animam, per contritionem: ſicut.n. per aſinam caro, ſic per pullum animus deſignatur.

Pſal. 82

1. Cor. 6

D

Ad oſtendendam ergo ſuam humilitatem & manſuetudinem, dominus non ſuper ſuperbum & feruidum: ſed humilis ſuper humile, & mitis ſuper mite animal ſedit: quia non in ſuperbis & aſperis, ſed in humilibus & quietis ſtā requieſcit, non curru vel equis vtens, non ſcutiferos circunducens, ſed magnā vilitatem & māſuetudinem hinc oſtendens. Ergo etiā in exterioribus neceſſe eſt vt humilitatem prætēdas, ſi Chriſtum ſequi deſideras. Igitur & in equitatura, in veſte, in cibo, in domicilio, & in omni apparatu: & ſecundum Chryſoſtomū, quia contingebat quoſdam infirmiores exiſtentes ſubiugali opus habere, & hic menſuram nobis ſapientię poſuit: monſtrans quod ſuper equos & mulos, aut hos coniugantes terri neceſſe non eſt, ſed ſufficit aſino vti, & vltrà nō procedere,

Humilitas ēt in exterioribus habēda.

E

& vbiq; eo quod neceſſitatis eſt contentū eſſe. Interroga aūt Iudæos, quis rex ſuper aſinam delatus intrauit Hieroſolymam? Sed non vtiq; alium habent dicere quàm hunc ſolum. hæc Chryſo. Vnde dominus non legitur alibi equitaſſe, vel mullum aſcendiſſe: ſed modò tantum aſinaſſe: & tamen eadem hebdomada legitur morte turpiſſima cōdemnatus fuiſſe. Quid fiet de multis prælatis, qui cum equorum multitudine equitant: & hoc de patrimonio crucifixi & bonis eccleſiaſticis: hoc enim eſt cōtra Chriſti exemplum hic eis oſtenſum. Item eſt cōtra Chriſti exemplum hic eis oſtenſum. Item eſt contra illud Deuteronomij: Cùm fuerit rex conſtitutus, non multiplicabit ſibi equos. Si nō licet regi: quantò minus pontifici? Si non laico quātò minus clerico? Si non de redditibus proprii patrimonii quāto minus de patrimonio crucifixi? Sed nō ſuperbiāt qui equis vel curribus vehūtur: quia & ligna, & lapides, & aliæ res viles plerūq; ſic dicūtur.

Contra prælatorū pompam.

Deut. 17

F

Vnde Chryſo. Quid tibi arrogas, & magna ſapis ò homo, quòd excelſus ſuper equum veheris, quia te trahunt mularum quadrigæ? & quale iſtud eſt: nam & ſaxa ita plerunq; & ligna geſtantur. Speciosa veſte circundaris: ſed reſpice pro cultu veſtium virtutum decore fulgentem, & videbis te quidē putrefacto iā fœno ſimillimū, illū verò arbori admirabiles fructus, ferenti, maximāq; præbenti cernentibus voluptatē. hæc Chryſ. Conſpice nunc bene, & conſidera quomodo dominus mundi incedebat. Quāuis.n. iuſtiſſimū foret eū honorari, honoris tñ tēpore talibus de atractis & phaleris vſus eſt: & in hoc ſuo honore honorabilem pōpam mundi non modicum vituperauit: nō fuerunt hæc animalia ornata frenis, & ſellis deauratis, & phaleris ſericatis, more ſtultitiæ mundialis: ſed quibuſdā vilibus pannis & funiculis: cùm tamen eſſet rex regum, & dominus dominantium. In hoc ergo facto vtile humilitatis exemplum dñs ſuis reliquit: ſed filii ſuperbiæ proh dolor parum hoc attendunt. Vnde legitur, quòd cum Heraclius Chriſtianiſſimus Imperator; reuertens

Contra ſuperbientes de equis.

Humilitas Chriſti.

à cede

G à cæde Coſdroes regis Perſarum, per portam, per quam Chriſtus in die palmarum intrauit in equo regio & ornamentis imperialibus decoratus ingredi vellet, repente lapides portæ deſcenderunt, & inuicem, quaſi vnus paries ſe clauſerunt. ſuper quo cunctis ſtupentibus angelus domini ſignum crucis in manibus tenens ſuper portam apparuit, dicens: Cùm rex cœlorum Chriſtus per hanc portam ad paſsionem intraret: non cultu regio, ſed humili aſello ingrediens: humilitatis exemplum ſuis cultoribus dereliquit, his verò dictis angelus domini abſceſsit. Tunc imperator lachrymis perfuſus, diſcalciatus, & vſque ad camiſiam ſpoliatus crucem domini accipiens, vſque ad portam humiliter baiulauit. Moxq́ lapides ad ſuum locum redierunt, & intrantibus cunctis ingreſ-
H ſum patefecerunt. Myſticè ſecundum Remig. Saluator noſter aſino ſedens Hieroſolymam tendit, quando eccleſiæ vniuerſali, vel cuique animæ fideli præſidens, & eam in hoc ſeculo quaſi iumentum regit: & poſt hanc vitam ad viſionem cœleſtis patriæ introducit.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, qui ad paſsionē ſpontaneus aduenisti: aduení & mihi miſero per gratiam in corde meo. Et qui me tūc reparaſti per crucem: iterum lapſum repara per eandem beatificam paſsionem. Largire mihi domine vt in omnibus humilitatem & manſuetudinem cuſtodiam: ac tibi carnem & ſpiritum totaliter ſubiiciam, & vt iumentum apud te fiam: quatenus in me ſedens, & me quaſi iumentum regens, nunc ad intimæ pacis guſtum, ſupernæq́ pacis deſiderium ducas, &
I tandem ad eiuſdem pacis viſionem introducas. Amen.

De glorioſa domini ſuſceptione. *Caput* 27.

Mat.21. Mar.11. Luc.19. & Ioan.12.

ET cùm appropinquaret Ieſus ad deſcenſum montis Oliueti, multi deſcendentiū cum eo, ex quibus plures de Hierico fuerant eum ſecuti, (ſubſternebant veſtimenta ſua in via: alij autem cedebant ramos) virides (de arboribus) fructiferis, quibus mons Oliueti cōſitus eſt: (& ſternebant in ea,) vt viam ornarent, & ne iumentum in lapidem offenderet ne calcaret ſpinam, ne laberetur in foueam.

Oliueti mons.

Mons enim Oliueti mons vberrimus eſt, & decorus, arboribus plenus, & maximè oliuarum, a quibus & nomen accepit. Turba autem multa, quæ conuenit ad diem feſtum in Hieruſalem de omnibus tribubus Iſrael: quia omnes tenebantur venire in Hieruſalem in paſcali ſolénitate: ac pueri, ac plebecula Hieroſolymorum, cùm ſciuerunt Ieſum aduenire, (tollentes ramos oliuarum & palmarum, exierunt obuiā ei) reuerenter vſque ad montem Oliueti: & vt regem cum hymnis, & canticis, ac veſtium ſuarum & armorum ſtratione, ac lætitia magna eum honorificè ſuſceperunt: & ab illo loco vſque Hieruſalem, cum hymnis & laudibus deduxerunt: canentes, gloria laus & honor tibi ſit rex Chriſte redemptor. Quod diuina diſpen- K ſatione factum eſt, ad deſignandum victoriam quā Chriſtus erat in proximo habiturus, qua erat moriendo mortem ſuperaturus, & trophæo crucis de diabolo mortis principe triūphaturus. Hæc proceſsio in arca fœderis præfigurata fuit, qua Dauid in iubilo deduxit. Poſt Lazarū ſuſcitatum, & vnguentum ſuper caput Ieſu effuſum, odore famæ eius iam reſperſo in populo per circuitum, præſciens ipſe turbam obuiam ſibi venturam, aſcendit aſellum, vt inter applauſus occurrētium populorum miræ præberet humilitatis exemplum. Inter alia quippe Chriſti miracula, maximè miraculum auditum de Lazaro ad hanc deuotionem & honorificam obuiationem eos commouit: quia ſecundum Augu. inter omnia miracula quæ fecit dominus noſter Ieſus Chriſtus, Lazari reſuſcitatio præcipuè prædicatur. Iſtud .n. euidentius & mirabilius ſignum erat: & ideo vltimo ipſum reſeruauit, vt magis eorum memoriæ imprimeretur. Miraculis ergo trahebantur, qui verbis non mouebantur. Vbi Origenes Pulchrè autem turbas, laudantes deum, ad deſcenſionem montis occuriſſe legimus, vt operatorem myſterii ſpiritualis ſignificarent ſibi veniſſe de cœlo. Vbi & Beda: Deſcendente etiam domino de monte oliuarum, turbæ deſcendūt quia humiliato miſericordiæ autore neceſſe eſt eos qui miſericordia indigent, eius veſtigia imitari. Cum autem turbæ obuiantes perueniſſent ad Chriſtum, facta ſibi reuerentia præceſſerunt, aliis ſequentibus ipſum: & ſic erat Chriſtus in medio eorum. Vnde ſequitur: (Turbę aūt quæ præcedebant, & quæ ſequebantur clamabant, dicentes: filio Dauid oſanna,) quod eſt vox exultantium pariter & laudantium, vel obſecrantium, magis affectum indicans, quam aliquam rem ſignificans: ſicut racha interiectio indignātis dicitur nihil expreſſè deſignās vnde ſecundum vocem, neque Grecus, neque Latinus interpretari potuit: ſed ſecundum ſenſum interpretantur quædam ſaluifica, vel ſaluum me fac. Et eſt oſanna verbum Hebræum, ex corrupto & integro compoſitum. Dicitur enim oſanna, i litera ſubtracta, quaſi oſianna: oſi ergo corruptum, anna eſt integrum: oſi autem apud eos interpretatur ſalua vel ſaluifica, vel ſaluum fac: & anna eſt interiectio obſecrandi, ſicut apud nos heu dolentis: nam ſicut apud nos a dolente dicitur heu, ſic apud illos ab obſecrante dicitur anna, & valet apud nos vtinam, quod eſt aduerbiū optādi. Et ideo oſanna tantum valet quantum, vtinam ſaluemur, vel obſecro ſalua. Et quia hæc interiectio in Latino nō habetur eloquio: poſuit pro ea noſter Hiero. obſecro. Vnde in Pſalm. vbi ſeptuaginta interpretes tranſtulerunt. O domine ſaluum me fac, in Hebræo ſcriptū eſt, anna Adonai oſiāna. Quod interpres noſter Hier. diligētius, elucidās ita trāſtulit: obſecro dn̄e, ſalua obſecro. Idem namque ſignat o domine, per interiectionem

2.Reg.6 Lazari reſuſcitatio.

Miraculū ſummū

L

Oſanna.

M

Racha.

Obſecro

Pſal.117.

A ſeriectionem obſecrantis: quod obſecro domine per ipſum uerbum obſecrationis. Eſt ergo oſanna, quaſi oſianna, i. ſalua obſecro: & eſt vna dictio, uel duæ per ſubtractionem vnius literæ, & ſignificat quod aduētus Chriſti ſalus ſit mundi: cui. n. ſalua, ſiue ſaluifica, clamabāt, vtiq; ſaluatorē credebant. Vnde & cōuertendo ſermonem inter ſe, ſubiungūt, dicentes, (Benedictus,) ideſt glorioſus ſit: vel, ſecundum Bedā, Benedictus, i. ab omni peccato ſingulariter immunis, & immunes faciens: (qui venit) per carnis aſſumptionem, i. incarnatus eſt (in nomine domini,) ideſt in nomine patris & à deo patre miſſus ad explendum eius voluntatem, & ad glorificandum eum, quia filius non in nomine ſuo, ſed in nomine patris venit: eū glorificādo, & in omnibus operibus non ſuam, ſed patris gloriā quærendo. Vnde alibi: Ego, inquit, veni in nomine patris.

Ioan. 5.

B In hoc ergo confitentur & laudant domini aduentum: benedictio nāq; quæ fit à nobis, in deo confeſſio ſola eſt: & laudatio bonorum, quæ præſtita ſunt ab eo. Benedictio verò quæ fit à deo, in nobis impletur, dum eius beneficiis implemur.

Benedictio.

Vbi ſciendū ꝙ benedicere eſt bonum dicere. Aliter autem deus benedicit nobis: & aliter nos benedicimus deo. Deus. n. benedicendo nobis, beneficiū nobis impendit, & bonos nos facit: nam ſuum dicere, eſt eius facere: quia ipſe dixit facta ſunt nos aūt benedicendo eo, non eū bonum facimus, ſed tantūmodo eius bonitatem confitemur & laudamus: dicere. n. hominis, non eſt ſuum facere, ſed tantum fateri.

Benedicere.

Et addūt, (rex Iſrael.) In quo confitentur eius potentiam, tamen diminutē: quia credebant ipſum regnaturum temporaliter, & liberaturū eos à tributo: ipſe autem venit ad regnandū ſpiritualiter, & ad liberandum totū genus humanum a diabolo, quod erat maius illo.

Rex Iſrael Chriſtus.

C Ad literam ergo credebant ꝙ veniſſet regnaturus temporaliter ſuper eos in regno Dauid, & redempturus ipſos à ſeruitute Romanorū, & reſtituere regnū tēporale quod à Romanis erat vſurpatum. Cuius cōtrarium ipſe dixit corā Pilato: Regnū meū non eſt de hoc mundo: ſed, ſupple, de cœlo: & ideo applaudebāt ei tanquā ſuo regi.

Ioā. 18.

Vnde ſubiungunt, & benedictum, quod. ſ. venit, regnum patris noſtri Dauid: quod ſcilicet reſtitutum eſt nunc in aduentu tuo: quaſi diceret, hoc eſt de quo dictū eſt: Dabit illi dominus deus ſedē Dauid patris eius.

Lucæ I.

Regē verò eū in teſtimoniū ſuæ damnationis vocauerunt: ex hoc enim patet, ꝙ proprium dominum occiderunt. Vbi Aug. Quid aūt magnum fuit regi ſeculorū regem fieri hominū? Non enim rex Iſrael Chriſtus ad exigendum tributum, vel ferro exercitum armandum, hoſteſq; viſibiliter debellandos: ſed rex Iſrael ꝙ mentes regat, ꝙ in æternum conſulat, ꝙ in regnum cœlorum credētes, ſperantes, amanteſq; perducat. Quòd ergo rex eſſe voluit Iſrael dignatio eſt non promotio: miſerationis iudiciū, non poteſtatis augmētum: qui. n. appellatus eſt in terra rex Iudæorum, in cœlis eſt dominus angelorum. Et iterum: Noli timere, illum agnoſce qui a te laudatur & noli trepidare cùm patitur: quia ille ſanguis funditur, per quem tuum delictum deleatur, & vita redimatur. Hæc Aug.

D Deinde iterū uerba conuertentes ad ipſum, repetunt (oſanna,) ideſt ſalua obſecro. Bis dicūt oſanna, quia ſaluator eſt Chriſtus ſecundum naturā vtramque: ſecundum diuinā, effectiuè: ſecundum humanam, meritoriè. Et ſciendum de qua ſalute intelligatur, determinant vbi ſe velint ſaluari: ſcilicet, (in excelſis:) ideſt, in cœleſtibus, nō in infimis & terrenis. Salua in excelſis, qui prius ſaluabis ab inferis. Ecce duplex ſalus: vna in liberatione pœnæ, alia in collatione gloriæ: vbi manifeſtè oſtenditur ꝙ aduentus Chriſti non tantum hominum, ſed totius mundi ſalus eſt, in cœlis & in terris, & terrena iungens cœleſtibus: vt omne genu ſibi flectatur: cęleſtium, terreſtrium, & infernorum.

Salus duplex.

Phil. 2.

E Chriſtus. n. veniebat ad dandam ſalutem cœleſtem & æternam: & fortè licèt ſublimitatē regni æterni & tēporalis petebant, tamen neſcientes prophetice eum regem cœli & angelorū prędicabāt. Et hoc diuina ordinatione ſignificabatur verbis laudantium, cum dicebant, (oſanna in excelſis:) quod eſt ſalutem ęternam à domino petere licèt hoc non intelligerent: ſicut & Caiphas dixit mortem Chriſti futuram pro ſalute mundi, licèt non intelligeret quid diceret. Vbi Chryſo. Ex his ergo verbis colligimus, ꝙ deus eſt: nam oſanna, ſaluos fac interpretatur: ſalutem autem deo ſcriptura attribuit.

Ioā. II.

Et notandum, quia quod dicitur in excelſis, ſignum eſt ꝙ in inferioribus non eſt ſalus, ſed multiplex periculum: ſed in excelſis, quæ ſola cœleſtia ſunt, ſalus ſine periculo inuenitur. Vel in hoc ꝙ dicitur hic, in excelſis: ſignificatur per primū oſanna quod Chriſtus eſt rex in terra vniuerſa per fidem & gratiā: & per hoc ꝙ hic ad ſecundū oſanna additur, in excelſis, ſignificatur ꝙ non tantum in terris, ſed etiam in cœleſtibus Chriſtus regnat: quia per ipſum ea quæ in cœlis & in terris ſunt reſtaurantur.

Salus in excelſis

F Conſideranda eſt aūt, iuxta ordinem perſonarum, qualitas meritorum. Qui enim veſtimenta ſua ſuper aſinā impoſuerunt, vt Ieſus mollius ſederet, apoſtoli fuerunt: qui ſua doctrina mentes hominū, vt habitaculum dei eſſent, pręparauerunt. Per iſtos ſignificari poſſunt, qui per ſuas exhortationes animā erudiunt, à peccatis abſtrahunt, virtutibus ornant & componūt, vt ſic ibi dominus ſedeat, & quieſcat.

Officia domino exhibita ab apoſtolis.

Qui autem veſtimenta in via ſtrauerunt, ne pes aſinæ impingeret, ſancti martyres ſunt: qui dum corpora ſua, animarū videlicet tegumēta, propter deum ad ſupplicia tradunt, & proprio ſe carnis amictu exuūt, quaſi veſtimenta ſua ſternunt: iter ſimplicioribus ſuo ſanguine oſtendentes, per quod ad cęleſtem Hieruſalem peruenire poſſint.

A martyribus officia.

In via deniq; veſtimenta ſternunt, qui exempla martyrum ſecuti, corpora ſua per abſtinentiam edomāt, vt domino iter ad mentem parent, vel exempla bona ſequentibus præbeant: quia ergo veſtimentum ani-

Veſtimētorū ſignificatio.

G mæ, eſt corpus: hoc veſtimentũ ſubſternimus, aut per martyrium, aut per ieiunium, aut etiã per boni operis exercitium & exemplum, aut per continentiæ propoſitum. Vel veſtimenta animæ diuerſorum colorum, ſunt varietates diuerſarum virtutum: quæ tunc in via ſternimus, quando ea in exemplum aliis probemus. Fœlix illius anima, cuius virtutes confundũt & extinguunt in aliis vitia contraria. Veſtimẽta etiam, ob aduentum Chriſti, in via ſternere, eſt antiquã conuerſationem peccati deponere. Qui verò ramos de arboribus cædebant, & ſternebant in via, vt iter aſinæ planum & decorum redderent: ſancti confeſſores ſunt: qui dũ verba & ſententias, vel exempla patrũ præcedentiũ de ſcripturis carpentes, in via dei, ad auditoris animũ venientis, humili prædicatione ſubmittunt, quaſi de ſpiritualibus arboribus ramos cædentes, cœleſtis patriæ iter decorant. Vel per illos qui ramos oliuæ ferebant, ſi-

H gnificantur qui circa opera miſericordiæ ſe exercitant: oliua enim, dei miſericordiam ſignificat. Et per illos qui ramos palmarũ ferebant, ſignificantur qui circa victoriam tentationum intendũt: palma enim victoriam deſignat. Notat aũt Ber. hic triplex obſequiũ Chriſto exhiberi. Primũ quidem a iumento, cui dominus inſidet. Secundũ, ab his qui veſtimenta in via proſternunt. Tertium, ab his qui ramos de arboribus cœdũt. Prælati ramos de arboribus cędũt, cùm de fide & obedientia Abrahæ, de caſtitate Ioſeph, de manſuetudine Moyſi, cęterorumq́ſanctorum virtutibus prædicant. Seculares verò homines veſtimenta proſternũt in via, cùm expendũt in Chriſti obſequiũ, non ſiquidem corpora, ſed quæ adiacẽt & neceſſaria ſunt corporibus, quaſi veſtimẽta: cùm eleemoſynas largiũtur de terrena ſubſtantia. Religioſi ſunt iumentũ, iuxta apoſtolũ, glorifi-

I cantes & portantes dominũ in corpore ſuo. Hi ſunt qui dicere poſſunt, vt iumentũ factus ſum apud te, & ego ſemper tecũ: omnes reliqui ex eo quod abũdat ſibi mittunt, & quaſi ſine labore obſequuntur domino: ſolum verò iumentũ ſemetipſum exponit eius obſequio. Omnes tamen (ſi ſuo quiſq; fideliter intentus fuerit miniſterio) procuſdubio in proceſsione ſunt ſaluatoris, & cũ eo in ſanctam ciuitatẽ ingrediũtur. Tres enim propheta vidit ſaluandos: Noe, in arce fabricam ramos cædentem: Iob, huius mundi ſubſtantiam bene diſpenſantem: Danielem, in vili edulio & labore abſtinẽtiæ factũ quaſi iumentũ. Cui aũt in illa proceſſione ſi: Ieſus propinquior: cui de tribus ordinibus ſit ſalus vicinior: facilè credo quiſq; poteſt aduertere. Hæc Ber. Turbæ autem præcedentes & ſequentes vtriuſq; teſtamenti ſignificant fideles, vna voce clamãtes. Præceſſit quippe Iudaicus populus, ſecutus eſt Gẽtilis: & quia omnes qui fuerũt, vel ſunt fideles, in Chriſtum mediatorem dei & hominũ crediderũt & credunt: & qui præeunt, & qui ſequũtur clamant, ſalua nos obſecro. Vnde Beda: Sed qui præibant, & qui ſequebantur, clamabant, oſanna,

Obſequiũ triplex.

1. Cor. 6

Pſal. 72

Tres ſaluandi.

Teſtamenti vtriuſq; populi.

Præeuntes & ſequentes Chriſtũ

K oſanna autem lingua Latina, ſalua nos dicitur. ab ipſo enim ſalutem & priores quęſierũt, & præſentes quærũt: & benedictũ qui venit in nomine domini confitentur: quoniam vna ſpes, vna fides eſt præcedentium atq; ſequentiũ populorum: quem enim priores noſtri ex Iudaico populo crediderunt, atq; amauerũt venturũ: hũc nos & veniſſe credimus & amamus, eiuſq́ deſiderio accendimur, vt eũ facie ad faciem contemplemur. Vnde & Chryſ. Qui præcedebant, ſeniores erant: id eſt, patriarchæ & prophetæ cæteriq́ ſancti, qui ante aduentum Chriſti de aduentu eius & prædixerunt, & cognouerunt. Sequentes autem, iuniores id eſt, apoſtoli, martyres, cæteriq́ doctores, qui poſt aſcenſionem Chriſti de reſurrectione eius, & de aſcenſu, vel de operibus eius prædicauerũt & prædicant. Et diuerſis quidem in temporalibus fuerunt, tamen in omnibus vnus exultationis ſpiritus fuit. Et illi quidem prophetantes,

L de Chriſto venturo clamauerunt: Benedictus qui venit in nomine domini: iſti aũt laudantes clamant de aduentu Chriſti, iam adimpleto oſanna, &c. hæc Chry. Facta etiã Chriſti, quæ quaſi media inter facta veteris teſtamenti & noui ſunt, ideo tã turba quæ præcedebat, quàm ea quæ ſequebatur, eum laudabat: inquantum facta Chriſti ſunt regula & exemplar eorum, quæ in nouo teſtamento fiunt & quæ à patribus veteris teſtamenti præfigurata ſunt. Vnde etiam Ber. Præcedebant aliqui, & viam domino parabant: ipſi ſunt qui viam parant domino ad corda veſtra, qui vos regunt, & dirigũt veſtros greſſus in viam pacis. Alii ſequebantur, & hi ſunt qui propriæ inſcientiæ conſcii, deuotè ſequuntur, & adhærent ſemper veſtigiis præcedentium. Erant quoq; diſcipuli tanquam domeſtici lateri eius adhærentes: ipſi ſunt qui in clauſtris ſoli deo viuunt, ſemper

M adhærentes ei: & eius beneplacitum conſiderantes. Hæc Berna. Per iſtos etiam qui clamabant, dicentes: oſanna filio Dauid: & cætera, ſignificantur contemplatiui, qui magis deuotioni per orationem ſunt intenti. In præmiſſis ergo inſtruemur vt operibus officiis, quæ nobis magis competunt inſiſtamus: non enim omnibus omnia competunt: & ideo in iſta proceſsione Chriſti, non vnus omnia faciebat, ſed alii aſinam & pullum adducebant: alii veſtimẽta ſua eis imponebant: alii veſtimenta in via ſternebant: alii ramos cædebant: alii iubilabãt, & ideo vnuſquiſque illud officium debet aſſumere, ad quod videt magis idoneum ſe eſſe. Surge igitur ſaluatoris filia, tanquam vna de filiabus Hieruſalem, intuens regem Salomonem in honore, quem ſibi mater ſynagoga in eccleſiæ naſcentis miniſteriũ reuerenter exhibuit, vt inſidentem aſelli tergo vniuerſorum dominum, velut cum ramis oliuarum, atque palmarum pietatis operibus, virtutumq́ triũphis iugiter comiteris. Vnde Anſel. Inſidentem aſello cœli & terræ dominum comiteris: tantaq́ fieri prote obſtupeſcens puerorum laudibus tuas inſe. as clamans & dicens, oſanna filio

Facta Chriſti media.

Laterales.

Cant. 3

A na filio David: benedictus qui venit in nomine domini. Quòd populus Chriſto cum laudibus obuiauit, hoc olim per regem David præfiguratum fuit: cui populus poſt cædem Goliæ obuians laudes exhibuit. David Chriſtum præfigurauit: qui Goliam id eſt, diabolum aduerſarium noſtrum ſuperauit: Hieruſalem viſio pacis interpretatur: per quam fidelis anima deſignatur: ad hanc ſaluator noſter omni hora paratus eſt venire, & nos ei in occurſum per contritionem debemus ire. Cui etiam laudes decantamus, quando peccata noſtra in confeſsione recitamus: & ramos palmarum in manibus portamus, quando corpora noſtra in ſatiſfactione caſtigamus. inſuper & veſtimenta noſtra in via ſternimus, quando temporalia pauperibus erogamus: & cum floribus ipſum honoramus, quando miſericordiæ operibus, & diuerſis virtutibus nos ornamus. Chriſtum

Figura in David. 1. Reg. 18.

B Ieſum, qui venit in nomine domini benedicimus, quando pro beneficiis nobis collatis gratias agimus. Regem eum & dominum proteſtamur: ſi omnia opera noſtra cũ timore dei, & reuerentia operamur. (Phariſæi ergo) inuidia concitati (dixerunt ad ſemetipſos,) id eſt, inter ſe & adinuicem. (Videtis quia nihil proficimus:) laborando & faciendo contra eum. (Ecce mundus totus poſt eum abit.) ſermo eſt hyperbolicus, ad exprimendũ ꝙ multi ſequebãtur Chriſtum: prophetabant: ſed neſcientes: per hoc enim ſignificatur quòd totus mundus erat eum ſecuturus. Hoc quidem ſecundum Auguſt. eſt verbum Phariſæorum inuidentium vt dicant, (nihil proficimus,) ſcilicet in malitia noſtra non valentes impedire eum: & ſecundum eundem. Quid mirum & quid inuidet cæca turba, quia poſt eum abit mundus, per quem factus eſt mundus? Chryſ. autem vult, quòd hæc ſunt verba Phariſæorum credentium, tamen occulte, propter metum Iu-

C dæorum, & quòd dicunt hoc vt retraherent eos à perſecutione Chriſti: ac ſi dicerent, quantumcunque inſidiamini, tantò hic augetur, & gloria eius intenditur. Quid ergo non deſiſtitis à tantis inſidijs? quod quidem quaſi idem eſt cum conſilio Gamalielis: de quo habetur in actibus. (Et quidam de turba Phariſæorũ,) ex inuidia quam contra ipſum conceperant, deuotionem populi ad ipſum, videre & laudẽ eius audire non valentes, (dixerunt ei: Magiſter increpa & cohibe diſcipulos tuos,) & turbas te laudantes. Magiſtrum vocant, quem tamen ipſi docere volunt: quaſi dicerent, Si tu iuſtus & bonus eſſes, talem applauſum ſuſtinere non deberes. Vileſcat in ore tuorum laus tua: ideo eos increpa. Vbi Beda: Mira Iudæorum dementia, quem magiſtrum appellandũ non dubitant, quia vera docentem nouerant, huius ipſi diſcipulos quaſi melius edocti redarguendos autumant. eumq; corrigere quos inſtituit ſuadent, quem ſignis approbantibus deũ clareſcere vident. Hæc Beda. Dolebant iſti de laudibus Chriſti. Et primò de hoc, ꝙ turbæ dicebant ipſum benedictum, cùm ipſi reputa-

Act. 5. b.

Dolor Iudæorum.

D rent eum peccatorem. Secundò quia turbæ dicebant eum regem, cùm ipſi reputarent eũ valde ignobilem. Tertiò, quia turbæ dicebant eũ veniſſe in nomine domini, cùm ipſi reputaris eum non eſſe à deo, vel miſſum ab eo. (Quibus ipſe reſpondit) & prophetizando de futuro ſe rationabiliter excuſauit. (Dico vobis, quia ſi hi tacuerint, lapides clamabunt.) Quod & factũ eſt. Nam quẽ homines vel timore, vel perfidia confiteri trepidabant: hunc duriſsima etiã elementa apertè prædicabant. Crucifixo. n. domino diſcipulis, & notis eius præ timore repreſsis: & laudem Chriſti tacentibus, terra mota, petræ ſciſſæ, & monumẽta aperta, quaſi perhibentes teſtimoniũ ſanctitatis ipſius Chriſti morientis, eum deum & totius mundi dominũ clamabant & proteſtabantur. In quo appares duritia Iudæorum & hominum, quia elementa compatiuntur creatori ſuo, & recognoſcũt

E eum. Vel myſticè (ſi tacuerint hi,) id eſt, Iudæi, (lapides) id eſt, Gentiles ad modum lapidis duri (clamabunt) laudes Chriſti: quod factum eſt mortuo Chriſto: quia Iudæis mutis factis à laude eius, Gentiles qui duri, ſteriles, & infructuoſi erant: ac ligna & lapides adorabant, ad Chriſtum conuerſi ipſum laudabant & prædicabant: quia Centurio & alij, qui erant cum eo, viſis tot ſignis ſanctitatem Chriſti confeſsi ſunt, dicentes: Verè filius dei erat iſte: verè hic homo iuſtus erat: quotidie Gentiles clamant, & in Chriſti virtute laudare non ceſſant, Iudæis ex magna parte cæcatis, & laudem Chriſti tacentibus. Vel moraliter (ſi tacuerint hi,) id eſt, clerici: (lapides,) id eſt, layci (clamabunt) & deum bonis operibus laudabunt, quod etiam quotidie in plerisque videmus impleri. Sed illi qui Chriſtum cum tanto triumpho ſuſceperunt: non diu poſt contraria in eo fecerunt. Tur-

Mar. 15

Moraliter.

F ba enim mobilis eſt, & more fluctuum & ventorum mouetur quem modò veneratur, contra eum poſtea clamabat & ſurgit. Vnde Bern. Ab eodem populo, in eodem loco, & ipſo tempore, paucis diebus interpoſitis: primò cum tanto triũpho ſuſceptus, poſtea crucifixus eſt. O quàm diſsimile eſt, tolle tolle crucifige eum: &, benedictus qui venit in nomine domini, oſanna in excelſis: quam diſsimile rex Iſrael &, nõ habemus regem, niſi Cæſarẽ: quàm diſsimile, rami virentes, & crux: flores, & ſpinæ: cui prius veſtimenta proſternebantur aliena, ecce ſuis exuitur & ſors mittitur ſuper ea. Væ tibi amaritudo peccatorum noſtrorũ, propter quæ diluenda tanta amaritudo neceſſaria eſt. hæc Bern. Et quanuis Chriſtus ſæpe Hieruſalem aſcenderit, nunquam tamen aliquem honorẽ ſibi exhiberi voluit, niſi modò cùm ad paſsionem iuit: vt ex hoc detur intelligi ꝙ in morte ſanctorũ non eſt dolendũ, ſed potius gaudendũ: & ꝙ ſua paſsio erat ſibi in gaudium, & in magnum feſtum: & perſecutiones propter Chriſtũ debemus gaudẽter appetere, mundanos aũt honores vitare: ſicut fecit ipſe qui regium honorem fuit, & ad locũ paſsio

Mobilitas turbæ.

G nis gaudẽter acceſsit. Sed cur Chriſtus vadens ad mortẽ, tantũ honorẽ recipere voluit, cùm alias honorem regium reſpueret? Ad quod dicendum, ꝙ hoc ideo fecit ut ſe non meritũ pati demonſtraret: & vt ille qui eſt in magnis honoribus vel diuitiis conſtitutus, ſemper memoriã mortis habeat quia vadit ad mortẽ, & nihil hinc præter ſecundũ portabit ſecum: & qui tenet corpus ſuũ in delitiis & ornatibus, cogitet quia vadit ad mortẽ, vbi vermes corpus comedent & lacerabũt. Ita vt doceret ꝙ regnũ ſuũ de hoc mundo nõ eſſet, ad quod profectò triũpho paſsionis & gloria reſurrectionis peruenit. Vnde Beda: Legimus in euangelio Ioánis, quia refectę de quinq; panibus & duobus piſcibus turbæ, voluerunt rapere Ieſum, & cõſtituere eũ regẽ: ſed ne hoc perficere poſſent, ipſe in montẽ fugiendo prædicauit. Nunc autem vbi paſſurus Hieroſolymã venit, non refugit eos qui ſe regem faciunt qui agmine glorifico, & hymnis dei filio ac rege dignis, ad ciuitatem

Honorẽ cur moriturus ſuſcepit Chriſtus.

Ioan. 6.

H regiam ducunt: non reprimit voces eorũ, qui regnum Patriarchæ Dauid in eo reſtaurandum, & priſcæ benedictionis dona recuperanda concinunt: vt quid ergo quod prius fugiendo declinauit, modò libens amplectitur: regnumq; quod adhuc victurus in mundo ſuſcipere noluit, iam exiturus per paſsionem crucis de mundo, non negauit ſuſcipere: niſi vt apertè doceret, quia non temporalis & terreni in terris, ſed æterni in cœlis rex eſſet imperii, ad quod profectò regnum per contemptũ mortis, & gloriam reſurrectionis, & triũphũ aſcenſionis perueniret: hinc eſt enim ꝙ poſt reſurrectionem apparens diſcipulis, ait: Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra: & cætera eiuſdem loci. Hæc Beda.

Mat. 28

Ioan. 6.

ORATIO.

I Generale gloriæ ſignum domine feciſti, quando ante ſex dies Paſchę veniens in Hieruſalem, tuæ clementię & ſereni vultus gloriam reuelaſti, vt occurrerẽt tibi obuiã turbæ, cum floribus & palmis lætantes: & quã videbant maieſtatem confitẽtes, dicendo oſanna filio Dauid: benedictus qui venit in nomine domini. Precor & obſecro domine, per ſacramenta & opera tua, noli me reprobare à pueris tuis: ſed oſtẽde mihi lumen gloriæ tuæ: vt repleatur os meum tua laude, & cantem gloriam tuam tota die. Amen.

De fletu domini ſuper Hieruſalem, & ingreſſu in eam. Cap. 28.

Immiſcuit autem dominus cum prædicta lætitia & fletum: nec ſuæ miſerationis oblitus, cùm turba depromeret canticum, ipſe ſuper excidium ciuitatis aſſumpſit lamentum: miſerebatur enim eorum qui omnes homines ſaluari vult: quod nobis non potuiſſet, niſi per aliquod humanum ſignum euidens fieret. Effuſæ enim lachrymæ ſunt ſignum triſtitiæ: vnde iſtud euangelium in menſe Auguſto decantatur: quia ciuitas Hieruſalem in iſto menſe prius à Nabuchodonoſor: deinde à Romanis deſtructa fuiſſe inuenitur. Fleuit etiam, & tanto honore ſibi exhibito lachrymas voluit commiſcere, vt oſtenderet, quia humana lætitia citò in fletum conuertitur: & quòd omnia gaudia & honores mundi lachrymis, & doloribus ſunt admixta. In cœlo quidem ſunt omnia pura: in mundo omnia mixta: in inferno omnia lugubria: id eſt, flebilia: vel lutulenta, id eſt, luto plena, ſordida, vel fœtida. Itẽ ad dandum exemplum prælatis, quòd quando aſſumuntur ad honores, pro cura populi potius debent flere ſuam imperfectionem, & populi defectionẽ, quàm gaudere de ſublimatione temporali. Item vt lætitiam mundanam ſalubri triſtitia temperemus: eſt enim mundana lætitia, ſicut vinum purum, quod citò inebriat, niſi temperetur meditatione mortis, vel recordatione aduerſi futuri. Vnde Eccleſiaſticus: In die bonorum, ne immemor ſis malorũ. (Vt ergo appropinquauit,) non ſolum corporis greſſu, ſed etiam compaſsionis affectu, (Hieruſalem,) in qua diu viguerat cultus diuinus: (videns) non tantum oculo corporis (ciuitatem,) & exteriorem eius pulchritudinem: ſed etiam oculo diuinitatis ipſam impiam ciuitatem in ſuam necem conſpirantem, præuidens eius caſum & ſubuerſionem, nõ de ſua morte, quam illi machinabantur: ſed de illius ruina & perditione: (fleuit) ſcilicet fletu compaſsionis (ſuper illam:) tum propter mala culpæ, quæ ibi multiplicata fuerant: tum propter mala pœnæ, quæ ſuper ciuitatem & populum futura imminebant, (dicens: Quia ſi cognouiſſes,) ſcilicet ea quæ ego ſuper te ventura cognoſco, (& tu,) ſcilicet fleres mecum ruinam tuam, quæ modò exultas: ſicut ego, inquit, fleo qui omnia video, & futura cognoſco: ſic & tu fleres, ſi nunc ventura videres: quæ modò, quia neſcis quod imminet, exultas: quia fons pietatis erat, lachrymas continere nõ poterat: nec ædificia planxit parietũ, ſed ſubuerſionẽ animarum. Cur verò modò exultat, oſtẽditur cùm ſubditur: (Et quidẽ in hac die tua,) id eſt, in hac tua proſperitatis claritate, & in hoc modico tempore tibi proſpero, in quo facies voluntatem tuã: aſſunt tibi ea (quæ ad pacẽ tibi ſunt:) non pectoris, nec æternitatis, ſed temporis ſolum & modico tẽpore duraturã: & ideo nunc gaudes, quia imminẽtia non vides. Cùm enim ſe carnis voluptatibus daret, & ventura non proſpiceret: in die ſua quæ ad pacẽ ei eſſe poterant, habebat. Eſt namq; mundana pax, quã diligunt impii, vt ſine timore peccent, & libere ſuis voluptatibus vacent: de qua in politicis dicitur, ꝙ rubiginem cõtrahunt, ſicut ferrũ pacẽ ducentes. Et attende quia tempus proſperitatis ſignificat hic nomine diei ſingulariter: Poſtea verò dies aduerſitatis pluraliter, quia modica fuit proſperitas in comparatione aduerſitatis. Cur autẽ bona præſentia ad pacẽ habuerit,

Lachrymæ.

K

L Prælatis dũ præferũtur flendũ eſt.

Eccleſiaſtici 11.

M Flere debat Hieruſalem.

Pax mũdana.

Dies cur ſingulariter & pluraliter dicatur.

A buerit, manifeſtatur cùm ſubiungitur. (Nunc autem) quaſi modico præſenti tempore proſperitatis & pacis (abſcondita ſunt ab oculis tuis,) tam corporalibus quàm ſpiritualibus ſcilicet mala quæ ventura ſunt tibi: præſens enim proſperitas facit ne conſideretur & præcaueatur futura aduerſitas: citò autem manifeſtabuntur & in breui, quia gaudium hypocritæ inſtar eſt puncti. Si enim a cordis eius oculis mala imminentia abſcondita nó eſſent, ſic læta in præſentibus proſperis nó fuiſſet: Cuius pœna, quæ de Romanis principibus imminebat: adiuncta eſt, cùm dicitur. (Quia venient dies) tribulationum (in te,) id eſt contra te: (& circundabunt te inimici tui,) ſcilicet principes Romani (vallo) & circuitu ſcilicet concatenatura de lignis & palis facta: & hoc factum fuit in vindictam, B quia caput Chriſti Iudæi circundederunt ſpinea corona: (& circundabunt te) ſua potentia corporali, & hoc in vindictā: quia Iudæi circūdederunt Chriſtum in horto cū gladiis & fuſtibus: (& coanguſtabunt te vndiq;,) ſ. concludendo, & prohibendo introitū & exitum, ita vt nulla ſit euaſionis via: tanta aūt fuit ciuitatis anguſtia vt carnes filiorum manducarent: & hoc in vindictam, quoniam ſitienti Chriſto acetū in cruce dederunt, (Et ad terrā proſternent te,) turres & loca munitiora diruendo: & cuncta ædificia ad terrā deiiciendo, & hoc in vindictam quia corpus Chriſti mortuū oportuit ſepeliri in terra (& filios tuos,) id eſt Iudæos qui in te ſunt geniti, ſeu habitatores tuos (proſternent) ad terram: aliquos occidendo, aliquos captiuando: & hoc in vindictam, quia Chriſti filios apoſtolos perſecuti ſunt: (non re C linquent in te lapidem ſuper lapidem,) ſ. funditus euertendo: & poſt omnia in perpetuū ſunt diſperſi, quia noluerunt ſub alis Chriſti in fide eccleſiæ congregari. Cui etiam ex qua culpa fuerit pœna illata, ſubiungitur (eo quòd non cognoueris,) quia malitia & inuidia excæcante cognoſcere noluiſti (tempus viſitationis tuæ id eſt mei aduentus in carnem: veni enim viſurus, & ſaluaturus te quod ſi cognoſceres, & in me crederes, eſſe peccata Romanis, & ab omnibus erepta periculis. Si enim tempus gratiæ in aduentu Chriſti cognouiſſent: Chriſto credidiſſent nec ſupradictas calamitates ſuſtinuiſſent: ſicut omnes qui in Chriſtum crediderunt, tunc euaſerunt. Secundum ſenſum al- Allegorice. legoricum ciuitas hæc eſt eccleſia quæ tempore Antichriſti, ſic anguſtiabitur & proſternetur, quòd pauci audebunt ſe Chriſtianos confiteri: quam eccleſiam Chriſtus viſitat, quandocunque ad bonum eam excitat. Sed eccleſia pro maiori parte non cognoſcit hoc cum effectu: propter quod antichriſti perſecutio ſu Moraliter. per eam venit, ad purgationem electorum, & damnationem reproborum. Secundum verò ſenſum moralem, iſta ciuitas eſt anima peccatoris, ſuper quam fiet Chriſtus fletu compaſſionis. Si verò conſideraret anima ſtatum ſuæ culpæ, & quem ſtatum pœnarum in futuro expectet: ipſa cum Chriſto ſemetipſam plangeret. Sed peccati delectatio tollit D mortis repentinæ cóſiderationem: diſtrucli iudicij timorem, & pœnarum inferni anxietatē: quæ vallatur in morte, & anguſtiabitur a ſpiritibus malignis, vt euadendi aditum inuenire non poſſit: & eius filii proſternentur, id eſt, cogitationes quibus promittebat ſibi longam vitam, honores, diuitias: & huiuſmodi fruſtrantur: & non relinquetur in ea lapis ſuper lapidem, quia omnis ab illa cogitationum ſuarū conſtructio diſſipabitur, eo quòd non cognouerit tempus viſitationis ſuæ, cum dominus eam inuitaret ad emendationem vitæ: Vnde ſecundum Greg. quòd iuxta hiſtoriam dominus ſemel egit, hoc quotidie per electos ſuos in eccleſia agit, plangit enim reprobos (qui neſciūt cur plāgatur: ſed in malis exultant & lætantur: qui ſi damnationem ſuam, quæ eis im- E minet, præuiderent: ſemetipſos cum lachrymis electorum plangerent, qui in peruerſitate ſua diem ſuam hic habent cum pace, quia trāſitorio gaudent in tempore, & nulla venturæ pœnæ terrentur formidine. Supplicia autē ſequentia, nunc ab oculis eorum abſcōdita ſunt. Quia futura quæ temporalem lætitiam perturbant præuidere refugiunt. Vnde & ſi qua eſt præſentis temporis ita eſt agenda lætitia, vt nūquam amaritudo ſequētis iudicij recedat a me moria. (Venient autem dies,) quando ad vltio Viſitatio dñi. nem & ſupplicia ducentur. (Quia non cognouerunt tēpus viſitationis ſuæ.) Peruerſam enim animā deus viſitat quotidie præcepto, aliquādo flagello, aliquando verò miraculo: vt & vera quæ neſciebat, audiat: & aut dolore cōpūcta redeat, aut beneficiis deuicta, malum quod fecit erubeſcat. Sed quia ſuperbiens contemnit & viſitationis ſuæ tempus non cognoſcit: illis F in extremo vitæ inimicis traditur: cum quibus in æterno iudicio damnationis perpetuæ ſocietate colligatur: vnde cogitandum valde eſt quantum erit nobis terribilis hora: noſtræ reſolutionis, qui pauor mētis: quanta tunc omnium malorum memoria, quæ obliuio tranſactæ fælicitatis, quæ formido & conſideratio iudicis. Quid ergo nobis de præſentibus ad delectationem debet? quādo ſimul cūctis tranſeuntibus non valet tranſire quid imminet, quādo & hoc funditus finitur, quod diligitur: & illud incipitur, vbi dolor nūquā finitur. Præter hãc ſententiā Greg. poſſunt prædicta & aliter accipi nam moraliter in culpa peccatur. Primò Peccatoris errandi modi. vallatur, per hoſtis ſuggeſtionem exteriorem, Secundò circundatur, per interiorem carnis impulſionem. Tertiò coanguſtantur, per dilectationis inflammationem. Quartò ad terram proſternitur, per cōſenſum interiorem. Quintò filij occiduntur per operum bonorū mortificationem. Sextò omnino diruitur, per peccati perpetrationē exteriorem. In pœna verò Primò uallatur per exteriorem tribulationē. Pœnæ peccatoris. Secundo circundatur, per proprij corporis infirmitatem. Tertiò anguſtiatur, per animi & cōſcientiæ anxietatē. Quartò ad terram proſternitur, per ſalutis deſperationem Quinto filij

 occidun-

G occiduntur, per propinquorum dolorem & deſolationem. Sextò totaliter euertitur, per
Demonum in morte tētatio. mortem. In morte quoque vallatur & circundatur à dæmonibus: coanguſtatur a peccatis: dæmones.n. omnia peccata non ſolum operis verumetiam locutionis & cogitationis ad memoriam ſibi reuocant: vt ad deſperationem trahant: tunc etiam ad terram proſternitur, quia corpus incineratus, & anima in infernū detruditur: & filij, id eſt, opera vel imitatores eius, vt ſint ſecum in pœna, ſicut fuerunt in culpa: & lapis ſuper lapidem non relinquitur, id eſt, cogitatio ſuper cogitationem, quæ contra eum non adducatur. Quia ſecundum Gre. Ab anima peruerſa omnis conſtructio cogitationum diſſipatur: tunc enim vt Pſal. dicitur: Omnes cogitationes impiorum peribunt: &
Pſ.145. omnes machinationes ceſſabunt. Fleuit ergo
H nunc bonus dominus Ieſus: ſed & pro ſummæ pietatis dulcedine reſeranda ipſe fons totius miſericordiæ non ſolum ſemel, ſed pluries fleuit, & ex illis piiſsimis oculis ad omnium expectationem peccatorum lachrymarum fluēta vberrimè manando effudit. Legitur enim
Fletus Chriſti. dominum Ieſum fleuiſſe Primò, ex infantuli neceſsitate in natiuitate: ſecundum illud Sapiē-
Sap.7. tiæ: Primam vocem ſimilem omnibus emiſi plorans. vnde cantat eccleſia: Vagit infans inter arta poſitus præſepia. Secundò, ex immenſo amore, in Lazari ſuſcitatione, ex nimia cō-
Ioā.11. paſsione. Tertiò, in hac ſolenni proceſsione. Quartò, ex intimo dolore, in ſua paſsione preces cum lachrymis offerēs ad deum. Hæc
Hæb.5. ſunt quatuor flumina de paradiſo egredientia & totius mundi ablutionem refrigerationem potationem, & fœcunditatem. Hi quatuor fle-
I tus ſaluatoris poſſunt referri ad quatuor ſpecies fletus, q̃ quaſi quatuor fluuij paradiſi animam irrigant & fœcundant. Primus eſt fletus pro incolatu præſentis miſeriæ. Secundus eſt fletus compunctionis. Tertius, compaſsionis. Quartus, pro dilectione patriæ. Primā fletus ſpeciem, ſignificat fletus infantiæ ſaluatoris. Vnde Aug. Puer qui naſcitur incipit a ploratu lachrymæ ſunt teſtes miſeriæ: nondum loquitur & iam prophetizat. Fletus in cruce ſignat fletum compunctionis, quem debent habere illi qui ſunt in cruce pœnitentiæ. Vnde Aug. Sciat ſe culpabiliter durum, qui deflet mortem amici, vel damna rei temporalis, & dolorem peccati non oſtendit in lachrymis. Fletus ſuper deſtructionem ciuitatis, ſignat fletum quo flere debemus ſuper miſerorum calamitatibus, & animarum ruinis, & perditionibus. Vnde
Iob 30. Iob: Flebā ſuper eo q̃ afflictus erat, &c. Fletus ſuper Lazarum, qui ad vitam erat reuocādus: & cui gloria erat differenda: ſignat fletum ꝓ dilectione patriæ. Vnde Pſal. Heu mihi quia
Pſ.119. incolatus meus prolongatus. In fletu autem domini, oſtenditur quantum flere debeant qui peccant quando ſic fleuit qui nunquam peccauit. Vnde Caſſio. Vbi princeps tāta afflictione plangebat, quis illo flente nō fleret: eo gemente non gemeret? Et notandum q̃ ſeptem ma-

la quaſi ventura ſunt peccatori, per quæ ſi ea cogitaret, ad fletum incitari poſſet. Primum K
eſt, ſpoliatio omnium, quæ ſic eum morte de quibus nihil ſecum feret. Secundum eſt, occurſus inimicorum, qui apprehendent eum inter anguſtias. Mala ſeptē peccatori vētura. Tertium eſt, amiſsio ſtatus pœnitendi, & miſericordiam conſequendi. Quartū eſt, magna confuſio, cuius confuſionis cauſa poterit eſſe operum denudatio, vel beneficiorum Chriſti exprobratio, vel dei & ſanctorum deriſio. Quintum eſt, ſeparatio reproborum ab electis. Sextum eſt, excluſio a gloria. Septimum eſt, gehennalis pœnæ miſeria. Et valde flendū eſt pro peccatis propter multa quæ peccata inducunt peccantibus. Per peccata enim homo deum offendit, conſortium ſanctorum & angelorum amittit, ſuffragia eccleſiæ perdit animam interficit, diabolo ſe ſubiicit, & in infernum ſe demergit. Peccata inducūt multa flenda. Conſpice igitur bene ipſum dominum Ieſum nūc flentem: & ſi potes fleas Contēplatio. cum eo: flet enim largiter & fortiter, qui non L
ſimulatè, ſed verè de ipſis dolebat. Corde enim amaro dolebat & flebat illorum periculum æternale & excidium temporale, quia non cognouerunt tempus viſitationis ſuæ: quando per incarnationis myſterium viſitauit eos oriens ex alto, vt ipſum dominum ac prædicationem eius reciperent, ſed magis vſque ad mortem eum perſecuti ſunt. O cor durum væ ſanum & impium, & tanquam vera vita priuatum omnino plangendum: cur morte phrenetici, ſilente ſuper te ſapientia patris, in tantis miſeriis lætaris & rides? Conſidera lachrymantē medicum tuum, & vt luctum vnigeniti fac tibi planctum amarum. Deduc quaſi torrentem lachrymas per diē & noctem: non des requiem tibi, nec taceat pupilla oculi tui. Conſpice etiā diſcipulos, quam libenter & diligenter vadunt
ſemper iuxta eum cum timore tamen & reuerentia. M
Ipſi ſui barones & milites, comites domicelli, & dextratores. Nec debes credere q̃ ipſo flente alij ſe potuerint lachrymis continere. Nobis fratres iſte lachrymæ domini ſiunt vt magiſtrum imitemur, & ab hoc tanto præceptore noſtro diſcamus quid in noſtrorum inimicorum morte, & ruina agere debeamus.
Vnde & ipſe ait: Diligite inimicos veſtros: bene Luc.6.
facite his qui oderunt vos, & orate pro perſequentibus vos, & calumniantibus vos. non tantū muros ciuitatis perituræ, ſed & animarū ruinam & perditionem flebat Ieſus: nobiſq; exemplum dabat quid in tali negotio facere debeamus, peccatorem aliquem in æternam damnationem ruere videmus. de tali enim domini noſtri Ieſu Chriſti exempla ſequentes, nos quoq; flere debemus: & tanto amplius flere, quanto ipſe de ſe pſo flere ignorat. Si enim ſuas infirmitates intelligere, & calamitates quæ ei ſuperuenturæ ſunt cognoſcere vtique & ipſe plus aliis de ſe flere. Iſte fletus domini compatientis ciuitati de miſeria, quæ illi imminebat præfiguratus fuit olim in lamentationibus Hieremiæ, qui deſolationem eiuſdem ciuitatis, per Romanos futuram, deflebat: ſic &

A nos in aſſlitione proximorum, etiam inimicorum, ex compaſsione flere debemus, exẽplo Chriſti qui compaſſus eſt ſuis inimicis. Plus eſt compati afflictis, quàm bona temporalia erogare: & impoſsibile eſt illum gratiam & miſericordiam non mereri qui ſcit afflictis compati & eorum peccata deflere. Intrauit ergo Ieſus Hieroſolymam, cum iſto triumpho & honore turbarum, per ſupradictam portam auream, quæ eſt ad pedes templi a parte vallis Ioſaphat. Hoc ſecundum Chryſ. ipſe faciebat, non pompam quandam oſtendens: ſed & prophetiam implens, & diſcipulos, propter mortẽ contriſtatos, conſulans: & moſtrans quoniam hoc pati volens. Vbi Rabanus: Hic introitus eius in Hieruſalem fuit ante quinque dies Paſchæ: vbi notanda eſt concordia, non ſolum in rebus, ſed etiam in temporibus veteris & noui teſtamenti. Decima enim die menſis primi agnus, qui in Paſca immolaretur, domũ introduci iuſſus eſt: quia & domus decima die eiuſdem menſis: hoc eſt ante quinque dies paſchæ, ciuitatem in qua pariter, erat ingreſſus. (Et cũ intraſſet Ieſus Hieroſolymam,) vt exhiberet ſalutem: (commota eſt uniuerſa ciuitas, dicens: quis eſt hic?) per hoc ſignificatum fuit ꝙ intrãte Ieſu in Hieruſalem cœleſtem, angeli dicturi erant, quis eſt iſte rex gloriæ? Vndæ Origenes: Sed & quando intrauit Ieſus Hieroſolymã veram: admirantes virtutes cœleſtes, dicebant: Quis eſt iſte rex gloriæ? Hæc Origenes. Dicebãt ergo (quis eſt hic:) quaſi dicerent, iſte non eſt talis ac tantus ꝙ talia deberent ſibi exhiberi. Mirabantur enim turbæ frequentiam, neſcientes de eo veritatem: cui obuiam cum laudibus occurrunt. Vnde Chry. Meritò commouebantur, videntes rem mirabilem. Homo laudabatur quaſi deus, ſed deus laudabatur in homine C puto autem ꝙ nec ipſi qui laudabant, ſciebant quid laudabant: ſed ſpiritus ſubito ingreſſus in eos neſciente anima, veritatis verba fundebat. Hæc Chry. Principes itaq; ſacerdotum, & maiores indignabãtur de reuerẽtia Chriſto exhibita: & ob hoc tota ciuitas dr̃ eſſe cõmota: qa factũ maiorũ dr̃ eſſe factũ totius ciuitatis, vel alterius cõitatis. (Populi aũt,) id eſt ſimplices & vulgares, quaſi rationem de contrario reddentes, (dicebant: hic eſt Ieſus propheta à Nazareth Galilææ:) imò dominus prophetarum, ſi ideo ſcilicet meritò debet honorari. Ecce cõfeſsio dei a minoribus incipit, vt ad maiores perueniat. Vbi Hierony. Aliis autem ambigentibus vel interrogantibus, vilis plebecula confitetur, (quia hic eſt Ieſus propheta a Nazareth Galilææ.) A minoribus incipiunt, vt ad maiora perueniant: prophetam enim eum dicunt, quem Moyſes ſui ſimilem dixerat eſſe venturum: a Nazareth autem Galilææ, quia ibi educatus fuerat: vt flos campi nutriretur in flore virtutum. Hæc Hiero. Et poſtquam dominus ingreſſus eſt Hieruſalem, remiſit animalia ad locum ſuum. Memoriam huius proceſsionis dominicæ, recolit eccleſia illa die. Egrediuntur enim fideles cum ramis, quaſi obuiam domino, extra muros vel ſepta, vſque ad crucem aliqui vadunt: in qua & ramos quos geſtant affigentes deponunt, quaſi diceret eccleſia: Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce domini Ieſu Chriſti. Quandoque autem ideo eunt, & vſque ad crucem: quaſi ſic oſtendatur eis non eſſe ſperandum in quantalibet gloria mundi: quia extrema gaudij luctus occupat: & deinde cum cruce in ciuitatem regrediuntur, pro eadem ſignificatione illa die gaudio proceſsionis ſubditur euangelium dominicæ paſsionis: forte quia & dominus exultationi inſeruit lamentum, & nos proceſsioni paſsionem: quia paſsio fuit cauſa euerſionis, pro qua fleuit. In proximo ergo bella acturus, & de hoſtibus triumphaturus, cum triumpho & gloria, & ad impiam ciuitatem, & ad locum certaminis dominus venit: & certus de victoria ante bellum, quod fieri non ſolet, triumphum ſuſcepit: E vnde & rami palmarum, cum quibus glorioſè ſuſceptus eſt, propinquam victoriam ſuper principem mundi ſignant. Hodie ergo mater eccleſia, duas recolit proceſsiones. Prima fuit, quia Iudæi Chriſtum a monte Oliueti vſque Hieruſalem cum ramis oliuarum & palmarum, & magnis canticis aſſociauerunt, & iſta proceſsio magnæ reuerentiæ, & honoris fuit: & hanc eccleſia in euangelio hodierno repræſentat. Secunda eſt quia Iudæi Chriſtum ab Hieruſalem ad montem Caluariæ, cum magnis opprobriis & irriſionibus deduxerunt: & iſta proceſsio fuit magnæ ignominiæ & doloris: & hanc repreſentat eccleſia in paſsione hodierna. In iſtis proceſsionibus oſtenditur magna in Iudæis multiplicitas voluntatis. Nam in prima cum magna reuerentia & deuotione ipſum ſupra aſellum poſuerunt. F In ſecũda ipſum cum magna ignominia in patibulo ſuſpenderunt. In prima, veſtimenta ſua in via ſtrauerunt: in ſecunda, Chriſtum ſuis veſtibus expoliauerunt. In prima: ramos oliuarum & palmarum ſibi obuiam portauerunt: in ſecunda ſpinas acutiſsimas eius capiti affixerunt. In prima appellauerunt eum regem: in ſecunda negauerunt eum, dicentes non habemus regẽ niſi Cæſarẽ. In prima appellauerũt eum ſaluatorem dicentes: oſanna, id eſt ſalua obſecro: in ſecunda negauerunt ipſum ſaluatorem: ꝙ dixerunt qui ſe ipſum ſaluare non poterat. In prima dixerunt ipſum eſſe benedictum: & in nomine domini, ſcilicet patris veniſſe in mundum: in ſecunda dixerunt ipſum eſſe malefactorem: & ideo ſe tradidiſſe eum, & crucis patibulo affligendum. Ecce quãta inſtabilitas in iſtis fuit: quia quem tantum honorauerunt, poſt modicum ignominioſè tractauerunt. Sed propter gloriæ paſsionem, maiorem habuit ex conſequenti vituperio confuſionem. Vnde Bernar. Quid fuit quòd proceſsionem, habere voluit, qui mox futuram nouerat paſsionem? Proceſsio quidẽ meritò repræſentatur hodie quia hodie facta fuit. Paſsio verò cur addita eſt, quam ſexta feria conſtat eſſe ſecutam? forte vt maior eſſet paſsio quam proceſsio præceſſiſſet.

Margin notes: Cõpaſsionis virtus. — Porta aurea. — Cõgruẽtia tẽporis introitus domini — B — Pſ. 23. a — Laudatio Chriſti per Iudeos. — D — Gala. 6. — Pro. 14 — Triumphus Chriſti. — Proceſſiones due diuerſæ. — Ioã. 19. — Proceſſionis cauſæ.

G ſiſtet. Et iterum: Non ſine cauſa tam noua proceſsio mira quadam coniunctione additur paſſioni. Nam proceſsio plauſum habet: paſsio verò planctum. Videamus quid conferat iſta coniunctio. Vtque vt diſcamus in nulla vnquam huius ſeculi lætitia habere fiduciam: ſcientes quoniam extrema gaudij luctus occupat: ſed in die bonorum, non immemores ſimus malorum. His enim mixtum eſt præſens ſeculũ, non ſecularibus tantum, ſed etiam ſpiritualibus viris. Ideo qui cœpit prius facere quam docere: non modò verbis, ſed etiam exemplis oſtendens, quia omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quaſi flos fœni: proceſsionis voluit gloria ſublimari, quando ſibi imminere cognouit diem ignominioſiſsimę paſsionis. Spiritualibus autem ſpiritualia comparantur:

Actuũ 1

Eſa.40.

1.cor.2

H in proceſsione quidem, cœleſtis patriæ repręſentamus gloriam: in paſsione verò, monſtramus viam. In proceſsione rapiemur in nubibus obuiam Chriſto in aera, quando ſuſcipietur in cœleſti Hieruſalem Chriſtus dominus, applaudentibus & acclamantibus vndique populis vtriuſque teſtamenti, quaſi qui præcedebant & qui ſequebantur: benedictus qui venit in nomine domini. In proceſsione conſideraſti quò properandum ſit, diſce in paſsione quò eundum ſit. Tribulatio enim præſens, via vitæ eſt: via glorię, via regni. Tolerabilem proinde laborem paſsionis, reddit gloria proceſsionis: quoniam amanti nihil eſt difficile. Hæc Bernardus.

1.Thes.4

ORATIO.

I DOmine Ieſu Chriſte, qui verbo & exemplo magis docuiſti nos flere quam ridere: obſecro te per beatiſsimas lachrymas, & omnes miſerationes tuas, doce me vt peccata mea & pericula imminentia ſemper videam & cognoſcã: ne inimici mei .ſ. dæmonum ſuggeſtiones, temporalium rerum pulchritudines, & carnales voluptates circundent coanguſtent, & ad terram proſternant me: ne filios, ſcilicet ſenſus, cogitatus, & actus meos, & ordinem virtutum deſtruant: vt inde laudem te, & confitear nomini tuo altiſsime. Amen.

De eiectione uendentium & ementium de Templo. Caput 29.

Mat.21. VEnit autem Ieſus directè ad Templum & intrauit in ipſum. Vbi nota quòd templum accipitur aliquando pro domo templi, quod diuidebatur in duas partes: vna pars vocabatur ſanctum, vbi prope oſtiũ ſanctiſanctorum erat altare incenſi, ſeu thimiamatis, auro tectum: menſa propoſitionis & cãdelabrum: alia pars erat ſanctum ſanctorum, vbi erat arca teſtamenti, & duo cherubin. Illam partem quæ dicibatur ſanctum intrabant quotidie ſacerdotes ad offerendum incenſum, & nulli alij. Intra ſanctumſanctorum ſolus ſummus pontifex intrabat & ſemel in anno. Aliquando autem accipitur templum large, pro quadam platea quadrata ante templum, muro clauſa: & dicebatur atrium ſacerdotum, vbi ſub diuo erat altrare holocauſtorum ęre coopertum: & illud intrabant non ſolum ſacerdotes, ſed etiam Leuitæ eos in excoriatione, & ablutione hoſtiarum & conſimilibus adiuuantes: vulgares autem homines illud non intrabant, ſed ad oſtium illius atrij animalia viua ſacerdotibus offerebant. Iſta aũt duo loca non intrauit Chriſtus, quia non erat ſacerdos, nec leuita. Sed pręter iſta duo loca erant adhuc duo alia, vbi homines ſub diuo in oratione erant, & in vno viri, & in alio mulieres orabant, & iſta atria vocabantur nomine tẽpli: & de hoc dicitur ꝙ Ieſus intrauit in templũ dei: ac Petrus & Ioannes aſcendebãt in tẽplũ ad horã orationis nonam. (Intrauit autem Ieſus) protinus (in templum.) pręcipuè propter tria. Primò, ſecundum Bedam, Vt doceret nos formam religionis, quam ſequamur. ſ. vt quocunque pergimus, primò domum orationis, ſi ibi eſt, adeamus: & per orationes deo commendati, ſic ad agenda negotia ſecedamus. Secũdò, quia locus publicus erat vbi poſſet inueniri: oſtendens ſe non inuite, ſed ſponte pati. Tertiò, vt oſtenderet ꝙ ruina vrbis & populi, pro qua fleuerat, maximè ex ſacerdotũ culpa fuit: & inde radix perditionis proceſsit. Hoc profectò innotuit, cũ poſt malorũ imminentium enarrationẽ protinus tẽplũ ingreſſus eſt, vt de illo vendentes & emẽtes eiiceret in ſignum ꝙ ſacerdotes, tanquam indigni eſſent de templo & officio eiiciendi. Sicut. n. templum eſt in ciuitate: ita vita ſacerdotum in plebe. Vnde ſecundum gloſam, Simonia ſacerdotum, cauſa fuit deſtructionis Iudęorum. Sacerdotes. n. auaritiæ ſuę conſulentes, in porticibus & in atrijs templi hoſtias cuiuſcũque generis vendebant: ne venientes victimas non habẽtes nihil offerrẽt, ſi hoſtia pręſto nõ inuenirẽt: & hoc faciebant vt vẽdita iterũ oblata reciperent: & ne pauperes non ſolũ hoſtias ſed & vnde emerent non habentes, excuſationem pecunię non habitæ prætenderent, poſuerant ibi numularios, qui mutuam ſub cautione & ſpe alicuius doni pecuniam darent: ſed quia lex non patiebatur vt a fratribus ſuis vſuras acciperent: ideo quod non audebant dare ad vſurã, dabant nomine collibiorũ, vt ſic pro numularijs collibiſtas facerent. Collibia autem dicuntur apud eos vilia munuſcula, vt ciceris, & vuæ paſſę, & pomorum, & his ſimilia. Collibiſtæ igitur licet pro illa accõmodatione pecunię, non reciperent pecuniã vltra ſortẽ: recipiebant tamen munera vel xenia, quaſi quod in nummo non licebat, in his rebus quę nummis coemuntur liceret: quod prohibuit Ezechiel, dicens: Vſuram & omnem ſuperabũdantiam non accipietis. Sic & hodie multi prędictis ſunt ſimiles, vſuram & ſimoniam ſub nomine charitatis, vel gratitudinis palliantes. Valde periculoſum eſt munera accipere: quia hoc eſt libertatẽ vendere, Vnde Seneca. Quædam

Tẽplũ.

K Altare holocauſtorum.

Acto.3.

L Introitus dñi in tẽplũ cauſe.

Simonia deſtruxit Hieruſalem.

M

Vſura palliata

Munera accipere.

A dam gratuita nobis videntur, quæ chariſsimè conſtát: pro quibus noſmetipſos imp. dimus, quæ emere nollemus ſi nobis domus noſtra pro illis eſſet dãda: ſi amœnũ aliquod fructuo ſũmus præd ũ:deo nihil eſt cuiq, ſe vilius. No ſtri eſſemus, ſi iſta noſtra non eſſent: quiſquis noſtrũ tutã agere vitã vellet, iſta viſcata benefi cia deuitet, in quibus miſerrimi fallimur. Sapiens cũ primò videt munuſcula, a theatro ſur git, & ſcit magna paruo cõſtare: vilem prædã, magno incõmodo luimus. Beneficiũ accipere libertatem vendere eſt. Hæc Seneca. vbi Chryſ. Hoc erat proprium boni filij, vt veniens primò ad domũ curreret patris: & illi honorem redderet qui genuit eum. Et tu imitator Chriſti factus cum in aliquam ingreſſus fueris ciui tatẽ, primũ ante omnem actum ad eccleſiam curas: & hoc erat boni medici, vt ingreſſus ad infirmam ciuitatem ſanandam, primum ad originẽ paſsionis intenderet. Nam ſicut de tẽplo omne bonũ egreditur, ſic & de tẽplo omne malũ procedit. Quemadmodum medicus quando primùm ingreditur ad infirmũ, de ſto macho eius interrogat, & eum cõponere feſti nat. quia ſi ſtomachus ſanus fuerit, totum corpus validum erit: ſi autem diſsipatus fuerit, totum corpus infirmum eſt: ita ſi ſacerdotium integrum fuerit, tota eccleſia floret: ſi aũt corruptũ fuerit, fides marcida eſt. Cor .n. & ſtomachus, ſacerdotium intelligitur: quia in rebus ſpiritualibus per eos totus populus gubernatur. Sicut.n. cor ſapientiæ locus eſt ita ſacerdotes receptacula ſunt ſapientiç ſpiritualis. Et ſicut ſtomachus accipiẽs cibum, coquit eum in ſemetipſo, & per totum corpus diſpergit: ſic & ſacerdotes accipiunt ſcientiã ſermonis per ſcripturas, ex deo: & coquentes eã in ſe: id eſt tractantes & meditantes apud ſe: vniuerſo populo ſubminiſtrant. Videte ergo ſacerdotes quo modo vos componatis in verbo & opere, quo niam ſicut in corpore ſi aliquod infirmatum fuerit membrum, non omnino languet & ſto machus langueſcit, omnia membra inueniun tur infirma: ſic ſi aliquis Chriſtianorum pecca uerit, non omnino peccant ſacerdotes: ſi autem ſacerdotes fuerint in peccatis, totus populus conuertitur ad peccandum. Ideo ſi vnuſ quiſque Chriſtianorum pro ſuo peccato dat rationem, ſacerdotes autem non tantum pro ſuis: ſed & pro omnium peccatis daturi ſunt rationem. Vidit arborem pallentibus folijs marcidam: intellexit ſtudioſus agricola, quia læſionẽ in radice habet. Nã verè quemadmodũ cũ videris arborẽ pallẽtibus folijs marcidam, intelligis quia aliquã culpã habet erga radicẽ: ita cùm videris populũ indiſciplinatũ & irreligioſum, ſine dubio cognoſce quia ſacerdotium eius non eſt ſanum. hæc Chryſ. Valde ergo de flendi ſunt clerici quando cadunt: quia eorũ caſus eſt magis periculoſus. Vnde Chry. Nihil intantum deſtruit eccleſiam dei, ſicut clericos laicis eſſe deteriores. Cernens ergo dominus in domo patris ſui negotiationem ſeu latroci niũ iſtiuſmodi, ardore ſpiritus concitatus, fecit

Templũ primò petendũ

B

Medici boni eſt habere pcipuã curã de ſtomacho.

Cor & ſtomachus.

Sacerdotũ cura.

C

ſibi flagellum de funiculis, & eiecit ipſe dominus templi vẽdentes & ementes de templo, cũ oſtijs ſuis: & mẽſas trapezitarum, & cathedras vendentium columbas euertit: nec aliquod vas deo non dicatum & ſacratum, mercandi gratia per templum transferri permiſit. Interdixit quidem de vaſis mercationis, & humanis vſibus applicandis: non de vaſis deo dicatis: quia vaſa diuino cultui deputata, debebant ibi & non alia eſſe. Ergo nec cophini, vel alia vtẽſilia communia, per eccleſiam debent deportari. Vnde Beda. De vaſis dicit illis, quæ mercãdi gratia inferebantur. Cæterum abſit, vt vaſa deo dicata dominus eijceret de templo, vel in troferri prohiberet in templum: ſed potius vbi futuri ſibi examinis inſigne prætendit exẽplum, immunda & prophana eliminat vaſa de templo, ac ne amplius inferantur prohibet quando non ſolum de eccleſia omnes repellit ac deturbabit reprobos, verumetiam ne vltrà ad turbandam eccleſiam intrent æterno eos verbere compeſcit. Sed & in præſenti hæc eſt vera domus domini: ſi eſt cordis fidelium purificatio, vt non tantum peccata, quæ inerant, diuinitus immiſſa compunctio tollat: ſed etiã ne vltrà repetantur, diuina in eis gratia perſeuerans adiuuet. hæc Beda. Et hæc fuit ſecunda eiectio. Bis.n. legitur dominus hoc feciſſe, ad ſignificandum, quod eiiciendi ſunt tales ab eccleſia militante per ſententiam, & a triumphãte per pœnam. vbi Theophilus: Hoc etiam dominus fecit in principio prædicationis ſuæ: & nunc iterũ illud fecit quod ad crimẽ & in maximam redargutionem Iudæorum redundat quia non fuerunt ex priori admonitione caſtigati: & cum dominus hoc toties fecerit, ipſi nunquã ſe correxerunt. Vnde Chryſo. In quo minor eſt excuſatio Iudæorum: quoniam cũ bis hoc idem feciſſet, morabantur tamen in ſua dementia. hæc Chryſoſto. Vnde in prima eiectione eiecit tantum vendentes: & ex hoc nobis datur fiducia impetrandi: vt quid enim vellet dominus ibi nos orare: niſi ipſe vellet nos audire? hic autem durius agendo, etiam ementes qui numero erant plures. In prima etiam expulſione, eos appellauerat negotiatores: ſed vt ſtatim patebit, hic acrius reprehendendo, appellat latrones: dans per hoc exemplum prælatis, quòd durius debent arguere ſecundum peccatum, quàm primum: quia grauius eſt (cæteris paribus) ratione ingratitudinis. Hic etiã, & in prima eiectione maior ſerioſitas, & rigor & auſteritas de Chriſto exprimitur, quã nuſquã alibi de eo legit: quia ſecundũ Chryſoſtomũ, in proprijs iniurijs eſſe quempiam patientem, eſt laudabile: iniurias autem dei diſsimulare, nimis eſt impiũ. Vnde Chriſtus iniurias ſuas patienter ſubſtinuit iniurias autem patris nullatenus diſſimulauit. Hæc flagellatio & eiectio malorum de templo, olim præfigurata fuit in Heliodoro, qui cùm audacter manu armata templum intraſſet, vt illud ſpoliaret: quidam aduenientes eũ flagellauerunt & tanquam mortuum reliquerunt.

D

Vaſa à dño pſcripta templis

E

Eiectio ſecunda acrior.

F

Auſteritas in hoc facto Chriſti.

Helio dorus.

G runt. Heliodorus flagellatus fuit propter templi ſpoliationem, Iudæi propter vſuræ palliationem.

Moraliter. Moraliter autem per hunc actũ Chriſti datur intelligi, quòd deus quotidie ſuam eccleſiam intrat, & qualiter ibi vnuſquiſque conuerſetur attendit. Caueamus ergo ne in ea riſibus & fabulis vel alijs illicitis vacemus: ne improuiſus veniens nos flagellet, & de eccleſia ſua ac demum de regno eijciat & expellat. Nã qui peccata peccatis addit, quaſi funem quo hic vel in futuro flagellatur, vel ligetur, connectit.

Pen. 5. d. Funiculi ergo quibus mali eijciũtur, ſunt incrementa actionum malarum, quia funiculis peccatorum ſuorum vnuſquiſque conſtringetur. vnde Auguſt. Ergo quando aliquid patiuntur propter iniquitates ſuas, hi qui vel ficté bonum, vel apertè malè faciunt in eccleſia H agnoſcant quia dominus fecit flagellum de reſticulis peccatorum ſuorum, & admonet eos vt mutent ſe, ne ſint negotiatores: ne tandem audiant ligate illis manus & pedes, & proijcite in tenebras exteriores. hæc Aug. In hoc ꝙ dominus expulit de templo boues, & oues, & nummularios, & vendentes columbas euertit, myſticè deſignatur ꝙ prælati conſtanter debẽt reprimere hypocritas, pelles ouinas ſimulantes, tyrannos cornu ſuç potentiæ bonos vẽtilantes, vſurarios & ſimoniacos dona ſpiritus ſancti, quæ per columbam intelliguntur vendentes.

Simoniaci expellẽdi. Maximè autem ex hoc facto domini enormitas ſimoniacæ prauitatis oſtenditur: quia nuſquam alibi corporaliter reſtitiſſe, & alios impuliſſe vel eieciſſe narratur. Si igitur eum in hoc quoque imitari volumus, ſi non aliter poſſumus etiam violenter ſimoniacos ab eccleſia pellere debemus: ſi tamen vires ſuppetant I quibus hoc ſine eccleſiæ detrimento facere valeamus. Audite hæc ſimoniaci, audite negotiatores nephandi: aut a negotijs ceſſate, aut de tẽplo exite. Vos nummularij eſtis, vos columbas & gratiam ſancti ſpiritus venditis, vos ſine nũmo & pretio nihil agitis. Omnes quidem ſimoniaci a templo dei vel ante humanos, vel ante dei oculos eijciuntur, & dei dono priuantur.

Clerici ſecularibus dediti. Similiter clerici & religioſi, qui in templo dei ſunt deputati: ſi ſecularibus, & terrenis negotijs ſe implicent, meritò eiectionem a deo, & eius indignationem timere debent. O quanta mala gerunt hodie in eccleſia: quæ ſi dominus inueniſſet, itaque grauiter tunc puniuiſſet. Vnde Beda: Eiecit commercia rerum humanarum de domo illa, in qua diuinas tantum res agi, hoſtias & orationes deo offerri, verbum dei legi, audiri, & decantari pręceptum erat. Et quidem credendum eſt, quia ea tantum vendi vel emi repererit in templo: quæ ad miniſterium neceſſaria eſſent eiuſdem templi. iuxta quod alias factum legimus, cùm idem templũ ingrediens inuenit in eo vendentes & ementes oues, boues, & columbas: quæ nimirum omnia non niſi offerentur in domo domini eos qui de longè venerant ab indigenis comparare credendum eſt. Si ergo dominus nec ea volebat in templo venundari, quę in templo volebat offerri: videlicet propter ſtudium K auaritiæ, ſiue fraudis, quod proprium ſolebat eſſe negotiatorum facinus: quanta putas animaduerſione puniret, ſi inueniſſet ibi aliquos riſui, vel vaniloquio vacantes: aut alij cuilibet vitio mancipatos? Si enim ea quæ alibi liberè geri poterant dominus in domo ſua (videlicet temporalia negotia) geri non patitur: quantò magis ea quæ nuſquam fieri licet plus cęleſtis iræ merentur, ſi in ædibus deo ſacratis aguntur? hæc Beda.

Moraliter. Moraliter tempore iſto ſancto appropinquante paſchate Iudæorum, id eſt cõfitentiũ, (aſcendit Ieſus Hieruſalẽ,) id eſt, cor humanũ vel animã ſanctã, & deuotã, per gratiæ ſublimationẽ eleuatã: nã Hieruſalẽ in alto ſita eſt. Vnde dr̃, aſcendit. Templum in Hieruſal, eſt eminentior pars animæ: puta ſuperior pars rationis, quæ ſoli deo & ęternis debet intendere: illuc aſcẽdit deus per effectũ ſacramẽ L ti, vel etiam ſua præſentia ſpirituali animam viſitando.

Quatuor ex templo animæ pellẽda. Sunt autem quatuor præcipuè quæ Chriſtus in templo ſpirituali non patitur, deſignata per quatuor quæ inuenit in templo materiali & ſunt quatuor defectus etiam in viris relgioſis quandoque reperti. Primum, eſt nimia ſolicitudo temporalium in acquirendo ipſa & conſeruãdo: hoc ſignificatur per æs quod Chriſtus effudit de templo. Non autem ſolicitudo temporalium ſimpliciter prohibetur: ſed nimia: & ne in templo ſit, id eſt, in mente quæ ſolis æternis debet vacare. Vnde qñ tẽporalia in hoc tẽplo habentur, peccat̃ mortaliter: quia creatura ponitur loco creatoris, & tẽporalia loco æternorũ. Secundum eſt, incautus vſus tẽporalium, & incircunſpecta conſideratio de euitandis periculis quod ſignatur per bouem qui cum libenter herbas comedit, quandoque M nociua in herbis abſcõſa deuorat & deglutit. Sic plerunque accidit cum vtimur temporalibus, volendo accipere id quod eſt neceſſarium quia latet ſub neceſsitate ſuperfluitas & voluptas.

Ouis. Tertium eſt, timor inordinatus & ſtolidus: quod ſignatur per ouem, in qua plus abundat priuatio intellectus quam in alijs quadrupedibus: & ſi tempore tonitrui remanet ſola & fuerit impregnata, abortit præ timore. Sic homines nimis timidi, abortiunt fructum profectus ſpiritualis. Quartum eſt, inexpeditio, vel tarda progreſsio, in expletione operum virtuoſorum: & hoc ſignificatur per columbam, quæ nimis deliberat de volatu, collum vndique circunflectendo & circũſpiciendo ad quã partem ire velit: ſed ſæpe interim ſagitta eam percutit, vel accipiter rapit: ſic accidit hominibus pigris & inexpeditis.

Funiculus flagelli triplex. Sed talia a Chriſto in ſuo ingreſſu a templo animæ expelluntur facit enim flagellum de funiculis tribus, quorum primus eſt infirmitas corporalis: ſecundus, tribulatio cordialis: tertius, ex inſtinctu diuino admonitio ſpiritualis. Hoc flagello Chriſtus prędicta quatuor ab anima fugat & eiicit: & nihilominus catedras & menſas euertit, ne facilem ingreſſum habeat: (& dixit,) quos de templo eiecerat, (Scriptum eſt,) ſcilicet in

Eſaia:

A Eſaiæ:(Domus mea,) id eſt, nomini & cultui
Eſa.56. meo dedicata(domus orationis vocabitur)nõ
rapinæ vel furti, non negotiationis & vanę lo
cutionis, vel ſpectaculi: Et ex hoc datur no-
bis magna fiducia impetrandi. Vt quid enim
vellet dominus ibi nos orare, niſi ipſe vellet
nos exaudire? In hoc oſtendit ſe illis deum eſ
ſe quia templum ſolius dei eſt domus. vbi Am-
bro. Deus enim templum ſuum non mercatio
nis vult eſſe diuerſorium: ſed domicilium ſan-
ctitatis. Et Origenes: In quo non debent ven-
dere & emere: ſed orationibus tantum vacare
qui congregantur in domo orationis. Nemo
ergo, vt ait Augu. in oratorio aliquid agat, ni-
ſi ad quod factum eſt: vnde & nomen accepit.
Sed heu nunc domus dei, domus diſſolutionis
B & cupiditatis põt vocari. Ideo ſubditur: (Vos
Spelunca latronum. autem feciſtis illam ſpeluncam latronum:) la
trones enim non curant niſi de lucris tempo
ralibus, quocunque modo acquirant: & ideo in
ſpeluncis ſe abſcondunt. vnde Gregor. Domus
orationis, ſpelũca latronum facta fuerat: quia
ad hoc in templo aſsiſtere nouerant, vt autem
non dantes munera ſtuderent corporaliter
perſequi, aut dantes ſpiritualiter necare. Tem-
plum quoq; & domus dei eſt ipſa mens, atque
conſcientia fidelium. Quę ſi quando in lęſione
proximi, peruerſas cogitationes profert: quia
in ſpelunca latrones reſident. Et non iam
domus orationis, ſed ſpelunca latronis eſt
quãdo relicta innocẽtia & ſimplicitate ſancti-
tatis, illud conatur agere, vnde valeat pro-
ximo nocere. Hæc Grego. Spelunca latro-
num, dicitur eſſe locus, vbi ſpolia quæ latro-
C nes rapiunt congregantur: & hoc fecerunt ſa-
cerdotes de templo: quia nõ curabãt de cultu
dei, ſed magis de excoriatione populi: & hoc
per aſtutias varias & exquiſitas. Similiter &
hodie clerici plus curant de ſuo lucro, quã de
eccleſiæ ſeruitio. Sicut enim magni latrones
in ſpeluncis ſuis exiſtentes, quando ſciunt trã
ſire aliquos parum habentes, non exeunt de
ſpeluncis: ſed mittunt famulos ſuos ad expo-
liandum illos: quando vero ſciunt tranſire ho
mines multum pecunioſos, currunt illuc de
primis ad illos. Sic multi canonici & clerici,
quando ſciunt lucrum magnum, currunt ad
Eccleſię vſusquadruplex. eccleſiam: ſed qñ lucrum eſt modicũ, remanẽt
in domibus, & ſe ſubtrahunt, ac clericos ſuos
ad eccleſiam mittunt. Et nota quadruplicem
vſum eccleſiæ: qua primo eſt domus reconci-
liationis, quoad pœnitẽtes: ſecundum illud Ge
Gen.28. neſis, non eſt hic aliud, niſi domus dei & porta
cœli. Secundò, orationis, quoad proficientes: ſi
cut dicitur hic. Tertiò, inſtructionis, quoad
Eſaiæ 2 perfectos: ſecundum illud Eſaiæ: Venite aſcen
damus ad mõtem domini, & ad domũ dei Ia
Pſa.67. cob, & docebit nos. Quarto iubilationis & lau
Pſa.83. dis, quoad omnes: ſecũdum illud Pſal. in eccle
ſiis benedicite deo & illud, Beati q habitant in
Latrocinium quadruplex. domo tua domine. Sed fit ſpelunca latronum,
ſecundum quadruplex latrocinium: vel ſcri-
pturarum, quando corrumpuntur, vt ab hęre-
ticis: vel gratiarum, quando ſacramenta ven-
duntur, vt a ſimoniacis: vel præbendarũ, quan D
do emuntur, vt ab ambitioſis: vel pecuniarum,
quando malè expenduntur vt a voluptuoſis.
Vel ſecundum Hierony. Latro eſt, & templum
dei in latrocinium, ſeu latronum ſpecum con Lucrũ a clericis ſectãtes.
uertit, qui lucrum de religioſis ſectatur. Hoc
lucrum ſectantur aliqui per ſtudium ſcientiæ,
vt quæſtuarij aduocati: aliqui per fortitudinẽ
potentiæ, vt nobiles: aliqui per oblationem mu
nerum, vt diuites mundi. De his omnibus dicit Ioã.10.
Ioannes: Quotquot venerunt fures ſunt & la-
trones. (Et acceſſerunt ad eum cæci & claudi
in templo,) teſtes vocis & laudis puerorum, &
ſanauit eos:) vt quod pueri clamabant verbis
& ore, ipſe oſtẽderet factis & opere, quaſi ẽt te
ſtis ipſorũ. Clamabant enim oſanna, id eſt, ſal
uifica: quibus per opera reſpõdit, quia ſalutem
tribuit. Ac ſi diceret. Bene clamatis ſaluatorẽ: E
quia ecce do ſalutem. Moraliter cęci ſunt igno Moraliter.
rantes, claudi verò rectitudinem iuſtitiæ di-
mittentes: & iſti curantur per Ieſum, & per bo
na conſilia & hortamenta ſectatorum eius. Cõ
ſidera nunc quod dominus cum magno hono Honor non re preſsit iuſtitiã.
re receptus, propter exhibitam ſibi reueren-
tiam non dimiſit iuſtitiam: quia mox templũ
intrauit, & omnes vendentes & ementes inde
eiecit: nec propter ſeueram iuſtitiam omiſit
ſuam miſericordiam, quia mox cæcos & clau
dos ſanauit: propter quod datur intelligi, ꝙ
iudex & prælati propter impenſum ſibi fauo
rem, non debent dimittere iuſtitiæ rigorem:
nec propter rigorem iuſtitiæ debent dimitte-
re dulcedinem miſericordiæ. (Vendẽtes autẽ)
& admirantes(principes ſacerdotum & ſcribę
mirabilia quæ fecit Ieſus,) in tantę multitudi- F
nis de templo eiectione, in cæcorum & claudo
rum ſanatione, & pueros clamantes in templo
ipſum ſcilicet eſſe verum Chriſtum, & dicen-
tes: oſanna filio Dauid(ipſi enim pueri & cęte
ræ turbæ cum laudibus Chriſtum vſque in tẽ-
plum deduxerunt) moti contra ipſum ran-
core & inuidia, indignati ſunt: quia mali de
laude bonorum dolere conſueuerunt. Vbi
Chry. Qui ingrediebatur vt homo, laudabatur
vt deus. Qui celabatur in carne, demonſtraba-
tur in voce. Quem malitia ſacerdotum, quaſi
hominem, blaſphemabat: hunc innocentia par
uulorum, quaſi deum exaltabat. Quantum au
tem ille glorificabatur, tantum ſacerdotes in-
uidia torquebantur: & illius honor fiebat illis
tormentum. Sic enim eſt res, quando boni in
ſua virtute laudantur, mali in ſua inuidia
cruciantur. Hec Chryſoſtomus. Cumq; manus
non auderent timore populi in eum inicere,
nec miracula manifeſta impugnare: arguebãt
tamen eum de applauſu quem ſuſtinebat cir-
ca ſe, & teſtimonium populi atque puerorum
clamantium, oſanna filio Dauid, vertebant in
calumniam: ꝙ videlicet hoc non dicitur niſi
ſoli filio dei. Vnde dixerunt ei, (Audis quid iſti
dicunt?) Quaſi dicerent: Talem laudem de te
meritò non deberes ſuſtinere: quia ſi tu iuſtus
& bonus eſſes, talem gloriam & applauſum de
clinares. Vbi Chryſo. Et nimirum hoc Chriſti

erat

G erat dicere ad eos: Non audiſtis quid hi dicunt? Sicut enim deo cantabant illi pueri. Et iterum & vos videtis quæ ego facio. Illos loquentes attenditis, & me facientem non cõſideratis. Ego factis interpretor voces illorum. Hæc Chryſ. Ieſus autem dixit eis: (Vtique) ſcilicet audio, & audire debeo: quia hoc eſt ex diuina præordinatione, ſecundum quod ſcribitur in Pſal. (Nũquid enim legiſtis ibidem: Ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem.) Et bene dicit, perfeciſti, laus enim inchoata fuit a turbis in via. Profert autem de Pſalmo exemplum, vt tacente domino teſtimonium ſcripturarum firmaret dicta puerorum: quaſi diceret, Vos qui eſtis legiſperiti, debetis ſcripturam hanc ſcire: & per conſequens me non reprehendere. Vbi Chryſoſt. Intelligimus quia infantes dicebantur, non ætate, ſed ſimplicitate cordis. Infantes enim latentes intelligere aliquem, nec laudare poſſunt. Lactentes enim dicebantur, quoniam quaſi lactis ſuauitate, ita mirabilium delectatione excitati, clamabant ſicut ſcriptũ eſt: ſed exaltauit animam meam: ſicut ablactãtes ſuper matrem ſuã: Lac enim dicitur opus miraculorum: quia miracula nullum laborẽ videntibus ponunt, ſed videntes admiratione delectant, & ad fidem molliter inuitant. Panis autem eſt doctrina perfectæ iuſtitiæ, quã accipere non poſſunt niſi exercitati ſenſus circa res ſpirituales. Hæc Chryſoſtomus. Et omnis ſimplex doctrina lac dicitur: quia delectat, & faciliter capitur, ſicut lac ſine dolore gentium ſugitur.

Pſal. 8. — H — Infãtes. — Pſ. 130. — Lac.

ORATIO.

I GEnerale terroris tui domine ſignum feciſti, quando flagello de funiculis facto oẽs de templo eieciſti: prætendens in oculis flammã tuæ diuinitatis, precor & obſecro domine te, da mihi te terribilem præſentem attendere, vt ſancto te timeam timore. Magna .n. ſunt iudicia tua domine & inſcrutabilia: quæ cum deſidero, contremiſcunt omnia oſſa mea: quoniã non ſecuratur homo viuens ſuper terrã: ſed in futurũ omnia reſeruantur incerta, vt ſemper ſeruiamus tibi piè & caſtè in timore, & exultemus tibi cum tremore. Amen.

De duobus minutis viduæ, & de phariſæi & publicani oratione. Cap. 30.

Luc. 21. & Marci 12. — Gazophylacium.

ET ſedens Ieſus contra (gazophylacium,) id eſt diuitiarum repoſitorium, (aſpiciebat eos qui mittebant,) & ponebant munera ſua,) id eſt oblationes in illud. Erat autẽ gazophylacium arca, foramen deſuper habẽs iuxta altare ad dexteram poſita, in qua mittebatur & ſeruabatur pecunia pro ſuſtentatione ædificiorum templi, & aliis quæ erant ad templum & miniſterium neceſſaria: nec non pauperibus & viduis inde nutriendis, ac pro ſacerdotibus & miniſtris. Dicitur autem gazophylacium porticus, vbi tales arcæ & oblationes ſeruabantur de quo etiam alibi in euangelio dicitur: Hæc locutus eſt Ieſus in gazophylacio, docens in templo. Vnde Beda: Quia ſermone Græco phylaxe ſeruare dicitur, & gaza lingua Perſica diuitiæ vocantur, gazophylacium locus appellari ſolet, quo diuitiæ ſeruantur, quo nomine & arcam in qua denaria populi congregabantur ad vſus templi neceſſarios, & porticus in quibus ſeruabantur appellabant. Hæc Beda. Et cum multi diuites multa mitterent, (videns quandam viduam pauperculam mittere æra minuta duo,) id eſt, duos nummos æreos valentes quadrantem ſeu quartam partem ſicli, ſcilicet obolos quia que quos cum ſudoribus ad diuturnum victũ acquiſierat, (dixit) diſcipulis ꝙ plus omnibus miſiſſet: quia miſerat de penuria ſua, & ſibi neceſſaria omnia quæ habuit, & totum victum ſuum: id eſt, omnia neceſſaria corpori, ſine quibus non eſt viuere, ſe de cætero in totum committens deo. Alij verò ex ſuperabundanti ſibi & ſuperfluo miſerunt: quod non debebant retinere, ſed erogare. Non dicit ꝙ miſerũt quod abundat: ſed ex eo quod abundat illis, & ex abundanti: ad denotandum quod non dederunt totum ſuperfluum, ſed partem modicam. Sacerdotes quippe qui erant auari, docebant quòd ille qui plus offerebat in templo, abſolute loquendo, plus habeat de merito: quod falſum eſt: quia quantitas meriti non accipitur ſecundum quantitatem doni abſolutè, ſed per comparationem & facultatem dantis, & promptitudinem ſuæ voluntatis & deuotionis. Vnde ſecundum doctrinam ſacerdotum, multi diuites iactabant munera multa & magna: ſed ſecũdum Chriſti ſententiam vidua hæc pauper plus omnibus miſit: non abſolute loquendo, ſed conſiderata facultate & bona voluntate ſua, non effectu ponderis, ſed affectu deuotionis: non plus in quantitate ſed in charitate, vt dicatur plus, quia ampliori deſiderio & feruore, quod enim potuit, miſit: & quod non potuit deſiderauit: item plus comparatione, quia totum dedit: item plus dati qualitate, quia de ſibi neceſſario, item plus diuina acceptione, quia Chriſtus plus approbauit. Præfertur ergo diuitibus vidua paupercula: quia plus eſt pauperi dare modicum, quam diuiti dari multum: ſicut plus eſt puero ferre pondus paruum, quã forti viro ferre magnum: & deus plus attendit dantis affectum, quam donum: & plus ponderat quantitatem deuotionis, quam muneris. Vnde Hieronymus: Non quantum, ſed ex quanto, dederis, cõſiderat deus. Et Greg. Cor nanq; & non ſubſtantiam penſat deus, nec perpendit quantum in eius ſacrificio: ſed ex quanto proferatur. Vnde etiam Chryſoſtomus: non etiam paucitatem oblati; ſed copiam affectus intuitus eſt deus. Quod ſi nequis tantum offerre, ſicut & vidua: offer ſalutem totum ſuperfluum. Hæc Chryſoſtomus. Si autem bina minuta, quæ vidua miſit in arcam, plus omnibus muneribus deo placuerunt: ſic amor dei & proximi omnia vincit, qui ſemper in arca cordis ſeruari

K — Ioan. 8. — L — Munerũ pretia. — M — Vidua plus de diuite p̄batur teſtis.

A ſeruari debet: per duo etiam minuta animam & corpus accipere poſſumus, quæ deuote deo offerre debemus. Moraliter autem hæc vidua pauper, dici poteſt perſona ſimplex carens diuitiis & ſcripturarum notitia: quę tamen apud deum plus meretur orationibus, & vita, quàm potentes in temporalibus & magna ſcientia. Vnde cum Auguſt. legiſſet vitam Pauli ſimplicis, dixit: Simplices & indocti rapiunt cœlum, & nos cum literis noſtris demergimur in infernum. Iſta quoque vidua ſignat cuiuslibet fidelis animam, quæ nunc debet ſe reputare viduam quandiu eſt ab amplexibus ſponſi ſui Chriſti ſeparata: & ſicut vidua ducit ſemper vitam lugubrem, & induit veſtes viduitatis ſuæ: ſic anima deuota debet eſſe in luctu pœnitentiæ, & corpore & mente in humilitate. Hæc debet offerre Chriſto duo minuta. ſ. affectū compaſsionis verbi & facti: & quandoque verbum compaſsiuum bene valet factum, & quandoque melius eſt quàm datum. Vnde Theophilus: Vidua iſta anima hominis eſt, relinquens Satanam, cui fuerat adiuncta, quę mittit in tēpli ærario duo minuta, carnem. ſ. & mentem: carnem quidem, per abſtinentiam: mentem verò, per humilitatem: vt ſic audire valeat ꝙ totum victum ſuū poſuit, nihil de ſuo relinquēs mundo. Vbi & Beda: Hic nobis locus moraliter quidem intimat, quàm ſit acceptabile deo, quicquid bono animo attulerimus. Iuxta verò leges allegoriæ, diuites Iudæos deſignant de iuſtitia legis elatos. Vidua pauper, eccleſiæ ſimplicitatem deſignat, quæ rectè paupercula vocatur; quia vel ſuperbiæ ſpiritum, vel concupiſcentias temporalium: vel peccata tanquam mūdi diuitias abiicit. Vidua verò, quia vir eius pro ea mortem pertulit, hæc in gazophylaciū æra mittit minuta: quia in conſpectu diuinæ maieſtatis cum dilectione dei & proximi, ſeu fidei orationiſq; munera defert: quæ conſiderata proprię fragilitatis minuta, ſe merito piſ deuotionis accepta, cunctis ſuperborum Iudęorum operibus præſtant: ex abundantia ſibi Iudæus mittit in munera dei, qui de iuſtitia ſua præſumēs hæc apud ſe orat, quaſi nō apud deum: deus gratias ago tibi, non ſum ſicut cęteri hominum raptores, iniuſti. Omnem autē victum ſuum eccleſia in dei munera mittit: quia omne quod viuit, non ſui meriti, ſed dei eſſe muneris intelligit dicens: Deus propitius eſto mihi peccatori. Hęc Beda. (Dixit autem tunc Ieſus & ad quoſdam), quaſi ſingulares, & ſe aliis præponentes, (qui in ſe confidebant,) & de propriis meritis præſumebant (tanquam iuſti,) pro operibus ſuis exterioribus, (& aſpernabantur cæteros) tanquam iniuſtos, & ſic dupliciter ſuperbiebant. ſ. quia de meritis confidebant, & quia cæteros deſpiciebant, ideo iuſti non erant: quia humilitatem ſine qua nullus eſt, non habebant parabolam de phariſęo, apparente iuſto, & publicano peccatore publico aſcendentibus in templum & orantibus. In templum aſcendebant: quia templum in alto ſitum erat, & aſcenſum quindecim graduum habebat, (vt orarēt,) quia hic eſt finis debitus eundi ad eccleſiam. ſ. ad orandum, non ad confabulandum, non ad vanitates videndum. Phariſæis quippe loquebatur dominus: qui inde phariſæi, id eſt, diuiſi dicuntur, quia apparentes iuſti, ſe præ cæteris meliores eſſe putabant. His autem vnum phariſæum dominus appoſuit, in quo quaſi in ſpeculo cæteri quales erant videre potuiſſent. Et fortaſſe idem ipſe præſens ibi erat de quo dominus iſta dicebat. Vbi Theophilus. Cauſa igitur confidentium in ſe, non autē totum attribuentium deo, ſed ob hoc ceteros contemnentium, parabolam proponit: oſtendēs quòd iuſtitia quamuis hominem approximet deo, ſi tamen aſſumat ſuperbiam, ad infimum deiicit hominem. Eſt autem ſuperbia, dei contemptus. Quoties. n. aliquis non deo, ſed ſibi aſcribit bona quæ facit: quid eſt aliud quam dei negatio? Hæc The. Phariſæus ſuperbus ſe iactabat & iuſtificabat: alios accuſabat, & ſe eis ꝑferebat dicēs: (Deus gratias ago tibi, ꝗa nō ſū ſicut cęteri hominum. Ieiuno bis in ſabbato:) id eſt, in ſeptimana: (decimas do omnium quę poſsideo.) Hæc autem ſunt indicia ſuperbiæ: quam deus a longè cognoſcit, ſed non ignoſcit. De vtraque parte iuſtitię ſe laudat: quarum vna eſt declinare à malo, altera facere bonū. De prima ſe laudat dicens, non ſum ſicut cæteri hominum. De ſecunda dicens, ieiuno bis in ſabbato: Phariſæus ergo bene dicitur quaſi diuiſus, quia geſtu, habitu & conuerſatione erat a cæteris diſtinctus, Vnde dicebat, (non ſum ſicut cæteri homines:) & verum dixit, non quidē in iuſtitia, ſed in ſuperbia. Malè quippe incipit: debuit. n. incipere a ſui accuſatione: ſecūdū illud Prouer. Iuſtus in principio accuſator eſt ſui: in medio ſupplicare, & orare: in fine gratias agere. Sicut ſacerdos facit in miſſa ſua. Primò enim accuſat ſe in generali confeſsione. Secundò, deum ſuppliciter deprecatur multiplici oratione. Vltimo deo regratiatur dicendo, ite miſſa eſt: vel benedicamus domino: & reſpondetur, deo gratias. Ipſe autem non ſe accuſauit, ſed laudauit: nō deum rogauit ſed laudanti inſultauit, nec gratias agendo dei dona, ſed ſua merita penſauit. Publicè quidem arguere vitia omnibus licet: nulli autem, niſi paucis, vt ad certam perſonam deſcendam: in quo phariſæus reprehenſibilis erat, ſecundum Bedam. De verbis elati phariſæi, quibus humiliari meruit, poſſumus è diuerſo humilitatis formā, qua ſublimemur aſſumere: vt ſicut ille cōſideratis & peiorum vitiis & ſuis virtutibus eſt elatus ad ruinam: ita nos non noſtra ſolum pigritia, ſed & meliorum virtutibus inſpectis humiliemur ad gloriam. (Et publicanus) humilis (à longè ſtans,) propter timorem, quaſi nō eſſet dignus, appropinquare (nolebat, nec oculos in cœlum leuare,) propter pudorem: quia iudicabat ſe indignum præ verecundia peccatorum, quaſi pro peccatis non audens reſpicere cœlum: (ſed percutiebat) propter contritionis dolorem (pectus ſuum,) tanquam totius mali originem: (dicens,) per humilem confeſsionem,

Moraliter. — B — Animus deo acceptus. — C — Luc. 18. — Ibidem — Publicanus & phariſæus orantes. — D — Phariſæi. — E — Phariſæi iactātia. — F — Pro. 18

G erat dicere ad eos: Non auditis quid hi dicunt? Sicut enim deo cantabant illi pueri. Et iterum & vos videtis quæ ego facio. Illos loquentes attenditis, & me tacentem non cõſideratis. Ego factis interpretor voces illorum. Hæc Chryſ. Ieſus autem dixit eis: (Vtique) ſcilicet audio, & audire debeo: quia hoc eſt ex diuina præordinatione, ſecundum quod ſcribitur in Pſal. (Nũquid enim legiſtis ibidem: Ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem.) Et bene dicit, perfeciſti, laus enim inchoata fuit a turbis in via. Profert autem de Pſalmo exemplum, vt tacente domino teſtimonium ſcripturarum firmaret dicta puerorum: quaſi diceret, Vos qui eſtis legiſperiti, debetis ſcripturam hanc ſcire: & per conſequens me non reprehendere. Vbi Chryſoſt. Intelligimus quia infantes dicebantur, non ætate, ſed ſimplicitate cordis. Infantes enim lactentes intelligere aliquem, nec laudare poſſunt. Lactentes enim dicebantur, quoniam quaſi lactis ſuauitate, ita mirabilium delectatione excitati, clamabant ſicut ſcriptũ eſt: ſed exaltauit animam meam: ſicut ablactãtes ſuper matrem ſuã: Lac enim dicitur opus miraculorum: quia miracula nullum laborẽ videntibus ponunt, ſed videntes admiratione delectant, & ad fidem molliter inuitant. Panis autem eſt doctrina perfectæ iuſtitiæ, quã accipere non poſſunt niſi exercitati ſenſus circa res ſpirituales. Hæc Chryſoſtomus. Et omnis ſimplex doctrina lac dicitur: quia delectat, & faciliter capitur, ſicut lac ſine dolore gentium ſugitur.

Pſal. 8.

H

Infãtes.

Pſ. 130.

Lac.

ORATIO.

I Generale terroris tui domine ſignum feciſti, qñ flagello de funiculis facto oẽs de templo eieciſti: prætendens in oculis flamma tuę diuinitatis, precor & obſecro domine te, da mihi te terribilem præſentem attendere, vt ſancto te timeam timore. Magna. n. ſunt iudicia tua domine & inſcrutabilia: quæ cum deſidero, contremiſcunt omnia oſſa mea: quoniã non ſecuratur homo viuens ſuper terrã: ſed in futurũ omnia reſeruãtur incerta, vt ſemper ſeruiamus tibi piè & caſtè in timore, & exultemus tibi cum tremore. Amen.

De duobus minutis viduæ, & de phariſæi & publicani oratione. Cap. 30.

Luc. 21. & Marci 12.

Gazophylacium.

ET ſedens Ieſus contra (gazophylacium,) id eſt diuitiarum repoſitorium, (aſpiciebat eos qui mittebant,) & ponebant munera ſua,) id eſt oblationes in illud. Erat autẽ gazophylacium arca, foramen deſuper habẽs iuxta altare ad dexteram poſita, in qua mittebatur & ſeruabatur pecunia pro ſuſtentatione ædificiorum templi, & aliis quæ erant ad templum & miniſterium neceſſaria: nec non pauperibus & viduis inde nutriendis, ac pro ſacerdotibus & miniſtris. Dicitur autem gazophylacium porticus, vbi tales arcæ & oblationes ſeruabantur de quo etiam alibi in euangelio dicitur: Hæc locutus eſt Ieſus in gazophylatio, docens in templo. Vnde Beda: Quia ſermone Græco phylaxe ſeruare dicitur, & gaza lingua Perſica diuitiæ vocantur, gazophylacium locus appellari ſolet, quo diuitiæ ſeruantur, quo nomine & arcam in qua denaria populi congregabantur ad vſus templi neceſſarios, & porticus in quibus ſeruabantur appellabant. Hæc Beda. Et cum multi diuites multa mitterent, (videns quandam viduam pauperculam mittere æra minuta duo,) id eſt, duos nummos æreos valentes quadrantem ſeu quartam partem ſicli, ſcilicet obolos quinque quos cum ſudoribus ad diuturnum victũ acquiſierat, (dixit) diſcipulis ꝙ plus omnibus miſiſſet: quia miſerat de penuria ſua, & ſibi neceſſaria omnia quæ habuit, & totum victum ſuum: id eſt, omnia neceſſaria corpori, ſine quibus non eſt viuere, ſe de cætero in totum committens deo. Alij verò ex ſuperabundanti ſibi & ſuperfluo miſerunt: quod non debebant retinere, ſed erogare. Non dicit ꝙ miſerũt quod abundat: ſed ex eo quod abundat illis, & ex abundanti: ad denotandum quod non dederunt totum ſuperfluum, ſed partem modicam. Sacerdotes quippe qui erant auari, docebant quòd ille qui plus offerebat in templo, abſolute loquendo, plus habeat de merito: quod falſum eſt: quia quantitas meriti non accipitur ſecundum quantitatem doni abſolutè, ſed per comparationem & facultatem dantis, & promptitudinem ſuæ voluntatis & deuotionis. Vnde ſecundum doctrinam ſacerdotum, multi diuites iactabant munera multa & magna: ſed ſecũdum Chriſti ſententiam vidua hæc pauper plus omnibus miſit: non abſolute loquendo, ſed conſiderata facultate & bona voluntate ſua, non effectu ponderis, ſed affectu deuotionis: non plus in quantitate ſed in charitate, vt dicatur plus, quia ampliori deſiderio & feruore, quod enim potuit, miſit & quod non potuit deſiderauit: item plus comparatione, quia totum dedit: item plus dati qualitate, quia de ſibi neceſſario, item plus diuina acceptione, quia Chriſtus plus approbauit. Præfertur ergo diuitibus vidua paupercula: quia plus eſt pauperi dare modicum, quam diuiti dari multum: ſicut plus eſt puero ferre pondus paruum, quã forti viro ferre magnum: & deus plus attendit dantis affectum, quam donum: & plus ponderat quantitatem deuotionis, quam muneris. Vnde Hieronymus: Non quantum, ſed ex quanto, dederis, cõſiderat deus. Et Greg. Cor nanque & non ſubſtantiam penſat deus, nec perpendit quantum in eius ſacrificio: ſed ex quanto profertur. Vnde etiam Chryſoſtomus: non etiam paucitatem oblati: ſed copiam affectus intuitus eſt deus. Quod ſi nequis tantum offerre, ſicut & vidua: offer ſalutem totum ſuperfluum. Hæc Chryſoſtomus. Si autem bina minuta, quæ vidua miſit in arcam, plus omnibus muneribus deo placuerunt: ſic amor dei & proximi omnia vincit, qui ſemper in arca cordis

K

Ioan. 8.

L

Munerũ pretia.

M

Vidua plus dediſſe probatur cæteris.

ſeruari

A ſeruari debet: per duo etiam minuta animam & corpus accipere poſſemus, quæ deuotè deo offerre debemus. Moraliter autem hæc vidua pauper, dici poteſt perſona ſimplex carens diuitiis & ſcripturarum notitia: quę tamen apud deum plus meretur orationibus, & vita, quàm potentes in temporalibus & magna ſcientia. Vnde cum Auguſt. legiſſet vitam Pauli ſimplicis, dixit: ſimplices & indocti rapiunt cœlum, & nos cum literis noſtris demergimur in infernum. Iſta quoque vidua ſignat cuiuslibet fidelis animam, quæ nunc debet ſe reputare viduam quandiu eſt ab amplexibus ſponſi ſui Chriſti ſeparata: & ſicut vidua ducit ſemper vitam lugubrem, & induit veſtes viduitatis ſuæ: ſic anima deuota debet eſſe in luctu pœnitentiæ, & corpore & mente in humilitate. Hæc debet offerre Chriſto duo minuta, ſ. affectū compaſsionis verbi & facti: & quandoque verbum compaſsiuum bene valet factum, & quandoque melius eſt quàm datum. Vnde Theophilus: Vidua iſta anima hominis eſt, relinquens Satanam, cui fuerat adiuncta, quę mittit in tēpli ærario duo minuta, carnem. ſ. & mentem: carnem quidem, per abſtinentiam: mentem verò, per humilitatem: vt ſic audire valeat ꝙ totum victum ſuū poſuit, nihil de ſuo relinquēs mundo. Vbi & Beda: Hic nobis locus moraliter quidem intimat, quàm ſit acceptabile deo, quicquid bono animo attulerimus. Iuxta verò leges allegoriæ, diuites Iudæos deſignant de iuſtitia legis elatos. Vidua pauper, eccleſiæ ſimplicitatem deſignat, quæ rectè paupercula vocatur: quia vel ſuperbiæ ſpiritum, vel concupiſcentias temporalium: vel peccata tanquam mūdi diuitias abiicit. Vidua verò, quia vir eius

C pro ea mortem pertulit, hæc in gazophylaciū æra mittit minuta: quia in conſpectu diuinæ maieſtatis cum dilectione dei & proximi, ſeu fidei orationisq́ munera defert: quæ conſiderata proprię fragilitatis minuta, ſe meritò pię deuotionis accepta, cunctis ſuperborum Iudęorum operibus præſtant: ex abundantia ſibi Iudæus mittit in munera dei, qui de iuſtitia ſua præſumēs hæc apud ſe orat, quaſi nō apud deum: deus gratias ago tibi, non ſum ſicut cęteri hominum raptores, iniuſti. Omnem autē victum ſuum eccleſia in dei munera mittit: quia omne quod viuit, non ſui meriti, ſed dei eſſe muneris intelligit dicens: Deus propitius eſto mihi peccatori. Hęc Beda. (Dixit autem tunc Ieſus & ad quoſdam), quaſi ſingulares, & ſe aliis præponentes, (qui in ſe confidebant,) & de propriis meritis præſumebant (tanquam iuſti,) pro operibus ſuis exterioribus, (& aſpernabantur cæteros) tanquam iniuſtos, & ſic dupliciter ſuperbiebant. ſ. quia de meritis confidebant, & quia cæteros deſpiciebant, ideo iuſti non erant: quia humilitatem ſine qua nullus eſt, non habebant: parabolam de phariſęo, apparente iuſto, & publicano peccatore publico aſcendentibus in templum & orantibus. In tēplum aſcendebant: quia templum in alto ſitum erat, & aſcenſum quindecim graduum habebat, (vt oraret,) quia hic eſt finis debitus eundi ad eccleſiam. ſ. ad orandum, non ad confabulandum, non ad vanitates videndum. Phariſæis quippe loquebatur dominus: qui inde phariſæi, id eſt, diuiſi dicuntur, quia apparentes iuſti, ſe præ cæteris meliores eſſe putabant. His autem vnum phariſæum dominus appoſuit, in quo quaſi in ſpeculo cæteri quales erant videre potuiſſent. Et fortaſſe idem ipſe præſens ibi erat de quo dominus iſta dicebat. Vbi Theophilus. Cauſa igitur confidentium in ſe, non autē totum attribuentium deo, ſed ob hoc ceteros continentium, parabolam proponit: oſtendēs quòd iuſtitia quanuis hominem approximet deo, ſi tamen aſſumat ſuperbiam, ad infimum deiicit hominem. Eſt autem ſuperbia, dei contemptus. Quoties. n. aliquis non deo, ſed ſibi aſcribit bona quæ facit: quid eſt aliud quam dei negatio? Hæc Th. Phariſæus ſuperbus ſe iactabat & iuſtificabat: alios accuſabat, & ſe eis pſeferebat dicēs: (Deus gratias ago tibi, qa nō ſū ſicut cęteri hominum. Ieiuno bis in ſabbato:) id eſt, in ſeptimana: (decimas do omnium quę poſsideo.) Hæc autem ſunt indicia ſuperbiæ: quam deus a longè cognoſcit, ſed non ignoſcit. De vtraque parte iuſtitię ſe laudat: quarum vna eſt declinare à malo, altera facere bonū. De prima ſe laudat dicens, non ſum ſicut cæteri hominum. De ſecunda dicens, ieiuno bis in ſabbato: Phariſæus ergo bene dicitur quaſi diuiſus, quia geſtu, habitu & conuerſatione erat a cæteris diſtinctus, Vnde dicebat, (non ſum ſicut cæteri homines:) & verum dixit, non quidē in iuſtitia, ſed in ſuperbia. Malè quippe incipit: debuit. n. incipere a ſui accuſatione: ſecūdū illud Prouer. Iuſtus in principio accuſator eſt ſui: in medio ſupplicare, & orare: in fine gratias agere. Sicut ſacerdos facit in miſſa ſua. Primò enim accuſat ſe in generali confeſsione. Secundò, deum ſuppliciter deprecatur multiplici oratione. Vltimo deo regratiatur dicendo, ite miſſa eſt: vel benedicamus domino: & reſpondetur, deo gratias. Ipſe autem non ſe accuſauit, ſed laudauit, nō deum rogauit ſed laudanti inſultauit, nec gratias agendo dei dona, ſed ſua merita penſauit. Publicè quidem arguere vitia omnibus licet: nulli autem, niſi paucis, vt ad certam perſonam deſcendam: in quo phariſæus reprehenſibilis erat, ſecundum Bedam. De verbis elati phariſæi, quibus humiliari meruit, poſſumus è diuerſo humilitatis formā, qua ſublimemur aſſumere: vt ſicut ille cōſideratis & peiorum vitiis & ſuis virtutibus eſt elatus ad ruinam: ita nos non noſtra ſolum pigritia, ſed & meliorum virtutibus inſpectis humiliemur ad gloriam. (Et publicanus) humilis (à longè ſtans,) propter timorem, quaſi nō eſſet dignus, appropinquare (nolebat, nec oculos in cœlum leuare,) propter pudorem: quia iudicabat ſe indignum præ verecundia peccatorum, quaſi pro peccatis non audens reſpicere cœlum: (ſed percutiebat) propter contritionis dolorem (pectus ſuum,) tanquam totius mali originem: (dicens,) per humilem confeſsionem,

Margin notes (left): Moraliter. — B (beside "ſcribit bona… compaſsionis") — Animus deo acceptus. — Luc.18. — Ibidem — Publicanus & phariſæus orantes.

Margin notes (right): D Phariſæi. — E Phariſæi iactantia. — F Pro.18

G ne,(Deus)qui omnia potes (propitius eſto mihi peccatori.)ecce ſui accuſatio, & pura cōfeſſio, & ſta faciūt ad peccatorum remiſsionē. Hæc enim ſunt indicia humilitatis,quam deus de propè aſpicit & cognoſcit. Meritò autem pectus percutiebat:quia ibi peccauerat, vbi fons & fouea & origo mali erat. Ibi enim eſt cor, bonorum omnium atque malorum ſecretarium. Inde omnia bona,& omnia mala procedunt. Hoc ergo publicanus percutiebat;quia,ſecundum Auguſt.nū, eſt arguere quod latet in pectore, & euidenti pulſu occultum peccatum caſtigare: ac pectus percutiēdo ſe de ipſo quod quodāmodo vindicabat & dicebat, (deus propitius eſto mihi peccatori) Non attendas huius praui cordis cōſilia,dele peccata, & propitius eſto. Nihil in me eſt vnde tibi placere & veniā conſequi debeam, quoniam corde & corpore, cogitationibus & operationibus tibi peccaui.

Humilitatis iudicia.

H Omnibus iniquior ego ſum, & niſi per miſericordiam tuam ſaluari nō poſſum. Ideoq;(propitius eſto mihi peccatori.) Publicanus, quaſi publicus peccator dicitur: Publicani enim dicebantur exactores vectigalium publicorum, & exactio tributi erat contra legem: ideo exactores peccatores vocabantur. Iſte ergo ſicut humilis appropinquare non audebat, vt deus ad eum appropinquaret:nō aſpiciebat, vt aſpiceretur percutiebat pectus ſuum, pœnas de ſe exigens vt deus parceret:confitebatur, vt deus ignoſceret: & non minus ſe accuſabat, quam phariſæus ſe iuſtificabat. Sed quo fructu, qua mercede? quia agnouit deus quod ipſe agnouit & iuſtificatus inde receſsit. Vñ ſequitur:(Amē) id eſt verè(dico vobis,deſcendit,).ſ.de domo dei,(hic)ſcilicet publicanus,(iuſtificatus)id eſt de impio per gratiam factus iuſtus: (in domū

Publicani.

I ſuā ab illo:)id eſt, plus quā ille:vel (ab illo,) id eſt,prę illo remanente in ſceribus ſuis:& meritò magis quàm ille:quia habebat ille iuſtitiā ſuam præſumptam,hic veram: ille apud ſe de operibus,hic verò apud deum ex fide iuſtificatus eſt.ille.n.ſuperbe de bonis gloriabatur,hic humiliter mala confitebatur. Sed ſecundū Augu.melior eſt in malis factis humilis cōfeſsio, quam in bonis ſuperba gloriatio. Et hic eſt argumentū q; melior eſt peccator humilis, quā iuſtus ſuperbus: quia eo ipſe quòd peccator ſe humiliat,iam non eſt peccator:& iuſtus eo ipſo quòd ſuperbit,iam non eſt iuſtus. Vnde Auguſtinus: Enumerationi meritorum præfertur confeſsio peccatorum. Propter quod dicitur: Gaudium eſt angelis dei ſuper vno peccatore pœnitentiam agente, quam ſuper nonagintanouem iuſtis, qui non indigent pœnitentia: id eſt, qui non reputant ſe indigere illa. In quo miro modo reprimitur ſuperbia humana, vt non de ſuis meritis homines præſumant. Vbi Beda,quantam venię fiduciam digne pœnitentibus præbet, q; publicanus qui reatum ſuæ nequitiæ perfectè cognouit,fleuit,confeſſus eſt & ſi iuſtus ad templum venit,iuſtificatus a templo redijt. Vbi & Ambroſius:introduxit phariſæum & publicanum in templo orantes,& do

Confeſſio humilis.

Luc.10.

Superbiæ repreſsio.

K cuit etiam ſi bona cętera habeat, q; magis ſuperbus offendat,quam humilis qui nulla virtutum dote ſubnixus ſit. Studuit.n. diabolus ſupplantare bonis operibus intentos: quantum laborauit phariſæus ille ne raperet aliena,ne iniuſtus eſſet,ne adulteraret, ne peccaret ſicut publicanus:vt bis in ſabbato ieiunaret, vt decimas daret omnium quæ acquireret? Quis noſtrum hæc fecit? Aduertit hoc diabolus, & perfodit eum vlcere graui, vt mente carnis inflatus,in eo in quo laudabilis fore crederetur ibi reprehenſibilior iudicaretur. Hæc Ambroſius. Hic ergo oſtenditur,non ex operibus eſſe gloriandum: ſed humiliter in gratia confidendū. Vnde Baſilius: Cum acceſſeris ad prædicandū dominum, proſterne te humiliter in conſpectu eius: nec poſtules quicquam quaſi ex gratia meritorum tuorum. Et ſi eſt tibi conſcientia alicuius boni operis,cela illam: vt te ſilentium agente,multipliciter tibi reſtituetur a domino: & peccata tua citò produc in medium, vt deleat ea deus,cum confeſſus fueris ea. Nō te iuſtifices orās, ne ſicut Phariſæus ille exeas condēnatus. Memento publicani, vt ita ſicut ille veniam delictorum tuorum inuenias. Hæc Baſilius. Vbi & Chry. Geminas aurigas & duas bigas, in ſtadio poſitas ſermo præſens proponit. In altera quidam iuſtitiam cum ſuperbia in altera peccatum & humilitatem. Et vides bigam peccati ſuperare iuſtitiam, non proprijs viribus,ſed humilitatis coniunctæ: illam verò deuictam non fragilitate iuſtitiæ, ſed mole & tumore ſuperbiæ. Nam ſicut humilitas per ſui eminentiam peccati pondus ſuperat, & ſaltēs attingit deum ſic ſuperbia ob ſui molem de facili iuſtitiam deprimit. Si ergo plura facta ſtrenuè geras, putas autem te poſſe præſumere,tota caruiſti oratione. Si verò mille feras in conſcientia faſces reatuū: & hoc ſolum de te credas q; es infirmus omniū, multā obtinebis ante deū fiduciā. Hæc igitur faſtus inflatio ab ipſis cœlis pōt deprimere nō cauentem, humilitas verò & ab ipſo abyſſo reatuū hominē ſublimare. Hæc.n.præ phariſæo publicanum ſaluauit,latronē ante apoſtolos in paradiſum duxit:illa verò incorporeā ingreſſa eſt poteſtatē. Cæterū ſi iuxta delicta humilitas tā facile currit,vt ſuperbiā iuſtitiæ tranſeat; ſi iuſtitiæ coniunxeris eā,quo non ibit? Aſsiſtit ipſi tribunali diuino,in medio angelorum,cum fiducia multa. Rurſus ſi factus cōiunctus iuſtitię eā deprimere potuit,ſi cōiunctus ſit peccato,in quātā gehēnā detrudet? Hæc dico nō vt negligamus iuſtitiā.ſed vt faſtū vitemus. Hæc Chry. Deinde ſuæ ſententiæ cauſam aſsignans.ſ. quare publicanus magis iuſtificatus deſcendit,conſequenter inferendo ſubiungit:(Quia omnis)generaliter ſine exceptione.ſ.ſiue laicus, ſiue clericus, ſiue religioſus. Item ſiue paruus,ſiue mediocris ſiue quantumcunq; magnus,(qui ſe exaltat)ſuperbiendo,ſicut fecit phariſæus, (humiliabitur,)& deijcietur: vel in hoc ſeculo per miſeriam,vel in futuro per pœnam æternam: (& qui ſe humiliat,) ſponte per veram pœnitentiam

Gloriādū non eſt. L

Humilitatis potentia. M

A tiam & peccatorum cōfeſsionē (exaltabitur,) in gloria per remunerationem. Pro.16. Nā ſecundum ſapientē: Ante ruinā exaltatur cor, & ante gloriā humiliatur. Et vt vulgariter dicitur: nō eſt vallis quæ non habeat collē, nec eſt collis quæ non habeat vallē. Sicut ergo publicanus, ſe humiliādo, eſt exaltatus: ita & phariſæus, ſe exaltando, eſt humiliatus. Sicut.n. in ſtatera materiali vna parte depreſſa, altera eleuatur, & ecō uerſò: ſic in ſtatera diuinæ iuſtitiæ decretū eſt, vt qui eleuantur per ſuperbiam in præſenti vita, deprimātur per pœnā confuſibilem in futuro: Et econuerſò, qui ſe deprimunt in præſenti ob dei reuerentiam: eleuabuntur in futuro ad gloriam. Superbiæ deteſtatio. Si ergo ſic reprehenditur & confunditur qui ſuperbè gratias agit, & cętera bona facit: quid de illo erit qui gratiam impugnat, & non bona facit? Certum itaque tene ſuperbe, quia ſi humiliatus non fueris deo: velis B nolis humiliaberis diabolo. Et ideo caueat quiſque ne ſibi ſuperbia dominetur quia vt ait Auguſtinus: Væ homini cuius auriga ſuperbia eſt: neceſſe eſt.n. vt in preceps eat. Si conſideremus exitum rei in Lucifero ſuperbiente, & Chriſto humiliante: in Eua elata, & in virgine humiliata: in diuite purpurato, & in Lazaro vlcerato: in phariſæo ſe extollente, & publicano pœnitente videbimus manifeſtè quam verum ſit quod hic dominus dicit: quia omnis qui ſe exaltat humiliabitur, & qui ſe humiliat exaltabitur. Et ideo bene dicit quidam philoſophus: Inter ſapientes ſapientior, eſt qui humilior eſt. Hic autem verſiculus ſcilicet (omnis qui ſe exaltat humiliabitur, & qui ſe humiliat exaltabitur,) toties a domino in euangelio iteratur vt deprimat ſuperbiam, quam ſuper C omnia vitia deteſtatur: & humilitatem commendat, quam ſuper omnem virtutem & ſæpius laudare dignoſcitur. Radix enim omniū malorum ſuperbia, & cuſtos omnium virtutū humilitas eſt. Vnde Theophilus: Quia enim ſuperbia plus quam aliæ paſsiones vexat, hominum mentes: ideo crebrius de hac monet. Vnde Chryſoſtomus: Simus itaque humiles, vt ſimus excelſi: etenim cum abundantia multa humiliatur deſpectio. Nihil enim ita deus auertit ſicut ſuperbiam: propterea & a principio omnia fecit vt hanc auferat paſsionē: propter hoc mortales facti ſumus, & in miſeriis & planctibus, propter hoc in labore & ſudore, in laboratione continua & miſeria. Etenim a deſpectione peccauit primus homo, potens dei ęqualitatem: propter hoc neque quæ habebat manſit habens, ſed ab his: cecidit. Tale enim quid eſt deſpectio, quod non ſolum nobis adiicit correctionem vitæ: ſed & quæ habemus abſcindit, & his officit: ſicut humilitas nō ſolum eorum quæ ſunt nihil abſcindit: ſed & quę non ſunt adiicit. Hanc itaque zelemur, hāc perſequamur: vt & præſenti potiamur honore, & futura fruamur gloria. Myſticè Myſticè per phariſæum Iudaicus populus deſignatur, qui ex beneficiis legis & prophetarum ſuſceptis de ſua ſanctitate præſumens gentiles aſpernebatur, D per publicanum verò gentilis, qui peccata ſua apoſtolis prædicantibus recognoſcens, humiliter ea confitebatur: propter quod gentilis iuſtificatus eſt per fidei Chriſti receptionem, & Iudaicus damnatus per ſuam obſtinationē. Typicè. Vnde Beda: Typicè autem phariſæus eſt populus Iudeorum, qui ex iuſtificationibus legis extollit merita ſua. Publicanus verò gentilis eſt, qui longè a deo poſitus confitetur peccata ſua, quorum vnus ſuperbiendo receſsit humiliatus, alter lamentando appropinquare meruit exaltatus. Moraliter. Moraliter hi duo homines ſignant vniuerſitatem hominum, ſcilicet iuſtos phariſæus, & impios publicanus: vterque debent aſcendere in templum ad orandum: impius pro venia iuſtus pro perſeuerantia. In tēplum autem ſpirituale quod eſt deus debemus aſcendere orando: quia ſecundum Damaſcenum, Oratio. Oratio eſt aſcenſus mentis in deum. E Et ſecundum Auguſt. Oratio eſt pius affectus mentis in deum directus. (Principes autem ſacerdotum,) ſ. pontifices qui ſpiritualibus pręerāt: (& ſcribæ,) qui doctrinæ legis & prophetarū intendebant. (Et principes plebis,) qui cum tēporalibus diſponendis, præſidebant: moti contra Ieſum inuidia & rancore, (quęrebāt eum perdere,) qui tamē venerat eos ſaluare. excogitantes diuerſas vias, & modos quomodo poſſent illum occidere. Vnde Bernar. O bone Ieſu totus mundus videtur contra te coniuraſſe: & hi in perſecutione tua primi ſunt qui videntur regere populum, dirigere principatum. (& nō inueniebant quid facerent illi:) id eſt cauſam rationabilem eum occidendi, cum eſſet iuſtus & innocentiſsimus, nec etiam audebant timore populi: quia (omnis populus audiebat illum & admirabantur ſuper doctrina eius.) F Vnde Beda: Quærebāt illum perdere, vel q̄a quotidie docebat in templo: vel quia latrones eiecerat de templo: vel quia veniens illuc quaſi rex & dominus, a credentium turba laudem hymni cœleſtis accepit: vel quia ſuo magiſterio neglecto, plures ad eum audiendum confluere cernebant, vbi & Cyril. Decebat autem, ex his quæ Chriſtus dixerat & fecerat, eum adorare vt deum: ſed ipſi nequaquam hoc facientes, quærebant eum occidere. Sed vt ait Gregorius, redemptor noſter prædicationis verba nec indignis, nec ingratis ſubtrahit. nam ſubditur: Et erat tunc docens quotidie in templo: reddens eis bonum pro malo. Quia enim erat proximus paſsioni, inſtabat docendo: Ecce optima commutatio: quia de domo negotiationis facta eſt ſchola veritatis, templum orationis, locus deuotionis. Vbi Greg. Nūcuſq; agitur quod factum fuiſſe perhibetur. Cūm enim mentem fidelium ad cauenda ſubtiliter erudit, & quotidie veritas in templo docet. Et ſtetit Ieſus publicè in templo prædicans populo, & reſpondens principibus vſque quaſi ſero: & tota die ipſe & ſui ieiunarunt. (Et circunſpectis omnibus cum iam veſpertina eſſet hora,) quæ erat hora declinandi ad hoſpitium: & nullus eum inuitaret, vel colligeret; relictis illis

G (exiit) de ciuitate, & rediit (in Bethaniam cũ duodecim,) vt quod in vrbe magna non inueniebat, in agro paruo haberet hoſpitium: ibiq; manſit apud Martham, & Mariam, & Lazarum, & docebat eos de regno dei. Vbi arguitur durities & ingratitudo Iudæorum, qui doctorem quem glorioſe & honorificè vt regem & gaudioſe ſuſceperant: qui per totam diem vſq; ad veſperam eos doctrina pauerat, hoſpitio non ſuſceperunt & fameſcentem non pauerunt. Circunſpexit enim dominus, qui nihil de proprio vbi hoſpitaretur habuit, ſed omni beneuolẽtia indiguit, ſi quis eum in domũ ſuam vocaret aut reciperet: & nullus eſt inuentus benedictione pacis Chriſti dignus. Vnde in hoc ꝙ dimiſit eos corporaliter, oſtendit facto eos propter ipſorum cæcitatem eſſe dimittendos a deo ſpiritualiter. Vbi Hieronymus: Hinc autem intelligendum ꝙ Chriſtus fuerit tantæ paupertatis, & ita nulli adulatus ſit, vt in vrbe maxima nullum hoſpitem, nullamq; manſionem inuenerit: ſed in vico paruulo apud Lazarum, ſororeſq; eius habitauerit. Eorum quippe vicus Bethania eſt. vbi & Chryſo. Et relictis illis, tanquam excæcatis per inuidiam, abiit foras extra ciuitatem in Bethaniam: vt recedẽdo compeſceret, quos reſpondendo nõ potuit quia malitia non inſtruitur ſermonibus, ſed excitatur. Malum enim hominem melius locum dando potes vincere, quam reſpondendo Nam ſi contendis irrationabilem placare: & illum non placas, & teipſum ſubuertis. Et manſit ibi apud Lazarum, & ſorores eius: vt illic requieſceret corporaliter, vbi & ſpiritualiter repauſabat. Nam ſanctorum virorum eſt, non ibi quærere manſionem, vbi clariores ſunt viri, ſed vbi fideliores: nec gaudent vbi epulæ largæ ſunt, ſed vbi ſanctitas floret. hæc Chryſ.

Iudæorũ ingratitudo. — *Adulari noluit Chriſtus* — H

I Vbi etiam Beda: Bene autem dicitur, quia circũſpectis omnibus exiuit in Bethaniam. Inſpicit quippe internus arbiter omnium corda, & cũ in contradicentibus, ac reſiſtentibus veritati, non inuenit, vbi caput reclinet: ſecedit ad fideles: & in eis qui obediunt verbo manſionem ſibi vnà cum patre facere gaudet: Bethania nanque domus obedientiæ dicitur. hæc Beda. Nota ergo ex præmiſſis ꝙ Chriſtus tria loca intrauit. ſ. Hieruſalem, templum, & Bethaniam: per quæ loca ſignificatur mens humana, quæ debet eſſe pacifica, & tunc in Hieroſolyma, quæ interpretatur viſio pacis: debet eſſe dei habitatio grata, & tunc eſt templum de viui acceptũ: debet etiam eſſe ad obediendum prona, & tũc eſt Bethania, quæ interpretatur domus obediẽtiæ. Ingrediente autem domino in primum locum, ſcilicet Hieruſalem, tota ciuitas eſt cõmota: quia intrante domino animam, per gratiam præuenientem omnes vires animę debẽt commoueri, per dolorem & contritionẽ peccati. Cum verò intrauit templum, eiecit vendentes & ementes, ac menſas & cathedras euertit: quia poſtquã Chriſtus intrauit in cor hominis per gratiam pręuenientem, mouendo ipſum ad contritionem, intrauit poſtea in ipſum per gratiam proficientem, purgãdo illud: & eiiciẽdo inde peccata per confeſſionẽ: & tunc Chriſtus ſanat illud, dando indulgentiæ remiſſionem. vnde ſubditur ibi de infirmorum ſanatione. Deinde Chriſtus intrauit Bethaniam, quæ interpretatur domus obedientiæ, quia poſtquam intrauit eos per gratiam præuenientem & proficientem, inducendo ipſum ad contritionem & confeſſionem, conſequenter intrat per gratiam proficientem ipſum per obedientiã ſatiſfactionem: ille enim vere obedit, qui de omnibus peccatis ſuis plene ſatiſfacit. K

Bethania. — *Loca tria intrauit Chriſtus* — *Hieroſolyma. Bethania quid interpretatur.*

Conſpice igitur nunc bene dominum, quia valde humiliter vadit per ciuitatem cum illis paucis, qui ſic honorifice venerat mane cum multis. Ex quo potes conſiderare, quia parum eſt curandum de humano honore, qui ſic terminatur in breui: & quia in curſu huius vitæ riſus dolore miſcetur, & extrema gaudij luctus occupat. Potes etiam conſiderare, quomodo ſui gaudebant quando honorabatur a turbis, & multò magis quãdo Bethaniam redierunt illæſi: quia maxime timebant quando Hieruſalem ibat, ꝙ tunc quãlibet die faciebat. Quãuis enim alias ſæpe, maxime tamen a pręcedenti die ſabbati, vſque ad vigiliam cœnę locutus eſt Iudæis, & operatus eſt palam in Hieruſalem. (Erat autem tunc quotidie docens in templo:) propter doctrinæ autoritatem, loci celebritatem, ac populi frequentiam, & auditorum plurium vtilitatem: (noctibus verò exiens morabatur in monte Oliueti,) ſcilicet in Bethania, quæ erat in latere montis eiuſdem, vigilans, & orans, ac docens diſcipulos, & confortans. In hoc dedit exemplum prædicatoribus & doctoribus euangelij: vt diebus doceant, & noctibus ſint in oratione dei, vt ibidem hauriant quod auditoribus infundant in mane ſequenti.

Cõtẽplatio. — L *Pro. Io.* — *Prædicatorũ exẽplũ.*

M Siue etiã in proſperitate ſimus, quæ per diem ſignificatur: ſiue in aduerſitate, quæ per noctem intelligitur: ſemper doceamus & oremus, ac bonum faciamus inquantum valemus. Vnde Sapiens: Mane ſemina ſemen tuum, & veſpere ne ceſſet manus tua: quia neſcis quid magis oriatur, hoc an illud: & ſi vtrumque ſimul, melius erit. Per mane enim, intelligi poteſt tempus pacis & proſperitatis: & per veſpere, tempus tentationis, & aduerſitatis; in quibus ſemper bonum operari, nec tempore hoc vel illo a bono opere ceſſare debemus: quia quid horum maiorem fructum nobis offerat, ignoramus. Et hæc facere debemus in monte Oliueti, id eſt, in culmine miſericordiæ ad proximum: non enim meretur impetrare miſericordiam a deo, qui non facit miſericordiam cum proximo. Et eſt notabile, ꝙ imminente morte magis inſtabat Chriſtus prædicationi: quod eſt cõtra multos, qui in ſenectute dãt ſe otio & quiete, cum adhuc poſſent multorum prodeſſe ſaluti. (Et omnis populus,) attractus efficacia & dulcedine doctrinæ ſuæ, (manicabat:) id eſt, mane feſtinabat (ad eum in templo,) vt audiret ab eo verba vitæ: hoc eſt mane cum feſtinatione accelerabat venire ad locum prædicationis

Eccleſiaſtes, II. Mane. Veſpere

tionis

A tionis ſuæ: mane enim, dicitur manicare. vbi
Pſal. 62 Cyrillus: Populo autem ante lucanum venienti ad eũ, congruũ erat dicere: Deus deus meus, ad te de luce vigilo. Et quia dñs ſic diebus & noctibus tunc præcipuè laborauit, ideo tota illa ſeptimana pœnoſa dicitur: quia per totam illam laborauit recreando, ſicut per primam mundi hebdomadam operatus eſt creando. Et quia vna ſeptimana cuncta creauit, multo labore hac ſeptimana hominem refecit. Vnde Beda: Quæ verbis præcipit dominus, ſuis cõfirmat exemplis. Nam qui nos ante repentinum iudicij vniuerſalis aduentum, ante incertũ ſingulorum noſtrorũ exitum, delitiis ſimul & curis huius vitæ neglectis, ad vigilandum hortatur, & orandũ: & ipſe impendente ſuæ tempore paſſionis doctrinæ vigiliisq́ & precibus inſtruit, pariter & exemplo: inſinuãs hoc eſſe dignè deo vigilare, dicto vel facto proximis qui
B buſq; viã veritatis oſtendere: & eos pro quibus paſſurus erat, vel verbo ad fidem prouocans, vel patri oratione commendans. Et nos quoq; cùm inter proſpera ſobriè, & iuſtè, & piè conuerſamur: inter aduerſa verò nunquam de diuinæ miſericordiæ celſitudine deſperamus, diebus profectò cunctis in templo docemus: & fidelibus operis boni formam præbemus, noctibus verò in monte Oliueti moramur: quia in tenebris anguſtiarum gaudii ſpiritualis con
Pſal. 51 ſolatione reſpiramus: iuxta eum qui dixit: Ego autem ſicut oliua fructifera in domo domini, in miſericordia dei mei: id eſt, ſicut is qui miſericordiæ fructum quibus voluit impendit, ei à domino miſerendum eſſe non ambigo. Et ad nos quoq; audiendo omnis populus manicat: cùm vel diſcuſſis operibus tenebrarũ, vel cunctis dei gratia nebulis preſſurarum, ſicut in die honeſtè ambulantes, non in comeſſatio
C nibus & ebrietatibus nos filii lucis imitantur.

ORATIO.

Matt. 21 Ioã. 12. Deus omnipotens præſta mihi pauperi tibi derelicto, vt duo minuta, ſcilicet corpus & animam, quæ de te habeo, tibi cum deuotione offerã: vt vtroq; tibi ſeruire & placere valeam. Miſerere ſupplici tuo, quia non ſum ſicut innumeri ſerui tui, iuſtitiæ merito glorioſi, velut etiam multi poſt flagitia pœnitendo tibi facti deuoti. O deus propitius eſto mihi peccatori, & reſpice me oculis miſericordiæ quibus publicanum reſpexiſti: vt per veram cordis, oris, & operis humilitatem corã te merear iuſtificari: & cum hominibus exaltari. Amen.

De maledictione ficulneæ, & grano frumenti: & de principe mundi. Cap. 31.

Sequenti autem die, ſcilicet feria ſecunda, iterum (mane) & diluculò exiens Ieſus à Bethania, & rediens in Hieruſalem, (eſuriit,) ſecundum ſuſpitionem diſcipulorum, eo quòd ad arborem acceſſit. Vbi nota morẽ ſtudioſi operatoris, dum dicitur (mane) re-

uertiſſe in ciuitatẽ vt prædicaret, & vt aliquos D
deo patri acquireret. (Eſuriit) autem, non qua Eſuries
ſi homo, indigens cibum corporalẽ: ſed quaſi Chriſti.
deus miſericors humanã ſalutẽ. Vnde iſta eſuries naturalis non fuit: quia in ſero præcedẽti comederat, nec adhuc hora comedendi erat: ſed ſicut maledictio arboris, de qua ſubditur, figurabat maledictionem infructuoſi: ſic iſta eſuries ſignificabat deſiderium Chriſti de ſalute populi. Et ideo adhuc mane eſuriit, qui iuſtitiam eſurit. (Et videns arborẽ fici,) inter Bethphage & montem Oliueti, (ſecus viam: acceſſit ad eam,) & nullum in ea fructum niſi tantum folia inueniens, maledixit ei, dicens: (nunquã ex te fructus naſcatur in ſempiternum: & ſtatim aruit.) Venit dominus ad ficulneã, nõ cauſa inueniendi fructus, quibus eſuriens reficeretur. ſciebat ꝙ in Martio tempus ficuum non eſſet: ſed adiuit propter miraculum, vt apoſtolos ad fidem confirmaret. Vnde ſecundum Chryſ. E
Maledixit dominus ficulneæ, non quia fructũ Ficul-
in illa non inuenit, cùm non eſſet tempus fi- neæ ma
cuũ: ſed diſcipulorũ gratia: vt confiderent, & vt ledictio
diſcerent quòd poſſit etiã Iudæos perſequen- & eius
tes ſiccare, & in momento exterminare, ideo cauſæ.
neq; in alia planta ſed in omnium humidiſſima miraculum hoc fecit: vt & hinc maius appareat hoc miraculũ. Ad hoc enim dominus miraculũ fecit, vt diſcipulos in fide ſolidaret: quia vt ait Hieronymus, dñs paſſurus in populis, & baiulaturus ſcandalum crucis, voluit diſcipulorum animos ſigni anticipatione firmare. Quod etiam in ſignũ ſynagogæ maledictæ, & arefactæ Ieſus fecit: in qua fructus iuſtitiæ nõ inuenit. Arbor enim fici, eſt ſynagoga, propter multitudinem granorũ ſub vno cortice, i. hominum ſub vna lege: & vna, propter vniformitatem ritus: quia ſecus viã erat, quia legẽ
habebat, ſed non in via: quia non credebat in F
Chriſtum, qui eſt via: ad quam venit, per præſentiam corporalem, & per doctrinã ſpiritualem. (Et nihil inuenit in ea,) licet multum quæſierit exemplis, doctrinis, ſignis, & miraculis (niſi folia,) id eſt, verba legis: & traditiones phariſæorum abſq; vllis fructibus. Sancti enim habent & folia verborum, & flores morũ, & fructus operum. Per talem etiam arborem virentẽ foliis, & carentem fructibus, poſſunt intelligi hypocritæ, & ſimulati, exiſtentes extra viã iuſtitiæ, & non in via poſiti per ſimulationem virtutũ foliis circundati, ſed a fructu iuſtitiæ alieni: quia exteriorem apparentiam ſanctitatis habentes interius ſunt vacui ab operibus veritatis, & infructuoſi & ideo a domino male-
dicti fiunt aridi, & humore deuotionis priuati. Folia ve
Vnde Chryſ. Folia veritatis, ſunt ſpecies tãtum ritatis
modo ſanctitatis in homine, aut ſine fructu quę ſũt.
verba religioſa. Quicunq; ergo religioſus, id eſt, arbor rationabilis profitetur ſe eſſe dei: & iuſtitiam non operatur: eſt arbor tantũmodo folia habens ſine fructu. Secus viam aũt, eſt iuxta mundum: mundus enim via eſt cõmunis, per quam omnes tranſeunt qui naſcuntur. Quicunq; ergo homo fidelis, id eſt, arbor ra-

G nonabilis, iuxta mundum vixerit: nunquam poteſt in ſe iuſtitiæ fructus tenere. Tranſeuntes enim & retranſeuntes dæmones, vel miniſtri ipſorum per viam, id eſt vagantes per mundũ iſtum excutiunt eos. Sicut ergo difficile eſt arborem iuxta viam poſitam fructus ſuos vſq; ad maturitatem ſeruare ſic difficile eſt virum fidelem iuxta iſtum mundum viuentem, in ramis, id eſt, in actibus ſuis iuſtitiam immaculatã vſq; ad finem ſeruare. Si vis ergo fructus iuſtitiæ ad finẽ tenere, recede de via, & plãtare in loco ſecreto: vt nec mũdus tecũ aliquid habeat commune, nec tu cum mundo. Hæc Chryſoſt. Cùm itaq; eſuriens dominus ficus quæſiuit, aliquid aliud ſe quærere ſignificauit, non enim ficus, ſed fidem: neque fructus arboris, ſed fructus operis quæſiuit. Ex hoc ergo, ſecundum Bedã patet: ꝙ ſicut dominus multa dixit in parabolis: ita & fecit. Cur enim in ficu fructum quæreret, cuius tempus nondum eſſe quilibet homo ſciret, & ob id eã æternæ ſterilitatis maledictione damnaret? quia plebem quam docebat verbo, terruit facto: ne quis habens folia, id eſt, verba iuſtitiæ, ſine fructu operum, mereatur excidi & in ignem proiici. Vnaquæq; n. arbor non eſt de floribus, non de folijs, ſed de fructu ſuo cognoſcitur: ſic vnuſquiſq; homo non de æſtimatione famæ, vel ſermonis põpa: ſed de ſuarum teſtimonio probatur actionũ. Hæc autẽ maledictio ficus maxime in nobis timenda eſt: quia folia, id eſt, verba non vertimus in opera. Iam n. ſecuris ad radicem poſita eſt. Et ingreſſus Ieſus in ciuitatem, venit in templũ, ſecundum ſuam conſuetudinem: quia ſemper locum dei viſitare conſueuit, & patri ex illo bene honorẽ. (Erant autem gentiles quidã ex his qui aſcenderant in Hieruſalem, vt adorarent in die feſto:) quia templũ pro ſui ſanctitate in reuerentia a gentilibus in circuitu Iudæorũ erat, & eius famoſitas non tantum Latinos & Iudæos: ſed ẽt gẽtiles trahebat, vt de Eunucho Candacis reginæ patebat. Iſti ergo qui Chriſti miracula audierant: ideo eũ videre, & eius doctrinã audire volebant. Et (acceſſerunt ad Philippum,) quia videbant eum piũ & mãſuetum: & ſe non reputabant dignos, vt venirent per ſeipſos, (& rogabãt eum dicẽtes: Dñe, volumus Ieſum) & ſaluatorem omnium (videre.) Et congruenter ad Philippum acceſſerũt prius: quia ipſe prius prædicauit gentibus. ſ. Samaritanis. In his gentilibus præfigurabatur cõuerſio gentium, per prædicationem apoſtolorum in proximo ſecutura: & ꝙ gentes miniſterio eorum ad fidem conuerſę deſiderent Ieſum glorificatum in patria. (Venit Philippus & dixit Andreæ,) quia Andreas primus Chriſti erat diſcipulus, & magis familiaris domino quàm Philippus: & etiam quia Philippus per Andream conuerſus fuerat: & ideo de conſilio & auxilio eius circa hoc agere volebat. In quo datur nobis exemplum omnia faciẽdi de conſilio maiorum. (Andreas rurſum & Philippus dixerunt) ambo ſimul hoc dño (Ieſu) exquirenti ſuperiorũ. Myſticè, Philippus, qui os lãpadis dicitur, ſignat veritatẽ. Andreas aũt virilis, quæ duo intellectũ & affectum Chriſto adducunt in conuerſione animarũ. Ieſus verò audiens deuotionem gentilium, qui iam erãt diſpoſiti ad credendum: videnſq; eos properare ad fidem: & intelligens in eis quodammodo inchoari gentiũ conuerſionẽ, prænuntiauit ſuæ paſſionis tẽpus imminere, poſt quam paſſionẽ immediate gẽtes erãt recipiẽdę dicẽs: (Venit hora vt clarificetur filius hominis:) quaſi diceret Iudæi nolunt credere, quos primũ voluit lucrificare: plenitudo gentiũ creditura eſt, quia veniũt gẽtes ad credendũ, quibus filius eſt clarificãdus. In paſſione quippe ſua fuit filius clarificatus per ſigna oſtenſa, fuit ẽt clarificatus in ſua reſurrectione & aſcenſione. Itemq; in gentiũ cõuerſione: quia deitatẽ eius cõfitentur vbiq;. Veruntamen per cõgruũ oſtendit exemplũ, ꝙ mors eius debeat præuenire conuerſionem gentiliũ, dicens: (Niſi granũ frumenti cadens in terram mortuũ fuerit, ipſum ſolũ manet:) quia non facit fructus multiplicationem, niſi per ſui corruptionẽ: id eſt, niſi ego moriar fructus conuerſionis gentiũ non ſequetur. (Si autem mortuũ fuerit, multum fructũ affert.) i. me mortuo per humanitatem multiplicabitur fides per gentiũ cõuerſionem: ac ſi expreſſe dixiſſet: Iſti gentiles, qui modo volũt venire ad me per præſentiam corporalem, poſt mortem meã venient ad me per fidem. Ipſe n. erat granũ iacendũ in corpore terræ per paſſionis humilitatem, vnde meſſis copioſa debebat exurgere. Paſſio quippe Chriſti multum attulit fructum. ſ. fructum remiſſionis peccatorũ, fructum conuerſionis gentium, fructum gloriæ regni cœlorũ. Et quia Chriſtus ſe cõparauit grano frumẽti, mos eſt eccleſiæ de hoc grano. ſ. tritico tantum confici corpus Chriſti. Moraliter homo in terra cadit, quãdo per humilitatem ſe deprimit: ſed eã nõ cooperit, quãdo vult humilitatem manifeſtari, & non occultari: & talis humilitas non fructificat: ſed quãdo talis humilis vult ꝙ humilitas lateat, tunc fructificat. Ad hoc. n. ꝙ granum frumenti fructificet, non ſufficit ꝙ in terrã cadat: ſed oportet quòd agricola ipſum cooperiat. Prædicit etiã Chriſtus ſuã paſſionem & eius fructũ: ut videntes morientem non ideo perdant fidem, & ex paſſione non terreantur: ſed magis imitentur, quoniã oportet nos imitari eũ qui reliquit nobis exempla vt ſequamur ipſum. Vnde conſequenter diſcipulos & omnes exhortatur ad paſſionis ſuæ ſectanda veſtigia, dicens: (Qui amat animam,) id eſt vitã (ſuam,) ſ. in hoc mũdo, & ad bona mundana: & carnis deſideria volendo ſibi huiuſmodi delectabilia, vt mũdo uiuat, & nõ deo, vel eã cùm neceſſe eſt pro deo non ponendo, (perdet eã:) ſcilicet in vita eterna, & quantum ad bona æterna poſſidenda. Et per contrarium (qui odit animã ſuã,) id eſt vitam, (in hoc mundo) denegando ſibi in bona præſentia, & ſuſtinendo mala uel etiã cum neceſſe eſt ponendo pro deo (in vitam æternã cuſtodit eam:) id eſt, uiuet æternaliter cum eo.

Vbi

Marginal notes: Parabo-lat fecit & dixit dominus. — H — I — Act. 8. c — K — Philipp. Andr. — Clarificatio Christi. — Granũ frumenti. — L — Paſſionis Chriſti fructus. — Moraliter. — M

A

Amare: & odiſſe.

Vbi Aug. Si male amaueris, tunc odiſti: ſi bene oderis, tunc amaſti. Fœlices qui oderunt cuſtodiendo, ne perdant amando. Et quod debeamus ipſum imitari in paſsione, oſtendit per rationem, inducens exemplū de ſe: vt ſicut ipſe fecit, ita & nos ſi opus fuerit faciamus: & dicit:

Sequendus eſt Chriſtus

(Si quis mihi miniſtrat,) hoc eſt nomine & affectu quærit eſſe meus miniſter, (me ſequatur:) id eſt, me imitetur: ſequi.n. imitari eſt. Quaſi diceret, rationabile eſt quod miniſter ſequatur dominū: ſi quis me non ſequitur, non mihi miniſtrat: quia ſecundū Chryſ. oportet eū qui miniſtrat, ſequi eum cui miniſtrat. Oportet ergo diſcipulos Chriſti qui ei miniſtrant, ſequi Chriſtū per mortē, ſi oportuerit: & per bona opera imitādo ipſum.

Miniſtrandū Chriſto

Illi quippe Chriſto miniſtrāt, qui non ſua, ſed quæ Ieſu Chriſti quærunt: & quæcunq; bona ſiue in temporalibus, ſiue in ſpiritualibus propter deū faciunt. Miniſtrāt autē Chriſto epiſcopi & clerici, inquantū eius ſacramenta fidelibus diſpenſant.

B

Vnde Apoſtolus: Sic nos exiſtimet homo vt miniſtros Chriſti & diſpenſatores miniſteriorū dei viui.

1. Cor. 4

Itē quilibet fideles in quocunq; ordine conſtituti, qui mandata ſeruant Chriſti. Vnde apoſtolus: In omnibus exhibeamus nos ſicut dei miniſtros.

2. Cor. 6

Miniſtrant.n. Chriſto vnuſquiſq; monēdo, docendo, corripiendo, beneuolen. & eleemoſynā, & cętera miſericordię opera impendendo.

Prœmiū ſequelę.

Et ſubiungit huius ſequelæ brauium, ſeu præmium: quia ſi quis Chriſto digne miniſtrauerit & ipſum ſecutus fuerit, erit vbi Chriſtus eſt. Et certè magnū eſt prœmium eſſe cū Chriſto: ſine quo nuſquā eſt bene, & cū quo nuſquā eſt male. Et deinde manifeſtius hoc dicit. Nā qui miniſtrauerit Chriſto, mandatis ſuis obediendo, ipſum ſequendo, & veſtigia eius imitando: hic honorabitur à patre cœleſti: ſcilicet vt ſit cum filio eius, non æqualis diuinitati, ſed conſociatus ęternitati.

C

Et certe magnus honor eſt, quod homo miſer efficiatur beatus: exhęredatus hęres dei, cohæres aūt Chriſti. Beatus ille quem deus honorificabit: ille enim ditabitur illis bonis quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderūt, quæ præparauit deus diligentibus ſe.

1. Cor. 2.

Honor.n. datur homini ab aliis hominibus in vita præſenti, in teſtimoniū virtutis: ſed honor datur hominibus à deo in gloria cœleſti, in præmium virtutis. O deus meus miſericordia mea, autor & dator omniū virtutum: da nobis nūc in eis exercitium continuū, & tandem pro eis præmium ſempiternum. Et quia diſcipulos hortatus fuerat ad tolerantiā mortis, exemplo ſui quem ſequendum propoſuit, conſequenter confortat eos vt non turbētur & retrahantur propter infirmitatem naturæ: quia recta ratio non obſtante turbatione animæ, ſecundū paſsiones partis ſenſitiuæ, dirigit eā in bonas & uirtuoſas operationes, vt velit fortis ſuſtinere mortem, & quæcunq; contraria propter deum & bonum virtutis: ſic.n. in Chriſto fuit, quod nō obſtante turbatione ſenſualitatis paſſus eſt, quod recta ratio ſuadebat. Vnde ait: (Nunc anima mea,) ſenſualis (turbata eſt:) .i. affecta eſt quātum ad ſenſitiuā paſsionibus timoris & triſtitiæ ac naturali horrore,

D

qui tamen eſt de voluntate.

Anima.

Anima.n. hic accipitur pro ſenſualitate .i. pro appetitu ſenſitiuo, in quo ſunt paſsiones, non autem in ratione. Ac ſi dicat: Non vos turbet vel retrahat ſenſualitatis turbatio à recta & debita operatione: quia et anima mea turbata eſt imminente paſsione, & tū hoc non obſtante mori eligo, obediens patri pro veſtra ſalute. Quia.n. hortatus fuerat alios imitari mortē ſuā, ne fortè aliquis ei diceret, ſecurè potes mortem ſubire: quia nō habes mali ſenſus, ideo contrariū voluit oſtendere per talē turbationem, & per conſequens nō eſſe recedendū ab eius imitatione propter naturalē animæ horrorem. Nā ſi nullā paſsionē ſenſiſſet in anima, non fuiſſet ſufficiens exemplū hominibus ad mortem ſuſtinendā.

Paſsiones in Chriſto

Huiuſmodi aūt paſsiones aliter fuerunt in Chriſto, & aliter ſunt in nobis. In nobis.n. ſunt ex neceſsitate inquantū quaſi ab extrinſeco cōmouemur & paſsi ſumus: in Chriſto nō fuerunt ex neceſsitate, ſed ex imperio rationis: ad oſtendendū humanæ naturæ veritatem, & ad dādū nobis exemplū nō recuſandi mortē, & ad merendū noſtrā redemptionem, cum in eo nulla paſsio fuerit, niſi quā ipſe voluntarie concitauit. Nā intantū interiores vires erant ſubditæ rationi in Chriſto, quod nihil aliud agere & pati poterant niſi quod ratio volebat: quæ permiſit agere animæ & viribus inferioribus quæ propria erant.

E

Sic ergo turbata eſt anima Chriſti, quod nec ſupra rationem, nec contra, ſed ſecundū rationis ordinē turbatio in ea fuerit. Deinde volens oſtendere quod non venit voluntatē infirmæ carnis ſed voluntatem patris facere, ait: (Et quid dicā,) in hac & de hac turbatione, nō dicit, quid faciā, quia ſciebat quid facturus. ſed docet quid dicere, & quid fugere, & quē inuocare, & in quē ſperare debeamus. ſ. in patrē qui

F

ſaluat ſolus: quaſi diceret: Non habeo quid dicam, ereptionem quærens: ſed ſcio quid agam: quia paſſurus ſum. Vnde non recedā à cœpto propoſito propter timorē periculorū, ſed ex ratione ſenſualitatem ſuperans, voluntatē meā voluntati diuinæ conformabo. In quo dat exēplum nobis, vt ſimiliter faciamus. Et hoc eſt quod dicit: Et o tu (pater ſaluifica,) & ſaluum fac (me ex hac hora) paſsionis. Nō dicit in hac hora in qua pater eum morti expoſuit: ſed (ex hac hora,) quia inde eū glorificauit. Propterea .n. voluntarie veni in hanc. ſ. horam paſsionis & mortis (propterea veni in mūdū,) vt patiar propter patris obedientiā & humani generis ſalutem, quaſi diceret: Saluationem quæro, ſed paſsionem non recuſo. Et tu pater per hanc paſsionem clarifica nomen tuū: me ſuſcitādo, quod eſt gloria nominis tui & clarificatio. Vbi Aug. Docui te quem inuoces, cuius voluntatē tuæ voluntati præponas, hominis infirmitatē: vt doceat dicere contriſtatum, non quod ego volo, ſed quod tu vis. Ex hac autem ſupportatione turbationis in deū, homo triplicem percipit vtilitatem. Prima eſt, quod turbatio alleuiatur.

Turbatio in deū relata tria facit.

G tur. Si enim ex eo quòd amico cóqueritur turbationem ſuam, alleuiationem recipit, quátò fortius propter compaſsioné mutuá a deo recipiet? Secunda eſt, ꝙ turbatio meritoria efficitur. Si.n. meritorium eſt deo offerre rem temporalem, quam portas in burſa: multò magis ſi offers id quod geris in animo. Tertia eſt, ꝙ homo poſtea notabilem recipit conſolationé: ſicut patet de multis à tribulatione liberatis, ſicut & hic. Ná ſtatim venit vox de cœlo pro conſolatione. Vnde ſequitur: (Venit ergo vox de cœlo) à deo patre, (dicens: Et clarificaui, & iterum clarificabo:) .i. clarum genui ab æterno ſecundum diuinitatem, & clarum etiam faciam ſecundum humanitatem. Vel ſecundum hominem clarificari in natiuitate, quando angeli cecinerunt: Gloria in excelſis deo: & Magi adorauerunt, & in bapti ſmo, & in transfiguratione, & in miraculis in vita per eú factis:

Lucæ I.

H (& iterú clarificabo,) per ſigna deitatis: in paſſione, in qua triumphabit de diabolo: & in reſurrectione, & in aſcentione, & in totius múdi conuerſione, & maximè in iudicio. Et quidam de turba magis rudes ſtantes & audientes, ſonumq́; vocis non ſignificationé percipientes, (dicebant tonitruum factú eſſe,) id eſt, aliquid per modum ſoni confuſi. tamen hoc dicebant factum propter dominum: (alii autem) magis perſpicaces articulationem vocis intelligentes (dicebant ꝙ angelus ei locutus ſit.) Credebát .n. eum eſſe hominem purum & ideo dicebant angelú ei eſſe locutum: ſicut aliquando in ſcriptura dicitur, ꝙ angeli prophetis loquebátur. Sed vox illa fuit paterna, & formata à tota trinitate, cùm eius opera ſint indiuiſa. Veruntamen fuit vox patris, quæ fuit formata ad repræſentandú perſonam eius.

Vox paterna.

I (Et reſpondit Ieſus, & dixit: Non propter me,) ſcilicet inſtruendum, qui teſtimonio vel conſolatore vel clarificatore alio a me non indigeo, (hęc vox) teſtificans (venit) de cœlo: (ſed proper vos,) in inſtructionem veſtrá, qui inſtructione indigetis & teſtimonio. ſ. (vt credatis) quia ego ex deo ſum. Vnde oſtendit hanc vocem nihil ſibi indicaſſe quod antè neſciſſet ſed ignorantibus quibus indicari oportebat, & propter inſtructionem populi circunſtantis vt cognoſcerent ipſum Ieſum eſſe Chriſtum, cui de cœlo dabatur teſtimonium. Sicut ergo anima eius non propter eum, ſed propter alios voluntariè tur bata eſt: ſic iſta vox non propter eum, ſed propter alios aliqua diſpenſatione diuinitus facta eſt. Et quia dixit vox, & clarificabo, conſequéter modum oſtendit clarificationis, dicens: (Nunc) .ſ. in hoc tempore paſsionis rectú (iudicium eſt:) non códemnationis, ſed diſcretionis (mundi:) id eſt, pro mundo contra diabolú: hoc eſt, nunc pro mundo à poteſtate tenebrarum liberando iudicabitur, & ſeparabitur múdus à poteſtate diaboli, & eripietur: & hoc eſt iudicium diſcretionis quo diſcernuntur & ſeparantur multi à poteſtate inimici. A tempore quoq; paſsionis Chriſti diſcreti ſunt fideles credentes, ab obſtinatis contra fidem: in futuro

De electione primi huius mundi.

Iudiciú.

K autem erit iudicium condemnationis infidelium, & præmiationis credentium. Vnde exponendo ſubdit effectum iudicii: (Nunc princeps huius mundi,) id eſt, amatorum mundi, & malorum hominum qui habitant in mundo. ſ. diabolus qui ab Adam vſq; nunc fuit dominatus, & adhuc dominatur in malis mundo deditis (& dicitur princeps mundi, non quia ſit dominus ſubſtantiæ mundi, ſed hominum mundialiter viuentium, inquantum ſe ei ſubiiciunt per peccatú) (eiicietur,) & repelletur (foras,) à redemptis & liberatis, & poteſtaté homines poſt ſe trahendi perdet hoc iudicio: per Chriſtum & virtutem paſsionis eius, per quá aperta eſt ianua gloriæ, à cuius conſecutione diabolus non poteſt impedire, & poſt ſe trahere ſanctos ſicut antè faciebat. Per paſsionem etiam dñi data eſt homini virtus reſiſtendi diabolo, quia per eam fortiores ſumus ad reſiſtendum: nec modò ita facile homines ſeducere vel adeo tentare poteſt vt prius nec permittitur facere quantum poteſt & vellet.

Princeps mũdi.

Paſsionis dñicæ efficacia.

L Iuſtum eſt.n. ꝙ ſicut princeps mortis per peccatum hominem ſibi ſubiecit ad mortem: ſic qui Chriſtum procurauit interfici iniuſte, meritò & digné eiicitur, ne deinceps iuſtis hominibus per Chriſtũ redemptis principetur. Permittitur tamen tentare homines, ad exercitium, & meritum electorum. Et declarat modum per quem eiicitur foras: quia per mortem crucis & reſurrectionem. Vnde ſubdit: (Et ego ſi,) id eſt, cùm (non dubitat futurú eſſe quod venit implere) (exaltatus fuero à terra:) ſcilicet in cruce: (omnia) .ſ. electa & prædeſtinata ad ſalutem, ex quibus diabolus eiicitur, (trahá ad meipſum:) vt ſim caput, & illa membra, ſpoliando illum qui decipiendo iniuſtè deprędatus fuerat.

M Vel omnia genera hominum: quia de omnibus generibus hominum aliqui ſunt tracti: ſcilicet de omnibus linguis, de omnibus ritibus, de omnibus ætatibus, & de omnibus gradibus: & ſic traxit ad ſe omnia, quia homo dicitur omnis creatura. Ná amore, quo pro nobis paſſus eſt, trahit nos ad ſeipſum: ex amore.n. oſtenſo in cruce ad genus humanum, habet vim attractiuam mentium, ſicut lapis magnes attrahit ad ſe ferrum. Chriſti aút crucifixio, ideo dicitur exaltatio: quia corpus eius fuit exaltatum in cruce, ſicut vexillú in aere, ad debellandú aereas poteſtates: & quia ſe humiliauit vſq; ad morté crucis, ideo deus exaltauit illum: & ipſe exaltatus exaltauit ſuos. Per paſsionem ergo habuit victoriam de diabolo. Vnde hoc ipſum omnia trahere, eſt principé mundi huius eiicere: non .n. eſt conuentio Chriſti ad Belial, & lucis ad tenebras. Et nota ꝙ Chriſtus noluit mori in aliqua domo, nec ſub tecto, ſed in aere voluit exaltari ex cauſa triplici: Aer quidem elementum eſt cómune: & poteſt homo habere propriá terram, aquam, vel proprium ignem, ſed nemo poteſt habere propriú aerem. Chriſtus ergo voluit in aere exaltari. Primò, ad innuendum quòd ſicut aer eſt communis, ſic & Chriſti paſsio: ná paſsiones aliorum ſanctorú

Exaltatio Chriſti.

2. cor. 6

Cur in aere mori voluit.

fuerunt

A fuerant proprię. quia quilibet paſſus eſt propter ſe, paſſio autem Chriſti cõmunis fuit angelis, qui ſunt reparati hominibus, quia inde ſunt ſaluati. Secundo, ad innuendum φ ſicut aer eſt medius inter cœlum & terrã, ſic Chriſtus etiã fuit mediator inter deum & hominẽ: quia cum deo conuenit ratione naturæ diuinę cum homine ratione naturæ humanæ. Erat autem quædam diſcordia inter deum & hominem: & ideo venit Ieſus, & ſe oſtendit mediatorem. Tertio, vt ipſum aerem mundaret: ſanctificauerat.n. terram, triginta annis ſuper eam ambulando: ſanctificauerat aquam, in ipſa ſe baptizari faciendo: ſanctificauerat ignem, ſpiritum ſanctum in ſpecie ignis mittendo. ſic ſtabat vt ſanctificaret aerem: non ſub tecto, ſed

B in aere moriendo. Pluribus etiam de cauſis voluit mori morte crucis. Vna, ꝓpter mortis turpitudinem, vt hominem nec ipſa mortis turpitudo a perfectione iuſtitiæ repellat. Item quia hoc genus mortis per modum exaltationis cõueniebat fructui, cauſæ, & figuræ paſſionis. Fructui quidem conueniebat. quia per paſſionem exaltandus erat a patre. Cauſę autem paſſionis conueniebat dupliciter. ſ. ex parte hominum, pro quorũ ſalute moriebatur: ipſi enim perierant, quia deiecti & demerſi erant ad terrena & ideo voluit mori exaltatus, vt nos eleuaret ad cœleſtia. Et ex parte dęmonũ. vt. ſ. eos qui in aere principatum & poteſtatem exercebant, ꝓ ſe eleuatus in aere conculcaret. Figuræ vero conueniebat: quia dominus ſerpentem in deſerto fieri præcipiebat: quia ſicut ille ſerpens exaltatus fuit in palo, ita & dominus in cruce. Cum autem dominus tanta & tam magna ſigna

Chriſtus cur in cruce mori voluit.

Num. 21 & Ioã. 3.

C feciſſet coram eis in miraculis, & in doctrina & in reuelatione ſecretorum cordis, & futurorum contingentium, per quę declarata erat diuinitas eius. non tamen credebant in eum. ſ. pro maiori parte: & in hoc completæ ſunt ſcripturæ prophetarum, eorum obſtinationem & excæcationem prædicentium. Conſueuerat.n. dicere, quod ſignum oſtendis nobis vt credamus tibi? ecce cum tanta ſigna feciſſet, non crediderunt ei. (Verumtamen multi ex principibus,) id eſt, ex legiſperitis & ſacerdotibus (crediderunt tunc in eum,) propter miracula & impletionem ſcripturarum: ſicut & Nicodemus, vnus eorum, qui alias venerat ad Ieſum nocte: & Gamaliel, & Ioſeph ab Arimathia, & alii quam plures: (ſed propter phariſæos non confitebantur) manifeſte, timentes (ne de ſynagoga eiicerentur:) quia iam conſpirauerant φ confitentes ipſum eſſe Chriſtum de ſocietate Iudæorum expellerẽtur: quod apud eos valde ignominioſum erat. Electio enim de ſynagoga reputabatur magna, ſicut apud nos electio per excommunicationem de eccleſia. Cauſa verò & radix huius defectus, ſcilicet quare non confitebantur, erat ſuperbia & inanis gloria: (dilexerunt enim gloriam hominum,) & honorem mundanum in dignitatibus & laudibus humanis, (magis quã dei gloriam,) & meritum pro dei gloria ſperandum: cui ſoli de-

Electio de ſynagoga.

Gloria mundana.

D betur honor & gloria. Ex hoc.n. φ publicè cõfitebantur. Amittebant gloriam hominum, licèt ex hoc conſequerentur gloriam dei: iſti autem magis elegerunt priuari gloria dei nolentes publicè confiteri, quam gloria hominũ cupientes a mundanis honorari. non attendentes ad dictum apoſtoli. ſi hominibus placerem Chriſti ſeruus non eſſem. Iſti hodie multos habent ſequaces. ſ. pro mundi gloria ſe & ſua prodigaliter exponentes, & parum aut nihil pro dei gloria promerenda facientes. Vnde eorum fides inſufficiens erat: non.n. ſufficit corde credere ad iuſtitiam, ſed oportet etiam ore confiteri ad ſalutem. Et in hoc humana gloria eſt paruipendenda, & omnis pœna patienter toleranda: quia omnis pœna quę pro iuſtitia ſuſtinetur, eſt meritoria, vt cũ apoſtolo quilibet dicat: Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce domini noſtri Ieſu Chriſti: per quẽ mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo. ſecundum Augu. dñs crucem ſuam in frontibus credentium fixit, vbi quodãmodo ſedes eſt verecundiæ: vt de nomine eius fidelis non erubeſcat, & magis dei gloriam quam hominũ diligat. Vnde ille qui euangelium legit, & etiam illi qui audiunt, ſigno crucis ſe ſignant. Poſt hæc autẽ tandem dñs (Ieſus,) qui ſcrutatur corda hominum, cognoſcens furorem illorũ, & malitiã quã iã de eo occidendo conceperant, & volens eos præuenire, non expectauit vt in opus irent, ſed (abiit) recedendo a perſecutoribus ſuis: quia iam non recipiebant eius doctrinã: & (abſcondit ſe ab eis,) mitigans illorum inuidiam & furorem, quia nondum venerat hora paſſionis ſuæ. In quo nobis exemplum dedit, vt

Galat. 1

Roma. 10.

Galat. 7.

E

Crux in frontibus fixa.

F cum de aliquorum malitia nobis conſtat etiã antequam patrare opere tentent, fugere debeamus. Abſcondit ſe ab eis faciem cognitionis ſuę eis ſubducendo: quod excæcationem eorũ, & tranſitum fidei a Iudęis ad gentes ſignificabat. (Et cum veſpera facta eſſet, egrediebatur) dominus cum diſcipulis duodecim (de ciuitate & redit in Bethaniam:) ibi mites & iuſtos de regno dei docens, in die contra peruerſos & malos aſperè loquens, eoſq; pro moribus prauis redarguens, & nos eum in hoc imitari erudiens.

Abſconſio dñi.

ORATIO.

DOmine Ieſu Chriſte, da mihi vt non ſolũ folia, hoc eſt verba & eſtimationem iuſtitiæ, ſed vt fructus operum habeam ne a te vnquam maledictionem incurram. Da mihi vt tanquam verus tuus miniſter pro modulo meò te ſequar: vt vbi tu es, & ego eſſe merear. Trahe me poſt te bone Ieſu non trahat dulcedo ſeculi, ſed trahat me ſuauitas amoris tui. Sic tecum in cœlo iugiter intentio mea ſit, mecum in terra continuè protectio tua. Adhęream tibi inſeparabiliter, ſeruiam tibi perſeueranter, quęram te fideliter, inueniam te feliciter, poſſideam te eternaliter, rex meus, & deus meus. Amen.

G

De duobus filijs quorum unus in uineam iuit alius ire neglexit. Cap. 32.

Matt. 21 & Mar. 11.

ET cùm tertio ſabbati, hoc eſt feria tertia, iterũ (mane,) reuertendo ad ciuitatẽ Hieruſalem, (tranſiret) dominus & diſcipuli eius circa locum vbi ipſe maledixit ficulneæ: (viderũt) diſcipuli, (arborẽ aridã factã à radicibus:) i. à fundamentis quæ erant ſacerdotes & ſcribæ, amplius quàm prima die: & mirati ſunt de ſubita arboris exiccatione. Nec mirũ ſi continuò aruit: quia ſermo domini maledicentis quaſi flamma ad radices deſcendit. (Et cùm veniſſet in tẽplum,) i. in atrium tẽpli, vbi conueniebant homines ad orandũ: & verbum dei audiendum: vt doceret, oraret, & exẽplũ daret: (acceſſerunt) non vt docerẽtur cũ populo ſed vt docentem caperent in verbo: (ad eũ docentẽ,) i. dum doceret, quãdo pręcipuè impediendus non erat, (principes ſacerdotũ,) quos non excuſat ignorantia: (& ſeniores populi,) à quibus egreſſa eſt iniquitas, ſecundũ Chryſ.

H

Dicebãt ſacerdotes apud ſe: nos ſumus colũnæ tẽpli, ecce ſuper illum tota recũbit eccleſia: nos ſumus quaſi tacentium ſcripturarũ lingua viſibilis, & ecce ille reſonat in medio tẽpli, & nos contempti quaſi cithara diſſipata tacemus: nos ſumus patres, modò iſte generat filios & nos ſteriles ſumus: quaſi dicerent, multum vilificamur. (Acceſſerunt inquã dicentes: Dic nobis:) quia ad officiũ noſtrũ pertinet hoc inquirere & ſcire (in qua poteſtate hæc facis?) ſ. an propria, an aliũde tibi commiſſa: & quis tibi dedit hanc poteſtatẽ vt iſta facias?

Quæſtio de poteſtate Chriſti.

Quaſi dicerent: Quid eſt ꝙ eiicis de templo quos vis cùm non ſis oſtiarius, & doces nobis inconſultis? Quærunt qua autoritate iſta facit: quia autoritatem eiciendi de templo habebant oſtiarii, & docẽdi in templo ſacerdotes & legiſdoctores ad hoc à principibus ſacerdotum aſsignati, & nõ alii.

I

Chriſtus autem neutram autoritatem videbatur habere: ſed magis vſurpare. Subintelligunt enim eum operari per diabolum, & diaboli eſſe quod facit: ſicut ſuprà dixerunt, quòd in Beelzebub dæmonia eiiceret.

Luc. 11.

Quaſi vellent dicere ſecundũ Chryſ. Tu de ſacerdotali familia non es: Senatus hoc tibi non donauit neq; Cæſar: in qua ergo poteſtate hoc facis? nũquid in Beelzebub principe dæmoniorum? Ieſus autem oppoſitioni reddidit oppoſitionem non ſolutionem, quaſi clauum clauo retundens: & qui aperta reſponſione tentatorum calumniã confutare poterat, prudenter eos interrogat: vt ipſi vel ſuo ſilentio vel ſua reſponſione & ſententia conuincantur.

Calumniãti & malignanti quõo reſpõdendum.

Calũniãs. n. melius interrogatione quam directa ratiocinatione, vel reſponſione ad inconueniens ducitur. Ille namq; eſt optimus modus reſpondẽdi, & cõcludendi contra malignantes, q̃ñ ex ſuis proprijs verbis & reſpõſis arguũtur. Per hoc quoq; oſtẽdit Chriſtus ꝙ malignantibus quales iſti erãt, non ſunt ſecreta dei reuelanda: ſed eorum malitia prudenter eſt declinãda. Interrogauit ergo eos, (de baptiſmo Ioannis, vnde erat: de cœlo an ex hominibus,) id eſt, ex dei præcepto & diuina ordinatione, an ex hominis adinuentione & humana inſtitutione.

K

(At illi) ſtupefacti ad interrogationem, (cogitabant intra ſe,) viã reſpondendi: ſed nõ habebant, videntes ex quacunq; reſponſione ſuam confuſionem.

Baptiſmus Ioãnis vñ fuit.

Nã ſi dixiſſent baptiſmũ Ioannis de cœlo, id eſt, ex cœleſti & diuino inſtituto eſſe, patenter cõuincebantur: quia non crediderunt Ioanni dicenti ipſum dominum de cœlo veniſſe, & perhibenti ei teſtimonium de poteſtate. Qui enim credit Ioanni, credit vtiq; & Chriſto: quia Ioãnes Chriſto teſtimonium perhibuit ipſum prędicando, & dei filiũ eſſe nuntiando. Quaſi vellet dicere: Ille mihi teſtimonium perhibuit quẽ confitemini habuiſſe prophetiã de cœlo, & ab illo audiſtis in qua poteſtate hæc facio: quia ille hoc demonſtrauit teſtimonium mihi perhibendo. Si autem dixiſſent de terra & inſtitutione humana: periculum mortis incurriſſent ad populum vt tanquam blaſphemi eſſent lapidãdi: quia populus qui pro maiori parte Ioannis baptiſmum ſuſceperat, cum ex uita & doctrina ac Chriſti teſtimonio prophetã ſanctũ & verũ à deo miſſum reputabat, & per conſequens verba eius & facta à deo eſſe ſentiebat.

L

Viderunt ergo (vt ait Beda:) Quodlibet horum reſpondiſſent in laqueum ſe caſuros, timentes ſcilicet plebis lapidationem: ſed magis timentes veritatis confeſſionem. Et mendaciter dicẽtibus eis ſe neſcire, ait Ieſus: (Neq; ego vobis dico, in qua poteſtate hæc facio.) Non dico vobis quod ſcio: quia non vultis fateri quod ſcitis. Quia ergo dicebant ſe neſcire quod tamẽ ſciebant, noluit eis de ſe aperire veritatem de hoc quod quærebant: & iuſtiſsimè confuſi ſunt. Ex ſua. n. taciturnitate compulſi ſunt à ſua petitione ceſſare.

Mendacia.

M

Nam ſecundum Chryſ. Mendacia ſi non habent quem decipiant, ipſa ſibi mentiuntur. Duabus quippe de cauſis (ſecũdum Bedã,) occultatur veritas: quia autores minus capaces ſunt ad intelligendum.

Veritatis occultandæ cauſæ.

Vnde dicitur: Multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modò. vel quia ex odio & cõtemptu indigni ſunt quibus aperiatur. Vnde dicitur: Nolite ſanctũ dare canibus, neq; mittatis margaritas ante porcos.

Ioã. 16. Matt. 7.

& hic vtrumq; concurrebat. Et tertia cauſa addi poteſt, ſcilicet aſsiduitas prædicandi: aſsidua enim prædicatio vileſcit. Voluit ergo Chriſtus oſtendere de facto & exemplo, ꝙ licet vti cautelis contra cautelas malorum inſidiantium bonis. Vnde dicit Chry. Quòd interrogantem oportet docere tentantem retondere. Quòd autem aperienda erat veritas ſuæ poteſtatis & prædicationis aliis & non ipſis, & quare: indicauit per parabolam duorum filiorum quorum vni pater dixit: (vade in vineam meam, qui reſpondit nolo. Poſtea tamen pœnitentia motus iuit. dixitq; alii pater: vade in vineã meã, qui reſpondit vado, ſed non iuit.)

Filiorũ duorũ parabola.

homo iſte qui duos filios habuit eſt deus: ſcilicet pater: qui dicitur homo ratione manſuetudinis quam ad hominem habuit, qui etiam om-

A nes homines paterno affectu creauit: & cùm ſit natura dominus, tamen magis vult diligi quaſi pater, quam timeri quaſi dominus. Primus filius tempore & origine, non dignitate & dei cognitione, eſt populus gentium, alter populus Iudæorum: quia gentes erant ex tempore Noe, Iudæi autem ex Abraham. Operari autem vineam eſt facere iuſtitiam, quam generaliter quidem in natura omnium hominum deus plantauit ſpecialiter autem Iudæis eam in libro vitæ dedit, cuius diuerſæ vites ſunt diuerſæ iuſtitiarũ ſpecies. (Primo filio) primum dixit per naturalis legis impreſſionem & notitiã, (vade operare:) ideſt, in tempore huius ſeculi, fac legis naturalis iuſtitiam quæ eſt: Hoc facias alii quod tibi vis fieri, & quod tibi non vis fieri ne feceris alteri: operare inquam (in vineam,) ideſt, in eccleſiam, extra quam non eſt locus operandi meritoriè. Locutus eſt autẽ ei non facie vt homo: ſed in corde vt deus ingerens

B intellectum ſenſibus: quia nunquam deus deſtitit homines incitare ad bonum per occultos inſtinctus. Vnde Chryſoſ. Poſuit deus ſpiritum ſcientiæ boni & mali in hominibus: vt quotieſcunq; peccamus, ille in ſilentio quaſi factum noſtrum accuſet, qui in conſcientia tacitè ad animam loquitur dicens: Malũ eſt hoc, & hoc bonũ eſt. (Ille autem,) ſ. primus filius licèt in cogitatu ſuperbè, (reſpondit nolo:) quia bonum relinquendo & malum eligendo apertè contumax fuit: legi enim naturali non obediuit, & libero arbitrio abuſus eſt. Vnde Chry. Quomodo dixit nolo? in cogitatu. Qui habens intellectum boni & mali relinquit bonum, & ſequitur malum in cogitationibus ſuis contra dominum reſpondere videtur: quia nolo id eſt, contra intellectum ſuum, creatum ſibi à domino, facit. Hæc Chry. Sed poſtea in aduentu ſaluatoris ad prædicationem Chriſti &

Spiritus ſcientię in conſciẽtiis.

C apoſtolorum, credens, pœnitentia ductus operatus eſt in vinea dei, & ſermonis contumaciã labore correxit: quia ſummo deo colla ſubmiſit, & nunc cultu fidei deo placet. Alteri autem filio poſtea dixit (per Moſaycæ legis dationẽ) vade & operare in vinea mea, & fac iuſtitiæ opera. Qui reſpondit, vado: quia primùm deo ſeruire vouit, & ſe ad ſeruiendum deo, per ſuſceptionem legis Moſaycæ, obligauit, dicens Moyſi. Omnia præcepta domini faciemus: ſed non iuit: & quod ore reſpondit, opere non impleuit: quia in ſeruitio dei non remanſit, & legem ſuſceptã non obſeruauit, necnon ad idolatriam & ad infinita mala declinauit: & nunc Chriſti cultum negat. Induxit autem hanc parabolam, eos interrogando: vt propria reſponſione illos impietatis miniſtros argueret, & proprio iudicio condemnarentur. Cùm ergo quæſiſſet, quis ex duobus fecit voluntatem patris, & illi reſpondiſſent, primus: non intelligẽtes: de ipſis dictam parabolam: & neſcientes quia in reſponſione exprimerent condemnationem ſuam: intulit, & ex reſponſione propria eos confutauit, confirmans prolatam ab ipſis ſententiam, & dicens: (Amen dico vobis

Exod. 24.

D quia publicani & meretrices,) ſcilicet non qui tales ſunt, ſed qui fuerunt, (præcedent vos in regno dei:) ideſt, in eccleſia militante, per fidem & pœnitentiam: & in triumphante, per gloriam: vobis extrà derelictis, per infidelitatem. Primus enim filius, qui fecit voluntatem patris, dignus eſt miſericordia. Secundus, quia neglexit, dignus eſt reprobatione & pœna. Quaſi diceret: Non ſolum gentiles meliores ſunt vobis Iudæis, ſicut & ipſi iudicaſtis: ſed & peſſimi de gentibus, ſcilicet publicani & meretrices, qui inter vos manifeſtè ſunt turpiſſimæ vitæ, erunt maioris meriti apud deum quàm vos: quia melius eſt non promittere, & facere iuſtitiã dei quàm promittere, & mentiri. Et ſecundum Hieronymũ: Simulata Sanctitas, duplex eſt iniquitas: & hoc vitium potiſſimè viget in ſacerdotibus & Leuitis. Igitur, ſecundũ Origenem, potes vti parabola ipſa ad eos qui modicũ aut nihil promittunt, operibus autem

Publicani & meretrices.

Sanctitas ſimulata.

E oſtendunt: & contra eos qui magna promittũt nihil autem vel parũ ſecundum ſuam promiſſionem agunt. Nam hodie heu multi, etiam religioſi, non ſolum legis ſcriptæ, ſed etiam legis naturalis iuſtitiam derelinquunt: & ideo non miſericordia cum filio primo, ſed potius pœna cum ſecundo digni ſunt. Vbi Chryſo. Puto quòd ex perſona omnium virorum peccatorũ, publicani ponantur: & ex perſona omniũ mulierum meretricum, meretrices. Quamuis enim multa ſint peccata in viris & mulieribus præter iſta tamen præcipuè auaritia in viris abundat: fornicatio autem in mulieribus. Mulier. n. quæ in domo ſua ſedet incluſa, facilè peccatum fornicationis incurrit: quia hoc vitium facile ex vacantia & otio naſcitur. Nam qui ſollicitudinibus animum habet occupatũ, non facilè fornicationi operam dat. Nam diffinitio amoris hæc eſt, animæ vacantis paſſio.

Virorũ & mulierũ p̄cipua peccata

Amoris cauſa.

Amoris deſcriptio.

F Vir autem qui in actibus rerum diuerſarũ eſt aſſiduè, auaritiæ peccatũ facilè incurrit. in fornicationem aũt non facilè, niſi fortè multum ſit laſciuus. Nã occupatio virilis ſollicitudinũ, ſuggeſtionẽ voluptatis plerunq; excludit. Vnde propriũ eſt hoc adoleſcentium nihil agentium. hæc Chry. Deinde ſubiungit cauſam reprobationis Iudæorũ, quæ eſt contemptus credendi: quẽ aggrauat, & ſanctitas Ioãnis, & exẽplum conuerſionis peccatorũ: quia publicanis & meretricibus Ioanni credentibus, & ad prædicationem eius pœnitentiã agentibus: ipſi nõ crediderunt Ioanni, doctrinã eius audiendo, & opera eius imitando: qui venit ad eos in via iuſtitiæ, quia opera perfectionis faciebat, & Chriſtum (qui eſt ipſa iuſtitia) annuntiabat. Et non ſolum hoc non fecerunt: ſed nec poſtquã publicanos & meretrices credentes & pœnitẽtes viderunt, confuſi ſunt, aut compũcti, vt crederent: vel illorum exemplum ſequerentur, quibus ipſi exemplũ eſſe debuerant: ex quo ſequitur aggrauatio peccati ipſorum: quia nec præcedere, nec ſequi, illos in fide & pœnitentia voluerunt. Laici etiam & ſacerdotes, duo filii poſſunt intelligi: & populus, prior filius: & ſacer-

Laici & Clerici.

G ſacerdos ſecundus. Vnde Chryſ. Duos etiam filios dicit: laicorũ conditionem, & ordinem ſacerdotum. Quis eſt prior filius? Populus. Prior enim populus creatus eſt: deinde ſacerdotes, qui regerent populum. Nõ enim populus propter ſacerdotes creatus eſt: ſed ſacerdotes propter populum. Deniq; populus dei, ex tempore Abrahæ cœpit: ſacerdotes autem de tempore Aaron. Et populares per hoc ipſum φ ſingularé ſuſcipiunt vitã, denegare videntur obedientiã deo. Sacerdotes autem magis videntur obedientiam promittere deo, præcipue per hoc ipſum φ ſpecialiter in miniſterio dei conſtituuntur. Nam qui doctor populi conſtituitur: ſine dubio profitetur talé ſe fore, qualé oportet eſſe doctorem. Sacerdos & omnis clericus, & ſi ſpecialiter non promittat, tamen per hoc ipſum φ doctor conſtituitur aliorum, tacité promittere deo videtur in omnibus obauditurum ſe deo. Et melior eſt laicus, qui in prima

H facie ſecularem profitetur vitã, reuera autem ſtudet viuere ſpiritualiter, quam ſacerdos, qui in prima quidem facie profitetur vitam ſpiritualem, reuera autem complectitur vitã carnalem. Et melior eſt laicus ante deum pœnitentiam agens, quam clericus permanens in peccatis. Laicus autem in die iudicii ſtolam ſacerdotalem accipiet: ideo & in chriſmate ſic vnguntur omnes ſicut in ſacerdotio. ſacerdos peccator, ſpoliatus ſacerdotii dignitate quam habuit, erit inter infideles & hypocritas. Vnde & modo ſecularis homo poſt peccatum facilé ad pœnitentiam venit. Nam occupatus negligẽtia ſeculari dum ſcripturis non ſæpe attendit, ſemper quæ in ſcripturis poſita ſunt noua ei videntur: ideoq; cum audierit aliquid de gloria ſanctorum aut de pœna peccatorum, quaſi nouum aliquid audiens expaueſcit: & dum bona concupiſcit, aut mala timet, compunctus ad pœnitentiam citò recurrit. Nihil autem im-

Secularium faciles ad pœnitẽtiã conuerſio, clericorũ difficilis.

I poſsibilius, quàm illum corrigere qui ſcit omnia: & tamen contemnens bonum, diligit malum. Omnia enim quæ ſunt in ſcripturis propter meditationem quotidianam ante oculos eius inueterata & vilia æſtimantur. Nam & quicquid terribile eſt, vſu viloſcit. Propterea clericus, qui ſemper meditatur ſcripturas, aut omnino obſeruaturus eſt, & erit perfectus aut ſi ſemel cœperit illas contemnere, nunquam excitatur in illis vt timeat. Quis aliquando vidit clericũ citò pœnitentiam agentem? Et ſi deprehenſus humiliauerit ſe, nõ ideo dolet, quia peccauit, ſed confunditur, quia perdidit gloriã ſuam. Putasne dominus, quali ex deliſs clericis pœnitentiam denegauit, dicens ſi ſal infatuatum fuerit, in quo ſalietur? Sed quaſi naturale eſſe conſiderans quia non eſt qui doceat illum errantem, qui errãtes alios corrigebat. Ideo, non dico populares, quia ſecundum rationem verbi vitam ſuam diſpẽſant: ſed publicani & meretrices, qui deſideriis mundialibus & voluptatibus carnalibus ſe ipſos mancipauerũt, præcedent vos in regno dei: quia illi cõuerſi deſinunt eſſe quod erant, vos denegaſtis in

Luc. 14

opere, quod videmini profiteri in verbo: tanquam arbores folia ſine fructu habentes: non paſcentes dominum ſuum, ſed deludentes. Hęc Chry. Per primum etiã filiũ qui primò renuit patris præceptum, ſed poſtea fecit: ſignificãtur peccatores, qui malé viuendo deo ſeruire negant: ſed poſtea pœnitentes viriliter operãtur. Per ſecundum vero filium, qui facere voluntatem patris promiſit, & non fecit: ſignificantur illi qui operari virtuoſe promittunt, ſed non faciunt de quibus ſunt multi religioſi, profitẽtes ſeruare magna. Euangelica conſilia: cùm tamen non ſeruent etiam præcepta: propter quod ſeculares, etiam peccatores tamẽ poſtea pœnitentes, eis coram domino præponuntur, cum dicitur: (quia publicani & meretrices pręcedent vos in regno dei.) Nullus ergo peccator diffidat, nullus iuſtus præſumat: cùm peccatores, per pœnitentiam, quandoq; alios in regno dei præcedant. K

ORATIO. L

DOmine Ieſu Chriſte doctor bone: da mihi veritaté corde credere: & ore atq; opere, prout oportet, confiteri: malignorum ſpirituum & hominum cautelas, & aſtutias ſapientes declinare. Fac mihi legis naturalis, cordibus noſtris impreſſæ, & legis ſcriptæ in libris nobis datæ, iuſſa facere: & tuam in omnibus voluntatem adimplere: vt non cum ſecundo filio pœnam, ſed cum primo miſericordiã apud te merear conſequi: ac cũ veré pœnitentibus gratiã in eccleſia militante, & gloriã in triũphante miſericorditer inuenire. Amen.

De locatione vineæ, & ſanguinarijs colonis. Cap. 33.

AD idem propoſuit eis aliam parabolam de homine patrefamilias, (qui plantauit vineam: & circundedit ei ſepem, & fodit in ea torcular, & ędificauit turrim, & locauit eã agricolis,) ſeu colonis: (& peregrè profectus eſt.) Illi autem ſeruos ſuos ad recipiendũ fructus miſſos malè tractauerunt, & occiderunt: & nouiſsime filium miſſum hæredem cognoſcentes, & hæreditaté habere volentes, apprehenderunt & extra vineã eiicientes etiam occiderunt. Et interrogati quid faceret dominus vineæ colonis illis, dixerunt: (Malos malé perdet, & vineam ſuam locabit aliis agricolis, qui reddant ei fructum tẽporibus ſuis: quibus ipſe dixit, quia auferetur ab eis regnum dei, & daretur genti facienti fructus eius.) In hac parabola oſtẽditur multipliciter malitiam & ingratitudinem Iudæorum, quibus deus paterfamilias qui natura dñs, beneuolẽtia pater hõ manſuetudine, nõ natura ſimilitudine, nõ veritate multa beneficia cõtulit, quia domus Iſrael & ſynagoga vinea eſt, ex electis perſonis patriarcharũ & prophetarũ, ſicut ex vitibus optimis quã de Aegypto tranſtulit, & in terra promiſsionis (plantauit) cui (ſepẽ circũdedit,) cuſtodiã quidem templi ẽ. ſ. angelicã ſuper muros Hieruſalem, & humanã. ſ. protectionem bellicorũ virorum: & terrenam. ſ. munitionem muroruм:

Matt. 21 Mar. 12 & Luc. 20.

M

Iudæorum ingratitudo & malitia

A tiorũ.(& fodit in ea torcular:) i. legẽ inſtituit, timorem cõprimentem, & malos torquentem: & hoc fodit lignis, minis, & promiſſis: (& ædificauit turrim,) ſ. templum ad cultũ dei quod dicitur turris, propter altitudinem ædificii, propter ſecuritatẽ refugii, propter dignitatẽ priuilegij, reſpectu aliarũ nationũ: (& locauit eam agricolis & operarijs,) ſ. ſacerdotibus & principibus, qui debẽt extirpare vitia tanquam ſpinas, & inſerere virtutes tãquã bona ſemina, ac ſeruare cultũ diuinũ, & iuſtitiã in hominibus: (& peregre profectus eſt:) nõ loci mutatione, quia deus eſt vbiq; ſed quia viatoribus liberũ arbitriũ reliquit: vel propter longanimitatẽ, quã in expectando vt a peccatis conuerterẽtur habuit, vel propter ipſorũ negligentiã quia ſecundũ Ambr. Qui vbiq; præſens eſt, diligentibus præſentior, & negligentibus abſentior eſt. (Cum aũt tempus fructuũ appropinquaſſet,) quia poſt legẽ ſuſceptam debebant facere fru-

B ctum bonorũ operum, (miſit ſeruos ſuos,) i. primos prophetas (ad agricolas,) i. ad reges & ſacerdotes principaliter, & ad alios ſubiectos eis cõſequenter: (vt acciperẽt fructus,) per prædicationẽ ſuã eos ad fructum bonorũ operum reducendo (& agricolæ apprehenſis ſeruis:) quia multi reges & ſacerdotes prophetas ſibi miſſos à domino turpiter cõprehẽdentes, (male tractauerũt & occiderunt. Iterũ miſit alios ſeruos plures prioribus,) multiplicando. ſ. prophetas ad populi correctionẽ, (& fecerunt eis ſimiliter:) quia ipſi ingrati deum inhonorauerũt, & ſimiliter illos prophetas perſecuti ſunt, & interfecerũt. (Sed nouiſsime,) i. in vltimis tẽporibus (miſit filiũ ſuũ,) pro nobis incarnatũ, quẽ heredẽ vniuerſorũ & principem cognoſcẽtes, (eiecerunt extra vineã,) negãdo: vel quia extra portã Hieroſolymorũ occiderunt cruci figendo, (volẽtes habere hæreditatẽ,) & temporalem. ſ. poſſeſsionem, (cogitabant. n. intra ſe,)

C ſi iſtũ populus habeat dñm neceſſe eſt vt amittamus conſuetudinem hoſtiarũ, quæ ad noſtrũ parata eſt lucrũ. ſi aũt occidamus eũ, ſic ſemper tenebitur conſuetudo offerendarũ hoſtiarũ: & ſic fiet noſtra poſſeſsio, & erit noſtra hæreditas. Venit aũt dominus ad iudicandum, & iſtud factum vindicandũ, quando ex eius ordinatione venit contra eos exercitus Romanorum: & malos malè perdidit, quando ciuitatẽ & templũ per Romanos deſtruxit, ac populũ occidi & captiuari fecit. Vel hæreditas Chriſti, eſt eccleſia, quam Iudæi præcipue moleſtabãtur: dum fide eius extincta, iuſtitiam quæ ex lege eſt, perſuadere gentibus conabatur. Hæc fecerũt, vt ſic ingrati mali malè perdantur, & meritò damnentur: & ab eis regnũ. ſ. Chriſtus, ſcriptura ſacra, ſeu ſcripturarũ intelligentia, fides eccleſiæ, & vita æterna auferatur: & hoc pertinet ad Iudæorum reprobationem: ſed quod ſequitur pertinet ad gentilium conuerſionem: & vinea eccleſiæ locetur alijs agricolis: quia eccleſiam ſuã Chriſtus regendam tradidit apoſtolis, & alijs diſcipulis, (qui reddent ei fructum temporibus ſuis:) quia ad prædica-

Eccleſia eſt hæreditas Chriſti.

tionem eorum credidit multitudo gentium: vel regnum cœlorũ detur alijs. ſ. gentibus ab Oriente & Occidente, ab Auſtro & Aquilone venientibus: qui faciunt fructũ cordis, credendo: & oris, confitendo: & operis, ſeruiendo: & corporis, patiendo: (& recumbent cum Abrahã, Iſaac & Iacob, in regno dei:) & ipſi Iudæi. (eiicientur in tenebras exteriores.) Myſticè totum poteſt exponi de eccleſia, hoc modo: quia (homo,) id eſt Chriſtus, (plantauit vineam,) id eſt, eccleſiã ſanguine ſuo, & de latere ſuo formatam: in qua tot ſunt differentiæ palmitum, quot differentiæ hominum: (& circundedit ei ſepem,) id eſt, euangelicam doctrinam, vel angelorum cuſtodiam: (& fodit in ea torcular,) id eſt crucem Chriſti, vel martyrum paſsiones: (& ædificauit turrim,) id eſt matrẽ Chriſti, vel contemplationem Chriſti confeſſorum & doctorum, vel fidem de qua eccleſia ſe defendit contra hoſtes: (& locauit eã agricolis:) i.

D Myſticè Eccleſia

E prælatis, quorum variis miniſterijs regitur & gubernatur: (& profectus eſt,) vt ſuprà exponitur: (& miſit ſeruos,) id eſt bonos ad arguendũ malos. (& aliquos ceciderunt, & alios occiderunt,) vt patet de multis. Deinde mittitur Chriſtus filius inuiſibiliter à patre, quando aliquem inſtigat ad bonũ: ſed aliqui ſunt ingrati, eius inſtinctũ non ſolum repellentes, ſed etiã peſsimè agẽtes: propter quod, quantũ in eis eſt occidunt eum. De quibus dicit apoſtolus: Rurſum crucifigentes filium dei, & ſic ex dei iuſtitia perduntur, & vinea alijs locatur, cùm eorũ loco boni ſurrogantur. Poteſt etiã per vineã iſtã intelligi anima rationalis, homini per deũ locata: quia ad hoc infunditur corpori, vt ipſo mediante fructum bonorũ operum faciat: & multa merita acquirat, quæ bona facta per hominem, ſunt tanquã vites. Et in quolibet bono hominis, ſiue ſit bona cogitatio, vel bona operatio, vel locutio, creſcunt quinq; vuæ: quarum quatuor remanent homini, quinta verò debetur deo: quæ vuæ ſunt cordis iucunditas, culpæ remiſsio, æternæ mortis vitatio, æternæ gloriæ acquiſitio, quintam vuã eſt gloria dei: iſtã non nobis, ſed deo dare debemus. Poteſt inſuper exponi de religione, cuius fundatio eſt maximè in triplici voto, quod dicitur diuina plantatio: ſepes, regula & conſtitutiones: torcular, lectio & ſtudium ſcripturæ: turris, prædicatio: agricolarum locatio, prælatorum præfectio eſt ſoliteos qui bene colunt, & non negligunt: augent, & non diminuunt: conſeruant, & non deſtruunt. Quilibet etiam noſtrum de populo eſt vinea, & idem eſt etiam cultor: quilibet enim noſtrum colit ſeipſum. Vnde Hiero. Locata eſt autem nobis vinea, & locata eſt cõditione, vt reddamus fructum domino temporibus ſuis: & ſciamus vnoquenque tempore quid oporteat nos vel loqui vel facere. (Principes autem ſacerdotum, & ſcribæ, & phariſæi,) cognoſcentes quod de ipſis dixerit parabolam iſtã, (voluerunt eum) quaſi mendacem (tenere,) ad occidendum ſed diuinæ reuerẽtiæ humanum timorem præferentes, (& timentes turbas,)

Hæb. 6.

Anima.

F

Religio

G turbas,) non proceſſerunt in factum:(quoniã) turbæ,(ſicut prophetam habebant eum.) Sed quem nunc turbæ quaſi prophetam habent & colunt:poſtea contra ipſum crucifige,crucifige eum clamant:quia turba mobilis eſt,nec in propoſita voluntate perſiſtens.Vbi Chry.Omnis homo malus, quantum ad volũtatẽ ſuam, & manus ſuas mittit in deum, & occidit eum. Qui enim deum ad iracundiam excitare non dubitat,qui præcepta eius conculcat,qui nomẽ eius contemnit,qui blaſphemat: qui murmurat contra deum,& turbato vultu aſpicit contra cœlum,quia in ira ſua manus audacter ſub leuat contra eum: nonne ſi poſſet fieri manus mitteret in deum,& occideret eum, vt iam licenter peccaret? Vide nunc obſtinationem põtificum, & malorum,in malo: quia audientes

Mali deũ crucifigunt

H doctrinam Chriſti, non fuerunt contriti, ſed magis ex hac indignati,& ad occidẽdũ eũ incitati.Multi ſunt tales hodie q̃ indignãtur quãdo reprehenduntur: quia pauci ſunt qui veritatem ſuæ correctionis velint audire, imò & perſequuntur reprehendentes eos pro ipſorũ ſalute. Vide etiam quomodo pontifices & maiores retrahebãtur a malo propter populum, cùm tamen deberet eſſe per contrarium. Hæc plebs quaſi aſina Balaam fuit, quæ ipſum errantem corripuit. Hoc quotidie geritur in eccleſia, cùm quilibet ſolo nomine fatetur eam quam non diligit eccleſiaſticæ fidei & pacis vnitatem: ſed erubeſcit vel timet impugnare propter bonorum multitudinem,Sed licèt ab occidendo dei filio ad modicum, donec veniret hora eius, timore humano potuerunt retardari:nunquam tamen diuino amore voluerunt cohiberi.

Corrigi nolẽtes.

Num.22

I Prædicationem enim Chriſti cõtemnentes,propter cupiditatem temporalium conſpirauerunt in ipſius mortem,ne perderẽt ciuitatem & templum: in quo quidem templo hauriebant pecuniam populi ſub obtentu cultus diuini.vnde occiderunt filium,vt haberent hereditatem, & pacificè poſſiderent templum & ciuitatem: ne occaſione eius Romani venirent,& eius locum & gentem aufferrent:contrarium tamen eis accidit, quia in vindictam mortis Chriſti & locum & gentem perdiderunt. Vbi Chryſoſt.Quandoque igitur detentus per medios eos tranſiit,non apparens: quandoque autem apparens, dolentem eorum concupiſcentiam detinet: hi autem neque ſobrij fiebant,neq; e verecundabantur:ita ſemel eos dilectio principatus,& vanæ gloriæ repleuit cupido,& p̃ſentia petere.Nihil ita aduerſus proximum caput impellit,& in præcipitationes fert,& nihil ita facit a futuris excidere, ſicut affixum eſſe temporaneis.Nihil ita facit & his potiri, ſicut omnibus illa præhonorare. (Quærite enim(ait dominus) regnum dei: & omnia adiicientur vobis.) Neque ita ſolicitus ſis de tuis,ſed dimitte ea deo:ſi enim tu inde ſolicitus fueris,vt homo ſolicitus eris. Si autem deus prouiderit,ne ſolicitus ſis de eis, dimittẽs ſpiritualia quæ maiora ſunt:quia ipſe non valde eis prouidebit:vt igitur valde eis prouideat

[illegible]

Terrenorũ cupiditas.

Matt.6.

K ei ſoli omnia concede. Si enim & ipſe ea attrectaueris,dimittens ſpiritualia, non multam ipſe eorum faciet prouiſionem. Vt tibi igitur hęc bene omnia diſpoſita ſint:& a ſolicitudine eripiaris vniuerſa: adhæreas ſpiritualibus, deſpice ſecularia, Ita enim & terram habebis cũ cœlis:& futuris bonis participabis. hæc Chry. Hæc per Chryſ. Iam dicta maximè & præcipuè ad monachos ſpectant, de quorũ vita idẽ Chryſoſtomus hoc loco narrat: eamque ad ſecularium vitam comparat,dicens: Quæ videtur ita oneroſa eſſe vita & difficilis, eam quæ monachorum eſt dico,& crucifixorum: multum hac quæ videtur eſſe mitis & mollis, dulcior eſt & delectabilior:& tãtum eſt medium, quanta eſt portus, & pelagi continuè a vento percuſsi differentia. Intuere autem a conuerſationibus continuo primordia tranquillitatis.

Monachorũ vita.

L Foros enim & ciuitates,& eos qui in medio ſunt tumultus fugientes vitam, quæ eſt in montibus elegerunt, quæ nihil habet commune ad præſentia:& iam quę ſunt regni illius meditantur in ſilẽtio,& quiete multa:& cum omnibus his deo ſunt coniuncti:quã opus monachorum habebat. Adam ante inobedientiam, opus eſt eis id quod erat & Adæ ante peccatum, quãdo gloriam illam indutus erat:& deo cum libera pręſentia copulabatur: & regionẽ illam quę multa erat plena puritate habitabat. Quo enim hi deterius illo ſunt diſpoſiti quando ante inobedientiam poſitus eſt operari paradiſum,nulla cura erat ei ſecularis,ſed neque his. Deo loquebatur cum pura conſciẽtia, hoc & hi:& multo amplorẽ habent liberam præſentiam illam, quantò &

M maiori potiuntur gratia per dei largitionem: hi orbis terrarum luminares, ſurgẽtes a lectulo clari & lætantes,& chorum vnum ſtatuentes in præclara conſcientia conſonat: vniuerſi ſicut ex vno ore hymnos ad vniuerſorum canunt deum,laudantes eum, & ei gratiam pro omnibus ſoluentes pro proprijs & communibus beneficijs. Quare ſi videtur, Adam dimittentes interrogamus, quo ab angelis hic diſtat chorus,qui in terra cantant, & dicunt: Gloria in excelſis deo,& in terra pax hominibus bonę voluntatis. Deinde poſtquam cantica illa dixerunt,genua flectentes deum quem hymnis laudauerunt,rogant & petunt,præſentiũ quidem nihil: nulla enim eis horum eſt cura: ſtare autem cum libera præſentia ante terribile tribunal,cum venerit iudicare viuos & mortuos vnigenitus filius dei & nullum audire illã terribilem vocem quæ dicit:neſcio vos:& cum pura conſcientia, & multis directionibus laborioſam hanc expleant vitam, & difficile nauigent hoc pelagus cum tranquillitate. Deinde ſurgentes, & perficientes iam ſanctas illas & continuas orationes oriente radio, ad opus adit vnuſquiſque multum ſtipendium egentibus hinc congregantes. Magnus eſt illuc qui vile opus rapit.Non eſt ibi meum & tuum.ſed abiectum eſt inde hoc verbum, quod decem millium eſt cauſa præliorum.In nullo eorum

Luce.2.

Luc.7.d

Meũ & tuum.

tabernaculo

A tabernaculo deterius cœlis diſpoſita ſunt: etenim angeli deſcendunt ad eos, & angelorum dominator. Et mẽſa apud eos eſt ab omni auaritia munda, & philoſophia plena. Nõ ſanguinum torrentes ſunt apud eos: neque carnium inciſiones, neque dulcamina, neque vapor coctorum indecenter implens odoratum, neq; fumus inconueniens, neque curſus & tumultus, & turbationes, & clamores aggrauantes, ſed panis & aqua: hæc quidem ex fonte puro, ille autem a laboribus eſt iuſti. Si autem & aliquid munificentius comedere voluerint, extremitates arborum: hæc munificentia fit, & maior hæc delectatio quam in regalibus menſis. Angelorum eſt hæc menſa ab omni turbatione eruta. Et ſedile eis fœnum ſimpliciter ſupponitur ſicut in eremo prandens Chriſtus B fecit. Multi autem neque tegmen hic faciunt, ſed pro tecto cœlum habent, & lunam pro lumine lucernæ non, indigentes oleo, neque miniſtro: ſol deſuper ipſe digne lucet. Hanc & angeli menſam de cœlo contemplantes lætantur & exultant, hæc igitur ſcientes & deponentes auaritiam vniuerſam: inuadamus ſuperius, cum ſtudio vniuerſo regnum rapientes, vt & futuris fruamur bonis. Hæc Chryſoſtomus.

ORATIO.

Domine deus paterfamilias omnipotens, qui vineam eccleſiæ tuæ prælatis locaſti ad colendum: vt vitia tamquam ſpinas extirpando, & virtutes tanquam bona ſemina inſerendo, fructum in ſe, & in ſubditis facerent bonorum operum: da propitius omnibus, & prælatis, & ſingulis ſubditis vt fructũ C cordis, oris, & operis tibi reddant: & vbertate fructuum maieſtati tuæ placeant: ac tãdem poſt laborem præſentis vitæ, cum electis tuis, qui bene & fideliter laborauerunt in regno tuo, te miſerante requieſcant. Amen.

De inuitatis ad nuptias, & non habente veſtem nuptialem. Cap. 34.

Mat. 22. & Lu. 14. ET quia maiores Iudæorum, intelligentes de ſe dici parabolas, quærebant dominum tenere & occidere, hanc eorũ ſciẽs voluntatem: nihilominus increpat ſeuientes, nec timore ſuperatur, quo minus arguat peccatores. Hinc habes argumentum, ꝙ ſi prædicatio tua non fuerit ſemper conſecuta effectũ non ideo deſiſtas a prædicatione & redargutione: maxime ſi ſpes eſt tibi de eorum, quibus prædicas, correctione. Quia igitur oſtenderat ꝙ regnum auferetur a Iudæis, & dabitur genti facienti fructus eius: ideo ſubiungit nunc parabolam de inuitatis ad nuptias regis, quas fecit filio ſuo: quorum quidam venire neglexerunt, quidam verò ſeruos miſſos contumeliis affectos occiderunt: & de aliis bonis & malis vocatis qui venerunt, & ad nuptias intrauerũt. Hanc parabolam inducit vt dei longanimitatem, & patientiam multam ad Iudæos oſtendat, quos præ cæteris honorauit: & primò ad nuptias filij ſui vocauit cui carnem noſtram, D & eccleſiam deſpõſauit: & reprobationem Iudæorum, & vocationem gentium demonſtraret. Quia enim Iudæi ad fidem vocati venire noluerunt: meritò ipſis reprobatis alij introducti ſunt, & impletæ ſunt nuptiæ diſcumbentium, quia fides catholica diffuſa eſt per orbẽ vniuerſum. (Simile eſt regnum ergo cœlorũ homini regi:) id eſt, negotium præſentis eccleſiæ: ſeu factum in eccleſia militante circa Chriſtum: ſimile eſt negotiũ quod potuit fieri per hominem regem in celebratione nuptiarum. Iſte homo rex eſt deus pater, qui dicitur rex: quia regnat in cœlo per gloriam, in mundo E per gratiam, in inferno per iuſtitiam. Et dicitur homo propter conformitatem, quæ eſt inter deum & hominem. (Qui fecit nuptias filio ſuo triplices: Primas celebrauit in virginis vtero, in copulatione diuinæ naturæ & humanæ: de quibus dicit Gregorius, ꝙ nuptiarum thalamus, fuit vterus virginalis. Secundas fecit in mundo, in coniunctione Chriſti & eccleſiæ de quibus dicit Apoſtolus: Sacramentum hoc magnum eſt: ergo dico, in Chriſto, & in eccleſia. Tertias fecit in fideli amico, in coniunctione gratiæ & fidelis animæ: de quibus Oſee. Spõſabo te mihi in fide. Aliæ ſunt nuptiæ cœleſtes, quibus & multa fercula aponentur, ſecundum Auguſtinum. ſ. vita, ſalus, & virtus, & copia, & gloria, & honor, & pax, & omnia bona. (Et miſit ſeruos ſuos) præcedentes. ſ. prophetas (vocare inuitatos ad nuptias) per ſcripturas legis, F in qua eſt promiſſio de incarnatione Chriſti. ſ. ipſos Iudæos: (ad nuptias,) id eſt, ad fidem incarnationis Chriſti: promiſſam in patriarchis figuratam in lege, prædicatam in prophetis: prophetæ nanque clarius denuntiauerunt ea de Chriſto, quæ obſcurius poſita erant in lege: hortabantur enim populum Iudaicum expectare Chriſti aduentum, ac per fidem & opera tendere ad ipſum: & nolebant venire, credendo ſcripturis inuitantibus, obediendo ſeruis vocantibus, congaudendo nuptiis regalibus. (Iterum miſit alios ſeruos) ſequentes ſcilicet Ioãnem Baptiſtam, & apoſtolos, (dicens: dicite inuitatis,). ſ. Iudæis vocatis a tempore Abrahæ (Ecce prandium meum paraui,) id eſt, myſterium incarnationis impleui, ac ſacramenta eccleſiæ & doctrinam Chriſtianam, quibus reficiatur anima, deſponſauit (tauri mei,). ſ. patres veteris teſtamenti, qui ſub iugo legis laborabant & inimicos cornibus ventilabant: (& altilia,) quaſi alitilia, ab alendo dicta. ſ. patres noui teſtamẽti pinguedine charitatis ſaginati, pennis virtutum alati, ad ſuperna mente erecti (occiſa ſunt:) quia ſancti occiduntur pro ſalute populi: (& omnia parata ſunt:) quicquid quæritur ad ſalutem, iam adimpletum eſt in ſcripturis: vel omnia quæ pertinent ad myſterium noſtræ redemptionis: vel introitus regni, eſt per fidem meæ incarnationis apertus, qui antè fuerat clauſus: (venite ad nuptias) credendo, diligendo, operãdo. (Illi autem neglexerũt,) quia

Iudæi

Iudæi ad nuptias venire noluerunt.

Deus rex.

Nuptiæ triplices.

Ephe. 5.

Oſee 2.

G Iudæi prædicationem Chriſti & apoſtolorum contempſerunt: nam pauci, comparatiuè, de Iudæis crediderunt. Neglexerũt quidem, quia dominum non timuerunt: qui enim dominum timet, nihil negligit. (Et abierunt alius in villã ſuam, & alius in negotiationem ſuam) ambitione ſeculi tanquam villæ domino detenti, & ob pecuniæ cupiditatem negotiatione occupati. Vbi Chryſoſt. O miſerrimus mundus, & miſeri qui eum ſequuntur: ſemper enim mundialia opera homines excluſerunt a vita. (Reliqui vero tenuerunt ſeruos eius & contumelijs affectos occiderunt,) quia Ioannes Baptiſta eſt ab eis incarceratus & occiſus: nec non Stephanus & Iacobus & alij diſcipuli: & ſimiliter multi in teſtamento veteri. quia quod eſt grauius, nonnulli vocati gratiam non ſolum reſpuũt ſed etiam perſequuntur. (Rex autem cum audiſſet iratus eſt,) quia a domino merito pro talibus ſunt puniti. (& miſsis exercitibus ſuis:) .ſ. Romanorum, ſub principibus Tito & Veſpaſiano, qui ex diuina ordinatione venerunt cõtra Hieruſalem, quadrageſimoſecundo anno poſt Chriſti paſsionem, (perdidit homicidas illos,) qui in vltionem ſanguinis Chriſti, & ſuorum diſcipulorum ab exercitu Romanorum ſunt trucidati, & captiuati: (& ciuitatem illorum ſuccendit:) quia tunc Hieruſalem eſt ſuccenſa, & templum in ea. (Tunc ait ſeruis ſuis.) .ſ. apoſtolis & diſcipulis per diuinam reuelationem. (nuptiæ quidem paratæ ſunt,) id eſt myſteria Chriſti impleta ſunt. & omne ſacramentum incarnationis, & humanæ diſpenſationis iam peractum eſt & completum: vt natiuitas, prædicatio, paſsio, & huiuſmodi. (Sed qui inuitati erãt) per legẽ, per prophetas, per apoſtolos .ſ. Iudæi (nõ fuerunt digni,) propter ſuã

I incredulitatem. (Ite ergo ad exitus viarum,) id eſt, ad Gentiles, extra viam errantes, & diſpersiones gentium: (& quoſcunque inueneritis,) id eſt, cuiuſcunque ſexus vel ætatis cuiuſcũque ſtatus vel dignitatis, cuiuſcunque profeſsionis vel cõditionis, ſine acceptione perſonarum, (vocate ad nuptias:) id eſt, ad fidem in ſuæ nationis: quia nullus volens fidem Chriſti recipere, eſt repellendus. (Et egreſsi ſerui congregauerunt omnes quos inuenerunt, malos & bonos) quia in eccleſia militante admixti ſunt mali cum bonis (& impletæ ſunt nuptiæ diſcũbentium,) quia (vt prædictum eſt) fides catholica diffuſa eſt per orbem vniuerſum. vel (impletæ ſunt) & quantum ad numerum, & quantum ad meritum, & quantum ad præordinationem diuinam, quod erit in fine mundi, quando complebitur numerus electorum. (Intrauit autem rex,) .ſ. deus, ad iudicium: tota enim trinitas iudicabit: id eſt, reddet vnicuique pro meritis: (vt videret diſcumbentes:) id eſt, in fide quieſcentes attendendo .ſ. vitam fidelium, & diſcernendo merita & demerita eorum: fideles enim pertinent ad iudicium: nam qui non credit, iam iudicatus eſt. Intrat autem dupliciter, .ſ. generaliter in futuro iudicio, & ſpecialiter in morte cuiuslibet hominis. Et nota quod diſcũ-

bere in nuptiis Chriſti, eſt ſacramentis eccleſiæ participare, fidem Chriſti habere, & beneficijs dei atque gratiis eius perfrui. (Et vidit ibi hominem,) id eſt, totum cœtum malorum, qui in malitia ſocietati ſunt in vnum (non veſtitum veſte nuptiali.) id eſt, habentem fidem Chriſti, non opera. Nam ſecundum Hieronymum. Veſtis nuptialis præcepta ſunt domini, & opera quæ complentur ex lege, & euangelio nouiſque hominis efficiunt veſtimentum: Iſte homo habens fidem ſine operibus, ad nuptias eccleſiæ portat os & dentes: obmittens vitæ compoſitionem & mores. Vel (non veſtitum veſte nuptiali,) id eſt habentem fidem ſine charitate. Dicitur autem charitas veſtis nuptialis, quia tegit turpitudinem peccatorum: quia protegit a frigore tentationum. quia ornat munere donorum & virtutum. Et vt dicit Auguſtinus. Diuidit inter filios regni & perditionis. Vbi Grego. Recte charitas, nuptialis veſtis vocatur, quia hanc in ſe cõditor noſter habuit, dum ad ſocianda ſibi eccleſiæ nuptias venit. Qui ergo per charitatem venit ad homines, eandem charitatem innotuit veſtem eſſe nuptialem. Sciendum vero eſt quia ſicut in duobus lignis, ſuperiori videlicet & inferiori, veſtis texitur: ita in duobus præceptis charitas habetur, in dilectione .ſ. dei, & in dilectione proximi. Duo ergo neceſſe eſt, vt charitatis præcepta cuſtodiat, quiſquis habere in nuptijs veſtem nuptialem curat. Quatenus nec ex cõpaſsione proximi contemplationem relinquat dei, nec pluſquam debet inhærens contemplationi dei, compaſsionem abijciat proximi. Sciendum quoque eſt, quod ipſa dilectio proximi in duobus præceptis ſubdiuiditur, cum quidam ſapiens dicat: Omne quod tibi oderis fieri, vide ne alteri facias: & per ſemetipſam veritas precipiat dicens: quæcunque vultis vt faciant vobis homines, & vos eadem facite illis. Charitas autem vera eſt cũ & in deo diligitur amicus, & propter deum diligitur inimicus. Magna ſũt hæc, alta ſunt hæc & multis ad exhibendum difficilia: ſed tamen iſta eſt veſtis nuptialis. Quiſquis hãc recumbẽs non habet, iam ſibi metuat ingredientem regem, quando mittatur foras. Hæc Greg. (Et ait illi,) Vnumquemque hominem in iudicio particulari, cum moritur, vniuerſorum iudex interrogat, quo in fide Chriſtiana ſe habuerit: ſed in fine mundi loquetur toti humano generi: (Amice,) fidei participatione, ſed non operatione: debiti obligatione, ſed non ſolutione: nomine, non re. Vocatur ergo peccator amicus propter fidem informem, quæ notitia quædam eſt, & dei donum, licèt non ſufficiat ad ſalutem. Vocatur etiam amicus, propter naturam, qua ad imaginem dei eſt factus. vel quia fuit inuitatus. (Quomodo huc intraſti,) inter congregationem .ſ. fidelium: ſacramenta eccleſiæ ſuſcipiendo, fidem eccleſiæ confitendo, (non habens veſtem nuptialem?) .ſ. opera, ſine quibus fides eſt mortua, vel (veſtem nuptialem,) .ſ. charitatẽ quia abſque tali veſte nemo ad communionẽ fidelium debet accedere: quoniam dignum eſt, vt con-

Margin notes (left): Mundanorum miſeria. — Ioã. 3. c.

Margin notes (right): K — Veſtis nuptialis. — Charitas veſtis nuptialis dicitur. — L — Dilectio proximi. — Matt. 7. — M — Charitas vera — Amicus per naturam vocatur peccator. — Iacob. 2

Section letters in margin: G, H, I (left); K, L, M (right).

A

Chari-tas cur veſtis dicta.

vt conuiuantes ipſi ſponſo in habitu ſint conformes, qui veſtem induit charitatis. Charitas dicitur veſtis: tum quia operit delicta, tum quia calefacit deſideria, tum quia ſine ea non placent deo opera noſtra. Dicitur autem nuptialis: quia matrimonia fiunt propter amicitiam reformandam, confirmandam, & augendam. In matrimonio igitur filij dei, quod fecit cum natura humana, amicitia inter deum & nos eſt reformata, perpetuò confirmata, & etiam augmentata. Et nota quòd exiſtentium in nuptiis Chriſti, plurimi ſunt induti ſacco, auaritiæ: aliqui ſunt induti purpura, ſuperbię: aliqui auro, inanis gloriæ: aliqui pellibus ouium, ſimulatæ iuſtitiæ: aliqui armis, iracundiæ: aliqui habent veſtimẽtum ſordidum peccatum luxuriæ: aliqui laceratum, diſſecatione inuidiæ: aliqui incompoſitum, negligentia accidiæ: aliqui molli, intuitu complacẽtiæ: aliqui nimis afluẽtes, voracitate gulæ. De quibus omnibus in Sophonia dicitur: Viſitabo ſuper omnes qui induti ſunt veſte peregrina. (At ille obmutuit) propter timorem accuſationis, propter erubeſcentiam iniquitatis, propter ignorantiam excuſationis: præ confuſione non habens quid reſpõderet: quia deo nullus reſpondere poteſt: ſed propria arguente cõſcientia cõuincitur & mutus efficitur. Per hoc quòd ille obmutuit mõſtratur quòd in illo vltimo examine omne genus excuſationis ceſſabit. (Tunc dixit rex miniſtris,) id eſt, angelis, diuinæ iuſtitiæ executoribus: vel iſti miniſtri ſunt maligni ſpiritus, qui deputati ſunt ad penam damnatorum. quia ſecundum Origenem: Meritò ipſi ſunt pœnæ autores, qui fuerunt culpæ ſuggeſtores: (ligatis manibus & pedibus,) id eſt ablata poteſtate bene operandi, & ad ſalutem reuertendi, ac gratiã recuperandi. (Vel pedes ſunt facultas liberi arbitrij, manus vero ſunt potentia operis: & vtrũque eſt ligatum in damnatis) (mittite) proiicite cum ſic ligatum, (in tenebras exteriores,) a viſione dei: & quia ſunt extra omnem diẽ, & extra ambitum diuinæ miſericordię. Vel (exteriores,) id eſt corporales, & localiter extra ipſum poſitas: quia habuerat in ſeipſo, dum hic viueret, interiores: id eſt mentales. Tenebræ.n. ignorantiæ, ducunt ad tenebras culpæ: & hæ ad tenebras pœnæ. Vnde ſecundum Greg. Interiores tenebras, dicimus cęcitatem mentis: exteriores verò tenebras, æternã noctem damnationis. Qui ergo nunc in vitio ligantur ſpõte, tũc in ſupplicio ligabũtur multè: & ligabit ibi pęna, quos hic a bonis operibus ligauit culpa. Et quid ibi ſuſtinebit, qui hic bene viuere cõtempſit: ſubiungit, dicẽs: (Ibi erit fletus,) ſ. oculorum, per illicitas concupiſcentias & in vanitate mundi hic vagantium: (& ſtridor dentiũ,) in edacitate modò gaudentium: quatenus ſingula membra ſupplicio ſubiaceant, quæ hic ſingulis vitiis ſubiecta ſeruiebant. Vel (fletus & ſtridor,) id eſt dolor mentis & corporis, ad quod reducitur omnis pœna infernalis: fletus.n. a triſtitia originatur: & ſtridor dentium cauſatur a contrariis cauſis, ſ. ex ardore ignis, & frigore infernali. Vnde dicitur in Iob: Ad nimiũ calorem tranſibit, ab aquis niuium, in fletu et & ſtridore, magnitudo tormentorum, & doloris immenſitas ſignificatur. Vel certe ſtridor dentium prodit indignantis affectum: eo quòd ſerò vnumquenque pœniteat, ſerò ingemiſcat ſerò ſibi iraſcatur, quòd tam peruicaci improbitate deliquerit. Et quia in conuiuio nuptiali non initium, ſed finis quæritur: conſequenter repulſo vno (in quo omne malorum corpus imprimitur) generalis ſententia, & parabolæ concluſio infertur: (Multi autem ſunt vocati) ad fidem catholicã: (pauci verò electi:) ad gloriam. ſ. comparatiuè, reſpectu illorum qui vocati ſunt ad fidem: quia inter multos fideles, habentes fidem, pauci ſunt electi qui habent fidem formatam. Rurſus omnes homines vocãtur ad fidem, ſed pauci ſunt electi: quia pauci ſunt fideles reſpectu infidelium. Tale eſt quod dicit: Non vnus tantum de vocatis electus eſt de nuptiis, ſed intelligẽdum eſt de multis: quia per illum vnum intelligitur vniuerſitas malorum, qui habent fidem ſine operibus charitatis. Nam ſecundum Auguſtinum: Homo ille qui inde proiectus eſt, non vnum hominem ſignificat ſed multos: quia vnus corpus malorum eſt. Vnde alibi dicitur: Lata eſt via quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt qui ingrediuntur per eã: & arcta eſt via quæ ducit ad vitã, & pauci ſunt qui inueniunt eam, Et hoc multum deberet nos terrere, & ad humilitatem mouere, quia eſt nobis incertum, vtrum ſimus de illo paruo numero electorum. Vnde Gregorius Tantò ergo ſibi vnuſquiſque metuat, & in humilitate ſe deprimat, quantò ſi ſit electus ignorat: quia quod ſæpe dicendum eſt, & ſine obliuione retinendum: multi ſunt vocati, pauci verò electi. Hæc Gregorius. Et notandum quod hoc verbum, ibi erit fletus & ſtridor dentium, in ſeptem locis euangelij legitur: & hoc contra ſeptem vitia maximè prælatorum, ſecundum, quòd vbique in præcedenti litera redditur cauſa. Prima cauſa eſt, quia male intrauerunt. ſ. per nummum, non per deum: per cupiditatem, non per charitatem. Vnde dicitur hic (quomodo huc intraſti nõ habens veſtem nuptialem?) & ſequitur: (ibi erit fletus & ſtridor dentium.) Secunda quia malè vixerunt, non ſicut paſtores, ſed ſicut prædones: non ſicut epiſcopi, ſed ſicut epicuri. Vnde ſuprà de ſagena: Malos autem foras miſerunt. & ſequitur: ibi erit fletus & ſtridor dẽtium. Tertia quia alios ſcandalizauerunt, ſicut lapis ſubitò occurrens pedi, facit ipſum ceſpitare & offendere. Vnde ſupra: Et colligent de regno eius omnia ſcandala, & ſequitur: ibi erit fletus & ſtridor dentium. Quarta, quia in docendo & regendo inutiles fuerũt. Vnde infrà: Seruum inutilem proiicite in tenebras exteriores, & ſequitur: ibi erit fletus & ſtridor dentium. Quinta, quia ſubditos & ſuperbia verbi & auaritia facti oppreſſerunt. Vnde infrà. Si dixerit ſeruus malus, moram faciet dominus meus, & cætera: partẽ ſuam ponet cum hypocritis, & ſequitur: ibi

Indumẽta pctõrum.

B

Soph I.

Cur obmutuit non habens veſtẽ nuptialem

C

Tenebræ exteriores

ſtridor dentiũ.

D

Iob 24.

E

Vnus electus notat multos.

Matt.7.

Timendũ cuique

F

Fletus & ſtridor ſepties dicta.

Mat.16.

Ibidem.

Eiuſ.25

Mat.24

G erit fletus & ſtridor dentium. Sexta quia magna de ſe præſumpſerunt credendo, & maiora iactando. Vnde ſuprà. Nónne mãducauimus coram te, & bibimus &c. & ſequitur ibi erit fle-
Luc. 13 tus & ſtridor dentium. Septima, quia non pœnituerunt: elatio enim ſuperbiæ repugnat humilitati pœnitentiæ. Vnde ſupra de Centurione. Filij autem regni eiicientur foras in tene-
Matt. 8. bras exteriores, & ſequitur: ibi erit fletus & ſtridor dentium. Has ergo Chriſti & eccleſiæ nuptias, tota mente diligamus: harum gaudijs cœleſtibus indefeſſa bonorum intentione iungamur: has quia per fidem vocati intrauimus mundo dilectionis habitu celebrare curemus: noſtreque actionis ſimul & cogitationis maculas ante diem extremi diſcriminis, ipſi ſollicitius examinando diluamus: ne forte tunc in-
H grediens rex ſi viderit nos nuptialem charitatis veſtem non habere, eiiciat nos, & ligatis a facultate bene agendi manibus noſtris ac pedibus in tenebras mittat exteriores. Si quis .n. in tempore iudicij fuerit inuentus ſub nomine Chriſtiano non habens opera Chriſtiani, ſtatim corripietur: & audiet iſtud a rege ſibi dici: (amice quomodo huc intraſti nõ habens veſtem nuptialem?) quaſi diceret. Vt quid Chriſtianus es aſſectus, cũ opera tua non ſint Chriſtiani? Nullus itaque de vocatione præſumat, donec de adeptione finis ſecurus exiſtat. Om-
Vocat eos deus nes quidem vocat deus voluntate antecedente, ſecundum quam vult omnes homines ſaluos fieri: (& pauci ſunt electi,) quia beatitudinem conſequuntur reſpectu eorum qui condemnan-
I tur. Nonnulli quidem vocati, nec incipiunt: nõ nulli verò in bonis quæ incœperunt minimè perſiſtunt: & multi fidem percipiunt, ſed reſpectu malorum pauci ſunt qui in gratia vſque in finem perſeuerant. Nemo autem Chriſtianum ſe iudicet, niſi qui Chriſti doctrinam ſequitur, & imitatur exemplum. Qui malè viuunt & Chriſtiani vocantur, iniuriam Chriſto faciũt. Vnde Auguſt: Nemo ſine cauſa quodcũque nomen ſortitur. Sutor vt dicatur, neceſſe eſt vt calciamenta conficiat. Vocetur quis faber & alius artifex: artis peritia fiat. Huiuſmodi exemplis cognoſcimus nullum ſine actu nomẽ ſed omne nomen ex actu. Chriſtiani ergo nomen ille fruſtra ſortitur, qui Chriſtum non imitatur. Quid enim tibi prodeſt vocari quod non es, & nomen vſurpare alienum? Sed ſi Chriſtianum te eſſe delectat, quæ Chriſtiani-
Chriſtiani qui dicuntur. tatis ſunt gere, & meritò tibi nomen Chriſtiani aſſume. Tu ergo quomodo Chriſtianus diceris, in quo nullus Chriſtiani eſt actus? Chriſtianus iuſtitiæ, bonitatis, integritatis, patientię caſtitatis, pudicitiæ, pietatis, humilitatis & innocentiæ eſt nomen: & tu iſtud nomen quomodo tibi defendis & vendicas, cui de tam pluribus rebus nec paucæ ſubſiſtunt? Chriſtianus ille eſt, qui non nomine tantum, ſed opere eſt, quia viam Chriſti ſequitur, qui Chriſtum in omnibus imitatur. Sicut Scriptum eſt. Qui dicit ſe in Chriſto manere: debet ſicut ille ambulauit, & ipſe ambulare. Chriſtianus eſt, qui die noctuque deo deſeruit, qui indeſinenter eius
K præcepta meditatur & cogitat, qui pauper mũdo efficitur vt deo locuples fiat, qui inter homines habetur inglorius vt coram deo & angelis glorioſus appareat, qui in corde ſuo nihil ſimulatum videtur habere nec fictum, cuius ſimplex & immaculata eſt anima, cuius cõſcientia fidelis & pura eſt, cuius tota in deo mens, cuius omnis ſpes in Chriſto eſt, qui cœleſtia potius quam terrena deſiderat, qui humana ſpernit vt poſſit habere diuina. Hæc Augu. Vñ & Leo Papa. Fruſtra appellamur Chriſtiani, ſi imitatores nõ ſumus Chriſti. Qui ideo viã ſe eſſe dixit, vt conuerſatio magiſtri eſſet forma diſcipulis: & illam humilitatem eligeret ſeruus, quam ſectatus eſt dominus. Vnde Cyprianus: Chriſtianus nemo rectè dicitur, niſi qui Chriſto moribus coæquatur. Vnde etiam
L Anſelmus: Inter infideles computantur, qui quod vouerunt non impleuerunt. Quicunque etiam Chriſtum non ſequitur: non ſolum Chriſtiani nomen amittere, ſed & Antichriſtus dici meretur. Vnde Auguſtinus. Quiſquis factis negat Chriſtum, Antichriſtus eſt: magis mendax
Antichriſtus eſt Antichriſto, qui ore profitetur Chriſtum & factis negat. Ideo mendax, quia aliud loquitur & aliud agit. Quis eſt qui non credit quod Ieſus ſit Chriſtus? Qui non viuit quomodo præcipit Chriſtus. Multi enim dicunt credo: ſed fides ſine operibus non ſaluat. Et iterum: Omnes negant Chriſtum in carne veniſſe, qui violant charitatem Ieſu: non enim opus erat vt veniret niſi per charitatem. Maiorem hac dilectionẽ nemo habet quam vt animam
Ioã. 15 ſuam ponat quis pro amicis ſuis. Quiſquis violat charitatem: quodlibet dicat lingua,
M vita ipſius negat Chriſtum in carne veniſſe, & iſte eſt Antichriſtus vbicunque fuerit, quocunque intrauerit. Hæc Augu. In hoc ergo maximè nos Chriſtiani Gentiles ſcandalizamus: quia charitatẽ & vitam virtuoſam non habe-
Scãdalizatio Gẽtiũ per nos. mus. Vnde Chry. Nihil aliud eſt quod ſcandalizat Gentiles, quam quod non amor eſt. Cum enim multiplicata fuerit iniquitas, frigeſcet amor. Vitam autem nihil ita facit claram vt amor. Nihil ita conuertit Gentiles vt virtus
Amoris virtus. animi: nihil ita ſcandalizat vt malitia. Cum .n. viderit auaritia vtentem rapientem cum qui contrarie iubet: & his qui eiuſdem ſunt tribus vt foris vtentem, cum qui iubet inimicos amare: deliratio nem dicit ea quæ dicta ſunt. Cum autem viderit trementes mortem, qualiter ſuſcipiet eos qui de immortalitate faciunt ſermones: Cum viderit diligere principatum, & alijs ſeruiẽtem paſſionibus: firmus in ſuis manet dogmatibus nihil magnum imaginans. Nos enim ſumus cauſa manendi eos in errore. Nam dogmata quidem quę apud ſeipſos ſunt, olim contẽpſiſſet: ſed & noſtra ſimiliter admirarentur: ex vita autem noſtra prohibentur. Nam per verba quia philoſophari facile eſt: multi .n. & apud eos hoc fecerunt: inquirunt autem eã quæ fit per opera demonſtrationem. Oſtende enim mihi fidem tuam, ait, per opera tua. Cũ

A autem magis fera diuellimus proximorũ ſubſtantias: iacturam nos vocant orbis terrarum. Quare & nos horum vindictam dabimus: non pro quibus malè agimus ſolum, ſed pro quibus blaſphematur nomen dei. Vſq; equo pecuniis, & voluptati, & aliis ſumus alligati paſsionibus? Deſiſtamus igitur de reliquo, & virtutẽ capiamus omnem, & futuris fruamur bonis. Hæc Chryſoſtomus.

Iacob. 2.

Rom. 2.

ORATIO.

DOmine Ieſu Chriſte, rex cœleſtis gloriæ, qui nos per nuntios tuos. ſ. per ſacram ſcripturam infirmitates periculum viuendi, mutationem fortunæ, & gratuitã voluntatem, ad nuptias tuas vocaſti: da nobis charitatis veſtem nuptialem, ne a confeſsione peccati, & laude dei vnquam obmuteſcamus: ne a reſurrectione ſpiritualis gaudij. ſ. pace, & B ſecuritate, ſeparemur: & da nobis veſtem pietatis, & bonæ operationis ne ligatis manibus & pedibus, in tenebras exteriores mittamur. Amen.

De quæſtione ſuper tributo ſoluendo, & de muliere ſeptẽ uiros habente. Cap. 35.

TVnc, ſcilicet poſt prædicta, & eadem feria tertia: (abeuntes Phariſæi) ad Herodianos: (conſilium inierunt,) vt ex collatione communi melius perpenderent qualiter Ieſum decipere poſſent: & (eum quem capere non poterant in malo opere caperent in ſermone:) quia facilius capitur homo in verbis, quam in factis. (Et miſerunt diſcipulos) de ſecta ſua (cũ Herodianis:) id eſt miniſtris Herodis, qui ex parte Cæſaris præerat tributis: vt C diſcipuli caperent in ſermone, & miniſtri raperent eum ad puniendum in corpore. ſecundum Chryſoſtomum. Ne forte Phariſæi, Chriſto noti & ſuſpecti circunuenire eum non poſſent: quia coram eis ſibi in verbis caueret, mittunt diſcipulos, quaſi ignotos, vt facilius deciperent & minus erubeſcerent deprehenſi: & propter hoc eos & Herodis miniſtros ſimul mittunt: vt quodcunque dixerit, reprehendatur. Et circundant eum ſicut apes mel in ore & aculeum in tergo portãtes, & adulatorie commendant in eo triplicem veritatem: dicentes: (Magiſter, ſcimus quia verax es:) quantum ad vitam non hypocrita: ecce veritas vitæ. (& viã dei,) qua itur ad deum, (in veritate doces:) quantum ad ſanam doctrinam, ecce veritas doctrinæ: (& non eſt tibi cura) id eſt, timor vel fauor (de aliquo:) quantum ad iuſtitiam ad eſt, non attendis aliquem vt accipias perſonam, vnde exponendo ſubiungit (non enim reſpicis perſonas hominum,) ſed indiſtincte dicis maioribus & minoribus veritatem: ecce veritas iuſtitiæ. Sed econtrà multi moderni faciunt: qui pauperes delinquentes publicè arguunt & cõfundunt, ſed diuitibus maiora peccantibus nec mutum faciunt. ſecundum Chryſoſtomum. Inter omnia peccata ſacerdotum, maximum eſt quòd perſonas reſpiciunt, & non cauſas. Et ideo iuſtos & pauperes deſpicientes, in quos & diuites promouent & exaltant. Vt autem dicit idem Chryſoſto. Magiſtrum eum vocant, & veracem magiſtrum, vt quaſi venerando eum deciperent: & vt quaſi honoratus & laudatus myſterium ſui cordis ſimpliciter eis aperiret, tanquam volens eos habere diſcipulos. Hæc eſt. n. hypocritarum prima ſimulatio, laudatio: laudant enim quos perdere volunt, vt per delectationem laudis paulatim corda hominum, ad ſimplicitatem benignæ confeſsionis inclinent. Hæc Chryſoſto. Iſtis ſimiles ſunt, qui hominibus in præſentia adulantur, & in abſentia detrahunt. O quam plenus eſt mundus his, & aliis peſtiferis hominibus: a quibus cuſtodiat ſuos deus. Vnde ſecundum Auguſtinum duo ſunt genera perſequentium. ſ. vituperantium, & adulantium: & plus perſequitur lingua adulatoris quam manus interfectoris. Et mellitis verbis, eum interrogare volentes, ſubiungunt: (Dic ergo nobis, quid tibi videtur?) Quia certi ſumus q̃ non dimittis propter maieſtatem Cæſaris, vel timorem aut fauorem cuiuſcunque hominis, quin veritatem, & iuſtè quod verum eſt diffinias. Et interrogant eum, dicentes: (Licet cenſum Cæſari dari, an non?) hanc quæſtionem, apud Iudeos ortam, Chriſto malicioſè propoſuerunt: vt ſi tributum negaret, & diceret non eſſe licitum, caderet in manum præſidis: & ſtatim caperetur tanquam contrarius imperatori. Si autem tributum concederet, & diceret eſſe licitum: caderet in manum populi, tanquam contrarius eorum libertati & diuino honori: & ſic totum eorum artificiũ erat vndique habens præcipitium. Dicebant quidam, quia Romani pro republica militabant, eos in ſecuritate & quiete tenentes, quòd licebat dare tributum. Sed econtrà Phariſæi aſſerebant, q̃ qui ſeruiebant ſummo deo, & ſibi oblationes & decimas reddebant, nulli homini tributa ſoluere debebant. Sed ſapientiæ fons dolos eorum fugit: ſic enim reſpondit, vt deo & Cæſari ſua iura ſeruarent. Vnde (cognita) & deprehenſa (nequitia) & doloſitate (eorum:) nihil enim latet deum, qui ſcrutatur renes & corda: laudes ipſorum reſpuit, & durè eis reſpondit, dicens: (Quid me tentatis hypocritæ?) quaſi diceret: Non quæritis veritatem addiſcere, ſed me verbis capere: & propter hoc eos hypocritas vocat: quia aliud prætendebant, & aliud intendebant. ſecundum Chryſoſtomum reſpondet non ſecundum verba eorum, blandè: ſed ſecundum conſcientias eorum, aſperè: docens nos durè refellere adulantes: & ſecundum eundem, Phariſæi blandiebantur, vt perderent Ieſus aũt confundebat, vt ſaluaret: quia vtilior eſt deus homini iratus quam homo propitius. Et ſubiungit: In hoc autem quòd Chriſtus laudes reſpuit dat intelligere quod nullus debet velle laudari: & in hoc quòd adulatores ſuos durè reprehendit, docemur vt adulationes vitemus. (Oſtendite mihi numiſma cenſus:) id eſt denarium qui pro cenſu datur annuo, & erat de argento

Mat. 22.

Veritas triplex in Chriſto.

D Perſonarũ acceptio ſummũ ſacerdotũ malum.

Hypocritæ detractores.

E

F

Pſa. 7. c.

G gento: vocaturq́ꝫ denarius, quia valebat decem numos vſuales: & habebat imaginem Cæſaris, & nomen eius. Propriè tamen numiſma eſt ipſa inſcriptio imaginis: & numus eſt, cui inſcribitur. Et illis offerentibus ei denarium cenſualem, (ait: Cuius eſt hęc imago?) quantum ad figuram: (& inſcriptio,) quantum ad ſcripturam, Non de ignorantia interrogat: ſed vt competenter ad eorum verba reſpondeat. Voluit dominus videre materia quæſtionis, vt nos tacitè informaret ne ſimus præcipites in ſententiando, ſed maturè inquiramus, & prius examinemus antequam diffiniamus: (dicunt ei, Cæſaris:) .ſ. Tiberij, priuigni Augusti Cæſaris, ſub quo Auguſto natus eſt dominus. (Túc) ex præmiſſis inferendo quæſtionis determinationem, (ait illis: Reddite ergo quæ ſunt Cæſa

H ris, Cæſari,) .ſ. tributum & pecuniam, per quã confitemini vos illi ſubiectos. Vbi ſecundum Chryſoſtomum: Illa dicit ſolum quæ non nocent pietati: quia ſi aliquid tale eſt, non Cæſaris, ſed diaboli eſt vectigal: (& quæ ſunt dei: deo:) .ſ. ſecundum Hieronymum, decimas primitias, oblationes, & hoſtias. Sicut & ipſe reddidit tributa pro ſe & Petro: & deo reddidit quæ dei ſunt: patris faciens voluntatem. Vel debemus reddere mundo ſuos honores, eos deſpiciendo: ſuas delitias, eas abhorrendo: & ſuas diuitias, eas contemnẽdo: deo aũt decimas & oblationes. Vel ſecundum Ambroſium: Sicut Cæſar exigit impreſſionem ſuæ imaginis, ſic & deus animam lumine vultus ſui inſignitam: ſicut enim denarius imagine regis, ſic ſignatur homo ad imaginem & ſimilitudinem dei quam peccando corrumpis. Et iterum: Cum

I alia ſit imago dei, alia mundi, ſi non vis eſſe obnoxius Cæſari, noli habere quæ ſunt mundi. Si vis terreno regi nihil debere: omnia tua relinque, & Chriſtum ſequere. Et bene prius quæ Cæſari ſunt reddenda decreuit: neque .n. poteſt eſſe quis diſcipulus domini, niſi prius renuntiauerit mundo. Sed oẽs renuntiamus verbis, non renuntiámus affectu. Nam cum ſacramenta recipimus, renuntiamus. Quam grauia ſunt vincula, promittere deo, & non ſoluere? Maior eſt contractus fidei, quam pecuniæ. Redde promiſſum dum in hoc corpore es, priuſquam veniat exactor & mittat te in carcerem. Vnde & Hierony. Numum habentem Cæſaris imaginem reddite coacti Cæſari: voſmetipſos libenter deo. Signatũ eſt .n. lumen vultus dei ſuper nos, non Cæſaris. Hæc Hieronymus. Relictis ergo quę mundi ſunt, corpus, animam, intellectũ, volũtatem, rationem, & omnia quæ in nobis ſunt deo (a quo accipimus) non dico debemus, ſed tanquam debitum reddamus: vt non comparati beſtiis, ſed rationabiliter in omnibus procedamus. Quia ſecundum Hilarium: Condignum eſt, vt ei nos totos reddamus, cui debere nos recolimus & originem & profectum. Nõ eſt itaque inconueniens, nec contradictio, quòd homo ſit ſubditus homini in temporalibus, & deo immediatè in ſpiritualibus vtrunque enim bene ſe compatiuntur,

Mat. 17. Ioan. 6.

Pſal. 4.

K nec alterum alteri præiudicat. Sed magis fœlix eſt & beatus qui a temporalibus & a pernitioſa ſeruitute eorum eſt erutus, & deo ſoli ſubiectus: quia hic maximè eſt liber, & princeps, & regibus regalior: & neque diuitiarum timet tyrannidem, neque principatus timorem. Myſticè autem deo debemus reddere triplex tributum, ſiue rationem, quã poſtulat .ſ. de corde, perfectam dilectionem: de ore, feruentem & frequentem gratiarum actionem: de corpore, voluntariam vitiorum mortificationem. In præmiſſis etiam tria myſtice notantur. Primò quæritur oſtenſio denarij. Secundò interrogatur ſuperſcriptio oblati. Tertiò ſequitur diffinitio cui debeat reddi. In denario ſunt tria: materia, pondus, & ſuperſcriptio cum imagine. Materia, eſt operatio bona, vel mala: argentea vel ſtanna. Pondus, eſt intentio recta vel praua. Imago attenditur in affectu interiori: & ſuperſcriptio, in affectu exteriori. Imago enim diaboli, eſt culpa; imago dei, gratia; ſuperſcriptio, eſt exterior conuerſatio: humilis ad imitationem Chriſti, vel ſuperba ad imitationem diaboli. Huius denarij oſtenſio fit in morte. O quàm metuenda quæſtio: oſtendite mihi numiſma cenſus, hominem .ſ. interiorem, ſacco carnis velatum, exteriori ſimulatione obumbratum, diu ad pœnitentiam expectatum: fœlix qui poterit dicere, concidiſti ſaccum meum, & circunded ſti me cum lætitia. Sed interrogatio fiet in iudicio de imagine. O quam horrenda interrogatio, imò increpatio, malorum: cuius eſt imago hæc, & ſuperſcriptio? Quilibet portat imaginem eius cuius habet opera .ſ. vel dei, vel imperatoris, mundi & diaboli. Sed diffinitio fiet in retributione: (reddite ergo quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt dei deo:) quia ibũt hi in ſupplicium, illi in gaudium. (Et) qui miſſi fuerant a Phariſæis, audientes ſapientiſſimã reſponſionem domini (mirati ſunt,) quia calliditate & inſidiis præualere non potuerunt: & (relicto eo) ſicut confuſi, (abierunt.) Vnde Hieronymus, Qui ad tantam credere ſapientiam debuerant, mirati ſunt quòd calliditas eorum inſidiandi, locum non inueniſſet: & relicto eo abierunt, infidelitatem pariter cum miraculo reportantes. Deinde cum abiiſſent Phariſæi, (acceſſerunt ad eum Saducęi:) vt quia ratione eum ſuperare non poterant, ſaltem per ipſam frequentiam ſenſum eius ſubuerterent: & tædio cum ſuperarent. Tres erant ſectæ inter Iudęos ab aliis differentes .ſ. Phariſæi, qui erant ab aliis diuiſi quantum ad habitum & traditiones, qui traditionibus Moyſi traditiones ſuas præferebant: & ſecundum legem vocabantur Phariſęi, id eſt diuiſi: a Phares, id eſt, diuiſio. Alii erant Saducæi, qui ab aliis differebant quãtum ad doctrinam: qua ipſi ſibi iuſtitiam, & quod non erant vindicabant: vnde & iuſti propter exteriorem ſanctitatẽ appellati ſunt. Ipſi enim reſurrectionem negabant: animam mortalem eſſe, & cum corpore interire dicebant: ac neque angelum, neque ſpiritum eſſe credebant: ſed libros Moyſi recipiebant. Alij erant

Tributũ deo reddendũ.

L Imago cuius.

Pſal. 29. c

M

Saducęorũ acceſſio.

Sectę Iudæorũ tres Phariſæi.

Saducęi

A erant Eſſei, qui ab aliis differebant in vita & modo viuendi: quia ferè monaſticam vitã ducebant, coniungia vitabant, omnia in cõmuni habebant. De duabus autem primis ſectis hic dicitur. Saducæi ergo accedentes ad Ieſum quandam fabulã fictã de muliere, quæ ſeptem viros habuerat, ei proponebant: quærentes cuius eſſet in reſurrectione: per quã oſtẽdere volebant reſurrectionẽ non eſſe. Putabant.n. ꝙ ſi futura eſſet reſurrectio, tunc celebrandæ eſſent nuptiæ ſicut modò: & quia inconueniens videtur ꝙ detur omnibus ſeptem ſimul: quia vni mulieri nunquã licuit plures viros habere, ſed bene econuerſo, propter fœcunditatem: vel ꝙ detur alicui eorũ determinate quia qua ratione eſſet vnius eadẽ ratione eſſet & alterius: intendebant concludere reſurre-

Eſſei.

B ctionẽ nullã eſſe. Quam quæſtionẽ eis ſoluẽdo euacuat dñs eorũ opinionẽ: & oſtendit errorẽ dicens: Erratis (in hoc. ſ. ꝙ reſurrectionem negatis:) neſcientes ſcripturas, quæ reſurrectionẽ aſſerunt, ac modũ reſurrectionis inſtruũt, & oſtendunt. Vnde etiam ſequitur, ꝙ neſciant (virtutem dei,) quæ poterit corpora ſuſcitare & poſt mortem viuificare: quia potuit omnia de nihilo facere. Errabant ergo, quia & ſcripturis contradicebant, & virtuti dei derogabant. (Erratis) ẽt putantes ibi celebrandas eſſe nuptias. (In reſurrectione.n.) generali, (neq; nubent,). ſ. viri: id eſt, non accipient vxores: (neque nubentur,). ſ. mulieres: id eſt, non accipientur a viris, vt dicit Hieron. Latina conſuetudo hic Græco idiomati non reſpondet. Nubere enim propriè dicuntur mulieres, & viri vxores ducere: ſed hic ſimpliciter intelligamus ꝙ nubere de viris, & nubi de mulieribus

Nubere & nubi.

C dictum ſit: vñ non erit carnalis, ſed ſpiritualis conuerſatio. & hoc eſt quod ſubditur (ſed ſunt ſicut angeli dei in cœlo:) non in natura angeli, ſed ſicut angeli, in proprietate ſpiritualitatis, & immortalitatis: incorruptibiles. ſ. & ingenerabiles: non quòd ſint ſpiritus, ſed ꝙ ſint ſpirituales, ac vitam & conuerſationẽ ſpiritualẽ habentes, & ſine labe corruptionis viſione & fruitione dei viuentes. Ceſſante.n. cauſa, ceſſat effectus: nuptiæ aũt ordinatæ ſunt ad procreationem filiorum educãdorum ad cultum dei, quouſque numerus prædeſtinatorum ſit cõpletus: qui completus erit in reſurrectione, & propter hoc tunc erimus ſicut angeli, ſemper contẽplationi vacantes: & hoc eſt quod debet corda mouere ad deuotionem, videlicet conſideratio illius beatæ vitæ, quam poſt modicum expectamus. Secundum Bedam, myſtice per ſeptem viros reproborũ vniuerſitas deſignatur: quorũ vxor eſt mundana conuerſatio, qui diſcendunt ſine liberis: quia tota hac vita, quæ ſeptẽ diebus agitur, ſteriles ſunt a bonis operibus: quibus morte miſera præreptis ad vltimũ & ipſa mundana conuerſatio, quã illi ſine vitali opere tranſegerant, quaſi vxor in fœcũda tranſibit. Poteſt ẽt nomine huius mulieris intelligi eccleſia, quæ viro deſponſatur, quando prælato committitur: ſeptenarius autem virorum non generantiũ ex eccleſia filios, ſignificat vniuerſitatem malorũ prælatorũ, vel clericorum, ſecundũ differentias ſeptẽ ordinum eccleſiaſticorũ: quorũ primus eſt oſtiariorũ, ſecundus lectorũ, tertius exorciſtarum, quartus accolitorum, quintus ſubdiaconorum, ſextus leuitarũ, ſeptimus ſacerdotum. Hi filios nõ generant, quia in eccleſia dei fructum non quærũt: & ideo dæmoniũ eos occidit. Mulier quoque iſta moraliter loquẽdo põt dici peccatrix anima, ſeptẽ capitaliũ vitiorũ vniuerſitati deſponſata. Reſurrectio aũt ſpiritualis eſt, a morte culpæ ad vitã gratiæ, quæ eſt arra gloriæ: & ideo qñ hæc reſurrectio firmata eſt, per propoſitũ cauendi recidiuũ, firmatum profeſſione religionis: & ẽt obſeruatũ: tunc eſt ſimilitudo ad angelicam vitã. quia per caſtitatem fit conformitas angelicæ puritati. Angeli quoq; ſimi-

Septem viri.

Eccleſia

D

E liter nihil poſſident in hoc mũdo: & obediũt cõtinue ipſi deo. Mali ergo ſunt deſides: qui ex ſuis operibus bonis non reliquerunt ſemen, & aliquid memoria dignum: & adhuc peiores ſunt, qui memoriam ſui de malis operibus ſuis relinquerunt. Poſtquam autem dominus reſpondit ad eorum interrogationẽ: & ipſorum confutauit errorem, ſtatim ſubdit de reſurrectione, confirmando veritatem reſurrectionis autoritate ſcripturæ. Probaturus ergo reſurrectionem corporum, inducit autoritatem de Exodo ſumptam: & probat primo perennitatem animarum, quã illi negabant: qua probata cõnſequenter probat reſurrectionẽ corporũ, quæ cũ animabus bona, malave geſſerunt. Dicitur enim in Exodo a deo: (Ego ſum deus Abraham, & deus Iſaac, & deus Iacob.) Quando hoc deus dicebat: iã illi mortui erant: (deus enim non eſt mortuorum,) id eſt, omnino non exiſtentiũ, (ſed viuentiũ,) & exiſtentiũ ergo ipſi viuunt, & exiſtunt. Ratio talis eſt: deus non dicitur dñs rerũ non exiſtentiũ, vel eorũ quæ ſunt nihil: quia creaturæ ad deum eſt realis relatio quæ nõ poteſt fundari in nihilo: ſed deus dicitur Abrahã, & deus Iſaac, &

Animas nõ mori probat.

F deus Iacob, qui mortui ſunt. ergo ipſi exiſtũt nõ.n., dixit ego fui: ſed, ego ſum tãquã illi præſentes exiſtant: ſed non corpore, ergo anima & ideo anima nõ moritur cũ corpore, ſed eſt æterna. Et per hoc probat reſurrectionẽ corporũ ex veritate iuſtitiæ. Nã cũ dicat ſe deum Abraham, & aliorum qui ſeruierunt ei in corporibus ſuis: iuſtum eſt, vt remunerentur cum corporibus ipſis in quibus meruerũt. Et vniuerſaliter omniũ corpora & animæ bona vel mala ſimul recipient, quæ ſimul meruerunt. Quia.n. homo meruit, vel demeruit, anima ſimul & corpore: ideo in futuro punietur, vel remunerabitur, ſimul in vtroq;. Hoc autem non põt fieri, niſi fiat reſurrectio corporũ. Et ideo cõgitat futurã eſſe corporũ reſurrectionẽ. Vnũ ergo probat dñs expreſſè. ſ. quòd animæ ſemper viuãt nec cum corporibus intereãt: alterum per conſequens, ſcilicet quòd corpora reſurgant. Item propter naturalem appetitũ & inclinationem animarum ad corpora ſua:

Reſurrectionem corporũ probat.

G quia naturale eſt animabus deſiderare ſua corpora, vt cū ipſis glorificentur, cū quibus meruerūt: & deo ne a ſuo deſiderio fraudentur, neceſſe eſt eis ſua corpora reddātur, quia anima nō pōt eſſe perfectè quieta, nec beata, niſi vniatur cū corpore, ad cuius vnionē habet inclinationē naturalē, & ita corpora reſurgēt. vbi Hiero. Cū aūt dicit, deus Abrahā, deus Iſaac, & deus Iacob, ter deū nominando trinitatē inſinuauit: cū aūt dicit, Non eſt deus mortuorū: vnū deū iterans, vnā ſubſtantiā ſignificauit. (Et audiētes turbæ, mirabātur in doctrina eius. vnde Remig. Nō quidē Saducæi, ſed turbæ mirātur. Hoc ēt quotidie agitur in eccleſia. Cū .n. diuina inſpiratione aduerſarij eccleſiæ ſuperantur: turbę fidelium lætantur.

ORATIO.

H Domine Ieſu Chriſte, doce me aſtutias ſeductorū intelligere & cauere: nec non veritatē vitę ac doctrinę & iuſtitię ſemper cuſtodire. Da mihi inſigniri tua imagine non inimici: vt quæ mundi ſunt relinquendo & tibi ſoli adhærēdo, reddā tibi ea quæ de tua gratia à te percepi, in ipſis tibi fideliter ſeruiendo: præſta etiā mihi vt carnalē & mundanam conuerſationē (quæ ſterilis eſt) fugere, ac ſpiritualē & cœleſtem ſectari valeā. & gloria reſurrectionis innouatus, cum angelis dei in cœlo mortalitate frui merear, & perpetua tui viſione. Amen.

De primo & magno, ac ſecundo & ſimili legis mandato. Caput 36.

Mat. 22 Phariſæi verò audientes) & gaudentes (q̄ ſapienti reſponſo Ieſus (ſilentium impoſuiſſet Saducæis.) non habentibus quid

I amplius dicerent contra reſpōſionē eius: (conuenerunt in vnum) ad ipſum alio modo inuadendum. & venerunt in magna multitudine, ad magis eum terrendū. vnde Chryſ. Conuenerunt vt multitudine vincerent, quem ratione, ſuperare non poterant: a veritate nudos ſe eſſe profeſſi ſunt, qui multitudine ſe armauerūt hæc Chry. Recedentibus Phariſæis, venerunt Saducæi: & iterum recedentibus Saducæis venerunt Phariſæi, tentantes eum frequenti congreſſu fatigare & ſubuertere. licèt .n. contrarij eſſent in opinione de animæ immortalitate, & mortuorum reſurrectione: tamen conueniebant in Chriſti perſecutione. vnde Heron. Quod de Herode & Pontio Pilato legimus do-

Luc. 23. mini nece eos feciſſe concordiam, etiam nunc de Phariſæis cernimus, & Saducæis: qui inter ſe contrarij ſunt, ſed ad tentandum Ieſum pari mente conſentiunt. (Et vnus ex eis,) ſcriba & (legiſdoctor acceſſit) tentans Ieſum capere in ſermone, dixit: (Magiſter quod eſt mandatum magnum in lege,) id eſt præcipuum. Interrogauit tentans, non ſcire deſiderans: non vt diſceret, ſed vt deciperet. vnde Chryſ. Magiſtrum vocat, cuius non vult eſſe diſcipulus. De mandato magno interrogat, qui nec minimū obſeruat. Ille enim debet interrogare de maiori iuſtitia, qui iam minore compleuit. hæc

K Chry. De hoc autem interrogauit, quia circa hoc erant opiniones: quidam .n. dicebant ſacrificia & oblationes magis placere deo, quā opera charitatis. Alij dicebant cōtrariū, quod magis eſt verum. (Et ait illi Ieſus: Diliges dominum deum tuum:) vt dicit Chry. Non dicit, time: ſed, dilige: timere, inquit, ſeruorum: diligere, eſt filiorum. Non dixit etiam cognoſce. ſed dilige. Cognoſcere inquit, deum proprium eſt humanæ naturę: diligere autem, religioſis cordis & recti. (Diliges, inquam, dominum deum tuum ex toto corde tuo:) id eſt, ex toto intellectu ſine errore, vt nullum in confeſſione diuinitatis locum errori relinquas (& in tota anima tua:) id eſt, tota voluntate ſine contrarietate & contradictione, vt nihil contrarium ei velis. (& in tota mente tua:) id eſt, tota memoria ſine obliuione nihil reminiſcens quo mi-

Præceptū magnum.

L nus de deo ſentias. (& ex tota virtute,) ſeu fortitudine (tua:) vt vires tuæ, & totum poſſe ſibi ſeruiant, & ad ipſum expendantur, vnde Aug. Deum ex toto corde diligere præciperis, vt omnes cogitationes tuas: ex tota anima, vt omnem vitam tuam: ex tota mente tua, vt omnē intellectum tuum in illum conferas a quo habes ea quæ confers. Nullam ergo vitæ noſtræ partem reliquit quæ vacare debeat, & quaſi locum dare, vt alia re velit frui: ſed quicquid aliud diligendum venerit in animum, illuc rapiatur quo totus dilectionis impetus currit. Tunc eſt enim optimus homo, cum tota vita ſua pergit, in incommutabile bonum. vnde Chryſo. Quid eſt diligere deum ex toto corde? Vt cor tuum non ſit inclinatum ad vllius rei dilectionem amplius quam dei. Pro quanta enim parte cor tuum fuerit ad aliquam rē, pro tanta minus eſt ad deum. Quid eſt in tota

Diligere ex toto corde &c.

M anima diligere deū? id eſt, certiſſimū animū habere in veritate, & firmū eſſe in fide. Qui .n. credit apud deum eſſe omne bonū, & nihil boni eſſe extra ipſum: hic ex tota anima diligit deum. Quid eſt ex tota mente diligere deum? id eſt, vt omnes ſenſus tui, qui pertinēt ad mētem, deo vacent. Cuius enim intellectus deo miniſtrat: cuius ſapientia circa deum eſt: cuius cogitatio ea quæ dei ſunt tractat: cuius memoria, quæ bona ſunt recordatur: tota mente diligit eum. hæc Chryſoſto. ſecundum Bernar. Toto corde: id eſt, ſapienter, contra ſuggeſtiones diaboli, ne ſeducamur. tota anima. dulciter contra delectationes carnis, ne alliciamur tota mente: fortiter contra preſſuras mundi, ne opprimamur: Hæc enim ſunt tria, quæ præcipue retrahūt ab amore dei: diabolus, caro, & mundus. Et ſubiungit: (Hoc eſt maximum, & primum mandatum.) Maximum dignitate, quia de maximo, ſcilicet deo diligendo: primum ordine, quia præceptum de diligendo deum, præcedit, pręceptū de diligendo proximum. Et verè iſtud eſt magis nobilius & vtilius inter omnia mandata. In hoc enim omnia mandata implentur: hoc etiam manda-

A tum diligendi deum eſt magnum, quia mandat hoc lex naturalis in mente omnis creaturę rationalis diuinitus indebiliter expreſſa. Maius: quia remandat, & repentes iterum mādat hoc lex Moſayca a deo iterum data, & per angelos ordinata. Maximum quia confirmat illud lex euangelica, per ipſum filium dei tradita. Et primum mandatū, intentione iubētis: finis.n. in quolibet, ea quæ ad finem ſunt in intentione pręcedit. vnde Apoſtolus: Finis pręcepti eſt charitas: finis non terminans, vel conſumans, ad quem omne præceptum ordinatur. Et iterum: Plenitudo legis eſt dilectio. Et Pſal. Omnis conſummationis vidi finem: latū mandatū tuū, nimis. Vel primum in neceſsitate obſeruationis. Ad hoc aūt ꝙ iſtud mandatū poſsit perfecte impleri, quatuor requiruntur.

1. Tim. 1
Ro. 13.
Pſ. 118.

B Primum eſt diuinorū beneficiorum rememoratio: quia.n. quæ habemus ſiue exteriora, ſiue corpus & animam, omnia a deo habemus ideo oportet, ꝙ ſibi de omnibus quę habemus ſeruiamus, & eum corde perfecto diligamus. Nimis.n. ingratus eſſet, qui cogitans alicuius beneficium eum non diligeret. Secundum eſt, diuinæ excellentiæ cōſideratio: deus.n. maior eſt corde noſtro: & ideo ſi toto corde & omnibus viribus ei ſeruiamus, adhuc ſufficientes non ſumus, nec ſatisfaciamus: vnde in Eccleſiaſtico: Glorificate dominum quantum poteſtis: ſuperualebit adhuc. Maior eſt.n. omni laude. Tertium eſt, mundanorum & omniū temporalium abdicatio: Magnam.n. iniuriam facit deo qui aliquid ei adæquat: quod fit, quando res tēporales & corruptibiles ſimul cū deo diligimus. Nihil.n. aliud vult quòd diligamus, quam eum: quia ipſe ſolus ſine conſortio vult poſsidere cor noſtrum.

Primo mandato implēdo quatuor neceſſaria.

Eccleſiaſtici 43.

C Vnde dicit Augu. Domine, minus te amat, qui præter te aliquid amat. Et Hiero. Nimis eſt auarus, cui non ſufficit deus. Quartum eſt, omnimoda peccatorum vitatio: quia nullus pōt deū diligere in peccato exiſtēs ſcilicet mortali: ideo dicitur: Nemo poteſt duobus dominis ſeruire. Vnde ſi in peccato manens, deum non diligis. Non diligit deum ſuperbus, vel amator vanæ gloriæ: qui puluerē vanæ gloriæ quę nihil eſt, deo præponit. Nec voluptuoſus, qui pro momentanea delectatione eum deſerit: nec auarus, qui pro numo, vel nihilo eum amittit. Deinde addit: (Secundum autem ſimile eſt huic:) non æquale, ſed ſimile: quia eſt de actu ſimili, ſcilicet de dilectione: vel de re ſimili deo, ſcilicet de homine, qui ad ſimilitudinem dei factus eſt. ſcilicet, (diliges proximum ſicut teipſum:) id eſt, ad id ad quod teipſum: ſcilicet ad iuſtitiā & ſalutem, ad gratiā in pręſenti, & gloriam in futuro, & ad eandem beatitudinem ad quam diligis te. Vnde ly ſicut, non denotat æqualitatē gradus, quia primò & plus tenetur homo ſe diligere, quā proximum, cæteris paribus: ſed denotat ſimilitudinem boni optati: vt velit proximum ſicut ſe eſſe in gratia & amore dei. Et cum dicitur, ſecundū, nō eſt ordo: niſi quātū ad materiā, quæ eſt deus & proximus. Vnū.n. eſt præceptū de dilectione, vel ēt eſt ordo cauſalitatis, q̄a amor proximi cauſatur ex amore dei. Et ideo dicit Apoſtolus: Qui diligit proximum, legem impleuit. Quia cauſa intelligitur in cauſato, & non econuerſò. Dilectio igitur in deum, origo eſt dilectionis in proximum: & dilectio in proximum, cognitio eſt dilectionis in deum, ac etiam nutrimentum. Vnde Greg. Per amorem dei amor proximi gignitur: & per amorem proximi, amor dei nutritur. Hæc Grego. Et ſimiliter dilectio in teipſum, præcedere debet dilectionem in proximum. Vnde Auguſt. Vide prius ſi iam noſti diligere teipſum: & commotio tibi proximum, quem diligas ſicut teipſum. Si autem nondum noſti diligere te, timeo ne decipias proximum ſicut te. Et iterū: Manifeſtum eſt autem omnem hominem proximum eſſe deputandum, quia erga neminem operandum eſt malum.

Matt. 6.

Secūdū mādatū

Sicut.

D Ro. 13.

Proximus quis ſit.

E Qui autem amat homines: aut quia iuſti ſunt aut vt iuſti ſint, amare debet. Si enim & ſeipſum amare debet, aut quia iuſtus eſt, aut vt iuſtus ſit. Sic enim diligit proximū ſicut ſeipſum, ſine vllo periculo. Hæc Aug. Vnde modus diligendi proximū attenditur ſecundum quatuor cauſas. Primò ſecundum finalem: ſcilicet vt diligatur proximus propter deum. Secundò, ſecundū materialem. ſ. vt diligatur bonum, non malum. Tertiò ſecundū formalem: ſcilicet vt ordine debito, citra deum & ſupra temporalia. Quartò ſecūdum efficientem ſiue mouentem: quia vt homo, non quia pater tantū, vel filius, vel domeſticus, vel amicus: & his modis debet homo diligere ſeipſum. Et nota ſecundum Aug. ꝙ primo diligendus eſt deus. Secundò, anima propria. Tertiò, anima proximi. Nota etiam ꝙ amor proximi falſus eſt, per hęc ſeu huiuſmodi: videlicet ſi impedit amorē dei. Si aliquid fiat propter amorem proximi, quod ſit contra amorē dei. Si aliquis diſsimulet in eo quē diligit pluſquam in eo quem non diligit ſic. Si aliquid in eo placeat, quod in aliis diſplicet. Si patiēter nō ſuſtinet, ꝙ aliū ſicut ſe vel plus diligat. Et infert, (in his duobus). ſ. mandatis dilectionis: (tota lex pēdet & prophetæ) quia totus decalogus & monitiōes, ſiue cōminatiōes hīc finē habent: hoc enim vt charitas introducatur intēdunt. Tota quippe ſcriptura legis & prophetarū, ad dilectionē dei & proximi ordinatur: quicquid enim præceptū eſt in lege & prophetis, hoc fine præceptum eſt, vt deus & proximus diligatur. Et propter hęc omnia mandata & ſcripta legis & prophetarum non ſunt niſi quędā explicationes iſtorū duorum mandatorū: quia omnia ad hæc duo ſunt ordinata. Itē omnia precepta ad hęc duo referuntur. Primū.n. præceptum. ſ. dilectionis dei, ambit & implet omnia mandata primæ tabulæ: quia in ea continentur tria mādata de dilectione dei, quæ ſcripta erant in una tabula: & ſecundū præceptū. ſ. dilectionis proximi, ambit & implet omnia mādata ſecūdæ tabulæ: quia in ea continētur ſeptē alia mādata de dilectione proximi, quæ in ſecūda tabula

Modus diligēdi pximū.

Amor pximi ꝗ ſit per quæ falſus eſt.

G

bula erant ſcripta. Nam qui deum diligit idola ſpernit dei nomen in uanum non aſſumit, & diē ſabbati ſanctificat. Et qui proximū ſuū diligit: honorat patrē & matrem, non occidit, non furatur, non mœchatur, non falſum teſtimonium dicit, nec vxorem proximi vel aliā rē eius cōcupiſcit. Nā ſecūdū Chry. Sicut odiū facere ſuggerit omne malū, ſic dilectio omne bonū. In tribus aūt dilectio dei extenditur: vt oēs cogitationes, oēs affectiones, & omnis ratio humana qua intelligimus & diſcernimus, in deū referātur, & diuinis rebus occupentur: vt nihil remaneat in homine quod non diuinæ dilectioni ſubdatur. Itē duo ſunt erga proximi dilectionē ſeruāda, vt & beneficij impenſione foueātur: & nulla malitia lædatur, vnū affirmatiuū. De quo Matth. vij. Quæcūq;. ſ. licita, decentia, expediētia vultis. ſ. volūtate rationali, ratione diſtinguente inter debita & indebita: vt faciāt, vel dimittāt corde, ore, opere, vobis vel pro vobis, homines, inquantū homines non bruta: & vos facite illis in ſimili caſu, voluntate opere, & pleno affectu. Secundū hanc regulam dilectio proximi cauſat & elicit imperando oēs motus omnium virtutū tendentes ad proximū, interiores & exteriores. Aliud negatiuū, de quo Tobiæ iiij. Quod ab alio oderis rationabiliter fieri tibi corde, ore, opere: vide ne alij feceris voluntate vel opere, effectu vel affectu: ſecundū hāc regulam dilectio proximi cauſaliter reprimit & cohibet oēs motus & actus vitiorum reſpectu eius. Licet igitur diuerſa ſint præcepta, quibus aut vtiliter quæ appetenda ſunt cupimus: aut quæ vitanda ſunt vtiliter præcauemus: vnum tamen ſunt in radice charitatis: quia omnia in dilectione dei & proximi facere debemus. Rectè itaq; dicit legem & prophetas referri ad duo mandata charitatis, quia ex hac dependent & ibi finem habent. O charitas regula ordinis electorum lex vniuerſalis, vniuerſos ligans, virtus virtutū canon canonum, lex legum, non conſtitutio populi, ſed principis placitum, ſanctio regis regum: quam non ſolum edidit, vel condidit iubendo, ſed & edixit & promulgauit perſonaliter docendo, & adimpleuit ſeruando. Ecce lex domini conuertēs animas mater & origo legum diuinarum, magiſtra & domina humanarum, rationabilium & æquarum, hoſtis & inimica iniquarū. Cuius obſeruātia per gratiam in hac vita initiatur, & continuatur vſque ad mortē in alia conſummatur. Et quia vt ait Chry. Iudæi eſtimantes Chriſtum hominem purum eſſe, tentabant eum: neq; tentaſsēt ſi dei filium crediſſent: ideo volens Chriſtus eis oſtendere, quia deus erat: talem interrogationem eis propoſuit, vt ipſa interrogatio eis oſtenderet quis eſſet. Quia enim ad paſſionem venturus erat, opinionem falſam Iudæorum corrigit, qui Chriſtum filium Dauid non dominum eius eſſe dicebant. Et vt dixit Hiero. Palam eis de ſe loquitur, vt inexcuſabiles ſint. (Congregatis ergo Phariſæis,) quia ad tentandum venerat, (interrogauit eos Ieſus.)

Dilectio dei ad tria.

Dilectio proximi vult duo.

H

I

Charitatis excellentia.

Pſal. 18.

K

Quaſi eis diceret, hucuſq; quæſtionibus veſtris ſatisfeci: tempus eſt vt aliquo reſpondeatis mihi. Interrogat ergo de illo, quem credebant eſſe venturum, quia præſentem credere nolebant: cuius filius debeat eſſe, dicens: (Quid vobis videtur de Chriſto?) id eſt Meſsia in lege promiſſo, quem venturum creditis, (cuius filius eſt?) Dupliciter errant Iudæi circa Chriſtum. Primò quidem circa perſonam: non. n. credunt eū fuiſſe Chriſtū, quia venit in mūdū natū ex virgine: ſed adhuc expectant eum. Itē errant circa eius naturam, quia non credunt ēt quem expectant, eſſe deū, ſed purū hominē. De iſto ſecundo errore eos interrogat, cuius filius ſit: & hoc ideo forte quærit, quia ex quo totam legem direxerat ad duo mandata dilectionis: tanquā artificioſus legiſlator, vult oſtēdere Chriſtus hæc duo mādata reduci in vnū diligibile, quod eſt Chriſtus. Nihil enim diligitur tanquam deus & proximus, niſi ipſe Chriſtus. (Dicunt ei, Dauid) ſecundum illud Pſal. De fructu vētris tui, ponā ſuper ſedem tuam. Credebant illum fore purum hominem, de genere Dauid. Vnde dicunt, Dauid ſolum. ſ. diuinitatem negando. (Ait illis,) arguendo in contrarium: (Quomodo ergo) ſi Chriſtus eſt purus homo, vt vos creditis, (Dauid) cui occulta ſapientię diuinę manifeſtata ſunt, (in ſpiritu,) ſ. ſancto & prophetico, non de corde ſuo proprio (vocat eum dominum ſuum:) quod non liceret, ſi eſſet filius eius (dicens: Dixit dominus domino meo,) id eſt, pater filio. Ipſi autē ſic exponunt (dixit dominus) creator cœli & terræ (domino meo,) id eſt Meſsię: Quòd ergo iſte Meſsias non ſit purus homo, probatur tripliciter ex hoc verbo, Primò ex eo ꝙ Dauid vocat eum dominum: & hoc ſic: Nullus pater filium ſuum, qui trahit naturam ſuam ab ipſo teſtatur dominum ſuum: ſed Dauid, ſpiritu ſancto inſpiratur, teſtatur dominum ſuū Chriſtum: ergo non ſolū habet naturā quā traxit ab ipſo, ſed altiorem, ſecundū quā dicitur dominus eius. ſ. diuinam: quia non eſt homo filius & dominus alterius, ſecundū eandem naturam: ergo eſt alia natura, ſecundum quam eſt filius, & hæc eſt humana: alia, ſecundū quā eſt dominus, & hæc eſt diuina. Secundò probatur idem, ſic quando Dauid hoc dixit, nondū Meſsias homo erat: quomodo ergo dominus eius erat, qui nondum erat? & qui non ante eū ſed, poſt extitit? ergo oportet ponere aliam naturā, ſecundū quā ante eū erat. Tertiò probatur idē ex hoc quod ſequitur: (Sede a dextris meis,) impoſsibile eſt. n. purū hominē ſedere a dextris dei. Dicat ergo Dauid: (dixit dñs,) ſ. deus pater: (dño meo,) id eſt Chriſto filio ſuo: cuius dicere, eſt æqualē ſibi filiū generare: ergo (dño meo,) non ſecundū ꝙ tēporaliter homo factus eſt ſed ſecundū ꝙ patris ęternus filius (ſede) quietē regni potitus, (a dextris meis) id eſt in æqualitate mea, ſecūdum ꝙ deus: vel in potioribus bonis, ſecundum ꝙ homo: quia vt ſic in gloria præeſt angelis: (donec ponam) incluſiue; non quòd poſtea non ſedeat, quia

Chriſtū nō nouerunt Iudæi.

Duorū præceptorum in vnū ſuppoſitū reductio.

L

Pſal. 131.

Chriſtū ſeu Meſſiam nō eſſe puM rū hominem.

A quia ſemper ſedebit:(inimicos tuos,) & inobedientes tibi,(ſcabellum pedum tuorum,)i.donec homines rebelles tibi ſubiugauero:vel bona & voluntaria ſubiectione.ſ.vt credant te verum deum & hominem ſponte,vel coacta ſubiectione:vt in die iudicii puniantur & credant inuiti:ita vt velint nolint ſubiecti ſint tibi,ſicut ſcabellum pedibus eſt ſubiectum.Hæc.n.ſubiectio complebitur in iudicio,quādo omnia perfecte ſubiicientur homini Chriſto.Si ergo Dauid vocat eum dñm ſecūdū veritatē: quō filius eius eſt.ſ.tantū:cum filius propagatione ſubiectus ſit patri: & maximè ſecundū conſuetudinē patrū antiquorū. Potius.n.parentes ſunt & dicuntur domini filiorum, quàm filii dñi parentum:filius.n.debet eſſe ſubiectus patri,& nō dominari.Quaſi diceret: Cùm ſecundum naturam humanā ſit filius Dauid: & per conſequēs eo inferior:oportet ponere in eo aliam naturam,per quā ſit dominus eius & eo ſuperior : & hæc eſt diuina: ergo in Chriſto ſunt duę naturæ.ſ.diuina & humana.Eſt itaq; filius Dauid & dominus:ſed filius inquantum homo,dñs inquantum deus:& ſic reſtat ꝙ Chriſtus eſt homo & deus.Non ergo errabant, nec reprehenduntur, quia Chriſtum filium Dauid dicunt: ſed quia ipſum purum hominem,& non dei filium ſe eſſe probauit, & per autoritatem Dauid eos conuicit. (Et nemo poterat ei reſpōdere verbū,) quia non poterant ſcripturam negare,& irretragabile erat argumentum: (neq; auſus fuit quiſquam ex illa die eum amplius interrogare,)quia planè teſtimonio & ratione erant conuicti.Vnde Hiero. Ideo confutati ſermonibus vlterius non interrogant,ſed apertiſſime comprehenſum Romanæ tradunt poteſtati.Ex quo intelligimus venena inuidiæ poſſe quidē ſuperare, ſed difficile poſſe quieſcere.

Parētes filiorū domini ſunt.

B

C

ORATIO.

Domine deus ſanctificator meus, miſiſti mihi legem tuā,vt toto corde,tota anima tota mente, & ex omnibus viribus meis te diligā,ſed nec hoc valeo niſi tu dederis mihi,cuius eſt omne donū bonum , & omne datum optimum . Iubes te diligi.Da quod iubes, & iube quod vis.Da etiam mihi diligere proximum,ſicut meipſum : vt hic gratiam, & ibi gloriam conſequamur in idipſum.Da inſuper mihi bone Ieſu,ut te Chriſtum nobis miſſum deum & hominem corde credā , ore cōfitear, & opere conteſter:vt tibi nunc ſubiectus ſpōte tecum gaudeam ſine fine. Amen.

Iacob.1

De ſcribis & Phariſæis in doctrina audiendis, ſed non in uita imitandis. Cap. 37.

Matt.23 Mar.12 & Lucæ 20.

Confutatis autem & tacentibus Scribis & Phariſæis,qui doloſè interrogabant dominum,vt tentarent eum:ne plebs & alii idonei ſine pane doctrinæ euaneſcerent, (locutus eſt dominus) eadem feria tertia (ad turbas,) ſcilicet ad ſimplices & imperfectos, & ad diſcipulos ſuos magis doctos & perfectos , Vnde Chryſ. Poſtquam dñs ſacerdotes reſponſione proſtrauit.& incorrigibilem conditionem eorum oſtendit : ſicut & clerici ſi malè fecerint inemendabiles ſunt, laici verò delinquentes facile emendantur: tunc cōuertit ſermonem ad populum. Infructuoſum namq; verbū in quo ſic alter confunditur,vt alter non erudiatur. Locutus eſt ergo ad eos inſtruens , & docens Scribarum & Phariſæorum doctrinam audiēdam,ſed eorum vitam non imitandam:& nihilominus hortās eos ſubiici illis,p. opter ſacerdotii & nominis dignitatem , non opera , ſed doctrinam conſiderantes. Multaq; eorum crimina annumerans,& alios ab eis dehortans. Vnde dicit:(Super cathedram Moyſi,)ideſt,authoritate dicendi & iudicand (ſederunt).ſ.indignè , (ſcribæ & phariſæi.) Cathedra doctorū eſt: & ideo dicuntur ſedere ſuper cathedram Moyſi, qui docent quod docuit Moyſes. Vbi Chryſo. Multi ſacerdotes, & pauci ſacerdotes: multi in nomine,& pauci in opere. Videte ergo quomodo ſedeatis ſuper eam:quia non cathedra facit ſacerdotem , ſed ſacerdos cathedram.Non locus ſanctificat hominem,ſed homo locum.Nō omnis ſacerdos ſanctus eſt, ſed omnis ſanctus ſacerdos . Bene quidem docendo,& malè viuendo, deum inſtruis quomodo debeat te condemnare . Vt autem dicit idem Chry.Ne aliquis dicat , quoniam propter hoc deſidior factus ſum ad agendum , quia malus eſt doctor: ideo hanc deſtruit occaſionē , cùm ſubdit: (Omnia ergo)ad cathedrā pertinētia, (quæcunq; dixerint vobis,) id eſt, ad veſtram vtilitatē:(ſeruate)corde(& facite)opere,id eſt, doctrina . Non tamen ſimpliciter quæcunq; : ſed illa tantum quæ Moyſi cathedræ doctrinalis conueniunt, & quæ a vera fide non diſcrepant,neq; diuinis repugnant mandatis.Vnde Chryſo. Omnia ait,quæ corrigunt mores, & meliorem faciunt vitæ modum : & noui teſtamenti concordant legibus , & non dimittūt de reliquo ſub iugo legis eſſe. Hæc Chryſo.Ex quo patet ꝙ etiam malis prælatis & doctoribus bona docentibus,eſt honor obediētię exhibendus:niſi in his quæ manifeſtè ſunt contra deum,& ſunt habendi in reuerentia, quandiu tolerantur in officio ſuo : quod patet per exēplum Dauid,qui venerabatur Saulem,licèt ſciret eum malum & à deo reprobatum : & per hoc auditoribus tollitur excuſatio non bene agendi. Nam obediendo malis prælatis & doctoribus,deus in eis honoratur, cuius perſonā gerunt:non enim ſua,ſed quæ dei ſunt,dicunt: (ſecundum verò opera eorum,) quæ pater id quod oportet nequiter faciūt, (nolite facere:) quia non ſunt imitādi in malis, ſed tantum in bonis.Chryſoſt.Si bene vixerint, eorum eſt lucrum:ſi bene docuerint,veſtrum. Accipite ergo quod veſtrum eſt : & nolite diſcutere quod alienum eſt . hæc Chryſoſt. (Dicunt enim , & non faciunt:) quia vita doctrinæ non concordat . Docebant enim bene viuere,ſecundum legis præcepta , & ipſi per præuaricationem

D

Cathedra Moyſi.

E

F

Omnia faciēda, quæ a ſacerdotibus p̄cipiūtur

1. Reg. 24. & 62. & 2.Reg.1

G legis malè viuebant. Contra quos dicit Augu.
Bene docere, & male viuere, non eſt aliud quã
ſe ſua lingua damnare: de talibus enim qui di
Gen.27. cunt, & non faciunt poteſt dici illud Geneſis:
Vox quidem, vox Iacob eſt: manus autem, ma
nus Eſau. Vbi Chryſo. Maxime accuſatione di-
gnus eſt, qui doctrinę autoritatem habens, legẽ
tranſgreditur: primò quidem, quia præuarica
tur, qui alios corrigere debet: deinde, quia pec
cans maiori pœna dignus eſt, propter hono-
rem: tertiò, quia plus corrumpit, volut in ordi
ne doctoris peccans. (Alligant autem onera,)
ſ. ſuarum traditionum & legum, vt ſit quaſi fa
ſcis importabilis. Vñ ſubdit (grauia) quantum
ad effectum: (& importabilia,) quantum ad ef
fectum: (& imponunt in humeros hominum)
non in ſuos, per coactionem obſeruantiæ præ
ceptorum: quia ſupra legis præcepta conſtitue
H runt ex ſuis traditionibus multa quæ erãt ſub
ditis grauia & importabilia: (digito autẽ ſuo)
id eſt, leui motu vel tactu, (nolunt ea moue-
re,) & tangere. Ecce qualiter eorum reprehen
ſionem aggrauat: non. n. dixit, non poſſunt. ſed
nolunt. nec dicit, pleno opere & manu: ſed di-
gito & modico tactu: nec dixit, portare: ſed
mouere: id eſt, neque propè fieri neque tange
re: quia modicum conatum ad agendum talia
nolebant apponere, & nec minora eorum quę
ipſi præcipiebant volebant opere adimplere.
Contra onera grauia imponẽtes. Vb Chry. ſecundum conſequentiam autem ta
les ſunt etiam ſacerdotes qui omnem iuſtitiam
populo mandant, & ipſi nec modicam ſeruãt:
videlicet non vt faciendo ſunt iuſti, ſed vt do-
cendo iuſti. Tales ſunt graue pondus venien-
tibus ad pœnitentiam imponunt, ipſi autem
I nec minimum faciunt. Et ſic deum pœna præ
ſentis pœnitentiæ fugitur: continetur pœna fu
turi iudicij. Si. n. faſcem ſuper humeros adole
ſcentis, quem non poteſt baiulare, poſueris,
neceſſe habet vt aut faſcem reiiciat aut ſub põ
dere confringatur. Sic & homini cui graue põ
dus pœnitentiæ imponis, neceſſe eſt vt aut pœ
nitentiam tuam reiiciat: aut ſuſcipiẽs dum fer
re non poteſt ſcãdalizetur, & amplius peccet.
Deinde & ſi erramus modicam pœnitentiam
imponentes, nonne melius eſt propter miſeri-
cordiã dare rationẽ, quã propter crudelitatẽ?
Vbi paterfamilias largus eſt: diſpenſator non
debet eſſe tenax miniſter. Si deus benignus, vt
quid ſacerdos eſt auſterus? Vis apparere ſan-
ctus: circa tuam vitã eſto auſterus: circa aliorũ
autem benignus. Audiãt te homines parua mã
dantẽ: videant grandia facientẽ. Talis eſt aũt ſa
cerdos qui ſibi indulget, & alios exigit: quẽad-
modũ malus deſcriptor tributi in ciuitate, qui
ſe releuat & onerat imponentes. Et iterum: In
quo duplicẽ eorũ malitiã oſtendit: vnã quidem
in hoc, ꝙ ſine venia expetunt a ſubiectis ſum
mam diligentiam vitæ. Aliã verò in hoc, ꝙ ſi-
Pœnitẽtia modicam ponẽda. bipſis multam concedunt licentiam. Oportet
aũt bonum principem econtrario ſe habere: in
his quidem quæ ſecundum ſeipſum, ſunt gra
uem iudicem eſſe: in ſubiectis autem, manſue-
tum, hæc Chryſo. Imponendo ergo modicam
pœnitentiam, melius eſt animas mittere in pur K
gatorium, quam in infernum: ſed tamẽ in qui-
bus tenentur, ſaltem eſt eis innoteſcẽdum. Igi-
tur, vt ait Hiero. hoc generaliter dicitur aduer
ſus oẽs magiſtros, qui grandia iubent, & mino
ra non faciunt. Hęc eſt autem quædam cauſa
non modica, quę hodie mouet ſubditos contra
maiores & prælatos quia dicunt, & non faciũt
Imponunt onera alijs, & ea digito nõ tangũt.
Parum talium verba apud ſubditos proficiũt
quando in eis non videntur quæ docent & prę
cipiunt. Quicunque ergo proximorum animæ
vtilis eſſe deſiderat: ſtudeat prius in ſe habere
quicquid alios docturus eſt: alioquin parum
proficiet. Nam eius verbum inefficax erit, niſi
prius homines in eo comperiant eſſe ea quæ
docet. Ex præmiſſis patet, ꝙ ille qui legem ali
quã conſtituit, licet non ſit ſubditus legi, quãtũ
ad hoc ꝙ per hominem puniatur ſi cõtrariũ L
fecerit: tamen obligatus eſt ad legem implen-
dam, & grauius punietur a deo, ſi fecerit con-
trariũ quia tranſgreſſio eius eſt grauior pro-
pter ſcandalum. Propter quod dicit ſapiens: Pa Cato.
tere legem quam tuleris: & vt alibi dicitur, ꝙ
quicquid iuris in altero ſtatuit ipſe eodem vti
debet. Patet ergo ex prædictis, ꝙ illi qui ſtatũ
eccleſiæ in generali, ſeu aliquem ſtatum eius
in ſpeciali, regunt: & ſubditos onerant grauι-
bus ſtatutis, ſine magna & euidenti neceſſitate
abutuntur ſua poteſtate: ſicut faciebant phari-
ſæi & ſcribæ. Prælatorum enim tot ſunt inhu-
manæ ſententiæ & mandata, ligna[q]; vetita, ꝙ
vix poſſit aliquis tranſire per huius mundi
vmbrã, quin incidat in peccatum & offenſam.
Vnde ait Aug. loquẽs de religione Chriſtiana:
Ipſam religionem noſtrã, quã dñs noſter Ie-
ſus Chriſtus in pauciſſimis ſacramentorum ce M
lebrationibus voluit eſſe liberam, quidam ſer-
uilibus præmunt oneribus: adeo vt tollerabi-
lior ſit cõditio Iudæorũ qui nõ humanis præ-
ſumptionibus, ſed diuinis ſubiiciunt inſtitutis.
Deinde ſecundũ Chryſo. Poſtquã dñs arguerat
ſcribas & phariſæos credulitatis & negligẽtię: vanagloria ſcribarum.
conſequenter arguit eos inanis gloriæ, quę fe
cit eos a deo recedere, & propter quã non poſ
ſunt Chriſto credere. Vñ ſubdit: (Omnia verò
opera ſua faciunt:) ea. ſ. intẽtione, & eo fine (vt
videantur ab hominibus: & ſic habeant gloriã
inter homines: id eſt, propter gloriã humanã:
quia videri in bonis propter gloriã diuinã nõ
eſt malum, ſed magis meritoriũ. Non aũt põt
credere Chriſto cæleſtia prædicanti, qui glo-
riã terrenã quærit, & eã cœleſti, præponit. Nõ
ſolum ergo deſides & remiſſi erant ad bene
operandum. ſed etiam vane glorioſi, & in ſuis
operibus laudem appetentes hominũ, vt eſſent
in reuerẽtia & honore apud populũ. Tales aũt
nullam mercedem de operibus ſuis recipiunt:
quia non ſtudent vt deus glorificetur, ſed vt ip
ſi in his quæ agunt laudentur & remuneren-
tur. Et ideo non ſolum nullam mercedem, ſed
etiam pœnam recipiunt, qui de bono malum Vanę
faciunt. Vnde Chryſ. Quemadmodum vermis gloriæ
de ligno naſcitur, & lignum a verme conſumi malum.
tur,

A tur,& tines de veſte a qua corroditur: ſic dia-
bolus inſidiatur, & occaſionem quærit: vt qui
cogere hominem ad malum non põt, ſtudeat
vt ex bonis operibus malũ inanis gloriæ na-
ſcatur:& quod bonum erat,ex inani gloria ſit
malum.Igitur vt ait Hiero.quicunque ita facit
quodlibet vt videat ab hominibus,ſcriba eſt &
phariſęus. Deinde quod dñs generaliter dixe-
rat,ſ.opera ſua faciunt vt videãtur: conſequen
Decalogi portatio. ter in partes diuidit,dicẽs: (Dilatant.n.phyla-
cteria ſua:& magnificant fimbrias,& volũt am
bulare in ſtolis.)Circa hæc ſecundũ Hiero. eſt
ſciendũ,ꝙ dominus cũ dediſſet mandata legis
Deut.6. per Moyſen,ad extremum intulit,dicens liga-
bis ea in manu tua: & erunt ſemper ante ocu-
los tuos. Et eſt ſenſus: Pręcepta mea ſint tibi
ſemper in opere,ſemper in meditatione: ſint
in manu tua,vt opere compleantur,& ſint an
B te oculos tuos,vt die ac nocte mediteris in eis:
quia ſpiritualiter per manus eſt intelligenda
operatio,& per oculos iugis meditatio. Sed
hæc phariſæi, malę interpretantes ſcribebant
in mẽbranis & chartis decalogum Moyſi: id
eſt,decẽ legis verba,ſiue pręcepta:cõplicãteſq;
ea,& quaſi corona capiti facientes,ligabant in
fronte,vt ſemper ante oculos mouerentur. Et
ſimiliter in ſiniſtro brachio circumligabant,
vt ſemper in manu haberent.Et dilatabant has
membranas,id eſt,eas latiores faciebant, & de
calogum in eis de groſsiori litera ſcribebant.
Et hæc omnia faciebant in ſignum religionis
vt per hæc religioſi apparerent, & recordato
Phylacteriu. res & obſeruatores decalogi ab hominibus vi
derentur.Et hę chartę dicebãtur phylacteria,
a phylaxe,quod eſt ſeruare, & thera quod eſt
lex,quaſi cõſeruatoria legis:quia erãt quędã ſi
C gna ſeruandę legis:eo ꝙ quicũq; ea habuiſſent
quaſi ob cuſtodiã & munimentum ſui haberẽt
Iuſſerat etiam Moyſes, vt in quatuor angulis
palliorum,iuxta pedes facerent fimbrias hya
cinthinas ad populum Iſraeliticum diſcernẽ
dũ a cæteris populis in habitu exteriori, ſicut
Vittæ. erant religione diſcreti:& ponerent in eis vit-
tas hyacinthinas,quæ etiam cũ filiis apponebã
Fimbrię legis,sũt mãdata. tur,vt videntes eas recordarẽtur mãdatorũ cœ-
leſtiũ,ac vana & inutilia nõ cogitarẽt.Sunt igi
tur fimbriæ legis,mandata:vittæ verò hyacin-
thinæ ſanctæ cogitationes:quæ ſi ſimul iunctæ
fuerint,ab omni vanitate oculos auertunt, &
tota mente ad cœleſtia dirigunt.Vidẽtes.n.hya
cinthũ, cœli recordamur: quia vnius coloris
ſunt cœlũ & hyacinthus. Iſtiuſmodi era fim-
bria breuis & parua ex lege pręcepta:quã mu
lier ſanguine fluens tetigit in pallio dñi,& ſta
Matt.9. tim eſt ſanata.Per huiuſmodi etiam fimbriam
Fimbria domini. creditur Samaritanam cognouiſſe de dño ꝙ
Iudæus eſſet. Superſtitioſi verò magiſtri, glo-
Fimbria ſuperſtitioſorũ. riam ab hominibus captantes, & lucra ſectan
tes & oſtentationem,maiores fimbrias aliis,in
palliis ſuis faciebant: & acutiſſimas in eis ſpi-
nas ligabant:vt videlicet eundo, vel ſedẽdo eis
pungerentur, & quaſi ſic cõmoniti memores
mandatorum, & beneficiorum dei eſſent: &
hac commotione ad officia dei,& ad miniſte

D ria ſeruitutis eius traherentur:non intelligen
tibus eis quòd hæc in corde portanda ſunt,nõ
in corpore:alioquin & armaria,& arcę libros
habent,& dei notitiam non habent.Pro tanto
autem hæc faciebant, quia hominibus videri,
& opinione ſanctitatis ab eis honorari, ac lu-
cra habere cupiebant. (Et volebant in ſtolis
ambulare,)id eſt,cultioribus veſtimentis ad pu
blicum procedere, vt per hoc honorabiliores
viderentur,& magis venerarentur:quod in di
Lucę 16. uite reprehẽditur, qui byſſo & purpura indue
Stolæ. batur.Stolæ erant camiſiæ lineę longæ quibus
ſcribæ vtebantur,vt ſanctiores apparerent: &
dicebantur ſtolæ, a ſtelon quod eſt longum:
quia vſque ad pedes deſcendebant.Hæ ſtolæ ad
huc hodie multas ſimulationes & hypocriſes
faciunt:ac pleroſq; incautos decipiunt.(Ama-
bant quoq; primos recubitus,& ſedes in cœnis
E & conuiuiis:)& hoc duplici de cauſa.ſ.ratione
gulæ,quia ibi primò ſeruitur,& fercula melio
ra ponuntur:& ratione ſuperbię,vt ſic in loco
honorabiliori poſiti, principaliores & maio
res domini viderentur.(Ac primas)& dignio-
res(cathedras in ſynagogis) & congregationi
bus,vbi conueniebant homines ad audiendum
verbum dei: (& primas ſalutationes in foro)
id eſt,loco patenti.Primas quidem tempore,ac
ſublatas alta voce: (&)inclinato capite (vocari
ab hominibus rabbi:)id eſt,magiſtri:vt et dicit
Chry.Vocari volunt,non eſſe,nomen appetũt,
& officium negligunt.Et notandum ꝙ tripli-
citer conueniunt homines:vel ad tractãda car
nalia,ſicut in cœnis,vel ſpiritualia ſicut in ſy-
nagogis:vel temporalia,ſicut in foro: & vbiq;
Magiſtrorum quatuor vitia. volebant principatum habere,& gloriam pu-
blico quærebant ſibi exiberi. Ecce ergo qua-
tuor generaliter in hac ſerie,quæ reprehendũ
F tur in magiſtris & prælatis,in quibus non ſunt
imitandi.Primum eſt defectus bonæ operatio
nis:quia(dicunt,& non faciunt.)Secundũ auſte-
ritas prælationis quia(onera grauia aliis(non
ſibi(imponunt.)Tertium, oſtẽtatio ſingularis
actionis:quia(omnia opera faciunt,vt videan-
tur ab hominibus.)Quartum affectus ambitio
nis & laudis:quia(amant primos recubitus, &
primas cathedras,& ſalutationes.)Et nota ſe-
cundum Bedam, ꝙ dñs non arguit & vitupe-
rat eos,quibus hæc ex officii ordine competũt
& fiunt:ſed illos qui hæc habita, ſiue non ha-
bita,indubitę amant & appetunt: animum vi-
delicet non gradũ redarguens:& ad voluntatẽ
non ad factũ vituperationẽ referens,Sine cau
ſa enim loco ſe humiliat,qui corde ſe pręfert
& exaltat: vnde non prohibet magiſtros pri-
mò ſedere,nec doctrinam ſuper cathedrã,nec
ſalutationes in foro, nec nomina magiſtri vel
patris:ſed ambitionem,& vanam gloriam: ne
quis hęc appetat,vel glorietur in eis.Si autem
dicit.Chryſoſto.diligere talia eſt incuſatio:quã
malum eſt ſtudere, vt his aliquis potiatur. Vt
ait Beda: Væ miſeris illis ad quos Phariſæo-
rum vitia tranſierunt: qui per breue curricu-
lum vitæ ſuę,quo peccata plangere debuerant
pro prioratu certare non metuunt. Et ſcien-

G dum, ſecundum eundem, q duplici ratione a
A vanæ gloriæ cupidis attendere iubemur: ne ſ.
(A vanæ gloriæ cupidis attendendum.)
actorum vel ſimulatione ſeducamur, æſtimantes
bona eſſe quæ faciunt: vel emulatione ad
imitandum inflammemur, fruſtra gaudentes
in bonis laudari quæ ſimulant. Deinde reuocat
diſcipulos ab hac ſuperbia & ambitione:
dicens. (Vos autem nolite) id eſt, non velitis &
affectetis (vocari rabbi:) nec vocemini, id eſt,
nec appetatis vocari magiſtri, propter inanis
gloriæ ambitionem, (& patrem nolite vocare
vobis ſuper terram,) propter adulationem.
Non honorem, vel nomen magiſtri aut patris
inhibet: ſed ne quis indebitum, vel indebite,
ſibi vſurpet, vel alteri attribuat: (vnus eſt
en. magiſter,) & pater principalis omnium ſingulariter,
& per excellentiam, (qui eſt in cœlis:)
cui eſt cura de omnibus: licet aliquis poſ-
H ſit vocari pater, vel magiſter in terra, ratione
generationis, doctrinæ, vel ætatis: tamen ſolus
deus naturæ autor, eſt pater & magiſter principalis:
quia ab eo habemus quod ſumus, & ſcimus.
Vbi Chryſ. Vos autem nolite vocari rabbi:
ne quod deo debetur vobis præſumatis. Nolite
& alios vocare rabbi: ne diuinum honorē
hominibus deferatis. Vnus eſt. n. magiſter omnium,
qui oēs homines naturaliter docet. (Et
patrem nolite vocare vobis ſuper terrā:) qui
nō eſtis terreni. Ex eo. n. cœleſtē te profeſſus
es habere patrē, ex quo patrē tibi vocaſti de
cœlo dicens: Pater noſter qui es in cœlis. Ex
quo enim cœleſtem te profeſſus es habere patrem:
vocando patrem deū, turpe eſt vt iterū
te profitearis terrenum tibi patrem vocando
ſuper terram. Et iterū (ne voceris patrem in
terra:) non vt dehonores eos qui te genuerūt,
I ſed vt omnibus illis præponas eum qui te
fecit, & inſcripſit te inter filios ſuos: Hęc Chry.
(Omnes aūt vos fratres eſtis) quia filij dei per
creationē, & gratiæ adoptionē, ad vnā vocati
hæreditatem. ſ. ad regnum cœlorum. ſecundū
Hiero. Omnes Chriſtiani, fratres vocantur ſpecialiter:
& omnes homines, ex vno patre deo
nati, communiter: non ſolum autem dominus
primatus cupere prohibet, ſed ad contrariū
auditorem inducit. Vnde ut in amorem humilitatis
diſcipulos ducat, oſtendens formam humilitatis,
ſubiungit: (Qui maior eſt veſtrum,
vel merito ſanctitatis, vel officio dignitatis,
(erit) & ſit (miniſter veſter,) & alios præueniat
obſequendo: non ſuperbe dominādo, paratus
ad officia humilitatis, ſecundum decētiam ſui
ſtatus. Vnde & Papa vocat ſe ſeruum ſeruorū
dei. Bene agentibus per humilitatem ſit ſocius
contra delinquentes zelo iuſtitię ſit erectus.
(Qui autem ſe exaltauerit,) in præſenti per
elationem & arrogantiam: (humiliabitur) in
futuro per damnationem & pœnam. (& qui
ſe humiliauerit) in præſenti, non nequiter ſed
veraciter: (exaltabitur) in futura gloria mirabiliter.
Et notandum quòd propter triplicem
gradum humilitatis hoc verbum ter ponitur
in euangelio. ſ. ſuprà, vbi monet vt inuitati recumbant
in nouiſſimo loco: & iterum, de Pha

Margin: Rabbi vocari non debemus. — Matt. 6. — Luc. 14. — Ibid. 18

riſæo & publicano orātibus in tēplo, & tertio
in hoc loco. Eſt enim triplex humilitas
ſ. cordis, operis, & oris: quam tria noſtruunt, &
cuſtodiunt. Primam, aſtutias cordialis ſubiectionis
quam non habuit Lucifer. Secundam
conſiderationis propriæ fragilitatis: quam non
habuit Adam. Tertiam benignitas orationis:
quam non habebit Antichriſtus.

K

ORATIO.

DOmine Ieſu Chriſte pie, aufer a me defectum
bonæ operationis, vt merear
bona non ſolū docere & dicere, ſed etiam
facere & operibus adimplere: remoue a me
auſteritatē ac credulitatē, ne grandia iubēdo,
& minora non faciendo, me releuare videar
& alios onerare. Exclude a me gloriam inanem
& oſtentationem: ne opera mea vt ab hominibus
videar faciam, & gloriam humanam
L in eis non quæram. Elonga etiam a me ambitionis
& laudis affectum: ne prima loca & ſalutationes
amem, vel magiſtri nomen: vt me
ſic humilians in hoc ſeculo, merear a te exaltari
in futuro. Amen.

Quibus debetur væ æternum. *Cap.* 38

POſt hæc dominus, qui legi & præceptis
euangelicis obedientibus dat benedictiones,
ipſis ſcribis & phariſæis inobedientibus
cōminatur væ maledictionis: & in omnibus
effectibus hypocriſis ipſorum hanc dictionem
væ præponit, que maledictionē ſignificat
Væ quippe in ſcriptura ſacra notat æternā damnationem,
& gehennæ ſupplicium: ſed, heu,
huius ſeculi peregrinationem, & præſens exilium.
Vnde ſecundū Origenem: Sicut in veteri
lege ponuntur benedictiones obſeruantibus
legem, & maledictiones traſgredientibus eam:
ita in euāgelio oponuntur beatitudines reſpectu
iuſtorum vt habitum eſt ſuprà in ſermone
domini in monte: & hic econtrario ponuntur
maledictiones, contra hypocritas falsò iuſtitiam
ſimulātes. Et ponit octo væ iuxta octo
in quibus ipſorum hypocriſis & fictio patet:
ad oſtendendum, quæ in eis cauenda eſſe docet.
In primo redarguit eos de ſuperbia & auaritia:
quia regnū cœlorū claudebant ante homines,
& nec ipſa intrabant, nec intrare ſinebant
volentes. Vnde dicit (Væ,) id eſt, æterna
damnatio (vobis) imminet, (ſcribæ) qui putatis
vos peritos in lege: (& phariſęi,) qui dicitis vos
prælatos in ſanctitate: (hypocritæ) ſimulantes
quod non eſtis, (qui clauditis regnum cœlorū
ante homines,) id eſt, qui veſtris prauis expoſitionibus
veritatem ſcripturarum abſconditis
vel malo exemplo alios ſcandalizatis: (vos autem
non intratis,) quia intelligere & credere
non vultis: (nec introire volentes,) id eſt credere
cupientes (ſinitis intrare:) imò facitis errare.
Dupliciter enim impeditur ingreſſus alicuius
in domum: vno modo: quando clauis tollitur:
alio modo, quando obſtaculum ponitur.
Spiritualiter autem, ſecundum Chry. regnum
cœlorum ſunt ſacræ ſcripturæ: quia in eis regnum

Margin: Matt. 23. — Vę quid notat Heu. — M — Matt. 5. — Vę octies poſitū. — Væ de ſuperbis. — Ingreſſus in domum dupliciter impeditur

A gnum cœlorum eſt inſertum. Iſte ergo claudit hoc regnum alteri, qui clauem portat, & non aperit. ſ. qui habet ſcientiam, & docere cõtemnit, vel negligit: iſte verò obſtaculum ponit, qui per malum exemplum alios impedit ne intrent, vel intrare velint. Quãuis ergo ſcribæ & phariſæi per ſcripturas cognoſcerent & ſcirent Chriſti aduentum: tñ ipſi conſiderabãt q̃ ſi Chriſtus creditus fuiſſet, conſuetudo ſacrificiorũ & oblationũ ceſſaret: & ſic ipſi oblationibus ſacrificiorum fraudarentur: & ideo praua expoſitione, & peruerſa interpretatione ante conſpectũ populi claudebant ianuam legis & prophetarũ, qui de aduẽtu Chriſt. manifeſtiſſimè locuti fuerant, vt a fide Chriſti homines retraherent. Malis quoque operibus & exemplis ſimplices a fide auertebãt: & ſic eos

Regnũ cœlorũ proſcribentes.

B ſcandalizantes, regnũ cœlorũ ante illos claudebant. Primò, quidẽ ipſi cognitionẽ de Chriſto habuerunt: ſed poſtea per inuidiam excæcati perdiderunt, & in errorẽ conuerſi ſunt, & multos alios errare fecerunt. Vel ſecundũ alios regnum cœlorũ hic accipitur pro æterna beatitudine: oſtiũ, per quod intratur ad ipsã Chriſtus eſt: ſecundũ quod ipſemet dicit: Ego ſum oſtiũ: per me ſi quis introierit, ſaluabitur. Clauis, eſt doctrina: & ideo per ſanã doctrinã aperitur hoc oſtiũ, & per falsã doctrinã clauditur. Igitur quia phariſæi & ſcribæ autoritates, quæ ſunt in lege & prophetis de Chriſto, corrũpebãt: ideo regnũ cœlorũ ante homines claudebant: eos a fide & notitia Chriſti veri auertẽdo & in errorẽ mittẽdo. Ipſi nõ intrabant: quia a cognitione quam de Chriſto habuerũt per odiũ & rancorẽ in errorẽ cõuerſi ſunt: (nec introeuntes,) id eſt, intrare volẽtes, (quales erãt

Ioã. 10.

C ſimplices populi,) ſinebant intrare: quia per eos fuerunt decepti, & a fide Chriſti pro maiori parte auerſi. In ſecundo redarguit eos de gula, & gaſtrimargia: quia ſub ſpecie cultus diuini & religionis (oratione longa). ſ. in verbis ſed breui in affectu & ſentẽtiis, (orãtes) vt ſanctiores apparerẽt, & maiora dona reciperent comedebant ſubſtantiã pauperũ. ſ. (domos viduarũ,) affectũ pietatis ad eos habẽtiũ, bona earũ ſibi attrahentes, & conſumentes ſub ſimulatione & falſa ſpecie ſanctitatis: quia ſua ſuperſtitione nihil intendebant, niſi vt prædã de ſubiecta plebe facerent, & magis de viduis, quæ facilè decipiuntur, non habentes virũ qui conſulat, & habentes dandi libertatẽ, quod voluntas ſuggerit. Et ex hoc factum eorũ aggrauatur: quoniã non a diuitibus, ſed a viduis ventrẽ implebant: & illarum inopiã attrahebãt, quã emendare oportebat. Vbi Chryſ. Dũ Iudaicos ſacerdotes confundit, Chriſtianos ſacerdotes monet non permanere cum viduis amplius quã cũ cæteris: quia & ſi voluntas mala non eſt, ſuſpicio tamen mala eſt. Deinde & huius rapinæ modus erat grauior: vt enim dicit Chry. Qui malum facit, dignus eſt pœna: ſed qui a religione cauſam accipit malitiæ, grauiori eſt obnoxius pœnæ. Vnde ſequitur. (Propter hoc) ſcilicet non ſolum propter rapinam

Væ de gula.

D ſed etiam propter veſtram ſimulationem (amplius accipietis iudicium,) & maiorem damnationem. Vbi Chryſo. Primum quidem pro eo q̃ figmentum ſanctitatis aſſumitis: auaritiam enim veſtram religionis colore depingitis, & quaſi diabolo præſtatis arma dei, vt armetur iniquitas dum pietas æſtimatur. Vnde & ſecundum Bedam: Non tantum ait, accipient dãnationem: ſed adiunxit, maiorẽ, vt inſinuet illos qui orant vt videantur ab hominibus dãnationem mereri: ſed eos qui hæc prolixius, quaſi religioſores agendo, non ſolum laudes ab hominibus, ſed & pecunias quærunt, prolixiori damnatione plectendos. Iſtorum ergo oratio fit in peccatum: vt non ſolum pro aliis intercedere non poſſint: ſed nec ſibi ad ſalutẽ proficere: imò pro ipſius orationibus magis dãnabũtur. Vnde & Iſid. Dupliciter dãmnãtur

Fictioſã ſanctitatis.

E hypocritæ: vel pro occulta iniquitate vel pro aperta ſimulatione. Ex illo. n. cõdemnantur, quia iniqui ſunt: ex iſto, quia oſtendunt quod non ſunt. Vnde ſecundũ Greg. Simulata æquitas, nõ eſt æquitas, ſed duplex iniquitas: & ideo plectenda maiori pœna. In tertio redarguit eos de inani labore, & nequitia: quia multi eorum circumeunt (mare & aridam,) ciuitates & villas, illuſtrantes orbem, (vt) ex gentibus (vnum proſelytum faciant,) id eſt, aliquem de gentilitate ad Iudaiſmum trahant & conuertant, & non propter miſericordiam, vt eos ſaluent: ſed aut propter vanam gloriam, vt pietati fide, & cultui Chriſtianæ religionis obſiſtãt aut propter auaritiam, vt additis in ſynagoga Iudæis, ſacrificiorum oblatio adderetur eis. Proſelyti dicuntur, qui relicto gentilitatis errore, ad Iudaiſmum conuertuntur: quorũ raritas per vnũ ſignificatur. Vbi patet labor va-

Væ de inani gloria.

Proſelyti qui dicũtur.

F cuus q̃a pro eo vno circũeunt mare & aridã multi: ſed vnus de mille Chriſtus circuit ciuitates & villas, & ſequũtur eũ turbæ multæ. Patet ẽt anima eorũ nequitia: quia pro quo laborãt vt ad ſe trahãt deteriorẽ ſe faciunt: & gehẽnæ) ſeu perditionis (filiũ) duplo quã ſeipſos. Quia antè deũ ethnicus erat, ſimpliciter errabat, & ſemel filius gehẽnæ erat: ſed poſtea videns eorũ vitia, & corruptus in moribus, per malã eorũ vitã reuertitur ad gentilitatẽ, & ſic præuaricator & apoſtata a lege quã ſeruare promiſerat, in moribus & fide peccat, & maiori pœna dignus: quia melius eſſet illi veritatẽ non agnoſcere, quã poſt agnitã retrorſum conuerti. Similiter faciunt illi qui multũ laborãt ad hoc q̃ poſſint aliquem ad religionem adducere: & cũ adductus eſt, per mala exẽpla faciunt eum apoſtare: & fiunt nouiſſima eius peiora prioribus: quia (vt hic ait Hiero.) nõ eo ſtudio ſeruamus quæſita, quo quærimus. In quarto redarguit eos de ſtultitia & fraudulentia: quia vt populum ad dandũ & offerendum inuitarent: ea quæ erant propter tẽplũ & altare præferebant in honore & ſanctitate ipſi tẽplo & altari ſanctiora: dicentes, q̃ ſi quis iuraret per tẽplũ, vel altare, nihil eſt: id eſt, nihil debet, nec obligatur iſto iuramento, & cõuictus

Ethnici conuerſi grauius, dũ retrocedũt, peccant. 2. Pet. 2.

Væ de fraudulẽta ſtultitia.

mendacij

G mendacii nõ tenetur reus periurii, nec eſt obligatus in aliquo: (ſi aũt iuret in auro tẽpli,) .i. in pecunia, quæ offerebatur ſacerdotibus in tẽplo, (vel in dono) & oblationibus, id eſt in hoſtia & victimis quæ offeruntur deo ſuper altare: (debet,) id eſt obligatus & conuictus ſtatim illud in quo iurauit tenetur exoluere: & hoc ſtudioſiſsime ſolebant repetere, Sanctio ergo iſtorum erat talis ꝙ iuramentum per creaturas non erat obligatorium: niſi ſolum cùm iurabatur per aurum & dona templi, & altaris: in quo non attendebant dei timorem, ſed ſuã cupiditatem. Vnde decipiebant populum dicẽtes aurum & dona ſanctiora eſſe, quàm templum & altare: vt homines promptiores fierẽt ad offerenda dona, ſed errabant, quia maius eſt quod ſanctificat, quàm quod ſanctificatur: ergo & templum maius eſt quàm aurum, & altare maius quam donũ: quia templum & altare quodammodo ſanctificant in eis oblata:

Iuramẽtum per creaturas.

H quia erant deo dicata: ergo & iuramentũ per templum & altare maius eſt, quàm per aurum templi vel donum altaris. vnde vocat eos cæcos duces, quia in errore erant, & alios in errorem ducebant: & iſte error maximè ex cupiditate procedebat. Item conuincit eos alia ratione, quia in iuramento quod fit per templum, vel altare continetur iuramentum per aurum, vel per donum: qui enim iurat per altare, ex quo deriuatur oblatorum ſanctificatio, iurat etiam in contentis in illo: & qui iurat per templum, iurat etiam in habitante in ipſo & ideo iuramentum per templum, vel altare, magis eſt obligatorium, quàm per dona templi vel altaris. Similiter quia Iudæi conſuetudinem habebant per cœlum iurare: ideo ad reprehenſionem eorum ſubdit: (Et qui iurat per cœlum, iurat in throno dei, & in deo qui ſedet

I ſuper eum.) Non ergo ſicut arbitrantur euadunt periculum ex eo ꝙ non iurant per deũ, ſed per thronum dei. ſ. cœlum. Qui enim per ſubiectam creaturam iurat, implicitè iurat per creatorem creaturæ præſidentem: & ideo iuramentum per creaturas licitum, eſt obligatorium. Adhuc multi inſipientes Chriſtiani eodem vitio & ſimili errore laborant: qui putãt maius eſſe iurare per euangelium, quàm per deum: & cum per euangelium iurare timeant: per deum tamen frequenter ex vſu vitioſo iurare non formidant. cùm tamen tota ſanctitas euãgelii à deo veniat. Scripturæ. n. propter deũ factæ ſunt, non deus propter ſcripturas: & ideo maior eſt deus qui ſanctificat euangeliũ, quàm euangelium quod ſanctificatur ab eo. In quinto redarguit negligentiam, & ſegnitiẽ quam habebant circa magna & vtilia, ad ſalutem animarum pertinentia: gerentes magnam ſolicitudinem & diligentiam circa minuta & temporalia. quia decimabant omne olus, & minimas res: ſed in iudiciis iuſtitiã, in pauperes miſericordiam, & in deum fidem, quæ magna ſunt, prætermittebant. Fides importat debitũ ordinem hominis ad deum: iudicium autem importat debitum ordinem hominis ad pro-

Iurare per euãgelium.

Væ de ignauia circa ſalutaria.

K ximum, in his quæ habent rationem debiti: miſericordia autem, in his quæ habent rationem doni: & in his tribus intelliguntur omnia illa, quæ ad ſalutem ſunt multum neceſſaria. Quod autem dicit (decimatis,) poteſt dupliciter intelligi. Vno modo modo reſpectu ſui: quia licèt miniſtri receperunt decimas a populo, tamen de illis acceptis à populo, & de his quæ habebant ex labore ſuo, decimas reddebant ſacerdoti ſummo. Ad ſimulationem quippe ſanctitatis reddebant eis decimas de minimis, & ratione cupiditatis: vt per exemplum ſui inducerẽt populum ad reddendum ſibi decimas de omnibus vſq; ad minima. Aliter poteſt intelligi reſpectu aliorum, quos ad ſtricte ſoluendum decimas inducebant, quas ab eis uſq; ad minima extorquebant. Et ne aliquis crederet ꝙ de minimis rebus non eſſent decimę dandæ: ſubiungit, quòd principalius oportet facere hæc

Decimare.

L maiora, ſcilicet (iudiciũ & miſericordiam,) ac ea quæ ſunt fidei agere tanquam magis neceſſaria (& illa,) ſcilicet minora. ſ. decimationem minimarum rerum (non omittere) tanquam bona minora: quia præceptum dei eſt de omnibus, tam minoribus quàm maioribus decimas dare, & omnia præcepta legis tã maxima quàm minima oportet implere. Deinde has ſimulationes eorum arguit, quia erant duces habentes regere populum, cæci peruertentes intellectum ſcripturarum (colantes) & purgantes (culicem,) .i. minora cum diligentia diſquirentes & tractantes. (camelum aũt glutientes,) .i. maiora ſubticentes, & pro nihilo reputando obmittentes. Culex quippe animal paruum eſt, ab aculeo dictum: habet. n. in ore fiſtulam ad modum ſtimuli, quo pungit carnem & ſugit ſanguinem, per quod minor tranſgreſsio intelligitur. Camelus vero eſt animal magnũ & deforme: per quod maior præuaricatio deſignatur. Vbi Chryſ. Quoniam Scribarum &

Culex.

Camelus.

M Phariſæorum ad quos loquebatur: quidã erãt ſacerdotes, quidam aũt populares: non eſt incongruũ vt duplicem huius loci faciamus traditionem, vt vna pertineat ad populares, qui decimas dant: alia aũt ad ſacerdotes, qui decimas accipiunt. Etenim ipſe ſermo dubius eſt, qui: (Væ vobis qui decimatis,) quia & qui accipit decimas, recte decimare dicitur, & qui dat. Scribæ ergo & Phariſæi minimorum olerum decimas dabant, vt per hoc videntes eos, dicerent homines: Putas quõo omnium rerum ſuarum decimas offerre non prætermittunt, vt ẽt contemptibilium olerum decimas dare non negligant. Putas quomodo omnia præcepta dei vita eorum conſummat, vt nec in modicis his negligere acquieſcant quod non erat. Nam minorum quidem rerum decimas offerebant, oſtentandę religionis gratia: in iudiciis aũt erant iniuſti, in fratribus ſine miſericordia, in deum ſemper increduli: liquantes culicem, camelum aũt glutientes: quoniam à modicis quidem delictis ſe abſtinebant, magna autem alacriter committebant. Nunc veniamus ad ſacerdotes. Hi ergo auaritia pleni: ſi quis de po-

Matt. 23

Minora vitia, &

A non maiora caſtigãtes.

de populo decimam alicuius rei vel minimæ non obtuliſſet, ita eum corripiebant quaſi magnum crimen feciſſet. Si quis autẽ in populo aut in deum peccabat, aut alterum lædebat, aut aliquid tale faciebat: nemo curabat corripere eum quaſi nullam culpam feciſſet. De ſuo quidem lucro ſolicitè agebãt: de gloria vero dei, & ſalute hominum, negligebant. Sic & modo fit: Quia omnes de ſuo honore ſoliciti ſunt: de honore autem dei, nullus. Et portiones quiq; ſuas vigilanter aſpiciunt & defendunt: ſed circa obſequiũ eccleſiæ, curã impendere non attẽdunt. Si populus decimas non obtulerit, murmurant omnes: & ſi peccantem populum viderint, nemo murmurat contra eos. Ipſi ſunt qui docent populum, ſuo exemplo liquare culicẽ, & camelum glutire: id eſt, à modico peccato ſe continere, maiora autem committere. Hæc Chryſo. O quantum adhuc hodie cæcitas. Scribarum & Phariſæorum regnat (prohdolor)

B in prælatis tam religioſis, quàm ſecularibus: qui ſolicitè curant de ſolutione decimarum & cenſuum quæ eis debentur, & parum curant ſi ſubditi in maioribus inuoluantur criminibus: qui minora ſubtiliter diſcutiũt, & maiora ſubticent: ac magnã in minimis, ſed paruam vel nullam in maximis diligentiã adhibent: puta ſi quempiam de clericis ſuis vel monachis deprehendunt in cæremoniis exterioribus offendere, aſperè redarguunt: & ſi ſuperbus eſt, aut inuidus vel detractor, vel ſeminator diſcordię & turbator pacis, ſub ſilentio prætereunt: plus punitur aliquis pro omiſſione vnius conſtitutionis vel admonitionis, ac de tranſgreſſione decretalium & cõſtitutionum hominis, quàm euangeliorum & mandatorum Chriſti. Curã animarũ negligũt, & negotia exteriora agũt: non curant fructum animarum, ſed excreſcẽtiam diuitiarum: per mundum diſcurrunt, gre-

C gem ſibi commiſſum non cuſtodiunt. Cuſtodiat eum, qui cuſtodit Iſrael.

Vę de ſimulatione & mendacio.

In ſexto arguit eos ſimulationis & mendacii: quia plus curabant lauare ſordes exteriores, quàm interiores: plus corporum & vaſorum, quàm morum & vitiorũ. Phariſæi.n. quando debebant aſcendere in templum, ad oſtentationem munditiæ primò lauabant vtenſilia domus, ac veſtimenta, & conſimilia: & parũ curabant de interiori munditia intrinſecus. Sic etiã foris oſtendebãt hominibus ſanctitatem in habitu, in ſermone, in philacteriis, in fimbriis, in orationum longitudine, & cæteris huiuſmodi: Intrinſecus aũt in conſcientia & mente erant (pleni rapina,) per affectum ambitionis: (& immunditia,) per voluptatem carnis: vel (rapina,) i. auaritia (& immunditia,) id eſt, ſordibus vitiorum: quia quod bibebant & manducabant, aliis auferebant: & per hoc cibus & potus eorum immunditiam peccatorũ habebant. In hoc verò multum errabant, & magna cęcitas eorũ erat, quia plus curandũ eſt de munditia interiori, quàm exteriori: quia exterior non eſt deo accepta, niſi per interiorem. Tales ſunt etiã modò multi, qui ſunt ſicut fimus niue dealbatus, exterius

D decorati, & intus iniquitate pleni. Vnde ſi quis interiora exterius euolueret, multum fœtorẽ multamq; ſaniem inueniret. Vnde in Ezechiele: Fili hominis fode parietẽ, & videbis abhominationes: Ezec. 8. mundandũ eſt ergo quod intus eſt calicis & paropſidis, i. cor purgandum eſt à vitiis, quia per interiora (calicis) & paropſidis intelligit metaphoricè interiora mentis: ex cuius munditia dependet bonitas munditiæ exterioris: & ideo ſequitur, (vt fiat quod deforis eſt mundũ:) id eſt, vera ſit oſtenſio ſanctitatis, non malitia diſſimulationis. vnde Origenes: Hic ſermo nos inſtruit, vt feſtinemus eſſe iuſti, non apparere. Qui enim ſtudet vt appareat iuſtus, quæ à foris ſunt mundat, & quæ videntur curat: cor aũt & conſcientiam negligit. Qui autem ſtudet ea quæ intus ſunt, id eſt cogitationes mundare: conſequens etiam eſt, vt ea quæ a foris ſunt faciat munda. Et notandum quòd in triplici væ poſitum eſt nomen cæcitatis, eo quòd triplex cæcitas arguatur in eis.

Cæcitas triplex

E & eius væ.

Primò in docendis, ſ. in væ quarto. Secundò in corripiẽdis, ſiue in eligendis, ſ. in væ quinto. Tertiò in agendis, vt hic in væ ſexto. In ſeptimo demonſtrat hoc idem per exemplum ſepulchrorum: vt quomodo ſepulchra dealbata calce leuigata ſunt forinſecus, & ornata marmoribus, ac diſtincta auro & coloribus (intus autem plena ſunt oſſibus mortuorum,) & ideo horribilia: & omni ſpurcitia, ſ. putredine & fœtore, & ideo abominabilia. Vnde dicitur ſepulchrum, quaſi ſemi pulchrum: ſic & ipſi munditiã, & iuſtitiam in habitu veſtis, & humilitate verborũ oſtendentes, exterius dealbati ſunt, propter boni ſimulationem: intus autem pleni ſunt hypocriſi, id eſt, amore vanæ laudis, quantum ad intentionem ſimulationis: & iniquitatẽ, id eſt, odio veritatis, quantũ ad affectionem malignitatis. Exterius habent conuerſationem honeſtã, vt cooperiant malitiam occultã.

Sepulchrum.

F Iſti ſignificantur per Bel, qui exterius erat ęreus, & intus luteus. Vbi Chryſoſt. Merito quidem iuſtorum corpora templa dicuntur, quia in corpore iuſti anima dominatur & regnat, quaſi deus in templo, vel certè quia ipſe deus in corporibus habitat iuſtis. Corpora autem peccatorum, ſepulchra dicuntur mortuorũ, quia anima mortua eſt in corpore peccatoris: nec.n. viuens putanda eſt, quæ nihil viuum, aut ſpiritale agit in corpore: vel quia mors ipſa in corporibus habitat peccatorum. Sicut ergo ſepulchrũ, quandiu clauſum eſt, pulchrum videtur a foris: ſi vero apertũ, horribile: ſic ſimulatores bonorũ quandiu non cognoſcuntur, laudabiles ſunt: cùm aũt cogniti fuerint, inueniuntur abominabiles. Dic hypocrita ſi bonum eſt eſſe malũ, vt quid non vis apparere quod vis eſſe? Si bonũ autem eſt eſſe bonum, vt quid non vis eſſe quod vis apparere? Nam quod turpe eſt apparere, turpius eſt eſſe: quod aũt formoſum eſt apparere, formoſius eſt eſſe. Ergo aut eſto quod appares, aut appare quod es: quia manifeſtum malum à ſapientibus non reprehenditur, dum inſania æſtimatur. Hæc Chryſ. Vnde & Ber-

Væ homicidarum.

G & Bernard. Quem dabis de filijs Adã, qui quod eſt non dico velit, ſed vel patiatur videri. In octauo arguit eos filios eſſe homicidarũ: quia propter opinionem bonitatis, & gloriæ in populos, vt iuſti viderentur, ſepulchra & memorias prophetarum & occiſorũ ambitioſe ædificabant, & magnificè ornabant, quos maiores eorũ interfecerunt: & dicebant, ꝙ ſi fuiſſent in diebus patrum ſuorum, non eſſent ſocij eorũ in ſanguine prophetarum: .i. ad effundendũ ſanguinem eorum: nec feciſſent ea quæ patres ſui fecerunt: in quo teſtantur ſe filios eorũ qui prophetas occiderunt. Scelera patrũ, propter ſpeciẽ ſanctitatis, verbo ſuo reprobant: & perſequendo ſanctos, vt Chriſtum & ſuos, eadem ſcelera faciunt: & ſic facto approbant quia filij ſunt non ſolum carne, ſed etiam imitatione: non ſolum quãtum ad naturam, ſed etiam imitatione: non ſolum quantum ad naturam,

H ſed etiam quantum ad mores. Non enim eos incuſat quoniam ſepulchra ædificant: ſed intentionem eorum reprehendit, quia non propter honorem eorum qui occiſi fuerant, nec propter amorem pietatis & veritatis hoc fecerunt. ſed propter amorem vanæ laudis, quàm in hoc quærebant. vnde Chryſ. Qui martyrum eccleſias ædificant & ornant, bonum opus facere videntur: ſed ſiquidem & aliàs iuſtitiã dei cuſtodiunt, ſi de bonis eorum pauperes gaudent, ſi aliorum bona per violentiam non faciunt ſua ſcito quia ad gloriam dei ædificant. Sin autem quis non intelligat, quia nõ ad gloriam dei faciunt ædificia illa: ſed propter æſtimationem humanam ædificant altaria martyrum, vbi pauperes paſsi violentiam ab eis interpellant contra eos. Non enim gaudent martyres quando ex illis pecunijs honorantur, in quibus pauperes plorabant. Qualis eſt iſta iuſtitia, munerare mortuos, & ſpoliare viuentes:

Templa nõ ſunt ex malè acquiſitis facienda.

I de ſanguine miſerorũ tollere, & deo offerre? Illud non eſt deo offerre, ſed velle violentiæ ſuæ ſocium facere deum: vt cùm oblatam ſibi pecuniam de peccato libenter acceperit, conſentiat in peccato. Vis domum dei ædificare? da fidelibus pauperibus vnde viuant, & ædificaſti rationabilem domum dei. In ædificijs enim homines habitãt, deus autem in hominibus ſanctis. Quales ergo illi ſunt qui homines ſpoliant, & ædificium martyrũ faciunt: habitationes hominum componunt, & habitationes dei diſturbant. Quæ eſt autem iuſtitia ſanctos colere, & contemnere ſanctitatem? Primus gradus pietatis eſt, ſanctitatẽ diligere, deinde ſanctos: quia non ſancti ante ſanctitatem fuerunt, ſed ſanctitas ante ſanctos. Sine cauſa ergo iuſtos honorat, qui iuſtitiam ſpernit. Nõ poſſunt ſancti amici eſſe illorum, quibus deus eſt inimicus. Dicebant apud ſe: Si benefecerimus pauperibus, quis illud videt? Et ſi viderint, nõ multi vident: & ſi multi viderint, pro tempore vident. Tranſit tempus, & cum tempore tranſit beneficij memoria. Melius eſt ergo ædificia facere quæ aſpiciant omnes, non in hoc tempore ſolum, ſed etiã in poſterum. O inſipiens homo, quid prodeſt tibi poſt mortem iſta memoria, ſi vbi es torqueris, & vbi non es laudaris?

Sãctitas ante ſanctos fuit

K hæc Chryſoſtomus. Deinde probat ꝙ ſint filij homicidarum: & oſtendit eos non ſolum genimina viperarum, quoad malitiam in imitatione malorum, ac paternæ nequitiæ imitatores ſed etiã parentibus deteriores: & ꝙ fictio erat hoc quod dicebant. ſ. ꝙ non communicaſſent operibus eorum, ſi in tempore illo fuiſſent. Vnde dicit: (Et vos implete,) .i. implebitis. (menſuram patrum veſtrorum.) ſecundum Hieronymum, & Chryſ. Non iubet vel præcipit: ſed quod futurum erat, prædicit & oſtendit. Menſuram. n. patrum ſuorum implere cupiebant, & iam impleuerunt: quia quod illis defuit, iſti ſuppleuerunt. Nec ſolum impleuerunt, ſed mẽſuram multum exceſſerunt: quia illi occiderũt homines, iſti dei filium: illi ſeruos, iſti dominũ: illi miniſtros, iſti regem: illi mẽbra, iſti caput: illi prophetas, iſti prophetarum magiſtrum,

Mẽſurã patrum implere

L qui à prophetis prædictus eſt: ſcilicet Chriſtũ. Deinde poſtquam oſtendit in phariſæis multiplicem culpam, oſtendit conſequenter pœnã dicens: (Serpentes) venenum inuidiæ habentes (genimina viperarum,) quia venenum malitiæ à patribus traxerunt: (quõ fugietis à iudicio gehennæ?) quaſi diceret, nullo modo, quia erãt in malitia obſtinati. Non ſolum autem hanc pœnam meruerunt propter mortem Chriſti, ſed etiam propter occiſionem apoſtolorum, & diſcipulorum eius: & propter hoc ſequitur: (ideo) .ſ. quia dixiſtis, non eſſemus ſocij eorum: id eſt, homicidarum: ut oſtendam veſtrum mẽdacium, (Ecce ego mitto,) ſeu mittam (ad vos) inſtruendos & reuocandos ad me, prophetas & ſapientes & ſcribas,) .i. apoſtolos, qui ſpiritu prophetico pleni erant: & corda ſapientia diuina erudiebant: & tanquam ſcribæ docti de theſauris ſuis noua & vetera proferebant: (&

M ex illis occidetis, & crucifigetis, & flagellabitis in ſynagogis) & congregationibus (veſtris: & perſequimini de ciuitate in ciuitatem,) quod & fecerunt: & quos illi ideo quia non viderũt, non occiderunt, iſti videntes eorum deſideriũ impleuerunt: & ſic mores patrum iniquorum ſequendo, ſe filios eorum eſſe teſtati ſunt. Deinde vt oſtendat quoniam non impunè hoc faciunt, timorem eis ex his incutit dicens: (Vt veniat) conſecutiuè: quia eſt conſecutio æquitatis: (ſuper vos,) .i. generationem veſtrã & omnium malorum vobis cõſimilem, (omnis ſanguis iuſtus,) .i. debita vltio pro omni effuſione ſanguinis iuſtorum, (a ſanguine Abel iuſti,) cuius munera narrantur a deo accepta,) vſque ad ſanguinem Zachariæ filij Barachiæ,) id eſt, Ioiadæ ſacerdotis qui propter ſuam iuſtitiam dictus eſt Barachias, qui interpretatur benedictus domini (quem occidiſtis,) .i. veſtra generatio vobis ſimilis occidit, (inter templum & altare,) .ſ. holocauſtorum, quod erat extra templum. ſ. in atrio ipſius templi. Sed licet multi poſt & antè ab hac generatione ſint occiſi, tamen potius nominat iſtos duos quàm alios: vt in vno laicus. ſ. in Abel qui fuit paſtor ouium,

Gene. 4

Zacharias Barachiæ filius fuit. 2. Par. 24.

& in

A & in campo necatus: in alio clerici, ſcilicet in Gene. 4. Zacharia, qui fuit altaris officio mancipatus, & in atrio templi occiſus, intelligantur: & per hos duos omnes ſancti martyres, laicalis. ſ. & ſacerdotalis ordinis, deſignantur. (Amẽ amen dico vobis, venient hæc omnia:) ſ. ſcelera & ſcelerum punitiones (ſuper generationem iſtã:) ſ. veſtram & omnium malorum: & ſi non omnes ſint vno tempore, tamen omnes ſunt vnũ corpus diaboli. Deinde conuertit ſermonem ſpecialiter ad Metropolim ciuitatem Hieruſalẽ, in qua erãt magis culpabiles: eã pii patris affectu plangendo, & ex hoc auditores erudiẽdo dicens: (Hieruſalẽ Hieruſalẽ.) Hieruſalẽ vocat habitatores, non ædificia ciuitatis, ponẽdo continens pro cõtento: & alloquitur hic populum Iudaicum, ſub nomine ciuitatis metropolitanæ. Geminatio verò huius verbi Hieruſalẽ miſerentis eſt, & miſeriam vocantis, ac valde diligentis.

Hieruſalem.

B Vel geminat propter vehementẽ reprehenſionẽ, & maiorem exprobrationẽ. Vel quia ſanctos affligebant dupliciter: & corporaliter, & ſpiritualiter. (Quę occidis prophetas,) dominum etiã occiſura prophetarũ: (& lapidas eos qui ad te,) id eſt, ad tuam vtilitatẽ & inſtructionẽ, & ad increpãdum ſcelera tua, (miſſi ſũt.) Ideo incurabilis eſt plaga tua: quia eos abiicis, qui tibi ſalutem offerunt. vnde Chryſo. Quomodo ſaneris, quæ nullum ad te medicũ peruenire permittis? Sanctis meis non peperci, vt tibi parcerem peccatrici. Illorũ vitã neglexi ne mortem tuam viderem. Omnes medici ſpirituales in te defecerunt, & tu curata non es. Si de morte tua gauiſus fuiſſem, nunquã ad te miſiſſem prophetas. Si te perdere voluiſſem, nunquam ad te ipſe veniſſem: ego quid faciam ſi tu ipſa viuere non vis? Hæc Chryſ. (Quoties

Eze. 18. volui,) ego qui mortem peccatoris nolo: ego

1. Ti. 2.

C qui omnes peccatores ſaluare volo: non quidẽ ſemel vel bis, ſed multoties. Primò, per legem naturæ. Secundò, per legem ſcripturæ. Tertiò, per legem gratiæ. Item in mane pueritiæ, in tertia adoleſcentiæ, in ſexta iuuẽtutis, in nona ſenectutis, in veſpere decrepitæ ætatis, (cõgregare) ſub cultu vnius dei per fidem & charitatem, (filios tuos:) ſ. Iudæos, prædicationibus prophetarum & miraculis, & te mihi adiungere & meis. Multi ſunt diſperſores, ſed pauci ad bonum congregatores: diſpergit. n. diabolus, diſpergit mundus, diſpergit carnalis affectus, diſpergunt tentatores.

Diſperſores multi.

Sed dominus vult congregare in vnitatem fidei, in vnitatem charitatis, in vnitatem ſupernæ ciuitatis. Sequitur: (quemadmodũ gallina congregat pullos ſuos ſub alas.) Ponit exemplum de gallina, ad oſtẽdendum affectum ſuum ad populũ: quia inter alias aues videtur magis affici ad nutritionem & conſeruationem pullorum: tam magnum. n. affectum in filios habet, vt eorum infirmitate affecta infirmetur & ipſa, & eos alis protegens contra miluum pugnet. Sic & dei ſapientia per carnis ſuſceptionem infirmata protegit nos, & defendit à diabolo, ac nutrit & conſeruat ſua gratia. (Et noluiſti;) quinimò neglexiſti, contradixiſti, impediuiſti, quia prophetas a deo miſſos, poſtea Ioannem Baptiſtam, & vltimò dominum noſtrum Ieſum Chriſtũ, & eius diſcipulos contempſerunt, imò & occiderunt: ac ſi diceret. Ego volui: ſed tu noluiſti. Ego quod meum eſt feci: ſed tu quod tuũ erat nõ feciſti. Ego pro tua ſalute prophetas ad te miſi. ſed tu eos interfeciſti. Ego ad te ipſe veni, & tu me recipere noluiſti. Tibi ergo imputandum & tuæ malitiæ, non mihi. O quoties monet nos deus: modò blanditiis, modò increpationibus: nũc ſic, nunc ſic. Et parũ aduertimus. Et ideo valde timenda eſt nobis pœna quæ ſequitur. Tandem enim ex multiplici eorum culpa, multiplicem eis comminatur pœnam. Primò, temporalem, quam plus timebant & ſemper formidabant, ſubuerſionem ciuitatis, & templi deſertionem, dicẽs. Ecce relinquetur vobis à deo domus veſtra, ſcilicet templum & ciuitas, deſerta: quia per Romanos fuerunt deſtructa: deſerta quidẽ & nudata auxilio Chriſti, quia habitatorem Chriſtum reliquerunt ac perdiderunt. & hæreditatem præripere geſtiẽtes, hæredem occiderunt. Ergo Chriſtus erat qui antea eis præſidebat, & eos manutenebat ac gubernabat, & ab hoſtium manibus eripiebat. Item deſerta angelorum cuſtodia: quia audita eſt vox in templo, Tranſeamus ab his ſedibus. Myſticè etiam domus Iudæorum deſerta & vacua derelicta eſt: id eſt, indigni habitudine ſancti ſpiritus remanſerunt: quia in incredulitate perſeuerante, Chriſtum hoſpitem non ſuſceperunt. vbi Chryſoſtomus: Deſerta eſt a ſanctis, deſerta à ſanctitate, à fide, à charitate, à gratia & ſpiritu. Deſerta denique ab ipſo deo, & à bonis omnibus quæ ſunt dei. Vbi & Origenes: Semper etiam eis qui noluerunt cõgregari ſub alas eius, comminatur Chriſtus: ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta: id eſt, anima & corpus.

D

Deſerta Hieruſalẽ à deo

E

Hieruſalem ab angelis deſerta.

F Deinde comminatur eis pœnam æternam, quæ eſt carentia ſuæ viſionis: niſi à ſuis conuertantur nequitiis, dicẽs: Dico enim vobis. Non me & faciem meam videbitis a modo ab hoc: ſcilicet tempore paſsionis meæ, donec dicatis benedictus qui venit in nomine domini: id eſt, donec etiam inuiti confiteamini me eſſe Chriſtum benedictum filiũ, a patre miſſum, a prophetis prædictum: quod erit in aduentu claritatis ad iudicium. Vnde Zacharias: Aſpicient me quem confixerunt. Zac. 12.

Reuera enim poſt paſsionem ſuam viſus eſt à diſcipulis & amicis ſuis: ſed non a Iudæis. Vel non videbitis me: id eſt, niſi dicatis pœnitendo, & me dei filium per fidem confitendo, (benedictus qui venit in nomine domini:) id eſt, hic eſt benedictus qui venit in mundum, per incarnationem miſſus à patre: in quo innuitur conuerſio reliquiarum ante aduentum ad iudicium: tunc enim Iudæi qui in fine mundi credituri ſunt in Chriſtum, laudabunt & cõfitebuntur ipſum. Et his dictis exiens dominus Ieſus de templo cum diſcipulis, receſsit a Iudæis. Vbi Origenes: Sed & vnuſquiſque cum ſit templum dei, propter ſpiritum dei inhabitantem

G tantem in ſe, ipſe ſit cauſa ſuæ deſertionis, vt egrediatur Chriſtus ab eo.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, qui legi & præceptis tuis obedientibus das benedictiones, & inobedientibus maledictiones: da mihi de tua largitate ipſis tuis præceptis ſemper obtemperare, & errores hypocritarum in omnibus cuitare: da mihi tuis monitionibus & beneplacitis ſine tædio acquieſcere, & me ſine negligentia emendare: vt tandem in aduentu claritatis tuæ ad iudicium te benedictum, ad plenam noſtram redemptionem, hoc eſt, perfectã corporis & animæ libertatem manifeſtè venientẽ lætus aſpiciam, & cum electis tuis te ſine fine benedicam. Amen.

H

De ſignis aduentus Domini, & conſummationis ſeculi. Cap. 39.

Mat. 24
Mar. 13
Luc. 21.

ET cùm dominus Ieſus eadem feria tertia egreſſus eſſet de templo: ipſo egreſſu deſignans quod dixerat. ſ. domum Iudæorũ deſerendam. i. ciuitatem & templum: diſcipuli admirantes ſi templum tantæ pulchritudinis & fortitudinis deſtrueretur: id eſt, ad nihilum redigeretur: (oſtenderunt ei ædificationes templi,) non ignotas, ſed tanquam admirandas: vt propter nobilitatem & magnificentiam ædificiorum, quæ ad diuinum cultum facta erant, flecteretur ad miſericordiam, & mitigaret pœnam cõminatam. Videbatur etiam eis ꝙ nec rapi, nec euerti poſſet, vel dirimi. Non reſpiciebant ad templi ſanctitatem, ſed ad ædificiorũ pretioſitatem & fortitudinem: ſic hodie multi plus attendunt ad cultum eccleſiæ corporalẽ, quàm ſpiritualem. Vnde Bernar. Gemmis altaria fulgent, & miniſtrorum dei nulla electio eſt. Sed contrarium fuit in primitiua eccleſia: quia maior vis fiebat in ornatu ſpirituali, quã in materiali. Vnde Auguſt. Olim erãt parietes eccleſię viles, & viri pretioſi: modò è conuerſò. Eccleſiæ quippe ornatus non eſt in ædificiis & redditibus: ſed in humilitate, hoſpitalitate, & pietate. Et reſpondens Ieſus, dixit non ſolum hæc deſtruenda fore: ſed & quòd in eis non relinqueretur lapis ſuper lapidem, qui non deſtrueretur & comminueretur, quantumcunq; pretioſa & fortia viderentur: hoc autem factũ eſt à Romanis quadrageſimoſecũdo anno poſt paſſionem domini. Similiter erit de magnis & ſumptuoſis palatiis, quia non relinquetur lapis ſuper lapidem in eis. Secundum Bedam: Diuinitus procuratum eſt & prouiſum, vt patefacta euangelica gratia per orbem, templum ipſum cum ſuis ceremoniis tolleretur: ne quis adhuc paruulus & infirmus in fide, ſi viderit illa permanere quæ à deo ſunt inſtituta, à ſinceritate fidei ad Iudaiſmum laberetur. Aufertur ergo vmbra, & palmam tenet veritas per orbem declarata. Omnis enim compoſitio mãdatorum, ſic eſt deſtructa, vt Iudæi nihil impleant, & capite ſublato membra inter ſe pugnent. Vnde Chryſoſtomus: Illa Hieruſalem figuralis, typum gerit Hieruſalem ſpiritualis. i. eccleſiæ. Nam ſi templum iſtud deſtructũ fuiſſet, obſeruantia legis non facile fuiſſet compeſcenda. Ideo autem deſtructum eſt, vt ſi velint Iudæi poſtmodum ſeruare legem, nõ poſſint: aut de paſcha, aut de ſacrificiis, aut de cæteris feſtiuitatibus. Ceciderunt corporalia & figuralia, vt ſurgerent ſpiritualia & vera myſteria. Hæc Chryſoſt. Et vadens dominus ipſa die cũ diſcipulis in montem Oliueti, & ſedens ibi (cõtra templum,) in loco vbi poſtea cõſtructa eſt eccleſia: interrogatur ab eis de tempore deſtructionis Hieruſalem & templi, & de ſigno aduẽtus ſui, & conſummationis ſeculi: quæ putabãt ſequi ſtatim deſtructionem ciuitatis & templi. Iſtæ quæſtiones fuerunt ei factæ in monte Oliueti: & hoc rationabiliter: quia ex illo loco tẽplum & ciuitas clariſſimè videntur: & occaſione huius de deſtructione ibi quæritur. Similiter & iudicium extremum futurum eſt circa illum locum: ideo conuenienter fit ibi quæſtio de futuro iudicio. Et reſpõdens Ieſus dixit eis ſigna prædictorum, & eos circa quodlibet in neceſſariis & vtilibus inſtruxit, nec dicebat quod eos ſcire non expediebat. De ſignis docet, de tempore intimandum non putat: quia incertitudo temporis inducit terrorem, & ita præparationem: ſed ignorantia ſignorum poſſet inducere in errorem. Et quamuis plura ex his ſignis poſſint referri ſimul ad euerſionem vrbis & templi, & ad Chriſti aduentum ante conſummationem ſeculi (ſecundũ enim Chryſoſto. Dominus non ſeparatim quæ ſigna pertineant ad hoc vel ad illud ponit, vt eadem videantur ad vtrumque pertinere) quia tamen euerſionem vrbis & templi iam completam & præteritam dignoſcimus, ideo ad inſtructionem noſtram omnia ad ea quæ reſtant referamus: quia poſſunt omnia de aduentu Chriſti & conſummatione ſeculi intelligi, & per apoſtolos omnium credentium perſonæ ſignari. Nam dicit hæc diſcipulis, non tanquam eis qui durare deberent in vita iſta vſq; ad finem mũdi: ſed in perſonis eorum dixit hæc omnibus poſteris eorum credituris, quaſi vnum corpus exiſtentibus cum ipſis. Sed antequam eis ad interrogata reſpondeat, mentem eorum vt non ſeducantur confirmat. Vnde Chryſ. Neq; enim de Hieroſolymæ deſtructione, neq; de ſecũdo ſuo aduentu, ſtatim reſpondit: ſed de malis quibus ſtatim obuiãdum erat. Præmunit ergo dominus fideles, ne ſeducantur: id eſt, ſeorſum à veritate fidei ducãtur. (Multi. n. pſeudochriſti: & pſeudo prophetæ,) id eſt ſimulati & falſi, (venient, aſcribentes ſibi nomen Chriſti) ex præſumptione, (& dicentes ſe Chriſtum eſſe: & ſeducent multos,) per falſam doctrinam, per ſimulatã vitam, per ſigna mirabilia. Vnde Athanaſius dicit: In vnaquaq; hæreſi, diabolus figuratus dicit: Ego ſum Chriſtus, & apud me eſt veritas. Multi etiam videntur hoc dicere facto: quia ſtatuta ſua diſtrictius faciunt obſeruari quam præcepta dei, volentes magis ſibi quam

deo

Margin notes (left column): Ornatus templorum. — I — Deſtructio tẽpli.

Margin notes (right column): K — L — ſignorũ confuſio. — M

A deo obedire. Sed non eſt venturus Chriſtus niſi præcedât ſigna ab eo prædicta. Quæ ideo nobis dominus prænuntiat, vt nos ab amore mũdi compeſcat, & timorẽ nobis incutiat, ac ſemper vigilantes & paratos nos inueniat: quia minus iacula feriunt quæ antè præuiſa ſunt. Et præmittit dominus primò in generali ſigna priora. ſ. prælia, quantum ad hoſtes extraneos: & ſeditiones, quantum ad domeſticos. Deinde ſubdit in ſpeciali eorum multitudinem, tangẽs mala ſeptem: quæ ſunt inimicitiæ populorum, quia ſurget gens cõtra gentem: diſcordia principum, quia regnum aduerſus regnum: cõmotio locorum per loca: infectiones morborũ, quia peſtilentiæ: defectus victualium, quia fames: terror cœleſtium impreſſionum, quia terrores de cœlo: nouitas euentuum mundanorũ quia ſigna magna erunt. Per hæc autem ſeptẽ quæ hic tanguntur, poſſunt intelligi ſeptẽ mala, quæ hodie eccleſia dei patitur: quorum primum eſt diſcordia eccleſiarum.

Signa communia.

Mala ſeptem.

B Secundũ, impugnatio hæreticorum. Tertium, turbationes ſecularium. Quartum, exempla malorũ. Quintum defectus doctorum. Sextum, fulminationes ſententiarum. Septimum, mõſtruoſitas ordinationum eccleſiarũ. Multa ergo mala præcedent, ita vt impleatur quod dicitur: Pugnabit pro eo orbis terrarum contra inſenſatos: vt qui contra autorem omnium procaciter pugnauerunt, iuſto tunc dei iudicio ab omnibus oppugnentur: & qui in cunctis deliquerunt, in cunctis feriantur. (Oportet,) & conueniens eſt (primùm hæc fieri,) tanquam a deo ordinata, malitia hominum exigente & deo bonum inde eliciente. ſ. ad probationẽ & vtilitatem bonorum, & ad deſtructionem & perditionẽ malorum: quia (hæc omnia initia) & quaſi præconia (ſunt dolorum) futurorum: (ſed nondum ſtatim eſt finis,) & conſummatio eorum:

Sapiẽ. 5.

C quia iſta ſunt ſigna remota, nõ propinqua: vel quia iſta ſunt temporalia, ſed conſummatio dolorũ erit æterna. Magnitudo. n. malorum, iudicium, generale præcedentium, eſt figura ſequentium incomparabiliter grauiorum. Nam, vt dicit Gregorius, per crebra mala quæ præueniunt, indicantur mala perpetua quæ ſequũtur: quia multa debent mala præcurrere, vt malum valeant ſine fine nunciare. Spiritualiter, ſecundũ Ambroſium, ſunt & alia bella quæ vir ſentit Chriſtianus, ſcilicet diuerſarum prælia cupiditatum, ſtudiorum conflictus: multò etiã grauiores ſunt hoſtes domeſtici, quàm extranei. Et ſecũdum Chryſoſtomũ: Spiritualiter in eccleſia peſtilentiæ carnalium vitiorum, fames verbi diuini, terremotus tribulationum erunt: quia eccleſia multũ in fine tẽtabitur. Deinde ſubdit quo merito hæc omnia contingent: quia ante hæc omnia. ſ. hæc prædicta, erunt perſecutiones ſanctorum, quibus inijcientur manus ad capiendum: quiq; tradentur ad tribulationes, & mortem etiam a propinquis & amicis: & erunt odio omnibus hominibus, humũ & terram, ſeu humana non diuina ſapientibus: amicus. n. dei, inimicus eſt mundi: & in tali odio

Malorũ magnitudo.

D erunt propter nomen Chriſti, ac confeſſionẽ huius nominis, & aſſertionem veritatis: quod quidem iucundũ & glorioſum eſt ſanctis: quia fœlix eſt iniuria, cùm deus eſt in cauſa: quia ad hanc ſequitur magnum præmium, & gloria immenſa. Qui etiam poſt dura quæ prædicuntur de afflictione mortis, protinus conſolãtur de gloria reſurrectionis: quia etiam capillus minimus de capite eorum non peribit, & ideo multò magis cętera maiora non peribũt: & hoc addit ad declarandum veritatem futuræ reſurrectionis: nam quicquid ſiue ad ſubſtãtiam, ſiue ad decorem corporis facit, in reſurrectione redibit. Secundum ſenſum ſpiritualẽ. Capillus de capite dicitur non perire. quia nec minima mentis cogitatio bona, manebit irremunerata. Vnde Beda. Non ſolum oſſa noſtra, .i. fortia geſta vel dicta remunerantur: ſed etiã capilli. i. Minutiſſimæ cogitationes bonæ, quæ de corde quaſi capillus de cerebro exeunt,

Capillus non peribit, &c.

E apud iuſtũ iudicẽ digna mercede donabũtur. Vnde Propheta. Reliquiæ cogitationũ diem feſtum agent tibi. Similiter, nec cogitationes malæ remanebunt impunitæ. Et quia grauia ſunt quæ ſancti in perſecutionibus pati habebunt, ideo conſequenter ad tolerantiam confortantur: in prædictis. n. maximè neceſſaria eſt patientia quia in patientia poſſidebunt. i. cuſtodient animas ſuas. Cuſtos. n. omniũ virtutũ patientia eſt: in qua animas, quę corpus poſſidẽt, poſſidemus: cũ ipſa animas ad patiendum ratione regimus. Qui autem impatiẽs eſt, animã ſuam non poſſidet: quia animi ſui furorem & iram cohibere non poteſt. Vnde Beda: Sic. n. cõditi mirabiliter ſumus, vt ratio animã, & anima poſſideat corpus. Ius verò animæ à corporis poſſeſſione præpeditur ſi non prius anima a ratione poſſideatur. Cuſtodem igitur cõditionis noſtræ patientiam dominus eſſe monſtrauit:

Pſal. 75

Lu. 21. d

Patiẽtiæ laus.

F quia ipſa nos poſſidere noſmetipſos docuit. Hæc Beda. Magna igitur eſt virtus patientiæ, ſine qua anima perditur, & per quam poſſidetur. Qui. n. patienter ſuffert tentationem, accipiet coronam: ſed qui perdit patientiam, perdit & coronam. Vnde & Gregorius, eam cõmendans, dicit: Ego virtutem patientiæ ſignis & miraculis eſſe maiorem puto. Et Salomon: Melior eſt patiẽs, viro forti: & qui dominatur animo ſuo, expugnatore vrbium. Vnde & Seneca: Tormenta patienter ferre, optabile eſt: hoc. n. fortitudinis pars eſt. Non. n. pati tormẽta optabile eſt: ſed pati fortiter, quod eſt virtus. Cũ aliquis tormenta fortiter patitur, omnibus virtutibus vtitur. fortaſſe cùm vna in promptu ſit, & maximè appareat patientia, illic eſt indiuiduus comitatus virtutum. Quicquid honeſtè fit, vna virtus facit: ſed ex cõſilij ſententia. Hæc Seneca. Igitur, vt ait Chryſoſtomus, iniuriæ hominum nullum faciũt damnum: ſed magis patientiæ lucrũ. Quia verò tot terroribus auditis ſancti turbari potuerunt, timẽtes quid tunc reſpondeant: conſolationem ſupponit de dando eis impræmeditatis os & ſapientiam, ac dicendi & reſpondendi materiam, quibus nul

Prouerb. 16.

lus

G ius poſſerit reſiſtere vel contradicere: quia nõ ex ingenio vel arte eorum procedẽt verba, ſed ex ſpiritusſancti gratia. Tunc multi ſcandalizabuntur: id eſt, diſcedent à fide, & ruent in errores timore vel immanitate tormentorum: aut portentis ſeu muneribus ſeducti. (Et quoniam abundabit iniquitas,) & malitia in falſis Chriſtianis: ideo (refrigeſcet,) & deficiet (charitas,) id eſt, vera dilectio erga deum & proximum, in multis aliis ab igne diuini amoris, licèt totaliter non cadat in eis. Ex abundantia enim iniquitatis oritur tepiditas charitatis pro tribulatione, quę calere videbatur ante tribulationem & in pace. Deniq; vt ait Ambroſius, tunc iuſtus in deſerto: iniquus in regno. Vel in eiſdem in quibus abundat iniquitas, refrigeſcit charitas. Nam, vt ait Remigius, quãtò magis ab vnoquoq; iniquitas ſuſcipitur, tanto amplius in corde ipſius ardor charitatis ex-

H tinguitur. (Qui autem perſeuerauerit,) in fide veritatis, in amore bonitatis, (Vſq; in finem,) & terminũ vitæ præſentis: quocunq; tempore incipiat, & quocunq; tempore reincipiat, (hic ſaluus erit:) quia non cœpiſſe, ſed perſiſtere virtutis eſt & non inchoatio tolerantiæ, ſed perſeuerantia coronatur. De hac materia perſecutionum habes latius ſuprà poſt miſsionẽ apoſtolorum. Sed hæc prædicta more inſolito, & multò violentius tunc fient, quã euenire ſoleãt: ita vt pro ſignis habeantur. (Et prædicabitur hoc euangelium regni, in vniuerſo mundo.)

Euangelium regni.

Prædicatio noui teſtamenti dicitur euangelium, ratione ſuæ perfectionis & bonitatis: videlicet quia bonum honeſtum, quia iucundũ, quia bonum vtile: & dicitur euangelium regni, ratione ſuæ dignitatis: vel finaliter, quia ad regnum ducit, quod lex non faciebat. Vel cauſaliter: quia reges facit. Vel materialiter: quia de regno diſſerit: & hoc (in teſtimonium

I omnibus gentibus:) id eſt, in accuſationem his qui non crediderunt: qui enim crediderunt, teſtabuntur aduerſus eos qui non crediderunt: & eos condemnabunt: (& tunc veniet conſummatio,) cum ad fines orbis terræ ſermo pietatis peruenerit: ne aliquis excuſare ſe poſsit. ſecundum Auguſt. Prædicatio euangelii in toto mundo, quãuis fuerit completa quoad omnes mundi partes: non tamen quoad omnes homines, in omnibus partibus mundi exiſtentes. Vnde in omnem terram, ſed non in omnes omnis terræ exiuit ſonus eorum: niſi forſitan per communem in generali relatum aliorum: & quod nondum in omnibus fuerat completum expectatur complendũ. Vnde & Hieronymus: Signum dominici aduentus eſt, in toto orbe euangelium prædicari: vt nullus ſit excuſabilis: quod aut iam nunc eſt completum, aut in breui credimus eſſe complendum. Non enim puto aliquam remanſiſſe gentem, quæ Chriſti nomen ignoret: & quenquã non habuerit prædicatorem, tamen ex vicinis nationibus opinionem fidei non poteſt ignorare. Hæc Hieronymus. De prædictis ſignis ſic dicit Chryſoſtomus: Eſt quippe res iſta prorſus ambigua, &

Euangelii diuulgatio.

Signa ferè cõ-

K omnino neſcimus an etiam noſtra ætate hæc omnia finiatur: & dies ille metuẽdus adueniat, atq; horribile illud nobis oſtendatur tribunal. Nam & ſigna multa prorſus impleta ſunt, & euangelium toto iam ferè orbe perſonuit: & prælia terrarum, tremores & fames, vt prædictum fuerat, acciderunt: nec grãde iam mediũ eſt. Quæ omnia conſiderantes, ad eam nos qua hinc abſceſſuri ſumus perfectionem paremus. Nam licèt cõmunis illius finis nondum inſtet dies peculiaris, tamen iſte vniuſcuiuſq; noſtrũ finis in proximo eſt. Etſi.n. ſenex ſit aliquis, etſi adoleſcens, morti tamen in qualibet ætate vicinus eſt. Hæc Chryſoſ. Cauſa verò & radix omnium malorum in mundo, eſt ſuperbia & præſumptio. Populus enim contra regẽ erigitur, clericus contra ſacerdotẽ, monachi cõtra abbatem, filii contra parentes: iuuenes contra ſeniores ſuperbiendo diuerſa ſentiunt. Malum

pleta ſunt.

Superbiæ mala.

L ergo ſuperbiæ, quod ſupernã angelorum curiã corrumpendo deſtruxerat, præſens quoq; ſeculum inordinatè peruertendo deſtruet. Vnde Petrus Damianus, cuidam de fuga mũdi cõgratulando, ſic ſcribit: Magnas deo gratias debes, qui te hoc tempore de mundo elegit, quo in eo difficile quis ſaluatur. Iam ſterile aratrũ per litius ducitur arenoſum. Iã illud propheticum videtur impletum. Non eſt veritas, nõ eſt miſericordia, non eſt ſcientia dei in terra. Maledictum, & mẽdacium & homicidium, & furtum, & adulteriũ inundauerũt. Et illud Omne caput languidum, & omne cor mœrens. à plãta pedis vſq; ad verticẽ non eſt in eo ſanitas. Non eſt huius temporis, vt qui puritatis & innocentiæ tramitem tenere deſiderat, eccleſiæ baiulare regimẽ acquieſcat: cum videlicet omnes penè per vitiorum abrupta præcipites, & tanquã furentes equi, per voluptatem ſuarum cãpos feruntur effrenes. Clauſtra vocant: euan-

Oſee 4.

Ibidem

Eſaię 1.

M gelium clauditur, & per ora eccleſiaſtici ordinis foren[illegible] iura decurrunt. Pauci ſacrarum meditantur eloquia ſcripturarum: ſed omnes ſcita legum & forenſe litigium. Et reuera tam immanis preſſura incumbit eccleſiis: vt tanquã Babylonicæ legionis acies circumfuſa, & Hieruſalem cum ciuibus ſuis videatur obſeſſa. Iã non oculũ pro oculo, iuxta legem, ſed referũt cũ fœnore læſionẽ: & diſciplina vindictæ, quæ ſub gentili dudũ ſeruabatur imperio, nũc euãgelio pœnam terribiliter intonante neſcitur. Ideoq; ꝓ virga taureã, pro ſcutica clauã, pro verbo ferrum, pro vecte adhibent gladium. Erubeſcunt nunc non excedentem iniuriæ vicem, dedignantur illati diſcriminis æquitatem: videri victores atq; terribiles ambiunt: triumphalis gloriæ titulos concupiſcunt. Sic itaque dum vnus parumper iraſcitur, alter ad inſaniam prouocatur. Et quid aliud inter hæc tot flagitiorum mala perpendimus, niſi quòd venturo citius antichriſto via iã ſternitur, per quã inoffenſis nequitiæ ſuæ veſtigiis gradiatur? Nã ſicut dicit apoſtolus: Myſterium iam operatur iniquitatis. Hæc Petrus.

Exo. 21

Antichriſti aduẽtus

2. Thes. 2

A ORATIO. D

Domine Ieſu Chriſte, iudex omnium vẽturę, da mihi conſtantiam in fidei veritate, ne ſeducar a ſimulatis & falſis hominibus: nec ſuccumbã in tribulationibus: ſed in confeſſione tui nominis, & aſſertione veritatis valeam fortiter perſiſtere: & pro hac odia hominum & aduerſa gaudenter ſuſtinere. Tribue mihi virtutẽ patientiæ, & vt abũdãte iniquitate non refrigeſcat in me ardor charitatis ſed vſque in finem vitæ præſentis perſeuerẽ in fide veritatis, & amore bonitatis, quatenus te miſerante ſaluus fiã, domine deus ſalutis meæ. Amen.

De aduentu & perſecutione antichriſti. Cap. 40.

B

Mat.24. Mar.13. Luc.21 & 17.

POſt prœlia autẽ & ſeditiones, & alia quæ præmiſſa ſunt, ſequitur aduentus antichriſti: quia vt pax præceſſit Chriſtum, ita diſcordia præcedet antichriſtum. Et vt ait Chry. Sicut ante ignem fumus præcedit, & ante victoriam pugna: ſic & ante gloriam Chriſti, tentatio antichriſti. Vnde ſubiungit: (Cum videritis,) ſ. oculis corporis in ſucceſſoribus veſtris, (abominationẽ deſolationis: quæ dicta) id eſt, prædicta, (eſt a Daniele propheta,) dicẽte: Erit in tẽplo abominatio deſolationis: (ſtantem in loco ſancto,) id eſt, in templo dei: (qui legit,) ſcilicet dictam prophetiã, (intelligat) eam tunc impleri, & conſummationem inſtare. Nam ibidem dicitur & vſque ad conſummationem & finem perdurabit deſolatio. Hoc impletũ eſt quando Aelius Hadrianus imaginem ſuã ſtatui fecit vbi ſteterat arca teſtamenti: & hoc fuit ſignum deſtructionis deſolationis ciuitatis & tẽpli: hoc & de abominabili antichriſto poteſt intelligi: qui dicitur abominatio ratione ſuperbiæ qua ſe confert deo, ex hoc quod aduerſus deum veniens, honorem dei ſibi vendicat & dicitur, deſolationis: quia tunc erit maxima electorum deſolatio, quando cultus dei deſtruetur: vel quia terra & cultus dei per ipſum deſolabitur. Tunc enim (vt ait apoſtolus) reuelabitur: id eſt, manifeſtabitur homo peccati, filius perditionis, qui aduerſatur & extollitur ſupra, id eſt, contra omne quod dicitur deus aut quod colitur: ita vt in tẽplo dei ſedeat, oſtendens & oſtentans ſe tanquam ſit deus. In loco enim ſanctificationis ſtabit: vt vbi ſanctorum precibus deus inuocabatur, ibi ab infidelibus receptus dei honore venerabilis dignus videatur. Cuius ſpecies iam præcedit: quia iam myſteriũ iniquitatis operatur in membris ſuis. Moraliter prælatus malus eſt idolum abhominationis, & deſolationis. Vnde in Zacharia: O paſtor & idolum, derelinquens gregem. Dicitur aut abhominatio propter faſtidium reſpectu dei: abominabilis enim eſt deo propter prauitatem cordis propter impietatem operis, propter indignitatem oblationis: vnde totus eſt abominabilis.

Danl.9.

C

Aelius Hadrianus.

Abominatio dẽ antichriſtus

2 Tim.2

Morali ter.

Zach.2.

Sed additur, deſolationis: propter diſpendium ſiue damnũ reſpectu proximi. Deſolatur enim populũ: vel per negligentiam officij, vel per corruptionẽ exẽpli, vel per ſubtractionem tẽporalis ſubſidij: ſed ſtat in loco ſancto, propter monſtrũ reſpectu officij: eſt. n. figura antichriſti, qui ſedebit in tẽplo dei. & ideo iã antichriſti ſunt multi. (Tunc qui legit intelligat,) videlicet eccleſiæ deſtructionem, prælati damnationem, populi perturbationem. Vbi Beda: Iuxta verò ſenſus ſpirituales cum viderimus abominationem deſolationis ſtare vbi non debet, hoc eſt hæreſes & flagitia regnare inter eos qui cœleſtibus myſterijs videbantur eſſe conſecrati: cum operantes iniquitatem, loquentes mendacium, viros ſanguinum & doloſos, quos abominabitur dominus: pacem fidelium turbare perpenderimus: tunc quicunque in Iudæa, hoc eſt in confeſſione veræ fidei perſiſtimus, non terrenis infimisq; actibus mancipari, ſed tantò altius virtutum culmen debemus aſcendere, quanto plures ampla & errabunda viciorum ſequi itinera videmus. Hæc Beda. Vnde conſequenter monet, vt (tunc,) ſcilicet veniente antichriſto, (qui in Iudæa ſunt fugiãt:) quia Iudæi eum primitus ſuſcipient, & ibi propter corporalem antichriſti præſentiã maior perſecutio erit: (fugiant inquam ad mõtes,) id eſt, ad loca ſecreta, & deſerta, vbi latitare poſſint. Vnde Hilarius: Iudæã deſeri monet & trãſfugi in montes, ne admixtione plebis illius quæ creditura eſt antichriſto, vis aut contagio afferatur. (Et qui in tecto ſunt,) id eſt, in eminẽtia perfectionis, (non deſcendant aliquid tollere de domo ſua:) per cupiditatem rerum ſecularium: propter quas ſæpe etiam perfecti deijciuntur a culmine perfectionis, tempore perſecutionis. Hæc Hilarius. (Et qui in agro ſunt,) laborantes pro fructu bonorum operũ, quantum ad actiuos: (non reuertantur tollere tunicam ſuam:) id eſt, non redeant ad occupationes ſeculi peccatum implicantes, quæ intelliguntur per tunicam. Ad literam vult oſtendere quod propter inſtantiam tribulationũ & malorum præſentium, ac propter expectationem iudicij & malorum futurorum, non vacabit alicui intendere negotiis temporalibus: ſed melius eſt ꝙ ſaluet vitã ſuam quam rem poſſeſſam, & cogitet quomodo occurrat iudicis conſpectibus. Myſticè autem diſtingui poſſent prædicta tria, per tres ſtatus hominũ. Per eos qui in Iudæa ſunt intelligi poteſt ſtatus incipientiũ, qui tantum in confeſſione fidei manent, ſecundum illud apoſtoli: Corde creditur ad iuſtitiam. Per illos qui in tecto ſunt, ſtatus proficientium, qui iam ſupra carnem, quæ eſt domus animæ: ſupra mundum, qui eſt domus hominum: ſupra aerem, qui eſt domus dæmonum aſcenderunt. ſecundum illud Pſal. Et factus ſum ſicut paſſer ſolitarius in tecto. Per illos qui in agro ſtatus perfectorum, qui in ſe perfecti iam, alios perficere conantur. ſecundum illud Canticorum, egrediamur in agrum. Secundum hæc triplex eſt conſi-

E

Fuga a facie antichriſti

F

Myſticè

Rom.10

Cant.7.

Pſ.101.

G lium admonitionis. Primũ.n. datur conſilium
aſcendendi ad montes: ſic & qui in Iudæa ſunt,
Iudæa. id eſt, in confeſsione fidei, licet imperfectæ (Iu
dæa.n. confeſsio interpretatur) fugiant ad mõ
tes æternos, id eſt, ad ſcripturas apoſtolorum
& prophetarum, vel ad culmina virtutum, vt
Pſal. 75 illuminentur a deo. Vnde Pſalmiſta: Illumi-
nans tu mirabiliter a montibus æternis. Secũ
dus datur conſilium non deſcendendi: ſic &
qui in tecto, id eſt, qui animo excedit carnem
& mundum, per cœleſtem conuerſationem,
non deſcendat tollere aliquid de domo ſua: id
eſt, non inclinet ſe ad carnalia deſideria, nec
Ro. 13. redeat ad actus priſtinæ conuerſationis mun
danæ: ſecundum illud apoſtoli: Carnis curam
ne feceritis. Tertius datur conſilium non re-
uertendi, ſic (& qui in agro,) id eſt, qui operatur
H in eccleſia ſicut bos in agro domini, nõ reuer
tatur tollere tunicã ſuã: id eſt, rẽ aliquã tẽpora
lẽ qua ſe exuit: vt nudus nudũ Chriſtum ſeque
Canti. 5 retur. ſecundum illud Canticorum: Expoliaui
me tunica mea. ſecundũ.n. Auguſt. In tribula-
tionibus cauendum eſt, ne quiſquã deuictus ad
carnalẽ vitã de ſpirituali ſublimitate deſcen-
dat aut qui profecerat in anteriora ſe exten-
dens, deiiciendo in poſteriora reſpiciat. Et be
ne dixit ꝙ non eſt reuertendũ retrò, per defe-
Gen. 19 ctum perſeuerantiæ in bono. & vt hoc facilius
faciatis, memores eſtote vxoris Loth, quæ
quia retrò reſpexit, naturæ ſuæ munus per-
didit. Fugiens.n. Satanã & Sodomã per intẽpe
rantiam reſpexit ea: & mortua, ſtatua ſalis, ſeu
Vxor columna eſt effecta. ſecundum Aug. Hæc vxor
Loth. Loth ſignificat eos qui in tribulatione retrò re
ſpiciunt, & a ſpe diuinæ promiſsionis ſe auer
tunt. Et ideo ſtatua ſalis facta eſt, vt exemplo
I admonendi homines ne ſimilia faciant, tan-
quam condiat: & erudiat cor eorum ne fatui
Retro- fiant. Quærit Augu. quare mulier iſta fuit pu-
ſpectio nita, reſpiciendo & videndo Sodomitas, non
Abrahę autem Abraham. Et reſpõdet quòd Abraham
reſpiciebat dei ſententiam, approbando: iſta
autem, in peccatis eorum delectando. Et ne
homines in perſecutione retrò aſpiciant fidẽ
negando, & vitam bonam deſerendo, vt vitam
corporalem ſaluent; conſequenter admonen-
do inducit, quòd quicunque quæſierit ſic
animam ſuam, id eſt vitam corporalem, ſal
uam facere timore mortis deficiendo in anti-
chriſti tribulatione: ſcilicet Chriſtum negan
do, vel bona deſerendo, & retrò ad mala eun
do, perdet illam, incurrendo damnationem
æternam: (& quicunque) permanens fortis in
confeſsione fidei & tribulatione (perdiderit
animam ſuam:) id eſt, vitam corporalem, æſti
mans eam vt occiſionis ouem: & præeligens
mori quam cadere a fide & virtute, (viuifica-
bit eam) id eſt vita æterna eam dignam faciet
quam inde merebitur, & in præmium recipiet
Væ autem prægnantibus & nutrientibus in il
lis diebus quia ad literam prægnantes nõ poſ
ſunt bene fugere aggrauatæ pondere, nec ſi-
militer nutrientes propter curam qua circa
paruulos ſunt occupatæ. Myſtice prægnantes
ſunt, qui fœtum mali propoſiti conceperunt: K
& nutrientes, qui partum mali operis fouent
& nutriunt: & ſic notatur in conceptione, pec-
catum in corde: in nutritione, peccatũ in ope-
re. Vel prægnantes ſunt, qui bona propoſita,
quæ conceperunt, non impleuerunt: nutrien-
tes, qui peccata ſub ſpe longioris vitæ vſq; ad
mortem deduxerunt. Vel ſecundum Aug. Præ Nutrien
gnantes ſunt auari, qui aliena concupiſcũt, & tes.
ſpẽ habent adipiſcendi: ſicut mulier prægnãs
in ſpe eſt prolẽ habendi. Nutrientes verò ſunt,
qui quod concupierunt poſsident, & poſſeſſa
nutrire ſtudent, ea detinendo & augẽdo: & ſic
animæ cupidæ temporaliũ, prægnantes ſunt in
acquirẽdo: & nutrientes, in poſsidendo. Et no Chari-
ta ſecundum Auguſt. ꝙ quadruplex eſt chari- tas qua-
tas. ſ. incipiens, quę naſcitur: proficiens, quæ nu dru-
tritur. perfecta, quæ roboratur: perfectior, quæ plex.
mortem deſiderat. Prægnantes ergo ſunt, qui L
bonum opus conceperunt, ſed non fecerunt:
nutrientes, quæ facere cœperunt, ſed non per
fecerunt. Iſtis autem prægnantibus & nutrien
tibus væ quia citò ſcandalizabuntur in anti-
chriſti perſecutione: vel amore malè inflam-
mante, vel timore male humiliante, vel modo
vtroque. Deinde hortatur vt oremus, (ne fiat
fuga noſtra hyeme vel ſabbato:) id eſt, ne aut
in frigore peccatorum, aut otio bonorũ ope-
rum reperiamur: vtrumq;.n. multum impedit
hominem a fuga antichriſti, imò magis facit
proximare ſibi: ſicut econtrariò diuertendo a
malo, & faciendo bonum, homo approximat
deo. Spiritualiter ſignatur hic duplex defe-
ctus. ſ. charitatis in hyeme, & bonæ operatio- Defe-
nis in ſabbato. In hyeme, eſt gelicidium amo- ctus du
ris: in ſabbato, ceſſatio boni operis. Vel ne tũc plex.
incipiamus peccata noſtra fugere, & pœniten- M
tiam facere, quando iam non licet ambulare
& bene agere. Ambulare.n. longius, ſabbato nõ Tribula
licet: hyems quoque ad ambulandum impedi tio ſub
mentum eſt. Erit.n. tunc tribulatio magna, anti-
qualis nõ fuit ab initio mundi vſque modò, ne chriſto
que fiet vlterius talis tribulatio. Tunc.n. omnes vbi.
perſecutiones conflabuntur in vnum: ſcilicet
infidelium, hæreticorum, tyrannorum, & fal-
ſorum fratrum. Hi ſunt quatuor venti, & qua-
tuor beſtiæ pugnantes in mari. Tunc creberri
ma & acerrima tormenta longè lateq; inſe-
runtur fidelibus: ſed in illis regionibus tunc
fideles ſunt vexandi vehementius, vbi domi-
nus fuit crucifixus. Et vt dicit Haymo ſuper
Apocalypſim: Illa tribulatio non per partes,
ſed ſimul totum examinabit mundum: ſoluen
tur enim tunc dæmones, qui modò ligati ſunt
ne poſsint nocere quantum vellent. Sicut autẽ
antichriſtus crudelior erit omnibus perſecu-
toribus, ita ſancti tunc fortiores erunt omni-
bus martyribus. Illam verò tribulationem, do
minus ſciens infirmitatem humanam, abbre-
uiabit propter electos, ſecundum moderamẽ
ſuæ æternæ ſapientiæ, & affectum ſuæ miſeri-
cordiæ: ne mora temporum fides concutiatur
credentium, & malitia mutet intellectum: quia
non durabit niſi per tres annos cum dimidio.

Vt

A

Duratio perſecutionis. *Dani. 7.* *Dani. 7.* *Apo. 11*

Vt enim dicitur in Daniele: Durabit per tempus & tempora & dimidium temporis: id eſt, tribus annis & dimidio: in quibus regnabit antichriſtus, quantum & prędicauit Chriſtus. Et iterum in Daniele: Dies mille ducentinonaginta, id eſt, tres annos & dimidium. & in Apocalypſi dicitur, ꝙ data eſt ei poteſtas facere menſes quadragintaduos: id eſt, tres annos cum dimidio. Et niſi abbreuiati, id eſt, breues a deo præſtituti fuiſſent dies illi quibus. ſ. operabitur antichriſtus, non fieret ſalua omnis caro iuſti: id eſt, homo: quia niſi hoc eſſet, rarus aut nullus preſſuras ſuſtinere, & per patientiam ſaluari poſſet: quia infirmitas humana diu tribulationem ſuſtinere non poteſt; ſed propter electos breuiabuntur ne ex tribulationis magnitudine cadant a veritate.

Breuiatio dierum.

Breuiabuntur autẽ nõ menſura, ſed numero: quia breuiati dies non breues dies ſunt intelligendi: ſed pauci.

B

Vnde dies accipiuntur pro tempore: quia tempus illius perſecutionis erit breue. Quę ergo ſpes electis, niſi gratia dei, quæ dat patientiam pijs, & citius demit potentiam impijs. Quanto. n. erit hæc tribulatio cæteris quę preceſſere preſſurarum pondere grauior, tanto erit temporis breuitate moderatior: vt ſalui fiant electi, qui ſoli in horreo cœleſti ſunt reponendi. Vnde dicit Rabanus, ꝙ talis tribulatio tunc erit in circuitu areæ domini, vt omnibus velut cribro examinationis paleis ſequeſtratis ſolũ frumentũ in horreis domini remaneat colligendum. (Tunc). ſ. tempore antichriſti, & in illa preſſura (ſi quis vobis,) imitatoribus meis (dixerit: Ecce hic,) id eſt, in hac patria vel natione, vel ſecta, vel perſona, (eſt Chriſtus: aut alic,) id eſt, in alia a prædictis: (nolite credere)

C

&: nolite ire pede intellectus, eorum doctrinæ credendo: neque ſectemini pede affectus eorũ vitam imitando: quia multi diſcipuli antichriſti venient ad ſeducendum populũ dicentes, ꝙ ipſe ſit vere Chriſtus in lege & prophetis ꝓmiſſus.

Pſeudo chriſti.

(Surgent. n. pſeudochriſti,) qui ſe eũ qui eſt Chriſtus eſſe mentientur: ſed reuera erunt antichriſti: id eſt, falſi Chriſtiani, peruertentes doctrinã Chriſti, & mentientes de Chriſto: (& pſeudoprophetæ,) peruertentes doctrinam legis & prophetarum: vel vſurpantes ſibi diuinas reuelationes. ſ. antichriſtus & diſcipuli, qui ſunt membra eius: (& dabunt ſigna,) aliquid magnum ſignantia. (& prodigia,) hominibus admiranda, quæ digito produntur: & propter admirationem demonſtrantur: vel ſigna, quæ aliquid ſignificant de præſentibus: & prodigia, quæ aliquid produnt & manifeſtant de futuris: quia virtute dęmonũ multa miracula fieri poſſent quando deus permittit, ita vt in errorem ducantur ſi fieri poteſt etiam electi & prædeſtinati: id eſt, ſi aliquo modo fieri poſſet vt dei præfinitio mutaretur. Sed non ſeducuntur: quia perire non poſſunt quos deus ad vitam præordinauit.

Prodigia.

Concuſſio fidelium.

Vnde Greg. Quia electorũ cor & trepida cogitatione concutitur, & tamen eorum conſtantia non mouetur: vna ſententia dñs vtrũq; cõplexus eſt. Quaſi. n. iã errare eſt in cogitatione titubare. Sed, ſi fieri põt, ſubiungitur: quia fieri non põt vt in errorẽ electi capiantur.

D

Hæc temporibus antichriſti proprie congruunt. Cuius. n. non paueat & concutiatur fides, quando nõ ſolũ tormenta crebriora & acerbiora, quam prius conſueuerant, inferentur fidelibus: ſed quod grauius eſt, ſignorum quoque operatio eos qui tormenta ingerent: non eos qui ſuſtinebunt concomitabit: & perſecutor veritatis, erit operator virtutis: idẽq; ipſe qui tormentis ſæuit vt Chriſtus negetur, prouocat miraculis vt antichriſto credatur. Nec mirum ſi iſta tũc mali operantur, quando a deo permittuntur. Soluetur. n. vt ait Aug. tunc ſatanas: & per antichriſtũ in omni virtute ſua mirabiliter quidem, ſed mendaciter operabitur. Vnde Greg. Penſemus quæ erit humanæ mentis illa tentatio, quando pius martyr & corpus tormentis ſubiicit, & tamen ante oculos eius miracula tortor facit.

E

Martyrũ tentatio.

Et Chry. Sicut in aduentu Chriſti ante illum prophetæ, & cũ illo apoſtoli in ſpiritu ſancto faciebant virtutes: ſic & in aduentu antichriſti pſeudochriſtiani, & ante illũ, & cũ illo in ſpiritu maligno facient virtutes. Et ſubiungit. (Vos ergo videte, ecce prędixi vobis omnia,) vt ꝓſcij vigiletis, quia moniti eſtis: quaſi diceret: Ad hoc iſta prædico nunc, vt caueatis protunc. & pericula ſequentia præuideatis, quia præmoniti eſtis: & vt minus noceant vobis iacula quæ præuidiſtis. Vnde Chry. Propterea dicit, ecce prædixi vobis: vt excuſationem ignorantiæ tollat ab omnibus, & præcedens conteſtatio prębuidere faciat pœnam ſequentẽ. Miſericordia. n. eſt mandatis præuenire periculum. Non vult. n. quenquã perire, qui omnibus monſtrat perditionis aduentũ. hæc Chryſ.

F

Tempus iudicij ignoratur. *Luc. 17.*

Non eſt igitur credendũ alicui, vel de perſona vt ipſe ſit Chriſtus: vel de tẽpore futuri iudicij; neque fides adhibenda his qui calculant, & certum tẽpus determinant quando deus venturus ſit: quia hoc a nemine põt ſciri vel obſeruari. Vnde interrogatus dominus de aduentu regni dei, reſpondit: Non venit regnum dei, & dies iudicii, cum obſeruatione. ſ. temporis: neque ab angelis, neque ab hominibus poteſt obſeruari quando veniet. Per aduentum regni dei intelligitur aduentus ad iudicium quia veniet tanquã rex ad iudicandũ, & quia tunc manifeſtabitur dei regnũ, & ceſſabit omne aliud regnũ.

Regnũ dei & eius aduentus.

Et addit, (ecce. n. regnũ dei intra vos eſt:) quia donum gratiæ eſt in mente regnum gratiæ intra nos eſt quando omnes vires & motus in nobis diuinæ gubernationi obediunt: ſecus quando rebellant. Ac ſi dicat: Non curetis ſcire quando veniat regnum dei, & omittite quæſtionẽ de regno gloriæ: quia eius aduentus ſcire non poteſt, ſed quærite regnum gratiæ, quod intra vos eſſe põt & parate vos intra vos per fidem cum dilectione operantem quia intra vos eſt regnum dei. Nam in nobis cũ dei gratia eſt, vt regnũ dei capiamus, niſi nos obicẽ ponamus. vbi nota, ꝙ triplex eſt regnũ dei.

Regnũ dei triplex.

Primum eſt circa nos, vel in quo nos. ſ. regnũ

OO 2 gratiæ

G militantis eccleſiæ. Secundũ intra nos, ſ. regnũ gratiæ: quo videlicet deus regnat in anima: Tertium eſt regnum gloriæ: quo deus regnat cum ſanctis in gloria. Vel regnũ dei, dicit ſeipſum in cordibus fideliũ regnantem. vnde Beda: Dicit regnũ dei intra fideles poſitum: quia n. quandoq; venturus eſt iudex omnium, nunc etiam regnat in cordibus fidelium. vnde & Anſel. Qui verè iuſtus eſt, deum in ſe manẽ-
1.Cor.3 tem habet. Templum. n. dei ſanctum eſt quod eſtis vos. Vt ait apoſtolus. Summa igitur diligẽtia conſiderandum eſt, cum quanta ratione & reuerentia ſenſus noſtros & membra corporis noſtri mouere debemus, quibus diuinitas ipſa præſidet. Demus igitur (vt dignum eſt) tanto inhabitatori omne imperium cordis noſtri: vt nihil ei repugnet in nobis: ſed omnes cogi-
H tationes & voluntatum motus, omnia verba & vniuerſa opera noſtra illius nutum attendant eius voluntati deſeruiant, ad rectitudinis eius regulam dirigantur. Sic enim verè regnum eius erimus: & ipſe in nobis manebit: & nos illo manente bene viuemus. Vos eſtis. (ait apo-
Cor.12 ſtolus,) corpus Chriſti, & membra de mẽbris. Serua igitur corpus ea dignitate qua decet. Oculi tui Chriſti ſunt. Non igitur licet tibi oculos Chriſti ad aliquas vanitates cõſpiciẽdas dirigere. Os tuum, os Chriſti eſt. Non ergo licet tibi os Chriſti, non dico ad detractiones, non dico ad mendacia, ſed neque ad otioſos ſermones aperire: quod ad ſolas laudes dei ad ædificationem proximi debes paratum habere. ſic de cæteris Chriſti membris, tuæ cuſtodiæ com-
Chriſtus alius nõ crẽdus. miſsis intellige. hæc Anſel. Deinde ſubiungit: Si ergo dixerint vobis, ecce in deſerto eſt Chri-
I ſtus: ſcil. tanquam homo religioſus in loco deſerto, quaſi ſub ſpecie ſanctitatis vos decipe-
[illegible] re volentes (nolite exire) a veſtro loco & propoſito ad videndum eum, vel ad ſequendum per operis imitationem. (Et ſi dixerint, ecce in penetralibus,) & in locis occultis eſt: ſub ſpe-
[illegible] cie cogitationis diuinorum archanorum, magiſtrum eius palliãtes, & vos decipere volentes: (nolite credere.) vel ſecundum Hiero. Si quis promiſerit vobis quòd in deſerto gentilium & philoſophorum dogmate Chriſtus moretur aut in hæreticorum penetralibus, & occultis ſeu obſcuris conuenticulis: quæ dei pollicentur arcana, nolite credere. Non enim deus in ſecundo aduentu in deſerto vagabitur, nec in penetralibus, aut in aliquo angulo terræ, vel in occulto loco, ſeu in aliquibus obſcuris latibulis: ſed de cœlo veniens manifeſtè omnibus vbique apparebit, quia licet aduentus Chriſti in carne fuerit occultus, tamẽ aduẽtus eius ad iudicium erit ita manifeſtus, quod non poterit aliquem latere tanquam incognitus. In primo enim aduentu venit in humilitate, & paucis cognitus, & a multis deſpectus & reprobatus: ſed in ſecundo aduentu veniet manifeſtus & glo-
[illegible] rioſus, in poteſtate orbem iudicaturus: Nam vt ait Aug. Occultum oportebat eum venire vt iudicaretur, manifeſtus autem veniet vt iudicet: quaſi diceret: Nolite eis credere: quia dies aduentus mei ita clare erit, quòd nullus K de ea dubitare poterit. Ad quod ſimilitudinem fulgoris introducit. (Sicut enim fulgor) & ſplendor ſolis, (exit ab Oriente, &) ſubito (apparet) vbique (vſque in Occidentem,) oculis totius & omnium manifeſtus: & non in vna parte videtur & fulget, ſed in omnibus, nec annunciante vel præcone indiget: ſed in inſtanti momento temporis in orbem terrarum vniuerſum apparet, (ita aduentus filii hominis,) ad iudicium generale, erit ſubitus, & coruſcus & manifeſtus omnibus: & ita patens & clarus quod nullus dubitare poterit: & non hic vel illic, ſed ſimul vbique propter effuſionem & ſplendorem gloriæ apparebit. Stultum eſt ergo eũ credi eſſe, vel quærere in paruo loco & in abſcondito, qui totius mundi lumen eſt. Vnde Ambro. Chriſtus ſicut fulgur coruſcans, per vniuerſum mundum luminis ſui globos ſpar- L
git. Et ideo nec in deſertis vagatur nec aliquibus locis clauditur: quia cœlum & terram ego impleo dicit dominus. Sed luce fulgoris fulget Hier.23
vt in illa nocte reſurrectionis gloriam videre poſsimus. Porro, dicit Chryſoſt. Sicut fulgor ſecundum qualitatem fulgoris ſui non digne aſpicitur: ſic & dum venerit Chriſtus ſecundũ menſuram gloriæ eius, non poterunt eum ſufficienter aſpicere. Et ſicut iam inſtruxit diſcipulos de modo apparitionis ſuæ: quia ſicut fulgur manifeſtè veniet: ſic nunc conſequenter inſtruit eos de loco in quo venturus eſt. Vnde ſubiungit. Vbicunque fuerit corpus, id eſt, Chriſtus in humanitate: quia iudicabit forma humana ſcilicet glorioſa (ibi congregabuntur & aquilæ) id eſt, ſancti occurrentes obuiam Chri- M
ſto ad iudicium venienti, quibus innouata eſt iuuentus vt aquilæ: Chriſtus dicitur corpus ad Chriſtus corpus dicitur.
denotandum carnis voluntatem, & oſtenſionis ſpeciem in qua videbit eum omnis oculus. Electi verò dicuntur aquilæ, propter reſurrectionis innouationem, & viſionis ſubtilitatem qua ſolem iuſtitiæ irreuerberatis oculis videbimus quaſi diceret, ſecundum Chryſoſtomum, Dum in glorioſo corpore aduenerit filius hominis, non oportet in angulis æſtimare eum eſſe quia tanta erit obſequium ſibi ſanctorum multitudo, vt vnicuiq; pateat quod ipſe eſt Chriſtus dominus, caput totius eccleſiæ, & ſuper omnem principatum & virtutem, & ſuper omne quod nominatur in hoc ſeculo & futuro. Per aquilas. n. multitudinẽ angelorũ & ſancto- Aquilis aſsimilã-
rũ vniuerſorum oſtendit. Ideo. n. ſancti aquilis aſsimilantur. quia ſicut filii aquilarũ ad ſolẽ probãtur. vt ſiquidẽ recto aſpectu intendere tur ſancti.
potuerint cõtra radios ſolis, intelligãtur eſſe legitimi ſi aũt nõ potuerint, cognoſcãtur aduli. terini: ſic & filii dei ad Chriſti iuſtitiã probantur. Si. n. potuerint pleno corde iuſtitiæ eius verba ſuſcipere, intelliguntur eſſe legitimi: ſi aũt non potuerint, cognoſcuntur: de diabolo eſſe nati. Hæc Chry. Quia ergo aduentus Chriſti erit ita publicè manifeſtus, & quantum ad modum & quantum ad locum. ideo ipſe nõ apparet in occultis, & nullus talibus

A qui vobis annunciẽt dicentes, hic vel illic eſt Chriſtus. Igitur nolite talibus credere.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte pie, da mihi viſis mũdi abominationibus, & ſæuientibus tribulationibus ad montes & culmina virtutũ ſurgere: & in cœleſtibus conuerſando de ſpirituali ſublimitate ad carnalia deſideria: & actus priſtinæ conuerſationis mundanæ non deſcẽdere: vel me inclinare, & in anteriora me extendendo, & pro fructu bonorum operum laborando, in poſteriora & ad temporalia quibus me exui non reſpicere. Da etiam mihi vt nullis ſeductoribus credens, regnum gratiæ (quod intra nos poteſt eſſe) quæram, & ad regnum gloriæ perueniam. Amen.

B *De remedijs contra ſpirituales nouiſſimi temporis tentationes, & exercitio mentis in deum.* Cap. 41.

Remedia cõtra tentationes ſpirituales.

ET quia vt dictum eſt, ante aduentum domini veniet multi pſeudochriſti & pſeudoprophetæ: id eſt, ſimulati & falſi: & ſeducent multos, qui antè videbantur etiam per ſecti: ideo hic conſequenter ponuntur aliqua remedia contra quaſdam tentationes ſpirituales, quæ iſto tempore abundant: ad probandũ & purgandum electos, quæ etiam in cordibus quorundam ſeminantur a diabolo, & præparant locum antichriſto. Dupliciter autem veniunt prædictæ tentationes. Primò per ſuggeſtionem & illuſionẽ diaboli, qui decipit hominem in regimine quod debet habere erga deũ & in hoc quod eſt dei. Secundò, per corruptã doctrinam, & modum viuendi aliorum, qui iam venerunt per tentationes huiuſmodi: propter quod oſtendendum eſt, primò quòd regi-

C men debes habere apud deum, & ad id quod dei eſt: & poſt quomodo debes regi erga alios, quantum ad doctrinam, & modum viuendi eorum. Primum remedium contra tentationes ſpirituales iſtius temporis, quas procurat diabolus in cordibus illorum qui volunt ſe dare deo per orationẽ & contemplationem, vel per alia opera perfectionis, eſt iſtud: vt non deſideres viſiones aut reuelationes: vel ſentimenta quæ ſunt ſupra naturam, & ſupra curſum illorũ qui deum diligunt, & timent per veriſsimũ amorem: quia iſtud deſideriũ eſſe non poteſt ſine radice, & ſine fundamento ſuperbiæ & præſumptionis: vel ſine intentione alicuius vanæ curioſitatis circa ſecreta dei: vel ſine fragilitate & defectu fidei propter quæ iuſtitia dei dimittit animã quæ habet deſiderium huiuſmodi, & venit quandoq; talis in tentationem & illuſionem diaboli. Per hunc modum ſeminat diabolus maiorem partem tentationũ ſpiritualium iſtius temporis, & radicat in cordibus illorum qui ſunt nuntii antichriſti, prout videre poteris in ſubſequentibus. Vnde debes ſcire quod veræ reuelationes, & ſentimenta ſpiritualia ſecretorũ dei, non veniunt per an-

Reuelationes veræ.

tedictum deſideriũ, neq; per aliquod conamẽ D vel ſtudiũ quod anima habeat in ſe: ſed tantũ veniũt per puram bonitatem dei in animam, quæ eſt in magna humilitate, & magno timore, ac reuerentia dei. Item ſcias quod exercitare ſe in magna humilitate, ac timore magno, ac reuerẽtia dei, propter hoc vt homo habeat viſiones ac reuelationes & ſentimenta ſupradicta: eſt habere in ſe radicẽ & fundamentum, ac finalem intentionem quam habet ante dictum deſiderium: & ex hoc in eodem delicto venit homo, in quo eſt per deſiderium ſupradictũ. Secundum remedium eſt, quòd in tua oratione vel contemplatione nõ ſuſtineas in anima tua aliquã conſolationem magnam vel paruã, ex quo tibi videtur quod fundat ſe in præſumptione & æſtimatione ſuperbię tuipſius: & poſt quem ducit te in ambitionem tui proprii honoris vel gloriæ, ſiue iſtius vitæ, ſiue alterius.

E Quia anima quę ſe ſentit in tali conſolatione, venit in plures errores & mala: & deus per ſuum iuſtum iudicium permittit diabolo poſſe augmentãdi & accelerandi prædictam cõſolationem, & imprimit cũ illa in anima falſiſsima & periculoſiſsima ſentimenta, & alias illuſiones quas anima imbuta dicta cõſolatione credit & reputat eſſe veras reuelationes. O quot perſonæ per iſtum modum ſunt deceptę: Et propter hoc caueas, ꝙ in tua oratione vel contemplatione non ſuſtineas aliquam conſolationem, niſi illam quæ venit per perfectam notitiam & completum ſentimentum tuæ nihilitatis & imperfectionis, & quæ facit perſeuerare dictam notitiam & ſentimentũ tui in te, ac magnitudinem & altitudinem dei per altã reuerẽtiam, & cum magno deſiderio honoris & gloriæ dei ſic quòd antedicta cõſolatio ſumatur & totaliter ſit in his prædictis, vel ſimilibus aut æqualibus. Et idem quod dictum eſt de

F diuina conſolatione, intellige etiam de feruore & ardore perfectionis, quæ poſſunt eſſe in eiſdem modis. Tertium remediũ eſt, quòd omne ſentimentum quantumcunq; altum & omnis viſio quantumcunq; ſecreta tibi appareat, quæcunq; etiam ſit, ſi ducit cor tuum in opinionem contra aliquem articulũ fidei vel contra bonos mores, & maximè contra humilitatem vel contra honeſtatem: fugias eam & horreſcas: quia ſine dubio ex parte diaboli venit. Et ſi appareat tibi aliqua viſio, de qua ſis certus ꝙ veniat ex parte dei: & quòd illud quod inducit viſio, eſt placitũ deo, noli te firmare in dicta viſione. Quartum remedium eſt, ꝙ propter altam vitam, vel propter magnam deuotionem, aut propter præclarum intellectũ: ſeu propter aliquam altam ſufficientiam quã vides in aliquibus perſonis, non ſequaris eorũ conſilia, vel modos: ex quo cognoſcis clarè & rationabiliter, quòd eorum conſilia non ſunt ſecundum deum & veram diſcretionem per viam Ieſu Chriſti & ſanctorum monſtratam, & perfectam ſcripturam in dictis ſanctorum notificatã. Nec propter hoc timeas ꝙ ſpernendo talia conſilia dictarum perſonarum, pec-

G ces per ſuperbiam & præſumptionem: ſolum ꝙ facias propter zelum & veritatis amorem. Quintum remedium eſt, quòd fugias & vites familiaritatem illarum perſonarum quæ dictas tentationes ſeminant & diffundũt: & illas perſonas quę eaſdem ſuſtinent & laudant, & noli eorum verba vel etiam collocutiones audire, neq; eorũ modos velis videre: quia tibi demonſtrabunt magnum ſignũ perfectionis in pluribus verbis & modis per quæ ſi vis accipere: & eos tanquã diuinales ſequi, venies in pericula & præcipitia errorum & inhoneſtorum morum eorũdẽ. Poſt hæc vide remedia quæ debes attendere circa aliquas perſonas, quæ per ſuam vitam & doctrinam ſeminant dictas tentationes. Primũ remedium eſt, ꝙ non habeas magnã æſtimationem viſionum, aut ſentimentorum, vel raptuum eorũ: imò ſi ducunt H te in aliquid quod ſit contra fidem, vel contra ſcripturas ſanctas, aut contra bonos mores, vel contra vitas ſanctorum, ſeu verba eorum ſanè accepta: abhorreas eorum viſiones & ſentimenta tanquam ſtultas dementias, & eorum raptus ſicut rabiamenta. Tamen ſi ducunt in hoc quod eſt ſecundum fidem, & ſecundum ſcripturam, & ſecundum ſanctos, & ſecundum bonos mores, noli ſpernere, quia forſitan ſperneres hoc quod eſt dei. Non tamen totaliter confidas: quia ſæpe & maximè in tentationibus inducitur ſeu abſconditur falſitas ſub ſpecie veritatis malitia ſub ſimilitudine bonitatis: vt diabolus poſſit melius & ſæpe mortalẽ errorem diffundere. Et ideo videtur plus placere deo, quam viſiones, & ſentimenta ac raptus, quæ ſecundum quod dictum eſt habent ſimilitudinem veritatis & bonitatis: dimittas ire pro tanto quantum valent: niſi con I tingat aliquibus perſonis ratione ſanctitatis & humilitatis eorum probatæ certiſsimè & manifeſte, de quibus eſſet certum & manifeſtum, quòd non poſſent decipi per illuſiones vel ingenium diaboli. Et tunc quamuis ſit pium viſionibus & ſentimentis talium perſonarum cõſentire, tamen ſecurum eſt non totaliter per rationem veridicam eis credere: ſed ſolum quia concordant cum fide catholica & ſacra ſcriptura, ac bonis moribus & vita & verbis ſanctorum, & cum ratione fundata ſupra prędicta. Secundũ remedium eſt, quòd nullam expoſitionem ſcripturæ & verborum ſanctorum velis accipere: niſi concordaret vitæ Ieſu Chriſti & ſanctorum: quod tamen intellige quantum ad illos nobis propoſitos ad imitandum, non quantũ ad imitandũ priuilegia & ſingularitates eorum. Et iſtud dicitur contra aliquos nuntios ſeu diſcipulos antichriſti, quia palliant & defendunt ſuos errores & periculoſos modos viuẽdi, exponẽdo ſacrã ſcripturã ſecundũ eorum propriã affectionẽ ducentes in exẽplũ aliquos exceſſus & ſingularitates quas aliqui ſancti fecerũt. Tertiũ remediũ eſt, ꝙ ſi per reuelationẽ, vel ſentimẽtũ: vel per aliũ modũ cor tuũ moueatur ad faciendũ aliquod opus, & maximè opus graue vel notabile, & non tibi conſuetũ de quo non habeas K certitudinẽ an deo placeat, imò & rationabiliter dubitas: contrahas moram ad faciendũ dictum opus, vſquequo inſpexeris omnes circunſtantias, & maximè finales, & cognoſcas quod deo placeat. non tamẽ ꝙ tu iudices per tuam opinionem, ſed ſi poteſt per teſtimoniũ certũ ſcripturę, vel exẽplũ ſanctorũ patrũ imitabilę. Et bene dictum eſt, imitabile. Quia ſecundum Grego. Aliqui ſancti fecerunt aliqua opera in quibus nõ debemus eos imitari, quamuis eſſent in eis bona: ſed debemus ea habere in reuerẽtia. Et ſi per teipſum nõ potes venire in notitiã an deo placeat vel non, petas conſilium à probatis perſonis in vita & doctrina & conſilio veritatis. Quartum remedium eſt, ꝙ ſi tu es immunis à prædictis tentationibus ſic quòd nũquã eas habueris: vel quantũcunq; eas habueris liberatus fueris: dirige cor & intellectũ L ad deũ, recognoſcẽdo humiliter gratiam tibi factã & quam tibi multoties ſuper hoc facit. Et caueas tibi ne hoc quod per purã gratiã & bonitatem dei habes, velis aſcribere tuæ virtuti vel ſapientiæ, ſeu merito tuo, aut bonis moribus tuis: neq; quod factũ fuerit a caſu ſeu a fortuna: quia (vt dicunt ſancti) hoc eſt principalius per quod deus beneficiũ ſuæ gratię auferet & ſubtrahit homini, permittit eum ſubijci tentationibus & illuſionibus diaboli. Quintũ remediũ eſt, quòd te, ſcu tuo corde, exiſtente in tentatione ſpirituali, per quam es in dubio: nõ incipias tua propria voluntate aliquid notabile tibi inconſuetum ante: ſed tuũ cor & tuã voluntatẽ refrenando expectes humiliter cũ timore & reuerentia dei vſquequo deus cor tuũ clarificet. quia ſi exiſtendo in dicto dubio incipe res ex tua propria voluntate aliquid notabile, tibi inconſuetũ, non poſſes exire ad finẽ bo M nũ. Sextũ remedium eſt, quòd propter tentationes antedictas, ſi habeas, non dimittas aliquod bonũ quod tu incepiſti dum in tentationibus illis non eras: & maximè non debes dimittere orare, aut confiteri, vel opera facere humilitatis licet conſolationem non inuenias in ipſis. Vnde ſcriptum eſt: Mane. ſ. proſperitas & gratiæ, ſemina. ſ. opus bonum: & veſpere. ſ. aduerſitatis & tentationis, ne ceſſet manus tua. ſ. a ſeminando. Septimum remedium eſt, ꝙ omnes imaginationes & errores quæ te venire faciũt quaſi in dubium alicuius veritatis, expellas a corde tuo: & memoria tua cũ ſummo ſtudio & conamine, tantum cor & intellectum conuertendo in puritate & veritate radicum noſtræ fidei, & in vita ſanctarũ ſcripturarũ, de quibus ſi humiliter & diſcrete ad eaſdem conuerſus fueris poteris lumen extrahere ad certè cognoſcendũ hoc, in quo prius dubitaueras. Et iſtum modum debet homo tenere in tẽtationibus ſpiritualibus, quę nõ ſunt de principalibus fidei articulis ſed de aliquibus veritatibus ipſi fidei proximis. Octauum remedium eſt, quo te exiſtente in antedictis tentationibus habeas firmam & certam ſpem, ꝙ de iſtis tentationibus deus te ad aliquod bonum adducere

Remedia contra ſeminationes tentationum.

A docere,& cor tuum clarificet,& credas firmiter ꝙ deus permittit te venire in prædictas tẽtationes propter exercitiũ tuæ virtutis, & vt te humilies. Attamẽ ita ſe habeat ſpes ſupradicta, quòd negligentia non includatur in ea: ſic ꝙ tuũ poſſe facias de expellendo a te tentationes prędictas. Et ſimiliter ſic ſe habeat credulitas prædicta, ꝙ ſuperbia non includatur: ſed quòd dubites quòd illæ tentationes veniant ꝓpter tuam culpam. Nonum remedium eſt, ꝙ ſi habeas antedictas tentationes multũ abſconditas & ſecretas, non eas teneas, imò eas reueles tuo ſapienti & diſcreto cõfeſſori,& aliquibus ſingularibus perſonis: ſed non multis, de quibus perpendere poſsis quòd ratione experientiæ tentationum quas habuerunt: vel ratione luminis ſapientiæ & ſanctitatis poſſunt tibi dare conſilium & auxilium, ac cõſolationem. Iſtud remedium commendant multi ſancti: B quia narratur in vitis patrum, quòd quidam monachi qui per magnam vitam erant alti: quia contemnebant conſilium & auxiliũ ſanctorum patrum, ſuper tentationibus eorum veniebant ad finem malum. Et contigit aliquibus aliis, ꝙ deo volente prodebant tentationes propter eorum ſimplicitatem, & humilitatem quam habebant in petendo conſilium, & auxilium ſuper tentationibus ſuis finem ſalubrem inueniebant,& citius liberabantur. Decimum remedium eſt, quòd ſi antedictas tentationes habeas, leua cor & intellectum tuum ad deũ: quærendo humiliter hoc quod ei fieri poſſit honorabilius,& tuę animę ſalubrius ſuper tua tentatione, ſubiiciẽdo tuam voluntatẽ voluntati diuinæ: ſic vt ſi ſibi placet ꝙ perſeueres in tentatione, ſimiliter & tibi placeat ſolum vt deum non offendas. C Vndecimum remedium eſt, ꝙ niſi per aliam viam poſsis euadere prædictas tẽtationes debes eas obliuiſci,& per quandam negligentiam fugere & dimittere, conſiderans quod non ſunt tentationes per diabolum procuratę ſed paſsiones,& fragilitates ſeu debilitates quę ſunt communes ſtatui huius vitæ. Et quia ſupra & in ſequẽtibus multis modis hortatur dominus vt vigilemus, & ad incertum eius aduentum nos preparemus ideo: vt continuè ad opera virtutum aſcendas vel ſaltem vehementer aſcẽdere deſideres, ponuntur hic conſequenter aliquæ rationes per quas poteris ſentire pigritiam & nihilitatem boni quod incepiſti, & cor tuum excitare & mouere ad maiores perfectiones omnimodæ virtutis quam non incepiſti. Prima ratio eſt: quia ſi aſpicias quomodo deus eſt dignus amari & honorari, ſecundum ſuam bonitatem & ſapientiam,& alias ſuas nobiles perfectiones, quæ ſunt in eo ſine numero & ſine termino: videbis quòd hoc quod credidiſti facere multũ & magnum ad honorem dei: & ſecundũ ſuã voluntatem eſt minimum & quaſi nihil in reſpectu quod deberet eſſe ſecundum, ꝙ deus eſt dignus. Iſta ratio idcirco primò ponitur: quia principaliter debemus attendere in omnibus operibus noſtris honorem, & reuerentiam, &

Exercitiũ mentis in deum.

Rationes de pigritia

D amorem dei: quia in ſe dignus eſt amari & honorari per omnem creaturam. Secunda ratio quia ſi attendas quot deſpectus & vituperia, quot egeſtates & penurias, quot dolores & paſſiones ſuſtinuit filius dei amore tui, vt ames deum,& honores: cognoſces quia parum eſt quod feciſti ad deum amandum & honorandum, ſecundum hoc quod facere deberes. Iſta ratio eſt altior & perfectior quam aliqua ſequentium & ideo ponitur ſecundò. Tertia ratio eſt: quia ſi cogitas innocẽtiam & perfectionem quam deberes habere ſecundum dei mãdatum, per quod teneris eſſe abſq; omni vitio & ſine omni culpa,& plenitudine totius virtutis, ſicut eſt quod deberes amare deum ex toto corde tuo,& ex omni mente tua: & ex totis viribus tuis, videbis manifeſte infirmitatem & diſtantiam in qua es a prædicta innocentia & perfectione. Deut.6. E Quarta ratio eſt: quia ſi cogitas multitudinem & largitatem beneficiorum dei & gratiarum corporalium & ſpiritualium cõmunium tibi & aliis, vel quæ ſingulariter tibi ſunt datæ, ſenties ꝙ hoc quod facis propter deum, eſt nihil ad recompenſandum dicta beneficia & gratias dei: & maximè ſi dei liberalitatem attendas ad bonitatem. Quinta ratio eſt quia ſi cogitas altitudinem & nobilitatem remunerationis & gloriæ promiſſæ & paratæ illis qui faciunt opera virtutum ad honorẽ dei quæ gloria tantò maior dabitur, quantò opera erunt virtuoſiora & maiora: cognoſces pro tanto tuum meritum nihil eſſe in comparatione tantæ gloriæ, & deſiderabis facere opera virtuoſiora quã antè feceras. Sexta ratio eſt: quia ſi attendas pulchritudinem & gratioſitatem quam habent virtutes in ſe, nobilitatẽ quã anima recipit per ipſas virtutes. Si attendas ẽt vilitatem & turpitudinem quam in ſe habẽt vitia & peccata,& nihilitatem quam anima recipit per ea: conaberis (ſi ſapiens es) ad amplius acquirendum virtutes,& amplius fugere vitia & peccata quam vnquam conatus fueris. F Septima ratio eſt: quia ſi attendas altitudinẽ & perfectionem vitę ſanctorum patrum, vel eorum multas perfectas virtutes: cognoſces imperfectionem & infirmitatem vitæ & operum tuorum. Octaua ratio eſt: quia ſi cogites magnitudinẽ & multitudinem offenſarum quas feciſti contra deum, cognoſces quod omnia opera quæ facis quantũcunque bona nihil ſunt ad ſatiſfaciendum per viam iuſtitiæ offenſis dei. Nona ratio eſt: quia ſi ſpeculeris diuerſitatem & periculum tentationum carnis, mundi,& diaboli: conaberis ad aſſumendum maiorẽ firmitatem & altitudinem in omni virtute quã vnquam feceris: vt poſsis eſſe in maiori ſecuritate contra dictas tentationes. Decima ratio eſt quia ſi cogitas diſtrictum iudicium dei finale, & cum quo apparatu bonorum operum cum qua ſatiſfactione de offenſis dei debes venire ad dictum iudicium, videbis ꝙ parũ eſt quod feciſti per bona opera: vel per miſericordiam ſecundum quã facere debuiſſes. Vndecima ratio eſt: quia ſi cogitas breuitatem vitę tuæ, &

G neceſsitatem tuæ mortis dubiæ, poſtquam nõ habebis ſpatium faciendi opera meritoria vel pœnitentiam: cognoſces ꝙ cum maiori corde & ſtudio deberes facere bona opera, & pœnitentiam quam nunc facis. Duodecima ratio eſt: quia ſi aduertas qualiter ſi incipias bonam vitam, in quouis gradu, ſine conamine & deſiderio aſcendendi in maiorem & altiorem vitam, non poteſt eſſe ſine fundamento præſumptionis & ſuperbię huius quod incepiſti: nec poteſt eſſe ſine incluſione magnæ tepiditatis & negligentiæ, & ex quo hæc duo mala includũtur non poteſt eſſe ſine magno periculo veniẽdi in multa ſpiritualia vitia: non dubium ꝙ ſi velis doctorum malorum eſſe liber, & immunis quantumcunq; altam vitam inceperis: tu conaberis ad aſcendendum ad altiorem vi-

H tam & perfectiorem. Tredecima ratio eſt: quia ſi cogitas abyſſalia iudicia dei, facta ſuper aliquos, qui diu perſeuerauerant in magna ſanctitate & perfectione: ſic ꝙ deus eos deſerebat propter aliqua occulta vitia quæ non credebant habere non dubium ꝙ quantumcunque altam vitam inceperis, omni die eleuabis tuas affectiones & intentiones, deſerendo omne vitium plus quam feceras antè appropinquando ad perfectam & integram ſanctitatem: timendo ne fortè ſit in te aliquod vitium occultũ propter quod ſis dignus deſeri a deo. Quartadecima ratio eſt: quia ſi recogitas pœnas infernales damnatorũ paratas peccatoribus cũctis, credo ꝙ leuis erit tibi omnis pœnitentia, omnis humilitas paupertatis vituperium: & omnis labor quem in vita iſta propter deum poſſis ſuſtinere vt euadas pœnas ſupradictas,

I & conaberis continuè ad tenendum altiorem & perfectiorem vitam, timendo periculum veniendi ad pœnas illas. Prædictę quatuordecim rationes plus in breui tactæ ſunt quam explicatę, vt addiſcatis in paucis magna cogitare: ſic ꝙ quælibet ratio ſit tibi materia conſiderationis ſpacioſæ. Attamen ſcias ꝙ ſi velis proficere cum dictis rationibus debes eas formare, non ſolum per intellectum: imò eſt neceſſarium quòd per affectionem moueas tua voluntatem ad hoc quod dictãt ipſæ rationes. Et nota quòd concluſio cuiuslibet rationis debet eſſe in duobus. Primò in ſentimento propriæ imperfectionis & nihilationis: deinde in deſiderio & conamine veniendi in altiorem vitã & maiorem perfectionem: ſic ꝙ non ſit ſentimentum propriæ imperfectionis & nihilationis ſine deſiderio, & conamine maioris perfectionis & vitæ altioris, nec maior perfectio & altior vita ſine ſentimẽto propriæ imperfectionis & nihilationis.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, mitis & humilis corde funda cor meum in vera humilitate, & exclude a me omnem motum præſumptionis & ſuperbiæ: vt nunquam viſiones deſiderem, aut reuelationes: nec per aliquas tentationes ſeducar ſpirituales, quæ me ducere quomodo poſſent in errores. Fac me domine piiſsime quotidie ad opera virtutum K aſcendere, & ſemper in bono proficere, ac cõtinue in altiorem vitam tendere & ſuſpirare: vt ſic vigilando, & ſolicite agendo ad incertũ tuum aduentum me valeam præparare. Amẽ.

De orando & expectando aduentum domini & de poſterioribus ſignis aduentus eius, & conſummationis ſeculi.

Caput 42.

Poſtquam ergo dominus ærumnarum & periculorum meminit, conſequenter horum remedium ſubdit: quod eſt oratio Luc.18. & 21. præmeditata, ac iugis & aſsidua. Vnde in libro Paralip. Cũ ignoramus quid agere debeamus Mat.24. hoc ſolum reſidui habemus vt oculos noſtros dirigamus ad te. Quia enim dixerat dominus 2.Pa.20 de ſuo futuro aduentu, qui ſubitò veniet, & cu L ius tempus certum latet ſolicitos nos eſſe & diſpoſitos, ne dies illa nos inueniat imparatos. Inter cętera aũt quę nos pparãt vt ſecurè & dignè aduentum dñi expectemus eſt orationis ſedulitas & aſsiduitas: vt iuſti iudicis miſericordiam imploremus, & orantis humilitatis vt iudicem per humilitatem flectemus, & eius rigorem temperemus quia ei ſemper humilium placuit oratio. Vnde in eccleſiaſtico. Oratio humiliantis ſe nubes penetrabit, & donec appro Orationis virtus pinquet non conſolabitur: & non diſcedet donec aſpiciat altiſsimus. Oratio autem ſuperborum exaudiri non meretur: orans enim defectum proprium confitetur, quod ſuperbiæ repugnat: quia defectum ſuum magis celare quã prodere affectat. Docet ergo dominus quoniã oportet iugiter & ſemper orare, & ab oratione non deficere: quia multum valet oratio iuſti aſsidua. M Orare ſemper. Sed quis poteſt ſemper orare? Ergo hoc intelligendum eſt de quotidianis horis canonicis, iuxta ritum eccleſię conſtitutis, & oremus ſemper ſcilicet pro tempore & horis debitis, & ſic ſemper non importat continuitatẽ temporis: quia oportet interrumpi tempore dormitionis & quarundam neceſsitatum corporis: ſed importat inſtantiam orationis temporibus & horis ad hoc congruis. Aut certè quicquid iuſtus facit & dicit ſecundum deum, ad orationem eſt reputandum. Nam ſemper orat, qui ſemper bene facit, ſeu in bono perſeuerat: nec deſinit orare, niſi cum deſinit iuſtus eſſe. Orat enim non ſolum lingua: ſed & cor & cogitatio, deſiderium, cenſus, manus, oculi & omnis operatio bona. Hæc enim ſi orare ceſſauerint, omnis linguæ oratio inutilis eſt. Et hoc modo ſemper & ſine intermiſsione poſſumus orare, & ab oratione non deficere. Vnde Aug. Qui deum laudat lingua non ſemper poteſt: qui moribus deum laudat, ſemper poteſt. Multum autem valet apud deum oratio cum lachrymis: quia hanc deus magis diligit & citius exaudit. Vnde angelus ad Tobiam, quando orabas cum lachrymis, ego obtuli orationẽ tuam domino. Et dominus per Eſa.38. Eſaiam ad Ezechiam: Audiui orationẽ tuam,

A

Oratio & lachrima.

vidi lachrymas tuas. Nam vt ait Hiero. oratio deum lenit, lachryma cogit: hæc vngit, illa pũgit. Vnde Ber. O humilis lachryma: tua eſt potẽtia, tua eſt regni gloria, ante faciem iudicis ſola intrare non vereris: quicquid petieris impetrabis, accuſatori ſilentium imponis, & quandoque ſententiam, ab ore iudicis rapis, vincis inuincibilem, ligas omnipotentem. Et ad probandum efficaciam orationis aſſiduæ, proponit parabolam de perſeuerantia in oratione & eius exauditione, inducens exemplum de iudice (qui deum non timebat) offendere, (& hominem non reuerebatur,) publice ſcandalizare: nec diuino timore mouebatur, nec humano pudore: & de vidua petente vindicari de aduerſario ſuo, ſcilicet vt ia eret ſibi iuſtitiam de eo, quam tandem ob ſolam importunitatem precum ſuarum exaudiuit: ne cum

B

ſugillaret: id eſt, ſuggerendo ſua importunitate offenderet: & ſecu victus tædio, quod nolebat facere beneficio: motus ad faciendum iuſtitiam, non propter amorem iuſtitiæ, ſed ad euitationem ſuæ moleſtiæ. Ex quo patet aliquos hodie peiores iſto eſſe: quia nec dei timore, nec hominum pudore, nec aliqua importunitate volunt grauatis iuſtitiam facere. Hanc parabolam dominus ideo propoſuit, vt oſtendat quanto certiores de exauditione eſſe debeant qui deum fontem iuſtitię & miſericordię perſeueranter rogant, cum apud iniquum iudicem valuerit perſeuerantia deprecantis ipſum quia per importunitatem precum obtinuit petitionis effectum. Sic enim multò fortius (deus) qui eſt bonus & iuſtus, exaudiet preces, & faciet vindictam electorum ſuorum, (in

C

preſſura & tribulatione exiſtẽtium, & (clamantium ad ſe die ac nocte:) id eſt, orantium inſtãter pro ſua liberatione & declaratione diuinę iuſtitiæ. Aduertendum tamen ꝙ ſancti viuentes in terra nõ petunt a deo de aduerſarijs vindictam per gehennæ pœnã, ſed ꝙ conuerſi ad iuſtitiam deſinant eſſe mali. ſecundum illud in Prouerbiis. Verte impios & non erunt ſcilicet impij. Vel ꝙ amiſſa poteſtate quam nunc habent, deſinãt iuſtos perſequi, vel quia ad bonos pertinent bona ſpiritualia & æterna ſuis perſecutoribus optare: & hoc modo pro eis orare: ſed quia pœnæ temporales ſunt quædã medicinæ, & valent ad emendationem vitę, & ad declarationem diuinæ iuſtitiæ: ideo ad ſanctos bene pertinet petere a deo hoc modo vindictam de ſuis perſecutoribus: non ex motu iræ, ſed ex zelo iuſtitiæ. & ſic non eſt contra illud quod dicitur: Orate pro perſequentibus vos, &c. Deinde poſt orationem ſubiungit dominus de fide interrogationem dicens: (Verũtamen cum venerit filius hominis,) ſ. Chriſtus ad iudicium, putas inueniet fidem ſuper terrã? quaſi diceret, parum inueniet, reſpectiuè loquendo de fide formata charitate. De fide poſt orationem interrogat: quia ſi fides deficit, oratio perit. Quomodo enim inuocabunt in quẽ non crediderunt? Ergo vt oremus, credamus: & vt ipſa fides qua oramus non deficiat, oremus:

Sanctorũ petitio.

Matt. 5.

Ro. 10.

D

quòd aũt, quærit dñs an in aduentu ſuo inueniat fidẽ non facit dubitando, qui omnia nouit: ſed quærit arguens & increpans infidelium multitudinem: quia in aduentu ſuo multos ab antichriſto ſeductos reperiet a fide corruiſſe, reſpectu quorum paucos inueniet in vera fidei confeſſione perſtitiſſe: tunc enim ſecũdũ Bedã tãta erit charitas electorũ, vt nõ tã ob clamorẽ infideliũ, quam ob torporem aliorũ totius iã mundi ſit accelleranda ruina: quia .n. abundabit iniquitas, refrigeſcet & deficiet charitas multorum. Et quia præmonuit dñs fideles cõtra aduentũ antichriſti & ſuorũ pſeudo prophetarũ, ac inſuper monuit eos orare ſemper in tãtis malis ad expectãdũ aduentum ſuũ, nunc conſolatur eos per ipſum propinquũ aduentũ. Vbi ſciendũ quod cũ triplex ſit aduentus dei ſaluatoris noſtri: videlicet in carnẽ, in mẽtẽ, & in iudiciũ: primi duo ſunt amoris, tertius eſt timoris. tertiũ celebramus ꝓpter primũ, & primũ propter mediũ. De aduẽtu .n. ad iudiciũ mentio fit iſto tẽpore in officio: vt timore nobis immiſſo ad venerandã futurã feſtiuitatẽ natalis dñi in carnẽ nos ſollicitius pręparemus. De aduentu in carnẽ ideo feſta recolimus, quatenus per ea verbũ æternum mentaliter cõcipere mereamur, dũ ipſa mentalis conceptio eſt maxima gratia omniũ donorũ quę in hac vita, ſecundũ legẽ cõmunẽ animæ deuotæ per gratiã conferuntur. Vnde dicit Augu. quòd beatior fuit Maria concipiendo Chriſtũ mente, quã carne. Et quia dicit idem Aug. ꝙ timoris eſt præparare locũ, & quòd introducit charitatẽ ſicut ſeta filũ: ideo eccleſia celebrans aduentũ dñi in carnẽ, pariter & in mẽtẽ, qui ſunt aduẽtus amoris, ſimul mentionẽ facit in officio de aduẽtu eius ad iudiciũ, qui eſt aduẽtus timoris. vt videlicet per timorẽ introducatur, ac per hoc nos moueamur ad amoroſam noſtri hoſpitij præparationẽ quatenus verbo æterno mentaliter in nobis cõcepto, dicamus cũ propheta, a timore tuo dñe cõcepimus ſpiritũ ſalutis. Cõſolatur ergo eos dñs de ſuo aduentu propinquo: quia ſtatim nõ immediate ſed paruo tẽpore elapſo poſt tribulationẽ antichriſti & pſeudoprophetarũ, quæ durabit per tres annos cũ dimidio, & ẽt poſt mortẽ ipſius antichriſti apparebunt ſigna manifeſta ꝓpinqui iudicii: quia poſt tribulationẽ illã antequã appareãt ſigna iſta, erit tempus breue. ſ. quadraginta dierũ, vel circa, ad refrigeriũ bonorũ, & ad pœnitentiam malorũ, in quo pœnitere poterunt illi qui per antichriſtũ fuerunt decepti. Et ſciendum quòd appropinquante finali iudicio in omni creatura apparebit turbatio. Vniuerſitas autẽ creaturarũ reduci poteſt ad quatuor genera: videlicet ad naturã cœleſtẽ, elemẽtarẽ, rationalẽ, & intellectualẽ. Primò ergo deſcribitur turbatio in natura cœleſti, videlicet (in ſole, luna, & ſtellis,) in quibus erunt aliqua apparentia inſolita, & naturę ſuę repugnantia: & ideo dicuntur ſigna quæ in eis erunt. (Sol enim & luna obſcurabuntur, & ſtellæ cadent de cœlo,) non a ſitu

Mat. 24

Aduentus dñi triplex.

E

F

Turbatio vniuerſalis

Turbatio cœli

Stellarũ caſus.

G ſuo, quod naturaliter impoſſibile ẽ fieri, cùm terra non ſufficeret earũ magnitudini, & corpora cœleſtia maneant in natura ſua integra: ſed propter nimiã ſcintillationem quæ erit in aere, cadere videbuntur a ſuo lumine, non ꝙ eo priuentur cùm ſit eis naturale: ſed quia vincuntur à maiori lumine. Hæc. n. luminaria obſcurari & cadere dicuntur, comparatione maioris lucis ſuperuenientis: quia in glorioſo Chriſti aduentu apparẽte veræ gloria lucis, omnia mundi lumina tenebris comparantur & vmbris: ſicut ſtellæ non apparet ſole oriente, & lumen candelæ non lucet in die. Vnde Beda: Sydera in die iudicii videbuntur obſcura non diminutione ſuæ lucis accedente, ſed ſuperueniẽte claritate veri luminis: hoc eſt ſummi iudicis cùm venerit in maieſtate ſua, & patris, & ſanctorum angelorum. Quamuis nil prohibet intelligi veraciter ſolem tunc & lunam cum

H ſyderibus cæteris ad tempus ſuo lumine priuari: quomodo de ſole factum conſtat tempore dominicæ paſſionis, luna. n. tũc temporis cùm eſſet plena ſub abdito terræ latebat. Cæterum parato die iudicij & clareſcente futuræ gloria vitæ, cùm fuerit cœlum nouũ & terra noua: tũc fiet quod Eſaias Propheta dicit: Et erit lux lunæ ſicut lux ſolis, & lux ſolis ſeptempliciter ſicut lux ſeptem dierum. Hæc Beda. (Eſai. 30.) Myſticè eccleſia ſpecioſa vt luna, electa vt ſol, & quæ noctem mundi illuminat vt ſtellæ: tunc non apparebit impiis vltra modum ſæuientibus: & cadent perſequentibus ac cadent multi qui gratia fulgere videbantur, & quidam fideles firmiſſimi turbabuntur. (Myſticè) Moraliter verò per ſolem ſtatus perfectorum deſignatur, totum .n. eſt ad modum ſolis influere aliis & illuminare. Per lunam ſtatus proficientium ſignificatur: ad quos pertinet exterioribus exercitiis virtuoſis quæ ſunt circa mutabilitatem huma-

I norum actuum inſiſtere, ad ſimilitudinem lunæ quæ inter planetas ſpecialiter habet influẽtiam ſuper mutabilitatem iſtorum inferiorũ. Per ſtellas verò ſtatus incipientium accipitur, ad quos pertinet præterita peccata deplangere & a futuris cauere: ſtellæ. n. emiſſione radiorum aerem impurum depurant, & earum virtute auferitur à mundo inferiori peſtilentiæ corruptela. In quolibet iſtorum ſtatuũ, vt verbum æternum concipiatur in mente, debent certa ſigna præcurrere. In ſole nanq; legimus accidiſſe ſignum ſtationis, ſignum retrogradationis, & ſignum obſcurationis. Et in ſole quãtum ad perfectos, primò debet eſſe ſignum ſtationis: & hoc per mentis in deo ſtabilitatem, ne variis cogitationibus euagetur, ſecundum illud Pſal. Iacta cogitatum tuũ in domino. Secundò, ſignum retrogradationis per contemplationis & actionis alternationem, ſecundum illud Ezechielis: animalia ibant & reuertebantur. Animalia. n. ideſt, ſectatores euãgelicæ perfectionis, vadunt ad vitam contemplatiuam, in qua quia diu immorari non præualent reuertuntur ad actiuam. Tertiò, ſignum obſcurationis per propriæ gloriæ exinanitionem, vt in

(Signa perfectorũ in ſole. — Pſal. 54 — Ezec. 1.)

K ſuis oculis nihil ſe eſſe reputent. Sic ſemetipſum obſcurauit apoſtolus dicens: Ego ſum minimus apoſtolorum. Et ſequitur: Gratia dei ſum id quod ſum. (1. Cor. 15.) In luna quantum ad proficientes debet apparere ſignum cõuerſionis in ſanguinem, per paſſionis iugẽ recordationẽ. (Signa in luna.) Vnde eis dicit Chriſtus in Threnis: Recordare paupertatis meæ, & abſynthij & fellis. (Threno 3.) Et reſpondere debet homo illud quod ibi ſequitur Memoria memor ero, & tabeſcet in me anima mea. In ſtellis verò quantum ad incipientes debet eſſe ſignum caſus & propriæ deiectionis per defectuum multiplicium humilem recognitionem. De quo caſu exponi poteſt illud Prouerb. Septies in die cadet iuſtus, & reſurget. (Prouer 24.) Iuſtificatus enim per gratiam dei omni tẽpore quod per ſeptenarium numerum innuitur, debet cadere per propriam recognitionẽ: & tunc ſemper poſt lapſum reſurgit per diuinæ miſerationis ſubleuationem: quoties enim

L quis pro ſuis defectibus ingemuerit, toties diuinæ propitiationis gratiam ſibi amplius cumulabit. Hæc autem ſigna facere in quolibet ſtatu non eſt ex nobis, ſed ex ſupereffluentia diuinæ bonitatis. Ideo ſapiens orat: Miſerere noſtri deus omnium, & oſtende nobis lucẽ miſerationum tuarum. Et ſubdit: Innoua ſigna, & immuta mirabilia. (Eccleſiaſtici. 36.) Secundò deſcribitur turbatio in creatura elementari, cùm dicitur: (Et in terris preſſura gentium, cùm confuſione ſonitus maris & fluctuum.) Nam ex impreſſione corporum cœleſtium fiet commotio elemẽtorum. Tertia enim commotione commouebitur: & in aere caligo & venti tonitrua & fulgura, corruſcationes & variæ tempeſtates generabuntur. (Terræ & maris ſigna.) In mari quoq; & fluctibus generabuntur ſpiritus procellarum: & ab intus & ab extra concutientes mare & fluctus, ex quorũ confractione generabitur maximus & horribilis ſonus, & præ nimia aquarũ hincinde agi-

M tatione abſq; ordine quaſi ſonus confuſionis apparebit. Et inſuper aderit etiam incendium ignis qui præcurret faciem iudicis: ita vt mare & omnia credantur conſumi omnino dicente Petro: Elementa calore ſoluentur, & terra & omnia quæ in ea ſunt operã exurẽtur. Ex quibus omnibus corda hominum nimio terrore concutientur, & homines attoniti quaſi fugere volentes, & propter tenebras horrẽdas ſe mutuò videre non valentes: diſcurrendo ſe inuicem prement, & impingendo comprimẽt: vt fiat preſſura gentium, & ruat vnus ſuper aliũ ex concurſu multorum timentium ab aquis abſorberi, & ab igne & tempeſtatibus conſumi & ſecũdum hoc propriè dicitur preſſura, quaſi premens ſuram. Maximè autem huius preſſuræ cauſa erit ſonitus maris & fluctuũ: quia mare inuſitato modo terribiliter fremet, & littus maris vehementius agitabitur tempeſtate. Tertio deſcribitur turbatio in creatura rationabili, ideſt, homine: cùm ſubditur: (Areſcentibus,) ideſt, deficientibus (hominibus,) a vigore ſuæ corporalis virtutis & colore, in diebus. n. illis efficiẽtur homines aridi & ſtupidi, & palleſcen-

(Hominũ turbatio.)

A leſcentes & velut amentes, & contabeſcent in ſeipſis:ita vt alter alterum non alloquatur, vel audiat ſeu attendat, (præ timore). Malorum præſentium (& expectatione) malorum adhuc reſtantium (quæ) inquam timor & expectatio (ſuperuenient vniuerſo orbi,) quaſi diceret: nec natio nec prouincia excludetur ab his anguſtiis. De his autem ſic dicit Eſaias: Eritq; repẽtè, & confeſtim viſitabitur à domino exercituum in tonitruo, & commotione terræ, & voce magna turbinis & tempeſtatis & flammæ ignis deuorantis. Et ſic implebitur quod dicit Dauid de impio: Quæſiui & non eſt inuẽtus locus eius, quaſi diceret: Quæſiui impio locum in mundo, & non inueni. Nã iudicio imminente cœlum tonitruis & fulguribus repellet impiũ, aer depellet per turbinẽ, mare per tempeſtatem, terra eum excutiet per commotionem: vt in toto mundo locum non inueniẽs ſepeliatur in flamma ignis deuorantis in inferno. Quarto ponitur turbatio in creatura intellectuali cum infertur. Nam virtutes cœlorũ id eſt, angelicę poteſtates mouebuntur. Ille aũt motus erit multipliciter: quia mouebuntur quodam motu admirationis vidẽtes inuſitatos effectus accidere præter ordinem naturalem. Item mouebuntur ex diuina voluntate ad faciendum miraculoſas tranſmutationes in elementis, ad incutiendum hominibus terrorem iudicis venientis. Item mouebuntur ad peccatorum vindictam & ſeparationem, expetendo ab eis vltionem: quia ſeparabunt malos de medio iuſtorum & mittent eos in caminũ ignis. Item poſſunt dici moueri ex magno timore, videbunt enim totum orbem iudicari, & Luciferũ qui eorũ princeps fuit. Vnde dicit Chryſ. q valde decenter commouebuntur & concutientur videntes tantam tranſmutationem fieri, & conſeruos ſuos puniri, & orbem terrarũ terribili aſſiſtentem iudicio. Eſt autem in angelis timor cuiuſdam reuerentiæ & admirationis reſpectu dei: quia. ſ. admirantur dei maieſtatem eis incomprehenſibilem, & ad modum trementium ſe habebunt. De tali timore dicitur in Iob: Columnæ cœli contremiſcunt & pauent in aduentu eius. Quid ergo facient virgulta deſerti, vbi timore concutitur cedrus Libani paradiſi? Vnde non eſt mirum ſi homines qui in natura & ſenſu ſunt terreſtres areſcent, cùm etiam angelicæ poteſtates quæ de ſe ſecuræ ſunt mouebuntur. Moraliter cœlorum nomine poſſunt intelligi animæ ſanctæ, in quibus deus per gratiam concipi dignatur & habitare. De quibus dicitur: cœlum mihi ſedes eſt. anima enim iuſti ſedes eſt ſapientiæ. Huius cœli virtutes ſunt animæ vires. Sicut autem in aduentu in iudicium virtutes cœlorũ corporalium mouebuntur: ſic in aduentu verbi æterni in mentem omnes virtutes & potentiæ animæ mouebuntur ad operationes ſuper excedentes, ſuperiorq; & inferior portio rationis mouebuntur de exercitio bonæ operationis, ad ſtudium orationis & contemplationis. Iudicium diuinum præcedent ſigna & mirabilia, iram dei in peccatores deſignantia, & ad oſtendendam dei paratam contra eos vindictam. Et ſicut offenſo domino turbatur eius familia cõtra offendentes, ſic creatura dei turbatur contra peccatores. Et ſecundum Bedã: Quomodo impulſæ ad caſum arbores fragores motusq; ſui præmittere ſolent indicia, ſic termino mundi appropinquante quaſi pauentia nutant & gemunt elementa & omnis creatura. Et vt dicit Chryſ. ſicut homo cùm moritur patitur phantaſias & turbationes maximas, qui eſt microcoſmus ſiue minor mundus ſic macrocoſmus ſiue maior mundus deficiẽs totus conturbabitur. Modum enim deficiendi in maiori mũdi, ex minori oportet accipere. Nota hic dominum breuiter quædam tetigiſſe ſigna diem iudicii præcedentia. Dicitur autem in ſcholaſtica hiſtoria q Hiero. in annalibus libris Hebræorũ inuenit ſigna quindecim dierum ante diem iudicii: ſed vtrum dies illi continui futuri ſint an interpolati, non expreſſit: hoc autem multam habet dubietatem. Prima die eriget ſe mare quadraginta cubitis ſuper altitudinem montium ſtans in loco ſuo quaſi murus. Secunda, intantum deſcendet vt vix videri poſſit. Tertia, marinæ beluæ. ſ. balenæ & huiuſmodi apparentes ſuper mare dabunt rugitus vſq; ad cœlum. Quarta, ardebit mare & aquæ omnes. Quinta herbæ & arbores dabunt rorem ſanguineum. Sexta, omnia ruent ædificia. Septima, petræ adinuicem collidentur. Octaua fiet generalis terræmotus. Nona, æquabitur terra. Decima, exibunt homines de cauernis, & exibunt velut amentes, nec mutuo poterunt loqui. Vndecima, ſurgent oſſa mortuorum, & ſtabunt ſuper ſepulchra ſua. Duodecima, cadent ſtellæ de cœlo ſecundum quoſdam quoad apparentiam. Tertiadecima, morientur homines viuentes vt cum mortuis reſurgant. Quartadecima, ardebit cœlum & terra, ideſt ſuperficies aeris & terræ. Quintadecima, fiet cœlum nouum & terra noua, & omnes homines reſurgent. O cor nequam ſi ad hęc audita non molliris: nec ad pœnitentiam prouocaris, durius es lapide: durius adamante. Hæc. n. ſigna terribilia quę præcedent, terribilius iudicium quod ſequitur oſtendunt. Vnde Chryſo. Terribile eſt illud iudicium, & ineuitabilis eſt pœna, & intolerabile illud tormentum. Si aũt vis neq; hic dare vindictam: decerne de teipſo & expete a teipſo noxas. Audi Paulũ dicentẽ: Quoniam ſi noſmetipſos iudicaremus, non vtique iudicaremur: ſi hoc feceris viam præuenies, & ad coronam deuenies. Et qualiter expectemus vindictam a nobiſipſis, ait Bern. Luge, ingemiſce amare, humilia te ipſum, vitupera te, rememora peccatorum ſecundum ſpeciem. Qui enim facit hoc, ita compungetur vt neq; vita dignũ ſeipſum eſſe æſtimet: qui aũt hoc æſtimat, cera omni mollior erit. Neq; igitur parua hæc æſtimes eſſe: ſed congrega omnia, & ſic vt in libro ſcribe. Si. n. tu ſcripſeris, deus delebit: ſicut ſi tu non ſcripſeris, deus & inſcribet & vindictam expetet. Multum igitur

melius

Margin notes (in order): Eſai. 29 — Pſal. 36 — B — Virtutũ cœleſtiũ motus. — C — Iob. 26. — Moraliter. — Eſai. 66 — D — Signa quindecim iudicii futuri. — E — F — Compũctio. — I. Cor. 11.

G meliuſ eſt à nobis inſcribi & diuinitus deleri, quam econtrariò nobis obliuione tradētibus deum ea ante oculos noſtros offerre ſecundū diem illam. Vt igitur hoc non fiat, omnia cū diligentia recogitemus: & inueniemus multis noſipſos obnoxios. Qualiter igitur eſt ſaluari ars? Contraria his formata ponentes. Attendamus igitur & per omnia vulnera expurgemus. Ita.n. poterimus & ignoſcentia delictorū potiri, & promiſſis perfrui bonis. Hæc Chryſ.

ORATIO.

DOmine Ieſu Chriſte, da mihi imitari ſigna in ſole, luna, & ſtellis hoc eſt bonorum operum exempla in te ſole iuſtitię & matre virgine, & in omnibus ſanctis tuis: vt fiat in terra carnalitatis meæ preſſura gentiū, i. motuū incircunciſorum præ confuſione ſonitus confeſsionis & maris contritionis, & fluctuantium afflictionū, areſcentibus in me hu-
H manis concupiſcentiis, prę timore gehennæ & expectatione gloriæ quæ ſuperuenient vniuerſo orbi quando vnicuiq; ſecundum opera ſua dabis virtutes etiam cœlorum. ſ. potentiæ animæ moueantur de virtute in virtutem, vt paratus inueniar in aduentu tuo. Amen.

De aduentu Chriſti iudicis. Cap. 43.

Mat.24 ET tunc). ſ. poſt prædicta ſigna per dominum tacta, (apparebit) hora qua nōn putatur, hora.n. iudicii ignoratur (ſignum filii hominis:). ſ. ſignum crucis (in cœlo,) hoc eſt in aere qui aliquando in ſcriptura cœlum vocatur: vt paſſus in humilitate ignominiam crucis, oſtendat in ſua veniens maieſtate ſalutarem fructum & dignitatem eiuſdem glorioſæ crucis. Filium hominis non filiū dei ſe hic appellat quia non in forma dei ſed hominis
I iudicabit. Secundum Chryſ. Crux apparebit ſole luculentior exiſtens, vt non ſit neceſsitas accuſationis cùm viderint crucem, ſed per ſe ſine excuſatione condemnabile eorum efficiatur peccatum quemadmodū ſi quis lapide vulneratus, ipſum oſtendit lapidē, vel veſtimenta ſanguine madefacta. Et ſecundum eundem Chryſ. Non erit crux lignū, in quo. ſ. paſſus eſt dominus ſed lux in modū crucis ſplendidior ſole. Per hoc autem ſignū crucis intelligi poſſunt etiam alia ſigna, & inſtrumenta ſuæ paſſionis & mortis: vt claui, lancea, corona, & flagella: quæ quaſi vexilla, triumphi, & victoriæ in iudicium deferentur. Quidam aūt per hoc intelligunt cicatrices ſeu ſtigmata, & teſtimonium paſsionis in carne Ieſu: vt impleatur illud
Zac.12. Zachariæ: Videbunt in quem transfixerūt. Vnde Hiero. Signum aūt hic crucis intelligamus, vt Iudæi videant in quem compunxerunt: aut vexillum fidei victoris triumphantis. ſecundū Chryſ. Quemadmodum ingrediente rege in ciuitatem, exercitus antecedit, qui ſigna atq; vexilla regalia præferens annūtiat regis introitum: ita domino deſcendente de cœlis, præcedet exercitus angelorum & archangelorum,

Crucis appariſio.

qui ſignum crucis vt triumphale vexillū præ-
K ferentes, diuinum regis cœleſtis ingreſſum terris trementibus nuntiabunt. (Et tunc,). ſ. cum triumphale vexillum videbunt, (plāgent ſe,) inconſolabiliter, ſerò accuſante conſcientia, (omnes tribus terræ:) id eſt, aliqui de omnibus tribubus, & nationibus. ſ. mali vel omnes tribus terræ. i. omnes homines terreni & iniqui, qui terrena dilexerūt, & ea deo præpoſuerūt: qui cum terrena voluntate deceſſerūt, quibus grauis & triſtabilis erit aduentus iudicis quem terrenis poſtpoſuerunt. Et rectè dicit, tribus terræ: quia, vt dicit Hiero. hi plangent qui municipatū non habent in cœlis: ſed ſcripti ſunt in terra. Vbi Chry. Plangent Iudæi, plangent gentiles, plangent Chriſtiani. qui magis dilexerunt mundum quàm Chriſtum. Non ſic tribus domini. Illuc.n. aſcenderunt tribus tribus do-
L mini, ad confitendum nomini domini. (Plangent autem ſe,) id eſt, ſuam culpam quam commiſerunt, ſuam ſtultitiam quam non correxerunt, ſuam gloriam quam amiſerūt, ſuam pœnam quam incurrerunt. Et iterū: (Tunc plangent ſe omnes tribus terræ.) qui magis dilexerunt mundum quàm Chriſtum, cùm audierint eum hæc verba dicentem ad ſe: Ego propter vos homo factus ſum, propter vos alligatus, & deluſus, & cæſus, & crucifixus: vbi eſt tantarū iniuriarum mearum fructus? Ecce prætium ſanguinis mei quod dedi pro redēptione animarum veſtrarum: vbi eſt ſeruitus veſtra quā mihi pro pretio ſanguinis mei debetis? Ego ſuper gloriam meam vos habui cùm eſſem deus apparens homo, & viliorem me omnibus rebus veſtris feciſtis. Nā omnem rem viliſsimā terræ amplius dilexiſtis, quàm iuſtitiam meā: & fidem. (Tunc plangent ſe omnes tribus terræ:) quia nec reſiſtendi virtus eſt contra eum,
M nec fugiendi facultas ante faciem eius, nec pœnitendi locus: ex anguſtia enim omnium rerum nihil eis remanet præter luctus. Meritò plangent ſe: quia tunc neq; pecuniæ diuitibus proſunt ad eleemoſynā faciendam, neq; parētes iuſti pro filiis intercedent, neq; ipſi angeli pro hominibus, ſicut ſolebant facere verbum: quia non recipit natura iudicii miſericordiā, ſicut nec tempus miſericordiæ iudicium dicēte propheta: Miſericordiam & iudicium cantabo tibi domine: miſericordiam in priori aduētu, iudiciū in ſecundo. Hæc Chryſ. Vnde & Effrem. Vtiq; ſi ſciremus quid immineat vel incumbat, o fratres iugiter plangeremus deum obſecrantes. Si enim omnis creatura contremiſcet, & ipſa agmina ſanctorum angelorum expaueſcent in aduētu eius: quid tunc dicemus ſi hoc paruo tempore negligenter ac ſegniter vixerimus? Ipſe namq; pro hac negligētia noſtra rationem a nobis exquiret, ac dicet propter vos incarnatus ſum: & in terris palàm cōuerſatus: propter vos flagellatus ſum, conſumptus palmis cæſus, crucifixus, aceto potatus paradiſum vobis aperui, regnum cœlorum vobis obtuli, ſpiritum ſanctum vobis miſi, quid vlterà debui vobis facere, & non feci? humilē volun-

Pſ. 121.

Plāctus terrena amātiū.

Plāctus iuſti ratio.

Pſ. 100.

Beneficiorum pei exprobratio.

A voluntatem veſtram ſolúmodo quęſiui, nó vos coegi: ne cauſa veſtræ ſalutis, eſſet occaſio neceſsitatis. Dicite mihi peccatores, ſecundú carné paſsibiles, ac mortales, quid paſsi eſtis propter me dominatorem veſtrum, qui etiá impaſſibilis pro vobis paſſus ſum? Hæc Effré. Et túc videbunt oculis corporalibus, tá fideles quàm infideles, filium hominis in ſpecie humana: quia in forma hominis iudicabit. Vnde Augu. Viſio quippe filij hominis exhibetur & malis: nam viſio formæ dei non niſi mundis corde: qm̃ ipſi deú uidebunt. Et quia filium dei ſecundum id q̃ in forma dei æqualis eſt patri, videre iniqui non poſſunt: oportet aút vt iudicé viuorum & mortuorum corá quo iudicabútur, & iuſti videát & iniqui: ideo oportebat vt filius hominis acciperet iudiciariam poteſtatem. Vnde & Beda. In forma electis apparebit, qua in monte apparuit: reprobis verò in ea forma,

Videndus Chriſtus.

B qua in cruce pependit. Videbunt, inquam, eum venientem ad iudiciú in nubibus cœli, ſicut in nube aſcendit. ſ. in aëre ſuper locum vnde aſcédit. Vnde Chry. Quia. n. ſicut in actibus apoſtolorum legitur: Nubes ſuſcepit illum ab oculis eorum: & illic dictum eſt ab angelis: ſic veniet quemadmodum vidiſtis eum aſcendentem in cœlum: meritò credendus eſt, non ſolum in eodem corpore quo aſcendit, verumetiam in nube venturus. Vnde & Orige. Sicut eo aſcendente in cœlum nubes eú tulit, propter honorem aſcendentis, ita eú deferet ad iudicium: veniet auté cum poteſtate magna. Primus enim Chriſti aduentus, fuit in oſtenſionem infirmitatis: Secundus erit in oſtenſioné poteſtatis, & maieſtate, id eſt, gloria: tunc. n. totus Chriſtus cum membris glorioſus apparebit, indutus lumine ſicut veſtimento: veniet inquam cú virtute multa & poteſtate cótra inimicos, ad puniédum &

Acto. 1.

C deprimendú eos: ac gloria magna & maieſtate, propter bonos ad præmiandum & glorificandum ipſos, vt qui in primo aduentu venit vt ſeruus cú infirmitate & humilitate: in ſecundo veniet vt dñs cum fortitudine & regia maieſtate. Vnde Cyrillus: Primá. n. apparitionem proſecutus eſt eam infirmitate & humilitate noſtra: ſed ſecundam celebrabit cum propria poteſtate & maieſtate. Vbi & Greg. In poteſtate & maieſtate viſuri ſunt quem in humilitate poſitum audire noluerunt: vt virtuté eius tanto tunc diſtrictius ſentiant quanto núc ceruicem cordis ad eius patientiam non inclinant. Vbi & Chryſ. Si qñ rex terrenus proceſſú aliquem, aut expeditionem mandat in populo dignitates omnes mouentur, & exercitus excitatus tota ciuitas feruet: quanto magis rege cœleſti exurgente iudicare viuos & mortuos, virtutes angelicæ omnes mouebuntur: terribiles miniſtri, terribiliores dominum præcedentes. Ante ipſum pro candelabris fulgura vinia præcedent: & pro tubis horrenda tonitrua vociferabunt. Qualis rex, talis eſt præparatio regis. hæc Chryſo. Filius ergo hominis in iudicio apparebit: quia dignum eſt vt ipſe filius dei, qui in forma hominis iniuſte iudicatus eſt, in ea-

Aduentus terribilia.

D dé forma hominis in iudicio iuſtè iudicet. Et in carne eius videbuntur cicatrices vulnerú, vt videant reprobi in qué pupugerút. vnde Chry. Vulnera ſeruauit, vt in die iudicij proficiát ad teſtimonium paſsionis contra Iudæos, & omnes qui denegantes filium dei crucifixum in corpore Iudaizant. Et tunc viui rapientur aliqui, cú dñs veniet, vt dicatur iudicare viuos & mortuos: ac iudex viuorum & mortuorum. Et ſecundum Aug. Illic tunc morientur, & in momento reſuſcitabuntur, quia ſtatutum eſt hominibus ſemel mori. Et ſecundum Apoſtolum omnes reſurgemus, & ergo omnes morientur. Vt. n. ait Auguſt. Erit reſurrectio mortuorum omnium hominum, ſed vna & in ſimul: non prima iuſtorum, & peccatorú ſecunda. Et tunc. ſ. ante reſurrectionem cómunem, mittet angelos ſuos cum tuba & voce magna, id eſt, aperta & ſatis intenſa voce, quæ a mortuis audiatur vbique vnde Remigius. Hæc aút tuba non re vera corporea eſt intelligéda, ſed angelica vox: quę

Vulnerum ſaluádorú cauſa.

Hæbr. 9
1. Cor. 15.

Tuba prgnia.

E adeo magna erit, vt ad clamoré illius omnes mortui de terræ puluere conſurgant. Vel tuba, eſt poteſtas ſuſcitandi mortuos: & vox, eſt vox Chriſti vocantis mortuos ad iudiciú, ex cuius virtute ſuſcitabútur, & vt in iudicio ſint omnes. vbi Chryſ. Vere magna vox tubæ terribilis, cui omnia obaudiút elementa: quæ petras ſcindit, inferos aperit, clauſuras tenebrarum pertranſit; portas æreas conterit, vectes adamátinos confringit, vincula mortis dirúpit, & de pfundo abyſsi animas liberatas a corporibus aſsignat. Hæc omnia citius conſummat in opere, quàm ſagitta tranſit in aere: dicente Apoſtolo: In momento, in ictu oculi, in nouiſsima tuba: canet. n. tuba, & mortui reſurgent incorrupti. In illa voce puluis iam diſſolutus corporú mortuorum in noua mébra conſtringitur. In illa voce quaſi vna perſona obnoxia totú mare diſcutitur, vt ſi quid apud ſe tenet de humanis oſsibus, ſine contradictione reſtituat. hæc

1. cor. 15.

F Chry. Et congregabút angeli ad iudicium electos ſpecialiter ab vniuerſis regionibus & locis, in quibus putrefactione reſoluti ſunt vt triticum ventilatum de area totius terræ & orbis: qui ſpecialiter adducentur miniſterio angelorú, quia erunt conciues eorum. Et non ſolú cógregabút electos, quorum corpora leuia, ſed & reprobos, qui corpora ponderoſa habebunt: & ideo ſicut angelus Abacuch, ſic eos portábút. Sed electos cógregabunt ad gloriá, reprobos ad dánationem. Et electi occurrét domino ad iudicium venienti: Reprobi vero veniét, ſed in magna diſtátia. vt ait Remigius. Et ſecundú Chryſoſtomum. Primo reſurgent & reſuſcitatos angeli congregabunt, congregatos autem rapient nubes, & hæc omnia in inſtanti momento fient: In valle autem Ioſaphat. ſ. in aere iudicabitur omnis homo: quia iudicij eſt firmiter in aere, dicente Apoſtolo. Simul rapiemus cum illis in nubibus obuiam Chriſto in aera. De hac die ſic dicit Chryſoſtomus. Heu mihi de illa die terribili, cùm deceret nos lætari, cùm hæc audiamus, ſed dolemus & triſtes ſumus,

Congregatio corporum.
Dan. 14

Iudicij locus.
1. cor. 15.

Terribilitas iudicij.

G nus. Qualibus ergo videmus Chriſtum oculis?
Si.n.patrem aliquis, non vtiq; ferret videre, cõ
ſcius ſibiipſi peccati in ipſum patrem infinitè
manſuetum: qualiter reſpiciemus eum tunc,
qualiter ſuſtinebimus? Etenim repræſentabun
Iudicij recordatio. tur tribunali Chriſti, & omnium diligens erit
inueſtigatio. hæc Chryſ. In omni autem tenta
tione multum valet illam diem reſurrectio-
nis & iudicii, & nobis & aliis ad mentem reuo
care, quia hoc præcipuè conſueuit animã cu-
rare. Vnde Chryſ. Si auari eſſe voluerimus, &
ſi rapere, & ſi inconueniens quid agere: confe-
ſtim diem illam in mentem mittamus, & iudi
cium ſubſcribamus, & omni freno vehemen-
tius detinebit inconuenientem impetum hæc
cogitatio, & dicamus ad noſipſos: reſurrectio
eſt, & iudicium nos expectat terribile. Et ſi vi-
derimus aliquem elatum, & in præſentibus bo
nis inflammatum: idem ſemper dicamus, oſtẽ
H dentes quoniam omnia hic manent. Et ſi aliũ
dolentem viderimus & contriſtantem, & ad il
lum idem loquamur: oſtendentes quoniam fi
nem habebunt triſtia. Et ſi pigritantem & diſ-
ſolum, rurſus idem ſuperincantemus: oſtendẽ
tes ei quoniam neceſſe eſt pigritiæ noxas da-
re. Sufficiens eſt hoc verbum omni ferramen
to, magis noſtram curare animam. Etenim eſt
reſurrectio præoſtiis non longè, neq; procul:
adhuc autem parum quantulumcunq; qui ve-
niet, & non tardabit, & omnes nos manifeſta-
ri oportet ante tribunal Chriſti, & bonos &
malos: hos quidem, vt ante omnes verecunden
tur: eos verò, vt ante omnes clariores effician-
tur: hęc igitur ſecundum vnamquamq; ſubſcri
bamus nobis diem. Si hęc ſemper reuoluimus,
nulla ſolicitudo præſentium nos mordere po
terit: rerum etenim quæ videntur temporanea,
ea verò quæ non videntur non temporanea
I ſunt. Continuè igitur & ad ipſos loquamur, &
adinuicem reſurrectio eſt & iudicium: & no-
xæ eorum quę geſta ſunt. Et ne irritemus deũ
Mat. 10. ſed audiamus eum dicentem. Timete eum qui
poteſt & corpus & animam perdere in gehen
nam: vt propter timorem facti meliores, & à
perditione hac eruti digni efficiamus regno
cœlorum. hæc Chryſoſtomus.

ORATIO.

DOmine Ieſu Chriſte, qui ad iudicandum
cum poteſtate & maieſtate magna es ven
turus: angelis ſignum glorioſæ crucis tan
quam vexillum triumphale præferentibus, tu
animam meam huius ſanctiſſimæ crucis im-
preſſione conſigna: tu me huius virtute puri-
fica: & per hanc me totum ſic vendica tibi, vt
nihil aduerſarii valeant in me reperire: quate
nus te ad iudicium veniente ego hoc venera-
bili inueniar ſignatus ſtigmate, et tibi crucifi-
xo cõfiguratus in pœna conſors fieri merear,
& tui reſurgentis in gloria. Amen.

*De electorum conſolatione ex appropinquan
te redemptione, & de ſimilitudine
ficulneæ.* Cap. 44.

Luc. 21. DEinde poſt præmiſſa contra reprobos di-
cta mox ad electorum conſolationem domi- K
nus conuertit verba, quia dies iudicii licet in Mat. 24
reprobis ſit terribilis: tamen electis debet eſſe Mar. 13
conſolabilis: tunc.n.ad gloriam transferentur
optatam. Vnde hortatur eos, dicens: (His aũt,)
ſ.ſignis prædictis (fieri incipientibus) & appa-
rentibus. ſ. cùm plagę mundi creſcent: cum ter
ror iudicii commotis virtutibus oſtendetur,
cùm peccatóres tabeſcent præ timore & expe
ctatione malorum: vos electi (reſpicite) per fi-
dem. i. diligenter attendite, & mentis oculos
aperire credendo & nullatenus dubitando (&
leuate) per ſpem (capita veſtra): i. mentes ve-
ſtras a terrenis ad cœleſtia expectatione gau-
dioſa erigite, & corda veſtra exhilarate, ac
gaudete cum lætitia qui in triſtitia fuiſtis: quo-
niam poſt tribulationem horum dierum, poſt
preſſuras & terrores malorum appropinquat
redemptio veſtra plena & perfecta, quam ex-
pectatis: quia dum finitur mundus, cuius ami- L
ci non eſtis: propè eſt redemptio quam quæſi-
ſtis: redemptio inquam veſtra. i. ſanctorum: ſed
econtrariò appropinquabit perditio malorũ.
Hæc autem redemptio erit plena ab omnibus
malis liberatio: tunc.n.ab omnibus ſeruituti-
bus. ſ. peccatorum alligatione, fomitis infectio
ne, ſenſuum illectione paſsionum incitatione
dæmonum tentatione, malorum hominũ per
ſecutione, neceſſariorũ ſolicitudine, & ab om-
nibus huiuſmodi erimus liberi, quando pone-
mur in libertatem gloriæ filiorum dei. Hæc Rom. 8
enim redemptio non eſt aliud, niſi perfecta li
bertas animæ & corporis, vt tunc iuſti dicere Apoc. 5
poſsint Chriſto illud Apoc. Occiſus es & rede
miſti nos deo noſtro in ſanguine tuo, & feciſti
nos deo noſtro regnum. Hoc quippe ad conſo
lationem electorum cedit, ꝙ videant Chriſtũ
venire, vt eis præmia largiatur quæ ſuis promi
ſit. Sed væ vobis ambitioſis, qui primas cathe-
dras diligitis. ſ. qui ad dignitates diligitis acce- M
dere, vel in ipſis dignitatibus diligitis perſeue
rare: quia tunc non erit vobis pars neq; ſors
in ſermone iſto, nec cum electis conſolatio: nã
Chriſtum iudicem venientẽ non libenter nec
gaudentes videbitis: qui nunc præeſſe & iudi-
ces eſſe diligitis. Quod bene Gregorius in Mo-
ralibus atteſtatur, dicens: Nam cui eſſe nunc iu
dicem libet, huic videre tunc iudicem non li-
bet. Non dicit qui iudex eſt: ſed cui eſſe iudicẽ
libet, animum videlicet non gradum redar-
guens, & ad voluntatem non ad factum vitu- Lætitia iuſtorũ & triſtitia reproborum.
perationem referens. Quis autem cogitare vel
dicere valeat, quę tunc lætitia bonis, & quæ tũc
triſtitia malis erit? Vnde Greg. Qui deũ diligũt
ex mundi fine gaudere atq; hilareſcere iuben
tur, quia videlicet eum quem amant mox inue
niunt dum tranſit is quem non amauerũt. Ab
ſit.n.vt fidelis quiſq; qui deũ videre deſiderat,
de mundi percuſsionibus lugeat: quem finiri
eiſdem percoſsionibus ſuis non ignorat. Scri-
ptũ namq; eſt. Quicunq; voluerit amicus eſſe Iaco. 4.
huius ſeculi, inimicus dei conſtituetur. Qui er-
go appropinquante mundi fine non gaudet,
amicum ſe illius eſſe teſtatur, ac per hoc ini-
micus

A micus dei eſſe cõiungitur. Ex mundi.n.deſtru ctione lugere eorum eſt, qui radicem cordis in eius amore plantauerunt, qui ſequentem vitam non quærunt. hæc Greg. Dicit autẽ hæc ad diſcipulos non tanquam ad eos qui durare deberent in vita iſta vſq; ad mũdi terminum: ſed quaſi vno corpore exiſtente ipſis & nobis & poſteris vſq, ad conſummationem mundi crediturisin Chriſtum. Quamuis ergo diem illam nemo ſciat: proximam tamen eſſe dubitare non poterit, poſtquam tanta & talia ſigna fieri incipient. Cuius rei gratia ſubdit parabolam.i.ſimilitudinem ad propoſitum congruã, de ficulnea & aliis arboribus. Sicut.n.ex pullulatione & fructu foliorum & florum in arbore propè eſſe æſtas agnoſcitur: ita ex ruina mũdi quæ fructus eius eſt, & ſignis prædictis, propè eſſe cognoſcitur aduentus iudicis, & regnũ dei quæ æſtas erit iuſtis ex hyeme, & peccatoribus hyems ex æſtate. ſecundum Chryſoſtomum: Plus de ficu quàm de alia arbore ſimilitudinem ponit, quia penè poſt omnes arbores vernat, & ſic magis è vicino æſtatem nunciat. Vel ſimilitudinem a ficu ſumit, quia illa ſi mala eſt, mala eſt valde: & ſi bona eſt, bona eſt valde: ſic iudicium valde malum eſt malis, & valde bonum eſt iuſtis. Vel quia dulcedo ficus dulcedinem futurorum ſignificat gaudiorũ. Hac ſimilitudine (ſecundum Gregorium) deſpiciendus mundus oſtẽditur, cuius fructus ruina eſt, quia ad hoc creſcit vt cadat, ad hoc germinat vt quæcunq; germinauerit cladibus cõſumat. Moraliter homo arboribus in hoc aſſimillatur, quia ſicut arbores poſt hyemẽ fructificãt, & æſtate fructus colligitur: ſic homo poſt tribulationem fructum habet, qui per tolerantiã paſſionum acquiritur, & hic fructus in æſtate claritatis æternæ colligitur. Et conuenienter regnum dei comparatur æſtati. Primò quia æſtas eſt tempus lucidum, ſic regnum cœlorũ. Secundò quia æſtas eſt tempus fructiferũ, ſic in regno cœlorum. Tertiò quia æſtas eſt tempus iucundum: ſic regnum cœlorum. Quartò quia eſt tempus tranquillum: ſic in regno dei ceſſabit nubilum tribulationum. Et confirmãs præmiſſa aſſertione certificatoria ſubiungit: (amen,) id eſt, verè (dico vobis, quia non præteribit generatio hæc,) id eſt, non deficiet hæc ſexta ætas omnium hominũ malorum & bonorum, hoc eſt genus humanum: vel ſpecialiter generatio hæc ſcilicet Iudæorum, quæ nõ deficiet ex toto, quia poteſt opprimi & diſpergi, non tamen deſtrui & annihilari ob memoriam crucifixi: vel generationem Chriſtianorum dicit eccleſiam volens diſcipulos conſolari, ne crederent q in illis temporibus fides deficeret (donec omnia) quæ circa Chriſti aduentum prædicta ſunt (fiant) & fuerint cõſummata. vel ſecundum Chryſoſtomũ: donec impleatur omne myſterium vocationis ſanctorum: quia quantumcunq; fideles opprimantur tempore Antichriſti: tamen aliqui permanebũt in fide ſtabiles vſq; ad finem mundi: vbi de prędicta die aduentus domini nos quaſi præmonẽdo, ſic dicit Gregorius: Illum ergo diem fratres chariſſimi ante oculos ponite, & quicquid modo graue creditur in eius cõparatione leuigatur. Illum diem tota intentione cogitate: vitam corrigite: mores mutate: mala tentantia reſiſtendo vincite: perpetrata autem fletibus punite. Aduentum namq; æterni iudicis tãtò ſecuriores quandoq; videbitis: quantò nunc diſtrictionem illius timendo præuenitis. Hæc Gregorius. Et addit quandã proteſtationẽ ad aſſertionem pręmiſſorum, dicẽs: (Cœlum,) .ſ. non æthereum ſydereum: ſed aereum, à quo & aues cœli & nubila cœli cognominantur: hoc eſt inania hæc & nubiloſi vẽtoſi aeris ſpatia (& terra tranſibunt) .i. ſuo modo mutabuntur .ſ. quoad mutationem qualitatis, & eius quã nunc habent imaginis: non quoad deſtructionem ſubſtantiæ, ſecundum quam ſubſiſtẽt ſine fine: quia quoad qualitatem in melius cõmutabuntur, & forma priori depoſita innouabuntur: vt dicatur cœlum nouum, & terra noua: præterit.n. huius mundi figura: ſed quoad ſubſtantiam & eſſentiã ſemper manebunt immobilia. (Verba autem mea) fundamentũ æternæ veritatis habentia, hoc eſt verborum ſententiæ (non tranſibunt;) ſine effectu impletionis: ſed ſicut dicũtur, ſic ſine vlla diminutione implebuntur. Ac ſi diceret: Ecce quanta eſt ſtabilitas verborũ meorum: quia facilius eſt ea quæ videntur eſſe valde ſtabilia & durabilia deſtrui quàm verborum meorũ quæ videntur per prolationem tranſire aliquod decidere. Facilius eſt quòd tota natura ſubuertatur, quàm quòd intellectus verborum meorum, effectu non cõpleatur. Plus.n. repugnat diuinæ veritati a veritate verba ſua deficere, quàm quodcunque creatum in nihilum redegi. Auguſtinus diſtinguit triplex cœlum. Primum aereum, in quo aues volitant. Secundum æthereum, in quo ſydera ſtant. Tertium empireum, in quo deus & ſancti habitant. Primum tranſibit, non quidẽ ſecundum ſubſtantiam, ſed ſecundum qualitatẽ: quia innouabitur & depurabitur per ignẽ. Secundum etiam tranſibit, quia a motu ceſſabit, & habebit claritatem quam habet ſol: & ſoli dabitur alia claritas, & lunæ ſimiliter. Ceſſabit ergo motus cœli & tranſmutatio in elementis, quia iſta ad complendũ numerum electorum ſunt ordinata: & ideo iſto completo in iudicio ceſſabunt, ſicut ea quæ ſunt ad finẽ habito fine ceſſabunt. Moraliter circa hoc nota q quia mundus iſte quantum ad omne ſui appetibile tranſit, quia ſecundum Ioannẽ mũdus tranſit & concupiſcentia eius: hinc eſt q quicunq; his mundanis adhæret, ille eſt in cõtinuo tranſitu cum ipſo mundo. Et præcipuè triplicem facit tranſitum miſerabilem. Primò à culpa in culpam. Secundò de culpa in pœnam. Tertiò de pœna in pœnam. Boni autem fugientes mundum & ea quæ in mundo ſunt, faciunt triplicem tranſitum commẽdabilem. Primò quidem tranſeunt a culpa ad pœnitentiam. Secundò a pœnitentia ad ſapientiam. Tertiò a ſapientia ad vitam æternam. Qui hũc tripli-

[Margin notes: Ficulneę ſimilitudo. — B — Froctus mundi. — Moraliter. — C — D — Dies iudicij. — Celũ aereum. — E — 1.Cor.7 — Verborũ dei ſtabilitas — F — Celum triplex — Cælorũ trãſitus — Motus cæli ceſſatio. — Moraliter. 1.Ioã.2 — Tranſitus mũdanorũ & deuotorum.]

G triplicem facit tranſitū, ille eſt verus Hebræus: & hic celebrat verum paſcha vel Phaſe, quod eſt tranſitus domini. Moraliter etiam nota quod ſicut tranſitus cœli & terræ corporalis ponitur in argumentum aduentus Chriſti in iudiciū, ſic tranſitus cœli & terræ ſpiritualis eſt argumentum aduentus verbi æterni in mentem.

Moraliter.

Vnde ſciendum quòd per cœlum & terram, quæ ſunt extrema mundi corpora, poſſunt intelligi anima rationalis & corpus quæ ſunt duo extrema, ſ. ſpiritualis & corporalis naturæ. Igitur adueniente verbo æterno in mentē (cœlum & terra tranſibunt,) i. vlterà ibūt, quia ſ. extra vel ſupra communem hominum ſtatum eleuabuntur & innouabuntur: hoc. n. efficit eius aduentus in nobis quod innouabimur, tā ſecundum animam, quàm ſecundum corpus: vt exuentes veterem hominē cum actibus ſuis induamus nouum hominem, qui ſecundū deū

H creatus eſt. Renouabitur autem homo ſecundum animam per reformationem imaginis deformatæ vetuſtate defectuum culpabilium, ad quam reformationem imaginis deformatæ anima perueniet triplici tranſitu: Nam primò tranſibit ab obliuione memoriæ, ad acquirendam verbi æterni præſentiam per iugem memoriæ recordationem. Secundò trāſibit ab obfuſcatione intelligentiæ, ad contemplandā ſapientiam per luculentam intelligentiæ perſcrutationem. Tertiò tranſibit à torpore ignauiæ, ad deguſtandam eccleſiæ dulcedinis affluētiam per ardentem amoris inhæſionem.

Ad ephe. 4. Animæ trāſitus.

Secūdum corpus etiam homo innouabitur triplici tranſitu. Primò corpus tranſibit à carnalium oblectatione ad ſenſualitatis debitam ſuppreſſionem: vt videlicet corpus quantum ad appetitum animalem & ſenſitiuum, ſit ſubiectum imperio rationis. Secundò tranſibit à ſenſibilium

Corporis tranſitus.

I diuagatione ad ſimilium corporalium & ſpecierum imaginabilium quietationem. Tertiò tranſibit à paſsionum moleſtatione ad pœnalitatum & affectionum æquanimem tolerationem. Igitur quando ſic cœlum & terra in nobis tranſierunt, certiſsimum argumentum eſt quod verbum æternum nullatenus nos tranſiuit, ſed amoroſe in mentem noſtram declinauit. In quocunque. n. homine cœlum & terra, id eſt, anima & corpus tranſierint per gratiæ innouationem, illum verbum æternum non trāſibit: imò ad deū venit per mentalem eius conceptionem. Et quia ad præcauendum tāta mala ſuprà tecta neceſſaria eſt digna præparatio: ideo generalem ſubdit admonitionem, dicens (Attendite vobis,) id eſt diligenter cauete; (ne grauentur corda veſtra,) id eſt deorſum prægrauentur ad vitia ita quod leuare non poſsitis capita veſtra in crapula & ebrietate & curis huius vitæ, id eſt ex ſuperfluitate cibi & potus, & ſuperflua terrenorum ſolicitudine. Crapula .n. ſenſum ligat, cura ſecularis ſenſum diſtrahit & ſuffocat: (& ſuperueniat in vos) repentina dies illa, ſ. iudicii, & (repentinus interitus) vos auferat neſcientes: & ideo hæc vitāda ſunt & cauenda. (Tanquam laqueus. n.) ſ. inſperatus, qui euadi nullo modo poterit, & perpetuò

Laqueus peccatorū.

K retinens quod ſemel ceperit (ſuperueniet in omnes qui ſedent ſuper faciem omnis terræ) .ſ. qui delectabiliter & per amorem quieſcunt in terrenis, & huiuſmodi illecebris. Peccator enim primò capitur laqueo culpæ, ſed tandē capietur laqueo pœnæ. Sancti quidē tranſeunt ſuper terram, tanquam hoſpites & peregrini: ſed mali ſedent & quieſcunt in terra, tanquam ciues & domeſtici. Vnde Theophilus: Capiet. n. dies illa ſedentes in ſuperficie, quaſi imprœmeditatos & inertes. Quotquot verò ſunt ſolertes & agiles ad bonum, non ſedentes & ociātes in terrenis, ſed ſurgentes ab eis, ſibi dicentes: ſurge, vade, quoniam non eſt hic tibi requies: talibus non eſt illa dies vt laqueus & diſcrimen: ſed vt dies feſtiuus. Vnde Beda: O ſtultam præſumptionem cordis humani, quæ lamentabilē finē cupiditatis, ebrietatis, & crapulæ, nec ipſo

L iudice conteſtāte præuideat, ſed edictum regis æterni in more ſerui nequam, poſtquā didicerit ſpernat. Et certè ſi quis nobis peritus ac ſapiens medicus præciperet, attendite, inquiens, vobis ne quis, verbi gratia de illius herbæ ſucco auidius ſumat: quod ſi fecerit repentinus ei ſuperueniet interitus: quanto quiſque ſtudio pręmonentis medici mandata ſeruaret, ne videlicet vetitum guſtando periret: ac nunc animarū ſimul & corporum ſaluator, ac dominus iubet ebrietatis herbam & crapulæ vitandam: necnō & curarum ſecularium ſolicitudines, vt mortiferos ſuccos eſſe cauendas: & quanti tamen noſtrum his non ſolum ſauciari, ſed & conſumi non timent? Nulla credo alia cauſa, niſi quia fidem quam medici præbent dictis, deo præbere cōtemnunt. Si. n. credidiſſent, credendo vtique timerent: timendo autē imminens periculum caderent. Vnde & Chryſ. Si dixero

Credendū deo vt medico.

M tibi, abſtine te a delitiis, & ieiuna: non facis, quia non credis. Si ægrotanti tibi medicus dixerit, abſtine te ab hoc, obaudis: quia credis te ſaluandum ſi ſeruaueris. Et frequenter illud amas quod manducare vetaris, & vincis deſiderium ventris, propter deſiderium ſanitatis. Multò magis ieiunare poteras, ſi crederes iucūditatem illam futuram. Hæc Chryſoſtomus. Maior inſania non poteſt eſſe, quàm mortem animæ non formidare. Quia (vt ait Chryſoſt.) Quantò pretioſior eſt anima quam corpus, tātò miſerabilior perditio animarum quàm corporum. Deinde monet omnes, dicens: Vigilate itaque omni tempore, non vigilia, ſenſus: quia nullus poſſet hoc ſuſtinere, ſed vigilia intellectus, de qua in canticis dicitur: Ego dormio, & cor meum vigilat: & omni tempore orantes, nō quòd oratio ſit ſemper continua, quia oportet eam ſæpe interrumpi ſomno, & aliis neceſsitatibus corporis: ſed continuitas intelligitur quod non interueniat mortale peccatū impediens ipſius effectum & opus bonum: & ideo ſubditur vt digni habeamini fugere, id eſt cauere ſalubriter omnia iſta quæ ventura ſunt, & ſtare ſecuri in iudicio ante filium hominis ſedentes, ſ. ad iuſtificādum, i. coram Chriſto in

Animæ mors formidanda.

Cāt. 5. a. 1. Theſ. 5. c

forma

A forma humana iudicante, quia illi qui tunc in uenientur ſine peccato mortali, erunt ſalui: vt dicit gloſa. Hæc eſt ſumma beatitudinis. ſ. in præſentia iudicis ſecurum conſiſtere. Mali aũt cadent ante eum ita ꝙ amplius non reſurgẽt: quia pœnam quamlibet mallent ſuſtinere, quã ipſum videre. Vbi Auguſtinus. Hæc intelligitur illa fuga, quæ non debet fieri in hyeme, vel in ſabbato. Ad hyemem pertinent curæ huius vitæ, quæ triſtes ſunt velut hyems: ad ſabbatum verò crapula & ebrietas, quæ carnali lætitia, luxuriaq; cor ſubmergit atq; obruit. quod malum ſabbati nomine ſignatur: quia illo die Iudæi delitijs affluunt, dum ſpirituale ſabbatum ignorant. Et ſecundum eundem Auguſt. Omni tempore opus eſt vigilia mentis ante mortem corporis, vt in præſentia ſummi iudicis conſiſtamus. Hæc enim eſt noſtra beatitudo.

Vigilandũ eſſe. Vbi Beda: Qui ante filium hominis ſtare: eſt (iuxta Apocalyp. Ioannis) die noctuq; in tem-

B plo eius ſeruire deſiderat, nec ab eius aſpectibus in ignem æternum maledictus abijci: non ſolum ab illecebris ſecularibus caſtigari, ſed & orare & vigilare, & hoc nõ quibuſdam diebus, ſed omni tempore facere debet. Iuxta

Pſ. 33.a quod Pſal. ait: Benedicam dominum in omni tempore, ſemper laus eius in ore meo: ſic nãque merebitur habitare in domo domini, & in ſeculum ſeculi laudare illũ. Hæc Beda. Cur autem monuit vt vigilemus & ſoliciti ſimus, declarat protinus: cum ſubdit: Neſcitis enim

Filium neſcire diẽ iudicij. quando tempus ſit: ſcilicet iudicij, ſiue mortis propriæ. Et quia dixerat dominus aduentum, & regnum ſuum propè eſſe: ne diſcipuli æſtimarent quòd ex ſignis prædictis poſſet dies & hora ſciri, determinatè ſubiungit. De die autẽ illa & hora. ſ. quando ad iudicium veniet, nemo in eccleſia, id eſt nullus hominum ſcit determinatè, neque angeli cœlorum ſciunt. quia

C non eſt de pertinentibus ad beatitudinem: neque filius ſcit, niſi ſolus pater. Secundum plures doctores intelligendum eſt ꝙ homo, vel angelus, nec ſibi, nec alijs ſcit diem iudicij, ſed filius in patre ſcit, ſibi quamuis alijs neſciat. i. nullum ſcire faciat. Pater autem ſolus ſcire di-

Scire in deo. citur quia ſolus facit filium ſcire. Nota quidẽ eſt hæc regula loquendi, vt ibi: Tentat vos deus

Deut. 13 vt ſciat. i. ſcire vos faciat, ſi diligitis deũ. Et ibi:

Gen. 22 Nunc cognoui quoniam times deum. i. nunc feci vt cognoſceres. Vt enim dicitur dies lætus, quia lætos facit: & frigus pigrum, quia pigros reddit: ſic dicitur filius neſcire, vel ſcire nobis quibus miſſus eſt, quæ ſcire vel neſcire nos facit: ſcit itaq; in ſe, & ſibi non nobis. Vnde per hoc quod dicitur: Niſi ſolus pater, à quo fons omnis cognitionis eſt, non excluditur filius, vel ſpirituſſanctus qui in eodem fonte habitãt, ſed magis includuntur, quia vna eſt trium per-

Dies iudicij cur ignotus. ſonarum notitia. Sicut ergo principium mundi à ſolo deo fuit præcognitum, quia mundus immediatè ab ipſo factus eſt: ita & finis mundi ſoli deo eſt cognitus, & homini Chriſto reuelatus, ad quẽ pertinet iudicare de omnibus. Nobis aũt hoc vult eſſe cælatum: quia ſecundum

Hiero. Nõ expedit nobis, imò nec expediebat D apoſtolis ſcire diem & horam illã iudicij, ne pigriores ſimus, ſed ſemper incerti de temporibus futuris, & aduentu iudicis: ſic quotidie viuamus cum timore, & ſemper vigilemus ſoliciti, quaſi in proximo, & altera die iudicandi ſimus, ac pendulæ expectationis incerto, ſemper eum credamus futurum quem ignoramus qñ venturus ſit. Signa quidem appropinquationis aduentus eius, ſcire poſſumus & debemus ſed diẽ præciſum neſcimus. Vbi Chryſoſt. Ecce Senij vtriuſq; mundi comparatio. ſenectutis ſigna cognoſcimus: diẽ autẽ vltimũ ignoramus: ſic & labentis ſeculi ſigna ſcimus, finem eius non agnoſcimus. Sicut enim quãdo videmus hominem ſenem, ſcimus quia propè moriturus eſt: quando autem neſcimus: ſic & cùm mundum perturbatum videmus, caſurũ cognoſcimus, diem autem ignoramus. Vnde & Auguſtinus: Finis quidem ſeculorũ eſt ætas ſexta mundi, videlicet ab aduentu domini vſq; E in finem ſeculi. Senectus verò tantum temporis ſolet tenere, quantum omnes ætates cæteræ. Nam cum anno ſexageſimo ſenectus dicatur incipere, & hominis vita poſſit vſq; annos centum viginti peruenire, manifeſtum eſt ſolam ſenectutem iam longam quàm omnes ætates priores eſſe poſſe: fruſtra igitur annos qui remanent huic ſeculo conaremur diffinire: omnium enim de hac re calculantium, digitos & peritiam numerandi reſoluit, & quieſcere iubet, qui ait: Non eſt veſtrũ noſſe tempora vel Acto. 1. momenta, quæ pater poſuit in ſua poteſtate. Hæc Auguſt. Non eſt quippe noſtrũ noſſe tempora vltrà quàm reuelatur, vel traditur per ſcripturas, quia hoc eſt præſumptionis. Sed ſecundũ ſcripturas noſſe, eſt eruditionis: quãuis ergo reuelatum fortè fuit alicui tempus aduẽtus Antichriſti: non tamen ſequitur vt ſciãt de die iudicij. Neſcitur enim quanto interſtitio poſt Antichriſtum futurum ſit iudicium. Quia licet ſcriptũ ſit ꝙ quadraginta dies dabuntur ſanctis ad pœnitendũ poſt Antichriſtum: neſcitur tamen vtrum ſtatim poſt illos dies quadraginta futurum ſit iudicium. Creditur tamen Tẽpus reſurrectionis generalis. quòd nocte reſurrectionis dominicæ erit generalis reſurrectio: ſcilicet in nocte Paſchę. Ideo ſecundum Iſidorum: In primitiua eccleſia fideles tota nocte illa vigilabant, quaſi iudicem expectantes. Quo autem anno dies iſte venturus ſit, pœnitus ignoramus. Iſtud verò quod hic ad literam exponitur, de die iudicij generalis moraliter: poteſt intelligi de die iudicij particularis, qui eſt dies mortis cuiuslibet hominis: diem enim mortis ſuæ nullus ſcit, niſi deus ſibi reuelauerit: & ideo eſt nobis vigilandum de hac die, ſicut de illa ſolicitè cogitandũ quia qualis quiſq; exierit de hoc mundo, talis præſentabitur etiam in futuro iudicio.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, veni ad me in nobilibus pœnitentiæ, & cor meum in pluuiã lachrymarũ reſolue: eijce in poteſtate vitiorũ dæmonia, & maieſtate in me regna. Fac

G me ô noſtra redemptio ad te reſpicere interioribus oculis,& leuare caput mentis: da mihi videre ficulneam,ſentire.ſ.tuæ charitatis dulcedinem,& omnium virtutũ arbores producant in me fructum bonorum operum:vt mihi prope ſit æſtas regni cœlorum. Præſta mihi cauere omnia vitia, & vigilare in oratione continua:vt merear mala ventura fugere,& in iudicio ante te ſecurus ſtare. Amen.

De die domini iuxta exemplũ Noe, vel Loth ſubitò uenturo,ac de uno aſſumpto, & alio relicto. Cap. 45.

Mat.24 & Luc. 17.

POſt hæc declarat incertitudinem diei domini:introducens terrorem inſperati diluuii:& hortans vt vigilemus, & nos præparemus bene operando, ne dies domini inueniat nos imparatos. H In hac autẽ comparatione temporis iudicij,& ipſius diluuij, implicantur duo iudicia generalia:vnum quod præceſſit.ſ.per aquam, in diluuio: aliud quod futurũ eſt.ſ.per ignem in generali incendio. (Iudiciũ per aquã & ignem.) Ponitur ergo comparatio, quantũ ad incertitudinem vtriuſq;,quoad tempus determinatũ, & etiam quoad incredulitatem multorum carnalium. (Sicut.n.in diebus Noe) eo fabricante arcam, & prędicante diluuium futurum:(erant homines comedentes & bibentes,) ac matrimonia facientes.i.gulæ,& ebrietati,ac luxuriæ dediti: & ſine timore laſciuiente ſecuri: & eis credere nolentibus,ac vanitatibus vacantibus, & nihil timentibus,ſubito veniens(diluuium)ſubmerſit &(perdidit omnes:) præter Noe & cum eo in arca exiſtentes:ſic & circa diem iudicii hominibus,vacantibus voluptatibus & vanitatibus ac in ſecuritate exiſtentibus,& de nullo timentibus,aduentus Chriſti ſubitò & inſperatè I veniet:& omnes quos reperiet extra arcam.i. eccleſiam,perdet,& condemnabit: ſed in eccleſia per fidem,& operationem exiſtentes,cuſtodiet & ſaluabit.Vt dicit Beda: (Licitorum immoderatus vſus damnatur) Non hic connubia,vel alimenta damnantur : ſed immoderatus licitorum vſus arguitur. Neque enim quia hæc agebant,ſed quia his ſe totos dedendo dei iudicia contemnebant, aqua perierunt. Hæc Beda. Interitus quidem illorũ erat ſubitaneus, non quia antè minimè nuntiatus : ſed quia à nullo creditus. Vnde Maximus epiſcopus:Noe & ſi tacebat voce,opere loquebatur : ſi ſilebat lingua,fabricatione clamabat:Nam vtiq; cùm operaretur opus nouum, & nulli aliquando compertum,admonebat cunctos nouis periculis noua tabernacula præparari : loquebatur ergo opere, & dicebat illud euangelicum dñi dictum:Si mihi non creditis,operibus credite. Hæc Maximus. Sed peruerſi homines arcam in tot annis conſtructam videntes,ſine dolore lætabantur:nihil futurorum prouidentes,& iudicia dei contemnebant:nõ euigilantes, ſed in malitijs dormitantes, & ſubitò a diluuio abſorpti ſunt,& repentinus interitus tulit omnes in magna ſecuritate exiſtentes, & nihil timentes. K Sic domino fabricante arcam eccleſiæ,extra quam non eſt ſalus, prędicatur aduentus domini ad iudicium inopinatus. Multi quoq; hoc tempore pœnitentiam agẽtes, & exempla pœnitentiæ aliis oſtendentes:& ſi tacent voce, tamen cum Noe loquuntur opere,dicentes: Si nobis nõ creditis,vel operibus credite. (Ioã.10.) Sed reprobi contemnentes laſciuiunt : & in die qua non putant veniet dominus, & perdet eos. Et cùm dicent pax & ſecuritas, quaſi ſecuri exiſtentes,& de nullo timẽtes, veniet ſuper eos repentinus interitus:& non effugient tribulationem imminentem.Vbi Beda : Myſticè aũt Noe Arcam ædificat:cùm dominus eccleſiam de viris fidelibus, quaſi lignis leuigatis adunando conſtruit:quam perfectè conſummatam ingreditur, (Arcam Noe fabricat.) cùm hanc in die iudicij præſentia ſuæ viſionis æternus habitator illuſtrat. Sed cum arca ædificatur,iniqui luxuriantur: cum verò intratur intereunt:quia qui ſanctis hic certantibus inſultant,eis illic coronatis æterna damnatione plectũtur. L Hæc Beda.Sic multi de morte ſua non cogitant, quamuis certitudinaliter ſunt morituri.& frequenter venit mors, quando nullũ timetur periculum:ſubitus.n.erit aduentus filii hominis ad iudicium generale,vel particulare venientis. Vnde Chryſoſt. Et quid mirum ſi periturum mundum audiunt,& nõ credunt. Ecce morituros ſe eſſe quotidie audiunt homines,quoties mortuos alios vident, & tamen non credunt ſe morituros. Si.n.crederent ſe morituros, non facerent ea pro quibus moriũtur morte digna.Si ergo illud quod quotidie fieri vident in alijs, in ſe futurũ eſſe non credunt: quomodo illud credent futurũ, quod adhuc nunquam factum eſt?Hæc Chryſoſtomus. Hoc idem etiam oſtendit ex ſimilitudine facti. (Similitudo de Loth ſũpta.) In diebus Loth. Similiter.n.ſicut tũc factum eſt, ſcilicet quòd impij igne & ſulphure perierunt,ſic impij in die aduentus Chriſti peribunt. M Quia homines illius temporis edebant & bibebant. Ecce peccatum voluptatis: emebant & vendebant, ecce peccatum cupiditatis: plantabant & ædificabant, ecce peccatũ nimiæ ſecuritatis & in ſecuritate erant vſq; in diem illam qua (exijt Loth a Sodomis,) qua dominus(pluit ignem,)contra immoderatum ardorem:(& ſulphur,) contra fœtorem: (de cœlo,) ſcilicet aereo,(& perdidit omnes)illos & adiacentes ciuitates.Vbi Beda : (Licitorum immoderatus vſus.) Prætermiſſo dominus illo maximo, & infando Sodomorũ ſcelere,ſola ea quæ vel leuia, vel nulla putari poterant delicta commemorat:vt intelligas illicita quia pœna feriantur, ſi licita & ea ſine quibus hæc vita non ducitur, immoderatius acta,igne & ſulphure puniuntur, hæc Beda. Si quando filius hominis reuelabitur, qui modo occultatur, ſcilicet in aduentu ſuo futuro, erunt homines in ſecuritate, nihil timentes de futuro iudicio vſq; ad tempus illud,quo Chriſtus in humanitate glorioſa videbitur veniens ad iudicium:veniet.n.quãdo homines non aduertent periculum, ſecundum Chryſoſtomũ, hoc tum dixit, oſtendens qualiter repentè ve-

A

niet & inopinatè, & pluribus laſciuientibus, & ſine ſolicitudine exiſtentibus. Vbi Beda: Pulchrè dicit, reuelabitur: quia qui interim nō apparens omnia videt, tunc apparens omnia iudicabit: apparebit autem iudicaturus eo maximo tempore, quo cunctos iudiciorum eius oblitos huic ſeculo conſpexerit eſſe mancipatos: quia licèt mundi terminus olim præfinito ſit venturus in tempore: frigente tamen circa finem charitate multorum, tanta crebreſcet humani generis iniquitas, vt meritò debeat cum ipſo, quem inhabitat orbe deleri. Nam & nunc quidem innumeros adeo commeſſationi & ebrietati, emptioni & venditioni cæteriſq; mundi rebus inhærere videmus, vt palàm diſtricti iudicis iram eos prouocare non lateat. Sed tamen quod ſine graui mœrore ſapiens quiſque ſaltem cogitare non valet, peiora iam iamq; ſuperuentura formidamus: quod enim de vna quondam peccatrice gente dolēda dictum eſt:

B

Gen. 15

necdum completa ſunt peccata Amorræorū, de tota proculdubio prauorum maſſa damnāda conſtat eſſe ſentiendum.

Myſticè Loth declinans interpretat.

Myſticè ſecundum Bedam, Loth qui interpretatur declinans, eſt populus electorum, qui dum in Sodomis, id eſt inter reprobos vt aduena moratur, quantū valet eorum ſcelera declinat. Exeunte autem Loth de Sodoma, perit: quia ſecundum Chry.

Mundi caſus.

Quandiu ſunt homines fideles, ſtat iſte mundus: & cùm ſancti de mundo deficiunt, eſt vtique caſurus: ſic etiam egredientibus Iſraelitis de Aegypto, exterminatus eſt Aegyptus. Hæc igitur prædicta audientes timeamus actus noſtros, & ab otio ac laſciuijs ammodo abſtinentes, & de præteritis pœnitentiam agentes, ad illam diem domini nos ſine ceſſatione præparemus.

Saluatio incerta.

Deinde poſt certitudinem temporis iudicij, oſtendit incertitudinem ſalutis iudicandorum, ne quis de ſuo ſtatu præſumat, vel ſe eleuet, quia in omni ſtatu erunt aliqui electi, &

C

De vno aſſumēdo.

aliqui reprobi. (Tunc) enim in illa nocte tribulationis, quia Antichriſtus hora tenebrarū eſt: & ſimiliter eſt in nocte mortis (duo erunt in agro,) id eſt in agricultura prælationis, qui præſunt eccleſijs & operantur in eccleſiæ miniſterio tanquam in agro dei, vt ſurgat & proficiat meſſus huius agri dominici, (vnus aſſumetur,) ſcilicet ad gloriam, vt prælatus bonus & vtilis: (alter relinquetur) ad pœnam ſcilicet prælatus malus & inutilis. Item (duę erunt molentes in mola,) id eſt, in exercitio actionis, quæ in modum molæ voluitur ſolicitudinibus, & pertinet ad populos qui fœminarū nomine deſignantur quia tanquam infirmi à prępoſitis reguntur (vnus aſſumetur) ad gloriam ſ. iuſtus: (alter relinquetur ad pœnam,) ſcilicet iniuſtus. Item (duo erunt in lecto,) id eſt, in quiete contemplationis, qui otium & quietem eligunt: & neq; negotijs eccleſiaſticis, neq; ſecularibus occupati: ſed velut ad hæc infirmi fecedunt ad otium & quieti eſſe deligūt: non ſe magis actionibus committentes, & quodammodo in ſtatu infirmitatis deum rogantes (vnus) ſcilicet bonus: (aſſumetur) ad ſalutem: (alter,) ſcilicet malus relinquetur ad damnationem. In D

Mixtio populi.

quolibet ergo iſtorum ſtatuum oſtenditur aliquos eſſe electos, & aliquos reprobos: in quolibet.n. ſunt boni & mali. Quia ſecundum Aug. In omni conditione, & gradu optimis mixta ſunt peſſima. Et qui boni fuerint aſſumentur ad gaudia æterna vbi eſt Chriſtus: quia (vbi eſt corpus,) id eſt, dominus in corpore. ſ. Chriſtus, qui eſt homo corporeus, & aquilarum. i. animarum ſanctarum præda: (ibi congregabuntur & aquilę) ſpirituales in corpore. ſ. ſancti & electi, qui eius paſsionem humilitatemq; imitando, tanquam de eius carne ſaturantur: quorū per reſurrectionem, vt aquilæ iuuentus renouabitur: mali verò cum diabolo ad pœnā æternam relinquentur. Et ideo vt dicitur in Oſea: Oſee 13

Conſolatio abſcondita eſt ab oculis meis: quoniam ipſe inter fratres diuidet. Cùm ergo dicitur quòd de agro & de mola, & lecto vnus aſſumetur, & alter relinquetur: non de duobus E

hominibus dictum eſt, ſed de duobus generibus affectionum. Nec alia videtur eſſe genera hominū quibus conſtat eccleſia, quàm iſta tria habentia binas differentias, propter aſſumptionem & relictionem. Vnde Chryſoſto. Quando iuſti quidem aſſumuntur, peccatores autem relinquuntur: omnes iuſti in vno homine figurātur, & omnes peccatores in vno. Videat vnuſquiſq; modò qualis ſit, & talem ſe faciat quòd debeat aſſumi, & non relinqui: quia boni tantū aſſumentur, mali verò relinquentur.

Ordines ſaluandorū tres. Noe. Iob.

Hi autem tres ordines, quoad ſaluādos, ſignificantur per tres viros qui ſaluauerunt animas, & quos ſolos liberandos Ezechiel propheta pręnuntiat: ſ. Noe, qui ſignificat ſtatum prælatorum, per quos eccleſia regitur: ſicut per illum in aquis arca gubernata eſt, quæ figuram eccleſiæ geſtabat. Et Iob per quem ſignificatur ſtatus actiuorum: qui vxorem, & amplas terrenarum copias habuit, & curā domus propriæ exercuit.

Daniel.

Et Daniel vir deſideriorum: per quem ſignificatur ſtatus contemplatiuorū qui nuptias contempſit, & cœlibem vitam elegit, & in aula regia abſtinentiæ deditus fuit.

Clerici negotiatores.

De clericis verò qui negotia ſecularia, & cauſas ciuiles tractāt, dubitari poteſt, ſub quo horum ſtatuum comprehendi poſsint & debeant. Et quia vt dictū eſt ſuprà, incerta eſt dies domini, & de die illa nemo hominum ſcit: & vt iam viſum eſt, incertitudo eſt ſalutis in quocunq; ſtatu quis fuerit. Ideo ex præmiſsis concludit, ne torpeamus in peccatis dormitando, ſed ſoliciti ſimus & vigilemus contra mortis incertitudinem, bonis operibus iugiter inſiſtendo, dicens: (Vigilate ergo) & ſemper in ſolicitudine ſitis, (quia neſcitis qua hora,) vel in mane pueritiæ, vel in tertia iuuentutis, vel in ſexta ſenectutis, vel in ſero ſenij (dominus veſter venturus ſit ad iudicium particulare, in cuiuſlibet morte: ſiue ad iudicium generale in reſurrectione: ne cum venerit ſubitò & ex inſperato, dormientes nos inueniat & imparatos.

Eccleſiaſtes 9

Vnde Eccleſiaſtes: Neſcit homo finem ſuum: ſed ſicut piſcis capitur homo, & ſicut auis comprehenditur

G laqueo, ſic homo capitur in tempore malo: vnde & Bern. Nihil morte certius, & nihil hora mortis incertius. Nam neſcimus quomodo, aut quando, aut vbi moriemur, quoniã mors vbique expectat nos. Idcirco debemus eſſe paratí: vt cùm corpus reuertetur ad terram, de qua ſumptũ eſt, ſpiritus redeat ad deũ, qui miſit illum. Vnde etiam Gregorius: Nemo in huius vitæ itinere torpeat, ne in patria locum perdat. Quia enim adhuc hodie licet bene agere ſcimus: vtrum cras liceat ignoramus. vnde & Chryſ. Qua ratione ab vnoquoque homine abſconditus eſt dies mortis ipſius videlicet vt ſemper benefaciat: ſemper mortem ſuam ſperans: eadem ratione & ab omnibus hominibus abſconditus eſt dies aduentus Chriſti: videlicet vt non vna generatio ſaluetur ſciens aduẽtum eius, ſed omnes, dum in ſingulis quibuſq; generationibus aduentus eius ſperatur. hæc Chryſoſto.

Dilatio boni operis vituperatur.

H Quia ergo tempus iudicij, & etiam mortis eſt incertum: ideo debemus ſemper eſſe parati ad ipſum expectandũ: & ſemper eſſe in continua ſolicitudine ne improuiſi inueniamur in morte. Vnde Bernar. contra negligentes ſe parare. Miſer quare omni hora te non diſponis? Cogita te mortuum, quem ſcis de neceſsitate moriturum: diſtingue qualiter oculi vertentur in capite: venæ rumpentur in corpore, & cor ſcindetur dolore. Hæc Bernardus. Habeamus igitur in memoria: quia mundus fallax, vita breuis, finis dubius, exitus horribilis, iudex terribilis, pœna interminabilis: & hæc ſemper nos terreant, & ad vigilandum inducant. Vnde Baſilius: Semper ante oculos tuos verſetur vltimus dies. Cùm diluculò ſurrexeris, ne ad veſperam te confidas peruenire. Et cùm quieſcens lectulo membra tua compoſueris, de lucis non confidas aduentu: & facilimè poteris refrenari ab omnibus vitiis. Semper cor tuum cœleſtia promiſſa meditetur, vt ipſa te ad virtutis viã prouocent. Eſto nunc talis in operibus tuis, qualẽ te vis futurum poſtmodũ. Hæc Baſilius.

Timenda hora mortis & iudicij.

I Hæc itaq; ſcientes, & illam diem ſemper ſuſpectam habentes, faciamus nunc de nobiſipſis iudiciũ, præoccupando faciem domini in confeſsione & iuſtitia: perficiendo dignos fructus pœnitentiæ, vt deum nobis propitium inueniamus & benignum. Vnde Bernar. Si noſmetipſos diiudicauerimus, non vtique iudicabimur. Bonum iudicium quod me ab illo diſtricto diuinoq; iudicio ſubducit, & abſcondit, prorſus horreo incidere in manu dei viuentis: volo vultui iræ iudicatus præſentari, non iudicandus. Iudicabo proinde mala mea, iudicabo & bona. Mala melioribus curabo corrigere actibus, diluere lachrymis, punire ieiuniis: cæteriſq; ſanctæ laboribus diſciplinæ. In bonis de me humiliter ſentiã, & iuxta præceptũ domini, ſeruum inutilẽ me reputabo, qui quod facere debui tantum feci: ſcrutabor ego vias meas, & ſtudia mea, quò is qui ſcrutaturus eſt Hieruſalem in lucernis, nihil inſcrutatum in me, ſiue indiſcuſſum inueniat. Neq; enim iudicaturus eſt bis in idipſum. vnde & Chryſoſto. In propriis peccatis non erubeſcamus homines: ſed timeamus, vt oportet, deum: qui & nũc videt quæ fiunt, & tunc punit eos qui non pœnitentiam hic agunt. Qui enim verecundiam hominum inſpicit nunc ſolum: deo autem inſpiciente non verecundatur agere aliquod inconueniens: neque vult pœnitere & tranſmutari in illo die vniuerſo orbe terrarum conſiderante exemplificatur. Omnia enim vt in imagine tunc ſtabunt ſecundum oculos noſtros, vt per ſe condemnatus vnuſquiſq; ſit. De reliquo igitur, ſi non vult quis diuulgari, quæ ſua ſunt in illa die ſanet iam vulnera, inſtat enim de reliquo noxarum tempus. Simus ſemper parati, non ſemper horum poteſtate habebimus. Quocirca hic pœniteamus, vt ita propitium deum inueniamus ſecundum futurum diem, & multa potiamur eius clementia. hæc Chry.

Diiudicare nos ipſos debemus.

K Num. 1.

ORATIO.

L Domine Ieſu Chriſte, da mihi incertitudinem diei aduentus tui vigilando & bene operando præuenire: ne voluptatibus & vanitatibus vacãs, ſubitò imparatus inueniar illa die: præſta mihi vt tunc inter electos tuos merear tua gratia connumerari, & cum ipſis ad gaudia æterna miſericorditer aſſumi, & ſic cum eiſdem electis & ſanctis tuis, quorum per reſurrectionem renouabitur vt aquilæ iuuentus, ego te miſerante, vbi tu in corpore glorioſo es congregatus de tua ſatiari merear viſione, & exultans te iugiter laudare ſine fine. Amen.

De vigilia patrisfamilias, cuſtodientis, contrà furem domum ſuam. Cap. 46.

M Deinde probat per exemplum quòd ſit vigilandum. Magis enim vigilandũ eſt pro æternis, quam pro temporalibus: ſed paterfamilias hora ſuſpecta de aduentu furis vigilaret pro corporalibus: ergo & nos omni hora (quia omnis hora eſt ſuſpecta) debemus vigilare pro ſpiritualibus: & ſemper eſſe ſoliciti, vt in morte inueniamur parati. Si ergo paterfamilias ſolicitus eſt de domo cuſtodienda: multò fortius nos debemus eſſe ſoliciti de vita æterna, ne perdamus eam: quod erit, ſi inueniamur per gratiæ carentiam. Secundum Chryſoſtomũ: Confundit hic deſides: quia non tantum ſtudium faciunt pro anima, quantum alii pro pecunia: qui fures expectant ne perdant: illi enim vigilant vt reſiſtant furi, hi autem non vigilant vt inueniantur parati. Exponitur autem hæc ſimilitudo, ſecundum Chryſoſtomum dupliciter. Primò modo vocat furem, diabolum) domum, mentem: quã ſi intrauerit per negligentiam ianitoris rationis, ſpoliat domum illam veſtimentis iuſtitiæ, auro ſapientiæ, argento innocentiæ. Domum ergo ſuam quis ſinit perfodi, cùm ſuggeſtioni conſentiens virtutibus ſpoliatur, & viribus læditur. Secundum hanc viam notantur

Mat. 24 Luc. 12.

Deſidiõ & pigrorũ increpatio.

Fur.

tria

A tria de patrefamilias: videlicet ſcire, vigilare, & non ſinere. Debet ergo ſcire inſidias furis: id eſt, & cognoſcere prudenter vigilare, ad ſui cuſtodiā: id eſt, cauere ſolerter: non ſinere, id eſt, reſiſtere fortiter, ne perfodiatur domus oſſorio diaboli: qui primò, percutit ſuggeſtione, ſecundò fodit delectatione, tertiò perdit conſenſu: primū vix pōt caueri, ſecundū magis, tertiū maximè. Alio modo exponendo, vocat furem mortis diē quia occultè, ſicut fur domum, corpus, ianuam, os, & aures: feneſtras, oculos. Et eſt ſenſus: (Quia ſi ſciret paterfamilias, qua hora fur veniret,) id eſt, mors quæ fur dicitur: & meritò, vel propter improuiſum aduentum, & occultum introitum, vel propter ſcrutinium, & ſpoliationem rerum omnium (vigilaret vtiq;) ne moreretur in peccato & culpa: quia mors peccatorū peſſima (& nō ſineret domū ſuam

Pſal. 33. perfodi) id eſt, cū violētā animā a corpore ex-

B trahi, ſed ſpōte exire. vnde Chry. Quoniā animæ peccatrices, in corpore quaſi in proprio domicilio delectantur, veniens cum ſententia dei, angelus mortis perfodit corpus, & animā violenter auellit ab eo. Animæ autem iuſtæ, quæ non delectantur in corpore, ſed quaſi in exilio ibi ſunt: veniente ſententia non perfodiuntur nolentes, ſed vocantur gaudentes. vnde & Greg. Neſciente patrefamilias fur domū perfodit: quia dū a ſui cuſtodia ſpiritus dormit improuiſa mors veniens carnis noſtræ habitaculum irrumpit: & eum quem dñm domus dormientem inuenerit, necat: quia dum ventura damna ſpiritus minimè præuidet, hunc mors ad ſupplicium neſcientem trahit. Furi autem reſiſteret, ſi vigilaret: quia aduentum iudicis qui occultè animas rapit, præcauens, ei pœnitēdo occurreret, ne impœnitens periret.

C Et iterum: Horam vero vltimam dñs noſter

Horæ vltimæ Incertitudo. idcirco nobis voluit eſſe incognitam, vt poſſit ſemper eſſe ſuſpecta: vt dum illam prævidere minimè poſſumus, ad illam ſine intermiſſione præparemur. hæc Greg. Deinde concludit ex prædictis, & admonet nos vt parati ſimus: quia ſi tanta adhibetur diligentia pro cuſtodia rei paruæ: multò magis adhiberi debet pro cuſtodia animæ. Vnde dicit: (Ideo & vos eſtote parati,) ſine macula cordis, oris, & operis: (quia qua hora non putatis,) id eſt, inſperatè: (filius hominis venturus eſt,) ad iudicium particulare, in morte vel ad iudicium generale, in mūdi fine. Igitur quia neſcimus diem vel horam illam vnam quando occultè & furtim venturus ſit dominus, vigilemus nō vna die, vel vna hora, ſed ſemper omnibus diebus & horis, quaſi ſemper ſit venturus: ne in

Nouiſſima prouidenda. illa die & hora dormientes & imparati inueniamur. O quā felix qui nouiſſima prouidet qui ſibi a peccatis cauet, qui ſeipſum non negligit, qui ſe omni tempore ad mortem præparat & diſponit: vt quandocunq; mors venerit, paratū eū inueniat, gaudēterq; ipſum recipiat

Phi. 1. c. quaſi qui liberatoris ſui aduētū deſideratū expectat, dicēs cū apoſtolo: Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto. Deinde generaliter ſubiungit,

(quod autem vobis dico: omnibus,) ſcilicet præſentibus & futuris: tam rectoribus eccleſiæ quā ſubditis: (dico, vigilate,) per ſolicitudinem, quam ſibi quilibet impendere debet, vt commune omnium præceptum nouiſſimi per primos adiuuant. Vbi oſtendit quòd non loquebatur tantum diſcipulis, ſed pro omnibus fidelibus præſentibus & futuris. Quamuis enim dies ille non omnes inuenturus ſit in hac vita: tamen ad omnes quodammodo pertinet: videlicet, quia tunc vnicuique dies ille veniet, cùm venerit ei dies vt talis hinc exeat, qualis illo die iudicādus eſt. Talis enim præſentabitur iudicio: ſcilicet in parte electorum vel damnandorum: qualis inuenietur in morte, quantum ad gratiam & meritum vel culpam & demeritum. In quocunque ſtatu quenque inuenerit ſuus nouiſſimus dies, in eo comprehendet eum mundi nouiſſimus dies: quoniam qualis in die iſto quiſque capitur & moritur: talis in die illo præſentabitur & iudicabitur. vnde Auguſt. Nemo quærat nouiſſimum diem quando futurus ſit. Sic vigilemus omnes bene viuendo, ne nouiſſimus dies cuiuſcunque noſtrū inueniat nos imparatos, & qualis quiſque hinc exierit ſuo nouiſſimo die talis inueniat in nouiſſimo ſeculi die. & ideo vigilare debet animo omnis Chriſtianus ne imparatū eū inueniat dñi aduētus. Inparatū aūt inueniet dies ille, quē imparatū inuenerit ſuæ vitæ huius vltimus dies, vbi inueniemur, ibi iudicabimur. hæc Aug. Qualem ergo dominus in morte quemque inuenerit, talem illo die iudicabit, qui etiā in morte iudicium ſuum cognoſcit. Vnuſquiſque enim Chriſtianus in morte Chriſtum videbit, & tunc cognoſcet an de electis, vel damnatis ſit. Vnde Lotharius qui poſtmodum Innocentius tertius eſt dictus, in libro de miſeria conditionis humanæ, ſic ait: Videat ergo tam bonus quam malus, antequam anima egrediatur a corpore, Chriſtum in cruce poſitum. Malus videt Chriſtum ad erubeſcentiam & confuſionem, vt erubeſcat ſe non eſſe redemptū ſanguine Chriſti ſua culpa exigente. Vnde de malis dicitur. Viderunt in quem pupugerunt: quod intelligitur de aduentu Chriſti ad iudicium: & de aduentu ad diem mortis. Bonus vero videt ad exaltationem. Vnde & Chriſtus de Ioanne euangeliſta, ait. Sic eum volo manere: donec veniam ad obitum ipſius. Quatuor ergo leguntur aduentus Chriſti ad homines: duo. ſ. viſibiles, duo inuiſibiles. Primus aduentus viſibilis fuit in infirmitate corporis, ſcilicet in carne. Alius aduentus viſibilis erit in maieſtate dei, ſcilicet ad iudicium. Primus aduentus inuiſibilis fit in mente iuſti per gratiam. Secundus aduentus inuiſibilis eſt in obitu cuiuſque fidelis. Vnde dicitur obitus, quia obuiā venit Chriſtus. Hos quatuor aduentus repræſentat eccleſia in quatuor dominicis de aduentu: non ſolū numero dierum ſed etiam ratione officiorum. Hæc Lotharius. Eia ergo aduocata noſtra illos tuos miſericordes oculos ad nos conuerte: & Ieſum benedictum fructum ven-

[Right margin: D; Qualis quiſque moritur talis iudicabitur. Nouiſſimus dies E; Chriſtus in morte cuiuſ liber videtur. F; Zac. 12. Ioan. 21 Aduētus Chriſti ad homines, illi.]

G teris tui nobis poſt hoc exilium oſtende, benignum. O clemens, O pia, O dulcis Maria. Poſtquam ergo dominus in communi nos ad indefeſſam vigilantiæ curam admonuit, conſequenter ſpecialem rectoribus & principibus in expectatione & aduentu ſuo ſolicitudinem mandat: & quòd vigilandum ſit, oſtendit per ſecundum exemplum de ſeruo patrisfamilias: qui ſolicitus eſt regere domum ſibi commiſſam, non ſolum in præſentia domini: ſed etiam in abſentia eius: vt ſic veniẽs dominus eum remuneraret: ſi autem in cõtrariis actibus ipſum inueniat, æternaliter puniat. Vnde dicit: (Quiſputas eſt fidelis,) intentione domino, propter dominũ ſeruiens: oues Chriſti non ad lucrum tẽporale, ſed pro amore Chriſti paſcẽs: (ſeruus,) i. humilis affectione: non ſuã, ſed domini gloriã quærens: (& prudẽs,) in officii executione: qui ſubditorum capacitatem, vitã, & mores diſcutiat:

Fidelis diſpẽſator.

H (quem conſtituit dominus,) qui. ſ. ſit vocatus a deo, & ipſe non ſe ingeſſerit: (ſuper familiam ſuam) regendam & paſcendam: (vt det illis,) non ſubtrahat negligenter, pigritia, vel occaſione alia, nec vendat ſymoniaco numo. ſ. cupiditatis terrenæ, vel laudis humanæ. det in quam (in tempore oportuno,) .ſ. neceſsitatis & tribulationis. i. habita temporis opportunitate, non indiſcretè: (tritici menſuram,) id eſt cibum animæ & corporis. ſ. diuini verbi vel exempli, vel temporalis ſubſidii, electum ad vſum hominum, & menſuratum pro qualitate auditorum & indigentiam. Quòd autem dicit quærendo, quiſputas: non eſt ignorantis, nec ſignat hæc interrogatio impoſsibilitatem perficiendæ virtutis: ſed difficultatem, & rei raritatem: rarus eſt enim talis, & difficile eſt iſta in vno inuenire nõ autem impoſsibile. Vnde Theophil. Sicut. n. in diſpenſationibus facultatum, ſi-

I ue aliquis incautus ſit fidelis domino exiſtẽs: ſiue etiam prudens ſit & infidelis, diſpereunt res domini: ſic & in rebus diuinis opus eſt fidelitate & prudentia. Duo ergo, ſecundũ Chryſ. expetit ab huiuſmodi ſeruo. ſ. fidelitatem vt nihil quod domini ſui eſt, ſibi proprium furando faciat: aut vanè conſumat: & prudentiam, vt ad id quod oportet, quæ data ſunt diſpenſet. Debet autem familiam domini paſcere magis quàm ſe & dare eis cibum triplicem prædictum ſecũdum menſuram, & capacitatem ſingulorum: & hoc in tempore. quia prædicatio neq; debet eſſe aſſidua ne vileſcat: neq; nimis rara, ne ſubditi inſoleſcant. Idem etiam panis eſurienti quidem appetibilis eſt, ſatiato autem non multum vtilis. Prælatis ergo incumbit vigilare ſuper ſe, & ſuper gregem ſuum, & cuilibet fideli pro modulo ſuo. (Beatus. n. ille ſeruus, quem dominus) in ſuo aduentu, & (cùm venerit) in morte ipſius, quærens ſeruitii rationem, (inuenerit ita facientem:) id eſt bona ſpiritualia & corporalia fideliter & prudẽter, ac bene miniſtrantem: hoc eſt in actibus charitatis ſe exercentẽ, ac pro ſe & ſibi commiſſus vigilantẽ: quia per talia meretur æternã beatitudinẽ. Nam (ſuper omnia bona ſua,) i. ſuper

Bona domini

K omnia cœleſtis regni gaudia, & in dei gloriã virtã quam nihil melius eſt (conſtituet eum:) quia in beatitudine æterna cõſequenter bonũ infinitum, quod includit omnia bona. beatitudo. n. eſt ſtatus omnium bonorum aggregatione perfectus. Bona quippe præſentia ſunt particularia, ſed bona cœleſtia ſunt communia & perfecta. quia nunc ex parte cognoſcimus, ex parte diligimus: ſed tunc perfectè. Conſtituetur autem ſuper omnia, non vt ſolus, ſed vt præ cæteris poſsideat præmia, & gaudia æterna: tum pro ſuæ gregis cuſtodia. Nam ſecũdum Chry. Ex propriis meritis habebit aureã, & ex aliorum acquiſitione aureolam: primum, quia bene vixit: ſecundum, quia alios bene viuere docuit. Vnde Apoſtolus: Qui bene præſunt, duplici honore digni habeantur: maximè qui laborant in verbo & doctrina. Vnde Aug. ꝙ apud deum nihil beatius epiſcopi, vel presbyteri, aut diaconi officio, ſi eo modo militetur, quo noſter imperator iubet.

Beatitudo. Corona duplex. 1.Tim.5.

L Iſte ſeruus de quo hic dicitur, eſt quilibet Chriſtianus, qui eſt diſpenſator dñi ſui: quod tripliciter intelligi poteſt. Vno modo in diſpẽſatione ſpiritualium: quod propriè pertinet ad prælatos. Alio modo, in regimine temporalium: quod pertinet ad principes ſeculares & iudices. Tertio modo, in bono vſu gratiarum à deo ſibi collatarum: vt quando aliquis in quo ratio vires inferiores debito modo regit, vitam virtuosè peragit: & hoc pertinet ad omnes. Cùm ergo dicitur quiſputas eſt fidelis ſeruus, &c. poteſt reſponderi hic eſt bonus prælatus, vel bonus princeps & iudex, vel etiam bonus ſimplex Chriſtianus: quia vt dicitur in Eccleſiaſtico: Cuilibet mandauit deus de proximo ſuo vt det illi cibum. i. auxilium, in tempore neceſsitatis: ad quod quilibet prædictorum tenetur. Vnde Chryſ. Hæc autem non de pecuniis dicta ſunt ſolum, ſed & de ſer-

Diſpẽſatio Chriſtiani.

M mone, & de virtute, & de pecuniis, & de omni diſpenſatione quæ unicuiq; commiſſa eſt: hæc & ad principes ſeculares aptabitur vtiq; parabola. Vnumquemq;. n. his quæ habet communem vtilitatem vti oportet: & ſi ſapientiam habuerit, & ſi principatum, & ſi diuitias, & ſi aliquid aliud quodcunq;: non ad nocumentum conſeruorum, neq; in perditionem ſuipſius. Hæc Chryſoſto. Deinde ſecundum Chryſoſto. Non ſolum ab honore quo munerat bonos, ſed etiam a pœna qua minatur malis, erudit auditorem: cum ſubdit: Si autem ſeruus, id eſt homo malus, nihil cogitando de domini aduentu in morte vel iudicio, & promittendo ſibi longam vitam, dixerit in corde, id eſt præſumpſerit, ac ſi in corde ſuo diceret, morã faciet dominus meus venire, id eſt iudicium aut mors longè eſt à me (hoc quippe dicunt illi qui non cogitant de morte) & cœperit, quãtò magis ſi perſeuerauerit, voluptatibus & illecebris, ac malis operibus & charitati contrariis occupari, & conſeruos quos fouere & defendere debuit, percutere. ſ. iniuriis laceſsẽdo vel prauo verbo & exemplo corrumpendo, & peccare faciẽdo: ſicq; cũ ſecuritate vixerit per-

Serui mali pœna.

uerſè:

A uerſè: veniet dñs ſerui illius.ſ. in morte, vbi eſt iudiciũ particulare, vel in extremo examine, vbi erit iudiciũ generale, in die qua nõ ſperat, (Mat. 24.) & hora qua ignorat: de die.n. & hora illa nullus hominũ ſcit. Et ſic exprimit malorum prę- (Prælatorũ malorum ſex propria.) latorũ, qui in hoc ſeruo intelligũtur, vitã & demeritũ in ſex, quæ ſunt ꝓpria eorũ, ſ. præſumptio, minorũ oppreſsio, gaſtrimargia, luxuria, contẽptus, & negligentia: & diuidet cũ ſeparan- (Malorũ diuiſio.) do animã a corpore in morte: & a conſortio ſanctorũ in examine: ponetq́; partẽ eius duplicẽ. ſ. corpus & animã, vel partẽ. i. retributionẽ (Luc. 17.) cũ hypocritis. i. falſis Chriſtianis in agro vel in mola, & in lecto derelictis: & cum infidelibus qui nec fidẽ habuerũt, ſeparando eũ a beatis & cõiungendo eũ damnatis, & potius dicit, cũ hypocritis quàm cũ aliis: vt ſimilitudo pœnæ reſpondeat ſimilitudini culpæ: hypocrita .n. aliud eſt, & aliud oſtendit: ſic qui in agro, B vel in mola, ſeu in lecto erant: & idẽ facere, ac boni eſſe videbantur, ſed exitus diuerſæ voluntatis apparet cum delinquuntur, & cũ dãnatis ſociantur. Ecce malorũ ſeruorũ remuneratio, ſcilicet æterna damnatio. Vbi Chryſ. Diuidet eum de conſortio Chriſtianorum, vt neq; cum ſanctis glorificetur: neq; cum his qui mediocriter deliquerunt, mediocriter puniatur. Et iunget eum hypocritis infidelibus: vt quorum imitatus eſt mores, ipſorũ puniatur interitu. Quoniam ſacerdos quemadmodum ſuper omnem populum glorificatur, ſi bene fecerit: non ſolum propter ſuam iuſtitiam, ſed & propter omnium: quia cauſa eſt ipſe iuſtitiæ vniuerſorum: ita & peccans ſuper omnes punitur: non ſolum propter ſuum peccatum, ſed propter omnium: quia ipſe cauſa ſit omnium ad peccandum. Hæc Chryſ. Deinde de pœna eorum ſubdit, dicens: (Ibi erit fletus) ex vehementia caloris: (& ſtridor dentium,) ex vehemẽ- C tia frigorum. Vnde Iob: Maledicta pars eius (Iob. 24.) in terra: ad calorem nimiũ tranſeat ab aquis nimium. De hac pœna latius habes ſupra eadem feria tertia, de non habente veſtem nuptialem. Attende ergo hæc o ſerue male: & te emendare ſtude, quia nunc eſt tempus emendationis & laboris: poſtea erit retributionis & mercedis.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, da mihi inceſſabiliter diem tranſitus mei, & diẽ iudicij cogitare: ac nouiſsima prouidere, vt vigilẽ ſolicite pro ſpiritualibus, & æternis: mihi cauẽdo à peccatis, & inſiſtendo operibus bonis: meq́; ipſum non negligam, ſed omni tempore ad mortem me præparem, & diſponã. Præſta domine, vt mihi quotidiano actu prouideam & procurem conſummationem, & vt tota vita mea talis ſit in conuerſatione, vt liber merear eſſe in fine: teq́; in morte vel iudicio venientem gaudenter recipere, & tecum ſine fine gaudere. Amen.

D

De lumbis præcinctis, & lucernis ardentibus. Cap. 47.

ET quia ad vigilandum multipliciter dominus monuit, conſequenter quædã ad vigilandum nos præparantia, ſeu ad vigilantes pertinentia, deſcribit: monens, vt (ſint lumbi) noſtri, tam mentis quàm carnis. (præcincti) cingulo caſtitatis: (& lucernæ ardentes in manibus) & operibus noſtris. Lumbi mentis ſunt voluntas, ſeu affectus, & intellectus: ex quibus procedunt cogitationes malæ, & deſideria praua. Lumbi verò carnis ſunt, ex quibus prodeunt carnales concupiſcentiæ, & opera impudica: & vtriq; lũbi ſunt præcingẽdi, id eſt coartandi ab illicitis cogitationibus, & operibus. Cinctorium primorum eſt, diuinæ legis meditatio aſsidua, quæ fit per ſtudium ſacrę ſcripturæ. Cinctorium ſecundorũ eſt iuſtitia, quæ fit per rigorem diſciplinæ: & ita per primum fluxus cogitationum, & deſideriorum inutiliom reprimitur in mente: per ſecundum fluxus cõcupiſcentiarum carnalium, & operum reſtringitur in carne. Lucernæ ardentes ſunt doctrinæ claræ & lucidæ. & exempla bona ex charitate, quæ debent eſſe in manibus noſtris, vt impleamus opere. Lucernæ ergo, per bonorum ſermonum & operũ euidentiam: ardentes, per æternæ charitatis feruorem: & lucentes, per ſanctæ conuerſationis ſplendorẽ ſint in manibus noſtris: id eſt, in operibus bonis ſicut Ioannes erat lucerna ardẽs, & lucens. Vbi Greg. Lũbos pręcingimus, cùm carnis luxuriã per continentiam coartamus: lucernas ardẽtes in manibus tenemus, cùm per bona opera proximis noſtris lucis exempla monſtramus. Et Fulgentius: Iubens dominus vt ſint lumbi noſtri præcincti, mandat vt mala deſideria atq; opera fugiamus: iubens vt ſint noſtræ lucernę ardentes monet vt bona diligamus & faciamus. Prius ergo præcinge lumbos, & tunc accende lucernam: prius declina à malo, & tunc fac bonum: prius quieſce agere peruerſe: & tunc diſce benefacere. Nam (vt ait Augu.) non nobis infert deus bona ſua, niſi mala auferat noſtra: & intantum illa creſcunt, inquantum iſta minuuntur: nec illa perficientur, niſi iſta finiantur. Itẽ monet vt tanquam fideles & prudentes, ac de noſtra cuſtodia ſoliciti & vigiles dominum a nuptiis in cœlo per copulationem angelorum factis reuertentem, id eſt aduentum eius ad iudicium particulare in morte, vel generale in reſurrectione, cum timore & amore expectemus: ſicut antiqui patres expectauant eum vẽturum in carnẽ. Quem bene expectamus, dum in eius aduẽtum in omnibus noſmetipſos præparamus: (vt cùm venerit & pulſauerit, confeſtim ei aperiamus,) & ipſum ſuſcipere paratiſſimus. Vbi Gregor. Ad nuptias quidẽ dñs abiit, cùm reſurgẽs à mortuis, & aſcẽdens in cœlũ, ſupernã ſibi angelorum multitudinem nouus homo copulauit. Qui tunc reuertitur, cùm nobis

Margin notes: Luc. 12. — Lumbi pręcingendi. — E — Lucernæ ardentes. — Ioan. 5. — Pſal. 36. — Eſa. 1. — Nuptiæ domini.

G

bis per iudicium manifeſtatur. Venit quippe, cum ad iudicium properat: pulſat verò, cum iã per ægritudinis moleſtias mortem eſſe vicinã deſignat. Cui confeſtim aperimus, ſi hunc cum

Aperire domino.

timore ſuſcipimus. Aperire etenim iudici pulſanti non vult, qui exire de corpore trepidat: & videre eum, quem contempſiſſe ſe meminit, iudicem formidat. Qui autẽ de ſua ſpe & operatione ſecurus eſt, pulſanti confeſtim aperit: quia lætus iudicẽ ſuſtinet, & cum tempus propinquæ mortis agnouerit: de gloria reſurrectionis hilareſcit. Hæc Grego. Talis quippe po-

Phili. 1. Fœliciſſimus.

teſt dicere cũ Apoſtolo: Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto. Qui cuiuſ.odi eſt, omnibus huius mundi fœlicibus eſt fœlicior, & regalibus regalior. Vnde Anſelmus. Hoc vnum dico, omnibus

Mortẽ nõ timere.

huius mundi præſtare delitiis, honoribus, atq; diuitiis ſi ob conſcientiæ ſerenitatem fidei firmitatem, ſpei certitudinem mortem non ti-

H

meas. Quod ille poterit maximè experiri, qui aliquo tempore ſub hac ſeruitute ſuſpirans, ad liberioris conſcientiæ auras euaſit. Hæ ſunt futuræ beatitudinis tuæ primitiuæ ſalutares: vt morte ſuperueniente naturalem horrorem fides ſuperet, ſpes temperet, conſcientia pura repellat. Hæc Anſelmus. Sed hoc ſolis perfectis conuenit: nunquid ergo imperfecti, qui vitam habent in deſiderio, & mortem in patientia, damnabuntur? Abſit. Multi.n. ſaluandi ſunt in charitate imperfecta, qui.ſ. ædificant lignũ, fœnum, ſtipulam: & de corpore exire timit, propter cremabilia, quæ ſecum ferunt. Sed quia deum iſtis temporalibus, quibus adhærent, præponunt: de vita æterna certi ſunt. Sed de his licèt ſint ſaluandi, non loquitur hic ſed de per-

Vita in patiẽtia. Mors in deſi.

fectis, qui vitam habẽt in patientia, & mortem in deſiderio. Deinde ſubiungit præmii & retributionis magnitudinem, quia vigilantibus promittit beatitudinem. (Beati.n. ſerui illi,) in præſenti beatitudine ſpei, & in futuro beatitudine

I

ſpeciei: (quos cùm venerit dominus,) in eorũ morte, vel in extremo examine: (inuenerit vigilantes,) in ſtatu gratiæ: & non dormientes, in ſtatu culpæ. Vbi Greg. Vigilat, qui ad aſpectũ veri luminis, apertos mentis oculos tenet. Vigilat qui ſeruat operando quod credit. Vigilat, qui à ſe corporis & negligentiæ tenebras repellit. Hæc Greg. Sed veniens dominus quid vigilantibus ſeruis exhibeat audiamus. (Nã præcinget ſe,) i. ad retributionem præparabit: (& faciet vigilantes diſcumbere,) id eſt, in æterna quiete refoueri & quieſcere: vt edant ſuper mẽſam ſuam in regno ſuo: (& tranſiens,) i. de iudicio ad regnum rediens, (miniſtrabit illis:) quia ſuæ lucis illuſtratione, & diuinitatis contemplatione fideles ſatiabit: quem.n. in humanitate in iudicio cernemus, etiam in diuinitate poſt iudicium videbimus: (miniſtrabit illis) lac humanitatis, & vinum deitatis, & manna dulciſſimum, quod in cor hominis nõ aſcendit. Faciet itaq; illos diſcũbere, quaſi feſſos re-

Diſcubitus cœleſtis.

focillãs: & miniſtrabit illis, ſpirituales delitias apponens. Vnde Dionyſius: Diſcubitũ.n. opinamur quietẽ a multis laboribus, & copioſam donationem omnium bonorum: hoc eſt enim

K

quòd Ieſus facit eos recumbere, dans eis perpetuam quietem, & diſtribuẽs eis bonorũ multitudinem. Moraliter pulſat dominus hominis

Moraliter pulſatio domini.

animum, cum eum inducit ad melius propoſitum, cui confeſtim aperit, per bonum conſenſum, & ſequentem effectum: & tali ſeruo miniſtrat dominus gratiã in præſenti, & gloriã in futuro. Delectatur quippe dominus eſſe cum hominibus: ideo quærit, vbi manſionẽ apud eos inueniat. Pulſat ergo ad hoſtia cordium multipliciter: vt ſi pro vno non, aperiatur ei ſaltem pro altero. Pulſat per doctorum verba, per bonorum exempla, per collata beneficia, per illata flagella, per promiſſiones præmiorum, per minas tormentorum, per paſſiones ſuas & ſanctorum: quidam autem ſunt qui pulſanti domino reſpondere nolunt. Quidam humiliter reſpondent, ſed tamen eum abire fa-

L

ciunt: quidam aperiunt, ſed diu apud ſe quie-

Aperiẽtes domino.

ſcere eum non permittunt. Quidam licèt aperiant, & eum recipiant: tamen ſuperuenientibus aliis hoſpitibus, eum quaſi pauperem eiiciunt: aut quia domus plena eſt vtenſilibus, nõ inuenit vbi caput reclinet. Quidam autem dominum pulſantẽ recipiũt, & alios hoſpites excludunt: & inſuper ei delectabilem præparant manſionẽ, vt a nullo inquietetur: & illi multa bona, per talem hoſpitem conſequuntur. Primi ſunt, qui ita ſunt duri, vt ad nullam prædicationem, vel beneficiũ cor eorum valeat aliqualiter molliri. Secundi ſunt, qui ſe peccatores humiliter confitentur: ſed adhuc non habent voluntatem deſerẽdi peccata. Tertii ſunt, qui in aliquo ſe emendant: & in aliquo non: vt qui vſuras & res alienas amplius accipere nolunt, ſed acceptas refundere recuſant. Quarti ſunt, qui pro tempore cõpunguntur vel ſe

M

emendãt, ſed citò reciduant: vt faciunt qui aliis hoſpitibus ſuperuenientibus, pauperes hoſpites eiiciunt. Hoſpites ſuperuenientes, ſunt delecta-

Hoſpites.

tiones carnis, mundi, & huiuſmodi: varia vtenſilia, ſunt occupationes ſuperfluæ, quæ cordis libertatem anguſtant: & ſpiritum ſanctum extinguunt. Sed vt dicitur: turpius eiicitur, quàm non admittitur hoſpes. Quinti & vltimi ſunt, qui bona inchoant, & ad finem proficiendo perducunt. Apud iſtos manſiones dominus facit, & eos valde diligit. In nocte ergo huius ſeculi, ſemper debemus vigilare, & cõtra hoſtes ſoliciti eſſe, ac expectare iudicem & dominũ omnibus in qualibet ætate paratis lucem perpetuam miniſtraturũ. Et ideo ſi in prima vigilia & ætate negligentes fuimus: nec ſic deſperare, & à bono opere ceſſare debemus. Nam longanimitatis ſuæ patientiã, inſinuans dominus, ſubdit: (Et ſi venerit in ſecunda vigilia,) & ætate: (& ſi in tertia vigilia:) & ætate venerit in morte vel iudicio: (& ita inuenerit) eos.ſ. vigi-

Vigiliæ tres.

lantes, & in bono perſeuerantes: (beati ſunt ſerui illi,) nunc in ſpe, & poſtea in re. Vbi Greg. Prima vigilia primæuum tempus eſt vitæ noſtræ, id eſt, pueritia. Secunda, adoleſcentia vel iuuentus. Tertia autem ſenectus accipitur. Qui

A ergo vigilare in prima vigilia noluit, cuſtodiat, vel ſecundam: & qui in ſecunda noluit, tertiæ vigiliæ remedia non omittat: vt qui conuerti in pueritia neglexit, ſaltem in tempore iuuentutis, vel in ſenectute reſipiſcat. Sed, vt ait idem Gregor. nemo hanc longanimitatem dei negligat: quia tanto diſtrictiorem iuſtitiam in iudicio exigere, quantò longiorem patientiam ante iudicium prærogauit. Vnde Alchuinus: Satis eſt alienus a fide, qui ad agendam pœnitentiam tempus ſenectutis expectat: timendum eſt enim ne dum expectat miſericordiam, incidat in iudiciũ. Sed heu hodie homines florem iuuentutis in vanis conſumunt & fecem ſenectutis in agendo pœnitentiã vix expendũt. Vnde Seneca de talibus loquens: ſic ait. Quemadmodum ex amphora primũ quod eſt ſynceriſsimum effluit grauiſsimum quoq; turbidumq́ ſubſidet: ſic in B ætate noſtra quod eſt optimum in primo eſt: idq́ exauriri in aliis potius patimur, vt nobis fecem ſeruemus. Vigilias hic vocat à ſimilitudine excubantium in nocte: quia in huius mũdi nocte ſemper debemus ſoliciti lucem venturam, ideſt aduentu iudicis expectare: quia neſcimus quando dominus veniat an mane, ideſt in iuuentute: an gallicantu. i. in virili ætate: an media nocte, ideſt, in ſenectute: an ſero, id eſt, in ſenio. Et quia in quolibet horum ſtatuum aliqui moriuntur, & dñi aduentus eſt nobis incertus ideo in quolibet ſtatu, & omnibus ætatibus vigilare debemus & parati eſſe per iuſtitiã ad recipiendum mortem: vt in morte dñm venientem recipiamus per bonam voluntatem. Et ne quis confidat de ſtatus dignitate, aut ſciẽtiæ claritate, ſi malè ſeruierit, ſubiungit ꝙ (ſeruus,) vt non ſit differentia in genere: (qui cognouit voluntatem domini:) bonam: & ad implendum obligantem: (& non ſe præparat) ad bo- C num, (nec facit eius voluntatem) ipſam in opere adimplendo, & etiam in opere potiſsimo, ac magis beneplacito domino: (plagis vapulabit,) id eſt, punietur (multis:) quia peccauit in multis. & quia contempſit non faciendo quod faciendũ ſciebat: talis enim non ex ignorantia, ſed ex certa ſcientia peccat, & ſcienter peccans magis dominum contemnit, & plus offendit, ac viuus in infernum deſcendit. Ecce ꝙ ſcientia aggrauat culpam. Vnde Gregor. Vbi donum maioris ſcientiæ: ibi tranſgreſſor maiori ſubiacet culpæ. Et Chryſoſto. Leuior culpa eſt, veritatem non apprehendere, quàm contemnere apprehenſam. Non enim ſimiliter in omnibus omnia iudicantur, ſed maior cognitio fit maioris pœnæ occaſio. Vnde ſacerdos eadem peccans cum populo, multò grauiora patietur. (Seruus autem qui non cognouit,) ſcilicet voluntatem domini: ſed ſcire potuit ſi negligens non fuiſſet, (& fecit) peccata (digna plagis,) & punitione (vapulabit paucis,) & minus punietur cæteris paribus, quàm qui ſcienter peccat, & ex certa malitia: quia talis peccat ex ignorantia, quæ diminuit de peccato, niſi fuerit affectata: ſicut

Sciẽtia culpam aggrauat.

Ignorãtia affectata nó excuſat

D cùm aliquis vult ignorare illud, quod tenetur facere vel vitare, vt licentius poſſit peccare. Ex magna. n. libidine peccandi prouenit, cùm aliquis vult illud ignorare, cuius ſcientia poſſet eum a peccato impedire, vel retrahere: nulli quidem æſtimantes ſe minus vapulaturos, ſi neſciant quid operari debeant: auertunt aurẽ, ne verbũ dei, & veritatem audiant vel intelligant. ſed cum poſſent ſcire, ſi ſtudiũ vellet adhibere, nó vt neſcientes, ſed vt cõtemptores iudicabuntur: quia nó cognoſcere dicendus eſt, qui apprehendere vult, ſed non valet. In taliũ perſona dicitur in Iob, qui dixerũt deo, Recede a nobis ſcientiam viarum tuarũ nolumus. Vnde Beda. Multi hanc ſententiã malè intelligentes nolunt ſcire quid faciant: & quaſi minus ſe vapulaturos æſtimant, ſi neſciant quid operari debuerant. Sed aliud eſt neſciſſe: aliud eſt ſcire noluiſſe: neſcit nãq;, qui apprehẽdere volet, & non valet: qui aũt vt neſciat aurem à E voce veritatis auertit, iſte non neſciens, ſed cõtẽptor dicitur. Vnde & Chryſ. Non eſt eis excuſatio condemnationis ignorantia veritatis, quibus fuit inueniendi facilitas, ſi fuiſſet quærẽdi facultas: nam veritas, ſalus, & vita cognoſcentium ſe magis debet quæri, quàm quærere. Vnde etiam Ber. Multa ſciẽda neſciuntur, aut ſciẽdi incuria, aut diſcendi deſidia, aut verecũdia inquirendi: & quidem huiuſmodi ignorantia non habet excuſationem. Et iterum: Fruſtra ſibi de infirmitate, vel ignorantia blandiuntur: qui vt liberius peccent, libenter vel ignorant, vel infirmantur. Hæc Bernar. Sed pauci per ignorantiam excuſantur: quia vt ait Leo Papa. Intonante quotidie auribus noſtris eloquio dei, omnis homo quid diuinæ iuſtitiæ placeat, ſcire conuincitur. Vnde & Beda: Nemo igitur ex eo ꝙ dictum eſt, ſeruum neſcientem voluntatem domini vapulare plagis paucis, interpretandum de remedio neſciendi præſumat: F qui (vt alia taceã) ex eo ipſo ꝙ homo eſt, nec mala quæ caueat, nec bona poteſt ignorare quæ appetat. Vt autem hic dicit glo. Inter omnes pœnas mitiſsima eſt eorum, qui præter originale peccatum nullum addiderunt: minor poſtea eorum, qui ex ignorantia peccauerunt: poſtea eorum qui ex infirmitate, tamen ſcienter: poſtea corũ qui ex militia. Et nota ꝙ licèt grauius ſit peccare ex certa ſcientia: periculoſius tamen eſt peccare ex ignorantia. Deinde reddit cauſam iam dictorum, quia ab (omni cui plus datur,) & cui plus cõmittitur de gratiis, plus exigetur & quæretur in hoc tempore: vt non ſolum ſibi, ſed etiam aliis proficere conetur, & in die iudicij quando de omnibus commiſsis ratio exigetur. Quanto enim dominus plura dona, & bona homini cõfert, tantò magis, & maiore contemptu dominum offendit cùm peccat: & ideo magis punietur, quia potentes potenter tormenta patientur, & fortioribus fortior inſtat cruciatus. Et ergo meritò cognoſcens plus, & nó cognoſcens minus vapulabit: quia iſti plus, illi minus eſt cõmiſſum: hoc ſpecialiter poteſt intelligi de his

Iob. 21.

Ex ignorantia peccat periculoſius.

G quæ data ſunt prælatis ad regimen aliorum: uel generaliter de his quæ data ſunt vnicuiq; ad regimen proprium: & hoc ſiue ſint bona naturę, ſiue fortunæ, ſiue gratiæ. Vnde Beda: Multum ſæpe datur etiam quibuſdam priuatis: quibus etiam cognitio dominicæ voluntatis, & exequendi quæ cognoſcunt facultas impeditur: multum autem commendatur illi cui cum ſua ſalute dominici quoq; gregis paſcendi cura committitur: maiori ergo gratia donatos, ſi deliquerint, maior vindicta ſequetur. Vnde & Chryſ. Quantò n. maius aliquis beneficium accipit, tanto magis eſt obnoxius pœnæ ingratus exiſtens: & neque honore melior effectus: propter hoc vtiq; & diuites pauperibus magis puniuntur, mali exiſtentes: quoniã neq; in copioſitate facti ſunt manſueti. Hæc Chry. Et non tantum reddemus rationem de H his quæ accipimus, ſed etiam de his quæ accipere potuimus, ſi per nos non ſtetiſſet, quod intelligentes & deſides valde terrere deberet.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, qui iuſsiſti & lumbos reſtringere, & lucernas ardentes tenere, tu ipſe lumbos noſtros præcinge, vt nulla nobis dominetur iniquitas, & ad nullum declinemus peccatum. Lucernas noſtras tu ipſe fac ardere, ardentesq; cuſtodi: vt non refrigeſcat noſtra charitas, ſed ſemper ad tuam iuſtitiam faciendam omnis noſtra cogitatio, locutio, & operatio dirigatur. Fac me domine vigilanter & ſolicitè aduentum tuum expectare: vt lætus te ſuſcipiens, ad gaudia æterna valeam te miſerante peruenire. Amen.

I

De decem uirginibus. *Caput* 48

Mat. 25. Iudicandorum vniuerſitas Status tres.

Poſtquam dominus oſtendit quædam antecedẽtia iudicium, & monuit ad vigilãdum: conſequenter deſcribit ipſum iudicium. Et quia vniuerſitas iudicanda diſtinguitur in tres ſtatus. ſ. actiuorum, contemplatiuorum, & prælatorum: ideo tres ponit parabolas ad iſtas tres pertinentes. Prima eſt de decem virginibus: & pertinet ſpecialiter ad contemplatiuos: virginitas enim vitam contemplatiuam ſignificat, quia caſtitas mentem a carnalibus eleuat, & ſic ad contemplationem veritatis diſponit: numerus autem denarius vniuerſitatem contemplatiuorum ſignificat, quia numeri ſolum vſq; ad decem procedunt, vel decem propter operum legis obſeruantiam. Nihilominus tamen ad omne genus hominum poteſt hæc parabola referri. Et primo circa vitam contemplantium, & conſequenter etiã aliorum ponitur meritum & demeritum. Secundò, examinationis iudicium. Optat quippe dominus vt nos, cùm venerit, inueniat præparatos: & cum eo ianuam cœleſtis regni intremus, & ne excludamur improuidẽtia fatuitatis, & claudatur ianua ſponſi cœleſtis, vnde vigilare oportet, quia neſcimus quando ſponſus veniet. Et cur ſit opus vigilare docet: & ad K hoc parabolam de decem virginibus inducit. (Simile eſt regnum cœlorum,) id eſt præſens eccleſia militans ſpecialiter, quantum ad ſtatum contemplantium: & nihilominus quantum ad ſtatum aliorum, (decem virginibus) continentibus: quarum (quinque erant fatuę) quia vanitati quinque ſenſuum ſeruierunt: & opera ſua bona de genere, non ad finem debitum ordinantes propriam gloriam, & fauorem ſeu laudem hominum, vel quæſtum principaliter in eis intenderunt. (& quinque prudẽtes) quia veritati pro æternis ſeruierunt: & opera ſua bona ad finem debitum. ſ. ad gloriã dei principaliter, & ad perfectionem ſui, & ad ædificationem proximi conſequenter ordinauerunt. His rectè eccleſia ſimilis perhibetur: quia in ea boni religioſè, & mali ſuperſtitioſè conuiuentes permixtim continentur: qui per quinque prudentes, & per quinque fatuas virgines per quinque partitam ſenſuum continentiam a carnis illecebris & voluptatibus ſignificantes, intelliguntur. Quicunque enim opera ſua bona pro vana gloria, vel quæſtu faciunt, fatui quidem ſunt: etſi prudentes eſſe videantur. Inde enim & virgines dicuntur quia bona operantur, & boni ab hominibus videntur. Sunt enim in actione virgines, & intentione corrupti: quia bona quę agunt, non caſtà & ſyncera intentione faciunt: & meritò dicuntur virgines fatuæ, quia bonum opus de genere perdunt, propter defectum intentionis rectæ: magna quippe fatuitas eſt difficilia & ardua aggredi, & ſuſtinere ſine fructu & vtilitate Magna enim fatuitas eſt ieiunare, vigilare, carnem affligere, orare, & ſimilia facere: & nullã aliam mercedem, niſi vanam gloriam expectare. De talibus enim dominus ait: Receperũt mercedem ſuam. Prudentes vero totam intentionem ad deum referunt: & pro operibus ſuis a deo cui ſoli placere cupiunt, mercedem recipiunt, prudentia quippe magna eſt, ex modicis magna, & ex temporalibus acquirere ſempiterna. Et in his diuiditur totus mundus, & tota fidelium multitudo: quia, vt dicit Hier. Sãcta eccleſia virgines prudentes habet pro deo bene operantes: & fatuas, vana gloria laborantes: videat ergo vnuſquiſque vt bonum opus bene, & bona intentione faciat: quia non bonũ facere, ſed bene facere laudabile eſt: non enim verbis meremur, ſed aduerbiis, id eſt, nõ in eo quod aliquid faciamus, ſed in eo quod benefacimus Hæc Hiero. (Omnes verò accipientes lampades ſuas,) id eſt, opera bona de genere boni (exierunt obuiam ſponſo & ſponſæ:) ad hoc enim debet ordinari exercitium vitæ noſtræ vt homo poſsit ſecurè & decenter Chriſto ad iudicium venienti obuiare. (Sed quinq; fatuę acceptis lãpadibus,) id eſt, operibus ſuis: (non ſumpſerunt oleũ ſecum:) id eſt, non habuerũt ſpirituale gaudium quod oritur ex operibus bonis, propter deum factis, & hoc propter defectum rectæ intentionis. Vt enim dicit Augu. Qui non propterea gaudet, quia interius ſecus deo

Virginibus ſimilis eccleſia.

L

Matt. 6.

M

virgines duplices

Oleũ lãpadum.

A deo placet: non habet oleum ſecum: (prudentes verò acceperunt oleum in vaſis ſuis,) id eſt intra conſcientias: (cum lampadibus,) id eſt, cum bonis operibus. Hoc eſt, vt dicit Aug. Letitiam bonorum operum in corde atque conſcientia poſuerunt: quia propter rectitudinem intentionis gaudent in domino de ſuis operibus bonis. Dicitur autem gaudium iſtud oleū: qui nutrit & fouet charitatis ignem. Ex hoc.n. ꝙ aliquis delectatur in opere fortius & melius operatur: & per conſequens diſponitur, & ei maior charitas infunditur. Omnes quippe virgines tam fatuæ, quam prudentes acceperunt oleum in vaſis cum lampadibus: fatuæ autem ſolum in lampadibus, non in vaſis, ita ꝙ vaſa habuerunt vacua: ſic in eccleſia quidam accipiunt oleum in lampadibus, quaſi videantur ab hominibus boni: interius autem ſunt bonitate vacui & mali.

Oleū in lāpadibus non in vaſis.

B (Moram autem faciente ſponſo,) id eſt, Chriſto differente iudicium. ſ. donec impleatur numerus electorum, (dormitauerunt omnes,) quantum ad languorem corporis: (& dormierunt,) quantum ad ſummum mortis, vel dormitauerunt per inertiam & negligentiam. Vnde Chryſo. Tardante conſummatione ſeculi: non ſolum peccatores ſed iuſti & ſpirituales ad negligentiam ſunt deuoluendi & ad carnalia delectamenta tranſituri, vt impleatur illud Pſal. Saluum me fac deus, quoniam defecit ſanctus: quoniam diminutæ ſunt veritates a filiis hominum. Et bene comparatur mors ſomno, quia a morte erit ad vitam excitatio. Deinde ponitur examinationis iudicium circa prædicta opera contemplantium & aliorum, cum dicitur (media autē nocte,) id eſt, ſubitò, nullo ſciente aut ſperante quia dies domini ſicut fur ita in nocte veniet:

Dormitare. *Pſal. 11.*

C nam quia tempus iudicii eſt nobis occultum, ideo ſignatur per mediam noctē quia illa quæ fiūt nocte media, ſunt hominibus occulta. (clamor factus eſt) tubantium angelorum: excitās mortuos & conuocans ad iudicium. O quantus clamor, quia non erit anima ita altè in cœlo, nec ita profundè in inferno, nec corpus in ſepulchro, quin audiat hunc clamorem, & contremiſcat. Ad alteram, media nocte (ſecundum quoſdam) fiet iudicium: qua angelus Aegiptū deuaſtauit, & dominus infernum ſpoliauit: eademq; hora electos ſuos de hoc mundo liberabit: ſed ſecundum alios, de die celebrandum dicitur: quia nox illa ſicut dies illuminabitur. (Tunc ſurrexerunt omnes illæ virgines,) fatuæ & prudentes quia omnes. ſ. boni & mali reſurgent, vt iudicio appareant: (& ornauerūt lampades ſuas,) id eſt, aptauerūt rōnes operū ſuorum reddendas: cogitando & numerando apud ſe opera ſua, pro quibus expectabant remunerationem: iſte enim ornatus nō eſt aliud niſi recurſus ad mentem, cogitando de iuſtitia operum ſuorum, & bonitate circunſtantiarū ac reddenda ratione eorum: hoc enim commune eſt fatuis & prudentibus: ſed in fatuis eſt vana fiducia, in prudentibus vera. Ad veritatem quippe ornatus lampadis tria exiguntur:

Clamor ad iudicium. *Reſurrectio omnium.*

D videlicet charitas vitri, in quo ſignificatur puritas quoad ſeipſum: plenitudo olei, in quo miſericordia ad proximum: inflammatio ignis, in quo fides cum dilectione ad deum: quæ omnia in prudentibus ſunt, & in fatuis deficiunt. Sed fatuæ ſua fiducia deceptæ dicunt ſapientibus: (date nobis de oleo veſtro:) quaſi dicerent. Iuſtitia veſtra ſufficiens eſt vos glorificare, & nos excuſare: excuſetis ergo nos, vel feratis teſtimonium de operibus noſtris quæ vidiſtis: quia continentes & fideles, (quia lampades noſtrę extinguuntur,) id eſt, opera noſtra quæ videbantur nobis lucere, & clara hominibus foris apparere, in aduētu iudicis intus obſcurātur: quia oleo verę glorię, & intentionis rectę priuantur. Nam ſecundum Augu. Quorum facta aliena laude fulciuntur, eadem ſubtracta deficiunt. Reſponderunt prudentes, dicentes:

Lāpadis ornatus. *In iudicio non erit patrocinium.*

E (Ne forte nō ſufficiat nobis & vobis.) Iſta petitio vana, & reſpōſio negatiua, ſignat, ꝙ nullus tunc ad alium quantumcunque iuſtum poterit pro auxilio habendo accurrere: nec aliquis quantumcunque iuſtus poterit alium iuuare, ſed vix ſibi ſoli ſufficit ſua iuſtitia. Vnde Auguſt. Vnuſquiſque pro ſe rationem reddet, nec alieno teſtimonio quiſque adiuuabitur apud deum, & vix ſibi quiſque ſufficit vt ei teſtimonium perhibeat conſcientia ſua. Vnde & Hier. Hoc non de auaritia, ſed de timore dicunt: quia vnuſquiſque de operibus ſuis mercedem accipiet: nec poſſunt in die iudicii aliorum virtutes, aliorum vitia ſubleuare: (Ite potius ad vēdentes & emite vobis:) quaſi dicerent ſecundū Aug. crimen eorum commemorando, videamus nunc ꝙ vos adiuuent qui vobis laudes vēdere conſueuerunt: & vos in errorem induxere, vt non coram deo, ſed ab hominibus gloriam quæreretis.

F Exprobratio eſt fatuitas præteritæ, in hoc quòd bona opera de genere, dederunt pro fauore, laudis humanæ: quia venditores. ſunt adulatores: quaſi dicerent eis: Conſiderate quid valeat vobis, pro tali fauore contineretur viuere. (Dum autem irent emere:) tropicè loquitur, id eſt, ſi adhuc viuerent & inuenire, irent emere: in quo implicatur ꝙ remanet affectus & habitus vanitatis pręteritę: id eſt ſecundum Auguſt. Dum inclinarent ſe in ea quæ foris ſunt, & ſolita gaudia requirerent (venit ſponſus:) ſ. ille qui iudicat, id eſt, Chriſtus: vt remunerationem bonorum faciat, (& quæ) per opera charitate formata, paratæ erant. ſ. prudentes virgines quibus (ſecundum Augu.) bonum teſtimonium coram deo conſcientia perhibebat: intrauerunt cum eo ad nuptias. ſ. ad cœleſtis regni gloriam: & fatuis excluſis, & ad pœnam relictis: (clauſa eſt ianua) id eſt, aditus ad regnum cœlorum, qui nō eſt alicui poſſibilis poſt iudicium. Ianua inquam triplex eſt. ſ. miſericordiæ, ad indulgendum quæ modò omnibus apperitur: gratiæ, ad merendum, quæ modò omnibus offertur: glorię, ad merēdū, quæ modò omnibus pœnitentibus reſeratur: ergo clauſa eſt excluſis reprobis, incluſis electis, operibus conſummatis. Non enim, vt ait

Virginū prudentia.

Augu.

G Augu. poſt iudicium patet precum aut meritorum locus. Vnde & Chry. ita eſt terribile illud iudicium, vt nec innocentia ſibi confidat. Tantus timor erit omnium, etiam ſanctorum, vt nemo ſperet ſe iuſtum inueniendũ: ſed adhuc timeat ne fortè reus exiſtat. Quomodo ergo pro peccatoribus tunc intercedant ſancti, cum timeant ipſi de ſe? Nam ſicut tempus miſericordiæ iudicium non recipit, ſic & tempus iudicij miſericordiã non recipit: vbi aũt locum miſericordia non habet, nec interceſſio valet. Vbi etiam Gregor. O ſi ſapere in cordis palato poſſet quid admirationis habet quod dicitur, (venit ſponſus) quid dulcedinis, (intrauerunt cum eo ad nuptias) quid amaritudinis (& clauſa eſt ianua?) Tunc regni ianua lugentibus clauditur, quæ modò quotidie pœnitentibus aperitur: quia nequaquam tunc veniam inuenit, qui modò tempus veniæ apertum perdit. Ibi a domino non poteſt mereri quod petit, qui hic noluit audire quod iuſſit. Hæc Gre. (Nouiſsimè) per nimis tardam & infructuoſam pœnitentiam (veniunt & reliquę virgines dicentes: Domine domine, aperi nobis:) per hoc quod vocant eum dominum, ſignificatur quod crediderunt in Chriſtum. Vnde Chry. Egregia quidẽ in domini appellatione confeſsio: idẽq; repetitum indicium fidei eſt. Sed quid prodeſt voce inuocare, ſi operibus neges? non humanis verbis hæc aguntur, ſed conſcientiæ ſibi loquuntur. Et quia fides eorum fuit informis, & ſecundum Augu. magna eius ſeueritas poſt iudicium, cuius ante iudicium ineffabilis miſericordia prærogata eſt: ideo (reſpondens, ait: Amen dico vobis, neſcio vos:) id eſt non cognoſco. ſ. notitia approbationis, qua ſoli electi a deo cognoſcuntur: quaſi diceret. Ideo vos deſero, quia vitæ meritum in vobis nõ cognoſco. Neſcit eas & repellit, quia ſecundum Auguſt. non intrant in gaudium eius, qui non coram deo, ſed vt placerent hominibus viſi ſunt aliquid ſecundum præcepta eius operari. In fine autem intentam concluſionem infert ad noſtram inſtructionem, dicẽs: (Vigilate itaq;) ad habendum fidem charitate formatam: & vos ad mortem iudicium ſolicitè parando: antequam veniat ſponſus vos ad hoc ſubitò vocãdo: (quia neſcitis diem neque horam,) mortis vel iudicij: ſed de vtroq; incerti eſtis. Ecce quò parabola tendit, vt quia ignoramus diem iudicii, & etiam mortis noſtræ dubiæ, ſolicite teſtimonium bonæ conſcientiæ nobis præparemus ne ſi iudex nos inueniat imparatos, cum fatuis virginibus foris remaneamus. Singulorum enim diſcutientur actus, accuſante vel excuſante conſcientia vnũquẽq;. Vnde Hiero. Ex hoc autem quòd infert vigilate itaque, quia neſcitis diem neque horam: intelliguntur vniuerſa quæ dicta ſunt eſſe præmiſſa, vt quia ignoramus iudicij diem, ſolliciti nobis lumen bonorum operum præparemus: vigilia enim opus eſt mentis, ante mortem corporis. Vt autem dicit Auguſti. Non ſolum illius vltimi temporis quo venturus eſt ſponſus, ſed ſuæ quiſque dormitionis diem & horam neſcit. Quiſquis K autem paratus eſt vſque ad mortem (quæ omnibus debetur) paratus inuenietur et cũ illa vox media nocte ſonuerit, qua omnes euigilaturi ſumus. Itaque vt dicit Chryſo. reuocemus ad memoriam exemplum, quod de virginibus refertur, quę excluſæ ſunt a thalamo ſponſi, propter olei defectũ. Ponamus nolmetipſos in illis quæ excluduntur, & inde quis dolor, quæ pœna ſit, ſi cogitemus poſſe etiam nos eadem pati cum negligimus. Eſt ne aliquis ita lapideus qui hoc exemplo non moueatur, & timeat ne ſimilia incurrat? Hæc Chryſ. Igitur vigilemus, & opera lucis agentes in vigilia huius vitæ ornemus lampades noſtras & operæ habentes oleum ac gloriã & gaudium in cõſcientiis noſtris, præparati intremus cum ſponſo ad nuptias regni cœleſtis. Vnde dicit hic Chryſoſt. quod Iudæi exituri de Aegypto expediti & præcincti agnũ iuſſi ſunt manducare & ad eũdem parati: oſtendentes nob quoniam quicũque noſtri agni euchariſtiam manducant: ita debent eſſe expediti, quaſi quotidie exituri de mundo. Ad hoc ergo tendit parabola vt ad futura oculos cordis aperiamus: mala euadamus deſerendo culpam: bona promereamur, iectãdo iuſtitiam: & cum omni diligentia quotidie expectemus domini aduentum: cuius neſcimus diem neque horam. Vbi Gregor. Quia poſt peccata deus pœnitentiam ſuſcipit, ſi ſciret quiſq; de præſenti ſeculo quo tempore exiret aliud tẽpus voluptatibus atq; aliud pœnitentiæ aptare potuiſſet. Sed qui pœnitenti veniam ſpondet, peccanti diem craſtinum non promiſit. Semper ergo extremum diem debemus metuere, quem nunquam poſſumus præuidere. Illa hora eſt noſtri exitus ſẽper intuẽda: iſta redẽptoris admonitio ante mentis oculos eſt ſemper ponenda, qua ait: vigilate quia neſcitis diem neque horam. Hæc Grego. Illi ergo qui expectãt vt in vltima hora conuertantur, falli poſſunt: qui verò in bono perſeuerant falli nõ poſſunt. Omnis enim homo in eo iudicatur in quo inuenitur: & ergo nunquam niſi in bono iudicãtur, qui ſemper in bono inueniuntur. Igitur, vt ait Richar. debet anima perfecta, & aſſiduè ſummorum contemplationi dedita omni hora peregrinationis ſuæ terminum & ergaſtuli huius egreſſum, cum ſuo deſiderio expectare & ad illud diuinæ contemplationis ſpectaculũ quod in futura vita ſperamus, animum ſuum ſuſpendere: & in eiuſmodi expectatione vehementi deſiderio anhelare, vt id quod interim videt per ſpeculum, & in ænigmate mereatur facie ad faciem videre.

H, I, L, M (section letters in the margins)

Margin notes: Timor omniũ in iudicio vbi nulla interceſſio. — Neſcio vos. — Conſciẽtiæ teſtimoniũ. — Exhortatio. — Exo. 12 & 13. — Parabolę intentio.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, ſponſe bone: da mihi cum prudẽtibus virginibus bona opera & intentione recta facere, ac in eis vigilanter perſeuerare vt paratus inuentus, ad nuptias tuas valeam gaudenter intrare. Peto domine vt notum facias mihi finem meum antequam veniat: & ne me antè finiri ſinas quã peccata mea dimittas: vt in hora exitus mei

vltio

A vltio diuina ſuper me non veniat; & poteſtas tenebrarum mihi non occurat, nec noceat: ſed talem me dies examinationis reddat, qualem me fons regenerationis exhibuit. Amen.

De talentis & bonis, à domino ſeruis traditis. *Capus* 49

Mat.25. & Lu.19 SVbiungit ſecundam parabolam talentis, quæ ſpecialiter pertinet ad prælatos: quia licèt omnes, maximè tamen prælatos inducit, vt vigilantes gratiis & donis a deo receptis bene vtantur ad dei gloriam, & ſui perfectionem & proximi edificationem: & fructũ afferant, exemplo ſeruorum qui de talentis lucrati ſunt. & a domino veniente remunerati: nec abſcondant in terra, vel ſudario, predictis B vtendo ad mundi gloriam vel temporale lucrum, ſeu carnale commodum: ne vt ſeruus piger & torpens damnentur: ac foras extra conuentum ſanctorum in tenebras exteriores: & infernales eiciantur. Et primo circa ſtatum prælatorum ſpecialiter, & nihilominus aliorum deſcribit meritum & demeritum propriæ actionis. Secundò, iudicium diſcretionis: ideo dicit, dico vobis vt vigiletis benefaciendo, & in bonis perſeuerando, qui neſcitis diẽ aduentus ſponſi & iudicis, ſicut hominis peregrè proficiſcentis incertus eſt reditus ſeruis ſuis: ſponſus.n. prædictus (ſicut homo peregrè proficiſcens,) ſecundũ corpus .ſ. ad cœleſtem patriam carnem noſtram portans: peregrinatio .n. fuit cœlum carni, vel quia à nobis non videtur in præſenti. (tradidit ſeruis bona ſua,) .ſ. qui quinq; talenta, duo, & vnum, ad fructificã C dum:) vnicuiq; ſecũdum propriam virtutem,) Impoſſibile non ꝓcipitur. .ſ. ſuſceptiuam, ne quem grauaret: nec cuiquã deficeret. Et eſt argumentum inde, ꝙ deus nõ præcipit impoſsibile: (& profectus eſt ſtatim,) liberam eis poteſtatem operandi permittens: (abiit autem) per affectum volũtatis (qui quinque talenta acceperat:) id eſt donum quinque ſenſuũ & exteriorem ſcientiã, quinq; ſenſibus acquiſitam (& operatus eſt in eis,) per exercitiũ exterioris operis: (& lucratus eſt alia quinque,) quia merita ſua multiplicauit ex creaturis creatorem, ex corporalibus ſpiritualia, ex temporalibus æterna cognoſcens: ac fructum edificationis in proximis faciens (ſimiliter qui duo acceperat,) .ſ. intellectum ſcripturarum & operationum (lucratus eſt alia duo:) .ſ. bonũ ſapientiæ a ſe diffundendo in proximum per verbum prædicationis, & bonum operationis per exemplum edificationis. (Qui autem vnũ Talẽtũ abſcondere. acceperat,) .ſ. ſolam intelligentiam ſcripturarum: (abiens fodit in terra) curuitate terrenæ intentionis & carnalis actionis: (& abſcondit Hominũ triplex genus. pecuniam domini ſui,) ſine ædificatione proximi. Greg. Talentum in terra abſcõdere, eſt acceptum ingenium in terrenis actibus implicare, & non lucrũ ſpirituale quærere. In his ergo tribus ſerui ſignificantur omnia genera hominum, quibus cõpetit negotiatio actiuę vitæ. .ſ. imperfecti, perfecti, & mali. Imperfecti, D quia pluribus indigent, deſignantur in illo qui accepit quinq;: perfecti, in illo qui accepit duo. Mali, in eo qui accepit vnum. Illi autem duplicant talenta, qui ex eis faciunt opera bona: illi verò abſcondunt, qui otioſè viuunt vel ex eis temporalia tantũ lucra quærũt. Examinationis iudicium circa prædicta ponitur, cũ dicitur, (poſt multum temporis,) .ſ. in ſecũdo aduentu: (venit dñs ſeruorum illorum) requirens a ſingulis de commiſſo rationem, exquirens merita, & exigens quod tradidit cum vſura: Quid quiſq; accepit, conſideret: & quod lucrum de acceptis reportet, penſet. (Et accedẽs qui quinq; talenta acceperat,) id eſt præparãs ſe & confidens de reddenda ratione: (obtulit alia quinq; talenta: & qui duo acceperat, obtulit alia duo:) multiplicata .n. talenta, ſunt multiplicata merita: quæ offeruntur, cum a deo ac E ceptantur: (obtulit inquam dicens: dñe quinq; vel duo talenta tradidiſti mihi) confitetur gratifice, & totum ei deputat, quia ab ipſo accepit: (ecce alia quinq;, vel duo, ſuperlucratus ſum:) id eſt multiplicata ſunt merita ex gratia tua, cum vſu liberi arbitrii. (Et ait illi vterique dñs eius, Euge,) quod eſt interiectio gaudentis: id eſt ſecundum Chry. Bene ſit tibi ſerue, per ꝓpriã humiliationem quoad teipſum: bone, per diuinam aſſimilationem quoad deum: & fidelis, per vtilem diſpenſationem quoad proximum vel (bone & fidelis,) quærẽs in actibus ſuis gloriam dñi ſui, non ſuam: (quia ſuper pauca fuiſti fidelis,) .ſ. ſuper bona vitæ præſentis:) ſuper Pſal.30 multa te conſtituam,) .ſ. bona vitæ ſequentis de quibus Pſalm. dicit. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ domine, quam abſcondiſti timentibus te. Vnde Chryſoſt. Pauca ſunt quæ in F hoc ſeculo nobis præſtantur, multa quæ in illo ſeruantur. Et Hierony. omnia quæ in præ- Gaudiũ ſaluãdorum. ſenti habemus, licèt magna videantur & pluſrima, tamen comparatione futurorum parua & pauca ſunt: (intra in gaudium domini tui:) I.Cor.2 & ſuſcipe quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit: & bene dicit, (intra,) vt ex omni parte gaudium: ſurſum ex viſione dei deorſum, ex conſideratione inferni: interius, ex gloria conſcientiæ: exterius, ex decore omnis creaturæ. Glorioſè conſummato curſu certaminis in gaudium domini ſui intrabit, qui centum millibus prędicans, vel vnam animam lucratam domino ſuo reportauerit: nec ideo minus glorioſè ſi nullam, dũmodo fideliter pro poſſe faciat quod faciendũ eſt pro ſalute. Nempe miles ſtrenuus in certamine commendatur, ſi conſtanter & legitimè certauerit: etiam ſi domino ſuo triumphum non obtinuit: ſic & doctor gentium repoſitam ſibi habere coronam iuſtitiæ gloriabatur non minus, quam ſi omnes quos conuerterat in vera fide & vnitate ſanctæ matris eccleſiæ perſtitiſſent. (Accedens autem qui vnum talentum acceperat, ait: domine ſcio quia homo durus es:) grauiter puniens delinquentes, (metis vbi non ſeminaſti, & congregas

vbi

G vbi non ſparſiſti.) Seminat deus notitiam, in
prędicatione veritatis: ſpargit virtutes, in exē
plo bonitatis: metit ergo vbi ſemen legis vel
euangelii non miniſtrauit, & colligit vbi boni
tatis exempla in patribus veteris vel noui te-
ſtamenti non ſparſit. In prælatis etiam eccle-
ſiæ non ſolum requirit bona in perſona pro-
pria, ſed etiam in aliena. ſ. in ſubditis eorum:
quia eorum officium eſt alios & maxime ſub
ditos inducere ad bonum: (& timens,). ſ. aggre
di altioris vitæ ſtatum, ne ipſe periclitaret quę
rens ſalutem aliorum, (abſcondi talentū tuū
in terra:) hoc eſt non ſum notitia mihi data
propter æterna, ſed propter terrena: (ecce ha
bes, quod tuum eſt:) quaſi diceret, ſufficit mi-
hi quia tenui quod habui, nec aliis miniſtraui.
Pusilla- Iſte timor ſerui pigri, non eſt niſi puſillanimi
nimitas tas bene agendi. Vt autem dicit Chry. Et ſi ta-
H lentum non perdidit, reus tamen eſt damni:
ſicut qui cauſa ſeminandi ſemen accipiens tē-
pore ſeminationis non ſeminauerit, domino
ſuo damnum fecit: & ſi ſemen non perdidit,
quantum poterat lucrum facere ſi oportuno
tempore ſeminaſſet. (Reſpondens autem domi
nus, dixit ei. ſerue male,) propter calumniam
reſpectu domini: (& piger,) in multiplicatio-
ne reſpectu proximi: (ſciebas quia meto vbi
non ſemino:) multò magis vbi ſemino: (& con
grego vbi non ſparſi) multò magis vbi ſparſi:
quaſi diceret, pro omiſſione veritatis & virtu-
tum iudico illos quibus non prædicaui, nec
exemplum bonitatis propoſui: ergo multò ma
gis te cui talentum notitiæ meæ ad negotian-
dum commiſi: & ex hoc te accuſo quo te ex-
cuſas. Oportuit ergo ad tuum meritum, & ad
aliorum commodum: (te pecuniam meam,)
I id eſt ſermonem vel legem, dare gratis ad mē
ſam: id eſt ad aliorum refectionem internā:
(& committere numulariis,) id eſt auditori-
bus, qui quod audiunt operātur: vel potius do-
cere alios, qui poſtea aliis miniſtrarēt: (& ego
veniens) ad diſcutiendum merita (recepiſſem
quod meum eſt cum vſura:) id eſt te & ipſos
quos mihi acquiſiuiſſes: hæc enim eſt vſura ſpi
rituales. ſ. lucrum animarum, quæ maximè
placet deo. Tollite itaque ab eo talentum,) id
Talentū eſt donum ſibi traditum. ſ. naturalis ingenii
malis vel notitiæ: & loquitur permiſſiue, quia domi
creditū. nus auferri permittit intelligentiam, vel per
vitia, vel per dæmones, quando homo infatua
tur in eligēdo malum vel infatuatur propter
ſcientiæ abuſum, vel non recipit mercedem,
ſed pœnam quia bona diuinitus collata non
cedent malè operantibus, vel otioſis a gloria
ſed magis ad confuſionem: (& date ei qui ha-
bet decem talenta,) quia dominatio reprobo
rum cedet ad gloriam electorum, ſecundum
Psal. 57 illud: Letabitur iuſtus cùm viderit vindictam
ex quo patet ꝙ non permittit deus fieri ma-
lum, niſi inde eliciat aliquod bonum: iuſſit au
tem potius dari illi qui habebat decem, quam
illi qui habebat quatuor: quia minus habuit
qui quinq; acceperat, quam qui duo: per quin-
que enim ſignificatur exteriorum ſcientia, ſe-
cundum quinque ſenſus: ſed per duo, operatio K
voluntatis & intellectus. oportuit ergo illi qui
habuit exteriorum ſcientiam, & adminiſtra-
tionem, dari intellectum interiorum, qui per
vnum intelligitur talentum: (omni enim ha-
benti,) & bene vtenti (dabitur) incrementum
eius quod habet (& abundabit:) habenti enim
ſolicitudinem miniſtrandi verbum dei, dabi-
tur gratia (& abundabit) in efficaci doctrina.
Item (habenti) charitatem, (dabitur) augmen- Habēti
tum charitatis (& abundabit) vſque ad perfe- dabitur
ctionem. Item habenti meritum, dabitur præ
mium, & abundabit: quia remunerabitur ſu-
pra condignum. Augetur enim gratia ei qui
laborat in ea: nam laborando meretur auge-
ri, & ei qui reperitur in gratia, dabitur gloria
& abundabit nō ſolum de ſua & aliorum glo
rificatione: ſed etiam de impletione iuſtitiæ in L
malorum reprobatione. (Ab eo autem qui nō
habet) ſtudium vel charitatem, & bonum doni
collati vſum, (& quod videtur habere) natura
li ingenio vel ſtudio literarum, ac donum ſi-
bi collatum, (auferetur.) Item ei qui non ha-
bet fidem, vt in deo non credenti: etiam quod
videtur habere. ſ. legis ſcientia auferetur ab
eo. Item ei qui in morte non inuentus fuerit
in gratia, bona naturę & gratiæ cedent ei ad
pœnam, vt autem dicit Augu ſt. Omnis res quæ
danda non deficit: ſi habetur & non datur, nō
habetur quomodo habenda eſt: & vt idem di-
cit, dare habenti, fuit miſericordię: auferre nō
habenti, iuſtitiæ: prudenter ergo & fideliter la
borantem, ac bonum vſum in die munere ha-
bētem ampliori gratia dominus donat: & otia
ſectantem, ac munere dei non bene vtentem
eo quod dederat priuat. Vnde dicit Gregor. ꝙ Charita-
quiſquis charitatem habet, etiā alia dona per- tis laus.
cipit: quiſquis charitatem non habet, etiam do M
na quę percipiſſe videbatur amittit. Deinde
inutilem ſeruum talento priuatum iubet mit-
ti in tenebras exteriores: id eſt, corporales:
quia (vt ait Hiero.) dominus lumen eſt: qui ab
eo foras mittitur, caret lumine. Exteriores te-
nebræ, ſunt corporis: interiores, ſunt mala ani
mę. Vnde Grego. Interiores tenebræ, ſunt cæ- Tene-
citas mentis: exteriores, æterna nox damnatio bræ ex
nis: qui ergo hic ſponte cecidit cæcitatem men teriores
tis, illic proiicietur in noctem damnationis.
Vnde & Raba. Per pœnam in exteriores tene
bras cadit, qui per culpam ſuam ſponte in in-
teriores cecidit: ibi coactus patitur tenebras
vltionis, qui hic libenter ſuſtinuit tenebras vo
luptatis. Hec Raba. (Ibi erit fletus) proueniens
ex fumo caloris (& ſtridor dentium,) ex paſ-
ſione frigoris: vel (fletus & ſtridor dentium,)
id eſt dolor mentis & corporis: & ad iſta redu
citur omnis pœna infernalis: ecce quia non ſo
lum qui mala operatur, ſed & qui bona non
facit vltima pœna punitur: poſſunt etiam per
quinque talenta, intelligi bona naturæ, bona
gratiæ, bona ſcientiæ, bona potentiæ, & bona
opulentiæ: & dicuntur talenta, quia per bonū
vſum talium poteſt homo ſibi acquirere cœle
ſte præmium: & aliqui habent omnia iſta a

deo

A deo collata: alij plura iſtorum: alij vnum tan
tum. Aliqui etiam ſunt qui talenta multipli-
cant & geminant, bene vtendo prædictis ad
ſui perfectionem & proximi ædificationem:
alij abſcondunt in terra, qui vtuntur ad mun-
di gloriam & lucra temporalia. De eodẽ quo-
Hominis nobilis parabola. que Lucas ponit parabolam, de homine nobi-
li. ſ. Chriſto: qui non ſolum ſecundum diuini-
tatem, verumetiam ſecũdum humanitatem ex
nobili genere ortus eſt: quia ſecundum diuini
tatem, dei patris: & ſecundum humanitatem,
Dauid regis filius, qui (abiit in regionem lon-
ginquam,) aſcendens in cœlum empyreum,
(accipere ſibi regnum) ſuper ordines angelo
rum, (ac reuerti:) ſ. ad iudicium generale, in
mundi fine: & etiam ad iudicium particulare,
in cuiuslibet hominis morte: & priuſquam il-
luc aſcẽderet, (vocatis,) per electionis gratiam
(decem,) propter decalogi obſeruantiam, (ſer
B uis ſuis,) propter obedientiam omnimodam:
vel (decem ſeruis ſuis,) id eſt, Chriſtianis & fide
libus vniuerſis: quorum vniuerſitas numero
denario deſignatur, propter perfectionem de
narij: (dedit illis) gratis decẽ mnas: id eſt, talẽ
ta ſeu libras. ſ. ſpiritualem decalogi intellectũ:
ad negotiandum, donec veniat ad iudicium:
Mna. quas veniens exiget cum vſura & excreſcentia
ſecundum Bedam: Mna decem dragmis appẽ-
ditur. Decem ergo mnæ centum dragmas, id
eſt, centum libras faciunt: quo numerus perfe
ctorum deſignatur, & ſacræ ſcripturæ ſermo
quia vitæ cœleſtis perfectionem ſuggerit, qua-
ſi numeri cẽtenarij pondere fulgeſcit: vel per
Mnę decem. decem mnas intelligitur vniuerſitas donorũ
dei, propter perfectionem ipſius denarij. Mu-
tuauit ergo nobis deus aliqua dona ad negotiã
dum, vt multiplicentur per fructus bonorum
C operum: quia tempus meriti currit vſque ad
iudicium: de quibus quęrit lucrum meritorũ,
redditurus cumulum præmiorum. Hoc profe
ctò negotium, vt ait Grego. tunc vere nos agi-
mus, ſi viuendo & loquendo proximorũ ani
mas lucramur, ſi infirmos quoſq; cœleſtis re
gni gaudia prædicando in ſuperno amore ro
boramus, ſi proteruos ac tumidos gehennæ
ſupplicia terribiliter inſonãdo flectimus, ſi
nulli contra veritatem parcimus, ſi ſupernis
amicitiis dediti, humanas inimicitias non ti-
Vſura quid eſt meamus. hæc Gregor. Vſura quippe eſt, quod
ex mutuo vltra ſortem accipitur. Et certe do-
minus dando nobis pecuniam ſuæ gratiæ &
doctrinæ, exigit eam cum vſuris & excreſcen
tia. Primò, vt cum tribuit doctrinam fidei ad
credendum, exigit vt quod credis, ore confitea
ris. Secundo, vt quod confiteris, opere com-
pleas. Tertio vt exauditis in lege domini me-
ditando, & legendo, & orando etiam alia in-
telligas. Quartò vt quod compleueris, docere
non ceſſes: his enim partibus denarius vitę fun
datur æternæ. vnde Gre. Inquantum vos profe
ciſſe penſatis, & alios trahere vobiſcũ ſatagite
in via dei habere ſocios deſiderate: & ſi ad
deum tenditis, curate ne ad eum ſoli veniatis
hic enim ſcriptum eſt: Qui audit, dicat veni: vt

D qui in corde vocem superni amoris ſuſcepe
rit, foras etiam proximis vocem exhortatio- Retributio.
nis reddat. hæc Greg. (Accepto autem regno)
dominus ſeruorum illorum rediens (iuſsit vo
cari) ad ſe, vt ſciret quantum quiſque negotia-
turus eſſet. Et cum primus veniens cum mna
ſua alias decem, & alter cum mna ſua alias
quinque acquiſitas obtuliſſet: congratulans ei
dominus dixit primo, (eris poteſtatem habẽs
ſuper decem ciuitates:) alteri verò, (& tu eſto
ſuper quinque ciuitates:) id eſt, gaudebis, ſci-
licet tu vterque de fœlicitate omnium qui per
tuam doctrinam vel vitæ tuæ exemplum con
uerſi ſunt ad bonum. Seruis autem bonis mnas
cum lucro reportantibus piger ſeruus mnam
ſuam ſine lucro obtulit, quam in ſudario liga
tam habuit: quia molliter & delicatè viuendo
doctrinam commiſſam non enumerauit, ac
gratiam ſibi datam, in hac carne laboribus & E
fatigationibus traditam, torpeſcens: & perce-
pta dona ſub otio torporis & ignauiæ abſcon
dit: & ſic ipſam mnam ſine operibus tanquam
mortuam & ſepultam in ſudario habuit. Suda
rium enim eſt pannus in quo inuoluũtur cor-
pora mortuorum & ideo mna in ſudario re-
poſita, ſignat donum dei a bonis operibus otio
ſum tanquam mortuum. Illis ergo qui de do-
nis ſuis bene operando lucrum fecerunt, com
mendatis a domino & remuneratis: pigrum
qui in bonis operibus torpendo mnam ſuam
in ſudario ligauit, reprobat dominus & dam-
nat, vario tamen modo ſecundum quantita-
tem meriti vel delicti: quia gradus ſunt & in
gaudiis, & in tormentis. Iſte (homo peregrè p
fectus) ſ. Chriſtus ad patrem aſcendens, ſecun
dum Marcum, (reliquit) corporaliter (domum
ſuam:) id eſt, eccleſiam, quam tamẽ nunquam
diuinæ potentiæ præſidio deſtituit, (& dedit F
ſeruis poteſtatem cuiuſq; operis.) quia dans fi
delibus octo talenta, ſecundum Matthæum, &
decem mnas, ſecundum Lucam, tribuit eis fa-
cultatem inſiſtendi operibus bonis: dimittens
eos agere ſecundum libertatem ſuę voluntatis
(& ianitori,) qui ducit in domum cœli, (præ-
cepit vigilare) ei. ſ. qui prædicat, & præeſt: cui Ezec. 3.
dicitur, ſi non annunciaueris iniquo iniquita-
tem ſuam, ſanguinem eius de manu tua requi
ram. vnde Beda: Ianitori autem præcepit vt vi
gilaret: quia ordini paſtorum commiſſæ ſibi
eccleſię iubet curam impendere: non ſolum
autem rectores eccleſiæ ſed omnes vigilare
præcipimur ianuas cordium cuſtodientes ne
antiqui hoſtis mala ſuggeſtio intret, ne nos do
minus dormientes inueniat. hęc Beda. Ianitor Ianitor
etiam eſt ratio, debet eſſe vigil ad claudendũ
oſtium conſenſus, diabolo: & ad aperiendum
Chriſto: qui ad oſtiũ pulſat, quando ad bonum
inuitat. Negotiemur ergo fideliter de bonis na
turæ, gratiæ, & fortunæ nobis datis: quia de om
nibus rationem reddemus. Fugiamus pigritiã:
quia piger locum diabolo præparat: & otio- Piger.
ſus quaſi puluinar eſt diaboli, in quo requie-
ſcat. Omnibus quoque modis quibus poſſumus
noſmetipſos emendãdo, vel alios adiuuando,

talentum

G talentum dominicum erogare, & erogando multiplicare ſtudeamus: vt pote de quo in diſtricto iudicio rationem reddituri ſumus nec ſe aliquis ab hac negotiatione excuſare poterit. quia nullus eſt qui talentum non acceperit

Talenti exactio. vnde Greg. Sciendum vero eſt, quod nullus piger ab hac talenti acceptione ſecurus eſt: nullus namque eſt qui veraciter dicat talentum minime accepi, non eſt vnde rationem ponere cogar. Talenti enim nomine cuilibet pauperi et hoc ipſum reputabitur, quod vel minimum accepit: illius tanque accepit intelligentiæ donũ prædicationis miniſterium debet ex talento: alius terrenam ſubſtantiam accepit, erogationem talenti debet ex rebus: alius didicit artem qua paſcitur, ipſa ars ei in talenti acceptione

H reputatur: alius familiaritatis locum apud diuitem meruit, talentum profectò familiaritatis accepit. habens igitur intellectum, curet omnino ne taceat: habens rerum affluentiam, vigilet, ne a miſericordiæ largitate torpeſcat: habens artem qua regitur magnopere ſtudeat vt vſum atque vtilitatem illius cum proximo partiatur: loquendi locum apud diuitem habens, pro pauperibus intercedat. Tantum quippe ab vno quoque noſtrum venturus iudex exigit, quantum dedit. Conſideremus ergo quæ accepimus, atque in eorum erogatione vigilemus: nulla nos a ſpirituali opere terrena cura impediat, ne ſi in terra talentum abſconditur, talenti dominus ad iram prouocetur. vnde Auguſt. Vnuſquiſque quod habet præſtet alteri, quicquid plus habet largiatur inopi. Alius habet pecuniam: paſcat pauperem, veſtiat nudũ, ædificet eccleſiam, operetur de pecunia quic-

I quid boni poteſt. Alius habet conſilium: regat proximum pellat tenebras dubitationis luce pectoris. Alius habet doctrinam: eroget de cellario domini: miniſtret conſeruis cibaria, confortet fideles, reuocet errantes, quærat perditos, quantum poteſt faciat. Eſt quod ſibi erogẽt pauperes: alius claudo pedes accommodet, alius cæco ſuos oculos ducet præbeat, alius viſitet infirmum, alius ſepeliat mortuos: ſunt iſta in omnibus, vt prorſus difficilè inueniatur aliquis qui non habeat vnde aliquid alteri præſtet: & illud extremum & magnum quod ait Apoſto-

Galat. 6 lus, Inuicem onera veſtra portate, &c. vnde etiam Chryſoſtomus, omnia inferamus ad proximorum vtilitatem: talenta enim hæc ſunt vniuſcuiuſque virtus, ſiue in præeminentia, ſiue in pecuniis, ſiue doctrina, ſiue in qualicunque tali negotio: nullus dicat quoniam vnum talentum habeo, & non poſſum facere: poteſt & per vnum approbatus eſſe: non enim es vidua illa pauperior, non es Petro & Ioanne ruſticior, qui & idiotæ & illiterati fuerunt: ſed tamen quoniam deſiderium monſtrauerunt, & ad communem vtilitatem omnia fecerunt, cœlos apprehenderunt: nihil. n. eſt ita deo amicũ ſicut ad communem vtilitatem viuere: propter hoc ſermonem nobis dedit deus, & manus, & pedes, & corporis virtutem, & intellectum, & ſanitatem: vt omnibus his & ad noſtrã ipſorũ ſa-

K lutẽ, & ad proximorũ vtilitatẽ vtamur nõ opus eſt multis hic nobis ſermonibus, neq; lõga circumitione. Inſtat enim beatus Paulus ratiocinium ferens & dicens, diſſolui & cum Chriſto

Phili. 1. eſſe melius eſt: manere autem in carne, magis neceſſarium eſt propter vos: & ei qui ad Chriſtum erat diſceſsioni, præpoſuit proximi ædificationem. Hoc enim maxime eſt eſſe cũ Chriſto, voluntatem eius facere: voluntas autem eius nihil eſt ita, ſicut quod expedit proximo.

Cũ Chriſto eſſe. Si enim in ſecularibus nullus ſibiipſi viuit: ſed & artifex, & miles, & agricola, & negotiator ad id quod communiter expedit ſunt, & ad quod proximo prodeſt conficiunt vniuerſi, multò magis in ſpiritualibus hoc oportet facere: hoc. n. maxime eſt viuere. Qui ſibiipſi viuit ſolum, & omnes deſpicit, ſuperfluus eſt, & neque homo, neque generis noſtri. hæc Chry. Ex

L prædictis videtur quod aliquis fidelis in charitate manens, qui abſque ſuo ſcandalo vtilis eſt, vel eſſe poteſt proximis quoad vitam æternã, peccat mortaliter ſi ſe transfert ad eremum, vel monaſterium, vbi alios non inſtruit verbo vel exemplo, nec curam quam poſſet & deberet circa proximos, gerit: quia ita abſcondit talentum, & eſt ſeruus piger: de infirmis enim non loquimur, qui de facili ſcandalizantur: quia eis eſt tutum fugere conſortium prauorum, & laqueos diaboli. Sed econtra videtur quia præualet actiuæ contemplatiua: dominus enim dicit Marthæ, Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Et Hieronymus in pluribus locis epiſtolarum ſuarum vſque adeo præfert actiuæ contemplatiuam, vt viros religioſos, & multis vtiles vocet ad eremum, quaſi nihil boni in mundo agerent, habito reſpectu ad vitam monachorum, & anachoritarum. In his ergo videtur neceſſarium

Vtilis aliis an mona- ſticã vitã accipiet.

Luc. 10.

M vt quiſque vires ſuas cõſideret, & ad quod opus ipſe ſit aptior penſet: ſi enim ad contemplatiuam habilior, & ad orandum deuotior, tutè ſe transferat ad eremum, oraturus pro ſe & aliis, & ita plus proderit eis in eremo pro ipſis orãdo, quam in mundo eis prædicando: nec abſcondit pecuniam domini ſui in terra, ſed in domino: licèt non prædicet: quia talenta orationis & deuotionis, in quo amplius valet, & meliorem ſe ſentit, omnibus erogat: nec piger dici debet qui totus in ſancta deuotione & oratione, ieiunio, vigilia, & fletu eſt: veruntamen ſi quis videret gregis ſibi commiſsi periculũ imminere, & nullum idoneum in curam gregis ſibi ſucceſſurum, periculum eſſet gregem deſerere, & ad eremum ſe transferre, licet habilior ad orandum ſit dummodo de ſuo ſcandalo non præſumat: prælatus quidem qui idoneus eſt ad prædicandum, & plures inſtruere poteſt: ac ſibi & aliis in tali officio vtilis eſt, talis fraternam charitatem non obſeruat ſi populum ſibi commiſſum relinqueret, & ſe ad eremum transferret: cum vtilior in agro prædicationis, quam in eremo eſſe poſſit in his verò quemque in charitate manentem ſpiritus ſanctus intus docebit, quid ei melius faciẽ-

dum

A dum ſit, & ſoliciti circa hæc inquiſitoris quæſtioni ſatisfaciet.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, qui nobis tua dona miſericorditer tradidiſti: monens vt vigilantes & ſolicitè agentes ex eis fructū afferamus, da mihi indigno ſeruo tuo de donis a te receptis vigilanter negotiari, & ea per fructus bonorū operum multiplicare: eiſq; ad tui gloriã, proximi ædificationē, & mei perfectionem ſic bene vti, vt cum ſeruis tuis bonis & fidelibus merear remunerari, ac te iubēte intrare gaudiū fœlicitatis æternę, & ſuſcipere quæ præparaſti diligentibus te, bone Ieſu, Amen.

De ventilatione areæ in extremo iudicio. Cap. 50.

B

Mat. 25.

Poſtremò ponit tertiam parabolam, quæ pertinet ad actiuos, quorum eſt ſe exercere in actibus miſericordiæ, pro quorum exercitio vigilantes in talibus remunerabuntur: deſiſtentes autem a talibus, condemnabuntur: & deſcribit ventilationem areæ, quę fiet in extremo iudicio, ac modum ipſius diuini iudicij. De hoc euangelio dicit Auguſt. Si quis eſſet qui de tota ſacra ſcriptura nihil aliud ſciret niſi ſolummodo lectionem iſtam præſentem, hoc ſolum ſibi ſufficeret ad ſalutem: quia continentur hic merita & demerita, præmia & ſupplicia bonorum & malorum: conditiones autē iudicis in hoc aduentu ſecundo ponit, per oppoſitum conditionum eius in aduentu primo. Venit.n. primò in humilitate, apoſtolorū pauperum ſocietate, & propria infirmitate. Secundò veniet in maieſtate, angelorum ſocietate: & iudicis dignitate. (Veniet ergo filius hominis,) .ſ. virginis ad iudicium, (in maieſtate ſua:) quia tunc iudicaturus apparebit in forma hominis glorioſa, qui in primo aduentu iudicandus apparuit in forma paſsibili & infirma. Vnde Remigius: In maieſtate deitatis iudicaturus adueniet, qui in humilitate ſerui iudicandus apparuit: itaq; tradendus in proximo cruci, promittit gloriam triumphantis: & ſecutura ſcandala hac promiſsione compenſaret, & vt melius illa paterentur diſcipuli, & libentius, ſub tantæ gloriæ expectatione. Vnde & Chryſoſt. Deus manifeſtè veniet: manifeſte, inquit, non iam celatus in corpore ſicut antea: vt vix eum etiam boni cognoſcerent, ſed manifeſtus in gloria, vt etiam mali eum confiteãtur inuiti: vt qui contempſerunt eum in humilitate, cognoſcant eum in poteſtate: & qui ſcire noluerunt quàm dulcis eſt miſericordia eius, ſentiant quàm grauis eſt ira ipſius. Hæc Chryſoſt. In forma ergo humana veniet: vt ab omnibus videri poſsit: ſi enim in forma diuina veniret, non poſſet videri à malis: quia talis viſio non eſt ſine delectatione maxima, quæ tunc non competit eis: & ideo dicit (cùm venerit filius hominis,) in famulatu autem eius venient oēs angeli eius cum eo, propter iudicis

Euangelij huius vtilitas.

Aduentus duplicis diſcretio.

C

Pſal. 49.

Angeli cum domino veniēt.

D honorē, & tanquā teſtes actuum humanorū, & & executores ſententiæ ferēdæ per ipſum. Vnde Chryſ. Omnes.n. angeli cū ipſo aderunt, teſtantes & ipſi quantum adminiſtrauerūt miſsi a dominatore ad ſalutē hominum. (Tunc ſedebit ſuper ſedem maieſtatis ſuæ:) .i. in eccleſia, in qua apparebit cum omnipotentia ſua: per quod ſignificat poteſtatē iudiciariā quæ Chriſto homini eſt data: (& tunc congregabuntur ante eū,) tanquam ante iudicem ſuum, (omnes gentes:) omnis tēporis, omnis conditionis, omnis ętatis: quia nullus poterit tunc latere vel ſe abſcondere. Vnde Chryſoſto. Vbi illuminatio euangelij ad omnes gentes prædicata peruenit, tunc omnes gētes inexcuſabiles factæ ſunt: & ideo tunc iuſtè ad iudiciū congregabuntur omnes. (Et ſeparabit eos ab inuicem,) .ſ. bonos a malis (ſicut paſtor ſegregat oues ab hœdis:) de die ſunt ſimul in paſcuis oues & hœdi, ſed in veſpere paſtor eos ſegregat: ſic in vita præſenti ſunt in eccleſia ſimul boni & mali: ſed in veſpere mortis, ſeu mundi, ſeparabit Chriſtus bonos à malis, ſicut oues ab hœdis. Separabit, inquam, meritò omnia merita diſcernenda loco loca varia aſsignãdo, vocabulo diuerſis nominibus appellando hos hœdos, illos oues. In ouibus intelligitur innocentia bonorum: propter ſimplicitatem, mititatem, fœcunditatem. In hœdis intelligitur peruerſitas malorū: propter fœditatem, impetuoſitatem, ſterilitatē. Vnde Chryſoſt. Deinde a nominibus vniuſcuiuſq; modum oſtendit, hos quidem hœdos vocans, hos aūt oues: vt horū quidē infructificationem oſtēdat nullus.n. ab hœdis fructus fit, horū autē multū quæſtum: etenim multos ouiū eſt quæſtus, & a lana lactéq;, & ab his quæ parturiuntur, à quibus vniuerſis deſertus eſt hœdus. Et iterū: Oues, homines iuſti, propter manſuetudinē, quia ipſi neminē lædunt: & propter patientiā, quia cū ab alijs læſę fuerint, ſuſtinēt: hœdos autē homines peccatores dicit: quia in capris hęc naturaliter inſunt vitia, libido prę cæteris animalibus, ſuperbia, ira, *inuidia, cōcupiſcentia gulæ, & clamoribus ſuper omnia garrulę, in omnibus his vitijs peccatores abundant, & ideo hœdis ſunt aſsimilati. Hæc Chryſoſt. (Et ſtatuet oues,) ſeu bonos, (à dextris) ſuis, (hœdos aūt,) ſeu malos, (à ſiniſtris.) In ipſa poſitione dextræ & ſiniſtræ, iam ex tūc vtraq; parte cognoſcere poterit cui miſericordia, & cui miſeria immineat. Vnde Chriſoſto. Iuſtos quidem ad dexteram conſtituet, peccatoreſq; ad ſiniſtrā: vt vnuſquiſq; meritorū ſuorum conditionem ex ipſius loci qualitate cognoſcat. Meritò iuſtos ad dexteram collocabit, quia nunquam cognouerunt ſiniſtrā: meritò impios ad ſiniſtram, quia nunquā cognoſcere voluerunt dexteram partem. Vias enim quæ a dextris ſunt, nouit dominus: peruerſæ autē ſunt quæ ad ſiniſtram ſunt: & iterum à ſiniſtris, ſunt qui quærunt temporalia: a dextris, qui quærunt æterna. Vnde & Remigius, In dextris æternæ beatitudinis confirmabuntur, qui amauerunt æterna: in ſiniſtris æternæ miſeriæ, qui cupierunt

Separatio bonorum & malorum.

E

Oues.

Hœdi.

F

Dextera & ſiniſtra.

G p erunt præſentia. Nam & ipſa tranſitoria dei dona, reſpectu æternorũ, dicũtur eſſe ſiniſtra: æterna vero in dextera, quia sũt potiora. Hinc eſt illud, Cor ſapientis in dextera eius, & cor ſtulti in ſiniſtra illius. (Tunc dicet rex his qui à dextris eius erunt,) id eſt bonis: hic non dicit, filius hominis, ſicut ſuprà: ſed rex: ad cuius apicem pertinet ſubditos regere, leges condere, tranſgreſſores legis punire, & obſeruatores præmiare: quod tunc apparebit manifeſtè. Tũc non quæret Pilatus, ergo rex es tu? tunc nõ dicent Iudæi, non habemus regem, niſi Cæſarẽ. Dicet, inquã rex, (venite benedicti patris mei,) id eſt, a patre meo, qui a patre benedictionem gratiæ accepiſtis, quia non niſi benedicti primò per gratiam & meritum, vocantur ad beatitudinem æternam & præmiũ, nõ dat. n. deus pacẽ æternitatis, niſi ſupra pacẽ pectoris: vel, ſecundum Rabanum, dicuntur benedicti, quibus pro bonis meritis debetur æterna benedictio: (poſſidete,) & æternaliter tenete, (paratũ vobis regnum celorum) locum ſanctorum, (à conſtitutione mundi.) Vbi Chryſ. antequam. n. vos naſcerem. n. ait, hæc vobis præparata ſunt & præaptata: quia vidi vos tales futuros. ſecundum Remig. rex regũ ſine ſtrepitu verborum loquitur: id eſt, manifeſtabit conſcientias & merita, dicetq; per collationem gloriæ: venite benedicti patris mei promoti ad obtinendum regnum vitæ, prædeſtinatum vobis à conſtitutione mundi. Hæc Remigius. Ante mundi conſtitutionem paratum fuit, per prædeſtinationem à conſtitutione mundi, per creationẽ, ab aſcenſione, per apparitionem: Attende hic dulciſſimam inuitationem domini, cum dicit. venite benedicti patris mei: ò quã fœlices & beati qui hoc dulce inuitatorium ad ſe directũ meruerint audire, & à domino inuitati regnum eius

I percipere: frequentemus ergo nunc & cantemus deuote inuitatorium eccleſiæ dicentes. Venite exultemus domino: vt tunc cũ electis mereamur audire inuitatorium domini, & regnare ſine fine cum eo. Et commemorabit dominus ſex opera miſericordiæ, in ſe capite & in membris ſuis propter eum facta: quæ ſunt paſcere eſurientem, potare ſitientem, collocare hoſpitem, veſtire nudũ, viſitare infirmum, conſolari vinculatum: & per hæc intelligitur ſeptimum, quod eſt in Tobia. ſ. ſepelire mortuos. Vnde verſus: V ſito, poto, cibo, redimo, tego, colligo, condo. Et ſecundum quoſdã non erit aliud hæc commemoratio: niſi quia omnes ſcient merita ſua, pro quibus ſaluabuntur vel etiam dãnabuntur. Vbi Chryſoſt. Putas quanto gaudio exultabunt iſti ſancti, quando in conſpectu omnium angelorum quod fecerunt hominibus fatetur ſe accepiſſe, nam tale videtur opus eorum non quale datum eſt: ſed qualis perſona illius eſt qui accepit. Hæc Chryſo. Sed iuſti, quaſi laudem fugientes, interrogabunt, quãdo ei hæc fecerint. ſecundum Remigium: In cõſcientiis ſuis ita reſpondebũt, nõ dubitãtes vel diffidentes de verbis dñi ſed vel ſtupentes pro magnitudine maieſtatis regis, vel quia paruũ

Eccleſiaſtes 10.

Rex Chriſtus. Ioã. 19.

Benedicti.

Locutio iudicis.

Paratũ regnũ ante cõſtitutionẽ mundi.

Opera miſericordiæ.

videtur eis omne bonum quod fecerunt cõparatione præmij. Vnde Apoſtolus: Nõ ſunt cõdignę paſſiones huius tẽporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Vnde Chryſoſ. O humilitas, quæ nec poſt mortẽ deficies. Homo. n. malus etiã falſis honoribus delectatur, vir aũt bonus etiam ſibi debitã laudẽ fugit: ſic & ſancti debitã ſibi laudem repellentes dicent, quando te vidimus eſurientem? Hæc Chryſoſt. (Et reſpondens rex, dicet illis: Amen dico vobis quandiu,) id eſt, eo & quanto tempore (feciſtis,) id eſt, opera miſericordiæ exhibuiſtis, (vni de his fratribus meis minimis: mihi feciſtis.) Fratres ſunt, quia fecerunt volũtatem patris: minimi verò, quia fuerunt humiles & abiecti. Vbi Chryſoſtomus: O bonitas Chriſti: quandiu in corpore contemptibili erat in mundo, fuerat veriſimilis ratio, vt propter ſimilitudinem viſionis fratres ſuos homines appellaret: quid autem dicamus, q; in illa gloria conſtitutus, adhuc contentus eſt eos dicere fratres, quibus ſufficeret ad laudem ſi vel bonos ſeruos illos vocaret. Et iterum: propter hoc. n. ſunt fratres: quia humiles: quia abiecti & contemptibiles: hos. n. tales maxime in fraternitatẽ vocat. Vnde & Auguſt. Minimi ergo qui ſunt Chriſti, hi illi ſunt qui omnia dimiſerunt & ſecuti ſunt eum, & quicquid habuerunt pauperibus diſtribuerunt: vt deo ſine ſeculari compede expediti ſeruirent, & ab oneribus mundi liberos velut pennatos ſurſum humeros tollerẽt. Hi ſunt minimi: quare minimi? quia humiles, quia non elati, non ſuperbi. Apprehende minimos iſtos, & graue pondus inuenies. Hæc Auguſtinus. Chriſtus itaq; in eſurientibus eſurit, in ſitiẽtibus ſitit, in infirmis ęgrotat, & in aliis ſimiliter patitur: magna ergo reuerentia ſuſcipiendi ſunt minimi & pauperes Chriſti: cũ magna veneratione ſeruiendum eſt eis, ſiquidem

M Chriſtus in eis ſuſcipitur & honoratur. Vnde Gregorius: Ad tribuendũ ergo pigri cur eſtis, quñ hoc quod iacenti in terra porrigitis, ſedenti in cœlo datis? Hæc præmiſſa ſunt opera miſericordiæ ad corporis miſerias pertinentia: ad animã verò ſpectat, vt eſurientem & ſitientem iuſtitiã pane verbi dei reficias, & potu ſapientiæ refrigeres: errantem per hæreſim vel per peccatũ, in domũ matris eccleſiæ dei reuoces: innocentẽ a malis protegas: nudũ a bono opere, virtutibus ornes. infirmũ in fide, corrobores: tribulatione ſeu carcere triſtitię oppreſſo ſubuenias cõpatiendo, vel conſolãdo qui. n. hæc facit, verã dilectionẽ & charitatem adimplet: & hæc maiora ſunt quam alia præmiſſa: quia vt ait Greg. plus eſt verbi pabulo victurã in perpetuũ mẽtem reficere, quã ventrẽ morituræ carnis terreno pane ſatiare. Vnde Chry. ſi hæc omnia corporaliter corporibus Chriſti miniſtrare magnæ beatitudinis eſt, quæ omnino poſt modicum ſunt peritura: putas quantæ beatitudinis eſt, hæc omnia ſpiritualiter animabus periclitantibus miniſtrare, quibus viuificatæ poſſint viuere in æternũ. Quãtò melior eſt anima quàm corpus, tantò meliora ſunt,

K

Rom. 8.

Bonitas Chriſti etiã in iudicio.

L

Fratres Chriſti.

Minimi Chriſti.

Opera miſericordiæ ad animã pertinẽtia.

quæ

A quæ ad ſalutem animarũ, quàm quæ ad ſuſtẽtationẽ corporũ miniſtrantur. (Tũc dicet rex & his qui a ſiniſtris eius erunt,) .i. reprobis: qui ſiniſtra .i. tẽporalia quandiu vixerunt tardẽtur amauerunt. (Diſcedite a me.) O infœlix diſceſſio. O dura ſeparatio. O miſerabilis conditio: quia a me fonte vitæ indeficientis, à me lumine gloriæ beatificantis, a me torrente voluptatis inundantis, à me plenitudine vbertatis inebriantis. (maledicti,) primo maledictione culpæ, ſed modò maledictione pœnæ æternæ: (in ignẽ æternũ,) ſine fine vos arſurũ: (qui paratus eſt diabolo & angelis eius,) vt quibus colligati fuiſtis in culpa, ſociemini in pœna. O cõſortiũ malum, horribile quidẽ ad imaginãdum, horribile amplius ad videndum: ſed adhuc horribilius ad cohabitandum: non portaſtis, inquit, clauẽ crucis: ideo in regnũ nõ intrabitis: non nauigaſtis in naue crucis, ideo ad portũ non

Diſceſſio a deo.

Conſortiũ diabolicũ.

B peruenietis: ſed pœnã damni & ſenſus habebitis. Dũ mali permixti ſunt bonis; videntur eſſe cũ deo: ſed tandẽ diſcedent ab eo, & mittentur in ignem æternũ: nec videbit impius gloriam dei. (diſcedite,) inquit, qui adhuc commixti fuiſtis bonis in mundo, a mea facie, ab omni mea miſericordia, ab omni gloria: (maledicti,) ſed non addit patris mei: quia ex patre eſt benedictio, ex nobis verò maledictio. Vbi Chryſ. quaſi qui non ſufferat præſentiam illorũ vel aſpicere, ſic dicit, (diſcedite a me:) nã deus qui in ſanctitate delectatur animarũ, peccatrices animas aſpiciens quaſi grauatus non ſuffert: tanquã ſi dicat eis, quaſi putredo & ſpurcitia eſtis: nec tandiu vos ſuſtineo, quandiu ſtatis in iudicio meo. Et iterum: Ite maledicti, non a patre meo: neq; ipſe eos maledixit, ſed propria opera: (in ignẽ æternum, qui paratus eſt,) non vobis, ſed (diabolo & angelis eius:) quia verò vos-

C ipſos in ignem miſiſtis, vobiſipſis reputate: ſed ne vnquam hæc patiamur ò vnigenite fili dei, .f. faciem illam manſuetã videre auerſam a nobis, & tranquillũ illum oculum non ferentem videre nos, neq; accipiamus aliquã experientiã illius pœnæ incurabilis. f. excidere a regni gloria, & cõburi in gehẽna. De hac etiã excluſione & ſeparatione ſic dicit idem Chryſo. Ponamus illud ante oculos, quanti doloris eſt excludi & proijci a regno cœlorũ, quod (vt mihi videtur) ipſa grauius eſt gehenna: nã & ſi ille ignis nõ arderet, & immortalis illa pœna non eſſet parata, hoc ſolũ ꝙ alieni efficimur a Chriſto, & excludimur a bonis æternis, non ne omni pœna cruciabilius diceret? Hæc Chryſoſt. Et cõmemorabit iudex opera miſericordiæ prædicta, ab ipſis reprobis ſibi non facta: ſed reprobi quaſi ſe excuſantes reſpondebunt & interrogabunt, quando hæc ſibi non fecerunt. Verũ, vt ait Rabanus. & ſi ſe excuſare ſatagunt, tamen deum fallere non poſſunt. vnde reſpondit illis dicens: (quandiu non feciſtis vni ex minimis his, nec mihi feciſtis.) Auguſt. Chriſtus caput eſt eccleſiæ, corpus eius eccleſia: in noſtro corpore caput ſurſum eſt, pedes in terra. In aliqua conſtipatione hominum,

Dolor ex ſentẽtia iudicis.

D quando aliquis tibi pedem calcat, nonne dicit caput calcas me? quomodo ergo lingua, quàm nemo tãgit, dicit calcas me: ſic Chriſtus caput, quem nemo calcat, dicit: (Eſuriui, & non dediſtis mihi manducare, &c.) Vbi Chryſoſt. Et vide qualiter leuia iniungit: non enim dicit, in carcere eram, & non eripuiſtis me: infirmus, & non curaſtis me: ſed non viſitaſtis, & non veniſtis ad me. In eſuriendo etiam non petit mẽſam precioſam: ſed neceſſariũ cibum. Omnia ergo ſufficientia ſunt ad pœnam. primò quidem, facilitas petitionis, panis .n. erat. Secũdò, miſericordia eius: pauper enim erat qui petebat. Tertiò, comparatio naturæ: homo .n. erat Quartò, deſiderium promiſſionis: regnum .n. promiſit. Quintò, dignitas eius qui accipiebat: deus enim erat qui per pauperes accipiebat. Sextò, ſuperabundantia honoris: quoniam dignatus eſt ab hominibus accipere. Septimò, iuſtitia dationis: ex ſuis enim a nobis accipit. ſed

Quō Chriſtus in mẽbris ſit.

In deteſtationẽ auarorum.

E contra vniuerſa hæc homines per auaritiam excæcantur. Hæc Chryſoſt. Et reuera per auaritiam homines ad opera miſericordiæ excæcantur, & ad ea duri & quaſi inſenſibiles redduntur: ſicut enim charitas quæ directè opponitur auaritiæ, vult omnibus ſubuenire & benefacere: ſic auaritia ſuadet talibus abſtinere, & non operibus miſericordiæ intendere. Suggerit enim quaſi conſulendo ipſi miſero quẽ poſsidet, vt de talibus non curet: quia tantum conſtaret, & tãtum dãnum inde reciperet. Hic ſiſte tum ſeruare, qui alijs in neceſsitate poſitis non curas ſuccurrere, & maximè tu crudelis præſidens ſeu prælate, & ſpecialiter religioſe: qui infirmis tibi commiſsis de miniſtris & cuſtodibus, vel quibuſcunq; alijs neceſſarijs non ſtudes prouidere: attẽde & vide, quia hoc terribile iudicium, in quo de operibus miſericordiæ diſceptatio fit, tibi ſpecialiter imminet:

Auaritia excęcat.

Contra auaros.

F quia præcipue immiſericordes arguet iudex & puniet: tũc audies correptiones duriſſimas, quibus nõ poteris contradicere: qui modò abijcis monitiones molliſſimas quibus non vereris repugnare, tunc erit hora tua quæ tibi inſtabit horrenda miſeria, vt cum maledictis eas in ignem æternum, diabolo & angelis eius paratum. Illuc perges derelictus à cura & cuſtodia diuina, qui hic tuos infirmos dereliquiſti ſine cura & cuſtodia humana: & tunc nihil eorum quæ contra charitatem ſeruaſti, & neceſsitatibus indigẽtium crudeliter ſubtraxiſti, te à miſeria liberabit: ſed tua crudelitas te ſine fine immaniter cruciabit. Tunc boni poterunt contra te ſumere parabolam, & dicere ad exaggerandum tuam miſeriã: Quomodo ceſſauit exactor, quieuit tributũ? ceſſauit exactor, qui alijs neceſſaria ſubtrahendo quaſi exactionare eos videbatur: quieuit tributũ, quod alij defectũ patiendo, quaſi ſoluere cogebantur; quid tibi miſer tunc proderit tua crudelitas & auaritia, pro qua habebis pati tanta & talia ſine fine manſura? tunc per pœnam, ſed nimis tardè aperientur oculi tui, qui modò per auaritiam contra opera miſericordiæ ſunt excæcati: &

G tunc ſola vexatio dabit intellectum, qui modò circa vexatos habes cor induratum. Hæc pauca o auare, impie, crudelis, & dire tyranne diligenter attende, & dũ adhuc vales te emendare ſtude vt mala perpetua poſsis deo auxiliante euadere. amen.

Sufficiẽtia operũ miſericordiæ.

Sufficientia aũt prædictorum operum miſericordiæ, hoc modo accipitur: homo enim in vita præſenti primò indiget ex parte corporis alimento, ſine quo non poteſt eſſe, ſcilicet cibo & potu: & ſic eſt duplex opus miſericordiæ, ſcilicet paſcere eſurientem, & potare ſitientem. Secundò, indiget alimento, ſine quo non poteſt bene eſſe, ſcilicet indumento & domicilio: & ſic iterum eſt duplex opus miſericordiæ. ſ. veſtire nudum, & colligere vel recipere hoſpitem. Tertiò, indiget poſt vitã iſtam ſepultura: & ſic eſt quintum opus miſericordiæ. ſ. ſepelire mortuos. Iſta autem quinq; prædicta, ſunt omnibus cõmunia.

H Alia ſunt duo opera miſericordiæ, quæ impenduntur alicui ex aliquo accidente ſuperueniẽte: vt ſi aliquis incurrat infirmitatem, vel capiatur ab hoſtibus, & ſic accipiuntur duo opera miſericordiæ, quæ ſunt viſitare infirmos, & redimere captiuos. Et nomine redemptionis intelligitur omne beneficium eis impenſum. Iſta aũt ſeptem impẽſa fidelibus propter Chriſtũ, reputat ipſe Chriſtus ſibi facta, & econtrariò fidelibus denegata: quia ſibi reputat denegata. Fideles ſunt eius membra propter quod facientibus opera miſericordiæ, reddit vitam æternam: denegantibus aũt ea, reddit pœnã.

Quæſtio admirationis.

Aduertendum tamen ꝙ cũ dicitur: (domine quando te vidimus eſurientẽ, &c.) non eſt quæſtio procedens ex ignorantia: quia iuſti cognoſcent ꝙ opera miſericordiæ facta membris Chriſti, ipſe ſibi reputat fieri: & pro talibus ſe ſaluari: & ſimiliter mali ſcient ſe pro contrario dãnari:

I ſed eſt quæſtio admirationis, pro magnitudine gratiæ quæ fiet electis, & pro magnitudine miſeriæ quæ infligetur reprobis.

Iaco. 2.

Sic itaque iudicium ſine miſericordia fit ei, qui non fecit miſericordiam. Quid ergo merentur qui aliena rapiunt, ſi æternaliter damnantur qui de ſuo non dederint? ſi talia ſuſtinebunt immiſericordes, qualia paſſuros putamus crudeles?

Damnatio propter omiſsionem.

Vnde Chryſoſt. Ex hoc loco ſciendum eſt, quòd non tantũ pro eo quòd peccauerunt homines condemnandi ſunt; ſed etiam pro eo quod bene non faciunt: ſi autem pro eo quod bene non faciunt ſic condemnantur, putas quales pœnas exoluent pro eo quod peccant? & dignè: deus.n. hominem ideo fecit vt benefaciat, & ad gloriã dei pertineat: non ideo tantum vt non peccet: nã ſi non faciat bonum, nec eſt cauſa qua creatus eſt: ſine dubio.n. ſi creatus non fuiſſet, peccatum non fieret ſuper terram: nã qui intelligit myſterium diuinæ diſpenſationis, quare factus eſt homo cognoſcit: quia meritò quaſi peccans condẽnetur qui iuſtitiam non facit. Hæc Chryſoſt.

Omiſſio operũ miſericor--

ſicut autẽ melius eſt opera miſericordiæ circa animã, quã circa corpus facere: ſic peius eſt ea circa animam, quã circa corpus negligere. Vnde Chry.

K diæ in animã.

Si hæc corporaliter corporibus non præſtare impietatis eſt, quæ & accipiunt ea non poſſunt viuere ſemper: putas quantæ impietatis eſt hęc omnia ſpiritualiter animabus periclitantibus non miniſtrare, quæ poterãt viuere in æternũ ſi hæc eis miniſtrata fuiſſent? quantum.n. melior eſt anima quàm corpus tantò grauius eſt peccatum animabus laborantibus ſpirituales eleemoſynas non præſtare, quam corporibus corporales.

Pauperes in eccleſia

In eccleſia ergo non ſolũ ſunt pauperes corporaliter eſurientes, aut debiles corporaliter, aut peregrini, ſecundũ corpus. ſed & ſpũaliter pauperes ſine cibo iuſtitiæ, ſine potu agnitionis dei: ſine veſtimento Chriſti, maximè taliter pauperes ſunt qui corporaliter videntur diuites eſſe: quoniam plerunq; in abundantia rerum inopia iuſtitiæ inuenitur. Sunt peregrini in hoc mundo: ſunt debiles animo, ſunt mente cæci, inobedientia ſurdi, & cæteris

L paſsionibus ſpiritualibus ægrotantes: quorũ animæ omnem eſcam ſpiritualem abominantes appropinquauerunt vſq; ad portas mortis. Qui ergo habet non vnde faciat eleemoſynas corporales faciat ſpirituales: ex gratia verbi quã accepit a deo & inueniet retributionem dignã a Chriſto, qui omnia tam corporalia quã ſpiritualia data quaſi in ſe facta cõmemorat, quæ cũ hominibus fiunt: hæc diximus vt ſciãt doctores & quantũ beatitudinis ſibi acquirãt, ſi diligentes fuerint circa verbũ: & quantũ dãnationis, ſi fuerint negligentes. Hæc Chryſoſt. (Et ibũt hi). ſ. reprobi, (in ſupplicium æternũ: iuſti autem in vitam ęternam.) Vnde Chryſo. Propter hoc vtique & hi iuſte puniuntur & illi coronantur, & ſi decem millia bona fecerint: gratiæ enim hæc eſt munificentia pro tam paruis & vilibus cœlum tantum & regnum, & tam magnum eis dari honorem.

M Hæc Chryſoſtom.

Aeterna retributio.

Aeternum eſt ergo ſupplicium malorum, & ſimiliter pręmium bonorũ ſicut enim peccata actualia tranſeunt actu, & remanent reatu: ita bona opera tranſeunt actu, & remanent merito. Vnde Hiero. Prudẽs lector attende quòd & ſupplicia æterna ſint: & vita perpetua, metum deinceps non habeat ruinarum.

Cur de operibus miſericordiæ diſquirit.

Et notandum, quòd potius fit diſceptatio de operibus miſericordiæ, quam de operibus iuſtitiæ: cùm tamen magis teneamur ad opera iuſtitiæ: quia opera miſericordiæ faciliora ſunt: quia natura ad hæc inclinat, & ideo magis arguenda vbi deficiunt, & minus remunerãda vbi aſſunt. Et ergo ſi iſta remunerantur, & alia: item potius arguit de omiſsione, quàm de commiſsione: cum tamẽ maioris criminis ſint commiſſa: & ideo magis arguenda: quia puniendo quod minus eſt, innuit amplius faciendum de maioribus. Si enim omiſſa arguit, multò plus commiſſa: item magis arguit de peccatis in proximum, quam in deum quia ſi peccata in proximum condemnantur, multò magis peccata in deum: vt blaſphemia & idololatria.

Sepeliẽdi operis omiſſio.

Item cum ſeptem ſint opera miſericordiæ: vnum, ſcilicet ſepulturam mortuorum, de qua in tantum Tobias commendatur,

A tur, omittit: quia minus eſt neceſſaria inter cætera opera miſericordię. Item cum ſit miſericordia corporalis & ſpiritualis, potius defectũ arguit operum corporalium, quã ſpiritualiũ: quia opera corporalia ſunt euidentiora, vel per hoc & ſignificatur illa. Põt aũt quæri verũ illa diſceptatio & ſententia erit vocalis, vel mẽtalis tantũ: & videtur ꝙ vocalis: quia, vt dicit Augu. per quot dies hoc iudicium tendatur, incertum eſt: ſed ſi mentaliter fieret tantum, ſtatim expediretur. Econtra quidam dicunt, ꝙ iudicium erit mentale, & nõ vocale, aliter multo tempore protenderetur. Vnde Sapiens: Dirumpet illos inflatos ſine voce: alii dicũt: quia & mẽtale erit interius, & vocale exterius: quia iudicabit Chriſtus non tantum vt deus, ſed vt homo. ideo eius iudicium erit non diuino modo tantum, ſed humano. Ex hoc autem maius

Iudiciũ an erit mẽtale, an vocale.

Sapi.4.

B gaudium ſenſibile bonorum, & maior dolor ſenſibilis reproborum erit: vnde non fruſtra erit hoc, ſed vtiliter ſicut & corporalis apparitio hominum. Huic opinioni adhærendo dicendum ad obiectum, quòd dirumpet illos ſine voce excuſationis ſufficientis, vel appellationis: ſed non ſine voce diſceptationis generalis. Vnde Augu. Quære cauſas vel tantæ mercedis vel tanti ſupplicii: percipite regnum: & , ite in ignẽ æternum. Quare illi percepturi regnũ? Eſuriui.n.& dediſtis mihi manducare. Quare iſti ituri in ignem æternum? Eſuriui.n.& non dediſtis mihi manducare. Quid eſt hoc rogo? video de his qui percepturi ſunt regnum: quia dederunt tanquam boni & fideles Chriſtiani, qui verba domini non contemnentes, & cum fiducia promiſſa ſperantes fecerunt hoc

Retributionis cauſæ Eleemoſynarũ efficacia.

C quia ſi non feciſſent, vitæ ipſorum bonæ ſterilitas iſta non vtique conueniſſet: forte.n.caſti erant non fraudatores, non ebrioſi, abſtinentes ſe ab operibus malis: ſi hoc non adderent, ſteriles remanerent: feciſſent.n. declina a malo: non feciſſent, & fac bonum, Scriptum eſt: Sicut aqua extinguit ignem, ſic eleemoſyna peccatum. Item ſcriptum eſt: Include eleemoſynã in corde pauperis & ipſa pro te deprecabit dominum: & alia multa ſunt diuini eloquii dogmata quibus oſtenditur multum valere eleemoſynam ad extinguenda & delenda peccata. Proin de illis quos damnaturus, imò plus illis quos coronaturus eſt ſolas eleemoſynas imputabit dicens: Difficile eſt vt ſi examinem vos & apprehendam, & ſcruter diligentiſſimè facta veſtra, non inueniam vnde vos damnem ſed ite in regnum. Eſuriui.n.& dediſtis mihi manducare: non ergo itis in regnum, quia nõ peccaſtis, ſed quia peccata veſtra eleemoſynis redimiſtis. Rurſus & illis, ite in ignem æternũ: ſine dubio videbunt ſe iuſtè damnari pro ſceleribus ſuis, & quaſi eis diceret, non inde vnde putatis: ſed quia eſuriui & non dediſtis mihi manducare. Si enim ab illis omnibus veſtris factis auerſi, & ad me conuerſi illa omnia crimina atque peccata eleemoſynis redemiſſetis, ipſæ eleemoſynæ modò liberarent vos, & a reatu tantorum criminum abſoluerent. Beati.n. miſericordes, quoniã ipſis miſericordia præſtabitur. Iudicium ſine miſericordia ei qui non fecerit miſericordiam. Sicut ergo boni quibus paratum eſt regnum a conſtitutione mundi, antequam fierent ad vitam æternam erant prædeſtinati: ſic mali qui mittentur in ignem paratum diabolo & ſuis, a conſtitutione mundi antequam fierent ad mortem erãt præſciti. Et differentia inter prędeſtinationem & præſcientiam: quia prædeſtinatio eſt præcognitio bonorum, cum cauſalitate eorundem: ſed præſcientia dicit præcognitionem reſpectu malorum ſine cauſalitate, quæ potius reſidet penes liberum arbitrium. Fit autem conditionaliter prædeſtinatio dei, nihilq́ ſine aliqua conditione prædeſtinatum eſt. prædeſtinatum eſt.n.vt ſaluaretur mundus: ſed per aquam baptiſmatis, & mortem filii dei, prędeſtinati ſunt

Pſal.36

Eccleſiaſtici 3.

Eccleſiaſtici 29.

D

Mat.5.

Iacob.2

Prędeſtinatio. Præſciẽtia.

E omnes boni ad gloriam: ea tamen conditione ſi fidem tenuerint: ſi charitatẽ, ſi humilitatem ſi patientiam, ſi miſericordiam & pietatem, & his ſimilia habuerint: tales.n. eos futuros præuidit quos deus ad vitam prædeſtinauit: & quaſi prædeſtinando eis diceret. Ego quidem ad vitam vos prædeſtino, tamen tales & tales fueritis: ſi mandata mea cuſtodieritis, ſi fidẽ & miſericordiam habueritis, & ſi in bono tandem inuenti fueritis. Qui ergo talis eſſe nõ vult, quia mandata dei cuſtodire non nititur: ideo non venit ad prædeſtinationem, quia non ſeruat conditionem. Noli igitur attendere ad prædeſtinationem dei quã ignoras: attende ad verba quæ audis & intelligis: ſicut.n.prędeſtinatione ſua verus eſt deus, & mutari non põt: ita & verba eius vera ſunt, & mutari non poſſunt: ſed

F audiamus quæ ſint hæc verba: Peccator, inquit quacũq; hora conuerſus fuerit & ingemuerit, vita viuet & non morietur. Et iterum. Si volueritis & audieritis me, bona terræ comedetis quod ſi nolueritis, gladius deuorabit vos. ſimiliter in euangelio, inquit, Qui crediderit, & baptizatus fuerit, &c. Et iterum: Si dimiſeritis hominibus peccata eorũ, dimittet vobis pater veſter cœleſtis, &c. Nec quæras aliã prædeſtinationem. In his.n.verbis omnis & vitæ & mortis prædeſtinatio & præſciẽtia conſiſtit: ſi hæc feceris, eſto ſecurus, & crede indubitãter quia ad vitam ęternam prædeſtinatus es. Quòd ſi indurato corde hæc facere nolueris, & in hac malitia perſeueraueris: pro certo ſcias te ad mortem præſcitum. Quamuis.n.nullus homo ad peccatum ſit prædeſtinatus: omnis tamẽ homo, aut ad gloriam, aut ad ſupplicium eſt præuiſus. Nullus ergo dicat fruſtra ſe orare deum & alia bona facere quia prædeſtinatio diuina (quæ eſt præparatio gratiæ in præſenti & gloriæ in futuro) cum ſit æterna, ſicut ab æterno prædeſtinauit aliquem ad beatitudinem, ita præordinauit modum per quem daret ſibi illam beatitudinem: ſcilicet per merita ſua & orationem. Prædeſtinatio enim taliter eſt inſtituta, vt precibus & laboribus obtineatur: & ideo non fruſtra orat deũ: quia oratio eſt illud per quod ex ordinatione diui-

In alia litera ſecũdum Auguſt.

Ezec.18

Eſaiæ 1.

Mar.vl.

Matt.6.

Oramus nõ fruſtra.

G na debet conſequi gratiam & gloriam:& eadẽ ratio eſt de omnibus alijs bonis,quia cadũt ſub ordine diuinæ prædeſtinationis. Vnde ſicut deus aliquem ſaluandũ præuidet, ſic & modũ quo ſaluari debeat:propter hoc ſtultus eſt qui dicit,volo facere quod mihi placuerit: quia ſi ſaluari debeo,ſaluabor. vel ſi damnari debeo, damnabor:ſicut ſtultus eſſet infirmus qui diceret, volo comedere & bibere quod mihi placuerit:quia ſi curari debeo,curabor:& ſi mori debeo,moriar:ſic enim inutiles eſſent medicinæ.Sane ſi deus dimittit liberũ arbitriũ (quod ſe habet ad vtrũlibet)in malũ cadere,hoc non permittit niſi iuſtè:rurſus ſi præueniat per gratiã,nulli facit iniuriam.vnde ſecundũ Aug. Liberũ arbitriũ, eſt libertas eligẽdi bonũ vel malum:& hoc in paradiſo homo habuit liberũ, nunc verò captiuũ:quia bonũ nõ vult niſi gratia dei præueniat,nec poteſt niſi cũ ſequatur.

Libertas arbitrij.

H Cùm ergo malos dãnat & reprobat, operatur ſecundũ iuſtitiã: quando verò prædeſtinat & ſaluat,agit ſecundum gratiam & miſericordiã quæ non excludit iuſtitiã. Nullam autem neceſsitatẽ infert prouidẽtia dei rerũ euentibus: ſed ſicut ſe habent res ad vtrũlibet.ſ.fieri & nõ fieri:ſic ſe prouidentur habere quæ prouidentia(ſeu quod idem eſt præſcientia dei) ex ſua ſapientia præſcientis omnia antequã ſint omnino ineuitabilis eſt: & nullo modo põt falli: & ideo omnia præuiſa a deo neceſſe eſt fieri, quia non poteſt ſimul eſſe ꝙ præuiſa ſint, & non fiant:ſed non ſequitur ꝙ neceſſario fiant. Sic quoq; dicimus,me vidẽte te currere: neceſſe eſt vt curras:hoc eſt,nõ poteſt ſimul fieri,vt videã te currere,& nõ curras:& ex hoc nequaquã prouenit ꝙ neceſſariò curras. vnde Boetius:Duæ ſunt etenim neceſsitates:ſimplex vna veluti ꝙ neceſſe eſt oẽs homines eſſe mortales

Prouidentia dei non cogit.

Neceſsitas duplex.

I altera verò,conditionis: vt ſi aliquem ambulare ſcias,eũ ambulare neceſſe eſt: hanc etiã neceſsitatem non facit propria natura,ſed cõditionis adiectio.Nulla.n.neceſsitas cogit incedere voluntariè gradientẽ: quãuis eũ tunc cùm graditur neceſſarium ſit incedere. Quæ igitur cùm fiunt carent exiſtendi neceſsitate, eadem priuſquã fiant ſine neceſsitate futura ſunt:nam ſicut ſcientia præſentiũ rerũ nihil his quę fiũt, ita præſcientia futurorũ nihil his quæ futura ſunt neceſsitatis importat. Eodẽ modo ſi quid prouidentia præſens videt,id eſſe neceſſe eſt, tametſi nullã naturæ habeat neceſsitatem.hæc Boetius.Et ideo hæc duplex eſt.Si deus præuidet hoc,neceſſariò euenire oportet: quia coniunctim vera,diuiſim eſt falſa:& eſt ibi neceſsitas conſequentiæ,& non conſequentis.Exẽplũ habemus Boetij,ſi aliquis videat aliquem facientem rotam,neceſſe eſt ꝙ ille faciat rotam:nec tamen viſus eius cauſa eſt illius factionis. Sic deus præuidet mala iſtius opera, nec tamen cauſa eſt quare iſte male operetur: veruntamẽ fiet ſi præuiſum eſt? Quando autem deus facit aliquã rem,non fit in ipſo deo mutatio: ſed in re certa qui operatur. Vnde quando fecit prædicari ſubuerſionem Niniue, & prædici mortem Ezechiæ,quorum neutrũ accidit, in talibus non mutauit deus conſiliũ quod ab æterno ſecum fuit: ſed ſententiam quæ reſpectum ad ipſa negotia habuit: quia Niniue ſubuertenda erat ſecundum merita,& Ezechias moriturus erat ſecundum cauſas inferiores, vel etiã ſecundum merita: ſed hæc non impoſuerunt neceſsitatem diuinæ potentiæ. Prædeſtinatio igitur licet certa ſit,libertatem tamen arbitrij non tollit:vnde bonorum ſaluatio eſt neceſſaria neceſsitate conſequentiæ vel conditionata, non neceſsitate conſequentis,vel abſoluta.Iſta enim propoſitio, prædeſtinatus põt damnari: falſa eſt in ſenſu cõpoſito,eſt tamẽ vera in ſenſu diuiſo. Sic ergo excluſũ eſt ſophiſma quod multos in errorẽ duxit,vt omnia ex neceſsitate fieri putarent.Si ergo dicis quid adhuc faciẽdũ eſt? Reſpondeo, quia hoc ſolum ſupereſt conſilium,vt curramus, & contendamus placere ei qui nos vocauit. dicit.n. Auguſtinus:ſic

Mutatio non

K cadit in deum. Ionæ 3. Eſa. 83.

Prædeſtinatio nõ tollit libertatẽ arbitrij.

L præordinata eſt diuina prædeſtinatio,vt ad eã per bonorum operum perſeuerantiam præmiamus. hinc Bernardus, ipſa cœleſtis regni prædeſtinatio,ita ab omnipotenti deo præordinata eſt:vt ad hoc electi ex labore perueniant,quatenus mereantur precibus obtinere quod ipſe omnipotẽs deus ante tempus diſpoſuit donare.Vbi nota exemplum vtile, & aptũ ad propoſitum. Fuit in quodam monaſterio frater quidam religioſus & deuotus, cui ſæpe reuelationes fiebant diuinitus:quod quidem alter eiuſdem monaſterij frater ſciens, inſtitit apud eundem vt deũ oraret, quatenus ſibi dignaretur oſtendere ſi ipſe de numero ſaluandorũ eſſet & cùm ille vix precibus victus orationi inſtando hoc a deo poſtularet, oſtenſum eſt ſibi ꝙ ille frater de numero damnandorũ eſſet:vnde timens fratrem aliud turbare, per aliquot dies hoc ſibi celauit: ſed tandem eidẽ requirenti(licet inuitus)aperuit. Ille autẽ hoc

Exẽplũ præſciti & ſaluati.

M audiens,& ſcripturas intelligens,ſtatim reſpõdit benedictus deus.nec tamen ſic deſperabo, ſed pœnitentiam quam per ingreſſum religionis aſſumpſi, de cætero duplicabo, & triplicabo donec gratiam & miſericordiam apud deũ altiſsimum qui pius eſt inueniam:& poſt multos dies iterum fratri prædicto diuinitus eſt reuelatum,ꝙ ille frater de numero ſaluandorũ eſſet:quod cùm eidem fratri retuliſſet, ille lætus effectus de reuelatione,fortior factus eſt in opere: ac viriliter agens,& de virtute in virtutem quotidie proficiens perſeuerauit in bono ſine ceſſatione.Vtinam multi animati hoc exẽplo manum ſuam ad fortia mitterent, & non deſperarent vel deficerent:quia ſic agendo, & in hoc perſeuerando, deum ſibi propitium vtique inuenirent.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, iudex viuorum & mortuorum,in extremo iudicio me à dextris collocare digneris:& tũc auditã fac mihi illã dulciſsimã vocem tuã, quã promiſiſti electis tuis dicens: Venite benedicti patris Mat. 25

mei

A Ibidē. mei percipite regnū: & fac vt non timeam ab auditione mala, quam comminatus es reprobis dicens. Ite maledicti in ignem æternū. O vnigenite fili dei miſerere noſtri, ne vnquam illam pœnam incurabilem experiamur, ſcilicet excidere a regni gloria & comburi in gehenna, deus meus miſericordia. Amen.

De paſcha, & diverſis huius nominis acceptionibus. Cap. 51.

Paſcha domini. NVnc, ſecundum Hiero. aſpergamus de ſanguine librum noſtrum, & limina domorum, & funem circundemus coccineum domui orationis noſtræ, & coccum in manu noſtra vt zara ligemus, vt vaccam ruffam in valle occiſam enarrare poſſimus: iam. n. inſtat vt ad paſsionem domini veniamus: quā & ex affectu inſpicere, & in effectu imitari debemus. Gen. 39. Nu. 19. & Deu. 21. B Exo. 25. Iuxta illud Exod. Inſpice & fac ſecundū exēplar quod tibi in monte monſtratum eſt: Chriſtus eſt tanquam liber exemplaris, ad cuius exēplar totam vitam noſtram ducere & corrigere debemus: Chriſtus mons. etſi Chriſtus ſæpius in ſcriptura dicatur, mons ratione ſummitatis, ſiue excellētiſsimæ perfectionis, maximè tamen exaltatus in cruce mons dicitur, ratione ſublimitatis meriti ſuę ſacratiſsimę paſsionis. In hoc ergo mōte Chriſto crucifixo, monſtratum eſt nobis exemplar diligenter inſpiciendum, & efficaciter imitandū. Non. n. ſufficit Chriſtiano Chriſtum paſſum inſpicere: nā & hoc fecerunt Iudæi & gentiles ſui crucifixores: ſed exigitur ēt ſecundū exemplar monſtratum operari & facere. Et hoc eſt quod indicitur cuilibet fideli in verbis propoſitis, inſpice & fac: quaſi diceret, inſpice exēplar dominicæ paſsionis ipſam tibi per intimā compaſsionem viſceraliter incorporando: C & fac ſecundum illud exemplar, ipſum efficaciter imitando. 1. Pet. 2. Et vtrunq; horum docet Beatus Petrus, Chriſtus inquiens pro nobis paſſus eſt: ecce primum, quod eſt diligenter cordis oculo inſpiciendum: vobis relinquens exemplū, vt ſequamini veſtigia eius: ecce ſecūdum, quod eſt efficaciter in facto imitandum. Paſſus eſt Chriſtus innumerabilia. Circa primum ſecundum eſt, ꝙ ſi nos omnia quæ Chriſtus in mundo paſſus eſt, vellemus enarrare, innumerabilia vtiq; eſſent. præſertim cū tota vita Chriſti in terris quædā paſsio fuerit. Vita Chriſti tota, paſſio & paupertas. Nimirū cùm ēt tota vita cuiuslibet Chriſtiani, ſi ſecundum euangeliū viuat, quædam crux atq; martyrium ſit, vt Aug. Dicit, quātò magis hoc indubitabile eſt de ipſo domino Chriſto, qui euangelium condidit, & in ſeipſo perfectiſſimè adimpleuit. Exordiendo. n. à primordio natiuitatis ſuę, inſpice quàm pauper natus fuit, qui nec domiciliū neq; veſtes habuit: ſed in vili diuerſorio natus in præſepi ſuper fœno exiguo ante bruta animalia reclinatus, pannis vilibus inuolutus fuit: octauo die circūciſus fuit, & iā ſanguinē ſuum pro nobis fundere cœpit: deinde perſecutionē Herodis fugiens in Aegyptū deportatus, & inde rediens per totā pueri-

D tiam & adoleſcentiā ſuā parentibus ſubiectus, & non dubium in magna paupertate educatus fuit de hinc adueniente tēpore oſtenſionis ſuę, inſpice quomodò tēpore magni frigoris baptizatus in aquis frigidis mergi voluit, & quomodo tempore ieiunij quadraginta dierum continuato maceratus fuit: & quantas tunc a diabolo tentationes ſuſtinuit, quantas etiam iniurias & contumelias a Iudæis frequenter paſſus fuit, nunc dicentibus ipſum a dæmone obſeſſum, nunc ſamaritanum, nunc voratorē & vini potatorem, nunc de fornicatione natum, nunc blaſphemum, nunc populi ſeductorē & alia multa blaſphemantes dicebant in eū, nihilominus ad facta iniurioſa ſæpe attentabant procedere: nunc volentes eū lapidare, nunc de ſupercilio montis præcipitare. Inſpice etiā cū quanto labore vixerit: quia quotidie erat prædicans in templo, & in ſynagoga: & de ciuitate in ciuitatem, de terra in terrā perambulauit: E in oratione ſępe pernoctauit, infirmos multos curauit, obſeſſos à dæmone liberauit: mortuos ſuſcitauit, multitudinem eſurientem pauit: & nihilominus in his omnibus naturæ legibus ſubiectus fami, ſiti, & cæteris infirmitatibus hominis abſq; tū peccato expoſitus fuit. Ecce quomodo tota vita ſua in laboribus & paſsionibus fuit ſed omnibus talibus paſsionē, de qua nunc tractandum eſt, antecedentibus omiſsis: inſpice diligēter quid in hac ſuſtinuit, & præcipuè articulos & puncta paſsionis, in quibus ſingulis Chriſtus notabiliter paſſus fuit. Circa ſecundū Aug. non ſolum quicquid boni Chriſtus in terra geſsit, ſed & quicquid mali ſuſtinuit, totū diſciplina morum fuit: Vita Chriſti tota doctrina eſt. vnde paſsio domini in ſe cōplectitur omnē perfectionē hominū, in hac vita poſsibilē: quoniā omnia opera perfectionis quæ Chriſtus vnquā in euangelio docuit, ipſe in ſemetipſo in ſua paſsione perfectiſsimè adimpleuit: F itaq; in cruce domini, eſt finis legis & ſcripturæ: in paſsione eius, ſumma omnis perfectionis: in morte ipſius, eſt cōſummatio omnis ſermonis. 1. Cor. 2. Vnde apoſtolus dicebat, Non iudicaui me aliquid ſcire inter vos, niſi Ieſum Chriſtū, & hūc crucifixum. Nēpe quia hoc ſcire eſt omnia ſcire, quæ ad ſalutem ſpectant. Paupertas Chriſti. Nam ſi de paupertate voluntaria agitur quis nā pauperior Chriſto nudo pendente in cruce? quia nec habebat vbi caput ſuū reclinaret. Obediētia & humilitas Chriſti. Si de obedientia & humilitate loquimur, quis vnquā intantum ſe humiliauit & exinaniuit, ſicut Chriſtus? qui factus eſt obediens vſque ad mortem crucis: tāta vilia & magna opprobria ſuſtinuit pro nobis. Caſtitas Chriſti. Si de caſtitate virginali mētio fiat, quis caſtior eo cuius mater virgo eſt, cuius pater fœminam neſcit? Charitas Chriſti. Si de charitate ſermo fuerit: quis vnquā maiorem vel tantā charitatē habuit, quàm Chriſtus? qui in paſsione ſua poſuit animā ſuā pro omnibus ſuis: & tā horrenda ſupplicia pati voluit pro nobis. cùm tamē liberare potuiſſet ſolo nutu volūtatis. Exemplar virtutū, & antidotum vi- In paſsione ergo dñi relucet exemplar perfectionis omniū virtutū, prout iā ſuprà eſt tactū: itē in ea relucet perfectū remediū & antidotū cō-

G

tiorū in paſſione dñi.

trā oēm ſpiritualē morbum: nā per hoc ꝙ pati voluit mortē exprobratiſſimā, habemus remediū contra ſuperbiā. Quòd latronibus ſe aſſociare voluit, remediū præbet contra inuidiā. Quòd contra ipſum blaſphemātes obiicuit, remedium præbet contra irā. Quòd in cruce diſtēdi, & clauis cruci affigi voluit: præbet remediū contra accidiā, quę nō ſinit amplecti pœnitentiæ crucē. Per eius verò nuditatē & paupertatē, habemus remediū contra auaritiā. Per fellis & aceti deguſtationē, habemus remediū cōtra gulā. Per vulnerū inflictionē, & ſummi doloris afflictionē, habemus remediū cōtra luxuriā: & hæc ſunt ſeptē ſigilla librū vitæ cōſignātia, quæ Chriſtus nobis in paſſione aperuit, & poſtea nobis vitę aditum reſerauit: prædicta ergo in paſſione Chriſti adimpleta videmus:

Patiētia Chriſti.

deniq; ſi de patientia agitur: tota paſſio excellentiſſimā Chriſti patientiā demonſtrat.

H

Contēptus mūdi.

Si de contēptu mundi, & abſtractione à rebus mundialibus loquimur, quis vnquā elōgatior & abſtractior ab omnibus terrenis, quàm Chriſtus in cruce ſupra terrā, & ſuper omnia terrena eleuatus & abſtractus?

Abſtinētia & ieiuniū.

Si de abſtinentia & ieiunio, ſeu victus inedia mentio fiat: Chriſtus nihil in paſſione ſua niſi fel, & acetū, vel vinū mirrhatū guſtauit.

Caſtigatio corporis.

Si de corporis caſtigatione agitur, cuius vnquā corpus intantū caſtigatū fuit, quātum corpus dñi in cruce?

Orationis efficacia.

Si de efficacia orationis ſermo fiat: quis vnquam efficacius Chriſto orauit? qui ex vehementi attentione orationis guttas ſanguineas ſudauit.

Eleemoſynarū largitio & cætera miſericordiæ opera.

Si de eleemoſynarū largitione, & alijs miſericordiæ operibus loquimur, quis vnquàm maiorē eleemoſynā dedit, quàm ipſe Chriſtus; qui propriū corpus ſuū in cibū & ſanguinē ſuū in potū nobis pauperibus in eleemoſynā perpetuā dedit: infirmus ēt viſitauit, dum infirma diſcipulorū corda confortauit: & ęgros multos curauit, captiuos multos in limbo redemit, mortuos de ſepulchris ſuſcitauit.

I

Dilectio inimicorū.

Si de dilectione inimicorū agitur, in cruce pendens pro ſuis crucifixoribus orauit.

Dimiſſio offēſarum.

Si de dimiſſione offenſarū loquimur, quis vnquam liberalius dimiſit debita debitoribus ſuis quàm Chriſtus? qui latroni non ſolū debita dimiſit, ſed & paradiſum ſibi promiſit: & ſic de ſimilibus inducendo, per ſingula opera ſupererogationis, quæ omnia in paſſione Chriſti (ſi bene aduertimus) ſupererogāter adimpleta inuenimus: ſimiliter & nos, ſi perfecti imitatores Chriſti eſſe volumus, adimplere vel in facto, vel in deſiderio, vel in miniſterio debemus. Nam ſicut dicit Hiero. Singula ea quæ circa dominū in paſſione geſta ſunt, quamuis Iudæi & alij quæcunq; fecerunt alia mente fecerunt: nobis tamen credentibus myſtica afferūt ſacramenta. Sic etiā Caiphas qū dixit, expedit vnū hominē mori pro populo, neſciuit quid diceret, & tamen prophetauit:

Mat. 26

ſimiliter eſt de ſingulis geſtis paſſionis dominicæ: quæ nos inſpicere debemus, & ſecundū exemplar illorū facere. (Cùm itaq; conſummaſſet Ieſus ſermones,) omnes prædictos de ſecundo aduētu, vbi ſe venturū ad iudiciū in claritate prædixit: cōſequenter ſe paſſurū oſtendit, vt ſacramentum crucis admixtum eſſe glorię æternitatis admoneat: quaſi qui cōpatitur crucifixo, nō timuit de iudicio: coniuncta.n. ſunt vt cauſa finalis & effectus, gloria æternitatis & meritū paſſionis.

K

Poſt aduentum ergo maieſtatis ſubdit humilitatē paſſionis, vt cauſam illius: paſſionis.n. effectus vel cauſa finalis, eſt gloria æternitatis. Vnde Apoſtolus, Chriſtus factus eſt obediens vſq; ad mortē: propter quod deus exaltauit illum.

Phil. 2.

Incipit ergo narrationē de paſcha & ſua paſſione, qua Chriſtus ipſe paſcha noſtrum fuerat immolandus, & eadē die.ſ. feria tertia in ſero, & ibidem.ſ. in monte Oliueti, (dixit diſcipulis ſuis: Scitis quia poſt biduū,) i. feria quinta ad veſperam, (paſcha fiet,) & agnus paſchalis immolatur. Et ego addo quod neſcitis.ſ. ꝙ tunc (etiam filius hominis,) i. virginis, (tradetur vt crucifigatur,) & paſcha faciet tranſeundo. Ex quo patet, ꝙ non fuit ex ignorantia traditus: ſed ex ſua præſcientia & voluntate.

L

Bene autē dicit, (filius hominis:) quia ſecundū formā humanam tentus & crucifixus eſt, non ſecundū diuinā, in qua ſemper immortalis eſt: & bene impersonaliter poſuit, (tradetur:) quia vno traditionis verbo diuerſæ voluntates exprimuntur:

Tradentiū Chriſtum diuerſæ voluntates.

nā deus pater tradidit filium propter charitatem, & generis humani vtilitatem: econtra Iudas Iudæis propter auaritiā & lucri ſui cupiditatem. Item ſpiritus ſanctus propter ſuam benignitatem: ecōtra Iudęi Pilato propter inuidiam & malignitatem. Item filius ſeipſum, vt impleret beneplacitum diuinum: ecōtra Pilatus cruci, vt ſatiſfaceret peruerſæ voluntati Iudæorū. Item diabolus propter timorem, ne per Chriſti doctrinā & miracula euelleretur genus humanum de manu ſua: non aduertens quia magis erat per ipſum mortem eripiendū, quam fuerat per doctrinam & miracula ereptū.

M

Ecce opus commune, ſed voluntates diuerſæ valde: ergo pater & filius & ſpiritus ſanctus non ſolū amandi, ſed etiam glorificādi: Iudas autem & alij non ſolum deteſtandi, ſed etiam condēnandi ſunt: quia quod pater & filius & ſpiritus ſanctus bona, hoc illi mala intentione fecerunt. Prædicit autem diſcipulis ſe tradendum: præmuniens eos ne prius quàm audiant quæ euētura fuerāt, ſubitò vidētes tradi ad crucē magiſtrū, obſtupeſcant. Et quia hoc nomen paſcha in diuerſis locis reperitur, & diuerſa per ipſum ſignificantur: ideo ne in æquiuoco erremus diuerſas eius acceptiones videamus.

Paſcha accipitur multipharià.

Sciendum ergo, ad ſolutionē multarū contrarietatū, ꝙ paſcha appellatur primò, tota ſeptimana, ſeu vij. dies azimorū, quibus Iudęi panes azimos hoc eſt ſine fermēto, comedebāt. nā a, ſine. & zimu, fermētū ſignificat: vnde in actibus volēs poſt Paſcha ꝓducere eū populo,

Act. 12.

primus & vltimus dies illius ſeptimanę magis ſolēnes erāt quàm medij. Secūdò, dr̄ hora immolationis agni.ſ. veſpera qua agnus immolabatur, q eſt initiū primi diei azimorū, qui ſolēnior erat vt hic. Scitis quia poſt biduū paſcha fiet, vñ cātat eccleſia xiiij. die ad veſperā paſcha domini eſt.

A eſt, &c. Dies aūt ꝓcedens illā horā, nec paſcha
dicebatur, nec ſolēnis erat. Tertiò, dr̄ primus
azimorū, qui erat celeberrimus.ſ.xv.luna pri-
Luc.22. mi mēſis, qn̄ egreſſus populus Iſrael eſt de Ae
gypto: vt ibi, Appropinquabat dies feſtus Iu-
Ioā.13. dæorū, qui dr̄ paſcha: & ibi, Ante diē feſtum pa
2.Par. ſchę. Quartò, dicitur feſtiuitas epulæ paſchalis:
35. vt in Paral.p. non fuit phaſe ſimile huic in
Mat.26 Iſrael. Quintò, dr̄ agnus paſchalis, qui paratus
Luc.22. comedebatur: vt, Vbi vis paremus tibi comede
re paſcha? & ibi, Venit dies azimorū, in quo ne
ceſſe erat occidi paſcha. Sextò, panes azimi, vel
Ioā.18. quicunq; cibus paſchalis: vt ibi, Non introierūt
prætoriū, ne cōtaminarentur, ſed māducarēt
paſcha.i.panes azimos, ſeu paſchales: quia ad
comedēdū azima, vij. diebus oportebat eos mū
datos eſſe: & ideo quolibet vij. dierū non pote-
1.cor.5 rāt in prætorium introire. Septimò, dicitur ip
ſe Chriſtus per agnū paſchalem ſignatus. vt ibi
B Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus ipſe
.n. eſt verū paſcha noſtrū. De ꝓdictis paſchę ac
ceptionibus ſunt iſti verſus: Hebdomas, hora
dies, epulæ, azima, Chriſtus: Paſcha ſolent dici:
velut exemplis pateſeci. Cōiter tamen paſcha
vocatur dies in qua immolabatur agnus. De-
Paſcha clinatur aūt paſcha ſchæ, vel paſchatis: & dr̄
vnde. paſcha non a paſsione, ſed tranſitu. Prima.n.
Paſcha origo huius vocabuli paſchæ ex Hebræo habe
cur trā tur: quia paſcha dicitur quaſi phaſe, quod in
ſitus. Hebræo idē eſt quod trāſitus. Dicebatur aūt pa
ſcha Iudæorū tranſitus propter duo: quia ea
nocte qua immolatus eſt agnus, angelus exter
minator vidēs ſanguinē agni in foribus Iſrae
litarū, pertranſiuit, non percutiens eos: & quia
filij Iſrael fugientes illa nocte de Aegyptiaca
ſeruitute, mare rubrū tranſierūt, & deinde ad
terrā promiſſæ olim hæreditatis & pacis vene
runt, & ideo feſtū iſtud bene paſcha vocatur:
C quo tranſitu præfiguratus eſt ēt tranſitus Chri
ſti de hoc mundo ad patrē: & tranſitus noſter
de vitijs ad virtutes, & de terrenis ad cœleſtia.
Et ideo ſimiliter paſcha Chriſtianorū myſticè
dicitur tranſitus: quia in eo dominus per mor
tem tranſiuit de hoc mundo ad patrē: & ſigni-
ficat ꝙ eius exemplo fideles Chriſtū ſequētes,
vel pœnitentiā & martyrium aſſumendo ſecū
Pſal.65 dum illud, Trāſiuimus per ignē & aquam: vel
mentis deſiderio ad cœleſtia anhelando: ſecun
dū illud, Tranſite ad me omnes qui concupi-
ſcitis me: tranſituri ſunt pro Chriſti ſanguine
Exo.12 fuſo ad patriæ cœleſtis promiſsionē. Sanguis
.n. Chriſti debet poni ſuper vtrunq; poſtem.ſ.
ſuper intellectū, deuotè recogitando: & ſuper
affectū, deuotè per pœnitentiam imitando. Vn
de ſecundū Augu. ſignū crucis à nobis repellit
exterminatorem, ſi tamen cor noſtrū Chriſtū
habeat inhabitatorem: cuius ſanguine illinitis
poſtibus noſtris.i. cuius crucis ſigno ſignatis
Crux. frontibus noſtris à perditione huius ſeculi, tan
quam a captiuitate Aegyptiaca liberamur: &
agimus ſaluberrimum tranſitū, cùm a diabo-
lo tranſimus ad Chriſtum: & ab iſto inſtabili
ſeculo ad eius fundatiſsimū regnū. ſecundum
Bedā, quia paſchę dies in azimis panibus eſt ce
lebrari præceptus: & vno die agno immolato D
ad veſperam, vij. ex ordine dies ſequuntur azi
morum, Ieſus ſemel pro nobis paſſus eſt, &
de hoc mundo tranſiens per omne nobis hu-
ius ſeculi tempus, quod vij. diebus agitur, in
azimis ſinceritatis & veritatis præcepit eſſe vi-
uendum: & quaſi paſcha perpetuum faciendo
ſemper ex hoc mundo tranſeundum, totoq;
ſemper viſu deſideria ſeculi quaſi Aegypti re-
tinacula fugere, & quaſi à mundana conuerſa
tione ſecretam ſolitudinem iter nos admo-
net ſub re virtutum. Poſt hæc dominus Ieſus
rediJt cum diſcipulis duodecim in Bethaniā,
& manſit apud Lazarum, & Martham, & Ma-
riam ſorores eius: docens eos more ſolito &
confortans. Et deinde non venit in Hieruſalē,
ſicut ante fecerat, vſq; ad diē cœnæ: & ſic Iu-
dæi locum ſuum habebant tractandi liberius
de ſua morte.

ORATIO. E

Domine Ieſu Chriſte, qui die tertia ante tē
pus paſsionis & mortis tuę, diſcipulis tuis
paſcha & tranſitū tuū ex hoc mūdo præ
dixiſti: da mihi per omne tempus vitæ meę in
azimis ſinceritatis & veritatis viuere: meq; de
hoc mundo tranſire nō permittas antequam
per triduū pœnitentiæ.ſ. cordis contritionem,
oris confeſsionē, & operis ſatiſfactionē, pecca-
ta mea omnia deleas: donans mihi ſacratiſsi-
mi corporis & ſanguinis tui communionem,
olei ſacri vnctionem, ac in omnibus perfectā
conſummationem: & me tandem fœliciter cō
ſummatum tranſire facias ad te dulciſsimum
dominū meū ſuper omnia benedictū. Amen.

Qua die, & cur Iudas uendidit dominum. Caput. 52.

TVnc.ſ. quarta feria ſequenti principes ſa- F
cerdotū qui audierant Ieſum dixiſſe, non Mat.26
me videbitis amodo: videntes eum abijſ Mar.14
ſe, & putantes ipſum velle ab eis fugere, (con- & Luc.
gregati ſunt cum ſenioribus populi,) qui erāt 22.
iudices ordinarij, in atrium Caiphæ: (& quæ-
rebant conſilium vt eū dolo tenerent, & occi-
derent:) quia nullam mortis cauſam in eo in-
uenire poterant, niſi eam doloſè confingerēt.
Prius quidem determinauerant ipſum inter- Cōſiliū
ficere, & deliberauerant de facto: ſed nunc quę Iudæo-
rebant conſilium de faciendi modo, & quali- rum.
ter poſſent facere occultè, & ſine populi ſedi-
tione, qui ſe debuerant parare ad paſchalem
agnum, & ſecundum ritum legis purificari vt
eſu agni digni fierent: contra verum agnū, ma
gis & potius ſe armant, & hoc faciunt ex do-
lo & conſilio, timentes ne eis auferatur popu
li auxilio. Vnde dicunt habito conſilio. (Non
in die feſto) .ſ. azimorum, id eſt in ſolennitate
paſchali imminenti de proximo, ſupple eſt
capiendus ad occidendū: quod nō dicebāt pro
pter reuerētiā feſti, ſed (ne tumultus fieret in po
pulo:) ꝓpter diuerſa ſtudia ipſius populi.ſ. dili
gentis Chriſtū & odientis, & credentis & non
creden-

G credentis. Multi enim propter ſolennitatem paſchæ venerant in Hieruſalem: & quia aliqui reputabant Ieſum eſſe verum Chriſtum, timebant ſi durante ſolennitate paſchali in eum manus mitterent, ne populus qui eum diligebat illis conſurgens, innocentem defenderet: & ſic ipſe manus eorum euaderet. Timebant quidem plebem, non vitantes ſcandalum, ſed impetum: nec ſeditionem metuentes, ſed ne de ſuis manibus tolleretur cauẽtes: propter quod conſulebant mortem ſuam differri vſque poſt feſtum: poſt. a tamen mutauerunt iſtud conſilium, quia inuenerũt opportunitatem capiendi eum ſecrete per diſcipulum. Attende hic quia maiores principaliter quærebant Ieſum perdere: a principibus.n.& ſenioribus egreſſa eſt iniquitas in Babylone. Sic & hodie maiores præ cæteris contra eum inſurgunt, & maiora ſcandala quam cæteri faciunt. Vnde Ber. O bone Ieſu totus mundus videtur contra te cõiuraſſe: & hi in perſecutione tua primi ſunt qui videntur regere populum, dirigere principatum. (Intrauit autem ſatanas in Iudam,) id eſt, in Iudæ animam: qui Scarioth eſt dictus: quia de hac villa fuit oriundus. Intrauit inquam non impellens, ſed patulum inueniens oſtium: nam oblitus omnium quæ viderat, ad ſolam auaritiam dirigebat intuitum. (Intrauit autem,) non per eſſentiam, & eſſentialiter in animam illabendo, quia ſecundum Auguſt. ſic ſolus deus intrat in animam, qui creauit eam: ſed intrauit per effectum ſuggeſtionis venditionem & traditionem Chriſti ſuggerendo: & ſecundo poſt bucellam per effectum plenioris poſſeſſionis cum ſuæ ſeruituti ſubiugando. Ex quo patet ꝙ in omni peccato mortali diabolus intrat hominem, vt ipſum denuo vel amplius quam antè poſſideat. Iudas ergo audiens eos congregatos ad tractandum de Chriſti morte, qui etiam audierat a Chriſto ſe tradendum vt crucifigeretur in paſcha tunc inſtãti: & apud ſe cogitans, & dicens in corde. In proximo morietur homo iſte, & ad lucrum meũ poſſum eum tradere: (abiit:) a Chriſto, & facta ſocietate, non tantum corpore, ſed etiam mente recedendo & apoſtatando, & veniens ad cõſilium proditor, dixit eis: (Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam?) occulte.ſ.& ſine ſtrepitu. (Et gauiſi ſunt) quia ille modus capiẽdi Chriſtum, per ſuum diſcipulum videbatur magis conueniens & ſecretus, propter quod mutauerunt conſilium prædictum.ſ. differendo mortem eius vſque poſt feſtum. Quia enim traditorem inuenerũt, in ipſa feſtiuitate Chriſtum occiderunt. Hoc autem, ſecundum Leonem papam, diuino intelligimus diſpoſitum fuiſſe conſilio. Oportebat enim vt manifeſto implerentur effectu, quæ diu figurato fuerant promiſſa myſterio. Et pepigit Iudas cum eis de Chriſto tradendo pro triginta argenteis, eodem pretio quo Ioſeph venditus eſt a fratribus ſuis: in venditione enim Ioſeph præfigurata fuit venditio Chriſti. Iudas ad congregationes iniquas, vbi Chriſtum vendidit: ſic multi ad

Maiorũ malitia

H

Introitus ſatanæ in animã Iudæ.

I

Prætiũ Ioſeph. Gen. 36.

Argẽtei [illegible] triginta

K ſpectacula vadunt, vbi Chriſtum pro modica tentatione & modico pretio vendunt. Ipſe dedit pro triginta argenteis: ſed peccator eũ dat ſæpe pro pretio minori. vbi dicit Leo papa, ꝙ anima lucri cupida etiam pro exiguo perire non metuit: nullumq́; in illo corde eſt iuſtitiæ veſtigium, in quo ſibi auaritia fecit habitaculum. Infœlix mercator Iudas qui tantum pro tanto, deum pro nummo, verum pro vano, æternum pro tranſitorio. Quia.n. audierat dominum tertia die moriturum, & eum in morte detineri putauit: mortem imminentem lucratiuam ſibi facere voluit. Cum enim eſſet fur, & loculos habens: & videret vnguentũ ſuper caput & pedes domini effuſum, quod putauerat eſſe vendendum, & prætium ſibi tradendum: quod perdiderat in effuſione vnguenti, voluit recuperare in venditione magiſtri. Illi quippe triginta argentei valebant trecentos denarios vſuales: quilibet enim decem valebat, & ita in venditione Chriſti recuperauit valorem vnguenti prędict, & recompenſauit damnum trecẽtorum denariorum de quo dixerat: quare hoc vnguentum non venijt trecentis denariis & datum eſt egenis? Et fortè hęc cauſa fuit quare Matthæus hic factum Mariæ recitauit: vt.ſ. congruenter factum Iudæ quo dominum vendidit narraret, tanquam continuans effectum ad cauſam, quia hoc factum fuit occaſio venditionis Chriſti. Iudas itaq; vnus de duodecim: numero, non merito: nomine non munere: corpore, non animo: a principibus non inuitatur, non cogitur, nulla neceſsitate conſtringitur: ſed propria ſponte proceſsit, & propria malignitate cõſilium ſceleratæ mẽtis iniit nec in venditione magiſtri certam poſtulauit ſummam, vt de re chara fieri ſolet, ſed quaſi vile tradens & venale exponens mancipium, in poteſtate ementium poſuit quantum dare vellent. Cum enim vilia exponuntur, ſolet quęrere venditor ab emptore, quantum dabis? cũ autem chara, econuerſò dicit tantum dabis. Myſticè autem per Iudam ſignificatur iudices ac prælati & ſacerdotes, qui iudicia ac beneficia & ſacramenta vendere non ceſſant: dicentes ſæpe, & ſi non verbo, tamen facto: (Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam?) Vnde Ber. Quanti hodie de his qui animas regere ſuſceperunt, quod ſine miſerabili gemitu non eſt dicendum Chriſti opprobria, flagella, clauos, lanceam, crucem, mortem in fornace auaritię conflant: hoc ſolo a Iuda differentes, ꝙ ille omnium horum emolumentum denariorum numero compenſauit: iſti voratoria ingluuie lucri infinitas exigunt pecunias: his inhiant, timent ne amittant, in harum amore quieſcunt: animarum apud eos nec caſus reputatur, nec ſalus. cũ ſint de patrimonio Chriſti nimium impinguati, incraſſati, dilatati, non compatiuntur ſuper contritione Ioſeph. Hæc Ber. Propter auaritiam verò Iudas factus eſt talis: quia vt Leo papa dicit, Anima lucri cupida, &c. vbi ſuprà. Ex hoc autem articulo venditionis Chriſti, tria trahuntur notabilia documenta.

Iudę infœlicitas.

Argenteorum triginta valor.

L

M

Vẽditio Chriſti cõmittitur.

A cumenta. Primum eſt, vt nobis caueamus ne & nos tam deteſtandum facinus. ſ. venditionis Chriſti, vnquam perpetremus: quod vtique diuerſis modis incurrimus. Vnde Beda: Multi hodie Iudæ ſcelus, ꝙ dominum & magiſtrum deumq́ ſuum pecunia vendiderit, velut immane & nepharium exhorrent, nec tamẽ cauent. Nam cum pro muneribus falſum contra quẽlibet teſtimonium dicunt, profectò quia veritatem pro pecunia negant dominum pro pecunia vendunt: ipſe enim dixit, ego ſum veritas. Cum ſocietatem fraternitatis diſcordiæ peſte commaculant, dominum produnt: quia deus charitas eſt. Qui etiam ſi nullus pecuniam det, dominum argenteis vendunt: quia principis ſeculi imaginem, id eſt exempla hoſtis antiqui, neglecta conditoris ad quam creati ſunt imaginem ſumunt. nam ſecundũ Hiero. Sicut

Ioã. 14.
I Ioã. 4.

B Ioannes Baptiſta, qui non pro Chriſti confeſſione, ſed pro defenſione veritatis occubuit: ideo tamẽ pro Chriſto: quia pro veritate martyrium ſuſcepit: ita econtrariò qui charitatis & veritatis iura ſpernit, Chriſtum vtique, qui eſt veritas & charitas, prodit. Imò vniuerſaliter, ſicut dicit Orig. Omnes qui pro temporalibus & mundialibus rebus iuſtitiam deſerunt, deum qui eſt iuſtitia vendunt. Similiter deum vendit, qui iuſtitiam vel conſilium vendit: quia ipſe eſt iuſtitia, ac ſpiritus, & angelus conſilij. Ille etiam dominum vendit qui eius timore & amore neglecto, terrena ac caduca, imò etiã criminoſa plus amare & curare conuincitur. Dominum etiam pro temporali pecunia vendit, qui bona ſua pro vana gloria expendit. Itẽ

Cõſiliũ vendens deũ vendit.

C deum vendunt ſimoniaci, qui gratiam dei quæ eſt in ſacramentis & in aliis ſacratis & ſpiritualibus rebus commutant. Et quia ſimoniæ peccatum eſt tam in dante, quam in recipiente: ideo non ſolum peccauit Iudas in vendendo Chriſtum ſed etiam Iudæi in emendo Chriſtum. Emit autem a me Chriſtum: qui dando mihi aliquod temporale, aufert mihi Chriſtum: verbi gratia, ſi adulator dat mihi laudem falſam, ex qua cor meum extollitur, aufert mihi Chriſtum: & ego conſentiens pro vana laude vendo Chriſtum. Item dans mihi pecuniam, quæ allicit me ad peccatum mortale, aufert mihi Chriſtum: & ego conſentiendo vendo Chriſtum. Nec tamen ille emendo retinet ſicut nec ego, ſed nec mihi nec tibi. Sic fuit de Iuda, & Iudæis, quorum neuter Chriſtum retinuit: ſed acquiſitus eſt nobis Chriſtianis. Vnde Raba. Exulta Chriſtiane: in commercio inimicorum tuorum viciſti. Quod Iudas vendidit, & Iudæus emit, hoc acquiſiſti: noſter .n. Chriſtus, non Iudæorum, qui eum emerunt. Secundum eſt, vt etiam & nos vendi & vilipendi pro laude dei patiamur: qui enim vendit rem aliquam, id pro quo rem vendit, plus appretiatur, quam rem ipſam. Vnde ſi quis te minoris valoris in corde ſuo & factis æſtimet, quam fortè ſis, nõ turberis: & maximè in cauſa dei. Si enim ipſe dominus & ſaluator noſter qui eſt ſummum bonum, & infinitæ bonitatis,

Simoniã tã in emente quã in vendẽte

Neq; vẽdẽtis neq; emẽtis eſt chriſtus ſed noſter.

Vẽdi debemus ꝓ Chriſto.

D In quo ſunt omnes theſauri reconditi dignatus eſt pro nobis tam vili & exiguo pretio æſtimari, ac vendi & vilipendi iniuſte: nos qui veraciter viles, & ob hoc vilipenſibiles ſumus, ſi conditionis noſtræ miſeriam aſpicere volumus, cur non pro Chriſto vilipendi, imò nihilipendi patiamur iuſte? vnde Pſal. Ego propter te ſuſtinui opprobrium. Tertium documentum eſt, ꝙ homo debet vẽdere ſeipſum pro regno. Si enim regnum cœlorum venale eſt, & tantum valet quantum habes ſed tu nihil habes melius teipſo: vende ergo teipſum pro regno cœlorũ, ſicut Chriſtus voluit vẽdi, vt nobis acquireret regnũ cœlorũ. In recolẽdo iſtũ articulũ, recogitet homo vilitatẽ ſuam: quia ſi iuſto pretio æſtimari deberet, vix vnum obolũ valeret: imò nihil, in comparatione Chriſti, qui tam exiguo & vili pretio venditus eſt. Item

Pſal. 68
Vẽdi debemus ꝓ cœlo

Meditatio:

E recogitet an ipſe vnquam Chriſtum vendiderit: ipſum, & mandata eius, pro re temporali vel pro delectatione tranſitoria deſerendo. Item recogitet qualiter ipſe Chriſtum ſic venditum gratis ſua mera bonitate acquiſiuit. Itẽ quia Chriſtus adhuc hodie venalis eſt: ideo ſicut Iudas nequiter vendidit Chriſtum, ſic tu per contrarium cum eleemoſynis eme ipſum vel ſi aliud nõ habes, da pro eo cor tuũ: hoc. ſ. deſideras præ omni re mundi: iuxta illud Sapientis, præbe fili cor tuum mihi. Item quilibet, quantumcunque perfectus, non præſumat de ſe: cũ audit Chriſti apoſtolum, magiſtrum & dominum ſuum, imò, deum & creatorem omnium, prodidiſſe. Et quia quarta feria dominus fuit venditus, ſic ſexta feria fuit crucifixus: ideo in memoriam huius venditionis domini, per totum annum ieiuniis pœnitentialibus feria quarta ſecundum poſt ſextam tenet

Emendus chriſtus.

Pro. 23.

Feria quarta ieiunio & abſtinentiis celebrãda.

F locum. Hinc eſt etiam ꝙ multis quartis & ſextis feriis ieiunare conſueuerunt: multi quoque abſtinent a carnibus quarta feria: quia tunc caro Chriſti fuit vendita. ex tunc etiam poſt feriam quartam illam, qua fuit venditus, tribus diebus ſequentibus initia & fines horarum omittimus, quaſi nobis oblatus ſit α & ω, & impiis traditus. Facta igitur pactione quærebat opportunitatem, ſ. loci, & temporis, & ſocietatis, vt traderet eum occultè & ſine turbis .ſ. quando populus non erat circa eum: ſed ſecretus erat cum diſcipulis, quod & fecit tradẽs eum poſt cœnam, & de nocte cum in horto eſſet cum eis, ne per concurſum & impetum populi tolleretur qui de die eum ſequebatur. Cõſidera nunc quomodo dominus Ieſus toto vitæ ſuæ tempore vſq; hodie pro Iudæis laborauit: ſed ipſi tanquam ingrati mala pro bonis domino reddiderunt, & poſt multas contumelias vſque ad ipſius emptionem & mortem ſæuierunt. Vnde Anſel. Demum veniſti domine ad oues quæ perierant domus Iſrael, diuini verbi lampadem palam extollens, ad illuminationem orbis terræ, & regnum dei annuntians cunctis obtemperantibus verbo tuo, ſermonem ſequentibus ſignis confirmaſti, & virtutem diuinitatis tuæ oſtendiſti in cunctis male ha-

Meditatio paſſion. 1.

le ha-

G le habentibus: omnia omnibus gratis exhibens quę ſaluti ipſorum congruebant, vt omnes lucri faceres. Sed obſcuratum eſt inſipiens cor eorum domine, & proiecerunt ſermones tuos retrorſum: nec attenderunt ad omnia mirabilia quæ operatus es in eis, exceptis paucis nobilibus athletis, quos inter infirma & abiecta mundi elegiſti: vt per ipſos fortia & alta mirificè expugnares: nec ſolum ingrati gratuitis tuis beneficiis extiterunt, ſed etiam contumeliis affecerunt te dominum dominantium, & fecerunt in te quæcunque voluerunt. Te enim faciente opera in eis, quæ nemo alius fecit, quid dixerunt? non eſt hic homo a deo. In principe dæmoniorum eiicit dęmonia: dęmonium habet: ſeducit turbas: vorax eſt, & potator vini, amicus publicanorum & peccatorũ. Quid fles, quid ſuſpiras, o homo dei, dum ſuſtines verborum iniurias? Non audis quanta pro-

Opprobria q̃ chriſtus paſſus fuit.

H pter te in dominum deum tuum ceciderunt opprobria? Si patremfamilias, Beelzebub vocauerunt, quantò magis domeſticos eius? hæc quidem & his ſimilia blaſphemantes, & aliquoties de lapidibus impetentes, Ieſu bone patienter ſuſtinuiſti, & factus es coram eis, ſicut homo non audiens: & non habens in ore ſuo re-

Pſal. 38.

dargutiones. Nouiſſime autem & iuſtum ſanguinem tuum bone Ieſu a diſcipulo tuo [illegible] triginta argenteis appretiati ſunt: vt præcipitarent animam tuam in mortem ſine cauſa. Hæc Anſelmus. Verè magna deberet nobis eſſe cõfuſio, quòd patientiam in aduerſitatibus non habemus, Ieſus innocens tot & tanta ac ẽt paſſionem & mortem patienter pro nobis ſuſtinuit: & nos peccatis aggrauati, & ira dei digni non poſſumus paruas iniurias & grauamina modica ſuſtinere

I & multoties nec verba leuia pro eius nomine tolerare. Vnde Chryſoſt. Chriſtus exprobatus contumelias fert, tu verò vbique honorari vis & non fers opprobrium Chriſti. Conſidera etiam hic, quam periculoſum ſit peccatis locũ dare, ac principia & introitus eorum non repellere: quia frequenter a minoribus diabolus incipit, vt ad maiora mala inducat. Si enim Iudas cupiditate & auaritia, ac Iudæi vanæ gloriæ & inuidiæ reſtitiſſent, numquam ille ad ꝑditionem, nec iſti ad eius occiſionem perueniſſent: ſed quia minora contempſerunt, ideo conſequenter ad maiora deciderunt: vt enim eccleſiaſticus ait: Qui ſpernit modica paulatim decidit.

Eccleſiaſtici 19.

ORATIO.

O Ieſu clementiſſime, qui labores in prædicãdo, fatigationes in diſcurrendo, cõuitia & opprobria, iniurias & anguſtias pro noſtra ſalute pertuliſti: ac tandem ab vno diſcipulorum tuorum vẽdi, & a Iudæis appretiari triginta argenteis, ſic quoque vili pretio vendi voluiſti: da mihi tantæ patientiæ & humilitatis exemplum imitari, atq; opprobria, iniurias & omia quæ mihi illata fuerint patienter tua gratia tuoq; conſilio ſuperare: & pro nulla re tranſitoria te nequiter

K commutare: villpenſiones quoque meas, & anguſtias pro tui nominis gloria æquanimiter tolerare. Amen.

Meditatio in primis veſperis de cœna domini. Caput 53

ADueniente iam & imminente tempore miſerationum & miſericordiarum domini, quo diſpoſuerat plebem ſuam ſaluam facere, & eam non corruptibilibus auro & argento, ſed prætioſo ſanguine ſuo redimere: voluit cœnam facere cum diſcipulis ſuis notabilem, antequã ab eis per mortẽ diſcederet: in ſignum, & memoriale recordationis, & vt myſteria quæ reſtabant compleret. Hæc autem cœna præfigurata fuit in panibus, quos Abimelech Dauid porrigebat: & magnifica

Luc. 22. Mat. 22. Mar. 14. I. Pet. I.

Cœna domini. I. Re. 12

L valde fuit, & magnifica ſunt, quę dominus ibi fecit: ad quę intuenda te præſentem, cum attentione ſumma exhibe: quia ſi hoc dignè & vigilanter feceris, non patietur benignus dominus te ieiunium redire. Circa ipſam igitur cœnam principaliter quinq;, quæ ibi notabiliter facta ſunt, meditanda occurrunt. Primò, ipſa corporalis cœnatio. Secundò, pedum diſcipulorum per dominum Ieſum ablutio. Tertiò, charitatiua proditoris correptio. Quartò, ſacratiſſimi ſacramenti inſtitutio. Quintò, pulcherrimi ſermonis per ipſum compoſitio. Circa primum attende, ꝙ (prima die azimorum) id eſt, eadem die in cuius veſpera erat agnus immolandus, & cum azimis edendus. ſ. quarta decima die ſeu luna menſis id eſt, quæ erat feria quinta, & paſchæ vigilia dominus Ieſus requiſitus a diſcipulis ſuis, vbi vellet ſibi iuxta le-

Quinq; in cœna dñi notanda.

M gem parari paſcha: id eſt, paſcalem agnum: præmiſit ad hoc faciendum Petrum & Ioannem ad amicum ſuum in monte Sion, vbi erat cœnaculum grande ſtratum, iubens vt paſcha pararent ibi: & per omnia manifeſtãs ꝙ vſque ad extremum vitæ non eſt aduerſatus legi. Per Petrum ſignatur, actio bona, per Ioannem contemplatio deuota, quæ præparãt paſcha, id eſt diſponunt ad corpus Chriſti ſanctum debitè ſumendum. Præparat autem in cœnaculo: id eſt, in homine per deuotionem eleuato grandi longitudine longanimitatis: lato, latitudine charitatis: ſtrato, varietate virtutis. Mittens autem diſcipulos dixit eis: (Ite in ciuitatem, & occurret vobis homo amphorã aquæ portans.) Ad literam tulit amphoram ſeu lagenam aquæ, vt in tanto feſto haberet apud ſe aquam expiationis, quam mũdaret ſe & ſignificat ꝙ vbi Chriſtus cœnaturus eſt, lagena aquæ lachrymarum in expiatione debet præcedere: per aquam enim viuifici fontis baptiſma deſignatur. Vnde Beda: Paraturis paſcha homo amphoram aquæ portans occurrit vt oſtendatur myſterium paſchæ domini celebrandum pro ablutione mundi. Aqua lauacrum gratiæ, lagena fragilitatem deſignat eorum per quos eadem erat gratia mundo miniſtranda.

Aquæ amphora.

A niſtranda. Et ſubdit: (Sequimini eum in do-
mum quam intrat & dicite dño domus. magi
ſter dicit (Tempus meum).ſ. patiendi (prope eſt
apud te faciet paſcha,) dicit magiſter. q.d. volo
parari apud te, quæ exigũtur ad comeſtioné
agni paſchalis: & ideo ꝓuide mihi de loco &
cibo: vñ creditur ꝙ ille erat diſcipulus Chriſti
ſed occultus: & ideo ꝓuidit de loco, & agno &
alijs neceſſarijs in cõuiuij celebratione paſcha
Paupertas Chriſti. lis. In quo apparet maxima paupertas Chriſti
quia ita pauper erat ꝙ nec domiciliũ: nec ſu-
ſceptaculũ habebat nec vñ paſchalé cibũ eme-
re poſſet: & ideo diſcipuli interrogabát vbi pa
ſcha parare deberent. Audiát hæc & erubeſcát
quibus cura eſt in edificádis magnis domibus
& ambitioſis, & cõgregandis theſauris: cogno-
ſcant Chriſtũ omniũ dñm, quia locũ vbi cœna
ret vel ẽt caput reclinaret, aut cibũ qué acci-
peret, vel pecuniá, vñ emeret nó habebat. Attẽ
dát ſe parũ diſtare ab infidelibus, idola & ope
ra manuũ hominũ colẽtibus. Stud.ũ.n. ponere
B & delectari in magnis & pulchris ædificijs, vel
in theſauris, quid aliud eſt quá colere ligna,
vel lapides, vel argentũ & aurũ cũ gentibus?
(Euntes aũt diſcipuli inuenerũt ſicut dixerat
illis, & parauerunt paſcha:) id eſt refectioné
paſchæ in monte Sion, & cœnaculo oſtẽſo eis.
Ibi paſcha manducauerunt: ibi poſt reſurre-
ctionem dñi diſcipuli propter metum Iudæo-
rum latuerunt, ibi ſpiritũ ſanctum in die pẽte
coſtes receperunt, ac multa & magna ibidem
Pſal. 67 per dñm facta ſunt. Hic mons Sion, mons coa
gulatus, mõs pinguis, mõs in quo beneplacitũ
eſt deo habitare in eo: & multa ac mira opera
ri quaſi fauus deſtillans dulcedine, & flos redo
C lens ſuauitatis odoré, pias mentes ſui recorda
tione afficit, confortat, reficit, ac ſanctitatis ſuę
præeminentia conſolatur & paſcit. Appropin
quante aũt veſpera, ipſe dominus cũ alijs diſci
pulis ciuitaté intrauit, & ad ipſum locũ perue-
niẽs ad veſperá, illius diei paſcha celebrauit ꝗa
Hora veſpertina agno paſchali apta. illa hora agnus paſchalis comedi cõuenit ho
ra quippe veſpertina debebat agnus paſchalis
immolari, & hoc in figura & ſigno, ꝙ in ve-
ſpera mũdi & in fine ſeculorũ immoládus eſ-
ſet verus agnus.ſ. Chriſtus. Solennitates etiam
Iudæorũ incipiebant a veſpera & terminabá-
tur in veſpera: ꝗa ipſi ſecũdũ luná quæ de ſero
primò apparet dies numerabát, & eos de vno
ſero in aliud cõputabant. Sic ergo aliquid fa
ctum, in vigilia feſti, põt dici in feſto factum,
quem quidem modum tres euangeliſtę ſeruan
tes, dixerunt cená eſſe factá prima die azimo
rũ: ꝗa facta fuit die ꝑcedenti ad veſperá, quę iá
ad primá dié azimorũ pertinebat: in qua.ſ. ve-
ſpera fermento de domibus ſuis abiecto. Iu-
dæi agnũ immolare, id eſt, occidere ſolebant.
Ioánes verò accipit dié feſtũ paſchæ, nó pro il
Corpus domini cum de azimo factum. lo cuius feſtũ ſolũ celebræ erat quę erat dies ꝑ
cedẽs: ſed ꝓ illo die qui totus celebris erat, &
ideo dicit cœná factá ante dié feſtũ paſchę: il
la aũt veſpera qua comedebatur agnus paſcha
lis cũ azimis: cõfecit Chriſtus corpus ſuũ, ex
quo patet ꝙ cõfecit de azimo & nó de fermẽ
to, cum tunc non eſſet fermentatum in domi D
bus iudeorum: quia tunc tenebantur veſci pani
bus azimis.ſ. a veſpera decimiquarti diei pri-
mi menſis, vſque ad veſperam viceſimiprimi
diei eiuſdem menſis: vnde patet ꝙ Ioannes nõ
contradicit alijs, ſed magis conuenit cũ ipſis.
Quamuis autem typicus agnus figuram veri
agni geſtabat, illa tamen nocte quá immola-
batur agnus typicus, non fuit Chriſtus verus
agnus immolatus. Ipſe.n. legalia voluit obſer-
uare, ne legi contrarius videretur: ideo voluit
more Iudæorum paſcha celebrare, & nocte il
la agnum comedere antequam moreretur.
Præceſſit ergo immolatio agni typici immola
tionem agni veri, vt ſic Chriſtus qui eſt agnus
verus immolaretur pro nobis immediate poſt
immolationem agni figuralis: & ſic veritas fi-
gurę ſuccederet & reſponderet. Qui etiam li-
cẽt die ſequenti crucifixus fuerit, hac tamen
nocte qua agnus immolabatur myſteria cor-
poris & ſanguinis ſuis celebranda diſcipulis
tradidit, & a Iudæis tentus & ligatus eſt: & ſic E
ipſius immolationis, id eſt, paſſionis ſuæ exor
dium ſacrauit. Quando autem Chriſtus, verus
agnus fuit immolatus ſcilicet in paraſceue
ſancta, tunc apud nos eſt tempus non gaudij,
ſed mœroris, propter Chriſti paſſionem: &
ideo eccleſia illa die non ſolenizat paſcha,
ſed differt vſque ad diem reſurrectionis: quia
ſicut ait apoſtolus, paſcha noſtrum immolatus
eſt Chriſtus. Aſpice igitur nunc dominum Ie I. Cor. 5
ſum in aliqua parte domus manentem, & cũ
diſcipulis ſalubria colloquẽtem. Et interim in
cœnaculo parabatur pro eis per aliquos ex
ſeptuagintaduobus diſcipulis. Legitur enim ꝙ F
beatus Marcialis Lemouicarum apoſtolus cũ Marcialis.
aliquibus alijs ex ſeptuagintaduobus fuit ipſo
ſero ibi ad miniſtrandum domino Ieſu, & duo
decim recumbentibus. Sed & aquam porta-
uit ipſi domino Ieſu quando lauit pedes diſci-
pulorum. Cum auté omnia eſſent parata in
cœnaculo, intrauit cœnaculũ dominus Ieſus, Ad agnũ paſchalé neceſſaria.
& diſcipuli cum eo. Oẽs lauant manus, & de-
fertur eis agnus paſchalis aſſus, benedictioneꝗ
per dominum, comedunt eũ cũ ſucco lactuca-
rũ agreſtium. In ſolennitate quippe paſchali
quatuor erant agnus paſchalis, panis azimus
vinũ & ius lactucarũ agreſtiũ: nó.n. niſi cũ ama
ritudine & cõpunctione cordis digne accedi-
tur ad verũ agnũ. Dicit aũt Comeſtor in ſcho- Carnis comeſtor rarò Chriſtus.
laſtica hiſtoria, ꝙ nunquá legitur dñm come
diſſe carnes, niſi agni paſchalis: quod tñ fecit
in typo & figura. Diſcũbebat ergo Ieſus cũ
duodecim diſcipulis ſuis: dñs cum ſeruis, ma-
giſter cum diſcipulis, pater cum filijs quaſi cũ
ſocijs quaſi cũ amicis. Vñ in Pſal. Filij tui ſicut Pſ. 127.
nouellæ oliuarum, in circuitu menſæ tuæ. Hæc
refectio ſignificat refectionem æternam in
veſpere, id eſt, in fine mundi futuram. O quam
fœlices illius recubitus cõmenſales. Sed quo-
modo diſcumbentes cœnabant cum lex præ-
ceperit, quòd ſtátes erecti paſcha comedere de
berent? Poteſt dici ſecundum Theophilum,
ꝙ prius manducauerunt paſcha, & fecerunt
vt lex

G vt lex mandabat. Deinde ſecundum communem vſum diſcubuerunt manducantes quoſdã alios cibos: vnde dicitur poſtea, ꝙ Ieſus ſurrexit a cœna. Et edentibus illis dixit dominus: (Deſiderio deſideraui,) id eſt, valde deſideraui, (hoc paſcha) ſ. typicum & legale (manducare vobiſcum antequam patiar:) id eſt, moriar. Geminatione verbi notat intentionem duplicis deſiderij. ſ. vt finiat vetus teſtamentum, & inchoet nouum, quod erat ſibi in deſiderium.

Deſiderũ dñi.

Cogita quã longo tempore hoc deſideriũ domini fuerit prolatum, & noli deficere ſi quandoque ad tempus tuum defertur deſiderium. Ipſe etiam omnibus diebus vitæ ſuæ, poſt nos cucurrit in ſiti feruentiſſimi deſiderij ſalutis noſtræ. Et nos ſi quandoque non valemus habere deſideria bona, ſaltem habeamus voluntatem habendi deſiderium. Iuxta illud: Concu-

H piuit anima mea deſiderare iuſtificationes tuas: & tunc acceptabit voluntatem pro facto. Dicit autem hoc dominus vt ſe voluntarie pati oſtendat, cuius paſſionem immolatio agni typici & paſcha Iudaicum præfigurabat: & vt demonſtret affectum quem habet vt legalia ceſſent, & veritas euangelij currat. ſecundum Bedam: Deſiderat primò typicum paſcha cum diſcipulis manducare, & ſic paſſionis ſuæ myſteria mundo declarare: quatenus & legalis paſchæ probator exiſtat, & hoc figuram veri paſchæ fuiſſe docendo veter vltra carnaliter exhiberi. In cuius rei figura defecit mãna poſtquam comederunt filij Iſrael de frugibus terræ promiſſionis, nec vſi ſunt vltrà cibo illo. Vnde ſubdit: (Ex hoc) ſ. tempore (non manducabo illud) ſ. vetus & legale paſcha (donec) ſacramentum dominici corporis & ſanguinis

I in hoc veteri paſcha ſpiritualiter intellectum, (in regno dei) id eſt in eccleſia militante: (impleatur:) id eſt, inſtituatur vel inſtitutum celebretur: quaſi diceret: non comedam vel celebrabo amplius in figura & ſigno, ſed in veritate & ſignato. Ipſe enim poſtea ſumpſit verum corpus ſuum ſub ſacramento, & nihilominus hodie in eccleſia vetus & figurale paſcha impletum manducat: quia ea quæ lex rudi populo carnaliter obſeruanda præcepit, ipſe in mẽbris ſuis, hoc eſt in ipſa eccleſia ſpiritualiter exercet. In hoc igitur regno comedit corpus ſuum: id eſt, nos illud in eo comedere facit: ſicut poſtulat pro nobis, id eſt poſtulare nos facit. Sacramentum enim euchariſtiæ, quod nos per fidem ſpiritualiter manducamus, & ipſe manducat nobiſcum incorporando nos ſibi per iſtud ſacramentum quod alloquens Aug.

Donec.

dicit Cibus es grandium non mutaberis in me ſed tu me mutabis in te, vnde donec nõ ponitur hic excluſiuè ſed incluſiuè. (Et accepto calice) ſ. vini quoad paſcha Iudaicum, (gratias egit & dixit accipite & diuidite inter vos.) Gratias egit: quia inſtabat completum deſiderium, vt poſt immolationẽ agni typici ſequeretur immolatio agni veri. ſ. Chriſti: & quia vetera trãſibant & noua fiebant omnia, dum vinum & annona in corpus & ſanguinem dñi eius benedictione tranſubſtantiabantur. Vnde ait: (Non

K bibam amodo de genimine vitis) ſ. materialis id eſt, de vino quod generatur in vite. ſ. typicũ potũ, (donec veniat regnũ dei,) quod intellige vt ſupra de cibo eſt dictũ. Vnde Beda. Sicut ſupra typicũ agni eſum, ſic etiam potum paſchę typicũ negat ſe vltra guſtaturũ donec oſtẽſa & manifeſta reſurrectionis ſuæ gloria regni dei fides mundo adueniat: vt per duo maxima legis edicta, eſum videlicet potumq; paſchalem, ſpiritualiter immutata, diſceres omnia legis ſacramenta vel iuſſa quę carnaliter ſonare videbantur, ad ſpiritualem iam obſeruantiam fuiſſe transferenda. Et ſic ſecundum Auguſt. Lucas de duplici calice mentionem facit. Primò, de calice vini prædicto: quoad paſcha Iudæorum. Secundò, de calice ſanguinis ſui: de quo infrà eſt dicendum. Calix domini argẽteus duas hinc & inde habens anſulas, ſextarij

Calix.

L gallici menſuram capit. Legale igitur paſcha ceſſauit, & impletũ fuit in regno eccleſię, quãdo diuina ſapientia parauit menſam noui ſacramenti: vbi poſuit panem corporis, & miſcuit uinum ſanguinis ſui. Legalia enim habuerunt curſum ſuum & obligationem vſque ad Chriſti paſſionem, in qua oblatum eſt vnum perfectum ſacrificium, euacuatiuum legalium & ideo vſq; tunc Chriſtus legalia ſeruauit, & ſimiliter alijs ſeruanda mandauit. Vnde dicit Auguſt. ꝙ legalia tantum fuerunt ante paſſionem domini viua, poſt paſſionem mortua: ſed poſtquam claruit veritas euangelij per mundũ ſunt ſepulta. Noſtra uero ſacramenta vſque ad finem mundi in ſuo vigore manebunt. Et nota, ꝙ in Exodo determinãtur multa, quæ requiruntur ad eſum agni typici: & ad huc requiruntur ad eſum agni veri. Debet enim comedi

Legalia

Exo. 12 Agni ſumẽdi cõditiones

M verus agnus. ſ. Chriſtus primò a circuncisis: per veteris conuerſationis diſpoſitionem. Secundò cum lactucis agreſtibus: per amaram de peccatis omnibus cordis contritionem. Tertiò, ſine fermento peccati, cum panibus azymis: per conſcientiæ ſinceritatem. Quarto renibus accinctis per caſtitatem. Quintò pedibus calciatis per affectionum a terrenis elongationem: cuius ſignum poteſt eſſe, ꝙ deus prius lauit pedes diſcipulorum quam daret eis hoc ſacramẽtum. Sextò, cum baculis in manibus: per ſuiipſius cuſtodiam diligentem. Prædictæ conditiones requiruntur ad declinationem mali. Sed quantum ad operationem boni requiritur. Primò, ꝙ in domo vna comedatur: per eccleſiaſticam vnitatem. Secundò, ꝙ a vicinis: per fraternum amorem & concordiam. Tertio, ꝙ non crudus ſine amoris igne, nec coctus aqua ſine deuotionis ſapore: ſed aſſus igni, per deuotionis feruorem præcedentem. Quartò, ꝙ feſtinanter, per ſpiritualem auiditatem, & delectationem concomitantem. Quintò, ꝙ totaliter: per fidei integritatem, vorando caput cum pedibus & inteſtinis: id eſt: per veram fidem incorporando & credendo in Chriſto diuinitatem, quæ eſt caput eius & humanitatem ſ. carnem quæ tanquam pes eius eſt, infima in

ipſa

A ipſa natura, & animam, quæ eſt media, ſicut eius inteſtina. Sextò, quòd ſine oſſium comminutione: per ſimplicem ſacramenti venerationem.

ORATIO.

DOmine Ieſu Chriſte, qui hora veſpertina cœnam vltimam cum diſcipulis in cœnaculo grandi ſtrato feciſti, & eos ſacratiſsimo corpore & ſanguine tuo cibaſti: fac pectus meum cœnaculum grande ſtratum amplifica ſpem & charitatem in corde meo: magnifica longanimitatem, ſpem, & charitatem, patientiam & humilitatem: da mihi vt te quem cœli & terræ non capiunt, pro modulo ſuo, capiat cor meum contritum & humiliatum: vt per inhabitantem gratiam tuam omnia tibi placentia cogitem & perficiam, & omnia contraria odienda declinem, & ſic perſe-
B ueerando vſq; in finem conſequar tunc dignã ſacroſancti corporis & ſanguinis tui perceptionem. Amen.

De ablutione pedum. *Caput* 54

Ioan. 13
Hora Ieſu.

CIrca ſecundum verò diligenter attende. Præmiſsis nanque ita ſe habentibus (ſciens Ieſus quia venit hora eius,) nõ fatalis, ſed impletionis ſacramentorum a deo patre ordinata (vt tranſeat ex hoc mundo ad patrem:) non per loci mutationem, ſed ſicut dicitur a patre veniſſe aſſumendo naturam noſtram mortalem, ita dicitur ad patrem rediſſe, faciendo ipſam per immortalitatem in ſua
C resurrectione paternæ gloriæ conſortem: (cũ

In finẽ diligere.

ſemper dilexiſſet ſuos qui erant in mundo,) non ſuos ſola creatione, ſed ſuos etiam electione, ſ. diſcipulos, in finem dilexit eos:) id eſt, in fine ſpecialia & maiora ſigna dilectionis: & quanto amore dilexerit eos, oſtendit ponendo animam ſuã pro eis. Vel (in finem,) id eſt, perſeueranter & in mortem, non ꝙ morte terminaretur dilectio: ſed in tantum dilexit ꝙ vſq; ad mortem dilectio eum perduxit: in quo exemplum dedit, vt omnes in dei & proximi charitate vſq; in finem permaneant: vel (in finem,) id eſt, in Chriſtum qui eſt finis perficiẽs & conſummans, (dilexit eos) vtique vt & ipſi de hoc mundo vbi erant, ad caput ſuum, quod hinc tranſiſſent eius dilectione tranſirent. Per

Ieſus.

Ieſum qui ſalus interpretatur: bonus prælatus ſignificatur: finis verò vltimus eſt beatitudo vera, quæ conſiſtit in clara dei viſione & fruitione perfecta. Licèt autem omnis homo debeat ad hunc finem proximum diligere, prælatus tamen qui eſt Chriſti Vicarius, ſpecialiter tenetur erga ſuos ſubditos hæc facere. (Et cœna facta:) ſ. agni paſchalis, (cum diabolus miſiſſet in cor,) id eſt, in voluntatem Iudæ, non directè tanquam voluntatem mouens: ſed indirectè tanquam ei ſuggerens (vt traderet eum,) ſ. Ieſum conſentiens iniquitati: die enim præcedenti eum vendiderat ſuggeſtione diaboli. Diabolus quippe non eſt immiſſor cogitatio-

D

Diabolus non immittit ſed intẽdit cogitationes malas.

num malarum, ſed intentor: quia tentatio praua ex homine eſt, quam diabolus non immittit, ſed immiſſam ab homine magis intendit, & accendit tentatione hominis percepta per aliqua ſigna exteriora. Aliter enim non poteſt hominem deiicere, niſi homo ſeipſum deiiciat & hoſti arma reddat: id eſt, niſi ſuggeſtioni cõſentiat: nam ſecundum Auguſtinum per diabolum ſuggeſtiones immittuntur, & humanis cogitationibus miſcentur: his ergo ita factis, (ſciens) Ieſus vt deus, (quia omnia dedit ei pater in manus:) id eſt, in poteſtatem, etiam ipſum traditorem & perſecutores: ex quo patet in Chriſto plenitudo ſcientiæ & poteſtatis, (& quia a deo exiuit in mundum) veniens, nec patrem deſerens, (& ad deum vadit) omniaq; acquiſiuit patri reducens, & non nos relinquens, ſciens ſe eſſe regem regum, & dominum dominantium, nec oblitus ſe eſſe dei filium naturalem, & non ignorans ſuam ſublimitatem, quã- E

Humilitas dñi in lauãdis pedibus.

uis talis eſſet, & talem ſe ſciret, tamen in magnæ ſuæ pietatis indicium, in magnæ noſtræ exemplum humilitatis, non dei domini, ſed hominis ſerui implet officium: humiliat ſe vt miniſtret, quia venit miniſtrare & non miniſtrari: ac (ſurgit a cœna,) volens lauare pedes diſcipulorum. Ex quo vniuerſum conculcat tumorem, dum is qui exiit a deo, & ad deum vadit, pedes lauare voluit. Locuturus quippe euãgeliſta de tanta domini humilitate, prius eius celſitudinem voluit cõmendare ad exaggerãdum ipſius domini humilitatem, & admonendũ nos vt quanto plus magni ſumus, humiliemur in omnibus, & de bonis dei nunquam ſuperbiamus. Ac ſi per hoc dicatur homini, Si ille qui filius dei erat, & patri æqualis, ſuam a deo inclinauit maieſtatem, vt humiliaret ſe ad F
pedes hominis: quid debet facere miſer homo, qui eſt terra & cinis? ſurgunt etiam ſtatim & diſcipuli, ignorãtes quò vellet ire. Ipſe autem deſcendit cum eis in alium locum, inferius in eadem domo ſubtus cœnaculum. Nam in ſuperiori parte domus Paleſtini faciebant cœnacula, & inferius cubicula. Sunt autem in monte Sion duę capellæ, vbi erant canonici regulares cum abbate, ſecundum regulam beati Auguſt. domino miniſtrantes: vna ſuperior, vbi cœna facta fuit, & ſpiritus ſanctus ſuper diſcipulos deſcendit: alia inferior, vbi Chriſtus pedes diſcipulis lauit, & eis ianuis clauſis apparuit, cui eſt contiguum cœmiterium, quod dicitur bonorum virorum poſſeſsio, vbi ſepultus fuit beatus Stephanus, Nicodemus, Gamaliel, & Abiba cum aliis viris ſanctis: vbi etiam eſt ſepulchrum Dauid & Salomonis, & aliorũ bonorum regum Iuda & Hieruſalem. Veniens ergo dominus inferius cum diſcipulis, omnes ibi ſedere fecit, aquam ſibi afferri iubet, deponit veſtimenta, vt conuenientius hoc miniſterium exhibeat. Vbi nota quatuor depoſitiones veſtium Chriſti. In cœna depoſuit eas & reſumpſit: ad columnam nudatus eſt, & reindutus in illuſione militum nudatus eſt, & reindutus: ſed ab Herode nõ legitur nudatus: ad

Cœnacula paleſtinorum.

Veſtes quatuor depoſitę a Chriſto.

crucem

G crucem nudatus eſt, nec reindutus. Prima ſpe-
ctat ad apoſtolos, quos in breui reſumpſit. Se-
cunda, ad illos qui reſumpti ſunt in die pente
coſtes, & paulatim reſumuntur. Tertia in reli
quias quæ reſumuntur in fine. Quarta ad per
uerſam medietatem noſtri temporis, quæ nun
quam reſumetur. Depoſitis igitur veſtimentis
ſuis (lintheo ſe præcinxit,) diſponēs ſe ad lauā
dum, & nihil omittens de his quæ ad iſtud re
quiruntur officium. (Deinde mittit aquam in
peluim,) lapideam, proprijs manibus, non per
aliorum miniſterium: & tam charitatiue, tam
honeſte, tam officioſe præparatus venit lauare
H pedes diſcipulorum lutoſos: quia diſcalciati
incedebant, (& tergere lintheo quo pręcinctus
erat:) vt per omnia humilitatis officium imple
ret. Et quid mirum ſi hoc fecit, qui multò ma
Phili. 2. iora facere dignatus eſt? Vnde Auguſt. Poſuit
Ibidem autem veſtimenta ſua, qui cum in forma dei eſ
ſet, ſemetipſum exinaniuit: præcinxit ſe lin
theo, qui formam ſerui accipiens, habitu inuē
tus eſt vt homo: miſit aquam in peluim, vt laua
ret pedes diſcipulorum, qui in terram ſangui
nem fudit, quò immunditiam dilueret peccato
rum: lintheo quo erat præcinctus pedes quos
lauit terſit, qui carne qua erat indutus euange
liſtarum veſtigia confirmauit. Et lintheo quidē
vt ſe præcingeret, poſuit veſtimenta quæ habe
bat: vt autem formam ſerui acciperet, quando
ſemetipſum exinaniuit, non quod habebat de
I poſuit: ſed quod non habebat accepit. Hæc Au
gu. Et vt omnia ratione & ordine faceret, & fa
ciendo nos inſtrueret, (venit) miniſterium in
Petrus choando primò, (ad Simonem Petrum:) ipſe
lotionē enim inter alios maior erat, & ideo ab ipſo in
refugit. choandum fuit. Et tunc Petrus ex conſidera-
tione diuinitatis & maieſtatis Chriſti territus
quòd etiam quilibet eorum expauiſſet, expa-
uit, & totus ſtupefactus recuſat: & rem ſic ſuo
iudicio indecentem declinat. Non decet, in-
quit non conuenit: (tu) dominus, ego ſeruus: tu
deus ego homo: tu creator ego creatura: & (tu
mihi) miſero pauperrimo, humilimo piſcato-
ri (lauas pedes,) ſordidos, & infimum in corpo
re membrum manibus his quibus cæcis ocu-
los aperuiſti, leproſos mundaſti, & mortuos
ſuſcitaſti: id eſt, vis lauare pedes mihi peccato-
ri, tu qui es filius dei? quaſi diceret, hoc indecēs
eſt, & nullo modo ſuſtinendum. Simile verbū
dixit in principio conuerſionis ſuæ, exi a me
Lucæ 5 quia homo peccator ſum domine. Sicut eſt
dominus humilis ad ſeruiendum, ita ſeruus
non ſuſcipiendo ſeruitium: quaſi diceret: ſecū-
dum Bedam: Tu deus deorum, tu rex angelo-
rum, tu filius altiſsimi, & ſpeculum ſine macu
la maieſtatis dei: tu quem adorant angelicæ
poteſtates, tu deus ęternæ mihi vermiculo la-
uas pedes? tu ante me curuaris, ante quem cur
uantur qui portant orbem: tu ante me flecte-
ris ante quem flectitur omne genu, cœleſtium
terreſtrium & infernorum. Et in hoc Petrus
ſignificat diſcipulum ignorantem, & indiſcre
tè loquentem de facto ſuperioris ſuis cuius
ignorat rationem frequenter enim contingit

quòd aliquid iudicatur irrationabiliſſimum K
ab ignorante cauſam, quod tamen rationabiliſ
ſimum eſt ſecundū veritatem: propter quod
dixit ei Ieſus: (Quod ego facio, tu neſcis mo-
dò:) hoc meum factum, exemplum eſt & my-
ſterium: exemplum quidem humilitatis exhi-
bendæ, myſterium autem interioris mundatio
nis. Dupliciter ergo poteſt intelligi. Vno modo
(quod ego facio,) id eſt, quomodo ego facio
exemplum, (tu neſcis modò:) id eſt, non intelli
gis, (ſcies autem poſtea,) tunc. ſ. quando expo-
ſuit eis dicens, ſcitis quid feci vobis, &c. Aliter
enim non potuit ſuperbię noſtræ tumor cura
ri, niſi per maximam humilitatem redempto
ris noſtri: & tamen poſt totum iſtud adhuc cū
Lucifero ſuperbiunt multi vicarii, & ſucceſſo-
res Chriſti. Alio modo poteſt intelligi, (quod
ego facio tu neſcis modo:) id eſt, hoc myſteriū
eſt & ſecretum, & ſignificat interiorem mun- L
dationem, quæ non poteſt fieri niſi per me:
quod nō intelligis modo (ſcies autem poſtea:)
tunc. ſ. cum ſpiritum ſanctum accipies. Res. n.
eſt ſacramentalis ad inſtructionē eccleſiæ, &
fiet tibi manifeſta oportuno tempore. Et in
hoc docemur bene iudicare, & loqui de factis
ſuperioris boni, niſi deo permittente errare
manifeſtè. Petrus autem de tanta filii dei inclis
natione perterritus, & vſque ad ſuos pedes hu
milem Chriſtum videre nolens, in eadem ad
huc voluntate perſiſtit: non ex obſtinatione,
ſed ex humilima, quam ad Chriſtum habuit
reuerentia, dicens: (Non lauabis mihi pedes in
æternum) id eſt, nunquam lauabis, nunquam M
hoc patiar: hoc enim in æternum nō fit, quod
numquam fit, Ac ſi diceret, abſit a me quod ſu
ſtineam hoc a magiſtro, a domino & a deo
meo: licèt autem Petrus bono zelo hoc faceret
tamen indiſcretè faciebat: quia cum Chriſtus
nō poſſet errare, nō debebat volūtati eius ali-
quo modo reſiſtere. Et ideo comminatur ei do Lauādi
minus dicens: (Si non lauero te,) id eſt, pedes ſumus a
tuos, (non habebis partem mecum) in beatitu- Chriſto
dine, ſiue hoc intelligatur de lotione myſtica
& interioris maculæ ipſius affectus, quæ: quia
neceſſaria eſt, ideo præcipitur: ſiue de lotione
materiali & corporali pedum ipſius Petri quę
econuerſo ideo eſt neceſſaria, quia pręcipitur,
non potuit in Petrum amplius intonare quā
vt minaretur repulſam. Et ideo Petrus audi
ta comminatione Chriſti, ad tantæ commina-
tionis terrificum verbum expaueſcens ſapien
ter mutat cōſilium in melius dicens: (Domine
non tantum pedes meos:) id eſt, affectus: ſed
& manus,) id eſt opera: & (caput,) id eſt, cogita
tiones mentis: quaſi diceret non ex pro-
teruia recuſaui: ſed quia conſideraui opera
tua, & expaui: pedes ſunt pars corporis infe-
rior, manus media, caput ſuperior: & ideo per
expreſsionem iſtarum partium, intelligitur to
tum corpus. Tertius Petrus de periculo ſalu-
tis ex domini reſponſione, ac perturbatus
amore & timore, plus expauit Chriſtum ſibi
negari, quam vſque ad ſuos pedes humiliari
& ſe totum offert abluendum. Si tibi, inquit,
placet:

A placet: ſi aliter fieri non poteſt, ſeruus tuus ſũ, totum me tuæ voluntati ſubiicio: & (nõ pedes tantum, ſed & manus, & caput) ad lauandũ tibi offero: & prius ſuſtinerẽ a te per totũ corpus lauari, quàm a te ſeparari. Non mihi neges capiendam tecũ partem, cùm nullam tibi negẽ abluendã mei corporis partem. Quamuis. n. durum eſſet Petro ſuſtinere ſeruitium magiſtri: grauius tamen erat ei ab ipſo ſeparari. Secundũ Aug. Totus homo abluitur in baptiſmo & errauit Petrus, ne nos erraremus cùm ſe totum deo obtulit abluendum quem deus correxit, oſtendens ſemel baptizatum non eſſe rebaptizandum. vnde (dixit ei, Qui lotus eſt,) ſcilicet per baptiſmũ: (non indiget, niſi vt pedes lauet:) id eſt, affectus, & motus ſenſualitatis inordinatos: (ſed eſt mundus totus,) ſcilicet præter pedes quibus terram tangit, quos lauare opus habet. Ex quibus verbis intelligimus apoſtolos

Totus homo lauãdus in baptiſmo.

B baptizatos, etſi non legimus quis baptizauit eos. Erant aũt baptizati baptiſmo Chriſti: qui licèt non baptizauit turbas, baptizauit tamen diſcipulos ſuos, ſibi familiares & domeſticos: vt haberet baptizatos ſeruos, per quos baptizaret cæteros. Sed cum baptiſmus abſtergat etiã ſordes pedũ, videtur ꝙ qui lotus eſt, id eſt baptizatus: non indiget vt pedes lauet. Adhoc dicendum, ꝙ ſi ſtatim poſt baptiſmũ de hoc mũdo tranſiret: nõ vtiq; hac ablutione indigeret: quia cùm ſit mũdus totus ſtatim euolaret. Sed qui poſt baptiſmum viuit in hac vita mortali, non poteſt ad tantũ culmen perfectionis aſcẽdere, quin etiã inordinati motus ſenſualitatis de affectibus terrenis inſurgant: & ideo oportet, ꝙ pedes lauet, vel per martyrium, quod eſt baptiſmus ſanguinis, vel per pœnitẽtiã, qđ eſt baptiſmus flaminis, vt euolare poſsit. Vbi nota ꝙ interioris hominis caput, eſt ratio ſuperior qua anima eſt coniuncta deo: ſiue pars contemplatiua, quæ intendit ſuperioribus & æter-

Baptizati erant apoſtoli.

Ratio, interioris hominis caput.

C nis. Manus, ſunt ratio inferior, quæ vacat operibus actiuæ vitæ: pedes verò, ſenſualitas, & ſenſus corporis, ac mẽtis & animæ affectiones inferiores. Ipſi. n. nos fecerunt extra nos: & ipſi frequẽter ſicut pedes maculãtur nobis poſt baptiſmũ in quo totus homo abluitur: quia ex conditione mortalis vitæ ſæpe maculas contrahunt ex terrenis & tẽporalibus: & ideo lauandi ſunt ſæpius: vnde neceſſe eſt, vt crebra ablutione confeſsionis & lachrymarum emũdẽtur pedes affectuum de terrena cogitatione terrenorum, in cogitatu & amore eorum. Qui. n. non lauatur poſt baptiſmum per pœnitentiã, non habet cum Ieſu partẽ. vnde dicit Aug. ꝙ humani affectus, ſine quibus in hac mortalitate non viuitur, quaſi pedes ſunt, vbi humanis rebus afficimur: vt ſi dixerimus quoniam peccatum nõ habemus, nos ipſos decipimus. Sciebat ergo dominus apoſtolos mundos quoad caput, quia deo coniuncti erãt per fidẽ & charitatẽ: & quantum ad manus, quia eorum opera erant ſancta: ſed tamen quantũ ad pedes, affectus aliquos terrenorum ex ſenſualitate habebant, & ſordidi erant: & ideo quantum ad il-

1. Ioã. 1

D los lotione indigebant. vnde Ber. Qui lotus eſt, non indiget niſi vt pedes lauet: lotus. n. eſt, qui grauia peccata non habet, cuius caput. i. intentio & manus, id eſt, operatio & cõuerſatio, mũda eſt: ſed pedes, qui ſunt animæ affectiones, dum in hoc puluere gradimur ex toto mundi eſſe non poſſunt, quin aliquando vanitati, aliquando voluptati, aliquando curioſitati, plus quàm oporteat cedat animus, vel ad horã. In multis. n. offendimus omnes. Veruntamen hæc contemnat aliquis quia impoſsibile cũ eis ſaluari, & impoſſibile eſt ea diluiſ, niſi per Chriſtum, & à Chriſto: quia ſi non lauerit ea Chriſtus, nõ habebimus partẽ cum eo. Nemo tamẽ pro eis deſperet: quoniam ſi viderit nos dominus humiliter pro eis eſſe ſolicitos, ignoſcet facile: imò & libẽter. De minoribus. n. illis peccatis pia diſpenſatione nobiſcũ agitur, vt non penitus auferãtur, ſed in illis nos erudiat deus: & cùm minora cauere non poſſumus, certi ſumus ꝙ nõ noſtris viribus maiora ſuperemus: ſemper timorati & omni ſoliciti ſimus, quomodo eius gratiam non amittamus: quã nobis tantopere, & tam multipharię neceſſariã eſſe ſentimus. hæc Bern. Deinde dominus ſubiũgit, (Et vos mundi eſtis) quia à me mundati. Secũdum Aug. Erant mundi, quantum ad manus & caput: non quantum ad pedes. Et ſequitur, (ſed non omnes.) Duo enim ſunt præcipua, quibus homo a peccatis mũdatur, ſcilicet eleemoſyna, & charitas. Cõtra primũ, Iudas erat fur: contra ſecundum, Chriſti proditor: & ideo nõ mundus erat. Sic ergo per pedum ablutionẽ deſignauit dominus munditiã ſpiritualium pedum quæ maximè requiritur, ex euchariſtiæ perceptione. Et ideo voluit lauare pedes diſcipulorum ſuorum, antequàm daret eis ſui cor-

Lotus q

Iacob. 3

Minora peccata cur nõ

E

penitus auferãtur.

poris ſacramentum: ad deſignandũ ꝙ ſpiritualis munditia requiritur ad ipſum percipiẽdũ. vnde Anſel. Corpus & ſanguinem ſuum diſcipulis ſuis, in cœna myſtica tradens, eorum pedes humiliter lauit: docens ſacroſancta myſteria mundis operibus, & pia mentis humilitate celebrãda. Myſticè etiã ſignificatur eius ſanguinis effuſio, per hoc ꝙ miſit aquã in peluim & peccatorum noſtrorum ablutio, per hoc ꝙ cœpit lauare pedes diſcipulorum: ac pœnarũ noſtrarũ in ſeipſo ſuſceptio, per hoc ꝙ terſit pedes linteo. ſ. corporis ſui, quia peccata noſtra pertulit in corpore ſuo ſuper lignũ. Alij autem diſcipuli audita reprehẽſione Petri, de hoc ꝙ recuſauerat huiuſmodi lotionem: non fuerunt auſi vltrà aliqualiter recuſare eam. Conſidera nunc bene ſingulos actus, in hac benigniſſima lotione pedum, omni dilectione & humilitate plena: & cum admiratione conſpice quæ geruntur, quia ſunt deuota. Inclinat ſe ſumma maieſtas, & humilitatis magiſter, vſque ad piſcatorum pedes. Stat incuruatus & genibus flexis coram ipſis ſedentibus: lauat proprijs manibus & abſtergit, ac deoſculatur pedes omniũ. ſic ergo vſq; ad pedes diſcipulorum dominus omniũ ſeipſum humiliat, & ſupplex humilitatis miniſteriũ, exhibet propter

F

Myſticè

Contemplatio.

R r humi-

G humilitatis formam: non ſolum verbo, ſed exẽplo commendandam & docendã. Sed & illud ſuperexaltat humilitatem, & ad maximum cumulũ humilitatis accedit, ꝙ & ipſi proditori ſuo eadem obſequia præbet: & illi nõ dedignatus eſt pedes lauare, cuius manus iam præuidebat polluẽdas in ſcelere: in quo dominus infirmitatẽ noſtrã conſolatur, vt ſi quando contingat nos ab amicis prodi, vel a famulis aut aliquibus vilioribus malũ aliquod pati, non ſcandalizemur reſpicientes Iudę exẽplũ qui infinitis potius bonis, in contrarium remunerauit benefactorẽ, ac dominũ & magiſtrũ. Sed ô cor nequã, & ipſa duritia durius: ſi ſic ad tantã humilitatem non mollitis, ſi ſic dominũ maieſtatis non vereris: ſi ſic vſq; ad ipſius tibi beneficij, ſemperq; innocentis interitũ ſæuis. Sed væ tibi miſer. Tu quidem obduratus, quod concepiſti parturies: non tamen ipſe, ſed tu peribis.

Iudę pedum lotio.

H Admiranda eſt igitur tanta humilitatis & benignitatis profunditas domini Ieſu, vnde Anſelmus: Et te quidem perditiſsimi proditoris tui perfidia non latebat: quando in hac cœna ablutionis, etiam corã ipſo genuflexo procumbens, maledictos pedes eius veloces ad effundendũ ſanguinem tuum, ſanctiſsimis manibus tuis arrectare, lauare, & extergere dignatus es. Et tu adhuc extento collo ambulas. O terra & cinis, adhuc ſuperbia te eleuat, adhuc impatientia te exagitat. Intuere humilitatis & manſuetudinis ſpeculũ, vniuerſæ facturæ creatorẽ, & tremebundũ iudicẽ viuorũ & mortuorum: ante pedes hominis, etiam traditoris ſui, genua curuantẽ: diſce ab eo qui mitis eſt, & humilis corde. Confundere in ſuperbia tua, erubeſce in impatientia tua. Et iterum: Cùm autẽ ſurgens à cena lintheo ſe præcinxerit: miſitq; aquam in peluim: cogita quæ maieſtas,

Pſal. 13

Contra ſuperbiam.

Mat. 11.

I quæ poteſtas hominum pedes lauit & exterſit, quæ benignitas proditoris veſtigia ſacris manibus tangit. Specta & expecta, & vltimò omnium tuos ei præbe pedes abluendos: quoniam quẽ non lauerit, non habebit partem cum eo, hæc Anſelmus. Hoc autẽ expleto miniſterio, quod ad humilitatem pertinebat obſequij, & ad purificationem cœnæ corporis ſui (reaccepit veſtimenta ſua, & rediit ad locũ cœnæ: quia mutat officium, mutat & habitum, ad ſeruiendum veſtimenta depoſuit: ad docendum reſumit & ſedet. Vt enim dicitur in Eccleſiaſtico: Amictus hominis enuntiat de illo. Per hoc autem oſtẽdit ꝙ ſuperior poſt actum humilitatis debet reſumere debitũ officiũ autoritatis. Myſticè autem, ſecundum Alchuinum, impleta redemptionis noſtræ purgatione, per ſanguinis ſui effuſionẽ accepit veſtimenta ſua: tertia die de ſepulchro reſurgens, & eodem corpore iã immortali veſtitus, & aſcendens in cœlum in dextera paternæ diuinitatis recumbens, inde venturus eſt ad iudicandũ. Et cùm recubuiſſet iterum ad cœnã corporis ſui faciendã docuit eos quare hoc fecerit in exẽplo. ſ. mutuo ſibi ſeruiend. Vnde dixit: (Scitis quid fecerim vobis?), i. quandam humilitatem exhibuerim vobis. Interrogat, vt eos attentos reddat.

Amictus apta reſũptio,

Eccleſiaſtici 19.

Myſticè.

K Deinde eos ad imitandum ſuum exẽplum confortat, dicens: (Vos vocatis me magiſter, & dñe: & bene dicitis,) quia verum eſt quod dicitis, (Sum enim) magiſter & dñs, quia dei virtus, dei & ſapientia. Magiſter, inquã, propter ſapientiam quã doceo verbis: dominus, propter potentiã, quam oſtendo miraculis. Quia dicit magna de ſe: non eſt arrogantia, ſed veritas quæ prodeſt auditoribus, ſicut facit & Paulus. Auguſt. Vituperabile eſt ꝙ quiſq; cõmendet, propter periculum ſuperbiendi. Nam periculoſum eſt ſibi placere, cui cauendum eſt ſuperbire: vbi ergo non imminet periculũ ſuperbiendi, non eſt vituperium propria commendatio. In Chriſto aũt hoc periculum non timebatur: ille. n. qui ſuper omnia eſt, quantumcunq; ſe laudet, non ſe extollit excelſus. Item quia aliquãdo laudabile eſt ꝙ homo ſe commendet, quando. ſ. cedit ad vtilitatem fidelium: & ſic Apoſtolus cõmendauit ſe.

1. cor. 1.

Magiſter.

Laudare ſe.

L Sed valde eſt nobis vtile & neceſſarium vt cognoſcamus deũ. vnde expedit nobis ꝙ magnitudinem ſuam nobis reuelet: & ideo oportet ꝙ ipſe ſe nobis laudet: non eſt igitur veritas, quandoq; tacenda pro vitanda iactãt. Gregorius. Incauti ſunt humiles, qui ſe mendacio illaqueant: dũ arrogant a vitãt: quia contra veritatem ſe erigunt, quã relinquunt. Qui. n. neceſsitate cogente vera de ſe bona loquitur: tantò magis humilitati iungitur, quantò veritati ſociatur. Tunc arguit à minori. (Si ergo ego laui pedes veſtros, dñs & magiſter) de quo minus videtur, & quod minus erat debitum: (& vos) ſibimet diſcipuli multò fortius debetis (hoc exemplo prouocati, alter alterius lauare pedes:) & ad omne obſequium humiliari: quia magiſter ſum, meam doctrinã recipite. Et quia dominus mandatum cuſtodite.

2. Cor. 11.

Mentiẽdũ non ẽ, vt humiles videamur

Magiſter & dñs.

M Hic per vnum obſequium accipiuntur ſynecdochicè omnia alia obſequia fraterna: quaſi diceret: Debetis vobis mutua obſequia humilitatis & charitatis exhibere. ſ. inuicem miniſtrare, inuicem iniurias dimittere, pro inuicem orare. Chry. Non in lauando pedes hanc legem ſcribit ſolũ: ſed & in aliis omnibus, quæ circa hos non monſtrauit. (Exemplum. n. dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis,) humiliando me ſub vobis, (Ita & vos) inferiores (faciatis) vobſinuicem: & maximè in caſu neceſsitatis: quaſi diceret, Non ſolum hoc feci propter pedum corporalium emundationẽ, ſed propter humilitatis eruditionem: & ad hoc feci vt oſtẽderem vos ad hoc teneri. Secundũ Chryſ. Chriſtiana religio potius attendit modum quàm opus: quia dominus non attendit quantum, ſed ex quanto id eſt, potius hoc quàm illud. Et bene docuit humilitatem exemplo. Nam in moralibus & in actibus hominum, plus mouent exempla quàm verba. Illud enim hoc agit & elegit, quod ſibi videtur bonũ. Vnde magis oſtendit quis illud eſſe bonum, quod ipſemet eligit, quàm quod docet. Et inde eſt, ꝙ quã do quis docet aliquid, & aliud facit: magis ſuadet aliis quod facit, quàm id quod docet: & ideo maxi-

Facta plus ꝙ verba mouẽt.

A maximè neceſſarium eſt ex ipſo facto dare exemplum. (Non eſt ſeruus maior domino ſuo: neq; Apoſtolus,) id eſt, miſſus, ſeu nuntius, (maior eo qui miſit illum:) & ideo ſicut ego dominus, & magiſter & mittens me humilio vobis: ita & vos humiliare debetis: & facere æqualibus veſtris, quod me vobis minoribus facere vidiſtis: quaſi diceret, ſecundum Chryſoſtomũ, Si à me hæc facta ſunt, multò magis à vobis oportet hæc fieri: debitores enim nos conſtituit deus ipſe incipiens. Qui ſedet ſuper cherubin, pedes lauit proditoris. Tu verò homo, terra & cinis exiſtens: & puluis & lutum, extollis teipſum, & magna ſapis. Ecce quantũ exemplo & verbo eos ad humilitatẽ inuitauit: & doctrinæ ſuæ de humilitate factum & exemplum humilitatis præmiſit: & in hoc conuenientem modum docendi oſtendit, ſecundum illud
Act. 1. Cœpit Ieſus facere, & docere. Hic etiã aperuit
B in hoc ꝙ Petro dixit: Scies autem poſtea. Auguſt. Hoc eſt beate Petre quod neſciebas, cùm tibi lauare pedes non ſinebas: hoc tibi poſtea ſciendum promiſit, quando vt ſineres terruit te magiſter tuus, & dominus tuus lauans pedes tuos. Didicimus fratres humilitatem ab excelſo: faciamus inuicem humiles, quòd humiliter fecit excelſus. Hæc Aug. Et ad literam & ad myſticum ſenſum, hoc mandatum domini debet impleri: ad literam quidem, vt per charitatem ſeruiamus inuicem: non ſolum in lauando pedes fratrum, ſed & in omnibus neceſſitatibus adiuuando, & opera miſericordiæ exercendo. Quod ſi non fiat ad literam, ſ. manu, ſaltem faciamus corde: vt in illorũ numero ſimus quibus dicitur: benedicite ſancti & humiles corde domino. Auguſ. Multò melius eſt, & ſine controuerſia verius: vt etiã manibus fiat, ne dedignetur quod fecit Chriſtus facere

Humilitas Chriſti imitanda.

C Chriſtianus. Cum. n. ad pedes fratris inclinatur corpus, etiam in corde ipſo vel excitatur, vel ſi iam inerat confirmatur ipſius humilitatis affectus. Hæc Aug. Sed excepto iſto morali intellectu: nihilominus hoc etiã ad myſticum intellectum, & ſpiritualiter facere debemus. In lotione enim pedum, datur intelligi ablutio macularum. Tunc ergo ſpiritualiter lauas pedes fratri tui, cum Chriſtum imitando abluis, quantum in te eſt, maculas eius. Hoc autem fit tripliciter: remittendo ſcilicet ei offenſam, ſicut ille nobis pœnitentibus peccata dimittit; itemq; orando pro peccatis eius, ſicut ille lauit nos à peccatis interpellãdo patrem pro nobis: & iſte duplex lauandi modus communis eſt omnibus fidelibus. Tertius modus pertinet ad prælatos, qui lauare debent remittendo peccata autoritate clauium. Noſtrum eſt ergo donante domino miniſterium charitatis, & humilitatis adhibere: illius eſt exaudire, ac nos ab omni contaminatione peccatorum mundare. Deinde quod dixit ſequenti præmio confirmat, dicens: (Si hæc ſcitis,) quæ feci & doceo: (beati eritis,) hic in ſpe, & in futuro in re: (ſi feceritis ea,) quia beati qui audiunt verbũ dei, & cuſtodiunt illud: & intellectus bonus facien-

Luc. 11. Pſ. 110.

D tibus ea. Quia ſcire bonum, & non facere: non pertinet ad beatitudinem, ſed ad condemnationem. Secundum illud: Scienti bonũ & non facienti peccatum eſt illi. Vnde & Chryſ. Beatitudo non copulatur cum ſcientia: ſed cum opere & lumine ſcientiæ. Iac. 4.

ORATIO.

O Mitis Ieſu, & veræ humilitatis exemplũ, qui lauiſti pedes diſcipulorum tuorum: peto & obſecro domine purga meos affectus, vt vtroque pede, gemina videlicet charitate purgatus, & accenſus ad te purificatorem meum accedam ſecurus. Purifica me in finem dierum, & emunda ab omnibus maculis peccatorum: vt dimiſſis negligentijs, & peccatis meis inimici die mortis confuſi abſcedãt, qui meũ calcaneũ obſeruabunt. Dirige dñe pedes meos in viam pacis: vt de manibus omniũ inimicorum liberatus, benedicam te cum electis tuis omnibus in ſecula ſeculorum. Amen. E

De charitatiua correptione proditoris & egreſſu eius. Cap. 55.

CIrca tertium autem dolens, & mœſtus auſculta. (Cùm enim hæc dixiſſet Ieſus, turbatus,) id eſt, cõtriſtatus eſt, non carnaliter, ſed (ſpiritu,) id eſt, ſpiritualiter & ex imperio rationis, quia ipſe ſpiritu ſuo, & poteſtate fecit in ſe iſtam pro paſſionibus turbationem, & hæc turbatio in parte ſenſitiua exiſtens non erat contraria rationi, ſed magis conueniens ei, virtuoſum enim eſt cõtra vitia turbari, ſpiritualis turbatio ad pietatem, & miſericordiam ſpectat, ſed carnalis furorem & iram excitat ſpiritu igitur turbatur Ieſus, & miſericorditer, ſiue compatiẽdo diſcipulo qui

Ioã. 13. Mat. 26 Marc. 14. & Luc. 22.

F eum tradit, & tradendo perit, ſiue vt nos doceat quid agere debeamus, quando in magnũ facinus, ad quem hominem ruere videmus, ſic & ſancti miſericorditer & ex charitate turbantur, cum vrget eos iam zizania à tritico ante meſſes ſeparare. Moraliter ergo inſtruit prælatos non debere, quantumcunq; etiam flagitioſos, niſi cum magna compaſſione & dolore, à liminibus ſanctæ matris eccleſiæ ſeparare. Vnde Auguſtinus; Turbetur planè Chriſtianus, non miſeria, ſed miſericordia, timeat ne pereant homines conturbetur cùm perit aliquis Chriſto. Cõcupiſcat homines acquiri Chriſto; lætetur dum acquiritur aliquis Chriſto; timeat & ſibi ne pereat Chriſto, contriſtetur ſe peregrinari à Chriſto. Concupiſcat regnare cũ Chriſto, lætetur cùm ſperat ſe regnaturum eſſe cum Chriſto. (Et edentibus illis, dixit: Amen dico vobis, quia vnus ex vobis) duodecim, qui vbique mecum eſtis, quorum pedes laui, quibus tanta promiſi, (tradet me) dominum, me magiſtrum, me ſaluatorem. vnus ex vobis; numero, non merito, corpore, non animo; ſpecie, non virtute. Maxima ingratitudo Iudæ fuit tradere ſuum commẽſalem, imò dominum & nutritorem; vnde & alius euan-

Moraliter Excõicandum raro.

G

Contra ſacerdotes ſceleſtos.

gelista, ſic dicit: (Ecce manus tradentis me, mecum eſt in menſa.) Hoc idem poſſet dominus hodie dicere de ſacerdotibus multis qui menſam domini indignè attingere præſumunt, qui rurſus quantum in ſe eſt merito peccatorum filium dei crucifigendũ tradunt. Per hoc enim quòd in menſa denuntiauit ſuum proditorem, deſignauit quòd multi proditoriè veniunt ad ſuam menſam. Maius autem peccatũ eſt tradere Chriſtum regnantem in cœlis peccatoribus membris, quàm ambulantẽ in terris peccatoribus Iudæis. Vnde Beda: Sed & hodie quoq;, & in ſempiternum, væ homini illi qui ad menſam domini malignus accedit: qui inſidiis mente conditis, qui præcordiis aliquo ſcelere pollutus myſteriorum Chriſti ſecretis participare non metuit. Et ille enim in exemplum Iudæ, filium hominis tradit, non quidẽ Iudæis peccatoribus, ſed tamen peccatoribus membris, videlicet ſuis, quibus illud inæſtimabile

H

& inuiolabile domini corpus violare præſumit. Væ, inquam, illi homini de quo Ieſus, qui altaribus ſacroſanctis inter immolandũ, vtpote propoſita conſecraturus adeſſe nõ dubitatur, aſtantibus ſibi miniſtris cœleſtibus cõqueri cogitur: ecce, inquit, manus tradentis me, mecum eſt in menſa. Hæc Beda. & vt dicit Origen. Tales ſunt omnes in eccleſia, qui inſidiantur fratribus ſuis, cum quibus ad eandem menſam corporis Chriſti frequenter fuerunt.

Prædicendæ ꝓditionis cauſæ.

Prædixit aũt dominus de proditore: & ſic eũ quodammodo reuelauit triplici de cauſa. Primò, vt ſic oſtenderet ſe deum, qui futura contingentia præuidebat. Secundò, vt oſtenderet ſe ſpontaneè pati, quia præcauere poterat mortẽ, quam præſciebat. Tertiò, vt proditor pœniteret, qui ſe non latere audiebat. Vnde Hieron. qui de paſſione prædixerat, & de proditore prædicit: dãs locũ pœnitentiæ vt cũ intellexiſſet

I

ſciri cogitationes ſuas, & occulta cordis cõſilia, pœniteret eũ facti ſui: & tamen non deſignat eum ſpecialiter, ne manifeſtè coargutus impudentior fiat: ſed mittit crimen in numero, vt conſcius pœnitentiam agat. Hæc Hiero.

Retractio à malo quadruplex.

Et notãdum ꝙ à mali perpetratione ſolet aliquis quatuor modis retrahi, quibus ex magnitudine miſericordiæ ſuæ tẽtauit dominus proditorem diſcipulum à tanto ſcelere perpetrando ad pœnitentiam reuocare: ſcilicet pudore, cum dixit, (vnus ex vobis tradet me: & manus tradentis me, mecũ eſt in menſa.) timore, per comminationem ſupplicij: cum dicit, (væ autẽ homini illi per quẽ filius hominis tradetur:) vt qui pudore nõ vincitur, timore corrigatur. beneficij exhibitione, cum illum ad menſam ſuam recipit, & ei pedes lauat. affectus oſtẽſione, in blanda allocutione, cum dicit: (amice ad quid veniſti?) Sic exẽplo Chriſti bonus prælatus ſubditis etiam malis debet exhibere beneficia, vt quantum in ſe eſt eos à ſua reuocet vita mala. Sed Iudas nullo horum frangitur, ne hominem tradat, quem dei filium nouerat.

Proditoris venenum.

Paſſionem ergo Ieſu Chriſti piè conſiderare volenti, occurrit primum perfidia proditoris,

K

qui tantæ fuit fraudis & veneno repletus, vt magiſtrum & dominum proderet: tantæ cupiditatis flamma ſuccenſus, vt deum argento venum daret: & pretioſum Chriſti ſanguinẽ vilis mercedis pretio compenſaret: tantæ denique ingratitudinis, vt eum qui omnia ſibi commiſerat, & ad culmen apoſtolici honoris prouexerat venundaret ad mortem: tantæ duritiæ, vt nec familiaritate conuiuij, nec humilitate obſequij, nec ſuauitate colloquij, nec mulcebritate oſculi a cõcepta malitia potuit reuocari. O mira benignitas Chriſti in diſcipulum durũ: domini in ſeruum nequiſſimum. Verum licèt inexplicabilis fuerit proditoris impietas: in immenſum tamen eam exuperat agni dei dulciſſima manſuetudo, in exemplum data mortalibus, vt iam non dicat ab amico exuperata humana infirmitas: ſi inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem vtiq; quia ecce homo vnanimis, qui dux videbatur & notus:

L

Pſ. 40.

qui panes Chriſti edebat, & in ſacra illa cœna dulces capiebat cibos: magnificabat ſuper eum ſupplantationem, & leuauit calcaneum ſuum contra eum; quia conabatur ſuppeditare ipſum. Sic hodie multi prælati, clerici, & religioſi qui lautè viuunt de patrimonio crucifixi: leuant calcaneum contra Chriſtum in membris ſuis, ſupplantantes ea, & affligentes calumniis, & exactionibus iniuſtis.

Vnus veſtrũ me tradet.

Cum aũt Ieſus dixit eis, vnus ex vobis me tradet: hæc vox in corda ipſorum vt gladius acutus intrauit: luctuſq; intolerabilis chorum illum ſanctum tunc aſſumpſit, & triſtati comedere ceſſauerunt, & inſpiciebant ſeipſos inuicem, quaſi nouo ſtupore percuſsi. hæſitantes de quo diceret: Non ſolum propter mortem magiſtri ſui futuram ſunt contriſtati: ſed quia quilibet timebat de ſe ne eſſet ille qui debebat eum tradere. Erant ergo admirati, quia quilibet eorum præter Iudã ſentiebat ſe totaliter firma-

M

tum in contrarium dicti ipſius Chriſti: & ſimiliter de ſuis ſocijs, ſicut de ſe cogitabat: veruntamen propter firmitatem verborum Chriſti magis eius dicto, quàm ſuis conſcientiis credebant: & non hæſitabant de euentu rei, ſed de illo per quem hoc eueniret. (Contriſtati ergo valde cœperunt ſinguli dicere,) vnuſquiſque pro ſe, (Nũquid ego ſum domine?) ſcilicet qui tradet te. Et certè nouerant vndecim apoſtoli, ꝙ nihil tale contra dominum cogitauerãt: ſed plus magiſtro quàm ſibi credebant, & timentes fragilitatem ſuam, triſtes quærunt de peccato cuius non habent conſcientiam: vt dicitur in Pſal. Delicta quis intelligit?

Pſal. 18

Quilibet ẽt debet ſibi timere de futuro, quantumcunque ſit ſanctus. (Et reſpondens, ait: Qui intingit mecum manum in paropſide, ſeu catino, hic me tradet.) Ecce humilitas Chriſti & patientia, qua proditorem ad menſam & ſcutellam admittit. Et ſecundum Hieronymum, In hoc mira apparet domini patientia, quia primum dixerat vnus ex vobis me tradet; perſeuerat proditor in malo: manifeſtius arguit, & tamẽ nomine proprio non deſignat.

A Vnde per hoc verbum Chriſti non potuerunt determinatè perpendere quis eſſet: quia omnes duodecim de eodem vaſe in circuitu cum domino edebant: minores autem diſcipuli ſeorſum in al a menſa comedebant: quaſi diceret, vnus ex duodecim me tradet. Et ex hoc ſatis apparet ꝙ alii diſcipuli præſentes erant. Quod autem Matth. (paropſidem,) Marcus (catinum) dicit, vnus quadraturam vaſis: alter quod eſſet fictile opus deſignat. Eſt enim paropſis vas quadratum, habens pares apſides, id eſt latera & extremitates: catinus vero vas fictile, ſeu luteum ad immittendum liquorem, & ad plura alia aptum. Aſpice nunc bene diſcipulos, & compatere tam domino quam eis, quia in magno dolore ſunt poſiti. Ille autem proditor ne verba hęc ad eum pertinere viderentur, comedere non ceſſauit. Cæteris enim contriſtatis ac retrahentibus manus, & intercedentibus cibus ori ſuo: Iudas temeritate & impudentia, qua proditurus erat magiſtrum, manũ cum eo mittit in paropſidem, vt audacia bonam conſcientiam mentiretur. B

Paropſis.

Catinus

Audacia Iudæ.

E debes ſcire quòd ipſa menſa erat in terra, & more antiquo in terra ſederunt ad cœnam in cœnaculo ſtrato, quaſi iacendo recumbentes. Erat autẽ vt creditur quadrata, de pluribus tãtũ tabulis facta. Et prout narrauit ille qui eam Romę in eccleſia Lateranenſi menſurauit: in vno quadro eſt duorum brachiorum & palmi: ita ꝙ licet ſtricte & arcte, tamen vt creditur tres diſcipuli in vno quadro ſedebant, & dominus humiliter in angulo, & Ioannes iuxta eum erat: ita quòd omnes de vno vaſe comedere poterant. Vbi aduerte conuiuium humilitatis & charitatis, quia cum pauperibus illis diſcipulis, & Iuda proditore in eadem menſa, eodem cibo & potu, eodem catino & calice magiſter & dominus participat. C Non ſic hodie multi religioſi faciunt, qui diſſimiliter a fratribus reſici non erubeſcunt.

Menſa dñi.

Et addit Ieſus, prædicendo pœnam damnationis traditoris. (Filius quidẽ hominis vadit,) ad paſſionem voluntariè: (ſicut ſcriptum eſt: de eo,) oblatus eſt, quia ipſe voluit. (Væ autem homini illi, per quem filius hominis tradetur.) Væ id eſt, æternaliter peribit. quia væ in ſcriptura ſacra æternã dãnationẽ notat. Licèt.n. Iudas poſt factũ pœnituerit: hoc tñ inutiliter fuit, quia per deſperationem ſe ſuſpendit. Hier. Iudas aũt nec primò, nec ſecundò correptus a proditione retrahit pedem ſed patientia dñi nutrit impudentiã ſuam: & ideo pœna prędicitur, vt quẽ pudor nõ vicerat corrigant denunciata ſupplicia. Et ne mitiſſimã pœnam eius intelligeremus adiungit: (bonum ei erat, ſi natus,) ſ. in vtero (non fuiſſet homo ille:) tot & tãtis criminibus fœdatus: qui patrẽ occidit, matrẽ ſtuprauit, Chriſtũ prodidit ſeipſũ ſuſpẽdio interemit: quia ſecũdũ Hier. Melius erat ei nõ eſſe, quã ad tormẽta eſſe: multò.n. melius eſt non ſubſiſtere, quam male ſubſiſtere: bonũ.n. accipitur hic pro minus malo. Minus aũt malũ eſt, non eſſe ſimpliciter, quam eſſe damnatũ: quia & ſi non ſit minus malum ratione pœnæ adiunctæ, quæ non priuat totũ eſſe creatum: tñ minus malum eſt ratione culpę mortalis, quæ inſeparabiliter adhæret damnatis, & ipſa non ſolum priuat quoddam eſſe creatum ſicut pœna, ſed & priuat bonum infinitum. ſ. diuinum, propter quod eſſe miſerum, miſeria culpæ mortalis æternaliter, hoc eſt peius quam ſit non eſſe ſimpliciter. D

Eſai. 53.

Ve.

Iudæ ſcelera.

Nõ eſſe pſtat ſecundũ Hier. q̃ dãnatũ eſſe

Et quia cæteri diſcipuli eum triſtes interrogauerant: interrogat eum & ipſe quem conſcientia remordebat, ne tacendo ſe & crimen ſuum prodere videretur. Si.n. ipſe aliis de hoc quærentibus tacuiſſet, ſuſpectũ ſe eis reddidiſſet, vnde dixit: (Nunquid ego ſum rabbi?) non vocat eum dominum, ſicut alij, quia iam a ſe excuſſerat iugum domini, aliis ſub eius iugo remanentibus. Et ſecundum Hieronymum, Non dominum, ſed magiſtrum vocat: quaſi excuſationem habeat, ſi domino denegato ſaltem magiſtrum prodiderit. (Et ait, tu dixiſti:) quaſi diceret, ſecundum Rabanum, Tu prodidiſti te, non ego. E Eadem ratione confutatus eſt proditor, qua Pilatus iniquus iudicator. Nondum coram eis eum exprimit, nec delictum ſuum in hoc aliis publicauit, ſed conſcientiæ Iudæ ſe eius delictum ſcire ſignificauit: poterat enim per hoc verbum mentem Iudæ ſic mouere, quod alios latebat: vnde poteſt ſic intelligi: Ego non dico ſed tu dicis. Vel poteſt exponi de aſſertione cordis, quaſi diceret: Ore interrogas, quaſi neſcius: ſed corde dicis & ratum habes te eſſe proditorem. Ecce miſer homo vides dominum omnia ſcire, nec tuam conſcientiam eum latere: ceſſa igitur, & confitere.

Cur rab b & nõ dñe dixit.

Hic admonemur vt peccantem primò cum manſuetudine arguamus: poſt ſi peccauerit grauius, ad vltimũ grauiſſimè. Hanc enim formam nobis dominus reliquit, qui primò dixit: (vnus ex vobis me tradet.) F ſecundò (qui intingit mecum manum in paropſide, hic me tradet:) tertiò (tu dixiſti.)

Arguendi forma.

(Erat autem Ioannes recumbens,) id eſt reclinatus, ſermonibus iſtis territus, & ſeipſum ſuſtinere non valens, eo quòd terrore erat reſolutus: (in ſinu,) ſiue ſupra pectus (Ieſu) quia inclinatè, quaſi ante pectus, & prope os eius appodiauit ſe ſuper dominum, ſicut innixus ſuper dilectum ſuum: & ſic erat idoneè poſitus ad interrogandum aliquid ſecrete ab eo, & audiendum. Cum ergo iſta quæſtio a ſingulis fieret: (innuit illi Petrus: & dicit ei, quis eſt de quo dicit?) id eſt, non verbis, & ſonando, ſed tãtummodo nutu corporis, & innuendo dixit ei vt ſecretò quæreret a dño, quis eſſet de quo dixerat. Vel primò (innuit,) & deinde non contẽtus nutu, dixit. Nota Petri reuerentiam, propter quam licet maior, & princeps apoſtolorum non interrogat dominum per ſe, ſed per minorem. Et cum Ioannes ſubmiſſa voce hoc quæreret, dominus Ieſus familiariter ei, tãquã ſingulariter dilecto, ſubmiſſa voce aperuit, & proditorẽ ſuũ tacite expreſſit, ne alii audirẽt: cui ſcilicet panem intinctũ porrigeret. Ioanni igitur vt ſecretario ſuo expreſſit aperto ſigno non tamen nomine nec omnibus: in hoc nos

Prodenda non ſunt occulta ſcelera.

Euchariſtia non eſt tradita Iudę in buccella.

G inſtruens non debere crimina proximorum propalare alijs. Ideo .n. ſecundum Chryſo. Noluit Chriſtus Iudā proditorē publicare, vt nos doceret ꝙ peccata occulta aliorum publicare non debemus: quia ſicut eſt mortale peccatum innocenti falſum crimen imponere, ſic verum crimen occultū, alijs reuelare. Et ſtatim buccellam tantū intinctam, non conſecratam, Iudæ porrexit: quæ corpus ſuum non erat, quia qui verū panē de cœlo tradere inſidioſè ſtudebat nō illo, ſed alio intincto rei clari merebatur. Et ideo ſtatutū eſt, ꝙ euchariſtia intincta non detur fidelibus: & etiam pro hæreſi tollenda, quæ dogmatizauit totū Chriſtum ſub vtraque eſſe, & neutra tantū forma. Dominus per buccellam intinctam ſuum exprimit traditorem: fortaſsis per panis intinctionē, illius ſignificās fictionem: quia ſicut panis intinctus habet colorem, & ſaporem in ſuperficie alium quam interius: ita Iudas ſimulabat ſe exterius Chriſti

H diſcipulum, & diligere magiſtrum, cùm tamen interius proditor eius eſſet, & proditionē tractaret. Ioannes autem ſtupefactus, & cordialiter gladiatus, verſus dominū magis ſe inclinauit, & ſupra pectus eius recubuit. Petro autem dominus non dixit, nec ipſe Ioannes, quamuis ad nutū eius quæſiſſet: quia erat ita feruidus, ꝙ ſtatim in proditorem inſurrexiſſet, & eum interfeciſſet. Sed hoc noluit dñs, ne diſpenſatio conſilij diuini impediretur, ꝙ autem Petrus Ioanni interrogationem committit habet etiā rationem myſticam. Per Petrum .n. deſignatur vita actiua, per Ioannem contēplatiua: Petrus ergo per Ioannem a Chriſto inſtruitur, quia actiua vita de diuinis, per cōtemplatiuā informatur. Vnde habes hic argumentum, & figurā ꝙ contemplatiuus non intromittit ſe de actibus extrinſecis. vindictam etiam non expetit de ipſis dei offenſis: ſed inde interius gemit, &

Cōtemplatiui officiū.

I per orationem ad deū ſe conuertit, ac fortius per contemplationem approximans, eiq; adhærēs omnia ſuæ diſpoſitioni cōmittit: & hoc de tempore vacationis intellige, cùm copiam ſponſi habet apud ſe. Nam aliquando ipſe contemplatiuus ex zelo dei & animarum, vel ratione officij imminentis, exterius exit: & ſimiliter quando ſponſo, vt reuocetur auidius, & teneatur fortius, ad tempus recedente nō ſentit ſolitas conſolationes, in actiuā ſe reducit, vt vel ſic ſponſo fructificet. Non .n. decet contēplatorem eſſe deſidioſum. Hinc etiam poteſt colligere ꝙ contēplatiuus ſecretū domini nō debet reuelare, niſi fortè fraternæ ſalutis vrgeret zelus, vel ſupernæ reuelationis dictaret inſtinctus. Nunc ergo conſpice domini benignitatem, quomodo dilectum ſuum diſcipulū in ſinu ſupra pectus ſuum retinet: in quo & magna humilitas eius claret. O quàm tenerrimè ſe inuicem diligebant: & ideo de pectore & ſinu, id eſt, ſecreto ſapientiæ domini ſacramentum diuinitatis, & ſpecialiter euangelium, quod ſcripſit hauriebat: & bibens inebriatus eſt. Vnde Anſelmus: Quiſnam ille eſt, rogo te, qui ſupra pectus eius recubuit, & in ſinu eius

Ioānis in Chriſtum amor.

caput reclinat? Fœlix quicunque es. O certe ecce iam video. Ioannes eſt nomen eius. O Ioannes quid tibi dulcedinis, quid gratiæ & ſuauitatis, quid luminis & deuotionis hauriebas

K ab illo fonte? Ibi certè omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ dei abſconditi ſunt. Ibi fons miſericordiæ: ibi domicilium pietatis, ibi fauus æternæ ſuauitatis: vnde tibi ò Ioannes omnia iſta? Nūquid tu ſublimior Petro, Andrea ſanctior, aut certè omnibus apoſtolis gratioſior? Speciale hoc priuilegium virginitatis, quia virgo es electus a domino, atq; inter cæteros magis dilectus. Iam nūc exulta virgo, accede propius, & aliquam huius dulcedinis potationē vendicare non differas. Si potiora non potes, dimitte Ioanni pectus, vbi ſe cum vino lætitiæ in diuinitatis cognitione inebriat: tu currens ad humanitatis vbera, lac exprime quo nutriaris. Hæc Anſel. Conſpice etiam alios diſcipulos multum mœſtos, ad prædictam vocē do-

Ioānis fœlicitas.

Virginitatis priuilegiū.

L mini non comedentes, ſeſeq; inuicem aſpiciētes, & ſuper his conſilium capere neſcientes. Cum ergo Ieſus panem intinctum Iudæ dediſſet: (poſt buccellam,) per quam vidit eum deſignatum: (intrauit Satanas in eum,) non tunc primò & de nouo, cum iam Chriſtū prius vendidiſſet: ſed ad amplius, quaſi proprium ac ſibi iam traditum plenius poſsidendum, & ſuæ ſeruituti ſubiugandum, & ad quæcunq; vellet noxia agenda trahendum: in quē ante introierat, quaſi alienum, ad tentandum & decipiēdum. Intrauit in eum, vt totū eum occuparet: & quem malignis cogitationibus obligaret, iam ipſo impietatis opere poſsideret. Ingratus enim beneficiorum Chriſti, factus eſt in poteſtate dæmonis magis quàm ante: ſicut apoſtoli, qui iam poſt reſurrectionem acceperant ſpiritum ſanctum inſufflante domino: poſtea iterū

M ipſum plenius acceperunt in die Pentecoſtes. Vb ſciendum quòd Satanam intrare hominē, poteſt dupliciter intelligi: quia vel intrare in corpus hominis: ſicut patet in dæmoniacis, & ſic poteſt eſſentialiter intrare in hominem: vel intrare in mentem, ita ꝙ menti eſſentialiter illabatur, & ſic nullus poteſt intrare in hominem, niſi ſolus deus. Anima .n. rationalis nō habet dimenſiones quantitatis, vt aliquid in ea eſſe dicatur, quaſi infra dimenſiones eius contentum, & ſic nihil poteſt in ea eſſe, niſi quod ei dat eſſe quod eſt ibi per virtutem ſuā: vbi autem eſt virtus dei, ibi eſt & eſſentia dei: in deo .n. idem eſt virtus & eſſentia: & ideo deus eſſentialiter eſt in anima, cuius ſolius eſt implere naturam, ſiue ſubſtantiam ab eo creatam: dicitur tamen Satan illabi menti humanę, per affectum & effectum malitiæ, ſ. inquantum homo ab eo ſeductus ſequitur eum ad perpetrandum malum quod ſuggerit: & ſic per fraudulētam deceptionem, & malitiam habitare dicitur in eo quem implet: & hoc modo intrauit in Iudam, vt plenius poſsideret, & ad perpetrandum malum induceret. In cuius cor prius miſerat vt deciperet, & ad præbendum aſſenſum malo induceret. A ſimili, quando oſtiū

Satanā intrare in hominē.

eſt

A eſt ita forte ꝙ latro nec violenter, nec laten-
ter poteſt intrare:tunc quandoq; latrunculum
per feneſtram ſubmittit,qui poſtea oſtium la-
troni aperit,& ſic latro intrat. Latro, eſt dia-
bolus:domus fortis,voluntas:latrunculus,ma-
la cogitatio vel delectatio. Quando ergo dia-
bolus poteſt intrare per aliquam complacen
tiam:hic aperit oſtium conſenſus: & ſic diabo
lus intrat,& ſpoliat animam bonis ſuis. Vnde
Orige. Cauendum nobis eſt,ne diabolus intru-
dat in cor noſtrum aliquid ignitorum celorũ
ſuorum nã ſi introduxerit, inſidiatur deinde
vt & ipſe introeat. In hoc autem ꝙ buccella
ſumpta amplius introiuit Satanas in Iudam,
perpende quantum eſt malum commenſalem
alicuius poſt eſſe ingratum, & beneficij imme
morem. Deinde ponitur proditoris permiſſio:
non enim poterat aliquid facere, niſi Chriſto
permittente. Ideo dixit ei:(quod facis,).ſ.volũ
B tate:(fac,) ideſt facies (citius.) Et bene dicit,
(quod facis,) quia voluntaris crimẽ pro facto
reputatur. Feſtinat dñs in bonum ſalutis fide-
lium quod Iudas operatur,ſed non ſibi. Multi
quippe bonum,vt Iudas faciunt: ſed omnino
nihil eis proficit,quia bonum facere non intẽ-
dunt. Non tamen dominus impellit Iudam ad
proditionis culpam:ſed oſtendit ſe ſitire ſalu-
tem noſtram. Vnde non dicit hoc, præcipien-
do facinus, vel conſulendo: quia præceptum
diuinum,vel conſilium, non poteſt eſſe de fa-
ciendo malum:ſed tantum prædicendo & per
mittendo,dans in ſe poteſtatem,quia vidit eius
animum præ nimio deſiderio implendi quod
cœperat acceleratum,non poſſe quieſcere: ſed
implere nõ poterat,niſi ipſe dominus permit-
teret. Dicit etiam hoc dominus, crimen prodi
tionis exprobrando: vt oſtenderet quòd dum
ipſe beneficia conferret,ille mortem intenta-
ret. Dicit inſuper hoc,ad opus noſtræ redem-
C ptionis anhelando:non tam in perniciem per
fidi ſæuiendo,quàm ad ſalutem fidelium feſti-
nando.(Cùm ergo)Iudas (buccellam) de ma-
nu domini(accepiſſet:exiuit continuò)ad quæ
rendum cohortem quæ Chriſtum caperet. In
quo ſignificatur quòd ſacerdos ſumens corpus
Chriſti indignè, magis elongatur à deo: quia
.n.bono malè vſus eſt, hæc præſumptio pecca
tum auxit,vt ingratus beneficiis domini, aper
tè ab eo recederet.(Erat autem nox:)quod ex
preſſit euangeliſta:ad oſtendendum opportuni
tatem temporis ad peragendum proditionem
& ad denotandum in Iuda mentis tenebroſita
tem. Vnde congruit hoc bene ſacramento:erat
.n.qui exijt filius noctis,faciens opera tenebra
rum:ibatq; in noctem ſeu tenebras & mortẽ:
quia ergo Iudas ex bonorum ſocietate non
profecit,ob hoc maiori pœna dignus fuit. vn-
de Chry. Sicut boni & perfecti duplici ſunt di
gni honore, quoniam & benigni ſunt facti,
& nihil à malis nocumẽti ſenſerunt: ſic & ma
li duplici ſunt digni pœna: & quia mali facti
ſunt,cùm poſſent effici boni, quod oſtendunt
qui facti ſunt boni:& quia nihil à bonis lucra
ti ſunt.(Cùm ergo exiſſet)Iudas(ad procuran

Comenſalis proditoris iniquitas.

Permiſſio proditoris.

Bonum nõ ſibi, ſed aliis facientes.

Egreſſus Iudæ.

dum Chriſti mortem,)dixit Ieſus:(Nunc clari D
ficatus eſt filius hominis:) ideſt,eiecto tenebro
ſo remanſerunt ſoli mundi,cum ſuo munda-
tore. Nũc,inquit, quia caligo noctis & tenebra
rum receſſit à diſcipulis meis: nunc filius ho-
minis clarificatus eſt in eis, nũc nihil caliginis
& tenebrarum ſemis in ipſis. vnde Anſel. Hoc
quoq; erat manſuetudinis tuæ domine Ieſu,ꝙ
perfidum illum in cetu fratrum palam detege
re,& confundere noluiſti: ſed leniter admoni
tum,accelerare iuſſiſti quod parabat. In omni
bus his non eſt auerſus furor eius malignus a
te,ſed egreſſus foras ſatagebat circa frequens
maleficiũ. Tũc clarificata eſt familia tua Chri
ſte in modum ſocietatis angelicæ. hæc Anſel.
Poſſunt etiã hic res ſignificantes tanquam illæ
quæ ſignificantur accipi.(Nunc,)inquit,clarifi
catus eſt filius hominis in ſe: in cauſa, non in
effectu:quia modo inchoata eſt traditio paſſio
nis,cuius merito ex congruo datur ei claritas E
reſurrectionis & aſcenſionis. Similiter in cor-
pore myſtico eſt clarificatus: quia Iudæ exi-
tus malorum à bonis ſignat ſegregationẽ: (&
deus clarificatus eſt in eo:)quia.ſ.non quæſiuit
niſi gloriam patris. Hoc ergo facto ſeparatio-
nis Iudæ a ſocietate Chriſti & apoſtolorum,
præfigurata fuit reproborũ ſeparatio tempore
iudicij a conſortio Chriſti & electorum: quia
tũc apparebit gloria magna Chriſti: mẽbraq;
adhærebunt capiti,& paleæ amouebuntur cõ-
cremãdæq; igni inextinguibili. vnde Aug. Exeũt
immũdi, omnes mundi cũ ſuo mundatore mã
ſerunt. Tale aliquid erit cum zizanijs à tritico
ſeparatis:iuſti ſicut ſol fulgebunt in regno pa-
tris ſui. Hoc futurum præuidens dominus, di-
ſcedente Iuda,tanquam zizanijs ſeparatis, re-
manentibus tanquam tritico apoſtolis ſanctis,
nunc inquit,clarificatus eſt filius hominis: tan
quam diceret, Ecce in illa mea clarificatione
quid erit, vbi malorum nullus erit,vbi bono- F
rum nullus peribit.

Separatio Iudæ.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, paſtor bone,qui di-
ſcipulum tuum a ſuis erroribus ad pœni
tentiam multis modis reuocare voluiſti:
reuoca me ab inuijs & erroribus meis vniuer
ſis. Da mihi ſaluator meus poteſtatem & forti-
tudinẽ vincendi diabolum continue vigilantẽ:
& contra me dimicantem, ne me fraude ſua
nequiſſimè trahat ad tenebrarum foueam,ſed
tuo adiutorio ſuffultus perueniam ad clarita-
tis gloriam, vbi iuſti in modum ſocietatis an-
gelicæ clarificati fulgebunt ſicut ſol, in regno
patris ſui. Amen.

*De inſtitutione ſacramenti euchari-
ſtiæ. Caput 56.*

Circa quartum verò meditando obſtu-
peſce illam chariſſimam dignationem,
& dignatiſſimam charitatem, qua no-
bis tradidit & reliquit ſemetipſum: ſcilicet ſa-
cratiſſimum corpus,& ſanguinem ſuum verè

Mat. 26. Mar. 14 & Luc. 22.

G in cibum & potum: vt quod erat futurum in proximo ſacrificiũ deo placens, & redemptionis noſtræ impretiabile pretium, eſſet viaticũ noſtrũ & ſuſtentamentum: quia hoc ſacramentum quod per excellentiam dicitur eucharistia.i.bona gratia, quotidie reficit & renouat feruentia corda & deuota. Volens ergo dominus Ieſus finem dare legalibus ſacrificiis: & nouum incipere teſtamentum, ſeipſum noſtrum facit ſacrificium: & poſt cœnam legalem, mox ſpiritualem cœnam Chriſtianorum præparat: vt de lege ad euangelium: de veteri & tranſitorio teſtamento, ad nouum & æternũ teſtamentum: de figura ad veritatem, de carnalibus ad ſpiritualia trãſeat. Beda: Finitis veteris Paſchæ ſolennijs, quæ in commemorationem antiquę de Aegypto liberationis agebantur, tranſit ad nouum, quod in ſuæ redemptionis memoriã eccleſiam frequentare deſiderat: pro carne & H ſanguine agni, ſuę carnis & ſanguinis ſacramẽtum in panis & vini figura ſubſtituens: ſacerdos in æternum factus, ſecundum ordinẽ Melchiſedech. Et (cœnantibus illis,).i. cœnã agni typici perficientibus & conſummantibus, vel poſt eſum agni typici adhuc in cœna reſidentibus, antequam ſurgerent de cœna: (accepit Ieſus panem) azimum, non fermentatum. (&) oculis ad patrem eleuatis, (gratias agens,) pro veteribus terminatis, & nouis inchoandis: (benedixit,) dicendo illud quod ſequitur.i. (hoc eſt corpus meum: ac fregit,) ſcilicet poſt conſecrationem: (deditq; diſcipulis ſuis, dicens:) .i. priuſquam frangeret, vel ſimul quando frãgebat: (accipite,) ſcilicet (ex hoc omnes. hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur.) Eccleſia addidit, enim: & ideo ſemper eſt dicendum. (Et ſimiliter accipiens calicem,) non veterem vt prius, ſed nouum: (& item gratias agens benedixit: ac dedit illis, dicens: Accipite I & bibite ex eo omnes: hic eſt ſanguis meus, qui pro vobis effundetur.) Quibus verbis hoc ſacramentum inſtituit: & tacitè præmiſſum deſtituit. Vnde creditur cùm dominus dixit, (hoc eſt corpus meum: hic eſt ſanguis meus:) mutaſſe panem & vinum in carnem & ſanguinem: & tunc eandem vim contuliſſe illis in poſterũ: & ideo cum proferuntur in canone, ex virtute eorum fit tranſubſtantiatio: quia verba cõſecrationis efficiunt quod figurãt. Si enim verbum Chriſti tantæ eſt virtutis, quòd fecit de nihilo omnem creaturam: non eſt mirum ſi vnã creaturam conuertat in aliam. Chryſoſt. Sicut illa vox quæ dixit, creſcite & multiplicamini, & implete terram, ſemel quidẽ dicta eſt, ſed omni tempore ſentit effectum ad generationẽ operante natura: ita & vox iſta ſemel quidem dicta eſt, ſed per omnes menſas eccleſiæ, vſq; in hodiernum diem, & vſq; ad eius aduentum præſtat ſacrificio firmitatem. hæc Chryſo. Eſt autem ibi altare, vbi dominus ordinauit ſacramentum euchariſtiæ. Ob cuius inſtitutionem eſt, quòd in hac die cùm omnes horæ ſint flebiles, ſola miſſa eſt ſolennis: tanquam in ſuo natali, ſcilicet in die ſuę inſtitutionis. Eadem quoque die chriſma conficitur, quo frontes liniuntur: quia eadem die poſtes agni ſanguine K linebantur. Aſpice nunc bene quomodo diligenter ac fideliter, & deuotè dominus prædicta facit: & proprijs manibus illam dilectam & benedictam familiam ſuam communicat. Non enim eſt intelligendum, quòd diſcipuli ſumptum corpus de manu domini ſibi miniſtrarent: ſed qui conſecrauit, ipſe & miniſtrauit. In cuius ſignum omnes religioſi deberent in die cœnæ recipere corpus Chriſti, de manu prælati ſui. Sumpſit etiam ipſe ſacramentum corporis & ſanguinis ſui, non propter ſui indigentiam, & vt aliquem à ſacramento conſequeretur effectum: ſed gratia exempli, ſcilicet vt alijs daret manducandi exemplum. Sumpſit autem modo illud ſacramentali tantum, non ſpirituali. Per hoc autem quòd Chriſtus morti propinquus, non ſolum agnum typicum, ſed etiam corpus ſuum verum ſacramentaliter cum apoſtolis L manducauit: oſtẽditur quòd quilibet Chriſtianus, periculo mortis imminente, debet (ſi poteſt) ſacramentaliter communicare: & ſi non poteſt, communicet ſaltem fide. Secundum illud verbum Auguſtini: Crede, & manducaſti. Attende etiam ſacramenti dignitatem, & reuerentiam, & ordinẽ circa ipſum: quoniam primò gratias egit pro tãto myſterio, circa quod diuina virtus operatur ſecretius: & pro tanto beneficio, vt corpus & ſanguinem ſuum det nobis: & per hoc oſtendit, quòd in ſumptione, & ante ſumptionem huius ſacramenti, præexigitur deuotio & oratio, ac mentis in deum eleuatio. In hoc etiam tribuit nobis exemplum, glorificandi deum in omni bona inchoatione. Beda: Et ſicut de veteribus terminandis egerat: ſic & de nouis incipiendis gratias agit: nobis pariter exemplum tribuens, in omni boni operis inchoatione, vel perfectione, patrem qui in cœlis eſt, eſſe glorificandum. Deinde (benedixit,) M dicendo verba quæ ſequuntur: (hoc eſt corpus meum:) hoc, ſcilicet quod ſub ſpecie panis videtis: quod nũc do, & quod nunc ſumitis: quod pro vobis, & veſtri redemptione tradetur: ad flagellandum, & crucifigendum. Ex quo videtur quod ly hoc, non demonſtrat ſpeciem panis ſimpliciter, nec corpus Chriſti ſimpliciter, ſed corpus Chriſti ſub ſpecie panis apparens. Vnde etiam videtur quòd nulla alia intelligatur benedictio, quàm ſacrorum verborum prolatio. Tranſmutatio autem fit in vltimo inſtanti prolatæ orationis. Vnde ly hoc, demonſtrat corpus Chriſti, non pro tempore pro quo profertur, ſed completa oratione: vt cùm dicitur, hoc eſt bonum verbum deum time. Et tunc fregit, vt ſecundum Bedam, oſtenderet corporis ſui fractionem, id eſt, paſsionem, non ſine ſua ſponte & opere futuram. Frangimus & nos, in ſignum quia fregerit: ſed nihilominus integer poſt manet: pane enim in corpus Chriſti tranſſubſtantiato, frangi dicitur: non quòd corpus Chriſti, quod integrum ſub qualibet parte manet, frangatur: ſed accidentia, ſub quibus corpus manet, franguntur. Debet autem fractio fieri in

Eucharistia.

Enim, non omittendum in conſecratione.

Verbi Chriſti efficacia.

Miſſæ in cœnæ die ſolennitas

Cõicãdo diſcipulorũ, per manus domini.

Chriſtus ſuũ corpus ſumpſit

Hoc quod demonſtret.

A

Fractio in tres partes.

ri in tres partes: in ſignum quod fractus eſt triplicìter Chriſtus. ſcilicet flagellis ante paſsionẽ, clauis in paſsione, lancea poſt paſsionem. Itẽ propter tres partes eccleſiæ: nam prima pars notat ſanctos in cœlis. Secunda, ſaluandos, qui ſunt in pœnis. Tertia tincta, viuos quos adhuc hæc vita ſuſtentat in terris. (Deinde dedit diſcipulis ſuis,) ad vſum, vt ad ſe ſpecies panis conuerterent, & ipſi in Chriſtum conuerterẽtur. vnde Aug. Dictum eſt à domino, Nec tu me mutabis in te, ſicut cibũ carnis tuæ: ſed tu mutaberis in me. Et ait, (Accipite & comedite:) vbi vtranq; huius ſacramenti innuit comeſtionem: ſacramentalem .ſ. & ſpiritualem: vt accipiant mente & corpore, & comedant fide & ore, ac guſtent & videant deuotione: quoniam

Pſal. 33

ſuauis eſt dominus. Eſt. n. manna in ſapore habens omne delectamentum, & omnis ſaporis ſuauitatem, ac ſibi incorporent, recogitatione: ſeruantes in corde pretium redemptionis ſuę.

B

Fractio poſt cõſecrationem.

Non eſt ergo ſic intelligendũ, quod prius frangeret & daret diſcipulis: ac poſtea diceret verba conſecrationis: ſed magis econuerſò: quia Chriſtus dedit corpus ſuum conſecratum apoſtolis & ideo prius dixit verba conſecrationis.

Ieſus.

Per Ieſum, qui ſalus interpretatur, bonus prælatus Chriſti vicarius, & de ſua ſubditorumq; ſalute ſolicitus, intelligitur. Hic accipit panem cùm diligenter ſtudet ſacram ſcripturam: gratias agit & benedicit, quãdo deo attribuit eius diligentiam. Frangit autem & dat, deuotè prędicando eam. Econtrà de ignorante & negligente, dicitur in Threnis: Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. (Et accipiẽs

Thren. 4.

calicem,) cum vino aqua mixto, paſsionẽ ſuã præſignantem: (gratias egit,) pro redemptione humano generi collata per illam: nec non in aduerſis, & pro aduerſis, quòd non pro ſe, ſed pro nobis hæc tulit: monſtrans in hoc vt dominum laudemus, quãdo flagella videmus, & gratias agamus in omni tribulatione, quę ſignificatur in nomine calicis. vnde Chryſ. Gra-

C

Laudandus in tribulatione ẽ dñs.

tias egit, docens nos qualiter oportet hoc myſterium perficere: & erudiens nos quodcunq; patimur cum gratiarum actione ferre. vnde & Beda: Qui nihil dignum percuſsione exhibuit, humiliter in percuſsione benedicit: vt hinc videlicet oſtendat quid vnuſquiſq; in flagello culpę proprię facere debeat, ſi ipſe æquanimiter flagella culpæ alienæ portat: vt hinc etiam oſtendat quid in correptione faciat ſubditus; ſi in flagello poſitus patri gratias agit æqualis. Deinde (benedixit dicens, hic eſt ſanguis meus) qui. ſ. ſub ſpecie vini apparet: (noui teſtamenti,) ſcilicet & ad noui teſtamenti confirmationem: quia ſicut vetus teſtamentũ confirmatum eſt in ſanguine animalium immolatorum, ita nouum teſtamẽtum ſanguine Chriſti eſt confirmatum in quo apparet excellentia noui teſtamenti, reſpectu veteris. Et addit, (quod pro vobis & multis) redimendis, & in cœleſtem hæreditatem introducẽdis (effundetur in remiſsionem peccatorum.) Dicit autem, pro multis, efficienter: ſed pro omnibus,

Pro multis.

D

ſufficienter: quia ſanguis Chriſti pro omnibus effuſus fuit, quantum ad efficientiam: quia non omnes emundat, quamuis omnes emundare ſufficeret, ſi fide & dilectione, ac ſacramentorum perceptione virtutes eius attingerent. Deinde (dedit eis, dicens: Bibite ex hoc omnes,) vt ſitis paſsionis meæ repræſentatores, id eſt, imitamini meam paſsionem: quia niſi compatiamini, non conregnabitis. Bibit autem ipſe primò ſanguinem ſuum: inducẽs eos ẽt ad bibendum. Et notandum, quòd ſicut tunc, ita &

2. Th. 2.

in primitiua eccleſia homines qui miſſæ intererant, ſumebant ſacramentum vnitatis: nunc autem quia non poſſunt omnes dignè ſumere, ſumunt, aliud ſaltem ſignũ vnitatis, id eſt, oſculum pacis: quod tradens ſacerdos & dicens: Accipe vinculum pacis: idem eſt, ac ſi diceret, (ſumite ex hoc omnes.) vel (Accipite, & diuidite inter vos.) Per calicem perſecutio ſignatur in ſcriptura. Hic calix ſumitur, patienter tolerando: & datur aliis, ad ſimile exhortãdo. Ad-

Pacis oſculũ.

E

Calix quid.

uertendum autem quod iſtud ſacramenutm ſub duplici ſpecie. ſ. panis & vini, eſt inſtitutũ: quia ordinatur ad corporis & animæ ſalutem: vel ad ſignificandum perfectam animæ refectionem: ſicut ex cibo & potu fit perfecta corporis refectio. Separatim tamen fit corporis & ſanguinis cõſecratio, quia in paſsione fuit ſanguis ſeparatus à corpore. Hoc autem ſacramẽtum inſtitutum eſt, quaſi quoddam memoriale illius paſsionis & ideo cõſecratio corporis & ſanguinis fit ſub ſpeciebus diſtinctis. Conſiderandum tamen quod ſub vtraq; ſpecie eſt totus Chriſtus indiuiſus: ſcilicet corpus & ſanguis, ac anima & deitas: ac per hoc vtrobique eſt vnum & ſimplicisſimum ſacramentum: aliter tamen & aliter. Sub ſpecie nanque panis, eſt tantum corpus ex vi conuerſionis vel ſacramenti: cætera autem ſunt ibi ex concomitantia reali, ſeu naturali & inſeparabili: quia ſanguis eſt ibi, per connexionem: & anima per coniunctionem: & deitas, per vnionem. Iſta enim quatuor non poſſunt diuidi, nec ab inuicem ſeparari. Similiter ſub ſpecie vini, eſt tantum ſanguis, ex vi conuerſionis & ſacramenti: cætera autem ex concomitantia ſunt ibi. Et licèt in primitiua eccleſia populus ſub vtraque communicaret: poſtea tamen prouidè ordinatum eſt, vt non communicaret ſub ſpecie vini, propter periculum effuſionis: & quia ſub ſpecie panis quodammodo ſanguis accipitur, inquantum ibi continetur. Eucbariſtia itaq; formaliter & perfectiſsimè eſt vnum ſacramentum, materialiter verò plura: quia ibi concurrunt duo ſcilicet cibus & potus, & propter hoc quandoque exprimitur pluraliter, ſicut in collecta: Purificent nos quæſumus domine ſacramenta quæ ſumpſimus; & ſubditur pòſt ſingulariter, & præſta vt hoc tui corporis ſacramentum &c. Panis quippe ſacramentũ eſt corporis, & vinum ſanguinis, aqua verò quæ apponitur, notat ſimilitudinem, vel illius aquæ quę fluxit de Chriſti latere, vel fidei eccleſiæ

Sacramẽtum cur ſub duplici ſpecie inſtitutum eſt.

F

Cur nõ ãplius ſub vtraque cõmunicemus.

Aquæ ſignificatio.

G cleſiæ: vt neque Chriſtus ſine eccleſia, neque eccleſia ſine Chriſto ſit: ſed eius carni & animæ vniatur & conformetur. Et ideo vinum aquæ mixtum offertur, vt oſtendatur quia caput & membra, id eſt Chriſtus & eccleſia, vnum corpus ſunt.

Tria in hoſtia.

Sunt autem tria in ſacramento iſto conſideranda: vnum, quod tantum eſt ſacramẽtum. ſ. ſpecies viſibilis panis & vini: alterum, quod eſt ſacramentum & res. ſ. caro Chriſti propria & ſanguis: tertium, quod eſt res non ſacramentum: videlicet myſtica Chriſti caro, ſcilicet eccleſiæ vnitas. Res ergo ſignificata & contenta in hoc ſacramento, eſt verum corpus Chriſti, quod traxit de virgine: res non cõtenta, ſed tantum ſignificata, eſt corpus Chriſti myſticum, quod cõiungitur capiti per charitatem. De hoc corpore Chriſti myſtico, ſcili-

H cet vnitate eccleſiæ, dictum eſt ſupra de verbis domini pro quibus quidam retrò abierũt. Eſt etiam corpus dominicum ſacramentum incarnatæ diuinitatis. Aug. Illud corpus viſibile & palpabile, ſacramentum eſt inuiſibilis formæ id eſt panis cœleſtis, quo viuunt angeli. Cum enim nihil geſſit in corpore anima Chriſti, niſi quantum verbum cui vnita eſt inſpirabat: quis non iudicet corpus eſſe ſacramentum inhabitantis diuinitatis? Et iterum: Chriſti viſibilis forma nobis modò inuiſibilis, res eſt viſibilis ſacramenti altaris inuiſibilis forma cœleſtis panis, quo viuunt angeli, res eſt viſibilis & palpabilis formæ Chriſti. Eſt ita Chriſtus & ſacramentum, & res ſacramenti.

Chriſtus ſacramẽtũ eſt.

Multa mirabilia ſunt in hoc ſacramento.

Mirabilia in euchariſtia.

Primum, ꝙ ibi eſt corpus Chriſti in tanta quantitate, ſicut fuit in cruce, & ſicut iam eſt in cœlo: nec tamẽ

I excedit illius paruæ formæ terminos, vel quãtitatem. Vnde mirum eſt quomodo ſub tam modica ſpecie tantus homo lateat. Secundum eſt, ꝙ ibi ſunt accidentia ſine ſubiecto. quia. n. in deum non cadit accidens: ideo accidentia quæ prius erant in ſubiecto. ſ. in pane, poſtea ſunt ſine ſubiecto. Tertium eſt, ꝙ panis ita conuertitur in corpus Chriſti, quod tamen eſt materia corporis, nec etiam animæ. Quartum eſt, quòd corpus non augetur ex multarum hoſtiarum conſecratione: & econuerſò non minuitur ex earum ſumptione. Quintum eſt, ꝙ idem corpus ſimul in pluribus locis, id eſt ſub omnibus hoſtiis conſecratis eſt. Deo enim conuenit eſſe vbiq; ſimpliciter & proprie: creaturæ verò in loco vno tantum eſſe: corpus verò Chriſti medio modo habet ſe. Cum enim ſit creatura, non debet coæquari creatori in hoc ꝙ ſit vbique: cum verò ſit vnitum diuinitati, debet in hoc alia corpora excellere, & ſemel poſſit in pluribus locis eſſe, ſub iſto videlicet ſacramento. Sextum eſt, ꝙ cum diuiditur hoſtia non diuiditur Chriſti corpus: ſed ſub qualibet parte totus eſt Chriſtus. Vnde hæc fractura in forma eſt panis, non in Chriſti corpore: quià totus Chriſtus indiuiſus ſumitur, ſub qualibet parte. Sicut integro ſpeculo tota & vnica forma relucet in tota: & in fracto ſpeculo fit vnius & eiuſdem formæ numero, & totius in-

K tegræ formæ ad quamlibet ſpeculi fracturam reflexio. Septimum eſt, quando tenetur hoſtia in manibus, & videtur oculis, corpus Chriſti nec tangitur manibus, nec videtur oculis: ſed hoc totum tantummodo circa ſpecies agitur, ſicut & quando diuiditur. Octauum eſt, quòd cum non ſit ibi panis vel vinum, tamen accidentia eundem habent effectum, quem prius: vt ſatiare, inebriare, & huiuſmodi. Nonum eſt, ꝙ ſtatim cum deſinunt illæ ſpecies, tunc etiam ibi deſinunt eſſe corpus Chriſti & ſanguis. Hugo quandiu ſenſus corporalis afficitur, corporalis præſentia non aufertur: ſed deinceps Chriſtus tranſit de ore ad cor, & manet virtus ac præſentia ſpiritualis tantum. Et licet poſt ſumptionem deſignat ibi eſſe corpus & ſanguis Chriſti: cauere tamen debet communicans ne poſt communionem ſpuat, maximè

L ante comeſtionem, in loco immundo: vel ibi poſuit ſputum pedibus conculcari: & hoc propter periculum, & ob reuerentiam tanti ſacramenti. Tandem quoque dominus in amoris recordationem ſubiunxit: (hoc,). ſ. ſacarmẽtum (facite,) id eſt conficite vel celebrate: accipite & date (in meam) id eſt in paſsionis meæ (commemorationem:) quia euchariſtiæ conſecratio, eſt quædam dominicę paſsionis rememoratio. Hoc exponit apoſtolus, dicens: Quotieſcũque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis: mortem domini annuntiabitis donec veniat. ſ. Ipſe dominus ad iudicium.

1 Cor. 11

Paſcha. n. legale fuit in præfiguratione paſchæ futuri: ſed euangelicum, fit in commemoratione præteriti. ſ. paſsionis Chriſti. In memoriã ergo illius beneficii inexpræſsibilis Chriſtus inſtituit ſacramentum altaris dicens itaque (hoc facite in meam commemorationem.) ordinauit eos

M in ſacerdotes: dedit eis poteſtatem conficiendi ſacramentum corporis & ſanguinis ſui. Hoc igitur colit eccleſia, paſſumq; Chriſtum retractat, cum illud corpus domini conſecrat: & ſacerdos cum leuat corpus dñi, repreſentat quòd Chriſtus in cruce ſit leuatus.

Leuatio hoſtiæ.

Illud. n. corpus eſt quod & ipſe ſacrauit, quod crucifixum eſt & mori ſuſtinuit. Hoc eſt illud memoriale, quod animam gratam, cum ipſum ſuſcipit manducando & bibendo, vel etiam fideliter meditando debet totam ignire & inebriare: & in ipſum dominum præ amoris & deuotionis vehementia totaliter transformare.

Monumẽtum ſeu memoriale dñi.

Nihil enim maius, carius, dulcius vel vtilius nobis relinquere potuit quam ſeipſum. Ipſe nanque quem in ſacramento altaris, hodie per eum inſtituto, ſumimus, Ille idem eſt qui de virgine incarnatus & natus vbera eius ſuxit, qui pro te crucifixus mortem ſuſtinuit, & qui reſurgens & aſcendẽs ſedet a dextris dei.

Idẽ eſt in euchariſtia chriſtus.

Ipſe eſt qui creauit cœlum & terram, & qui gubernat & moderat vniuerſa. Ipſe eſt a quo dependet ſalus tua; in cuius voluntate & poteſtate eſt, tibi dare paradiſi gloriam. Ipſe in tali hoſtia modica ſic oblatus: tibiq; exhibitus, ipſe dñs Ieſus, de quo loquimur, filius eſt dei viui. Vnde excellenter euchariſtia, id eſt bona gratia dicitur: quia in hoc

ſacramento

A ſacramento non tantummodo augmentũ eſt virtutis & gratiæ ſed ipſe totus ſumitur, qui eſt fons & origo totius gratiæ. Hiero. Hanc vltimam memoriam nobis reliquit: quemadmodum ſi quis peregre proficiſcens aliquod pignus ei quem diligit relinquit: vt quotieſcunque illud viderit, poſsit & eius beneficia & amicitias memorari. Quem ſi ille perfectè dilexerit, ſine ingenti illud deſiderio, vel fletu, non poteſt videre. Ideo hoc ſaluator tradidit ſacramentum, vt per hoc ſemper commemoremur quia pro nobis mortuus eſt. Nã & ideo cũ accipimus, a ſacerdotibus commonemur, quia corpus & ſanguis eſt Chriſti, vt non ſimus ingrati tantis eius beneficiis. Hæc Hiero.

Inſtituẽdi ſacramenti cauſę.

Inſtitutum eſt igitur hoc ſacramentum altaris. Primò, in recordationẽ dominicæ paſsionis & liberationis. Secundò in ſignũ præcipuæ dilectionis & imitationis. Tertio, in robur confirmationis, contra lapſus humanę infirmitatis. Quartò, in purgationẽ ſpiritus hominis: & nu-

B

trimentum vitæ ſpiritualis. Quinto, in viaticum præſentis peregrinationis. Sextò in pignus & arram habendæ hæreditatis. Septimò in remedium ſatisfactionis pro peccatis. Vnde ſanguine Chriſti corpus & animam linimus, quia ſanguis agni ſuper vtrunque poſtem domus, liberauit Hebræos ab angelo exterminatore.

Recipiẽti euchariſtiã neceſſaria

In hoc autem ſacramento duo requiruntur ex parte recipientis .ſ. deſiderium coniunctionis ad Chriſtum, quoad amor facit: & reuerentia ſacramenti, quæ ad donum timoris pertinet.

Receptio euchariſtiæ an frequentanda.

Primum, ad quotidianam huius ſacramẽti frequentationem inuitat: ſed ſecundum retrahit. vnde ſi aliquis experimentaliter cognoſceret, ex quotidiana ſumptione feruorem amoris augeri & reuerentiam non minui: talis deberet quotidie communicare: ſi autem ſentiret per quotidianam frequentationem reuerentiam minui, & feruorem non multum augeri, talis deberet interdum abſtinere, vt cũ

C

maiori reuerentia & deuotione poſtmodum accederet. vñ quantum ad hoc, vnuſquiſque eſt ſuo iudicio relinquendus.

Sũptio & comeſtio triplex.

Modus autem ſumẽdi, tripliciter diuiditur. Comeſtio enim alia fit ore, & eſt ſacramentalis: alia fit corde, & eſt realis: alia fit ore & corde: in altero ſacramentum, in altero res ſacramenti. Sola ſacramentalis tantum, malorum eſt: qui etſi ſub viſibili ſpecie elementorum corpus Chriſti accipiant, tamen quia nec vere credunt, nec diligunt, pani cœleſti coniungi non poſſunt: ſola realis tantum, bonorum eſt: qui etſi ſub viſibili ſacramento carnem Chriſti non ſumant, tamen fide & dilectione panem cœleſtem manducãt & ei coniunguntur. Aug. Quid paras dentes & ventrem? Crede, & manducaſti. Realis verò & ſacramentalis comeſtio iunguntur, cum accipientes in pane quod pependit in ligno accipientes in calice quod manauit de latere, pertingũt mente vſque ad eſum panis vitæ. Oris inquam perceptio & incorporatio ſacramentum eſt comeſtionis cordis, qua manducamus cum domino carnem ſuam, & bibimus cum eo ſanguinem ſuum: hoc eſt per efficaciam carnis ſuę & ſanguinis ſui manemus in eo, & ipſe in nobis.

D

Sumẽtes ad mortẽ.

Itaq; alii accipiũt corpus domini ad mortem, quia non attingunt panem vitæ: alii accipiunt ad vitam, quia adiunguntur cum verbo. Chryſ.

Cœna dñica repreſẽtatur

Credimus itaque quoniam & nunc illa cœna eſt, in qua & ipſe recubuit: nihil enim illa ab hac differt. Neque enim hanc quidem homo operatur: illã autem ipſe ſed hanc & illam ipſe. Cum ergo ſacerdotem dantem tibi videris, non ſacerdotem eſtima eſſe qui hoc facit: ſed manum Chriſti eſſe quæ extenditur. Sicut igitur cum baptizaris, non ipſe ſacerdos baptizat, ſed deus eſt qui detinet tuum caput inuiſibili virtute: ita & nunc. Nullus itaque Iudas aſſit, nullus auarus, nullus inhumanus accedat, nullus crudelis & immiſericors: nullus vniuerſaliter immundus ſi quis non eſt diſcipulus, diſcedat. Non recipit eos qui non ſunt tales hæc menſa cum diſcipulis enim meis, ait facio paſcha: hæc eſt illa menſa, & nihil minus illa ha-

E

bet. Hoc illud eſt cœnaculum vbi tunc fuerunt hinc ad montem Oliuarum exierunt. Exeamus & nos in manus pauperum. Hæc enim regio mons eſt Oliuarum: oliuæ enim ſunt plantatæ in domo domini, id eſt pauperum multitudo ſtillat oleum, quod hic eſt vtile nobis. Ita enim & deum propitium habebimus, & multam aſſumemus mercedem. Hæc Chry.

Cur nos ieiuni, cũ apoſtoli poſt cœnã communicati ſint.

ſecundum Bedam ſi quem mouet cur cœnatus ſaluator apoſtolis ſuum corpus, ac ſanguinem tradidit: quare nos ieiuni eadem ſacramenta percipiamus? audiat, quia tunc neceſſe erat typicum paſcha prius conſummari, & ſic ad verum paſcha tranſire, ac vere paſchæ ſacramẽta ſubſtitui: nunc autem in honorem & pro reuerentia tanti ſacramenti placuiſſe magiſtris eccleſiæ, primò nos dominicæ paſsionis participatione muniri, & ſpiritualibus epulis ſatiari: deinde terrenis dapibus corpus refici. Sunt autem tria ſacrificii genera: vnum dominici corporis: alterum cõtriti cordis: tertium mor-

F

tificatæ carnis. Oportet ergo ſacrificium humilitatis præcedere in mente: afflictionis in carne vt deuotio habeatur in dominici corporis conſecratione & receptione. Appropinqua nunc & tu ad hanc cœnam mendicans vt eleemoſynam inde accipias: ad quod te hortatur Anſelmus, dicens: Iam nunc aſcende cum eo in cœnaculum ſtratum grande & ſalutaris cœnæ intereſſe deliciis gratulare. Vincat verecundiam amor timorem excludat affectus, vt ſaltem de micis menſæ illius eleemoſynam præbeat mendicanti, vel a longe ſta, & quaſi pauper attendens in diuitem vt aliquid accipias, extende manum famem lachrymis prode. Hæc Anſel.

Cœnæ figurata in mãna

Cœna domini olim in manna præfigurata fuit quod deus filiis Iſrael in deſerto dedit. Dedit Iudæis figuram veri panis .ſ. panẽ materialem & temporalem: nobis autem veritatem .ſ. ſuper ſubſtantialem & æternalem. Mãna creatum fuit a deo in cœlo aereo ſed panis nobis datus: ſcilicet Chriſtus deſcendit de cœlo vero. Cœna domini etiam præfigurata

fuit

G fuit in agno paſchali: quem deus primò præcepit filiis Iſrael manducare, quando decreuit eos de captiuitate Aegyptiaca liberare. Ita Christus ſacramentum eucharistiæ tunc primùm inſtituit, quando nos a diabolica poteſtate eripere voluit. Quando filij Iſrael agnum Paſchalem manducabant, ſuccincti erant, baculos in manibus tenebant, & ſtabant. Ita communicantes debent eſſe ſuccincti, per mentis & corporis caſtitatem: & tenere baculos, per rectæ fidei firmitatem. Debent etiam erecti ſtare in bona vita, quam inchoauerunt: & non ſe iterum reponere in lutum, de quo iam ſurrexerunt. Agnus comedebatur cum lactucis agreſtibus, quæ ſunt amaræ: & nos debemus corpus domini manducare cum amara contritione. Qui comedebant agnum, tenebantur pedes ſuos calciare: ſic communicantes debēt

Agno paſchali cœna figurata.

Agni ſumendi modus.

H pedes ſuos, id eſt, affectus deſideria cuſtodire: cauendo ne aliqua maculentur ſorde. Agnus Paſchalis nō fuit coctus aqua, ſed aſſatus igne: & māducans debet eſſe ignitus charitate. Chriſtus rex, & ſacerdos verus, eucharistiam ſub ſpecie panis ꝑ vini dedit: & hoc ſacramentum inſtituit, quod olim Melchiſedech rex & ſacerdos dei altiſsimi figurauit, qua propter Chriſtus ſacerdos, ſecundum ordinem Melchiſedech appellatur: quia hoc ſacramentum in oblatione Melchiſedech præfigurabatur. (Facta eſt autem & contentio,) id eſt, diſquiſitio, (inter diſcipulos: quis eorū videretur eſſe maior.) Vbi ſciendum ꝙ cùm apoſtoli audierunt Chriſtum, prædicentem traditionem ſui ad mortē: cœperunt quærere inter ſe, (quis eorum eſſet maior:) id eſt, aptior & conuenientior ad præcedendum alios loco Chriſti, ad tenendū eius locum. Et ideo Chriſtus de hoc eos docuit, videlicet ꝙ ille eſſet ad hoc aptior, qui eſſet

I verè humilior reuocando eos ab affectu ſuperbæ dominationis & primatus, exemplo regum gentium & per contrarium dominorum terrenorum. Gentiles enim & terreni domini appetunt primatum, dominantur ſubiectis, & (benefici vocantur:) quia blandi ſermones a ſubditis eis offeruntur. Vnde dominus nolens diſcipulos ſuos imitari, ſubiungit: (vos autem non ſic) facere debetis: (ſed quis maior eſt in vobis,) ſ. per virtutum excellentiam (fiat ſicut minor,) per humilitatem: (& qui præceſſor,) ſ. dignitate, vel etiam ſanctitate: (fiat ſicut miniſtrator,) humili ſui reputatione, vel humilis officij excuſatione, & exhibitione pro loco & tēpore. Sed heu hodie multi habentes nomen Chriſtianorum, Gentiles imitantur: appetentes primatū habere, & ſubiectis dominari: ſeq; ab eis ſuperuacuis laudibus extolli, & benefici vocari. Specialiter autem in eccleſia fit frequenter contentio pro dignitatibus obtinendis: & non ſolum inter ſeculares, ſed etiam inter religioſos: ſicut canes contendunt ad obtinendum os carnibus plenum & medullis propter quod viliores canibus videntur quidam religioſi qui contendunt pro officiis præſidendi: cum tamen nihil habeant annexum, niſi

Gentiū imitatores.

miſeriam & laborem. Et quia monuit diſcipulos ad humilitatem, ſuperbiam ſecularium diſſuadendo: conſequenter facit hoc, eos ad ſui exemplum inuitando. K Nam ſecundum iudiciū humanum (maior eſt qui recumbit, quam qui miniſtrat:) licet ſecundum iudicium dei ſæpe ſit aliter: ipſe autem qui contrarius eſt mundo (in medio) eorum eſt (ſicut qui miniſtrat.) quāuis maior ſit eis vt etiam iam in lotione pedū ipſorum oſtenderat, & ideo eſt imitandus. Et ex hoc intendit concludere, quòd ille eſt aptus ad ſuccedendum ſibi in regimine eccleſiæ, qui eſt fundatus in vera humilitate. Vt enim humilitate ſuperbiam curaret, ipſe deus ad nos deſcendere & humilis fieri voluit: oſtendens exēplo ꝙ meritò eum imitando humiliari debeat & homo. Vnde Aug. Quid ſuperbis homo? deus propter te humilis factus eſt. Puderet te fortaſſe imitari humilem hominem: ſaltem imitare humilem deum. Hæc Aug.

Contra ſuperbiam.

L Humiliter ergo miniſtrando, & abiectiora miniſteria, & quæ alii dedignantur lætanter cū opus eſt ſuſcipiendo. (Ait Ieſus: Omnes vos ſcandalū patiemini in me &c.) Prædicit quod paſſuri ſunt, vt cum paſsi fuerint ne deſperent ſalutem, ſed agentes pœnitentiam liberentur. Scandalum enim dubitationis paſsi ſunt, deum quaſi impotentem teneri, ligari, & duci viderent. Et ſignanter dicit, in nocte: quia qui ſcandalū patiuntur, in nocte & in tenebris ſuſtinent: & ipſi apoſtoli in aduerſitate dominum reliquerunt. (Petrus autem) quia cæteris feruentior erat, quod Ieſus prædixit prouidendo ipſe denegat amando. Et (reſpondens, ait: Et ſi omnes ſcandalizati fuerint in te ego nunquam &c.) Infirmus voluntate, iactat ſuam voluntatem: ſed non vires cognoſcens gloriæ conſcius. Petrus præſentis affectus, ſed neſciēs futuri caſus non credit ſe ab eo non poſſe deficere.

M Intantum Petrus affectu & charitate Chriſti efferebatur vt & imbecillitatem carnis ſuæ, & ſi em verborum Chriſti non contueretur. Sed non mentitur, quia credit verum eſſe quod promittit: & ſic in mente habet: mentitur autem qui falſum voce ſignat, cum voluntate & intentione fallendi. Dixit tamen falſum: quia accedit contrariū. Communiter enim accedit ꝙ illi qui aliis in virtute ſe præferunt, turpius aliis cadū. (Reſpondit ei Ieſus: Amen dico tibi, quia tu hodie in hac nocte, priuſquam bis gallus vocem dederit, ter es me negaturus.) Hiero. Petrus de ardore fidei promittebat: & ſaluator, quaſi deus, futura nouerat. Hæc Hiero. Nemo ergo in ſe, nemo in viribus ſuis confidere pōt quia omnis conſtantia, omnis virtus fortitudo, non hominis ſed dei eſt. Beda: Qui ſolus nouit quid ſit in homine ne quis fidelium ſuo vel de ſtatu incautè confidat, vel de caſu incautius diffidat quaſi deus modum, tempus, ac numerum negationis eius præcedit. Vnde & Remigius.

Petrus non mētitur falſum dicens.

Cōfidentia damnatur.

Moraliter inſtruimur, vt quantum confidimus de ardore fidei tantum timeamus de carnis fragilitate. Iſtud verbum domini, de negatione

A tione Petri, Marcus (vt præmiſſum eſt) plenius cæteris expreſſit. Poſt primam enim negationem Petri ſtatim gallus cantauit, & ante ſecundum gallicantum bis iterum negauit: & ita trina negatio Petri ante primum gallicantum eſt inchoata, & ante ſecundum completa. Alii vero euangeliſtæ, dicentes (priuſquam gallus cantet, ter me negabis:) de inceptione trinæ negationis agunt: id eſt, trinam negationem inchoabis, ſed Marcus de completione eius ſcripſit. (Et ait illi Petrus: Etiam ſi oportuerit me mori tecum, non te negabo,) Intellexit.n. ꝙ timore mortis prædiceret eum eſſe negaturum: & ob hoc dicebat, ꝙ licèt periculū mortis immineret, nullo tamen modo ab eius fide diuelli poſſet. (Similiter.) .i. eodem amore & feruore, (& omnes diſcipuli dixerunt) ac feruorem intrepidum oſtenderunt & per ardorē

Negationes Petri quot factæ.

B mentis damnum mortis non timuerunt: ſed non perſeuerauerunt: quia vana fuit præſumptio humana ſine protectione diuina. Chryſ. Hinc ergo magnum diſcimus dogma: ꝙ non ſufficit deſiderium hominis, niſi diuino aliquis potiatur auxilio. Et nota ꝙ multiplex eſt ratio ꝙ deus permiſit Petrū cadere. Prima, vt nullus de ſe pręſumat. Secunda vt plus Chriſto quam ſibi quiſque credat. Tertia, vt comprimeret eius audaciam. Quarta, vt alii exemplo eius inſtruerentur, humanam fragilitatem excogitantes & dei veritatem. Quinta, vt Petrus aliiq́ pręlati diſcerent, qualiter ſubditis compati deberent. Sexta, vt error hæreticorum cōfunderetur, dicentium ꝙ charitas ſemel habita non omittitur, nec amiſſa iterum haberi poteſt: cuius contrarium omnino in Petro patuit.

Petri caſus rationes.

ORATIO.

C O Pie Ieſu, qui tranſiens de hoc mundo ad patrem, poſtquam cœnaſti corpus tuum & ſanguinem diſcipulis ob tui memoriam dediſti & nobis ſumendum reliquiſti: placuitq́ tibi vt tuo refecti corpore, & potati ſanguine, eſſemus os de oſſibus tuis, & caro de carne tua. Peto ergo domine & obſecro per virtutem huius ineffabilis ſacramenti vt dignum me facias gratia tua & tanta redemptione non frauder: & fac me tanti myſterii tuâ miſeratione participem: vt per participationem veniam merear peccatorum optatam: & gratiam proficiendi in fide, ſpe, & charitate percipiam, & ad gaudia ſempiterna pertingam. Amen.

De ſermone domini in cœna. Caput 57.

Ioā.13. & ſequē. vſq; ad 16. Matt.26 Mar.14

C Irca quintum verò ad omnem cumulū ſuperfluentem attende alia dilectionis inſignia. Poſt egreſſum enim Iudę, cum .ſ. mundi cum mundatore emanſiſſent: & poſt alia ſupradicta dominus Ieſus diſcipulos conſolando fecit eis ſermonem pulcherrimum: ignitis plenum carbonibus dulcedinis & amoris ſcilicet verbis dulciſsimis de cœli melle mellitis, & de dei lumine luminoſis. quem ſcripſit Ioannes ſpecialiter a deo delectus & bis potatus. Anſel. Tunc demū diuiniſsimi eloquij vberima inundatione conuentus ille ſacer ex ore tuo dñe potatus eſt. Siquidē corruptus ille vter foras miſſus fuerat, quē huius lympidiſsimi liquoris infuſione ſciebas indignum. Ex huius autem ſermonis ornata ac veneranda & vtili magnitudine, quinq; meditanda principaliter aſſume. Primū qualiter prædicens diſcipulis diſceſſum ſuū, confortat eoſdem. Dicebat namq; (Filioli adhuc modicum vobiſcū ſum) id eſt modico tempore .ſ. vſq; ad captionem vel mortem: quia tunc fuit eius ſubtractio vel ſecundum quoſdam, vſq; ad aſcenſionem: quia vſq; tunc apparuit eis corporaliter. Dicens autem, filioli, oſtendit teneritudinem amicitiæ, & dilectionis ad eos. Diminutiua enim ſecundum Priſcianum, aliquando pro familiaritate & amore dicuntur. Sic ergo nunc eos vocat præ amoris teneritudine, quia cum amici abinuicem recedunt, affectu amoris maxime inardeſcunt. Et iterum: (Adhuc modicum) .ſ. tēpus erit, (& mundus me iam non videt,) .i. deſt, amatores mundi. (Vos autem videbitis me,) & boni quidem cæteri: quia ſolis bonis poſt reſurrectionem apparuit in carne. Et iterū. (Nō turbetur cor veſtrū) .ſ. de meo receſſu per mortē, cum ſit ad meam glorificationem, & ſpiritus ſancti miſsionem. Et in hoc docemur non turbari de noſtris amicis in confeſsione fidei decedentibus: nam eſt via ad eorum glorificationem & noſtrā ſubuentionem, quia amici noſtri exiſtentes cū deo, multò plus nos iuuare poſſunt, quā viuentes in mundo. (Non turbetur inquam cor veſtrum,) quia dixi me moriturū, ſed ſtabiliatur fide credentes me reſurrecturum: (neque formidet,) propter tribulationum inſtantiam ne dimittatis fidei conſtantiam: ſed perſeuerate fortes vſq; in finem. Dñs intendebat animos diſcipulorum confortare contra duo .ſ. contra vnum quod imminebat in pręſenti, quod erat eius paſsio: & aliud quod timebatur futurum .ſ. ſuperuentura eius tribulatio. Vnde dicit eis: (Non turbetur) & triſtetur (cor veſtrū:) .ſ. de malo præſenti, quantum ad primum (neque formidet,) & timeat .ſ. de futuro, quantum ad ſecundū. (Creditis in deū, & in me,) per conſequens (credite:) qui ſum deus, & quem ēt confeſsi eſtis deum. Vnum ſupponit .ſ. fidem eorum in deum: hac.n. iam inſtituti erāt per eum, & aliud præcipit .ſ. vt credant in ipſum: quia eſt deus, & non homo tantum. ſecundum Auguſtinum. Ne mortem Chriſti tanquā hominis timerent, & ideo turbarentur, conſolatur eos etiam ſe deum eſſe cōteſtans qui poſſit hominem ſuſcitare. (In domo patris mei manſiones multæ ſunt) id eſt, diuerſæ participationes beatitudinis: quia ſecundum differentias meritorum, ſunt etiam diſtinctiones præmiorum, quaſi diceret. Iam certi eſtis de paſsione mea, & tamen a me expectate vitam æternam, ſecundum Auguſtinum, meritò turbabantur,

D

Cur poſt Iudæ abitū ſermo habitus.

Filioli E

F

Turbandū non eſt de morte fidelis.

G babantur, quandoquidem fidentiori dictum erat quod negaret dominum: ſed cum audiunt de manſionibus cœli, a perturbatione recreantur. certi poſt pericula ſe apud dominum manſuros, quod ſignificant multæ manſiones. Et iterum: (Vado parare vobis locum) tam pulchrum, tam delectabilem moriendo, reſurgendo, in cœlos aſcendendo. Et (iterum venio) in iudicio apparendo (& accipiam vos ad meipſum) ad beatitudinem corporis & animæ (vt vbi ego ſum & vos ſitis,) .ſ. in æterna beatitudine, Iam vt dixerat paratæ erant manſiones, .ſ. in prædeſtinatione, ſed tamen adhuc parandæ erant ab eo redemptionis opere, & ab ipſis meritorio operationum. O dñe para quod paras: nos .ſ. tibi, & te nobis: vt ſit multitudo manſionum pro diuerſitate meritorum. Alius plus, alius minus participes tui erimus. Et iterum, (non relinquam vos orphanos:) in quo indicat ſe eſſe patrem illis: (vado & venio ad vos,) ſpiritum .ſ. mittendo: hoc autem dicit, ne putaretur ſpiritum mittere ſine ſe.

H

Pacẽ relinquit chriſtus

Et iterum: Pacem .ſ. pectoris relinquo vobis: quæ triplex eſt in homine .ſ. ad ſeipſum ad deum, & ad proximum pacem meam .ſ. æternitatis, do vobis: ſi in pace prima perſeueraueritis, ſecundũ Aug. Pacem nobis relinquit in hoc ſeculo, qua hoſtem vincamus: & qua nos inuicem diligamus. Pacem ſuam, dabit nobis in futuro quando ſine hoſte, & ſine diſſenſione regnabimus. Et bene dicit (pacem meam,) ad diſtinguendũ pacẽ ſanctorũ a pace mundi, quę eſt magis apparens & ficta, quam vera. Vnde ſubiungit: (nõ quomodo mundus dat, ego do vobis:) quia mũdus dat carnaliter, ego ſpiritualiter: mundus temporaliter: ego æternaliter: mundus exterius, ego interius. Et iterum, (ſi diligeretis me, gauderetis vtiq; de receſſu meo, quia vado ad) exaltationem meam, ſ. (quia vado ad patrem, qui maior me eſt.)

I

Humanæ naturæ fœlicitas ex Incarnatione dominica,

Auguſt. quia naturæ humanæ gratulandum eſt, eo quod ſic aſſumpta eſt a verbo vnigenito vt immortalis conſtitueretur in cœlo: atq; ita fieret terra ſublimis, vt incorruptibilis puluis ſederet ad dexteram patris. Quis non hic gaudet, qui ſic diligit Chriſtum; & ſuam naturam iam immortalem gratuletur in Chriſto, atque ipſum ſperet futurũ eſſe per Chriſtum? Et iterum, (Expedit,) .i. eſt, vtile eſt (vobis, vt ego vadam:) .ſ. ad patrem aſcendendo, vt ſpiritualiter me cognoſcatis & carnaliter iam me noſſe deſiſtatis: ne verbo carnem facto, quaſi lacte contenti ſitis. Et verè expedit; (ſi enim non abiero, paracletus non veniet ad vos: ſi autem abiero, mittam eum ad vos.)

Amor terrenus amouendus.

Si hanc carnalem dilectionem a vobis abire non fecero non eritis digni vt paracletus veniat ad vos quandiu enim de me carnaliter ſentietis, non eritis idonei vt ſpiritum ſanctum recipiatis. Non quod poſitus in terra non poſſet dare, ſed quia illi non ſunt idonei accipere, niſi eum ſecundum carnem noſſe deſiſtant quo magis ad cœleſtia amplectenda eius deitate anhelant. Intantum enim mundus eſt ſpiritus, quod in nullo quieſcit, niſi in eo qui omnino eſt ſpiritualis nullo carnali ſolatio impeditus.

K

Diuina conſolatio.

Ber. Delicata eſt diuina conſolatio, & non datur admittentibus alienam. Hugo: Idcirco nimirum dominus Ieſus diſcipulis ſe ſubtraxit corporaliter, vt eum diſcerent amare ſpiritualiter. Aſcendit ſiquidem in cœlum, vt corda poſt ſe traheret, vt dilectio pergeret poſt dilectũ. Sed & vſque hodie Chriſtus amicos ſuos, quaſi quadam corporali præſentia cõſolatur in ſcriptura ſacra, eccleſiæ ſacramentis, atque aliis viſibilibus exercitiis virtutum, quorum aliquando diſpenſatoriè ſubtrahit vſum, vt ſpiritualis amoris dulcedinem: tantò prius percipiant, quò nihil foris habent etiam in opere virtutis ad quod mentem ſuam per intentionem effundant. Hęc Hug.

Præſentia carnis Chriſti impediebat.

Penſandum ergo eſt quia ſi pręſentia carnis filii dei impedit ſpiritus receptionem: quanto magis carnalis affectus in nobis impediat eandem? Hæc & his ſimilia eis dicebant, quæ corda ipſorum totaliter penetrabãt. Non enim de ſuo diſceſſu aliquid pacificè tollerare poterant.

L

Secundo circa ſermonem mediteris: qualiter cordialiter & inſtanter dominus Ieſus inſtruxit diſcipulos pluribus vicibus in charitate ſeruanda, dicens: (Mandatum nouum do vobis,) quod .ſ. diſpoſiti ad meam ſequelam eritis videlicet (vt diligatis inuicem, ſicut dilexi vos:) hac enim via ſequendus eſt dominus.

Mandatũ nouũ quo.

Non dicitur nouum quãtum ad ſubſtantiam, quia fuit datũ in veteri lege quæ etiã præcipit proximos diligere: non tamen pro eis mori: ſed dicitur nouum, quantum ad mandati formam: ſicut ipſe dilexit nos qui etiam mori dignatus eſt pro nobis. Vnus modus renouandi vinum vetus eſt, quando amiſit colorem & ſaporem, ponendi ipſum cum vino nouo & forti: quia ibi recipit colorem & ſaporẽ ex feruore vini, & ſic dicitur renouari.

M

Mandatum de dilectione fuit valde antiquum, & iã quaſi nulli ſapiebat: ideo paſſio Chriſti, in qua fuit maximus feruor dilectionis, quaſi vinum fortiſſimum illud mandatũ renouauit: dicitur etiam nouum mandatum ab affectu, quia animam renouat, & hominem nouum facit. dilectio enim talis confert nouitatem, & aufert vetuſtatem. Et iterum (in hoc,) .ſ. ſigno, quaſi in meo proprio charactere (cognoſcent,) omnes aperte, (quia mei eſtis diſcipuli:) diſciplinis meis imbuti, & de ſcola mea inſtructi: non ſi dæmonia eiiciatis, vel alia ſigna faciatis. ſed ſi dilectionem habueritis ad inuicem: hoc eſt .n. quod maxime deſiderat dominus.

Inſignia militum Chriſti.

Quicunque connumeratur militiæ alicuius regis, debet portare inſignia eius. Inſignia autem Chriſti ſunt inſignia charitatis: quicunque ergo vult annumerari militiæ Chriſti, debet charitatis charactere inſigniri. Aug. tanquam dicẽs. Alia munera mea habent vobiſcum etiam nõ mei: non ſolum naturam, vitam, ſenſum, rationem & eam ſalutem quæ hominibus pecoribusq; communis eſt, verum etiam ſacramenta, prophetiam, ſcientiam, fidem, diſtributionem rerum ſuarum pauperibus, & traditionem corporis ſui vt ardeant: ſed quoniam charitatem

non

A non habent, vt cymbala concrepant: nihil ſunt nihil eis prodeſt. Hic eſt fons cui non communicat alienus. i. dilectio ſola diſcernit inter filios dei & filios diaboli. Signẽt ſe omnes ſigno crucis Chriſti: reſpondeant omnes, amen: cantent omnes alleluia, baptizentur omnes, intrẽt eccleſias, faciant parietes baſilicarum, non diſcernuntur filii dei a filiis diaboli, niſi charitate. Quicquid vis habe, hoc ſolum ſi non habeas, nihil tibi prodeſt. Alia ſi nõ habeas: hoc habe, & impleſti legem. Hęc Augu. Et iterum: (Hoc eſt præceptum meum vt diligatis inuicẽ ſicut dilexi vos:) ideſt, vt diligatis opere, vt quod tibi vis fieri, facias alteri: & quod tibi non vis fieri nec tu alteri facias. Vbi notandum ꝙ tripliciter dilexit nos Chriſtus. Gratuitè, quia in dilectione nos præuenit: ipſe enim incepit, nec expectauit quod nos inciperemus

Dilexit nos chriſtus tripliciter.

B diligere. Sic ergo & nos debemus prius diligere proximos, non expectantes præueniri ſeu beneficiari. Et multo magis debemus deum diligere, quia ſecundum Auguſtinum, nulla eſt maior ad amorem inuitatio, quam præuenire amando: & nimis durus eſt animus q dilectionẽ & ſi nolebat impendere, nolit & repẽdere. Dilectio ergo dei cauſa eſt dilectionis noſtræ: ſed non econuerſò: non enim quia nos diligimus deum, diligit nos: ſed quia diligit nos, diligimus eum: & quia eum, & proximum. Et quia per charitatem Chriſtus ad nos redimendos venit, ſectemur charitatem: vt per hanc qua ad nos Chriſtus deſcendit dilectionis viã, etiam nos ad ipſum poſsimus aſcendere. Item efficaciter quod patet per opus: dando ſeipſum & ponendo animam pro nobis: quia probatio dilectionis, exhibitio eſt operis. Nos ergo hoc exemplo efficaciter & fructuoſè inuicem diligamus.

1. Ioã. 3.

C Secundum illud Ioan. Non diligamus verbo, neque lingua: ſed opere & veritate. Et multò magis deum diligamus, vt ſermonem & mandata eius ſeruemus. Item rectè, quia hanc dilectionem ad noſtram beatitudinem ordinauit, & ut ad deum nos traheret: nõ ſicut homines ſeſe inuicẽ carnaliter, & pro commodo terreno diligentes. Sic ergo & nos in proximis, non quod beneficii eſt, ſeu dilectionis ſed quod dei eſt debemus diligere: & inuicem ad hoc ut deũ habeamus. Sunt enim amici naturæ, & ſunt amici fortunæ, & ſunt amici gratiæ & hi vltimi ſoli approbãtur a deo. Licet enim in dilectione proximi, includatur dilectio dei tanquam principalior: quia proximus non eſt diligendus, niſi propter deum: tamen ſaluator hic magis facit mentionem expreſſam de dilectione proximi, quam dei: cum dicit, inuicẽ: quia intendebat apoſtolos inducere ad ædificationem, & cõſolationem fidelium: & ad perferendas tribulationes perſecutorum, ac quod neceſſaria eſt charitas proximi, quæ tamen vt dictum eſt, includet charitatem dei. Et iterum: (Maiorem hac dilectionem nemo habet, vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.) Dilectionem vocat hic ſignum, & probationẽ dilectionis, id eſt, exhibitionem operis, tranſferens de cauſa ad effectum. Et quidem nullum

Amici triplices.

Dilectio ſumma

D maius dilectionis argumentum eſt, quam ponere animam pro amicis: hoc enim eſt vltimũ ſignum amoris: vltra quod non eſt, aliud inueniri. Amor nanque per quatuor ſigna poteſt manifeſtari. Primò, per verba: quando enim cor abundat in amore, tunc os abundat in ſermone: quia ex abundantia cordis os loquitur. Secundò per collata beneficia, & iſtud eſt maius ſignum quam primum: quia multi ſeruirent de verbis ſuis, qui non ſeruirent de ſuis rebus. Tertiò per obſequia perſonalia: & iſtud eſt adhuc maius ſignum quam primum vel ſecundum: multi enim ſeruirent de ſua ſubſtantia, qui non ſeruirẽt de ſua perſona. Quarto per aduerſa, quando. ſ. quis pro amore amici ſe exponit morti: multi enim darent perſonam ad ſeruiendum, qui non darent animam ſuam ad moriendum. In hoc ergo ꝙ Chriſtus

Amoris ſigna quatuor Matt. 12

E pro nobis crucifigi & mori voluit, infinitam nobis charitatem oſtendit. Grego. Mori etiam pro amicis dominus venerat, & tamen poſiturum ſe animam pro amicis dicebat: vt nobis oſtẽderet, quia, cum diligendo lucrum facere de inimicis poſſumus etiam ij ſi amici ſunt qui perſequuntur. Conſequens ergo eſt, vt quemadmodum Chriſtus animam pro nobis poſuit, ſic & nos animas pro fratribus ponamus. Quatuor enim ſunt diligenda per ordinem ex charitate. ſ. deus, anima, proximus, & corpus: & ideo cum charitas ſit ordinata, pro ipſo deo (qui eſt primum & maximum diligibile) ex charitate debent alia tria exponi, ſicut minus pro maiori: pro anima verò propria debet ꝓximus & corpus proprium contemni, & pro ſalute proximi debet vita corporalis exponi.

Mori debemus ꝓ fratribus.

Diligẽda quatuor.

F Et iterum: (Hæc mando vobis vt diligatis inuicẽ:) quia aliter nullũ ſolatiũ habebitis, niſi in vobis inuicem habeatis, ſed abſque dilectione ſolatium, & conſolationem in vobis inuicem habere non poteſtis. Præceptum dilectionis ſemper inculcat, & tanquam ſola dilectio præcipiẽda ſit, eam ſemper commendat. Et re uera ille qui ait: habe charitatem, & fac quæcunque vis: quaſi ſolam charitatem viſus eſt præcepiſſe: & merito: quia ipſa valet ſine vſibus multarum virtutum: ſed cætera omnia non valent ſine ea. Vnde ſecundum Gregorium, de dilectione quaſi de ſigulari mandato dominus loquitur: quia omne mandatum de ſola dilectione eſt, & omnia vnum præceptum ſunt. Quicquid enim pręcipitur, in ſola charitate ſolidatur. Multa ſunt per diuerſitatem operis vnum in radice dilectionis. Et plura alia huiuſmodi ad dilectionem incitantia dominus dicebat, quæ Ioannes hic conſcripſit. De dilectione fraterna nullus apoſtolorum, tantum loquitur quantum Ioannes, & hic & in epiſtolis ſuis. Legitur etiam de eo ꝙ iam ſenex effectus portabatur ad eccleſiam a diſcipulis ſuis, vt fideles inſtrueret: quibus hoc tantum dicebat. Filioli diligatis inuicem, & in hoc eſt perfectio diſciplinæ Chriſtianæ. Vnde dicitur ſpecialiter a deo dilectus: non ſolum propter priuilegium virginitatis,

Charitatis excellentia.

Dilectio ab Ioãne præcipuè ꝓ cipitur.

G virginitatis, ſed etiam propter ſpecialitatem charitatis. Tertiò circa ſermonem mediteris: quomodo monuit eos ad obſeruantiam mandatorum ſuorum, dicens: (Si diligitis me, mandata mea ſeruate) implendo ea facto, & opere: quaſi diceret, nō oſtendatis amorem quem habetis ad me fletu ſolum: ſed in obedientia mādatorum. In hoc enim mundi huius poteſtates ſuos amicos & fideles probant & cognoſcunt, ſi eis obediunt, & eorum mandata cuſtodiunt: quia ſecundum Gregorium, probatio dilectionis exhibitio eſt operis. Et iterū: (Qui habet mandata mea & ſeruat ea, ille eſt qui diligit me:) .ſ. opere & veritate, & non tantum lingua & ſermone: hoc eſt ille habet veram dilectionem ad me. Aug. Qui habet in memoria & ſeruat in vita: qui habet in ſermonibus, & ſeruat in moribus. Qui habet audiendo, & ſeruat perſeuerando (ipſe eſt,) inquit (qui, diligit me.) Opere eſt demonſtranda dilectio: ne ſit infructuoſa nominis appellatio. Vnde & Ioannes, qui dicit quia diligit deum & mandata eius non cuſtodit, mendax eſt. Et iterum: (Si quis diligit me,) id eſt dilectionem in me tendit: (ſermonem meum ſeruabit,) id eſt, mandata mea ad faciendum ea, quia obedientia procedit ex amore, qui eſt in corde. Sermonem ergo & verba dei tunc ſeruamus, quando facimus quæ præcepit, & diligimus quæ promiſit. Qui autem verba tenet per memoriam, & non cohæret illis per obedientiam: non ſunt ei in beneficium, ſed in damnationis teſtimonium. Gregor. Verè diligimus, ſi mandata eius ſeruamus, verè diligimus, ſi a noſtris nos voluptatibus coartamus. Nā ꝗ adhuc per illicita deſideria defluit, profectò deum non amat: quia ei in ſua voluptate contradicit. Ille ergo verè amat, cuius videlicet mentem delectatio praua ex conſenſu non ſuperat. Nam tanto quiſque a ſuperno amore diſiungitur, quanto inferius delectatur. Hæc Gregor. Et iterum: (Si præcepta mea ſeruaueritis, manebitis in dilectione mea:) id eſt ex hoc ſcietis vos dilectos a me, ꝙ in dilectione mea qua vos diligo, & in gratia mea manetis, ſi præcepta mea ſeruaueritis. Seruatio enim mandatorum, eſt effectus & ſignū diuinæ dilectionis: non ſolum eius qua nos diligimus, ſed & eius qua ipſe diligit nos: ex hoc enim quòd ipſe nos diligit, monet nos & ad implendum eius mandata, quæ impleri non poſſunt niſi per gratiam. Oſtendit ergo, ſecundum Auguſtinum, non vnde dilectio generetur, ſed vnde monſtraretur: vt nemo ſe fallat, dicendo quòd deum diligat, ſi eius præcepta non ſeruat. Nam intantum deum diligimus, inquantum eius præcepta ſeruamus: inquantum autem minus ſeruamus, minus diligimus. Nemo præcepta ſeruat, qui non diligit: & nemo diligit, niſi qui ſeruat. Nec prius ſeruamus præcepta, vt nos diligat Chriſtus: ſed niſi nos diligat, ea ſeruare non poſſumus. Et iterum: (Vos amici mei eſtis, ſi feceritis quæ ego præcipio vobis:) id eſt, ſi opera oſtenditis amicitiæ & dilectionis: quia impletio præceptorum eſt

H

I

Madatorū obſeruatio

ſignum dilectionis, & præceptum eſt ſignum ſuæ voluntatis: & ideo ſi ea quæ præcepit non facerent, voluntates non conſonarent: & ſic amici non eſſent. ſecundum Gregor. Amicus, quaſi animi cuſtos dicitur. Vnde non immeritò qui voluntatem dei in præceptis eius cuſtodire dicitur, illius amicus vocatur: & ſecundū eundem, Magna eſt miſericordia redemptoris, & dignitas hominum, eſſe amicos dei. Sed audiſti gloriam dignitatis, cum dicitur: (vos amici mei eſtis:) audi & laborem certaminis, cum ſubditur: (ſi feceritis quæ ego præcipio vobis.) Vnde & ait Auguſt. Cum ſeruus bonus eſſe non poſsit, niſi præcepta domini ſui fecerit: hinc amicos ſuos voluit intelligi, vnde boni ſerui poſſunt probari. O magna bonitas dei. Cùm ei pro conditione reddere debeamus obſequia: vt pote ſerui domino, famuli deo, iubenti potenti, mancipia redemptori, amicitiarū nobis præmia promittit, vt a nobis obſequia debita ſeruitutis extorqueat: vt quos nolle ſeruire conſpicit, ſponte ſuorum beneficiorum poſsit promiſsionibus inuitare. Hæc Auguſtinus. Nullus ergo ſine operis atteſtatione credat ſe deum diligere: ſed, vt ait Grego. de dilectione conditoris lingua, mens & vita requiratur. Numquam eſt dei amor otioſus: operatur etenim magna ſi eſt: ſi verò operari renuit, amor non eſt. Nemo itaque debet credere ꝙ deū diligat, qui eū ſæpe corde non cogitat, qui eum ſæpe ore non laudat, qui eius mandata opere non ſeruat. Greg. Si ab aliquo quæratur vtrum deum amat: liberè reſpondet, ita ſed conſtat vt ipſe dicit quòd probatio dilectionis exhibitio eſt operis: ergo ſi verè deum diligis quærendum eſt a corde, ab ore, ab opere. Primò a corde, quia quod amat de eo ſæpe cogitat. Vnde luxurioſi ſæpe cogitant de delitiis carnis, auari de diuitiis, ſuperbi de eminentiis, & viri verè ſpirituales de diuinis. Si ergo non ſæpe de deo cogitas, non credas te verè amare eum. Item homo maximè de eo cogitat, quod præ cæteris amat: ergo ſi de mundo magis quam de deo cogitas, mundum magis quam deum amas. Secundò, ſi deum diligis, a lingua tua requiras: quia ex abūdantia cordis os loquitur. Nam idem eſt verbum cordis & oris, ſed in corde eſt nudum, in ore veſtitum: lingua ergo libenter illum nominat, quem cor amat: & ideo ſi plus de mundo, quā de deo fatur magis mundum quam deum diligere cōuincitur. Tertiò an deum diligas, ab opere tuo requiras: non enim poteſt ignis eſſe, & non ardere. Si ergo ignis diuinus eſt in corde tuo, nō poteris vacare otio: ſed ſi otio vacas ignem nō habes: quia vt dictum eſt: charitas non eſt otioſa: operatur enim, ſi eſt: ſi operari renuit, charitas non eſt. Ad hoc ergo ꝙ quis Chriſtum veraciter diligat: neceſſe eſt vt deo amando nihil præponat, & proximum ſuum ſicut ſe diligat, ac dilectionem corde, ore, & opere oſtendat: hoc etiam quod dictū eſt, (Vos amici mei eſtis:) dupliciter poteſt intelligi, ſecundum ꝙ amicus dupliciter dicitur .ſ. qui amat, & qui amatur

K Amicus quis.

L

Amor dei non eſt otioſus.

M

Lucæ 6

Diligere veraciter deū quomodo poſſumus.

A amator & ſecundum vtrũque verum eſt quod ſubdit: (ſic feceritis quæ ego præcipio vobis.) Quia & qui deum amant, mandata eius ſeruãt quos deus amat mandata illius ſeruant in quã tum conferendo eis gratiam ſuam adiuuat ad ſeruandum. Sed vt viſum eſt mandatorum obſeruatio non eſt diuinæ amicitiæ cauſa ſed ſignum. ſ. quòd deus diligat nos, & quòd nos diligamus eum. Et plura alia huiuſmodi dominus tunc dicebat. Quarto circa ſermonem me diteris, qualiter dando eis confidentiam circa preſſuras, quas eis prædixit eſſe venturãs: præmonet & hortatur ipſos ad patientiam, ne deficiãt in tribulationibus, dicens: (Si mũdus vos odit,) id eſt mundani & amatores mundi, qui, diuitiis delitiis, & honoribus ſunt dediti: (ſcitote) ad conſolationem veſtram, (quia me priorem vobis odio habuit.) Vnde ſcriptum eſt, odio ha-

Patiẽtiæ cõmendatio.

B buerunt me gratis: quaſi diceret, ſecundũ Chryſoſt. Scio hoc eſſe durum & difficile. ſed propter me patiemini: & ideo nõ dolere, ſed & læ tari oportet: & ſufficit vobis in conſolationẽ propter me hæc pati: grandis conſolatio membris ex capite, quia non debent conditionem capitis recuſare. Vnde Augu. Cur ſe membrum ſupra verticem extollit? Recuſas eſſe in corpore, ſi non vis odium mundi ſuſtinere cum capite. Deinde oſtendit, cur odit eos mundus. ſ. quia non ſunt de mundo. id eſt, parte eius: nihil enim commune cum terra eſt eis, ſed cœleſtium facti ciues: & propter hoc mundi odium patienter eſt ſuſtinendum. Vnde Chryſoſt. Hoc eſt virtutis augmentum, a mundo odio haberi: vnde dolere oporteret ſi a mundo diligeremini hoc enim eſſet malitiæ veſtræ oſtenſiuum. Grego. Nam peruerſorum derogatio, vitæ no-

Odia mũdi tolerãda.

C ſtræ approbatio eſt: quia iam oſtenditur nos aliquid iuſtitiæ habere, ſi illis diſplicere incipimus qui non placent deo. Et quia exemplo ſui, quo aliud maius & melius non eſt, monuit ad ferenda odia mũdi: ſubdit quare eũ debeãt imitari quia ille dominus, ipſi ſerui. (mementote, inquit ſermonis mei, quem dixi vobis. Non eſt ſeruus maior domino ſuo. Si) pro quia (me perſecuti ſunt) quia ſum dominus. (& vos perſequentur,) qui ſerui eſtis: perſequentur vos in quibus ego ſum, & per conſequens me in vobis. Non poteſt placere ſeruus, quibus diſplicet dominus. Chryſ. quaſi diceret: Non vos turbari oportet ſi communicabitis meis paſſionibus, quia vos non eſtis me potiores. Et iterum: (Mundus quidem,) id eſt mundani, in delitiis, diuitiis, & ambitione viuentes (gaudebit:) tanquam de me triumphauerit. quia in triduo mortis Chriſti Iudæi mundo dediti ſunt gauiſi, credentes extinxiſſe totam ſectam Chriſti: (vos autem contriſtabimini, de mea morte & abſentia, (ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudiũ) in reſurrectiõe, & apparitione, ſeu pñſentia & aſcenſione, & maxime in ſpiritus ſancti miſſione. Contriſtati enim ſunt de morte domini, ſed mox de reſurrectione lætati. Nam poſt lachrymationem & fletum, infudit deus exultationem & gaudium. Vbi notandum quòd ſi

cui promitteretur, ab eo qui eſſet verax & potens facere promiſſum, quod omnes illius lapides verteret in aurum: vtique ille cõgregaret hinc inde lapides, quam poſſet plures & maiores. Nunc igitur promittitur nobis ab ipſo qui veritas eſt, & potens ſuper omne quod eſt, quod triſtitia noſtra vertetur in gaudium: ideo multũ libenter debemus ſuſtinere triſtitias, & preſſuras huius mundi, in augmentum noſtri gaudii vnde non dixit poſt triſtitiam veſtram vobis erit gaudium: ſed ait, (triſtitia veſtra vertetur in gaudium:) ita quod hoc ipſum, quod eſt triſtitiam habere, in cumulum gaudii conuertetur. Ad oſtendendam autem & mœroris & gaudii immenſitatem, inducit ſimilitudinem, declarãdo quod dixerat per exemplum mulieris, in dolore partus triſtitiam habentis: ſed in natiuitate pueri gaudium ſuperueniens abſorbet in ea omnem triſtitiam præcedentem. Deinde

D Triſtitiæ libenter ſuſtinẽdæ.

hoc paradigma, quod de muliere propoſuit dominus, exponit, & ſimilitudinem adaptat, dicens (Et vos igitur nunc quidem triſtitiam habetis,) ſcilicet tempore meæ paſſionis & mortis, quaſi iam parturientes: (iterum autem videbo vos, & gaudebit cor veſtrum) ſcilicet poſt meam reſurrectionem, (& gaudium veſtrum nemo tollet a vobis:) quia vita Chriſti quæ fuit materia huius gaudii, erat deinceps immortalis, non amplius auferenda per mortem. Triſtitiam enim habuerunt paſſo domino: ſed poſt reſurrectionem gauiſi ſunt viſo domino, & gaudium eorum non tollebatur ab eis: quia etſi poſtmodum perſecutiones, & tormenta pro Chriſto paſſi ſunt. ſpe tamen reſurrectionis & viſionis illius accẽſi, libenter aduerſa quæq; ferebant: imò gaudium exiſtimabant, cum in tentationes varias inciderent. Poſſunt autem

E

F & hæc ita intelligi, vt in diſcipulis vniuerſæ loquatur dominus eccleſiæ, velut etiam ibi: ecce ego vobiſcum ſum, vſque ad conſummationem ſeculi. Mundi enim amatores gaudent, quia in præſentibus delectantur, nulla alterius vitæ gaudia ſperantes: ſed boni in ærumnis huius vitæ triſtantur, & plorant pro peccatis pro propriis, & alienis, pro huius mundi incolatu & dilatione regni cœleſtis. & per huius vitæ tribulationes & anguſtias, ad æterna contendunt gaudia cœli: quia per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum dei. Dicens ergo dominus, (iterum autem videbo vos:) ſecundum promittit aduentum, quoad vniuerſam videlicet eccleſiam, ad remunerandum ex integro. Ac ſi diceret, iterum videndus apparebo vobis æterna viſione, eripiam vos ab aduerſariis, aſſumam vos ad meipſum, coronabo vos victores, probabo me ſemper vidiſſe vos decertantes. Alchuinus: Mulier autem pariens ſancta eccleſia eſt. propter fœcunditatem bonorum operum, & quia ſpirituales deo filios generat: hæc mulier dum parit: id eſt, dum in mundo virtutum profectibus inſiſtit, dum vndique tentatur & affligitur, triſtitiam habet de hoc, quia venit hora vt

Mat. 28.

Acto. 14

Mulier pariens eccleſia eſt.

 patiatur:

G patiatur: quia nemo carnem ſuam odio habuit. Sed cum peperit, id eſt cum deuicto laboris certamine ad palmam peruenerit, iam nõ meminit preſſuræ præcedentis, propter perceptæ gaudium retributionis quia natus eſt homo in mundũ. Sicut enim mulier nato in hoc mundo homine lætatur: ita eccleſia nato in vitam æternam fidelium populo, exultatione repletur. Beda: Nec nouum debet videri, ſi natus dicatur, qui ex hac vita migrauerit. Sicut .n. conſuete naſci dicitur, cum quis de vtero matris procedens in hanc lucem progreditur: ita poteſt natus appellari, qui ſolutus a vinculis carnis ad lucem æternam ſublimatur. Vnde ſanctorum ſolennia non funebria, ſed natalitia vocantur. Deinde concludit concluſionem principaliter intentam: ad hoc enim dixit prędicta omnia, vt firmarentur contra tribulationes eis imminentes, & aduerſa. Vnde H ait: (Hęc omnia) quę dixit, in ſermone iſto, (locutus ſum vobis,) .ſ. ad hunc finem (& ideo vt in me pacem habeatis:) aduenientibus tribulationibus futuris: quia ſicut graue quieſcatur in loco proprio, ita cor humanum in deo. Et inde eſt ꝙ homines mundani, qui deo per amorem non ſunt coniuncti, habent tribulationes abſque pace: ſed ſancti, qui deum per amorem habent in corde, etſi ex mundo habent tribulationes, in Chriſto habent pacem. Hic finit ſermonem ſuum, vt pius pater vtiliora ponẽs in fine, ſcilicet de pace ad quam omnes conatur inuitare. Vnde gloſa: Nõ ſolũ quæ in cœna, ſed etiam quæ ab initio prædicationis ſuæ, & maximè quæ in cœna hac de cauſa dicit, vt in illo pacem habeant: pacem pectoris in præſenti pacem æternitatis in futuro. Hęc pax eſt pro I qua Chriſtiani facti ſumus pro qua ſacramentis imbuimur, pro qua flagellis & alijs modis erudimur, pro qua ſpiritus pignus accepimus, pro qua in eum credimus & ſperamus, & amore eius accẽdimur. Hęc eſt in pręſſuris conſolatio & liberatio, vt hac in fine feliciter regnemus cum Chriſto. In hoc ergo ſermonem concludit, quia ipſe eſt conſummatio viæ, & beatitudo patriæ. Aug. Hæc pax finẽ temporis non habebit: ſed omnis piæ noſtræ intentionis actionisq; finis ipſa erit. Et ſubiungit: (In mundo preſſuram habebitis,) ſcilicet ab humanis hominibus vos perſequentibus: in me autem pacem: quaſi diceret, ſecundũ Greg. Sit vobis de me interius, quod conſolando reficiat: quia erit de mundo exterius, quod ſpoliẽdo grauiter premat. Sancti enim viri non habent tribulationes puras, quia habent conſolationem dei admixtam: ſed mali habent eas puras, non habentes conſolationem iſtam. (Sed confidite,) .i. fiduciam in me habete: quia ego pro vobis vici mundũ, & non præualebit: quaſi diceret, recurratis ad me, & habebitis pacem in me: Chriſtus vicit mundũ, deſpiciẽdo & auferendo arma eius quibus impugnat. hæc autem ſunt eius concupiſcibilia: Nam omne quod eſt in mundo, aut eſt concupiſcentia carnis, quã deſtruxit per afflictionem & laborẽ: aut

Ephe.5.

Naſcit. q in cœlum migrat.

Pacis cõmendatio.

1.Ioã.2.

K concupiſcẽtia oculorum, quam deſtruxit per paupertatem: aut ſuperbia quam deſtruxit per humilitatem. In hac victoria Chriſti debent confidere ſancti quia conſideratione eius armati, & virtutibus muniti, faciliter ſuperant tentationes mundi: propter quod dicit Petrus Chriſto in carne paſſo & vos eadem cogitatione armamini. Qui ergo ſicut Chriſtus iſta cõcupiſcibilia vincit, vincit mundum. Et hoc ſecundum Ioannem, facit fides noſtra: quia cum ſit ſubſtantia ſperandorum, quæ ſunt bona ſpiritualia & æterna, facit nos contemnere bona corporalia & tranſitoria. Et alia plura his ſimilia tunc dicebat: Quintò, circa ſermonem mediteris, qualiter ipſe dominus Ieſus, eo qui erat ad diſcipulos ſermone finito (de quo, ſecundum Bedam, in cœna locutus eſt vſque ibi: ſurgite eamus hinc) deinde ſtando vſque ad hymni finem, cuius hoc initium eſt, tandem L (ſubleuatis oculis,) aſpiciens in cœlum ſe ad patrem conuertit: & verba ad ipſum dirigens orare cœpit. Chriſtus non tantũ orauit ad aliquid impetradum, ſed etiam ad dandum nobis orandi exemplum: & ideo oratio ſua hic deſcribitur optimis circunſtantiis diſpoſita. Primò reſpectu præcedentium: quia poſt ſermonem, & diſcipulorum inſtructionem, conuertit ſe ad orationem: ad oſtendendum ꝙ complementum boni operis eſt, a deo requirẽdum: & vt quos inſtruimus verbo, iuuemus orationum ſuffragio: quia ſermo diuinus maxime habet effectum in cordibus audiẽtiũ, cũ fulcitur oratione, per quam diuinum imploratur auxilium: & ideo finis ſermonis noſtri debet ad orationẽ terminari. Secũdò, reſpectu pſentium: quia orando principaliter oculos leuauit ad cœlum, ad denotandum ꝙ in oratione mens debet eleuari in deum: quia ſecundum Damaſcenum. Oratio eſt aſcenſus mentis in deum. Inter alias autem partes corporis diſpoſitio interior mentis maximè relucet in oculis: vbi enim amor, ibi oculus, Chryſo. Propter hoc in cœlum oculos leuauit, vt ſtantes ſurſum aſpiciamus non oculis carnis ſolum, ſed & mentis. Sancti ergo quandoque erecti & eleuantes oculos ad celum erant, non vt ſuperbi, ſed vt humiles: vt orationem ad deum dirigendam, & celeſtia tantum petenda eſſe oſtendant. Vñ Pſal. Ad te leuaui oculos meos, qui habitas in cœlis. Et non ſolũ oculos: ſed & operationes noſtras in deum referre debemus: ſecundum illud Threno. Leuemus corda noſtra cum manibus ad deum in cœlis: per manus enim deſignantur operationes. Tertiò reſpectu ſequentium: quia articulo paſſionis ſibi imminente, & preſſuris diſcipulorum prædictis, orauit ad patrem ſuum: ad deſignandum ꝙ preſſuris & tribulationibus imminentibus debet homo per orationem recurrere ad deũ ſicut Moyſes, Suſanna, & alij plures clamauerunt, ad dominum cum tribularentur, & liberauit eos. Orat aũt Chriſtus primo pro ſe, deinde pro mẽbris. Pro ſe orat, tũ ſecũdũ humanam naturã, tum ſecundum diuinam: ſecundum

Fides.

Orand' ratio in Chriſto

M Oratio quid.

Oculorũ leuatio.

Pſ.122.

Thrẽ.3.

Orauit chriſtus pro ſe & ſuis.

A cundum humanam naturam, pro clarificatio
ne in paſſione, pro clarificatione reſurrectio-
nis, pro clarificatione aſcenſionis, pro clarifi-
catione iudicij quam habebit in eo poſt illud.
Secũdum diuinam naturam orat pro notitia,
& manifeſtatione claritatis patris & filij: in qui
bus intelligitur nexus & amor amborum, .ſ.
ſpiritus ſanctus: quia mediũ ſæpe intelligitur
in extremis. Horũ trium eadem eſt claritas, na
tura, eſſentia, eadem potentia, ſcientia, boni-
tas. Poſtulat ergo ipſe Chriſtus claritatem ſuã,
ab æterno patre habitam, ad humanam cogni
tionem & notitiam peruenire: ne ipſum pu-
rum hominem arbitrantes, de paſſionis igno
minia verecundiam recipiant, ac de reſurre-
ctionis gloria deſperantes a fide deficiant. Pro
membris dupliciter orat. primò, pro membris
credentibus, & iam capiti adhærentibus: ſecun
B dò, pro crediturus per verbum iam credentiũ.
Orat ergo pro diſcipulis & membris iam cre
dentibus, & recõmendat eos patri dicens (Pater
ſancte ſerua eos,) conſeruando a malo, & cu-
ſtodiendo in bono: (in nomine tuo) id eſt, in fi
de ac confeſſione, & veritate & virtute nomi-
nis tui: (quos dediſti mihi,) pro fundamento
eccleſiæ per eos fundandæ, per ſpiritualem
amicitiam eos mihi cõiungendo (vt ſint vnũ,)
& vniti per charitatem, (ſicut & nos) ſumus
vnum, per naturam: ita ꝙ ly, ſicut, non impor
tat æqualitatem, ſed quandam ſimilitudinem
& imitationẽ longinquam. Sum ego filius tuus
per naturam, ſicut & illi filij tui & fratres mei
per gratiam. vel ſecundum Auguſtinum. Vt
quemadmodum pater & filius non tantũ ęqua — *vnũ eſſe cũ deo.*
litate ſubſtantiæ, ſed etiam voluntate vnum
ſunt: ita & hi non tantum per hoc ꝙ eiuſdem
C naturæ ſunt, ſed etiam per eandem dilectionis
ſocietatem vnum ſint. Cuiuſcunque perfectio
nihil aliud eſt quàm participatio diuinæ ſimi-
litudinis: intantum enim boni ſumus, inquan- — *Oratio pro apoſtolis.*
tum deo aſsimilamur. (Ego pro eis rogo,)
quoad efficaciam: (quia tui ſunt,) per æternã
prædeſtinationem: (non pro mundo,) .i. mũdi
dilectoribus, & perditis ſecundum tuam præ-
ſentiam. Hoc dicit, quia efficacia ſuæ oratio-
nis tantummodo ad electos ſe extendit. Quã-
uis enim in ſe ſit efficax pro omnibus, tamen
mali ponunt ſibi impedimentum, ne ſint parti
cipes ipſius. Et licèt iam non eſſent de mundo
adhuc tamen neceſſarium erat eos eſſe in mũ
do: ideo ſubdit, (non rogo vt tollas eos de mũ
do:) vel propter aliorum ſalutem, quia adhuc
ſint mundo neceſſarij: vel propter eorum vti-
litatem, quia in meritis non ſunt conſummati
vbi Beda: Quaſi diceret: iam imminet tẽpus, vt
ego tollar de mundo, ideoq; neceſſe eſt vt iſti
nunc non tollantur de mundo, vt te & me pri
mum annuntient mundo. (Sed vt ſerues eos
a malo,) & defectu, in preſſuris eripiendo de
periculis, & dando eis permanentiam in fide,
& conſtantiam in tribulationibus imminenti
bus. Hinc habes quia ſancti non debent roga-
re, vt tranſeant de mundo, ſi adhuc eis conue
niẽs nõ eſt, ſicut nec iſtis cõueniẽs erat: (ſancti

fica eos:) .i. confirma (in veritate) fidei catholi D
cæ, ac vitæ & doctrinæ: ſanctum enim vno mo
do ſignificat idem quod firmum. Iſta autem
confirmatio apoſtolorum facta eſt a deo pa-
tre, quando in die pentecoſtes miſit eis ſpiritũ
ſanctum. Deinde orat pro toto fideli populo,
dicens: (Non pro eis rogo tantum: ſed & pro — *Oratio ꝑ cæteris fidelibus.*
eis qui) per totum orbem (credituri ſunt in
me,) per verbum eorum: ſcilicet per verbum fi
dei & euangelij quod prædicauerũt: per quod
omnes in Chriſtum crediderunt, qui fidem il-
lam habuerunt, quam apoſtoli prædicauerũt.
Quod verbum dicitur eorum, non quòd per
eos tantum ſit prædicatum, imo & per Paulũ
& alios quoſlibet predicatores: ſed eis primò &
principaliter commiſſum eſt ad prædicandũ
& ab ipſis eſt primitus ac præcipuè prædica-
tum. Hoc eſt verbum fidei prædicatum, verbũ
dei inſpiratum: per quod credidit latro, credi
dit Paulus, & quicunque vnquam credidit E
in Chriſtum. vnde ſecundum Auguſtinum, om
nes ſuos ibi intelligi voluit: non ſolum qui tũc
erant in carne, ſed etiam qui futuri erãt. Quot
quot enim poſtea crediderunt in eum, per ver
bum apoſtolorum ſine dubio crediderunt, &
donec veniat credituri ſunt: Per hos euange-
lium miniſtratũ eſt, & antequam ſcriberetur
& vtique quiſquis in Chriſtum credit, euãgelio
credit. hæc Aug. (Vt omnes vnũ,) vnitate (ſint)
fidei & charitatis, (ſicut & tu pater in me: &
ego in te vnum ſumus:) in vnitate naturæ &
ſubſtantiæ: vt & ipſi in nobis vnum ſint,) fide
& charitate. vel ſecundum Auguſtinum, po-
teſt referri ad vnitatem amoris, ſic: (Sicut tu
pater es in me,) & ego in te per amorẽ ita & ip
ſi ſint vnum in nobis,) per amorẽ: quia chari
tatis facit vnum eſſe cum deo: quaſi diceret, ſi-
cut pater diligit filium, & econuerſò filius pa- F
trem, ita ipſi diligebant filium & patrem. Fru
ctus autem vnitatis eſt, (vt mundus) totus præ
dicatione eorum conuerſus (credat) & cogno-
ſcat: (quia tu me miſiſti,) & ꝙ doctrina quam
dedi eis ſit a te: ſic enim omnes vnum erunt.
Nam per nihil aliud manifeſtatur veritas euã
gelij, ſicut per charitatem fidelium. vnde Chry
ſoſtomus. Nihil enim ſcandalizat omnes, vt ab
inuicem diuidi: ꝙ credentes fiant vnum, hoc
edificat ad fidem. (Et ego claritatem quam de
diſti mihi dedi eis:) quia poteſtatem miraculo
rum per quam declarata eſt diuinitas Chriſti,
dedit apoſtolis. Vnde Chryſo. Claritatem dicit
gloriam, quæ eſt per ſigna & dogmata, & vt
vnanimes ſint. Vnde ſubdit: (Vt ſint vnum ſi-
cut & nos vnum ſumus:) id eſt, vt ſint in vera
vnitate eccleſiæ, abſq; ſchiſmate. Vnde Chry — *claritas*
ſoſtomus. Hæc enim gloria, vt ſint vnum, etiã
ſignis maior eſt. Ego in eis per gratiam & per
charitatis ſpiritum, & tu in me per vnitatem
naturæ & ſubſtantiæ, & per conſequens etiam — *vnũ eſſe*
tu in eis per eundem ſpiritum. Vel ſecundum
Hilarium: Ego in eis, ſcilicet ſum per vni-
tatem naturæ humanæ, quam eandem habeo
cum ipſis: & etiam quia do ipſis corpus meum
in cibum ſacramentalem: & tu in me per vni

G tatem eſſentiæ: vt ſic ſint conſummati, id eſt, perfecti in vnum: quia per vnionem humanitatis Chriſti ad deum facta eſt vnio totius creaturæ. Vt ſint, inquit, conſummati in vnum in præſenti, in vnitate charitatis & gratiæ per fidem: & in futuro in vnitate gloriæ, & fruitionis diuinæ per ſpeciem. Ad hoc enim tota tendit oratio, in qua pluries inculcat: orando vt ſint vnum. Sic omnes orare debēt pro vnitate gratiæ in via, & pro conſummatione gloriæ in patria: vt hic habeant vnitatem charitatis & gratię per fidem, & ibi vnitatem fruitionis & gloriæ per ſpeciem. In vnione charitatis conſiſtit perfectio Chriſtianæ religionis: quia per hoc membra eccleſiæ coniunguntur adinuicem, & capiti homini Chriſto, & vlterius ipſi deo: quia qui adhæret deo, vnus ſpiritus eſt. & ſic per conſequens primum principium, quod

H eſt deus, coniungitur homini, qui eſt quodam modo omnis creatura. Finis autem vnitatis eſt (vt cognoſcat,) tunc per ſpeciem (mundus,) ex inimico amicus effectus, id eſt, credentes (quia tu me miſiſti.) & dilexiſti eos ſicut & me dilexiſti. Vnde Auguſt. In filio quippe pater nos diligit: quia in eo nos elegit. Cum igitur eorum quæ fecit nihil oderit, quis digne poſſit loqui quantum diligat membra vnigeniti ſui, & quantò amplius ipſum vnigenitum? Deinde petit coniunctionem membrorum ad caput dicens (pater quos dediſti mihi.) per veram fidem in tua prædeſtinatione ab æterno. (volo) id eſt, oro & deſidero: (vt vbi ego ſum,) citò futurus, (& illi ſint mecum,) id eſt in æterna beatitudine: in qua etiam iam erat Chriſtus actualiter quantum ad animam, quæ eſt pars principalior hominis, (vt videant clarita-

I tem meam quam dediſti mihi:) id eſt, diuinitatem meam: vel claritatem corporis mei glorificandi, vtramque enim claritatem, & ſecundum diuinitatem, & ſecundum humanitatem ſancti in gloria videbunt: (quia dilexiſti me,) eſſentiali dilectione (ante mūdi conſtitutionē) & ab æterno. hoc pater quantū ad Chriſti deitatē, ſimiliter quātū ad humanitatē, inquantū deus pater æternaliter prædeſtinauit ipsā ad hāc gloriā & exaltationē. In ipſo et dilexit nos ante mundi conſtitutionē prædeſtinatione: quia mēbra eius ſumus: & diligimur in illo qui totus diligitur, i. caput & corpus. Eſt. n. in nobis tā quā in tēplo ſuo, nos aūt in illo ſecūdū quod caput noſtrū eſt. vbi Aug. In magnā ſpē dñs Ieſus ſuos erigit, qua maior eſſe nō poſſit audite & eſtote in ſpe gaudētes, vt eſſe poſſitis in tribulatione patientes: audite inquam, in quo ſpes noſtra leuetur attendite. Chriſtus Ieſus dicit audite, credite, & ſperate, conſiderate quod

Da[ti] Chriſto a patre. Ioan. 6. dicit. (Pater, inquit, quos dediſti mihi volo vt vbi ego ſum, & illi ſint mecum. Qui ſunt iſti quos ait a patre datos ſibi? Nonne illi de quibus alio loco dicit, nemo venit ad patrē niſi pater qui miſit me traxerit eum? Et iterum: Quapropter omnibus membris ſuis promittit hoc præmium, vt vbi eſt ipſe & nos cum illo ſimus. Nec poterit non fieri,

quod omnipotenti patri ſe velle dixit omnipotens filius. hæc Auguſtinus. vnde & Anſelmus. Inter hæc cum diſcipulos ſacratiſſima illa oratione commendans pater dixerit, pater ſerua eos in nomine tuo: inclina caput tuum, vt merearis audire, volo vt vbi ego ſum & illi ſint mecum, bonum eſt tibi hic eſſe: ſed exeundum eſt. hæc Anſelmus. O quam dulciſſima orationis verba, antidotum, & remedium ad omnem aduerſitatem & peccatum, cuius dulciſſimæ orationis principium & finis in pace & dilectione conſiſtit: ad quam præcipuè (vt dictum eſt) tendit. Et multa alia dominus Ieſus diſcipulis dicebat, quæ verè corda deuota ſcindebant. Si ergo in ſermone quæ dicta ſunt attentè diſcuſſeris, & diligenter meditando ruminaueris, in eorum dulcedine requieſcens: meritò inardeſcere poteris ad tantam dignationem, benignitatem, prouidentiam, diligen-

Orationis dulcedo.

L tiam, & charitatem: & circa alia per dominum hac ſero geſta. Ex quibus poteris colligere faſciculum contra omnem tentationem & aduerſitatem, ſalubre conſolationis remedium. Inter omnia enim memorialia Chriſti, præcipua recordatione conſtat eſſe dignisſimum finale illud ſacratiſſimæ cœnæ conuiuium, in quo non ſolum agnus paſchalis proponitur ad edendum: verumetiam agnus immolatus, qui tollit peccata mundi, ſub ſpecie panis præbetur in cibum. In quo quidem conuiuio mira dulcedo bonitatis Chriſti refulſit, quando cum pauperculis illis diſcipulis & Iuda proditore, eadem menſa & ſcutella cœnauit. Mirum claruit humilitatis exemplum, dum pedes piſcatorum & proditoris ſui rex gloriæ præcinctus lintheo ſtud oſiſſimè lauit. Mira patuit munificen-

Cœnæ excellētia.

Mirāda in cœna

M tiæ largitas, dum ſacerdotibus illis primis, & per conſequens toti eccleſiæ, & orbi terrarum corpus ſuum ſacratiſſimum, & ſanguinem vere in cibum dedit & potum. Mirus tandem emicuit dilectionis exceſſus, quando in fine diligens ſuos tam dulci exhortatione confortauit in bonis, Petrum ſpecialiter præmonens ad fidem & robur, & Ioanni conferens pectus ad recubitum dulcem & ſacrum. O quam mira ſunt hæc omnia & repleta dulcedine, illi dum taxat animæ quæ ad tam celebre vocata conuiuium tanto mentis currit ardore vt poſſit illud propheticum cantare: Quemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquarum, &c. Conſpice ergo dominum dum loquitur, quomodo efficaciter deuotè delectabiliter loquens, imprimit diſcipulis ſuis quę narrat: & paſcaris in amenitate aſpectus & verborum eius. Conſpice & diſcipulos, quomodo ſunt mœſti, lachrymantes & ſuſpiria dantes. Pleni enim ſunt triſtitia, vt de hoc ipſa veritas teſtimonium fert dicens (quia hęc,) i. de receſſu meo, (locutus ſum vobis, triſtitia impleuit cor veſtrum) & doletis me corporalibus ſubtrahi oculis. Inter alios autē conſpice Ioannē, eidem familiarius cohærentem Psal. 41.

tem

A tem qualiter attentè & diligenter hūc dilectū ſuum aſpicit, & tenerius anxiatus omnia verba eius recolligit. Ipſe enim ſolummodo ea deſcribens tradidit nobis. Benedictus ipſe Ioānes, qui ſupra pectus domini recumbens hæc potauit, & memoriter retinens nobis ea ſcripſit. Nullus ſic fideliter & familiariter domino adhæſit, vt Ioannes. In cœna iuxta eum ſedit, licèt eſſet iunior aliorum: & quando captus fuit, ſecutus eſt eum in atrium principis ſacerdotū: & nec in crucifixione, nec in morte, nec poſt mortem eum dimiſit, quouſque ſepultus fuit. Et quia dominus videbat diſcipulos formidare & timere: tum ratione temporis, quia nox erat: tum ratione loci, quia in ciuitate manifeſtè ſiſtebant, ita vt frequenter circunuoluerent oculos ad oſtium domus, quaſi imaginantes & expectantes inuadi & capi ab hoſtibus & propter hoc minus intēdentes his

Ioanni benedicit.

B quæ dicebat: ideo vt melius verba quæ dicturus erat intelligerent, & vt ad locum vnde tradendus erat veniret, inter alia eis diſcumbentibus dixit: (Surgite eamus hinc:) ſcilicet ad locum alium magis ſecurum & ſecretum: vbi æſtimantes vos ſecuros attentius audiatis verba mea, & melius attendatis ad ea quæ ſunt vobis dicenda: ad locum vnde tradendus ſum ad mortem, ad ſeparationem à uobis corporaliter in hoc mundo, ad anguſtiam & paſſionē meam: & quicunque voluerit poſt me venire, abneget ſemetipſum: & tollat crucem ſuam & ſequatur me. Et ora eum vt non ſinat te à ſuo latere ſeparari: ſed concedat tibi ſecum ire, & eum ſequi, ſiue ad mortem, ſiue ad vitam. O quantus pauor in diſcipulos intrauit, neſcientes quò vel qualiter ire deberent, & de ipſius ſeparatione plurimum formidantes. Meritò aūt de tanto conuiuio gratiæ reddendæ erant deo: & ideo poſt cœnam hymnum, id eſt, canticum diuinæ laudis dixit: & gratias egit, ſicut &

C ante cœnam fecerat: vt ſcilicet addiſcas, & ante cibum & poſt cibum gratiarum reddere actiones. Vnde Chryſoſtomus: Audiant quicunque velut porci ſimpliciter manducantes cū ebrietate ſurgunt, cùm deceret gratias agere, & hymnum concinere, & menſam definere: audiant quicunque vltimam orationem in ſacris myſteriis non expectāt: vltima enim oratio miſſæ, illius hymni eſt ſignum. Gratias ergo egit antequam ſacra myſteria diſcipulis daret, vt & nos gratias agamus hymnum dixit poſtquam dedit, vt & nos hoc ipſum faciamus. Hæc Chryſoſt. Vbi & Beda. Simul etiam & hoc oſtendit, quòd amplectibile erat ſibi pro nobis mori: quia cum tradendus erat deum laudare dignatus eſt, docet & nos cùm in anguſtias incidimus, propter multorum ſalutem non cōtriſtari: ſed deo gratias agere, qui in noſtra tribulatione operatur multorum ſalutem. Tādem multis complexis myſteriis, & hymno dicto, pro ſacramenti inſtitutione, & nouæ vitæ denuntiatione, hora completorii egreditur de loco cœnæ, cum diſcipulis ſuis, ad locum extra ciuitatem, ad quem ſciebat venturum proditorem, vltrò ſe offerens paſſioni: vt oſten-

Hymnus dicendus. Gratiæ poſt cibū agēdæ.

Egreſſio Chriſti hora cōpletorij.

D deret ſe voluntariè ſubire mortem, & deſiderare noſtram redemptionem. Ille enim locus erat aptus ad capiendum Chriſtum: quia erat a ciuitate remotus, & ipſi quærebant capere eum ſine ſtrepitu turbarum. Præcedit ipſe, tu eum ſequere, & conſpice diſcipulos euntes poſt eum, & cum eo, quomodo quilibet quſ magis poteſt, magis eidem approximat, & congregatim pergentes (ſicut moris eſt pullorum pergere poſt gallinam) impellunt eū modò vnus, modò alius ex deſiderio appropinquandi & audiendi verba ipſius. Ipſe verò libēter & patienter ſuſtinebat ab eis, & tunc locutus eſt eis complendo ſermonem, eundo per viam & in horto. Et iuit cum illis verſus Oriētem, (trans torrentem Cedron,) & vallem Ioſaphat, quæ eſt inter Hieruſalem & montem Oliueti a Septentrione in auſtrum porrecta, per cuius vallis medium currit idem torrens Cedron. Eſt autem cedron genitiuus pluralis,

Vallis Ioſaphat.

E qui Latinè cedrorum dicitur: de quibus arboribus copia ibi erat in ripis torrentis eiuſdē: vnde ſic appellatur. In hac valle eſt parua cāpi planities irrigua & nemoroſa, plenaq; delitiis. Vallis verò nomē accepit à rege Ioſaphat ibi ſepulto, vbi a parte montis Sion in pede montis Oliueti, in ipſam vallem deſcendendo, eſt turris ſepulchrum eius continens. Cuius ad dexteram de rupe montis Oliueti, exciſa & ſeparata domus duo cauata habet ſepulchra, ſcilicet Simeonis ſenis: & Ioſeph ſponſi Mariæ virginis. Et (venit cum illis in villam, quæ dicitur Gethſemani,) ad radicem, ſeu pedem mōtis Oliueti iuxta campum, qui Geſſemani dicebatur: vnde & villa ſic vocatur, vbi eſt eccleſia adhærens rupi, ſub qua apoſtoli erant ſomno prægrauati, & intra erant canonici regulares cum abbate, ſecundum regulam beati Au-

Cedron genitiuus.

Ioſeph ſepulchrum.

F guſtini, domino ſeruientes. Et intrauit cū ipſis in hortum, qui in fine villæ erat, & ad villam pertinebat, vbi traditorem ſuum & armatos expectabat, ſciens omnia quæ ventura erant ſuper eum, ſecundum altiſſimæ diſpoſitionis arcanum. Et qui perſecutores ſuos, & omnia in manu ſua accepiſſe ſe nouerat: quia omnia dedit ei pater in manus, ſponte in manus perſequentium ſe ponebat. (Sciebat autem & Iudas traditor locum, quia frequenter Ieſus cum diſcipulis ſuis illuc venire conſueuerat,) cauſa orandi ſecretius extra tumultū ciuitatis, & cauſa ſecretius loquendi cum diſcipulis familiariter inſtruendis. Itaque tradendus a diſcipulo, conſueti receſſus locum & Iudæ notum adiit, quò facillimè reperiri poſſet: manifeſtum ſe dans ad capiendum, ne mortem timere, vel inuitus crucifigi putaretur. Vnde bene dicitur, quòd (hymno dicto exierunt,) ſecundum conſuetudinem, (in mōtem Oliueti:) id eſt, verſus montem Oliueti: quia conſuetus erat illuc ire, & morari de nocte, cauſa orationis. Nam ſecundum Chryſoſt. conſueuerat frequenter extrà in oratione pernoctare, & ſtratus mollitiem declinare: &,

Introitus in hortū.

G ſecundum eundem, conſuetudo Chriſti erat, vt maximè in ſolennitatibus, p oſt cœnam diſcipulos ſeorſum ducere, purum a tumultibus locum inquirere, ne mens impediretur ab auditione, & aliqua ſublimia de ſacto docere, quę non erat phas alios audire. Completorium poteſt dici: quia in ipſo completur curſus diei. Similiter dñs noſter Ieſus Chriſtus, cõpleto curſu prædicationis, & cœna illa ſingulari tam glorioſiſſimè celebrata & ſacta cum diſcipulis ſuis, de qua cœna & de ſacratiſsimo dono corporis & ſanguinis eius, ibi tradito debes frequenter deuotiſsimè cogitare: & ꝙ lotis diſcipulorum pedibus, ac ſacto ſermone & dicto hymno.i.gratiarum actione, exiuit cum diſcipulis ſuis verſus montem Oliueti, vbi capiendus erat & ab amicis ſeparandus. Et quando complẽdum erat quod propheta dixerat, percutiam paſtorem & diſpergentur oues gregis.

In oratiõe pernoctare ſolitus erat dñs. Cõpletoriũ vñ dictum.

H Zac.13.

Vade & tu ſemper cum eo, & noli eum deſerere, ne & ipſe deſerat te. Myſticè, Egreſſus eſt Ieſus extra ciuitatem vt nos egreſſuros de mundanis, & mundi habitatione ſignificaret quando ſacrificium deo offerre volumus: & vt tumultum hominum fugere doceret, quando orare vel familiaria cum noſtris tractare intendimus. (Egreſſus autem fuit trans torrentem Cedron,) qui interpretatur, triſtis mœror & ſignificat viam paſsionis, quam Chriſtus perambulare voluit: quia ſicut torrens torrore caloris ſolis cum impetu deſcendit, ſic Chriſtus calore charitatis & luce veritatis ſuccenſus fluctus paſsionum impetum propriæ volũtatis ſuſtinuit. Per hoc ergo ꝙ chriſtus iuit illuc imminẽte ſua paſsione, ſignificatur quòd

Myſticè.

I Chriſtianus ire volens ad martyrium, debet imminens ſupplicium præcogitare, & per patientiam ſe armare, quia ſecundum Gre. Minus feriunt iacula quæ præuidentur: & tollerabiliora ſunt mala quæ præſciuntur. (Et venit in villam Gethſemani,) quæ interpretatur vallis pinguedinis: quæ interpretatio oſtendit, quam humilis, quam deuota fuit Chriſti oratio quã ibi fecit: in valle.n.humilitas, & in pinguedine deuotio notatur ſecundum Remigium, dñs appropinquãs paſsioni in valle pinguedinis orauit, vt demõſtraretur quia per vallem humilitatis & pinguedinem charitatis pro nobis mortem ſuſcepit. Humiliauit.n.ſe vſq; ad mortem, & ex charitate poſuit pro amicis animam ſuã In horto ẽt orauit & capi voluit, vt oſtenderet quòd ſatiſfacere venerat pro peccato primorum parentum commiſſo in horto.i.in terreſtri paradiſo: vel ꝙ per paſsionẽ ſuam nos in hortum paradiſi coronandos introduceret. Dicitur etiam poſt communionem in montẽ Oliueti exiſſe & oraſſe quod præſentat proceſsio fratrum, quando poſt refectionem exit in oratorium, ad gratias agendum. Per quod etiam datur intelligi, quòd virtute dominici ſacramẽti aſcenditur ad culmem gratiæ & gloriæ. Signanter autem, ſecundum Origenem, hymno dicto exierunt in montem Oliuarum: per hoc deſignans quòd poſt perceptionem tanti

Cur in horto orauit & captus eſt.

Egreſſus in Oliuetum.

ſacramenti fidelis homo nihil debet agere in conualle, nec circa aliquod terrenum ſe occupare. Sed, ſecundum Hieronymum debet aſcẽdere in montem Oliueti.i.in virtutum ſublimia, vbi eſt laboris refectio, & doloris ſolatiũ a veri luminis notitia apprehenditur. Orauit ergo dominus in monte Oliueti, & hoc in horto ad radicem eiuſdem montis: quod totum viuum eſt, & plenum figuris. Cum enim in monte orat; ſurſum nos, & pro cœleſtibus habere cor in oratione, & ſublimia tantum orando inquiri debere docet: cum in valle, & hoc in valle pinguedinis, docet nos in oratione humilitatẽ & internę deuotionis ac dilectionis pinguedinem ſeruare: & vt non geſtemus cor aridum a charitatis pinguedine. Meritò autem paſſurus dominus aſcendit in cœlum, vt per hoc oſtenderetur ꝙ per tollerantiam paſsionis aſcenditur ad quietem cœleſtis manſionis. K

L Vnde Hieronymus. In monte quidem Oliueti Ieſus vigilat & orat, tenet ac ligat: ac inde ad cœlos aſcendit, vt nos ſciamus quia inde ad cœlos aſcendimus: vnde vigilamus & oramus ligamur, & nõ repugnamus in terra. Hic mõs Oliueti omni acceptione eſt dignus, in quo dominus frequenter morari & orare, ac multa & mira operari dignatus eſt. Eſt autem in hoc monte eccleſia, in qua cum abbate nigri monachi eſſe ſolebant. Potes autem meditari, quòd dominus Ieſus dedit nobis in iſto ſero exemplum quinq; magnarum virtutum: ſcilicet humilitatis, in lauando pedes diſcipulorum: charitatis, in ſacramento corporis & ſanguinis ſui, & in ſermone qui eſt monitis charitatis plenus: orationis in orãdo in horto tribus vicibus: patientiæ, in ſuſtinendo proditorem ſuũ & multa opprobria: quando fuit captus & ductus vt latro: obedientiæ, in eundo ad paſsionem & mortem ex patris præcepto. In his ergo virtutibus & aliis eum pro poſſe imitari coneris, M

Oliueti mõtis dignitas.

Quinq; virtutũ exẽpla.

ORATIO.

Benigniſsime Ieſu, qui pro credentibus & credituris in te, ante tempus paſsionis patrem ſuppliciter exoraſti: rogo domine tuam clementiam & miſericordiam pro illis, & pro me, & pro omnibus mihi conſanguinitate, affinitate, familiaritate, beneficio, oratione, recõmendatione, vel quocũq; coniunctis, ſeu cordi meo inſertis: & vniuerſaliter ꝓ omnibus fidelibus tam viuis quam defunctis. Vt nobis viuis & gratiam in præſenti, & gloriam in futuro exhibeas: ac defunctis miſericordiam & requiem æternam indulgeas: & tu qui omniũ redemptor es, etiam eorum ſaluatorẽ te oſtendas. Amen.

De paſſione domini noſtri. *Cap.* 58

Occurrit nunc, vt paſsionem domini noſtri Ieſu Chriſti tractemus, de qua ad minus ſepties in die recordari debet Chriſtianus. Vnde dicit Bernardus: Quod quo

Paſsionis dñicę recordatio.

A tidiana lectio Chriſtiani, debet eſſe recordatio dominicæ paſsionis: & quòd nihil ita accendit cor hominum, quemadmodum ſæpe & ſedulò recogitata paſsio & humanitas ſaluatoris. Qui ergo in cruce & paſsione dñi deſiderat gloriari, ſedula meditatione debet in ea perſiſtere: quæ præcipue inter cætera debet cordi noſtro eſſe infixa: vt ſicut in ſuo corpore cicatrices & vulnera ſemper tenet, & de eius corpore non delentur: ita & in corde noſtro per memoriam noſtri teneri, & nunquã de eo deleri debet. Cuius quidem paſsionis myſteria, & quæ circa eum acta ſunt, ſi toto mẽtis intuitu perſpicerentur, in nouum vtiq; ſtatum meditãtem adducerent. Nam ex profundo corde & totius viſcerum medullis eam perſcrutanti multi paſſus inſperati occurrerent ex quibus nouam compaſsionem, nouum amorem, no-

B uas conſolationes, & per conſequens nouum quendam ſtatum dulcedinis ſuſciperet, quę ſibi præſagia & participalia glorię viderentur.

Monialis deuotio.

Vnde quædam monialis deuota intantum circa paſsionem Chriſti erat affecta, vt nunquam crucifixi imaginem inſpicere poſſet niſi cadẽs in terram quaſi totaliter abſorpta a ſe deficeret.

Paſſionis intẽtio.

Oportet ergo quis præſentem ſe exhibeat affectuoſe diligenter & moroſe omnibus & ſingulis quæ circa dominicam paſsionem contigerunt: & quod illuc totam mentis aciem vigilantibus oculis cordis, relictis alijs curis & ſolicitudinibus exterioribus dirigat perſeuerãter.

Proficere volẽs in paſſionis dñicæ ſcientia quid faciat.

Et ſcias quòd ſi in hac ſcientia (quæ ſuper omnes alias ſcientias eſt) volueris proficere, cum magno ſtudio oportebit te a cibo & potu delicato abſtinere, & ad neceſsitatem tantum parcè de vtroq; ſumere. Cœna quoq; nocturna, ſiue potus, multum impedit orationem & contemplationem: quapropter eſſet pro poſſe

C abſtinendum. A veſtibus quoq; ac lectis mollibus & delicatis abſtineas, & in veſtitu ſicut & in victu humilieris, groſsioribus vtendo & vilioribus. Oportet etiam ꝙ caueas a multiloquio, ac lætitia vana & inepta: quia non decet eum qui vult Chriſti dolorem ſentire, in verbis, riſibus luſibus & gaudio vano ſe inutiliter occupare. Neceſſarium. n. erit, vt aliquando ita cogites præſentem cogitatione tua, ac ſi tunc tẽporis ibi pręſens fuiſſes quando paſſus fuit: & ita te habeas in loquendo, in viuendo, in dolẽdo, ac ſi dñm tuum corã oculis tuis cerneres patientem. Ita. n. & ipſe dñs in ſpiritu tibi præſens erit, ſicut a te cogitabitur præſens eſſe: & accipiet tua vota, & acceptabit tua facta. Et (vt breuiter dicam) oportebit te a delectatione & conſolatione carnali, cum magna diligentia elongari, & vt amara & dura tibi dulceſcant, & ſuauia fiant ſi in Chriſti doloribus & paſſione conſolationem & dulces animæ tuæ dapes cupis inuenire. Non enim bene conueniũt conſolatio carnis, & contemplatio dominicę paſsionis: ſed contraria quaſi omnia ſortiuntur, nec poſſunt ſimul caro & ſpiritus delectari: imò ſecundum apoſtolum, ſibi adinuicem aduerſantur. Vnde Bernar. Crux Chriſti voluptati aduerſatur, & voluptas cruci: & quomodo poſſunt excuſari voluptatum amatores, vt non ſint Chriſti perſecutores? Rei enim ſunt mortis Chriſti: & ſi non vt perſecutores, tamen vt tantæ rei contemptores. Et iterum: Mihi abſit gloriari, niſi in cruce domini mei Ieſu Chriſti: per quem mihi mundus crucifixus eſt & ego mundo. Non ſolũ inquit, mortuus mundo: & ſed & crucifixus, quod eſt ignominioſiſſimum genus mortis. Ego illi, & ipſe mihi. Omnia quæ mundus amat, crux mihi ſunt: delectatio carnis, diuitiæ, honores vanæ hominum laudes. Quæ verò mundus reputat crucem: illis affixus ſum, illis adhæreo, illa toto amplector affectu. Quamuis in his apoſtoli verbis, illud quoque non incongrue poſsit intelligi, crucifixum ei mundum reputatione, ipſum verò mũdo crucifixum compaſsione. Crucifixum. n.

Cõſolatio carnis non cõgruit paſſioni Chriſti.

AdGa. 5

AdGa. 6

D

E videbat mundum obligationibus vitiorum, & ipſe crucifigebatur ei per compaſsionis affectum. Hæc Bernar.

Delectatiõe nõ vacat anima.

Et quia vt dicit Grego. ſine delectatione anima nunquam poteſt eſſe: nam aut infimis delectatur, aut ſummis ideo heu multi conſolationẽ diuinã non inuenientes, protinus inhiant ad aliã; & ſic ſibi iuſte ſubtrahũt diuinam. Vnde Bernardus: Renuit conſolari anima tua in alijs, ſi vis in dei memoria delectari.

Cõſolatio diuina non cõpatitur aliã.

Cuius ad alias conſolationes mẽs inhiat, & non penitus in caducis & trãſitorijs renuit conſolari, ipſe ſibi profectò cœleſtis ſubtrahit gratiam conſolationis: quam ſi digna deuotione pleno affectu, deſiderio vehementi petere, quærere, pulſare ſatageret, ſine dubio petens acciperet, quęrens inueniret, pulſanti aperiretur. Non ergo quæras conſolationem aliam, ſi cupis habere diuinam, quia vt idem dicit Bernar. Delicata eſt diuina conſolatio, quæ non

F datur admittẽtibus alienam: nec duplici via, vel duplici affectu quæras diuinam conſolationem: quia indignum te redderes ad eandẽ. Vnde iterum Bernar. Indignus benedictione cœleſti conuincitur, qui dubio quærit affectu, duplici petit intentione: aliud ſibi refugium parans, ſi fortè eam non obtinere contingat. Hæc Bernar.

Repulſa dignus.

Manne defectus

Manna defecit filijs Iſrael poſtquam comederunt de frugibus terræ: per mãna quod habebat in ſe omne delectamentum, & omnis ſaporis ſuauitatem ſignificatur ſuauitas Ieſu: quæ deficit filijs Iſrael, id eſt, clauſtralibus, cum incipiunt comedere de frugibus terræ, id eſt, dare ſe terrenis conſolationibus. Vnde Auguſt. Si animus habet vnde delectatur extrinſecus, ſine delectatione manet intrinſecus. Ideo vir ſanctus debet dicere cum propheta. Renuit conſolari anima mea, ſcilicet exterius: & ideo ibi ſequitur, memor fui dei, & delectatus ſum.

Pſal. 76

Vnde Richardus: Nunquam intellectus ad cœleſtium contemplationem perfecte attrahitur niſi caro in neceſſarijs fortiter retrahatur. Vnde & Gregorius: Si a carne hoc quodlibet abſcindimus, mox in ſpiritu quod delectet, inueniemus.

Cõpatiẽdũ Chriſto.

Compatiaris igitur ſaluatori noſtro Ieſu memoriam paſsionis, & vulnerum eius in corde tuo habendo, certiſ-

G ſimè confidens quòd eius conſolationis ſocius in futuro efficieris, ſi eius tribulationis in pręſenti ſocius inueneris. Nec enim pro ipſo piè lugentibus gloriam ſuam negabit, qui nec Magdalenæ dolenti & ipſum quærenti reſurrectionem ſuam occultari voluit. Quod bene ꝓpheta innuit dicens: Qui ſeminant in lachrymis, in exultatione metent. Vnde apoſtolus: Sic tamen compatimur, vt & ſimul glorificemur. Vnde & Bernar. Qui mãducat carnem meam, & bibit ſanguinem meum, habet vitam æternam: hoc eſt, ſi compatimini, & conregnabitis. Sed non ſolum corde, verumetiam corpore compatiendum eſt Chriſto. Vnde Ambroſius: Qui autem compatitur, non perfunctoriè cõpatiatur: ſed vt tribulationes Chriſti in corpore ſuo impleat, ſicut implebat & Paulus. Vnde & in Canticis: Pone me vt ſignaculum ſuper

Pſ.125.
Rom.8.
Canti.8.

H cor tuum: diligendo ſcilicet me per affectum, & mihi te conformando per affectionem dilectionis: & vt ſignaculum ſuper brachium tuũ diligendo etiam me per effectum, & mihi te conformando, per amorem operationis: ſignaculum enim formam ſuam imprimit rei quæ ſigillatur. Et meritò debes me diligere vtroq; modo: quia fortis eſt vt mors dilectio: hoc eſt tam fortiter te dilexi, quòd pro amore tuo mortuus ſum. & dura ſicut infernus æmulatio quia in nullis tentamentis hoſtium a noſtræ ſalutis cura reuocare potuit, ſicut infernus nullus miſerorum cruciatibus mitigatur. Per multas ergo tribulationes oportet nos intrare in regnum cœlorum: quod bene figuratur per hoc quòd crux ponitur inter chorum & cancellos eccleſiæ, vt qui chorũ intrare voluerint vadant ſub cruce: quia ab eccleſia militante ad triumphantem, nemo niſi per crucem poteſt intrare. Multũ quippe placet deo, quòd memoriã paſſionis & vulnerũ eius portet in corde ſuo.

Ibidem
Crucis locatio & eius ſignificatio.
Memoria paſſionis.

I Narratur etiam quòd cum quidam eremita ſanctiſſimæ vitæ inſtanter dominum exoraret, vt ſibi oſtenderet quod ſibi inter cætera ſeruitia magis acceptaret: vidit hominem nudum trepidãtem frigore, & crucem magnam ſuper ſe baiulantem, & ſibi quis eſſet interrogãti dicentem: Ieſus Chriſtus ego ſum: Rogaſti enim me vt tibi oſtenderem quod inter cætera ſeruitia mihi magis complaceret, & nunc tibi dico quòd hoc: ſcilicet quòd quis homo iuuet me portare crucem meam, & vulnera, & paſſionem in corde ſuo. Et hæc dicens euanuit. Crucem domini debemus baiulare, & iuuare eum portare: & hoc in corde, per recordationem & compaſſionem: in ore, per crebram & deuotam gratiarum actionem: in corpore, per flagellationem & caſtigationem vt ſaluatori noſtro corde, ore, & opere gratias agamus. Cuidam etiam ſeni matronæ recluſæ multitudinem & numerum omnium vulnerum Chriſti ſcire, cupienti, & pro hac flebiliter deum oranti, vox cœlica miſſa dixit: Quinque millia quadringenta nonaginta vulnera mei corporis extiterunt: quæ ſi venerari volueris, orationem dominicam cum ſalutatione angelica quindecies quotidie in memoriã paſſionis meæ replicabis: ſicq; anno reuoluto vnumquodque vulnus venerabiliter ſalutabis. Hæc oratio valde placet deo, prout poſtmodũ reuelatum fuit cuidam ſolitario. Et accipitur hic numerus ſecundum annum biſextilem, vt ſemper ſufficere poſſit: quia minor numerus quem quidam ponunt, ſcilicet quinque millia quadringenta ſeptuaginta quinque aliis annis tantum, ſed non hoc anno ſufficit. De numero vulnerum Chriſti ſunt verſus iſti. Mittitur vt legitur olim, vox cœlica lenis. Cor refouẽdo ſenis flebilis, vt ſequitur: D. duc vndecies decem dempta ſimplice Chriſti. Vnde reuixiſti vulnera cuncta ſcies. Tot quippe fuerunt vulnera Chriſti accipiendo videlicet quamlibet plagam flagellationis pro vulnere vno. & puncturam cuiuſlibet ſpinæ pro vno. Cuius quidẽ numeri partes ſingulę congruunt myſterio paſſionis dominicæ. Millenarius enim, qui eſt vltimus limes numerorum, vltimam & ſupremam perfectionem in hac vita homini poſſibilem inſinuat, quam vtique Chriſtus in ſua paſſione & ſummè adimpleuit. Quinarius autem ad quinque ſenſus refertur: in quibus omnibus Chriſtus paſſus fuit, vt ſẽſus noſtros noſtris peccatis corruptos reintegraret. Centenarius etiam perfectionem notat. Et ideo per quadringenta perfectio noui teſtamenti, quod in quatuor euangeliis conſiſtit accipi poteſt: quod quidem teſtamentum in ſanguine paſſionis Chriſti dedicatum eſt. Nonagenarius verò, qui conſtat ex ductu denarii in nouenarium, deſignat nouem ordines angelorum, Inter quos ducimur per obſeruantiam ꝓceptorum decalogi, & hoc non niſi per meritum paſſionis Chriſti. Multa quidem & magna bona proueniunt homini paſſionem Chriſti frequẽtãti, & ſe circa eã ſedulò occupãti. Si n. ad diuinitatis cognitionẽ peruenire deſideras, reſtat vt per aſſũptã humanitatẽ, & humanitatis paſſionẽ tãquã per viã regiã gradatim aſcẽdere altiora diſcas. Quia nõ datur peruenire ad diuinitatis altitudinẽ, vel inuſitatã dulcedinẽ niſi tractus pio quodã fidei ac dilectionis affectu, per humanitatis Chriſti amaritudinẽ. Et quantò hac neglecta quis aſcẽderit altius, tãtò cadit ꝓfundius. Hęc eſt via per quã itur. Hęc eſt porta per quam introitus ad deſideratum finem conceditur. Per fructiferam nanque ac venerabilem Chriſti paſſionem, cunctorum nobis ſpiritualium bonorum materia copioſiſſime miniſtratur: vbi enim eſt gloriatio noſtra, vbi ſpes lætitia cordis noſtri? Reuera in Chriſto vno ſummo & vero, bono & pretioſiſſimo eius paſſionis theſauro. Et ideo tam inpretiabilem theſaurum delectas iugiter in corde retinere, & continuè de ipſo loqui, ac omni tempore mente & corpore cum ipſo occupari: vtinam quoque & in cordibus nunquam marceſcat, ſed ſemper rediuiua pullulatione nouus exiſtat. Fœlix proinde tuo glorioſiſſimum lumen eccleſiarum, qui arcanum diuinitatis attingens, abyſſum claritatis

Crux dñi nobis baiulanda.
Brigidæ vulnerũ Chriſti numerus.

K Oratio quindecim Pater noſter.
D. notat quingẽta quę vndecies notans md. vñ demunt decem.
Numeri myſterium.
L
Bonitas meditatione paſſionis.
M

A tatis diuinæ oculis purioribus intuendo introiſti, ac verba quæ non licet homini loqui audiſti, & tamen ad ima deſcendens affectu quodam mellito paſſionis huius ob præconium de cordis theſauro in medium eructaſti dicens: Nihil arbitratus ſum me ſcire inter vos niſi Ieſum Chriſtum, & hunc crucifixum.

1. Cor. 2.

O verbum mellifluum, dulcius ſuper mel & fauum, deuotis mentibus iugiter ruminandum: de quo liquor emanat, qui miſeris largiter gaudia ſalutis propinat. Cæterum quicunque æternam ſalutem, & præmiorum magnitudinem deſiderat habere: arcem quoque cunctarum virtutum optat conſcendere, ſcientiam etiam atque ſapientiam obtinere, inter proſpera & aduerſa æquanimiter ſtare, B & ſecuram viam ambulare, nec non amaritudinem paſſionis Chriſti eiuſque conſolationis potum ſuauiſſimum deſiderat prægustare, debet Ieſum Chriſtum, inquam crucifixum, iugiter in ſuo corde portare.

Paſſio Chriſti doctum efficit.

Frequens paſſionis huius memoria indoctum quenquam reddit doctiſſimum, ac imperitos & idiotas facit proficere in magiſtros: magiſtros inquam non ſcientiæ quæ inflat, ſed charitatis quæ ædificat. Ipſa eſt velut quidam liber vitæ, in quo omnia ſaluti neceſſaria inueniuntur. Hic liber de omnibus docens mellea quadam dulcedine perunctus ſentitur. Fœlix qui eius ſtudio ſerioſè intendit: quia contemptu mundi & in amore dei proficiet, cunctarumque virtutum ac gratiarum incrementum ſumet.

Paſſionis memorãde modus.

Memoria paſſionis Chriſti debet fieri nõ perfunctoriè, nec cũ feſtina acceleratione, maximè cum tempus aderit ſufficiens & oportunum: ſed cum matura & moroſa C ac præcordiali rememoratione, & flebili quadam compaſſione. Niſi enim hoc dulciſſimum lignum dentibus affectuoſæ diſcretionis maſticatum fuerit, ſapor eius licet immenſus nequaquam mouebit. Quod & ſi quidem flere cum flente, aut dolere cum dolente non potes: ſaltem affectu deuoto de tantis beneficiis tibi per eam gratuitò exhibitis gaudere & gratias agere debes. Quòd ſi nec affectu compaſſionis, nec gratulationis deſiderio moueris: ſed dura quadam affectione te in eius recordatione deprimi ſentis: nihilominus in duritia cordis tui ad laudem dei, memoriam huius ſalutiferæ paſſionis qualitercũque percurre: & quod a te habere non potes, ipſius manibus piiſſimis committe. Percute bis ſilicem: interiori videlicet recordatione, & corporali nihilominus labore, te exercens ad pietatem, per extenſionem manuum, ſeu oculorum ad crucifixum ſubleuationem, vel pectoris tunſionem, aut genuflexiones deuotas, ſeu diſciplinas & flagellationes: vel cætera ſimilia pietatis officia continuando, donec egrediantur aquæ lachrymarum largiſſimæ: vt & ratio bibat deuotionis aquas, & corpus animale eius experientia accenſum ad gratiam habiliter.

Solatia ex paſſione quatuor

Porrò paſſionis Chriſti frequentem meditationem inter alia innumerabilia ad quatuor præcipuè tibi noueris prodeſſe ſolatia: D videlicet ad tria principalia vitia, quæ in mundo ſunt, repellenda: ad tribulationem & pœnitentiam mitigãdam ad triſtitiam inordinatam repellendam, & ad pœnam purgatorii diminuendam. De primo patet in Threnis, vbi dicitur: Recordare paupertatis meæ tranſgreſſionis: id eſt, vtilitatis tranſgredientis omnes alias vtilitates & fellis.

Thrẽ. 3.

Concupiſcentia ergo carnis debet crucifigi, per crucifixi amaritudinem. Concupiſcentia oculorum, per eius paupertatem: ſuperbia vitæ, per eius vilificationem. Sed voluptuoſi contrariantur cruci Chriſti: quia Chriſtus in ea ſuſtinuit amaritudinem. Item vane glorioſi, q Chriſtus in ea ſuſtinuit ignominiã. Itẽ auari: quia Chriſtus in ea ſuſtinuit paupertatem. E De ſecundo etiam ex hoc apparet, quia cibus aliquando de ſe inſipidus, per ſalſam appoſitam, vel condimentum fit ſapidus: ſic tribulatio & pœnitentia de ſe ſunt inſipida: ſed appoſita ſalſa paſſionis Chriſti, quæ fuit amara, efficiuntur dulcia & ſapida.

Exẽplũ doloris pellẽdi.

Tertium autem, ſcilicet qualiter dolorem animi expellat, exemplo tibi potius quam verbo monſtrabo. Erat nanque quidam quem circa conuerſionis ſuæ initia quædam triſtitia inordinata letaliter oppreſſit: vt nec legere, nec orare, nec quicquam boni pro tunc facere poſſet. Qui dum die quadam in cella reſidens, ab hac paſſione grauiter vrgeretur: & incredibili dolore affligeretur, facta eſt ad eum deſuper quaſi vox intellectualis, dicens: Quid hic ſedes otioſus, & in teipſo tabeſcens? Surge nunc & meam deuotè pertracta paſſionem, & in amaritudine tuum deuinces dolorem: F quo audito ille frater ſurrexit, & ſe ad meditandum paſſionem contulit: & extunc medicina hac ſalutari ſanatus, per eius continuam replicationem, nequaquam plus de cætero talem vnquam ſenſit animi paſſionem.

Purgatorii relaxatio per paſſionem Chriſti.

Quartum verò, ſcilicet qualiter hæc vtiliſſima meditatio pœnam purgatorii relaxare habeat, tibi indicabo. En autor naturæ nil inordinatum in ſua natura relinquit ſed nec diuina iuſtitia quicquam impunitum dimittit; quod non aut hic, aut in futuro debitæ correctioni ſubiiciat. Quando igitur putas quòd finem habitura eſſet pœna alicuius peccatoris, quia multis criminibus obnoxius condignam ſatiſfactionem pro quolibet mortali, pro milleſima parte non impleuiſſet, quam exoluere in locis purgatorii dedecens cogeretur vſque ad minimum quadrantem. O nimis longa miſeræ animæ expectatio. O diutina & acerba nimium cruciatio, dolor perſeuerans & immenſus, pœnitentia grauior omni terreſtri cruciatu. Sed vide qualiter hanc pœnã leuiſſima & breuiſſima ſatiſfactione compenſare poſſet, quicunque ipſam de theſauro paſſionis agni immaculati recipere ſciret. Hic namque theſaurus prætioſiſſimus, propter charitatem maximam perſonamque dignißimã, ac dolorẽ immenſiſſimum, ſufficiens

eſt &

G eſt & ſuperabundans. Et ideo taliter poſſet ſe
homo ad hunc applicare, & de eius merito &
ſatisfactione tã deuote ad ſe trahere: vt ſi mil-
le annis purgari deberet, in breui de toto libe
raretur. Si ergo vis pœnam purgatorij longã
& acerbam in temporalem, breuem, & leuem
commutare: ſtudeas hæc facere. Primò omniũ,
debes corde compuncto & ſpiritu contribula-
to cum gemitu cordis enormitatem peccato-
rum tuorum grauiſsimè ponderare, confiten-
do aduerſum te iniuſtitiam tuã domino, ama-
riſsimè recogitando quid feceris, quem offen-
deris, quidve merueris: peccaui inquiens domi
ne ſuper numerum arenæ maris. Deinde de-
bes teipſum coram oculis æterni iudicis humi
liter deſpicere, & vilem æſtimare: ita vt cum
publicano oculos immundos nec audeas ad
cœlum leuare, nec labijs pollutis nomen illud
glorioſum nominare: ſed neq; teipſum homi-
H nem, ſed vermẽ immundũ æſtimare, & opera
tua ſatisfactoria quaſi nullius momẽti ſint an-
nihilare, & ſic miſer & miſerabilis ante fores
gratiam iudicis, & cum profundo gemitu cor
Luc.15. dis tui petere: & dicere, Pater mi, peccaui in cę
lum & coram te, & non ſum dignus vocari fi-
lius tuus: fac mihi ſicut vni ex mercenarijs
tuis. Poſtea meritũ paſsionis Chriſti debes cũ
ſummo affectu extollere & magnificare, cogi
tando quoniã apud eum copioſiſsima eſt redẽ
ptio: & ꝙ minima gutta pretioſiſsimi ſangui-
nis, qui per omnes partes corporis ſui vulneri
bus repletis largiter effluxit, pro redemptione
& ſatisfactione totius mundi ſuffeciſſet: ſed co-
pioſè ipſum effundere voluit, in argumentum
magni amoris, & ſuperfluentiſsimæ pietatis,
in ſolamen omnium miſerum. Tandem debes
humili quidem, ſed feruido affectu manum au
xiliatoris quærere, & miſericordioſiſsimi redẽ
I ptoris meritum infinitum in ſubſidiũ poſtula-
re, nihil hæſitãs: quia pronior eſt fons ille pie
tatis iugiter ſcaturiens ad miſerendũ, quàm tu
ad petendũ. O verbum gratioſum & pręcipuũ,
miſeris peccatoribus cũ ſumma exultatione
ſuſcipiẽdũ, eo ꝙ in Chriſti paſsione ſic in prõ
ptu inuenimus vnde poſsimus peccata abluere
pœnas delere, gratiã inuenire, & gloriã ſempi
ternam promereri. Memoriã igitur paſsionis
Chriſti ſemper debes in corde tuo habere, &
omnes tribulationes & aduerſitates quas pate-
ris ad ipſam referre: ipſiusq́ ſimilitudinem,
quantum poſsibile eſt, induere. Et cum ex oc-
culta diſpenſatione tibi conſolatio interna ſub
trahitur, & deſolatus relinqueris: debes inſtar
veri crucifixi nõ aliunde conſolationem quę-
rere, ſed patienter expectare, & ſurſum ad pa-
trem qui in cœlis eſt reſpectũ habere: teipſum
deſerendo, & omnẽ cogitatũ tuũ in ipſum ia-
ctando. Tunc ſine dubio quanto fuerit maior
hominis exterioris preſſura, & deſertio homi
nis interioris cum voluntate deo vnita: tantò ſi
milior crucifixo, & amabilior patri peramã
do his: quia reuera hic eſt punctum aduerſita
tis, per quod milites probatiſsimi in acie Chri
ſti conſtituti ſtrictiſsimè examinantur. Itẽ om
nia infortunia & cuncta triſtabilia clementiæ K
dei debes committere: & ſic te liberè in omni
facto tenere, quaſi homo qui in procinctu mi-
graturus eſt de hoc mundo. Refugium quoq;
continuũ in vulnere lateris Ieſu Chriſti debes
quęrere, tanquam columba in foraminibus pe
træ: quia in hoc loco ſemper inuenies copioſiſ
ſimã peccatorũ remiſsionem, gratiarum pleni
tudinẽ, & a cunctis malis imminentibus ſecu-
ram protectionem. Ad narrationem itaq; pro Narra-
poſiti accedamus. Si igitur vigilanter attendi- tio hi-
ſti præmiſſa, quæ de vita Chriſti ſunt dicta, hic ſtoriæ
multò vigilantius totum apponas animum, to paſsio-
tam virtutem: quia hic maximè apparet illa nis.
eius charitas, quæ corda noſtra deberet totali-
ter concremare. Non ſolum autem illa pœna
lis & mortalis crucifixio dñi, ſed & ea quę eã-
dem præceſſerant, ſunt vehementiſsimæ com-
paſsionis, & amaritudinis, & ſtuporis. Quid.n.
eſt cogitare ꝙ ipſe dominus noſter, ſuper om L
nia benedictus deus, ab hora qua de nocte cũ Paſsio
facibus & armis tanquam latro quæſitus fuit, in gene
& captus, vſq; ad ſextam crucifixionis ſuæ.ſ. rali.
horam, fuit in bello continuò doloris, magnis
opprobrijs, & tormentis. Non.n. ſibi datur vel
modica requies: ſed in quolibet bello & cõfli-
ctu audi & vide: Alius eum tradit, alius cõpre-
hendit, alius ligat, alius ducit, alius impellit,
alius exclamat, alius inſurgit, alius vexat, alius
circumuoluit, alius interrogat, alius contra eũ
falſos teſtes inquirit, alius inquirentẽ aſſociat,
alius falſum teſtimonium contra eum dicit,
alius accuſat, alius deludit, alius blaſphemat,
alius in eum exputit, alius oculos velat, alius in
faciem cædit, alius colaphizat, alius veſte alba
induit, alius ſpernit, alius illudit, alius ad colũ
nam eum ducit, alius dũ ducitur percutit, alius
vociferatur, alius eũ inſultanter ad vexandũ
ſuſcipit, alius in eũ impetum facit, alius expo- M
liat, alius eum ad colũnã ligat, alius flagellat,
alius eum purpura in cõtumeliam veſtit, alius
ſpinis eum coronat, alius arundinem in manu
eius ponit, alius furibundè reaccipit vt ſpino-
ſum caput feriat, alius nugatoriè genuflectit,
alius vt regẽ ſalutat. Hæc & multa ſimilia non
ſolum alius, ſed & alij plurimi intulerant. Du-
citur & reducitur de iudicio in iudiciũ, de op-
probrio in opprobrium, de ſupplicio in ſup-
plicium: ſpernitur & reprobatur, voluitur &
circumflectitur, huc atq; illuc tãquam ſtultus
& imbecillis, ſed & tanquàm latro & impiiſsi-
mus malefactor, modò ad Annã, modò ad Cai
pham, modò ad Pilatum, modò ad Herodem,
& iterum ad Pilatum: & ibidẽ modò intus, mo
dò foris. Deus meus quid hoc eſt? Nonne hoc
tibi videtur duriſsimum, amariſsimum, & con
tinuum bellum? Sed expecta parumper, & du-
riora videbis. Aſtant contra eum, conſtant, &
viuaciſsimè principes, ſcribæ & phariſæi &
millia populi. Acclamatur ab omnibus vnani
miter vt crucifigatur. Crux humeris ſuis iam
fractis & laceratis imponitur, in qua crucifi-
gatur. Concurrunt vndiq; ciues & aduenæ, tã
maiores quàm etiam viliſsimi ribaldi, vniq;
potato-

A potatores: non ad compatiendum, ſed ad deridendum. Nemo eſt qui eum recognoſcat: ſed luto & immundítijs cũ impetunt & affligunt. Et dum ſuam portat ignominiam, factus eſt illis in parabolã. Contra eũ loquebantur qui ſedebant in porta, & in eum pſallebant, qui bibebant vinum. Impellitur & anxiatur, trahitur & acceleratur: & ſic fatigatus, flagellatus, cruciatus, totuſq; maceratus, & opprobrijs ſaturatus vſq; ad ſummum non ſinitur requieſcere, non eſſe in otio. Vix poteſt refocillare ſpiritũ quouſq; perueniatur ad Caluariæ locum. Et hæc omnia cum impetu & furore fecerunt. In ipſo aũt loco finis & quies negotio, de quo tractamus imponitur. Sed quæ eſt illa quies? Crucifixio, & lectus doloris. Ecce qualis. Aſperior bello eſt. Vides ergo quomodo vſq; ad horam ſextam paſſus eſt longum & durum bellum. Verè intrauerunt aquæ vſq; ad animam ſuã. & vere circundederunt eum canes multi & feroces & terribiles, qui dirè & vt gladium bis acutum exacuerũt in eum linguas & manus ſuas.

Pſal. 68

Ibidem

Pſal. 21

B

Tria principalia in paſſiõe, partes pœnitẽtiæ concernentia.

In paſsione aũt Chriſti tria fuerũt in ſummo, ad quæ rediguntur cætera omnia, & in quibus pœnitentiæ ſumma exprimitur. & verę pœnitentiæ perfectio experitur. Primum, eſt rerũ ablatio & nudatio. Secundum, contẽptus & irriſio. Tertium, pœna & corporalis afflictione: quæ omnia in Chriſto domino fuerunt in ſummo.

Fœmoralibus caruit in cruce.

Nudatus eſt a crucifixoribus, ita vt nec fœmoralia in eo remanerent: quod nulli vnquam latronum factũ fuiſſe legimus: & panniculis a pia matre ſua non incongruè creditur inuolutus. Nudam ergo crucem ita nudus aſcendit vt ſi per ſepulchrum illius terrã matrem omnium corporum velimus intelligere, rectè poſſit ei & ad literam cõuenire quod ſanctus Iob ait: Nudus egreſſus ſum de vtero matris meæ, & nudus reuertar illuc. vnde Ambr. Reſtat igitur conſiderare crucem dominus qualis aſcendat. Nudum video. Talis ergo aſcendat, qui ſeculũ vincere penſat, vt ſeculi adiumenta non quærat. Victus eſt Adam qui ueſtimenta quæſiuit, vicit ille qui tegumenta depoſuit. Et talis aſcendit, quales nos (autore deo) natura formauit. Talis in paradiſo homo primus habitauerat, talis ad paradiſum homo ſecundus intrauit. hæc Amb. Sed quis narrare ſufficiat qualia & quanta ludibria, qualis & quantus, a quibus & a qualibus paſſus ſit? Hæc. n. & a parte patientis, & a parte inferentis, & a parte illatorum penſanda ſunt: nec aliter (& vtinam) vel ſic dignè penſari poſsint. Vide qualia paſſus eſt. Etenim cũ gladijs & fuſtibus tanquã ad latronem exierunt cõprehendere eũ: traditus, captus eſt, ligatus, velatus, conſputus, alapis & colaphis cæſus, accuſatus in veſte alba illuſus, flagellatus, purpura in opprobrium induttus, ſpinis coronatus, arundine pro ſceptro inſignitus, & capite percuſſus: derisoriè adoratus & ſalutatus, ac multis alijs illuſionibus & contumelijs affectus, & demum cruci eſt affixus. Ad cõſummandam quippe hominis humilitatem, vniuerſa in eum contumeliarum genera exercebantur.

Iob. I.

C

Nuditas domini

Ioã. 18.

D

Paſſio non tota ſcripta.

Sed quis nouit quanta paſſus eſt? Credimus. n. ſanctos euangeliſtas breuitatis cauſa irriſionum tantum ſpecies, non & numerũ expreſſiſſe. Quis. n. ſcire, quis narrare ſufficeret, quot & quoties in tanta multitudine quæ tunc ibi erat, eum irriſerunt? In augmentum etiam irriſionis & verecundiæ, confuſionis & ignominiæ accedit, vbi & quando paſſus eſt. Vbi? vtique inter cognatos, & notos, in Hieruſalem in ciuitate regia, famoſa & populoſã, extra portam, in loco punitionis ſceleratorum. ſ. in loco Caluariæ fœtido & immundo: vbi occidebantur homicidæ & latrones. Vbi? in medio latronũ, in cruce quaſi ad ſpectaculum eleuabatur flentibus amicis, & inſultantibus inimicis. Quando? in præcipua ſolennitate Iudæorum, ad quam propter reuerẽtiam tẽpli & pulchritudinem, & propter ipſam feſtiuitatem cõlluebat non ſolum ex Iudæa, verumetiã ex diuerſis gentium nationibus maxima multitudo: & quæ maximè illa die ad tantum ſpectaculũ concurrebat: coram quibus dominus noſter ludibrio expoſitus, omnibus ſpectaculum eſt factus.

Locus paſſiõis

Tẽpus paſſiõis

E

Paſſiõis grauitas.

Sed de afflictione corporali, quid dicturi ſumus? Caro. n. Chriſti beatiſſima atq; mundiſſima, quantò natura purior, quantò ab omni labe peccati ſincerior fuit, tantò vtiq; paſſibilior extitit ad tormenta. Vnde in perſona ipſius Hieremias lamentabatur, di cẽs: O vos omnes qui tranſitis per viam, attendite & videte ſi eſt dolor, ſicut dolor meus. quaſi diceret, Non. Quamuis. n. multi martyres multa & magna tormentorum paſſi ſunt genera, nullus tamẽ in carne ex peccato corrupta tam ſenſibilis eſſe potuit ad tormenta quinetiã cùm ipſe martyres ſuos in paſſionibus non ſolum roborauerit: vt uerumetiam ipſum dolorem mitigauerit, aut certè in refrigerium & oblectamentum frequenter conuertit. Et quãuis hæc martyribus ſuis Chriſtus ex potentia diuinitatis cõtulerit beneficia, piè tamẽ credimus, & fiducialiter confitemur, cum non ſibi, hoc eſt ſuæ humanitati beneficium hoc præſtitiſſe: ſed in carne illa mundiſſima, quantum dolorem naturaliter ſuſtinere potuit, tantum vſq; ad exitum animæ ſuſtinuiſſe, & vim doloris virtute patiẽtiæ toleraſſe. Ecce qualia & quanta paſſus ſit, vidimus.

Thren. I.

F

Quis & qualis Chriſtus, qui paſſus eſt.

Sed iam qualis & quantus ſit, qui hæc paſſus eſt, videamus. Nonnè ipſe eſt innocens manibus & mundo corde: qui peccatum non fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius? Nonnè ipſe mitis eſt, & humilis corde? Nonne ipſe eſt qui fecit cœlum & terrã, mare & omnia quæ in eis ſunt? Nonnè ipſe eſt qui cuncta quæ fecit tenet, regit, gubernat, & protegit? Nonnè ipſe eſt qui intuetur abyſſos, cuius oculis omnia nuda ſunt & aperta, qui nouit omnia antequã fiant? Nonnè ipſe eſt qui nouit cogitationes angelorum & ſanctorum omnium: & quas ipſe nec inſpirat, nec informat dęmonum & hominum peruerſorum? Nonnè ipſe eſt qui vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire? Ipſe quippe eſt dei filius, deus verus ſummè potens, ſapiens, & bonus. Videamus

A quibus paſſus.

Mat. 15

Pſal. 21

Eſaię 1.

Cant. 1.

G mus etiam a quibus & a qualibus hæc omnia paſſus ſit. In augmentum enim doloris & dedecoris non hæc ab extraneis, ſed à domeſticis paſſus eſt: nec a quibuslibet vicinis & notis, ſed a filijs & fratribus: de quibus ipſe dixit, Nõ eſt bonum ſumere panem filiorum & mittere canibus, Iudæos vtiq; filios vocans, & gentiles canes & Dauid in perſona ipſius loquẽs ad patrem: narrabo, inquit, nomen tuum fratribus meis. i. Iudæis, ex quibus erat ſecundum carnem. Qui etiam filij & fratres quales fuerint, oſtẽdit in Eſaia. Vbi ait: Filios enutriui, & exaltaui, ipſi autem ſpreuerunt me. Et in Canti. Filij matris meæ pugnauerunt contra me. Contra quos in euangelio ſæpe inuehitur, & væ æternæ damnationis eis cõminatur. Ecce qualia & quanta, qualis & quantus, a quibus & qualibus paſſus eſt dominus: vt ex omnibus aduertamus quantum ipſi domino qui pro nobis nequã mancipijs, hæc omnia voluntariè paſſus

Saporis dominicæ paſſiõis excitatiua

H eſt, vnuſquiſq; debeat Chriſtianus. Lætali duritia laborat, qui taliter amantẽ nõ amat. Ad introandum autem ad ſaporem dominicæ paſſionis, & ad compatiendum domino noſtro Ieſu crucifixo, hæc attende. Primò ſtudeas, quantũ potes, te vnire illi per feruentem amorem: nã quantò feruentius eum diliges, tantò magis ſuę paſſioni compatieris: & quantò plus ei cõpaſſus fueris, tantò plus erga eum tuus affectus accendetur: vnde ſic ſe mutuò augebunt dilectio & compaſſio, donec venias ad perfectionem, niſi hoc remanſerit propter aliquam tuã miſeriam: & præcipue ſtudeas abijcere omnẽ pręſumptionem, diffidentiam, & negligentiam. Debet. n. homo tam nobile opus aggredi humiliter, confidenter & inſtanter, & cum quanta poteſt munditia cordis. Et quamuis homo ſibi videatur indignus, tamen nequaquã deſiſtat quia ipſe Chriſtus pro peccatoribus crucifixus eſt.

I Primò igitur ſic vniaris ſibi amore, vt cor tuũ intret in ipſum totaliter: & extra ipſum reputat nihil eſſe, ac de te extra ipſum tanquam de nihilo curabis. Tota cura tua vertatur ad præſens circa dominũ tuum paſſum, nec de te aliquid exhibeas alteri: nã eius es quicquid es. Si ergo totaliter transformatus in ipſum, nõ poſſum credere quin eius vulneribus vulneceris & perfundaris eius contumelijs, illuſionibus, & opprobrijs. Et ad hæc omnia addas orationem, vt quaſi continue depreceris dñm Ieſum Chriſtũ, vt ſuis vlneribus vulneret mẽtem tuã: & ad ipſa vulnera quaſi ſemper dirige cordis affectum: vt per tuam nimiam importunitatẽ, à ſua miſericordia impetres quod intendis. De

Modus exercẽdi ſe in paſſiõe.

modis aũt exercitij paſſionis Ieſu Chriſti ſcire debes, ꝙ circa paſſionem domini poteſt homo ſe habere ſex modis. Cõſideret eã, Primò, ad imitãdum. Secundò, ad cõpatiendũ. Tertiò, ad mirandum. Quartò, ad exultandũ. Quintò, ad reſoluendum. Sextò, ad quieſcendum. Primò ad imitandum conſideret nam imitatio Chriſti, eſt ſumma & perfecta religio perfecti. Hæc eſt regula & exẽplar perfectionis omnis vitę & virtutis. ſ. Chriſtum imitari in paſſione, & in morte. Sit ergo noſtra regula viuendi, K paſſio ſaluatoris. nã tantò amplius deſolamur quãto ab hoc exẽplari & regula amplius elongamur. Semper ergo, quantum in nobis eſt, velimus ab omnibus conculcari, deijci, & vilipẽdi, illudi, perſecutionem pati, flagellari, & in diuinis obſequijs ab omnibus exprobrari. Simus nudi cũ nudo, & nihil penitus cupiamus habere: imò habere aliquid ſit vobis grauiſſima pœna & dolor intenſus. Abhorreamus delectabilia & dulcia deguſtare, & potius velimus vilibus & amaris cibari: quia ipſe fuit felle & aceto potatus. Et vt breuiter dicam, conſideremus quę pro nobis ſuſtinuit, & qualiter ſe in paſſionibus habuit, & nos pro modulo noſtro quantum poſſumus conformemur eidem. Secundò debemus conſiderare eam ad compatiendum. Debemus. n. conſiderare ipſius flagella, illuſiones, & opprobria: & in corde noſtro ruminare & imaginari, quanta ſit delectio & L contemptus erga dominum noſtrum: quantus dolor, quantave afflictio in corde & corpore ſuo: & ꝙ ratio paſſionis & compaſſionis ſuæ peccata noſtra ſint. Magnã habemus materiã flendi, & cauſam lugendi, ſi intime cogitemus ꝙ ſumus occaſio necis vnigeniti filij dei, rei læſæ maieſtatis eius. Conſideremus quanta tũc amaritudine repletus erat angelorum dulcedo: quantum etiam aggrauabat eum non tantum pœnæ illatio & noſtra ingratitudo, ſed ẽt aſſiſtentis matris afflictio: quã ſic diligebat, & quaſi deficere præ compaſſionis dolore videbat. Iam ergo trãsfigant cordis noſtri intima eius conuitia, flagella & vulnera: nec in nobis ſit quòd non perfundatur ex compaſſione, & non affligatur dolore immenſo. Tertiò conſideremus quis, quæ, & pro quibus paſſus eſt: & multum mirari debemus. Quis. ſ. dei filius, deus verus, ſummè potẽs, ſapiens, & bonus. Sed quę? peregrinationem, fugã, famem ſitim, frigus, ca- M lorem, tempeſtates, horrores, perſecutiones, obſeruationes, vincula, flagella, illuſiones, & dolores. Conſpuitur gloria, contemnitur Iuſtitia, Iudex iudicatur, inoffenſus inculpatur, innocens infamatur, deus blaſphematur, Chriſtus conculcatur, vita occiditur, ſol obſcuratur, luna denigratur, ſidera diſpergũtur. Sed pro quibus hæc patitur? pro ſceleratiſſimis inimicis, pro nequiſſimis mancipijs, pro contemptoribus diuinæ maieſtatis, & pro ingratis diuinæ pietati. Ergo talis & tantus, talia & tanta, pro tam viliſſimis & abiectis paſſus eſt. Sed a quibus? a ſpecialiter dilectis, quibus omnẽ benignitatem oſtẽdit: & à viliſſimis, à ſtultiſſimis, ab impijs: maximus, ſapientiſſimus, ſummè pius: & à ſanie fœtidiſſima ſplendor æternus. Et in his omnibus in diuinę pietatis admiratione eleuemur. Quartò conſideremus eam ad exultandum, Exultare in ea debemus de redẽptione humana, reſtauratione angelica, & clementia diuina. De redemptione humana ſine dubio nimis gaudere debemus, facta per Chriſti paſſionem & mortẽ. Quis quæſo non exultet & gaudeat, cùm cernet ſe per hanc redem

ptum

A piorum à damnatione æterna, à culpæ ignominia a poteſtate diabolica. Exultemus etiam quod per Chriſti paſsionem reſtaurata eſt angelica ruina. Magna prætioſitas debet eſſe nobis cum videmus per Chriſti mortem tam nobile collegium reparari de nobis, vt fiat vnum ouile & vnus paſtor, & ſimus vnum de vno. Præcipuè autem exultare debemus cernẽtes in prædictis omnibus ſummã domini noſtri clementiã. Vbi quæſo magis apparet benignitas dñi clemẽtia, quàm in paſsione ſua? vbi tã turpia & grauia ſuſtinere voluit pro inimico ſuo liberando & glorificando, qui puniendus erat quadã morte æterna. Quintò conſideremus beatiſſimam Chriſti paſsionem, ad cordium noſtrorum reſolutionem in Chriſtum: hoc eſt, per perfectam transformationem in ipſum: quod fit quando nõ ſolum imitatur, compatitur, admiratur & exultat: ſed etiam totus homo quo
B dammodo conuertitur in ipſum. ſ. dominum Ieſum Chriſtum crucifixum: vt iam quaſi vbique & ſemper ſibi crucifixus occurrat: imò tunc verè in ipſum reſoluitur, quando ex ſe exiens homo, & ſuprapoſitis vniuerſo, imò totus ſupra ſe totum abſtractus ab omnibus, totus eſt conuerſus in dominum ſuum paſſum, vt non videat ſentiatq́ intra ſeipſum niſi Chriſtum crucifixum, illuſum, exprobratum & paſſum pro nobis. Sextò conſideremus illam beatiſsimam paſsionem, ad quietẽ dulcoris: quod fit cùm iam reſolutus vt dixi ſitibundus eandẽ paſsionem ruminare non ceſſat, intrans ſecundum poſſe in illum paſsionis theſaurum humiliter & deuotè, & liqueſcit amore deuoto, & feruida deuotione deficiat a ſe & quieſcit in Chriſto crucifixo. Sed quantò plus deficit à ſe amore & deuotione, tantò plus eidem dilecto pro ſe mortuo inhæret, & plus requieſcit in ip-
C ſo. Et ſic mutuo ſe auget adhæſio & amoris deuotio, donec totus deficiens abſorbeatur ab illo camino amoris paſſionis dilecti. Sicut in amplexibus ſponſi ſponſa quieſcit, quę clamat & dicit. Adiuro vos filiæ Sion, ne euigilare faciatis dilectam, donec ipſa velit. Sic circa paſſionem domini debet eſſe imitatio ad purgationem & directionem, compaſsio ad vnionẽ & amorem, admiratio ad mentis eleuationẽ, gaudium & exultatio ad cordis dilatationem, reſolutio ad perfectam conformationẽ, quies & pauſatio ad deuotionis conſummationem. Docet autem paſſio Chriſti tria. ſ. quam odioſa ſint deo vitia, quàm lachrymoſa inferni ſupplicia quàm gratioſa cœli gaudia. Chriſtus. n. paſſus eſt pro culpis delendis, pro ſupplichis nobis inferendis, & pro gaudiis conferendis. Hæc in quadam generalitate ſunt dicta ſed videamus diligenter ſingula. Non. n. nos docet ſtdere, illa cogitare quæ Chriſtum dominũ nõ tæduit tolerare. Et prout dicitur non ſolum ſemel pro omnibus hęc tolerare ſed etiam iterato pro peccatoribus ſingulis ſi neceſſe eſſet omnia ſuſtinere deliberauit & paratus fuit. O deus meus miſericordia mea. Quid eſt hoc? Quis ad tantã pietatem non obſtupeſcit? Vnde

Cant. 2.

Tria quæ paſsio docet.

ſanctus vir Carpus dicebat ſe aliquando contriſtatum a quodam infidelium, qui quendam bonum ab eccleſia ſeduxerat. Cumq́ ſtaret in diuino colloquio, indignatus non eſſe iuſtum: dicens: ſi viuerent impij ſubuertentes rectas vias domini, petiit a deo igne cœleſti vtrumq; immiſericorditer conſumi. Et vidit ſubitò in viſione Ieſum humaniformiter in dorſo cœli, angelis ipſi aſtantibus dicentem ſibi, Carpe Carpe paratus ſum pro hominibus reſaluandis iterum pati. D

Carpi viſio.

ORATIO.

DVlciſſime domine Ieſu infunde obſecro multitudinem charitatis tuæ mihi peccatori, vt nihil terrenum vel carnale deſiderem: ſed te ſolum ſuper omnia diligam, vt penitus renuat conſolari anima mea niſi in te deo meo dulciſſimo. Scribe digito tuo in tabulis cordis mei eorum quæ pro me pertuliſti memoriam, vt ea ſemper præ oculis habeã, & dulce ſit mihi non tolum illa cogitare ſed etiam ſi neceſſe ſit pro meo modulo tolerare, & non ſolũ tibi ex omnibus viribus obſequi: ſed etiam propter te cõtumeliis affici, aut certe morte turpiſſima condemnari. Amen. E

De completorio in paſſione domini.
Caput 59.

REaſſume igitur a principio paſſionis meditationes iſtas, & proſequere per ordinẽ vſq; ad finem: & attende ad ſingula ac ſi præſens eſſes. Conſpice itaq; dominum Ieſum attentè cum a cœna exiens hora completorij, in hortum cum diſcipulis ſuis vadit, vltimo nunc ab eis aſſociandus itinere, quomodo affectuosè ſocialiter ac familiariter eis loquitur, & eos ad orationem hortatur, & cùm intraſſet in hortum cum diſcipulis ſuis, dixit: (Sedete hic,) id eſt, expectate non moueamini: ſicut nec loco, ita nec mente: (donec vadam illuc & orem:) & vos etiam orate ne intretis in tentationem, per conſenſum: ne ſcilicet ſuccumbatis tentationi. Vt ait Hiero. ſeparantur in oratione, qui ſeparantur paſſione: Et Chry. Conſuetudo enim ei erat ſine eis orare, hoc autem faciebat, erudiens nos in orationibus quietem conſtituere nobiſipſis, & ſolitudinẽ multã quærere. Vnde & Cyrillus Seorſum orat, vt diſcas quod animo attẽto & corde quieto eſt loquendũ eſt cũ deo ſublimi: hæc aũt dixit octo apoſtolis, quia Iudas ibi nõ erat: & tres ſecũ duxit. ſ. Petrũ, Iacobum, & Ioãnem. Per hoc quod Chriſtus volens orare aſſumpſit Petrũ, Iacobũ, & Ioannẽ: docet nos quod omnis volens deuote orare, debet habere tres comites. ſ. fidei firmitatẽ, deſignatam in Petro, qui interpretatur agnoſcens & temporalium abdicationem, eam ſub pedibus per contemptum ponendo: & nihil de temporalibus dum orat cogitando hoc deſignatur in Iacobo, qui dicitur ſupplantator: ac ponere ſe in ſtatu gratiæ, & habere gratię feruorem, quæ deſignatur in Ioanne, qui interpre-

Mat. 26 Mar. 14 Luc. 22. & Ioã. 18.

F

Orãdũ in ſecreto.

Orationis comites.

G terpretatur in quo eſt gratia. (Aſſumpto igi-
tur Petro & duobus filiis Zebedæi,) ſpecialiter
tanquam de ſuis ſecretariis & magis familiari
bus: vt quibus in transfiguratione oſtenderat
gloriam ſuæ maieſtatis, eiſdem reuelaret etiā
triſtitiam ſuę paſsionis: & qui viderant glorio
ſa, viderent & humilia, (cœpit,) ille cuius ſunt
omnia, & in quo aduerſarius nihil habebat:
qui peccatum non fecerat morte ſibi imminē
Pauor & triſtitia dñi.
te, (contriſtari & pauere:) quid ergo nos opor
tet facere? Vnde Hiero. In hoc pauere & tri-
ſtari docemur ante iudicium mortis: qui non
poſſumus per nos dicere niſi per illum, venit
princeps mūdi huius, & in me non habet quic
quam. Hæc autem triſtitia domini maximè
fuit: quia tunc (ait illis: Triſtis eſt anima mea
vſq; ad mortem.) Vſualiter dictum eſt, id eſt,
multum triſtis eſt anima mea: quia triſtitia tā-
tum intenſa erat, quantum eſſe poterat: vel tri-
H ſtis eſt vſq; ad timorem mortis, & pro timore
mortis: quia mortem naturaliter timebat: vel
uſq; poteſt eſſe excluſiuum triſtabatur.n. do-
néc ſe & ſuos morte liberaret: mors quippe
corporis, abſolutio eſt doloris in Chriſto &
ſuis: vel poteſt eſſe incluſiuum, ſcilicet donec
poſt mortem ſuam redirent apoſtoli ad eius
fidem. Vnde Anſel. Dato autē charitatis & pa-
tientiæ ſalutari mandato, & diſpoſito fratri-
bus regno patris tui, ad locum proditori tuo
notum cum illis diuertiſti, ſciens omnia quæ
ventura erant ſuper te. Ibi animę tuæ triſtitiā,
quam ex imminente paſsione ſponte aſſump-
ſiſti, ſicut & cætera quæ paſſus es in auribus
fratrum profiteri non erubuiſti, dicens: triſtis
eſt anima mea vſq; ad mortem. Et iterum præ
cedit ipſe ad montem Oliueti, tu eum ſequere.
(Et licet aſſumpto Petro & duobus filiis Zebe
dæi,) ad ſecreta ſeceſſerit: vel a longè intue-
I re quomodo in ſe noſtram tranſtulerit neceſ-
ſitatem. Vide quomodo ille cuius ſunt omnia,
(pauere cœpit & tędere,) triſtis eſt inquiēs ani
ma mea vſq; ad mortem. Vnde hoc deus meus?
Ita compateris mihi exhibens hominem, vt
quodammodo videaris neſcire ꝙ deus es? Hæc
Anſel. Aſſumpſit autem Chriſtus iſtum pauo-
rem & triſtitiam propter plura. Primò, ſecun
dum Hierony. vt veritatem aſſumpti hominis
Pauoris aſſumēdi cāæ.
probaret. Naturale.n. eſt homini timere mor-
tem. Ex hac naturali triſtitia verè cōtriſtatus
eſt dominus, ſed ſciendum quòd quædam eſt
Timor duplex
triſtitia & quidam timor rationem ſubmer-
gens, & hominem contempto dei præcepto in
peccatum ducens: ſicut Petrus timore negauit
Chriſtum de huiuſmodi loquuntur expoſito-
res, quando dicunt Chriſtū non timuiſſe: quip-
pe qui ad hoc venerat vt pateretur, & Petrum
Mat. 16
temeritatis arguerat, cùm eum vellet auertere
a paſsione, dicens Abſit a te domine, non erit
tibi hoc. Eſt & alius timor moderatus, qui natu
raliter ineſt omni homini, & eſt ſine peccato,
ſicut & fames, & ſitis, & tales paſsiones fuerunt
Paſsiones nō vitioſæ
in Chriſto. Vnde ipſe naturaliter horruit mor
tem & pœnas acerbiſsimas, quas præſciuit ſe
paſſurum de proximo. Aliter tamen huiuſmo
di paſsiones fuerūt in Chriſto quàm in nobis. K
In nobis.n. plerunq; huiuſmodi paſsiones prę
ueniunt iudicium rationis, & imperium volun
tatis. In Chriſto autem ſemper ſequebantur ra
tionem & voluntatem: vnde volens eſuriuit
& ſitiuit, volens timuit & cōtriſtatus eſt. Nihil
enim coactum in Chriſto cōſideratur: ſed om
nia voluntaria creduntur. Iſta ergo triſtitia
Q̄ nos præueniūt ſequebantur Chriſtum.
ita fuit naturalis, quòd tamen fuit voluntaria
& rationalis. Et ideo ſignanter dicunt hic euā
geliſtæ ꝙ cœpit contriſtari, & ꝙ cœpit paue-
re: non dicunt, fuit contriſtatus, vel paueſa-
ctus: quia ipſe motus triſtitiæ non ei domina
tus eſt: ſed ipſe eum ſtatim aſſumpſit, & volun
tati diuinæ ſubiecit. Aliud eſt.n. contriſtari, &
aliud incipere contriſtari. Vnde contriſtat eū
Propaſſio.
propaſsio: ſed paſsio nō dominatur eius ani
mo. Propaſsio.n. dicit inceptionem, ſed paſsio
continuationem. Quia ergo timor & triſtitia
L inceperunt ſurgere in parte ſenſitiua, ſed non
dum peruenerunt ad eius animum ſiue men-
tem: ideo dixit (triſtis eſt anima mea vſq; ad
Ioā. 12.
mortem,) vbi anima ſumitur pro parte ſenſi-
tiua, in qua ſunt paſsiones: non autem in ratio
ne, ſicut etiam alibi dixerat: Nunc anima mea
turbata eſt. Poterat quidem Chriſtus natura
Nō mori natura poterat Chriſtus.
non mori: ſicut Adam potuit non mori ante
peccatum: in eo.n. nullum culpæ debitum, nul
lius peccati fuit veſtigium. Sed ſicut veram hu
manitatem: ita & humanas infirmitates no-
ſtras aſſumpſit, quæ à deo non ſeparant: velut
econtra ignorantia, impotentia, concupiſcen-
tia & huiuſmodi faciunt. Et nota ꝙ compaſ-
Paſsio turbans accidit tripliciter in anima.
ſio turbans poteſt in anima tripliciter accide-
re: aut præter imperium & iudicium rationis,
vt motus ſubitus, qui appellatur propaſsio: aut
contra imperium, & iudicium rationis, vt mo
tus progreſsiuus vſq; ad perturbationem ra-
M tionis, vel a ſua rectitudine, vt in malis: vel à
ſua tranquillitate, vt in bonis imperfectis: aut
ſecundum imperium & iudicium rationis, vt
motus à ratione imperatus & ordinatus: vt tur
batio pœnitentis & compatientis. Primo mo-
do, paſsiones ſunt in omnibus puris homini-
bus etiam perfectis. Secundo modo, in imper-
fectis ſolum. Tertio modo, in Chriſto: quia in
eo totaliter ſubdita erat ſenſualitas rationi, &
ratio inferior ſuperiori, & ſuperior deo: nec
tamen vna potentia impediebat aliam in ope
re ſuo naturali. Contriſtatur etiam Chriſtus,
Triſtitię Chriſti cauſæ.
ſecundum Hiero. nō ſolum timore imminen-
tis mortis, quam ipſa natura abhorret & recu
ſat: ſed & propter infœlicitatem Iudę, & ſcan
dalum diſcipulorum, & deiectionem Iu-
dæorum, & euerſionem Hieruſalem miſertus
his & compaſſus. Et poſſumus etiam addere ꝙ
ideo triſtatur: quia præſciuit ꝙ tam acerbæ
paſsionis ſuæ flagella & vulnera & mors ama
riſsima, in multis adhuc hodie miſeris & obſti
natis peccatoribus fruſtrari deberent. Secun-
dò, aſſumpſit pauorem & triſtitiam pro nobis
mēbris ſuis, vt ipſe noſtras triſtitias in ſe vin-
ceret, ſicut & mortem noſtram ſua morte de-
ſtruxit: & ſicut ſuſcepit tentationem & paſſio-
nem

A nem, vt nos a tentatione & paſſione liberaret. Tertiò quoq; huiuſmodi pauorem & triſtitiã aſſumpſit, nobis in exemplum & doctrinam moralē vt ſequitur: ex hoc enim articulo qui eſt pauoris & triſtitiæ aſſumptio, plura habemus documenta.

Documēta ex pauore Chriſti.

Primum eſt, vt nos exemplo Chriſti diſcamus timores & triſtitias ac paſſiones alias in nobis inſurgentes freno rationis cohibere, ne vſq; ad animam pertingant: ſed in interiori parte animæ ſub voluntatis imperio conſtringantur: vt dictum eſt de Chriſto. Secundum eſt, vt eius exemplo diſcamus nos deſperare non debere, ſi aliquando nobis ſurrepat triſtitia, timor, vel puſillanimitas in obſequio & opere diuino. Vnde Augu. Moriturus triſtatus eſt Chriſtus, vt doceret martyres ſuos non debere deſperare, ſi in hora paſſionis ſurrepat triſtitia quam tamen vincant. Tertium eſt, vt nos diſcamus contriſtari pro maximis & neceſſitatibus eorum, ſicut Chriſtus triſtatus

B fuit non pro ſe, ſed pro alijs, vt dictum eſt ſecũdum vnum intellectum. Quartum documentũ eſt, vt exemplo Chriſti diſcamus triſtitias & turbationes noſtras ad deum cum oratione referre, ſicut fecit, & ipſe. Nam ſtatim vt dixerat, triſtis eſt anima mea, iuit ad orandum. Quintum documentum eſt, ꝙ nos orare volẽtes deuotè, debemus ſecedere ab hominibus ad aliquem locum ſecretum, ſicut fecit Chriſtus, dãs nobis exemplum. Sextum eſt, ꝙ omnes triſtitias, tribulationes, pœnas, aduerſitates, & infirmitates noſtras etiam ſi petamus ab eis liberari, ſicut Chriſtus fecit, ſemper poſt orationem committamus voluntati diuinæ: ac per hoc eas quaſi in cor Chriſti reponamus, orantes vt ipſe eas in vnione ſuæ paſſionis perficiat, & offerat eas deo patri ad laudem & gloriã ſuã. Et ex hoc noſtræ tribulationes, & paſſiones multum nobilitantur. Nam ſicut paſſio Chri-

C ſti in cœlo & in terra infinitum attulit fructũ: ſic pœnæ & quæcunq; tribulationes noſtræ, hoc modo Chriſto commiſſæ, in vnione paſſionis ſuæ tam fructiferæ erunt, vt angelis in cœlo gloriam, iuſtis in terris meritum, peccatoribus veniam, purgandis animabus conferant releuamen.

Contriſtemur cũ Chriſto:

In recogitando iſtum articulum ſtudeat homo ſemetipſum contriſtare cum gemitibus, compatiendo Chriſto de ſua triſtitia propter nos aſſumpta, & ſi in aliqua turbatione vel aduerſitate ſit, vniat illam cum triſtitiis & aduerſitatibus Chriſti: vt ex vnione ipſarũ dulceſcant, & deo in ſumma patientia redoleant. O domine Ieſu Chriſte qui triſtari pro me miſero voluiſti, da mihi omnes triſtitias meas ad te iugiter ſufferre: & eas in vnione tuæ triſtitiæ mecum digneris ſufferre. Deinde dominus Ieſus volens ſe etiam ſequeſtrare à tribus apoſtolis ſecũ aſſumptis, dixit eis: (Suſtinete hic,) expectando: (& vigilate mecum,) non cũ diabolo vel cum mundo, tanquam amici ſpeciales præ cæteris, qui debent in anguſtiis aſſiſtere amicis. Suſtinete pondus tentationis, vigilãtes a ſomno infidelitatis & torpore mentis, ne ingrauante diabolo obrepat vobis. Cæteris qui-

D dem iuſſi ſedere ibi, quaſi inferiores ab agone iſto ſeruans eos ſecuros: vos autem quaſi firmiores vſq; huc adduxi, vt collaboretis mecũ in vigiliis & orationibus. ſed nolo vos progredi vlterius, nondum enim poteſtis. Propter hoc manete hic vigilãtes, ſicut & ego vigilo, vt vnuſquiſq; in gradu ſuæ vocationis conſiſtat: quia & omnis gratia, quamuis magna fuerit, ſuperiorem habet. (Et progreſſus eſt ab eis puſillũ,) ſ. quantum iactus eſt lapidis, (& poſitis genibus procidit in faciem ſuam,) ſuper terram vt humilitatem mentis oſtenderet habitu corporis, & orabat corde, (dicens) ore: (Abba pater ſi poſſibile eſt,) ſalua congruentia redemptionis humanæ, & ſi moritur mors me ſecundum carnem non moriente, (transfer calicẽ hunc,) id eſt, experimentum paſſionis (a me.)

Oratio Chriſti.

Quaſi diceret: ſi poſſibile eſt ſine morte mea temporali ſaluari genus humanum, transfer calicem amaræ paſſionis a me. Per orationẽ offerebat ſpiritum deo patri, quæ quidem oratio ex pluribus oſtenditur perfecta.

E *Perfectio orationis Chriſti.*

Primò quia ſolitaria erat; eſt enim oratio, eleuatio mentis in deum: quod melius fit quãdo homo eſt ſequeſtratus ab alijs. Secundò, quia humilis cùm in faciem ſuam procidit. Tertiò, quia deuota, cùm ad deum patrem recurrit. Quartò, quia recta, cùm voluntatem ſuam voluntati diuinæ ſubmittit. Quintò, quia charitatiua, cùm interim dulciter diſcipulos viſitauit.

Abba pater.

Quia dicit (abba pater,) vtriuſq; populi patrem & ſaluatorem deum eſſe innuit & oſtendit. Idem enim ſignificat abba, quod pater. ſed abba Hebræũ, pater verò Græcum & Latinum. Ergo vtroq; primus ipſe inuocat, vt vtrunque populum in eum crediturum, & ab vtroq; eum inuocandũ eſſe doceat: quia non eſt diſtinctio Iudæi & Græci.

Poſſibilis apud deum.

Quia autem dicit (ſi poſſibile eſt,) ad potentiam dei pariter & iuſtitiam refert. Quoniam quantum ad iuſtitiam eius qui non ſolũ potens, ſed etiam iuſtus, non ſunt poſſibilia niſi ea quæ iuſta ſunt.

F Vnde & verus homo horrebat mortem: & voluntate ſenſualitatis vellet non mori: ſi de iuſtitia poſſet fieri. Habebat autem iuſtitia patris, vt Chriſtus pateretur, & à conſtitutione mundi hoc noſtræ ſalutis ſacramentum erat ab eo præoſtenſum. Anguſtia ergo mortis, & tolerantia paſſionis non placebat Chriſto per ſe, & tanquam finis qui per ſe appetitur: ideo ſimpliciter loquendo pati nolebat, ſed propter obedientiam patris, & ſalutem humani generis, paſſionem & mortem voluntarie ſuſtinebat: ſicut infirmus voluntariè recipit potionem amaram, non propter potionem, ſed propter ſanitatem conſequendam.

Martyrũ gloria.

Hæc voluntas, non moriendi, glorioſos martyres facit. Nõ enim vult ſenſus carnis niſi quod delectat: ſi autem delectaret eos mors, non inde viderentur mereri. Sed quia hanc voluntatem non moriendi deo ſubiiciunt: & quod naturaliter fugiunt, propter deum volunt: ideo merentur. vnde & Chriſtus ſubdit dicens. (Verumtamen non quod ego volo,) humano affectu: (ſed quod tu.) Quod enim ex humana in-

firmitate

G firmitate trepidáter renuerat:reuertens in ſeipſum,per obedientiam & fortitudinem mentis confirmat.Non,inquit,hoc fiat quod humano affectu loquor:ſed ad quod miſſus ſum,& propter quod ad terras tua volũtate deſcendi.Vnde alibi:

Ioan.6.

Non veni facere voluntatem meam.ſ. quam temporaliter ſumpſi ex virgine.ſed voluntatem eius qui me miſit quam videlicet cõmunem hábui æternus cum patre,& quã ſemper approbo animæ ratione.Non meam, non propriam:non meam,non filij hominis: non meam,quæ reſiſtat deo.Et vtiq; voluntas Chriſti,non erat contraria voluntati patris: ſed qui venerat obedientiam docere,non inueniretur obediens ſi propriam faceret voluntaté. Quantò ergo magis nos non iudicabimur obedientes,ſi facimus proprias voluntates? Vnde & Auguſt.Filius vnicus dicit, non quæro voluntaté meam:& homines volunt facere voluntatem ſuam.

Volũtas Chriſti.

H Ille tantum ſe humiliat, qui eſt æqualis patri:& tantum ſe extollit qui in imo iacet, & niſi manus ei porrigatur non ſurgit. Et iterũ: Transfigurat in ſe ſuos: & qui nihil aliud vult quam pater, docet eos priuatam voluntatem corrigere,& dirigere iuxta diuinam. Vnde & Hiero.Vſq; in finem non ceſſat docere nos patribus obedire,& voluntatem eorum voluntati noſtræ præponere. Oſtendit itaq;,ſecundum Bedam,dominus Ieſus, vt cùm mors vel aliud quod fieri nolumus imminet,ſic per infirmitatem petamus vt non fiat,quatenus per fortitudinem parati ſimus vt voluntas conditoris noſtri etiam contra noſtram voluntatem fiat. Nã ſicut multum,confidere non debemus, ne noſtram virtutem videamur profiteri: ſic multũ puſillanimiter agere & diffidere nõ debemus, ne dei adiutoris noſtri impotentiã videamur pronuntiare.Et iterum: Multi adhuc infirmi contriſtantur futura morte: ſed ſi habeant rectum cor,vitent mortem quantum poſſunt:ſed ſi nõ poſſunt,dicant quod dominus dixit,(pater ſi fieri poteſt tranſeat a me calix iſte.)Ecce habes voluntatem humanam: vide iam rectũ cor,(ſed non quod ego volo:ſed quod tu.)Hęc Beda.

Petendi à deo forma.

I (Et rediens,) de loco in quo orauerat, (ad)tres(diſcipulos ſuos,).ſ. Petrum, Iacobũ, & Ioannem (inuenit eos dormientes,)iam vicina tentatione incipiebant oculi eorum langueſcere:quia dormitio erat quaſi præfiguratio negationis & fugæ.Vnde Beda:Somnus corporis,præfiguratio erat q̄ in proximo grauãdi erant ſomno infidelitatis. Et Petro ironice dicit ſic:(Simõ dormis?)quaſi diceret, Sic erat faciendum: vel ſic imples quod promiſeras? (Non potuiſti vna hora vigilare mecum?) quaſi diceret.Quia vna hora non potuiſti vigilare mecum, quomodo mortem ſpernes tu qui ſpondes mori mecum? Non oſtendis tantũ feruorem facto,quantum verbo. In hoc apparet tua infirmitas.Per hoc q̄ dicit,vna hora oſtẽdit,q̄ breuis eſt moleſtia tentationis, reſpectu remunerationis.Vt ergo dicit Tullius: Omnia quæ breuia ſunt,tolerabilia debent eſſe, etiam ſi magna ſint. Quamuis autem omnes dormirent,Petrum tamen potius increpabat:quia.n. præ cæteris fuerat gloriatus, ideo præ cæteris erat increpandus. Item quia inter eos principalis erat, ideo in ipſo alios reprehendebat.

K Petri increpádi cauſa.

Item quia in eodẽ excẽſu prælatus magis eſt increpandus,quàm alij: cæteris paribus. Qui etiam iam infirmitate depreſſus,nõ Petrus vel Cephas,ſed antiquo nomine Simon a domino hic vocatur. (Vigilate,) attente, oculis mentis & corporis (& orate) deuote,verbis cordis,& oris(vt non intretis in tentationem,)negandi me,& recedendi a me. Non dicit,ne tentemini, quia impoſsibile eſt hominem non tentari: ſed,(ne intretis in tentationem,) & incidatis in eius profundum,i.ne tentatio vos ſuperet & includat,per conſenſum vel opus: tentationis .n.initium,eſt ſuggeſtio mali:medium, conſenſus in delectationem,vel opus: conſummatio, eſt opus ipſum. Ad euitandum autem tentationem, & ad reſiſtendum eidem, recurrendum eſt ad orationem.

L Orationis virtus.

Oratio enim eſt eleuatio mẽtis in deum: quantò autem mens in deum eleuatur,tantò facilius tentatio ab ea ſeparatur. Et ſicut fur audito clamore fugit,& vicini veniunt ad ſuccurſum:ita clamor orationis diabolum fugat, & ſanctos ad ſuccurrendum excitat. Vnde Iſidor.Hoc eſt remedium eius qui vitiorum tentamentis æſtuat, vt quoties quolibet vitio tangitur,toties orationes fundat:quia frequens oratio impugnationem vitiorum extinguit.Et ſicut ſeruus qui ſentit furem in domo,& non clamat,fauet furi, & proditor eſt domini ſui:ſic qui ſcit tentationem eſſe in corde, videtur Chriſtum prodere, & diabolo conſentire,niſi ſtatim per orationem exclamet. Et ideo quia diabolus ſemper tentat, ſemper debemus orare,& nunquam deficere. Sed oratio debet ordinari non ad hoc vt non tentemur: ſed ad hoc q̄ non intremus in tentationem.

M Multum autem valet ad expulſionem tẽtationis cogitatio,& timor æternæ mortis. Vnde Auguſt.Timor de futura morte mentẽ concutit,& quaſi cõclauatos omnes corporis motus ſuperbiæ ligno crucis affigit (Spiritus quidem)de ſe & natura ſua, (prõptus eſt,) in me & in uobis ad confitendum:(caro autem infirma,)in vobis, non autem in me, ad tolerandum: quia caro corrupta ſemper deprimit,& aliquando vincit ſpiritum: & ideo eſt orandũ. Nam quaſi promptũ habuiſti ſpiritum, in promittendo mori etiam pro me: ſed nunc patet carnis infirmitas; ad ſuſtinendum imminentẽ tentationem quia ipſa dormitio corporalis, indicium eſt & quaſi prænuntia veſtræ infirmitatis:nõdum.n.virtute ex alto induti eſtis. Vbi Hiero.Hoc autem aduerſus temerarios dictum eſt quicquid crediderint,putant ſe cõſequi poſſe. Itaq; quantũ de ardore mentis confidimus, tantum de fragilitate carnis timeamus. Hæc Hieron.Tu domine qui mãdaſti q̄ vigilemus & oremus,da nobis gratiam ad hoc faciendũ: quia licet ſpiritus promptiſſimus ſit, caro tamen infirma eſt,& tota pigra & tota ſomnolẽta:nec poteſt ſuſtinerę vt vix per vnam horã

Timor mortis æternæ.

Prõptitudo ſpiritus Petri.

perfecte

A perfectè tecum vigilet, & tecum oret, ne cadat in tentationem. Deinde (iterum ſecundò abiit & orauit dicens: Pater mi, ſi non poteſt hic calix tráſire niſi bibam illũ, fiat voluntas tua.) Oſtendit hic, vt ait Chryſ. quoniam valde concordat voluntati dei: & quoniam vbique hanc ſequi oportet, & hãc inquirere. Vellet quidem tranſire calicem, quia homo eſt: ſed perficit diſpenſationem, quia patri obediens eſt. Vnde & Leo Papa: Hæc vox capitis, ſalus eſt totius corporis; hæc vox omnes fideles inſtruxit: omnes confeſſores accendit, omnes martyres coronauit. Nam quis mundi odia, quis tentationũ turbines: qui poſſet perſecutorum ſuperare terrores: niſi Chriſtus in omnibus, & pro omnibus patri diceret, fiat voluntas tua? Diſcant igitur hanc vocem omnes eccleſię filii, vt cùm aduerſitas violentiæ alicuius tentationis incumbit, ſuperato tremore formidinis, accipiant tolerantiam paſſionis.

Fiat uoluntas, uox efficaciſſima.

B (Et reuerſus denuo, inuenit eos dormientes præ triſtitia, erant enim oculi eorũm grauati,) & depreſſi: interiores quidem, languore terroris & triſtitiæ exteriores verò, vigiliarum longitudine: nam triſtitiæ magnitudine ſomnum non poterant vincere timentes tum pro capite, tum pro ſe: ſed ſicut dormiebant mente, ita & corpore: quia ex torpore animæ, quandoq; prouenit ſomnus naturę: (& ait illis: Quid dormitis?) ſcilicet in tantis cõſtituti periculis, cùm ſit tempus vigilandi, propter inſtantiam grauiſſimæ tentationis vobis imminentis. (Surgite,) à torpore mentis: (vigilate,) animi vigilantia: (& orate, ne intretis in tentationem:) ſcilicet per conſenſum: id eſt, ne tentatio vos ſuperet, & intra ſuos caſſes teneat. (Et abiit iterum, & orauit tertiò, dicens eũdem ſermonem,) orationis, ſcilicet (pater mi, &c.)

C Tertiò Chriſtus idem orauit, vt orationis frequentiam oſtenderet, & nobis ſpei longanimitatem exhiberet. Iterat orationem, oſtendens ꝙ oratio debet eſſe continua. Similiter iterat viſitationem diſcipulorum ſuorum: quia opera charitatis debent orationi eſſe coniuncta. Et ſic prælatum inſtruit & ſibi & gregi intendere, & nunc contemplatiuam, nunc actiuam vitam exercere. Huic non obſtat, quod dicitur in Eccleſiaſtico: Non iteres verbum in oratione tua: quia illa autoritas ſic intelligenda eſt, non iteres. id eſt, ita ſis diligens in proferendo integrè & deuotè verba orationis tuæ, vt poſtea propter omiſſionem vel negligentiam non oporteat iterare: ſed tamen iterare propter deuotionẽ, vel inſtantiam, bonũ eſt. Sic & eundem ſermonem, in prædicãdo diuerſis, bonum eſt quandoq; iterare. Cùm autem oraret & anxiaretur dominus Ieſus, (ecce angelus) princeps Michael aſtitit confortans in eo motum ſenſualitatis, ſecundum quã minorans eſt paulominus ab angelis, illum. ſ. motum qui exhorrebat mortem. Statim poſtquam Chriſtus ſe voluntati patris ſubmiſit, angelus eum confortauit. In quo innuitur ꝙ licèt quandoque non fiat quod petitur: quia fortè non expedit: ſemper tamen orantis mentalis conſolatio cõſolatio confertur.

Orationes iterandæ.

Eccleſiaſt. 7.

Chriſtus ab angelo confortatus.

D Et, ſecundum Theophilũ, vt nobis innoteſceret orationis virtus, quatenus eam in aduerſis proponamus, orans dñs ab angelo confortatur. Et humilis dominus reuerẽter & humiliter ſuſcipit hanc confortationem etiam a ſua creatura, conſiderans ſe eſſe minoratum paulominus ab angelis, dum eſt in hac lachrymarum valle. & ſicut contriſtabatur vt homo, ſic ex verbis angeli ſui fuit confortatus vt homo. Nec putandum quòd hic angelus, vel alius, fuerit in eius cuſtodiam deputatus: quia hoc non decuit, & Chriſtus non indiguit. ſecũdum Bedam: Alibi ꝙ angeli ei miniſtrauerint hic ꝙ angelus eum confortauerit dicitur: vt vtraq; natura deſignetur. Nam diuinæ naturæ angeli miniſtrant, humanam verò confortãt. (Apparuit autem ei angelus,) viſione corporali in aſſumpto corpore humano, conſolans eũ per modum ſeruientis: non propter ſe & ſui indigentiam, ſed magis propter diſcipulorum aſſiſtentium conſolationem, & ad confirmandum fidem in eis, ꝙ Chriſtus ſit maior angelis, ratione deitatis. ac propter noſtram inſtructionem, ad oſtendendum ſcilicet ꝙ angeli aſſiſtunt nobis orantibus, cõfortãtes nos in oratione: & vt ex ſua poſt triſtitiam conſolatione ſciremus ꝙ tribulatis pro Chriſto non deeſt diuina conſolatio: iuxta illud Pſal. Secundum multitudinem dolorũ meorũ in corde meo, conſolationes tuæ lætificauerunt animã meã. Nam ſecundum Bedam, creator non indigebat creaturæ ſubſidio: ſed homo factus, ſicut nobis & propter nos eſt contriſtatus, ſic nobis & propter nos eſt confortatus. Sed & ipſe dominus ratione ſe confortabat, dicens ad patrẽ: Non ſicut ego volo, ſed ſicut tu.

Pſal. 8.

Angelũ non habuit deputatũ.

Mat. 4.

Angelus in forma humana.

E

Pſ. 93.

Aiunt aũt quidam Michael aſtitiſſe oranti & dixiſſe ſe patri orationis tenorem retuliſſe, omneſq; procidẽtes angelos pro hoc ipſo oraſſe: & reſpondiſſe patrem, nouit dilectus filius meus ꝙ humani generis redemptio, quam ſic optamus, ſine ſui ſanguinis effuſione decenter fieri non poteſt.

Michaelis ſermo.

F Angelus autem poſt hęc confortauit eum: vel de ſui præſentia, ſicut amicus de ſua præſentia confortat amicum. Vnde confortaui id eſt, ad modum confortantis ſe habuit: ſcilicet ei aſſiſtendo: vel fortè aliqua verba conſolatoria dicendo: quia ſcilicet hinc vincetur Lucifer, ſicut victus eſt in cœlo: vel quia magnanimum magna ſuſtinere diceret: vel quia paſſio citò tranſiret, & eius fructus eſſet perpetuus: ſcilicet redemptio humani generis, & reſtauratio angelicæ ruinæ, vel aliquod ſimile. vel ſecundum quoſdam, vt dicit Theophilus, iſta angelica confortatio, fuit Chriſti glorificatio: dicebat enim angelus glorificans eum, Domine tua eſt virtus, tu potes contra mortem & infernum genus liberare humanum: & ſimilia. Ieſu qui in oratione poſitus ab angelo confortari voluiſti, da mihi per virtutem orationis tuæ, vt oranti mihi ſemper aſſiſtat angelus tuus me confortãs. Hic animaduerte cõtra impatientiã noſtram, quia dominus Ieſus pluribus vicibus orauit, ante-

Confortatio angeli qualis.

G quàm a patre acciperet reſponſionem, & confortationẽ. Sicut aũt ter fuerat tentatus in tribus locis ſic ter orauit: non in eodẽ loco, ſed in tribus diuerſis locis, diſtantibus abinuicem per iactum lapidis. Et (vt dicitur) adhuc in ipſis locis veſtigia eccleſiarum ſunt, quę ibi factę fuerunt. (Et factus in agonia prolixius orabat:) oſtendens & docens ꝙ nos in agonia, vel quacunq; neceſsitate conſtituti, debemus ad orationem confugere: & in magnis periculis ac maiori neceſsitate, magis & inſtantius orationi inſiſtere. Agonia iſta poteſt dici certamẽ contra mortem, vel mortis anxietas, quã quaſi præſentem præuidebat: & ideo dicitur tũc fuiſſe in agonia, ſicut infirmi in extremis laborãtes dicuntur eſſe in agone. Vel poteſt dici certamẽ & reluctatio ſenſualitatis ac rationis: quia agonizabat & certabat in eo mirabili pugna ſenſualitas, naturaliter mortem horrens &

Ter orauit, vt ter tẽtatus fuerat.

Agonia Chriſti.

H recuſans: ac ratio voluntati diuinæ obtemperans, & ipſam mortem pro ſalute humana zelans: quia virtute diuina quælibet pars permittebatur agere vel pati quod propriũ erat ſibi. Iam tamen vincebat mortem animo dum etiam mori volebat, quam poſt vicit actu ipſo, ſcilicet reſurgendo. Sed heu colluctatio carnis ad ſpiritum, ſiue ſenſualitatis ad rationem, quoſdam hominum facit retroire vel exorbitare: vt illos qui peccant mortaliter: & quoſdã lentè incedere, ſiue in via morari, vt illos qui peccant venialiter. Vnde in huiuſmodi pugna prolixius eſt orandum, vt oratio ſit recta & voluntas conſtans, ac ſenſualitas rectæ rationi & ratio diuinæ voluntati non obſiſtat, ſed obediat: & dicamus, non mea, ſed tua volũtas fiat. In ſtatu mortis, diſtrictum iudicium, & ea quę homo nunquam antea recoluit, et veniunt in animũ. In cuius figura Chriſtus appropinquãte morte, factus eſt in agonia. Vnde Greg. Ap-

Orandũ ꝓlixius

Morienti ſubuenientia.

I propinquãte etiam morte, noſtræ mentis in ſe certamen expreſsit, qui vim quandam terroris & formidinis patimur, cùm per ſolutionẽ carnis æterno iudicio appropinquamus. Nec immeritò tunc anima terretur: quoniam poſt pusillũ hoc inuenit quod in æternũ mutare non poſsit. Si.n. conſideremus ꝙ viam vitæ præſentis nequaquam ſine culpa tranſire potuimus: & ꝙ nec hoc ipſum ſine reatu noſtro eſt qđ laudabiliter geſsimus, ſi remota pietate iudicemus: merito in agonia conſtituimur. Et cùm dominus prolixius oraret, interim ſudor feruentiſsimus, in modum ſanguinis erumpẽs in hac agonia, ſiue certamine, vſq; in terram abũdanter currebat. Ex feruore.n. orandi, & ex apprehenſione imminentis periculi, ac vehementi anxietate ſenſualitatis, quæ permittebatur agere & pati quod erat proprium ſibi, inflammabatur cor & corpus, vt apertis poris effluxeret ſudor rubicundus & ſanguineus. Iſte ſanguis fuit verus & naturalis, quantũ ad veritatem ſuæ exiſtentiæ, & de puriſsima Chriſti carne: ſed miraculoſus & non naturalis, quantum ad modũ profluentiæ: quia, ſecundum Bedam, contra naturã eſt ſanguinem ſudare. Sic

Sudor ſanguinis Chriſti.

K etiam oportet dicere de ſanguine & aqua lateris Chriſti, iam mortui, ꝙ fuit verus ſanguis & vera aqua: ſed miraculoſè effluxerunt de mortuo corpore. Ad hunc ſuauiſsimi ſudoris balſamum, ægrotis proficuũ, feſtina ne tardaueris, vt inde ſanari merearis. Vnde Anſelmus: Quid ſtas? accurre, & ſuauiſsimas illas guttas lambe, & puluerem pedũ illius linge: noli dormire cũ Petro, ne merearis audire, ſic non potuiſti vna hora vigilare mecum? Hæc Anſelmus. Surgit igitur tertiò ab oratione in qua ſtabat, flexis in terram genibus, totus ſanguine madefactus: quem conſpice tergentem ſibi vultũ, vel fortè etiam in torrente lauantem, totumq; afflictum reuerenter cerne, & conſidera quanta tunc fuerit animæ ſuæ anguſtia: cuius teſtes ſunt guttæ ſanguineæ decurrentes in terrã, & ei intime compatere: quia non ſine ingenti acerbitate doloris hoc ſibi potuit contin-

L gere. Nunquam.n. aliquis mortalium, ob mortis horrorem auditur ſudorem fudiſſe ſanguineum. Vnde patet eius nunquam ſimilem fuiſſe dolorem. In hoc quidem apparet quãta fuerit amaritudo paſsionis Chriſti, cuius ſola cogitatio tãtum naturam immutauit, ꝙ præ anguſtia ſanguinem ſudare coegit. Hæc pugna eius & anxietas, martyrum certamina, & agones ſignificans, plurimum conſolatur & confortat puſillanimes & infirmos, & ad amorẽ incitat tepidos & ingratos. Vnde Anſelmus: Poſitis quoq; genibus in terra, procidiſti in faciẽ tuam adorans in agonia, & dicens: Abba pater mi, ſi poſsibile eſt tranſeat à me calix iſte. Et anguſtias quidem cordis tui dulciſsimi certiſsimè indicabat ſudor ille ſanguineus, qui orationis tempore de ſanctiſsima carne tua guttatim decurrebat in terram. Dominator domine Ieſu vnde animæ tuæ tam vehemens triſtitia: vnde tanta ſudoris anxietas, & tam

Dolor paſsiõis dñicæ.

M anxia ſupplicatio? Nonne voluntarium omnino ſacrificium deo patri obtuliſti, & nihil inuitus pertuliſti? vtique domine. Arbitramur autem ꝙ & hoc quoque ad conſolationem infirmorum membrorum tuorum aſſumpſiſti, ne fortè deſperet quis, ſi caro infirma remurmuret, vbi ad paſsionem promptus eſt ſpiritus. Nimirum & vt maiores erga te amoris & gratitudinis ſtimulos haberemus, naturalem carnis infirmitatem huiuſcemodi indicijs in te expreſsiſti: quibus docemur, quia verè languores noſtros portaſti, & non abſque ſenſu doloris paſsionum ſentes percurriſti. Vox enim illa vox carnis fuiſſe videtur, non ſpiritus, eo quòd ſubiunxiſti: Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma. Hæc Anſelmus. Voluit autem dominus ſanguinem ſudare, pluribus rationibus. Prima eſt ſecundum Auguſtinum, ad figurandum quòd de corpore ſuo toto, quod eſt eccleſia, ſanguis effundendus, & emanatura erãt ſanctorum martyria. Secunda eſt, ſecundum Bedam, vt per terram ſanguine irrigatam, declararet terrenos homines ſanguine ſuo redimendos & mundandos. Tertia eſt, ſecundum

Sanguinem ſudãdi ratio.

Gloſam

A Gloſam, vt totum mundum peccatis mortuum ad vitam reſuſcitaret. ideo ſudorem ſuum ſanguineum ad terram decurrere volebat. Item ſecundum Bern. non ſolum oculis, ſed quaſi membris omnibus fleuiſſe videtur: vt totũ corpus eius, quod eſt eccleſia, totius corporis lachrymis purgaretur. Inſuper etiam ſanguis decurrebat in terram: ad oſtendendum ꝙ pro terra, id eſt, eccleſia adhuc militante in terra orabat, & ſanguinem ſuum fundebat, & ipſam ſuo irrigatam ſanguine fœcundabat. In ſudore autem notatur feruoran ſanguine pretium: in decurſu, abundantia: in guttis, particularis efficacia, quamuis eſſet vniuerſalis ſufficientia.

Docu. mentũ.

Ex iſto articulo, qui eſt ſudoris ſanguinei defluxio, habetur documentũ ſalutiferum, ꝙ & nos in oratione debemus ita eſſe intenti & feruidi, vt ex vehementia intentionis, & feruore deuotionis, ſudemus quaſi ſanguinem: per figu-

B rationem paſsionis Chriſti, & ardorẽ affectionis ad deum. Quod fit, dũ quis orans in tanto ardore deuotionis accenditur, ꝙ pro amore dei ſi oporteret ſanguinẽ ſuum fundere non vereretur: & talis ſic incaleſcit ſpiritu, vt totus ſanguis in corpore, quaſi ſpiritu ebulliens, pronũ & promptum ſe exhibeat ad exſudandũ: quia verò caro ex infirmitate ſua tã vehementem ardorem deuotionis ſufferre non præualet: ideo ſudorem quaſi ſanguinem euaporat, vel ſaltem pro ſanguine ardentes lachrymas per oculos effundat.

Efficacia orationis ex oratione Chriſti

Et quoniam nos tam vigoroſam orationem effundere non valemus, adiungamus orationem noſtram orationi Chriſti, qui eſt aduocatus noſter apud patrem, & ipſe interpellat pro nobis, imò orat nobiſcum. Et illa oratio eſt efficaciſsima, & deo patri accepta, quæ ſcilicet in vnione orationis Chriſti offertur.

Oratio cum lachrymis cõpaſsionis.

Quàm efficaces etiã ſint lachrymæ orationis, & maximè illæ quæ in recordatione paſsionis Chriſti funduntur, patet ex quadam

C reuelatione facta cuidam perſonæ, de qua legitur ꝙ apparens ei dominus in ſpiritu ait: Si quis in recordatione meę paſsionis lachrymas cum deuotione fuderit, ſuſcipere volo ac ſi ipſe pro me paſſus ſit. In recolendo iſtum articulum procidat homo in faciem ſuper terrã orando intentè, & cogitet angelicam præſentiam ſibi tunc adeſſe. recogitet etiam agonem ſuũ, & conetur quantum poteſt habere lachrymas ex compaſsione & amore Chriſti: quas ſi habere non poteſt per oculos, fundat ſaltẽ lachrymas cordis. Et ſicut Chriſtus dei filius imminente ſibi paſsione horrẽda, cum præ anguſtiis ſuperuenturæ mortis guttas ſanguineas in terram funderet: nihilominus tamen liberè voluntatem ſuã voluntati patris cõmiſit, & quod cœperat deuotè perfecit: ſic quilibet deuotus in omnia aduerſitatis preſſura, & tribulationis anguſtia (licèt fortè naturam reluctantem habeat) ſe paternæ volũtati cõmittat: & hoc quod occurrit, deuotè ſuſcipiat. O pie Ieſu, qui factus in agonia guttas ſanguineas mirabiliter deſudaſti: da mihi vt recordatione tuæ paſsionis accenſus, lachrymarũ guttas pro ſanguine, in conſpectu tuo merear dulciter deſudare.

D

Contemplatio.

Reſpice nunc qualiter tacebat diſcipuli dormientes: & qualiter dominus oſtendit eis modũ orãdi in geſtu corporis, & in verbo pio, & per angelum ibi apparentem: quem modum & tu tenere debes. ſcilicet proſternendo, ac proprium defectum & fragilitatem recognoſcendo, & cadendo in faciem tuam, non poſt faciem: vt ea quæ rogas corã te habeas, & in mente teneas, nõ retro: vt vnum ore dicendo, & aliud corde cogitando: & vt humilitate mentis oſtendas habitu corporis (caſus enim in terram, docet nos magis humiliari, ſi poſſet fieri) & ꝙ voluntas patris ſemper præcedat, & ꝙ non tepidè, ſed cum magno feruore ores, ſicut dominus fecit: & ꝙ non parum, ſed prolixè & diſtinctè, non ſicut illi qui feſtinanter horas ſoluendo: & ſi non verbo, facto tamen dicunt expediamus nos de iſtis: quia habemus facere alia magis neceſſaria, quaſi feſtinantes ad meliora & maiora.

E

Et vide quomodo ſtatim aderit tibi angelus qui te adiuuet & confortet, & orationem tuã deo præſentet: propter exemplum.n. noſtrum ille angelus apparuit confortans dominũ.

Orandũ frequenter.

Et non ſemel, ſed frequenter eſt orandũ, ſicut ipſe oſtendit nobis per trinã orationem ſuam: docens vt non deficiamus, ſed in oratione permaneamus, donec impetremus ea quæ poſtulare iam cœpimus. Et tu ora pro mortuis, pro viuis tam peccatoribus quàm iuſtis.

Dominus cur ter orauit.

Vel orauit ter, vt & nos de peccatis præteritis veniã, de præſentibus emendationem, & de futuris cautelã à deo poſtulemus. Vel vt hæc tria. ſ. veniã, gratiam, & gloriam, in oratione petamus: vel vt contra trinam concupiſcentiæ, ſeu cupiditatis tentationem orationis clypeo tueamur. Vel vt ad trinitatem. ſ. patrem, & filium & ſpiritum ſanctum orationem dirigamus. Per hoc etiam docuit nos orare perfectè: quia perfectio conſiſtit in tribus: ſcilicet in principio, medio, & fine.

F

Cõpatere nunc domino, & admirare profundiſsimam humilitatem ſuam: quia cùm ſit deo patri ſuo coæqualis & coæternus, proſtratus tamen deũ orat, & tanquã quilibet de populo homunculus.

Orare quomodo Chriſto conuenit.

Orare quidem patrem, conuenit Chriſto ratione humanitatis, in qua eſt minor patre: non aũt ratione deitatis, in qua eſt æqualis patri: vt homo rogat patrẽ, qui vt deus eſt vnus cũ patre. Conſidera etiã perfectiſsimã eius obedientiam. Quia.n. pater vult ꝙ moriatur, ipſe hanc obedientiã reuerenter ſuſcipit & exequitur. Vide tertiò indicibilẽ ad nos charitatem, tam patris, quàm filii: pro nobis.n. hæc mors indicitur & ſuſtinetur, propter nimiam ipſorum charitatem quam ad nos habent. (Venit autem,) poſt hęc dñs Ieſus (ad diſcipulos ſuos,) & quaſi compatiens eis propter tentationem de proximo eis imminentem, (dixit eis: Dormite iam & requieſcite:) quaſi diceret. Parum poteſtis hoc facere. Qui ibidẽ aliquantulũ dormierũt.

Dormire cur permiſit apoſtolus.

Iubet eos dormire vt oſtendat ſuã ad eos compaſsionem, quia grauati erant: & vt cognoſcat ſuã infirmitatem, quia cũ ipſo vigilare non poterant: & vt ſomno recreati fugere

G gere poſſent de manibus eorũ qui ſtatim Chriſtum erãt capturi: & in figura, ꝙ in proximo infidelitatis ſomno erant grauandi. Conſidera in Chriſto manſuetudinem piã: quantò.n. magis appropinquat ad mortẽ, tantò magis oſtendit cordis ſui dulcedinem. Bonus paſtor vigilabat ſuper cuſtodia puſilli gregis ſui. O grandis amor. Verè bonus & pius eſt hic paſtor. Verè in finem dilexit eos, cùm in tanta agonia poſitus illo modico tẽpore quietẽ eorum procurat: non ſic hodie multi paſtores faciunt, qui ſubditis vigilantibus & in agonia poſitis, dormiunt ſuauiter & quieſcunt. Dũ ergo videbis

Vigilia Chriſti.

diſcipulos dormiẽtes in tanto periculo, & dominum vigilantem, ſi deuotus es, multa inuenire poteris quæ dicas tam dño tuo, quàm diſcipulis ſuis. Videbat tãdem a longè aduerſarios ſuos venientes cũ facibus & armis, nec tamen diſcipulos excitauit, niſi cum prope & quaſi

H iuxta eos fuerunt. Tunc autem euigilans diſcipulos, dixit eis: (ſufficit:) ſcilicet quia iam quieuiſtis, & ſatis dormiſtis. ergo parũ eſt dormiendum. Vnde quidam patres, non niſi ſtando vel ſedendo ſomnum capere cõſueuerunt per modicum. Ter diſcipuli dormiunt: ter dominus orans ſuſcitat: quæ trina dormitio & ſuſcitatio, tres mortuos quos dominus ſuſcitauit ſignificat. Et ſubiunxit: (Venit hora, & filius hominis tradetur in manus peccatorum.) vbi Origenes: Sed & nunc Ieſus in manus peccatorũ traditur,

Tradi in manus peccatorum.

quando hi qui videntur in Ieſum credere, habent eum in manibus ſuis, cum ſint peccatores: ſed & quotieſcunq; iuſtus, habens in ſe Ieſum in poteſtate factus fuerat peccatorum: Ieſus eſt traditus in manus peccatorum. hæc Origenes. (Surgite eamus,) ſcilicet obuiam Iudæ proditori, & ſuis complicibus (ecce qui me

I tradet, propè eſt:) quem nolo declinare quãuis poſſem hoc facere: ac ſi diceret, Non nos inueniant latentes, ac quaſi timentes & retrahentes vltrò eamus in obuiã, & pergamus ad mortẽ: vt paſſuri confidentiam & gaudium videant, & paſſionem omnino voluntariam ſciant. Vltrò nos debemus offerre, quando non expedit mortem effugere: vbi oſtenditur Chriſti deſiderium ad noſtram redemptionem: quia non ſolum proditorem cum turba venientem expectauit, ſed etiam eis occurrit: vbi etiam docet, vt ſi tribulari nos oportet, cum gaudio & confidentia ſuſtineamus. Moraliter quoq; monet

Moraliter.

nos ad tria: Primo, ad tentationes nos præparare: cùm dicitur, (ſurgite.) Secundò, in bonis operibus proficere: cùm ſubditur, (eamus.) Tertiò, omni hora quaſi tentationem proximã expectare: cùm additur, (ecce propè eſt.) (Et adhuc eo loquente cum diſcipulis ſuis: (ecce Iudas) mercator peſſimus: (vnus de duodecim:) ſcilicet numero, non merito: quod dixit ad oſtendendum immane facinus illius,

Iudę adductus.

qui de apoſtolica dignitate proditor fuerat factus: (accepta a præſide cohorte) militum Gentilium, quorum intererat capere malefactores, cum tribuno qui præerat eis, ac turba plurima Iudæorum miniſtrorum, accepta à pontificibus & principibus ſacerdotum, K crudeli vtique & peſſima ſocietate impiorum, tanquam ad tenendum reum, antecedebat eos tanquam ductor eorum, qui volebant comprehendere Ieſum: & venerunt illuc (cum laternis & facibus,) vt ſi in tenebris latere vellet his quæreretur: necnon (cum gladiis, fuſtibus & armis,) vt captionem eius impedire volentibus his reſiſteretur. ſecundum Hierony. Incumbit virtuti ſeculi, qui deſperat de adiutorio dei: habebat itaque fulcimentum ab vtraque curia, ſcilicet imperatoris & pontificis, quaſi ſeruato ordine legitimæ poteſtatis, vt nemo tenentibus auderet obſiſtere: cum

Armaturæ Iudæ.

hinc milites præſidis, inde miniſtri Phariſæorum, qui in lege ſummi & iudices videbantur, illum tenerent: vel etiam ſi quis auderet, contra tot non poſſet: timebant enim plebem, ne per hanc defenderetur contra eos: & ideo etiã nocte traditur, vt ſine turbis quæ in die frequenter propter inſtructionem aderant, inueniretur. Antequam autem Iudas cum turba L veniret ad hortum, vbi Ieſus cum diſcipulis erat, dedit eis ſignum dicens: (Quemcũq; oſculatus fuero, ipſe eſt,) ſcilicet Chriſtus: (tenete eum, & ducite cautè:) ſcilicet cauendo a populo, ne eum de veſtris manibus eripiat: populus enim communis deuotionem ad eum habebat hoc autem fecit Iudas, & propter Romanorũ milites, qui Chriſtum non cognoſcebant, & propter alios ne loco Chriſti caperent Iacobum minorem, qui in facie Chriſto ſimillimus erat: propter quod ſpecialiter frater domini dicebatur: & quia timebat ne ſe transformaret, & de manibus eorum elaberetur: quia pluries deiectus ab ipſis pertrãſiit, neſcientibus eis: & ideo oſculari eum voluit, vt in oſculando teneretur ne euaderet. Et cùm veniſſent ad

Iacobi minoris ſimilitudo ad Chriſtũ

M hortum (tunc Ieſus ſciens omnia quæ) ex diſpoſitione diuina (ventura erant ſuper eũ, proceſſit) vltrò (in occurſum illorum,) ſicut paratus ad paſſionem. Ex quo patet, voluntariè eũ captum fuiſſe & paſſum: diſcipuli quoq; ſequebantur eum timentes: ſed ipſe confortabat eos ne timerent. vnde Anſel. Quàm promptus, bone Ieſu, ſpiritus tuus ad paſſionem fuerit, euidenter oſtendiſti, quãdo venientibus vnà cùm proditore tuo viris ſanguinum, & quærentibus animam tuam cum laternis, & facibus, & armis, per noctem vltrò occurriſti. (Et dixit) Ieſus occurrentibus, offerens ſe voluntariè eis: (Quem quæritis?) Non interrogat, quaſi ignarus voluntatis eorum: ſed mori paratus interrogat, vt ſciant eſſe eum quem quærebãt. (Reſponderunt ei, Ieſum Nazarenum.) Non erat quærendus ad mortem, quem profitentur eſſe ſalutis autorem: nec erat perſequendus, quem dicunt eſſe florem honoris & honeſtatis. (Dixit eis Ieſus:) ſemetipſum manifeſtans & offerens, (Ego ſum:) ſcilicet quem quæritis. quaſi diceret: Quid pro ſigno ſumitis oſculum proditoris? quid quaſi latentem me quæritis cum facibus & laternis? (Ego ſum,) Non ſe occultauit, nec ſe abſcondit:

Obuiatio Chriſti.

ſed

A ſed magis quærentibus obuiam iuit, & ſe oſtendit. Vbi Chry. Fecit autem hoc Ieſus, oſtendens quoniam non ſolum comprehendere eum nõ poſſent ſed nec videre in medio exiſtentem, niſi ipſe concederet, hæc Chryſ. Virtute enim diuina factum eſt, vt venientes ad capiendum eũ primò non cognoſcerent: etiam ſuus diſcipulus qui venerat ad tradendum: quod maximè eſt potentiæ eius oſtenſiuum: vt per hoc ſecundò oſtenderetur ꝙ de voluntate ſua caperetur: quia incognitus ab eis recedere poterat, ſi voluiſſet. Sed & manifeſtius patet per quod ſubdit, quia audito verbo virtutis & diuinitatis, quod eſt ei cũ patre & ſpiritu ſancto commune a voce tonitrui huius formidantes, (abierunt retrorſum, & ceciderunt in terram,) reſupini, tam Iudas quam alii, potẽtia diuinitatis ipſius deiecti: ita erat eis importabile quod dicebatur. Itẽ ideo, vt ẽt quantum in ſe eſt, daret Iudæ materiam conuerſionis viſo potentiæ ſuæ miraculo: & ideo cum ſtatim ad oſtenſionem ſuę potentiæ conuerſi non fuerunt, ſe eis capiendum ſponte obtulit. (Ceciderunt retrorſum,) & reſupini, ſicut cadunt iniqui: non ante & in faciem, ſicut cadunt iuſti: qui autem antè ſe cadit, videt quo cadat: qui autem retro cadit, nõ videt ſui caſus periculũ. Iniqui ergo retrò cadunt, quia non vident ſui caſus miſeriam, & quod eos ſequatur: iuſti verò qui in iſtis viſibilibus ſemetipſos ſponte deiiciunt, vt in inuiſibilibus erigantur: in faciem ſuam, & ante cadere dicuntur: quia caſum vident, & timore compuncti humiliãtur. Hinc ergo penſandum eſt, quam aſpera erit vox iraſcentis, cuius verba dulcia pati non potuerunt: hoc aũt factum eſt ex diuina ordinatione, vt per hoc declararetur virtus ſuæ diuinitatis. vnde Augu. exclamans ait:

Reſupinus captiuãtiũ caſus.

B

Caſus retrorſũ.

Verbi Chriſti virtus.

C Vbi nunc militum cohors, & miniſtri principum ac Phariſæorum: vbi terror, & munimen armorum? Nempe vna vox dicentis, Ego ſum, tatam turbam odiis ferocem, armiſq; terribilem, ſine telo vllo percuſſit, repulit, ſtrauit virtute diuinitatis latentis. Deus .n. latebat in carne: quid iudicaturus faciet, qui iudicandus hoc fecit: quid regnaturus poterit, qui moriturus hoc potuit: hæc Aug. Poterat Chriſtus oẽs hoſtes ſuos deſtruere, ſi vellet ſe defendere: ſed noluit, niſi ad modicum eos proſternere: hoc ideo fecit, vt oſtenderet ſe mortem voluntariè ſuſtinere: & ſi vellet reniti, nõ poſſent eũ capere, vel tenere. Hæc hoſtiũ Chriſti victoria, fuit olim in Sanſone & Sangar, & Dauid præfigurata. Sanſon cũ mandibula aſini ſtrauit mille viros: & Sangar cũ vomere interfecit viros ſexcentos: & Dauid vno impetu, occidit viros octingentos. Sed ſi iſti dei adiutorio tot hoſtes proſtrauerunt, non eſt mirum ꝙ corã Chriſto omnes hoſtes corruerunt. Et cum tremuli ſurrexiſſent, (iterum eos interrogauit quem quæritis?) quæſtionem iterat, vt fideles ſua paſſione liberandos oſtendat. (Illi autem) adhuc in malitia ſua perſeuerantes, (dixerũt: Ieſum Nazarenum:) non.n. cognoſcere vel capere poterant eum donec ipſe vellet:

Figuræ victoriç Chriſti.
Iudi. 15.
Ibidẽ 3.
2. Re. 23

D propter hoc ſubditur, (Dicit eis Ieſus: dixi vobis, quia ego ſum: qui voluntariè me offero: & tunc habuerunt ipſius notitiam, & capiendi licentiam, propter quod ſequitur. Si ergo me quæritis .ſ. comprehendere, faciatis id quod intenditis: ſed tamen (ſinite hos,) .ſ. diſcipulos meos, (abire) quia non eſt tempus modò, ꝙ tollantur de mundo. In quo patet ꝙ ipſe dedit eis poteſtatem capiendi eum. nam ſicut ex ſua potentia diſcipulos ſuos ſeruauit; ita & multò magis ſeipſum ſeruare potuiſſet: quaſi diceret, Sic do vobis poteſtatem me capiendi: vt tamen meis diſcipulis non faciatis aliquid mali. Hoc dixit, quia ſeruandi erant, diſcipuli, vt verbum ſalutis per eos diuulgaretur. Vſque ad vltimã horam eius, quam ad eos habuit dilectionis conſeruantiam demonſtrauit. per hoc oſtenditur ꝙ ſuperiores debent ſuos ſubditos fideliter adiuuare: & pro eorum defenſione ſe mortis periculo exponere (vt ait Auguſt.) Faciunt quod iubet: ſinunt eos abire quos nõ vult perire: & impletur quod dixerat. (quia quos dediſti mihi, non perdidi ex eis quenquam.) Tunc (accedens) ille nequam, & dominum ſuũ ſubdole ſalutans (dixit, aue rabbi, & oſculatus eſt eum.) Acceſſit tãquam domeſticus, ſed fur erat: ſalutauit tanquam diſcipulus, ſed inſidiator erat: oſculatus eſt tanquam amicus, & inimicus erat. Dicitur ꝙ erat conſuetudo Iudæorum in aduentu ſuo oſculari, ad ſignificandum quòd ingreſſus erat pacificus. & ꝙ moris erat domini Ieſu diſcipulos, quos emittebat, in oſculo pacis recipere redeuntes: & propterea proditor illis oſculum in ſignum dedit, & alios tanquã dux exercitus, & ductor ad malum præcedẽs cum oſculo ficto rediit, quaſi diceret. Nõ ſum ego cũ iſtis armatis: ſed rediens more ſolito te oſculor, & dico: aue rabbi, o vere proditor. Huic ſimiles ſunt multi prælati, qui verbo vel facto alios ſcandalizando, & poſt ſe trahendo antecedunt ad malum: & ideo etiam antecedunt ad infernum. Iudas beneficiis Chriſti abutens, mala pro bonis reddebat: cui etiam ſimiles ſunt, qui ſimilia facere non erubeſcunt. Secundum Bedam: Suſcepit oſculum dominus, non quòd ſimulationem nos doceat: ſed ne proditorem fugere videretur, & plus afficeret proditorem, cum amoris officium non negaret ſimul & illud Pſalm. complens: Cum his qui oderunt pacem eram pacificus. (Et) ſuſcepto oſculo (dixit illi Ieſus: Amice ad quid veniſti?) Vocat eum amicum, ſecundum ſtatum priſtinum: amicabiliter enim fuit electus a domino in apoſtolum, ac ſi diceret: Ad quod ſcelus dilapſus es, vt diſcipulus traderes magiſtrũ & dum eſſes apoſtolus, factus es traditor. vide quid feceris, & conſidera finem tuum malum: vel amice, quia diligo te, ſed inimice, quia me tradis, vel vocat eum amicum ironicè, improperans ſimulationes. Tanquàm ſecundum Auguſtinum diceret: Oſcularis, & inſidiaris: noui quare veneris: amicum fingis, cum proditor ſis: oſtendis amicitiam ſigno & agis proditionem de facto. Amicitiæ ſignis

Capi voluit, ſed nõ ſuos.

E

Acceſſus Iudæ.

Oſculandi cõſuetudo.

F

Iudę ſimiles.

Pſa. 119

Amicus dictus Iudas.

G proditores vtuntur, vt eorum dolus latentius peragatur. Vnde apertius ei dixit: Iuda oſculo filium hominis tradis:)id eſt, in ſigno charitatis, proditionem homicidij facis. Infœlix ſignum vbi per pacem bellum, per oſculum homicidium, per ſalutationem cõdemnatio procuratur. vbi Ambro. Illud plus confutat ingratum, quod cum tradiderit, qui cùm eſſet dei filius propter nos filius hominis eſſe voluiſſet: quaſi diceret, propter te ſuſcepi ingratè, quod tradis hypocrita. Et ſecundum eundem, quaſi amantis affectu corripuit proditorem: & ideo etiã ſecundum Chryſ. Proprium nomẽ poſuit, quod magis dolentis erat & reuocantis, quàm prouocati ad irã. Vnde Anſel. Signo quod acceperant à duce flagitij, teipſum manifeſtaſti. Nam accedentem ad oſculum ſanctiſsimi oris tui cruentam beſtiam auerſatus non es: ſed os in quo dolus inuentus non eſt, ori quod abundauit malitia dulciter applicuiſti: o innocẽs agne dei, quid tibi & lupo illi? Quæ conuentio Chriſti ad Belial? ſed & hoc benignitatis tuæ erat domine, vt omnia illi exhiberes, quę praui cordis ſui pertinaciam emollire potuiſſent. Nam & veteris amicitiæ illum commonuiſti, dicens: Amice, ad quid veniſti? Et horrores ſceleris ſui cor impium ferire voluiſti, cùm dicebas: Iuda oſculo filium hominis tradis, hæc Anſel. Hoc idem poteſt dici indignè ſumentibus corpus Chriſti .ſ. (Iuda oſculo filium hominis tradis.) Moraliter Iudas eſt mundus: qui quando ad libitum dat diuitias, tunc ridet: quando dat ſolatia, & delitias, tunc oſculatur: quando dat honores, tunc amplexatur: ſed omnibus iſtis modis nos decipit, & morti ęternæ nos tradit. Teſte beato Iob, qui dicit: Ducũt in bonis dies ſuos, & in puncto ad infernum deſcendunt. Vide hic maximã manſuetudinem domini, quia oſculum proditori ſuo dedit, & verbis blandiſſimis alloquens amicum ipſum vocauit. O quot ſunt hodie tales, qui videntur amici eſſe dñi, & non ſunt eius amici. Amicis.n. ſuis omnia nota facit, ſ. mundũ contemnere, carnem donare, & diabolum cum ſuis tẽtationibus vincere. Sed multi abeuntes retrò poſt concupiſcẽtias ſuas, cum Iuda proditore abierunt ad pœnas. Quot ſunt etiam hodie, qui inter ſe videntur amici, ſed ſunt ficti, & peiores quam inimici aperti. Inimicus.n. manifeſtus melior eſt, quã amicus fictus. Ille dum timetur, facilè vitatur: iſte præualet dũ non cognoſcitur. In iſto articulo traditionis exprimũtur tria, quæ ſpecialiter traditionem iſtam reddebant Chriſto multum doloroſam, & factũ Iudæ aggrauabãt valde. Vnum eſt, quod fiebat a ſuo ſeruo a ſuo diſcipulo, & vno ex duodecim, de toto mundo ad tantam dignitatem apoſtolatus ſpecialiter electus ab eo. Vbi, ſecundum Ambroſium, ſeruus dominum, diſcipulus magiſtrum, electus autorem prodit. Secundum eſt, quòd ſigno pacis & amicitiæ, ſcilicet oſculo, tam fraudulenter & doloſè tradebatur. Vnde Ambroſi. Amoris pignore vulnus infligis, & charitatis officio ſanguinem fundis, & pacis inſtrumento mortem irrogas. Tertium eſt, quòd illud K fœdum os proditoris, vtpote cuius cor Satanas, & omni ſpurcitia eum repleuerat: tã amoroſum & mellifluum os verbi æterni contigere audebat. Et tunc, ſecũdum Chryſoſtomum, Agno mití baſia lupus dedit venenoſa. Ex hoc articulo tria habemus documenta. Primum eſt, vt caueamus ne & nos Chriſti proditores efficiamur: quia vt dicit Origenes, Omnes proditores veritatis, amare veritatem fingentes, oſculi ſigno vtuntur: omnes etiã hæretici, ſicut Iudas, Ieſu dicunt, aue rabbi. Item Chriſtum quis doloſè ſalutat, & tradit oſculo: in proximo, vel etiam in ſeipſo. In proximo quidem, dum quis proximum diligere ſe ſimulat, & malum contra eum machinatur: quam traditionẽ ſibi Chriſtus aſſumit. Iuxta illud: Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Itẽ Chriſtum doloſè cum Iuda ſalutat, & oſculatur, qui proximo ſuo promittit & non ſeruat: L vel fraudulenter adulatur. In ſeipſo etiam deum ſalutat, & oſculo tradit: qui ore dicit ſe noſſe deum, & credere in eum, factis autem negat. Item cum Iuda dominum ſalutat, & oſculo tradit, qui cum mortali ad corpus domini accedit. Secundum eſt, vt diſcamus patienter ferre malorum hominum fraudulentias: ſicut Chriſtus patienter ſuſtinuit proditoris ſui fallacias. Tertium eſt, vt calumniatores nobis malum imprecantes non odiamus: ſed amantis affectu, exemplo Chriſti, eos corripiamus. In recolendo hunc articulum de falſo oſculo Iudæ, poterit homo per contrarium cum ſyncera fide & deuotione oſculari pedes crucifixi, indignum ſe reputans oſculo oris, ad quod ille infœlix Iudas accedere præſumpſit: quòd ſi imaginem crucifixi ante ſe non habeat, oſculetur terram, repræſentando hoc idem: & aliter prout deus inſpirabit. O domine Ieſu, qui a Iuda oſculo tradi pertuliſti: da mihi nunquã in M proximo, vel in memetipſo, te tradere, & calumniatoribus meis, & inſidiatoribus fraterni amoris officium non negare. Iſta iniqua ſalutatio Chriſto facta, olim fuit in Ioab & Amaſa præfigurata. Ioab Amaſam ſalutans, doloſa mente fratrem vocabat: & Iudas Chriſtum ſalutans, iniqua intentione magiſtrum appellabat. Ioab dextera mentum Amaſi quaſi deoſculans tenebat, & in ſiniſtra gladium educẽs ipſum perimebat: ſic Iudas, quaſi dextra mentum Chriſti tenuit, Aue rabbi, blandè ſibi dicens: & quaſi ſiniſtra gladium eduxit, & ipſum perfodit, inſidias ſub verbis blandis occultans. Iudam & Iudæos, malum pro bono reddentes olim Saul præfigurauit: qui genero ſuo Dauid malum pro bono reddidit. Dauid hoſtem Saulis, ſcilicet Goliam ſuperauit & in multis ei vtilis fuit: ſed Saul ſibi tanquam hoſti inſidias parauit, & ei mortem inferre affectauit. Sic deus Pharaonem, & inimicos Iudæorum ſæpe deuicit, & ſemper eis profuit: nunc autem in mortem eius arma parant, & ad occidendũ eum ſe armant. Similes etiam ſunt Cain, qui fratri ſuo ſine cauſa inuidit: & ipſum qui ni-

Ingratitudo Iudæ.

2. Cor. 6

Moraliter.

Ioh 11.

Amici fraudulenti.

I

Traditionis tria amara.

Documenta.

Mat. 25.

Meditatio.

Figura proditorii oſculi.

2. Re. 20

I. Regu. 20. & ibi.

Gene. 4.

A hil mali ſibi fecerat, occidit. Cain eduxit fratrem ſuum verbis blandis, & eductum crudeliter interfecit: ſic & Iudas verbis blandis Chriſtum, fratrem noſtrum, & patrem ſalutauit, & hoſtibus ad interficiendum nequiter præſentauit. Et cùm Petrus cæteris ardentior, ſeruo pontificis, cui nomen erat Malchus, qui ad Chriſtum capiendum magis de prope ſe ingerebat & ferocius inſtabat, auriculam dextram ob zelum amputaſſet: putans eum magis lædere & grauiter vulnerare, vel ei caput amputare & interficere: ſed diuina diſpoſitione ictus declinauit, & relapſus eſt ad aurem: dominus eum à læſione aduerſariorum compeſcuit, dicens: (conuertens gladium tuum in locum ſuum,) ſeu (vaginam,) quaſi non eſſet locus defenſionis, ſed patientiæ. nec ei licitus vſus gladii materialis: quaſi diceret, Noli eo vti ad defenſionem meam: quia non licet viris apoſtolicis vti

Petri feruor.

B gladio materiali. Vbi conſiderandum, ſecundum Chryſoſtomū: quod licèt Chriſtus Petro & aliis diſcipulis prius præcepit, dicēs: (Si quis te percuſſerit in vna maxilla, præbe ei & aliam.) Ex ſermone tamen Chriſti, quem fecit poſt cœnam, Petrus in tantum amorem exarſerat, quòd de illo præcepto non recolens, ſolum magiſtri ſui defenſionem intendebat. Ex hoc autem quòd Chriſtus defenſionem prohibuit, oſtenditur promptitudo eius quam ad patiendum habuit: recondi gladium præcipit, vt patientiam, non vindictam doceat. Vnde Rabanus: Oportuit vt autor gratiæ fideles patientiā ſuo doceret exemplo: & potius ad ſuſtinendū aduerſa fortiter inſtrueret, quam ad vindicandum prouocaret. Prohibet ergo dominus defenſionem armorum, ne clericus armis pugnare pręſumat. Vnde Ambroſius Arma mea ſunt lachrymæ & orationes: aliter non poſſum, nec

Defenſionem ſui ꝓhibet.

C debeo, reſiſtere. Sed hoc hodie prælati parum attendunt; qui regula a regibus ad pugnandū accipiunt: cum potius reges ab eis cilicia ad pœnitendum accipere deberent. Et adiecit dominus, (Omnis.n. qui acceperit gladium:) ideſt vſus fuerit gladio. ſ. propria autoritate, & nulla ſuperiori aut legitima poteſtate vel iubente vel concedente, ſeu iniuſtè, & pro crudelitate vindictæ, non iuſtè & amore iuſtitiæ: (gladio peribit,) id eſt, ipſa vindicta erit ei cauſa perditionis, quia dignus eſt gladiari. Quicunq; molitur lædere aliū, ſeipſum proprio iaculo percutit: & incidit in foueam quam fodit. Et ſubdit dominus, (An putas quia nó poſſum rogare patrem meum, & exhibebit mihi pluſquam duodecim legiones angelorum:) tanquam ſibi dicat, per aliam viam poſſum euadere, ſi vellē non indigeo auxilio duodecim apoſtolorum, qui poſſem ſi vellem habere duodecim legiones angelorum. Cum ergo poſſet accipere legiones, nolebat accipere: vt per patientiam eius implerētur ſcripturæ, prophetātes de ipſo, quoniā ita eum pati conueniebat ad noſtram redēptionē: quia & ſi noſtræ liberationis alius modus fuiſſet poſsibilis: nullus tñ ita cōueniens: & ideo non erat locus defenſionis & reſiſtentiæ,

D ſed magis patientiæ. Non ſolum autē minis eū cohibuit: ſed & aliter cōſolatur eū, dicens: (Calicem quem dedit mihi pater, non bibā illū?) quaſi dicat: Si rectè ſapis, debes voluntatem tuam diuinæ voluntati conformare: aliter.n. eris ſatanas, non ſapiens quę dei ſunt. Secundū Chryſoſt. In eo ꝙ ipſam mortem calicem dicit: quàm ſit grata & acceptabilis pro ſalute mortalium mors, vt videtur, ediſſerit. Ieſus autem ſeruum ſanauit, auriculam eius tāgendo, & ei reſtituendo: vt adimpleret quod prædixerat, Benefacite his qui oderunt vos. In quo maxima Chriſti ſaluatoris charitas, & pietas apparet, & benefica virtus eius oſtenditur: quam exhibet, hoſtem ſuum qui ad ipſum comprehendendum venerat, ſanando: & per hoc inimicos eum perſequentes ad fidē admonendo, & inſuper diſcipulos in fide confirmando, & nos: quia noluit quenquam propter ſe lædi: & vt inimicis noſtris benefaciamus inſtruendo.

Calix ꝓ morte.

Mat. 5

E In quo etiam ſuā virtutem & poteſtatem reuelat, ꝙ non de neceſsitate, ſed volūtariè captus eſſe:. Vbi Beda: Nunquam.n. pietatis ſuæ dominus obliuiſcitur, qui etiam hoſtes ſuos non patitur vulnerari. Illi iuſto mortem inferunt: iſte perſequentium vulnera ſanat: myſticè docens & ipſos ſi conuertātur, poſſe ſanari, qui in ſuæ ſunt mortis conſenſione vulnerati. Tunc Ieſus conuertit ſe ad turbam, non impatienter, ſed rationabiliter eam alloquendo: dicens lamentabiliter, & quaſi ad lamentum auditores prouocando: (Tanquam ad latronē exiſtis, cū gladiis & fuſtibus comprehendere me:) quaſi diceret, ſine cauſa feciſtis hoc. Cuius rationem aſſignat dicens: (Quotidie,) .i. frequenter, pacificè, & ſine armis (apud vos erā docēs in tēplo:) In loco vbi poteſtatem habetis. & tūc ſine violentia armorū me cōprehēdere potuiſtis, (ſed non me tenuiſtis:) tunc nec cepiſtis, quia nole-

F bam: ſed nec nunc poſſetis, niſi permitterem, & me ſponte veſtris manibus ſubiicerem. Vbi Remigius, ac ſi diceret: Latronis officiū eſt nocere, & latitare: ego verò nemini nocui: ſed plures ſanaui, & in ſynagogis ſemper docui. Vbi & Hiero. Stultū eſt, inquit, eū cū gladiis & fuſtibus quærere, qui vltrò ſe tradebat veſtris manibus: & in nocte quaſi latitantē, & veſtros oculos declinantem, per proditorem inueſtigare, qui quotidie in templo docebat: ideo aūt, vt dicit Chryſoſto. eum in templo non tenuerunt: quia non auſi erant propter turbam, propter quod & dominus foras exiuit, vt ex loco & tempore daret aptitudinem ſe capiēdi. Hic) ſecundum Anſelmum, māſuetudo domini notanda eſt, quæ tam dulciter perſecutores ſuos allocuta eſt, tam dulci allocutione redarguit: vt ipſorum nequitiam compeſceret, & nos ad imitationem ſuæ benignitatis vtiliter inuitaret. Et ſubdidit dominus (ſed hæc eſt hora veſtra:) ideſt vobis conceſſa ad me cōprehendendū, (& poteſtas tenebrarum harū:) quia diabolus princeps tenebrarū incitabat eos ad hoc faciendū: & hæc poteſtas eſt tenebris data, id eſt, diabolo & Iudæis inſurgendi in Chriſtum.

G Et ideo aduerſum me in tenebris congregaſti me: hæc poteſtas veſtra, quæ contra lucem armamini, in tenebris eſt. vt autem ait Theophilus, Peractis cunctis quæ ſufficienter ſe habebant ad prohibendum Iudæos, cū illi hoc nequaquam diſcernerent, tunc duci ſe permiſit. Vnde dicitur (cohors ergo) militū, (& tribunus,) qui eis præerat, & miniſtri Iudæorum) acceſſerunt, ſicut lupi ad agnum, vnanimiter & impetuoſe: & manus ſacrilegas iniecerūt in Ieſum, omnium ſaluatorem, irreuerenter & indebite: & tenuerunt eū, ipſo permittente: quando enim voluit tentus eſt, & non ante: & ſic fuit captiuatus propria voluntate. Nam vt dicit Remigius, frequenter eum comprehendere voluerunt, ſed non potuerunt: ſicut nec nunc potuiſſent, niſi ipſe voluiſſet. Sicut.n. eos ſolo verbo proſtrauit, ſic ſolo verbo eos fugare, vel annihilare potuiſſet, ſi voluiſſet. Ex quo patet obſtinatio eorum quia non fuerunt auerſi a ſuo malo, viſis prædictis ſignis: ſed magis attribuebant artibus magicis. Cogita hic quod ſi pœnale eſt cuilibet homini capi, pro eo quod per captiuitatem adimitur homini libertas, tā conditionis, quia redigitur in ſeruitutem captiuatoris, ſecundum leges ciuiles: quā actionis quia captus non poteſt facere quod vult: quanto magis pœnale fuit Chriſto, qui eſt dominus cœli & terræ: & quam cœli & terra capere non poterant, violentorum, quantum ex parte ipſorum erat, manibus capi & teneri. Ex hoc articulo habemus morale documentum: quod ſicut Chriſtus amore noſtri ſemetipſum voluntarie tradidit captiuum Iudæis: ſic & nos pro eius amore nosipſos, id eſt, omnes ſenſus noſtros debemus captiuare in obſequium Chriſti. videlicet vt oculi captiuentur ab illicito viſu, aures a noxio auditu, lingua ab otioſis &
I nociuis locutionibus, manus à malis operibus, pedes à vano & vago inceſſu, maxime ad peccādum: ſicut.n. Chriſtus fuit captiuatus, ne quo vellet poſſet abire, ſic homo ſeipſum debet captiuare, ne ſequatur concupiſcentias carnis, & ſenſualitatis appetitum ad nociua trahentem. Cor etiam captiuetur à malis cogitationibus: intellectus ab erroneis ſenſibus, & falſis dogmatibus: voluntas ab omnibus a diuina volūtate diſcrepantibus. Vnde Apoſtolus In captiuitatem redigentes omnem intellectum in obſequium Chriſti. vbi per omnem intellectū poſſunt omnes ſenſus, & vires animæ ad operationem intellectus deſeruientes accipi. Aliud documentum eſt huic connexum: quod homo libenter debet eſſe captiuus Chriſti, vt mortem euadat æternam. Sicut enim homo in belli periculo conſtitutus, libenter dat ſe alicui nobili & benigno domino captiuum, ne ab aliis ferocibus occidatur: ſic nos in hac vita ſicut in bello conſtituti, quia militia eſt vita hominis ſuper terram, tradamus nos benigno domino Chriſto captiuos: qui non eſt dominus mortuorum, ſed viuorum: ne ab hoſtibus æterna morte ferociter occidamur. In recolendo hunc articulum recogitet homo, ſe quaſi in

Captio Chriſti. — *H* — *Documētum morale* — *2.Cor.* — *Captiui debēus eſſe chriſti.* — *Iob 7.* — *Luc.20.* — *Meditatio.*

K campo bellico cum hoſtibus concluſum: nec poſſe euadere potentiam aduerſariorum, id eſt dæmonum, niſi ſe tradat Chriſto benigniſſimo domino in ſeruitutem captiuū: & ſic aliquo geſtu corporis tradat ſe totum Chriſto captiuum, clamans, & dicens ad eum: Ieſu quia à Iudæis ſponte capi, & teneri voluiſti: da mihi omnes ſenſus vireſq; in obſequium tuum iugiter captiuare: vt à morte perpetua bonitate tua merear præſeruari. Deoſculatio & cōprehēſio Chriſti præfigurata fuit in Ioab qui Amaſam deoſculans interfecit. Tenentes autem Ieſum: dulces illas manus ſuas vinculis ſtrinxerunt: & ligauerunt eum ignominioſe quaſi latronem, & morte dignum a quo potius ſolui velle debuerunt, quia omnium venerat abſoluere vincula infirmitatum & peccatorum, ac mortis & inferni. Et erant forte in eis qui poſtea liberati ab eo dixerunt Dirupiſti domine vincula mea. Ecce adeſt Ioſeph ligatus venditus a fratribus: & Sanſon vinctus a Dalida: id eſt a ſynagoga. Vnde Anſelmus: Sed ecce iam proditorem præeuntem impiorum turba proſequitur: & oſculum præbēte Iuda manus iniiciunt in Ieſum. Dominum ſuum tenent ligatum, & illas dulces manus vinculis ſtringunt. Quis fecerat? Scio, occupat nunc cor tuum pietas: omnia viſcera tua zelus inflammat. Sine rogo patiatur, qui pro te patitur. Quid optas gladium? Quid iraſceris? Quid indignaris? Si inſtar Petri cuiuslibet auriculam abſcideris: ſi ferro brachium tuleris: ſi pedem truncaueris: ipſe reſtituet omnia qui etiam, ſi quem occideris abſq; dubio ſuſcitabit. Hæc Anſelmus. Ligauerunt autem eum propter tria. Primò ne manus eorum effugeret: dixerat enim eis Iudas, quòd eum tenerent, & caute ducerent. Secundò, vt eum morte dignum oſtenderent: quia mos erat Iudæis, vt quem morte dignum iudicarent, vinctum præſidi traderent. Tertiò, propter myſterium, licet ipſi hoc ignorarent: quia enim Chriſtus nos peccatis ligatos, & in lymbo vinculatos ſoluere debebat, ideo ipſum pro nobis ligari oportebat: cuius vinculis liberati ſumus. Voluit quippe Chriſtus, tanquam latro comprehendi, & ligari. Adam.n. cum latrocinio furtum commiſit, quando pomum ſibi vetitum attractauit: nam furtum eſt contrectatio rei alienæ inuito domino: & huius rei cauſa, totum genus humanum à diabolo comprehenſum tenebatur ligatum: pro cuius ſatisfactione Ieſus, tanquam latro voluit comprehēdi, qui incomprehenſibilis eſt: & ligari, qui ligatos venit ſoluere, & vincula eorum dirumpere. Et nota q; Chriſtus filius dei, tanquam latro cum latrone.ſ. Barraba eſt captus, inter latrones crucifixus: a latronibus occiſus, ꝓpter latrones paſſus: ſoluens quæ non rapuit. Legitur aūt dominus ter ligatus. Primò, ſtatim cū captus eſſet, & duceretur ad Annam. Secundò cū de Anna duceretur ad Caipham. Tertiò, cū duceretur ad Pilatum. Nam ſecundum Bedā potuit fieri, vt ad horam ſolueretur, quatenus diſcuteretur, & poſt hæc diſcuſſus iterum ligare-

tur

2.Regu. 20. — *Pſ.115.* — *L* — *Ligandi Chriſti cāſ tres.* — *M* — *Furtum quid.* — *Latronibus aſſociatus Chriſtus.* — *Ligatus ter.*

A tur. Quartò poteſt addi, ꝙ etiã ligatus fuit ad columnam cũ flagellaretur: licet hoc in euangelio non exprimatur. Inſuper in cruce clauis fuit vinctus, & ſic etiam ligatus. Ex hoc articulo trahuntur plura documenta ſalubria.

Documenta ex ligatióe domini.

Primum eſt, quia ſicut dictum eſt, dominus ligari voluit: vt ipſe peccatorum noſtrorum vincula ſolueret: ideo nos debemus eſſe grati de ſolutione noſtra, & cauere ne rurſus cum noſtris peccatis ligemus, quod fit quotieſcunque mortaliter peccamus. Manus etiam Chriſti videtur cum funibus peccatorum colligare: qui nó credunt deo, quod poſsit eis neceſſaria ſua dare. Secundum eſt, ꝙ Chriſtus ligari voluit: vt nos ſibi alligaret vinculo charitatis, vnde ſtudeamus & nos ſibi tam fortiter charitate aſtringi, ne leuiter ab ipſo poſsimus ſeparari: ipſa enim charitas eſt vinculum, in quo anima deo alligatur. Tertium documẽtum eſt, vt nos

B ligemus omnia membra noſtra: & ipſam linguam funibus præceptorum dei, ne laxentur ad aliqua contraria diuinis præceptis, vel diuinæ volũtati: vt nihil operemur, aut loquamur, quo deus vel proximus offendatur. Quartum eſt, vt ſimus vinculo fraternæ charitatis proximis colligati: ita vt omnem gratiam diuinitus acceptam ſtudeamus eis impartiri: ſicut apoſtolus omnes fideles hoc vinculo ſibi colligatos habuit: eoſq́; ſocios ſui gaudij eſſe cupiuit. Quintum eſt, ꝙ nos volentes ſequi Chriſtum, debemus noſmetipſos ligare vinculo profeſſionis obedientiæ, propter eum qui pro nobis voluit ligari: ita vt amplius pro noſtro velle nos mouere non poſſumus: & ſic cũ Iſaac colligati, & in altari mactationis propriæ voluntatis, poſiti, quotidie in holocauſtum viuũ deo immolamur. Ad conformandum ſe huic articulo, recogitet homo qualiter dominus liga-

Conformatio.

C tus fuit, propter vincula peccatorum noſtrorũ ſoluenda: & vt vinculo charitatis nos ſibi alligaret: & poterit in recompenſam aliquam ſeipſum deo ligare aliquo bono propoſito, vel etiam voto. Quo ſi iam ligatus ſit in religione, vel alias deſideret à deo adiuuari ad perficiendum huiuſmodi obligationem ad laudem ſuã. O Ieſu, qui iniquorum manibus ligari voluiſti, abſolue quæſo noſtrorum vincula peccatorum: atq; ita charitatis vinculo, præceptorũq́; tuorum funibus me conſtringe: ne vnquã mẽbra corporis, aut vires animæ meæ laxentur, ad quæuis contraria tuæ voluntati. Capto aũt & ligato domino: (diſcipuli omnes) perterriti, (relinquentes eum fugerunt:) & magiſtrum ſuum, ſicut latronem ad victimam deduci dimiſerunt: ſicut prædixerat eos ſcandalum in ſe paſſuros. Comprehenſo paſtore, diſperguntur oues: capto magiſtro, fugiunt diſcipuli. Vnde Beda. Impletus eſt ſermo domini, quo dixerat, ꝙ omnes diſcipuli ſcandalizarentur in illo in ipſa nocte. Et Hierony. Tunc adimpletũ eſt, Elongaſti à me amicum & proximum: & notos meos a miſeria. vt autem dicit Theophilus, Permiſit eos dominus cadere vt nó in ſeipſis confidant, Vnde Remigius: In hoc facto de-

Fuga diſcipulorum.

Pſal. 87.

D monſtratur fragilitas apoſtolorum. Qui. n. ardore fidei promiſerant ſe mori cũ eo: timore fugiunt, immemores ſuæ promiſsionis. Quod etiã videmus impleri in his, qui pro amore dei magna ſe promittunt facturos, & ad poſtmodum non implent: non tamen deſperare debẽt ſed cum apoſtolis reſurgere, & per pœnitentiã reſipiſcere. Vbi & Rabanus. Myſtice autẽ ſicut Petrus qui culpam negationis pœnitentiæ lachrymis abluit: recuperationem eorũ oſtendit qui in martyrio labuntur: ita cęteri diſcipuli, qui articulum comprehẽſionis fugiendo præuenerunt: cautelam fugiendi docent eos qui ſe minus idoneos ad toleranda ſupplicia ſentiũt: quibus tutius eſt latere, quam ſe diſcrimini certaminum exponere. Sed quare non comprehẽderunt apoſtolos, & maxime Petrum, qui percuſſerat cũ gladio? Dicendum ꝙ nihil eos detinuit, niſi virtus diuina, quæ etiã proſtrauit eos reſupinos. Tunc omnes diſcipuli peccauerunt:

E & in fide per illud triduum extincti fuerunt: præter beatã virginem, in qua ſola fides eccleſiæ inconcuſſa permanſit: ob cuius repræſentationem in matutinis illius tridui omnes candelæ extinguũtur excepta vna ſola quæ remanet accenſa. In huius ſignum etiã denudantur altaria, quia Chriſtus per altare deſignatus relictus fuit ab apoſtolis ſignatis per ornamẽta. In illo etiã triduo officium nocturnum altẽ cantatur, per quod propheticę de Chriſto ſignãtur. diurnæ vero horæ ſub ſilentio dicuntur, quia apoſtoli tunc prædicare non audebant: vnde & campanæ non pulſantur, quia tunc ſonus prædicationis ceſſauit. A parte montis Sió in vallẽ Ioſaphat deſcendendo, ſunt cauernæ apoſtolorum, vbi latuerunt tempore paſsionis Chriſto relicto. (Adoleſcens autẽ quidã ſequebatur Ieſum, amictus ſindone,) i. linea veſte quæ innocẽtiam ſignificat (ſuper nudo, ſcilicet corpore: qui non habebat aliud indumentum ſupra tunicam & ab extrà, quàm ſolam ſindonẽ

Apoſtoli cur non cõprehẽſi.

Fides in ſola Maria candelabrũ extinctio.

F qui dicitur fuiſſe Ioannes. Vnde Beda: Iuuenẽ iſtum nil vetat intelligi fuiſſe Ioannem, cuius longa poſt hęc in carne vita iudicia eſt. Hic cũ teneretur ab impiis, reiecto veſtimẽto elapſus manibus tenentiũ, nudus profugit ab eis: quorũ ſ. & præſentiã deteſtabatur & facta: nó a dño, cuius amorem ẽt abſens corpore fixũ ſeruauit in mente: nondũ fuit in eo perfecta charitas, quæ foras mittit timorẽ: ſed pro tanto plus aliis de amore habuiſſe videtur, quia plus cæteris magiſtrũ ſequebatur. In facto aũt ſuo, ſecũdũ Bedã, deſignat illos qui vt ſecuriores ab incurſibus hoſtiũ fiant, quicquid in hoc mũdo poſſidere videntur abiiciunt: ac nudi potius deo famulari, quàm adhærendo mũdi rebus materiã tentadi, & a deo reuocãdi aduerſariis dare didicerũt: iuxta exẽplũ beati Ioſeph, qui relicto in manibus adulterę pallio, foras exiliuit malẽs nudus deo, quàm indutus cupiditatibus meretricis ſeruire. Sic Paulus primus eremita, vidẽs alios deficere in exquiſitis tormẽtis fugit, & ad ſolitudinẽ ſe trãſtulit. Et tu nudus euola ad vexillũ crucis, potius quàm diuitiis alliciaris, & detinea-

Ioãnes iuuenis.

Gen. 39

Paulus primus eremita

G detinearis a mundo, quò minus Chriſtum imiteris. Vnde Hiero. Qui vult effugere manus iniquorum, relinquens mente quæ mundi ſunt, fugiat poſt Ieſum. Ioannes verò mox recuperato & reſumpto veſtimento rediit, & dominum vt prius ſequebatur. Potuit enim fieri, vt ſub dubia noctis luce ſeſe turbis ducentium Ieſum, quaſi vnus ex ipſis immiſcuit donec ad atrium põtificis, cui notus erat perueniret. Ioãnes ſudario ſimplici, & tenui erat ſuperueſtitus: ſed nunc veſtes extendimus in perticis: & plicamus in capſis, ac veſtium deportandarũ habemus ſummarios quadrigas & currus: & etiã earũ caudas poſt nos trahimus, vel portari facimus. Ex hoc articulo. ſ. fuga diſcipulorum, trahuntur quatuor documenta: Primũ eſt, ꝙ nos caueamus, ne & nos vnquam à Chriſto fugiamus. Fugit autem a Chriſto qui propter timorem humanum, vel ex tẽtatione diabolica, vel alias propter quamcunque paſſionem, ſeu affectionem corruptam relinquit iuſtitiam aut veritatem: nam Chriſtus, eſt iuſtitia & veritas. Et vniuerſaliter in omni peccato mortali fugit homo a deo. Secundum eſt quòd ſi nos aliquando ex fragilitate ad horã a Chriſto recedamus peccando: non ideo debemus deſperare, ſed cum apoſtolis reſurgere & per pœnitentiam reſipiſcere. Tertium eſt: quia (vt ſuprà dictum eſt) ex fuga cæterorum diſcipulorum docetur cautela fugiendi minus idoneis ad toleranda ſupplicia & aduerſa, ſicut ex pœnitentia Petri oſtenditur reparatio lapſorum in martyrio propter illa. Quartum eſt, ſi interdũ hi qui videntur amici noſtri, & proximi recedant a nobis tempore neceſſitatis, vel aduerſitatis, equanimiter hoc feramus: memores, ꝙ & apoſtoli receſſerunt a Chriſto his incumbentibus. In conformando ſe iſti articulo recogitet homo, quantum ſe elongauerit a deo peccando, & ruminet illud Pſalm. Quoniam qui elongant ſe a te, peribunt: perdidiſti omnes qui fornicantur abs te: mihi autẽ adhærere deo bonum eſt: ac oret deum dicendo, Ieſu qui electos diſcipulos tuos omnes a te fugere permiſiſti, ſuſcipe me fugitiuum ſeruũ tuum, & tene virtute omnipotentiꝗ tuæ, nec ſinas me abs te propriæ voluntatis arbitrio euagari. Attende nunc diligenter, & vide quomodo dominus Ieſus patitur ſe capi & ligari & a diſcipulis derelictum duci ad mortis ſupplicium: ac ſi eſſet malefactor, & omnino impotens ad ſe defendendum. Cum quanto clamore putas manus in eum iniecerunt: quam crudeliter eum ligauerunt, quam dirè ſtrinxerunt, & quam irreuerenter traxerunt: conſidera etiam quomodo diſcipulis ſuis fugientibus, & errantibus compatitur: & quis fuit dolor quem diſcipuli amãtiſſimi habuerunt, quando oportuit quòd a magiſtro ſuo dilectiſſimo ſepararentur. O quam inuiti, o quam triſtes, o quam deſolati, o qualiter plorantes, o quales voces & clamores, gemitus & ſuſpiria dantes, ſicut orphani & timore perterriti recedebant. Et perpendere potes, ꝙ recedentes dicebant. O magiſter bone, o dulcis pater, o benigne domine, quomodo ita ſeparamur a te? quomodo pater ſancte filij tui fugiunt a te? quo ibimus domine? hæc & multa alia dicere poterant. O quoties retrò reſpiciebant, videntes qualiter dominus ſuus ligatus & ſine honore trahebatur. O quoties ſe in terram proiiciebant, & ad cœlum clamabant. Ex hoc enim magis, & magis eorum dolor augebatur: quia videbant magiſtrum & dominum ſuum ſic viliter trahi, & canes illos peſſimos mordentes, & ad victimam eum trahentes, quaſi agnum manſuetiſſimum ſine clamore, & reſiſtentia ſequi. Quis enim tunc doloris aculeus diſcipulorum corda penetrauit: quando videbant dilectiſſimum magiſtrum, & dominum ſuum tanquam malefactorem duci ad mortem: cùm & ille impiiſſimus Iudas pœnitentia ductus, tanta poſtmodum fuerit ex hoc repletus amaritudine, vt maluerit mori quam viuere: cogitare potes ſi domina mater ſua ibi fuiſſet, quid feciſſet? O domina mea quam mala, & quam amara erit tibi dies craſtina quando audies, & quando videbis tam crudele ſpectaculum? O domine Ieſu, quæ anima hæc cogitans poteſt ſuſtinere ꝙ non rumpatur præ dolore? Conſpice igitur eũ quomodo ducitur ab illis nequiſſimis de torrente ſurſum verſus Hieruſalem feſtinanter, & cum impetu: manibus retrò eregione dorſi ligatis: &, vt dicitur, catena collo ſuo impoſita, exclamidatus tunica, non curioſè ſuccinctus, capite diſcoopertus, & curuus, ex fatigatione, & vehementi acceleratione incedens: & quomodo agnus innocens inter lupos ibat mordaces. O quam violenter eum impellebant per vallis Ioſaphat medium, & ad montis aſcenſum: quam fatigatus, & moleſtus afflictus, tranſiit per torrentem Cedron: vt adimpleretur ſcriptura quæ dicit: de torrente, amaræ. ſ. paſſionis, in via bibit. Et ſic cum impetu tanquã contra latronem ſtridentes, & eum percutientes duxerunt eum per portas aureas, per quas in die palmarum intrauerat, quæ modò clauſæ ſunt: (& adduxerunt eum,) ligatum tanquã morte dignum (ad Annam primum,) id eſt, primò. Pluribus autem de cauſis ducebant eũ primò ad Annam. Quarum vna eſt, quia domus Annæ prior eis in via occurrebat: & ideo turpe ei eſſet, & contemptus videretur ſi domum ſuam antepoſitam præteriſſent: vel fortè illuc diuertebant, ne in via longiori tumultus in populo fieret. Vel miniſtri faciebant hoc de voluntate Caiphæ, volens Annam ſocerum ſuum honorare. vt diuino iudicio qui erant affines ſanguine, ſociarentur in ſcelere. Item quia Annas ſenior fuit quam Caiphas: iudiciũ autem primò referebatur ad ſeniores, vt magis iuſtum appareret coram hominibus: ideo fecit eum Annæ primò præſentari, vt excuſabilior eſſet, ſi ab Anna cõdemnatum ipſe poſtmodum condemnaret. Item quia hi duo ſacerdotium viciſſim a gentibus emebãt: & ſibi per annos viciſſim ſuccedebant, & vtilitatem in communi habebant; & ideo fecit eum præſentari

Margin notes (left): Documenta ex fuga apoſtolorum. — H — Fugere a Chriſto. — I — Conformatio. — Contemplatio.

Margin notes (right): K — L — Ducẽdi Chriſti forma. — M — Pſ.109. — Ducẽdi primò ad Annã cauſæ

ſentari

A ſentari Annæ tanquam coniudici, ad quem ſcire de iudicio pertinebat: & vt Christus magis dignus morte, & per conſequens ipſe Caiphas minoris culpæ videretur: ſi alterius quoque cõ ſacerdotis ſui ſententia, & coram iudicibus pluribus Christus condemnaretur. Et licèt iſti pontifices Iudæorum, non haberent iudicium ſanguinis, habebant tamen iudicium examinis quia ipſi examinabant cauſas ad ritus Iudæorum ſpectantes: & poſtea miſerunt ad præſidē Cæſaris cauſas inſtructas. ſecundum legem vnus ſummus ſacerdos per totam ſuam vitam officio Pontificij fungebatur, cui poſt mortem filius ſuccedebat, vt generationis in ſacerdotibus ſeries texeretur. Poſtmodum vero inuidia & ambitione principum creſcente, non ſolum patri non ſuccedebat filius, ſed nec vltra annum quis officio fungebatur pontificatus, & B hoc ipſum pecunia procurabat a Romanis. Vnde hi duo. ſ. Anna & Caiphas principes ſacerdotum erant: licet de tribu Leui non eſſent & per vices annuas alternatim ſacerdotium miniſtrabant: quod quolibet anno pro ſuis vicibus ab Herode emebant, & erat tunc annus Caiphæ cum paſſus eſt dominus, quia (erat pōtifex anni illius,) id eſt, adminiſtrationem anni illius habebat, quamuis iudicium & vtilitas iudicij communiter amborum eſſet. Non ergo mirum ſi iniqui pontifices iniquè iudicauerūt: & officium pontificatus, tam nequiter adepti, item ſic nephariam geſſerunt. Sæpe enim qui per auaritiam vel ambitionem ad ſacerdotiū & dignitatem accedit, per iniuſtitiam in eis ſeruatur, & ſceleratum initium funeſto fine C cōſummatur. Vide ſimonia, ambitione, & ſchiſmate ſacerdotium ſynagogæ deperiſſe: caueat hæc eccleſia, ne ſibi cōtingat ſimile. Circa hūc articulum. ſ. ductionem Christi, eſt conſiderandum, quòd Christus in proceſſione paſſionis ſuæ noues hodie ductus fuit. Primò enim mox vt captus fuit & ligatus, duxerunt eum ad Annam. Secundò, ab Anna ad Caipham. Tertiò, a Caipha ad Pilatum. Quartò, a Pilato ad Herodem. Quintò ab Herode reductus eſt ad Pilatum. Sextò, milites duxerunt eum intrò in atrium prætorij, vbi illuſerunt ei. Septimò, Pilatus duxit eum foras de prætorio portantem coronam, & veſtem purpuream. Octauò, duxit eum foras prætorium, ad locum vbi ſedit pro tribunali. Nonò, duxerunt eum ad crucis patibulum: & in qualibet iſtarum ductionum ſemper ſingulares pœnas, & contumelias paſſus eſt, ſicut de ſingulis in ſuis locis patebit. Has nouem ductiones vſque ad meridiem factas repræſentant fideles, qui hodie vſque ad nonam circuneuntes viſitant nouem eccleſias, in memoriam, ꝙ Christus poſtquam captus fuit ductus eſt ad nouē loca. Et meritò fideles hodie ſanctorum eccleſias viſitant, vt ab ipſis beneficia obtinere valeant: nā hodie ſancti valde liberales eſſe debēt quia hodie de carcere fuerunt liberati, & in cœleſte imperium ſublimati. Si quis enim de carcere liberaretur, & in imperiū ſublimaretur, illā diem

Pōtificū iuriſdictio.

Anna & Caiphas.

Ductus eſt Christus nouies.

Viſitatio nouē tēplocum

multum diligeret, & in illa die multum liberalis eſſet: ſic & de ſanctis credendū eſt. Fuit D autem ductio Christi violenta: quia manu armata, & cum turba. Fuit & ignominioſa: quia ducebatur vinctus, ſicut malefactor, & morte dignus fuit etiam doloroſa, quia quantumcumq; ipſe voluntariè cum eis iret: tamen in fune eū trahebant ac impellebant, & preſſuris obruebant: ita vt dicere poſſet illud Paralip. Ex omni parte anguſtiæ me premant. Ex hoc articulo habentur quatuor documenta. Primum eſt ꝙ fideles in die paraſceues nouem eccleſias, ſecundum nouem ductiones, in prima eccleſia rememorari debent, quid Christus paſſus fuit coram Anna. In ſecunda quid coram Capha. In tertia, quid coram Pilato: & ſic deinceps vt videre potes in ordine ſupradicto. Secundū eſt, ꝙ ſi quando forſitan cauſa dei ducamur ad pœnam: cum patientia toleremus, amore & exemplo eius, qui pro nobis ductus eſt innocens, ſicut ouis ad occiſionem. Tertium eſt, ꝙ E licèt nos aliquando ducamur ad malum pœnę nunquam tamen patiamur nos duci ad malū culpæ: quia talibus ductionibus nullatenus conſentire debemus: imò nec ad huiuſmodi inuiti trahi, vel duci poſſumus: & ideo ſi quando inducamur ad tentationem; nequaquam tamen ducamur in tentationem per peccati conſenſum. Quartum eſt, vt nos ſimus de facili ducibiles ad viam iuſtitię, ſicut Christus valde faciliter, imò deſideranter ducebatur ad paſſionē: non repugnans nec renitens, nec remurmurans, & ſicut ouis os ſuum non aperiens. In cōformando ſe iſti articulo, recogitet homo quā exprobrabiliter, ſicut fur vel latro Christus ductus fuit: & poterit etiam mentaliter viſitare nouem eccleſias, ſicut deuotio dabit item ſormet ſibi homo propoſitum ſe velle cū gratia F dei ducibilem eſſe ad omne diuinum beneplacitum: & oret dicens: Ieſu qui vinctus velut malefactor ab iniquis de loco ad locum exprobrabiliter duci voluiſti: da mihi virtutem, vt ad nullum a ſpiritu maligno, vel homine malo ſeducar peccatum ſed ſpiritu tuo bono ducar ad omnia tuæ beneplacita voluntatis. (Sequebatur autem Ieſum Simō Petrus & alius diſcipulus,). ſ. Ioannes: ſed a longe ex timore. Licet enim iſti ſicut & alii primo ex timore fugiſſent: poſtea tamen ex deuotione Ieſum ſecuti ſunt: quia feruentiores aliis erant, & præ cæteris Christum diligebāt: & quia maior eos adinuicem vis dilectionis vnlebat. Quod Ioannes & Petrus dominum ad paſſionem euntē ſequūtur, ſignificat eccleſiam de Iudæa & Gētibus domini paſſionem ſecuturam: id eſt, imitaturam: ſed a longe & differenter: eccleſia enim pro ſe patitur, ſed ille pro eccleſia: & paſſio ſanctorum a longe imitatur paſſionem Christi, quia non eſt dolor ſimilis dolori eius. Myſtice per hos duos diſcipulos duæ vitæ intelliguntur, quę Christum ſequuntur. ſ. actiua, quæ per Petrum: & contemplatiua, quæ per Ioannem ſignificatur: & actiua quidem ſequitur Christum obediendo, contemplatiua verò cognoſcendo

1 Par. 12

Documenta quatuor

Conformatio.

Petri & Ioannis ſequela.

Vita duplex.

G gnoſcendo & contemplando. Et quia Ioannes erat notus pótifici, introiuit cum Ieſu in atriũ pontificis: quia propter notitiam permiſſus eſt intrare cum aliis. Cauſa autem ſuæ notitiæ hæc eſſe poterat: quia forte miſſus a patre ſuo piſces ad domum pontificis pluries portauerat.

Ioãnes cur notus pontifici.

Vel fortè quia aliquis de cognatione eius ibidem ſeruiebat: vel ſecundum aliquos, de Dauid deſcenderat quas genealogias ſacerdotes habebant. (Et dixit Ioannes oſtiariæ, & fecit intro duci Petrum,) qui ex timore ſtabat foris ad oſtium, quaſi præſagines futuræ negationis factum. vnde in Pſal. Qui videbant me, foras fugerunt a me.

Pſal. 30.

Myſtice autem Ioannes intrauit cum Ieſu, quia vita contemplatiua eſt ei familiaris: ſed Petrus foris ſtabat, quia actiua vita circa exteriora occupatur. Per hoc autem ꝙ Ioannes fecit introduci Petrum, myſticè intel-

H ligi datur ꝙ per contemplatiuam introducitur ad Chriſtum vita actiua: ſicut enim ratio inferior dirigitur per ſuperiorem: ita actiua per contemplatiuam. Sequere & tu eum vſque ad atrium principis, & intra cum eo ſi poteris: vt ſingula quæ fiunt videre merearis. Atrium vocabatur platea ſub diuo inter primam portam, & ſecundam, vbi erant miniſtri principis circunſedentes ad ignem. inter quos ſtabat Petrus calefaciens ſe. Intus autem erant in conſilio principes ſacerdotum, & ſcribæ, & ſeniores: & dominus cum eis, ſicut agnus inter lupos.

Atrium

Hic trina negatio Petri fuit inchoata, ſed poſtea in domo Caiphæ conſummata: & ideo propter continuationem materiæ, ſimul omnes tres infrà ſunt poſitę. Ibidem ergo domino Ieſu in bello & conflictu duro & aſpero permanente: tu aliquantulum non ſine cõpaſſione, & gemitu dormitabis & quieſces: ſi ta-

Negationis Petri initium

I men poteris hoc facere.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, qui in agonia ſanguinem ſudaſti: da mihi in ærumna peregrinationis huius tecum ſudare, vt otioſa non marceſcam requie: ſed in ſudore vultus mei veſcar te pane viuo: tuiq; ſudoris ſanguinei balſamum me ęgrotum ſanet, & cœleſti curiæ lotum repræſentet: & qui Iudę oſculo te tradi in manus impiorum, & ligatum adduci ad Annam permiſiſti, ac vincula mortis æternæ nobis abſtuliſti, non permittas me tradi in manus crudelium, & rumpe vincula conſcientiæ meæ malæ, vt ſecurus decantem, diruptiſti vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis.

Pſal. 115

De matutinis. *Caput* 60

Mat. 26 Mar. 14 Luc. 22. & Ioã. 18.

Hora matutinali excitaberis a ſomno tuo, plenus lachrymis, & dolore confectus propter ea quæ poſt completoriũ cogitaſti, & tunc meditaberis, & in ſpiritu tuo videbis qualiter dominus tuus ſedet inter inimicos deſpectus & inhonoratus, & a ſuis diſcipulis, & amicis derelictus: & tot malis hominibus ſociatus.

K O domine Ieſu, quomodo ita ſedes tam contemptus, & deſolatus: vbi ſunt diſcipuli tui, & amici? O vnicum bonum meum. O ſingulare gaudium meum, quid faciam cũ te ſic videam? Certe domine ſedebo in terra tecum, & aſſociabo te, quia non video hic qui diligat te: ſed potius inimicos tuos inſanos & dementes qui odiunt te. Ieſu ergo ſtatuto & ſtante ligato ante Annam pontificem (interrogauit) doloſe Ieſum pontifex (de diſcipulis ſuis:) fortaſſis vbi eſſent, & cuius gratia eos collegiſſet videre: ſi poſſet eum deprehendere quod ab eo ſeducti fuiſſent: (& de doctrina eius) non cognoſcendæ veritatis amore, ſed ad videndũ ſi poſſet ibi falſitatem, vel calumniam, & aliquid dictum contra legem inuenire: & ſic cauſam haberet qua poſſet accuſare eum, & tradere Romano præſidi ad damnandum. Duo .n. imponebantur Chriſto a Iudæis, ſ. falſa doctrina & noua, ac ſeductio & attractio hominum

Impoſita Chriſto.

L ad ſe: & ideo pontifex examinat eum de vtroque: videlicet ſi eſſet ſeductor hominum, & doctor falſæ doctrinę: & primo de diſcipulis eius quos videbatur ſeduxiſſe. Secundò, de doctrina eius, quaſi notans eam falſam eſſe: dicitur autem Annas pontifex, non quia tunc actu eſſet, ſed quia antè fuerat, & pòſt eſſe debebat. Ieſus verò de diſcipulis omnino tacuit: quia tunc de ipſis nihil boni dicere potuit, qui iam fugerunt: dans nobis exemplum quòd malum de aliis non debemus dicere, nec peccatum alterius propalare. Sed de doctrina ſua reſpõdet oſtendens ꝙ non mala vel ſuſpecta, ſed bona & ſana erat: quod declarat ex loco, & auditorum teſtimonio, dicens: (Ego palam locutus ſum mundo:) id eſt, in publico, & multis audiẽtibus: (ego ſemper docui in templo & ſynagoga) Iudæorum, locis publicis & Iudæis præſentibus, (& in occulto locutus ſum nihil): ſ. ideo M vt occultaretur: & non innoteſceret multis: (quid me interrogas) à quo veritatem audire non deſideras: (interroga eos qui audierunt:) de quorum dictis non habeas inuidiã vel ſuſpitionem. quaſi diceret, Paratus ſum teſtimonium eorum ſubire, ꝙ tibi magis quam dictũ meum eſt credibile. Vnde Chry. Quid, ait, me de diſcipulis meis interrogas? Interroga inimicos meos, qui inſidiantur mihi hæc dicant. Hæc enim eſt veritatis inaltercabilis demonſtratio, cum inimicos quis eorum quæ dicit inuocat teſtes ipſos: ita dominus reſponſionem temperauit, vt veritatem taceret ne ſe defendere videretur. dãs nobis formam temperate reſpondendi hoſtibus: ita vt nec veritatem celemus, nec eos contra nos dictis prouocemus.

Veritatis demonſtratio.

Tunc vnus miniſtrorum pontificis, qui dicitur fuiſſe Malchus cuius ſanauerat auriculam ingratus accepti beneficij (dedit Ieſu alapam:) repræſentans peruerſos qui beneficiis impenſis mala rependunt: & dixit, (ſic reſpondes pontifici) Ille enim miniſter ſceleris accepit reſponſionem Ieſu quaſi notaſſet pontificem de ſtulta interrogatione: & dans ſibi alapam, ad improperiũ, voluit vindicare quod placibi

Alapam accepit Chriſtus

liter

A liter non reſponderat pontifici, planè cõfitendo, vel negando. quia alapa vt plurimum pro vindicandis offenſionibus verborum ſolet dari. In hac alapa impleta eſt prophetia illa: Dabit percutienti ſe maxillam. Eſt enim alapa percuſsio in maxillam: ſicut colaphus, eſt percuſſio in collum. Ipſe verò dominus longanimis & patiens, malum pro malo non reddidit: ſed hanc contumeliam, ſicut multas alias, quæ ſequuntur, pro nobis cum omni patientia & manſuetudine tollerauit: & patientiam docuit humiliter vultu placido, & ſubmiſſo ſermone modeſte reſpondendo, & veritatem oſtendendo: ac miniſtrum, cui quálibet pœnam ſolo iuſſu irrogare poterat, blandè & charitatiue corripiendo. (Si inquit, male) ꝙ contra veritatem (locutus ſum,) & habes reprehendere quæ dixi demõſtra (& teſtimoniũ perhibe de malo:)

Thren. 3

Alapa, Colaphus.

B & proba me mendacem. (Si autem bene,) & non habes reprehendere, (quid me cædis) iniuſte? Quid iſta reſponſione verius, manſuetius, & iuſtius? Hinc colligimus nos poſſe increpare nobis iniuriantes, & arguere, ita tamen ꝙ moderatè & pacatè. Reſpondendum eſt enim quandoque ſtulto iuxta ſtultitiam ſuam, ne ſibi ſapiẽs videatur. O verax & pie Ieſu. quæ nam anima tibi deuota hęc cernens & audiens, valeat ſe cõtinere a lachrymis, & dolorem occultare internæ paſſionis? Vnde Chryſoſto. Vnus dedit alapam Ieſu, hæc dicenti. Quid hoc fieri vtique ſtultius? horreas cœlum, excelſum mentis patiaris terra: dominatoris longanimitate, & ſeruorum indeuotione. Vnde & Auguſt. Si cogitemus quis accepit alapam, nonne vellemus eũ qui percuſſit aut cœleſti igne conſumi, aut terra dehiſcente abſorberi, aut correptum dæmonio volutari, aut aliqua huiuſmodi qualibet pœna, vel etiam grauiore puniri? Quid. n. horum per potentiam iubere non potuiſſet, per quem factus eſt mundus: niſi patientiam nos maluiſſet docere, qua vincitur mundus? Hæc Auguſti. Sed, ſecundum eundem Auguſt. dicet forte aliquis: Quia cœpit Ieſus facere & docere: cur non fecit quod docuit, præbendo alteram maxillam? Dicendum, quòd dicta & præcepta ſacræ ſcripturę ex factis Chriſti, & ſanctorum debẽt interpretari: ſic ergo ſacra ſcriptura interpretanda eſt, ſecundum quod Chriſtus, & ſancti eam ſeruauerunt. Chriſtus autem qui vtique præcepta quę docuit prius impleuit & in homine quem ſuſcipere dignatus eſt viuendi nobis exemplum tribuit: non præbuit iſti aliam maxillam, nec Paulus (vt in actibus legitur) hoc fecit: oſtendens percutiẽti maxillã non actu ipſo præbendam eſſe alteram, ſed animo paratam eſſe ad patiendum ſi opus ſit. Fieri enim poteſt, vt alteram maxillam viſibiliter homo prębeat & iratus. Sed beatus eſt qui in omnibus quæ iniuſte pro iuſtitia patitur, poteſt veraciter dicere: Paratum cor meum deus, paratum cor meum. Vnde iſtud Chriſti præceptum: de præbendo maxillam aliam: & ſimiliter de non reſiſtendo malo, & plura alia, non dantur & intelliguntur abſo-

Increpare interdũ licet

Pro. 26.

C

Patiẽtiã voluit docere dñs.

Actũ 1.

Maxillã aliam cur nõ prębuit.

Pſal. 56

Præcepta non

luté & ad literam, ſed magis ſecundum animi præparationem: vt homo habeat animum præparatum ad hæc facienda, vbi viderit expedire ad dei honorem, & eccleſiæ vtilitatem: alias autem non: & hoc dominus ſeruauit, qui paratus erat dare aliam maxillam (ſi opus fuiſſet) percutienti: quia totum corpus ſuum pœnis acerbiſsimis præbuit & occiſioni: imò aliquando expedit iniuriantibus reſpondere, ad ipſorum & aliorum inſtructionem, ſicut fecit hic Chriſtus. Et vt in Actibus legitur Paulus. Et aliquando etiam facto reſiſtere, ne detur occaſio agendi male. Sic ergo excuſatio domini, qua ſic reſpondit, vtilis ad inſtructionem fuit. Et multis aliis conuitiis ibidem forte eum affecerunt: de quibus euangeliſtæ tacent. Ex hoc articulo alapizationis, habentur tria documenta. Primum eſt, quia Chriſtus pro nobis alapizari voluit, vt nos ora noſtra compeſcamus, ne quid contra diuinum honorem loquamur: & etiam vt ad bonum loquendum vel agendum excitemur: ſicut aliquando aliquis percutitur, vt a torpore excitetur. Secundum eſt, vt & nos diſcamus in iniuriis & contumeliis nobis illatis patientiam habere, imitatione domini, qui in hoc ſpecialiter exemplum magnæ patientiæ dignatus eſt nobis prębere. Et ſicut Chriſtus eadem nocte omnes illuſiones & verecundias, ab iniquis ſibi factas, patienter ſuſtinuit: ſic homo cõtumelias & opprobria ac cuncta mala in verbis, ſeu factis, ab impoꝛtunis hominibus ſibi illata patienter ferat amore ſui redemptoris, ſimilia & multò maiora propter ipſum patientis. Tertium eſt, ꝙ conſilia euangelica non ſemper oportet ſeruare ad literam: ſed aliquando ſecundum animi præparationem: & maximè vbi de hoc ex factis Chriſti & ſanctorum informationem habemus & autoritatem. Ad conformandum ſe iſti articulo, poterit homo ſibiipſi dare alapam moderatam ad repręſentãdum alapam Chriſti, pro omnibus verbis ſuis otioſis, vel etiam prauis & mendoſis: & orare dicens. Ieſu qui ab Annæ miniſtro cædi alapa voluiſti da mihi quęſo gratiam tuã quæ, me a tua laude nunquam ceſſare faciat, & ab otioſo ſermone compeſcat. (Et miſit Ieſum Annas ligatum,) quaſi reum & morte dignum, & iam coram eo cõdemnatum (ad Caipham pontificem,) quia Chriſti examinatio principaliter pertinebat ad ipſum: (& conuenerunt omnes ſacerdotes,) id eſt principes ſacerdotum: (& ſcribæ,) id eſt legiſperiti: (& ſeniores,) id. iudices ordinarij: ad examinandum Chriſtum: & iudicandum, & ad tractandum de ipſius condemnatione, & morte. Cum autem præſentatur conſilio malignantium aduerſus eum: illi quaſi leo capta præda exultant. Bene potes cogitare quàm male eum receperunt, & quomodo ſine honore forte in terra viliter coram ipſis ſedere fecerunt. (Petrus autem) & alius (vſque in atriũ,) id eſt vſquequo peruenit ad atrium (principis ſacerdotum, ſequebatur eum,) ex deuotione &

D

ſecundũ literam intelligenda.

Acto. 23

E

Documẽta ex alapizatione Chriſti.

F

Conformatio.

Petri timentis charitas

nc &

G ne & amore: quãuis a lõgè, propter timorem. Quem charitas trahebat, timor retrahebat. Verum, ſecundum Bedam, in hoc maxima nobis eſt admiratione venerandus, ꝙ dominum nõ reliquit, etiam cum timeret. (Et ingreſſus intrò,) .ſ. in ipſum atrium, deductus per oſtiariã ſimiliter vt ſuprà: (ſedebat cum miniſtris ad ignem, quia frigus erat,) ſicut ſolet eſſe in Martio. Poſt mediam noctem (vt finem) negotij (videret.) & quid pontifex de domino iudicaret. (Principes autem ſacerdotum & omne conſilium,) quia verum (teſtimonium) inuenire nõ poterant, (falſum quærebant,) procurando & ſubornando: (& non inuenerunt) vnde eum tanquam morte dignum coram Pilato accuſare poſſent, licèt multi falſi teſtes ad id procurandum acceſſiſſent: quorum teſtimonia non erant conuenientia: & ſic defecerunt ſcrutãtes

H ſcrutinia: mentita eſt enim iniquitas ſibi: vt regina aduerſus Ioſeph, & ſacerdotes aduerſus Suſannam, quia ignis ſine materia deficit. Vbi Origenes. Falſa enim teſtimonia tunc locum habent quando cum colore aliquo proferuntur: ſed nec color inueniebatur, qui poſſet contra Ieſum adiuuare mendacia, quod maximã laudem exhibet Ieſu, qui ſic omnia irreprehẽſibiliter dixit & fecit, vt nullam veriſimilitudinem inuenirent in eo reprehenſionis, mali & multi aſtuti. Hæc Origenes. Sed de omnium teſtimonijs ſolum duorum teſtimonium exprimitur: de quibus ſubiungitur, (Nouiſſimè autem .ſ. poſt multorum falſa teſtimonia:) duo falſi teſtes dixerũt (Nos audiuimus eum dicentem, Poſſum deſtruere templum dei hoc manufactum, & poſt triduum aliud non manufactum ædificare.)

Pſal. 26. Gen. 39. Dan. 13.

I Ex hoc autem conabantur probare, quòd ipſe diuinam potentiam quaſi deus ſibi vſurparet: ſed falſi teſtes erant: quia & ſenſum, & verba Chriſti mutabant: ad quod Chriſtus nihil reſpondit: quia mentiebantur apertè: nõ enim dixerat de hoc templo Salomonis, ſed proprij corporis. Vnde Hiero. Falſus teſtis eſt, qui non eodem ſenſu dicta intelligit quo dicuntur dominus enim dixerat de templo corporis ſui: ſed in verbis calumniantur: & paucis additis, vel mutatis, quaſi iuſtam calumniam faciunt: ſaluator dixerat, ſoluite hoc templum: illi commutãt, & aiunt, poſſum deſtruere templum dei: vos (inquit) ſoluite, nõ ego: quia illicitum eſt vt ipſi nobis manus inferamus: deinde illi euerterunt, & poſt triduum ædificabo illud, vt propriè de templo Iudaico dixiſſe videatur: dominus autem vt oſtenderet animale & ſpirans templum: dixerat, & ego in triduo ſuſcitabo illud: aliud eſt ſuſcitare, aliud eſt ædificare. Hæc Hiero. Dicens autẽ dominus, ſoluite non dicit præcipiendo, ſed prædicendo eis quid eſſent facturi: prædicens mortem ſuam, in qua corpus eius quod erat templum deitatis, ſolutum eſt. Vnde ſenſus eſt ſoluite .ſ. ſoluetis: corpus meum per mortem, quam mihi infertis. & In tribus diebus excitabo illud. Excitare eſt enim a ſomno mortis reuocare, quod propriè competit templo ſpirituali .ſ. ſuo corpori, ſed reædificare propriè competit templo materiali.

Falſus teſtis.

Excitare quid eſt

K Non maius tamen miraculum erat, templum manufactum in tribus diebus reædificare, quã ſeipſum poſt mortẽ die tertia reſuſcitare. Item poſſent dici falſi teſtes ex falſa intentione: quia intendebant mortem innocentis procurare. Ex hoc articulo .ſ. de latione falſi teſtimonij, ſumũtur tria documenta. Primum eſt, ꝙ nos falſum teſtimoniũ imò omnem falſitatem & mendacium ſummè deteſtemur: quia mendacijs & fallacijs Chriſtus morti eſt addictus: & nos quotieſcunque falſum teſtimonium & mendaciũ contra proximum proferimus, Chriſtum (quantum in nobis eſt) morti addicimus. Vnde quam deteſtabile ſit iſtud crimen, oſtendit Iſidorus, dicens: Teſtis falſidicus tribus perſonis eſt obnoxius. Primum deo, quem periurando contemnit: cõſequenter iudici, quem mentiendo fallit: poſtremum innocenti, quem falſo teſtimonio lædit.

Documẽta de falſo teſtimonio.

Teſtis falſi dicens tribus obnoxius.

L Secundum eſt, quòd nos diſcamus incriminationes, ſi nobis inferantur, amore dei patienter ſuſtinere: ſicut Chriſtus, pro nobis ad omnes falſas incriminationes ſimpliciter tacuit: quia ſecundum Auguſt. Aperta mendacia non ſunt reſponſione digna. Tertium eſt vt nos fallacias ſtudeamus, quantum cum deo poſſumus declinare: ad hoc enim dominus falſos teſtes ſuſtinuit, vt nos ab eis eriperet: ſicut etiã mortem ſuſtinuit, vt nos a morte liberaret. Ad conformandum ſe iſti articulo, gratias homo referat Chriſto quòd falſos teſtes contra ſe admiſit, vt nos veritate fulciret, & ſic oret: Ieſu qui a Iudæis falſis teſtimonijs accuſari voluiſti: da mihi nemini falſas calumnias inferre, & illatas pro tuo honore patienter ſufferre.

Mendacia aperta.

Conformatio.

M Vidẽs autem Caiphas princeps ſacerdotum, ꝙ Ieſus tacebat, & quòd teſtimonia cõtra eum producta ad eius condemnationem non ſufficiebant perturbatus, quia non inueniebat locum calumniæ, & vnde poſſet Ieſum iuſte condemnare: ſicq; ira commotus, & væſania mentis agitatus, (ſurgens) ex impatientia (in medium) de ſolio ſacerdotali, ait illi: (Nihil reſpondes ad ea, quæ iſti aduerſus te teſtificantur?) motu corporis inſaniam mentis demonſtrat: cum temperantia & grauitas in verbo opere, & geſtu iudicem & prælatum deceat. ſecundum Bedam: Ad reſponſum prouocat: vt ex occaſione ſermonis locum accuſandi inueniat. (Ieſus autem tacebat, & nihil reſpondit.) Primò, vt oſtẽderet ſuam iuſtitiam: quia & illi indigni erant & ea quæ contra ipſum dicebantur erant falſa, & reſponſione indigna. Secundò, ſuam miſericordiam, ne illi amplius peccarẽt, ſi in malitia perdurarent. Tertiò, ſuam ſapientiam: quia ſciebat (vt deus) ꝙ quicquid reſpondiſſet torſiſſent in calumniam: & reſponſio excuſationis nullo audiente, fuiſſet inutilis. Quartò ſuam patientiam: vt exemplum daret contemnere calumniantium voces: & potius fortiter ſilere, quã, ſine vllo profectu defendere. Hinc colligimus, porcis, & canibus, & detractoribus vel quibuslibet, non eſſe reſpondendum, cum

Tacendi ratio in Chriſto

Quando nõ reſpõdendũ

nulla

A nulla ſecutura ſit vtilitas: ſed potius incommoditas. Quantò autem magis Ieſus ad indignos reſponſione eius tacebat, tantò magis pótifex furens eum ad reſpondendum prouocabat: vt ex verbis eius occaſionem calumniandi caperet. Tunc enim (princeps ſacerdotum) rurſus interrogans dixit ei: (Adiuro te per deum viuum, vt dicas nobis ſi tu es Chriſtus filius,) .ſ. naturalis, (dei benedicti?) Qui ad eum capiendum, quaſi latronem miſerat: nunc de furto & vſurpatione deitatis examinat. Non tamen veritatem dei deſiderat: ſed magis calumniá parat. Ad hoc aũt Ieſus reſpódit, propter reuerentiam diuini nominis inuocati, (Et dixit illi: Tu dixiſti, quia ego ſum.) Veritatem eis reſpondit: vt inexcuſabiles eſſent, & ne nomen dei ſpernere videretur. Et adiecit dominus Ieſus: (Veruntamen dico vobis. Ammodo videbitis) oculis corporeis (filium hominis,) ſcilicet

B me quem modò contemnitis, & ignominioſe tractatis, in die iudicij (ſedentem,) vt iudicem, (a dextris virtutis:) id eſt, maieſtatis (dei) patris .ſ. in æqualitate & pleniſſima poteſtate patris. Hoc eſt ſecundum Hieronymum. In vita regnantem ſempiterna, & virtute diuina, (& venientẽ,) .ſ. ad iudicium, ſecundum formam humaná (in nubibus cœli,) ſicut aſcendit: vbi videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerũt. Quaſi dicat, vos me vt purum hominem contẽnitis, & quaſi impium condemnatis: ſed tamen propter hoc me exaltatum ſuper omnes cœlos, & iudicem videbitis. (Tunc princeps ſacerdotum,) qui ſurrexerat in furore, magis inſaniens (ſcidit veſtimenta ſua,) in rabie: quia, ſe-

C cundum Bedam. Quem de ſolio ſacerdotali furor excuſſerat, eundem rabies ad ſcindendas veſtes prouocat. Et in hoc facto Caiphas prophetauit, quamuis ipſe neſciuerit. Bis .n. neſciens prophetauit: ſemel verbo, quando dixit: Expedit vt vnus homo moriatur pro populo: altera vice facto, vt patet in hoc loco: quia ſecundum Hieronymum: Per hoc oſtendit Iudæos ſacerdotalem gloriam perdidiſſe: dum enim veſtem ſibi diſcidit, ipſum quo tegebatur, velamentum legis abiecit. Vnde & Beda Altiori autem myſterio factum eſt, vt in paſſione domini pontifex Iudæorum veſtimenta ſua ſcinderet: hoc eſt, Ephot, cum tunica domini, nec ab ipſis qui eum crucifigere militibus ſcindi potuerit. Figurabatur enim quòd ſacerdotium Iudæorum, pro ſceleribus pontificum eſſet ſcindendum: & a ſtatu ſuæ integritatis ſoluendum & auferendum, cum ſoliditas eccleſię ſeu fidei (quæ veſtis dei ſolet appellari) nunquã valeat ſcindi, vel diſrumpi. Hoc eſt iam oculis cernere, quia vidimus Iudæos ſacerdotij gloriam perdidiſſe, & ſedem a cęremoniis vacuã eſſe: eccleſiam vero & fidem eius, quia ſupra petram fundata eſt, in ſua ſoliditate permanere. Hæc Beda. Mos quippe erat Iudæis ſcindere veſtimenta in ſignum doloris & deteſtationis criminis: cum aliquid blaſphemiæ, & quaſi contra deum audiebant: ſicut Paulus & Barnabas ſciderunt veſtes, cum cultu diuino ſe ho-

Prophetauit Caiphas bis

Sciſſio veſtimẽti.

Scindendi veſtimenti mos.

norari videbant. Hoc autem tam enorme peccatum, princeps ſacerdotum imponebat Chriſto, dicens exclamando: (Blaſphemauit,) .ſ. attribuendo ſibi quod dei eſt. Blaſphemia enim eſt, attribuere creaturę quod ſolius dei eſt, vel deo quod ſolius creaturæ eſt. (Quid adhuc egemus teſtibus?) Quaſi diceret, pro nihilo laboramus quærendo teſtes. (Ecce nunc,) .i. in aperto & coram omnibus (audiſtis blaſphemiam.) O miſer & princeps nequam non dixit Chriſtus blaſphemiá, ſed veritatẽ: tu ipſe blaſphemas qui quod dei eſt, deo non attribuis: ſed filium dei puram creaturam credis: & ideo blaſphemia tua tecum eſt in perditionem. Sicut ergo Chriſtus in mortis diſcrimine ad Caipham ductus veritatem non deſeruit: ſed conſtanter ſe dei filium cum omni modeſtia confeſſus fuit: ſic verus ipſius ſeruus, propter nullum temporale periculum debet veritatem deſerere: ſed vſque in mortem conſtans perſeuerare. Ex hoc articulo, impoſitionis blaſphemiæ, ſumitur documentum, ꝙ nos debemus eſſe ab omni blaſphemia puri & immunes: tam quoad nos, quam quoad alios. Quoad nos quidem, vt nihil committamus, vel dicamus, quo nomen dei blaſphematur. Quod fit multipliciter, vt ſiue quis expreſſe maledicat deo: vel ſanctis, ſiue quis blaſphemet baptiſmum, vel alia eccleſiæ ſacramenta. Blaſphemat etiam verbum dei qui contemnit: & ſpiritum ſanctum blaſphemat, qui ſacris canonibus derogat. Chriſtus igitur licèt non ſolum a blaſphemia, ſed etiam ab omni peccato puriſſimus fuerit, blaſphemiam tamen ſibi imponi pertulit: vt nos puros a blaſphemia cuſtodiamus. Quoad alios ẽt vt nos alijs blaſphemiam non inferamus. ita ꝙ nos per os noſtrum nũquam verbum blaſphemiæ, vel maledicti exeat contra aliquem etiã maledicto dignum: ſicuti iſte Caiphas eo ipſo blaſphemus fuit, quo blaſphemiam creatori impoſuit: & potuiſſet Chriſtus reſpondere, non ego ſed tu blaſphemas. ſed noluit dominus per os ſuum exire aliquod blaſphemiæ verbum, nobis in exemplum. De quo etiam pulchram doctrinam habemus in epiſtola Iudæ, vbi dicitur ꝙ Michael archangelus cum altercaretur cum diabolo de Moyſi corpore, non eſt auſus iudiciũ blaſphemiæ inferre diabolo: ſed dixit, imperet tibi dominus. Super quo verbo dicit Hier. Si Michael non fuit auſus diabolo, certe maledictionis digniſſimo, iudicium inferre blaſphemiæ: quantò magis nos ab omni maledicto puri eſſe debemus? Merebatur diabolus maledictum, ſed per os angeli blaſphemia exire non habuit. Hæc Hier. Si igitur diabolus licet voluntate malus, in ſubſtantia tamen bonus, ab angelo non blaſphematur, quia aliquid proferret aduerſus bonam naturam, quæ dei eſt creaturæ: quantò magis ab hominibus blaſphemia eſt cauenda in quamcunque creaturã & maxime in creatorem? Ad conformandum ſe iſti articulo per contrariũ benedicat homo deo dicens illud: Sit nomẽ domini benedictũ ex hoc nunc & vſque in ſeculum, vel aliquid huiuſmodi

D

E

Documẽtũ vitãdæ blaſphemiæ.

Blaſphemia multipliciter fit.

F

Blaſphemię nec creaturę inferendæ.

Iudæ 1.

Conformatio.

Pſal. 112

G huiuſmodi. Ieſu ꝙ blaſphemiæ crimẽ falsò tibi imponi voluiſti: cuſtodi ne vnquam per me nomen tuum verbo, vel facto blaſphemetur, nec per os meum blaſphemia, vel maledictum proferatur. Cùm autem princeps ſacerdotum dixiſſet: (ecce nunc audiſtis blaſphemiã:) adiecit. (Quid vobis) nunc ſecundum legem de hoc (videtur?) Tunc illi omnes condemnauerunt eum & reſpondentes dixerunt, (reus eſt mortis) cum tamen veritatem dixiſſet eis. Ipſi erant accuſantes: ipſi diſcutientes: ipſi ſententiam proferentes. ſecundum Bedam: Sententia ſua ſe condemnant: qui eum morti adiudicant quem & oris, & operis ſui teſtimonio deũ eſſe cognoſcere poſſunt. Et quidem in hoc verè reſpondiſſent, ſuppoſita veritate facti: omnes enim qui blaſphemãt nomen dei, ſecundũ legem reus eſt mortis: quia debet lapidari: ſed

Cõdẽnatio ad mortẽ.

H quia factũ ſuper quo fundabatur quæſtio fuit falſum: ideo reſponſio fuit falſa, ac prophana & iniqua. Ex hoc articulo, condemnationis Chriſti ad mortem, habemus duo documenta. Primum eſt, vt caueamus ne vnquam illa vox Iudæorum, reus eſt mortis, quæ Chriſti auribus innocenter inſonuit, noſtris mentalibus auribus inſonet: & in nobis locum veraciter habeat: nam de quocunque exiſtente in mortali peccato verum eſt dicere, reus eſt mortis. Secundum eſt, vt ſi quando nos propter Chriſtum a perſecutoribus condemnemur ad mortem non perturbemur: ſed potius gaudeamus reſpicientes ad mercedem. Ad conformandũ ſe iſti articulo, recogitet homo qualiter ipſe ſæpe propter demerita ſua reum mortis ſe fecerit: ſed dei miſericordia ſit hactenus conſeruatus pro ſua emendatione, vel alias prout deus

Documenta duo.

Conformatio.

I inſpirauerit. Ieſu, qui Prophanam impiorum vocẽ, reũ te eſſe mortis, minime timuiſti: cuſtodi me ne in oculis tuis æternæ mortis reus inueniar. (Tunc) qui circunſtabant: omnes ferè (in ſimul) irruerunt ſuper dominum Ieſum, & illudebant ei. (Alij ſpuebãt in vultum eius:) benigniſſimum, tanquam in hominem vilem & peſtiferum, & morte dignum .ſ. confeſſum ſe eſſe deo æqualem: vt compleretur quod dictum eſt: Faciem meam non auerti a confuſione ſputorum. Proprium enim Iudæorum erat in cõtemptũ ac vituperium & deſpectum, ſpuere in faciem eius quem abiiciebãt. Et tam horribiliter & inceſſanter in facies hominum ſpuebant, vt quandoq; eos ſuffocarent. Quid turpius? quid deſpectius? quid ignominioſius & vituperioſius, quã in faciem expuere & maximè in illam faciem ſpecioſiſſimam, in quã deſiderant angeli proſpicere? O quam cæca emulatio infœlicium Iudæorum, qui non exhorruerunt turpiſſimis ſputis ſuis maculare & deturpare faciem tam amabilem. Et non tãtum ſimplicibus ſaliuis ſputis, ſed veriſimiliter etiam execrationibus ſuis fœtidiſſimis. Vnde Matthæus non dicit, ſpuerunt: ſed, (expuerunt.) quaſi excreando ſpuerunt. Marcus autẽ dicit, (conſpuerunt) quia non tantum vnus, ſed plures ſimul cõſpuerũt. Et ſic illa facies benedicta facta eſt, ita abhominabilis, quaſi eſſet

Spuere in faciẽ.

Iſa. 50.

K leproſa, & ſputis & verberibus, quæ ei vt ſubditur, (in faciem cum palmis dederunt.) Hoc eſt contra illos qui adulterinis coloribus ornare ſuas nituntur facies. Ex hoc articulo conſputionis in faciem, ſumuntur duo documenta. Primum eſt, ꝙ nos diligenter caueamus ne & nos vnquam cum Iudæis, Chriſti faciem cõſpuamus: quod modis pluribus fit. Primò nanque, ſecundum Hieronymum, faciem Chriſti conſpuunt, qui conſcientiam ſuam fœdis cogitationibus & actionibus polluunt. Quia enim Chriſtus conſcientiam ſanctam inhabitat, in qua dei facies, id eſt imago relucet: hinc eſt, ꝙ qui conſcientiam ſuam peccatis polluit, quaſi ſputum in Chriſti faciem proiicit. Et ideo dicit Hiero. ꝙ dominus noſter in faciem ſuam conſpui voluit: vt ſputamentibus ſuſceptis faciem animæ noſtræ lauaret.

Documẽta cõ ſpuere faciem Chriſti.

L Secundò, ſecundum Rabanum, Illi in faciem Chriſti expuũt qui præſentiam gratiæ eius execrandis verbis ex interna cæcæ mentis inſania conceptis, reſpuunt, & eum in carne veniſſe negant. Tertiò ſecundum Gregorium, in faciem Chriſti conſpuunt, qui iuſtos & ſanctos in præſenti vita cõſutant: & in eorum contumelias fluxa verba, quaſi fluentes ſaliuas mittunt. Quartò poteſt dici, quòd ad literam Chriſtum in faciem conſpuunt, qui euchariſtiã indignè ſumunt. Quicunque enim polluta conſcientia corpus Chriſti in os ſuum accipiunt: hi ſaliua ſua peccato infecta, ſacramentum contingunt, madefaciũt & deglutiunt, ac per hoc in faciem Chriſti cõſpuũt. Quintò in faciem Chriſti conſpuũt, qui prælatos ſuos contemnunt. Item ſextò in faciẽ Chriſti deſpectiue conſpuunt, qui gratias deo de quolibet ſibi dato munere non agunt. Secũdum documentum eſt, vt nos iſta ſputa turpiſſima,

M & alia facta exprobrabilia paſſionis Chriſti, nobis ad magnam gloriam reputemus. Vnde Chryſoſt. Attende ꝙ euangeliſta, cum ſumma diligentia ea quæ videntur eſſe exprobratiſſima exponit: nihil occultans vel omittens, aut verecundans: ſed gloriam exiſtimans maximam dominatorem orbis terrarum pro nobis talia ſuſtinere. Hæc autem legamus continue hæc noſtræ menti inſcribamus, & in his gloriemur. Hæc Chryſoſto. Et ſiquidem iſtud documentum poſſit referri ad ſingula puncta dominicæ paſſionis, præcipuè tamen ad iſtud quod ſic exprobratiſſimum fuit. Ad conformandum ſe huic articulo, formet homo in mente ſua Chriſtum, tam horribiliter ſputis in facie deturpatum, & regratietur ſibi pro magna gloria noſtra. Recogitet etiam quoties ipſe faciem illam ſpecioſiſſimam in conſcientia ſua polluit. Item quoties indignè communicando ſput ſui contactu Chriſtum ſordidauerit. Ieſu qui immundis Iudæorum ſputis, pulcherrimã faciem tuam maculari voluiſti: da mihi tuæ imaginis faciem in me nunquam meis ſordidis actibus, aut cogitationibus inquinari. (Alij) velabant faciem eius,) quod velamen manet vſque hodie ſuper corda eorum: quia ab eis

Opprobria Chriſti, gloria noſtra.

Conformatio.

Velatio faciei.

faciem

A faciem ſuam abſcondit. O inſana cæcitas: & cæca inſania infœlicium Iudæorum: quia illam deſiderabilem faciem, quam aduenturam patres eorum, & prophetę cum longo ſuſpirio deſiderauerant: ipſi infœlices cum præſentem habuerunt, tam ignominioſè velauerunt. Velauerunt inquam (vt ait Beda) non vt ipſe illorum ſcelera non videat: ſed vt a ſeipſis faciem & gratiam cognitionis eius abſconderent. Oſtenderunt per hoc etiam neſcienter, quod in faciem Chriſti nullus infidelis & auerſus a deo intueri poteſt: quia eſt ab eis velata. Et ſimilis ratio eſt de talibus Chriſtianis. Sed ſicut dicit apoſtolus: Cum quis conuerſus fuerit ad deum, tunc auferetur velamen. Ex hoc articulo, velationis faciei habentur plura documenta. Primum, quod nos ſummè caueamus, ne velamen ante Chriſti faciem ponamus. Sed heu multi Chriſtiani velamen ante Chriſti faciem ponunt, quales ſunt qui infroniter peccant, quaſi deus eos non videat: quales etiam ſunt qui ſub velamine cuiuſdam libertatis liberè peccant. Item velamé ante Chriſti faciem ponunt, qui imaginem dei in ſe velamine culpæ & ignorantiæ obtegunt & obſcurant: dicit. n. Hiero. quòd ideo Chriſtus pro nobis velari voluit, vt velamine faciei ſuæ velamen culpæ & ignorantiæ a cordibus noſtris auferret. Inſuper faciem Chriſti velant, qui a ſeipſis gratiam cognitionis eius abſcondunt. Item oculos domini omnia videntis velát: qui malum pro bono dant vel vendunt. Item hic eſt documentum, quòd & nos debemus interdum facies noſtras velare, ne oculi noſtri videant vanitatem, vel ſaltem oculos habere defixos in terram: & ſic faciem quaſi habere velatam ne capiatur in exteriorum aſpectu & concupiſcentia. Ad conformandum ſe huic articulo, recogitet homo, quomodo omnia nuda & aperta ſunt oculis dei, vt ex hoc trahatur a peccando. Item memoretur, quomodo ipſe luminoſam faciem imaginis dei in ſe obtexit, & obſcurauit peccatis. Ieſu qui faciem tuam gratiſſimam velari voluiſti: illuſtra quæſo faciem tuã ſuper me indignum ſeruum tuum, & imaginẽ tuam in me non ſinas obſcurari velamen quoque culpæ & ignorantiæ a corde meo digneris auferre. (Alij) colaphis eum ceciderunt:). i. in collo percuſſerunt. Solét in collo percuti fatui, & deſpectabiles perſonæ. Vnde in hoc quod Iudæi Chriſtum colaphizant: non tam attenditur leſio percuſſionis, quam maxima contumelia deſpectionis. Ex hoc articulo colaphizationis tale habetur documentum quòd caueamus ne & nos aliquando Chriſtum colaphizemus. ſecundum Bedam, omnes falſi Chriſtiani Chriſtum colaphizant: qui ore confitentur Chriſtum factis autem negant. Colaphus datur a retrò. Illi ergo colaphizant dominum Chriſtum, quia ei blandiuntur, ore eum confitentur: ſed retrò, quo deberent eum ſequi per bonam vitam, colaphizant eum: malis operibus Chriſto contradicendo. Item ſecundum Auguſtinum. Colaphis Chriſtum cædunt, qui ei honores præferunt. Item a tergo Chriſtum colaphis verberat: qui proximum poſt tergum ſuum infamat. Item eſt documentum, quòd ſicut Chriſtus pro nobis eſt colaphizatus: ſic & nos colaphizationes ſuas ſpirituales, quas plerunque nobis infligit, non ſolum ſapienter, ſed & prudenter portemus: ſicut fecit apoſtolus qui dicebat: Datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ: angelus Satanæ qui me colaphizet: & cætera. Ad conformandum ſeſe huic articulo, poterit homo ſibi ipſi dare colaphum in memoriam colaphorum Chriſti: & ſic orare. Ieſu qui a Iudæis colaphizari voluiſti: da mihi ſic te ore confiteri, vt contrariis operibus nullatenus colaphizem. (Alii palmas in faciẽ ei dederunt,) & faciem eius percuſſerunt. Dicitur autem palmam (ſecundum Papiam) manus extenſa, vel applicata: ſicut pugnus dicitur manus comploſa. Manibus ergo extenſis & palmis, eum in faciem percuſſerunt: ex qua percuſſione plus affligitur homo, quam de percuſſione in collo. In facie. n. ſunt omnes ſenſus: & ſunt ibi membra tenera, facile læſibilia. Vnde veriſimile eſt, quòd ex tali paſſione fluxerit ſanguis per nares & os licet hoc ab euãgeliſtis non exprimatur. O quam horrendum ſcelus impiiſſimorum Iudæorum, quod faciẽ tuam formoſam, tam crudeliter verberibus affecerunt. ſecundum Hieronymum, voluit alapis expalmari: vt nos ei in laudem noſtris manibus, ſcilicet operibus & labiis applauderemus. Ex hoc articulo, percuſſionis in facie, habentur plura documenta. Primum eſt quòd nos exemplo Chriſti diſcamus patienter ſuſtinere ſi quis nos in faciem cædat: ſicut apoſtolus quidam in hoc commendat. Quod non ſolum accipiendum eſt ad literam, ſicut in propoſito Chriſtus ad literam, cæſus fuit in faciem, ſed etiam myſticè: quia ſicut dicit gloſa ibidem, in faciem ceditur, in cuius os iniuria irrogatur. Nam & iſto modo Chriſtus in faciem cæſus fuit, pro quanto multas iniurias, & improperia ei in faciem obiecerunt. Sicut ergo dominus noſter, ab omnibus talibus increpationibus, blaſphemiis, percuſſionibus, & ſputis, faciem nunquam auertit: quinimo voluntariè ad omnia illa faciem ſuam eis pro nobis obtulit: ſic & nos caſu ingruente ſuſtinere ſimilia pro Chriſto non recuſemus. Secundum documentum eſt, vt caueamus ne & nos demus palmas in faciem Chriſti. quia ſecundum Auguſtinum. Illi palmas in faciem Chriſti dant, qui perfidia cæcati eum in carnem non veniſſe affirmant: tanquam præſentiam eius exterminantes & repellentes. Itẽ in faciem Chriſti illi ſacerdotes palmas dant, qui pollutis manibus corpus Chriſti tangunt, & cõtrectant. Item faciem Chriſti alapis contundit qui proximum in præſentia ſua confundit. Ad conformandum ſe huic articulo, recogitet homo quoties ipſe imaginem dei in ſe offenderit: & paratus ſit ſecundum præparationem animi, pro Chriſto libenter velle in faciẽ cædi: non ſolum verbaliter, ſed etiam realiter caſu opportuno. Item recogitet ſacerdos quoties

[Left margin notes: 2. cor. 3 — Documẽta velamẽ ponere ante faciẽ Chriſti. — B — Oculos dñi velare. — C — Colaphizatio — Documentũ. — Colaphizantes.]

[Right margin notes: D — 2. co. 12 Conformatio. — Percuſſio in faciem. — E — Documenta. — F — Percutientes in faciẽ Chriſti.]

G quoties manus ſuas pollutas in faciem Chriſti iniecerit: corpus ſuum indignè tractando. Ieſu qui Iudæorum manibus faciem tuam ſpecioſiſſimam cædi voluiſti: da mihi imaginis tuæ faciem in me ſemper illibatam, illæſamq́ conſeruare: ne quando iniquitatum mearum ſceleratis manibus meis violetur. (Et miniſtri alapis eũ cædebant.) hoc eſt, in maxillas eum percutiebant, de quo poteris meditari, ſicut dictũ eſt ſuprà de alapizatione corã Anna pontifice facta. Percutientes autem eũ in capite, interrogabant eum dicentes: (Prophetiza nobis Chriſte, quis eſt qui te percuſſit?) Sed in qua nã parte capitis percuſſerint eum tunc quando hoc dicebant, de hoc euangeliſtæ diuerſimode loquuntur. Vnde poteſt dici, quòd cum velaſſent faciem eius, quilibet eorum percuſſit eum vbi voluit: aliqui in collo, alij in faciem, alij in maxillas: & ſic (percutientes interrogauerunt eũ,

Prophetizatio-nis expoſitio.

H dicentes: Prophetiza nobis Chriſte, quis eſt qui te percuſſit?) Et hoc deriſoriè dicebant, quaſi in contumeliam eius, qui ſe prophetam a populo haberi volebat: & quem populus magnũ prophetam reputabat: per hoc enim deſignabant q̃ falſus propheta eſſet: & quod ignoraret quis eum percuſſiſſet. Vnde Theophilus dicit, q̃ dominus prophetarum, vt pſeudopropheta deluditur. Et quoniam ipſi eũ illis verbis irridebant, & quaſi ludibrium de eo faciebant idcirco eis nihil reſpõdebat. vt .n. dicit Hiero. Stultum erat verberantibus reſpõdere, & prophetare cædentem, cum palam percutientis inſania videretur. Ex hoc articulo ludibrioſæ expetitionis prophetandi, habentur quatuor documẽta. Primũ eſt, quòd nõ illudamus Chriſto putantes mala noſtra non videri ab eo, Nã

Documenta quatuor

I ſecundũ Bedã. Quicunq; reprobis actibus eum exercebant, dũ ſuas cogitationes, & opera tenebrarum ab eo videri non putãt: quaſi illudentes dicũt, quis eſt qui te percuſſit? Secũdũ eſt q̃ conſideramus noſmetipſos, ſi vnquam manu praui operis Chriſtum percuſſerimus. quod ſi neſcimus, expetamus pia fide a Chriſto quod Iudæi irriſoriè ab eo exegerunt: vt prophetizet nobis docendo nos cognoſcere culpas noſtras. Tertium eſt, quod nos cauere debemus, ne a Chriſto prophetiam, vel miraculum tentatiuè expetamus. Vnde Auguſtinus. Quantis mecum ſuggeſtionum machinationibus agit inimicus, vt ſignum aliquod petam? Sed obſecro te domine, vt quemadmodum a me longè eſt iſta conſeſſio, ita ſit ſemper longè atque longius ipſa cogitatio. Quartum eſt, q̃ indignis non eſt effundendum donum dei. Vnde licèt Chriſtus eſſet verus propheta, noluit tamẽ prophetizari irriſoribus ſuis. Sic & doctores pro tempore & loco debent verbum dei ſubtrahere auditoribus indignis. Ad conformandum ſe huic articulo, recogitet homo quantam irriſionem & infatuationem dominus noſter in hoc facto eſt paſſus: & quomodo Iudæi ludum quaſi puerorum fecerũt de eo: & oret dicẽdo. Ieſu qui ludibriis Iudæorum percuſſus in capite, prophetizare exactus fuiſti: prophetizato

Indignis nõ ſunt donadiuina profundẽda.

Conformatio.

mihi obſecro Chriſte, vt cognoſcam quis & K qualis ego miſer ſum qui toties manu praui operis prohdolor te percuſſi. Inſuper potes etiam meditari, q̃ alij manu reuerſa dulciſſimum & mellifluum os eius percutiebant: alij pugnis eum cædebant: alij ſanctiſſimam barbã eius euellebant: alij per ſuos venerabiles capillos ipſum trahebant: & viliter inter pedes eum calcabant, ac ſine reuerentia & pietate aliqua dñm angelorũ male tractabant. Et nihilominus alia multa blaſphemantes dicebant in eũ, & faciebant. Cùm .n. crudeliſſimi, & ſine miſericordia eſſent, omnia mala, & vituperia, quæ poterant, ei faciebant: alij ex ſua mala voluntate ad hoc mouebantur: alij vt placerẽt maioribus, qui erant immaniſſimi. Quid ergo tu faceres ſi hæc videres? nunquid non te proiiceres ſuper ipſum dominum, dicens: Nolite iam, nolite facere tantum malum domino meo: ecce me, facite mihi: ecce percutite me, & domino meo tã L tas iniurias irrogare nolite. Et tunc amplexareris flexis genibus dominum & magiſtrum tuum: & ſic ſuſciperes libenter ſuper te percuſſiones, ad tuendum ipſum. Quod ita mente facere recogites: & totum ſicut ſi præſens eſſes te facturum æſtimes. Conſpice igitur ſingula, quomodo illi maledicti dominum vexant: falſos teſtes procurant: ipſum examinant: & veritatem, ſ. ſe filium dei eſſe cõfeſſum, quaſi blaſphemum condemnant. & quomodo opprobriis vexatus in omnibus patienter ſe habet: & compatere ſibi, qui a pro te omnia ſuſtinet, iugiterq́ lachrymas fundens ſpecioſiſſimam faciẽ eius, quam illi impudenter ſuis illiniunt ſputis, tu reuerenter tuis laua lachrymis. quis enim audiens, vel mente pertractans, quomodo fuit factus opprobrium hominum, ipſe dominus & gloria angelorum: & abiectio plebis, filius dei M patris: poterit ſe continere a lachrymis? Vnde Anſelm. Concilio malignantium aduerſum te pontificum præſentatus es, & veritatem prout oportuit confeſſus quaſi de blaſphemia adiudicatus es morti. Amantiſſime domine Ieſu quanta illic indigna a propria gente pertuliſti. Vultum tuum honorabilem in quem deſiderant angeli proſpicere, qui omnes cœlos adimplet lætitia, quẽ deprecantur omnes diuites plebis, pollutis labiis, & ſputi inquinauerunt & ſacrilegis manibus cæciderunt: velo operuerũt in deriſionem: & te dominum vniuerſæ creaturæ, tanquam ſeruum contemptibilem colaphizauerunt. ſed (vt ait Beda) ipſo diſpenſante qui patitur, omnia pro nobis fiunt: vt, ſicut Petrus hortatur, Chriſto in carne paſſo, nos eadem cogitatione armemur, atque ad tolerãda pro nomine eius, irriſionum opprobria præparemur. Iudæi qui Chriſtum deluſerunt, olim in Philiſtæis hoſtibus Sanſonis præfigurati fuerunt. Sanſon .n. quadam vice voluntariè ſe ligari fecit: quem Philiſtæi captum excæcauerunt: & ei illudentes in deriſionem ipſum habuerunt. Sic Chriſtus ſponte a Iudæis ligari, velari, illudi voluit, & deriderí: quadam autem vice dum Sanſoni placuit, tunc ſe de inimicis

Figura illuſionis Chriſti.

Iud. 16.

A micis horribiliter vindicauit. Sic in fine ſeculorum de inimicis Chriſti erit, cùm ipſe in maieſtate, & poteſtate ad iudicium venerit. Conſpice igitur Ieſum præ cunctis meritò honorandũ, indignè & viliter tractari: & eũ imitando diſce humiliari: gratiamq́; honoris ſpernere, & laudem humani fauoris contemnere. Cum ergo homo foris videns reputat te vilem in oculis ſuis: tu vilem te reputa in oculis dei: nec murmures vel indigneris, ſi coram hominibus vilis reputaris: ſed magis in oculis dei, qui omnia nouit occulta, confundaris. Et caue ne malorum exemplo corruptus, dominum potius exhortari videaris, quam imitari: qui enim tunc exhortatus eſt blaſphemiis Iudæorum & infidelium: etiam nunc exhortatur vaſanis opprobriis falſorum Chriſtianorum; & nomine tenus fidelium, prout ſuprà in articulis illuſionum huiuſmodi eſt tactum. Cogi-

B ta etiam qualiter dolebant Petrus & Ioannes, hæc percipientes, vel fortè videntes. Et qualiter Petrus iam torpens frigore infidelitatis (ſedet calefaciens ſe:) exterius cui calor charitatis & verus ignis extinguebatur interius: & negat ter dominum ſuum, timore perterritus.

Negatio trina Petri.

Nec mirum ſi accedit ad eum tentatio, qui ſe elongat a Chriſto. Primò quidem in atrio ab ancilla hoſtiaria compellatur, & negat. Vnde Gregorius: Vnius ancillæ voce percuſſus, dũ mortem timuit, vitam negauit. Sed cur ab ancilla prius prodatur Petrus, quam a viris, vna ratio eſt ad confutationem præſumptionis: quia a muliere, non a viro: ab ancilla, non a libera primò victus eſt. Secunda ratio eſt, vt oſtendatur omnis ſexus & conditio in domini peccaſſe nece, & redimi per eius paſſionem. Deinde poſt negationem, timens Petrus

C inter Iudæos diu ſtare, (exiuit foras ante atriũ & gallus cantauit.) Exeũdo autem animaduertit (eum alia ancilla: &) dum foris eſſet, (dixit miniſtris,) qui ſe calefaciebant: (& hic cũ Ieſu erat) ſed poſtquam redijt quod dictum fuerat, Vnus de circunſtantibus, ſecundum Lucam, ſed plures de eis ſecundum Ioannem, ei idem dixerunt: & negat cum iuramento: Ecce argumentum, quòd ex vno peccato homo ruit in aliud grauius: Vnde Rabanus: Mora in peccato, dat incrementum ſcelerum. Et Gregorius: Peccatum quod pœnitentia non diluit, mox ſuo pondere ad aliud trahit. Et timens Petrus, iterum foras exiuit. (Et interuallo facto, quaſi horæ vnius, reuerſus iterum,) ſecundum Matthæum & Marcum, a multis, & ſecundum alios ab vno qui cognatus Malchi erat compellatur: & negat cum iuramento & deteſtatione, (& ſtatim gallus,) ſecundò (cantauit.) Poteſt eſſe quòd multi tumultuantes, ibi ſtantes, Petro hoc dixerunt: vel vnus eorum pro omnibus: & quaſi in perſona omnium expreſſius, & acrius dixit ei. Et ſic ſemel negat ante primum gallicantum: bis ante ſecundum. Non enim ſolum negat Chriſtum qui dicit eum non eſſe Chriſtum, ſed etiam qui cum ſit

Mora in peccato

D negat ſe eius diſcipulum, vel membrum, vel qui negat ſe eſſe Chriſtianum: dominus enim non ait Petro, diſcipulum meum te negabis: ſed, me negabis. Negauit ergo Petrus Chriſtum, cum ſe negauit eius diſcipulum: & iſto modo ſe etiam negauit Chriſtianum. Vbi Auguſtinus. Ecce medici completa eſt conditio, ægroti conuicta eſt præſumptio. Non enim factum quod iſte dixerat, animam meam pro te ponam: ſed factum eſt quod ille prædixerat, ter me negabis. Et grauatur in Petro culpa: & exaggeratur crimen, ſecundum proceſſum negationum: quia primò ſimpliciter negauit, ſecundò negationi periurium addidit ſed tertiò adiecit periurio deteſtationem: (& cœpit anathematizare:) id eſt maledicere ſibiipſi, & maledictioni ſe obligare, ſi cognouiſſet Ieſum. Anathæmatizatio enim ſignificat iurationem, quæ eſt per execrationem, & cum imprecatione maledictionis: ſcilicet

Anathematizatio

E quando aliquis imprecatur ſibiipſi malũ pœnæ & obligat ſe maledicto, ſi ita ſit ſicut imponitur ei, vel niſi illud quod dicit ſit verum. Quidam dicunt totam trinam negationem factam in atrio Annæ: & quæ dicta ſunt inde, poſt miſſum Ieſum ad Caipham, recapitulando dicta. Alij verò dicunt, in atrio Caiphæ totam factam: & ſecundum hoc Ioannes anticipauit prima. Sed communior opinio eſt q̃ trina negatio incœpit in atrio Annę, & completa eſt in atrio Caiphę. Et hoc videtur patere ex textu Ioannis: qui cum non faciat, mentionem de Caipha, ſed ſolum de Anna: ponit primò vnam negationem: deinde ea quæ Annas interrogauit de Chriſto, & tandem proſequitur alias duas negationes, quæ factæ fuerunt poſtea in atrio Caiphæ. Et potuit eſſe q̃ Ioannes eſſet notus vtrique pontifici, & ſimiliter in-

Negationũ locus

F troduxit Petrum in domum vtriuſque: prout ſuprà patuit, vbi Annas Ieſum ad Caipham miſit. Cogita etiam quomodo dominus benignus magiſter, conuerſus a iuſtitia ad miſericordiã reſpexit diuinitus Petrũ dilectum diſcipulũ, in tertia vice, reſpectu miſerationis & gratiæ: quia miſericordia prouocat ad pœnitentiam, & eſt neceſſaria ad eam. Conuerſio quidem iſta & reſpectus fuit interior, & ſpiritualis: non exterior, & corporalis: quia dominus erat intus in auditorio, & ſuperius cum principibus: Petrus autem foris in atrio, & inferius cum miniſtris: & vnus alium videre non poterat oculis corporalibus. Vnde Leo papa: Dominus autem Ieſus qui intra pontificale concilium corpore tenebatur, trepidationem diſcipuli foris poſiti ſolo diuino intuitu vidit: pauentiſq́; animum mox vt reſpexit erexit, & in fletum pœnitudinis concitauit. Vnde ſecundum Auguſtinum: diuina Petri reſpectio nihil aliud fuit, niſi traductio in mente eius, quoties iam dominum negaſſet, & hoc quod dominus ei prædixiſſet: atque ita miſericorditer domino eum reſpiciente pœniteret & fleret, ſicut ſolemus dicere: domine reſpice me, & reſpexit eum dominus, qui abſque periculo

Contemplatio

Conuerſio dñi ad Petrũ

Vu 2 diuina

G diuina miſericordia liberatus eſt. Hæc autem recordatio fuit initium pœnitentiæ eius, quia ſecundum Chryſo. nihil ita curat delictum, vt memoria domini continua. Vnde & Beda: Reſpiciente domino, Petrus ad cor reuerſus maculam negationis pœnitentiæ lachrymis tergit: quia non ſolum cum agitur pœnitentia, verumetiam vt agatur dei miſericordia neceſſaria eſt. Vnde Pſalm. Vſquequo exaltabitur inimicus meus ſuper me: reſpice & exaudi me domine deus meus, id eſt, miſerere & adiuua. Hæc Beda. (Petrus autem) cognoſcensq́; dominus cum audierat & reſpexerat: & hoc reſpectu cōmonitus, & ad amaras lachrymas prouocatus. (ſtatim exiuit foras) de medio malorum inter quos cum negeuerat, (&) fugiens in caueam, ſeu foueam quæ modo gallicantus appellatur: (fleuit amare:) id eſt ex cordis amaritudine, & fletu contritionis qui amarus eſt.

H Fletus Petri. Pſ. 41. a

Fletus autem deuotionis eſt ſuauiſſimus, intantum vt pro cibo reputetur, ſecundū illud Pſal. Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. In ipſo autem loco vbi poſt negationem fleuit, & pœnitentiam fecit, in memoriam amari fletus & pœnitentiæ eius, ꝙ dicata eſt eccleſia ſancti Petri, qui locus eſt inter montem Sion, & ciuitatem Hieruſalem.

Flēdi cō ſuetudo

Exinde tunc Petrus traxit in conſuetudinem, vt ſingulis noctibus ſurgens a primo gallorum cantu, vſq; ad horam matutinā ſtaret in oratione, flens pro iſta negatione, ita ꝙ facies eius videbatur aduſta ex fluxu lachrymarum, & ſemper in ſinu ſuo ſudarium portabat, quo crebrò fluentes lachrymas tergebat: quia quandocunq; gallum

I cantantem audiebat, & quandocunque negationem Chriſti recolebat, amariſſime flebat: tam pro peccato negationis, quam pro dulcedine amoris domini. Vnde ſecundū Chry. Flebat non propter pœnā, ſed quia dilectum negauerat quod ei quolibet ſupplicio moleſtius erat.

Negādi locus

Attende nunc vbi Petrus negauit, & fuge omnem locum qui occaſionem peccandi inducit. Vnde Amb. Vbi enī negauit Petrus? non in monte, nō in templo, non in ſua domo: ſed in prætorio Iudæorū, in domo principis ſacerdotum. Ibi negat, vbi Ieſus ligatus eſt: vbi veritas non eſt. Vnde & Hiero. In atrio cum miniſtris calefacit ſe ad ignem. Atrium ſacerdotis, circuitus eſt ſecularis miniſtri, dæmonia ſunt ignis, deſiderium carnale: cum quibus qui manet, flere peccata non poteſt. Hęc Hiero.

Curiæ magnatum.

Hinc nota ꝙ malum eſt cōuerſari in curiis magnatum. Petrus enim ſemel curiam intrauit: & ibi animi vigorem perdidit, & Chriſtum negauit. Quid ſi diu ibi manſiſſet? vnde non ibi, ſed foris pœnituit. Sic ſtella a magis in curia Herodis diſparuit: quibus inde egreſſis reapparuit.

Exitus Petri de atrio

Exiuit itaque Petrus de atrio principis, vt liberum locum flendi haberet quia inter impios pœnitentiam agere non valebat: & cum vellet flere, egreſſus eſt foras, quia palam flere non audebat: ne ſcilicet ab aliis videretur, & a lachrymis deprehenderetur. In quo & nos instruimur, vt volētes inſiſtere lachrymis, ſecretum locum quæramus. Vnde Beda: Quam noxia ſane alloquia perfidorum. Petrus inter Iudæos, vel hominem ſe noſſe negauit quem inter cōdiſcipulos dei filium confeſſus erat. Sed nec in atrio Caiphę retentus poterat agere pœnitentiam: egreditur foras, vt ab impiorum cōſilio ſecretus pauidæ negationis ſordes liberis fletibus abluat. Hæc Beda.

K

Atria magnorum.

Sic hodie multi in atrio magnorū introducti, Chriſtū malis operibus negant, & vix aut nūquam dum ibi ſunt, pœnitent: quia in magnatum domibus non eſt congruus pœnitentiæ locus: & ideo qui vult peccata vitare, & mala quæ fecit emendare, debet egredi de mala ſocietate. Vnde Ber. Periculoſum eſt valde ſi quis velit inter turbas ſeculi pœnitentiam agere: vbi inimicorū alij venenatis perſuaſionibus: alij vndiq; exemplis peioribus ad peccādum alliciunt, alij adulationibus in vanam gloriam trahunt, alij detractionibus in impatientiam deducunt. Hæc Ber.

L

Petrus imitandus in pœnitētia.

Imitare ergo Petrū, qui voluntate, verbo vel facto pro cauſiter negaſti Chriſtū pro te paſſum. Cognoſcit Petrus reatū ſuū, dolet & pœnitet, egreditur foras, relinquit conſiliū malignantiū, locū petit ſecretum, lachrymis & pœnitentiæ amicū, flet amare: certiſſimè intelligens quia ſacrificium deo eſt ſpiritus contribulatus, cor contritū & humiliatum deus non ſpernit. Tu quoque rememorans paſſionē dilectiſſimi magiſtri & tuum reatū: foras cum Petro egredere, vt rei pſum delleas amariſſime, ſi quando te reſpiciat qui Petrū lachrymantē reſpexit. Hic eſt pœnitentiæ modus. Peccaſti quieſce, dole, & lachrymare, & diſce cū petro flere amare: & ſi vis mereri veniam, dilue lachrymis culpam tuam. Geminæ quoq; amarificationis .ſ. contritionis pro te, & cōpaſſionis ad Chriſtū, inebrieris ab ſinthio, vt expiatus cū Petro a reatu ſceleris, replearis cū Petro ſpiritu ſāctitatis.

M

Fletus Petri efficacia

Quia verò dicit Amb. De Petro nō inuenio quid dixerit inuenio quod fleuit: eius lachrymas lego, ſatisfactionem non lego. Videtur ex hoc ꝙ tanta fuit eius contritio, ꝙ ſufficiebat, pro eius ſatisfactione. Vnde Leo papa: Felices o apoſtole lachrymæ tuę quæ ad diluendam culpam negationis, virtutem ſacri habere baptiſmatis. Inde eſt argumentum quod contritio poteſt eſſe tanta quod tollat omnem pœnam.

Ordo pœnitētiæ in Petro.

Et nota ordinem pœnitentiæ Petri. Primò gallus cantauit: deinde dominus Petrum reſpexit. Tertio, Petrus flere cœpit: & tunc egreſſus foras, amare fleuit. Sic hodie fit. Nam ſecundum Greg. Tunc nobis gallus cantat, quando prædicator quiſq; corda noſtra ad compunctionem excitat. Sed cantus galli non ſufficit, niſi dominus oculo pietatis peccatorem reſpiciat: quia oportet ſt miſer in tenebris permaneat, quandiu eum lux mundi non illuminat. Tunc autem tertiò, ſecundum Grego. incipimus flere, quando ignimur intus per ſcintillam conſcientiæ. Et tunc foris eximus, cum extra quod fuimus egredimur. Vnde & Beda: Petrus quā media nocte negauit, ad gallicantum pœnituit; & quod in tenebris obliuionis errauit,

A uit, ſperatæ iam lucis rememoratione correxit. Hunc opinor gallum aliquem doctorem intelligendum, qui nos iacentes excitat, & ſomnolentos increpat, dicens: euigilate iuſti, & nolite peccare. Hæc Beda. Cogita nunc qualiter Petrus pro domino ſuo, & pro peccato ſuo plangebat: & quomodo recogitabat bona quę ſibi dominus fecerat, & qualiter ipſe eum negauerat. Dominus quidem intuitu ſuo ſpirituali prouocauit Petrum ad lachrymas: nec mirum: oculi enim domini velut flãma ignis: Petri verò vt glacies erant: & ideo intuitu ſuo reſoluerunt illos ſicut ignis glaciem reſoluere ſolet, nec poterat in negationis tenebris permanere, quem lux mundi reſpexit. O beati oculi tui domine Ieſu, qui ita calefaciunt cor frigidi, & accendunt in amorem tuum, & illuminant vt videat homo creatorem & errorẽ ſuum. O quàm citò gelicidium pectoris liquefaciunt, & in aquas amaritudinis & deuotionis conuertunt.

Oculi Christi.

B Vnde Anſelmus: Intuere quàm pius oculis, quàm miſericorditer, quàm efficaciter tertiò negantem reſpexit Petrum: quando ille conuerſus, & in ſe reuerſus, fleuit amarè. Vtinã bone Ieſu tuus me dulcis reſpiciat oculus, qui toties ad vocem ancillæ procacis, carnis .ſ. meæ, prauis operibus affectibusq; negaui. Hæc Anſelmus. Moraliter per primam ancillam oſtiariam, quæ Petrum negare cogit, deſignatur cupiditas: per ſecundam, carnalis voluptas: per vnum ſeu plures qui aſtabant, intelliguntur dæmones: his .n. ad Chriſti negationem trahũtur homines. Prima ancilla, ſcilicet auaritia, quæ hodie in domibus multorum principũ eſt oſtiaria, quaſi omnes intrare facit: quia ſicut oſtiarius intromittit quos vult: ſic & auaritia idem facit. Vnde in Prouerbiis: Donum hominis dilatat viam eius, & ante principes

Moraliter Ancillæ.

Pro. 18.

C ſpatium ei facit: timendum eſt ne expulſa charitate à domibus prælatorum, tanquam domina incipiat principari ancilla: quia charitas expellitur, dum cupiditas ingreditur: nam venenum charitatis eſt cupiditas. Huic carnalis delectatio & dæmones adhærent, qui Chriſtũ negare ſuadent. Per Petrum autem, qui interpretatur agnoſcens, intelligi poteſt clericus, qui à longè ſequitur dominum: quia fortè nõ propter ſe, ſed propter ſua, quia multoties cupiditate deuictus negat Chriſtum. O quot ſunt hodie miſeri curias principum ſequentes, vix aut nunquã pœnitent dum ſunt ibi. Ex hoc articulo negationis Petri plura habentur documenta. Primũ eſt, ꝙ prælatus eccleſiæ debet eſſe talis, qui infirmitatibus ſubditorum compati ſciat: quia ſecundum Greg. ideo dominus Petrum cadere permiſit, vt & fortius poſt caſum reſurgeret: & vt is qui futurus paſtor eccleſiæ erat, in ſua culpa diſceret qualiter aliis miſereri debuiſſet: & ex ſua infirmitate cognoſceret, quàm miſericorditer aliena infirma toleraret. Et, ſecundum Chryſ. Chryſtus permiſit Petrum labi, vt prælati exemplum præberet fragilitati ſubditorum melius compatiendi. Nam ſecundum eundẽ, ideo angelis non eſt cõmiſſa ſacerdotii poteſtas, ne cùm ipſi minimè peccarent, de ſua innocentia præſumentes, alios ſine miſericordia iudicarent: ſed potius eſt collata homini fragili & peccanti, vt circa aliorũ lapſum ſe mitem præbeat & benignum.

Documenta.

Caſus Petri.

D Secundum eſt, ꝙ nullus debet ſe iactare & extollere: aut de ſua virtute, & viribus præſumere. Vnde Leo Papa: Ob hoc Petrus hæſitare permiſſus eſt, vt in ipſo eccleſiæ principe conderetur remediũ pœnitentiæ: & nemo auderet de ſua virtute confidere, quando mutabilitatis periculũ nec ille tantus potuiſſet euadere. Vnde Chryſo. Quod euangeliſtæ ſcripſerunt, nos erudire volentes, quantum malũ ſit non deo totũ cõcedere, ſed in ſeipſo confidere. Vnde etiam Ambroſ. Hæc aũt ideo ſcripta ſunt, vt ſciamus neminẽ ſe iactare debere. Nã ſi Petrus lapſus eſt, quia dixit, & ſi alii ſcandalizati fuerint in te, ego non ſcandalizabor: quis alius iure de ſe

Præſumptio vitanda.

E præſumat? Deniq; & Dauid qui dixerat: Ego dixi in abundantia mea, nõ mouebor in æternum: eam ſibi iactantiam obfuiſſe prohibetur, dicens: Auertiſti faciem tuam a me: & factus ſum conturbatus. Tertium eſt, quòd in principio obſtãdum eſt peccatis: quia vnum ſemper trahit ad ſe aliud grauius. Sicut in propoſito primò fuit nuda negatio. Secundò, negationi acceſſit periuriũ. Tertiò, periurio acceſſit maledictio. Vel ſicut dicit Hieronym. Prima ancilla, titubatio. Secunda, conſenſio. Tertius vir, actus eſt. Hæc eſt trina negatio, quã abluit per fletus verb. Chriſti recordatio. Quartum eſt, ꝙ ſi nos quãdoq; ex fragilitate peccemus, nullo modo in peccato perſeueremus: quia ſecundum gloſam, Perſeuerare in peccato, dat incrementa ſcelerum: & qui ſpernit minimam, cadit in maiora. Et ſecundum Greg. Peccatum quod pœnitentia non diluit, mox ad aliud trahit. Ecce enim beatum Petrum ad primam negationem impulit vna tantum ancilla: ad ſecũdam, duo .ſ. ancilla & vir: ad tertiam, plures.

Pſal. 29

Ibidem.

Principiis obſtandũ.

F Quintum eſt, ꝙ nullus peccator debet deſperare, quantuncunq; peccata ſint grauia: ſed debet pro peccatis ſuis flere, exemplo beati Petri, qui culpam negationis abluit lachrymis pœnitentiæ. In hoc enim remediũ nobis pœnitentiæ oſtenditur: & in maximis exceſſibus veniã ſperare conceditur: cùm Petrus poſt tantũ peccatum factus ſit ianitor cœli, ac omnibus norma & regula pœnitendi. Sextum eſt, quod nos caueamus ne vnquã Chriſtum negemus. Chriſtũ nãq; negat quis in omni mortali peccato: quia conſentiendo diabolo, abnegamus Chriſtũ & recedimus ab eo. In cõformãdo ſe huic articulo, cogitet homo quàm piè ipſum deus reſpiciet, & tũc inſtar beati Petri rememoretur peccata ſua breuiter & ſummariè: & ea quãtũ põt lachrymis ſaltẽ cordis defleat. Ieſu qui a beato Petro apoſtolorũ tuorũ principe ter negari te pertuliſti, quiq; eum miſericorditer reſpiciens reatũ ſuũ amare flere feciſti: reſpice quæſo me oculo clementiæ tuæ, & cõcede me verbis vel factis te nunquã negare, & peccata mea dignè deflere. Tandem fatiga-

Chriſtũ negare.

Conformatio.

G ti principes Iudæorum, & miniſtri iniquitatis, & cæteri Iudæi receſſerunt euntes ad dormiẽdum, & mittentes dominum Ieſum in quendã carcerem ibi ſubtus ſolarium, cuius adhuc videri poteſt veſtigium, ligauerunt eum ibi ad quandam columnam lapideam, cuius pars ibidem mutata fuit: & adhuc vt dicitur apparet. Dimiſerunt nihilominus cum eo aliquos armatos, ad tutiorem cuſtodiam, qui eum vexauerunt per totam noctẽ reſiduam, quaſi non ſufficeret dies ad complendum malitiam ſuã, deriſionibusq; & maledictionibus vacantes cõuitiabantur ei dicentes: Putabas eſſe prudentior principibus, & melior phariſæis? Nunc tua ſtultitia apparet, modo ſtas vt cõuenit: & morte crudeliſſima citò morieris. Intuere igitur qualiter illi audaces & peſſimi conuitiantur eidem & inſultant: & modo vnus, modò alius verbis & fortè etiam factis contra eum

H inſurgunt. Tanta enim dicunt & faciunt, & irreuerenter huiuſmodi mercenarij & viliſſimi quãta poſſunt. vnde Anſel. Nox in ſomnis tota ducebatur, nulla prorſus requies ipſi præſtabatur: miniſtrorũ impia plebs iniuriatur, alapis & colaphis innocens mactatur. Intuere nũc opprobriis dñm verecundũ, in tormentis verò patientem, & vultũ ſemper ad terrã habẽtẽ, & ſilentẽ ad omnia tanquã verè eſſet deprehẽſus in culpa, & mira cordis contritione cõpatere creatori. hæc Anſel. Et ſic ſtat dñs relictus ad iſtã colũnã ligatus, & ſaturatus opprobriis vſque mane afflictus nimis frigore & labore: quia hyems erat noctes longæ. Tu ergo ibis ad eum, & vehementer ſibi cõpatiens dicens ad ipſum. O domine ad quorum manus venisti? Quanta eſt patientia tua? Verè iſta eſt hora tenebrarum. Et tunc deuotiſſimè oſcula

Contemplatio.

I beris manus & pedes eius venerabiles, & vincula illa duriſſima, & ſedebis ibi ad pedes illius dolens & lugens & dices: O domine Ieſu ſaltẽ requieſcat caput tuum ſuper humerum meum, ex quo te liberare non poſſum. Et tũc recommendabis te ei, & omnes amicos tuos, & totum abſque dubio concedet tibi quicquid rogaueris & petieris ab eo. Et dices ei: O dñe quid dicam in craſtinũ digniſſimę matri tuæ? Et ſic ad pedes beatiſſimos aliquantulum dormitabis & quieſces, ſi tamen dormire potes in tali ſtatu dominum tuum videns.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, qui hora matutina coram Anna a miniſtro alapã ſuſcepiſti, & te ligatum ad Caiphã duci permiſiſti, & tota nocte multa opprobria & incõmoda pertuliſti: tribue quæſo mihi peccatori vt ſimilia pati gaudeam pro gloria tui nominis & gaudiis perfrui merear æternis. Illis quocũque tuæ pietatis oculis quibus tunc Petrum reſpexiſti, me miſerum frequenter reſpicias qui te toties prauis cogitationibus, locutionibus, operibus, negligentiisq; negaui: vt valeam defectus meos cognoſcere & inde pœnitere ac veniam & gratiam merear apud te inuenire. Amen.

K

De prima. Caput 61

Hora primæ corde doloroſo & mœſto meditaberis, qualiter (mane quando dies eſt factus,) tempeſtiuè (cõuenerũt,) apud Caipham (principes ſacerdotum,) id eſt, pontifices, qui præcellebant reuerentia dignitatis: (ac ſeniores populi) qui præcellebant reuerentia ætatis: (& ſcribæ,) qui præcellebant reuerentia doctrinæ legalis: (ad conſilium aduerſus Ieſum, vt traderent eum morti,) & fecerunt dominum tuum dulcem Ieſum nimis afflictum ibi adduci. Hic eſt conuentus malignantium, cuius prior ſiue abbas erat Caiphas, qui erat pontifex anni illius. Cùm autem volunt eum de domo ducere, dicunt ei: Ieſu quid facis? ibimus an non? Veni quia principes & ſacerdotes mandant, quòd ducaris ad conſilium, vbi te expectant cum populo, volentes te tradere Pilato vt moriaris. Tu autem ſi adhuc cogites te cum ipſo eſſe, dices cum magna compaſſione: Heu domine mi, heu magiſter bone: quia iam te volunt perdere. Iam volũt te morti tradere. O domine quid ego miſer faciam? O quam crudeles, & quam doloroſi rumores? O domine quam lugubrem viſionem habebis tua mater dulciſſima, quam amaros rumores audiet tam ipſa quam omnes qui te diligunt cum ea. O domine quid ego miſer faciam? Ibo tecum domine, vel ibo nuntiare & dicere dñę meæ benignę matri tuę vt veniat ad te. Poſtea videbis quomodo ducũt eũ tanquam agnũ manſuetum, qui portatur ad victimam, & quomodo intrat ligatus, & afflictus, & omnes in eum reſpiciunt, & inſultantes ei dicunt: O bone Ieſu hic es? Quomodo ſi propheta eras, iſtud nõ præuidebas? Talia & multa ſimilia poterant ei dicere illi maledicti. Conſidera modò quantum Iudæi ſitiebant ſanguinem Ieſu Chriſti, qui ſummo mane quærebãt ſentẽtiam de morte eius dari. Nam tanta erat eorum nequitia, vt nulla mora interponeretur, quin occidendus Pilato traderetur. Et ſic bis fuit conſilium impiorum aduerſus Ieſum: primò, ante gallicantum, vt viſum eſt ſuperius: ſecundò, mane quãdo dies eſt factus. Quia enim ex teſtimoniis prchabitis non habebant aliquid, vnde coram Pilato ſicut reus mortis accuſari poſſet: ideo vlterius conſulebant, qualiter eum morte dignum accuſarent. Et tunc dixerunt ei: (Si tu es Chriſtus) id eſt, rex & vnctus, (dic nobis.) vbi Beda: Non veritatem deſiderabant: ſed calumniam præparabant. Siquidem Chriſtum hominem tantummodo de ſtirpe Dauid venturum ſperantes, hoc ab eo quærebant: vt ſi diceret, ego ſum Chriſtus, calumniaretur quòd ſibi regiam poteſtatem arrogaret: & ob hoc a rege puniendus eſſet. Et ait illis: (Si vobis dixero,) ſcilicet quòd ſim Chriſtus, (non credetis mihi:) ſicut & alias non credidiſtis nec verbis meis, vel factis (Si autem interrogauero vos, non reſpondebitis mihi:) ſicut nec alias reſpondiſtis, cum interrogarem,

Luc. 22. & 23. Mat. 27 Mar. 15 & 10. 18

Cõuentus malignãtium.

L

Conformatio.

M

Cõſiliũ impiorum bis factum.

A terrogarem, quomodo Chriſtus filius Dauid eſſet:(neque dimitteris) ſcilicet me quia tamen ſum innocens. Ex hoc autem, ſcilicet tempore .i. poſt tempus paſſionis & aſcenſionis, (erit filius hominis ſedens a dextris virtutis dei:) id eſt, in potioribus bonis patris, ſecundum humanitatem: ſed in æqualitate patris, ſecundum diuinitatem. Vnde bene dixit, (filius hominis:) quia inquantum filius dei ſemper fuit æqualis patri, & ſedens ad dexteram patris: quaſi diceret, Ero in vita regnans ſempiterna & virtute diuina, cum hic infirmus coram vobis appaream. vbi Theophilus: Quaſi diceret, Nó eſt vobis de cætero tempus ſermonum & doctrinę ſed deinceps iudicij tempus erit, cum videbitis me filium hominis ſedentem a dextris virtutis dei. Tunc (dixerunt omnes: Tu ergo es filius dei,) ſic licet naturalis. Qui ait: (Vos dicitis:

B quia ego ſum.) Quaſi diceret: Ego nec dico, nec nego: ſed vos dicitis, quãuis non credatis. Sua ergo ſententia condemnantur. vbi Beda: Ita reſponſionem ſuam temperat, vt & verũ dicat, & ſermo eius calumniæ non pateat. Maluit enim ſe Chriſtum filium dei probare, quá dicere: vt condemnandi cauſa tolleretur his, qui quod obiciunt hoc ipſi fatentur. Quam tamen reſponſionem ipſi blaſphemiam reputantes dixerunt: (Quid adhuc deſideramus teſtimonium?) ſcilicet ad probandum ꝙ ſe Chriſtum dicat, & dei filium. Hæc duo grauius ponderabant: ſcilicet ꝙ ſe Chriſtum & dei filium dicebat, eo quòd vnum videbatur eſſe contra deum: reliquum contra Romanum imperium (Ipſi enim audiuimus de ore eius.) O inſenſati & excæcauit vos malitia veſtra. Audiſtis ex ore eius dei reuerentiam qua erat colendus, &

Reſpõſũ Chriſti.

C non blaſphemiá qua eſſet crucifigendus. Ergo, vt ait Beda, Sua ſe ſententia condemnant, qui eum morti tradunt: quem oris & operis teſtimonio deum eſſe cognoſcunt. Et poſt multa q̃ cõtra eũ fecerũt, vt æſtimo, ſicut in nocte fecerant, (adduxerunt eum vinctum,) a domo Caiphæ pontificis, ad domum Pilati præſidis Romanæ poteſtatis, ad quem pertinebat iudicium in cauſa ſanguinis, vt ſcilicet Pilato totum imponeretur, & ipſi immunes reputarẽtur: duxerunt, inquam, eum vinctum, manibus poſt tergum ligatis, & cum multis conuitiis ac contumeliis, & vt dicitur catena in collo eius poſita, quę poſtea oſtendebatur in Hieruſalem peregrinis pro deuotione magna, qui & ipſi ſubmittebant in ea colla ſua. Cogita nunc, cũ quãto opprobrio ducitur per mediũ ciuitatis Hieruſalẽ, conuitiantibus principibus ſacerdotum & phariſæis atque dicentibus: Veni nobiſcum latro, & deceptor populi, nunc tua maleficia finem habebũt in breui. Horrẽda prorſus impietas, quæ tantis iniuriis ſatiari non potuit: quin potius ferali rabie fremens impio iudici, tanquam rabido cani, animam iuſti deglutiendam expoſuit. (Tunc videns Iudas ꝙ Ieſus damnatus eſſet,) conſilio ſacerdotum & ſeniorum, id eſt, damnationi & morti adiudicatus: conſuetudo enim erat Iudæorũ, vt quem

Adductio ad Pilatũ.

Cõſuetudo dãnãtis.

reum mortis iudicaſſent, vinctum præſidi traderent: vt dum præſes vinctum teneret, morti addictum intelligeret: (pœnitentia ductus,) infructuoſa tamen, quia ſine ſpe veniæ erat: (retulit prætium,) .ſ. triginta argenteos, (principibus ſacerdotum & ſenioribus populi,) a quibus male acceperat. in tua poteſtate eſſet perſecutorum ſententiam mutare: & quaſi eodem prætio quo Chriſtum dominum vendidit, poſſet eum redimere. Multi enim poſſunt alicui mala perſuadere, quæ tamen pœnitentia ducti poſt nó poterunt diſſuadere, vel in bonum cõuertere. Si ergo Iudas reſtituit pecuniam male acquiſitam: quomodo vſurarius tenet vſurá & ſimoniacus præbendam, vel quicunq; rem alienam? Credibile eſt ꝙ lata ſententia contra Chriſtum, illi qui principales fuerunt in morte Chriſti, redierunt ad templum: & tunc venit

D

Iudaini ſiores.

E Iudas, (pœnitentia ductus,) id eſt, anguſtia quadam & triſtitia tactus, quæ tamen non valuit: quia non propter amorem dei, ſed propter enormitatem rei triſtis fuit: & retulit argenteos, dicens (Peccaui tradens ſanguinem iuſtũ) Nó valuit Iudæ iſta confeſſio, quia deerat ſpes venię & ſalutis. vbi Chryſoſto. Vide veritatem vndique fulgentem, proditor de ſeipſo dat teſtimonium, & eorum qui condemnauerunt oppilat ora. (At illi) deridentes eum, (dixerunt: quid ad nos,) ſcilicet de peccato tuo, qui non ſumus rei in hoc facto: (Tu videris) & ſenties te peccaſſe: ſed nihil ad nos pertinet, & nobis de hoc non eſt curæ. Profeſſio hæc audax eſt, atque cæca. Emiſſe ſe iuſti ſanguinem audiunt, & tamen extra reatum ſe eſſe credunt & in vendente ſcelus conſtituunt. Vnde ſecundum Chryſoſtomum, Accuſatio ſacerdotum eſt, qui non egerunt pœnitentiam etiam Iuda

Profeſſio Iudæorũ audax & cæca

F pœnitente. (Et) videns Iudas quòd eum deridebant, lapſus in deſperationem, (proiectis argẽteis in templo,) vnde recepti erant, (receſſit. & abiens laqueo ſe,) ex deſperatione (ſuſpendit.) ex quo patet quòd cupiditas ſua nihil ſibi valuit. Maluit ſe quá denarios perdere: denarios templo, ſeipſum diabolo tradidit, & laqueo. Hic habemus duo exempla. Primũ eſt ꝙ auaritia non eſt aliud quam quidam laqueus diaboli, per quem ſuſpendit auaros. Secundum exemplum eſt, quòd crudelitas præſidentis, eſt occaſio deſperationis peccatoris. Iudas enim retulit pecuniam, pœnitentia ductus, & peccatum ſuum eſt confeſſus: ſed quia principes dure reſponderunt ſibi dicentes (quid ad nos? tu videris:) deſperatus (abiens laqueo ſe ſuſpẽdit.) ſic frequenter circa peccatorem accidit. Iudas laqueo ſe ſuſpendit in terre meditullio, indignus hominum & angelorum conſortio. Indignus colligi inter angelos qui in cœlis ſunt, indignus etiam colligi inter homines qui in terra: ſocius factus dæmonum, quibus deputatus eſt aer iſte caliginoſus in carcerem, vſque ad iudicium. Sunt autem tres rationes, quare tali morte decuit proditorem interire. Prima, vt eleuatus in aere, ſocium ſe oſtenderet dæmonum, in hoc aere caliginoſo habitantium.

Auaritia laqueus diaboli.

Deſperatio ſubditorũ vnde.

Iudæ ſuſpẽdiũ.

Mortis talis in Iuda rationes.

G b[l]andium. Secunda, quia paciſcendo locutus fuerat, in gutture punitur: vt arteriæ quæ vocé proditionis emiſerant, punirentur: quia per quæ peccauit quis per hæc & torquetur. Tertia vt cœlo & terræ exoſus oſtenderetur: quia nó ſolum proditionis culpam emendare nequiuit, ſed etiam homicidij proprij ſcelus addidit.

Iudæorũ duritia.

Mirabilis duritia Iudæorum: quos nec confeſſio peccati nec reſtitutio pretij nec operatio proprij ſuſpendij emolliuit: quia nec pœnitenti, nec pro icienti, nec ſuſpendenti Iudæ credi derunt. Cum Iuda quippe ſeipſos ſuſpendunt, qui veniam petere & ſatisfactioni intendere nolunt. (Et crepuit medius) effuſis viſceribus:

Cur medius crepuit Iudas.

rupto. n. laqueo putatur cecidiſſe, & crepuiſſe, & in hoc quodammodo delatum eſt ori quo oſculatus dominum fuerat, ne per os damnata anima exiret: non enim tam viliter inquinari debuit, quod tam glorioſum. Los Christi con H tigerat. Dignum enim erat vt viſcera quæ proditionem conceperant, rupta caderent. & guttur quo vox proditionis exierat, laqueo arctaretur. Sæpe. n. modus pœnæ exprimit modũ culpæ. Væ Iudæ quia ad fóté miſericordiæ per ſpé veniæ nó rediit: ſed ꝓpter ſceleris immanitate perterritus deſperauit. Et ideo dicit Hieronymus, quòd magis Iudas offendit deum quando ſe ſuſpendit, quam in hoc ꝙ deum prodidit.

Corbonæ mundicies & cordis immũdicies.

(Dixeruntq́ʒ) ſacerdotes, (quia non liceret) ipſos argenteos (mitti,) id eſt remitti, (in corbonam:) id eſt, in gazophilacium, vnde eos tulerant: (quia pretium ſanguinis & mortis erat:) quod ibi mittere noluerunt, cauentes ſcilicet ne ſacros loculos pecunia cruenta polluerent ſecundum Hieronymum. Verè culicem liquantes, & camelum glutientes.

Mat. 23.

Si enim ideo pecuniam quia pretium ſanguinis eſt, in corbonam hoc eſt in gazophilacium, & inter dona dei I non mittunt, cur ipſum ſanguinem fundunt? Vnde & Auguſt. Qualis illa innocentiæ ſimulatio fuit, pecuniam ſanguinis non mittere in arcam, & ipſum ſanguinem mittere in conſciétiam? Et (conſilio) inter ſe (habito emerunt ex eis agrum) cuiuſdam (figuli in ſepulturá) mortuorum, ſcilicet (peregrinorum,) qui non habebant ſepulchrum proprium: qui dictus eſt (achaldemach) .i. ager ſanguinis, in deteſtationem proditoris Iudæ, & memoriam paſſionis Ieſu Chriſti: quia enim pretium mortis fuerant, in vſum mortuorum, & hoc peregrinorum eos tradiderunt. Quod fecerunt, non in

Emendi acheldemachra tio.

miſericordiam, ſed in ſaluatoris infamiá: ſimulãdo pietatem, & intendendo iniquitatem: vt longè lateq́ʒ diffamaretur emptio, & propter hoc addita eſt impoſitio nominis, & vocatus eſt (ager ſanguinis,) .i. emptus pretio ſanguinis vt eſſet frequens rememoratio facti in deteſtationem nominis Chriſti. A parte monte Sion in valle Ioſaphat deſcendendo, iuxta natatoriam Siloe contra Auſtrum, ad iactum lapidis vltra vallé, eſt ager acheldemach, vbi eſt ſepultura peregrinorũ, vbi fuit monaſteriũ ſeu eccleſia omnium ſanctorũ. In hoc ꝙ de pretio ſanguinis emerũt agrũ in ſepulturá peregrinorũ, myſticè datur intelligi, ꝙ Chriſtus per ſuum K ſanguinem nobis peregrinis emit quietem perpetuam, & gaudium paradiſi. Vnde Gloſa: Magnũ ſacramentũ latet in factis iniquitatis. Figulus eſt deus, in cuius manu eſt ex eodem luto facere aliud vas in honorem, aliud in contumeliam: ager eius eſt ſeculũ, quod vniuerſum pretio ſanguinis eius emitur: vt ei commortui ſepeliantur peregrini, non vtiq; Iſrael ſed alieni qui in pretio ſanguinis eius ſepulti æterná requiem ſortientur. Vnde & Hiero. Non ergo qui peregrini eramus a lege & prophetis, praua Iudæorum ſtudia in ſalutem ſuſcepimus, & in pretio ſaguinis Chriſti requieſcimus. Vnde etiam Auguſt. Peregrinis, inquam, qui ſine domo & patria & toto orbe exules iactabantur requies Chriſti ſanguine prouidetur. Iſtos aũt peregrinos dicimus eſſe deuotiſſimos Chriſtianos, qui renunciantes ſeculo, & nihil poſſidentes in mundo, in Chriſti ſanguine requieſcũt.

Myſticè

L Hæc Auguſtin. Cum autem per omnes plateas Hieruſalem diceretur ꝙ dominus Ieſus captus eſſet, & quomodo Iudæi eum crucifigere vellent: percipiens hos rumores terribiles dolorosa mater eius, quæ tamen cum primò caperetur, hoc in ſpiritu (vt dicitur) cognouerat

Maria reſciens filiũ captum.

ducta eſt cum inæſtimabili lamento & fletu, & planctu a ſororibus ſuis & aliis, quaſi mortua, & venit ad videndum filium ſuum dilectum, plorans inceſſanter per ciuitatem Hieruſalem, & dicens: Heu me, vbi eſt nunc amantiſſimus filius meus? Vbi es dulciſſime fili? Vbi te inueniá? quis te cepit chariſſime? Quare te mihi abſtulerunt benigniſſime? Hæc & his ſimilia poterat dicere, & multò magis mouentia mentes audientium, etiam infidelium, ad deuotionem & compaſſionem. Aeſtimo ꝙ omnes qui viderunt eam dicerent: O quá male eſt iſti bonæ mulieri. Si vidiſtis parem dolorem? Et cum ipſa ac M ſorores eius & alij qui ſecum venerant, viderent eum ſic ligatum, afflictum, conſputum, ab omnibus deſpectum, a diſcipulis derelictum: ac omni ſolatio, & auxilio deſtitutum, non loquentem, non ſe excuſantem, ſic vituperabiliter, & ſic enormiter a tanta multitudine armatorum crudelium duci, ad ſiſtendum tribunali iudicis iniqui, & condemnandum cũ morti: quanto ſunt dolore & amaritudine repleti non poſſet dici vel ſermone explicari. Credo quòd quaſi mortui in terrá proſternebantur coram eo. Dominus etiam videns matrem, & alios in tanto dolore, valde dolebat & ipſe. Multum enim affligebatur ex compaſſione quam ad ſuos & maximè ad matrem habebat: ſciebat enim pro ipſo vſq; ad euulſionem, animæ a corpore dolebant. Et ſic domino vbique & ſemper dolor multiplicabatur non modicũ dolorem enim matris & ſuorum reputabat ſuum, in illo ergo mutuo conſpectu magnus valde dolor fuit vtrinque. Sequuntur verò a longè, quia non poſſunt appropinquare. Conſidera & intuere iſta diligenter per ſingula quia multum ſunt compaſſiua. Cogita (ſi potes) tantá amaritudinem, ſi piam habes animam:

Cõtéplatio filij & matris dolorum.

quia

A quia longum eſt cogitare animę habenti deuotionem. Sicut ergo dulciſſima mater filio ſuo ſic anguſtiato viſo valde doluit, ac ei ex intimis compaſſa fuit, & amariſſimè fleuit, ſimiliter & dominus matri & aliis compaſſus etiam multum doluit, ſicut fidelis amicus ſuo amico & proximo mala patienti compati & condolere debet. (Et adduxerunt Ieſum vinctum,) & eum Pilato præſidi in circunciſo cani glutiendum tradiderunt, (in prætorium:) quod erat in domo Pilati locus quidem vbi iudicabat, & prætoris, ſeu iudicis ſedem & locum tenebat. Vnde Beda: Prætorium.n. dicitur ſedes prætoris: Prætores autem dicuntur præfecti, ſiue præceptores eo quod ciuibus præcepta donent. Tradiderunt eum poteſtati Romanæ, vt eo modo alienos ſe oſtenderent ab eius interfectione: in quo non eorum innocentia, ſed magis demonſtratur inſania.

Prętores.

B (Et) ipſi qui ducebant eũ (non introierunt in prætorium, ne contaminarẽtur:) intrando domum gentilis: (ſed vt manducarent paſcha:) .i. azimos panes, quos non licebat comedere niſi perſonis mundis: dies enim agere ceperant azimorum, quibus diebus contaminatio illis erat in alienigenæ intrare habitaculum. Timebant contaminari ex ingreſſu domus hominis gentilis, & non timuerunt inquinari ex procuratione mortis Chriſti innocentis: ex quo patet ſuperſtitio eorum vana ſicut in multis aliis. Vnde Auguſt. O impia cæcitas Habitaculo videlicet contaminarentur alieno, & non contaminarentur ſcelere proprio. Alienigenæ iudicis prætorio contaminari timebant, & fratris innocentis ſanguinem effundere non timebant. Hæc Auguſtinus.

Paſcha.

Cõtaminari verentes p̃torio.

C Iſtis ſunt ſimiles qui conſcientiã magnã de minimis faciunt, & multò grauiora cõmittunt. Cum ergo Ieſus eſſet in prætorio, (Pilatus,) obſeruantiis Iudæorum, qui domum eius ingredi non audebant deferens, (exiuit ad eos foras,) de prætorio: Ipſe enim erat quaſi medius hincinde diſcurrens, & quęrebat quam accuſationem aduerſus eum in iudicio afferrent quem reum mortis iudicabant. Videbant enim eum in ſignum damnationis ligatum, & a tot ductum ad damnandum: & ideo de cauſa ab eis quærebat, volens modum tenere Romanorum a quibus miſſus erat: quibus conſuetudo erat nullum condemnare niſi prius accuſationem ſuam audirent, & ille locum defendendi haberet. (Et dixerũt ei: Si nõ eſſet hic malefactor,) quẽ deus in lege præcipit non pati viuere (nõ tibi tradidiſſemus eũ:) nos qui ſumus tãtæ religionis & autoritatis. Quaſi dicerent: Nos ſumus tantæ veritatis & iuſtitiæ, quod nobis deberet credi ſimplici verbo, ſine aliqua diſquiſitione: nos.n. factum diligenter examinauimus, & eum dignum morte inuenimus. & ideo iam cõdemnatum tradimus eum tibi puniẽdum: nec oportet aliã facere examinationem. ſic homines malitioſi coram iudicibus ſe iuſtificant, vt innocentes magis nocere valeant. Miſeri Iudæi dicunt eum eſſe malefactorẽ, qui pertrãſiuit benefaciẽdo, & ſanãdo oẽs oppreſſos a diabolo: & faciunt ſecũdum illud quod de eis per prophetam iam ipſe prędixerat, retribuebant mihi mala pro bonis. (Et Pilatus,) quaſi indignatus ex eorum reſpõſione, quia ſciebat eos per inuidiam ipſum tradidiſſe, (dixit eis: Accipite eum vos & ſecundum legem veſtram iudicate eum.) Quaſi diceret: Si ſufficit veſtra examinatio, ſufficiat veſtra ſententia ego nequaquam talis iudex efficiar. Per quam reſponſionem mortem Chriſto inferre inhibebat, quia Romani aliqua minora iudicanda Iudæis dimiſerant: ſed cauſam ſanguinis & aliam iuſtitiã ſibi retinuerant. Vnde (dixerũt Iudæi: Nobis non licet interficere quenquam:) .ſ. propter poteſtatem ad alios tranſlatam. Tamen cõtra ſeipſos dicebant, quia interficiebant quẽ iniuſte interficiendum offerebant: & ſanguinem innocentem fundebant, quem fundendum alteri tradebant.

Romanorũ in cõdẽnãdo mos.

D

Pſal. 37

Iudęo contra ſe reſpõſio

E Argumentum contra ſentientes, vel procurãtes, aut ſimulantes fraudem inferendã proximo, cũ poſſent obuiare malo: quia tales ſimiles ſunt Iudæis hæc dicentibus, & ſub prætextu iuſtitiæ vel cuiuſcunque cauſæ ſuam nequitia defendentibus. Multi ẽt mali clerici ſic dicunt .ſ. nobis non licet interficere quenquam intelligentes de morte corporali, qui tamẽ pro modico habent multos interficere ſuo malo exemplo morte ſpirituali, quæ peior eſt interfectione corporali. Vel dixerunt Iudęi, ſibi non licere illis diebus, propter feſti ſolennitatem & ſanctitatem, quod celebrare iam cœperant: propter quod de ingreſſu etiam prætorii contaminari metuebant. Vnde Auguſt. Si malefactor eſt, cur non licet interficere? Si propter feſtum non licuit interficere, cur crucifige crucifige eum clamaſtis? Vel quia crucifigi eum, vt etiam modo mortis infamaretur, cupiebant: & hoc eis ſecundum legem non licebat: licet alio modo poſſent blaſphemos interficere, qualem Chriſtum reputabant, vt patuit in Stephano ab eis lapidato.

Clerici Iudæis ſimiles.

F Hoc autem factum eſt (vt ſermo Ieſu impleretur quem dixit, ſignificans qua morte eſſet moriturus) .i. a quibus: non.n. mortem crucis hic ſignificat: ſed quia a gentibus eſſet moriturus, & quod Iudæi eum fuiſſent gentibus tradituri ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendũ: hæc.n. tria dominus a gẽtibus eſt paſſus. Quia.n. propriis manibus noluerunt eum interficere: vt ſic qui magis peccabant, quaſi alieni eſſent a ſcelere, impletus eſt ſermo Ieſu quem de ſua morte prædixit, vt a Iudæis traditus occideretur a gentibus. Et (cœperunt accuſare) eum falsè in multis, de quibus ſolum tria exprimuntur, quæ Lucas ponit dicens: (Hunc inuenimus ſubuertentem gentẽ noſtrã,) .ſ. Iudæorũ, a cultu legis, falſam doctrinã ſeminando: (& prohibentẽ dari tributũ Cæſari:) & ſic quaſi contra ipſum ſeditionẽ faciendo: (& dicẽtẽ ſe Chriſtũ regẽ eſſe,) quaſi volens ſibi regnũ Iudæorũ vſurpare. Nomine Chriſti reges Iudæorum appellabantur: propter vnctionem: ſed addebant regem, dicendo Chriſtum regem, gratia explanationis quia Pilatus gentilis erat; gentiles vero re-

Acto. 7.

Chriſti, reges Iudæorũ.

Ss i

G ges ſuos non vngebant ſicut Iudæi faciebant, & ideo ſi ei quod eſt Chriſtum, i. vnctum, non addidiſſent regem, Pilatus nó intellexiſſet. Sed falſæ erant accuſationes. Vnde non bene dicebant inuenimus, quia quod ei imponebant nó erat rei veritas, ſed humana fictio & adinuentio. Non. n. ſubuertit gentem à lege, quia nó venit ſoluere legem, ſed adimplere: nec ſubuertit, ſed conuertit, quos docuit in veritate. Nec prohibuit tributa Cæſari dari. Sed dixit: reddite quæ ſunt Cęſaris, Cęſari: & quæ ſunt dei, deo: (Mat. 17.) & liber a tributo, ne ſcandalizaret, ſoluit tributum pro ſe & Petro. Dicens quoq; ſe Chriſtū regem eſſe, verū dixit, licèt regnum in hoc mundo habere nollet: quia cum ipſi vellent eū regem facere, fugit, & regnum reſpuit. Igitur, vt ait Beda, arguuntur impietatis Iudæi, quod accuſantes ſaluatorem, & falſò quidem, nec aliquid veriſimile quod ei obiicere poſsint inueniunt.

H De prima igitur accuſatione, tanquam friuola & ad eū non ſpectante Pilatus parum curabat: quia enim erat homo gentilis, non curabat de obſeruatione ſeu violatione Moſaycæ legis, & ſecundam tanquam falſam & mendoſam paruipendens nullam reputabat: quia fortè per reuelationē audierat Ieſum dixiſſe aliquando, reddite quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt dei deo. Vnde tranſit ad tertiam, quæ magis tangebat eum, & Romanum imperium, & videbatur cōtra imperatoris honorem, ſ. ꝙ dicebat ſe eſſe Chriſtum. i. vnctum, ſiue regem nam directè contra imperatorem erat ꝙ aliquis ſe eſſe regem Iudæorum diceret, qui imperatori Romano ſub tributo in ſignum ſubiectionis ſeruiebat. Propter quod Romani nomen regium ab eis abſtulerant, vt eorum ſuperbiam frangerent, & rebellandi occaſionē tollerent.

Pilati accuſationum examinatio.

Et intrans Pilatus in prætorium, vt

I ibi Chriſtum magis pacificè & exquiſitè examinaret extra tumultum & ſtrepitum Iudæorum qui non audebant intrare prætoriū, (interrogauit eum dicens: Tu es rex Iudæorū?) quaſi diceret: Eſt hoc verum quod tibi imponitur, ſ. quòd velis vſurpare regnum, vel ꝙ ſis rex Iudæorum, ſecundum quod accuſant te? Quærebat vtrum eſſet rex de iure: quia de facto conſtabat ipſum regem non eſſe. Et, ſecundum Theophilum, hoc interrogauit Pilatus, contemptum obiecti criminis, & accuſationē Iudæorum ſubſannando: quaſi diceret, Tu pauper, humilis, nudus, cui nullus adiutor, accuſaris de regni ambitione, ad quod opus eſt multorum adiutorum & ſumptuum. Et (reſpōdit Ieſus: A temetipſo hoc dicis,) hoc eſt quòd tu æſtimes qui nunquam me vidiſti talibus intendere. (An alii tibi dixerunt de me?) Et tūc cognoſce radicem dicti, ex quo nullum ſignū talis accuſationis in me vnquā vidiſti. (reſpondit Pilatus: Nunquid ego Iudæus ſum?) Quaſi diceret, non ſum Iudæus: & ideo de iſtis quæſtionibus a me ipſo non loquor, & per meipſum hæc ſcire non valeo: ſed (gens tua & pontifices,) qui te ab alienigenis deberent defendere, (tradiderunt te mihi,) pro malefactore. Tu ergo dic (Quid feciſti?)

Interrogatio Pilati terti dēdi cā.

K Interrogatus itaque Ieſus de regno, reſpondit Pilato eum erudiens, & ad altiora reducens. (Regnū, inquit, meum non eſt de hoc mundo:) id eſt, ſecundū Chry. Poteſtas mea, & autoritas mea qua ſum rex, non habet originem & principium ex cauſis mundanis & hominum electione: ſed aliunde, ſcilicet a patre: quaſi diceret: Rex ſum, non quidem talis qualē ſuſpicaris, ſed multò maior & clarior. Temporale quippe regnum fugi, & nullum de hoc ſignū oſtendi. Vnde Chryſoſt. Nihil deniq; monſtrauit tale. Neq;. n. milites, neq; principes, neq; equos, neq; mulorum iugum, neq; aliud quod tale habebat circa ſemetipſum: ſed humilem hanc & inopem vitā pertranſibat, duodecim viles homines ſecum circunferens. Hæc Chryſ.

Regnū Chriſti non eſt de hoc mundo.

Secundum diuinitatem omnia ſunt ſubiecta Chriſto: tamen quantum ad humanitatem in primo aduentu ſuo non venit ad dominandum temporaliter, & re-

Chriſtus rex

L gnandum, ſed magis ad ſeruiendum & patiendum. Vnde non negat ſe eſſe regem, ſed magis concedit, quia ſecundum veritatem ipſe erat rex regum: veruntamen ad tollendum occaſionem euadendi, temperat ſuam reſponſionē dicens, ꝙ non quærit huius mundi temporalem dominationem: quia regnum ſuū non eſt de hoc mundo, quantum ad tēporalia iſta quęrenda, & habenda. Et ergo regnum eius neq; Iudæis, neq; Romanis aduerſum erat: nec dominationem eorum impediebat: quia ipſi tantum de regno terreno, quod de hoc mundo eſt, curabant quaſi diceret eis, decepti eſtis, nō impedio dominationem veſtram in hoc mundo, ne vane timeatis & ſæuiatis: ſed ad regnū cœleſte quod non eſt de hoc mundo, venite credendo, ad quod vos inuito prædicando.

Regnū Chriſti nulli in mundo contrarium.

Chriſtus dixit, (regnum meū non eſt de hoc

M mundo:) ſed tamen multi prælati qui ſunt eius vicarii contrarium videntur dicere facto in pompis ſe principibus terrenis æquantes, vel etiam eos excedentes. Et ſubiungit: (Si ex hoc mundo eſſet regnum meum,) tunc (miniſtri,) regni (mei) certent, vnde poſt regem etiā regnum temporale habet firmitatē, (vtiq; decertarent) contra aduerſarios, (vt non traderer Iudæis:) per quod patet ꝙ non eſt mundanum regnum meum. Vnde ſequitur: (Nunc aūt regnum meum non eſt hinc:) id eſt, de hoc mundo: eſt tñ hic, quia vbiq; attingit a fine vſque ad finem. Vnde Aug. Non dicit, non eſt hic eſt. n. regnum eius vſq; in finem ſeculi, habens in ſe commixta zizania vſq; ad meſſem: ſed tamen non eſt hinc: quia peregrinatur in hoc mundo. Vnde & Theophilus, Non dicit, nō eſt hic: ſed non eſt hinc. Nam regnat in mundo, & vtitur illius prouiſione: & iuxta votum cuncta diſpoſuit. Non eſt autem ab infimis conſtitutū regnum eius, ſed cœlitus & ante ſecula. Vnde etiam Chryſoſtomus: Sed cum dixit, regnum meum non eſt hinc: non priuat mundum de ſua prouidentia & prælatione, ſed oſtendit regnum ſuum non eſſe humanum neq; corruptibile, quoniam deſuper habet principatū: qui

A non eſt humanus ſed multò maior & clarior. (Dixit itaq; ei Pilatus: Ergo rex es tu?) ex quo alibi eſt regnum tuum. (Reſpondit Ieſus: Tu dicis quia rex ſum ego.) Quaſi diceret: Ego nec affirmo: ſed tu dicis, non tamen aſſerendo, ſed interrogando. Eodē verbo præſidi quo & principibus ſacerdotum reſpondit, vt propria ſententia condemnentur. Noluit dicere, non ſum ne falſum diceret. noluit etiā dicere ego ſum, ne calumniæ occaſionem daret. Vnde ſic temperauit reſponſionem, vt & verum diceret, & ſermo eius calumniæ non pateret, & penitus nulla culpa in eo cognoſceretur. Deinde determinat ſui regni conditionem dicens: (Ego in hoc natus ſum,) temporaliter. (& ad hoc veni in mundum,) per carnis aſſumptionem: (vt teſtimonium perhibeam veritati:) dicēdo & radicando veritatem de diuinis in cordibus fidelium.

Eſſe ex veritate.

Et ideo (omnis qui eſt ex veritate,) primæ quæ deus eſt, non ſolum per creationem, B ſed etiam per imitationem & ſubiectionē, (audit verba mea:) credendo, & opere adimplendo, & per conſequens in talibus ſpiritualiter regno. (Dixit ei Pilatus: Quid eſt veritas?) Et huius quæſtionis reſponſum non expectauit: quia Iudæorum malitiam, & Chriſti innocentiam percipiens, ad eius liberationem feſtinauit: vel quæſtionem de veritate tantum facere potuit, ſed reſponſum finale audire non meruit: quia iudicium ſuum à veritate inchoauit, & non in veritate ſed in peruerſitate finiuit.

Veritas vbi.

Legitur tamen in euangelio Nazaræorum, & etiam videtur dicere Aug. ꝙ Chriſtus reſpondit, ꝙ veritas eſt de cœlo, & non erat in terra: Sed Pilatus non audiuit, vel quia exiuit ad Iudæos, vel propter tumultum clamantium.

Veritas vt aqua benedicta vitatur.

Pilatus quæſtionem de veritate fecit: ſed de reſponſione non curauit. Veritas. n. eſt ſicut aqua benedicta, ad quam omnes currunt, tamen manus C faciei apponunt, ne ſuper faciem aqua cadat. Sic multi quærunt de veritate: tamen nolunt quòd ei veritas de ſuis defectibus dicatur, etiam pro eorum ſalute. (Et cum hæc dixiſſet,) quærendo quid eſt veritas, (iterum exiuit ad Iudæos,) vt pro innocentia domini loqueretur, (& dixit ad eos: Ego nullam in eo inuenio cauſam:) ſ. morte dignā. Quia. n. Pilatus, & Imperator dominus ſuus, nō curabant niſi de regno terreno: ideo Pilatus habuit Ieſum excuſatum, dicens ſe nihil criminis inuenire in eo. Ergo Iudæi inuidia ſtimulati ſunt, qui iuſtū mendaciter damnare laborauerunt. Sed hic eſt modus malorum, ꝙ per mendacia quærūt condemnationem iuſtorum. Ex hoc etiam patet ꝙ aliquando iuſtius agitur in curia laicali, quam clericali: principes. n. ſacerdotum Chriſtum condemnauerunt tanquam mortis reū, quem Pilatus pronuntiat innocentem & iuſtū. Sic & hodie fit in pluribus locis ꝙ malefactores qui per ſeculares iudices punirentur, per eccleſiaſticos viros (in magnum ſcandalū populi) tuentur. Iudæi verò cùm nihil aliud facerent calumniæ eorum, recurrebant ad ſubſidia clamorum. Vnde quia deficiebant rationibus, inualeſcebant vocibus, dicentes: (Commouit D populum, docens per vniuerſam Iudæam, & incipiēs a Galilæa vſq; huc.) Quaſi dicerent: Peruertit populum, & turbauit pacem cōmunem: nec in vna parte tantum, ſed a Galilæa incepit & hucuſq; peruenit. ſecūdum Bedam, Hic accuſantium ſermo magis & eum qui accuſatur docet innoxium, & eos qui accuſant docet eſſe peruerſos: docuiſſe. n. populum, non criminis ſed virtutis conſtat eſſe indicium: nec commouit populum, qui pacis condidit teſtamentum.

Cōmotio populi. Pſal. 59.

Myſtice commouit populum ſalubri cōmotione, viam veritatis docendo: de qua motione dicitur in Pſalmo: Cōmouiſti terram & conturbaſti eam, ſana contritiones eius: quia commota eſt. Clamoribus igitur inualeſcebāt, qui in rei veritate deficiebant: vt ſit clamoroſa non iuſta accuſatio: quia per clamorem voluerunt obtinere, quod non poterant per rationem habere. E Sic faciunt maligni, quærentes obtinere per verba & contentionem, quod nō poſſunt per iuſtitiam & veritatem.

Humilitas Chriſti.

Nunc conſidera inquantum ſe humiliauit iudex totius creaturæ cōſtitutus a patre vt acquieſceret ſtare ante iudicem terræ Iudææ. Et ſicut Chriſtus cùm ante præſidem ſtatueretur, & iniquis accuſationibus falsè vrgeretur, omnem manſuetudinem & patientiam oſtendit: ſic verus Chriſti imitator non murmuret, aut reclamet, nec contradicat, cum indebitè ab æmulis læditur, aut impugnatur.

Documēt in accuſati Chriſti.

Ex iſto articulo, accuſationis Chriſti de falſis, datur documentum, quòd caueamus ne & nos de falſo vel falsè accuſemus Chriſtum. Illi. n. accuſant Chriſtum de falſo, qui ſibi falſum imponunt: ſicut Iudæi, pagani, hæretici, ac cōſules qui de ipſo Chriſto aliter quàm debent ſentiunt.

Accuſatores ſūt, deū de falſo accuſantes.

Sunt & alij qui accuſant eum de vero, ſed falsè: ſicut mali Chriſtiani qui retorquent peccata ſua in deum, dicentes: F deus hoc voluit, vel ſtellæ fecerunt me peccare: deus autem fecit ſtellas, & ſic deus fecit me peccare. Falsè imponis peccatum tuum deo. Verū quidem eſt ꝙ deus fecit & te & ſtellas, & hæc omnia bona: ſed ꝙ deus creauit nō te cogit ad peccandum, ſed malitia voluntatis tuæ: ergo imputando deo peccatum tuum, tu accuſas deū falsè. Item alio modo quidam accuſant deum falsè, mali. ſ. Chriſtiani: habentes quidem fidem veram, ſed informem: qui cognoſcunt Chriſtum per fidem, ſed non glorificant eum per uitam.

Conformatio.

Ad conformandum ſe huic articulo, recogitet homo, quomodo ille qui eſt ipſa veritas, propter nos falſitatibus calumniari dignatus eſt, vt nos in veritate fundaret: & ſic oret: Ieſu qui corā Pilato de multis falſis accuſari voluiſti, doce me iniquorum fallacias euitare, & fidem Chriſtianam bonis operibus veraciter profiteri. (Cùm autem Pilatus audiſſet, ꝙ Ieſus homo Galilæus, & de Herodis) tetrarchæ (poteſtate eſſet) quia in Galilæa nutritus & multum conuerſatus fuit: habens occaſionem dimittendi eum, miſit eum ad Herodem, præpoſitum Galilææ, (qui tunc etiam erat Hieroſolymis,) propter ſolemnita-

tem

G tem paſchalem: quia Iudæus natu erat. Patet .n. ſuus amore vxoris ſuæ, quæ Iudæa erat, trãſiens ad ritum Iudaiſmi ſe circuncidi fecerat.

Herodes Iudaizans

Miſit, inquam, eũ volens Herodi honorem deferre: vt ipſe dominus Galilææ, hominem Gallilæũ, vel abſolueret, vel damnaret, dans exemplum ne quis falcem in meſſem & poteſtatem alterius (etiam inimici) immittat: & quia credebat ꝙ libenter hominẽ de terra ſua & maxime innocentem liberaret: & ne contra eum quem inſontem & per inuidiam traditum cognouerat, ſententiam dare coactus eſſet. Et dũ mittitur, fit concurſus magnus populorum eũ ſequentium.

Mariæ in preſſura cũ di labor.

O domina qualiter ibas vel quis te iuuabat vt ires in tanta preſſura? Certè exẽplum doloris eras omnibus Chriſtum amantibus. Tu autem chariſſime cogita quàm libenter iuuares eã, & aſſociares ſic triſtem & mœſtã. (Et viſo Ieſu gauiſus eſt Herodes,) ex multo.

H

n. tempore. ſ. ex tempore decollationis Ioãnis Baptiſtæ, (Ieſum videre cupiebat: quia multa) de miraculis & doctrina eius (audierat: & ſperabat aliquid) de ſuis miraculis (videre,) & ab eo quædam inſolita audire.

Herodis interrogãdi intentio.

(Interrogabat autem illum multis ſermonibus:) non ſicut ſtudioſus, ſed ſicut curioſus: nõ ſicut veritatis amator, ſed ſicut tentator, non tãquam lucratiuus aliquam vtilitatem, ſed patiens nouorum cupidinem: (& propter hoc, nihil reſpondit,) nec etiam ſignum aliquod corã eo fecit. Stans quidem Ieſus ſicut agnus manſuetiſsimus ligatus coram eo, inquiſitus tacuit, & expectatus miracula adhibere contempſit: quia Herodis incredulitas & curioſitas, diuina non merebatur audire vel videre, & dominus ſuam iactantiam & oſtentationem declinabat, ſuamq́ nolebat paſſionem impedire.

Herodis de Chriſto opinio.

Vnde, ſecundum gloſam, quia Herodes non reputabat Chriſtum ſaluatorem, ſed incantatorem: ideo non erat dignus nec verbis, nec miraculis Chriſti.

I

Et ſecundum Ambroſ. Herodes ex quadam curioſitate miracula fieri petiit, quod Chriſtus renuit, docens nos per hoc iactantiam declinare. Per hoc quòd Chriſtus coram Herode inceſtuoſo & homicida noluit miracula facere, nec ſuis interrogationibus reſpondere: ſignificauit ꝙ tales & omnes impij non ſunt digni opera diuina videre, nec eius reſponſa habere.

Documentũ.

Ex hoc articulo, deriſionis habetur documentum, ſecundum Gregorium, vt quoties auditores noſtri noſtra volunt quaſi laudãda cognoſcere, non autem ſua peruerſa mutare, omnino taceamus: ne ſi oſtentationis ſtudio verbũ dei loquimur, & eorum quæ erat culpa eſſe non deſinat, & noſtra quæ non erat fiat. Multa autem ſunt quæ audientis animum produnt, maximè ſi auditores noſtri & ſemper laudant quod audiunt, & nunquam quod laudant ſequuntur.

Conformatio.

Ad conformandum ſe huic articulo, rememoretur homo factum articuli, & oret dicẽdo: Ieſu qui ab Herode deriſorie multis interrogari ſermonibus voluiſti, nec ei ad vllum verbũ reſpondere curaſti: da mihi amore tuo (quando oportet) ſermones deriſorios patienter audire, meamq́ iactantiam cum ſilentio declinare. K

(Stabant autem & principes ſacerdotũ & ſcribæ cõſtanter accuſantes eũ.) coram Herode.

Accuſatio Chriſti corã Herode

De quibus verò ibi eum accuſauerunt, euangeliſtæ non exprimunt, ſed fortè de eiſdem tribus de quibus coram Pilato eum accuſauerant, maxime hoc coram Herode aggrauantes, quomodo commouiſſet vniuerſum populum, incipiens a Galilæa. ſ. dominio Herodis, vt ex hoc magis ſibi animo aſſumeret, quia in ſuo dominio commotionem ſuſcitaſſet: vnde ad iſtas accuſationes Chriſtus nihil reſpondit, nec Herodi, nec accuſatoribus: ſed tacuit, non concedendo eorum accuſationes taciturnitate, ſed deſpiciendo tanquã indignas reſponſione: ad commendandam quippe patiẽtiam tacuit, & nihil reſpondit. ſecundum illud Eſaiæ: Quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet. Ex hoc articulo accuſationis, trahitur documentum, ꝙ non omni loco, & tempore, L

Eſa. 53.

Documẽtum.

& coram quibuslibet, veritas eſt manifeſtanda ſed plerunq; ſilentium diuinum eſt.

Conformatio.

Ad cõformandum ſe iſti articulo, memoretur homo grauitatem articuli, & oret dicens: Ieſu qui coram Herode conſtitutus falſas incriminationes, nec verbo refellere voluiſti: da mihi iniquorũ non frangi in iuriis, nec ſacra myſteria propalare indignis.

Spretio Chriſti ab Herode.

Videns autem (Herodes,) ꝙ Chriſtus nullum ſignum faceret, nec verbum aliquod ad interrogata reſponderet, nec contra accuſatores ſuos aliquibus reſponſionibus ſe defenderet: reputauit eum idiotam ac fatuum, & non ſanæ mẽtis, ac per hoc (ſpreuit eum,) ipſe (&) ſimiliter (exercitus eius,) vt omnes in eadem culpa monſtrarentur eſſe pares. Sic hodie ſectatores Chriſti a malis hominibus ſpernuntur, & ab eis fatui reputantur: Ieſum hodie multi cum Herode ſpernunt, qui ſigna fieri quærunt, conquærentes ꝙ modò miracula ab eo non fiunt, cum modò non ſit tẽpus ſignorum, ſed operum. M

vnde dominus: Habent Moyſen & prophetas, audiant ipſos: modò autem præter hæc habemus & euangelium & apoſtolum, & adhuc ſigna quærimus, non euangelium implemus, ſed ſpernimus.

Luc. 16.

Ex hoc articulo deſpectionis, trahitur documentum ꝙ nos potius velle debemus a malis deſpici, quàm ab adulatoribus laudari, ſicut dominus noſter. Vt ait Gregor. Magis eligebat apertè a ſuperbientibus deſpici, quam a non credentibus vacua voce laudari. Ieſu qui ab Herode & exercitu ſuo ſperni non ſpreuiſti: da mihi mũdanum faſtum deſpicere, & iniquorum deſpectus pro iuſtitia non curare: non ſolum autẽ Herodes eum ſpreuit, ſed etiam illuſit, induendo veſte alba: & hoc in deriſionem & ſignum illuſionis, ſicut fatui ſolent aliqua veſte ludicra indui, qua cognoſcantur ab aliis: & fortè tunc temporis deriſorium fuit portare deſuper veſtem albam: eo ꝙ ſic illuderetur tunc fatuus

Veſte alba Chriſtus indutus.

hæc autem veſtis erat (vt dicitur) ad modum ſcapularis vel gioſorum, ſine caputio, dependens a collo antè & retrò. Fortè ſubitò peciam panni albi accipientes, foramen in me-

Veſtis albæ forma.

dio

A

dlo eius fecerunt, & ſic collo ſuo impoſuerũt. Sed quantumcunq; Herodes hoc in illuſionibus fecerit, non tamen à myſterio vacat, ſicut & omnia alia circa Chriſti paſſionem geſta.

Myſterium.

In veſte enim alba, innocẽtia & caſtitas aſſumptæ humanitatis & gloria regni immortalis, quam per paſſionem accepit, deſignatur: & quod pro peccatis totius mundi in carne caſta & innocente immaculatus agnus eſt paſſus. Tu quoque non niſi in veſte alba, ſcilicet ſine macula & cauſa illudaris, & ſpernaris: alioquin illuſio erit tibi pœna peccati: & magis dolendum de cauſa & materia irriſionis, quàm de irriſione ipſa. Deſignauit ergo Herodes ſuo facto, ne ſciens fortè quid agebat, quod Chriſtus albedine puritatis & innocentiæ indutus erat. vnde Ambroſ. Non otioſum quod veſte alba induitur ab Herode, immaculatæ tribuens indicia paſſionis, quòd agnus dei ſine macula cũ gloria peccata mundi ſuſciperet.

B

Hanc autem veſtem albam, repræſentat hodie alba ſacerdotalis. Vnde myſtice notandum, quod pontifex noſter in ſua paſſione habuit omnia pontificalia.

Põtificalia Chriſti indumenta.

Amictum ſuſcepit, cùm velatus eſt coram Caipha a Iudæis. Albam habuit, cùm veſte alba indutus eſt ab Herode. Caſulam accepit, cum milites circundederunt ei purpureum veſtimentũ coram Pilato. Et ne quid ſibi deſit, cinculũ habuit, cùm ad columnam ligatus eſt. ſtolam habuit, quando ad collum ligatur. Manipulum habuit, quando cum fune manus eius ligauerunt: ſed hunc ſoluerunt, quando ei arundinẽ in dextera manu dederunt, & funis manſit pẽdens in ſiniſtra: ad quod deſignandum manipulus ponitur in brachio ſiniſtro. Coronam ſpineam ſuper caput habuit pro mitra pontificali, & arundinem in manu pro baculo paſtorali. Chirothecas autem habuit & ſandalia,

C

cùm manus eius & pedes toti fuerunt ſanguine rubricati: ad quod deſignandum ſandalia debent habere aperturam, cum aliquo rubro ſericeo panno. Chirothecæ etiam habent deſuper aliquod monile rotundum, quod debet ſimiliter habere aliquid de rubro, ad deſignãdũ ſtigmata Chriſti. Hæc omnia ſunt inſignia pontificalia, quæ in memoriam paſſionis Chriſti geſtat pontifex, in conſecratione eccleſiæ vel altaris: in cuius etiam memoriale conficitur ſacramentum altaris.

Illuſio domini in omni veſte.

Patet ergo ex dictis, quod illuſus fuit dominus in omni veſte & ornamento, tam ſacerdotali, quàm pontificali: & quod peius eſt, hodie illuditur ei in omnibus veſtibus prædictis, non minus quàm tũc: & à maiori multitudine, & longiori tempore, & modo fraudulentiori: quia iſti verè, illi quaſi figuratè. Illa enim multiplex illuſio quæ facta fuit ei tunc, figura erat & ſignum illuſionis futuræ, quę ſimultis impletur nunc. Notandum etiam, quod ille qui eis vtitur, debet ea habere in intellectu, per meditationem: in memoria, per recordationem: in affectu, per compaſſionem: & ſe domino pro poſſe in apparatu conformare: cum.n. aliquid talium accipit, nihil aliud proteſtatur facto ſuo, quàm ſi verbo diceret, ita credo dominum noſtrum fuiſſe indutum, & in talibus illuſum: in cuius ſignum & memoriam ſic induo meipſum: & vt in me ſentiam quod & in ipſo Chriſto Ieſu.

D

Qui ergo talia fuerunt exterius, nihil ſentientes vel compatientes interius, profectò Chriſto illudunt: faciunt enim ac ſi dicerent: ſigno tibi compatimur, & tuas illuſiones in nobis oſtendimus, ſed in nullo tibi compatimur.

Moraliter. De indumẽtis ſacerdotũ. Amictus capitis.

Moraliter amictus capitis, ſignificat ſpem, quam apoſtolus vocat galeam ſalutis: ſpes autem æternorum, facit contemptum terrenorum. Cùm ergo ſacerdos ſe velat amictu oſtendit ſe terrena cõtemnere: & ſi ita non eſt, Chriſto illudit.

Alba.

Alba autem longa & lata, mentis & corporis ſignificat caſtitatem: cingulus verò, & ſtola, & manipulus, & huiuſmodi ligamenta, præcepta & cõſilia, & religionem cui ſe obligat, qui tales ordines aſſumit: obligatos ſe oſtendunt, qui talia induunt.

Caſula.

Caſula deſuper tegens per totum, & cæteris ſupereminens ornamentis, charitatem ſignificat, quàm apoſtolus ſupereminentiorem viam vocat: & ideo qui non diligit deum plus quàm ſua, vel ſuos, vel ſe, non eſt dignus tali officio.

E

Mitra.

Mitra verò epiſcopi, ſignificat ipſum habere ſcientiam duorum teſtamẽtorum, propter duo cornua: quam (inquam) ſcientiam debet habere, non tantum in corde per habitum ſed etiam in ore & manu per vſum: vnde duæ linguæ dependentes à mitra ſuper humeros, ſignificant ipſum epiſcopum debere habere duplex documentum, ſcilicet verbi & exempli.

Baculus paſtoralis.

Baculus verò paſtoralis in manu, ſignificat executionem officij paſtoralis: quòd conſiſtit in tribus, quæ ſignificantur per triplicem partem baculi. Primum, eſt vocatio peccatorum. Secundum, directio vocatorum. Tertium, eſt exhortatio directorum. Vnde eſt verſus: Attrahe per primum, medio rege, punge, per imum.

F

Sic itaq; vides, qualiter dominus non ſolum malefactor, ſed etiam ſtultus eſt reputatus. Ipſe autem omnia patientiſſime tolerabat.

Patiẽtia dominũ.

Patientiam ergo habeas & tu, ſi malefactor vel ſtultus iniuſte fueris reputatus. Nam ſicut diuina ſapientia, tanquam fatuus ſpernitur & irridetur: ſic omnes irriſiones quæ ſolẽt a vanis mundi huius hominibus (deũ præ oculis nõ habẽtibus) homini ſpũali irrogari, debẽt patienter ſufferri.

Documenta tria.

Ex hoc articulo illuſionis, ſumũtur tria documenta. Primũ eſt, quod oẽs qui piè & innocenter volunt viuere, ſcilicet nouũ hominẽ, ab his qui viuũt ſecundũ hominẽ veterem illuduntur, & ab eis pro fatuis habentur. Sed propter hoc non debent turbari viri ſpirituales, imò potius gaudere: quia nouus homo ſaluator noſter Chriſtus indutus alba veſte, quæ innocentiã ſignificat, illuſus & deriſus eſt à filijs huius ſeculi, apud quos alba veſtis exprobrabilis eſt: ſed ſicut crux ante paſſionem Chriſti exprobrabilis fuerat, quæ poſtea facta eſt honorabilis, ita vt etiã portetur in frõtibus regũ: ſic alba veſtis poſt Chriſti paſſionẽ facta eſt valde honorabilis, & innocentiæ ſignum. Vnde quilibet poſt baptiſmum renoua-

G novatus induitur veſte alba, in ſignum innocẽtiæ quam confert baptiſmus, in cuius etiam ſignũ Chriſto paſſo angeli in veſtimentis albis apparuerunt in eius reſurrectione, & ſimiliter in eius aſcenſione. Secundum documentũ eſt, ꝙ pro tempore & loco expedit ſtultitiam ſimulare. Vnde ꝙ dominus ipſe fons ſapientiæ corã Herode pro ſtulto haberi dignatus eſt, ex incõprehenſibili ſapientia ſua proceſsit. quia ſi ſapientem verbis vel factis ſe oſtendiſſet, Herodes vtiq; paſsionem eius impediuiſſet. Tertium eſt, ꝙ homo nihil quærat in veſtibus, non ornatum, non pretioſitatem, ſed ſolum neceſsitatem: quia ſaluator noſter in veſte velut fatuus eſt illuſus. Ad conformandum ſe huic articulo, regratietur homo deo, ꝙ ipſe nobis cum ſua illuſione veſtem innocentiæ conferre dignatus eſt. Item recogitet qualiter ipſe candidam veſtem innocentiæ baptiſmalis, quã Chri- H ſtus nobis prætulit ſæpe peccatorum malis denigrauit, & oret dicens, Ieſu qui veſte alba indui, & vt ſtultus ab Herode illudi voluiſti: da mihi mundi huius prudentiam, quæ ſtultitia eſt apud te, cautius declinare, & ad te qui vera es ſapientia peruenire. Herodes autẽ cùm non inueniret in Chriſto cauſam mortis, (illuſum & indutũ veſte alba remiſit ad Pilatum,) vt eũ honoraret, ſicut Pilatus ſibi detulerat. In quo ipſe probatur in necem domini conſenſiſſe: quia enim fuit ſibi miſſus tanquam homo ſuæ ditionis, cùm nõ inuenit in eo cauſam, debuiſſet eum abſoluere, & non alieno iudici remittere. Remiſit ergo eum Herodes Pilato: quaſi diceret, fac de eo quicquid volueris. Et fortè ſimilia verba ſibi remandauit. Et ſic dominus cum nota: illuſionis portando veſtem albam rediit, & Herodis conſenſum de ſua nece ſecũ detulit. Hic autem conſenſus apparuit ſigno & I facto: ſigno quidem, in veſtis albæ illuſione: facto, in amicitiæ confœderatione: nam & ipſa die facti ſunt amici Herodes & Pilatus, propter mutuam reuerentiam ſibi inuicem factã. Antea quippe inimici erant adinuicem, propter necem Galilæorum, qui de Herodis præpoſitura & dominio erant, quos Pilatus occiderat miſcens ſanguinem eorum cum ſacrificiis quæ offerebat: ſed nunc ſuper hoc reconciliatus eſt Pilatus Herodi: quia pro bono habuit Herodes ꝙ Pilatus ſibi detulerat, mittendo ſibi hominem ſuæ iuriſdictionis, & præſertim talem hominem quem ipſe videre diu deſiderauerat. Sic multi frequenter amici & concordes in condemnatione vel nocumento innocentium fiunt, qui antea ſibiinuicem contrarii fuerunt. Hæc autem amicitia Pilati & Herodis, fuit ſignum ꝙ Iudæi & gentiles conuenirent in perſecutione Chriſtianorum. Vnde Beda: Hoc nephandiſsimum Herodis & Pilati fœdus, quod in occidendo Chriſto pepigerunt, hactenus eorum velut hæreditario iure ſucceſſores cuſtodiunt, quando gentiles & Iudæi ſicut genere & religione, ita etiam mente diſsidentes, in Chriſtianis tamẽ perſequendis, Chriſtiq; eis fide perimenda, conſentiunt. Hæc Beda.

Amicitiã ſimulare expedit.
In veſtibus quæ renda.
Conformatio.
Remiſſio Chriſti ab Herode ad Pilatũ.
Amicitiæ confœderatio.
Amicitia Pilati & Herodis.

Poteſt etiam hæc amicitia in bono accipi & K per concordiam Herodis & Pilati, concordia populi iudaici & gentilis ſignificari. Sicut. n. Pilatus primò miſit Ieſum ad Herodem, & Herodes poſtea ei remiſit: ſic verbum ſalutis primò recepit populus gentilis, & annuntiauit Iudæis: in fine aũt mundi iterum Iudæus remittet ad gentilem, quando per Heliam & Enoch multi conuertentur. Iſti duo populi ante mortem Chriſti erãt inimici ſibiinuicem & diſcordes, ſed poſt mortem Chriſti facti ſunt amici & concordes in fide eius: quia ipſe eſt pax noſtra, qui fecit vtraq; vnum. Vnde Ambroſ. In L typo etiam Herodis atq; Pilati, qui amici ex inimicis per Ieſum Chriſtum facti ſunt, plebis Iſrael & populi gentilis figura ſeruatur, quòd per domini paſsionem vtriuſq; ſit futura concordia: ita tamen vt prius populus nationum capiat dei verbum, & ad populum Iudæorum fidei ſuæ deuotionem tranſmittat. Hæc Ambroſius. O quanta humilitas & patientia domini Ieſu, qui de ſe quaſi de fatuo permittebat malos ludere: mittere ſe, & remittere, & quod volebant facere. Hanc autem miſsionem & remiſsionem ipſe dominus fieri voluit ad maiorem & euidentiorem ſuæ innocentiæ oſtenſionem. Intuere eum nunc bene, dum ducitur & reducitur, demiſſo vultu & verecundè incedentem, & omnium clamores conuitia & ſubſannationes audientem, & fortè lapidum percuſſiones & immunditiarum ſuſcipientem. Et cogita quõ habebat illos pedes ſanctiſsimos confractos: quia cũ magna feſtinatione duxerunt & reduxerunt eum, nudis pedibus incedentẽ. Intuere etiã matrem & ſuos cũ indicibili mœrore a longè ſequẽtes & iſta videntes, & cogita quàm libenter tu iuuares & aſſociares ſic triſtes & dolentes. Ex hoc articulo habetur docu M mentum, quod tãtam vim habet natura boni, ꝙ reſpectu ſui confœderat etiam malos. Inimicitia. n. reſpectu boni, parit amicitiam inter malos: non timeat ergo iuſtus ſi viderit malos contra ſe colligari: quia hoc teſtatur in eo aliquid eſſe boni, & per hoc ipſe conformatur Chriſto, contra quem omnes conuenerunt in vnum etiã inimici. Ad conformãdum ſe huic articulo, recogitet homo ſi habeat inimicitiã cum aliquo, & dimittat eam de corde amore Chriſti, qui pro nobis in ſua paſsione etiã malos aduerſum ſe concordauit. Ieſu qui contra te inter Herodem & Pilatum amicitiã fieri voluiſti, da mihi iniquorum aduerſum me colligantium non timere: ſed eorum potius exercitatione me proficere, quatenus tibi merear cõformari. Conſidera nunc quanta fatigatio fuerit Chriſto ſic duci & reduci de iudice ad iudicem: quia magna pœna eſt cuilibet homini mitti de vno iudice ad aliũ. Fuit. n. primò præſentatus Annæ. Secundò, Caiphæ. Tertiò, ductus ad Pilatum. Quartò, miſſus ad Herodem. Quintò, remiſſus ad Pilatum: quæ omnia ad vnum poſſunt reduci articulum, ex quo plura ſumuntur documenta. Primum eſt, ꝙ non debemus formidare præſentari poteſtati temporali.

Humilitas dñi.
Cõtemplatio.
Documentũ.
Conformatio.
Conſideratio de fatigatione Chriſti.

A ſali, vel ad malos iudices trahi propter Chriſtum: quia quantò poteſtas iniquior, & iudices nequiores, tantò faciũt martyres glorioſiores. Secundum eſt, ꝙ non omnes actus voluntates & deſideria noſtra antequam perficiamus debemus ad examen rectæ rationis, quæ per iudicem intelligitur, præſentare: & nihil præcipitanter agere: omnia quoq; mala quæ fecimus debemus conſpectui conſcientiæ noſtræ præſentare, & ſic eam coram Chriſto iudice examinandam ſtatuere. Tertium eſt, ꝙ religioſi, qui ſpecialiter debent eſſe imitatores Chriſti, non debent turbari ſi interdum ſub obedientia mittantur de loco ad locũ, de prælato ad prælatum: quia Chriſtus propter nos ſub obedientia patris dignatus eſt mitti de iudice ad iudicem. Item ſicut Chriſtus ſtabat ante iudices, & nullum irreuerentiæ verbum eſt locutus: ſic & nos cum reuerẽtia ſtare debemus coram prælatis noſtris & iudicibus, etiam malis.

Religioſorum trãſmiſſio.

B Ad conformandum ſe iſti articulo, formet ſibi homo imaginem Chriſti in mente ſua. Statuens coram eo conſcientiam ſuam miſericorditer examinandam, pro eo quod Chriſtus coram iudicibus malitioſe fuit examinatus. Recogitet etiã homo quomodo oportet nos oẽs exhiberi ante tribunal Chriſti, & idcirco ipſe plus pro nobis impiis exhiberi voluit ante tribunal alicuius iudicis, vt nos iniuſti ante tribunal iuſti iudicis fiducialiter comparere poſſemus. Ieſu qui de iudice ad iudicem mitti & coram eis examinari voluiſti: da mihi amore tui nominis, malorum iudicum verſutias nõ metuere, & in conſpectu tuo me tuta conſcientia comparere: ac bono animo maiorum imperiis me ſubdere, & alacri corde ad obedientiam ſine mora concurrere.

Conformatio.

ORATIO.

C Domine Ieſu Chriſte, qui hora diei prima permiſiſti te ligatum adduci in conciliũ Iudæorum, ac poſt multas iniurias & cõuitia de Caipha duci ad Pilatum, vbi à Iudæis reus mortis & malefactor fuiſti iudicatus, & in multis falsè accuſatus: ac deinde à Pilato ad Herodem te mitti, & ibidem accuſari & fatuus reputari, ac ſperni, & in veſte alba illudi pertuliſti, tandemq; ſic illuſus & in veſte alba indutus ad Pilatum es remiſſus: fac me quæſo iniurias & conuitia patienter & gaudenter pro tui nominis gloria tolerare, & in conſpectu tuo cum gaudio apparere, ac vultum tuum deſiderabilem ſemper reſpicere. Amen.

De tertia in paſſione domini. Cap. 62.

Mat.27. Mar.15 Luc.23. Ioã.18. & 19.

Hora tertia cogitabis mœſtus & triſtis qualiter reducto domino ad Pilatum illi canes latrantes de fœdere Herodis & Pilati, cum audacia magna pro ſe iuncti r accuſationes ſuas: quamuis neq; Pilatus, neq; Herodes diligenter eum interrogãdo & examinando inuenirent in eo cauſam mortis. Vnde ad exprobrandam duritiam Iudæorum & gentilium Pilatus fatetur nec ſe, nec Herodem, neq; in occidendo, neq; in illudendo, in Chriſto cauſam ſeu aliquid dignum morte inueniſſe. Vbi Beda: Hoc dicendo Pilatus abſoluit quidem Ieſum, quem probauit inſontem: ſed quem abſoluit iudicio, crucifigit miniſterio. Audi cæce Iudæe, audi crudelis pagane. Pilatus ipſe fatetur neq; ſe, neq; Herodem dignum quid morte in Chriſto repeririſſe, ſed tantum in occidendo vel illudendo innoxio, alienæ crudelitatis obtemperaſſe clamoribus. Hæc Beda. Magnum dimittendi Ieſum ſtudium gerebat Pilatus. Sed quãtò curioſius dimittere quærit, tantò criminoſiores ad mortem eius inuenit. (Et cùm accuſaretur,) dominus mendaciter (a principibus ſacerdotum & ſenioribus, nihil reſpondit:) nec ad ſui excuſationem, nec ad dictorum refractionem, nec ad dicentium improperationem: ſed magis accuſationes viriliter ſuſtinuit & tacuit. Et (tunc) cum ſic accuſaretur ab eis,

Innocẽtia Chriſti. D

Pilati in dimittendum cura.

E (dixit illi Pilatus: Non audis quãta aduerſum te dicunt teſtimonia?) ſecundum Chryſo. Ideo hoc dicebat: quia volebat liberare eum, dum ſe excuſando reſponderet. (Sed dominus non reſpondit ei ad vllum verbum, ita vt miraretur præſes vehementer,) de eius patientia & conſtantia: ꝙ ille quem in lege peritum & ad omnia reſpondere potentem audierat, nihil reſponderet: & ꝙ exhibitus ad criminale iudicium, & ſtans ante mortem, quæ apud omnes homines æſtimatur terribilis, ipſe imperturbabilis remaneret. In hoc autem docet, accuſationes & criminationes patienter eſſe ſuſtinendas, hoc enim magis mirabilem facit ſanctorũ patientiam, quàm defenſio. Vnde Ambro. Accuſatur dominus & tacet, quia defenſione non indiget: nec accuſationem tacendo confirmat, ſed deſpicit non refellendo. Ambiunt defendi, qui timent vinci. Melior eſt cauſa quæ non defenditur & probatur. Suſanna tacuit, & vicit.

Miratio Pilati de Chriſto.

Cur accuſatus tacuit.

F Hæc Ambro. Iudex ergo omnium ante tribunal iudicis vilis & indigni, manſuetus & tacitus ſtetit, & accuſatus nihil reſpondit. Sunt aũt quatuor rationes huius ſilentij & taciturnitatis Chriſti. Tacuit.n. Chriſtus primò iuſtè, quia propter falſitatem accuſationum & corruptũ iudicium indigni erant audire. Secundò, miſericorditer, ne.ſ. ex reſponſione ſua peiores fierent, ſi ſibi non crederent, vel non obedirent. Tertiò diſpenſatiuè, ne ſi excuſaret dimitteretur: & crucis vtilitatis, ſcilicet noſtra ſalus & redemptio differretur. Quartò exemplariter, vt daret nobis patientiæ exemplum, & impleret illud de ſe ſcriptum: ſicut agnus coram tõdente ſe obmuteſcet, & non aperiet os ſuum. Igitur vt dicit Anſelmus, Vide attentè quomodo ſtat ante præſidem inclinato capite, demiſſis oculis, vultu placido, ſermone raro; paratus ad opprobria, promptus ad verbera: quandoque dominus reſpondet, quandoq; non reſpondet. Vbi reſpondet, quaſi paſtor bonus docet, & pro creditis ſibi ouibus contra luporũ latronumq; inſidias pugnat: vbi verò non reſpondet, quaſi agnus pro toto grege immolandus ſilet, & patientiam præſtat: & vtinam modò in-

Dan.13.

Taciturnitatis Chriſti cauſæ.

Eſa. 53

Reſpondet & nõ reſpondet.

G dò innoteſceret quando quaſi agnus & quan-
do quaſi paſtor quiuis eſſe deberet: vt ſciret quō
tacere & reſpondere haberet. Quāuis ergo qui
buſdam interrogationibus ſæpe reſponderit,
quando tamen reſpondere noluit, non ſicut
reus & malè ſibi conſcius, qui de peccatis con-
uincebatur ſuis, ſed ſicut innocens & manſue-
tus, qui pro peccatis immolabatur alienis. Et
ideo ſimilitudo de agno data eſt, vt in ſuo ſilē
tio non reus, ſed innocens haberetur. (Per diē
autem feſtum) paſchæ, (conſueuerat præſes
vnum vinctum dimittere populo,) ad petitio
nem populi, (quem volebant,) ſiue meritorū
diſcretione, in memoriam liberationis filiorū
Iſrael de Aegyptiaca ſeruitute: cuius beneficij
memoria in ſolēnitate paſcali fiebat, quòd ea die
de ſeruitute Pharaonis egreſſi erant: in aliis
autem feſtis non ſic fiebat. Quia. n. in nocte pa

Liberādi malefactoris inſtitutio.

H ſchæ angelus domini ſaluauit Hebræos, & per
cuſſit primogenita Aegyptiorum: ideo ad hoc
repræſentandum, & in memoria huius benefi
cij, in hac ſolennitate ſaluabant vnum morti
propinquum, & aliquos interficiebant de vin-
ctis qui cuſtodiebantur ad occidendum. Vel
hoc faciebant in memoriam tranſitus maris
rubri, in quo filii Iſrael fuerunt liberati, &
Aegyptii ſubmerſi. Et iſtam cōſuetudinem eis
conſeruari impetrauerant ab imperatore Ro-
manorum, ſicut fuerat obſeruata antequā Iu-
dæa eſſet Romanis ſubiecta: ſi adhuc ſingulis
annis aliquem occidunt deus ſcit, & ipſi ſciūt.
Pilatus ergo ſciens eos cupidos de obſeruan-
da illa conſuetudine, & ex altera parte quòd Bar
rabas eſſet peſſimus, & populo odioſus, propo
ſuit eis ſub diſtinctione optionem dicēs, quòd ad
honorem feſti liberaret eis Barrabam vel Ie-
ſum, & nullum aliū, per hoc ſubtiliter credens
liberare Ieſum de conſenſu eorum: quia non
I credebat aliquo modo quòd peterent liberationē
Barrabæ qui erat homicida & ſeditioſus, ac peſ
ſimus & inſignis, nō nobilitate generis, ſed ex
famoſitate ſui criminis: quia erat latro publi-
cus, & in malitia vulgatus & famoſus, & ideo
credebat meritò Ieſum eſſe præligendum,
ſciens eum innocentem & per inuidiam tradi
tum: quia publicè arguebat vitia eorum. Ma-
gnam (vt dictum eſt) diligentiam Pilatus oſten
dit, vt Chriſtum liberaret. Primò, per innocen
tiam: quia manus Herodis euaſerat. Secundò,
per conſuetudinem: quia eum præligendum
credebat: in quo datum eſt exemplum laborā
di ad liberationem innocentum. Vnde Chryſ.
Et intuere ſapienter: non enim dixit quia pec-
cauit & dignus eſt morte, donari eum ex fe-
ſto: ſed primum eum excuſans & eruens à cau
ſa omni, tamen rogat ex ſuperabundanti: vt ſi
nollent innoxium dimittere, ſaltem vt obno-
xium donarent feſto vel tempori. Tunc (miſit
ad Pilatum pro tribunali ſedētem vxor ſua,)
nomine Procula (dicēs, nihil tibi & iuſto illi,)
ſit cauſæ vel contra iuſtum illū: quaſi diceret,
nihil habeas cauſæ: nec intromittas te ad inter
ficiendum hominem illū, quia iuſtus eſt: (mul-
ta. n. paſſa ſum hodie per viſum, vel in ſomnis

Diligentia Pilati ad liberādū Chriſtū

Vxoris Pilati viſum.

(propter eum.) Vxor itaq; gentilis viri hoc in K
viſionibus & ſomniis intellexit, quod Iudæi vi
gilantes nec credere, nec intelligere voluerūt.
Diabolus quippe apparuerat ei, mouens eam
terroribus, ad liberationem Chriſti: nunc. n.
demum diabolus intelligens per Chriſtum ſua
ſpolia, ſiue in mundo, ſiue in tartaro ſe amiſ-
ſurum, pœnituit quòd fecerat comprehendi eum:
& ideo immiſit viſiones huic mulieri vt per eā
impediretur mors Chriſti: & ſicut prius per
mulierem intulerat mundo mortem, ita mo-
dò ſatagit Chriſtum de manibus Iudæorum li
berare per mulierem, ne per Chriſti mortem
mortis amittat imperium. Iam quidem dei nu
tu & virtute poterat myſterium crucis cogno
ſcere & ideo laborabat ne Chriſtus morere-
tur. Fortè iam ſancti in inferno gaudebāt, vn-
de hoc nouerat. Nam vt ait Auguſtinus, anima
Lazari reuocata ad ſuperos, animæ in infer-
no cognouerunt dominum de proximo de- L
ſcenſurum ad inferos: vnde extunc lætabātur:
& maximè diabolus hoc cognouit, cum domi
nus clamore valido animam exhalauit. Vel
etiā per ſcripturarum impletionem hoc per-
pendit, quia in domino eas impleri vidit: quòd er
go vxor Pilati & ipſe Pilatus fecerunt tantū
pro liberatione Chriſti, totum putatur fuiſſe
ex inſtinctu diaboli: qui per Pilatum & eius
vxorem nitebatur impedire noſtram redem-
ptionem, ſicut olim per Adam & Euam fecit
noſtram damnationem. Pilatus ergo quærebat
ab eis, quem vellent propter honorem feſti ſi-
bi dimitti de duobus prædictis: & quaſi exhor
tatiuè expreſſit Chriſtum, quærens ſi vellent
mitti regem Iudæorum. Ipſi verò nimio odio
contra Chriſtum moti, & obſtinato corde in
malitia perdurantes, ne Chriſtus liberaretur
prælegerunt & petierunt Barrabam homi-
nem peſtiferum dimitti & liberari, Chriſtum
verò innocentem tolli de medio & crucifigi. M
Putabant enim, vt dicit Chryſoſt. hoc ſe poſſe
aſtruere, quòd Ieſus deterior eſſet latrone, & a-
deo nequam vt neq; pro feſti prærogatiua de-
beret liberari. In quo facto eorum oſtenditur
futuræ infidelitatis arcanum, ſcilicet antichri
ſtum Chriſto præferendum. Latrones latronē
petierunt, & homicidam autori vitæ prætule-
runt. Quod improperans eis beatus Petrus po
ſtea dicebat: vos ſanctum & iuſtum negatis, &
petiſtis virum homicidam donari vobis, auto-
rem verò vitæ interfeciſtis. O quanta infelicis
Iudæorum iniquitas & malitia, qui ad procu-
randum Chriſti mortem petierūt latronis pu
blicè liberationem, contra bonum publicum,
& iuſtitiam: mortem vitæ, tenebras luci, filium
diaboli filio dei tam ſtultè quàm impiè præfe-
rentes. Vnde Aug. O cæcitas Iudæorum, o fu-
ria phreneticorum: (noli dimittere hunc, ſed
Barrabam:) quid fuit aliud dicere, quam occi-
datur ille qui ſuſcitauit mortuos, & dimittatur
latro, vt iterum occidat viuos? Vnde Anſelm.
Adhuc autem & animam tuam incircunciſo
cani gluttiendam tradiderunt: vinctum ſiquidē
ante faciem Pilati præſidis te perduxerunt, po
ſtulan-

Chriſtū agnouit diabolus.

Barrabæ prælectio.

Acto. 3.

A ſtulantes ſupplicio crucis interimere qui peccatum non feceras, & virum homicidam dona ri ſibi: agnum lupo, aurum luto poſtponentes. O indignum & infelix concambium. Vnde & Beda: Hæret aũt Iudæis vſq; hodie ſua petitio quã tanto labore impetrauerunt. Quia.n. data ſibi optione pro Ieſu latronem, pro ſaluatore interemptorẽ, pro datore vitæ elegerunt peremptorem: meritò ſalutem vitamq́ perdiderunt, & latrociniis ſe ac ſeditionibus intantum ſubmerſerunt, vt & patriam regnumq́ ſuũ quod plus Chriſto amauere perdiderunt, & haſtenus eam quam vendidere vel animæ vel corporis libertatem recipere non meruerint: atq; ideo Iudæi pacem habere non poſſunt, quia ſeditioſum principẽ, id eſt, diabolum qui vſq; hodie regnat in eis, magis quàm dominum eligere maluerunt. Hæc Beda. Similiter adhuc hodie aliqui magis nituntur ſaluare & etiam promouere malos homines quã bonos, & in multis electionibus ac prouiſionibus Ieſus, i. vir bonus ac dignus, & dei amicus, qui ſe & alios ſaluare vellet reprobatur: & Barrabas latro inſignis, id eſt, malus ac indignus & Chriſti hoſtis, qui ſe & alios in anima perimit, eligitur. Vnde qui in talibus promotionibus faciendo vel cõſentiendo culpabiles ſunt, ipſo ſuo facto vel conſenſu condicunt Iudæis: (non hunc, ſed Barrabam.) Ieſus verò ad omnia tacet patienter canes oblatrantes tolerans, & ſua patientia nos armans. Conſidera hic quantum Chriſti animum ſauciare potuit, quòd tam ſceleratus & vilis homo præferebatur ſibi homini deo intantum, vt peterẽt illius vitam, & iſtius mortem: peccauerunt autem in duobus. ſ. quia reum petebant liberari, & innocentem damnari. Vnde in Prouerb. Qui iuſtificat impium, & condemnat iuſtum: vterq; abominabilis eſt apud deum. Ex iſto articulo trahuntur duo documenta. Primum eſt, quòd nos æquanimiter toleremus, ſi aliquando præferantur nobis perſonæ infimiores & humilioris cõditionis: quia latro Chriſto fuit p̃latus. Scd̃m eſt, quòd caueamus ne & nos Barrabã Chriſto p̃feramus. Multi.n. adhuc hodie deſiderant Barrabã ſibi ſolui, & Chriſtũ vinctũ eſſe: quia vt dicit Origenes, Omnes qui Iudæis ſunt ſimiles, ſiue in dogmate, ſiue in vita, Barrabam ſibi ſolui deſiderant: quicunq;.n. malè agit, ſolutus eſt in corpore eius Barrabas, Chriſtus autem vinctus: qui autem bonum agit, Chriſtum habet ſolutum, Barrabas vinctum: & ideo ſicut Iudæi poſtquam pro Chriſto elegerunt Barrabam latronem, latrociniis & ſeditionibus ſunt ſubuerſi: ſicut & nunc quæcunq; anima prælegit Barrabã, illa ſemper latrociniis diabolicis exterminatur. Vbi enim non eſt Ieſus, ibi lites & prælia ſunt: vbi autem eſt Ieſus, ibi ſunt omnia bona & pax. Hæc Origenes. Spiritualiter homo vinctus eſt per peccatum poſitus in carcere ſecundum corpus, & animam: ita quòd ſint duo vincti, corpus & anima: ſed de his vnus, ſcilicet anima poterit liberari, ſi tamen corpus pœnitentiæ & flagellis exponatur: quia, ſicut animam a culpa & a pœna liberabit. Si verò corpus liberetur, adhuc manebit vincta anima, & ſupplicijs ac flagellis exponetur æternis: & ideo melius eſt quòd anima liberetur quàm corpus: quia ſi corpus ſuſpenditur in cruce pœnitentiæ, tunc animã liberabit a morte. Vnde Grego. Si magnæ mercedis eſt eripere à morte carnem morituram: quanti meriti eſt liberare animam in cœlo ſine fine victuram? Ad cõformandum ſe huic articulo, recogitet homo ſi ipſe vnquam Barrabam Chriſto prælegit, & doleat ac oret dicens: Ieſu qui non dedignatus a Iudæis reprobari petentibus ſibi Barrabam latronem dimitti, te verò autorem vitæ crucifigi: da mihi te creatorem meum ſemper eligere præ omnibus, & pro nulla re creata te vnquam reprobare. Pilatus autẽ volens dimittere Ieſum, iterum locutus eſt ad illos, quærẽs quid faceret de Ieſu rege Iudæorum, & quid mali feciſſet, & aſſerens quòd nullã cauſam mortis in eo inuenerit: ſed quantò plus videbant quòd Chriſtum liberare vellet, tantò magis iterum & iterum clamabant, & vocibus magis inſtabant, poſtulantes vt crucifigeret eum. & inualeſcebant voces eorum. Mala fuit Barrabæ prælectio, ſed peior hæc ſententiatio. (Videns autem Pilatus quia nihil proficeret) ad liberatione Chriſti ſaluo fauore populi, (ſed magis tumultus) & ſtrepitus, (fieret,) populi clamantis ad contrarium per ſeductionem ſacerdotũ volentium per clamorem & tumultum populi obtinere, quod non poterant per rationem habere: & volens populo placere & ſatiſfacere (dimiſit illis Barrabam,) quem petebant, quãuis Chriſtum præferendũ non dubitaret. Ecce quòd Chriſtus innocẽs damnatur: & Barrabas latro liberatur. Ita contingit hodie in curiis principum & prælatorum: quia innocentes damnantur & peruerſi peccatores liberantur; minora puniuntur, ſed maiora diſſimulantur: puniũtur tranſgreſſores decretaliũ & ſtatutorum, & dimittuntur impuniti tranſgreſſores diuinorum mandatorum. (Et) vt Iudæi de morte Ieſu totum peccatũ ſuper ſe acciperẽt, & ipſe immunis eſſet a peccato, (accepta aqua lauit manus ſuas coram populo dicens: Innocens ego ſum a ſanguine,) id eſt, ſanguinis effuſione, (iuſti huius:) & ſicut lauo manus, ſic & conſcientiam: quia ego volui liberare innocentẽ, & ſolum miniſter legis ſum; (vos videritis.) quid continget vobis quantũ ad ſuppliciũ pro culpa quam committitis: quia vox veſtra ſanguinem iuſti fundit, vnde pœnã ſentietis. Mos enim erat apud antiquos, vt cùm quis vellet ſe oſtendere immunem a crimine aliquo, accepta aqua lauaret manus ſuas coram populo. Lauit ergo manus coram populo: vt quos non poterat mouere ſuaſione, moueret ſignificatione, qua ſignificabat iniquã mortem Chriſto inferre, & ſe innocentem a tanto ſcelere. Lauit manus ſuas, imponens peccatũ de morte Chriſti Iudæis, ipſis hoc recipientibus; quamuis nõ eſſet per hoc ſecundum veritatem excuſatus: quia non lotus fuit aqua ſuus reatus: mentiebatur

Iudæis ſua permanet petido nociua.

Prouer. 17.

Documenta.

Barrabã ſolui cupientes.

Liberanda anima. Conformatio.

Iniuſtæ dãnationes iuſtorũ in curiis principũ ſunt.

Lauãdarũ manuum mos.

G tur ergo dicendo ſe innocentem, quia (ſciebat ꝙ per inuidiam eum tradidiſſent,) & ꝙ iuſtus ac innocēs erat: & vt ipſemet cōfitebatur, eum liberare poterat. Particeps ergo erat criminis: ſed innocentior illis. Vnde Leo Papa: Exceſſit ergo Pilati culpam facinus Iudæorū: ſed nec ipſe euaſit reatum qui reliquit proprium iudicium, & in crimen tranſtulit alienum. Huic Pilato ſimiles ſunt excuſantes ſe a criminis conſenſu, cùm poſſint reclamare cum effectu. (Et reſponderunt omnes, Sanguis eius:) id eſt, culpa & pœna, ſeu vltio & vindicta effuſionis ſanguinis eius, (ſuper nos & ſuper filios noſtros.) Optimam hæreditatē reliquerunt Iudæi filiis ſuis: perſeuerat enim vſq; hodie ſuper Iudæos hæc imprecatio pœnæ & criminis, & ſanguis Chriſti non aufertur ab eis: vnde in ſingulis lunationibus, vt dicitur, fluxum patiuntur ſanguinis.

Sanguinis fluxum Iudæi patiuntur.

Percuſſit enim eos dominus in poſteriora, &, opprobrium ſempiternum dedit

H illis ſuntq; vagi & profugi ſub ſeruitute: & niſi lauerint manus ſuas per baptiſmum, ab iſto ſanguine pœnam criminis ſuſtinebunt continuè: vt autem dicit Hieronymus, verbum optimum & ſalutiferum reſponderunt Iudæi: ſed intentione peſſima. Optandum eſt ergo vt ſanguis ille veniat ſuper nos: ſed in ablutionem, ſecundum illud Apocalypſis, Lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo.

Apoc. 1.

Pilatus itaque cauſam mortis in eo non inueniens, nitebatur eum dimittere: nō enim in eo, ſed in nobis cauſa mortis eius fuit: paſſus eſt pro nobis, non pro ſe, non habens culpam & ſuſtinens pœnam: vt & culpam noſtram ſolueret & pœnā. Vnde Bernardus: O piiſſime Ieſu, quid tibi & morti? nos peccauimus & tu luis, nos debuimus & tu ſoluis. Nullam itaq; cauſam mortis in eo inueniens, dixit illis. (Corripiam ergo eum) ſcilicet flagellādo: vt ſi qua in veſtris ceremonialibus commiſit, vel in aliquo deliquit, pro ipſis correptus emendetur, & ſic emēdatum & diſciplinatum dimittam a morte liberum.

Flagellatio domini.

I Flagris & ludibriis eum afficiam quantum ipſi iubetis, dummodo innoxium ſanguinem non ſitiatis vel fundatis. Videns enim ex clamore eorum quòd nullo modo poterat dimittere Ieſum omnino liberum cum pace ipſorum: & ex altera parte durum ſibi erat interficere innocentem: ideo ad ſatisfaciendū eis fecit Chriſtum flagellari & illudi, vt videntes eum ſic punitum & illuſum vltra cōdignū, pœnis eius & opprobriis crudelitas eorum ſatiaretur, ac mitigaretur: & ſic ſufficere ſibi æſtimantes vltrà ſæuire deſiſterent, & mortem eius non ſiſterent. Vnde Auguſtinus: Non perſequendo dominū flagellauit, ſed illorum furori ſatisfacere volens: vt vel ſic iam miteſcerent, & ſilerent, & deſinerent velle occidere eum quem flagellatum viderent. Hæc Auguſtinus. Vnde etiam propter hoc cohortem ſuam & illudere permiſit, aut fortè iuſſit, vt eorum iram molliret, & a morte eius deſiſterent. Naturale enim eſt vt ira quieſcat, ſi eum contra quem iraſcitur humiliatum & punitū videat.

K Quod quidem verum eſt in ira quæ cum menſura quærit proximi nocumentum, ſed nō in odio, quod totaliter quærit eius, qui odio habet exitium. Iſti autē ex odio mouebantur cōtra Chriſtum: & ideo flagellatio eius non ſufficiebat niſi viderēt & eius interitū. O Pilate Pilate, tu vis dominū caſtigare. Neſcis quid agis: quia nec flagella meretur, ſicut nec pœnam mortis. Rectius ageres ſi te ad ſuum nutū corrigeres: vnde intentio non excuſat Pilatum in toto, quia nullum per ſe malū poteſt propter bonam intentionem effici totaliter bonū: nec facienda ſunt mala vt veniant bona: affligere autem innocentem, & præcipuè dei filium, eſt maximè malum, & ideo nulla intentione eſt excuſabile: & cùm iudex eſſet, non debebat ei quem innocentem ſciebat etiam minimam inferre pœnam.

Malum per ſe, non excuſat intentio.

Ob hoc etiam ſecundum Hieronymum, eum flagellari voluit, vt Romanis legibus

L ſeruiret: quibus ſancitum erat vt crucifigendus flagellaretur prius, fortè ad extorquendū ab eo ſocios ſceleris: & ſic Chriſtus, ſi crucifigi deberet, iam flagellatus eſſet. Ipſe quoq; dominus flagellari voluit: vt, quia ſcriptum eſt. Multa flagella peccatorū, nobis parceretur: & nos ſuo flagello a perpetuis flagellis liberemur: ſicut pia mater quando videt patrem velle flagellare aliquem de filiis ſuis: extenſis occurrit brachiis, & eum protegit, exponens ſe pro eo flagellis: homo enim deum offenderat, & ideo diſciplinari debebat: Chriſtus ergo diſciplinari voluit, & ſic deum placauit: & ideo dicitur, diſciplina pacis noſtræ ſuper eum. Et ſi tā grauiter flagellatus eſt innocens pro peccatis alienis: quam grauiter putas noxios, niſi ſe correxerint flagellādos pro peccatis propriis? Cùm ergo dominus flagellari iubetur, ſpoliatur per milites, apparitores præſidis, & veſtibus quibus indutus erat exuitur & coram omnibus denudatur.

Flagellari voluit.

Pſal. 31.

Eſai. 53.

M Eſt autem intelligendum, ꝙ ſicut remiſſus fuerat ab Herode cum alba veſte, ſic remanſit in eadem veſte vſq; ad horam flagellationis, & tunc exuerunt eum hac veſte & ſuis.

Exutio veſtis albæ.

Ex hoc articulo exutionis veſtium, habemus duo documenta. Primum eſt, vt caueamus nos a nuditate, tam corporali, quàm ſpirituali: ne fortè vnquam nudi appareamus corā deo, & angelis, & hominibus: nam & ſi homo interdum non videatur ab hominibus: erubeſcat tamen nuditatem ſuam coram deo & angelis. Vnde primi parentes erubuerunt a facie dei, qui vbiq; apud nos eſt cū angelis ſuis. De nuditate verò ſpirituali eſt illud apoſtoli: ſi tamen veſtiti, & non nudi inueniamur. Item eſt illud Apocalypſis, Veſtimentis albis induaris, ne appareat cōfuſio nuditatis tuæ. Vbi per veſtimenta alba intelligitur candor ſanctæ cōuerſationis, quę inſtar veſtimenti multis debet eſſe contexta villis: his veſtimentis ſemper induta debet eſſe anima fidelis, ne confuſio nuditatis eius a virtutibus, appareat coram deo & angelis & hominibus.

Documentum. Nuditas vitāda.

1. Cor. 5.

Apoc. 3.

Secundum documentū eſt, ꝙ ſicut exutus fuit veſtimentis ſuis: ſic & nos exuamus veterem tunicam, & nudemus

con-

A conſcientias noſtras coram deo, per nudã & puram confeſsionem peccatorum: deponentes omne pallium excuſationis: quia nuda & aperta ſunt omnia oculis eius. Conformatio. Ad conformandũ ſe huic articulo, recogitet homo quàm miſerabiliter, & cum quãta iniuria & verecundia Chriſtus fuit exutus veſtibus ſuis, & denudatus pro nobis, vt nos veſtiret virtutibus: & oret hoc modo: Ieſu qui veſtimentis tuis exui, & ad flagella nudari voluiſti: Da mihi nuda peccatorum meorum confeſsione veterem hominẽ cum actibus ſuis exuere, & in conſpectu tuo nudum a virtutibus me nequaquam apparere. Contemplatio. Deinde dominus ad columnam duriſsime ligatus, ille qui ſoluere compeditos ſolet, & plena deo membra verberibus ſubdens immaniſſimè flagellatur, & vndiq; flagellis atteritur, verberibus cruciatur: ſtat nudus coram omnibus amantiſsimus iuuenis, elegans & verecundus, & ſilet ad omnia quaſi agnus. B Psal. 44. Specioſus forma præ filiis hominum ſuſcipit dura, aſpera, & doloroſa flagella ſpurciſsimorum. Caro illa innocentiſsima, & tenerrima, mundiſsima & pulcherrima flos omnis carnis & totius humanæ naturæ, repletur plagis, liuoribus, & fracturis: vulneratur per totum corpus illud ſanctiſsimum, a planta pedis vſq; ad verticẽ eius non remanet ſanæ partis veſtigium, & totum fit rubrum veſtimentum ſuum. Fluit vndiq; regius & pretioſiſsimus ſanguis de omnibus partibus corporis, & eius corpus candidiſsimum cruore eius roſeo rubricatur per totum. Superadditur, reiteratur & ſpiſſatur plaga ſuper plagam, liuor ſuper liuorem, fractura ſuper fracturam, ſanguis ſuper ſanguinem, quouſq; tam tortoribus quàm inſpectoribus fatigatis ſolui iubetur a columna, cui fuit alligatus. Colũnæ pars, Romæ. Cuius columnæ aliqua pars oſtenditur Romæ in eccleſia ſanctæ Praxedis: C maior autem pars fertur eſſe in eccleſia montis Sion, in loco vbi pronuntiatur euangelium: quæ ſecundum Bedam, dominici cruoris vſq; hodie cernentibus veſtigia certa demonſtrat. Quot autem & quantæ plagæ, vel vulnera in hac flagellatione ſibi inſligebantur, pro certo ſciri non poteſt, niſi per reuelationem vt ſuprà dictum eſt: ſed oportuit ea eſſe quaſi innumerabilia. Deut. 25. Si enim, vt dicitur in Deuterono. Pro menſura peccati erit plagarum modus: Chriſtus autem flagellabatur pro peccatis noſtris, quæ vtiq; ſunt innumerabilia: quare & plagæ innumerabiles. Et hoc eſt quod dicitur in Eſa. Eſai. 1. A planta pedis vſq; ad verticem, non eſt in eo ſanitas. Tunc impletum eſt quod ibidem dicitur: Non eſt ei ſpecies neq; decor: & vidimus eũ, & non erat aſpectus: & quaſi abſcõditus vultus eius & deſpectus: & reputauimus eum quaſi leproſum, percuſſum a deo & humiliatum. Vnde Aug. De vultu illius pulchritudo effluxerat omnis, & qui erat præ filijs hominum ſpecioſus, videbatur omnium indecorus: quia iniquorum liuor ſacrum illius vultum fœdauerat verberibus. Contemplatio. Conſidera eum hic diligenter per longam moram & ſpacioſè, & ſi hic ei nõ compateris, cor lapideum reputa te habere. D Et tunc exclamabis: O bone domine Ieſu, quomodo tu denudaris qui nudos veſtis? quomodo tu ligaris, qui compeditos ſoluis: & ligatos a dæmonibus & ab infirmitatibus detentos liberas? quomodo tu flagellaris, qui nos a flagellis eruis? quis fuit ille tam audax, qui te ſpoliauit? quis tam temerarius, qui ad columnam te ligauit? quis tam ſacrilegus, qui te flagellauit? Sed tu ſol iuſtitiæ tuos radios ſubtraxiſti, & ideo ſunt tenebræ et tenebrarum poteſtates omnes ſunt te potentiores: nobis debebantur flagella æternæ afflictionis, tu flagellari voluiſti pro nobis, vt nos miſericorditer erueres ab illis. Vnde Anſel. Et quidem non ignorabat impius ille per inuidiam omnia in te fieri, nec tamen abſtinuit temerarias a te manus: ſed amaritudine repleuit animam tuam ſine cauſa. Illudendum te mittit Herodi, illuſum recepit, E nudum in conſpectu irriſorum ſtare te iuſſit: nec pepercit amariſsimis verberibus virgineam carnem tuam diuellere, plagas plagis, liuores liuoribus infligens. Elicte puer domini dei mei quid tanta amaritudine, quid tanta confuſione dignum commiſeras? Prorſus nihil: ego homo perditus totius contritionis, totius confuſionis tuæ cauſa extiti: ego domine vuam acerbam comedi, & dentes tui obſtupuerunt: quia quæ non rapuiſti tunc exoluebas. Amor tuus & iniquitas noſtra ſic te fecit imbecillem. Maledicta ſit tanta iniquitas, pro qua ſic affligeris. In omnibus his nõ eſt ſatiata perfidorum Iudæorum impietas. Hæc Anſel. Vide nunc, attende quanta & qualia ab impio Pilato & ſuis ſine cauſa dominus paſſus eſt pro te, & exemplo eius ad patientiam in laboribus & aduerſitatibus confortare. Conformatio. Sicut enim Chriſtus verberatur & flagellis nodoſis caro illa ſanctiſsima & membra delicatiſsima acerrimè dilacerantur, F ac corpus eius formoſum plagis liuet, & ſanguine vndiq; rubet: ſic miles Chriſti ſtrenuus debet corpus ſuum per aſperitates & duritias debitas caſtigare, ne inobedienter incipiat recalcitrare. Flagellationis figura. Flagellatio domini præfigurata fuit per Achior principem ligatum ad arborem. Achior ligatus fuit ad arborem per Holofernis ſatellites: Chriſtus ad columnam, per Pilati milites. Achior propter veritatem quam dixerat, fuit ligatus: Chriſtus propter veritatem quã prædicauerat, fuit flagellatus. Achior ligabatur, quia noluit Holoferni loqui placentia: Chriſtus, quia reprehendit Iudæos cum eorum diſplicentia. Achior ligatus eſt, quia gloriam dei magnificabat: Chriſtus flagellatus eſt, quia nomen patris ſui manifeſtabat. Hier. 20. Flagellatio etiam Chriſti, in flagellatione Hieremiæ præfigurata fuit, quem Phaſſur flagellauit. Soluto autem domino à colũna, ducunt eum ſic nudum, ſic flagellatum, per domũ pro pãnis ſuis colligendis, qui ſparſim per domũ ab expoliatoribus proiecti fuerant. Contemplatio. Intuere bene eũ ſic afflictum ſic tremẽtẽ propter frigus: quia hyems erat. Attende diligenter, & cõſidera ſtatũ eius in actibus ſingulis

G vt intimè compatiaris, ac ſimul paſcaris. auerte, aût parumper oculos diuinitate, & eum purum hominem conſidera, & videbis iuuenẽ elegantem, nobiliſsimum, innocentiſsimum, & amantiſsimum, totum autem flagellatũ, & ſanguine liuoribusq; reſperſum: pannos ſuos vndiq; ſparſim proiectos de terra recolligere, & cũ quadã verecundia & rubore ſe nullum coram illis ſemper ipſum deridentibus ſe reueſtire ac ſi foret omnium infimus, a deo derelictus, & omni auxilio deſtitutus. Intuere ergo eũ diligenter, ac pietate & cõpaſsione mouearis. Redeas poſtea ad diuinitatem: & conſidera illam immenſam æternam & incõprehenſibilem, & imperatoriam, maieſtatem, incarnatã, ſe flectentem, & humiliter ad terram inclinãtem, pannos recolligentem, & ſe cum reuerentia, rubore ſimiliter reueſtientẽ: ac ſi eſſet homo viliſsimus, imò quidam ſeruus empticius, H ſub illorum dominio conſtitutus, & ab eis pro aliquo exceſſu correptus & caſtigatus. Intuere & nunc eum diligenter, ac humilitatem ſuã admirare, & pro poſſe imitare. Secundum eandem etiam conſiderationem intueri potes eũdem cum poſt coronationem purpura ſpoliatus ſe vult reueſtire. Ex hoc articulo flagellationis, habentur duo documenta. Primum eſt, ꝙ nos flagella dei libenter debemus ſufferre, vt vnuſquiſq; noſtrum poſsit cum Pſalmiſ. dicere: Quoniam ego in flagella paratus ſum. Et meritò, quia ſi vnicus dei filius paratus fuit ſuſcipere in ſe noſtra flagella ex obedientia patris: cur & nos adoptiui non eſſemus parati ſufferre flagella eiuſdem patris, quæ ipſe per ſe vel per miniſtros, ſeu inſtrumenta ſua media nobis miſericorditer infligere dignatur ad emendationem noſtram? Nam ſecundũ I Sapientem, quem diligit deus, caſtigat: flagellat autem omnem filium quem recipit. Secundum eſt, quòd diligenter caueamus ne & nos iterato Chriſtum flagellemus: quod fit quotieſcunq; mortaliter peccamus. Cum enim Chriſtus flagellatus ſit pro peccatis noſtris, quandocunq; peccamus tunc Chriſto vnum ictum flagelli quantũ in nobis eſt incutimus: ſicut apoſtolus de quibuſdã dicit, rurſum crucifigentes in ſemetipſis filium dei. Ad conformandum ſe huic articulo, poterit homo flagello vel virga ſeipſum cædere, ſi gratiam habet: vel ſaltem compatiendo flagellato Chriſto, mentaliter ſe flagellet & ſic oret: Ieſu qui pro nobis flagellari vndique voluiſti: da mihi flagella tuæ paternæ correptionis libenter ſuſcipere, & de peccatis meis nunquam denuo flagellare. Cum igitur poſt flagellationem Ieſus reueſtire ſe vellet; contendunt impiſsimi quidam Pilato dicentes: Domine hic ſe regem fecit, veſtiamus & coronemus eum more regio. Miſeri ad plenum ſibi illudere volebant antequam eum morti traderent. Vnde Anſel. Nouiſsimè autem domine Ieſu in manus incircunciſorũ militum deuolutus es, morte turpiſsima conſummandus: parum erat ſacrilegis manibus ſuis crucifigere te, niſi prius repleuiſſent illuſionibus animam tuam. (Et) conſentiente Pilato, (congregauerunt ad hoc vniuerſam cohortem in prætorium,) vbi ſedebat præſes & ſenatus, vt omnes intereſſent tali ſpectaculo, & vt K magis ei illuderent in loco patenti & coram multitudine, (&) eum vix reueſtitũ, (exuentes veſtimentis ſuis induerunt eum veſte,) ſeu tunica, (purpurea, & circundederunt ei chlamydẽ coccineam,) id eſt, pallium: ſiue mantellum, non conſutum: ſed fibula infrenatũ coccinei coloris, qui eſt inter rubeum & purpureum, in opprobriũ regii nominis: quod ipſe (vt Iudæi aſſerebant) indebitè vſurpabat: & ad deridendũ eum, ſicut regem falſum, acceperũt purpuram & chlamydem: non nouam, ſed veterẽ, in confuſionis augmentum: quia enim rex dicebatur, induunt eum veſtibus quibus reges veteres vtebantur. Chriſtus illa die fuit indutus triplici veſte: ſcilicet alba, rubea, & coccinea; ad deſignandum quòd qui vult eſſe de Chriſti familia, debet portare veſtem albam innocentiæ, rubeam charitatis & obedientiæ, & coccineã pœnitentiæ ſic ergo tunc purpura & chlamyde induerunt eum: & vnus euangeliſta exprimit vnũ, alius aliud: quia ſi tantum chlamydem ei circundediſſent, non eum nudaſſent. ſicut nõ legitur nudatus ante Herodẽ, vbi impoſuerunt ſibi albam veſtem. Et bene conueniebat veſtis alba & rubra tali corpori, vtpote toti ſanguine rubricato ex flagellatione: vt impleretur illud Eſaiæ. Quare rubeum eſt indumentum tuum, & veſtimentum ſicut calcantiũ in torculari? & hæc quæſtio, ſecundũ gloſam, fuit angelorum videntium & mirantium ꝙ Chriſti corpus quod de vtero virginali tantũ candorem habuit, quantum fullo non poteſt facere ſuper terram, intantum fuit ſanguine rubricatum. Ad quam quæſtionem ipſemet ibidem reſpondit dicens. Torcular calcaui ſolus: quaſi diceret. ſecundum gloſam. Ego ſolus ſuſtinui preſſuram crucis, flagellorum, & omnium tormentorum paſsiones, in quibus quaſi prælo preſſus ſum, ſanguine proprio per totũ corpus meum pro ſalute mundi aſperſus. In purpureo ergo veſtimento caro eius paſsionibus obiecta ſignificatur. Per hoc etiam ſignificatur paſsio martyrum, qua totum corpus Chriſti, id eſt, eccleſia rubricatur: & ſic etiam purpura veſtitur, cùm de triumphis ſanctorum martyrum gloriatur. Ex hoc articulo trahuntur duo documenta. Primum eſt, ꝙ nos peccata noſtra operire debemus operibus charitatis: vt ſicut Chriſtus noſtrorũ peccatorum flagellis cruentatus purpura cooperiri voluit: ſic & nos opera noſtra cruenta, id eſt peccata noſtra cooperiamus purpura vernantis charitatis: quia, vt ait Petrus, charitas operit multitudinem peccatorum. Vel etiã per purpuram ſignificatur memoria dominicæ paſsionis. Vnde in Canticis, Coronæ capitis ſponſæ, id eſt, animæ fidelis dicuntur eſſe ſicut purpura regis: quia cogitationes mentis noſtræ, quæ per comas capitis intelliguntur, verſari debent aſsiduè circa paſsionem redemptoris

Docu-menta. Pſal. 37. Hebr. 12. Apoc. 3. Flagellãtes iterũ Chriſtum. Conformatio. Clamys coccinea. Veſtitus triplici. L ter Chriſtus vno die. Eſai. 63. M Ibidẽ. Documenta. I. Petri 4. Cant. 7.

A demptoris, vel etiam circa opera charitatis. Secundum documentũ eſt, ꝙ per hoc ꝙ dñs noſter veſte regali indui voluit, ſecũdũ Theophilũ, docemur ꝙ & nos habitu mentis veſte regia induamur, & ſimus verè reges calcantes ſuper ſerpentes, & ſcorpiones: id eſt, omnia vitia ſuppeditantes. Vnde dicimur Chriſtiani .i. vncti: quaſi reges.

Conformatio.

Ad conformandum ſe iſti articulo & ſeptem ſequentibus illuſionẽ articulis, recogitet homo tactũ cuiuslibet articuli cũ aggrauationibus ſuis, & oret ſicut in quolibet articulo deuotio miniſtrabit: Ieſu qui veſte purpurea illuſoriè indui voluiſti: da mihi iugẽ tuæ paſsionis memoriam inducere, & peccata mea charitatis purpura operire.

Coronatio Chriſti.

Pro diademate aũt ſeu corona regali, (plectentes,) cõplicando ſeu plicantes .i. componentes connectendo (coronã,) .i. ſertum ad modum coronæ capitis (de ſpinis,) hoc eſt de iuncis ſpinoſis & aculeatis, valde acutos angulos habentibus, (impo- B ſuerunt capiti eius) reuerendiſsimo & teneriſsimo, aculeis ad caput verſis: vt pœna punctionis comutaretur probro irriſionis: qui attẽtius conſideraſſe ſe dicunt, ſpinas illas iuncos fuiſſe marinos aſſerunt: quorũ acies nõ minus dura & acuta, aſpera & pũgitiua ac penetratiua ſpinis eſſe dicitur, intantum vt & homines calciati deſuper calcantes inde vulnerẽtur. Vnde Poeta: Et acuta cuſpide iunci. Suauiſsimũ mihi ceruical ſit illa ſpinea corona domine capitis tui, ſuper quã dulciter caput meum requieſcat.

Documenta.

Ex hoc articulo tria habentur documenta. Vnum, ꝙ nos peccata noſtra per recordationem ſemper in mente portemus, ſicut Chriſtus ſpinas peccatorum noſtrorum in ſuo capite portauit: quia ſecundum Bedã, In corona ſpinea quam portabat, noſtrorũ ſuſceptio peccatorum oſtẽditur. quorum ſpinas remouit, per C ſpinas quas portauit. De his ſpinis dictum erat primo homini: Terra ſpinas & tribulos germinabit tibi: quia terra noſtri corporis peccata germinat, quæ ſuis aculeis conſcientiam noſtram ſicut ſpinæ pungunt.

Gen. 3.

Trophæa.

Has ergo ſpinas Chriſtus ſuſcepit portandas pro corona victoriæ. Solent.n. victores arma deuictorũ hoſtiũ pro ſigno victoriali geſtare, & de his gloriari. Arma diaboli ſunt peccata noſtra, quibus armatur contra nos, quę dominus in paſsione ſua abſtulit: Ipſe.n. eſt agnus qui abſtulit peccata mundi.

Coronę ſpineæ cauſa.

Idcirco ſpineam coronam, vtpote victorialem in ſuo capite geſtare dignatus eſt. In iſta corona videre regem noſtrum deſiderabile eſt omni animæ amanti. Vnde ad hoc ſponſa in Canticis, omnes fideles animas euocat dicens: Egredimini filiæ Sion, & videte regem Salomonem in diademate quo coronauit mater ſua .ſ. ſynagoga ad literam: vel mater ſua .i. charitas quantũ ad tropum præſentẽ.

Canti. 3.

Aliud documentum eſt, ſecundũ Theophilũ, vt & nos ſumamus coronã ſpineam .i. feſtinemus coronari vita arcta, abſtinentiis & puritate cõſcientiæ: hæ enim ſunt quædam ſpinæ propter auſteritatem quam habent. Tertium documẽtum eſt, vt & nos conemur coronari ſpinis D tentationum. Quælibet.n. tentatio nos impugnãs, eſt quaſi quædam ſpina caput mentis noſtræ pungens, quam dũ homo ſuperat, ſpina illa cedit ſibi ad coronam. Vnde quot ſpinas tentationũ homo in hac vita ſuſtinet & ſuperat, tot gemmas pretioſas ad coronam ſuam cõparat. Ieſu qui ſpinis coronari voluiſti: fac me pœnitẽtię ſpinis ſic digne cõpungi vt a te merear in cœleſtibus coronari.

Arundinis in dexterã datio.

Pro ſceptro quoq; regali, (dederunt arundinem in dextera eius:) dehoneſtantes arundine dexteram quæ cœlũ regit & terram, & per hoc ſignãtes regnũ quod ſibi vſurpauit, dicendo ſe regem, ad modum arundinis eſſe vacuũ & infirmũ, ac ipſum regno vacuũ: nõ attendentes, ꝙ ipſe dixerat regnũ ſuũ nõ eſſe de hoc mundo: ſed in alio mũdo .ſ. æternitatis, vbi regnũ eſt firmiſsimum. Ex hoc articulo trahitur documentũ, ꝙ nos attẽdere debemus, nos ex nobis eſſe infirmos & fragiles, ac omni bono vacuos, niſi dextera dei E nos manu teneat: ſicut arũdo in ſe habet vacuitatem & imbecillitatẽ, ſed manu Chriſti apprehenſa firmatur. Vnde dicit Hilarius: Idcirco ergo dominus noſter arundinem in dextera tenere voluit, vt per hoc oſtenderet ſe nos fragiles vacuos & infirmos manu tenere, & omnibus bonis implere. Item arundo, ſiue calamus, eſt inſtrumentum ſcribendi: & idcirco ſecundum Hierõ. Chriſtus calamum in manu tenere voluit, vt ſacrilegium Iudæorum ſcriberet: & oſtenderet ſe illum eſſe, qui electos ſuos ſcriberet in libro vitæ. Ieſu qui arundinẽ pro ſceptro in dextera tibi dari voluiſti: imbecillitatem quæſo meam dextera tuæ potentiæ ſic ſuſtentare digneris, quatenus in me regnum tuum iugiter cõformetur. Sic ergo tria inſtrumenta illuſionis introducuntur: ſcilicet veſtis purpurea & coccinea, corona ſpinea, arundo F vacua. Veſtis corpori, corona capiti, arundo pro ſceptro manui imponitur.

Reus agit maieſtatis læſæ.

Ad literã hæc ſunt tria regalia inſignia contumelioſè & in deriſionem ſibi impenſa, vt reus oſtendatur læſæ maieſtatis, eo ꝙ regnum vellet ſibi vſurpare: nec poſſet obtinere.

Moraliter. Illuſio triplex animæ.

Moraliter ſicut Chriſtus illuſus fuit tripliciter: ſic tripliciter anima frequentèr illuditur: & per peccatum capitur. Primò in oſtentatione humanæ potentiæ, quæ ſignificatur per veſtem purpuream & coccineam: quæ eſt veſtis regum & potentum. Secundò, in cupiditate effluentis opulentiæ: quæ notatur per coronam ſpineam, diuitiæ enim ſpinis & curis ſunt plenæ. Tertiò, in vanitate mundanæ ſapientiæ: quæ ſignificatur per arundinem, quæ pulchra, ſed vento plena & vacua eſt: mundana enim ſapientia in qua confidunt homines, & qua quis non ad dei laudem, ſed ad gloriam ſuam vtitur, eſt quaſi baculus arundineus & confractus.

Obediẽtia Chriſti.

Vide hic quomodo Chriſtus in omnibus non tantum patri, ſed ſuis etiam illuſoribus obedit. Purpuram ſuſcipit, caput coronæ parat, arundinem manu tollit. Sicut ergo Chriſtus rex gloriæ, ſpinea corona coronatur, purpura ac ſceptro, ſubſannatoribus

G deluditur: ſic etiam cùm ſeruus Chriſti in hoc mundo vilipenditur, & velut omni honore indignus abiicitur, & a præſumptuoſis deſpicitur & illuſionibus moleſtatur, cogitet quòd ſeruus non eſt maior domino ſuo, nec pro malo habeat ſi patiatur ſimilia regi ſummo. Deinde cùm ſigna regalia ei adhibuiſſent, flectebant genua coram eo: ac deriſoriè eum vt deũ adorantes, (&) vt regẽ ſalutantes, (illudebant ei,) tanquã regnare volenti & non valenti: ac irridentes, (dicebant ei, Aue rex Iudęorum:) quaſi dicerent, Voluiſti regnare: ſed non potuiſti. Regem Iudæorum eum vocantes, verum dicunt etiam nolentes & irridentes. Et ſic, ſecundum Bedam, adorabant eum, quaſi qui deum ſeipſum falsò dixiſſet: & ſalutabant eum, tanquam qui ſeipſum falsò regẽ feciſſet. Quod fecerunt, vt eorum illuſio reſponderet Iudæorum accuſationi: quia de vtroq; accuſabatur a Iudæis

Ioã. 13.

Flexio genuũ.

H deteſtabilis mentis affectu hæc faciunt, quia cõpungentes coronant, ac illudentes adorant & ſalutant. Et licèt gentiles hoc facerent, tamen Iudæi hoc luunt, qui tanti criminis autores erant: & ideo in paraſceue cùm pro perfidis Iudæis oratur, genua non flectimus, cùm fortè Iudæi hoc agebant cum gentilibus. Vbi Chryſoſt. dicit, ꝙ milites pecunia corrupti hoc ad gratiam Iudaicam faciebant. Auguſt. autem dicit, hoc eſſe factum mandato vel permiſſione præſidis, vt ſcilicet magis Iudæorum odia ſaturarentur, & facilius eum eriperet. Ex hoc articulo habetur documentum, ꝙ nos caueamus ne Chriſtũ falsò adoremus, vel ſalutemus. Myſtice falsò Chriſtum adorant & ſalutant, qui in eum credunt, ſed peruerſis actibus deſpiciunt: ore eum confitentur, ſed factis negant. Item falsò adorant vel ſalutant, qui inter orãdum aliquid quod eſt contra diuinum honorem mente pertractant.

Genua non flectũ pro Iudæis.

Documentũ.

Adorare falsò.

I Item qui in eccleſiis ſigna deuotionis oſtendunt, & poſtea iniurias Chriſto graues in membris ſuis faciunt. Item falsò Chriſtũ adorant & ſalutant omnes pſeudochriſtiani. Ieſu qui irriſoriè adorari & ſalutari voluiſti: da mihi te deum meum verũ adorare in ſpiritu & veritate, & te ſolum verum regem venerabiliter ſalutare. (Et) vt illuderẽt factis, ſicut illuſerant ſignis & verbis, (dabant ei alapas,) in augmentũ illuſionis: & hoc ideo vt ipſo opere oſtenderẽt illuſorium eſſe quòd ei talem honorem exhibebant. In hoc enim illuſionem ſuam magis deſpectiuam fecerunt, quòd velut adorantes deum, & ſalutantes regẽ eum alapizauerunt. Et differt illa alapizatio ad illa quæ in domo Annæ fuit facta: quia ibi vna alapa ab vno miniſtrorum, hic autem plures alapæ a diuerſis dabantur: & illa dabatur cauſa illuſionis, iſtæ cauſæ illuſionis. Documenta autem poſſunt hic accipi ibi. Ieſu qui alapis cædi voluiſti, fac me ore & vita tibi ſemper plaudere, & aliorũ opera licet mala ſint, mihi in bonum cooperari concede. (Et expuebant in faciem eius,) ſicut perſonæ viles & contemptibiles. O quàm vilis actus militum. Ex hoc apparet quòd iſti dicuntur milites,

Alapizatio a multis.

K non ſecundum nomen militiæ præſentis temporis, quo generoſi & nobiles qui equites nominantur de calcaribus deauratis: tales enim nobiles perſonæ non illuderent, non conſpuerent, nec crucifigerent, nec veſtes crucifixi ſibi diuiderent quod ad carnifices potius pertinet. Sed dicuntur milites, ſecundum antiquam cõſuetudinem, ſtipendiarij, & ſeruientes pedites. Sicut patet in geſtis Iulij Cæſaris. Vbi milites ab equitibus diſtinguuntur. Et in actibus apoſtolorum, Vbi dicitur: Quòd Paulus cum militibus ducẽtis, & equitibus ſeptuaginta de Hieruſalem miſſus eſt Cæſaream. Ergo milites in hoc loco intelligimus viles ſtipendiarios carnifices, quales nullam perhorreſcunt inſolentiam; qui dicti ſunt milites, nõ a nobilitate, ſed a fortitudine, erant enim robuſti corpore, & ad omne malum expoſiti, ut dicit Chryſoſt. de quibus dicit Theophilus, ꝙ in iſtis illuſionibus

Milites.

Act. 23.

L militaris vana gloria ſemper inordinatis gaudens opprobriis ſibi propriis oſtendebat. Documenta hic poſſunt ſumi, ſicut ſuprà de cõſpuitione in domo Caiphæ facta. Ieſu qui in delicioſiſsimam faciem tuam conſpui voluiſti: da mihi faciem tuam in ſacramenti euchariſtiæ ſumptione indigna non polluere, & conſcientiam meam immundis cogitationibus non fœdare. Et accipiebant arundinem de manu eius: (& percutiebant) ſacrum (caput ipſius:) & ratione doloris inſligendi, vt aculei ſpinarũ fortius infigerentur capiti: & ratione cõtemptus, in ſignum vacuitatis & nihili: non enim tantũ cauſa lædendi eum, per puncturas ſpinarum & per ictus baculi, quantum cauſa illudendi & vilificandi hoc fecerunt: nam viles perſonæ baculis ſicut beſtiæ percuti conſueuerunt: quaſi dicerent ad eum, O tu homo vilis, vt quid te regem facis? In hoc fiebat ei ſicut furi qui

Arundinis incuſsio.

M fune capiti circumpoſito torquetur, vt recognoſcat mala quæ fecit: & ſicut funis conſtringitur, vt ſe amplius profundet vel grauius torqueat, ſic & Ieſum coronatum arundine percutiebant. Percutiebant arundine caput pauẽdum, dæmonibus tremendum, ac reuerendum cunctis cœlorum virtutibus, & venerandũ ſanctis omnibus, caput benedictũ in ſecula: a quo omnis benedictio non ſolum in barbam, verum etiam in oram veſtimenti totius eccleſię manat. O miſeri quomodo vobis adhuc tremendum apparebit caput illud, quod nunc ſic percutere non formidatis? Et tunc ſanguis per aculeos coronę de capite extractus, & largiter fluens, tinxit caput & genas eius, ita vt appareret quaſi leproſus: quia ſanguis & ſputa appoſita faciebant eum leproſo ſimilem. Tinxit ergo ſanguis totum caput eius: ſicut cruor flagellis extractus, & ſudor ſanguineus tinxit omnes alias partes corporis, vt non tantum manus & pedes & latus dicamus ſanguine reſperſa: ſed tota veſte tincta Chriſtum aſcendiſſe de Bozra. Cerne igitur eum cum cordis amaritudine in ſingulis ſuis afflictionibus, quia omnia ſuſtinet quæ ipſi volunt quaſi eorum ſeruus, & ad omnia tacet quaſi mutus.

Contemplatio.

A

tus. Et maximè carne eum cùm caput eius ſpinis plenum arundine grauiter & ſæpe percutitur, quomodo depreſſo collo patienter, cũ dolore tamen magno, acerbos ictus ſuſcipit & patitur. Perforabant nanq; caput ſacratiſsimum acerbiſsimæ illæ ſpinæ, ac totum madefaciebant ſanguine. Ex iſto articulo trahitur documentum, ꝙ caueamus ne & nos caput Chriſti cũ arundine percutiamus. Caput quidẽ Chriſti percutiunt, qui diuinitatem eius impugnant: & eũ deum eſſe verum denegant: nam ſecundũ Apoſtolum, Caput Chriſti eſt deus, i. diuinitas creans, eſt caput creaturæ aſſumptæ. Arundo autem vel calamus, ſignificat ſcripturam diuinam, calamo ſpiritusſancti ſcriptam. De qua in Pſalmo dicitur: Lingua mea calamus ſcribæ. Calamo igitur (vt dicit Beda) caput Chriſti percutiunt, qui diuinitati eius contradicentes errorem ſuum autoritate ſacræ ſcripturæ, quę calamo ſcribitur, confirmare conentur. Quales ſunt, qui eum purũ hominem fuiſſe dicunt.

Documentũ. Caput Chriſti percutere.

Pſ. 44. b

B

Item arundine caput Chriſti percutiunt, quando propter aurum mundani fauoris, quæ per arundinem ſignificatur, deus offenditur. Item caput Chriſti calamo percutiunt, qui ex ſcriptura diuinitatem, pluſquam oportet inueſtigare ſatagunt: vnde & interdum ſanguinem erroris eliciunt. Item cum arundine Chriſtũ in capite percutiũt, qui per vacuam, i. otioſam vitam Chriſtum offendunt: qui eſt caput noſtrum: a quo in [illegible] omnes ſenſus, noſtros vitales operationes deriuant, qui & operum noſtrorũ exempla nobis præbuit. Vnde in quolibet otio cùm adeſt nobis oportunitas boni faciendi, homo otioſus Chriſtum quaſi in capite percutit: ita vt ex tali percuſsione & ſpinarum punctione ſanguis de capite Chriſti emungatur. hoc eſt quia Chriſtus dolet & pungitur vſque

C

ad ſanguinem de otio noſtro: quia videt quòd exempla ſua non fructificant in nobis. Ieſu qui nobile caput tuum arundine percuti voluiſti: da mihi te caput noſtrum per inanem vitã non offendere: ſed tibi placitis moribus deſeruire. Coronatio & illuſio Chriſti, ac eius patientia præfigurata fuit in rege Dauid, quando ab inimico Semei, tanta mala patienter tolerauit. Semei proiecit ſuper Dauid lapides, ligna, & lutum: ſic ſynagoga iniecit in Chriſtũ palmas, ſpinas, & ſputum. Semei Dauid virum ſanguinum, & virum Belial vocauit: ſynagoga Chriſtum ſeductorem, & maleficum apellauit. Sed Abyſai cum voluiſſet Semei occidere, Dauid prohibuit: & angeli occidiſſent deriſores Chriſti, ſed ipſe non permiſit. Chriſtum etiam prę figurauerunt nuntij regis Dauid, quos Amon rex Amonitarum tam turpiter dehoneſtauit. Dauid miſit Amon nuntios ad pacem inſtaurandam: quorum veſtes ipſe præcidit vſq; ad nates, & radi fecit mediam barbam: ſic deus filium ſuum ad pacem faciendam in mũdũ miſit, quem ſynagoga nudans veſtibus barbã ipſius ſputis maculauit. De præmiſsis domini cõmini contumeliis (dicit Aug.) Sic. n. implebantur quæ de ſe dixerat Chriſtus: ſic martyres in-

Coronationis & illuſiõis figuræ.

2. Re. 16

2. Re. 10

D

formabantur ad omnia, quæ perſecutores libuiſſet facere perferenda: ſic pauliſper occultata tremenda potentia, comẽdabatur prius imitanda patientia: ſic regnum quod de hoc mundo non erat, ſuperbum mundum non atrocitate pugnandi, ſed patiendi humilitatẽ vincebat: ſic illud granum multiplicandum ſeminabatur horribili contumelia, vt mirabili pullularet in gloria. hæc Aug. Væ igitur ſemel, væ igitur ſemel, væ væ bis, & væ iterũ bis qui poſt tam præclarum humilitatis ſpeculũ ſuperbia tolluntur in altum: opprobria refugiunt, & ad honores aſpirant: rurſus contemptui habentes dei filium, quem tanto ab hominibus amplius omni conſtat honorificentia dignũ, quãto pro hominibus indigniora ſuſtinuit. vnde Chry. Tot autem & talibus factis ipſe inſtabat ſilens: tu verò audiens hæc in mente habe continuè, & regem orbis terrarum & angelorum dominum videns contumeliam patientem, & omnia ferentem ſilentio imitare. Et iterum:

Superbiæ execratio.

Patiẽtię laudatio.

E

Quæ igitur erit nobis cura de cætero, ſi contumelias ab aliquo patiamur: poſtquã hæc Chriſtus paſſus eſt: Etenim quod fiebat in Chriſto, vltimus cõtumeliæ terminus erat: nec vna particula tan[illegible], ſed vniuerſum corpus patiebatur iniurias: caput per coronam, & arundinẽ, & colaphos: facies, quia conſpuebatur: genę, quia alapis cædebantur: corpus totum, per flagella: & quia denudatum eſt, & per circũdationem chlamydis, & per fictam adorationem manus, per arundinem, quã dederunt ei pro ſceptro; ac ſi timerent ne prætermitterent aliquid grauiſsimæ præſumptionis. vnde Anſ. Regali purpura induitur: ſed plus in ea deſpicitur, quàm honoretur. Sceptrum in manu geſtat. ſed eo ipſo reuerendum caput eius feritur. Adorant coram ipſo poſitis genibus in terra, & regem cõ-

F

clamant, & continuò ad conſpuendum amabiles eius genas ſubſiliunt: maxillas palmis concutiunt, & honorabile collum exhonorant. hæc Anſel. Omnes verò iſtæ illuſiones militũ, & contumeliæ Iudæorum Chriſto illatæ nobis tribuunt myſteria: licèt alia intentione ab eis ſint facta, prout ſæpius tactum eſt ſuprà. Hęc autem ſecundum Ioannem ante ſententiam Pilati facta ſunt: ſed Matthæus & Marcus, poſt ſententiam ea quæ omiſerant recordando ponunt: ſic ergo (vt dictum eſt) martyres informabantur ad perferenda omnia, quę a perſecutionibus inferebãtur. Quod. n. in veſte duplici, ſcilicet alba & rubea Chriſtus illuſus eſſe perhibetur: in vno puritas ſuæ humanitatis in altero veritas paſsionis exprimitur. Hoc ẽt ſignificat duplex martyrii genus, quo in paſsionibus eccleſia adornatur, vt ſit candida virginitate, & rubicũda ſanguine. Et ipſa eccleſia varii membrorum ſuorum floſculis vernans in pace lilia gignit, in bello roſas. Vnde dicit admirãdo. Dilectus meus candidus & rubicũdus: candidus. ſ. actione: & in pace liliũ virginum: ac rubicundus ſanguine, & in bello roſa martyrũ. In vtroq; ergo habitu domini, põt omnis multitudo electorũ intelligi. alba. n. ve-

Myſteria illuſionũ.

Veſtium colores.

Cant. 5.

G ſte induuntur virgines & confeſſores, & rubea martyres. Vnde & dominus alba veſte induitur cum munda iuſtorum confeſſione circundatur: rubea veſtitur, cum in triumphis victorioſoſũ martirũ gloriatur. Si autem te nudũ abſq; his veſtibus inueneris, veſte Chriſti rubea induere: & totus Chriſti paſſionibus adornare, ſed nec illis ſufficiebat ꝙ ad maiorẽ illuſionem totam cohortem militum congregauerant: ſed & Pilato iubente coram ipſo, & toto populo Iudæorum foris expectante, qui propter feſtum non introibant in prætorium, adduxerunt foras Ieſum ſic illuſum: & ad deriſionem & confuſionẽ paratũ omnibus demõſtrandũ. (Exiuit ergo iterũ Pilatus) de prætorio, (foras) ad Iudæos, (& dixit eis. Ecce adduco vobis eũ foras) poſtquam diligenter examinaui, & puniui, ad vobis ſatisfaciendum: (vt cognoſcatis quia nullã in eo cauſam,) ſ. mor-

Coronati egreſſio.

H tis, (inuenio:) licet afflictus & illuſus ſit, & hoc ad voluntatem veſtram innocenti feciſſe ſufficiat. In eo habitu illum oſtendit, in quo illuſus eſt a miniſtris: vt ſaltem ſic quieſcant vidẽtes eum plenum opprobriis. (Exiuit ergo Ieſus) ex præcepto Pilati, (portans ſpineam coronam, & purpuream tunicam,) & clamidem coccineam, turpem, & veterem: ac ſceptrũ arũdineum. Ecce quam lamentabile ſpectaculum. Incedebat quaſi in habitu regali, ſed patebat vndiq; deſpectui. Ecce quomodo rex & dux tuus confuſione repletur & humiliter ſuſtinet vt te ab æterna confuſione eriperet, & a ſuperbiæ peſte ſanaret. Hic ergo inſtruimur, vt opprobria omnia pro nomine Ieſu Chriſti ſuſtinere parati ſimus, & in omnibus humiliari ſtudeamus. vnde Anſel. Attende anima mea quis eſt iſte, qui ingreditur habens imaginem quaſi

I regis, & nihilominus ſerui deſpectiſſimi confuſione repletus eſt: coronatus incedit, ſed ipſa eius corona cruciatus eſt illi, & mille punctuis ſpecioſum eius verticẽ diuulnerat. Hæc Anſel. (Et) tunc quaſi deſpectiue loquendo, vel eos ad miſericordiam prouocando, (dixit eis Pilatus, ecce homo:) ecce de quali homine creditis ꝙ vellet ſibi regnum vſurpare, quaſi diceret, & ſi in aliquo male egiſſet: tñ vltra condignum punitus eſt: & ideo ſufficere vobis deberet: videte caput eius perforatum: totum corpus laceratum: faciem conſputam: & pro deo compatiamini ſibi, quia frater veſter eſt: volebat. n. Pilatus vt ſenſibiliter viderent qualiter fuiſſet punitus & illuſus, vt ſic mouerentur ad cõpaſſionem, qui animo liberãdi eũ fecit hãc oſtenſionẽ, vnde Chry. Propterea coronatũ Ieſum eduxit ad eos, vt conuitiũ quod a militibus factũ erat in eũ, videntes parũ reſpirẽt a paſſione & vomant venenũ. vnde & Aug. Hinc apparet non ignorante Pilato hæc a militibus facta: ſiue iuſſerit ea, ſiue permiſerit: illa ſcilicet cauſa, vt hæc eius ludibria inimici libentiſſimè viderent, & vlterius eius ſanguinem non ſitirent. Egreditur ad eos Ieſus portans ſpineã coronam, & purpureum veſtimentum nõ clarus imperio, ſed plenus opprobrio: ſpinis punctus, ſputis illuſus, flagellis afflictus. Et dicitur

Ecce homo.

K eis, ecce homo, quaſi dicat. Si regi inuidetis: iã parcite, quia deiectum videtis: flagellatus eſt ſpinis coronatus eſt, ludibrioſa veſte amictus eſt, amaris conuitiis illuſus eſt, alapis cæſus eſt feruet ignominia, frigeſcat inuidia. Sed non frigeſcit: inardeſcit potius, & increſcit hęc Auguſt. Ex hoc articulo ſumitur documẽtum, ꝙ nos Chriſtum illuſum ante mentis noſtræ oculos habeamus: & in veſtitu & in exteriori apparatu nõ vane gloriemur: quoniam dñs noſter in veſtitu illuſus eſt. Et maximè in hoc ſequi Chriſtũ debent religioſi & monachi, qui Chriſtum illuſum repræſentant in habitu, tonſura & ferulis: habitus enim monachalis deſpectibilis eſt, & quaſi illuſorius hominibus mundanis corona autem capitis monachalis repræſentat coronam ſpineam: baculi ſeu ferulæ, quos antiquitus monachi portare conſueuerunt, re-

Documẽtum.

L præſentant arundinem. Et ſicut Chriſtus non dedignabatur habitu illuſorio populo Iudęorum oſtendi: ſic non erubeſcant monachi & alij mũdi contemptores, qui ſecũdũ apoſtolũ ſpectaculi facti ſunt mundo in habitu contemptibili, & inſigniis regalibus illuſoriis prædictis Chriſtum regem imitari. Item eſt hic documentum, ꝙ iſtam oſtentationem Chriſti repræſentat ſacerdos in eleuatione hoſtiæ: quaſi diceret ipſe, (Ecce homo.) Quia enim ſacramẽtum altaris eſt memoriale dominicæ paſſionis, & Chriſtus eſt paſſus, ſecundum humanitatem: ſecundum diuinitatem verò eſt impaſſibilis: ideo ſacerdos oſtendens ibi Chriſtum, congruentius dicit, ecce homo: quam ecce deus: licet ipſe ſit & homo & deus: ſed homo patens fuit in illa oſtẽſione, & deus latens. Item eſt do-

Eleuatio hoſtiæ.

M cumentum, quòd nos debeamus cum eiſdem inſigniis myſtice acceptis prout dictũ eſt, ſuis locis ante conſpectum Chriſti regis noſtri in iudicio apparere, cũ quibus ipſe dignatus fuit Iudæis oſtentari. Ieſu qui cum illuſionis inſigniis Iudæis oſtẽtari voluiſti: da mihi oſtẽtationem vanæ gloriæ deuitare, & cum eiſdem inſigniis myſticis ante conſpectum tuum in extremo iudicio comparere. Sed licet Pilatus hæc agat: tamen inſatiabilis ſacrilegorum furor non ceſſat, ſed magis inſtat. Ecce magna pertinacia Iudæorum, in procurando mortẽ Chriſti nam obſtinata nequitia non emollitur miſericordia. Tunc enim illi Iudæi, filij diaboli, cum vidiſſent eum ſic punitum & illuſum, vt cognoſcerent quòd Pilatus ſic volebat dimittere eum: in nullo compatientes ei, ac punitionis correptione, & illuſionum opprobrio non contenti, nec Pilati excuſatione placati, (clamabãt:) tumultuosè, & alios ad clamãdum excitabant: (dicentes: crucifige, crucifige eum:) quaſi dicerent, hæc pœna nullo modo nobis ſufficit: ſed petimus quòd moriatur. Videntes eum magis commouebantur, quia ex aſpectu eius qui odio habetur magis contra eum cor odientis inflammatur. Ingeminant autem crucifige, propter deſiderij vehementiam, & quia voluntate & opere crucifixerũt eum.

Pertinacia Iudæorũ.

A eum. Magna crudelitas: quia non ſufficiẽ eis alterum: ſcilicet vel flagellare, vel occidere, ſed vtrumque: nec contenti ſunt quacunque morte ſed turpiſſima & duriſſima. ſ. crucis deſiderãt occidere. Clauis affigi ad lignum quærunt, ne dolor citius finiatur: ſed morte producta moriatur, & vt in cruce diutius videatur, & modo mortis diffametur. Et ſecundum Chryſoſtomum: Formidantes ne aliqua eius poſt ipſum fiat memoria: ſtudent & ad ſupplicium ducere maledictum. Verum vt dicit Rabanus, Iudæi, de morte peſſima cogitabant: ſed a domino nõ intelligentibus eis electa erat. Ipſam enim crucem, diabolo ſuperato, erat tanquam trophæum in frontibus fidelium poſiturus. Cerne etiam nunc quomodo ſic contumelioſè veſtitus & coronatus, & cũ ſceptro incedit, & quomodo facie dimiſſa ſtat coram tanta multitudine vociferante & clamante, crucifige crucifige, ac ſemper eum deridente, & ſibi inſultante, quaſi ſapientiores eo fuerunt: & ſic non ſolum dolores & pœnas, ſed etiam contumelias & terrores recipiebat ab eis. B Ex hoc articulo qui in clamore conſiſtit, trahitur documentũ quod non refert ad culpæ intentionem occidere hominem lingua vel gladio. Vnde Pſal. Lingua eorum gladius acutus: & loquitur ad literam de Iudæis clamantibus, crucifige, ſuper quo Auguſt. Noli attendere inermes manus, ſed os armatum: inde gladius proceſſit quo Chriſtus occideretur. Caueant ergo ſibi detractores, & proximorum infamatores, ne exacuant vt gladium linguas ſuas: quia ſicut gladio corpus, ſic lingua fama hominis perimitur. Vnde dicitur in Prouer. Mors & vita in manibus linguæ. Item eſt documentum, quòd non ſemper ad quælibet interrogata eſt reſpõdendum. Ad conformandum ſe huic articulo recogitet homo quam terribiles fuerunt illi C clamores Iudæorum: & rememoretur an ipſe vnquam iniquis hominum iudiciis, aut oblocutionibus, ſeu detractionibus contra proximũ per conſenſum conclamauerit vel alias prout deus dederit: & ſic oret: Ieſu qui terribiles Iudæorũ voces, crucifige crucifige clamantium, audire minimè expauiſti: da mihi inimicorũ tuorũ verbis execrabilibus nõ terreri, & lingua mea nocumẽtũ proximo nõ inferre. Sed Pilatus videns Chriſti innocentiã, & Iudæorũ malitiã, impellentium ad rem illicitã, & recuſans crucifigere Ieſum, dixit eis: (Accipite eũ vos, & crucifigite:) qui ſine cauſa conſueuiſtis innocentes condemnare: (ego. n. non inuenio in eo cauſam,) ſ. crucifigendi, & dandi talem ſententiam Verum dixit Pilatus, quia Chriſtus peccatum non fecit: nec inuentus eſt dolus in ore eius, vnde bene dicit, in eo: quia cauſa mortis Chriſti non fuit in eo, ſed in nobis. & ideo dicit Bernardus: O piiſſime Ieſu, quid tibi & morti? nos peccauimus, & tu luis: nos debuimus, & tu ſoluis: ac ſi diceret Pilatus, Mihi non licet crucifigere innocentem: vos crucifigite, ſi vultis. Deriſoriè & indignanter hoc dixit, quia non habebant poteſtatem iudicandi aliquem ad mortem. D Vnde ſecundum Chryſoſtomum, quod dixit crucifigite, execrantis fuit hoc verbum, & ad rem non conceſſam illis impellentis: videntes autem Iudæi quòd Pilatus clamoribus eorum non acquieſceret, incœperunt allegare rationes alias, quã ſuprà allegauerant, & accuſabant eum, quia contra legem dei filium dei ſe fecit: & ideo vt blaſphemus ſecundum legem quam habebant mori deberet. Erras o Iudæe, quia ſe deum nõ fecit: ſed pater eum genuit deus deum: & ergo filium dei ſe dicendo, non blaſphemauit, ſed veritatem dixit. Vnde Auguſtinus: Ecce altera maior eſt inuidia. Parua quippe illa videbatur velut affectatæ illicito auſu regiæ poteſtatis: & tamen neutrum ſibi Ieſus mendaciter vſurpauit: ſed vtrumque. ſ. quia erat rex, & filius dei, verum eſt: & vnigenitus eſt dei filius & rex à deo conſtitutus ſuper Sion montem ſanctum E eius & vtrunque nunc demonſtraret, niſi quãto erat potentior, tanto mallet eſſe patientior. Hæc Augu. (Tunc ergo Pilatus magis timuit,) ne forte verum eſſet quod eſſet dei filius, & ſic factum enorme feciſſet ipſum, puniendo & illudendo, & ne videretur iniquè agere occidendo. Illi verò hoc dicentes non horruerunt: ſed interficiunt eum: pro quibus oportuerat adorare ſecundum Auguſtinum: Pilatus non timuit legem eorum, vt occideret, quia alienigena erat, & legem non obſeruabat: ſed magis timuit filium dei ne occideret. Prius timuit occidere innocentem: nunc magis timet occidere dei virtutem. Et ideo volens de hoc ſecretius inquirere: non amplius interrogauit, quid feciſti: ſed ingreſſus eſt iterum prætorium cum Ieſu, vt veritatem magis poſſet cognoſcere extra tumultum Iudæorum: (& dixit ad eum: vnde es tu?) i. vñ duxiſti originẽ? per hoc quærebat, vtrum eſſet deus originem habens diuinã, vel homo, habens originem terrenam. (Ieſus F autem non dedit ei reſponſum:) implens illud propheticum, ſicut ouis non aparuit os ſuum vt nobis daret patientiæ exemplum. Quia. n. Pilatus altam quæſiuit quæſtionem, non audiuit reſponſionem: nam diuina generatio infideli & incredulo explicanda non erat: & quia ſuã paſſionem impedire nolebat: cum ad hoc veniſſet, quod pro nobis pati vellet. (Dixit ergo ei Pilatus,) prouocans eum ad reſponſum aliquod, per quod illa accuſatio excludi poſſet: (Mihi non loqueris?) Mirabatur de eius taciturnitate, cum eſſet in puncto liberationis, vel condemnationis ſuæ. Ideo ſequitur: (Neſcis quia poteſtatẽ habeo crucifigere te & poteſtatẽ habeo dimittere te?) quaſi diceret, mihi ſaltem deberet reſpondere. Tua Pilate voce cõſtringeris: tua ſententia dãnaris. Si. n. in te totum eſt poſitum, quare innocentem, in quo nullã cauſam inuenis, non abſoluis? pro poteſtate, ergo non pro æquitate crucifigendum dominũ tradis per poteſtatem latronem abſoluis, autorẽ vero vitæ interficis: & quia gloriatur de ſua poteſtate, ideo reſpõdit Ieſus ad reprimẽdũ eius inſtantiam & tumorem, dicens. (non haberes poteſtatem

Crucis ſupplicium a deo & a Iudæis electũ diuerſimodè.

Conformatio.

Pilati reſiſtẽtia.

Filiũ dei ſe fecit.

Eſai. 53.

G testatem aduerſum me vllam) quantulácunque habes (niſi) hoc ipſum quicquid eſt (tibi eſſet datum) & conceſſum (deſuper) ſ. a Cæſare, & vlterius permiſſum a deo, qui eſt poteſtas. Et ex hoc arguit eius peccatum, quia non acceperat poteſtatem a Cæſare & a deo condemnandi innoxios, ſed magis liberandi eos: & quia Pilatus Gentilis erat, & ſuperioris poteſtatis timore augebatur: dicit eum minus peccare quam Iudæos, qui legem nouerant, & inuidia mouebantur, vnde Auguſtinus, quia plus peccat qui poteſtati innocentem occidendum liuore tradit, quam poteſtas ipſa ſi eum timore alterius maioris poteſtatis occidit: nec timendo quidem, præſertim innocentem hominem, homo debet occidere: ſed tamen id zelando facere, multò magis malum eſt quam timẽdo, Hæc Auguſt. Et ſimiliter traditor plus peccauit, qui pro quæſtu eum Iudæis tradidit. Malus ergo erat peccatum Iudæ & Iudæorum, quam Pilati: quia ad occiſionem Chriſti Iudas fuit motus cupiditate, Iudæi autem rancore, ſed Pilatus humano timore. (Et exinde,) id eſt ex hac cauſa, & propter hoc. ſ. ne peccaret, & peccatum haberet occidendo innocentem, & dei filium: (quærebat Pilatus dimittere eum,) abſolutum quãuis minus eſſet peccans quam alij qui tradiderunt illum: non quod tunc primum conciperet: ſed ſi prius volebat, modò quærebat. Suprà enim tentabat eum dimittere: ſed extunc omnino & conſtanti animo quærebat hoc facere. Iudæi autem non valentes per falſas accuſationes circunuenire iudicem, nituntur ei de iniuria Cęſaris ingerere timorem; & ideo de hoc magis quam de omnibus ſuperius dictis eum terrere putantes, (clamabant dicentes: Si hunc dimittis) qui ſe regem facit: (non es amicus,) & fidelis miniſter, (Cæſaris:) id eſt non zelas pro honore & ſtatu domini tui cuſtodiendo: & ideo amicitiam eius amittes. (Omnis enim qui ſe regem facit,) vſurpando poteſtatem ſibi, (contradicit Cæſari.) Imperatores enim Romani abſtulerant a Iudæis regiam dignitatem; & ideo qui inter Iudæos dicebat ſe regem, videbatur facere contra imperatoris ordinationem: ſine cuius conſenſu non ſolebat quis titulo vti regio: hæc enim poteſtatis eſt terrenæ natura quòd vna eſt impatiens cõſortij aliarum. Vnde & ideo Cæſar non patiebatur alium dominari. Vbi Chryſoſtomus, Et vnde habetis demonſtrare hoc: a purpura, a diademate, a curia, a militibus: nonne ſolus ſemper cum diſcipulis incedebat? per omnia viliter tranſiens, & cibum, & ſcholam, & habitationem. Hæc Chryſoſtomus. (Cum autem Pilatus audiſſet) manus ſibi inferri a populo de indignatione Cęſaris, adhuc plus timuit: Nam ſecundum Auguſtinum, Non ſic potuit Pilatus contemnere Cæſarem autorem poteſtatis ſuæ: quemadmodum legem gentis alienæ. Timens ergo Cæſarem, & nõ audens etiam ſecundum minimam apparentiam facere contra eius honorem: (adduxit Ieſum foras,) extra prætorium, (& ſedit pro tribunali) id eſt, ante tribunal, vel in tribunali: nam apud Græcos hæc præpoſitio pro, idem eſt quod ante, vel in hoc eſt, ſedit in loco ſedis iudicare: ſeu ad iudicandum: quod eſt officium ſedentis in tribunali. K

poteſtas Pilati vnde.

H

I

Cęſaris amicus,

Eſt enim tribunal ſedes iudicum, ſicut thronus vel ſolium regnum, & cathedra doctorũ. Et dicitur tribunal, quia apud Romanos tribuni cauſas, particulares decernebant: dicti a tribubus quibus præponebantur. Sedit verò (in loco qui dicitur Græce Lithoſtrotos,) id eſt, lapidum ſtratura, ſiue pauimentum varietate lapidum ſtratum: dictum Lithos quod eſt lapis: & ſtroton, quod eſt ſtratura, ſeu pauimentum: quia ille locus diuerſis lapidibus erat pauimẽtatus, & erat ante domum Pilati: & idem locus dicitur (Hebraicè Gabatha,) id eſt, collis ſiue ſublimitas, ex coaceruatione lapidum: quia locus fuit ſublimis vario lapide ſtratus in quo, tribunal erat. (Erat autem Paraſceue,) id eſt præparatio Paſchæ, (hora quaſi ſexta.) Græcis admixti Iudæi, Græcis crebrò vtebantur vocabulis. Paraſceue autẽ Græcè, dicitur præparatio Latinè. Sic dicebatur feria ſexta: quia in ea præparabant neceſſaria pro ſabbato, in quo aliquid decoqui, vel operari non licebat: ſicut & in deſerto duplex manna feria ſexta, propter ſabbatum colligebant: dicitur etiam feria ſexta præparatio quia Iudæi præparabant ſe mundando. Et congruè ſexta die crucifigitur dominus quia per crucem reparauit hominem, quia ſexta die a deo eſt factus. Sexta etiã hora dominus pro homine eſt crucifixus: quia ſexta hora homo in peccatum eſt lapſus. Nam vt dicit Hieronymus: Qua hora primus Adam mortem peccando induxit eadem horã ſecũdus Adam mortem moriendo deſtruxit, Sexta quoque hora, qua maior feruor diei eſt, crucifigi voluit: ad oſtendendum quòd ex magno feruore charitatis paſſus ſit. Tunc Pilatus iuſsit Ieſum ſiſti iudicio, (&) allegans pro eius liberatione (dixit Iudæis,) quaſi eos ſubſanando, (ecce rex veſter:) prius dixerat, Ecce homo: ignominiam ſuam demonſtrans, vt eos ad miſerendum moueret: nunc vt eos magis moueat ironicè eis inſultat, dicens. (ecce rex veſter.) Primò conabatur eum liberare, per Chriſti ludibrium. Secundò, per Iudæorum opprobriũ: quaſi diceret eis: Mirum eſt quod hunc hominem flagellatum, illuſum, & abiectum dicitis vſurpare ſibi regnum. Talis homo eſt quòd regnum inuadere, vel captare non poſſit. Vnde erubeſcere debetis quòd eum eſſe regem formidatis. Compatiamini ergo illi quia de eo timere non oportet, vel tale quid ſuſpicari. Et tamen Pilatus ſuper hoc timet ab eis apud Cæſarem accuſari, & ſua poteſtate priuari. Vbi Chryſoſto. Et nimirum quæ ſunt erat ſufficientia, vt facerent eos de cætero ab ira ceſſare: ſed trepidabant ne dimiſſus rurſus turbam ducat & omnia pro hoc agebant. Amor enim principatus, verſutum quid eſt & animam ſufficiẽs perdere: propterea magis inſiſtunt. Hæc Chry. Vnde Iudæi ſicut furibundi (clamabant,) & ex abundantia malitiæ ingeminando, dicebant:

Tribunal. Tronus Solium. Cathedra:

L

Sexta die congruè crucifixus Chriſtus ſexta hora

M

Principatus mor.

(Tolle

A (Tolle tolle.) ſ. ad mortem: & non quancunque, ſed turpiſſimam. Et explicātes genus mortis, addiderunt: (crucifige eum.) Interficere enim eum conabantur, & morte exprobratiſſima: formidātes ne aliqua eius poſt ipſum fiat memoria: quaſi dicerent, Tolle eum a nobis, & conſpectu noſtro: grauis enim eſt nobis ad videndū, nec poſſumus eum videre: auferq; eum de medio, & interfice. Quantò plus audiebant, quòd Pilatus vellet liberare eum, tantò magis clamabant in cōtrarium. Vbi Beda: Quia totam accuſationem, quam aduerſus dominū detulerant, crebra & ſollicita Pilati interrogatione videbant euacuatam: tandem impudici ad ſolas ſe preces conuertunt: vt quod criminādo, & quaſi ratiocinando nequiuerant: iam poſtulando & vociferando perficiāt. Quem etiam de ordinem ſeruiendi, etiam beatorum mar-

B tyrum perſecutores tenuiſſe, ſatis eccleſiaſtica demonſtrat hiſtoria. Hæc Beda. dulciſſime Ieſu, quis tam durus & impius erit, vt clamores illos horribiles, (tolle tolle, crucifige eum) ſine gemitu & clamore ſpiritus aure corporis valeat audire, ſeu mente tractare? Pilatus verò terrorem quem de Cæſare ingerunt, adhuc ſuperare conatur: & volens de ipſorum ignominia eos frangere, quos de Chriſti ignominia non potuit mitigare: allegansq; in Chriſti crucifixione eorum verecundiam: dixit eis quaſi ſubſannando: (regem veſtrum crucifigam?) quod redundat in veſtram ignominiam quaſi diceret, Ex quo eum regnare formidatis & iam de hoc fama magna fuit: non eſt honor veſter quòd rex veſter condemnetur, & erit vobis verecundia ſi morte ſic abiecta moriatur. Et ideo ſi non moueamini ab eius humilitate, debet vos mouere veſtrum opprobriū quod eſſet ſi crucifigerem eum. Sed illi ſe a li-

Pilati diligētia

Iudæorū ſubiectio.

C bertate regni dei & Chriſti excludentes, iugū diaboli ſumpſerunt: ac perpetuæ ſeruituti & tyrannidi ſe ſubiecerunt, dicentes: (non habemus regem niſi Cæſarem.) Ex quo patet q̄ extunc perpetuæ Romanorum ſe obligauerūt ſubiectioni: renuntiantes omni alteri regiæ dignitati: patet etiam eorum obſtinatio ad procurandum mortem Chriſti, cum pro eius procuratione confeſſi ſunt in perpetuum ſeipſos ſubiectos ſeruituti. Vnde Chryſoſtomus: Abnuerunt dei regnum, & traditi ſunt regno Romanorum, quia quod habebant intellexerunt & ideo quod petierunt acceperunt: hoc idem etiam clamant noſtri pontifices & prælati, ſeu curati, qui ſuas eccleſias dimittentes ingerunt ſe negociis temporalibus principatus, vel regni. Per hoc autem iterum Iudæi timorem Pilato ingerebant. Vt enim dicit Auguſt. Apertiſſimè contra Cæſarem venire videretur, ſi regem ſe non habere niſi Cæſarem profitentibus alium regem vellet ingerere: dimittendo impunitum, quem propter hos auſus ei tradiderant occidendum. Ex quo articulo adductionis Chriſti ad tribunal, habētur duo documēta. Primum quòd nos debemus tribunal in mēte noſtra conſtituere, & ibi iudicio aſtare, ſicut

Chriſtus ſtetit ante tribunal propter nos: vt D nos diſtrictum dei iudicium poſſimus declinare. Iuxta illud Apoſtoli: Si noſmetipſos diiudicaremus, non vtique iudicaremur. Secundum eſt, quòd tempore aduerſitatis iudicium dei cū patientia ſubeamus: ſicut dominus noſter pro nobis ductus ante tribunal hominis obmutuit & non aperuit os ſuum, cum omni patientia ſubiens iudicium: nos quippe tempore aduerſitatis, quaſi ante tribunal dei ſiſtimur. Vnde Apoſtolus, poſt verba præallegata ſubdit: Cum autem iudicamur, ſ. temporalibus pœnis, a domino corripimur, quia vt dicit gloſa: Pœna ipſa nobis propria eſt purgatio, vt non cum hoc mundo damnemur: quaſi diceret, Ideo eſt bonum hic per punitionem temporalem iudicari a deo: vt hic correpti non damnemur in iudicio futuro. Ad conformandum ſe huic articulo, attendat homo documēta iam præmiſſa, & oret mēte deuota. Ieſu qui

I. Co. II.

Ibidem

Conformatio.

E ante tribunal Pilati adduci, & in iudicio ſiſti voluiſti: da mihi ante tribunal mentis meæ cōſcendere, & meipſum de culpis mei conſcientiæ teſtimonio diſtrictius iudicare: iudicium quoque ſuum in aduerſis tam patienter hic ſubire, vt iudicio tuo extremo valeam ſecurus aſtare. Sed Pilatus timore mox vincitur, & a tramite veritatis & iuſtitiæ detorquetur. Petēte enim tota Iudæorū multitudine vocibus magnis, vt crucifigeretur: tandem miſer præſes Pilatus motus timore imperatoris, & fauore Iudaici populi, cui ipſe præerat: & a quibus pecunias ſperabat leuare contra iuſtitiam, & contra conſcientiam, qua Chriſtum innocentem nouerat: & in quo nulla cauſa erat dedit ſententiam crudeliſſimam de morte innocentis: (&) per ſententiam diffinitiuam, (tradidit Ieſum, vt crucifigeretur) iudicio & poteſtate præſidis

Iudiciū Pilati.

F nō dixit euāgeliſta, vt crucifigerēt eū: ſed vt crucifigeretur, per præſidis iudiciū. Sed ideo illis traditū dixit vt eos crimine implicatos, a quo alieni eſſe conabātur, oſtēderet. nō. n. Pilatus hoc faceret, niſi vt id quod eos cupere cernebat impleret. Itaq; Pilatus ambitioſus nolēs amittere principatū quāquā pronūtiaſſet Chriſtum innocentem: ac per eum dimittendum volens tamen ad complacendum clamoribus populi ſatisfacere: id eſt, voluntatem facere: & nō quod erat placitum deo & iuſtitiæ timensq; ne accuſaretur de Cæſaris rebellione, cum hoc nullum ſuſpicans periculum, ſi innocentem pauperem morti adiudicaret: maximè quia contradictor aliquis non apparebat: protulit ſententiam & iudicauit eum ob culpam affectati regni eſſe crucifigendum. quia enim Iudæi Cæſarem regem & dominum profeſſi ſunt videns quòd ſic ſe poteſtati Romanorum ſubiecerunt, condemnauit Ieſum, quaſi vſurpantem Cæſaris poteſtatem: (& tradidit eum voluntati ipſorum) ad crucifigendum. Quæ autem fuerit forma ſententiæ, non eſt expreſſum ab euangeliſtis: in euangelio tamen Nicodemi ſcribitur, quòd Pilatus protulerit ſententiam ſub verbis: Gens tua comprobauit te regem:

Ambitio Pilati.

propterea

G propterea præcipio te primùm flagellari, ſecundum principum ſtatuta: deinde in cruce alleuari. Peccauit Pilatus, nec excuſatur: quia cũ iudex eſſet, tenebatur ex officio ſeruare iuſtitiam, & nec timore cadere debuit, nec amore, vt faceret contra eam: qui ſi omnino voluiſſet, quem iuſtum pronuntiauerat eripere potuiſſet. Minus tamen peccauit quam Iudæi: inſtetit enim quantum potuit, vt illum ex eorum manibus liberaret: & eius motiuũ fuit minus malum, quia Iudæi ad occidendum Chriſtum moti ſunt per rancorem & odium: Pilatus verò propter timorem Cæſaris & fauorem Iudæorum. Sic ergo eis conſenſit, quia cum effectu furori eorum obuiaſſe potuit: conſentit.n. qui cum poteſt arguere non arguit: non conſenſit etiam conſenſu pleno, ſed coacto. Sicut aũt tunc Pilatus, ſic hodie faciunt multi iudices, timore vel fauore à veritate iudicij declinantes, & iuſtitiam ſubuertentes.

Sentẽtia Pilati contra Chriſtũ, forma Pilati peccatũ

H Ecce quomodo innocentiſſimus agnus, vt te à iudicio & lamento iuſtæ & æternæ dãnationis eriperet, iniuſte propter te iudicio damnari prælegit: ecce quæ non rapuit pro te ſoluit: & tu anima mea nequam & impia, nec deuotionis ſoluis pinguedinem, nec compaſſionis refundis affectum. Cogita quantum amici eius clamauerunt, quando illam ſententiam audiuerunt. Sed maledicti gaudent & exultant, quòd intentum ſuum prauum habent. Rident, & eũ qui eſt verus & æternus deus derident, & eius mortem quantum poſſunt accelerant: non beneficiorum & operum eius recordantur: non propter innocentiam eius mouentur: & (quod crudelius videtur) non propter afflictionem quam in eo vident retrahũtur.

I Et ſic hora tertia crucifixus eſt dominus linguis Iudæorum; & ſexta manibus militum. Vnde Auguſtinus: Quoniam Iudæi facinus interfecti Chriſti a ſe in Romanos, i. Pilatum, & eius milites transferre conati ſunt, propterea Marcus ea hora qua Chriſtus a militibus crucifixus eſt, quæ agi ſexta iam cœperat prætermiſſa: tertiam potius horam recordatus expreſſit: qua hora intelliguntur clamare potuiſſe, crucifige crucifige: vt non illi tantum reperiantur crucifixiſſe Ieſum, i. milites qui eum ligno ſexta hora ſuſpenderunt, verumetiam Iudæi, qui vt crucifigeretur hora tertia clamauerunt. Et iterum apparitores poteſtatis hora ſexta crucifixerunt: præuaricatores legis hora tertia clamauerunt. Quod illi manibus hora ſexta: hoc iſti lingua hora tertia. Rei magis iſti, qui clamando ſæuiebant, quàm illi qui obtemperando adminiſtrabant. Hæc Auguſt. Alij dicunt quod in hora tertia dominus iam condemnatus ſit, & in hora tertia incœpta eſt crucifixio eius: & occupatis eis in crucifixione, fluxit tempus vſq; ad ſextam: & in hora ſexta crucifixio fuit conſummata: & ideo quod dicitur de tertia, verũ eſt de crucifixionis principio: & quod dicitur de ſexta, intelligitur de crucifixionis conſummatione: ſecundũ veritatem poterit eſſe meditullium horarum, & hora media inter ſextam & tertiam.

Crucifixus linguæ. Hora crucifixionis

K & quia medium denominatur ab vtroq; extremorum, ideo ab euangeliſtis quandoq; dicitur tertia: al. quando dicitur ſexta. Vnde etiã in ſignum huius eccleſia communiter, inter tertiã & ſextam celebrat miſſas ſolennes: quia miſſa in memoriam celebratur paſſionis. Ex hoc articulo condemnationis Chriſti ad mortem per ſententiam trahitur documentum, quod nos caueamus ne vnquam iuſtam mortis ſententiã animæ vel corporis mereamur. Item ſicut ſaluator noſter ſuſtinuit pro nobis iniquam, ab homine, contra ſe ferri ſententiam: ſic & pro deo curare non debemus iniqua hominum iudicia. Vnde Apoſtolus: Mihi, inquit, pro minimo eſt vt a vobis iudicer, aut ab humano die. Ad conformandum ſe huic articulo, oret homo dicendo: Ieſu qui ſententiam condemnationis ad mortem, mortem autem crucis, innocenter ſubire voluiſti: fac me iuſtã mortis ſententiam, ſiue in corpore, ſiue in anima nõ mereri: & tui amore iniqua hominum iudicia nõ timere.

Hora miſſæ celebrãdæ. Documẽtum.

I. Cor. 4

Conformatio.

L Data autem ſententia reducitur dominus intus, & ſpoliatur (chlamyde & purpura,) quibus fuerat ab illis indutus: & adhuc nudo coram eo exiſtenti, vix datur ſibi licentia veſtiendi. Intuere & hic dominum, ſecundũ conſiderationem ſuprà de flagellatione poſitam, tandem (veſtimentis ſuis, quibus eum ſpoliauerant) reinduerunt eum, vt ductus ad mortem magis cognoſceretur in veſte propria, quàm in aliena: & cùm eſſet veſtimentis ſuis reueſtitus, ducunt eum foras quantò citius, ne mortẽ eius differãt amplius: vbi ligantes fune manus & collum ipſius, iudicium ſuæ mortis ei imponunt, & ipſum tanquam malefactorem extra propriam ciuitatẽ eiiciunt.

M Nam venerabile lignum crucis longum & groſſum & multum graue ponunt ſuper humeros ſuos delicatiſſimos, vt portet ipſum ad locum vbi erat crucifigendus. Vt.n. dicitur in hiſtoriis, opinio eſt crucem quindecim pedes habuiſſe in lõgitudine. Et quia lignum illud reputabatur prophanũ & immundum, & mors crucis ignominioſiſſima: quia, vt dicitur in Deute. Maledictus qui pendet in ligno: ideo nullus eorum lignum illud nedum portare, ſed nec tangere voluit: & ideo impoſuerunt illud Ieſu vt iam damnato agnus autem manſuetiſſimus patienter ſuſcipit, & portat patibulum ſuis humeris in angariam mortis, tendens ad locum paſſionis. Vnde Auguſtin. Hic adimpletur illud Eſai. Cuius principatus ſuper humerum eius. Principatus .n. Chriſti eſt crux eius: propter quam (ſecundum Apoſtolum) deus eum exaltauit: & ſicut ſignum dignitatis alij baltheum, alij mitram portant, ſic & dominus crucem: & ſi inquiras, inuenies non aliter in nobis regnare Ieſum, niſi per aſperitates: quo fit vt delicioſi inimici ſint crucis. Hæc Aug. Complectur etiam nunc figura Iſaac obediẽtis, & ad patris iuſſum ligna pro ſui immolatione portantis. Et, ſecundum Chryſ. Quomodo Iſaac dimiſſus eſt, & mactatus aries: ſic & hic diuina natura manet impaſſibilis: ſed mactata eſt humanitas, hærens cornibus

Lignum crucis.

Lõgitudo crucis.

Deut. 21

Crucem portat humeris.

Eſaiæ 9.

Phill. 2.

Gen. 22.

A nibus inter vepres: id eſt inter retinacula pecca-
torum, quibus natura humana detinebatur.
Hic etiam completur viduæ Sareptanæ figura,
quæ collegit duo ligna. Vnde Anſelmus: Vide
anima mea quomodo per omnia vir iſte coar-
tatur & ſpernitur. Sub crucis onere dorſum
incuruare iubetur, & ſuſpiſius portare ignomi-
niam. O ſpectaculum, vides ne? Ecce principa-
tus eius ſuper humerū eius hæc eſt virga æqui-
tatis, virga regni ſui. Vnde & Hieronymus: Hic
Gene.4. educitur Abel in agrū a fratre, vt perima-
Gen.22. tur: hic adeſt Iſaac cū lignis, & Abrahā cū arie-
Gen.37. te vepribus hærente: hic adeſt Ioſeph cum gra-
mineo faſce ſomniato, & tunica talari ſangui-
Nū.21. ne lita: hic adeſt Moyſes cum virga & ſerpente
Num.13 ſuſpēſo in ligno: hic adeſt botrus in ligno por-
4.Re.6. tatus: hic adeſt Heliſæus cum ligno ad quæren-
dum ſecurim, quæ in imo dimerſa erat, & na-
B tauit ad lignum: id eſt, genus humanum: quod
a ligno vetito in infernum decidit, per lignum
crucis Chriſti, & baptiſmum aquæ ad paradi-
Ionę 1. ſum natauit, hic adeſt Ionas de ligno tortus in
& 2. mare ventrem cæti triduo miſſus. Vnde Aug.
Crucē Grande ſpectaculum. Si ſpectet impietas, gran-
portātis de ludibrium: ſi pietas, grande myſterium. Si
ſpecta- impietas ſpectet, grande ignominiæ documen-
culum. tum: ſi pietas, grande fidei munimentum: ſi ſpe-
ctet impietas, videt regem pro virga regni li-
gnum ſui portare ſupplicii: ſi pietas, videt re-
gem baiulantem lignum ad ſeipſum figendum
quod fixurus fuerat etiā in frontibus regū: in
eo ſpernēdus oculis impiorū, in quo erāt glo-
riatura corda ſanctorum. Dicturo enim Pau-
Gal.6. lo: Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce do-
mini noſtri Ieſu Chriſti: ipſam crucem ſuam
C geſtans humeris commendabat: & lucernæ ar-
ſuræ, quæ ſub modio ponenda non erat, can-
delabrum ferebat. Hæc Auguſtinus. Portat au-
tem Chriſtus crucem vt rex ſceptrum, in ſignū
gloriæ, quæ eſt vniuerſale rerum omnium do-
minium. Item vt victor trophæum, & ſignum
ſuæ victoriæ: quo principatus & poteſtates
expoliando triumphauit. Item & doctor por-
tat candelabrum, in quo ponenda erat lucer-
na ſuæ doctrinæ: quia lignum crucis fidelibus
eſt virtus dei. Et ſicut ſummus ſacerdos, quādo
ibat ad tabernaculū vt intraret ſancta ſancto-
rum, portabat clauem ſuper humerum ſuum:
ſic Chriſtus vadens ad tabernaculum ſancti
ſanctorum, & volens nobis aperire, portauit
clauem, ſcilicet crucem, ſuper humerum.
Gen.22. Baiulatio crucis præfigurata fuit in Iſaac fi-
lio Abrahæ. Iſaac enim ligna propriis hu-
meris ferebat, in quibus eum pater ſuus im-
molare volebat: ſic Chriſtus propriis hume-
ris crucem baiulabat, in qua ipſum gens Iu-
dæorum ſuſpendere affectabat. Iſaac ad obe-
diendum patri ſe voluntarium exhibuit: ſic
filius dei patri ſuo cœleſti vſque ad mortem
obediuit: duo autem populi Ieſum ad interfi-
ciendum eduxerunt, videlicet Iudæi qui cor-
de, & Gentiles qui opere hoc fecerunt. Iſti
Nū.13. enim per duos exploratores præfigurati erant
qui botrum de terra promiſſionis ad defer-
tum afferebant: per botrum præfigurabatur D
filius dei Ieſus Chriſtus qui per hos duos
populos de Hieruſalem in locum Caluariæ
eſt ductus: per botrum illum probabant filii
Iſrael terræ promiſſionis bonitatem: per do-
ctrinam Chriſti poſſumus conſiderare patriæ
cœleſtis ſuauitatem. Eduxerunt autem eum
extra ciuitatem: quorum enim animalium
ſanguis inferebatur in ſancta ſanctorum: ho-
rum corpora educebantur extra caſtra cum
cremabantur & immolabantur. Baiulans ve-
rò crucem, per hoc nos inducit ad ſui ſeque-
lam, ſicut ante dixerat monendo ad eam: Si
quis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum,
& tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Sicut
enim Chriſtus autor vitæ, ſententia mortis ſu-
per eum data crucem ſibi baiulans confeſtim
ad locum ſupplicii toras educitur, tanquam
maleſactor, qui huius mundi vita indignus E
æſtimatur: ſic verus Chriſti imitator ſeipſum
abneget, crucem ſuam tollendo, & extra ca-
ſtra ſecum improperia eius portando: tan-
quam purgamentum huius mundi factus: ſem-
perque mortificationem Ieſu in corpore ſuo
circumferat, vt & vita Ieſu in corpore ſuo
tandem manifeſtata fiat. Et nota quod hæc Eccleſiæ
tria: ſcilicet quia exuerunt eum veſte regia, ſub Anti
(& induerunt eum veſtimentis ſuis, & duxerūt chriſto
eum vt crucifigerent:) figuratiua ſunt paſſio- pſſigura-
nis in corpore myſtico ſcilicet eccleſia: maxi- tio.
mè temporibus Antichriſti. Exuitio regiæ ve-
ſtis, eſt ſpoliatio terrenæ poteſtatis: indutio
propriæ veſtis, eſt reuerſio priſtinæ pauperta- Chriſtus
tis: ductio ad crucifigendum, eſt violentia per- ad ſup-
ſecutionis finalis. Cum igitur Chriſtus Pilato plicium
imperante, præcone clamante, baiulans ſibi trahitur
crucem traheretur ad ſupplicium: tunc eum F
ducendo & accelerando, & opprobriis ſaturā-
do, factus eſt cōcurſus populorum poſt ipſum
euntium: alii ſuper ipſum plangebant, alii il-
ludentes irridebant, alii lutum & immundi-
tias in caput & in faciem eius proiiciebant. Sed
ipſe quaſi agnus innocens, & vt ouis coram tō-
dente, ſe inclinato capite incedēs, ad omnia ta-
cebat: quoniā tanquā ouis ad occiſionē & quaſi
agnus ad immolandū ductus eſt, & nō aperuit
os ſuū. Et ſequebatur eū triplex turba. Prima Eſai.53.
carnificum, quæ eū premebat. Secunda Iudæo-
rum, quæ eum irridebat. Tertia amicorū, quæ
anxie lugebat. Et inſuper quarta illorum qui
ad videndum ſpectaculum veniebant: vnde nō
eadem mente ſequebantur: ſed quidam vt læti
morientem aſpicerent, quem viuentem oderūt
alii vt morientem plangerent, quem viuentem
dilexerunt: ductus eſt autem cum ſociis duo-
bus vtique latronibus, per medium vrbis, vbi
eius confuſio patebat ſingulis ad oſtia, & fe-
neſtras conſiſtentibus: hæc eſt ſocietas ſua. O bone
Ieſu quantam tibi verecundiam iſti faciunt. La-
tronibus te aſſociant, ſed & deterius tibi faciūt
quia crucem portandam imponunt, quod de
latronibus nō legitur: vnde nō ſolū cū iniquis
deputatus es, ſed & iniquorū iniquior. Indicibi-
lis eſt domine patientia tua: hoc ad literam

procuratum

G procuratum fuit per principes Iudæorum, vt Chriſtus infamaretur ſocietate latronum: & a vulgaribus videretur in criminibus eorũ participaſſe, & ſic ipſi viderentur iuſtè mortem eius procuraſſe. Sic & hodie frequenter maligni faciunt, qui ſuam nequitiam, per bonorũ infamiam operire quærunt: per iuſtitiæ etiam ſubuerſionem hodie in multis locis deputantur iuſti cum iniquis. Chriſtus autem permiſit hoc fieri, vt oſtenderet quòd pro peccatoribus vellet pati. vnde Beda: Sed ille cum iniquis deputatus eſt in morte, vt iniquos iuſtificaret in reſurrectione: qui cum in forma dei eſſet, propter homines homo factus eſt, vt hominibus poteſtatem daret filios dei fieri. hæc Beda. Occurre igitur nũc anima mea & vide amatorem tuum & dominum, pro te crucem baiulantem & ad patibulum properantem, ac tua crimina

Cõtemplat. c.

H ſuis pœnis expiantem. Cerne eum quomodo ſub onere crucis curuus incedit, & vehementer anxius, anhelat. Compatere ei quantum potes, in tot anguſtijs & ludibriorum renouationibus poſito. Certè benefaceres ſi iuuares dominum deum tuum: & diceres, date obſecro mihi crucem domini mei, & ego portabo eã. Quia verò mœſta mater & mœrore confecta, propter multitudinem populi appropinquare ei non poterat, nec eum videre, iuit celeriter per aliam viam breuiorem, & compendioſam cum ſocijs ſuis & Ioanne, vt alios præcedens valeret eidem approximare: cum autẽ extra portam ciuitatis in concurſu viarum eũ obuium haberet: cernens eum ſic oneratum ligno tam grandi, quòd ante non viderat, ſemimortua facta eſt, & penè exanimata præ anguſtia: nec ei verbum dicere poterat, nec dominus ſibi, acceleratus ab his qui eum ducebant

Mariæ occurſus

I O quam triſtes & dolentes: quam clamantes & plorantes, ibant mulieres ſanctæ, ſuſtentantes dominam noſtram matrem eius, non valentẽ ſe ſuſtentare vel ſuſtinere: imo dicitur in terram corruiſſe. Credo ꝙ ipſa libenter crucem portaſſet, ſi potuiſſe: & quãuis nõ poſſet, libenter accepiſſet. vnde ſecundum Anſel. Hac voce vt reor ſequebatur, dicens: Vadis propiciator ſolus ad immolandum pro omnibus: non tibi occurrit Petrus qui dixit, pro te moriar. Reliquit te Thomas, qui ait: Cum eo omnes moriamur: & nullus de his niſi tu ſolus duceris: qui me caſtam cõſeruaſti filius meus & deus meus verum hæc verba ex magnæ pietatis affectu producta, ita ad hoc memoraſſe ſufficiat, vt oculus ex pietatis attendens dum tantæ matris gemebundis affectibus compatitur, fructu pij amoris illius aliquando remunerari mereatur. hæc Anſel. Vlterius autem dominus procedens, parum poſt vertit ſe ad ipſas mulieres ſequentes & flentes. Quia enim nouit dominus qui ſunt eius, prætermiſſa furentis populi turba ad amantes & plangentes ſe fœminas oculos & ora conuertit. ſuos enim dominus libenter reſpicit, & dixit eis: (Filiæ Hieruſalem, nolite flere ſuper me,) nec lamentemini me moriturum, cuius ciò reſurrectio mortem ſol-

Reſpectus dñi in filias Hieruſalem.

uere poteſt: cuius mors & omnem mortem, & ipſum mortis autorem deſtruet. Non enim oportet flere eum, qui propria patitur ſponte; ſed magis ei applaudere. Vbi cum filias Hieruſalem appellat datur intelligi ꝙ non ſolum mulieres de Galilæa eum ſecutæ ſunt: ſed etiã aliquæ mulieres eiuſdem vrbis per deuotionẽ ei adhæſerunt. Typum gerebant iſtę mulieres eorum qui alijs compatiuntur & miſerentur ſed non ſibi: aliorum peccata deplorant & accuſant, ſed de ſuis moribus non curant: contra quod dicitur in Eccleſiaſtico: Miſerere animę tuæ placens deo. Non ergo prohibet dominus compaſſionem: ſed prædicit aliam luctus cauſam. Vnde ſubiungitur: (Sed ſuper vosipſas, & ſuper filios veſtros flete,) & ſuper imminenti excidio vrbis & gentis veſtræ: vosꝗ ipſas, & veſtram progeniem dignis lachrymarum fletibus abluite, ne in vltionem meæ mortis damnemini etiam cum perfidis. Secundum ſenſum literalem, fletus ad quem induxit Chriſtus mulieres, fuit propter miſeriam per Romanos ſuper Iudæos venturam: & illa miſeria figurata fuit miſeriæ ſuper incredulos per ſpiritus malignos venturæ: pro cuius euaſione flendũ eſt, & orandum ante terminum huius vitæ. (Quoniam ecce venient dies) ſ. quadrageſimo anno poſt paſſionem Chriſti (in quibus ſteriles quæ non genuerunt & lactauerunt, dicentur beatæ:) quia agiliores erunt ad fugiẽdum, quã grauidæ, & pro ſe ſolum anxiæ. In die quoꝗ iudicij parentes dicent filijs ſe eſſe dãnatos, propter amorem nimium filiorum: & econuerſò filij dicent ſe eſſe dãnatos, propter amorem & ſequelam parentum. (Tunc incipient dicere montibus, cadite ſuper nos: & collibus, operite nos,) quia aliqui præ horrore miſeriæ tunc dicebant: vtinam montes caderent ſuper nos, & colles operirent nos. Similiter in die iudicij hoc dicerent reprobi, optantes abſcondi a facie domini. (Quia ſi in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet?) Chriſtus hic dicitur lignum viride faciens fructum: & per conſequẽs indignum abſciſſione per mortem. Populus autem Iudaicus, lignum aridum infructuoſum: & per conſequens dignum abſciſſione per mortem. Viride etiam lignum & fructiferum, ſunt iuſti & electi: ſed aridum infructiferum, peccatores & impij. (Si ergo in viridi ligno,) id eſt, in Chriſto omnium virtutum vigore virenti, (hæc faciunt:) id eſt, tot tormenta inferunt: (in arido,) id eſt in populo Iudaico & peccatore, ab omni honore gratiæ deſtituto & arefacto, (quid fiet?) Certè grauius punientur. Quaſi omnibus diceret: ſi ego qui peccatum non feci, & fructuoſus ſum, ſine igne paſſionis de mundo non exeo: quæ tormenta manent peccatoribus & impijs, qui fructibus ſunt vacui? Certè domine Ieſu verum eſt: quia ſi tu arbor ſancta lignum vitæ fructuoſum & benedictum tanta pateris, & ramis tuis ſpoliaris quid erit de nobis miſeris, qui ſumus lignum infructuoſum & ſiccum, aptum pro igne & gehennæ incendijs? Si ergo incipit iudicium de do-

K

Eccleſiaſtici 30.

L

M

Lignũ viride dicit Chriſtus.

mo

A mo dei & omnes qui volũt piè viuere in Chriſto, perſecutionem patiuntur: quis finis eorum qui non credunt dei euãgelio, & impiè viuũt? vnde Auguſt. Si hinc ſine flagello non exiit, qui huc ſine peccato venit: quomodo flagellis digni non ſunt, qui huc cum peccato venerũt? vnde & Grego. Quoties mortem ſaluatoris attendo, & patientiam Iob, & mortem Baptiſtæ conſidero: dico tibi o peccator, hinc conſidera quid paſſuri ſunt illi quos reprobat, ſi tanta paſſi ſunt quos amat? hæc Grego. Bonum eſſet de his cogitare, vt cogitatio tantæ anguſtiæ nobis timorem incuteret: & timor incuſſus a nobis peccatum perpetratum expelleret: vel a perpetrando arceret: exemplo Hieronymi dicentis, Siue comedam, ſiue bibam, ſiue aliquid aliud faciam, ſemper videtur auribus meis inſonare illa vox terribilis: ſurgite mortui, venite ad iudicium.

Perſecutio omnibus tolerãda.

B In prædictis duobus locis, quæ modò ſunt in ipſa ciuitate: ſed extra eccleſiam ſepulchri. ſ. vbi Chriſtus obuiauit matri: & vbi ſe vertit ad mulieres: adhuc (vt dicitur) apparẽt veſtigia eccleſiarum, quæ ibi factę erant in horum memoriam. Cum ergo dominus vlterius proceſſiſſet, & ita fatigatus ac fractus, & ex afflictione præcedenti debilitatus eſſet, ꝙ lento gradu incederet, & amplius crucẽ portare nõ poſſet: depoſuit eã vt aliquãtulũ pauſaret & reſpiraret. Illi autem peſſimi nolentes differre mortem eius timentes ne Pilatus ſententiã reuocaret, quia voluntatem dimittendi eum oſtenderat: (coegerunt Simonem Cyrenæum) dictum a Cyrene ciuitate Libiæ (patrem Alexandri & Rufi) diſcipulorum domini: (de villa venientem,) & ad ciuitatem eũdo eis occurrentem, (vt portaret crucem,) poſt Ieſum vſq; ad crucifixionis locum. Hoc autem non fecerunt ex compaſſione ad Chriſtum: ſed vt citius

Simõ Cyrenæus cur crucẽ portare cogit.

C duceretur ad crucifigendum. Item vt oſtenderent eũ eſſe hominem fatigatũ & infirmum, & & ſic nõ crederetur dei filius. vt autem ait Auguſt. Nullus aliorum acceptabat crucem baiulare, eo ꝙ lignũ deteſtabile putabatur: & ideo Simoni Cyrenæo quaſi in quandam iacturam impoſuerunt crucem portandam, quam alii recuſabant. Qui portauit eam corporaliter & inuitè: non ſpiritualiter & volũtariè: tum quia hoc erat turpe: tum quia forſitan erat Ieſu diſcipulus, licèt occultus. Et vt dicit Hieronymus, Nomen iſtius Simonis hic exprimitur, ratione filiorum ſuorum, qui erant Chriſti diſcipuli. Crucem Ieſus diu portare non poterat, quia ex afflictionibus præcedentibus fatigatus erat & ideo Iudæi crucem Simoni portare poſt Ieſum imponebant. In quo docemur quòd quilibet debet portare crucem pœnitentiæ quandiu poteſt: ſed cum vlterius non poteſt, tunc placet Chriſto quòd alius pro eo portet. Iſte Simon, ſecundum quoſdam, non fuit Hieroſolymita: ſed peregrinus & aduena: quia fuerat Gẽtilis, & factus fuit proſelitus. Et licèt ipſi tanquam contemptibili impoſuerunt crucem Ieſu: hoc tamen non vacat a myſterio. Significabat enim ꝙ Gentilitas ab ipſis humeris immediatè, crucem ſuſceptura ad redemptionẽ erat, quæ & tenebras ignorantiæ idololatriæ extirparet, quod Alexander interpretatur: & totam eccleſiam de Gentibus ſanguine ſuo decoraret, quod ſignat Rufus: & per omnia mœrorem gentium, per obedientiam deponeret quod interpretatur Simon: & hæredes regni faceret quod interpretatur Cyrenæus: & crucem Chriſti in altum per pœnitentiam extolleret, quod ſuſtollere crucem Chriſti ſignificat: & ad hoc compellerent Iudæi, per hoc ꝙ verbum crucis reiecerunt, quod ſignificat angaria. Ipſe ergo Chriſtus primus paſſionem crucis ſuſtinuit: & poſtmodum alii, & maximè aduenę Gentiles, eum imitando. Sapientia .n. diuina ordinauit, vt ipſe dominus crucem primo portaret, & portando nobis portandam præberet. vnde Hilarius: Indignus enim Iudæus erat Chriſti crucem ferre: quia fidei

Myſteriũ de Simone Cyrenæo.

D

E gentium erat in reliquum, & crucem accipere, & compati. vnde & Gloſ. Ecce non Hebræus, ſed alienigena & peregrinus opprobrio Chriſti ſubditur, vt plenitudo ſacramentorum tranſire a Iudæis ad Gentes oſtendatur. Simon quippe obediens interpretatur: Cyrenæus hæres. Vnde bene per eum deſignantur Chriſtiani ex gentibus conuerſi, qui quondam peregrini erãt teſtamentorum dei: ſed nunc credendo & obediendo diuinis mandatis, facti ſunt ciues ſanctorum & domeſtici atq; hæredes dei: cohæredes autem Chriſti. hæc Glo. De villa ergo Simon egrediens crucẽ portat poſt Ieſum cum populus nationum paganis ritibus derelictis, veſtigia dominicæ paſſionis obediẽter amplectitur: Villa enim Græcè pagos vocatur, a qua pagani nomen trahunt. Vnde paganos appellamus eos, quos a ciuitate dei alienos videmus. vnde Theoph. Ille tollit crucem ſuã, qui venit a villa: id eſt, qui dimittit hunc mundum, & opera eius in Hieruſalem, id eſt, in ſupernam ciuitatem tendens.

Villa. Pagos.

F Ex hoc articulo, baiulationis crucis ſumuntur duo documenta. Primum eſt, ꝙ nos Chriſtiani crucem portare debemus poſt Ieſum: quia Chriſtus paſſus eſt pro nobis, relinquens nobis exemplum, vt ſequamur veſtigia eius. Vnde gloſſ. Prior dominus crucem portat, qui prior paſſus eſt: poſtea impoſita eſt Simoni Cyrenæo, poſt Chriſtum portanda. quia debemus ſequi veſtigia eius. Vnde (vt dicit Ambroſius) Non præceſſit Simoni ſed ſequebatur. Hinc dominus in euangelio. Si quis poſt me vult venire, tollat crucem ſuam quotidie & ſequatur me. Vbi tria innuit neceſſaria, portanti crucem poſt Ieſum. Videlicet quòd portet eam voluntariè, & non angariatus, ſicut Simon iſte. Vnde dicit: ſi quis vult, &c. Item ꝙ portet crucem ſuam. ſ. propriam non ſicut iſte Simon alienam, vnde dicit crucem ſuam. Item ꝙ portet crucem, non pro inani, ſed dei gloria: vnde dicit, & ſequatur me. Notandum autem (ſecundum Auguſtinum) ꝙ crux domini non tantum illa dicitur, quę tempore paſſionis Chriſti, ligni affixione conſtruitur: ſed & illa quę totius vitę curriculo cunctarum

Documenta duo. 1. Pet. 2. Crux portãda cuique.

diſciplinarum

G disciplinarum virtutibus coaptatur. Intelligẽdum ergo crucem, non ligni patibulum: ſed vitæ virtutiſq; propoſitũ. Tota igitur vita Chriſtiani hominis, ſi ſecundum euangelium viuat crux atque martyrium eſt. Hæc Auguſt. Et iſta eſt crux, quæ quotidie eſt portanda. Hanc autem quidam portant voluntariè: vt viri perfecti, imitatores Chriſti: quidam inuitè, ſicut qui cũ murmure & coacti alicui ſe diſtrictioni ſubiiciunt, vel bonum faciunt. Quidam etiam portant crucem alienam, non ſuam: ſicut qui abſtinentiam & diſtrictionem ſanctorum prædicãt ſed in ſe non ſeruant: vel qui ſub regula arctiſſima ſe militare gloriantur, ſed per eius obſeruantiam non mortificantur. Quidam inſuper crucem portant, ſed Chriſtum non ſequuntur: vt qui, pro laude humana laborant, ſed adhuc dei dilectione non trahuntur. Vnde & ſicut Si-

H mon crucem portant, ſed non moriuntur: quia corpus quidem per laborem affligunt, ſed per deſiderium gloriæ mundo viuunt. Primi figurantur in domino, & faciunt pœnitentiam meritoriam. Alii figurantur in Simone, & hi faciunt pœnitentiam, ſed non meritoriã. Vnde Bernar. Væ ſemel væ iterum crucem portantibus, & non ſequentibus Chriſtum: væ portantibus crucem, non ſicut ſaluator ſuam ſed ad angariam ſicut Cyrenæus alienam. Si crucem portas cum crucifixo, cur non moreris mundo? Hæc Bernar. Sponte igitur & Chriſti amore crucem tuam porta poſt Ieſum quotidie & ſemper oculum mentis in eum dirige, & leuius portabis quæcũque pateris. Vnde Auguſt. Quantumcunque propinat nobis præſentis temporis tribulatio: parum patimur, ſi recordamur quis pro nobis iuerit ad crucis patibu-

I lum: quis nos inuitat ad gloriam. Caue etiam ne vnquam crucem Chriſto fabrices, vel dorſo eius imponas. Crucem enim Chriſti ad crucifigendum ipſum perhibetur, carpentare, qui ad perpetrandum mala conatur conſilium & auxilium præſtare. Et dorſo Chriſti crucem baiulandam imponit, qui peccatum ſuum diuinæ ordinationi attribuit. Secundum documentum eſt (ſecundum Theophilum) ꝙ qui ad modum Chriſti magiſter eſt, debet ipſe primo tollere crucem, & timore dei propriam carnem crucifigere, & ſic ſubditis & obedientibus ſalutari eam angaria imponere. Ad conformandum ſe huic articulo, rememoretur homo quãta charitate Chriſtus crucem portauit, & quanti ponderis illa crux fuerit, cui omnia peccata mundi impoſita erant: quæ omnia agnus immolandus in humeris ſuis portauit. Poterit etiam homo per imaginem recolere, quaſi ipſe portet crucem poſt Ieſum: & cum Ieſu inſtar Simonis Cyrenæi, vel alias prout deuotio miniſtrabit: Ieſu qui crucem tuam propriis humeris baiulare voluiſti: fac me crucem arctioris continentiæ ſponte apprehendere, eãq; poſt te quotidie baiulare. Et nota ꝙ quatuor portauerunt crucem etiã materialem. ſ. latro ſiniſter: qui ſignificat impœnitentes: qui de cruce præſentis pœnalitatis, tranſeunt ad crucem

Crucem portãtes

Crucē Chriſto fabricare.

Crucē portantes quatuor.

K æternæ calamitatis. Latro dexter, qui ſignificat verè pœnitentes. Simon, qui ſignificat de pœnitentia murmurantes. Chriſtus, qui ſignificat innocentes, aliorum peccata portantes. Primi ſuſtinent pœnam, ſed non faciunt pœnitentiam. Secundi faciunt pœnitentiam, meritoriam & propriam. Tertii faciunt pœnitentiam, ſed nõ meritoriam. Quarti faciunt pœnitentiam nõ propriam, ſed meritoriam. Primo itaq; Ieſus crucem ſuam quandiu poterat baiulauit: poſtea impoſita eſt Simoni congruo ordine myſterii. (Ieſum autem) ſic exoneratum, ſed vt latronem ligatum (duxerunt in Golgotha) quod interpretatur caluariæ locus (ad crucifigẽdum.) clamantes & vociferantes poſt ipſum. & iſta ductio fuit exprobroſior & pœnoſior inter omnes de quibus dictum eſt ſuprà, pluribus de

L cauſis. Primò ratione ignominiæ: quia valde ignominioſum eſt, duci ad patibulum. Secundò, ratione ſocietatis: quia (ducebantur cũ eo & alii duo nequam) vt interficerentur: quod ſpecialiter factum eſt ad maiorem ſuam confuſionem, vt nõ videretur diſtinctio inter Chriſtum, & alios nequam. Tertiò, ratione multiplicis comitiuæ & turbæ, quæ eum ſequebantur: ſed non vna eademq; mente. Quarto ratione loci ad quem deduxerunt eum, qui horrorem præſtabat pariter & fœtorem. Ex iſto articulo, deductionis in Golgotha ad crucifigendum, tria trahuntur documenta. Primum eſt, ꝙ ſicut Chriſtus voluntarie ductus eſt ad patibulũ, tãquã ouis ad victimam: ſic & nos voluntariè ducamur ad obedientiam mandatorum dei, & prælatorum vice dei qua propria volũtas mactatur. Secundum eſt, ꝙ nos ſequi debe-

M bemus Chriſtum euntem ad locum ſuæ paſſionis, ſuper noſipſos flentes cum mulieribus miſeriam noſtræ fragilis conditionis. Quia (vt dicit Theophilus) Mens infirma, quæ ſignificatur per fœminam: ſi ſumpta cordis contritione per pœnitentiam flet, ſequitur Chriſtum. Vnde hanc proceſſionem plangentium & languẽtium, poſt dominum, repræſentamus: quando proceſſiones & letanias pro aliquibus imminentibus periculis facimus, ſequentes crucem quæ ante proceſſionem baiulatur: quaſi dicamus, exeamus ad eum extra caſtra: improperium eius portãtes: & ſic iuxta mãdatũ domini plangimus ſuper nos & ſuper filios noſtros. Similitudinẽ ergo proceſſionis illius amariſſimæ quam Chriſtus condemnatus fecit, dum ad locum paſſionis educeretur ex plendo animo dolens conqueraris crucifixo, ꝙ affectum tam feruidum ad ſuam paſſionem, prout dignum eſt, non habeas: nec hactenus habuiſti. Tertiũ eſt ꝙ peregrini pro pœnitentia, & religioſi pro obedientia per vias euntes, ſi aliquando laſſantur, rememorari debent iſtius itineris Chriſti, quo ad patibulum ducebatur: quoniã ita laſſus fuit, quòd crucem per ſe amplius ferre nequiuit: nimirum cum per totam noctem & diem illam multipliciter fatigatus fuerit. Si igitur ſaluator noſter tantam laſſitudinem cum tanta ignominia pro nobis ſuſtinere

Ductio Chriſti ignominioſiſſima.

Documenta.

Proceſſio & letania.

eſt

A eſt dignatus: cur & nos propter eum modicũ laborem viæ, & cum noſtro honore non ſuſtinemus? Ad conformandum ſe huic articulo, recogitet homo, cum quanta ignominia dominus noſter ducebatur ad patibulum pro noſtra magna gloria: & fleat cum ſanctis mulieribus, fundendo lachrymas ſaltem cordis, & ſic oret: Ieſu qui ad crucifigendum in Golgotha duci voluiſti, deduc me in ſemita mandatorũ tuorum: vt cum ſanctis mulieribus tuæ ſequar vias paſſionis, & ſuper meipſum fleam miſeriam propriæ conditionis. Vides itaque quomodo hæc quæ in hora completorij, matutinali, prima & tertia paſſus eſt dominus abſque aliqua crucifixione, vehementiſſimi & amariſſimi doloris ſunt, & horroris valde ſtupẽdi. Cũ. n. in manus impiorũ deuolutus eſſet morte turpiſſima conſummandus: parum erat ſacrilegis illis crucifigere eum: niſi prius doloribus, & illuſionibus animam eius repleuiſſent.

Conformatio.

B

O R A T I O.

Domine Ieſu Chriſte, qui hora diei tertia pro nobis flagellari voluiſti: libera me ab æternæ iræ flagellis quæ merui: per ſacratiſſimi capitis tui punctiones punge mentem meam, vt noxias delectationes vitare præualeam: & da mihi poſt pœnitentiam pertingere ad coronam. Qui ẽt multipliciter deriſus, tandẽ ſententialiter condẽnatus es ad mortẽ: fac me euadere diabolicã deriſionem & mortem æternã. Portaſti tibi crucẽ dñe: da mihi tollere crucem meam, & ſequi te. meam vtiq;, quæ debetur peccatis meis, meam etiam ſpontaneam & deuotam: vt per hanc perueniam ad gloriam. Amen.

C

De ſexta in paſſione domini. Caput 63

Matt. 27 Mar. 15 Lu. 23 & Ioã. 19.

Hora ſexta cogitabis dolẽs & triſtis, quomodo dñs Ieſus præcone clamante, & vituperabiliter ductus extra portam Hieruſalem peruenit ad locum Caluariæ, vtique fœtidum: Hebraicè Golgotha dictum, & Latine decollationis interpretatũ: vbi malefactores puniebantur, & publicum erat patibulũ. Eſt autem Caluaria teſta capitis pilis & pelle denudata: & quia ibi decollabantur & ſuſpendebantur rei: & ſparſa erant multa oſſa corporũ humanorũ, & maximæ capitum: ideo dicebatur locus Caluariæ, ſeu Caluariarũ. Et idcirco Ieſus pro omniũ ſalute in loco peccatorũ eſt paſſus: vt oſtenderetur pati pro peccatoribus: vt vbi prius erat area dãnatorũ: ibi erigerẽtur vexilla martyrũ: & vbi abũdauit peccatũ ſuperabundaret gratia dei: & in hoc oſtenditur ꝙ per tollerantiam ſupplicij, peruenitur ad coronam matyrij. Ibi Chriſtus decaluatur id eſt a carne ſua. ſ. carnali Iudea ſeparatur. Et ſic patet mortis Chriſti turpitudo ex conditione loci. quia in loco vbi puniebantur malefactores & rei: & ex modo mortis, quia crucifixio erat turpiſſimũ genus mortis: & ratione

Caluaria.

D ſocietatis, quia inter duos malefactores, quaſi noxius eſt crucifixus: per quod Iudæi intendebant inducere ſuſpitionem populo, ꝙ Ieſus eſſet particeps & principalis in eorum malefactis: quia eum vilificare intendebant in omnibus. Crux verò, quę tunc erat ſupplicium latronum & multæ ignominiæ: nunc a locis ſuppliciorum fecit tranſitum ad frontes imperatorum, & eſt immenſæ gloriæ. Tempus etiã paſſionis Chriſti erat tẽpus ſolẽne: & ergo tempus gaudii & miſericordiæ: & per conſequens maior fuit dolor tantam crudelitatem & afflictionem tali tempore ſuſtinere. Extra autem ciuitatem paſſus eſt. Primò vt oſtenderet virtutem paſſionis ſuæ non eſſe includendam intra terminos gentis Iudaicæ. Vnde Chryſoſtomus: Non autem voluit dominus pati ſub tecto non in templo Iudaico, ne putares pro illa tantum plebe oblatum: & ideo foras ciuitatem, foras muros: vt ſcias ſacrificium eſſe cõmune, quod totius terræ eſt oblatio, quod communis eſt purificatio. Secundò, vt oſtendat quòd quicunque ſequi volunt paſſionis fructum, debent exire mundum, ſaltem per affectum. Quia ergo Chriſtus extra portam paſſus eſt, ſequamur eum, & exeamus ad eum extra caſtra & mundanam conuerſationem, improperia ipſius & pœnam portantes. Vnde Bernardus: Chriſtus extra portam paſſus: ad quem egrediamur mundanæ conuerſationis contemptu, quod eſt egredi de ciuitate huius mundi: & hoc tribus modis. Affectu, vt mundum non diligamus. Effectu vt eum mente & corpore funditus deſeramus. Profectu, vt cum domino ſpiritus vnus fieri anhelemus. Quia vt ait Grego. Tantò quis deo eſt proximus, quantò ab amore mundi eſt alienus. Hic locus, ſeu mons Caluariæ, ſanctus magnam inter loca ſancta obtinet dignitatem, & maximam ob memoriã dñicæ paſſionis habet compunctionis virtutem: in quo dñs noſter magna & ſtupenda operari dignatus eſt: quibus ad memoriam reductis cor contritũ & humiliatum cõpungitur, & quaſi torculari paſſionis lachrymæ compaſſionis exprimuntur. De hoc ergo monte ſeu loco, & his quæ ibi fiebant, debes ſæpe & maximè in tentationibus recordari: & quando tibi extinctus eſt ignis deuotionis, perge illuc, & collige de lignis crucis, & per hæc ignem huiuſmodi iterum ſuſcitabis. Mons autem Caluariæ, in quo crucifixus eſt dominus, prope quem ad quinquaginta paſſus eſt ſepulchrum eius, erat extra ciuitatem ad Aquilonem: dominus enim paſſus & ſepultus eſt extra portam, quem montem: & locũ ſepulturæ dñi Helius imperator Adrianus incluſit intra vrbem, ampliãs eam verſus Aquilonem, & a capite vſque ad pedes muro cingens eandem. In quo loco poſtea Chriſtiani eccleſias duas: ſub vno tamen tecto conſtruxerũt montem ꝗ Caluariæ & locum ſepulturæ, & multa ſacra loca intra eas concluſerunt. A monte enim Caluariæ verſus Occidentẽ deſcendendo, ad duas cannas eſt Golgotha ſiue Cal-

Turpitudo mortis Chriſti ex multis.

Cur extra ciuitatem paſſus.

E

F

Meditatio.

Mõs Caluariæ.

 uaria,

G uaria, vbi eſt eccleſia oblonga in qua apparet rupes illa in qua crux ſancta cum portare dominum erat fixa patente adhuc foramine, in rupe ipſa, qui locus crucis diſtat tribus cannis, vel circa. Sedecim gradibus a ſuperficie terræ: hoc eſt a pauimento eccleſiæ. Eſt etiam ibi alia grandis ſciſſura per totam petram, quæ teſtimonium perhibet per ſuam ſciſſuram ſanguinem ſui fabricatoris ſe ſuſtinere neque quã potuiſſe. Ipſa verò petra altior eſt quã pauimentum, vſque ad genua circunſtantium. Deinde ad quinquaginta paſſus vel circa, eſt ſepulchrum domini: vbi eſt eccleſia ſancti ſepulchri, ſeu reſurrectionis dominicæ rotunda, ſed chorus procéditur in longũ cũ ſanctuario: in quo eſt ſummũ altare, & ſuſtẽtatur duodecim columnis ſed vtraq; eccleſia. Sancta & golgotha vno tecto eſt tecta. Vnde quidam hanc & illam vnam dicunt eſſe, nominantes eam eccleſiam

H ſancti ſepulchri, ſeu reſurrectionis dominicæ. Locus autem crucis prædictus talis eſt, vt poſitus in medio terræ ad capeſcendam dei cognitionem omnibus gentibus eſſet æqualis. Vnde ſuper hũc locum ſcriptum eſt Græce: Hic deus noſter ante ſecula, operatus eſt ſalutem in medio terræ. Tradunt autem Iudæi (vt Hiero. ait) quòd in loco montis immolatus eſt aries pro Iſaac. Vnde Auguſtinus: Hieronymus presbiter ſcripſit ab antiquis & ſenioribus Iudæis ſe certiſſimè cognouiſſe, ꝙ ibi immolatus ſit Iſaac, vbi poſtea Chriſtus crucifixus eſt. Sub iſto loco eſt locus carceris Chriſti, vbi ſtetit ligatus quando præparabatur crux, in quo debebat affigi. Et nota quod Hieruſalem ciuitas dei ſummi, domina mundi, de qua dicta ſunt & dicuntur glorioſa: ſita eſt in decliui latere montis dupliciter, & ab Auſtro videlicet & ab Occi-

Hieruſalē ſitus

I dente. Ab Auſtro quidem ſita eſt in latere mõtis Sion: & inde deſcendit longitudo eius contra Aquilonẽ. & ab Occidente habet mõtẽ Sion & dependet ab ipſo eius latitudo contra Oriẽtem, & vſque ad torrentem Cædron, ſiue vallẽ Ioſaphat. Situs ergo ciuitatis ab Auſtro eſt eleuatus, ſimiliter per totum latus Occidentis, & in parte Orientis omnino eſt demiſſus: ita vt ſordes ciuitatis tempore pluuiæ, deſcendant per portam ſterquilinij in torrentem Cædrõ. Nunc ergo conſpice operarios malos vndiq; nequiter operari. Intuere diligenter ſingula, quæ fiunt contra dominum tuum: & quæ dicũtur, & quæ fiunt ab ipſo, & per ipſum: & his toto mentis intuitu exhibe te præſentem. Videas igitur oculis mentis alios cùm vidiſſent eum fatigatum, ſibi dare vinum myrrhatum, ſiue cum felle mixtum: in hoc etiam interiora dulciſſimi domini amaricare volentes, & ſuam amaritudinem declarantes: quod, ſecundum Matthæum, cum guſtaſſet noluit bibere: quia (vt dicit Chryſoſt.) Nihil diſtat ſimpliciter guſtare, & non bibere: ſed vnum quidem & idem ſignificant. Et ſecundum Marcum non accepit id eſt, non bibit, vel non ſcilicet perfectè vt biberet: quod enim guſtamus, non accipimus quia non traiicimus illud in corpus, ſed ſta-

Conformatio.

Guſtare

tim reiicimus. Aliquid ergo accepit ad guſtandum modicum, vt quod ſcriptum erat impleretur, ſcilicet (Et dederunt in eſcam meam fel: & in ſiti mea potauerunt me aceto:) & quia illud quod modicum eſt, quaſi nihil reputatur:

K ideo hic dicitur ꝙ non accepit, ſcilicet ad perfectè bibendum quaſi felleam amaritudinem hominibus dulcis & rectus dominus, nunquã acceptauit. Vel guſtaſſe, amori appoſuit, noluit bibere propter duo. Primò, vt oſtenderetur iniquitas talem potum propinantium. Secundò, vt ſignificaretur velocitas reſurrectionis ipſius. Vnde Grego. Guſtauit vinum, ſed noluit bibere: quia mortis amaritudinẽ, quam guſtaturus erat, momentaneam, & citò in dulcedinem conuertendam ſignificabat, quia tertia die reſurrecturus erat. Vñ & Hiero. Hoc aceto ſuccus letalis pomi abſtergitur & nõ accepit id pro quo patitur. Vnde de eo dicitur quæ nõ

Bibere cur noluit.

L rapui tunc exoluebam. Vinum myrrhatum domino propinat: qui hæreſes ſub pallio veritatis docet. Acetum cum felle mixtum domino propinat: qui de malè acquiſitis domino ſacrificat. Hoc etiam facit, qui membra eius amaritudinibus affligit. Et vniuerſaliter vinum myrrhatum, vel cum felle mixtum, eſt bonũ opus cum culpa factum: quia ſicut modicum myrrhæ, vel fellis, bonum vinum cor: ſic modicũ culpæ mortalis, totũ bonũ opus deſtruit. Videas & alios quæq; ad hoc opus neceſſaria diſponere, & alios ipſum ſpoliare. Spoliatur itaq; ſuis veſtibus: & ad pudoris tumultum & femoralibus, vt ventis & frigori exponatur nudus. Spoliatur autẽ cũ maximo dolore, & renouantur in eo fracturę quia veſtis interior, propter ſanguinem flagellationis fortiter corpori adhærebat. Et tunc corpus eius, tam elegãter formatum, apparuit totum cruentatum, & liuoribus

Spoliatio Chriſti ante crucẽ.

M repletum. In hoc & apparuit paſſionis eius ignominia, ꝙ nudus eſt crucifixus: quia hoc non fit niſi perſonis abiectis & vilibus. O quantus dolor erat mater ſanctiſſima cum oculis ſuis aſpiceret iſta! Nunc enim primò conſpiciens mater ſua filium ſic vulneratum & diſpoſitum, dolore mentis nimio affligitur. Triſtantur autem ſupra modum, quia eum videt ſic nudatum. Accelerat igitur mater, & filio ſuo approximat, ac velo capitis ſui eum cingit & velat. Non credo ꝙ verbum facere potuiſſet. Differt autem iſte articulus expoliationis, ab articulo exutionis in flagellatione: quia ibi exuebatur in prætorio coram præſide & ſuis miniſtris, hic autem in publico coram omni populo. Item ibi exuebatur reinduendus, hic autem nunquam reinduendus. & ideo ſignanter dictum eſt, ꝙ exuerunt eum: hic autẽ dicitur, quòd expoliauerunt eum, quaſi nunquam amplius veſtes rehabiturum. Ex hoc articulo documenta poſſunt accipi, ſicut ex illo. Item eſt documentum, quòd nos debemus nudari ab omnibus rebus & actibus mundanis ſaluti noſtræ contrariis: vt, ſecundum Hieronymum, nudam crucem nudi ſequamur. Item eſt documentum, quòd ſi quem Chriſtia-

Nudus crucifixus.

Mariæ dolor.

num

A num contingat a prædonibus veſtibus ſuis ſpo
liari, recordetur & Chriſtũ a ſuis crucifixori-
bus ſpoliatum: & erit ſibi materia patientiæ.
Ad conformandum ſe huic articulo, rememo
retur homo ſubſtantiam actus articuli, & oret
dicendo: Ieſu qui ante crucẽ veſtibus expolia
ri, & nudari voluiſti: fac ab omnibus munda-
nis rebus, inquantũ cõtra ſalutem meam ſunt,
denudari: quatenus nudũ crucifixũ & nudam
crucem nudus ſequar. Deinde eripitur furi-
bunde filius de manibus matris doloroſę, non
ſine magnis doloribus, gemitibus, & ſuſpiriis
& ducitur ad mortem crucis. Et nudus
ſuper lignum crucis, quæ in terra erat poſita
dirè proiectus, crudeliter expanſus & tractus,
ſtrictiſſime, in modum pellis hincinde eſt ex-
tenſus. Dicitur.n. ꝙ foramina fecerunt prius
in cruce: & brachia, & pedes Chriſti non po-
B terant foramina attingere: ideo ligatis funibus
in brachiis & pedibus tantum traxerunt, ac
dulces manus & pedes ita atrociter extende-
runt, quòd oẽs iuncturæ oſſiũ denumerari po-
Pſal. 21 tuerunt. Iuxta illud Pſal. Dinumerauerũt om
nia oſſa mea. i. dinumerabilia fecerunt. Vbi ſe
cundum Auguſtinum. Ad literam deſcribitur
extenſio corporis Chriſti in ligno: nec poterat
melius deſcribi huius extenſio. Hæc autem ex
Extẽſio Chriſti in cruce. tenſio multum pœnoſa fuit & maximam pœ
nam Chriſto intulit. Vnde legitur quòd cum
quędam deuota perſona, in quadã reuelatione
interrogaret a dño, quid in omnibus, quæ pro
nobis protulit, maxime doluiſſet. Reſpondit ꝙ
in cruce extenſus fui, ita quòd omnia oſſa mea
numerari poterant: quicunque pro illo dolo
re mihi gratias egerit: ita gratũ obſequiũ mihi
præſtabit, ac ſi omnia vulnera mea vnguento
C ſuauiſſimo deliniret. Ex iſto articulo, extenſio
nis in cruce, ſumuntur duo documenta. Pri
mum eſt, quòd & nos omnia membra & orga
na corporis noſtri extendere debemus in ob
ſequium Chriſti; manus videlicet & brachia
ad operationem: pedes ad ambulationem, ge-
nua ad orationem, oẽs quoq; ſenſus ad ſuorũ
actuum ſanctam & caſtam exercitationem, vt
Pſal. 34 poſſimus dicere cum Pſal. Omnia oſſa mea di
cent: domine, quis ſimilis tibi? Vnde Caſſianus
in collationibus patrum docet, quòd religioſæ
& deuotæ perſonæ debent omnium membro
Primitiæ mẽbrorũ deo offerendæ. rum ſuorum primitias domino offerre. Mox
enim vt a ſomno excitati de lectulo ſurrexe-
rint, debent primo oris & linguæ motu oran-
do laudes deo offerre: & priuſquam membro
aliquo ſuo fungantur officio circa curam rei
familiaris debent ea ad diuina obſequia exten
dere: caput & faciem cum omnibus ſenſibus
ad cœlum leuando: manus ad deum in oratio
ne eleuando, brachia in modum crucis expan
dendo, genua ad orationem incuruando: totũ
corpus nunc ſtando, nunc in terram ad veniã
proſternendo: cum reuerenti & honeſta om-
nium membrorum, & virium totius corporis
extenſione, & ſpiritualium virium intentione
in ſacrificium iuſtitiæ deo offerendo. Secun-
dum documentum eſt, quòd cordis oculis aſpi
ciamus ſaluatorem noſtrum in cruce expan- D
ſis manibus extenſum, quaſi paratum nos re-
cipere ad amoroſum amplexum ſuum. Vnde
Aug. Chriſtus extendit brachia ſua in cruce:
& expandit manus ſuas paratas ad amplexus
peccatorum. Inter brachia ſaluatoris mei, &
viuere volo, & mori cupio: ibi ſecurus decanta
bo. Exaltabo te domine, quoniam ſuſcepiſti
me. Ad conformandum ſe huic articulo, pote
rit homo brachia & omnia membra ſua, ſiue
ſtando, ſiue procumbendo in modum crucis,
tam corporaliter, & vires ſpirituales intentiona
liter ad laudem dei extendere rememoran-
do illos amoroſos amplexus, extenſionis Chri
ſti cum Aug. Ieſu qui in cruce extendi volui-
ſti ita atrociter, vt omnia membra tua poſſent
numerari: fac me omnia membra vireſq; cor
poris & animæ meæ ad laudem tuam exten-
dere. & ad amoroſos amplexus tuos dulciter E
aſpirare. Ipſe aũt dominus noſter non ſolum Cur crucifigi voluit.
dignatus eſt in cruce extendi: ſed & voluit cru
ci affigi: vt commendaret nobis indiſſolubilem
charitatem ſuam, qua ſalutem noſtram firma
uit. Extenſis ergo neruis & venis; ac protenſis
oſſibus & iuncturis: violenta extenſione affi-
xus eſt cruci in manibus & pedibus duriſſimè
perforatis & fauciatis cũ clauis groſſis & duriſ
ſimis cutem & carnẽ, neruos & venas, ac com
pages oſſium diſſipantibus: quorum ſtimulis
excita & tu manus & pedes tuos ad omne bo
num opus. Quia. n. primus homo ad lignũ præ Adæ cõformitas.
uaricationis manus extendendo, & pedibus ac
cedendo, chirographum damnationis noſtræ
diabolo confecerat: Ideo ſaluator noſter, vt
chirographum illud deleret, manibus & pedi-
bus ligno ſalutiferæ crucis affigi voluit clauis
inuictiſſimæ charitatis delens per hoc chiro- F
graphum decreti quod erat contrarium nobis
& ipſum tulit de medio affigens illud cruci.
O quam libenter crucem aſcendit, & quanto
amore omnia pro nobis ſuſtulit. O quanta pa-
tientia obediuit: & quãtũ pater in ipſius obediẽ
tia delectatus fuit. O quantæ voces ac triſtes
vlulatus & gemitus, ibi ab amicis ſuis, & præci
pue a matre ſua mœſtiſſima audiũtur, cum ſic
crudeliter extenditur, clauatur & foditur, &
toto corpore diſſipatur. O ſtupor o pietatis
abyſſus, o charitatis incendium, o mira circa
nos tuæ pietatis dignatio, o ineſtimabilis
dilectio charitatis. Sed caue ne tu clauos cru-
cis Chriſti fabrices, vel manus aut pedes dñi
eis vulneres, aut configas. Clauos. n. crucis Chri
ſti fabricat, qui inter proximos diſcordias ſe-
minat. Manus vero dñi videtur clauis vulne-
rare & configere, qui de bonis a deo datis non
vult eleemoſynas erogare. Pedes aũt Chriſti
clauis ferreis perforat, qui theatra ſeu ſpecta-
cula & tabernas magis quã eccleſias viſitat. Ex
hoc. n. articulo crucifixionis, trahitur documẽ
tũ, quòd & nos crucifigere debemus carnẽ no-
ſtrã cũ vitiis & cõcupiſcentiis: vt ſimus fixi cla
uis. i. præceptis iuſtitiæ ſicut Chriſtus clauis cõ
fixus fuit in cruce. Sic fecit ipſe apoſtolus qui
dicebat: Chriſto cõfixus ſum cruci. i. crux Chri

G Si extinxit in me ardorem peccati: timore dei quaſi clauis affixas habens carnes. Et hoc eſt quod orat propheta: Confige clauis a timore

Pſ.118. Confor matio.

tuo carnes meas: ſecundum translationē, qua vtitur Augu. Ad conformandū ſe huic articulo, memoretur homo continentiā eius, & ſic oret. Ieſu qui duriſſimis clauis cruci affigi voluiſti: ac per hoc chirographum peccatorum noſtrorū, & mortis eidē cruci affixiſti, Cōfige quæſo timore tuo carnes meas vt præceptis tuis firmiter inhærens, ſemper tibi cōfixus ſim cruci.

Leuatio cū cruce.

Cū ergo cruci fixio facta eſſet cruce in terra iacente: poſtea Chriſtū affixū leuauerūt cū cruce. Et hoc videtur ſentire Hier. & in quadā oratione expreſsè hoc dicit Innocētius Papa tertius. Et hoc fortè repreſentat eccleſia, in eo q in die paraſceues crux deoſculando iacet ad terram appodiata. Iſta autem leuatio

H non dubiū, quin maximi doloris fuerit eo q tunc lacerabantur vulnera manuum & pedū ex ponderoſitate corporis: profluxeruntq; copioſi riui ſanguinis vndiq; ex illis magnis ſciſſuris & fontibus ſaluatoris. In alto aū. (ſecundum Augu.) eleuari & non ſub tecto pati dñs voluit, vt etiam ipſius aeris natura mundaretur. ſ. a dæmonibus & infectione peccatorum: ſed & terra per ſanguinem decurrentem ſimiliter mundabatur. Et ſecundum Theophilum, & ſanctificaret aerem, qui ſanctificauerat terram ambulando in ea. Et ſecundum Chryſ. vt a dæmonibus expiaret aerem, & aſcenſum nobis pararet in cœlum. Ideo ēt ſic eleuari voluit vt in cruce pendens in aere, ſe inter deum & hominē mediatorem oſtenderet & per paſſionem crucis, cuius cum eleuata fuerit vna pars ad cœlum, altera verò in terram reſpicit, humanam naturam ad conſortium angelorum

I reuocaret. Vnde Anſel. Mediator dei & hominū inter cœlum & terram medius pendens, ima ſuperis vnit cœleſtibus terrena coniungit.

Documētum.

Ex hoc articulo, leuationis in cruce habetur documentum, q nos paſſionem domini recolentes debemus exaltari a terra, i. a terrenis affectibus: vel etiam a terrena conuerſatione, ſaltem quoad mentalem abſtractionem, vt vel ſic a terra ſurſum trahamur ad Chriſtum in cruce pendentem: quatenus ſimus de illorum numero, de quibus ipſe pollicens dixerat: Omnia traham ad meipſum.

Confor matio.

Ad conformandum ſe huic articulo, poterit homo ex deuotione ſua mentem ſurſum erigere, quaſi Chriſto coram pendente in cruce: & poterit hoc etiam aliquo geſtu corporis repreſentare, & ſic orare: Ieſu qui in cruce leuari, & ſic a terra exaltari voluiſti: fac me quæſo a terrenis affectibus ſubleuari, & mente in cœleſtibus conuerſari.

Minutio Chriſti.

O quā male prouiſum fuit Ieſu in ſua minutione: fuit enim in ſua minutione, vſque ad ſudorem calefactus, firmiter ligatus, profundè vulneratus, ſed malè procuratus.

Minuto rū prouiſio.

In tribus namque prouidetur minutis: ſcilicet in alimoniæ recreatione, in quietis pauſatione, & in luminis abſconſione. Sed dulcis Ieſus pro recreatione habuit fel & acetum: pro quiete, vexationē corporis & afflictionē animæ: pro luminis ſeparatione ſplendorē meridianū. Hic ſiſte anima mea hic ſiſte Chriſti ſanguine redempta.

K

Contem platio.

Ecce Abel occiſus a fratre. Ecce Iſaac ligatus a patre. Ecce ſerpens æneus in deſerto exaltatus a Moyſe. Ecce agnus, immolatus in lege. Ecce deus, occiſus ab homine. Ecce Ieſus crucifixus in carne. Ecce rex tuus, ſuſpenſus in cruce. Ecce dominus tuus, condemnatus morte. Ecce homo mitis & innocens, inuolutus ſanguine. Ecce homo vita tua, quaſi pendens ante te. Fixis in illa vulnera oculis, interna pietate conſidera illud corpus tenerum, corpus illud innocens, corpus immaculatū: grauiter crucis extenſione grauiter laceratum. Attende & vide, ſi eſt dolor ſicut dolor eius. Et licet non ignores quid boni illa paſſio conferat mundo: tñ ſi qua ſunt in te pietatis, ſi qua charitatis, ſi qua compaſſionis viſcera, pietatis affectu compatere, & emitte lachrymas clama & dic, Flecte ramos arbor alta, tenſa laxa viſcera: & rigor lentescat ille quem dedit natiuitas vt superni membra regis mitius tendas ſtipite.

L Sic. n. crucifixus eſt dñs Ieſus, & in cruce extenſus, q dinumerari poſſent omnia oſſa eius: & ſic anguſtiatus vndiq; quod ſe mouere nō poſſet, niſi in capite In hora. n. & in tēpore illo flebili ſpacioſa terræ latitudo ſibi defecerat: ita vt non haberet, vbi caput miſerius leſſum reclinaret: ſed inclinatum dependebat. Claui ferrei ſuſtinent totū pondus totius corporis eius: dolores acerrimos tollerat, & vltra quā dici vel cogitari poſſit affligitū. Vide cū quāto labore, & dolore dñs ſtat in cruce, & nō tædeat te in ſeruitio ſuo ſtare. Quia (vt ait Petrus Damianus) Quò laborioſius in conſpectu ſupernæ maieſtatis ſe conſpicientis quis aſſiſtit: eò ſuauius dulcedinem intimæ quietis

M acquirit: quantoq; difficilius ſui corporis grauedinem tolerat, tantò copioſius eum ad dei meritum leuat. Stat etiam dñs nudus corpore, ac vento & frigori expoſitus: ſed veſtitus amore, & amoris calore inflammatus a planta pedis vſque ad verticem: a leua in dexteram intus & exterius cruciatus.

Crux vnde.

Crux quippe a cruciatu dicitur, dolores acerrimi exagitant: vbi diu viuitur, & mors ipſa protenditur, ne dolor citius finiatur: quod genus mortis intantum duriſſimum atque turpiſſimum apud Iudæos erat, vt non ſolum ipſe vituperabilis eſſet quem crucifigi contigiſſet, ſed etiam tota domus eius, domus crucifixi appellatur.

Cruci morté cur elegit.

Vt ergo dominus a turpiſſima & duriſſima morte nos liberaret: non ſolum duriſſima, ſed etiam turpiſſima morte ſe condemnari permiſit: & vt maledictionem quam incurreramus ſupportaret, maledictam mortem ſ. crucis ſuſcepit. ſecundū illud: Maledictus qui pendet in ligno.

Deut. 21 Galat. 3

Vnde Apoſtolus, ait: Factus maledictum vt nos a maledictione liberaret. Vnde Aug. ſi. Illa morte nihil peius fuit. Inter omnia genera mortis, elegit extremum & peſſimum genus mortis: qui omnium fuerat ablaturus mortem de morte peſſima occidit omniū mortem. Hæc Auguſtinus. Hanc autem

A crucifixionẽ Chriſti Eſaias præfigurauit, quem gens Iudaica ſerra lignea per mediũ ſecauit. Iudæi.n.cum ſerra lignea Chriſtũ per mediũ diuiſerunt: quia animã & corpus eius, per crucem, ab inuicem ſeparauerunt. Congruè autẽ dñs tale genus paſsionis elegit, quod primæ præuaricationis reatũ abſolueret: vt qui per lignum vetitum cecideramus, per lignũ ſanctæ crucis reſurgeremus. Et qui per lignum præuaricationis mortui iacebamus: per lignũ reconciliationis, ad vitam reuocaremur. In cruce ergo Chriſtus mori, & ſic genus humanũ ſaluare voluit, vt morbo conuenienter medela reſponderet: vt videlicet vnde mors oriebatur, inde vita reſurgeret: & diabolus qui in ligno vincebat, in ligno quoq; vinceretur per Chriſtũ. Per lignum.n. præuaricationis mors inducta fuerat: & neceſſarium erat, vt per lignũ paſsionis pelleretur: & de ligno crucis & cruciatus, lignum concupiſcentiæ excluderetur: & vt dominus per ligni dolores inuictus tranſiens, delectationes ex ligno prouenientes conſutaret. Expandit in cruce immaculatas manus, pro manibus incontinenter extenſis. Pro ſuaui cibo arboris vetitæ eſcam fellis accepit: & in ſe ſuſcipiens mortem, noſtram mortalitatem abſtulit. Vnde Bernar. Quid cõmiſiſti dulciſſime puer? Quid feciſti amantiſsime iuuenis? quæ tua noxia, quæ tua cauſa dãnationis? Ego certè tui ſum cauſa doloris: quod perpetrauit ſeruus, dominus ſoluit: quod commiſit iniuſtus, ſoluit iuſtus. O nate dei, quõ tua deſcendit humilitas! qui factus es obediens pro me, deo vſq; ad mortem: mortẽ autem crucis. Me ad illicita, traxit concupiſcentia: te pro me ſancta charitas traxit ad crucem. Ego pomum accepi, tu clauis laniaris. Ego pomi dulcedinem: tu fellis guſtas amaritudinem. Mihi miſero congaudet Eua: tibi crucifixo plorans compatitur Maria. Hæc Bern. Quis det mihi vt totus totaliter carne & ſpiritu transfigar, crucisq; affigar patibulo cũ dilecto vt nec aliquid ſentiam niſi Ieſum, & hunc crucifixum: & clamabo toto corde: Quis mihi det, vt ego pro te moriar deus meus? Dulcis mihi lectus ſit illud lignum crucis tuæ domine, vt ego pro te moriar, in quo dulciter requieſcam. Manus tuæ, quæ me fecerunt, expoſitæ ſunt clauorũ aculeis: placeat tibi vt non extendam vltrà ad iniquitatem manus meas. ſed per ſanguinem, qui de manuum tuarũ plagis exiuit, purifica manus & opera mea: vt ſine ira & immundicia leuem eas ad te, & ad opera pietatis. Sana domine vulnera conſcientiæ meæ, quæ inflixi mihi manibus proprijs in operibus voluptatũ. Beatos pedes tuos, quorum ſcabellum terra eſt, ligno crucis paſſus es clauis affigi duriſsimis: per hoc te obſecro dñe dele errata pedũ meorum, & perfice greſſus meos in ſemitis tuis, vt non moueantur veſtigia mea: ſed ſemper ſint ſtabiles in opere ſancto. (Scripſit autem Pilatus,) in quadam charta tabulæ affixa (titulũ,) & poſuit tabulam cum cauilla (ſuper crucem,) vt euidentius appareret, & in titulo cauſa mortis eius. (Ieſus) in quo exprimitur proprium nomẽ eius (Nazarenus,) quoad patriã, quia ibi fuit nutritus: (rex Iudæorum:) in quo exprimitur cauſa mortis ipſius: quaſi diceret. Ideo crucifixus eſt, quia erat rex Iudæorum. Mos enim erat Romanorum, ſuper lignum crucis ponere cauſam mortis crucifixorum. Ipſe autem accuſatus fuerat, q́ ſibi regnũ Iudæorum vſurpare volebat. Pro hac ergo cauſa Iudæi eum Pilato tradiderant: & Pilatus eũ ad mortẽ condemnauerat. Et quia Iudæi contra voluntatem Pilati petierunt Chriſtum crucifigi: ideo volens ſe vindicare de eis, per talẽ modũ ſcripſit titulũ vt redundaret in verecundiam ipſorũ. Vnde Chryſ. Sicut in trophæo literæ ponuntur victoriam oſtendentes: ita Pilatus titulum cruci Chriſti inſcripſit: ſimul quidẽ pro Chriſto reſpondens, vt eum a cõione latronum diſcerneret: ſimul autem & de Iudæis vlciſcens, oſtendens.ſ. ipſorum malitiam, dum in ſuum regem inſurrexerunt. ſecundũ Theophilum: Iudæi procurabant ſcribi titulũ, & intendebant per hunc illuſionẽ vituperare opinionem eius qui regem faciebat ſeipſum: vt ſic prætereuntes ſui miſereri non valerent: ſed magis ei tanquam tyranno improperarẽt. Sed Pilatus non ſcripſit ſicut volebant. Vnde & Hiero. Iudæi illudentes, & irridentes hoc fecerunt: ſed in intentione Pilati aliud fuit. Operabatur enim, ſecundum gloſam, diuina vis in corde neſcientis. Diuinitus namq;, ſecundum Remigium, hoc procuratum fuit, vt talis titulus ſuper caput eius poneretur: vt per hoc Iudæi cognoſcerent q́ eum occidendo nihilominus regem haberent. Vnde & Beda, in quo monſtrabatur iam tunc regnum ipſius, non vt ipſi putabant deſtructum, ſed potius augmentatum. Titulus enim poſitus ſuper crucem eius, illud oſtendit, quia nec etiam occidendo efficere potuerunt vt eũ regem non haberent, qui ei: ſecundum opera ſua redditurus eſt. Hæc autem tria verba, ſcilicet Ieſus Nazarenus rex Iudæorum: ſatis conueniunt ad crucis myſterium. Nã hoc quod dicit Ieſus, quod interpretatur ſaluator, cõuenit ad virtutem crucis, per quam facta eſt nobis ſalus. Hoc verò q́ dicit Nazarenus, quod interpretatur floridus, pertinet ad patientis innocentiam: qui eſt flos qui de radice Ieſſe aſcendit: ſed hoc quod dicit rex Iudæorum, pertinet ad patientis poteſtatẽ & dominium, quod ex paſsione promeruit: quia propter hoc deus illũ exaltauit. Sed licẽt ipſe per crucem ſit non ſolum rex Iudæorũ, ſed & gentium: tamen ſcripſit rex Iudæorum tantum: quia ipſi Gentiles conuerſi ad fidem ſpiritualiter Iudæi dicuntur, id eſt, confitentes: non circũciſione corporis, ſed Chriſti: & ideo per hoc quòd dicit rex Iudæorum, intelliguntur etiam Gentiles conuerſi: vt autem dicit Beda, Pulchrè titulus, qui Chriſtum regem teſtatur non infra, ſed ſuprà crucem ponitur: quia licẽt in cruce pro nobis hominis infirmitate dolebat, ſuper crucem tamen regis maieſtate fulgebat. Vnde & Ambroſius: Me-

Figura.

Crucis lignum redemptioni aptum.

B

Contemplatio.

C

Tituli ſcriptio

D

Cauſa mortis.

Chriſti a latronibus exemptio.

E

Tituli myſterium.

F

Tituli cõueniẽtia.

Tituli ſuper crucem poſitio. Cur tribus linguis.

G Ritè autem ſupra crucem ponitur titulus: quia non humani corporis, ſed diuinæ poteſtatis eſt regnum quod habet Chriſtus. Scripſit autẽ titulum illum non in vna lingua, ſed in tribus linguis famoſis. ſ. (Hebraice, Græce, & Latine:) & in qualibet lingua integrè: vt diuerſarum linguarum homines qui ad diem feſtum conuenerant, legere & intelligere poſſent cauſam mortis ipſius: & vt omnis lingua confiteretur quia dominus Ieſus Chriſtus eſt rex regum, & dominus dominantium, in gloria dei patris: & vt omnis lingua commemoret perfidiam Iudæorum: & ad oſtendendum ipſum pati pro populo omnis linguæ, & eis dominari in perpetuum. Cuius ſignum eſt, quod Pilatus titulum delere noluit, vel mutare, licet Iudæi hoc peterent: quia videbant ꝙ in verecũdiam eorum redundabat, eo modo quo ipſe ſcripſit. Vnde pontifices Iudæorum, volentes titulum

H corrigere, dicebant Pilato: (Noli ſcribere, rex Iudæorum, ſed quia ipſe dixit, rex ſum Iudæorum.) Nam in hoc quòd ponit, rex Iudæorum, oſtenditur Chriſti præconium, & Iudæorum opprobrium. quia contumelioſum erat Iudæis ꝙ crucifigi fecerunt regem ſuũ. Sed ſi poneretur, quia dixit rex ſum Iudæorum, hoc redundaret in Chriſti opprobrium & indicaret eius culpam: & hoc ipſi intendebant. vt ſcilicet crucifixi famam auferrent qui iam viuo vitam abſtulerant. Pilatus verò magis confirmauit, dicens: (Quod ſcripſi ſcripſi) id eſt, immobiliter & indelebiliter ſcripſi: quaſi diceret, hoc eſt verum quod ſcripſi: ideo nõ mutabo. Non corrumpo veritatem, etſi vos diligitis falſitatem. Iteratio verbi, confirmatio eſt tituli, & regni Chriſti: immobilitas tituli, immobile regnum ſignificat Chriſti. Fuit

Tituli approbatio.

I autem ſecundum Auguſt. titulus iſte immutabilis non quia Pilatus ſcripſit ſed quia veritas dixit. Rex inquit, ſum Iudæorum. vnde exclamat idem Auguſt. O ineffabilem vim diuinæ operationis: etiam in cordibus ignorantium. Nonne occulta quædam vox Pilato intus quodam (ſi dici poteſt) clamoſo ſilentio perſonabat, quod tacito ante in Pſalmorũ literis prophetatum eſt ne corrũpas tituli inſcriptionẽ? Ideo. n. Pilatus, quod ſcripſit ſcripſit: quia dñs quod dixit dixit. Hęc Augu. Commendauit aũt eum Pilatus licet neſciens, in hoc titulo a tribus. Mors. n. Chriſti, cauſa erat remiſſionis culpæ quia Ieſus collationis gratiæ: quia Nazarenus: adeptionis gloriæ quia rex Iudæorum, in quo oẽs erimus reges. Tres verò linguæ prędictæ ad principatum in crucis titulo ſunt cõſecratæ, quia illę præ cæteris eminebãt & principales erant: Hebræa, propter religionem, & Iudęos in lege dei gloriantes. Græca, propter ſapientiam & gentium ſapientes. Latina, propter potentiam, & Romanos, multis, ac penè omnibus, iam tunc Gentibus imperantes: ac ſi diceretur. Hic eſt rex totius religionis, totius ſapientiæ, totius potentiæ. Hæ ergo tres gentes (vt ait Auguſtinus) ſibi dignitatem in cruce Chriſti vendicant: in quo ſignatur quòd

Mortis Christi causa.

Linguæ trium excellentia

per crucem Chriſti ſubiugari & conuerti debe rent deuoti & religioſi, qui ſignantur per linguam Hebræam: ſapientes, qui per Græcam: & potentes, qui per Latinam. Velint nolint ergo Iudæi diuerſæ linguæ; omne mundi regnum, omnis mundana ſapientia, omnia diuinæ legis ſacramenta teſtantur, quia Ieſus rex eſt Iudæorum. hoc eſt imperator credentium, & confitentium deum. Et notandum ſecundũ Hiero. ꝙ triplex diſtinguitur titulus. Memorialis; quando ſcilicet aliqua ſcribuntur ad memoriam facti maxime mortuorum: ſicut fit inſcriptio ſuper ſepulchra eorum. Præconialis qui. ſ. inſcribitur in præconium & laudem virorum: ſic fit in portis domorum vel ciuitatum, quando res acta deſcribitur. Triumphalis qui. ſ. continet cauſam & ordinem alicuius triumphi: & talis fit hic titulus, de quo nunc dicitur. Poſt victum enim diabolum, ſu-

Titulus triplex.

L per caput eius fuit ſcriptũ, hic eſt rex Iudęorũ. ſ. corde circumciſorum: ſpiritu non litera: & per hoc quòd etiam in morte dicitur, rex Iudæorum, oſtenditur ꝙ nec in morte perdidit regnum Iudæorum, ſed magis aquiſiuit: verorum. ſ. Iudæorum: ipſum corde, ore, & opere confitentium. Ex iſto articulo, ſuperſcriptionis tituli habetur documentũ, quòd quandocũque impugnamur a dæmone, opponamus ſibi titulum iſtum, Ieſus Nazarenus rex Iudæorum. Qui ideo titulus triũphalis dicitur, quia triũphũ Chriſti contra diabolum euidenter exprimit. Quod ſentiens diabolus, mox affixo titulo cruci, Iudęos inſtigauit vt a Pilato tituli mutationem peterent: Sed Pilatus diuino inſtinctu in hoc facto motus, immutabilẽ eſſe titulũ aſſeruit. In omni ergo impugnatione diabolica, Chriſtianus hunc titulum in corde & ore vel etiam in ſcripto gerat: quia inter omnia arma paſſionis dominicæ diabolus hunc titulum triumphalem maxime perhorreſcit: prout metipſe diabolus cuidam perſonæ deuotæ in viſione quadam exactus aſſeruit. Ad cõfor-

Titulus in corde habẽdus.

M mandum ſe huic articulo, qui illuſorius fuit ex intentione Iudæorum, attendat homo documentũ, & ſic oret: Ieſu qui tituli triumphalis ſuperſcriptione luſorie diffamari voluiſti da mihi ſub eodẽ titulo tuo ſic ſtrenuè militare, vt tropheo tuo hoſtis perterritus mihi non audeat propinquare. Ad literã nota, ꝙ crux non habebat aliquid ſuper lignũ trãſuerſũ, habẽs tria brachia ad ſimilitudinẽ literæ T: ſed loco quarti brachij. Pilatus ſuperpoſuit cauillam & tabulã, ſimiliter admodũ thau ei affixã & in tabula ſcriptus erat titulus. Creditur autẽ crux domini quindecim pedes habuiſſe in altum, & tabula ſuperpoſita pedem & dimidiũ. Dicuntur quoque in cruce domini fuiſſe quatuor ligna diuerſa, & generum diuerſorum: ſcilicet ſtipes, ſiue truncus in rupe defoſſus, cui crux erat infixa, de cedro. Palus, ſiue lignum erectum de cypreſſo. Trãſuerſale, ſiue lignum trãſuerſum, de palma. Tabula ſuperpoſita, de oliua. Vnde eſt iſte verſus: Ligna crucis palma, cedrus, cypreſſus, oliua. Signat

autem

A autem cedrus, altitudinem contemplationis: cypreſſus, famam bonæ opinionis: palma fructum auſteritatis: oliua, leuitatem miſericordiæ. Crux verò quadripartita, quadrifariam partē mundi deſignat. nam ſi recte iacendo in terra proiiciatur: alia pars eius ad orientem: alia ad occidentem, alia ad meridiem, alia ad Septentrionem reſpicit. Cum ergo dominus huius genus mortis ſuſtinere voluit: oſtendit quia quadrifidum mundum ſaluaturus erat: & ex quatuor mundi partibus electos ad ſuam fidē collecturus erat: & quòd virtus paſſionis & crucifixionis ſuæ, ad has plagas mundi per crucem expandi debebat. Siue etiam tale genus mortis ſuſtinere voluit, vt oſtenderet pro quibus reſtaurandis patiebatur: ſcilicet pro ſupernis angelorum ruinis replendis, pro iuſtis de limbo educendis, pro amicis colligendis & adunandis, pro inimicis reconciliādis.

Mortuus pro quadruplicibus

B Primum, deſignatur per brachium ſuperius. Secundum, per inferius. Tertium, per dexteram. Quartum, per ſiniſtram. Et ſecundum Chryſoſtomum, In cruce etiam expanſis manibus moritur: vt altera quidem manu veterē populum, altera eos qui ſunt ex gentibus trahat, vtroſque ſibi coniūgens. Moralem vero ſacroſanctæ crucis figuram deſcribit apoſtolus, vbi dicit: In charitate radicati & fundati vt poſſitis comprehendere cum omnibus ſanctis, quæ ſit longitudo, & latitudo, altitudo, & profundum: cognoſcere etiam ſupereminentem ſcientiæ charitatem Chriſti. Vbi oſtenditur quòd hi qui carnem ſuam cum vitiis, & concupiſcentiis crucifigunt latitudinem debent habere in bona operatione: longitudinem, in bona perſeuerantia: altitudinem, in ſpe cœleſtium præmiorum: profundum, in cautela inſcrutabilium iudiciorum dei.

C Secundum Auguſtinum enim, latitudine crucis bona opera, in latitudine charitatis facta ſignificantur: quia charitatis opera ſunt generaliter extendenda, & hoc eſt in ligno tranſuerſo, quo extenduntur manus propter operum ſignificationē: per manus.n. opera intelligimus, per latitudinē hilaritatem operantis: quia triſtitia facit anguſtias. In longitudine perſeuerātia boni operis, & ſanctæ conuerſationis: quæ in tota longitudine temporis eſt habenda vſque in finem: & hoc eſt in ligno à tranſuerſo vſque in terram: vbi corpus crucifixum ſtare videtur: quod ſignificat perſiſtere, hoc eſt longanimiter permanere. In altitudine ſpes cœleſtium præmiorum, & intentio recta, qua in deum tanquam in finem vltimum, cuncta bona opera referuntur, & hoc ab ipſo ligno tranſuerſo ſurſum verſus ad caput eminet, propter expectationem ſupernorum, ne illa opera bona atque in eis perſeuerantia, propter temporalia dei beneficia credantur facienda: ſed potius propter ſempiterna ſperanda. In profundo inſcrutabilia iudicia dei, vnde iſta gratia dei in homines venit: & hoc eſt in illa parte ligni, quæ terræ abdito defixa latet: ſed inde conſurgit illud quod

Myſtice.

Profunditas.

D eminet, quia cuncta eis apparentia & eminentia inde conſurgunt: ſicut bona noſtra de profunditate gratiæ dei quæ comprehendi ac iudicari non poteſt, vniuerſa procedunt: quia ex occulta dei voluntate vocatur ad participationem tantæ gratiæ, alius homo ſic, alius autem ſic. Supereminētem verò ſcientiæ charitatem Chriſti, eam profecto dicit, vbi pax illa eſt, quæ præcellit omnem intellectum. Secundum Bern. Chriſtus in cruce patientiam exhibet: obedientiam implet: humilitatem commendat, & charitatē perficit. His ergo quatuor virtutū gēmis, quatuor brachia crucis decorātur. Supereminens eſt charitas: a dextris, obedientia: a ſiniſtris, patientia: in profundo, radix omnium virtutum humilitas. Hæc Bern. In quatuor etiam brachiis crucis notantur quatuor crucis beneficia. Signat.n. pars ſuperior, ianuæ cœleſtis apertionem: inferior, inferni deſtructionem: a dextris, gratiæ collationem: a ſiniſtris peccatorum remiſſionem.

Virtutū operatio in cruce a Chriſto

E (Crucifixi autem ſunt cum Ieſu duo latrones,) propter ſcelera damnati, (vnus a dextris,) qui in fine pœnituit: & alius a ſiniſtris, qui in pertinacia permanſit: & Ieſus in medio, qui mediator ad reconciliandum fuit. Sed hoc quantum ad intentionem Iudæorum, factum eſt ei ad ignominiam & opprobrium: vt. ſ. cauſa mortis eius ſimilis iudicaretur cauſæ mortis latronum, ac particeps in malefactis eorum videretur: & eorum ſocietate infamaretur. Sed ſi ad myſterium attendatur hoc ad claritatem Chriſti pertinet: nam per hoc oſtenditur, quòd per paſſionem ſuam merebatur iudiciariā poteſtatem medium enim tenere propriè pertinet ad iudicem. Vnde Chryſ. Pariter crucifigunt latrones, non tanquam inimici latronū: participes

F enim erant ſceleris eorum: ſed vt infamarent dominum ſuum: quòd non ſine cauſa crucifixus ſit, ſed quaſi qui facinoroſus inuentus ſit. Vnde & Ambro. quam execrabilis in facto iniquitas Iudæorum, vt quaſi latronem crucifigerent omnium redemptorem? ipſe verò hoc permiſit, & cum peccatoribus voluit crucifigi vt oſtēderet ſe pro peccatoribus voluiſſe mori & vt impleretur ſcriptura Eſaiæ quæ diu ante dixerat, Et cum ſceleratis reputatus eſt. Cum iniquis ergo reputatus eſt in morte: vt iniquos viuificet in reſurrectione. Hęc Ambro. Pendet ergo dominus inter duos latrones, quaſi dux & magiſter criminum in medio locatus. In hoc autem myſterium finalis iudicii deſignatur: quando veniet filius hominis & iudicandos ſtatuet hos. ſ. agnos a dextris: & alios. ſ. hœdos a ſiniſtris. Vnde Hiero. Cum iniquis veritas deputata, vnum relinquit ſiniſtrum, alterum aſſumpſit dextrum: ſicut in die iudicii faciet. Confeſſio breuis, vitam acquiſiuit longam: & blaſphemia finita, pœna plectitur æterna. Vnde & Aug. ipſa crux, ſi attendas, tribunal fuit. In medio enim iudice conſtituto, vnus latro (qui credidit) liberatus: alter (qui inſultauit) damnatus eſt. Iam ſignificabat, quid facturus eſt de viuis & mortuis: alios poſiturus eſt ad dexte-

Cur eſt peccatoribus crucifixus.

G ram: alios ad ſiniſtram. Iudicabatur, & iudiciũ minabatur. Ex hoc articulo crucifixionis latronum cum Chriſto trahitur documentum, ꝙ & nos cum Chriſto crucifigi debemus in medio latronum. Nam ſicut ibi ſunt tres crucifixi: duo latrones, & medius Ieſus: ſic in nobis moraliter crucifigenda ſunt tria. ſ. caro & mũdus qui per duos latrones: & ſpiritus noſter, qui per Ieſum deſignatur. Caro crucifigenda eſt, ſicut latro dexter: vt ſpiritui ſubiiciatur, &
Galat. 5. ei conſentiat: ſecundum illud Apoſtoli. Qui autem ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis: mundus, ſicut latro ſiniſter, vt bono inſultans relinquatur: ſecũ
Galat. 6 dum illud eiuſdem apoſtoli, Mihi mundus crucifixus eſt: & ego mundo. Iſtis latronibus in nobis crucifixis, ſpiritus in medio crucifiga
Galat. 2 tur cum Chriſto: vt dicat cum apoſtolo: Chri-
H ſto confixus ſum cruci: viuo autem iam non ego, viuit verò in me Chriſtus. Eſt autem ſcien
Latro ſiniſter. dum ꝙ latro ſiniſter crucifixus quidem fuit, non tamen ſaluatus, ſed permanſit in perfidia ſua: ſic mundus licet crucifigatur remanet tamen in immunditia ſua: caro autem crucifixa ſaluatur cum ſpiritu, quia in reſurrectione ſua glorificabitur: vnde latroni dextro dixit
Crux carnis. Ieſus. (hodie mecũ eris in paradiſo.) Ad maiorem autem euidentiam prædictorũ, eſt ſciendum ꝙ crux carnis eſt rigor diſciplinæ: cuius
Crux mundi. quatuor ſunt brachia. ſ. vigilia, abſtinẽtia, aſperitas veſtium, & diſciplina verborum. Crux
Crux ſpiritus. autem qua mundus crucifigitur, eſt paupertas ſpiritus: cuius etiam ſunt quatuor brachia. ſ. cõtemptus gloriæ, pecuniæ, patriæ, & parentelæ. Crux verò ſpiritus, eſt feruor deuotionis: eius ſimiliter ſunt quatuor brachia. ſ. amor, ſpes, ti-
I mor, & dolor. Spes ſurſum, timor deorſum, amor a dextris, dolor a ſiniſtris. Radix autem ex quo omnia hæc pullulant, eſt charitas. Vnde Apoſtolus: In charitate radicati, vt poſſitis comprehendere cum omnibus ſanctis, quæ ſit latitudo, longitudo, ſublimitas, & profundũ. Vbi figuram crucis, & myſterium aptiſſimè exprimit Apoſtolus, ſecundum Auguſtinum, & glo. Ad conformandum ſe huic articulo recogitet homo quomodo Chriſtus pendebat in medio latronum: & reuoluat in mente documentum, & oret: Ieſu qui inter duos latrones crucifigi & cum ſceleratis reputari voluiſti, da ſpiritum meum in medio carnis & mũdi crucifigi: quatenus extremis mihi crucifixis in te medio conquieſcam. Nec tamen Chriſto ſic anguſtiato a conuitiis parcunt: ſed quod pœna peius eſt paſſum ſubſannant. Vndiq; pœnæ, vndique opprobria, vndique conuitia. Quidam, ſcilicet (milites) quatuor qui eum crucifixerãt (acceperunt veſtimenta eius,) excepta tunica: & iuxta numerum perſonarum diuiſerunt ſibi ea in quatuor partes, in præſentia ſua. Et tunicam ſuperiorem ſimiliter acceperunt,
Tunica inconſutilis. circa partes prædictas: quam niſi ſcinderetur partiri non potuerunt: ſed vtiliter & commode ſcindi non potuit: quia (erat inconſutilis) id eſt ſine ſutura & reticulato opere facta: qualibus indumentis pauperes in Paleſtina vti con-
K ſueuerunt: & ideo ne ſcinderetur, ad vnum eã integram peruenire ſortione maluerunt. Dicitur autem quod ad modum chyrothecarum ſeu birretorum, & quorundam ciliciorũ quodam opere textili facta fuit: & quod beata virgo propriis ſuis manibus eam fecerit: & quod cum Ieſu creſcente paulatim etiam creuerit. (Et erat deſuper cõteſta per totũ:) qa (vt dicit) ab extra per totum de panno aliquo erat appoſitum, ad eam fortificandum magis & ad cõſeruandum. vnde ſecundum Chry. Hoc dicens euangeliſta, occultè veſtis vilitatem inſinuat: nam in Paleſtina eſt quoddam genus veſtium, propter pauperes ex multis pannis contextũ, quaſi vnus panus ſuper alium. (Hoc aũt factũ Pſal. 21
eſt vt adimpleretur) conſecutiue. i. ad hoc & ex hoc adimpletum eſt: (quod dictum eſt per L
prophetam,) ex perſona Chriſti: (Diuiſerũt ſibi veſtimenta mea). ſ. alia a tunica: (& ſuper veſtem meam,). ſ. tunicam inconſutilem, (miſerunt ſortem.) ſecundum Augu. Quadripartita veſtis domini Ieſu quadripartitam figurauit eius eccleſiã: toto orbe. ſ. (qui quatuor partibus conſtat) terrarum diffuſam: & in omnibus eiſdem partibus æqualiter. i. concorditer diſtributam: ad quas virtus crucifixi expanditur per quatuor partes crucis. Tunica verò illa ſortita, omnium partium ſignificat vnitatem, quæ charitatis vinculo continetur. Si. n. charitas ſupereminet, & ſuper omnia ꝓcepta eſt: meritò veſtis, qua ſignificatur deſuper contexta prohibetur. Et addidit, per totũ: quia nemo eius eſt expers, qui pertinere inuenitur ad totum, a quo tota catholica vocatur eccleſia. M
Inconſutilis autem dicitur, ne aliquando diſſuatur. Et ad vnum peruenit, quia in vnum omnes colligit. In ſorte autem, dei gratia commendata eſt: quia cum ſors mittitur, non perſonę cuiuſquam vel meritis, ſed occulto iudicio dei in vnitate fidei conceditur. Secundum Hieronymum, veſtimenta Chriſti ſunt, quibus tegitur corpus eius, ſcilicet eccleſia: quatuor milites quibus diuiſa ſunt, quatuor genera hominum quibus data ſunt præcepta: ſcilicet coniugati, viduati prælati, religioſi ſeu continentes. Hi omnes dicuntur milites, quia debẽt militare Chriſto, per obedientiæ perfectionẽ: non mundo, per temporalium amorem: non diabolo, per peccatorum perpetrationem. Tunica inconſutilis & indiuiſa, eſt vnitas eccleſiaſtica vſque in finem duratura. Sors quæ hanc tunicam vni aſſignat, non alii: ſcilicet fideli, nõ infideli: eſt gratia dei, quæ etiam huius vnitatis integritatem conſeruat. Chriſti ergo tunica partita non fuit: ſed heu hodie peccatis exigẽtibus Chriſti tunica inconſutilis, ſcilicet eccleſia militans penè ſcinditur, diſſuitur, & ſortitur. Quod gentiles facere noluerunt, hoc proh dolor Chriſtiani, facere non verentur. Scindunt eam hæretici, contra ipſam diuerſas ſententias inducendo: ſcindunt eam laici, affligendo. Eandemq; inter ſe clerici ſortiuntur, & cuius erit eam dolo & fraudibus poſſidentur.

Quadripartita veſtis eccleſia

Inconſutilis quid

Myſticè

Vnus

A Vnus dicit hic eſt, alius hic eſt. O Chriſti tunica quam peſſima eſt diuiſio tua. Veſtimenta etiam Chriſti diuidit, qui eccleſias ſpoliare, vel res proximorum diſtrahere præſumit. Vides ergo quomodo veſtes Chriſti dantur in prædam militibus, ſicut veſtes interfectorum dari ſolent tortoribus. Ex quo apparent duo documenta. Primum, paſſionis Chriſti ignominia, in hoc ꝙ nudum eum crucifixerunt: quod non fit niſi vilibus perſonis. Secundum, crucifigentium auaritiam: quia veſtes Chriſti quãuis parum valerent, omnes tamen ſibi rapuerunt. vnde Chryſ. Diuidunt veſtimenta, quod in valde vilibus & abiectis condemnatis fit, & nihil aliud habentibus. Quaſi enim in dehonoratum, & abiectum, & omnium viliſſimum hoc ita audebant: in latronibus quippe nihil tale operati ſunt: ſed in Chriſto omnia auſi ſunt. Dicit autem Theophilus, ꝙ forſitan plures eorum egebant, vel forte magis ad opprobrium, & ex quadam laſciuia hoc faciebant: quaſi ſubſannatiue dicerent, Quia iſte dixit ſe regem, habeamus ſinguli aliquid de regalibus veſtimentis eius. Eſt autem miranda patientia & diſpenſatio miſericordiæ ſaluatoris, qui ſicut agnus tondentem & occidentem ſe ſuo vellere veſtit: ita ſe tondentes ſeu ſpoliantes & occidentes ſuo veſtitu veſtiuit, oſtendens ꝙ niſi ſuis exemplis veſtirentur, ignominioſè nuditas eorum eſſet contra oculis dei & angelorum apparens. Ex iſto articulo diuiſionis veſtimentorum Chriſti, plura habentur documenta. Primũ eſt, ꝙ libenter debemus participare exempla ſanctorum, quæ per veſtimenta diſti ſignantur. Item eſt documentum, ſecundũ Hiero. ꝙ obſeruantia mandatorum dei, quę & per veſtimenta ſignantur eſt diuidenda inter Chriſtianos ſecundum diuerſos hominum ſtatus. Item eſt documentum, ꝙ bonum eſt diuidere reliquias ſanctorum, pro deuotione, ad eorum honorem ampliandum. Quod.n. iſti milites pagani fecerunt Chriſto opprobrium & deriſionem, hoc boni Chriſtiani conuertere debent ad Chriſti & ſanctorum præconium & honorem: ſicut multos ritus paganicos Chriſtiani conuertunt ad cultum dei. Item eſt documentum, ꝙ charitas, quæ ſecundum Augu. ſignificatur per tunicã incõſutilem, diuidi nõ põt: cũ ipſa cæteras virtutes cõnectat. Itẽ ꝙ nemo debet ſchiſmate diſſuere vnam ſanctam catholicam eccleſiam quæ in vnum oẽs colligit, quæ etiam per tunicam inconſutilem ſignificatur: propter quod etiam, ſecundum Chryſ. non caput eius imperatur, vt Ioannis; neq; factus eſt vt Eſaiæ: vt corpus integrum & indiuiſibile morti ſeruet, & non fiat occaſio volentibus eccleſiam diuidere. Ad conformandũ ſe huic articulo, imaginetur homo exẽpla Chriſti, & ſanctorum quaſi quædam pretioſa veſtimenta, quæ participare quantum poſſumus ſtudeamus: & ſi oret: Ieſu qui veſtimenta tua inter crucifixores tuos diuidi, ſuper tunicam autẽ tuam inconſutilem ſortem mitti voluiſti da mihi ſanctorum tuorum exempla cum mandatorum obſeruantia participare, & charitatẽ D ſemper integram conſeruare. Et ſedentes iuxta crucem obſeruabant eum quando expiraret: & ne euaderet: vel ne aliquis eum de cruce viuum deponeret. Et ſic volebant ſuam impotentiam oſtenderet: ac ſi impeditus a cuſtodibus non poſſet ſe iuuare. vbi Hiero. Diligentia militum & ſacerdotum nobis proficit, vt maior & apertior reſurgentis virtus appareat. Illudebatur quippe & deridebatur in cruce a pluribus, & diuerſis vicibus. Vbi nota in ſerie literę quatuor differentias illudentium Chriſto in cruce. prima eſt ſedentium, qui eum obſeruabant: Secunda prætereuntium, qui eũ blaſphemant. Tertia, ſtantium ſacerdotũ & ſeniorũ. Quarta, pendentiũ latronũ. Per hoc ſignificantur quatuor genera hominum, virtutẽ eius abnegantium. In ſedentibus delicioſi, & accedioſi, qui delitiis carnis intendunt. In prætereuntibus, cupidi & auari, qui prætereũtia ſequuntur, & viam iuſtitiæ prætergrediuntur, E In ſtantibus & ſuperbi & elati, qui ſtant per appetitum excellentiæ. In pendentibus, impatientes & queruloſi de aduerſitate. Quibuſdam ergo ſedentibus & eum obſeruantibus, alii prætereuntes iuxta per viam, hoc eſt vulgares homines circa locum crucis tranſeuntes & concurrentes, blaſphemabant eũ, mouentes capita ſua in ſignũ irriſionis, & dicentes improperãdo: (Vah,) quod interiectio inſultantis, ſeu deridentis & ſubſannantis, (qui deſtruis tẽplum dei) ſicut dixiſti (& in triduo illud reædificas,) virtute tua quæ apparet nunc tamen infirma. Repetunt dicta falſorum teſtium, & eis concordãt qui ſibi imponebant ꝙ hoc dixerat: ſed hoc falſum erat. (Saluum fac teipſum,) virtute quã de te prædicaſti in poteſtate reædificandi templum, (deſcendens de cruce,) qui promittebas te in triduo templum reædificare. Et iterũ F dicebant: (Si filius dei es deſcende de cruce:) id eſt, ſi potes amoue dolores quos ſuſtines, quaſi dicerent non potes, ex quo falſitas tua patet: ſed mentita eſt iniquitas ſibi: plus enim fecit de ſepulchro reſurgendo, quam feciſſet de cruce deſcendendo. vnde Gregorius. Si tunc de cruce deſcendiſſet, nimirum inſultantibus cedens, virtutem nobis patientiæ non demonſtraſſet. Sed expectauit paululum, tollerauit opprobria, irriſiones ſuſtinuit, ſeruauit patientiã, diſtulit admirationem. Et qui de cruce deſcendere noluit, de ſepulchro reſurrexit: plus igitur fuit de ſepulchro reſurgere, quam de cruce deſcendere. Plus fuit mortem reſurgendo deſtruere, quam vitam deſcendendo ſeruare. Vide etiam, ſecundum Auguſtinum, in verbis iſtis vocem filiorum diaboli, quomodo imitantur vocem paternam Diabolus dicebat, ſi filius dei es mitte te deorſum: Iudæi dicunt, (ſi filius dei es deſcende de cruce.) Similiter & principes ſacerdotum illudentes cum ſcribis,) id eſt legiſperitis (& ſenioribus,) id eſt, iudicibus ordinariis (dicebant,) ad alterutrum frendendo, (Alios ſaluos fecit,) & vtique iam ſpiritualiter

Diuidẽdi ratio

Agno chriſtus ſimilis.

Documenta.

Virtutẽ Chriſti abnegãtes.

Cur de cruce non deſcendit.

G tualiter quàm corporaliter.(ſe ſaluũ faciat,)
.i.ſupplicio crucis eruat,(ſi hic eſt Chriſtus,)
.i.rex ſiue Meſsias,(dei electus,)ideſt,dei filius.
vnde Beda:Imò ſe ſaluum facere de cruce de-
ſcendendo noluit.quia ipſe eſt Chriſtus dei ele
ctus.Nam qui ideo venit vt pro nobis crucifi-
geretur:ideo ſeipſum ſaluare de cruce deſcen-
dendo neglexit: quia cũ cæteris peccatoribus
etiam illos qui eum crucifixere ſaluare moriẽ
do curauit. Et iterum dicebat: (Alios ſaluos fe
cit,ſeipſum non poteſt ſaluum facere.) vnde
Hierony.Etiam nolentes confitentur ſcribę &
phariſæ, ꝙ alios ſaluos fecerit. Itaque veſtra
vos condemnat ſententia. Qui.n.alios ſaluos
fecit:vtiq;,ſi vellet,& ſeipſum ſaluare poterat.
Et iterum dicebant:(ſi rex Iſrael eſt,) nõ qui
cunq;,ſed Meſsias promiſſus in lege, ſicut ipſe
dicebat de ſe,(deſcendat nunc de cruce,)vt vi-
deamus.ſ.virtutem ipſius: quia alii reges non
H poſſunt talia facere.(& credimus ei.) ſed men
tiebantur dicentes,credimus.vnde Hier. Frau-
dulenta promiſsio.Quid eſt.n.plus de cruce vi
uentium deſcendere,an de ſepulchro mortuũ
reſurgere?Et ſurrexit,& non creditis ei: ergo
etiam ſi de cruce deſcenderit, ſimiliter nõ cre
detis.Sed mihi videtur hoc dæmones immitte
re.Statim.n.vt crucifixus eſt dominus,ſenſerũt
virtutem crucis, & intellexerunt fractas eſſe
vires ſuas:& hoc agunt vt de cruce deſcendat,
ne faceret ſalutem quam inchoaret. Sed domi
nus ſciens aduerſariorum inſidias, permanet
in patibulo,vt diabolum deſtruat.hæc Hieron.
Tamen in Thobia ſuper exċerationẽ piſcis le
gitur dæmonẽ ſtetiſſe ſuper brachium crucis,
& conſideraſſe an Chriſtus aliquam maculam
peccati haberet.Vnde diſcipul.s in cœna dice-
bat: Venit.n.princeps mundi huius,i.eſt,ama-
torum mundi.ſ.aduerſum me, ſed in me non
I habet quicquam,quod ad ſe pertineat.Et quam
uis peccatum non haberet: & ideo morti ob-
noxius non eſſet,mori tamen voluit, quia pa-
ter mandauit:& ideo ſubiecit,ſed vt cognoſcat
mundus(quia diligo patrem: & ſicut mandatũ
dedit mihi pater,ſic facio:).ſ.pro hominibus
moriendo. Conſidera modò quid in aliorum
exitu dæmon facit,qui cõtra ipſum mundi ſal
uatorem & dominũ venire præſumpſit. vnde
Greg.Cuſandum nobis eſt, & cũ magnis quo-
tidiẽ fletibus cogitandum,quàm ſæuus, quàm
terribilis ſua in nobis opera requirens, in die
noſtri exitus princeps huius mundi veniat, ſi
etiam ad deum in carne morientem venit, &
in illo aliquid quæ ſunt in quo inuenire nihil
potuit. Prius verò cum in miraculis deum co
gnouerat,ſed de cognitione ſua ad dubitatio-
nem cecidit, quãdo hunc paſsibilem vidit.hęc
Greg.In cruce ergo tanquam in decipula,ce-
ptus eſt diabolus & victus.vnde Aug.Ipſa mor
te Chriſti eſt diabolus victus, tanquam in mu-
ſcipula eſcam accepit. Muſcipula diaboli,crux
Chriſti: eſt a qua caperetur,mors domini. Et
iterum dicebant:(Confidit in deo, liberet eum
nunc ſi vult.Dixit enim quia filius dei ſum,)
quaſi dicerent.Si verum dixit, liberationẽ ſuã

Deſcẽdi de cruce diabolica immiſſio.

Thob.6

Diabolus ſupra crucem ſtetit.

Ioã.14.

Diabolus timẽdus.

a deo ſtatim impetrabit:quia pater filios liben K
ter liberat.Item (illudebant ei & milites acce
dentes) prope crucem corpore, ſed longè re-
cedentes mente.(& acetum offerentes illi,).ſ.
poſtea quando dixit ſitio,(dicẽtes: Si tu es rex
Iudæorum,)ſicut dixiſti (ſaluum te fac,) .ſ. a
morte liberando. O miſeri,& rex Iudæorũ.ſ.
credentium & deum confitentium eſt: & ſe ſal
uum faceret,de cruce deſcendendo, ſi vellet.
Miſeri & cæci deberent ſupplicare, ſaluos fac
nos qui indigemus,non ſaluum te fac:cum ip-
ſe eſſet & ſaluus, & ſalus. Sed dominus Ieſus
non acquieuit, docens nos in tribulatione ha-
bere perſeuerantiam, vide quomodo non Iu-
dæis ſufficit,& aliis ꝙ Chriſtum crucifigerent:
ſed etiam crucifixum eum diuerſimode deri-
ſerunt.Ita multis non ſufficit Chriſtum cruci
figere peccando: ſed etiam derident crucifixũ
peccata iterando,vel de peccatis ſe iactando,
Dominum etiam deridet & ſubſannat,qui pro L
laude humana orat,vel eleemoſynas dat, ſeu
quodcunq; bonum facit. Ex hoc articulo illu
ſionis crucifixi habetur documentum, ꝙ nos
quando fuerimus in ſublimi contemplationis,
vel ſacræ actionis,aut ſanctę religionis poſiti,
non debemus ad verba ſubſannantium deſcẽ-
dere ad mundanas occupationes: ſed potius ſu
ſtinere peruerſorũ ſubſannationes:ſicut Chri-
ſtus ad Iudæorum inſultationem & tentatiuã
exprobrationem de cruce deſcendere noluit,
ſed ibi vſq; ad mortem perſeuerauit.Vnde dice
bat vitis. Nũquid poſſum deſerere vinum meũ
quod lætificat deum & homines, & inter cæte-
ra ligna promoueri? Similiter & oliua, & fi-
cus dicebant: ſic eſt in propoſito.Cum autem
tempus ſit crucis quandiu exterior homo cor
rũpitur,vt per eam interior homo renouetur
& euacuetur corpus peccati: quidam tamen M
pro modica contumelia deſcendunt de cruce
patientiæ.Alii de cruce macerationis carnis &
pœnitentiæ,pro lenticula rufa & cibo delecta
bili. Alii de cruce compaſsionis,pro auaritia,
claudentes viſcera ſua cũ vident proximũ ſuũ
neceſsitatem habere. De cruce ſanguinis &
martyrum non deſcendimus, quia nec eã aſcẽ
dere volumus. Petitionem verò prædictam ſæ
pe facit diabolus pœnitenti.ſ. vt deſcendat de
cruce: quia homo cadit facilius deſcendendo:
& ideo vult diabolus vt deſcẽdat de cruce pœ
nitentiæ,eam deſerendo. Vnde quidam noui-
tius Pariſienſis matri ſuæ volenti eum de reli
gione extrahere,ſic legitur reſpondiſſe: Chri-
ſtus propter matrem ſuam non deſcendit de
cruce: ſic nec ego propter te deſeram crucem
pœnitentiæ. Ad conformandum ſe huic articu-
lo,rememoretur homo ſenſum documenti,
& oret.Ieſu qui in cruce poſitus exprobrabi-
libus uerbis illud voluiſti: da mihi pro nulla
diabolica vel humana ſuggeſtione de ſublimi
ſanctæ religionis & conuerſationis deſcende-
re,ſed in tui amoris amplexu fixũ iugiter per
manere.Item latrones cum Chriſto crucifixi,
illudendo ipſum, ſimile improperium, ſeu
verba improperii præmiſſa improperabant ei.
& con-

Documẽtum de tribulatione.

Documẽtum non frãgendi illuſionibus.

Iudicũ 9.

Religioſi Pariſiẽſis reſponſio ad matrem.

Conformatio.

A & conuitiabantur blaſphemantes, ſecundũ Auguſtinum. Duo dicuntur pro vno, & pluralis pro ſingulari. Vel ſecundum Hierony. Primò vterq; blaſphemauit: ſed viſis ſignis in elementis & rebus inſenſatis, vnum in Chriſtum credidit, & priorem negationem ſequenti confeſſione emendauit, vnde cum vnus qui Iudæos fidem reſpuentes ſignat, blaſphemando diceret, (ſi tu es Chriſtus,) .i. rex, ſiue Meſsias, (ſaluum fac temetipſum & nos) .ſ. ſalute corporali & a morte liberando: nomen curabat de ſalute ſpirituali, vel animæ commodo: alter qui gẽtes fidem ſequentes ſignat, increpabat eum dicens: (Neq; tu times deum qui in eadem dãnatione es,) .ſ. mortis & pœna ſimili: quaſi diceret, licèt homines non timueris, tamen deũ timere deberes, maximè in articulo mortis in quo nunc es. (Et nos quidem iuſtè in hac dãnatione ſumus: Nam digna factis) ſupplicia; & ſecundum factorum noſtrorum exigentiam

B (recipimus.) Ecce confitetur culpam ſuam: vt dicat, iniquitatem meã ego cognoſco: & ideo meretur miſericordiam. Confitetur etiam Chriſti innocentiam dicens, (hic verò nihil mali geſsit:) quia peccatum non fecit, & ſine peccato cõceptus fuit. Vbi quærit Auguſtinus. Quis, inquit, illum docebat: niſi qui iuxta illũ pendebat? Erat enim illi fixus in latere, ſed hærebat in corde. Vnde cõuerſus ad Ieſum, qui nouit præcordia, dixit: (Memento mei domine dum veneris in regnum tuũ.) Manifeſtè patet quod non loquebatur de regno temporali, ſed de æterno: nõ de pſenti, ſed de futuro. Magna fides huius latronis fuit: quia non timore Iudæorum aſtãtium, nec proprij doloris acerbitate, nec ſocij ſui blaſphematione, nec carnis Chriſti apparente infirmitate, nec apoſtolorũ fuga & negatione, retrahitur à veritatis ſeu veræ fidei confeſsione: vnde fuit ei remiſsio culpæ, & totius pœnæ. Apparet quidem hic illius

Confeſſio latrõis boni. *Fides latronis.*

C cõuerſio quoad plura. Primò, quoad profectũ charitatis, quã viuaciter in morte ſua tenuit, fratrem & cõlatronem pro ſimili ſcelere morientem, de iniquitate ſua redarguendo, & ei veritatem quam cognouerat prædicando. Secundò, quoad fidei & veræ confeſsionis ſinceritatem, cum quã ſecum pariter morientem vidit, deũ & dominum regnaturum credendo, & publicè prædicando. Tertiò, quoad iuſtitiæ & veritatis propalationem humiliter & verus pœnitẽs reatum ſuũ fatendo, vnde qui fictè confitetur, vel in confeſsione mentitur, dominum cum ſiniſtro latrone ſubſannare videtur. Quartò, quoad ſpei firmitatem, regni dei aditum & cõſortium poſtulando, nec propter peccatorum ſuorum magnitudinem vel multitudinẽ deſperando. Iſte latro de nullo niſi de corde & lingua ſe iuuare poterat, quæ deo totaliter offerre curauit: cor quidem in contritione & intima cõpaſsione: quia, ſecũdum Gloſam, plus videbatur affligi ex Chriſti compaſsione, quàm ex ſua propria paſsione, imò plus plangens Chriſti ſupplicium, quàm ſuum proprium: & linguam (vt dictũ eſt) in veritatis confeſsione.

Conuerſio latronis, per charitatẽ, fidem, & cõfeſsionẽ, &c. *Satiſfactio latronis.*

D Vnde Grego. In cruce claui manus pedeſq; ligauerant, nihilq; ei a pœnis in eo liberum niſi cor & linguæ remanſerat. Inſpirante deo totum illud ei obtulit quod in ſe liberum inuenit, & iuxta hoc quod ſcriptum eſt: Corde crederet ad iuſtitiam, ore confiteretur ad ſalutẽ. Vnde Beda: Quis huius latronis animum non miretur? imò iuuantis domini gratiam, quis digne miretur? digna gratiarum actione veneretur? Ille qui talis ad crucem venit ex culpa ecce qualis a cruce recedit ex gratia. Confitebatur dominum, quem videbat ſecum humana infirmitate morientem: quando negabant apoſtoli eum, quem miracula viderant diuina virtute facientem. Hæc Beda. Obſecro te domine, da mihi primò cum latrone iſto cognoſcere, & deinde cognoſcere te me ſicut verè peccatorem confiteri & magnificare te, qui ſine culpa paſſus es iuſtus pro iniuſtis. Deſiderem

Ro. 10.

E quæſo domine, petam & impetrem eiſdem verbis cum eodem, memento mei domine dũ veneris in regnum tuum. Per iſtos duos latrones ſignantur illi qui pro peccatis ſuis expiandis cum Chriſto crucifiguntur, per profeſsionem in religione factã: ſed aliqui reuertuntur, actu & ſi nõ habitu ad ſecularem vitam. De quibus dicit apoſtolus: Nomen dei blaſphematur per vos inter gentes: quoniam ſcandalizant ſeculares: & iſti ſignantur per latronem blaſphemantem. Alij verò profeſsi crucem pœnitentiæ ſuſtinent deuotè, per patientiam: & iſti ſignãtur per latronem Chriſtum confitentem. Vnde Beda: Myſticè latrones qui cũ domino hinc inde ſunt crucifixi, ſignificant eos qui ſub fide & cõfeſsione Chriſti, vel agonem martyrij, vel quælibet continentiæ ſeu diſciplinæ arctioris inſtituta ſubeunt. Sed quotquot hæc pro æterna ſolum, cœleſtiq; gloria gerunt, hi profectò dextri latronis merito & fide deſignãtur. At quid

Rom. 2. *Myſticè*

F vel humanæ laudis intentu, vel qualibet minus digna intentione ſeculo abrenuntiant, nõ immeritò blaſphematoris & ſiniſtri latronis mẽte & actu imitantur. Quidam duos latrones cum domino crucifixos, duobus baptiſmatorũ generibus coaptant, Quicunq; enim baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus. Ambo nanque ſimiles crucifixi: ſed vnus in cruce blaſphemus peior, alter eſt confeſsione martyr effectus: quia per baptiſmum quo cũ peccatores eſſemus abluimur. Alij dũ deum in carne paſſum, fide, ſpe, charitate laudant, coronantur. Alij dum aut fidem aut opera baptiſmatis habere renuunt, nono quod accepere priuantur. Hæc Beda. Quòd etiã alter latronum murmurabat, alter non: ſignificat quod tribulationem alij patienter ſuſtinent, & coronam merentur: alij non ſuſtinent patienter, & damnationem conſequuntur: vnde de impatientibus ait Hugo. Dicunt homines quãdo pœnam ſuſtinent. Si meruiſſemus non erubeſceremus nunc autem iniuſtè pati & ſine culpa, nobis ignominioſum eſt: Imò vero ſi pro culpa pateris, erubeſce: ſi ſine culpa, gloriare. Latro magis vis eſſe, quam Chriſtus: & fortè ſiniſter

Gala. 3. *Latronũ differentia.* *Pati ſine culpa Chriſti eſt, cũ culpa latronis.*

& bla-

G & blaſphemator, non confeſſor. Tu uero culpa pateris, & culpam agnoſcis, & iudicem nõ veneraris. Conſidera nunc quam magni deſpectus fuit illuſio latronis ſiniſtri: eo tam vilis & ſceleratus homo & iã ad mortẽ damnatus, & mox pro ſuis vulneribus moriturus inſultauit vitæ autori. Ex hoc articulo illuſionis latronis habetur documentum tale, diſcamus exemplo Chriſti calũnias etiam a vilibus perſonis patienter ſupportare. Item eſt documentum in latrone dextro, iniurias dei nullatenus tolerare debemus, ſed reprehendere ſicut fecit latro iſte. Item documentum quantuncũque ſimus ſcelerati peccatores, de dei tamẽ miſericordia nullatenus deſperemus, exemplo iſtius peccatoris: qui, vt dicit Auguſtinus, per vnum verbum factus eſt hæres paradiſi. Ad cõformandum ſe huic articulo, attendat homo documẽta, & oret dicendo: Ieſu qui tibi ab vno H latronum exprobrari & ab alio venerabiliter confiteri voluiſti: fac me pro tui nominis gloria malignorum improperia æquanimiter ſuſtinere, & cum illo latrone venerabili paradiſi gaudia poſſidere. Et multa alia conuitia dicebant tunc maledicti, qui aderãt ibidem, domino Ieſu & faciebant. Ipſe verò docens nos in tribulatione habere patientiam & perſeuerantiam, nihilominus perſeuerabat & permanebat in cruce vſq; in finem: vt diabolũ prorſus deſtrueret, & ſpolia ſua ei auferret. Omnia autem iſta dicuntur & fiunt mœſtiſſima matre ſua præſente, quæ ſtabat iuxta crucem cũ ſororibus ſuis, & Maria Magdalenæ & Ioanne, cuius matris compaſſio multum augmentabat filio paſſionem. Et econuerſò ipſa cum filio in cruce pendebat mentali dolore: & potius elegiſſet cum ipſo mori, quã amplius viuere. Vnde Bernardus: O bone Ieſu magna pate- I ris exterius in corpore: ſed multo maiora interius in corde, ex compaſſione matris omnia ſecum participantis. Hæc Bernardus. Vndique ſunt anguſtiæ, vndiq; tormenta & pœnæ. Sentiri potuerunt, narrari non poſſunt. Stabat Maria cũ cæteris iuxta crucẽ corpore: ſed in cruce tota migrauerat mente. Non auertebat oculos a filio, anguſtiabatur vt ipſe & toto corde orabat patrem pro eo, & filius ſimiliter orabat pro matre. Vnde Ambroſius: Fugientibus apoſtolis Maria ante crucem ſtabat, & piis ſpectabat oculis filii vulnera: quia expectabat nõ pignoris mortem, ſed mundi ſalutem. Aut forte quia cognouerat per filii mortem mundi redemptionem, aula regalis putabat ſe & ſua morte publico muneri aliquid additurã. Sed Ieſus non egebat adiutore ad omnium redemptionem. Vnde & Chryſoſto. In paſſione Chriſti duo videbis altaria: vnũ in pectore Mariæ, aliud in Chriſti carne: Chriſtus carnẽ, Maria immolabat animam. Optat quidem ipſa ad ſanguinem filii addere ſanguinem carnis ſuæ, & cum domino Ieſu corporali morte redẽptionis noſtræ conſummare myſterium. Sed hoc ſolius ſummi ſacerdotis erat priuilegium, vt cum ſanguine intraret in ſancta ſanctorum. Ideo nec virgini, nec angelo, nec vlli homini K potuit in reparatione hominis eſſe communis autoritas. In hoc autẽ grauiſſimè patitur pia mater, quia quod filius eius corpore, ipſa ſuſtinet corde. Hæc Chryſoſtomus. Et quia Ioannes crucifixioni aſtitit: ideo ea die paſſio ſecundũ ipſum legitur licet etiam meritò poſtremus legatur: quia poſtremus ſcripſit. Omnes igitur & maximè Magdalena ſua dilecta diſcipula vehementer flebant, nec cõſolari de ſuo dilecto domino & magiſtro poterant. Compatiebantur domino, & etiam dñæ, & ſibiipſis. Sæpe eis dolor renouabatur: quia ſemper paſſio domini ſui, vel in conuitiis vel in factis augebatur. (Stabant a longe) aſpicientes, & a nullo conſolabantur. O quantæ voces & triſtes viulatus ibi audiebantur ob amicis ſuis. Quòd autem Ioannes dicit (iuxta crucem,) & alii euangeliſtę dicunt a longè mulieres ſtetiſſe, intelligendum eſt ſecundum Auguſtinum, eo interuallo erant vt & iuxta dici poſſent quia in cõſpectu eius præſtò aderãt: & ſic propè verba Chriſti audire poterant: & à lõge, in comparatione turbæ cõprimentis, propinquius circunſtantis, cũ Centurione & militibus. Vel erant longè, reſpectu militum Chriſtũ crucifigentium & cuſtodientium: ſed prope: reſpectu aliorum aſtãtium & aſpicientium. Sic ergo poſſunt dici lõgè & prope ſtetiſſe diuerſis reſpectibus. Vel primò erant prope crucem, & poſt commẽdationem matris abierunt: vt a denſitate turbæ ſe exuerent, & cætera quæ facta ſunt longius intuerentur, vt euangeliſtæ, qui poſt mortem domini eas commemorauerunt & longe ſtantes commemorarent. Quòd autem mulieres ſtabant iuxta crucem diſcipulis fugientibus, commendat deuotam conſtantiam in mulieribus. Vnde Chryſo. Mulieres aſtiterunt cruci, fugiẽtibus diſcipulis: & imbecillius genus eſt, virilius apparuit tunc: ergo ſicut nec a ſalute, ita nec a myſterio crucis, & ſcientia reſurrectionis excluduntur & repelluntur mulieres. Et nota, beata virgo non ſtetit ſub cruce ad Aquilonem, vt quidam fabulantur, & ſicut in picturis ponitur: ſed contra faciem filii ad Occidentem, aliquantulum tamen declinans ad Auſtrum. Monſtratur enim iuxta montẽ Caluariæ quidam locus, & a fidelibus veneratur, vbi ipſa cum aliis mulieribus iuxta crucem filii ſui ſtetit, plorans & lamentans eum: in quo loco eſt vna capella extra eccleſiam ſancti ſepulchri, ſed coniuncta muro eiuſdem eccleſię. Sta & tu iuxta crucem cum ea, & lamentare dominum pro te mortuum. Iuxta crucem libenter debemus ſtare, & potius mente quàm corpore, habendo memoriam ſaluatoris ſecũdum ſtatum in quo fuit in cruce. Vtilis. n. valde eſt nobis memoria talis. Ibi eſt nobis refugiũ, contra mala culpæ: refrigerium, contra mala pœnæ: ibi erudimur circa bona gratiæ, ibi oſtenditur nobis via ad bona gloriæ. Bona & deſiderabilis eſt vmbra ſub alis Ieſu vbi tutũ eſt fugientibus refugium, gratum feſſis refrigerium. Vna ala poteſt intelligi protectio in pro-

Docu- mẽtum.

Confor matio.

Maria ſ[illegible]cendo.

Altaria duo.

Maria filiũ offert.

Ioannis euangelium.

Magdalenæ fletus.

Lõgè & iuxta ſtantes.

L

Mulierum cõ- M mendatio.

Situs Mariæ ſub cruce.

Iuxta crucem ſtãdum.

Crucis memoriæ vtilitas.

A ſperitate alia, protectio in aduerſitate. Vna alia contra mala culpæ: alia, contra mala pœnæ. Vnde Bernar. hac memoria abſorptus, ait: Domine quocunq; iero, ſemper te in cruce video. Conſidera nunc qualiter ipſe eſt exaltatus: prout prædixerat, ſicut Moyſes exaltauit, ſcilicet ſuper palum ſerpentem in deſerto, ita ſcilicet exaltari in cruce oportet filium hominis. Ille enim ſerpens æneus in deſerto exaltatus, (Nu. 21.) figura fuit huius exaltationis: quia ſicut ille ſerpentis quidem ſimilitudinẽ habebat, ſerpentis aũt venenũ nõ habebat, quia æneus erat: ſic Chriſtus cũ iniquis deputatus, & inter latrones ſuſpenſus, carnis quidem ſimilitudinem habebat, peccatum autem nullum habebat. Et ſicut qui mordebantur a ſerpente, inſpiciendo ſerpentem in palo exaltatum, ſanabantur: ſic contra morſum & tentationem diaboli non eſt melior medicina, quam in cruce pro nobis B paſſum aſpicere ſaluatorem. Si enim aſpectus illius ſerpentis ænei ſaluauit a morte corporali: multò fortius fides Chriſti crucifixi ſaluat a morte ſpirituali. Vide etiam dominum tuum ſtantem ſuper ſolium excelſum, & paratum ad iudicandum: & ideo duo homines hincinde ponuntur, quorum vnus ſaluatur, alter cõdemnatur: vide etiam Chriſtum, qui eſt põtifex futurorum bonorũ, qualiter extenſis brachiis & manibus offert hoſtiã puram, ſ. carnem ſuã precioſam pro nobis ſuper altare crucis. Vide etiam magiſtrum tuum qualiter ſtat in alto & prædicat. Dominus enim etiam in cruce pendens, etiam vſq; ad exitum ſpiritus non fuit otioſus: ſed faciebat & dicebat vtilia pro nobis. Vnde, ſecundum Auguſtinum, ſe habuit ſicut magiſter in cathedra: & lignum pẽdentis, factum eſt cathedra docẽtis: vbi ſeptem verba faceat ſuma quæ dixit in cruce poſitus, breuiter C tibi nota, & ea frequenter cum deuotione pertracta. Per hæc aũt ſeptem verba poſſumus facere exclamationes veſtras, modò tenendo partem domini noſtri, & cauſando contra Iudæos, modò compatiendo domino noſtro, modò matri eius: modò nobis miſeris, & in fine cuiuslibet verborum facere orationem. Quidã tamen verba octo diſtinguunt, & verbũ tertiũ in duo diuidunt: ita vt dixerit duo pro peccatoribus. ſcilicet, (pater ignoſce illis:) &, (hodie mecum eris in paradiſo:) duo pro bonis: ſcilicet, (mulier ecce filius tuus,) &, (ecce mater tua) duo pro vniuerſo mundo: ſcilicet (ſitio,) &, (conſummatum eſt:) duo pro ſeipſo: ſcilicet, (deus meus vt quid dereliquiſti me?) &, (pater in manus tuas commendo ſpiritum meũ.) Primum verbum fuit in ipſo actu crucifixionis, cũ pro ſuis crucifixoribus, inimicis crudeliſsimis, ipſum ad crucem fabricantibus, orauit dicens: (Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt:) ſcilicet bonum mihi, & malum ſibi. Reuera ita eſt: quia qui alteri malum facit: neſcit quantam pœnam & culpam ſibi inferat, quantamq; gratiam & coronam alteri acquirat. Vel, (neſciunt quid faciunt:) Ignorant enim quod filius tuus ſum quem crucifigunt.

Verba Chriſti in cruce.

Verba ſeptẽ vel octo.

Primũ verbũ.

D Vnde Chryſoſtomus: Quia dominus dixerat, orate pro perſequentibus vos: hoc etiam crucem aſcendens fecit, dicens, pater dimitte illis: Non quia non poſſet ipſe relaxare, ſed vt nos pro perſequentibus orare doceret: non ſolum verbo, ſed opere. Dicit autem, dimitte eis ſi pœnituerint: fauet enim pœnitentibus ſi vellent poſt tantam nequitiã reatus per fidem diluere. Hæc Chryſoſtomus. Cum ergo dixerit, (quia neſciunt quid faciunt:) pater ſecundum Bedam, quòd non pro eis orauit qui per inuidiam & ſuperbiam eum, quem filium dei intellexerunt, negantes crucifigerunt: ſed pro eis qui zelum dei habentes, ſed non ſecundum ſcientiam, neſcierunt quid fecerunt. Erãt .n. ibi aliqui ſimplices & illiterati, a ſacerdotibus Iudæorũ decepti qui perſequebantur Chriſtũ zelo legis, & pro iſtis orauit Chriſtus. Alii aũt erãt literati, qui ipſum eſſe Chriſtum probabiliter nouerant, ſeu cognoſcere debuerant, E ſed ex odio & inuidia excæcati fuerũt, & Chriſtum vſq; ad mortem perſecuti ſunt & pro illis non orauit. ſecundum Bedam, Non fruſtra orauit, ſed eis qui poſt eius paſsionem crediderunt impetrauit. Vnde dicitur in actibus, quòd conuerſi ſunt vna die tria millia, & alia die quinque millia. Nec dubium quin hoc prouenerit ex uirtute huius orationis Chriſti. Ad quam etiam vocem multi de turba Iudæorum aſtantium compuncti ſunt corde & pœnituerunt: vt dicitur in euangelio Nazaræorum: & ponitur in gloſa Eſaię ſuper illo verbo, & pro tranſgreſſoribus exorauit. O quam dulcis in oratione Chriſti ad crucifixorum malleationẽ erat melodia, de cuius cõſonantia cõuerſa ſunt tot millia. Nec mirum: quia ipſe tantã mãſuetudinem ſeruans in contumeliis, tantam patientiam oſtendens in tormentis, ſic mirã benignitatem exhibens crucifixoribus euidentius F declarauit in ſe filiũ eſſe patris quem orabat. Quid .n. maius miraculum hac benigna pietate? hoc quippe verbum magnæ patientiæ & manſuetudinis, magni amoris & indicibilis bonitatis, magni dulcoris & veniæ fuit. In quo triplex actus charitatis maximæ apparuit: primò, quia pro crucifixoribus affectuoſiſsimè orauit: ſecundò, quia orationi lachrymas adiunxit: tertiò, quia cum valido clamore, & lachrymarum effuſione, pro ipſis preces obtulit. Vnde Bernardus: Chriſtus flagellis cæſus, ſpinis coronatus, clauis confoſſus, crucifixus, opprobriis ſaturatus, omnium dolorum immemor, ait: Pater ignoſce illis. Hinc multæ miſeriæ corporis, hinc multæ miſericordiæ cordis. O quam firmata eſt ſuper ipſos miſericordia tua, & quam magna multitudo dulcedinis miſericordiæ tuæ, quoniam potabis domine deſiderantes de torrente voluptatis tuæ. Hæc Bernardus. Non ergo deſperet amodo quiſquam pœnitens pro peccatis, penſando copiam gratiæ ſaluatoris. Vnde Auguſtinus. Quid autem conuerſo non ignoſcitur, ſi fuſus Chriſti ſanguis cognoſcitur? Quis homicida deſperet, ſi in ſpem redditus eſt, a quo

etiam

Pro neſcientibus orat

Acto. 2.

Eſai. 53.

Charitatis actus tripliciter in primo verbo.

G etiam Chriſtus occiſus eſt? Per hoc verbũ primum docemur petentes nos citò exaudire in (Documentũ.) iniuriasq́ remittere, & vindictas non expetere: ac etiam pro inimicis intercedere & orare, eosq́ diligere. Ad verbum igitur tantæ pietatis emolliatur cor noſtrum, ſicut dicitur in Pſalmo (Pſal. 94): Hodie ſi vocem domini audieritis, nolite obdurare corda veſtra: vt dimittamus offenſis debitoribus & iniuriatoribus noſtris (Ignoſcere debemus.): & nõ ſolum dimittamus offenſas, ſed etiam pro ipſis oremus intuitu eius qui patrem exorauit pro perſecutoribus ſuis & crucifixoribus. Vnde Aug. Vide charitatis affluentiam, & mirabilem patientiã: pro inimicis facit orationem: remittit, & non expetit vltionem. Cur igitur formica, feſtuca, cinis, puluis, & fauilla vindictam expetis, remiſsionem protrahis, cum videas regem gloriæ dominumq́ virtutum remittentẽ minas, contumelias, & blaſphemias, & condo-
H nantem crucis moleſtias, & reales iniurias? Vnde & Anſelmus: Ad locum deductus ſupplicii, mirrha potatur & felle. Ita in cruce leuatur, & dicit: pater dimitte illis, quia neſciunt quid faciunt. Qualis eſt hic qui in omnibus preſſuris ſuis, nec ſemel os ſuum aperuit: vt aut querelæ, aut excuſationis, aut cõminationis, aut maledictionis verbum aduerſus maledictos canes illos proferret: ſed nouiſsimè verbum benedictionis, quale a ſeculo non eſt auditum, ſuper inimicos ſuos effudit. Quid hoc viro manſuetius, quid benignius anima mea vidiſti? Et iterum: In omnibus his conſidera illud dulciſsimum pectus, quam trãquillitatem ſeruauit pietatis. Non ſuam attendit iniuriam, non pœnã reputat, nõ ſentit contumelias: ſed ipſis potius a quibus patitur, ille compatitur: a quibus vulneratur, ille medetur: vitam procurat a quibus occiditur. Cum qua mẽtis dulcedine, cum qua
I ſpiritus deuotione, in qua charitatis plenitudine clamat, pater ignoſce illis? Ecce ego domine, tuæ maieſtatis adorator, non tui corporis interfector: tuæ mortis venerator, non tuæ paſſionis deriſor, tuæ miſericordiæ cõtemplator, non infirmitatis contemptor: interpellat pro me tua dulcis humanitas, commendet me patri tuo tua ineffabilis pietas. Dic igitur dulcis domine, pater ignoſce illi. Hæc Anſelm. (Oratio.) O clementiſsime dñe, quanta eſt patientia tua? ſemper inſidiati ſunt tibi, & perſecuti ſunt te & tuos: proditioſè te ceperunt, & malicioſè te crucifixerunt, & modò petis vt ignoſcatur illis? Domine Ieſu, pater miſericordiarum, oro te, vt ſicut tu peperciſti tuis crucifixoribus, & rogaſti pro eis, fac vt amore tuo parcam ego cunctis mihi mala facientibus, & tu domine parcere digneris omnibus iniquitatibus meis, & patri tuo in conſpectu gloriæ tuæ me miſerum commendare: ſæpe.n. domine te offendo, &(quantum in me eſt) peccatis meis crucifigo: tamen domine tu ſcis quia in te credo, & te dominum meũ & deũ verum confiteor, a quo veniam peccatorum poſtulo impartiri mihi miſero & indigno. (Verbũ ſecũdũ.) Secundum verbum fuit ad latronem pœnitentem & confitentem, cum dixit: (hodie mecum eris in paradiſo.) K Non intellige de terreno paradiſo (Paradiſus.), vel horto voluptatis, vnde Adam eſt expulſus, nec de paradiſo angelico, vel cœlo empyreo: quia ad illũ ante Chriſtum nemo aſcendit. ſed de limbo ſanctorum, & ſinu Abrahæ, ad quem anima Chriſti & latronis deſcendit: vel (in paradiſo:) id eſt, in fruitionis gaudio & fruitione beata, quam habuerunt ſancti patres in limbo: cum ad eos deſcendit Chriſti anima: & eadem die deſcendit illuc anima huius latronis, facta particeps beatæ fruitionis. Vel (in paradiſo:) i. in requie: q̃d eſt eſſe cũ Chriſto: vel (hodie eris mecũ:) quod eſt eſſe (in paradiſo:) quia vbi eſt Chriſtus, qui eſt paradiſus, ibi eſt & paradiſus, ſicut vbicunque eſt papa, ibi dicitur eſſe Romana curia. Vnde Anſelmus (Paradiſus vbi ſit.): Credo domine, credo certè q vbi tu vis, & vbi tu es, ibi eſt paradiſus, & eſſe tecum, hoc eſt eſſe in paradiſo: quoniã venerabilis eſſe confeſſor & glorioſus martyr tecum L fuit per totum illud hodie, & poſtea omni tẽpore. O quam beatum eſt eſſe tecum, ô quam beati ſunt illi qui tecum ſunt? Illi verè ſunt in paradiſo, verè ſunt in requie, qui tecum ſunt fide & dilectione. Hæc Anſelm. Hoc etiã dicens magnam conſolationem dedit pœnitentibus (Pœnitẽtium cõſolatio.), & peccata ſua confitentibus: nam reuera hodie & quotidie ita accidit, quia qui deuotè & purè confitetur peccata ſua, ſtatim cum domino eſt in paradiſo per gratiã, & poſtea erit per gloriam: vel eſt in paradiſo: id eſt, in quadam requie & ſecuritate ſuæ conſcientiæ: quia ſecura mens quaſi iuge conuiuium (Pro. 15.). Ecce quam liberalis, imò quàm prodigus hodie factus eſt Chriſtus: quia latroni regnum, crucifixo cœlum, dãnato paradiſum, pro breui petitione eſt largitus. Miſericordia obtulit, quod miſeria diſtulit. Hoc verbum ſecundum magni amoris & gra- M tiæ ac conſolationis fuit (Deſperãdũ non eſt.): in quo Chriſtus nobis exemplum perfectæ ſpei & fiduciæ reliquit: vt nullus de venia peccatorum quantũcunque enormium, necdũ in vita, imò nec in mortis articulo deſperare debeat: cum iſte latro qui nihil boni fecerat, ſed ſuo teſtimonio mortis ſupplicio dignus erat, veniam conſecutus fuerit. Et hoc rationabiliter: nam ipſe ſolum de corde & lingua iuuare ſe potuit, quorum vtrũque deo perfectiſsimè obtulit: cor quidem, in perfecta contritione: linguã, in pura & vera confeſsione: & ideo non mirum ſi veniã impetrauit. Sed exẽplo iſtius latronis nullus debet ſuam pœnitentiam differre vſq; ad mortẽ (Temerè cõfeſſio differenda non eſt.): quia priuilegia paucorum, non faciunt legem communem: & pauci ſunt qui in morte verè pœniteant. Nam ſicut monſtruoſum eſſet, q lupus caudam ouis haberet: ita monſtruoſum videtur q vita mala bono fine claudatur. Euolauit iſte latro (Latrõis meritũ.), propter fidei meritũ, & crucis quodammodo martyriũ: ac nobis cõuerſionis & pœnitentię reliquit exemplum. Vnde Hieronymus. Chriſtus de cruce latronem in paradiſum intulit: & ne quis aliquando conuerſionẽ ſeram putaret, fecit homicidii pœnam martyrium. Vnde & Ambroſ. pulcherrimum autem

datur

A datur affectandæ conuerſionis exemplum, ꝙ tam citò latroni venia relaxatur, & vberior eſt gratia quàm precatio. Semper.n.plus domi nus tribuit,quàm rogatur. Ille enim rogabat vt memor ſui eſſet dominus cùm veniſſet in regnum ſuum:dominus autem ait: amen di co tibi,hodie &c. Vita eſt enim eſſe cum Chri ſto: quia vbi Chriſtus,ibi regnum. Cito igitur ignoſcit dominus, quia ille citò conuertitur. Vnde etiam Auguſt. Dixiſti latroni,hodie me cum eris in paradiſo:vt deſit locus deſperatio nis,qui parcis latroni,vt oſtendas fructum pœ nitentiæ,fontem miſericordiæ, celeritatem in dulgentiæ.Tu.n. ſaluas latronem ſeipſum ac cuſantem,teipſum excuſantem, miſericordiā inuocantem,& blaſphemantem ſocium incre pantem. vnde & Chryſ. O res miranda:: non Abrahæ data eſt promiſsio paradiſi,non patri bus,non prophetis,ſed primò latroni dicitur: B hodie mecum,&c. Credidit Abraham deo, nõ ſub tali conditione poſito: ſed de cœlo loquen ti.Credidit Eſaias,ſed ſedenti ſuper ſolium ex celſum & eleuatum.Credidit Ezechiel, ſed ei ſuper quem cherubin contemplatus eſt. Credi dit Moyſes,ſed de medio ignis loquenti. Sed iſte vidit ſaluatorem non in regali throno,ſed in pœna ſociatum latronibus. Videt in cruce pendentem,& orat quaſi in cœlis ſedentem:vi det condemnatum & inuocat regem.O admi randa latronis conuerſio. Iudæi crucifigunt qui nouerunt legem & prophetas, & tu latro vnde talia philoſopharis? hæc Chryſoſt. Sed clemens oculus tuus,o domine Ieſu reſpexit ſuper eum & vocaſti ipſum interna vocatione ad pœnitentiam.Quis nõ debet inte ſperare, te laudare,& benedicere,& amare, cùm ita de fa cili pepercisti ei qui tam malè conſumpſerat C vitam ſuam? Reſpira ergo nunc in ſpē veniæ quæcunq; peccatrix anima, ſi tamen patienti pro te domini tui non horres ſequi veſtigia. Sed ne procraſtines vſq; ad horam mortis, exemplo huius latronis,pœnitere, & inuenire locum domino. Etſi enim optimum ſit & ſalu bre conſilium de miſericordia dei quærere re fugium,totum tamen hominem ex ea pende re ſtultiſsimum eſt ſolatium: quia miſericor dia & veritas in eo obuiant ſibi. O pater cle mentiſsimè rogo te ego miſer dignus inferna li ſupplicio, vt ſis memor mei in regno tuo ego.n. dom.ne latro ſum peſsimus qui me & multos in anima occidi:ſed tu domine miſeri cordiſsime memento mei in bonum.Ecce ado ro te quē latro adorabat,& oro ſicut ille ora bat:(Memento mei domine dum veneris in re gnum tuum.) Recognoſce in me domine hāc orationem,ſicut recognouiſti eam in latrone, ſuſcipe hanc a ſeruo, ſicut ſuſcepiſti eam a fa mulo tuo:memento mei de regno, ſicut fuiſti memor illius de ligno. Dic igitur, dic quæſo domine, dic ſeruo tuo, loquere ad cor meum:dic animæ meæ,(hodie mecum eris in paradiſo:) & ego conſolatus deſiderabili tua promiſsione,fideliter permaneam in tua fide & dilectione.In ſplendore fidei & confeſsio nis tuæ tecum ſim per tuam gratiam ſpiritus vnus:& ſic tecum ero in paradiſo, ſi videlicet in terra amoris tui delitias guſtem, quibus in paradiſo reficis ſpiritus beatorum: verè enim guſtare de tuo amore, eſt tecū eſſe: & hac me ita viuere vt aliquando cùm tuæ pietati pla cuerit,dicas animæ meæ,hodie mecum eris in cœlo.Tertium verbum fuit cùm vt matrem & diſcipulum inter anguſtias poſitos aliqualiter conſolaretur, commendauit matrem ſolatio deſtitutam ac mœſtam,& quaſi morientem di ſcipulo,& diſcipulū matri,dicens matri: (Mu lier ecce filius tuus:)hoc eſt, qui loco ſibi tui tibi debet obſequi,& affectione coniungi:quaſi diceret ei,vſq; modò tui obſequium tibi, & tui curam habui: ſed de cetero iſtum derelinquo tibi,qui erit loco mei: & diſcipulo, (ecce ma ter tua:)hoc eſt cui reuerentiam & ſeruitium debes vt filius matri: quaſi diceret:ei,deputo te ad eius obſequium & curam loco mei.Hoc ter E tium verbum Chriſti fuit maximè ſolicitudi nis & pietatis,eo ꝙ in tantis doloribus conſti tutus matris mœſtiſsimæ curam geſsit,& ei de miniſtro prouidit.In quo docuit nos compati parentibus noſtris afflictis,& in neceſsitatibus ſubuenire:ac eis, quando indigent, curam & debitum & obſequium impendere: & in quo cunque ſtatu ſimus, parentes (quantum bona modò fieri poteſt)honorare:quod prius man dauit dicens,honora patrem,& matrem, hoc nunc ſuo exemplo docuit & fecit quod facien dum admonuit.Pro ſe enim matri, quam mo riens relinquebat,alterum quodammodo filiū ad eius curam & obſequium prouidebat. In hoc autem,ꝙ Ioanni matrem commendauit, magna oſtenditur dignitas Ioannis, & quanto eum honore honorauit.Et vt dicit Hiero. Pu dicitia virginis nulli diſcipulorum rectius quā virgini commendata eſt:vt eſſet adinuicē gra F ta ſocietas,& floribus aſpectus, necnon & ve nuſtus conuerſandi vernans alternatim pudi citiarum ſplendor decoratus. (Et ex illa ho ra,)quandiu vixit Maria,(accepit eam Ioānes in ſuam:).ſ.matrem,ſecundum quoſdam: ſed congruentius ſubauditur,in ſuam curam & ſo licitudinem, quam de cætero ſpecialiter de ea gerebat: quia quicquid ei neceſſarium erat, ad ipſius curam pertinebat.Tradit dominus ma tri Ioannem pro Ieſu, ſeruum pro domino, diſcipulum pro magiſtro,hominem pro vero deo:filium Zebedæi,pro filio dei,nepotem pro filio ſuo,qui erat totum ſuum gaudium:ac vi ta ſua & ſolatium. Quæ mutatio ipſam intus cruciat,ac matri amarior omnibus doloribus corporeæ paſsionis extitit,& cætera corda hu mana,licèt ſaxea,licet ferrea, ſcindit. Quis.n. ſine ſingultu audiet cum hæc verba dicentem? non dixit ei,mater:ſed,mulier:ne matris dolo rem amplius excitaret.Vnde Chryſoſtom. hic mouendo quæſtionem,ſic dicit. O bone Ieſu, qui matrem tuam dulciſsimam, quæ ita diligē ter te nutriuit reuerenter tractauit,& dulciter lactauit,adeo induleiter alloqueris? Sed vt di ctum eſt,non vocauit eam matrem, ſed com muni

Latroni promiſſio paradiſi.

Fides latronis.

Oratio.

Tertiū verbū.

Verbū ſolicitudinis.

Ioannis dignitas

Cōmutatio iniqua.

Mulier

G muni nomine, ne pro materni nominis (ſi ex primeretur) & vehementis amoris teneritudine aggrauaretur virginis animus: ac videns filij paſsionem, & audiens matris nomen doleret amplius: tunc enim non erat tempus ipſam dulciter alloquendi, nec matris nomen exprimendi: quia ſi Chriſtus dulcius ſibi locutus fuiſſet, fortè cor virginis crepuiſſet. Stans autem dominus in cruce, faciem verſus Occidentem tenebat, ſed Maria & Ioannes verſus Orientē ad Chriſti faciem reſpicientes iugiter lachrymas fundebant: vnde non ſtetit beata virgo ſub cruce ad Aquilonem, vt quidam fabulantur, ſed contra faciem filij ad Occidentem, aliquantulum tamen declinans ad Auſtrum. Mōſtratur.n. locus & a fidelibus veneratur, vbi cū aliis mulieribus ipſa ſtetit. Contemplare & tu dominum tuū, vt mouearis ad compatiendū. Vnde Anſelm. At tu cū matre & Ioanne accede ad crucem, & perfuſum pallore vultum

Cur nō matrem vocauit.

Status Mariæ ſub cruce.

H Ieſu cominus intuere. Quid ergo? Tu ſine lachrymis amantiſsimæ dñæ tuæ lachrymas videbis? Tu ſiccis manes oculis, & eius animam pertrāſibit gladius doloris? Tu ſine ſingultu audies dicentem matri, mulier ecce filius tuus: & Ioāni ecce mater tua. Et iterum mulier (inquit) ecce filius tuus! O cōmutatio: pro æterno & incommutabili deo, purum & corruptibilem hominem: pro naturali & vnico filio, ſeruum accepit in filium. O domina qui (precor) cogitatus in te ſuccedebant, cùm tam inæſtimabilem commutationē ab ipſo quem ſuper omnia diligebas tibi fieri audiebas? Verè tuam animam pertranſiuit gladius doloris: quoniā tibi amarior extitit omnibus doloribus cuiuſuis corporeæ paſsionis. Quicquid.n. crudelitatis inflictum eſt corporibus martyrum, leue fuit, aut

Mariæ martyrium.

I potius nihil, comparatione ipſius tuæ paſsionis, quæ nimirū ſua immenſitate tranſfixit tua penetralia tui benigniſsimi cordis. hæc Anſel. Vnde & Aug. Matri dominus, in cruce iam anxius, oculis & vultu annuens, de Ioanne ait: Mulier ecce filius tuus. Ecce Ioannes, qui eſt nepos tuus, de cætero reputabitur tibi filius: & curam habebit tui, & erit ſolatium tibi fideliſſimum. Inde intuitus Ioannem dixit. Ecce mater tua: ei ſeruias, & curā illius habe: eam tibi commendo, ſuſcipe matrem tuā, imò magis ſuſcipe matrem meam. Dum hæc pauca diceret, illi duo dilecti lachrymas fundere non ceſſabant. Tacebant ambo illi martyres, & præ nimio dolore loqui non poterant. Iſti duo virgines audiebant Chriſtum voce loquentem tāta & ipſum videbant paulatim morientem. Amarè flebant: quia amarè dolebant, nam gladius doloris Chriſti animas virorumq; tranſibat: quæ magis amabat, ſeuerior ſiebat in matre. Et iterum: Eructauit etiam os tuum verbū bonum, cùm diceres Mulier, ecce filius tuus. Cruciat te domine Ieſu crux tua, ſed non minus mater tua: cruciat te dolor tuus, ſed nō minus dolor eius. Non eſt mirum ſi doles & condoles, ſi pateris & compateris, bone fili in deſolatione matris, in ſeparatione matris, in commēdatione matris. Nunquam enim te deſeruit: nō

Maria & Ioannes virgines & martyres.

Cruciat memoria matris.

Mariæ obſeq.

K in infantia, non in adoleſcentia, non in iuuentute, non in paſsione tua. Nunquam defuit tibi eius ſolatium: ſed nec eius obſequium. Lactat infantem, audit & ſequitur prædicantem, videt & comitatur patientem: contemplatur opprobria, intuetur vulnera, audit tua verba. Tu verò bone Ieſu quanquam eſſet dolor intolerabilis, plaga inſanabilis in agonia mortis, & vltimo ſpiritu conſtitutus non obliuiſceris matrem tuā: caput inclinas, & eam in matrē Ioanni commendas, & eum ſibi in filium adoptas: fœlix depoſitum, ſingulare priuilegium, inſigne ſolatium. Vrgebat te ſiquidem domine ſeſu præceptum: iuſsiſti, honora patrem tuum & matrem tuam: ſeruitium, quod ipſa exhibuit tibi: exemplum, poſteris relinquendum. Conſiderare lil et bona mater, & genitrix, & nutrix & filia deſolata, quis ſit dolor tuus, anguſtia

Mariæ dolores

L tua. Vides.n. crucifixum vnigenitum tuum, mutas filiūm magiſtrum in diſcipulum regem in militem, dominum in ſeruum, omnipotentem in deficiētem. Reuera viſcera tua, penetrat gladius, configit animam tuam lancea & claui: laniat mentem tuam ſpinarum aculeus, lacerat cor tuum filij tui amarus aſpectus, deeſt tibi præ amaritudine lachryma: deſunt verba, deeſt fortitudo, marceſcit pulchritudo. Vulnera filij tui, ſunt vulnera tua: crux filij tui, eſt crux tua: mors eius, mors tua. Nutrix quomodo dimittis alumnum? mater filium? ancilla dominum? vna die orbaris patre & filio. hæc Aug. Compatiebatur itaq; filius matri compatienti ſibi: commota ſunt quippe omnia viſcera eius ſuper matre ſua. Sciebat.n. ipſe anguſtias materni cordis nouerat dolorem animæ eius. Et vt dicit Damaſcenus, quia dolores quos

M ipſa in ſua non ſenſerat parturitione, nunc geminabantur ſibi in eius paſsione: ideoq; & ipſe geminum dolorē patiebatur, ſ. crucis & matris. Ad conformandum nos huic articulo, cōpaſsionis materni doloris meditemur quātus fuerit dolor piæ matris, & talis matris, pro filio tali, quem videbat tā crudeliter tractari, & tam miſerabiliter mori. Penſemus etiam quātus fuerit dolor compaſsiuus filij ad matrem, ſibi compatientem: quantus amor filij ad matrem, tam cordialiter eā diſcipulo cōmendantis. Penſemus inſuper qualiter in illa commendatione cor virgineum anxiebatur, cùm ei pro filio alienus, & pro homine deo homo purus dabatur. O quàm miſerabilis cōmutatio? Quis itaq; iſta deuota meditatione penſans, poterit ſe continere a lachrymis? Quis nō compatitur matri totius pietatis? Quis non miſereatur matri miſericordiæ? Si ergo quoad hunc articulū volumus nos Chriſto conformare: compatiamur dolenti matri ſuæ, quia compaſſus eſt & ipſe. Ieſu qui in cruce maternæ compaſsioni compatiens, ipſam tuo dilecto diſcipulo, & ei diſcipulum commendare curaſti: commendo me tibi in illa fide & dilectione qua eos adinuicem commendaſti: & ſupplico tibi vt per tātæ dilectionis pignora facias me ad amorem

Conformatio.

tuum

A tuum veraciter peruenire, & me eorum commenda cuſtodiæ, vt inter huius vitæ diſcrimina ab omni aduerſitate, & in omni ſanctitate ac puritate & caſtitate mentis & corporis vitã meam cuſtodiãt, & poſt huius vitæ exitum ad te, te miſerante perducant. Hic nota, q erat quidam religioſus, qui tantam habebat deuotionẽ in iſto verbo: ſcilicet, (mulier ecce filius tuus:) q fere per viginti annos continuauit lachrymas in tanta abundantia, quòd multum de illis bibebat. Vnde quando incipiebat cogitare totam paſsionem domini, & veniebat ad locum iſtum, totus in lamẽta & lachrymas diſſoluebatur, & dicebat matri: O mater mea, ecce qualiter pẽdet in cruce filius tuus: vide quomodo derelictus eſt, & moritur filius tuus. Itẽ dicebat filio: Ecce mater tua lachrymoſa & doloroſa, vide quomodo ſtat dilectiſsima mater tua derelicta. Tu ergo chariſsime frequenter

Exemplú cópaſsionis.

B ita cogita, & loquere ad filium pro matre, & ad matrem pro filio vt gratiã obtineas vtriuſque. In hac autem recommendatione intelligimus non ſolum Ioannem, ſed & totam eccleſiam & quamlibet fidelem animam in Ioanne beatæ virgini commendatam, ac eius ſeruitio & obedientiæ ſubditam; ipſamq; econtra toti populo Chriſtiano vſq; in finem mundo pro cõſilio & auxilio relictam, vt ipſa nos habeat in filios: diligendo nos, & bonum noſtrũ procurando affectu materno: & nos habeamus eã in matrem dilectiſsimam, ipſam ſemper amãdo; & poſt deum ſuper omnia honorando. vnde Hugo de ſancto Victore, Ex hoc articulo vbi dictum eſt, ecce mater tua: intelligitur q virgo beata non ſolum Ioanni in matrem traditur, imò toti eccleſiæ vniuerſisq; peccatoribus in matrẽ aſsignatur, cùm dicitur: ecce mater tua. O peccator deſperate, ecce mater tua:

Maria mater eccleſiæ totius.

C o verbum dulce, o verbum ſolatioſum, o verbum gaudioſum, ecce mater tua. Ipſa enim eſt mater dei & hominis, mater rei & iudicis: non decet vt inter filios diſcordiam eſſe permittat. Si enim o peccator, Maria eſt mater tua: ergo & Ieſus eſt frater tuus: & pater eius, pater tuus: ergo & regnum & hæreditas tua: ergo gratia Mariæ, quam inuenit apud deum, eſt theſaurus tuus. Ergo dilige eam & venerare tanquam præſentem tibi vbiq;, & amplius noli morari: ſed ab hac hora accipe illam in tuam, vt ipſa tandem recipiat te in gloriam ſuam. Hæc Hugo. Sicut ergo neceſſaria fuit nobis paſsio domini ad ſaluandum, ita neceſſaria fuit hęc recommendatio ad noſtrum auxilium & conſilium. Et propterea ſecurè currendum eſt ad eam, pro quacunque neceſsitate & vtilitate. Ipſa enim mater miſericordiæ, nulli conſueuit miſericordiam denegare. Vnde Bernar. Sileat miſericordiam tuam virgo beata, ſi quis eſt qui inuocatam eam in ſuis neceſsitatibus meminerit defuiſſe. Hæc quippe miſericordia, nobis miſeris eſt multũ neceſſaria. Vnde idem Bernardus: Nos quippe in cæteris virtutibus congaudemus tibi: ſed in miſericordia tua potius nobiſipſis. Laudamus virginitatem, humilitatem miramur: ſed miſericordia miſeris ſapit dulcius, hanc amplectimur charius, recordamur ſæpius, crebrius inuocamus. Ne

D timeas ad eam accedere: quia mitis & dulcis eſt valde. Vnde iterum Bernar. Reuolue totam ſeriem euangelii, & ſi quid aſperum, ſi quid durum inueneris in Maria, deinceps eam ſuſpectam habeas: & ad eam accedere verearis. Nos igitur ſtudeamus vt exemplo Ioannis virginem beatam in matrem habeamus, ſi ipſam volumus habere adiutricem. Cùm enim ſit triplex ſtatus hominis: ſcilicet in vita, in morte, & poſt mortem: ipſa in hoc triplici ſtatu adiuuat filios ſuos, qui eam habent in matrẽ. Vnde cantat eccleſia, Maria mater gratiæ, mater miſericordiæ, &c. Adiuuat ergo in vita: ſed in vita quidam ſunt iuſti, & iſtis impetrat perſeuerantem gratiam: ideo dicitur mater gratiæ, ſcilicet datrix & conſeruatrix: alii

Maria in triplici ſtatu nos adiuuat.

E ſunt peccatores, & iſtis impetrat peccatorum veniam & dei miſericordiam: ideo ſubditur, mater miſericordię. Secundus ſtatus, ſcilicet in morte, eſt periculoſus: quia hoſtes, id eſt, dæmones ad morientes accedunt, & ſi quod ius habent exquirunt: ſed beata virgo animas in morte protegit, & hoſtes expellit: ideo ſubiungitur, tu nos ab hoſte protege. Tertius ſtatus, ſcilicet poſt mortem & animæ egreſſum, ſimiliter eſt periculoſus: quia ibi ſunt dæmones rugientes, animam deuorare volentes: ſed beata virgo animas in morte ſuſcipit & in cœlum deducit ideo ſubinfertur, & hora mortis ſuſcipe. O domine Ieſu, magiſter bone, recommẽdationem quam feciſti inter nos & matrem tuam conſerua in æternum & da nobis gratiã vt ei valeamus taliter deſeruire, q digne mereamur eius filii nuncupari, & ipſa dignetur mater & domina noſtra dici. (A ſexta autem hora factæ ſunt tenebræ,) viſibiles, (vſq; ad horam nonam ſuper vniuerſam terram.) Quia

Tenebræ factæ.

F enim agnus innocens & verus ſol iuſtitiæ eclipſim patiebatur, ſol iſte viſibilis clariſsimũ mũdi lumen, factori ſuo compatiens, lucis ſuæ radios retraxit & occultauit: non valens intueri pendentem dominum, ac mortis eius vilitatẽ & acerbitatem. Vnde Chryſ. Sol obſcuratus eſt: non enim ferre poterat creatura iniuriam creatoris. Retraxit radios ſuos, celauit igneũ iubar, ne videret impiorũ facinora. Hæc Chryſo. Hoc autem factum fuit triplici ratione. Primò vt a natura inſenſibilis, Chriſto cõpatiens, corda lapidea ad veram Chriſti compaſsionẽ emolliret. Secundò, vt eclipſatio luminis ſolaris, ſubtractionẽ veri luminis in cordibus Iudæorũ, & militum Chriſtũ crucifigentiũ, oſtenderet. Tertiò, ne corpus Chriſti nudum in cruce & mortẽm eius exprobratiſsimam ab impiis cum gaudio videri, vel eos ſua luce frui permitteret. Non fuit iſta eclipſis naturalis: quod patet ex ratione durationis: quia nũquã poteſt fieri naturaliter per tres horas. Secũdò, ratione tẽporis: quia impoſsibile eſt fieri eclipſim, niſi in coniunctione ſolis & lunæ: ſed tũc luna erat plena & e regione ad ſolem. Tertiò,

Cauſa tenebrarum.

Eclipſis non naturalis.

G ratione generalitatis: eclipſis.n.nunquam poteſt eſſe ſuper vniuerſam terram, ſicut dicitur hic: quia apud Athenas hoc viſum fuit. Vnde Dionyſius apud Heliopolim tunc præſens, vidit hoc fieri per interpoſitionem lunæ, inter terram & ſolem, ſicut fit in eclipſi ſolis: quia vidit lunam ab Oriente aſcendẽtem verſus meridiem, & ſe ſupponentem ſoli, & trãſacta eclipſi luna rediit ad Orientem: ita ꝙ in veſpere fuit in Orientem, ſole exiſtente in Occidente, & ſic orbes totũ ſunt ad priſtinum ſtatum reſtituti: vnde patet etiã defectum & repugnationem ſolis non ex eadem parte, ſed econtraria ſecundum diametrum incepiſſe. Item illæ tenebræ palpabiles erant & obſcuræ, & nigræ ſicut tenebræ Aegypti ſub Pharaone, tenebræ autẽ ex eclipſi ſolis naturali ferrugineæ ſunt & aereæ & aliquãtulũ claræ. Patet ergo, ꝙ illa eclipſis nõ potuit naturalis eſſe, ſed miraculoſa: &

Dionyſius, eclipſim vidit.

H ſoli Chriſto, qui eſt cauſa omniũ, manifeſta. Et quia tribus horis protenſæ ſunt tenebræ, ideo has tres horas repręſentamus tenebris triũ noctium: vel potius in memoriam triduanę ſepulturæ tribus noctibus celebramus, quaſi triduanas exequias Chriſti mortui: quia nec alibi monachi nouẽ lectiones faciũt, niſi hic & pro mortuis. Et tunc etiam primatus tenebrarum inſinuatus eſt: quia in illis diebus tenebræ cœperunt diem præcedere. His etiam horis.ſ.a ſexta vſq; ad nonam magis obtenebrantur homines commeſſationibus & ebrietatibus vacãdo. O quanti & quales etiam religioſi, his horis tenebris voluptatũ effrenatè ſe immergunt: quia ea quæ Chriſtus tunc paſſus eſt, tanquã ingrati parum cogitant vel attendunt. Tibi domine Ieſu morienti compaſſus eſt ſol, proinde precor & obſecro, vt me quem rationalem condere dignatus es, ſic facias tua pietate compati ti-

I bi morienti, & pro nobis impiis in crucis ſqualore pendenti, vt in vita mea non gaudeam in luce gloriæ temporalis, neq; diem hominum deſiderem, ſed toto mentis ardore deſiderem diem tuum. Quartum verbũ fuit quando circa horam nonam præ nimia doloris anguſtia clamans voce magna, dixit; (Eli Eli lamazabathani.) Et quod Hæbraicè dixit, euangeliſta exponit, dicens: hoc eſt: Deus meus:) cuius ſum filius (per naturam) inquãtũ deus: (deus meus,) cuius ſum filius (per vnionis gratiam) inquantum homo, & ſic geminatio duplicem oſtendit naturam in eo: (vt quid dereliquiſti me?) id eſt, pœnis & morte expoſuiſti? Hoc non loquitur deitas, quæ paſſa non fuit: quia diuinitas in Chriſti paſſione ſemper illæſa manſit. Sicut ſi ſole ſuperlucente in ligno, ſecuris lignum incideret, ſol impaſſibilis permaneret: multò magis verbi diuinitas, ſecundum hypoſtaſim carni vnita, carne patiente permanet impaſſibilis & illæſa. Sed loquitur hoc humanitas, quæ videbatur derelicta: & dolorem ſuſtinuit, quia illa morti tradita & paſſa fuit: quaſi diceret, Pater in tantũ mundum dilexiſtis: quis me propter ipſos tradidiſti, & dereliquiſti Iudæis & morti. Subtraxit enim protectionem, ſed non ſoluit

Quartũ verbũ.

vnionem. Hoc etiam dixit, vt magnitudinẽ ſuæ pœnæ oſtenderet. Ita.n. grauiter dolebat, ac ſi non dei filius ſed inimicus eſſet. Et ideo penitus videbatur derelictus a deo, nullum refrigerium vel iuuamen recipiens ab eo. Derelictũ ergo ſe clamat: quia licet multi multa propter deum paſſi ſint, omnibus tamẽ deus aliquid cõſolationis & refrigerij miniſtrabat: Chriſtum uero totaliter dolori ſubiecerat: vt doleret quãtum dolere poterat. Vnde non eſt intelligendũ ꝙ diuinitas humanitatẽ deſeruerit, vel ab ea ſeparata fuerit: deum.n. quem inuocabat, inſeparabiliter ſemper ſecũ habebat: quia nunquã deſinebat eſſe deus, ſiue anima coniuncta corpori, ſiue ſeparata: nam & tunc anima illa erat deus, & corpus mortuum erat deus: ſed quia traditus erat ita calamitatibus, ꝙ videbatur a deo derelictus: quaſi ſecundum hunc ſenſum diceret: Vt quid tam immanibus & intolerabili- K

Derelictus cur dicatur Chriſtus.

L bus me expoſuiſti doloribus & pœnis, ac ſi me dereliqueris? Vehementiſſimo enim dolore in carne ſua tenerrima tenebatur, & amariſſimo dolore pro compaſſione ſuæ matris & aliorũ in anima torquebatur. Et tamen pro bono noſtro ipſemet voluit hæc tranſire: & ſic ſuſtinebat, vt nos aliquando exemplo ſuo taliter patiamur, ac ſi deo derelicti videamur. Siue quando dominus vult nos probare: vel noſmetipſi volumus nobis etiam aliquas pœnas inferre, vt ſic domino noſtro conformemur in pœna, vt ei poſſimus conformari in gloria. Vel ſe derelictum a deo patre dicit: quia tunc ferè inutilis videbatur eius paſſio: de toto enim genere hominum non videbatur aliquis redimi niſi latro, qui ferè ſolus in eum credebat: excepta beata virgine, quæ tunc etiam credidiſſe non ambigitur: in huiuſmodi enim ipſa ſemper excipitur. O domina mea quanto dolore tene-

M baris, quando filium tuum ſic clamantem audiebas? Et attende, quòd in iſto clamore non erant adhuc tenebræ: & ideo quod de tenebris eſt dictum, eſt per anticipationem incipiendũ. Hoc quartum verbum Chriſti fuit magnę acerbitatis: quia clamando oſtendit magnitudinẽ ſui doloris: qui tantus fuit, quòd præ eius acerbitate ſe clamat a patre derelictum: in acerbitate paſſionis, omni ſolatio deſtitutum. Quæ quidem acerbitas paſſionis ex hoc apparet, quòd ipſe patiebatur exterius in toto corpore, & ex omni parte ſenſuum, & ex omni genere tormentorum: intus verò ex materna compaſſione, quæ omnes Chriſti dolores corporales in ſeipſa per materni cordis compaſſionem pleniſſimè transformabat: & ex diſcipulorum lapſu & excæcatione, qui omnes tunc a fide exciderant: necnon ex pretioſi ſanguinis tam multiplici deperditione, quia conſiderauit quòd pretium ſuæ redemptionis in tot hominibus ingratis annihilari debuit: hoc enim, ſecundum Bernardum, maiorem dolorem ei intulit, quàm omnes pœnæ quas extrinſecus pertulit. Vnde bis ingeminat, deus meus, vt ex hoc oſtendatur immenſitas ſui doloris, tam in carne, quàm in anima.

Verbũ acerbitatis.

Anima, quantum ad vires inferiores corpori affixa: quia in ſuperioribus viribus animæ fruebatur perfectè, licet in inferioribus torqueretur acerbiſsimè. Clamauit etiam voce magna, peccatum inclinando quod fuerat tantæ mortis & miſeriæ cauſa: quia ſecundum Ambroſium, quorum ſuſcepit naturam, horum plorauit miſeriam: & vt duritiam humani affectus ad ſui excitaret compaſſionem. Sciendum tamen, quòd homo rationabiliter debet moueri ad compatiendum Chriſto triplici ratione. Primò, ex motu creaturæ inſenſibilis, quæ tota Chriſto morienti compaſſa fuit. Secundò, ex conditione ſuæ propriæ naturæ: natura enim tot membra prouidit corpori humano, quot ſunt dies in anno (vt dicunt phiſici) ad deſignandum quod non ſit dies vel momentum, in quo homo beneficium redemptionis affectuosè & cùm gratiarum actione non debet recordari. Tertiò ex diuinæ vocis imprecatione: quia ipſe ſponſus amaritudinē ſuę paſsionis iubet ſine interuallo imprimi noſtris mentibus, dicens: Pone me ſicut ſignaculum ſuper cor tuum. Cui voci anima deuota obtemperans reſpondet, faſciculus mirrhæ dilectus meus mihi: inter vbera mea commorabitur. De hoc clamore appropriatè dici poſſunt verba beati Auguſtini, in ſermone: Satagentis & ſolliciti pro nobis in tribulatione poſiti, verba ſunt iſta: verba quidem teneritudinis & mœroris, verba amaritudinis & doloris. Nam qui deuotè conſideraret ex quam anxio gemitu, ex quàm alto ſingultu, ex quàm profundo luctu, ex quàm amaro planctu, hæc vox in cruce proruperit ab ore domini Ieſu: nullus eſt ſi haberet pectus ferreum, quin molliretur compunctione: ſi ſaxeum, quin ſcinderetur compaſsione. ſi ligneum, quin flecteretur condilectione: ſi gręū, quin liquaretur contemplatione. In hoc verbo duplex natura in vna perſona Chriſti, clamauit ad duas perſonas in vna eſſentia dei: & ideo geminatur perſona ſub eodem actu verbi, deus meus, vt quid dereliquiſti me? Clamabat enim in Chriſto affectio rationalis naturæ, propter zelum ardentiſsimæ compaſſionis: clamabat afflictio ſenſualis iacturæ, propter telum acutiſsimæ paſsionis. Clamabat affectio rationalis, deus deus meus, vt quid dereliquiſti me? in tanto mentis ſuſpirio & mœrore, qui non derelinquis clamantes ad te. Clamat afflictio ſenſualis, deus meus, deus meus: vt quid dereliquiſti me? in tanto carnis ſupplicio & dolore, qui non derelinquis præſumentes de te. Magnam enim patiebatur exterius amaritudinem: ſed longè plus cruciabatur interius propter ingratitudinem. Vnde Hugo inducit eum in cruce ſic loquentem: Cerne homo quid pro te patior, vide pœnas quibus afficior, vide clauos quibus confodior, & cùm ſit tantus dolor exterior, intus tamen planctus eſt grauior tam ingratum dum te experior. Per hoc verbum quartum, docemur ad deum in neceſsitatibus clamare, & in periculis ad orationem recurrere. Vnde Augu. Inſuper addidiſti deus meus, vt quid dereliquiſti me? vt oſtenderet effectum orationis, quæ ſicut ſcutum accipienda eſt contra iacula tentationis, in tempore tribulationis. Orauerat ſiquidem dominus Ieſus in horto: orat & in patibulo: quia reuera oratio, eſt ſubſidiū in periculo. Aſcēde igitur anima mea turrim & caſtrū orationis; ipſa etenim eſt vnguentum ægrotorum, ſcutum infirmorum, odoramentū ciuium ſupernorum. Hæc Augu. Ex hoc ergo articulo, derelictionis Chriſti a deo, habetur documentum, quod in noſtris tribulationibus debemus ad deū recurrere, & ei deſolationē noſtrā conqueri orando, vt ipſe tribulationē noſtram dignetur reſpicere: Sicut Chriſtus qui in anguſtia tribulationis poſitus clamauit ad deū patrem, dicens: (Deus meus, deus meus, vt quid dereliquiſti me?) Quod ſecundum gloſ. nō ſolū fuit verbū conqueſtionis: ſed & orationis. Quæ quidē oratio hic ſubintelligitur, & in pſal. illo ex quo Chriſtus hoc aſſumpſit exprimitur. Vbi dicitur: Deus deus meus reſpice in me: quare me dereliquiſti? Vbi hoc quod dicitur. Reſpice in me: eſt oratio, & non eſt in Hebræo: ſed additū a ſeptuaginta interpretibus, magis ſenſum quàm verba ſequentibus. Quod verò ſequitur, quare me dereliquiſti? eſt conqueſtio. In hoc ergo verbo Chriſti, fuit oratio implicita: & conqueſtio explicita. De qua oratione videtur loqui apoſtolus, dicens de Chriſto: Qui in diebus carnis ſuæ, preces cum clamore valido & lachrymis offerens, exauditus eſt pro ſua reuerentia. Igitur & nos conquerentes deo tribulationem noſtram, ſemper ſubtendamus orationem, vt ipſe in nos reſpiciat & adiuuet. Exprimit ergo hic dominus formā tentati, & liberati: qui dum eſt in tribulatione, putat ſe quaſi derelictum a deo, cùm tamē propior ſit dominus homini in tribulatione poſito. Iuxta illud Pſal. Cum ipſo ſum in tribulatione. Dereliquit quippe dñs amicos ſuos, dum tribulationibus exponit ad tempus, vt miſereatur in ęternū. Dereliquit, ideſt, ad modum derelinquentis ſe habet: quia protectionem ſuam ſubtrahit. Sicut enim deum pœnitere, eſt ad modum pœnitentis ſe habere: ita hic deum aliquem derelinquere, eſt ad modum derelinquentis ſe habere. Ad conformandum ſe huic articulo, meditetur homo quàm atrocibus pœnis expoſitus fuerat Chriſtus, quando ſic clamauit ad patrem: & recolligat omnes paſsiones & tribulationes ſuas, & conqueratur eas deo patri in vnione paſsionum Chriſti: clamās in toto corde, ſimul cum Chriſto, verba hæc: Deus meus deus meus, reſpice in me: vt quid me dereliquiſti? Nec miretur vel deficiat, ſi tribulari permittitur: quia ſic ſuo capiti conformatur. Domine Ieſu, qui pendens in cruce preces ad patrem cum clamore valido & lachrymis obtuliſti: da mihi in omni tribulatione & anguſtia mea ad te clamare, nec tu me patiaris (velut derelictū) a tua miſericordia reprobari ſed exaudias de cœlo vocem meam, & facias

Margin notes: Cōpatiē dū Chriſto triplici ratione. — B — Cant. 8. — Canti. 1. — C — Duplex natura in Chriſto. — Hugo, ī perſona Chriſti nos alloquēs. — D — Documentum — Docu-mētum — E — Pſal. 21. — Hebr. 5. — F — Pſal. 4. — Conformatio.

G in tribulatione prouentum, vt ſentiens me tua miſericordia ſaluatum, poſſim cantare gloriã & laudem tuã, dicens. Voce mea ad dominum clamaui: voce mea ad deum, & intendit mihi.

Dicẽtes, Heliam vocat. (Quidam aũt illic ſtãtes, & audientes) hoc verbum domini: (dicebant Heliam vocat iſte:) hi (ſecundum Hiero.) Romani milites ipſum cuſtodientes fuiſſe videntur, qui erant gentiles, non intelligentes Hebræum, & putantes propter ſonũ & quandã affinitatem vocabuli Eli, idẽ quod Heliã ſonare: & Heliam vocari. Vel fuerunt Iudæi, dominũ imbecillitatis infamantes, ꝙ Heliæ deprecaretur auxilium: reputantes eum minorem fuiſſe Helia. Vel fortè ipſi Iudęi potuerunt hoc dicere non bene intelligentes quod diceret, propter tumultũ obſtrepentẽ circumquaq;.

Quintũ verbum. Quintum verbum fuit, cùm (Ieſus ſciens omnia cõſummata,) quæ lex & prophetæ prædixerãt de eo, & quæ erant ſcripta de Chriſto paſſuro, & quæ oportebat fieri antequam acciperet acetum, & traderet ſpiritum, vt

H hoc etiam conſummaretur quod in ſcriptura prædicta reſtabat: & conſummandũ erat. ſ. In ſiti mea potauerunt me aceto: dicit, (Sitio:) ac ſi diceret. Hoc ſolum ex ſcripturis implendũ reſtat: perficite quod prædixit. Vnde cùm dicitur, (vt conſummaretur ſcriptura.) ly, vt, nõ ponitur cauſatiuè, ſed conſecutiuè: non enim ideo Chriſtus hoc fecit, quia ſcriptura hoc prędixerat: nam tunc ſequeretur ꝙ nouum teſtamentum propter vetus & eius impletionem eſſet, cùm tamen econuerſò ſit: ſed ideo prædictum eſt, quia per Chriſtum conſummandum erat: hoc enim facto impleta eſt ſcriptura prophetiæ, & ſic in aliis ſuo modo intellige. (Dixit

Sitis Chriſti. ergo, Sitio:) ſcilicet hominum ſalutem, quia hanc deſiderio cordiali ſitiuit: videlicet ſitim ſitiens: id eſt, deſiderium: vt nos ſitiremus fontẽ

I viuum. Hoc quintum verbum, fuit maximè cõſolatorium omnium totius eccleſiæ fidelium quando dicit, ſitio: ſcilicet ſalutem humanam feruentiſſimo deſiderio. In hoc. n. oſtenditur eius ardens deſideriũ de ſalute generis humani, qui vult omnes homines ſaluos fieri: nã vehemens deſiderium exprimere conſueuimus per ſitim. Vnde dicit Pſalm. Sitiuit anima mea

Pſal. 41 ad deũ fontem viuum. Vnde Bernar. Sitio, ait

Sitis Chriſti. Chriſtus, non doleo. O domine quid ſitis? Fidem veſtram, ſalutem veſtram gaudiũ veſtrũ: plus animarum veſtrarũ quàm corporis mei cruciatus me tenet: & ſi non mei, ſaltem veſtri miſeremini. Et iterum: O bone Ieſu coronam ſpineã ſuſtines de tua cruce, & de vulneribus tuis taces: & pro ſola ſiti clamas dicens, Sitio: quid ergo ſitis? Certè ſolam redemptionẽ hominis, & gaudium humanæ ſalutis. Per hoc verbum quintum, docemur ſalutem noſtrã deſiderare: & æternam vitam appetere. Vnde Augu. Adiecisti etiam domine Ieſu Chriſte, ſitio: quid ſitis domine Ieſu? vinum de vite, aut aquã de flumine? Sitis tua, ſalus mea, cibus tuus, redemptio mea. Sitit igitur anima mea & deſiderat, ſicut deſiderat ceruus ad fontes aquarum, illum videlicet qui ſitiuit te: nonne tędet te anima mea intemperies aeris, moleſtia carnis, &

K & cordis pugna cum vitiis, varietas formæ, mutatio & incertitudo temporis, expectatio & timor mortis? Cur igitur non cupis diſſolui, & eſſe cum Chriſto? Cur te retardat vita mortalis & non prouocat te vita vitalis, beatitudo fontalis, ſocietas & lætitia ſpiritualis. Deſidera igitur, & conſidera quàm magna multitudo dulcedinis tuæ, quam glorioſa dicta ſunt de te ciuitas dei: vbi eſt lumen vitę, fons totius dulcedinis, & beatitudo vtriuſq; hominis. Hæc Au-

Cõpaſſio Mariæ non habẽtis potum. gu. In hoc verbo dñi fuit magna compaſſio matris, & ſociarum eius, & Ioannis, & maxima exultatio illis peſſimis: nam licet exponi poſſit ꝙ ſitiebat ſalutem, tamẽ ad literam æſtimare potes ꝙ in veritate multum ſitiebat: quia propter nimium laborem, & ſanguinis emanationem, totius deſiccatus intus & arefactus & aduſtus erat: & propter hoc ſitiebat ſupra mo-

L dũ: & talis ſitis eſt maximũ tormentũ: Et cùm illi maligni cogitare non poſſent in quo amplius ei nocerent: acceperunt vexandi materiã. (& dederunt ei in ſpongia,) quæ propter poroſitatem de aceto multum imbiberat, (arũdini impoſita,) vt ſurſum ad os pertingeret: ac (hiſſopo circũpoſita,) & circũligata: vt per hiſſopũ herbam amaram de ſpongia ſugeret (acetum) ſeu vinum acetoſum (cum felle mixtum, ſeu mirrhatũ,) quale etiã ſibi priuſquam crucem aſcenderat propinauerãt. Sic ergo bis potatus fuit: & ante crucifixionẽ, & in crucifixione. Et eſt ratio potationis, & ratio geminationis huius. Dicunt. n. quidam, crucifixos citius mori ſi aceto potentur: & ideo potatus eſt iſte, & nõ alii, vt citius moreretur: & hoc vel inſtinctu Iudæorum, qui captabãt maximè mortẽ Chriſti, vel ex tædio militum, vt citius a cuſtodia eius abſoluerẽtur: quia tædebat eos ibi mo-

M rari. Cõpetit aũt myſterio gemina potatio, propter geminam perſonã quæ peccauerat, guſtato ligno vetito ex qua dãnata erat generis humani propagatio. In hoc ẽt potu amaro, amaritudinem ſuæ peruerſæ voluntatis oſtenderũt quia quantũ poterant tantum ei nocuerũt. De

Iudæorũ peruerſitas. quorũ malitia, ſic dicit Chryſ. Tu autem mihi temeritatem eorum qui aſſiſtebant cogita. Et ſi decem millia habuerimus inimicorum, & ſi inſanabilia paſſi ſumus, videntes eos interfici flectimur: hi verè neq; in his quæ videbant facti manſueti: ſed ſæuiebant magis & inſaniam intendebant, & ſpongiam afferentes aceto potabant. Hæc Chryſ. Vnde ſecũdum Remigiũ. Ipſi Iudæi erant acetum, degenerantes a vino patriarcharũ & prophetarũ in acetum: id eſt, in malitiam & crudelitatem, habentes fraudulenta corda, quaſi ſpongiã cauernoſis atq; tortuo-

Senſus oẽs in Chriſto paſſi. ſis latibulis. Ob hoc ſignanter fel cum aceto ſibi porrexerunt, vt in omnibus ſenſibus ipſum amaritudine replerent: iam enim velatus fuerat oculis cõtra ligni vetiti procacẽ viſionẽ: iã maxillas eius pugnis attribuerant cõtra pomi vetiti maſticationẽ: iã collũ eius alapis ceciderant, cõtra cibi vetiti traiectionem: ſolum reſtabat os & nares affligere; & ideo nares Chriſti

affliges-

A affligebant tam cadauerum fœtore, quam ace ti odore: os verò affligebant, fellis amaritudine. At ipſe acetum quidem accepit, non vt biberet, ſed guſtauit: vt ſcripturam, ſeu quod ſcriptum erat adimpleret. Et quia Eli Eli clamauerat, cæteri potum ei dantes dicebant: (Sine,) id eſt, expecta, (videamus,) per experimentum (an veniat Helias liberans eum.) Quia vocem domini malè intellexerant: non enim Heliæ, ſed deo loquebatur: ideo fruſtra & inaniter aduentum Heliæ expectabant. Ecce qualis cœna dabatur domino noſtro: hora autem iam cœnandi, ſed præ labore & dolore non petiit aliud pro cœna niſi potum, & filii diaboli dederunt ei pro cibo, fel: & pro potu, acetum. O nos miſeri quid facimus, qui aliter cœnare, & aliter potare volumus, & delitias quærimus. Certè ſi mille annis homo viueret, & quotidie in pane & aqua ieiunaret, vnicam cœnam illã ſufficienter compenſare non poſſet. Veruntamen qui poteſt capere capiat: quia durus eſt hic ſermo pro carnalibus: & ideo non ſapiunt non ſentiunt cum ſapore quæ dei ſunt, & conſolationes internas amittunt. Quia acetum domino propinatum ad mentem reducerent, in cibo & quantumcunque vili ſaporem nuenirent. Vnde Ber. Non eſt cibus adeo aridus, qui non efficiatur ſapidus, ſi illius aceti quod propinatũ eſt condimento fuerit temperatus. Si ergo cibus ex defectu ſalis, vel alia cauſa fuerit tibi inſipidus non apponas ibi ſal, vel condimentum aliud, ſed propter Chriſtum felle & aceto potatum ſenſualitati reſiſtas: cogitans ꝙ pro peccatis tuis in pane & aqua abſtinere debes, & ꝙ multi pauperes ſibi iſta reputarent ad delicias: & tunc videbitur tibi magna gratia aliquid adieciſſe ad hæc ipſa. Ex hoc articulo, potationis aceti, trahuntur plura documenta. C Primum accipiendo iſta myſticè in bono ſenſu, ſicut Iudæi & milites multa fecerunt mala intentione, quæ tamen myſterium boni nobis important: & ſecundum hoc docemur hic, ꝙ & nos vinũ deuotionis, admixtũ mirrha mortificationis carnis, & felle amaræ compunctionis Chriſto propinare debemus. Tale.n. vinum mirrhatũ & fellitum Chriſtus a nobis ſitit, & oblatũ libẽter guſtat: ſed nõ vult bibere & in ſe traiicere, quia ipſe bonorũ noſtrorũ non eget. Quid.n. Chriſto, de noſtra deuotione, mortificatione & cõpunctione accreſcit? Sed talia ab eo grataner guſtata nobis relinquit, quibus omnia illa cooperantur bonum: imò & amara fiunt nobis dulcia meritò ſuæ paſſionis. Aliud documentũ eſt, accipiendo iſta in malo ſenſu quòd nos caueamus ne vinum mirrhatum vel fellitũ Chriſto bibendum offeramus: quia ſicut tunc Iudæi, ita etiam mali Chriſtiani dant deo bibendum amarũ potũ, & Chriſto ſitienti ſalutem animarum, offerunt amaritudinem peccatorum. Quicunque.n. rectè credunt ſed male viuunt, hi Chriſto dant bibere vinum cum mirrha & felle mixtum, quia vinũ Chriſtianæ profeſſionis vel deuotionis, miſcent cũ mirrha & felle ſcandaloſæ conuerſationis, in-

Contra guloſos

B

Documenta.

D quantum malè viuendo ſcandalizant eccleſiã: quales ſunt præcipuè mali prælati, ſacerdotes & monachi, & aliæ perſonæ religionis ſpeciẽ prætendentes, qui ſpecialiter ſe ad cultum dei deuouerunt. Qui præ cæteris Chriſtianis vinũ deuotionis, quod deum & homines lætificat, deo offerre deberet: ſed per ſuam ſcandaloſam conuerſationem vinum ſuum mirrha & felle malorum exemplorum miſcent, & hoc deo offerunt: quibus dominus exprobrat dicens: Vinea mea electa ego te plantaui: quomodo conuerſa es in amaritudinem? Alij ſunt qui acetũ in ſpongia cum clamore domino offerunt qui extraneas & a veritate alienas ſententias ex ſcriptura applicant Chriſto quaſi eas dicenti: quales ſunt qui ſingulares ſenſus, a communi eccleſiæ doctrina extraneos, ex ſcriptura trahere moliuntur, & ſic in errores homines mittunt. Hi.n. ſpongiam aceto implentes, calamo ſcripturam imponunt, & ori eius offerunt: & talis potus eſt Chriſto inſipidus: nam (cum guſtaſſet, noluit bibere.) Ex quo etiam nobis datur documentum, quòd ſicut Chriſtus non dedignatus fuit pro nobis acetũ guſtare, ſed non bibit: ſic & nos ſuo exemplo diſcamus prædictos aridos homines tam ſcandaloſos in vita, quã ſuperſtitioſos in doctrina, guſtare quidẽ.i. pati & tolerare: ſed nequaquã bibere, & eorũ vitã & exẽpla nobis incorporare. quẽadmodũ dñs noſter acetũ non bibit: quia tales in corpus eius traiici non poſſunt. Itẽ eſt documentũ ꝑ religioſis & pœnitentibus, quòd ſi quã eis apponitur cibus & potus pœnitentialis & minus ſapidus recogitent Chriſtum felle & aceto pro nobis potatum. Poſt cõcupiſcentias ergo tuas non habeas: ſed eas viriliter frangas, & tunc felle amaritudinis dum dilecto tuo potaberis. Ad cõformandum ſe huic articulo, recogitet quanto deſiderio ſaluator noſter ſalutem noſtrã ſitiuit, pro qua etiam acetum cum mirrha & felle accipere non dedignatus fuit ad oſtendendũ quòd non ſalutẽ, quæ eſt vita æterna, conſequi valeamus, niſi prius amaritudinẽ vitæ præſentis guſtemus. Ieſu qui noſtram ſalutem ſitiens aceto & vino mirrhato cum felle potare voluiſti: ſalua me tua gratuita gratia in numero ſaluandorum: & da mihi verſa vice ſitire te fontem vitæ, & aquæ viuæ corde diligendo, ore laudando & prædicando, & amorem ad te habitum operibus oſtendendo. Fac me vinum deuotionis, cum mirrha mortificationis carnis, ac felle pœnitentialis compunctionis, tibi digne offerre: & da mihi acerbitatem calicis tui non horrere: ſed cum gaudio amplecti & bibere ad ſalutem, vt amore tuo animæ meæ ſitienti amara dulcia videantur. Sextum verbum fuit cum dixit: (Conſummatum eſt:) id eſt, totũ completum eſt in opere & vſq; ad aceti potum, quicquid de me lex & prophetæ prædixerant: & quicquid de me ſcriptũ erat, & opus redẽptionis humanæ & omne opus meũ quod in mũdo facere debui, cõſummatũ eſt, & perfectũ: ac ẽt omnis pœna & omnis pugna conſummata eſt & cõpleta: omniſq; la-

Hier. 2

E

Eccleſiaſt. 18

Conformatio.

F

Sextum verbum

 bor

G bor & dolor, quem ſuſcipere veneră, eſt finitus tẽpus quoq; quo inter homines eſſe debui, ad honorem dei patris & vtilitatem fideliũ, eſt cõpletũ. & obedientiã, quam dedit mihi pater, perfectè cõpleui: & quicquid oportebat fieri antequam morerer, factũ eſt. & nihil remanet, nec quicquã iam reſtat quod antequam moriar ad (Luc.18.) huc fieri oporteat. Et hanc conſummationem etiã ipſe prædixerat. Cõſummabuntur, inquiẽs omnia quæ ſcripta ſunt per prophetas de filio hominis. Aceto igitur & felleo poculo propinato, intulit, (conſummatũ eſt:) tanquam ſi in guſtu aceti & fellis totius amariſſimæ paſsionis conſummata plenitudo cõſiſteret. Per hoc .n. diluitur primus ille male delectabilis guſtus. Nam cum guſtũ ligni ſuauis & vetiti totius noſtræ perditionis cauſa extiterit præuaricator Adam: opportunũ fuit & congruũ per viã

H contrariã inuenire ſaluti noſtræ remedium. Et cùm in ſingulis membris ipſius acutiſsimarum paſsionum millenæ ſagittæ crebreſcerent, quarum indignatio ebibebat ſpiritũ eius: dicebat, vt cibi verbũ vehiculum nequaquam maneret immune: vt verificaretur illud prophetæ. Repleuit me amaritudine: inebriauit me abſinthio. Hoc verbum ſextũ magnæ perfectionis fuit, cùm dixit: (conſummatũ eſt:) per hoc inſinuans, quod omnia conſummauerat, quæ pro ſalute humana ipſum Chriſtũ pati vel agere oportebat. Explanatur: Nã ſicut bonus medicus primò pro infirmo dietã taxat: ſecundò ſudorẽ procurat: tertiò ſi prædicta non ſufficiunt, indicit minutionem, pro humanorum correctione: quartò miniſtrat potionem pro malæ materię euacuatione: ſic Chriſtus (vt nos a morbo peccati ſaluaret) pro nobis primò quadraginta diebus ieiunauit: ſecundò ſudorẽ ſan

(Tren.3. verbum perfectionis.)

I guinis pro nobis exhalauit: tertiò per totũ corpus ſuum minutionem celebrauit, quando pro nobis totum ſanguinem ſuũ abundantiſsime ſine numero & menſura fudit, ſic quod corpus ſuũ in cruce pendens tanquã cremiũ exaruit, quartò & vltimò, prædictis antidotis nõ contentus, potionẽ amariſsimam ſumpſit, quando pro noſtra ægritudine fugando, felle & aceto ſe potari permiſit: & ideo rationabiliter dixit, (conſummatũ eſt) innuens per hoc quod omnia complecuerat, quę pro noſtra ſalute fienda erãt. Per hoc verbum ſextum docemur pœnitentiã inchoatam conſummare & vitam noſtram fine debito terminare, ac omnia opera noſtra ad virtutum perfectionẽ & debitã perducere conſummationẽ. Vnde Aug. Dixiſti et domine conſummatũ eſt: conſummata etenim erant vaticinia prophetarũ, figuræ hoſtiarũ, acerbitas & diuerſitas pœnarũ, emendatio culparũ. Fœlix qui poterit dicere cum Ieſu, cõſummatũ eſt, cũ Ieſu qui eſt alpha & ω: & ſermonũ cõſummatio nõ eſt præmium in inchoatione, ſed in cõſummatione: non datur denarius incipientibus, ſed finientibus: & corona nõ currentibus, ſed peruenientibus. Inchoa igitur pœnitentiã, & cõſumma: vt ad crucem ſicut Chriſtus, ſicut laſſo curras ad pœnitentiã: non deſcendas de

(Doctrina.)

cruce, vt ſalutem conſequaris perſeuerantiæ. K Hæc Aug. Sciendum aũt quod conſummare idem eſt quod ſimul ſummare: vnde tunc aliquid cõſummatur, quando omnia ſigillatim acta vel paſſa ſimul ſummantur, i. in ſumma recolliguntur: Sic fuit in propoſito: Nã poſtquã Chriſtus omnes pœnas paſsionis ſuæ ſigillatim pertulerit, & nihil amplius circa mortem patiendum reſtaret: tunc demũ omnia perpeſſa rememorans, recolligit ea ſimul in vnam ſummã: & obtulit ea deo patri, dicens, (cõſummatũ eſt;) quaſi diceret, conſummatũ eſt opus obedientiæ, quam aſſumpſit: conſummatum eſt opus totius paſſionis meæ, quod tibi deo patri meo offero pro ſalute generis humani. Vnde apoſtolus: Cõſummatus factus eſt omnibus obtemperãtibus ſibi cauſa ſalutis æternæ. Et aduerte, quod hæc cõſummatio non fuit ſine notabili pœna: ſicut qui pertrãſiuit multa pericula, vel grauia ſupplicia, non ſine magno horrore poteſt cogitare ea, licet ex alia parte gaudeat ea in præteritum pertranſiuiſſe: talem horrorẽ doloroſum non dubium quin Chriſtus habuerit in conſummando omnia perpeſſa: nec mirum, quia talis conſummatio virtualiter, vel etiã integraliter cõtinebat in omnes partes paſsionis, quas ſimul in ſumma ſignificabat cum dicebat, cõſummatum eſt: Quod verbũ magnæ efficaciæ eſſe in periculis, perhibetur ab expertis. Et ſpecialiter valere dicitur in immoderato fluxu ſanguinis è naribus, ſi cum eodẽ ſanguine ſcribatur idem verbum in fronte patientis. Et nõ mirum ſi magnæ efficacię ſit verbum iſtud, in quo tota ſumma paſsionis Chriſti continetur. Ex hoc articulo, cõſummationis totius paſsionis, habetur documentum, & nos in fine cuiuſlibet boni operis partes habentis, debemus facere ſummã vel epilogum, & ſic in ſumma illud offerre deo: verbi gratia. Si quis pro deo vadat Romã perueniens ad terminum, omnes paſſus & omnia veſtigia ſua offerat deo & beato Petro, dicens: conſummatum eſt. Similiter ſi quis legat pſalterium: in fine omnes pſalmos, verſus, & verba totius pſalterij in ſumma offerat deo: & ſic de ſimilibus. Ita etiã facimus in officio eccleſiaſtico, quod ſemper in fine cũ collecta concluditur: quæ & idcirco collecta dicitur, quia in illa oratione tota vis illius officij quaſi in ſumma eſt collectio. Eodẽ modo hoc verbũ, conſummatũ eſt fuit collecta totius paſsionis Chriſti citra mortem. Ad conformãdũ ſe huic articulo, recolligat homo breuiter in ſumma oẽs articulos paſsionis prælibatos, & agat pro eis gratias Chriſto & deo patri: dicens, conſummatũ eſt: vel alias prout deuotio miniſtrabit. Ieſu ſaluator noſter, & cõſummator glorioſi operis, quod accepiſti a patre conſummandũ: qui incepiſti opus tuum cũ multis laboribus, & conſummaſti cũ maximis doloribus: & tandem conſummationẽ totius paſsionis tuæ in ſumma deo patri obtuliſti, dicens: cõſummatũ eſt:) benedictũ ſit dñe ex hoc nomẽ ſanctũ tuũ, quia ad hoc cõſummaſti, vt nos ſimus in bono conſummati, & inimici noſtri

(Cõſummare. — Hebr.5. — Cõſummatio pœnoſa L — Verbũ efficacię contra fluxum ſanguinis. — Documẽtum. — Cõſummatiõis M deo dicãdę ratio. — Collecta. — Conformatio.)

omnes

A oẽs cõſumpſi:rogo te da mihi mãdata tua perficere, & in tuis virtutibus proficere: ac omnia per me(te operante) bene acta & paſſa ad tuã laudẽ conſummare:conſummata tibi & per te deo patri offerre:vt in hora mortis poſsim dicere,ecce nũc cõſummaui & perfeci opus quod dediſti mihi vt facerem, & nunc venio ad te magiſtrum meum & dominum Ieſum Chriſtum:& tunc merear videre facie ad faciem,& omnis conſummationis finem.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, qui hora diei ſexta fuiſti ante crucẽ vino mirrhato ſeu fellito potatus,ac denudatus, & tuis veſtibus ſpoliatus,in manibus quoq; & pedibus clauis acutiſsimis perforatus, & duriſsimè cruci affixus:in cruce aũt poſitus,a multis blaſphematus & deriſus:& iterum aceto ſeu vino acetoſo potatus:da mihi, ꝗ peccatis meis crucẽ merui, B vt in te aſpiciens,totus totaliter carne & ſpiritu transfigar,omniq; iniuria & contumelia ac confuſione contempta tecum cruci affigar: vt nec aliquid ſentiam, niſi te Ieſum,te inquam crucifixum. Amen.

De nona in paſſione domini. Caput 64.

Mat.27 Mar.15 Luc.23. Ioan.19

Cõtẽplatio Chriſti morientis.

Hora nona cogitabis mente lugubri & deuota,ſi piam habes animã,qualiter ſiccatur ipſe fons vitæ,& dulcedo cordiũ noſtrorũ,Ieſus dñs tuus amantiſsimus, & omni gratioſitate acceptiſsimus,venis iam ex ſanguinis effuſione exhauſtis, & viribus deficientibus appropinquans morti incipit oculos langueſcentes deprimere,& facie palleſcere. Et quomodo incipit inclinare caput verſus matrem ſuã,quaſi dans ei aue vltimũ aue nunquã doloris & omnis deſolationis, quod nõ poterat ore & C verbo exprimere præ nimia paſsione & inæſtimabili dolore: & quaſi cõmendans ei corpus ſuũ,tã crudeliter foſſum,ac laceratum, & diſsipatũ vndiq;. Et ẽt verſus patrẽ ſuũ:quaſi oſtendens ex modo moriẽdi,ꝙ moriebatur ex obedientia patris,& non inuolũtariè: & quaſi gratias agẽs eidẽ,ꝙ ipſum reuocabat ad ſe: docẽs nos ſimiliter gratias in aduerſis agere,& ſignificans ſe per varias tribulationes ad præmia ſequendũ,& quaſi tradens ei ſpiritum ſuũ.Etiã quaſi declinare a crucis titulo ſe oſtendens, & vanã gloriã vitare nos docens:ac ſi diceret.Nolo hic regnare, nolo ſcribat aut nominet me regẽ Pilatus:Et etiã quaſi me patri reconciliato,nuntiam mihi pacẽ,me ſalutet: & oſculum mihi præbeat:& aures meis precibus, ꝗ prius non perfecerunt, ad exaudiendum inclinet.

Verbũ ſeptimũ & vltimum.

Quo facto cõcluſit vltimũ verbum.ſ.ſeptimũ, cũ clamore valido & lachrymis,dicens:(Pater in manus tuas,) i.in poteſtate tua,(cõmendo ſpiritum meũ.)Per quod voluit nobis declarare,ꝙ ſanctorum animæ ex tunc in manus dei aſcendunt:nã prius ab inferis omnium autẽ æ tenebãtur,donec venit qui captiuis redemptionẽ prædicauit.Vnde Cyrillus.Hęc aũt vox edocet,ꝙ animę ſanctorũ nõ deinceps in inferno D claudantur,vt prius:ſed apud deũ ſunt, huius rei facto Chriſto principio.Vnde & Anaſt.Cõmendat.n. patri per ſe vniuerſos mortales in ſe viuificatos.nã ſumus mẽbra eius ſecundum illud apoſtoli.Omnes vnũ eſtis in Chriſto.Prius ergo dñs clamauerat,Eli Eli:& modò clamat: Pater in manus tuas.Vnde quidã dicũt,vt Hiero.ꝙ ab illo Pſal. Deus deus meus reſpice in me:vſq; ad iſtũ verſum.In manus tuas:vbi ſunt pſalmi decẽ.& verſus cẽtũ quinquaginta, Chriſtus dixerit eos oẽs: primũ videlicet & vltimũ verſum cũ clamore,ſed inter medios ſub ſilentio.De iſto clamore Chriſti,ſicut & de ſuperiori,videtur loqui Apoſtolus,cùm dicit:Qui in diebus carnis ſuæ preces cũ clamore valido & lachrymis offerens,exauditus eſt pro ſua reuerentia Et ex hoc videtur,ꝙ Chriſtus tã in illis verbis Eli Eli:quã in iſtis.Pater in manus tuas lachrymatus fuerit.Alii verò dicũt, ꝙ Chriſtus totũ Pſalmũ,Deus deus meus reſpice in me: & E deinde pſalmũ.In te dñe vſq; ad verſũ. In manus tuas:cõcluſiue decãtauit. Cõmendauit dñs Ieſus patri ſpiritũ:non ꝙ egeret, ſed vt nos inſtrueret. In hoc.n.ſeptimo verbo,quod maximæ deuotionis fuit,exẽplum multiplicis informationis nobis reliquit, prout intrà in documentis articuli patebit. Hoc aũt verbo vltimo dicto,(inclinato capite tradidit ſeu emiſit ſpiritũ.)nõ coactus & inuitè, ſed qñ voluit & voluntariè ſine coactione(expirauit:)i.ſpiritum extra corpus ſponte & propria poteſtate miſit non alius extorſit.Vnde Aug. Quis ita dormit qñ voluerit, ſicut Ieſus mortuus eſt qñ voluit? Quis ita veſtẽ ponit qñ voluerit, ſicut ſe carne exuit qñ voluit? Quis ita qñ voluerit,obit: quõ cùm voluit obijt? Quanta ſperanda vel timenda eſt poteſtas iudicantis, ſi tanta apparuit morientis?Hæc Aug.Hic ergo apparet ꝙ Chriſtus F tradidit ſpm̃ clamando,orando, & lachrymãdo.In primis duobus.ſ.in tradendo ſpiritũ, & clamãdo,diuinitas apparuit, & deitatis ſuæ potentiã Chriſtus declarauit.Tradere.n. vel emittere ſpiritũ propria virtute, diuinæ poteſtatis indiciũ eſt,& nemini niſi deo conuenit. Et per hoc ꝙ moriens clamauit, apertiſsimè ſe deũ verũ oſtendit: nã homines alii morientes non clamare,ſed vix ſpirare,vel tenuiter loqui poſſunt.In aliis autem duobus.ſ.in oratione,& lachrymatione,humanitas apparuit, & miſerationis affectũ Chriſtus manifeſtauit. Qñ igitur Matthæus dicit,(Ieſus aũt iterũ clamans voce magna,emiſit ſpiritũ:)& Marcus,(Ieſus autem emiſſa voce magna expirauit:) quid hac voce magna dixerit,Lucas aperte deſignat dicẽs, & clamãs voce magna Ieſus ait: Pater in manus tuas cõmendo ſpiritũ meũ:& hęc inquit,dicens, expirauit.) Ioannes verò tacens de hac voce, ſcribit,(cùm ergo accepiſſet Ieſus acetũ.dixit, conſummatũ eſt: & inclinato capite tradidit ſpiritum:)emiſſa tamen prius voce prædicta, Fuit autem (vt dicitur) ita magnus & validus clamor iſte,ꝙ vſq; in infernum auditus fuit: & cælum terramq; tremere fecit. Vox ergo validus.

Galat.3. Pſal.21. Hebr.5.

Verbũ deuotionis. Emiſsio ſpiritus Chriſti. Tradere ſpiritũ. Clamor Chriſti

Animæ ſanctorũ cœlũ petunt nunc.

G illa non fuit naturalis, ſed miraculoſa: quia homo magno & lõgo cruciatu afflictus, & ex tali afflictione morti ſic proximus, non poſſet ſic clamare virtute naturæ: & ideo ſequitur ꝙ vox illa ſit formata dei virtute.

Hora mortis Chriſti. Gene.3.

Hic nota ꝙ eadem hora qua primus Adã peccauit, ſecundus expirauit. Primus.n. poſt meridiem peccauit: quia mox vt peccauit vocem dñi ambulãtis ad aurã poſt meridiem audiuit: & tunc circa horã nonam ſecũdus Adam expirauit. Vnde qua hora primus Adam peccando mortem huic mundo induxit, eadem hora ſecundus Adam mortem moriendo deſtruxit. Et qua hora illi paradiſus eſt concluſus, eadẽ hora iſte paradiſum aperuit: quia ſecundum Bedam, ordo poſcebat vt eodem temporis articulo, quo Adæ peccanti occluſerat ianuã paradiſi, panderet eã latroni pœnitenti. Et ſecundũ gloſam cùm

H ſol a feruore tepefactus eſt, paſſionem cõſummat, oſtendens ſe mori propter peccata, quibus a diuina luce & dilectione in hanc noctẽ cecidimus. Item hac hora mortuus eſt: quia per eum nouem ordines angelorum reparantur.

Diabolus ſuper brachium crucis.

Notandum etiam ꝙ ſicut dicitur in gloſa Thobiæ, dño in cruce paſſo, diabolus (quo procurãte crucifixus erat) aduenit, quærens ſi quid peccati in ipſo inueniret. Et dicit magiſter in hiſtorijs, ꝙ ſtabat ſupra brachium crucis, donec Chriſtus expirauit: & tunc videns ſe celuſum, receſsit: & veniens ad tartara, inuenit ibi animam Chriſti portas & feras confringentem,

Gladius verſatilis.

& iuſtorum animas inde educentem. Et tunc mox remotũ eſt diuinę viſionis impedimentũ, quod figurauit gladius flammeus & verſatilis poſitus ante paradiſum.

Mors pœnarũ ſummũ.

Sciendum aũt ꝙ inter oẽs pœnas paſsionis Chriſti, iſta pœna mortis fuit acerbiſſima: quia inter omnia terribilia terribiliſsimũ eſt mors. & hoc eſt ſecundũ Da-

I maſcenũ, propter naturalem inclinationem animę ad corpus. Et fuit ſpecialis ratio in Chriſto de tali anima & de tali corpore, cui vtriq; diuinitas vnita fuit in vnitate ſuppoſiti. Vnde oportuit ꝙ illa ſeparatio eſſet maximè pœnalis.

Documenta.

Ex iſto articulo expirationis, ſeu mortis Chriſt, habentur plura documenta. Primũ eſt quòd nos debemus cõmori Chriſto, moriendo videlicet mundo & peccatis, ſi cum Chriſto in æterna vita viuere voluerimus. Vnde apoſtolus:

2.Ti.2. Coloſ 3.

Si commortui ſumus cum Chriſto, & conuiuemus. Et de talibus idem apoſtolus ait: Mortui.n. eſtis.ſ. mundanis & caducis, & vita noſtra abſcondita eſt cũ Chriſto in deo. Secundum eſt, quòd Chriſtus in anguſtia mortis voce alta clamans ad patrem, & cõmendãs ei ſpiritum ſuum, reliquit nobis exẽplum intimę deuotionis, docẽs nos in hoc ipſe bonus magiſter quid nos in articulo tentationis, & ſpecialiter in agone mortis poſiti facere debeamus. Semper.n. debemus auxilium noſtrũ in deũ ponere, & eum inuocare, ac ſpiritus noſtros ei commendare: quorum corpora quotidie tendunt ad mortem, & penitus ignoramus diem & horã. Et ſpecialiter in hora & articulo mortis debemus hoc facere: quia maximè tunc eſt neceſ-

ſe, & propter hoſtis importunitatẽ maiorẽ, & propter noſtræ virtutis debilitationẽ. Reliquit & nobis exemplũ perfectæ fiduciæ paternæ defenſionis per hoc.n. ꝙ in manus patris cœleſtis homo ſpm̃ ſuum cõmendat, ſecurus eſſe debet ꝙ diuina virtute ab incurſu malignorum ſpirituũ defenſatur. K

Religionem ingredientes.

Tertium documentũ, ſpecialiter pro religioſis, qui moriuntur mundo in religionis ingreſſu, eſt: ꝙ ipſi debent ſpiritũ, .i. voluntatem & ſenſum ſuũ tradere in manus ſpiritualis patris .ſ. prælati: ſic ꝙ amplius non reſumant vſq; ad diẽ reſurrectionis: exemplo Chriſti, qui ſpiritum ſuũ, quem moriens in manus patris cõmendauerat, vlterius non niſi in reſurrectione ſua reſumpſit. Cõmendans.n. ſpiritum deo patri, exemplum perfectæ obediẽtiæ & ſubiectionis reliquit, qua quilibet ſubditus ſuo prælato ſpiritũ ſuum gubernandũ & dirigendum cõmittit. Vnde quilibet ſubditus, L voto obedientiæ ſuperiori aſtrictus, humiliter habet dicere ſuo prælato, pater in manus tuas cõmendo ſpiritũ meũ. Illi ergo religioſi, qui nunquã depoſuerunt ſpiritum ſuum, vel ante reſurrectionem reſumũt: puta qui ſecundũ voluntatem ſuã facere, & ſenſum ſuum ſequi volunt: mendaces ſunt, & reſurrectionem præueniunt, & deo antichriſti ſunt.

Pſalmorum decẽ quos Chriſtus legit, lectio.

Quartum documentũ eſt, ꝙ valde vtile & ſalubre eſt legere illos decẽ pſalmos, quos Chriſtus orauit in cruce: quia nulli dubiũ quin deuotionis effectũ legenti eos conferant ſalutarẽ. Et dicitur ꝙ ſpecialiter valeant ad expirationẽ negligentiarũ in horis canonicis negligenter dictis. Quintũ documentum eſt, ꝙ quantuncunq; aliqui ſint iuſti & ſancti, nunquã tamen ſe putent ſecuros de diabolo, cùm ipſe nec Chriſtũ in cruce dimiſerit, quin eũ obſeruaret. Quid ergo præſumere poterit homo miſer & fragilis? Certe de M nullo niſi ſolũ de morte Chriſt. Vnde Aug. Tota ſpes mea eſt in morte dñi mei. Mors eius, eſt meritum meũ, & refugium meum, ſalus, vita, & reſurrectio mea. Nõ poſſum terreri multitudine peccatorum meorum, ſi mors dñi in mentẽ venerit: quia peccata mea illam vincere nõ poſſunt. Sextum documẽtũ eſt, ꝙ nos multũ tenemur amare Chriſtũ, qui pro nobis animã ſuã poſuit: & caput ſuum ad nos in morte inclinauit. Vñ Augu. Saluator noſter caput ſuũ inclinauit in morte, vt oſcula daret dilectis ſuis. Et nos toties dñm oſculamur, quoties in eius amore cõpungimur.

Morienti ſeruãda quinq;.

Septimum documentum eſt, ꝙ quilibet Chriſtianus moriens debet illa quinq; ſupradicta ſeruare quantũ poterit, quæ Chriſtus moriens ſeruauit. Ipſe.n. orauit, clamauit, plorauit, animã patri cõmẽdauit, & ſpiritum tradidit: ſic & nos in extremis poſiti debemus orare, clamare, ſaltẽ corde, plorare pro peccatis, per veram pœnitẽtiam animã deo cõmendare, & ſpiritum tradere: voluntariẽ.ſ. moriendo, & voluntatẽ noſtram diuinæ voluntati tradendo.

Conformatio.

Ad conformandũ ſe huic articulo, recogitet homo quanto amore ſaluator noſter mortem pertulit: vt nos viuificaret, & ꝙ conditionẽ mortis ſubiit, qui vitã vniuerſis

uerſis

A uerſis creaturis tribuit: & mortuus eſt qui mortuos ſuſcitauit, & reuoluat in mente ſua documẽta præmiſſa. Ieſu qui in cruce moriẽs animam tuam patri commendaſti: da mihi in hac vita tibi ſpiritualiter ſic cõmori, quatenus tu in hora mortis meæ digneris animã meam miſeram habere commendatam. Ego aũt domine in illas manus tuas extenſas & perforatas, & ſacro ſanguine reſperſas commendo ſpiritum & corpus meum: & ſupplico charitati tuæ, vt in nouiſſima hora poſſim cum memoria integra, fide pura, & ſpe firma animã meã in manus tuas miſericordiſſimas commendare, quas pro me ſaluando expandiſti in cruce: & audire merear verbum illud dulciſſimũ, hodie mecum eris in paradiſo.

Vel ſciſſio.

(Et) tunc hac voce (velum templi,) quod erat foris ante faciem & introitum templi prohibens aſpectũ ſanctorum quæ erant intra templum ſciſſum eſt in

B duo a ſummo vſq; deorſum:) non illud quod erat intra templum inter ſancta & ſancta ſanctorum.

Vela duo.

Vnde Origenes: Duo aũt vela fuiſſe intelliguntur. Vnum quod velabat ſancta ſanctorum: alterũ exterius, ſiue tabernaculi, ſiue templi. In paſſione ergo dñi ſaluatoris, velut quod erat a foris, conſciſſum eſt à ſurſum vſq; deorſum, vt ab initio mundi vſq; ad finem cõſciſſo velamine myſteria publicentur, quæ vſq; ad Chriſti aduentũ rationabiliter fuerant occultata. Cùm autem venerit quod perfectũ eſt: tunc auferetur etiam ſecundũ velũ, vt videamus etiã quæ intus ſunt occultata. ſ. veram arcam teſtamenti: & ſicut ipſa ſe habet natura, videamus cherubim & alia. Hæc Origenes. Per hoc ergo ſignum figurabatur reuelata eſſe myſteria & ſecreta ſacramentorum legis, quæ antè velata erant, vt vniuerſis proderentur, & ad gentes trãſirent, & impletam eſſe veritatem quæ in fi-

C guris latebat, & cœlum apertum quod ante clauſum erat.

Detectio crucis & cæterorũ.

Vnde & nos in paſſione domini & cruces, & reliquias, & cætera ſacra detegimus in eccleſia, & patefacimus. Et in euangelio Nazaræorum legitur, ſuperliminare tẽpli infinitæ magnitudinis fractum eſſe, auditaſq; voces in aere, & virtutes angelicas præſides quondam templi tunc pariter clamaſſe, trãſeamus ex his ſedibus.

Veli ſciſſi pretioſitas.

Vt autem dicit Chryſ. Hoc velum ſciſſum erat pretioſiſſimum de purpura & byſſo, & cocco & auro, & ſerico: & hiacintho cõtextum, quod in diebus celeberrimis ſuſpendebatur.

Terræ mota.

Hac quoq; voce (terra mota eſt) quaſi non valens ferre dominum ſuum pendentem, & non potens ſuſtinere Chriſti mortem: capax enim huius mortui eſſe non poterat: & in ſignum ꝙ Iudæi de ea abiiciendi & deſtruendi erant

Petræ ſciſſæ.

(& petræ ſciſſæ ſunt) in ſignũ conuerſionis gentilium: & in ſignũ ꝙ corda quantumcunq; dura deberent cõpati Chriſto morienti. Dicitur autem ꝙ adhuc apparent ibi ſciſſuræ, & deponunt ibi peregrini cruces ſuas. (Et monumenta aperta ſunt,) ad denotandũ ꝙ mortis clauſtra erant reſerata, & ꝙ reſurrectio Chriſti & aliorum cũ ipſo reſurgentiũ erat propinqua, & in ſignum reſurrectionis ꝗ expectatur futura.

D

Mortuorũ reſuſcitatio.

(Et multi ſanctorum ſurrexerunt a mortuis,) nõ tunc qñ monumẽta aperta ſunt. ſ. hora mortis Chriſti, ſed qñ reſurrexit: quia cũ eo ſurrexerunt tanquã teſtes ſuæ reſurrectionis: & ideo non antè, ſed cũ eo debebant reſurgere, vt ipſum oſtenderent reſurrexiſſe: & hoc eſt quod ſubditur, (& exeuntes de monumentis poſt reſurrectionẽ eius,) .ſ. Chriſti, (venerunt in ſanctam ciuitatem,) .ſ. Hieruſalem, (& apparuerunt multis.) ad declarationẽ dñicæ reſurrectionis. Vnde dicit Hier. ꝙ cùm monumenta aperta ſunt, non antè reſurrexerunt quàm reſurgeret dñs, vt eſſet primogenitus reſurrectionis ex mortuis. In Apoca. Chriſtus dicitur primogenitus mortuorũ: ſed in epiſtola ad Corinthios, primitiæ dormientiũ.

Apoc. 1. I. Cor. 15.

Hæc aũt magnitudo ſignorum ſignificat vt crucifixum dñm ſuũ cœlum & terra, & omnia quæ in eis ſunt, demonſtrarent. Voce quippe Chriſti mouetur elementa, & ſimul cũ eo vult diſſolui atq; finiri omnis creatura.

E

Vnde Leo Papa: Pendente ſiquidem in patibulo creatore, vniuerſa creatura congemuit. Debebat hoc teſtimoniũ ſuo mundus autori, vt in eius occaſu vellent vniuerſa finiri. Hæc Leo. Ecce quanta nunc apparet eius maieſtas, cuius antè apparuit tanta infirmitas. Vnde Anſel. Et iã quidẽ infirma eius anima mea vidiſti & miſerta es, nunc & maieſtatem eius attende, & miraberis. Qualis eſt hic, quia cœlum & terra cõpatiuntur ei: cuius & mors mortuos viuificat. Vnde & Aug. Quanquã aũt tu iudiceris, vt maleficus: crucifigaris, vt flagitioſus & impius, quamuis videaris a deo derelictus, non deſunt miracula, non deeſt virtutum abundantia. Vnde et Chry. Intende quanta ſigna fecit, hoc quidem è cœlo, hoc aũt in terra, hoc autem in ipſo tẽplo ſimul quidem anguſtiã ſuam demonſtrãs. B. enim iræ dei magnæ erant quæ fiebant, & non ſimpliciter ſigna, ſed & furoris ſigna vniuerſa erant tenebræ, ſciſſæ petræ, velũ mediũ ſciſſum, terræ concuſſio, & multæ anguſtiæ ſuperabundantia erant. Hæc Chryſoſtom.

F

Mariæ dolor.

O quantum pia mater eius tunc dolebat, quando fieri hæc videbat. Vnde Auguſt. Cogitare libet quantus dolor tunc fuerit matri, cùm ſic dolebant quæ inſenſibilia erant. Non lingua loqui, nec mens cogitare valebat, quanto dolore tenebatur tunc animum Mariæ. Hæc Auguſt.

Myſticè.

Myſtice hæc ſigna prædicta habent fieri in reſuſcitatione & conuerſione peccatoris. Dei quippe tẽplum eſt fidelis anima: cuius velũ ſcinditur, qñ velamen hypocriſis & cuiuslibet peccati diſſipatur. Sicut.n. velum impediebat ne videri poſſent ſancta templi, ſic peccatum impedit ne videantur ſancta paradiſi. quod tñ quantum ad ſufficientiam, fuit amotum per mortem Chriſti. Velum.n. templi ſciſſum fuit, in ſignum ꝙ per mortem Chriſti ablatum eſt impedimentum quod nos ſecretã gaudii paradiſi prohibuit contemplari: ſicut velum operiebat ſecreta tẽpli. Terra mouetur in peccati recogitatione, & per timorem compunctionis internæ: & quãdo per com-

G compaſſionem mortis Chriſti terrenum deſiderium in mortem commutatur cœleſtium. Tertia enim tremuit præ horrore ignominioſę mortis Chriſto inflictæ: ad deſignandum ꝙ corda terrena Chriſto compatienti debent compati, & eius ſtrictum iudicium formidari. Quòd autem tremuit in reſurrectione, hoc deſignat quoddam ſpeciale tripudium: quo omnis creatura debet congaudere Chriſto reſurgenti: ſicut etiam compaſſa fuit Chriſto morienti. Vnde primus tremor deſignat metum & terrorem. Secundus autem, gaudium & exultationem. Petrę ſcinduntur in contritione: & per dolorem contritionis in corde: & quando duritia cordis per pietatem emollitur compaſſionis. (Petræ enim ſciſſæ ſunt.) ad deſignandum quòd corda lapidea & dura, per dolorem contritionis, & intimę compaſſionis ſcindi debent (Monumenta aperiuntur,) in confeſſione, &

H per pudorem confeſſionis in ore: & quando fœtor, qui intus latet, foras per os prodit. (Mortui reſurgunt,) in ſpirituali viuificatione, & per laborem ſatiſfactionis in opere, & quando ad boni operis exercitium excitatur ſomnus pigritiæ & apparent in ſancta ciuitate, in animæ illuminatione. In hora mortis tuæ domine (velum templi ſciſſum eſt:) rogo te auſer velamen ignorantiæ de corde meo: vt videam voluntatem tuam, & opere perficiam. (Terra contremuit:) da mihi obſecro, qui ſum terra & cinis coram te ſtare cum caſto timore, & reuerentia filiali: & meam ſalutem cum timore & tremore operari. (Petræ ſciſſæ ſunt:) da mihi vt lapideum cor tuo ſcindatur timore, & inhians ardenter terrorem ſupernæ benedictionis accipiat: & tibi germinet fructum vitæ. (Monumenta aperta ſunt: & multa reſurrexe-

I runt corpora ſanctorum:) da quæſo domine animæ meæ a ſepultura reſurgere peccatorum. Viſis autem his quæ fiebant. ſ. tot & tam mirificis ſignis in paſſione Chriſti, inter quæ etiam fuit ꝙ voce magna clamans, ſic citò & ſponte expirauit. (centurio) qui crucifixoribus præerat, (&) milites (qui cum ipſo) conſtituto (erant) ad cuſtodiendum Ieſum in cruce quouſque expiraſſet: (timuerunt valde,) & diuinæ virtuti, tot & tanta miracula aſcribendo (glorificauerũt deum:) fidei confeſſione, ac poteſtatem & veritatem diuinitatis in Chriſto cõfeſſi ſunt, dicentes (Verè hic homo iuſtus erat: vere filius dei erat iſte:) aliter enim tanta gloria in eius morte non appareret. Matthæus dicit, (verè filius dei erat iſte.) Marcus, (vere hic homo filius dei erat.) Lucas, (vere hic homo iuſtus erat.) Ibi reſultat veritas deitatis, quia verè filius dei: ibi veritas humanitatis, quia verè hic homo: ibi veritas innocentiæ ſuæ & ſanctitatis, quia vere iuſtus erat. Et hæc tria neceſſaria erãt ad redemptionem. ſ. homo qui deberet, deus qui valeret: iuſtus cui cõgrueret. Et ex iſtis aggrauatur ſcelus Iudæorum: quia occiditur deus a ſeruis, homo a beſtiis caninis, iuſtus ab iniuſtis. Multum quidem iſtos ad fidem diuinitatis Chriſti diſpoſuit, ꝙ cum clamore

Timor crucifigentiũ.

Teſtimonia in Chriſto

magno ſic potenter & dominatiuè ſpiritum K dimiſit. Videbant enim ꝙ clamor ille ſupernaturalis & miraculoſus fuit quia propter defectum ſanguinis & effluxum ſpirituum, talis clamor fieri non potuit ab homine ſic propinquo morti: & ideo concluſerunt quod eſſet factus virtute diuina ſupernaturali: & per conſequens ꝙ ipſe eſſet filius dei. Quod etiam ex hoc perpenderunt quando voluit, tunc ſpiritũ dimiſit. Vt enim dicit Hieronymus, nullus habet poteſtatem dimittendi ſpiritum, niſi ille qui animarum conditor eſt. Et ſecundum Auguſtinum: Cùm poſt illam vocem continuò tradidit ſpiritum hoc maximè qui aderant ſunt mirati: longa enim morte cruciabantur in ligno ſuſpenſi. De iſto Centurione, ſic dicit Bernar. Erat ille Centurio incircunciſus ſed non aure, qui ad vnã expirãtis vocem ſub tot infirmitatum indiciis dominũ maieſtatis agnouit: ideoq; non deſpexit quod vidit, quia credidit quod nondum vidit. L Non autem credidit ex eo quod vidit, ſed ex eo, quod audiuit. quia fides eſt ex auditu: auditus autem per verbum Chriſti. Et ſecundum Chryſoſtomum, Centurio (vt quidam dicunt) non ſolum confeſſor fuit: ſed etiam corroboratus in fide martyriũ ſuſcepit. Per hoc ꝙ Centurio gentilis confeſſus fuit Chriſtum tam clare: ſignificata fuit glorioſa confeſſio Gentilium, in eorum conuerſione: & duritia Iudæorum in infidelitate. vnde Hierony. Nouiſſimi autem nunc primi efficiuntur, quia Gentilis populus confitetur: & plebs Iudaica cæcata negat, vt fiat eis error nouiſſimus peior priore. Vnde & Beda. Quanta ergo cæcitas Iudæorum, qui tot per dominum virtutibus factis, tantis in morte eius apparentibus ſignis credere reſpuerunt: & inſenſibiliores Gentibus deum glorificare, vel timere contempſerunt: M vnde meritò poſt Centurionem fides eccleſiæ deſignatur. quę velo myſteriorum cœleſtium per mortem domini reſerato, continuo Ieſum, & verè iuſtum hominem, & vere dei filium ſynagoga tacente confirmat. Vnde etiam Ambro. O duriora ſaxis pectora Iudæorum: iudex arguit, credit miniſter: proditor ſcelus ſuum morte condemnat, elementa fugiunt, terra concutitur, monumenta reſerantur: Iudæorum tamen immobilis duritia manet orbe concuſſo. hæc Ambro. Conſidera ergo tu homo redempte, quis & quantus & qualis eſt, qui pro te pendet in cruce: cuius tranſitum & cœlum luget & terra. & lapides duri, quaſi compaſſione ſcinduntur: cuius mors mortuos viuificat: & quem omnis creatura dominum ſuum confitetur. O cor humanum omnium lapidum duritiæ durius: ſi ad tanti rememorationem piaculi, nec terrore concuteris, nec compaſſione afficeris, nec compunctione ſcinderis, nec pietate molliris. Vnde Hierony. Omnis creatura Chriſto morienti compatitur: ſol obſcuratur, terra mouetur, petræ ſcinduntur, velum templi diuiditur ſepulchra aperiuntur, ſed ſolus miſer homo nó compatitur, pro quo ſolo Chriſtus patitur.

vnde

Anima in poteſtate habuit ſolus Chriſtus.

Cẽturio

Ro. 10.

Cẽturio martyr Gentilis cõfeſſio

Iudæorum cæcitas.

Contemplatio.

A vnde Bernar. Aſcendit Chriſtus in altum, vt ab omnibus videretur: alta voce clamauit, vt ab omnibus audiretur: clamori fletum admiſcuit, vt homo compateretur. Qui ad hanc vocem non concutitur, terra grauior eſt, petra durior, ſepulchro fœtidior. hæc Bernar.

Mulieres aſtantes

Erant autem ibi (ad aſſociandum, ad conſiderandum ad compatiendum cum matre domini, Ioannes, & Magdalena, & duæ ſorores dominæ .ſ. Maria Cleophæ, & Maria Salomæ: & præter iſtas, quæ principales erant, etiam plures aliæ (mulieres a longe ſtantes,) & videntes, quæ fiebant: (quæ ſecutæ eum a Galilæa fuerant,) ex deuotione quam ad audiendum verbum eius habebant: (miniſtrantes ei neceſſaria vitæ de ſubſtantia ſua,) vt meteret eorum corporalia cuius illæ metebant ſpiritualia. Conſuetudinis enim Iudaicæ fuit, vt mulieres de ſubſtantia ſua B victum & veſtitum prædicatoribus & præceptoribus ſuis miniſtrarent, & aliis, vt in præparatione cibi, & in lotione veſtium ſeruirent quod & dominus accepit, vt exemplum daret Apoſtolis eorum conſulens infirmitati: & vt euangelio magis vacarent: nec tunc hoc ſcandalum erat.

Pauli ſupererogatio.

Paulus autem ſupererogauit, qui cum haberet poteſtatem circunducendi mulieres ſicut alii: non tamen vſus eſt ea propter pſeudo apoſtolos, vt eos a prædicatione reprimeret: & propter ſuſpitionem, remouendam, maximè inter gentes, vbi talis conſuetudo nõ erat: & ideo ſcandalum facere poterat. Miniſtrabant autem domino carnalia pro ſpiritualibus non quod indigeret dominus creaturis: ſed vt oſtenderet typum magiſtrorum, quòd victu atque veſtitu ex diſcipulis deberent eſſe contenti vbi Chryſo. Illæ autem mulieres conſiderabãt quæ gerebantur, quę maximè erant compaſſi- C biles. & quæ ſequebantur miniſtrantes, vſque ad pericula affuerunt, maximam fortitudinem oſtendentes: quia dum diſcipuli fugerunt, ipſę affuerunt. hæc Chryſoſto.

Mariæ dolor.

O qualiter tunc anima matris intimi doloris gladio penetrata erat cùm ſic pœnoſum filium deficere, langore, lachrymari, clamare, & mori: & ſe in mũdo derelinqui in tanto dolore & anxietate videbat: & qualiter clamauit, ſi tamen loqui poterat, & dixit: O fili mi dulciſſime, quid faciã ego mœſtiſſima? Cui me miſeram commendatam dimittis? Fili mi memento mei, & omnis familiæ tuæ, quam ita deſolatam relinquis. Memento etiam hominum, qui ſeruierunt tibi fili mi & ego in manus tuas, & patris tui commendo meipſam & totam eccleſiam noſtram. O pater ſancte deus omnipotens, in manus tuas commendo filium meum: imò dominum meum, & filium tuum. Iam enim deficio, & ante filium meum in eius conſpectu mori deſidero. Talia dicens, æſtimo quòd propter anguſtiarum multitudinem vel abſorpta erat, & quaſi inſenſibilis, vel ſemimortua facta, & quod ſe ſuſtinere non valens, corruit in faciem ſuã ſuper terram. Nullus enim cogitare aut dicere poſſet, quanta meſtitia patientem & morientem ſuſpirauerit & doluerit: vnde ipſa ſuſtinebat intus quos filius tulit foris. Quid tunc Ioannes ſpecialiter ab eo dilectus: quid Magdalena fidelis & dilecta diſcipula: quid ve ſorores dominæ faciebant? ſed quid facere poterant? Repletæ erant amaritudine, completæ doloribus, inebriatæ abſynthio, & intolerabiliter flebant.

Plangentes pectora

O chariſſime, cogita & conſidera quanto dolore & eiulatu omnes amici eius plorabãt quia etiam hi qui ſibi nihil attinebant: & cum eo nihil habere videbantur; multum dolebant, ſicut Centurio & alii milites, qui Ieſum crucifixerant, & eum quouſque expiraſſet cuſtodiebant: (& omnis turba eorum qui ad) videndum (ſpectaculum) conuenerant, & (ſimul aderant, & videbant quæ fiebant: qui pectora ſua,) in ſignum pœnitentiæ & luctus, (percutientes) cum ſilentio (reuertebantur,) dolentes de Chriſti perſecutione. ſecundum Bedam, quòd percutiebant pectora, E quia pœnitentiæ eſt luctus indicium poteſt dupliciter intelligi: ſiue enim eum: cuius vitam dilexerant, iniuſtè occiſum dolebant: ſiue cuius mortem ſe impetraſſe meminerant, hunc in mortem amplius glorificatum tremebant: primum pertinet ab bonos, ſecundum, ad malos. Condolens ergo plora & tu cum mulieribus, & aliis, ſi piam animam habes, & viſcera pietatis. vnde Anſelmus: Stupet cœlum, terra miratur. Quid tu? Non mirum ſi ſole contriſtato tu contriſtaris ſi terra contremiſcente tu contremiſcis: ſi ſciſſis ſaxis cor tuum ſcinditur: ſi flentibus iuxta crucem mulieribus, tu collachrymaris. hæc Anſelmus. Ecce igitur pendet dominus in cruce mortuus: recedit multitudo tota remanet mœſtiſſima mater cum Ioanne & Magdalena cum duabus ſuis ſororibus. Sed quid tunc mater faciebat?

Mariæ geſtus.

leuabat manus præ cordis deſiderio, tangere cupiens dilectum ſuum: vt vel ſic dolori & amori melius conſulere potuiſſet. Cum ipſa aliud ſolatium non haberet, ſanguinem fumantem, & ex vulneribus filii ad terram vſque ſtillantem, nimia cum auiditate deoſculabatur: intantum vt facies eius de cruore filij occiſi ſanguinolenta redderetur: vnde Auguſtinus inter cætera, ſic ait. Iuxta crucem ſtabat Maria conſiderans vultu benigno Chriſtum pendentem in crucis ſtipite ſæuo: pedibuſque nitens in altum manus leuabat, amplectens crucem, ruens in oſcula eius ex qua parte ſanguinis vnda crucem rigabat, illuc ſe vertebat, vt eam complecti valeret: ex quo ſurſum manus extendere non valebat. Volebat amplecti Chriſtum in altum pendentem: ſed manus inde fruſtra reuerſæ in ſe redibant cõplexæ. Se leuans a terra ſurſum erigebat ad Chriſtum: & quia tangere illum nequibat, malè collidebatur ad terram. Mortis pallor eius perfuderat vultum tamen genis & ore Chriſti cruore rubea erat. Cadentes guttas ſãguinis ore ſacro lingebat, terram deoſculans quam cruoris vnda rigabat: o quam malè tunc illi erat. hæc Auguſtinus. Tandẽ ponunt ſe omnes ad ſedendum iuxta crucem: contemplantur dilectum ſuum: expectant a deo auxilium,

quomodo

G quomodo ipſum deponere valeant & ſepelire
Commorantibus igitur, & ſedentibus eis pro-
pe crucem: & aſpicientibus ſine intermiſſione
dominum Ieſum ſic pendentem in cruce in-
ter latrones: ſic nudum, ſic deturpatum, ſic af-
flictum, ſic mortuum, & ſic ab omnibus dere-
lictũ. Ecce armati multi veniebant a ciuitate
verſus eos, qui licentia Pilati habita, mitteban-
tur a Iudæis, vt ipſis crucifixis crura frange-
rentur, vt citius morerentur, & taliter mortui
tollerentur de patibulis, & ſepelirentur: ne in
magno die ſabbati, quæ a veſpera ſextæ feriæ
incipiebat: & propter ipſum ſabbatum, & pro
pter feſtum azimorum valde ſolennis erat
corpora eorum in cruce pendentia remane-
rent: & feſtum horrore diuturni cruciatus fœ
darent. Prima quidem dies Paſchæ, qua cruci
Die feſto paſſus dñs: fixus eſt dominus, ſolennis erat apud Iudæos.
Secunda tamen dies pro tunc fuit ſolennior,
ratione ſabbati apud eos: quia die ſabbati, quæ
H intra octauas occurrebat, duplex feſtum erat:
ideo hoc faciebant, quia in lege præceptum
erat, vt cadauera ſuſpenſorum propter dilecta
vſque mane nõ eſſent ſuſpenſa, ne inde pollue
retur terra. vnde Theophilus: Sic enim iubebã
tur in lege non occidere ſolem in hominis
ſupplicio. Sed, ſecundum Chryſoſtomum, Iu-
dæi hoc quidem in paruis diligentes ſunt, sed
in magnis contempſerunt: & cum tam fuiſſent
operati auda iam, de die diligenter ratiocinã-
tur: colantes culicem, & glutientes camelum.
Appropinquant ergo ipſi armati cum furore
Factio crurũ latronum & ſtrepitu magno, & videntes latrones adhuc
viuere, frangunt eis crura, & occidunt ac depo
nunt, & in aliquam foueam proiiciendo, (ne
olent) ſepeliunt. Duo milites fregerunt crura
vnius latronis, & duo alterius, & ſic ſimul ve-
nerunt ad Ieſum qui erat medius. Redeũtibus
I autem illis verſus dominum (vt viderunt eum
iam mortuum,) eo quòd acerbiora ſupplicia
quam latrones pertulerat: vel quia forte ante
alios ſuſpenſus fuit: vel quia poteſtatem ponen
di animam habuit: (non fregerunt eius crura)
quia hoc non fiebat, niſi ad hoc quòd euadere
non poſſent depoſiti de patibulis: (vt implere-
Exo.12 tur) conſecutiuè (ſcriptura,) quæ dicitur in
Exodo, (Os non comminuetis ex eo:). ſ. ex Pa
ſchali agno qui verum agnum dei. ſ. Chriſtum
præfigurabat, cui mortuus iam coctus ad eſum
fidelium erat. Ideo enim ordinatione diuina
conſtitutum eſt vt oſſa agni Paſchalis non frã
gerentur, quia veri agni oſſa in cruce fracta
non ſunt, vt ſic figura & veritas correſpon-
derent. (Sed) vt certificarentur de morte eius,
Lõginus (vnus militum) Longinus nomine: tũc impius
& ſuperbus, poſt verò conuerſus & martyr fa
ctus: porrigens (lanceam) de longè, ſacrum (la
tus domini) Ieſu dextrum vulnere grandi
Zac.12. (aperuit vt impleretur ſcriptura) qua per Za
chariã dicitur: (videbunt in quem transfixe-
runt.) In qua prophetia ſecundum Auguſtinũ
promiſſus eſt Chriſtus, in ea qua crucifixus eſt
carne venturus. Et nota quod iſte miles fecit hoc
ad complacentiam Iudæorum, de morte Chri
ſti certificari volentium. In quo etiam patet ni K
mia ipſorum crudelitas: quia non ſatiati pœ-
nis quas Chriſto viuente inflixerant, etiam
mortuum vulnerare conati ſunt. Sic & hodie
Chriſtum ſemel crucifixum conatur rurſus
vulnerare, qui ſine timore peccare præſumit,
Vel de peccato ſe iactare. Vnde Theophilus:
Vt Iudæis complaceant, lanceant Chriſtum,
circa corpus exanime contumelias inferentes
Vnde & Chry. Aperuerunt eius coſtam lancea
& mortuo corpori de reliquo conuitiantes: &
in mortuum conuitiari corpus militem, mul
to deterius fuit, quam crucifigi. Qui autem eũ Illuminatio Lõgini.
lanciauit, cum ferè caligaſſent oculi eius præ
ſenectute & caſu, vel potius nutu diuino: ſicut
lanceauit, licet neſciens, ſanguine Chriſti per lã
ceam defluente oculos tãgeret: continuo clare
vidit, & protinus illuminatus in Chriſtum cre
didit. Vnde & militiæ cedens, inſtructus ab apo
ſtolis, in Cæſarea Capadociæ trigintaocto an- L
nis monaſticam vitam duxit: & in omni ſan-
ctitate permanens, verbo & exemplo mul-
tos ad Chriſtum conuertit. De eo quoque dicit Lõgini vita.
Iſidorus: Lanceam Longinus latus ſaluatoris
aperuit: & non tantum veniam inuenit, ſed epi
ſcopatus honorem & martyrii coronam pro
meruit. Non ſuffecit Iudæis & aliis quod Chriſtũ
occiderunt, ſed etiam poſt mortem diuerſimo
de deriſerunt. Iſtud olim fuit in Abſalon præ-
oſtenſum, quem legimus in arbore ſuſpenſum:
& veniens Ioab, tres lãceas in corde eius fixit
& armigeri Ioab gladiis ipſum crudeliter in
uaſerunt. Sic & Chriſtus in cruce lancea mili-
tis, & inſuper tribus lanceis, id eſt tribus dolo- Lanceæ dolores tres.
ribus eſt confixus: quorum primum habuit
ex propriarum pœnarum magnitudine. Secũ
dum, ex dilectæ matris ſuæ amaritudine. Ter-
tium propter peccatores, quibus ſuam paſſio- M
nem præſciuit non prodeſſe: & inſuper ſuper
hoc Iudæi inuaſerunt cum gladiis linguarum
ſuarum acutiſſimis. Hoc modo omnes volunta
rii peccatores Chriſtum inuadunt, qui ſponte
peccando iterato ipſum crucifigunt. Plus pec-
cant qui offendunt Chriſtum regnantem in di
uinitate: quam qui crucifixerunt eum conuer-
ſantem in humanitate. Sed contumelia a Iu-
dæis illata in ſignum prodiit. quia de corpore
extincto ſanguis verus, & aqua pura miraculo
ſe manauit vnde ſequitur: (Ecce continuò exi
uit ſanguis & aqua:) ex quibus habent effica-
ciam eccleſiæ ſacramenta. Hoc autem factum
eſt, ad oſtendendum quòd per paſſionem Chri
ſti plenam conſequimur ablutionem. ſ. a pec-
catis, & maculis a peccatis quidem, per ſangui
nem, qui eſt pretium noſtræ redemptionis. ſecũ 1. Pet. 1.
dum illud Petri. Non corruptibilibus auro &
argento redempti eſtis ſed pretioſo ſanguine.
A maculis verò per aquam, que lauacrum eſt Eze. 36.
noſtræ regenerationis. ſecundũ illud Ezechie-
lis: Effundam ſuper vos aquam mundam, &
mundabimini ab omnibus inquinamentis ve-
ſtris. Vel poteſt referri ſanguis ad pretium &
noſtram redemptionem, vt redimamur a pœ-
nis: aqua ad lauacrum & peccatorum ablutio
nem,

A nem, vt purgemur à culpis. Sanguine .n. agni domus ſeruantur à percuſſione angeli: & aqua maris rubri extinguuntur inimici. Effuſus eſt inquam ille, ad redemptionem: iſta ad redempti ablutionem. Ille, vt redimeret captiuum: iſta, vt ablueret immundum. Sed hic ſecundus ſenſus ſatis intelligitur in primo: quia vbi eſt plena à peccatis ablutio, ibi ſequitur & à pœnis redemptio: & vbi eſt à maculis ablutio, ibi præcedit & à peccatis purgatio. Hoc et factum cōpetit figuræ: quia ſicut de latere Chriſti dormientis in cruce fluxit ſanguis & aqua, quibus

Gen. 2. Miraculū aquæ & ſanguinis defluentis.

conſecratur eccleſia: ita de latere Adæ dormiētis in paradiſo mulier (quæ ipſam eccleſiam figurabat) eſt formata. Et factum eſt hoc miraculoſe: quia de corpore mortui, in quo ſtatim per mortis frigiditatem ſanguis coagulatur, & in tabem conuertitur, non ſolet ſanguis exire nec de aliquo aqua pura manere. Ille autem

B ſanguis erat verus & purus, & aqua vera & pura: & non (vt quidam dixerunt) humor aquaticus, ſeu phlegma. Conſidera nunc quanta fuit malitia Iudæorū, qui adhuc nō fuerūt ſaturati pœnis & opprobriis Chriſto in vita eius illatis: quin et eum perſequerentur mortuū. Et quāuis et iſtud vulnus lateris non ſenſerit, cum corpus mortuum fuerit, tamen per hoc contumeliæ & conuitia ſibi inferebantur: quia omnes contumeliæ & crudelitates, illatæ mortuorum corporibus, reputantur ac ſi viuis inferrentur. Ex hoc articulo, lanceationis lateris habentur tria documenta. Primum eſt, quod nos cū mortui fuerimus cū Chriſto, ſ. mundo & peccatis, tūc debemus & lāceari cum Chriſto cuſpide videlicet charitatis: ſicut animam illa ſe lanceatam gloriabatur quæ dicebat, vulnerata chari-

C tate ego ſum. Hac etiam amoris lancea, cor ſuum perforari Auguſtinus petiit, dicens:

Oratio beati Auguſtini.

Rogo te domine per illa ſalutifera vulnera tua quæ paſſus es pro ſalute noſtra in cruce: ex quibus emanauit ille precioſus ſanguis quo ſumus redempti: vulnera hanc animam meam peccatricem, pro qua etiam mori dignatus es: vulnera eam igneo &, potentiſſimo telo tuæ potentiſſimæ charitatis. Confige cor meum iaculo tui amoris, vt dicat tibi anima mea, charitate tua vulnerata ſum: ita vt ex ipſo vulnere amoris tui vberrimæ fluant lachrymæ die ac nocte. Percute obſecro domine hanc duriſſimam mentē meam valida cuſpide piæ dilectionis, vt altius ad intima penetret virtute potenti. Hæc Aug. Secundum documentum eſt, ſecundum Chryſoſtomum, ꝙ nos percipere debemus ſacramenta eccleſiæ ea intentione ac deuotione ac ſi nobis de latere Chriſti perfluerent. Vulnus enim lateris Chriſti fuit oſtium ſacramentorum: quia ſicut de latere primi Adę formata eſt Eua: ita de latere ſecundi Adæ formata eſt eccleſia. Vnde ſecundum Augu. vigilanti verbo euangeliſta vſus eſt: vt non diceret, latus eius percuſſit, aut vulnerauit: aut quid aliud, ſed aperuit: vt innuat, quod ibi quodammodo oſtium vitæ apertum eſt: quia inde ſacramenta eccleſiæ manauerunt: ſine quibus ad veram vitam

D non intratur. Et nota quòd hoc, quod dicitur ſacramenta manaſſe de latere Chriſti: ſpecialiter intelligendum eſt de duobus præcipuis ſacramentis, ſine quibus non intratur ad vitam, videlicet de ſacramento redemptionis, & ſacramento ablutionis. Quorū primum pertinet ad ſacramentum euchariſtiæ, & ſignificatur per ſanguinem: imò eſt ipſe idem ſanguis, quem quotidie ſumimus, & qui fluxit de latere Chriſti. Secundum verò pertinet ad ſacramentum baptiſmatis, quod ſignificatur per aquam.

Sacramēta ſaluti neceſſaria.

Vnde Auguſt. Ille, inquit, ſanguis in remiſſionem fuſus eſt peccatorum: aqua illa ſalutare temperat poculum: hæc lauacrum præſtat & potum. Hoc prænunciabat, quòd Noe in latere archæ oſtium facere iuſſus eſt, quo intrarent animalia, quæ non erant diluuio peritura: quibus præfigurabatur eccleſia. De iſto etiam ſanguine & aqua dicit

E idem Auguſtinus, quòd credibile eſt quod latro ille, cui promiſit dominus paradiſum, aſperſus fuit aqua & ſanguine, de Chriſti latere exilientibus, & tali ſanctiſſimo baptiſmate ſaluatus ſit: cum ſine baptiſmate nemo ſaluetur, vel martyrio. Tertium documentum eſt, quòd nos omnem voluntatem noſtram cōformare debemus voluntati diuinæ: & quòd voluntas dei in omnibus, & ſuper omnia ſit nobis accepta, eo quòd cor Chriſti vulneratum eſt amoris vulnere propter nos: quatenus nos per amorem reciprocum intrare poſſimus per oſtium lateris ad cor eius, & ibi omnem amorem noſtrū ad ſuum diuinum amorem counire, vt ſicut ferrum candens cum igne in vnum redigatur amorem. Homo enim omnia deſideria ſua debet fundare & ordina-

F re in deum amore Chriſti: quia pedibus, per quos affectus accipiuntur eſt crucifixus: & in omnibus bonis operibus ſe exercere, ac cuncta mala opera deuitare, amore Chriſti: quia manibus, per quas opera accipiuntur, crucifixus eſt: omnem verò voluntatem ſuam conformare voluntati diuinæ, pro illo amoris vulnere quod in cruce pro homine accepit, cum inuincibilis amoris ſagitta cor ſuum melliſluum perforauit. Per iſtud vulnus quaſi per oſtium amoris Auguſtinus intrauerat, cum dicebat: Longinus, inquit aperuit mihi latus Chriſti lancea, & ego intraui: ibi requieſco ſecurus. Claui & lancea clamant mihi quòd verè reconciliatus ſum Chriſto, ſi eum amauero.

Conformatio.

Ad conformandum ſe huic articulo, rememoretur homo quā ſuperexcellentiſſimum amorem Chriſtus in apertione lateris ſui nobis oſtenderit, in quo nobis aditum patulum ad cor eius dedit. Feſtinet ergo homo intrare ad cor Chriſti: ac recolligat omnem amorem ſuum, & conueniat amori diuino reuoluendo in mente ſua documenta præmiſſa. Recogitet etiam homo quanta charitate Chriſtus ex latere ſuo nobis profuderit ſacramenta, quibus intremus ad vitam æternam, vel alias, ſicut dñs meditanti & oranti deuotionē miniſtrabat, Ieſu qui latus corporis tui mortui, lan-

cea

G cea aperiri, & exinde ſanguinem & aquam exire voluiſti, vulnera quæſo cor meum lancea charitatis: vt tuis dignus efficiar ſacramentis, quæ de eodem ſacratiſſimo latere profluxerunt. In apertura lateris tui domine, aperuiſti electis tuis ianuam vitæ. Hęc porta tua domine, iuſti intrabunt in eam. Noli domine quæſo iniquitatum mearum recordari vt propter eas mihi claudas aditum iſtum, quem peccatoribus & pœnitentibus prouidiſti. Et licet iſtud vulnus lateris nō ſenſerit Chriſtus quia mortuus: beata tamen virgo mater eius bene ſenſit: cuius feliciſſimam animam crudelis illa lancea tunc transfixit. Tunc ipſa deficiens, & quaſi mortua cecidit inter brachia Magdalenæ in terram. Vides quoties hodie mortua eſt. Toties certè, quotiens videbat contra filium fieri nouitatem. Vnde nunc perfectè verificata eſt in ea Simeonis prophetia qua ſibi dixerat:

Maria ſēſit vulnus lateris Chriſti.

H Tuam, inquit, ipſius animam gladius pertranſibit. Ex hac cordis Chriſti ſciſſione, a cuius archano (tanquam a fonte) pretium noſtræ ſalutis copioſè eſt effuſum: meritò etiam ad compatiendū, & amādū vulneratur cor noſtrū: quia hic maximè apparuit, quam copioſa apud eū redemptio fuerit. Vnde Bernardus: Ad cumulū poſtremo pietatis tradidit in mortem animā ſuam, & de proprio latere protulit pretium ſatiſfactionis quo placaret patrem: per quod illum plane ad ſe verſiculum traxit: Apud dominum miſericordia, & copioſa apud eum redemptio. Prorſus copioſa: quia non gutta, ſed vnda ſanguinis largiter per quinq; partes corporis emanauit. Vnde & Anſelmus: Adhuc autē attentius eundem intuere, quam grandi & tenerrima compaſſione dignus appareat.

Luc. 2.

Pſ. 129.

I Vide nudum, & verberibus laceratum, in medio latronum cruci ignominioſe ferreis clauis affixum: aceto & felle potatum & poſt mortem lancea in latere vulneratum: & copioſos ſanguinis riuos ex quinque vulneribus manuum pedumq;, & lateris effundentem. Fletum deducite oculi mei: & liqueſce anima mea igne cōpaſſionis, ſuper contritione amabilis viri huius quem in tanta manſuetudine tantis vides affectum doloribus. Hæc Anſelmus. Quinque autem vulnera ſibi infligi permiſit, vt humani generis quinque ſenſus a diabolo captos redimeret. Chriſtus quippe hodie pro nobis ſanguinem ſuum fundit piiſſime, pleniſſime, & acerbiſſime. Piiſſime fudit, ſi conſideretur cauſa: nam cauſa effuſionis ſui pretioſi ſanguinis, fuit piiſſima: quia ipſum fudit ex charitate feruentiſſima, ex qua voluntariè pro nobis pati voluit: quod pulchrè oſtēdit Auguſtinus in perſona Chriſti, ita dicens: O homo recogita qualia & quanta pro te paſſus ſum: cum eſſes inimicus patri meo reconciliaui te: cum tāquam ouis perdita aberrares, quæſiui te, & in humeris meis portaui te. Patri meo reddidi te: caput meum ſpinis oppoſui: manus meas clauis obieci: ſanguinem meum pro te fudi: animam meam pro te poſui: vt iungerem te mihi, & tu diuideris a me? Conuertere ad me & ego ſuſcipiam te.

Quinq; vulnerū ratio.

Luc. 15.

K Pleniſſimè fudit, ſi conſideretur menſura: quia totum ſanguinem effudit, ita vt vnica gutta in eo non remaneret. Nam ſanguinē intercutaneum fudit in flagellatione: & quicquid ſanguinis habuiſſet in vertice & capite, effuſum fuit in ſpinarum confeſſione ſanguinem verò venarum & neruorum, fudit in manuum & pedum cōclauatione: ſed ſanguinem qui remanſit in corde, vel in membris interioribus effudit in lateris apertione: & ideo quia nihil in eo ſanguinis remanſit, non erat ei ſpecies neque decor. Acerbiſſimè fudit, ſi conſideretur natura: nam quantò natura & complexio eſt nobilior & delicatior, tantò eſt ſuæ læſionis perceptibilior: & per conſequens pœna inflicta, & eius ſenſibilitas eſt acerbior: ſed conſtat ꝙ complexio corporis Chriſti fuit delicatiſſima, quia ſpiritusſancti artificio de virginis ſanguine formata: & ergo ſui ſanguinis effuſio, & pœnarum illatio, fuit acerbiſſima: &

L ideo dicit (attendite). ſ. mentaliter: (& videte.) ſenſibiliter: (ſi eſt dolor ſimilis: ſicut dolor meus:) quaſi diceret, non. Surge ergo amica Chriſti: eſto ſicut columba nidificans in ſummo ore foraminis: ibi vt paſſer inueniens domum vigilare non ceſſes: ibi tanquam turtur caſti amoris pullos abſconde: ibi os appone, vt haurias aquas de fontibus ſaluatoris. Hic enim eſt fons egrediens de medio paradiſi: qui in corda deuota diffuſus, fœcundat & irrigat vniuerſam terram. Ecce oſtium in latere archæ, quo intrant animalia non peritura non diluuio. Ad huius ergo petræ foramina, & maceriæ cauernam ſtude nunc. Et in die exitus tui recurre, & in eis latita: vt ibi valeas paſcua inuenire, & ora leonum euadere. Vnde Anſelmus:

Gene. 7.

M Feſtina, ne tardaueris: comede fauum tuum cū melle tuo: bibe vinum tuum cum lacte tuo. Sāguis tibi in vinum conuertitur, vt inebrieris: in lac aqua mutatur, vt nutriaris. Facta ſunt tibi in petra foramina, in membris eius vulnera & in corporis eius maceria, tua cauerna: in quibus inſtar columbæ latitans & deoſculans ſingula, ex ſanguine eius fiant ſicut vitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce. Vnde & Gregorius: Per foramina petræ vulnera manuum & pedum Chriſti in cruce pendentis libenter intellexerim: cauernam verò maceriæ, vulnus lateris, quod lancea factum eſt, eodem ſenſu dixerim: & bene in foraminibus petræ, & in cauerna maceriæ eſſe dicitur: quia cum in crucis recordatione patientiam Chriſti imitatur, dum ipſa vulnera (propter exemplum) ad memoriam reducit, quaſi columba in foraminibus, ſic ſimplex anima in vulneribus nutrimentum, quo conualeſcat inuenit. Hæc Gregorius. In his etiam vulneribus ſaluatoris ſecuritatem & protectionem, ac conſolationem non modicam reperies. Vnde Bernardus quædam de verbis Auguſtini aſſumens, ſic ait: Et reuera vbi tuta firmaq; infirmis requies, niſi in vulneribus ſaluatoris? Tantò illic ſecurior habito, quantò ille potentior eſt ad ſaluandū. Premit mundus: premit corpus, diabolus inſidiatur:

vulnera Chriſti.

In vulneribus Chriſti quærenda

A dicitur: non cado, fundatus enim ſum ſupra firmam petram. Peccaui peccatum grande: turbabitur conſcientia: ſed non perturbabitur, quoniam vulnerum domini recordabor. Nempe vulneratus eſt propter iniquitates noſtras. Quid tam ad mortem, quod non Chriſti morte ſaluatur? Si ergo in mentem venerit tam potens tamq; efficax medicamentum, nulla iam poſſum morbi magnitudine terreri. Ego verò fidenter: quod ex me deeſt, vſurpo mihi ex viſceribus domini: quoniam miſericordia affluunt, nec deſunt foramina per quæ effluãt. Foderant manus & pedes, latusque lancea perforauerunt: & per has rimas licet mihi ſugere mel de petra, oleumq; de ſaxo duriſſimo: id eſt, guſtate & videte quoniam ſuauis eſt dominus. Patet arcanũ cordis per foramina corporis: patet magnũ illud pietatis ſacramentũ: patent viſcera miſericordiæ dei noſtri, in quibus

B viſitauit nos oriens ex alto. Quid ni viſcera per vulnera pateant? In quo enim clarius quã in vulneribus tuis elucet, quòd tu domine ſuauis & mitis es, & multæ miſericordię? Maiorem enim miſerationem nemo habet, quam vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. Tu domine maiorem habuiſti, qui animam tuam etiã poſuiſti, pro abditis & damnatis. Meum proinde meritum miſeratio domini. Non planè ſum meriti inops, quandiu ille miſerationum non fuerit: quòd, ſi miſericordiæ domini multæ, multus nihilominus ego in meritis ſum. Quid enim ſi multorum ſum mihi conſcius delictorum? Nempe vbi abundauerunt delicta, ſuperabundauit & gratia. Et ſi miſericordiæ domini ab æterno & vſque in æternũ: ego quoque miſericordias domini in æternũ

C cantabo. Quanta in foraminibus petræ multitudo dulcedinis: plenitudo gratię, perfectioq; virtutum: Hæc Bernardus. O domine ſicut exiuit ſanguis tuus copioſa redemptio noſtra: nõ permittas me in hora mortis, vel in die iudicii perire cum impiis ſed me tuo pio cruore redemptum aggrega cum electis tuis, abſcondendo me interim foraminibus petræ, & in cauerna maceriæ: & vulnerando me charitate tua, vt amore langueam. Qui enim vere te diligit pro te vulneratur & languet: & donec te videat, a mundi actionibus eſt velut mortuus alienus. Fortis eſt enim, vt mors dilectio tua: & dura velut infernus æmulatio. Conſidera

Cant.8. nunc bene corporis Chriſti, in cruce poſiti diſpoſitionem quia ex hoc in ſpem & fiduciam rapieris maiorem: atteſtante Bernardo, qui ait Quis non rapiatur ad ſpem, & ad impetrandi confidentiam, qui eius attenderit corporis diſpoſitionem? Vide caput inclinatum ad oſculum, brachia extenſa ad amplexum, manus perforatas ad largiendum, latus apertum ad diligendum, pedum affixionem ad nobiſcum manendum: corporis extenſionem, ad ſe totum nobis impendendum. Hæc Bernardus.

ORATIO. D

Domine Ieſu Chriſte, qui hora diei nona pendens in patibulo, & clamans voce magna, in manus patris ſpiritum cõmendaſti: & inclinato capite eundem ſpiritum emiſiſti: & iam mortuus vulnus lateris, de lancea militis ſuſcepiſti: dignare quæſo nunc, & ſemper, ſpiritum meum tibi commendatum habere, & gladio charitatis cor meum tranſuerberare: eiq; vulnera tui corporis imprimere: & per hæc cogitationes illicitas ab ipſo repellere: ac tandem in fine vitæ meæ ſpiritum meum in manus tuas commendatum cum beatis ſpiritibus collocare. Amen.

De ſecundis veſperis. *Caput 65.*

E

Hora veſpertina meditaberis mente lugubri & lachrymabili, quomodo mater domini, & alii quatuor ponunt ſe iterum ad ſedendum prope crucem, neſcientes quid facere debeant. Corpus enim domini deponere, & ſepelire non poſſunt: quia nec vires ſufficientes habent, nec inſtrumenta quibus deponant. Recedere autem, eo ſic manente, non audent: & diu manere nocte appropinquante non valent. Vide in quanta ſunt perplexitate & eis corde compatere. Interim autem (Ioſeph ab Arimathia,) ciuitate Iudææ, decem leucis ab Hieruſalem diſtante antiquitus dicta Ramatha: vnde fuerunt Helchana & Anna, parentes Samuelis: (diues & nobilis genere, & decurio:) id eſt de ordine curiæ, & officia curiæ imperiis Romanorum adminiſtrans, (vir bonus:) in ſe & quoad deum, (& iuſtus,) quoad proximum, (ac diſcipulus Ieſu) non de duodecim, vel ſeptuagintaduobus, ſed de multis aliis credentibus, quia omnes credentes a principio diſcipuli vocabantur (ſed occultus propter metũ Iudæorũ) ne de ſynagoga expelleretur (qui nõ conſenſerat) neci domini, & (actibus & conſiliis aliorum) Chriſtum perſequentium, (qui & ipſe,) ſicut & alii diſcipuli (expectabat), ſ. certitudine ſpei (regnum dei,) non temporale & terrenum, ſed cœleſte & æternum, id eſt, regnũ cœlorum, a Chriſto diſcipulis promiſſum, (venit) ad ſepeliendum Chriſtum antequam intraret ſabbatum, in quo talia facere non erat licitum, quia enim erat diſcipulus domini, ideo curam de corpore eius habere voluit, vt cum honore ſepeliretur, & non ſicut damnati corpus proiiceretur. Hic virtute ſanguinis Chriſti, iam fuſi roboratus, (audacter) omni timore depoſito, & confidenter (introiuit ad Pilatum,) nec Iudæorum timens inimicitias, nec Pilati poteſtatem (& petiit,) magno munere (vt) de eius licentia (tolleret corpus Ieſu,) de cruce: & ſepeliret illud honorifice, hoc præferens omni theſauro quantumlibet pretioſo. Petiit autem hoc ſibi concedi, quia (ſecundum leges humanas) corpora damnatorum non debent ſine licentia deponi, vel ſepeliri. (Et permiſit Pilatus) tum propter petentis reuerentiam: tum propter

Mat.27. Mar.15. Luc.23. Ioã.19.

Arimathia.

F

G propter Chriſti innocentiam ſibi notam: & quia plura in morte eius viderat miracula. In quadam hiſtoria dicitur, quòd Ioſeph ſeruierat quinque annis Pilato, & pro ſeruitio petiit & obtinuit corpus Ieſu ab eo. Fit autem hic ſecularis dignitatis Ioſeph mentio: non quòd euangeliſta hanc commendet, ſed quia ad præſidem niſi talis accedere non poterat: quia ergo diues erat valde inſignis, ac Pilato notus & familiaris, potuit de facili ad Pilatum intrare, & ab eo impetrare: quia verò bonus & iuſtus, dignus fuit hoc miniſterio, & meruit corpus Ieſu ſepelire. Vnde Beda. Magnæ quidem iſte dignitatis apud ſeculum, ſed maioris apud deum meriti fuiſſe laudatur: vt & per iuſtitiam meritorum, ſepeliendo corpore dominico dignus foret: & per nobilitatem potentiæ ſecularis idem corpus accipere poſſet: non. n. quilibet ignotus, aut mediocris ad præſidem accedere, & crucifixio corpus poterat inpetrare. Vnde & Auguſtinus: Ioſeph fiducia dignitatis, qua præditus erat, familiariter intrauit ad Pilatum: iam minus curans de Iudæis quãuis antea in audiendo domino deuitaret inimicitias eorum. Vnde etiam Greg. Fuerat quãdoque Ioſeph occultus Chriſti diſcipulus: denique vincula timoris rumpens, feruentior factus dominicum corpus turpiter pendens, a ligno depoſuit: comparans pretioſam margaritam verborum modeſtia. Conſidera nunc fortitudinem Ioſeph: quia non ſolum audet corpus Chriſti petere, ſed etiam ſepelire: ſicut homo poteſtatem habẽs, plus ex virtute quam ex auditoribus. Vnde Chryſo. Inſpice autem huius viri fortitudinem: in mortis enim periculũ ſe tradidit, inimicitiam ad omnes aſſumens, I propter beneuolentiam Chriſti. Vnde & Theophilus: Audet auſum laudabilem: non enim excogitauit, a diuitiis decidam: & expellar a Iudæis, ſi corpus petam eius qui eſt blaſphemiis condemnatus. Hæc Theophilus. Qui ergo prius ex imperfectione meticuloſus, & occultus diſcipulus domini fuerat, propter metum Iudæorum, vitans tunc inimicitias eorum: nunc exẽplo mortis Chriſti animatus, ac virtute & vigore auctus manifeſtat ſe: ac palam & facto fatetur, & oſtendit ſe Chriſti diſcipulum, petendo eius ſepulturam, & exequendo: minus curans de illis, in hoc extremo officio. Conceſſo autẽ ſibi corpore, vocauit ad ſe quendam virum ſapientem, & legiſperitum, diſcipulum Chriſti ſimiliter occultum, Nicodemum nomine. (Ioſeph igitur mercatus ſindonem, id eſt pannum lineum, candentem & mundum, venit ad crucifixionis locum, portans ſecum inſtrumenta quibus clauis euulſis corpus de cruce deponat & ipſam ſindonem, qua inuoluat. Iſte pãnus mundus, & candidus innocentiam domini, & lilioſam ſignificabat caſtitatem, vt qui rubricatus fuerit ſanguine paſſionis, candidaretur ſindone innocẽtiſſimæ caſtitatis. In Canticis: Dilectus meus candidus & rubicundus. (Venit & cum eo Nicodemus,) ſe illi aſſocians, in quo dolus non erat, (qui prius) timidus (nocte ad Ieſum venerat primum,) ante paſſionẽ: (ferens ſecum mixturam myrrhæ & aloes, libras quaſi centum,) ad ipſum condiendum: quia hæc ſua amaritudine arcent vermes a corporibus mortuorum: & quam plurimum ea conſeruant, nec eos corruptioni ſubiici permittunt. Iſte ante paſſionem Chriſti, ſicut & Ioſeph, erat diſcipulus domini occultus: ſed poſt paſſionem manifeſtauit ſe ſicut & ille: & factus eſt publicus: ſed nondum habens veram fidem de reſurrectione: quia attulit myrrham & aloe quaſi corpus eius muniris indigeret a putredine. Et ideo ne ex deuotione iſtam vnctionem faceret: videtur tamen quod plenam notitiam de reſurrectione Chriſti non haberet: quia de eo ſcriptum erat: non dabis ſanctum tuum videre corruptionem: propter quod non indigebat vnctione, conſeruante contra putrefactionem. Vnde Chryſoſt. Ad hoc enim vt de nudo homine diſponebant: ſed tamen multam dilectionẽ L demonſtrabant. De iſto Nicodemo legitur in reuelatione corporis beati Stephani protomartyris. Per Ioſeph, qui interpretatur accreſcens ſignificatur perſona creſcens in virtutibus: quæ corpus domini poſtulat, quando pro digna receptione euchariſtiæ deum ſuppliciter orat. Per Nicodemum verò peritum ſignificatur doctor bonus ferens mixturam: id eſt, doctrinam ex autoribus ſacræ ſcripturæ confectam, ad vngendum corpus Chriſti myſticum ad eius ſalutem. In ſindone etiam munda, paupertas & caſtitas notantur: & in aromatibus virtutum veritas deſignatur. Fœlix talis conſcientia, cui non deficit defunctio paupertatis, contra mundum: mundicia caſtitatis, contra carnem: fragrantia virtutum, contra diabolũ. M Cum autem Ioſeph, & Nicodemus fuerunt prope crucifixionis locum, genua flectentes adorauerunt dominum. Quos dum vidit mater, volentes deponere corpus, quaſi de morte conſurgens paululum reuixit ſpiritus eius. Et applicãtes recepti fuerunt per eam reuerenter: & parauerunt ſe ad deponendum eum, quibus ipſa quod poterat miniſtrabat adiutorium. Vnus clauos de manibus trahebat: alius ne corpus caderet exanime ſuſtinebat. Stabat Maria leuans brachia in altum: & dum tangere eum voluit, caput & manus eius dependentia trahebat ſupra triſte pectus ſuum: & ruens in amplexus & oſcula, de dilecto ſuo ſatiari non poterat: nec quis ipſam deſuper corpus attrahere volebat. Corpore igitur domini in terram depoſito, domina ſuſcepit caput cum ſcapulis ſuis in gremio. Magdalena verò pedes, apud quos olim tantam gratiam meruerat. Alii autem circunſtant, & omnes planctum magnum ſuper eum faciunt. Omnes enim amariſſimè plangunt eum, quaſi vnigenitum. Vnde Anſel. Sed adhuc expecta, donec nobilis ille decurio veniens extractis clauis manus pedeſque diſſoluat. Vide quomodo feliciſſimis brachiis corpus amplectitur, ac ſuo aſtringit pectori. Tunc potuit vir ille ſanctiſſimus dicere. Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea commo-

Ioſeph quomodo Pilato notus

H

Ioſeph fiducia.

Sindon.

Can. 5.

Nicodemus. Ioã. 19.

K

Pſal. 15

Depoſitio Chriſti de cruce.

Canti. 1

A commorabitur. Cerne præterea, quam dulciter
quam diligenter beatiſſimus Nicodemus, ſacra
tiſſima membra eius tractat digitis, fouet vn-
guentis: hæc Anſel. Venias & tu chariſſimè de-
uotis greſſibus, & ſpiritualibus acceſſibus, ad
deponendum dominum deum tuum de cruce
& ad plangendum eum cum ſua benedicta ma
tre, & alijs qui ibi aderant & ad ſepeliendum
& alia faciendum quæ ipſi faciebant. vnde Am
bro. Veni & tu vel ſero, vel nocte, vel quacun-
que hora: quacunque. n. hora veneris, Ieſum
inuenies ad ſuſcipiendum paratum: nec mino
rem ſerius venientibus mercedem pia largita-
te ſoluentem. Nam & qui hora ſexta venit,
non eſt mercede fraudatus: & qui vndecima
plenitudinem mercedis accepit. hæc Ambro.
Deus meus bone Ieſu: concede mihi quanquã
per oẽm modum immerito & indigno, vt qui
B his cum matre tua & alijs qui tunc aderant
corpore intereſſe, & ea facere non merui: fide
li tamen hæc eadem mente pertractans, illum
ad te deum meum pro te crucifixum & mor-
tuum, compaſſionis affectum experiar, quem
innocens mater tua, & pœnitens Magdalena
in ipſa paſſionis tuæ hora ſenſerunt. Et ſcien-
dum, ꝙ quanuis iſta depoſitio dñi de cruce, nõ
fuerit ſibi in pœnam: quia corpus erat exani-
me: ne fieret ei in contumeliam, ſed potius in
honorem & reuerentiam, præſertim cum non
fieret a Iudæis ſæuientibus, ſed a deuotis fideli
bus eum multum diligentibus, imò etiam Iu-
dæis & hoc dolentibus, quod cum tanta ſolen
nitate deponebatur, condiebatur, & ſepeliteba-
tur: illud tamẽ factum depoſitionis, in ſe valde
miſerabile fuit, & lamẽtabile: ꝙ videlicet cor
C pus tantæ nobilitatis, tractabatur tanquam ca
dauer vile: licet in veritate cadauer non fuerit
propter diuinum ſuppoſitum, in quo corpus
illud imputribiliter ſubſiſtebat: & ſi corpus il-
lud non ſenſit pœnam, beata tamen virgo (quę
ibi aderat) pœnam in hoc facto ſenſit maxi-
mam. Ex hoc articulo, depoſitionis domini de
cruce, habentur duo documenta, Primum eſt,
ꝙ fideles communicantes corpus domini de
altari, æquiparantur illis qui ipſum depoſue-
runt de cruce Perinde. n. eſt (imò plus) Chriſti
corpus ſumere de ara altaris, quã de ara cru-
cis. Illi. n. acceperunt eum in brachiis & ma-
nibus: ſed iſti ſumunt in ore & cordibus. Secũ-
dum documentum eſt, quòd & nos libenter de
bemus Chriſtum cum Ioſeph deponere. Quã
diu enim peccator in peccatis eſt Chriſtum in
cruce diſtentum, quantum in ſe eſt, vinculat
& crucifigit: peccata. n. noſtra ſunt in cauſa ꝙ
Chriſtus crucifixus eſt. Sed mox, cùm per pœ
nitentiam ad deum conuertitur, ipſum de cru
ce ſoluit & deponit: & inter brachia ſua eum
recipit. Sicut fecit Ioſeph q in deponẽdo Chri
ſtum de cruce, inter brachia ſua eum comple-
ctebatur. Vnde ſicut quis complectens aliquẽ
inter brachia, potens eſt de eo facere quicquid
vult maxime ſi illud non repugnet, ſic pecca-
tor conuerſus per pœnitentiam, conſtringens
iam Chriſtum brachiis amoris, potens eſt de

Depoſitio ad miſeriã refertur

Documenta. Cómunicãtes.

eo omnia quæ voluerit obtinere. Nequaquam D
enim Chriſtus repugnat pœnitenti: ſed para-
tior eſt ad dandum gratiam, quam iſte ad re-
cipiendum. Ad conformandum ſe huic articu
lo, recogitet homo, quam lamentabile factum
fuit quòd tale corpus (quod erat deus) ſic tra-
ctabatur ad modum cadaueris: & quod coro-
na gloriæ, iacuit ſic ſupina & proſtrata in ter
ra: qualem etiam planctum tunc beata virgo
fecerit ſuper corpus dilecti & dulcis filij ſui:
vel alias, ſicut dederit meditãti. Ieſu qui de cru
ce non viuus deſcendere, ſed mortuus deponi
voluiſti: vt de morte reſurgeres ad electorũ in
formationem: da mihi de ſacro altari tuo, ac ſi
de ara crucis corpus tuum verum dignè ſuſci
pere: & vt de hac cruce, quam ſuſcepi in tui
profeſſione ſeruitij quouſque vixero non de-
ſcenſiam: ſed cũ tibi placuerit ab hoc corpuſcu
lo repetere animam quam dediſti, tunc te vo-
cante de cruce deponar: & te inuitante ad re- E
quiem paradiſi perducar. Poſt aliquam vero
morulam, rogat Ioſeph dominam, vt permit-
tat corpus domini perungi, ac lintheaminibus
inuolui & ſepeliri. Ipſe verò contendebat, dicẽs
Nolite amici mei tam citò mihi filium meum
auferre, vel me ſecũ ſepelite. Illũ adhuc paulu
lum relinquite mihi, vt faciem ipſius valeam
contemplari, & videndo aliquantulum inde
conſolari. Illi volebant eum tradere ſepulturę
& ipſa volebat eum retinere: & ſic erat hęc pia
lis & miſeranda cõtentio, inter eos. Flebat illa
lachrymis irremediabilibus. Ipſius lachryma
rum tanta vbertas fluebat, vt caro cum ſpiritu
in lachrymis reſolui putaretur. Rigabat la-
chrymis faciem & extinctum filij ſui corpus,
& perfundebat vndique plagas eius. Lapidem
quoque quo corpus eius poſitum & locatum F
fuerat, lachrymis madebat, in quo eius lachry
mæ adhuc apparere dicuntur: qui nunc in
ingreſſu eccleſiæ ſancti ſepulchri eſſe memo-
ratur. Lauit & terſit vulnera eius cruentata,
oſculabatur ea, & faciem eius ſacratiſſimam.
Aſpiciebat vulnera corporis, & vultum eius
& caput: videbat ſpinarum puncturas depi-
lationem barbæ, faciem ex ſputis & ſanguine
deturpatam: & de aſpiciendo & flendo non
poterat ſatiari. Virginis dolores narrari non
poſſunt quia male illi erat, ſicut eſſe poterat.
Et ideo quantas lamentationes, vlulatus, plan-
ctus & fletus ſuper idem corpus vnici filij ſui
tunc fecerit, verbis explicari non poſſet. Cre
dendum tamen eſt, quòd nullos planctus ir-
rationabiles fecerit: quia dolor eius ad ratio-
nem ſuperiorem non pertingebat. Magda-
lena verò pedes domini, quos alia vice la-
chrymis compunctionis rigauit: nunc mul-
tò magis vndis lachrymarum compaſſionis
largiter lauit. Aſpiciebat pedes ſic vulnera-
tos & perforatos, deſiccatos & ſanguino-
lentos: & flebat amariſſimè; & præ dolore
videbatur deficere: ſimiliter flebant vehe-
menter & alij, ac etiam angeli præſentes ibi.
vnde Auguſtinus. O quis angelorũ vel archan
gelorum illic non fleſſet, vbi contra naturam

Lachrymę virginis

Plãctus Mariæ rationabiles.

G autor naturę immortalis deus mortuus homo
iacebat? Videbant Chriſti corpus ſic male tra
ctatum: ab impiis ſic laceratum iacere: & Ma-
riam totam ſuo cruétatam in cruore ſic ama
riſſimè flere: nullo modo lachrymas poterát
refrenare. Sicut.n. poſſibile fuit deum per aſ-
ſumptum hominem mori: ſic poſſibile fuit an
gelos bonos in morte domini ſui dolere. hæc
Augu. Plange ergo & tu chariſſime, amare, &
clama cum Bernardo dicête: O bone Ieſu quá
dulciter cú hominibus conuerſatus es: quá ma
gna & abundantiſſima eis largitus es, quá du-
ra & aſpera pro eis paſſus es, dura verba, du-
riora verbera, duriſſima crucis tormenta. hæc
Berner. Contempleris etiam bene dominum
Contem plaíio. & ſaluatorem tuum: gira & regira, volue & re
uolue, a latere in latus, a planta pedis vſque ad
verticem, & non inuenies in eo ſanitatem: ſed
H vndique dolorem, vbiq; cruorem. Non.n. eſt in
eo membrum, vel ſenſus corporis, qui ſuam
afflictionem & infirmitatem, vel paſſionem nó
ſenſerit. Vide quid in quolibet ſenſu, quid in
qualibet parte ſuſtinuit. In capite ſpinas: in au
ribus opprobria: in oculis fletum, in ore fel &
acetum, in facie alapas & ſputa, in collo cola-
phos, in naribus fœtorem: quia in loco ex ca-
dauer bus corrupto fuit crucifixus: clauos in
manibus & pedibus, flagella in dorſo, lanceá
in pectore. Quia.n. genus humanum vulneri-
bus peccatorum fuit plenum, ſecundum illud
Eſaiæ. 1 Eſaiæ. Omne caput languidum, & omne cor
mœrens, a planta pedis vſque ad verticem nó
Infirmitas humanæ eſt in eo ſanitas: ideo Ieſus in omni parte cor
poris ſui plagas ſuſcepit: vt per eius liuores in
toto ſanaremur. Homo.n. erat infirmus in ca-
I pite. i. in intentatione, quæ eſt caput animæ:
naturæ per Chriſtum ſanata. quia in his quæ faciebat non ſanam intentio-
nem habebat. Erat infirmus in manibus, quia
faciebat opera mala vel remiſſa: erat infirmus
in pedibus, quia habebat affectionem immun-
dam aut terrenam. pes.n. animæ, eſt affectus &
amor eius: quia ſicut corpus vadit pedibus, ſic
anima vadit affectibus. Erat infirmus in cor-
de, quia habebat cogitationes noxias & vanas.
Erat infirmus in toto corpore, quia habebat
totam vitam mundanam, & conuerſationé va
nam. Vt igitur Chriſtus ſuis liuoribus & vulne
ribus nos ſanaret: voluit vulnerari in capite,
vt ſanaret oés noſtras obliquas intentiones: vo
luit vulnerari in manibus, vt ſanaret noſtras
malas & remiſſas operationes: voluit vulnera-
ri in pedibus, vt ſanaret noſtras immundas &
terrenas affectiones: voluit vulnerari in corde
vt ſanaret noxias & vanas cogitationes: voluit
flagellari & vulnerari in toto corpore, vt ſana
ret totam noſtram vitam, & cóuerſationé. vnde
Omnia mébra Chriſti pro nobis orát Bern. Meditare, inquit, poſitioné corporis cru-
cifixi. & vide ſi aliquid eſt in eo quod non per
oret pro te ad patrem. Diuinum illud caput
multiplici ſpinarum denſitate depreſſatur, vſ-
que ad cerebri teneritudinem cóſixum eſt. Ad
quid hoc? Ne doleret caput tuum ne tua vulne
raretur intentio. Caligauerunt in morte oculi
ſui: & illa luminaria magna, quæ illuminant
orbem, ad horam extincta ſunt. Nonne illis K
obtenebrantibus tenebræ factæ ſunt ſuper vni
uerſam terram: & illa duo luminaria magna
cum illis luminaribus ſemota ſunt? Hoc auté
totum factum eſt, vt auerterentur oculi tui ne
viderent vanitatem: & ſi viderent, non adhære
rent. Aures illæ quæ in cœlis audiunt, San-
ctus, ſanctus, ſanctus dominus deus Sabaoth:
audierunt in terra dæmonia eorum voces: cru
cifige crucifige. vt quid iſtud? Ne aures tuæ ob-
ſurdeſcerent ad clamorem pauperis: ne recipe
rent auditum vanum, ne detractionis virus
apertis poris vſquequaque ſuſciperent. Specio
ſa illa facies ſpecioſi forma præ filiis hominú:
ſputis illata eſt, afflicta colaphis, addicta delu-
ſionibus. Quare hoc? Vt facies tua illuminare-
tur, illuminata confirmaretur, & diceretur de
te, Vultus eius non ſunt amplius in diuerſa mu
tati. Os illud quod angelos docet, homines in- L
ſtruit, quod dixit & factum eſt, felle potatum
eſt & aceto. Sed hoc factum eſt, vt veritatem
& iudicium loqueretur os tuum, & confitere-
tur dominum deum ſuum. Manus illę quæ fun
dauerunt cœlos, extenſæ ſunt in cruce: cla-
uisq; tranſuerberatæ duriſſimis, vt manus tuæ
extenderentur ad inopem. Pectus illud, in
quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ
dei abſconditi: lancea militari profoſſum eſt,
vt pectus tuum a prauis cogitationibus munda
retur, mundatum ſanctificaretur & conſeruare
tur ſanctificatum. Pedes illi, quorum ſcabellú
adorare debemus, quoniam ſactum eſt: dura
tráſfixione transfixi ſunt, ne pedes tui feſtina
rent ad malum: ſed currerent viam mandato-
rum domini. Quid plura? Pro te carnem & M
animam poſuit, vt corpus & ſpiritum ſibi ven-
dicaret. Totum toto, ſe te comparauit. Huic igi
tur omnem vitam tuam o homo debes: quia
vitam ſuam pro tua poſuit, & cruciatus ama-
ros ſuſtinuit: ne tu perpetuo ſuſtineres. Cui ve
rò iuſtius viuam quam illi? qui ſi non morere
tur, ego non viuerem. Hæc Bernar. Ad hoc ét Memoria paſſionis ob remunerationé faciendá.
faciendum, & debitum domino rependendum
idem Bern. quaſi mouendo ſic dicit: O homo
reſpice oculo mentali, quanto remunerratio-
nis debito aſtringaris domino patienti. Recole
ſudorem ſanguineum, triginta argenteos, ſictio
nis oſculum, alaparum contumeliam, flagello
rum inſtantiam, ictus arundinis, coronam ſpi
neam, ſputi ludibria, crucis angariam, patibuli
ſuſpendium, oculos languentes, oris pallorem
tellitacibanas, amara pocula, ſpongiæ obſe-
quium, caput inclinatú: latus perforatú, vlnas
extenſas manus transfixas, pedes cóſoſſos, vo-
cé lamentabilem, latrones altrinſecos garrula
tiones irriſorias, titulú famoſum, veſtimenti
ſortem, geminatum crucifige. Quid plura? Vili
ſimum mortis ſupplicium, & probra nephan-
diſſima. Et iterum: Vide homo quo amore te
dilexit dominus deus tuus, vt veſtigia eius ſe-
quaris. Pro te ligatus eſt vt te a vinculis pecca
torum abſolueret. Pro te flagellatus eſt, vt te
a flagellis æternæ iræ erueret. Pro te iudica-
tus eſt, vt te a iudicio æternę damnationis libe-
raret.

A parei. Pro te coronatus eſt ſpinis, vt te coronaret in cœlis. Pro te vulneratus eſt medicus, vt tu ſanareris ægrotus. Pro te crucifixus, vt tuas concupiſcentias crucifigeret. Pro te mortuus eſt, vt te a mortuis ſuſcitaret. Pro te ſepultus eſt, vt in te vitia ſepeliret. Hæc Bernar. Multa igitur pro nobis ſuſtinuit dominus Ieſus: ſed nos miſeri ad confuſionem noſtram vno ſermone fatigamur, vno verbo deiicimur. Omnia ergo quæ dominus Ieſus paſſus eſt quæ circa ipſum geſta ſunt, mente reuolue, & diligenter pertracta: & ex his te ad patientiam in omnibus aduerſis, quæ pateris, accinge viriliter & arma. Vnde Chry. Armemus nosmetipſos aduerſus omnem furorem, aduerſus omnem irā & ſi inflammatum videris cor tuum, ſigna pectus, impone crucem. Conuitiatus eſt tibi aliquis recordare omnium quæ in Chriſto geſta ſunt, & omnia extinguentur. Non ſolum ligamus hæc omnia, ſed & mente feramus ea. Sufficientia. n. ſunt hæc continue reuoluta, vniuerſam iram deſtruere. Et ſi contumeliam, & ſi iniuſtitiam patiamur, dicamus continuo, non eſt ſeruus maior domino ſuo. Propterea enim hæc omnia ſuſtinuit, vt ſecundum eius ſemitā gradiamur: & nos contumelias feramus, quia maximè conuitia a mente abiiciunt. Sed tamē ipſe non ſolum tulit hæc: ſed omnia egit vt ſaluaret eos qui hæc faciebant. Hæc & nos zelemur. Vnde Grego. Nihil. n. deum ita propitium facit: vt inimicos amare, & his qui efficiunt benefacere. Cum quis officit, non ad ipſum reſpicias: ſed ad eū qui mouet. ſ. dæmonem, & iram vniuerſam aduerſus illum euacua: ipſius autē & miſerere qui ab illo mouetur. Cum iniuriantem videris, excogita quoniam diabolus eſt qui mouet eum: non. n. Chriſtianorum ſunt iniuriæ. Cum igitur quis iniuriatus fuerit, memēto tui dominatoris: quoniam & per verba, & per res ei detrahebant: & ironiam multam oſtendebant: ipſe verò non ſolum non vlciſcebatur: ſed & contrarius remunerabat in humilitate & manſuetudine: hunc itaque & nos zelemur: ita. n. poterimus & a conuitio eripi omni. Si. n. non dolueris, non cōuitium pateris: quid. n. doles? Si quidem iniuſtè conuitium pateris hoc maxime triſtari non oportet, ſed illius miſereri. Si verò iuſte multo magis ſilere oportet neque doleas in verbis, ſed corrigas in rebus. Quare ſi vigilaueris, dupla lucraberis: & propitium facere deum ſilentio, & actionem accipere: ex his quæ dicta ſunt, corrigere ea quæ acta ſunt: & gloriam hanc humanam deſpicere. Etenim hinc dolor nobis fit, quoniam multi ad inſenſatorum ſuſpicionem inhiant. Hæc igitur vniuerſa meditemur in operibus: ſi. n. non hæc direxerimus, inaniter & vane in mūdum venimus magis autem & in malo. Non enim ſufficit fides in regnum ducere: ſed hæc maximè condemnare habet eos qui vitam malam demonſtrant. Qui enim ſciuit voluntatem domini ſui & non fecit, verberabitur in multis. Properemus igitur nos ad exitum: etenim multis nobis opus eſt viaticulis: vt ſufficientia æternæ vitæ accipientes viaticula, D videamus dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Hæc Chryſoſtomus.

Contra irā paſſionis memoria.

B

Amare inimicos.

C

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, qui hora diei veſpertina a Ioſeph de cruce deponi, & inter brachia eius recipi voluiſti: a matre quoque tua mœſtiſſima, & aliis amicis tuis planctus fuiſti: fac me quæſo Ioſeph creſcentē in virtutibus quotidie: & da vt peccata propter quæ crucifixus es, & iterum quaſi in cruce ligaris, plangendo & deponendo merear te de cruce deponere: teq́ quaſi faſciculum myrrhę inter brachia amoris recipere: vbi digneris dilecte mi ſemper commorari, & me a laqueis diaboli cuſtodire, ne vnquam vel hic, vel in futuro valeam a te ſeparari. Amen.

De ſecundo completorio. *Caput 66* E

Hora completorii cogitabis doloroſus & triſtis, qualiter tardante hora rogat Ioannes dominam, vt permittat, aptari & ſepeliri corpus domini noſtri, antequam intret ſabbatum, in quo non licet talia operari: & eo ꝙ propter nimiam moram poſſent a Iudæis pati calumniam. Tandem domina tanquam grata & diſcreta, & cogitans ꝙ ipſi Ioāni eſſet per filium commiſſa, amplius contendere noluit: ac ſignans & benedicens corpus, vt volebāt aptari permiſit: tunc vnxerunt corpus: (& inuoluerunt in ſindone munda) quam Ioſeph emerat, (& ligauerunt illud linteis:) etiam aliis. ſ. ſudario quod capiti adhibebatur: & inſtitis ſeu faſciis quibus totū corpus alligabatur: quæ omnia ēt de lino erant & (vt creditur) Nicodemus attulerat, ac etiam (cum aromatibus, ſicut mos Iudæis eſt ſepelire:). ſ. perſonas venerabiles: hoc. n. acceperunt a patribus ſuis & ſenioribus. Domina tamen ſemper tenebat caput ipſius in gremio ſuo, quod ſibi reſeruauit aptādum: & Magdalena pedes, apud quos miſericordiam eſt conſecuta: tandem verò Magdalena pedes lachrymis rigatos deuotè abſtergit, amplexatur, oſculatur, & inuoluit: & aptat fideliter, quā melius nouit. Sic ergo aptato reliquo corpore, reſpiciunt ad dominam: vt ipſa compleat, & oēs planctū reincipiunt. Omnes. n. ſic amariſſimè flebant, vt vix quiſquam eorum loqui poſſet. Videbant matrem omni ſolatio deſtitutam: & ſuper illam dabāt potius planctum, quam ſuper extinctum dominum ſuum. Reincipe etiam & tu planctum ſi forte dimiſeras eum. Tunc domina videns ꝙ amplius differe non poſſit: ponit vultum ſuper faciem filii: & ex innundantia lachrymarum, multò magis lauit faciem, quam Magdalena pedes: abſtergit autem & deoſculans os eius, in quodam ſudario ipſum inuoluit, & diligenter aptat: & iterum benedicit eum & ſignat. Et tunc omnes adorantes flexis genibus & pedes eius oſculantes, accipiunt & portant eum ad monumentum, quòd a monte Cal-

Mat. 27. Mar. 15 Luc. 23. & Ioā 18

Inſ. g. & inuoluit corpus Ieſu.

G uariæ diſtat paſſibus quinquaginta: domina te
nebat caput,& Magdalena pedes: reliqui verò
erant in medio. Vnde Anſel. Sequere & tu pre-
tioſiſſimum cœli terræq; theſaurum: & porta
vel pedes, vel manus, brachiaq; ſuſtenta: terræ
defluentes minutatim pretioſiſſimi ſanguinis
guttas curioſius collige: & puluerem pedum
eius linge. Dolorem quem Maria in exequiis
filii ſui tolerauit: olim Dauid in exequiis Ab
ner præfigurauit. Abner a Ioab fraudolenter
interfectus erat: cuius interfectionem rex Da-
uid, feretrum ſequens, deflebat. Dauid non ſo-
lum ipſe ſuper exequias eius plorabat, ſed etiã
alios ad plorandum incitabat: ita beata virgo
& alii deuoti exequias Chriſti deplanxerũt, &
corda ſua intima compaſſione ſciderũt. (Erat
autem prope locum crucifixionis hortus, & in
horto monumentum nouum) ipſius Ioſeph
H ſumptuosè factum: porta exciſum .i. in vno
lapide ſecundum quantitatem hominis conca
uatum: (in quo nondum quiſquam poſitus fue
rat: in quo, quia iuxta erat, propter paraſceuẽ
Iudæorum ſepelierunt eum:) reuerenter & de
uotè, flexis genibus, magnis ſingultibus, & ſu-
ſpiriis validis: & ſic dominum vitæ, dederunt
ſepulturæ mortis: Sepelierunt eum in loco ꝓ-
pinquo: quia non poterant longè portare pro
pter ſolennitatem ſabbati imminentem. Vnde
Chry. Quia verò breuitate temporis vrgeban-
tur, & veſpera imminebat: ideo ponunt in pro
ximum monumentum. Et Auguſt. Acceleratã
vult intelligi ſepulturam, ne aduesperaſceret:
quando iam propter paraſceuem facere ali-
quid tale non licebat. Tunc (vt ait Augu.) illius
exequias angelorum millia millium decanta
I bant qui omnes conuenerant ad ſepulchrum
domini ſui. Illi cantabant laudes ſed Maria da
bat gemitus & ſuſpiria cordis. Diſpenſatiuè aũt
in nouo ponitur monumento, vbi nullus poſi
tus erat: vt, ſecundum Ambro. & Chry. nõ alius
qui cum eo iaceret ſurrexiſſe a perfidis dice-
retur. vel ſecundum Aug. Sicut in Mariæ virgi
nis vtero nemo ante illum, nemo poſt illum
conceptus eſt: ita in hoc monumẽto nemo an
te illum, nemo poſt illum ſepultus eſt. Et ſecũ-
dum Hiero. In monumẽto exciſo in petra cõ
ditus eſt: ne ſi ex multis lapidibus fuiſſet ædifi
catum ſuffoſſis tumuli fundamentis ablatus fuiſſe
diceretur. Et ſecundum Augu. Si etiam ſe-
pulchrum fuiſſet in terra, dicere poterant: ſuf-
foderunt terram, & furati ſunt eum: ꝙ autem
in alieno ſepulchro ponitur paupertatem eius
teſtatur. vnde Theoph. Attende etiam abundan
tiam pro nobis ſuſceptæ paupertatis. Namque
domum in vita non habuit, poſt mortem quo
que in alieno ſepulcro reconditur: & nudus
exiſtens, a Ioſeph operitur. Vnde & Anſel. Pau
per ita fuit Chriſtus vt non in ſua, ſed in alie-
na domo naſceretur: & viuens in hoc mundo
non haberet vbi caput ſuum reclinaret: nec
moriens, vnde nuditatem ſuã tegeret nec mor
tuus, vnde inuolueretur nec ſepulchrum aut
locum, vbi corpus ſuum poneretur. Ideo etiã
ſecundum Ambro. & Auguſt. Saluator in alie-

Dolor Mariæ in exequiis Chriſti.
2. Re. 3.
Exequiæ domini.
Monumẽtum cur nouum.
Cur ſolidum.
Cur alienum.

na ſepultura ponitur qui pro aliena moriebaK
tur ſalute. Vt quid illi propria ſepultura, qui
in ſe mortem propriam non habebat? Item ſe
cundum Ambr. ad oſtendendum ꝙ nõ debuit
detineri a morte. Non. n. ille ſepulchrũ mortis
deſiderabat, qui de morte triumphũ quærebat.
ſecundum Hier. aũt & Bedã, ex ſimplici ſepul-
tura dñi, ambitio diuitum condẽnatur. qui nec
mortui & in tumulis poſſunt carere diuitiis.
Sed (vt ait Aug.) Põpa funeris: agmina exequia
rum, ſumptuoſa diligentia ſepulturæ monu-
mentorum opulenta conſtructio: viuorũ ſunt
qualiacunq; ſolatia non adiutoria mortuorũ.
Hæc Aug. Non fuit in ſepultura dñi aurum, nõ
gemmæ, non ſericum: ſed lintheamen purum
& nitidum. Sindon. n. pannus, ſeu tela de lino
eſt: de quo ẽt erant inſtitæ, quibus corpus eſt al
ligatum: & ſimiliter capitis ſudarium. vnde ſe
L cũdũ Hier. Poſſumus intelligere ꝙ corpus dñi
non auro, non gemmis, non ſerico: ſed linthea
mine puro obuoluendum ſit. Vnde etiam quia
in ſimplici ſindone inuolutum eſt corpus Ieſu
ideo Syluester Papa inſtituit, vt ſacrificium al
taris non in panno ſerico vel tincto, vel auro
texto: ſed puro lintheo terreno, & ſindone mũ
da conſecretur & celebretur. Secundum Petrũ
cantorem, ex eo ꝙ dicitur. In ſindone mun-
da, & in monumento nouo: colligi poteſt pal-
las altaris, dalmaticas, caſulas, albas, ſicut nec
ſindonem fieri debere de aliqua veſte prius
in communes vſus aſſumpta propter reueren
tiam tanti ſacramenti: ſed noua, prius non in-
duta quæ domino conſecrata, non debet ad
communes vſus aſſumi. Sed nõne corpus Chri
ſti ponitur ſæpe in aureis ſcyphis? ita, ſed me-
M diantibus pixidibus nouis. Hæc Petrus. Sepulto
autem domino mater eius omni corde ample
xabatur ſepulchrum, & qua poterat voce bene
dicebat filium ſuum. Ad ſepulchrum ſedens in
mixa illi manus extendebat: & deſuper illud
exoſculans, amaro nimis dñm ſingultu deplo
rabat. Acceſſit Ioannes & lugens ipſe multum
leuauit eam lugentem: & exeuntes oẽs de mo-
numento (poſuerunt lapidem,) quaſi pro clau
ſura (ad oſtiũ monumenti) ne ipſe locus beſtiis
eſſet peruius. ſ. magnum, qui non poſſet de faci
li & ſine multorum auxilio amoueri: ne ali-
quis veniens poſſet rapere Chriſti corpus: quia
per illud oſtium, erat ad ſepulchrum ingreſſus
In quo patet virtus reſurgentis, quem non po-
tuit retinere magnus lapis: & tollitur omnis in
reſurrectione eius ſuſpitio, quia nec ab aliquo
fieri potuit violentia, aut furtum, aut fictio. Vn
de Auguſtinus. Si fuiſſet lapis paruulus ſuppo
ſitus. dicere poterant, dormientibus nobis tule
runt eum. Et Hieronymus. Saxum enim
magnum appoſitum, oſtendit non abſque
auxilio, plurimorum ſepulchrum potuiſſe
reſerari. Myſticè in actibus Ioſeph & Ni-
codemi ſignantur plura requiſita in nobis,
ſi Chriſtus in corde noſtro debeat ſepeliri.
Nam debet communicans eſſe inuolutus lin-
theaminibus: per mundam affectionem & cõ
ſcientiæ puritatem. In ſindone enim mũda Ie-
ſum

Põpæ funebres
Sindon.
Ornamẽta altaris ſint noua.
Lapidis ſuper ſepulchrũ poſitio.

A ſum inuoluit, qui cum pura mente & puro corpore ſuſcipit: decet namq; non ſolú pura anima, ſed & corpore puro corpus Chriſti ſuſcipere. Inuoluere autem oportet: quia myſterium eius clauſum & occultum eſt. Debet etiá vnctus eſſe aromatibus, per feruentem deuotionem. Cú mirrha. n. & aloe Ieſum inuoluit, qui crucifixum in corde cum amaritudine pœnitentiæ & cópaſsionis recondit. In nouitate verò monumenti deſignatur, ꝙ cor debet eſſe per gratiam & puritatem innouatum, & ab omni vetuſtate peccati purgatum, priuſquam ad corpus Chriſti accedat: in quo corde etiam ponit eum, quando de ipſo iugiter cogitat: quia monumentum dicitur, quaſi monens mentem. Súpturus igitur euchariſtiá, videat vt cor ſuú ſit quaſi monumentú nouum, in quo locetur: & quaſi hortus in quo delectetur, ne in monuméto ſuo alius poſitus ſit, vel circa hoc quicquam

Euchariſtiá ſumpturo videnda.

B inutile excreuerit: quod erit, ſi bene per pœnitentiam mundatum fuerit & innouatum: alioquin nó poterit in eo dignè ſepelire Chriſtum. Per monumentum autem lapideum, in petra exciſum, deſignatur cordis ſtabilitas: quia debet in bono propoſito eſſe firmum: & fidei ſoliditas, in qua apud eccleſiá ſepultus eſt Chriſtus: hoc eſt fides Chriſti, ſupra quam petram ædificata eſt eccleſia. Sed pro cuſtodia omnium prædictorum, debet adhiberi longanimitas perſeuerantiæ: vt mens corpus Chriſti recipiens in prædictis conditionibus intendat finaliter perſeuerare: & hoc deſignatur per ſaxum oſtio monumenti aduolutum. Ille etiam ſepulto Chriſto in corde ſuo aduoluit ꝓ clauſura lapidem magnú ad oſtium: qui ſe claudit ne poſsit ingredi peccatum: & ponit diligens obſtaculum contra peccati recidiuú, ne Chriſtus eum deſerat & relinquat, donec ipſum à

Cordis clauſura.

C mortuis reſurgere faciat. Vnde Ambroſi. Cui pulcherrime lapis amotus eſt, ne pateret: quicunque enim in ſe humauerit Chriſtum, diligéter cuſtodiat ne eum perdat, ne perfidiæ ſit ingreſſus. Vnde & Hilarius. Et quia nihil præter eum oporteat in pectora noſtra penetrare, lapis oſtio aduoluitur: vt nihil abſque eo inferatur. Voluit autem Chriſtus in monumento iuſti, ſcilicet Ioſeph, ſepeliri, ad oſtendendum quòd non requieſcit niſi in corde iuſti: & ꝙ non amplius peccatorum conſortio volebat: quia amplius pro ipſis non moriturus erat. Vnde Ambr. Myſtice autem iuſtus Chriſti corpus ſepelit (talis enim eſt Chriſti ſepultura) qui fraudem iniquitatemq; non habeat. Iuſtus autem corpus Chriſti operit ſindone: veſti & tu domini corpus gloria ſua, vt & ipſe ſis iuſtus. Bene autem in monumento conditur iuſti: vt iuſtitiæ habitatione requieſcat. Hęc Ambroſius. De monumento domini fertur, quòd domus ſeu ſpelunca fuerit rotunda, de ſubiacente rupe exciſa: erat enim lapis ſeu rupes grandis in horto: in cuius latere erat monumentum exciſum ſeu ſpelunca, habens octo pedes longitudinis: & totidem latitudinis: & tantæ altitudinis, vt homo intrò conſiſtens, & in eius

Cur in monumẽto iuſti ſepultus.

Sepulchri forma.

pauimento rectus ſtans, vix poſſet manu extenſa culmen attingere: introitum patulum habens ab Oriente: cui lapis ille magnus aduolutus atq; appoſitus erat pro oſtio. In cuius monumenti parte Aquilonari ſepulchrú diui, hoc eſt locus dñici corporis de eadé petra eſt exciſus, ſeptem pedes & mediú habens lógitudinis, & a cætero pauimento altius eminens: tres palmos & mediú habens altitudinis eiuſdémq; exiſtens latitudinis, cuius eſt altitudinis. Qui videlicet locus non deſuper, ſed a latere Meridiano per totum eſt patulus. vnde inferebatur corpus vt eſſet quaſi ſarcophagus ſuperpoſitus fundamento, & inclinatus ſuper latus, aperturam habens a latere, & non ſuperius. Color autẽ eiuſdem monumenti ac loculi, rubicundo & albo dicitur eſſe permixtus. Monumentú ergo erat ad modum domunculæ factú: intra quod erat ſepulchrum Chriſti poſitú. Sic. n. ſepulchra Iu- D

Sepulchri color.

E dæorum antiquitus, & maximè magnarú perſonarú ſolebant fieri: vt eorum filij poſſent ibi etiá ſepeliri. Propter hoc dicitur frequẽter de regibus Iuda: Sepultus eſt in ſepulchro Dauid &c. Eſt aút ibi in eodem loco, ob reuerentiam dñici ſepulchri, artificioſo opere, forma rotunda, vno tantum foramine ſuperius aperto dominicæ reſurrectionis eccleſia maxima conſtructa, continens monté Caluariæ ad locú ſepulchri: & multa loca ſacra, in qua ſepulchrú domini eſt intra quandam cellam rotundá pulchris lapidibus conſtructá. Hæc ſiquidé eccleſia dominici ſepulchri eſt patriarchalis, & habebat canonicos regulares, & priorem, ſecundú habitú & regulá ſancti Auguſtini viuẽtes, quibus loco abbatis patriarcha præerat, cui ſoli obedientiam promittebant. Hæc eccleſia inter ſancta & venerabilia loca, non immeritò obtinet principatum, in cuius loco tá magna & mira, per dominum ſunt facta & oſten-

Eccleſia ſepulchri.

F ſa. (Et dies erat paraſceues.) id eſt, præparationis. ſ. ſexta feria, in qua præparantur illa quæ in ſabbato comedi debebant: (& ſabbatum illuceſcebat) quia veſpera ad ſabbatum pertinés inſtabat, a qua ſolennitas ſabbati incipiebat. Vbi ſciendú ꝙ ſicut homo ſexta feria creatus eſt, & peccauit: ſic Chriſtus ſexta feria pro homine mortuus eſt, & ſatisfecit. Vnde & dixit, conſummatum eſt: opus. ſ. recreationis, ſicut eadé die conſummatum fuit opus creationis: & ſicut ſabbato requieuit ab omni opere ſuo, ſic ſabbato quieuit in ſepulchro: in ſignum ꝙ in hac ſexta ætate pro eo operari, & pati debemus, vt in ſeptima cú ipſo quieſcamus: donec in octaua, veniente gloria reſurrectionis, cum ipſo ſimul gaudio perfruamur. Vnde Beda, Paraſceue Græcè, Latinè præparatio interpretatur: quo nomine Iudæi, qui inter Græcos conuerſabantur, ſextá ſabbati, quæ nunc a nobis ſexta feria vocatur appellabant: eo ꝙ in illo ab opere ſuo requieuit deus. Vnde & hanc ſabbatum, ideſt, requiem vocari præcepit, rectè dominus eadem die ſexta crucifixus, humanæ reparationis impleuit arcanú: ſabbato aút in ſepulchro requieſcés, reſurrectionis, quę octaua die

Sextę feriæ myſterium.

Paraſceue.

G victura erat, expectabat euentum. Vnde noſtræ ſimul deuotionis, ac beatæ retributionis præfulget exemplum: quos in hac quidem ſexta mundi ætate pro dño pati, & velut mundo crucifigi neceſſe eſt: in ſeptima verò ætate .i. cũ lecti quis debitum ſoluit, corpora quidem in tumulis, animas autẽ ſecreta in pace cũ dño manere, & poſt bona oportet opera quieſcere donec octaua tandem veniente ætate, & corpora ipſa reſurrectione glorificata, cum animabus ſimul in corruptionem æternæ hæreditatis accipiãt.

Veſpera ſabbati nõ lecta

vnde pulchre ſeptima dies in Geneſi veſperam habuiſſe nõ legitur: quia requies animarũ, quæ in illo ſeculo nunc eſt, non conſumenda mœrore: ſed pleniori gaudio futuræ eſt reſurrectionis ad augenda. Hæc Beda.

Oratio eccleſiæ in paraſceue.

Vbi et nota, ꝙ inter cætera myſteria, quæ hodie eccleſia facit, hoc vnũ eſt: quia hodie pro omnibus orat. Cuius ratio eſt: quia Chriſtus fuit hodie valde H pius, in parcendo quando dixit Pater dimitte illis quia neſciunt quid faciunt. Fuit valde liberalis in largiendo: quia ad modicã petitionem dedit latroni regnũ cœlorũ. Fuit valde largus in redimendo: quia nõ guttã, ſed toti ſanguinẽ pro noſtra redemptione dedit. Vnde in Pſ. Quia apud dñm miſericordia: & copioſa apud eũ redemptio.

Pſ. 129.

Ideo eccleſia, ad ſimilitudinẽ Chriſti eſt hodie multũ liberalis in orando, & multũ pia in parcendo.

Eccleſiarũ & altariũ viſitãdorũ cauſæ.

Hodie et fideles eccleſias oẽs & altaria viſitare conſueuerunt: cuius triplex ratio eſt: Prima eſt, ꝙ illa viſitatio repræſentat viſitationẽ apoſtolorũ, & ſanctarũ mulierũ quæ crebrò viſitabant ſepulchrum. Secunda eſt, quia Chriſtus hodie oẽs ſanctos, qui fuerũt a principio mundi vſq; nunc præſentialiter viſitauit dũ ad limbum deſcendit. Tertia ratio I eſt, quia ſancti hodie debent valde liberales eſſe: fuerunt .n. hodie de carcere liberati, & in cœleſte regnũ ſublimati. Si quis .n. de carcere liberaretur, & in imperium ſublimaretur, illam diem vtiq; multum diligeret. & in illa die multum liberalis eſſet. Merito igitur hodie fideles ſanctos viſitant: vt ab ipſis de carcere liberatis & in imperium ſublimatis, beneficia valeant obtinere

Mulierũ circa ſepulturã deuotio.

(Mulieres autem,) quæ erant Chriſto deuotæ funus (ſubſecutæ) quomodo & in quo loco corpus domini poneretur diligenter curauerunt reſpicere & notare: vt poſtea ei tempore congruo munus ſuæ deuotionis poſſent offerre, & officium futuri impẽdere: ac corpus eius inungere. Per hoc ſignificatur: quia animæ deuotæ debent myſterium paſſionis Chriſti ſolicite conſiderare: & eã pro poſſe imitari. Vnde Beda. Sed & haſtenus ſanctæ mulieres die paraſceues .i. præparationis, idem faciunt: cum animæ humiles, & quo maiores ſibi conſcientiæ fragilitatis, eo maiori ſaluatoris amore feruentes, paſſionis eius veſtigiis in hoc ſeculo, quo requies eſt præparanda futura diligenter obſequuntur. & ſi forte valeant imitari pia curioſitate quo ordine ſit eadem paſſio cõpleta, perpendunt. Qua lecta, audita, recordata, mox ad parandum opera virtutum, quibus Chriſtus delectetur ſe conuertunt, vt finita K præſentis vitæ paraſceue, in requie beata expectent: tempore reſurrectionis occurrere Chriſto cum aromatibus ſpiritualium actionum. Hæc Beda.

Mariæ & cæterarũ cõſtantia.

Ioſeph autem & Nicodemus inclinantes domino, & adorantes ſepulchrũ receſſerunt: Maria vero & aliæ quæ arctius amabant, remanſerunt (ſedentes contra ſepulchrũ,) & lamentantes dñm, & expectantes eius promiſſum. In quo oſtenditur earum conſtantia, & feruor dilectionis erga dominum: quia recedẽtibus diſcipulis, ac aliis notis, adhuc remanebant circa ſepulchrum. Vnde Hiero. Cæteris relinquentibus dominũ, mulieres in officio perſeuerant expectantes quod promiſerat Ieſus: & ideo meruerunt primo videre reſurgentem quia perſeuerauerunt vſq; in finem. Vnde & Rabanus: Aliis notis Ieſu ad ſua redeuntibus, ſolæ mulieres, quæ ardentius amabant, obſequium funeris inſpiciebant: expectantes quod promiſerat: & ideo poſt reſurrectionem pri- L mò Chriſtum vident beatæ mulieres quæ miniſtrauerunt viuenti, aſtiterunt morienti, obſecutæ ſunt ſepulto: & ſic cõgauiſæ ſunt reſurgẽti. Vnde & Chry. Vidiſti mulierum fortitudinẽ vidiſti dilectionem, vidiſti magnanimitatem quæ vſque ad mortem fuit. Imitemur has mulieres nos viri: neq; derelinquamus in tentationibus Ieſum. Hæc Chry. Per deuotionem quippe harum mulierum oſtenditur, quia deuotæ perſonæ mundo mortuæ, debent cum Chriſto per compaſſionem ſepeliri: vt mereantur reſurrectionis eius participes fieri. Laua ergo & tu lachrymis corpus eius ſacratiſſimo ſanguine aſperſum: & vnge ipſum vnguentis ſanctæ orationis: & porta brachiis charitatis & humilis operationis: & ſepeli cum aromatibus bonæ conuerſationis: ac bonis doctrinis & exemplis: cum multis gemitibus ac planctibus & la- M mentis, & cooperi ſub amoris & deuotionis pauimento conſcientiæ tuæ in ſindone & caſtitate mentis: ac ſudario & labore pœnitentiæ, & ſedebis ibi iuxta eum ad monumẽtum, donec videas ipſum a mortuis reſurgentem. Quæſo ne mortuum pro te dilectum relinquas: ſed totis deſideriis in ſepulchro cordis recipias: ſtringas candidiſſimis cogitationum & puriſſimis affectionum lintheaminibus, roſeas ſpecioſiſſimas, amoroſiſſimas eius plagas: donec te ducat in reſurrectionis ſuæ lætitiam mirabilibus dotibus decoratam, & in aſcenſionis ſuæ excellentiam ſuper omnes cœli ordines eleuatam.

Sepultura lamẽtabilis.

Et nota quòd licet in hac ſepultura Chriſtus nihil paſſus fuerit, quia mortuus, tamẽ hoc factum eſt in ſe miſerabile fuit & lamentabile ꝓpter rationes & cauſas ſupra circa depoſitionem domini de cruce tactas.

Documenta.

Ex iſto articulo ſepulturæ trahuntur plura documenta. Primũ eſt (ſecundum Theophilum) quòd nos ſimus imitatores Ioſeph, in hoc ꝙ quando corpus Chriſti ſuſceptum fuerit a nobis, & inuolutum tunc debemus ipſum ponere in monumento nouo exciſo in petra: id eſt, in mente noſtra dei imagine inſignita: renouata & firmata in Chriſto, qui eſt petra. Vt dicat illud Canticorũ.

Tenui

A Tenui eum, nec dimittam. Secundum eſt, quòd ſicut dominus paſſus, mortuus, & ſepultus, lamentatus fuit: ſic & nos lamentari eum debemus, per compaſſionem & veram compunctionem. Tertium eſt, quòd ſicut Chriſtus ſepultus cuſtoditus fuit: ſic & nos eum in mente noſtra ſepultum firmiter cuſtodire debemus: ne latrũculi, i. dæmones ſepulchrum cordis noſtri ſubintrẽt, & furentur nobis Ieſum. Qartum eſt, quòd & nos qui ſpiritualiter mortui ſumus peccatis conſepeliamur etiam cum Chriſto: ita vt abſcondamus & quieſcamus a peccatis: ſic quòd

Rom. 6

vetus homo in nobis amplius non reſurgat. Vnde Apoſtolus, Conſepulti, inquit, ſumus cũ Chriſto per baptiſmum in mortem: vbi Gloſ. Chriſtus in perſona veteris hominis habebat membra confixa in cruce, ne ad priores actus mouerentur, a quibus etiam mortuus & ſepultus quieuit humanis ſubtractus aſpectibus. per B hoc exigens a nobis vt membra noſtra continentiæ & iuſtitiæ clauis cõfixa habeamus: ne ad priora mala redeamus: a quibus etiam ita perfectè quieſcamus, vt nec eorum viſio, nec memoria habeatur. Et ſic veteri homine in nobis crucifixo, mortuo, & ſepulto: ad bona reſurgentes, in nouitate vitæ abluemus, hæc in

Conformatio.

gloſ. Ad conformandum ſe huic articulo, imaginetur homo, quaſi cor ſuum ſit Chriſti ſepulchrum: & inibi ipſum venerabiliter recondat: reconditum lamentabiliter defleat & diligenter cuſtodiat: ne ipſum amittat. Conſepeliat ſeipſum in eodem ſepulchro cum Ieſu; & ruminet ſenſum documentorum, vel alias ſicut deus miniſtrabit. Ieſu qui in monumento ſepeliri, lamentari, & cuſtodiri voluiſti: da mihi te in corde meo ſpiritualiter ſepelire, lamentari & diligenter cuſtodire: vt & ego tibi conſepultus tecum merear ad reſurrectionis gloriam C peruenire: & qui poſitus in ſepulchro a viſu hominum es ſegregatus in pace dormiens, abſconde interim me ſeruum tuum in abſcondito faciei tuæ, a conturbatione hominum: vt mũdo mortuus tibi viuens in te dormiam, & ſuauiter in te requieſcam.

Sepeliẽdi cum Chriſto forma.

Hic nunc videndum eſt qualiter debemus cum Chriſto ſepeliri. Sepulchrum autem iſtud in quo debemus ſepeliri, eſt ipſa religio, in qua ipſe religioſus ſpiritualiter debet mundo mori & ſepeliri. Aſſimilari autem debet religioſus mortuo & ſepulto, quãtum ad plura. Primò, quãtum ad ſenſum rerũ quia ſicut mortuus & ſepultus nihil proprium habet: ſic & religioſus nihil proprium habere ſed omnia in communi diuidere debet. Secundò, quantum ad ſenſum carnis & motum: quia ſicut mortuus priuatur ſenſu, nec ſenſibilibus gaudet: ſic & religioſus debet eſſe mortuus quantum ad delectationes, quæ ad ſenſum carnis pertinent: & ſicut mortuus, mouenti ſe non contradicit: ſic & religioſus prælato, ſe regenti non debet contradicere: ſed in omnibus obedire. Tertium, quantum ad domicilium: quia ſicut mortuus clauditur in ſepulchro: ſic & religioſus debet eſſe clauſus in clauſtro: & ſicut mortuus de monumento non exit, niſi ad iuſſionem dei ſcilicet die iudicii: ſic nec religioſus debet exire clauſtrum ſine iuſſione prælati D & ſicut mortuus non murmurat quando transfertur de monumento in monumentum, ſic nec religioſus debet murmurare quando transfertur de monaſterio ad monaſterium. Quartò debet aſſimilari maximè morti Chriſti: in morte .n. Chriſti anima fuit a carne ſeparata: tñ anima & caro fuerũt diuinitati vnitæ, ſic in vero religioſo anima debet eſſe ſeparata a carne; vt ſcilicet carni non conſentiat in aliquo carnali amore: anima tamen & caro deo debent eſſe vnitæ: anima per amorem: caro, per incorruptionem: vt poſſit dicere cum propheta. Cor meum & caro mea exultauerunt in deum viuum.

Pſal. 83. Sepulturæ figuræ. Gen. 37. Ionæ 2. & 3.

Sepulturam Chriſti olim filii Iacob præfigurauerunt: qui fratrem ſuum Ioſeph in ciſternam miſerunt. Hanc etiam Ionas præfigurauit: quem proiectum de naui in mare cetus deuorauit. Ionas fuit per tres dies & noctes in ceto: ita Chriſtus fuit vſque ad triduum in monumento. E Nunc recogita qualiter dominus tuus ſeptem horis prædictis pro te paſſus ſit, & auſculta eum quaſi te moneret & diceret: Cum primo nocte ſurrexeris, ob reuerentiam illius amoris quo me vinctum tradidi in manus malorum, & quo factus ſum obediens vſque ad mortem: diſponas in corde tuo obedire velle ad omnia quæ tibi iniunguntur. Circa primam, ob reuerentiam humilitatis qua coram indigno iudice velut agnus manſuetus ſteti: ſubiicias te omni creaturæ propter me, & ad quæque vilia opera ſis paratus. Ad tertiam, ob amorem quo ego contemptus, conſputus & opprobrio ſaturatus fui: teipſum contemnas & vilipendas, & opprobria ſuſtineas. Ad ſextam crucifigas tibi mundum, teq́ mundo: cogitans qualiter ego omnium creator F pro amore tuo crucifixus ſum & ideo omnia delectabilia mundi ſint tibi quaſi crux amara. Ad nonam moriaris mundo & omni creaturæ ſcilicet vt amara mors intantum corde tuo dulceſcat, vt omnis creatura deſipiat. Circa veſperam, qua de cruce depoſitus ſum, recolas in gaudio qualiter poſt mortem & omnes labores tuos fœlici requie pauſabis in ſinu meo. Ad completorium, memor ſis vnionis illius qua ſpiritus vnus mecum effectus, meipſo in ſumma experientia perfrueris: quæ vnio hic in via incipit per voluntatis meæ & tuæ concordiam in omnibus, tam aduerſis quam proſperis, & in futuro complebitur per æternam gloriam in cœlis.

Mariæ abductio a ſepulchro.

Appropinquante autem nocte, dicit Ioannes dominæ quòd eis expedit recedere, quia non eſt conueniens ibi morari, vel de nocte ad ciuitatem redire. Tunc domina prout poteſt ſurgit, & ad monumentum genuflectit, & ipſum amplectitur ac benedicit. Nam cruciata gemitibus, fatigata doloribus, afflicta ploratibus, nequibat ſtare pedibus. Tamen ſicut poterat mulieribus ſanctis adiuta, cũ diſplorãtibus ſimul cũ ea cœpit recedere. Cũ aũt venerũt ad crucem, ibi ipſa genu flexit, & crucem adorauit. Similiter & omnes fecerũt. Co-

G gitare nanque potes, ꝙ ipſa fuit prima quæ crucem adorauit, ſicut & prima quæ filium natum adorauit. Hæc autem ſancta crux poſt paſſionem & reſurrectionem domini per Iudæos, cum crucibus latronum, ſub monte Caluariæ profunde ſub terra abſcondita fuit, vbi ducentis annis & amplius vſque ad tempora Conſtantini & Helenæ latuit: ſed Helena in lapide pluſquam viginti paſſibus fodiens, ipſas tres cruces inuenit, quibus ſublatis crucem domini ab aliis ligno reſurrectionis mortui probauit & diſcreuit. *Crucis abſcõſæ locus.* Ipſe autem locus in quo crux inuenta eſt, diſtat a loco Caluariæ decem pedibus verſus Orientem deſcendendo vbi in eccleſia quæ continet mõtem Caluariæ, eſt cripta profunda, inferior pauimento quadraginta gradibus, vel circa: & ſunt ibi quatuor columnæ, quæ dicuntur mortem domini fleuiſſe.

H Deinde recedunt verſus ciuitatem, & per viam ſæpe domina ſe vertebat retrò, aſpiciens per compaſſionem. Intrantibus autem illis ciuitatem; multi videntes dominam moti pietate ſuper illius dolore ad luctum conuertebantur amarum, & concurrunt vndique bonę matronæ, & virgines ambulantes poſt ipſam, & aſſociantes eam per viam, & conſolantes, ac etiam lamentantes eam. Sed & boni homines, per quos tranſibat, compatiebantur eidem & mouebantur ad fletum. Vndique fit ploratus magnus & luctus. Nam dolor eius multos faciebat dolentes. Vix lachrymas continere poterãt quicunque eam plorantem videbant. Fiebat luctus quocũq; tranſibat Maria plorabat ipſa plorabant oẽs ambulantes cũ eâ, plorabãt & multi venientes obuiam ei. Sic vtique deducitur a plorantibus plorans, quouſque peruentum eſt ad domum Ioannis.

I Cum autem venerunt ad domum, tunc ipſa vertens ſe verſus dominas illas, inclinauit ſe agens gratias. Illæ verò inclinantes ſe eidem vale dixerunt, & cum lachrymis receſſerunt. Intrauit ergo domina domum ibi reſedit, ibi permanſit: & eam Ioannes in ſua cura & cuſtodia retinuit: ac ſuper propriam matrem omni corde amauit. Flebat & plangebat valde cum Ioanne, & Magdalena, & ſororibus ſuis. Soluebat dolori amaras lachrymas, filij ſui mortem nimis amarã in corde ſuo recolens: ac paſſionis loca, & cuncta quæ paſſus fuerat in animo voluens. *Cõſolari monet Mariam.* Tandem Ioannes hortando quòd deſiſteret, conſolatus eſt eam vt poterat. Tu quoque experiaris vires tuas, ſi ſcires eam conſolari: & confortare, quòd parum comederet, & alios comedere faceret: quia adhuc ieiuni ſunt, & refectione indigẽt: ac eis parare, & miniſtrare coneris & poſtea benedictione ab eã, & aliis ſingulis accepta recedere poteris. Hic nota quòd hodie, ſ. die paraſceues, non conſecratur hoſtia quia vera hoſtia hodie eſt oblata. *Sextę feriæ inſignia.* In hac etiã ſexta feria, in qua paſſus eſt Chriſtus multa ſunt facta diuerſis annis & vicibus: de quibus ſunt iſti verſus:

Salue feſta dies quæ vulnera noſtra coherces.
Angelus eſt miſſus: eſt paſſus & in cruce Xpũs:
Eſt Adam factus: & eodem tempore lapſus. K
Ob meritũ decimæ, cadit Abel frater ab enſe:
Offert Melchiſedech: Iſaac ſupponitur aris.
Eſt decollatus Chriſti baptiſta Ioannes.
Eſt Petrus ereptus: Iacobus ſub Herode peremptus.

Tædet iam audire, & recitare Iudæorum blaſphemias: (Altera. n. die quæ eſt poſt paraſ. cuẽ,) iam incepta: ſcilicet cum iam ſexta feria tranſiſſet, & ſero facto poſt ſolis occaſum ſabbatũ iam intraſſet: (conueniunt iterum: ſacerdotes & phariſæi ad Pilatum dicentes: Domine recordati ſumus, quia ſeductor ille dixit adhuc viuens poſt tres dies reſurgam.) *Iudæorũ blaſphemia & perfidias.* Quod dicunt illi ex inuidia eſt: quę etiam proprium nomẽ non patitur: & dicentes ſeductor: hoc quod ipſimet erant domino imponunt. Non ſufficit ſeductoribus ſcelus mortis: niſi & poſt lacerẽt famam eius. L Eſt autem ſeductio duplex: ſcilicet bona & mala. *Seductio duplex.* Prima, eſt ſeductio ſanctitatis; ſcilicet a falſitate in veritatẽ: de qua dicit Hiere. Seduxiſti me domine: & ſeductus ſum. *Hier. 20.* Alia eſt ſeductio peruerſitatis: ſcilicet a veritate in falſitatem: & hanc imponunt Iudæi Chriſto, Vnde Hiero. Principes autem ſacerdotum, licet immenſum facinus in nece domini perpetrauerint: tamen non ſufficit eis, niſi etiam poſt mortem eius conceptæ nequitiæ virus exerceant, famam eius lacerantes: & quem innocentem ſciebant, ſeductorem vocant. Sicut autem Caiphas ignorans ante prophetauerat, dicens: expedit vnum hominem mori pro populo, & non tota gens pereat: ſic & modo: *Seductor bonus Chriſtus.* ſeductor enim erat Chriſtus, non a veritate in errorem mittens: ſed a falſitate ad veritatem, a vitiis ad virtutes, a morte ad vitam ducens. Hęc Hierony. Iube ergo cuſtodiri ſepulchrum, ne diſcipuli furentur eum, & dicant aliis ꝙ ſurrexit a mortuis. M Stulti cuſtodiã petunt: quaſi in ſepulcro teneri valeat, qui vbique eſt, & omnia continet. Vbi Ambro. Quanta malitia ſacerdotum, qui non tantum magiſtro, ſed etiam diſcipulis detrahunt: (& erit nouiſſimus error peior priore.) Vbi Raba. In hoc autem ignoranter verum dicunt. Peior enim fuit contemptus pœnitentiæ in Iudęis, quam error ignorantiæ. Peior erat infidelitas reſurrectionis, quam crudelitas paſſionis. Confitentur ergo planè ꝙ prius fuit error in nece domini. Vbi & Chry. Vnde autem qualiter etiam nolentes concertant ad demonſtrandam veritatem. Irrefragabilis enim demonſtratio reſurrectionis facta eſt per ea quæ prætenderunt. Quia enim cuſtoditum eſt ſepulchrum: nulla fraus facta eſt. Si autem fraus facta non eſt: manifeſtè & irrefragabiliter dominus ſurrexit. Hæc Chry. Pilatus verò iam fatigatus dixit eis, (Habetis cuſtodiam:) id eſt, do vobis licentiam ponendi cuſtodes, & concedo, quòd accipiatis milites ad cuſtodiendum eum pro veſtra voluntate. (Ite & cuſtodite ſicut ſcitis:) quaſi diceret: Si debet reſurgere, male poteritis cuſtodire: quam impius & fatuus erat Pilatus, qui ſicut Chriſtum permiſit occidi, ita & cuſtodiri cũ morti adiudicauit

A dicauit, eis etiam cuſtodes dedit. Vadunt illi, & venientes illuc primò corpus eius inſpiciunt, & eum qui autor vitæ claruerat, in inferni clauſtris retétum ſe deprehendiſſe lætantes, ſepulchrum muniunt: milites armatos cuſtodes ponunt lapidem qui erat in oſtio monumenti, vnde aceſſus in ſepulchrum erat, ſigillo preſidis, ac etiam ſigillis ſuis ſignant: ne aliquis ſine ſcitu eorum ingredi poſſit, & diligenter omnia faciunt. Et in hoc apparet malitia eorum: quia etiam in cuſtodibus non confidũt ſed inſuper ſigilla apponunt: Hoc autem totum dominus voluit fieri, propter maiorem certitudinem reſurrectionis ſuæ: vt & ipſi quãuis nolentes, ſibi cõ dominum reſurrexiſſe: & nullo modo ſic poſitum furari potuiſſe. Non eſt.n. conſilium, nec ſapientia, nec fortitudo cõtra dominum. Et recte in tali loco dominus ſepulturam ſuam elegit, vbi nulla poſſibilitas fodiendi eſſet: quatenus omnem occaſionem calũniandi Iudęis auferret ne fortè ſi in maceria circuncluſus eſſet, vel quolibet pariete: dicerent ipſi diſcipulos illius furatos eum fuiſſe.

Sigillorum ſignatio.

Sepulchri ſoliditas calũniã pellit.

B Vnde & Hiero. Non ſuffecerat principi ſacerdotum, & ſcribis, & phariſæis crucifixiſſe dominum ſaluatorem: niſi ſepulcrum cuſtodirẽt cohortem acciperent, & ſignarent lapidem: & (quantum in illis eſt) manum opponerent reſurgenti: vt diligentia eorum noſtræ fidei proficeret. Quantò enim diligentius ſeruatur: tantò magis reſurgentis virtus oſtenditur. Vnde & Chryſoſt. Et in duriſſimo lapide fuerat exciſum, & grandis lapis poſitus eſt ad oſtium & cuſtodia ponitur militum in circuitu: vt quanto fortius ſeruatur ne furari poſſet tanto magis virtus dei appareret cum reſurrexerit. Si enim ſepulchrum fuiſſet in terra, dicere poterant. Suffoderunt terram, & furati

C ſunt eum. Si fuiſſet lapis paruulus poſitus, dicere poterant, Paruulus lapis fuit, & dormientibus nobis tulerunt eum. Et iterum. Diligentia ſcribarum prodeſt fidei noſtrę. Seruate phariſęi, ſeruate: deus includi non poteſt, deus in ſepulchro teneri non poteſt: qui fecit cœlum & terram, cuius in pugillo terra eſt & cœlum, qui appendit mundum in tribus digitis. Qui ergo appendit mundum, vno ſepulchro non poteſt contineri. vnde etiam Hilarius: Metus furandi corporis, & ſepulchri cuſtodia atque obſignatio, ſtultitiæ atque infidelitatis teſtimoniũ eſt: cũm prius præcepto domini conſpexiſſent de ſepulchro mortuum ſuſcitatum. Pilatus autem prædictus, poſtmodum in multis apud Tiberium Cæſarem a Iudæis accuſatus: deportatus eſt in exilium Lugdunum, vnde erat oriundus. Herodes verò, qui conſenſit Pilato in nece domini deportatus eſt in exilium Viennũ & mortuus eſt ibi.

Hilarius

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, qui hora completorij aromatibus vngi & condiri: ac ſindone & aliis lintheis inuolui, & Ligari: matre quoque tua & aliis amicis tuis lamentantibus ad ſepeliendum portari & ſepeliri voluiſti da mihi quæſo, vt te aromatibus vngam per feruentem deuotionem, & bonam conuerſationẽ: ſindone & lintheaminibus te inuoluã, per mũdã affectioné & cõſciẽtiæ puritatẽ: lamẽter te lachrymis pœnitentiæ & compaſſionis, portemq́; brachiis charitatiuæ, & humilis operationis: & ſepeliam te in corde meo, per iugem recordationem, & memoriã: vt & ego tibi conſepultus peruenire tecum merear ad reſurrectionis gloriam. Amen.

D

Epilogus dominicæ paſſionis, & de laude crucis. *Caput 67*

Conſidera nũc quæ ꝓ ſalute hominis omni tempore, & ſpecialiter hodie paſſus eſt dominus: vt inde aduertas quantum ſibi debeat quilibet Chriſtianus: hæc enim quæ pro nobis paſſus eſt, ſuper omnia quæ operatus eſt, valde amabilem eum nobis reddunt: & nos ad eum amandũ fortius aſtringunt. vnde

E Bernar. Valde omnino mihi amandus eſt, per quem ſum, viuo & ſapio. Pro his ergo ita ſum amãs te quantum poſſum. Sed eſt quod me plus mouet, plus vrget, plus accendit. Super omnia (inquam) reddit amabilem te mihi, bone Ieſu, calix quem bibiſti, opus noſtræ redemptionis: hoc omnino amorem noſtrum facile vendicat totum ſibi. Hoc, inquam, eſt quod noſtram deuotionem & blandius allicit & iuſtius exigit, & arctius ſtringit, & afficit vehementius. Multum quippe laborauit in eo ſaluator: nec in omni mundi fabrica tantum fatigationis autor aſſumpſit. Ille denique dixit & facta ſunt: mandauit & creata ſunt. At vero

Amãdi Chriſti rationes

F hic & in dictis ſuis ſuſtinuit cõtradictores: & in factis obſeruatores: & in tormentis illuſores, & in morte exprobratores. Et iterum, Memento iam homo, etſi de nihilo te factum: non tamen de nihilo te redemptum. Sex diebus condidit omnia: & te inter omnia. At vero per totos triginta annos operatus eſt ſalutem tuam in medio terræ. O quantum laborauit ſuſtinens? hæc Bernardus. Vnde & Ambroſius: Plus itaque mihi contulit deus redimendo, quam creando. Creando quippe me mihi dedit: redimendo autem, & ſeipſum dedit, & me mihi reddidit. Itaque ſi me totum illi debeo pro me facto: quid iam addam pro me refecto? Non enim tã facile ſum refectus, quam factus. Siquidem de omni quod factum eſt: dixit & facta ſunt. In me autem reficiendo: & dixit multa, & geſſit mira, & pertulit dura, nec tantum dura: ſed etiam indigna hæc Ambroſius. Non eſt autem æſtimandum quòd paſſionis ſuæ pœna in eius ſolum captione & traditione fuerit inchoata, ſed potius ab inſtanti ſuæ conceptionis vſque ad mortem eius durauit. Cum enim mortem ſuam acerbiſſimam, quam pro ſalute noſtra pati voluit, firmiſſimè præſciret, & eam futuram infallibiliter cognoſceret: oportuit quòd in qualibet hora pro ea naturaliter

Salutis noſtræ operatio

G raliter doleret: præſertim cùm cogitaret tantã mortis acerbitatem, & tantam doloris generalitatem: quæ per totum corpus & omnia membra corporis, & per oẽs vires inferiores animę diffundi debebat. Multa verò de his omnibus

Paſſa a Chriſto pluriſma.

paſſus eſt pro nobis, quę colligi poſſunt ex verbis Auguſtini, dicentis: Attende & intellige anima mea, tempus beatiſſimæ paſſionis. Paſſus eſt Ieſus meus, amor meus, dulcedo mea, ſpes mea, beatitudo mea, conſolatio mea: & in omni tẽpore, in toto corpore, & in omni ſuo opere. In tempore infantiæ anguſtias uteri, paupertatem, aſperitatem, & humilitatem præſepii, perſecutionem aduerſarii, fugã Aegypti. In tempore adoleſcentiæ, diſputationẽ, præcipitationem. In tempore iuuẽtutis, amariſſimã & turpiſſimam paſſionẽ.

Paſſus eſt Chriſtus in omni ætate.

Paſſus eſt etiam in toto corpore: in oculis, effuſionem lachrymarũ: in auribus, auditum cõtumeliarum & blaſphe-

H

miarum: in genis, moleſtiam alaparum: in naribus fœtorem ſputi: in ore, amaritudinẽ aceti & fellis: in manibus, vincula: & in pedibus afflictionem plagarum: in toto corpore flagellationem. Et in opere detraxerunt prædicationi conuerſationi, miraculorum operationi. Traditur & ligatur iuſtus & innocens ſicut agnus ad ſacrificium, & ſicut latro ad ſuſpendium: & tamen non quærit vindictam, non oſtendit impatientiam, imò arguit Petrum amputantẽ auriculam, cum poſſet obtinere a patre legionem angelicam duodenam.

Ligatus.

Ligatur ergo ſicut latro, accuſatur vt latro, condemnatur vt latro, expellitur vt latro, plectitur inter latrones, vt princeps latronum. Ligaris domine, vt ſoluas vincula peccatorum: vt diſſoluas colligationes impietatis, & faſciculos deprimentes.

Pũctus.

Pũgeris bone Ieſu ſpinis, clauis & lancea: vt ſit in nobis recta intentio, diſcreta operatio, manifeſta dilectio.

I

Flagellatus.

Flagellaris, vt a me flagella tuæ iracundiæ propulſares.

Vulneratus.

Vulneratus es domine Ieſu propter peccata noſtra, attritus propter ſcelera noſtra: vt plagæ tuæ noſtrorum vulnerũ efficax medicina. Tempus etiam, dulcis Ieſu, tuam aggrauat paſſionem.

Paſſus toto tẽpore.

Paſſus enim es tẽpore nocturno, diurno, frigido, æſtiuo. In matutinis caſtigatus, in mane accuſatus, in tertia acclamatus, in ſexta condemnatus, in nona cũ clamore & lachrymis expiraſti. Plange igitur & dole, & iſtage anima mea, & deducant oculi tui lachrymas, & non taceat pupilla oculi tui ſuper fratrem tuum decorum nimis, & amabilem ſuper amorem mulierum, qui veſtiuit te coccino, & præbuit tuo cultui ornamenta. Dolebis.n. ſi conſideras lachrymas mulierum, lachrymas piſcatoris, lachrymas inſenſibilium: ſi videas obtenebrationem ſolis, vt celaret membra domini patientis: terræmotum conciſſionem lapidũ, reſurrectionem corporum, apertionem monumentorum, & velum diſſolutũ: lachrymas patientis, & lachrymas genitricis. Dolet.n. beata virgo mater de proditione & captione, de condemnatione, de crucifixione: potiſſimè in commendatione & depoſitione. Locus etiã tuus,

K

Locus aggrauat.

bone Ieſu, aggrauat paſſionem. Paſſus eſt.n. dominus Ieſus in præſepio, in deſerto, in templo, in hoſpitio, in itinere, in horto, in atrio, in prætorio, in loco crucifixionis. In præſepio, indigentiam: in deſerto, pugnã: in templo, reſiſtentiam: in hoſpitio obſeruationem detentoriam: in itinere, fatigationem & moleſtiã: in horto, ſudorem ſanguinis: verbum & oſculum proditoris: vexationem corporis: comprehenſionem & ligationem cohortis. In atrio: interrogationem, alaparum afflictionem, trinã negationem, accuſationem: in faciem conſpuũt, colaphis cædunt, in faciem palmis percutiunt: inſultando & illudendo prophetam eũ dicũt. In prætorio iniquitatem teſtium, & accuſationem infidelium: amariſſimum flagellum, iniquum iudicium, illuſionem perſequentiũ.

Peruerſio rerũ

Et vide peruerſitatem nimiam, iniquitatem maximã. Iudicatur iudex, deridetur rex, cruciatur pontifex.

L

Vide iniquum iudicium, ex parte teſtium: quia non conueniunt: ex parte rei: quia accuſatur innocens. Defecit etiam in iſto iudicio rectitudo animi: ſciebat.n. ꝙ per inuidiã tradidiſſent eum. Defuit etiã iuſta cauſa: quia nõ culpa propria, ſed aliena iuſtus ordo: quia capitur & ligatur ante ſententiam. Admittit Pilatus accuſationem falſam: condemnat innocẽtẽ ad crucis ignominiã. Erubeſce Pilate iudex iniq;. Quo vinceris, ſuperaris, ſubuerteris, ſeduceris? qui prius eũ eripere conabaris iure cõmuni, cõſuetudine loci, flagello corporis. Erubeſcite infideles, perfidi Iudæi: qui magiſtrum veſtrum dominũ veſtrũ crucifigitis & percutitis. Plectitur in loco crucifixorio: patitur namq; dei filius, amor æternus, ſyncerus, dulcis & ſuauis: in mulieribus plangentibus, in Iudæis infidelibus, in latrone blaſphemante, in populo acclamante, in matre lachrymante. Attende etiã & intellige anima mea genus mortis ſuæ.

M

Illud.n. genus mortis fuit turpiſſimũ, viliſſimũ, amariſſimum, acerbiſſimum. Spoliatur.n. veſtibus, expellitur a ciuibus, cruciatur cũ latronibus, illuditur a militibus. Illuditur in domo Herodis, in veſte candida: in domo principis colaphis, ſputis, & alapa: in prætorio iudicis, in veſte purpurea, in corona ſpinea, in ſalutatione, in genuflexione irriſoria, in cathedra crucis, in titulo, in conſortio, in multiplici opprobrio. Fuit etiã amariſſimum: ſi conſideres cauſalitatem, generalitatẽ, diuturnitatem, & acerbitatem. Cauſa.n. nõ eſt tua, ſed mea, dñe Ieſu: tu.n. ſolus fuiſti abſq; macula. Paſſus es generaliter. Vt videas igitur anima mea generalitatẽ hanc. Vide lectũ ſponſi: non eſt floridus, nõ eſt aureus vel argenteus, ſed duriſſimus: neſcit.n.

Lectus ſponſi, crux.

ſtramina, deeſt culcitra, lintheamina coopertoria, puluinaria. Vide titulum famoſum, tripliciter a Pilato conſcriptum: conſidera cibũ eius & potum: comitatum eius, f. mulierũ & latronũ: verba & verbera, vincula & flagella, coronam & lanceam. Paſſus eſt etiam in omnibus partibus corporis: vt miſericordia redemptoris, amoueret tranſgreſſus præuaricatoris. Acerbitatem etiam habet, bone Ieſu paſſio tua & pro-

A & propter innocentiam ex parte tui: excæcationem & ingratitudinem, ex parte populi: & propter complexionē, ex parte corporis: compaſsionem, ex parte matris, & tui dilecti collegij: & quia pateris in partibus magis paſsibilibus & ſenſitiuis: quod accidit propter raritatem & teneritudinem carnium, multitudinem oſsium, & collectionem neruorum. Pateris igitur dñe deus meus, dux meus, & notus meus: In latere, manibus, & pedibus: vt accelerares homini originalis, actualis, & venialis criminis medicinam. Dediſti etenim, dñe Ieſu Chriſte, ſanguinem tuū in pretium redemptionis, & in potū fidelibus inebriationis, in lauacrum coinquinationis, in antidotū curationis, in ſcutum præſentis impugnationis. Fuit igitur, bone Ieſu, lectus tuus durißimus, cibus & potus amarißimus, cruciatus ſingularis & acerbißimus: nec reuocat te, nec retrahit tenerrimus

Acerbitas paſsionis.

B amor matris, aut timor turpißimæ mortis: nō pudor ſpoliati corporis, nō dolor ſingularis, aut fallacia ſponſionis, quia indutus es veſte nuptiali, inſtructus lege legali, armatus armatura ſpirituali. Egredere igitur filia Sion, & vide gloriam Salomonis in equitatura: in ramis, in veſtibus & laudibus. Quō igitur emarcuit tam citò flos gloriæ tuæ, vmbra honoris, tui nimirum conuertunt honorem in opprobriū, dulcedinem in abſinthium. Portas etenim crucem in humeris, ſpoliaris veſtibus tuis, cruciaris flagellis, ſatiaris opprobriis, de vrbe expelleris. Vide noſtri ſapientiā Salomonis, a parte tēporis: paſſu eſt etenim ſexta feria hora ſexta: vt hominē lapſum ſexta hora & die, per mortem ſuam repararet a parte medii: hoc enim opus noſtræ ſalutis ordo depopoſcerat. Vide & patientiam, ipſe etenim tanquā agnus, qui portatur ad victimā: & ſicut ouis ad occiſionē ductus eſt. Vide eius humilitatem: quia dānatur

Salomoni comparatur chriſtus

Virtutes Chriſti.

C cū latronibus. Vide charitatem: quia indulget crucifigentibus. Vide & paupertatem: pauper .n. fuit & in laboribus. Paupertatem tuam oſtēdit mihi, pauper Ieſu, mater tua, familia tua, domus tua: domus (inquā) præſepij, cœnaculi, patibuli, & tumuli, in equitatura aſinæ & pulli. Vbi ſunt inſignia tua, rex regū, princeps paſtorum? vbi eſt equitatura tua, veſtis purpurea, palatium, ſceptrum, ſolium, & diadema regni? vbi ſunt ornamenta tua, ſacerdos in æternum, & pontifex futurorum bonorum? vbi ſunt pretioſa, anulus & gemma, baculus & cappa ſerica, chirothecæ & ſandalia? vbi ſunt arma bellica fortis armatæ, & miles noue? Non defuit tibi in gloria alapa, veſtis alba, & purpurea: nō defuit pugna. ſuperaſti latronem & mortem: ſpoliaſti infernum, omnia ſpoliātem: in funda vinculorum, in lapidibus quinq; vulnerum, in baculo crucis. Vbi ſunt codices tui, magiſter optime? liber tuus: corpus tuum, ſcriptus intus & foris, ſcriptus ſpinis & clauis, illuminatus vnda ſanguinis, ligatus vinculis, ſignatus clauis. Attende & huius mortis diuturnitatem, & præpoſitiones acerbitatum: & pone ſuper caput tuum, ſicut ſignaculum anter ubera tua,

Mortis diuturnitas.

D ſicut faſciculum: ſicut antidotum, contra oīm morbum. Aſcende ſuper palmam crucis: per cōpaſsionem, meditationem, imitationē, vt apprehendas dulciſsimos fructus eius. Vade ergo o anima ad montem myrrhæ: & conſidera altitudinem paupertatis, latitudinem charitatis, lōgitudinem acerbitatis, amaritudinem & dolorem mortis: & affer ramū virentis oliuæ ad arcam tuæ conſcientiæ. Accipe etiam colūba mea granum frumenti: ſeminatum in incarnatione, in terra virginis glorioſæ: præciſum, in circunciſione: excuſſum & flagellatum, in paſsione: candidū in mente, rubicundū in corpore, diuiſum in latere, multiplicatū in morte, reconditum in horreo in aſcenſione. Hoc ſit tuū edulium, pulmentum & viaticum. Si autē faſtidit appetitus, ſi laſſeſcat interior guſtus: adhibe agnū immaculatū, adiunge & piſcem aſſatū in craticula crucis. Reuera bone Ieſu

Edulium animæ

E agnus es, & propter medicinam tuā, patientiā, & innocentiā atq; notitiā: agnoſcis quippe matrē tuam in patibulo, virginem virgini, euangeliſtā euāgeliſtæ commendans. Si autem amplius deſideret guſtus tuus: ſi non quieſcit appetitus: fac pulmentum de piſce aſſato, vt comedas. Piſcis aſſatus, Chriſtus paſſus eſt: nutritus in aquis tribulationis, apertus in latere, exquamatus in expoliatione, ſallitus in ſputorū multiplicatione, aſſatus in cruce. Huius felle piſcis inunge oculos tuos, vt videas ſi eſt dolor ſicut dolor eius. Si contingat plerunq; ſtare in acie: accipe ſcutum militiæ, vexillum victoriæ, arcū gloriæ. Scutum hoc, quod miles contra hoſtes debet accipere: propter figurā, picturam, efficaciam & materiam, crux dñi arbor ſalutifera eſt. Huius ſcuti cornua, in manibus crucifixi. Tria .n. cornua tua exuperāt prælia. Cornu .n. paupertatis, ſuperat auaritiæ præliū: cornu

Crucis laus.

Arma omnia in Chriſti cruce.

F humilitatis, pugnā ſuperbiæ: ſed cornu aduerſitatis, laſciuiā voluptatis. Iſtud ſcutū fuit rubricatū & picturatū ſanguine veri agni. Iſtud ſcutum fuit perforatum lancea, clauis, & ſpina. Si autem nondū bene vales reſiſtere: vide arcum, & benedic qui fecit illū. Iſte arcus habet chordam ex corpore lignū ex cruce. Iſte arcus percuſsit latronem mortem, & vulnerauit hoſtem ſerpentē antiquū. Sed ne inermis & imparatus appareas, præcedat vexillū regis, crux: oſtendatur ſanguis Chriſti militibus, vt in præliū acuātur, & non formidabitur fortis armatus. Si inſurgat flatus elationis, ventus tribulationis, naufragiū ſuggeſtionis: aſcende in nauiculam ſanctæ crucis, bonis omnibus refertam, in dextero latere perforatam, ab hoſtibus violenter detractam, catena vinculorū ligatam: In hac inuenies filium dormientem, ventis imperantem, & omnino naufragium propulſantem. Per hanc fugabis periculum, & appropinquabis ad portum optimum. Ipſa .n. crux ſancta, eſt lignum exiguum, per quod factum eſt iudicium veritatis. Si ſit tibi clauſa ianua paradiſi: adhibe tibi baculum ſanctæ crucis: & pulſa, & aperietur tibi. Si autem oſtium clauſum eſt, & iam dormiunt pueri in cubiculis, & nō habes

Crux aperit cœlum.

Crux omnia confert indigēti.

quod

G quod ponas ante amicum tuum: accede ad arca ſanctæ crucis, vt inde tres panes accipias quos apponas hoſpiti recumbenti: panẽ humilitatis maximæ, panẽ patientię, panẽ charitatis affluentiſſimæ. Si non potes tibi theſaurũ ſapiẽtiæ aperire adhibe clauem Dauid, quæ aperit, & nemo claudit. Si grauat longitudo itineris, & concidit vultus tuus, & deſperas de viribus: accipe virgam & baculum ſanctæ crucis, quo Iordanem transeas huius mundi: & viaticum ligni vitæ, ne in via deficias aut torpeſcas. Si viator es in ſolitudine huius mundi, & ſerpentes ignis contra te morſum & mortem intentant: aſpice ſerpentẽ æneum, poſitum ſupra palum, ne antiqui ſerpẽtis virus inficiat aut irrepat. Si ſpiritus malus quenquam accipiat: arripiat citharam ſanctæ crucis, & refocillabitur, leuiusq́ habebit. Si inualuerit ægritudo, aut infirmitas ſpiritualis: adhibe tibi huius pretioſi

H ſanguinis medicinam. Si deſperas ex meritis, & videas tua opera nequaquam tibi ſufficere: de ſtatera crucis accipe decorũ pretiũ animarum. Et accipe in ara crucis hoſtiam immaculatã, conſcientiam ab operibus mortuis emundãtem. Deniq; crux ſancta & benedicta eſt in Chriſti corpore dedicata, & ex membris eius tanquã margaritis ornata, decorata regis purpura: quę meruit Chriſti membra tangere: quę ſola digna fuit regem cœlorum & dominum ſuſtinere. hęc Auguſt. Vnde beatus Andreas, ductus ad crucem, & videns eam, prorupit in laudem crucis, & ſalutauit dicens: Salue crux, quę in corpore Chriſti dedicata es, & ex membris eius, tãquam margaritis ornata: antequam in te aſcenderet dominus timorem terrenum habuiſti, modò verò amorem cœleſtem obtines: pro voto ſuſciperis: ſecurus ergo & gaudẽs venio ad te: ita vt & tu exultans ſuſcipias me diſcipulum eius qui pependit in te: quia amator

Andreę oratio ad crucem.

I tuus ſemper fui, & deſideraui amplecti te. O bona crux, quæ decorem & pulchritudinẽ de membris domini ſuſcepiſti, diu deſiderata, ſollicitudine amata, ſine intermiſſione quæſita, & iã concupiſcẽti animo præparata: accipe me ab hominibus, & redde me magiſtro meo, vt per te me recipiat, qui per te me redemit. De laude etiam crucis ſic dicit Chryſ. Si noſſe deſideras (chariſſime) virtutem crucis, & quanta ſit, vt poſſum ad eius laudẽ dicere: Audi. Crux nobis totius beatitudinis cauſa eſt. Hæc nos a cæcitate liberauit erroris. Hæc è tenebris reddidit luci. Hæc debellatos quieti ſociauit. Hæc alienatos deo coniunxit, & longè conſtitutos proximos præſentauit. Hæc peregrinos ciues oſtendit. Hæc diſcordiæ amputatio eſt. Hæc pacis firmamentum. Hæc omnium bonorũ operum largitio. Crux eſt clauis paradiſi, crux ſpes Chriſtianorum, crux reſurrectio mortuorum, crux cæcorum dux, crux errantiũ via, crux claudorũ baculus, crux conſolatio pauperum, crux refrenatio diuitum, crux deſtructio ſuperborum, crux male viuentium pœna crux aduerſus dæmones victoria, crux deuictio diaboli, crux adoleſcentium pædagogus,

Chryſo. de laude crucis.

K crux ſuſtentatio inopium, crux ſpes deſperatorum, crux nauigantium gubernator, crux periclitantium portus, crux obſeſſorum murus, crux pater orphanorũ, crux defenſor viduarum, crux iuſtorum conſiliarius, crux tribulatorum requies, crux paruulorum cuſtos, crux virorum caput, crux ſenum finis, crux lumen in tenebris ſedentium, crux regũ magnificentia, crux ſcutum perpetuum, crux inſenſatorũ ſapientia, crux libertas ſeruorum, crux imperitorum philoſophia, crux Imperatorũ lex, crux prophetarum præconizatio, crux annũtiatio Apoſtolorum, crux martyrum gloriatio, crux monachorum abſtinentia, crux virginum caſtitas, crux gaudium ſacerdotũ, crux eccleſiæ fundamentum, crux orbis terræ tutela, crux templorum deſtructio, crux idolorũ repulſio, crux ſcandalum Iudæorũ, crux perditio impiorum, crux inualidorũ virtus, crux

L ægrotantium medicus, crux emundatio leproſorum, crux paralyticorum requies, crux eſurientium panis, crux ſitientium fons, crux mũdorum protectio. hęc Chryſ. vnde & Rabanus, Quantos & quales fructus lignum ſanctæ crucis germine ſuo proferat: dignum eſt commemorare. Cuius fructus æternus eſt, & radix perpetua. Cuius odor mundum replet, & ſapor fideles ſatiat. Cuius ſolem ſplendor ſuperat, & candor niuem obfuſcat: cuius cacumen polum excedit: & cuius infimum inferna penetrat. Cuius infirmitas humillima exaltat. Cuius potentia exaltata humiliat. Omnium.n. virtutum iucunditas per ipſum & in ipſo mundo collata eſt: quia in ipſo rerum perfectio completa eſt. In cruce inſinuatur a morte redẽptio, demonſtratur ſancta morum conuerſatio, intimatur omnium virtutum perfectio; promittitur ad æternam vitam reſurrectio: æternæ beatitudinis ſperatur adeptio, & veræ fœlicitatis acquiſi-

Rabanus, de laude crucis.

M tio. O vere bona, & verè ſancta crux Chriſti: quis te rite totam enarrare poteſt aut quis condignè digne laudare? Quæ cœleſtium archanorum pia es reuelatrix. Quæ myſteriorum dei ſacra es conſeruatrix, quæq́ ſacramentorum Chriſti idonea es diſpenſatrix. In te angeli gaudia ſua accumulata conſpiciunt, in te homines iura ſalutis ſuæ cognoſcunt, in te inferi iuſtam retributionem fraudis ſuæ recipiunt. Omnibus es æqua, omnibus bona, omnibus iuſta: præter ita renouas, præſentia illuſtras, futura præmonſtras: perdita requiris, quæſita inuenis, inuenta cuſtodis: lapſa reſtituis, reſtituta gradu munis, munita in viam pacis dirigis: Tu quidem æterni regis es victoria & cœleſtis militiæ lætitia, terrigenarumq́ potentia: tu peccatorum es remiſſio, pietatis exhibitio, & meritorum augmẽtatio. Tu infirmorum remediũ, laborantium auxilium, & laſſorũ refrigeriũ, tu inſanorum incolumitas: quietorum ſerenitas, & fortunatorum fœlicitas. Tu cura ægrotos medicans, tu gaudiũ mœſtos conſolans, tu ſanitas dolentes lætificans, tu ſtatus credentiũ rectè, tu firmitas operantium bene, tu beatitudo perſeuerantium ritè. Sãcta, pia, bona iuſta,

benigna,

A benigna, rationabilis, laudabilis, venerabilis, amabilis, fortis, ſuauis, mitis, ſapiens, patiẽs, potens. Quicquid ergo corde dignè de redemptione noſtra poteſt cogitari: vel quicquid ritè lingua, loqui, omnia ad laudem tuam decentiſſimè poſſunt aptari. Quia quicquid in te laudatur, crucifixo in te Chriſto regi deputatur: & quicquid Chriſto honoris datur, ad reuerentiã ſummi patris, cuius ipſe vnigenitus filius eſt, refertur. Et iterum: Grandis conſolatio fideliũ eſt ſpes ſanctæ crucis: & materiam tribuit laudis: quia bonitatem nos facit ſcire ſe creatoris. Crux Chriſti via eſt iuſtorum, aſcenſus ad cœlum, rota de infimis ad ſuperiora nos trahens, dux cœli, & ianua regni. Huius pars erecta, diuinum: & tranſuerſa, commendat amorem fraternũ. Cuius amoris integritatem Chriſtus nobis oſtendit, ac ſuo exemplo nos inſtruxit: qui dilectam animam ſuam in cruce moriens pro

B amicis ſuis poſuit: & nos idem facere docuit. Hunc amorem, ò deus ſemper laudabilis, tu pone in me: & timor noxius, atq; carnalis affectus procul recedãt a me: vt gloria ſanctę crucis aucta & multiplicata in vera promiſsione, dignaq; laude in æternum perſiſtat: ipſaq; mihi carmine & amore venerabilis: ſemper laus eius in ore meo, & in corde exultatio ſempiterna permaneat. Vos quoque precor cœleſtes plebes angelorum, animasq; iuſtorum, qui in conſpectu diuinæ maieſtatis veraciter exultatis, vt ſicut halleluia ſine ceſſatione, & amẽ deo Chriſto in æternum cantatis: ita quoq; noſtrã ſortem precibus adiuuare ſtudeatis: quatenus beatitudinem veram quam tenetis iam perfectè, tandẽ & nos per gratiã Chriſti mereamur accipere. hęc Rabanus. Vnde & Caſsiodo. Crux eſt humilium inuicta tuitio, ſuperborum abiectio, victoria Chriſti, perditio diaboli, infernorum deſtructio, cœleſtiũ reformatio, mors infidelium, vita iuſtorum. Et, vt ait Hierony. Ligno hoc vehimur per mare vndoſum, ad terram viuentium. De his etiam quæ paſſus eſt dominus, quaſi concludendo cum gratiarũ actione & oratione ſic dicit Anſ. Expergiſcere nũc anima mea, excutere de puluere, & contẽplare attentius virũ, hunc memorabilem, quem ecce in ſpeculo Euangelici ſermonis, quaſi præſentem intueris. Cognoſce anima mea, cognoſce. Hic eſt dominus Ieſus Chriſtus, creator, & ſaluator tuus, vnigenitus dei filius: verus deus, verus homo: qui ſolus ſub ſole ſine macula inuentus eſt: & ecce quoniam cum ſceleratis reputatus eſt: & quaſi leproſus & nouiſsimus virorũ æſtimatus: & tanquã abortiuũ, quod proiicitur ab vtero, & nemo curat, ſic proiectus eſt ab vtero matris ſuæ infœlicis ſynagogæ. Iſte formoſus præ filiis hominum, quaſi deformis præ filiis hominum factus. Siquidem vulneratus eſt propter iniquitates noſtras: attritus eſt propter ſcelera noſtra: & factus eſt holocauſtum ſuauiſsimi odoris in conſpectu tuo pater æternæ gloriæ, vt auerteret indignationem tuã a nobis, & conſedere ſibi nos faceret in cœleſtibus. Reſpice domine ſancte pater de ſanctua-

Caſsiodorus, de laude crucis.

C

Paſsionis epilogus.

rio tuo: & de excelſo cœlorum habitaculo: & intuere hanc ſacroſanctam hoſtiã, quam tibi offert magnus pontifex noſter, ſanctus puer tuus dominus Ieſus pro peccatis fratrum ſuorum: & eſto placabilis ſuper multitudinem malitiæ noſtræ. Reſpice domine in faciem Chriſti tui, qui tibi vſq; ad mortem obediens factus eſt: nec recedant ab oculis tuis cicatrices eius in perpetuum: vt memineris quantam pro peccatis noſtris ſatisfactionem ab eo ſuſceperis. Vtinam dñe appendas in ſtatera peccata, quibus iram tuam meruimus: & calamitatem quã paſſus eſt pro nobis innocẽs filius tuus. Certè hęc grauior apparebit, & magis digna, vt propter ipſam effundas miſericordiã tuam ſuper nos quàm ſint iſta peccata, vt pro illis contineas in ira miſericordias tuas. Gratias tibi domine pater referat omnis lingua, ſuper inenarrabili abundantia pietatis tuæ, qui vnico filio tuo non pepercisti, ſed pro nobis illum tradidiſti in mortem: vt tantum tanquam fidelẽ aduocatum haberemus in cœlo coram te. Et tibi dñe Ieſu, zelotes fortiſſimè, quid gratiarũ, quid retributionis dignæ tribuam ego puluis, & cinis, & vile figmentum? Quid enim pro noſtra ſalute facere debuiſti, & non feciſti? Ab imo pedis, vſque ad ſummum verticis te totum in aquis paſsionis demerſiſti, vt me totum de illis extraheres. Nam & animam tuam in mortem perdidiſti, vt meam perditam mihi redderes. Et ecce me duplici debito obligaſti. Nam & pro eo, quod dediſti, & pro eo quod mei cauſa perdidiſti debitor ſum. Et pro anima mea quidem bis mihi a te data ſemel in creatione, ſemel in redemptione: quid magis tibi iuſtè reddam quàm ipſam, non habeo. Pro tua autem pretioſa anima ita tribulata, quid ab homine dignè rependi poſſit, non inuenio. Nam ſi cœlum & terram, & omnem ornatũ eorum poſſem rependere, certè nec ſic vſq; ad menſurã debiti vllatenus attingerẽ. Et ſi idipſum quod & debeo, & poſsibile mihi eſt tibi domine retribuam: tuum domine totum eſt. Diligendus igitur mihi ex toto corde, tota anima, tota mente & tua mihi ſequenda veſtigia, qui mori dignatus es pro me. Et quomodo fiet hoc in me, niſi per te? Adhæreat anima mea poſt te, quia tota virtus eius pendet ex te. Et nunc domine redemptor meus, te vt verum deum adoro, in te credo, in te ſpero: & quibus poſsũ deſideriis ad te ſuſpiro. Adiuua imperfectionẽ meã. Ad tuæ paſſionis glorioſa inſignia, in quibus ſalutẽ meã operatus es, me totum inclino. Tuæ victorioſæ crucis regale vexillũ in nomine tuo Chriſte adoro. Tuum ſpineum diadema, tuos rubentes ſanguine clauos, tuo ſacro lateri immerſam lanceam, tua vulnera, tuum ſanguinẽ, tuam mortem, tuam ſepulturã, tuam victorioſam reſurrectionem & glorificationem Chriſte adoro ſupplex & glorifico, horum viuifico odore ſpm̃ meũ a peccati morte reſuſcita, horũ virtute ab aſtutiis ſatanæ me cuſtodi, meq; conforta, vt & iugum mandatorum tuorum ſuaue mihi fiat, & onus crucis quod baiulare me

D

Paſsionis Chriſti meritũ.

Gratiarũ actio pro paſsionis beneficio.

E

F

re me

G re me iubes poſt te, humeris animæ meæ le-
Crux dñi fortitudo noſtra.
ue ſit atq; portabile. Quę enim fortitudo mea, vt iuxta præceptum tuum mundi preſſuras tã multiplices inuicto animo ſuſtineam? Sed audi quæſo vocem meam, & inclina ſuper ſeruũ tuum ſuauem crucem illam, quæ lignum vitæ eſt his qui apprehēderint illam. Iſtam inquã, diuiniſsimam crucem humeris meis impone: cuius latitudo eſt charitas ſuper omnem creaturam ſe extendens, cuius longitudo æternitas, cuius ſublimitas omnipotentia, cuius profũdum inſcrutabile eſt ſapientia. Confige illi manus meas, & pedes meos: & totam paſsionis tuę formam ſeruulo tuo imprime. Da obſecro mihi continere ab operibus carnis quæ odiſti, & facere iuſtitiam quam dilexiſti, & in vtroque tuam quęrere gloriam: & ſiniſtrã quidē meã, clauo temperantiæ dexteram verò, clauo iuſtitię in illa ſublimi cruce affixam arbitror. Da mē
H ti meæ iugiter meditari in lege tua, & deinde cogitatum iactare in te: & dexterũ pedē meũ eidem ligno vitæ clauis prudentiæ affigi. Da
Meditationē oprat paſſionis.
vt ſiniſtrã ſpiritus mei ſenſualitatē non eneruet habentis vitę inœlix fœlicitas, nec conturbet perennis vitæ præuia fœlix infœlicitas: & ſiniſter quoq; pes meus clauo fortitudinis in cruce teneb tur. Vt autem & ſpinarum tui capitis aliqua in me ſimilitudo appareat, detur obſecro menti meæ, & ſalutis pœnitentiæ compũctio, & alienæ miſeriæ compaſsio, & ſtimulus zeli æmulantis illud quod rectũ eſt coram te, & ad te conuertar in erumna mea, dũ triplex mihi configitur. Libet vt & ſpongiã per arundinem ori meo porrigas, & aceti amaritudinē guſtui meo adhibeas: vt per ſcripturas tuas rationi meæ conferas guſtare & videre, quoniã florens hic mundus tanquam ſpongia inanis eſt, & omnis cócupiſcētia eius aceto amarior,
I Ita pater in me fiat vt calix iſte aureus Babylonis inebrians omnē terram, nec inani ſplendore ſeducat, nec falſa dulcedine inebriat. Tuę quoq; viuificæ mortis domine effigiem facies in me ſeruum tuũ, vt moriar quidem peccato ſecundum carnem, viuam autem iuſtitię ſecundũ ſpiritum. Vt autem integram crucifixi imaginem portare me glorier, illius quoq; quod poſt mortem tuam inſatiabilis malitia impiorum in te exercuit, hanc in me ſimilitudinem exprime. Vulneret cor meum viuus & efficax ſermo tuus, penetrabilior omni lancea acutiſſima, & pertingens vſq; ad interiora animæ meæ: producat ex ea tanquam à dextro latere meo vice ſanguinis & aquæ amorem tuum domine & fratrum meorum. Poſtremò munda ſindone primæ ſtolæ ſpiritum meum inuolue, in qua requieſcam ingrediens ad te in locũ tabernaculi admirabilis, & abſcondas me donec pertranſeat furor tuus. Die autem tertio poſt diem laboris, poſt diem ſimplicis gloriæ, mane prima ſabbati perpetuò inter filios tuos me indigniſsimum reſuſcita, vt in carne mea videam claritatem tuam, & adimplear lætitia vultus tui. Hæc Anſelmus. Imaginem itaq; crucifixi ſecundum modum præmiſſum, portans in te, ora & conare vt ſpiritus tuus inuol- K
uatur munda ſindone puritatis & innocentię in qua abſconſus à mundi vanitatibus ſepeliaris in ſecreto mentis tuæ, & ibi requieſcas in meditatione paſsionis dominicæ, mortuus quidem mundo, & viuens deo: & hoc apertè ſignatum eſt, vbi dicitur ꝙ pretio ſanguinis Chriſti emptus eſt ager figuli, in ſepulturam peregrinorum: vbi dicit gloſa, quòd ſepultura Chriſti nihil eſt aliud quàm requies Chriſtiani: & tũc cor tuum debet ſigillari ſigillo paſsionis Chriſti & clauſum teneri ac cuſtodiri. Deinde ſic ſepultus in ſecreto mentis tuæ ab omnibus vanitatibus, glorioſum triduum mortis Chriſti peragas. Quorum primus dies, afflictionis & pœnitentiæ: vt pro omnibus cómiſsis vel omiſſis deo voluntariè ſatiſfacias. Secundus dies eſt quietionis & gratiæ: vt in ſolo deo requiē mentis ponas, quia in eo ſolo pax inuenitur & trãquillitas. Tertius dies eſt præmiationis & gloriæ: vt eius coniunctionem & amplexum feruente deſiderio iugiter concupiſcas. Quibus trãſactis in mane prima ſabbati: hoc eſt, in futura vita perpetua, inter filios & electos dei glorioſè reſuſcitèris, & in carne tua videas glorioſam humanitatem Chriſti, in ſpiritu autem beatificè contempleris inæſtimabilem claritatem dei, & per hoc adimplearis perpetua lætitia vultus eius.
Triduũ ſepulturæ myſticè.
L

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, qui pro redēptione mundi miſerias & anguſtias, opprobria & conuitia, calũnias & iniurias, pœnas & afflictiones, paſsionem & mortē patienter ferre voluiſti: tu per hæc omnia quæ propter peccata noſtra pertuliſti, a peccatis omnibus, & vitijs, ab omnibus huius ſeculi periculis, & inſernalibus pœnis, a ſubitanea morte, & æterna me libera. & da mihi (obſecro te) omnia quæ M
pro me tolerasti non fugere, vel obliuiſci: ſed præ oculis ſemper habere, & ardenter amplecti: vt laboris & doloris participem, etiam requiei & conſolationis tuæ me velis eſſe conſortem. Amen.

De ſabbato ſancto. *Cap. 68.*

Mane autem ſabbati, ſtabant ſimul in domo, ianuis clauſis, domina & aliæ ſociæ cum Ioãne, afflictę & doloroſæ (tanquã orbatæ & plenæ mœrore) memorantes anguſtias tribulationis heſternæ. Sedebant ſimul, aſpicientes ſe tantum adinuicem cum lachrymis, ſicut contingere ſolet magna preſſura & calamitate grauatis. Succeſsiue autem veniunt diſcipuli, plorantes & ipſi, tandem ceſſantes a fletu, loqui de domino ſuo incipiunt: & cum lachrymis diſcipuli ſe redarguunt, quòd eũ dereliquerunt. Et de his quæ fecerat dominus Ieſus cum eis, narrãt adinuicem: modo vnus, modò alius, & ſic per ordinem. Intuere igitur eos diligenter, & eis cōpatere, quia in magna ſunt afflictione. Quid enim eſt videre quod domina
Matt. 28 Mariæ, & ſociarum, in ſabbato ſancto exercitium.

mundi

A mundi, & principes eccleſiarum, & omniũ populorum, ducesq́ꝫ diuini exercitus, ſic timoroſi & afflicti. ſtant in quadam domuncula recluſi, neſcientes quid facere debeant, niſi quod cóferunt, & ſe conſortant de verbis & factis domini ſui. Domina tamen ſemper mente tranquilla, & pacata, ſtabat: quia certiſsimã ſpẽ de reſurrectione filii ſui habebat: & in ea ſola remanſit fides eccleſiæ, in ipſa die ſabbati: & propterea ſpecialiter dies ſabbati attribuitur ei. Et ideo aliis luminaribus extinctis vna cãdela in tenebris ſeruatur accenſa: quia lumen fidei in ſola remanſit virgine Maria. vnde Augu. Quẽ genuit virgo, iniuſtè mori dolebat: ſperans aũt & firmiter credens, ipſum ſecundum promiſſum, tertio die morte deuicta reſurgere: in hac enim ſola interim fides eccleſiæ in triduo illo ſtabat. Et dum vnuſquiſq; vacillando hęſitabat: hęc quæ fide cócepit fidem, quam ſemel a deo

Mariæ ſpes, & fides.

B ſuſcepit, nunquam perdidit: ſpeq́ꝫ certiſsima reſurrectionis gloriam expectauit. hæc Aug. Nó tamen poterat ipſa domina gaudenter ſtare, propter memoriam mortis filii ſui, paſsi iniuſte. Et ſabbato quidem ſiluerunt, ſecundũ mandatum legis: id eſt, ab operibus quieuerunt: nam ſabbatum cuſtodire oportebat: & tunc neq; vẽdere, neq; emere, neq; quid tale aliquid fieri licebat. Vnde & ipſum ſabbatum requies, ſeu intermiſſio eſt dictum: Magna eſt dignitas ſabbati: quia in eo tota trinitas requieuit. Nam pater requieuit, ab opere creationis: quod fuit magnæ potentiæ. Filius, ab opere recreationis: quod fuit infinitę ſapientiæ. Spiritus ſanctus requieuit hodie in virgine, quod fuit magnæ & infinitæ bonitatis: quia ipſa ſtabat cæteris, ſcilicet Apoſtolis & mulieribus, à gratia ſpiritus ſancti cadentibus. (Cùm autem tranſiſſet ſabbatum) ſero facto, & ſtellis apparentibus poſt

Sabbati ceſſatio.

Sabbatũ trinitatis ſanctæ.

C ſolis occaſum, cum operari erat licitum, (Maria Magdalenæ & Maria Cleophæ, & Maria Salome) vadunt emere aromata, pro faciendis vnguentis, ad corpus Ieſu ſacratiſsimũ perungendum. Intuere igitur eas diligenter, & quæ faciunt, quomodo eundo & redeundo mœſtis vultibus, more viduarum & orphanorum, incedunt. Emunt aromata, & redeuntes parant ſe ad faciendum contra corruptionem vnguẽta: quaſi neſcientes illud propheticum: Nó dabis ſanctum tuum videre corruptionem. vnde Theophilus. Neq; tamen fidem debitam adhuc habebant: ſed ei quaſi puro homini aromata & vnguenta parabant, more Iudæorum, qui talia exhibebant defunctis. hæc Theophilus. Aromata dicũtur, quaſi aeromata: quia diffundebant longè lateq́ꝫ odorem in aerem: & ſignificant virtutes quas in conuerſatione mulieres habebant: & famam crucifixi, quæ lógè lateq́ꝫ diffundenda erat. Deuotæ ergo mulieres illę & ſanctæ, quæ fuerant viuenti obſecutæ, vt etiam mortuo pietate officioſa famulatum poſſent impendere (emerunt aromata) & parauerunt vnguenta (vt venientes) mane ex deuotione ad viſitandũ ſepulchrũ (vngerent) corpus Ieſu, ſacratiſsimũ. neq; veſpere ſabbati, præoccupan

Fides, emẽtiũ aromata.

Aromata vnde.

D te iam noctis articulo, adire valuerunt monumentum. Conſpice nunc quomodo fideliter & deuotè cum lachrymis & ſuſpiriis pro domino ſuo laborant, ſecundũ quod melius ſciũt. Et in huiuſmodi operibus per totam noctem laborauerunt: & nihil vel parũ quietis habuerunt. Domina verò & apoſtoli aſpiciunt, & fortè adiuuant in quibus poſſunt. Adiuua & tu eas ſi permitteris, & potes. Venit hic in conſiderationem: quid fecerit dominus in triduo mortis ſuæ. Corpus quidem eius fuit in ſepulchro, anima verò cum ſanctis patribus in limbo, & deitas vtriq; coniuncta. Nam quia paſsio non attingebat in Chriſto diuinam naturam, ſed humanam: ideo in morte Chriſti facta eſt ſic diuiſio animæ a carne: vt tamen ſalua eſſet vnio tam carnis quàm animæ cum diuinitate. vt. n. ait Leo Papa: forma ſerui, & forma dei, quę in vnitatem conuenerunt, nec ſeparationem poſ

Diuinitas non dereliquit animam & corpus.

E ſunt habere, nec finem: dum ita ſibimet inhæſerunt, vt ſiue in omni potentia, ſiue in contumelia: nec diuina in Chriſto careant humanis, nec humana diuinis. Tunc impletum eſt quod de ſeipſo dixerat: Sicut fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus, ſic erit filius hominis in corde terræ. Sepultura enim Chriſti triduana, in Iona, qui triduo fuit in ceto, fuit præfigurata. hoc autem de ſepultura Chriſti, ſecundũ Auguſtinum, accipiendum eſt ſinecdochicè, ſcilicet accipiendo partẽ pro toto. Fuit enim dominus in ſepulchro per extremam partem paraſceues, per quam tota dies cum ſua nocte iam præterita accipitur: & per totam ſabbatum, quod integram diem & noctem cóplectitur: & per primam partem diei dominicæ, ſcilicet per noctem ſequentem ſabbatum, per quam tota dies dominica ad quam pertinet, intelligitur. Et ſic ſunt tres dies naturales: & quælibet noctem ſuam habet præcedẽ

Mat. 12. c. & Lu. 11. d.

Ionæ 2.

Triduũ ſinecdochicè.

F tem. Et tunc mutatus eſt ordo dierum naturalium: non quantum ad ordinem obſeruationis ſed quantum ad ordinem creationis. Nã ante ordo erat vt dies præcederet noctem: quia primò creata eſt dies, & ſubſecuta eſt nox: ſed deinceps creator temporum fecit, vt nox præcederet diem: quia nox qua ſurrexit, adiuncta eſt diei qua ſe oſtendit. vnde Auguſtinus: Sicut primò computabantur dies propter hominis conditi lapſum à luce gratiæ, noctem culpæ: ita nunc propter hominis reparationem, per paſsionem & reſurrectionem Chriſti, a tenebris culpæ in lucẽ gratiæ merito computãtur. Vnde & Beda, Dominus autor & ordinator tẽporum, qui in vltima noctis huius parte ſurrexit, totam eam nimirum eiuſdem reſurrectionis luce feſtiuam & coruſcam reddit. Siquidẽ hucuſq; ab exordio mundanæ creationis, ità temporum curſus diſtinguebantur, vt noctem dies præcederet, iuxta ordinem videlicet primæ conditionis. Hac autem nocte, temporum ordo mutatus eſt, per myſterium reſurrectionis dominicæ. Nã quia nocte a mortuis reſurrexit: die verò ſequenti eiuſdem reſurrectionis, effectum diſcipulis oſtendit, & participato

Dierum computatio.

G cum eis conuiuio veritatem virtutis eius mirātibus, ſimul & gaudentibus aſtruxit: rectiſsimè nox illa ſequentis diei luci coniungitur, ac ſic temporum ordo ſtatutus eſt, vt dies noctem ſequatur. Et quidem aptiſsimè quondam nox ſequebatur diem, quia homo a luce paradiſi peccando lapſus in huius ſeculi tenebras erumnasq́ue decidit. Aptiſsimè verò nunc dies ſequitur noctem quando per fidem reſurrectionis, a peccati tenebris & vmbra mortis ad lucem vitæ Chriſto largiente reducimur. vnde etiam Petrus Cantor, In exordio conditionis rerum computatur dies cum nocte ſequenti, quia in primaria creatione rerum præceſsit dies noctem. Primò.n. facta eſt lux, poſtea vergēte luce ad occaſum, facta eſt nox: & ita fuit vnus dies naturalis, dies pręcedens cum nocte ſequēti. In paſsione verò domini facta eſt mutatio ordinis naturalis, vt.ſ. computetur nox præce-

H dens cum die ſequēti pro myſterio, noxq́ue præcedat diem: ac ſuper hoc dicatur myſticè. Fuiſtis aliquando tenebræ, nunc autē lux in domino: &, Nox præceſsit, dies autem appropinquauit: hanc autem commutationem naturalis cōputationis in artificialem, voluit dominus pręfigurare in legitimis. Ideoq́ue præcepit obſeruātiam ſabbati, & legalium fieri a veſpera in veſperam, hæc Petrus. Et ſic, vt viſum eſt, quidam dicunt hanc mutationem factā in paraſceue, vt nox, ſcilicet quintæ feriæ fuerit etiam paraſceues, alii in nocte reſurrectionis: vt nox illa communis fuerit ſabbato, & diei dominicæ: ſed totum ad vnum tendit ſenſum & effectum. Illa ergo hora quia ſaluator noſter inclinato capite ſpiritum emiſit: corpore in cruce derelicto, anima ſimul cum diuinitate ad inferna ſpolianda deſcendit. Cum autem ad inferos deſcenderet & chorus angelicus ante faciē eius portas principum tolli præciperet, ſanctorum populus qui tenebatur in morte captiuus, voce lachrymabili clamabat: Adueniſti deſiderabilis, quem expectabamus in tenebris: vt educeres vinculatos de clauſtris. Te noſtra vocabant ſuſpiria, te larga requirebant lamenta. Tu factus es ſpes deſperatis, magna cōſolatio in tormentis. Sed quis per ſingula dicere valeat, quāta ibi lætitia fuerit cū Chriſtus ſol iuſtitiæ eis apparuit: & habitantibus in regione vmbræ mortis, diu nouæ lucis expectata claritas radiauit. Et ſtetit dominus cum eis ibi, & tūc fuerunt in gloria: nam viſio dei, perfecta eſt gloria. Ibidem fuit & latro, cui dn̄s dixerat, hodie mecum eris in paradiſo. Nomine paradiſi notatur ibi dei fruitio, & viſio diuina: quia peracta paſsione tam ipſe latro, quam alii qui erant in limbo, viderunt deum per eſſentiam. Iſtud quòd Chriſtus infernum introiuit, & ſanctos lætificauit: præfiguratū erat in tribus pueris in fornace Babylonis, vbi ad ingreſſum angeli ignis verſus eſt in ſuauitatē roris. Qui in fornace erant, fuerunt pueri: ſic in limbo non erant niſi innocentes & pueris. Qui enim antę plenariam ſatisfactionē decedebant, in purgatorio purgabantur: & tunc ad limbum aſcendebant. Iſtud etiam præfiguratum fuit per Danielem in lacu leonum, cui dominus miſit per Abacuch prandium. Dominus Danielem illæſum a leonibus cuſtodiuit, & per angelum refectionem ſibi miſit. ſic deus patres in limbo a dęmonibus defenſauit, & tandem ipſe veniens diuina refectione eos pauit. Et ſciendum quod nomen inferni ſumitur dupliciter: ſcilicet pro pœna, & loco pœnæ. Secundum primū modū dicitur, quod dæmones ſemper infernum ſecū portant. Sed prout infernus pro loco pœnæ ſumitur, ſic quadrupliciter diſtinguitur. Vnus infernus damnatorum, in quo eſt pœna ſenſus & damni.i. ſenſibilis pœna & diuinæ viſionis carentia: & ſunt ibi tenebræ interiores, id eſt, abſentia diuinæ gratiæ: & exteriores.ſ. corporales. Super iſtum eſt limbus puerorū in quo eſt pœna damni, & non ſenſus: & ſunt ibi tenebræ interiores & exteriores. Super hunc eſt

L locus purgatorius, in quo eſt pœna ſenſus & damni ad tempus: & ſunt ibi tenebræ exteriores, & non exteriores: quia per gratiam habēt lucem interiorem. Supremus locus inter hæc, eſt limbus ſanctorum patrum, in quo fuit pœna damni, & non ſenſus: & fuerūt ibi tenebræ exteriores, & priuationis gratiæ diuinæ. Ad hunc locum Chriſtus deſcendit: & ſuos qui nō propter reatum perſonæ, ſed propter reatum naturę detinebantur inde liberauit: & ſic infernum momordit, quia partem eius abſtulit, & partem reliquit: mortē verò proſtrato mortis autore, quoad electos, penitus deſtruxit: vt ille qui nihil iuris habebat in capite, quod inuaſit, per iniuſtitiam plus petendi: etiam id perderet quod habere videbatur in corpore, quod deceperat. Chriſtus.n. ſecundum naturam diuinam

M impaſsibilis & immortalis fuit, quia paſsio vel mors pœna eſt peccati: ſed ipſe ſine peccato venit, & abſq; peccato vixit: ſecundum potentiā verò & mortalis voluit eſſe & paſsibilis. Mercedem quoq; ſuæ mortis dedit homini, pro quo omnia ſuſtinuit: pro paſsione, impaſsibilitatē: pro morte, immortalitatem: pro peregrinatione, æternā patriā. Vnde Leo papa, Perſtitit improbus prædo, & auarus exactor in eum qui nihil ipſius habebat inſurgere: ab illo iniquitatis exigens pœnam, in quo nullam reperit culpam: & per iniuſtitiam plus petendi, totius debitū ſumma vacuatur. Fortis ille nectitur vinculis ſuis, & omne commentum maligni in caput ipſius retorquetur. Ligato mundi principe, captiuitatis vaſa reperiuntur. Vnde & Anſel. Vitā homo deus cum ex debito mori non deberet: quoniam peccator non erat: ſponte ſua dedit ad honorem patris, cum eam ſibi auferri propter iuſtitiam permiſit. Dedit itaque humana natura deo patri in illo ſponte, & non ex debito quod ſuum erat vt redimeret ſe in aliis, in quibus quod ex debito exigebatur, reddere nō habebat. Sic homo ille redemit omnes alios, cum quod ſponte dedit deo, computauit pro debito quod illi debebant. Quo pretio non ſemel tantum homo a culpis redimitur, ſed quoties cum digna pœnitentia redierit, recipitur.

hæc

Ephe. 5.

Deſcenſus Chriſti ad inferos.

Figura deſcenſus. Dan. 3.

Dan. 14.

Infernus duplex.

Infernos pœnarum quadruplex.

Morſus inferni.

Mercedē mortis ſuæ dedit chriſtus homini.

A hæc Anſelmus. Non tamen deus diabolũ feſellit, aut fallere voluit: ſed diabolus ſeipſum in deũ inſurgendo decepit. Vnde idẽ Anſ. Cur bone dñe, pie redẽptor, potens ſaluator, cur tantã virtutem operuiſti tanta humilitate: an vt falleres diabolũ, qui fallendo, hominem eiecit de paradiſo. Sed vtiq; veritas nullum fallit: qui ignorat, qui non credit veritatem, ipſe ſe fallit: qui veritatem videt, & odit, vel contemnit, ipſe ſe fallit: veritas vtiq; nullum fallit. An ideo, vt ipſe diabolus ſe falleret? Sed vtiq; ſicut veritas nullum fallit: ita non intendit vt aliquis ſe fallat. quamuis hoc dicatur facere, cum permittit. Non enim aſſumpſiſti hominem, vt te notum operires, ſed vt ignotum aperires. Verũ deũ, verum hominem te dixiſti, & operibus oſtendiſti. Res per ſe fuit occulta, non ſtudioſe occultata. Non ſic eſt facta vt abſconderetur: ſed vt ſuo ordine perficeretur. Nec vt aliquẽ deciperet: ſed vt quemadmodum oportebat, fieret. Et ſi dicitur occultata: non eſt aliud, quã non eſt omnibus reuelata. Nam & ſi veritas nõ omnibus ſe manifeſtat, nulli tamen ſe negat. Ergo domine, nec vt falleres, nec vt aliquis ſe falleret ſic feciſti: ſed vt faceres quod & quomodo faciendũ erat, in veritate per omnia perſtitiſti. Qui ergo ſe feſellit in tua veritate, non de te, ſed de propria queratur falſitate. hæc Anſ. Prædictus quoq; locus ſupremus, ſcilicet limbus patrum, ad quem Chriſtus deſcendit, ſinus Abrahæ dicebatur: quia ibi Abraham fuit cũ liberandis, cui primò huiuſmodi liberatio eſt promiſſa, ſed nũc cœlum empyreũ ſinus Abrahæ eſt, quia ibi iã eſt Abrahã. A nullo autem prædictorum locorũ eſt tranſitus ad alium, niſi de tertio ad quartum: hoc eſt, de purgatorio ad limbum ſanctorũ. Vnde quando cantamus, libera animas fidelium defunctorum de pœnis inferni: ſumitur ibi infernus pro purgatorio: ſicut & ibi ſumitur pro limbo, quãdo Chriſtus dicitur ad inferos deſcendiſſe: vel infernũ deſtruxiſſe. Igitur, ſecundum Gregoriũ, quod ante paſſionem promiſit, in reſurrectione ſua dominus adimpleuit. Si exaltatus, inquit, fuero a terra: omnia traham ad meipſum, omnia videlicet electa. Omnia nanque traxit, qui de electis ſuis apud inferos nullum reliquit, quos ſuos in fide & actibus recognouit. Expanſis in cruce manibus exaltatus a terra, traxiſti ad te omnia: precor & obſecro te benigne domine, noli me dimittere in cœno concupiſcentiarum: trahe me ad te, vt crucifigar tibi: & mundo mortuus, tibi viuam: viuã verò iã nõ ego, viuas aũt in me Chriſte. Conſidera hic attẽtè, quãta fuit Chriſti benignitas in infernũ deſcendere: quanta charitas, quanta humilitas. Poterat enim vnum ex angelis ad eos mittere, & facere ipſos ſeruos ſuos liberari; & ſibi præſentari prout voluiſſet, ſi hoc ſuus amor & humilitas ſuſtinuiſſet. Per ſeipſum ad inferna deſcendit, & non vt ſeruos, ſed vt amicos dominus omnium eos viſitauit: & ibidem vſque ad diem dominicum, prope auroram, cũ eis ſtetit. Iubilauerunt ſancti patres in ſuo aduentu: & repleti ſunt iucunditate immenſa, omni miſeria procul pulſa. Et procidentes, adorauerunt: & ſurgentes, ſtabant in laudibus & canticis coram eo, cum reuerentia & ingenti exultatione. Et in huiuſmodi laudibus & cãticis & iubilationibus ſteterũt in limbo vſq; prope auroram diei dominicæ, & in conſpectu et multitudinis angelorum ibidem exultantium & iubilantiũ cũ eis. Aſsiſte & tu, ac in vocẽ exultationis & iubilationis erumpe, ſanctorumq; melodiæ tuas preces interpone. O quam dulce & quàm iucundũ talibus intereſſe: vel ſaltem a lõge talia contemplari. Tunc portis inferorum contractis: & diabolo magno alligato, accepit eos dominus cum epulatione ab inferis educens: & ante eos cũ gloria & triũpho lætus procedens: ſanctorumq; exercitu comitante ad ſuperos rediens: poſuit eos in paradiſo delitiarũ & voluptatis, qui eſt ad Orientem, in extremis maris. Tunc verus Samſon moriens, hoſtilem exercitum proſtrauit: & agnus ſine macula in ſanguine teſtamenti ſui, de lacu, in quo non erat aqua, vinctos eduxit. Tunc quoq; angelus, Loth cum ſuis de Sodoma eripuit: & nepharios igne ſulphureo inuoluit. Tunc etiam angelus Aegyptum deuaſtauit, & filios Iſrael inde liberauit. Cum ergo fortis armatus, ſcilicet diabolus, cuſtodiret atrium ſuum, id eſt, limbũ: Chriſtus fortior ſuper veniens, atrium ſuum intrauit: & ipſum per crucem ſuam deuincens, alligauit. Iſtud Banaias olim in figura demonſtrauit, qui ad leonem in ciſternam intrans, cum virga ſua ipſum proſtrauit. Sic Chriſtus intrauit ad diabolum in infernum: & per ſanctam crucem proſtrauit ipſum. Per fortiſſimum etiam Samſonem, Chriſtus fortiſsimus deſignatur, a quo infernalis leo, ſcilicet diabolus, ſuperabatur: & potentia ſua priuabatur: & tunc homo eſt liberatus de captiuitate diabolica, quæ olim fuit in captiuitate Aegyptiaca præfigurata. Filij Iſrael in Aegypto a Pharaone oppreſſi, clamauerunt ad dominum pro ſua liberatione: & miſertus dominus liberauit eos de captiuitate. Ita genus humanũ a principe tenebrarum detentum, clamauit pro ſua redemptione ad dominũ: & miſertus eius liberauit ipſum. Hanc liberationem hominis deus præfigurauit, quando Abraham de Hur Chaldæorũ liberauit. Chaldæi enim Hur, hoc eſt ignem pro deo coluerunt: quod cùm Abraham renueret, ipſum in ignem proiecerunt. Deus autem verus, quem ipſe coluit, de igne eum liberauit: ſic & ſanctos de inferno redemit. Hanc etiam redemptionem hominis, deus præfigurauit, quando Loth cum ſuis de ſubuerſione Sodomæ liberauit. De Sodomis tantum boni liberati fuerunt: mali autem igne & ſulphure interierunt. Sic Chriſtus bonos tantum de limbo liberauit: de inferno autem damnatorum, neminem eripuit. Et iuſti quidem cũ tanta lætitia liberantur. Sed quid putas indicibilis amaritudinis & inconſolabilis doloris, imò extremæ damnat omnis accidit remanentibus in igne et ſanguit... ver-

Diabolus a ſe, non a Chriſto deceptus.

Sinus Abrahæ.

Ioã. 12.

Humilitas Chriſti in deſcenſu.

Sanctorũ iubilatio.

Sanctorũ recẽptio.

E

1. Paralip. 11.

Iudi. 14

F

Exod. 2

Gen. 15.

Gen. 19

Dolor remanẽtiũ in inferno.

G me immortali, tenebra palpabili, morte infinibili. Væ illis quibus datum eſt hoc potius experiri, quàm credere, vel timere. Aliqua verò morula in paradiſo facta cum eis, & etiam cũ Helia & Enoch, ipſum recognoſcentibus & exultantibus, dixit eis quia eſſet tempus vt iret ad excitandum & reſſumendũ ſuum corpus. Qui omnes procidentes, adorauerunt: rogantes vt citò rediret: quia glorioſiſsimũ corpus ſuũ videre plurimum affectabant. Da mihi & domine benigniſsime, corpus tuum glorioſiſſimum in ſecundo aduentu tuo cum gaudio videre: & de tua viſione æternaliter cum electis tuis gaudere. Cõſidera nunc quomodo omnia quæ Chriſtus pro nobis pertulit, pro noſtra vtilitate pati voluit. vnde Hieronymus quædam ex his colligens, ſic dicit: Opprobria autem eius, noſtrum abſtulere opprobrium. Vin-
H cula eius nos liberos fecerunt. Corona ſpinea capitis eius, diadema regni adepti ſumus: vulneribus eius ſanati ſumus. Sepultura eius reſurgimus: & deſcenſu ad inferos, aſcendimus ad cœlos.

ORATIO.

O Bone Ieſu, nec adhuc ſatiata eſt tuę ineffabilis clementiæ pietatis, niſi & inferni clauſtra penetrans tuos captiuos redimas. Deſcendit igitur illa fœlix tua & ſanctiſſima anima ad inferos educens, vinctos de tenebris & vmbra mortis. Deſcendat & nunc Ieſu miſericors, per hanc ineffabilem pietatẽ tuã gratia & miſericordia tua ſuper animas famulorum famularumque tuarum, parentum & propinquorum meorum, familiarium, benefactorum & recommendatorum: vt eas a pœnis quas pro peccatis ſuis merentur eripias, & ad gaudia æterna perducas. Amen.

I

De reſurrectione Domini. Cap. 69.

Mat. 29. Lætitia paſchalis. NVnc, ſecundum Hieronymum, aromatibus redolentibus cum ſponſa & adoleſcẽtulis, quæ currunt poſt eã, conſpergimus librum & cubiculum mentis noſtræ. Nunc introducit nos rex in cellaria ſua, nunc ſurgit amica Maria: hyems abiit, pluuia receſsit, flo-
Cant. 2 res viſi ſunt in terra noſtra. Vox turturis audita eſt in terra noſtra. Vineę florentes dederũt odorem. Redit ſponſus de vmbra, ſub qua dormit in meridie. Radix amara crucis euanuit, flos vitæ cum fructibus erupit: & qui iacuit in morte, ſurrexit in gloria: ſol poſt occaſum oritur, aquilæ ad corpus congregantur. Poſt ſabbata triſtia, fœlix irradiat dies: quæ primatũ in diebus tenet, luce prima in ea luceſcente, & domino in ea cum triumpho reſurgente: & di-
Pſ. 117. cente, Hęc dies quam fecit dominus, exultemus & lætemur in ea. Hæc Hieronymus. vnde & Auguſ. Poſt illuſiones & verbera, poſt aceti & fellis pocula mixta, poſt ſupplicia crucis & vulnera, & poſtremò poſt ipſam mortẽ & inferos, ſurrexit de ſuo funere caro noua: redit ab occiduo latens vita: & in morte ſalus reſerua-ta, reſurgit pulchrior redditura poſt funus. Hæc K
Auguſtinus. Veniens itaq; dominus Ieſus die dominico, & ſummo mane, cum honorabili multitudine angelorum ad monumentum: & reaccipiens illud corpus ſanctiſsimum, propria virtute reſurrexit: & ex ipſo monumento clauſo proceſsit. Nemo quippe tã facile excitatur & ſurgit a ſomno, quã Chriſtus ſurrexit a morte & ſepulchro: quia excitatus eſt tanquam dormiens dominus, qui etiam de ſe dicit, Ego dormiui, & ſoporatus ſum: & exurrexi, quia dominus ſuſcepit me. Sicut autẽ Chriſtus exiuit clauſo virginis vtero, ſic potuit clauſo prodire ſepulchro. hoc tamen aliter fuit: quia in reſurrectione habuit corpus glorioſum, cui aliud non reſiſtit: ſed exitus de vtero virginis miraculoſus fuit. Vt autem ait Beda, reſurrexit dominus mane de monumento, in quo ſero iam facto erat depoſitus: vt adimpleretur illud pſalmiſtæ Ad veſperum demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia. (Et ecce terræmotus) domino reſurgẽte (factus eſt magnus): cuius cauſa ſubditur. (angelus enim domini deſcendit de cœlo,) & virtute eius factus eſt terræmotus quia corporalia obediũt angelis ad nutum, quantum ad motum localem. Sicut in paſsione Chriſti terra mota eſt in ſignũ triſtitiæ, ſic in reſurrectione eius mota eſt in ſignũ lætitiæ. vbi Beda: Quòd & terræmotus reſurgẽte domino de ſepulchro, ſicut & ipſo moriente in cruce factus eſt magnus, ſignificat terrena prius corda per fidem paſsionis ac reſurrectionis eius fore concutienda ad pœnitentiã & ſaluberrimo pauore permota ad vitam ſublimandam perpetuam. vbi & Seuerianus: Si aũt ſic terra tremuit, cùm dominus ad veniam ſuorum reſurgit, ad pœnam? Et quomodo domini præſentiam ſuſtinebit, quæ angeli præſentiã ſuſtinere non valuit? Et notandum, quòd legitur terræmotus factus in legis datione. vnde Pſal. Terra mota eſt: etenim cœli diſtillauerũt a facie dei Sinaim, a facie dei Iſrael. In Chriſti paſsione mota eſt: vt viſum eſt ſupra. In reſurrectione mota eſt: vt hic dicitur. In iudicio generali erit terræmotus, vt infrà patebit. Secundum hæc moraliter in terræmotu ſignificatur contritio, quæ prouenit ſecundum quatuor prædicta. videlicet ex conſideratione diuinorum mandatorum, hoc eſt in legis latione: ex conſideratione paſsionum Chriſti & dolorum, & hoc eſt in paſsione: ex conſideratione amiſſæ vel dilatæ beatitudinis, & eſt in reſurrectione: ex conſideratione pœnæ gehennalis, & hoc eſt in extremo examine. Meritò autem Chriſtus exaltatus eſt a deo vſq; ad gloriam reſurrectionis: quia propter obedientiam dei patris; ſe humiliauit vſque ad mortem crucis. Vnde Anſelmus: Reſurrectionis ſacræ gloria ſublimandus: ludibria perfidorũ, aſperitatem verberum, crucis opprobrium, fellis amaritudinem, & ad vltimum mortem ſuſtinuit: admonens ſuos vt ſi poſt mortem ad gloriam peruenire contendunt, vitæ præſentis anguſtias & labores, prauorumq; op-
preſ-

Reſurrectio dñica.

Pſal. 3.

L Pſal. 3. Terræmotus.

M

Terræmotus quando factus. Pſal. 67 Moraliter.

Exaltatio Chriſti merita.

A preſsiones, non ſolum æquo animo tolerent: ſed omnia huius mundi aſpera pro præmijs æternis ament, appetant, & gratanter ſuſcipiant. Hæc Anſelmus. Sicut ergo humiliatus eſt Chriſtus per hoc, quòd mala ſuſtinuit moriendo, vt nos liberaret a malis: ita & glorificatus eſt reſurgendo, vt nos promoueret ad bona. ſecundum illud quod ait Apoſtolus, Mortuus eſt propter delicta noſtra: & reſurrexit propter iuſtificationem noſtram. Suſtinuit enim paſsionem pro nobis, vt nos a pœna inferni liberaret: & reſurrexit a mortuis, vt nos de morte ad vitam traheret.

1.Cor. 15.

Reſurrectio nō fuit differenda

Vnde bene ſuam reſurrectionem longius quam vſque in diem tertium differre noluit, ita vt duabus noctibus & vno die in ſepulchro quieſceret: nox enim ad peccatum pertinet, & natura quidem humana duabus mortibus tenebatur aſtricta: animæ, propter peccatum: carnis, B propter vindictam peccati. Quia ergo dominus ſola carne mortuus eſt, vt nos a morte animæ & carnis liberaret: rectè duabus noctibus & vna die in ſepulchro quieſcere voluit: quia videlicet lucem ſuæ ſimplæ mortis, tenebris duplæ noſtræ mortis adiunxit: & per ſuā ſimplam mortem noſtram duplam damnauit. Si enim ipſe vtranque ſuſciperet, nos a nulla liberaret: ſed vnam miſericorditer ſuſcepit, & iuſtè vtranq; damnauit: ſimplam ſuam duplæ noſtræ contulit, & duplam noſtram moriens ſubegit. Duæ ergo noctes, ſignificant duas noſtras mortes: dies verò ſignificat ſuam mortem, quæ fuit lux noſtrarum mortium. Vnam abſtulit, alteram ad exercitium electis reliquit quam denuo veniens exterminabat.

Reſurrectio Chriſti eſt cauſa noſtræ.

Reſurrectio itaq; ſua, eſt cauſa efficiens noſtræ reſurrectionis: quæ fit in præſenti, & quæ fiet in futuro. Reſurrectio quæ fit in præſenti, eſt noſtra iuſtificatio. & dicitur reſurrectio prima. C Vnde in Apocalypſi, Beatus qui habet partem in reſurrectione prima. Reſurrectio quæ fiet in futuro, eſt corporis reſuſcitatio: & dicitur reſurrectio ſecunda. vnde in Oſee: Viuificauit nos poſt duos dies, & in tertia die ſuſcitauit nos. Ad reſurrectionem quippe primam duo dies requiruntur: ſcilicet ablatio omnis culpæ, & collatio conſummatæ gratiæ: nullus enim reſurget reſurrectione ſecunda ad gloriam, niſi prius reſurrexerit reſurrectione prima per gratiam.

Apo.20

Oſee, 6.

Mortui Chriſti duratio.

Mortuus autem fuit Chriſtus quadraginta horis, vt quatuor mundi partes, quæ in decalogo legis mortuæ erant, viuificaret. Prima quoque die hebdomadæ ſurrexit, vt ea die mundum innouaret qua eum creauerat. In tertia verò die paſsionis ſurrexit, vt eos qui tribus temporibus: ſcilicet ante legē, ſub lege, ſub gratia in peccatis mortui fuerāt, ſubleuaret: & nos qui factis, dictis, cogitationibus labimur, per fidem ſanctæ trinitatis reſurgamus. Et ſecundum Auguſtin. Ideo poſt tres dies reſurrexit: vt in paſsione filij, totius trinitatis monſtraretur aſſenſus: triduum enim legitur in figura: quia trinitas quæ in principio fecerat hominem, ipſa in fine hominem per Chriſti reparat paſsionem.

D

Reſurrectionis acceleratio.

Ideo etiam reſurrectionem ſuam dominus ſic accelerare voluit, ne diſcipulos diu in mœſtitia cruciari permitteret. vnde Leo papa: Dominus nempe Chriſtus, ne turbatos diſcipulorū animos longa mœſtitudo cruciaret: denuntiatam tridui moram tā mira celeritate breuiauit, vt dum ad integrū ſecundū diem pars primi nouiſsima & pars tertii prima cócurrit: & aliquantulū de ſpatio tēpore decideret, & nihil dierum numero deperiret. Reſurrectio igitur ſaluatoris nec animam in inferno, nec carnē diu morata eſt in ſepulchro: & tam velox viuificatio fuit incorruptæ carnis, vt magis ibi eſſet ſoporis ſimilitudo, quam mortis. Quoniā deitas quæ ab vtraque hominis ſubſtantia non receſsit: quod poteſtate diuiſit, poteſtate coniunxit. hæc Leo.

Exēplū paſsiōis E & reſurrectiōis.

Paſsionis igitur & reſurrectionis exemplum Chriſtus nobis præbuit: paſsionis, ad firmandam patientiā: & reſurrectionis, ad excitandam ſpē: vt duas vitas in nobis oſtēderet in carne: vnam laborioſam, quam tolerare debemus: alteram beatam, quam ſperare debemus. Reſurrexit autem Chriſtus cum corpore glorioſo: cuius dotes ſunt claritas, agilitas, ſubtilitas, & impaſsibilitas. Quamuis enim anima Chriſti a principio ſuæ conceptionis fuerit glorioſa, per apertam viſionē & perfectam fruitionem diuinitatis, diſpenſatione tamen & diſpoſitione diuina factum eſt, vt gloria animæ eius non redundaret in corpus: vt ſic corpus eſſet paſsibile & mortale, ad adimplendum pretium & myſteriū redēptionis humanæ in ſua paſsione. Et ideo peracto myſterio paſsionis & mortis, anima Chriſti ſtatim reſumpto corpore in reſurrectione, in ipſum corpus ſuam gloriam deriuauit: & ita factum eſt corpus Chriſti glorioſum. vt enim ait Auguſtinus, carnis quippe ille gerebat infirmitatem: quæ infirmitas reſurrectione cōſumpta eſt. F Vnde & Leo papa: Sicut ergo dicit Apoſtolus, Et ſi cognouimus Chriſtum ſecundū carnem, ſed nunc iā non nouimus: eius nanque reſurrectio non finis carnis fuit, ſed commutatio: nec conſumpta eſt ſubſtantia virtutis augmento. Qualitas tranſijt, non natura defecit. Et meritò dicitur eius caro neſciri in eo ſtatu quo nota fuerit: quia nihil in ea paſsibile, nihil infirmum remanſit: & vt ipſa ſit per eſſentiam, & non ſit ipſa per gloriam. hæc Leo.

2.Cor.5

Carnē non dereliquit chriſtus ſed cōmutauit

Interim igitur, o anima mea deponamus, pliſſima triſtitiæ querelas, ac nubila mœroris, & in lætitiæ reſpiremus ſerenum: & qui funera redemptoris noſtri proſecuti ſumus cū lachrymis, qui mortē noſtrā moriendo deſtruxit. De ipſius reſurrectione & gloria iucūdemur, qui vitam reſurgendo reparauit. Chriſtus enim reſurgens a mortuis, iam non moritur: mors illi vltrà non dominabitur. Induit enim eum dominus pater ſtola immortalitatis & gloriæ: & coronā pulchritudinis poſuit ſuper caput eius iucunditatē & exultationē theſaurizauit ſuper eum.

Rom.6.

Chriſtus plenus

Totum igitur in eo plenum eſt gaudio, totum lætitia cumulatum, totum exulta-

G lone refectum. Caro enim Chriſti, flos ille pulcherrimus de radice Ieſſe, qui in natiuitate floruit: quia ex virgine ſine peccato tanquam pulcherrimi floris ſingulare decus emicuit: in paſsione defloruit: quando nec ſpecies, neque decor ei fuit: ſic in reſurrectione, reſumpto ét ſanguine fuſo in cruce, cum omnibus quę ſunt de veritate humanę naturæ, per gloriam refloruit, vt omnium eſſet decor. Nam corpus illud glorioſiſsimum, ſubtile, agile, & immortale, tátæ claritatis ſuperueſtitum eſt gloria, vt verè ſole fulgentius, exemplaré præterens pulchritudinem ſuſcitandorum corporum humanorum, de quibus ipſe ſaluator ait: Tunc fulgebunt iuſti ſicut ſol in regno patris: ſcilicet, beatitudinis ſempiternæ. Quod ſi quilibet iuſtus fulgebit vt ſol: quanti putas eiſe fulgoris, ipſum iuſtitiæ ſolem? Tanti, inquam eſt, vt ſit ſpecioſior ſole, & ſuper omnium diſpoſitioné

gaudio reſurrexit.

Mat. 13.

H ſtellarum luci comparatus, decor præcipuus non immeritò iudicetur. Tunc renouata eſt, vt aquilæ iuuentus Chriſti. Tunc leo ſuum catulum ſuſcitauit. Tunc phœnix reuixit. Tunc ex eodem luto factis vaſis, fecit aliud vas figulus, ſicut placuit in oculis ſuis. Tunc Ionas de ventre ceti illæſus exiuit. Tunc veſtitum eſt cádelabrum auro. Tunc ſuſcitatum eſt tabernaculum Dauid, quod cecidit. Tunc refulſit ſol, qui prius erat in nubilo. Tunc viuificatum eſt granum frumenti, quod cadens in terra mortuum erat. Tunc ceruus reſumpſit cornua. Túc Sanſon tulit portas ciuitatis, & exiuit. Tunc Ioſeph eductus de carcere tondetur, & conſtituitur dominus Aegypti. Tunc conſciſſus ſaccus circundatur lætitia: Magna igitur & ſolennis valde eſt ſolennitas Paſchalis, & cæteras præcellit ſolennitates. Vnde omnes dies dominici octauæ ſunt huius feſti: & in eo omnia ſi-

Figuræ variæ. Hier. 18 & Roma. 9 Ione 2.

I gna lætitiæ proponuntur. Dignitas quippe dominicæ diei notatur in hoc quòd fuit prima dierum. Item nox illam non præceſsit. Item, vt dicitur, erit vltima dierum. Item nox illi non ſuccedet. Item cœlum & terra ſunt in ea creata. Itè angelus eſt in ea creatus, & ad deú conuerſus. Item primò data ſunt in ea filiis Iſrael mandata. Itè Chriſtus in ea natus eſt. Itè Chriſtus in ea ſurrexit. Item ſpiritus ſanctus datus eſt in ea apoſtolis. Item in ea omnes reſurgemus, atq; iudicabimur. Itè in ea continuádú eſt perpetuò in laude dei. Vnde Greg. Hanc rectè nobilitatem ſolénitatis dicam, quia ſolennitates cæteras antecedit. Sicut enim in ſacro eloquio ſancta ſanctorum, vel canticá canticorum, pro ſui magnitudine dicuntur: ita hæc feſtiuitas rectè dici poteſt ſolennitas ſolennitatú. Ex hac quippe ſolennitate exemplú nobis reſurrectionis datú eſt: ſpes cœleſtis patriæ aperta, & facta ſuperni regni iam præſumptibilis gloria. Per hanc electi mei (qui quamuis in tranquillitatis ſinu) tñ apud inferni clauſtra tenebantur, ac paradiſi amœna reducti ſunt. Quæ eſt ergo iſta ſolennitas, quæ inferni clauſtra deſtruxit: & ianuas nobis regni cœleſtis aperuit? Vnde & Augu. Alacrior dies illa refulget: non de vſitatis ſolis circulis illuminata præclarius: ſed de lumine agni reſurgentis illuſtrata ſublimius. Hac enim die ſol iuſtitiæ Chriſtus aſcendit ab inferis: & idcirco pulſemus cytharà Dauid, canentes. Hæc eſt dies quá fecit dominus: exultemus & lætemur in ea.

Dñicæ diei dignitas.

Solennitas ſolénitatum

K Contemplemur hunc diem, qualé noctem habuerit genitricem. Nox quæ cœlum luminaribus imitatur: imò in qua cœlum & terra lætatur: nox bonæ parturitionis, nox ſanctæ regenerationis, nox de qua dicitur, & nox ſicut dies illuminabitur: & ab ipſa eſt dies quam fecit dominus, dies dominicus. Et rectè dies dicitur lucis, in quo fugerunt tenebrę cæcitatis. Exclamauerút qui erant in regione vmbræ mortis, quia lux orta eſt illis: lætetur terra, quia nouam lucem vidit: lætentur & angeli, quia peccatoribus dñs claritatem dedit. Contremuerunt inferi, ſuſtinendo ſplendorem inſolitum & incuruatum eſt omne genu Chriſto domino: cœleſtium, terreſtrium, & infernorum.

Pſ. 138.

Dies lucis.

L Omnia ergo nobiſcum hodie triumphant: & angeli, & archangeli: cæteriq; beatorum ſpirituú ordines nobiſcum feſta concelebrant. Nos quoq; imitamur cánticlenam cantantes cantica cœleſtia, quæ adhuc humana cantare non poteſt lingua. Exultemus ergo in domino, ſed in timore, non remiſſa ſecuritate. Nam & beatus Ioannes præcurſor exultauit in vtero matris: ſed vinum non bibit præcepto angeli Gabrielis. Nos autem qui infirmi ſumus, ſobriè bibamus: modum non excedamus, vt lætitia noſtra cum exultatione nullam ſentiat corporis tempeſtatem: ſed per ſobrietatis ſerenitatem, portum intremus ſalutarem. Accepimus ieiuniorum palmam, feſtiuitatis non amittamus victoriam: quam nobis tribuat dominus Chriſtus adiuuando, quia vicit in nobis patiendo: vt

Exultádú cum tremore. Lucæ 1.

M digno carmine triumphemus cantantes: Abſorpta eſt mors in victoria: halleluia. Ignitá quippe rompheam illam, & paradiſi ianuam, quam nullus effringere potuit hac die Chriſtus cú latrone reſerauit: dicens ad angelos, Aperite mihi portas iuſtitię: & ingreſſus in eas confitebor domino. Ex eo nimirum tempore quo paſſus eſt dominus, porta hæc & clauſa & reſerata eſt. Clauſa quidem, incredulis & peccatoribus: reſerata verò, iuſtis & credentibus. Quomodo mater domini Maria inter omnes mulieres principatú tenet: ita & inter cæteros dies hæc omnium mater eſt. Hæc dies eſt vna de ſeptem, & extra ſeptem. Hæc eſt dies, quæ appellatur octaua. vnde & in quibuſdam pſalmorum titulis ſuperſcribitur, pro octaua. Hæc eſt dies, in qua ſynagoga finitur, & eccleſia naſcitur. Hæc eſt in cuius numero octo animæ ſeruatæ ſunt in arca Noe. Et quid mihi neceſſe eſt, infinita replicare. Dies mihi deficiet, ſi voluero omne diei iſtius exponere ſacramentú. Hoc tantum dico, quòd vniuerſa ſabbati gratia, & antiqua illa feſtiuitas populi Iudæorum diei iſtius ſolennitate mandata eſt. Illi in ſabbato non faciebant opus ſeruile: nos in die dominico, hoc eſt, in die reſurrectionis

1. Cor. 15.

Rómphea amota paradiſo.

Pſ. 117.

Excelléntia diei reſurrectionis.

Gene. 7. & 8.

opus

A opus ſeruile non facimus. Illi de domibus ſuis non egrediebantur, & nos de domo Chriſti nō egrediamur. Illi non accendebant ignem in die ſabbati: nos econtrario accendamus in nobis ignem ſpiritus ſancti. De quo igne dñs, ait (Luc. 12) Ignem veni mittere in terram: & quid volo, niſi vt ardeat? Deſiderat dominus iſtum ignem ardere in nobis ſpiritum ſanctum ſeruere, vt non refrigeſcat charitas dei. Illis agnus aut hircus: nobis Chriſtus occiditur. Pro quibus vniuerſis fratres conſona voce pariter cantemus: hæc dies quam fecit dñs exultemus & lætemur in ea. Hinc ergo & a nobis hallelu ia, decantetur, quod Latine laudate dñm interpretatur. (Pſa. 117. Hallelu ia.) Laudemus dñm fratres vita, lingua, corde, & ore: vocibus & moribus. Sic. n. ſibi dici vult deus hallelu ia, vt non ſit in laudante diſcordia. O fœlix hallelu ia in cœlo: vbi templum dei ſunt angeli. Ibi. n. concordia ſumma laudā-

B tium: vbi nulla lex in membris repugnat legi mentis: vbi non eſt rixa cupiditatis, in qua periclitetur victoria charitatis. Hic ergo hallelu ia cantemus, adhuc ſolliciti, vt illic poſſimus, aliquando cantare ſecuri, quando. ſ. vt hoc mortale corpus, immortale & incorruptibile factum fuerit: quando tota tentatio perierit. O fœlix illic hallelu ia, o vita ſecura, o ſine aduerſario, o vbi nemo erit inimicus: nemo perit amicus. Ibi laudes deo, & hic laudes deo: ſed hic a ſollicitis, ibi a ſecuris: hic a mortuis, ibi ſemper a victuris. hic in ſpe, ibi in re: hic in via, ibi in patria. Modo ergo fratres mei cantemus non ad delectationem quietis: ſed ad ſolatium laboris. Quomodo ſolent viatores cantare, canta, & ambula, & cantando laborē conſolare. Pigritiam noli amare: ſed ambula, & in bono proſice. Canta & ambula. noli errare, noli redire,

C noli remanere. Hæc Aug. vnde & Beda: Et quoniam illa vita tota dei laude geritur ceſſantibus cunctis lāguoribus meritò quinquagenta diebus in memoriam huius noſtræ quietiſſimæ ac feliciſſimæ actionis crebrius ac feſtiuius hallelu ia canere ſolemus: hallelu ia namque Hebræus ſermo eſt: & interpretatur Latine, lauda te dñm. Denique in Pſal. vbi nos canimus, laudate dominum: pro hoc verbo apud Hebræos, (Apo. 19) ſemper canitur hallelu ia. Quod euangeliſta Joannes in Apocalypſi ſua cœleſtium agmina (Tob. 13.) virtutum, cantica ſe audiſſe perhibet. Sed & venerabilis pater Tobias, intelligens qualis ſuperiorum ciuium gloria quanta ipſius Hieruſalē cœleſtis ſit claritas, hæc myſtica voce dicebat. Ex lapide precioſo, & auro mundo omnes plateę eius ſternentur, & per vicos eius hallelu ia cantabitur. Hæc Beda. Reſurge nunc anima mea cum Chriſto de ſordido peccati ſepulchro: reſpira iam in ſpem reſurrectionis, & vitæ perhennis: pro amore dei moriamur in præſenti vita, vt poſt reſurrectionem viuamus in futura. Quia ſi pro amore Chriſti, nūc mortuum corpus portamus tunc in lætabundo gaudio, cum ipſo conregnabimus. Sic ergo curemus intereſſe feſtis hominum, vt mereamur etiam intereſſe feſtis angelorum. Vnde

D Grego. Ecce Paſchalia ſolennia agimus: ſed ita viuendum eſt nobis, vt peruenire ad æterna ſacta mereamur. Tranſeunt cuncta quæ tēporaliter feſtiuè celebrantur. Curate qui his ſolennitatibus intereſtis, ne ab æterna ſolennitate ſeparemini. (Solénitas æterna petéda) Quid prodeſt intereſſe feſtis hominum, ſi deeſſe contingat feſtis angelorū? Vmbra venturæ ſolennitatis eſt ſolennitas præſens. Idcirco hāc annuè agimus, vt ad illam, quæ non eſt annua perducamur. Cum hæc ſtatuto tempore geritur: ad illius deſiderium memoria noſtra refricatur. Frequentatione ergo gaudii temporalis, ad æterna gaudia mens incaleſcat & ferueat: vt ex veritate lætitia perfruatur in patria, quod de vmbra gaudii meditatur in via. Hæc Greg. Chriſtus reſurrectionē ſuam, per Sanſonem fortiſſimum olim figurauit: (Figura Iud, 16.) qui ciuitatem inimicorum ſuorum introiuit: & ibidem nocte dormiuit. Et cum inimici

E portas ciuitatis cuſtodirent, vt ipſum mane cōprehenderent, & occiderent: ipſe media nocte ſurrexit, & portam ciuitatis ſecum detulit. Sic Chriſtus vrbem hoſtium ſuorum, hoc eſt infernum, potenter intrauit: & deſtructo eo media nocte ſurrexit. Chriſtus etiam per Ioannem (Ionæ 2) reſurrectionem ſuam præfigurauit: quem in ventre ceti per triduum viuum conſeruauit, & poſt triduum cetus ipſum de ore in terram viuum emiſit. Fuit etiam reſurrectio Chriſti prefigurata per lapidem, quem reprobauerūt ædificantes templum domini. Qui cum ab eis propter ineptitudinem abiectus eſſet, tandem conſummato templo, cum lapis angularis poni deberet, qui in ſe duos parietes complecteret, nō eſt inuentus lapis ad hoc aptus niſi ille qui ab ædificantibus erat reprobatus. Chriſtus erat lapis reprobatus in ſua paſſione & factus eſt ec-

F cleſię lapis angularis, in ſua reſurrectione. Tūc adimpleta eſt illa prophetia David, Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, & cætera. & (Pſ. 117.) ideo ipſa cantatur in feſto reſurrectionis. Lapis iſte duos parietes in templo domini coadunauit, quia Chriſtus de populo Gentili & Iudaico vnam eccleſiam ædificauit. In hoc ædificio pro cæmento, vſus eſt ſuo ſanguine, & pro lapidibus, ſuo ſacratiſſimo corpore.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, dulcor vnice, qui ruptis vinculis mortis, glorificaſti corpus tuum, & in tam ineffabili gloria ſurrexiſti: precor & obſecro te per tuam reſurrectionem floridam, da mihi vt a vitiis, & a morte animæ reſurgens, in virtutibus ſemper floream, & in nouitate vitæ ambulem, vt quæ ſurſum ſunt quæram & ſapiam non quæ ſuper terram. Per tuæ claritatis virtutem purga animam meam a tenebris peccatorum & per eandem virtutem dei vniuerſalis reſurrectionis caro mea reſurgat ad gloriam, vt tecum æternaliter in vtroque gaudeam. Amen.

G

De eo quomodo dominus Ieſus apparuit matri ſuæ. Caput .70.

Magdalenæ. Maria Iacobi, ſiue Ioſeph, & Cleophæ. Maria Salomę & Zebedæi.

EAdem autem hora, ſcilicet ſummo manè. Maria Magdalenæ, & Maria Iacobi Minoris mater: quæ etiam appellatur Maria Ioſeph: ſcilicet mater, qui fuit frater Iacobi: & vnus de ſeptuaginta duobus diſcipulis: & ab apoſtolis cum Matthia ſtatutus: & quandoque Maria Cleophæ, ſcilicet filia appellatur: & Maria Salome, ſcilicet filia, quæ etiam mater filiorum Zebedæi vocatur: & cateræ quæ cum eis erant: licentia prius petita à domina cœperũt ex deuotione & fide, quam ad dominum habebant, ire cum vnguentis ad monumentum ad inungendum corpus dominicum. Domina autem remanſit domi, vacans interim lachrymis & orationi. Et pulchrè hæ mulieres vno cenſentur nomine: vt quibus vna erat voluntas,

H

parĩq; deſiderium, vnum eſſet vocabulum. Vbi ſciendũ, quòd tres ſunt ſtatus hominum ſaluandorum, quorum quilibet quærit Chriſtum, & extra hos nemo ſaluatur: ſcilicet incipiẽtium, proficientium, & perfectorum: ſiue pœnitentium, actiuorum, & contemplatiuorum. Et hi tres ſtatus ſignantur per tres Marias, quæ quærebant dominum, quantũ ad triplicem nominis Mariæ interpretationem.

Status pœnitẽtium.

Status pœnitentium ſignatur in Maria Magdalena: quæ famoſa peccatrix fuerat, & pœnituit. Et licèt alibi per ipſam accipiatur vita contemplatiua: vt tamen Marcus hic de ea loquitur, dicens: Maria autem erat, de qua eiecerat ſeptẽ dæmonia: ſic inter pœnitentes reputatur: imò ipſa in euangelio primiceria pœnitentium fuiſſe dignoſcitur.

Magdalena pœnitentiũ primiceria.

Et ſecundum hoc bene conuenit ei nomẽ Maria: prout interpretatur mare amarũ, ſecundum etymologiam Latinam: vel ſecundum deriuationem Hebraicã, a vocabulo mara, quod Latinè eſt amara. Vnde Ruth: Non vocetis me Noemi, ideſt pulchram: ſed vocate me Mara, ideſt amaram: quia amaritudine valde repleuit me dominus. Quod verificabatur in Maria Magdalena, quando ante pedes domini lachrymis lauit maculas criminis. Sic & Petrus pœnitens fleuit amarè. Vnde cuilibet animæ verè pœnitenti, dicitur illud Threnorum, Magna eſt, velut mare, contritio tua filia Sion.

I

Ruth 1.

Mat. 26.

Thrẽ. 2.

Status verò proficientium & actiuorum, ſignatur in Maria Iacobi, quæ fuit mater Iacobi minoris. Ad proficientes enim pertinet ſupplantare vitia, & luctari in exercitio ſpirituali virtutum. Cui conuenit alia interpretatio Mariæ: prout interpretatur domina, Syriacè. Quia enim proficere volentes, ſunt in continuo conflictu, propter pronitatem ad malum, & difficultatem ad bonum: neceſſe eſt proficientes dominari paſsionibus, per rationẽ, ne tentationibus cedant: ex qua lucta quando videlicet ratio prædominatur ſenſualitati, generantur virtutes: nam virtus in infirmitate perficitur.

Status, proficiẽtiũ.

2. Cor. 12.

Status perfectorũ.

Status aũt perfectorum, & cõtemplatiuorũ ſignatur in Maria Salome, quæ fuit mater filiorum Zebedæi, ſ. Iacobi maioris, & Ioannis: hæc poſtulauit filijs ſuis regnũ: ſic perfecti & contemplatiui non occupantur, niſi circa regnũ dei: imò ipſi in ſe habent regnũ dei, & hic prægustant quodãmodo regnũ cœlorum. Vnde etiã Salome, interpretatur pacificans: nã in hac vita nulla pax eſt homini, niſi in actu contẽplationis. Et huic cõſonat tertia interpretatio nominis Mariæ, prout interpretatur, illuminata. Vnde animæ contẽplatiuę dicitur illud Eſaię: Surge illuminare Hieruſalem: quia venit lumẽ tuũ.

K

Mat. 20

Salomę

Eſai. 60.

Quælibet iſtarũ Mariarum, habet ſua aromata & vnguẽta.

Aromata triũ Mariarum, ac ſtatuum

Pœnitentiũ aromata ſunt: dolor contritionis, pudor confeſsionis, & labor ſatisfactionis: ex his conficitur vnguẽtum, quo libẽter vngitur dñs. Conficitur aũt hoc vnguẽtum ex myrrha, aloes, & thure. Per myrrhã, q valde amara eſt, ſignificatur amaritudo cõtritionis. Per aloes quod etiam amarum eſt, & valet contra retentionem menſtruorum, i. peccatorum: ſignificatur verecundia confeſsionis.

L

Per thus, cuius odor cum fumo aſcendit, ſignificantur opera ſatisfactionis: quæ per rectã intentionem in deũ diriguntur. Sed ex his tribus non conficitur bene vnguentum: niſi apponatur oleum miſericordiæ diuinæ, ſine qua omnis pœnitentia eſt inefficax: admixto aũt hoc oleo, optimũ vnguentũ efficitur: & tale fuit vnguentum Mariæ Magdalenæ, quæ omnes partes pœnitentiæ perfectiſsimè impleuit, aſsiſtente ſibi miſericordia ſaluatoris: vt patet in euãgelio. Ipſa. n. lachrymas copioſè effudit, ex amaritudine contritionis: conuiuantes non erubuit, ex pia impudentia confeſsionis: pedes domini lachrymis lauit, capillis terſit, oſculabatur, vnxit: & ſe totam Chriſti obſequio deuouit & impendit: & hoc ex immenſo affectu ſatisfactionis.

Vnguentum ſalubre.

Aromata proficientium

M

Proficientiũ aromata ſunt: patiẽtia, humilitas, perſeuerantia, ſeu longanimitas: ex quibus conficitur vnguentũ actiuorum. Et hoc vnguentũ intrant myrrha, & gutta, & caſia, quæ fluunt a veſte vitæ Chriſti. Myrrha bona eſt in omni vnguẽto: & ideo licèt poſita ſit in vnguẽto pœnitentiũ, cõuenienter tñ ponitur ẽt in vnguento proficientiũ, & ponetur ẽt in vnguento perfectorũ. Myrrha. n. arcet vermes: ſic patientia arcet vermes, qui mordere ſolent cor patientis, ne cõtra iniuriantẽ dolore mordeatur. Et hac patiẽtia maximè opus eſt, proficere volentibus exercitio ſpirituali: quia (ſecundum Greg.) virtutes inter preſſuras paſsionũ, & punctures tentationũ creſcunt.

Myrrhę virtus.

Per guttam aũt quę & aromatica dicitur, ſignificatur humilitas quia gutta pellit omnes inflaturas & tumores: ſic humilitas curat cordium duritias. Hac etiã opus eſt proficientibus: quia (ſecundũ Greg.) origo virtutis eſt: & ideo illa in nobis virtus veraciter pullulat quæ in radice propria, id eſt, in humilitate perdurat: a qua ſi abſciditur, areſcit: quia viuificantem ſe in infimis humorem perdit.

Caſia.

Per caſiam, quæ & fiſtula dicitur, ſignificatur perſeuerantia, ſeu longanimitas: vt videlicet quis in exercitio ſpirituali non frangatur deſperatione aut tædio: nec ſtatuat ſi-

liter-

A bi terminum in profectu: ſed ſemper tendat ad melius ſine termino: quia in ſpirituali profectu non eſt ſtatus. Caſia enim in aquoſis naſcitur, & creſcit in immenſum: ſic bonus proficiens aquis diuinarum gratiarum fœcundatus creſcit in immenſum, de virtute in virtutẽ, & nunquam ceſſat donec videat deum deorũ in Sion. Sed & hæc aromata non bene conficiuntur, ſi non apponatur oleum lætitiæ: vt videlicet homo lætitiam ſpiritualem habeat in bonis operibus ſuis: & illam ponat in corde atque conſcientia ſua, non in laudibus hominum. Et iſtud eſt vnguentum Mariæ Iacobi: quæ habuit quatuor filios: ſcilicet Iacobũ, qui interpretatur ſupplantans, ſ. paſſiones per patientiam. Simonem, qui interpretatur obediẽs, per humilitatem. Ioſeph, qui interpretatur augmentum, vel appoſitio per longanimitatem: & Iudam, qui interpretatur glorificans, ſcilicet deum, per ſpiritualem lætitiam. B Perfectorum vel contemplatiuorum aromata, ſunt carnis omnimoda mortificatio, deifica conuerſatio, & charitatis perfectio: ex quibus fit vnguentum ſuauiſſimi odoris, quod intrãt myrrha, cinnamomũ, & balſamum. Per myrrham enim accipitur totalis mortificatio carnis, quæ conuenit perfectis. Nam pœnitentibus conueniebat myrrha mortificans peccata per amaritudinem contritionis: proficientibus conueniebat myrrha, mortificans paſſiones: vermem, ſ. remordentem contra tolerantiam paſſionum: ſed perfectis conuenit myrrha mortificans carnem a petulantia rebellionis: ne videlicet caro in aliquo rebelles ſpiritui. Et hæc eſt myrrha electa prima & probatiſſima. de qua dicitur in Canticis: Manus meæ diſtillauerunt myrrham, & digiti mei pleni ſunt myrrha probatiſſima. Manus enim, id eſt, opera C pœnitentium & actiuorum, diſtillant quidem myrrham, vt dictum eſt: ſed digiti, id eſt, ſubtiles & ſpirituales exercitationes contemplatiuorum, ſunt pleni myrrha probatiſſima. Probata quippe eſt myrrha pœnitentium, probatior proficientium, ſed probatiſſima eſt contẽplatiuorum & perfectorum. Per cinnamomũ accipitur deifica cõuerſatio: Cinnamomi enim cortex, cum frangitur, ſpiramentum viſibile reddit ad modum nebulæ vel puluerie: & valet ad bonum odorem oris: ſic perfectus ſi frangitur vituperatione, vel iniuria corporali, moleſtia, vel inedia, laborum frequentia, vel quæcunq; accidunt aduerſa, ſemper ſpirat viſibiliter odorem deificæ conuerſationis: & emittit odorem dulcis reſponſionis. Per balſamum, charitas perfecta intelligitur, quæ foras mittit timorem: & omne cum quo ipſa ſtare non poteſt. Balſamum enim purum & non adulteratum, corpora a corruptione conſeruat: ſic vbi charitas pura & perfecta, ibi nulla corruptio hominis interioris: quia (ſecundum Augu.) habere omnia ſacramenta, & malus eſſe quis poteſt: habere autem charitatem, & malus eſſe, non poteſt. Sed ex iſtis perfectorũ aromatibus, non fit vnguentum ſine admixtione

Aromata perfectorum

Cant. 5

Cinnamomũ.

Balſamum.

olei diuinæ dulcedinis, quæ ſemper prædicta D tria comitatur: quod oleum deguſtauerat propheta, cùm diceba: quàm magna multitudo dulcedinis tuæ, & cætera. Et iſtud eſt vnguentũ Mariæ Salome: quæ fuit filia Salome, vxor Zebedæi, & mater Iacobi maioris, & Ioannis. Per Iacobũ maiorem, intelligitur totalis ſupplantatio, vel mortificatio hominis exterioris. Per Salome intelligitur deifica conuerſatio, quæ non eſt niſi in homine bene intra ſe pacificato. Per Ioannem, charitas intelligitur: quia erat præ cæteris a Chriſto dilectus: ſed per Zebedæum, qui interpretatur fluitio, intelligi poteſt diuina dulcedo, quia talis anima fluit, & affluit delitijs internis. Itaq; quælibet anima, pro ſtatu ſuo debet iſtas mulieres imitari, & cum iſtis vnguentis Ieſum quærere & vngere: vt ſcilicet inſtanter pœnitentiam faciat, viriliter tentationes ſuſtineat, pacificè ad proximũ ſe habeat. Iſta enim tria faciunt apparere Ie- E ſum: & cuilibet, ſecundũ ſtatum ſuum: ſecundũ Ber. Moraliter per iſtas tres mulieres, ſignantur in iuſto quolibet mens, lingua, manus: quæ habent valde pretioſa vnguenta. Mentis vnguẽta ſunt tria: contritio, compaſsio, & deuotio. Primum, ſcilicet contritionis, conficitur ex viliſsimis ſpeciebus: ſcilicet ex peccatis, quæ creſcunt in noſtro horto proprio. Secundum, ſcilicet compaſsionis, conficitur ex amariſsimis ſpeciebus: ſcilicet ex proximorum miſerijs, quæ creſcunt in horto alieno. Tertium, ſ. deuotionis, conficitur ex prætioſis ſpeciebus: ſcilicet ex Chriſti beneficijs, quæ creſcunt in horto dominico. Linguæ vnguenta ſunt tria: oratio deuota, cõfeſsio integra, prædicatio vera. Primũ, ſcilicet orationis, cõficitur ex herbis: quæ ſunt, intentio recta, attentio firma, affectio pia. Secũdum, ſ. confeſsionis, conficitur ex herbis: quæ ſunt, pudor commiſsi, dolor amiſsi, timor ſup- F plicij. Tertium, ſcilicet prædicationis, cõficitur ex herbis: quæ ſunt, fidei inſtructio, morum informatio, vitiorum increpatio. Manus vnguenta, ſunt ſeptem miſericordiæ opera: de quibus eſt iſte verſus: Colligo, poto, cibo, redimo, tego, viſito, condo. Qui autem vult prædicta aromata & vnguenta habere, oportet ea emere. Ille enim qui emit, dat de ſuo & accipit de alieno: ſic in operibus virtuoſis oportet aliquid ponere de noſtro, ſcilicet voluntatem: & aliquid recipere a deo, ſcilicet operandi facultatem; vel a deo recipimus gratiam præuenientem de noſtro apponimus voluntatem ſubſequentẽ. Quãuis ergo multæ aliæ mulieres dominum ſequerentur, iſtæ tamẽ præcipuè venerunt, quia Chriſto plus obligatæ erant ex eo, φ plura beneficia ab eo receperant. Maria enim Magdalena multum Chriſto tenebatur, quia ab eo ſeptem dæmonia eiecerat; Maria autem Iacobi, & ſimiliter Maria Salome Chriſto multum tenebantur: tum quia nepos earum erat, tum quia filios ſuos cardinales, id eſt, Apoſtolos fecerat. Sed mirum videtur quòd beata virgo cũ iſtis mulieribus ad monumentum non iuit: ſed domi remanſit. Super hoc autem poſſumt tres

Pſal. 30.

Moraliter.

Vnguenta tria mentis

Vnguenta tria linguæ.

Vnguenta manus, ſũt opera miſericordiæ.

Maria cur ad

 cauſæ

G causæ aſsignari. Vna quia mater ſepulchrũ filij ſine magno dolore videre non potuiſſet: & maxime recenter ſepulti. Si enim ſepulchrũ filij vidiſſet, quaſi doloris gladius animam eius perforaſſet. Et ſatis probabile eſt ꝙ ſi ipſe voluiſſet, Ioannes eius cuſtos hoc non permiſiſſet: imò etiã cæteri apoſtoli dixiſſent Ioãni, nullo modo illic eam ire permittas: quia ſi ierit, tantum ibi flebit, & ſe mactabit ꝙ fere ſe occidet. Secunda cauſa, quia in paraſceue & ſabbato tantum fleuerat, & tãtum ſe mactauerat, ꝙ etiam ſuſtinere ſe non poſſet. Vt enim dicit Bernar. oportuit quòd inter manus diſcipulorum tanquam ſemiuiua de cruce: ad domum propriam portaretur. Vnde & Auguſt. Illa pia mater immani dolore eiulans, & pectora delicata contundens, ita viſcera omnia fatigauerat & membra, vt iam ſenſu deficiens vix potuiſſet ad funus Chriſti peruenire. Tertia cauſa eſt, quia prædictæ mulieres putabãt corpus Chriſti adhuc in monumento eſſe: & volebant (prout antiquitus conſuetudo erat) ipſum corpus inungere: vt conſeruaretur a fœtore, & à vermium corroſione, & ab incineratione: ſed erant deceptæ, quia corpus Chriſti erat deitate imbalſamatum: & ideo ſi per decem millia annorum in terra latuiſſet, non potuiſſet putrefieri, nec incinerari, nec a vermibus corrodi. Beata autem virgo ſciuit ꝙ ibi non erat, ſed quia iã immortalis & incorruptibilis ſurrexerat: & ideo illuc ire nolebat ſicut nec poterat. Ipſa itaq; ex quo vnigenitum filiũ ſuum teneri, flagellari, & crucifigi vidit: delicatis manibus delicata pectora tundens: & ſe nimio dolore vigilijsq; & ieiunijs affligens: iam viribus pariter & ſpiritu attenuata, in cubili ſola in ſecreto domus ſedebat: & de his quæ ſibi acciderant calamitatibus lamentabatur & flebat. Domina igitur orãte & lachrymas dulciter emittente, ecce ſubitò venit dominus Ieſus in albiſsimis veſtibus gloriæ & reſurrectionis nouitatis ſuæ: vultu ſereno, ſpecioſus, glorioſus, & gaudens, ac matri deſolatæ & mœrenti totus feſtiuus apparens. Ac illa adorans, & ſurgens cum lachrymis præ gaudio eum amplexatur: & tota acerbitas mœroris in lætitiam vertitur. Poſtea conſedentibus eis pariter, curioſe intuebatur eundem in vultu & cicatricibus per totum: diligenter quærens ſi omnis pœna trãſiſſet, & omnis dolor ab eo diſceſsiſſet. O quanto gaudio mater impletur: cùm ipſa natum impoſsibilem intuetur: non ſolum in æternũ victurum, ſed & cœlo & terræ, omniq; creaturæ perenni iure dominaturũ. Stant igitur & colloquuntur ad inuicem gaudẽtes, ac Paſcha delectabiliter & amanter ducentes. Et narrat ei dominus Ieſus qualiter populum ſuũ liberauit de inferno, & quæ fecit in illo triduo. Ecce igitur nunc magnum Paſcha. De hac apparitione qua ante cæteros virgini glorioſæ apparuiſſe creditur, nihil in euangelio habetur: ſed ideo ipſam poſui, & ante alias præmiſi, quia ſic pium eſt credere: prout in quadam legenda de reſurrectione domini plenius continetur. Dignum namq; erat vt matrem præ cæteris viſitaret, & de reſurrectione ſua prius lætificaret, quæ præ cæteris plus dilexit, eius amoris deſiderio plus afficiebatur: plus de eius morte doluit, plus dolore afflicta, eius reſurrectionem expectauit. Et licèt hoc ab euangeliſtis ſubticeatur: piè tamen ſic creditur. Vnde & Romana eccleſia hoc comprobare videtur, quæ ſtatim ipſa die apud ſanctam Mariã maiorem Romæ celebrat ſtationẽ, per hoc innuens, beatæ Mariæ primò factam apparitionẽ. Quid enim ſi euangeliſtæ hoc non dicant. Nõ enim, vt ait Ioannes, omnia eius facta ſcripta ſunt. Nam ſi hoc ideo non creditur quia nullus euãgeliſtarum teſtatur: conſequens eſt, vt poſt reſurrectionem nũquam ſibi apparuerit: quia vbi, vel quando nullus euangeliſta ediſſerit. Sed abſit vt talem matrem, talis filius tali & tãta negligentia dehonorauerit: qui patrem & matrem honorari præcepit. Sed ideo forſitan hoc euangeliſtæ ſubticuerunt, quia eorum fuit officium ſolummodo reſurrectionis teſtes inducere. Matrem autem, ad teſtificandum pro filio ſuo, inducere non decuit. Si.n. verba extrancarum mulierum, deliramenta ſunt viſa: quomodo non magis matrem, pro honore filii crederent delirare? Hoc igitur euangeliſtæ ſcribere noluerunt: ſed pro conſtanti reliquerunt. Hoc etiam teſtatur Ambro. dicens. Vidit Maria reſurrectionẽ domini: prima vidit, & credidit. Vidit Maria Magdalena, quãuis adhuc iſta nutaret. Vnde & Anſelm. At ſi aliquis quærit, cur euangeliſtæ nõ referant ipſum piiſſimum dominum a morte reſurgentem, huic dulciſsimæ matri, vt eius dolores mitigaret, primò, ac præcipuè apparuiſſe: dicimus, quod à quodam ſapiente de hoc ipſo ſciſcitantes audiuimus. Ait ergo: Tanta ſcitur autoritas narrationis euangeliſtæ, vt nihil in ea depẽdens, vel inane, vel ſuperfluũ reperiatur. Itaq; ſi matri, ſi dominæ mundi ipſe filius eius ab inferno reſurgẽs ſcriberetur, ſicut alijs, apparuiſſe: eamq; de ſua reſurrectione docuiſſe: quis nõ tale ſcriptum ſuperfluum diceret? Reginam videlicet cœli & terræ, omniſq; creaturæ, coæquaret illi vel illi quibus apparuit, viro vel mulieri. Spiritus eius plene atq; perfectè in illa quieſcebat: qui ſibi & eſſe illius, & omnia facta eius, & luce clarius reuelabat: & euangeliſtæ ſcriberent, tunc vel tunc, illi talem vel talem ſemet exhibuiſſe. Hæc Anſel. Vnde etiam Sedulus: Semper virgo manens, huius ſe viſibus aſtans Luce palam dominus prius obtulit. Dicit etiam Ignatius, quòd primò dominus apparuit matri ſuæ, poſt reſurrectionem: & conſolabatur eam: ex quo tanto fuit repleta gaudio, quòd oblita fuit omnis doloris quem habuerat de ſua paſsione. Quòd ergo infrà dicitur apparuiſſe primo Mariæ Magdalenæ: intelligitur inter eos, quibus voluit ſuam reſurrectionẽ probare. Matri enim virgini primò omnium apparuit: non vt reſurrectionem ſuam probaret, ſed vt eam de viſu ſuo lætificaret.

Monumentum non venit.

H

I

Apparitio facta Mariæ matri.

Apparitio prima facta Mariæ.

K

Ioã. vlt.

L

Cur euãgeliſtæ nõ ſcripſerint hãc apparitionem.

M

A ORATIO.

O Maria, dei genitrix & virgo gratioſa, omnium deſolatorum ad te clamantium conſolatrix vera: per illud magnũ gaudium quo conſolata es, quando cognouiſti dominum Ieſum die tertia a mortuis impaſsibilem reſurrexiſſe: ſis conſolatrix animæ meæ: & apud eundem tuum, & dei natum vnigenitũ in die nouiſsimo, quando cum anima & corpore ero reſurrecturus, & de ſingulis meis factis rationem redditurus, me digneris iuuare: quòd perpetuę damnationis ſententiam, per te pia mater & virgo valeam euadere, & cum electis dei omnibus ad æterna gaudia fœliciter peruenire. Amen.

B *Quando Maria Magdalena & aliæ Mariæ & Petrus, & Ioannes uenerunt ad monumentum. Cap. 71.*

Mat. 28. Mar. 16 Luc. 24. & Io. 20

VEſpere igitur ſabbati, id eſt, nocte ſequente ſabbatum: nomine enim veſperis (quod principium noctis eſt) ſignificat noctem .ſ. a parte totum: & ideo mutat genus, referens ad ſenſum, non ad nomen: & ait: (quæ,) ſcilicet nox (luceſcit,) ideſt, luceſcere incipit: (in prima ſabbati:) ideſt, prima die poſt ſabbatũ, ſeu prima die ſeptimanæ, quæ apud nos dominica dicitur: (valde diluculò & mane, orto iam ſole,) ideſt, ortu ſuo iam cœlum illuſtrante quãuis nondum appareret terris, & raris adhuc tenebris exiſtentibus: hoc eſt iam rubeſcente aurora, & cœlo ab Orientis parte ob ſolis vicinitatem iam albeſcente: aurora enim media eſt, inter tenebras noctis, & perfectam lucem diei: & ideo tanquam medium ab vtroq; extremo poteſt nominari. (Maria Magdalena, & aliæ) C duæ Mariæ ierunt & (venerunt ad monumẽtum cum vnguentis) ex deuotione. Vbi ſciendum, ꝙ ſicut Gentiles denominabant dies totius ſeptimanæ a nominibus deorum ſuorum .ſ. planetarum: vt a luna, diem lunæ: a Marte, diem Martis, & ſic de aliis: ita Iudæi, quia dies ſabbati apud eos ſolennior habebatur, ſabbatũ ſic nominabant abſolutè, propter reuerentiã illius diei: & ab eo tanquam a digniori omnes alios dies nominabant: ita ꝙ dies immediatè ſequens ſabbatũ, dicebatur prima ſabbati .i. prima poſt ſabbatũ. Alia, ſecunda ſabbati, & ſic cõſequenter: & quia Hebræi & Græci nominibus numeralibus, pro ordinalibus nominibus vtũtur, ideo vnum apud eos, in ordine dierum, ſignificat primum. Vnde in Geneſi dicitur: Factũ eſt veſpere & mane dies vnus: ideſt, primus: & ideo conſequenter ibi ſubditur ſecundus, & tertius, & ſic de aliis. Vnde Lucas dicit, (vna ſabbati,) ideſt, prima die poſt ſabbatum, vel prima die ſeptimanæ: quia enim ſabbatum apud Hebræos, non tantum diem principalem, a quo ſeptimana apud eos incipit: ſed etiam ſeptimanã, ex prærogatiua ſabbati, denominat: vt ibi, ieiuno bis in ſabbato: ideſt, in hebdomada: ideo etiã cùm dicitur prima, vel vna ſabbati, poteſt

Dierum denominatio.

Numeralia p ordinalibus.

Geneſ. 1

Luc. 18.

D intelligi prima die ſeptimanę, vel hebdomadę: quæ apud nos propter dñicam reſurrectionẽ vocatur dominica, a qua etiam apud nos incipit ſeptimana. Nobis enim celebritas veteris ſabbati, conuerſa & tranſlata eſt in dominicã, quæ cęteris diebus celebrior eſt, propter dominicæ reſurrectionis ſanctitatem, gaudiũ & reuerentiam. Latini verò, ſeu Romani, & eccleſia, modò dies vocant ferias: diem dñicam vocantes feriam primam: diẽ lunæ, ſecundam: & ſic de aliis vſq; ad ſabbatum. Et vocatur feria a feriare quod eſt ceſſare, vel a ferendis victimis: quia omni die feriare, id eſt, a peccato ceſſare, & victimas ferre, & offerre debemus. Mulieres ergo iſtæ venerunt ita mane quòd (adhuc tenebræ erant,) vt dicit Ioannes & ſecundum Lucam venerunt diluculò, quæ eſt claritas media inter noctis tenebras & diei claritatem, quod aurora appellari ſolet. Et ſecundum Marcum, venerunt orto iam ſole. Et potuit eſſe ad literam, ꝙ valde mane, cùm adhuc tenebræ eſſent, venire cœperunt: diluculò autem venerunt: ſed orto iam ſole ad monumentũ peruenerunt. E Et nota quòd non ſine myſterio euãgeliſtæ ſic diuerſimodè loquuntur de iſto mane: ſed omnes concordant in hoc ꝙ fuit mane. Nam vt patet ex præmiſsis iſtud euangeliũ myſticè procedit, ſecundum tres ſtatus electorũ, per tres Marias ſignificatos: ꝙ enim Ioannes dicit, cùm adhuc tenebræ eſſent: reſpicit ſtatum incipientiũ. ꝙ verò Lucas dicit, diluculò: reſpicit ſtatum proficientium: ſed quòd dicit Marcus, orto iam ſole: reſpicit ſtatum perfectorũ. Debent ergo fideles quærentes Chriſtum, quilibet pro ſtatu ſuo mane venire, quod eſt contra pigros. Debent etiam venire vna ſabbatorum, per quod quies & pax cordis ſignificatur, ſabbatum enim quies interpretatur, quod eſt contra diſcolos & diſcordes. F Debent etiam venire ad monumentum: & ibi quærere dñm. Monumentum eſt mens humana, quantum ad quemlibet ſtatum. Nam cor pœnitentium dicitur monumẽtum, ratione luctus, qui circa monumenta fieri ſolet, & pœnitentium eſt lugere, & flere ſuper ſeipſos. Proficientium autẽ cor dicitur monumentum, ratione operis miſericordiæ: quod in ſepeliendo mortuos exercetur: & actiuorum eſt inſiſtere operibus miſericordiæ. Contemplatiuorum verò cor monumentum dicitur, ratione quietis: dicuntur enim corpora quieſcere in monumẽtis, & quies maximè ad contemplatiuos noſcitur pertinere. In tali ergo monumento, pro quolibet ſtatu, rectè quæritur Chriſtus. Debet & obſtacula impedientia remouere, quæ intelliguntur per lapidem magnum, ad oſtium monumẽti aduolutum: & per angelum (vt ſtatim infrà patebit) reuolutũ. Nam in quolibet ſtatu eſt aliquis lapis obſtans, ne quis poſſit intrare in intima mẽtis: & exercere actus ſuo ſtatui competentes. Lapis obſtãs pœnitentibus, eſt pronitas ad malũ. Lapis obſtans proficientibus, eſt difficultas ad bonũ: ſed lapis obſtans contẽplatiuis, eſt materialis ſpecierum. Sed iſte lapis pro quolibet ſtatu, ple-

Feria.

Quõ tenebræ, diluculũ, & ortus erat ſol.

Tres ſtatus.

Monumẽtum, pœnitẽtiũ cor.

Proficiẽtium.

Contemplatiuorum.

Lapis obſtans.

G tu, plerunque remouetur ad ſolum deſideriũ animæ piæ quærentis, per gratiam ſpiritus ſancti. Felix Maria, id eſt, anima, quæ ad ſepulchrum Chriſti venit videre per meditationem plangere, per cõpaſſionẽ: vngere per deuotionem. Imitemur ergo & nos eaſdem ſanctas deuotiſſimas mulieres: vt ſicut illæ cum aromatibus dominum toto corde ac deſiderio, quærebant in ſepulchro (quod eſt proprius mortuorum locus) ita & nos cum noſtris aromatibus .i. operatione bonorum operum, & odore virtutum, ſuauitateq́; orationum, toto affectu mẽtis ad deum: per ſancta deſideria proficiſcamur, & quæramus eum non in ſepulchro, ſed in cœlo: quo ipſum aſcendiſſe credimus: atque nouimus. Vnde Grego. Sãctæ mulieres, quæ dominum fuerant ſecutæ cum aromatibus ad monumentum venerunt: & eum quem viuentẽ dilexerant, etiam mortuo ſtudio humanitatis obſequuntur.

Mariæ ſunt nobis imitandæ.

H Et nos ergo in eum qui eſt mortuus credentes: ſi odore virtutum refecti, cum operatione bonorum operum dominum quærimus: ad monumentum profectò illius cum aromatibus venimus. Hæc Gregorius. Myſticè monumentum eſt corpus dominicum: ad quod accedere nemo debet, niſi vna ſabbati .i. in pace & quiete pectoris: & valde diluculò: id eſt cũ feruore. Mane enim ſignificat feruorem quærendi: vel diluculò .i. excuſſis vitiorũ tenebris per diluceſcentem gratiam portans aromata operationis & famæ bonæ. Qui aliter accedit, caueat ſibi, ne iudicium manducet & bibat. Vnde Beda: Quòd autem valde mane venerunt mulieres ad monumentum: iuxta hiſtoriam quidem magnus quærendi & inueniendi dominũ feruor charitatis oſtenditur. Iuxta intellectũ verò myſticum, datur nobis exemplum illuminata facie decuſſiſq; vitiorum tenebris ad ſacroſanctum domini corpus accedere.

Myſticè monumẽtum quid.

I Nam & ſepulchrum illud venerabile figuram dominici altaris habet: in quo carnis eius & ſanguinis ſolent myſteria celebrari. Aromata autem quæ mulieres deferunt, odorem virtutum & orationum ſuauitatem, quibus altari appropinquare debemus, ſignificant. Hæc Beda. Mulier ergo quæ prima fuit ad culpam, nunc prima venit ad veniam: & quæ prima perfidiam ſumpſit in paradiſo: feſtinat nunc prima fidem ſumere de ſepulchro: contendit de morte rapere vitam, quæ de vita rapuit mortem. Quòd autem dominus diluculò ſurrexit, huic conſentit autoritas illa quæ dicit dominum quadraginta horis fuiſſe mortuum, & totidem diebus ante aſcenſionẽ poſt in terra moratũ: quia quatuor horis paraſceues, & triginta ſex duarum noctium & vnius diei: quod eccleſia conſentire videtur, quæ matutinas laudes celebrat, pro Chriſti reſurrectione. Vnde Petrus cantor: Valde mane, dicit diluculò. Diluculum .n. eſt, inter tenebras noctis & diei claritatem: in qua ſalus humani generis fœlici vicinitate præuenit in eccleſia declaranda: more ſolis, qui proxima luce conſurgens, roſeam præmittit auroram, vt tantus ſplendor præparatis oculis poſſit intueri, quando tempus dominicæ reſurrectionis illuxit: vt tunc .ſ. diluculò laudes Chriſti tota caneret exemplo ſanctarum fœminarum eccleſia: quãdo genus humanum exemplo ſuæ reſurrectionis animauit quando fidem præſtitit, & lumẽ credulitatis infudit.

Mulieri prima apparitio facta

K Ergo Chriſtus mane & vicino ortu ſolis ſurrexit, ſecundum Auguſtinum, qui dicit dominum tantum quadraginta horis quieuiſſe in ſepulchro, ſexta hora paraſceues paſſum: & ita cum eſſet æquinoctium diluculo ſurrexit. E contra Hiero. dicit dominum ſurrexiſſe media nocte. legitur enim in libro Iudicum, tunc Sanſonem aſportaſſe portas Gazæ vſque in ſupercilium montis. Solutio autem contrarietatis eſt, quod in tempore medio inter diluculum & mediam noctem reſurrexit. Hæc Petrus.

Tẽpus in ſepulchro.

Tempus reſurrectionis. Iudi. 15

L Dum ergo mulieres ad monumentum euntes eſſent extra portam ciuitatis, reuocabant ad memoriam afflictiones & pœnas ſui magiſtri & domini: & in omnibus locis in quibus contra ipſum notabiliter aliquid factum fuerat, aliquantulum ſubſiſtebant, genu flectentes, & oſculantes terram: gemitus & ſuſpiria dantes, atque dicentes: Hic obuiauimus ei cum cruce ſuper collum: quando mater eius ſemimortua facta eſt: & hic ſe vertit ad mulieres: hic crucem depoſuit fatigatus, & ſuper iſto lapide ſe parumper appodiauit: hic fuit vbi ſic crudeliter & fortiter eum impulerunt, vt velocius ambularet: & eum quaſi currere coegerunt: hic ſpoliauerunt eum & nudauerunt, & hic eum crucis patibulo affixerunt: & tunc cum magno clamore & inundatione lachrymarum procidentes in facies ſuas adorauerunt: oſculatæ ſunt crucem adhuc pretioſo ſanguine rubricatam. Deinde ſurgentes & verſus ſepulchrum euntes, cum ſexus ſui fragilitatem conſiderarent:

M & magnitudinem lapidis recolerent qui tam magnum fuiſſe fertur vt vix a viginti hominibus moueri poſſet (dicebant adinuicem) & colloquentes ſe mutuo interrogabant, (quis reuoluet nobis lapidem de oſtio monumenti?) vt .ſ. poſſimus illud ingredi Quaſi dicerent, non poſſumus per noſipſas reuoluere: quia erat magnus valde. Sed quamuis talia dicerent: non tamen ab incepto itinere ceſſabant: credẽtes domino eſſe poſſibile, quod humanæ fragilitati videbatur impoſſibile. (Et reſpicientes viderunt reuolutum lapidem) per angelum qui præbens domino ſuo obſequium venerat ad manifeſtandum Chriſti reſurrectionem iam factam. & ipſum angelum domini ſedentem ſuper lapidem extra monumentum. Monumentum poteſt dici ſcriptura, in qua dominus olim iacuit multis figuris occultatus: ſed poſt reſurrectionem angelus magni conſilij ſcripturæ difficultatem aperuit. Vnde ſecundum Bedam, reuolutio lapidis myſticè reuolutionem ſacramentorum Chriſti, quæ velamine literæ legalis tegebatur, inſinuat: lex enim in lapide ſcripta fuit: & ideo per lapidem deſignatur. Et, ſecundum eundem, angelus ſedebat ſuper lapidem, quo oſtium monumenti claudebat: vt clauſtra inferorum ſua ipſum dominum

Monumẽtum.

Reuolutio lapidis.

A minum virtute de eciſſe doceret. Moraliter hic lapis deſignat pœnitentiæ pondus: ad quod aſpicientes incipientes ad deum conuerti, timere incipiunt: ne poſſint inchoantem pœnitentiam conſummare: ideo dicũt ingemiſcentes, (Quis reuoluet lapidem ab oſtio monumẽti?) id eſt, a corde in quo Chriſtus affectat ſepeliri. Sed non debent diffidere & retrocedere: ſed cum his mulieribus cominus procedere: & videbunt quantocius lapidem reuolutum, deſcẽdet enim angelus de cœlo. i. gratia ſpiritus ſancti, quæ lapidem amouebit: quia totum pondus pœnitentiæ ſubleuabit. Ipſe enim ait: Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue. i. gratia dei. (Et introeuntes) ab Oriente: (in monumentum,) i. intra clauſuram & domunculam rotũdam, quę erat circa ſepulchrum: (viderũt) aliũ

Mat. 11.

B angelum, (ſedentem a dextris) ſepulchri Ieſu: (ſtola candida coopertum, & obſtupuerunt:) præ gaudio & admiratione tantæ viſionis (Viderunt enim iuuenem) ipſo habitu corporis iuuenilis precedentem immortalitatem reſurrectionis, in qua renouatur vt aquilæ iuuentus, & nemo ſeneſcit (ſedentem in dextris,) id eſt ad meridianam partem loci illius, vbi corpus poſitum fuerat: hoc quippe in dextris Ieſu erat. Corpus enim domini, quod ſupinum iacens habebat caput ad Occidentem, & pedes ad Orientem: dextram manum neceſſario habebat ad Meridiem, & ſiniſtram ad Aquilonẽ. Ex quo tempore conſuetudo excreuit Chriſtianorum, ad hanc ſimilitudinem corpora ſepeliri defunctorum. Viderunt inquam, ſedentẽ in dextris: (coopertum ſtola candida:) id eſt alba candente, propter gaudium reſurrectio-

Sepeliẽdorum mos.

C nis: (& obſtupuerunt,) præ admiratione tantæ viſionis (In dextris) & albis angelus apparuit: quia dextra perpetuam vitam deſignat, & candor veſtis, ſplendorem ſolennitatis denunciat: Vnde Gregorius: In dextera ſedebat, qui ſtola candida apparuit: quia & ſuæ & noſtræ feſtiuitatis gaudia nuntiauit. Illa enim domini reſurrectio, & nos ad immortalitatem reduxit, & angelorum numerum reſtituens, cœleſtis patriæ damna reparauit. Hæc Gregorius. In ſtola etiam candida angelus apparuit ad deſignandum puritatem vitę, quam poſt baptiſmũ quiſque debet obſeruare. Vnde & veſtis alba in baptiſmo traditur: in ſignum glorioſæ reſurrectionis, ad quam per baptiſmum peruenitur. Sic ergo duo erant angeli, propter teſtimonij ſufficientiam: quia in ore duorum, vel trium ſtat omne verbum. Iam quidem terremotus factus erat domino reſurgente: & monumento clauſo egreſſus erat Ieſus ante reuolutionem lapidis, ſicut intrauit ad diſcipulos ianuis clauſis: ſed poſt egreſſum accedens angelus reuoluens lapidem, vt ſepulchrum vacuum oſtenderet, ac reſurrexiſſe dominum: & egreſſum eius iam factum indicaret. Non enim indiguit in reſurrectione auxilio angelorum qui propria virtute clauſtra diſſipauit inferorum. Vnde Chryſo. Cuius gratia igitur venit angelus, & leuauit lapidem per reſurrectionem? propter

Reſurrexit clauſo monumẽto

D mulieres. Ipſæ. n. viderunt eum in ſepulchro. Vt igitur credant quoniam ſurrexit, videant ſepulchrum corpore vacuum: propter hoc vtiq; abſtulit lapidem. Vnde & Beda. Angelus reuoluit lapidem, non vt egreſſuro domino ianuam panderet: ſed vt egreſſus iam facti hominibus indicium præſtaret. Qui enim mortalis adhuc clauſo virginis vtero potuit naſcendo mundũ ingredi: ipſe iam factus immortalis, clauſo licet ſepulchro, potuit reſurgendo exire de mũdo. Hæc Beda. Hoc tamen aliter & aliter fuit: quia in reſurrectione habuit corpus glorioſum, cui aliud non reſiſtit: ſed exitus de vtero miraculoſus fuit. Vbi nota quod cuidam monacho ſancti Laurentii Romæ extra muros admiranti, quomodo Chriſtus clauſo ſepulchro exire potuerit: cingulo, quo cinctus erat, reſolutus, dilapſus eſt, & vox in aere facta eſt: Sic potuit Chriſtus clauſo prodire ſepulchro.

E Igitur (vt dicit Gregor.) mulieres angelos vident, quæ cum aromatibus venerunt: quia illæ mentes ſupernos ciues aſpiciunt, quæ cum virtutum odoribus ad deum per ſancta deſideria proficiſcũtur. Et deſcribitur angelus aſpectu fulgureo, & veſtitu candido, vt aſpectu malos terreat: & veſtitu bonos mulceat, ad credendum Chriſti reſurrectionem: timor enim & amor debent inclinare ad credendum. (Erat enim aſpectus eius, ſicut fulgur,) quia facies eius videbatur ignea, ad incutiendum terrorem cuſtodibus: (veſtimenta eius ſicut nix:) ad dandũ conſolationem mulieribus. Fulgur enim terrorem timoris denotat: candor verò veſtis gaudium dominicæ reſurrectionis denuntiat. Vnde vſus eccleſiæ habet, vt eo tempore in eccleſia in albis pſallant: & cõſuetudo eſt Palæſtinis

Angelus cur videtur

F dies feſtos celebrantibus, vt alba veſtimenta induant: propter quod ſubditur. (Præ timore autem) & fulgore vultus eius (exterriti ſunt cuſtodes,) & ſtupefacti inſtar mortuorum iacentes. Ecce quomodo malos terruit: & eis durus fuit. Vbi Rabanus: Timoris anxietate ſunt exterriti, qui amoris fiduciam non habebant: (& facti ſunt velut mortui) qui reſurrectionis veritatem credere noluerunt. Et Seuerianus: Cuſtodiebant enim crudelitatis ſtudio, non pietatis obſequio: ſtare non poteſt, quem conſcientia deſtituit, impellit reatus. Hic nota ꝙ in hoc cognoſcitur bonus angelus a malo a principio. Nam bonus angelus in principio terret, ex ſuo fulgore: in medio confortat, ex ſua allocutione in fine lætificat, ex immiſſa conſolatione. Malus autem angelus econuerſò in principio terret, ex ſua horribili voce in medio decipit, ex fallaci promiſſione: & in fine contriſtat ex ſubſecuta deceptione. (Et reſpondens angelus) mulierum trepidatione & affectibus: (dixit eis, Nolite timere vos.) Ac ſi (ſecundum Gregorium) apertè dicat: Paueant illi qui nõ amant aduentum ſupernorum ciuium: pertimeſcant qui carnalibus deſiderijs preſſi, ad eorum ſocietatem pertingere deſperant. Vos autem cur pertimeſcitis, qui ſeruos eius quem quæritis, & veſtros conciues videtis? Ecce quo-

Angeli boni diſcretio a malo

modo

G modo bonus mulcet, & eis blandus extitit. In quo etiam oſtendit, quia dominus Ieſus Chriſtus, qui eſt angelus magni conſilii dictus in vltima & generali reſurrectione apparebit: & terribilis reprobis quibus dicet: ite maledicti in ignem æternum: & blandus iuſtis, quibus dicet venite benedicti patris mei, percipite regnum. Sic moraliter prælatus bonus, qui angelus domini exercituum eſt, obſtinatos terret, & pœnitentes demulcet. Hic. n. notatur duæ conditiones, quæ debent eſſe in angelo, ſacerdote, ac prælato, & prædicatore: quia debet primo venenum peccati per terrorem extinguere: & ſecundò, per honeſtæ conuerſationis amorem bonos allicere. Et ſubiungit. (Scio enim ꝙ Ieſum) ſaluatorem, (qui crucifixus eſt, quæritis:) in ſepulchro ſicut mortuum. Qui crucifixus eſt, additur ad differentiam aliorum qui etiã

H nomine Ieſu vocabantur. Item additur ad beneficii paſſionis commemorationem. Vnde Apoſtolus: Recogitate eum qui talem ſuſtinuit a peccatoribus aduerſus ſemetipſum contradictionem. Item additur ad commendationem mulierum quæ & Ieſum etiam crucifixũ quærebant. Multi enim Ieſum quærunt, i. ſaluatorem: ſed non crucifixum: quia non per crucẽ, cum tamen illa non niſi in iſta inueniatur. Vnde Chryſo. Multi libenter quærunt purpuratum, ſed pauci quærunt eum crucifixum vel flagellatum: ſed antequam inueniatur purpuratus primò quæri debet flagellatus. Marcus addit (Nazarenum,) & ſic tangit nomen ac patriam, & conditionem. Et ſubdit angelus: (Non eſt hic:) i. per præſentiam carnis & corporis, qui nuſquam deeſt per præſentiam diuinitatis

I & maieſtatis. (Surrexit) enim per humanitatẽ qui nullum caſum patitur in diuinitate. Et addit, (ſicut dixit:) vt reduceret ad memoriam verba Chriſti dicta ante paſſionem ſuam, vt ſic magis crederent reſurrectionem eius iam factam. Impoſſibile enim eſt non fieri quod ipſe dixit: quaſi diceret. Et ſi mihi non creditis, memento verborum illius. Deinde oſtendit eis locum, dicens: (Venite & videte locum,) .ſ. vacuum: (vbi poſitus erat dominus) hoc eſt corpus dominicum. Vnde Chryſoſt. Corpus domini, dominus dicitur: deitas enim nunquam ſeparata fuit a corpore etiam mortuo. Ac ſi dicat angelus: vultis certificari de reſurrectione ecce locus vbi poſuerunt eum. Si verbis meis non creditis viſui & vacuo ſepulchro credatis. Propter hoc enim & lapidem reuoluerat, vt locum oſtenderet. Vnde cum per vniuerſum mundum fidelibus dicatur: ſurrexit dominus de ſepulchro, qui pro nobis pependit in ligno ſoli canonici eccleſiæ reſurrectionis dominicæ ſpeciali gaudent prærogatiua, dicentes, & ad oculum demonſtrationem facientes ſurrexit dominus de ſepulchro. Similiter in euangelio Paſchali cum dicitur: ſurrexit, non eſt hic, diaconus qui legit euangelium, digito demonſtrat dominicam ſepulturam. Et ſubiũgit: (Sed ite feſtinanter, dicite diſcipulis eius) communiter (& Petro) ſpecialiter: (quia ſurrexit & præcedet vos in Galilæam, ibi eum videbitis ſicut

K dixit vobis) ante paſſionem: & ideo ſequimini eum ibidem quaſi diceret. Non conceſſum eſt vobis hoc gaudium occulto cordis tenere: ſed ſimiliter amantibus pandere. Non dicit amatoribus mundi: ſed, diſcipulis Chriſti: ſecundum Gregorium verò, non ſunt diſcipuli qui cum eo Paſcha non faciunt: non ſunt diſcipuli, qui retrò aſpiciunt, quos curioſitas vitæ detinet: illecebra capit, & ſpinæ retrahunt ſcandalorum. Ibi eum videbitis in propinqua regione, & propinquo tempore. In Galilæam præceſſit, vt vbi fuit initium ſplendoris gratiæ: ibi eſſet initium ſplendoris gloriæ. Voluit etiam dominus ſpecialiter in Galilea apparere, vt veritas reſurrectionis probaretur: quia ibi plura miracula eſt operatus, & amplius conuerſatus & ideo medio melius cognitus. Mulieribus ergo dicitur ab angelo, vt nuntient apoſtolis vitã reſurgentem: quia ſuadente diabolo mors nuntiata fuit Adæ per mulierem. Vnde ſicut fuit

L progreſſus in prima tentatione mortis a diabolo in mulierem, & a muliere in virum: ſic in prima annuntiatione vitæ fieret proceſſus ab angelo in mulierẽ, & a muliere in viros. Dicitur autem, ſpecialiter, & Petro: tum propter principalitatem inter diſcipulos: tum ne deſperaret de reconciliatione, propter magnitudinem peccati apoſtaſiæ: tum ne ad præſentiam domini, quem negauerat, & ad diſcipulos venire trepidaret. Quia (vt ait Hiero.) ſe indignum iudicabat diſcipulatu, dum ter negauit magiſtrum. Vnde & Gregor. Si hunc angelus nominatim non exprimeret, qui magiſtrum negauerat, venire inter diſcipulos non auderet. Vocatur ex nomine, ne deſperaret ex negatione. Vnde ſecundum Auguſtinum, & Hieronymum. Peccata præterita non nocent, quãdo non placent. Videamus autem (ſecundum Auguſtinum,) cur ab angelo, & a domino dictum eſt, ꝙ præcedet in Galilæam, cum hoc ſit poſt multa completum: & tamen ſic mandatum vt aut hoc ſolum, aut hoc primum expectaretur fieri debuiſſe. Et ſoluitur (ſecundum eundem Auguſtinum,) ꝙ hoc propheticè & ſignificatiuè eſt accipiendum. Galilæa namque interpretatur, vel tranſmigratio, vel reuelatio. In Galilæa verò, ſecundum tranſmigrationis ſignificationem intelligendum occurrit: quia de populo Iſrael tranſmigraturi erant ad Gẽtes, quæ apoſtolis prædicantibus non crederẽt niſi ipſe dominus eis viam in cordibus hominum perueniens præpararet. Et hoc intelligitur (præcedet vos in Galilæam: ibi eum videbitis:) id eſt, ibi membra corporis eius, quod eſt eccleſia, in his quæ vos ſuſceperint inuenietis. Secundum illud autem, ꝙ Galilæa interpretatur reuelatio, non iam in forma ſerui intelligendum eſt. ſed in illa in qua æqualis eſt patri quam promiſit dilectoribus ſuis: & illuc nos præceſſit, vnde ad nos veniens non receſſit: & quo nos præcedens non deſeruit. Illa erit reuelatio tanquam vera Galilæa, cum ſimiles ei erimus: ibi eum videbimus ſicuti eſt. Iſta etiam

erit

Heb. 12

Quærũt crucifixũ pauci.

Diſcipuli Chriſti qui ſunt.

Mulier cur nũtia ſalutis.

Quomodo in Galilæã præceſſit.

A erit beatior trāſmigratio ex iſto ſeculo in illā æternitatem:ſi eius præcepta ſic amplectamur vt ad eius dextram ſegregari mereamur. Et ſecundum Grégorium. Quia Galilæa tranſmigratio ſancta interpretatur, rectè in Galileā dominus videndus nuntiatur: ſiue quia ipſe de corruptione in corruptionem, de mortalitate ad immortalitatem tranſiit: ſiue quia illi ad ſpeciem eius contēplandā peruenire merebūtur, qui modo tranſmigrant de vitiis ad virtutes, de amore mundi ad amorem dei: declinātes a malo, & facientes bonum: quærentes & ſapientes non terrena, ſed cœleſtia. Cùm dicit (ibi eum videbitis,) ſecundum Hieronymum. Breuis eſt ſententia in ſyllabis, ſed ingens in quantitate promiſſio. Ibi eſt gaudii noſtri fons, & ſalutis noſtræ æternæ origo præparata. Ibi congregantur diſperſiones, & ſanantur

B contriti corde. Ibi, inquit, eum videbitis: ſed non ſicut vidiſtis. hæc Hieronymus. Mulieres verò fraudatæ ſpe ſua: quia corpus domini inuenire ſperabant, non attendentes ad verba angeli, quæ audierant: conterritæ ex inſolita apparitione angelorum: & gementes, quia inuenerunt dominum: redeunt ad diſcipulos, dicentes corpus domini eſſe ſublatum. Nuntiāt diſcipulis, vt aut ſecum quærerent, aut ſecum dolerent. De angelo quidem & eius verbis, quibus dominum reſurrexiſſe audierant, nihil eis dixerunt, hoc ſolum nuntiantes eiſdem, ſ. dñm in monumento non eſſe. Et viſa ſunt eis verba iſta ſicut deliramenta:),i. quaſi phantaſtica, & non vera, ſ. ꝙ dominus ſurrexiſſet a mortuis: (& ideo non credebant illis:) quia res noua erat & contra conſuetudinem ꝙ mortui reſurgerent. Vt enim ait Theoph. Eſt naturaliter incredibile mortalibus reſurrectionis mira-

Relatio ad diſcipulos facta.

C culum. (Petrus autem & Ioannes,) hæc audiētes, tollunt moras, & (currerunt ad monumētum,) ex deſiderio videndi factum: quia ignis materię ingeſtus non nouit moras. Iſti duo præ cæteris currebant: quia præ cæteris Chriſtum amabant: & ſicut familiares inuicem ſe tenebant, propter quod in pluribus locis legūtur ſimul combinati. (Sed Ioannes citius præcucurrit Petro,) quia erat iunior & agilior illo. Non tamen introiuit,) propter Petri reuerentiam quem expectauit: quia ipſo ſenior, & inter apoſtolos principalior erat. Conſpice nunc bene ipſos. Currunt ipſi, currunt Magdalena & ſociæ eius poſt eos: omnes currunt ad quærendum dominum ſuum, cor ſuum, & animam ſuam. Currunt multum fideliter, multumq; feruenter, multum anxiè & multum ſtudioſe. Curre & tu poſt eos, ſiue potius cum eis, vt cum eis conſolari merearis. Cum autem perueniunt ad monumentum, reſpicientes in ipſo per exterius oſtium intrauerunt, primo Petrus, deinde Ioannes. Et quidem ſecundum literam Ioannes qui primo peruenit, non intrauit propter reuerentiam Petri cui primum ingreſſum ſeruabat: ſed myſticè, ſecundum Gregorium, Per Ioannem ſynagoga, per Petrū eccleſia deſignatur. Venit ſynagoga prior

Petri & Ioānis ad ſepulchrum curſus

Curſus ad ſepulchrum.

D ad monumentum, ſed minimè intrauit: quia & ſi primo ſcripturæ ſacramenta cognouit, tamen ad fidem paſſionis dominicæ intrare diſtulit. Secuta poſterior eccleſia gentium, introiuit in monumētum: quia Chriſtum Ieſum & cognouit carne mortuum, & viuentem credidit deum. Sed poſt Petrum intrauit & Ioannes quia in fine mundi ad redemptoris fidem etiam Iudæa colligetur. Et introeuntes non inuenerunt corpus: ſed (viderunt ſola,) ſcilicet ſine corpore (lintheamina) quibus corpus erat inuolutum: (poſita,) id eſt bene diſpoſita & plicata: (& ſudarium) capitis, non cum lintheaminibus poſitū: ſcilicet indiſtinctè & cōfuse, (ſed ſeparatim inuolutum,) id eſt, bene plicatum, (in vnum locum,) ac ſi ex induſtria eſſet factū quod totum factum eſt, ad oſtendendum Chriſti reſurrectionem iam factam: & ꝙ corpus

E non fuerat ſublatum: (& crediderunt) verum eſſe quod mulieres dixerant: ſcilicet corpus Chriſti de monumento ſublatum eſſe, non autem ſurrexiſſe: (nondum enim ſciebāt ſcripturas,) de Chriſti reſurrectione loquentes: quia nondum erat eis apertus ſenſus vt intelligerēt illas. Et receſſerunt ſtupefacti & apud ſe mirātes euentum rei, qualiter ſola lintheamina eſſe relicta fuere ſine corpore peruncto: vel quantam oportunitatem fur habuiſſet, vt hæc ſeriatim inuoluta dimittens, præſentibus militibus corpus auferret: non cogitantes de Chriſti reſurrectione, nec intelligentes non eſſe ſublatū, quia ſimul fuiſſent lintheamina aſportata: & maximè quia propter vnctionem erant fortiter corpori adhærentia: ideo per hoc quòd ſic pāni relicti & diſpoſiti fuerāt, manifeſte apparebat ꝙ reſurrexerat. Separatio, n. lintheaminū a corpore domini, & deſertio eorū in ſe-

Ioānis & Petri admiratio.

Reſurrectionis ſignum.

F pulchro ſignum fuit dominicæ reſurrectionis non tranſpoſitionis. vnde Chryſoſtomus. Conſiderant lintheamina poſita, & ſudarium ſeparatim inuolutum in vnum locum, quod erat reſurrectionis ſignum. Neque enim ſi tranſpoſuiſſent quidam, hoc feciſſent corpus denudantes: neque ſi furati eſſent, huius rei ſoliciti fuiſſent, & leuarent ſudarium & inuoluerent, & ponerent in vnum locum ſeorſum a lintheaminibus: ſed ſimpliciter (vt ſe habebat) ſuſcepiſſent vtique corpus. Propter hoc enim & Ioannes ait, quoniam cum mirrha ſepultus eſt: multaq; conglutinant corpori lintheamina, vt non decipiaris ab his qui dicunt eum furto ſublatum eſſe. Quid autem eſt ſurſum lintheamina iacere, & ſudarium ſeorſum inuolutum? Vt diſcas quoniam non erat feſtinantium hæc res, ſcilicet ſeorſum quidem illa: ſeorſum vero hæc & inuoluta eſſe. Non enim ita inſenſatus eſſet qui furaretur, vt circa rem ſuperfluam tantum ſtudium conſumaret. hæc Chryſoſt. Moraliter monumentū in quo ſunt lintheamina ſola, poteſt dici clauſtralis, in quo eſt veſtis religioſa exterius tantum, ſine habitu interiori. Vnde legitur in libro Regū, Cum veniſſent qui quærebant Dauid inuentum eſſe ſimulacrum ſuper lectum eius.

Hæc

G Hæc eſt tunica Ioſeph inuenta ſine ipſo. Hæc eſt veſt.s ouina, ſub qua latet mens lupina. Hic ſecundum Gregorium, diuinæ diſpenſationis magnitudo penſanda eſt: quòd diſcipulorum corda, & accenduntur vt quærant, & differuntur ne inueniant: quatenus infirmitas animi ipſo ſuo mœrore cruciata, purgatio ad inueniendum fiat: & tantò validius teneat quantò tardius inuenit quod quærebat. Compatere igitur diſcipulis ipſis & mulieribus, quia in afflictione magna ſunt. Quærunt dominum ſuum, & non inueniunt: & neſciunt vbi eum amplius quærere debeant. Igitur dolentes & flentes diſcipuli, & non audientes diu manere iuxta ſepulchrum, propter metum Iudæorum, (abierunt ad ſemetipſos:) i. ad hoſpitia ſua: & illuc vbi habitabant, & prius latitabant: & vnde ad monumentum currebant, nihil certi ſcientes

Gen. 37.

H de domini reſurrectione. Mariæ autem ibidē remanſerunt. Et dum mente conſternatæ .i. ſtupefactæ eſſent de hoc quod viderant: quia & lapidem tam immenſæ magnitudinis reuolutum ſtupebant, & corpus tam eximiæ venerationis non inuentum dolebant, (reſpicientes in monumentum viderunt duos viros) .i. duos angelos in ſpecie virorum (ſtantes circa illas in veſtibus albis:) ad deſignandum gaudium dominicæ reſurrectionis. Angeli non ſolum verbo, ſed etiam fulgenti habitu gloriam annuntiant triumphantis. Appariſtiones .n. angelorum, faciunt ad inſtructionem hominum: & ſolent per illum modum apparere, qui competit rei de qua debent inſtruere. candor autem veſtis, ſplendorē denuntiat ſolennitatis: & ideo in albis apparuerunt veſtibus, ad denotādum gaudium dominicæ reſurrectionis. Apparuerunt autem duo, ad ſolennius denuntiandum Chriſti reſurrectionem: quia ſolennius denuntiatur per duos, quam per vnum. vbi Beda: Quomodo autem poſito in ſepulchro corpori ſaluatoris, angeli aſtitiſſe leguntur: ita ēt celebrandis eiuſdem ſacratiſſimi corporis myſteriis, tempore conſecrationis aſſiſtere ſunt credendi: monente apoſtolo, mulieres habere velamen propter angelos in eccleſia. Cumq; mulieres timerent, ex viſione angelorum inſolita: & declinarent vultus in terram, ex verecundia: dixerunt angeli ad illas conſolando eas benigne, & inſtruendo de Chriſti reſurrectione: (Quid quæritis viuentem,) & iam reſuſcitatum, (cum mortuis?) Quaſi dicerent: Nolite cum mortuis, hoc eſt in monumento (qui locus propriè eſt mortuorum) quærere eum, qui ad vitam iam reſurrexit a mortuis. Verumtamen multi quærunt viuentem cum mortuis vt illi qui licet ſint boni, tamen libenter conuerſantur cū malis: quibus poteſt dici illud: ſine vt mortui ſepeliant mortuos ſuos. Et ſubiūgit (Non eſt hic,) .ſ. in ſepulchro, præſentia corporis: qui tamen nuſquam deeſt, præſentia deitatis (ſed ſurrexit inde,) .ſ. propria virtute. Et addunt dicti ſui conformationem, dicentes: (Recordamini qualiter locutus eſt vobis:) quia verax eſt, & non fallit: (cum adhuc in Galilæa

Angelorū qualis ſoleat eſſe apparitio.

I

1. Co. 11

Matt. 8.

eſſet, dicens: quia oportet filium hominis tradi in manus peccatorum, & crucifigi, & tertia die reſurgere:) quaſi dicerent, diu antè prædixit hæc omnia: & ideo non miremini ſi modo auditis eſſe facta. Iubentur verborum recordari, vt prædicatione euentus futuri confirmentur in fide iam facti. Quia verò (vt dictum eſt) mulieres viſis angelis timentes declinauerunt vultus in terram: myſticè cum cœleſtibus myſteriis appropinquamus, exemplo mulierum harum vultum in terram declinare debemus, nos terram & puluerem eſſe recolentes. vnde Beda: Et nos ergo exemplo deuotarū deo fœminarum, quoties eccleſiam intramus, & myſteriis cœleſtibus appropinquamus: ſiue propter angelicæ præſentiam virtutis, ſiue propter reuerentiam ſacræ oblationis, cum omni humilitate & timore ingredi debemus. Ad cōſpectum quippe angelorum vultum declinamus in terram, cum ſupernorum ciuium quæ ſint gaudia æterna contemplantes, nos cinerē eſſe, terramq; recolimus: ſicut beatus Abrahā: Loquar inquit, ad dominum meum cum ſim puluis & cinis. Et notandum quòd ſanctæ mulieres aſtantibus ſibi angelis non in terram cecidiſſe: ſed vultum dicuntur in terram declinaſſe. Vnde mos obtinuit eccleſiaſticus, vt in memoriam dominicæ, vel in noſtræ ſpem reſurrectionis: & omnibus diebus dominicis, & toto quinquageſimæ tempore non flexis genibus: ſed declinatis in terram vultibus oremus, hæc Beda. Ille autem mulieres nec tunc attenderunt ad verba angelorum, nec aliquam conſolationem receperunt de viſione eorum: quia non quærebant angelos, ſed dominum angelorum: imò illæ duæ Mariæ .ſ. Iacobi & Salome conterritæ, & quaſi abſorptæ exeuntes fugerunt de monumento, & elongauerunt ſe inde aliquantulum, & ſedebant dolentes: (quia tremor & pauor,) .i. ſtupor, (eas inuaſerat:) ꝓpter viſionem angelorum & cuſtodum, & nemini .ſ. de cuſtodibus quicquam dixerunt: nec etiam angelis loquentibus reſponderunt. Vnde Aug. Intelligamus ipſorum angelorum nemini auſas fuiſſe aliquid dicere .i. reſpondere ad ea quæ ab illis audierant, aut certè cuſtodibus quos iacentes viderunt.

K

Declinādi vultus in terram cauſa.

L

Gen. 18.

M

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, vnica proles ſummi dei, qui dilectis tuis deſiderium te quærēdi indidiſti: ſed vt magis accēderentur, affectum inueniendi diſtuliſti: eoſq; in Galilæa te viſuros per angelum certificare voluiſti: da mihi miſero ardenter te quærere, & gaudenter te inuenire: vt de vitiis ad virtutes, & de amore mundi ad amorem tuum tranſmigrās merear poſt hanc vitam ex iſto ſeculo in illā æternitatem tranſmigrare, teq; deum deorum in Sion & in Galilæa vera, cū electis tuis gratia tua largiente tunc videre. Amen.

Quomodo

A *Quomodo dominus apparuit Mariæ Magdalenæ. Caput 72*

Ioſ.20. & Matt. 28

MAria verò, amaritudine plena, æſtuans amore, & neſciens quid aliud deberet facere quia ſine magiſtro non poterat viuere, nec ibi eum inueniebat, & vbi eum quæreret ignorabat:(ſtabat)ex feruore & conſtantia:quia vis amoris nec ſedere, nec iacere ſinebat,(ad monumentum foris,) & ab extra.ſ.in horto, & ante domunculam in qua erat ſepulchrum, (plorans,) & lamentans dominum ſuum: tanto enim cordis ferebatur incendio, tanta pietatis afficiebatur dulcedine,tam validis trahebatur vinculis charitatis,vt fœmineæ infirmitatis oblita, nec tenebrarum caligine, nec perſecutorum immanitate retraheretur a ſepulchri viſitatione:quin potius foris ſtans, B & lachrymis monumentum irrigans recedentibus diſcipulis non recedebat:pro eo,quod diuinæ dilectionis igne ſuccenſa, & tam inualeſcente vrebatur deſiderio,& impatiente vulnerabatur amore, vt nihil ei ſaperet niſi flere: poſſetq; illud propheticum veraciter eructare

Pſal.31

Fuerunt mihi lachrimæ meæ panes die ac nocte,dũ dicitur mihi quotidie vbi eſt deus tuus. ſecundum Auguſtinum. Feruentior & deuotior erat ad Chriſtum aliis mulieribus & nimius ardor amoris eam ſolicitabat. Maria.n. quicquid voluit,flendo obtinuit. Flendo obtinuit veniam peccatorum. Flendo obtinuit fratris reſurrectionem de faucibus infernorum. Flendo obtinuit conſolationem de reſurrectione. Lachrymas ergo fudit compunctionis, compaſſionis,& deuotionis. Vnde Gregorius. Qua in re penſandum eſt huius mulieris mentem quanta vis amoris accenderat,quæ a monumento domini etiam diſcipulis recedentibus nó recedebat.

Magdalenæ feruor.

Flendo obtinuit quicquid voluit.

Magdalena.

C Vnde contigit, vt cũ ſola tũc videret,quæ remanſit vt quæreret: quia virtus boni operis perſeuerantia eſt. Vbi & Auguſtinus: Viris enim redeuntibus, infirmiorem ſexum in eodem loco fortior faciebat affectus: & oculi qui dominũ quæſierant,& non inuenerant, lachrymis iam vocabant: amplius dolentes, quòd fuerat ablatus de monumento, quam quòd fuerat occiſus in ligno: quoniam magiſtri tanti, cuius ei vita ſubtracta fuerat,nec memoria remanebat. Tenebat itaque ad monumentum iam dolor iſte mulierem.Vnde & Orige. Audiuimus fratres Mariã ad monumentum foris ſtantem, audiuimus Mariam plorantem.Amor faciebat ſtare dolor cogebat eam plorare. ſtabat & circunſpiciebat,ſi forte videret quem quærebat. Dolor renouatus erat ei: quia quem prius doluerat defunctum,nunc dolebat ablatum. Et iſte dolor maior erat.quia nullã cõſulationem amplius habebat. Prima ergo fuit cauſa doloris quia viuum perdiderat.ſed de hoc dolore aliquantulam cõſolationem habebat, quia mortuum remanere videbat. Nunc autem de iſto dolore conſulari non poterat: quia nec corpus defuncti inueniebat. D Metuebat autem ne amor magiſtri ſui in ſuo pectore refrigeſceret,quo viſo recaleſceret. Plorabat itaque Maria vehementer, quoniam dolor additus erat ſuper dolorem. Duos itaque dolores eximios vno geſtabat corde: quos mitigare lachrymis volebat,ſed non valebat:ac ideo tota poſita in dolorem,mente & corpore deficiebat: & quid ageret neſciebat. Petrus quidem & Ioannes timuerunt,& ideo non ſteterunt: Maria non timebat: quia nihil ſuſpicabatur ſibi intereſſe pro quo timere deberet.Perdiderat enim magiſtrum ſuum:quem ita ſingulariter diligebat vt præter ipſum nihil poſſet diligere vel ſperare,Perdiderat vitam animæ ſuæ,& iam melius arbitrabatur fore ſibi mori quam viuere: quia forſitan moriens inueniret, quem viuens inuenire non poterat. E Fortis namque vt mors dilectio, quid nam aliud in Maria faceret: facta erat exanimis,facta erat inſenſibilis. Sentiens nó ſentiebat,vidés nó videbat,audiés nó audiebat:ſed neq; ibi erat vbi erat,quia tota ibi erat, vbi magiſter ſuus erat:de quo tñ vbi eſſet neſciebat. Quærebat aũt eum,& nó inueniebat:& ideo ſtabat ad monumentũ & plorabat,tota lachrymabilis & miſerabilis: certè iam nihil ſapiebat Maria niſi diligere, & pro dilecto dolere.Oblita erat timorẽ, oblita erat ſemetipſam oblita erat denique omnia. præpter illum quẽ diligebat ſuper omnia.Senſus nullus in ea remanſerat,omne conſilium ab ea perierat:ſpes omnis defecerat,ſolummodo flere ſupererat. Hæc Orige.(Dum ergo fleret,)propter corporis Chriſti abſentiam:(inclinauit ſe)corporaliter,& proſpexit in monumentũ,) quia ſemper ſperabat ibi eũ inuenire, vbi eũ ſepelierat, & amor inquiſitionem multiplicabat.

Dolor geminus in Magdalena.

Quærẽtiũ mos

F Sicut enim nos cum aliquam rẽ perdimus, quanuis huc illuc quærendo diſcurramus,tamen ad eum locum ſæpe reſpicimus,vbi eam habuiſſe meminimus: ita & hæc mulier quanuis huc illucq; corpus domini quæreret,anxia tamen de eius abſentia frequentius monumentum aſpiciebat vbi eum poſitum nouerat.Vnde Grego. Amanti ſemel aſpexiſſe non ſufficit: quia vis amoris intentionem multiplicat inquiſitionis. Quæſiuit ergo prius,& minimè inuenit: perſeuerauit vt quæreret, vnde contigit vt inueniret. Actumq; eſt vt deſideria dilata creſcerent, & creſcendo caperẽt quod inueniſſent. Sancta.n. deſideria dilatione creſcunt: ſi autem dilatione deficiunt,deſideria non fuerunt. Hoc amore arſit, quiſquis ad virtutem pertingere potuit.Hæc Grego. Quanuis ergo Maria vidiſſet corpus Chriſti abeſſe,volebat tamen adhuc videre ſi aliquod veſtigium poſſet percipere, & ideo non ſufficiebat ſibi ſemel reſpexiſſe. In hoc q̃ inclinauit ſe & reſpexit in monumentum,datur intelligi quod cum humilitate cordis debemus proſpicere mortem Chriſti: & in hoc quòd iterum proſpexit datur exemplum continuè oculos mentis mortem Chriſti proſpicere.(Et vidit,)maria oculis corporis ꝓſor (duos angelos,)præfatos(in albis ſedentes)ſupra

G pra ſepulchrum & loculum corporis, (vnum ad caput, aliū ad pedes:) propter reuerentiam loci conſecrati ex tactu corporis dominici: ex feruore enim deuotionis quam habebat, illam viſionē meruerat. Angelus ad caput eſt reuelans diuinitatis arcana: quia caput Chriſti deus eſt: angelus autem ad pedes eſt, docens humanitatis eius obſequia in redemptione nobis impenſa (qui dicunt illi mulier quid ploras?) Angeli lachrymas prohibebant, & futurum quodammodo gaudium nuntiabant: ac ſi dicerent, Plorare noli, non habes cauſam flendi ſed magis gaudendi, ex reſurrectione Chriſti. Non plorandum, ſed plaudendum: hic dies lætitiæ eſt, non mœroris, læta venimus nuntiare tibi, noli ergo plorare, ſed potius ad illum reſpice, quem tanto amore deſideras videre. (At illa putans interrogare quaſi neſcientes, & nō

H angelos eſſe ſed homines, prodit lachrymarū cauſas: (quia tulerunt, inquit, dominum meū,) de monumento. (& neſcio vbi poſuerunt eum) arbitrans cuſtodes vel Iudæos eū eſſe furatos. Magnus ergo dolor me flere compellit, magna triſtitia viſcera mea coartat. Timebant.n. ne Iudæi corpus Chriſti in aliquem locum inhoneſtum proiecissent, inuidentes honori ſepulturæ eius: vel ne forte aſportaſſent, vt ei ignominiam facerent. Agebat in ea vis amoris vt non inuentum non crederet niſi ſublatum & hæc anguſtiæ cauſa erat: quia neſciebat vbi inueniret, & officium funeris impenderet: non dicit, corpus domini meiſec, dominum: a toto deſignans partem: ſicut omnes cōfitemur Ieſum Chriſtum filium dei ſepultum, cum ſola eius ſepulta ſit caro. Vide hic mirabilem operationem amoris. Paulò ante audierat ab vno

I angelo, ꝙ reſurrexit & poſtea a duobus, quòd viuebat: & nō recordatur: & dicit, neſcio. Amore hoc faciebat: quia anima ſua non erat, vbi ipſa erat: ſed ibi erat, vbi magiſter ſuus erat. Nam ſecundum Origenem: Spiritus Mariæ magis erat in corpore magiſtri, quam in ſuo. Neſciebat cogitare, loqui, vel audire niſi de ipſo & neſcio, inquit vbi poſuerunt eum. Hæc erat ei maior cauſa doloris & deſolationis: quia neſciebat quò iret ad conſolandum dolorem, & vbi eum inueniret. Maria quia vidit lapidem ſublatum: crediderat Chriſtum furatum & deportatum lapide enim ſublato, corpus faciliter amouetur de monumēto: quod fieri nō poteſt quandiu lapis ſuperpoſitus eſt: ſic quandiu lapis timoris dei in corde eſt, Chriſtus ab eo auferri non poteſt. ſi autem amouetur, cuò ipſum perdit. Cum autem Maria ſic ploraret nec de angelis aliquid curaret. amor ſuus, magiſter ſuus, amplius ſe tenere non potuit dominus igitur Ieſus refert hoc matri ſuæ, & dicit ꝙ vult ire ad conſolandum eam: vale dicensq; matri venit in monumento in hortum, vbi erat Magdalena: ſtat mulier & plorat: adeſt Ieſus mœrentium conſolator, & pias mulieris lachrymas intuetur: ſeq; ab angelis ſe vertens, & retrorſum conuerſæ apparere dignatur. Per hoc oſtenditur, ꝙ ſi quis Chriſtum videre deſiderat, oportet vt ad deum conuertatur: quia illi ad deum videndum perueniunt, qui ſe totaliter per amorem in eum cōuertunt. Vbi Chry.

K Cur non exſpectauit eorum reſponſum, ſed cōuerſa eſt retrorſum cum ad minus homines mulieri reuerentiæ apparerent? Dic quia cum Maria illa diceret, Chriſtus aduenit, cui angeli reuerentiam exhibentes aſſurrexerūt: quod Magdalena admirans (cōuerſa eſt retrorſum) vt videret ad quid aſſurrexerunt. (Et non cognouit quòd Ieſus eſſet,) quia videbat eum in ſpecie non glorioſum quem angeli glorioſum videntes honorabant. Ipſa enim nondum habebat fidem de Chriſti reſurrectione: & ideo talis apparuit in corpore, qualis apud eā erat in mente: non quòd iuxta hæreticos formā dominus vultumq; mutaſſet, vt pro voluntate diuerſus ac varius videretur: ſed quò Maria obſtupefacta erat miraculo. Vnde Berna. O quam

L delectabile pietatis ſpectaculum: qui quæritur & deſideratur, occultat ſe & manifeſtatur, occultat ſe vt ardentius requiratur, & requiſitus cum gaudio inueniatur, & inuentus cum ſolicitudine teneatur, tentus non dimittatur. ſecundum Gregorium: Maria, quæ adhuc de dominiresurrectione dubitabat, conuerſa eſt retrorſum, vt videret Ieſum: quia videlicet per eandem dubitationem ſuam quaſi tergum in faciem domini miſerat, quem reſurrexiſſe minimè credebat. Sed quia amabat & dubitabat, videbat & non cognoſcebat: eum q; illi & amor oſtenderat, & dubietas abſcondebat. Et (dixit illi Ieſus mulier quid ploras? quem quæris?) nō petit quaſi ignorans: ſed vt eius reſponſio ne conuenientius eam inſtruat. ſecundum Gregorium. Interrogatur doloris cauſa, vt augeatur deſiderium, quatenus cum nominaret quē

M quæreret, in amorem eius ardentius æſtuaret. At illa eum adhuc non cognoſcens, putauit eū eſſe hortulanum, cui incumbebat cura horti illius in quo monumentum erat: eo quòd mane primò eum in horto videbat: æſtimabat enim nullum circa loca illa occupari, niſi eum qui illorum cultor erat. Bene autem ſpiritualiter hortulanus ei erat: quia ſentes perfidiæ & vitiorum iam eradicauerat, ac virentia ſemina fidei & virtutum per amoris ſui vim in eius pectore & horto animæ ſeminare & plantare curabat. Sicut enim ad hortulani officiū pertinet noxias herbas eradicare, vt bonæ poſſint proficere, ita dominus de horto ſuo, id eſt, de eccleſia quotidie vitia eradicat, vt virtutes proficere valeant. Vnde Origen. O Maria ſi quæris Ieſum: quare non cognoſcis? Ecce Ieſus venit ad te, quem tu quæris, & tu æſtimas hortulanū eſſe. Verum quidem eſt quod æſtimas, ſed tamē in hoc erras: dum enim ſic hortulanum æſtimas, vt Ieſum eſſe non cognoſcas. Eſt enim Ieſus, eſt & hortulanus: quia ipſe ſeminat omne bonum ſemen in horto animæ ſuæ, & in cordibus fidelium ſuorum ipſe omne bonum plātat & rigat in animabus ſanctorum, & ipſe eſt Ieſus qui tecum loquitur. Hæc Orige. Maria ēt in ſpecie hortulani apparuit: tale enim officiū talis

Timor Magdalenæ.

Qualis viſus eſt Chriſtus Magdalenæ.

Hortulanus creditus eſt Chriſtus.

Hortulanus eſt Chriſtus.

Chriſtū videre volens.

A talis actus tale exercitium, taliſq́; nominis interpretatio incipientibus congruit: oportet.n. vt pœnitens gerat modum hortulani, .ſ. vt omnia nociua eradicet, & bona inſerat: ſi ergo vis vt appareat tibi verus hortulanus, oportet te herbas nociuas euelere ſalutiferas inſerere. Illa vero vt ebria reſpondit ei ſicut hortulano, (dicens, Domine ſi ſuſtuliſti eum, dicito mihi vbi poſuiſti eum:) qui mihi eſt ſingularis theſaurus etiam mortuus, (& ego eum tollam:) cum omni deſiderio, & accipiam. Dñm vocat, vt beneuolentiam eius captet, non dicit, ſi ſuſtuliſti Ieſum crucifixũ: loquendo determinatè & nominando eum, vel alias deſignando: ſed dicit, eũ, in generali, nihil addẽdo: quia vis amoris, & affectus cum deſiderio quęrentis vel feruenter amantis, hoc agere in animo ſolet: vt quem ipſe quærit vel cogitat, oẽs cogitare æſtimet & nullum alium ignorare credat: vnde

Amãtiũ mos.

B quaſi de cognito loquitur. & quem ipſa diligebat, oẽs ſcire cogitabat: nec putauit alteri incognitum, quem ſic ipſa continue plangit deſideratum. Si ergo tu propter timorem Iudæorũ leuaſti eum hinc dicito mihi, vt ego eum accipiam: timebat.n. ne Iudæi etiam corpori inſęuirent exanimi: & ideo volebat in alium locũ cognitum illum tranſponere. Mirabilis mulieris audacia, quam mortui non terret aſpectus, & cuius valitudo ad graue mortui funus tollẽdum plus intentat quam poſſit. Ex virtute.n. amoris credebat ſe poſſe tantum corpus etiam mortuum portare: quia feruenter amanti nihil videtur difficile: cum .n. ſexus fœmineus fragilis ſit ad onera deferenda, & pauidus ad mortuorum corpora baiulanda: quicquid aliis impoſſibile eſt, hæc propter magnitudinem

C amoris leue & poſſibile arbitratur. Vnde Origenes: Ioſeph timuit, & auſus non fuit tollere corpus de cruce, niſi in nocte: & niſi hoc expetiiſſet a Pilato: Maria autem noctem non præſtolatur, nõ poſtulat, nec veretur: ſed audacter promittit, dicens ego eum tollam. O mirabilis mulieris audacia: o mulier, iam non mulier. Nullum locum excipit, nihil anteponit: ſine timore dicit, abſolute promittit: dicito mihi vbi poſuiſti eum, & ego tollam. O Maria, magna eſt conſtantia tua: magna eſt fides tua. Hæc Origenes. Hic ergo oſtenditur magna Marię deuotio, & dilectionis feruor: & ideo meruit quem mortuum quærebat, viuum videre & audire reſpice bene eam, quomodo lachrymabili vultu ſuppliciter & deuotè ipſum exorat, vt ſibi illum quem quærit oſtendat: ſemper enim ſperabat audire aliqua noua de ſuo dilecto ſuper omnia. Poſtquam autem, vt ait Gregorius, eam communi vocabulo appellauit ex ſexu, & agnitus non eſt: vocat ex nomine proprio vt eam magis intentam faciat: & talem ſe exhibet vt cognoſcat dicens: (Maria,) deſiderium eius vlterius affligi non ſinens, per vocationem nominis apertam ſui declarat cognitionem: ac ſi aperte dicat. Recognoſce eum, a quo recognoſceris. Cum enim apud deum certus ſit numerus electorum, magna gratia aliquibus datur quando propriis nominibus deo noti eſſe

Audacia Magdalenę

D monſtratur: proprio ergo nomine vocat Mariam, vt deſignet ſpecialem quam ad ſanctos habet notitiam: (Illa vero conuerſa,) corde & oculis mentis, ſicut antè erat conuerſa corpore & oculis carnis, mox vt ſe ſuo nomine vocari audiuit, eum in voce ſicut ouis bona paſtorem recognouit. Prius enim conuerſa corpore, Ieſũ eſſe quod nõ erat putauit: nũc cõuerſa corde, quod erat agnouit: ac quaſi reuiuiſcẽs & adorans eum indicibili gaudio: (Dixit Raboni:) id eſt, magiſter: ſic enim ante paſſionem eum vocare cõſueuerat quia doctores apud Iudæos vocantur magiſtri. Tu es quem quærebã quare tandiu te mihi celaſti? quia ergo perſeuerauit vt quæreret, contigit vt inueniret. Vnde Gregor. Maria quia vocatur ex nomine, recognoſcit autorem atque eum protinus Raboni, id eſt: magiſtrum vocat: quia & ipſe erat

E qui quęrebatur exterius, & ipſe qui interius vt quæreret docebat. Vnde & Origenes. O mutatio dexteræ excelſi: conuerſus eſt dolor magnus in gaudium magnum: mutatę ſunt lachrimæ doloris, in lachrymas amoris & exultationis. Vt ergo audiuit hoc verbum, Maria (ſi .n. conſueuerat illam vocare magiſter ſuus) præſenſit in ipſo nomine quandam ſingularem vocationis dulcedinem: & per eam cognouit ipſum, a quo vocabatur, eſſe magiſtrum ſuum. Vnde etiam Anſelmus: Noli Magdalenæ deſerere comitatum: ſed peractis aromatibus cum ea dominicum ſepulchrum viſitare memento O ſicut illa oculis, tu in ſpiritu cernere merearis, nunc ſuper lapidem reuolutum ab oſtio monumenti angelum reſidentem: nunc intra monumentum vnum ad caput, alium ad pedes

Agnitio ex nomine facta.

F reſurrectionis gloriam prædicantes: nunc ipſum Chriſtum Mariam flentem & triſtem tam dulci oculo reſpicientem: tam ſuaui voce dicentem, Maria. Rumpuntur ad hanc vocem oẽs capitis cataractæ: ab ipſis medullis eliciuntur lachrymæ, ſingultus atque ſuſpiria ab imis trahuntur viſceribus. Maria, o beata, quid tibi mentis fuit quid animi, cum ad hanc vocem te proſternens, & reddens vocem ſalutanti, clamares, Rabboni: quo rogo affectu, quo mẽtis deſiderio clamaſti Rabboni? Nunc plura dicere lachrymæ prohibent, cum vocem excludant affectus omneſq́; & animæ corporis ſenſus nimius amor abſorbeat. Et iterum nominat dominus conſuetum ancillæ nomen, & cognoſcit ancilla conſuetam domini vocem. Puto vel certe affirmo, quia ſenſit ſolitam ſuauitatẽ, qua vocari conſueuerat Maria. O vox delectabilis, o quantum blandimenti, quantum ſapuit amoris: nec celerius hoc exprimi potuit, ſcio quæ ſis, & quę velis. Illico mutatæ ſunt lachrymæ, non enim credo mox eſſe reſtrictas: ſed quas contritum cor ſe torquendo prius exprimebat, eas poſtmodum cor gaudens effundebat. O quam diſſimilia ſunt Rabboni: &, Si tu ſuſtuliſti eum, dicito mihi: O quã diſſona ſunt. Tulerunt dominum & neſcio vbi poſuerunt eum: & illud, Quia vidi dominum,

G & hæc dixit mihi. Hæc Anſelm. Et currens ac procedens Maria ad pedes Ieſu, veſtigia eius adorando, illum voluit ex deuotione amplecti, veſtigia eius quem recognouit, ac pedes tangere & oſculari, vt conſueuerat. O amor fortis & impatiens: non.n. ſufficiebat ei videre Ieſum & cum Ieſu loqui, niſi etiam tangeret Ieſum: ſciebat.n. quia virtus de illo exibat, & ſanabat oẽs. Ipſe vero volens ficem in corde illius vt hortolanus ſeminare, & animam eius ad cœleſtia eleuare, (dixit, Noli me tangere) .ſ. manibus corporis, quem nondum tangis fide cordis quaſi diceret: Potius volo vt tangas me tactu mentis, credens me patri æqualem, quam tactu corporis, credens me hominem purum & patre minorem: adhuc.n. carnaliter in eum credebat, quem ſicut hominem flebat. Prohibita eſt ergo, quia propter defectum fidei indigna

Noli me tangere

H erat. Et ideo ſubdit (Nondum.n. aſcendi) i. eleuatus ſum, ſcilicet in corde tuo, (ad patrẽ meũ) id eſt, ad equalitatem patris quia non credis me perueniſſe ad æqualitatẽ eius, ac me filium æqualem & coæternum patri, qui me ſuſcitaſſet a mortuis: ſed eſſe ſublatum tanquam cadauer purum: ac ſi diceret. Quia me tanquam mortuum in ſepulchro quæris, & reſurrexiſſe non credis, ideo viuentem tangere non mereris: tibi enim nõdum ad patrem aſcendi, quem viuentem cum mortuis quæris: cum tibi aſcendero ad patrem, tunc mereberis me tãgere patri æqualem. Vnde Anſel. Sed o dulcis Ieſu, cur a ſacratis ac deſideratiſſimis pedibus tuis ſic arces amantem? noli (inquis) me tangere: vt quid domine? quare non tangam illa deſiderata veſtigia tua pro me perforata clauis, perfuſa ſanguine? non tangam, nec deoſculabor? an inimi

I citior es ſolito? quia glorioſior? ecce nõ dimittam te, nec recedam a te: non parcam lachrymis, pectus ſingultibus ſuſpiriiſq; rumpetur niſi tangam. Et ille, inquit, Noli timere: non aufertur tibi hoc bonum, ſed differtur. Hæc Anſel. Si ergo Maria dubiis plena, luctu inquieta, præparatione indiguit antequam ad tãgendum tantam ſanctitatem accederet. Si autẽ illa quæ dominum reſurgentem prima poſt matrem videre meruit: quæ tantum dilecta eſt a domino, & tota eius mancipata obſequio ab omni peccato ab eo liberata: a tactu pedum eius eſt prohibita: quanto magis pollutus vitiis ne eum totum tangat: conficiendo, vel ſumendo? ſed (vade) iam rectificata, (dic) & nuntia (fratribus meis,) .i. apoſtolis: quia ſurrexi, & (aſcendo) .i. aſcendam, (ad patrem meum) per generationem & naturam (& patrem veſtrum per adoptionem & gratiam: (deum meũ) quia me hominem creauit, & ſub quo ego homo ſum ſecundum humanitatem: (& deum veſtrũ) qui vos creauit, & ab errore liberauit: inter quos & ipſum ego mediator ſum: quaſi diceret In proximo eſt, vt videant aſcendentem. Loquitur in propoſito inquantum homo, quia aſcendere non competit ei ſecundum diuinã naturam, quæ eſt altiſſima: quod etiam patet ex hoc, quod vocat apoſtolos fratres propter

Nõ tãgẽdus ab immundis dñs,

ſimilitudinem & conformitatem humanæ K. naturæ, & propter ſpiritualitatem amicitiæ, & etiam propter adoptionem gratiæ: quia eius patris ſunt filii adoptiui cuius ipſe eſt filius naturalis. Vnde Seuerianus: Vocat fratres, quos corporis ſui fecit eſſe germanos: vocat fratres quos patri ſuo adoptauit in filios: vocat fratres quos benignus Ieſus ſibi præſtitit cohæredes: vocat fratres propter ſpecialitatem amicitiæ quam habuit ad ipſos. Vnde & Amb. Deſcendiſti quidem filius hominis, nec patri cum deſcẽderes abfuiſti: ſed deſcẽdiſti nobis, vt te oculis ac mentibus videremus, vt in te crederemus ergo & aſcende nobis, vt ſequamur mentibus quem oculis videre non poſſumus. Hæc Amb. Stans ergo dilecti cum iucunditate & gaudio magno loquentes adinuicem ſicut amicus cũ amico. Ecce igitur & hic ſimiliter magnum

Deſcenſus Chriſti.

L paſcha. Sic itaque dominus a matre rediens apparuit primo Mariæ Magdalenæ, quam ipſis apoſtolis, vel aliquibus aliis. Vnde Hierony. Mariæ Magdalenæ primo oſtenditur, de qua eiecerat ſeptem dæmonia: quia meretrices & publicani præcedent ſynagogã in regno dei, vt latro præceſſit apoſtolos. Locus autem vbi dominus apparuit Magdalenæ diſtat quindecim paſſibus a ſepulchro. Hanc igitur mulierem quæ mane ſurrexit, amare fleuit, ardentiſſime dilexit, diligentiſſime quæſiuit, & ideo præ cæteris inuenit, & nos imitemur, eiuſq; exercitium gerentes cum lachrymis, & perſeuerantia dominum quæramus: vt ſimul cum ipſa dominum inuenire, & ab eo conſolari mereamur. Vnde Origenes: Sequamur ergo, fratres chariſſimi, huius ſanctæ mulieris affectũ, vt perueniamus ad effectum. Ploret vnuſquiſq;

Locus apparitionis.

M ad Ieſum & quærat fideliter Ieſum: quia non deeſt animæ quærenti illum. Diſce ergo o homo, o peccator a muliere peccatrice: cui tamẽ dimiſſa ſunt omnia peccata ſua. Diſce peccator homo plorare dei abſentiam, ac intime deſiderare eius præſentiam: diſce a Maria Ieſum amare, & Ieſum ſperare, Ieſum incontinenter quærere, & quærendo inueſtigare: nulla aduerſa formidare, nullam conſolationem extra Ieſum recipere, omnia propter ipſum contemnere: diſce a Maria quærere Ieſum a monumento cordis tui, reuolue lapidem ab oſtio monumenti dei, amoue omnem duritiam, & repelle omne obſtaculum a fide tua, tolle ergo omnẽ concupiſcentiam, & omnem immunditiam a corde tuo, & diligenter perſcrutare ſi ſit Ieſus in eo: ſi autem non inueneris in te Ieſum ſta foris & plora, & permane in fide & reſpice foris ad alios ſi forte alicubi inuenias & videas in aliquo eum: & plorando ora Ieſum vt dignetur intrare ad te, & habitare in te. Et ne forte erecta ceruice repellas eum a te, humiliando inclina te & iterum proſpice in monumento dei, quod debet eſſe in te: & ſi ibi videris duos angelos, vnum ad caput, & vnum ad pedes, id eſt, ſi cognoueris in corde tuo quaſi cœleſtia deſideria, tam ad contemplatiuam vitã quam ad actiuam pertinentia: per quæ adhuc

Humiliter quærendus eſt.

non

A non poſſis Ieſum videre, nec Ieſum habere: noli his contentus eſſe, noli adhuc deficiédo quieſcere: ſed plora & quære Ieſum in te, donec inuenias: & ſi forte aliquo modo tibi apparuerit & deſiderio tuo repræſentauerit: noli præſumere de te tanquam ex tuo deſiderio vel merito tibi apparuerit, & tanquam eum agnoſcas: ſed bonitati, pietatiq́; eius attribue: & interroga illum, & ora vt indicet tibi ſeipſum: audeo enim tibi confidenter promittere ſi in fide ad monumentum cordis tuis ſteteris, ſi plorando Ieſum quæſieris, & quærendo perſeueraueris, ſi cum humilitate te inclinaueris, ſi exemplo Mariæ nullam aliam conſolationẽ de Ieſu niſi ipſum recipere volueris, ipſo reuelãte ipſum ſine dubio inuenies, & ipſum agnoſces: ita non ſit tibi neceſſe quærere ab aliis vbi eſt Ieſus, ſed tu magis indicabis, cum nuntians
B quòd vidi dominum, & hæc dixit mihi. Hæc Origenes. Poſt aliquantulam verò morulam dominus diſceſſit, dicens quia & alios viſitare eum oporteret. Tunc Magdalena (benedictione ab eo recepta) & dño diſcedente receſſit: & iam credens ad ſocias ſuas venit, & hæc eis nũtiauit. Illæ vero de reſurrectione domini gaudentes, ſed quòd eum non viderant dolentes, (recedunt) cum ea, (de monumento) id eſt, de loco ante monumentum, ſcilicet de ſeptis horti in quo erat monumentum: (cum timore & gaudio magno, currentes nuntiare hæc diſcipulis) domini de ipſo. ſecundum gloſam, duplex erat in eis affectus: ſcilicet, timoris, & gaudij: alter de magnitudine miraculi, alter ex deſiderio reſurgentis: & vterque greſſum
C concitabat fœmineum.

ORATIO.

O Piiſſime domine, o dulciſſime magiſter, quàm bonus es tu his qui recto ſunt corde, quàm ſuauis his qui diligũt te. O quã fœlices ſunt qui quærunt te: & quàm beati qui ſperant in te. Verum certè eſt, quòd tu diligis omnes diligentes te: & nunquam derelinquis ſperantes in te. Ecce enim hæc dilectrix tua ſimpliciter quærebat te, & veraciter inuenit te. Sperabat in te, & nõ eſt derelicta a te: ſed plus eſt conſecuta per te, quã expectaret a te. Obſecro ergo te domine, da & mihi diligere & quærere te, ac ſperare in te: vt & ego a te diligi, & te inuenire merear: & a te nunquam derelinquar. Amen.

Quomodo dominus apparuit tribus Mariis. Caput 73

Matt. 28 & Ioan. 20

CVm ergo iſtę tres Marię ſimul pergerẽt de monumento reuertendo, antequam peruenirent ad ciuitatem, & ad apoſtolos, (occurrit) & apparuit (eis) dominus Ieſus. Vbi Hiero. Pergebant enim ad apoſtolos, vt per illos fidei ſeminarium ſpargeretur. Quæ autem ſic quærebant, quæ ita currebant, merebantur obuiam habere dominum reſurgentẽ Et vt ait Rabanus: Per hoc oſtendit ſe omnibus iter virtutum inchoantibus, vt ad ſalutem perpetuam peruenire queant, adiuuando occurrere.
D Blanda quoque ſalutatione dominus delectas erigens, & verbo conſolatorio triſtes conſolans ait, (Auete:) ex Eua formans Aue. vbi Hiero. Primo mulieres merentur audire, auete: vt maledictum Euæ mulieris, in mulieribus ſolueretur. (Illæ verè) vltra quam dici poſſet exhilaratæ, (acceſſerunt,) ut iam credentes & per fidem illuminatę: quia, vt ait Apoſtolus Accedentem oportet credere: (& tenuerunt) ac deoſculatæ ſunt (pedes eius:) ex deuotione humanitatem, in qua ſurrexit probantes: aperte & de reſurrectione eius certificatę, deum ac dominum adorauerunt: adoratione latriæ, tanquam fidem trinitatis aſtruentes. vnde Chryſ. Tenuerunt pedes eius: & cum ſuperabundanti ad eum lætitia currentes, acceperunt & per tactum conjecturam & certitudinem reſurre-
E ctionis: & adorauerunt eum. Fortaſſis aliquis veſtrum vellet & ſecundum illas eſſici mulieres, & pedes detinere Ieſu. Poteſtis & nunc, quicunque vultis, non pedes & manus ſolum, ſed & caput detinere ſacrum illud: terribilibus potientes myſteriis pura conſcientia. Non hic autem ſolum: ſed & in illa die videbitis eũ cũ ineffabili gloria illa, & plebe angelorum venientem, ſi volueritis eſſe miſericordes: & audietis verba illa, Venite benedicti patris mei, hereditate percipite regnum paratum vobis ante conſtitutionem mundi. hæc Chry. Iſte eſt modus veniendi ad veniam. ſ. accedẽdo ad pedes Chriſti: vnde debemus ire ad oſculum pedis Chriſti per deuotam orationem: eius ſcilicet conſiderando humanitatem. Si vis capere celſitudinẽ
F dei. cape prius humanitatem Chriſti. Moraliter acceditur ad Chriſtum, per fidem illuminãtem. Vnde in Pſalmiſta, Accedite ad eum, & illuminamini, tenetur per charitatem coniungentem vnde in canticis, Tenui eum ſcilicet dilectum. nec dimittam: adoratur per debiti cultus exhibitionem. vnde ſuprà in Euang. Dominum deum tuum adorabis, & illi ſoli ſerules. Et tunc Magdalenæ eſt datum. ſ. vt tangeret eũ quod fuit ante dilatum, quærebat viuentem cũ mortuis. ſ. in ſepulchro & loco mortuorum. Cum magna igitur iucunditate loquuntur adinuicem, & faciunt ſimiliter Paſcha magnum. Hęc vt ait Anſel. Quandiu potes morare: non delitias tuas ſomnus interpellet: nullus exterior tumultus impediat. (Tunc ait illis Ieſus Nolite timere,) hoc dicit ad earum perfectam conſolationem, quia timor qui eas inuaſerat, adhuc totaliter ab eis non receſſerat. Sicut occurit currentibus, auete dixit gaudentibus, ita timorem excludit a timentibus. Et ſubiungit, (Ite nuntiate fratribus meis, vt eant in Galileã ibi me videbũt.) vbi Hiero. Non in Iudæa, ſed in multitudine gentium; gratia enim tranſmigratiua de Iudęa ad Gentes præcedet viam in cordibus præparando, de Galilæa, & de hac materia latius eſt dictum ante præcedens capitulum. Vides hic & ſupra ꝙ magiſter humilitatis vocat diſcipulos ſuos fratres eos amica-

Tenere pede Ieſum datur omnibus volentibus

Pſal. 33.

Cant. 3.

G bilius ſolitò nominans, vt ſecurius ad eum accedant, & non timeant accedere, propter hoc quòd eum in ſua captione reliquerant: & vt veram reſurrectionem doceant: vt & ad honorem & ad amorem accendat. vnde Rabanus. Vera fraternitas eſt, quæ fratrem veneratur deuotum, & corripit diſſolutum: quæ præſenti obſequitur, abſentem, non rodit: ſano applaudit, infirmum non deſerit: placatum non prouocat, iratum metuit vt maiorem. hæc Rabanus. Angelus apoſtolos vocat diſcipulos ratione humilitatis debitæ, domino dans honorem. Ieſus autem, quáuis dominus, vocat eos fratres & charitatis, & humilitatis ratione: in quo datur prælatis forma charitatis & humilitatis: iuxta illud Eccleſiaſtici: Rectorem te poſuerunt, noli extolli: eſto in illis quaſi vnus ex illis. Nũquam Ieſus omnium dominus humilitatem
H dimiſit, ſed vſque ad mortem fidem ei ſeruauit & etiam poſt mortem, necnon & poſt aſcenſionem. Nonne in fine pedes diſcipulis lauit? Nonne humiliatus eſt vltra quam dici poſſit, crucis patibulum ſuſtinendo? nonne poſt reſurrectionem vocauit diſcipulos fratres? nonne poſt aſcenſionem locutus eſt Paulo humiliter quaſi
Acto.9. ad comparem ſuum, Saule, Saule quid me perſequeris? nec nominauit ſe deum, ſed Ieſum Nazarenum: nonne etiam in ſede maieſtatis
Matt.25 conſiſtens, dicturus eſt in die iudicij, quandiu feciſtis vni de his fratribus meis minimis, mihi feciſtis. Non ſine cauſa virtutem hanc tantũ amauit, & ſuo nobis exemplo commendauit: ſine hoc enim fundamento fruſtra fit aliarum virtutum ædificium, vel conſtructio. Vnde nec de caſtitate, nec de paupertate, nec de aliqua virtute vel opere confidas, ſine humilitate: (Ve
I nit ergo Maria Magdalena,) cum aliis duabus ad denuntiandum bonos rumores Chriſti (diſcipulis,) triſtibus de morte domini. hæc enim dies boni nuntii fuit, (nuntians) eis: quia (vidi
Mulieres euãgeliſtæ & apoſtolæ. dominũ: & hæc,) quæ dicta ſunt, (dixit mihi:) ſcilicet nuntiare vobis. Mulieres opus faciunt euangeliſtæ: factæq; apoſtolæ apoſtolorum. feſtinant ad nuntiandum mane miſericordiam domini. Omnis qui rectè intelligit, aliis nuntiare debet. Iuxta illud Apocalipſis Qui audit, dicat veni: vnde per iſtam quæ præ omnibus fuit
Apo.22 ſolicita videre Chriſti ſepulchrum: propter quod dominus ei primo apparuit ſignificatur quælibet perſona de cognitione veritatis diuinæ valde ſolicita, & per hoc meretur aſſequi cognitionem: & talis debet veritatem agnitam nuntiare aliis, ſicut Maria nuntiauit diſcipulis ne de abſcondito talento debeat meritò reprehendi. Vnde Beda: In eo autem quod hæc mulier diſcipulis Chriſtum reſurrexiſſe nuntiauit, omnes monemur maxime quibus eſt commiſſum prædicandi officium, vt ſi quid eis cœlitus reuelatum fuerit, ſtudioſè proximis propinent. hæc Beda. Miſericordiſſima dei pietas in hoc loco erga ſexum fœmineum declaratur. Mulier reſurrectionis accipit primum myſterium, & mandata cuſtodit, vt veterem præuaricationis errorem aboleret. Inde ſecundum Gregorium, humani generis culpa abſ-
K ſcinditur vnde proceſſit: mulier in paradiſo viro propinauit mortem, à ſepulchro mulier viris annuntiauit vitam: & dicta ſui viuificatoris narrat, quę mortiferi ſerpentis verba narrauerat. Mulier, quæ fuerat ianua mortis: prima prædicat reſurrectionem, & oſtendit ianuam vitæ: ac ſi, ſecundum Gregorium, humano generi non verbo dominus, ſed rebus dicat: De qua manu vobis illatus eſt potus mortis, de ipſa ſuſcipite poculum vitæ. vnde Augu. Reſurgẽtem deum priores fœminæ apoſtolis nuntiauerunt: nuntiauit viro ſuo mortem fœmina in paradiſo, nuntiauerunt & fœminæ ſalutem viris in eccleſia reſurrectionem Chriſti apoſtoli erant gentibus nunciaturi, apoſtolis fœminæ nuntiauerunt. Vnde & Ambro. Sicut in principio mulier autor culpæ viro fuit, vir executor
L erroris. ita nunc quæ mortem primò guſtauerat, reſurrectionem prior vidit: culpæ ordine remedii prior: & ne perpetui reatus apud viros opprobrium ſuſtineret, quæ culpam viro transfuderat, transfundit & gratiam: veteriſq; lapſus compenſat erumnam reſurrectionis indicio. Per os mulieris mors ante proceſſerat, per os mulieris vita reparatur. vnde etiam Beda: O quam fœlices fœminæ, quæ triumphum reſurrectionis mundo meruerunt annuntiare ac mortis quam Eua ſerpentino afflatu ſeducta contraxit, imperium diſruptũ prædicare: quãtò fœliciores animæ virorum pariter & fœminarum, quotquot in die iudicij (percuſſis pauore ac digna vltione reprobis) ipſæ cœleſti gratia adiutæ triumphare de morte, & gaudium beatæ reſurrectionis meruerint intrare. hæc Beda. Et quia conſtantiam prædicandi non ha
M bet ſexus inferior, & ad exequendum infirmior, & mulieribus docere in eccleſia nõ permittitur: mandatur viris officium euangelizandi. Hic autem nuntiat mulier: iam non vt mulier, ſed vt eccleſiam geſtans. Rectè quoq; hæc mulier quæ lętitiam dominicæ reſurrectionis prima nuntiauit. ſ. ſancta Maria Magdalena, à ſeptem dæmonibus, id eſt, vniuerſis vitiis & criminibus curata eſſe memoratur: vt vbi abũdauit peccatum, ſuperabundare gratia monſtraretur: & ne quiſquam dignè pœnitens de venia commiſſorum deſperaret, videns eam quæ tot erat ſubdita vitiis in tantum culminis ſubito eſſe promotam, vt ipſis euangeliſtis atque apoſtolis prima miraculum reſurrectionis euangeliſaret: tum etiam vt nullus de ſua innocentia præſumat, aut peccãtem deſpiciat: tum vt pateat quòd ex dei abundanti gratia, peccator aliquando reſurgit melior, quam ante caſum fuerat. Sãcti cũ peccãt, lapis eſt motus nõ euulſus. Cadat iuſtus, labatur iuſtus: reſurgat iuſtus, melior erit. Sãctis. n. omnia cooperãt in bonũ.

Cur Magdalena huic operi deligitur.

ORATIO.

O Ieſu noſtra redemptio, amor & deſiderium q deuotis mulieribus te quęrẽtibus, te deſiderãtibus, & à tuo ſepulchro redeuntibus,

A deruntibus, reſurgẽs a mortuis propitius occurrens apparere voluiſti: quæro ego te quem diligit anima mea Ieſu dulciſsime: quæro, & non inuenio. Occurre igitur animæ meæ quærenti te ò vnice fili dei patris: & ſi differs in præſenti tuam deſiderabilem præſentiam, non auferas in futuro: vt in vltima reſurrectione fidelium mihi cum eis teipſum placidum ac benignum exhibeas, vt de tua præſentia perenniter cum electis tuis merear iucundari. Amen.

De mendacio cuſtodum. *Cap.* 74.

Mat. 28.

DEinde cùm mulieres abiiſſent à monumẽto, ad explendam iuſsionem dominicã: (quidam de militibus,) illud cuſtodientibus, qui viderunt factum, & audierunt verbum angelicum, (venerunt) ipſa die reſurrectionis, (in ciuitatem,) ſcilicet Hieruſalem: (& principibus ſacerdotum,) a quibus poſiti erãt ad cuſtodiendum ſepulchrum Chriſti, (nunciauerunt omnia quæ fuerant facta,) ſcilicet Chriſti reſurrectionem, & angeli terribilem apparitionem ac terræmotum: & ex his quæ viderant & audierant facti ſunt vellent nollent teſtes & prædicatores veritatis & reſurrectionis domini triumphatoris mortis: & hoc quippe eſt validum teſtimonium, ꝙ ab inimicis & crucifixoribus Chriſti Iudęi audiant ſurrexiſſe ipſum. Vnde ſecundum Chryſo. Mira angeli apparitio, & terræmotus propter milites facta ſunt: vt ſtupefierent, & ab eis fieret teſtimoniũ veritatis: veritas enim a contrariis diuulgata, magis effulget. Quod & contigit, quando prædicti cuſtodes nunciauerũt principibus omnia quæ facta fuerant. Vbi notandum, ꝙ volentes impedire diuinam prouidentiam, contra ſuam intentionem promouent illam: ſicut fratres Ioſeph vendiderunt ipſum ne adorarent eum, & per hoc compulſi ſunt eum adorare, ſecũdũ prouidentiæ diuinæ ordinem. Sic principes Iudæorum volentes impedire celebritatem nominis Chriſti, fuerunt valde diligentes de cuſtodia ſepulchri: & per hoc celebrata eſt fama de veritate ſuæ reſurrectionis, & per conſequens ſui nominis. Indocta igitur ſimplicitas fatetur veritatem: aſtuta verò duplicitas principum modum quærit, quo aſtruat falſitatem. vnde Rabanus: Simplex animi æquitas, & inducta hominum ruſticitas ſæpe veritatem rei vt eſt ſine fraude manifeſtat: ac contrà verſuta malignitas falſitatẽ veriſimilibus verbis, pro verò cõmẽdare decertat. hæc Rabanus. Vnde nequitia Iudæorũ per hoc nõ quieſcit: quia congregati cũ ſenioribus ad confingendũ falſitatem conſilio accepto, dederunt militibus pecuniam copioſam ad peruertendum veritatẽ: iniungentes eis vt ad denigrandã reſurrectionis famã dicerent, ꝙ ipſis dormientibus diſcipuli eius nocte furati eum eſſent. Ecce apertũ mendacium. vnde Remigius: O ſtulta infania: dormientes teſtes adhibes. Si dormierunt, quõo furtum viderunt: ſi non viderunt, quomodo teſtes ſunt? Quòd ſi etiam fures viderunt, cur non eos detinuerunt? vnde & Chryſoſtomus: Verè formã mendacii habebat quod dicebant: qualiter enim furarentur diſcipuli homines pauperes, & idiotæ, & neque apparere audentes: ſi enim adhuc Chriſtum viuum videntes fugerunt, qualiter mortuo eo non timuiſſent tot militum multitudinem? Nunquid oſtium ſepulchri poterant euertere? lapis eminebat magnus, multis indigens manibus. Nunquid etiam non erat ſigillum ſuperimpoſitum, quare non perſuaſibilia ſunt quæ de furto dicta ſunt: vnde per quæ reſurrectionem obumbrare conãtur, per hæc eã faciunt clarere: dicentes enim quòd diſcipuli furati ſunt, confitentur corpus non eſſe in ſepulchro: furtum autem oſtendit eſſe mendax, cuſtodia militum, & diſcipulorũ pauor. hæc Chryſoſto. Per hoc etiam moliebãtur diſcipulorum perditionem, imponendo eis furti crimen. Spiritualiter autem diſcipuli Chriſti fures erant: quia ab ingratis Iudæis ſcripta noui & veteris teſtamenti ablata in vſum eccleſiæ conferebant: & ſaluatorem, qui eis promiſſus fuerat, illis nocte dormientibus, hoc eſt infidelitate torpentibus abſtulerunt, gẽtibus credendum tradentes. Et, vt dicit Seuerianus, Amiſerunt milites, perdiderunt Iudæi: ſed diſcipuli magiſtrum ſuum non furto, ſed fide virtute, non fraude: ſanctitate, non crimine viuum, non mortuum ſuſtulerunt. De templi verò ærariis & oblatione pauperum, non de burſis propriis acceperunt pecuniã: & copioſam, vt ea famam Chriſti extinguerent, cuius ſanguinem & vitam prius huiuſmodi pecunia emerant: de communi prodigi ſumus adeo, vt de proprio nil erogemus: ſic proprietas diligitur, & cõmmunio contemnitur. Vnde Hieron. Cuſtodes miracula confitentur: illi autem qui poſt tale teſtimonium debuerant conuerti ad pœnitentiam, & Ieſum quærere reſurgentem: perſeuerant in malitia: & pecuniam quæ ad vſus templi data fuerat, vertunt in redemptionem mendacii: ſicut & ante triginta argenteos Iudæ dederãt proditori. Omnes igitur qui ſtipe templi, & his quę conferuntur ad vſus eccleſiæ abutuntur in aliis rebus, in quibus ſuã explent voluntatem: ſimiles ſunt ſcribarum & ſacerdotum, redimentium mendacium & ſanguinem ſaluatoris. Vnde & Hilarius: Emitur ergo reſurrectionis ſilentium, & furti mendacium, argento: quia honore ſeculi (qui in pecunia eſt & cupiditate) Chriſti gloria denegatur. Hæc Hilarius. Iſtis etiam Iudæis ſimiles ſunt qui cum magnis ſumptibus & laboribus conãtur ad ſubuerſionem veritatis: cuiuſmodi ſunt aduocati doloſi, & doctores vanè glorioſi, & illi qui eos ad hoc inducunt quibuſcunque modis. Vbi Chryſoſto. Non mireris ſi pecuniæ milites ſuperauerunt, quæ apud diſcipulum tantam oſtenderunt virtutem, vt facerent eum magiſtri proditorem: nihil.n. clauſum vel occultũ, quod non pecunia indagãte ſit cõtritum: propter quod dicitur: Nihil iniquius, quàm amare pecuniam. Vnde & Rabanus:

Margin notes (left): B — Teſtimoniũ ab aduerſariis. — Proui-dẽtiam diuinã C impedire volẽtes expediũt eã. Cant. 37 — Veritatẽ fatentur ſimplices. — Mendaciũ apertum.

Margin notes (right): D — E — Pecunia militibus data. — F — Iudæorum ſimiles ꝓ lati. — Veritatem oppugnantes. — Pecuniæ malum.

G O peſtis magna auaritiæ, ſemper bonis animis deteſtanda: quid illæſum quid inconcuſſum dimiſiſti? genus hominum confudiſti, diſcipulum comitem Chriſti ab apoſtolatu præcipitaſti, milites cuſtodientes Chriſti ſepulchrum captiuaſti. Nunquid bene dictum eſt, Pecuniæ obediunt omnia? Hæc Rabanus. O quot ſocios & hæredes Iudæi & milites in hoc ſcelere, etiā apud magnos & potentes, reliquerunt, qui pecunia corrumpuntur & corrumpunt: ac pro temporalibus & tranſitoriis agentes iniquè, credunt nihilominus (ſed vane) ꝙ ſic animæ eorum requieſcant in pace, & pacem habebūt cum Chriſto in reſurrectione. Cuſtodes verò (accepta pecunia) corrupti, (fecerunt ſicut erant docti:) & dixerunt (nobis dormientibus furati ſunt diſcipuli Ieſu corpus eius:) ſed mentita eſt iniquitas ſibi: & auaritia, ſicut & H Chriſti diſcipulus, ſunt decepti. Hęc autem irriſio heu multis hodie congruit pigris, illa hora dominicæ reſurrectionis torpentibus. Vnde Petrus Damianus, Cauendū eſt autem ne ſomno quis, vel ad monumentum quidem in competentibus horis aſſentiat: & maxime iuxta diluculum: vt quo videlicet tempore grauius incumbit acedia, canonicis nos inueniat occupatos officiis: abſit etiam nos tunc ſopore vel ignauiæ tædere: qua videlicet hora conſtat redemptorem noſtrum deſtructo mortis imperio, ſurrexiſſe: ne ſi tunc dormiamus, quando oriente ſole corporeo etiam interior noſter homo lucem debeat indeciduam expectare (quod abſit) nobis videatur illa congruere, diſcipuli eius nocte venerūt, & nobis dormientibus furati ſunt eum. Hæc Petrus Da-

Acediæ deteſtatio.

I miánus. Iſtud autem mendacium militum Iudæi emerunt carè, quod adhuc eos tenet in errore: vnde (diuulgatum eſt,) & manſit (hoc verbum) ſcilicet quòd Chriſtus furatus fuiſſet, nō ſurrexiſſet: tanquam verum, quod tamen erat falſum (apud Iudæos vſque) modò & (in hodiernum diem,) & vſque hodie ſuum non vident vel intelligunt errorem. Vnde Rabanus: Error empti mendacii, per quod reſurrectionis denegant veritatem, perſeuerat in Iudæis ne in Chriſtum credant, & reatu eos conſtringit perpetuò: ad tempus autem mēdacium præualuit ſed non ſemper: nam contra fictum mendaciū Iudæorum, refulget efficax & irrefragabile teſtimonium reſurgentium mortuorum: quia multa corpora ſanctorum qui dormierunt, (ſomno mortis ſurrexerunt poſt reſurrectionem eius) tanquam teſtes ſuæ reſurrectionis, (& exeuntes de monumentis, venerunt in ſanctam ciuitatem) Hieruſalem: quæ dicitur Sancta propter templum diuino cultui deputatum & propter ſancta ſanctorum, & ob diſtinctionem aliarum vrbium in quibus idola colebāt vel pro antiquo nomine, vt Matthæus publicanus dicitur (& apparuerunt multis) teſtificantes de reſurrectione domini, ſcilicet idoneis ad declarationem reſurrectionis dominicæ: his. ſ. qui videre meruerunt, & reſurgentem ſuſcepe runt: ſed non omnibus, quia non erat reſurre-

Reſurrectio mortuorum.

Matt. 27

ctio generalis, quæ apparebit in omnibus & K bonis & malis. Et hoc diuinitus factum eſt contra Iudæos & milites, in teſtimonium ꝙ Chriſtus dominus primitiæ dormientium verè reſurrexit a mortuis. Vnde Chry. Aperta ſunt monumenta, & reſurrexerūt mortui, & intrauerūt in ſanctā ciuitatem: vt inexcuſabilē relinquerent eā, & domini reſurrectio firmaretur. Hæc Chry. Forte hi fuerunt de quibus ſupra epiſtolam ad Hæbræos legitur: quòd multi affectauerunt ſepeliri in terra ſancta, vt cum domino reſurgente reſurgerent. In euangelio & Nazaræorū legitur, quòd duo viri ſancti mortui ante quadraginta annos, venerunt in templum, & retulerunt quomodo illi qui erant in limbo, exultauerunt in deſcenſu domini ad inferos: & dæmones triſtabantur. Vnde Leo papa Qui mortalitatis grauabantur ſepulchris, diſcuſſa obſtaculorum mora proſiliant: appa- L reant quoque nunc in ciuitate ſancta. I. eccleſia dei futuræ reſurrectionis indicia, & quod credēdum eſt in corporibus, fiat in cordibus. Hæc Leo. Rectè autem in reſurrectionis domini tēpore alii ſurrexerunt: vt cum ſe percipere deſperaret homo, quod in ſe oſtenderat deus homo hoc in ſe fieri poſſe præſumeret, quod in puris hominibus factum cognoſceret. Vnde Grego. Ad inſtruendam ergo ignorantiā noſtram, ad roborandam infirmitatem noſtram ſuę reſurrectionis exemplum nobis ſufficere voluit: ſolus illo in tempore mortuus eſt, & tamen ſolus minime ſurrexit. Ne quis enim dicat, ſperare de ſe non debet homo, quod in carne ſua exhibuit homo deus: ecce cum deo homines reſurrexiſſe cognoſcimus. Hęc Greg. Conſidera hic quam magna fuit nequitia Iu- M dæorum circa dominum Ieſum, quæ etiā poſt eius mortē non ceſſauit: & quā magna bonitas circa illos, de quorū ſalute nihilominus curā habuit quibus exēplis & nos prouocamur, vt eius bonitatē circa iniuriantes imitemur.

Cur & alii ſurrexerūt

ORATIO.

DOmine Ieſu Chriſte, ad cuius reſurrectionis famam denigrandam Iudęi militibus pecuniam copioſam dederunt, & ad peruertendū veritatem eos corruperunt: da mihi vt pecunia non corrumpar, vel corrumpam, nec pro temporalibus & tranſitoriis inique agam: ſed ſemper in veritate permaneam, & liberer per eam. Da etiam mihi vt ſicut poſt reſurrectionem tuam ſurgentes teſtes extiterunt tibi: ſic & ego merear de te verbo & opere teſtificari, & in reſurrectione generali, tecum & cum tuis electis partem habere: & cum eis coram te in regno tuo ſine fine te miſerante gaudere. Amen.

Quomodo dominus apparuit Petro, & Ioſeph, & Iacobo minori, ac ſanctis patribus [illegible] Caput 75.

Petrus dūm q̃ ris.

CVm ergo Magdalena & ſociæ eius redeuntes domū, narraſſent diſcipulis ve ſurrexiſſe

A ſurrexiſſe dñm: Petrus mœrens quod dominum ſuum non viderat: nec quieſcere volens, propter amoris vehementiam quam ad eum habebat: diſceſſit ſubitò ab aliis ad quærẽdum dominum, & ſolus ibat verſus ſepulchrum. Neſciebat.n.vbi eum alibi quæreret. Dum ergo pergeret dominus in via ei apparuit, licet euangeliſta vbi vel qua hora factum ſit, non deſignauerit. Tunc Petrus videns dominum, procidit in terram, & veniam petiit de hoc quòd eum dereliquit, & pluries negarit: dominus autem ſibi peccata dimittens, & eum conſolando confortans, dicit ei vt confirmet etiam fratres ſuos. Stant ſimul, & cum gaudio colloquuntur adinuicem, & fit hic ſimiliter paſcha magnum. Singulariter ergo Petro apparuit, qui ſingulariter eum negauit. Omnium autem viſorum quos euangeliſtæ & apoſtoli commemorant, primo dominus Petro, pluribus de cauſis ſeu rationibus apparere voluit. Prima

Petro ſingulariter apparuit dñs.

B eſt, vt qui primò confeſſus eſt eum Chriſtum eſſe, primo reſurrectionem eius mereretur videre. Secunda vt mentem eius (quæ in paſſione titubauerat) reformaret: & qui timore paſſionis eius euidentius ceciderat per ſpem reſurrectionis prius reſurgeret. Tertia, vt peccatum trinæ negationis ei indultum oſtenderet, conſolans eum ne deſperaret. Quarta, vt apoſtolatus eius ordinem conſolidaret, & ipſum in eo roboraret. Quinta, vt eum facto doceret qualiter ſubditis ſuis pœnitentibus condeſcendere deberet quantumcunque peccaſſet. Sexta vt peccatoribus omnibus ſpem miſericordiæ & veniæ daret, oſtendendo quod peccatores non deſpiceret. Septima poteſt addi, ſecundũ Chry. qui dicit, Non enim ſimul omnibus ſe manifeſtabat, vt ſereret fidei ſemina. Nam qui primo viderat, & certus erat, aliis referebat. Dein

C de ſermo prodiens preparabat animum auditoris viſioni. Et ideo primo digniori & fideliori omnibus apparuit. Erat enim opus animæ fideliſſimæ, quæ prius acciperet hunc aſpectũ, vt minime turbaretur inopinata viſione. Poſt Petrum vero aliis apparuit quandoque paucioribus, quandoque pluribus. Hæc Chry. Petrus vero benedictione a domino accepta rediens ad dominam, & ad diſcipulos eius omnia narrauit: & deinceps in omnibus multum fidelis deo permanſit. Petrus interpretatur obediens & typum obedientiæ gerit: quibus dominus ſæpius apparere conſueuit. Diſcedens igitur dominus Ieſus a petro, apparuit Ioſeph qui eum ſepelierat in monumento ſuo. Nam vt legitur in euangelio Nazaræorum: Cum audiſſent Iudæi, quòd Ioſeph a Pilato corpus Ieſu petiiſſet & ipſum ita honorifice in monumento ſuo ſepeliſſet: Tunc indignati aduerſus eum cœperũt ipſum eadem veſpera qua ſepeliuit dominum & in quodam cubiculo diligenter clauſo & ſigillato recludentes incarcerauerunt: alligantes eum ad columnam in ipſo carcere, & volẽtes poſt ſabbatum eum occidere: & ecce ſtatim in ipſa die reſurrectionis, ſuſpenſa domo a quatuor angulis dominus ad eum intrauit, & ei lætus apparuit: cumq́ue conſolans faciem eius

Ioſeph captio & liberatio.

D extersit, & oſculum dedit: ac deinde ſaluis ſigillis eum educens & liberans, in domum ſuã in Aromathia ipſum adduxit: Vide quomodo dominus ſuos non obliuiſcitur, nec derelinquit vſquequaque, ſed tandem eos conſolatur & adiuuat ſuo tempore. Quia ipſe eſt adiutor in opportunitatibus in tribulatione, vnde Chry. Mos ſiquidem dei eſt iſte certiſſimus, vt cum male ad cumulum ſuum venerint, cumq́ue viderit ſuos grauiter affligi, & aduerſarios tyrannide quadã contra ſe impietatis attolli, vel potius mentis ebrietate bachari, diuinitatis ſuæ potentiam per ſigna demonſtret. Hæc Chryſ. Nicodemum vero, ipſius Ioſeph ſocium in ſepeliendo dominum ſuum, dicunt quidam interim latuiſſe, propter metum Iudæorum. Ioſeph interpretatur augmentum, vel appoſitio

E per longam ætatem: & typum gerit perſeuerãtium in bono opere, quibus ſæpe ipſe dominus dignatur apparere. Apparuit etiam dominus ipſa die Iacobo minori, vt in epiſtola ad Corinthios tangitur. Qui in cœna deuouerat, & iurauerat ſe non comeſturum panem ab illa hora qua calicem domini biberat, donec eum a mortuis reſurrexiſſe videret. Cum ergo vſq; ad diem reſurrectionis Iacobus cibum non guſtaſſet: apparens dominus dixit ei, & his qui cum eodem erant: ponite menſam & panem, deinde panem accipiens, benedixit ac fregit, & poſt dedit Iacobo, dicens ei: Frater mi, comede panem tuum: quia filius hominis a mortuis reſurrexit. Iſta refert Ioſephus, & ſimiliter Hiero. in libro de viris illuſtribus. Vide quomodo hic qui non ſolum panem ſubſtantialẽ ſed etiam ſuperſubſtantialem, ſ. Ieſum eſuriebat, vtroque conſolari & refici meruit. Non.n. permittit dominus illos qui eũ vel propter eũ eſuriunt, vel inedia deficere: ſed dat in ſe ſperãtibus eſcam opportuno tempore & implet eos

Iacobo minori apparitio facta & eius votum.

F benedictione. Iacobus interpretatur luctator: & typum gerit eorum qui in tentationibus fortes ſunt, & vitia viriliter ſupplantant: quibus & dominus frequenter ſe manifeſtat: ergo Petrus obediendo, eſto Iacobus vitia ſupplantando, eſto Ioſeph de virtute in virtutem proficiendo, & in hoc perſeuerando, & non obliuiſcetur dominus te per ſuam gratiam viſitare: & prout tibi expedire nouerit, conſolari. Et ſciẽdum, quod animam cui ſe dominus in quacũque ſpecie dignatur oſtẽdere, nunquam dimittit ſine conſolatione & aliqua ſalubri reuelatione, quod patet in omnibus apparitionibus poſt reſurrectionem factis. Nam Mariæ matri ſuæ præ cæteris plus de morte eius dolenti, & reſurrectionem eius expectanti totus feſtinus & glorioſus apparens totum mœrorem in lætitiam conuertit: itaque omnis doloris priſtini oblita fuit. Mariam etiam Magdalenam, cui in ſpecie hortulani apparuit, plorantem conſolabatur: vocans eam proprio nomine, & dicens, Maria quo verbo ſtatim conuerſa, ac conſolata & edocta, cognoſcens dominum cum gaudio magno dixit, Rabboni: reuelauitq́ue ei

Iacobus quid interpretatur.

G dominus myſterium ſuæ voluntatis,dicens: va
de ad fratres meos,& dic eis: Aſcendo ad pa-
trem meum.Item tres mulieres, quibus occur
rit,conſolatus eſt dicens: Auete: & deinde ſu-
biungens, nolite timere: eisq́; myſterium ſuũ
reuelauit, dicẽs: Ite annuntiate fratribus meis
vt eant in Galileam:ibi me videbũt. Item duo
bus diſcipulis euntibus in via apparuit in ſpe-
cie peregrini, quibus aperuit ſenſum ſcriptu
ræ,& eorum corda fecit ardentia: & demum
in fractione panis eos plenè conſolabatur ſui
notitia,Item cum appareret diſcipulis,congre
gatis in vnum,in propria ſpecie:conſolabatur
eos dicẽs pax vobis:quid turbati eſtis,ego ſum:
nolite timere. Videte manus meas & pedes
meos: & aperuit illis ſenſum: vt intelligerent
ſcripturas.& ſic ſimiliter deus in qualibet alia
ſua reuelatione conſolatus eſt videntes ſe,cum
H aliqua reuelatione:vnde non dubium eſt quin
ſimiliter & hic iſtos ſuos dilectos conſolatus
ſit.Et notandum,ꝙ diuina conſolatio acquiri
Cõſolatio diuina quõ acquiritur. tur.Primo, per timorem.Secundò,per lachry
mationem,ſeu lachrymarũ deuotionem. Ter-
tiò per tribulationum ſuſtinentiam. Quartò
per ſui humiliationem.Quintò per terrenę cõ
ſolationis vitationem.Sexto, per ſupernorum
contemplationem. Dominus igitur Ieſus inde
diſceſſit: quia nondum ſanctos patres poſt re-
ſurrectionem ſuam viſitauerat:quos in paradi
ſo delitiarum dimiſerat.Redijt ergo ad eos, ꝓ
cedens in ſtola candida, cum multitudine an-
gelorum: quem ipſi in tanta gloria a longe cõ
ſpicientes,cum indicibili gaudio, exultatione
& iubilo,canticis & laudibus eum ſuſceperunt
& procidentes in terram,adorauerunt:deinde
ſurgentes & ſtantes coramq́; eo reuerenter &
iucundè, complexerunt laudes ſuas feruenter
I & omni qua poterant deuotione. O qualis can
tus,& quanta gaudia ibi erant, vbi tanta con-
cio ſanctorum ſimul pſallebat?O quam bonum
& quam iucundum talibus intereſſe, vel ſaltẽ
aliquid de his percipere? appropinqua ergo &
tu ſi permitteris, & admiſcere laudibus iſtis:
vel ſaltem auſculta a longe, & iucundare
in eis.

ORATIO.

DOmine Ieſu Chriſte: da vt ſim Petrus,
obediendo:& Iacobus,vitia ſupplantan
do: ac Ioſeph de virtute in virtutem
per augmentum proficiendo, & in hoc per lõ
ganimitatem perſeuerando: vt tu qui illis in
anguſtiis dignatus es apparere,digneris & me
ſæpe per tuam gratiam propitius viſitare:da ẽt
mihi vt ſicut ſancti patres gaudium de tua præ
ſentia habuerunt,cum te poſt reſurrectionem
tuam glorificatum videre meruerunt: ita &
ego in illo ineffabili gaudio, quo nunc tecum
gaudent in cœlis, merear de conſpectu tuo
ſemper gaudere cum eis. Amen.

Quomodo dominus apparuit duobus diſcipu K
lis in via. Cap. 76

IPſa autem die reſurrectionis domini(duo
ex)ſeptuaginta duobus(diſcipulis)eius,de Luc.24.
Hieruſalem egreſſi,(ibant) verſus caſtellũ
Emaus,quod diſtabat ab Hieruſalem ſtadiis ſe-
xaginta,i.ſeptem millibus quingentis paſſibus
contra Occidentem. Octo quippe ſtadia faciũt
miliare vnum: & ſic diſtabat ab Hieruſalem
per ſeptem milliaria & dimidium: quorum
duo,vel ſecundũ quoſdã tria faciunt vnam leu
cam:vnius iſtorum duorum nomen exprimit
Lucas cui, inquiens nomen Cleophas: alterius
verò nomen tacet cauſa humilitatis:quia ſecũ-
dum Gregorium, creditur fuiſſe ipſe Lucas:
ſed ſecundum Amb. putatur fuiſſe Amaon fi-
lius Rufi:& cum ipſi, quaſi deſperati, de Ieſu L
adinuicem de his quę acciderant.ſ.de eius con
uerſatione & morte triſtes conferrent: maxi-
mè dolentes,quia eum ſine culpa & innocen-
ter occiſum nouerant: venit dominus Ieſus &
iunxit ſe illis.ſ.corporaliter & ſpiritualiter(&
ibat cum eis:)tanquam ſocius itineris: interro
gans & reſpondẽs,ac verba ſalubria cum ipſis
conferens.vt ſecundum Bedã.fidem ſuæ reſur-
rectionis mentibus eorum incenderet:& quod
ſe facturum promiſerat, impleret.ſ. vbi ſunt
duo vel tres in nomine meo congregati, ibi Matt.18
ſum in medio eorum. In ipſo loco in quo ſe
eis iunxit,poſtea capella facta fuit. Et quia in-
tus in corde dominum amabant,ſed de eius
reſurrectione dubitabant:ideo dominus eis fo
ris in corpore apparebat, ſed qs eſſet nõ agno
ſcebat. Hoc apud eos agebatur foris in oculis M
corporis, quod agebatur intus in oculis cor-
dis. Quia enim amabant,videbant: quia verò
dubitabant,eum quem videbant:non agnoſce-
bant.Et hoc eſt quod dicit, (oculi autem eorũ
tenebantur ne eum agnoſcerent:) quia incre
dulitas eorum & dubietas demerebatur, ꝙ
Chriſtus cognitionem ſui corporis ab eis re-
tardaret. Tenebantur oculi eorum veritate,
non falſitate: ſed ipſis non valentibus ve- Tentio oculorũ
ritatem recipere vel percipere: vnde non ab
ipſo domino Ieſu,ſed propria dubitatione te-
nebantur.Vbi Auguſt. ꝙ autem ait Marcus eis
in alia effigie dominum apparuiſſe: hoc Lucas
dicit, ꝙ oculi eorum tenebant ne cognoſce-
rent eum:occulis quippe eorum acciderat ali-
quid quod ita manere permiſſum eſt, vſq; ad
fractionem panis.Non quia dominus non po-
terat transformare carnem ſuam vt alia reue
ra eſſet effigies quam ſolebant intueri:ſed non
ita eſt factum.Hæc Augu.(Et ait ad illos: Qui
ſunt hi ſermones quos confertis adinuicem
ambulantes,& eſtis triſtes?)Nõ quærit ex igno
rãtia,ſed vt ex eorum reſponſione increduli-
tas eorum conuenientius arguatur, vt dicit
Grego.Conferebant quidem inter ſe, quaſi nõ
amplius expectantes Chriſtum viuentem: ſed
doloroſi,quaſi perempto ſaluatore.(Et reſpõ-
dens Cleophas dixit ei: Tu ſolus peregrinus

ſeſu.

A es in Hieruſalem, & non cognouiſti quæ facta
ſunt in illa his diebus) hic ſolus non facit ex-
cluſionem aliorum peregrinorum, cum valde
Solus multi peregrini & de diuerſis partibus veniſ-
ſent in Hieruſalem ad diem feſtum in paſchæ:
ſed notat excluſionem cognitionis, ab iſto ſic
apparentie. ſ. notitiæ mortis Ieſu quam ſolus vi
debatur ignorare: vt ſit ſenſus. Cum multi pe-
regrini his diebus venerint in Hieruſalem, mi
rum eſt quòd tu ſolus inter alios peregrinos
ignores ea quæ ſunt nota aliis omnibus. Vbi
Theo. quaſi diceret: Tu ſolus quaſi iam peregri
nus es & extra confinia Hieruſalem habitans,
& expers eorum quæ in medio eius contige-
Peregrinus. runt, vt hæc ignores. Vbi & Beda: Peregrinum
putabant eum, cuius vultum non agnoſcebãt.
Sed reuera peregrinus erat eis: a quorum na-
turæ fragilitate (percepta iam reſurrectionis
B gloria) longè diſtabat: & a quorum fide, vt po-
te reſurrectionis eius neſcia, manebat extra-
neus. Et cum non ex ignorantia, ſed vt ex re-
ſponſione eos argueret, & de factis in Hieruſa
lem, quæ nam eſſent, eos interrogaret: (dixe-
runt de Ieſu Nazareno, qui fuit vir propheta,
potens in opere). ſ. miraculorũ: (& ſermone,)
. ſ. prædicationis & doctrinæ: quõo eſſet tradi-
tus in mortem, & crucifixus. Vbi Beda: Pro-
phetam fatentur, filium dei tacent: vel nondũ
perfectè credentes, vel ſoliciti ne inciderent in
manus Iudæorũ perſequentiũ: quia neſciebant
quis eſſet, quod verum credebant celantes. Et
ſubiungunt, quòd ſperabant ipſum redẽpturũ
Iſrael, quaſi iã euaneſceret ſpes eorũ: cuius cau
ſam ſubdunt, quia iã tertia dies ab illis facta
erat, qua reſurgere prædixerat: & tñ adhuc di
C ſcipulis nõ appareret, licet tertia dies eſſet ꝓpe
finem. Et addunt quòd quidam ex eis abeũtes
ad monumentum, terruerunt eos, non de re-
ſurrectione Chriſti quã nuntiabãt: ſed de abla
tione corporis eius nõ inuenti, quam diſcipu-
li timebant. Et ipſe dixit ad eos, ex reſpõſione
eorum arguens ipſos: (o ſtulti,) propter cæci-
tatem intellectus: (& tardi corde,) propter tar
ditatem affectus: (ad credendum in his quæ lo
cuti ſunt prophetæ,) de Chriſti morte & reſur
rectione: (nonne hæc oportuit pati Chriſtũ,)
tum propter patris præordinationẽ, tum pro-
pter Chriſti exaltationẽ, tum propter humani
generis redemptionẽ, tũ propter ſcripturarũ
impletionẽ: (& ita,) ſcilicet per paſſionem &
mortẽ, (intrare in gloriã ſuam:) ad quã nemo
peruenit niſi per paſſionis viã. (Et interpreta
batur,) & exponebat (illis in omnibus ſcriptu
ris quæ de ipſo erant,) inducendo teſtimonia
aliqua, & aperiendo myſteria quantũ ad pro-
poſitũ oſtendendũ ſufficiebat, oſtendẽs eis om
Benignitas & bonitas domini. nia circa ipſum facta ante fuiſſe prædicta. Fir
mitas enim fidei in eo eſt: quia omnia quæ in
Chriſto venerunt, prædicta ſunt. Conſidera hic
multiplicẽ dñi benignitatem & bonitatem: pri
mo quia non potuit eius feruens amor ſuſtine
re, ſuos ſic triſtari & errare. Vere fidus eſt ami
cus fidelis comes & benignus dñs iũgit ſe ipſis
quærit triſtitiæ cauſam, & exponit eis ſcriptu-
ras, inflammans corda eorum. Sic quotidie fa D
cit nobiſcum ſpiritualiter: ſi. n. aliqua perplexi Loquendum de deo.
tate vel accedia grauati, piè de ipſo loquimur,
ſtatim adeſt confortans corda noſtra, & illu-
minans, & etiam ad amorem ſuum inflam-
mans: optimum. n. remedium eſt contra tales
perplexitates, loqui de deo: ſimiliter & cogita-
re de ipſo. propter quod, iſtorum diſcipulorũ
exemplo, cum per viam incedimus de ſaluti-
feris loqui debemus: vt Chriſtum nobiſcũ per-
gentem habeamus: & non ſolum pergentem,
ſed etiam nos docentem: ſicut iſtis diſcipulis, cũ
quibus ibat, ſcripturas aperiebat. Et vniuerſali
ter vbique bonum eſt loqui de Ieſu: bonum eſt
eum in mente ſemper habere: quia nec ipſe
obliuiſcitur eorũ qui memores ſunt eius, ſicut
& hic videmus. Promiſit. n. ꝙ vbi duo vel tres Matt. 18
congregati ſunt in nomine eius: ibi eſt in me- E
dio eorum. Specialiter autem de paſſione lo-
quentes comitatur dñs quia amplius placet ei
recordatio eorum quæ ipſe pro nobis eſt paſ- Thre. 3
ſus. Vnde ad hoc ſpecialiter monet dicens. Re-
cordare paupertatis meæ. ſ. contra diuitias: &
tranſgreſſionis. i. vilitatis. ſ. contra honores: ab
ſinthii & fellis. ſ. contra delitias. Secundo conſi
dera bonitatẽ eius non ſolum ex amore, vt di
ctum eſt ſuprà: ſed ẽt ex humilitate profunda.
Conſpice quõ humiliter vadit dominus omniũ
cum iſtis diſcipulis, quaſi vnus ex eis. Nonne ti
bi videtur rediſſe ad primordia humilitatis: ſed
& in alio attende humilitatem eius quia non
eſt dedignatus hos diſcipulos inferioris gra-
dus: non. n. erant iſti de apoſtolis, ſed de aliis
minoribus diſcipulis: & tã familiariter iungit
ſe ipſis vadit & loquitur cum eis: non ſic faciũt
elati, qui nolunt niſi cum præcipuis viris am- F
bulare & conuerſari. Item in alio relucet hic
ſua humilitas: nam ſi conſideres elatos, videbis
quòd nolunt verba ampulloſa ſpargere inter
paucos: quia ea perdita exiſtimarent: nec illos
dignos ea ſuſcipere reputarent: ſed dominus
etiam cum duobus loquitur arcana ſua: non vi
lipendit paucos, nec etiam vnum, ſicut fecit lo
quendo cum Samaritana iuxta puteum. Ter-
tio conſidera dñi benignitatem: & vide quõ di
ſcipulos ſuos inſtruit, ac ſermonibus conſola-
tur & reficit inducens eos ad credendũ, & di-
cit: (O ſtulti & tardi corde, ad credendum, &c.
quaſi diceret nobis. O ſtulti & tardi ad creden
dũ. O ſtulti & tardi ad inquirẽdũ præcepta &
voluntatem dei, O ſtulti & tardi ad implendũ
intellecta, & faciendum ea: humiliemus ergo
nos vt ſacram ſcripturam inquiramus, & ſecũ
dum eam viuamus. humiliemus etiam nos ad
tollerantiam paſſionum, vt participes paſſio-
nis Chriſti effecti ſimus ſocii reſurrectionis &
gloriæ ipſius qui. n. non compatitur, non intra
bit in gloriam illam: quam ẽt præcedit mãda-
torũ inquiſitio, & impletio. Vnde Bed. Hoc no-
bis in loco nõ vllã ſcripturã interpretãdi, ſed
gemina noſipſos humiliãdi neceſſitas incũbit
ꝗ neq; in ſcripturis quãtũ oportet edocti, neq;
adimplẽda, quæ nouimus quãtũ decet ſumus
intenti; nam ſi Moyſes & oẽs prophetæ Chri-

ſtum

G ſtum locuti ſunt, & hunc per anguſtiam paſſionis in gloriam ſuam intraturũ prædixerunt: qua ratione gloriantur ſe eſſe Chriſtianos, qui iuxta virium ſuarum modulum, neq; ſcripturas qualiter ad Chriſtum pertineant inueſtigare, neq; ad gloriam quam cum Chriſto habere cupiunt, per paſſiones tribulationum deſiderant attingere. Hæc Beda. Chriſtus enim per paſſionẽ & mortem, tanquam per portam anguſtam, intrauit in gloriam ſuam, oſtendens nos per multas tribulationes intrare in regnũ dei. Delirant ergo & fatui ſunt, qui ſine pati & tribulationibus præſumunt intrare in gloriã alienam: cum Chriſtus ſine his non intrauerit in gloriam ſuã, ſed oportebat multa pati illũ, cuius naturaliter eſt regnũ: multo magis nos, quorum non eſt regnum niſi de gratia, oportet per multas tribulationes intrare in regnũ cœlorum.

Pati oportet cœlũ intrare volentes.

H Exemplũ habemus de omnibus charis & electis Chriſti, qui omnes per viam paſſionis voluntariæ venerunt ad regnum dei. Mirum quippe eſſet ſi quis intrare nollet portã, per quam rex ſuus intraſſet. Vnde Bern. Caput noſtrum per paſſiones & anguſtias cœlum introire videmus, & nos membra eius nobis alia itinera ſomniamus. Monſtruoſa res eſt, ſi per vnum foramen caput tranſire videmus, per aliud corpus: pudeat ſub ſpinato capite, membra fieri delicata. Hæc Ber. Hæreditas quippe tranſit ad hæredes cum ſuo onere & honore: deus autem hæreditati beatitudinis æternæ adiunxit onus, id eſt, tolerantiam paſſionis, & cũ iſto onere habuit eam Chriſtus: quia vt hic dicitur oportuit Chriſtum pati, & ſic intrare in regnum dei. habuerunt eam apoſtoli: quia perſecutionem pro Chriſto (vt ipſe eis prædixerat) ſuſtinuerunt, habent eam omnes fideles: quia, vt dicit apoſtolus. Omnes qui pie volunt

Paſſi omnes ſancti.

I viuere in Chriſto Ieſu, perſecutionem patientur: qui ergo vultu aſſequi æternam beatitudinem & nullam pati tribulationem, videtur ꝙ velit eſſe & Chriſto dignior, & apoſtolis ſanctior, & cunctis fidelibus melior: (Et cum appropinquaret caſtello quo ibant,) tunc ipſe dominus (finxit ſe longius ire:) vt. ſ. eorum augeret deſiderium: & inuitaretur ab eis, & teneretur. Vnde Bernar. Simulabat ſe longius ire: nõ quia volebat: ſed volebat audire. Mane nobiſcũ domine, quoniam aduesperaſcit. Hæc Bern. In hoc tamen nulla falſitas fuit: quia ſicut aliquid poteſt fingi verbis, ita & factis: primum autem fuit ſine falſitate, vt patet in parabolis teſtamẽti noui & veteris, quibus aliquid fingitur verbis ad veritatem aliquam conuenientius deſignandam: & eodẽ modo hic Chriſtus finxit ſe longius ire, ad deſignandam diſtantiam a cordibus eorum propter fidei defectum. Vnde Auguſt. Quod non ad mendacium pertinet: non enim quod fingimus mendacium eſt: ſed quando id fingimus quod nihil ſignificat. Cùm autẽ fictio noſtra fertur ad aliquam ſignificationẽ, non eſt mendacium, ſed aliqua figura veritatis: ſicut autem dicta ita etiam finguntur facta ſine mendacio ad aliquam rem ſignandam.

Fingẽdi & ſimulandi ratio.

Hæc Aug. Ipſi autem deſiderantes adhuc audire ipſum, (coegerunt illum) factis. ſ. manibus trahendo vt maneret: ac verbis & rationibus alliciendo obnixè rogauerunt, (dicentes: Mane nobiſcum quoniam aduesperaſcit, & inclinata eſt dies). ſ. ad occaſum: quo exemplo, ſecundum Greg. colligitur ꝙ peregrini non ſolum ad hoſpitium inuitandi ſunt: ſed etiam trahendi. Quilibet morti appropinquans, & ad veſperum ſeu occaſum vitæ tendens, congruenter etiam poſſet hoc verbum dicere, & dominum ad manendum ſecum corde & ore inuitare, tandem (intrauit cum illis,) & recumbens cum eis: (accepit panem & benedixit ac fregit, & porrigebat illis.) Conſpice bene quomodo ad eorum inuitationẽ & coactionem benignè cũ eis intrat: menſam ponunt, cibos offerunt: panes accipit ac benedicens eos manibus ſacratiſſimis frangit & porrigit illis. Faciens in hoc

K

Peregrini in hoſpitium trahẽdi.

L ſicut ante paſſionem, quando adhuc inter eos conuerſabatur, ſeu morabatur, facere conſueuerat, Vnde per hoc ſeipſum eis reuelat: quia tunc (aperti ſunt oculi eorum,) ſcilicet interiores: (& cognouerunt eum,) in modo fractionis panis, aſſuetam eius conſuetudinem videntes: ſic enim frangebat panem ſola manu, ac ſi ſcinderetur cum cultello. Cognouerunt eũ ex modo frangendi & etiam benedicendi panem. Legitur enim panem ſic fregiſſe & benedixiſſe pluries. Primò, in quinq; panum multiplicatione. Secundò, in ſeptem panum diſtributione. Tertiò, in ſui corporis conſecratione. Quartò, hic in diſcipulorum illuminatione. In his aũt quatuor fractionibus, ſignificatur quadruplex expoſitio ſacræ ſcripturę ſecundum quatuor eius ſenſus. ſ. hiſtoricũ, tropologicum, allegoricum, & anagogicum. Vbi Aug. Non incongruenter accipimus hoc impedimentũ in oculis eorum a ſatana fuiſſe, ne agnoſceretur Ieſus: ſed tamen a Chriſto facta eſt permiſſio vſque ad ſacramentum panis, vt vnitate corporis eius participata, remoueri intelligatur impedimentum inimici, vt Chriſtus poſſit agnoſci. Vbi & Theophilus: Sed & aliud innuit, q. ſ. ſumentibus ſacrum panem, aperiuntur oculi vt eum agnoſcant: magnam. n. & ineffabilem vim habet domini caro. Hæc Theophilus. Iſta circa diſcipulos geſta quotidie facit dñs nobiſcum inuiſibiliter, & in anima: nã teneri vult, & etiam inuitari per deſideria & orationes ac ſanctas meditationes: & ideo oportet orare, & non deficere. Iſta etiam facit ad noſtram eruditionem. vt. ſ. intendamus in opera charitatis, pietatis, & hoſpitalitatis: & quomodo non ſufficit diuina eloquia legere vel audire, niſi compleantur opere: quia dominus non eſt cognitus dum loqueretur, & dignatus eſt cognoſci dum paſcitur: pius & miſericors dñs fidei iſtorum ſubuenit, quos miſericordes reperit, eiſq; miſericordiam impendit. Hinc ergo cognoſcere poſſumus, ꝙ fides ſine operibus mortua eſt: quia dominum quem diſcipuli nec ex viſione, nec ex ſcripturarum interpretatione & expoſitione cognouerant mox vt opere quod ſcri-

Frãgẽdi pãis cõſuetudo

Fractionũ quatuor totidẽ ſenſus.

M

Eucharistiæ ſuſceptio.

Fides ſĩt operibus.

pturæ

A pturæ præcipiunt perfecerunt, tum in fractione panis cognouerunt. Audiendo ſcripturas & præcepta dei, illuminati non ſunt: faciendo. ſ. ipſum trahendo ad hoſpitium, & apponendo cibum, illuminati ſunt, quia nõ auditores legis, ſed factores iuſtificabuntur apud deũ. (Rom. 2.) In operibus ergo pietatis & miſericordiæ, vt in hoſpitalitate & huiuſmodi, amplius cognoſcitur deus: quàm in lectione, diſputatione, & ſcripturarum expoſitione. Veritas enim melius operando, quàm audiendo intelligitur: & melius ipſo opere, quam verbo manifeſtatur. (Peregrini ſumus oẽs) Nos ergo qui peregrini in hoc mundo ſumus: quia non habemus hic permanentem ciuitatem, ſed futurã inquirimus, ſi ſpiritualiter in nobis habemus quæ in ſe habebant iſti peregrini: erit dominus comes itineris noſtri. Peregrini iſti laborabant: quia ambulabant: triſtabantur, & de Chriſto confabulabantur: ſed Chriſtus ſe eis B iungit; cor vrit, ſcripturas aperit, lõgius ſe ire fingit. Si tales eſſemus: ſcilicet laborando, contra acediam: triſtando, contra vanam lætitiam: de Chriſto confabulando, contra vaniloquiũ: tunc Chriſtus ſe nobis iungeret, cor accenderet, ſcripturas aperiret, & intellectum daret: licèt aliquando lõgius ſe ire fingeret, vt nos probaret. (Peregrini cõditiones.) Item peregrinus ab omnibus ad eũ non pertinentibus ſe exonerat & alienat, viam quærit, ſummo deſiderio patriam ſuam appetit, & cor atq; oculos ab omnibus ne retrahatur vel impediatur auertit. Eſto talis peregrinus, & apparebit tibi Chriſtus: & hæc tria faciet tibi, ſicut fecit & illis duobus peregrinis. Tempus abbreuiat, per dulce vitæ colloquium: viam inſtruit, dans verum intellectũ: vltimò pane benedicto, per ſeipſum fracto, reficit affectum: & hoc ſi compellis ipſum, ſe longius ire fingentẽ manere tecum. Per iſtos diſcipulos, euntes in C Emaus, ſignantur volentes implere cõſilia domini: quia Emaus interpretatur deſideriũ conſilij: (Emaus.) quibus dñs ſæpe ſua viſitatione dignatur apparere: non autem dedit dominus iſtis diſcipulis ſuis tunc magnam ſui copiam, ſed ſtatim porrecto pane, (euanuit ab oculis eorum:) vt ex hoc ipſorum argueret affectum: ſimul oſtẽdens ſe corpus glorioſum habere, quod per dotem agilitatis ſubitò poteſt diſparere: ſubtrahebatur carnalibus oculis ſpecies infirmitatis, vt mentibus eorum inciperet apparere gloria reſurrectionis. Vnde iam certi eum reſurrexiſſe, dixerunt adinuicem: (Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis?) ſcilicet ardore charitatis (dum loqueretur in via, & aperiret nobis ſcripturas,) nos inſtruendo ex eis. Quare eum nõ tenuimus? quare ad pedes eius nõ corruimus? Quare nob fijs ſis & cordibus noſtris non credidimus? vbi eũ quæremus? vbi eum inueniemus? per quod, vt dicit Origenes, innuunt ꝙ prælati ſermones a ſaluatore, accendebant audientiũ cor ad amorem diuinum. Vnde Greg. Ex audito quippe ſermone inardeſcit animus, torporis frigus recedit fit mens in ſuperno deſiderio anxia, a concupiſcentiis terrenis aliena: audire ei libet præcepta cœleſtia: & quot mandatis inſtruitur, quaſi tot facibus inflammatur. D Hæc Gregor. Idcirco quoq; citò euanuit, quia etiam alios conſolari feſtinabat: cum quibus tamen ſimul & iſtos conſolatus eſt, vt ſtatim infrà patebit. (Cur citò euanuit.)

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, qui diſcipulis euntibus in Emaus apparuiſti, & corda eorũ tuo amore inflammaſti: illumina quæſo cor meum vt læta voluntate impleam tui conſilij deſiderium: videlicet vt purificem me ab omnibus operibus malis, & faciam opera miſericordiæ ac pietatis: vt in futura reſurrectione delicatam tuam inuitationem gaudẽter cũ electis tuis audiam te dicentem: Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod vobis paratũ eſt ab origine mundi: quã vocem dulciſſimam fac me audire vnigenite fili dei. Amen. (Mat. 25.)

E

Quomodo Dominus apparuit diſcipulis Thoma abſente. Cap. 77.

SVrgentes autem eadem hora prædicti duo diſcipuli, (regreſſi ſunt) ipſa die in Hieruſalem,) ad alios diſcipulos propter metum Iudæorum incluſos. (Luc. 24. & Ioan. 20.) Vnde Theophilus: Ardebat ergo cor eorum igne verborum domini, quibus intendebant: & adeo lætati ſunt vt nullam moram paſſi, mox reuerſi ſint in Hieruſalem. (Diſcipulorum feruor.) Vide hic diſcipulorum diligentiam, & fidei feruorem, ad reuelandum reſurrectionem: quia tarda. ſ. veſpertina hora, aut menſa, ſeu fatigatione itineris non detenti, & remoto Iudæorũ timore, ad annuntiandum apoſtolis reſurrectionem dominicam, & quod de ea in via compererant, cucurrerunt impigri. Nec mirum ſi eadem die & hora ſurrexerunt: erat enim dies boni nuntij: & ideo timere poterant, ſi differrent vſq; in mane illud quod timebant illi qui F dicebant, hæc dies boni nuntij eſt, ſi tacuerimus & noluerimus nunciare vſq; mane, ſceleris arguemur; Prædicatio enim non eſt differenda, & ea quæ ſunt ad ſalutem communem, non ſunt tacenda: ſed reuelanda. (4. Reg. 7) Ex quo exẽplo prælati moti, ad diligentiam prædicationis debent accendi. (Et inuenerunt) in monte Sion, ſubtus cœnaculum, (congregatos) & incluſos, propter metum Iudæorum, & propter dominicæ reſurrectionis gaudium, qui prius diſperſi fuerant propter metum Iudæorum, & propter paſſionis metum (vndecim,) & qui cũ ipſis erant de ſeptuaginta duobus diſcipulis, loquentes mutuo, & (dicentes) ipſis duobus (ꝙ ſurrexit dominus verè, & apparuit Simoni. Et ipſi) duo ad maiorem certitudinem faciendã de reſurrectione, econuerſo, (narrabant illis quæ geſta erant in via,) & apparitionem factã eis: (& quomodo cognouerunt eum in fractione panis.) Sed quidam ex eis, nec iſtis duobus, nec aliis credebant: ex quibus vnus Thomas erat. Conſidera modò quanta ibi lætitia fuerit, dum iſti & illi viciſſim ſua gaudia nunciarent. Et dum hæc loquerentur adinuicẽ exiuit Thomas

G mas indè. Quo egreſſo, dum adhuc alii collo-
querentur de his quæ audierant & viderant, &
(ſero iam eſſet die illa,) prædicta. ſ. (vna ſabba
torum,) id eſt, prima poſt ſabbatum, quę eſt do
Fores. minica: hoc eſt eadem die reſurrectionis domi
nicæ: (& fores,) id eſt, oſtia quæ fores dicuntur:
quia de domo ducunt foras: (eſſent clauſæ pro
Ianuis clauſis cógruè venit. pter metum Iudæorum:) quod etiam diuina rę
uelatione eſt factum: vt. ſ. Ieſus intrans ad diſci
pulos ianuis clauſis, manifeſtaret eis virtutem
ſuæ poteſtatis, & glorioſi ſui corporis: venit do
minus Ieſus ad ſuos diſcipulos a deſiderio eo-
rum vocatus: indutus albiſſimis veſtimétis glo
rioſæ reſurrectionis ſuæ & nouitatis, & intrans
ad eos ianuis clauſis, (ſtetit in medio eorum:)
vt videretur ab omnibus: quia congregati erát
in nomine eius: ſecúdum Bedam, ideo ſero ap-
paruit: quia tunc maximè timidi erant: & ſecú
dum Theophilum, præſtolabatur vt omnes có
H uenirét, oſtiis verò clauſis vt ſe corpus glorio-
ſum cui aliud nó reſiſtit habere oſtenderet. Ip-
ſe etiam ad congregatos venit, & ſpiritus ad có
gregatos deſcédit: quia Chriſtus & ſpiritus ſan
ctus non niſi in charitate congregatis aſſunt.
(ſtetit in medio,) vt omnes eum certitudinali-
ter agnoſcerent, & omnes conſolationem ſuæ
præſentiæ reciperent. Et nota ꝙ ſicut dicit Sal
Medius locus. luſtius: Medius locus eſt dignitatis, & debetur
honorabilioribus: propter quod Chriſtus ſtetit
in medio diſcipulorum, ſicut ſol inter ſydera,
vt eos illuminaret: ſicut flos inter lilia, vt eos
decoraret: ſicut princeps inter milites, vt eos
roboraret: ſicut magiſter inter diſcipulos, vt
eos informaret: ſicut pater inter filios: vt eos
concordaret. ſicut cor inter membra, ut ea vi-
uificaret: & ſicut communis amicus, vt omni-
bus eis ſe communicaret. Vnde quando ſumus
I plures aliquem diligentes, ſi superuenerit, ſta-
tuimus eum in medio, vt ſinguli poſſimus eius
frui præſentia. Eſt autem ibi altare, in loco vbi
dominus dicitur tunc ſtetiſſe. Conſiderandum
eſt hic, ꝙ de ſe colloquentibus dñs in medio
ſtetiſſe dicitur: vt intelligamus quia eum nobi-
ſcum habitantem habebimus, ſi quoties in vnú
congregamur, ea quę ad eius laudem & noſtrá
Mat. 18. ſalutem pertinent, agimus: iuxta quod ait: Vbi
fuerint duo vel tres cógregati in nomine meo
ibi ſum in medio eorum. Quando aút Ieſus ſal
uator ad diſcipulos venit: ipſi erant in timore,
Ieſú ſuſcipere volenti quatuor neceſſaria. ſero factum erat, in vnum erant congregati, &
fores erant clauſæ. In quibus quatuor inſinuá
tur nobis valde neceſſaria, vt ſaluatorem quem
expectamus ſuſcipere mereamur. Primum eſt
timor, qui domú conſcientiæ mundat, ſecundú
illud Eccleſiaſtici, Timor domini expellit pec
Eccleſiaſtici 1. c. catum: nam qui ſine timore eſt, non poterit iu
ſtificari. Secundum eſt, contemptus vanæ glo-
riæ: quod ſignificatur in hoc, ꝙ ſero factum
erat: ad eum. n. dominus venit, cui lux munda
næ gloriæ occubuit: & qui verè eam contémnit.
Tertium eſt, vnitas: quia erant in charitate có
gregati: non. n. viſitat ſaluator homines diſcor
2. Cor. 13. des. Vnde apoſtolus: Pacem habete, & deus pa-
cis erit vobiſcum. Quartú eſt, ſtabilitas: qua ali-

quis in domo conſcientiæ manet, non curioſè K
exterius euagando: vnde fores ſenſuum clau-
dendæ ſunt, & ſic ſaluator eſt expectádus. Per
iſtos verò diſcipulos, in vnum foribus clauſis
congregatos, ſignificantur religioſi cum fori-
bus quinq; ſenſuum clauſi, quibus dominus ſe
pe apparet, eoſq; ſua viſitatione conſolatur &
lætificat. (Et dixit eis, pax vobis:) non pax tem Pax cú
poris, quia exponendi erant multis tribulatio diſcipu-
nibus: ſed pax pectoris, & pax æternitatis: pri- lis dñi
ma in pręſenti, ſecunda in futuro. De vtraq; di qualis
citur in Ioanne pacem, ſcilicet pectoris, relin- ſit.
quo vobis in præſenti: pacem meam. ſ. æternita
tis (quæ eſt ſpecialiter pax mea) do vobis. i. citò
dabo: dicit ergo, (pax vobis:) . ſ. reconciliatio-
nis, quam ad deum factam nunciauit: ac chari-
tatis & vnitatis, quam eis ſeruandam præcepit:
itemq; æternitatis & immortalitatis, quam eis
futuram promittit. Pacem offert, qui propter Papa.
pacem venerat: vnde pontifex, præcipuus ſpon L
ſus eccleſiæ, in perſona Chriſti, ſicut ſpecialis
vicarius eius, dicit pax vobis, cúm in miſſa pri pax vo-
mò ſe vertit ad populum: quia hæc fuit prima bis in
vox Chriſti ad diſcipulos poſt reſurrectioné: princi-
inſtar verò aliorum ſacerdotum dicit poſtea, pio di-
dominus vobiſcum: vt ſe vnum ex nobis oſten cit.
dat. Cùm autem eccleſia primitiua quotidie &
generaliter: & poſt, tantum diebus dominicis: Cómunicádi
poſt verò, tantum in tribus ſolennitatibus có- conſue-
municaret corpori & ſanguini domini: nunc tudo.
eccleſia per oſculum pacis, quo deſignatur vni
tas eccleſiaſtica, communicat in miſſa ſpiritua
liter, etſi non ſacramentaliter. Et pulchrè re-
ſurgens a mortuis dominus, primò pacem di-
ſcipulis commendauit: vt illos ad ſui viſionem
peruenturos eſſe demonſtraret, qui pacem &
cócordiam corde & corpore ſeruant. Ex quo
patet, ꝙ illi ſunt pacifici, qui verè ſunt Chriſti
diſcipuli. ſecundum Chry. Diſcipulis dixit, pax M
vobis: quia prælium inexpugnabile ad Iudęos Pacifici
habebant. Mulieribus autem gaudium euange ſunt di-
lizat, quia in triſtitijs genus illud erat. Alterna ſcipuli.
tim igitur viris quidem propter prælium pa-
cé, mulieribus propter triſtitiam euangelizat
gaudium: & ne diſcipuli eum alium, vel phan-
taſma putarent, ſubiunxit: (ego ſum:) . ſ. in per-
ſona propria, non res phantaſtica, ſeu illuſio
diabolica: (nolite timere,) vel dubitare. Quidá
verò ex ipſis (conturbati,) præ ſtupore & admi
ratione: (& conterriti,) præ timore ſeu quodá
naturaliter horrore, quo viui ſolent mortuos
horrere (exiſtimabant ſe ſpiritum) qué in paſ-
ſione emiſerat, non carnem (videre:) nondú
. n. credebant, vel tertia die veram carné potuiſ
ſe de ſepulchro reſurgere, vel reſuſcitatá clau
ſis ianuis ad eos poſſe intrare: diuina auté pro
uidentia permiſſi ſunt dubitare, ad maiorem
certificationem fidei de dominica reſurrectio Dubitare cur per miſſi diſcipuli.
ne. (Et dixit eis: Quid,) id eſt, qua de cauſa (tur
bati eſtis: & cogitationes aſcendunt,) quaſi ab
infimo tanquam falſæ & phantaſticæ non de-
ſuper de cœlo deſcendentes tanquam veræ &
bonæ: (in corda veſtra,) infirma & dubitantia?
Et quia ad illud corpus quod videri poterat ſi

A des intuentium dubitabat: vt veritatem carnis probaret, exhibuit eis manus, & pedes, & latus ad videndum & palpandum declarans ꝙ ipſe qui crucifixus, mortuus & lanceatus fuit, in illo eodem corpore ſurrexit. (Videte, inquit, manus meas & pedes, quia ego ipſe ſum:) quaſi diceret, Per huiuſmodi cicatrices poteſtis percipere: quia ego ſum qui paſſus ſui & reſurrexi. Per cicatrices enim remanentes, oſtendit quòd erat idem corpus numero. Reſurrectio enim vera, eſt eiuſdem in numero iterata ſurrectio. (Palpate & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere:) quaſi diceret, Per hoc poteſtis etiã cognoſcere me habere corpus verũ, non phantaſticum. Ad dubitantium enim corda ſananda, vulnerum ſeruata ſunt veſtigia & ideo vulnerum cicatrices oſtẽdit, vt dubietatis & infidelitatis eorum vulnus ſanaret. Oſtendit ergo manus, vt incitaret ad

Reſurrectio.

B pugnandum: quaſi diceret: Videte manus, quibus pro vobis fideliter pugnaui: has vobis ideo oſtendo, vt & vos pugnetis: quia ſine pugna victores non eritis. Viriliter ergo agite: quia vincenti dabo ſedere mecũ in throno meo. Oſtendit etiam latus, vt prouocaret ad amandũ: quaſi diceret, Videte latus apertum, cor vulneratũ: vt videatis quantũ dilexerim vos, vt & vos me diligatis. Oſtendit & pedes, vt ſtabiliret ad perſeuerandum, vt ab inceptione bonæ vitæ non deſiſtamus. Vnde perſeuerãtia vel ſtabilitas eſt, quando homo nec minis, nec amore, nec timore, nec cómodo, nec incómodo: a bona vita vel a præceptis, vel a voto quod vouit retrahitur. Sunt autem quinque principales diaboli impugnantes nos, contra quos debemus eſſe fortes. Primus, eſt amor culpæ & iniuſtarum rerum, vel amor carnis, vel amor honoris: qui in quorundã cordibus eſt ita fortis, ꝙ pro eo cœleſtem gloriam deſerunt. Secundus, eſt timor diffidentiæ: qui etiam multos impugnat quaſi dominus nolit eos iuuare, quòd poſsint in bono perſeuerare, vel ꝙ non poſsint ſuſtinere durã pœnitentiam, cùm tamen deberent ſuſtinere duriorem gehennæ pœnam. Tertius, eſt dolor delectationis carnis, vel mundi: dimittendę, vel iam dimiſſæ. O miſer quid facis? morbum eligis pro ſanitate, mortem pro vita, triſtitiam pro lætitia, pœnam ſempiternam pro gloria. Quartus, eſt pudor operationis bonæ: quando quis cogitat ꝙ homines derident eum ſi humili veſte incedit, ſi ieiunat, orat, peregrinatur, & ſimilia facit. Quintus, eſt ſpes veniæ: quãdo quis dicit, Deus eſt miſericors: nos de facili non dãnat: & Chriſtiani ſumus horum ſpes confunditur, quia ſpes eſt certa expectatio futuræ beatitudinis, ex meritis proueniens: ſed iſti qui carent meritis, non proprie ſperant, ſed præſumunt. Hoc autẽ quòd ſe palpabilem præbuit, factum eſt miraculoſè: quia corpus domini incorruptibile & immortale, a corruptibilibus & mortalibus naturaliter palpari eſt impoſsibile: miro ergo & ineffabili modo, ſecundum Gregor. corpus ſuum palpabile præbuit, vt reformaret nos ad fidem: & incorruptibile de-

Dæmones quinque præcipuè tẽtantes.

C

Amor. Timor. Dolor. Pudor. Spes.

Palpatio glorioſi corporis, miraculoſa eſt.

monſtrauit, vt inuitaret ad præmiũ: ſiue & palpabile exhibuit & incorruptibile, vt oſtenderet ſe eiuſdem eſſe naturæ cuius fuerat ante paſsionem: id eſt, carnẽ habere: & alterius gloriæ. i. eandem carnem incorruptibilem eſſe. Et quia in domini reſurrectione, noſtra generalis reſurrectio eſt præfigurata: oſtẽdit per hoc noſtra corpora poſt reſurrectionem ita eſſe incorruptibilia & ſubtilia per effectum ſpiritualis potentiæ, vt poſsint eſſe palpabilia a conſimilibus corporibus per veritatem naturę. Caro enim noſtra abſq; corruptione vel fragilitate mortis, in veritate ſubſtantiæ eſt reſurrectura. Vnde Beda: Parũ fuit oculis ſe videntiũ præbere, ſi non præberet etiam manibus contrectandũ: qui dũ palpanda diſcipulis oſſa carnemq́; præmonſtrat, aperte ſtatum veræ reſurrectionis, quæ & in ſe facta & in nobis eſt futura ſignificat. Vnde & Greg. Non.n. in illa reſurrectionis gloria corpus noſtrum erit impalpabile, & ventris aereq; ſubtilius vt Euthicius dixit: ſed ſubtile, quidem per effectum ſpiritualis potentiæ: palpabile aũt, per veritatem naturæ. Sed, vt dicit Augu. Claritas qua iuſti fulgebunt ſicut ſol in regno patris ſui, in Chriſti corpore, cùm reſurrexit ab oculis diſcipulorum potius abſcondita fuiſſe, quàm defuiſſe credenda eſt: non enim eam ferret humanus atq; infirmus aſpectus, quando ille a ſuis ita deberet attendi, vt poſſet cognoſci. Et cùm quidã eorũ ad huc dubitarent, petiit ab eis ſi aliquid manducãdũ haberent: vt per comeſtionem melius reſurrectionem aſtrueret. (At illi obtulerunt ei partem piſcis aſſi) cuius fortè iã aliã partẽ comederant: (& fauum mellis.) Fuerunt aũt ei hæc duo cõpetenter oblata: ipſe .n. erat piſcis aſſus, per naturæ humanæ paſsionem: ſed fauus mellis, per naturæ diuinæ dulcedinẽ. In fauo quippe mellis vtraq; natura ſuæ perſonæ exprimitur. fauus.n. eſt mel in hoc eſt, diuinitas ſeu diuinitatis dulcedo in humanitate. Hæc aũt duo dño oblata, ſignificãt duo quæ & nos debemus dño offerre. i. piſcem aſſum, per carnis mortificationẽ: & fauũ mellis, per mentis deuotionẽ: vel in cibo ſuo dñs piſci aſſo coniungi voluit fauũ mellis: quia ipſe vt piſcis latere dignatus eſt in aquis humani generis, & tundi mũdi flictibus, ac capi laqueo noſtræ mortis, & aſſari igne & tribulatione ſuæ paſsionis, & decoqui in ara crucis. Et qui piſcis aſſus fuit in paſsione, fauus mellis & melle dulcior nobis extitit in reſurrectione. Piſcem ergo aſſum & fauum mellis ei offerunt, qui fidem paſsionis & reſurrectionis eius tenent, vel ſecundum Theophilũ, Per piſcẽ aſſum, ſignificat vitam actiuam, cõſumentem noſtram humiditatẽ laborũ prunis: contẽplationem verò ſignificat per fauũ mellis, propter dulcedinem eloquiorum dei: & mãducauit coram eis, per quod oſtendit ſe habere corpus viuum, anima vegetatiua animatũ. Manducauit quidẽ, non ꝙ tũc cibo carnali ſuſtentari indigeret, ſed vt in veritate carnis ſe reſurrexiſſe monſtraret: quia comedere propriè ad corpus, nõ ad ſpiritum pertinet. Vnde

D

Palpabilia quibus erũt corpora glorioſa.

E

Claritas fulgida non defuit, ſed occulta fuit in corpore Chriſti.

F

Beda:

G Beda: Ad inſinuandam reſurrectionis ſuæ veritatem, non ſolum tangi a diſcipulis, ſed etiam conueſci cum illis dignatur: non quidem quaſi poſt reſurrectionem cibo indigens, nec quaſi nos in reſurrectione (quam expectamus) cibis egere ſignificans: ſed vt eo modo naturã corporis reſurgentis aſtrueret, ne illud non corpus, ſed ſpiritum arbitrarentur: & ſibi non ſolidè, ſed imaginabiliter apparere. Secundũ ſenſum ergo literalem certificauit eos de ſua reſurrectione per tria. Primò, per viſum, dicens: (videte manus & pedes, quia ego ipſe ſum.) Secundò, per tactum, dicens: (Palpate & videte: quia ſpiritus carnem & oſſa non habet.) Tertiò, per guſtum, cùm dixit. (Habetis hic aliquid quod manducetur?) myſticè verò Chriſtum reſurrexiſſe vident, qui reſurrectionis eius gloriam meditantur. Ipſum tangunt & palpant, qui ſibi charitate copulantur: piſcem aſſum

Certificatio de reſurrectione per tria

H offerunt, qui patientiam igne tribulationis decoctam habent pro nomine Chriſti: ſed illi offerunt fauum, qui membris eius exhibent opera pietatis. (Et cùm manducaſſet coram eis, dedit eis ciborum reliquias:) ſ. ad maiorem probationem quod verè reſiduum manducaſſet: & ad inſinuandum quia ſuam paſſionem eis imitandã eſſe oſtendit: quæ amara eſt in dolore corporis, ſed dulciſſima in gloria remunerationis. Illos ergo in ſuo corpore ad æternam requiẽ ſuſcipit, qui cùm hic tribulationes pro deo ſentiunt, ab amore internæ dulcedinis non recedunt: qui hic pro veritate quaſi piſcis afflictionibus aſſantur, illic quaſi fauo vera dulcedine æternæ beatitudinis ſatiabuntur. Deinde certificat eos de reſurrectione per auditum, dicens: (hæc ſunt verba,) i. res verborum. Verbum. n. quandoq; dicitur vox quam proferimus: quan-

Verbũ.

I doq; res quã per vocem ſignificamus: (quæ locutus ſum ad vos,) ſcilicet ſuprà dicens: Ecce aſcendimus Hieroſolymam, &c. (cùm adhuc eſſem vobiſcum,) ſ. in carne mortali ante paſſionis inſtantiam: (quoniam neceſſe eſt impleri,) per rerum exhibitionem, (omnia quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi & prophetis, & pſalmis de me.) In his enim tribus vetus teſtamentum comprehenditur. Per hoc quod loquebatur ſenſibiliter & etiam rationabiliter, reducẽs ad memoriam quæ eis dixerat ante mortem ſuam, oſtendit ſe habere corpus animatum anima ſenſitiua & intellectiua, & eadem quæ prius: tunc poſt prædicta (aperuit illis,) per gratiam internam, (ſenſum,) & intellectum qui ſcilicet prius erat clauſus: (vt intelligerẽt ſcripturas,) & ex illis cognoſcerent reſurrectionem ſuam ſicut per præcedentia probauit veritatem ſuæ reſurrectionis quantum ad humanitatem, ſic per iſtud illam probat quantum ad deitatem: quia illuminare mentes ignorantium intellectu ſacræ ſcripturæ, & ſubitò, eſt ipſius deitatis proprium. Sicut ante paſſionem declarauit ſe verum deum & hominem, ita etiam poſt reſurrectionem ſuam: (& dixit eis,) inſtruendo per doctrinam, (quoniam ſic ſcriptum eſt:) quaſi diceret, Bene debetis credere, quoniam ſic ſcriptum eſt ſicut euenit: & ſic contigit ſicut ſcri-

K ptum eſt. vnde ſubditur: (& ſic oportebat Chriſtum pati,) ſcilicet per lignum crucis: (& reſurgere a mortuis, tertia die:) quia, vt dicit Beda, perdidiſſet Chriſtus fructum paſſionis, ſi non eſſet veritas reſurrectionis: oportebat autem non quidem pro ſe, ſed pro nobis. vt per ſuam indebitam paſſionem, a debita pœna nos liberaret: & per ſuam ſanctam reſurrectionem, nos ſecum regnaturos oſtenderet: quia ſicut ait Apoſtolus, Mortuus eſt propter peccata noſtra & reſurrexit propter iuſtificationem noſtram aperuit eis ſcripturas. tunc enim agnus qui occiſus eſt, iudicatus eſt eſſe dignus accipere librũ, & per ſpiritum deitatis ſoluere ſeptem ſignacula eius. hoc eſt quæcunq; ſcripta ſunt de ſacramentis incarnationis, baptiſmatis, prædicationis & operationis ipſius ac paſſionis, reſurrectionis & aſcenſionis eius. Ex hoc patet, quod ſacræ ſcripturæ non poſſunt ſufficienter

Oportebat Chriſtũ pati, vt nos liberaremur a pœna.

2. Co. 15

Apoc. 5.

L intelligi, niſi ille aperiat qui habet clauẽ Dauid: qui aperit & nemo claudit: & cur pro nobis (vt dictum eſt) mori & reſurgere voluit, manifeſtatur, cùm ſubditur: (& prædicari in nomine eius pœnitentiam:) ſcilicet ex parte hominis: (& remiſſionem peccatorum,) ſ. ex parte dei, cuius ſolius eſt peccata remittere hominibus: (in omnes gentes,) non in vna tantum gente Iudæorũ, vel in vna parte terrarum: quia non eſt acceptio perſonarum apud deum. Cõmendata igitur ſui corporis veritate, commendat (vt iam dictum eſt) vnitatem eccleſiæ: quia vt dicit Theop. Non tacebat amplius bipartitum eſſe humanum genus, & Iudæos & gentiles, a pœnitentia: ergo ſicut & Chriſti, ſic & præcurſoris & apoſtolorum incœpit prędicatio: & ne aliquis propter magnitudinem peccatorũ deſperaret de venia: ſubiunctum eſt. incipientibus

Scripturarũ intellectio depẽdet a deo

Act. 10.

Eccleſiæ vnitas.

Matt. 3. & Lu. 13

Luc. 24.

M ab Hieroſolyma. Hieruſalem. n. eſt in medio terræ habitabilis: & ideo conuenienter ab illa incepit prædicatio euangelii, & per Chriſti diſcipulos circunquaq; per orbem diſperſos in omnẽ terram exire ſonus prædicationis eorũ. vnde dicit Theop. Quòd ideo vt omnes in vnũ venirent, mandauit incipere ſermonem a Hieruſalem, & ad gentes terminari. Nullus ergo præ magnitudine peccatorum ſuorum remiſſionem ſe poſſe conſequi deſperet, quãdo ipſis Hieroſolymitis cognoſcit indultum: qui cruẽtis manibus, & mendacibus vocibus, ipſum ſanguinem per quem genus humanum redemptũ eſt, effuderunt. Vnde ſecundũ Bedam, Incipiũt ab Hieroſolyma, non ſolum quia credita ſunt illis eloquia dei, & eorum adoptio filiorum & gloria: verumetiam vt gentes varijs erroribus implicatæ hoc maxime indicio diuinæ pietatis ad ſpem veniæ prouocentur, quod eis qui filiũ dei crucifixerunt venia conceditur. vnde & Chryſ. Inſuper ne dicerent aliqui, quod omiſſis notis iuerunt ſe oſtentaturos ad extraneos: ideo primò apud ipſos occiſores pandunt reſurrectionis inſignia, in eadem ciuitate in qua prorupit temerarius auſus. Vbi. n. crucifixores credere videntur, reſurrectiò plurimum demonſtratur.

Hieruſalẽ ſitus.

Cur ab Hieroſolyma cœpta prædicatio.

A ſtratur. Et quia ante paſsionem eis dixerat: iterum videbo vos, & gaudebit cor veſtrum: hoc

Ioã. 16,

nunc opere oſtenditur impletum. Vnde ſequitur: (Gauiſi ſunt ergo diſcipuli viſo domino:) ideſt, agnito: & qui ante erant triſtes, & ſic expauefacti,

Gaudij

lætantur coram eo conſolati: quis enim ſine magno gaudio videret tantum pietatis ſpectaculum? Oſtendit manus clauis perforatas, quibus operatus eſt ſalutẽ in medio terræ: pedes, quibus prædicando diſcurrit, & in itinere laſſatus fuit: latus, ex quo ſacramenta redemptionis profluere fecit in quibus omnibus ad dubitãtium corda ſananda, vulnerum ſunt ſeruata veſtigia: & ideo in talibus ſignis pietatis (gauiſi ſunt diſcipuli viſo domino:) quia iſte viſus non potuit eſſe ſine maxima lætitia, & gaudio. Et ſic duplex eorum triſtitia eſt amota .ſ. de morte Chriſti, & metu Iudæorum: erant .n. conturbati de ipſius Chriſti morte, & de Iu-

B dæorum perſecutione eis imminẽte: poteratq; eos per ſuam præſentiam cuſtodire, & de ſua reſurrectione certificare. (Dixit ergo eis iterũ

Pacem cur geminat.

pax vobis:) geminat pacem, propter duo præcepta charitatis .ſ. dei & proximi: geminam .n. pacem ſeruant, qui hanc geminam dilectionẽ habent. ſiue ideo repetit, quia ipſe eſt qui vtraque vnum fecit. Iterat etiam pacẽ, vt monſtret per ſuum ſanguinem eſſe pacificata, quę in cœlis, & quæ in terra ſunt. quaſi diceret, Pacem relinquo, ideſt, reliquias pacis. ſcilicet pectoris in præſenti: do vobis pacem meam, ſcilicet æternitatis in futuro: do, id eſt, dabo vobis: etiam hãc pacem iterũ, vt oſtendam vos deo reconciliatos, hominẽ angelis, hominem homini: vt homo deum diligat, & homo hominem propter deum. Et ſecundũ Chryſ. Simul quoq; demonſtrat crucis efficaciã, per quã ſoluit omnia triſtia: & contulit omnia bona: & hæc eſt pax. De-

C inde ſubiungit: (Sicut miſit me pater,) ad veritatem fidei docendã in Iudæa: (& ego mitto,)

Miſsio apoſtolorum.

ideſt, mittam (vos:) ad hanc veritatem publicãdam per totum mundum. Meos vicarios vos conſtituo, mea vice vobis mando, meum officiũ vobis commendo, ad docendum, ad prædicandum, ad baptizandum, ad meũ & patris nomẽ glorificandum: (vos mitto:) medium & mediatorem ſe oſtendit, cùm ait, Ille me, & ego vos: miſit deus pater filium ſuum, quando eũ incarnari conſtituit: miſit filius apoſtolos, quando eos ad prædicandum incarnationem eandem per orbem vniuerſum direxit: & ſicut pater amans filium, miſit eum in mundum ad preſſuras & paſsionem tolerandas, pro ſalute fideliũ ita & filius amans apoſtolos, miſit eos ad mala & paſsiones tolerandas, pro ſuo nomine, non ad mundi gaudium. vnde Greg. Itaq; dicitur, ſicut miſit me pater, & ego mitto vos. i. ea charitate vos diligo cùm inter ſcandala perſecutorum mitto, qua me pater diligit, quem venire ad tolerandas paſsiones fecit. Et quia executio huius officii, non poteſt conuenienter fieri ſine gratia ſpiritus ſancti: ideo (cùm hæc dixiſſet

Spiritũ ſanctũ,

inſufflauit in eos, & dixit: Accipite ſpiritũ ſanctum.) Inſufflando ſpiritum dedit, vt ſeipſum

D eſſe oſtenderet qui in facie primi hominis ſpiraculum ſpirauerat: vel certè vt oſtenderet ſpiritum ſanctum a ſe procedere, ſicut procedit a patre: & non patris ſolius, ſed & ſuũ eſſe: flatus

cur inſufflãdo dedit.

.n. procedit a flante, non tamen eſt intelligendum, ꝙ huiuſmodi flatus Chriſti fuerit ſpiritus ſanctus, ſed ſignum eius vnde Auguſtu. Flatus ille corporeus, ſubſtantia ſpiritus ſancti nõ fuit: ſed demonſtratio per congruam ſignificationem, non tantum a patre, ſed etiam a filio procedere ſpiritum ſanctum. hæc Augu. Vnde conſuetudo eccleſiaſtica obtinuit, vt in eorum facie, qui per gratiam ſpiritus ſancti regenerãdi ſunt, a ſacerdotibus inſuffletur: & quia per ſpiritum ſanctum remiſsio peccatorum tribuitur, qui eſt fructus & effectus ſpiritus ſancti: rectè poſt eundem ſpiritum datum diſcipulis dicitur, (Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt.)

Remittẽdi poteſtas,

Vbi dedit eis poteſtatẽ ligandi & ſoluendi, miniſterio non autoritate, vt quorum peccata E ipſi remiſerint vel retinuerint: id eſt, retinenda iudicauerint, vel non remiſerint: hoc tamen intelligendum eſt, quando iudicium eccleſiæ diuino iudicio conformatur. vnde Aug. Vt euidẽtius oſtenderet dominus a ſpiritu ſancto (quẽ donauit fidelibus ſuis) dimitti peccata, non meritis hominum: continuò ſubiecit, ſi cui dimiſeritis peccata, dimittuntur ei: hoc eſt, ſpiritus dimittit, non vos: ſpiritus autem deus eſt: deus autem dimittit, non vos: deus ergo habitans in templo ſancto ſuo, in ſanctis fidelibus, in eccleſia ſua per eos dimittit peccata, quia viua templa ſunt. hæc Augu. Licèt ergo ſolus deus, principaliter peccata remittat: tamen miniſtri eccleſiæ per virtutem clauium ad hoc miniſtraliter operantur: dimittuntur autem peccata in eccleſiæ vnitate & charitate conſtitutis, ſed nõ aliis. vnde Aug. Eccleſiæ charitas, quæ per ſpiri- F tum ſanctum diffunditur in cordibus noſtris, participum ſuorum peccata dimittit: eorum autem qui non ſunt participes, tenet. hæc Aug.

Poteſtas cõſecrãdi data in cęna.

Poteſtas ergo conficiendi corpus Chriſti, data fuit diſcipulis in cœna: quando dominus dixit, hoc facite in meam commemorationem: ſed

Poteſtas clauiũ, in die paſchæ

clauium poteſtas ſuper corpus Chriſti myſticũ, quæ premiſſa fuit Petro, & in Petro cæteris, poſt iterum expreſsè aliis hæc eis collata fuit. Et nota hic dominum apoſtolos ordinaſſe

Apoſtoli facti epiſcopi

epiſcopos. vnde Aug. Nemo tunc dubitat dominũ apoſtolos epiſcopos ordinaſſe, cum inſufflans eis dixit: accipite ſpiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittũtur eis: & quorum retinueritis, retenta erunt. Vides quomodo omnia iſta ſunt plena iucunditate & lætitia & hic nunc eſſe magnum Paſcha. O qualis domuncula in qua fiunt iſta, & quàm glorioſum habitare in ea. Ex hoc facto apparitionis do-

Animæ deũ videre volenti neceſſaria.

mini tria ſpiritualiter & myſticè accipiuntur, quæ in anima fideli apparitionem, & præſentiam verbi æterni mentaliter flagitante exigũtur. Primum eſt, animæ ab omni opere exteriori vacatio, quod notatur per diem ſabbatorum: per ſabbatum enim requies ſignificatur,

quo

G quo Iudæi ab omni opere vocabant. Secundũ eſt, virium ab omni ſpecie extranea cuſtoditio quod notatur per fores clauſas: fores.n. animæ ſunt, ſenſus corporis & vires animæ. Tertium eſt, virũ omnium ad intima recollectio: quod notatur per diſcipulorum congregationem: vires n. animæ, ſunt quaſi quidam diſcipuli, ſub magiſterio verbi æterni. Sed dominus non venit ad animam, niſi de ſero. propter quod dicitur, cùm eſſet ſero. Per ſerũ intelligitur perfectio boni operis: non enim in initio boni operis dominus apparet, ſed ſero, poſtquam ſol diuinæ gratiæ curſum ſuum in perfectione operis peregit: tunc deus homini ſe oſtendit. Ieſus autem veniens in animam, operatur ibi quinque. Primò, ſtat in medio diſcipulorũ omniũ, videlicet vir ũ.i. in initio animæ quam inhabitat: & ipſam eſſentiam animæ (quę medium eſt omnium potentiarum) per gratiam perficit, &

Ieſus operatur in animaquinque.

H fœcundat, conferendo ſibi eſſe diuinum. Secundò, annuntiat diſcipulis pacem: ecce quibus loquitur pacem, quia diſcipulis. Eſto & tu diſcipulus diſciplinæ Chriſti capax & audies. Tertiò, oſtendit eis manus & latus: conferendo.ſ. eis & diuinas operationes quę per manus: & affectiones, quæ per latus, vbi cor latet deſignantur. Quartò, facit gaudere diſcipulos excitando vi debeet in eis gaudium internum: quia gauiſi ſunt diſcipuli viſo domino. Quintò, inſufflat dando eis ſpiritum viuificationis ad nouam vitam, vt viuant tam ſibi quàm alijs ad ſalutem. Sed dominus cum diſcipulis tunc parũ ſtetit, quia multum ſerò fuit: tamen forte etiam ipſi coegerunt eum aliquantulum plus ſtare: rogãtes ne ſic citò recederet: nec hoc dño diſplicebat: teneri enim vult prout ſuprà dictum eſt. Tandem benedicens diſceſsit ab eis. Cumq; ab eis euanuiſſet, rediit Thomas, qui ante domini

Thomæ aduẽtus.

I aduentum exiuerat: (dixeruntq;) animo læto (alij ad eum,) nuntiantes ei bonum nuntium: (vidimus dominum:) ſic enim ante paſsionem appellauerunt eum. Qui dixit ſe non crediturum, niſi videret, & etiam tangeret cicatrices vulnerum. vt ſi viſus deciperetur, ſaltem tactus nuntiaret veritatem. Volebat certificari dupliei ſenſu, ſcilicet viſu & tactu: iſti.n. duo ſenſus ſunt, qui minus decipi poſſunt. Tanta quippe viderat mortis ſupplicia, φ reſurrectionis & vitæ non poterat accipere argumenta, niſi non ſolum viſu, ſed etiam tactu perciperet ea. vnde Chryſ. Aliis enim groſsior exiſtens, eam quæ & per ſenſum groſsiſsimum.ſ. tactu quærebat fidem, & neq; oculis credebat. Remanſerunt autem diſcipuli famelici, & ſitibundi de domino ſuo, de quo tantam copiam habere conſueuerant, & cum ſæpe ſuſpiriis & deſideriis reuocabant. Vidiſti quoties hodie paſca habuiſti: nã omnes prædictæ apparitiones in die reſurrectionis fuerunt: de quibus tantum quinq; in euãgelio ſcriptæ ſunt: & has quinq; repræſentat ſacerdos, in miſſa quinquies ſe vertens ad populum, & quaſi pro apparitione repræſentans eis vultum: ſed tertia verſio eſt cũ ſilentio quæ ſignificat tertiam ex his apparitionem factam

Apparitiones quinque ſcriptæ.

K Petro, quia neſcitur vbi vel quando facta fuerit hæc apparitio. per hoc etiam eas repræſentat, φ quinquies dominus vobiſcum dicit: ſed forte audiſt, non tamen ſenſiſti, quia nec forte in paſsione compaſsionem habuiſti: credo enim φ ſi in paſsione compati ſcires, & mentẽ vnitam & non ſparſam ad ſecularia, aut ſuperflua, vel curioſa haberes, in qualibet vice ſentires paſcha: & hoc tibi contingere poſſet qualibet die dominica, ſi mente integra feria ſexta, & ſabbato te in paſsione dñi præpares. Quia ſecundũ Apoſtolũ, Si fuerimus ſocii paſsionũ, erimus & conſolationum. Tũc verò dominus Ieſus rediit ad ſanctos patres, qui corã eo non otioſè, ſed vigilanter laudibus inſiſtebant iucũdantes. Stabant.n. in cãticis & laudibus omnes ſancti patres, & angeli coram domino reuerẽter, alacriter, & deuote: ac tanquam glorioſi iubilant continuè. Conſpice igitur eos & tu cum

2. Cor. I

L lætitia, & eis congratulare, ac diſce deum venerari & laudare, & ſibi gratias agere, & ſua beneficia recognoſcere: ac toto conatu ad illam gloriam tendere non ceſſes, vbi ſemper in cõſpectu dei tui, cum tam nobili multitudine in laudibus dei perſeueres.

ORATIO.

O Alme fili dei patris, qui foribus clauſis apparuiſti diſcipulis in vnum congregatis: obſtrue quæſo clauſtra ſenſuum meorum interiorum & exteriorum, contra pericula tentationum ſancto timore reuerentiæ tuæ: mortifica in eis omnia mala cum vinculo tuæ charitatis delicatæ: & illumina eos cum lumine religionis diuinæ, vt merear tua læta viſione conſolari: pacemq; pectoris in præſenti & æternitatis in futuro te donante valeã inuenire: vbi cũ angelis ac omnibus ſanctis & electis tuis te laudare merear ſine fine. Amen.

M

Quomodo dominus apparuit diſcipulis incluſis Thoma præſente. Cap. 78.

ADueniente autem octauo die reſurrectionis, iterum apparuit dominus Ieſus diſcipulis ſuis: nam quia non malicia, ſed ignorantia Thomas dubitauit. noluit plus magiſter tam dilectũ diſcipulũ in infidelitate relinquere: ſed ad fidem eius reformandam iterum dignatus eſt apparere, igitur: (cum) in prædicto monte Sion, (iterum eſſent diſcipuli intus, & Thomas cum eis,) paſtor bonus & de puſillo grege ſolicitus, (venit ianuis clauſis, & ſtetit in medio eorum,) vt poſsit videri ab omnibus: (& dixit illis, pax vobis:) ſtetit in medio, & dixit, pax vobis: nunquam poteſt eſſe pax in collegio niſi prælatus ſit in medio ita φ nõ plus ad vnam partem inclinetur quàm ad aliam. columna nunquam ſuſtinet ædificiũ, ſi ſit ad partem prope parietem, & non in medio: omnia elementa, præter terram, mouentur, quia non ſunt in medio: terra autem immobilis eſt, quia in centro eſt & in medio. Sæpe dominus pacẽ diſcipulis nuntiat, & commendat, ac perſuadet habere,

Ioã. 20

Pax collegii, dũ prælatus in medio.

A habere, quia ſine pace impoſsibile eſt deo placere: in eis.n. qui pacem & concordiam diligũt, habitat deus quia factus eſt in pace locus eius: pacem veniens attulit, & hinc abiens pacem reliquit: quia tota perfectio Chriſtianæ vitæ & religionis, in pace & dilectione conſiſtit: cum magna ergo diligentia debemus eam inquirere, & ſtudioſè obſeruare. Vnde Grego. Nazianzenus: Pudeat ergo nos pacis munus deſerere, quam nobis hinc diſcedens Chriſtus reliquit. Pax, & res, & nomen dulce: quam & dei eſſe accepimus, iuxta illud: Pax dei: & eius eſſe deum, iuxta illud, deus pacis: & ipſam eſſe deũ, iuxta illud, ipſe eſt pax noſtra. Pax bonum cõmendatum ab omnibus, & obſeruatũ a paucis: quæ ait: cauſa eſt? fortaſsis ambitio dominij: aut facultatum, aut liuor, aut odiũ, aut contemptus, aut aliquid huiuſmodi ex his quæ dei ignaros videmus inquirere.

Pacis commẽdatio.

Phili.4. 2. cor. 13. Ephe.2.

B (Deinde dicit Thomæ,) quaſi reſpondens penitiori eius ſuppoſitæ, (infer digitum tuum huc, & vide manus meas:) non quòd in digito ſit viſus: ſed quaſi diceret: Tange hoc, & experire. Vnde videre in hoc loco, pro ſentire & intelligere ponitur: quod genus locutionis adeo viſitatum eſt, vt per omnes ſenſus currere videatur: ſicut cùm dicimus, audi & vide quã modulatè cantat. Olfac & vide, quã ſuauè redolet. Palpa & vide, quàm leue ſit. Guſta & vide, quam dulce ſit. Vnde in Exodo dicitur: Cunctus populus videbat voces: id eſt, ſentiebat. Viſus ergo propter ſui certitudinem, pro omni ſenſu accipitur. Vnde ſecundum Aug. Nomine viſus, generaliter alij quatuor ſenſus conſueuerunt nominari: imò etiam aliquando pro intellectu accipitur: vt cùm alicui dicitur, vides tu hoc? id eſt, intelligis. Vel ſimpliciter dici poteſt, quòd Ieſus ad verba Thomæ reſpondet: in quo etiã ſuã deitatem

Videre.

Exo.20 c.

C declarat, inquantum abſens corporaliter eius verba ſciebat. Thomas enim duplici ſenſu, ſcilicet viſu & tactu certificari volens, dixerat: (niſi videro in manibus eius fixuram clauorum, & mittam digitum meũ in locum clauorum, & manũ meam in latus eius, nõ credam.) (Ieſus verò quaſi reſpondens) dicit ei: (Infer digitum tuum huc,) ſcilicet in locum clauorũ: (& vide manus) perforatas, & clauorum fixuras. Deinde ſubiũgit: (& affer manum tuam, & mitte in latus meum:) lancea perforatum: & cognoſce me illum eundem eſſe qui pependit in cruce. Magnum certè fuit vulnus illud ſacratiſsimi lateris, in quo nõ digitum: ſed manum mittere debebat. Myſticè per digitum ſignificatur diſcretio: per manũ, opus noſtrum: monet ergo digitum & manum in locum clauorum & lanceæ mittere: vt quicquid in nobis eſt diſcretionis & operis, in ſeruitium Chriſti expendamus. Deinde ſubdit, (& noli eſſe incredulus:) hoc eſt ad credendum tardus: (ſed fidelis,) hoc eſt fide firmus: quia in peccato infidelitatis me iterũ crucifigis, cauſam meæ iterans paſsionis. Hoc dixit Ieſus, quia Thomas dixerat diſcipulis reſurrectionem Chriſti nunciãtibus, ſe aliter non crediturum. Sicut ergo Thomas, præ cæteris dubitauit: ita præ cæteris palpare & videre monetur.

Vulneris in latere Chriſti magnitudo.

D Vbi Chryſo. Tu verò cum videris decredentem diſcipulum, excogita dominatoris clementiam: qualiter etiã pro vna anima oſtendit ſeipſum vulnera habentẽ, & accedit vt ſaluet vnum: non enim ei ſtatim apparet, ſed poſt dies octo: vt in medio a diſcipulis admonitus, accendatur ad maius deſiderium, & fidelior fieret in futurum. Tũc Thomas cicatrices domini tetigit: & non ſolũ corde credendo, ſed etiam ore confitendo (quia vtrumq; ad ſalutẽ requiritur) exclamãs dixit: (Dominus meus, & deus meus) ſcilicet tu es: dominus meus, ſecundum humanitatem, in qua me ſanguine tuo redemiſti & comparaſti: (& deus meus,) ſecundũ diuinitatem, qua me creaſti, & de limo formaſti: iam nihil dubito, certus ſum, confirmo reſurrectionem, prædico immortalitatem: tu es dominus meus, &

Dominus & deus.

E magiſter meus: ego ſeruus tuus, & filius ancillæ tuæ: tu es deniq; deus meus, qui me creaſti: & pro me carnem ſuſcepiſti, quam vt me redimeres, morti te tradidiſti, & vt me tecum reſuſcitares, nunc a morte reſurrexiſti, hæc eſt fides mea, ita ſentio, & ita credo. O fœlix Thoma, quam fœlicem habuit licentiam manus tua: magna quippe licentia, & magna gratia eſt mittere manum in latus illud dulciſsimũ, in latus illud ſaluberrimum: in latus (inquam) vnde ab ira ſaluamur, vnde a culpa ſanamur, vnde in gratia regeneramur, vnde in gloria ſublimamur. Ipſe ergo Thomas, qui dicitur Didymus, propter dubium cor in credẽdo: quia Didymos, Græcè, geminus eſt Latinè, bene etiã dicitur abyſſus, quia altitudinem diuinitatis, certa fide penetrauit: quantam autem remunerationem fide. habebat, manifeſtatur, cum ſubditur: (dicit eis Ieſus,) beatificando confeſsionem ipſius: (quia vidiſti me Thoma:) id eſt,

Didymus quid dicitur.

F quia expertus es, etiam per tactum: (ideo credidiſti. Beati qui non viderunt, & crediderunt.) In hoc verſiculo nõ ſolum fides Thomæ commendatur, ſed etiam noſtra ſalus futura prædicitur: ac ſi diceret dominus. Tu quidẽ beatus es: quia.n. me vidiſti, credidiſti: ſed & illi beati erunt, qui non videntes me corpore, credituri ſunt mente. Vbi ſecundum Aug. Præteriti temporis vſus eſt verbis, propter certitudinẽ tanquam ille qui quod erat futurum, in ſua nouerat prædeſtinatione iam factum: quia apud eius præſentiam omnia futura præterita ſunt: ſed aliud Thomas vidit & palpauit corpore, & aliud credidit corde: quia fides, ſaltẽ quoad actum, non poteſt eſſe de viſis & apparentibus: nam fides eſt argumentum, id eſt, oſtenſio, non apparentium: arguere enim dicebant antiqui oſtendere. Hominem namq; ſeu humanitatem vidit & tetigit, & deum ſeu deitatem (quæ in præſenti videri non poteſt) credidit: dicendo .n. dominus meus: humanam naturã, cui datum eſt totius creaturæ dñm dicendo verò, deus meus, diuinã, quæ omnia cõdidit, cõfeſſus eſt: & vnũ eundem deum & dominũ. Vnde Theophilus: Qui prius infidelis fuerat, poſt

Fidei meritũ.

Præteritũ pro futuro.

G lateris tactum ſe optimum theologum oſtẽdit: nam duplicem naturã vnicamq; hypoſtaſim Chriſti ediſſeruit. Nos ergo conſolando ſubiũxit: (beati qui non viderunt & crediderunt. Vnde Greg. Lætificat autem valde quod ſequitur: (beati qui non viderunt & crediderunt,) in qua ſententia nos ſpecialiter ſignati ſumus, qui eum quem carne non vidimus, mente tenemus ſi fidem noſtram operibus ſequimur, ille enim verè credit, qui exercet operando quod credit. Hæc Greg. De his autem qui fidem nominetenus retinent, Paulus dicit: Confitentur ſe noſſe deum, factis autem negant. Et Iacobus Fides ſine operibus mortua eſt. Cùm ergo (vt dicit Chryſo.) aliquis ſic iſto tempore dixerit: vtinam in temporibus illis fuiſſem & vidiſſem Chriſtum miracula facientem: tunc excogitet, beati qui non viderunt & crediderunt: potuit autem eſſe ꝙ poſt confeſſionem, qua dixit, do-

H minus meus & deus meus: dñs Ieſus inſufflans dixerit: Accipite ſpiritum ſanctũ, quorũ remiſeritis peccata &c. Licèt hoc non dicat euangeliſta: quia multa fecit Ieſus, quæ non ſunt ſcripta in libro hoc. vnde ipſe qui virtutẽ ſuã nõ alligauit ſacramentis, potuit ſine ſigno ſenſibili dare ſpiritũ ſanctũ, & conferre ei poteſtatẽ, & ordinem epiſcopalẽ. Nam credẽdũ eſt ꝙ eũ ſicut alios epiſcopũ ordinauit: Attende hic ꝙ Chriſtus Thomæ apparuit, quando in errore fuit. In quo magna Chriſti pietas oſtenditur, qui propter vnum ſolum venit. Vnde Chryſo. Conſidera dominatoris clementiam, qualiter etiam pro vna anima oſtendit ſeipſum vulnera habentem, & accedit vt ſaluet vnum. Hoc autem de Thomæ dubitatione diſpenſatoriè permiſſum eſt vt euidentioribus argumentis reſurrectio domini probaretur. ideo enim dubitatũ eſt ab illo, ne dubitetur a nobis. Vnde ſecundũ

I Grego. Non caſu, ſed diuinæ pietatis diſpenſatione geſtum eſt, vt ille electus diſcipulus tunc deeſſet, qui audita reſurrectione dubitaret, dubitans palparet, & palpans crederet: vt a noſtris cordibus omnẽ dubitationem expelleret: & dum in magiſtro ſuo vulnera palparet carnis, in nobis vulnera ſanaret infidelitatis: plus enim in nobis incredulitas Thomæ, quam aliorum credulitas ad fidem profuit quia dum ille ad fidem palpando reducitur: mens noſtra omni dubitatione poſtpoſita in fide ſolidatur: & non ſolũ noſtram fidem roborauit: ſed etiã hæreticorũ errorem, dicentium Ieſum verum corpus non habuiſſe, excluſit. Vnde & Leo papa: Sufficit Thomæ ad fidem propriam vidiſſe quod viderat: ſed nobis operatus eſt, vt tãgeret quod videbat. Vnde & Greg. de ipſius Thomæ, & aliorum etiam diſcipulorum dubitatione ſic dicit: ꝙ reſurrectionem dominicã diſcipuli tardè crediderunt, non tã illorum infirmitas quàm noſtra (vt ita dicã) firmitas fuit: ipſa nãq; reſurrectio illis dubitantibus, per multa argumenta mõſtrata eſt. quã dũ non legentes agnoſcimus, quid aliud quã de eorũ dubitatione ſolidamur? Minus n. mihi Maria Magdalena præſtitit: quæ citius credidit, quam Thomas qui diu dubitauit: ille etenim vulnerũ cicatrices tetigit & de noſtro pectore dubietatis vulnus amputauit. Hæc Greg. Diſpenſationis autẽ gratia non ex curandi impotentia dominus, qui mortis regna deſtruxit, ſigna mortis delere noluit: ſed pluribus de cauſis veſtigia paſſionis ſcilicet cicatrices vulnerum, in corpore (licet incorruptibili) reſeruauit. Primo, ad aſtruendam & probandã reſurrectionem: ac reformãdã & corroborandã diſcipulorũ fidẽ, de ſua reſurrectione dubiã: vt credant ꝙ ipſe qui crucifixus fuit, in eodem corpore numero reſurrexit: in eo. n. ꝙ vulnera oſtendebat, manifeſtabat ꝙ idẽ reſurrexerat, qui in cruce pependit. Vnde Lucas: Videte manus meas, & pedes meos quia ego ipſe ſum. Secundo ad cõmendandam eius circa nos dilectionẽ: vt quam miſericorditer ſumus adiuti, oſtẽſis ſuæ mortis indiciis inſinuet: noſq; ad dilectionem repẽdendã magis

L prouocet. Vnde & Apoc. Qui dilexit nos, & lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo. Tertiò, ad oſtendendã noſtram redẽptionẽ, quia illa vulnera fuerunt noſtræ redẽptionis ſignũ. Vnde Eſaias: Ipſe vulneratus eſt ꝑpter iniquitates noſtras: ideoq; miſericordias dñi cãtare nõ ceſſent: ſed dicã qui redẽpti ſunt a dño, quoniam bonus, quoniam in ſeculũ miſericordia eius. Quartò, propter noſtram ædificationẽ & inſtructionẽ: ſi. n. in corpore Chriſti glorioſo ẽt manebãt ſigna ſuæ paſſionis: & nos (quaſi cõpatiendo) eadem vulnera continuè in mente portare, & ꝓ eis gratias agere deberemus. Vnde Apoſtolus: Hoc ſentite in vobis, quod & in Chriſto Ieſu. Quintò, propter noſtri recordationẽ, & memoriã apud ſe ſemper retinendã. Nequaquã. n. noſtri obliuiſcitur, pro quibus ſic crudeliter plagatus dignoſcitur. Vnde in Eſaia: Ego tui non obliuiſcar: ecce in manibus meis deſcripſi te.

M Sextò propter dei patris reconciliationem: vt deus pater ignoſcat humano generi pro quo filius ſic voluit plagari. Vnde Apoſtolus: Aduocatum habemus apud patrem Ieſum Chriſtũ iuſtum, & ipſe eſt propiciatio pro peccatis noſtris: nam patri pro nobis ſupplicat, obedictiã repræſentans: & quale genus mortis pertulerit ſemper oſtendens, quod eſt quidam modus interueniendi pro nobis. Vnde Bernard. Securum acceſſum habes, ò homo ad deum, vbi habes filium ante patrem, matrem ante filium: filius oſtendit patri latus & vulnera: mater oſtendit filio pectus & vbera: nec vlla poterit ibi eſſe repulſa, vbi tot charitatis occurrunt inſignia. Septimò, ad impiorum confuſionem, vt oſtenſis eis in iudicio vulneribus, denunciet quàm iuſte damnari debeant. Vnde ſecundum Auguſt. Conuincens eos de peccato ſuæ mortis, dicet: Ecce hominem, quem crucifixiſtis: videtis vulnera, quæ inflixiſtis: agnoſcitis latus, quod pupugiſtis: quoniam per vos & propter vos apertum eſt, nec intrare voluiſtis. Octavo, ad electorum exultationem dum in deo ſuo inſignia amoris præcipui, quem ad eos habuit, videbunt. Nam ſecundum Bedam: Magnum gaudium erit ſanctis, videre vulnera in

Marginalia: Fides vera. — Ad Titũ 1. — Iaco. 2. — Ioã. vlt. — Vnũ ſaluãdũ curauit dominus. — Thomæ dubitatio. — K Vulnerũ Chriſti retentio. — Luc. 24. — Apoc. 1. — Eſai. 53. — Phil. 2. — Eſa. 49. — 1. Ioã. 2. — Aduocatus noſter Ieſus. — Vulnerũ Chri

A ra in carne Chriſti fulgida, per quę victor triũphauit de morte, & ſaluauit electos. Veniens ergo dominus ad iudiciũ, in eadem forma omnibus apparebit. ſ. iuſtis & iniuſtis: vt iuſti videntes quanta & qualia pro eis ſuſtinuit, in eius amore amplius exardeſcant, & in laude ac gratiarum actione proficiāt: iniuſti verò deterius puniantur, confundantur, & pereant, quantò magis tantis beneficiis ingrati extiterunt, & largiora beneficia dei indignius contēpſerunt. Nonò, vt triũphum, ſeu titulum triũphalem, & ſignũ victoriæ ſuæ omni carni oſtendat, & in perpetuũ circunferat: quæ eum victorem diaboli per infinita ſecula demōſtrent: verbi gratia: Miles pro totius gentis ſalute fortiter egit: & multis vulneribus perfoſſus eſt. hoſtem tamē interfecit: eiuſq; ſpolia diripuit, & victoriam ſuæ genti reportauit: ait illi medicus, vis ſanari ſine omni cicatrice, vel cum cicatricibus ſine omni deformitate? puto quòd in ſignũ ſuæ victoriæ, & pro exemplo animandi alios ad idem, reſeruaret ſibi cicatrices. illæ enim cicatrices ſunt in Chriſto, non in deformitatem, ſed in magnam pulchritudinem. Vnde dicit Chryſ. quòd cicatrices ſunt in Chriſto ſuper radio ſolis lucidiores. Vnde etiam ſecundum Augu. In illo regno apparebunt in corporibus beatorũ martyrum cicatrices vulnerum, quæ pro Chriſti nomine pertulerunt, ſicut ſtella in cœlo, ſicut lapis pretioſus in anulo, ſicut flos in ſtipite, & ſicut rubeus color in roſa: non. n. deformitas in eis, ſed dignitas erit. & quædam quamuis in corpore, non corporis, ſed virtutis pulchritudo fulgebit: nec ideo tamē ſi martyribus aliqua amputata & ablata ſunt membra, ſine ipſis membris erunt in reſurrectione mortuorum: ſed vbi membra vt præciderentur percuſſa ſunt, vel ſecta, ibi cicatrices: ſed tamen eiſdem membris redditis, non perditis, apparebunt. Conſpice nunc dominum, & conſidera ſolitam ipſius benignitatem, humilitatem & amorem feruentem, quomodo videlicet mōſtrat Thomæ & aliis diſcipulis vulnera, vt tollat omnē obſcuritatem de cordibus eorum, ad ipſorum & noſtrā vtilitatē. Stat igitur cum eis per aliquam morulam, loquens de regno dei conſolatoria: ſtant & ipſi cum eo in lætitia magna: audientes illa verba excelſa, & aſpicientes faciem eius plenam gaudio, ac decore & gratia. Attende bene eos familiariter circuncirca ſtantes. Sta & tu reuerenter, & verecundè, ſed gaudenter, a longè tamen: ſi fortè miſericordia motus faciat te vocari, licèt immeritum. Tandem dicit eis quòd in Galilæam vadant, & quòd ibi eis apparebit, ſicut promiſerit: & benedictione data, diſceſſit ab eis. Ipſi verò remanſerunt, vt prius, de ipſo famelici & ſitibundi, ſed plurimum confortati.

Aſi iucũda viſio beatis.

Tro-phæa Chriſti.

B

Cicatrices pulchræ.

C

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, qui Thomæ dubitanti loca clauorum & lanceæ oſtendiſti: & eũ per digiti & manus immiſſionem, ab errore reuocaſti: da mihi vt tuorum vulnerum & paſſionis ſemper habens memoriam, digitum & manum, hoc eſt, quicquid diſcretionis & operis in me fuerit, & totum in ſeruitiũ tuum mittam & expendam: & cum Thoma confitear, quia tu es dominus meus, qui me ſanguine tuo cōparaſti: & deus meus qui me creaſti: vt quod de credentium ſalute futura ei prædixiſti, in me merear experiri, & te largiente beatus apud te inueniri. Amen.

D

Quomodo dominus apparuit ſeptem diſcipulis ad mare Tyberiadis. Cap. 79.

POſtea facto interuallo temporis, manifeſtauit ſe iterum Ieſus, ad mare Tyberiadis: ideſt, ſe viſibilem præbuit: & hoc etiā modò dicitur apparere, quod idem eſt quod manifeſtari. Nam ſecundum Ambroſium, illud apparet in cuius poteſtate eſt videri, & nō videri. Piſcabantur ſimul ſeptem diſcipuli nocte quadam, vt cibum haberent, ſ. Petrus & Nathanael, qui (vt creditur) frater Philippi erat: & filii Zebedæi, ſcilicet Iacobus & Ioannes & alii duo: quorum nomina non exprimuntur: quia, ſecundum quoſdam, erant minores: vel, ſecundum quoſdam videntur fuiſſe Philippus & Andreas. Et piſcabantur in naui aliena eis accommodata, vel locata, ſeu alio modo licitè accepta: quia a principio ſuæ conuerſionis reliquerant nauem & rhetia. Piſcabantur autem licitè: quia (ſecundum Auguſtinũ) non fuerunt prohibiti ex arte ſua licita & cōceſſa, victum neceſſarium quærere: ſeruata ſui apoſtolatus integritate: ſi quando vnde viuerent aliud non haberent. Propter quod & Paulus ſcenefactoriam artē didicit. vt cum neceſſitas, vel eccleſiæ vtilitas occurreret: de labore ſuo viueret. Et ſecundum Greg. negotium quod ante conuerſionem ſine peccato extitit, hoc etiā poſt conuerſionē repetere culpa nō fuit: quod autem ad peccatũ implicat, ad hoc neceſſe eſt vt poſt conuerſionem animus non recurrat. Vnde poſt conuerſionem ſuam ad piſcationē Petrus rediit. Matthæus verò ad telonium non reſedit. Et per totam noctē illam hi ſeptem diſcipuli inuanũ laborauerunt, & nihil de piſcibus cœperunt: quia diuinum auxilium deerat, cuius carentia nox dici poteſt. Hoc ideo factũ eſt, vt captio ſequens manifeſtè miraculoſa appareret. (Mane autem facto,) per quod intelligitur gloria reſurrectionis, dominus Ieſus apparuit eis: ſtans in littore maris. Non apparuit ſupra aquam, ſed in terra ſolida: ad oſtendendum quod amplius nō erat cum eis in fluctibus vitæ corruptibilis, ſed magis tranſierat ad ſtatum vitæ immortalis. (Nō tamen cognouerant diſcipuli quòd Ieſus eſſet.) Secundum Chryſoſto. Non ſtatim oſtendit Ieſus ſeipſum, vt per miraculum, quod facturus erat, agnoſcerent eum. Attende hic quæ acta ſunt, quia iucundiſſima ſunt. Quærebat ab eis, quaſi piſces emere volens: ſi pulmentarium haberent, ideſt aliquid quod decoqui & comedi poſſet. Pulmentarium poteſt dici illud, quod pani dul-

Io. 21

Apparere.

E

Piſcari licuit apoſtolis.

Scenefactoria Pauli ars.

F

Pulmentarium.

G coranduм adiungitur: & quo panis, vt magis comeſtibilis ſit, conditur. Pulmentarium autẽ hic vocat piſces, ad edendum dulces & delectabiles, vt dicit Chryſoſtomus. Interim humanius loquitur, vt quid debens emere ab eis. Myſtice a nobis pulmentum petit dominus, vt reficiatur: quod eſt obedientia mandatorũ dei, ad
Ioan. 4. quam omnes obligantur. vnde ſupra dixerat: Meus cibus eſt, vt faciam voluntatem eius qui miſit me (& reſponderunt ei, non:) credebant
Piſcatores ſeptem. n. eum eſſe mercatorem, piſces emere volentem. Cum autem ad mandatum eius miſiſſent in dexterã nauigij rhete, impleuerũt illud: (& non valebant trahere præ piſcium multitudine:) quia, n. obedientes fuerunt, ex obedientia fructum conſecuti ſunt. Per ſeptem piſcatores, qui hic enumerãtur, vniuerſitas prædicatorum eccleſiæ deſignatur: qui ſine Chriſti virtute nihil præbẽdunt: & nihil proficere poſſunt,
H quia ſine inſtructione eius interiori, fruſtra laborat lingua prædicatoris. Sed mane, quando venit lux illuminans corda, ipſo Chriſto principaliter operante, capiunt copioſam multitudinem piſcium: per quã ſignatur multitudo credentium, per prædicationẽ apoſtolorũ: & ſimiliter multitudo pœnitentium, per prædicatores alios ad bonum conuerſorũ. Dicitur ꝙ piſces fugiunt rhetia fœtida & corrupta, nec libenter intrant ea. & propter hoc illi qui piſcãtur cum talibus rhetibus, paucos vel nullos piſces capiunt: ſequuntur tamẽ rhetia odorifera & munda: & ideo cũ talibus capiũtur melius.
Rhete Chriſti. Rhete Chriſti, eſt verbum dei: piſces, ſunt oẽs peccatores: dextera, ſpiritualia: ſiniſtra, tẽporalia. Iſte ergo qui prædicat propter lucrũ tẽporale, vel vanã gloriam: piſcatur ad ſiniſtrã, & rhetia fœtida habet: & ideo parum proficit: ſed qui in doctrina & prædicatione quærit
I ſalutem audientium, ille piſcatur ad dexterã: & rhetia odorifera habet: & ideo multum proficit: nec mirum, quia vt dicitur in Prouer-
Prou. 4 bus, vias quæ a dextris ſunt, nouit dominus: peruerſæ autem ſunt, quæ a ſiniſtris ſunt. Ioãnnes itaq; conſiderato miraculo facto, quia vidit impletum ſicut prædixerat: recognoſcit eũ & dixit Petro, quem præ aliis diligebat, & etiã quia inter alios prior erat: (dominus eſt:) cui ſcilicet & piſces obediunt. dominus. n. eſt nomẽ poteſtatis, & per poteſtatem in miraculo piſciũ
Ioãnis perſpicacitas. eſt hic manifeſtatus. Ioannes qui (tanquam virgo) cæteris purior erat, & perſpicacior in cognoſcẽdo, citius aliis cognouit Chriſtum: quia puritas mentis & corporis, maximè diſponit hominem ad cognitionem diuinorũ, ſecundũ Bedam: Cognouit primus dñm, ſiue miraculo iſtius piſcationis, ſiue ſono præcognitæ vocis, ſiue primæ reminiſcens piſcationis. Vbi Petrus cantor: per Petrum, actiua & laborioſa vita: per Ioannẽ, contemplatiua & quieta ſignificatur. Contẽplatiua actiuę deũ, quem conſiderat, oſtẽdit. Si in die in actione fuiſti, ſaltẽ in nocte dicat tibi contẽplatiua, dñs eſt ne ita diſtraharis operibus, ꝙ ipſum aliquando non conſideres. Hæc Petrus. (Tunc Petrus audito quia dñs eſt: tunica ſuccinxit ſe,) vt cũ maiore reuerentia accederet ad eũ: (erat. n. nudus,) i. parũ veſtitus, vt aptior eſſet ad piſcationis opus. Vnde Beda: dicitur Petrus nudus fuiſſe, ad compara- Nudus.
tionẽ cæterorũ veſtimẽtorũ quibus vti ſolebat. Sic nos ſolemus dicere, cum aliquem ſimplici veſtimento videmus indutum, quare nudus incedis? Vbi & Theophilus. Præcinxit autem ſe lintheo: amictu, quem Phœnices & Tyrii piſcatores circunuoluunt ſibi, cum nudi ſunt: ſiue etiã cæteris indumentis apponunt: (&) ex deuotione ac feruore dilectionis, (miſit ſe in mare,) vt citius ad eũ veniret. memor domini quem feruenter diligebat: alii verò diſcipuli) trahentes rhete piſcium, cum maiora ſeit natione (nauigio venerunt:) quia ita feruidi, ſicut Petrus non erant: Petrus quidem moras nauis expectare non potuit, ſed amoris immenſitate cogente in mare ſe præcipitauit, vt velocius
& magis feſtinus ad dominum venire potuiſſet. Vbique Petrus feruentioris fidei, & maioris dilectionis inuenitur. Vbi Beda: Eodem autem ardore, quo & multa alia fecerat, venit ad Ieſum: non tamen intelligendum eſt Petrũ ſuper fluctus veniſſe, ſed aut natando, aut pedibus propriis, quia erant prope terrã. Et ſecundum Chryſoſto. Optime ponitur hic conditio Petri & Ioannis condiciones.
Ioannis & Petri, quia Ioãnes perſpicatior erat intellectu: Petrus feruentior & affectu. Propterea Ioannes quidẽ primus cognouit Ieſum: Petrus verò primus iuit ad eum. Myſtice per mare ſignificatur tribulatio præſentis ſeculi. Vnde illi qui deſiderant ad Chriſtum peruenire, Myſtice.
mittunt ſe in mare: quia non refugiunt tribulationes huius mundi: ſcientes ꝙ per multas Act. 14.
tribulationes oportet intrare in regnum dei: & tũ inter tribulationes ſecurus & illæſus Chriſtus ſeruus euadit: ſicut Petrus illæſus perue-
nit. per nauigium verò, ſignificatur eccleſia vnde alii diſcipuli veniunt nauigio, id eſt prote- M
cti ſocietate eccleſię. ſecundum illud Pſal. Pro- Pſal. 30.
teges eos in tabernaculo tuo. (Et cum deſcendiſſent in terram, inuenerunt prunas in littore poſitas,) deſt ordinatas ad calefaciendum: (& piſcem illis ſuperpoſitũ, & panem) iuxta poſitũ. Ecce aliud miraculum. nam non ex materia ſubiecta, ſicut alias multiplicauit panes: ſed Miraculum.
de nihilo & nouo fecit virtute diuina carbones accenſos, & piſcem, & panem: ad maiorem diſcipulorum in fide reſurrectionis Chriſti cõfirmationem. De Bethſaida ad vnam leucam
contra Orientem eſt locus, vbi ſtetit Ieſus in littore: cuius adhuc veſtigia ibidem oſtenduntur in lapide: & inde non ad iactus lapidis medietatem, locus vbi viderunt prunas, & piſcem ſuperpoſitum, & panem: & iuſſit Ieſus Bethſaidę locus, vbi ſtetit dominus.
afferri de piſcibus, quos prændiderunt nutu ipſius: aſcendit autem Simon Petrus, & traxit rhete in terram, plenum magnis piſcibus centum quinquaginta tribus. Dicit Iſidorus, quod Piſcium genera, 153.
omnia genera piſcium ad iſtum numerum reducuntur: & quia apoſtoli debebant eſſe piſcatores omnium hominum, ideo tot & non plures piſces piſcati ſunt: & cùm tanti eſ-

ſent,

A ſent, non eſt ſciſſum rhete. Numerum & magnitudinem piſcium exprimit, ad declarationem miraculi, ex tanta captione eorum: & iterũ ex rhetis integritate, quia non eſt ſciſſum. Et vocans dominus diſcipulos ad prandendũ, & ſimul cum eis comedens, ad declarationem ſuæ reſurrectionis, & ad oſtendendum non eſſe phantaſma quod factum eſt, eis fecit conuiuium, & feſtum magnum cum ipſis in littore maris, & nemo diſcumbentiũ audebat eũ interrogare quis eſſet: non propter auſteritatem & formidinem, ſed propter reuerentiæ autoritatem, & cognitionis certitudinem: ſcientes diſcreta cognitione quia dominus eſt, cui cũ metu & reuerentia oportet intendere: & ideo fruſtra feciſſent de hoc quęſtionem, quia nõ oportebat facere eã: vbi. n. eſt veritas exhibita aperté, ibi nulla eſt opus interrogatione. vbi Chry.

B Et nullus audebat eum interrogare, ſed cum ſilentio & formidine multa & reuerentia ſedebant attendentes in eum. Nam ſciuerant quidẽ quoniam dominus eſt. formã aũt alterationem videntes, & multa admiratione plenam, valde erant ſtupefacti. vnde & Augu. Nemo audebat dubitare ꝙ ipſe eſſet tanta. n. erat euidentia veritatis, quia illis Ieſus apparebat, vt nullus eorum auderet non ſolum negare, ſed nec dubitare: & ideo ſtultum eſſet interrogare. Et

Cõuiuiũ iucũdũ.

conſuetæ humilitatis ſuæ more miniſtrans eis accepit panem & dedit eis, benedictum tamen & diſtribuendo fractũ: & piſcem ſimiliter: & comedit cum eis: nam eo modo diuidebat eis & diſtribuebat, ſicut conſueuerat ante paſſionem ad declarandã ſuã reſurrectionem. Stant igitur reuerenter multumq́ alacriter iſti ſeptem

C diſcipuli cum dño ſuo, pariter comedentes cũ eo. Aſpiciunt deſiderabilem, & iucundam faciẽ eius: & exultant in cordibus ſuis. Accipiunt de ſacratiſſimis manibus eius eſcas deſiderabiles & reficiuntur non minus ſpiritualiter, quam corporaliter. O quale eſt iſtud conuiuium. Cõſidera bene per ſingula, & ſi potes paſcaris cũ eis, in exultatione & lætitia. In hoc conuiuio eccleſiæ ſpirituali Chriſtus præparat prunas charitatis, quas de cœlis portauit ad terras: quia ignem venit mittere in terram, & vult vt accendatur. Item præparat piſcem ſuperpoſitũ prunis: qui eſt ipſe Chriſtus, qui ſuper prunas ponitur, quando ex incendio charitatis pro nobis in cruce immolatur. Item præparat panem quo reficimur, qui eſt & ipſe: nam, ipſe reficit nos per doctrinam, & etiam dando corpus ſuum nobis in cibum. Dedit & dñs diſcipulis piſcem, quia ſuam paſſionem imitandam oſtendit dedit & cum piſce panem, quia poſt tollerantiam paſſionis gaudia æternæ ſocietatis repromiſit. vnde Auguſt. Fecit dñs prandium ſeptẽ diſcipulis de piſce aſſo, & aliis quos ceperant: piſcis aſſus, Chriſtus eſt paſſus: ipſe eſt panis qui de cœlo deſcendit: huic comparatur eccleſia ad participandam beatitudinem æternam: propter quod dictum eſt, afferte de piſcibus quos apprehendiſtis nunc: vt oẽs qui hanc ſpem gerimus, per illum ſeptenarium numerum diſcipulorum, per quem põt noſtra vniuerſitas intelligi figurata: tanto ſacramento nos communicare noſſemus, & eidẽ beatitudini nos ſociari. hæc Aug.

D Ideo ẽt vltimum conuiuium, cũ ſeptem diſcipulis piſcantibus voluit celebrare, quia illi poſt vniuerſale iudicium cum dño æternum conuiuium ſunt celebraturi: qui ſeptiformis ſpiritus ſancti gratia repleti, fluctus præſentis ſeculi diuino amore calcãt & in lucrandis animabus inuigilant. vñ Greg. Cur cum ſeptem diſcipulis vltimum conuiuiũ celebrat, niſi ꝙ eos tantummodo qui ſeptiformi gratia ſpiritusſancti pleni ſunt, futuros ſecum in æterna refectione denunciat. Septem quoque diebus omne hoc tempus euoluitur, & ſępe ſeptenario numero perfectio deſignatur

Cõuiuiũ vltimũ dñi.

E Illi ergo vltimo conuiuio de præſentia veritatis epulantur: qui nunc perfectionis ſtudio terrena tranſcendunt, quos huius mundi amor non ligat. quibus, ſ. vtcũq; per tentamenta obſtrepit: ceptra tamen eorum deſideria non retundit. hæc Greg. Sicut ergo dñs in alia piſcatione ſignificauit eccleſiam qualiter nunc eſt, ſic in hoc loco qualiter in fine ſeculi, ſ. in vltima reſurrectione mortuorum futura ſit. Mare. n. præſens ſeculum ſignificat: litus quod eſt finis maris, finẽ ſeculi deſignat. vnde ibi Ieſus aſcendit in nauem, quia adhuc in fluctibus vitæ corruptibilis cum diſcipulis erat. Hic autẽ in littore ſtabat quia iam ad ſtatum vitæ immortalis tranſierat.

Piſcatio duplex. Marc.

F Ibi non in dexteram, nec in ſiniſtram: ſed indifferenter, inquit, Laxate rhetia veſtra in capturam: vt intelligamus bonos & malos: hic autem, (Mittite inquit, in dexteram nauigij rhete,) vt ſignificaret eos qui ſtabunt ad dexteram ſolos bonos. Ibi numerus piſciũ non exprimitur, quia multiplicati ſunt ſuper numerũ. Hic verò certus eſt numerus ſ. centum quinquaginta tres: qui numerus habet quinquagenariũ, per quẽ deſignatur iubileus, in quo cũctus populus ab omni opere quieſcebat, & inſuper habet tria ꝓpter myſteriũ trinitatis. Ideo aũt dictũ eſt, ꝙ erãt magni, quia oẽs electi magni ſunt in regno cœlorũ, licet gradus ſint diuerſi. Ibi rhete propter ſignificãda ſchiſmata rũpebatur: hic vero non eſt ſciſſum rhete, qm̃ in illa ſumma pace ſanctorum nulla erunt ſchiſmata. Et ideo ad hoc cõmendandũ valet, quod Ioannes ante hanc apparitionẽ, tãquã finẽ libri ſui interpoſuit, dicẽs. Multa quidem & alia ſigna fecit Ieſus in conſpectu diſcipulorum ſuorũ, quæ nõ ſunt ſcripta in libro hoc: qđ eſſet ẽt ſecuturæ narrationis, quaſi procemium. Attende nihilominus quæ ſequuntur, quia pulcherrima ſunt & vtilia: nam completo iſto ſolemni conuiuio, & refectionis beneficio omnibus cõmuniter exhibito: (dicit dominus) ſpecialiter (Simoni Petro,) volens ei conferre beneficium ſpeciale (Simon Ioannis) ſcilicet filius (diligis me plus his?) id eſt, pluſquam iſti me diligant: quaſi diceret, quid mihi dabis: quid mihi præſtabis, quia diligis me? vbi Alchuinus. Myſtice autem Simon obediẽs Ioãnes gratia dicitur: meritò ergo nomine vocatur,

G catur, id eſt obediens gratia dei: vt oſtendatur ꝙ ardentiori illum charitate amplectitur, nõ meriti humani, ſed diuini eſſe muneris. Interrogat dñs an ſe diligat, quẽ ſemper & vbiq; maiorem amoris affectionẽ erga ſe oſtendere videbat: (Simon, inquit, Ioannis diligis me plus his?) qui tui amoris affectum pluſquam hi circa me oſtendis. In quo apparet ꝙ ille qui eligitur ad officiũ prælationis, debet diligere deũ præ cæteris, & ꝙ cæteris paribus melior & perfectior debet præfici in prælatum, quia dñs requirebat præficiendum: an plus diligeret eũ, & plus habet charitatis, quæ eſt vinculum perfectionis: nam in omni regimine ille qui præſidet, & gubernat, debet excellentior eſſe: & ad plura ac maiora & magis ardua tenetur prælatus, quàm quicunq; ſubditus: quia ſicut ſe habet anima ad corpus quod regit, & ratio ad vires inferiores, & paſtor ad gregẽ, & homo ad

Dilectio præferẽda.

H bruta animalia: ſic ſe debet habere prælatus ad ſubditos. Et ideo videtur ꝙ ille qui aliquẽ eligit ad tale officiũ, tenetur ſemper eligere meliorẽ: non tñ intelligitur melior, literatior, vel aſtutior: ſed ille qui omnibus conditionibus pẽſatis melior eſt ad tale officiũ ad honorẽ dei, & vtilitatem eccleſiæ. Aliter autem eligens vel promouens, non videtur iudicium diuinum euadere. Quòd autem ſecundum iura, ſufficit eligere bonum & idoneum: hoc eſt ſecundum iudicium humanum, per quod talis non eſt puniendus: cùm ſecundum Auguſtinũ, aliqua permittũtur humano iudicio incorrecta, propter maiora mala vitanda, quæ tamen ſunt diuino iudicio corrigenda. Nam aliquid ſufficit ſecundum iudicium humanum, ꝙ non ſufficit ſecũdũ iudicium diuinum: ſecundum iudicium humanum, ſufficit illud, de quo homo non poteſt accuſari, nec electio eius improbari. Con-

Eligendus optimus.

I ſtat autem difficile eſſe electiones fieri, ſi poſſent ex hoc reprobari, ꝙ inuenitur alius melior quam ille qui eſt electus. Vnde ſufficit (ſecundũ iudicium humanũ) vt electio ſit recta, & eligatur idoneus. Secundum verò iudicium diuinũ, & conſcientiã, neceſſarium eſt eligere meliorem: quantũ ad honorẽ dei, & vtilitatem eccleſiæ. ſi verò aliquis minus bonũ præeligat, & aliquid priuatũ (puta affectio carnalis, ſpes beneficij & commodi temporalis) eũ moueat: eſt fraudulenta electio, perſonarũ acceptio & peccat. Sciẽs ergo dominus interrogat: ſciebat .n. ꝙ nõ ſolum diligeret eum, verum etiã plus omnibus diligeret: ſed innuit, vt & corde credamus, & ore confiteamur: neſciens autem Petrus, quantum alij Chriſtum diligebant: nõ eſt auſus reſpondere, pluſquam alij. quia cor alterius videre non poterat: ſed cum modeſtia locutus eſt, & abſolutè reſpondit, (etiam:) hoc eſt, ita (domine, tu ſcis quia amo te:) quaſi diceret, teipſum teſtem inuoco: qui ſecretorum es conſcius quia amo te & tu qui interiora conſideras, ſcis ſi plus alijs amẽ te, quod ego neſcio: tu ſcis quantũ diligo te, & quia integro corde te diligo: quantum verò alij te diligant, neſcio, ſic, quia expertus propriæ fragilitatis in Chriſti negatione multò cautius de ſe reſpondit, nec K vltrà ſe efferre in Chriſti dilectione auſus fuit: ſed quãtitatem ſuæ dilectionis in iudicio Chriſti (qui ſecreta cordiũ intuetur) poſuit: nec audet inuocare conſcientiam propriam, in qua prius deceptus fuit: ſed domini cõſcientiam inuocat, dicens (tu ſcis quia amo te:) ac ſi dicat, tu noſti pluſquam ego: humiliãs ſe coram apoſtolis, non dicit, plus his: ſed ſimpliciter, (amo te:) inſtruens nos ꝙ non debemus nos alijs præponere, ſed alios nobis. Quod ergo de ſe nouit .ſ. ꝙ diligeret, dixit: quod neſciuit, ſcilicet vtrũ plus alijs diligeret, tacuit: docens nos ꝙ in dubijs ſuſpenſam debemus ſententiam tenere, & non temerè de occultis diffinire. (Dicit ei dominus,) officium paſtorale ſibi cõmittens, (paſce agnos meos:) quaſi diceret, hoc mihi dabis, hæc præſtabis, ſi amas me: vt paſcas gregẽ meũ. In hoc ſciam & experiar quòd me amas, ſi ſcilicet gregem meũ paſcis; exhibitio operis, eſt

Electio improbanda.

Petri cauta modeſtia.

L probatio dilectionis. Dilectio enim dei, probatur in dilectione proximi: qui verò opus pietatis proximo non impendit, minus deum diligit. vnde Aug. Confitenti autem amorem ſuũ, oues ſuas commendauit: tanquam nõ eſſet vbi oſtenderet Petrus amorem ſuum in Chriſtum niſi eſſet paſtor fidelis ſub principe omniũ paſtorum. Cumq; dominus ſecundò ab eo quæſiſſet, ſi ipſum diligeret: & Petrus idem quod ſuprà reſpondiſſet, iterum ſubdit (paſce agnos meos.) Cum verò dominus tertiò quæreret, ſi eum amaret: (contriſtatus eſt Petrus,) eo quòd ſæpius eſſet interrogatus ab eo: qui ſciuerat quod interrogabat: & turbatus fuit, eo ꝙ ſciebat eum ſcire etiã omnia futura: propter quod timuit ex tali replicatione, ne Chriſtus vellet ſibi prædicere aliquem caſum ſuum futurum, ſicut ſuprà prædixit ei ſuam negationem futu-

M ram: & ideo meritò timuit, & turbatus fuit. vnde ſecundum Chryſoſtom. Ruſus formidat, ne fortè æſtimans ſe diligere, ſi non diligat corripiatur: ſicut & prius correptus eſt multum ſe exiſtimans fortem: vnde ad ipſum Chriſtum refugit, & dicit ei, domine, tu omnia ſcis & ineffabilia cordis, & præſentia, & futura: & de vltimo cordis protulit amantis vocem, dicens: (tu ſcis quia amo te:) quaſi diceret, tu ſcis omnia & præſentia & futura, Ideo tu ſcis quòd nunc te diligo: ſed quid ſit mihi futurũ, ego neſcio: tu ſcis. Deinde poſt tertiam Petri reſponſionẽ, dominus adiecit: (paſce oues meas.) Interrogauit autem eum ter, non ignorans quo animo confiteretur Chriſti amorem: ſed vt trina confeſsio amoris, deleret trinam negationem timoris: ter negauit timor, ter confeſſus eſt amor. vnde Aug. Redditur negationi trinæ trina confeſsio: ne minus amori lingua ſeruiat, quàm timori: & plus vocis eliciuiſſe videatur mors imminens, quàm vita præſens. Et ſecundum Ambroſium, interrogauit non vt diſceret, ſed vt doceret: quem (eleuandus in cœlum) amoris ſui velut vicarium relinquebat: non vult dñs ſuos agnos vel oues committere, niſi illi qui eũ diligit: quos ipſe tã

Confeſſio Petri.

tum

A tam dilexit, vt pro eis mori dignaretur: & ideo prius eccleſiæ paſtorem interrogat, an ſe diligat, & ſic poſtea ad paſcendum ſuos agnos & oues ei committit: ſicut enim fuit timoris indicium negare paſtorem ſic eſt amoris officium paſcere dominicum gregem. vnde Chryſoſtom. Si diligis me, inquit, præſiſte fratribus: & feruentem amorẽ, quem per omnia demonſtraſti, nunc oſtende: & animam, quam dixiſti poſiturum te eſſe pro me, hanc pro ouibus da meis: oſtendens quanti appretiatur præſidentia propriarum ouium: & quoniam hoc eſt maxime eius, qui in ipſum eſt, amoris ſignum. vnde & Grego. Si ergo ſignum dilectionis, eſt cura paſtoris: quicunq; virtutibus pollens gregem dei negligit paſcere, ſummum paſtorem conuincitur non amare. Vnde & Auguſt. Quid eſt aliud, Diligis me, paſce oues meas: quàm ſi diceret: Si me diligis, non te B paſcere cogita, ſed oues meas: & ſicut meas paſce, non ſicut tuas: gloriam meam in eis quære, non tuam: damnum meum, nõ tuum: lucra mea, non tua. vnde Bernar. Non otioſè toties repetitum eſt, Petre amas me, in commiſsione ouium. Et ego quidem id ſignificatum proinde puto, ac ſi illi dixiſſet Ieſus: niſi teſtimonium tibi perhibente conſcientia, quòd me ames, & valde perfecteq; ames: hoc eſt, pluſquam tua: pluſquã tuos pluſquã & te: vt trinæ repetitionis meæ numeris impleatur: nequaquã ſuſcipias curam hanc, nec te intromittas de ouibus meis: pro quibus vtique ſanguis meus effuſus eſt. Terribilis ſermo, & qui poſsit etiã impauida quorum vis tyrãnorũ corda concutere. Propterea attendite vobis quicunque opus miniſterii huius ſortiti eſtis: attendite inquam vobis, & pretioſo depoſito, quod vobis creditum eſt. Hæc Bernard. Vide quomodo dominus Chriſtus, committendo Petro paſtorale officium, ipſum ter examinat de dilectione. quia paſtores eccleſiæ debent deum ac etiam proximum præ cæteris hominibus diligere. Non ergo debet quis eligi in prælatum, niſi habitis certis ſignis & argumentis de dilectione eius erga deum & proximum. Vnde Bernar. An non incongruè de dilectione requiritur, qui paſcendo gregi præponitur. Ille. n. præeſſe debet aliis, qui vino charitatis inebriatus exæſtuat, immemor ſui: vt non quærat quæ ſua ſunt, ſed magis quæ Ieſu Chriſti. Attende etiam quòd dominus paſtorale officium iniungit, trina examinatione præmiſſa: & ideo qui ad hoc officium aſſumitur, prius examinari debet diligenter. Primò autem & ſecundo agnos imperfectos, quodam lacte veſcendos, & tertiò oues perfectiores ſolido cibo alendos Petro commiſit: quia non ſolum paſtorem, ſed & paſtorum paſtorem eũ cõſtituit: ſunt enim in eccleſia tria genera, ſeu tres gradus hominum fidelium, qui ſicut agni & oues in eccleſia ſunt paſcendi: ſcilicet incipientes & proficientes, qui quaſi adhuc imperfecti nomine agnorum: & perfecti qui nomine ouium poſſunt intelligi: & bis dictum eſt, paſce agnos meos: ſed ſemel, paſce oues meas: quia infirmi & adhuc tenelli in fide ampliori paſtorali cura & ſolicitudine indigent, quàm fortiores & grandiuſculi, qui ſe regere valent, nec tanta cura egent. Paſcit igitur Petrus agnos, paſcit & oues, paſcit filios, paſcit & matres: quia regit & ſubditos, & prælatos: omnium igitur paſtor eſt, quia præter agnos & oues in eccleſia nihil eſt: nihil inquam quod ſuis paſtoribus commiſerit. Sed cùm Ioannes a domino magis eſſet dilectus, quare non eſt aliis apoſtolis prælatus, ſed Petrus? Quia erat adoleſcens: & ſi eſſet prælatus, illi ſcandalizarentur fortè in eo: ſed non ita in Petro, quia ſenex. Item ne videretur amicos carnales exaltare, & eos aliis præferre. Vtinam eccleſia imitaretur hoc exemplum: & non faceret in multis contrarium. Conſidera hic ſolitam domini charitatem & benignitatem. Apertè enim vides quomodo diligenter & affectuoſè imprimit, reiterat & recõmendat Petro animas noſtras. Ter enim interrogans eum de amore, ter ſubiunxit paſce. Non dicit ei tonde, munge, macta, & manduca: ſed dicit tribus vicibus, paſce: ſcilicet pane doctrinæ, & ſanctæ prædicationis verbo, vitæ & honeſtæ conuerſationis exemplo, & temporalis ſuſtentationis ſubſidio. Ter ergo dictum eſt, paſce: ad ſignificandum quòd habens curam animarum, debet ſubditos paſcere paſtu triplici, ſcilicet verbi dei, & boni exempli, & prout poteſt temporalis ſubſidii. Sed iſtud quod dicitur ter, paſce: quidam mali mutant in tonde, munge, & occide: quia multi hodie ſubditos exactionibus temporalium opprimunt: malis ſuaſionibus, & exemplis corrumpunt, & occidunt: ſed de triplici paſtu prædicto parum cogitant vel curant. Deinde poſtquam Petrus dominum ſe amare ter reſpondit, & per hoc amoris ſui priuilegium confirmauit, mortem ſuam ei dominus nuntians ſuum martyrium ſibi prædixit: in qua morte quantum Petrus eum dilexerit demonſtrauit apertè, quia prælati eccleſiæ tantam debent charitatem habere, vt parati ſint ſe morti pro grege exponere. Vnde ait Chriſtus, loquens Petro parabolicè, (Cùm eſſes iunior) non tam ætate, quàm ſenſus & virtutis imbecillitate qua negaſti me: (cingebas te,) & ad libitum tuum properabas (& ambulabas, vbi) ſecundum appetitum (volebas: cùm autem ſenueris,) non tam ætate, quàm ſenſus & virtutis ſtabilitate: ſicut iam tua demonſtraſti confeſsione: (extendes manus tuas,) ſcilicet ad crucem hoc eſt crucifigeris: vbi promptitudo eius ad martyrium tolerandum deſignatur: & genus mortis (& alius,) ſcilicet tortor, te cinget, & ligabit vinculis: fuit enim ligatus chordis, & ſic in cruce poſitus: non clauis affixus, vt viueret diutius, & longior eſſet ipſius cruciatus (& ducet te,) id eſt, viriliter trahet (quò non vis) ire naturaliter, ſecundum appetitum ſenſitiuum: ſcilicet ad mortem, quam refugit ſenſualitas & voluntas naturalis: voluntate tamen deliberata & electiua, quia cupiebat eſſe cùm Chriſto in vita æterna, & ſecundum ap-

[Margin: D] [Margin: Ioãnes plus dilectus cur non platus.] [Margin: E] [Margin: Paſcere, non tondere iubetur.] [Margin: Prælato rum periculũ. Petri examinatio.] [Margin: Examinari debet ad prælaturam ſumẽdus.] [Margin: R] [Margin: Alligatus Petrus cruci.]

i. G pet tum intellectiuum etiam ſenex voluit ad mortem duci & crucifigi, ſequens magiſtrum ſuum, qui ait: non mea, ſed tua voluntas fiat. Sed ſi fieri poſſet, vitam æternam præter mortis moleſtiam concupiſceret. Eſt enim in homine duplex appetitus: ſcilicet, ſenſitiuus & intellectiuus, & vterq; aliquando & largè loquendo volũtas nom natur, quia ſolus appetitus intellectiuus propriè voluntas dicitur. Licèt ergo appetitus intellectiuus in Petro eſſet promptus ad martyrium: tamen appetitus ſenſitiuus refugiebat: quia mors eſt vltimum terribiliũ. Et eodem modo in Chriſto fuit, vt viſum eſt ſupra, vbi ad patrem orauit. Nam inter animã & corpus eſt adeo naturalis amor, quòd nunquam vellet anima a corpore ſeparari, nec econuerso: & ideo dicit (quò tu non vis,) ſcilicet ſecundum naturæ inſtinctum: qui ſic eſt naturalis, vt nec ipſa ſenectus eum Petro auferre

Appetitus hominis duplex.

H potuerit: ſed deſiderium gratiæ hoc immutat. Vnde dicit Apoſtolus: Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto. Vnde Chryſoſt. Dicit ergo, quò non vis, propter naturalem compaſsionem animæ, quæ inuita ſeparatur a corpore: deo hoc viriliter diſpenſante, vt nõ multi ſibi mortem inferant violentam. Hæc Chryſoſtom. ſed ſed ſecundum Auguſt. quantacunq; ſit moleſtia carnis, debet eam vincere vis amoris, quo amatur Chriſtus, qui etiam mori voluit pro nobis: quia ſi nulla eſſet vel parua mortis moleſtia, non eſſet tam magna martyrii gloria. Vnde Gregor. Neque enim ſi pleniſsimè Petrus nollet, pro Chriſto pati potuiſſet: ſed martyrium quod per infirmitatem carnis noluit: per virtutem ſpiritus amauit. Qui dum per carnem ad pœnas ire trepidat, per ſpiritũ ad gloriam exultat. Actumq; eſt vt cruciatum martyrii nolendo voluiſſet. Sic nos quoque cùm

Phili. 1.

I gaudium quærimus ſalutis: amarum poculum ſummus purgationis. Amaritudo quidem in poculo diſplicet, ſed reſtituenda per amaritudinem ſalus placet. Cùm ergo cognouit dominus quòd diligeretur a Petro, prædixit ei fructum dilectionis, ſcilicet coronam martyrii, quo oues paſcere, & eccleſiam multiplicare, & ſe caput ſequi deberet. Vnde glo. Paſſurũ prædicit, qui negaturum prædixerat: hoc iam poterit, ſcilicet pati pro Chriſto ratione firmatus, quod immaturè pollicebatur infirmus. Iã non metuit huius vitæ interitum, quia reſurgente domino vitæ alterius præceſsit exemplum. Vnde & Chryſ. Et nimirum hoc volebat & cupiebat: idcirco ei manifeſtum hoc fecit: quia enim dixit, animam meam ponam pro te: &, ſi oportuerit me mori tecum, non te negabo: dedit ei quod deſiderabat. Quia enim Petrus ſemper volebat eſſe in eis, quæ pro eo erant periculis cum fide, ait: Ita enim tuum implebo deſiderium, vt quæ non paſſus es iuuenis exiſtens, hoc te oporteat pati ſenem factum. Hæc Chryſoſt. Hoc autem quod ait: alius te cinget, & ducet te: debet præcedere hoc quod dicit, extendes manus tuas: nam in alterius cinctione exprimitur impoſitio vinculorum a perſecutore. Vnde Augu. Extendens: inquit, manus tuas: hoc eſt crucifigeris: ad hoc autem vt venias, alius te cinget, & ducet non quò vis, ſed quò non vis. Prius dixit quod fieret: & deinde quomodo fieret: non. n. crucifixus, ſed crucifigendus quò nollet eſt ductus. Hæc Aug. Et bene dicit, cum ſenueris. Nam poſt tempus, quo verba iſta dicta ſunt, vſq; ad tempus mortis Petri, fluxerunt verè triginta ſeptem anni. Vnde patet, quòd ſatis ſenex erat. In hoc autẽ quòd Petrus cùm ſenuiſſet, & propè terminũ vitæ iam eſſet, paſſus eſt moleſtiam crucis: myſtice ſignificatum eſt, quòd poſt peccati remiſſionem toto tempore vitę ſuę debet homo pro peccato ſuo dolere, & vſq; ad terminum vitæ miſeriam ſuſtinere. Vnde gloſa etiam remiſſis peccatis tolerat homo miſeriam, in quam tamen ex peccato venit: productior eſt pœna, quàm culpa, ne parua videretur culpa, ſi cum illa finiretur & pœna. In Petro typus eſt ſecularium & religioſorum: ſecularis enim quò vult vadit, dominus ſuæ voluntatis: ſed religioſus ſuperioris ligamine cinctus, grauitate religionis ſenior, & profeſsione maturior: præcepto maioris frequenter ducitur quò non vult niſi propter obedientiæ fructum: (hoc autem dixit) Ieſus Petro (ſignificans,) quia eſſet crucifigendus. Et hac morte deum clarificaturus: martyrium enim Petri fuit ordinatum ad gloriam dei: quia ſicut ne cingeretur vinculis cũ domino, Chriſtum obſcurauit in cordibus audientium negatione: ita extendendo manus in ſimili cruce, ſicut Chriſtus glorificauit Chriſtum per exemplũ conſtantiæ in veritatis confeſsione in auribus crucifigentium tortorum. Quamuis. n. Chriſtus non clarificetur in ſe a malis & infidelibus, tamen clarificatur quotidie per exemplum patientiæ a ſanctis & bonis fidelibus. Mors ergo ſanctorum eſt gloriam Chriſti, quia ex hoc oſtenditur magnitudo domini, quòd pro eius veritate & fide, ſancti exponunt ſe morti. Cùm enim vis amoris grauet vincat moleſtias mortis: pfectò martyres morte ſua deum clarificant, oſtendentes ea quantũ colendus & amandus ſit. Et nota q Chriſtus in directum crucifixus eſt: Petrus ob reuerentiam domini in cõtrarium. ſ. deorſum: ſed Andreas in tranſuerſum. (Et cùm hoc dixiſſet) Ieſus Petro: nuntians ei mortem & paſsionẽ, ne dura & intolerabilis Petro videretur paſsio, hanc ſuo exemplo pius magiſter lenire curauit, & ad genus mortis exemplo ſui eum inuitans (dixit, ſequere me:) id eſt, imitare me: ſequi. n. dominum, imitari eſt: ac ſi diceret, tanto tolerabilius crucis paſſionem ſuſtinebis quantò in eius ſufferentia mea te ſequi veſtigia recordaberis: et ſicut ego pro tua ſalute crucis patibulũ ſuſtinere non diſtuli: ita quoq; tu pro cõfeſsione nominis mei te pati debere memento quia ergo glorioſiorẽ palmã martyrii conſequeris, quo ad hanc promerendam arctius magiſtrum iter ſequeris. Quia. n. Petrus prius ſingulariter ad hanc ſe exhibuerat ſequelã, dicens: quare non poſſum te ſequi, animã meã pro te ponam;

Animã ſuã ponere pro Chriſto datũ eſt Petro.

K

Triginta ſeptẽ annis ſuper vixit Petrus.

Miſeriã patitur etiã, cui peccata remiſſa ſunt.

L

M

Martyres deũ clarificant.

A ponam: ideo ſingulariter ab eo exigit dñs promiſſum, dicens, (Sequere me:) ſcilicet in genere mortis. Si me, inquit, diligis, ſequere me, veni poſt me: & ſicut ego pro te, ita & tu moriaris pro me: ſicut ego tu crucem aſcende, tu eãdem quam ego mortem patere. Vnde non dixit ei ſol., ſed ſignanter præ aliis: quia iſ ſe præ omnibus debebat animam pro grege ponere & ouibus. Hoc autem dicendo dñs ſurrexit, & à loco conuiuij abire cœpit. Et ſic per illam ſequelam corporalem, idem ſignificabat, quod prius Petro per verba expreſſerat: ſicut.n. in veteri teſtamento prophetæ ſignificabant aliqua verbis, & aliqua factis: ſimiliter Chriſtus faciens, poſtquã verbo prædixerat Petro ſuũ martyrium, incepit ire. & tunc dixit ei, ſequere me. ſ. in hoc quod prædixi tibi (Conuerſus Petrus) retrahendo oculos ab aſpectu domini, (vidit Ioannem quem diligebat Ieſus etiam ſequẽtem,) quia ſicut & Petrus cœperat ire poſt Chriſtum, & volens certificari de morte Ioannis, ex amore quo eũ diligebat, de eo dominũ quæſiuit, dicens: (Hic autem quid?) ſcilicet patietur: quaſi diceret, ecce ego ſequor te in paſſione: hic autem quem vt me diligo, nunquid morietur ſicut & ego? Poſtquam Petrus audierat ſe crucifigendum: voluit etiam agnoſcere fratris exitum. Diligebat.n. Petrus Ioannem ſpeciali dilectione: & ideo volebat eũ in martyrio ſocium habere. Vnde dicit Chryſo. ꝙ valde diligebat Petrus Ioãnem: & audiens tã magni amoris indicia a domino, ꝙ videlicet ſimili genere mortis ſecuturus eſſet dominum, quo dominus præceſſerat Petrum; cupiebat tã magnorum munerum habere ſocium. De hoc autem ꝙ Petrus interrogauit, etiam Ioannes interrogaſſet, ſed non audebat. Diligebat autem (vt hic dicitur) Ieſus Ioannem: non quidẽ ſingulariter ſolum, ſed præ cæteris familiarius, & ſpecialia ſigna dilectionis ei oſtendendo præ cæteris, & hoc ſignum inter cætera, vt per pacem exiret de vita: non per certamen paſſionis: Diligebat primò quippe, propter munditiam puritatis: quia virgo eſt electus a deo, & virgo permanſit. Secundò, propter ſublimitatem ſuæ ſapientiæ: quia cæteris altius arcana diuinitatis vidit. Tertiò, propter feruorem ſui affectus ad Chriſtum, qui diligentes ſe diligit: & reſpondens Ieſus Petro, dicens, (Sic eum volo manere,) id eſt expectare, ſcilicet abſque paſſione martyrii: (donec) eccleſia ſua pace firmata (veniam,) ſcilicet ad eum vocandum: & per placidam mortem de hoc mundo ad gloriam cœleſtem aſſumendum: quaſi dicat, volo eum mori per martyrium, & me ſequi per vitam paſſionis: ſed magis volo eum occupari in quiete contemplationis: (donec) me vocante de hac vita in aliam transferatur ſuauiter, & iucundè. Habetur enim in legenda eius quòd Chriſtus apparuit ſibi circa finem vitæ ſuæ cum diſcipulis ſuis, vocans eum ad gloriam: & ad epulandum cum illis: (quid ad te?) ſcilicet inueſtigare de ipſo, quia ad Petrum non pertinebat ſcire quod deus ordinabat in

De morte Ioannis interrogatio. B

Petrus Ioannẽ diligebat.

Dilexit dñs Ioãnem ob multa. C

Mors Ioannis

futurum de Ioanne: ſed tantum pertinebat ad ipſum verbo Chriſti prompte & humiliter obedire. Ideo ſequitur, (tu me ſequere) ſcilicet crucis paſſione. Vnde Chryſoſto. Sic eum volo manere, inquit, quid ad te? per hoc erudiens nos non anxiari, neque multum inueſtigare; neque vltra ea quæ placent ei quærere, & nihil vltra quàm oportet circum ſcrutari. Hoc autem faciebat ab intemporanea compaſſione, quæ ad ſeinuicem, erat diuidens eos. Quia enim debebant orbis terrarum procurationem accipere: non oportebat eos ad ſeinuicem de reliquo eſſe complexos: profectò enim magnum huic orbi terrarum factum eſſet damnum. Propterea, ait: opus commiſſum eſt tibi, id attende & perfice, & exerce, & certa. Hũc vero ſi voluero manere hic (quid ad te.) Tu ea quæ tuipſius ſunt attende, & de his ſolicitus ſis. Hæc Chryſoſt. (Exiuit ergo ſermo iſte inter fratres,) id eſt, diſcipulos, qui erant vniti fraterna charitate, & diuulgatum eſt in publicum per narrationem vnius ad alterum, (quòd diſcipulus ille non moritur.) Hunc intellectum conceperunt ex verbis Chriſti, & in iſto intellectu ſermo ille recitabatur, quòd Ioannes non eſſet moriturus ſed donec Chriſtus ad iudicium veniret victurus. Sed non erat hoc magnum donum, ſi datum eſſet diſcipulo: cum melius ſit diſſolui & eſſe cum Chriſto. Ille tamen intellectus fuit erroneus. Quia Ioannes, ſecundum veritatem eſt mortuus. Et ideo ſtatim excluditur, cùm ſubditur. (Et non dixit Ieſus, non moritur,) quia ſententia mortis in omnes in originali peccato natus prolata eſt. (Sed dixit, ſic eum volo manere,) a dolore perſecutionis alienum: (donec veniam) vocando eum in morte, per reſolutionem naturalem ad cœlum: (quid ad te?) hoc remiſſiue legendum eſt, quia non quærit, ſed ſolum recitat hoc quod ante dixit: habebat autem Ioannes nonagintanouem annos cùm moreretur: & ſexagintaocto annis prædicauit. (Hic eſt diſcipulus ille,) ſcilicet Ioannes de quo ſaluator iam locutus eſt. (qui teſtimoniũ perhibet de his,) quæ vidit & audiuit: propter quod eius teſtimonium eſt efficax & verum. (& ſcripſit hæc) tanquam teſtis verax, teſtimonium perhibens de eis. Modus erat antiquorum, quòd illi ſcriberent hiſtoriam, qui vidiſſent: propter quod dicitur hiſtoria ab hiſtorin quod eſt videre: quia qui videt quod fit, poteſt inde hiſtoriam contexere: & ideo Ioannes qui verba Chriſti audiuit, & facta eius vidit: conuenientiſsimè ſcribere potuit. Omiſſa autem omni comparatione inter duos iſtos diſcipulos de dilectione poteſt ad myſterium referri, & miſticè accipi: nam per hos duos duplex ſignificatur vita, ſcilicet actiua & contemplatiua: per Petrum enim cui dictum eſt, ſequere me: labor exprimitur vitæ actiuæ, ad quam pertinet neceſsitatibus proximorum inſudare: at pro veritate & iuſtitia, ſi neceſſe fuerit, vſque ad mortem certare: per Ioannem verò ſuauitas deſignatur vitæ con-

D

E

Phil. I. c. Ioãnes mortuus eſt.

F

Hiſtoriæ ſcribendę mos.

Vita duplex.

G contemplatiuæ, ad quam pertinet, omnibus alijs omiſſis, ſoli deo inhærere: de quo bene di ctum eſt: (ſic eum volo manere donec veniā) id eſt eos quos guſtu meæ contemplationis ine briauero ſemper proficere volo, quouſque me in die iudicij cum æterna remuneratione appa rente de fide tranſeant ad ſpeciem, & de im perfecta vitæ huius contemplatione ad perfe ctam gloriæ contemplationem. Vtriuſque au tem vitæ finis & obiectum eſt deus, pro quo exercetur hæc & illa. ſed vita actiua plus dili git quam contemplatiua, quia magis ſentit an guſtias præſentis vitæ, & æſtuantius deſiderat ab eis liberari & ad deum ire. Contemplati uam verò vitam deus plus diligit: quia eam magis conſeruat: non enim ſimul finitur cum vita corporis, ſicut vita actiua: & ideo in Pſal-

H mo dicitur: Diligit dominus portas Sion, ſuper

Pſ.86. omnia tabernacula Iacob. Vnde dicit dominus de vita contemplatiua, ſic eum volo manere. i. expectare: donec veniam, vel in fine mundi, vel in morte contemplatiui: ſed vitæ actiuæ di cit, tu me ſequere: quia contemplatiua hic in choata nō perficitur ſed inchoata manet & ex pectat donec veniat Chriſtus perficiēdo cū vene rit: ſed actiua vita perfecta & informata eius paſſionis exēplo: interim ſequitur Chriſtū pa tiēdo pro eo. Potuiſti itaq; attendere quā multa & quàmagnifica dicta & facta ſunt in hac appa ritione: & hāc apparitionē vocat Ioānes tertiā, ſ. a numero dierum: ſed non numero appari tionum. Prima apparitio fuit in prima die qua ſurrexit, in qua pluries ſe manifeſtauit. Se

Apparitio tertia. i. tertiæ diei. cunda, poſt dies octo: Quando Thomas vidit & credidit. Tertia hac die: quando de piſcibus prandium fecit: ſed poſt quot dies ab octaua reſurrectionis id fecerat, euangeliſta non deter

I minat: vel poteſt referri ad vices, quia non le gitur quòd multis vel pluribus diſcipulis ſimul apparuerit: niſi primo Thoma abſente, & ſecū do eo præſente & tertiò hic ad mare. Vnde ſi gnanter in plurali dicit diſcipulis ſuis. Et de inceps apparuit vſque ad diem aſcenſionis quo ties voluit quamuis non omnia ſcripta ſunt. Tā dem dominus benedictione data diſcipulis, di ſparuit ab eis.

O R A T I O.

Domine Ieſu Chriſte, præſta mihi miſe ro vt pulmentarium tibi exhibeam: mā datis tuis obediendo: tu enim noſtra obedientia quodammodo reficeris: quia in ea quam plurimum delectaris. Fac quoque me in dignū tui conuiuij participem: vt te piſce aſſo & pro nobis paſſo reficiar, pro te patiendo: & te pane vero ſatiar, nunc in tua doctrina: & in tui corporis ſacramento, & tandem in æter næ ſocietatis gaudio: da etiam mihi domine vt cū Petro merear te diligere: pro te mala per ferendo: & cum Ioāne a te, ibi diligi inhæren do: & in hoc ſemper proficere, & vſque in finē perſeuerare. Amen.

Quomodo dominus apparuit vndecim diſci- pulis in Galilæa, & etiam quingentis fratribus. Caput 80 K

Poſt hæc vndecim diſcipuli abierūt in Gali læā ſecundū mandatum Chriſti, & angeli Mat.28 in montem & locum, vbi principaliter conſtitutum erat eis vbi dominus ordinauerat ſe viſibilem præbere illis. Vnde Beda. Nam per gens dominus ad paſſionem, ait diſcipulis: poſt quam reſurrexero, præcedam vos in Galilæā. Angelus quoque mulieribus, ait: quia præcedet vos in Galilæam. Quapropter iuſſioni magi ſtri obedientia diſcipulorum obſequitur. Quā uis enim ſupradicta apparitio ad mare Tibe riadis fuerit in Galilæa, vbi eſt idem mare: non tamen illa principaliter intendebatur, cum L ibi pauci. ſ. ſeptem tantum eſſent diſcipuli: ſed potius iſta in qua ſimul omnes erant congre gati. Et ſciendum, quod prope montem oliueti Apparitio principalis in Galilæa: & q Galilæa ex parte boreali ad vnum miliare eſt mons, qui appellatur Galilæa: & dicunt quidā quod ille eſt mōs prædictus ad quē diſcipuli vndecim abie rūt: nō quia mōs ſit in Iudæa: ſed quia mōs iſte appellatur Galilæa. Alij (quod magis videtur) dicūt hoc fuiſſe in monte Thabor: in quo dñs transfiguratus fuit, qui vere in Galilæa conſiſtit. Ibi enim paucis. ſ. tribus diſcipulis oſtenderat glo riam ſuæ futuræ reſurrectionis: & ideo ibi re ſurrectionem ſuam completam manifeſtauit omnibus ſuis diſcipulis. Vnde probabiliter creditur quod ibi etiam fuerunt quingenti fra tres, præter prædictos vndecim diſcipulos, & quod illa fuit manifeſtatio, de qua ad Corinthios ſcribit Apoſtolus dicens: Deinde viſus eſt pluſ 1.Co.15 quam quingentis fratribus ſimul. hic tamen nō M exprimuntur, niſi vndecim apoſtoli: quia erāt principales diſcipuli Chriſti. Vnde Euſebius. Duo enim euangeliſtæ. ſ. Lucas & Ioannes ſo lis vndecim hunc ſcribunt apparuiſſe Hieru ſalem: cæteri verò in Galilæam properare: nō ſolum vndecim: ſed vniuerſis diſcipulis, & fra tribus dixerunt angelum & ſaluatorem vidiſſe de quibus & Paulus meminit dicens: deinde apparuit pluſquam quingentis fratribus ſimul Hæc Euſebius. Quomodo autem tot fratres erāt ibi, cum aperte dicatur in actibus, quod omnes Act.1. diſcipuli erant in Hieruſalem in cœnaculo cō gregati & non erant niſi centum viginti? Po teſt dici quod omnes credentes de Hieruſalem cum apoſtolis non erant, niſi centum viginti. Multi tamen erant credentes de alijs ciuitati bus & locis, quibus ſimul apparere voluit, ad ipſorum conſolationem, ſicut & alijs. Et ibi. ſ. in monte apparuit eis dominus: quia illi eum quandoque videre merebuntur in altitudine cœlorum: qui nunc celſitudinem perfectionis aſcendentes in ima calcant deſideria terreno rum. Vnde Rabanus: In monte quidem appa ruit eis dominus, vt ſignificaret quoniam cor pus, quod de communi generis humani terra naſcendo ſuſcepit iam ſuper omnia terrena re ſurgendo ſubleuauerat, & vt admoneret fide-

les,

A les, ſi illic celſitudinem reſurrectionis eius cupiũt videre) hic ab infimis voluptatibus ad ſuperna ſtudeant deſideria tranſire. Hæc Rabanus. Diſcipuli autem dominum vidẽtes viuum, adorauerunt in aduentu ſuo adoratione latriæ: & ante eum humiliauerunt ſe credentes dominum deum, & hominem immortalem & reſurrexiſſe: quidam autem dubitauerunt, propter rei nouitatem: quorum dubitatio noſtram auget fidem: ex quo patet ꝙ ibi erant alii quam apoſtoli: qui omnes erant certificati: etiam Thomas qui inter eos fuit magis incredulus. Dubitatio quidem diſcipulorum, noſtræ fidei fuit confirmatio: quia quo amplius dubitauerũt, eo ſolicitius inquiſierunt: & quo verius probauerunt: eo firmius crediderunt: & non ſolum fidem noſtram corroborauerunt, ſed etiam hæreticorum veſaniam deſtruxerunt.

B Pius autem & clemens dominus credentes in fide confortat, & fidem eorum roborat, ac dubios ad fidem reducit, & dubietatem eorum excludit intimans eis ad quãtam gloriam peruenerit. Vnde vt omnem dubietatem a cordibus eorum auferret accedens locutus eſt eis ad certificandum eos de ſua reſurrectione dubios, dicens: (Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra) quia licèt Chriſtus, quantum ad diuinitatem, ab æterno haberet hanc poteſtatem, & inquantum homo ab inſtanti conceptionis haberet poteſtatem in cœlo & in terra autoritatem tamen executiuè non habuit ante ſuã reſurrectionem: ſed voluit poſſibilitati eſſe ſubiectus, propter noſtram redemptionem. Hoc ergo loquitur a parte humanitatis in qua minoratus eſt, paulominus ab angelis: non a parte diuinitatis: in qua patri eſt conſors, &

Poteſtas data Chriſto vt homini.

C coæqualis. Nam ſecundum diuinitatem tantus eſt pater, aut filius, aut ſpiritus ſanctus quantus eſt pater, & filius, & ſpiritus ſanctus. Vnde Auguſtinus. Tanta eſt tota trinitas in ſolo patre, vel in ſolo filio, vel in ſolo ſpiritu ſancto: quanta eſt ſimul in patre, & filio, & ſpiritu ſancto. Hæc Augu. Igitur ſecundum diuinitatem ſemper ſimul cum patre & ſpiritu ſancto omnipotens ſuper omnia: ſecundum humanitatem omnium rerum, & inter omnia poteſtatem accepit, & omnia in manu eius ſunt tradita: vt homo ille qui nuper factus eſt de cœlo dominetur & in terra. Habet enim poteſtatem in cœlo coronandi quos vult: & in terra eligendi quoſcunque vult: quia & hic & ibi facit quod vult. Non ſolum ergo in terra: ſed etiam in cœlo poteſtatẽ accepit, quia in humanitate exaltatus, ad dexteram patris eſt collocatus: & ſuper omnes angelos eleuatus nomenꝗ́ ſibi datum eſt, quod eſt ſuper omne nomen: vt in nomine Ieſu omne genu flectatur cœleſtium, terreſtrium & infernorum: non ſolum eſt ſuper omnium hominum nomen, ſed etiam ſuper omnium angelorum ſanctiſſimum, nulli. n. hominum, vel angelorũ conceſſum eſt, vt natura filius dei dici poſſit: n. ſi illi, cui a patre dictum eſt hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi cõplacui: nulli quoque ſanctorum vel angelorũ

Phili. 2.

Matth. 3

datum eſt, vt in nomine eius daretur ſalus mũdo, niſi ſoli deo, de quo Petrus, ait, non eſt in aliquo alio ſalus, neque enim aliud nomen, datum eſt ſub cœlo hominibus, in quo oporteat nos ſaluos fieri. In natura quippe hominis a patre accepit, quod in natura deitatis etiam ipſe donauit. Vnde Seuerianus: Filius quippe dei, virginis filio: deus, homini: diuinitas carni contulit, quod ſemper ipſe cum patre poſſedit. Hæc autem poteſtas ſibi data peccatores non ſpreuit: ſed omnes ſine perſonarum acceptione colligit. Vnde conſequenter inſtituens baptiſmum ſubiungit: (Euntes per mundum vniuerſum, docete) fidem (omnes gentes:) id eſt omnia genera gentium, ſine diſtinctione perſonarum. Ex hoc patet ꝙ prædicatores euangelii, debent omnibus & magnis, & paruis ſine acceptione prædicare. (Euntes) ergo: quod eſt contra negligentes, qui ire nolunt. (docete,) quod eſt contra ignorantes, qui docere neſciunt, & officium aſſumunt: (omnes gentes,) quod eſt contra perſonarum acceptores, qui tantum ad aliquos vadunt: (baptizantes eos,) quia niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto non poteſt intrare in regnum dei: (in nomine) propter vnitatem ſubſtantiæ, (patris & filii, & ſpiritusſancti,) propter diſtinctionem perſonarum: vt quorum eſt vna diuinitas, vna ſit largitio, non ait, in nominibus patris, & filii, & ſpiritusſancti: ſed in nomine: vt indiuiduam trinitatem, vnum deũ eſſe inſinuet. Iſta ergo eſt forma baptiſmi a Chriſto inſtituta, ſed familiari conſilio ſpiritusſancti quodammodo mutata fuit in primitiua eccleſia, quando apoſtoli baptizabant in nomine Chriſti: vt nomen Chriſti, quod tunc odioſum erat, publicaretur & magnificaretur per ambitum mundi. Et addit (docentes eos ſeruare) opere & perſeuerantiæ, (omnia quæcunque mandaui,) & dixi (vobis) ſ. ſacramenta a Chriſto inſtituta: & alia ad fidem catholicã pertinentia, ac mores circa dilectionem dei & proximi inſtituentia. Præceptum quod dominus ante paſſionem ſuam diſcipulis dederat, ſ. ꝙ Iudæis prædicarẽt & in viam gentium non abirent ad tempus erat certum: quia ante Chriſti reſurrectionem fides Chriſti non erat diuulganda: per orbem vniuerſum; & ideo poſt reſurrectionem præcepit eis, vt in omnes gentes irent & primo docerent, id eſt, catechizarent, & in fide inſtruerent: deinde fidei ſacramento. ſ. baptiſmo intingerent, quia adulti prius debent inſtrui de his quæ ad fidem pertinent, quam baptizari. Et ideo catechiſmus debet baptiſmum præcedere, & tandem poſt doctrinam fidei, & poſt baptiſmum omnia quæcunque eſſent obſeruanda præciperent: quia (vt dicit Iacobus) oportet non tantum auditores eſſe verbi ſed etiam factores: & qui offenderit in vno factus eſt omnium reus: congruus ordo, primo enim auditor in fide eſt docendus. quia niſi prius fidem anima recipiat, non eſt dandus baptiſmus: quia ſine fide impoſſibile eſt placere deo, nec valet baptiſmi mundatio, nõ ſi quantũ poteſt bonis oper-

D *Actu. 4.*

Prędicã dũ omnibus.

E

F

Præceptũ ad tẽpus Mat. 10.

catechiſmus.

Iacob. 2

operibus

G

operibus inſiſtat, quia ſicut corpus ſine ſpiritu mortuum eſt, ita & fides ſine operibus mortua. Igitur oportet omnia ſeruare, quæcunque mandauit ipſe. Cui hoc videtur impoſſibile, ſolum teneat & cuſtodiat charitatem. Vnde Auguſt. Dilectio fortis res eſt fratres. Vultis videre quam ſit fortis dilectio? quiſquis propter aliquam neceſſitatem non potuerit implere, quod iubet deus amet illum qui implet, & in illo implet. Et iterum Diuinarum ſcripturarũ multiplicem abundantiam, latiſſimamq́; doctrinam, ſine vllo errore comprehendit, & ſine vllo labore cuſtodit, cuius cor plenum eſt charitate: dicente apoſtolo: Plenitudo autem legis charitas: totam magnitudinem diuinorum eloquiorũ ſecura poſſidet charitas: qua deum proximumq́; diligimus: docet enim cœleſtis vnus medicus nos, & dicit: Diliges dominum deum tuum, ex toto corde tuo: & ex tota anima tua: & diliges proximum tuum ſicut teipſum. In his duobus preceptis, tota lex pendet & prophetæ: ſi ergo non vacat omnes paginas ſacras perſcrutari omnia inuoluta ſermonum euoluere, omnia ſcripturarum ſecreta penetrare: tene charitatem, vbi pendent omnia. Ibi tenebis quod ibi didiciſti, tenebis etiã quod non didiciſti: ſi enim noſti charitatem aliquid noſti, vnde & illud pendet, quod fortè non noſti. Et in eo quod in ſcripturis intelligis charitas patet & in eo quod non intelligis, charitas latet. Ille itaque tenet & quod patet, & quod latet in diuinis ſermonibus, qui charitatem tenet in moribus. Et iterum: Quanta eſt charitas: quæ ſi deſit, fruſtra habentur cætera: ſi adſit habentur omnia. Et iterum, Homo fide, & ſpe, & charitate ſubnixus, & eas inconcuſſe retinens, non indiget ſcripturis, niſi ad alios inſtruendos. Multi per hæc tria in ſolitudine, ſine codicibus viuunt. Hæc Augu. Eſt etiam tantum bonum charitas, vt non tantum defectus noſtros ſuppleat: ſed etiam bona aliena noſtra eſſe faciat. Vnde Greg. Aliorum bona opera noſtra ſunt: quæ ſi imitari non poſſumus, in aliis, amemus, & amantium fiunt quæcunque amantur in nobis. Vnde & Augu. Penſent inuidi quantum bonum eſt charitas, quæ ſine labore noſtro, aliena bona noſtra facit. Et iterum: Si amas vnitatem, etiam tibi habet, quiſquis in illa aliquid habet: tolle inuidiam, & tuum eſt quod habeo: tolle inuidiam, & meum eſt quod habes. Liuor ſeparat, charitas iungit. Hæc Auguſt. Per charitatem quippe eſt homo in participio omnium bonorum eccleſiæ: & ex defectu charitatis amittit homo meritum omniũ bonorum eccleſiæ, & etiam boni operis proprij. Et vt dicit Bern. Charitas eſt virtus in qua nec minimum opus reſpuitur: ſine qua nec maximum acceptatur. Et breuiter concludendo charitas inter virtutes tenet principatum, quia ſine ipſa ad perfectionis culmen nemo conſcendere valet: tunc enim homo perfectus, quãdo charitate plenus eſt. Deinde quia magna eis iniunxit, erigens eorum ſenſus & eos confortans, ait: (Et ecce ego vobiſcũ ſum.) protectione diuinæ virtutis: cooperatione laboris & operis: ac etiam ſacramentali præſentia corporis: (omnibus diebus vſque ad conſummationẽ ſeculi:) incluſiue, cum finitis laboribus, & conſummato ſeculo mecum regnabitis: cuius rei pignus eſt præſentia meæ deitatis & gratiæ, & in præſenti. Ex quo patet quanta merces piæ conuerſationis, quale ve pignus futuræ beatitudinis etiam in præſenti fideles maneat, & quod vſque ad finem mundi, fides non deficiat, quantumcunque tribulationibus agitetur: ac ſi dicat, ſecundum Chryſoſtomum, non excuſetis vos, nec mihi dicatis difficultatem iniunctorũ negotiorum, quia ego vobiſcum ſum: qui omnia faciam leuia: Hæc Chryſoſto. Magna promiſſio, magnus & inſuperabilis clypeus ſecuritatis: ego, inquit, vobiſcum ſum: in vobis pugno vos defendo, nihil timeatis, ite ſecuri. Si enim deus pro nobis, quis contra nos? dicamus ergo in deo faciemus virtutem, & ipſe ad nihilũ deducet tribulantes nos, & inimicos noſtros: & ſpecialiter prædicatoribus euangelij promittitur aſſiſtentia domini, cùm dicitur: (& ecce ego vobiſcum ſum,) ſ. dirigendo ſermones ad ſalutem audientium & meritum veſtrum, ſecundum Chryſoſtomum. Non tantum loquitur illis qui tunc erant: nec cùm illis ſolum dixit ſe futurum eſſe: ſed & per ipſos loquitur omnibus futuris, qui poſt illos credent: cum quibus etiam ſemper erit. Non enim vſque ad conſummationem ſeculi apoſtoli permanſuri erant: ſed ſicut vni corpori, loquitur fidelibus quibus coniungitur vt caput membris. Hæc Chryſoſt. Quamuis enim dominus quoad præſentiam corporalem, abſceſſurus eſſet a diſcipulis: tam per præſentiam diuinitatis & ſpiritualem influxum ſuorum donorum & ſuæ gratiæ præſens ſemper manet, & manebit cum fidelibus, vſque ad finem ſeculi. Sapiens enim & fidelis nauta, nauem non dimittit donec fuerit ad portum applicata: eccleſia verò eſt nauis, & Chriſtus eſt nauta regens ipſam: quia eam non dimiſit, nec dimittet, donec ad portum paradiſi perueniat. Hæc eccleſia in Apocalypſi de cœlo deſcendere dicitur: quia ſecundum Auguſtinum. Cœleſtis eſt gratia, qua deus eam facit. Vl Rabanus. Ex hoc autem intelligitur, quod vſq; ad finem ſeculi non ſunt defuturi in mundo, qui diuina manſione & inhabitatione ſunt digni. Quòd aũt dicit, vſq; ad conſũmationẽ ſeculi, ſecundum Bedam, finitum pro infinito ponitur. Nam qui in præſenti ſeculo manet cum electis, eos protegendo: & per occultos inſtinctus ſpiritusſancti dirigendo: ipſe cum eis poſt finem ſeculi manebit, eos remunerando, & ſine fine ſua præſentia ſatiando. Vnde & Leo papa: Qui enim aſcendit in cœlos, non deſerit adoptatos: & ipſe deorſum confortat ad patiẽtiam qui ſurſum inuitat ad gloriam. Manebit etiam cum fidelibus in præſenti ſeculo: non ſolum virtualiter, ſed ẽt per præſentiã corporalem in eucharistiæ ſacramento: vbi eſt Chriſtus totus, & poſt finem videbunt eum facie ad faciem luce clarius. Rememorat autẽ eis, vt ait

magis

Margin notes (left): Charitas legẽ implet. — Dilectionis fortitudo. — Rom. 13 — Exo. 20 & Deu. 6 — H — Charitas aliena noſtra facit. — I — Charitas omnia facit acceptabilia.

Margin notes (right): K — Fides nõ deficiet. — Rom. 8. — Pſa. 59. — L — Chriſtus quõ ſemper præſens — M — Eccleſia nauis Chriſti. — Apo. 21 — Vſq; pro ſemper. — Cõſummatio ſeculi

A Chry. & conſummationem ſeculi: vt eos magis attrahat, & ne præſentia ſingulariter inſpiciāt ſolum, quæ ſimul cum præſenti vita diſſoluuntur: ſed & futura bona, & ſine fine manſura: quaſi diceret, Triſtia quæ ſuſtinebitis, ſimul cum præſenti vita diſſoluentur, cum & totum ſeculum in conſummationem deueniat: bona autem quibus potiemini ſunt in æternum manſura. Hæc Chryſ. Conſidera nunc bene diſcipulos, & ea quæ modò ſunt eis dicta: quia ſunt valde magnifica. Stant in magna iucunditate cum domino: manifeſtat eis qualiter eſt dominus omnium dat eis mandatum de prædicando, & dat formam baptiſmi: dat & vigorem permaximum, dum dicit quòd ſemper cum eis erit. Et ſtans benignus familiariter inter eos, prædicans & loquens de regno dei: magna eos iucunditate repleuit, & lætitia inenarrabili.

B Vides quantam conſolationem dat eis, & quot oſtendit inſignia charitatis. Apparet quòd iſti dominum cum deſiderio & ſolicitudine expectare curauerunt. Et ideo læti eum aſpicere meruerunt. Sic & nos contingere ſentiremus, ſi in expectando dominum & aduentum eius, feruidi & ſoliciti eſſemus. Per iſtos quibus dominus in monte Thabor prædicto apparuit, contemplatiui deſignantur: quia in hoc monte transfiguratus dicitur, & talibus ipſe frequenter apparere dignatur. Deinde dominus ab eis diſceſſit, & more ſolito ad ſanctos patres rediit: diſcipuli vero cum magno gaudio remanſerunt, & poſtea in Hieruſalem redierunt.

ORATIO.

C Domine Ieſu Chriſte, fili dei viui: qui corda diſcipulorum, de morte tua dolentium tuæ exhibitione præſentiæ gaudio incredibili, in monte eis apparens, perfudiſti: da mihi miſero vt nunc celſitudinē perfectionis aſcendens, in ima ſtudeam deſideria terrenorum calcare, & ab infimis voluptatibus ad ſuperna deſideria tranſire: quatenus te merear quādoque in altitudine cœlorū videre. Fac etiam domine me omnia quę mandaſti ſeruare: & mane nobiſcum in hoc ſeculo protegendo, & dirigendo, & poſt finem ſeculi remunerando, & ſine fine tua pręſentia ſatiando. Amen.

Epilogus apparitionum domini, poſt reſurrectionem. Caput 81

Duodecim apparitiones.

Habes igitur duodecim apparitiones, poſt domini reſurrectionem vſque ad aſcenſionem, abſque duabus cum aſcenſione proximo dicendis. & ſic apparitiones quatuordecim fuerunt de quibus tantum decem in euāgelio ſcriptæ ſunt: potes etiam meditari de pluribus: nam veriſimile eſt, quòd benignus dominus ſæpe matrem & diſcipulos, & Magdalenam dilectam diſcipulā viſitauit: confortans & exhilarans eos, qui ſic vehementer de ſua paſ-

Apparitionem vniuerſo quatuordecim.

D ſione conterriti & contriſtati fuerant. Quod etiam beatus Auguſtinus ſentire videtur, loquens de tempore poſt domini reſurrectionē: Non omnia inquit, ſcripta ſunt: crebra enim erat eius cum illis conuerſatio, priuſquam aſcendiſſet in cœlum. Et forte ipſi ſancti patres: maxime Abraham, & Dauid, ad quos ſpecialis facta fuit promiſſio filii dei: veniebant cum eo, ad videndum illam excellentiſſimam filiam ſuam, matrem domini, quæ pro eis & omnibus gratiam inuenit, & redemptorem genuit. O quā libenter eam conſpiciebant, & quam reuerenter ſe eidem inclinabant: & omni qua poterant benedictione complebant, quamuis ipſi non viderentur ab illis, qui corporaliter ibi erant. Potes etiam hic conſiderare benignitatem, charitatem, & humilitatem domini more ſolito quę in omnibus factis eius relucent: quod etiā poſtquam glorioſe vicerat & reſurrexerat, peregrinari adhuc per dies quadraginta voluit, vt ſuos diſcipulos conſirmaret & roboraret.

Abrahā & Dauid viſitantes Mariā.

E Digne namque poſt tot annorum curricula, poſt tot labores & afflictiones, poſt tam crudelem ignominioſam, & acerbam mortem poterat triumphator ad ſuam gloriam remanere: & apoſtolos per ſuos angelos confortare, & pro ſuo nutu conformare: ſed hoc non patiebatur charitas ſua perſonaliter voluit conuerſari cum eis & veritatem reſurrectionis multis comprobauit argumentis, id eſt, ſenſibilibus & euidentiſſimis ſignis, multa in corpore proprio oſtendens præter naturam corporis immortalis: vt ſic veritatem reſurrectionis aſtrueret, & ab apoſtolis eorumq; poſteris omnem omnino cauſam hæſitationis amoueret. In corpore enim proprio cicatrices oſtendit, cum tamen a natura corporis immortalis penitus aliena ſit

F omnis deformitas cicatricis: comedit cum eis & bibit, cū tamen corpus ſpirituale ciborum alimonia minime indigeret. Sed ſciendum eſt cibos a domino ante mortem ſumptos in eius alimoniam ceſſiſſe, quia illos in ſe conuertit: ſumptos poſt reſurrectionem verò ſumptos, nullam ei alimoniam præbuiſſe: quia illos quiſe non conuertit, cum haberet corpus glorificatum & incorruptibile, ſed mox ſpirituali eius virtute abſumptos, ſicut abſumitur aqua miſſa in ignem: aliter abſorbet aquam terra ſitiens, aliter exiccat radius ſolis calens: illa abſorbet & in ſe trahit, indigentia iſte exiccat & conſumit potentia. Manducauit ergo dominus poſt reſurrectionem poteſtate non neceſſitate: vt eo modo reſurrectionem & vitā verā, nō imaginariā oſtenderet, ſi non oſtenderetur veritas reſurrectionis, perditus eſſet fructus paſſionis. Vnde Auguſt. Et de ſaluatore quidem fides Chriſtiana nō ambigit, quin poſt reſurrectionem in carne ſpirituali, ſed tamen vera cibum & potum cum diſcipulis ſumpſerit, non alimētorum indigentia, ſed ea qua & hoc poterat poteſtate, non enim edendi & bibendi talibus corporibus auffertur poteſtas, ſed egeſtas quoniā certò inuiolabili munere immortalitatis induetur, vt nō niſi velint, poſſibilitate, non neceſſitate

Chr. poſt reſurrectionē a dño ſūpti quo deuoue runt.

G necessitate veſcantur. Hæc Aug. Præter hæc ar-
Actu. I. gumenta Lucas ſcribens hiſtoriam actuum
Apoſtolorum, ponit & alia. Fuit enim argumē
tum veræ reſurrectionis, q per dies quadra-
ginta multiformiter apparuit eis, loquens de
regno dei: non eſt intelligendum, q ſingulis
quadraginta diebus apparuit eis. ſed q infra
numerum tot dierum pluries apparuit, exhi-
bendo ſe oculis videndum, & manibus palpan
dum: cum eis comedendo & bibendo, ſicut an
te conſueuerat: vt reſurrectionem ſuam pluri
bus modis oſtenderet: ſed ad demonſtrandum
gloriam ſuæ reſurrectionis, non decebat eum
cum illis (vt prius) conuerſari continue, ne pu
taretur ad vitam mortalem reſurrexiſſe. Fa-
cto ergo interuallo apparebat diſcipulis, & nō
conuerſabatur continuè cum eis. vt oſtenderet
H ſe reſurrexiſſe ad immortalem vitam, ab ho-
minibus huius vitæ ſeparatam. Itaque non ſta
Aſcēſio tim poſt reſurrectionem aſcendit: vt multipli-
cur dila citer reſurrectionem probaret, & diſcipulos
ta. conſolando refoueret, & vt noſtram informa
ret patientiam: quia debemus æquanimiter ex-
pectare mercedem noſtram. vnde ſicut fuerūt
quadraginta horæ mortis eius, ſ. quatuor para
ſceues veſpertinæ, & triginta ſex duarum no-
ctium & vnius diei: ita quadraginta diebus cū
eis conuerſatus eſt poſt reſurrectionem: quia
diuina conſolatio excedit humanam triſtitiā.
Pro eis fecit hoc, & pro nobis: ſed nō aduerti
mus. Dilexit & diligit ſic vehementer, & non
diligitur: cùm tamen ad talem & tantum ignē
nō ſolum caleſieri, ſed etiam ardere debemus.
Vnde Bed. Reſurrectionem ſuā certā & veram
multis & variis documentis perſuadere digna
I tus eſt: propter ædificandam fidem, & fugan-
dam de corde perfidiam: omnemq́ dubitatio-
nem de ſua reſurrectione tollendam. Vnde
etiam Bernardus: Chriſtus dicitur triplex pa-
nis: ſubcineritius, in incarnatione: reuerſatus,
in reſurrectione: triticeus, in nudę deitatis oſtē
ſione. Panis ſubcinericius eſt deus homo, nam
quid eſt deus, niſi vita & panis: quid eſt homo,
niſi cinis & puluis: & quid eſt in vna perſona
deus latens, & homo patens, niſi panis ſubcine
ricius? Panis ergo ſubcinericius eſt panis
Panis ſub cinere, deus latens ſub homine: & hoc erat
ſubcine Chriſtus ante reſurrectionem: panis reuerſa-
ricius. tus, eſt econuerſò homo deus. ſ. poſt reſurre-
ctionem. Prius enim quaſi cinis panē occulta
uit: poſt vero quaſi panis cinerem celauit. quā
do enim habuit corpus glorificatum, tunc hu
manitas in eo quaſi celata fuit. Vnde ante paſ
ſionē humanitas in eo manifeſta fuit, deitatis
latebat: & ideo tunc per miracula & prędicatio
nem deitatem probare, & mundo oſtendere
oportebat. Poſt reſurrectionem vero magis
probationi humanitatis, quam diuinitatis inſi
ſtebat: vnde tunc viſu, tactu, eſu, & multis aliis
Panis tri argumentis ſe verum hominem eſſe approba
ceus. bat. Panis triticeus ſine omni cinere eſt, ſine
Deus furfure, ſine ænigmate, ſed de ſimilia puriſſi-
deus. ma: hæc eſt nuda deitas. Hic panis eſt deus deus
Nam deuotioni non ſufficit ſemel dicere, deus
vox enim deuota eſt, deus deus meus. hoc facit K
mihi deus: & hoc addaſ, vt ſit deus deus meus.
Quid enim prodeſt mihi deus: ſi non ſit deus
meus. Hæc Bern. Et ſciendum q nō iniquis ho
minibus, & mundi amatoribus, ſed ſolis apo-
ſtolis aliisq́ fidelibus poſt reſurrectionem ſuā
ſaluatorem apparuiſſe legimus neque enim
conueniens erat: vt Chriſtus a mortuis reſur-
gens, factusq́ iam æternus & immortalis, ini-
quis hominibus deo mortuis, & a vita quæ
Chriſtus eſt ſeparatis, ſe manifeſtaret. Vnde
& ante dixerat: adhuc modicum, & mundus
. ſ. qui modò non me videt oculis carnis, iam
me non videt: vos autem videbitis me. Vnde &
Theophilus: De cætero non conuerſabatur in
ter plebem: quia. ſ. poſt reſurrectionem conuer Cōuerſa
ſatio eius non erat digna hominibus: ſed diui- tio Chri
na magis quod etiam eſt forma reſurrectionis ſti poſt
futuræ in qua ſicut angeli conuerſabimur & reſurre
filii dei. Hæc Theophilus. Manifeſtauit autem ctionē.
ſe diſcipulis ſuis, & aliis fidelibus, vt viuus vide L
retur viuentibus. Vnde dicit Auguſt. q quan-
do ſurrexit, non eſt viſus niſi a ſuis. Vnde & in
Actibus. Hunc deus ſuſcitauit tertia die, & de- Acto. 10
dit eum manifeſtum fieri non omni populo:
ſed teſtibus præordinatis a deo: nobis qui man
ducauimus & bibimus cum illo, poſtquam re-
ſurrexit a mortuis. Fuit autem conueniens q
non omnibus; ſed teſtibus tantum præordina
tis reſurrectionem ſuam manifeſtaret: quia in
ſima per media reducit in ſuprema: & ideo
quoſdam mediatores elegit, per quos vniuerſo
orbi reſurrectio manifeſtari poſſet. Sic ergo do
minus per dies quadraginta multiformiter ap
parens diſcipulis: ac edens loquensq́ cum eis,
& argumētis nos illuminauit ad fidē, & promiſ
ſis erexit ad ſpem: vt ſic tandem, donis cœlitus M
datis, accenderet ad amorem. Et ſecundum Immor
Hieronymum, Oſtendit immortalitatem mor tali-
talibus, ad gratiarum actionem debitam: vt in tatis o-
telligamus quid fuerimus, & ſciamus quid fu- ſtenſio.
turi erimus. De myſterio autem prædictarum
apparitionum, & duarum ſequentium, ſic di-
cit Beda. Hac ergo frequentia corporalis ſuæ
manifeſtationis, oſtendere voluit dominus in
omni loco ſe bonorum deſideriis præſentem
eſſe diuinitus. Apparuit namque ad monumen
tum lugentibus fœminis: adeſt & nobis eius ab
ſentiæ recordatione ſalubriter contriſtatis. Oc
currit reuertentibus a monumento, vt agnita
reſurrectionis gaudia prædicarent. adeſt & no
bis, dum bona quæ nouimus, proximis fideli-
ter annuntiare gaudemus: apparuit in fractio-
ne panis his, qui ſe peregrinum eſſe putantes
ad hoſpitium vocauerunt: adeſt nobis cum pe
regrinis & pauperibus quæcunque poſſumus
bona libenter impendimus: adeſt & nobis in
fractione panis, cum ſacramentum corporis
eius videlicet panis & vini, caſta & ſimplici cō
ſcientia ſumimus. Appparuit in abdito de ſua
reſurrectione loquentibus: adeſt & nobis, qui
modo eius dono idem agimus: adeſt & nobis
ſemper, cum ab extrinſecis operibus ad tēpus
vacantes, de eius gratia locuturi conuenimus:
apparuit

A apparuit cum foribus clauſis, intus Iudæorum metu reſiderent: apparuit cum minorato eodem metu, apertis cum greſſibus in montis vertice quærerent: adeſt quondam confortaturus ſuo ſpiritu eccleſiam, cũ ab infidelibus premeretur, & ad publicum venire, ac dilatare prohiberetur: adeſt eidem & nunc, cum inclinato ad fidem culmine regali, terror quieuit perſecutionis & omnis mundi ſublimitas, apoſtolicis eſt ſubſtrata veſtigiis: apparuit piſcatoribus eosq; apparens diuinis adiuuit beneficiis: adeſt & nobis cum neceſſaria vitæ temporalis recta intentione iuſtisq; noſtris laboribus ſubſidium adiungit ſuæ pietatis: apparuit recumbẽtibus: adeſt & nobis cum iuxta apoſtoli monita, ſiue mãducamus, ſiue bibimus, ſiue aliud quid agimus, omnia in gloriam dei facimus, apparuit primo in Iudæa: deinde in Galilæa, B poſt hæc in Iudæa, rurſum die quo aſcẽdit in cœlum: aderat eccleſiæ cum primo ſolius Iudææ terminis clauderetur: adeſt modo cum Iudæis ob culpam perfidiæ derelictis: tranſmigrauit ad gentes: & aderit in futuro cum ante finem ſeculi reuertetur ad Iudæam: & ſicut apoſtolus ait, intrante gentium plenitudine, ſic omnis Iſrael ſaluus erit. Rom. 11 Nouiſſimè illis apparuit aſcendens in cœlum: aderit & nobis vt cum poſt mortem ad celos ſequi mereamur ſi ante mortem cum in Bethaniam vnde aſcẽdit, id eſt in domum obedientiæ ſequi curamus Ipſe etenim cœlum aſcenſurus Bethaniam venit: quia ſicut apoſtolus, ait: Factus eſt obediẽs vſque ad mortẽ, mortem autem crucis: propter quod & deus eum exaltauit: Phel. 2 venimus ibidem & nos, ſi quod ille monet agimus, quod promiſit intendimus. Eſto fidelis, ait, vſque ad mortẽ C & dabo tibi coronam vitæ. Fit quoque ipſius gratia largiente, vt qui nobiſcum vſque ad vitæ huius terminum manet, poſt hanc nos vitam ad videnda ſecum cœleſtis vitæ præmia ſubleuet. Hæc Beda.

Quinquageſimæ cõſecratio

Sicut ergo quadrageſimam, ſic & quinquageſimam Chriſtus nobis ſacrauit: & nos vtraque ſolennitate myſticè inſtituit: de quibus Beda ſic ait. Vtranque ſanè hanc ſolennitatẽ: hoc eſt quadrageſimę & quinquageſimę non quorumlibet hominum: ſed ipſius domini, ac ſaluatoris noſtri prima nobis ſanxit autoritas: quadrageſimę videlicet in eo, q diebus ac noctibus quadraginta ieiunauit in deſerto, Victisq; verſutiæ tẽtatoris, miniſteriis fruebatur angelicis, vbi ſuos nos informaret exemplo quia per macerationem carnis aduerſarii ſpiritualis machinas euitare, & ad angelorum debeamus conſortium peruenire. Porrò quinquageſimæ nobis gaudia in eo ſeruanda monſtrauit: q poſt reſurrectionem ſeipſum diſcipulis viuum in multis argumentis, per dies quadraginta præbuit: Acto. 2. & illos ſuæ frequentiæ viſitationis lætabundum hoc tempus habere fecit, ac feſtiuum. In quo non ſolum futuri ſeculi gaudia, quæ cũ illo ſumus habituri præſignauit, verum & ineffabilem circa nos ſuæ pietatis effectum oſtendit: qui depoſita iam infirmitate corporis: & per reſurrectionis virtutem in cœleſtem gloriam commutata, dignatur D tamen adhuc diſcipulorum intereſſe conuiuio vt ſocios eos habere poſſit in cœlo: & præcepta quibus ad regnum dei perueniant viuacius ipſa familiaritate commendet: atque memoria illius temporis roboret, de qua eis, ante paſſionem ſuam promittendo prædixerat: & ego diſpono vobis ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnum, vt edatis & bibatis ſuper menſam meam in regno meo: Luc. 22. ſed & in cælum aſcendens nequaquam eis priſcæ ſuæ præſentiæ dulcedinẽ abſtulit: ſed eandem potius promiſſo ſpiritusſancti chariſmate cumulauit. Denique mox illi regreſſi ſunt in Hieruſalem, cum gaudio magno: & erant ſemper in templo laudantes & benedicentes deum, hoc quoque nobis gaudio ac laude & benedictione cœleſti qua ſpiritusſancti præſtolabantur aduentum, vſque ad E diem quinquageſimum, quem Græci Pentecoſten appellant ſolennitatis, huius lætitiam docuerunt eſſe protelandam.

Deuotio habẽda inter Paſcha & Pẽtecoſten.

Meritò ergo ſacro ſanctis diebus his nos maioribus epulis atque hymnis cœleſtibus vacamus ob reuerentiam dominicæ reſurrectionis, ob memoriam dominici conuictus cum diſcipulis ſimul: & ob ſpẽ futuræ noſtræ quietis, ac vitæ immortalis. Sed & genu in oratione minime flectemus: quia flectio genuum pœnitentiæ & luctus eſt indicium. Quod etiam omnibus diebus dominicis obſeruandum, propter eiuſdem reſurrectionis vel dominicæ, vel noſtræ ſacramenta patres inſtituerunt. Rectè ergo quadragenario dierum numero ieiunium annuè celebramus vt per hoc ſpiritualius admoneamur: quia quãdiu in mundo viuimus, pro cœleſtium præmiorum adeptione ſemper laborare debeamus. Rectè etiam quinquagenario dierum numero ſtatum futuræ noſtræ beatitudinis in F imagine veneramur, ieiunia videlicet relaxando: halleluia canendo ſtantes orando, quæ ſunt aptiſſima perpetuæ quietis reſurrectionis & laudis præſagia. Hæc Beda.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, per glorioſam reſurrectionem tuam, qua diſcipulis & fidelibus tuis viuus & immortalis apparuiſti, per gratiſſimam moram & colloquia dulciſſima, quæ cum eis per quadraginta dies habuiſti: in quibus multis argumentis apparens eis & loquens de regno dei eosq; confortans & cum eis conueſcens, vt reſurrectionẽ veram in te probauerunt & crederent, totalẽ dubitationem de ipſorum cordibus abſtuliſti obſecro te Ieſu bone & pie, da mihi inter teſtes præordinatos a deo teſtem fieri reſurrectionis tuæ non lingua tantum, & verbo, ſed opere, & veritate. Amen.

De aſcenſione domini noſtri Ieſu Chriſti Caput 82.

Circa aſcenſionem domini te vigilem eſſe oportet: nam hæc ſolennitas valde

G Mat.16. Luc.24.

de ſolennis eſt, vt infra patebit. Et hoc ſaltem ad attentionẽ te animet amplius, quòd nũc dominus completo ſuæ peregrinationis curſu eſt præſentia corporali receſſurus: vnde ipſius verba & facta ſunt attentius conſideranda. Quælibet enim anima fidelis debet ſponſum ſuum, dominum deum ſuum, in eius diſceſſu diligentiſſime & vigilantiſſime obſeruare: & quæ per eum dicuntur & fiunt, viſceroſius mente amplecti: ac eidem ſe deuotius & humilius recommendare: & totaliter animum ſuum ab aliis abſtrahere. Quadrageſimo autem die a reſurrectione voluit dominus aſcendere: vt demonſtraret eos qui decalogum legis per quatuor euangelia impleuerint poſſe cœlum ſcandere. Tunc itaque ſciens dominus Ieſus, quia venit eius hora vt tranſeat ex hoc mũdo ad patrem, cum dilexiſſet ſuos, nunc vero vſque in finem dilexit eos.

Ioan.13

H

Aſcẽſurus aſſũpſit nos ex paradiſo.

Accipiens igitur de paradiſo terreſtri ſanctos patres, & omnes illas ſanctas & benedictas animas, ac benedicẽs, Heliæ & Enoch ibi remanentibus, & adhuc viuentibus, venit ad vndecim diſcipulos ſuos, qui erant in monte Sion cum matre ipſius & aliis.

Habitatio Mariæ & diſcipulorum.

Omnes ſiquidem tam apoſtoli quam alii diſcipuli, nec non & mulieres, habitabant in monte Sion: ſed in cœnaculo, in quo dominus cœnauerat, habitabant tunc Maria & vndecim diſcipuli: cæteri verò diſcipuli & mulieres circũquaque per diuerſa hoſpitia erant diuiſi. Dum ergo recumberent ſeu comederent vndecim apoſtoli in illo cœnaculo cum beata virgine: & fortè alij, ſed digniores ſunt tantum expreſſi: apparuit eis dominus: & comedit cum eis benignus magiſter ante diſceſſum ſuum, in ſignũ & memoriale ſpecialis dilectionis & gaudii.

I

Quia enim apoſtoli non erant eum amplius in carne viſuri: ideo antequam recederet, manducauit cum eis, quemadmodum amici cum abinuicem ſeparari debent, ſimul manducant & bibunt.

Cõuiuiũ dñi vltimum.

Omnibus igitur ſimul hora tertia comedentibus cum magna lætitia in hoc vltimo domini ſui conuiuio vt omnes teſtes eſſent & narrarent quæ communiter viderunt & audierunt ſciens dominus Ieſus tempus eſſe vt reuerteretur ad eum qui miſit ipſum, (exprobrauit illis incredulitatem eorum,) quã prius habuerunt, vt ſuccederet credulitas: (& duritiam cordis) lapidei, vt ſuccederet cor carneũ charitate plenum, (quia his qui viderant eum reſurrexiſſe) a mortuis, (non crediderant,) niſi & ipſi eum viderent: cum vtique poſt reſurrectionem ſuam euangelium prædicantibus gentes crediture erant eum reſurrexiſſe quẽ non viderant. Ergo inexcuſabilis es, ſi teſtimonio videntis rẽ de qua teſtatur nõ credideris.

Exprobratio cõgruè facta.

Exprobratio, eſt obiectio ex probro: quia probrum fuit, ꝙ tantis viſis argumentis reſurrectionis, & tantis auditis ſignis per teſtes propoſitis non crediderunt. Quamuis enim Petrus & Maria Magdalena, & duo illi diſcipuli quibus in via dominus apparuerat, certiſſimè firmiſſimeque nuntiarent, dominum reſurrexiſſe, ſeque illum vidiſſe: cæteri tamen illis non credebant. Hanc autem exprobrationem maximè tunc dominus fecit, cum ad prædicandum per vniuerſum mundum diſcipuli ire debebãt quaſi daret eis intelligere, & diceret: Multò magis debebatis vos nuntiantibus reſurrectionem eam credere antequam me videretis, quam gẽtes, qui credent vobis prædicantibus euangelium, & me non videbunt. Poſt illam quippe exprobrationem, dixit eis: vt irent in mundum ad prædicandum. Idcirco etiam tunc eos increpauit, cum corporaliter relinqueret: vt defectum ſuum cognoſcentes remanerent humiliores: oſtendens eis in ſuo diſceſſu quantum ei humilitas placet, quaſi eam peculiariter eiſdẽ recommendaret: vt verba quæ recedens dicebat, in corde audientium arctius impreſſa remanerent. Poſt increpationem igitur admonẽdo dixit eis: (Euntes) & continuis profectibus

K

in prædicando proficientes (in mundum vniuerſum,) non in Iudæá tantum: (prędicate euãgelium,) quod omnem aliam doctrinam præcellit, ſicut caput corpori præeminet: quia ſecũdum Innocentium, Euangeliũ eſt verbũ verbi quod erat in principio apud deum: ſermo ſermonis, qui a regalibus ſedibus venit: ſapientia ſapientiæ, quæ attingit a fine vſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter. (Prædicate inquit, euangelium,) nihil aliud: (omni creaturæ,) i. humano generi: ſeu indifferenter & ſine acceptione omni homini, pro quo facta eſt omnis creatura: vel ideo ꝙ habet participium & conuenientiam, ſeu aliquid commune, cum omni creatura: vnde & homo microcoſmus, i. minor mundus dicitur: quaſi omnem creaturam continens. Per eſſe enim, conuenit cum inanimatis: per viuere, cum vegetabilibus & plãtis: per ſentire, cum animalibus: per intelligere, cum angelis ideo deſignatur nomine omnis creaturæ.

L

Euangeliũ quid eſt.

Sap.8.

Homo microcoſmus.

M

Item homo dicitur omnis creatura, quia propter eum omnis creatura mundi videtur eſſe producta: ſumus enim quodam modo finis omnium. Vel (omni creaturæ,) cui prædicandum eſt. Et multa in ſcripturis inueniuntur, quibus hæc vna determinatio ſufficere poteſt quale eſt illud: Cum exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipſum. ſ. trahenda: & illud: Charitas omnia credit. ſ. credenda. Ita dicitur, Deus erit omnia in omnibus. i. vnicuique ſufficientia. & illud: Omnia quæcunque audiui a patre meo, nota feci vobis: omnia ſ. ad ſalutem & beatitudinem pertinentia. Et ſic in aliis ſuo modo accipere poteris. Hoc autem quod de euangelio prædicando dicitur fiendũ erat poſt receptionem & confirmationem ſpiritusſancti: quia ante non erant ſecundum mandatum Chriſti) ab Hieruſalem diſceſſuri. In hoc etiam ꝙ de euangelio omnibus prædicando mandatur: Iudæorum abiectio, & gentium electio apertiſſime monſtratur. Qui ergo prius dixerat, In viam gentium ne abieritis: nunc dicit, (Prædicate euangelium omni creaturæ,) id eſt, omni nationi: primo Iudęo, ſecundò gentili: quia vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Deinde

Homo omnis creatura.

Omnis pro congruis.

Ioan.12

1.Co.13

2.Co.15

Ioan.15

Gẽtium electio.

ſalutem

A ſalutem promittendo credentibus, & damnationem cõminãdo incredulis, ſubiungit: (Qui crediderit) fide formata & per dilectionẽ operante, ſcilicet per ſe vt in adultis: vel per aliũ, vt in paruulis: (& baptizatus fuerit,) baptiſmo aquæ ſi fieri poterit, (ſaluus erit:) eterna ſalute a peccatis & pœnis liberante. Non enim ſufficit fides abſq; baptiſmo, per quem aliquis incorporatur Chriſto: ſi adſit facultas recipiendi baptiſmum ab aliquo. Si autem non adſit facultas, ſufficit baptiſmus ſanguinis, vt in martyribus, qui pro Chriſto interficiuntur antequam ſint baptizati: vel flaminis, vt in habentibus fidem Chriſti, deſiderantibus baptizari, ſed præueniũtur morte antequam poſsit impleri. Per alios ergo paruuli credunt in eccleſia, ſicut ex aliis trahunt peccata: quæ illis in baptiſmo remittuntur confeſsione aliena. Pium eſt enim, vt id quod per alienum peccatum amiſerunt, per alienum auxilium (vt eccleſiæ & patrinorum, in quibus credere dicuntur) recuperare

Baptiſmus neceſſarius.

Paruulorum purgatio a peccatis.

B & recipere poſſint. (Qui verò nõ crediderit:) per ſe, vel per alium, (condemnabitur:) ęterna damnatione, per meritum iuſtitiæ infidelitatis ſuæ. Non ait, qui baptizatus non fuerit: quia per fidem, ſine baptiſmo, ſaluatur homo: cùm eum excludit articulus neceſsitatis, non contemptus religionis. Vnde quod dictum eſt Nicodemo, Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu, non poteſt introire in regnum dei: ſic debet intelligi, qui contempſerit renaſci. Noli autem præſumere de fide, niſi oſtendas eam in opere: quia ſine hoc non poterit te ſaluare. Fides enim ſine operibus mortua eſt: ſicut & opera ſine fide. Vnde Grego. Fortaſſe autem vnuſquiſque apud ſemetipſum dicat: Ego iam credidi: ſaluus ero. Verum dicit, ſi fidem operibus teneat. Vera etenim fides eſt, quæ in hoc quod verbis dicit, moribus non contradicit:

Ioan. 3.

Fides, ſine opere non ſaluat. Iacobi 2.

C & ille credit, qui exercet operando quod credit. Vnde & Iacobus. Quid proderit, fratres mei, ſi fidem quis dicat ſe habere, opera autem non habeat: nunquid poterit fides ſaluare eũ? Sicut enim corpus ſine ſpiritu mortuum eſt, ita fides ſine operibus mortua eſt: Deinde etiã ſigna pro fidei augmentatione & confirmatione promittendo adiungit: Signa autem eos qui crediderint hæc ſequentur: propter meritum fidei ſuo tempore, & cùm fuerit neceſſe. (In nomine meo,) inuocato & honorato: id eſt, in virtute nominis mei, (dęmonia eiicient:) quod de multis legimus, quibus immũdi ſpiritus obediebant: (linguis loquẽtur nouis:) hoc factũ eſt in die pentecoſtes in apoſtolis, & aliis credentibus: (ſerpentes tollent) id eſt, auferẽt vel diſpergent: quod de apoſtolo Paolo patet. (Et ſi mortiferum quid biberint, nõ eis nocebit:) quod de Ioanne euãgeliſta factũ fuit. (Super ęgros manus imponent, & bene habebunt:) quod ẽt multi fideles fecerunt. Omnia enim hæc in primitiua eccleſia, non ſolũ apoſtolos & alios maiores, ſed ẽt frequenter alios ſimplices credentes feciſſe legimus, pro infidelibus conuertendis: & vt fides credentiũ creſceret, ac nutriretur &

Signa primitiuæ eccleſiæ.

D firmaretur miraculis: quæ nunc radicata & aucta, nõ ſic neceſſarium eſt nunc fieri ſicut paſſim tunc fiebãt: quia ſufficit ea quæ facta ſunt, ſolummodo legere & audire, ac eis fidem adhibere. Si ergo quæratur, quare prædicatores & fideles moderni talia ſigna non faciunt? Reſpondetur, ſecundum Greg. quia cùm fide catholica ſic ſufficienter probata per miracula Chriſti & apoſtolorum eius, nõ oportet vltra hac probatiõne reiterare amplius. Sicut ẽt arbuſta cum primo plãtantur, frequenter irrigãtur quouſq; conualuiſſe videantur: cum aũt in terra radicẽ fixerint talia ſubtrahuntur. Verũ tamẽ deus in poſteris tẽporibus ẽt multa miracula fecit ad conſolationem fideliũ: vt patet de tẽpore martyrũ & confeſſorũ. Fiunt tñ, ſecundũ eundẽ Gregoriũ, ſpiritualiter tũc in eccleſia, quæ olim corporaliter fiebant in ea. Nã ſacerdotes populũ exorcizando, baptizando, & ad pœnitentiã vocando, dæmonia eiiciunt: dũque ſecularia verba relinquentes fidei & nouæ legis myſteria inſonant, linguis nouis loquuntur.

Cur modo non fiant miracula.

Signa ſpiritualia.

E Qui dũ bonis ſuis exhortationibus vitia & malitiã de alienis cordibus auferunt, ſerpẽtes tollũt. Et dũ hęreticorũ libros legunt, vel mortifera in cõfeſsionibus ſeu peſtiferas ſuaſiones audiunt, ſed tñ nõ conſentiunt, & ad praua nõ pertrahuntur: mortiferũ eſt quod bibũt, ſed eis non nocebit. Qui quoties proximos in fide vel bono opere infirmari conſpiciunt, dum eis tota virtute concurrunt, & exemplo ſuæ bonæ operationis illorũ vitã roborãt: vel animas infirmas ſuis operationibus ſanant, & deo recõcilant, (ſuper ægros manus imponũt vt bene habeant.) Quæ nimirũ miracula tantò maiora ſunt quantò ſpiritualiora, & quãto per hęc non corpora: ſed animæ ſuſcitantur. In hoc ẽt

F inſtruimur, vt quid verbis prædicamus, bonis operibus confirmemus. Itẽ dæmonia eiiciunt qui dęmonũ tentationes fide & ſigno crucis repellunt. Linguis loquuntur nouis, qui dei laudes & verba ſacra narrant, dimiſsis friuolis & otioſis. Serpentes tollunt, qui detractores efficaciter reprehẽdunt. Mortiferũ bibunt, ſed eis non nocet, qui perſuaſiones peſtiferas ſeu amara conuitia audiunt, ſed ſurda aure tranſeunt, & pro nihilo ducunt. Super ægros manus imponent, & bene habebunt, qui per bona verba & opera alios a peccatis retrahũt, & in bonis confirmant. Et hæc ſimiliter ſigna ſpiritualia tantò ſunt corporibus meliora, quantum quæ ſunt animæ corporalibus præferũtur. Et dixit eis. (Vos aũt) ſpecialiter (eſtis,) id eſt, eritis, (teſtes horũ), id eſt quæ vidiſtis & audiſtis, & quæ locutus & operatus ſum in medio veſtri: vel horũ, ſuperius deſcriptorum, quantũ ad Chriſti incarnationẽ, prædicationẽ, paſsionẽ, & reſurrectionem. Et ne turbati cogitarent quomodo nos homines idiotæ teſtimoniũ perhibebimus gentibus & Iudæis, qui te occiderunt, ſubiungit: (Et ego mitto,) id eſt, mittã citò & de propinquo (ponendo præſens pro futuro, & ratione certitudinis, & ratione propinqui temporis) (promiſſum) vobis auxiliũ) patris mei in vos:)

Præſens p futuro

G

Promiſſio ſpiritus.

id eſt, ſpiritum ſanctum in ſignum viſibili: vt ſufficiatis ad teſtandum & ad prædicandum conſtanter vbiq; veritatem euangelii. Pater.n. promiſit, cùm dixit. Effundam de ſpiritu meo ſuper omnem carnem: & quia filius promiſit, dicens: Cùm venerit paracletus quẽ ego mittã vobis a patre: ideo & pater promiſit, cùm opera trinitatis, ſint indiuiſa. Qui licèt pced t ab vtroq; eſt tñ patris, autoritate ſpirationis. Et ne imperfecti prædicare præſumerent, adiunxit: (Vos aũt,) qui debetis eſſe teſtes mei, (ſedete) & manere hic (in ciuitate) Hieruſalẽ, (quoadusq; induamini,) .ſ. vndiq: tanquã armatura ſpirituali, (virtute:) non humana, ſed cęleſti .i. ſpiritusſancti gratia ex alto .i. de cœlo. Hoc idẽ tangitur in actibus, cùm dicitur: Et côueſcẽs .i. ſimul cum diſcipulis comedẽs præcepit eis, ab Hieroſolymis ne diſcederent: ſed expectarent promiſſionẽ patris: quaſi diceret: hic & ibi, nõ eſtis ſufficientes ad prædicandũ conſtanter veritatẽ euangelii, donec confirmati fueritis per donũ ſpiritusſancti: vt ſtetis ante reges & pręſides intrepidi. Vnde Chriſo. Sicut milites inuaſuros multos, nemo ſint exire donec armati ſint: ſic & diſcipulos, ante ſpiritusſancti deſcenſum ad conflictũ egredi nõ permiſit. Cur aũt non Chriſto præſente, vel eo diſcendente, ſtatim ſpiritus venit? Decebat enim eos fieri cupidos rei, & deinde recipere gratiã. Tunc enim magis ad deum erigimus, cum incumbit neceſſitas. Dicit aũt, (donec induamini virtute ex alto:) nec expreſſit quãdo, vt ſint iugiter vigiles. Quid igitur miraris, ſi diẽ nouiſſimũ non pandit: vbi diẽ hunc proximũ pãdere noluit? Hæc Chryſo. Licèt ergo Chriſtus dediſſet diſcipulis ſcripturarum intellectum, & commiſiſſet prædicationis officium: tamen diſtulit executionem prædicandi, vſque ad ſpiritusſancti receptionem in ſigno viſibili: per hoc inſinuans, quòd prædicans actu, prius debet habere ſufficientẽ ſacræ ſcripturæ notitiã, & gratiã ſpiritusſancti per coniecturam: ſcilicet quòd non ſit conſcius ſibi de peccato mortali. Debent quippe prædicatores ſedere in ciuitate: id eſt, in clauſtro: vbi debet eſſe ciuium vnitas, vacando ibi ſtudio & contemplationi: vt ibi hauriant, quod poſtmodum in prędicatione aliis effundant. Vnde Hiero. Nihil nobis rectum videatur niſi quod diſcimus, vt poſt multum ſilentium de diſcipulis magiſtri efficiamur: docemus autem homines in eccleſiis, quod neſcimus: omnes alias artes abſque doctore non diſcimus: ſola hæc tam vilis & tam facilis eſt, vt præceptore vel doctore non egeat. Vnde & ſecundũ Greg. notandum eſt, quia ſunt quos a prædicationis officio vel imperfectio vel ætas prohibet, & tamen præcipitatio impellit: quia admonendi ſunt, ne dum ſibi tanti onus officii præcipitatione arrogent, viam ſibi ſubſequentis vitæ melioris abſcidant. Et vt conſiderent, quòd ipſa veritas, quæ repentè quos vellet roborare potuiſſet: vt exemplum ſequentibus daret, ne imperfecti prædicare præſumerent. Poſtquam plenè diſcipulos de virtute prędicationis inſtruxit, illicò adiunxit: (Vos autem ſedete in ciuitate, quoadusque induamini virtute ex alto.) In ciuitate quippe ſedemus, ſi intra mentium noſtrarum nos clauſtra conſtringimus: ne loquendo exterius euagemur: vt cum virtute diuina perfectè induemur, tunc quaſi a nobiſmetipſis foras etiam alios inſtruentes exeamus. Hæc Greg. Comedunt igitur & gaudent diſcipuli, propter præſentiam domini ſui: ſed nihilominus propter diſceſſum turbati. Tanta enim amoris teneritudine eum diligebant, quòd etiam verba diſceſſionis ſuæ æquo animo ſuſtinere nõ poterãt. Cumq; comediſſent, (eduxit omnes:) verbo ſcilicet, non manu: (foras,) id eſt extra ciuitatem, (in Bethaniam,) .id eſt, verſus Bethaniam: quia mons Oliueti, ad quem exierunt, eſt in via verſus Bethaniam, & Bethania in latere mõtis Oliueti eſt ſita. (Eduxit eos foras,) vt viderent eum aſcendentẽ: per hoc inſinuans, ꝙ ciuitas tumultuoſa nõ eſt locus aptus ad diuinorũ contẽplationem. Prius eduxit eos foras extra ciuitatẽ, vt ſignificaret non habere nos hic manentem ciuitatẽ: deinde in Bethaniam, quæ interpretatur domus obedientiæ: vt qui ex obedientia deſcendit, & humiliatus eſt ad mortem, oſtendatur ex merito obedientiæ aſcendiſſe: & exaltatus in cœlum, ſecundum illud: Humiliauit ſemetipſum factus obediens vſq; ad mortem: propter quod & deus exaltauit illum: & vt ſignet per obediẽtiæ opera eos tranſituros ad cœleſtia, & quòd non eſt aſcenſus in cœlum, niſi per obediẽtiæ meritum. Sicut ergo inobedientia hominem de paradiſo eiecit: ſic obedientia introducit. Item, ſecundum Bedam: Eduxit eos in Bethaniam, propter ſitum eiuſdem villæ, quæ in latere montis Oliuarum poſita eſt: quia videlicet obediẽtis eccleſiæ domus, in ipſius ſummi mõtis, id eſt, Chriſti latere: fidei, ſpei, dilectioniſq; ſua fundamenta locauit. Poſtquam ergo eos foras duxiſſet: tunc dixit eis, quòd in montem Oliueti tranſirent & inde eum in cęlum aſcendentem viderent. Quia inde aſcendere volebat in cœlum. Et tunc diſparuit & euanuit ab oculis eorum. Per mõtem, intelligitur eminentia ſpiritus in contemplatione: per oliuas autem, pinguiſsimi ſpiritus deuotio. Vlterius verò poſt iſta non reſtat, niſi ſalus animæ in cœlum. Igitur apoſtoli vndecim, cum matre domini ac aliis diſcipulis & mulieribus vnanimiter ſtatim venerunt in montem Oliueti, & ibidem iterum dominus eis apparuit. Ecce quomodo habes hodie duas apparitiones. Conſpice nunc bene eos, & cuncta quæ fiunt. Conſidera nihilominus ſanctos patres ibidem inuiſibiliter exiſtentes, quomodo libenter & reuerenter intuentur dominam, & affectuosè benedicunt per quam tantum aſſecuti ſunt beneficium: quomodo etiam intuentur illos excelſos pugiles duces diuini exercitus, quos inter omnes ad expugnandum & vincendum vniuerſum mundum elegit dominus. Tunc quidam ex his qui conuenerant, cœperunt eum interrogare

Iœel. 2.

Ioa. 15.

Spiritus patris.

H

Acto. 1.

Spiritus cur non ſtatim miſſus.

Prędicãti neceſſaria

I

Doctorũ ignorantia.

K

Sedere in ciuitate, quid ſit.

L

Eductio apoſtolorum.

Philip. 2.

M

Mons Oliueti.

Cõtemplatio.

A

Acto. I. Reſtitutio Regni Iſrael.

gare, dicentes: Domine ſi in tempore hoc reſtitues regnum Iſrael? Quidam imperiti & carnaliter ſapientes, videntes alienigenam regnare, & Iudæos ſub præſide eſſe: deſiderabant quod regnum ipſum nationi Iudaicæ redderetur, & quærebant de reſtitutione regni Iſrael temporalis: & ſi rex Iudæis daretur hoc tempore, putantes tunc a domino regnum reſtituendũ: & a domino alienigenarum, ſcilicet gentilium qui Iudæis dominabantur liberandum: ſicut & duo diſcipuli putabant, dicentes: nos autem ſperabamus quia ipſe eſſet redẽpturus Iſrael. Ac ſi iſti interrogantes eum dicerent. Nũquid hoc tempore regnabis, ſicut Dauid, & Salomõ dominaberis nationibus? Alij verò magis inſtructi, ſcientes reſtitutionem illam non niſi finaliter futuram, ſcilicet circa tempora iudicij, quærebant de reſtitutione regni Iſrael ſpiritualis: ſcilicet de liberatione & dilatatione eccleſiæ: ac ſi dicerent. Nunquid hoc tempore facies quod promiſiſti eccleſiæ? Vnde Aug. Ergo diſcipuli Chriſti deducturi aſpectu aſcenſurum Chriſtum, interrogauerunt eum, & dixerunt ei: Domine ſi in hoc tempore præſentaberis: & quãdo regnum Iſrael? Quod regnũ? De quo dicimus adueniat regnum tuum: quando regnum tuum? Quando regnum ſuorum? quando regnum humilium? quandiu typus ſuperborum? Quando venturum ſit, quid ad te? Sic viue quaſi hodie venturum ſit, & non timebis cum venerit. Hæc Auguſt. Dominus autem ſemper hoc non certificauit eos: ex quodam tamen, in reſponſione eius poſito, poſſent intelligere reſtitutionem illam multis temporibus differendam. (Non eſt, inquit, veſtrum noſſe tempora, vel momenta, quæ pater poſuit in ſua poteſtate:) id eſt, numerum, temporum & momentorum vſque ad finem ſeculi, quæ tantum patent ſcientię patris mei. Non eſt quippe aliquorum noſſe tempora vltra quod reuelatur vel traditur per ſcripturas: quia hoc eſt præſumptionis: ſed ſecundum ſcripturas noſſe, eſt eruditionis: ac ſi diceret: Ad vos non pertinet ſcire futura, quæ in ſola dei diſpoſitione ſunt poſita: de quorum numero eſt regni Iudaici reſtitutio. Nam ipſum reſtituendum non eſt carnaliter, ſed ſpiritualiter, quando circa finem ſeculi Iudæi credent in Chriſtum, qui fuit rex eorum: & quando regnabit in domo Iacob: verè ſine fine ſeculi in æternum. Nihil, inquam, ad vos quærere de ſecretis huiuſmodi nec ad ea percipienda eſtis idonei: ſed de his quę ad vos ſpectant eſtote ſolliciti: quia reuera: (accipietis virtutem ſancti ſpiritus, ſuperuenientis in vos,) cuius virtute purificati & roborati vt poſsitis mea verba loqui, & doctrinam meam ferre (eritis mihi teſtes,) conuerſationis & doctrinæ, mortis & reſurrectionis meæ: primò, (in Hieruſalẽ:) ſecũdò, (in Iudæa:) poſtea (in Samaria:) tandẽ (vſq; ad vltimũ terræ:) ac ſi tacitè diceret: Ante regni illius reſtitutionẽ nõ ſolũ Hieroſolymã, ſed & oẽs fines Iudeę & Samarię: ac ẽt mundi terminos per circuitũ euangelij fama percurret. Primò ſiquidẽ prędicatũ eſt euangeliũ in Hieruſalẽ: ſed propter lapidationẽ Stephani, & mortẽ Iacobi, gladio occiſi egreſsi ſunt de Hieruſalẽ prędicantes in finibus Iudeæ: poſtea tranſierunt ad Samaritanos: & inde proceſſerunt per mundum ad alios. Vbi Aug. Quo autem pacto ab apoſtolis eſt prædicatio iſta completa, quando adhuc vſque ſunt gentes in quibus modò cœperit: & in quibus nondum inceperit impleri? Non vtique hoc ſic a domino mandatum eſt apoſtolis, tanquam ipſi ſoli quibus tunc loquebatur tantum munus fuerint impleturi: ſed ſicut eiſ ſolis videt dixiſſe: Ecce ego vobiſcũ ſum vſque ad conſummationem ſeculi: quod tamen eum vniuerſæ eccleſię promiſiſſe, quæ aliis morientibus, aliis naſcentibus hic vſque in ſeculi conſummatione futura eſt, quis nõ intelligat? Hęc Aug. Et quia euangeliũ primò prædicatum eſt in Hieruſalẽ: inde eſt quod audita pronuntiatione euãgelij, vertimur ad Oriẽtẽ, quaſi ad Hieruſalem: gratias agẽtes, & dicentes: Gloria tibi dñe: quia inde venit ad nos euangeliũ. Vnde ſcriptũ eſt: de Siõ exibit lex, & verbum dñi de Hieruſalẽ. Vnde & Aug. Cœpit enim eccleſia ab Hieruſalem iſta terrena, vt gaudeat in deo in illa Hieruſalẽ cœleſti: ab hac, n. incipit, ad illã terminat. In illa tota eccleſia erit, ab iſta exordium fidei ſumpſit. Hæc Aug. Sed verba euãgelii lecturus prænuntiaturus, vertit faciẽ cõtra Aquilonẽ, vt oſtendat verbũ dei dirigi cõtra eũ, qui per Aquilonẽ deſignatur. ſ. contra diabolum, qui dicebat in corde ſuo: ſedebo in latere Aquilonis, & ero ſimilis altiſſimo. (Et dominus Ieſus poſtquã locutus eſt eis,) quæ ad eruditionem ſuæ pertinebãt conſolationis, vnumquęque oſculatus eſt in intimo amore cordis. Quia ſecundum Ambroſium, Apoſtolis reliquit oſcula pacis: deinde vale dicẽs eis (eleuatis manibus,) vt ſuos patri offerret, (benedixit eis:) ſcilicet bona optando, promittendo, cõferendo, vt eos contra hoſtẽ muniret, vt bonis cęleſtibus augeret. Et vt dicit Theophilus, fortè in hac benedictione vim cõſeruatiuã eis influxit, vſque ad ſpiritusſancti aduentum. Ex loco iſto duxit eccleſia in conſuetudinẽ, quòd epiſcopi in fine miſſæ dent benedictionẽ. Vbi Origenes. Quod autem eleuatis manibus benedixit eos, ſignificat quòd deceat benedicentẽ cuiquam ornatum eſſe variis operibus & arduis, reſpectu aliorum: ſic enim manus tollũtur in altũ. Hæc Orig. In receſſu ſuo benedixit Chriſtus diſcipulis, ſicut pater recedens a filiis benedixit eis: & hoc fecit primò propter maiorẽ eorum neceſsitatem, ſecundum illud: Cũ eſſem cũ eis, ego ſeruabã eos: & cætera. vbi petit eos poſt receſſum ſuum ſeruari a malo. Secundò, ad oſtendendũ finalẽ & perſeuerantem erga eos ſuam dilectionem: ſecũdum illud: Cùm dilexiſſet ſuos qui erant in mundo, in finẽ dilexit eos. Inſtruxit etiam per hoc ſuperiores in eccleſia, vt recedentes a ſubditis benedictionibus eos deo cõmendet. His finitis ad Oriẽtem verſa facie, vt dicit Damaſcenus, cœpit ſua propria virtute nõ aliena eleuari ab eis, & aſcẽde-

B

Matth. 6.

C

Prædicatio vſque ad vltimũ terræ.

D

Matth. 28.

Conuerſio ad Orientẽ dũ euãgeliũ dicitur.

E

Eſaiæ 2.

Conuerſio ad Aquilonem.

Eſaię 14.

F

Benedictionis dãdę inſtitutio.

Benedicẽdi cauſæ.

Aſcẽſio domini.

G re videntibus illis, quos ſcilicet tanta viſione
dignabatur, & videndo deducẽtibus: vt ſcilicet
deſiderium veniendi ad ipſum in eis excitare-
tur, & triumphaliter proprio motu per dotẽ
agilitatis in cœlum ſupremũ vnde venerat fe-
rebatur. Tunc mater & omnes alii aſpicientes
eum in cęlũ eleuari, prociderunt in terrã ado-
rantes: & propter diſceſſum lachrymas cõtine-
re non poterãt: multũ tñ gaudebant, ꝙ ipſum
ſic glorioſe cœlũ petere cernebant. O quam li-
benter mater cũ filio de hoc mũdo receſſiſſet:
ſed eã ad tempus hic manere dominus voluit,
quia propter confirmandos credentes vtile &
expediens fuit. Noſtræ ẽt fidei neceſſariũ erat:
quia ipſa poſt aſcenſionẽ domini inter apoſto-
los conuerſando, multa eis reuelauit, quæ de
myſteriis illius cognouerat. Vnde Anſelmus:
ſed o bone Ieſu iſtius tuæ dulciſſimæ matris
piiſſime fili, quomodo pati potuiſti vt te in re-
gnum gloriæ tuæ remeantem, illam, quaſi or-
H batam in miſeriis mundi relinqueres, & non
eam ſtatim regnaturam aſſumeres? Erat, vt mi-
hi videtur neceſſaria noſtræ fidei conuerſatio
ſua poſt aſcenſionem domini inter apoſtolos
eius, quia licet ipſi per reuelationem ſpiritus
ſancti edocti fuerint oẽm virtutẽ, incompara-
biliter eis manifeſtius ac eminentius ipſa per
eundem ſpiritum ipſius veritatis intelligebat
profunditatem: ac per hoc multa eis per illam
reuelabantur, quæ in ſe non ſolũ ſimplici ſciẽ-
tia, ſed & ipſo effectu, & ipſo experimento co-
gnouerat dẽ myſteriis eiuſdem domini noſtri
Ieſu Chriſti. Nec dilatio ſuæ aſſumptionis quo-
modo iacturam inferre valebat immenſitati
amoris & gaudii ſui: quoniam ipſa perfectio
amoris & gaudii, ita illam reficiebat plenitudi-
I ne ſui, vt hoc ipſum ei ad augmentum amoris
& gaudii magnopere fieret, ꝙ illic ſe eſſe vi-
debat vbi deum, quem præ cunctis amabat, vel-
le magis ſciebat. Igitur vbicunque erat, & ipſa
in deo, & deus in ea iucundabatur: quia ipſa
iucunditate fœlix, hoc præ cæteris vbiq; fieri
cupiebat, quod ſapientiæ dei potiſſimum pla-
cere intelligebat. Hæc Anſelmus.

Et eſt notabile, ꝙ dominus ſuos primò de
ciuitate eduxit. Secundò, eos in Bethaniam du-
xit. Tertiò, eis benedixit. Quartò, aſcendit: in
quo datur intelligi, ꝙ peccatorem primò edu-
cit de peccato: ſecundò ipſum in Bethaniam:
id eſt, in domum obedientię ducit; ſtatum eius
mutando: tertiò ei benedicit, gratia replendo:
quartò aſcendit: id eſt, aſcendere facit, ad ſupe-
riora transferendo. Vt aſcendendo Ieſus du-
xit ſecũ illã multitudinem nobilem: ſcilicet ca-
ptiuam, captiuitatem, id eſt, captiuorum captiui-
tate inferni quos ſecum victor eduxerat, & cę-
li aperta iam porta pandens iter ante eos ſe ſe-
quentes, vt Micheas propheta dixerat: Exules
introduxit in regnum patris ſui: conciues il-
los faciens angelorum & domeſticos dei: qua-
tenus & ruinas angelicas reſtauraret, & ęterni
patris honorẽ emularet: & ſe triũphatorẽ oſtẽ-
deret, & dñm exercituum comprobaret. Domi-
nus itaque glorioſus, candidus & rubicundus,
ſplendidus & gaudioſus, præcedebat eos, viam
eis oſtendens: & ipſi ſequebantur eum cantan-
tes & iubilãtes. Iterum autem Michael prępo-
ſitus paradiſi, pergens ad patriam cœlicam,
nunciauit quod dominus aſcenderet ad eam.
Et ecce omnes beatorũ ſpirituũ ordines occur-
rerunt eidem decenter & ſeriatim per acies
ſuas. Vnus ex eis nõ remanſit, qui domino ſuo
obuiam non veniret. Et inclinantes ſe cũ om-
ni reuerentia, qua poterant, eum cum hymnis
& cãticis ineffabilibus deducebant. Quis enim
poſſet cantus & iubilos qui ab ipſis fiebant ex-
plicare, & quis poſſet gaudium enarrare? ſed
& illud gaudium quis dicere poſſet, quod tam
beatiſſimi ſpiritus, quam ſanctiſſimi patres ha-
buerunt, cum ſibi adinuicem occurrerũt? Om-
nes iubilabant & pſallebant: nã iuxta prophe-
tã: Aſcendit deus in iubilatione: quod maximè
refertur ad vocem iucunditatis redemptorũ,
cum ipſo aſcendentium, qui prius voce lachry-
mabili clamauerunt in partibus inferni: Adue-
niſti deſiderabilis, quẽ expectabamus in tene-
bris: & dominus in voce tubæ, quod refertur
ad ſonum prædicationis Apoſtolorũ, qui tunc
fuiſſe iniunctus domino dicẽte: Euntes in mũ-
dum vniuerſum, prædicate euangeliũ omni
creaturæ: & tunc etiam: In oẽm terram exiuit
ſonus eorum: tñ poſt ſpiritusſancti receptionẽ.
Cumq; pſallerẽt tam angeli quàm animę bea-
tæ, dominus iũctis manibus deuotè & ſurſum
ante pectus erectis, & nubecula ſub pedibus a-
ſcendit, & omnes beati ſimili modo iũctis ma-
nibus cum domino aſcenderunt. Domino au-
tem aſcendente quidam chori angelorum ip-
ſum præcedebant, quidam ſequebantur: alii a
dextris, & alii a ſiniſtris, cũ ipſo comitabãtur
ſimul, & cum beatis animabus. Aſcendebat ve-
rò dominus planè & moroſè propter conſo-
lationem matris & diſcipulorum quouſq; po-
terant videre eum. Et tunc aũt (nubes) lucida
& candida, (ſuſcepit eum ab oculis eorum, car-
nalibus: quia claritate nubis circundatus, vlte-
rius non eſt viſus: vt qui Chriſtum ſecundum
carnẽ nouerãt, vltra iã ſic non noſcerent. Aſcẽ-
dit vſq; ad nubes ea forma quã ante paſſionẽ
habuit: ſuſceptus aũt a nubibus, ea qua in mõte
apparuit. Quaſi in globo baiulæ nubis aſcen-
dit, non per modũ vehiculi, & quaſi ad aſcẽdẽ-
dũ egeret miniſterio angelorũ vel nubis: quia
ſua propria virtute ferebatur: ſed per modum
obſtaculi, vt ab oculis mortaliũ nõ videretur.
Et per hoc oſtẽderetur, quia omnis creatura
parata eſt obſequi ſuo creatori: nubes. n. quæ
ſubtraxit eũ ab oculis inſipientiũ, & angeli aſ-
ſiſtentes ibi oſtendebant, ꝙ creatura corpora-
lis & ſpiritualis ſubiecta eſt obſequio Chriſti.
Et tunc in momẽto cũ omnibus angelis & pa-
tribus ſanctis erat in patria cœleſtis beatitudi-
nis. Aſcendit ergo Chriſtus & per nubẽ cęlos
penetrãs aſſumptus eſt in cęlũ ęthereũ, ſeu em-
pireum nõ virtute aliena, ſed propria: tum ra-
tione deitatis, quæ omnia põt, tum ratione hu-
manitatis glorioſę: quia corpus glorioſum obe-
dit ad nutum animę, quantum ad motũ localẽ
per

Cur Maria non ſimul aſſumpta ſit.

Myſterium aſcẽſionis.

Spirituũ cœleſtiũ occurſus.

Pſal. 46

L

Marci 16.

Pſal. 18.

M

Aſcẽdẽdi forma.

A per dotẽ agilitatis,quæ eſt in tali corpore.Vn-
de non curru,non angelis ſubleuatus legitur:
quia qui fecerat omnia,ſuper omnia ſua virtu
te ferebatur. Enoch vero ab angelis tranſlatus
Gene.5. eſt,& Helias curru ſubuectus eſt in cęlum,ac
4. Reg. 2. reum,non virtute propria,quia homines puri
erant,& virtute indigebant aliena,& quia co-
rum corpora nondũ ſunt glorificata. Stabãt
aũt mater & diſcipuli,& Magdalena,& alij in
tuentes in cœlũ euntẽ illũ quandiu apparebat
oculis eorũ.Vnde Ambro. Stabant beati Apo-
ſtoli toto ſuſpenſi corpore,& aſcendentẽ ad cœ
lũ dominũ(quia inceſſu non poterãt) oculis ſe
quebantur. Et licet ad deducendum ſaluatorẽ
viſio humana defecerit,fidei tamẽ deuotio nõ
B deficit.Vſq; ad nubem.n.deduxit Chriſtũ ocu-
lis,vſq; ad cœlos aũt cũ Chriſto fidei deuotio
ne comitantur.Vñ ait Apoſtolus,ſciẽs fidẽ no-
ſtrã in cœlis eſſe cum domino. Noſtra aũt cõ
Philip. 3. uerſatio in cœlis eſt.Hęc Ambro. O quid erat
videre dominũ ſic glorioſe aſcẽdẽtẽ? Et ſi quis
potuiſſet audire & videre illos beatiſſimos ſpi
ritus,& animas ſanctas cum eo pariter ince-
dentes,forte præ gaudio anima illius a corpo
re ſeparata fuiſſet,& cũ eis ẽt pariter aſcendiſ-
ſet.(Cumq;)iam dñs ſubtractus eſſet ab oculis
& cõſpectu eorũ,adhuc tñ ſuſpenſis vultibus,
(intuebantur in cœlum.)Propter ea(duo) an
geli in forma virorum, (ſteterunt iuxta illos
in veſtibus albis,) vt gratulatio monſtraretur
ex ipſis indumentis.(& dixerunt eis.Viri Gali
læi,quid ſtatis hic aſpicientes in cœlũ?)Galilęa
apoſtolorũ patria fuit:vnde & viri Galilæi di-
cuntur.ac ſi dicerent.Statis hic & in cęlũ aſpi
citis,quaſi obliti quid facere debeatis. Redite
in ciuitatem,& expectate promiſſionẽ patris.
C ſicut dictum eſt vobis. Recedite, nec expectate
Ieſum vt modo redeat:ſed in fine temporum,
(ſic veniet quẽadmodũ vidiſtis eũ euntẽ in cœ-
lum.)Id eſt,ſicut baiulis nubibus vidiſtis eũ in
cœlum aſcẽdentẽ,ſic baiulis nubibus videbitis
eũ in aere ad iudicium deſcẽdẽtẽ:&(quẽadmo
dum vidiſtis eũ aſcendentẽ in cœlum,)in for-
ma humana:cui competit videri oculis corpo
ralibus,& moueri de loco ad locũ(ita veniet,)
in eadẽ forma & carnis ſubſtantia ad iudiciũ:
quia ſicut fuit iudicatus in forma humana,ſic
veniet ad iudicandum mundum: veruntamen
iudicatus fuit,in forma humana paſſibili aſcẽ
dit autem in cœlum, & veniet ad iudicium in
forma humana,glorioſa & impaſſibili. Vnde
Vẽturus eſt Chriſtus in forma humana. Augu.Sic veniet quemadmodum vidiſtis eum
euntem in cœlum:id eſt,in forma humana in
qua iudicatus eſt,iudicabit: vt ẽt illud prophe
ticum impleatur. Videbunt in quem pupuge-
runt.Et iterum:Itaque ſi rediturum eum cre-
dimus,nos expectare debemus ne ſic nos com
Zacha. 12. prehendat aduentus illius,non ſuſpicantes: ſi-
cut comprehendit nunc caſtigatio delinquen
tes: coertio namque præſentium, imaginem
habet in ſe futurorum. Cauendum eſt ergo,
ne ſi in præſenti verbere non corrigimur,fu-
tura ſeueritate damnemur.Hæc Aug. Conſide
ra hic,quomodo dominus Ieſus de ſuis ſolici

tus fuit.Nam ſtatim cum euanuit ab oculis eo D
rum,miſit angelos ſuos,tum vt mœſtos de ab-
ſentia domini conſolarentur & confortarent,
tum vt eum verẽ aſcendiſſe in cœlum,ſ.in re-
gionem angelorum demonſtrarent:non ſicut
Enoch & Helias qui tranſlati ſunt in paradi-
ſum terreſtrem:qui licet eminens ſit,tum tan-
tum pertingit ſublunarem regionem, tum ne
diutius ibi morarentur & nimium ibi ſtantes
fatigarentur:ſed potius recedẽtes promiſſum
patris expectarent. Angelis itaque diſparenti-
bus,ipſi in loco vbi ſteterunt nouiſſime pedes
eius,adorantes Chriſtum: ſ. deum & hominẽ,
vt deo perſonaliter vnitum, (reuerſi ſunt a E
monte qui vocatur Oliueti,) propter copiam
oliuarũ,(ſabbati habẽs iter,) id eſt,itinere ſab Sabbati iter.
bati,ſcilicet ſpatio milliarii diſtans ab Hieru-
ſalem,quia nõ ampliori ſpatio licebat Iudæis
progredi in ſabbato de villa vel ciuitate in Mons triũ luminũ.
qua erant:ſed circa per mille paſſus deambu-
lare poterant.Vetus æditio habet a monte triũ
luminum. Sic autem dictus eſt mons Oliueti,
quia de nocte ex parte Occidentis illuminaba
tur igne tẽpli,vbi erat ignis iugis in altari, ma
ne a parte Oriẽtis primò excipiebat radios ſo Lętitia diſcipulorum.
lis antequã illuſtrarent ciuitatẽ: habebat ẽt co
piam olei,quod eſt luminis fomẽtũ.(Et regreſ
ſi ſunt in Hieruſalem cum gaudio magno.)
quia omnia myſteria erãt impleta in Chriſto
lætantes de dei & domini ſui glorificatione,
quẽ poſt triũphũ reſurrectionis ẽt cœlos co-
gnouerant penetraſſe:de humani generis com
pleta redẽptione,de reſtauratione ruinæ ange
lorum,& de deiectione dęmonum: de cõfuſio
ne Iudęorum infidelium,de ſpiritusſancti pro F
miſſione,de humanæ naturæ exaltatione, de
certa ſpe generalis reſurrectionis & aſcenſio
nis futuræ.Ex quo enim caput reſurrexerat &
aſcenderat,idem & de membris pro certo ſpe
rare poterant.Hanc aũt ultimã proceſſionem Proceſſio diſcipulorũ.
diſcipulorum poſt Ieſum:qui unanimiter ſunt
egreſſi,& poſtea vnanimiter ſunt regreſſi:re-
preſentat eccleſia dominicis diebus egredien-
do de eccleſia,& redeũdo ad eam:quaſi de Hie
ruſalem,rediens in Hieruſalem.Vnde in eo q;
de eccleſia egredimur crucem dñi præferẽdo,
repræſentamus quòd illi egreſſi ſunt præeun
te crucifixo:in eo autem quòd cum cruce do-
mini redimus,licet illi ſine crucifixo redie-
runt repreſentamus,quod ait. Vobiſcum ſum Matth. 28.
vſq; ad conſumationem ſeculi: quia licet non
redierit crucifixus cũ eis præſentia corporali,
rediit tñ cũ eis præſentia ſpirituali.In primiti
ua autẽ eccleſia huiuſmodi repreſentatio fie- Proceſſio eccleſię feria quinta.
bat quinta feria,quæ tunc ſolẽnis erat pro ve
neratione aſcenſionis ſicut prima feria.ſ. dies
dominica pro reuerentia reſurrectionis. Sed
quia ſuperuenerunt feſta ſanctorũ,& celebra-
re tot feſta erat quaſi oneroſum: ideo ſolenni
tas quintæ feriæ eſt ſublata, & proceſſio ad
dominicam tranſlata.De loco aũt aſcenſionis
dicit Sulpitius epiſcopus Hieroſolymitanus,
quod cũ ibi poſtea ędificata eſſet eccleſia,locus
ille in quo ſteterunt Chriſti aſcendentis veſti-

G

quæ nunquam potuit ſterni pauimento poſtmodum, imò reſiliebant marmora in ora collocantium. Calcati etiam a dño puluer is hoc dicit eſſe documétum, ꝙ veſtigia impreſſa cernuntur ibidem, & eandé adhuc ſpeciem velut impreſſis veſtigiis terra cuſtodit. Et vt ait Beda: Cú terra eadé a credentibus quotidie minuatur, tñ eadem veſtigia priſtinum ſtatum cótinuo recipiunt. Nec ſummum eccleſiæ cacumen propter dñici corporis meatum contegi potuit, ſed a terra tranſitus Chriſti vſq; ad cœlú patet. Adhuc eſt ibi eccleſia in qua ſolebant eſſe nigri monachi cum abbate, & eſt ibi ſanctæ Ægyptiacæ ſepulchrum, & locus vbi apoſtoli cópoſuerút ſymbolú. Tunc deſcenderút apoſtoli cú matre dñi, & aliis mulieribus ac diſcipulis in cœnaculú montis Sió, & ibi morabantur expectantes promiſſionem prout a dño erat eis mandatú: ibi eſt locus vbi beatus Matthias

Veſtigia vñ Chriſtus aſcéderat.

H

inter aſcenſioné & pentecoſten fuit loco Iudæ in apoſtolatum electus (Et erant oés vnanimiter in oratione perſeuerantes.) & aſſiduè debitis horis ſine intermiſſione orantes, & per orationé ad receptioné ſpiritusſancti ſe præparantes quotidie, vt promiſſum mererentur accipere. Et quanuis dictum ſit ꝙ erant perſeuerantes in oratione & non ſit additum in ieiunio: quódam tñ a feſto aſcenſionis vſq; ad pentecoſten, ieiunant exéplo apoſtolorú, quos aiunt ieiunaſſe in ſpatio illo: quia dictum eſt in euangelio: Veniét dies in quibus auferetur ſponſus ab eis, & tunc ieiunabunt. Orabant ergo & ieiunabant: quia Chriſtus ſponſus ab eis ablatus carne receſſit. (Et erant ſemper,) .i. communiter vel frequenter (in templo,) quod eſt locus orationis, (laudantes) deum de beneficiis ſuis, (& benedicentes,) .i. magnificantes de promiſſis diuinis, & orantes deuote pro recipiendis ſpiritusſancti donis: vel laudantes (deum,) de pro-

Ieiuniú apoſtolorum.

Lucæ 5.

I

pria ſua bonitate in ſe, ac pro domini ſui glorificatione & aſcéſione, (& benedicétes,) .i. gratias agentes de bonorum ſuorum communicatione, ac pro ſpiritusſancti promiſſione: & eorum per angelos facta conſolatione. Non aliquo mundano diſtrahuntur: ſed omnibus contemptis iugiter diuinis laudibus inſiſtunt, vt in loca orationis & inter laudum deuotiones promiſſum ſancti ſpiritus aduentum promptis & paratis per omnia cordibus expectent. Viciſſim quidem habitabant modo in templo ad orationem, modò in cœnaculo ad quietem. Vnde hoc aduerbium ſemper, dicit ibi frequétiam & oportunitatem, non more ſuo durationem continuam. Quos non imitantes in ſacra vita ſemper degamus laudantes deum & benedicentes. Sic enim & nos quotidiana illius merebimur benedictione ſublimari, ſi quotidie triumphalis illius in cœlum aſcenſionis memores, laudantes & benedicentes deum in Hieruſalem: id eſt, ſupernæ pacis, ſperata ac deſiderata viſione quieſcimus: & orantes vt dona ipſius recipere poſſimus, ſimiles hominibus expectantibus dominum ſuum quando reuertatur a nuptiis. Vnde Beda: Et ſemper & in lo-

Orationes & laudes diſcipulorum.

K

co hoc maximè fratres chariſſimi, meminiſſe nos decet ſermonis domini quo diſcipulos glorificans: Beati, inquit, oculi qui vident quæ vos videtis: quis etenim dicere, quis digne valeat cogitare, quam beata compunctione oculos ad terram deflux erunt: quibus ipſum quem adorabant cœli regem deuicta mortalitate, quam aſſumpſerat, ad paternæ claritatis ſolium iam redire conſpexerant. Quam dulces lachrymas quanta ſpe & lætitia feruentes pro ingreſſu cœleſtis patriæ ſuderunt, quò deum ac dominum ſuum patrem ſuæ naturæ iam ferre cernebát. Meritò ergo tali ſpectaculo refecti, poſtquam adorauerunt vbi ſteterunt pedes eius: poſtquá veſtigia quæ nouiſſime fixit lachrymis rigauere profuſis: confeſtim redire Hieroſolymam, vbi aduentum ſancti ſpiritus expectare ſunt iuſſi. Et vt digni cœleſtibus promiſſis exiſterent, erant ſemper in templo laudantes & be-

L

nedicentes deum: ſcientes certiſſimè quia ille ſolummodo corda ſpiritusſancti inuiſere & inhabitare dignatur, quæ locum orationis frequentantia, quæ laudi & benedictioni diuinæ videri, eſſe dedita. Vnde & in actibus eorum legitur de ipſis: (Hi omnes erant vnanimiter perſeuerantes in oratione.) Quod nobis eſt teſtimonium operis apoſtolici ſolerter imitandum, videlicet vt qui cœleſtia promiſſa habemus, qui pro his accipiendis ſedulò ſupplicare percipimur: & omnes ad adorandum conueniamus, & oratione perſiſtamus, & vnanimi dominum deuotione prędicemus. Nec dubitandum eſt, ꝙ ſic nobis orantibus plus conditor auditum accommodare, & ſpiritus ſui gratiá noſtris quoque cordibus infundere dignabitur: ꝙ noſtros quoque beatos fecit oculos: & ſi non eſt apoſtolorum qui commorantem in

Acto. 1. Orádú, & nobis

M

mundo dominum, qui docentem & miracula facientem: qui poſt triumphum mortis reſurrexiſſe, atq; ad cœlos redeútem videre meruerunt: certe vt eorum de quibus Thomæ apoſtolo dicit: Quia vidiſti me, credidiſti. beati qui nó viderunt & crediderunt. Cunctis etenim credétibus, ſiue illis qui incarnationis eius tempora naſcendo præceſſerunt: ſiue his qui in carne eum viderunt, ſiue nobis qui poſt eius aſcenſionem credimus, cómunis eſt eius hilariſſima promiſſio, qua dicit: Beati mundo corde, quoniá ipſi deum videbunt. Hęc Beda. Dñs ergo Ieſus cum vniuerſa prædicta fœlici multitudine aperiens ianuas paradiſi, vſque tunc humano generi clauſas intrauit triumphaliter & gaudenter in eas. Aſcendit autem in cœlum empyreum ſuper omnes alios cœlos: imo ſuper oém ſpiritum beatum, & oém creaturam: & ſupra id quod nominatur in hoc ſeculo, vel in futuro. Et nota, ꝙ triplex eſſe cœlum inſinuat apoſtolus, vbi fatetur ſe raptum vſque ad tertium cœlum. Inter quos cœlos, ſecundum Auguſt. primum eſt corporale: ſole, luna, & ſtellis ornatum. Secundum eſt ſpirituale, ſpiritibus angelicis deputatum. Tertium eſt ſuperintellectuale, ſoli diuinitati appropriatum. Ad hoc tertium raptus fuit Paulus quia non ad viſio-

Matt. 5.

Aſcédit ad cœlú empyreú.

Cœlum triplex.

D nem corporum cœleſtium, nec ad cognitionẽ cœleſtium ſpirituum, ſed ad contemplationẽ nudam diuinæ eſſentiæ raptus fuit, ſecundum Aug. & in hoc cœlum aſcendit Chriſtus. (Et ſedet a dextris dei,) non quod ſeſſio dei intelligatur corporaliter: vt Chriſtus homo ſedeat a dextris, & pater a ſiniſtris: ſed dicitur ſedere propter iudiciariam poteſtatem quam a patre accepit: quia ſedere iudicantis eſt. Sedere autem a dextris, ſi referatur ad Chriſtum ratione deitatis, ſicut iſta ſeſſio importat æqualitatem cũ patre: quia conregnat patri in æqualitate maieſtatis ſecundum deitatem, ſecundum quam filius eſt patri æqualis. Si autem referatur ad Chriſtum ratione humanitatis: hoc põt eſſe dupliciter. Vno modo, inquantum eſt vnita actualiter ipſi deo, & ſic iſta ſeſſio importat quandã aſſociationem honoris: quia eadem veneratione veneratur humanitas inquantum vnita verbo cum ipſa deitate, ſicut veſtis regia cum ipſo rege, quando eſt ea actualiter indutus: & ſic Chriſtum in dextra dei patris ſedere, eſt humanitatem in gloria diuinitatis requieſcere. Alio modo ſecundum ſe, & ſic ſedere a dextris patris, deſignat eſſe in potioribus eius bonis: ſicut dextera eſt pars nobilior, & potior corporis. Meritò Chriſtus dicitur ſedere ad dexterã dei: ſedere quidem, quia laborauit. Ad dexteram autem, quia in ſiniſtra aduerſitatis diu fuit. Dei vero dicitur: quia poſt abiectionem merito gloria ſequitur. Dicitur ergo ſedere: quia æqualis eſt patri in poteſtate iudicandi. Dicitur & ſtare, qui ſuos iuuat in malitia præſenti: nos credimus Chriſtum a dextris patris ſedentem: quia credimus eum regnantem, & quieſcentem, quæ notantur per ſeſſionem. Stephanus autem vidit eum a dextris dei ſtantem quia in tribulatione poſitus habuit eum propugnatorem & ſusceptorem: quæ notantur per ſtationem. Sicut enim ſedere quieſcẽtis eſt & iudicantis, ita ſtare pugnantis & adiuuantis. Sedens ergo ad dexteram patris iugiter vultui benigniſſimi patris apparet: & vulnerum quę pro nobis pertulit cicatrices oſtendit, ad interpellandum pro nobis. Omnes vero ſancti patres, & beatiſſimi ſpiritus iubilabant coram deo laudes. Si enim Moyſes & filii Iſrael poſt tranſitum maris rubri cecinerunt carmen domino, & Maria propheti ſſa ſoror eius: & reliquæ mulieres eam ſequentes canebant domino in tympanis & choris: quantò magis mulieres hoc faciunt omnibus aduerſitatibus ſuperatis? Oẽs igitur ibi conſtituti pſallunt, oẽs cantãt oẽs exultant, oẽs lætantur, oẽs gaudent, oẽs iubilant, omnes manibus plaudunt, oẽs tripudiãt omnes iucundantur. Vere nunc in ſuperna Hieruſalem auditur canticum lætitiæ, & per omnes vicos eius ab vniuerſis dicitur hallelu ia. Nunquam ab origine mundi tale feſtum, & tã ſolenne paſcha celebratũ eſt in patria: nec vnquam erit niſi fortè poſt diem iudicii cum oẽs ibi cum corporibus glorioſis præſentabimur electi. Magnũ itaque & ſolenne eſt hoc feſtũ. Nam quicquid deus vſque modo fecit, fecit vt

Seſſio Chriſti a dextris dei.

E

F

Statio Chriſti Acto. 7.

ad hunc diem perueneril. Cælum & terra, & omnia quæ in his ſunt, facta ſunt propter hominem: homo autem propter gloriam cœleſtem habendam: ad quam vſque nunc pertingere poſt peccatum non poterat, quantumcunque iuſtus eſſet. Quia ergo omnia completa ſunt in aſcenſione, magnificus valde eſt dies iſte. Hodiernus quippe dies propriè eſt feſtum ſolenniſſimum domini noſtri Ieſu: quia hodie incepit ſedere ad dexteram patris & requiem capere a labore ſuæ peregrinationis. Eſt etiam propriè feſtum omnium ſupernorum ſpiritũ quia de domino ſuo quem ante ibi in humanitatis forma non viderant, nouum ſuſcipiunt gaudium: & quia hodie primo incipiunt reſtaurari ruinæ ipſorum: in tanta multitudine beatorum, & cognoſcunt numerum ſuum per peccatum diminutum, per dominum Ieſum reintegrandum. Si ergo gaudium eſt in cœlo coram angelis dei ſuper vno peccatore pœnitentiam agente: quale putamus gaudium eorum fuiſſe quando tot millia animarum ſanctarum ad ſuum viderunt conſortium tranſire? Etiam proprie eſt feſtum patriarcharum, prophetarum, & aliarum animarum ſanctarum: quia ad ſupernam patriam hodie primitus intrauerunt. Si ergo feſtum fecimus de aliquo ſancto ad cœlos migrante: quantò magis de tot milibus, & quanto magis de ſanctorum? Eſt etiam feſtum dominæ noſtræ, quæ filium ſuum vnigenitum in ea carne quam de ſe aſſumptam nouerat, totam oculis ſuis glorioſè ſic vidit tanquam deum verum ſuper excelſa conſcendere: & omnes cœlos dominandi iure penetrare: ac in dei patris conceſſum aſcendẽdo pertingere. Eſt & nihilominus propriè feſtũ noſtrum: quia humana natura hodie ſuper cœlos eſt exaltata, & homo perditus ad regna cœleſtia, & ad ſocietatem angelorum per dominum Ieſum eſt reuocatus: ipſe enim dei filius, qui exiuit a patre, non per loci mutationem, ſed per æternam generationem, & perſonalem diſtinctionem. hodie reliquit mundum quantum ad præſentiam corporalem, & iuit ad patrem, faciendo naturam mortalem paternæ gloriæ conſortem. Igitur valde ſolennis eſt dies iſte: & anima quæ dominum Ieſum bene diligeret, merito hodie exultaret. Si diligeretis me inquit, gauderetis vtique, quia vado ad patrem. Vnde Leo papa, dicit quidem dominus Ieſus diſcipulis ſuis: Si diligeretis me, gauderetis vtique, quia vado ad patrem. Vobis enim hæc præſtatur aſcenſio: & ſuper omnes cœlos ad patris dexteram collocanda, veſtra in me humilitas eleuatur. Vniui enim vos mihi, [illegible] ctus ſum filius hominis: vt vos filii dei eſſe poſſitis. Quia igitur Chriſti aſcenſio noſtra prouectio eſt & quo proceſſit gloria capitis, eos ſpes vocatur & corporis: dignis dilectiſſimi exultemus gaudiis, & pia gratiarum actione lætemur. Hodie.n. nõ ſolũ paradiſi poſſeſſores firmati ſumus ſed etiam cœlorum in Chriſto ſuperna penetrauimus, ampliora adepti per ineffabilem Chriſti gratiam, quam per diaboli amiſeramus

A

Aſcẽſionis ſolẽnitas eſt magna.

B

Feſtum noſtrũ.

C

Ioan. 14.

G ramus inuidiam. Nam quos virulentus inimicus primi habitaculi felicitate deiecit, eos ibi concorporatos dei filius ad patris dexteram collocauit. vnde & Augu. Hodie, ſicut audiſtis fratres, dominus Ieſus Chriſtus aſcēdit in cœlum: aſcendat cum illo & cor noſtrum. Sicut enim ille aſcendit, nec receſſit a nobis: ſic & nos cum illo iam ſumus, quãuis nondum in corpore noſtro iam factum ſit quod promittitur nobis. Cum aſcendit in cœlum, nos ab illo non ſeparamur. Non nobis inuidet cœlum: ſed quodammodo clamat, mea membra eſtote, ſi aſcēdere vultis in cœlum. In hoc ergo omnes interim roboremur, in hoc votis omnibus æſtuemus, in hoc meditemur in terris, qđ computemur in cœlis. Tunc exuturi carnem mortalitatis, nunc exuamur animę vetuſtate. Facilè corpus leuabitur in alta cœlorum, ſi non premat ſpiritum ſarcina peccatorum. Et iterum:

Cor noſtrū aſcendat cū Chriſto.

H Quia verò temporali Chriſti præſentia viduati ſumus, ad æternam eius viſionem tota intentione feſtinemus, eiq; dicamus: Tibi dixit cor meum, quęſiui vultum tuum, vultum tuum domine requiram. (Pſal. 26) tota namque diſpenſatio humanitatis Chriſti, nihil aliud fecit, niſi vt intentionem noſtram ad ſuperna dirigeret: & ex tēpore noſtræ mortalitatis ad manifeſtā viſionem ſui perduceret, ac perductos æterna vultus ſui gloria ſatiaret. Et iterum, Hæc quippe ſolennitatis huius eſt ratio: vt Chriſtum ad dexteram patris iam regnare credamus: & interim eum quaſi geminis virtutum alis charitatis. ſ. & ſpei ſubſequamur: vt cum tradiderit regnum deo patri, ſine fine cum eo regnemus.

Aſcendamus cū Chriſto interim corde, vt cū dies promiſſus aduenerit, ſequamur & corpore. hæc Augu. Vnde etiam Grego. Vnde fratres

I chariſſimi oportet vt illuc ſequamur corde, vbi eum corpore aſcendiſſe credimus: deſideria terrena fugiamus: nihil iam nos delectet in infimis, qui patrem habemus in cœlis: & ſi adhuc hic tenemur in infirmitate corporis, ſequamur tamen eum paſſibus amoris. non autem deſerit deſiderium noſtrum, ipſe qui dedit Ieſus Chriſtus dominus noſter. hæc Greg. Aſcēdit ergo Chriſtus, vt corporali præſentia ſubtracta prouocet affectū mūdi, & toto corde eū deſideremus. Et ideo quæ ſurſum ſunt quæramus, quoad vim intellectiuā: quę ſurſum ſunt ſapiamus, quoad vim affectiuam. Sic aſcendit corde miles quidam, qui in partibus vltramarinis omnia loca in quibus ſaluator noſter fuerat ſolicitè cum lachrimis viſitauit: & dum omnia ſancta loca deuotè perquiſiuiſſet, vltimo venit in montem Oliueti vnde dominus aſcendit, vbi poſt longam orationem cum lachrymis dixit: Ecce domine vbique quæſiui te diligenter: vnde dum venerim ad locum vbi cœlos aſcendiſti: neſcio vbi amplius te requirā: iube ergo ſpiritum meum ſuſcipi, vt ad dexteram patris videam te reſidentem in gloria: & his dictis ſpiritum ſuum ſine dolore reddidit: Sic & nos dominum per ſingula ſua opera & virtutum exercitia quæramus, vt tandem ad eum aſcēdere valeamus.

Militis exēplū.

K Aſcēſio domini olim in ſcala Iacob præfigurata fuit, quæ vna extremitate terram, & alia cœlum tangebat: & angeli per eam deſcendebant, & aſcendebant. (Gen. 28) ſic Chriſtus de cœlo deſcendit, & reaſcendit: quãdo cœleſtia, & terreſtria reuenire voluit. oportebat enim quòd mediator dei & hominum deus & homo eſſet: quia alter pacem inter deum & hominem reformare nō poſſet: deus enim altiſſimus eſt, & homo infimus erat: & ideo Chriſtus inter cœlum & terram ſcalam faciebat. Deſcendunt autem angeli per illam, nobis gratiam apportando: & reaſcendũt, animas noſtras in cœlum reportando: hanc etiā aſcenſionem Chriſtus prænotauit, quando parabolam de vna oue ex centum perdita & inuenta prædicauit. Ouis vna perdita eſt, quando homo mandatum dei tranſgreſſus eſt: deus autem nonagintanouem, id eſt, nouem choros angelorum in cœlo dimiſit:

Aſcēſio eius figuræ.

L & veniens in hūc mundum, hominem perditum per triginta tres annos quæſiuit: & intantum ſe fatigauit, quòd de toto corpore ſuo ſudor ſanguinis emanauit. Inuentam autem ouem ſuper humeros poſuit, & portauit, quando crucem pro peccatis noſtris, propriis humeris baiulauit: amicos ad congratulandum ſibi inuitauit, quãdo cum homine aſcendit, & omnem cœli curiam lætificauit. Hæc etiam aſcenſio domini olim fuit in tranſlatione Heliæ præfigurata. (4. Reg. 2) Helias legē dei in Iudęa prædicauit, & trāſgreſſores legis audacter increpauit: propter quod magnam ſuſtinuit a Iudæis perſecutionem, ſed apud deum meruit in paradiſum tranſlationem. Ita Chriſtus in Iudæa viam veritatis docuit, & propter hoc a Iudæis multas perſecutiones ſuſtinuit: (Phil. 2.)

M ſed deus illum ſuper omnes cœlos exaltauit, & nomen quod eſt ſuper omne nomen illi dedit. Oportebat enim pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam: (Luc. 24) & multò magis oportet nos tolerare propter vitam æternam.

ORATIO.

O Ieſu corona celſior, qui reſurgēs a mortuis ad patris aſcendiſti dexteram: trahe ad te mentem meam, vt te ſolum ardenter deſiderem & inquiram. Da quæſo toto deſiderio meo & ſtudio tendere, quò te credo aſcendiſſe: vt in præſenti quidem miſeria ſolo tenear corpore, tecum autem ſine cognitione & auiditate, vt ibi ſit cor meum, vbi tu ſis theſaurus meus deſiderabilis & amabilis. Trahe me poſt te: vt per tuam gratiam de virtute in virtutem aſcendens, te deum deorum videre merear in Sion. Amen.

De ſcriptura euangelica, ac fide fine & vtilitate. Caput 83

S Vnt & multa alia ſigna & facta, in multitudine incomprehenſibili exiſtentia, præter ea quæ ab euangeliſtis ſunt ſcripta, (quæ fecit Ieſus) in terra in ſe & in aliis

Ioā. 21. Dicta & facta Chriſti

tam

A tam actibus cordis, quam oris & operis ante ſuam reſurrectionem, & poſt eandem, (quæ) præ multitudine ſua (non ſunt ſcripta. Quæ ſi ſcribantur per ſingula.) quoad facta particularia, & conditiones virtutemq́ eorum: (nec ipſum arbitror mundum,) i. homines huius mũdi, (capere poſſe libros qui eſſent ſcribendi.) Non. n. ſpatio locorum credendum eſt mundum capere non poſſe: quia in eo ſcribi non poſſent, ſi ſcripta non ferret: ſed capacitate intellectus legentium & audientium, & quoad incredulitatem infidelium, & quoad myſteria & ſenſum comprehendi fortaſſe non poſſent. Facta. n. & verba Chriſti non ſunt hominis tantum, ſed & dei: quia illa humanitas erat organum diuinitatis: & ideo non poſſunt ad plenũ ab hominibus explicari, vel etiam comprehẽ-

ſcribi nequeũt ad plenũ nec a nobis intelligi.

B di: quod patet ex hoc, ꝙ a principio eccleſiæ cœperunt ſancti doctores libros ſcribere ad explicationem verborum & factorum Chriſti, & adhuc ad plenum non ſunt elucidata: imò ſi mundus duraret per mille millia annorum, & ſemper libri ſcriberentur, nunquam ad plenum elucidarentur: quia ſicut dictum eſt, facta ſunt & dicta dei, quæ ſunt nobis incõprehenſibilia, propter eorum excellentiam, reſpectu intellectus noſtri: & ideo debemus ſubiugare, & captiuare intellectum noſtrum in obſequium Chriſti, vt ei aſſentientes per fidem, quæ eſt in ænigmate, tandem veniamus ad contemplandam facie ad faciem. Vnde ſecundum Chry. Nec Ioannes, nec alii euangeliſtæ omnia dixerunt: ſed quæ erãt ſufficientia attrahere ad fidem audientes. Quoniam qui non credit his quæ dicta ſunt, neque pluribus

C attendet: qui verò hæc ſuſcepit, nulla indigebit alia in fide ratione. Tantum enim conſcripſerunt, quantum ad fidem credentium ſufficere poſſe cognouerunt: & ideo pauca de pluribus elegerunt, facilius, vt intelligantur, diligentius quærantur, fide credantur, & memoriæ tradãtur. Vnde Auguſt. Cum multa feciſſet dominus Ieſus non omnia ſcripta ſunt: electa ſunt autem quæ ſcriberentur, quæ ſaluti credentium ſufficere videbantur. Hæc Augu. Materia quidẽ euangelii & omnium euangeliſtarum eſt eadem: ſcilicet ſanctæ trinitatis myſterium. Chriſtus ſecundum diuinam & humanam naturã dicta & facta eius, aliorumq́ dicta & facta ad ipſum: omnes enim agunt de iſtis, & materia iſtorum. Intentio verò & finis omnium eſt, per Chriſti geſta & doctrinam, fidem de eo aſtruere. quod ex fine libri Ioannis perpenditur. Vbi dicitur: Hæc autem ſcripta ſunt, vt credatis ſc. licet fide formata charitate: quia Ieſus eſt Chriſtus filius dei: ſcilicet naturalis, in potentia ſibi æqualis, & per conſequens idem in deitate: quia natura diuina eſt indiuiſibilis. Credatis inquam, corde ad iuſtitiam, & ore confitemini ad ſalutem opere oſtendentes ad fructum vitæ: quia fides ſine operibus mortua eſt. Ecce ſcripturæ vtilitas: ſcilicet, effectus fidei: ad hoc enim ordinatur tota ſcriptura noui & veteris teſtamenti. Quam autem vtilitatem ex

Finis & Intẽtio ſcripturarum.

Ro. 10. Iaco. 2. Scripturæ vtilitas.

D hac credulitate conſequamur, manifeſtatur cum ſubiungitur: Et vt credentes vitam, ſcilicet æternam: in qua clarè videatis quod nunc creditur: habeatis nunc in ſpe, & in futuro in re: vel vt credentes vitam habeatis: hic vitam iuſtitiæ, quæ habetur per fidem: iuſtus enim ex fide viuit: & in futuro vitam ſpei, quę habetur per gloriam: & hoc in nomine eius, id eſt, per fidem nominis Chriſti: quia non eſt aliud nomen ſub cœlo datum hominibus, in quo oportet nos ſaluos fieri: virtute ergo nominis Chriſti & ſaluatoris, habetur vita æterna. Vnde Ioannes: Hæc eſt vita æterna: vt cognoſcãt te verum deum, & quẽ miſiſti Ieſum Chriſtum. Finis itaque, id eſt, finalis cauſa euangelii, eſt, ſanè credere, perfectè diligere, ſacramentis inſigniri: & horum trium finalis cauſa eſt vita æterna. Ad hæc quippe adipiſcenda fuit intentio ſcribere, & prædicare euangelia.

Habacuc. 2.

Iuã. 17.

Cauſa finalis euãgelii.

E Veteris quidem teſtamenti intentio eſt nouum figuris & ænigmatibus demonſtrare. euangelii autem, ad æternæ beatitudinis gloriam mentes humanas accendere. Fides ergo catholica, id eſt, vniuerſalis, omnibus eſt neceſſaria ad vitam, & ſalutem æternam. Fidei ſuccedit ſpes, & ſpei ſuccedit beatitudo charitas autem etiã fide & ſpe decedentibus, permanet & augebitur: & ideo maior his eſſe dicitur. Quæ verò credenda ſunt, ex ſimbolo haberi poſſunt. Eſt enim ſymbolum, compendioſa collectio omnium ad ſalutem ſpectantium. Sunt autem tria ſymbola. Primum, apoſtolorum. Secundũ Niceni concilii. Tertium, Athanaſii. Primum factum eſt, ad fidei inſtructionem. Secundum, ad fidei explanationem. Tertium, ad fidei defenſionem. De primo ergo, in quo eſt fidei fun-

Veteris teſtamẽti intentio.

Credenda ſimbolũ apoſtolorum. Symbola tria.

F damentum, hic videamus ſolum: quia hoc magis eſt ad propoſitum. Vbi ſciendum eſt, ꝙ ſi reſpectus habeatur ad eos qui ediderunt hoc ſymbolũ, tunc articuli ſunt duodecim, ſecundum numerũ duodecim apoſtolorũ. Si aũt cõſideremus quæ radicaliter ſunt credenda: tunc articuli ſunt quatuordecim: quorum ſeptem ſpectant ad diuinitatẽ, & ſeptẽ ad humanitatẽ: & hęc ſignata ſunt in ſeptẽ ſtellis, & in ſeptẽ cãdelabris aureis, in quorũ medio ambulabat filius hominis. Sunt igitur ſeptem articuli fidei qui pertinẽt ad diuinitatem. Primus eſt, vnum deũ eſſe qui notatur ibi, Credo in vnũ deũ. Credere deũ, eſt credere deum eſſe. ſ. quia eſt: credere deo, eſt credere verbis eius, & ſacris ſcripturis: credere in deũ, eſt credẽdo deum fide & affectione, ſeu fide per dilectionem operante, in ipſum tendere & ire, ac membris eius incorporari. Secundus eſt, patrem eſſe deum: qui notatur ibi patrem: quod hic perſonaliter tenetur: pater vero eſſentialiter tenetur, vbi agitur de paternitate adoptionis, qua paternitate ipſa trinitas pater eſt bonorum, vel creationis: qua paternitate tota trinitas pater eſt tam bonorum quam malorum. Omnipotentem: appropriatè, quamuis & filius ſit omnipotens, & ſpiritus ſanctus: & quia potentia, appropriatè attribuitur patri,

Articulorũ fidei numerus.

Articuli ſeptẽ ad diuinitatẽ ſpectãte.

Paternitas multiplex.

G patri, ſicut ſapiētia filio, & bonitas ſpiritui ſancto. Creatorem cœli & terræ: vbi per cœlum & terram, intelligitur tam ſpiritualis quàm corporalis creatura. Creare quippe, ſeu creatorē eſſe, potius ſonat potentiam, quàm ſapientiam, vel bonitatem: quia operatio egreditur à potentia: & ideo appropriatè attribuitur creare hic patri: ſicut potentia: cum tamen creet omnia pater per filium, cooperāte ſpiritu ſancto: quia indiuiſa ſunt opera trinitatis, & totæ tres perſonæ vnus ſunt creator. Tertius eſt, filium eſſe deum: qui notatur ibi, & in Ieſum Chriſtū: quæ duo nomina frequenter coniunguntur in nouo teſtamento: quia vnum. ſ. Ieſus, quod interpretatur ſaluator, exprimit eius diuinitatē: nam inquantum deus, ſaluator eſt: reliquum. ſ. Chriſtus, quod interpretatur vnctus, exprimit eius humanitatem: quia inquantum homo, vnctus eſt præ conſortibus ſuis. filiū eius

Creatio potentiā ſonat.

H vnicum. ſ. naturalem, non adoptiuum: vel vnicum dicit, quia non eſt filius vnus inquantum deus, & alius inquantum homo: ſed vnus Chriſtus in duabus naturis. ſ. deitate & humanitate, & tribus ſubſtantiis ſ. deitate, anima, & carne vnicus eſt filius. dominum noſtrum: ſicut. n. pater dominus eſt omnium & omnipotens, ita & filius: quod intelligatur ſecundum deitatē: quia quamuis humanitati Chriſti collata ſit omniū ſcientia, nō tamen omnipotentia. Quartus eſt, ſpiritum ſanctum eſſe deū: qui notatur ibi, Credo in ſpiritum ſanctum: & circumloquitur hæc vox, ſpiritus ſanctus, quādo tenetur dictionaliter, tertiam perſonam in trinitate: quando autem in vi orationis tenetur, eſſentialiter ſumitur, & conuenit trinitati. Sic ergo patet, q prædicti quatuor articuli ſunt de diuinæ eſſentiæ vnitate, & perſonarum trinitate. Quintus, eſt credere remiſſionem peccatorum his qui

I ſunt in eccleſia: qui notatur ibi, Sanctam eccleſiam catholicam, ſanctorum communionem: i. credo ſanctam eccleſiā catholicam, ſiue militantem, ſiue triumphantem, eſſe communionem. i. congregationem vel ſocietatem ſanctorū. Vel ſic, credo ſanctam eccleſiam adhuc in terris militantem: & credo ſanctorum cōmunionem, id eſt, aſſociationem in cœlo. ſ. eſſe eccleſiam triumphantem: quaſi diceret, credo vtranq; eccleſiam. Eſt autem ſancta eccleſia in tres diuiſa: vna eſt in mundo, quæ eſt adhuc in timore & expectatione: alia eſt in cœlo, que eſt ſine timore & expectatione. tertia eſt in purgatorio, q̄ medio modo ſe habet: quia eſt in expectatione, cùm adhuc gloriā præſentem non habeant: & tamen ſine timore, quia habent liberum arbitrium in bono confirmatum. Catholicon, Græcè, Latinè ſonat vniuerſale. Et dicitur vniuerſalis duabus de cauſis. ſ. quia vniuerſaliter prædicata per quatuor partes terræ & quia articulos habet veros vniuerſaliter, quibus nullum falſum poteſt ſubeſſe. Remiſſionē peccatorum, i. credo remiſſionem peccatorū fieri. ſ. per deum in baptiſmo triplici. ſ. fluminis, & flaminis, & ſanguinis: ſiue poſt baptiſmū in pœnitentia. Sextus eſt, credere reſurrectionem mortuorum: qui notatur ibi, carnis reſurrectionem. K In qua reſurrectione credendū eſt idem corpus quod per mortem cecidit, ad eundem ſpiritum, id eſt, ad eandem animam rediturum. Septimus eſt, bonorum remuneratio, ſub quo comprehenditur & malorum punitio qui notatur ibi, vitam æternam: quaſi diceret, Credo vitam æternam, præmium bonorum: & mortem æternam, ſupplicium malorū. Et iſti tres vltimi articuli ad diuinitatem pertinēt: quia per virtutem diuinitatis fit peccatorum remiſſio: quæ eſt animæ viuificatio, & corporū reſurrectio, atq; corporū ſimul & animæ glorificatio. Alii ſeptem ſunt articuli, qui pertinēt ad humanitatem Chriſti. Primus eſt, credere filium dei conceptum de ſpiritu ſancto: qui notatur ibi, qui conceptus eſt de ſpiritu ſancto. i. operatione ſpiritus ſancti. Vno. n. eodemq; momento ſegregata fuit illa caro aſſumpta a reliqua carne virginis, operatione ſpiritus ſancti: L & animata anima rationali: & deitas vnita ei. Vnde ly, de, non denotat ſubſtantiā cauſæ materialis, ſed potius efficientis. Quamuis. n. incarnatio filii ſit opus totius trinitatis: quia quod operatur vna perſona, operantur omnes, eo q ſunt indiuiſa opera trinitatis: tamen ipſa gratia mediante qua natura humana vnitur diuinæ, eſt donum appropriatum ſpiritui ſancto quia hæc gratia appropriatè procedit a charitate. ſiue a benignitate dei, quæ ſpiritui ſancto approbatur: non. n. deus, inquātum potens, vel inquantum ſapiens, ſed inquantum bonus & benignus noſtram redemptionem operatus eſt per incarnationem. Et tangitur hic natiuitas Chriſti in vtero: ſcilicet qua natus eſt de ſpiritu ſancto. Secundus eſt, filium dei natum ex Maria virgine: qui notatur ibi, natus ex Maria virgine. ſ. natiuitate ex vtero. Tertius eſt, filium dei pro nobis mortuum in cruce: M qui notatur ibi, paſſus ſub Pontio Pilato: id eſt, ſub poteſtate Pilati Pontii genere: crucifixus ad diſtinguēdum paſſionem eius a paſſionibus aliorum, qui in patibulis ſuſpendūtur & citius moriuntur: mortuus vera morte per diſſolutionē animæ a corpore, diuinitate tamen ſemper cōiuncta vtriq;: & ſepultus, non tamen vt alii corruptus & incineratus. Quartus, filium dei deſcēdiſſe ad inferos, ſecundum animam: qui notatur ibi, deſcendit ad inferna: deſcendit tantum in anima deitate vnita: quia corpus in ſepulchro quieuit, deitate etiam ei vnita. Quintus, filium dei reſurrexiſſe: qui notatur ibi, tertia die reſurrexit a mortuis: vt per ſynecdochem pars ponatur pro toto: vt videlicet pars illius paraſceues, qua mortuus eſt, computetur pro die vna: & nox ſequens cum die ſabbati ſequentis, pro alia: & nox ſequentis dominicæ, cuius mane ſurrexit, pro tertia. Iſti duo articuli dicunt totum, quod Chriſtus nobis meruit per mortem ſuā: hoc autem eſt redemptio in anima, quæ completa eſt per fracturam inferni, in deſcenſu ad inferos: & redemptio in corpore, quæ completa eſt in reſurrectione, per gloriam corporis ſui. Sextus, eundem aſcendiſſe

Eccleſiæ ſanctæ diuiſio.

Catholicon.

Articuli ſeptem ad humanitatē Chriſti ſpectantes.

De.

ad

A ad patris æqualitatem: qui notatur ibi, Aſcēdit ad cœlos.ſ. inquantum homo, & ſecundum humanitatem: quia vbiq; eſt ſecundum diuinitatem. Sedet ad dexteram dei patris omnipotentis, conregnans patri in æqualitate, ſecundum deitatem: & fruens potiſsimis bonis patris, ſecū dum humanitatem: pacificè gloriatur, & omnia quietè cum patre iudicat & diſponit. Septimus, filium dei iudicatiuum bonos & malos: qui notatur ibi, Inde venturus eſt iudicare viuos & mortuos. Inde, i. poſtmodum: vel inde, id eſt, de cœlis, quos aſcendit: venturus in die iudicii iudicare viuos & mortuos: ad literam, quia tunc viui & mortui reperiuntur iudicandi. Illi tamen viui morientur: ſed ſtatim in momento reſurgent, iudicium cum reſuſcitatis recepturi. Iſti quatuordecim articuli colliguntur de ſymbolo, quod apoſtoli condiderunt. Articulum primum & ſecundum de diuinitate, poſuit Petrus: Andreas tertium, Bartholomæus quartum, Simon quintum, Thadæus ſextū, Matthias ſeptimum. Item primum & ſecundum articulum de Chriſti humanitate, poſuit Iacobus maior: Ioannes tertium, Thomas quartum, Matthæus quintum, Iacobus minor ſextū, Philippus ſeptimum.

Articulorū cōditores.

B

Si autem quæratur, an teneamur aliqua credere, quæ non ſunt articuli? dicēdum eſt, ꝙ ſic. Oportet. n. credere deo: quod eſt credere verbis eius, & ſacræ ſcripturæ. Sanè eſt circa hoc ſciendum ꝙ pars diuinæ ſcripturæ, quæ eſt teſtimonialis & euāgelica, in librorum quaternario cōtinetur: ſunt enim quatuor euangeliſtę, quaſi quatuor teſtes, ꝙ homo ille qui dictus eſt Ieſus, fuit Chriſtus in lege promiſſus, rex & dominus omnium, ſaluator hominum, filius dei.

Credenda extra ſymbolum quæ ſūt.

Diuiduntur ergo inter ſe libri quatuor euangeliſtarum: quia Matthęus intendit principaliter declarare illum hominē fuiſſe Chriſtum: & ideo in principio dicens, Liber generationis Ieſu Chriſti: non expreſſit, filii dei: ſed, filii Dauid, filii Abraham. Et in ſequentibus ſubdit, Generatio Chriſti ſic erat. Hinc eſt, ꝙ figura hominis inter quatuor animalia, euangeliſtas repræſentantia, deſignat Matthæum: quia maximè immoratur circa hominem Chriſtum oſtendendo Ieſum fuiſſe illum, qui promiſſus fuerat in tota ſerie ſcripturarum. Vnde quaſi de homine exorſus eſt ſcribere, dicens: Liber generationis Ieſu Chriſti, &c.

Euangeliſtarū differentiæ & intētiones

C

Marcus verò principaliter intendit declarare illum hominem fuiſſe regem & dominum omnium: ſicut in Daniele habetur, ꝙ in diebus quatuor regnorum ſuſcitaret deus cœli regnum quintum: quod non corrumpetur, cuius poteſtas erit poteſtas æterna. Hinc eſt, ꝙ Marcus deſignatur per leonem, qui eſt rex & dominus aliorum animalium. Vnde & in eo auditur vox leonis, in deſerto rugientis, & clamantis. Hinc eſt etiam, ꝙ maximè circa miracula immoratur, & circa reſurrectionem, & parum ponit de doctrina Chriſti: quia principaliter intendit poteſtatem eius, & dominium, & virtutem explicare: quæ in reſurrectione & miraculis maximè elucescunt.

Daniel. 6. & 7.

Lucas verò intendit principaliter declarare, illum hominē fuiſſe ſaluatorem hominum: & ideo in principio introducit Gabrielem, dicentem. Vocabis nomen eius Ieſum, ipſe enim ſaluum faciet populum ſuum a peccatis eorum: & in ſecundo capitulo ſubdit verbum angeli ad paſtores. Natus eſt vobis hodie ſaluator in ciuitate Dauid. Hinc eſt, ꝙ maximè immoratur circa geſta & facta Chriſti, quæ ſonant in clementiam & ſalutem, & in remiſsionem peccatorum. Et propter hoc inferendo paſsionem, maximè explicauit verba dulcia & clementia Chriſti: vt eſt illud: Pater dimitte eis, quia neſciunt quid faciunt, & illud: Hodie mecum eris in paradiſo. & illud: Pater in manus tuas commendo ſpiritum meū: & ipſe ſolus refert quomodo factus eſt ſudor eius tanquam guttæ ſanguinis decurrentis in terram: quaſi in ſignum balnei ſalutaris, & medicinalis. Hinc etiam eſt, ꝙ per figuram vituli, qui aptus eſt ad immolādum, deſignatur. Vnde & a Zacharia ſacerdote initiū ſumpſiſſe legitur.

D

Ioannes verò principaliter, intendit declarare, illum hominem fuiſſe dei filium, & verum deum. Et quod hæc ſit concluſio, quam ipſe intendit, ipſemet explicat circa finem ſui euangelii: vbi ait, Hæc autem ſcripta ſunt, vt credatis quoniam Ieſus eſt Chriſtus filius dei: & vt credentes vitam habeatis in nomine eius. Hinc eſt, ꝙ incipit a Chriſti deitate, dicendo: In principio erat verbum: & ferè in quolibet euangelii capitulo, ſemper infert illū hominem fuiſſe filium dei. Hinc eſt etiam, ꝙ per aquilam figuratur: quia aſſumptis pennis aquilæ, ad altiora volans, de verbo dei diſputat & philoſophatur.

E

Sic igitur quatuor libri euangeliorum habent pro ſubiecto idem. ſ. hominem Ieſum: & de illo ſubiecto quatuor declarare intendunt. Matthæus quidem, ꝙ fuit Chriſtus in lege promiſſus. Ioannes verò, ꝙ eſt verus deus, & dei filius. Lucas autem, ꝙ eſt verus ſaluator hominum. Marcus verò, ꝙ eſt rex, & etiam imperator omnium. Et hoc probant per facta & dicta, quæ teſtificantur illum hominem fuiſſe in conſpectu diſcipulorū ſuorum, & multitudinis Iudęorum. Et ſic quatuor euangelia diſtinguuntur, non penes quatuor ſubiecta, ſed penes prædicata de eodem ſubiecto. Et ordinantur ſecundum ordinem editionis librorum: non ſecundum ordinem originis, vel dignitatis materiæ.

Intentio rurſus euangeliſtarū.

F

Incipit ergo Matthæus partem teſtimonialem ſcripturæ diuinæ, & probat hominem Ieſum Meſsiam, & Chriſtum, in ſcripturis promiſſum fuiſſe. Et hoc ſibi maximè congruebat: quia in Iudæa Hebræo ſermone & fratribus Iudæis ad Chriſtum conuerſis ſcribebat. Intendit ergo minorem vnius rationis probare: ac ſi ita velit arguere: Ille homo in quem concurdant voces omnium prophetarum quantū ad omnia quæ prophetata fuerunt de illo qui dicebatur Meſſias & Chriſtus: ille inquam, homo fuit verè Chriſtus. Non enim eſt poſsibile, quòd omnia concurrant in aliquam perſonam quæ de Chriſto dicta ſunt, quin illa perſona ſit Chriſtus.

Matthę de Chriſto probat, ꝙ fuit Meſſias.

G Christus. Quanuis ergo duæ vel tres conditiones prædictæ in prophetis, poſſent alicui perſonæ conuenire non tamen oẽs, alioquin vana & abſq; vlla vtilitate reuelatio prophetica præceſſiſſet: in nullo enim nos introduxiſſet ad Christum, ſed potius errandi materiam præbuiſſet. Propter quod ſaluator dicebat, ꝙ neceſſe eſt impleri omnia quæ ſcripta ſunt in lege, prophetis & pſalmis de me. Ex quibus patet, ꝙ ille vere debet dici Christus, in quem cõſonant omnium prophetarum voces. Sed modò ſic eſt, ꝙ in illum ſacrum hominem, qui dictus eſt Ieſus, concordauerunt voces omnium prophetarum, quantum ad concurſum omnium conditionum, quas de Christo prædixerant. ergo homo ille fuit Christus. Hanc autem minorem intendit probare euangeliſta Matthæus, quantum ad viginti & duas conditiones in genere, quas de futuro Christo prædixerunt prophetæ: & intendit ſic arguere. In illo homine qui dictus eſt Ieſus, teſtis ſum ego quod omnia cõcurrerunt, quæ prophetæ prædixerant futura eſſe in vero Christo. ſiue quã-

Lucæ 24.

Signa venturi Christi in Christo viſa.

tum ad propagationem regiam, & Dauidicã: ſiue quantum ad grauidationem & genitionem virgineam. ſiue quantum ad apparitionẽ
H ſyderearn, & adorationem regiam. ſiue quantum ad nominationem floridam & nazaræã: ſiue quantum ad acclamationem præcurſoris præuiam: ſiue quantum ad obſequium angelorum & miniſtrationem ſedulam. ſiue quantum ad conuerſationem primariam in Galilæa, & in terra Zabulon & Neptalim: ſiue quãtum ad expoſitionem decalogi, & legiſdationem autenticam & nouam: ſiue quantum ad multiplicem operationem deificam, & miraculorum coruſcationem mirificam: ſiue quantum ad conuerſationem pacificam & humillimam: ſiue quantum ad eruditionem parabo
I licam & doctrinam figuratiuam. ſiue quantũ ad nutritionem prouidam & benignam, ex panibus multiplicatis: ſiue quantum ad deteſtationem veridicam omnis hypocriſis & ceremoniarum. ſiue quantum ad colligationem geminam duarum naturarum, diuinæ ſcilicet & humanæ in vno homine, ſiue quantum ad eccleſiaſticam diſpoſitionem & hierarchiam ordinationem vnius noui regni eccleſiæ: ſiue quantum ad oſtentationem pauperrimam, & ſeſſionem ſuper pullum aſinæ: ſiue quantum ad excæcationem Iudaicam quoad phariſæos & populi ſeniores: ſiue quantum ad reſerationem prophetiæ arcanorum & futurorum: ſiue quantum ad inſtitutionem mirabilem & inſolitam nouorum ſacramentorum: ſiue quãtum ad tolerantiam amaræ & ſalutiferæ paſſionis: ſiue quantum ad ſuſcitationem magnificam, & reſurrectionem ſtupidam: ſiue quantum ad conuocationem multimodam omniũ gentium, linguarum & populorum. Hæc enim vtiq; verificata ſunt in hoc homine ſacro Ieſu, quę propheta produxerant de Christo: ergo ipſe eſt verus Christus, nec eſt alius expectandus. Marcus verò, apoſtoli Petri diſcipu-

Marcus de Christo probat, ꝙ erat rex omnium.

lus, qui in Italia euangelium Græcè ſcripſit: K probat de illo fœlici homine, qui dictus eſt Ieſus, quòd fuit rex & dominus omnium: & excedens verè in poteſtate & virtute omnem hominem, & omnem creaturam: quod patet, quia non tractat niſi de præcipuis & excellentioribus miraculis eius: & ferè in quolibet capitulo concludit magnitudinem potentiæ & virtutis in eo: & iſtam concluſionem ſemper interſerit in toto euangelio; finitq; dei euangelium, in aſcenſione eius in cœlum, & ſeſſione a dextris dei, & quòd diſcipuli profecti prædicauerunt vbiq; domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis. Sic ergo patet, ꝙ eſt concluſio quam Marcus in euangelio ſuo intendit. hominem ſcilicet Ieſum eſſe & fuiſſe virtutum dominum, & imperatorem, & regem omnium. Nam in hac concluſione finit euangelium: & ipſam interſerit in proceſſu quaſi per totum. Hanc autem concluſionem ſuo teſtimonio probat, narrando facta illius hominis, & intendendo vnum talem ſyllogiſmum: Ille homo cuius virtutem ac poteſtatem extẽdi vidimus ad omnem ſpiritum creatum & increatum: ſcilicet ad ſpiritum propheticũ & diuinum, & angelicum, & apoſtaticum & L quam extendi vidimus ad languores & infirmitates corporum: & quam extendi vidimus ad remiſſionem peccatorum & ad infirmitates animarum: & quam extendi vidimus ad totam legem Moſaicam, & ſabbatum immutandum, & quam extendi vidimus ad transferendum virtutem & poteſtatem in alterum, vt & ille ſimiliter operetur virtuosè: & quam extendi vidimus ſuper mare & ventum, & ſuper aquæ & aeris elementum: & quam extendi vidimus ad mortis vinculum, & quorumcunq; viuentium, ſiue hominum ſiue brutorum: & quam extendi vidimus ad multiplicandum corporalem cibum, & alimenta panum: & quã extendi vidimus ad diſpenſandum ſuper omnem ſtatum humanum: & quam extendi vidi M mus ad reſtituendum auditum & loquelæ inſtrumentum: & quam extendi vidimus ad illuminandum tam ſpiritualem quàm corporalem viſum: & quam extendi vidimus ad naturam paſſibilem & impaſſibilem commutandum: & quam vidimus non ſolum in propinquum, ſed etiam ad omnem inſtãtem locum, dum tamẽ inueniret fidelem hominem & credulum: & quam extendi vidimus ad interpretandum mandata legalia, & ſuperaddendum perfectionis conſilia: & quam extẽdi vidimus ad regnum & tronum Dauid obtinendum, iuxta miraculoſum clamorem populi, & iuxta teſtimoniũ quod fuerat per prophetas prædictum: & quam extendi vidimus ad conuincendum potentiam, & omnem aduerſariorum aſtutiam & machinationem: & quam extendi vidimus ad præcognoſcendum omnem futurorũ euentum, & totum ſeculi decurſum vſq; in finem: & quam extend vidimus ad tolerandum ſummè, fortiter, & magnanimiter omne aduerſum, & præcipuè mortem amariſſimã,

quæ

A quæ eſt vltimum terribilium: & qua extendi vidimus ad reuoluendum proprium monumentum, & inde egrediendum, cum tamen vere mortuus fuiſſet: & quã extendi vidimus ad aperiendum cœlum, & ad ſedendum ſuper regale & generale gloriæ ſoliũ, & ad dexterã patris. Ille vtiq; vere fuit rex virtuoſiſſimus & dñs omnium. Sed homo ille qui dictus eſt Ieſus, habuit conditiones prædictas, igitur ipſe fuit omniũ dñs, & rex virtuoſus. Hanc minorẽ ſeriosè Marcus deducit, & quantum ad viginti conditiones eius, in euangelio ſuo probat. Lucas aũt apoſtoli Pauli diſcipulus, qui in Achaiæ, Bithiniæq; partibus euangelium Gręcè condidit, intendit iſtam concluſionem .ſ. ꝙ homo ille qui dictus eſt Ieſus fuit ſaluator hominum, & medicus animarum: quod congruebat quia erat arte medicus, vt dicit Hiero. Hinc eſt, ꝙ in primo capitulo introducit angelum dicentem: Vocabis nomen eius Ieſum .ſ. ſaluatorem. & Zachariam ei dicentem. Salutẽ ex inimicis noſtris, & de manu omnium qui oderunt nos & angelum euangelizantẽ. Natus eſt nobis hodie ſaluator: & Simeonem dicentẽ Viderunt oculi mei ſalutare tuum & vbiq; per totum euangelium ſemper agit de illo homine, ſub ratione qua ſaluator eſt & medicus animarum vnde ſolus ipſe narrat de Maria Magdalena, & ſolus ipſe ponit multas parabolas ad pietatem, & miſericordiam, & remiſſionẽ peccatorum pertinentes: per quod patet, ꝙ ſua intentio principalis fuit probare concluſionem prædictam. Intendit igitur probare eã per talem rationem & ſyllogiſmum: Homo iſte cuius ingreſſus & introductio, cuius etiam conuictus & cõuerſatio, cuius conatus & recollectio, cuius affatus & eruditio, cuius diſceſſus per mortem & conſummatio, cuius regreſſus a mortuis, & reſurrectio fuit per modũ cuiuſdam ſpiritualis antidoti, & medicinæ ſalutaris omniũ hominũ: vtiq; homo iſte cenſendus eſt ſaluator hominũ: & medicus animarũ. Sed ita fuit de illo homine, qui dictus eſt Ieſus: Ergo ipſe fuit ſpiritualis hominũ medicus & ſaluator. Minorem iſtius, quantum ad ſex conditiones poſitas in maiori, intendit Lucas deducere in ſuo euangelio, & probare. Primo. n. probat ꝙ huius hominis introductio & ingreſſus fuit per modum cuiuſdam ſaluatoris mundi, & medici ſpiritualis: & tractat de triplici introductione iſtius hominis. Prima quidem in vterum maternum, per conceptũ. Secunda in mũdum per natiuitatem & ortum. Tertia ad totũ populum, circa annum triceſimum. Secundo probat, ꝙ huius hominis conuerſatio, & conuictus cum hominibus, fuit per modum veri ſaluatoris & oſtendit qualiter iſte homo per ſui conuerſationem & conuictum exemplarem, uiſus eſt homines mendicare & ſaluare deſcribens eum fuiſſe exemplar omnis pœnitentiæ, exemplar omnis deuotionis & latriæ exemplar mititatis & patientiæ, exemplar liberalitatis & beneficentiæ, exẽplar humilitatis & beneuolentiæ, exemplar veritatis & exiſtentiæ, contra omnem hypochriſim: exemplar omnis perfectionis & ſuperexcellentis vitæ, exemplar cõpaſſionis & miſericordiæ atque clementiæ: & ex his octo conditionibus patet, qualiter ſua cõuerſatio & cõuictus fuit ad medicandum & ſaluandum mundum. Tertiò probat ꝙ illius hominis totalis conatus & recollectio fuit ad ſaluandum homines, & tribuendũ eis ſpiritualem medicinam: & oſtendit qualiter homo ille conatus eſt ad ſalutem vocare & reducere homines per ſeipſum, & per alios .ſ. per duodecim apoſtolos & ſeptuaginta duos diſcipulos. Quartò probat ꝙ hominis huius affectus & eruditio oſtendit ipſum fuiſſe omnium hominum ſaluatorem: quia tota ſua eruditio ordinabatur ad pellendum peccata & morbos animarum: & ponit plures morales eruditiones ſummè ac cõmodè ad hominũ ſalutem, & curationem, ſeu remotionem a vitiis, pertinentes. Quinto probat, ꝙ illius hominis diſceſſus & conſummatio per mortem fuit verè medicinalis, & veri ſaluatoris mundi. Vnde introducit eum dicentem: Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur: & hic eſt ſanguis meus, quod pro vobis fũdetur: & plura alia verba clementiæ ſuperius dicta. Sexto probat, ꝙ iſtius hominis regreſſus ad nos & reſurrectio fuit veri ſaluatoris mundi. Vnde oſtendendo quòd ipſe erat verè iſte qui omnium gentium erat medicus & ſaluator, inducit quod, ſicut ſcriptum eſt, oportebat pati & reſurgere Chriſtum a mortuis tertia die, & prædicare in nomine eius pœnitentiam & remiſſionem omnium peccatorum in omnes gentes. Ioannes verò, qui in Aſia euangelium Græcè ſcripſit, introducit iſtam concluſionem: quòd homo ille, qui dictus eſt Ieſus, fuit verè filius dei: quod non debet intelligi quòd ſit filius dei per adoptionem & gratiam habens humanam naturam: imo habens in ſe verè illum, qui ab æterno fuit filius a patre genitus, in ſubſtantia diuina: nec debet etiam intelligi, quòd ſit homo ille filius dei, per conuerſionem deitatis in carnem: ſed debet intelligi, per aſſumptionem carnis a filio dei. Hanc concluſionem probat multipliciter & deducit, & intendens rationem vnam & vnicum ſyllogiſmum ad eam probandam, ſic arguit: Homo ille qui eſt vere media perſona intrinſeca in trinitate: & eſt deo æqualis in autoritate: & eſt deo æqualis in efficacia & ſalubritate, reſpectu hominum: & eſt deo æqualis in illapſu & immenſitate: & eſt deo æqualis in modo operandi, & actiuitate: & eſt deo æqualis in reficiendo mentẽ & in cordis ſocietate & gratia: & eſt deo æqualis in inſtruendo & in veræ doctrinæ claritate: & eſt deo æqualis in duratione & æternitate: & eſt deo æqualis in honore & gloria, ac cultu, ſeu latriæ & adorationis dignitate, & eſt deo æqualis imo idem cum patre in eſſentia & maieſtate: & eſt deo æqualis in beneuolentia ad homines & pietate: & eſt deo æqualis in dñio & regni ſolennitate; & eſt deo æqualis in amicitia &

Lucas de Chriſto probat ꝙ ſaluator hominum fuit.

B

Luc. 1. & 2.

C

D

E

Luc. 22.

Luc. 24.

Ioãnes probat Chriſtũ dei filiũ

F

charitate

G charitate: & eſt deo æqualis in inſiſtentia mutua ſe inuicē & inanimitate: & eſt deo æqualis in conferenda gratia hominibus, & influenda ſanctitate: & eſt deo æqualis in ſapientia, & ſcientiæ luminoſitate: & eſt deo æqualis in beatitudine, & æterna fœlicitate: & eſt deo æqualis in patientia & longanimitate: & eſt patri æqualis in producendo ſpiritum, & inſpiratiua fœcunditate. ille vtique homo eſt verè filius dei. Nam iſtæ decem & ſeptem conditiones intermediæ, probant ipſum eſſe verum deum: prima verò conditio & vltima oſtendunt ipſum eſſe verū deum qui eſt filius dei: quia hæ duæ proprietates competunt filio. Sed homo iſte, qui dictus eſt Ieſus, habuit ſupradictas decem, & nouem conditiones, vt manifeſta experientia Ioānem & alios diſcipulos edocuit: Ergo ipſe vere eſt filius dei. Proba: ergo Ioānes iſtas decē

H & nouē cōditiōes fuiſſe in homine, qui dictus eſt Ieſus, ſecundum quòd ipſe verè expertus eſt: & cæteri diſcipuli qui fuerunt cum eo. Tā

Ioā. vlt. dem concluſionem diffusè probatam infert, recolligit, & cōcludit dicens: Hæc autem ſcripta ſūt, vt & vos credatis: quia Ieſus eſt Xp̄s filius dei viui: & ponit vlteriorem finem, ad quem ordinatur iſta concluſio, ſubdens: & vt credentes vitam habeatis in nomine eius. Vltimo verò, tanquam tabellio & notarius publicus, concludit ꝙ ipſe (eſt diſcipulus ille qui teſtimonium perhibet de his, & ſcripſit hæc: & ſcimus quia verum eſt teſtimonium eius.) Ponitq́ conditionem ſuam de familiaritate: quia recubuerat (in ſinu eius in cœna,) illius hominis: & idcirco multa ſecreta didicerat, vnde prædicta probantur, & notarius ille authenticus redditur & ſolennis. Ad hanc partem ſacræ ſcripturæ

Ioānes fungiẗ officio & more notarij & tabellionis.

I teſtimonialem & euangelicam, aſcendendum eſt per aſcenſum ſcalarem & cœlicum. Sunt enim euangelia ſcala Iacob, quia eis innititur dominus, & ibi reperitur: ibique videntur angeli aſcendentes, & deſcendentes: quia diuina opera, quibus voluit nobis condeſcendere, & nos in cœlum erigere, ibi per euangeliſtas quaſi per vera quatuor cherubim, ſecundum Hieronymum, differūtur. De quo aſcenſu ſcri-

Gen. 28 ptum eſt in Geneſi, quòd vidit Iacob in ſomnis ſcalam, & cacumen eius tangens cœlum: & angelos dei aſcendentes & deſcendentes, & dominum ipſi ſcalæ innixum.

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte, qui nos per ſcripturam & doctrinam euangelicam, vocare dignatus es ad fidem catholicam: vt credentes vitam habeamus æternam, nunc quidem in ſpe, & in futuro in re: & hoc in nomine tuo, & per fidem nominis tui: quia non

Acto. 4. eſt aliud nomen ſub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos ſaluos fieri: præſtat mihi immerito & omnium infimo, vt corde credā ad iuſtitiam, & ore confitear ad ſalutem, ac opere oſtendam ad vitæ fructum & vtilitatem quatenus te miſerante ad æternæ beatitudinis gloriam nunc mente accendar: & tandem re ipſa peruenire merear, Ieſu mundi ſaluator. Amen. K

De Pentecoſte. Caput 84

Acto. 2.

Die vero Pentecoſtes .i. quinquageſima a reſurrectione, ſed decima ab aſcenſione domini, narrat dominus Ieſus patri de promiſſo ſuo, quod diſcipulis feceral de ſpiritu ſancto mittendo. Patre ergo gratū hoc habente, mittunt ſpiritum ſanctum, vt ad diſcipulos deſcendat; eosq́ repleat & conſoletur: roboret ac inſtruat, ac cumulū virtutum & gaudiorum eis conferat. Et ſtatim paratus L ſpirituſſanctus ſubitò venit & ſuper eos deſcē dit. Notandum autem, ſecūdum Bedam, ꝙ dominus Ieſus eundem ſpiritum veritatis, & a ſe mittendum prædixit: & eundem mox a patre procedere ſubiungit: non quia idem ſpiritus aliter a patre procedat, quā cū a filio mittitur: ſed ideo filius cum a ſe mitti, a patre dicit procedere: vt aliam patris, aliam eſſe ſuam perſonam deſignat; atque in eadem diſtinctione perſonarum vnam eſſe operationem: ac voluntatem ſuam cum patris voluntate & operatione denuntiet. Cum enim eiuſdē ſpiritus gratia datur hominibus, mittitur profectò ſpiritus a patre, mittitur & a filio: procedit a patre, procedit & a filio: quia & eius miſſio eſt ipſa proceſſio, quæ ex patre procedit & filio. Venit & ſua ſponte: quia ſicut coæqualis eſt patri & filio, ſic eandem habet voluntatem communem cum patre & filio. Hęc Beda. Penticoſti interpretatur quinquaginta, & eſt Græcum vocabulum, ſicut Paraſceyl, & Scinopigia. Iudæi enim admixti Græcis, qui inter eos ſicut cæteræ nationes conuerſabantur, Græcis crebro vocabulis vtebantur. Eſt autem Pentecoſte æquiuocum ad quinquagenam, & eius ſolennitatem ſeptem diebus protelatam. Tria.n. erant feſta diebus ſeptem durantia. ſ. paſcha, pētecoſte, & ſcenophegia. (Cum ergo complerentur dies pentecoſtes,) .i. quinquagenæ a reſurrectione: & inchoarentur dies pentecoſtes, id eſt, illius ſolennitatis ſeptem diebus protelandę: erant pariter in cœnaculo montis Sion, vbi cœna facta fuerat, diſcipuli fere centum viginti, vtriuſque ſexus, congregati in oratione perſeuerantes, & promiſſionem ſancti ſpiritus expectantes. Duodenarius ille apoſtolorum numerus iam erat deculpatus. Et hora diei tertia (factus eſt repente de cœlo,) id eſt, de aere, (ſonus:) quia fragor quidam inſonuit, (tanquam aduenientis ſpiritus,) .i. flatus (vehementis) vt, tanquam, ſit nota ſimilitudinis: ac ſi diceretur, venit ſpiritus in ſimilitudine venti vehementis: vel tanquam ſpirituſſancti vehementis vt, tanquam, ſit expreſſiuum veritatis: quia verè ſpirituſſanctus dicitur vehemens, quaſi vehens nos a mente, & a mentis affectibus alienans: vel, quaſi væ adimens: id eſt, æternā damnationem

Spiritus idem a patre ꝓcedit, & a filio mittitur

M Pentecoſte.

Feſta tria ſeptē dierum.

Spiritus vehemens.

A nationẽ auferens. Poteſt ergo ad ſonum & ad ſpiritum ſanctum referri, quod dictum eſt (tanquam aduenientis ſpiritus vehementis) quia æquiuocum eſt ad vtrunque. Venit in ſono ad terrendum rebelles: & in flatu, qui ab interiori procedit, ad viuificandum deuotorũ affectus. (Et repleuit) ſonus ille vel ſpirituſſanctus (totam domum vbi erant ſedentes,) id eſt
Luc.24 omnes in domo ſedentes implentes quod dictum fuerat eis a domino: Sedete in ciuitate, quoadusque induamini virtute ex alto. Hæc.n. dona non niſi in vnum congregatis per conſenſum, & ad ſuperiora ſubleuatis per deſiderium, venire potuerunt. Et linguæ diuiſæ ſunt
Linguæ ignitæ. velut ignis, (& apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tanquam ignis:) id eſt, radii ignei in modum linguarum inſidentes capitibus ſingulorum, vt ait Gregorius: Bene in igne ſpiritus apparuit: quia ab omni corde quod replet, torporem ſfrigoris excutit: & hoc in deſiderio ſuæ
B
Deut.3. æternitatis accendit. Vnde & Origenes. Deus noſter ignis conſumens eſt quamdiu in nobis ſunt quę conſumi digna ſunt: cum autem conſumpta fuerint, iam non erit ignis conſumens
Spirituſ ſanctus igni aſſimilatur ſed illuminans. Vnde etiam Hiero. Ignis duplicem naturam, habet quoniam & lucet & vrit: ſic & deus lucet iuſtis, & peccatores incendit. Inſuper & ſeptem dona ſpirituſſancti cōgruè
Ignis effectus. demonſtrantur in igne. Spiritus enim ſanctus inſtar ignis: primo purgat, per donum timoris: ſecundo liquefacit, per donum pietatis: tertiò decorat: per donum ſcientiæ: quarto conſolidat, per donum fortitudinis: quintò eleuat, per donum conſilii: ſexto illuminat, per donũ intellectus ſeptimo dulcorat, per donum ſapiẽtiæ. Primus effectus ignis patet in veſte ſalamandræ ſecundus in cera, tertius in metallis, quartus in lateribus, quintus in vaporibus, ſextus in
C lucernis, ſeptimus in cibis. (Et) ſic repleti ſunt omnes ſpiritu ſancto: & deinde (cœperunt loqui variis linguis,) ſecundum impetum eiuſdẽ ſpirituſſancti, & (prout ipſe ſpirituſſanctus dabat) eis pronuntiare. & (eloqui:) qui diuidens ſingulis prout vult, & ſpirans vbi vult, quando vult, quantum vult, quomodo vult, & quibus vult, radioſo lumine ſcientiæ omnem eos veritatem edocuit: & inextinguibili charitatis ardore, ad omnem dilectionem accendit, & inuincibili vi fortitudinis in omni virtute firmauit inſpirans illis omnium linguarum notitiã
Sapie.1 iuxta quod legitur in ſapientia. Spiritus domini repleuit orbem terrarum, & hoc quod cōtinet omnia .ſ. homo conuenientiam habens cum omni creatura: & propter quem facta eſt omnis creatura, ſcientiam habet vocis: id eſt, linguarum. Ac ſi diceretur: Spirituſſanctus replens orbem terrarum, dedit diſcipulis ſcientiam linguarum, vt linguis omnium gentium loquerentur. Tunc enim eccleſia in vna gente erat: cumq; loquerentur linguis omnium, ſignificabat r, ꝙ eccleſia creſcendo per omnes gẽtes linguis omniũ locutura eſſet: quia iã eccleſia linguas omniũ habet. Vbi ergo iã oẽs linguæ loquebant linguæ oẽs crediture oſtẽdebã tur. Ipſa aũt ſpecies creaturæ in qua ſpirituſſanctus viſibiliter deſcendit, ad quẽ vſum tunc in apoſtolos deſcenderit expreſſit: vt. cordi verbum, intellectui lucem, & affectui ardorem, & cordi robur miniſtraret. Lingua enim verba explicat, ignis verò illuminat calefacit, & teſtam roborat, Sed ad alium vſum, ſcilicet ad relaxandum peccata datus fuit, quando poſt reſurrectionem ſuam dominus apoſtolis inſufflauit, & dixit. Accipite ſpiritum ſanctum quo Ioã.20. rum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta erunt. Vbi notandum, ꝙ ſpiritus ſanctus bis miſſus eſt ſuper Spiritus ſanctus bis miſſus ſuper Chriſtũ & toties ſuper diſcipulos
Chriſtum & bis ſuper diſcipulos. Super Chriſtum quidem, & in ſpecie columbæ in baptiſmo, & in ſpecie nubis in transfiguratione: quia gratia Chriſti, quæ datur per ſpiritum ſanctũ, deriuanda erat ad nos per propagationem gratiæ in ſacramentis: & ſic deſcendit in ſpecie columbæ, quæ eſt animal fœcundum: & per doctrinam, & ſic deſcendit in nube lucida. Vnde & ibi oſtenditur doctor ipſum, inquit, E
audite. Super apoſtolos autem primo Mar.9. deſcendit in flatu, ad ſignificandum propagationem gratiæ in ſacramentis, cuius ipſi miniſtri erant. vnde dicitur: quorum remiſeritis peccata remittuntur eis: ſecundo, in linguis igneis: ad ſignificandum propagationem gratiæ per doctrinam. Vnde poſtquam (repleti ſunt omnes ſpiritu ſancto,) ſtatim (cœperunt loqui variis linguis.) Bis ergo, ſecundum Gregorium, ſcriptum legimus apoſtolos manifeſta donatione ſpiritum ſanctum accepiſſe: primum domino conſiſtente in terra per inſufflationem: poſtmodum præſidente in cœlo, in variis linguis per ignem: quia charitas, quæ in cordibus per ſpiritum ſanctum diffunditur, F
duobus præceptis ſcilicet dilectione dei & proximi impletur. In terra datur ſpiritus, vt diligatur proximus: è cœlo datur ſpiritus, vt diligatur deus. Et ſicut vna eſt charitas & duo pręcepta: ita vnus ſpiritus, & duo data. Et quia per dilectionem proximi, peruenitur ad dilectionem dei: rectè primò datur ſpiritus in terra, & poſtmodum è cœlo. Sicut enim ait Ioannes Qui non diligit fratrem ſuum quem videt, deũ quem non videt quomodo diligere poteſt? In 1.Ioã.4
ſuper etiam datus eſt apoſtolis ſpiritus ſanctus ante paſſionem ad purgandum quando fuerunt baptizati, & ad faciendum miracula quã do ad prædicandum ſunt miſſi: & dictum eſt eis ægros ſanate, & dæmones eiicite, mortuos ſuſcitate. Vnde Hieron. Ego quidem audacter pronuntio, apoſtolos ex eo tempore quo crediderunt domino ſemper ſpiritum ſanctum Mar.vlt.
habuiſſe nec abſque eius gratia ſigna facere potuiſſe: ſed cum pro modulo atque menſura recepiſſe: Primo autem die reſurrectionis eius acceperũt gratiam ſancti ſpiritus, qua peccata dimitterent & baptizarent, ac ſpiritum adoptionis credentibus traderent. Die verò pentecoſtes eis amplius repromiſſum eſt: videlicet ꝙ virtutem ex alto reciperent, qua & euangelium Chriſti cunctis gentibus prædicarent.

Vnde

Spiritus ſanctus nõ nũc primũ datus.

G Vnde Leo papa: Non igitur ambigamus, ꝙ cũ in die pentecoſtes impleuit diſcipulos domini ſpiritus ſanctus, non fuit huius inchoatio muneris, ſed adiectio largitatis. Nã & patriarchæ, & prophetę, & ſacerdotes, omneſq; priorum temporum ſancti ſunt eiuſdem ſpiritus ſancti ſanctificatione vegetati: & ſine hac gratia nulla vnquam ſunt inſtituta ſacramenta nullaq; celebrata myſteria, vt eadem ſemper fuerit virtus chariſmatum, quamuis non eadem fuerit menſura donorum. Hæc Leo. Et ſciendum ꝙ ſpiritus ſanctus datur, ſeu mittitur viſibiliter & inuiſibiliter.

Spiritus ſancti miſſio duplex

Viſibiliter cum in aliquo ſigno viſibili demonſtratur. Eſt autem in quintuplici ſpecie demonſtratus.

Species in q̃bus apparuit q̃nque.

Primo in ſpecie colũbæ ſuper Chriſtum baptizatum. Secundo, in ſpecie nubis lucidæ, ſuper Chriſtum transfiguratum. Tertio in ſpecie flatus quando inſufflauit & dedit ſpiritum ſanctum ipſo die paſchę. Quartò, in ſpecie ignis & linguæ: In qua duplici ſpecie apparuit hodierna die.

H

Matt. 3. Mar. 17 Ioan. 2. Acto. 2. Ioan. 3.

Inuiſibiliter autem mittitur, cum ad ſanctificandũ creaturam mentibus caſtis illabitur. Vnde dicitur Spiritus vbi vult ſpirat, & vocem eius audis. Sed neſcis vnde veniat aut quo vadat. Nec mirum: quia dicit Bernardus. De verbo inuiſibili per oculos non intrauit, quia non eſt coloratum: ſed neque per aures, quia non inſonuit: neque per nares, quia non aeri miſcetur, ſed menti: neque per fauces, quia non eſt manſum, id eſt comeſtum vel hauſtum: nec tactu comperi illud quia palpabile non eſt.

Verbi diuini ingreſſio.

Quæres igitur cum ſint inueſtigabiles viæ eius, vnde illud adeſſe nouerim? Nempe ex motu cordis, intellexi præſentiam eius: & ex fuga vitiorum carnaliumq; compreſſione affectuum aduerti potentiam virtutis eius: & ex diſcuſſione ſiue redargutione oculorum meorum, admiratus ſum profunditatem ſapientiæ eius &

I

ex quantulacunque emendatione morum meorum, expertus ſum bonitatem manſuetudinis eius: & ex reformatione & renouatione ſpiritus mentis meæ, percepi vtcunque ſpeciem decoris eius: & ex contuitu omnium horum ſimul, expaui multitudinem magnitudinis eius. Hæc Bernardus. Vnde & Chryſoſtomus: Si quãdo boni aliquid cogitamus, ſciamus quia ſpiritus ſanctus habitat in nobis: ſi verò aliquid mali, ſignum eſt ꝙ ſpiritus ſanctus receſſit a nobis.

1. Cor.

Vnde etiam Auguſt. Primis temporibus cadebat ſuper credentes ſpiritus ſanctus, & loquebantur linguis quas non didicerant, quomodo ſpiritus ſanctus dabat eis pronuntiare.

Spiritus ſancti pſentiæ ſigna.

Signa erant tempore oportuno. Oportebat. n. ita ſignificare in omnibus linguis ſpiritum ſanctum, quia euangelium dei per omnes linguas curſurum erat toto orbe terrarum. Significatum eſt illud, & tranſiit. Si ergo per hæc miracula non fiat modò teſtimonium præſentiæ ſpiritus ſancti, vnde fit: vnde cognoſcit quiſque accepiſſe ſe ſpiritum ſanctum. Interroget cor ſuũ, ſi diligit fratrẽ, manet ſpiritus dei in illo. Videat, probet ſeipſum coram oculis dei. Videat ſi eſt in illo dilectio pacis & vnitatis, & dilectio eccleſiæ toto terrarum orbe diffuſæ.

K

Non attendat eum ſolum diligere fratrem, quẽ attendit ante ſe. Multos enim fratres noſtros non videmus, & in vnitate ſpiritus illis copulamur. Quid mirum: quia nobiſcum non ſunt? in vno corpore ſumus, vnum caput habemus in cœlo: ergo ſi vis noſſe quia accepiſti ſpiritum ſanctum, interroga cor tuum ſi eſt tibi dilectio fratris ſecurus eſto, non poteſt eſſe dilectio ſine ſpiritu dei: quia Paulus clamat, Charitas dei diffuſa eſt in cordibus noſtris, per ſpiritum ſanctum qui datus eſt nobis. Hæc Aug.

Rom. 5.

Miſſio ergo ſpiritus ſancti inuiſibilis fit in habitatione creaturæ rationalis, ſed miſſio viſibilis fit ad inhabitationem demonſtrandam aliis. Et notandum, quòd ſpiritum ſanctum alicui ineſſe certitudinaliter ſcire non poſſumus: quia ſpiritus vbi vult ſpirat, & neſcis vnde veniat aut quo vadat.

L

Signa pſentiæ ſancti ſpiritus.

Coniecturaliter tñ poſſumus colligere aliqua ſigna per effectus, ex quibus vtcunque conijcere poſſumus ſpiritum ſanctum alicui adeſſe vel ineſſe: & hoc differenter ſecundum triplicem ſtatum. ſ. incipientium, proficientium, & perfectorum. Nam ſecundum cuiuslibet ſtatus exigentiam, ſpiritus ſanctus diuerſimode in hominibus operatur, & ſecundum hoc diuerſimode ſigna accipiuntur. Nam ſpiritus ſanctus ſpirat inhabitat, & replet. Spirat, quoad incipientes: inhabitat, quoad proficientes: & replet, quoad perfectos. Signa autẽ ſpiritus ſancti quibus ſpirat, quoad incipientes ſecundum Berna. tria ſunt. Primum, eſt dolor de culpa præterita: quia ſpiritus ſanctus odit ſordes, nec habitare poteſt in corpore ſubdito peccatis. Secundum eſt firmum propoſitum cauendi futura cum effectu: quod nullatenus haberi poteſt conatu proprio, ſine ſpiritu ſancto per gratiam aſſiſtente, & infirmitatem noſtram adiuuante.

M

Tertiũ, eſt promptitudo boni quia ſecundum Gregorium, amor dei qui eſt ſpiritus ſanctus, nunquam eſt otioſus operatur enim magna, ſi eſt. Quoad proficientes verò ſunt tria alia ſigna, quibus conijcitur ſpiritum ſanctum eos inhabitare. Primum, eſt frequẽs & iuſta conſcientiæ examinatio, non ſolum de peccatis mortalibus, imò de venialibus: quia ſicut ſpiritus ſanctus opponitur peccato mortali, ita feruor charitatis, qui eſt a ſpiritu ſancto, opponitur peccato veniali, vt ipſum ab anima expellat, ne ſpiritui ſancto diſpliceat. Secundum ſignum, eſt concupiſcentię diminutio: quanto enim in proficiente charitas ſemper augetur, tanto cor a temporalibus elongatur. Vnde dicit Aug. Quòd charitatis venenũ eſt concupiſcentia temporalium: & nutrimentum charitatis, eſt diminutio cupiditatis. Tertium ſignum eſt ſtudioſa mandatorum obſeruatio: quia obſeruatio mandatorum ſine vera dilectione eſſe non poteſt. Et ponit de hoc exẽplum Auguſt. Quis eſt, inquit, qui dicit diligo imperatorem: ſed odio legem ſuam? Si ergo te dicis diligere deum, mandata eius obſerua. Quoad perfectos autem ſunt alia tria ſigna, ex quibus coniecturatur ſpiritus ſanctus eos

repleuiſſe

A repleuiſſe. Primum eſt, diuinæ veritatis manifeſtatio: cùm enim ſpiritus ſanctus, ſit ſpiritus veritatis: proprium eſt ſibi docere omnem veritatem: & ideo in quocunq; fuerit ſpiritus ſanctus, per aliquas reuelationes diuinorũ ſecretorum ſe pandit, & ei tanquam amico ſecreto cómunicat. Secundum ſignum eſt, nihil timere niſi ſolum deum: perfecta enim charitas foras mittit timorẽ: hęc enim nihil pœnale habet, timor autem pœnam habet. Vnde Apoſtolus, Vbi

2.Cor.3

ſpiritus domini, ibi libertas: libertas autem nõ ſtat cum timore ſeruili. Tertium ſignum eſt, deſiderium diſſolutionis: vt videlicet homo ex vehementia diuini amoris cupiat diſſolui & eſſe cũ Chriſto. quia ſpiritus ſanctus leuat mẽtem ad deſiderium ſupernorum. Fœlix ergo anima, quæ cupit diſſolui & eſſe cum Chriſto: quoniam certiſſimum habet ſignum quod ſpiritusſanctus eam repleuerit. Pręter prædicta autem ſigna ſunt alia tria, per quę quis poteſt co

B gnoſcere ſe ſpiritum ſanctũ habere. Ideo enim ſpiritus ſanctus in triplici ſigno apparuit: ſcilicet in ſpecie nubis, ſuper Chriſtum transfiguratum: in ſpecie columbæ, ſuper Chriſtum baptizatum: & in ſpecie ignis, ſuper apoſtolorum collegium congregatum. Primum ergo ſignũ, eſt abundãtia lachrymarum: & ideo apparuit in ſpecie nubis: ſicut enim adueniente Auſtro nubes reſoluuntur in pluuias, ſic aduenĩẽte ſpiritu ſancto mentes reſoluuntur in lachrymas. Secundum ſignum, eſt dimiſſio iniuriarum: ideo apparuit in ſpecie columbæ, quæ felle caret. Tertium ſignum, eſt deſiderium ſupernorum: ideo apparuit in ſpecie ignis: ſicut enim ignis ſurſum tendit, ſic ſpiritus ſanctus corda ſurſum eleuare facit. (Erant autem Iudæi viri religioſi in Hieruſalem, & in Iudæa habitantes.) & pręter illos multi alij, ferè (ex omni natione quæ ſub cœlo eſt,) ſuperuenientes: quia multis captiuitatibus Iudæi diſperſi fuerant, & modò ordinante deo ad diem feſtum omnes conuenerant. Audito ergo fragore & ſono

Phili.1.

Signa alia.

C venti, qui ſupra cœnaculum in aere ſonuerat: intantum quòd per totam ciuitatem audiri poterat, conuenerunt omnes ad diſcipulos: & mirati ſunt (quia audiebat vnuſquiſq; lingua ſua illos loquentes.) Alij aũt irridebant eos, dicentes: quia muſto pleni eſſent: id eſt, vehementer ebrij: quia vehementior eſt ebrietas de muſto, quàm de vino defecato. Et quamuis hoc irridendo dicerent, tamen verum erat: quia nõ vino veteri (quod in nuptijs fuit) ſed muſto gratiæ ſpiritualis erant impleti. De quo dicitur alibi: Nemo mittit vinum nouum in vtres veteres. Tunc ſurrexit Petrus cum vndecim, oſtendens eos non ebrios, cum eſſet hora diei tertia, & nondum eſſet tempus comedendi, nec ſolebant inebriari ieiuni: ſed potius ſpiritu ſancto repletos, & prophetarum eſſe a Ioel ſpiritusſancti aduentum ſuper homines: tunc ergo Chriſtus qui aſcenderat dedit dona, id eſt, ſpiritum ſanctum hominibus: quia omnia noſtra bona de ſurſum ſunt, quò ipſe aſcendit. Tunc impleuit quod ante paſſionem promi-

Muſti ebriatio

Mar. 2. d. & Lucæ.5.

Ioel.2.

D ſerat: dicens: Si ego non abiero, paracletus nõ veniet ad uos: ſi autem abiero, mittam eum ad vos. Si carni, carnaliter adhæſeretis, capaces ſpiritus non eritis. Senſus eſt. Non poteſtis plene capere ſpiritum, quamdiu ſecundum carnem ſum vobiſcum. Vnde ille qui iam ceperat ſpiritum ait: Et ſi noueramus ſecundum carnem Chriſtum: ſed nunc iam non nouimus. Vbi attendant carnalibus deſiderijs & delectationibus dediti, verbum Bernardi dicentis: Si Apoſtoli carni adhuc dominicæ adhærentes, quæ ſola ſancta: quia ſancti ſanctorum erat: ſpiritu ſancto repleri nequiuerant, donec tolleretur ab eis: tu carni tuæ, quæ ſordida eſt, & diuerſarum ſpurcitiarum phantaſijs repleta, aſtrictus & conglutinatus, illum veraciſſimum ſpiritum te poſſe putas ſuſcipere: niſi iſtis carnalibus conſolationibus ſunditus renunciare tentaueris? Reuera cum inceperis triſtitia implebit cor tuũ: ſed ſi perſeuraueris triſtitia tua conuertetur in gaudium. Tunc enim purgabitur affectus, & voluntas renouabitur: vel noua creabitur: & erit vt quæ prius difficilia, imò impoſſibilia videbantur,

Ioã. 16

Carnales non ſunt ſpiritu ſancti capaces.

2.Cor.5

E cum multa percurrant dulcedine & auiditate. hæc Bernar. Si ergo delectationes ſpiritus deſideras, delectationes carnis reſpuere debes: quia vt ait Greg. Si carni quodlibet abſcindimus: mox in ſpiritu, quod delectat inuenimus. Sed heu pauci ſunt ſpirituales hodie, & delectationes ſpiritus delectationibus carnis præferentes: licèt multi deferant habitum ſpiritualem. Poſſunt autem ſpirituales & carnales cognoſci, ex verbis Apoſtoli, dicentis: Qui ſecundum carnem ſunt, quæ carnis ſunt ſapiunt: qui verò ſecundum ſpiritum, quæ ſpiritus ſunt ſentiunt. Specialiter tamen ex quibuſdam probatur homo verè ſpiritualis: videlicet, ſi tam citò & tantum fugit locum vbi lædi poteſt in ſpiritu, ſicut vbi offendi poteſt in corpore: & ſi tam libenter ſtudet medicari ſpiritui, ſicut corpori: quantò dignior eſt ſpiritus corpore, tantò magis cauendum eſt ſpiritui,

Rom.8.

Spiritualis hominis ſigna.

F quàm corpori a læſione. Item ſi cibus ſpiritualis, ſiue ſit oratio, ſiue prędicatio, ſcriptura, ſiue lectio, ſiue corpus Chriſti, ſiue diuinũ officiũ, tm̃ delectat & confortat ſpiritum, ſicut corporalis cibus corpus: & ſi tã inuitus negligit tempus cibi ſpiritualis, ſicut tẽpus cibi corporalis. Itẽ ſi tam diligens eſt circa ſpiritũ: ſicut homo carnalis circa carnem. Soliciti. n. ſunt homines carnales, vt in ſingulis tẽporibus habeãt neceſſitates corporis in victu & veſtitu hyeme & æſtate cõpetentibus: ita ſpiritualis homo ſolicitari debet qua gratia indigeat in aduerſitate, & qua in proſperitate: qua egeat ad amicos, & qua ad inimicos, quo habeat ſe ſolus cum deo, & quo inter homines conuerſando: & ſic de cæteris. Sed quis eſt hic, & laudabimus eum? quamuis n. aliqui huius temporis viri bona operentur, dimidij tñ operis ſunt. Quia alij largitatis gratiã ſunt adepti, ſed carnis incõtinentia ſunt lubrici. Alij vero corpore quidem ſunt caſti, ſed auaritię æſtibus ſũt cupidi. Alij aũt grãm leni-

G tatis habentes, ſed rancore animi ſunt puſillanimes. Alij verò non recordando iniurias ſuas citò ignoſcunt, ſed minus cautè cor cuſtodiendo citiusq́ iraſcendo rixas prouocant. Alij quod deus ſingulis largiendo donauit, in hoc quaſi proprio labore acquirentes gloriantur. Alij corpus in abſtinentia affligunt: ſed ſuperbiá, auaritiá, inuidiam, & alia nephanda admittunt: vel detrahendo proximo, quaſi carnes illius cum ſanguine comedunt. Et ſic in multis hodie, qui optimus in eis eſt, quaſi paliurus: & rectus, & quaſi ſpina de ſepe. Sciendum aūt ꝙ plura ſunt neceſſaria homini volenti proficere, & in vita ſpirituali deo ſeruire. Primum eſt clara & perfecta notitia ſuorum defectuum & infirmitatum. Secundum eſt, ira magna & feruens contra ſuas naturales malas inclinationes & voluntates. Tertium eſt, timor magnus,

Mich. 7.

Spirituali homini neceſſaria ſunt plura.

H quem debet habere de offenſis hactenus cōtra deum factis. Quia non eſt certus, an bene ſatiſfecerit, & ſi cum deo pacem fecerit. Quartum eſt, magnus timor & tremor, qui debet eſſe in ipſo, ne per ſuam fragilitatem relabatur iterum in ſimilibus, vel maioribus peccatis. Quintum eſt, fortis diſciplina, aſpera correctio ad regendum quinq́ ſenſus corporales, & totum ſuum corpus ſubiugandum in obſequium Ieſu Chriſti. Sextum eſt, vitare virtuoſe omnem perſonam, & omnem aliam creaturam, quæ impellit eum non ſolum ad peccatum, ſed etiā ad aliquam imperfectionem ſpiritualis vitæ, ſicut vnum dæmonem infernalem. Septimum eſt, dulcis & continua recordatio beneficiorū dei, quæ hactenus recepit, & quotidie recipit a domino Ieſu Chriſto, cū gratiarum actione. Octauum eſt, nocte & die ſtare in oratione. Nonum eſt, ꝙ portet ſuper ſe crucem Chriſti, quę quatuor habet brachia: quorum primum eſt, mortificatio mortalium vitiorum: ſecundum,

I derelictio omnium bonorum temporalium: tertium, præciſio omnium affectuum carnalium amicorum: quartum ſuiipſius contemptus & abominatio & annihilatio. Diſcipuli itaq; ſpiritus ſancti virtute docti & illuminati, accenſi & adiuti, confortati & roborati, conſolati & omni gaudio repleti, cùm pauci eſſent & ſimplices, totum mundum concuſſerūt, & pro magna parte ſubiecerūt: partimq; verbis ignitis, partim perfectis exemplis, partim mirandis prodigijs, per totum mundū eccleſiam plantauerunt: quæ & eiuſdem ſpiritus ſancti virtute purgata, illuminata atque perfecta, amabilis facta eſt ſponſo, eiuſque paranymphis: vt ſpecioſa nimis miraq́ varietate circundata: Satanæ verò & angelis eius, terribilis vt caſtrorum acies ordinata. (Profecti) quidem ſunt, non tam paſsibus pedum, quàm paſsibus virtutum, ſecundum ſupra dictum Chriſti mandatum: non immediatè poſt aſcenſionem, ſed poſt ſancti ſpiritus acceptionem: nec ſtatim accepto ſpiritu ſancto diuiſi ſunt per mundum: ſed perdurauerunt adhuc circiter duodecim annis in Iudæa: & deinde ſolennis diuiſio eorum facta eſt, per orbē vniuerſum, cùm eatenus tantum in Iudæa prædicaſſent: ſicq́ (profecti) & diuiſi: (prædicauerunt) intelligenda, credenda, agenda, & appetenda: (vbique) per orbem vniuerſum: (dño,) ſine quo nihil facere poterant, (cooperante) hoc eſt, virtutem operis miniſtrante: (& ſermonem confirmante, ſequentibus ſignis) vt in virtute nominis Ieſu Chriſti imperarent omnibus creaturis & morbis. Nam vt prædicationis eorum doctrina credibilis fieret & firma: adhibita ſunt ſigna & miracula: ſermo enim qui ſuper naturam & rationem eſt, non niſi ſignis cōfirmari poteſt. Vnde Greg. Præceptum obedientia ſequitur, obedientiam ſigna comitantur. Sicut verò tunc confirmata eſt prędicatio ſignis: ita nunc quemlibet prædicatorē ſermonem confirmare oportet ſignis bonæ operationis. vnde Theop. Sciendū aūt eſt hoc, ꝙ nunc ſermo opere confirmatur, ſicut in apoſtolis tunc opera confirmabant ſermonem ſequentibus ſignis. Fiat autem o Chriſte, vt noſtri ſermones quos de virtute dicimus, per opera confirmentur & actus: vt tandem ſimus perfecti te cooperante in omnibus verbis & operibus: quia te decet ſermonum & operum gloria, cùm ſis virtus dei, & ſapientia in ſecula ſeculorum. hæc Theop. Et tunc impleta eſt prophetia, quæ ait: In omnem terram exiuit ſonus eorum: & in fines orbis terræ verba eorum. Seminauit quidem igneus, ac ſanctificus ſpiritus in apoſtolorum corda ſermones, & vt ſapiens adinuentor duodecim tibias fidei in organo poſitas nouo flatu impleuit: diuerſiſq; ſpiritualibus currens in fiſtulis apoſtolicis cūctis verba diuinę virtutis ſparſit, omnes gentes delectabilem inuitauit ad ſonum, & trinitatis prædicauit myſterium. Igitur effectus & fructus non modicus ex hoc ſubſecutus, oſtendit quàm magna veneratione ſit digna ſolennitas

Mar. vl.

K

L

Pſal. 18

Pétecoſtes ſolénitas.

M hodierna. vnde Greg. Penſate fratres chariſsimi, poſt incarnationem vnigeniti filij dei, qualis ſit hodierna ſolennitas de aduentu ſpiritus ſancti. Sicut enim illa, ita quoque & hæc eſt honorabilis. In illa quippe deus in ſe permanens ſuſcepit hominem, in iſta verò homines venientem deſuper ſuſceperunt deum. In illa deus naturaliter factus eſt homo: in iſta homines facti ſunt per adoptionem dij. Penſate quā ta ſit iſta ſolennitas, habere in cordis hoſpitio aduentum dei. Tergat ergo ſordes praui operis: qui deo præparat domum mentis. hæc Grego. Et notandum quòd non ſtatim poſt aſcenſionem: ſed poſt decem dies miſit ſpiritum ſanctū. Primò, vt apoſtoli ieiunijs & orationibus ſe aptos eius aduentu præpararent. Secundò, ꝙ hi ſpiritum ſanctum perciperēt, qui decem præcepta explerēt. Miſit autē quinquageſimo die a reſurrectione: vt ſicut populus Iudæorum poſt liberationem ſuā ab Aegypto, quinquageſimo die accepit legem timoris: ita populus fidelium poſt liberationem ſuam a mundo, quinquageſimo die acciperet legē amoris. In iubileo etiam, id eſt, in quinquageſimo anno recepit populus Iudæorum libertatem

Miſsio ſancti ſpiritus cur dilata.

Cur quinquageſimo die facta.

Iubileus.

amiſſam

A amiſſam, & hæreditatem, Ita hac die recepit populus Chriſtianus libertatem amiſſam, & paradiſi hæreditatem. Dies ergo Pentecoſtes erat apud Iudæos celebris: quia tunc deſcendit dñs ſuper montem Sinai in flamma ignis, & cunctis audientibus dedit legem eis. Ita quinquageſimo die a Paſcha ſpiritus ſanctus in monte Sion, ſuper diſcipulos in linguis igneis deſcendit: & legem nouam gratiæ ſpiritualis eorum mentibus impreſſit. vnde Beda: Hæc nimirum ſolennitas non tantum chariſmatibus conſecrata eſt euangelicis: verùm etiam legalibus iam olim eſt præſignata myſteriis: ac domino iubẽte per omnes annos ſacris obſeruata ceremoniis. Liberati quippe ab Aegyptiaca ſeruitute filij Iſrael, per immolationem agni paſchalis exierunt in deſertum, vt venirẽt ad terram repromiſſionis: perueneruntq; ad montẽ

Legalia Pẽtecoſtes myſteria.

B Sinai: & deſcendens dñs in igne ſuper mõtem quinquageſima die paſchæ peracta, legis decalogum eis diſpoſuit: atque in memoriam datæ legis ſtatuit eo die per annos ſingulos ſacrificium ſibi de frugibus eiuſdem anni ad altare deferri. quæ autem ſit agni paſchalis immolatio, quæ Aegyptiacæ ſeruitutis abſolutio, cunctis legentibus liquet: quia videlicet paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus: & ipſe verus eſt agnus, qui abſtulit peccata mundi: qui ſui ſanguinis pretio nos a peccatorum ſeruitute redemit. ſuæ reſurrectionis exemplo nobis ſpem vitæ & perpetuæ libertatis oſtendit. Quinquageſimo ergo die poſt occiſionem agni data eſt lex, deſcendente dño ſuper montem in igne: & quinquageſimo æquè die poſt reſurrectionem noſtri redemptoris, data eſt gratia ſpiritus ſancti diſcipulis in cœnaculo conſtitutis. Et hic autem altitudo cœnaculi, & ibi cacu-

C men montis ſublimitatem præceptorum, & donorum iudicat cœleſtium, & quia nemo infimis adhuc deſideriis inhærens, vel diuinis obtemperare mãdatis, vel ſupernis poſſit dignus exiſtere donis. hæc Beda. Sic ergo ſpiritus ſancti miſſio fuit in legiſlatione præfigurata, & feſtum Pentecoſtes, quod modò peragitur ab eccleſia, olim quaſi figuraliter peragebatur a ſynagoga. Quinquageſima ergo die, poſtquam Iudæi de Aegypto exierunt, decem præcepta in monte a domino receperunt: ita quinquageſima die poſtquam nos ſumus ab inferno liberati, receperunt diſcipuli gratiam ſpiritus ſancti. Iſtud etiam præfiguratum fuit in ſuperabundantia olei, quod datum eſt paupercule viduæ per preces Helizæi: qui miſericordia motus ſuper pauperculam impetrauit ei a domino olei abundantiam. Per viduam iſtã deſignatur ſancta eccleſia, quæ ablato ſponſo ſuo Chriſto videbatur tanquam vidua: ſed dñs miſericordia motus dedit ei olei abundãtiã: hoc eſt ſpiritus ſancti gratiã, & linguarũ intelligẽtiã. Iſtud miraculum de intelligentia linguarũ quaſi per figuram deus præmonſtrauit in eo q; in ædificatione turris Babel, diuerſas linguas creauit. Tunc enim vnam linguam in diuerſas mutauit: modò vnicuique intelligentiã

Figura. 3. Reg. 17.

Gen. 11.

D omnium illarum dedit. Nec miraculum iſtud nunc feciſſet: ſi diuiſionem linguarũ tunc non præmiſiſſet. Et ſi tunc per linguas cõfudit ędificantes: ita nunc per linguas confudit Iudæos: qui multum confuſi fuerunt, quando tam grãde miraculum audierunt. In hac ergo ſolennitate laudemus totis viribus dominũ: exultemus & lætemur in ea, quia inde fructum non modicum, nos qui ad fidem venimus, conſecuti ſumus. Non ſolum autem hominibus gaudium in hac ſolennitate prouenit: ſed & beatæ virginis gaudium inde crementum accepit, de qua Anſelmus ſic ait: Sed & gaudiorum ſuorum magnitudo non nihil incrementi accepit, cùm veniente ſuper diſcipulos ſpiritu ſancto, mox ad prædicationem illorum fidem filij ſui, tanta hominum multitudo ſuſcepit. Ibi namque excepto gaudio, quod de ſalute generis humani in iſtorum conuerſione concipiebat, intellexit filium ſuum non fuiſ-

Exultatio noſtra.

Exultatio Mariæ.

E ſe gratis, id eſt, fruſtra mortuum: cum tam efficaciter videbat operari fidem mortis eius, et in eis qui actores illius extiterant. Genus humanum ad ſalutem vocari videbat, cuius rei gratia filium de ſe incorporatum, & in cruce paſſum, antè intellexerat: qua propter lætabatur quòd ſpes quam antè conceperat, iam in rem veram tranſibat. Gaudebant & gaudent homines: quia quod amiſerunt, centuplicati pretij fœnere recipiunt: corruerunt fratres, reſurgunt fratres & filij. Hæc Anſel. & quamuis præcipue & ſpecialiter in ſolennitatibus: nihilominus tamen ſemper & momentis omnibus deũ laudare debemus. Nam (vt dicit Gregorius) Mirum eſt, quod homo ſemper deum non laudat: quia qualibet creatura ad deum laudandum nos inuitat. Ad hoc autem nobis valde eſt neceſſaria ſpiritusſancti gratia. Vnde

Laudandus deus ſemper.

F Bernardus: Si quos torpet de dei laude: certiſſimum habet in ſe experimentum, quòd non habeat in ſe ſpiritum ſanctum: quia vbi ſpiritus ſanctus inhabitat, laude dei excitat. Inuocantes ergo ſpiritum ſanctum, ſemper laudemus deum: ad hoc enim facti ſumus, vt deum ſine fine laudemus, ſicut ſuperni ciues ſemper deũ laudant: & continuè vbi ſemper ſunt dies lætitiæ, & nunquã deeſt ſolennitas, & gratiarũ actio, & vox laudis. Scriptũ eſt enim. Beati qui habitant in domo tua domine, in ſecula ſeculorum laudabunt te. Hoc maximè veri monachi faciunt, qui die ac nocte pſallunt. Vnde Hiero. Monachi debent habere puritatem martyrum: ſiquidem & ipſi martyres ſunt. Quod enim faciunt angeli in cœlis hoc monachi pſallentes die ac nocte faciunt in terris. Hæc Hieronymus. Et maximè aſſimilat nos cœleſtibus, quamuis adhuc in terris peregrini ſimus. Vnde Bernardus: Nihil ita propriè quendam terris repreſentat cęleſtis habitationis ſtatum, ſicut alacritas laudantium deum, dicente ſcriptura: Beati qui habitant in domo tua domine: in ſecula ſeculorum laudabunt te. Hæc Bernardus. Feſtinemus igitur & nos ingredi in illam requiem, vbi tanta ſuperabundat

Pſal. 83.

Monachorũ ẽ deũ laudare.

Pſal. 83.

Cęlum deſiderare.

G indeſinenter lętitia: & ad patriam noſtram totis conatibus ſuſpiremus. Mœſti in ſeculo, quia peregrinamur a domino: qui enim non peregrinatur a corpore ſuo, peregrinatur a domino. Multò autem melius eſt, diſſolui a corpore, & adhęrere deo. Odiamus ergo huius miſeri & putridi corporis noſtri compagem, & ei curam in deſiderijs non faciamus: quod hic nos detinet carceratos & peregrinos, a tanto

Philip. 1 bono, quia ſecundum apoſtolum. Quandiu in hoc corpore ſumus, peregrinamur a domino: dicamusq́ cum eodem Apoſtolo. Cupio diſſol-

Rom. 7. ui, & eſſe cum Chriſto. Et iterum: Infœlix ego homo, quis me liberauit de corpore mortis huius? Deſideramus eius diſſolutionē, & eā cōtinue a dño poſtulemus: quia per nos eam cōſequi non valemus. Et interim ſaltem moriamur mundo, & popis, ac concupiſcentiis eius: & abſtrahamus nos corde forti & perſeueran-

H ti ab his rebus caducis: & a miſeriis breuibus & leuibus harum rerum viſibilium ſolatiúculis, quæ animas noſtras vitiis inficiunt, & virtutes a nobis excludunt: quia ſecundum Grego-

Voluptas vitāda. rium, concupiſcens viſibilia inuiſibiles virtutis amittit. Et ſecundū Chry. Nulla res ſic præpedit virtutem: ſicut voluptas corporalis. Vnde & Leo papa. Hoc maxime interiora hominis corrumpit, quod exteriora delectat: & tantò rationalis anima purgatior quantò fuerit ſubſtantia carnis afflictior. Et breuiter (vt ait Augu.) Cætera creatura vileſcat, vt ſolus creator in corde dulceſcat. Nam ſecundum Apoſtolum,

Rom. 8. Vanitati creatura ſubiecta eſt: & ideo amatores ſuos facit vanos, & multos decipit incautos. O quam fœlix, quem miſera mundi vanitas non ſeduxit: quæ nunc præcipue multis illudit. Vnde Chryſ. Semper quidem, ſed nunc pręcipuè competenter dicitur Vanitas vanitatū,

Eccleſiaſtes 1. & omnia vanitas. Hunc verſiculū ſi ſaperent,

I qui in potentia verſantur, in parietibus omnibus & veſtibus ſuis ſcriberent: in domo, in ianuis, in ingreſsibus: & ante omnia in cōſcientiis ſuis, vt ſemper eum oculis cernerēt & corde ſentirent. Quoniam quidem multæ ſunt facies, multæ imagines falſæ, quæ decipiunt incautos. Iſtud oportet quotidie recitare carmē: & in prandiis, & in cœnis, & in omniū conuentu vnūquēq; proximo ſuo canere: a proximo

Amāda cęleſtia. ſuo libenter audire: quia vanitas vanitatū eſt, & omnia vanitas. Hęc Chryſ. Amorē ergo rerū deficientium, ad incorruptibilia transferamus: & ad ſublimia vocati cœleſtibus delectemur. Vt ſancti gaudent, inde gaudeamus: horū diuitias concupiſcentes: per bonam ęmulationem ad ipſos tēdamus. Cū quibus nobis fuerit conſortiū deuotionis, erit & cōmunio dignitatis. Mentē noſtrā ſemper in cęlis habeamus, & ad dominū multipharie nos vocantē toto corde, & deſiderio tendamus. Quia (vt ait Augu.)

Pſal. 18 Exultauit vt gigas ad currendā viam: nō enim tardauit, ſed cucurrit clamās dictis, factis, morte, vita, deſcenſu, aſcenſu, vt redeamus ad eum: & diſceſſit ab oculis, vt redeamus ad cor, & inueniamus eum. Ad ipſum quoque aſpicientes, & eum ſemper in corde retinentes, pugnemus

K viriliter: quia tota hæc præſens vita militia eſt, ac conflictus, & pugna. Nam proſpera & aduerſa, feruor & tepiditas, refectio & inędia, ſopor & vigilia, ſolicitudo & pigritia: fletus & lætitia, quies labor, ſalus infirmitas, afflictio & voluptas: & quæcunque in hoc mundo ſunt pugnant contra nos, & inſidiantur nobis. Et

Aduerſarius nō deeſt quia nunquam deeſt aduerſarius nobis inſidiando, ſit ſemper paratus noſter animus reſiſtendo: quia certamen noſtrum breue eſt, præmium verò æternum. Nec vnquā a pugna ceſſemus, quia quantumcunque vicerimus ſemper tamen reſtat quod vincamus. Vnde Leo papa: Donet licet ſanctis ſuis quotidianam gratia diuina victoriā: non aufert tñ dimicandi materiā: quia & hoc ipſum de miſericordia protegentis eſt, qui naturę mutabili, ne de confecto pręlio ſuperbiret, ſemper voluit ſupereſſe qđ

L vinceret. Vnde & Chryſ. Sācti & ſi a carne vinci non poſſunt, quaſi iam ſpiritales, tñ percuti poſſunt, quaſi adhuc carnales. Hæc Chryſo. Igitur quicquid delectamenti, vel cruciatus tranſitorij occurrit: ſtatim hoc tanquam præteritum reputemus: & ad id quod ſemper manet mentis oculos dirigamus. Nam omnia quæ in mundo ſunt, velut vmbra velociter tranſeunt: ita vt præterita ſunt, nec fuiſſe putentur. Et ideo momentaneum eſt, & citò tranſit quod hic delectat & cruciat: ſed æternum eſt & ſine fine manet, quod ibi cruciat, vel delectat. Nec tamen digna facere, vel pati hic poſſumus ad ea, quæ ibi conſequi, vel euadere ſperamus.

Rom. 8. Vnde Bernardus: Non ſunt condignæ paſſiones huius temporis, ad peccata quæ commiſimus, ad beneficia quæ accepimus, ad pœnas

Gloriæ cęleſtis præeminentia. inferni quas euaſimus, ad pręmia æterna quæ expectamus. Hæc Bernardus. Tanta quippe eſt præeminentia æternæ gloriæ, ad temporales & tranſitorias paſsiones, vt diligens per-

M ſpector deberet potius eligere multis annis in fornace ignis ardentis velle torqueri, & multa mala pati, quam minimo præmio in futuro ſibi reſeruato, velle priuari: quia labor

Tolerāda omnia ob gloriā cœleſtē. eſt cum fine, & merces ſine fine. Vnde Augu. O anima mea ſi quotidie oporteret nos pati tormenta, & perferre pœnas: ſi ipſam gehennam longo tempore tolerare, vt Chriſtum in gloria ſua poſſemus videre, & ſanctis eius aſſociari: nonne eſſet dignum pati omne quod triſte eſt, vt tanti boni tantæq́ gloriæ participes haberemur? Inſidientur ergo dæmones: parent ſuas tētationes. frāgant corpus ieiunia, præmant veſtimenta, labores grauent, vigiliæ exiccēt, inclamet me iſte, inquietet me ille, frigus incuruet, cōſcientia murmuret, calor vrat caput doleat, pectus ardeat, infletur ſtomachus; palleſcat vultus, infirmer totus: deficiat in dolore vita mea, & anni mei in gemitibus: ingrediatur putredo in oſsibus meis, & ſubter me ſcateat: vt requieſcam in die tribulationis, & aſcēdam ad populum accinctum noſtrū. Vnde & Chryſo. Omnia agamus, vt non a gloria excidamus. Nequaquā enim difficile, ſi voluerimus.

A rimus nequicquam oneroſum, ſi attenderimus.
Tim.2. Si enim ſuſtinuerimus, & conregnabimus.
Quid eſt ſi ſuſtinuerimus? Si tribulationes feri
mus, ſi perſecutiones, ſi arctam ambulauerimus viam: arcta enim via eſt & laborioſa, op
tione verò noſtra levior ſit ſpe futurorũ. Tran
ſponamus igitur oculos in cœlũ, & ſemper illa
imaginemur, & videamus. Si.n. in illis ſemper
conuerſabimur, non a voluptuoſis, quæ hic
ſunt, patiemur quid. neque triſtia vt grauia
portabimus: hæc & his ſimilia deridebimus: &
nihil neque nos ſubiicere, neque eleuare pote
rit, ſolum ſi deſiderium illuc tenderimus, ſi
ad amorem illũ aſpiciemus. Et quid dico? quo
niam nõ dolebimus in præſentibus verſutiis.
Neq; enim videre ea putabimus de reliquo: ta
le enim eſt amor ſpiritualis. Eos denique qui
non præſentes ſunt nobiſcũ, ſed abſunt: dil gũ
tur autem: ſecundum vnáquanq; imaginamur
B diẽ: magna.n. amoris tyrannis: ab omnibus.n.
deſiſtit, & ei qui diligitur alligat animam. Si
ita Chriſtum amauerimus: omnia quę hic ſunt
vmbra, omnia imago videbũtur & ſomnium,
Rom.8. Et dicemus & nos: Quis nos ſeparabit ab amo-
re Chriſti? Tribulatio vel arctatio? Nõ dixit pe
cuniæ, vel diuitiæ, vel pulchritudo: hæc enim
valde vilia & deſiderabilia: ſed quæ videbantur
eſſe grauia, poſuit fames, perſecutiones, mortes
deinde: ille quidem & hæc, vt nihil exiſtentia
expulit. Hęc igitur omnia excogitantes. & volu
ptatem voluptati comparantes, eligamus quæ
meliora ſunt, vt & futuris fruamur bonis. Hæc
Chryſoſtomus.

ORATIO.

C IEſu largitor donorũ omniũ qui in ignis ſpe
cie ſuper diſcipulos tuos miſiſti ſpiritum
ſanctum precor & obſecro piiſſime, vt hæc
dona quæ diſcipuli tui de tua ſumpſerunt lar
gitate, licet indignus ſumam ad ſalutem meã
te largiente. & mitte ſuper nos ſeruos tuos ſpi
ritum tuæ charitatis, dilectionis, & pacis: qui
corda noſtra viſitet, a vitiis purget virtutibus
illuſtret, in vinculo dilectionis aſtringat, lumi
ne tuę cognitionis illuſtret, & ardore tuæ di-
lectionis inflammet: condona nobis peccata
& dona vitam æternam. Amen.

De laude diuina. *Capur* 85

Laudis diuinæ cõmendatio. ET quia dictum eſt de laude diuina, qua
ſemper deum laudare debemus idcirco
conſequenter de ea aliquantulum latius
videamus. Immenſa quippe creatoris, & con-
ditoris tui beneficia, quæ tibi o anima mea ab
eo, cum te ex nihilo creauit & condidit colla
ta ſunt, ad debitum continuæ dilectionis, ac
gratiarum actionis & laudis iugiter redden-
dum te aſtringũt. Ad hoc enim cum non eſſes
ſola & gratuita bonitate illius creata, & ad ſi-
D militudinem dei facta es, vt eum diligendo
ſemper & ſine fine collaudes. Vnde Anſelmus.
Beneficia diuina ad laudandũ inuitant. Euigila anima mea, euigila: adhęre diuinis
bonis: intende ſempiternis, temporalibus de-
relictis. Conſidera in ipſo creationis exor-
dio, quid ſublimitatis, quid dignitatis condi-
tor tibi contulerit: & perpende quo amore &
qua veneratione colendus ſit. Certe cum vni-
uerſitatem rerum viſibilium & inuiſibilium,
creans, & ordinans humanam naturam fa-
cere diſpoſuiſſet: ſummo conſilio de tuæ con
ditionis dignitate tractauit: vt pote quam cæ-
teris creaturis, quæ in mundo ſunt, altius
honorare diſpoſuit. Vide igitur ſublimita-
tem tuæ creationis, & retracta debitum reddẽ
Gene.1. di amoris. Faciamus (ait deus) hominem
Similitudo & imago dei. ad imaginem & ſimilitudinem noſtram. Atten
de igitur diligenter quid ſit, ad imaginẽ & ſi-
militudinem dei te eſſe creatam. Agnoſce
aliud eſſe ſimilitudinem: aliud imaginem.
E verbi gratia: Poteſt habere ſimilitudinem
quandam cum homine equus, bos, & cæterę ſi
miles creaturæ: imaginem verò hominis non
habet, niſi alter homo. Manducat homo, mã
ducat & equus. Ecce quædam ſimilitudo, ac
communis inter naturas diuerſas: imaginem
verò hominis non imitatur, niſi alter homo
eiuſdem naturæ cuius imago eſt. Dignior
igitur eſt imago, quam ſimilitudo. Similitu
dinem itaque ad deum, hoc modo habere
poterimus ſi eum eſſe bonum conſiderantes,
nos boni eſſe ſtuduerimus: ſi eum iuſtum eſ-
ſe cognoſcentes, nos iuſti eſſe contendamus ſi
miſericordiam contẽplantes, nos miſericor-
diæ operam demus. Quomodo autem ad
imaginem ſuam, attende. Deus ſemper me-
minit ſui, intelligit ſe, amat ſe. Et tu ergo
F ſi pro modulo tuo infatigabiliter memor fue-
ris dei, intellexeris deum, amaueris deum:
eris ad imaginem eius: quia hoc facere nite-
ris, quod ſemper facit deus. Ad memoran
Officiũ hominis. dum & intelligendum atque amandum ſum-
mũ bonũ. totum, debet homo referre quod vi
uit. Ad hoc omnis cogitatio, omnis voluntas
cordis retorqueatur, arceatur, confirmetur, vt
infatigabili affectu ſis memor dei: intelligas
deum, ames deum, & tuæ creationis digni-
tatem: in qua ad imaginem dei creata es ſa-
Laudando deo creati ſumus. lubriter exprimis. Vt quid te deus iam præ-
claro conditionis priuilegio ſublimaret, niſi
te ſuis laudibus indeſinenter intendere vellet?
Ad laudãdũ igitur conditorem tuum creata
es: vt eius laudibus vacans, & hic iuſtitiæ
merito in illum ſemper proficias, & in futu-
ro beate viuas: laus enim eius & hic iuſtitiam,
& ibi beatitudinem tribuit. Sed ſi laudas ex
toto corde lauda: diligendo lauda. Hæc eſt
enim ſanctis laudandi propoſita regula: de
Regnũ ſanctorum. omni corde ſuo laudauit dominum, & dile-
Eccleſiaſtici 47 xit deum qui fecit illum. Lauda ergo ex toto
corde: lauda, & quę laudas dilige: quia ad hoc
facta es, vt laudes & diligas. Laudat namq; ſed
ex toto corde non laudat, quem ad benedicen
dũ deũ proſpera demulcent, ſed a benedicẽdi

G manere aduerſa reſtringunt. Laudat quoque, ſed non diligit: qui in dei laudibus aliud quam ipſum laudando requirit. Lauda igitur, & dignè lauda: vt nulla in te cura, nulla intentio, nulla cogitatio, nulla ſollicitudo mētis, inquantum tibi virtus ſuppetit, a laude dei ſit vacua. Ab eius laude nulla de huius vitæ proſperitas reuocet: nulla compeſcat aduerſitas. Sic enim ex toto corde laudabis dominum. Sed cum ex toto corde eum laudaueris, & diligens lauda, nil aliud ab eo quam ipſum expetens: vt ipſe ſit finis deſiderii tui, ipſe premium laboris, ipſe ſolatium huius vmbratilis vitę, ipſe poſſeſſio illius beatæ vitæ. Ad hoc itaque facta es, vt eum ſine fine collaudes: quod tunc vtique intelliges plenius, cū eius beata viſione ſublimata, videbis te ſola & gratuita bonitate illius, cū

H non eſſes de nihilo tam beatam, & ad tā ineffabilem beatitudinem creatam, vocatam, iuſtificatam, glorificatam. Talis namque cōtemplatio infatigabilem tibi amorem dabit eum ſine fine laudandi, ex quo, & per quē, & in quo tantis, & tam immutabilibus bonis te beatificatā gaudebis. Hæc Anſel. non ſolū aūt hæc præmiſſa: ſed maxima quoque redemptoris & ſaluatoris tui beneficia, quibus te cum perdita eſſes redemit & ſaluauit, ac multiphariè multiſq́; modis viſitauit & ſublimauit, ad laudandum deum te prouocāt multipliciter, & obligant. Exerce ergo te in laude diuina: quia ad huc tibi membra ſunt data, vt deo laudes canas, & gratias ei referas. Vnde Chryſo. Nam & oculos, & os, & auditum propterea in nobis poſuit deus, vt omnia ipſi membra ſeruirent: vt quæ ipſius ſunt audiamus, quæ ipſius ſunt loquamur, quæ ipſius ſunt operemur: eiſq́; laudes canamus aſſiduas, & gratias per cuncta

Mēbra ideo data vt deū laudemus.

I referamus, per quæ hæc omnia conſcientiæ noſtræ ſecreta mundemus. Hæc Chryſo. Vt autem melius in laude diuina te valeas exercere prius humilia te deo valde: & dic ex intimis præcordiis tuis humiliter & deuotè, O pater miſericordiarum, ſcio & verè cognoſco, quòd me peccatorē miſerum magis deceret coram te iacere proſtratum, & cum fletu ac gemitu peccatorum veniam flagitare, quàm te ore polluto laudare. Sed tamen de tua piiſſima bonitate & ingenita dulcedine, omnibusq́; mortalibus promulgata virtute, confiſus, te laudare cupio ex intimis præcordiis: obſecrans viſcera miſerationum tuarum, & me verme immūdum, canem mortuum, & cadauer putridum non deſpicias, domine deus meus. Nempe virtutes cœlorum te condignè laudare nequeūt: quantominus homo fragilis, putredo & vermis? Bonorum quidem meorum non indiges: ſed tuam ſuperexcellentem bonitatem tantò nobis manifeſtam facis, quanto infirmitatibus noſtris magis miſerando condeſcendis, & gratiā gratis ex ſola liberalitate largiris. Vmbrā quidem nititur apprehendere, & ſequitur ventum, qui ſe ex condigno laudare te exiſtimat. Impoſſibile attentat, qui te ad plenū laudare laborat. Nec tū ideo a laude ceſſandū eſt; ſed

Humilādus, qui deū laudat. Humiliādi forma.

mihi pariterq́; omnibus creaturis laudare cō-
K uenit ſuum creatorem: quia nulla creatura eſt, quæ opificem ſuum non laudet, vel ſaltem laudabilem reddat. Non ignoro dictum propheticum: quia videlicet rectos decet collaudatio: & quia non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris: & ideo væ mihi, quia quid dicam non habeo, aut quid reſpondebo mihi cum ipſe fecerim? Si enim iuſtificare me voluero, os meum condemnabit me. Sed nunquid ideo te non laudabo: quia immundum me eſſe cognoſco? Nonne & vermes, & ranę immundę, ex putredine generatę, coagitantes in paludibus, te ſuū creatorem laudare cupiunt, prout ſciūt & poſſunt? Nam & ſi velut alaudula & philomena dulciter cātare neſciunt, ſed nec velut homo rationalis te cognoſcere poſſunt: ſaltem hoc faciūt, quòd te cognoſcentibus materiam tuæ laudis

Pſal. 32. Eccleſiaſtici 15.

L tribuunt. O vti nam cuncta ſuauia inſtrumenta muſicalia, cœleſtes quoque harmonię, ac terreſtres melodiæ de corde ſuo ſurſum procederent, & condignas laudes tam dulciter perſonarent, & oculis diuinæ maieſtatis tuæ gratiæ fierent: ac totam cœleſtem curiā, nouo quodam & ineffabili gaudio lætificarent. Sed quid dicam? Memetipſum domine tua laude indignum eſſe cognoſco: quamobrem precor, vt ſaltem cæteræ creaturæ nobilitate præclaræ imperfectum meum dignentur ſupplere. Igitur opto, & ex toto corde deſidero, vt orbes planetarum, ac cœlum ſydereum, lympidiſſimo lumine radioſum: florifera quoque germina, vernali decore conſpicua, pulchriſq́; coloribus adornata: necnon & omnia ignitę caritatis deſideria, de cordibus te vehementiſſimo amore diligentium procedentia, te laudēt & benedicant in ſecula. Optarē etiā ex intimis præcordiis meis, vt ſi iuuentus celerius conſummata, annoſitatem Mathuſalem coæquaſſet: quid vnuſquiſq́; annus, tam longę uitę temporis prædicti, & vnuſquiſq; menſis annorum eorundem, & vnaquæq; hebdomada horū menſium, & quilibet dies hebdomadarum, & quæ-

Omnes creaturę deū laudare optat.

M libet hora ipſorum dierū, & quodlibet minutū horarū prędicti tēporis, te ex perſona mea collaudarent, tam deuote & affectuotè, quantū vnquam aliquis de numero beatorum ſpirituū in ſplendoribus ſanctorum te laudare in tāta duratione potuiſſet. ac ſi hæc omnia in ꝓpria perſona cōpleuiſſet: & ꝙ huius laudis frequēs innouatio, in ſua infinitate omnes excederet ſpecies numerorum. Quid plura? Fac de me hoc quod tibi placuerit: quia quandiu eſt halitus in naribus meis, a tuis laudis præconiis non ceſſabo. Sed & cum virtus loquendi mortis hora defecerit, & meum Ieſum amplius præ debilitate proferre non valebo peto vt ſaltem nutus oculorum, vel extenſio digitorum ſit innouatio & confirmatio omnium deſiderabilium affectuum & verborum atq; operum præteritorum & futurorum, quæ vſq; ad extremum iudicii diem tibi cum deuoto famulatu offerre vellem, ſi tandiu viuere poſſem. Inſuper dilecte hoc additio, deſiderans

corde

A corde affectuoſo, vt quando corpus meum fuerit in puluere minutiſſimos redactum, & lapide clauſum, quòd de qualibet particula minutiſſima vox amœna laudis & gloriæ tuæ exurgat, quæ duriſſimum lapidem penetrans cœlorum altitudinem tranſcendat, & vſque ad extremam iudicii diem viuæ laudis præconium extollat: donec in reſurrectione beata corpus & anima pariter vnita, in tuæ laudis glorificatione æternaliter copulentur. Sanè quandiu adhuc ſum in hoc corporis ergaſtulo, a laude tua non tacebo. Nimirum videmus quòd plerunque inter dulciſſimas nemoris auiculas, & continuantes philomenas, corui quoque crocitantes aſſunt, in hoc eodem modico quod acceperunt creatori ſuo ſubſeruientes. Sic & ego peccator cùm ſim, cantum ad manus habeo peccatorum: & prout poſſum, deum meum per ipſum laudo & glorifico in æternum. Siquidem aliud de deo dulcius canere neſcio, niſi hoc videlicet quoniam ſuauis eſt dominus vniuerſis: & quòd miſericordia eius, ſuper omnia opera eius. O deus meus miſericordia mea. In hoc lætatur anima mea: exhilaratur conſcientia, & gaudio immenſo irrigantur omnia oſſa mea. Hoc ſuaue canticum anima mea vſque in ſeculum, inter ſpirituale genus auium cum læto corde dulci canit carmine. Quotieſcunque etenim mente reuoluo, qualis aliquando fui: qualia diſcrimina euaſi: a quantis periculis me protexiſti: & a quibus malis me eripuiſti: dirupiſti vincula mea: ſanaſti vulnera putrida, & laqueos periculoſos contriuiſti, & me dulciter ac paternè liberaſti. Cum hæc (inquam) & ſimilia bona a te mihi exhibita pertracto, mirum eſt ꝙ in horum omnium affectuoſa recordatione meipſum præ amore portare valeo: ardentiſſimis ſiquidem amoris ignibus incandeſco. O deus meus quandiu peccatorem, tibi recalcitrantem, patiẽter expectaſti: quoties & quam paternè, nunc quidem dulciter, nunc verò durè me admonuiſti: neſcientem in benedictionibus dulcedinis præuenisti: filio prodigo & peccatis prægrauato, ac gratiis nudato, in occurſum veniens paternè occurriſti: ab iterante vias prauas miſericordem faciem non auertiſti, ſed ſemper & vbique pius & miſericors fuiſti! Et quod his omnibus maius eſt, quòd his omnibus bonis tam multiplicibus ingratus ſemper extiti, nec tu ſumma bonitas, propter hoc deſtitiſti, donec tandem me dulciter ad te traxiſti. Ah ſumma & inæſtimabilis pietas: nunquid in his omnibus meipſum a laude continere potero? Nequaquam: Deus meus miſericordia mea, pro his omnibus & aliis innumeris beneficiis opto & deſidero, vt talis tamq; iucunda laudatio fit tibi ex me, qualis fuit beatorum ſpirituum laus, tũc cum in primo aſpectu tuæ diuiniſſimæ maieſtatis gaudebant ſe æternaliter in ſua laude confirmatos: malos verò a te ſine fine detruſos. Itẽq; tam magna tamq; iucunda ſit illa laudatio quanta eſt animarum ſanctarum, cum a carcere purgatorij ereptæ vultui gloriæ tuæ primò præſentantur, vt tuam iucundam faciem intueãtur: & quanta erit laus in plateis cœleſtis Hieruſalem poſt finalem omnium reſurrectionẽ; quando electi a malis ſegregati deum iucundo corde laudabunt, ac de ſua ſalutatione æternaliter gloriabuntur. O amantiſſima ſapientia, bonitas immenſa, te precor vt omni mane diluculo cùm ad te ſurrexero, & oculos aperuero, ſimul quoque cor meum in tua laude aperiatur, ac quodam lucifero ſplendore, & flammeo ardore laudis tuæ facula immenſa ex eo ſimul exurgat. Et peto vt hæc laus tã blande & ſuauiter reſonet in corde tuo pater noſter, ſicut ſonare conſueuit ſuo modo omnium citharœdorum, ac muſicalium inſtrumentorũ ſuauis modulatio, in corde iucundo, ſtatu iuuẽtutis florido. Et in hac laudis facula ſimul aſcẽdat tuæ laudis tam odorifera fumi virgula: tam gratioſa, ac ſi eſſet compoſita ex omnibus aromatibus myrrhæ & thuris, & vniuerſi pulueris pigmentarii: tam ſpecioſa ſicut cum vernali tẽpore flores herbarum pullulant in cãpis, coloribus pulchris, & arbores ſtant frondibus ornati, gratis odoribus. Sitq; laudis huius facula, tam amoroſa & delitioſa, vt in ea oculi tui delectabiliter ferantur, totaq; cęleſtis aula reſultet: & hęc iugiter ſine intermiſſione, feruidiſſimo æſtu, & rapidiſſimo calore tui amoris exurgat: ex corde, per deuotam meditationem: ex labiis, per feruidam locutionem: & ex omnibus operibus meis, per ſanctam ac cœleſtem conuerſationem. Et hæc laudis facula ſua virtute omnes inimicos repellat, gratiam augeat, finem beatum obtineat, & gloriam æternæ beatitudinis acquirat: vt finis huius temporalis laudis ſit initium æternæ laudis patriæ cœleſtis. Vt autem ad dei laudem magis prouoceris, abſtrahe quæſo mentem tuam a terrenis, & leua eam ad cœleſtia, toto conatu quo poteris: ac conſidera quomodo illius cœleſtis curiæ ciues delectantur, iubilant & exultant in deo continuè, ſingulorumq; gaudia rememorans, tandem prout poteris, & permitteris, ipſis lætantibus & iubilantibus te ingere, & immiſce. Exclama ergo corde toto, & dic ex intimis cum Anſelmo: Deus meus, quid melius, quid amabilius te æſtimaui ſuper terram: vt abſtraherem cor meum a te, ad concupiſcendum quicquam in mundo abſque te? Cur amaui? quare concupiui in omni vita mea quicquam, præter te Ieſum deum meum? Quare diſtuli? cur intermiſi vllo tempore te Ieſu verſare in corde, te tota mente amplecti & delectari in tua dulcedine? Cur non omnia deſideria mea ad te conuerti? quò abierunt quando te ſolum non adierunt, omnia interiora ſpiritus mei? Vbi eram, quando tecum mente non eram? Quò defluxerunt quando non te ſolum habuerunt deſideria mea? Iam ex hoc, nunc omnia deſideria mea incaleſcite & effluite in dominum Ieſum: currite, quia ſatis hactenus tardaſtis: properate, quò pergitis: quęrite, quẽ quęritis:

Auicula laudis.

Pſal. 114.

Facula laudis.

G ridiſ Ieſum quæritis Nazarenum, crucifixum. Aſcendit in cœlum, non eſt hic. Amantiſsimus domini habitat confidenter, & flagellum non appropinquabit tabernaculo eius. Super altitudinem cœlorum, ſuper omnem excellentiam angelorum, propria virtute aſcendit: ſuper ſolium ſingularis gloriæ, in dextera patris tui, coæternus & conſubſtantialis ſedet: & diuino amictus lumine, coronatus gloria & honore, vt decet vnigenitum dei, ſerenus in lætitia, plenus omnipotentatu, dominus in cœlo & in terra. Ibi adorant eum omnes angeli domini, & vniuerſa multitudo ciuium cœleſtis Sion. In ipſo vnanimiter lætantur omnium corda: in eius deſiderabili facie paſcuntur omnium oculi beatorum: in ipſum vndique confluunt deſideria omnium ſanctorum. Ipſi iubilat, ipſi applaudit, ipſum magnificat tota vranica ciuitas glorioſe per omnem modum in ſplendoribus eius.

Pſal.90

H Exulta & lauda habitatio Sion: quia magnus in medio tui ſanctus Iſrael. Per ipſum centena decies millies millena aſſiſtunt in ſanctuario vranici templi, intendentes vultum maieſtatis claro & inflexibili viſu: ac perſonantes harmoniam inceſſabilis hymni, in gloriā trinæ & ſimplæ diuinitatis. Per ipſum millia millium ad complēda patris myſteria alacri diſcurſu iugiter meant inter cœlum & terram, quaſi apes negotioſę inter aluearia & flores, diſponentes omnia ſuauiter: populus accinctus, neſciens labem, vel inobedientię moram. Per hos quippe ſumma noſtræ ſalutis adminiſtrantur negotia, ſummaq́; superni conſilii ad nos deferuntur arcana: per hos ſanctitates mortalium procreantur per hos conſiſtunt regna, & imperia mundi. Inter quos præcipuum nouimus Michaelem ſigniferum nobilem cœli ciuem, qui ſtat pro acie dei viuentis: extendens romphæam propugnationis, ac voce terrifica intonans, quis vt deus, ſuper eos qui ex aduerſo ſunt.

I Exultate in nobili filio veſtro vos illuſtres patriarchę, quia impleta eſt in eo omnis expectatio veſtra: & ipſe ſublimis eſt valde, & benedicentur in ipſo veſtro videlicet ſemine omnes gentes: ſic enim pollicitus eſt ſermo diuinus. Gaudete in Ieſu propheta magno, vos prophetæ viri veraces: quia mirifice & glorioſe impleta videtis omnia, quæ de ipſo annuntiaſtis in ſpiritu ſancto: & fideles inuenti eſtis per ipſum in cunctis ſermonibus veſtris. Gaudete in domino Ieſu meo, magiſtro veſtro, vos incliti proceres cœli, beati Apoſtoli: gaudete in Chriſto ipſo: & iterum dico gaudete cum Chriſto, familiaris lętitia. Ecce enim quem vidiſtis in medio veſtri eſurientem, & ſitientem fatigatum, & his ſimilia carnis infirma tolerantem, ab omnibus reprobari, & cum ſceleratis reputari: quomodo vicit, quomodo regnat, quomodo ei omnia ſub pedibus ſunt: quàm glorioſus in ſuo diuino lumine fulget: & ſui gaudii ſuæq́; ineffabilis gloriæ nunc vos ſocios habet, qui olim permanſiſtis cum ipſo in tentationibus ſuis, & vexationum eius conſortes fuiſtis.

K Adorate nunc dulcia illa genua, quæ ſe curuauerunt ante vos vſque ad terram, ſedentibus vobis ad ſacratiſsimam cœnam. Adorate nunc ſacroſanctas illas manus, quibus puluerem pedum veſtrorū rex regum lauare, & extergere dignatus eſt. Gaudete in Ieſu principe militiæ veſtræ vos martyres glorioſi, quia ipſum pro quo tradidiſtis in mortē animas veſtras, ipſum (inquā) Ieſum filium dei poſsidetis, pręmium certaminis veſtri. Gaudete in Ieſu, ſummo doctore veritatis, o venerandi confeſſores & doctores: quia quem olim doctrinis ſacris, & operibus iuſtis confeſsi eſtis coram hominibus, nunc cōfitetur vos coram patre ſuo, & ſanctis angelis eius. Gaudete in Ieſu virgine, & virginum ſanctificatore vos paradiſicolæ virgines, vos angelis ſimiles: quia ecce quem amaſtis, quem optaſtis, quem ardentibus deſideriis expetiſtis: pro cuius amore terrenos ſponſos, & omnem ornatum ſeculi contempſiſtis, ſummi regis filium: nunc videtis, nunc tenetis, nūc in eius caſtis amplexibus quieſcitis, & diuelli a vobis nulla inſidiatoris fraudulentia poteſt.

Adorāda mēbra Chriſti.

L Verum aūt inter oēs cœlicolas vberrimū tibi gaudiū ſit o Maria virginum virgo ſingularis: roſa cœlicæ amœnitatis, prælucidum ſidus, inter primæuas lucernas diuini luminis ſuſceptiuas, in Ieſu tuo dulciſsimo filio: ſola p̄ omnibus gaude gaudio magno: quia quem vt hominem peperiſti, & propriis vberibus enutriſti: ipſum cum angelis & vniuerſis ciuibus cœli adoras, vt deum viuum & verum. Gaude fœlix mater: quia quem vidiſti in ligno crucis pendentem, vides in cœlo regnantem cum gloria magna: vides omnem altitudinem, cœleſtium, terreſtrium, & infernorum maieſtati eius inclinatam, & oē robur inimicorum eius attritū.

M Gaudia gaudiorū ſint tibi omnis pulchritudo ſanctorū. Beata Hieruſalē mater noſtra, quæ ſurſum es feſtiuitatē age lętabundā, & indeficientē in viſione pacifica tui Ieſu, libertatis tui autoris. Et tu nūc rurſum eleuare anima mea, qua potes conatu, & ſacris te ingere millibus lętantium in domino Ieſu. Illuc fidei & ſpei vehiculo perge, ibi per charitatis ardorem conuerſare, vbi Chriſtus eſt in dextera dei ſedens. Intende mentis oculū in lumine vultus eius: luſtra ac deoſculare gratulabunda deuotione ſingula loca fœlicium plagarum eius: de quibus egreſsi ſunt pretioſi illi liquores ſanguinis ſacri, quo te appretiauit vnigenitus dei, & ſanctificauit in vitam æternam, hæc Anſelmus.

ORATIO.

GRatias & laudes tibi ago domine deus meus, miſericordia mea, qui me dignatus es creare & redimere: atque ad tui cognitionem perducere, & per ſacri baptiſmatis ablutionem inter filios adoptionis aggregare. Te laudo, te glorifico, qui me ſæpe per multa defluentem vitia ad emendationem

expectaſti:

A expectaſti: ac de tribulationibus & periculis multis liberaſti: tibi gratias ago, in inceptis in me gratiæ tuæ donis, quæ deprecor vt miſericorditer perficias, meq́ in viam ſalutis æternę dirigas, & ad tuam viſionem fœliciter perducas, Amen.

De aſſumptione, & laude beatæ virginis.
Caput 86.

Mariæ vacatio. PErmanſit autem beata virgo, quandiu vixit, in monte Sion prædicto: vbi eſt cella in qua poſt aſcenſionem filij ſui morabatur orationi vacando, & ea quæ cognouerat reuoluendo. Eſt etiam ibi alia cella beati Ioannis Euangeliſtæ, quæ fuit prima eccleſia mundi: in qua celebrauit primam miſſam in conſpectu beatæ virginis: & quamdiu ipſa vi-

B xit poſt aſcenſionem filij. Quo quidem tempore quantis doloris & amoris ardoribus æſtuauerit, teſtatur Hieronymus, qui de ea ſic ait. Cæterum rogo cogitate attentius, & perpendite diligentius, quibus afficiebatur beata & intemerata virgo doloribus, poſt Chriſti aſcenſum ad cœlos, expletis omnibus quæ de ipſo erant ab angelis prędicata, & a prophetis multipharie multisq́ modis præſignata: diuinis declarata oraculis: virtutibus exhibita: & quæ humanitatis ſunt oſtenſa præſagiis. Quæſo, ſi qua ſunt in vobis viſcera pietatis, conſiderate quo cruciabatur amore: quoue deſiderio æſtuauit hæc virgo, dum reuolueret animo cuncta quæ audierat, quæ viderat, quæ cognouerat. Puto quòd quicquid cordis eſt, quicquid mentis, quicquid

C virtutis humanæ, ſi totum adhibeas, non ſufficiet vt cogitare valeas, quantò indeſinenter cruciabatur ardore pii amoris: quantis mouebatur votis repleta ſpiritu ſancto: quantis cœleſtium ſecretorum transportabatur incitamentis. Fortaſſe ergo præ nimio amore in loco quo ſepultus dicitur, interdum eam habitaſſe credimus, quatenus piis paſceretur internus amor obtutibus. Sic namque locus medius eſt hincinde conſtitutus, vt adire poſſet eius aſcenſionis veſtigia, & locum ſepulturæ ac reſurrectionis, ſeu omnia in quibus paſſus eſt, loca inuiſere, non quòd iam viuentem quæreret cũ mortuis: ſed vt ſuis ſolaretur aſpectibus. Et ideo quàm ſæpe locorum recreabatur viſitationibus, & quem genuerat fideli ſpiritu mentis complexabatur amplexibus. Et iterum, quam ſanè angelus Gabriel intactam cuſtodiuit, & Ioannes virgo virginem ſeruauit, ſuisq́ deſeruiuit obſequiis: non quòd eximius ille ſanctorum chorus apoſtolorum eam deſeruerit, inter quos poſt reſurrectionem intrans & exiens familiarius contulit de Chriſti incarnatione: & ad exemplum humanæ vitæ conuerſatio eius poſt aſcenſionem Chriſti generaliter cum apoſtolis, fuit quouſque diſperſi ſunt. hæc Hierony. Eſt autem in monte Sion magna & deuota eccleſia, in qua

ſolebant eſſe cum abbate canonici regulares D ſecundum regulam beati Auguſtini domino ſeruientes: intra quam eſt cella in qua habitauit beata virgo diebus vitæ ſuæ, poſt aſcen- Cella Mariæ. ſionem filij ſui: & prope illam cellam eſt & alia cella, in qua migrauit ad cœlum per angelos aſſumpta. Cuius dormitioni omnes apoſtoli dicuntur interfuiſſe, & in vallis Ioſaphat medio eam ſepeliſſe. Ibi enim ſepulcrum eius multum venerabile oſtẽditur, quod in maxima reuerentia etiam apud ſarracenos habetur. Hæc autem vallis, licèt adhuc ſit valde profunda multum tamen eſt imple- Vallis Ioſaphat. ta. Sepulchrum enim virginis glorioſæ, tunc erat in ſuperficie ipſius vallis, nunc eſt longe ſub terra, intantum quòd etiam eccleſia eiuſdem, cum ſit valde alta, & teſtudinata cum ipſo ſepulchro penitus ſit ſub terra, & vallis deſuper tota plana. In ſuperficie tamen vallis eſt E ædificium modicum, quaſi vnius capellæ: quod poſtquam quis intrauerit, deſcenditur per gradus quinquaginta in eccleſiam ad ſepulchrũ, vbi eſt pulcherrimum altare marmoreum & cripta, ac deſuper ædificata eccleſia pulcherrima rotunda & tabulatu lapideo diſcreta in honorem ipſius beatæ virginis dedicata: cuius in ſuperioribus quatuor habentur altaria, & in inferioribus vnum in Orientali plaga: & ad dexteram monumentum vacuum cernitur: in quo ſancta Maria aliquando pauſaſſe dicitur, ſed a quo vel quando iſtic ablata, neſcitur. Hanc eccleſiam intrantes, vidẽt ad dexteram inſertam parieti petram, in qua dominus nocte, qua tradebatur orauit veſtigiis genuum, quaſi ceræ molli impreſſis. Et ſolebant in ea eſſe monachi nigri F cum abbate: ſecundum regulam beati Benedicti domino ſeruientes. Sed quo ordine beata virgo hinc ad ſuperna tranſierit regna, nulla catholica narrat hiſtoria. Nec inuenitur apud Latinos aliquis tractatorum de eius morte aliquid apertè dixiſſe, cùm nec ipſe qui hanc ante crucem domini accepit in ſuam, ideſt, Ioannes euangeliſta, de hoc poſteris aliquid retinendum ſcriptis legitur mandaſſe. Nullus enim hoc fidelibus narrare potuit, ſi illud deus manifeſtare voluiſſet, quàm ille vtique qui hanc nutriendam ſuſcepit. Reſtat ergo, vt homo mendaciter non fingat apertum, quod deus voluit manere occultum, vnde Hieronymus: Monſtratur autem ſepulchrum eius cernentibus nobis, vſque ad præſens in vallis Ioſaphat medio: quæ vallis eſt inter montem Sion, & montem Oliueti poſita, vbi in eius honore fabricata eſt eccleſia miro tabulatu lapideo, in quo ſepulta fuiſſe ab omnibus ibidem prędicatur: ſed nunc vacuum cernentibus oſtenditur. Hæc idcirco dixerim, quia multi noſtrorum dubitant vtrũ Dubitatur an cũ corpore aſſumpta ſit. aſſumpta fuerit ſimul cum corpore, an obierit relicto corpore. Quomodo autem, vel quo tempore, aut a quibus perſonis ſanctiſſimum corpus eius inde ablatum fuerit, vel vbi tranſpoſitum, vtrumne ſurrexerit, neſcitur, quamuis

G quamuis nonnulli aſtruere velint eam iam eſſe ſuſcitatam: & beata cum Chriſto immortalitate in cœleſtibus veſtiri. Veruntamen quid horum verius cenſeatur, ambigimus. Melius tamen deo, cui nihil impoſſibile eſt committimus, quam aliquid temerè diffinire vellmus autoritate noſtra quod probamus. Hæc Hiero. De hoc Auguſtinus in quodam ſermone longo inter cætera ſic dicit, non tamen aſſerendo De ſanctiſſimo corpore perpetuæ virginis Mariæ eiusq; ſacræ animæ aſſumptione loqui ſuſcipientes, hoc ipſum dicimus, ꝙ in ſcripturis poſtquam dominus eam in cruce diſcipulo cõmendauit, nihil de ea reperitur: præter quod Lucas in Actibus commemorat, dicens: Hi omnes erant perſeuerantes vnanimiter in oratio-

Lucæ.1 ne cum Maria matre Ieſu. Quid ergo de morte,

H quid de aſſumptione eius dicendum eſt, vnde ſcripta nihil commendat: niſi quærendum ratione, quod conſentiat veritati. Fiat ergo ipſa veritas ſine qua nec valet autoritas. Memores igitur conditionis humanæ: mortem illam beatiſſimæ temporalem dicere non metuimus: ſed tam dicimus reſolutam in cõmunem putredinem vermem ac cinerem: deliberandum eſt, ſi tantæ conueniat ſanctitati, tantæ au-

Gene.3. læ dei prærogatiuę. Scimus enim dictum primo parenti quia puluis es, & in puluerem ibis. Hanc cõditionem caro Chriſti euaſit, quę corruptionem non ſuſtinuit. Excipitur ergo ab illa generali ſententia, de virgine ſumpta natu-

Ibidem ra. Mulieri quoque dixit deus. Multiplicabo

I ærumnas tuas: in dolore paries. Aerumnam ſancta Maria ſuſtinuit, cuius animam doloris gladius pertranſiuit: ſed ſine dolore genuit. Maria ergo excipitur a quibuſdam generalibus, quam tanta attulit dignitatis prærogatiua. Si ergo eam dicimus mortem ſubiiſſe, nec tamen vinculis retineri: nunquid impium erit. Si voluit dominus integram matrem virginitatis ſeruare pudore: & cur non velit incorruptam ſeruare a putredinis fœtore? Nunquid nõ pertinet ad benignitatem domini, matris ſeruare honorem: qui legem ſoluere non venerat, ſed adimplere. Qui enim in vita præ cæteris illam gratia ſui conceptus honorauit: piũ eſt credere, eam in morte ſingulari ſaluatione & ſpeciali gratia honoraſſe. Putredo & vermis, humanæ eſt opprobrium conditionis. Ab hoc opprobrio cum Ieſus ſit alienus, natura ſanctæ Mariæ virginis excipitur, quem Ieſus de ea ſumpſiſſe probatur. Caro .n. Ieſu Chriſti: caro eſt ſanctæ virginis Mariæ, quam ſupra aſtra tranſuexit, honorans humanam naturam, & multo magis maternam. Si natura matris eſt filius: conſequens eſt vt ſit & filii mater non quantum ad vnitatem perſonæ, ſed quantum ad vnitatem corporalis naturæ. Quá-

Aſſúpta credit eũ corpore. tum igitur intelligo, quantumq; credo, ſanctæ Mariæ anima excellentiori quadam prærogatiua a filio honoratur: poſſidens corpus ſuum quod genuit glorificatum. Et quare non ſuum per quod genuit: ſi non obuiauerit nec dum tanta perſpecta autoritas. Verè credo, & per quod genuit: quia ſanctificatio dignior eſt cœlo, quam terra. Tam pretioſum theſaurum dignius eſt cœlum ſeruare, quam terra. Tantam integritatem meritò incorruptibilitas, non putredinis vlla reſolutio ſequitur. Illud ſacratiſſimum corpus in eſcam vermibus traditum, quia ſentire non valeo, dicere pertimeſco. quam æſtimationem procul propellit incomparabilis gratiæ munus: quod me dicere multarum ſcripturarum conſideratio inuitat. K

Confitendum igitur cenſeo, Mariam ad æternitatis gaudia aſſumptam, benignitate Chriſti honorabiliusq; ſuſceptam cæteris, quam gratia honorauit pre cæteris: atque ad communẽ humanitatem non eſſe adductam poſt mortẽ putredinis: videlicet vermis & pulueris, quæ ſuum omnium genuit ſaluatorem. Si elegit diuina voluntas inter ignium flammas puerorũ L

veſtimenta ſeruare illæſa: cur abnuat in matre propria quod elegit in veſte aliena? Ionam ſeruare in ventre ceti incorruptum voluit ſola miſericordia, Mariam incorruptam non ſeruabit gratia? Seruatus eſt Daniel intemperantiſſima fame leonum: non ſeruanda Maria tantis dotata meritis virtutum? Hæc ergo cuncta quæ diximus, quia naturam ſeruaſſe cognoſcimus: in integritate quoque Mariæ plus gratiam quàm naturam potuiſſe non dubitaſſe non dubitamus. Ergo lætari facit Mariam anima & corpore in proprio filio, nec vllam ſequi corruptionis ærumnam, quam nulla ſecuta eſt tantum pariendo filium integritatis corruptio: vt ſit ſemper incorrupta, quam tanta perfudit gratia: ſic integriter viuens, quæ omnium integram genuit vitam. Si ergo dixi, vt debui: ignoſce obſecro tu, & tui. Hæc Augu. Dani.3. Ionæ.2 Daniel. M

Si ergo non eſt credendum ꝙ Maria mortua non fuerit: ſed mortua eſt: ac tamen caro eius non computruit. Anima coniuncta eſt iterato corpori mortuo: & ita aſſumpta eſt in cœlum cum corpore glorificato. Vera autem & indubitata de eius aſſumptione ſententia hæc eſſe ꝓbatur, vt ſecundum apoſtolum, ſiue in corpore, ſiue extra corpus, ignorantes aſſumptam, tamen & exaltatam ſuper omnes choros angelorum credamus. Vnde Hierony. Hæc eſt præclara, in qua vſque ad throni celſitudinem intemerata mater & virgo proceſſit, atque in regni ſolio ſublimata poſt Chriſtum glorioſa reſedit. Sic itaq; vbique confidenter de illa ſancta dei canit eccleſia, quod de nullo alio ſanctorum fas eſt credere: vt vltra angelorum vel archangelorum merita tranſcenderit: quia etſi ſimilitudo promittitur, ſanctis veritas denegatur. Ad cuius perfecto exequias quantum fas eſt credere famulabantur angeli, & vniuerſæ cœli congratulabantur curiæ: quia credendũ eſt militiam cœlorum cum ſuis agminibus feſtiuè obuiam veniſſe genitrici dei: eamq; ingẽti lumine circumfulſiſſe, & vſque ad thronum, olim ſibi etiam ante conſtitutionem mundi paratum, cum laudibus & canticis ſpiritualibus perduxiſſe. Nulli dubium omnem illam cœleſtem Hieruſalem, tunc exultaſſe ineffabili Aſſúpta eſt ſuper oẽs choros angelorũ. Exequias Mariæ celebrauerunt angeli.

lætitia:

A lætitia: tunc iucundatam eſſe ineſtimabili charitate: tuncq́ cum omni gratulatione ſublataſe. Quoniam feſtiuitas hęc quæ nobis reuoluitur annua illius omnibus facta eſt continua. Nec immeritò. Creditur enim q̄ ſaluator omnium ipſe, quantum datur intelligi, per ſe totus feſtinus occurrit & cum gaudio eam ſecū in throno collocauit: q̄ ſi gaudium ſit in cœlis de quolibet peccatore conuerſo: multò magis putandum eſt pro tantæ virginis exaltatione & gloria, q̄ exultatio ſit in ſupernis. Cuius nimirum feſtiuitas omnium ſupernorum eſt gloriatio, cœlicolarumq́ congratulatio. præſertim quia eius cœlebritas, laus & fauor eſt ſaluatoris. Vnde credimus, vt ſuprà dictum eſt q̄ non hunc tantum diem ſolennem ducunt pro eius amore annuum: verum continuum etiā

Saluator matri occurrit.

B & æternum iucunditatis & letitiæ, venerationis obſequio, cum omni tripudio amoris & gaudii. Nec immeritò omnis illa cœleſtis ciuitas congratulatur & veneratur matrem, cuius ſemper adorat filium regem: ante quem tremūt poteſtates, & curuatur omne genu. Quam ſi diligenter aſpicias, nihil virtutis eſt, nihil ſpecioſitatis, nihil ſplendoris & gloriæ, qđ nó in ea reſplendeat. Et ideo ſi placet talis & tanta virgo, placeat & opus virtutis: cuius vita omnium diſciplina eſt, cuius mores, inſtituta ſunt omnium eccleſiarum: quæ præcellit cunctis, ſupereminet vniuerſis: propterea quæcunque virgo ſibi ab ipſa optat præmium & implorat auxilium, debet imitari exemplum. Hæc Hiero. Vnde Bernar. Precioſum hodie munus terra noſtra direxit in cœlum: vt dando & accipiendo fœlici amicitiarum fœdere copulentur humana diuinis. Illico enim aſcendit fructus terræ ſublimis, vnde data optima deſcen-

Matrē Ieſu curia cœleſtis honorat.

Maria dona dimittit de cœlo

C derunt. Aſcendens in altum virgo ſancta Maria: dabit ipſa quoque dona hominibus. Si quidem nec facultas ei deeſſe poteſt, nec voluntas Regina cœlorum eſt, miſericors, eſt vnigeniti filii dei. Nihil enim ſic poteſt poteſtatis eius, ſeu pietatis magnitudinem commendare: niſi fortè aut non creditur dei filius honorare matrem: aut dubitare quis poteſt omnino in affectum charitatis tranſiiſſe Marię viſcera, in quibus ipſa quæ ex deo eſt charitas nouem menſibus corporaliter requieuit. Et hæc quidem propter vos dixerim fratres: vt tamen interim ſileam beneficia, quæ pro ipſius glorificatione conſequimur ſi eam diligimus, gaudebimus vtique quia vadit ad filium: niſi fortè (quod abſit) inuentrici gratiæ omnimodis inueniamur ingrati: quem enim in caſtellum huius mundi intrantem prius ipſa ſuſceperat: ab eo ſuſcipitur hodie ſanctam ingrediens ciuitatem. Sed cum quanto putas honore, cum quanta exultatione, cum quanta gloria? Nec in terris locus dignior virginalis vteri templo, in quo dei filium Maria ſuſcepit nec in cœlis regali ſolio quo beatam Mariam hodie filius dei ſublimauit. Felix nimirum vtraque ſuſceptio, ineffabilis vtraque, quia vtraque inexcogitabilis eſt. Vt quid enim hodie in

D ea in eccleſiis Chriſti euangelica lectio recitatur in qua mulier benedicta in mulieribus excepiſſe legitur ſaluatorem? Credo vt hęc quam celebramus, ex illa ſuſceptione aliquatenus æſtimetur: imò vt iuxta illius inæſtimabilem gloriam, ineſtimabilis cognoſcatur & iſta. Quis enim ſi linguis hominum & angelorum loquatur: explicare valeat quemadmodum ſuperueniente ſpiritu obumbrante virtute altiſſimi, caro factum ſit verbum dei, per quod facta ſunt omnia: & dominus maieſtatis, quem non capit vniuerſitas creaturæ, intra virginea ſeſe clauſerit viſcera factus homo? Sed & illud quis excogitare ſufficiat, quam glorioſa regina mundi hodie proceſſerit: & quanto deuotionis affectu tota in eius occurſum cœleſtium legionum prodierit multitudo? quis explicare

Prærogatiuæ Mariæ.

E queat, quibus ad thronum gloriæ canticis ſit deducta? quam placido vultu, quam ſerena facie, quam lætis amplexibus ſuſcepta a filio, & ſuper omnem exaltata ſit creaturam cum eo honore, quo tanta mater digna fuit: cum ea gloria, quę tantum decuit filium? Fœlicia prorſus oſcula labiis impreſſa lactentis, cui virgineo mater applaudebat in gremio. Verum nūquid non fœliciora cenſebimus, quæ ab ore ſedentis in dextera patris hodie in beata ſalutatione ſuſcepit cum aſcenderet ad thronem gloriæ, epitalamium canens & dicens: oſculetur me oſculo oris ſui? Chriſti generationem Mariæ aſſumptionem, quis enarrabit? Quantū enim gratiæ in terris eſt adepta præ cæteris: tantum & in cœlis obtinēt gloriæ ſingularis. Quòd ſi oculus non vidit, nec auris audiuit, & in cor hominis non aſcendit, quæ præparauit deus diligentibus ſe: quod præparauit gignenti ſe, & quod de omnibus certum eſt, diligenti

Cant. I.

I. Cor. 2.

F præ omnibus, quis loquetur? Fœlix planè Maria, & multipliciter fœlix: ſiue cum excepit ſaluatorem: ſiue cum a ſaluatore ſuſcipitur. Hæc Bernar. Vnde etiam Anſel. Cum Chriſtus matrem in regnum ſuum aſſumeret: & ei magnificentiam gloriæ decreuiſſet oſtendere: cuius precor dignitatis & honoris apparatibus intendebat tota curia angelorum? Quibus vocibus exultationis atque ſalutis reſonabat vniuerſa tabernacula antiquorum patrum, ipſi curiæ tunc nuper aſſociatorum? Certe crediderim omnes illius patriæ ciues feſtiuiori ſolito, & ſublimioris decoris nitore ad aduentum matris domini ſui præparare ac noua quadam & ineffabili iucunditatis gratia, pro tantæ rei expectatione coniubilare. Et quid mirum: Ipſe Ieſus, deus & dominus omnium, filius ipſius caſtiſſimæ virginis, & dominæ rerum: ipſe ei ſicut vnicæ ſuæ matri, totus feſtinus occurrere volebat ne & aliquis de familiaribus ſuis ſe a tanti gaudii immenſitate ſubtraheret. Vtique moris inter homines eſſe ſcitur, vnumquenq; bonum ſeruum cuiuſq; præpotentis domini, eo maiori gaudio in aduentu amici ſui exultare, quo ipſum dominum ſuum cognoſcit aduenientem amicum magis amare. Cum vero aduentu parentum domini ſui agitur, de quo-

Occurſus cœlorum.

Occurſus Chriſti.

rum

G rum ſpeciali dilectione nullus vlla dubitatione tenetur: ille nimirum magis fœlicem ſe æſtimat, qui maiori iubilo & feſtiuiori occurſu lętitiæ frena relaxat. Si ergo hæc ita ſe habent apud homines, quibus ſi qua bonitas eſt, longè tamen ſupernorum ciuium bonitati impar eſt: Contempletur animo qui poteſt, quo gaudio, qua feſtiuitate, quibus concentibus iubilant omnes beatorum ſpirituum ordines: quando & vnicam matrem domini ſui aduentare, & ipſum dominum deum ſuum ei videbant omni gloria ſua decoratū velle occurrere. Stipatus itaque mille millibus, imo innumerabiliū angelorum agminibus, deus ipſe huic piiſſimę matri ſuæ de hoc mundo migranti occurrit: eamq́ super omnes cœlos exaltatam cunctæ ſecum creaturæ perenni iure dominaturam in throno gloriæ collocauit. O dies tantis oc-

H curſus glorioſa, & fœlix dies tam præclaræ exaltationis. Beata & celebris dies, tam ſublimis glorificationis feſtiua, & omni ſeculo admirabilis. Dies enim illa non ſolum te dominam ineffabiliter ſublimauit: ſed cœlum ipſum quod penetraſti, nec non cuncta quæ in eo ſunt noua & ineſtimabili gratia decorauit. Noua quidem gratia cœlum decorauit: quia priorem gloriam eius ex præſentia tua vltra quam dici poſſit aut cogitari, magnificauit. Nam tu domina illuc aſcendens, nouo illud ac præcellenti virtutum tuarum dignitate irradias: immenſaq́ miſerationum & gratiarū luce perluſtras. Eadem quoque dies tui aſcenſus, eos qui ciues cœli ab initio creaturæ eſſe meruerunt, ſolitò feſtiuiori exultationis gaudio induit. Quia namque per glorioſum fructum fœcundæ virginitatis tuæ, videns ſemirutam ciuitatem ſuam reintegrari: verè in tuo

I aduentu, per quem tātum bonum meruerunt gaudij ſui magnitudo iure debuit augmentari. Terram etiam dies exultationis tuæ, o beatiſſima fœmina, mira gratia irrigauit: quia dū te, quam de ſe & in ſe aliorum hominum lege progenitam nouit, vſque ad creatoris omniū thronum exaltari recognoſcit, antiquæ maledictionis pœnam, quam in peccato primorū filiorum ſuorum ſe merito excepiſſe ſciebat, tam per tantæ benedictionis tuæ abundantiā, ſeſe euadere indubitanter credebat. Quid autem plus dicere poſſum domina? Immenſitatem quippe gratiæ & gloriæ tuæ conſiderare cupiēti ſenſus deficit, lingua faticit. Quemadmodum enim omnia quæ in cœlo ſunt, per glorificationem tuam ineffabiliter decorantur: ita per eandem glorificationem cuncta quæ in terra ſubſiſtunt, ineffabiliter ſublimantur. Singula nempe in immenſæ dignitatis decus profecerūt, cum per tuam beatam & integerrimā virginitatem deum ſuum (quem non cognouerunt) agnoſcere, & agnitum colere, atque amare meruerunt: quando omnes cœlos tranſcendere, ac in dextera dei ſui benedicti filii tui exaltari cognouerunt. In eo etiam didicerunt ſe eidem deo ſuum totum debere quod ſunt, quando tu quæ inter illa, & de illis vna

Laus Mariæ exuperat ſenſum & linguā.

Comitiua Christi.

fuiſti, tantam dignitatis eminentiam meruiſti. K
Nihil igitur aut idola homines, aut vllę aliæ rerum ſpecies idolorum cultoribus ſe debere intellexerunt, vbi & ſingularem autorem ſui ex caſtiſſimo vtero tuo ad reſtitutionem primæ creationis ſuæ progenitum ſuſceperunt: & te, per quam amiſſam dignitatem ſuam recuperauerunt, omni creaturæ tam ſublimiter præponi inſpexerunt. Quas igitur laudes, quaſ ve gratiarum actiones, non ſolum humana, ſed etiam omnis creatura huic ſacratiſſimæ virgini debet? Puriſſima namque ſanctitas, ac ſanctiſſima puritas, piiſſimi pectoris eius, omnem omnis creaturæ puritatem, ſeu ſanctitatem incomparabili ſublimitate tranſcendens, hoc promeruit: vt reparatrix perditi orbis digniſſime fieret. Vnde quid laudis pro tam ineffabili bono ipſe per eam reparatus mundus ei iure debeat, cor alicuius ſub carne mortali viuentis, æſtimare nullatenus ſufficit: vtiq; L
cuncta quæ deus fecit, & vtiliter bona in eo ſtatu quo condita fuerunt eſſe deſtiterunt: & per hanc beatiſſimam virginem in ſtatum priſtinum reſtituta ſunt. Sicut ergo deus, ſua potentia cuncta patrando, pater eſt & dominus omnium: ita beata Maria ſuis meritis cuncta reparando, mater eſt & domina rerū. Deus eſt enim dominus omnium, ſingula in ſua natura propria iuſſione conſtituendo: & Maria eſt domina rerum, ſingula congenitæ dignitati, per illam quam meruit gratiam reſtituēdo. & quemadmodum deus ex ſua ſubſtātia genuit eum, per quem cunctis originem dedit: ita Maria de ſua carne peperit illum, qui in decorem primæ creationis omnium, cuncta reſtituit. Item nulla rerum ſpecies, niſi per dei filium facta ſubſiſtit: ita lex debitæ dānationis neminem deſerit, niſi quem ab ea M
filius Mariæ abſoluit. Quis igitur iſta recto ſenſu & corde ſyncero perpendens plene percipere queat excellentiā domini huius: per quā tā ineffabili gratia, & tam ineſtimabili electione erectus eſt mundus? Quis inquam, miram & & omni rei præter hanc inauditam mulieris iſtius gratiam oculis mentis aſpiciens, non obſtupeſcat: & non modo elinguis, verumetiam tantæ rei comprehenſione prorſus immunis fiat? Quapropter ea quæ nobis ſunt impenetrabilia intermittentes precibus impetrare nitamur, vt quod intellectu capere nequimus, ſalutari effectu obtinere mereamur. Per has ergo rationes impoſſibile eſt, vt aliquis homo ad eam conuerſus, & ab ea reſpectus, damnetur. Namque ipſa genuit eum, per quem mortua reuiuunt: per quem homines ex peccato ſaluantur: quia non eſt iuſtificatio, niſi quam ipſa in vtero fouit: non eſt ſalus, niſi quam ipſa peperit. Ipſa eſt ergo mater iuſtificantis & iuſtificatoris: ipſa eſt mater ſaluantis & ſaluatoris. Igitur mater dei, qui ſolus damnat, qui ſolus ſaluat, quem ſolum timemus, in quo ſolo ſperamus, eſt mater noſtra. Iudex & ſaluator noſter, eſt frater noſter. Quomodo ergo deſperemus, cum ſalus, ſiue damnatio noſtra, ex

Laudes Mariæ.

Dānari nequit p quo Maria intercedit.

A boni fratris, & pie matris pendeat arbitrio? Nunquid ſuſtinebit bonus frater puniri fratres ſuos, quos redemit? bona mater damnari filios ſuos, quorum ipſa redemptoré genuit? dulcis mater rogabit dulcem filium, ſuū piū fratrem noſtrū, filiū pro filiis, vnigenitum pro adoptatis. Pius filius libenter audiet matré pro filiis: vnigenitus, pro his quos adoptauit, dñs pro his quos liberauit. Hæc Anſel. Exultemus igitur & nos miſeri cum cœlicolis, & creaturis vniuerſis, prout poſſumus: ac talem & tantam virginem pro noſtro modulo laudare ſtudeamus. Vnde Hierony. ad hæc nos prouocans & inuitans, inter cætera ſic ait: Idcirco lætamini & laudate: quia ſi deum ore prophetico in ſuis ſanctis laudare iubemur: multo magis cum in hac celebritate beatæ virginis, matris eius oportet cum hymnis & canticis diligentius extolere, & dignis deo iubilare præconiis, ac myſticis honorare muneribus.

Pſ.vltí.

B Nulli dubium quin totum ad gloriam laudis eius pertineat, quicquid digne genitrici ſuæ impenſum fuerit ac ſolenniter. Profecto quicquid humanis poteſt dici verbis, minus eſt a laude cœli, qua diuinis eſt & angelicis excellentiis prædicata, & laudata præconiis: A prophetis quidem pręnuntiata: a patriarchis figuris & ænigmatibus præſignata: ab euangeliſtis exhibita & monſtrata: ab angelo venerabiliter atque officioſiſſimè ſalutata. Tamen etſi ad hæc nemo idoneus inuenitur, votis omnibus ceſſare non debet etiam quilibet peccator a laudibus: quãuis explere non queat quod ſentitur. Vnde & ſermo diuinus, cum de peccatore ageret, in Pſal. Sacrificium, inquit, laudis honorificabit me: & illic iter quo oſtendam illi ſalutare dei. Ac ſi patenter dicat: Illic iter eſt laudis, ad laudé

Laus matris ad filiū refertur.

Pſa.49.

C ſine fine manſuram: ſed nemo apprehendit illud niſi ego præmonſtrauero. Propterea quia iter ſalutis noſtræ in laudibus eo ſaluatoris hortor vos & commoneo, in hac ſacra ſolennitate genitricis dei Mariæ nolite ceſſare a laudibus. Et quanuis ſpecioſa laus non ſit in ore peccatoris, noli ceſſare: quia inde promittitur tibi venia, vnde & omnibus vt laudes. Alioquin niſi iuxta modulum ingenii noſtri deum laudare in ſanctis ſuis ſtudeamus: quó eum iuxta multitudinem magnitudinis eius laudare poterimus? Omnino hoc prætermittendum non eſt quod impleturi ſumus quandoque ſecundū ꝙ dicitur: Beati qui habitant in domo tua domine: in ſecula ſeculorum laudabunt te. Interim vero quia immenſus eſt, quod voce non poſſumus, nec fœcundia valemus, exequamur votis & medullis cordis. Hęc Hiero. Aſſumptio beatę virginis fuit olim pręfigurata, quando arca dñi in domū regis Dauid eſt tranſlata. Rex Dauid coram arca citharizauit: & eam cum magno iubilo in domum ſuam adduxit. In arca manna cœli continebatur: & conuenienter per eam beata virgo deſignatur: quia panem angelorum, quem homo manducauit, ipſa generauit. Arca de ligno cethim imputribili erat facta: figurans ꝙ Maria in putredinem

Pſa.83.

Figura. 2.Reg.6 Arca domini.

non eſt redacta. Rex Dauid, qui coram arca ſubſiliendo citharizauit, regem cœli & terræ Chriſtum præfigurauit: qui (vt creditur) matri ſuæ perſonaliter occurrit: & eam cum magno iubilo in domum ſuam introduxit. D

Aſſumptio etiam Mariæ olim fuit Ioanni in Pathmos inſula præfigurata. Nam mulierem quandam admirabilem in cœlo videbat: quæ ſole amicta erat, & Maria circundata diuinitate in cœlum aſcendebat. Luna ſub pedibus eius eſſe videbatur: per quod perpetua ſtabilitas Mariæ deſignatur. Luna enim inſtabilis eſt, & non diu manet plena: & deſignat mundum, & omnia terrena. Hæc inſtabilia Maria contemnens, ſub pedibus conculcauit: & ad cœlum vbi omnia ſtabilia ſunt, anhelauit. Coronam etiam in capite ſuo mulier habebat, quæ in ſe ſtellas duodecim continebat. Corona conſueuit eſſe honoris ſignum: & ſignat honorem glorioſæ virgini condignum. Per duodecim ſtellas apoſtoli intelliguntur: qui in diſceſſu Mariæ omnes affuiſſe dicuntur. Mulieri ſunt datæ alæ ad volandum: per quas intelligitur aſſumptio tam corporis quam animæ. Feſtiuitas autem huius ſanctæ aſſumptionis, figurata fuit olim in matre Salomonis. Salomon enim rex in throno glorię reſidebat: & matri ſuæ thronum ad dexteram poni faciebat. In quem ipſam a dextris ſuis locauit: & quodcunque petierat, ſibi non negauit. Sic & Chriſtus matrem ſuam a dextris ſuis locauit, omnia quæcunque voluerit ab eo impetrabit. O fœlix Maria & omni laude digniſſima. O virgo Maria dei genitrix glorioſa. O ſublimis puerpera, quæ deum, autorem cœli & terræ, quem omnis creatura nō capit, tuo immaculato vtero clauſum geſtaſti?

Apo.12

E

3.Reg.

Fœlicitas Mariæ.

F Quid nos tantilli, quid actione puſilli, quid in tuis laudibus referemus, cum etiam ſi omnium noſtrum membra verterentur in linguas te laudare nullus ſufficeret? Quid dicam pauper ingenio cū de te quicquid dixero minor laus eſt, quā dignitas tua mereatur. Quid ergo de te dignū dicā: quid referā, cū non ſufficiat lingua carnis tuas enarrare virtutes? O Maria tui recordatio nominis mille dulcior nectare ſuauior, feſſos recreat, mœſtos lętificat oppreſſos releuat, errantes ad viá ſalutis reuocat: & peccatores ne deſperent, ſuæ ſuauitatis odore cōfortat. Sicut. n. tēpore vernali, cū ad alta cœli ſol incipit aſcendere: & terris fœcundam radiorum ſuorū luminoſitatem infundere, vegetabilia cuncta hyemali glacie conſtricta incipiunt reuiuiſcere: animantia quoq; & volatilia, in antris & ſpecubus, ac diuerſis quibuſq; latibulis abſcondita, ad tantæ lucis nouitatem reſpirare incipiunt, ac vires reſumere: & cordis lætitiam cantibus, & plauſibus lætabundis oſtendere: homines quoque ſenes cum iunioribus eius in aduentu exhilarantur: & tota ſuperficies terræ decore induitur, & applaudit, ac congratulatur. Sic nobis accidit, cum ſole amicta virgo fœcunda, regina cœli præelecta, vt ſol fines cordis noſtri ingreditur,

G tur, & memoria eius mentibus noſtris rutilan-
tibus abſque nube infunditur: continuo namq;
duricies omnis ad tantæ lucis immenſitatem
reſoluitur: arida cuncta rore cœleſtis gratiæ
irrigantur, fugantur tenebræ, lumen nouum
exoritur, & gaudiorum nobis materia immé-
Nomen Mariæ. ſa cumulatur. O nomen admirabile, o nomen
delectabile: o nomen grauidum ſacramentis,
& diuinis plenum myſteriis: o nomen glorio-
ſum, o nomen celeberrimum: o nomen ſubli-
me, ante tempora vniuerſa in dei predeſtina-
tione compoſitum, & in tempore dignæ perſo-
næ, ſecundum rem, conuenienter impoſitum.
O nomen quod nominatur ſæpius & frequen-
tatur dulcius in concilio & congregatione iu-
ſtorum: & quod verſatur clementius in ore
peccatorum. Quis enim vnquam criminum
veniam petiit niſi mediante Maria? Omnes
H Mariam inuocant. Omnes Mariam nominãt.
Mariam præ omnibus amant. Omnis ætas, ſe-
xus, & profeſſio, Mariam ſtudioſè reclamat.
Cum enim ſummum regem peccando perdi-
mus, cum angelos, & ſanctos omnes offendi-
mus: cum etiam nobiſipſis graues ſumus, & om-
nino neſcimus quid agere debeamus: hoc ſolũ
reſtat miſeris, vt oculos cordis & corporis le-
uemus, conſilium quærentes, & petentes auxi-
Mariæ præſens auxiliũ lium. Vnde Anſel. Nihil certe vtilius poſt deũ
memoria matris dei: nihil ſalubrius medita-
tione pii amoris, quo feruebat in memoria &
contẽplatione filii ſui: nihil iucundius ſapore
pertracti gaudii eius quo multipliciter paſce-
batur in eodem, & per eundem filium ſuum.
Sæpe quidem vidimus & audiuimus plurimos
I hominum in ſuis periculis recordari nominis
Mariæ inuocatio interdũ citius auxiliatur quã Ieſu. ipſius beatæ Mariæ virginis: & illico omnis
periculi malum euaſiſſe. Velociter eſt enim nõ-
nunquam ſalus memorato nomine eius, quam
inuocato nomine domini Ieſu vnici filii eius.
Et id quidem non ideo fit, ꝙ ipſa maior eo ſit,
aut potentior: nec enim ipſe magnus aut po-
tens eſt per illam, ſed illa per ipſum. Quare er-
go ſalus promptior in recordatione eius, quã
filii ſui, ſæpe percipiatur, dicam quod ſentio:
Filius quidem eius dominus eſt, & iudex om-
nium, diſcernens merita ſingulorum. Dum igi-
tur ipſe a quouis ſuo nomine inuocatus, non
ſtatim exaudit, profectò iuſto iudicio id facit.
Inuocato autem nomine matris ſuæ: etſi meri-
ta inuocantis non merentur, merita matris in-
tercedunt vt exaudiatur. Hæc denique humanus
vſus quotidie probat, cum quis propoſito ami-
ci nomine, ab alio impetrat efficaciter, quod
ſimpliciter ſua prece nequaquam impetrare
valebat. Itaque ſi tam vtilis eſt, in ſubueniendo
memoria nominis matris dei: non mirum ſi
magis affert fructum frequens meditatio ſan-
cti amoris eius ſi plenam iucunditatem dabit
Autor ad Mariam. dulci ſtudio cogitata & recogitata immenſitas
gaudii eius. Hæc Anſel. Tibi ergo o ſpes no-
ſtra, gaudium & lætitia cordis noſtri, ego pec-
cator in vocem ſalutationis & laudis cupiens
prorumpere: teq; ex intimo cordis cum ge-
mitu & lachrymis, & deuota cordis genufle-
xione affectuoſiſſimè matrem gratiæ ſalutare
& laudare: cum mente pertracto viros illuſtres K
qui te ab initio laudauerunt præ ſtupore defi-
cio, & vltra ſpiritum non habeo. Sed cum ad
meipſum redeo hæc intra me reuoluo, dicens.
Salue o pia mater dei, & virgo quam laudat
orbis terræ, & plenitudo eius: cœli cœlorum,
omnis virtus eorum: quicquid de præconio
tuo lingua dicere potuit, calamus ſcribere va-
luit, cor potuit cogitare, omnibus illis ſimul
collectis & conſcriptis, & in vnũ manipulum
congeſtis centuplicatis, corde deuoto, aureo
cum decore, mellifluo ſapore, & odore aroma-
tico, tibi porrigo ad laudandum & glorifican-
dum te virgo beata nunc & in æternum. Vnde De laude Mariæ diuina eloquia.
Augu. Accipe itaque quaſcunque meritis tuis
impares gratiarum actiones & laudes: & cum
ſuſceperis vota, culpas noſtras orando excuſa.
Admitte noſtras preces intra ſacrarium pię
exauditionis, & reporta nobis antidotum recõ- L
ciliationis. Sit per te excuſabile, quod per te
ingerimus: fiat impetrabile, quod fida mente
poſcimus: accipe quod offerimus, impetra
quod rogamus, excuſa quod timemus: quia
nec potiorem meritis inuenimus, ad placan-
dum iram iudicis, quam te: quę meruiſti mater
exiſtere eiuſdem redemptoris & iudicis. Suc-
curre ergo miſeris, iuua puſillanimes, refoue
flebiles, ora pro populo, interueni pro clero,
intercede pro monachorum choro, exora pro
deuoto fœmineo ſexu. Sentiant omnes tuum
iuuamen, quicunque deuotè celebrant tuam
aſſumptionem. Sit tibi compaſſio ſuper affli-
ctis, ſit pius affectus ſuper cœlorum peregri-
nis. Et cum te ſemper lætantem aſpicis, fletus
quoque noſtros ad deum ipſa admittas: eumq;
vt proprium filium, pro nobis interpelles, pre-
camur. Nos enim adhuc in hac terra affligi- M
mur, iniuriis laceſſimur, oprobriis afficimur:
eſurimus, ſitimus, ſomnum patimur, in carce-
re retinemur. Tu verò in cœleſtibus regnis
prælata es cunctis virginum choris. Tu agnũ
quocunque perrexerit ſequeris: tu virgineos
choros, & ab incentiuæ carnis illecebris alie-
nos per albentia lilia roſaſq; vernantes ad
fontem perennis vitæ potandos inuitas. Tu in
illa beatorum fœliciſſima regna, primi ordi-
nis dignitate indempta: plantis roſcidis ober-
rans, inter paradiſi amœnitatem gramineaſq;
& crocos, tenero poplite pergis: fœliciq; pal-
ma violas immarceſſibiles carpis. Tu concinis
ſine fine choris coniuncta angelicis, archange-
liciſq; ſociata, indefeſſa voce ſanctus clamare
non ceſſas. Tu in cubiculo regis beatitudine,
gemmis, ac margaritis ornata exiſtis. Tibi
thronus ab angelis eſt collocatus in aula regis
æterni: teq; ipſe rex regum vt matrem veram
& decoram ſponſam præ omnibus diligens,
amoris amplexu aſſociat. Nec mirum ſi digne-
tur tibi adgaudere deus regnans in cœlis, quẽ
tu paruulum ex te hominem natũ toties oſcu-
lata es in terris. Has ergo tuas fœlicitates poſſi-
dens, conuertere ad noſtrarum miſeriarum ſa-
lutem. Inter hec fratres chariſſimi, toto mentis
affectu beatiſſimæ virginis interceſſionibus
nos committamus. Omnes patrociniis omni

niſu

A niſu imploremus: vt dum nos ſupplici eam obſequio frequentamus in terris, ipſa nos ſedula prece commendare dignetur in cœlis. Neque enim dubium eſt eam, quæ meruit pro liberandis proferre pretium: poſſe plus ſanctis omnibus liberantis impendere ſuffragium. Sed quid nobis prodeſt hanc interpellare vocibus, niſi etiam humilitatis eius exempla teneamus? Curemus ergo, dilectiſſimi fratres, cum huius diei feſtiuitati intereſſe cupimus: veſtimentis humilitatis atque charitatis induti appareamus. Non nos inuidia alienæ fœlicitatis torqueat. Non ira vſque ad diuiſionem dilaniet. Non cupiditas a nobis Chriſtum excludat. Nō ſeculi nos triſtitia exurat. Non proſperitas eius incautè decipiat. Non luxuria inquinet. Non immunditia polluat. Non elatio corrumpat. Non ſuperbia inflet: vt cum nos virtutibus ornatos, charitate coniunctos, humili-

B tate fundatos, beata dei genitrix Maria ſuæ nos intereſſe feſtiuitati perſpexerit, ardentius ſubuenire feſtinet apud filium: & dominum ſuum Ieſum Chriſtum, deum ſaluatorem noſtrum, qui coronis perennis regni clarificat ſanctos ſuos: & eſt æterna laus & expectatio omnibus electis ſuis. Hæc Auguſtinus. Vnde & Anſelmus. Rogamus ergo te domina, per ipſam gratiam qua te pius omnipotens deus ſic exaltauit, & omnia tecum poſſibilia donauit: quatenus id apud ipſum nobis obtineas, vt plenitudo gratiæ quam meruiſti in nobis ſic operetur, quòd participium beati præmij eius nobis miſericorditer quandoque donetur. Ad hoc quippe deus noſter per te factus eſt frater noſter: vt quemadmodum ipſe dignatus eſt conſors fieri noſtræ humanitatis: ſic nos mereamur conſortes fieri ſuæ diuinitatis.

Anſelmi ad Mariã pulchra deprecatio.

C Intende ergo piiſſima domina vt nobis ad effectum proueniat, propter quod deus noſter ex tuo caſtiſſimo vtero factus homo inter homines venit. Nec ſis quæſumus exoratu difficilis: quia proculdubio idem benigniſſimus filius tuus erit ad concedendum, quicquid voles, promptus & exaudibilis. Tantummodo itaque velis ſalutem noſtram: & verè nequaquã ſalui eſſe non poterimus. Quid ergo ſtringes larga viſcera miſericordiæ tuæ contra nos domina: vt nolis ſaluari nos? Certè deus noſter (teſte propheta) miſericordia noſtra eſt: tu eiuſdem dei noſtri: abſque dubio, vera mater es. Si tu ergo quæ deies, & reuera miſericordiæ mater denegas nobis effectum miſericordiæ, cuius tam mirabiliter facta es mater: quid faciemus cũ idem filius tuus aduenerit, cũctos æquo iudicio iudicaturus? Siquidẽ licet ipſe filius tuus ſit per te factus frater noſter: vtique tamen vbi voluntatem tuam ſuæ vel dulciſſimæ matris magis porrectam aduerterit: illuc ſeruata æquitatis ratione, a qua ſe nullatenus diſcrepare vellet, videlicet iudicii ſui ſententiam, ſiue ad miſericordiam inflectendo, ſiue ad iuſtitiam intendendo promulgabit. Subueni ergo nobis domina, & non conſiderata peccatorum noſtrorum multitudine, velle tuum ad miſerandum nobis inflecte. D Cogita quæſumus, & recogita apud te: quia non ad damnandum, ſed ſaluandum peccatores conditor noſter factus eſt homo ex te. Cur itaque non iuuabis nos peccatores, quæ in tantam celſitudinem es propter nos eleuata: vt te dominam habeat, & veneretur tota pariter creatura? An ideo vtrum pereamus amplius non curabis: quia quicquid de nobis miſeris vltra eueniat, gloriæ tuæ nulla iactura inde proueniat? Et hoc quidem fortaſſis aliquo modo bona domina poſſes: ſi pro tui ſolius exaltatione, & vtilitate mater dei facta fuiſſes. Sed vtique deus, qui hominem aſſumpſit ex tua caſtiſſima carne, hoc fecit pro tua & noſtra communi ſalute. Si ergo tu, quæ plena ſalute es potita, non intendis vt eadem ſalus pro modulo noſtro etiã ad nos vſque pertingat: iam tuorum ſufficiẽs E commodorum, noſtrorum negligens eſſe videberis: quæ pro totius mundi ſaluatione meruiſti fieri mater altiſſimi: cum nos poſtpoſueris quos obuoluit funus ſeculi. Quid ergo quæſo proderit nobis tua fœlix & glorioſa exaltatio: quam inde habemus, dulcis & affectuoſa exultatio? Vt ergo filium tuum totius mundi ſaluatorum, & te eius reconciliatricem veraciter eſſe ſentiamus eò nos propenſiori ſtudio iuua precamur & foue: quo in fecibus mũdi natos & alitos potiori leuamine perſpicis indigere. Ab initio denique renouationis humanæ, omnibus ſub tuum præſidium confugientibus, hucuſque ſuccurriſti: & idcirco præ omni creatura, omni laude digniſſima dici & eſſe meruiſti. Eia ſuccurre nobis, & oramus vt laus quam pro tot ſecula poſſediſti, continua tibi duret in gratia ipſa, qua F mundo ſubueniſti. Tibi ergo nos commendamus: tu procura ne pereamus. Effice potius vt ſalus noſtra de die in diem multiplicetur: & filio tuo, domino Ieſu Chriſto, vita noſtra iugi deuotione famuletur. Hæc Anſelmus.

Pſ. 84.

ORATIO.

DEus dator gaudii, largitor ſolatii, luctus releuator, mœroris caſtigator, qui beatam virginem Mariam, matrem tuam, maieſtatis ſpeculum, angelorum ſolatium, tuæ bonitatis imaginem, noſtræ ſalutis originem, multiplici gaudio in terris & in cœlis lætificaſti: concede mihi ſupplici tuo, vt qui ad eam quaſi ad fontem gaudii in doloribus meis fiducialiter recurrere præſumo, valeam ipſius meritis & interceſſione præſentis & perpetui gaudii effectum ſentire, & ad illud ineffabile gaudium, quo aſſumpta tecum gaudet in cœlis, fœliciter peruenire. Amen.

G

De finali iudicio. Caput 87

Iudiciũ finale. Iudiciũ antecedẽtia cõcomitãtia, & ſequentia. Purgatorii duplex pœna. Purgatorii pœna.

POſt prædicta, quæ iam completa ſunt, reſtat vt de finali iudicio, & quibuſdã aliis nondum impletis, aliquid videamus. Finale itaque iudicium quædam ſunt antecedentia. ſ. pœna purgatorii, eccleſiæ ſuffragia, & Antichriſt. perſecutio: quædam concomitantia. ſ. conflagratio mundi, & corporum reſurrectio. & quædam ſequentia. ſ. pœna infernalis, & gloria cœleſtis. De purgatorio ſciendum, quod in eo duplex pœna eſt. vna damni de carentia diuinæ viſionis alia ſenſus de afflictione caloris aut frigoris, vel pœnæ alterius generis: & quantum ad vtrunque, minor pœna purgatorii, maior eſt quam maxima pœna huius mũdi. Bernar. Sola dies purgatorii, ſuperat paſſiones ſanctorum.

H

Ratio autem acerbitatis pœnæ purgatorii eſt iſta: quia cùm deus plus quærat emendam, quam pœnam: plus ponderat in pœnitentia virtutem bonæ voluntatis, quam pœnam afflictionis. vnde plus ponderat deus modicam pœnam voluntariam in præſenti: quam multam non ita voluntariam in futuro: ſicut plus valet modicum auri, quam multum plumbi. Vnde ſecundum Auguſtinũ.

Pœnitẽtiæ præſentis & volũtariæ valor.

Vna gutta aquæ lachrymarum, tantum facit hic pro emenda, quantum decem anni in purgatorio. Et oportet, vt quod ibi deficit in voluntate, ſuppleatur in acerbitate. Neceſſe eſt autem (vt ait Auguſt.) quod tantum vrat dolor quantum inhæſerat amor. Tantò enim quiſquis torquetur diutius: quanto affectus eius venialibus inhærebat fortius.

Venialia ablueda.

Vnde tandiu differtur quis a gloria, quouſq; fiet ſine omni macula, ſicut erat in baptiſmo. Noli ergo contemnere venialia, pro quibus tanta pœna eſt expectanda.

I

Cur autem anima incorporea corporalibus pœnis teneatur, declarat Auguſt. dicens: Animæ quę in corporibus viuentes, per dilectionem rerum viſibilium corporalibus imaginibus afficiuntur a corporibus exeũtes in eiuſdem imaginibus tormenta patiuntur. Propterea enim corporalibus paſſionibus ibi teneri poſſunt, quia a corruptione corporalium affectionum hic mundatæ non fuerunt: quam corpulentiam de corporis dilectatione traxerunt. Et iterum: Si enim anima a corruptione corporalium affectionum hic non mundatur, corpore exuta corporalibus tenetur paſſionibus. Studeat ergo in hac vita huiuſmodi petulantia mundare: quatenus cum hic exierit nihil corporeum ſecum trahat & a corporis paſſione immunis exiſtat. Hæc Auguſt.

Suffragia generalia.

Suffragiorum autem ſunt quatuor modi generales, ad quos omnes alii reducuntur, ſ. oratio, ieiunium: eleemoſyna & ſacramentum altaris.

Suffragia peculiariter facta.

Hæc ſuffragia proſunt defunctis, ſecundum magis & minus, pro diuerſitate meritorum in mortuis, vel pro charitate viuorũ, qui magis ſollicitantur pro mortuis aliquibus quam aliis. Illa enim ſuffragia quę ſpecialiter fiunt pro aliquibus, plus valẽt illis quam aliis: licet etiam aliis aliquo modo communicentur.

K

Suffragia verò quæ communiter fiunt pro defunctis: quamuis omnibus pro modulo ſuo proſint illis: tamen amplius, qui dum eſſent in ſtatu viæ, magis meruerunt vt ſibi prodeſſent. Vnde Grego. Illis ſacræ victimæ mortuis proſunt, qui hic viuendo obtinuerunt vt eas etiam poſt mortem bona adiuuent, quæ hic pro ipſis ab aliis fiunt. Inter hoc autem penſandum eſt quod tutior via ſit, vt bonum quod quiſque poſt mortem ſuam ſperat agi per alios, agat dum ipſe viuit per ſe.

Bona ante mortẽ per ſe agẽda.

Beatius quippe eſt liberum exire, quam poſt vincula libertatem quærere. Tunc ergo verè pro nobis deo hoſtia accepta erit, cum noſipſos hoſtiam fecerimus. Et fidenter dico, quoniam hoſtia ſalutari poſt mortẽ non indigebimus, ſi ante mortem deo hoſtia ipſi fuerimus. Hæc Gregor.

L

Inſuper ne aliqui bonum pereat, illa bona quæ quis peccando operatur, mortificata aliis ſaluandis dabũtur. Sicut quando, corporali morte quis moritur, fratres & propinqui in bonis eius ſuccedunt.

Antichriſti arma quatuor.

Antichriſtus verò quatuor modis ſubuertendi homines armabitur. ſ. callida perſuaſione, miraculorum operatione, bonorum largitione tormentorum exhibitione. Prædictis quatuor modis multos ad ſe trahet. Trahet autem multos per munera, bonos per tormenta, ſimplices per prædicationem & miracula. Habebit ſecum magos & maleficos: reges quoque & principes. Vnde in Apocalypſi: Vidi de mare beſtiam aſcendentem. i. Antichriſtum habentem capita ſeptem: id eſt, principes vniuerſos: & cornua decem, id eſt, illos qui impugnant decalogum.

Apo. I

M

Antichriſti parẽtes & malitia

Hic ex parentibus ſenibus concipietur, & naſcetur in Babylone, de tribu Dan. Et ſicut in Chriſto omnis plenitudo diuinitatis inhabitauit, ita in Antichriſto omnis plenitudo iniquitatis inhabitabit: quia in ipſo erit ſpiritus malignus, caput omnium malorum, propter quod & filius perditionis vocabitur. Inter occultum aduentum Antichriſti, qui eſt per natiuitatem: & manifeſtum, qui erit per prędicationem, & apertam perſecutionem: veniẽt Helias & Enohc, vt ipſi repugnent, & errantes ad viam veritatis reducãt, qui vtrique per Zachariam duæ oliuæ, id eſt, ſpiritu ſancto vncti & per Ioannem duo candelabra, id eſt lumẽ dantes aliis nominantur: & prædicabunt diebus mille ducentiſſexaginta, id eſt tribus annis & dimidio, ſicut & Chriſtus prædicauit: amicti ſaccis, id eſt pœnitentiam prædicantes & exemplo ſui oſtendentes.

Helię & Enohc aduentus in terram Zacha. Apoc. I.

Et omnes qui cognoſcere & confiteri verum deum volunt, hos duos ſenes & veraces teſtes ſubſequuntur, iniquum errorem deſerentes: quoniam ipſi in magnis, & coram deo, & coram populo fulgebunt: vicos & ciuitates & plateas atque alia loca vbicunque filius perditionis contrariam doctrinam ſuam efflauerit, percurrentes: ac in eis multa ſigna in ſpiritu ſancto facientes: ita vt omnis populus qui ea viderit in maximam admirationem ducatur. Idcirco autem hæc magna ſigna, ſupra firmam petram ſolidata,

illa

A

Helię & Enoch cædes.

illis dabuntur: quatenus illa contraria, & falſa ſigna abiciantur. Tandem Antichriſtus occidet eos in Hieruſalem: & iacebunt corpora eorum in plateis tribus diebus & noctibus & dimidio: quia nullus audebit corpora eorum ſepelire, propter metum Antichriſti: vt quicunque viderint, timeant eis conformari. Poſt tres autem dies dimidiũ reſurgent, & in cœlum in nube aſcendent. Antichriſtus vero quindecim diebus regnabit poſt mortem illorum.

Anti-chriſti cędes.

Regnabit autem tribus annis & dimidio: & poſt dñs poteſtate ſua occidet eum: ſiue per ſe, ſiue per Michaelem archangelum. Occidetur autem in monte Oliueti in papilione: & in ſolio ſuo in loco illo vnde dominus aſcendit: ſcilicet in pręfati montis vertice, qui dicitur inclytus: quia ex eo ſaluator aſcendit ad patrem: ibi namque peribit, vnde dominus aſcẽdit. Quo interfecto non ſtatim veniet dñs ad iudicium: ſed concedentur quadragintaquinq; dies ad refrigeriũ ſanctorũ, & ad pœnitentiã ſubuerſorũ. Quãtũ aũt ſit ſpatiũ inter illos quadragintaquinq; dies, & finẽ mundi, nemo ſcit.

B

Iudæorũ conuerſio.

Iudæi tunc ad prædicationẽ Enoch & Heliæ conuertantur ad fidem, & ſancta eccleſia vſq; in finem mundi pacifica quieſcet: quia extunc fraudulentia & ſæuitia diaboli penitus deficiet.

Conflagratio mundi.

Circa conflagrationẽ mundi ſciendũ eſt ꝙ ignis permaximus aduentũ iudicis perueniet & faciẽ eius pręcedet: quia virtute diuina nõ ſolum ignis qui eſt in ſphera ſua: ſed & oẽs ignes & qui in terra, & ſuper terram, ſunt, ad mundi cõflagrationẽ cõcurrent. Per iſtũ ignẽ quaſi ſimul fiet purgatio iuſtorum & punitio malorũ: incineratio corporũ, & conſumptio terræ naſcentiũ.

Ignis conflagrationis quatuor officia.

Habebit.n. iſte ignis officium quatuor ignium: videlicet ignis infernalis, ad reproborum punitionem: ignis purgatorii, ad bonorum a venialibus purgationẽ: ignis terreſtris, ad vegetabilium & ſenſibilium conſumptionem, & corporũ incinerationem: & ignis elementaris ad elementorum ſubtiliationem, & innouationis eorum diſpoſitionem. Per hunc ergo ignẽ ita facies terræ exuretur, ꝙ figura huius mundi peribit: ſicut & olim per diluuiũ factum fuit.

C

Iudicium per aquã & per ignem.

Et merito primum dei iudicium fuit in aqua, contra ardorem luxuriæ, quę tũc viguit: vltimum verò iudiciũ erit in igne, contra tẽporem charitatis, quæ tunc ſeneſcente quaſi mundo refrigeſcet.

Reſurrectio vniuerſalis

Quo facto, ſtatim erit reſurrectio mortuorum corporum, cum aduentu iudicis ad iudiciũ & tunc inflammabitur totus mundus per circuitum. Quia.n. homo meruit & demeruit, in anima ſimul & corpore punietur, & præmiabitur in vtroq; & ideo in eiuſdẽ oportet eũ reſurgere. Reſurgẽt aũt oẽs tã boni quã mali, nulla in eis exiſtẽte differentia, quantũ ad ordinẽ tẽporis: ſed quantum ad ordinem dignitatis. Nam mali ſurgẽt deformes & paſſibiles, imò tam ignominioſum erit corpus peccatoris, ꝙ anima reſumẽs ipſum ſtupebit quando illud videbit, & ipſum videre abhorrebit: & vellet potius habere tale corpus quale erat, quando dimidium comeſtum fuit a vermibus. In bonis autem natura ſeruabitur, & vitia detrahentur.

D

Corpus bonorũ ſecũdũ merita ſumet claritatis augmenta.

& erit corpus ſepties clarius quam ſol ſit modo. Quanto fuerint crimina malorum abominabiliora, tanto erunt corpora eorum deformiora. Et quanto fuerint merita iuſtorum plura & maiora: tãto erunt corpora eorum pulchriora & clariora. Corpus minimi pueri ſeptupliciter clarius ſole erit. Si alius fuerit in decuplo eo ſanctior, illius corpus in decuplo erit illo clarius: & ſimiliter intellige decenties & millesies. Et ſicut Chriſtus infinities eſt omnibus ſanctis ſanctior: ita eſt infinities corpus eius omnibus ſanctis clarius.

Mẽſurã ſuã quiſque habebit, non cõmunem omnibus.

Oẽs aũt tam boni quam mali reſurgent incorrupti & integri corpore: videlicet ſine aliqua membrorũ diminutione, in debita ſtatura, ſecundũ menſuram ætatis plenitudinis Chriſti: ſed boni tantũ in gloriam immortalitatis immutabuntur. Vnde Augu. Sed ſi Chriſtus in ea menſura corporis in qua mortuus eſt reſurrexit: nephas eſt dicere, cum reſurrectionis omnium tempus venerit, acceſſuram corpori eius eam magnitudinem quã non habuit vt longiſſimus poſſit fieri equalis. Si autem dixerimus, ad dominici corporis modũ etiam minorem maiorumq; corpora redigenda: peribit de multorũ corporibus perplurimum, cum ipſe nec capillũ periturum eſſe promiſerit.

E

Mat. 10

Reſtat ergo vt quiſque recipiat ſuã menſurã quã vel habuit in iuuentute, ſi ſenex eſt mortuus: vel fuerat habiturus, ſi eſt ante defunctus. Et ideo non eſt dictũ ab apoſtolo, in menſurã ſtaturæ: ſed in menſurã ætatis plenitudinis Chriſti, quia reſurgẽt corpora mortuorũ in iuuenili ætate & robore, ad quam Chriſtũ perueniſſe cognouimus. Hæc Aug.

Eph. 4.

Reſurrectio tria corriget in natura & erit integra.

Reſurrectio ergo tria corriget natura. ſ. defectũ, ſicut in pueris & mutilatis, ſiue in diminuta natura membrorum ſuperfluum. ſ. vngulum, crinium & huiuſmodi, errorem, ſicut eſt in monſtruoſitate mẽbrorum. Reſurgẽt quoque corpora eorum, numero eadem quæ prius ex eodem puluere in quem redacta fuerant. ita ꝙ in quaſcunq; auras vel ſinus puluis ille fuerit diſperſus, ad eandem animam redeat quę ipſum primitus vt viueret & creſceret animauit.

F

Nec ſolum reſurgent corpora quantũ ad membra principalia: ſed & ſaluis capillis, & cæteris membris ad decorem facientibus. Reſurgent.n. homines quantum ad eſſe, & quantum ad integrum eſſe, & quantum ad decorũ eſſe.

Reſurrectio fiet in momẽto

Et hoc in momento, id eſt, breuiſſimo & anguſtiſſimo ſpatio temporis, in ictu oculi, tranſuolat media, & tranſilit ad remota: in nouiſſima tuba, id eſt, per vocem magnam & manifeſtam, poſt quam non erit alia. Hæc tuba clamor ille intelligitur, de quo in euangelio dicitur: Media nocte clamor factus eſt, ecce ſponſus venit, exite obuiam ei: Non enim tunc veniet cũm ſperatur: ſed media nocte, id eſt occulte valde & inſperate.

Matt. 25

Tuba quid.

Tubæ nomine aliquod euidens & præclarum ſignum accipitur, quod nutu diuino dabitur quod archangeli vox, & tuba dei alibi, & & vox filii dei in

G euangelio dicitur: Et bene dicitur tuba dei: quia quaſi ad bellum contra inimicos veniet, & efficaciam dabit ei, ꝙ per illam mortui reſurgent. Vox ergo tubæ ſecundũ quoſdam, eſt imperium Chriſti reſurgere imperantis: ſecũdũ alios verò, eſt manifeſta Chriſti apparitio: poſt reſurrectionẽ verò ſtatim erit iudicium.

Vallis Ioſaphat locus iudicii.

Erit aũt in valle Ioſaphat, quæ ſita eſt ad Oriẽtẽ inter Hieruſalem & montẽ Oliueti: quia Hieruſalẽ & terra adiacẽs eſt locus medius cõmunis omnibus nationibus, ac famoſiſſimus & publicus propter opera noſtræ redemptionis. Ioſaphat aũt interpretatur iudicium dñi. Ad iudiciũ ergo dñi cõgregabũtur oẽs impij, vt dãnentur: iuſti vero non deſcendent in vallẽ iudicii vt dãnentur, ſed in nubibus obuiã Chriſto eleuabuntur. Chriſtus.n. non deſcendet in terram ad iudiciũ, ſed in aere ſedebit cõtra locũ

H montis Oliueti, ex quo aſcendit, ſtipatus agminibus & virtutibus cœlorũ. Et erit iudiciũ illud horribile ex omni parte.

Iudicii horribilitas.

Suprà, erit iudex iratus. ſubtus patens infernus. intus cõſcientia remordens: extra, mundus ardens, a dextris, peccata accuſantia: a ſiniſtris, infinita dæmonia terrentia: circa, boni angeli in infernũ pellentes, & mali ad ipſum trahentes. Ibi erunt & oẽs ſancti ſententiã iudicis approbantes, & oẽs mali cũ bonis peccata damnatorum cognoſcẽtes. Et tunc Chriſtus blandus iuſtis, & terribilis apparebit iniuſtis. Adeo quidem iratus reprobis videbitur, vt dicant montibus & petris, cadite ſuper nos: & abſcondite nos a facie ſedẽtis ſuper thronum, & ab ira agni.

Stigmatũ vulnerũ Chriſti apparitio.

Stigmata quoque monſtrabit, & paſſionis inſignia. ſ. crucem, clauos, lanceam, coronam, & flagella. Tota quippe trinitas in iudicio futuro iudicabit authoritatiue & iuriſditione ordinaria: ſed Chriſtus inquantum homo, iudicabit executiuè &

I iuriſdictione delegata: quia iudex debet eſſe manifeſtus, omnibus iudicãdis.

Diuina natura nõ videbitur dãnandis.

Deus autem pater vel filius, ſecundum diuinam naturam, nõ videbitur ab omnibus in iudicio: quia tũc omnes eſſent beati cum in viſione conſiſtat beatitudo: & ideo executio iudicii data eſt a patre Chriſto homini, qui poterit ab omnibus videri. Vnde poteſtatem dedit ei iudicium facere. ſ. executiue: quia filius hominis eſt ab omnibus viſibilis bonis & malis.

Forma qua iudicatus, iudicabit Xp̃s.

Non apparebit in forma dei, quia ſolis mundis corde promittitur viſio formę dei: ſed in forma ſerui, vt poſſit ab omnibus videri iuſte iudicaturus in ea forma, in qua iniuſtè iudicatus eſt. vnde Aug. Forma illa erit iudex quæ ſtetit ſub iudice illa iudicabit, quę iudicata eſt. Nam ſi iudicium non fieret niſi inter ſolos iuſtos, appareret tanquã iuſtis forma dei. Quia verò iudicium futurum eſt iuſtorum & iniquorum: nec licet vt iniqui videant deum: talis apparebit iudex, qualis videri poſſit, & ab eis quos coronaturus eſt, & ab eis quos damnaturus eſt. Hæc Auguſt.

Ordines in iudicio quatuor.

Ordines autem quatuor erunt in iudicio; quorum duo erunt electorum, & a dextris: duo reproborum, & a ſiniſtris. Ex parte electorum quidam non iudicabuntur, ſed iudicabunt & ſaluabuntur: vt quorum merita bona ſunt impermixta malis: ſicut perfectorum pauperũ Chriſti, qui hic ſeipſos iudicauerunt: qui præcepta legis perfectionis virtute tranſcendunt: & omnia relinquentes, nudi nudum Chriſtum ſecuti ſunt: quibus voce dominica dicitur. Vos qui reliquiſtis omnia, & ſecuti eſtis me, cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim iudicantes duodecim tribus Iſrael. Mat. 19. Dicuntur autem iudicare. i. iudicanti aſſiſtere: quia cum iudice tanquam aſſeſſores eminentius ſedebunt: nõ ꝙ ipſi ſententiã ferant, quia hoc ſolius iudicis erit: ſed ꝙ approbent & confirment. Sedebit enim Chriſtus in eminentiori loco cum ſanctis: mali verò ſtabunt ſubtus in terra quam dilexerunt: Quidam verò iudicabuntur & ſaluabuntur: vt quorum merita bona ſunt aliquibus malis venialibus permixta: qui vitę maculas lachrymis tergunt, qui mala pręcedentia ſequẽtibus ſanctis & miſericordię operibus redimẽtes: quicquid illicitum aliquando fecerunt, ab oculis iudicis bonorum operum ſuperinductione cooperiunt: quibus iudex veniens dicit: Exuriui, & dediſtis mihi manducare: ſitiui, & dediſtis mihi bibere: hoſpes erã, & collegiſtis me: nudus, & operuiſtis me: infirmus, & viſitaſtis me: in carcere, & veniſtis ad me. Mat. 25. Ex parte reproborum quidã iudicabuntur & damnabũtur, vt quorum merita damnabilia permixta ſunt aliquibus bonis ſicut illorum qui Chriſtianæ fidei initiati myſteriis, opera fidei exercere contemnunt: & fidem ſine operibus habent quibus inclamatione dominica dicitur: Eſuriui, & non dediſtis mihi manducare: ſitiui, & non dediſtis mihi bibere: hoſpes eram, & nõ collegiſtis me: nudus, & non operuiſtis me: infirmus, & in carcere, & non viſitaſtis me. Ibidem.

M Quidã vero non iudicabuntur, ſed dãnabuntur, vt quorũ mala merita omnino impermixta ſunt bonis: vt qui fidem recipere noluerunt, & fundamento fidei caruerunt: vel qui ſuſceptã fidẽ quaſi per apoſtaſiã reiecerunt: de quibus dominus dicit, Qui nõ credit iã iudicatus eſt: Ioan. 3. Et de quibus Paulus ait: Qui ſine lege peccauerunt, ſine lege peribunt. Rom. 2. De quibus & Pſal. ait. Non reſurgent impij in iudicio. Pſal. 1. Reſurgent quippe & oẽs infideles: ſed ad tormentũ, non ad iudiciũ. Vnde Petrus Cantor. Qui non credit, non habens. ſ. caracterem fidei, iã iudicatus eſt. Nõ .n. fiet cum tali diſcuſſio & examinatio, cum caruerit caractere & dño regis, & conſtet curiæ talem eſſe de reprobis nec de familia dei vnde ſine ſententia rapietur in ignem æternũ. Habens aũt characterẽ regis, & ſignũ quo ab aliis ſeparatus erat, citabitur vt homo regius: ſed & quæ diſcuſſio & diſcrepatio cũ eo? Eſuriui, & nõ dediſtis mihi mãducare, &c. Tandẽ ꝙ pro non ſeruato charactere, & dominio regis, fiet ſententia in eum damnandum. Greg. Nam & princeps terrenam rẽpublicam regens, aliter punit ciuem interius delinquentem, atque aliter hoſtẽ exterius rebellantẽ. In illo .n. iura ſua conſulit; contra hoſtem vero bellum mouet,

A uet, de pœna eius quid lex habeat non requirit. Hæc Greg. Perfecti ergo iudicabunt, & non iudicabuntur: alij fideles facta diſcuſſione euãgelica, de operibus miſericordię iudicabuntur quidam ad gloriam, quidam ad pœnam: (Iudicãdi forma.) infideles aũt iã iudicati ſunt. Vbi non putatur per tractũ & morã tẽporis ſingulorũ examinatio ſed ſimul merita ſingulorũ diſcutiet, & diſcuſſa iudicabit. Tunc.n. libri conſcientiarum pandentur. & ipſe liber aperietur, qui dicitur liber vitæ: quo fiet vt ſimul omnium omnia ſecreta omnibus tanta certitudinis claritate pateſcãt, vt contra teſtimonium veritatis loquentis in Chriſto, & conſcientiæ cuiuſque pariter conteſtantis, nulla inficiandi, defendendi, vel excuſandi ſeu ſubterfugiendi pateat ſemita, quin recipiat vnuſquiſque ſecundum merita ſua. Aug. Fiet.n. virtute diuina, vt cuique opera ſua vel B bona, vel mala cuncta in memoriam reuocentur: & mentis intuitu mira celeritate cernantur: vt accuſet, vel excuſet conſcientia conſcientiam. Hæc Augu. Tunc aperta erit ſeparatio ſicut morum, ſic & vitæ ſingulorum. (Saluandorum numerus.) Dicit autẽ Augu. ꝙ tot homines ſaluabuntur, quot dæmones ceciderunt. Sed Greg. dicit, ꝙ tot homines ſaluabuntur, quot angeli perſtiterunt. Dixerũt etiam quidam, ꝙ duo parietes erũt in cœlo. ſ. vnus hominum, & alter angelorum: ꝙ ruina angelorum reſtaurabitur per virgines: & de alio pariete tot erunt ſaluandi, quot in alio pariete ſunt virgines & angeli. Bonum eſſet & vtile de hoc iudicio frequenter cogitare: vt (Iudicii recordatio vtilis eſt.) cogitatio tantæ anguſtiæ nobis timorem incuteret, & timor incuſſus a nobis peccatum perpetratum expelleret, & nos a perpetrando arceret, exemplo Hiero. dicentis: Siue comedam, ſiue bibam, ſiue aliquid aliud faciam, ſemper videtur in auribus meis ſonare illa vox terribilis, Surgite mortui, & venite ad iudiciũ. Gregor. Si qua eſt præſentis temporis lætitia ita agenda eſt, vt nunquam amaritudo ſequentis C iudicii a memoria recedat. Anſel. In matutino id eſt, in contemplatione extremi iudicii: quod nocti præſentis tanquam lux matutina ſuccedit, interfice omnes peccatores terræ, id eſt, delicta atque peccata conuerſationis terrenæ: vt diſperdas de ciuitate domini quam in te illi ædificare debes omnes operantes iniquitatem id eſt, diabolicas ſuggeſtiones, odibiles deo delectationes, mortiferos conſenſus, & opera peruerſa. Ab omnibus his (tanquam ciuitas dei) debes emundari, vt placitam in te manſionem ſibi creator inueniat, obtineat, & poſſideat. hæc Anſel. Hæc ergo omnia penſantes, euigilemus totis viribus & voluntati dei obtemperantes, remedia quæramus beneficiaq; dei circa nos cogitantes aſſiduè peccata ſtudeamus pro poſſe vitare, vt iudicio illi terribili mereamur ſecuri aſſiſtere. Ad quod bene hortatur nos (Mala hic tolẽranda ſunt.) Auguſt. dicens: Melius eſt hic paruam amaritudinem ſuſtinere, & poſtea ad æternam dulcedinem peruenire: quam hic habere falſum gaudium, & illic ſuſcipere ſine fine ſupplicium. Et iterum: Certum eſt, fratres chariſſimi, ꝙ ſi ſemper beneficia dei noſtri, quæ nobis nullis præcedentibus meritis noſtris collata ſunt, D aſſiduè cogitamus: peccata nobis aut non dominantur: aut ſi fortè ſurrepſerint, citò per pœnitentiam corriguntur. Quis.n. vel mente concipere, non dicam verbis poſſit exponere, quanta circa nos ſunt beneficia dei noſtri? Fecit.n. nos, cum non eſſemus: reparauit nos poſtea, cum periſſemus. Mortem ſuſcepit, pretioſo nos ſanguine liberauit. Ad inferna deſcendit, de faucibus nos æternæ mortis eripuit, cœlorum nobis etiam præmia promiſit. Hæc omnia fratres dilectiſſimi pio & benigno animo cogitantes, quantum poſſumus cum ipſius adiutorio beneficiis ſuis vicem rependere feſtinemus. Non reddamus mala pro bonis: ſed quantum poſſumus, voluntati illius obtemperare fideliter ſtudeamus: totis viribus innitentes, vt præcepta ipſius magis nobis pariant de ſequacitate remedium, quam de tranſgreſſione iu- E dicium. Nam quid faciemus, chariſſimi, in illo metuendo iudicij die, cum tremente mundo dominus præcinentibus angelorum buccinis, in illo maieſtatis ſuæ throno, circundatus cœleſtis militiæ luce, conſederit: ibiq; de terræ gremio & antiquo puluere ſuſcitato humano genere, aſtante teſtimonio conſcientiæ ſingulorum, poſitis in conſpectu peccatorum pœnis, iuſtorumq; præmiis rationem vitæ cœperit poſtulare: & plus iam iuſtus quam miſericors, ſeueritate iudicis contemptæ miſericordiæ reos cœperit accuſare, & dicere: Ego te, o homo, de limo manibus meis feci: ego terrenis artubus infudi ſpiritum: ego tibi imaginem noſtram ſimilitudinemq; conferre dignatus ſum (Exprobratio beneficiorum dei in nos) ego te inter paradiſi delitias collocaui. Tu vitalia mandata contemnens, deceptorem ſequi quam dominum maluiſti. Cum expulſus de paradiſo, iure peccati mortalis vinculis teneretis: virginalem vterum, ſine diſpendio virginitatis, pariendus introiit. In præſepio expoſitus, F & pannis obuolutus, iacui. Infantiæ contumelias humanosq; dolores, quibus tibi ſimilis fierem, ad hoc. ſ. vt te mihi ſimilem facerem, pertuli. Irridentium palmas & ſputa ſuſcepi: acetum cum felle bibi: flagellis cæſus, vepribus coronatus, affixus cruci, perfoſſus vulnere: vt tu eriperetis morti, animam in tormentis dimiſi En clauorum veſtigia, quibus affixus pependi en perfoſſum vulneribus latus. Suſcepi dolores tuos: vt tibi gloriam meam darem. Suſcepi mortẽ tuã, vt tu in æternũ viueres. Cõditus iacui in ſepulchro, vt te reſurgeres in cœlo. Cur quod pro te pertuli perdidiſti? Cur ingrate redemptionis tuæ munera renuiſti? Non tibi ego de morte mea queror. Redde mihi vitam tuam, pro qua meam dedi. Redde mihi vitam tuam quam vulneribus peccatorum indeſinenter occidis. Cur habitaculum, quod in te ſacraueram, luxuriæ ſordibus polluiſti? Cur corpus iam meum, illecebrarum turpitudine maculaſti? Cur me grauiore cruciatu membrorum tuorum cruce, quam illa in qua quondam pependeram affixiſti? Grauior enim apud me

G peccatorũ tuorũ crux eſt, in qua vinctus pen deo, quã illa in qua tui miſertus mortem tuã occiſurus aſcendi. Cũ etẽm impaſſibilis pro te pati dignatus ſum. Sed tu diſpexiſti in homi ne deũ, in inferno ſalutẽ in via reditũ, in iudi ce veniã, in cruce vitã in ſupplicijs medicinã. Et quia poſt omnia mala tua ad medicamẽta pœnitẽtiæ cõfugere noluiſti: ab auditu mala non mereberis liberari. hęc Auguſt. Termina to iudicio, tota caliditas illius ignis permaxi me, de quo dictũ eſt, exequẽt iudicis ſententiã: Inuoluet. n. peccatores & trahet in infernum. Et ita patet, ꝙ ille ignis aduentũ iudicis, & prę cedet, & concomitabitur, & ſequetur. vnde Gre gor. Ille etiam ignis, qui cœlũ aereũ & terram concremabit, peccatores proculdubio cõſtrin get in pœna ſuæ dãnationis. Ipſe. n. redemptor noſter in ſuo tunc terrore videbitur, etiã ignis iudicij in reproborum vindictam famulabi tur. Et iterũ: Extremi iudicij die, æterno tunc H iudice terribiliter apparente, aſtantibus legio nibus angelorũ, aſſiſtente cuncto cœleſtiũ mi niſterio poteſtatem, atq; omnibus electis ad hoc ſpectaculũ deductis, antiquus hoſtis diabo lus, belua videlicet crudelis & fortis, in mediũ captiuus deducetur, & cum ſuo corpore. i. cum reprobis omnibus æternæ gehennæ incendijs mancipabitur: cum a domino dicetur: Diſcedi te a me maledicti in ignem æternum, qui pa ratus eſt diabolo & angelis eius. O quale erit illud ſpectaculum, quando hęc immaniſſima belua electorum oculis oſtendetur: quæ hoc belli tempore nimis eos terrere poterat, ſi vi deretur. Sed occulto ac miro dei conſilio agi tur, vt & nunc per eius gratiam a pugnantibus non viſa vincatur: & tunc a lætis victoribus iã captiua videatur. Tunc autẽ iuſti diuino adiu torio, quantum debitores ſint, plenius reco I gnoſcunt, quando tam fortem beluam viderint quam nunc infirmi vicerunt, & in hoſtis ſui conſpiciunt immanitate, quantũ debeant de fenſoris ſui gratiæ. hæc Grego. Vnde & Augu. Poſt iudiciũ perget hic, duceretq; ſecum corpus cui caput eſt, & offert regnũ. i. redemptos ſan guine ſuo, deo patri. Tunc plane videbitur for ma illa dei, quę non potuit videri ab iniquis: quorum viſioni forma ſerui exhibenda erat. vnde etiã Anſel. Sublatis aũt impiis, ne videant gloriam dei: de iuſtis ſingulis ſecundum gra dũ ſuum & meritum, angelicis ordinibus in ſertis, fiet illa glorioſa proceſſio. Chriſto præ cedente capite noſtro: omnibusq; mẽbris ſuis ſequentibus: & tradetur regnũ deo patri: vt ip ſe regnat in eis, & ipſi in eo regnum illud per cipientes, quod paratum eſt illis ab origine mundi. Poſt prædicta ſtatim erit mundi inno uatio, quæ non complebitur quandiu pecca tor eſt in mundo. i. quouſque detrudatur in in fernum. Sic enim ignis ille permaximus ele menta purgabit, cum habeat virtutem formæ extrinſecę expulſiuam: ſic mundum innoua bit, cum habeat virtutem ſubtiliatiuam. Vnde differentia eſt inter purgationem, & innoua tionem: quia purgatio erit pœnalium qualita tum detractio, & elementorum ab impuritate, quam ex commixtione habent, ad puritatẽ mutatio: ſed innouatio, erit pulchrioris formę inductio. Sic autem purgabuntur elementa, ꝙ præcidetur ab igne vis combuſtibilis, ab aere obſcuritas, ab aqua glacialis frigiditas, a terra ponderoſitas & opacitas. quia de omnibus ele mentis quod ignobile eſt, tendet deorſum & ad locum pœnarum. ſ. ad cloacam infernalem cum omnibus rerum immunditiis confluet, & ibi horrorem carceris multiplicabit. Rerũ ergo mutabilitas. ſ. frigus, æſtus, grandines, tur bines, fulgura, tonitrua, & aliæ incommodita tes pœnitus interibunt: elementa vero purgata permanebũt. Innouabuntur etiam, quia terra tota erit ſicut paradiſus & planabitur: & aer erit clarior, nec habebit impreſſiones, quas ha bet modò: perſpicuum quoque in aqua, & lux L in igne manebunt: & ſicut ignis & aqua purio res. Orbes quoque cœleſtes, propter impermix tionem nullam impuritatem habentes, nulla indigebunt purgatione, ſicut elementa. ſed tan tummodo ceſſatione motus: & ideo innouabũ tur, ſed non purgabuntur. Innouatio ergo eo rum, eſt a ſtatu veteri in ſtatum nouum com mutatio. Et requirit in illis duo: ſcilicet motus ceſſationem, & claritatis ſplendorem amplio rem: quando ſol ſtabit in Oriente, & luna in Occidente, vbi creata ſunt: & ibi ſine fine ma nebunt. Huius ratio eſt iſta. Quia corpora ſu periora facta ſunt ad vſum hominis dupliciter modo propter neceſſitatem corporis. ſ. ſtatum generationis & corruptionis: & ideo ceſſante illo ſtatu, ceſſat & motus. Motus. n. cœli, & trã ſmutatio in elementis ordinata ſunt ad com plendum numerum electorum. Et ideo ipſo M numero completo, in iudicio ceſſabunt: ſicut ea quæ ſunt ad finem, habito fine ceſſant. Ceſ ſante autem motu cœli: ceſſabit & tẽpus quod ſequitur motum cœli: quia ſecundum Apo ca ypſim, tempus non erit amplius. Ex hoc patet, ꝙ dies reſurrectionis generalis erit dies nouiſſimus. Vnde Iob dicit: Et in nouiſſimo die, de terra reſurrecturus ſum. Alio modo facta ſunt, propter dilectionem & pulchritudi nẽ creaturę: & propter cognitionẽ dei in illis: & ideo lux eorum nõ ceſſabit, ſed augebitur. Deniq;, cœlum, ſol, luna, & ſtellæ, quæ nunc fe ſtinant curſu irretardabili: quaſi cupientes in meliorem ſtatũ mutari, tunc fixa immobiliter manent & quieta, & mirabili glorificatione immutata. Nam cœlum gloriam ſolis induet ſol, luna, & ſtellæ veſtientur ineffabili ſplendo re. Vnde Haymo. Tunc ſit complebitur id quõ dam per Eſaiam prędictum, Erit lux lunæ ſicut lux ſolis: & lux ſolis ſeptiplicitter, ſi cut lux ſeptem dierum. Hoc enim poſt illum extremi iudicii diem erit: cum ſci licet cœlũ nouum ac terra noua fuerit. Om nia nanque quę per ſpatium ſex dierum operatus eſt deus, propter hominem facta ſunt: & in eius lapſu omnia elementa de trimenta ſuſtinuerunt. Nam antea ter ra ſpinas & tribulos non proferebat: nec

nec

Peccatũ grauiſſi mũ Chri ſto eſt.

Ignis pręcedet, cõcomi tabitur iudiciũ, & ſeque tur.

Mat. 25

Diaboli viſio.

Dei viſio aperta.

Mũdi innouatio

Purgatio & innouatio quo differunt.

Elemẽtorũ purgatiõem

Cœleſtis motus ceſſatio.

Innouatio di…ctorum

Tẽporis ceſſatio

Iob. 19.

Eſai. 30.

A aer iſte tantæ craſſitudinis vt nunc, ſed purior erat. Sic etiam ſol, & luna, & ſydera ſui luminis ſuſtinuerunt detrimenta. In die verò iudicij terminato illo examine, cùm fuerint omnes reprobi vna cum diabolo concluſi in infernum, ſuſtollet ſe dominus Ieſus pariter cũ corpore ſuo, quod omnes electi ſunt in cœlũ. Et tunc ſibi luna ſplendorem ſolis mutuabit, ſol verò ſeptempliciter quam modò lucebit: recipietq; ſplendorem, quem homine peccante amiſit. Hęc Haymo. Patet ergo, ꝙ cęlum & terra tranſibunt, quantum ad formam: ſed nõ quantum ad ſubſtantiam. Aug. Elemẽta, id eſt, cęlũ & terrã non credamus abolenda: ſed in melius cõmutanda: figurã mundi. i. imaginẽ, non ſubſtantiam perituram. Greg. Cœlum & terra per eam quę nunc habet imaginem tranſeunt: ſed tamen per eſſentiam ſine fine ſubſiſtunt. Cœlum igitur, & terra, & tranſit, & erit:

Tranſitio cœli & terrę

B quoniam ab ea quam nunc habet ſpeciem, per ignem tergitur, & tamẽ in ſua ſemper natura ſeruatur. Vnde per Pſalmiſtam dicitur: Mutabis ea, & mutabuntur. hęc Greg. Mundũ aũt innouari. i. pulchriorem induere debere: oſtẽditur triplici ratione. Primò, quia ſicut dignum fuit ꝙ elementa purgarentur, pro eo ꝙ infecta erant propter peccatum hominis: ita dignum erit vt mundus innouetur, propter glorificationem hominis & honorem beatorum: vt homine glorificato, cuncta etiam creatura innouetur cum eo. Secundò, vt creaturę remunerentur pro labore quo homini ſeruierunt. Tertiò, vt totus mũdus per hoc ſpeculũ deum cognoſcat. Vnde oportet in futuro ſpeculum purgari, & meliorari: quia in pulchritudine creaturarum amplius reſultat ſpecies creatoris. Hoc autẽ non erit ad neceſſitatem, vt deus per creaturas videatur ſicut modò: ſed ad iucunditatem, vt videlicet iucunditati viſionis intellectualis addatur delectatio viſionis ſẽſibilis.

Pſ. 101.

Mundi innouãdi rationes.

C

ORATIO.

BEnigniſſime Ieſu, qui per immenſam bonitatis tuæ patientiam ad emendationem me expectas: da mihi miſero vt in pręſenti me diſcutiente diiudicer: ac omnia quæ tibi diſplicent vitare, & quæ tibi placent implere valeam: ſicq; tibi placitus & gratus fiam, quatenus in futuro iudicio cum electis tuis a dextris poſitus, te propicium, & placatum inueniens paratum eis regnum percipiam: tua deſiderabili ad quam ſuſpiro perẽniter fruiturus præſentia, Ieſu clemens, meũ deſiderium, præmia & vita. Amen.

De pœna infernali, & gloria cæleſti.
Caput 88.

FInale verò iudicium ſequuntur pœna inferni, & gloria cœli. De pœna infernali eſt ſciendum, quòd cùm in damnatis ſit diuerſitas peccatorum erit diuerſitas pœnarum. Cùm enim in peccato ſit auerſio a creatore, & conuerſio ad creaturam. ſ. ad bonum commutabile, ſpreto bono incommutabili. ſ. deo, & deordinatio voluntatis contra inſtinctum rationis meritò pœna variabitur propter iſta. Vnde propter auerſionem erit carẽtia viſionis dei: ſed propter conuerſionem, erit pęna materialis ignis, vel incẽdij: ꝓpter inordinationẽ aũt rationis & voluntatis, erit pęna vniuerſi: quę conſiſtit in afflictione varia, acerba, & æterna. Ibi enim erit calor ignis, rigor frigoris, tenebræ, fumus, lachrymę interiores, aſpectus dæmonum, clamor in perpetuum, † mallei percutientium, ſerpentes & dracones, ariditas ſitis, fœtor ſulphuris, vermis conſcientiæ, vincula, carcer, timor, dolor, pudor, & cõfuſio peccatorũ omnibus patentiũ: inuidia, rãcor, triſtitia, carentia diuinæ viſionis, ablatio ſpei omnis ſalutis. Ipſum etiam eſſe, quod omnis creatura appetit, pœna eis eſt: quia quærẽt mortem naturalem, & non inuenient. Nã quia homo in ſuo æterno peccauit: id eſt, quandiu vixit: nec voluntas eius finem peccandi habuit: ideo iuſtè in æterno dei, & æternaliter punietur. Vnde Greg. Ad diſtricti iudicij ſententiam pertinet, vt nunquam careant ſupplicio, quorũ mens in hac vita nũquam voluit carere peccato: & nullus detur iniquo terminus vltionis, qui quandiu voluit habere noluit terminũ criminis. Et iterum: Iniqui cum fine deliquerunt: quia cũ fine vixerunt. Nam voluiſſent vtiq; (ſi potuiſſent) ſine fine viuere, vt poſſent ſine fine peccare. Oſtendunt enim quia in peccato ſemper viuere cupiunt, qui nunquam deſinũt peccare dum viuunt. Iuſtum eſt igitur, vt nunquã careant ſupplicio, qui nunquam voluerunt carere peccato. Hæc Greg. Vnde & Augu. Factus eſt autem homo malo dignus æterno, qui hoc in ſe peremit bonum quod eſſe poſſit æternũ. Et vt ait Bernar. Iuſtè profectò ſi peccat patitur quod nolit, qui non peccat niſi velit. Videbunt etiam damnati ſe inuicem: non vt conſolentur, ſed magis torqueãtur. Vnde Greg. Quãuis illis ignis ad conſolationem nõ lucet, tamẽ ad aliquid (ſcilicet vt magis torqueat) lucet. Eos quippe quos reprobi nunc inordinatè diligunt, ſecum tunc in tormentis videbunt: vt pœnam propriæ punitionis, exaggeret carnalis cognitio autori prępoſita, pari ante oculos vltione damnata. Vnde & Iſidorus: Ignis gehẽnæ lucebit miſeris ad miſeriæ augmentum, vt videant vnde doleant. non ad conſolationem, vt videant vnde gaudeant. Et breuiter ſecundũ Hiero. tanta erit in inferno vis doloris, quòd mens ad aliud dirigi non poteſt, niſi ad quod vis doloris impellit. Et ſi ſingulis diebus quibus erunt dãnati in inferno vnã lachrymam materialẽ emitterẽt: plus exiret aquæ per ꝓceſſum temporis ab vno dãnato, quàm omnia vaſa huius mundi caperẽt: imò plus quàm omnia maria aquæ contineãt. O pia corda illud intermi nabile & crudele. illud æternum ſuppliciũ reſpicite, lugete & flete. Heu heu cur nõ hęc maxima futura nobis mala præuenimus, cum robur adeſt, & tẽpus opportunũ. Vtinã & de tẽpo

Pęna inferni diuerſa erit.

D

Auerſionis a deo pœna.

Conuerſiõis ad creaturas pęnę plurimæ.

† alias, clamor improperium

E

Pęnarũ ęternarum cã.

F

Videbũt ſe dãnati.

Vis doloris.

Aeterni ſupplicij horror.

G re toto inutiliter expenſo, ſupereſſet tunc nobis vel vna horula tantæ pœnæ in remediū conceſſa: ſed heu ſententiante diuina iuſtitia percluditur nobis ſalutis via, negatur miſericordia: ſpes omnis eſt ablata. O dolores & miſeriæ, & in æternum permanſuræ anguſtiæ in terra hac obliuionis: vbi nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat. Quid plura? Nos miſeri & miſerabiles tantum tunc affligimur, & dolemus de illo vę æterno: vt qualiſcunque terminus excogitatus, dummodo finitus, eſſet nobis ſolatioſus: vnde poſito, per impoſſibile, quòd eſſet aliquis lapis molaris adeo magnus quòd circunferentiam cœli contingeret: & quòd aliqua auicula minimæ quantitatis, poſt centum millia annos veniens de lapide prædicto ſolummodo per roſtrum ſuum euelleret quantum eſt decima pars milij, & iterum poſt centum millia annorum curricula ſicut prius

H ageret: ſcilicet vnam particulam de decem, & ſic per partes euelleret: ita quòd in decies cētenis milibus annis non plus diminueretur quantitas lapidis, niſi quantum habet in magnitudine granum vnius milij: en prohdolor nos miſeri multum grati eſſemus, quod poſt tam longam & plenam conſumptionem totius lapidis finem haberet ſententia noſtrę æternæ damnationis. Sed heu hæc eadem cōſolatio miſeris a diuina iuſtitia penitus eſt negata. Super omnes autem pœnas inferni, eſt carentia viſionis dei: quia mali non tantum dolebunt de ipſo tormento, quam quòd repellentur a tali conſortio. Vnde Chryſoſto. Nonnulli imperitorum putabant ſibi eſſe ſatis & optabile videri ſi gehenna tantummodo carerent: ego autem multò grauiores quam gehennæ dico eſſe cruciatus, remoueri & abijci

Viſionis diuinæ carētia.

I ab illa gloria. Excludit ab omnibus bonis quę præparata ſunt ſanctis, tantū generat cruciatū & tantū dolorē, vt ēt ſi nulla pœna extrinſecus torqueret, hæc ſola ſufficeret: oēs igitur gehennæ ſuperat cruciatus. Et videtur quidem vna tantūmodo pœna eſſe cōburi: ſi verò aliquis diligenter expendat, duplex hoc inueniet eſſe ſupplicium. Qui in gehēna vritur, cœlorū regnū prorſus amittit: quæ certè pœna maior eſt, quā cruciatus ille flāmarū. Noui autē quia plurimi ſolam pertimeſcant gehennam: ego tamen illius gloriæ amiſſionem multo amarius quā ipſius gehennæ dico eſſe ſupplicium. Intolerabilis quidē res eſt gehenna, & ſupplicium eius horribile. Tñ ſi mille aliquis ponat gehēnas, nihil tale dicturus eſt quale eſt a beatæ illius gloriæ honore propelli, exoſumq́ eſſe Chriſto, & audire ab illo, nō noui vos: atq; vultū illū māſuetudinis pietatiſq́ plenū nos tamē auerſantē, videre: & illos totius tranquillitatis oculos nequaquā nos aſpicere ſuſtinentes. Sed nequaquam iſtud patiamur, o vnigeniti fili dei: neque experiamur intolerabile illud horrendumq́ ſupplicium. Hæc Chry. Vnde & Auguſt. A regno dei exulari, a ciuitate dei alienari, a vita cadere, tam grauis eſt pœna, vt ei nulla poſſint tormenta quæ nouimus comparari. Vnde & Grego. Nazianzenus. His ergo qui re

K gno cœlorum indigni reperientur, erit etiam cum cæteris maior pœna, quòd a deo proijcientur, & pudor & confuſio conſcientiæ, cuius finis ac remedium nuſquam erit. Hæc Grego. Si pœna damni eſt grauiſſima: ergo paruuli puniuntur pœna grauiſſima: quod eſt contra Augu. ſecundum quem pœna eorum eſt mitiſſima. Dicendum, quòd pœna damni poteſt conſiderari, vel vt eſt ſubtractio tanti boni cum ſenſu & merito ſubtractionis, & ſic eſt grauiſſima vel ſine ſenſu & merito, & ſic eſt mitiſſima. Vę nobis qui de malis non cogitamus: ſed quaſi ſecuri torpentes, & animæ curam negligentes, ad hæc ſine ceſſatione properamus. Poſtremò de gloria cœli ſciendum eſt: quòd tot & tāta ſunt in cœlis, gaudia, quòd omnes arithmetici huius mundi nō poſſent ea numerare: & omnes geometrici non poſſent ea menſurare, omnes grāmatici, dialectici, rhetorici non poſſent ea ſer

Pœna dāni an ſit grauiſſima.

De gloria paradiſi.

L monibus explicare: quia oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt quæ præparauit deus diligentibus ſe. Gaudebunt quippe ſancti ſupra ſe, de dei viſione infra ſe, de cœli & aliarum creaturarum corporalium pulchritudine: intra ſe, de corporis & animæ glorificatione: iuxta ſe, de angelorū & hominum aſſotiatione. Intantum nāq; gaudebit quiſque de bono alterius, quantum de bono proprio: quod tñ intelligendum eſt non gaudij intenſione, ſed de gaudiorum numero Ibi ēt ſinguli a ſingulis cognoſcentur, & videbit vnuſquiſque cogitationes alterius prout vult: quia. vt ait Grego. Vnuſcuiuſque mentem ab alterius oculis corpulentia non abſcondet. Videbūt itaq; iuſtos, vt gaudeant: videbunt quoque pœnas reproborum, vt de periculorū euaſione gratias agāt. Videbimus ibi deū ſe deuq́

I. Cor. 2

Gaudiū ſāctorū vndiq; pcedēs.

Gaudiū de alterius gaudio.

M in nobis, & nos in deo. & deum in creaturis, & creaturas in deo. Ibi erit deus omnia in omnibus. i. ſecundum Augu. erunt quæcunque ab omnibus deſiderātur: & vita & ſalus, & copia, & honor, & pax, & omnia bona. Qui ſecūdū Grego. tam ineſtimabilis pulchritudinis eſt, vt angeli qui ſolem ſeptempliciter ſua vincunt pulchritudine, iugiter in eū deſiderent inſatiabiliter proſpicere. Ibi ēt ſecundū Augu. ſenſus hominis interior reficitur, in contemplatione diuinitatis: & ſenſus exterior in contemplatione humanitatis: quia propterea deus homo factus eſt, vt totum hominem in ſe beatificaret. Deus omnes ſenſus ſpirituali & ineffabili delectatione reficiet, cum ipſe obiectum omnium ſenſuum ſit futurus. Erit nanque deus ſpeculū viſui cithara auditui, mel guſtui, balſamū olfactui, flos tactui. Ibi erit candor lucis æſtiualis amœnitas vernalis, abundantia autūnalis, requies hyemalis. Illa beatitudo, ſecundū Augu. in duobus conſiſtit. ſ. in neceſſaria præſentia omnis boni, & in neceſſaria abſentia omnis mali. Et breuiter, ſecundum Aug. & Greg. tanta eſt ibi pulchritudo iuſtitiæ, tanta iucunditas lucis ęternæ: vt etiam ſi non liceret in ea amplius viuere ſeu manere quam vnius diei mora.

I. Co. 15

Beatitudinis obiectum.

A mora,propter hoc ſolum innumerabiles hu-
ius vitæ dies pleni delicii & affluentia tempo-
ralium bonorum,rectè maritoq; contemnerẽ-
Pſal.83 tur. Non.n.falſo aut paruo affectu dictum eſt:
Quia melior eſt dies vna in atriis tuis ſuper
millia. Hęc etiã vita æterna, conſiſtit in ſtola
Stola animæ. animæ & corporis. Stola animæ, conſiſtit in
tribus dotibus eius.ſ. in manifeſta cognitio
ne ſummæ trinitatis,quæ ſuccedit fidei: in per
fecta eius fruitione,quæ ſuccedit ſpei: in perfe
cta eius dilectione,quia non euacuabitur, ſed
perficietur charitas ipſius dei.Stola aũt corpo
Stola corporis ris in quatuor dotibus eius conſiſtit.ſ.in clari
tate,impaſſibilitate,ſubtilitate,& agilitate. Do
tes animę ſunt de præmio ſubſtantiali: dotes
Cognitio & viſio dei. corporis,de præmio accidentali. Prima ergo
dos animæ, eſt cognitio quæ & viſio dicitur:
qua diuina eſſentia videbitur ab omnibus tota
B ſed non totaliter,prout eſt infinita. Videbitur
tamen eſſentia diuina limpidius ab vno,quam
ab alio, inquantum vnus magis erit perfectus
lumine quam alter. Et ſic iſta differentia erit
ex parte videntis:quia idem erit viſum ex par
Cognitio triũ. te,cuius (cum ſit ſimpliciſſimum) nulla poteſt
eſſe diuerſitas. Tribus autem modis cognoſci
tur.ſ.ꝙ eſt, vel ſicut eſt, vel quid eſt. Primo
modo cognoſcitur deus in via, etiam a malis.
Secundò videbitur in patria a bonis.Vnde Ioã
I.Ioã.3. nes: Similes ei erimus quoniam videbimus eũ
ſicuti eſt.i.maieſtatẽ,charitatem, bonitatẽ,&c.
Tertio modo neque a bonis videbitur,neque a
malis,neque in via,neque in patria:quia finitũ
nunquam capiet infinitum. Secunda dos ani-
mæ, eſt dilectio:ſed inter dilectionem virtutẽ
C & inter dilectionem dotẽ eſt differentia: quia
Dilectio virtus. virtus propriè eſt illud, quod tranſit de ſtatu
gratiæ,in ſtatum gloriæ:dos autem, quod ſu-
pra meritum datur in ductione ſponſæ. Fi-
Dilectio dos. des & ſpes,ſecundũ rẽ,euacuabuntur in patria
charitas verò neq; ſecundũ rem neq; ſecundũ
actũ eius euacuabitur: ſed ſolummodo ſecun-
dum modũ:quia imperfectio tolletur.Vnde di
cit Aug. ꝙ fidei ſuccedet ſpes, quam videbi-
mus:ſpei ſuccedet beatitudo ad quã peruentu-
ri ſumus:ſed charitati nihil ſuccedet:quia po-
Cõprehenſio. tius augebitur. Tertia dos animæ eſt compre-
henſio,quæ eſt tentio viſi & amati: & ſumitur
hic comprehendere pro cõtingere, & circum
plecti diuinam maieſtatem vel immenſitatem.
Hęc etiã a quibuſdam appellatur inhæſio, a qui
Inhęſio & fruitio buſdam verò fruitio. Sunt ergo iſtæ tres bea-
torũ perfectiones præcipuę.ſ.viſio inobfuſca-
bilis,dilectio infaſtidibilis,tentio inamiſſibilis
Dotes animæ. Prima dos corporis eſt claritas. Sed dicitur
aliquid clarũ dupliciter: aut quia peruiũ dici-
Dotes corporis tur vitrum clarũ:aut quia lucidum, ſicut dici-
tur ſtella clara.Corpus autem glorificatum &
erit peruium,& lucidum,& ideo vtroque mo-
Clarificatio. do erit clarum.Et erit corpus glorificatum ſe
pties tam clarum ſicut modo eſt ſol, & anima
ſepties clarior corpore erit,quæ corpus velut
veſtimentum ſuum reinduens, per omnia mẽ
bra corporis,velut ſol per chriſtallũ,lucebit.
Sed corpora ſanctorum non æqualiter erunt
clara quia melior anima,corpus lucidius ha- D
bebit.Secunda dos corporis,eſt impoſſibilitas, Impoſſibilitas.
quæ reſultat ex virtute animæ ſuũ corpus po-
tenter continentis,ita vt a nullo exteriori agẽ
te valeat immutari. Vnde ſi ẽt corpus glorifi-
catũ poneretur in inferno, non ſentiret ex
hoc læſionem in aliquo.Tertia dos corporis, Subtilitas
eſt ſubtilitas,quæ eſt ex perfecta victoriæ for-
ma ſuper materiam,& aufert groſſiciem cor-
poris,quæ eſt ex cõpaſſione elementariũ qua-
litatum.Et ſciendum,ꝙ ſicut duo corpora nõ
glorificata, nõ poſſunt eſſe ſimul in eodem lo
co: ſic nec duo corpora glorificata: alioquin
in vno corpore glorificato eſſet potentia agen
di & intrandi partes corporis alterius. in alio
vero eſſet impotentia reſiſtendi. Corpus vero
glorioſum poteſt ſimul eſſe in eodem loco Penetratio dimẽſionum
cum corpore non glorificato: quia poteſt il-
lud penetrando ſubintrare,manente diſtinctio
ne dimenſionũ corporis vtriuſq;. Quarta dos E
corporis,eſt agilitas,quæ ſecundum Aug.tan-
ta erit,ꝙ vbi volet ſpiritus,ibi protinus erit & Agilitas
corpus. Natura.n.totaliter erit ſubdita volun-
tati.& ideo mouebitur corpus ad imperiũ ſpi-
ritus. Veruntamen ſicut melior anima corpus
habebit lucidius, ſic & agilius:ita tñ ꝙ volun-
tas ſanctorum erit omnino coniuncta rationi:
& ideo voluntas eorũ nunquam appetit quod
non debet:quia, vt ait Augu.non volet aliquid
ſpiritus,quod nec ſpiritum poſſet decere, nec
corpus. Quidam ſancti inſuper ſpecialiter ha
bebunt aureolã,quę eſt mentis ſpeciale gaudiũ
& corporis ſingularis decor,veniens ex opere
præcellenti & priuilegiato.ſ.martyrio, virgi- Aureola.
nitate,& prædicatione:vt ſic aureola non tan-
tum principaliter ſit in mente ſed per quandã F
redundantiam fulgeat etiam in carne. Aureo
la etiam diminutiuè dicitur, in comparatio-
ne ad auream,& ideo nota ꝙ inter auream,
& aureolam,& palmam,eſt differẽtia. Aurea
.n.eſt præmium ſubſtantiale, quod metaphori Aurea.
cè dicitur corona:tum ex parte meriti, quia
non reſpondet gratia operi, ſed radici cha-
ritatis:tum ex parte præmii,quia per hoc effi-
citur homo particeps deitatis:& per conſequẽs
regię poteſtatis:tũ ratione perfectionis, quod
ſignificat figura circularis. Aureola vero eſt Aureola.
præmium accidentale: non tamen quodlibet
accidentale: ſed illud quod reſpondet operi
excellenti, ſcilicet martyrio, virginitate, &
prædicationi. Palma autem eſt præmium ac-
cidentale,quod nec radici nec operi debetur, Palma.
ſed voluntati. Tale præmium habuit ſanctus
Martinus, & multi alii, qui deſiderauerunt
martyrium licet opus non fuerit ſubſecutum
quia & ſi gladio perſecutoris occiſi non ſunt
palmam tamen martyrii non amiſerunt.Hęc
autem palma nec aurea dici debet, nec aureo
la: patet ergo quòd martyribus ac virginibus
& prædicatoribus debetur aureola,Vnde ver-
ſus ſunt iſti: Aureolam ſi ferre volam, fore
virgo ſtudebo.Martyrium ve ſubibo pium,po
pulo ſue docebo. Et iterum Aureolam marty
doctor, virgoq; meretur. Anſelmus vero po-

G

Bona corpris ſeptem.

nit ſeptem bona corporis, & ſeptem bona animæ, quę habebunt electi in cœleſtis patriæ beatitudine. Et primo ponit bona corporis: quæ ſunt pulchritudo, velocitas, fortitudo, libertas, ſanitas, voluptas, æternitas: dicens, In illa igitur vita pulchritudo iuſtorum ſolis pulchritudini, quæ ſeptemplicıter quam modo ſit ſpecioſior erit, adæquabitur: quemadmodú diuina ſcriptura teſtatur: fulgebunt iuſti, in-

Mat. 13.

quiens, ſicut ſol in conſpectu dei. Velocitas nos tanta comitabitur, vt ipſis angelis dei æquè celeres ſimus, qui a cœlis ad terras, & a terris ad cœlum dicto citius dilabuntur. Huius quoque velocitatis exemplum in radio ſolis licet intueri, qui ſtatim orto ſole in plaga orientali, pertingit in vltimo plagæ occidétalis: vt in eo perpendamus non eſſe impoſſibile, quod de

H

noſtra dicimus futura velocitate: præſertim cum rebus animatis ſoleat ineſſe maior velocitas quá inanimatis. Præſtabunt viribus, quicunque meruerint ſupernis ciuibus aſſociari: intentum vt nullatenus illis obſiſtere quicquá valeat, vel ſi mouendo aut euertendo voluerint quid a ſuo ſtatu quomodocunque diuertere, non illico cædat. Nec in eo quod dicimus maiori conatu laborabunt, quam nos modò in motu oculorum noſtrorum. Ne quęſo excidat animo, quam adipiſcemur, angelorum ſimilitudo: quatenus ſi hic aut in quæ dicturi ſumus aliud exemplum nó occurrit, ipſa occurrat: atque in quibus angelos valere conſtiterit etiam nos æquè valere probet & aſſerat. Quicunque igitur angelorum fuerint ſimilitudinē aſſecuti: eorum quoque libertatem neceſſario aſſequentur. Itaque ſicut angelis nihil obſiſtit:

I

nec aliquid eos impedire, vel conſtringere poteſt, quin pro velle ſuo cuncta liberrimè penetrent: ita nó erit obſtaculum vllum quod nos retardet, nec clauſura quæ nos detineat: nec elementum quod nobis ad velle parum obſiſtat. De ſanitate quid melius dici poterit, quam

Pſal. 36.

quod Pſalmiſta canit: ſalus inquiens, iuſtorum a domino. Quibus autem fuerit a domino vera ſanitas, quæ ſurrepere poterit infirmitas? Credere & incunctanter aſtruere licet, ſanitatem vitæ futuræ ita iugem & commutabilem ac inuiolabilem fore, vt ineffabili quadam atq; ſenſibili ſuauitatis dulcedine totum hominem repleat: & omne quod alicuius in ſe viciſſitudinis, mutabilitatis, aut læſionis ſuſpitiones prætendere queat, procul arceat atque repellat. In illa futura vita inæſtimabilis delectatio quædá bonos inebriabit: & dulcedine ſui totos eos inæſtimabilis exundantia ſatiabit. Quid dixi totos oculos, aures, nares, os, manus pedes, guttur, cor, iecur, pulmo, oſſa, medullæ extra ét ipſa & cuncta ſigillatim, ſingulaq; membra eorum in commune tam mirabili delectationis & dulcedinis ſenſu complebuntur, vt ferè totus homo torrente voluptatis dei potetur. & ab vbertate domus eius inebrietur. Qui ergo hæc bona fuerit adeptus, non intelli go ad quid pro commodo corporis ſui vlterius porrigatur affectus: ſolummudo aſſit ei (quam

K

cúctos appetere diximus) diuturnitas vitæ: ſed iſta illi minimè deerit, quia iuſti in perpetuú

Bona animæ beatę ſeptem.

viuent. Sunt etiam alia quæ quidem his quæ digeſſimus non minus amantur, ſed ad animá ſicut illa ad corpus referuntur. quæ nihilominus in ſeptenario numero conſtituta, non modicum placent menti, quę ipſorum fuerit ſapore imbuta. Sunt aút hæc: ſapientia, amicitia concordia, poteſtas, honor, ſecuritas, gaudium

Sapiētia

Sapientia igitur táta in futura vita bonis erit vt eorum quæ ſcire voluerint nihil ſit quod ignorent. Scient. n. cuncta quæ ſcienda fecit deus tam ea quæ præterita, quam quę huius ſeculi ſunt futura. Ibi a ſingulis omnes, & ab omnibus ſinguli cognoſcentur: nec quenquam omnino latebit qua patria, qua gente, qua ſtirpe quis editus fuerit: vel quid in vita fecerit.

Amicitia

Amicitia intantum ſingulorum intima erga ſinguloſ ſuo feruore complebit, vt amor cuiuſ

L

que in quenq; ſufficiat cuique præſertim cum omnes vnum corpus ſint Chriſti: & Chriſtus, qui eſt pax ipſa, ſit omnium caput: nec minori ſe affectu complectátur, quam membra vnius corporis ſibiinuicem copulantur. Amabis igitur oēs, vt temetipſum: & amaberis ab omnibus, vt ipſi a ſe. Putas abundans eris in dilectione, quádo hoc tibi fuerit in poſſeſſione. At tamen iſta tranſi, & contemplare ipſum per quem hęc bona tibi prouenere: & percipies

Concordia.

quia ille plus quam tu teipſum, & quá omnes alii incóparabiliter amabit te & tu ſuper teipſum ineffabili quadá ſuauitate illum amabis. Si itaq; tanta in cunctis eſt concordia, vt in nullo ſentias aliquem diſcrepare ab eo quod te conſtiterit velle: corpus vnú erimus, eccleſia vna erimus, ſpóſa Chriſti erimus, quicunq; ibi

M

erimus. Non ergo maior inter nos diſcordia erit, quá nunc eſt inter vnius corporis mébra. Verú ſicut vides in motu oculorú quod illuc quò vnus vertitur, mox alius ſequitur: ita quocúq; tuú velle conuerteris, velle omniú ſine diſceptatione illico præſto habebis. Quid dixi omniú? Ipſa dei volútas nó erit a tua diuerſa, ſed ſicut tu quod ille, ita & ille in cunctis quod tu. Caput náq; a ſuo corpore quomodo diſcreparet? Cú itaq; deum & omnes voluntati tui cócordes habueris profectò nihil voles quod non poſſis. Omnipotens igitur eris tuæ volun-

Poteſtas

tatis, quoniá ipſum omnipotété habebis in omnibus cócordantem tuæ voluntati. Itaq; cum

Honor.

hęc tibi tanta poteſtas affuerit, honor cōdecens poteſtati minimè deerit. Igitur dú poſſeſſione horum bonorú quæ digeſſimus fœlix fueris: núquid ſufficiés tibi videberis? Maximè inquis

Securitas

Itaq; cú tua vita perpetuo duret, in illa vita & hæc omnia tibi habeat: ſecuritas quoq; ea amplius non perdendi certò arriſerit, obſecro qd exiſtimas tibi erit? Securus igitur tantorú bonorú perpetuo eris, nec alicuius tibi aduerſarii volentis incurſum timebis. Poteſt ne ergo illius gaudii modus a quoquá homine penetrari cú vltra mille millia & decies cétena millia innumerabiles ibi ſint, & oēs eadem beatitudine perfruantur. nec vllus eorú ſit qui nó tantú de

bono

A bono alterius gaudet, quantum de ſuo. Præterea videntes deũ ipſum ſupra, quam ipſi ſupra ſe amabunt ipſos amantem: & intelligentes ſe inenarrabiliter, pluſquã ſemetipſos illũ amantem in gloria, eius mirabili & ineffabili exultatione exultabũt. Cũ igitur iuſti fuerint tãta fœlicitate beati: reſtat vt iniuſti per contrariũ ſint inæſtimabili quadã infœlicitate miſeri. Sicut.n. iſtos mira pulchritudo, velocitas: fortitudo, libertas, ſanitas, voluptas, alacres faciet & iubilantes: ita illos immanis & inæſtimabilis fœditas, tarditas, imbecillitas, ſeruitus, languor atque dolor mœrentes reddet & eiulantes. Sane diuturnitatem vitæ, quam iſti pro fruendis bonis ſũmo amore cõplectentur, illi pro interminabili pœna qua torquebuntur (quoniam inerit illis) ſummo odio execrabuntur. De ſapientia vero quid dicã non inuenio, niſi quia ſicut iuſtis erit in gaudiũ & honorẽ, ita iniuſtis quicquid ſcient in mœrorẽ & cõfuſionẽ. Amicitia autẽ qua ad inuicẽ pii ſumma iucunditate copulabuntur, ſi qua impiis erit, in tormentũ eis erit. Quò.n. magis quoſq; amabũt, eo grauius in eorum pœna dolebunt. Diſcordiam habebunt cũ omni creatura, & omnis creatura diſcordabit ab illis. Hinc ergo pro poteſtate bonorũ tanta impotentia eos ſequetur: vt omnino nihil eorũ quæ voluerint poſſint: & quicquid habuerint, nolint. Igitur pro honore ſanctorũ obtinebunt perenne opprobriũ. Et hæc quo fine claudentur? Verè ſicut amici dei ſecuri erunt ſe nunquã amiſſuros bona ſua: ita iſti inimici dei omnino deſperabunt ſe iam amplius euaſuros hæc mala. Pro æterno ergo & ineffabili gaudio beatorum, hæreditabunt incogitabilem triſtitiam, oẽs qui pro impœnitudine reatus ſui tranſituri ſunt in ſocietatẽ dæmoniorũ. Hæc Anſel. Sunt ẽt in inferno ſicut & in cœlo, diuerſæ manſiones, meritis ſingulorum correſpondentes. Vnde Chryſ. Sicut in regno cœleſti manſiones multæ ſunt.i. differentiæ præmiorum: ſic & in gehenna diuerſæ ſunt manſiones.i. differentię ſuppliciorum: oẽs tñ pœnam ęternam ſuſtinebunt, ſicut omnes electi denarium eundem habebunt, quem paterfamilias dabit omnibus: qui.ſ. in vinea operati ſunt. Nomine quippe denarij, aliquid omnibus electis commune intelligitur.ſ. vita æterna: deus ipſe, quo omnes quidem communiter, ſed impariter fruentur. Nam ſicut differens erit clarificatio corporum, ita differens erit gloria animarum. Stella.n. a ſtella.i. electus ab electo differt in vtraque videlicet mentis & corporis claritate. Alii nimirum aliis vicinius clariusq; ſpeciem dei contemplabuntur: & ipſa contemplandi differentia, manſionum diuerſitas vocatur. Vna igitur eſt domus.i. denarius: ſed diuerſitas eſt ibi manſionum.i. differentia claritatis, in beatitudine, quæ vnum eſt ac ſummum bonum, & vita omnium. Hæc Chryſoſt. Vnde & Auguſt. Quòd autem ibi futuri ſunt pro meritis præmiorum, etiam gradus honorum atque gloriarum: nullatenus eſt ambigendum. Atque id & beata illa ciuitas magnum in ſe bonum videbit, quòd nulli ſuperiori nullus inferior inuidebit: tam nollet vnuſquiſque eſſe quod non accepit, quam nec in corpore vult eſſe oculus qui eſt digitus. Sic itaque habebit hoc donum illius alto minus, vt hoc quoque donum habeat, nec velit amplius. Hæc Auguſtinus. Poſſumus etiam diuerſas manſiones omnium electorum ſumere, ſecundum choros angelorum, ad quorum ruinam reſtaurandam homo eſt creatus. Quia enim de ſingulis choris aliqui angeli ceciderunt, & in tanto numero quòd vnum chorum per ſe feciſſent: ideo dicitur decimus chorus cecidiſſe: & ideo ruina cuiuslibet chori debet per electos homines reparari.

Dãnato rũcõtraria mala.

B

C

Mãſiões in inferno diuerſę.

1. Co. 15

Manſiones electorum diuerſæ

D

ORATIO.

Domine Ieſu Chriſte mihi fragili concede, vt inter diuerſas huius vitæ dulcedines corpore viuens, mente in infernũ deſcendam, & pœnas peccatoribus paratas cõſiderans, & meditans, magis ſolicitè a peccatis caueam: ne moriens illuc deſcendere, & pœnas ipſas experiri, compellar. Da etiam mihi domine inter multas huius vitæ amaritudines diuinę dulcedini inhiare, & ad æternam beatitudinem ſuſpirare, illicq; mentem tenere, & fac vt ſemper tibi adhæream, nihil præter te diligam, nihil quæram, nihil etiam cogitare concupiſcam: & tandem ad te deum & dominum meum perueniam. Amen.

E

Concluſio libri, & ſignatio eius. Caput 89

F

Habes igitur ex prædictis vitam domini noſtri Ieſu Chriſti, qualitercunq; deſcriptam, & pro magna parte meditationibus tibi traditam: in qua, & per quã nos miſeros mirifice conſolando refouet, & ſpem nobis peccatoribus magnam præbet: Nã pro peccatoribus eſt incarnatus, & cum peccatoribus libenter conuerſatus pro ipſis etiam in morte preces fundere, & tandem pro talibus mori non eſt dedignatus. Habes quippe meditationum ſpiritualium ſeminarium, ex quibus diuini amoris fructus vberior oriatur & creſcat: vt meditatio affectum excitet, affectus deſiderium pariat, deſiderium lachrymas extorqueat: vt ſint tibi lachrymæ tuæ panes die ac nocte, donec appareas in conſpectu domini Ieſu, & ſuſcipiaris ab amplexibus eius: dicaſq; illud quod ſcriptum eſt in Canticis: Dilectus meus mihi, & ego illi inter vbera mea.i. inter affectiones meas cõmorabitur. Vnde Bern. Si dulcis & ſuauis affectui dñs Ieſus contra male vtique dulces vitæ carnalis illecebras: & vincat dulcedinẽ dulcedo quemadmodũ clauũ clauus expellit. hæc Ber. Suſcipe itaque reuerenter & gaudenter prędicta, & in eis verſari nõ pigriteris ſolicitudinę & deuotione

Concluſio libri & peroratio autoris.

Canti. 8

G & deuotione tota: quia hæc eſt via & vita tua: hoc eſt fundamentum ſuper quod poteris magnum ædificium conſtruere. & ab hoc te oportet incipere, ſi ad ſublimiora vis conſcendere. Nam hæc vitæ Chriſti meditatio, non ſolum per ſe dulciter paſcit: ſed etiam per maiorem cibum tranſmittit. Hæc enim ſunt quæ dominus Ieſus geſſit in carne: ſed longe ſublimius eſt eum in ſpiritu intueri, ad quod per hanc ſcalam poteris peruenire: ſed in hac interim oportet immorari. Nec tamen qui ad maiorẽ contemplationem aſcendunt, hanc dimittere debent pro loco & tempore: quin hoc eſſet magnæ præſumptionis & ſuperbiæ. vnde Bernar. Qui contemplator altiſsimus fuit, hanc nunquam dimiſit: prout ſuprà in prologo videre quis poterit. Hæc quippe dulcius ſapit, ac fiduciam, & conſolationem magis tribuit. vnde Anſel. Ieſu bone quàm dulcis es in corde cogitantis de te, & diligentis te. Et certè neſcio, quia

Meditatio vitæ Chriſti amplexanda.

Dulcedo Chriſti nominis.

H nec plenè comprehendere valeo: vnde eſt hoc quòd dulcior es in corde diligentis te in eo quòd caro es, quàm in eo quòd verbum: dulcior in eo, quòd humilis, quàm in eo quòd ſublimis. Sicque idem longe dulcius eſt memoriæ diligentis te, videre te ex matre virgine in tempore natum: quàm in ſplendoribus ante luciferum a patre genitum. Temetipſum exinaniſſe, ſeruique formã accepiſſe: quàm in forma dei æqualem te deo eſſe. Dulcius te videre coram Iudæis mori in ligno, quàm dominari ſuper angelos in cœlo. Intueri te ſuper omnia ſubiectum, quàm ſuper omnia prælatum. Hominem humana pertuliſſe, quàm deum diuina geſſiſſe. Redemptorem eſſe pereuntium, quàm conditorem eſſe non exiſtentium. O quàm dulce eſt bone Ieſu in ſecreto cordis, ad memoriam reuocare, te pro nobis de virgine abſque pollutione conceptum, abſque læſione virginitatis eius natum, pannis inuolutum, in præſepio

I reclinatum, ſuſtinentem conuitia, tacentem ad opprobria pedes diſcipulorum lauantem, lintheo tergentem, de nocte prolixius orantem, ſudorem ſanguinis emittentem, triginta argenteis venditum, oſculo traditum, cum gladiis & fuſtibus captum, ligatum, iudicatum, flagellatum, coronatum, damnatum, ad occiſionem vt agnus innocens ductum, os tuum cùm malè tractareris non aperientem, cùm accuſareris in multis, non reſpondentem, colaphizatum, alapas patientem, deriſu adoratum, arundine capite percuſſum, in veſte alba illuſum, ad mortem condemnatum, crucem tuam baiulantem, & in ea affixum, pro crucifixoribus orantem, aceto potatum, felle cibatum, a latrone conuitiatum, ſanguinem tuum per quinque vulnera corporis tui effundentem, caput inclinantem, ſpiritum emittentem: dilectam animam tuam in manus patris commendantem: & hæc omnia pro nobis ſuſtinentem. Hæc omnia formãt & adaugent magis ac magis exultationem, fiduciam & conſolationem amorem & deſiderium. Quis enim non lætetur & exultet, quis non ſupra modum iucundetur &

Meditatio incarnationis, & cæterorũ ad eam ſpectantiũ.

K gratuletur, videns conditorem ſuum, non ſolum pro ſe hominem eſſe: ſed tam dura tamque indigna ſuſtinuiſſe. Quid in mente ſuauius eſſe ruminatur: quid dulcius guſtatur? quid lætius excogitatur? Quis mihi auferet locum in regno, vbi is omnipotens eſt, qui caro mea & frater eſt? Quis mihi euentus aliquam ingeret deſolationem cui ſpes tanta tantam confert certitudinem? Quomodo aliqua triſtitia aliquem locum habere poteſt in eo, in quo deſinenter verſatur iſta cogitatio? hæc Anſel. Libenter itaque conuerſeris cum domino Ieſu, & vitam ipſius tanquam euangelium in corde ſtudeas inſeparabiliter collocare: quia in eo ſolo pax & requies eſt. Ieſus enim eſt iucunditas mœrentium, æternitas viuentium, ſuauitas dolentium, vbertas egentium, ſanitas languẽtium: quod ſignificant quinque literæ huius nominis Ieſus. vnde Bernar. Gira & regira, verſa reuerſa: & non inuenies pacem & requiem, niſi in ſolo Ieſu. Quapropter ſi quieſcere vis, pone Ieſum vt ſignaculum ſuper cor tuum: quia tranquillus ipſe, tranquillat omnia. hæc Bernar. Ama ergo eum qui te tantum amauit:

Vita Chriſti memoriæ commẽdãda.

Pax in ſolo Ieſu.

L redde ei vicem qui te in benedictionibus dulcedinis ſuæ præuenit: quia ſi hoc feceris: ſemper in gaudio & deliciis magnis eris. vnde Anſel. Ieſus qui non amat te, anathema ſit. Qui te non amat, amaritudinibus repleatur. Caſtus eſt amor tuus domine: & nihil impuritatis admittit. Sobrius eſt ſapor nominis tui, & nullam mentem alienat a recto. Suauis eſt amor tuus, & nihil habet amari. Nam & quæ amara ſunt mũdi, inducat: & dulcia ei reddit amara. Inter anguſtias non arctatur, inter preſſuras non opprimitur, non perit ſub inopia, nõ mœrore contrahitur. In laboribus manet æquanimis, inter minas ſecurus, inter blandimenta incorruptus, inter tormenta perſeuerat inuictus, in morte ſemper eſt viuus. Sicut

Ieſus amanti præſtat omnia dulcia.

M in theſauro cupidus gaudet, & ſicut in amore vnici filij delectatur mater, ita gaudium & delectatio eſt grata in charitate tua: dulcis Ieſu animæ amantis te. Dulcedo mellis, ſuauitas lactis vini ſapor inebrians, cunctæque deliciæ non ſic oblectant fauces guſtantium ſe, vt amor tuus mentes diligentium te. hæc Anſel. Et vt magis ad hæc omnia prouoceris, & vt hic liber in nomine ipſius domini Ieſu, qui eſt liber ſignatus, concludatur & ſignetur: attende quòd de hoc ſalutari nomine Ieſu, Bernardus ſuper hoc verbo, Oleum effuſum nomen tuum, ſcribit, dicens: Eſt procul dubio inter oleum & nomen ſponſi ſimilitudo: nec otioſè ſpiritus ſanctus alterutrum comparauit. Ego autem dico in triplici quadam qualitate olei quod lucet, paſcit, vngit: ſi vos melius non habetis, fouet ignẽ, nutrit carnem, lenit dolorem. Lux, cibus, medicina. Vide idem nunc, & de ſponſi Ieſu nomine, Lucet prædicatum, paſcit recogitatum, inuocatum lenit & vngit. Et percurramus ſingula, vnde putatis in toto orbe tãta & tam ſubita lux fidei: niſi de prædicato nomine Ieſu? Nonne in huius nominis luce, deus

Signatio libri.

Cãtic. I. Nomen Ieſu. Olei virtus.

nos

nos vocauit in admirabile lumen ſuum: qui-
bus illuminatis, & in lumine iſto videntibus lu
men dicat meritò Paulus: fuiſtis aliquando te
nebræ, nunc autem lux in domino. Nec tãtum
Ephe. 5. lux eſt nomen Ieſu, ſed & cibus. An non to-
ties confortaris, quoties recordaris? Quid ęquè
mentem cogitantis impinguat? Quid ita exercita
tos reparat ſenſus, virtutes roborat, vegetat
mores & actus bonos atque honeſtos, caſtas fo
uet affectiones? Aridus eſt omnis animæ cibus,
ſi non iſto oleo infunditur: inſipidus eſt, ſi non
hoc ſale conditur. Si ſcribas, non ſapit mihi,
niſi legere ibi Ieſum: ſi diſputes aut conferas,
non ſapit mihi, niſi ſonuerit ibi Ieſus. Ieſus
mel in ore, in aure melos, in corde iubilus.
Sed eſt & medicina. Triſtatur aliquis veſtrum
veniat in cor Ieſus, & inde ſaliat in os: & ecce
ad exortum nominis lumen, nubilum omne
diffugit, redit ſerenum. Labitur quis in crimẽ,
currit inſuper ad laqueum mortis deſperan-
B do: nonne ſi inuocet nomen vitæ, confeſtim re
ſpirabit ad vitam? Cui aliquando ſtetit ante fa
ciem ſalutaris nominis, duritia (vt aſſolet) cor
dis, ignauiæ torpor, rancor animæ, languor
acediæ? Cuius fons forte ſiccatus lachryma-
rum, inuocato Ieſu non continuò erupit vbe-
rior, fluxit ſuauior? Cui in periculis palpitanti
& trepidanti, inuocatum virtutis nomen non
ſtatim fiduciam præſtitit, depulit metum? Cui,
quæſo, in dubiis æſtuanti & fluctuanti, non ſu
bitò ad inuocationem clari nominis emicuit
certitudo? Cui in aduerſis diffidẽti, iam iamq́
deficienti, ſi nomen adiutorij ſonuit, defuit
fortitudo? Nimirum morbi & languores ani-
Pſal. 17 mæ iſti ſunt, illud medicina. Denique & pro-
bare licet: Inuoca me (inquit) in die tribula-
tionis, eruam te & honorificabis me. Nihil ita
iræ impetum cohibet, ſuperbiæ timorem ſe-
C dat: ſanat liuoris vulnus, reſtringit luxuriæ
fluxum, extinguit libidinis flammam, ſitim tẽ
perat: auaritiæ ac totius indecoris fugat pruri
ginem. Siquidem cùm nomino Ieſum, homi-
nem mihi propono mitem & humilem, corde
benignum, ſobrium, caſtum, miſericordem, &
omni denique honeſtate ac ſanctitate conſpi-
cuum: eundemq́ ipſum deum omnipotẽtem,
qui ſuo me exemplo ſanet, & roboret adiuto-
rio. Hæc omnia mihi ſimul ſonant, cùm inſo
nuerit Ieſus. Sumo itaque mihi exempla de
homine & auxilium a potente. Illa tanquam
pigmentarias ſpecies, hoc tanquam vnde acuã
eas: & facio confectionem, cui ſimilem medi-
corum nemo facere potuit. Hoc tibi electua-
rium habes, o anima mea, reconditum in va-
ſculo vocabuli huius quod eſt Ieſus: ſalutiferũ
certè, quodq́ nulli vnquam peſti tuæ inuenia
tur inefficax. Semper tibi in ſinu ſit, ſemper
in manu quo tui omnes in Ieſum & ſenſus di
rigantur, & actus. Denique & innitaris ſuper
Cãtic. 8. eo. Pone me, inquit, vt ſignaculum in corde
tuo: ſignaculum in brachio tuo. Sed hoc alias.
Nunc verò habes vnde & brachio medearis
& cordi. Habes, inquam, in nomine Ieſu vnde
actus tuos vel prauos corrigas, vel minus per

fectos adimpleas. Itemq́ vnde tuos ſenſus aut D
ſerues ne corrumpantur: aut ſi corrumpun-
tur, ſanes. De hoc etiam dulci nomine Ieſu,
idem Bernar. Alibi quaſi iubilando ſic dicit:
Ieſu dulcis memoria, dans vera cordis gau-
dia: ſed ſuper mel & omnia, eius dulcis pręſen De nomine Ieſu.
tia. Nihil canitur ſuauius, auditur nil iucũdius
nil cogitatur dulcius: quàm Ieſus dei filius. Ie-
ſu ſpes pœnitentibus, quàm pius eſt petentibus
quàm bonus te quærentibus, ſed quid inuenĩ
tibus? Ieſu dulcedo cordium, fons viuus lumẽ
mẽtium: excedis omne gaudium, & omne deſi
derium. Nec lingua valet dicere, nec litera ex
primere: expertus poteſt noſcere, quid Ieſum
quæram in lectulo, clauſo cordis cubiculo: pri
uatim & in publico, quæram amore ſedulo.
Cum Maria diluculo Ieſum quæram in tumu
lo: clamore cordis querulo, mente quęram nõ
† oculo. Tumbam perfundam fletibus, lo- † alias
cum replens gemitibus: Ieſu prouoluar pedi-
E bus, ſtrictis hærens amplexibus. Ieſu rex ad-
mirabilis, & triumphator nobilis: dulcedo inef
fabilis, totus deſiderabilis. Mane nobiſcum do
mine, & nos illuſtra lumine: pulſa mentis ca-
ligine, mundum reple dulcedine. Quando cor
noſtrum viſitas, tunc lucet ei veritas: mundi vi
leſcit vanitas, & intus feruet charitas. Amor
Ieſu dulciſſimus, & verè ſuauiſſimus: plus mil-
lies gratiſſimus, quàm dicere ſufficimus. Hoc
probat eius paſſio, hoc ſanguinis effuſio: per
quam nobis redemptio, datur & dei viſio. Ie-
ſum omnes cognoſcite, amorem eius poſcite:
Ieſum ardenter quærite, quærendo inardeſci
te. Sic amantem diligite, amoris vicem reddi-
te: in hunc odorem currite, & vota votis reddi
te. Ieſu autor clementiæ, totius ſpes lætitiæ: dul
coris fons & gratiæ, verè cordis delitiæ. Ieſu
mi bone ſentiam, tui dulcoris copiam: da mi-
hi per pręſentiam, tuam videre gloriam. Cùm
F digne loqui nequeam, de te tamẽ non ſileam:
amor facit vt audeam, cùm ſolum de te gau-
deam. Tua Ieſu dilectio, grata mentis refectio:
replet ſine faſtidio, dans famem deſiderio. Qui
te guſtant eſuriunt, qui bibunt adhuc ſitiunt:
deſiderare neſciunt niſi Ieſum quem diligunt.
Quem tuus amor ebriat, nouit quid Ieſus ſa-
piat: quam fœlix eſt quem ſatiat, non eſt vltra
quod cupiat. Ieſus decus angelicum, in aure
dulce canticum: in ore mel mirificum, in cor-
de nectar cęlicum. Deſidero te millies. Ieſu mi
quando venies: me lętum quando facies, me de
te quando ſaties. Amor tuus continuus, mihi
languor aſſiduus: mihi Ieſu mellifluus, fructus
vitæ perpetuus. Ieſu ſumma benignitas, mira
cordis iucunditas: incõprehenſa bonitas, tua
me ſtringit charitas. Bonum mihi diligere, Ie
ſum nil vltra quærere: mihi prorſus deficere,
vt illi queam viuere. O Ieſu mi dulciſſime, ſpes
ſuſpirantis animæ: te quærunt piæ lachrymæ,
& clamor mentis intimæ. Quocunq; loco fue-
ro, meum Ieſum deſidero: quàm lætus cùm in
uenero, quàm fœlix cùm tenuero. Tunc am-
plexus, tunc oſcula, quæ vincunt mellis pocu
la: tunc fœlix Chriſti copula, ſed in his parua
morula.

G modula. Iam quod quæſiui video, quod concupiui teneo: amore Ieſu langueo corde totus ardeo. Ieſus cùm ſic diligitur, hic amor non extenguitur: non tepeſcit nec moritur, plus creſcit & accenditur. Hic amor ardet dulciter dulceſcit mirabiliter: ſapit delectabiliter, delectat & fœliciter. Hic amor miſſus cœlitus, hæret mihi medullitus: mentem incẽdit penitus, hoc delectatur ſpiritus. O beatum incendium, o ardẽs deſiderium, o dulce refrigerium, amare dei filium. Ieſu flos matris virginis, amor noſtræ dulcedinis: tibi laus honor numinis, regnum beatitudinis. Ieſu ſole ſerenior, & balſamo ſuauior: omni dulcore dulcior, præ cunctis amabilior. Cuius guſtus ſic afficit, cuius odor ſic reficit: in qua mens mea deficit, ſolus amanti ſufficit. Tu mentis delectatio, amoris conſummatio: tu mea gloriatio, Ieſu mundi ſaluatio. Sequar quocunque ieris, mihi tolli non poteris: cùm meum cor abſtuleris, Ieſu laus noſtri generis. Dilecte mi reuertere, conſors paterne dexterę: hoſtem viciſti proſperè, iam cœli regno fruere. Cœli ciues occurrite,
H portas veſtras attollite: triumphatori dicite, ſalue Ieſu rex inclite. Rex virtutum, rex gloriæ, rex inſignis victoriæ: Ieſu largitor gratiæ, honor cęleſtis curiæ. Tu verè lumen patriæ, tu fons miſericordiæ: pellæ nubem triſtitiæ, nubis dans lucem gloriæ. Te cœli chorus prædicat, & tuas laudes replicat: Ieſus nubem lætificat, & nos deo pacificat. Ieſus in pace imperat, quæ omnem ſenſum ſuperat hũc mens mea deſiderat, & frui illo properat. Ieſus ad K
patrem redit, cœleſte regnum ſubit: cor meũ a me tranſiit, poſt Ieſum ſimul abiit. Iam proſequamur laudibus Ieſum, hymnis & precibus: vt nos donet cœleſtibus, cum ipſo frui ſedibus. Amen.

ORATIO.

O Ieſu Chriſte, fili dei viui, pro his & omnibus quæ de te piè credimus & credere debemus, tibi gratias (licet indignas) referimus: & per ea te ſuppliciter exoramus, vt teipſum ex parte omnium cœleſtium, terreſtrium & infernorum deo patri offeras, in dignam laudem omnium, in quibus ſummam trinitatem laudabilem recognoſcis: & in plenam gratiarum actionem pro quolibet beneficio a ſingulis debitam creaturis: atque in veram emendationem omnium malorum ab origine mundi commiſſorum, & inſufficientem per ſolutionem omnium bonorum vnquam omiſſorum: & in ſuppletionem quoque meriti omnium beatificorum, & gratiæ omnium iuſtificatorum, ac emendationis omniũ L
peccatorum refrigeriiq; omnium purgandorum, necnon in releuationem omnis indigentiæ corporis & animæ ſingulorum. Amen.

Finit ſecunda & ultima pars huius libri, uitæ Chriſti.

VITA GLORIOSISSIMAE MATRIS ANNAE CHRISTIPARAE VIRGINIS MARIAE GENITRICIS:

I
Ab Aſcenſio in compendium redacta, ex hiſtoria ſuauiſsima eiuſdem matris Annę: ab religioſiſsimo viro F. Petro Dorlando ordinis Carthuſienſis in Zelem Theutonicè prius edita. M

De diuæ Annæ parentibus, & eorum nuptijs. Capus I:

APpropinquante plenitudine temporis, quo per filium ſuum deus humanum genus redempturus erat, ſeptuaginta ſeptem (vt diuus Cyrillus Carmelita ait) ante diuini verbi incarnationem annis floruit in Iudæa virgo quædam generoſiſſima ex Dauid ſtirpe nata: diues admodũ, miréq; formoſa, optimè morata, valideq; corpore data, ac ſpei de redemptione Iſrael refertiſſima: quæ cum parentum venia, filios prophetarum in Carmen viſitare ſolita: ab eiſdem moribus & prudentia, ac ſanctitate plurimum illuſtrabatur, donec iam matura viro iam plenis nubilis annis, matrimonio ad generis propagationem a parentibus optimis & prudentiſſimis & veteri inſtituto addiceretur. Quibus tamen virgo, caſtis colloquiis imbuta, virginalisq; vitę aſſueta, animoq; deſtinata, primùm refragata, rem ad Carmelitas retulit. Qui in ieiunio, & oratione deum cõſuluerunt: donec

A torum tres in ſpiritu rapti, radicem videre
pulcherrimam, geminam ex ſe arborem emit
tentem: è quarum altera natus eſt ramus ſpe-
cioſiſſimus, tria diffundens ramalia: è quorum
primo longe decentiſſimo, natus eſt flos puriſ
ſimus atque fragrantiſſimus, odore cœlum ac
terram perfundens optimo: Ex reliquis quoq;
prioris arboris ramalibus flores nati ſunt, ſi
ſeorſum ſpectentur pulcherrimi: ſed ad primi
floris comparationẽ nihil. Ex altera verò ar-
bore orta eſt virga ſane pulchra, pulchriorem
producens florẽ: nec tamen primo compara-
bilem. Hac radice ſic viſa, audita eſt ſimul vox
dicens: Hæc radix eſt Emerentia noſtra, ma-
gnæ propagationi deſtinata. Qua re intelle-
cta, virgo deo & parentibus obediens, Stolano
viro iuſto & deum timenti nupſit.

De natiuitate duarum Emerentiæ filiarum.
Caput 2.

B PErfecto matrimonio, & legitimè conſum
mato, Emerentia concepit & peperit filiã
Iſmeriam nomine, quæ ſuo tempore ma-
trimonio data, genuit filium Eliud, & filiam
Elizabeth. Eliud autem Emyn genuit patrem,
Nemeciæ, è qua ſanctus Seruatius genitus eſt.
Elizabeth autem Ioannem Baptiſtam, præcur
ſorem domini, in ſenectute ſua enixa eſt. Con
cepit præterea & peperit Emerentia alteram
filiam: cui Annæ, id eſt, gratiæ dei nomen in-
didit: quę verè gratia dei: quia ex eius filia pro
ceſſit ſaluator mundi, vti docebunt ſequentia.

*De Diuæ matris Annæ coniugio, & eleemo
ſynis.* *Caput* 3.

CReſcente autem & moribus & ætate, de
qua nobis eſt ſermo Anna, habitanteq;
in ciuitate Dauid, Bethlehem nomine,
placitum eſt parentibus matrimonio dedere:
nupſitq; viro optimo de ciuitate Galileæ cui
C nomen Nazareth, nomine Ioachim. Quo cum
honeſtiſſimè in timore dei & ſpe certiſſima
conuerſata eſt. hoc (vt Hieron. atteſtatur) inſti
tuto, vt bona ſua triphariam diuiderent: par-
temq; vnam templo dei & eius miniſtris, hoc
eſt clero, darent. Secundam, peregrinis & cæ-
teris pauperibus: tertiam, ſuis ſuorumq; neceſ-
ſitatibus. Quo pacto diu, & (vt plures volunt)
ad vigeſimum vixerunt annum ſine prole:
pro qua tamen ſæpe preces fuderant.

*De ſterilitate & rubore, quem ob eam
paſſi ſunt.* *Caput* 4.

VErùm licèt (deo ita ordinante) diu ſteri
les eſſent, non tamen ipſi minus ſeruie-
runt: nec eleemoſynas minores fecerũt:
ſed potius maiores in ſpe firma ipſum rogan
tes, vt opprobriũ ſterilitatis auferre dignare-
tur. Cùm autem ſolennitatum & ceremonia- D
rum obſeruantiſſimi eſſent, accidit vt in feſto
tabernaculorum Ioachim more ſolito cum
fœcundis oblationem in tẽplum offerret: quẽ
cum Iſachar ſummus pontifex & Rubem ſcri
bas cõſpicerẽt, cũ ſummo opprobrio eius mu
nera reiecerunt, ipſumq; contumelioſè explo
ſerunt, dicentes: Quis te tam audacẽ ac temera
riũ fecit, hominũ inutiliſſime: vt cũ fęcũdis au
deas ad altare domini offerre munera tua: cũ
ſis ipſe ſterilis & maledictus a dño in lege? Exi
gitur quam primùm ſciens nec te, nec munus
tuum gratum dño. Niſi enim te contemneret, ſte
rilem non patereris. Caue aũt poſthac tẽplum
oblaturus ingredi. Quo audito cum rubore
ſummo, ſed ſine murmuratione exiit de tẽplo
(ignorante id Anna coniuge) ad paſtores peco
ris ſui in agro, vbi in loco ſecreto ſeſe in la-
chrymas profudit dicens: Omnipotens ac mi-
ſericors deus, qui omnia vides & intelligis,
ſcis quia ambulaui coram te in veritate & fi-
de non ficta: in mandatis tuis, quæ dilexi ni- E
mis: quo circa clementiſſime deus precor male
ſtatẽ tuã, aufer opprobriũ domus meæ. & con
cede coniugi meæ caſtiſſimæ atq; fideliſſimæ
fœcunditatem, vt me prole lætificet: quã ſi de-
deris, tuo perpetuo mancipauero famulatui.
Quo cum lachrymis dicto, ecce archãgelus Ga
briel cum lumine ineſtimabili adeſt, dicens:
Ioachim amice dei omnipotentis, ego ſum Ga
briel archangelus, ad te a deo miſſus, vt ſignifi
cẽ tibi ꝙ preces tuæ exauditæ ſunt a dño, qui
vidit ruborem tuum immeritum. Nõ enim vl-
tor eſt deus naturæ: ſed peccati. Permittit autẽ
interdum ſterilitatem, vt donet fœcunditatem
cum gratia: ſciaturq; ꝙ proles non ex carnis
voluntate atq; lubricitate, ſed dei ſit dono con
ceſſa. Recordare quomodo Sara, Rebecca, Ra-
chel, & Anna Samuelis mater, ſteriles fuerunt
quantum ad naturã: ſed ex gratia patriarchas
pepererunt & prophetas. Noris ergo ꝙ proles
diu deſiderata, ſemper fuit cum gratia data.
Quo circa coniux tua Anna concipiet, & pa-
riet tibi filiam, nomine Mariam. Quam, vt vo-
uiſti deo, dicabis in templo: nam ex ea mira- F
bile facturus eſt deus myſterium. Ne quid autẽ
dubites, vade in domũ tuã, & habebis obuiam
coniugem tuã in porta aurea, quę de aduentu
tuo plurimum lætabitur. Quo dicto diſparuit
angelus: ſed ad Annam redeat narratio. Ea
neſciens quò maritus ſuus Ioachim deuenerat
qui quinque menſibus abſens fuerat, nullo ac
cepto commeatu, nulloq; diſceſſionis facto in
dicio, mira coniecta eſt triſtitia, verita ne ob
ſuam ſterilitatem vir diſceſſerit. Cùm aũt in la
chrymas ſeſe diffunderet, acceſſit vna ancilla-
rum ad eam dicẽs: Noli flere dña ſed magis
exulta: quia hodie dies eſt dñi exultemus & læ
temur in ea. Cùm autem conſolationẽ non re
ciperet, diceretq; vt ad opus ſuũ iret, nec de ſe
ſolicita eſſet illa indignata cur, inquit, mihi im
properas peccata tua? quid ego poſſum ſi ſteri
lis ex vitra peccauit, egone, an verius tu, quòd
ſic ſterilitate occluſa eſt? Quam contumeliã hu

militer &

G militer & modeſtè in ſe accepit, nihil obmur-
murans, ſed profunde in corde gemens in po
marium ſuum ſeceſſit: vt lachrymis dolorem
mitigaret. Et genua ponens coram altiſſimo
deo, ad quem oculos leuauit, ſic precata eſt. Do
mine deus omnipotens, deus Iſrael, fortiſſime
ſpirituum, quia etiam in aduerſitatibus tibi gra
tias agi vis, ego laudo te, tibíq; gratias ago, quòd
ſterilem me perpeſſus es, maritumq; a me alie
nari permiſiſti: quia certè ſcio quicquid pa-
tior peccata mea meruerunt. Quia confeſſio-
ne facta, cecidit in faciem ſuam, & fudit ani-
mam ſuam coram oculis dei in omni afflictio
ne. Et paulo poſt oculos erigens, atque in cœ-
lum ſuſpiciens, vidit paſſerem pullos ſuos in
arbore nutrientem, & ſuſpirans ait: Omnipo-
tens deus qui vniuerſas creaturas fœcunda pro
le lætificas, me tamen ancillam tuam nullo ta
li dono dignatus es: laudo & benedico diuinã
prouidentiam tuam, qua ſcis quid vtile ſit no-
bis: precorq; vt ſi cum ſalute id fieri poteſt,
ne excludas me ab hac gratia, etiam aniculis
H conceſſa. Scis enim intimum cordis mei votũ:
quia non vt voluptati carnis inſeruiam, ſed vt
quam dederis prolem, tuo famulatui manci-
pem, eandem requiro. Quibus precibus fuſis,
accedens Gabriel cum ſumma claritate, di-
xit ad eam: Ne timeas Anna amica dei altiſſi-
mi: exauditæ enim ſunt preces tuæ, & fructus
ventris tui gratus in oculis dei. Ex te enim na
ſcetur virgo admirabilis, in qua totus lætabi-
tur mundus. Surge igitur & abi in Hieruſalẽ,
vbi in aurea porta obuium habebis maritum
tuum Ioachim.

De conceptione ac natiuitate Diuæ virginis Mariæ. Caput. 5.

CONuenerunt ergo: iuxta verbum ange-
li, ad portam auream cum ſumma exul
tatione promiſſionem ſibi factam re-
nuntiantes: vnde gratulabundi ſeſe in tem-
plum contulerunt, atque illinc domum: vbi,
I præmiſſis precibus, operam liberis procrean-
dis dantes, non libidine carnali, ſed bono ma-
trimoniali, puellam genuerunt omnium &
ſpecioſiſſimam & beatiſſimam: quippe ad hoc
ab æterno deſtinatam, vt vnigeniti dei, ſine vi-
rili ſemine, ſed myſtico ſpiramine, mater eſſet
in terris. Fœlices profectò, & perbeati paren-
tes, qui talem progignere meruerunt. Præci-
puè verò fœlix mater, quæ tam dulci pondere
ſe grauidam ſentiens, deum magnificare non
ceſſauit, tamq; maturo partu reginam cœli, &
terræ (tametſi id fortè nondum agnouerat)
enixa eſt. Quis verbis explicet, quanto gaudio
nõ ſolum domus, ſed vicinia tota perfuſa eſt?
Quando ex ea quam ſterilem fleuerant, tam
læta fronte, tam ſereno vultu, tamq; decenter
formato corpuſculo lepidiſſimam iam recens
natam cõſpexere puellam. Facile creditu eſt,
parentes & qui myſteria nouerant, iam tum
egregiam de tali prole concepiſſe ſpem. Non
enim ſine magno ſacramento, aut tantum di- K
lata, aut tam ſolerter prænuntiata viſa eſt talis
virgũculæ conceptio. Verumtamen non conti
nuo dixero quid in virgine latuerit parentes
agnouiſſe: alioquin non turbata fuiſſet in ſalu
tatione Gabrielis, ſi ſe a parentibus ad id na-
tam cognouiſſet. Magnum tamen aliquid in ea
futurum ſperauere, nec ſpes fefellit eos: vt ſequẽ
tium docebit ſeries.

De uita Mariæ uſque ad annuntiationem dominicam. Caput 6.

NAta igitur ineffabili ſpe & gaudio Ma-
ria id nomen myſterio congruens, quod
ab angelo priuſquam conciperetur præ-
nuntiatum eſt legitimo tempore ſuſcepit. Et a
matre ſanctiſſima decenter lactata & educa-
ta atque quantum infantilis ætas tulit, ad diui
nas laudes inſtituta: vltraq; naturam ad id a
ſancto ſpiritu, a quo in originali culpa conci L
peretur, miſericorditer fuerat præuenta, mirũ
in modum adiuta, creuit in omni decentia &
honeſtate: tum morum, tum membrorum. Ita
vt vix quintum attigerat annum, dum iam di
uino famulatui viſa matura eidem mancipan
da a parentibus qui eam deuouerant, in tem-
plum præſentatur vbi ad nubiles vſque annos
moris erat honeſtorum parentum filias opifi
cio muliebri, & diuinis canticis erudiri. Nec ſi-
ne miraculo ſtupendo hæc facta memoratur
præſentatio: nam vt vétum ad quindecim gra-
dus, quibus in templum aſcendendum erat:
dubitantibus parentibus, quo nam pacto eam
portare poſſent: ipſa ſolius ſpiritusſancti ope
adiuta, hilaris, ac celeris ſtupentibus cunctis
aſcendit. Quo facto meruit honorificentius a
pontifice ſuſcipi, & diligentius erudienda cõ-
mendari: ſperante videlicet deum aliquid ma-
gni in ea operaturum. Nec fefellit eum ſpes.
Supergreſſa eſt enim vniuerſas: tam in opere
textrili, quàm in canticis, ac hymnis: omni-
buſq; quæ ad talem ſtatum pertinent: quippe
quam gratia ſpiritusſancti a gratia conceptio- M
nis inſtanti peculiariter ſemper repleuerat: &
in omni incepto adiuuerat. His itaque mori-
bus, hiſq; dotibus ornata, ad nubiles excreuit
annos. Veruntamen, niſi deus aliter diſpone-
ret, nubendi reiecerat animum. Nam diuinis
contemplationibus, & angelicis conuerſatio-
nibus aſſueta, angelicam in cœlibatu decreue-
rat degere vitam. Verùm defuncto iam (vt di-
ctus frater Petrus Dorlandus aſſerit) patre
(Nam Baptiſta Mantuanus, etiam filiæ nuptias
vidiſſe eum canit quod propter ſecundas &
tertias Annæ nuptias non verò ſimile eſt.)
Anna ſeniorum, & præcipuè pontificis conſi
lio, cœpit filiam ad nuptias cohortari, iuxta
legis inſtitutum: ſed voto eius intellecto, rem
ad pontificem detulit: qui nouo voti genere ſtu
pefactus, ex prudentium conſilio deum con-
ſulendum decreuit. Ad quam rem totus con-
gregatur clerus, ieiuniis & orationibus vacãs

A Ät virgo interim vt votis ſuis annueret, deum precari non deſtitit. dum Gabriel eidem apparens, ait: Ne timeas Maria ſponſi caſti ſubire thalamum: nam virginitatis non patieris detrimentum. Qua ſic conſolata, vox diuina ex propiciatorio ad pontificem audita eſt. iubens omnes viros cœlibes de ſanguine Mariæ: & ſtirpe Dauid poſtridie ad templum conuenturos, cum virga arida: quæ in cuius manibus florere inciperet, eum virgini ſponſum declararet. Interea Agabus caſto virginis amore captus, euentum magica arte ſuſcitans: nihil ſcire potuit, præterquam magnum in virgine latere ſacramentum: quo circa, repulſam paſſus, ad Carmelitas ſe contulit, vbi ſanctam vitam vixit, vſque ad apoſtolorum prædicationem: qua illis (vt eorum atteſtantur actus) coniunctus eſt. Conuenientibus autem poſtridie omnibus ad nuptias idoneis: ſolius Ioſeph viri caſti, qui in cœlibatu vitam degere decreuerat, virga floruit: quo circa virgini ſponſus da-

B tus, & ab angelo, ne eam contingeret, admonitus, eam diuinis vacare permiſit. Dumq; vt qui (vt quidam non futiles autores volunt) illud Eſaiæ: Ecce virgo concipiet & pariet filium, legiſſet: atque in eius virginis exaltatione mirificè inflammata eſſet: diemq; illam fœlicem aduentare precaretur: Miſſus eſt angelus Gabriel à deo. Et reliqua quæ in vita Chriſti ad vnguem ſunt pertractata, vbi annuntiatio, viſitatio, & reliqua diuæ virginis ſolennia: quin etiã ipſius aſſumptio, graphicè deſcribuntur. Reſtat ergo vt reliquam diuæ Annæ hiſtoriam paucis percurramus.

De reliqua diuæ Annæ uita & migratione. Caput 7.

VT verò reliquam diuæ matris Annæ hiſtoriam paucis percurram: meminerimus Ioachim virum ſanctiſſimum, dum à filiæ ſuæ in templum, vt vouerat, præſenta-

C tione lætus redierat paulò poſt vita defunctum eſſe: migraſſeq; ad patres ſuos, ſpei de redemptione generis humani plenum. Nam de filia præter eius annuntiationem, & præſentationem mirificam indolemq; non humanam, ſed planè diuinam, ex reuelatione ſpem maximam conceperat: ex illa videlicet orituram redemptionis autorem. Vbi igitur in hac ſpe fœliciter requieuerat, & ab Anna coniuge honorificè ſepultus erat: ipſa ſeſe ad filiam tranſtulit, ea ſpe vt cum Anna vidua illa, cuius in purificationis euangelio Lucas meminit, cæteriſq; ſanctis mulieribus in templo deo reliquam vitam dedicaret: ſe mox à deo in ſpiritu admonita ad ſecundas nuptias tranſire: domum reuerſa, Cleophæ nupſit: ex quo filiam genuit: quam amore primæ etiam Mariam nuncupandam cenſuit. Qua nondum bimula, Cleophas diem obiit: & Anna ſe templo iam dedicandam autumans, ad tertias nuptias diuino oraculo reuocatur. Nubit ergo viro optimo Salome. Vnde & tertia genita Maria: à pa- D

tre Maria Salome dicta: & à marito Maria Zebedæi. Quo circa poſt nuptias Mariæ, matris Ieſu Chriſti ſaluatoris noſtri: quem de ſpiritu ſancto concepit: Mariam Cleophæ matrimonio iunxit, viro tali coniuge digno. Alphæo nomine qui ex ea genuit Iacobum minorem: Ioſeph iuſtum: Simonem Cananæum: & Iudã Thadæum. Et deinde Mariam tertiam Salome filiam Zebedæo, qui ex ea genuit Iacobum maiorem, & Ioannem euangeliſtam: vt non inanis cenſeatur ad tertias nuptias diuæ Annę tranſitio. Ad quas (vt ſanctæmoniali ac veſtali virgini Colettæ reuelauit) tranſiuit dei iuſſu, non carnis inſtinctu. Itaque non eſt eius obedientia in nuptiis vituperanda, ſed fœcunditas cœlitus data nobis veneranda: quam cœlitus datam ambigere non poteſt, qui hiſtoriam recolit. ſi enim viginti quinque annos cum Ioachim vixerat: & iam ſterilis reputata erat dũ matrem domini genuerat: non potuit tertiam filiam ſine dei dono concipere. Neque verò ſo- E

la prolis fœcunditate refulſit, ſed & multò magis virtutum pręſtantia: qua dei filium ex filia ſua incarnatum agnoſcere amplecti, atq; adorare meruit. vnde & eccleſia olim iam eius recoluit memoriam: quæ ad nouum teſtamentũ idcirco pertinere viſa eſt, quòd iam præſentem agnouit Chriſtum ſaluatorem. Creditur tamẽ Ioſeph, gener eius, ante paſſionem Chriſti in ſinum Abrahæ deſcendiſſe. Vnde poſt reſurrectionem cum cæteris ſanctis educta, & in die aſcenſionis dominicæ cum Chriſto in cœlos aſſumpta. illinc nos deſpectat, & ſibi famulantibus præſentia impetrat auxilia: vt notiſſima & plurima ipſius atteſtantur miracula à dicto Carthuſiano fideliter perſcripta. Quia verò rubore immerito ob ſterilitatem fuerat affecta: contra ruborem immeritum fidele & frequens pręſtat patrocinium: quo voto & nos quoque damnauit. Hæc ſuntque de diua matrona, omniſq; honeſtatis, ac ſanctitatis ſpecimine, diua Anna, habuimus annotanda.

ORATIO.

OMnipotens ſempiternæ deus, qui Ioachim atque Annam glorioſiſſimæ matris tuæ ſanctiſſimos progenitores, ob F infœcunditatem diuturnam immerito rubore concuti in eorum ſalutis augmentum permiſiſti: concede propitius, vt eorum meritis & interceſſione ab omni rubore & infamia liberari, ad cœleſtem gloriam perduci mereamur. Per te Ieſu Chriſte ſaluator mundi, qui cũ patre & ſpiritu ſancto, viuis & regnas deus. Per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

Iodoci Badij Gandenſis Tetraſtichon, de ſancta Anna.

Anna decus mundi, mater genitricis Ieſu,
Pro natæ meritis det tuus aſtra nepos.
Primitia noſtræ pariens ſancta Anna ſalutis,
Nos cum prole tua, cumq; nepote iuua.

G # IODOCI BEISSELLII PATRICII AQVENSIS, K
ROSARIVM DE SANCTA ANNA,
ad Reuerendum patrem, dominum Ioannem Tritemium, Abbatem Spanhemenſem, ordinis diui patris Benedicti.

QVISQVIS HOC ROSARIVM, AD HONOREM beatiſſimæ matris Annæ pro deuotione legere uoluerit, præmittat orationem dominicam, cum ſalutatione ſanctæ Annæ: quam ſemper poſt duos uerſus repetat, quæ quidem ſalutatio eſt, ut ſequitur.

AVe dei genitricis mater venerabilis Anna: ſanctæ trinitati gratiſſima: præ cunctis mulieribus honorata: benedicta tu a domino, & benedicta proles vteri tui: prolisq; virgineus natus Ieſus Chriſtus. Amen.

H

Pater noſter. Aue dei.

Anna tuas liceat miſero mihi promere laudes,
Nam tibi (ſi pateris) ſerta roſasq; ferã. Aue.
Anna nitens regum Iudæ venerãda propago,
Atq; etiã Ioachim coniuge clara pio. Aue.
Anna diu ſteriles fleuiſti in coniuge amores
Vnica nuptarũ gloria, & vnus honor. Aue.
Anna piam ſobolem, nec vanos quæris in vſus,
Sed colat vt ſancta poſteritate deum. Aue.
Anna tibi æthereæ celer aſtans nuntius aulæ,
Gaude, ait, en ſobolem mater habebis ouãs.
Aue.
Anna feres ſobolem tanta virtute beatam,
Vt cum virgineo mater honore micet. Aue.
Anna feres gnatam, cuius quem non capit orbis,
Ipſe libens ſubeat viſcera caſta deus. Aue.
Anna tuo tãdem ſurget de ſanguine ſanguis,
Qui fuſus miſeris ſpem ferat vſq; reis. Aue.
Anna tuum decuit tanta expectatio partum
Haud facile eſt, matrem matris habere dei.
Aue.
I
Anna tuæ ſobolis laudes ſuper aſtra volabunt
Te quoq; fœlicem ſecula cuncta ferent. Aue.

Pater noſter. Aue dei.

Anna mali puram tu concepiſſe Mariam
Crederis, & ſanctã mox habuiſſe deo. Aue.
Anna aluo geſtas, quam ſignauere figuræ
Vēturam ſancti quam cecinere patres. Aue.
Anna geris clauſam paradiſũ, ex arbore vitæ
Fœlicem, & cuncto ruris honore ſacrã. Aue.
Anna grauis geſtas hortum, quem flammeus enſis
Cuſtodit, cherubin nocte dieq; calens. Aue.
Anna geris florem, qui candida lilia vincat:
Et violas humiles coccineamq; roſam. Aue.
Anna Moſaica per te deprehenditur arca,
Aetherei panis aurea & vrna iacet. Aue.
Ana geris ſponſam veri Salomonis, & omni
Gemma exornatam intus & exterius. Aue.
Anna geris templum, cuius penetralia dulces
Impleuere ſoni musica & omnis ouãs. Aue.
Anna geris velum pulchra ſub imagine patrũ
In ſe geſta tenens: quod tegat alta dei. Aue.
Anna geris ſobolem, cuius phœbi aurea veſtit
Flamma caput, niueos candida luna pedes.
Aue.

L

Pater noſter. Aue dei.

Anna exoptatæ compos iam facta Mariæ,
Pectore vix toto gaudia orbata capis. Aue.
Anna recens natæ plauſerunt cuncta Mariæ
Sydera, & inſolitũ fluxit ab axe iubar. Aue.
Anna tui fœtus natalem credere fas eſt.
Te circum angelicos concelebraſſe choros.
Aue.
Anna tuum partum manes ſenſere profundi
Lux noua tunc ſtygios terruit ipſa lacus.
Aue.
Anna parẽs dubitas manibus contingere gnatam.
Sole magis rutilam luminibusq; poli. Aue.
Anna quid æthercam metuis tractare puellã?
Arridet matri, triſtia nulla facit. Aue.
Anna capeſſe animos, en lactea ad vbera tẽdit
Gnata manus teneras: & tua colla petit. Aue. M
Anna moras rumpis: mammas & pectora nudans
Excipis in tenero mẽbra tenella ſinu. Aue.
Anna foues gnatam: dulcesq; a pectore ſuccos
Ore trahit roſeo, murmura grata ſonans.
Aue.
Anna feret quantos ſi ſciret gnata dolores,
Quotq; ferat mortes, tu modo nulla fores.
Aue.

Pater noſter. Aue dei.

Anna tibi ex cordi gnatam exornare probatis
Moribus: & ſummo compoſuiſſe deo. Aue.
Anna pars celſo gnatam importare delubro
Spõte, ſed ad ſuperum pertigit alma gradũ.
Aue.
Anna etiam lento ſequeris greſſu atq; labore,
Solatur feſſam promptula virgo ſenẽ. Aue.

A Anna quid in tenera miraris virgine robur?
Non humana vides, ſed pia ſigna dei. Aue.
Anna ſoles inopi, & ſacris munera templis:
Nunc das quo mulier plus nihil vlla dedit.
Aue.
Anna vbi ſacratam voluiſti degere gnatam,
Clauſtra libēs ſubit, virgineaq; domū. Aue.
Anna piam miſſura, genas & lumina fletu.
Cōſicis: immotam ſic tenet altus amor. Aue.
Anna domum repetas, gnatam dimitte tonāti:
Nihil niſi věturum cogitet illa Ieſum. Aue.
Anna per æthereos volitet tua nata receſſus
Occupet hāc ſummo culmine miſſus amor.
Aue.
Anna duas ſatis eſt tibi deſeruire Marias,
Hæ quoq; non modica te pietate colēt. Aue.
Pater noſter. Aue dei.
Anna tuo fletu docta es ſuccurrere flenti:
Hic miſerùm votis tu quoq; prompta faues.
Aue.
Anna ſoles fixas naturæ vertere leges:
Sicq; voles, ſterilis ſit modo læta parēt. Aue.
Anna etiam fluxæ fortunæ munera ſiſtis.
B Ne fugiant noſtros lapſa repentè ſinus. Aue.
Anna fugas dedecus, das pulchræ munera famæ,
Tu luctus releuas: & tibi cedit amor. Aue.
Anna iuuas, ſeu quē terret vis hoſtica, ſeu quē.
Carceris obſcuri vincula ſæua tenent. Aue.
Anna leuamen ades fidum mortalibus ægris,
Te duce languenti perdita vita redit. Aue.
Anna parēs tumido te inclamat nauita fluctu,
Si iactant laceram flatus & vnda ratē. Aue.
Anna parēs nigro es ſēper metuēda tyrāno:
Vt glacies ignem, te fugit ille nocens. Aue.
Anna abs te nequeāt mortalia pectora fruſtra
Poſcere: quodq; voles, gnata deuſq; volet.
Aue.
Anna igitur meritis & tanta prole beatá,
Anna parēs noſtras reſpice magna p̄ces. Aue.

Oratio poſt roſarium dicenda.

OMnipotens ac piiſſime deus, qui beatam Annam in genitricis filij tui matrē eligere dignatus es: concede propicius, vt
C qui memoriam eius fideli deuotione percolimus, eius meritis precibus æternæ vitæ ſuffragia conſequamur. Per eundem dominum noſtrum.

F I N I S.

De diuo Ioachim patriarcha, & auo Ieſu Chriſti, carmē Aſclepiadeum Glicōnium, cōditur: a magiſtro Iodoco Clichtoueo Neoportuenſi: ſicut eſt, ſanctorum meritis inclyta gaudia.

PLectrum Phœbe tui m[illegible] ſonoris,
Et leni citharam pollice perſona:
Nec deſinis comites carmina condere
Doctæ Caſtalides deæ,

Non mens eſt ſuperum prælia ſcribere, D
Aut immiſſa feris tela gigantibus:
Præclarum Ioachim præſta ad æthera
Dignis tollere laudibus.
Ignorata diu, noctéq; condita
Tanti clara viri gloria ſeculo
Tandem conſpicuo lumine cognita,
(Vt par eſt) celebrabitur:
Vt Phœbus radium fundere lucidum,
Expulſo Borea, nubibus incipit:
Sicut gemma latens eruta puluere.
Terræ, clarius enitet.
Vt claris ſoboles orta parentibus.
Maiorum celebris ſtemmate redditur:
Sic nati probitas & generoſitas,
Patris gloria creditur.
Quòd clara Mariam ſtirpe creauerit.
Ex qua vera ſalus prodiit omnibus:
Quis dignum celebri laude negauerit,
Quem laudare parauimus?
Magnis digna dei mater honoribus,
Ex diuo Ioachim duxit originem:
Qua natus puer eſt ille ſalutifer,
Et ſpes vnica gentium. E
Matrem ſumma decet gloria candidam,
Nato ſummus honor debet haberier.
Ingens huius auum laus decet, & patrem
Illius veneratio.
Si patri fuerit gloria præſtita,
Hæc natis etiam præſtita noſcitur:
Illis laus eadem debita creditur.
Nec diſpar reuerentia.
Hic iunctam thalami fœdere duxerat
Annam, non meritis coniugis imparem:
Par illis probitas, æquaque largitas,
Et par cura dei fuit.
Horum præcipuè munificentia
Inſignis memori laude reponitur.
Produntur ſiquidem diuitias tribus
Diuiſiſſe ſuas modis,
Templo prima fuit debita portio
Rerum, pauperibus pars fuit altera
Deſignata, domum tertia nutriit
Vſu commoda proprio.
At longo ſterilis tempore ſæpius
Multas Annas preces anxia fuderat, F
Vt (quæ ſacra deo munera detulerat)
Eſſet prole puerpera.
Nam contempta ſui munera coniugis
In templo fuerant, quòd ſobolis fores
Expers: in ſterilis numina pontifex
Iraſci thalamos ait.
Aedes ille ſuas tectaq; deſerens,
Ne triſtis fieret fabula cæteris,
Agris delituit: dulcia præferens
Charis arua penatibus
Sed ſummi pietas numinis optima
Solatrix hominum, ſedibus angelum
Dem[illegible] ſuperis, optima nuntia
Qui [illegible] referat nouæ.
Aſſiſtens Ioachim nuntius æthere
Miſſus: triſtitias ceſſare c[illegible],
Dixit: nam q; ſalus optima ſeculi
Naſcetur tibi filia.

G Hæc ſperata diu gaudia proferet,
Confringetq; ſuis tartara viribus.
Hæc Euæ genitos ſanguine lucidos
In cœli reuehet domos.
Tum ſancti monitis credulus angeli
Promiſſo Ioachim munere lætior,
Voti compos erat: ſuſtulit vt ſua
Natam coniuge filiam.
O clarum meritis, o memorabilem, &
Dignum grandiloqui quem tuba perſonet
Vatis Meonij: nos ſibi deditos
Summum ducat in æthera. Amen.

Feſtum principale ſancti Ioachim eſt decimaſexta die Septembris. Cõmemoratio verò eius ſolennis, eſt nona die Decẽbris.

Hymnus ſaphicus, beato patriarchæ Ioachim Nazareno, decantatus fratre Iacobo Keimolano Carmelita Gãdenſi.

H

Pater patrum Ioachim beatæ,
Vt tibi gratos modulemur hymnos,
Tu foue dulci modo nos clientes
Nectare cœli.
Non enim quicquam ſumus irrigati
Rore quem dicunt, neque per ſoporem,
Sec nec imbuti ſumus aut vel vllo
Nectare cœli.
Qui viros claros cecinere quondam,
Hi relibutos licet æſtimarint
Eſſe ſe (falsò tamen hoc putarunt)
Nectare cœli.
Te ſacer tantum chorus angelorum
Si ſatis dignè celebrare poſsit
Nos tibi laudes reſonemus abſque
Nectare cœli.
Hinc tuum nobis petimus iuuamen
Sancte ſanctorum Ioachim parentum,
O pater patrum nimium referte
Nectare cœli.
I Qui quòd in partes tua diuidendo
Erogas iuſte miſeris, & aræ:
Nonne cantamus bene te refertum
Nectare cœli?
Et quòd in templo patiens ferebas
Quæ tibi probro dederat ſacerdos,
Nonne cantamus bene te refertum
Nectare cœli?
Quòdq; te dignum deus eſſe duxit
Angelo fauſto, reuelare triſtem:
Nonne cantamus bene te refertum
Nectare cœli?
Tu (quod eſt magnum) fueras maritus
Illius ſanctæ venerandus Annæ,
Quam modò plenam canit omnis orbis
Nectare cœli.
Tu (quod eſt maius) genitor beatæ
Dignus inuentus fueras Mariæ,
Quam quidem ſcimus magis eſſe plenam
Nectare cœli.

Tu (quod excedit) nouitate Chriſti
Solus è cunctis auus es vocatus, K
Qui ſuper plenus ſuper effluiſti
Nectare cœli.
O potens ergo Ioachim ſacrate
Sic tuam nobis modò ferto dextram,
Ne ſacro tandem careamus illo
Nectare cœli.
Nunc deo laudes pariter canamus
Qui ſuo nato Ioachim colendum
Hunc auum ſumpſit, mediante ſacro
Nectare cœli. Amen.

Eiuſdem in eiuſdem patriarchæ laudem carmen cuius primæ literæ habent, Iacobi Keimolani Carmelitæ Gandenſis carmen ſaphicum.

Iam preces ſummo meritas parenti
Ante ſacratas reſonemus aras,
Corde deuoto ſimul & vocemus
O Ioachime.
O tuum ſanctum Ioachime nomen
Blandius quanuis ſonet hoc Hæbræis L
Id magis deinceps placeat rogamus
O Ioachime.
China (vt Grecè loquar & Latinè
Et philos quare facias vetuſto
Iure ſim, vt panta philon te china.
O Ioachime.
Multa cùm cœlo tibi ſit poteſtas,
Ob tuum ne nos patiare fructum
Laude prædignum tenebras adire.
O Ioachime.
Aſtra ſi ſurſum videamus omnes,
Non tamen mens eſt vaga ſemper illic.
Ipſe opem præſtes, opus & neceſſe eſt
O Ioachime.
Carne qui quondam fueris grauatus
Arce iam ſumma poſitus, fauere
Rebus humanis melius valebis.
O Ioachime.
Miſſa quæ poſcis, faciet quidem non M
Ille qui ternus deus eſt, ſacrata
Luce nos ergo petimus fruamur
O Ioachime.
Inter auſteres qui haberis almos
Tu patrum cœtus magis eleuatus,
Eſt ne id indignè tibi corrogatum
O Ioachime.
Grata nam multum tua vita cunctis
Adeo primum dederit ſalutem
Nec tuis tantum, ſed & vniuerſis,
O Ioachime.
Debuit dignè chorus ille diuum
Eſſe ſuppoſitus tibi, quin & exin
Ne quidem ceſſas celebrare dicens
O Ioachime.
Sic magiſtratus tuus hic beato
In polis non eſt onerofus vlli,
Sed magis tecum iubilans feruntq;
O Ioachime.

A Cum notas cuncti meditentur hymnos
Ad tui laudem ſuperi frequenter,
Ritè terreni tibi quid ſonabunt
O, Ioachime.
Magna cùm magnum tua dona carmen
Exigant, & non valeamus: ipſum
Noſtrum hoc acceptes modo qualecunque eſt,
O Ioachime.
Sancte tu nobis Ioachime ſeruis
Ab tuo Chriſto veniam nepote
Poſce peccatis, tibi ſupplicamus:
O Ioachime.
Patriarcharum decus es priorum,
Hinc herus ſanctæ peramandus Annæ,
Inde tu dignus pater es Mariæ:
O Ioachime.
Cuius (vt tandem ſileant miſelli)
Verus & clemens auus es: ſit illi
Mira laus, ſummæ quoque trinitati:
O Ioachime. Amen.

Sequentia octo epigrammata condidit frater Gulielmus Bibaucius, ſacri ordinis, Carthuſienſis.

B

LVdite Pieridum redolentia carmina fontes:
Nunc Ioachim iuuenes ludite, voſq; ſenes.
(Magna dicente magnos) ſuaui cõdita lepôre,
Carmina diuino nunc Ioachim canite.
Si dicis, Ioachim q̃s hic eſt? pater ille ſupernæ
Reginæ eſt: igitur regulus eſt ſuperum.
Multiplici ſanctum Ioachim pulſare precatu
Chriſticolæ fœdi, crimine multiplici.
Stelliferos auus de regis qui condidit orbes,
Et patriarchalis gloria prima chori.
Ergo poteſt facilem veniã impetrare reatus:
Virtutis nitidam ferre poteſtq; viam.
Laudibus intactam celebrat quicunq; puellã,
Inde Ieſu Chriſto gratior eſſe ſtudens.
Virginis haud graue ſit Ioachim colluiſſe parentem,
C Quẽ propriũ voluit ipſe redemptor auum.
Virtutes cuius ſi tollis in æthera laude,
Gratus eris Mariæ: gratus erisq; Ieſu.
Virginis eximiæ patrem celebrate fideles:
Quem laus illuſtrem multiplicata facit.
Qui cum prole ſua cõmune meretur habere,
Nomen: dum Chriſti dignus habetur auus.
Hoc duce q̃ cupimus facile impetrare licebit,
Si puro nitidas fundimus ore preces.
Salue Chriſtiferæ Ioachim pater alme Mariæ,
Quæ ſemper niuea virginitatẽ nitet:
Inter fœmineas virgo nitidiſſima turmas,
Egregio nomen ditat honore ſuum.
Maiori tamẽ ipſe Ieſus patris inclyta proles
Aeterni: natæ ſtirps benedicta tuæ
Illius es genitor, auus huius & ipſe probaris;
Ergo tua miſeros conciliato prece.
Quiſquis es & variis immergeris vndiq; pœnis
Creſcit & aſſiduò plaga, dolorq; tuus.
Intrepidis Ioachim p̃cibus tentes patriarchã
Qui potis eſt ſubitam ferre ſalutis opem. D
Diue pater Ioachim Anna cum cõiuge ſalue,
Et Mariæ ſalue caſte marite Ioſeph:
Protinus afflicti maculas expellite cordis,
Vt tua ſtirps Chriſtus det mihi regna poli.
Anna dei matris genitrix, Ioachim pater alme
Ioſeph: poſt trinum numine trina deum,
Cernite continuas lachrymaſq; preceſq; benigni
Et facitote Ieſus det mihi regna poli.

Carmen ſaphicum eiuſdem Gulielmi, ad eundem patriarcham.

QVando te ſummum ſpecimen decuſq;
Et Ieſu matris Ioachim parens es,
Omnium famam ſuperans vetuſtam
Tertius nemo tibi, nec ſecundus,
Dum magis Phœbi facie coruſcas
Aulicos, inter ſuperi tonantis:
Qui quaſi ſtellæ tibi ſunt minores
Cedit in primis patriarcha quiſque
Te ſimul vates reuerenter omnes
Ter, quater patres reliquiq; ciues
Cœlici, caſtæ pariter puellæ.
Nam licet virtus animoſa in illis
Splenduit ſolis radiantis inſtar,
Non tamen ſedes ſuperas adiſſent,
Ianuas celſi: niſi prole cœli
Peruias cunctis Maria dediſſet.
Quæ tulit natam ſine labe ſummi
Principis toti damnantis orbi
Lance qui iuſta, trutinaq; recta
Præmium vitæ meritis coæquat
(O decus vatum ſuperumq; vates
Et pater magnis titulis colende
Atque præclaris numeris canende)
Hunc precor tandem rogites vt altis
Gaudeam regnis: celebremq; viuus
Et patris nomen, geniti, ſacriq;
Numinis, compar quibus eſt poteſtas
Et vigor idem.

Robertus Gaguinus fratri Arnoldo Boſtio. F

MIlle licet ſtudeas Ioachim præconia linguis
Dicere nec muſis inferiora canas:
Contendens fruſtra titulos expromere diui:
Alter ab extremo feruet adeiſſe gradus.
Quis ſatis accumulet præclara laude parentẽ
Virginis: vnde ſalus perdita grata datur?
Si fructu infœlix fuit arbos illa ſciendi
Qua ruit in miſeram noſtra propago necẽ
Quam inde extolles, toto conamine germen
Vnde parens magni prodiit alma dei?
Principium Ioachim ſanè eſt & ianua lucis
Quam reducem terris eius alumna tulit.

E

Idem

G *Idem Robertus Gaguinus, miniſter generalis ſacri ordinis ſanctæ Trinitatis.*

DVm petis attolli vocali pſalte parentem
Chriſtiferæ matris: me quid ad iſta vocas?
Vis ne lyram pulſet contracto pollice mācus?
Vis ſimulet cigni cantica coruus hebes?
Hoc agat excelſa gnarus cantare Sophocles
Vel quos inſtituit dulcis apollo modis.
Sed quis tantus erit, laudes qui promat abūdē
Verbiginæ Chriſti magni potentis aui?
Hæc laudum ſumma eſt, fœcunda prole ſalutē
Reddere proſcriptis, exulibusq; focis.
Nonne fores nobis cœlorum peſtiſer Adam
Clauſerat, hic fœlix germine fudit opem?
Namq; thoro iunctus matronæ nobilis Annę, H
Denique mirifica claruit & ſobole.
Enixa eſt coniux melioris nuntia mundi.
Gnatam: quæ genuit integra virgo deum.
Vnde luem mortis, & tartara dira, beato
Deſpicimus fine: dum ſcelus omne vacat.
Eſt igitur Ioachim fidei primaria planta,
Cuius fœtura eſt Ieſus & ipſe nepos.
Quem ſi fidus amas, ſi corde vereris: oportet
Pronus auum ſancta religione colas.
Si quis enim vitii nonnunquam & criminis expers
Hunc nullo credas deſipuiſſe malo
Non potuit vitio lædi tam viuida radix,
Flos vnde & fructus fert ſuper aſtra comas
Vnde poli ſedes & diuum tecta replentur,
Vnde animi paſtum fœmina, virq; ferat.

F I N I S

BIBLIOTECA NAZ.
VITTORIO

R E G I S T R V M

a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ t u x y z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm
Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh

Omnes ſunt quaterniones, præter Hhh quę eſt duernio.

V E N E T I I S
Apud Georgium de Caballis:
M D LXV.

80

Digitized by Google